BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 F
M 17

14.22.F.17

Digitized by Google

Digitized by Google

IN ARISTOTELIS LIBROS DE PHYSICO AVDITV

DILVCIDA TEXTVS EXPLICATIO ET DISPVTATIONES IN QVIBVS ILLVSTRIVM ſcholarum Auerrois, D. Thomæ Scoti, & Nominalium ſententiæ expenduntur, earūq; tuendarum probabiliores modi Afferuntur.

AVCTORE P. Bartolomæo Amico Societatis Jeſu Theologo.

TOMVS SECVNDVS

Neapoli apud Secundinū Roncaliolum 1629

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMAN.

14. 22. F. 17

INDEX
TRACTATIONVM, ET QVÆSTIONVM.

Tractatio XV. de Natura quantitatis.

QVæſtio 1. Quot ſint paſſiones cõmunes corporis naturalis,& quæ ſit earũ prima. fol. 11
Quæſtio 2. An agere de quantitate pertineat ad phyſicum,& qua ratione. 12
Art. 1. explicatur ſenſus quæſtionis,& referuntur opiniones Doctorum. 12
Art. 2. opinio Auctoris. 12
Art. 3. Soluuntur argumenta Aduerſariorũ. 13
Quæſt. 3. Quomodo ab Ariſt. definiatur quantitas. 13
Quæſt. 4. De ratione formali conſtitutiua quantitatis. 15
Dubitatio 1. An poſſit à nobis cognoſci eſſentia quantitatis. 15
Dubitatio 2. An ratio menſuræ ſit ratio formalis conſtituens quantitatem. 16
Art. 1. Explicantur termini quæſtionis. 16
Art. 2. Opiniones Doctorum. 17
Art. 3. Opinio Auctoris. 18
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 19
Dubitatio 3. An diuiſibilitas ſit ratio formalis quantitatis. 20
Art. 1. Opiniones Doctorum. 20
Art. 2. Opinio Auctoris. 21
Dubitatio 4. An extenſio ſit ratio formalis quantitatis,& qua ratione. 22
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 22
Art. 2. Opiniones Doctorum. 23
Art. 3. In quo probatur partibilitatem entitatiuam non eſſe rationem formalem ſpecificam quantitatis, licet in illa includatur. 26
Art. 4. Oſtenditur extenſionem localem non eſſe rationem formalem quantitatis. 30
Art. 5. Oſtenditur rationem formalem quantitatis includere extenſionem, & tantitatem. 32
Art. 6. Examinatur an extenſio ſit ratio formalis ſpecifica quantitatis. 36
Art. 7. Explicatur, quæ extenſio ſit ratio formalis quantitatis. 39
Art. 8. Afferuntur, & ſoluuntur argumẽta cõtra impenetrabilitatem. 41
Dubitatio 5. Quomodo ſe haberet ſubſtantia in ordine ad locum ſi ſepararetur ab ea quantitas. 45
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 45
Art. 2. Opiniones Doctorum. 46
Art. 3. Opinio Auctoris. 48
Art. 4. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum. 52
Quæſt. 5. An quantitas, quæ eſt impenetrabilis, diſtinguatur realiter à rebus quãtis. 53
Art. 2. Opiniones Doctorum. 54
Art. 2. Opinio Auctoris. 55
Art. 3. Afferuntur, & ſoluũtur argumenta aduerſariorum. 54
Quæſt. 6. An quantitas continua componatur ex partibus, an vero ſit ens ſimplex. 63
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 63
Art. 2. Opiniones Doctorum. 66
Art. 3. Explicatur,& probatur diſtinctio entitatis,quæ continetur in continuo. 70
Art. 4. Referuntur,& ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 80
Art. 5. Soluuntur argumenta poſita in prima opinione. 87
Quæſtio 7. An partes componentes quantitatem ſint diuiſibiles,an indiuiſibiles. 89
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 89
Art. 2. Explicatur opinio Democriti, Epicuri, & Leucippi dicẽtium continuum cõponi ex Athomis. 90
Art. 3. Reijcitur opinio Democriti ex multis capitibus. 91
Art. 4. Explicatur opinio dicentium,continuũ cõponi ex indiuiſibilibus formaliter, & diuiſibilibus virtualiter ex opinione Salmaticenſium. 92
Art. 5. Reijcitur opinio Salmaticenſium. 96
Art. 6. Refertur opinio dicentium continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter. 99
Art. 7. Reijcitur opinio dicentium continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter ex principijs mathematicis. 100
Art. 8. Probatur rationibus phyſicis,continuũ non componi ex indiuiſibilibus formaliter,& virtualiter. 102
Art. 9. Explicatur opinio Ariſtotelis. 1 6
Quæſt. 8. An partes diuiſibiles ex quibus componitur quantitas continua ſint finitæ, an infinitæ,& quomodo infinitæ. 110
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 110
Art. 2. Opiniones Doctorum. 111
Art. 3. Opinio Auctoris circa numerum partium æqualium. 112
Art. 4. Explicatur numerus partium proportionalium. 115

Art. 5. Explicatur, qualis ſit infinitas partium continui. 118
Quæſt. 9. An quantitas continua poſſit diuidi in omnem ſui partem, & qua ratione ſit diuiſibilis in partes infinitas. 124
Art. 1. Opiniones Doctorum. 124
Art. 2. Opinio Auctoris. 125
Art. 3. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta, quibus probatur continuum poſſe eſſe diuiſum in omnem ſui partem. 127
Art. 4. Soluuntur argumenta quartæ opinionis. 130
Quæſt. 10. An in quantitate continua ſint indiuiſibilia, ſiue continuatiua, ſiue terminatiua. 132
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 132
Art. 2. Opiniones Doctorum. 133
Art. 3. Proponuntur argumẽta, quibus probatur non dari in quantitate continua, indiuiſibilia continuatiua realiter, & formaliter diſtincta à magnitudine. fol. 134
Art. 4. Afferuntur rationes, quibus probatur non dari indiuiſibilia terminatiua diſtincta à continuatiuis. 137
Art. 5. Afferuntur argumẽta, quibus probatur deberi poni indiuiſibilia in quantitate continua. 139
Art. 6. Explicatur opinio Auctoris circa indiuiſibilia terminatiua. 141
Art. 7. Oſtenditur indiuiſibilia continuatiua non efficaciter probari ex tactu ſphæræ in puncto. 145
Art. 8. Puncta continuatiua probabiliter probari ex diſtinctione inter continua, & contigua. 150
Art. 9. Explicatur munus, quod habent indiuiſibilia continuatiua. 154
Art. 10. Soluuntur argumenta propoſita art. 3. contra indiuiſibilia continuatiua. 156
Art. 11. Soluuntur argumenta, quibus art. 4. probatur non dari indiuiſibilia terminatiua. 160
Art. 12. Quomodo probabiliter defendi poſſit opinio negantium indiuiſibilia realia, tum terminatiua, tum continuatiua. 163
Art. 13. Explicatur, quid ſentiendum ſit de indiuiſibilibus quantitatis ſucceſſiuæ. 166
Quæſt. 11. De natura horum indiuiſibilium. 166
Dubitatio Prima, an hæc indiuiſibilia ſint entia poſitiua, an negatiua. 167
Art. 1. Opiniones Doctorum, & Auctoris. 167
Art. 2. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 168
Dubitatio 2. Hæc indiuiſibilia quomodo diſtinguantur à partibus. 169
Art. 1. Opiniones Doctorum. 169
Art. 2. Opinio Auctoris. 170
Dubitatio 3. De ſubiecto horum indiuiſibilium. 172
Art. 2. Opinio Auctoris. 173
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorum. fol. 174
Dubitatio 4. An linea, ſuperficies, & corpus ſpecificè diſtinguantur ſub genere quantitatis. 177
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 177
Art. 2. Opiniones Doctorum. 177
Art. 3. Opinio Auctoris. 178
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 180

Tractatio XVI. De quantitate, vt eſt diſpoſitio, & terminus rerum naturalium. 181

Quæſtio 1. Quot munera exercet quantitas circa res naturales. 182
Quæſt. 2. De termino rerum naturalium. 183
Prima Dubitatio an de facto datur maximum & minimum corpus. 183
Secunda Dubitatio an viuentia habeant terminos ſuæ magnitudinis, & paruitatis. 183
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 183
Art. 2. Opiniones Doctorum. 184
Art. 3. Opinio Auctoris. 185
Art. 4. Soluuntur argumẽta aduerſariorũ. 187
Dubitatio 3. An corpora inanimata, ſiue ſimplicia, ſiue mixta habeant terminos magnitudinis, & paruitatis. 188
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 188
Art. 2. Opiniones Doctorum. 189
Art. 3. Opinio Auctoris circa terminum magnitudinis corporum carentium anima. 190
Art. 4. Opinio Auctoris circa terminum paruitatis. 193
Art. 5. Soluuntur argumenta propoſita in tertia concluſione. 197
Dubitatio 4. An quæ habent terminum ex natura ſua, etiam illum habeant in ordine ad potentiam diuinam. 199
Art. 1. Opiniones Doctorum. 199
Art. 2. Opinio Auctoris. 200
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 201
Quæſt. 3. An accidentia habeant terminum magnitudinis, vel paruitatis. 202
Prima Dubitatio an accidentia corporalia habeant terminum quoad extenſionẽ. 202
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 202
Art. 2. Opiniones Doctorum. 202
Art. 3. Continens opinionem Auctoris. 204
Secunda Dubitatio, an accidẽtia naturalia habeant terminum intenſionis quoad minimum, & maximum. 207
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 207
Art. 2. Continens opiniones Doctorum. 207
Art. 3. Continens opinionem Auctoris. 210
Art. 4. Opinio Auctoris circa terminum qualitatis intenſibilis per gradus etherogeneos. 211
Art. 5. Circa intenſionem, quæ fit per gradus homo-

homogeneos. 212
Art. 6. Opinio Auctoris circa terminum intenſionis quoad paruitatem. 213
Quæſt. 4. An potentiæ naturales habeant terminum magnitudinis,& paruitatis. 216
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 216
Art. 2. Opiniones Doctorum. 216
Art. 3. Opinio Auctoris circa terminum naturalis potentiæ, ſimultaneum, vel ſucceſsiuum. 217
Art. 4. De ſphæra extensiua actiuitatis immediata. 218
Art. 5. De ſphæra actiuitatis ſucceſſiua quoad actiones habentes resiſtentiam, & carentes contrario. 219
Art. 6. Opinio circa terminum velocitatis, & tarditatis motus naturalis. 221
Quæſt. 5. Vtrum ea, quæ diximus habere terminum, habeant terminum intrinſecum, vel extrinſecum. 222
Prima Dubitatio,an sit bona diſtinctio termini intrinſeci,& extrinſeci. 222
Secunda Dubitatio,vtrum viuentia terminantur extrinſecè,vel intrinſecè. 223
Tertia Dubitatio, qua ratione potentiæ, terminantur quoad maximum, & minimum. 226
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 226
Art. 2. Explicatur terminus potentiæ actiuæ quoad resiſtentiam. 226
Art. 3. Explicantur termini potentiæ actiuæ quoad diſtantiam. 227
Art. 4. De comparatione potentiæ actiuæ cum effectu. 227
Art. 5. De potentia paſſiua. 228
Quæſt. 6. De modis incipiendi, & deſiuendi rerum, ſeu qua ratione entia habeant terminos quoad inceptionem, & deſitionem. 228
Dubitatio Prima. Quot ſint modi incipiendi & desinendi rerum. 228
Dub. 2. Quot ſint modi incipiendi, & deſinendi. 231
Art. 1. Explicatur opinio negantium modum incipiendi extrinſecum, & deſinendi intrinſecum. 231
Art. 2. Explicatur opinio ponentiũ duos modos incipiendi,& deſinendi ſcilicet intriuſecum,& extrinſecum. 233
Art. 3. Affertur opinio ponentium plures modos,quam duos. 234
Art. 4. Explicatur opinio Auctoris de modo incipiendi, & deſinendi intrinſeco, & extrinſeco per primum,& vltimum eſſe,vel non eſſe. 238
Art. 5. Opinio Auctoris de tertio modo incipiendi,& deſinendi ante inſtans determinatum. 239
Art. 6. Soluuntur, &c. argumenta primæ opinionis. 242
Art. 7. Soluũtur argumẽta tertiæ opinionis. 243
Art. 8. Oſtenditur quã vim habeant argumenta allata in quarta opinione. 246
Dubitatio 3. De principijs,& regulis, ex quibus cognoſci debet,quomodo res incipiant,& desinant. 246
Dubitatio 4. de ſubiecto, quod eſt capax inceptionis,& deſitionis. 248
Quæſt. 7. De ijs, quæ incipiunt, & desinunt intrinſecè. 248
Dubitatio Prima. An res permanentes diuiſibiles incipiant,& desinant intrinſecè. 248
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 248
Art. 2. Opiniones Doctorum. 249
Art. 3. Opinio Auctoris circa inceptionem formarum diuiſibilium. 250
Art. 4. Opinio Auctoris circa deſitionem formarum diuiſibilium. 252
Dubitatio 2. Quomodo incipiant,& desinãt formæ indiuiſibiles. 254
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 254
Art. 2. Opiniones Doctorum. 256
Art. 3. Opinio Auctoris circa connaturalẽ modum incipiendi, & desinendi rerum indiuiſibilium. 258
Art. 4. Opinio Auctoris circa inceptionem, & deſitionem rerum indiuiſibilium per potentiam ſupernaturalem. 261
Art. 5. Soluuntur argumenta primæ opinionis poſita in articulo 2. 267
Quæſt. 8. De rebus, quæ incipiunt, & desinunt extrinſecè. 268
Dubitatio Prima,de inceptione, & deſitione entium ſucceſſiuorum. 268
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 268
Art. 2. Opiniones Doctorum. 268
Art. 3. Opinio Auctoris. 269
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſatiorũ. 272
Dubit. 2. Quomodo formæ siue certę,siue incertę cõparatę ad ſubiectum,siue certũ, ſiue incertum incipiat,& desinat. 273
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 273
Art. 2. Opiniones Doctorum. 273
Art. 3. Opinio Auctoris. 275
Dubitatio 3. An motus, & entia ſucceſſiua poſſint incipere immediatè ante inſtans. 283
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 283
Art. 2. Opiniones Doctorum. 283
Art. 3. Opinio Auctoris. 284
Quæſt. vlt. Quomodo incipiant, & desinant negationes. 287

Tractatio XVII: De proprietatibus quantitatis.

QVæſtio 1. An figura sit paſsio quantitatis adæquata. 304
Quæſt. 2. An locus sit paſſio quãtitatis ibidẽ. 304

Quæſt. 3. An vbi circumſcriptiuum ſit paſsio quantitatis, ibidem. 304
Quæſt. 4. Quid ſit impenetrabilitas, & an ſit paſſio quantitatis. 305
Quæſt. 5. De ordine, quo paſſiones conſequuntur quidditatem quantitatis. 309

Tractatio XVIII. De natura, & exiſtentia infiniti.

Quæſt. 1. De natura, & conceptu infiniti. 309
Dubitatio 1. Quid ſit infinitum, & an dicat entitatem poſitiuam, ibidem. 309
Art. 1. Explicantur termini quæſtionis, ibidem. 309
Art. 2. Opiniones Doctorum, & Auctoris. 310
Dubitatio 2. quomodo definiendum ſit infinitum. 311
Dubitatio 3. Cui infinito conueniat definitio ab Ariſtotele tradita. 313
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, & opiniones Doctorum, ibidem. 313
Art. 2. Opinio Auctoris. 314
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorum, ibidem. 314
Dubitatio 4. an infinitum, vt ſic habeat rationem totius an partis, ibidem. 314
Art. 1. Senſus quæſtionis, & opiniones Doctorum. 314
Art. 2. Opinio Auctoris. 316
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorum, ibidem. 316
Quæſt. 2. De diuiſionibus infiniti. 317
Dubitatio 1. Quot modis diuidi poteſt infinitum, ibidem. 317
Dubitatio 2. Quid ſit infinitum cathegorematicum, & ſyncathegorematicū. 319
Dubitatio 3. Qua ratione infinitum cathegorematicum diſtinguatur à ſyncathegorematico. 320
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 320
Art. 2. Opinio Auctoris. 325
Dubitatio 4. Qualis ſit potentialitas neceſſaria ad infinitum ſyncathegorematicum. 326
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidem. 326
Art. 2. Opiniones Doctornm. 327
Quæſt. 3. De proprietatibus infiniti. 331
Dubitatio 1. An infinitum ſit cognoſcibile, ibidem. 331
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidem. fol. 331
Art. 2. Opiniones Doctorum. 332
Art. 3. Opinio Auctoris circa cognoſcibilitatē infiniti ſecundum ſe, ibidem. 332
Art. 4. Opinio Auctoris circa cognoſcibilitatem infiniti ab intellectu creato, & ſuis viribus. 339
Art. 5. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 344
Art. 6. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis & cæterarum. 346
Dubitatio 2. ad quam ſcientiam pertineat cognitio infiniti. 347
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 347
Art. 2. Opinio Auctoris, ibidem. 347
Art. 3. Soluuntur argumenta propoſita in articulo 1. 348
Dubitatio 3. an infinito poſſit fieri additio, ibidem. 348
Art. 1. Opinio dicentium infinito poſſe fieri additionem, ibidem. 348
Art. 2. Explicatur opinio negantium. 349
Art. 3. Opinio Auctoris de infinito extenſo cū ordine. 350
Art. 4. An multitudini diſcretæ, & infinitæ poſſit fieri additio, quando confusè ſumitur. 355
Art. 5. Explicatur an & quō infinitum ſyncathgorematicum ſit capax additionis. 356
Dubitatio 4. an ex infinita multitudine, & magnitudine poſſit detrahi. 358
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 358
Art. 2. Opinio Auctoris. 359
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorū. 361
Dubitatio 5. an infinito conuenire poſſit æqualitas, vel inæqualitas. 362
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, ibidem. 362
Art. 2. Opiniones Doctorum. 364
Art. 3. Opinio Auctoris de modo, quo infinito formaliter conuenire poſſit æqualitas, vel inæqualitas. 366
Art. 4. Opinio Auctoris de modo, quo infinito materialiter conuenire poſſit. &c. 369
Art. 5. Opinio Auctoris de modo, quo multitudo infinita inordinatè accepta poſſit habe e inæqualitatem. 372
Art. 6. Soluuntur argumenta aduerſariorū. 378
Dubitatio 6. an infinitudo indiuiduorum, ita exhauriat potentiam naturæ ſpecificæ, vt nequeant plura indiuidua præter infinita produci. 380
Art. 1. Referuntur aliorum opiniones. 380
Art. 2. Opinio Auctoris. 382
Art. 3. Soluuntur argumenta primæ ſententiæ. 384
Dubitatio 7. an in quolibet infinito contineātur infinities infinita. 385
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 385
Art. 2. Opiniones Doctorum. 386
Art. 3. Opinio Auctoris. 389
Art. 4. Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. 396
Dubitatio 8. an infinitum ſit diuiſibile in duas partes æquales. 397
Dubitatio 9. an figura repugnet infinito. 398
Dubitatio 10. an infinitum poſſit eſſe in loco. 399
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidē. 399
Art. 2. Opiniones Doctorum, ibidem. 399
Art. 3. Opinio Auctoris. 401
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorum. fol. 403

Du-

Dubitatio 11. an infinitum corpus ſit mobile. 405
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidem fol. 405
Art. 2. Opiniones Doctorum. 406
Art. 3. Oſtenditur infinitum habere immobilitatem,&c. 407
Art. 4. Explicatur quomodo infinitum ſit immobile. 409
Dubitatio 12. an infinitum ſit pertranſibile. 411
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, ibidem. 411
Art. 2. Opiniones Doctorum. 413
Art. 3. Opinio Auctoris. 414
Art. 4. Proponuntur argumenta aduerſariorum, 416
Quæſt. 4. De exiſtentia actuali infiniti. 418
Dubitatio 1. an detur, vel poſſit dari naturaliter aliquod ens infinitum cathegorematicum, ibidem. 418
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidē. 418
Art. 2. Opinio Ariſtotelis de infiniti actualis exiſtentia. 419
Art. 3. Antiquorum opinio de infiniti exiſtentia. 422
Dubitatio 2. an detur in natura infinitum ſyncathegorema. 430
Quæſt. 5. An poſſit dari aliquod infinitum ſecundum eſſentiam. 432
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidē. 432
Art. 2. Recenſentur auctorum ſententiæ. 433
Art. 3. Opinio Auctoris. 434
Art. 4. Soluuntur argumenta. 438
Dubitatio 1. an poſſit dari aliquod infinitum ſecundum eſſentiam in determinato genere ſubſtantiæ. 439
Dubitatio 2. an ſub aliquo genere accidentis dari poſſit aliqua ſpecies infinita ſecundum eſſentiam. 441
Dubitatio 3. an dari poſſint infinitæ creaturæ ſe inuicem excedētes ſecundū perfectionem eſſentialem. 442
Art. 1. Explicantur termini, ac ſenſus quæſtionis, ibidem. 442
Art. 2. Opiniones Doctorum. 443
Art. 3. Opinio Auctoris circa ſtatum perfectionum poſſibilium creaturarum. 446
Art. 4. Explicatur qualis ſit infinitas huius ꝓgreſſus. 450
Art. 5. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 454
Quæſt. 6. De exiſtentia infiniti in ordine ad potentiam Dei abſolutam. 459
Dubitatio 1. an infinitum ſecundum extenſionem dari poſſit per potentiam Dei abſolutam, ibidem. 459
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, ibidem. 459
Art. 2. Opinio dicentium corpus infinitū poſſe produci à Deo. 461
Art. 3. Explicatur opinio dicentium infinitum demenſiuum non poſſe à Deo produci. 463
Art. 4. Opinio auctoris circa magnitudinem infinitam ſyncatheg. 469
Art. 5. Opinio auctoris circa infinitatem magnitudinis catheg. 471
Art. 6. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 475
Dubitatio 2. an poſſit dari infinitum ſecundū multitudinem. 477
Art. 1. Opinio affirmantium explicatur, ibidem. 477
Art. 2. Explicatur opinio negantium multitudinem infinitam. 480
Art. 3. Opinio auctoris de exiſtentia multitudinis infinitæ. 487
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 490
Dubitatio 3. an poſſit dari qualitas infinitè intenſa. 492
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, ibidem. 492
Art. 2. Opiniones Doctorum. 493
Art. 3. Opinio auctoris circa augmentum qualitatum, iuxta ordinem vniuerſi. 495
Art. 4. Opinio auctoris circa infinitatem actualem intenſionis. 496
Art. 5. Explicatur terminus intenſionis in ordine ad potentiam abſolutam. 498
Art. 6. Explicatur an qualitas ex natura ſua exigat terminum intenſionis,&c. 500
Art. 7. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 302
Art. 8. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis. 502
Dubitatio 4. an poſſit produci aliquod genus infiniti. 503
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidē. 503
Art. 2. Afferuntur rationes, quibus probatur poſſe infinitum aliquod produci. 504
Art. 3. Afferuntur rationes, quibus oſtenditur implicare infinitum. 507
Art. 4. Explicatur opinio auctoris. 517
Art. 5. Soluitur primum argumentum primæ opinionis. 520
Art. 6. Soluitur ſecundum argumentum ductū ex parte creaturæ. 524
Art. 7. Soluitur tertium, & quartum argumentum. 526
Dubitatio 5. Quam infinitatem habeant obiecta in cognitione Dei. 530
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidē. 530
Art. 2. Opiniones Doctorum, ibidem. 530
Art. 3. Opinio auctoris circa terminum ſecundarium cognitionis diuinæ. 533
Art. 4. Opinio auctoris circa infinitatem à Deo cognitam. 535
Art. 5. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta, fol. 538

Tractatio XIX. De eſſentia motus in 3. phyſic.

QVæſtio 1. De nomine motus, & mutationis. 542

INDEX.

Quæſt. 2. Quomodo definitur motus ab Ariſtotele. 543
Art. 1. Continens definitionem motus, ibidem. 543
Art. 2. Explicatur actus, quo definitur motus, ibidem. 543
Art. 3. Explicatur qualis ſit potentia, per quã definitur motus. 543
Art. 4. Explicatur cur reduplicetur potentia in definitione motus. 543
Art. 5. Continens argumenta contra motus definitionem. 545
Quæſt. 3. Quibus conueniat hæc definitio. 547
Dubitatio 1. An hæc definitio motus conueniat mutationi. 547
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 547
Art. 2. Opinio auctoris. 548
Art. 3. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta, ibidem. 548
Dubitatio 2. an ſub hac definitione comprehendantur motus priuatiui. 549
Dubitatio 3. an conueniat generationi. 550
Dubitatio 4. an conueniat creationi, ibid. 550
Dubitatio 5. an conueniat motui violento & artificiali, ibidem. 550
Dubitatio 6. An cõueniat motui æterno. 550
Dubitatio 7. an conueniat operationibus animaſticis. 550
Dubitatio 8. an quando forma non diſtinguitur realiter à ſubiecto, incipiat eſſe in ſubiecto per mutationem, ibidem. 550
Quæſt. 4. Quæ ſint neceſſaria ad motus eſſentiam, ibidem. 550
Dubitatio 1. An ſubiectum ſit neceſſarium ad motum, &c. 551
Art. 1. Opiniones Doctorum. 552
Art. 2. Opinio Auctoris. 554
Art. 3. Soluuntur argumenta. 555
Dubitatio 2. An ſubiectum neceſſarium ad motum reſpiciatur ſub ratione mobilis. 556
Dubitatio 3. An agens ſit neceſſarium de conceptu mutationis, ibidem. 556
Dubitatio 4. quæ ſit ratio formalis mutationis. 557
Art. 1. Opinio Doctorũ, & Auctoris, ibid. 557
Art. 2. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 557
Dubitatio 5. Qua ratione motus dicatur actus imperfectus. 560
Dubitatio 6. Quæ habitudo ſit magis intrinſeca motui, ibidem. 560
Quæſt. 5. An motus ſit ens, & conſtituat prædicamentum per ſe, ibidem. 560
Quæſt. 6. Sub quo genere prædicamentali conſtituatur motus. 562
Dubitatio 1. An motus contineatur ſub genere paſſionis, &c. ibidem. 562
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 562
Art. 2. Opiniones Doctorum. 563
Art. 3. Opinio Auctoris. 565
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 570
Art. 5. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis. 571
Dubitatio 2. An motus contineatur ſub genere actionis, ibidem. 571
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 571
Art. 2. Opinio Auctoris. 573
Art. 3. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 574
Dubitatio 3. An motus ſit in prædicamento ſui termini. 575
Art. 1. Opiniones Doctorum, ibidem. 575
Art. 2. Opinio auctoris. 577
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 577
Quæſt. 7. Qualis diſtinctio ſit inter actionem paſſionem, & motum. 580
Dubitatio 1. quæ requirantur ad actionem, ibidem. 580
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidẽ. 580
Art. 2. Opiniones Doctorum. 581
Art. 3. Opinio auctoris. 583
Dubitatio 2. De conceptu formali actionis, & paſſionis. 587
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, ibidem. 587
Art. 2. Opiniones Doctorum. 588
Art. 3. Opinio auctoris circa relationem, quam dicit actio, & paſſio. 591
Art. 4. Explicatur terminus huius relationis. 594
Dubitatio 3. an actioni ſit magis intrinſecus ordo ad agẽs, quam ad terminum. 596
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidẽ. 596
Art. 2. Opiniones Doctorum, ibidem. 596
Art. 3. Opinio communis ſcholaſticorum explicatur. 598
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 601
Art. 5. Soluuntur argumenta quartæ opinionis. 601
Art. 6. Explicatur an & quomodo actio dici poſſit dependentia termini. 602
Dubitatio 4. an actio, & paſſio includat rationem motus. 603
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis, ibidẽ. 603
Art. 2. Opiniones Doctorum. 604
Art. 3. Opinio auctoris. 605
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 608
Dubitatio 5. an actio, & paſſio diſtinguantur inter ſe. 609
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 609
Art. 2. Opiniones Doctorum. 611
Art. 3. Opinio auctoris. 615
Art. 4. Soluuntur argumenta. 621
Art. 5. Soluuntur argumente ſecundæ opinionis. 622
Art. 6. Soluuntur argumenta tertiæ opinionis, ibidem. 622
Quæſt. 8. De ſubiecto actionis. 623
Art. 1. Explicantur termini, ibidem. 623
Art. 2. Opiniones Doctorum. 625
Art. 3. Opinio auctoris. 628
Art. 4. An actio, vt actio habeat ſubiectũ. 632
Art. 5. Reſpondetur argumentis primæ opinionis. 637
Quæſt. 10. De termino actionis. 640

Tra-

I N D E X.

Tractatio XX. De loco, & ijs, quæ ſunt in loco.

QVæſt. 1. De conditionibus, quæ loco tribuuntur. 654
Dubitatio 1. Quid nomine loci ſignificetur. 654
Dubitatio 2. An locus contineat locatum, & quid ſit hæc continentia. 654
Dubitatio 3. De qualitate loci, & locati. 655
Dubitatio 4. De ſeparabilitate loci à locato. 655
Dubitatio 5. Qua ratione locus ſit terminus lationis, ſeu motus localis. 655
Dubitatio 6. De differẽtijs poſitionum, quæ conueniunt loco. 657
Dubitatio 7. Qua ratione locus dicatur attrahere locatum. 657
Dubitatio 8. an locus habeat vim conſeruatiuam locati. 658
Dubitatio 9. De immobilitate loci qualis ſit. 658
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 658
Art. 2. Opiniones Doctorum. 659
Art. 3. Opinio auctoris. 662
Dubitatio 10. an prædictæ conditiones conueniant loco naturali, an mathematico. 664
Quæſt. 2. de exiſtentia loci. 665
Quæſt. 3. de natura, & eſſentia loci. 665
Dubitatio 1. an locus ſit interuallum, ſeu ſpatium. 666
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 666
Art. 2. Opiniones antiquorum referuntur, & refelluntur. 666
Art. 3. Explicatur, & reijcitur opinio dicentiũ locum eſſe ſpatium imaginarium. 669
Art. 4. Explicatur opinio dicentium locũ conſiſtere in ſitu, ſeu poſitione. 671
Dubitatio 2. quid ſenſerint Peripatetici de natura loci. 672
Dubitatio 3. quid de natura loci ſentiendum ſit. 675
Art. 1. Ponuntur principia, ex quibus dignoſci poteſt natura loci. 675
Art. 2. Oſtenditur locum diſtingui ab vbi. 676
Art. 3. Afferuntur, & ſoluuntur argumẽta, quibus oſtenditur non eſſe ſuperficiẽ. 677
Quæſt. 4. an locus ſit ens ſimplex, an compoſitũ, & qua compoſitione. 680
Dubitatio 1. an locus ſit aggregatum per accidens. 680
Art. 1. Opiniones Doctorum. 680
Art. 2. Opinio auctoris, ibidem.
Dubitatio 2. quomodo ſuperficies includatur in conceptu loci. 680
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 680
Art. 2. Opiniones Doctorum. 681
Art. 3. Explicatur opinio auctoris. 682
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 682
Dubitatio 3. quomodo locus includat in ſuo conceptu ſuperficiem primario ne, an ſecundario? 683
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 683
Art. 2. Continens opiniones aliorum. 683
Art. 3. Opinio auctoris. 683
Dubitatio 4. quomodo immobilitas includatur in conceptu loci. 683
Art. 1. Opiniones Doctorum. 687
Art. 2. Opinio auctoris. 687
Art. 4 ſeu 3. Soluuntur argumenta aduerſariorum. 688
Dubitatio 5. In quo p̃dicamẽto ſit locus. 689
Art. 1. Opiniones Doctorum. 689
Art. 2. Opinio auctoris. 690
Art. 3. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 691
Quæſt. 5. de ijs quibus conuenit eſſe in loco. 692
Dubitatio 1. an poſſit exiſtere aliquod ens, quod nullibi exiſtat. 692
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 692
Art. 2. Opiniones doctorum. 693
Art. 3. Opinio auctoris. 694
Art. 4. Reſpondetur ad argumenta aduerſariorum. 696
Dubitatio 2. an & quomodo vltima ſphæra ſit in loco. 698
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 698
Art. 2. Opiniones doctorum. 698
Art. 3. Opinio auctoris. 699
Art. 4. afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 701
Dubitatio 3. an ſubſtantiæ ſpirituales ſint in loco, & quomodo. 702
Dubitatio 4. An quæ ſunt in eodem ſubiecto habeant vnam præſentiam, an vero ſingula ſingulas? 703
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 703
Art. 1. ſeu 2. Opiniones doctorum. 704
Art. 3. Opinio auctoris. 704
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 707
Quæſt. 6. quid ſit vbi, ſeu præſentia localis, & quotuplex. 708
Quæſt. 7. de locabilitate corporis in ordine ad potentiam ſupernaturalem. 711
Dubitatio 1. an duo corpora poſſint eſſe ſimul in eodem ſpatio. 711
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 711
Art. 2. Opiniones doctorum. 712
Art. 3. Opinio auctoris. 713
Art. 4. Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. 715
Art. 5. Reſpondetur argumentis ſecundæ ſententiæ. 716
Art. 6. Explicatur modus, quo fit penetratio corporum, & qua uirtute. 717
Dubitatio 2. an idem corpus poſſit eſſe ſimul in duobus locis. 718
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 718
Art. 2. Opiniones doctorum. 719
Art. 3. Opinio auctoris. 720
Dubitatio 3. An corpori exiſtenti in pluribus locis per Dei potentiam conueniatur eadem prædicata in vtroque loco. 724

Art. 1.

Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 724
Art. 2. Recenſentur doctorum opiniones. 725
Art, 3. Opinio auctoris. 725
Dubitatio 4. an corpus exiſtens in duplici loco, ſiue modo extenſo, ſiue ſacramentali, poſſit in vno ſubſtantialiter annihilari, & in alio ſubſtantialiter permanere. 729

Tractatio XXI. De vacuo in 4. phyſ.

Quæſtio prima. Quid nomine vacui intelligatur, & an ad phyſicum ſpectet. 729
Art. 1. Explicantur termini, & referuntur doctorum ſententiæ. 739
Art. 2. Opinio auctoris. 739
Quæſt. 2. de exiſtentia vacui. 740
Dubitatio 1. an detur in natura vacuum. 740
Art. 1. Explicatur opinio antiquorum. 740
Art. 2. afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum, 741
Dubitatio 2. an poſſibile ſit dari vacuũ per potentiam naturalem. 743
Art. 1. Probatur naturaliter non poſſe dari vacuum. 743
Art. 2. Afferuntur, & ſoluũtur argumenta aduerſariorum. 744
Dubitatio 3. An poſſit dari vacuum per potentiam Dei. 746
Art. 1. Opiniones Doctorum, & auctoris. 746
Art. 2. Proponuntur argumenta aduerſariorũ, & ſoluuntur. 746
Quæſt. 3. De motu corporum. 749
Dubitatio 1. an motus, quo corpora mouentur ad replendum vacuum, ſit naturalis illis. 749
Dubitatio 2. qua virtute moueantur hæc corpora ad replendum vacuum. 749
Art. 1. Opiniones doctorum. 749
Art. 2. Opinio auctoris. 751
Quæſt. 4, De motu in vacuo. 752
Dubitatio 1. an ſi detur vacuum, poſsit in eo fieri motus. 752
Art. 1. Recenſentur doctorum opiniones. 753
Art. 2. Opinio auctoris. 753
Art. 3. Reſpondetur ad argumenta aduerſariorum. 754
Dubitatio 2. an motus, qui fieret in vacuo, eſſet ſucceſsiuus, an inſtantaneus. 754
Art. 1. Opiniones doctorum. 754
Art. 2. Opinio auctoris. 755
Art. 3. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 756
Quæſt. 5. De ſpatio imaginario, 759
Dubitatio 1. an ſit, & quid ſit ſpatium imaginarium. 759
Art. 1. Referuntur doctorum opiniones de ſpatio imaginario. 759
Art. 2. Opinio auctoris. 760
Art. 3. Reſpondetur ad argumenta aduerſariorum. 763
Dubitatio 2. an ſpatium imaginarium exiſtat ex vi operationis intellectus, an vero realiter. 764
Art. 1. Opiniones doctorum, & auctoris. 764
Art. 2. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 765

Tractatio XXII. De tempore, & cæteris durationibus. 782

Quæſtio prima de ratione formali durationis. 782
Dubitatio 1. an ratio formalis durationis ſit permanentia in exiſtentia; an vero aliquid aliud. 782
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 782
Art. 2. Opiniones doctorum proximæ dubitationis. 782
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 785
Art. 4. Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. 788
Dubitatio 2. an duratio diſtinguatur ab exiſtentia, & quomodo. 788
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 788
Art. 2. Referuntur opiniones Doctorum. 788
Art. 3. Opinio auctoris. 791
Art. 4. Afferuntur argumenta contra quintam concluſionem. 792
Art. 5. Soluuntur argumenta adducta contra quintam concluſionem. 793
Dubitatio 3. quid ſit illud, quod permanentia addit exiſtentiæ. 794
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 794
Art. 2. Explicatur, & confutatur opinio dicentium addere relationem menſuræ. 794
Art. 3. Explicatur opinio dicentium addi ſucceſsionem moræ. 795
Art. 4. Explicatur opinio dicentium hoc additum eſſe negationem deſitionis. 797
Dubitatio 4. An ſucceſsio ſit de ratione durationis in communi, an vero detur duratio aliqua permanens. 797
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 797
Art. 2. Opiniones doctorum. 799
Art. 3. Opinio auctoris. 803
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 807
Art. 5. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis, quæ docet omnem durationem creatam eſſe ens ſucceſsiuum. 809
Quæſt. 2. de ſpeciebus durationis. 811
Dubitatio 1. Quot ſint ſpecies durationis. 811
Dubitatio 2. Quæ ſit æternitatis natura. 811
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 811
Art. 2. Opiniones doctorum. 812
Art. 3. Explicatur genus, & definitio æternitatis. 814
Art. 4. Explicatur an differentia æternitatis ſit poſitiua, an negatiua. 815
Dubitatio 3. De natura Æui. 817
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, 817

Art. 2.

Art. 2. Opiniones Doctorum. 818
Art. 3. Opinio auctoris circa ſucceſſionem æui. 819
Art. 4. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta contra ſecundam concluſionem. 320
Art. 5. Per quid Æuum diſtinguatur ab æternitate. 822
Dubitatio 4. An præter æternitatẽ, & æuum detur alia duratio permanens. 825
Qu7ſt. 3. De exiſtentia temporis, quæ dicitur duratio ſucceſſiua. 826
Quæſt. 4. De natura, & eſſentia temporis. 827
Dubitatio 1. An tempus ſit aliquod ens reale, an vero pendeat obiectiuè ab intellectu. 827
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 827
Art. 2. Opiniones Doctorum. 828
Art. 3. Opinio auctoris. 830
Art. 4. Soluuntur argumenta adducta art. ſecundo. 834
Art. 5. Soluuntur argumenta tertiæ opinionis. 834
Dubitatio 2. An tempus ſit ſubſtantia, an accidens. 834
Art. 2. Referuntur auctorum opiniones. 834
Art. 2. Reijcitur opinio antiquorum dicentiũ eſſe ſubſtantiam. 835
Dubitatio 3. An tempus ſit formaliter motus, an vero ab eo diſtinguatur à parte rei. 836
Art. 1. Opiniones Doctorum. 836
Art. 2. Explicatur quomodo tẽpus ſe habeat cum motu. 838
Art. 3. Explicatur quomodo tempus ſit paſſio motus. 841
Art. 4. Soluuntur argumenta propoſita articuli primi. 843
Dubitatio 4. An tempus ſit ens ſucceſſiuum, & quomodo. 844
Art. 1. Recenſentur opiniones Doctorum. 844
Art. 2. Explicatur quomodo tempus ſit ens, ſeu duratio ſucceſſiua. 845
Art. 3. Oſtenditur ſucceſſionem motus diſtingui à ſucceſſione temporis. 846
Art. 4. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 847
Art. 5. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis. 848
Dubitatio 5. An tempus ſit paſſio cuiuſcunque motus, an vero ſolum primi motus, & an tẽpus ſit vnum, an plura. 849
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 849
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 849
Art. 3. Opinio Auctoris circa tempus priuatũ, & intrinſecum. 850
Art. 4. Explicatur tempus, vt habet rationem menſuræ. 852
Art. 5. Proponuntur, & ſoluuntur argumenta contra tertiam concluſionem. 853
Art. 6. Explicatur vnitas, vel diuerſitas ſpecifica temporis. 854
Quæſt. 5. In quo prædicamento ſit tempus, & quælibet alia duratio. 855
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 855
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 856
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 857
Art. 4. Explicatur, & defenditur opinio dicentium tempus ſecundum ſuam eſſentiã pertinere ad prædicamentum, quando & non quantitas. 859
Art. 5. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 861
Quæſt. 6. Quomodo tempus diſtinguatur à motu. 861
Quæſt. 7. Quomodo tempus diſtinguatur à permanentibus. 862
Quæſt. 8. Quomodo definiri debeat tempus. 863
Dubitatio 1. De varijs definitionibus temporis. 863
Dubitatio 2. Quomodo definitio temporis ab Ariſt. poſita ſit explicanda. 864
Art. 1. Explicatur quomodo tempus ſit numerus. 864
Art. 2. Afferuntur, ac ſoluuntur argumenta contra primam particulam definitionis. 856
Art. 3. Explicatur qualis eſt motus, cuius tempus eſt numerus. 867
Art. 4. Explicatur quid ſit prius, & poſterius in definitione. 868
Dubitatio 3. Sub qua ratione tempus definitur. 870
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 870
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 870
Art. 3. Proponitur opinio Auctoris. 870
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 871
Quæſt. 9. De naturis, quæ tempore menſurantur. 872
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 871
Art. 2. Opiniones Doctorum. 872
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 872
Art. 4. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 873
Quæſt. 10. & vltima de natura inſtantis, quod dicitur eſſe terminatiuum, & continuatiuũ temporis, 874 10
Dubitatio 1. An dentur inſtantia realia in tempore. 874
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 874
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 875
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 876
Art. 4. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis. 876
Art. 5. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 877
Dubitatio 2. Qua ratione in motu detur finis, & non principium. 877
Art. 1. Explicatur ſenſus, & ratio difficultatis. 877
Art. 2. Quid ſit ſentiendum in hac re. 877
Dubitatio 3. Qua ratione dicatur eſſe vnum nunc in tempore. 878
Art. 1. Explicantur termini. 878

Art. 2.

Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 878
Dubitatio 4. Quomodo motus incipiat, & deſinat. 879
Dubitatio 3. An tempus ſit cauſa corruptionis rerum temporalium. 879

Tractatio XXIII. De ſpeciebus motus in 5. Phyſ.

QVæſtio 1. An diſtinguatur mutatio à motu propriè dicto. 881
Dubitatio 1. Quid mutatio ſignificet apud Ariſt.& quomodo diſtinguatur à motu. 881
Art. 1. Explicantur varia ſignificata mutationis. 881
Art. 2. Quid nomine ſubiecti intelligatur,cum pet illud,motum à mutatione, ait diſferre Ariſtoteles. 887
Dubitatio 2. Quæ conditiones conueniant motui,quæ mutationi. 888
Dubitatio 3. An mutatio ſpecialiter ſumpta diſtinguatur eſſentialiter à motu. 889
Quæſt. 2. De natura motus ſucceſſiui. 890
Dubitatio 1. Quid ſit ſucceſſio, & continuitas ſucceſſionis. 880
Art. 1. Opiniones Doctorum de natura ſucceſſionis. 890
Art. 2. Continens notabilia pro explicatione continuitatis entis ſucceſſiui. 892
Art. 3. Continens opiniones Doctorum circa continuitatem entis ſucceſſiui. 892
Art. 4. In quo explicatur ratio ſucceſſionis, & continuitatis. 864
Art. 5. In quo explicatur ratio continuitatis ſucceſſiuæ. 897
Dubitatio 2. Ad quod prædicamentũ pertineat hæc extenſio,& continuitas ſucceſſionis. 897
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 897
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 897
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 899
Quæſt. 3. De eſſentia entis ſucceſſiui. 903
Dubitatio 1. An detur aliquod ens ſucceſſiuum. 903
Art. 1. Probatur exiſtentia entis ſucceſſiui. 903
Art. 2. afferuntur,& ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 903
Dubitatio 2. Quæ ſit exiſtentia entis ſucceſſiui,vt habet rationem entis. 907
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 907
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 907
Art. 3. Proponitur opinio Auctoris. 908
Quæſt. 4 De diſtinctione entis ſucceſſiui à permanentibus. 910
Dubitatio 1. An entitas ſucceſſiua diſtinguatur ex natura rei à ſubiecto. 910
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 910
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum, 912
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 913
Art. 4. Soluuntur argumenta aduerſariorũ. 915
Dubitatio 2. an motus diſtinguatur à termino ex natura rei. 915
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 915
Art. 2. Explicatur opinio dicentium diſtingui realiter à forma. 916
Art. 3. Proponuntur argumẽta pro diſtinctione reali inter motum,& terminum. 917
Art. 4 Explicatur opinio negans, motum diſtingui realiter à forma. 918
Art. 5. Oſtenditur motum diſtingui ex natura rei à termino. 920
Art. 6. Oſtenditur qualis diſtinctio realis ſit inter motum,& terminum. 922
Art. 7. Obijciuntur aliqua ex Ocham. 924
Art. 8. Soluuntur argumenta primæ opinionis propoſita art.3. 925
Art. 8, ſiue 9. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis. 927
Art. 9. ſiue 10. Quomodo explicatur opinio dicentium motum conſiſtere in entitate permanenti diſtincta à termino. 929
Quæſt. 5. An ſucceſsio,& continuitas ſint de eſſentia motus propriè dicti. 930
Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 930
Art. 2. Recenſentur opiniones doctorum. 932
Art. 3. Proponitur opinio auctoris 935
Art. 4. Explicatur quomodo ſucceſsio, & inſtantaneitas contrahant acquiſitionem formæ. 935
Quæſt. 6. De termino per ſe mutationis. 939
Dubitatio 2. an terminus det ſpeciem mutationis. 990
Art. 1. Recenſentur opiniones Doctorum. 940
Art. 2. Proponitur opinio auctoris. 940
Dubitatio 3. quæ ſit ratio formalis terminandi motum natura ne termini, an differentia indiuidualis. 942
Dubitatio 4. an ad omnia prædicameata ſit mutatio. 942
Art. 1. Recenſentur opiniones doctorum. 942
Rrt. 2. Proponitur opinio auctoris. 942
Quæſt. 7. An motus propriè dictus ſit ad tria tantum prædicamenta,ſeu quis ſit terminus motus propriè dicti. 943
Dubitatio 1. quæ conditiones requirãtur ad terminum per ſe motus propriè dicti. 943
Rrt. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis. 943
Art. 2. Referuntur conditiones ab alijs requiſitæ,vt motus per ſe dicatur, 944
Dubitatio 2. An ad ſubſtantiam ſit motus propriè dictus. 945
Art. 1. Explicantur omnes termini, & ſenſus quæſtionis. 945
Art. 2. Recenſentur opiniones doctorum. 946
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 946
Art. 4 Soluuntur argumenta primæ opinionis. 949
Dubitatio 3. An ad quantitatem ſit per ſe motus. 950
Dubitatio 4. An ad qualitatẽ ſit motus propriè dictus. 952
Dubitatio 5. An ad prædicamentum, vbi ſit

ſit motus? 955
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 955
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 956
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 956
Dubitatio 6. an motus localis poſsit fieri in inſtanti. 958
Art. 1. Reſpondetur quæſtioni ex opinione auctoris. 958
Art. 2. afferuntur,& ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 959
Quæſt. 8. De ſpeciebus motus accidētalibus. 959
Dubitatio 1. Qua ratione intelligenda ſit diuiſio motus in naturalem, violentum, & neutrum. 960
Art. 1. Explicantur termini, & referuntur opiniones Doctorum. 960
Art. 2. Opinio Auctoris.
Dubitatio 2. De motu ſimplici,& mixto. 961
Dubitatio 3. De motu reflexo,& recto. 961
Dubitatio 4. De velocitate,& tarditate motus. 962
Art. 1. Recenſentur opiniones doctorum. 962
Art. 2. Proponitur opinio auctoris. 972
Quæſt. 9. De comparatione motuum inter ſe ſecundum velocitatem. 963
Dubitatio 1. an omnis motus ſit omni motui comparabilis. 963
Art. 1. Explicantur termini. 963
Art. 2. Proponitur opinio auctoris. 964
Dubitatio 2. Penes quid attenditur velocitas motus? 965
Dubitatio 3. an poſsit dari ſumma velocitas in motu. 966

Tractatio XXIIII. De Proprietatibus motus in 5. phys.

Quæſtio 1. De vnitate motus. 967
Dubitatio 1. Quot vnitates conſiderari poſſunt in motu. 967
Dubitatio 2. Vnde petenda ſit vnitas generica motus. 968
Art. 1. Proponuntur opiniones doctorum. 968
Art. 2. Proponitur opinio auctoris. 968
Dubitatio 3. Vnde ſumenda ſit vnitas,& diſtinctio ſpecifica motus. 969
Art. 2. Opiniones doctorum. 969
Art. 2. Oſtenditur non requiri vnitatem motoris,& mobilis,nec termini à quo. 969
Dubitatio 4. an hæc vnitas,& diſtinctio motus ſumi debeat à termino ad quem vltimato,an vero à non vltimato,& proximo. 973
Art. 1. Recenſentur opiniones doctorum. 973
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 973
Dubitatio 5. Quomodo diſtinguantur motus proiectorum. 974
Dubitatio 6. Vnde motus mixtus habet ſuā ſpeciem. 975
Dubitatio 7. Quam vnitatem habet motus à contrario in contrarium idem,cū ſubiectum mouetur à calido in frigidum. 975
Quæſt. 2. De vnitate numerica motus. 977
Dubitatio 1. Quæ requirantur ad vnitatem numericam motus. 977
Dubitatio 2. an ad vnitatem continuationis motus requiratur vnitas ſpecifica motuum. 478
Art. 1. Recenſentur opiniones Doctorum, 978
Art. 2. Soluuntur argumenta aduerſariorū. 577
Art. 3. Explicatur continuitas motus localis. 980
Dubitatio 3. an ad vnitatem continuationis requiratur vnitas mobilis. 980
Dubitatio 4. an ad vnitatem continuationis requiratur vnitas temporis. 981
Dubitatio 5. an requiratur vnitas motoris ad continuationem. 981
Dubitatio 6. an motus reflexus poſsit continuari cum motu directo, an vero neceſſario debeat dari quies in puncto reflexionis. 982
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 982
Art. 2. Recenſentur opiniones doctorum. 983
Art. 3. Datur quies in puncto reflexionis. 984
Art. 4. Referuntur, & ſoluuntur argumenta primæ opinionis. 985
Art. 5. Explicatur quomodo datur quies in puncto reflexionis. 986
Quæſt. 3. De oppoſitione motuum inter ſe, & cū quietibus. 897
Dubitatio 1. Quomodo motus opponatur motui. 987
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 987
Art. 2. Opiniones Doctorum. 988
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 988
Art. 4. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 756
Dubitatio 2. Motus opponatur quieti. 992
Dubitatio 3. an motui circulari aliquis motus contrarietur? 992

Tractatio XXV. De cauſa materiali, formali, ac finali motus in 6. phyſ.

Quæſt. 1. De cauſa formali motus. 998
Quæſt. 2. De cauſa finali motus. 998
Quæſt. 3. an motus habeat cauſam materialem,& quomodo. 999
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis, 999
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum. 999
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 1000
Quæſt. 4. an hoc ſubiectum motus debeat eſſe ens actu. 2001
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 1001
Art. 2. Recenſentur opiniones Doctorum, 1001
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 1002
Art. 4. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum. 1004
Quæſt. 5. an motus poſsit eſſe ſubiectū motus. 1004

Art. 1. Explicatur ſenſus quæſtionis,& opiniones doctorum. 1004
Art. 2. Proponitur opinio auctoris. 1004
Art. 3. Soluuntur argumenta primæ opinionis. 1005
Quæſt. 5. an ſubiectum motus debeat eſſe diuiſibile. 1005
Quæſt. 7. an ſubiectum motus debeat eſſe finitum. 1005
Quæſt. 8. an ſubiectum debeat eſſe corruptibile. 1006
Quæſt. 9. an motus ſequatur perfectionem, vel imperfectionem ſubiecti. 1006
Quæſt. 10. an indiuiſibile poſſit moueri. 1006
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 1006
Art. 2. Recenſentur opiniones doctorum. 1007
Art. 3. Opinio auctoris de motu indiuiſibilis coniuncti cum diuiſibili. 1009
Art. 4. Opinio auctoris de motu indiuiſibilis ſeparati. 1010
Art. 3. Soluuntur argumẽta aduerſariorũ. 1012

Tractatio XXVI. De cauſa effectiua motus in 7.& 8. phyſicorum.

Quæſtio prima. An de eſſentia motus ſit motor? 1031
Quæſt. 2. De principiis quibus vtitur Ariſt. ad probandum exiſtentiam primi motoris. 1032
Quæſt. 3. an aliquid poſſit à ſe ipſo primo moueri. 1032
Dubitatio 1. De Platonis, & Ariſtotelis diſſentione circa propoſitam quæſtionem. 1031
Art. 1. Refertur opinio Platonis, & Ariſtotelis. 1032
Art. 2. Conciliantur Ariſt. & Plato ex ſententia Simplicij. 1033
Art. 3. Explicatur opinio auctoris. 1034
Dubitatio 2. an rationes, quibus Ariſt. probat, nihil poſſe ſeipſum per ſe primo mouere, ſint validæ. 1034
Art. 1. Explicantur termini quæſtionis. 1034
Art. 2. Referuntur opiniones Doctorum. 1035
Art. 3. Examinatur prima ratio Ariſt. 1036
Art. 4. Examinantur ſecunda, & tertia ratio Ariſtotelis. 1038
Dubitatio 3. Quo ſenſu Ariſt. dixit, quidquid mouetur, ab alio mouetur. 1040
Art. 1. Explicantur termini. 1040
Art. 2. Referuntur opiniones doctorum. 1040
Art. 3. Opinio auctoris, quo ſenſu Ariſt. dixit, quidquid mouetur ab alio mouetur. fol. 1042
Quæſt. 4. Quomodo Ariſt. probat non dari in mouentibus proceſſum in infinitum. fol. 1044
Quæſt. 5. Qua ratione vniuerſa natura mobilis debeat reduci ad primum motorem immobilem. 1047
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis. 1047
Art. 2. Opiniones doctorum. 1047
Art. 3. Proponitur opinio auctoris. 1047
Quæſt. 6. De conditionibus primi motoris. 1049
Dubitatio 1. an primus motor ſit vnus, ex Ariſtotelis ſententia. 1049
Dubitatio 2. An Deus ſit corporeus, an incorporeus. 1050
Dubitatio 3. an Deus ſit immutabilis. 1050
Dubitatio 4. an Deus ſit infinitæ virtutis intenſiuæ ex Ariſt. 1050
Art. 1. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis. 1051
Art. 2. Referuntur opiniones dicentium primũ Motorem non eſſe infinitæ virtutis, ſed durationis, ex mente Ariſt. 1052
Art. 3. Explicatur opinio affirmantium ab Ariſtotele probari infinitatem primi motoris. 1057
Art. 4. Opinio auctoris. 1058
Art. 5. Soluuntur argumenta aduerſariorum fol. 1061
Dubitatio 5. an ſecundum Ariſtotelẽ Deus, & agens liberum. 1063
Art. 1. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis, ibidem.
Art. 1. Opinio Doctorum, & auctoris. 1064

FINIS.

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Quæ continentur in diſputationibus.

A

ACcidens aliquod omnium perfectiſſimum de facto datur tr. 18. q. 6. d. 3. A. fol. 495.
Accidentia in quantitate ſunt velut in ſubiecto in Sacramento Altaris tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. e fol. 63.
Accidens ſub diuerſa ratione eſt ens completum tr. 15. q. 11. d. 4. ar. 4. C. fol. 181.
Accidentia, vel ſpiritualia, vel corporalia tr. 16. q. 111. d. prima ar. primo D. fol. 202.
Accidentium latitudo, vel extenſiua, vel intenſiua ibidem E.
Opinio concedens accidentibus terminum; quoad magnitudinem, non quoad paruitatem ibidem.
Accidentium alia habent ex ſe realitatem, alia non habent tr. 16 q. 111. d. 11. ar. primo B. fol. 207.
Accidentia quædam ſuſcipiunt intenſionem, & remiſſionem ibidem C.
Accidentia habent terminum, vt ſunt diſpoſitiones viuentium tr. 16 q 4. d. 11. ar. 11. D. fol. 217.
Accidentia quomodo moueantur per accidens tr. 20 q. 5. d. 4. ar. 4. num. 19. fol. 969.
Accidentia duo eiuſdem ſpeciei non repugnat eſſe in eodem ſubiecto tr. 20. q. 7. d. pri. ar. 4. nu. 19. fol. 696.
Accidentia conuenientia corpori in vno loco ex vi agentis naturalis ex vi eiuſdem nequeunt conuenire alio in loco tr. 20. q. 7. d primo ar. 3. nu. 12. fol. 696.
Acquiſitio eſt modus eſſendi quo res tranſit de vno in aliud tr. 25. q. 1. d primo B. fol 931.
Actio, & paſsio, mutatio, & forma ſunt eadem entitas tr. 19. q. 7 d. 7. B. fol. 609.
Actio an ſit in agente ſi nihil addit præter agens, & effectum problema tr. 19. q. 8 C. fol. 632.
Ordo ad ſubiectum non ingreditur eſſentiam actionis tr. 19. q. 7. d. 1. C. fol. 584.
Ordo ad agens non eſt de eſſentia omnis actionis tr. 19. q. 7. dub. 1. e fol. 585.
Octo conſiderantur in actione, & paſsione tr. 19. q. 7. d. 1. E. fol. 587.
Ordo ad agens quoad indiuiduationem, & ad terminũ eſt ex æquo intrinſecus, quoad vero ſpeciẽ magis eſt intrinſecus ordo ad terminum tr. 19. q. 7. d. 3. E. fol. 600.
Actio, & paſsio differunt ex principio, & fine tr. 19. q. 7. d prima D. fol. 580.
Ariſtoteles non cognouit actionẽ in dependentem à ſubiecto tr. 19. q 6 d. 1. E. fol. 566.
Actio, & paſsio dicunt relationem traſcendentalem, vt conſtitiuam entis abſoluti tr. 19. q. 7. d. 2. D. fol. 593.
Actiones non ſpecificantur ex modis connaturalibus tr. 19. q. 7. d 3 E. fol. 599.
Actiones diſtinguntur ſpecie à modis non connaturalibus etiamſi terminus ſit idem, ibidem fol. 600. A.
Actio, & paſsio non prædicantur, vt genus de motu ibidem d. 4. B. fol. 606.
Actio, & paſsio non differunt realiter à motu ibidem d. 5. A. fol. 619.
Actionem immanentem, & tranſeuntem diſtingui ratione termini tr. 19. q. 8. E fol. 623.
Actio omnis differt realiter ab agente in creatis ibidem, fol. 624. C.
Actio tripliciter identificatur cum motu tr. 19. q. 7. d. 3. B. fol. 603.
Datur actio, quæ nullum habet ſubiectum etiamſi ſit tranſiens tr. 19. q. 8. E. fol. 624.
Actiones immanentes non poſſunt carere ſubiecto ibidem fol. 625. B.
Actio tam coniuncta cum motu, quam præciſa à motu non eſt in agente ibidem fol. 631. C.
Actio quot modis abſtrahat à motu ibid. fol. 632. A.
Actio qua ſe aqua infrigidat eſt immanens, ſicut motus elementorum ad loca ſua ibid. fol. 633. C.
Actio ſecundum rem ſignificatam eſt in ſubiecto, licet ſecundum modum ſignificandi in illo non ſit ibid. B. C. D.
Actiò ſe ipſa ſit, & vbi ſe ipſo, vbicatur tr. 20. q. 5 d. 4. ar 4 num. 19.
Actiones immanentes ſi dependent ab aliquo extrinſeco ſunt tantum in eo loco, vbi illud eſt tr. 20. q. 7. d. 3. fol. 696.
Actus dupliciter, vel ſecundum ſe, vel cum admixtione potentiæ tr. 18 q. 2 d 4. B. fol. 327.
Actus animæ non requitur ad tempus tr. 22. q. 1. d. prima E. fol. 830.
Additio non ſit niſi ſubiectum ſit augmentabile tr. 18. q. 3. d. 3. fol. 353.
Aduerbia localia vnde ſumuntur tr. 20. q. 5. d. 3. ar. 2. fol. 676.
Æquale, & inæquale quomodo opponantur tr. 18. q. 3. d. 5. A. fol. 363.
Æqualia non neceſſario debent habere menſuram ſuperiorem ibidem.
Æqualitas, & in æqualitas ſunt proprietates quantitatis in quarto modo ibidem fol. 367. A. B. C.
Æqualitas alia poſitiua, alia negatiua tr. 22. q. 1. d. prima B. fol. 868.
Aer mediat inter totum, & totum tr. 15. q. 10. tr. 5. ar. 7. C. fol. 147.
Ratio conſtituens æternitatem eſt poſitiua formaliter tr. 22. q 1. d. prima fol. 815.
In æternitate eſt tantum hodie inuariabile ibidem C. fol. 808.
Æternitas dupliciter conſiderari poteſt formaliter, & virtualiter tr. 18. q 2. d. 3. A. fol. 326.
Æterna à parte ante non ſunt capacia inceptionis tr. 16. q. 6. d. 4. ar. 8. B. fol. 248.
Æterna à parte poſt non ſunt capacia deſitionis. ibid.
Æternitas non dicit intrinſece ſucceſsionem tr. 22. q. 1. d. prima C. fol. 868.
Æternitas alia eſſentialis, alia participata. ibidem fol. 812. C.
Æternitas eſt eſſentialiter duratio, ibidem fol. 814. C.
Æternitas ſecundum alios eſt quid poſitiuum, ſed explicatur per negationem ibidem fol. 813. C.
Æternitas ſecundum alios conſtituitur per negationem ibidem fol. 812. E.
In æuo non eſt ſucceſsio prioris, & poſterioris tr. 22. q. 1. d. prima A. fol. 819.

a Ænum

Æuū ſecundū aliquos dicit ſucceſſionem ibidē, fol. 81. B.
Æuū diſtinguitur ab exteruitate, & tēpore ibidē, fol. 819. B
Æuum multiplex ſicut res æternæ ibidem fol. 824. A.
Æuum ſumitur multis modis ibidem fol. 817. D.
Agens an ſit de conceptu mutationis tr. 19. q. 4. d. 3. D. fol. 556.
Agens eſt ſubiectum denominationis, non inhæſionis tr. 19. q. 7. d. 1. B. fol. 187.
Agens per relationē incluſā in actione refertur immediate ad effectū, vt terminū tr. 19. q. 7. d. 2. B. fol. 594.
Alteratio, & augmentatio differt à ſubiecto, & realiter, & modaliter tr. 23. q. 1. d. 1. B. fol. 914.
Agens poteſt intelligere ſucceſsiuè continuum tr. 18. q. 3 d. 1. A. fol 336.
Angelis conuenit eſſe in duobus ſpatijs, non poſſe eſſe in duobus conuenit ſubſtantiæ ratione quantitatis tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. D. fol. 58.
Angelos eſſe in loco eſt de fide tr. 20. q. 5. d. 5. fol 696.
Angelus nullus eſt vbique ibidem.
Angelus non habet, vbi intrinſecum neceſſario determinatum ibidem.
Anima fontana, quæ ſit tr. 2. q 3. d. 1. nu. 14. fol. 696.
Animata anima indiuiſibili habent terminos magnitudinis, & paruitatis tr. 16. q. 11. d. 11. ar. 111. B. fol. 185
Animata anima diuiſibili habent etiam terminos magnitudinis, & paruitatis ibidem fo. 186. B.
Appetitus naturæ eſt ad infinita ſucceſsiuè tr. 18. q. 5. d. 4. A. fol. 457.
Refellitur opinio Democriti de Atomis tr. 15. q 7. d. 5. ar. 8. C. fol. 91.
Terminus nutritionis diſtinguitur à termino augmentationis tr. 15. q. 10. d 5. ar. 8. D. fol. 151.
Augmentum in infinito duplex intrinſecum, & multiplicatiuum tr. 18. q. 3. a. 3. E. fol. 370.
Augmentum proprie dictum quomodo fiat tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 8. D. fol. 151.
Augmentum dupliciter fieri poteſt ibidem.
Augmentum, & decrementum corporis pendet ex partibus tr. 16. q. 11. d. 11. ar. 1. B. fol. 183.

B

Binarij contenti in infinito habent infinitatem determinatam tr. 18 q 3. d 8. fol. 389
Baculus ab aqua emergens eſt in aqua, vt ſi in loco tr. 20. q. 1. d. 3. nu 5. fol. 655.
Beatitudo meſuratur æternitate tr. 21. q. 1. d. 1. A. fol. 812.

C

Centrum non eſt locus terræ tr. 20. q. 3. d. 3. ar. 2. nu. 17. fol. 676.
Cœlum eſt in loco ſecundum totum ſecundum aliquos tr. 20. q 5 d. 1. nu. 4. fol. 696
Cœlum non eſſe in loco ratione partium probabilius eſt tr. 20 q. 5. d 2. ar. 3 nu. 13 fol. 696.
Per totum cœlum Ariſtoteles intelligit vniuerſum tr. 20. q. 5. d. 2. fol. 696.
Cœlum eſt perfectè ſphæricum tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 7. C. fol. 146.
Cognitio non dat, ſed indicat eſſe ob ect. tr. 18. q. 2. d. 4. D fol. 327.
Compoſitum dicit rationem compoſiti per partes, & unionem tr. 15. q 7. d. 5. ar. 5. A. fol. 78.
Concreta ſemper definiuntur per rationem materialem in recto tr. 20. q. 4. d. 2 ar. 2. nu. 17. fol. 682.
Coniunctio corporum, ne detur vacuum eſt à virtute diuina tr. 21. q. 3. d. 1. ar. 1. nu. 12. fol. 696.
Coniunctio naturaliter indiuiſibilis ex lege primæ cauſæ datur inter corpora vniuerſi tr. 21. q. 4. d. 2. ar. 2. num. 15. fol. 696.
Conſeruatio eſt extrinſece ſucceſsiua tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 809.
Cōtinuatio differt à ſucceſſione tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 897
Continuatio motus non eſt idem, ac ſucceſsio tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol 898.
Afferuntur, & ſoluuntur argumenta quibus probatur continuum poſſe eſſe diuiſum in omnem ſui partem tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 3. D. fol 127.
An virgula viridis, & ſicca ſit continua tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 111. E. fol. 176.
Continuum non componitur ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter tr. 15 q. 7. d. 5. ar 8. A. fol. 102.
Continuitas duplex entitatiua, & quantitatiua tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 111. C. fol. 176.
Continua motus ſucceſsio incipit, & definit extrinſece tr. 16 q. 8. d. 2. ar. 1. D. fol. 273.
Continuum qua ratione dicatur habere partes in potentia tr. 15. q 6. d. 5. ar. 1. E. fol. 65.
Continuatio ſupponit plura continuata tr. 15. q 6. d. 5 ar. 1. B fol. 68.
Continuum habere entitates partium in ſe non autem componi ex partibus dicunt aliqui tr. 15. q 6. d 5. ar. 2. C. fol. 73.
Continuum conſtat ex partibus integrantibus tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2. A. fol. 80.
Cōtinuitas duplex in parte tr. 15. q. 6. d 5 ar. 4. D. fol. 85
Continuum aliqui aiunt componi ex formaliter indiuiſibilibus, virtualiter diuiſibilibus tr. 15. q 7. d. 5. ar. 8. A. fol 91.
Continui difficultates ex ſuppoſito euacuari tr. 15. q. 7. d. 7. ar 8. C. fol. 93.
Continuum implicat componi ex punctis etiamſi exiſtat in ſpatio tr. 15. q 8 d. 5. ar. 5 A. fol. 95.
Continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter, aiunt aliqui tr. 15. q. 7. d. 5. ar 6. A. fol. 99.
Opinio aſſerens partes infinitas in continuo reperiri tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 2. fol. 1. 1.
Opinio aſſerens in partibus continui infinitatem ſyncathegorematicā reperiri tr. 15. q. 8. d. 5 ar. 2. C fol. 111.
Opinio aſſerens partes æquales in continuo, nec eſſe actu finitas, nec infinitas tr. 5 q. 8 d 5 ar. 2. B. fol. 12.
Opinio aſſerens partes actu in continuo non habere actualitatem quoad æqualitatem tr. 15. q 8. d. 5 ar. 2. D. fol. 111.
Opinio Ariminenſis dicentis continuum eſſe diuiſibile in omnem ſui partem tr. 15. q. 9 d 5. ar. 1. B. fol. 124.
Opinio dicens poſſe diuidi, ita tamen, vt alteri continuatur tr 15 q. 9. ar. 1. D. fol. 124.
Obſcuritas eſſentiæ temporis oritur ex debilitate ſuæ entitatis tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 827.
Continuum ſub qua ratione poſsit pertranſiri tr. 15. q. 7. d. 5 ar. 9. E. fol. 108.
Continuum ex quo ſumi poſſunt infinitæ partes æquales communicantes, cur non ſit infinitum actu ſecundum extrema tr. 15. q. 8. d 5. ar. 3. D. fol. 114.
Continui maioritas ſupra aliud attenditur pœnes extenſionem, diſcreti verò ex pluralitate numerorum tr. 15. q 8. d. 5. ar. 4. C. fol. 117.
Continuum tripliciter diuidi poteſt tr. 15. q. 9. d 5 ar. 2. C. fol. 125.
Continuum diuidi poteſt in omnes æquales vni certæ non tamen in æquales omnes indeterminatè tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 2. D. fol. 125.
Continui diuiſionem per partes proportionales minores, & minores incipiendo ab vno inſtanti determinato vſq; ad aliud inſtans incluſiuè determinatum impoſsibile eſt fieri tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 2. E. fol. 125.
Continuum neque ſimul, neque ſucceſsiuè poteſt diuidi in infinitas partes ſecundum priorem proportionem tr. 15. q 9. d. 5. ar. 2. E fol. 125.
Continuum impoſsibile eſt, ſiue ſucceſsiuè, ſiue in inſtanti eſſe diuiſum in partes infinitas minores, & minores

minores aliqua ſignata tr.15.q.9.d.5.ar.2.C.fol.126.
Continuum non poteſt diuidi in omnem ſui partem in nullo caſu tr.15.q.9.d.5.ar.2.fol. 127.
Continuitas eſt ſpecies vnitatis tr.15.q.10.d.5. ar.8. C. fol.150.
Continuitas eſt proprietas quantitatis tr.15.q.10. d. 5. ar.8. C. fol. 152.
Continuitas duplex per accidens,& per ſe tr. 15. q.10. d.5.ar.8.C. fol.150.
Continuo toti fit additio per ſe; partibus per accidens, è contra in diſcreto tr. 18.q.3.d.3.E.fol. 353.
Continuum tam ex infinitis palmis, quam infinita palmorum multitudo exiſtens eſt in ſpatio connaturaliter infinito tr.18.q.3.d.10.C.fol.401.
Contraria ſicut nequeunt eſſe in ſubiecto vno, ita nequeunt ſi replicentur tr.20.q.7.d.3.nu.15.fol. 696.
Corpus dumtaxat datur iuxta illos qui puncta negant tr.15.q.11.d.4.ar.11. D.fol.178.
Corpora inanimata,vel ſimplicia,vel mixta tr. 16.q.11. d.11.ar.1.D. fol.188.
Corpus non poteſt creſcere in infinitum naturaliter tr. 16.q.11.d.11.ar.1.C.fol.183.
Corpus perfectè ſphericum aliqui negant tr.15.q.10.d.5.ar.7.C. fol.145.
Corpus perfecte ſphericum implicat tr. 15. q. 10. d.5. ar.7.C.fol. 148.
Corpus quadratum ſecundum angulum tangeret planum,& quomodo tr.15.q.10.d.5.ar.7.B. fol. 149.
Corpus vnum eſſe intra aliud, & non contineri ab illo, concipi non poteſt tr.18.q.3.d.10.B.fol.405.
Corpus dupliciter poteſt moueri ab intrinſeco, & ab extrinſeco tr.18.q.3.d.11.C.fol.405.
Corpus infinitum ex vna parte,& finitum ex alia implicat tr.18. q.6.d.1. D. fol.475.
Corpus vnum ambiri poteſt ex ſuperficiebus plurium corporum tr.20 q.3.d.3.ar.3.nu.15.fol.678.
Corpora inferiora naturaliter nequeunt eſſe ſine omni loco tr.20 q.2.d.1.ar.5.nu.10.fol. 691.
Corpus ſupernaturaliter poteſt eſſe ſine omni loco extrinſeco tr. 20.q.2.d.1.ar.5.num 10.fol. 691.
Corpus poteſt eſſe in loco connaturaliter, & ſupernaturaliter tr.20.q.7.d.1.ar.1.nu.1.fol.696.
Corpora duo naturaliter nequeunt eſſe in eodem loco adæquatè tr.20.q 7.d.1.ar.1.nu.2. fol.696.
Corpora penetrari non repugnat tr.20.q.7.d.1.ar.3.nu. 11.fol.696.
Corpora exiſtentia in eodem loco eſſent diuiſa ſecundum entitatem,indiuiſa ſecundum locum tr. 20.q.7. d.1.ar.4. nu 20.fol. 696.
Corpora duo in eodem loco non faciunt maius quantitatiuè tr. 20.q.7.d.1.ar.4.nu.22.fol. 696.
Corpus idem non poſſe eſſe in duobus locis modo extenſo aliqui volunt tr.20.q.7.d.1.ar.2.nu.4. fol.696.
Corpus idem non poteſt naturaliter eſſe in duobus locis tr.20.q.5.d.2.ar.1.nu.1.fol.696.
Corpus idem eſſe in multis locis modo extenſo tr. 20. q.7.d.1. ar.3.nu.7.fol. 696.
Corpus idem localiter extenſum eſſe poteſt in diuerſis locis tr.20.q.7.d.1.ar.3.nu.19.fol.696.
Corpus poteſt aliqua accidentia habere in vno loco, & non in alio tr.20.q.7.d.1.ar.3.fol.696.
Corpus exiſtens in duobus locis ex natura petit accidentia acquiſita in vno loco, habere etiam in alio loco tr.20.q.7.d.3.ar.3.nu.14.fol.696.
Corpus non poteſt in vno loco,& non in alio annihilari tr.20 q.7.d.4.nu.1.fol.696.
Creaturæ poſsibiles non ſunt infinitæ Cathegorematice tr.18.q.2.d.4.C.fol.329.
Creaturæ cur conuenire poſsit infinitas eſſentiæ ſecundum quid tr.18.q.5.d.1. D.fol.434.
Creaturæ repugnat ineſſe infinitum in genere ſubſtantiæ prædicamentalis tr.18.q.5.d.5.D. fol. 436.
Creaturæ poſsibiles ſunt tantum infinitæ ſincathegorematice tr. 18.q.5.d.1.B.fol.437.
Creaturæ repugnat infinitas in eſſendo tr.18.q.5.d.1.B. fol. 433.
Creatura non poteſt continere formaliter infinitas perfectionis tr.18.q.5.d.1.B.fol.438.
Creatura non eſt capax infinitatis cathegorematicè ſecundum perfectiones ſpecificas, ſed ſyncathegorematicè tr.18.q.5.d.4. A.fol.456.
Creatura ſuprema ſecundum infinitam perfectionem eſſentialem non datur,& ſic neque ſtatus tr. 18. q. 5. d.4.B.fol.443.
Creatura ſuprema ſecundum finitam perfectionem non datur,& ſic neque ſtatus tr. 18.q.5.d.4. A. fol. 447.
Creatura omnis ex ſe capax eſt inceptionis, & deſitionis tr.16.q 6.d.4.ar.8.C.fol. 248.

D

DEfinitio temporis eſt deſcriptio tr. 22. q.1. d.1.B. fol.868.
Definitio quot modis inueſtigatur tr.2.q.3.d.1. num.1. A.C. fol. 666.
Determinationes quot ſunt, tot potentiæ in actu tr.18. q.2.d.4.A.fol.327.
Determinatio rei duplex,quoad exiſtentiam, & quoad entitatem tr.18.q.2.d.4.D. fol.328.
Determinatio ex duplici capite oritur tr.15.q.6.d.5. ar. 4.A. fol.86.
Detractio pôt fieri ab infinito tr.18.q.3.d.4. E.fol. 359.
Detractio eſſet ex profunditate de corpore vndequaq; infinito tr.18.q.3.d.3.E.fol.358.
Dies hodiernus quomodo ſit propinquior æterno elapſo quam craſtinus tr.18.q.3.d.5. C. fol. 372.
Dies,& anni Deo tribuuntur impropriè tr.22.q. 1.d.1. B.fol.808.
Differentia eſt in exercitio completo, vel incompleto exiſtentiæ tr.18.q.2.d.3.D. fol.325.
Differentia figuræ eſſentialis eſt numerica reſpectu loci tr.20.q.4.d.2.ar.2.nu.10.fol.682.
Dimenſiones non dantur niſi tres tr.15.q.11. d.4. ar. 1. D.fol.177.
Dimenſiones in quo conueniant, & differant tr. 15. q. 11.d.4.ar.1.E. fol.177.
Diſtantia præcipuè conſideranda in potentia alteratiua tr.16.q.4 d.3.ar.3. C. fol.227.
Diſtantia abſolutè accepta,ſi duo corpora ſint in eodem loco,non multiplicantur ſecundum effectum diſtantiæ tr.20.q.7.d.1.ar.4.nu.22.fol.696.
Diſtinctio duplex intrinſeca,& extrinſeca tr.15. q.6.d. 5.ar.2. A. fol.75.
Diſtinctio inter motum actionem, & paſsionem eſt à parte rei tr.19 q.7.d.5.A.fol.619.
Diſtinctio an inter aliqua cognoſci debeat ex illorum natura tr.19.q.7.d.5.B.fol.610.
Diſtinctio indiuidualis actionum eſt à principio, & à termino tr.19 q.7.d.3.C. fol.600.
Diſtinctio realis modalis eſt inter motum,& terminum tr.23.q.1.d.1.B, fol.924.
Diſtinctio inter motum,& terminum non eſt realis rata tr.23.q.1.d.1. C.fol.622.
Diuiſibiles res permanentes ſecundum aliquos ex ſe incipiunt, & deſinunt extrinſece tr.16.q.7.d.1.ar.11. E. fol.249.
Diuiſibilitates continuatæ plures ſunt in continuo tr. 18.q.2.d.4.B fol.331.
Diuiſibilitates ſunt infinitæ licet diuiſiones ſint finitæ tr.

Diuiſibilitas non eſt ratio formalis, ſed prima paſsio quantitatis tr. 15. q. 4. d. 3. B. D fol. 11.
Duratio eſt ens reale ab eſſentia diſtinctum tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 782.
Duratio eſt intrinſeca rei duranti ibidem E.
Duratio eſt forma conſtituens ipſum quando ibidem D.
Duratio formaliter eſt poſitiua permanentia in exiſtendo ibidem fol. 784.
Perſeuerantia dicit negationem deſitionis exiſtentiæ ibidem B.
Duratio non conſtituitur formaliter per menſuram ibidem D. fol. 785.
Durationis quidditas non eſt menſura paſsiua ibidem A. fol. 786.
Duratio ſuperadditur exiſtentiæ ibidem C. fol. 788.
Duratio includit exiſtentiam ibidem D.
Duratio ſecundum aliquos differt à parte rei ab exiſtentia ibidem E.
Duratio ſecundum alios ab exiſtentia diſtinguitur per intellectum ibidem D. fol. 790.
Duratio per aliquos addit conceptum permanentię ibidem D. fol. 791.
Duratio non eſt ipſa eſſentia rei ibidem C.
Neque eſt ipſa exiſtentia rei ibidem D.
Duratio videtur differre ex natura rei ab exiſtentia ibidem C. fol. 792.
Duratio non differt ab exiſtentia à parte rei ibidem C. fol. 793.
Res in primo inſtanti non durat ibidem C.
Exiſtentia non augetur duratione ibidem D.
Exiſtentia poteſt ſeparari à duratione ibidē A. fol. 794.
Duratio prædicatur de eſſentia exiſtente ibidem C.
Duratio ſecundum aliquos addit durationem menſuræ ibidem E.
Duratio datur aliqua præter æternitatem, & æuum tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 815.
Duratio eſt modus, ſeù extenſio exiſtentiæ ibidem C. fol 795.
Duratio ſecundum aliquos addit ſucceſſionem moræ ibidem E.
Duratio ſecundum alios addit exiſtentiæ negationem diuiſionis ibidem D. fol. 797.
Duratio omnis ſecundum aliquos dicit ſucceſsionem ibidem E, fol 799.
Duratio ſecundum alios non dicit ſucceſsionem, ſed duratio creata ibidem B, fol. 800.
Duratio abſolutè ſumpta non includit ſucceſsionem formalem, & ibidem E, fol. 803.
Duratio creata, vt ſic neque includit ſucceſsionem formalem ibidem C, fol. 804.
Duratio omnis creata eſt formaliter ſucceſſiua actu, vel potentia ibidem A, fol. 806.
Duratio omnis creata eſt ſucceſsiua formaliter, vel virtualiter ibidem C, fol. 806
Duratio relatiua includit formalem ſucceſsionem ibidem A, fol. 806.
Duratio formalis includitur in duratione extrinſecè ibidem D.
Duratio non omnis à nobis concepta dicit ſucceſsionem ibidem C.
Duratio permanens determinatur ad hanc, vel illam coexiſtentiam ex poſitione termini E, fol. 809.
Duratio permanens comparari poteſt cum vbi extrinſeco, & intrinſeco ibidem C.
Durationis diuiſio, vel ex extenſione moræ, vel ex exiſtentia rerum ibidem. E, fol. 811.
Duratio datur formaliter indiuiſibilis, virtualiter diuiſibilis, & formaliter, & virtualiter indiuiſibilis ibidem C, fol. 876.
Diſtinctio partium actu vnde probatur tr. 15. q. 6. dub. 5. A, 2. fol. 67. D.

E

Effectus perfectio duplex eſſentialis, & accidentalis tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 1. C, fol. 216.
Effectus formalis vnitas vnicam formam exigit tr. 15. q. 4. d. 4. ar. 5. D, fol. 35.
Elementis ſolum conuenit locus naturalis tr. 20. q. 1. ar. 3. nu. 1. fol. 662.
Elementa habent locum ſitu immobilē tr. 20. q. 1. ar. 3. num. 2. fol. 662.
Elementa, & mixta probabilius eſt non habere terminum paruitatis tr. 16. q 11. d 3. ar. 3. D, fol. 194.
Ens connotatiuum duplex ex natura rei, & modo ſignificandi, eidem diuerſa conueniunt tr. 20. q. 4. d. 2. ar. 2. num. 3. fol. 681.
Ens nullum etiam per potentiam Dei non poteſt abſtrahi ab omni parte ſpatij tr. 20. q. 2. d. 1. ar. 1. nu. 13. fol. 690.
Ens compoſitum quotuplex ſit tr. 20. q. 5. d. 4. num. 1. fol. 696.
Entibus ſingulis propria debetur potentia tr. 20. q. 5. d. 4. ar. 4. nu. 19. fol. 19.
Ens vel eſt eſſentialiter ſucceſsiuum, vel denominatiuè tr. 22. q. 1. d. 1. C, fol. 799.
Ens ſucceſsiuum, vel eſt tale eſſentialiter, vel accidentaliter tr. 23. q. 1. d. 1. B, fol. 911.
Ens omne eſt ab vno primo principio tr. 25. q. 1. D, fol. 1047.
Ens formaliter diuiſibile implicat conſtitui à re formaliter diuiſibili tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 5. C. fol. 97.
Ens indeterminatum præciſe, vt ſic non poteſt cum alio habere coexiſtentiam tr. 16. q. 6. d 2 ar. 5. B, fol. 242.
Ens permanens aliud diuiſibile, aliud indiuiſibile, & hoc multipliciter tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 1. B, fol. 248.
Ens productum per motum habet primum inſtans tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 2. D, fol. 250.
Ens permanens incipere poteſt per accidens per vltimum non eſſe tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 3. C, fol. 251.
Ens permanens dependens à re ſucceſsiua non habet primum eſſe tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 3. E, fol. 252.
Entia ſucceſsiua alia per ſe, alia per accidens tr. 16. q. 8. d. 1. ar. 1. C. fol. 268.
Entia ſucceſsiua negant aliqui habere inceptionem tr. 16. q. 8. d. 1. ar. 2. A, fol. 268.
Entia ſucceſsiua volunt alij incipere intrinſecè tr. 16. q. 8. d. 1. ar. 3. A, fol 269.
Ens ſucceſsiuum ſumitur, vel ſecundum partem determinatam, vel indeterminatam tr. 16. q. 8. d. 3. ar. 1. C, fol. 283.
Enti ſucceſsiuo repugnat incipere intrinſecè tr. 16. q. 7. d. 3. ar. 1. A, fol. 283.
Ens infinitum inſenſibile non datur extra cœlum tr. 18. q 4. d. 1. D, fol. 421.
Ens infinitum, ſeù corruptibile, ſeu incorruptibile, ſeu ſimplex, ſeu compoſitum nullum datur tr. 18. q. 4. d. 1. E, fol. 421.
Entitas altera negans diſtinctionem intrinſecam altera extrinſecam tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2. B, fol. 75.
Entitas eadem eſſe poteſt actus diuerſarum potentiarum tr. 19. q. 7. d. 5. B, fol. 621.
Entitas eſt, & ſubiectum, & ratio cur ſibi competat aliquod vbi tr. 20. q. 5. d 4. ar. 4. nu. 6. fol. 696.
Exiſtentia non augetur duratione tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 793.
Exiſtentia poteſt ſeparari à duratione tr. 22. q. 1. d. 1. A, fol. 794.
Exiſtentia entis ſucceſsiui ſecundum rationem poſitiuam eſt poſitiua tr. 22. q. 1. d. 1. B, fol. 908.
Exiſtentia inſtantanea per ſe ſucceſsiuis repugnat, tr. 16.

16. q. 8. d. 1. ar. 1. E, fol. 268.
Eſſentiæ rerum ſeipſis terminantur tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 11. D. fol. 161.
Extenſio triplex tr. 15. q. 4. d. 4. C. fol. 22.
Extenſio entitatiua, & quantitatiua tr. 15. q. 4. d. 4. B. fol. 22.
Extenſio in ordine ad ſe, & ad locum tr. 15. q. 4. d. 4. E, fol. 22.
Extenſio, an ſit de eſſentia quantitatis, & quomodo explicatur tr. 15. q. 4. d. 4. A. E. fol. 21.
Extenſio localis ſitualis, an ſit ratio formalis quantitatis variæ opiniones tr. 15. q. 4. d. 4. B. D. fol. 25.
Extenſio partium in ordine ad totum non eſt primarius effectus quantitatis tr. 15. q. 4. d. 4. ar. 6. D. fol. 36.
Extenſio duplex eſt in partibus quantis tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 5. E. fol. 88.
Extenſio non eſt diuerſa ſpecie, ſed multiplex tr. 15. q. 11. d. 4. ar 3. B. fol. 179.
Extenſiones eſſe ſpecies diſtinctas in opinione illorum, qui admittunt indiuiſibilia tr. 15. q. 10. 11. d. 4. ar. 3. D. fol. 179.
Extreitas partium in ordine ad locum non conſtituit quantitatem tr. 15. q. 4. d. 4. D. fol. 25.

F

Figura connotatur à loco tr. 20. q. 4. d. 5. ar. 3. num. 14. fol. 686.
Figura quomodo ſumatur in quantitate tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 4. D. fol. 86.
Figura organica prouenit ex intrinſeca diſpoſitione partium, entitatiuarum. tr. 20. q. 5. d. 1. ar. 25. fol. 705.
Figura ex varijs modis partialibus conſtat tr. 15. q. 10. ar. 6. nu. 53. A, fol. 145.
Finitas, & infinitas non competunt, niſi quantis tr. 18. q. 2. d. 1. D. fol 317.
Finem aliud eſt eſſe, aliud habere tr. 18. q. 3. d. 4. C. fol. 361.
Finis intentione mouētis eſt varius tr. 25. q. 1. C. fol. 999
Finitum habet determinatam proportionem reſpectu partium tr. 18. q. 1. d. 4. D. fol. 316.
Finitum, & infinitum quid ſit, explicatur tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 5. E. fol. 122.
Forma non indiget termino, quia eſt terminus tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 11. C. fol. 161.
Formæ contiguæ poſſunt habere ſubiectum continuum. tr. 15. q. 11. d. 3. ar. 111. A, fol. 176.
Formæ quando nam non poſſunt continuari tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 111. B. fol. 176.
Formæ ſi qua pars additur addenda etiam pars quantitatis tr. 16. q. 11. d. 111. ar. 111. nu. 12. D. fol. 192.
Formam exercere ſuos actus connaturaliter in quauis quantitate repugnat ſi certam ſibi determinat tr. 16. q. 11. d. 111. ar. 11. nu 7. D. fol. 201.
Formæ ſubſtantiales diuiſibiles ex ſe incipiunt intrinſece tr. 16 q 7. d. 1. ar. 3. nu. 8. B. fol. 250.
Forma ſubſtantialis incipere poteſt extrinſece tr. 16. q. 7. d. 2. ar. 3. nu. 13. B. fol. 252.
Forma permanens ex natura ſua definit intrinſece tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 4. nu. 14. A, fol. 252.
Forma habens latitudinem, & definens ad productionē formæ oppoſitæ definit extrinſecè tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 4. nu. 17. A. fol. 253.
Formæ ſubſtantiales incompoſſibiles nequeunt eſſe in materia replicata tr. 20 q 7. d. 3. ar. 3 nu. 15. fol. 728.
Forma non deſinens per incompoſſibilitatem cum alia non habet certum modum deſidendi tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 4. D. fol. 254.
Formas diuiſibiles permanentes aſſerunt aliqui incipere tantum per primum ſui eſſe tr. 16. q. 7. d. 2. ar. 2. C. fol. 256.
Formæ diuiſibiles determinatè tamen ad tantam perfectionem intrinſecè incipiunt tr. 16. q. 7. d. 2. ar. 111. E. fol. 258.
Formæ ex ſe permanentes quomodo poſſunt eſſe ſucceſsiuè tr. 16. q. 8. d. 1. ar. 1. E. fol. 268.
Formæ conſiderari poſſunt, vel ſub certa, vel ſub incerta perfectione tr. 16. q. 8. d. 2. ar. 1. B. fol. 273.
Forma nulla ſecundum alios incipit, & definit ante inſtans tr. 16. q 8. d. 2. ar. 1. B fol. 274.
Formæ certæ in ſubiecto certo incipiunt intrinſece tr. 16. q. 8. d. 2. ar. 3. C. fol. 275.
Fieri formæ ſecundum omnes ſuas partes eſt immediatè ante inſtans, non tamen tunc incipit tr. 16. q. 8. d. 2. ar 3. C. fol. 275.
Forma certa in ſubiecto certo, neq; in facto eſſe neque in fieri incipit poſt inſtās tr. 16. q. 8. d. 7. ar. 2. C. fol. 277
Fieri determinationis formæ certæ incipit intrinſecè tr. 16. q. 8. d 2. ar. 3. E. fol. 277.
Forma certa in ſubiecto certo, & totaliter, & partialiter definit intrinſece tr. 16. q 8. d. 2. ar. 3. B. fol. 281.
Forma incerta in ſubiecto incerto definit etiam intrinſecè tr. 16. q. 8 d. 2. ar. 3. C. fol. 281.
Formam &c. in fieri ſucceſsiuo volunt aliqui incipere extrinſece, vt motus tr. 16. q. 2. ar. 3. D. fol. 273.

G

Generatio quo ſenſu dicatur media inter eſſe, & non eſſe tr. 16. q 6. d. 11. ar. 5. C. fol. 231.
Generatio, & corruptio comparantur, vel ad eamdem, vel diuerſas tr. 25 q. 1. A. fol. 929.
Generatio recta vniuerſi exigit connexionem partium tr. 21. q. 2. d. 2. ar. 1. nu. 2. & 3. fol. 743.

I

Illimitatio dupliciter in eſſendo, & in operando tr. 18. q. 1. d. 2. A. fol. 312.
Immediatio dari poteſt inter duo, & non ſecundum partem determinatam immediatam tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. C. fol. 179.
Immotum, & immobile quid differant tr. 20. q. 1. d. 9. nu. 2. A. C. fol. 659.
Immobilitas quotuplex tr. 20. q. 1. d. 9. num. 3. A. C. fol. 659.
Immobilitas loci non eſt immobilitas per ſe ſola tr. 20. q. 1. d. 9. nu. 2. A. C. fol. 659.
Immobilitas illa non eſt, quæ opponitur mobilitati terminatiuè, ſeù tranſlatiuè tr. 20 q. 1. d. 9. nu. 5. A. C fol. 660.
Immobilitas hæc non eſt radicalis tr. 20. q. 1. d. 9. nu. 8. A. C. fol. 660.
Immobilitas hęc non eſt ordinis tr. 20. q. 1. d. 9. nu. 9. A. C. fol. 660.
Immobilitas hæc non eſt per æquiualentiam tr. 20. q. 1. d. 9. num. 11. fol. 661.
Immobilitas tranſlatiua non ſufficit tr. 20. q. 1. ar. 3. nu. 16. fol. 662.
Immobilitas ſimpliciter requiritur ad immobilitatem loci tr. 20 q. 1 ar 3. num. 18. fol. 662.
Immobilitas ſitus eſt de quidditate loci naturalis tr. 20. q. 1. ar. 3. nu. 20 fol. 663.
Immobilitas conſiſtit formaliter in exiſtentia corporis in vbi intrinſeco tr. 20. q. 1. ar. 3. nu. 22. fol. 662.
Immobilitas omnis oritur ex immobilitate huius exiſtentiæ tr. 20. q. 1. ar. 3. num. 23. fol. 662.
Immobilitas connotatur, vt ratio formalis determinatiua loci tr. 20. q. 4. d. 4. ar. 2. nu. 5. fol. 687.

I N D E X.

Impenetrabilitas poteſt dici paſsio per quam explicatur ignota eſſentia quantitatis tr. 15. q. 4. ar. 8. D. fol. 42.

Impenetrabilitas non oritur à qualitate dimanante à materia,& forma tr.15.q.4.d 4.ar.7.C.fol.40.

Impenetrabilitas oriri non poteſt ex ratione ſubſtantiæ tr.15.q.4.ar.7.B fol.40.

Impenetrabilitas non oritur ex extenſione totali tr. 15. q.4.d.4.ar.7.nu.53.C. fol.41.

Impenetrabilitas non conſtituit primo quantitatem tr. 15.q.4.d.4.ar.8.A.fol.41.

Impenetrabilitas in actu primo eſt de ratione partium quãtitatis diſcretæ tr.15.q.4.d.4.ar.4.n.60.A.fol.42.

Impenetrabilitas non diſtinguitur à quantitate tr. 17. q.4.E. fol.308.

Impenetrabilitas in quo conſiſtat tr.17.q. 4.C.fol 308.

Impenetrabilitas quid ſit, & vnde tr.20. q. 7.d. 1. ar.6. num.25.fol.696.

Inceptio dicit initium exiſtentiæ rei, deſitio finem tr. 16.q.6.d 1.ar.5 E.fol.228.

Inceptio ſupponit non eſſe rei,& ponit eſſe,deſitio contra tr.16.q.6.d.1 ar.5. E.fol.224.

Incipiendi, & deſinendi, an alius modus dari poſsit tr. 16 q.6.d.1 ar.5.B fol.231.

Inceptio,& deſitio quælibet fit in inſtanti tr. 16. q. 6.d. 1.ar.5.B.fol.231.

Incipiendi modum triplicem, & deſinendi alij negant de facto, ſed concedunt de poſsibili tr. 16.q. 6. d. 1. ar.3.E.fol.235.

Incipiendi quinque modos ponunt alij tr.16.q.6.d. 11. ar.3.D.fol.237.

Incipiendi, & deſinendi modus intrinſecus datur de facto tr.16.q.6.d.2.ar.4.B.fol.238.

Incipiendi modus extrinſecus datur de facto tr. 16. q. 6. d.11 ar.4. B.fol.238.

Incipiendi tertium modum probabilius eſt non dari tr. 16.q.6.d 2.ar.5.C.fol.239.

Incipiendi, & deſinendi modos duos agnouit Ariſtoteles tr.16.q.6.d.2.ar.5.C. fol.239.

Incipiendi modus tertius ante inſtans videtur etiam de poſsibili repugnare tr. 16.q.6.d.2.ar.5.B. fol. 242.

Incipiendi,& deſinendi certam regulam nullam aliqui aſsignant circa res permanentes tr. 16.q.7.d.1.ar.11. E fol.249.

Inceptio dicit duo,exiſtentiam poſt non, & principium exiſtentiæ tr.16.q.8.d 1.ar.4.C.fol.272.

Incipiendi modum ante inſtans, & in ſucceſsiuis, & in permanentibus alij negant tr. 16. q. 8.d. 3. ar. 2. D. fol. 284.

Indiuiduum non conſtituitur ab accidentibus tr. 20. q. 7.d. 1. ar 4.num.19.fol.696.

Afferuntur rationes quibus probatur non dari indiuiſibilia terminatiua diſtincta à continuatiuis tr. 15. q. 10 d 5.ar.4 B. fol 137.

Afferuntur argumenta quibus probatur debere poni indiuiſibilia in quantitate continua tr.15.q.10.d. 5.ar. 5. B. fol. 139.

Refellitur opinio Salmaticentium de indiuiſibilibus,virtualiter diuiſibilibus tr. 15 q.7.d.5.ar 5.C. fol. 96.

Reijcitur opinio dicentium continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter ex principijs Mathematicis ibidem D.fol.100.

Res diuiſibilis,vt calor,dicitur indiuiſibilis ſecundum determinatum gradum v. g. quartum tr. 16. q.7. d.2. ar.1.D.fol.255.

Res indiuiſibilis poteſt coexiſtere tempori ſucceſsiuo ſecundum virtualem diuiſibilitatem ibid.E.fol. 267.

Indiuiſibilia duo non poſſunt eſſe immediata in continuo tr. 16.q.6.d 3.ar.7.D.fol.246.

Indiuiſibilitas rei, vel quoad entitatem, vel quoad durationem tr.16.q 7. d. 2. ar. 1. E. fol.254.

Indiuiſibilia alia per ſe, alia alterius tr.16.q 7. d.2.ar.1. E fol.255.

Indiuiſibilium continuatorum in explicanda natura Auctores diſcrepant tr.16 q 7.d.2 ar.1.B. fol.255.

Indiuiſibilia durantia per inſtans implicat incipere,vel deſinere extrinſecè tr.16.q.7.d.2.ar.4.D.fol.261.

Indiuiſibilia formaliter, ſed virtualiter diuiſibilia poſſunt deſinere intrinſece tr.16.q.7.d.2.ar.4.B. fol.262.

Indiuiſibilia formaliter, ſed virtualiter diuiſibilia poſſunt incipere extrinſece tr.16.q.7.d.2.ar.2.E.fol.262.

Indiuiſibile coniunctum poteſt moueri tr. 25. q. 1. D. fol.1009.

Indiuiſibile formaliter, diuiſibile virtualiter poteſt moueri per ſe tr.25.q.1.C.fol.1010.

Indiuiſibile ſubiectum poteſt recipere formam diuiſibilem tr.25.q.1.B.fol. 1013.

Indiuiſibile multiplex eſt tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 6. C. B. fol. 89.

Indiuiſibile entitatiuum ſcilicet, & quantitatiuum tr. 15.q.6 d.5.ar.6.D.fol 89.

Indiuiſibile integrale multiplex dicitur tr. 15. q. 7. d.5. ar. 6.B.fol.90.

Indiuiſibilitas Atomonum non cohæret cum corporeitate tr.15.q.7.d.5.ar.8. A.fol.91.

Indiuiſibilia in ſpatio non ſunt tr. 15. q.7. d. 5. ar. 8. B. fol.95.

Indiuiſibile poſſe correſpondere ſpatio diuiſibili per vbi indiuiſibile dicunt aliqui tr.15. q. 7. d. 5. ar. 8. B. fol.

Indiuiſibilitatis puncti, & Angeli diuerſitas explicatur tr.15.q.7.d.5.ar.5.C.fol.96.

Indiuiſibile dupliciter poni poteſt in continuo tr. 15. q.7.d.5.ar.6 A.fol.99.

Indiuiſibile eſt extra ſitum diuiſibilis ſecundum ſe totum tr.15.q 7.d.5.ar.8.D.fol.103.

Indiuiſibile non poteſt informare ſubiectum diuiſibile tr. 15.q.11.d.1.ar.11.B. fol.173.

Indiuiſibilium duplex conſideratio ſecundum ſe, & in ordine ad partes tr.15.q.11.d.4.ar.11. E. fol.178.

Indiuiſibilia contineri accidentaliter in indiuiſibilibus tr.15.q.11.d 4.ar.4.C.fol.181.

Indiuiſibilia ingredi compoſitionem partium materialiter, non formaliter tr.15.q.11.d.4.ar.4.D. fol.181.

Indiuiſibilia ſunt infinita Syncathegorematicè tamen tr.15.q.11.d 4.ar.4. E. fol.181.

Indiuiſibilitas ſubſtantiæ materialis differt ab indiuiſibilitate puncti tr.2.q.3.d.1.nu.17.fol 669.

Infinitum quot modis ſumatur tr.18. q.6.d. 2. B. C. D. fol.503.

Infinitas in quo ſenſu ſit paſsio quantitatis tr.18. q.6. d. 1.fol. 476.

Infinitum in actu inferri non poteſt ex finito in infinitum tr.18.q.6.d.2.C.fol.491.

Infinitum caret motu recto ob defectum ſpatij tr.18.q. 3.d.11.C.fol.410.

Infinitum neque à finito neq; ab infinito pertranſiri poteſt tr.18.q.3.d.11.B.fol.414.

Infinitum ſecundum eſſentiam duplex eſt ſimpliciter,& ſecundum quid tr.18.q 5.d. 1.E fol.432.

Infinitum capax eſt ſecundum partem,motus localis,& alterationis tr.18.q.3.d.11.A.B fol.405.

Infinitum actu quid apud Ariſtotile ſit, quid infinitum in potentia tr. 15,q.7.d.5.ar.9.A.fol.108.

Infinitas partes æquales vni certæ in continuo finito non dari,nec dari infinitum numerum partium æqualium tr. 15 q.8.d.5.ar.3.B.fol.114.

Infinitatem Dei probari ex æternitate primi motus probabile eſt tr.25 q.1.C.fol.1059.

Infinitum ſi non implicat poſſunt infinita corpora poni

in

in eodem loco tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 5. num. 21. fol 696.
Augmentum in infinito duplex intrinſecum, & multiplicatiuum tr.18.q.3.d.5.fol.370.
Proceſſus in infinitum inter nobiliſsimam, & infimam ſpeciem poſsibilis eſt tr.18.q.5.d.4.A.fol.453.
Poſſibilitas, vel impoſſibilitas infiniti non poteſt euidẽter oſtendi tr.18.q.6.d.1.B.fol. 455.
Homo non poteſt infinitum in ſe cognoſcere diſtincta cognitione tr.18.q 3.d.1.E.fol.340.
Multitudinem, vel corporum, vel rerum ſpiritualium Cathegorematice infinitam probabile eſt repugnare tr.18.q.6.d.2.fol 487.& 489.
Infinitum eſt quod caret fine tr.18.q.1.d.1.E. fol. 309.
Infinitum ex vi nominis eſt quid negatiuum tr. 18. q. 1. d.1.A.fol. 310.
Infinitas tribuitur non ſolum continuo, ſed alijs tr. 18. q 1.d.1.D.fol. 310.
Infinitum aliud extra genus, aliud in genere tr.18.q. 1. d.1.E.fol.310.
Infinitum cognoſcitur ex fine tr.18.q.1.d.1.A.fol. 310.
Infinitum potius dicit rationem partis quam totius tr. 18.q.1.d.2.D.fol 311.
Infinitum duplex molis, & virtutis tr. 18. q. 1. d. 3. B. fol.313.
Infinito vtrique conuenit actus permixtus potentiæ quoad diuiſionem tr.18.q 1.d.4.fol.314.
Infiniti ſemper aliquid manet extra tr. 18. q. 1. d. 4. E. fol. 315.
Infinitum Syncathegorematicum dicit rationem partis Cathegorematicum rationem totius tr.18.q.1.d.4.D. C.fol 316.
Infinito quod conuenit reſpectu noſtri, conuenit etiam ratione ſui tr.18.q.1.d.4. A.fol. 316.
Infinitum ex poſitiuo cognoſcitur tr. 18. q. 2. d. 1. B. fol. 317.
Infinitum aliud ſecundum formam aliud ſecundum materiam tr.18.q.2.d.1.D fol. 317.
Infinitum quando ſtat Cathegorematicè, & quando Syncathegorematice tr.18 q.2.d 1.D.fol. 319.
Infinitas Synchategorematica quomodo explicatur in continuis tr.18.q.2.d 2.B.fol.319.
Infinitas diuerſo modo attigitur à potentia productiua, atque ab intellectiua tr.18.q.2.d.2.E.fol.322.
Infinitum non poteſt cognoſci ſucceſsiue, ſed ſimultaneè tr.18.q 3.d.1.C.fol.335.
Infinitum ſecundum materiam eſſe ignotum tr. 18. q.3. 3.d. 1.C.fol.339.
Infinitum eſt cognoſcibile ſimultaneè tr.18.q.3. d.1.E. fol.337.
Infinitum non habet rationem totius, & partis tr. 18. q. 3.d.1.B fol 343.
Infinitum dicitur ignotum abſolute, & reſpectiue tr.18. q.3.d.1.B fol.344.
Infinitum, vel limitate, vel illimitate continere poteſt genus tr.18.q 3.d.3.B fol.352.
Infinitas non eſt ratio indiuiſibilis ex ſubiecto tr. 18. q. 3.d 5.A.fol.379.
Infinitum dicitur rerum ſimplicium, vel compoſitarum prout vnitates ſunt ſimplices, vel compoſitæ tr. 18. q. 3.d.7.C.fol.385.
Infinitum à parte ante diſtinguitur ab infinito à parte poſt; quod illud poteſt eſſe pertranſitum, hoc non tr.18.q.3.d.12.C.fol 415.
Infinitum carens principio nullo modo eſt pertranſibile tr. 18.q.3.d.12.E.fol.
Infinitum non poteſt agere in infinitum tr. 18. q. 4.d.1. fol.421.
Infinitas eſſentialis in tota latitudine entis pugnat cum creatura tr.18.q.5.d.1.D.fol.432.
Infinitas ſimpliciter in eſſendo repugnat creaturæ tr. 18.q.5.d.1.B fol.432.
Infinito repugnat terminus formalis, non materialis tr. 18.q.5.d.1.D.fol.437.
Infinitas potentiæ non eſt ex modo producendi ex nihilo tr.18.q.5.d.4.E.fol.447.
Infinitum triplex eſt ſecundum extenſionem, numerum, & intenſionem tr.18 q.6.d.1. D.fol 459.
Intellectus creatus dupliciter poteſt cognoſcere infinitum tr.18 q.3.d.1.A.fol.333.
Infinitum collectiuè eſt ignotum, ſecus diſtributiue tr. 18.q.3.d.1.D.fol 344.
Infinitum à parte ante, & à parte poſt dupliciter concipitur tr.18.q 3.d.1.D.fol.344.
Imagines infinitæ ſucceſſiuè videntur in ſpeculo tr. 18. q.3.d 1.B fol 336.
In quouis infinito eſt reperire triplicem infinitatem tr. 18.q 3.d.7.C.fol.387.
Infinitum, vt ſit ignotum, oritur ex modo ſucceſsiuo exiſtendi.
Infinitum deſtruitur ſecundum totalitatem integralem, non eſſentialem.
Infinitum accipitur materialiter, & formaliter tr. 18. q.3.d 5.A.fol.363.
Infinito continuo dato ſecundum omnem dimenſionem non poſſunt dari plures partes, vel lineæ extra illud tr. 18.q.3.d.6.D.fol.385.
Infinitum vnum eſſe ſecundum quid maius altero non eſt abſurdum tr.18.q.3.d. 10.E.fol.404.
Infinito poteſt ſecundum partem finitam conuenire motus tr. 18 q.3.d.11. E.fol.405.
Res à Deo cognitæ ſunt cathegorematicè infinitæ tr. 18 q.5.d.2. A. fol 439.
Ratio infiniti non variatur ex exiſtentia obiectiua tr. 18.q 2 d 4 C.fol.318.
Deus vno actu ab æterno intellexit infinita tr.18.q.3.d. 1.fol.338.
Deus non poteſt ſucceſsiue infinitum cognoſcere ibidem fol.336.
Diſtinctio numerorum non eſt in infinito actu, ſed potentia ibidem d 5.fol.372.
Cognitio dupliciter terminatur ad infinita ibidem fol.331.
Cognoſcere infinitum per modum finiti quid ſit ibidẽ.
Lumine naturali cognoſcitur infinitum cathegorematicum repugnare tr. 18.q.6.d.4.D.fol.528.
Inſenſibilia non cognoſcuntur à nobis, vt ſunt tr. 22.q. 1.d.1.B.fol.807.
Inſeparabilitas ex triplici oritur ratione tr.15. q 5. d.5. ar.4. D.fol.56.
Inſeparabilitas quantitatis à ſubſtantia non oritur ex neceſſaria concomitantia tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 4. D. fol. 57.
In quo eſt primum inſtans eſſe in eodem non eſt vltimum inſtans non eſſe tr.16.q 6.d.3.ar.8.B. fol. 247.
Inſtans vnum eſt finis præteriti, & initium futuri temporis tr.22.q.1.d.1.C.fol. 878.
Inſtantia non ſunt aliqua realia poſitiua tr. 22. q. 1. d. 1. D fol.876.
Inſtantia de infinita qualitate in puncto tr. 15. q.5. d.5. ar.3.E fol. 62.
Inſtans non eſt virtualiter diuiſibile tr.15.q 7.d.5. ar. 5 B fol 96.
Inſtans quod eſt menſura &c. dicitur intrinſecum, vel extrinſecum reſpectu exiſtentiæ rei tr.16.q.6.d.1. ar. 5 B.fol.279.
Intenſio naturalium qualitatum per gradus homogeneos non habet terminum in ordine ad potentiam Dei abſolutam tr.18 q.6.d.3.B.fol.499.
Intenſionem qualitatum per gradus homogeneos non habere

habere terminum in ordine ad potentiam Dei probabilius eſt tr.18.q.6.d.3.B.fol.499.
Intenſio, & extenſio comparatur ad partes,& ad ſubiectum tr.15.q 5.d.5.ar.3.C.fol.59.
Terminus intenſionis eſt tum quoad maximum, tum quoad minimum tr.18.q.6.d.3.C.fol.493.
Interuallum multipliciter explicatur tr.2.q.3.d.1.num.4.A.C.fol.666.
Interuallo negatiuo non competunt conditiones loci tr.2.q.3.d.1.nu.21.fol.669.
Interuallum negatiuum non poteſt eſſe terminus motus tr.2.q.3.d.1 nu.22.fol.670.
Intrinſeci,& extrinſeci denominatio ſumitur reſpectu terminorum qui incipiunt, & deſinunt tr.16.q.6.d.2.ar.6.B.fol.242.

L

Locus metaphorice,& proprie tr.20.q.1.d.1.num.2.fol.654.
Locus continet locatum tr.20.q.1.d.2.nu.2.fol.654.
Locus æqualis locato ſecundum continentiam tr.20.q.1.d.3.nu.5.fol.655.
Locus,& locatum ſeparabilia ſunt tr.20.q.1.d.4.nu.1.fol.655.
Locus eſt terminus motus localis tr.20.q.1.d.5.num.1.fol 655.
Locus attrahit locatum tr.20.q.1.d.7.nu 1.fol.657.
Loci attractio non eſt effectiua,ſed finalis tr.20.q.1.d.1.num.1.fol.654.
Locus conſeruat locatum tr.20.q.1.d.8.nu.2.fol.658.
Locus eſt immobilis tr.20.q.1.d.9.nu.1.A.C.fol.658.
Locus eſt immobilis etiam circulariter tr.20 q.1.d.9.nu.19.fol.661.
Locus naturalis attrahit locatum tr.20.q.1.d.20.nu.1.fol.664.
Locus eſt elementum corporeum, vel ex elementis tr.20.q.1.d.20.nu.4.fol.664.
Locus reſpectu locati habet rationem cauſæ formalis extrinſecæ tr.20.q.1.d.20.nu.4.fol.664.
Locus non exigit eſſe in alio loco tr.20.q.1.d.20.nu.5.fol.664.
Locus neque eſt materia neq; forma rei locatæ tr.20.q.1.d.20.ar.2.nu.6.fol.664.
Locus non eſt corpus animatum neq; inanimatum neq; accidens tr.20.q.1.d.20.ar.2.nu.15.fol.668.
Locus,& vacuum quomodo ſunt idem tr.20.q.1.d.20.ar.2.nu.12.fol.668.
Locus non eſt interuallum negatiuum tr.20.q.1.d.2.ar.2.nu.18 fol.668.
Locus non conſiſtit in ſitu,ſeu poſitione tr.20.q.3.d.1.ar.10.nu 28.fol.671.
Locus eſt in prædicamento quantitatis tr.20.q.3.d.1.ar.10.nu.18.fol 671.
Loci exiſtentia probatur tr.20.q 2.num.2.& 5.fol.665.
Loci natura colligitur ex motu 2.q.2.nu.2.fol.665.
Locus non eſt interuallū reale tr.2.q.3.d.1.n.7.fol.667.
Loci variationem conſequitur variatio poſitionis tr.20.q.3.d.1.ar.10.nu.32.fol.672.
Locus non eſt vbi intrinſecum tr.20.q.3.d.2.ar.10 nu.3.fol.672.
Loci naturalitas non ſumitur à ſpatio imaginario tr.20.q.3.d.2.nu 9.fol 672.
Loci naturalitas non ſumitur ex ordine vniuerſi tr.20.q.3 d.2.nu.10.fol.672.
Loco quid tribuat communis conceptus tr.20.q.3.d.3.ar.1.nu.1.fol 677.
Locus eſt ſuperficies immobilis tr.20.q.3.d.ar.2.num.11 fol.677.
Locus dicit conceptum compoſitum tr.20.q.4.d.1.ar.1.nu.3.fol.680.
Locus non ſuſcipit magis,& minus tr.20.q.4.d.5.ar.2.nu.3.fol.682.
Locus populariter,& phyloſophice acceptus tr.20.q.4.d.5.ar.2.nu.10.fol.682.
Loci continentia quid ſit tr.20.q.1.d.2.nu.4.fol.655.
Locus populariter acceptus quid ſit tr.20.q.4.d.5.ar.3.nu.11.fol.682.
Locus philoſophice acceptus quid ſit tr.20.q.4.d.5.ar.3.nu.12.fol 682.
Locus,& vacuum quomodo diſtinguntur tr.20.q.4.d.5.ar.3 nu.15 fol.682.
Locus dicit primario ſuperficiem continentem primitate rei,& impoſitionis tr.20.q.4.d.4.ar.2.num.4.fol.687.
Locus non eſt in prædicamento quantitatis, vt ſpecies diſtincta tr.20.q.4 d.4.ar.2.nu.6.fol.690.
Locus proprie non pertinet ad predicamentum vbi tr.20.q.4.d.4.ar.2.nu.5.fol.690.
Locus vt menſura locati eſt proprietas quantitatis tr.20.q 4.d.4.ar.2.nu.8.fol.690.
Locus vt terminus extrinſecus in nullo prædicamento eſt tr.20.q.4.d.4.ar.2.nu.9.fol.691.
Locus ſecundum ordinem ad locatum eſt in prædicamento relationis tr.20.q.4 d.4 nu.4.fol.691.
Locus,vt conſeruans locatum habet rationem cauſæ tr.20.q.4.d.4.ar.2.nu.9 fol.691.
Locus vt forma extra locatū pertinet ad prædicamentum habitus tr.20.q 4 d.4.ar.2.nu 10.fol.691.
Locus non addit diuerſam extenſionem formaliter tr.20 q.4.d.4.ar 3.nu.11.fol.691.
Locus ſecundum potentiam locatiuam poteſt abſtrahere ab omni locato tr.20 q.2.d.1.ar.1.nu.20.fol.696.
Locus duplex phyſicus,& metaphyſicus tr.20.q.5.d.1.num.26 fol.696.
Locatum non eſt æquale loco in dimenſione tr.20.q.7.d.1.ar.5 nu 22.fol.696.
Antiquorum placita de natura loci tr.2.q.3.d.1.nu.3.A.C.fol.666.
Aptitudo ad locandum non eſt eſſentialis ſuperficiei tr.20.q.3.d.2.ar.4.fol.686.
Eſſe in loco eſt denominatio extrinſeca tr.20.q.5.d.4.ar.4.num.2.fol.696.
Differentiæ poſitionum,quæ conueniunt loco tr.20.q.15.d.6.nu.6.fol.657.
Diuerſitas locorum arguit diuerſitatē corporum tr.20.q 7.d.1.ar.4.fol.696.
In locatis duplex ratio naturæ tr.20.q.3.d.2.ar.10.nu.10.fol.674.
In locatione rei ſeptem conſiderari poſſunt tr.20.q.3.d.3.ar.1.nu.1 fol.675.
Quid ſit loci continentia tr.20.q.1.d.2.fol.655.
Quæſtio de quidditate loci eſt de nomine tr.20.q.2.d.1.ar.10.fol.696.
Poſitio eſt in locato,& non in loco tr.20.q.3.d.1.ar.10.fol.671.
Res vnaqueq; eſt in loco per formam diſtinctam tr.20.q.2.d.1.ar.1.fol 692.
Ratio formalis conſtituendi angelos in loco eſt vbi tr.20.q.5.d.3.fol.696.
Res ſunt in loco per aliquam formam tr.20.q.6.nu.1.fol.696.
Conſeruatio loci reſpectu locati eſt indirecta non directa tr.20.q.1.d.8.nu.6.fol.658.
Continere eſt actus loci imperfecte conſtituti tr.20.q.4.fol.682.
Continuitas non eſt de ratione loci ibidem fol.687.
Vas non eſt locus tr.20.q.1.ar.2.nu.12.fol.659.
Vniuerſum non eſt in loco ratione totius ſed partium ex phyloſopho tr.20.q.5.d 2.nu.1.fol 696.
Subſtantia habet præſentiā ad locum independenter, à quantitate tr.20.q.5.d.4.ar.2.nu.8.fol.696.

Maius

M

Maius in eodem genere non ſemper fit per additionem tr.18 q.3.d.3.B.fol.355.
Maioritas continui ſupra aliud attenditur penes extenſionem , diſcreti vero ex pluralitate numerorum tr. 15.q.8.d.5.ar.4.C,fol.117.
Maris aqua, quo inferior eo dulcior tr.2. q. 3.d. 1. nu. 23.fol.670.
Materia prima habet partes entitatiuas prius natura quam recipiat quantitatem tr. 15.q.4.d.4.E,fol.25.
Materiæ, & quantitatis diuerſitas entitatiua colligitur ex diſtinctione reali tr.15.q.4.d.4.C.fol.25.
Materia,& forma quando ſe inuicem finiant tr. 18. q. 3.d.1.D.fol. 335.
Materia comprehendi poteſt non comprehenſis formis omnibus tr. 18.q.3.d.1.C.fol.341.
Mathematica doctrina imaginarie accipienda tr. 15. q. 10.d.
Mathematica quomodo dicantur ab Ariſtotile non eſſe in loco tr.20 q.1.ar.3.nu.7.fol.664.
Maximum,& minimum rebus competunt ex quantitate tr.16.q.11.d.111.ar.1.D.fol.189.
Maximum,& minimum quoad perfectionem de facto datur tr.16.q.11.d.111.ar.1.E.fol.189.
Maximus ignis,vel eſt maximus per ſe vnus, vel per accidens tr.16.q.11.d.111.ar.111.A.fol.192.
Medium,vel eſt poſitiuum , & actuale , vel priuatiuum & potentiale tr.21.q.2.d.3.ar.2.nu. 6.fol.747.
Menſuræ ratio non eſt eſſentialis tempori tr.22.q.1.d.1. A. fol.834.
Menſura alia actiua,alia paſsiua, alia molis, alia perfectionis tr.15.q.4.d.3.C.E.fol.16.
Menſura actiua,& paſsiua quomodo differant tr.15.q. 4.ar.3.D.fol.6.
Menſurabile dicit relationem ad menſurans tr.15. q.4. d.3.B.fol.17.
Menſura non eſt ratio formalis quantitatis ; ſed paſsio tr.15.q.4.d.2.A.fol.18.& 19.
Minima an dentur reſpectu formæ accidentalis tr.16.q. 11.d.11.ar 111.
Mixta homogenea,& elementa ex ſe non habent terminum magnitudinis tr.16. q. 11. d. 111. ar. 111. D. fol.190.
Mixta inanimata , & corpora ſimplicia per accidens habent terminum magnitudinis tr. 16.q. 11. d. 111. ar.111.
Mixta inanimata mouentur ex elemento prædominante tr.2.q.3.d 1.nu 23.fol.671.
Mixta,& elementaria mouentur in vacuo tr.21. q. 4.d. 1.ar.2.nu.7.fol.696.
Modi nomine quid ſignificatur tr.18.q.1.d 2.E fol.312
Deſinendi modus extrinſecus qua ratione hic dicatur , tr.16.q 6 d. 11.ar.4.fol.238.
Præter duos modos incipiendi , & deſinendi alij addunt tertium modum in tempore indeterminato immediate ante inſtās tr.16.q.6 d.11.ar.111.C.fol.234.
Motus eſt ſecundum cognitionem prima paſsio corporis tr.15.q. . .E.fol.11.
Motus non tantum,vt tranſitus,ſed etiam, vt facit ſubiectum aliter ſe habere , refertur ad terminum tr. 19. q 4.d.1.A.fol.555.
Motus quomodo diſtinguatur à paſsione tr.19. q. 6. d. 11.B fol.564.
Motus conſtituitur per ordinem ſubiecti inter terminum à quo,& ad quem tr.19 q 6.d 3. A.fol.575.
Motus non eſt genus ad actionem,& paſsionem tr. 19. q.7.d.4.B fol.606.
Motus non eſt ſubiectum actionis , & paſsionis tr. 19. q. 7. d. 4. A. fol. 607.
Motus phyſicus ſemper eſt cum actione, & paſsione tr. 19.q.7.d.4.B.fol.605.
Mobile digitale tranſit per infinitas partes communicantes tr. 15.q 8.d.5.ar.3.B fol. 113.
Motus ſpecie diſtincti ſunt continui per accidens tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 8. B. fol. 152.
Mobile , nec à Deo poteſt collocari intra totum locum in inſtanti per motum tr.15.q 10.d.5.ar.13 B.fol.167.
Propoſitio Ariſtotelis omne mobile eſt alicuius , quomodo debeat intelligi tr.20.q.5.d.2.ar.4. fol. 696.
Motus localis habet duplicem terminum tr.20.q.3 d.3 ar.2.nu.7.fol.677.
Motus Cœli,qua ratione dicatur localis tr.20. q. 5. d.2. ar.4.nu.17.fol.696.
Motus vbicat ſeipſum tr.20.q.5.d.4.ar.4.nu.21.fol.696.
Motus oppoſiti alterationis quomodo ſe habeant tr. 20 q.7.d.3 ar.3.nu.15.fol. 696.
Motus localis,an replicetur tr.20.q 7.d.3. ar. 3. nu. 18. fol. 696.
Motus corpus eſt ab agente,quod mouet corpus tr.21. q.3.d.1.ar.1.num.13.fol.696.
Motum,quo corpora mouētur ad replendum vacuum eſſe naturalem negant aliqui tr.21.q.3.d.1.ar.2.num, 10.fol.696.
Motus corporis non eſt à ſpatio neque ex virtute exiſtente in mobil tr.21.q.4.d.2.ar.2.nu.15.fol. 696.
Motus fit ab ea vi quæ ſperat vnum corpus ab alio tr. 21.q.4.d.2.ar.2.nu.18.fol.696.
Motum fieri poſſe in vacuo negant aliqui tr.21. q. 4. d. 1.ar.1.nu.1.fol.696.
Motus cæteri à locali poſita applicatione eſſe poſſunt in vacuo tr.21.q.4.d 2.ar.2.nu.6.fol.696.
Motus circularis eſſe poteſt in vacuo tr.21.q.4.d. 1. ar. 2. nu.6.fol.696.
Motus localis non pendet ab influxu Cœli tr.21.q. 4.d. 1.ar.3.nu.8.fol.696.
Motus localis in vacuo eſſet localis intrinſece, non extrinſece tr. 21.q.4.d.1.ar.3.nu.8.fol.969.
Motus localis ſine reſiſtentia medij adhuc eſſet in tempore tr.21.q.4.d.1.ar.2.nu.5.fol.696.
Motum in vacuo eſſe inſtantaneum aliqui putant tr. 21. q.4.d.2. ar.1.nu.1.fol.696.
Motum ſucceſsiuum in vacuo aliqui concedunt tr.21. q. 4.d.2.ar.1.nu.12.fol.696.
Motus quoad tota tale ſignificatum non poteſt conſeruari tr.22.q. 1.d.1 B.fol.925.
Motui ab Ariſtotile definito eſſentialis eſt ſucceſsio tr. 23.q.1.d.1.B.fol. 934.
Motus probabiliter conſtituitur per ſucceſsionem continuam q.1.d.1.B.fol.935.
Motus ſi vterque eſt naturalis , ante motum reflexum datur quies tr.23.q.1.d.1.A.fol.986.
Motus naturalis ſi eſt ſine extrinſeco agente, datur etiā quies in reflexione tr.23.q.1.d.1.E.fol.986.
Motuum contrarietas accidit quinque modis tr.23.q.1 d.1.C.fol.987.
Motuum contrarietas non eſt ex contrarietate termini à quo vnius contrarij termino ad quem alterius tr. 23.q.1.d.1.A.fol.989.
Motus localis oppoſitio eſt ex termino oppoſito per idem ſpatium tr.23.q.1.d.1.D.fol.991.
Motui magis opponitur motus , quam quies tr. 23.q.1. d. 1.C.fol.991.
Motus non habet phyſicam cauſam formalem, ſed Metaphyſicam tr.25.q.1.C.fol.998.
Motus habet etiam cauſam formalem extrinſecam tr. 25.q 1.C.fol.998.
Motus finis vnus intrinſecus, alter extrinſecus tr. 25. q. 1.C.fol.998.

Motus non habet cauſam materialem phyſicam ex qua tr.25 q.1.C. fol.999.
Motus non poteſt per ſe primo eſſe ſubiectum motus tr.25.q 1 B.fol.1004.
Motus ſecundum partem non poteſt eſſe ſubiectum motus tr.25.q.1.B.fol.1005.
Mobile in motu ſemper eſt in ſpatio ſe maiore tr.21.q. 4.d 1.ar.2 fol.255.
Motor primus eſt immobilis per accidens tr.25. q.1. E.fol.1048.
Mouere ſeipſum primo per ſe tripliciter poteſt aliquid dici tr.25.q.1.C.fol.1034.
Motor differt realiter à mobili in violentis tr.25.q.1. A. fol.1043.
Motuum contrarietas primario attenditur ex terminis ad quos tr.25.q.1.D fol.990.
Aſsignatur diſcrimen inter primum, & inferiores motores tr.25 q.1.C.fol.1055.
Ad motum requiritur ſubiectum, forma, & priuatio formæ,& via tr.22.q.1.d.1.B.fol.911.
Ad poſitionem non eſt motus localis tr.20. q.3.d.1. ar. 10.fol.671.
Albedo in fieri niſi dicat vnionem cum ſubiecto non eſt formaliter mutatio tr.19.q.4.d.1.C.fol.555.
De quiditate motus eſt eſſe ad formam habentem latitudinem tr.23.q.1.d.1 B.fol.931.
Species motus triplex tr.23.q.1.d.1.B fol.898.
Entitas motus non eſt diſtincta ab entitate formæ tr. 23 q 1.d.1.B.fol 919.
In motu ſubiectum debet eſſe ſub vtroque termino tr. 25.q 1.A.fol.1003.

N

NAtura alia naturata, & hæc multiplicatur iuxta ſpecies entium; alia naturans, qui eſt Deus tr. 18.q.5.d.4 B.fol 457.
Natura operatur ex directione intelligentiæ non errantis tr.15.q 10.d 5.ar 9 C fol.156.
Naturalitas elementorum in quo conſiſtat, vt ſunt naturæ vniuerſales tr.26.q.3.d 2 ar.10.nu.12.fol.674.
Negatio conſtituens ſpatium eſt negatio repugnantiæ ad capiendum extenſum tr.21.q.5.d. 1.ar. 2.nu. 12. fol.696.
Negatio conſtituens ſpatium concipi debet per modum per ſe ſtantis tr 21.q 5 d 1.ar.2.nu 17 fol.696.
Negatiuum non ſemper opponitur poſitiuo ſecundum ſe tr 21.q.5.d.1.ar.2.nu 14 fol.696.
Negationes habent exiſtentiam obiectiuam tr. 21. q.5. d 1.ar.1.nu 5 fol.759.
Negationes non debent proprie habere exiſtentiam neque eſſentiam tr.21.q.5.d.1 ar.2 nu.9 fol 706.
Negationes, & priuationes aliæ ſunt ſucceſsiuæ aliæ permanentes tr 16 q vltima d.3 ar.3 B fol.287.
Numerus diuiditur in non continua tr 15 q 3.E. fol.14.
Numerus ſenſibiliter diuiſibilis dicitur quantus tr. 15. q 3.A.fol. 13.
Numerus habet aliqualem extenſionem tr.15 q 4. d.4. E.fol. 25.
Numeri omnes qua ratione in infinito ſint tr. 18.q.3. d. 5.E fol.372.
Numerus eſt in rebus continuis ex modo concipiendi tr.21.q.1.d.1.A, fol 865.
Nunc æternitatis ſumitur dupliciter intranſitiuè, & tranſitiuè tr.22.q.1.d.1 B,fol. 808.

P

PArtium diſtinctionem à parte rei deſignatio præſupponitur tr.15 q 6.d.5 ar 2.B.fol.72.
Pars quando vnitur alteri parti, non corrumpitur hæcceitas tr. 15 q. 6. d. 5. ar. 2. A. fol. 73.
Partes coniunctæ ſunt habentes eaſdem hæcceitates tr. 15.q.6.d. 5.ar 2. C.fol. 74.
Partes quantitatis diſtinguuntur actu tr.15.q.6.d. 5. ar.2. C.fol 74.
Partes ſunt diſtinctæ in continuo ſecundum formalitatem partium tr.15.q.6.d 5.ar.2. A.fol.77.
Partes actu in continuo Ariſtotelem poſuiſſe probatur tr.15.q.6.d 5.ar.2.D fol. 77.
Partes non diſtinctæ inter ſe eſſent idem toto tr. 15.q. 6.d.5.ar.2.A.fol 79.
Partium per deſignationem non ſaluatur hæcceitas tr. 15.q.6.d 5.ar.2 B.fol. 79.
Partes homogeneæ faciunt vnum etiam per vnionem tr.15.q 6.d.5.ar.2.E.fol.80.
Partes in toto habent partiales etiam exiſtentias tr. 15. q.6 d 5 ar. 2.A.fol. 80.
Partes ſunt in potentia in continuo, quoad eſſe totale tr.15.q.6.d.5.ar.2 C.fol.80.
Partes non ſunt actu, quia non ſunt tota, ſed partes tr. 15.q.6.d 5 ar.2.E fol.81.
Partes infinitæ quomodo infinita quantitate poſsint pertranſiri tr.15.q.6 d.5.ar.4.C.fol 82.
Partes quantitatis non ſunt in infinitum ſenſibiles tr. 15. q 6.d.5.ar.4. D fol.82.
Partes æquales non communicantes in continuo ſunt finitæ tr.15.q.6.d 5 ar.4 C.fol 84.
Pars reſpectu componentium eſt totum tr.15.q.6.d.5. ar.4.B.fol. 83.
Partes quomodo includantur in continuo tr.15.q 6.d. 5 ar.4 C.fol.85.
Partes integrales diſtinguntur ab eſſentialibus tr. 15.q. 6.d.5 ar.4 B.fol.86.
Partes vnde habeant determinatam figuram tr. 15.q.6. d.5.ar.4.C fol 87.
Partibus poſteriores quomodo ſunt vniones tr. 15.q.6. d.5 ar.5.B.fol.87.
Pars diſtinguitur à comparte, non autem ab illis in ſe incluſis tr. 15.q.6.d.5.ar.5 D.fol.88.
Partes aliæ proportionales, aliæ æquales ſunt tr.15.q 8. d 5.ar.1.E.C.fol 100.
Partes aliæ communicantes, aliæ non communicantes tr.15.q.8 d 5.ar.1 E fol. 110.
Partes æquales ſunt finitæ per comparationem ad vnam certam partem tr 15.q 8 d.5.ar 3 D fol. 113.
Partes communicantes ſunt infinitæ æquales vni certæ tr.15.q 8.d.5 ar.3.B.fol. 114.
Partium duplex æqualitas explicatur tr.15.q.8.d. 5.ar. 3.B fol. 114.
Partes continui indiuiſibiles quomodo Deus videat tr. 15.q 8.d 5.ar 3. A.fol.115.
Partes proportionales in continuo ſunt infinitæ tr. 15.q.8.d. 5.ar 4.E.fol.115.
Partes ſunt, vel phyſicæ, vel metaphyſicæ tr. 15. q. 8.d.5.ar.4 B fol.115.
Pars determinata minor omni parte non datur tr. 15. q 8.d.5.ar.4.D.fol.116.
Pars illa quomodo in continuo non ſit, quæ non habeat minorem tr.15 q 8.d.5 ar 4.D fol.116.
Partes proportionales in palmo ſunt maiores proportionalibus in ſemipalmo tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 4. D. fol.117.
Partes ethereogeneæ dantur etiam infinitæ tr.15. q.8.d. 5.ar.4 E.fol.117.
Partes infinitæ cathegorematicæ non dantur tr.15.q. 8. d.5.ar.5. A fol.119.
Partes infinitæ proportionales poſſunt reduci ad æquales tr.15 q.8 d 5 ar 5 B.fol.119.
Partium diuiſio in æternitate à parte poſt eſt infinita ſyncathegorematice tr.15.q.8.d.5.ar.5.D.fol.120.

Partes

Partes exiſtunt cum radicali indeterminatione in continuo, ideo ſyncathegorematicè infinitæ ſunt tr. 15. q. 8 d. 5. ar. 5. D. fol. 120.
Partes omnes cognoſcit Deus cum potentia ad determinationem in infinitũ tr. 15. q 8. d. 5. ar. 5. F. fol. 120.
Partes proportionales in continuo ſunt infinitæ ſyncathegorematicè tr. 15. q. 8. d. 5 ar. 5. D. fol. 121.
Partes non ſunt entia actu, & ſic non fundant infinitatem actualem tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 5. C. fo. 121.
Partes proportionales Sacerdos ſi conſecraret alternatim nullam conſecraret tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 2. C. fol. 127.
Partes ſunt diuiſibiles à coniunctis, non ab incluſis tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 3. C. fo. 128.
Partes ad corruptionem punctorum ſeruarent, & non ſeruarent eundem ordinem tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 5. E. fol. 130.
Partes dupliciter conſiderantur, vel vt quædam tota, vel vt partes tr. 15. q 9. d. 5. ar. 5. C. fo. 132.
Partes contiguæ dum fiunt continuæ acquirunt vnione tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 8. B. fo. 151.
Partes diſtinguuntur à coniunctis, non ab incluſis tr. 15 q. 10. d. 5. ar. 10. E. fo. 156.
Pars diſtincta ab omnibus punctis non poteſt accipi tr. 15. q. x. d. 5. ar. x. B. fo. 157.
Pars determinata conſideratur, vel principiatiuè, vel completiuè tr. 16. q. 8. d. 3. ar. 1. D. fo. 283.
Pars indeterminata motus ſecundum aliquos incipit immediatè ante inſtans tr. 16. q. 8. d. 3. ar. 2. C. fo. 283
Partes motus etiam determinatas alij putant incipere ante inſtans tr. 16. q. 8. d. 3. ar. 2. A. fo. 283.
Partes ſucceſſiuæ temporis differunt formaliter à partibus motus tr. 22. q. 1. d. 1. B. fo. 845
Partes temporis continuantur inſtanti tr. 22. q. 1. d. 1. C. fo. 874
Partium proportionalium continui, & æqualium infiniti cathegorematici non eſt eadem ratio.
Partes quantitatis permanentis comparantur cum ſucceſſiuis, non in ordine ad locum, ſed in ordine ad ſe tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 4. n. 18. fo 696
Partes corporis ſi diuerſis vniantur vnionibus poteſt corpus deſinere eſſe in vno loco, & non in alio tr. 20 q. 7. d. 4. n. 1. fo. 696
Partes aliæ ſunt temporis, aliæ motus tr. 22. q. 1. d. 1. B. fo. 843
Pars mouens diſtinguitur a mota in partibus organicis tr. 25. q. 1. D. fo 1043
Partes infiniti ſunt entia realia ſigillatim in ſenſu diuiſo, non compoſito tr. 18. q. 6. d 2. A fo. 491
Partes poſſunt non diſtare ſine motu per ablationem rationis formalis diſtantiæ tr. 15 q. 5. d. 5. ar. 3. B. fol. 62
Partes vel æquales, vel proportionales tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 1. B fo. 64
Partis ratio requirit duo tr. 15 q 6. d. 5. ar. 1. C. fo. 64
Partes proportionales diſtinguuntur à partibus comunicantibus tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 1. D fo. 64
Partium diſtinctio ex diuiſibilitate probatur tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2 B. fo. 68
Partes in ratione partium eſſe actu in continuo, non in ratione entis tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2. D. fo. 70
Partium pluralitas eſt in continuo præciſa omni deſignatione extrinſeca tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2. B. fol. 70
Partes communicantes, & non communicantes tr. 15 q. 6. d. 5. ar. 1. C. fo, 64
Partes diſtinctas actu in quantitate opinio negans tr. 15 q. 6. d. 5. ar. 2. C. fo. 66
Partes diſtinctas actu in quantitate opinio affirmans tr. 15. q. 6. d. 5, ar. 2. A. fo. 67
Cur non poſſumus deuenire ad partem non compoſitam tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. B. fo. 170
Non dantur in continuo partes non communicantes æquales vnicertæ infinitæ tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 7. C. fo. 117
In partibus datur duplex negatio tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2 D. fol. 68
Ordo partium reſpectu totius dicit primitatem numerationis tr. 15. q 4. d. 4. D. fo. 25
Partibilitas, ſeu extenſio entitatiua non eſt ratio formalis quantitatis tr. 15. q 4. d. 4. A. fo. 25
Paſsiones profluentes non mutare ſubiectum tr. 19. q. 4. d. 1. D. fo. 555
Paſsio indicat materiam, actio formam tr. 19. q. 6. d. 1. D. fo. 565
Paſsio formaliter non eſt dependentia paſsiua formæ ab agente tr. 19. q. 6. d. 1. E. fo. 566
Opinio S. Thom. de penetratione tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 6. fo. 696
Perfectio omnis creaturæ quotuplicitet ſumatur tr. 18. q. 5. d. 4. D. fo. 455
Perfectio infra diuinam, vel eſt imaginaria, vel poſsibilis tr. 18. q. 5. d. 1. C. fo. 438
Perfectio rerum, vel ſumitur per acceſſum ad Deum, vel per receſſum à materia prima tr. 18 q. 5. d. 2. B. fol. 442
Permanens eſſe, & ſucceſsiuum ſecundum diuerſam rationem poteſt aliquid eſſe tr. 19. q. 7. d. 1. ar. 1. C. fo. 249
Permanentia producta ſine reſiſtentia ex ſe incipiunt intrinſecè tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 3. D fo. 250
Permanentia temporis qualis ſit tr. 22. q. 1. d. 1. A. fo 788
Perſeuerantia in exiſtentia eſt ex vi conſeruationis tr. 22. q. 1. d. 1. D. fo. 817
Pertranſibile aliquid quot modis dicatur tr. 18. q. 3. d. 12. A. fo. 412
Pertranſibilitas ſucceſsiua in tempore cur repugnet infinito, etiam per potentiam Dei tr. 18. q. 3. d. 12. A. fo. 412
Pertranſibilitas ſucceſsiua in tempore cur repugnet infinito, etiam per potentiam Dei tr. 18. q. 3. d. 12. B. fo. 414
Pertranſibilitas in tempore infinito an repugnet infinito tr. 18. q. 3. d. 12. B. fo. 415
Poſitiua explicantur per negatiua tr. 18. q. 1. d. 1. C. fol. 371
Poſsibilitas capiendi corpus eſt quid poſitiuum, & explicatur per negatiuum tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 2. nu. 14. fol. 696
Potentia motiua dupliciter poteſt comparari cum diuiſiua tr. 15. q. 9. d. 5. ar. 3. E. fo. 190
Potentia alia paſsiua, alia actiua, alia informatiua tr. 16 q. 4. d. 11 ar. 1. D. fo. 216
Potentia alia immanens, alia tranſiens tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 1. B. fo 216
Potentia motiua non terminatur maximo ſpatio, vel minimo tr. 16. q. 4. d. 3. ar. 4. C. fo. 228
Potentias eſſe determinatas quidam negant, quidam minimè, hi differunt inter ſe tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 11. E. fol. 216
Potentia naturalis, quæ habeat terminum quoad multitudinem, & perfectionem effectuum tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 11 E. fo. 217
Explicatur illud principium nihil poteſt eſſe actu & potentia tr. 25 q. 1. D. fo. 1042
Potentia alia compoſsibilis, alia incompoſsibilis cum actu tr. 15. q. 3. B. fo. 15
Potentia ad exiſtendum dupliciter, vel abſolutè, vel relatiuè tr. 18. q. 2. d. 4. A. fo. 327

Potentialitas quoad exiſtentiam deſtruit ſyncathegorema tr. 18. q. 2. d. 4. C. fol. 330.

Potentia Syncathegorematico eſt intrinſeca tr. 18. q. 2. d. 4. B. fol. 350.

Potentia comprehenditur cognito ſolo effectu primario tr. 18. q. 3. d. 1. A. fol. 341.

Potentialitas quæ ſufficia ad Syncathegorema tr. 18. q. 2. d. 4. C. fol. 336.

Præſentia vnius rei ad aliam, vel eſt ſimplex, vel localis tr. 20. q. 7. d. 7. ar. 1. nu. 1. fol 696.

Præſentia circumſcriptiua ſecundum Thomiſtas quid ſit tr. 20. q. 7. d. 2. ar. 1. nu. 2. fol. 696.

Præſentia definitiua quid ſit tr. 20. q. 7. d. 2. ar. 1. num. 2. fol.

Productio vel eſt ſucceſsiua, vel inſtantanea reſpectu durationis tr. 16. q. 7. d. 2. ar. 1. E. fol. 255.

Productio rei, vel eſt in ordine ad terminum formalem vel ad durationem tr. 16. q. 7. d 2. ar. 1. E. fol. 254.

Punctum niſi replicatum non poſſe eſſe in ſpatio diuiſibili, falſo ſupponit tr. 15. q. 7. d 5. ar. 8 E. fol. 92.

Punctum poſſe poni per vbi indiuiſibile in ſpatio diuiſibili tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 8. fol 93.

Punctum nequit coexiſtere ſpatio diuiſibili tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 5. C. fol. 96.

Punctum dupliciter vnitur alteri tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 6. B. fol 99.

Punctum additum indiuiſibili poteſt eſſe extra illud per immediationem tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 8. E. fol. 103.

Punctum ſi ſeparatim conſeruaretur in linea eſt in finitis punctis lineæ, non in ipſa ſubſtantia lineæ tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 8. D. fol. 105.

Punctum quomodo ſit vbique in linea tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 8. C. fol. 105.

Punctum ſi mouetur per accideus adhuc recipit in ſe motum tr. 25 q. 1. B. fol. 1009.

Punctum ſeparatum poteſt ſupernaturaliter perſe moueri tr. 25. q. 1. E. fol. 1011.

Punctum dum mouetur, acquirit aliquid ſe maius tr. 25. q. 1. A. fol. 1014.

Punctum in tempore poteſt correſpondere parti diuiſibili inadequate tr. 25. q. 1. A. fol. 1014.

Puncto dependentia à partibus eſt eſſentialis tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 10 C. fol. 157.

Puncta à partibus, & partes à punctis diuerſo modo pendent tr. 15. q. 10. d. 5, ar. 10. fol. 157.

Puncta terminatiua defenduntur ob authoritatem peripateticorum tr. 15. q 10. d. 5. ar. 11. D. fol. 160.

Punctum non identificatur inadequate cum partibus tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. C. fol. 170.

Punctum vnitur adhæſiuè, non informatiuè tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. C. fol. 171.

Punctum in continuo participat potentialitatem continui tr. 15. q. 11 d. 1. ar. 11. C. fol. 171.

Puncta ſupernaturaliter poſſe ſeparata exiſtere tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. C. fol. 172.

Puncta ſubſtantiæ ſunt ſubiectum indiuiſibilium quantitalis tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. D fol. 174.

Puncta quomodo generentur, & corrumpantur tr. 15. q 11. d 1. ar. 11. E. fol. 174.

Puncta non remanent ſub ratione puri termini tr. 15. q. 11 d. 1. ar. 11. E. fol. 174.

Puncta producuntur ex vi actionis conſeruatiuæ materiæ tr. 15. q 11. d. 1. ar. 11. E. fol. 175.

Punctum quomodo faciat lineam tr. 15. q. 11. d. 4. ar. 1. B. fol. 177.

Puncta in ſubſtantia dantur ſi remaneret extenſa ablata quantitate tr. 15. q. 11. d. 1 ar. 11. C. fol. 173.

Puncta terminatiua, & continuatiua ſunt diuerſa tr. 15. q. 10. d. 4. ar. 11. D. fol. 180.

Q

QViddítatis duplex genus aſsignatur tr. 15. q 7. d. 5. ar. 7. E. fol. 90.

Quies priuatiuè opponitur motui tr. 25. q. 1. C. fol. 992.

Quies opponitur in terminis contrarijs tr. 25. q. 1. C. fol. 992.

Qualitates propriæ corporum ſunt priores perfectione quam quantitatis tr. 15. q. 1. E. fol. 11.

Qualitates corporeæ de facto habent terminum magnitudinis quoad extenſionem tr. 18. q. 6. d. 3. D. fol. 495.

Qualitas reſpectu cauſarum natura ium habent ſummum gradum tr. 18. q. 6. d. 3. D. fol. 501.

Qualitas infinitæ intenſa cur non poſsit dari tr. 18. q. 6. d. 3. D. fol. 497.

Qualitates ſupernaturales nullum habent terminum ex ſe tr. 18 q. 6. d. 3. E. fol. 500.

Qualitas quæuis ab intrinſeco, & naturalis, & ſupernaturalis habet terminum tr. 18. q. 6. d. 3. E. fol 509.

Qualitates aliæ extremæ, aliæ mediæ tr. 16. q. 111. d. 11. ar. 1. E. fol. 107.

Qualitates habere ex ſe terminum magnitudinis in intenſione tr. 16. q. 111. d. 11. ar. 11. A. fol. 207.

Qualitates corporeæ aliæ primæ, aliæ ſecundæ tr. 16. q. 111. d. 1. ar. 1. C. fol. 202.

Qualitates modo ordinarie incipiunt extrinſecè tr. 16. q. 7. d. 1. ar. 4. E. fol. 254.

Qualitates acquiſitæ per motum incipiunt extrinſece tr. 16. q. 8. d. 1. ar. 3. A. fol. 271.

Aliæ qualitates, præter qualitates elementorum, non dantur tr. 20. q. 3. d. 2 ar. 10. nu. 9. fol. 682.

Quando qua ratione diſtinguitur à ceteris prædicamentis ibidem fol. 788. A.

Forma prædicamenti quando non eſt duratio ibidem fol. 786. A.

Quantitas eſt prima paſsio corporis tr. 15. q 1. D. fol. 11.

Quantitas traſcendentalis, & prædicamentalis tr. 15. q. 2. C. fol. 12.

Quantitas ſub ratione menſuræ pertinet ad logicum, & perſe primo ad phyſicum tr. 15. q. 2. E. fol. 12.

Quantitatis eſſentia, à Logico, & phyſico tractatur ſub diuerſa ratione tr. 15. q. 2. A. D. fol. 13.

Quantitatis definitio ab Ariſtotele tradditã tr. 15. q. 3. E. fol. 13.

Quantitas eſt cognoſcibilis per phantaſiam tr. 15. q. 4. d. 1. C. fol. 15.

Quantitatis diuiſibilitas explicatur tr. 15. q. 3. B. fol. 14.

Quantitatis ratio formalis non eſt ratio menſuræ, ſed eſt eius proprietas tr. 15. q 4. d. 2. A. fol. 18. & 19.

Quantitas explicatur per menſuram ab Ariſtotele ob faciliorem cognitionem tr. 15. q 4. d. 4. C. fol. 19.

Quantitatis diuiſibilitas non eſt ratio formalis, ſed prima paſsio tr. 15 q. 4. d. 3. B. D. fol. 21.

Quantitatis ratio formalis includit formaliter partes extra partes tr. 15. q. 4. d. 4. E. fol. 25.

Quantitas non poteſt dicere, partes niſi dicat illas in recto tr. 15. q. 4. d. 4. A. fol. 35.

Quantitatis ſpecifica ratio conſiſtit in extreitate partium locali in actu primo.

Quantitatis rationem formalem conſiſtere in forma accidentali perſe extenſa, per quam omnia habent extenſionem primario in ordine ad totum, & ſecundario ad locum probabile eſt tr. 15. q. 4. d. 4. A. fol. 36.

Quantitatis ratio formalis non recte explicatur per radicem extenſionis in ordine ad ſe tr. 15. q. 4. d. 4. E. fol. 43.

Quantitas modalis, & realis, an habeant diuerſum effectum

effectum tr. 15. q. 4. d. 4. C. E. fol. 44.
Quantitas eadem eſt in rarefactione, & condenſatione, ſed ſub alio modo eſſendi tr. 15. q. 4. d. 4. ar. 4. E. fol. 43.
Quātitas ſæparata quem modum exiſtendi habeat tr. 15. q. 4. d. 5. ar. 1. B. fol. 45.
Quantitas à parte rei diſtinguitur à rebus quantis tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 4. C. fol. 55.
Quantitas realiter diſtinguitur à ſubſtantia tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 4. C. fol. 56.
Quantitas disiuncta neceſſario eſt ponenda tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. D. fol. 58.
Quantitas reducta in punctum eſt finita Syncathegorematicè tantum tr. 15. q. 5. ar. 3. B. fol. 62.
Quantitas deberet eſſe ſubiectum accidentium tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. C. fol. 63.
Quantitas eſt ſubiectum non vltimatum accidentium aliorum tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. C. fol. 63.
Quantitas, vt accidens tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 4. C. fol. 83.
Quantitas eſt ſimplex accidens reſpectu compoſitionis phyſicæ, non tamen metaphyſicæ tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 4. E. fol. 83.
Quantitas diſcreta componitur ex vnitatibus indiuiſibilibus tr. 15. q. 6. ar. 5. B. fol. 88.
Quantitas conſequitur materiam, & qualitas formam tr. 15. q. 1. d. 4. ar. 4. D. fol. 183.
Quantitas de potentia abſoluta poteſt in infinitum augeri tr. 15. q. 1. d. 4. ar. 4. D. fol. 183.
Quantitas eſt capax infinitatis Syncathegorematicæ, non cathegorematicæ tr. 18. q. 6. d. 1. D. fol. 975.
Quantitas accidentium non eſt in Sacramento, ſed ſubſtantiæ tr. 15. q. 5. ar. 3. D. fol. 57.
Quantitate ablata ſubſtantia reddit in punctum, vel medium determinatum à Deo ſine motu locali tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. B fol. 62.
Quantum non poteſt fieri non quantum ſine ablatione alicuius accidentis tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. A. fol. 61.
Quantum habet vnitatem per vnionem, non per ſimplicitatem tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 2. E. fol. 67.
Quantitatem eſſe diuiſibilem in infinitum in potentia quid ſignificet tr. 15. q. 8. d. 5. ar. 5. E. fol. 122.
Quantitatem molis Cœlum de facto eſt maximum tr. 16. q. 11. d. 11. ar. 1. C. fol. 189.
Quantitas eſt præcipuè inter corporalia accidentia tr. 16. q. 11. d. 1. ar. 1. E. fol. 222.
Quantitas diſtinguitur in formalem, & virtualem tr. 21. q. 1. d. 1. D. fol. 781.
Aptitudo occupandi locum diuiſibiliter, & excludendi aliam quantitatem à ſpatio neceſſariò connectitur cum quantitate tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 1. fol. 696.
Datur proportio inter quantitatem, & corpus ſub quantitate tr. 15. q. 11. d. 1. ar. 11. D. fol. 173.
Potentia proxima ad vbi eſt paſſio quantitatis tr. 17. q. 3. C. fol. 305.
Paſsiones quantitatis ſunt ſex tr. 17. B. fol. 303.
Paſſionum prima origine eſt quantitas tr. 15. q. 1. D. fol. 11.
Quantitas non poteſt ſeparari ab omni vbi ſimpliciter tr. 20. q. 5. d. 1. n. 14. fol. 696.
Quantitas hæc virtualis, quæ ſit tr. 20. q. 5. d. 3. num. 3. fol. 696.
Quantitas corporis Chriſti exiſtit indiuiſibiliter in ſpatio, & penetratur cum quantitate ſpecierum tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 1. nu. 5. fol. 696.
Quantitatis eſſentia non eſt extreitas partium cum naturali commenſuratione ad locum tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 4. nu. 16. fol. 696.
Quantitas neque eſt exiſtens per intellectum tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 1. nu. 4. fol. 696.
Ratio formalis quantitatis includit partes extra partes tr. 15. q. 4. d. 4. E. fol. 25.
Res quanta quadrupliciter finiri poteſt tr. 18. q. 2. d. 1. B fol. 317.
Ratio quantitatis ſucceſsiuæ in ordine ad occupandam durationem eſt diuerſa à quantitate permanenti in ordine ad occupandum ſpatium tr. 18. q. 3. d. 10. C. fol 404.
Tantitas non eſt modus extrinſecus quantitatis tr. 15. q. 4. d. 4. ar. 5. E. fol. 35.
Terminus non eſt de eſſentia quantitatis tr. 15. q. 9. d. 1. ar. 11. D. fol. 170.
Omnia quæ ſunt in vno ſubiecto ſunt quanta per vnam quantitatem tr. 15. q. 5. d. 5. ar. 3. C. fol. 61.

R

RAtio formalis rerum quomodo inueſtiganda tr. 15. q. 4. d. 4. D. fol. 22.
Relatio quam dicunt actio, & paſsio non eſt prædicamentalis tr. 19. q. 7. d. 2. C. fol 591.
Repugnantia formalis eſt inter plures formas reſpectu eiuſdem ſubiecti tr. 20. q. 7. d. 1. ar. 4. num. 17. fol. 696.
Res omnes ſub prædicamentis contentæ ſunt finitæ, tamen quoad ſpecies poſsibiles ſunt infinitæ tr. 18. q. 5. d. 4. E. fol. 456.
Reſiſtentia duplex eſt tr. 21. q. 4. d. 4. ar. 1. num. 4. fol. 696.
Reſiſtentia alia intrinſeca, alia extrinſeca tr. 21. q. 4. d. 2. ar. 1. nu. 4 fol. 696.
Reſiſtentia non tota oritur ex medio reali, ſed poteſt oriri ex diſtantia aliqua terminorum tr. 21. q. 4. d. 2. ar. 3. num. 11. fol. 696.
Reſiſtentia duplex eſt .ſ. veluti effectiua, & formalis tr. 21. q. 4. d. 2. ar. 3. nu. 14. fol 696.
Reſpectus ille dicitur magis intrinſecus, qui habet rationem differentiæ tr. 19. q. 7. d. 3. C. fol. 596.
Reſpicere terminum productum eſt eſſentiale actioni tr. 19. q. 7. d. 1. fol. 586.

S

SEparabilitas inditium eſt diſtinctionis tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 8. A. fol. 151.
Simultas duplex vna ex parte cognitionis, altera ex parte obiecti tr 18. q. 3. d. 1 D. fol. 338.
Spatium imaginarium quod eſt pura negatio, eſt diffuſum per totum orbem, & extra tr. 21. q. 7. d 3. ar. 1. nu. 8. fol. 696.
Spatium imaginarium habere eſſe tantum ab intellectu aliqui putant tr. 21. q 5. d. 1. ar. 1. nu. 1. fol. 696.
Spatium eſt negatio poſsibilis quantitatis ſecundū alios, licet hi Auctores inter ſe differant tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 1. nu. 1. fol. 696.
Spatium imaginarium non eſt quid poſitiuum tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 2. nu. 7. fol. 696.
Spatium imaginarium habet exiſtentiam abuſiuam tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 3. nu. 19. fol, 696.
Spatium quomodo differt à vacuo tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 3. num. 18. fol. 696.
Spatium ex ſe eſt immobile tr. 21. q. 5. d. 1. ar. 3. num. 20. fol 696.
Spatium imaginarium eſſe reale aliqui negant tr. 21. q. 5. d. 2. ar. 1. nu 1. fol. 696.
Spatium habere exiſtentiam realem, ſed abuſiuam alij concedunt tr. 71. q. 5. d. 2. ar. 1. nu. 1. fol. 696.
Spatium imaginarium quomodo dicitur tr. 21. q. 5. d. 2. ar. 7. num. 6 fol. 696.
Spatium imaginarium eſt æternum ex ſuo modo abuſiuo coexiſtens Deo tr. 21. q. 5. d. 2. ar. 2. numer. 7. & fol. 696.

Spa-

Spatium imaginatium diſtinguitur à vacuo tr.21. q.5.d. 1.ar.3.nu.6 fol.696.
Spatium eſt poſitiuum per noſtram imaginationem tr. 21.q.5.d.1.ar.3.nu.18 fol.696.
Spatium quomodo abſoluatur à mobili tr.15. q. 7. d.5. ar.9.A fol.109.
Species diſtinctæ rerum per æternitatem produci poſſunt dupliciter tr.18.q.5.d 4.E.fol.458.
Species omnes ſicut productæ eſſe non poſſunt, ita neque ex ſingulis ſpeciebus vnum indiuiduum tr. 18.q. 6.d.2.B fol.491.
Species non exiſtit adæquatè in quouis indiuiduo, vt totum potentiale tr.18.q 6 d 2.E.fol.491.
Sphæricum corpus non poſſe dari ex natura quantitatis probatur tr.15.q 10 d.5.ar 7.E.fol.145.
Sphæricum diſtat adæquatè à plano tr.15.q.10.d.5. ar.7. D.fol.147.
Sphæra cadens tangere planum vitreum tr.15.q. 10.d.5. ar.7.A.fol.149.
Sphæra colorata non coloraret planum tr.15. q. 10. d.5. ar.7. D.fol.149.
Sphæra ab æterno producta non poſſet circumduci circulus tr.18 q.3.d.10.A.fol.399.
Spæra tangit planum dum quieſcit in puncto, dum mouetur in linea tr.15.q.7.d 5.ar.8.C.fol.105.
Subiectum requiſitum ad mutationem debet præexiſtere ſub priuatione tr.19.q.4.d.1.D.fol.555.
Subiectum immediate dicitur aliter ſe habere per motum tr.19.q.4.d.4.E.fol.560.
Subſtantia quomodo non poſsit eſſe ſine omni vbi tr.15. q.15.d.5.ar.4.B.fol.57.
Subſtantia,& quantitas ſuſcipiunt contraria, ſed diuerſo modo tr.15.q.5.d.5.ar.3.D.fol.58.
Subſtantia eſt præſens quantitati ratione extenſionis cauſatæ ab ipſa quantitate tr. 15. q. 5. d. 5. ar.3.E. fol. 59.
Etiam de ſubſtantia valet diſtinctio completi, & incõpleti tr.15.q.11.d.4.ar.4.B.fol.181.
Subſtantia naturaliter ſeparari non poteſt à quantitate tr.15 q 4 d 5.ar.1.D.fol.45.
Subſtantia præciſa quantitate an poſsit ſupernaturaliter eſſe localiter extenſa variæ opiniones tr.15.q.4. d. 5. ar.2.A.D.fol.46.
Subſtantia eſt ſeparabilis à quantitate tr.15.q.4. d.5. ar. 3.E fol.48.
Subſtantiæ partes præciſa quantitate, non confluerent ad punctum tr.15.q.4 d.5.ar.3.B.fol.49.
Subſtantia materialis exiſtens ſine quantitate, non exiſteret tota in toto,& in qualibet parte ſpatij tr. 15.q. 4.d.5.ar.3.D fol.50.
Subſtantia præciſa quantitate,& alia actione, eſſet diuiſibiliter in ſpatio tr.15.q.4.d 5.ar.3.fol.51.
Subſtantia infinitè perfecta æquiualens infinitis perfectionibus dari non poteſt tr.18.q.5.d 1.A fol.436.
Genus entis ſucceſſiui duplex eſt tr. 23. q. 1. d. 1. E. fol. 910.
Succeſſio non eſt de quidditate actionis, vel paſsionis tr.19 q 7.d.1.C.fol.583.
Succeſsiua ſecundum alios incipere poſſunt ante inſtans;non vero permanentia tr. 16. q.8.d. 3. ar.2.E. fol 284.
Succeſsio formalis competit ſubiecto intrinſece, & extrinſecè tr.22.q.1.d.1. B fol.798.
Succeſsio connotata, vel eſt imaginaria, vel realis tr.22. q.1.d.1 E.fol.798.
Succeſsio vera requirit prioritatem durationis tr. 22. q.1.d.1.B.fol. 798.
Succeſsio vel eſt ſecundum totum, vel ſecundum partem tr.22.q.1.d.1.A.fol.799
Succeſsio diſcreta eſt in omni duratione, non ſic continua tr. 22.q. 1.d. 1. E. fol. 807.
Succeſsio verà eſt cum varietate in aliquo eſſe tr.22.q. 1.d.1.E.fol.817.
Succeſsio eſt modus quidam exiſtendi imperfectus tr. 22 q.1.d.1.B fol.847.
Succeſsio eſt modus poſitiuus exiſtendi tr.22.q.1.d.1. E. fol. 861.
Succeſsio eſt relatio inter partes ſecundum alios tr. 23. q.1.d.1.D.fol.890.
Succeſsio dicit eſſe ad terminum quantum tr. 23.q. 1. d. 1.A.fol.894.
Succeſsio intrinſece dicit etiam quantitatem tr. 23. q.1. d.1.A.fol.894.
Succeſsio addit latitudini termini negationem ſimultatis partium tr 23.q 1.d 1.D.fol.895.
Succeſsio probabiliter prius, & poſterius fundamentaliter tr.23.q.1.d.1.D.fol.895.
Succeſsio probalius non dicit poſitiuam perfectionem realem tr.23.q.1.d.1.D.fol.896.
Succeſsio primo dicit negationem ſimultatis tr.23.q. 1. d.1.D.fol.896.
Succeſsio formaliter non ſpectat ad quantitatem tr. 23. q 1.d 1.D.fol. 896.
Succeſsio continua probabiliter eſt ſpecies quantitatis prædicamentalis tr.23.q.1.d.1.D.fol. 899.
Succeſsio ſi eſt entitas diſtincta à permanentibus, ſpectat ad quantitatem prædicamentalem tr. 23. q. 1.d.1. A.fol.902.
Succeſsio eſt negatio ſimultatis tr. 23. q. 1.d. C. fol. 907.
Succeſsio motus intrinſece dicit quantitatem termini tr.23.q 1.d.1.A fol.932.
Succeſsio,& continuitas non eſt eſſentialis motui ſi hic habet tranſitum de contrario in contrarium tr.23.q. 1.d.1.C.fol.933.
Summum in obiecto poſsibili ex vi omnipotentiæ non datur tr.18.q.6.d.4.A.B fol.523.
Superficiem pure terminatiuam; probabile eſt dari in corpore, quæ ſit entitas ſecundum ſe, & à parte rei indiuiſibilis tr.15.q.10.d.5.ar.6.E.fol.142.
Superficies eſt vnus locus, etiamſi ambiat duo corpora tr.20.q.7.d.1.ar.1.nu. 6.
Syncathegorematico vndique fieri poteſt additio tr. 18.q.3.d.3.A.fol.356.
Syncathegorematicum ſemper eſt in completum tr.18. q.3.d.3.C.fol.356.
Syncategorematicum non omne dicit potentiam ad mixtam cum actu tr.18.q 2.d.4.A.fol.329.
Syncathegarematicũ in continuo vnde oriatur tr. 15.q. 8.d.5.ar.5.fol. 223.

T

TActus nomine tria intelliguntur tr.15.q.10.d.5.ar 7.E.fol.148.
Tempus non componitur ex inſtantibus tr.15. q. 7. d.5. ar. 8.A.fol.106.
Tempus pendet ab anima multis modis tr. 22. q.1.d.1.B. fol. 828.
Tempus ſimpliciter ſecundum aliquos pendet ab anima tr.22 q.1.d.1 C. fol 828.
Tempus non expectat complementum ab intellectu tr. 22.q.1.d.1.D.fol.831.
Tempus pendet ab anima, vt diſtinctum in partes determinatas D.fol.833.
Tempus ſecundum quemdam modum eſſendi pendet ab anima tr.22.q.1.d.1.B.fol.833.
Tempus ſecundum ſe totum non habet eſſe rationis tr. 22.q.1.d.1.A.fol.834.
Tempus eſt ens ſucceſsiuum quod non eſt ens rationis

nis

nis tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 834.
Tempus immediatum inſtanti eſt virtualiter indiuiſibile tr. 16. q. 6 d. 11. ar. 3. A fol. 237.
Tempus ex ſe non exigit exiſtentiam obiectiuam tr. 22. q 1. d. 1. C. fol. 834.
Tempus ſecundum alios eſt formaliter ſubſtantia tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol 834.
Tempus eſt accidens formaliter tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 836.
Tempus diſtinguitur à ſubiecto tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 834.
Tempus ſecundum alios eſt ipſe cœli motus tr. 22. q. 1. d. 1 B. fol. 836.
Tempus aliquomodo ſpectat ad motum tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 838.
Tempus non differt à motu, vt res à re tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 838.
Tempus an poſsit reproduci, & quomodo tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 839.
Tempus ſecundum aliquos eſt accidentaliter ſucceſſiuum tr. 22. q 1. d. 1. B. fol. 844.
Tempus eſt duratio ſucceſsiua tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 845.
Tempus ſecundum ſe non eſt in genere quantitatis prędicamentalis tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 859.
Tempus ſecundum ſe eſt, in prædicamento quando tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 860.
Tempus à parte rei diſtinguitur à motu tr. 22. q. 1. d. 1. E. fol. 861.
Tempus ex Platone eſt ipſa Cęli conuerſio tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 863.
Tempus ex Ariſtotele eſt numerus motus prius, & poſterius tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 863.
Tempus ex Platone non eſt numerus tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 864.
Tempus comprehenditur cum eius partes cognoſcuntur, vt diſtinctæ tr. 22. q 1. d. 1. C. fol. 864.
Tempus, vt indeterminatum eſt quantitas continua tr. 22. q. 1. d. 1. C fol. 864.
Tempus vt determinatum eſt quantitas compoſita ex continua, & diſcreta tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 865.
Tempus vt menſura non eſt numerus abſtractus ab omni materia tr. 22 q. 2. d. 1. A. fol. 865.
Tempus eſt numerus numeratus præcisè tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 865.
Temporis ſubiectum eſt motus tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 867.
Tempus eſt numerus partium motus ſecundum moram tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 868.
Tempus ſecundum alios definitur, vt duratio ſucceſsiua tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 870.
Tempus definiri, vt menſuram aptitudinalem alij putant tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol 870.
Tempus non definitur, vt actualis menſura tr. 22. q. 1. d. 1. D. fol. 870.
Tempori denominatiuè competit actualis menſuratio tr. 22. q. 1. d. 1. D fol 870.
Terminus vnus eſt materialiter, ſed diuerſus formaliter tr. 23. q. 1. d. 1. E fol. 925.
Tempus ſecundum alios eſt duratio primi mobilis tr. 22. q. 1. d. 1. B. fol. 850.
Tempus acceptum pro duratione ſucceſſiua eſt paſſio cuiuslibet motus tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 850.
Tempus vt menſura priuata eſt in quolibet motu tr. 22. q. 1. d. 1. D fol. 852.
Tempus, vt menſura publica eſt tantum in motu primi orbis tr 22 q. 1. d 1. B fol 852.
Tempus non eſt in prædicamento ſubſtantiæ tr. 22. q. 1. d. 1. A. fol. 856.
Tempus ſecundum alios eſt in prædicamento quando tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 856.
Tempus ſecundum alios eſt in prædicamento relationis tr. 22. q 1. d. 1. B. fol. 857.
Tempus probabiliter eſt ſpecies quantitatis tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 857.
Tempus multis modis ſpectat ad prædicamentum quando tr 22. q. 1. d. 1. C. fol. 858.
Tempus vt diſtinctum in certas partes, non eſt ſpecies quantitatis tr. 22. q. 1. d. 1. C. fol. 859.
Terminus abſolute dictus eſt ſuperficies corporis continentis tr. 20. q. 1. d. 5. nu. 5. fol. 655.
Terminus motus alter intrinſecus, alter extrinſecus tr. 20. q. 1. d. 5. nu. 2. fol. 655.
Dupliciter poteſt aliquid terminare exercitè, & obiectiue tr. 15. q. 10. d. 5. ar. 4. A. fol 85.
Terminus duplex eſt intrinſecus, & extrinſecus tr. 18. q. 1. d. 1. B, fol. 310.
Terminus intrinſecus in perfectionibus ſpecificis non datur tr. 18. q. 5. d. 4. A. fol 452.
Terminus paſsiue producitur paſsione grammaticali tr. 19. q. 7. d. 5. D, fol. 622.
Terminorum productio à quo fit tr. 16. q. 11. d. 4. ar. 4. C. fol. 182.
Terminus magnitudinis, & paruitatis intrinſecus, & extrinſecus quis ſit tr. 16. q. 11. d. 4. ar. 4. B. fol. 183.
Terminos perfectionis eſſentialis excedere ſimpliciter implicat tr. 16. q. 11. d. 11 ar. 11. C. fol. 200.
Terminus quantitatis molis de potentia Dei abſoluta non repugnat excedere tr. 16. q. 11. d. 11. ar. 11. D. fol. 200.
Terminus potentiæ, vel eſt quoad extenſionem, vel quoad pluralitatem, vel quoad perfectionem actus tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 11. A. fol. 216.
Terminus potentiæ, vel ſucceſsiuus, vel ſimultaneus tr. 16. q. 4. d. 11. ar. 1. D. fol. 216.
Terminus intrinſecus inceptionis dicitur primum eſſe rei, deſitionis vltimum eſſe tr. 16. q. 6. d. 1. ar. 5. D. fol. 229.
Terminus extrinſecus inceptionis dicitur non eſſe rei, deſitionis primum non eſſe tr. 16. q. 6. d. 1. ar. 5. D. fol. 230.
Terminata intrinſece incipiunt, & deſinunt intrinſece, & contra tr. 16. q. 6. d. 3. ar. 8. C. fol. 247.
Terræ portio ſub aqua cur deſcendit ſi non impediatur tr. 20. q. 1. d. 5. nu. 5. fol. 655.
Terra cur mouetur ad centrum tr. 10. q. 3. ar. 2. num. 17. fol. 678.
Totum, & pars in vacuo quomodo tr. 21. q. 4. d. 2. ar. 3. nu. 9. fol. 696.
Totum qua ratione ſit maius ſua parte tr. 18. q. 3. d. 5. A. fol. 378.
Totum eſt triplex tr. 15. q. 6. d. 5. ar. 1. B. fol. 63.
Totum qua ratione ſit diuiſibile, & indiuiſibile tr. 15. q. 7. d. 5. ar. 9. E. fol. 109.
Trabs ingens cur per aerem citius deſcendit quam paruum plumbum, non ſic per aquam tr. 2. q. 3. d. 1. nu. 24. fol. 670.

V

Vacuum, cur natura refugiat tr. 2. q. 3. d. 1. nu. 12. A. C. fol 666.
Vacuum ſumitur adiectiue, & ſubſtantiue tr. 21. q. 1. ar. 1. nu. 1. fol. 739.
Vacuum eſt locus priuato corpore tr. 21. q. 1. ar. 2. num. 3. fol. 740.
Vacuum non datur tr. 21. q. 2. d. 1. ar. 1. nu. 2. fol 740.
Vacuum vt reale ſpatium ſeparatum non datur tr. 21. q. 2. d. 1 ar. 1. num. 4. fol 740.
Vacuum naturaliter dari non poteſt tr. 21. q 2. d. 2. ar. 1. nu. 1. fol. 743.

Vacuum nequit dari virtute angelica tr.21.q.2. d. 2.ar. 2.nu. 11.fol.745.
Vacuum ſimpliciter implicare aliqui putant tr.21. q.2. d.3.ar.1.nu 1.fol. 746.
Vacuum duplex eſt tr.21.q. 4.d.2.ar. 1.nu.3. fol.755.
Vacuum non eſt paſsio quantitatis tr.17.q.2.D.fol.304.
Agere de vacuo Phyſici eſt tr.21.q.1.ar.2.nu.4.fol.740.
Antiqui concedebant dari vacuum tr. 21. q.2.d. 1. ar.1. nu.1.fol.740.
Opiniones antiquorum de vacuo tr.21.q.1.ar.1.num. 1. fol.739.
Opinio aliquorum de virtute Angelorum potente, vel non potente inducere vacuum tr. 21. q. 2. d. 2, ar. 2. fol.745.
Opiniones variæ de virtute qua mouentur corpora ad replendum vacuum tr. 21.q.2.d.2.ar.1.fol. 743.
Vas non eſt locus tr.20 q.1.d.9.ar.2.nu.12.fol. 659.
Vbi intrinſece non conueniunt conditiones loci tr. 20. q 3.d.2.ar.10 nu.3.fol.672.
Vbi diſtinguitur à loco tr.20. q. 3. d. 3. ar. 2. num. 3. fol.676.
Vbi imperfecte participat rationem loci tr. 20.q. 3. ar. 2.nu.10.fol.677.
Vbi eſt paſsio quantitatis,non loci tr. 20. q.4. d.4. ar.4. nu.9.fol.689.
Vbi in locato, & in eo loco datur tr. 20. q.4 d.4. ar. 3. nu. 15.fol.691.
Vbi Angelicum eſt indiuiſibile ſubiectiue, diuiſibile terminatiue tr.20.q.5.d.3 nu.7.fol 696.
Vbi circumſcriptiuum eſſe vnum aliqui putant tr. 20.q. 5.d.4.ar.2.nu.6.fol.696.
Vbi circumſcriptiuum per ſe conuenit quantitati tr. 20. q.5.d.4.ar.2.nu.7.fol.696.
Vbi multiplicatur iuxta pluralitatem entitatum tr.20. q. 5.d.4.ar.2.nu.12.fol.696.
Vbi non poteſt tribuere effectum formalem alteri cuius ratio eſt modus per vnionem tr.20. q.5.d.4. ar.3. nu. 12.fol.705.
Vbi definitiuum poteſt ſignificare limitationem ſpatij & modum exiſtendi indiuiſibiliter in ſpatio, & hoc ſecundo modo competit enti indiuiſibili tr.20. q.5.d. 4.ar.3.nu. 16.fol 706.
Vbi quantitatis eſt diſtinctum ab vbi ſubſtantiæ tr. 20. q. 5. d. 4. ar. 3 num. 18. fol.707.
Vbi eſt in ſpatio ſeipſo ex communi ratione formæ tr. 20.q.5.d 4.ar.4.nu.22.fol.708.
Vbi aliud eſt definitiuum, aliud deſcriptiuum tr. 20. q. 5.d.4.ar.4 nu.7.fol 704.
Vbi Sacramentale quid ſit tr. 20. q 5.d. 4.ar. 4. num.9. fol. 709.
Vbicatio an ſit formaliter diſtantia cum rationibus pro parte affirmatiua, & negatiua tr.20. q.5. d. 4. ar.4. nu.11.fol.710.
Vbi terminus à quo vnius eſt ad quem alterius, ibi eſt contrarietas tr.24.q.3. d 1.A.fol. 990.
Problema eſt,an ens exiſtens poſsit per Dei potentiam eſſe ſine vbi intrinſeco tr.20.q.5.d.1. ar.3.fol. 695.
Viuentium generatio quomodo differat à nõ viuentium tr.15.q.10.d.5.ar.8.C.fol.151.
Viuentia ex ſe habere terminum magnitudinis, & paruitatis opinio negans tr.16.q.11.d.11.ar.11.C.fol.184.
Viuentia de potentia Dei abſoluta fungi poſſunt ſuis operationibus in quauis magna, vel parua quantitate tr.16.q.11.d.11.ar.11.D.fol.200.
Viuentia via generationis terminantur intrinſecè tr.16. q.4.d.11.ar.11.B.fol.213.
Vnio continuatiua,& vnitiua eſt diuerſa tr.15. d. 5.ar 8.B.fol 154.
Vnio continuatiua differt ab vnione informatiua tr. 15. q.10.d.5.ar.9.B.fol.156.
Vnitas addita numero variat ſpeciem, non ſic quando additur quantitati tr.15.q.4.d.4.ar.5.B. fol.35.
Vnitas termini producti debet eſſe naturalis, & realis tr. 19.q.7.d.3. A.fol. 599.
Vnitas termini requiritur ad ſpecificam vnitatem tr. 19. q.7.d.3.C.fol.568.
Vnitas differt ab identitate tr.15.q.6.d.5.ar.2.D.fol.71.
Vnitas continui excludit pluralitatem totorum non partium tr.15.q.6.d.5.ar.4.B.fol.84.
Vnitas qualis ſit in toto continuo tr.15.q.6.d 5. ar. 4.C. fol. 85.
Vnitas,& diſtinctio ſumitur à termino intrinſeco tr.15. q.6.d.5.ar.5.D.fol.87.
Vnitas, & diſtinctio ſumitur à termino intrinſeco tr. 15.q.6.d.5.ar.5.D. fol.87.
Vnitas eſt continua tr.20.q.4.d.2.ar.2.nu.2.fol.681.

F I N I S.

Errata. **Corrige.**

In folio 2.diff. 6.in fine, Dicitur *Vide in primo quinternione*, ex errore Amanuenſis factum eſt, nam ſcribendum erat; *Vide in 1.tom.tr.2. q.6.nu. 9. & Zabar.de conſtit.ſcient. natur, c.12.*

BARTHOLOMAEI AMICI SOCIETATIS IESV.

In Ariſtotelis Libros de Phyſico Auditu explicatio, & diſputationes.

BREVIS EXPLICATIO TEXTVS LIBRI TERTII,

Cap. Primum, Summæ Primæ.

Tex. 1. TERTIVS hic liber in partes tres diuiditur: Prima, cōtinet procœmium vſque ad tex. 3. In qua text. 1. oſtēdit ad phyſicum pertinere tractationem de accidentibus communibus rerum naturalium, & primo quidem de motu; nam cum phyſica methodus ſit de natura; & hæc ſit principium motus, debet cognoſci motus; nam ignorato motu, neceſsè eſt ignorari naturam: Cognito autem motu ſecundum eſſentiam dicendum eſt de ijs, quæ conſequuntur motum: & quia continuitas vel eſt de eſſentia, vel paſſio motus, & continuatio non poſſit cognoſci non cognito infinito; nam in definitione continui ponitur infinitum cum continuum dicatur id, quod eſt diuiſibile in infinitum.

Tex. 2. Deinde tex. 2. ait, dicendum eſſe de loco, vacuo, & tempore; tum quia ſine his non eſt motus; tum quia hæc ſunt cunctis, ſcilicet corporibus naturalibus communes affectiones, & vbi de his dictum erit, de ſingulis ſpeciebus corporum naturalium, & eorum proprietatibus ſpeculatio erit.

Difficultates Textuales.

PRima Difficultas, *motum ſcire quid ſit eſt difficillimum, at naturam eſſe eſt per ſe notum, ergo falſo dicitur ignorato motu, neceſsè eſſe ignorari naturam. Confirm. Quia natura eſt cauſa motus, at cauſa poteſt cognoſci ignorato effectu, vt poteſt cognoſci Terram diametraliter interponi inter Solem, & Lunam ignorata eclipſi.*

℞. 1. *Duplicem eſſe cognitionem rei, vnam an ſit, & hæc cognitio tàm de natura, quam de motu eſt facilis, & euidens ſenſu. Quare ad cognoſcendam naturæ exiſtentiam non eſt neceſſaria cognitio quidditatiua motus. Alteram quid ſit, & hæc eſt difficilis tàm de motu, quàm de natura, & ideo vt cognoſcatur natura explicitè ſecundum propriam quidditatem eſt neceſsè cognoſcere naturā motus.*

℞. 2. *Non præmiſit motus definitionem neceſſariam ad cognitionem naturæ, quia ſecundum Niphum hic procedit via reſolutiua reſoluendo naturam in partes eius definitiuas, ad quam non eſt neceſſaria diſtincta cognitio motus, ſed ſufficit confuſa; at ſi præcedere voluiſſet via compoſitiua, tunc debuiſſet præmittere exactam definitionem motus. Ego* ℞. *primo, debere rem definiri, & deinde definitio explicari, quare cum in ſecundo ſit naturæ definitio poſita; hic in tertio explicatur, & ideo explicatur motus. Ad confirm.* ℞. *cauſam conſiderari poſſe dupliciter. Primo, abſolutè, & ſic cognoſci poteſt ignorato effectu. Secundo, relatiuè ad effectum, & non poteſt, natura autem ſignificat materiam, & formam non abſolutè, ſed vt habent reſpectum ad motum, ideo &c.*

2. *Diffic. Cur in explicatione materiæ, nam dicit eſſe neceſſariam cognitionem motus, cum materia, vt principium paſſiuum ſit natura, nō minus, quam principium effectiuum.*

℞. 1. *Niph. ex Auer. quia ad declarationem principij paſſiui, ſatis eſt cognitio motus quoad An eſt; at ad cognitionem principij effectiui præcipuè primi Motoris neceſſaria eſt cognitio quidditatiua motus; ſed non placet; tum quia primus Motor etiam vt efficit motum, non eſt natura; at motus quidditatiua cognitio dicitur neceſſaria ad cognitionem naturæ: Tum quia materia non potuit cognoſci niſi per tranſmutationem, quæ eſt inter duo oppoſita, vt alibi oſtendimus.*

℞. 2. *Burl. Materiam primam eſſe, non poſſe cognoſci ſine cognitione exiſtentiæ motus; at poteſt ſine cognitione quidditatiua motus; at primus Motor etiam quoad exiſtentiam non poteſt cognoſci ſine quidditatiua cognitione motus, quia cognoſcitur per æternitatem motus; at æternitas motus cognoſcitur ex definitione motus, nam cum motus ſit actus mobilis; inde infertur exigi mobile, quod vel eſt æternum, & tunc ſi ſemper mouebatur iàm datur motus æternus, ſi verò non ſemper, & tunc oportet dare cauſam, cur prius non mouebatur, quam oportet amouere, & non niſi per motū, vel mobile, illud eſt factum, & tunc cum ſit factum per motum, debet quæri de ſubiecto illius motus, & ſic in infinitum; atque adeo ex definitione motus apparet æternitas motus, & ex hac exiſtentia primi Motoris, vt dicetur in 8.*

3. *Diffic. Cur tex. 1. dicitur definientibus continuum accidit, vti ſæpè ratione infiniti, cum ſemper ſic definiatur.*

℞. 1. *Dici propter antiquos componentes continuum ex indiuiſibilibus, nam hi negabant illam definitionem. 2. Dici quia cap. de quantitate aliter definitur, quod ſcilicet ſit id, cuius partes copulantur termino communi.*

4. Diffic. Cur tex. 2. dicitur motum non poſſe eſſe ſine loco, & in vacuo, cum vacuum ſit naturaliter impoſſibile.

R. 1. Motum non eſſe ſine loco tum ratione ſubiecti, quia omne mobile ſecũdum Ariſt. eſt corpus; hoc autem eſt neceſſario in loco, ſiuè vt contentum, ſiuè vt continens, vt examinabatur lib. de cælo; tũ ratione termini in motu locali, quia omnis latio, vel eſt ad locum, vel circa locum.

R. 2. Motum non poſſe eſſe ſine vacuo, ex opinione Antiquorum, qui negabant motum localem poſſe fieri niſi in natura daretur vacuum. Dices, multa ſunt, ſine quibus motus eſſe non poteſt, vt quantitas, Deus, &c. & tamen de his non propoſuit agere. R. Niph. ideo additam fuiſſe ſecundam rationem, quia prima non erat efficax: ergo. R. Nõ eſſe neceſſarium, vt omnia enumeraret, quia ex illis alia poterant colligi.

5. Diffic. An de motu, loco, & tempore agat per ſe; an verò per accidens.

R. 1. Agere de his non per accidens ad perfectã explicationem naturæ, vt ſignificat Ariſt. initio tertij, tum per ſe, vt .ſ. ſunt paſſiones corporis naturalis; tum quia ſignificat tex. 2. quia ad explicationem naturæ non erat neceſſaria tam exacta tractatio motus loci, & temporis, nam ſatis fuiſſet confuſa cognitio; tum quia nullibi in phyſica de his tractaſſet per ſe, quod ſi Ariſt. 1. cœl. 54. citãs 3. lib. vocet de principijs, illum appellat ex nomine partis principalis, quomodo appellãtur omnes octo libri phyſicorũ, vt Metaphyſica dicitur ſcientia diuinorum, & 8. phy. tex. 40. ſextum phyſ. vocat de natura.

6. Diffic. Cur agit in his libris de ſpeciebus motus. R. Agere per accidens, nam cum diſtincta cognitio motus, pendeat ex cognitione partium eſſentialium, & ſubiectiuarum, primum præſtat in tertio. ſecundum in quinto, cum tamen de ſpeciebus per ſe pertineat ad libros de generatione; nam motus, vt totum actuale, diſtinctè cognoſcitur ex diſtincta cognitione partium actualium, ſicut vt totum potentiale ex cognitione partium ſubiectiuarum. Sed in hoc ordine eſt difficultas, cur hæc tractatio motus fuerit interrupta per tractationem de infinito, vacuo loco, & tẽpore. R. Vide in primo quinternione.

Summa ſecunda, in qua definitur motus.

Cap. 1. In quo ponuntur quædam poſtulata, ſeu ſuppoſitiones, vt ex iis colligatur definitio motus.

Tex. 2. IN hoc capite ponuntur quatuor ſuppoſitiones, more Mathematicorum. Prima eſt eorum quæ ſunt, aliud eſt actu ſolum, quod nullam imperfectionem potentiæ habet admixtam, vt Deus, & ſecundum alios omnia materialia. aliud potentia .ſ. ſimul cum actu, quæ propter formam quam includunt sũt actu, ſed propter materiam ſunt potentia, quia per illam poſſunt pati, vt compoſita ex materia, & forma: ea autem, quæ ſunt actu, diuiduntur ſecundum decem prædicamenta .ſ. hoc aliquid .i. ſubſtantiam tantum .i. quantitatem, tale .i. qualitatem, &c. & quia inter prædicamenta reperitur Relatio, A ideo hæc diuidit in illa quæ fundentur in quantitate, quæ vocat ſecundum exceſſum, & defectum, & quæ fundantur in actione, & paſſione, vt mobile, & motiuum; & hinc ex Nipho, colligat motũ eſſe actũ motiui, & mobilis, & eſſe in mobili, ex Auer. & Them. At alij volunt hæc non eſſe ſuppoſitiones, ſed diuiſiones, vt iuxta regulas traditas in 2. poſt. & 7. met. Inde colligat definitionem motus; omittit autẽ relatiua, quæ fundentur in menſura, quia hæc non erant ad rem.

Tex. 4. Deinde t. 4. docet non dari motum præter res .i. decem prædicamenta, quia omne quod mutatur, vel mutatur ſecundum ſubſtantiam, vt quando per generationem fit aliquod indiuiduum ſubſtantiale, B vel ſecundum quantitas vt quãdo creſcit aliquid, aut minuitur ſecundum quantitatem, vel ſecũdum qualitatem, vt per alterationem, vel ſecundum locum, vt per lationem, ſed non datur aliquid his cõmune, ſecundũ quod fiat mutatio, quod non ſit ſubſtantia, quantum, &c. ergo non datur motus præter res quæ dictæ ſunt. Hoc ab Ariſt. putat Auer. poni vt reddat cauſam, cur definito motus eſt ambigua, quia .ſ. motus eſt in diuerſis prædicamentis.

Tex. 5. Hinc tex. 5. ex Auer. reddit ſecundam cauſam quia motus in vnoquoq. prædicamẽto non eſt vnius rationis, ſed diuerſæ, nam ſicut in vnoquoq. prædicamento datur forma perfectior, & imperfectior, quam vocat priuationem, ita motus eſt ad perfe-C ctam, & imperfectam. At Themiſtius, cum communi putat hic poni quartam ſuppoſitionem, dicẽs, in omni prædicamento, quod ineſt in prima ſubſtãtia, duplex prædicatio fieri poteſt. Primo, in ſubſtantia eſt forma, & priuatio eius, in qualitate eſt, v. g. albedo, & nigredo; in quantitate eſt perfecta, & imperfecta; & in loco eſt ſurſum, & deorſum, hoc quidem leuẽ, illud graue, ex quo fit vt ſint tot ſpecies mutationis, quot entis.

Difficultates Textuales.

PRima Diffic. Cum illud, quod eſt in potẽtia ens, non ſit ens, cur ens diuiditur in actu, & poten-D tia, nam diuiſum debet prædicari de membris.

R. 1. Ens accipi tripliciter. Primò, tráſcendẽter, & ſic cõuertitur cũ intelligibili, & dicitur ex Auic. c. 5. 1. ſuæ phyſ. obiectum adæquatum intellectus, ita vt nihil ſit ens quod nõ ſit intelligibile, neq. cõtra. Secundò, prædicamentaliter, & dicitur omne id, cui non repugnat exiſtere, quomodo Roſa in hieme eſt ens. Tertio, exiſtẽtialiter, ſeu participialiter, & idem eſt, ac exiſtens, & vulgus hoc modo accipit ens, putans omne, quod actu non exiſtit, eſſe purum nihil, cum tamen id falſum ſit; nam nihil opponitur enti, vnde ſicut ens tripliciter accipi poteſt, ita & nihil, quare Roſa eſt nihil exiſtentialiter, ſed eſt E ens traſcendẽtaliter, & prædicamentaliter acceptũ.

Hinc ſecundo fit ens in potentia poſſe accipi tripliciter. Primo, dicitur potentia ad eſſe, quando ſcilicet eſt in potentia ad exiſtendum. Secundo, ad formam pro eo, quod actu exiſtit, ſed eſt in potentia ad formam aliam, vt ſuperficies ad albedinem, & hæc poteſt eſſe dupliciter, vel coniuncta cum quiete ſub forma oppoſita illi, ad quam eſt potentia, vt verbi gratia, ſuperficies ſub nigredine exiſtens, eſt in potentia ad albedinem, vel eſt coniuncta

cum

cum motu ad formam, ad quam eſt in potentia, vt
ſuperficies dum à nigredine mouetur ad albedi-
nem, dicitur adhuc in potentia ad albedinem, ſci-
licet vt habet eſſe perfectum.

℞.2. Ens diuiſum ſemper prædicari de membris,
quare ens, quod diuiditur in actu, & potentia eſt
ens prædicamentale, quod aliquando exiſtit, ali-
quando non exiſtit, ſed poteſt exiſtere. Nam ens in
potentia ad eſſe, eſt ens tranſcendentaliter, & præ-
dicamentaliter, ſed ens in potentia ad formam eſt
ens, etiam exiſtentialiter, ſiuè illa potentia ſit con-
iuncta cum quiete, ſiuè cum motu, vndè cum dici-
tur, quod ens in potentia non eſt ens. ℞. Non eſſe il-
lud ens, ad quod eſt in potentia, ſed aliud.

Dices aliquod eſt intelligibile, quod nõ eſt ens, vt
chimera, negatio exiſtentiæ Diuinæ, hominem eſſe
lapidem, ergo ens largè ſumptum non eſt obiectum
adequatum intellectus. ℞. Venet. negando conſe-
quentiam, quia ſubſtantia, & quantitas ſunt viſibi-
les, & tñ non ſunt color, qui eſt obiectum adequa-
tum viſus. Vnde ex Auer. 2. de anima, viſus per
ſe primo, percipit colorem, magnitudinem per ſe, nõ
primo, & ſubſtantiã, ac tenebras per accidens, quia
hæc omnia percipit ſub rõne coloris, & per conce-
ptum coloris proprium, vel cõmunem, ita licet ens
ſit obiectum adequatum intellectus, tñ hic percipit
poſſibilia, ac impoſſibilia, & non entia, quia illa om
nia percipit ſub ratione entis, & per conceptũ entis
proprium, vel communem, licet diuerſo modo. ſ. po-
ſitiuè, negatiuè, & priuatiuè. ℞. Burl. putãs omne
intelligibile eſſe ens, vel ſecundum ſe, vel ſecũdum
apparentiam, & mihi placet.

2. Diffic. Quomodo hic accipiatur ens in potentia,
& in actu. ℞. Burl. Ens in potentia hic accipi pro
potentia ad formam coniuncta tranſmutationi, nam
hæc diuiſio ponitur ad inueſtigandam definitionem
motus. at in definitione motus accipitur prædicto
modo, atq. adeo ens in actu, hic ſignificat ens quie-
ſcens ſub forma. Hinc fit, vt ens hic diuiſum ſit ens
in actu exiſtens; nã omne exiſtens, vel permanet in
ſua perfectione abſq. mutatione, & dicitur in actu
reſpectu illius, vel mutatur ad aliam, & dicitur in
potentia reſpectu illius, ſed non placet Venet. quod
in omni membro eſt compoſitio actus, & potentiæ,
at Ariſt. ait eſſe aliud actu tantum aliud potantia.

℞.2. Ens diuiſum, accipi pro poſſibili, quia om-
ne cui non repugnat exiſtere, vel actu exiſtit, vel
eſt in potentia ad exiſtendũ. Sequitur Venet., dicens
ab Ariſt. diuidi ens non prohibitum exiſtere, vel ſo
lum eſt actu. ſ. exiſtens, vel ſolum eſt potentia. ſ. ad
exiſtendum, vnde ſicut non datur medium inter eſ
ſe, & non eſſe, ita nõ datur medium inter ens actu,
& potentia modo ſumptis, quia ens actu eſt, ens in
potentia non eſt.

Dices. Sicut album in potentia non eſt album, ita
ens in potentia non eſt ens. ℞. Eſſe diuerſam ratio-
nem, quia album non diuiditur in album actu, &
album in potentia, ſicut diuiditur ens; nam ſi diui-
deretur, tunc album in potentia eſſet potentiale al-
bum, quare ſicut ens in potentia nõ eſt illud ens, ad
quod eſt in potentia, ſed aliud ens, ita albũ in poten
tia nõ eſt illud album, ſed aliud ens alterius coloris.

3. Diffic. Quomodo motus in 5. dicitur eſſe ad tria
ſ. qualitatem, quãtitatem, & locum; cũ hic dicat eſ
ſe etiam ad ſubſtantiam. ℞. Hic motum accipi largè
A vt comprehendit omnem mutationem, vt accipit in
poſt prædicamentis, dum ponit ſex ſpecies motus.

4. Qua ratione hic ens in actu diuidatur in de-
cem prædicamenta; cum tamen 5. met. vnũquodq;
prædicamentum diuidatur in actum, & potentiã.

℞. Burl. Non eſſe abſurdum idem reſpectu eiuſ-
dem eſſe membrũ diuidens, & totum diuiſum ſub
diuerſa tñ ratione, vt patet ex diuiſione quantitatis
continuæ in habentem poſitionem, partium, & ea ca
rentem, & carens poſitione, diuiditur in continuã,
vt tempus, & diſcretam, vt numerus; nam quando
membra accepta ſubdiſiunctè conuertuntur cum
diuiſo, tunc eſt abſurdum, idem reſpectu eiuſdem
eſſe diuidens, & diuiſum, at vbi non conuertuntur,
B non eſt abſurdum. at omnis quantitas continua eſt
carens poſitione, neq. õis carens poſitione eſt conti-
nua, & ita contingit in hac diuiſione entis, quia non
omne ens actu eſt in aliquo, ex 10. prædicam. vt
Deus, punctum, &c. neq. omne, quod eſt in aliquo
prædicamento eſt ens actu, vt Roſa poſſibilis. Sed
non placet aliis; tum quia ex Ariſt. in Topic. omne
diuiſum eſt prius, & cõmunius ſingulis membris,
quod ſi idem eſſet diuidens, & diuiſum reſpectu
eiuſdem, ſequeretur eſſe communius, & prius alte-
ro, & non eſſe. Tum quia cum Ariſt. ens actu diui-
dat in 10. prędicammenta, malè negat, eſſe aliquod
ens actu, quod non eſt in aliquo prædicamento, nam
licet aliquod non ſit in recta linea, tamen eſt redu-
C ctiuè, vel indirectè.

℞.2. Ven. non accipi eodem modo membrum, vt
diuidens, & vt diuiditur, nam ſicut ens accipitur
dupliciter, ſtrictè pro eo. ſ. quod exiſtit, & largè pro
eo, quod exiſtit, vel põt exiſtere, ita prædicamentum
accipi põt ſtrictè pro coordinatione rerum exiſten-
tium, & ita accipit hic. Secundò, largè pro coordi-
natione rerum etiam poſſibilium, & ſic accipit 5.
met. cum ſingula diuidit in actum, & potentiam, ex
quo, vt notat, ly eſſe, aliquãdo ſignificare exiſtentiã,
aliquando eſſentiam, & ideo à propoſitione de ter-
tio adiacente, in qua ly eſt, ſignificat eſſentiam, non
licet inferre propoſitionem de ſecundo adiacente,
quia ly eſt, agit exiſtentiam.

D ℞.3. Alij hic ens actu, & potentia accipi in or-
dine ad formam, nam ens habens actu formam di-
uidit in 10. prædicamenta, & ſingula diuidi poſ-
ſunt in actu, & potentia, nam habens vnam actu
eſt in potentia ad aliam.

℞.4. Peregrin. Ens diuiſum in 10. prædicamen-
ta eſſe ens compoſitum ex actu, & potentia, & ideo
non mirum, ſi ſingula diuidantur in actum, & po-
tentiam.

4. Difficul. Quo ſenſu Tex. 4. dicitur, non autem
motus præter Res.

℞. Quidam ſignificari, quod motus non pertineat
ad aliquod prędicamentum diſtinctum à decem cõ-
numeratis: Nã per hæc Ariſt. voluit excludere opi
E nionem Antiquorum dicentium, motum eſſe extra
omnia prædicamenta, quia definitio motus non con-
uenit adæquatè motui exiſtenti in determinato præ-
dicamento. v. g. ſubſtantiæ, vel qualitati, &c. at
omnis definitio debet habere definitũ, cui adæquatè
conueniat. Quare Ariſt. ℞. cõmunem rõnem motus
non eſſe aliquid vniuocum, quia omne prædicatum
vniuocum debet reperiri in aliquo determinato præ
dicamento; at motus non eſt indeterminato prædi-

camento, quia eſt quid analogum, quod reperitur in variis generibus, & ſicut definitio eſt analoga, ita & motus, cum adequatè conuenit.

℞. 2. *Alii intelligi non eſſe præter res ſubiectiuè, quia ſubiectum motus non poteſt eſſe extra hæc prædicamenta.*

℞. 3. *Alij intelligi terminatiuè, quia omnis terminus motus pertinet ad aliquod de prędictis prædicamentis, & ſicut his prædicamentis non datur aliquod commune .ſ. vniuocum, ita neq. motus poteſt terminari ad illud: Ex quo infert Auer. naturam communem motus non eſſe vniuocam, ſed analogam. ſed de hac re in quæſtionibus.*

5. *Difficul. Quid fluxus addat formæ.*

℞. *Niph. Tex. 4. d. 2. nihil addere ſecūdum rem, nam dicitur fluens, quatenus per ipſam mobile mouetur; ſed dicitur forma remiſſa, quatenus illi deficit vltima perfectio ſuæ ſpeciei, dicitur forma, vt habet eſſe permanens, ſeu in eſſe quieto.*

℞. 2. *Idem in commen. per fluxum intelligi receptionem ipſam formæ, & per formam fluentem intelligi ipſam formam receptam; & ideo Auer. dixit, differre prædicamento, nam fluens eſt paſſio; ſed forma eſt in quatuor prædicamentis.*

Dices ex Auer. 5. met. com. 9., medium, & via inter potentiam, & actum eſt de genere actus, quia ſi potentia, & actus ſunt in eodem genere; multo magis medium inter illa, ſed motus eſt tale mediū, ergo eſt de genere actus, imò in eadem ſpecie, quia ex Auer. loc. cit. ire ad calorem, eſt quodammodo calor, ſicut via ad naturā, ex 2. phy. eſt quodāmodo naturæ. ℞. *Burl. mediū eſſe duplex, vnum in quod, & dicitur forma medias, ad quā prius peruenitur, quam ad vltimam, qualis eſt forma Embrionis, & hoc eſt in eodem genere cum actu; alterū per quod, & eſt formaliter ipſa acquiſitio formæ, & hoc ex Auer. 3. phyſ. tex. 4. eſt in genere paſſionis; Vnde cum Ariſt. dixit generationem eſſe naturam, quia eſt via ad Naturam, & non accipit generationem pro ipſa tranſmutatione continua, quia ſic potius eſt ſecundum naturam, ſed pro forma, vt eſt in fieri ſub qua ſubiectum non quieſcit. ſed de hac re in Quæſtionibus.*

6. *Difficul. Qua ratione Tex. 5. dicuntur tot eſſe ſpecies motus, quot entis, cum tex. 4. tantum ad quatuor prædicamenta ponatur mutatio.*

℞. *Aliqui, primum intelligi negatiuè, quia .ſ. motus non eſt in aliqua ſpecie diuerſa à ſpeciebus entis, non autem poſitiuè, quo d. 5. ſpecies motus tot numero ſint, quot ſunt ſpecies entis; at inter ſpecies entis, ait non eſſe niſi quatuor genera; ad quæ eſt motus.*

℞. 2. *Alii, eſſe tot ſpecies, quot entis, de quibus locutus fuerat ſupra tex. 4. vbi dixerat ad quatuor genera entis eſſe motum, & quia ſub his generibus entis ſunt variæ ſpecies, ideo ait toudem ſpecies eſſe motus, & hic videtur Germanus ſenſus illius loci.*

℞. 3. *Alij, motum eſſe duplicem per ſe primo, & hic eſt tantum ad quatuor prædicamenta, motum per ſe ſecundario, vel motum per accidens, & hic eſt ad omnia genera entis, etiam ad relationem, habitum, &c. & de hoc motu ait eſſe tot ſpecies, quot entis.*

7. *Diffic. Qua ratione motus dicitur eſſe in eodē*

A *prædicamento, in quo eſt terminus.* ℞. *Burl., motū, acceptū pro forma imperfecta, eſſe in prædicamēto ſui termini. At pro fluxu, in prædicamēto paſſionis, ſed pro duratione ipſius fluxus eſt in prædicamento quantitatis. At Venet. diſplicet hoc 3. membrum, quia, tēpus nullo modo eſt motus; vnde cum Ariſt. ait 5. met. motum eſſe in prædicamēto quantitatum, intelligitur cauſaliter, quia in motu eſt per ſe tempus, quod eſt formaliter quantitas.*

℞. 2. *Auer. motum ſecundum materiam eſſe in prædicamēto termini, at ſecundum formam in prædicamento paſſionis, ſed nō placet Veneto, quia motus ſecundum formam .i. pro via, & fluxu, eſt poſt prædicamentum; tum quia Ariſt. dum ait, motum* B *eſſe de genere termini, & variari ſecundum ſpecies entis, loquitur de motu ſecundum formam, ſic, quia loquitur de motu, cuius definitionem inquirit, at intendit definire motum ſecūdum formam, quia definit motum per ſe, non per accidens, qualis eſt motus ſecundum materiam; nam hæc eſt ipſa forma ſub eſſe diminuto .i. vt dicit perfectionem ſuam quatenus eſt in via, & non ſub eſſe quieto; at huic accidit motus; tū quia in omnibus libris ſequentibus loquitur de motu ſecundū formā, vt patet inductione.*

℞. 3. *Venet. motum quomodocūq; acceptum, eſſe in prędicamēto ſui termini, nō quidem per ſe, & in recto, ſed reductiuè, vt via ad illum, ſicut pūctum, & vnitas, & principia reuocātur ad quantitatem,* C *quare cum motum ponit ſub paſſione, loquitur ſecundum opinionem famoſam vulgi, & addit motū ſecundum materiam eſſe per ſe in prædicamēto ſui termini, quia dicit eandem perfectionem, ſed ſecūdum formam non eſſe per ſe, ſed reductiuè.*

Dices Auer. com. 3. agēs, & patiens ſunt de prædicamento actionis, & paſſionis. ergo ſimiliter generans, & corrumpens; generatum, & corruptū, ſed abſtracta .ſ. generatio, & corruptio ſunt in eodē prædicamento, ac concreta. ergo, cum tamen Ariſt. in poſt prædicam. ponat calefacere, &c. ℞. *Venetus, generationem frigefactionem, &c. poſſe accipi dupliciter. Primo, abſolutè, & ſic ſunt in prædicamento ſui termini ſiuè per ſe, ſiuè reductiuè, vt* D *dictum eſt. Secūdò, reſpectiuè, & ſiuè actiuè accipiātur, ſūt in prædicamento actionis, ſiuè paſſiuè, in prædicamento paſſionis. ſed de hac re in quæſtionib.*

Cap. 2. In quo traditur definitio motus, ex propriis.

CVM *diuiſiſſet ens in decem genera, tex. 16. diuidit quodlibet genus in actum, & potentiam .i. in vnoquoq; genere datur actus .i. forma, & potētia, .i. ſubiectum. Hinc deducit, motum eſſe actum entis in potentia, quatenus huiuſmodi eſt; nam nō eſt ſolū actus, quia quod eſt actu albū, vt ſic non mouetur ad albedinem, & quod eſt potentia ſolum nō dicitur* E *moueri, vt dū ſubiectum eſt ſub nigredine, ſed tunc dicitur moueri quando ſubiectum à nigro, quod eſt potentia album, mutatur ad albedinem, adhuc manens in potentia, quæ per motum perficiatur, quia nondum habet albedinem perfectè. idq. probat in definitione alterationis augmenti, & decrementi, generationis, & corruptionis, ac lationis, quæ omnia ſunt actus ſuorum ſubiectorum non perfectè, ſed vt ſunt in potentia ad perfectionem actum.* Tex. 6.

Cap. 3.

Cap.3. Probat ex aliis definitionem motus.

Tex.7. DEinde Tex.7. probat idem ex artificialibus nam domus non dicitur ædificari, quando ligna, & lapides ſunt in ſola potentia, vel ſolo actu, ſed quando habent aliquem actum, ſed imperfectè, ideſt cum tendentia ad perfectam domus formam, & illam tendentiam dicimus eſſe ædificationem, & idem patet ex medicatione, volutatione, ſaltatione, adoleſcentia, & ſeneſcentia.

Cap.4. Explicatur quomodo idem poſſit eſſe actu, & potentia.

Tex.8. IN Tex.8. occurrit tacitæ obiectioni, nam motus continet actum, & potentiam, at hæc nõ poſſunt eidem conuenire, ideo oſtendit quædam poſſe actu, & potentia, ſed non ſimul, vel ſi ſimul non reſpectu eiuſdem, vt cum aliquid eſt actu calidum, & potentia frigidum, vel cum aliquid dum mouet, mouetur, quod ſe inuicem agant, & patiantur, vt in reactione, &c. Ex quo aliqui putant omne mouens, debere moueri, ſed de hac re alibi, quia datur mouens immobile, vt in 8. dicetur.

Tex.9. Hinc Tex.9. deducit motũ eſſe actum eius, quod potentia exiſtit, nã actu exiſtens agit, aut in idem .i. in ſeipſo, vel ab alio, motus eſt ipſe actus, vt eſt in ſubiecto non quatenus eſt actu, & agit, ſed quatenus eſt in potentia .ſ. vt recipit motum, vel à ſeipſo, vel ab alio, vt explicat exemplo æris, ex quo fit ſtatua; nam æs vt eſt per ſuam formam, æs non eſt potẽtia ſtatua, quia alioqui forma æris eſſet motus, ſed eſt potentia, ſtatua, vt eſt figurabile, quare motus erit actus æris, vt eſt figurabile, & licet eſſe actum æris, & potentia figurabile, ſint idem realiter, tamen ratione differũt; tum quia alioquin ſequeretur

Tex.10. actum eſſe motum. Tum tex.10. probat ex ſubiecto contrariorum. nam poſſe valere, & ægrotare non ſunt idem .ſ. ratione, nam alioqui ægrotare, & ſanare eſsẽt idem, at licet idem ſit ſubiectũ ſanationis, & ægrotationis, ſiuè hoc ſit humiditas, ſiuè ſanguis, tamen actus ipſius ægrotationis, & ſanationis nõ ſunt idem, vt neq; eſt idem ratione color, & viſibile; nam color, vt ſic eſt actus Diaphani, at viſibile dicit potentiam.

Tex.11. Deinde Tex.11. idẽ probat .ſ. motum eſſe actum rei poſſibilis, vt ſic, & tũc ſolum eſſe motum cum eſt actu talis, neq; prius, neq; poſterius; nam omne actu exiſtens contigit aliquando operari, aliquãdo non operari, ſed poſſe, vt ædificabile quatenus ædificabile, aliquando ſola potentia eſt ædificabile, & tunc conſtat ædificationem non eſſe, ſiquidem ædificatio eſt actus rei ædificabilis. ergo ædificatio eſt quãdo eſt operatio, & actus, ergo motus eſt actus entis in potentia, vt ſic, cõſequẽtia probatur, quia talis actus, vel eſt ædificatio, vel eſt domus perfecta, nõ ſecundũ, quia dum eſt perfecta ceſſat ædificatio, & potentia ad ædificationẽ, ergo erit ædificatio, ſed ædificatio eſt motus quidam, & eandem eſſe rationem aliorum motuum, patet conſideranti.

Difficultates Textuales.

PRima Difficul. Cur in definitione motus dicitur in potentia, vt in potentia.

℞. Auer. com. 6. quia omne motũ habet duplicem A perfectionem, vnam vt eſt in actu, & ſecundũ hanc non eſt motum, & alteram ſecundum quod eſt in potentia, & ſecundum hanc eſt motum.

℞. 2. Idem Auer. com. 9. ſenſũ eſſe, quod motus ſit actus exeuntis de potentia in actum quatenus exit de potentia ad actum. Hinc Lincon putat non poſſe demonſtrari, quod motus ſit exitus de potẽtia ad actum, at quod ſit actus entis in potentia, vt ſic demõſtratur, nam mobile dum mouetur eſt tantum in potentia ad terminum, ſed antequam moueatur eſt in potentia ad motum, & terminum motus.

2. Difficul. Cum definitio non poſſit demonſtrari de definito, quod ſit immediata; qua ratione hæc motus definitio demonſtratur.

B ℞. Alij tres tradi definitiones motus. Primam omnino formalem, quod ſit actus exeuntis de potentia in actum, & hanc non demonſtrari ex Lincon. Secundam, ſimpliciter materialem, quod ſit actus mobilis, vt ſic, & eſt tantum concluſio demonſtrationis. Tertiam, mixtum ex formali, & materiali, quod ſit actus entis in potentia, vt ſic, & eſt principium demonſtrationis reſpectu ſecundæ, & concluſio reſpectu primæ, ita Venetus.

Ego ℞. 1. poſſe definitionem demõſtrari de definito, primo à poſteriori, quod præſtat hic Ariſt. dũ illam manifeſtat inductione. Secundo, à priori, vt vna definitio per aliam, nam formalis demonſtrari poteſt per finalem, vt oſtendi in Logica tr. vlt. q. 5.

C ℞. 2. has probationes, quæ hic afferuntur nõ eſſe demonſtratiuas, ſed notificationes quaſdam per diuiſionem, & ex declarationibus terminorum, vt ex pleriſq; illorum patet, vide Ven. t. 12. §. notandum.

3. Difficul. Quomodo actus, & potentia poſſint eidem conuenire; cum illæ ſint oppoſita ex Auer. in prolog. de anima.

℞. Venetus Tex.8. actum, & potentiam ſecundũ ſe non opponi, quia potentia recipit actum, & actus eſt perfectio potentiæ.

℞. 2. opponi quoad identitatem reſpectu eiuſdem, & eodem modo, nam eadem entitas non põt reſpectu eiuſdem, & eodem modo accepta eſſe actu, & potentia. Hinc Auer. com. 8. ait, cibum eſ-

D ſe agentem in corpus, ſecundum quod eſt panis in actu, & patiens ab ipſo, ſecundum quod eſt corpus in potentia, quare licet idem reſpectu eiuſdem ſit in actu, & potentia, non tamen eodem modo, ſeu ſecundum idem, & ſimiliter aqua, vt frigida in actu, agit in ignem, ſed patitur ab igne, non vt eſt frigida, ſed vt eſt in potentia calida.

4. Difficul. Quomodo potentiæ ad contraria ſint contrariæ, ſicut earum actus, cum tamen 9. met. & 5. eth. idem ſit ſubiectum contrariorum.

℞. Aliqui, ſubiectum potentiarum ad contraria eſſe idem, vt dicitur 5. Met. & 5. Eth. at potentias ipſas eſſe contrarias, & non eſſe idem. Sed contra, ſi potentiæ ipſæ ſunt in ſe contrariæ, ſubiectum reci-

E piens illas non poteſt eſſe idem, ſicut neq; ipſæ potentiæ contrariorum.

℞. 2. Subiectum habere duplicem potẽtiam, vnã receptiuam, & hanc eſſe eandem reſpectu contrariorum, vt dicitur 9. met. & 5. eth. Alteram reſpectiuam, & hãc eſſe diuerſam, quia hæc adueniente forma corrũpitur, nam hæc dicit potentiã receptiuam cõnotata negatione formæ, atq; adeo aduenientẽ forma corrũpitur. Potentiam aũt receptiuã poſſe

comparari, vel reſpectu cõtrariorum mediatorum, v. g. albedinis, & nigredinis, & ſic poſſunt eſſe ſimul, quia ſimul eſt in corpore viridi potentia ad albedinem, & nigredinem, vel reſpectu contrariorũ immediatorum, & ſic nõ poſſunt eſſe ſimul; nam cũ potentia ad vnum cõtrarium, v. g. ad ſanitatem eſt coniuncta ægritudo, & contra, vnde ſicut ægritudo, & ſanitas non poſſunt eſſe ſimul, ſed ſucceſſiuè, ita & potentiæ habentes ſibi coniuncta illa contraria. Ex Auer. 1. cęl. com. 121.

Reſp. 3. Niph. ex Auer. 1. cœl. com. 120. vnam eſſe potentiam contrariorũ remotam, vt eſt materia prima. At diuerſas, & cõtrarias reſpectu proximi ſubiecti, ratione cuius potentiæ ſunt determinatæ, ſcilicet per diſpoſitiones proximas, &c.

Reſpondent 4. alij potẽtiam eſſe duplicem, vnam receptiuam, & hæc eſt vna reſpectu contrariorum. Alteram obiectiuam, & hæc eſt multiplex iuxta multiplicitatem contrariorum, & illæ ſunt contrariæ ſicut ipſa contraria in actu, quia non ſunt aliud, quam ipſa contraria poſſibilia, & nondum poſita in actu.

5. Difficult. qua ratione tex. 8. aliqua inter ſe dicuntur agere, & pati non ſimul, & ſecundum idẽ. Reſpondent aliqui id fieri per reactionẽ, per quam agens, dum agit, patitur à ſubiecto in quod agit.

Reſp. 2. Niph. hic poſt tex. 11. in recognit. Ex his verbis potius negari reactionem, nam hæc eſt inter contraria ſimul, & ſecundum idem agentia, & patiẽtia, at Ariſt. ait aliqua agere, & pati, non ſimul, vt ſi hodie ignis vigoratus agat in aquã, ſed patiatur ab aqua vigorata; vel ſi ſimul, non fieri ſecundũ idem; nam ignis ageret in aquam per proprias ignis qualitates, ſed aqua non reageret in ignem per qualitates aquæ, ſed influentia cęli recepta in aqua, & igne, remitteret aliquid de igne, atq; adeo aqua ſe haberet ſolum reſiſtitiuè, vt medium plenum reſiſtit mobili, non quidem poſitiuè per productionem alicuius qualitatis in agente, ſed priuatiuè per appetitum ſe conſeruãdi. Si enim paſſum haberet virtutem producendi aliquid in agens, haberet etiam virtutem defendẽdi ſe, & quodlibet ſui ab illo. Sed fallitur Niphus, vt dicentur in libris de gener.

Reſpond. 3. alij hic Ariſt. velle oſtendere quomodo in definitione motus ponatur ſimul actus, & potentia; & explicãt tripliciter idem poſſe eſſe in potentia, & actu. Primo reſpectu eiuſdem in diuerſis temporibus, vt ſortes vno tempore eſt actu albus, & altero in potentia. Secũdo actu in eodem tempore, ſed reſpectu diuerſorũ, vt ſortes actu calidus, & in potentia frigidus. Tertio in eodem tempore, & reſpectu eiuſdem, ſed diuerſis modis vt dũ aliquid ſimul agit in aliquid, & ab eodem patitur; nam quod eſt calidum in actu, eſt in potẽtia frigidũ, & contra, atq; adeo erit ſimul actiuum, & paſſiuum reſpectu eiuſdem.

Cap. 5. In quo deſtruitur definitio motus ab antiquis tradita.

Tex. 12. *IN hoc capite aliqui volunt Ariſtotelem tradere definitionem materialem motus. Alij deſtruere definitionem antiquorum. Alij oſtendere definitionem motus prius traditam eſſe bonam, & mihi placet, vnde tex. 12. probat bonam eſſe definitionem, quia per eam excluduntur errores contingentes circa definitum, & quia non poteſt aliter definiri, quin aſſignetur ſit proprium genus, & differentia motus; nam cum non poſſit poni in vno genere, ſed in pluribus oportet accipere pro genere, & differentia aliquid pertinens ad plura; hoc autem non videtur congruentius, quam actus loco generis, & entis in potentia loco differentiæ.*

A

Tum idem oſtendit ex refutatione Antiquorum dicentium, motum eſſe alteritatem, vel inæqualitatem, vel non ens; Primò, quia omne ſubiectum, in quo eſt motus, mouetur quia omne ſubiectum denominatur à forma in ſe exiſtente. Sed non omne, in quo eſt alteritas, inæqualitas, vel non ens, mouetur, vt patet in ijs quæ habent alteritatem, id eſt diuerſitatem, inæqualitatem, & negationem aliquam entis in eſſe quieto, vt Roſa in hieme. Secundo, id probat tex. 13. nam quando aliquid reſpicit æqualiter duo oppoſita, non magis poteſt definiri per vnum, quam per reliquum, ſed motus æqualiter reſpicit hæc tria, & eorũ oppoſita, nã per acquiſitionẽ formæ, vt acquiritur alteritas ab vno, vel inæqualitas, ita & ſimilitudo cum altero, vel inæqualitas, nec magis ad ens, quam non ens eſt, vel non eſt magis ab ente, quam non ente. At Antiqui conſiderantes tantum, quod per motum alterationis fit aliqua diuerſitas, & per motum augmentationis aliqua inæqualitas, & per motum localem, partes nunquam ſimul exiſtunt, dixerunt motum eſſe alteritatem &c. Cauſa autem huius opinionis, ſcilicet Pytagoreorum eſt, quia ipſi ponebant duas rerum coordinationes, vnam principiorum poſitiuorum, alteram priuatiuorum; motum inter priuatiua ponebant, quia motus eſt quid indeterminatum, nam non eſt hoc. i. non dicit determinationem formæ ſubſtantialis, neq; qualitatis, vel alterius prædicamenti; at indeterminatio dicit priuationem determinationis. Cauſa autem cur motus ſit indeterminatus eſt, quia vt dicitur Tex. 14. neq; eſt ſub actu præciſè, neq; ſub potẽtia cum id, quod eſt in potentia, vel actu tantum, non moueatur, cum igitur omne ens, ſcilicet determinatum, vel eſt ſub actu, vel potentia, motus non erit determinatus. Tex. 13. B C Tex. 14. D

Hinc tex. 15. vt ſatisfaciat Antiquis oſtendit motum eſſe quidem actũ, ſed imperfectum, id eſt habens ad mixtam potentiam, quia eſt actus entis in potentia, vt eſt in potentia ad vlteriorem perfectionem, atque adeo includit imperfectionem potentiæ reſpectu vlterioris perfectionis: Ex his patet difficilè explicari naturam motus, nam videtur debere collocari ſimpliciter ſub priuatione, vel potentia, vel actu, at ex dictis patet ſub nullo horum poni, quare relinquitur eſſe actum imperfectum, qui actus licet non ſit impoſſibilis, tamen difficilè cognoſcitur. Tex. 15. E

Sed Tex. 16. alij volunt aſſignari definitionem motus materialem, alij oſtendere quomodo motus etiam ſi ſit à mouente, adhuc tamen eſſe actum mobilis, alij deniq; cum Themiſtio aſſignari eandem definitionem poſitam ſub verbis clarioribus, & pro hoc ſupponit, quod omne mouens potentia mobile, mouetur. Dicitur autem mouens potentia mobile ex Nipho, cuius immobilitas, quies eſt, nam ſi negatia Tex. 16.

gatio motus in eo eſt quies, non eſt niſi quia mouẽs in mouendo mouetur. & hoc ſequitur, cum dicit, cui ineſt motus,huius immobilitas quies eſt; deinde probat ſuppoſitionem, nam agere eſt mouere, ſed agens agit per contactum, at quod tangit tangitur, atq; adeo patitur, & mouetur, quia tangi eſt moueri; ex hac ſuppoſitione colligit motum eſſe actum mobilis, non vt mouens eſt, ſed vt mobile, quia non eſt actus entis in actu, ſed entis in potentia.

Tex.17. Deniq; Tex.17.oſtendit per accidens eſſe,quod mouens in mouendo moueatur; nã ideo in mouendo mouetur, quia mouet medio contactu, at accidit mouenti,vt ſic,vt mouendo tangat mobile: ergo accidit mouenti, vt moueatur. Confirm. quia mouens eſt actu per formã,quia per hãc agit, vt patet inductione per omnes ſpecies motus, ſiue ſubſtantialis,ſiue accidentalis,at mouetur, vt eſt in potentia ad formam, ergo per accidens eſt, vt exiſtens actu ſub forma, ſit in potentia ad formam.

Difficultates Textuales.

PRima difficultas, an definitio motus ſit bona. Reſp.affirmatiuè,quia eſt actus,nã dum mobile eſt in potentia ſolum,nõ mouetur, ſed eſt in termino à quo,qui eſt actus quidam; ſed quia omnis actus reſpicit potentiam, ideo motus erit actus entis in potentia,& quoniam potentia poteſt eſſe coniuncto cum actu, etiam dum res non mouetur, vt patet ex ijs quæ ſunt compoſita ex actu,& potentia, ideo dicitur eſſe actum entis in potentia, vt in potentia, ideſt vt adhuc eſt in potentia ad vlteriorem perfectionem.

Sed cõtra,primò quia actus,qui ponitur loco generis,dicit formam,& ens in potentia, ꝙ ponitur loco differentiæ,dicit materiam,at ex Ariſt.in Topicis genus habet locum materiæ, & differentia formæ.Reſp.ex 7.met.in hoc differre accidens à ſubſtantia, quod ſubſtantia definitur per genus habẽs locum materiæ, & per differentiam loco formæ; at contra accidens, quia definitur per ſubiectum habens locum materiæ, vt ſimitas eſt cõcauitas naſi, nam naſus d. terminans concauitatem conſtituit ſimitatem.

Secundò,quia ſi ens in potentia, vt in potẽtia eſt ſubiectum motus, quanto aliquid eſt magis in potentia,eſſet magis ſubiectum, ſed materia eſt magis in potentia, ergo &c. ſed Auer.in 8.phyſ.id negat dicens,ſi daretur materia per ſe exiſtens,ac ſeparata,non poſſet ſubijci motui, & tranſmutationi.

Reſp. ſubiectum motus dicitur ens in potentia, vt ſic, non vt excludatur habere actum,ſed vt ſignificetur habere actum, ſed motum illi non conuenire,vt eſt actu,ſed vt eſt in potentia; at materia prima ſeparata excluderet actum.

Reſp.2. Materiam primam eſſe ſubiectum inhæſionis motus, ſcilicet generationis ſubſtantialis, licet non denominationis,vt alibi.

Tertio, conuenit hæc definitio alijs à motu. Primo,omni formę,quia omnis forma reſpicit potentiã formaliter. Secundò, formæ remiſſæ, quæ reſpicit vlteriorem perfectionem graduum. Tertio,tempori cuius natura, cum conſiſtat in ſucceſſione, eſt actus entis in potentia,vt ſic,ſicut eſt motus. Quarto,motibus ſpiritualibus intellectus,& voluntatis, ex Arim.1.d.7.q.5.ar.2. Bac.d.14.q.9.

A

Reſp.negando antecedens,ad primã probationẽ ℞. omnem formam reſpicere potentiam formaliter, non vt eſt in potentia ad aliam perfectionem eiuſdem formæ, ſed vt eſt in potentia ad eandem perfectionem formæ, per quam actuatur; atq; adeo non relinquit in ſubiecto aliquam priuationem perfectionis eiuſdem formæ,quæ priuatio includitur in potentia,vt potentia; per quam definitur motus.

Ad 2.reſp. formam, v.g. albedinem remiſſam etiam ſi ſit actus potentiæ capax vlterioris perfectionis, tamen nõ actuare illã,vt eſt in potentia ad vlteriorem gradum, ſed vt eſt in potentia ad gradum formæ,quem reſpicit, nam accidit gradui,vt ſit diſpoſitio ad intenſiorem.

B

Ad 3.reſp.Tempus eſſe quidem actũ entis in potentia,ſed, nõ vt in potentia,quia hoc reduplicatũ, dicit reſpectum ad terminum, at tempus, licet dicat ſucceſſionem partium, non tamen includit reſpectum potentialem ad terminum, quem concernit motus.

Ad quartum, excludi per ly entis in potentia, quia intelligitur ens corporale, quod eſt ens naturale, illi enim non ſint motus phyſici, ſed methaphyſici.

4. Obijcitur, quia non conuenit omni, nam generatio ex poſt prædicamentis, & hic tex.4. eſt motus,& tamen aliqua non eſt actus entis, &c. vt patet in generatione minimi naturalis, quia materia in eodem inſtanti habet formam minimi ſecundum totam perfectionem minimi.

C

Reſpondet ad hoc multis Venetus dicens in inſtanti generationis minimi non eſſe generationem ſecundum formam, ſed ſecundum materiam, quæ non eſt forma ſubſtantialis minimi, ſed immediatè ante eſt generatio ſecundum formam illius minimi; ſed de hac re alibi,nam petit difficultatem quomodo fiat generatio ſubſtantialis.

Reſp.2.Generationem eſſe quidem mutationem, ſed non eſſe motum hic definitum, quia generatio inſtantanea ſicut non habet ſucceſſionem, ita non tendit ad vlteriorem perfectionem.

D

Reſp.3.Etiam generationem inſtantaneam eſſe huiuſmodi actum, quia ita per ſe actuat, vt dicat ordinem ad formam ſecundum eſſe completum, & in eſſe quieto.

2.Diffic. quõ vnius rei poſſint eſſe plures definitiones,cũ ſit vna eſſentia. Reſp.definitionem explicare quidditatem non ſecundum ſe, ſed vt mouet noſtrum intellectum; at quia diuerſo modo poteſt à nobis apprehendi,ideo diuerſimodè explicatur,ſicut idem eſt ſpatium inter ſurſum, & deorſum, & tamen diuerſo modo concipitur, vt eſt à ſurſum in deorſum, & contra.

E

3.Difficultas,An ratio qua Tex.12. probat motum non eſſe alteritatem,&c. ſit efficax. Reſp.abſolutè non eſſe efficacem,quia per eandem poſſet probari motum non eſſe ens, quia non omne illud, in quo eſt ens, eſt motus, ſed ad hominem eſſe, quia ipſi dicebant definitionem integram motus explicari per alteritatem, &c. at vbi reperitur definitio, deberet reperiri definitum, ſicut ſi animal eſſet integra definitio hominis, vbi reperiretur animal,

debe-

deberet reperiri homo. Dices cum motus ſit ſucceſſiuus, & ſucceſſiuum ſit non ens, cum nihil illius ſit; ſequitur motum eſſe non ens. Reſp. negando ſucceſſiua eſſe, non entia, nam ſicut totalitas entis in permanentibus ſpectatur ex ſimultate partium; ita in ſucceſſiuis ex ordine partium, ex Ægidio 3. phyſ. tex. 12. dub. 1.

4. Difficul. an motus ſit actus imperfectus.

Reſp. Tex. 15. affirmatiuè, primo quia actus imperfecti, vt ſic eſt imperfectus, ſed motus eſt actus talis, quia ens in potentia, vt ſic eſt quid imperfectum; ſed contra, quia ſic omnis actus eſſet imperfectus, quia eſt actus potentiæ, quæ vt ſic eſt imperfecta. Reſp. duplicem eſſe imperfectionem potentiæ, vnam; quæ aufertur poſito actu, & hinc non colligitur imperfectio in actu, alteram quæ non aufertur, ſed adhuc manet propter ordinem ad completam perfectionem, & hinc colligitur imperfectio actus, & huiuſmodi eſt motus, qui ita actuat potẽtiam, vt illam eſſentialiter, etiam vt, eſt actuata, ordinet ad vltimam perfectionem, quæ conſiſtit in ratione actus, vt habet rationem termini motus.

Dices etiam qualitates remiſſæ, relationes &c. ſunt actus imperfecti, & tamen non ſunt motus: ergo. ℞. Venetus poſſe vtraq; eſſe actus imperfectos, ſicut homo, & equus ſunt animal. Sed Ariſt. non dixit id, vt per illud explicaret totam naturam motus, ſed non eſſe actum purum, vel puram potentiam, ſed actum admixtum potentiæ, ſicut eſt infinitum, per quem motum mobile partim eſt in actu, partim in potentia; nam motus addit ad formam acquiſitam ordinem ad complemẽtum vt inquit Ægid. tex. 15. d. 1.

Reſp. 2. Vtraq; eſſe actus imperfectos, ſed diuerſo modo, nam cum omne imperfectum dicatur id, cui deeſt aliqua perfectio illi debita, quia diuerſo modo poteſt eſſe huiuſmodi perfectio debita, meritò diuerſo modo eſt aliquid imperfectum, & quia motus eſt debita perfectio, vt terminus ad quem tendit; non ſic aũt in prædictis, ideo diuerſo modo ſunt imperfecta; qualitati enim remiſſæ eſt debita perfectio, vt compars integrans totam latitudinem.

Dices 2. quid principalius, & formalius ſit in motu forma acquiſita incompleta, an ordo ad complementum acquirendam. ℞. Ægid. ſicut locus dicit materialiter ſuperficiem, & formaliter ordinem ad partes vniuerſi, ita licet de ratione motus ſit forma incõpleta, & ordo, tamen formalitas eſt ordo; tum quia eſt de genere ſucceſſiuorum, at ſi formalius diceret formam incompletam, magis eſſet de genere permanentium; tum quia magis eſſet actus entis, vt eſt in actu, quam vt eſt in potentia. ſed de hac re infra.

5. Difficul. an omne mouens in mouendo moueatur. ℞. Burl. tex. 17. non eſſe id neceſſarium, nam datur mouens omnino immobile, 8. phyſ. tex. 52. ſed mouens corporeũ in mouendo, mouetur, nõ quidem ab eo, quod à ſe mouetur, vel eodem genere motus, ſed alio, vt patet eſſe cęlos, qui alterãdo inferiora mouentur, ſed non ab inferioribus mouentur, ſed ab intelligentia, non quidem motu alterationis, ſed locali; At quando eſt mouens corporeum communicans in materia cum re mo-

A *ta, tũc mouetur à proximo moto, modo communicet in ſubiecto receptiuo formæ contrariæ illi, per quã agitur, vnde habent actionem mutuã, vt patet ex actione mutua elementorum. At ſi non cõmunicet in ſubiecto receptiuo talis forma, tunc non ſic mouentur, vt patet ex obiectis ſenſibilibus, quæ agunt in ſenſus, quæ tamen non patiuntur à ſenſibus.*

Dices idem reſpectu eiuſdem non eſt in actu, & potentia; ſed mouens eſt actu, mobile eſt in potentia: ergo. ℞. Non eſſe reſpectu eiuſdem formæ; nam dum calidum agit in frigidum, eſt in actu per calorem, & eſt in potentia ad frigiditatem, & contra.

B *Dices 2. omne mouens debet excedere rem motam, 2. cęl. 36. & lib. de motu animal. ergo, ſi mouens mouetur à moto, nunc idem reſpectu eiuſdem eſſet mouens, & motum. ℞. Mouens excedit motum ſecũdum vnam formam, ideſt calorem, & exceditur ſecundum frigus. Sed contra, quia vel inter illa eſt adęquata potentia, & nõ ſequitur mutua actio, vel inadæquata, & tunc illud quod habet maiorem potentiam mouebit, & non mouebitur à minorem potentiam habente.*

Reſp. Adęquationẽ, & inadæquationem potentiarum accipi poſſe, vel in eadem ſpecie, vel in contrariis. Si primum, vel ibi eſt æqualitas, non ſequetur actio, quia ſimile non agit in ſimile, ſi inæ-
C *qualitas tunc habens maiorem, aget in alteram, & non patietur ſecundum eandem virtutem. Si ſecundum, & erit æqualitas, tunc erit actio mutua quia vtrumq; excedit alteram in forma, quam poteſt ſuſcipere, nam frigidum excedit calidum ſecundum frigiditatem, & contra.*

6. Difficul. An rectè tex. 16. probetur mouens moueri, ex eo quod agens, non agit niſi per contactum. ℞. Niph. in recognit. hanc nõ eſſe, vniuerſaliter veram, quia cęlum agit, & mouet, cum ſit potentia mobile, & tamen non agit per contactum, quare putat intelligi de aliquo agente particulari.

Sed alii putant valere, quia omne agens corpo-
D *reum, agit per contactum, vt tangi eſt moueri, ſed non põt, quia vel nomine contactus intelligitur, contactus localis, & licet quæ ſe tangãt, tangantur, non tamen inter ſe motus agent, vt cęlum, & ignis, vel intelligitur contactus virtualis, & petit principium, nam agere per contactum, eſt agere per actionem, quæ eſt ipſe contactus virtualis.*

Sed de hac re in libris de generatione vbi agetur, an actio fiat per contactum.

Cap. 6. In quo tractatur de ſubiecto motus.

E *EX dictis ſupra colligit, motum non eſſe in mo-* Tex. 18.
uente, vt ſic, ſed in mobili, quia licet ſit vnus actus vtriuſque, tamen eſt à mouente effectiuè, & in mobili ſubiectiuè; nam motiuum dicitur, quia poteſt mouere, mouens verò, quia actu agit, ſed non eſt actiuum, neq; agit niſi in mobili, ideſt non habet alium actum, niſi qui recipitur in mobili. ergo idem eſt amborum actus, ſicut idem eſt ſpatium inter vnum, & duo, contra, & inter Accliuè, ac Decliuè, licet ſit diuerſa ratio Accliuitatis, & Decliuita-

cliuitatis, & diuerſa propoſitio vnius ad duo, quã contra.

Tex.19. Sed Tex. 19. *Dubitat probabiliter, nam actus actiui eſt actio; paſſiui verò paſſio, at hæc diſtinguntur, quia finis actionis eſt effectus .i. calor exiſtens in ſubiecto, at paſſionis eſt effectus .i. ſubiectum affectum calore; ex quo fit eſſe duos actus, at eſſe diuerſi non poſſunt, quia cum vtraq; ſit motus, ſi diuerſi, non apparet in quo ſint, vel vtraq; in mobili, vel actio erit in agente, vel paſſio in patiente, non enim poteſt paſſio eſſe in agente, & actio in paſſo, ſiquidem paſſio quæ eſt in paſſo, non poteſt dici actio niſi æquiuocè, dum nomen actionis communicemus paſſioni; At non poteſt eſſe actio in agente, quia ſequetur motum eſſe in mouente, nam eadem ratione qua paſſio eſt motus, erit etiam ipſa actio motus; At hinc ſequitur omne mouens, vt ſic moueri, quia vt ſic conuenit illi actio, vel aliquid habere motum, & tamen non moueri.*

Si verò dicatur vtramq. eſſe in mobili, inde ſequitur, proprium alicuius actum non eſſe in eo, cuius eſt, ſed in alio. Secundo, idem ſubiectum, ſecundum duos motus ad eundem terminum moueri, at hoc eſt impoſſibile, ergo non ſunt duo actus, ſed vnus; at hoc etiam irrationabile videtur, duorum ſpecie, imò genere diuerſorum (vt ſunt agens, & patiens) eſſe eundem actum. Confir. Quia ſi actus, & paſſio ſunt idem, ſimiliter actio, & diſciplina, atq. adeo docere erit idem quod diſcere, & agere, idem ac pati. ergo neceſsè erit, omnem docentem, vt ſic addiſcere, & omne agens, vt ſic pati, cum actio, & paſſio ſint idem, & ſolum differunt nominibus, vt veſtis, & indumentum.

Tex.20. *Has omnes Dubitationes Tex.20. ſoluit dicens, Primo non eſſe inconueniens actũ vnius eſſe in altero, quia non eſt actus deciſus .i. ſeparatus à ſubiecto, ſed* huius .i. *agentis,* in hoc .i. *ſubiecti, ex quo fit, vt non ſit abſurdum, vnum actum eſſe duorum, quia diuerſa rõne ad illos pertinet, nam ad agens pertinet, vt actu eſt, hoc eſt in genere effectiuo, quod ſupponitur eſſe actu, ſed ſubiectũ in genere cauſæ materialis, in quo ſupponitur eſſe in potentia, quare hic actus non eſt idem, vt veſtis, & indumentum, quæ ſunt ſynonima, eiuſdem & ſequentia.*

Tex.21. *Neq; hinc ſequitur docentem diſcere, vel agẽs, patiens. contra, quia licet actio, & paſſio ſint idem, ſ. materialiter, non tamen, ratione, & definitione ſicut ſunt idem Tunica, & Indumentum. ſed vt eſt idem via à Thebis, Athenas; & ab Athenis, Thebas, quia nõ omnibus quæ quodammodo idem ſunt .i. realiter, conueniunt eadem omnino prædicata, ſed ſolum quando ſunt idem ſecundum eſſe .i. eſſentiam, ex quo fit non ſequi, ex eo quod actio, & diſciplina ſunt idem, eſſe idem, diſcere, & docere ſicut ex vno ſpatio inter terminos diſtantes, non ſequitur eſſe idem, diſtare hinc illuc, & illinc huc.*

Tex.22. *Hinc Tex.22. propriè non eſſe idem diſciplinam cum doctione, nec actionem cum paſſione, ſed motus, cui hæc inſunt, eſt idem, nam eſſe actum huius .i. agens in hoc .i. ſubiectum, & eſſe actum huius .i. ſubiecti ab hoc .i. agente, ſunt ratione diuerſa.*

Tex.23. *Deniq; Tex.23. colligit dictum eſſe quid ſit motus in vniuerſale, & ſpecie; nam ex dictis colligi poteſt, quid ſit quælibet motus ſpecies, nam alteratio*

A *eſt actus alterabilis, vt ſic &c. & clarius, motus, definitur, quod ſit actus eius, quod potentia actiui & paſſi, quatenus huiuſmodi, nam facilè accomodatur, cuilibet motui in ſpecie.*

Difficultates Textuales.

P*Rima Diffic. Vnde ſequitur ex poſitione actionis, & paſſionis, vt dicunt motum in agente, & mouẽte, omne agens moueri cum motus aliqui ſint in mouentibus, & tum deuenitur ad mouens immobile.*

R. Habere vim ex vi mouentis, & agentis per ſe, nam ſi agens, vt ſic haberet motum, omne agens B *deberet habere motum. Nunc autem etiam ſi dentur agentia, & mouentia, in quibus motus, tamen non ſunt in illis per ſe, & agentia, ſed per accidens, & formaliter vt ſunt paſſa, & mobilia.*

2. Difficul. An ſit impoſſibile, idem mobile moueri diuerſis motibus in vnam formam. R. Ægid. affirmatiuè, ex eo, quod duo accidentia ſolo numero differentia non poſſint eſſe in eodem ſubiecto, at illi motus diuerſi eſſent ſolo numero, quia non ſpecie, cum ſint ad eandem formam. ergo, Maiorem probat, quia differentia ſecundum formam, ſeu ſpecifica accipitur ex alia; & alia forma, ſeu ratione quidditatiua. At differentia ſecundum materiam, ſeu numerica accipitur ex alio, & alio eſſe, C *& quia accidentis eſſe, eſt ineſſe, ideo eorum eſſe numeratur ex numeratione ſubiectorum, vnde quæ ſunt in eodem ſubiecto, non poſſunt differre ſolo numero, quia illa haberent idem eſſe, atq. adeo identitatem numericam. Maior probatur, quia actio, & paſſio reſpiciunt eandem formam circa idem ſubiectũ; nã idem ſubiectũ eſt quod calefacit agens per calorem A, & quod caleſit, recipiendo calorẽ, quia idem calorem prædictus, & receptus.*

Hinc Ægid. deducit actionem, & paſſionem non poſſe eſſe duos motus cũ ſint reſpectu eiuſdẽ formæ.

Ego tamen concluſionem aliter probo, quia motus eſt idem cum forma, at ſi duo motus, duæ erunt etiam termini, ſed quomodo hæc ratio ſit valida, D *patebit ex ſpecificatione motus.*

3. Difficul. quomodo idem actus poſſit eſſe diuerſorum, vt dicitur Tex.12.

R. Ægid. poſſe id eſſe, quãdo illa duo ſunt diuerſarum rationum, quorum, vnum ſe habet vt actus, & alterum vt potentia, quia ſicut illa ſunt diuerſarum rationum, ita reſpiciuntur ab illo vno ſub diuerſa ratione; ſi enim illa duo eſſent in ſola potentia non poſſet illorum eſſe vnus actus, quia reciperetur in duobus, & neq. ſi eſſent ſolum in actu, quia ſic ſolum agerent, vt idem actus eſſet à duobus agentibus adequatis. at quia vnum eſt in actu, & alterum in potentia; ab vno eſſet, vt ab agente, & E *in altero eſſet, vt recipiente. Confirm. Ex ſimili Ægid. Tex.20. nam ſicut duobus conuenit vnum eſſe, vt patet ex compoſitis ex potentia, & actu, quod non poſſet eſſe, ſi vtraq. pars eſſet in potentia, vel in actu, quare nunquam idem eſſe prouenit à duobus ſecũdum eandem, ſed diureſam rationem, atq. adeo illa reſpiciuntur à compoſito ſub diuerſa ratione, ita dicendum de actione, quæ eſt ab agente, vt eſt actu, & recipitur in ſubiecto, vt eſt in potentia.*

4. Diffic.

4. *Diffic. Qūo ſi actio, & paſſio, & agere, & pati, ſunt vnus actus, non erit idem agens, ac patiens, cū concreta, includant abſtracta.* ℞. *Tex.21. quia sūt idem materialiter, non tñ formaliter, & ſecundū eſſentiā, atq. adeo cū ſint diuerſa ſecūdū rōnem, diuerſa rōne reſpiciunt illa. Hinc fit, vt non valeat,* actio conuenit agenti, & eſt idē cū paſſione. ergo paſſio cōuenit agēti, atq. adeo agēs patitur. *quia nō ſunt idē ſecundum rōnem, ſed materialiter, ſicut à ſimili nō ſequitur; Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo homo eſt ſpecies, quia homini vt prædicatur de ſorte, extraneū eſt, vt ſit ſpecies, ita extraneū eſt actioni, vt conuenit agenti, quod ſit paſſio, ideo dicitur ibi committi fallaciā accidentis.*

5. *Diffic. Dicitur, vnū eſſe ſpatiū diſtantiū, ſed nō eſſe idem, diſtare terminorū.* ℞. *Venet. diſtare accipi dupliciter, primò, in concreto, & ſic diſtare alterum quia tm̄ eſt ſpatium, quo vnū diſtat ab altero, quātū, quo alterū diſtat ab vno. i. in abſtracto, & ſic non eſt, quia vt ſic ſumitur relatiuè, ſed fallitur, quia ēt in concreto pōt ſumi relatiuè, quare.* ℞. *Ægid. ſpatiū inter aliqua accipi dupliciter, primò ſecundū ſe, & ſic dicitur ſpatiū, & interuallū, & diſtātia. Secūdo, vt applicatum terminis, & ſic dicitur diſtare, quod inter terminos vnius ſpatij eſt duplex; vnum; quo terminus, v.g. ſurſū, diſtare à deorſū, & dicitur decliuè, & deſcenſus; alterū quo terminus deorſum diſtat à ſurſū, & dicitur accliuè, & aſcenſus, quia variātur rōnes terminorū, & hinc fit, vt licet ſit idem doctio, & diſciplina, nō ſit idem addiſcere, & docere. Not. Venet. com.18. Propoſitionē inter aliqua, poſſe tripliciter accipi. Primò, materialiter, & eſt aptū ſpatiū interceptū inter duos terminos. Secundò, formaliter, & eſt habitudo maioris, vel minoris inequalitatis, & cōſtat eſſe plures, quia variatur relatio, variato termino, & fundamento. Tertiò, materialiter, & formaliter, & ſic proportiones illę sūt idē materialiter, & formaliter diuerſæ, quia eſt idem ſpatiū, ſed diuerſæ relationes, & idē dicitur de aſcenſu, & deſcenſu per eādem lineā, quæ licet ſit vna, tñ inducit duplicem rationem, vt incipit ab vno termino ad aliū, & cōtra. Ego breuius* ℞. *diſtare, ſiuè concretè, ſiuè abſtractè, accipi dupliciter. Primò, materialiter pro ipſo interuallo, ſeu quātitate intercepta inter duos terminos, & ſic eſt vnum. Secundò, formaliter pro relatione, qua termini dicuntur diſtare, & hoc eſt duplex, quia relatio multiplicatur, ex ſubiecto, & termino.*

6. *Diffic. An motus ſit in mobili.* ℞. *Affirm. tex. 18. Dices 1. Moto ſubiecto mouentur oīa, quæ ſunt in illo, ergo ēt motus mouebitur.* ℞. *Ven. concedendo motū per accidens ſic moueri, quia nō eſt inconueniens, motum eſſe ſubiectū per accidens motus, neq; hinc fit motum alterationis, & augmentationis, alterari, & augeri, ſicut dicitur de motu locali; nam ſubiecto alterationis, vel augmentationis, alterato, vel aucto non eſt neceſſarium, vt omnia exiſtentia in illo alterentur &c. at neceſſarium eſt, moto localiter, moueri, localiter omnia, quæ ſunt in illo per accidens, ēt ſi ſit alterato, & augmentato. Dices 2. Motus terræ in centrū nō eſt in tota terra, quia mouens debet ſecundū ſe totū diſtingui à mobili, & at ille motus eſt à forma, quæ eſt pars totius, neq; in materia, quia naturaliter deſcenderet, atq; adeo non eſſet ex ſe indifferens ad deſcenſum, &*

A *aſcenſū.* ℞. *Ven. Eſſe in toto, & in materia, nā forma agēs in materiā mouet illā, & per accidens mouet ſeipsā, quatenus eſt in materia, quæ vt ſtat ſub illa forma inclinatur, eſtq. ad deſcenſum, & reſiſtit motui ſurſum, ſed ſecundū ſe abſtrahit à formis, ſic eſt indifferens. Dices 3. Si motus eſt in mobili, ēt in eo erit mutatio indiuiſibilis; qua propter, quia cum ſubiectū huius mutationis moueatur, ēt illa mutatio mouebitur, & tñ nunquā mouebatur, neq. mouebitur, contra Ariſt. 6. phyſ. non poſſe aliquid moueri, quod antea nō mouebatur, neq. poſtea mouebitur. Confir. Quia ſequeretur indiuiſibile eſſe diuiſibile, quia mutatio cęli inſtantanea eſt indiuiſibilis, & tñ ſubiectiuè eſt diuiſibilis per totū, cum hoc, quia hoc*

B *ſecundū ſe totū, & quālibet partē mutetur hac mutatione.* ℞. *Ven. cōcedendo de eo, quod mouetur per accidens, non tñ de eo, quod mouetur per ſe ex diſtātia Ariſt. Neq; eſt abſurdū, aliquid eſſe vna rōne indiuiſibile, & alia diuiſibile; nā illa mutatio eſt indiuiſibilis ſecūdum tempus, & diuiſibilis ſecundū extenſionem ſubiecti, ſicut perfectio ſubſtantialis eſt indiuiſibilis intenſiuè, & diuiſibilis extenſiuè.*

6. *Diffic. Qūo motus cū ſit realiter actio, & paſſio, ſunt ad quatuor genera.* ℞. *Ex Ægid. t.22. d.2. Motū materialiter acceptū eſſe in prædicamento, ſolum actionis, vel paſſionis, quia vt ſic non eſt niſi actio, & paſſio. At formaliter acceptus, non ſic, quia non dicitur per cōparationem ad agens, vel paſſum, ſed*

C *ad formam, quæ per motum inducitur, & ideo reuocatur ad idem prædicamentum.*

7. *Diffic. Qūo actio, & paſſio conſtituant diuerſa prædicamentā cū ſint idem motus realiter.* ℞. *Quod ſicut non ſunt in determinato prædicamento, vt sūt motus, ſed reuocātur ad prædicamentū termini, ita vt ſic nō cōſtituunt duo prædicamenta, ſed ſecundū proprias rōnes formales, per quas diſtinguuntur à motu, nam actio denominat agens, vt cōparatur ad paſſū, quod eſt extra agens, & paſſio denominat paſſum, vt cōparatur ad agens, ex quo patet, actionem, & paſſionē includere aliquid extrinſecū, per quod realiter diſtinguuntur; non. n. hæc prædicamenta ſumuntur reſpectu intrinſecorū, vt ſubſtātia, & quan*

D *titas, quia ſic deberent eſſe duo realiter differentia inter ſe per intrinſecas differētias. Sed reſpectu extrinſecorum, ideo ſatis, vt actio, & paſſio conſtituāt duo prædicamenta; quod agens, reſpectu cuius dicitur actio, ſit extra paſſum, & paſſum reſpectu cuius dicitur paſſio, ſit extra agens, & realiter inter ſe agens, & paſſum diſtinguantur ita Ægid. tex.22. d. 1. ſed de hac re nos alibi.*

Contra hāc doctrinā inſtat Venet. dicens actionē, & paſſionem diſtingui realiter à motu, Primo, quia illa differunt realiter, quorum vnum eſt in alio; ſed actio, & paſſio ſunt in motu, ex Ariſt. Secūdo, quia actio eſt actus perfecti, & agentis, vt eſt in actu. at

E *motus eſt imperfecti, & vt eſt in potentia. Tertiò, motus habet actum ad mixtum potentiæ, & determinatus, ac diuiſibilis in infinitum, at non ſic actio.* ℞. *2. Occh. actionem, & paſſionem eſſe ipſam formam inductam per motum, nec cōſtituere duo prædicamenta diſtincta à parte rei, ſed rōne, quia actio eſt forma, vt concepta eſſe ab agente, & paſſio, vt recipitur in ſubiecto. Sed cōtra, quia forma manet, non manente actione, & paſſione. Confirm. quia ad actionem, & paſſionem non eſt motus, at eſt ad formam*

nam. Rl. 3. Burl. hæc poſſe tripliciter accipi. Primò, materialiter, & ſic actio, & paſſio ſunt idem realiter. Secundò, formaliter, & ſic differrunt, quia ſunt duo reſpectus fundati in motu, vnus ad agens, alter ad paſſio. Tertiò, pro aggregato ex materiali, & formali, & ſic in ſuppoſitione perſonali ſunt vnum; in ſimplici, & ſic nō ſunt aliquis motus ſicut ſortes albus, & muſicus ſunt idem homo in ſuppoſitione perſonali; ſed non in ſimplici, quia aggregatum ex ſorte, & albedine, & ſorte, & muſico non eſt homo. Contra quam multa Venet. ſed ea à nobis ſunt alibi narrata. Rl. 4. Actionē materialiter acceptam eſſe quālibet operationem agentis, ſiuè ſit motus, ſiuè forma, & de hac actiones ſunt ſuppoſitorum, *ſed formaliter ſumptā eſſe reſpectum ſe-* A *cundū quem aliquid eſt formaliter agens, vel intellectus agentis, & ſic eſt diſtinctū prædicamētū, à motu, & forma, ac paſſione, quæ materialiter accipitur pro qualibet operatione patientis, de qua dicitur, quod ſit tertia ſpecies qualitatis, & ſic eſt actio materialiter, ſed formaliter eſt reſpectus, ſecundum quem aliquid formaliter patitur, & eſt prædicamentum diſtinctum. Hinc negatur ab Ariſt. fuiſſe alicubi dictum determinare, actionem, & paſſionem eſſe motum, vel vnum* B *motum, ſed ſolum arguitiuè, & inquiſitiuè circa quæſtiones motas; & licet agentis, & patientis ſit idem actus, non tamen actio, & paſſio ſunt idem actus, nam actus eſt, quid abſolutum, & actio, & paſſio ſunt reſpectus, ſed de hac re fuſius in quæſtionibus.*

TRACTATIONES DE PASSIONIBVS CORPORIS NATVRALIS IN COMMVNI.

IN ſuperiori parte Ariſt. ordinem inſequuti de natura ſcientiæ phyſica; tum de principijs generationis ſubſtantialis; deinde de conditionibus naturæ, & de numero cauſarum, earumq; cauſalitatibus, & modo agendi; poſtremo de eſſentia ipſa corporis naturalis. fuſius egimus: nunc verò ad pleniorem cognitionem eiuſdem corporis naturalis de eiuſdem cōmunibus affectionibus eſt agendum, in quibus explicandis ab Ariſt. ordine aliquantum recedemus; nam nos naturæ ordinem ſeruantes de paſſionibus corporis tractabimus eodem ordine, quo ipſæ inſequuntur eſſentiam corporis: vnde primum de quantitate; & ijs, quæ ad quantitatem pertinent, tum de motu, eiuſq; cauſis, & paſſionibus: At verò Ariſt. cum omnia tractet ad explicandam naturæ definitionem, primum in 3 phyſ. de motu, cuius principium eſt natura, & huius occaſione de infinito; tum in 4. de loco, & vacuo, atq; à tex. 87. de tēpore, quod eſt paſſio motus. Deinde in 5. de ſpeciebus motus, vnitate, & pluralitate numerica: Et à tex 40. de contrarietate motuū, & quietum. Hinc lib. 6. cum oſtēdiſſet motū eſſe continuum, diſputat de compoſitione continui, qualis ſit, oſtenditq; nō componi ex indiuiſibilibus, nec poſſe eſſe in inſtanti, nec in ſubiecto indiuiſibili; tum de ordine partium motus, oſtendens, nec dari primam, nec vltimam partem. Deniq; à tex. 75. oſtendit quorundam errores circa exiſtentiam, & naturam motus. Tandem in 7. incipiens agere de cauſa efficiente motus ſupponit aliqua principia. ſ. nihil poſſe moueri à ſe ipſo: Secundo mouens, & motum debere eſſe ſimul: Tertio, oſtendit, qui motus ſint inter ſe comparabiles: Quarto, Quo pacto mouens debet habere proportionē cum re mota. Ex quibus ſternit ſibi viam ad inquirendū primum motorē, An ſit, & qualis ſit: quæ omnia oſtendit in 8. phyſ. quem nos lib. 8. phyſ. noſtris commentationibus elucidare aliquanto fuſius conabimur.

TRACTATIO XV. De Natura Quantitatis.

TRactat Ariſt. de Quantitate; primo, in Prædicam. cap. de Quant. vt ibi explicauimus. Secūdo, ſparſim in octo libris phyſ. præcipuè in 6. Tertio, in 5. met. Cap. 13. à tex. 18. quam doctrinam nos referemus in noſtris diſputationibus.

QVÆSTIO PRIMA, Quot ſint paſſiones communes corporis naturalis, & quæ ſit earum prima.

1 *Paſſiones corporis naturalis.* ALiqui primo, vt Ariſt. 3. phyſ. init. ſex paſſiones enumerat, quæ vel corpori conueniunt, vel conuenire videntur. Prima, ponitur motus. 2. Quies, quæ cum motu connectitur. 3. Infinitum. 4. Continuum. 5. Locum. 6. Tempus. Alii 2. his addunt figurā. Sed hæc ex 2. cœl. eſt propria viuentiū; nam alia nullam determinatam ſibi, ex natura ſua vendicant, ſed illam ab alio recipiūt. Alii 3. addunt magnitudinē. Sed hæc non diſtinguitur à continuo; nā licet reperiatur quātitas diſcreta tamen nō eſt magnitudo, ſed multitudo. Alii 4. addūt ſenſibilitatē. Sed hæc nō cōſideratur hoc loco; quia etiāſi conueniat omni corpori phyſico, nō tamen pro eſſe abſoluto, ſed relato ad ſenſus, quare pertinet ad libros de anima.

1. Concl. Paſſiones cōes corporis phyſici ſunt C ſex. ſ. Prima Quantitas, & ratione huius. 2. finitas, & infinitas. 3. Locus, & inane. 4. Mobilitas ſubiectiua, & terminatiua, cuius actus eſt motus. 5. Tempus, per quod menſuratur motus. 6. Qualitates extenſæ, quæ ſunt ſenſibiles; De quibus dicendum eſt alibi; tum quia non omnes qualitates, quæ cōueniunt corporibus ſunt ſenſibiles, vt ſunt qualitates virtuales, & intellectus; tum quia de his agendum eſt in libris de anima, vbi de ſenſibus; quorum obiecta ſunt qualitates ſenſibiles. 2 *Paſſiones cōmunes corporis naturalis ſex ſunt.*

2. Concl. Ex his paſſionibus, prima omnium D origine eſt quantitas. Probatur, tum quia cōſequitur naturalia corpora ratione materiæ. Tum quia ad illam conſequitur locus, & præcedit motum; tum in ſubiecto, tum in termino, imo requiritur ad omnē operationem rerum phyſicarum: nam non ſolum requiritur ad perfectionem naturæ ſecundum ſe, ſed etiam quia per eam redditur apta ad operandum, patiendum, & cætera munera. Tum quia eſt magis affinis cum ſubſtantia; vnde ex maiori quantitate arguimus plus in eſſe ſubſtantiæ, ac virtutis operatiuæ. 3 *Prima origine, vt quantitatis.*

E 3. Concl. Qualitates propriæ corporū naturalium ſunt priores perfectione, quam quantitas; Probatur, Quia quantitas magis accedit ad materiam, qualitates autē ad formam, quæ eſt perfectior materia; & ratio; quia qualitates ex genere ſuo ſunt actiuæ; contra verò quantitas. 4 *Qualitas corporis naturalis perfectior quātitatis.*

4. Concl. Motus eſt prima paſſio ſecundū cognitionem, corporis naturalis; Probatur, Quia corpus 5 *Mot⁹, vt prima paſſio ſm cognitionem corp. natūli e*

corpus naturale definitur per naturã;natura autē per motũ;vnde motus dicitur eſſe omnium, quæ ſunt in natura,notiſſimus, adeo,vt 2.phyſ. tex.6. tentare demonſtrare naturã ridiculũ eſſe dicatur;quia.ſ.manifeſtũ eſt dari entia,quæ ſũt principiũ motus: & ideo Ariſt. prius de motu tractat, quã de reliquis paſſionibus: quare primo,de quantitate dicemus,tum ſecundum ſe, tum,vt eſt diſpoſitio rerum naturaliũ: 2.de infinito: 3.de loco tanquã de paſſionibus quantitatis; nam de ſpeciebus quantitatis dictũ in logica trac.14.diſp.2.4.De motu ſecundũ eius eſſentiã,principia intrinſeca,& ſpecies: 5.de tempore: 6.de cauſis motus, vbi de primo motore.

QVÆSTIO SECVNDA,

An agere de quantitate pertineat ad phyſicum, & qua ratione.

ARTIC. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis, & referuntur opiniones Doctorum.*

Quantitas in traſcendentalē, & prædicamentalem diuiditur.

NOtandum eſt, quantitatem accipi dupliciter;Primo traſcendentaliter,& ſignificat pfectionē cuiuſcũq; rei,de qua Aug.7.de Trin. c.8. *In iis,quæ non mole magna ſunt,idem eſt maius, quod perfectius*: quæ quantitas rei extenditur, vel ex acceſſu ad maximum, vel per receſſum à minimo,ſeu non gradu. Secũdo,Prædicamentaliter,quæ dicitur quantitas dimenſiua,& molis. Nos hic non agimus de quantitate traſcendentali; quia illa pertinet ad metaphyſicũ ſecũdum communem rationem, vel ad ſingulas ſcientias ſecundum peculiares rationes, ſed agimus de quantitate prædicamentali.

Opinio affirmans.

1.Opin.eſt dicentiũ,quantitatem per ſe ſolũ pertinere ad phyſicũ;quia eſt prima paſſio corporis,quod eſt obiectum phyſices;at paſſio pertinet per ſe ad eandem ſcientiam,ad quam pertinet ſubiectum,cum actus ſcientificus non ſit aliud,quam cognitio paſſionis de ſubiecto.Ita Recentiores aliqui. Vnde Ariſt. agit de illa in logica, & metaphyſica per accidēs, .ſ.vt ſpecies entis; quia nihil põt per ſe pertinere ad ſcīetiã, niſi quod continetur ſub abſtractione obiecti ſcientifici; ſed quantitas eſt extra latitudinem abſtractionis metaphyſicæ, quia non abſtrahit re, & ratione à materia,ſed eſt immerſa in materia ſecundum ſuam rationem formalem.

Opinio negans.

2.Opin.eſt dicentium,tractationē de quantitate per ſe pertinere ad logicũ, metaphyſicũ, & phyſicũ;tñ ſub diuerſa ratione. Ita cõmunis opinio Recentiorũ, & antiquorũ; qui omnes,licet dicũt pertinere ad phyſicũ,vt proprietatē corporis naturalis; nõ tamen cõueniũt in rõe, ſub qua ptinet ad logicũ,& metaphyſicũ.

4 *Agere de quantitate ad logicum pertinet ſub ratione menſuræ.*

Nam primo aliqui dicunt,ad logicũ pertinere ſub ratione mēſuræ, ſed ad metaphyſicũ ſub ratione diuiſibilitatis, ſeu ſecundũ eſſentiã; & hinc putant factũ eſſe, vt diuerſæ ſpecies quantitatis ponantur in logica,& metaphyſica;nam in logica tēpus ponit eſſe per ſe ſpeciē quantitatis; at in metaphyſica eſſe quantitatē per accidens. 2.In metaphyſica motũ ponit quantitatē per accidens,at in logica omiſit. 3.In logica lo-A cus,& oratio dicuntur ſpecies per ſe quãtitatis; quas tamen metaphyſica prætermiſit. Ita Albert.in log. tr.8.c.10. D.Thom. 5.met.c.13. Iauell.epit. 5.met.tr.2.c.8.Soncin.5.met.

At alii 2. putant ad logicã, & metaphyſicam pertinere ſub eadem ratione .ſ.menſuræ, & diuiſibilitatis.

3. Alii putant ad metaphyſicũ pertinere ſub ratione diuiſibilitatis; at ad logicum primariò ſub ratione menſuræ; & ſecundario ſub ratione diuiſibilitatis.

4.Alii ad metaphyſicũ pertinere, vt ſpeciem entis; Quia illius eſt cognoſcere ens, & primas entis diuiſiones: at ad logicum ſecundũ eſſen-B tiam confuſo modo; quatenus iuuat eius cognitio ad directionem operationum intellectus præſertim primæ.

ARTIC. II. *Opinio Auctoris.*

PRimo Not.dupliciter aliquid pertinere per ſe,vel per accidens ad ſcientiã,primo,perſeitate excludente rationē illi extrinſecam, ob quam tractatur; vnde idem eſt tractari per ſe, quam tractari ratione ſui; & tractari per accidens, eſt tractari ratione alterius, vt ſæpè tractatur vnum contrarium ratione alterius, &c. 5 *Per ſe, vel accidēs dupliciter ad ſcientiã aliquod ptinet*

C 2. Perſeitate excludente contingentiam; vnde idem eſt tractari per ſe, quod requirere neceſſariò,vt tractetur à ſcientia;& tractari per accidens,quod nõ neceſſariò exigit tractari à ſcientia,ſed tractatur ſolũ ob abundantiã doctrinæ.

2.Not. aliquid dupliciter poſſe per ſe perſeitate neceſſitatis tractari .ſ.primario, & ſecundario; vt phyſica primario tractat corpus naturale;ſecundario eius generationem.

3.Not. in ſcientia multa admiſceri,quæ in rigore non pertinent ad habitum ſcientificũ, vt patet in iis,quæ probabiliter tractantur;nam illa aggregantur ad habitũ ſcientificum illarum D rerum ob commodiorem doctrinam: & huiuſmodi ſunt multa,quæ tractantur in ſcientia ob abundantiorem doctrinam, & faciliorem declarationem rerum. 6

1. Concluſ. Quantitas tractatur à metaphyſico,phyſico,& logico. Patet ex doctrina Ariſt. qui de quantitate agit in 5.met. & 3. & 6. phyſ. & in prædicamentis poſt prædicamentum ſubſtantiæ.

2. Concl. Quantitas per ſe primo pertinet ad phyſicum; Probatur; Quia quæ tractantur in ſcientia, vt paſſiones obiecti, per ſe primò tractantur;nam actus ſcientificus, non eſt, niſi cognitio paſſionis de ſubiecto: ſed quantitas E eſt paſſio corporis, quod oſtenſũ eſt, eſſe obiectum phyſices;nam ex eo ſubſtãtia dicitur corporea, & diſtinguitur ab incorporea; quia eſt capax quantitatis. Confir.Quia in phyſica explicatur eſſentia quantitatis, ac eius compoſitio; & ſecundum hanc rationem continetur infra abſtractionem phyſicã. Dixi(per ſe primo) cõparando phyſicã ad alias ſcientias;quia primario pertinet ad phyſicã, non ſic ad alias ſcīetias; nõ tamen cõparando obiectũ ad obiectũ; nam ſic obiectũ phyſices primariò eſt corpus ſecundum 7 *Quantitas per ſe primo pertinet ad phyſicũ.*

dum eſſentiã, & ſecundario ſunt paſſiones.

8 *Logicus, & metaphyſicus tractant de eſſentia quãtitatis.*

3. Concl. Tam metaphyſicus, quã logicus tractat de eſſentia quantitatis. Prima pars patet; Qui ibi definit quantitatem ſecũdum ſuam eſſentiam; nec ea melior definitio traditur à Philoſophis. Confir. Quia tractat de illa, vt ſpecies entis ſecundum eſſentiã ſuam; nam diuiditur ens in decem Prædicamenta, vt inter ſe, ſecundũ eſſentiam diſtinguũtur.

Secunda pars probatur. Quia logicus ſub ea ratione tractat de prædicamẽtis, ſub qua illa definit, & diuidit, eorumq; proprietates aſſignat: ſed logicus definit, & diuidit, ac eius proprietates aſſignat quãtitatis, quæ illi, cõueniunt ſecundũ ſuam eſſentiam; ergo, &c. minor probatur; quia diuidit quantitatem continuã, à diſcreta, pro habere partes copulatas, & non copulatas; ſed habere partes eſt de eſsẽtia quãtitatis; & proprietates quantitatis hic poſitæ conueniunt quantitati ſecundum ſuam eſſentiam. Neq; ex eo, quod quantitatem non definit; ideo non tractat de illa ſecundum eſſentiam; quia, vt benè Tolet. & Murc. cap. de quant. q. 1. non tractat de illa ex profeſſo, ſed ſecundum coordinationem ſpecierum.

Ex quo patet, non tractari quantitatem à logica, ſecundũ rationem menſuræ actiuæ, vel paſſiuæ, quia hæc potius ſunt paſſiones quantitatis. Neq; obſtat; quod, orationem probet eſſe quantitatem, quia eſt menſurabilis, ſyllaba longa, & breui; nam ea probatio eſt à poſteriori. ſ. à paſſione: huiuſmodi autẽ probatio non indicat modũ tractandi; nam ſic omnes ſcientiæ, quæ probant aliquid ex paſſione, dicerentur tractare de re, ſecũdum rationem paſſionis.

9 *Quantitas ſecundario etiã rationem eſſentiæ tractatur à logico, & metaphyſico.*

4. Concl. quantitas ſecundum ſuam eſſentiam, licet per ſe tractetur à logico, & metaphyſico perſeitate neceſſitatis; non tamen primario, ſed ſecundario.

Prima pars probatur: Quia eſſentia quantitatis per ſe pertinet ad obiecta formalia vtriuſq; nam quantitas eſt vna ex primis ſpeciebus entis, & eius cognitio eſt neceſſaria ad directionem operationum intellectus.

Secunda pars probatur; Quia à metaphyſico non tractatur, niſi ratione entis, quod explicare intendit, vt abſtrahit re, & ratione à materia; & quia hoc ens non perfectè cognoſci poteſt, niſi cognita prima diuiſione entis in decem prædicameta, ideo tractat de decem prædicamentis, atq; adeo ſecundario tractatur, .i. ad explicationem perfectam entis abſtrahentis re, & ratione à materia. Et ſimiliter, logicus non tractat de rebus, quæ ſunt obiecta intellectus, quia hæc pertinent ad alias ſcientias; ſed de operationibus intellectus ſecundum modum operandi; & quia non poſſunt hæ operationes perfectè explicari, non cognitis confuſè his decem prædicamentis, vt ſuo loco oſtendimus; ideo de quantitate tractat ſecundario, idest ad explicationem perfectam operationum intellectus.

ARTIC. II. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

Ex his Rꝫ. ad fundamentum Aduerſariorum, negando, ideo orationem, tẽpus, & locum connumerari inter ſpecies quantitatis à logico, & omitti à metaphyſico; quia logicus conſiderat quantitatem, vt eſt menſura, & metaphyſicus ſecundum eſſentiam; ſed rationem eſſe, vel quia in logica numerantur ſpecies quantitatis ſecundum opinionem famoſam ſui temporis; ſicut etiam tractatio de ſubſtãtia, eſt, rudis, & popularis; vnde, omittit diuiſionem ſubſtantiæ, in materiam, formam, & compoſitum, vt notat Auer. 5. met. c. 13. & id Confir. Quia locum, docet, eſſe corpus; & habere eundem terminum cum corpore; quod tamen reiicit 4. phyſ. c. 4. At, in metaphyſica ex proprio ſenſu; vel, quia non eſt neceſſariũ, vbiq; repeti eadem; vel, quia in metaphyſica numerat ſpecies per ſe quantitatis; at, in logica numerat ſpecies quantitatis, tam per ſe, quam per accidens, cuiuſmodi ſunt, tẽpus, locus, & oratio, quæ diuiduntur ad diuiſionem alterius. Ita ſimpl.; nam tempus diuiditur ad diuiſionem motus, & oratio ad diuiſionem aeris percuſſi, ſicut locus ad diuiſionem ſuperficiei ſecundum ſe.

Dices primo, Motus eſt etiam diuiſibilis per accidens. ſ. ad diuiſionem magnitudinis; & tamen non ponitur inter quantitatis ſpecies. Rꝫ. ibi, numerari ſpecies per accidens, quæ ſunt ſpecies quantitatis, & non alterius prædicamenti; at motus ita eſt ſpecies per accidens quantitatis, vt etiam ſit ſpecies aliorum prædicamentorum; ſ. actionis, paſſionis, & alterius prædicamenti, in quo ponitur terminus.

Dices 2. Cur quantitas explicanda eſt poſt eſſentiam corporis naturalis. Rꝫ. Albert. trac. 8. de præd. quant. c. 1. Quia quantitas immediate ſequitur illud, ex Rabbi Moyſi; nam ſubſtantia corporea diſtinguitur à ſpirituali ex eo, quod, illa eſt diuiſibilis; at diuiſibile potentia non reducitur ad actum diuiſionis, niſi per quantitatẽ; ergo prima paſſio illius, eſt quantitas. Confir. ex Auicenna; Quia ad omnes actus, ad quos ordinatur materia, præſupponitur quantitas, tanquam diſpoſitio; cum ſine illa, nequeat materia recipere actiones, paſſiones, & formas.

QVÆSTIO TERTIA,
Quomodo ab Ariſtotile definiatur quantitas.

1 *Definitur quãtum ab Ariſtotile.*

Reſp. ab Ariſtot. in 5. met. tex. 18. definiri Quantum, quod ſit *Diuiſibile in ea, quæ inſunt, quorum vtrunq;, vel vnumquodq; vnumquid, & hoc aliquid aptum eſt eſſe.* Vbi definit quantum; & non quantitatem. Primo, vt ſignificet, ſe in quinto metaphyſic. non tam, rerum eſſentias, quam vocum ſignificationem explicare. Tum 2.

quia formæ optimè explicantur per effectū formalem ipſarum,tanquā per aliquid nobis notius; nā concreta ſunt nobis notiora,quā abſtracta:vnde ex concretis facilè colligi pōt definitio abſtracti. Tum 3. vt oſtendat peculiarem conditionē quantitatis, per quam nō ſolum aliud denominatur quantum, ſed ēt ipſa quantitas dicitur quāta,& recipit denominationem concreti, & dicitur extenſa, & diuiſibilis: nam non poteſt extēdere partes ſubſtantiæ, niſi etiam ipſa coextēdatur partibus ſubſtantiæ.

Diuiſibilitas quanti corporis explicatur.

2 Dicitur aūt (Diuiſibile) .ſ. per actionem phyſicam,&naturalem,quæ fit per excluſionem vnius corporis à loco alterius,ſiue re ipſa,ſiue mente ſaltē deſignat, vt patet ex quantitate cœli, quæ nō eſt diuiſibilis ratione ſubiecti; & idē patet in minimo naturali; ex ſe tamen ſēper quantitas,in quocūq; ſit ſubiecto,ſaltem per potentiam Dei eſt diuiſibilis. Vnde hæc diuiſio quantitatiua non fit, niſi mediante impulſu,& motu locali. Hinc ſubſtantia ratione partium integrantium nō eſt ſic diuiſibilis,ſed per quantitatem,per quam duæ partes entitatiuæ nō poſſunt ſimul exiſtere in eodem ſpatio. Quod ſi intelligatur à ſubſtantia,vel qualitatibus auferri quantitatem,non ſunt capaces huiuſmodi diuiſionis; quia non haberent impenetrabilitatem localem; nam quod diuidi poſſint à Deo,id nō eſſet actione phyſica, vt loquimur, cuiuſmodi neque eſſet diuiſio in partes entitatiuas ſubſtantiæ redactæ ad pūctum; vel partium intēſiuarum qualitatis; & idem patet de aliis modis, qui dicuntur extēſi,& habere partes, cuiuſmodi eſt modus informationis, qui eſt in anima rōnali; vel præſentia localis; quam habet Angelus in ſpatio diuiſibili,licet etiam hæc ex particula ſequenti excludantur à ratione Quantitatis.

Dicitur 2. *In ea quæ inſunt*, ad excludenda ea, quæ virtualiter tantum inſunt in aliquo, vt elemēta in mixto: vnde colligitur, partes eſſe formaliter in quātitate; quia licet partes ante diuiſionem non ſint ſingulæ vnū quid, & hoc aliquid, vt infra; tamen partes ſecundum ſuam entitatem,in qua per diuiſionem poſsūt fieri hoc aliquid, realiter, & formaliter ſunt in ipſo quanto ante diuiſionem.

3 Dicitur 3. *Quorum vtrumq; vel vnumquodq;* .i. ſingulæ poſſunt eſſe vnumquid,& hoc aliquid, .i. eſſe per ſe, vt quodam totū ſeparatū ab aliis. Hinc 1. excluduntur cōpoſita ſubſtātialia, quorū partes poſt ſeparationem non poſſunt eſſe vnūquid, & ſeparatū, vt totū, & ſuppoſitū quoddam; nam forma ſtatim perit;& in homine licet maneat anima rōnalis, materia naturaliter non manet, niſi in alio cōpoſito, atq. adeo non manet, vt quid ſeparatū; nam quod Deus poſſit materiam,& formam conſeruare ſeparatam, .i. præter naturam; at hoc conuenit quanto per actionē agentis naturalis. Hinc 2. ēt excluditur diuiſio intenſionis Qualitatis; quia non poſſunt duo gradus qualitatis intenſæ ita ſeparari, vt

A vterque per ſe maneat ſeparatus; & idem de vnione formæ,& præſentiæ Angeli; quia nō poſſunt partes illius modi, ita diuidi, vt poſt diuiſionē vtraq. pars diuiſa maneat, tanquā vnum totum ſuppoſitum; quia neq. forma pōt retinere duas vniones inadæquatas omnino diuiſas, neq. Angelus duas naturales præſentias. Hinc 3. patet, quid dicendum de ſucceſſiuis; nam in vnoquoq. quanto debēt ineſſe partes, iuxta modū eſſendi talis entis; & quia in entitate ſucceſſiua inſūt partes ſucceſſiuo modo; pōt totum diuidi in partes, ſaltem mētis deſignatione, & ſimiliter motus, non quod vtraq. pars ſimul ſit, quod eſt cō-
B tra naturam entiū ſucceſſiuorū, ſed quæ ſucceſſione diſcreta ſunt: & præterea ſucceſſiua non ſunt quanta per ſe, ſed per accidens, vt infra: neq. habent extenſionem oīo poſitiuā, ſed includentem negationem, vt infra.

Hinc ēt colligitur 4. omne quantū, ēt ſi ſit minimum, eſſe diuiſibile, quatenus eſt ex vi quantitatis, quia non pōt terminari diuiſio, niſi perueniatur ad indiuiſibile; hoc autem eſſe non poteſt in quantitate continua, quia neceſſario cōſtat ex partibus quantis, ſed eſt in quantitate diſcreta, quia componitur ex numeris, & hi ex vnitatibus, quæ non ſunt numeri.

C Dices 1. Numerus eſt quātus, & tamen vt ſic non eſt diuiſibilis; quia eſt actu diuiſus; repugnat aūt eſſe ſub actu,& potentia; vel certè ſi eſt diuiſibilis, etiam numerus Angelorum eſt ſic diuiſibilis; & tamen non eſt aliquid quantum. 4

Numerus diuiditur in non continua.

℞. Aliqui non cōuenire hāc definitionem quantitati diſcretæ. Sed cōtra, quia Ariſt. ſtatim poſt hanc definitionē, diuidit quantū in continuū,& diſcretū. Confir. Quia Ariſt. diuidit quantitatē continuā, quam vocat magnitudinē, à diſcreta, dicens, magnitudinem eſſe id, quod in continua diuiſibile eſt, cuius
D ſenſus, vel eſt diuiſus, .i. quod ſit diuiſibilis in continua, quæ erant ante diuiſionē, ſed quæ poſt diuiſionē continua nō maneant, alioqui eſſet repugnantia: vel ſi ſenſus eſt compoſitus, explicari debet de diuiſione per mentis deſignationem, vel partibus diuiſis, reſpectu partium incluſarum, quibus ipſa cōſtat: at multitudinem, .ſ. numerum, definit, quod poteſtate, in continua diuiſibile eſt, ſcilicet in ea, quæ continua non erant. Dices 2. Quomodo potentia diuiſibile eſt, quod eſt actu diuiſum? ℞. Suar. vt numerus non habet propriam vnitatem, niſi in ordine ad mentem; ita nec diuiſibilitatem,
E niſi in ordine ad mentem, quæ ſeparare pōt vnitatem ab aliis, & partialem numerū à totali: quare diuerſæ rōnis eſt diuiſio quantitatis continuæ,& diſcretæ; vnde pōt idem numerus eſſe actu, diuiſus diuiſione cōtinui, & in potentia, diuiſione diſcreti, quæ fit per mentem: ſicut contra eadem magnitudo eſt indiuiſibilis, diuiſione diſcreti; & diuiſibilis, diuiſione continui. At Dices 3. cur numerus Angelorum non dicitur quātus, cum ſit per mentem

Numerus ſenſibiliter diuiſibilis quantus dicitur.

mentem diuiſibilis? ℞.Quia non eſt diuiſibi
lis ſenſibiliter,& phyſico modo,neq; habent
vnitatem quantitatiuam. Dices 4.Actus nõ
deſtruit potentiam,quia perficit illã, ſed di-
uiſio deſtruit quãtitatẽ continuam, quæ di-
citur habere potentiam ad diuiſionem;ergo
&c. ℞.Scot.& Ant.Andr.loc.cit.duplicẽ eſſe
potẽtiam:quædam eſt abiiciens actũ,ſeu in-
cõpoſſibilis cum actu, vt corruptibilitas, &
corruptio;quædã ſtans ſimul cũ actu,vt riſi-
6 bile: Diuiſibilitas eſt potẽtia primi generis;

Potentia duplex, vel abijciens actũ, vel ſtans ſimul cũ illa.

quia adueniente diuiſione nõ manet conti-
nuitas,atq; adeo neq; potentia ad diuiſionẽ:
vnde illa propoſitio:*cuius eſt actus,eius eſt po-
tentia*: debet intelligi ſucceſſiuè in pŏtia pri-
mo modo, ſed ſimul in potentia ſecũdo mo
do;nam illa potentia includit non ſolum ca
pacitatem actus,ſed ẽt negationem actus,&
aliquid formaliter repugnans poſitiuè cum
actu: neq; huiuſmodi potentia per ſe primo
rebus conuenit, ſed ſecundariò,& concomi
tanter ex neceſſitate naturæ; quomodo gla-
dio conuenit contrahere rubiginem ex ne-
ceſſitate materiæ; quia .ſ. forma gladii, vt ſit
apta ad ſcindendũ, requirit materiam durã,
cuiuſmodi eſt ferrea; & quia ferrum contra-
hit rubiginem; ideo ẽt gladius illam contra-
hit: quod eſt præter intentionem artis; nam
ſi poſſet habere materiam duram, quæ non
contraheret rubiginem, melius perficeret
opus. Dices 5. cœlũ eſt quantum, & tamen
non eſt phyſicè diuiſibile, ſed tãtum per deſi
gnationem, quo modo eſt ſubſtantia mate-
rialis. ℞.Cælum,vt quãtum eſſe diuiſibile in
actu primo; non tamen in actu ſecũdo,quia
impeditur rõne materiæ,vel formæ cæleſtis;
ſicut homo dormiẽs eſt in actu primo liber;
nõ tamen in actu ſecundo;quia vſus liberta-
tis impeditur à ſomno: Quare cælũ ratione
Quantitatis non repugnat diuiſibilitas, ſed
aliunde. Dices 6. Homo eſt Quantus, & ta-
men non eſt diuiſibilis in partes, quarũ vna-
quæq; ſit homo. ℞.1. Diuidi Quantum, vt
Quantum,& non vt habet ſpeciem ſubſtan-
tiæ;at omnis pars Quantitatis eſt quãta;quia
eſt homogenea. ℞.2.Ab Ariſt.non dici quã-
libet partem diuiſam recipere denomina-
tionem totius; ſed per diuiſionẽ fieri hoc ali
quid,ideſt quod ſit aliquid vnum ſeparatum
ab alio,& integrũ ſuppoſitum, & eiuſmodi
eſt quælibet pars hominis ſeparata à toto.

QVÆSTIO QVARTA
De ratione formali conſtitutiua quantitatis.

De hac quæſtione Doctores in 5.met.
vbi Sonci.q.21.Zerb.q.13.Ant.Andr.
q.10.Fland.q.14.Alenſ.tex.31. Bonet.
libell.de quant.Suar.diſp.11.met. ſec.3. Ma-
ſius diſp.13. ſec.3.

DVBITATIO PRIMA
An poſſit à nobis cognoſci eſſentia quantitatis.

Opinio negans.

Prima opin.eſt negatiua;quia omnia præ-
A dicata, quæ ab Ariſtot.tribuuntur Quanti-
tati,sũt potius proprietates, quã eſſentialia,
vt ſunt diuiſibilitas, finitudo; æqualitas, &
menſura. Confir.Tum ex varietate opinio-
num circa eſſentiam quantitatis;tum ex dif-
ficultatibus,quæ ſunt,in ea cognoſcenda,cũ
adhuc non conſtet,an ſit ens compoſitũ, an
ſimplex,an in ea contineãtur indiuiſibilia po
ſitiua,an verò negatiua,an ſit diſtincta à cæ-
teris entibus,an idẽtificata; vnde meritò di-
citur incognoſcibilis. Confir.2.quia infinitũ
eſt ignotũ.2.phyſ.tex. . . ſed quãtitas,vel cõ-
ſtituitur ex infinitis, vel eſt principium infi-
nitatis. Hãc Maſius tribuit Ant.And.5.met.
B q.10.&Scoto q.9.ſed immeritò;nam ibi non
negant poſſe cognoſci eſſentiam quantita-
tis,ſed negant eſſe rationem menſuræ,& di-
uiſibilitatis de eſſentia illius.

Opinio affirmãs

2.Opin.eſt dicentium,eſſe cognoſcibilem
naturaliter. eſt cõis omnium,tum Peripate-
ticorum,tum aliorum:& probant ex iis,quæ
de illa docent Ariſt.& alii Antiq.;nam etiãſi
non haberemus propriam ſpeciem Quanti-
tatis;non tamen ob id debet dici incognoſci
bilis; quia neq; ſubſtantiæ habemus propriã
ſpeciem;& tamen eius eſſentia eſt cognoſci-
bilis abſtractiuè,& arguitiuè, ſeu, vt alii lo-
quuntur,per conceptum connotatiuum.Et
C hæc opinio mihi placet;quia continetur in-
fra latitudinem obiecti intelligibilis ab intel
llectu humano, cum contineatur intra obie

Quantitas vt cognoſcibili; ab homine.

ctum phantaſiabile;Quantitas enim cum ſit
ſenſibile cõmune,eſt cognoſcibilis per phan
taſiam. Ex quibus patet.

Ad fundamenta primæ opin., primo ſatis
explicaſſe eſſentiam,cũ explicauit partes, in
quas põt diuidi continuum; quia inde ſatis
colligitur, continuũ eſſentialiter cõſtare ex
ex partibus.Secundo, etiamſi eſſentiam non
explicaſſet per propria prædicata,ſed per paſ
ſiones; non inde fieret, quãtitatis eſſentiam
non eſſe cognoſcibilem, ſed non fuiſſe expli
D catã ab Ariſt.hoc loco per eſſentialia prædi-
cata, ſed per proprietates, quo modo ſolent
explicari aliarum rerum eſſentiæ, quæ tamẽ
ſunt cognoſcibiles;ſiue per proprias ſpecies,
ſiue alienas,& connotatiuè.

Ad 1. Confir. ℞. ex varietate opinionum
potius indicari eſſe cognoſcibilem ab intel-
lectu; nam ſingulæ opiniones aliquid veri-
tatis attingunt circa obiectum: neq; eſt no-
uum,dari varias opiniones circa rationẽ for
malem alicuius rei, vt patet diſcurrenti per
vniuerſam philoſophiam.Ad ſecundam par-
partem Confir. ℞.Facilè concedi circa quan
E titatem eſſe multas difficultates; notamen
inde fieri eſſe incognoſcibilem eſt, patet ex
aliis rebus.

Ad 2.Confirm.℞.Infinitum eſſe ignotum
ſecundum rationem infiniti, vt eſt ſecũdum
omnes partes in particulari,ex quibus conſti
tuitur; non autem ſecundum rationem con
fuſam,vt dicetur,cum de ratione infiniti.

Difficultas maior eſt in cognoſcendo,
quænam ſit ratio formalis conſtituens quã-

titatem ex quinq; prædicatis, quæ illi tribuuntur. Primum, conſiſtit in ratione partium, vnde extendit rem, quam afficit, dando illi partes. Secundum, eſſe diuiſibile, vnde tribuit ſubiecto diuiſibilitatẽ. Tertium, ſecũdum eam eſt æqualitas, vel inæqualitas. Quartum eſt ratio menſuræ actiuæ, & paſſiuæ, vt patet ex Ariſtotile in prædicamento Quantitatis. Quintum, eſſe finitum, vel infinitũ 1.phyſ. 15. De quibus dubitatur, quid nam ex his cõueniat quantitati, vt ratio formalis illam conſtituens, quid verò cõueniat, vt paſſio; vnde ſit.

DVBITATIO II. AN RATIO menſuræ ſit ratio formalis cõſtituẽs quantitatẽ.

ARTIC. I. Explicantur termini quæſtionis.

1 PRimo Not. hic quantitatẽ ſumi pro quãtitate molis, non autem pro quantitate perfectionis, quæ cõuenit ſingulis entibus; nam quantitas perfectionis, cum traſcendat quicquid habet rationẽ entis, non põt vnica quæſtione cõprehendi: at verò quãtitas molis, cũ ſit ſpeciale quodam ens diſtinctũ à cæteris, de ea merito quærimus rationẽ formalem: & quoniã huiuſmodi quantitas diuiditur in permanentem, & ſucceſſiuã; quæſtionem explicamus in quantitate permanenti; nam ex illa facilè intelligi poteſt, quid dicendum ſit de ſucceſſiua.

Mẽſura actiuè, & paſſiuè ſumitur.

2. Not. ex dictis in logica tr. 14. q. 4. dub. 5. vbi fusè de rõe mẽſuræ, menſurã ex 10. met. c. 2. ſignificari id, quo cognoſcitur quantitas rei; hæc autẽ diuiditur in actiuã, qua vtimur ad cognoſcendã quantitatẽ alterius; & paſſiuam, quæ eſt rõ, per quã quantitas rei eſt cognoſcibilis, & vtrũq; põt eſſe actu, & aptitudine; nam tunc eſt res, actu menſura, quãdo actu applicatur ad menſurandũ; tunc aptitudine, quando eſt apta applicari: hic igitur loquimur de menſura ſecundũ aptitudinẽ; nã actualis menſuratio per accidens conuenit quantitati; menſurare .n. actu non eſt aliud, quam actualis applicatio vnius quantitatis ad aliã, vt per eã cognoſci, & notificari poſſit; vnde 10. met. c. 2. menſura dicitur id, quo quantũ cognoſcimus; at hæc applicatio per accidens conuenit quãtitati. Hinc patet, cognitionem non eſſe menſurare, ſed eſſe effectum menſurationis, & applicationis.

3. Not. Quod licet Doctores præcipuè loquantur de menſura actiua; tamen etiam de paſſiua dubitari põt, an ſit de eſſentia quantitatis; quia ſubſtantia per quantitatẽ habere videtur, quod ſit mẽſurabilis; vnde 5. met. c. 13. Ariſ. dixit, magnitudinẽ eſſe quãtũ quoddam, ſi ſub menſuram cadere poſſet; & ſimiliter multitudinem ſi numerari poſſit: ſed ex vno ſenſu facilè aliud expeditur.

2 *Menſura perfectionis, & molis.*

4. Not. menſurã eſſe duplicẽ, aliã quantitatiuam molis; aliam perfectionis; nam cũ rõ menſuræ ſemper connotet quantitatem, vt duplex eſt quantitas .ſ. molis, & perfectionis; ita duplex eſt mẽſura, molis, & perfectionis:

A Hæc autẽ perfectio eſſe põt, vel eſſentialis, vel virtutis, vel intẽſionis; nam per vnã rem cognoſcimus aliam, non ſolũ ſecundum molem, & numerũ, ſed etiã in perfectione: quo modo dicitur: *primũ in vnoquoq; genere eſt menſura aliorũ*: quorũ verborũ eſt duplex ſenſus; primo, vt ly (primũ) ſit aduerbiũ, & coniungatur cum ſequẽtibus, *maximè autem menſurã eſſe cuiuſq; generis, primũ & maximè propriè quãtitatis; hinc .n. & ad alia aduenit*: quia .ſ. alia non menſurantur, niſi per proportionẽ ad quantitatem: Secũdus, vt ly (primũ) ſit nomen, & coniugatur cum præcedentibus, hoc modo, *maximè autẽ, menſurã eſſe cuiuſq; generis, primũ* .ſ. dicimus: **B** Et deinde addatur, *& maximè propriè quantitatis*, in quo ſenſu intelligitur de primo, ideſt de perfectiſſima ſpecie, quæ ſit menſura extrinſeca aliorum pertinentiũ ad idem genus, noſtro modo accommodata; & ſiue ſit cauſa, ſiue non; ſiue ſit à priori, ſiue ex quadam debita, & neceſſaria proportione: vnde id dicitur magis perfectũ, quod magis accedit ad perfectiſſimũ, quod intelligitur de perfectione ſimpliciter, & cæteris paribus; nam ſecundum quid põt eſſe imperfectius. Hinc etiam menſuramus perfectionẽ imaginis ex exemplari, & perfectionẽ cognitionis ex obiecto. Hinc etiam intenſionem **C** qualitatis ex qualitate ſumma intenſa, vel per definitũ gradum, & repetitionem eius.

5. Not. menſuram primo conuenire quantitati, & per proportionem ad quantitatem, aliis ex 10. met. c. 2. & patet ex actu mẽſurandi; nam in quantitate propria menſuratio fit per applicationem ſenſibilem menſuræ, ita vt medio ſenſu, quaſi quodam experimento de rei quantitate certi addamur. At mẽſurã perfectionis fit per applicationẽ mẽtis, conferendo vnum cum alio; & quãdo perfectio eſt ſenſibilis, fit cum iuuamine ſenſus, vt in imagine reſpectu prototypi.

6. Not. quantitatem rei aliquando notificari per applicationẽ vnicam menſuræ, vt quando adæquantur, vel menſura excedit; **D** quia per proportionẽ exceſſus cognoſcitur quantitas, & tunc dicitur fieri per ſolam accõmodationẽ, vel collationẽ vnius ad aliud: Secundo, aliquando non ſufficere vnã, ſed debet ſæpius repeti, vt vlna, palmus, &c. & dicitur per repetitionem, qui modus eſt proprius numeri; & quantitati continuæ conuenit per numerum partiũ, incipiendo ab vnitate per repetitionẽ plurium vnitatũ; & hic poſterior modus cõplectitur primo illũ, qui dicitur per accõmodationem in quantitate continua; nam ſolũ eadem menſura per accommodationẽ replicatur, vt dixit Ariſt. 10. met. c. 2. cognoſcitur autẽ quãtitas, vt ſic, vel **E** vno, vel numero, ideſt vel vna applicatione menſuræ, vel repetitione eiuſde; omnis autem numerus vno, ideſt quia numerus non mẽſuratur alia accõmodatione, ſed numeratione, quæ fit per repetitionẽ vnitatũ; nã in quãtitate continua nulla eſt mẽſura ex natura rei, ſed ſolũ per accõmodationẽ humanã,

quia

quia non eſt ratio, cur hæc quantitas potius menſuret, quam menſuretur; in perfectione verò fundatur aliquo modo in re, .ſ. vel ratione excellétiæ, vt albedo reſpectu coloris; vel ratione cauſalitatis obiectiuæ, vel exemplaris, vt ſcibile reſpectu ſciẽtiæ; vel ratione vtriuſq; vt Deus &c. In numero eſt ex ipſa ratione rerum; nam vnitas illum mẽſurat; quia vnitas eſt ex natura rei indiuiſibilis.

4 7. Not. quod licet aliquando ratio menſurans fundetur in rebus; tamen vſus menſurandi ſemper eſt per extrinſecam denominationẽ ex actu cognitionis, vel aliquo, quod ordinatur ad cognitionem; vnde fit, actualem rationem menſuræ nullius rei realis poſſe eſſe de eſſentia; quia eſſe actu menſuram, eſt ſola denominatio extrinſeca, ex actu rationis conferentis ſuam rem cum alia. Hinc fit, vt neq; poſſit eſſe de eſſentia rei menſuratæ; quia mẽſurari eſt cognoſci per tale medium. Dices, cur Ariſt. dixit, menſuratũ dicere relationẽ realem ad menſuram. ℞. Suar. num. 9. non intelligi de menſurato actu, ſed de re menſurabili, vt ſcientia refertur ad ſcibile relatione menſurati ad mẽſuram, etiam ſi nullus intellectus menſuret, quia ex ſe eſt apta menſurari per illud; nam dupliciter poteſt dici aliquod menſuratum: Primò, vt per certitudinem rei, & comparationem ad aliã; & ita denominatio extrinſeca, & fundat ſolum relationem rationis. Secundò, per commenſurationẽ cum alia re, quæ reperitur inter res, præciſo omni opere intellectus; & hæc eſt realis ex parte rei menſuratæ; quia conſiſtit in aliqua conformatione, vel proportione orta ex cauſalitate exemplari, vel obiectiua; quare illa ratio mẽſuræ eſt diuerſæ rationis ab hac materia, cum in quantitate continua non inueniatur illa ratio commenſurationis orta ex cauſalitate vnius in alia, ſed reperitur æqualitas, vel inæqualitas, quæ eiuſdem rationis eſt in vtraque quantitate.

Menſurabile dicit relationẽ realem ad mẽſuram.

5 8. Not. inter menſuram paſſiuè ſumptam, & actiuè, hoc differre; quia paſſiua præter quantitatem, connotat aliquid in ordine ad intellectum, quod ſemper cõmenſurat quantitatem, & ſine vlla reſtrictione, vel aliqua conditione requiſita ex parte materiæ: At actiua, ſi remotè ſumatur pro aptitudine, quia poteſt ad mẽſurandum inſtitui ex vi extenſionis, quam habet, ſufficit quantitas; at vt ſit proximè mẽſura apta ad menſurandũ; non ſufficit ſola quantitas, niſi adiungatur humana inſtitutio, & accomodatio ad menſurãdum: quarum conditionum, prima eſt, vt ſit nota, certa, & fixa; quia ſe habet vt principium ad concluſionem, ſed principium eſt notius; & hoc eſt, quod dicunt de indiuiſibilitate menſuræ; nõ enim ſimpliciter, & propriè intelligitur, quia repugnat magnitudini; ſed ſecundum quid, vt .ſ. ſit conſtituta inter terminos indiuiſibiles, & nõ augeatur, vel minuatur. Secunda, vt ſit parua quantitas: quod eſt propter accomodationem ad

Menſura paſſiua, & actiua differunt.

A hominum vſum; ſic omnes menſuras reduxerunt ad aliqua minima, ex conſtitutione humana; quia ſic, eſt nota, facilis, & indiuiſibilis aliquo modo; nam hæc facilius cognoſcuntur in parua quãtitate, qua magna. Tertia, vt ſit proportionata, & homogenea mẽſurato, vt longitudine, longitudo, pondus pondere, &c. quia fit per accomodationem vnius ad alterum in æqualitate; & hæc accomodatio non põt eſſe, niſi inter aliquo modo homogenea, ex 10. met. c. 2. & 3.

9. Not. has conditiones propriè requiri in mẽſura mobilis; quia hæc, eſt ex humana impoſitione; nam in menſura perfectionis non B ita, quia non debet eſſe minima, ſed potius maxima; quare ſumuntur ſecundum quandam proportionem, vt ratione minimæ ſumatur ſimpliciter, & indiuiſibiliter; neque oportet, ſit propriè homogenea ſub eodem prædicamento, ſed ſufficit formalis conuenientia inter menſuratum, & menſuram, ſub qua poſſunt conferri, ſic primum ens eſt menſura cæterorum.

ART. II. Opiniones Doctorum.

6 PRima opinio eſt dicentium, rationẽ formalem quantitatis eſſe rationem men- C ſuræ. Fundamentum, quia prædicamenta diſtinguuntur per ordinem ad ſubſtantiam; ergo conſtituuntur per eundem ordinem: ſed quantitas diſtinguitur ab aliis, quatenus eſt eorum menſura, vt patet ex diſtinctione prædicamentorum. Confirm. quia Ariſt. ex rõne menſuræ probat orationem eſſe quantitatem; mẽſuratur enim, inquit, ſyllaba longa, & breuis. Confirm. 2. quia ſpecies quantitatis diſtinguntur ex ratione menſuræ, & non ex ratione diuiſibilitatis, vel alia ratione; nam locus ponitur vt ſpecies diſtincta à ſuperficie, ſolum quia dicit ordinem ad locatum, vt eius menſura extrinſeca, ſuperfi- D cies verò vt ſubſtantiæ menſura intrinſeca; vnde ſumitur ratio: Illa eſt eſſentialis ratio quantitatis, quæ communis eſt omnibus ſpeciebus, & ſub qua poſſunt adæquatè diuidi, & non ſub alia; ſed ita eſt ratio menſuræ; ergo, &c.

Opinio affirmãs rationem menſuræ eſſe rationem formalem quantitatis.

7 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui dicunt, menſuram eſſe rationem formalem quantitatis logicè acceptæ; quia logicus cõſiderat quantitatem ſub ratione menſuræ; vt patet ex prædicamento quantitatis.

Diuiſi ſunt iſti Auctores.

Alii verò volunt eſſe rationem formalem quantitatis etiam phyſicè acceptæ. Sed inter hos eſt aliud diſcrimen; nam alii ponunt E rationem formalem eſſe rationem menſuræ actiuæ, quatenus ipſa menſurat ſubſtãtiam; quod poteſt intelligi, vel de menſura extrinſeca per quam extrinſecus aſſumptam menſurantur aliæ res: vel de intrinſeca, quæ inhæret menſurato, & eſt illi coæua, ex D. Th. q. 1. de Ver. ar. 5. & ita videtur Albert. tr. 8. c. 1. vbi ait, *Si per definitionẽ notificanda eſt quantitas, non poſſumus dicere, niſi quia eſt menſura*

ſubſtantiæ; & quia ratio menſurandi non eſt eiuſdem rationis in continuo, & diſcreto; ideo Ariſt. non definiuit Quantum in communi, ſed illud prius diuiſit. Alii verò dicunt eſſe rationem menſuræ paſſiuæ, quatenus reddit ſubſtantiam menſurabilem. Videtur D.Thom.opuſc.52. de natura loci ad finem, Capr.in 2.d.3.q.1.ad 11. Iand.5.met. q.20.& pro ea Soncin.citat D.Thom.1.p.q.29. ar.1. vbi nihil de hac re.

Denique differunt, quod alii putent, rationem menſuræ, quæ conſtituit quantitatem, accipi tàm ſecundum actum, quàm ſecundum aptitudinem. At verò alii, accipi ſolum ſecundum aptitudinem, eo quod actualis menſuratio, ſiue actiua, ſiue paſſiua conueniat per accidens.

8 *Opinio negans.* 2.Opin. eſt negantium rationem formalē quantitatis eſſe mēſuram, ſiue actiuam, ſiue paſſiuam; ſiue actualem, ſiue aptitudinalem; quia ratio formalis conſtitutiua generis debet eſſe vniuoca reſpectu ſpeciei; at non ſic ratio mēſuræ; quia hæc prius conuenit quātitati diſcretæ; nam de ratione menſuræ, ex 10.met.2. *Quia eſt id, per quod cognoſcitur quantitas rei; cognoſcitur autem quantitas, vt quantum, aut vnum, aut numero; omnis vero numerus vno.* & infra tex.3. *In his itaq; omnibus menſura, & principium vnum quiddam, & indiuiſibile eſt; nam & in lineis vtuntur pedali tanquam indiuiſibili: vbique etenim menſuram vnum quiddam, & indiuiſibile quærunt: hoc autem ſimplex, aut Quali, aut Quanto. Vbi itaque videtur non eſſe, aut auferendum, aut addendum illa certa menſura eſt; Quia numeri certiſſima eſt; vnitatem etenim ponunt, quæ omnino indiuiſibilis eſt; in cæteris vero imitantur huiuſmodi.* Vnde D.Thom. 1.2. q.90. art.1. & alibi ait, in numeris inueniri minimum primo, & ſimpliciter; in continuo verò quoad nos, & per accomodationem, qua ratione menſuramus horam per quadrantem, quo vtimur tanquam minimo ex hominum .ſ. inſtitutione; ſic etiam menſuramus concentum emithonio, pondera per vnciam, &c.

Ego probo: quia ratio formalis eſt prædicatum, quod primo cōuenit rei, ex quo alia oriuntur: ſed ratio menſuræ non eſt primū prædicatum, quod conuenit quantitati: ergo &c. Minor probatur, quia vel eſt menſura per repetitionem, quæ conuenit vnitati; & hæc concipitur aduenire vnitati conſtitutæ in ſuo eſſe per rationem quandam indiuiſibilem: vel eſt menſura per accomodationem; & hæc ſupponit quantitatem iām cōſtitutam, quia ſupponit illam exiſtere, & cōceptam ſub vnitate quadam, imò ſub conceptu quodam minimo, qui habet rationem indiuiſibilis.

ART. III. Opinio Auctoris.

8 *Ratio menſuræ nullo modo poteſt eſſe ratio formalis quantitatis.* PRima Concl. Ratio mēſuræ, ſiue actiuæ, ſiue paſſiuæ; ſiue aptitudinalis, ſiue actualis, non poteſt eſſe ratio formalis quantitatis, ſiue phyſicè, ſiue logicè accipiatur.

A Prob.1.Scot.5.met.q.9.& in præd. quant. q.16.Ant.Andr.ibi q.1.Fonſ.5.met.c.13.q.1. Quia quantitas eſt ens abſolutum; at formalis ratio mēſuræ eſt relatiua; ergo. vnde ſupponit in quantitate fundamentum illius relationis; atq; adeo illud fundamentum, cum ſit prius relatione, erit ratio formalis.

2.Quia vel ratio formalis eſt menſura paſſiua, per quam ſubſtantia redditur menſurabilis, & non; Tum 1. quia ideo reddit ſubſtantiam mēſurabilem, quia reddit illam extenſam: Tum 2. quia ideo redditur menſurabilis ab alia, quia fit æqualis menſuræ

B ſemel, vel ſæpius replicatæ; ergo prius cōuenit æqualitas, &c. Tum 3. quia mēſurabilitas eſt aptitudo, qua rei magnitudo cognoſci pōt per extrinſecum medium; at nullius eſſētia conſiſtit in aptitudine, vt cognoſcatur præſertim per extrinſecum. Vel eſt actiua; & tunc vel eſt intrinſeca ſubſtantiæ; vel eſt extrinſeca menſuratiua alterius quantitatis; non primum, quia non eſt menſura proprii ſubiecti, vt benè Scot.2.d.2.q.2.Dur.q.5., nā vel notificat perfectionem eius, & non; cum non ſit mēſura propriæ perfectionis, vel molem, & neque; quia non ſubſtantiam, ſed ſe ipſam notificaret; nam non habet aliam mo-

C lem, præter quantitatem; at nihil eſt menſura ſui, ſed alterius. Confirm. 1. quia debet eſſe homogenea mēſurato; at non ſic quantitas reſpectu ſubſtantiæ, cui ineſt. Non ſecundum, quod .ſ. vna quantitas ſit menſura alterius; Tum quia hæc ratio eſt poſterior extenſione, & æqualitate; Tum quia eſt in ordine ad actum extrinſecum, & per accidens; Tum quia poſſe eſſe medium ad cognitionem veritatis alterius, non poteſt eſſe ratio primæ rei, quia fundatur in priori ratione .ſ. cauſæ, vel effectus, quæ ſupponunt eſſe rei; ergo multo minus poſſe eſſe mediū extrinſecum cognitionis per modum men-

D ſuræ. Et hinc patet, non poſſe eſſentiam rei conſiſtere in ratione menſuræ ſubiecto proportionatæ, vt albedo eſt menſura aliorum, quia ſupponit perfectionem eſſentialem, in qua fundatur aptitudo, vt poſſit aſſumi ab intellectu, vt menſura. Confirm.2. alii, quia ratio menſuræ traſcendit genus quantitatis; nam in vnoquoque genere eſt aliquod vnum, quod cætera menſurat, 10. met.3.& licet menſura, quam ponunt conſtituere quantitatem, non ſit menſura perfectionis, ſed molis, ſeu extenſionis; tamen ratio menſuræ abſtrahens ab vtraque debe-

E ret conſtituere aliquid abſtrahens à perfectione entitatiua, & extenſiua; quia ſicut ratio determinata conſtituit ſpeciem; ita abſtrahēs debet conſtituere prædicatum commune. Confirm. 3. alii, quia ratio formalis conuenit omni, & ſoli: at ratio mēſuræ, non conuenit omni quantitati, quia non conuenit infinitæ; nec ſoli, quia conuenit etiam vnitati, quæ non eſt quantitas; nam licet ſit principium quantitatis, non tamen eſt formali-

maliter quantitas; at cui conuenit ratio formalis alicuius, eſt formaliter tale.

Ratio mēſuræ, vt proprietas quantitatis, quia connotat aliquid in ordine ad intellectu, quod ſemper comitatur quantitas.

2. Concluſ. Eſſe menſurā actiuè, vel paſſiuè eſt proprietas quantitatis, non quod addat quantitati aliquem modum realem, ſed quia connotat aliquid in ordine ad intellectum, quod ſemper comitatur quantitas, vt dicitur de æquali, vel inæquali, & de vero, & bono reſpectu entis.

Probatur 1. ex 3. phyſ. tex. 24. vbi finitum, & infinitum dicuntur proprietates quantitatis: Confir. 1. ex 10. met. vbi ait primo conuenire vnitati, quæ non eſt quantitas, ſed principium quantitatis; ergo conuenit quantitati ratione alterius: at ratio formalis eſt prima, quæ nullum prædicatum prius ſupponit, ſed ex ipſa alia oriuntur; Quare Confir. 2. Quia ratio menſuræ ſupponit vnitatem, & æqualitatem, vel inæqualitatem in quantitate; vnitas autem, & æqualitas, vel inæqualitas non eſt ratio formalis, ſed conſequitur; ergo multò magis ratio menſuræ. Confir. 3. Quia aptitudo ad menſurandum conuenit quantitati, vt patet, & non conuenit, vt ratio formalis, nam quantitati conuenit infinitas; & infinitati repugnat ratio menſuræ, ergo cōuenlet, vt proprietas; non enim conuenit, vt prædicatum contingens, cum alicui quantitati neceſſariò conueniat; ſimili enim argumēto Ariſtoteles 6. top. cap. 3. reiicit definitionem illam lineæ, *Quod eſſet id, cuius medium non exit ab extremis*; Quia non conuenit rectilineæ infinitæ, quæ licet dari non poſſit, at certè concipi poteſt: vnde neque illam propriè ſequutus eſt D. Thom. vt infra.

Dices 1. ex hoc argumento probari, nec eſſe paſſionem, quia non conuenit omni. ℞. eſſe diuerſam rationem; nam res concipi poteſt ſine ſua paſſione; atque adeo concipi poteſt quantitas, vt infinita, etiam ſi non concipiatur illi conuenire ratione menſuræ. At verò non poteſt res concipi ſine ſua ratione formali: quod ſi ratio menſuræ eſſet ratio formalis. Quantitatis, non poſſet concipi ſub ineptitudine ad menſuram, qualis eſt infinitas: & quia à parte rei quantitati repugnat infinitas, ſaltem actualis, quæ non includitur in aliquo finito; ideo infinitas, quæ per conceptum conuenit quantitati, non tollit, quin aptitudo ad menſuram ſit paſſio conueniens à parte rei Quantitati.

Dices 2. Quia ex 10. met. c. 2. & 3. dicitur eſſe proprietas vnitatis, quæ non eſt quantitas; ergo, &c. ℞. eſſe menſuram per repetitionem, conuenire vnitati, per accommodationem quantitati: & quia vnitas continetur intra conceptum quantitatis, tanquam principium eius; ideo quod conuenit vnitati, conuenit quantitati ſecundario, quia conuenit per aliquid ſui. Vel poteſt dici proprietatem eſſe menſuram per accommodationem. At inſtabis: Ratio menſuræ per accommodationē non eſt minus propria, quàm per repetitionem; cur ſimpliciter ratio menſuræ tribuitur vnitati. ℞. id eſſe primò ob vnitatis cōditionē, quia vnitas abſq; humana impoſitione habet conditiones mēſuræ, cum ſit notior multitudine, & eius principium; & non ſolum minima, ſed indiuiſibilis ſimpliciter in ratione quantitatis diſcretæ; & ideo menſura non tribuitur magnitudini, niſi vt participat conditionem vnitatis; nam reducitur ad indiuiſibilitatem quandam, & per modum vnitatis, ac repetitionis menſurat. Hinc fit, vt vnitas ſit certa, & immenſurabilis ſub ea ratione; & ideo prima menſura; at non ſic in magnitudine; nam vnum menſuratur per aliud, vel in infinitum, vel per circulum: quod maximè fit in menſuris diuerſarum rationum; nam moneta vnius valoris per aliam minoris menſuratur; & valor minimæ per pondus; hoc per illud genus, &c. & in huiuſmodi circulo ſiſtendum in aliqua certa per deſignationem, quæ definita ſit, vt regula aliorum. Lege D. Thom. 1. d. 19. q. 1. art. 1. ad 4. Soncin. Iauell. & alios in 5. met.

ARTIC. IIII. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

Ariſtoteles explicat quantitatem ſub ratione menſuræ ad facilitatem.

AD primum ℞. ibi quæri, qua ratione quantitas diſtinguatur à cæteris prædicamentis ſecūdum Ariſtotelem; nam primo Tol. Burl. & alii negant quantitatem ibi conſiderari ſub ratione menſuræ. Alii verò cum Auer. Alber. & D. Thom. & Caiet. concedūt conſiderari ſub ratione menſuræ; non quia ratio menſuræ eſt ratio formalis quātitatis; ſed quia ſecundū illam rationem videbatur magis manifeſta, & vulgi captui accommodata ratio menſuræ; ideo per illam explicauit rationem prædicamenti Quantitatis, ſubſtantiæ; nam prior illa ratione eſt ratio, quia conſtituit ſubſtantiam diuiſibilem. Vnde patet ad Confir. nam explicat per menſuram, quia clarius apparet extenſio orationis, & præterea inductione probat, rationem menſuræ paſſiuæ eſſe rationem formalem quantitatis. Ad ſecundam multa dicta ſunt in quæſtione de numero prædicamētorum; nam benè inductione probat, quantitatem conſiderari, vt menſuram: ſed cur linea non conſtituit aliam ſpeciem, & ſimiliter aliæ qualitates, vt menſurant? alia ratio eſt; Quia non ex illa ratione menſuræ cōcipitur apud vulgum ſpecies noua entis, vt quando ſuperficies eſt locus ſubſtantiæ. Ariſtoteles autem diſtinguit has ſpecies quantitatis, & prædicamentorum ad vulgi ſenſum.

Hinc patet, cur 5. met. tex. 18. de multitudine, & magnitudine, quæ ſunt duæ ſpecies quātitatis probet magnitudinem eſſe quantitatem, quia eſt menſurabilis; & multitudinem quia numerabilis.

DVBIT.

DVBITATIO TERTIA,
An diuiſibilitas ſit ratio formalis Quantitatis.

ART. I. Opiniones Doctorum.

NOt. diuiſibilitatem dicere potentiam quaſi paſſiuam ad actum diuiſionis; hæc autem poteſt eſſe duplex, vna radicalis, & remota, quæ conſiſtit in pluralitate partium, ſeu vt alii, in extreitate partium, ſeu partibilitate, ſeu extenſione. Altera eſt proxima, quæ immediatè ordinatur ad actum diuiſionis, qui fit, vel per deſignationem mentis, vel per inſtrumentum corporeum, quo partes connexæ inter ſe ſeparantur per incompoſſibilitatem, quam habent cum inſtrumento diuiſiuo in eodem ſpatio. Quæſtio igitur non intelligitur de diuiſibilitate radicali, ſed de proxima, & formali.

Opinio affirmans D. Thom. Iauel. Soncin. Capriol. Ant. Andr.

Prima Opinio eſt dicentium rationem formalem Quantitatis eſſe diuiſibilitatem in partes eiuſdem rationis. ita eſt D. Thom. 5. met. lec. 15. Soncin. q. 21. Iauell. q. 20. Capr. 2. d. 3. q. 1. ad 11. & d. 19. q. 1. ad 2. cōtr. primā concl. & placuit Scoto in prædic. q. 17. & 5. met. q. 9. Ant. Andr. q. 1. de Quant. D. Thom. 1. d. 19. a. 1. ad primum, vbi æqualitatem ait ſequi quantitatem, quæ in diuiſibilitate conſiſtit. & d. 17. q. 3. a. 1.

Fund. ſumitur ex Ariſtotile 5. met. tex. 18. vbi Quantum definitur eſſe diuiſibile in ea, quæ inſunt. & Confir. Quia diſtinctio ſpecierum debet ſumi ex varijs differentijs contrahentibus rationem formalem generis; ſed quantitatis ſpecies inueſtigantur ex varia diuiſibilitate; nam multitudo dicitur, quod eſt diuiſibile in non continua; magnitudo verò in continua, & lineam ait eſſe diuiſibilem ſecundum longitudinem, & ſuperficiem ſecundum duas dimenſiones, & corpus ſecundum tres. Secundo, Quia illa dicitur ratio formalis, quæ illi primo conuenit ordine naturæ; ſed nulla ratio poteſt primo quantitati tribui, niſi diuiſibilitas; nam per quantitatem diuiſibilitas conuenit alijs, vt ſubſtantiæ, & accidentibus.

Iſti Auctores diſcrepant inter ſe circa diuiſibilitatem quantitatis.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam cum diuiſibilitas dupliciter accipi poſſit; primo, vt dicit ſeparabilitatem vnius partis ab alia. Secundo, vt dicit negationem vnius ab alia. Aliqui dicūt eſſe diuiſibilitatem primo modo acceptam; Alii ſecundo modo, vt Suar. diſp. 40. ſec. 4. quia diuiſibilitas idem eſt, ac extenſio, & extreitas partium; quia nihil eſt aliud partes eſſe extenſas, quam quod vna excludat aliam, vel non ſit alia: quare idem ſecundum rem ſignificatum eſt diuiſibilitas, & extenſio, & ſolum differunt ex nomine, ſecundum impoſitionis cauſam; Quia nomē diuiſibilitatis impoſitum eſt ex aptitudine ad diuiſionem realem, vel intellectualem; non ſic autem nomen extenſionis, ſed vtriq;

A nomini reſpondet pars extra partem; vnde diuiſibilitas ſumpta ſecundum omnia, quæ includit, vel connotat, eſt potius proprietas quantitatis, non quidem addens quantitati aliquam rem, vel modum realem diſtinctū, ſed connotans aliquid extrinſecum, vt dicitur de paſſionibus entis, ſed nomine proprietatis indicatur eſſentia, & radix illius; at nomen extenſionis ſumptum eſt ex ſituatione locali partium quantitatis; nam extenſum dicitur, quod habet partes extra partes reſpectu ſpatii: quare vtrumq; nomen ſumptum eſt ex aliqua proprietate. ſed maior eſt difficultas in explicanda hac extenſione, de

B qua infra.

Opinio negans Scotus Zerb. Dur. Ant. Andreas.

2. Opin. eſt negantium, ita Scot. 5. met. q. 9. Ant. Andr. q. 10. Niph. diſp. 9. Zerb. q. 4. & alii communiter, Dura. d. 34. q. 1. Conſie. 13. q. 1. ſect. 2. & 3. Soto in prædic. de quantitate, vbi Maſius, Murcia, Ruuius.

Primo probat Anton. Andr. Potentia, & actus ſunt eiuſdem generis; quia diuidunt omne ens; ſed actu diuidi non eſt eſſentiale quantitati; nam tunc omnis quantitas eſſet diuiſa; ergo neq; diuiſibilitas.

Sed hæc ratio primo falſum aſſumit, quod actus ſecundus ſit eiuſdem generis cum actu primo; nam diuiſio eſt motus localis; at po-

C tentia ad diuiſionem, vel eſt quantitas, vel qualitas. Secundo, malè colligit; nam ex eo quod ſint eiuſdem generis, non ſequitur, vtrumque eſſe de eſſentia eiuſdem, vt patet ex differentiis diuidentibus ens, quæ pertinent ad diuerſas eſſentias: imò ad diuerſa prædicamenta.

2. Probant alii; quia ſi diuiſibilitas eſſet formalis ratio quantitatis, conueniret omnibus ſpeciebus quantitatis; at non conuenit, nam numero cum habeat partes actu diuiſas, repugnat diuiſibilitas; ſicut enim non eſt quid per ſe vnū, & indiuiſum, ſed multa diuiſa, ita non eſt capax diuiſionis.

Sed R. numerum, vt habet rationem quātitatis accipi, vt quid vnum conſtantem ex

D pluribus vnitatibus in quas poteſt diuidi, ſed verè inter illas vnitates à parte rei eſt diuiſio, & ſolum vnitas eſt per intellectum colligentem vnitates in vnam ſpeciem, ſed de hac ratione infra.

3. Probat Scotus, quia diuiſibilitas eſt reſpectus, qui non poteſt eſſe de eſſentia abſoluti. Sed non habet vim; quia eſt reſpectus quidam traſcēdentalis, qui poteſt conuenire accidentibus abſolutis, vt patet, quia omne accidens tam abſolutum, quam reſpectiuum dicit ordinem ad ſubiectum. Secundo quia multi negant diuiſibilitatem addere ordinem ſupra quantitatem; quia quantitas nō

E habet diuiſibilitatem, niſi concomitanter; qua ratione illi conuenit potētia receptiua, & ſubſtentatiua aliorum accidētium, vt alibi oſtendimus; huiuſmodi enim potentiæ, quæ ſic concomitanter conueniunt rebus non habēt ſpecialem rationem entis diſtinctam à ſubiecto, cui conueniunt, ſed ſunt

idem

idem cum eſſentia ſubiecti, quod cum aliunde habeat ſuam eſſentiam ex ſua perfectione eſſentiali, ſeu imperfectione habent capacitatem, ſeu non repugnantiam aliquorum actuum.

ARTIC. II. *Opinio Auctoris.*

4 *Diuiſibilitas non eſt ratio formalis quantitatis.*

PRima concluſ. diuiſibilitas non eſt ratio Quantitatis. Probat Fonſec. Quia aptitudo ad diuiſionẽ conſequitur priorem rationem; nam ideo habet potentiam ad diuiſionem, quia componitur ex partibus, ſiue actu, ſiue potentia, vt infra patebit: vnde 6. phiſ. demonſtrat continuum eſſe diuiſibile, quia cõponitur ex partibus extenſis. Cõfir., Quia aptitudo ad diuiſionem in partes eiuſdem rationis conuenit etiam ſubſtantiæ, ratione partium entitatiuarũ; & qualitati ratione partium intenſiuarum; ergo diuiſibilitas conſequitur cõpoſitionem ex partibus: ſed ſicut in continuo eſt diuerſa diuiſibilitas, quam in aliis; ita conſtituetur per aliam rationem partium. Dices cum Soncin. non poteſt aſſignari prædicatũ, quod prius conueniat quantitati, quam diuiſibilitas; ergo ℞. diuiſibilitatem acceptam pro partibilitate, non habere aliquid prius in quantitate: at verò diuiſibilitas accepta pro proxima aptitudine ad actum diuiſionis habet aliquid prius ſcilicet partibilitatem, quæ dicitur extenſio.

5 *Diuiſibilitas, vt paſſio quantitatis prima.*

2. Concluſ. Diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis per inſtrumentum corporeum, eſt paſſio Quantitatis. Probat Ant. Andr., Quia conuenit omni Quantitati per ſe, & non primo modo; ergo ſecundo modo. maior probatur; quia illud conuenit per ſe, quod neceſſariò conuenit ab intrinſeco; ſed diuiſibilitas conuenit Quantitati ex intrinſeca eſſentia. ſ. ex pluralitate partium Quantitatis; ergo minor patet ex dictis; nam licet ſubſtantia habeat partes, tamen non habet hanc diuiſibilitatem per incompoſſibilitatem corporum, quare diuiſibilitas phyſica duo ſupponit primo pluralitatem partium: ſecundo extenſionem illarum localem, ortam ex incompoſſibilitate partium inter ſe, & cum alio quanto in eodem loco. Confir. ex 5. met. t. 18. vbi definitur quantitas per diuiſibilitatem tanquam per paſſionem, vt per illam explicet principium illius, quod conſtituit quantitatem. Confir. quia ſi quæratur cur quãtitas eſt diuiſibilis, ℞. quia habet partium diſtinctionem, in quo conuenit cũ ſubſtantia, & accidentibus materialibus. Si autem quæratur, cur ſit diuiſibilis per inſtrumentum corporeum? ℞. quia habet diſtinctionem partium, & inter ſe, & cum alia quantitate incompoſſibilium in eodem ſpatio: Quare exiſtimo, aduerſarios, nomine diuiſibilitatis non intellexiſſe proximam aptitudinem ad diuiſionem, ſed radicalem, vt patet ex Capreolo, qui docet, diuiſibilitatẽ non eſſe de eſſentia quantitatis, vt dicit ſepa-

A rationem vnius partis ab alio, ſed vt dicit negationem vnius rei ab alia, ex quo patet, diuiſibilitatem per inſtrumentũ corporeum non eſſe primam paſſionẽ ſimpliciter, quia illam præcedit impenetrabilitas, ſed eſſe primam inter poſitas ab Ariſtotile in prædicamentis.

3. Concluſ. Diuiſibilitas eſt prima paſſio quantitatis; Probatur nam in prædicamentis. quantitati quatuor tribuunt paſſiones; ſed omnes ſupponunt diuiſibilitatem; nam primo finitas, & infinitas, quæ conueniunt Quantitati ex 1. phyſ. 15. & 35. ſupponunt diuiſibilitatem; finitas enim & infinitas, con- 6

B ueniunt illi, quod debet finiri; hoc autem eſt diuiſibile. Secundo, æqualitas, & inæqualitas ſupponit finitatem, vel infinitatem, & hanc ſupponit ratio menſuræ 10. met. t. 2. quia omnis menſura eſt æqualis, vel inæqualis; ergo omnes ſupponunt diuiſibilitatem. Sed de his fusè dixi in logica tr. 14. q. vlt.

Dices: Cuius eſt potẽtia, eius eſt actus lib. 1. de gener. c. 1. & ideo actus non deſtruit, ſed perficit potentiam: ſed diuiſio non poteſt per ſe competere omni continuo, quia eſt actus deſtruens continuum, cum poſt diuiſionem non maneat continuum, ſed diſcontinuum; at actus deſtruens rem, non po-

C teſt connaturaliter conuenire rei, ſed potius ab extrinſeco nõ conferente vim paſſo, atque adeo violenter.

Confir. Quia ſequeretur, Diuidi, naturaliter conuenire quantitati; & ita figuræ inciſionis fierent in materia naturaliter, Quia diuidens continuum haberet materiam in potentia naturali ad formam; quam inducit.

Solutio Scoti.

Reſp. ex hoc argumento non tam probari, diuiſibilitatem non eſſe de eſſentia, quam non conuenire quantitati, cũ illi repugnet actus diuiſionis: Quare ℞. Scot. loc. cit. ex 3. phyſicor. tex. 11. duplicem eſſe potentiam; vnam quæ eſt tantum ante actum, ac

D incompoſſibilis cum actu, vt eſt corruptibilitas reſpectu corruptionis; nam adueniente corruptione, vt deſtruitur ſubiectum, ita & potentia ad corruptionem; vnde ſi ſubiectum determinaret ſibi eſſentialiter illam potentiam, actus non poſſet illi conuenire. Aliam potentiam, quæ non eſt tantum ante actum, ſed compoſſibilis cum actu; vt riſibilitas reſpectu riſus: diuiſibilitas autem eſt potentia primi generis: vnde propoſitio illa. *Cuius eſt potentia, eius eſt actus*, intelligitur, vel ſucceſſiuè reſpectu potentiæ primi generis; vel ſimul reſpetu potentiæ ſecundi generis.

Not. places. *Solutio Auctoris.*

E Sed contra. Quia ſi ſubiectum connaturaliter exigit potẽtiam, cõnaturaliter etiam exiget actum, quia potentia ordinatur ad actum, atque adeo connaturaliter res exigeret ſui corruptionem; quare ℞. hunc actum non eſſe connaturalem rei ex primaria intentione naturæ, ſed ſecundaria, per neceſſariam concomitantiam, at quod ſic conuenit, non indiget connaturalitate, ſed ſatis eſt capaci-

capacitas cum in differentia, ſeu non repugnantia. Ad Confir. patet ex dictis, figuram inciſionis non conuenire naturaliter ex primaria intentione naturæ, ſed ſecundaria, & per comitantiam; vnde poteſt dici potius indifferens, ſeu per non repugnantiam.

4. Concluſ. Hæc aptitudo non addit quantitati aliquam entitatem, vel modum ex natura rei per ſua intrinſeca diſtinctū à quantitate, ſed eſt diſtincta ratione extrinſeci cōnotati; Probatur nam concipitur cum ordine ad potentiam diuidentem, & actum diuiſionis; at quod hac ratione conuenit, habet rationem paſſionis, vt patet ex paſſionibus entis, quæ non diſtinguuntur intrinſecè ab ente, ſed ratione connotati.

DVBITATIO QVARTA, *An extenſio ſit ratio formalis Quantitatis, & qua ratione.*

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus Quantitatis.*

1 *Extēſio duplex eſt ſumenda.* PRimo Not. ex Capr. 2. d. 18. q. 1. a. 3. ad 1. Adami contr. primam concluſionē extenſionem accipi poſſe tripliciter: Primo pro principio formali, quo partes ſubſtātiæ aptæ ſunt ſtare adinuicem, & habere poſitionem, & ſitum in loco, quæ poteſt dici extenſio radicalis. Secundo, pro extenſione formali, quæ eſt actus talis principii; nam ſicut quælibet forma dat aliquod eſſe ſubiecto ſuo; ita & quantitas: quod eſſe eſt extenſio quædam diſtincta à quātitate, & à ſubiecto. Tertio, pro relatione, quæ conſequitur quātitatem, & vltimatum effectum illius, per quam vna pars ſubſtantiæ denominatur diſtans ab alia; & vnum quantum ab alio, cum poſitione, & ſitu earundem partiū in loco.

2. Not. extenſionem radicalem eſſe quid abſolutum pertinens ad genus quantitatis; dicitur ab aliis capacitas, vel quantitas continua, & ſimiliter extenſio formalis eſt quid abſolutum, ſed pertinens ad genus quantitatis reductiuè, ſicut eſſe reducitur ad genus eſſentiæ. At verò extenſio relatiua pertinet vel ad ſitum, vel ad poſitionem, vel potius ad prædicamentum relationis.

3. Not. extenſionem formalem, ſicut eſt effectus quantitatis, ita non poſſe eſſe de eſſentia quantitatis; quia effectus non eſt de eſſentia ſuæ cauſæ. Quare videndum eſt, quæ nam extenſio ſit de eſſentia quātitatis. Et ratio difficultatis eſt; nam cum cauſa formalis non ſit ſeparabilis ab effectu formali, dum informat ſubiectum, & ex Theologia conſtet, extenſionem formalem non ſolum ſeparari à quantitate ſecundum ſe, ſed etiam à quantitate, vt informat ſubiectum; vnde humanitas Chriſti in Euchariſtia, licet ſit quanta, non tamen habet diſtinctionem illam formalem, cum ibi ſit modo indiuiſibili: Ideo talis extenſio non poterit dici effectus formalis quantitatis: quare effectus formalis quantitatis, debet poni alia extenſio. ſ. radicalis, quæ debet eſſe partibilitas, ſeu pluralitas partium; vnde fit, vt hæc pluralitas partium non ſit de eſſentia quantitatis, quia cauſatur ab eſſentia quantitatis, effectus autem non eſt ratio formalis ſuæ cauſæ. Neq; dicas eſſentiam quantitatis conſiſtere in pluralitate partium non quomodocunque, ſed extra ſe inuicem poſitarum; nam ex Euchariſtia conſtat, non ſolum ipſam humanitatē, ſed etiam ipſam quantitatem eſſe ibi modo indiuiſibili; at quod eſt modo indiuiſibili, non habet partes extra ſe poſitas. Quare manet, vt pluralitas partium non ſit de ratione formali quantitatis.

4. Notandum extenſionem ex parte cauſæ poſſe diuidi in entitatiuam, & quantitatiuam, ſeu molis. Entitatiua dicitur, quæ oritur ex natura entitatis, quæ dicitur extendi, & conſiſtit in pluralitate partium integrantium, quarum diſtinguitur ab alia, quantitatiua dicitur, quæ oritur ex natura quantitatis, ſiue in ipſa quantitate, ſiue in re connexa cum quantitate, & conſiſtit in pluralitate partium, quarum, vna ex natura ſua eſt in compoſſibilis cum alia reſpectu eiuſdem loci; vnde fit, vt connaturaliter vna ſit extra aliam, non ſolum extrehitate diſtinctionis, ſed etiam extrehitate locali, & ſituali: diſtinguuntur autem hæ duæ extenſiones, quod entitatiua ita eſt propria entitatis, & partium illius, vt per eam extenſionem nō poſſint alia extendi; at per quantitatiuam non ſolum extenduntur partes quantitatis, ſed etiam ſubiectū, quod informatur per illam, & alia accidentia cum quantitate connexa. Secundo, Quia extenſio entitatiua ex ſe poteſt eſſe in puncto; at non ſic quantitatiua; niſi miraculosè; vnde partes intēſionis, quæ poſſunt dici partes entitatiuæ, connaturaliter poſſunt eſſe in puncto, & in ſubiecto indiuiſibili. Tertio, entitatiua extenſio conuenit omni enti materiali ex natura ipſius, nec eſt determinata ad certum prædicamentum, ſed eſt traſcendens; at quantitatiua pertinet ad certum prædicamentum. 3 *Extenſio diuiditur in entitatiuam, & quantitatiuam.*

5. Not. duos eſſe modos inueſtigandi rationes formales rerum; primus ex prædicatis, quæ conueniunt rei, nam illud prædicatum eſt eſſentiale, quod ita conuenit rei, vt nō habeat in re aliquid prius à quo oriatur, ſiue à parte rei, ſiue ex modo concipiendi; nam illud prædicatum non poteſt habere rationem paſſionis, quia paſſio habet cauſam in ſubiecto, à qua oritur: neque poteſt habere rationem accidentis; ſiue quia hoc conuenit contingenter; illud autē prædicatum conuenit neceſſario; ſiue accidens ſupponit rem, cui accidit, atque adeo non poteſt eſſe primum prædicatum; & quoniam huiuſmodi prædicata, alia ſunt generica, alia differentialia; ideo ad cognoſcendum, cuiuſmodi ſit prædicatum, vtendum eſt regula Ariſtotelis tradita in 2. poſter. c. 8. vt ſcilicet videatur, an illud prædicatum conueniat aliis, an verò 4 *Ratio formalis rerum, dupliciter inueſtigatur.*

de

nulli alteri; nam ſi alteri non conuenit habet rationem differentiæ, ſeu formalitatis, quam de re inquirimus, & hac ratione probauimus, rationem menſuræ, vel diuiſibilitatis non eſſe rationem formalem Quantitatis, ſed paſſiones.

Alter modus ſumitur ex effectis; nam cũ habetur proprius effectus alicuius rei, illud erit rõ formalis rei, quod eſt principiũ illius effectus. Quod ſi effectus non ſit proprius, ſed poteſt oriri etiam ab aliis ſine tali re, tũc principium illius poterit quidem eſſe de eſſentia rei, non tamen tanquam ratio formalis, ſed potius generica. Et hinc orta eſt tota controuerſia inter Doctores circa rationem formalem Quantitatis; nam Thomiſtæ cum Sonc.in.q.19. putantes, ſubſtantiã nullas habere ex ſe partes eiuſdem rationis, atq; adeo ex ſe non habere vnam partem diſtantem ſitualiter ab alia, ſed vtramq; rationem cauſari in ſubſtantia à Quantitate, tanquam effectus proprius quantitatis, primum quidem, inſeparabiliter, Secundum verò, ſeparabiliter; merito dixerunt, rationẽ formalem quantitatis conſiſtere in partibilitate, ſeu extenſione, vnde oritur diſtantia ſitualis partium inter ſe. At verò aliqui, qui putant, ſubſtantiam habere ex ſe partes ſuas entitatiuas, ſiue vt dicunt diſtinctionem vnius ab alia cum confuſione; ſiue vt dicunt diſtinctionem cum extreitate, negant, rationem formalem quantitatis conſiſtere in partibilitate, ſeu in principio cõmunicandi partes; vnde ex alio effectu quantitatis inquirunt rationem formalẽ illius; vnde alii dicunt, effectum proprium quantitatis eſſe, tribuere partes extenſas in ordine ad totum, ex quo connaturaliter oritur extenſio in ordine ad locum, vt Fonſeca, & Venetus, & videtur communis. At alii, qui putant, ſubſtãtiam ex natura ſua non ſolum habere partes diſtinctas, ſed extenſas in ordine ad totum, dicunt, effectum proprium quantitatis, eſſe, cauſare, ſeu communicare partibus ſubſtantiæ impenetrabilitatem in ordine ad locum in actu primo, ex quo oritur actus ſecundus actualis impenetrationis; & hinc oritur coextenſio, ſeu commenſuratio ad locum, pro quorum intelligentia: Ita Suar.loc.cit. & tom.3.in 3.p.diſp.48.ſec.1.

Extenſio altera in ordine ad ſe, altera ad locum.

5 Not.6. duplicẽ poni à Doctoribus extenſionem; vnam in ordine ad ſe, ſeu ad totum; alteram in ordine ad locum; quæ nõ eodem modo ab omnibus explicatur; nam aliqui dicunt, extenſionem in ordine ad ſe conſiſtere in diſtinctione partium integrantium, quarum vna ſit extra aliam, & cum ordine quodam inter ſe connexæ; vt v.g. in Corpore Chriſti exiſtente in Euchariſtia: eſt extenſio partium in ordine ad ſe, quatenus pars materiæ, quæ eſt in capite, eſt immediatè connexa cum materia, quæ eſt in collo, & non cum materia, quæ eſt in pede: contra verò, pars materiæ, quæ eſt in pede, eſt immediatè connexa cũ parte materiæ, quæ eſt A in crure, & ſic conſequenter: at verò extenſio in ordine ad locum dicit commenſurationem cum loco, vt totum toti loco reſpondeat, pars parti, quam extenſionẽ non habet Chriſtus in Euchariſtia, vnde patet, illas extenſiones eſſe inter ſe diſtinctas.

Alii verò ponunt tres extenſiones, vnam in ſe, per quam res habet partes inter ſe diſtinctas, ſiue vnitas confuſo modo, ſiue cum ordine, & continuatione, quæ conuenit omni ſubſtantiæ, & accidenti materiali, vt diſtinguuntur ab ente immateriali, & ſpirituali; alteram in ordine ad totum, quæ vltra diſtinctionem partium dicit vnionem illarum B inter ſe continuatam; ita vt vna pars vniatur immediatè vni, & mediante illa vniatur aliis, in quo diſtinguitur à prima extẽſione, per quam quælibet pars poteſt eſſe vnita immediatè cuilibet parti. Tertia eſt in ordine ad locum, per quam res circumſcriptiuè eſt occupatiua loci, ita vt vna pars reſpondeat vni parti loci, & altera alteri, & totum toti; quod dupliciter contingere poteſt; primo cum naturali compoſſibilitate non ſolum partium in eodem loco, ſed etiam aliorum entium; & ita conuenit ſubſtantiæ, & qualitatibus corporalibus. Secundo, cum naturali in compoſſibilitate non ſolum partium C eiuſdem rei, ſed etiam aliarum rerũ eiuſdem rationis, & ita conuenit quantitati, quæ ita eſt occupatiua loci, vt non ſolum naturaliter eius partes ſe inuicem excludant ab eodem loco, vnde dicuntur impenetrabiles, ſed etiam excludunt aliam ſimilem quantitatem ab eodem loco; vnde fit, vt ſit impenetrabilis cum alia quantitate; imò reddit omnia illa, quæ ſunt cum quantitate connexa, ſiue vt ſubiectum, ſiue vt formam, ſiue concomitanter, impenetrabilia cum aliis rebus quantis. Quomodo autem alia reddantur impenetrabilia per quantitatem, primario, vel ſecundario, dicetur infra.

D Dices, cur dicatur extenſio in ſe, & in ordine ad totum, cum omnis extenſio dicat extreitatem vnius partis à loco alterius.

℞. extẽſionẽ ex primæua ſignificatione ſignificare extreitatẽ localẽ, tamen hinc proportionaliter ſignificat etiam extreitatem entitatiuam; quam proportionem explicat Albert.loc.cit.his verbis: *Adhuc autẽ ſicut iuxta, & citra, & infra dicunt differentiam poſitionis partium in toto; ita dicunt differentiam poſitionis & ſitus intus, & extra; vnde impoſſibile eſt,* inquit, *imaginari partem in parte, niſi intra dicat aliquam poſitionis differentiam.*

E

ART. II. Opiniones Doctorum.

Opinio negans partes in quantitate.

6 PRima Opinio eſt dicentium, quantitatem ſecundum ſuam eſſentiam carere partibus, atque adeo extenſione; quia extenſio dicit partes extra ſe poſitas: ſed eius rationem formalem conſiſtere in principio, quo alia habent partes, ſiue ſint accidentia, ſiue ſubſtantia.

Hi

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui volunt, extenſionem ſe habere, vt modum quendam Quantitatis; ſicut figura eſt modus extenſionis. Quod probant ex eo, quod eadem quantitas numero inuariata ſecundum eſſentiam, nunc fit magis extenſa, nūc minus per rarefactionem, & condēſationē; idq; non ſolum per extenſionem localem, ſed etiam per extenſionem priorem; nam partes Corporis Chriſti in Euchareſtia, aliæ ſunt rariores, aliæ denſiores; & tamen ōes habet ſimilē modum eſſendi indiuiſibilē in ordine ad locum, atque adeo caret extenſione locali.

Confir. Quia determinatum ens habet determinatam eſſentiam: ſed quantitas non determinat ſibi aliquam extenſionem; quia eadem numero poteſt eſſe cū hac, vel cum illa extenſione ex vi rarefactionis, & condenſationis. Ita aliqui ex noſtris antiquioribus, quos ſequitur Areſius 1. de gen. cap. 5. diſp. 4. q. 35. ſec. 4. vbi ait, extenſionē eſſe modū, nō ſolum quantitatis, ſed etiam ſubſtantiæ, & accidentium materialium; quia, vnam partem eſſe extra aliam, non ſignificat aliud, quam modum ſe habendi partium; ſicut eſſe vnam intra aliam eſt etiam modus eſſendi.

Alii verò volunt, rationē formalem quantitatis eſſe ipſam partibilitatē, ſeu rationem qua pars denominatur pars. Ita Aureol. apud Capr. in 2. d. 2. q. 10. arg. contr. primam concluſ. §. ſciendum vlterius. & d. 18. a. 2. arg. contr. ſecūdam concluſ. & docet Aureol. in 2. d. 2. q. 1. art. 2. ad 3. vbi comparans tempus cum quantitate, ait, tempus propriè non habere partes, ſed eſſe formaliter ipſam ſucceſſionem partium motus, ſicut quantitas in abſtracto non habet partes, ſed eſt ipſa partibilitas habentis partes; nam in omni quod habet partes, aliud eſt entitas, quæ dicitur pars, aliud ipſa partibilitas, à qua denominatur pars; licet intellectus aliquando in huiuſmodi formis non aduertat diſtinctionem inter formam abſtractā, & concretum; vnde in huiuſmodi formis licet concretū denominet abſtractum; hoc autem oritur ex eo, quod intellectus non poteſt concipere formam in abſtracto, quin concipiat aliquo modo ſubiectum, vt patet ex conceptione lineæ, per quam, videtur ſibi concipere puram quantitatem, cum tamen concipiat ipſum lineatum, quod eſt aliud à lineatione, quæ eſt pura quantitas; ſicut aliud eſt corporeitas, aliud corpus, quod habet corporeitatem. Et hinc infert, quod licet tempus formaliter non ſit, niſi ſucceſſio rerum ſibi ſuccedentiū, tamen quandoq. recipit denominationem in concreto; vnde dicimus tempus eſſe ſucceſſiuum, & continuum, quia non poteſt concipi ſucceſſio ſine ſuccedēte.

7 *Opinio affirmans extenſionem eſſe de eſſentia quantitatis, non autē tantam.*

2. Opin. eſt dicentium, extenſionem eſſe rationem formalem Quātitatis, non autem tantam, vel tantam extenſionem, ſed hanc eſſe tantam, vel tantam quantitatem materialiter. Citatur Gregor. in 1. d. 17. q. 4. a. 2. A ad 12. & in 2. d. 12. q. 2. a. 1. conc. 2. Pompon. tr. de augumen. c. 7. Tribuitur ab aliquibus Capr. in 1. d. 17. & in 2. d. 17. q. 1. conc. 4. ad arg. cōtra illam, & Burl. 4. phyſ. tex. 84. quod dicant extenſionem accipi poſſe dupliciter; primo vt dicit rationem partium, & ita eſſe de eſſentia Quantitatis. Secundo, vt dicit tot, & tot partes; & ita non eſſe quātitatem, ſed tātitatem, quam negant eſſe de eſſentia quantitatis, ſed eſſe modum illius: quam tantitatem, aiunt, nunquam addi quantitati, niſi quando additur noua pars materiæ; & hunc modum, ſeu tantitatem dicunt variari in rarefactione, & condenſatione.

B Fundamentū ſumitur ex eo, quod extenſio diſtinguatur à tantitate; nam quantitas non poteſt eſſe ſine extenſione, ſiue ſit extra ſubiectum, ſiue in ſubiecto, cui formaliter communicat extenſionem, ſed tanta, vel tanta extenſio non eſt de eſſentia; cum quantitas poſſit eſſe maior, & minor in infinitum ſeruata eſſentia; vnde quantitas, quæ debet dare extenſionem, & partes, non pōt cōcipi ſine partibus, licet poſſit concipi ſine tot, vel tot; tātitas autē dicit tot, vel tot partes; vnde extenſio eſt aliquid indeterminatum, determinatur autem per tātitatem; quæ tantitas differt à totitate; nam totitas C dicit numerum quemdam partium, vt diſcretarum; tantitas verò, eſt principium illarum partium, quatenus ſcilicet illæ ſumuntur, vt efficientes vnum continuum: & hæc tantitas licet non ſit de eſſentia; eſt tamen materialitas quantitatis; nam eſt multiplicatio materialis entitatis quantitatis; vt enim extenſio dicit ſimpliciter partes; ita tantitas tot, vel tot partes: quod ex intenſione qualitatis, rectè explicari poteſt; intenſio enim non eſt modus extrinſecus qualitatis, ſed eſt multiplicatio materialis entitatis qualitatis; ita etiā & tātitas eſt multiplicatio materialis entitatis quātitatis: Quare, cū ad quantitatē, non ſolū pertineat eſſentia ipſius, ſed etiam entitas, quæ eſt materia eſſentiæ, tantitas D debet dici ipſa quantitas; & quia quælibet res ratione ſuæ indiuiduationis habet aliquam determinationē in ſua entitate, quam non habet ratione ſpeciei; ideo quantitas ratione indiuiduationis determinatur ad tantam, vel tantam entitatem; vnde tanta quantitas non dicit eſſentiam quantitatis præciſè, ſed hanc quantitatem in particulari determinatam ex ſua ſucceſſione. Quæ opinio videtur coincidere cum opinione diſtinguentium quantitatem interminatam à terminata, quod interminata dicat ſimpliciter extenſionē; terminata verò dicat tantam, vel tantam extēſionem, vt fuſè Auerroiſtæ, E quos impugnant acriter Thomiſtæ.

3. Opinio eſt dicentium, rationē formalem quantitatis eſſe extenſionem, quæ explicatur per extreitatem partium, eſt communis, vt patet ex Auctoribus citatis ſuperiori dubitatione: & probat Fonſeca; Quia, hæc eſt communis omni ſpeciei quantitatis tam 8 *Alij eſſentiam quantitatis ponunt in extreitate partium.*

ſucceſſiuæ,

quam permanenti, tam continuæ, quam diſcretæ; & eſt prima radix omniũ prædicatorum, quæ cõueniunt quantitati, vt patet ex dictis. Solum obiici põt, quod numerus non videatur quantitas extenſa; ſed potius multitudo. Verum facilè ℞. numero cõuenire extẽſionẽ, vt ſignificat partiũ diſtinctionem, & eorum extrẽitatem, quia vna vnitas non eſt alia, imò eſt extra aliã, etiam in ordine ad locum in actu primo; nam licet numerus traſcendentalis conſtans ex vnitatibus rerũ indiuiſibilium, poſſit eſſe in puncto, vt numerus Angelorum; tamen numerus prædicamẽtalis non ita; quia cõſtat ex vnitatibus quantitatiuis; vnde Ariſt. dixit numerum cauſari ex diuiſione continui.

9 *Numerus habet extẽſionem aliqualem.*

Diſcrepant auctores huius ſententiæ.

Hi tamen inter ſe diuiſi sũt. nam aliqui volunt, omnẽ extenſionem, ſiue quantitatiuã, ſiue entitatiuã, ita pertinere ad quãtitatẽ, vt ſit quantitatis, vel ratio formalis, vel effectus formalis; vnde præciſa quantitate à qualibet entitate ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali nullam in illis remanere rõem partium integrãtium non ſolum in ordine ad locũ, ſed neq; in ordine ad ſe; & licet ſubſtantia, vt ſic ſit prior quantitate; tamen vt habet partes, eſt poſterior quãtitate. Ita Capr. in 2. d. 18. q. 1. qui hac rõe ſoluit argumentũ Occhami negantis diſtinctionẽ ſubſtantiæ à quantitate, vt infra, quod ablata quantitate à ſubſtantia illam fieri punctualẽ, & indiuiſibilem; nõ quidem per motũ localẽ partium ad punctũ, ſed per ablationẽ rõis formalis ſine qua non põt conſeruari effectus formalis, cuiuſmodi eſt pluralitas, & diuiſibilitas partiũ integrantiũ, & fusè d. 19. q. vnic. a. 2. & 4. d. 12. q. 1. ad 2. Aureol. Sequitur Sõcin. 5. met. q. 19. vnde q. 22. ait implicare materiã conſeruari ſine quantitate, Niph. diſp. 9. c. 3. Ferr. 1. phyſ. q. 4. Tolet. q. 5. Alb. tr. 2. c. 4. Iand. q. 9. Hier. Pla. c. 2. q. 2. Bagn. 1. de gen. c. 4. q. 6. Heru. quodl. 1. q. 15. & quodl. 8. q. 10. Iauel. 7. met. q. 1. Sot. c. de quãt. in logic. q. 2. Caiet. 1. p. q. 51. a. 1. Dur. 1. d. 3. q. 1. & ſumi põt à D. Th. 2. d. 3. q. 1. a. 1. & 4. cõtra gẽt. c. 65. dũ ait ſubſtantiã remota quãtitate eſſe omnino indiuiſibilẽ; nec diſſentit Vaſq. t. 1. in 3. p. diſp. 190. n. 25. eo quod habere partes extenſas ſit effectus formalis quantitatis, vt eſſe album albedinis. Niger. in clypeo p. 2. q. 17.

Alii verò negant, quamcunq; extenſionẽ eſſe rõem formalem, vel effectum quantitatis; nam ſubſtantia, & qualitates materiales habent ſuas proprias extẽſiones independenter à quantitate, ſed extenſionem propriam quantitatis eſſe extenſionẽ molis, quæ conſiſtit in pluralitate partiũ ex natura ſua incompoſſibiliũ in eodẽ ſpatio in actu primo. Ita videtur sẽtire Fõſec. 5. met. c. 13. q. 1. ſec. 4. ad 3. dum ait, extẽſionẽ partiũ in toto ita eſſe eſſentiale continuo permanenti, vt per nullã potentiã poſſit ab illa ſeparari, & q. 2. ſec. 3. vbi ait, ſubſtantiam prius natura, quam ſit quanta, habere partes integrantes, non tamen habere partes extenſionis, ideſt habere

A partem, & partem; non tamen partem extra partem; Sequuntur Conimb. 1. phyſ. c. 2. q. 2. ar. 3. Ruuius c. 3. q. 3. fusè Suar. diſp. 40. met. ſec. 4. Mendoz diſp. 13. ſec. 4.

Hanc docuerunt ex antiquioribus Scotus 2. d. 12. q. 1. & licet in 4. d. 12. q. 2. §. hic sũt ad tertium dicat, qualitatẽ ſine quantitate eſſe incorpoream ſecundum quid, quia indiuiſibilis actu; tamen ibi dicit eſſe diuiſibilem potentia remota, vel aptitudine, Maior. 4. d. 12. q. 1. vbi Baſſol. q. 1. Fraccaſt. dialog. de an. q. de immort. an. Ægid. Theor. 30. Ven. in ſum. met. c. 12. & 13. Canon. 1. phyſ. q. 9. dub. 3. Io. de Magiſt. q. 6. Thien. q. 8. Zerb. 5. met.

B q. 13. §. Propter ſecundum. Ex Scot. in 5. met. & Burl. in prædicamentis, Quia quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati; atque adeo continet in ſe eſſe effectus: ſed diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis conſequitur eſſentiam quantitatis, & hæc cauſatur ab eſſentia materiæ, ergo diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis, prius continetur in eſſentia materiæ. Confir. Quia ſubſtantia remota quantitate, habet eaſdem partes ſubſtantiales, quas prius habebat, cum nulla earum ſit corrupta, nec vna in aliam conuerſa: ſed materia prius habebat partes eiuſdem rationis, cũ alia pars ſit in capite, alia in pede, &c.

C ergo nunc etiam habet eaſdem partes. Confir. 2. Quia ſi ſubſtantia non habet ex natura ſua huiuſmodi partes ſubſtantiales, non poſſet illas habere à quantitate; quia licet quantitas poſſit tribuere ſubſtantiæ eſſe quoddam accidentale; non tamen poteſt illi tribuere eſſe ſubſtantiale: at huiuſmodi partes pertinent ad eſſe ſubſtantiale materiæ; quia ſicut ex natura ſua exigit eſſe ſubiectum diuerſarum partium quãtitatis, & formarũ; ita ex natura ſua exigit habere diſtinctas partes.

2. Inter hos Doctores eſt aliud diſcrimen; nam Fonſeca, & Venet. concedunt materiæ ex natura ſua habere partes; non tamen habere illas extenſas, ſeu partem extra partem; Quia huiuſmodi extenſio eſſet vera quanti-

D tas: ſed illas partes eſſe confuſas, & ſine vllo ordine, ſiue in ordine ad locum, ſiue in ordine ad totum; ſed hunc ordinem habere per quantitatẽ: quod nihil aliud eſt, quam vnam eſſe extra aliam. Neq; id mirũ; Quia etiam qualitas habet partes intenſionis, & tamen nullũ habent ordinẽ in ſubiecto ſiue extenſionis, cũ omnes ſint in eadẽ parte ſubiecti, ſiue perfectionis, cũ vna nõ ſit alia perfectior nec alia aliã informet, ſed omnes ſunt æq; perfectæ, & immediatè ſubiectũ informãt.

E At verò alii dicunt, ſubſtantiam remota quantitate non ſolũ habere partes inter ſe diſtinctas, ſed etiã extenſas, penetrabiles tamen cũ omni alia entitate. Ita Burl. 1. phyſ. tex. 15. & probat, Quia Deus poſſet cõſeruare ſubſtantiã in eodẽ loco, corrupta quãtitate, cũ ſit quid prius. Tatar. 1. phyſ. c. 2. q. 3. vbi ait, ſi quãtitas à ſubſtantia materiali ſepararetur, ipſa haberet partes extra partes, vt ly (extra) reſpicit partes ſubſtãtiales ipſi9 materiæ,

licet nō vt recipit partes loci circūſcribētis, & vna pars diſtaret ab al ia, diſtantia præſentialitatis. Videtur Io. de Magiſtr. loc. cit. vbi dicit, primo, habere partes ſubſtātiales, & entitatiuas. 2. Secluſa quanti tate, materiā nō habere partes extenſas, & quantitatiuas. 3. Materiā non habere extenſionē à ſe, ſed à quantitate, habere tamen extendibilitatē formaliter à ſe diſtinctā. 4. Præciſa quantitate diſtincta realiter, vnam partem materiæ eſſe extra aliam præſentialiter: vnde ſubdit, quod ſeparata à quantitate, non mutantur partes materiæ à ſuis locis. Fusè Suar. loc. cit. quē ſequitur Hurt. & Arſ. loc. ci. vbi negat materiā, & formā extendi formaliter per quātitatē, quia non pōt aliqua res modificari formaliter per modū ſibi non identificatū; ſicut nemo pōt ſedere per ſeſſionem alterius: vnde vna pars materiæ eſt extra aliā formaliter per ſuā entitatē, quæ ſeparata à quantitate per diuinā potentiam non neceſſario redigeretur in punctum; & pro hac opin. adducit Conimbr. in 1. de gen. c. 5. q. 27. Eandem docuit Sot. in præd. c. de quant. q. 2. ad 1. vbi ait: ſi Deus ſepararet quantitatē à ſubſtantia, partes ſubſtantiæ manſuras in eodē ſitu. 3. Inter has eſt etiam aliud diſcrimen, quod Sotus velit id partes habituras beneficio Dei. Supplente Deo per miraculum vicē quantitatis, ſequitur Molin. 1. p. q. 52. a. 1. mēb. 5. ſed hi falluntur, nā ſi huiuſmodi extēſio eſt effectus quātitatis, non poſſet fieri à Deo ſine quantitate, quia Deus nō pōt ſupplere cauſā formalē quoad effectū primariū, neq; quoad effectū ſecūdariū, qui eſſētialiter ſupponit primariū.

At alii exiſtimant partes ſubſtantiæ ex natura ſua; præciſo alio miraculo, remanſuras in eodem ſpatio, quia partes illæ entitatiuè cum habeant inter ſe vnionem ordinatam ex natura ſua petuat eſſe in tanto ſpatio.

Sed alii dicūt partes illas ex natura ſua nō magis vendicare ſibi locū punctualē; quam extenſū, ſed occupare illud ſpatiū, In quo ex vi agentis ponuntur, nam formaliter occupant ſpatiū per præſentiā, quam producitur in illis ab aliquo agente; Neque tamen eſſe ſuperfluam quantitatem, quia quantitas tribuit materiæ extenſionē diuerſæ rationis; nā per propriam extenſionē materia nō eſt capax actionis agentis naturalis, neq; accidentiū, neq; eſt impenetrabilis, quæ omnia habet ex vi quātitatis, nō quidē in actu ſecundo, quia hæc munera in actu ſecūdo, ſūt potius effectus formalis ſecūdarius quātitatis, cū ſint à qūtitate ſeparabilia; ſed in actu primo; vnde rō formalis quātitatis eſt ꝑfectio, per quam eſt cōſtitutiua ſubſtantiæ in actu primo, vt ſit apta ad hæc munera. Ita communiter Doctores 3. ſententiæ.

ART. III. In quo probatur partibilitatem entitatiuam non eſſe rationem formalem ſpecificam quantitatis; licet in illa includatur.

PRima Concl. Ratio formalis quantitatis nō cōſiſtit in partibilitate entitatiua, ſeu

A in extenſione, vt dicit partiū integrantiū diſtinctionē. Eſt cōtra Thomiſtas. Probatur, Quia rō formalis vnius ſpeciei non pōt eſſentialiter cōuenire alteri ſpeciei, licet poſſit accidentaliter: ſed partibilitas, ſeu extenſio, vt dicit partiū integrantium diſtinctionē conuenit ſubſtantiæ ex natura ſua, præciſa quantitate ſuperaddita: ergo, &c. Minor probatur à Canonico: Primo, Quia res non pōt diſtingui ab alia entitate, niſi per propriam entitatē; quia vnūquodq. per id; quod eſt ens, diſtinguitur ab alio, nam vt per ſuā entitatem eſt vna traſcendentaliter, ita diſtinguitur à quocunque alio, quia vnū eſt id, quod eſt in

11 *Partibilitas entitatiua, ſeu extenſio nō ſit ratio formalis quantitatis.*

B diuiſū in ſe, & diuiſū à quocunq; alio; Tū 2. quia rem eſſe diſtinctā, non eſt aliud, quam hanc rē eſſe hanc, & illam eſſe illā, nam omnibus, aliis præciſis ſufficienter fundatur diſtinctio, i. negatio vnius ab alia. Tū 3. Quia ſi res diſtinguitur ab alia per aliam entitatē, petitur per quid diſtinguitur ab illa tertia entitate; quare vel procedendū in infinitū, vel ſiſtendū in entitate, quæ per ſe ipſam diſtinguitur ab alia, vt v.g. ſi res quanta diſtinguitur ab alia per quantitatē, ab ipſa quantitate per quid diſtinguitur? non certè per quātitatē, quia eſt extremū, à quo diſtinguitur, &c. ergo debet dari aliud diſtinctiuū, hoc autem

C nō pōt eſſe, niſi rō formalis vtriuſq; extremi diſtincta. Reſponderi poſſet, quātitatē diſtingui ſe ipſa à partibus ſubſtantiæ, qui ex ſe habet ſitū, & poſitionem; partes verò diſtinctæ ſubſtantiæ diſtingūtur à quantitate per eſſe illis cōmunicatum à quantitate, tanquā effectum à cauſa. Sed contra; Quia partes ſubſtantiæ non diſtinguerētur à partibus quantitatis ſubſtātialiter, ſed tantū accidētaliter, quia eſſe communicatū illis à quantitate nō pōt eſſe, niſi accidentale; at cōſtat ſubſtantiā ſecundū quamlibet rōem ſui incluſā diſtingui à quantitate ſubſtantialiter, tū quia partes ſubſtantiales materiæ, vel ſunt accidētales materiæ, & nō quia alioqui eſſentia ma-

D teriæ nō includeret partes, ſed eſſet ſimplex, & præterea eſt, contra naturā compoſiti habere partes extra naturam cōpoſiti, vel ſunt eſſentiales, & nō poſſunt oriri à quantitate, ſicut neq; ipſa eſſentia materiæ. Nam quātitas nō eſt principium actiuum materiæ, quia hæc à ſolo Deo creatur; Nec principiū paſſiuū, quia materia eſt incapax illius, neq; formale, tū quia materia non eſt cōpoſita eſſentialiter ex materia, & forma, tum quia accidens non pōt formaliter dare eſſe ſubſtātiale, nā eius effectus eſt per ſui cōmunicatio-

E nem, quare ſicut quantitas non eſt de eſſentia materiæ, ita neq; illius partes, vel partes formaliter ab illa cauſatæ.

2. Quia materia prius natura habet eſſe in ſe, quam recipiat quantitatē; ergo prius natura habet totā ſuam entitatē, & diuerſas ſui partes, quā in illis recipiantur diuerſę partes quātitatis. Reſpōdēt, Prius natura habe re partes in potentia non in actu. Sed cōtra, Quia ſi per habere partes in potentia intelligunt,

12 *Materia prius natura quam recipiat quantitate habet partes entitatiuas.*

quod

quod non habeat in actu ſeparatas, ſed vni-
tas in toto non ſoluunt; nam ſic etiam habet
partes vnitas cũ ſubſunt quantitati, quia ſic
non ſunt entia in actu proprio, & ſeparato,
vt dicuntur eſſe tota quædã, ſed ſunt entia
alterius, ſeu in altero, quia exiſtunt in toto;
ſed per hoc non tollitur, quin ſit diſtinctæ:
Si autem intelligunt, quod verè non habeat
partes, ſed expectet illas à quantitate; tunc
obſtat; nam illæ partes ſunt ſubſtantiales cũ
componant ſubſtantiã.1.phyſ.tex.52.at quã-
titas non poteſt formaliter dare eſſe ſubſtan
tiale, quia nullus effectus excedit perfectio-
nem ſuæ cauſæ. Secundo, ſunt ſubiectũ quã
13 titatis; at accidens non poteſt formaliter da- *Rejelluntur effugia aduerſariorum.*
re eẽ entitatiuũ ſuo ſubiecto per quod ſubie
ctum conſtituitur in actu primo neceſſario
ad ſuſtentationẽ accidentis. Tum quia to-
tũ eſt partes vnitæ; ergo ſi materia prius na-
tura habet totũ ſuum eſſe, iam habet entita-
tem ſuarum partiũ. ℞. concedendo eſſe par-
tes quoad entitatẽ, non tamen quoad parti-
bilitatem; quia entitas ſubſtãtialis formaliter
habet eſſe partium à quantitate, qua ablata,
remanet entitas ſine partibus.

Sed contra eſſe partiũ non addit ſupra en
titatẽ, niſi relationẽ prædicamentalẽ ad to-
tum, quæ eſt poſterior cõpoſitione, & vnio-
ne partiũ; vel addit vnionem inter partes ad
componendũ totum: at etiã hæc vnio par-
tium entitatiuarũ ſupponitur à quantitate;
tum quia quantitas non informat partes di-
ſcontinuas, ſed vnitas, atq; adeo quantitas
ſupponit vnionẽ; vnio autẽ ſupponit par-
tes quas vnit; eſt.n. eſſẽtialiter inter extrema
diſtincta. Tũ quia hæc vnio non põt fieri for
maliter ab aliquo accidẽte, alioqui ex illis nõ
poſſet fieri vnũ per ſe in ratione ſubſtãtiali.

Reſp. 2. materiã à forma ſubſtantiali reci-
pere exiſtẽtiã, atq; adeo præciſa forma ſicut
non habet exiſtentiã, ita nullã diſtinctionẽ;
vnde etiã fit, vt neq; quantitas poſſit habere
exiſtentiã, niſi prius natura forma ſubſtantia
lis det exiſtentiã materiæ. Secundo, recipere
diſtinctionẽ. Sed hoc præſtat mediante quã
titate; nam forma diſtinguitur quidẽ à qua-
libet forma exiſtente in alia materia: ſed hoc
non habet forma ex ſe, ſed à quantitate, quæ
cum habeat ex ſe ſitũ, ex ſe etiã habet diſtin-
ctionem; vnde fit; vt ex diſtinctione quãtita
tis ſequatur diſtinctio formarũ, & ex harum
diſtinctione ſequitur diſtinctio materiæ, nã
licet partes quãtitatis ſint formæ; nõ tamen
diſtinguuntur in ratione formæ, ſeu forma-
liter, & ſpecificè, quia non per aliquid for-
male conſtitutiuũ, ſed ſolũ materialiter, &
ſitualiter, vnde non omnis diſtinctio forma
rum eſt formalis, vt patet ex duabus anima-
bus ſeparatis, quæ non diſtinguuntur forma
liter, ſed materialiter: vnde quantitas nõ ha-
bet diſtinctionem à ſubiecto, ſicut alia acci-
dentia, ſed ex ſe. Ita Soncin.q.22.

Sed hæc doctrina multa continet falſa.
Primo, Quod dicitur de exiſtentia materiæ,
vt alibi. Secũdo, Quod docet de quantitate

A ex ſe diſtincta à ratione ſitus; tũ quia ſitus ac
cidit quantitati, atq; adeo ſupponit illã exi-
ſtere indiuidualiter cõſtitutã, atq; adeo diſtin
ctam à qualibet alia, quia exiſtẽtia ſupponit
eſſẽntiã indiuiduatã. Tum quia eſſentia de-
terminata conſtituitur per gradũ determi-
natũ, non per gradũ vagẽ ſumptũ; ſed quan-
titas determinata; licet cõnaturaliter exigat
aliquem ſitũ vagẽ, nullũ tamen determina-
tum; ergo non poteſt indiuiduari per ſitum,
ſed de hac re in metaphyſica cum de princi-
pio indiuiduationis.

Reſp. 3. Alii ſubſtantiã præciſa quãtitate,
non habere aliquam diſtinctionem in ſe, ſed
B eſſe entitatitate ſimplicem, ſed contra, tum
quia ſi diuiditur ſubſtantia, etiã præciſa quã
titate poſt diuiſionẽ diſtinguuntur inter ſe il
læ partes diuiſæ; at diuiſio põt ſeparare cõiũ-
ctas ſubſtantias, ſed non poteſt producere
ſubſtantiã: ergo neq; poteſt producere par-
tes ſubſtantiales cõponentes ſubſtantiam,
quia non poteſt facere, vt ſubſtantia, quæ eſ
ſentialiter erat ſimplex integraliter, nunc ſit
cõpoſita, quia deberet deſtrui ſubſtantia ſim
plex, & produci cõpoſita, quia alioqui non
apparet, quomodo eadẽ entitas ſimplex in-
uariata entitatiuè fiat compoſita entitatiuè
ſine mutatione ſubſtãtiali. Tum quia ſi con-
C ſecretur hoſtiã ſecundum vnã determinatã
medietatẽ, & non ſecundũ aliam, tunc pars
ſubſtantialis cõſecrata deſineret eſſe, perma
nente altera parte; Ergo vtraq; medietas nõ
eſt eadẽ indiuiſibilis entitas ante cõſecratio-
nem; ergo ſubſtantia ante conſecrationẽ ha
bebat partes integraliter diſtinctas, præter
entitatẽ, quã recipit à quãtitate, quia nõ põt
eadẽ entitas indiuiſibilis exiſtere, & deſinere.

3. Ex conſeruatione materiæ ſine quanti-
tate, quod fieri poſſe, patet ex minori depen
dentia ſubſtantiæ ab accidente, & ex diſtin-
ctione illarum entitatũ, vt Occh.quodl.4.q.
37. Scot. 2.d.12.q.2. Gabr.4.d.1.q.1. Sot.in
D præd.q.2. Fonſec.loc.cit. contra Soncin.loc.
cit. D.Th.quodl.7.a.10. Heru.in 4.d.12.q.1.
negantes ſubſtantiam conſeruari à quantita
te poſita ſeparatione. Tunc conſeruaretur
tota entitas materiæ; ergo ſicut antea in ea
erãt partes entitatiuæ diſtinctæ; ita ẽt & tũc
quia non põt res diſtincta ab alia idẽtificari
cum illa; nã vel identificatio ita fieret, vt ex
vtraq; fieret vna ſimplex; & nõ; quia nõ eſſet
conſeruatio quoad exiſtentiã earundem par
tium, ſeu entitatũ, ſed cõuerſio in tertiã ſim
plicem entitatẽ; vel eſſet quia vna cõuertere
E tur in alia; & tunc neq; eſſet conſeruatio, ſed
tranſubſtantiatio, in qua nõ manet, ſed deſi-
nit terminus, à quo: at hic partes quoad enti
tatẽ manent eædẽ poſt, & ante diuiſionẽ: er
go ſi conſeruatur tota materia ſimiliter, &
partes diſtinctæ entitatiuæ. Confir. Quia
Deus videt totam entitatem, quæ erat in ca-
pite, & in pede, vt habentes eaſdem indiui-
duationes entitatiuas quas habebant vnitæ
in toto, remanere poſt diuiſionem à to-
to; ergo videt illas eſſe diſtinctas, præciſa

omni quantitate; vnde patet entitatem, quæ erat in capite remanere diſtinctã ab entitate, quæ erat in pede etiã præciſa quãtitate.

Confir. 2. Quia in eo caſu materiæ entitas non maneret diuiſa in omnem, ſui partem; quia nõ minus implicat, quam in quantitate; ergo manebũt vnitæ; ergo hæc vnio, & integritas ſubſtantialis non eſt effectus formalis quantitatis. Neque dicant manere entitatem totam ſecundum rationem entis, ſed præciſa quantitate non habere rationem partium; nam ſi manet tota entitas; ergo debet manere perfectio ſubſtantialis illius, at perfectio ſubſtantialis vtique eſt, vt habeat perfectionem diſtinctam à ſubſtantia ſpirituali; at hæc diſtinctio non poteſt eſſe, niſi quia materialis habet in ſe compoſitionem aliquam partium, ratione quarum eſt capax quantitatis: qua ratione ſubſtantia ſpiritualis non eſt capax quantitatis.

14 *Diuerſitas entitatum in materia, & quantitate colligitur ex diſtinctione reali.*

Confir. 3. nã conſtat, quantitatem diſtingui realiter à materia, atque adeo habere proprias entitates diſtinctas: at entitas materiæ, vt diſtincta à quantitate, vel concipitur habere partes præciſa quantitate, & ſequitur, partibilitatem entitatiuam materiæ non eſſe effectũ formalem quantitatis; quia effectus formalis nõ poteſt concipi ſine forma: vel caret partibus; & tunc eſſet entitas ſimplex, quia ſimplex dicitur, quæ caret partibus; ſicut entitas ſpiritualis. Neque dicas diſtingui ab ente ſpirituali, quod hoc nec habeat partes in actu, nec in potẽtia: at ſubſtantia materialis licet careat partibus actu, habet tamen in potentia; quia eſt capax quãtitatis à qua recipit partes in actu: Quia illud obſtat; vel .n. huiuſmodi partes ſubſtãtiales non ſunt aliæ à quantitatiuis, ſeu accidentalibus; & tunc anima rationalis eodem modo haberet partes, ac forma materialis; nam ſecundum Thomiſtas ſubiectum quãtitatis non eſt materia, ſed totum conſtans ex materia, & anima rationali: ergo reciperet effectum formalem quantitatis anima rationalis, ſicut materia; effectus autem formalis eſt cõmunicare ſubiecto partes quantitatiuas; neque .n. intelligi poteſt formam informare ſubiectũ, & non dare illi effectũ formalẽ.

15 *Thomiſtæ contrarium ſentiunt.*

Contrarium docent Thomiſtæ: primo, quia Ariſtoteles 1. phyſ. tex. 15. contra Melyſſum probat principium non eſſe vnum, & infinitum; Quia finitas, & infinitas conuenit ratione quantitatis; atque adeo illud principium eſſet quãtum, & ideo non eſſet vnũ, quia eſſet quantitas, & ſubſtantia: at ſi materia haberet partes, tunc ex ſe conueniret illi finitas, & infinitas. Confir. ex Alberto: Quicquid conuenit alicui per ſe primo, non poteſt conuenire alteri, niſi per ipſum. 1. phyſ. tex. 14. *Primum*, & inquit, *& per ſe dico, cui non per alterum, ſed per ipſum alteri*: ſed diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis conuenit primo, & per ſe quantitati, vt patet tum ex dictis ſupra circa definitionem quantitatis, tum quia omne diuiſibile in has partes, vel diuiditur in partes diſcretas, vel continuas; at hæ ſunt ſpecies quantitatis. Quod ſi quis dicat, materiam dici diuiſibilem, ſicut dicitur ſeparabilis à forma, non quod actu aliquando ſeparetur ab omnibus formis, ſed quia à ſingulis eſt ſeparabilis ſucceſſiuè; ita dicitur diuiſibilis per ſe; non quia diuidatur quando non deponitur, ſed quia diuiſa in entibus reperitur. Tunc contra; tum quia materia nunquam reperitur ſeparata ab omnibus formis propter ſuam imperfectionem, quam imperfectionem nunquam derelinquit; at diuiſio non conuenit materiæ propter imperfectionem: ergo ſi neque conueniat ex aliquo alio ſuperaddito, conueniet ei per ſe; Tum quia eadem ratione calor, & albedo poſſunt dici per ſe diuiſibilia, quia inueniuntur in rebus quantis diuiſa. Confir. 2. Quia paſſio non reperitur extra ſuum ſubiectum, ſed maius, & minus eſt paſſio quantitatis; quia omne diuiſibile eſt maius eorum, in quæ diuiditur, cũ ſit totũ reſpectu illorũ.

Reſp. ibi ab Ariſtotele ſolum negari, materiam habere à ſe partes extenſionis ſecundum molem; non autem loquitur de partibus entitatiuis integrantibus; quia ſubſtantia nõ dicitur maior, & minor, nec finitã, vel infinita, niſi ratione extẽſionis molis, quam accipit à quantitate; nam hæc extenſio erat neceſſaria, vt probaretur principium rerum non eſſe vnum, & infinitum: & ita explicãt D. Thom., dum negat ſubſtantiam habere ex ſe partes. i. ſecundum molem, quia in hoc genere partium eſt indiuiſibilis.

16 *Satisfit argumentis Thomiſtarum.*

Ego ℞. Ariſt. loqui de quãto ſenſibili, cuiuſmodi debet eſſe ens naturale; nam infinitas, & finitas eſt paſſio huius quantitatis; at ſubſtantia ſine quantitate non eſt ſenſibilis, atque adeo non poteſt habere finitatem, vel infinitatem ſenſibilem.

Ad primam confir. ℞. diuiſibilitatẽ, quæ eſt paſſio quantitatis, reſpicere diuiſionem, quæ fit inſtrumento corporeo, quam indiuiſibilitatem non habet ſubſtãtia præciſa quãtitate, quia non habet incompoſſibilitatem cum alia entitate, & hæc diuiſibilitas dicitur molis, reſpectu cuius ſubſtantia ex ſe eſt indiuiſibilis: vnde non obſtant, quæ in eo argumento afferuntur ab Alberto, Zerb. ait, diuiſibilitatem in partes eiuſdẽ rationis, primo conuenire materiæ, quam quantitati; vnde dici poteſt qualis in ſecundo modo per ſe, ſed diuiſibilitatem in partem extra partem eſſe paſſionem quantitatis. Ad 2. confir. ℞. eodem modo maius, & minus ſecundũ partes extenſionis incõpoſſibiles eſſe paſſiones quantitatis, non autẽ maius, & minus ſecundũ perfectionem, qua ratione Chriſtus dixit Pater maior me eſt. ſ. reſpectu humanitatis.

17 *Obijcitur ex præſentialitate materiæ.*

2. Obiic. Quia materia præciſa quãtitate, vel eſt cõpoſita, vel ſimplex: non primũ: quia non ex prima compoſitione, quæ ex eſſentialibus; nam hæc eſt ex potentia, & actu; qua caret materia, cum ſit pura potentia: ergo neq; ex ſecunda cõpoſitione, quæ eſt ex ſubſtan-

ſubſtantia, & accidente; nam vt accidens ſupponit ſubiectum; ita compoſitio accidentalis ſupponit compoſitionem ſubſtantialem. Confir. primo, Quia ſi materia haberet partes diſtinctas præciſa quantitate, tunc neceſſario haberet actum, quia omnis diſtinctio eſt ab actu, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali. 7. met. tex. 49. at materia, cum ſit pura potentia nullum habet actum. Confir. 2. Quia omnis diſtinctio vel eſt eſſentialis, vel accidentalis; ſed illa diſtinctio non eſt eſſentialis, cum partes ſint eiuſdem ſpeciei; neq; accidentalis, quia materiã, ſupponitur nullum habere accidens, per quod partes illæ diſtinguantur.

18 *Reſpondetur materiã eſſe cõpoſitã integraliter ante quantitatem.*

Reſp. 1. Illam compoſitionem dici integralem; quæ diſtinguitur à compoſitione eſſentiali, ſiue ex materia, & forma, ſiue ex genere, & differentia, ſiue ex alio actu, & potentia: ad probationem ℞. non ſatis conſtare quid aduerſarii intelligãt, cum dicunt, primam compoſitionem eſſe ex actu, & potentia; nam ſi intelligunt compoſitionem ex materia, & forma; omnino falluntur; nam in Angelis eſt compoſitio ex ſubiecto, & accidente ſine huiuſmodi præuia compoſitione; & præterea hæc compoſitio non eſt in quantitate, in qua tamen eſt compoſitio ex partibus quantitatiuis: vel intelligunt compoſitionem ex eſſentia, & exiſtentia; ſed hæc neq; eſt prima compoſitio, cum ſupponat compoſitionem eſſentiæ, ſiue ex materia, & forma, ſiue ex gradu communi, & differentiali; & hæc reperitur in materia, ſicut in quantitate: vnde compoſitio entitatiua cum pertineat ad eſſentiam, eſt prior compoſitione accidẽtali. Et ex Zerb. loc. cit. §. propter tertium. compoſitio ex partibus eiuſdem rationis primo ineſt materiæ, & per hanc ineſt quantitati ſibi inhærenti.

Reſp. 2. etiamſi compoſitio accidentalis non reperiatur increatis, in quibus eſt compoſitio ex eſſentia, & exiſtentia; non tamen eſt ordo inter huiuſmodi compoſitiones; nam ante compoſitionem ex eſſentia, & exiſtentia, ſupponitur compoſitio ex eſſentia, & proprietate; ſicut compoſitio ex eſſentia, & accidente communi ſupponit compoſitionem ex eſſentia, & exiſtentia, quia accidens commune non conuenit, niſi ſubiecto exiſtenti.

Ad primam cõfir. ℞. primo; materiam primã, nec carere actu exiſtentiæ, nec actu eſſentiæ, ſiue differentiali, quia ſecundum ſuam eſſentiam eſt diſtincta, & à forma, & à qualibet alia re; quare dicitur eſſe pura potentia in ordine ad actũ formalẽ, per quem ſicut res conſtituuntur in ſpecie prædicamentali, & completa, ita diſtinguuntur ſpecie ab aliis; Vnde in materia præciſa omni forma accidentali, vel ſubſtantiali, licet non reperiatur diſtinctio ſpecifica partium; tamen reperitur diſtinctio indiuidualis, non quidem completa, ſed incompleta, quia mate-

A ria non eſt ens completum.

Reſp. 2. hoc argumentum minorem vim habere in opinione Thomiſtarum, aſſerentium, materiam, & formam immediatè vniri prius natura, quam vniantur quantitati; nam in illo priori materia diſtingui poſſet per formam, à qua recipit exiſtentiam.

Ad 2. Confir. hanc diſtinctionem, phyſicè, nec eſſe eſſentialem; nec accidentalem, ſed ſubſtantialem, ſeu materialem, quia eſt ex vi principiorum indiuiduantium, quæ non ſunt eſſentialia, ſed ſubſtantialia, & materialia, nec accidentalia phyſicè, licet dici B poſſint accidentalia logicè, quatenus accidens dicitur omne id, quod eſt extra eſſentiam; vnde dici poteſt diſtingui accidentaliter accidentalitate logica. Zerb. addit partes differre ſe ipſis, quia ſunt differentiæ ſubſtantiales, non quidem ſpecificè, ſed numericè.

19 *Obijcitur 3.*

3. Obiic. Si materia, & ſubſtantia haberent partes inter ſe diſtinctas, ſequeretur, quod haberet extenſionem, præciſa quantitate, quia illæ partes, vt ſunt corporeæ, & vna diſtincta ab alia, neceſſariò debet vna eſſe extra aliam, atque adeo habere extenſionem, quod idem dici poſſet de C omni accidente corporali; ſed hoc eſt falſum; ergo. Minor probatur primo, quia in quolibet compoſito naturali eſſent plures quantitates contra Ariſtotilẽ 4. phyſ. 47. quia quælibet extenſio eſt quantitas quædam, cum faciat partẽ eſſe extra partẽ.

2. Quia extenſio materiæ, & quantitatis, vel ſunt eiuſdem rationis, vel diuerſæ; ſi primum, erunt in eodem genere quantitatis; nec poteſt dici ſecundum; quia extẽſio ſubſtantiæ deberet eſſe in genere ſubſtãtiæ; ſed id dici nõ põt; omnis.n. ſubſtãtia, vel eſt materia, vel forma, ve' cõpoſitum, & multò minus poteſt eſſe in alio genere accidentis, D quia omne aliud conſequitur quantitatem.

3. Quia fruſtra fit per plura, quod æquè fieri poteſt per pauciora: ſed ſi ponatur in compoſito, & omnibus eius partibus vna extenſio abſoluta, quæ eſſentialiter ſit ipſa quantitas cum multis partibilitatibus reſpectiuis exiſtentibus in ſubiecto informato à quantitate, & ſecundario à quantitate prouenientibus, rectè intelligitur, materiam habere extenſionem ſibi identificatam diſtinctam ab extenſione quantitatis formæ, & aliorum accidentium: ergo fruſtra ponitur alia ratio extenſionis proueniens à natura ſubſtantiæ, & aliorum accidentium.

E Reſp. 1. negando ſequelam maioris; nam 20 rectè intelligitur, ſubſtantiam habere ex ſe partes diſtinctas, non vnam extra, ſed intra aliam: quare huiuſmodi extreitas, & intreitas accidit partibus ſubſtantiæ, de qua re infra.

Reſpondetur materia ſine quantitate habet partes diſtinctas vnam aliam.

Reſp. 2. in hoc argum. peti, vt explicemus, an extẽſio, vt diſtinguitur à partibus entitatiuis ſit effectus formalis quãtitatis: & quia,

vt diximus, ſunt variæ extenſiones, alia in ordine ad ſe, quam, diximus, cōſiſtere in extreitate partium quoad identitatem, quatenus vna non eſt alia, de qua oſtendimus, non oriri à quantitate, merito, dubitatur de aliis extenſionibus ſcilicet, quæ ſunt in ordine ad totum, & in ordine ad locum, an ſint effectus formalis quantitatis.

ARTIC. IIII. Oſtenditur extenſionem localem non eſſe rationem formalem quantitatis.

21 *Extenſio localis ſitualis non eſſe ratio formalis quantitatis. D. Thom. Dur. Niph. Fonſeca, Suarez.*

SEcunda Concluſ. Ratio formalis quantitatis non eſt extenſio localis ſitualis, ratione cuius, ſubſtantia ſit extenſa loco. eſt communis D.Thom. in 4. d.10.q.vlt.a.3. quæ.2. & 3. Dur. q.2.& ibi alii Niph.5.met. diſp. 9. Fōſ. q.1.ſec.2.& 3. Suar. diſp.14.met. ſec.4.à nu.14.& tom.3.in 3.p.diſp.51.ſec.2.& omnium Recentiorum communis.

Probatur, Quia poteſt dari quantum in rē extenſum, & inextenſum in ordine ad locum, vt patet in Sacramento Euchariſtiæ, vbi Chriſtus habet ſuam quantitatem, & tamen ſine extenſione locali, vt fusè Suar.t.3. in 3.p. diſp.48. ſec.1.& diſp.51.ſec.2. probat eſſe de fide.

Confir. Quia nihil prohibet concipi quantitatem extenſam in ſe, ſeu in ordine ad totum, ideſt vt vna pars totius ſit extra aliam, non tamen in ordine. ad locum, vt Alenſ. D.Thom.& Scot.& alii fusè probant in materia de Euchareſtia, quod Ariſtoteles videtur adumbraſſe, dum poſuit vltimum cœlum extenſum in ſe, & tamen non extenſum in ordine ad locum, quia extra cœlum nullus eſt locus (Verum negari non poteſt ab extenſione rei in ſe, ſeu in ordine ad totum, naturaliter conſequi coextenſionē ad locū, quando non impeditur ex aliquo modo exiſtendi indiuiſibiliter in ordine ad locum.) Confir. 2. quia Ariſtoteles poſitionem partium in ordine ad totum poſuit in prædicamento quantitatis, poſitionem verè in ordine ad locum in prædicamento ſitus, ergo extenſio quantitatiua non eſt extenſio ſitualis, quia manet eadem quantitas mutata extenſione ſituali, vt patet in eodem ſedente, & ſtante, vnde.

2. Probari poteſt ex principiis naturalibus; nam determinata eſſentia exigit determinatum gradum ſui conſtitutiuum non autem vagè: ſed quantitas determinata ſecundum eandem exiſtentiam, & indiuiduationem, etiamſi connaturaliter exigat aliquam extenſionem localem, ſeu ſituale vagè ſumptam, nullam tamen exigit determinatè; ergo non poteſt conſtitui per extenſionem localem vagè, ſed determinatè ſumptam. Minor probatur; quia eſt determinata quantitas, & ſeparabilis à quolibet loco, & ſitu determinato, vt experientia patet, & ratio, quia quantitas ex ſe eſt indifferens ad hunc, & illum locum. Ex quo principio, Scotus contra Nominales probat, Deum poſſe ſe-

A parare quantitatem ab omni, Vbi circumſcriptiuè. Confir. Quia videmus naturaliter magnam quantitatem rarefactam per condenſationem, conſtitui in minimo ſpatio, etiam conſeruata eadem numero quantitate: ergo extenſio localis non poteſt eſſe de eſſentia illius quantitatis, quia non poſſet remanere eadem numero quantitas, non manente eadem numero extenſione, non enim extenſio localis eſt aliud, quam præſentia corporis in loco circumſcriptiua.

3. Probatur à priori; Quia ſicut actu eſſe in loco, ſupponit exiſtentiam rei locatæ; ita & exiſtentiam quantitatis, quæ locatur, vt patet ex modo noſtro concipiendi; nam

B prius concipimus, rem eſſe in ſe, quam eſſe in loco, quia exiſtentia localis habet rationem accidentis reſpectu rei: ergo extenſio localis ſupponit exiſtentiam quantitatis; quia extenſio localis eſt ſpecies exiſtendi in loco: ergo non poteſt extenſio localis eſſe de eſſentia quantitatis, quæ eſt prior.

Reſp. aliqui per extenſionem localem non intelligi actualem, ſed aptitudinalem, per quam corpus redditur aptum occupare diuiſibiliter hoc, vel illud ſpatium, & habere hunc, vel illum ſitum; quam tamen aptitudinalem extenſionem negant eſſe diſtinctam,

C realiter à ſubſtantia, & eius partibus integrantibus, ſed diſtingui ratione, quæ ſufficit ad diſtinctionem prædicamentorum.

Sed contra, quia hæc non eſt opinio nominalium, qui ex eo negant in Chriſto exiſtente in Sacramento eſſe quantitatem, quia non habet extenſionem localem actualem, ſed ibi indiuiſibiliter exiſtere; nam aptitudinalem extenſionem, cum ſecundum illos non diſtinguatur ab eſſentia ſubſtantiæ, non negant eſſe in Chriſto, quod ſi negant eſſe in Chriſto hanc aptitudinalem extenſionem, iam fatentur, illam diſtingui à ſubſtantia, & cæteris accidentibus cum ſeparetur ab illis. Deinde infra videbimus, an hæc

D aptitudinalis extenſio diſtinguatur à ſubſtantia, & quomodo.

22 *Opinio affirmās extenſionem localem eſſe rationem formalem. Occh. Gabriel.*

Contrarium videntur docere aliqui apud Durandum loc.cit. & videtur ipſe inclinare, vbi ob id, aliqui negant Chriſtum in Euchariſtia habere quantitatem, quia non habet hanc extenſionem. Occh. in 4. q. 4. §. ad quæſtionem, & tract. de Euch.c.29. & probabiliter Gabr. d. 10. q.vn.art.2.& lec.43. in Can.Miſ.

Fundam. Quia quantitas non ſignificat rē aliquam abſolutam, & reſpectiuam diſtinctā ab aliis entibus, ſed ſignificat rem abſolutā,

E ſ.materiam, vel formam, vel qualitatem corporalem connotando coexiſtētiam illarum multis rebus extrinſecis, inter quas poteſt eſſe motus localis: ſed motus localis non pōt eſſe, niſi ſit diſtantia localis inter terminos: ergo quantitas neceſſario eſſentialiter includit hanc diſtantiam, quæ nō poteſt eſſe ſine commenſuratione partis ad partem, & totius ad totū: vnde §. ad quartum. negat Chriſtum

ſtum

ſtum in Euchariſtia habere quantitatem, & figuram organicam.

℞. Dubitatione ſequenti patebit, quantitatem eſſe accidẽs abſolutũ diſtinctum à ſubſtantia, & aliis accidentibus, atq; adeo falſo ab aduerſariis ſupponi ſubſtantiam materialem eſſe principium, cui debetur extenſio localis, & ipſam quantitatem non eſſe aliud, quam ipſam localem extenſionem ſubſtantiæ.

23 *Obijcitur in Gabriel.* Obiic. 2. Ex Gabr. illud eſt ratio formalis rei, quo poſito ponitur res circũſcripto omni alio; & quo circumſcripto non ponitur, poſito omni alio: ſed poſita extenſione locali, ablato omni alio, ponitur quantitas; at hac ablata, poſito omni alio, non ponitur Quantitas: ergo extenſio localis eſt ratio formalis. Confirm. 1. Quia implicat conſeruari quantitatem bipedalem, & rem non eſſe bipedalem; quia impoſſibile eſt formam informare ſubiectum, & non dare illi denominationem formalem: ſed ſi extenſio localis nõ eſſet ratio formalis, tunc poſſet per quantitatem bipedalem permanentem fieri per approximationem partium, vt res informata ſit pedalis. Confirm. 2. Quia impoſſibile videtur, quantitatẽ non coextendi loco, quia ex natura ſua eſt diuiſibilis. Confir. 3. Quia impoſſibile videtur, ſubſtantiam indiuiſibilem, eſſe diuiſibiliter. ergo ſubſtantia diuiſibilis non poteſt eſſe indiuiſibiliter .i. non nõ coextenſa loco, quia videtur eadem ratio. 4. Quia non poteſt quantitas ſeparari à figura recta, vel curua; ſed figura non poteſt cõcipi ſine locali extenſione, ergo. 5. Quia ſi quantitas ponitur indiuiſibiliter præſens ſequeretur cũ maneat diuiſibilis, poſſe à Deo diuidi in omnem ſui partem. 6. Sequeretur quod non magis diſtabit caput à collo, quã à pede; quia hæ partes æquè erunt præſentes eidem puncto: ergo inter ſe erunt indiſtantes, quod eſt contra naturalem compoſitionem, & organizationem talis corporis.

24 *Reſpondetur ablata extenſione locali non auferri quantitas.* ℞. Negando, ablata extenſione locali, auferri quãtitatem, vt patet ex Corpore Chriſti in Euchariſtia. ℞. 2. Si per poſſibile, vel impoſſibile poſſet remanere extenſio localis, quæ eſt propria Quantitatis, ablato omni alio, tunc nõ remaneret Quantitas, ſed paſſio Quantitatis.

Ad 1. Confir. ibi remanere quantitatem bipedalem, cum extenſione locali pedali, vt contingit in condenſatione, vt infra explicabitur. Ad 2. ℞. 1. Etiamſi quantitas ſit diuiſibilis in ſe; non tamen neceſſariò debet eſſe ſubiectũ diuiſibilis extenſionis localis neceſſitate abſoluta, ſed ſolum connaturali. ℞. 2. Etiamſi quantitas eſſet inſeparabilis ab extẽſione locali; nõ tamen ſequeretur, quod hæc eſſet ratio formalis illius, ſed quod eſſet paſſio neceſſaria, vel effectus formalis ſecundarius. Ad 3. Confirm. ℞. Eſſe diuerſam rationem, quia ſubſtantia immaterialis, cũ careat partibus nõ poteſt eſſe, habere partem in vno loco, & partem in alio, ſed ſecundum

A ſe totam eſt, vbi eſt; quia ſicut eſſe in loco, ſupponit eſſe; ita eſſe partem in loco, ſupponit eſſe partem; ſed quia habet perfectionẽ; ita poteſt coexiſtere ſpatio diuiſibili indiuiſibiliter, atq. adeo in ſe recipere vbi, habens partes correſpondentes partibus loci: at verò ſubſtantia materialis, licet connaturaliter commenſuretur ſpatio diuiſibili; tamen põt impediri. Hæc commenſuratio, ſicut aliqua ratione per cõdenſationem impeditur, quo minus quantitas in ſe bipedalis commenſuretur corpori bipedali, quia prius põt ſeparari à poſteriori; nam poteſt habere partes ſimul, & indiſtantes localiter; vnde retorqueretur

B argumentum; nam ſi ſubſtantia finita indiuiſibilis poteſt naturaliter eſſe diffuſa per ſpatium diuiſibile; cur res diuiſibilis non poterit coarctari ad ſpatium indiuiſibile.

Reſp. 2. neq; inde fieret, extenſionem localem eſſe rationem formalem quantitatis: vnde patet. Ad 4. Confir. ex qua ſumitur argumentum pro concluſione; nam magis intrinſeca eſt quantitatis figura, quam extenſio localis. & tamen figura non eſt ratio formalis quantitatis: ſed an, & quæ figura ſit ſeparabilis, vel inſeparabilis à quantitate, dicetur infra. nam organica prouenienſ ex compoſitione quantitatis eſt inſeparabilis; at ſi-

C tualis, quæ ſequitur extenſionem in loco, eſt ſeparabilis; vnde Chriſtus in cœlo ſiue ſedeat, ſiue ſtet, variat figuram ſitualem, non autem organicam: & idem patet cum manus plicatur, & extenditur. Ad 5. Confirm. ℞. 1. Nihil ibi ſequi contra concluſionem, vt patet ex dictis. ℞. 2. Ex modo exiſtendi locali indiuiſibiliter non ſequi diuiſionem cõtinui in omnem ſui partem, quia modus ille exiſtendi non diuidit continuũ, ſed magis vnit, quia facit, vt tota entitas diuiſibilis, ſecundum omnes ſui partes coexiſtat cuilibet parti ſuperficiei locantis, in qua ratione nulla includitur diuiſio continui. Alii tamen

D dicunt non poſſe diuidi, quia diuiſio fit per inſtrumentum corporeum, quæ ſupponit localem extenſionem, ſed non placet, quia Deus poſſet diſcontinuare ſine tali inſtrumento. Ad 6. ℞. Duplicem eſſe diſtantiam; alteram in ordine ad totum, quæ eſt inſeparabilis à quãtitate, vt explicatum eſt in ar. 1. Alteram ſitualem, ſeu localem; & hanc dicimus eſſe quidem proprietatem connaturalem Quantitatis, non tamen de eius eſſentia.

3. Obiicit Occham. Non poteſt intelligi aliquid eſſe extenſum per ordinem partium in toto, ſine ordine partium in loco: ergo 25 *Obijcitur 3.*

E extenſio localis, vel eſt idem cum extenſione partium in toto; vel de eſſentia eius, conſequentia probatur; quia res poteſt intelligi ſine eo, quod eſt extra ipſius eſſentiam. Antecedens probatur, quia vbi eſt ordo partiũ in toto, ibi eſt primum, ſecundum, & tertium; & tũc quæro quæ primitas ibi ſit; nam vel eſt primitas ſecundum naturam, vel ſecundum perfectionem, eundum tempus, vel ſecundum locum: ſed non eſt ſecundum natu-

naturam, quia hæc exigit ſeparabilitatem primi à ſecundo, & inſeparabilitatem ſecundi à primo; ſed inter partes continui non eſt hic ordo, quia ſingulæ poſſunt ſeparari à ſingulis. Neq. eſt ſecundum perfectionem; tum quia inter partes eiuſdẽ rationis non eſt hæc primitas; tum quia ſi totum eſſet ſeparatum ab omni loco, & exiſteret indiuiſibiliter, adhuc caput eſſet perfectius pede, & ſic de aliis partibus; ergo extenſio partium in toto non attenditur ſecundum perfectionem. Neque eſt primitas ſecũdum durationem, quia omnes illæ partes ſunt in eodem inſtanti: ergo manet, eſſe tantũ ordinem, & primitatem ſecundum locum, & ſitum. Confirm. Quia quantitas diuiditur in eam, quæ habet poſitionem, vt linea, ſuperficies, corpus, (*Singulum enim eorum ſitum eſt alicubi*;) & in eam quæ caret poſitione, vbi poſitionem partium inter ſe inuicem, explicat per eſſe ſitum alicubi, atq. adeo ordo partium in toto non poteſt intelligi ſine ordine partium in loco. Confirm. 2. Quia non poteſt intelligi ordo partium in toto ſine diſtãtia vnius partis ad aliam, quia omnes partes non ſunt inter ſe immediatè vnitæ, ſed mediante Quantitate, vt eſt diſtantia quædam: ſed talis diſtãtia non poteſt eſſe ſine ordine partium in loco, cui quantitas commenſuretur. ergo, Minor probatur, tum quia, ſi vna pars non diſtat localiter ab alia, ſubintraret aliam; tum quia vbicũq. eſt diſtantia, ibi poteſt eſſe motus localis, at hic motus non poteſt eſſe ſine ordine partium in loco.

26 *Ordo partium reſpectu totius dicit primitatem numerationis.*

℞. Ordinem partium reſpectu totius dicere primitatem numerationis, nam in cõtinuo illa pars eſt prima, vnde incipit numeratio; & ſecunda, quæ eſt huic immediata; & quia numeratio aliquando incipit à perfectiore parte, aliquando ab imperfectiore in corporibus ætherogeneis; ideo cum hac primitate coniungitur etiam primitas perfectionis; aliquando vero nequaquam.

Reſpondetur.

℞. 2. In hoc ordine partiũ reſpectu totius non attendi primum, vel ſecundum, ſed attendi vnionem immediatam, vel mediatam, vt dictum eſt art. 1. vnde vna pars prius, eſt vnita ſuæ parti immediatæ, quam ſuæ parti mediatæ; & hanc prioritatem dicit hic ordo partium in loco.

Ad 1. Confirm. ℞. duplicem eſſe poſitionem, vnam partium reſpectu totius; alteram reſpectu loci; nam Ariſt. probat primam per ſecundam, atq. adeo patet, eas diſtingui; quãtitatis igitur ratio formalis nõ cõſiſtit in poſitione reſpectu loci, ſed reſpectu totius, etiamſi ſecundum Ariſt. huiuſmodi poſitiones ſint inter ſe inſeparabiles.

Ad 2. Confirm. ℞. Duplicem eſſe diſtantiam quãtitatis, vnam intrinſecam, quæ cõſiſtit in vnione partium immediata vni, & mediata aliis; & hæc eſt de ratione formali quantitatis; alteram extrinſecam, ſeu accidẽtalem, quæ conſequitur naturaliter ad primam, & conſiſtit in correſpondentia ad ſpatium, & locum extrinſecum: vnde quando quantitas caret diſtantia accidentali, non ſubintrat vna pars alteram quoad vnionem, ſed quoad locum, quia vnio partium inter ſe ſemper manet eodem modo: neque motus localis poteſt eſſe, vbi eſt quæcunque diſtantia, ſed ſolum vbi eſt diſtantia localis.

4. Obiicitur. Effectus formalis quantitatis correſpondet principio formali; ſed effectus formalis quantitatis eſt reddere, partes ſubſtantiæ extra partes localiter: ergo ratio formalis eſt extreitas partium localis. Minor probatur, nam ly (extra) vel dicit diſtinctionem partis à parte; & id habet ſubſtantia à ſe ipſa, & non à quantitate: vel ly (extra) dicit ordinem ab ſubiectum; & neque, quia ſicut materia, cum ſit primum ſubiectum, nõ eſt in ſubiecto, ita non poteſt fieri per quantitatem, vt vna pars materiæ ſit extra ſubiectum, in quo eſt alia pars: ergo ly extra non poteſt dicere, niſi ordinem ad locum, & ſpatium, ita vt vna pars ſit extra locum alterius; & eodem modo impugnari poteſt opinio dicentium, effectum formalem quantitatis eſſe, extendere partes ſubſtantiæ, non entitatiuè, ſed quantitatiuè. 27 *Obijcitur 4.*

Confirm. Quia ratio partium ſimpliciter conuenit tàm ſubſtantiæ, quàm quantitati, vt patet ex dictis; nam dicimus, in corpore denſo plus ineſſe materiæ, quam in raro; ergo inter illa debet dari aliqua differentia, per quam diſtinguantur: at hæc differentia non poteſt eſſe alia, niſi quod ratio partium quãtitatis ſit coextenſio ad locum.

℞. Infra conſtabit, qualis ſit extreitas partium, quæ conſtituit quantitatem, nunc ſatis ſit, non eſſe extreitatem in ordine ad locum; nam hanc præcedit extreitas in ordine ad totũ: quæ extreitas facit, vt vna pars non ſolum ſit diſtincta ab alia, ſed etiam vt vnionem non habeat cum omnibus immediatè. 28 *Reſp. Extreitas partium in ordine ad locum non conſtituit quantitatem.*

Ad Confir. ℞. Infra conſtabit differentia, per quam diſtinguuntur; nam vel diſtinguentur per extenſionem partium in ordine ad totum, eo quod partes entitatiuæ ſubſtantiæ, præciſa quantitate, non habent ordinatam vnionem inter ſe, partes verò quantitatis illam habent, & per quantitatem cõmunicatur ſubſtantiæ.

ART. V. Oſtenditur, rationem formalem quantitatis includere extenſionem, & tantitatem.

TErtia Concl. Ratio formalis quantitatis includit eſſentialiter extenſionem, id eſt partes extra partes. Eſt contra aliquos Recentiores, dicentes, extẽſionem eſſe modum Quantitatis; nos verò dicimus eſſe ipſam eſſentiam Quantitatis, ita vt nihil aliud ſit extenſio, quam plures partes Quantitatis vnitæ; nam eo ipſo vna pars eſt extra aliam. 29 *Ratio formalis quantitatis formaliter includit partes extra partes.*

Probatur primo ab aliquibus; quia alioqui multiplicarentur entia ſine neceſſitate; nam alioqui tria eſſent ponenda, materia, quantitas,

titas,& extenſio, quæ eſt modus quantitatis: ſed omnia poſſumus ſaluare, ſi dicamus, quantitatem eſſe formam ipſius materiæ; quare non eſt neceſſarium dicere eſſe entitatem, quæ facit materiam potentem recipere hunc modum; nam materia ex ſe habet hãc potentiam receptiuam. Confir. primo, Quia quidditas quãtitatis eſt illa, quam communiter omnes concipientes, illam rem apprehendunt: ſed omnes homines, cum concipiunt quantitatẽ, concipiunt extenſionem, & partes; ergo. maior videtur Ariſt. 3. de an. 21. *Intellectus indiuiſibilium non eſt falſus*. tex. 26. non decipitur intellectus circa quidditates, vt neq; ſenſus circa proprium ſenſibili; & patet; Quia alias periret omnis diſputatio; nam niſi diſputantes conueniant in principiis, non poterunt diſputare; ſed prima omnium principia ſunt quidditates; nam primum ſupponitur quid intelligatur per nomina, quibus vtimur in diſputatione. Minor patet, tum ex prædicamentis cap. de quantitate 5. met. tex. 18. vbi per partes deſcribit, & diſtinguit quantitatis ſpecies; Tum quia omnes cum concipiunt maiorem quantitatem concipiunt habere plures partes extra ſe ipſas. Confir. 2. Quia inter omnia, quæ conueniunt quantitati, nihil eſt radix aliorum, niſi vt ſit extenſiua partium ſubſtantiæ: ergo hæc eſt ratio formalis quantitatis; quia eſſentia rei dicitur illa, quæ eſt radix reliquorum, quæ rei conueniunt.

30 Probant 2. Alii ad vnum effectum formalem nõ eſt ponenda, niſi vna forma, quæ realiter, & formaliter ſit vna; tum quia cum effectus formalis ſit ipſa forma in materia, ſi effectus eſt vnus, ſufficit vna forma; Tum quia videtur implicare eſſe plures formas, & non plures effectus formales; cum omnis forma det aliquod eſſe; Tum quia eadem ratione, qua in vno plures ponuntur, deberent poni, & in aliis rebus pro vno effectu; vnde ad faciendum calidum requirerentur duæ formæ, altera, qua ſubiectum diſponitur ad recipiendam illam affectionem, quam ſentimus, & hic erit calor; altera eſt ipſa affectio, quam ſentimus, quæ eſt modus caloris; imo ſi quis propter vnum effectum formalem poneret decem formas, non poſſet redargui, niſi ex hoc principio, quia fruſtra, & ſine neceſſitate multiplicarentur entia; & ratio, quia cum eſſentias in ſe non intueamur, ſed tantum per effectus, id tantum debet conſtitui tanquam de eſſentia, quod ſufficit ad ſaluandos effectus, quos videmus.

Vnus effectus formalis vnicã formam exigit.

3. Alii. Cum aliquid acquirit nouã extenſionem, vt in rarefactione dicitur acquirire nouam quantitatem; quia mutãtur omnia, quæ indicant nouam quantitatem, termini de prædicamento quãtitatis, ſuperficies, lineæ, & denominationes quantitatis, vt bicubitum, tricubitum, &c. & ratio menſuræ.

4. Alii: hic modus, qui eſt extenſio, vel cõuenit illi omnino ab extrinſeco, vt figura Quantitati; vel ab intrinſeco: neutrum põt

A dici, ergo. Minor probatur; non primum, quia deberet produci ab aliquo agente, vel cauſa; cum igitur producitur, quæro, ex cuius potentia educitur? non materiæ, quia illam non modificat, ſed quantitatem: non ex quantitate, quia hæc eſt indiuiſibilis ſecũdum ipſos; ergo non poteſt recipere actionem extenſam: Non ſecundum, quia ex ſe quantitas eſt tanta, vel tanta; ergo extenſio non poteſt eſſe modus intrinſecus, qui fluat à quantitate; & præterea vbi eadem quantitas, ſemper deberet eſſe eadem extenſio.

Ego probo, quia extẽſio quantitatiua nõ ſit, niſi ex additione partis ad partem; ergo B extenſio non eſt modus quantitatis, ſed eſt ipſa eſſentia quantitatis; nam quantitatis eſſentia nõ eſt aliud, quam partes inter ſe vnitæ, ſed partes inter ſe vnitæ ſunt ipſa extenſio, ergo eſſentia quantitatis eſt ipſa extẽſio. 31

Fundamentum Auctoris.

Dices. Extenſio non ſunt ipſæ partes, ſed extreitas partiũ; quia eſſe extenſum, non eſt aliud quã habere partes extra partẽ, atq; adeo extenſio eſt modus ſe habendi partium, quia per illam pars, quæ erat intra, fit extra. Confirm. 1. Partes quantitatis poſſunt extendi; ergo extenſio eſt quid diuerſum à partibus, atque adeo diſtinguitur ab ipſa quantitate. Confirm. 2. Quia niſi extenſio eſſet modus C rei extenſæ, non poſſet materia, & forma fieri extenſa per quantitatem; nam cum nulla res poſſit modificari formaliter per modum à ſe realiter diſtinctum; nõ enim poteſt quis ſedere per ſeſſionem alterius; at vna pars materiæ verè, & formaliter eſt extra aliam per ſuam entitatem. Denique, quia non poſſet ſaluari, quomodo per rarefactionem acquiratur noua extenſio ſine noua quantitate. 32

Obijcitur; quia extenſio eſt extreitas partiũ.

℞. Ex his argumentis poſſet quis defendere extenſionem eſſe modum quẽdam ſe habendi partium, ex quibus conſtituitur quantitas; & iuxta hanc opinionem dici debet, partes Quantitatis poſſe habere duplicem D modum eſſendi; vnum, quo vna ſit intra aliam, quod videtur fieri per condenſationem; Alterum, quo vna ſit extra aliam, & hæc dicitur extenſio; & hoc fit per rarefactionem. Verum, quia hæc opinio magis fundatur in noſtro modo cõcipiendi, quam in re ipſa, vt eſt in ſe; ideo ℞. ad argumenta. Ad primum, hæc omnia eſſe idem ſecũdum rem, extenſio partes, & extreitas; nam à nobis concipiuntur diuerſa, quia illa confuſè concipimus; concipimus enim partes confuſè ſecundũ ſuam entitatem vt entia quædam, & illis aduenire extreitatem, ſeu extenſionem; cum tamen non ita ſit; nam eo ipſo, E quo concipitur pars quãtitatiuã, debet concipi cum extẽſione, & cum huic additur alia pars, eo ipſo additur formaliter extenſio: neque vna pars prius vnitur alteri, & deinde aduenit eius extenſio, tanquam accidens, & modus partium; licet vt fiat maior extenſio, debeat inter partes eſſe aliqua vnio, ſiue ex natura rei, ſiue ratione à partibus diſtincta. Neq; pars quãtitatis poteſt eſſe intra aliam, 33

Satisfit obiectis.

niſi

niſi ſupranaturaliter in ordine ad locum, nõ tamen in ordine ad totum; Quare hinc potius probatur extreitatem partium non eſſe modum, ſed eſſe de eſſentia partium, licet extenſio localis ſit modus ipſarum.

Ad 1. Confirm. Partes quantitatis poſſunt quidem extendi localiter; ſunt tamen eſſentialiter extenſæ in ordine ad totum. Neque obſtat, quod extenſio prædicetur in concreto de partibus, & de quantitate; quia ex omnium ſententia eſt peculiare in quantitate, vt abſtractũ recipiat denominationem concreti; vnde ipſa quantitas dicitur non ſolum extenſio, ſed extenſa.

Ad 2. Confirm. Infra conſtabit, an materia, & cæteræ ſubſtantiæ ſint extenſæ per proprias entitates; an verò per quantitatem formaliter; nam ſi oſtenduntur per quantitatem dici debet, vel in illis cauſari formaliter à quantitate modum extẽſionis, vel formaliter extendi per quantitatem ſibi vnitam, atq. adeo rem extendi, non eſt rem modificari, ſed informari per formam, quæ eſt extenſio: ſi verò dicatur ſubſtantiam ex ſe habere extenſionem; tunc dicendum eſt per quantitatem non communicari illi extenſionem, ſed aliam alterius rationis, de qua infra.

Ad vlt. Confirm. ℞. Alibi à nobis dicendum, an per rarefactionem acquiratur noua quantitas: Quod ſi nõ acquiritur noua quãtitas, dicendum eſt, non acquiri nouam extenſionem reſpectu materiæ, quia ſemper manet eadem quantitas informans eamdem partem materiæ; quæ tamen variat modum reſpectu loci; nam per rarefactionem acquirit qualitatem, per quam eidem quantitati debetur maior locus; vnde dicitur acquiri extenſionem, non quantitatiuam, ſed qualitatiuam.

34 *Obijcitur 2.*

Dices 2. Si extenſio eſſet de eſſentia Quãtitatis, ſequeretur, quod variata extenſione, variaretur quantitas eſſentialiter, atq. adeo quantitas pedalis diſtingueretur eſſentialiter à bipedali.

Reſpondetur.

Reſpondent quidam. Extenſionem eſſe de eſſentia quantitatis; tantitatem vero, .i. pedalem, vel bipedalem, &c. non eſſe de eſſentia quantitatis; ſed eſſe modum quantitatis; quia eſſentia quantitatis ſaluari poteſt etiam in quolibet minimo: quod explicant exemplo caloris, de cuius eſſentia nõ eſt intenſio, quia eſſentia caloris ſaluatur in minimo gradu, ſed intenſio dicitur modus caloris. Verum quia hæc opinio non placet, ideo ſit.

35 *Tantitas non ſit modus extrinſecus quantitas.*

4. Concl. Tantitas non eſt modus extrinſecus quantitatis, vt figura, ſed eſt ipſa quantitas tanta, vel tanta ratione ſuæ entitatis, cum tantitas non dicat, niſi multiplicationem quantitatis.

36 *Quantitas non põt dicere partes niſi etiam dicat partes in recto.*

Prob. 1. Quantitas non poteſt eſſentialiter includere partes, niſi eſſentialiter, vel materialiter includat tot partes: ſed debet includere partes, vt concedunt; ergo debet includere tot, vel eſſentialiter, vel materialiter.

A Maior patet primo, nam partes in recto, & formaliter prædicantur de quantitate, vt quantitas eſt pars quantitatis. At nihil includit aliud formaliter, & in recto, niſi eſſentialiter, aut materialiter includat aliquod particulare illius, quia hoc diſtinguitur incluſio in recto, & in obliquo, quod incluſio in obliquo, & terminatiuè poteſt includi aliquid in communi, & non in particulari, vt fortè quãtitas dicit intrinſecum ordinem ad figuram, licet non ad hanc, vel illam figuram: & ratio diſcriminis, quia quod includitur in altero formaliter, & in recto, debent illa duo

B eſſe idem, cum prædicatio formalis ſignificet identitatem; vnde particularia prædicati debent eſſe, vel ipſum ſubiectum, vel aliquod particulare ſubiectum; & ideo ſubiectum, debet illa particularia includere, vel eſſentialiter, ſi ſubiectum eſt illa particularia, vel materialiter, ſi particularia ſunt particularia ſubiecti.

Confir. 2. Quia in recto nihil prædicatur de altero, niſi aut vt definitio de definito, aut ſuperius de inferiori, ſi prædicatio eſt eſsẽtialis, & quidditatiua, vt patet ex prædicabilibus: ſi igitur quod prædicatur eſſentialiter eſt definitio, cum hæc ſint eadem, ac particularia, &

C definitum; & vnũquodq. ſit idem materialiter cum ſuis particularibus, ſubiectum includet materialiter particularia prædicati: ſi autem prædicatum ſit ſuperius, iam ſubiectum erit aliquod particulare prædicati, vnde eſſentialiter includet aliquod particulare prædicati, cum nihil ſit magis de eſſentia alterius, quam idem ſibi ipſi; ergo cum prædicatum prædicetur eſſentialiter de altero, ſubiectum debet vel materialiter, vel eſſentialiter includere aliquod particulare prædicati.

Confirm. 3. Inductione, ſemper enim cum alterum de altero prædicatur formali-

D ter, & in recto; ſubiectum includit aliquod particulare prædicati vno prædictorum modorum.

Minorem probo, quod particularia partiũ ſint tot partes, quia partes vt particulares præſcindendo ab omni modo præter particularitatem includunt totitatem; ergo tot, & tot ſunt particularia partium. Antecedẽs patet primo, quia quicquid habet latitudinẽ aliquam in entitate ex ratione ſuæ indiuiduationis debet dicere tantã, vel tantam entitatem, vt patet, nam aliæ denominationes nõ ſunt præcisè ex rõne identitatis entitatis, ſed ex ſubiecto, vt quod ſint duæ partes eiuſdẽ

E tantitatis in diuerſis materiis, vel ratione tẽporis, quando duæ quantitates ſunt ſimiles in eadem materia diuerſis temporibus: cum igitur partes habeant aliquam latitudinẽ in entitate, vt patet (nam in ipſis reperitur plus & minus) debent præcisè ex ratione ſuæ indiuiduationis dicere aliquam limitationem iſtius entitatis: ſed hæc limitatio entitatis partium non poteſt eſſe, niſi totitas, nam tot

&

& tot partes dicunt maiorem, vel minorem entitatem partium; ergo partes vt particulares præciſo omni modo extrinſeco, vt debent dicere determinationem ſuæ entitatis; ita etiam debent dicere tantitatem, quæ eſt determinatio. Confirm. Quia in omnibus, quæ faciunt vnum homogeneitate, tanta vel tanta entitas facit indiuiduationem, vt patet in aqua, &c. vnde tantitas, & totitas partis eſt ſola multiplicatio materialis partium.

37 2. Prob. Concl. Tantitas non eſt niſi multiplicatio entitatiua, & materialis partium, & conſequenter quantitatis: ſed hæc multiplicatio eſt ipſa res, vt indiuidua, cũ fiat per principia indiuiduantia rei; ergo tanta, vel tanta quantitas eſt indiuidua quantitas, & non quantitas cum modo extrinſeco. Maior patet in qualitate, ſubſtantia, &c. vbi tantitas non dicit niſi materialem multiplicationem rei quæ dicitur tanta: quod ſi hoc verum eſt in qualitate, magis verum in quantitate, cui tantitas magis intrinſecè conuenit.

Confirm. 1. Nam tantitas dicit comparationem quandam rei, quæ dicitur tanta, vt ſcius ſit plus, vel minus, vt v.g. tantum, vel tantum in albedine dicit comparationem in albedine, vt qui habet centum partes albedinis, habet plus albedinis, quam qui quinquaginta: ſed comparatio ex natura ſua eſt inter ea, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quæ differunt in entitate immediatè, licet in entitate mediata poſſint differre ſpecie, vt quando dicitur, Equus eſt magis albus Leone; comparatio immediatè fit in albedine; ideo entitates in quibus immediatè fit comparatio, nõ differunt ſpecie; ergo etiam in quantitate comparatio in tantitate erit inter ea, quæ materialiter, & indiuidualiter differũt: neq. materia dicitur tanta, vel tanta immediatè, ſed ratione quantitatis.

Confirm. 2. Quia totitas dicit numerum partium; numerus autem non dicit, niſi multiplicationem rerum numeratarum.

Confirm. 3. Quia tantitas variat effectum formalem formæ: ſed nullus modus extrinſecus variat effectum formalem formæ. Maior patet, quia effectus formalis quantitatis eſt partificare; ſed aliter partificat quantitas dans decem partes, aliter dans viginti. Maior patet, nam non aliter quantitas facit ſuum effectum formalem cum hac, quam cum illa figura.

Confirm. 4. Quia tantitas, vel eſt differentia, vel hæcceitas extreitatis; ergo eſt quantitas; ergo non eſt modus extrinſicus. Antecedẽs patet ex 7. met. 43. quicquid eſt quoddam tale, quale eſt alterum, eſt differentia illius eſſentialis, vel indiuidualis; ſed tantitas eſt quoddam tale, qualis eſt extenſio; nã hoc cognoſcitur ex eo, quod vnum recipit prædicationem alterius in abſtracto cum ſigno particularitatis, vt humanitas eſt quædam animalitas, & ſciſſio pedum pedalitas quædam: ſed valet, decem pedalitates eſt quædã extenſio, viginti pedalitates eſt extẽſio quædam &c.

Ex his patet, ad argumentum propoſitum in fine tertiæ concluſionis; dicimus enim variari eſſentiam quantitatis ex variatione extenſionis, non quidem ſpecificè, ſed numericè.

Dices. 1. Vnitas addita numero, variat ſpeciem 38
quantitatis diſcretæ: ergo extenſio addita extenſioni variat ſpeciem quantitatis continuæ, quia non apparet ratio diuerſitatis. ℞. Eſſe rationem diuerſam, quia vnitas, 39
quæ additur non eſt numerus, atque adeo cum additur variat ſpeciem numeri, quia additur aliquid numero præcedenti, quod eſt numerus, atq. adeò conſtituit, aliquid nõuum; at verò extenſio, cui additur, eſt quantitas, & ideo ſolum variat quantitatem indiuidualiter, quia addita, & cui additur ſunt eiuſdem rationis. ℞. 2. Specificam rationem quæ eſt in numeris eſſe potiꝰ Mathematicã, quam Phyſicam, quia diuerſi numeri habent diuerſas paſſiones Mathematicas: at nos hic loquimur de ſpecie phyſica quantitatis continuæ; nam fortè in ordine ad demõſtrationes mathematicas in illa ſumi debet aliqua diuerſitas ſpecierum Mathematicarum, de qua re nos fortè alibi.

Vnitas addita numero variat ſpeciem non ſic quantum additum quãtitati.

Dices 2. Quia ſi extenſio partium quarũcunque, eſſet ipſa quantitas, ſequeretur non diſtingui à ſubſtantia, & cæteris accidẽtibus materialibus; ſed infra cõſtabit diſtingui: ergo. Antecedens probatur, quia materia habet ſuas partes entitatiuas, & cum hæ diſtinguantur à partibus intenſionis, debent habere diſtinctum modum eſſendi: at partes intenſionis ſunt ſimul in eodem ſubiecto; ergo partes entitatiuæ materiales non debent eſſe ſimul, ſed habere mutuam extreitatem, atq. adeo extenſionem.

℞. Conuenire quantitatem, & ſubſtantiã materialem, quod vtraq. habeat partes entitatiuas; difficultas ſolum conſiſtit in qualitate partium, qua inter ſe differant; nam aliqui volunt differre, quod partes ſubſtantiales non præſtent extreitatem inter ſe; partes verò quantitatiuæ id præſtent, & hunc effectum formaliter, & primario tribuere ſubſtantiæ partibus, quæ diſtinguuntur à partibus intenſionis, quod latitudo intenſiua, vt ſic non ſit capax intenſionis, & extreitatis, ſicut partes entitatiuæ ſubſtantiæ, & accidẽtium materialium.

Alii verò putant, partes quantitatiuas, & ſubſtantiales conuenire in extreitate, & extenſione, ſed differre in modo, quod partes quãtitatiuæ ita cauſent extreitatem, vt præſtent vim occupandi locum cum excluſione mutua ab eodem loco in actu primo: at verò partes ſubſtantiales non ita, ſed ex natura ſua non habent vim ſe excludẽdi ab eodem loco, neq. in actu primo, neq. in actu ſecundo; quare vt præſens controuerſia decidatur, ſit.

ART.

ART. VI. Examinatur, an extenſio ſit ratio formalis ſpecifica quantitatis.

40 *Ratio formalis quantitatis eſt accidens, vt per ſe extēſũ cuius beneficio extendũtur alia primario in ordine ad totũ, ſecũdam in ordine ad locum.*

QVinta Concl. Probabile eſt, rõnem formalem quantitatis, ſitam eſſe, vt ſit accidẽs per ſe extenſum, cuius beneficio oĩa alia habent extenſionem primario in ordine ad totum; ſecundario in ordine ad locum. Dicitur 1. (accidens) quia, vt infra patebit, diſtinguitur à ſubſtantia. Dicitur 2. (per ſe extenſum) quia in Euchariſtia videmus, quantitatem habere extenſionem ſine ſubſtantia extenſa; nam in hoc differt quantitas ab aliis accidentibus, quia quantitas recipit denominationem effectus, quem tribuit aliis; nõ ſolum enim ſubſtantia dicitur extenſa, ſed etiã quantitas, non ſic autem in aliis; nam paries dicitur albus, non ipſa albedo. Pro cuius explicatione Not. ex Capr. 2. d. 18. q. 1. in reſpon. ad argum. Adam. contr. 2. concl. triplicem eſſe extenſionem. Prima eſt ipſa quantitas, qua formaliter partes ſubſtantiæ ſunt extenſæ, & inter ſe diſtant. Secunda, quæ eſt modus cauſatus à quantitate in ſubiecto, quod informat. Tertia, eſt relatio reſultans inter partes rei extenſæ, ſiuè prima extẽſione, ſiue ſecũda, quam dicit pertinere ad prædicamentum ſitus, de qua re nos alibi. Cum igitur dicimus, quantitatem eſſe extenſam, non debet intelligi, vt extendatur per aliquem modũ extenſionis ab alio cauſatum: ſed quia eſt ipſa extenſio, vnde poteſt eſſe ſine alia, quia nõ eſt vt modus alterius rei: vnde patet ſolutio illius argumenti, quo probatur, quantitatem debere eſſe extenſam per aliud accidens; nam prouenit ex falſa imaginatione diſtinguentium quantitatem ab ipſa extenſione, & quantitatem eſſe rem quandam, cui adueniat extenſio; non .n. ita eſt, ſed ipſa quantitas nihil aliud eſt, quã ipſa extẽſio, ſeu ipſa extreitas partiũ extra partes: neq; in quantitate ſunt duo, eſſe entitatem, & entitatem eſſe aliam extra aliam; licet difficile concipiatur, dum concipitur quantitas, vt habens partes extra partes; nam tunc videmur formare duos conceptus, alterum entitatis, alterum modi cuiuſdam illi aduenientis, vt non ſit entitas quomodocũque, ſed habens partes extra partes. Verum id oritur, quia in priori conceptu entitatis concipitur quantitas confuſè, vt concipitur ſubſtantia, ſvt ſubiecta ſubſtantiali extenſioni; vnde corrigendus eſt conceptus, vt. ſ. concipiatur entitas quantitatis, vt eſt ipſa extreitas partium, & hac ratione dicitur eſſe accidens per ſe extenſum.

Dicitur 3. (cuius beneficio) quia ſi alia haberent aliunde extenſionem fruſtra poneretur quantitas, vt probamus infra, & Confir. ex communi conceptu Quantitatis; vbi .n. concipitur aliqua latitudo, ibi ſtatim concipitur quantitas, ſiue virtualis, ſiue formalis; vnde patet in ſubſtantiis informatis quantitate, oriri quendam modum extenſionis, qua partes ſubſtantiæ in ſe ſunt exten-

A ſæ; ita vt partes ſubſtantiæ diſtinguantur realiter à partibus quantitatis; qui modus non oritur in Angelo, vel animali rationali, ſi informari realiter poſſent quãtitate; quia hæc non ſunt capacia extenſionis. Ex quo etiam colligitur in ſubſtantiis, & accidentibus materialibus duplicem eſſe partibilitatem: Alteram remotam, qua ſubſtantia, & accidentia materialia ſunt capacia extẽſionis, & hãc habent ex natura ſua: Alteram proximam, quam habent à quantitate, dum illa informantur; nam tunc actu extenduntur. Demum colligitur, ſubſtantiam eſſe per accidẽns diuiſibilem diuiſione quantitatiua, vt

B 1. phyſ. 15. contra Melyſſum arguens Ariſt. non obſcurè iudicauit dicens, ſubſtantiam ſecundum ſe non eſſe infinitam, ſed per accidens; infinitas autem ſequitur quantitatem. Videndus eſt Fonſeca q. 2. ſec. 3.

Concluſ. Sic explicata probatur primò: Quia ſi extenſio non eſſet formaliter à quantitate, ſed conueniret materiæ, & ſubſtantiæ ex natura ſua; tunc ſuperflua eſſet quantitas; nã quantitas nõ alia ratione oĩa illa munera præſtat, niſi per extenſionem; ideo .n. quantitas commenſuratur loco, quia eſt extenſa vt locus; ideo etiam diſponit ſubſtãtiam ad ſuſceptionem actionis naturalis; & non appa- 41 *Probatur Concluſio.*

C ret, qua alia ratione quantitas impediat penetrationẽ, niſi quia habet partes extra partem; vnde vbi ipſa eſt, nõ permittit partem eſſe intra partem; ſed per extenſionem propriam ſubſtantiæ, iam ſubſtãtia haberet partem extra partem; ergo ſubſtantia ex ſe impediret penetrationem.

Confirm. 1. Quia neq; habet hæc opinio, quod vult, cum in condenſatione etiam deperdatur illa extenſio intrinſeca, & omnes penè difficultates redeunt.

Probatur 2. Præciſo hoc effectu formali. ſ. extenſionis ſubſtãtiæ, omnis alius poteſt ſeparari à quantitate: ergo extenſio ſubſtantiæ

D eſt primarius effectus formalis quantitatis; non igitur ſubſtantia habet extenſionem ex ſ. e Prima conſequẽtia probatur, quia à cauſa formali omnis effectus poteſt ſeparari ſupernaturali potẽtia, præter primarium. Antecedens probatur, quia extendere ſubſtantiam in ordine ad locum in actu primo, non eſt aliud, quam ſubſtantiam poſſe occupare locum: ſed poſita extenſione ſubſtantiæ, nihil aliud additur ſubſtantiæ, per quod poſſit occupare locum; ergo poſita extenſione ſubſtantiæ præciſa quantitate nullus eſſet effectus formalis quantitatis. Minor probatur, quia occupare locum eſt, partem

E correſpondere parti, & totum toti loco; ſed iam ſubſtantia extenſa per propriam extenſionem reſpondet tota toti, & pars parti; ergo. Et Confir. 1. quia quantitas cum non ſit operatiua per ſe ipſam, aliquid actu tribuet ſubſtantiæ; ergo non tribuet ſolum potentiam occupatiuam loci, quia potentia hæc naſcitur ex alia ratione, quæ in quantitate eſt prior. Confirm. 2. Quia ſecundum Aduerſarios

uerſarios

uerſarios duplex poneretur Quantitas; Altera, qua res habet partes in ordine ad totum; Altera, qua haberet partes in ordine ad locum; ſed eadem quantitas ſufficit ad vtrumque effectum præſtandum; ergo. Minor probatur, quia in Sacramento Chriſtus à quantitate non habet alium effectum formalem, quam extendi in ordine ad totum, quia in ordine ad locum non extenditur, ſed impeditur ille effectus formalis ſecundarius.

Tertiò, Solent alii probare, ſed parum acutè, huius opinionis falſitatem, ex eo, quod ponat, illas quantitates diſtingui inter ſe per penetrabilitatem, & impenetrabilitatem: ſed impenetrabilitas non poteſt eſſe differentia conſtitutiua quantitatis, cum videamus eam à quantitate tolli, & tribui penetrabilitatem; differentia autem contrahens genus non poteſt tolli per oppoſitam, remanente eadem ſpecie: ſed hi, vel non intelligunt, vel nolunt intelligere fundamenta oppoſitæ ſententiæ. dicit enim oppoſita ſententia, quantitatis differentiam eſſe principium, quo quantitas exit in actum impediẽdi penetrationem, qui actus impediri poteſt à Deo remanente potentia, qua quantitas eſt potens impedire: Neque penetrabilitas eſt per aliquid poſitiuum, ſed tantum per negationem impedimenti penetrationis actualis; vnde cum Deus facit quantitatem penetrabilem non tribuit aliquod eſſentialiter conſtitutiuum quantitatis, ſed tantum facit, vt quantitas non exeat in actum impediendi penetrationem, ſicut eſſentia ignis eſt principium, à quo fluit calor: & eſſentia caloris eſt principium proximum calefactionis, & tamen poteſt à Deo impediri fluxus caloris ab igne, & calefactio à calore, imò poteſt eleuare illum ad frigefaciendum. Quare oppoſita opinio non poteſt efficacius impugnari, quam ex argumentis propoſitis

Obijcitur 1. 42 Sed contra hanc concluſionem primo obiiciunt: ſicut totũ ſubiectum eſt prius toto accidente; ita quælibet pars ſubiecti eſt prior qualibet parte accidentis; ergo vt tota ſubſtantia eſt prior quantitate; ita pars ſubſtantiæ partibus quantitatis; ergo ſubſtantia habet partes præciſa quantitate; ita vt partes ſubſtantiæ non ſint partes quantitatis, ſed contra Patet in Euchariſtia, vbi ſunt partes quantitatis, & non ſunt partes materiæ.

Confirm. 1. Quia ſicut poſita quantitate in ſubſtantia, colligitur in ſubſtantia partes diſtingui, quia corrupta vna parte entitatis ſubſtantialis, poteſt remanere alia; ita etiam ſi eſſet ſeparata à quantitate, quia poteſt corrumpi aliquid illius entitatis, remanente reliquo.

Confirm. 2. Quia partes illæ diuiſæ, ſunt diſtinctæ; ergo etiam vnitæ, quia vnio non deſtruit entitates priores, ſed ſolum illas vnit A ad faciendum vnum compoſitum.

Confirm. 3. Quia in pugillo Terræ eſt plus materiæ, quàm in pugillo aeris, ſed hoc non poteſt attendi ratione quantitatis cum ſit æqualis. ergo ratione propriæ entitatis materiæ.

Neque dicas cum Capr. Thom. Anglic. & cæteris Thomiſtis, non eſſe plures partes, nec plus entitatis in corpore palmari, quam in digitali, dum carent quantitate. Tum quia perfectio entitatiua non eſt deperdita in vno, at aucta in alio ex ablatione quantitatis. Tum quia ratio partis eſt traſcendens reſpectu omnium prædicamentorum; B nam etiam Angeli dicuntur componi ex genere, & differentia, vt ex duabus partibus; quare & conuenire poteſt ſubſtantiæ præciſa quantitate, & ſimiliter diuiſio; nam dicimus, Angelorum ſubſtantiam diuidi in actum, & potentiam: quare ratio partium quantitatiua debet habere aliam rationem, quam habeat ratio partium entitatiua.

Reſp. 1. Ad hoc argumentum, ſicut ad cætera, quæ fieri poſſunt contra hanc concluſionem, reſpondebitur fusè in quæſtione ſequen. artic. 3. quatenus faciunt contra probabilitatem huius concluſionis, C quia tamen probabilius eſt oppoſitum, ideo. 43 *Reſpondetur.*

Reſp. 2. Ex his argumentis demonſtrari in ſubſtantia (præciſa quantitate) eſſe partes entitatiuas, & diuerſæ rationis à partibus quantitatiuis. Solum difficultas eſt in explicanda hac diuerſitate, quam ex vi concluſionis præcedentis diximus eſſe extenſionem, quod partes quantitatiuæ, non ſolum ſunt diſtinctæ, ſed cauſant extenſionem, non ſic autem entitatiuæ aliarum rerum. Sed quoniam alii agnoſcunt, etiam extenſionem in partibus entitatiuis, per quam diſtinguuntur à partibus in- D tenſionis; ideo illa differentia explicanda eſt, quare ſit.

6. Concluſio. Probabilius eſt, extreitatem, ſeu extenſionem partium in ordine ad totum, quæ conuenit ſubſtantiæ, & accidentibus materialibus, non eſſe primarium effectum quantitatis, ſed illam conuenire ex natura ſua illorum partibus. eſt Doctorum tertiæ ſententiæ. 44 *Extenſio partium in ordine ad totum non eſt primarius effectus quantitatis.*

Probant primo, aliqui, ex eo quod alioqui non poſſet probari, quomodo forma ſubſtantialis extendatur; nam non extenditur per quantitatem, quam informat, E vt dici poteſt de aliis accidentibus, quia ipſa non informat materiam mediante quantitate: Neque extenditur per quantitatem materiæ, quam forma informat; nam ſecundum Aduerſarios forma prius natura informat materiam, quam in materia recipiatur quantitas. ergo in illo priori non poteſt extendi per quantitatem receptam in materia. Neque dici poteſt, ma- *Probatur ex extenſione formæ ſubſtantialis.*

teriam, & formam in eo inſtanti eſſe diuiſibiles, quia in eo inſtanti recipit actionem agentis, quæ requirit materiam Quantam, & licet in eodem inſtanti poſterius natura quantitas ſit, ſecundum Aduerſarios in toto compoſito; tamen adhuc manet difficultas, quomodo prius natura ſit producta forma, quam recipiat quantitatem, neque recurri poteſt ad quantitatem præcedentem, quia hæc eſt ſecundum Aduerſarios corrupta, ſicut eſt corrupta forma incompoſſibilis cum forma producta. Neque confugiant ad diuerſa inſtantia in diuerſo genere cauſæ. Tum quia alibi à nobis hæc ratio philoſophandi fuit improbata. Tum quia quantitas antequam producatur, non poteſt in vllo genere cauſæ dare effectum formalem; productio autem quantitatis, cum ſit eductio, ſupponit ſubiectum extenſum. Sed hæc ratio eſt quidem validè contra Thomiſtas; abſolutè tamen non probat, quia aliqui volunt quantitatem recipi in materia, priuſquam in ea recipiatur forma.

41 *Probatur ex independentia cauſæ à ſuo effectu.*

Secundò, Alii probant, quia ſi ſubſtantia non habet partes ex ſe extenſas, tunc cauſa penderet in ſua exiſtentia à ſuo effectu, quem cauſat, quod eſt improbatum ſupra in quæſtione de cauſis. Conſequentia patet, quia quantitas pendet à ſubſtantia, non vt ex inextenſa. ergo vt eſt extenſa, quia ſi ſubſtantia non haberet in ſe extenſionem aliquam, non poſſet ſubſtentare quantitatem.

Confirm. 1. Quia non poteſt intelligi quomodo quantitas informet ſubſtantiam, quam inuenit indiuiſibiliter exiſtentem, vt v.g. ſint tres partes quantitatis A. B. C., quæ informent tres partes materiæ, D.E.F. tunc ſic argumētor: Subiectum dum cauſat quantitatem, debet habere virtutem cum omnibus conditionibus requiſitis ad cauſandum effectum: ergo ſubſtantia habet partes D. E. F. diſtinctas ante quantitatem exiſtentem, quæ cauſatur à materia; quia diſtinctio illa partium eſt neceſſaria, vt cauſet, quia alioqui ſingulæ partes cauſarent totam quantitatem, & tota totam; vnde tota quantitas informaret totam ſubſtantiam, & tota ſingulas partes ſubſtantiæ; nam illud ſubiectum quantitas informat, quod concurrit ad eius ſubſtentationem.

Dicent Fortaſſe, eſſe partes ſubſtantiæ entitatiuè diſtinctas, ſed non extenſas. Sed contra, quia materia dum cauſat quantitatem debet habere partes illas etiam extenſas; alioqui ſi cauſaret quantitatem, exiſtens in puncto; etiam quantitas exiſteret in puncto; nam ibi exiſtit in tempore conſequenti, vbi eſt primum producta; quia in tempore ſequenti ex ſe non mutat locum; quare vt tota quātitas ſupponit totam ſubſtantiam: ita partes quantitates ſupponunt partes ſubſtantiæ cum omnibus conditionibus requiſitis ad cauſandam ſubiectiuè exiſtentiam quantitatis.

Confirm. 2. Quia prius eſt ſubſtantiæ partes eſſe præſentes partibus quātis, quam informari à partibus quantis: ſed in illo priori non poſſunt habere hanc præſentiam à quantitate, cum hæc cauſet effectum ſuum poſt informationem; nam omnes effectus formæ in genere cauſæ formalis cauſantur poſt informationem formæ: ergo præſentia illa, qua partes ſubſtantiæ ſunt præſentes partibus quantis non poteſt cauſari à quantitate. Maior patet, quia vt materia ſubſtentet quantitatem, & influat, non debet eſſe diſtans à quantitate: ergo debet illi eſſe præſens præſentia locali.

Tertiò, Alii probant ex communi argumento; nam ſi omnis extenſio eſſet formaliter à quantitate; & Deus in inſtanti corrumperet quantitatem; tunc ſubſtantia, vel remaneret extenſa; & ſic nō omnis extenſio eſſet formaliter à quantitate, vel non remaneret extenſa, & præſens eidem ſpatio ſecūdum ſuas partes commenſuratas ſpatio; tunc contra. Tum primo, quia ſubſtantia dum eſt ſub quantitate, etiam ſi conſtituatur in loco mediante quantitate; tamen præſentia localis, per quam ſubſtantia coextenditur loco non eſt modus quantitatis; ſed ipſius ſubſtantiæ; quia præſentia localis identificat cū re præſenti; ergo vbi ſunt ſubiecta diſtincta realiter, ſimiliter & præſētiæ; quare ablata quantitate manebit ſubſtantia, cum eadem præſentia ſubſtantiali, & eadē diſtantia, & proprinquitate ad cētrum: nec tamen inde fieret, vt remaneret quanta, quia ſine mole corporea, per quam poſſet aliis corporibus obſiſtere, ſed ſolum repleret idem ſpatium per ſuam entitatem materialiter, & per præſentiam formaliter. Tum ſecundo, quia illæ partes exiſtentes ſub quantitate ſunt inter ſe diſtantes; ergo ſi ablata quantitate in inſtanti, non remanerent in eodem ſpatio, ſed reducerentur ad punctum, deberent moueri localiter in inſtanti à ſpatio ad punctum; at motus localis implicat in inſtanti. ergo non poterit ſubſtantia extenſa remanere inextenſa. 46 *Probatur ex loci occupatione.*

Ad hæc multa reſpondunt Aduerſarii, quæ tamen examinanda ſunt dubio ſequenti, vbi oſtendemus, quomodo ubſtantia eſſet in ſpatio, ſi ab ea ſepararetur quantitas.

ART.

ART. VII. Explicatur, quæ extenſio ſit ratio formalis quantitatis.

47 *Ratio formalis ſpecifica quantitas, cõſiſtit in extreitate partiũ in actu primo in ordine ad locum.*

VLtima Concluſ. Ratio formalis ſpecifica quantitatis prædicamentalis conſiſtit in extreitate partium incompoſſibilium ex natura ſua, & in actu primo in eodem ſpatio. Probatur primo, nam rationes formales rerum, vel probantur ex communi conceptu, quia non habent rationem à priori, cur conueniant rebus, vel ex aliquo effectu proprio illius, qui ſcilicet ita oriatur ab illa, vt non ab alia re; nam principium illius effectus dicit ratio formalis illius rei: ſed huiuſmodi extreitas partium conuenit quantitati tàm ex communi conceptu, quàm ex effectu, quem præſtat; ergo hæc eſt ratio formalis. Minor probatur, nam ex communi ſenſu, Quantitas conſiſtit in aliqua extreitate partium: ſed ex dictis patet, hanc extreitatem non conſiſtere in pura diſtinctione partium, cum hæc conueniat partibus intẽſiuis, & entitatiuis rerum materialium: neq. in extreitate partium, ſiue ordinata, ſiue inordinata in ordine ad totum, habẽtium inter ſe cõpoſſibilitatẽ ex natura ſua reſpectu ſpatii; quia oſtendimus hanc extreitatẽ aliis rebus materialibus ineſſe; ergo debet poni extreitas partiũ diuerſæ ineſſe rationis à prædictis: ſed hæc non poteſt eſſe alia, quàm ratio partium, in actu primo incompoſſibilium reſpectu eiuſdem loci: ergo hæc eſt ratio formalis quantitatis. Neq. dicas dari aliam rationem, per quam quantitas eſt principium exigitiuum extenſionis localis; nam hoc principium ſupponit impenetrabilem rationem partium; ideo enim partes non exigunt eſſe ſimul in eodem ſpatio, ſed in diuerſis ſpatiis, quia ſunt ex natura ſua impenetrabiles.

48 *Probatur ex effectu impenetrabilitatis.*

2. Probatur ex effectu impenetrabilitatis, quæ conuenit ſubſtantiis corporeis, qui eſt effectus proprius quantitatis; nam quando ab aliqua re habente plures rationes oritur aliquis effectus, illa ratio eſt propria, & adæquata cauſa effectus, qua poſita, ablato omni alio, ponitur res, & qua ablata, poſito omni alio, aufertur, vt Ariſt. docet in poſter. Sed effectus impenetrabilitatis oritur à ſubſtantia corporea habente plures rationes, ſcilicet ſubſtantiam, materiam, formam, quantitatem, & alia accidentia: ſed non oritur à ſubſtantia, niſi ratione quantitatis; ergo ratio formalis quantitatis eſt principium impenetrabilitatis. Minor probatur, quia non oritur à ſubſtantia; Tum quia conceptus ſubſtantiæ conſtituitur adæquatè per eſſe per ſe, & non includit impenetrabilitatem. Tum quia ſubſtantia penetrabilis eſt cum aliis, vt patet ex pluribus Angelis, qui poſſunt eſſe in eodem loco, & materia, & forma, quæ ſe inuicem pene-

A trant. Neque oritur ex aliis accidentibus; nam experientia conſtat, variatis omnibus accidentibus remanente quantitate, ſemper remanere impenetrabilitatem; quia ſiue res quanta ſit alba, ſiue nigra, ſiue dulcis, ſiue amara, ſemper eſt impenetrabilis; ergo impenetrabilitas oritur non ex albedine, & nigredine, & ſimilibus, ſed ab alia ratione, quæ remanet cum dulcedine, & nigredine, &c. Hæc autem ratio non eſt, niſi quantitas.

Reſpondent primo, Impenetrabilitatem oriri non à ſubſtantia, vt ſic, ſed à tali ſubſtantia, ſcilicet forma, & materia.

B Sed contra. Tum primò, quia in conceptu illorum non includitur impenetrabilitas; nam materia, vt ſic, includit ſpecificè eſſe principium recipiendi formas; & forma eſſe principium actuandi materiam.

49 *Vnde oriatur impenetrabilitas in ſubſtantia.*

Neque dicas impenetrabilitatem non includi in conceptu primario illorum, ſed in ſecundario, vt paſſionem, ſicut includit potentiam recipiendi extenſionem localem, & recipiendi actiones agentium; nam hæc ratio incluſa in conceptu ſecundario materiæ non excedit potẽtiam receptiuam; quia per eandem potẽtiam, qua recipit formam, recipit actionem, & præſentiam localem; at

C impenetrabilitas eſt impertinens ad rationem potentiæ. Tum ſecundò, quia materia, & forma, & cætera accidentia ſe inuicem penetrant, non ſolum ſecundum communes rationes, ſed etiam ſecũdum rationes ſpecificas: ergo non poteſt ab illis oriri impenetrabilitas, neque propter gradus communes, neque propter gradus ſpecificos: atque adeo ſicut hæc materia, & hæc forma ſe inuicem penetrãt, ita ſe poſſent penetrare cum omnibus, quæ præſcindunt à quantitate. Tum tertiò, quia non eſt maior ratio, cur impenetrabilitas tribuatur partibus materiæ, & non partibus formæ, cum vtriuſque partes ſint extenſæ; imò magis deberet oriri à forma, quam à materia, quia eadem numero materia poteſt eſſe naturaliter ſub variis formis; non tamen contra.

50 *Non oritur à materia, & forma.*

D Neque dicas, materiam ſe penetrare cum formis, non tamen vnam materiam cum alia, vel vnam partem cum alia parte; quia id non ſolum gratis fingitur, cum nullam habeant experientiam talis repugnantiæ, ſed etiam apparet id eſſe falſum, nam etiam partes quantæ, formæ, & accidentium inter ſe ſunt impenetrabiles, vt experientia conſtat. Tum quartò, quia in condenſatione videmus partes materiæ ſe penetrare, cum illæ, quæ erant ſub maiori extenſione, ſint ſub minori.

E Tum quinto, quia videmus tantũ, & præciſè ab vno corpore extrudi alterius, quantum exigit eius quantitas ſiuè habeat plus, ſiue minus ſubſtantiæ; nam eodem modo fit extractio à corpore denſo, & à raro; ergo ſignum eſt extruſionem fieri, ne detur penetratio ratione Quantitatis. Eſt argumentum Ariſtot. 4. phyſ. 76. vbi ait,

Cubum præciſis omnibus præter quantitatem, occupaturum tantumdem loci, quanta eſt eius quantitas: vnde ſi in vaſe pleno tantumdem aquæ effluet, ſi iniicias teſſeram vitream, quantum, ſi plumbeam, quæ habet plus ſubſtantiæ, licet ſub æquali quantitate. Tum ſexto, quia vel quantitas formæ, & aliorum accidentium eſt eiuſdem ſpeciei cum quantitate materiæ. & ſequitur idem effectus expellendi corpus; nec ſaluant myſterium Euchariſtiæ, in qua nulla eſt ſubſtantia, nec materia, nec forma, & tamen videmus quãtitatem albedinis expellere aliam, & reddere partes albedinis impenetrabiles, vel eſt diuerſæ ſpeciei, ita vt materia ſolum dicatur per ſe quanta, cætera verò per quantitatem; & tunc conſequenter loquuntur, ſed non ſaluant myſterium. Primò, quia nulla vera quantitas maneret in Euchariſtia; atque adeo neque principium quo reddantur accidentia impenetrabilia cum aliis corporibus, & eorum partes inter ſe. Secundò, non manerent illa accidentia inter ſe colligata, nec immediatè, nec in tertiò; vnde illa accidentia deberent diſſolui; neq. eſſet ratio, cur moto vno illorum accidentium, moueretur aliud, ſi nullam habet vnionem. Tum ſeptimò, quia qualitates illæ in Sacramento non poſſunt actione naturali intendi, quia illa actio eſſet ſine ſubiecto.

51 Reſpondent 2. Alii impenetrabilitatem oriri non immediatè ex materia, vel forma, ſed à qualitate dimanante à materia, & forma, ab illis diſtincta realiter, per quam totum ſubiectum redditur formaliter incompoſſibile cum alio.

Impenetrabilitas nõ oritur à quantitate dimanente à materia, & forma

Sed contra. Quia illa qualitas conſtabit ex partibus ſe ipſis impenetrabilibus inter ſe, quare eſſet compoſita ex partibus, per quam ſubſtantia haberet partes extra partes; vnde non eſſet ſolum qualitas, ſed ad minus habebit identificatam ſibi quantitatem; quia quantitas nõ poteſt habere aliam rationem formalem, quam vt ſit accidens compoſitum ex partibus, quibus partium ſubſtantiæ vna ponatur extra aliam; quare ſaltem quantitas deberet aſſignari, vt paſſio huius qualitatis, quod patet eſſe falſum, quia prima paſſio ponitur quãtitas: neq. impenebilitas oriri poteſt ex extenſione in ordine ad locum, quia extenſio, vel oritur, ex quauis re habente partes, vnam extra aliam; & tunc quælibet accidentia corporea haberent impenetrabilitatem: vel ſolũ oritur ex rõne ſubſtãtiæ, & tunc tàm ex forma, quam ex materia; ergo hæc non ſe penetrabunt: vel ſolum ex materia, & non, quia id eſſet, vt reciperet accidentia; at hoc falſum, quia in Chriſto manent omnia accidentia, ablata extenſione locali; & ſimiliter in condenſatione variatur hæc extenſio inuariatis accidentibus; ergo non ſubiectabantur in extenſione locali; ergo ab hac non oritur impenetrabilitas, neque à ſubſtantia, nec ex re alterius prædicamenti, ergo ex alio accidente à quantitate diſtincto.

Reſp. 3. Alii concedentes impenetrabilitatem oriri à quantitate, ſed non præciſè, vt ſic, ſed ratione talium dimenſionum, quatenus ſcilicet ſunt dimenſiones rerum completarum, vel quarum vna non eſt apta informare aliam; illa verò quanta, quæ entia diminuta ſunt, & apta alia informare, ſi educantur ex ſubiecto eodem, poſſunt ſe penetrare, non ſolum inter ſe, ſed etiam cum ſubiecto, ex quo educuntur: ad quod aſſerendum coguntur experientia; nam videmus hoſtiæ conſecratæ partes, neq. inter ſe, neq. cum alia hoſtia ſe penetrare, cum tamen ſint entia diminuta apta informare alia.

Sed hoc gratis dicitur, & repugnat. Primò, Quia 4. phyſ. 8. contra Antiquos probat locum non eſſe quantitatem per totum mundum diffuſam, vt volebant Antiqui; nam daretur penetratio; & tamen Antiqui dicebant locum eſſe accidens aptum informare locatum. Et tex. 76. & 77. ſolam quantitatem dicit eſſe talis naturæ, vt non admittat penetrationem, quod docet de Cubo, præciſo omni alio. & 1. de anim. 69. probat animã non eſſe corpus, quia cum informet materiam, daretur penetratio. & idem 2. de an. 69. probat de lumine, quod informet aerem: qui duo loci clarè euertunt reſponſionem Nominalium. 52

Secundò, Quia ſequeretur, quantitatem rerum incompletarum, & completarum differre ſpecie, quia vni naturæ repugnat penetratio, non tamen alii: & ratione patet, quia ex eadem natura ſucceſſiuè educuntur accidentia numero diſtincta, quæ ſe penetrant cum materia: & ſimiliter quantitas coloris, & caloris educta ex eodem ſubiecto, ſaltẽ numero differrẽt, & tamen ſe penetrãt: ergo diſtinctio numerica non facit diſtinctionem impenetrationũ; ergo diſtinctio illa naſcitur ex natura ſpecifica: Duas autem quantitates eductas ex diſtinctis ſubiectis diſtingui ſpecie, etiam ipſi Nominales negant, & ratio docet, quia vt duæ albedines eductæ ex diſtinctis ſubiectis non diſtinguũtur ſpecie; ita neq. quantitates illarum, cum tamen vna albedo poſſit penetrare vnum ſubiectum, & non aliud.

Confirm. 1. Quia magis differt quantitas ſaporis, & albedinis, quæ ſunt in eodem ſubiecto, quam quãtitates duarum albedinum, quæ ſunt in diſtinctis ſubiectis; quia quantitas ſaporis eſt idem eſſentialiter cum ſapore, & albedinis cum albedine; ſed hæc quãtitas impediunt penetrationem; ergo & illæ deberent impedire.

Confirm. 2. Quia non poteſt reddi ratio, cur ſaltem partes eiuſdem hoſtiæ non ſe penetrent, quia ſunt eductæ ex eodem ſubiecto.

Confir. 3. Quia dum ex hoſtia cõſecrata generatur vermis, dicũt Nominales, vt Occh. 4. d. 17. & Gabr. in cano. lec. 45. produci à Deo nouam

nouam materiam, & manere eadem accidentia, quæ prius erant; ergo accidentia ſe penetrant cum materia, ex qua non fuerunt educta, & ex hac materia alia accidentia edu ci poſſunt, quæ cum prioribus accidentibus ſe penetrarent. Scio huic argumento poſſe proteruè reſponderi; ſed non eſt ſanæ mentis attendere, ad quid quiſque dicat.

Confirm. 4. Quia in condenſatione vna pars materiæ ſe penetrat cum alia; & tamen non eſt educibilis ab illa; & ſimiliter de aliis accidentibus; ergo materia, & accidentia nõ ſunt ex ſe quanta.

53 *Impenetrabilitas oriri non poteſt ex ratione ſubſtantiæ.* Confirm. 5. Quia impenetrabilitas non poteſt oriri ex ratione ſubſtantiæ, cum pateat ſubſtantias ſiuè imcompletas, vt corpus, & animam, ſe inuicem penetrare, ſiue completas, vt Angelos inter ſe, & cum compoſitis corporalibus, ex communi Theologorum, & patet ex Euangelio, in quo narratur in homine fuiſſe legionem Dæmonum, & Dæmones Sues intraſſe. Neq; ex ratione perſeitatis; vt dictum eſt de corpore, & anima rationali, ac de pluribus Angelis. Ex quibus etiam patet non poſſe oriri ex ente, vt habet rationem completi; ergo debet oriri ex ratione quantitatis ſecundum ſe; nã ſiuè quantitas afficiat ens cõpletum, ſiue incompletum, vt non variat rationem ſuam formalem, ita neque poteſt variare effectum formalem, quem præſtat

54 *Impenetrabilitas non oritur ex extinſione totali.* per ſe ipſam immediatè in genere cauſæ formalis cum ipſa non habeat vim actiuam.

Dices. Impenetrabilitatem non oriri ex extenſione materiæ præcisè, vel formæ præcisè; ſed ex extenſione totali, quam reſultat ex compoſitione materiæ, & formæ, nam illa eſt impenetrabilis cum alia integra quantitate. Sed contra, tum quia impenetrabilitas eſſet forma quædam accidentalis compoſita ex extenſione materiali, & formali compoſita tanquam ex potentia, & actu, at huiuſmodi compoſitio non conuenit formis accidentalibus, vt patet inductione, & ratione, nam potentia illa eſſet, vel accidentalis, & deberet inniti in potentia ſubſtantiali, quæ ingrederetur compoſitionem formæ accidentalis, vel eſſet ſubſtantialis, & ſimiliter ingrederetur compoſitionem, at formam accidentalem, ſiue mediatè, ſiue immediatè componi ex aliquo ſubſtantiali, conſtat eſſe abſurdum, ſicut quod ſubſtantia componatur ex aliquo accidentali.

Tum quia in homine non eſſet illa cõpleta quantitas, & tamen conſtat in eo eſſe impenetrabilitatem, vt in aliis compoſitis.

Tum tertio, quia quantitas materiæ præcisè, reddit partes illius inter ſe incompoſſibiles, & cum aliis, nam petunt diuerſos ſitus partiales, & ſimiliter partes formæ præcisè ſumptæ, ergo impenetrabilitas, non oritur ex quantitate compoſita.

ART. VIII. Aſſeruntur, & ſoluuntur argumenta contra impenetrabilitatem.

Primo obiicitur. Ratio formalis dicitur, quæ rem primo conſtituit, ſed habere partes inter ſe incompoſſibiles reſpectu loci non poteſt primo quantitatem conſtituere; ergo non poteſt eſſe ratio formalis conſtitutiua quantitatis. Minor probatur, nam quantitas habet rationem aliquam priorem, ex qua oritur impenetrabilitas partium. 55 *Obiicitur 1.* *Impenetrabilitas non conſtituit primo quãtitate.*

Tum primo, quia quantitati prius conuenit prædicata in ordine ad ſe, ſeu abſoluta, quàm prædicata reſpectiua; at expellere aliud corpus ab eodem loco eſt, quid reſpectiuum, ſicut occupare locum. ergo prius habet aliud prædicatum abſolutum ſui conſtitutiuum, hoc autem eſt habere molem, ſeu partes in ordine ad ſe.

Tum ſecundo, quia quantitati prius conuenit aptitudo occupandi locum, quam expellendi aliam quantitatem ab eodem loco, nam ideo vna quantitas expellit aliam ab eodem loco, quia ipſa illum adæquatè occupat, quare non poteſt idem locus ab alia quantitate occupari adæquatè; nam naturaliter non poteſt idem locus adæquatè occupari à duobus, ſicut neque effectus eſſe adæquatè à duabus cauſis; ergo ratio formalis potius erit, aptitudo occupandi locum diuiſibiliter, quam ratio partium impenetrabilium.

Reſp. Quantitatem conuenire cum aliis entibus materialibus in ratione partium integralium, quare differentia inter illa non poteſt conſiſtere niſi in ratione talium partium, vel diuerſo modo habendi partes, ſed cum oſtenſum ſit, non conſiſtere in modo habendi partes, eo quod tam ſubſtantia materialis, quam quantitas habeat partes eodem modo, ſcilicet extenſas in ordine ad ſe, & ad totum, reſtat vt differentia conſiſtat in tali ratione partium; nam differentia debet eſſe proportionata generi. Differentia autem partium non poteſt eſſe niſi duplex. Prima, quod ſint tales, quæ ſint occupatiuæ loci diuiſibiliter, ad differentiam partium intenſionis: Altera, quod ſint tales, quæ non ſolum ſint occupatiuæ loci diuiſibiliter, ſed etiam ſint incompoſſibiles cum aliis in eodem loco. 56 *Reſpondetur.*

Sed cum ex dictis conſtet rationem partium quantitatis non conſiſtere in vi occupatiua loci; nam hanc vim, & aptitudinem habent partes cuiuſcunque entis materialis, & oritur ex partibus, vt habent extenſionem in ordine ad ſe, & ad totum: ergo conſiſtet in ratione partium talium quæ ſũt incompoſſibiles in eodem loco, ex propria, & connaturali perfectione.

Ex quibus patet ad argumentum. Nam dupliciter poteſt aliqua ratio eſſe prior altera. Primò, prioritate vniuerſalitatis, & 57

hæc non poteſt eſſe ratio formalis, ſed illa, quæ cũ contrahat hanc, eſt poſterior. Secundo, prioritate cauſæ, & hæc poteſt eſſe ratio formalis, quando eſt vltima; vnde fit dupliciter aliquam rationem dici poſteriorem altera, & ſecundum vniuerſalitatem, & hæc pōt eſſe ratio formalis. At verò quæ eſt poſterior poſterioritate cauſæ, & hæc non poteſt eſſe ratio formalis: Impenetrabilitas autem eſt poſterior virtute occupatiua loci poſterioritate vniuerſalitatis, quia hæc virtus conuenit aliorum entium materialium partibus, non tamen poſterioritate cauſæ; quia cum ſit ſpecialis ratio contractiua partium, non poteſt oriri ex ratione partium in communi, vel ex proprietate illarum, licet præſupponat illam, vt priorem, ſicut differentia ſupponit genus; vnde patet ad ſecundam probationem. Neq. occupatio loci adæquata impedit penetrationem; nam duo Angeli eſſe poſſunt in eodem loco adæquatè, & materia, forma ſubſtantialis, & accidentalis ſingulæ ſunt adæquatè in eodem ſpatio.

Ad primam probationem. Reſp. 1. Quando res eſt ens reſpectiuum tranſcendentale non poteſt conſtitui niſi per rationem reſpectiuam tranſcendentaliter. Quantitas autem eſt ens reſpectiuum tranſcendentale ſecundũ ſe, cũ includat rationem partium, quorum vna eſt extra aliam; hæc autem ratio eſt reſpectiua, quia non poteſt intelligi pars, & extreitas ſine aliquo reſpectu vnius ad aliud.

Reſp. 2. Etiam ſi quantitatis ſpecifica ratio eſſet omnino abſoluta, adhuc dici poſſet explicari per impenetrabilitatem tanquam per propriam, & immediatam paſſionem, & effectum, quod ſæpè neceſſe eſt contingere ob imperfectionem noſtri intellectus exiſtentis in corpore, qui non poteſt eſſentias rerum percipere niſi per effectus.

58 2. Obiic. Ratio formalis quantitatis debet eſſe communis omnibus ſpeciebus, ſed impenetrabilitas, licet conueniat quantitati continuæ, non tamen diſcretæ, nam numero non repugnat eſſe in pluribus ſimul exiſtentibus, vt plures partes corporis Chriſti in Euchariſtia ſunt ſimul. Neque dicas, illam conuenire numero mediante quantitate continua; nam genus debet immediatè deſcendere ad ſuas primas ſpecies, & illis conuenire per ſe, non per accidens.

Obijcitur 2.

Impenetrabilitas non conuenit diſcretæ.

59 Reſp. 1. Ex hac ratione probari rationem formalem quantitatis, nec eſſe ipſam extreitatem partium, nec aptitudinem occupandi locum; nam neutrum conuenit per ſe, & immediatè numero ratione vnitatum præciſè, ſed vnitates ſunt in tali ſubiecto, ſcilicet continuò, nam ex ſe vnitates poſſunt eſſe vna intra aliam, & ſolum habent extreitatem diſtinctionis, non extenſionis.

Reſpondetur.

60 Reſp. 2. Ex Ariſt. ſententia numerus, quæ

A eſt ſpecies quantitatis, non oritur niſi ex diuiſione continui quare eſſentialiter exigit partes tales, & ſolum differt à continua quãtitate, quod hæc habet partes vnitas. Diſcreta verò diuiſas, vnde ſicut impenetrabilitas in actu primo eſt de ratione partium continui, ita eſt de ratione partium quantitatis diſcretæ, licet per potentiam Dei vtraque quantitas poſſit ſeparari ab actu ſecundo.

Impenetrabilitas in actu primo eſt de ratione partium quantitatis diſcretæ.

3. Obiic. Impenetrabilitas, vel eſt ratio formalis ratione ſuæ radicis, & deberet explicari, quid, & quæ ſit hæc radix; nam eadem ratione poſſet dici rationem formalem B eſſe radicem extenſionis localis, vel diuiſibilitas, nam omnes hæ paſſiones oriuntur ab eſſentia quantitatis, vel ponitur ratio formalis ipſa impenetrabilitas ſecundum ſe, & vt formaliter dicit vim impediendi aliud corpus, & tunc ſequitur quantitatem fuiſſe à natura primario ordinatam, non ad extendendam ſubſtantiam, ſed ad impediendum aliud corpus circa ſpatium, quia primarius actus impenetrabilitatis eſt impedire aliud corpus occupationem eiſdem ſpatii. Confirm. primo, Nam ſi impenetrabilitas eſſet ratio formalis, non poſſet quantitas fieri penetrabilis, ſicut ex eo, C quod Brutum eſt irrationale non poteſt fieri rationale. Confirm. ſecundo, Cum per impenetrabilitatẽ non explicetur ratio formalis ſecundum ſe, & per conceptum proprium, & per extreitatem partium, ſeu extenſionem ſecundum ſe explicetur potius hæc, debet dici ratio formalis. 61

Obijcitur 3.

Reſp. Poſſe vtrũq; dici ſcilicet primo, Impenetrabilitatem eſſe paſſionem, per quam explicatur radix illius nobis ſecundum ſe ignota, quæ eſt ratio formalis, nec tam benè explicaretur per diuiſibilitatem cũ hæc ſupponat extenſionem localem, & impenetra- D bilitatem, vt ſupra diximus, & dicemus infra; Neg. explicari ita benè poſſet per aptitudinem occupandi locũ cum hæc conueniat aliis à quantitate, vt diximus 62

Reſpondetur.

Impenetrabilitas poteſt dici paſſio per quã explicatur ignota eſſentia quãtitatis.

2. Poteſt dici non eſſe paſſionẽ, ſed ipſam eſſentialem rationem partium conſtituentium quantitatẽ, ſed quid probabilius dicatur patebit cum de paſſionibus quantitatis.

Ad confirm. ℞. Penetrabilitatem, & impenetrabilitatem dupliciter poſſe accipi, primo, vt dicunt, vel negant actum ſecundum. Secundo, vt dicunt actum primum, ex quo connaturaliter prouenit actus ſecun- E dus, ſicut irrationalitas poteſt accipi, primo, vt dicat negationem actus ſecundi, qua ratione homo dormiens, vel mente captus dici poteſt irrationalis. Secundo, dicit negationem principii, & ſic homo dormiens, vel mente captus non poteſt dici irrationalis, ſed talẽ dicitur Brutum, quare quantitas licet fieri poſſit penetrabilis, vt dicit negationem actus impediendi, qua poſita ſequitur ex virtute cauſa producentis corpora,

vel

vel mouentis actus coexiſtendi in codẽ ſpa- A
tio; Non tamen poteſt fieri penetrabilis, vt penetrabilitas dicit negationẽ principii impediendi coexiſtentiam corporum in eodem loco.

Ad 2. confir. Patet ex dictis, qua ratiõne ratio formalis quantitatis ſpecifica non poſſit explicari per extreitatem, & extenſionem partium in ordine ad totum, nam illa conuenit etiam partibus ſubſtantiæ.

63 *Obijcitur 4.*

4. Obiicit. Videtur melius explicari per aptitudinem occupandi locũ ex natura ſua diuiſibiliter.

Reſpondetur.

Reſp. Non rectius explicari, quia hæc, vt ſit ex natura ſua talis, neceſſario debet dicere partes impenetrabiles, quia ex illis oritur impedimentum, quo minus ſint ſimul, & indiuiſibiliter in eodem ſpatio. B

64 *Obijcitur 5.*

5. Obiic. Quantitas eſt forma dans ſuum effectum formalem actu, & non aptitudine, ergo ratio formalis non poteſt conſiſtere in aptitudine expellendi aliud corpus ab codẽ ſpatio.

65 *Reſpondetur.*

Forma dat effectum quomodo quo eſt.

℞. Formã dare ſubiecto, quod informat, ſuum effectum formalem in actu eo modo, quo eſt forma, Nam ſi forma eſt ratio actualis dat illam ſubiecto actu; ſi autem ſit aptitudinalis, dat aptitudinem actu ſicut forma rationalis dat corpori, quod informat; non actum, ſed aptitudinem ratiocinandi, C
Vnde ſubiectum actu habet aptitudinem; quare ly actu determinat motum habendi formam, & effectum formalem, non ipſam formã, vel effectum eius ſecundũ ſe.

66 *Obijcitur 6. Ex rarefactione.*

6. Obiic. Eadem quantitas naturaliter per rarefactionem occupat maius ſpatiũ, & per condenſationem minus ergo eſſentia quantitatis non cõſiſtit in ratione partium ſe excludentium ab eodem ſpatio, nam dum partes quantitatis cõdenſantur ſunt in eodem ſpatio, dum coarctantur ad minus ſpatium.

67 *Reſpondetur.*

In rarefactione, & condenſatione eadem eſt quantitas ſub alio modo eſſendi.

Reſpõdẽt, Facilè, qui putant per rarefactionẽ, & condenſationem acquiri nouã quantitatem, & deperdi antiquam; nam nunquam D
plures partes quantitatis ſunt in codẽ loco, ſed ad ſummum plures partes materiæ, informatæ minori quantitate, ſed quia hæc opinio habet ſuas difficultates maiores; Ideo Reſpondent 2. Alii dicentes manere antiquam quantitatem ſub alio modo eſſendi, quantitatem ex ſe extendere ſubſtantiam dando illi corpoream molem, & quoad hũc effectum nullam eſſe varietatem in condenſatione, & rarefactione, ſed circa hãc extenſionem quantitatiuam conſiderari poteſt extenſio in ordine ad ſpatium, quam naturaliter habet quantitas ſecundum ſe, ſed non habet ex ſe in hac extenſione certum termi- E
num, nam eadem quantitas ex ſe poteſt replere maius, vel minus ſpatium, iuxta modum quem acquirit per condenſationem, & rarefactionem, hoc autem non fit per penetrationem propriè, ſed per mutationem intrinſecam in modo per quem quantitas determinatur ad tantum, vel tantum ſpatium, vt fuſè explicabimus in lib. de gen.

Obijcitur 7. 68

7. Obiic. Videtur melius explicari ratio formalis per radicem; Cui ex natura ſua debetur virtus, & aptitudo occupatiua loci diuiſibiliter, nam hæc virtus non poteſt conuenire alteri, quam quantitati nam licet conueniat ſubſtantiæ, & accidentibus materialibus occupare locum diuiſibiliter, non tamen id conuenit ex natura ipſorum, quia non determinant ſibi talem modum occupandi ſpatium ex natura ſua; ſed ex vi agentis illa ad hunc, vel illum modum exiſtendi, determinantis, quare non repugnat naturæ ipſorũ exiſtere indiuiſibiliter in ſpatio cum eorum partes ſint ex conditione penetrabiles.

Reſpondetur. 69

Reſp. Poſſe explicari rationem formalem per talem radicem, ſed illa explicatio eſſet magis confuſa; quam explicatio à nobis poſita; nam non explicatur in particulari, Quæ & quid ſit illa radix, at nos explicamus, illam radicem eſſe naturam impenetrabilem partium, nam vt partes plures habẽtur, poſſũt occupare plures partes ſpatii, vt autem ſunt impenetrabiles habent, vt talem occupationem habeant, & exigant ex natura ipſarum, cum vna pars connaturaliter expellet aliam ab eodem ſpatio, ergo connaturaliter exigunt diuerſas partes ſpatii.

Obijcitur 8. Debet eſſe eſſentia radix exigitiua extẽſionis in ordine ad ſe. 70

8. Obiic. Nam quantitati conuenit extenſio tam in ordine ad locum, quam in ordine ad ſe, ergo ſicut eſt radix exigitiua extẽſionis localis, ita & extenſionis in ordine ad ſe ergo eſſentia quantitatis conſiſtet in radice extenſionis in ordine ad ſe, ſeu totũ, quæ eſt prior, quod extenſio localis.

Reſpondetur.

Reſp. 1. Hanc opinionem nullam habere probabilitatem, quia extenſio in ordine ad ſe, conuenit æque primo, & per ſe omnibus 71
entibus materialibus: quia omnia illæ eſſentialiter exigunt partes plures integrantes inter ſe diſtinctas; Quod ſi per extenſionem In ordine ad ſe (iuxta aliam explicationem) intelligunt extenſionem in ordine ad totũ, illam ſimiliter habent õia entia materialia, ſicut habet quantitas, nam ſicut ex partibus quantitatis, vna pars eſt immediatè vnita vni, & mediatè cæteris, ita etiam partes accidentium materialium, & ſubſtantiarum, idq. non beneficio quantitatis, ſed ex natura ipſarum; imò huiuſmodi vnio magis eſt propria accidentium, & ſubſtãtiarum, quam quantitatis; nam huic parti quantitatis per accidens eſt, quod vniatur immediatè potius huic parti, quam alteri; at non ſic partibus ſubſtantiæ, nam capitis ſubſtantia exigit, vt immediatè ſit vnita collo, & non pedi, vnde diuerſa vnio eſſet contra naturam talis ſubſtantiæ, & eſſentiam.

Ratio formalis quãtitatis nõn explicatur rectè per radicẽ extenſionis in ordine ad ſe. 72

Reſp. 2. Etiam ſi huiuſmodi extenſio primo conueniret quantitati, & per quantitatem conueniret ſubſtantiæ, & cæteris accidentibus, adhuc non rectè explicaretur ratio formalis, per radicem, & principium exigitiuum huius extenſionis. Nam hæc extenſio non habet in quantitate aliam rationem

nem

nem priorem, ſed ipſa eſſet formalis differentia cõſtitutiua quãtitatis, nam ſicut ſubſtantia materialis non conſtituitur per aliquam rationem priorem quæ exigat partes, ſed per ipſas partes integrales, vt patet ex compoſito phyſico, quod non conſtituitur per principium exigitiuum partium eſſentialium, ſed per ipſas partes vnitas. Ita neq; quantitas debet conſtitui per rationẽ priorem exigitiuam. taliũ partium ſic vnitarũ, ſed per ipſas partes ſic vnitas; Nam differentia per ſe debet eſſe proportionata generi.

Confirm. primo, Nam extenſio eſt prædicatum commune quantitati, & ſubſtantiæ materiali, ergo differentia conſtituens debet ſumi ſecundum rationem talis extenſionis, hæc autem eſt extenſio in ordine ad ſe, vel totum, vel locum.

Confirm. ſecundo, Quia quando aliquid confuſè conceptum exigit aliquam rationẽ, qua nulla poteſt in illa re aſſignari prior, illa erit ratio formalis, vt patet ex conceptu hominis, qui exigit rationalitatem, nam hæc dicitur ratio formalis hominis, & non aptũ principium exigitiuum rationalitatis. Sed ſic eſt quantitas reſpectu extenſionis talis, ergo hæc erit ratio formalis. Minor probatur, nam dum dicitur quantitas exigere extenſionem huiuſmodi, concipitur confuſè, nec in ea concipitur alia ratio prior, ex qua oriatur huiuſmodi extenſio, quia nulla talis poteſt aſſignari, nec ab ipſis aſſignatur.

9. Obiic. Ariſtot. docet ſubſtantiam eſſe quantam per accidens; ergo non habet extenſionem ex ſe, ſed per accidens ſuperadditum; omnis enim extenſio eſt aliqua quantitas.

Reſp. Illam extenſionem ſubſtantiæ ſecundum multos habere rationẽ accidentis, ſaltem quoad prædicationẽ, atq; adeo habere rationem quantitatis non quidem realis, ſed modalis, ſeu ſubſtantialis; & ideo ſubſtantia dicitur quanta per accidens, id eſt per extenſionem accidentalem.

Reſp. ſecundo, Ariſt. loqui de extenſione, quæ eſt ex vi quantitatis diſtinctæ realiter, quæ eſt propriè quantitas.

Obiicies 10. Hæc opinio videtur concidere cum opinione Nominalium, qui ponunt omnia entia materialia habere ſuas partes extenſas ex propria ratione, & non beneficia quantitatis diſtinctæ realiter.

Hæc opinio ponens partes in ſubſtantia quomodo differat à Nominalibus.

Reſp. Hanc opinionẽ aliqua ratione conuenire cum opinione Nominaliũ, & aliqua rõe differre, nam conueniunt, quod vtraq; opinio ponat per hanc extenſionẽ partes eſſe enxtenſas in ordine ad totũ, ita vt vna ſit extra aliam, nõn ſolum entitatiuè, ſed etiam quoad vnionem, ita vt etiam ſi fiat partium penetratio in ordine ad locum, ſemper tamen remaneat extreitas partium, ſeu extenſio in ordine ad locum.

Differunt autem primo, quia Nominales non agnoſcunt in rebus aliam extẽſionem, quam modalem, & illam dicunt eſſe quantitatem. At hæc opinio præter modalem ponit extenſionem aliã, quæ eſt propriè quantitas diſtinctam realiter non ſolum à rebus quantis, ſed etiam ab extenſione modali. Secundo, differunt, quia Nominales extenſionem modalem ponunt diſtingui à re ſolum connotatiuè, quatenus ſcilicet includit exteſionem localem; At hæc opinio putat hãc extenſionem non includere extenſionem localem; vnde poteſt manere in re etiam ſi non extendatur localiter, vt manet in entitate Chriſti, in quo Nominales negant remanere hanc extenſionem ſecũdum totum ſuum conceptum, quia ibi nõ manet extenſio localis. Vnde 3. differunt, quia Nominales non diſtinguunt extenſionem in ordine ad totum, & in ordine ad locũ; at verò hæc opinio diſtinguit. 4. Differunt, quod illi putent omnes res quantas eductas ex potentia eiuſdem materiæ non poſſe ſe inuicem penetrare; at hæc opinio, nullam rem habentem quantitatem ſuperadditam, poſſe ſe cum alia habente ſimilem quantitatem penetrare, & rem extenſam per hunc modum poſſe ſe cum alia penetrare. aliæ differentiæ patebunt ex dicendis.

Duplex quantitas modalis, & realis.

Obiic. 11. Videtur inauditum, in re ponere duas quantitates, vnam modalem, alteram realem.

Reſp. Neceſſariò debere poni, nam ſecundum Aduerſarios ponitur extenſio modalis, & identificata cum ſubſtantia, tanquam effectus formalis quantitatis.

Reſpondetur ſecundo, Ex dictis patere non eſſe inauditum apud peritiores Theologos, & Philoſophos ponere in re hanc duplicem extenſionem, ſubſtantialem ſcilicet, & quantitatiuam; illam tamen dicunt non eſſe quantitatem, ſed entitatiuam extenſionem: qui modus loquendi mihi magis placet, quia pertinet ad ſubſtãtialem perfectionem cuiuſlibet entitatis materialis; vnde eſt perfectio quædam traſcendens; & quia habet aliquam ſimilitudinem cum quantitate prędicamentali, quæ eſt propriè quantitas, poſſet appellari quantitas traſcendentalis.

Obiic. 12. Quia poſita extenſione modali videtur fruſtra addi alia quantitas diſtincta realiter; quia nullum effectum poſſet tribuere ſubſtantiæ, cum inueniat illam iam extenſionem non ſolum in ordine ad ſe, & ad totum, ſed etiam in ordine ad locum; nam diximus ſubſtantiam præciſa quantitate remanere præſentem circumſcriptiuè in loco.

Quantitas realis quem effectum tribuat diuerſum à modali?

Reſp. Non addi fruſtra, quia quantitas dat extenſionem diuerſæ rationis; nam extenſio traſcendentalis partium non facit, vt entitas compoſita ex illis ſit incõpoſſibilis cum alia re extenſa; neq; vt ſit ſubiectum aptum ad recipiendas formas, & actiones, & accidentia materialia; neq; illæ partes habẽt inter ſe incõpoſſibilitatem reſpectu eiuſdem loci: ſed ſicut poſſunt habere extreitatem reſpectu loci, ita & intraneitatem; at verò quantitas tribuit extenſionem quandam,

qua

Refellitur Sot°. qua partes ſunt inter ſe impenetrabiles, & aptæ ad agendum,& patiendum,& recipiendas formas ſubſtantiales,& accidentales. Ex quo patet erraſſe Sotum,dum cōfundit extenſionem modalem cum reali, dicens, extenſionem modalem eſſe effectum formalem quantitatis,eumq; remanere ablata quātitate ſupplente Deo vicem quātitatis,nam Deus cum non ſit quantus, non poteſt ſupplere per ſe ipſum cauſam requiſitam ad effectum formalem quantitatis. Neq; ſuppleri in genere cauſæ efficientis; quia effectus formalis, ita eſſentialiter includit cauſam formalem,vt à nulla cauſa poſſit eſſe effectiuè,niſi comproducatur cauſa formalis.

At inquies: Sicut albedo habet vnum effectum formalem poſitiuum, qui eſt eſſe album; alterum negatiuum,qui eſt non eſſe nigrum. Ex quibus corrupta albedine,corrumpitur primus effectus poſitiuus, remanente negatiuo; ita ablata quantitate corrumpitur extenſio poſitiua, remanente negatiua,per quam res non eſt indiuiſibilis.

Sed R. licet id dici poſſit reſpectu formarum, quæ non ſunt immediatè oppoſitæ,vt eſt albedo, & nigredo; non tamen reſpectu formarum, quæ ſunt immediatè oppoſita reſpectu eiuſdem ſubiecti, vt dicitur de curuitate,& rectitudine reſpectu lineæ,& paritate,ac imparitate reſpectu numeri,nam ablata vna forma, neceſſario debet poni alia, & talis eſt extenſio,& inextēſio reſpectu entitatis materialis: nam ſi ab ea aufertur modus exiſtendi diuiſibiliter, neceſſariò debet habere modum exiſtendi indiuiſibiliter, nec poteſt habere negationem exiſtendi diuiſibiliter ſine modo exiſtendi indiuiſibiliter.

DVBITATIO V.
Quomodo ſe haberet ſubſtantia in ordine ad locum ſi ſepararetur ab ea quantitas.

ARTIC. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Vnde promanet extenſio in ordine ad locum.* PRimo Not.ab omnibus concedi impenetrabilitatem conuenire ſubſtantiæ,& cæteris accidentibus ex vi quantitatis, quod hoc ſit, vel ratio formalis,vel paſſio adæquata quantitatis, ſolū difficultas manet de extenſione in ordine ad locum an oriatur præcisè à quantitate; an verò conueniat omni enti habente partes integrantes; Nam ſi dicatur primum neceſſario ſequitur ſubſtantiam præciſa quantitate, non habere extenſionem localem,quia paſſio propria non poteſt eſſe extra ſuum ſubiectum, ſi verò dicatur ſecundum, tunc facilè conceditur, ſubſtantiam materialem poſſe habere extenſionem localem præciſa quantitate.

Difficultas non eſt de ſubſtātia immateriali. 2. Not. cum ſubſtantia alia ſit materialis, Alia immaterialis,quæſtio non eſt de immateriali,quia conſtat hanc ex ſe habere modum exiſtendi in loco indiuiſibiliter, quia cum non habeat partes, non poteſt habere coextenſionem localem,vt tota toti ſpatio,

A & pars parti correſpondeat, & commenſuretur; & cum non habeat indiuiſibilitatem imperfectam, qualem habent indiuiſibilia quantitatiua; non poteſt habere præcisè modum exiſtendi punctualem,ſed perfectiorem,qui non poteſt eſſe niſi in ordine ad ſpatium diuiſibile,nam virtus occupatiua ſpatii ſequitur perfectionem naturæ, quæ eſt quædam quantitas virtualis, atq; adeo talis ſubſtantia coexiſtere poterit ſpatio diuiſibili, ſed indiuiſibiliter iuxta modum ſuæ naturæ;quare difficultas manet de ſubſtantia materiali.

B 3.Not.Subſtantiæ materiali triplicem poſſe competere modum exiſtendi in loco,primus eſt ſi partes ſubſtantiæ materialis præciſa omni extenſione quantitatis, & in ordine ad ſe, & in ordine ad locum, redigantur in punctum loci.ſecundus eſt ſi partes ſubſtantiæ materialis ponantur commenſuratiuè, & circumſcriptiuè in loco, ita vt pars ſubſtantiæ correſpōdeat parti loci, & tota ſubſtantia toti loco. Tertius, eſt in ordine ad ſpatium diuiſibile, ſed indiuiſibiliter, ita vt tota in toto, & tota in qualibet parte ſpatii exiſtat. Quomodo dicimus Angelos exiſtere in loco. Hic autem modus exiſtendi poteſt dupliciter eſſe,primo,ſi partes entitatiuæ ſubſtantiæ habeat extenſionē in ordine ad ſe. Quomodo dicimus Corpus Chriſti eſſe indiuiſibiliter ſub ſpeciebus, ſed diuiſibiliter in ordine ad ſe, quatenus partes corporis retinent ordinatam connexionem inter ſe .ſ. vt caput collo non pedibus immediatè vniatur. Secundo,ſi partes entitatiuæ non retineant hāc ordinatam connexionē, ſed ſint omnino confuſæ, ita vt ſingulæ ſingulis immediatè vniantur, nam vt ſe penetrant in ordine ad locum quem occupant confuſè,& ſine vllo ordine,ita etiam inter ſe ſint vnitæ. *Triplex modus exiſtendi localis, primus,pūctualis. ſecundus diuiſibilis diuiſibiliter, tertius diſib:lis indiuiſibiliter.*

C

D 4.Not. Subſtantiam ſeparatam à quantitate non poſſe naturaliter exiſtere, tum quia non poteſt naturaliter eſſe ſine paſſionibus propriis, at quantitas eſt paſſio propria ſubſtantia materialis,tum quia ſine diſpoſitionibus non poteſt ſubſtantia conſeruari,at quātitas eſt diſpoſitio non ſolum reſpectu formarū ſubſtantialiū, ſed etiā accidentalium, ergo. quare non poteſt quæſtio intelligi ex ſuppoſitione exiſtentiæ ex vi cauſarum naturalium, ſed ex vi cauſæ ſupernaturalis,An ſcilicet facta ſupernaturaliter ſeparatione ſubſtantiæ à quantitate, & conſeruata ſupernaturaliter, ſubſtantia occupet ſpatium diuiſibiliter an indiuiſibiliter. 2 *Subſtantia naturaliter ſeparari non poteſt à quantitate.*

E 5. Not. Modum exiſtendi, quem retinet ſubſtantia dum priuatur quantitate dupliciter poſſe conſiderari, primo, per ſe ex vi ſeparationis, is autem dicitur, qui neceſſario eſt connexus cum ſeparatione,Secundo,per accidens,is autem dicitur,qui non eſt neceſſario connexus cum ſeparatione, ſed ex noua voluntate datur illi; quæſtio igitur non eſt de modo exiſtendi per accidens, quia hic *Ex vi ſeparationis quem modum exiſtendi haberet quātitas.*

poteſt

poteſt eſſe in puncto, vel in ſpatio continuo indiuiſibiliter, vel diſcontinuus per replicationem eiuſdẽ entitatis ex vi potentiæ diuinæ, ſed intelligitur de modo per ſe, qui ſequitur ex vi ſeparationis quantitatis à ſubſtantia. Nam multi volunt Deum ex vi voluntatis, qua ſeparat quantitatem, velle etiam vt ſubſtantia ſit indiuiſibiliter in ſpatio, nam ſicut ex voluntate, qua Deus vult auferre quantitatem, vult etiam auferre impenetrabilitatem, ita & auferre extenſionem localem diuiſibiliter, ſeu circumſcriptiuam, quia non minus eſt proprietas quantitatis extenſio localis circumſcriptiua, quam impenetrabilitas; quare ſi vult conſeruare proprietatem in re aliqua ſine eſſentia, ex qua oritur proprietas, neceſſario id fieri debet cum violentia aliqua rerum.

At alii negantes extenſionem hanc localẽ eſſe proprietatem adæquatam quantitatis, ſed potius conſequi entitatem habentem partes inter ſe vnitas cum quadam continuatione, negãt ex vi voluntatis, quæ Deus ſeparat quantitatem, neceſſario ſequi auferri extenſionẽ localem, atq; adeo tribui ſubſtantiæ inextenſionem localem.

3 *Referuntur varij dicẽdi modi.*

6. Not. Inter Auctores dicentes ex vi ſeparationis quantitatis, ſequi auferri extenſionem localem, atq; adeo tribui inextenſionem, eſſe diſcrimen circa huiuſmodi inextenſionem, qualis ſit. Nam cum ſit duplex vna punctualis, per quam ſubſtantia eſt præciſè in puncto; Altera diuiſibilis, per quam ſubſtantia eſt in ſpatio diuiſibili, ſed indiuiſibiliter; aliqui eorum putant connaturaliter deberi ſubſtantiæ ſic ſeparatæ modum exiſtendi localiter punctualem, vt Venetus. Alii verò deberi diuiſibilem indiuiſibiliter. At alii neutrum deberi, nam cum ſubſtantia materialis ex natura ſua exigat quantitatem, atq; adeo modum exiſtendi circumſcriptiuum in loco, non poteſt de natura ſua exigere modum indiuiſibiliter exiſtendi, ſed vtrãq; eſſe illi ſupernaturalem, atq; adeo ſubſtantia ſua priuata quantitate, licet nequeat exiſtere, & conſeruari ſine aliquo ex his modis, tamen indifferens eſt, vt ſub altero conſeruetur. Deniq; alii, licet ſimpliciter putent neutrum eſſe illi naturalem, tamen ſecundum quod vnus poteſt eſſe magis connaturalis, quam alius, eo quod ex prædicatis non naturalibus vnum poteſt eſſe magis, vel minus repugnans, vel magis, vel minus proportionatum rei, cui tribuitur, atq; adeo dicunt eſſe magis iuxta naturam rerũ corporearum, vt conſeruentur à Deo in ſpatio diuiſibili indiuiſibiliter, nam ſi ſubſtantiæ ſpirituales poſſunt eſſe præſentes non ſolum indiuiſibili ſpatio, ſed etiam diuiſibili, multo magis poterit corpus, quod habet partes; ſed hi non vident repugnantiã, quæ eſt in re corporali, vt ſecundum ſe totam, & quamlibet ſui partem, ſit in duobus ſpatiis.

7. Not. Controuerſiam etiam eſſe circa ſubſtantiam ſic ſeparatam à quantitate, an A poſſit illi ſupernaturaliter tribui extenſio localis, ita vt habeat partes occupantes diuerſas partes loci. Negant aliqui, quia cum extenſio localis ſit paſſio quantitatis, non poteſt poni in alio ſubiecto, non poſita ibi quãtitate, nam extenſio localis neceſſariò ſupponit extenſionem in ſe; quæ eſt effectus formalis quantitatis, at verò formalis non poteſt eſſe ſine cauſa formali.

An ſubſtantia præciſa quantitate poſſit ſupernaturaliter eſſe localiter extenſa.

At alii affirmant cum Soto, & Molina, nam ſicut poteſt ponere in alieno ſubiecto ſummum calorem, quæ eſt paſſio ignis, ſine igne, ita & extenſionem localem in ſubiecto non quanto. Sed Reſpondent diuerſam eſſe B rationẽ, quia calor vt poſſit informare ſubiectum non exigit effectum aliquem formalem formæ ignis, ſicut extenſio localis effectu quantitatis; Hinc alii probant, quia non eſt repugnantia ex ratione partium, nam cũ ſint diſtinctæ, poſſunt poni in diuerſis locis, & ibi conſeruari, at hoc modo illæ partes haberent extenſionem localem, quia hæc non tribuit aliud ſubiecto, quã ponere illius partes in diuerſis partibus loci. Sed ℞. poſſe quidem partes poni in diuerſis locis, ſed hinc nõ habere extenſionem localem, nã ſicut ſi duo Angeli exiſtentes in diuerſis locis etiam inter ſe immediatis, nõ dicerentur habere ex- C tenſionem localem, quia cum ſint indiuiſibiles non conſtituerent aliquod ſubiectum continuum, quod eſt neceſſarium ad extenſionem localem, ita illæ partes, cũ ſecundum aduerſarios eſſent indiuiſibiles, etiam ſi exiſterent in diuerſis locis immediatis, non haberent extenſionem localem. quia non haberent cõtinuitatem neceſſariam, nam indiuiſibilia vt ſic, non poſſunt continuari; quod ſi dicant illas partes eſſe diuiſibiles ob pluralitatem partium, iam incident in opinionem docentium illis conuenire poſſe ex ſe continuitatem, & extenſionem localem, ſi relinquantur ſuæ naturæ, de qua re hic diſputatur.

D *ARTIC. II. Opiniones Doctorum.*

PRima Opinio eſt dicentium, ſubſtantiam 4 ſeparatam à quantitate non poſſe exiſtere neq; ex vi cauſarum naturalium, neq; ſupernaturalium, ita quidam apud Capr. loc. infr. cit. & etiam eſt Sonc. 5. met. q. 22. quia implicat entitatem diuiſibilem in partes integrantes poſſe diuidi in omnẽ ſui partem, ſed ſubſtantia ex ſuppoſitione facta diuideretur in omnem ſui partem, quia auferetur E principium formale, quo partes illæ vniebãtur, nam illæ habebant vnionem continuationis, quæ eſt formaliter à quantitate; Neq; obſtat, quod Deus poſſet conſeruare quantitatem ſine ſubiecto, nõ tamen contra, quia eſt diuerſa ratio dependentiæ vtriuſq;. quarum vnam poteſt Deus ſupplere per ſuum concurſum: at alteram ex ſe in genere cauſæ formalis, non poteſt; Neq; hinc ſit quantitatem eſſe perfectionem ſubſtãtiæ, niſi ſecundum

Subſtantiã ſeparatam à quantitate non poſſe exiſtere etiam per potentiam Dei abſolutam.

dum quid, nam pūctum poteſt eſſe ſine linea, non tamen linea ſine puncto, & tamen punctum non eſt perfectius linea.

Alij putant tūc ſubſtantiam eſſe nullibi.

2. Opinio eſt dicentium poſſe quidē ſubſtantiam ſic ſeparatam conſeruari, ſed tunc non habere exiſtentiam ſuam in ſpatio, ſed ſecundum omnes eis partes exiſtere nullibi, quia dum ſubſtantia priuatur quantitate, aufertur fundamentum exiſtendi in ſpatio, ſeu vbicationis, atq; adeo materia non maneret in loco; quomodo Thomiſtæ dicunt de Angelis non operantibus, quod nullibi exiſterent, quia non haberent operationem, quæ eſt fundamentum vbicationis reſpectu Angelorum, tribuitur cap. 2. d. 2. q. 1. Ferr. 3. contra gent. c. 68. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 1. §. quoad ſecūdū, videtur Dur. 1. d. 37. p. 2. q. 1. n. 20. & expreſsè Hier. Pla. 1. phyſ. c. 2. q. 2. p. 4. §. ſed dices; vbi ait ſubſtantiam illam non eſſe in loco circumſcriptiuè, ſed eſſe in ſuo ſuppoſito, & ſuppoſitum in ſe ipſo, quia careret omni extenſione, & indiuiſibilitate, & ratione exiſtendo in loco.

Putant alij totam ſubſtantiam exiſtere in loco punctuali.

3. Opinio eſt dicentium ſubſtantiā illam eſſe præſentem alicui ſpatio, quia nō poteſt intelligi rem exiſtere intra orbem Lunæ, & non eſſe præſentem alicui ſpatio, & ab alio diſtare, ſed eſſe præſentem ſpatio indiuiſibili, & punctuali, quia ablata ratione formali extēdendi, omnes illius partes non per motū localē, ſed per ablationem rationis formalis, per quam partes inter ſe diſtant, & extenduntur in ſpatio diuiſibili, confluerent ad punctum medium ſine nouo miraculo, quia iam non eſſet inter illas partes repugnantia naturalis ſimul coexiſtendi, & licèt id fieri non poſſet ſine aliqua mutatione cōſequente ad ablationem quantitatis, tamen illa mutatio non eſſet phyſica, cum ſubſtantia ſpoliata quantitate non poſſit phyſicè moueri, ſed metaphyſica, ad modum, quo Angeli mutarentur, dum ſe ponunt in puncto; cū hoc tamen diſcrimine, quod mutatio Angelica eſt ex vi virtutis motiuæ, hæc autem conſequitur ad ablationem quantitatis extendentis partes: ſicut, ablata quantitate, aufertur à materiæ partibus denſitas, & raritas, per quas partes diuerſo modo ſe habent reſpectu ſpatii.

Confirm. Quia ſicut Angelus exiſtens in ſphæra diuiſibili, poteſt in inſtanti ſe ponere in puncto, ſicut etiam in tota ſphæra ſibi adæquata, quia habet virtutem ſimul occupandi totam illam ſpheram; ita partes illius ſubſtantiæ poſſunt ſe ponere in pūcto, quia habent virtutem occupandi ſimul illud punctum, quia tota repugnantia ſimultatis oriebatur ex quantitate, quæ eſt ablata.

Albert Tand. Fer. Maſius Capr. Heru Sonc. Paul. Niph. Dur. Caiet. & alij.

Ita ſentiunt multi ex Antiquis, & recentioribus, dum dicūt, materiam, ablata quātitate, fieri omnino indiuiſibilem, & carentem partibus, vt Alb. 1. Phyſ. tr. 2. c. 4. vbi Tādun. q. 9. Ferr. q. 4. Maſius c. 2. q. 1. Capreol. in 4. diſt. 12. q. 1. ad ſecundū Aureoli, & 2. d. 19. q. 91. art. 3. ad ſecundum Scot. Herueuſ.

A quodl. 1. q. 5. ar. 1. Soncin. 5. q. 22. Iauell. q. 20. Niger. in 2. p. clypei. q. 17. Durand. in 1. diſt. 34. q. 1. ad vlt. Caiet. p. 1. q. 52. ar. 1. quos citat Maſ. & Ruu. c. 3. q. 2. illam tribuit Niph. Toleto, & Soto, ac D. Thom. in 2. d. 3. q. 2. ar. 1. & 4. contra gent. c. 65. & 4. phyſ. tr. de natura loci q. 5. dub. incidenti.

Et Gabriel. in 2. diſt. 12. q. 1. ar. 3. d. 2. habet hæc verba. *Si autem tenetur opinio, quod quantitas eſt accidens diſtinctum à re quanta, dicēdum, quod materia poteſt ſtare etiam ſine quantitate, & tūc licèt haberet eaſdem partes, quas habebat dum fuerat quanta; partes dico ſubſtantiales, quas Deus conſeruat ſine forma, non tamen eſſent partes illæ*
B *extra ſe localiter, ſeu diuerſimodè. Sed eſſent ſimul ſine ordine ſituali, & quoad locum, & ſi non datur locus indiuiſibilis, oportet dicere, quod vel eſſet tota in toto, & in qualibet parte loci, vel non eſſet dabilis locus adæquatus, ſed tantum locus maior, quia quicunq; locus aſſignaretur, dabilis eſſet minor, in quo eſſet*. Et expreſsè Fonſ. 5. met. c. 13. q. 2. ſect. 3. §. Dicendum eſt, illamq; tribuit Henrico, Caietano, Argentinæ, & Maiori.

4. Opinio eſt dicentium ſubſtantiam ſeparatæ à quantitate nullas habere partes ordinatas, neq; ſecundū ſe, neq; in ordine ad ſpatium, nam ordo partium reſpectu ſpatii, ſup
C ponit ordinem partium in toto, ſed eſſe ſecundum ſe, & in toto confuſas, atq; in ordine ad ſpatium ſine vlla diſtantia, nō quidem quod loco mota ſint, ſed quia deſinunt eſſe quantæ, & proinde coextenſæ loco; ſunt autem in eodem ſpatio diuiſibili prius occupato diuiſibiliter, ſed nunc indiuiſibiliter, admodum, quo ſubſtantia ſpirituales ſunt in loco; neq; mirum ſi hoc fiat in inſtanti, quia illa ſubſtantia habet plenitudinem entitatis, per quam poteſt replere ſimul totum illud ſpatium, ſicut dicitur de ſubſtantia ſpirituali, quę exiſtens in omnibus partibus miliarii, poteſt ſe collocare in ſpatio immediato diui
D ſibili, vel indiuiſibili in inſtanti: ita Fonſ. loc. cit. & illam tribuit Henr. Gand. quodl. 7. q. 17. ſed ibi ſolum docet ſubſtantiam poſſe eſſe ſine quantitate; & idem docet Argentina 3. d. 5. q. 1. ad ſecundum, ſumi tamē poſſet ex Henr. quodl. 2. q. 5. Venetus in ſūma 5. met. c. 12. & 13. Fonſ. 5. met. c. 13. q. 2. ſect. 3. ad 4. §. dicendum, vbi agit de ſubſtantia, & q. 1. ſect. 4. ad primum, vbi agit de accidentibus, & citat maiorem 4. d. 12. q. 2. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 1. ſequuntur Conimb. 1. phyſ. c. 2. q. 2. ar. 3. ad primū. Vaſq. 1. p. diſp. 196. c. 3. nu. 9. & 10. Perer. lib. 1. phyſic. c. 1. & videtur Scoti 2. d. 12. q. 2. §. Reſp. ad quæſtionum prope finē,
E vbi ait materiam ſine quantitate, & forma conſeruatam fore in loco definitiuè ſicut Angelus, qui d. 2. q. 6. §. ad propoſitum aſſeruerat eſſe in loco finito, non cōmenſuratiuè, at quod non eſt commenſuratiuè, eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, atq; adeo non habebit inter ſuas partes localem diſtantiam, & ſitum, Videtur Ruuius 1. phyſ. c. 3. q. 2. & 4. phyſ. tr. de natura loci q. 5.

q. 5. dub. incidenti, & Gabr. fuſè loc. cit.

Fundamentum ſumitur ex eo, quod entitas habens plures partes non exiſtens commenſuratiuè, ſeu diuiſibilter in ſpatio, debet exiſtere in illo definitiuè indiuiſibiliter, nam eſſe in loco diuiſibiliter, & indiuiſibiliter sũt immediatè oppoſita reſpectu entitatis exiſtentis in ſpatio diuiſibili, ſed ſubſtantia, præciſa quantitate, non poteſt eſſe in loco diuiſibiliter, quia vbi diuiſibiliter exiſtens conſequitur quantitatem; ergo erit indiuiſibiter.

6 Secundũ alios ſubſtantia eſſet tota in toto ſpatio, & pars i n parte.

5. Opinio eſt dicentium ſubſtantiam ſic ſeparatam à quantitate non ſolum exiſtere poſſe in loco, ſed etiam exiſtere in eodem ſpatio cum eodem ordine partium reſpectu ſpatii, cũ quo erat ſub quantitate, ita vt ſit tota in toto, & pars in parte; fundamentum ſumitur ex præcedenti dubitatione, vbi oſtẽdimus ſubſtantiã habere ſuas partes entitatiuas diſtinctas à partibus quantitatis, & inter ſe cõmenſuratas, illaſq; partes non habere illam extenſionem, & correſpondentiã ad partes quantitatis formaliter à quantitate, ſed ex ſe, & terminatiuè à quantitate, quia ſubiectum ſicut abſolutè prius natura eſt forma, ita prius natura eſt ſecũdũ omnes ſuas cõditiones neceſſàrias ad recipiendas formas, at hæc extenſio in ſubſtantia eſt neceſſãria ad recipiẽdas formas, quia inter ſubiectum, & formã, vt ſequatur informatio, prærequiritur applicatio localis mutua; quæ applicatio nõ poteſt intelligi ſine præuia hac extenſione. Ita Sotus c. de quantitate q. 2. ad primum principale Molina 1. p. q. 52. ar. 1. diſp. 1. m. 5. Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 48. ſect. 1. §. 2. Infero, & diſp. 40. met. ſect. 4. §. 25. Hurtadus diſp. 13. met. ſect. 5. §. 40.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui dicunt in caſu poſito, ſubſtantiam non habiturum ex ſe illam extenſionem in ordine ad locum, ſed opus eſſe nouo miraculo, quo Deus conſeruet illam ſubſtantiam ſub illo ſitu, ſupplendo illud, quod efficiebat quantitas, ita Soto, & Molina.

Alii verò putant non eſſe neceſſarium nouum miraculum, ſed ex natura ſua retinere poſſe idem vbi, omnino imutatum, quod habebat quando erat ſub quantitate, nam ſicut per ablationem quantitatis, non aufertur à ſubſtantia entitatiua partium extẽſio, ſed ſolum quantitatiua, ita neq; aufertur ab ea vbicatio, quæ fundatur in entitatiua partium extenſione, ſed vbicatio, quæ fundatur in quantitate, ita Suar. loc. cit. & Hurtad. & videtur communis recentiorum.

ARTIC. III. Opinio Auctoris.

7 Subſtantia eſt ſeparabilis à quantitate.

PRima Concluſ. Subſtantia ſpoliata quantitate poſſet per potentiam Dei conſeruari probat optimè Fonſ. loc. cit. deſtruẽdo rationes oppoſitas, nam qui negant id eſſe poſſibile, probant, tũ ex eo, quo ſubiectum nõ poſſit ſeparari à ſui paſſione, tũ quia ſubſtãtia illa maneret quanta, quia adhuc mana

A ret extenſa, & in eodẽ ſitu, nã nõ poſſet inde dimoueri cum careat quantitate neceſſaria ad motum; & manebit nõ quanta, quia ſupponitur ab ea auferri quantitatẽ, cuius effectus formalis eſt dare ſubſtãtiæ eſſe quantũ. tum quia illa ſubſtãtia ſimpliciter exiſteret, vt ſupponitur, & non exiſteret, quia eſſet diuiſa ſecundum omnem deſignationem poſſibilem, atq; adeo eſſet diuiſa in omnem ſui partem, cum partes illæ haberent continuationem eſſe à quãtitate, quã ſupponimus eſſe ablatam; at materia ſic diuiſa euaneſcet.

Verum inquit Fonſ. hæ rationes nõ concludunt, nam etiam ſi ſubiectum non poſſit na

B turaliter ſeparari à paſſione, tamẽ ſupernaturaliter non eſt cur nequeant ſeparari cum diuerſa actione conſeruentur ſubiectum, & paſſio, ſicut ipſa inter ſe realiter, vel formaliter diſtinguntur, vt Fonſ. 5. met. c. 5. q. 1. ſect. 5.

Neq; fiet quanta, & non quanta, ſiue quia confluent eis partes ad punctum ſiue motu; ſiue quia habebunt modum eſſendi indiuiſibilem, qualem habent ſubſtantiæ ſpirituales, ſiue quia extẽſio, quam retineret non eſſet quantitas, ſed propria entitatis cuiuslibet habentis partes, vt infra.

Neq; neceſſe eſt, vt partes euaneſcant,

C quia vt non copulantur per terminos quantitatis, ſed propriis terminis ſubſtantialibus, qui non auferuntur, ablata quantitate, nam ſicut quantitas habet ſuam integritatem, ita & ſubſtantia habet ſuam ſubſtantialem integritatem.

Secundo, Probant alii apud Tolet. q. 7. magis pendet quantitas à ſubſtantia, quam cõtra, ſed quãtitas eſt ſeparabilis à ſubſtãtia, vt patet in Sacramento; Altaris, ergo; maior probatur, quia ſubſtantia eſt ſubiectũ quantitatis, at ſubiectum cum ſit prius, & cauſa eſt independens in ſua exiſtentia à quantita-

D te in aliquo genere cauſæ. Reſpondent ſubſtantiã abſolutè minus pendere à quantitate, ſed vt habet rationem totius integralis magis pendere, quia pendet à quantitate in genere cauſæ formalis, quæ eſt maior dependentia, quam in genere cauſæ efficientis, vel materialis, ſed contra, tum quia hinc non fieret, eſſe abſolutè inſeparabilem, ſed tantum, vt habet rationem totius integralis; .i. vt habet caput, manus, oculos, &c. tum quia licet non manerent partes integrales ſecundum rationem accidentalem, quam accipiunt à quantitate, tamen manent quoad ipſarum ſubſtantiam, & entitatiuam perfectio

E nem, ſecundum quam non pendent à quantitate; quia ſubſtantia non ſolum habet integritatem quantitatiuam ſibi accidentalem, ſed etiam ſubſtantialem, vt ſupra fuſè probaui.

Confirm. Ex Och. tr. de Sacr. Altar. c. 12. Deus de potentia abſoluta poteſt producere, & conſeruare omne abſolutum prius altero quoad ſuũ eſſe, præciſo poſteriore, vt v. g. poteſt conſeruare ſubiectũ, quoad ſuam exiſten-

exiſtentiam præciſa albedine, vt patet fieri per vires naturæ, dixi quoad ſitũ eſſe, quia ſecundũ illud ſupponatur prius, atq; adeo independentes, nõ tamen quoad eſſe, quod recipit à ſuo poſteriori, ſed ſubſtãtia materialis eſt ens abſolutũ prius quantitate, ergo põt conſeruari deſtructa quantitate.

Confirmatur. Confir. Quia ſi ſubſtantia haberet huiuſmodi dependentiã à quantitate, inuolueret maximã imperfectionẽ quoad ſuã exiſtẽtiã, quia omnis depẽdẽtia dicit imperfectionẽ, & quo eſt maior, eo eſt maior imperfectio, neq; quæ obiicit Sonc. de depẽdentia materia à forma obſtant, tum quia ea omnia falſa eſſe oſtendimus tom. 1. tum quia poſſet poni, ſubſtantiam compoſitam ex materia, & forma ſeparari à quantitate.

8 *Tunc ſubſtãtia eſſet alicubi.* 2. Concluſ. Subſtantia ſic ſpoliata quantitate eſſet præſens alicui ſpatio; quia præſẽtia ad ſpatiũ conſequitur neceſſario ad quamlibet entitatem exiſtentẽ, tum quia non põt concipi rẽ exiſtere, quando ſit, vel intra, vel extra concauũ Lunæ, ergo neceſſario eſt exiſtens cum præſentia ad aliquod ſpatiũ, & licet poſſit res concipi exiſtens, non cõcepta præſentialitate ad ſpatiũ præciſè, non tamen negatiuè, ſ. negando eſſe in aliquo ſpatio. Tũ ex Molin. 1. p. q. 52. a. 1. diſp. vn. mẽb. 4. ſi ſubſtantia exiſtẽs intra latera vaſis ſpolietur quãtitate, & relinquatur ſuæ naturæ, primo, nõ fieret extra latera vaſis, ergo remaneret intra illa, ſecũdo, poſſet in ſe producere quantitatem cum hæc ſit paſſio illius, & omnis eſſentia habet vim producendi ſuas paſſiones, vt Suar. diſp. 13. met. ſect. 4. num. 57. & refert Hurtad. diſp. 2. phyſ. ſect. 10. cõtra Vaſq. tom. 2. 1. p. diſp. 196. n. 13. ſed quantitas illa nõ reſultaret, niſi intra latera vaſis, quia nõ eſt rõ cur alibi, at hoc nõ eſt niſi, quia ſubſtãtia materiæ eſt intra illa, eo quod nõ habet actionem, niſi vbi reperitur.

Conſirm. 1. Confir. primo, quia non minus conuenit ſubſtantiæ habenti partes diſtinctas realiter exiſtere in ſpatio proportionato ſuis partibus, quàm ſubſtantiæ immateriali carenti partibus eſſe præſentẽ ſpatio ſecundũ ſe totam, & modo ſibi proportionato: ſed ſubſtantia immaterialis fundat reſpectũ præſentialitatis ad locũ immediatè, præciſo omni accidenti abſoluto medio; ergo ſubſtantia materialis immediatè poterit fundare reſpectum præſentialitatis.

Cõfirmatur 2. Confir. 2. Quia omne indiuiduum diſtinctum ab alio, poteſt Deus collocare in ſpatio diſtincto, in quo eſt aliud: ſed quælibet pars ſubſtantiæ, præciſa quãtitate, eſt diſtincta ab alia parte; ergo quælibet pars præciſa quãntitate, põt collocari à Deo in parte ſpatii diſtincta ab alia; tũ quia præſẽtia ſubiecti reſpectu formæ eſt prius informatione, quia eſt neceſſaria cõditio ad informationem; & quia põt dari præſentia vnius rei ad aliã ſine informatione; non tamen contra; ergo poteſt, remanente præſentia ſubiecti, reſpectu

A quantitatis abſq; eo, quod remaneat informatio quantitatis reſpectu ſubiecti; atque adeo præſentia tunc nõ poſſet eſſe effectus formalis, vel alio modo pendere à quantitate, niſi terminatiuè, cum quantitas non informet ſubiectum.

3. Concluſ. Partes illius ſubſtantiæ ſic ſpoliatæ non cõfluerent ad punctum medium, vel ab auctore naturæ deſignandum. Probat Sotus, quia ſubſtantia materialis ſpoliata quantitate eſt omnino immobilis, at ille concurſus ad punctum non poſſet fieri niſi per motum, ergo, ſed hæc ratio non habet vim, quia licet fortè, non eſſet mobilis ex vi corporis phyſici cum ibi non ſit reſiſtentia neceſſaria ad imprimendũ motum, vt alibi, tamen poſſet moueri Virtute Angelica, vel Diuina, per quam ſeparatio illa fit: Imò multi putant poſſe etiam virtute propria moueri, vt ſi ponatur Plumbi maſſam in aere exiſtentem ſpoliari quantitate, tunc certè deſcenderet per grauitatem ſibi intrinſecam, quia nõ haberet, à quo impediretur, nam ſunt ex quantitate potius impeditur motus ob reſiſtentiã cum medio, ita ex eius carentia adimeretur, quia aufertur huiuſmodi reſiſtentia, nec quantitas eſt virtus actiua motus, nec requiratur ad recipiendum motũ, niſi quando fit ab alio corpore. 9 *Partes ſubſtantiæ præciſa quantitate non confluerent ad punctum.*

Secundo, Probant alii, quia implicat motum eſſe in inſtanti: ob ſucceſſionem illi neceſſariam, ſed ille fluxus ad punctum fieret ablata quantitate in inſtanti, tunc neceſſario motus eſſet in inſtanti, quia eſt in eadem menſura, in qua aufertur quantitas.

Reſpondent, illum fluxũ non fore per motum, ſed per ablationem cauſæ formalis ſcilicet quantitatis, per quam partes illius ſubſtantiæ diſtabãt, nam ea ablata non amplius diſtant: Sed contra, qua licet cauſa mutationis ſit ablatio quantitatis per quam partes diſtabant, non formaliter, ſed radicaliter, nam formaliter diſtabant per intrinſecam diſtantiam entitatiuam. tamen non poteſt intelligi vnam rem eſſe in vno ſpatio, in quo prius non erat niſi ibi de nouo producatur, vel adducatur per mutationem aliquam localem, ſed illæ partes non erant prius præſentes puncto, & inter ſe, & nunc ſunt præſentes, & non ſunt ibi productæ, vt ſupponitur; ergo ſunt eo adductæ, ſed hæc adductio nõ poteſt fieri ſine ſucceſſione quia pars materialis, non poteſt trãſire ab vno extremo ad aliud, niſi per medium atq; adeo ſucceſſiuè, tũ ablatio quantitatis eſt actio negatiua, quia eſt negatio conſeruationis quantitatis, at tranſitus ille eſt actio poſitiua, ergo non eſt formaliter ex vi ablationis quantitatis; & præterea illæ actiones habẽt diuerſos terminos. ℞. Id fieri virtute diuina in inſtanti, ſed contra, tum quia id vix intelligi poteſt, vt diſputatur in materia de Euchariſtia, & in materia de Angelis, in myſteriis ſupernaturalibus, &

E in

in ſubſtantiis ſpiritualibus, vt alibi explicaui mus, ergo non eſt in aliis materiis aſſerendũ. Tum quia nos loquimur relicta materia in ſua natura, nam de illa ſic conſtat non poſſe tranſire ab extremo ad extremũ ſine medio. tum quia ſi ſufficeret ablatio medii interiecti inter duo extrema, verbi gratia, parietes diſtantes, vt hi vnirentur ſequeretur vnionem duorum parietum poſſe fieri in inſtanti ſi medium auferretur in inſtanti, at contrarium oſtendetur 4. phyſ. cum de vacuo.

3. Alii probant ex eo, quod ẽt ſi ille tranſitus inſtantaneus fieri poſſit adhuc tamen nõ neceſſario ſequitur ex vi ablationis quantitatis, tum quia facilius intelligitur, partes quantitatis remanere in eodẽ ſpatio, & ſitu, vt infra, tum quia ex Och. quando ſunt duo entia abſoluta, quorũ vnũ eſt prius altero, ex mutatione facta circa poſterius, nõ ſequitur neceſſario fieri mutationẽ circa prius, niſi in iis, quæ pendent à poſteriori abſoluto, vt patet inductione, nam facta mutatione circa albedinem, non fit mutatio circa ſubiectum, niſi circa effectũ, qui pendet ex albedine, ſed quãtitas eſt ens abſolutũ poſterius ſubſtantia, ergo. neq; dicas modũ illum exiſtendi in ſpatio, quẽ habent partes, pendere à quantitate, & ideo ablata quantitate aufertur, nam infra oſtendemus ſingula entia habere propriam præſentialitatem, & modum exiſtendi in ſpatio ſibi identificatum.

Vnde alia eſt præſentia partiũ ſubſtãtiæ, & alia partiũ quantitatis, quarũ vna põt manere ſine alia, ergo poteſt manere reſpectus præſẽtialitatis exiſtens in partibus quantitatis, deſtructo reſpectu fundato in quantitate.

10 Quarto partes ſubſtãtiæ, ablata quãtatite, non manent confuſæ, ita vt tota ſit in toto ſpatio, & tota in ſingulis partibus ſpatii, ex dictis in 3. concluſ. nam illa mutatio ex vno modo exiſtendi diuiſibiliter in loco, ad modum exiſtendi indiuiſibiliter, non poteſt intelligi ſine motu locali ſingularum partium ad ſpatia aliarum.

Subſtantia materialis exiſtens ſine quantitate, non exiſteret tota in toto, & in qualibet parte ſpatij.

Confir. Quia hæc mutatio difficilius intelligatur, quã confluens ad punctũ, quia ſingulæ non ſolũ ad vnum punctũ, vel vnã partem ſpatii mouerẽtur, ſed ad infinitas, alioqui nõ eſſet tota ſubſtantia in toto, & tota. i. ſecundum omnes partes in ſingulis partibus ſpatii.

℞. Sicut anima præciſo Brachio in inſtãti deſineret in inſtanti illud informare, ergo ſimiliter ablata quãtitate in inſtanti, deſinerent partes ſubſtantiæ in inſtanti, eſſe diſtantes inter ſe, atq; adeo propinquæ, & poſita quantitate in inſtanti, ſimiliter fierẽt diſtantes. Sed contra, tũ quia eſt diuerſa rõ, nã anima, quæ erat in Brachio deſinit ſolum illud informare, ſicut ſubſtãtia deſinit coexiſtere quãtitati, ſed anima nõ fit de nouo præſens

A corpori, quia iã præexiſtebat in illo, at ſubſtantiæ partes fiunt de nouo præſẽtes alicui ſpatio, vt v.g. ſubſtantiæ, quæ erat in capite, fit de nouo præſens ſpatio, in quo eſt pes, & contra, Hoc aũt non põt intelligi ſine motu locali, vel noua productione, vel alio genere mutationis, vt dicitur de corpore Chriſti in Euchariſtia. Tum quia quantitas informans partes ſubſtantiales non poteſt magis concurrere ad cauſandam diſtantiam inter illas, quam vt medium interiectum inter illas, ſed ſi eſſent duæ ſubſtantiæ diſtantes per palmarem quantitatem interpoſitam, vt verbi gratia, duo parietes, & deſtructa

B quantitate, fierent propinquæ, nõ fieret niſi per motũ localẽ, ergo ſimiliter partes informatæ quantitate deſtructa quantitate, ſi debent fieri inter ſe propinquæ, id præſtaretur per motum localem.

Dices ſicut anima exiſtens in corpore cui deeſt Brachium, ſi illi vniretur Brachium in inſtanti, inciperet informare illud in inſtanti, at hæc informatio non poteſt intelligi ſine præſentia locali, & idem dicitur de Angelo, qui poteſt ſe collocare in ſpatio diuiſibili ſuæ ſphæræ, in inſtanti, ita & ſubſtantia materialis ſpoliata quantitate, nam impedimentum cum hæc ſubſtantia

C non habeat partes ſibi inuicem coexiſtentes erat quantitas.

Reſp. Eſſe diuerſam rationem, & ex hac diuerſitate apparet magis veritas concluſionis, Nam anima, & Angelus ideo poſſunt fieri præſentes in inſtanti ſpatio diuiſibili, quia poſſunt ſimul coexiſtere toti illi ſpatio, quia ſunt in ſphæra ſibi adæquata ſuæ virtuti, & quia nõ habent partes vbicũq; ſunt, ſiue in pũcto, ſiue ſpatio diuiſibili, ibi ſunt ſecundũ ſe totã, At ſubſtantia materialis cũ habeat partes, limitatur ſecundum ſe totã ad totũ ſpatiũ, & ſecũdũ partes

D ad partes ſpatii, ita vt vna pars nõ poſſit occupare duplex ſpatiũ eiuſdẽ quantitatis, nã ſicut tota ſubſtantia exigit tantũ ſpatiũ finitũ, ita partes illius exigũt minorẽ locum, vt v. g. caput exigit minorẽ locum quã totum corpus, at ſi eſſẽt tota in toto, & tota in qualibet pars, tunc quælibet pars exigeret tantum locum, quantum exigit totum corpus.

Secundo, Probat Suar. quia licet Deus efficere poſſit, vt ſubſtantia materialis ſit tota in toto, & tota in qualibet parte, vt conſtat ex myſterio Euchariſtiæ; non tamen id fieri poteſt ſine nouo miraculo, etiã poſito priori, .ſ. ſeparatione quantitatis: nam ſubſtantia

E materialis non habet connaturaliter, vt ſit capax præſentiæ localis in diuerſis ſpatiis ẽt partialibus; quia per quantitatẽ non habet illam, nec per quantitatem eius partes impediuntur, quo minus illã habeant: quia ſic priuaretur recipiendo quantitatẽ maxima perfectione, qualis eſt exiſtentia in pluribus locis. Sed ſubſtantia materialis, ex natura ſuã

eſt

eſt limitata ad exiſtendũ per partes coexten ſas loco, in quo diſtinguitur à ſubſtantia ſpirituali; quia hæc ex natura ſua eſt apta ad exiſtendum in loco diuiſibili, quaſi per replicationem totius ſubſtantiæ in omnibus partibus loci adæquati; at ſubſtantia materialis ex natura ſua non eſt capax talis præſentiæ.

Confir. 1. Quia nulla ratio aſſignatur cur hæc præſentia in loco diuiſibili ſit neceſſaria ad conſeruationẽ ſubſtantiæ materialis. Tũ quia ſi Deus duas materiales ſubſtãtias ſimul conſeruaret ſine quantitate non eſſet neceſſarium eas in eodem ſpatio ſimul collocare indiuiſibiliter, quia poſſet vnam Romæ, & aliam Neapoli conſtituere; ergo ſimiliter in conſeruatione plurium partiũ eiuſdem materiæ. Conſequentia probatur, quia vt duæ materiæ, ita duæ partes eiuſdem materiæ diſtingũtur realiter; nam vnio non tollit earũ diſtinctionem; ergo neq; quo minus poſſint eſſe partes in diuerſis ſpatiis partialibus. Ex quo patet non rectè ducitur argumentũ à ſubſtantia ſpirituali ad hanc, quia illa non habet partium diſtinctionem, quibus diuerſis ſpatiis partialibus coexiſtat.

Confir. 2. Exemplo, quia ſi ſit vas plenum aqua mixta vino, & priuaretur quantitate, ſubſtantia vaſis, & liquoris nõ neceſſario deberet conſeruari, vt ſint in eodem puncto, vel ſpatio; ergo neq; ſubſtãtia vini, & aquæ, etiam ſi imperfectè ſint mixta; ergo idem ſi omnes partes eſſent aqueæ, nam non refert, quod partes aqueæ ſint magis vnitæ inter ſe, quam cum partibus vini, cũ vnio non tollat diſtinctionem, tum totidem partes ſiue ſint ſolum aqueæ, ſiue mixtæ cum vino occupent æquale ſpatium.

Confir. 3. Quia ſi ponatur, caput manere in eodem ſpatio, & ſimiliter collum, &c. admittitur partes manere præſentes eiſdẽ ſpatiis partialibus, & inter ſe diſtantibus, in quibus erant antea, & hic modus eſt ſolum addit caput poni in loco pedum, & contra, & ſimiliter quælibet pars non ſolum eſſet vbi prius erat, ſed tranſit ad locum alterius, non relinquendo ſuũ, ſed non eſt ratio ponendi hanc replicationem, quia poteſt eſſe conſeruatio partiũ per ſimplicem præſentiã in loco priori, nam hæc quaſi infinita replicatio addit maximam difficultatem: Hæc Suar.

Confir. 4. Ex diſcrimine inter ſubſtãtiam ſpiritualẽ, & materialẽ; nam ſubſtantia ſpiritualis põt intelligi tranſire de vno loco ad aliũ: primo ab extremo in extremũ ſine exiſtentia in medio; & hoc licet fortè conuenire poſſit ſubſtantiæ ſpirituali, nõ tamen materiali, vt oſtenditur in materia de Angelis: Secundo, exiſtẽdo in medio: & hoc licet concedatur ſubſtantiæ ſpirituali reſpectu ſpatii ſibi adæquati, vt poſſit in inſtanti totũ illud ſpatiũ occupare; non tamen id conceditur reſpectu ſpatii ſibi inadæquati, & excedentis ſphærã, quia non põt ex vno ſpatio adæquato ſe in alio ſpatio adæquato diſtante collocare, niſi ſucceſſiuè tranſeat per mediũ: ſed

A ſubſtantia materialis, licet reſpiciat adæquatè ſecundũ omnes partes ſpatiũ ſibi adæquatum; tamen illud ſpatiũ reſpectu ſingularũ partiũ eſt inadæquatũ, & excedens ergo ſingulæ partes in inſtanti non poſſunt ſe collocare in ſingulis partibus illius ſpatii, quia exiſteret in loco ſe maiori.

5. Concl. Partes ſubſtantiæ ſeparata quãtitate, præciſa alia actione, ex ſe manent in eodem ſitu, in quo erant prius ſub quantitate. patet primo ex dictis, nam cũ ſubſtantia ſic ſeparata ſit alicubi, & non ſit in puncto, ſed in ſpatio diuiſibili, & non in hoc ſit indiuiſibiliter, neceſſario ſequitur eſſe in eo diuiſibiliter. i. tota in toto, & pars in parte. *Subſtantia præciſa quãtitate, & alia actione eſſet diuiſibiliter in ſpatio.*

B Secundo, Probatur, quia ſubſtantia materialis habet partes inter ſe diſtinctas realiter, vt habet quantitas; ergo & vnibiles, vt quantitas; quia partes, vt ſic ordinantur ad totius conſtitutionẽ; at hoc non poſſunt præſtare, niſi media vnione ſiue ſit diſtincta à partibus, ſiue identificata: ſed hæc vnio non põt eſſe formaliter per aliquod accidens, ſed per aliquod ſubſtantiale, cum pertineat ad integritatem ſubſtantiæ, intra cuius naturã non poteſt cõtineri accidens; ergo illa vnio non poteſt prouenire formaliter à quantitate, quæ eſt accidens.

C Reſpõdent primo, Vnionẽ illam ſubſtantialem non poſſe cõuenire partibus, niſi poſita quantitate, non quidẽ tanquã ratione formali vniente, vt probat argumentũ, ſed tanquam conditione prærequiſita ad illam. *Obiectio.*

Sed contra: tum quia ſicut ſubſtantia eſt prior quantitate; ita ẽt & eius integritas ex partibus conſtituta, quia integritas continetur intra entitatem ſubſtantiæ, nam non eſt aliud entitas ſubſtantialis, quã eius partes integrantes illam; ergo non pendet à quantitate, vt conditione, ſine qua non, præuiæ quia id, quod eſt ex natura ſua prius altero habet ſuum eſſe independenter ab illo, ſiue vt cauſa, ſiue vt conditione præuia; tũ quia ſi vnio partium integraliũ ſubſtantialium penderet à quantitate, vt conditione, ſine qua non, ſe quæretur quod præciſa quantitate, ſubſtantiales partes eſſet ſine vlla vnione; atq; adeo ſubſtantia eſſet diuiſa in omnẽ ſui partem, quia vnio deſinit eſſe, non ſolum deficiente cauſa influente ad conſeruationẽ, ſed etiam deficiente cõditione, ſine qua non, vt patet ex vnione ſubſtãtiali materiæ, & formæ, quæ pendet in conſeruari à diſpoſitionibus, tanquam ex conditionibus: ſed illæ partes non poſſent eſſe extenſæ, quia ſic haberent vnionem aliquam: ergo eſſent indiuiſibiles, atq; adeo extenſio poſſet componi ex indiuiſibilibus punctualibus. *Reſpon.*

D

E

Reſpondent ſecundo, Dari quidem vnionem inter partes ſubſtantiæ, præciſa quantitate, ſed eam non eſſe ordinatam, ſed confuſam inter partes, quæ confuſio conſiſtit, quod quælibet pars eſt immediatè vnita ſingulis, & omnibus: vt in quantitate palmari pars digitalis A. non ſolum ſit vnita imme-

diatè parti digitali B. ſed cæteris partibus digitalibus quantitatis palmaris, & ſingulis partibus digitalium partium.

Sed contra, quia talis vnio videtur impoſſibilis cum ſit inconceptibilis; tũ quia vnio vel eſt vna cum ſingulis partibus, vel plures. Non vna, quia, neque ſubiectum, neque terminus vnionis eſt eſt vnus, ſed tot ſunt ſubiecta, & termini, quot vniones: nam vnio, qua pars A. eſt vnita parti B. diſtinguitur ab vnione, qua pars B. vnitur parti C. & ſic conſequenter: ergo cum ſint non vna, erunt plures iuxta numerum partium: Sed hæ vniones non ſunt numero finitæ, ſed infinitæ, & non indeterminatæ, cum ſingulæ à ſingulis ſint adæquatè diſtinctæ numero, ideſt abſq; eo, quod vna includat aliam: at huiuſmodi infinitas videtur impoſſibilis, vt infra. Tum quia cum omnis pars conſtet ex infinitis partibus, ſecundum quamlibet diuiſionem, ſcilicet longitudinis, latitudinis, & profunditatis, non poteſt eſſe vnio immediatè ſingulis, quin mediet in aliqua vnione partium, imm diata pars ſecundum aliquam dimentionem; quia poſt partem B. non poſſunt ſequi immediatè omnes, & ſingulæ partes; ſicut neque pars B. eſt tota ſyncategorematicè, ideſt ſecundum ſingulas partes immediata aliis, ſed ſolum tota cathegorematicè, ideſt quatenus ſumitur, vt quid, vnum compoſitum in confuſo dicere partes; nam immediatio ſingularum partium non poteſt intelligi ſine diuiſione totius in ſingulas, & in omnes partes.

Secundo, Probatur, nam etiam ſi talis modus vnionis eſſet poſſibilis, adhuc non videtur neceſſarius; nam vnio ordinata inter partes ſubſtantiales facilius intelligitur, & nulla ratio illam oppugnat; quod enim dicitur, eam ordinatam vnionem eſſe effectũ formalem quantitatis, iam ex dictis eſt ſatis impugnatum, & infra conſtabit alium eſſe effectum formalem quãtitatis partium.

Confirm. Quia ordinata vnio partium ſubſtantialium, ideſt quod entitas ſubſtantialis capitis immediatè vniatur collo, & mediatè ſpatulis, non habetur formaliter à quantitate, ſed à parte ſubſtantiali, quæ mediat inter partem, & partem, quæque immediatè vnitur vtroque parti alterius extremi: ſed tota illa vnio tam mediata, quam immediata eſt ſubſtantialis, cum pertineat ad ſubſtantialem integritatem totius; ergo non poteſt includere formaliter aliquod accidens, atque adeo ablata quantitate, cum remaneat eædem partes ſubſtantiales, cum eadem perfectione ſubſtantiali, remanebit etiam vnio ſubſtantialis ordinata; non enim ex deſtructione quãtitatis deſtruitur perfectio aliqua ſubſtantialis, quia ponimus hanc conſeruari à Deo.

ARTIC. IV. *Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.*

1. Obiectio. PRimo, Obiiciũt, quia rationes, quibus A aduerſarii probant, nõ ſunt efficaces; nã primo ex diſtinctione partium non ſequitur extenſio localis, nam poſſunt eſſe inextenſa localiter, Neq; ex eo, quod duæ ſubſtantiæ exiſtentes in locis diſtantibus ſi priuẽtur quantitate, non fiant in eodem loco, non ſequitur, partes vnius ſubſtantiæ priuatas quantitate, adhuc diſtare inter ſe, & eſſe extenſas, quia eſt diuerſa ratio, cum illæ ſubſtantiæ maneant in diuerſis locis, ſed inextenſæ, at partes huius non poſſunt eſſe in diuerſis locis ſine extenſione: Neq; ſecunda de reductione ad punctum inſtantanea obſtet, quia non eſt mirum habere in inſtanti mo- B dum exiſtendi indiuiſibiliter, ſi ab eo auferatur in inſtanti, modus exiſtendi diuiſibiliter conſequens quantitatem, nam id neceſſario eſt concedendũ, ſi ponatur auferri modum exiſtendi, qui conſequitur quãcunq; entitatem habentẽ partes, vnde dicendũ eſt, tunc nõ eſſe mutationẽ ſucceſſiuã, ſed inſtãtaneã.

Reſpon. Reſp. Ex diſtinctione partiũ ordinatè vnitarum ſequi non quidem neceſſariò, neceſſitate abſoluta, ſed naturali extenſionẽ localẽ, licet per potentia Dei poſſint habere inextenſionem localẽ ſucceſſiuè, vel inſtantaneè prout Deus voluerit; & ex diſtantia, quã retinent C duæ ſubſtantiæ exiſtẽtes in remotis locis ſi inter illas corrumpatur quantitas, quæ faciebat diſtantiã poſitiuam, rectè infertur partes eiuſdem ſubſtantiæ poſſe retinere diſtantiã, et ſi inter illas nõ interponatur quãtitas, per partes quæ prius diſtabãt, & quo ad hęc ſolũ affertur illud exẽplũ; Hinc patet ad ſecundũ, nã dicimus poſſe à Deo ſubſtantiæ partes reduci ad punctũ ſiue ſucceſſiuè, ſiue inſtãtaneè, ſed argumentũ non procedit de hac reductione in ordine ad potentiã Dei, ſed potentiã naturalẽ ipſarũ partiũ ſubſtantiæ, quã negamus illis conuenire; neq; cõnaturaliter ſequi ex ablatione quantitatis, eo D quod hic modus exiſtendi diuiſibiliter non ſit proprietas adæquata quantitatis.

2. Obiectio. 2. obiic. Extẽſio localis eſt paſſio adæquata quantitatis, ergo non manet ablata quãtitate antecedens probatur illud eſt principiũ adæquatũ paſſionis, quo poſito, & præciſo õni alio, ponitur paſſio, & quo præciſo, & poſito omni alio, nõ ponitur, vt patet ex 1. poſt. t. 14. ſed hic eſt extẽſio localis reſpectu quantitatis, ergo. Minor probatur, nã nunc quidquid habet ordinem ad diuerſas partes quantitatis eſt localiter extenſũ, vt patet, & quidquid nõ habet hũc ordinẽ, et ſi in ſe habeat partes diuerſas non eſt localiter extẽſũ; E tum quia cõpoſitum ex materia, & forma et ſi habeat diuerſas partes, nõ habet illas correſpondẽtes diuerſis partibus loci, quia forma, & materia nõ dicunt ordinẽ ad diuerſas partes quantitatis, ſed ſunt ſub iiſdem partibus, tum ex partibus intẽſionis qualitatis corporeæ, quæ licet ſint eiuſdẽ rationis cũ partibus extenſis, non tamen ſunt in diuerſis locis, quia vt ſunt intenſionis non dicunt ordinem ad diuerſas partes quantitatis.

Reſpon. ℞. 1. Extenſionem localem non conſequi A partium diſtinctionem quarumcũq; ſed earum, quæ vniuntur vnione continuationis huiuſmodi non eſt vnio materiæ, & formæ, & graduum intenſionis, at partes extenſiuæ ſubſtãtiæ vniuntur vnione cõtinuatiua ſubſtantiali, ſicut partes quantitatis vnione cõtinuatiua, quantitatiua, neq; gradus intenſionis ſunt eiuſdem rationis cum partibus extenſionis, vt alibi.

℞. 2. Etiam ſi partes quantitatis ſunt alia accidentia, habent ſuam perfectionem ex ordine ad ſubſtantiam, atq; adeo omnis paſſio illi conueniẽs participatur radicaliter ex ſubſtantia, cuiuſmodi eſt extenſio localis quæ dicitur propria quantitatis.

℞. 3. Ex illo argumento non probatur extenſionem localem non conuenire formaliter ex partibus entitatiuis ſubſtantiæ præciſa actuali coniunctione cum quantitate, ſed ſolum illis conuenire ex ordine, quem illæ partes habent ad quantitatem, nam illæ partes ſunt capaces continuationis, quia ſunt capaces quantitatis, at gradus intenſionis, non poſſunt habere vnionem continuatiuam, quia non ſunt capaces quantitatis, & ſimiliter materia eſt naturaliter capax informationis, non aũt cõtinuationis cũ forma.

3. Obiect. 3. Obiic. Menſura actiua, & paſſiua, & ſimiliter æqualitas, & inæqualitas ſunt paſſiones quantitatis, ſed ſi ſubſtantia haberet partes extenſas, præciſa quãtitate, tunc eſſet menſura, & æqualis, &c. atq; adeo, vel hæc extenſio eſſet quantitas, vel illæ non eſſent paſſiones adæquatæ quantitatis. ℞. Illi conuenire menſuram, & æqualitatem tranſcendentalem, non autẽ prædicamentalem, quæ eſt propria quantitatis prædicamentalis: Tũ quia primum in vnoquoq; genere eſt menſura aliorum eiuſdem generis; at hoc nõ poteſt intelligi de menſura quantitatiua, ſed traſcendentali. Tum quia ſicut quantitas eſt duplex vna traſcendentalis; altera prædicamentalis, vt alibi dixi, ita & menſura traſcendentalis conſequitur quantitatem traſcendentalem, ſicut prædicamentalis, prædicamentalem. Sed contra, quia menſura, & Reſpon. æqualitas prædicamẽtalis non conſiſtit, niſi in commenſuratione ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, ſed illi ſubſtantiæ ſic extenſæ conueniret menſura, & æqualitas huiuſmodi. ergo illi conueniret menſura prædicamentalis. Minor probatur quia præciſa quantitate ſi maneret extenſio res non eſſet minus longa, lata, & profunda, quam erat antea, quando habebat quantitatem, nam non minus poſſet illi applicari vlna ad menſurandam illam, quam quando habebat quãtitatem, & ſimiliter illi eſſet æqualis, vel inæqualis, &c.

℞. 2. Mẽſuram formalem, & proximam, ſiuè actiuam, ſiuè paſſiuã dici in ordine ad intellectum menſurantẽ, atq; adeo exigere, vt naturaliter ſit cognoſcibilis à nobis, & quia noſtra cognitio incipit à ſenſibus, illa ſubſtãtia ſic extenſa non eſſet naturaliter à nobis cognoſcibilis, quia non haberet naturaliter accidẽtia, quæ fundatur in quãtitate, quæq. ſunt neceſſaria ad cognitionem, atque adeo etiam ſi radicaliter eſſet menſurabilis, & mẽſuratiua, & æqualis, vel inæqualis, alteri non tamen formaliter, & proximè, at quantitatis propriè paſſio eſt menſura, & æqualitas proxima, quia nunc de facto ſubſtantia eſt coniuncta cum quantitate, & aliis accidentibus quantitatiuis.

℞. 3. Hæc prædicata dici paſſiones quantitatis, quia non conuenit niſi quantitati, vel B habenti modũ quantitatis, ſeu ſimilitudinariã quantitatẽ, vnde conueniunt ſpatio imaginario, quod eſt quantitas ſimilitudinaria.

4. Obiic. Quia ſubſtantia ſi eſſet ſic extenſa poſſet eſſe terminus motus contra Ariſt. 5. phy. t. 10. conſequentia probatur, quia haberet oppoſitionem neceſſariam ad terminum. ſ. diſtantiam maiorem, & minorem, ſicut habet quantitas, nam ideo quantitas eſt terminus motus, quia habet partium diſtantiam; ratione quarum agens fortius agendo in propinquam, quam in diſtãtem partem, prius diſponit propinquam, quã remotam, atq; adeo ſucceſſiuè applicat ſibi ſubſtantiã quantam, at ſi illa ſubſtantia ſic eſſet extenſa eodem modo pati, & applicari poſſent, viuenti, præciſa quantitate. 4. Obiect.

C ℞. 1. Ariſt. loquutum de motibus ſecundum ſtatum, in quo ſunt res ſecundum naturæ vires, & quia per augmentationem viuẽs etiam ſi acquirat ſubſtantiam quantam præcipuè intendit quantitatem, ideo dicitur terminari ad quantitatem, non ad ſubſtãtiam. Reſponſ.

℞. 2. Subſtantiam ſic ſpoliatam quantitate nõ poſſe eſſe terminũ motus naturalis, quia non eſt capax actionis agentis naturalis, qua ſucceſſiuè diſponatur vt ſucceſſiuè addatur viuenti.

D ℞. 3. Terminum augmentationis habere coniunctum motum localem, quo partes additæ, (quia ſunt inter ſe impenetrabiles, & cum partibus aeris circumſtantis) mouẽtur ſimul cum partibus quibus ſit additio ad maiorem locum, qui motus non eſſet neceſſarius additis partibus illius ſubſtantiæ, quia poſſent ſe inuicem, & cum partibus aliis viuentis penetrare; atque adeo non periret viuens ſecundum apparentiam maius.

QVÆSTIO V.

An quantitas, quæ eſt impenetrabilis diſtinguatur realiter à rebus quantis.

E DE hac Doctores in 5. met. Soncin. q. 19. Flandr. q. 7. Fonſ. c. 13. q. 2. ſec. 2. Hurt. diſp. 13. met. ſec. 2. à ſ. 6.

Cum ſupra dictum ſit, cætera omnia, præter quantitatem non extendi quantitatiuè per proprias eſſentias, ſed beneficio quantitatis, nunc dubitatur, an quantitas ſit accidẽs realiter à rebus quantis diſtinctum, an tantum formaliter, vel ratione.

ARTIC. I. Opiniones Doctorum.

Opinio negans. Prima ſententia eſt dicentiũ, quãtitatem non diſtingui realiter à rebus quantis; Probatur nam ſubſtantia dicitur quantitas, quatenus connotat partem extra partem; ita vt eadem entitas, vt eſt per ſe, dicitur ſubſtantia; vt extenſio, dicitur quantitas: quare dicunt differre ex modo concipiendi, & nomine, & quia putant, res, quæ dicuntur habere quantitatem, ibi ſolũ habere huiuſmodi partes, vbi commenſurantur dimenſionibus loci; ideo dicunt, Corpus Chriſti, & eius accidentia in Sacramento Euchariſtiæ non eſſe quanta: & idem dicunt de accidentibus; quare tot quantitates in cõpoſito materiali ſunt, quot entitates materiales realiter diſtinctæ, quæ ſe inuicem penetrãt, vt ipſæ entitates: & licet ſit abſurdũ, duo quanta eiuſdem rationis eſſe ſimul in eodem loco; non tamen quando ſunt diuerſæ rationis, vt potentia & actus, ſiue ſit actus ſubſtantialis, ſiue accidentalis. Ita Occh. in 4. q. 4. quodl. 4. q. 18. 19. vſq. ad 34. In prædic. 1. p. log. c. 44. & opuſc. de Sacr. altar. q. 3. & tr. de Corp. Chriſt. c. 14. Fusè Gabr. 4. d. 10. q. vn. & d. 12. q. 1. a. 1. & in Canonem Miſſę lec. 43. Adam. in 4. q. 5. & Aureol. apud Capr. in 2. d. 18. q. vn. art. 2. Refert Fonſ. q. 2. Sax. 1. phyſ. q. 6. 6. phyſ. q. 1. Rubion. 4. d. 12. q. 5. Maior. 2. d. 12. q. 2. Quorum ſententia optimè explicatur exemplo intenſionis aliorum accidentium; ſicut enim intenſio non eſt accidens ſuperadditum ipſi qualitati, v. g. calori, ſed tantum dicit partes caloris tali ratione vnitas; vnde intenſio videtur modus quidam caloris ita ſe habentis; ita extenſio non dicit accidens ſuperadditum ſubſtantiæ, ſed dicit ipſam entitatem ſubſtantiæ, vt vna ſit extra aliam; quare quantitas dicit modum quemdam in entitate ſubſtantiæ, vt tali ſcilicet modo entitas ſubſtantiæ ſit; vnde extenſio non poteſt concipi, niſi vt modus rei, quæ dicitur extendi; Quare ſecundum hos quantitas diuiditur in quantitatẽ ſubſtantialem, & accidentalẽ; & ſubſtantialem in quãtitatẽ formæ, & quãtitatem materiæ.

Hi tamen inter ſe diuiſi unt. Primo, nam aliqui volunt diſtingui ſolum ratione connotati ſcilicet, quod eadem entitas, quatenus eſt per ſe, dicitur ſubſtantia, & quatenus eſt in alio, dicitur accidens; ſed quatenus habet ſuas partes, quarum vna eſt extra aliam, dicitur quantitas: hoc autem habere entia ex ſe ſine aliquo accidente ſuperaddito, vt Ocham. & communis Nominalium.

Alii verò licet videantur negare diſtinctionem ex natura rei; tamen dum ponunt Chriſtum in Sacramento altaris habere eſſe ſubſtantiale, & non habere quantitatem, neceſſariò debent fateri diſtinctionem ex natura rei; quia ſubſtantia eſt ſeparabilis à quantitate, quam ipſi putant conſiſtere in commenſuratione rei cum loco.

A 2. Differunt, quod alii impenetrabilitatem dicunt omni ex ſola quantitate materię primæ; nam impenetrabilitas à natura ordinata eſt ad diſponendam ſubſtantiam, vt ſit capax actionis corporeæ; ſed materia prima eſt ſubiectum omniũ formarũ; ergo illi ſoli tribuit natura impenetrabilitatẽ; cæteris autem ratione materiæ; nam omnes formæ, cum ſint in materia mediatè, vel immediatè, non poſſunt duæ partes formæ inter ſe penetrari, quin penetrentur partes materiæ; nam ſicut forum recipit diuiſionem facilem, & difficilem à materia, vt albedo in papyro facilius ſcinditur, quam in ferro exiſtens; ita recipit impenetrabilitatem à

B materia: vnde accidentia panis in Sacramento Euchariſtiæ ex ſe eſſent penetrabiles, niſi à Deo impedirentur ad occultandum myſterium.

At alii dicunt impenetrabilitatem eſſe inter quaslibet res extenſas eiuſdem rationis; ſecus verò quando extenſiones ſunt diuerſæ rationis, vt ſũt potẽtia & actus. Ita Och. loc. cit.

2. Opinio eſt eorum, qui dicunt, quantitatem non ſolum formaliter, ſed etiam realiter diſtingui à ſubſtantia. Ita Simpl. 4. phyſ. 8. Auer. 63. 65. 66. Alex. 1. de anim. c. 3. 3

C & 6. & lib. 2. c. 25. & aliorum in loco Ariſtotelis citato. Albert. 1. phyſ. tract. 2. c. 4. D. Tho. 1. p. q. 77. art. 2. Scot. 2. d. 12. q. 9. & 4. d. 12. q. 2. vbi D. Thom. Dur. q. 1. Riccard. a. 1. q. 1. Argen. q. 1. Maior. q. 2. Ægid. Theorem. 36. 38. & 39. Capr. 2. d. 18. q. vn. Herueus. quodl. 1. q. 15. Refert Fonſ. Burl. 1. phyſ. tex. 15. Soncin. 5. met. q. 19. Sot. in prædic. c. de quan. q. 3. licet deinde differant in aſſignanda ratione formali. ſequitur Onna c. de quantit. q. 1.

Opinio ponens diſtinctionem realem Auer. Alex. Alber. D. Thom. Scot. Maior. Argent. Egid. Capr. Herueus. Sonc.

Nam aliqui volunt rationem formalem conſiſtere in principio coexiſtendi commenſuratiuè in loco, ita vt ſubſtantia ſine

D quantitate nullo modo poſſit commenſurari loco.

Alii verò volentes hoc principium commenſurandi ſe loco habere ſubſtantiam ex ſuis partibus entitatiuis, quæ ſeparatæ à quantitate eſſent in loco diuiſibiliter; dicunt rationem formalem quantitatis conſiſtere in principio huius commenſurationis cum loco per impenetrabilitatem partium, vt explicat Fonſec. q. 2. & Suar. loc. cit.

Probant primo, ex Ariſtotele 2. de generat. 62. 6. phyſ. 39. & 49. 5. met. 18. vbi docet omnia accidentia eſſe quanta per acci-

E dens, id eſt per quantitatem ſubiecti, in quo ſunt: quod ſi omnia accidentia haberent extenſionem ex natura ſua tunc per ſe eſſent quanta; & illis locis diſtinguit lineam quam dicit eſſe per ſe quantam ab aliis accidentibus, quæ dicit eſſe quanta per accidens.

Reſugiũ Occh. Reſp. Ocham. in log. c. 45. per ſe, & per accidens vario modo ſumi apud Ariſtotelẽ, ſed illis locis prædicationem per ſe, accipit pro ea, in qua prædicatum nihil connotat,

quod

quod non cõnotetur à ſubiecto; quare cum dicitur, album eſt quantum, non eſt per ſe, quia ly (quantum) connotat partem extra partem reſpectu loci, quam non connotatur à ly albo.

5 *Refellitur connotatio.* Sed refugium eſt non ſatis tutum; nam ex illa connotatione ſaltem quantitas diſtinguitur formaliter ab accidente, & ſubſtantia, cum ipſa partibilitas non ſit de conceptu accidentium, & ſit ipſe conceptus quantitatis; & 5. met. 18. muſicum dicit eſſe quantum per accidens; *alia inquit, per ſe quanta quædam dicuntur, alia ſecundum accidens; vt puta, linea, quantum quidem per ſe eſt, muſicum verò ſecundum accidens.* & infra. *Muſicum, & album quantum eſt, eo quod illud, cui inſunt, quantum quid eſt.*

Confirm. primo, Ex 3. met. 17. & 13. met. & 14. met. vbi fusè probat contra Pythagoricos, numeros, corpora plana, atq; puncta non eſſe ſubſtantiam rerum ſenſibilium. & 7. met. 8. longitudo, latitudo & profunditas quantitates quædam ſunt, ſed non ſubſtantia; nam ſubſtantia eſt id, cui hæc primo inſunt. & 3. de an. 65. ſubſtantiam eſſe ſenſibilem per accidens, quantitatem verò per ſe.

Confirm. 2. Nam in tota diſputatione, quam 1. phyſ. tex. 13. & 15. & 3. phyſ. à tex. 35. ſuſcipit contra Permenidem, & Meliſſum ſupponit quantitatem diſtingui à ſubſtantia, & qualitate. Hoc idem ſupponit contra Anaxagoram tex. 23. ſubſtantiam ſcilicet non eſſe diuiſibilem per ſe, ſed beneficio quantitatis: & hæc probant diſtingui ſaltem formaliter, quod Fonſec. pluribus rationibus cõfirmat videlicet, quia qualitas, quantitas, & ſubſtantia habent diuerſos effectus formales: Tum quia lapis pedalis, & lignum pedale in ratione ſubſtãtiæ ſpecie differunt, vt autem ſunt quanta, nequaquam; ergo. Tum quia ſubſtantia non eſt per ſe ſenſibilis; quantitas autem eſt ſenſibilis multis ſenſibus 2. de anima 64. ex quo loco probari videtur ſubſtantiam non habere ex ſe extenſionem, quia ex ſe eſſet ſenſibilis, ſed alibi dicetur.

6 2. Probant alii; Quia quantitas eſt diſtincta à ſubſtantia, vt patet ex propriis conceptibus vtriuſque; & quia conſtituunt diuerſa prædicamenta: ſed quantitas non diſtinguitur à ſubſtantia, vt modus eius, ergo diſtinguitur, vt entitas. Minor probatur, tum quia modus nõ eſt ſeparabilis à re, ſed quantitas eſt ſeparabilis à ſubſtantia, vt patet in Eucharestia, in qua remanet eadem quantitas, destructa ſubſtantia panis; Quia remanent eadem numero accidentia, & non extra ſubiectum, quia alioqui oporteret multiplicare tot miracula, quot ſunt ibi accidentia, & quod actiones fiant circa ſpecies Sacramentales, quia ibi eſſent actiones ſine ſubiecto; Tum quia remanent accidentia impenetrabilia vt antea; ergo ibi eſt idem principium impenetrabilitatis. Tum quia modus eſt actualis determinatio rei, at quan-

A titas quæ eſt extenſio rei cum impenetrabilitate non eſt actualis determinatio, ſed eſt radix extenſionis, ob quam duæ partes non poſſunt eſſe in eodem loco: at ſi hæc extenſio eſſet modus determinaret hoc corpus ad hoc numero ſpatium, atq; adeo non poſſet eſſe in diuerſis locis.

Confirm. Nam ſubſtantia non minus eſt viſibilis, quam tangibilis; ſed eſt viſibilis per colores ſibi accidentales; ergo eſt tangibilis per quantitatem ſibi accidentalem. ℞. primo, negando ſimilitudinem; nam quantitas per ſe non eſt tangibilis ſine qualitatibus, vt eſt eſſe color, mollities, & durities; at co-
B lor eſt per ſe viſibilis, quare hæc potius fauet aduerſariis. Reſpondent ſecundo, eſſe diuerſam rationem; nam conſtat manere ſubiectum mutatis coloribus; at nõ ſic manent mutata quantitate.

ARTIC. II. *Opinio Auctoris.*

PRima Concluſ. Quantitas eſt diſtincta à parte rei à rebus, quæ dicuntur quantæ. 7 *Quantitas à parte rei diſtinguitur à rebus quantitatis*
Probatur primo, Quia quantitas conſtituit diſtinctum prædicamentum à ſubſtantia, & cæteris accidentibus. at cõſtat ex alibi dictis prædicamenta diſtingui inter ſe à parte rei,
C & licet Ocham, tr. de Sacr. altar. c. 32. & 33. nitatur oſtendere nõ omne accidens diſtingui à ſubſtantia, vt patet ex relatione; quia poteſt aliquod prædicatum accidentaliter conuenire ſubiecto non per mutationem propriam, ſed alienam; tamen fallitur; tum, quia accidentia prædicamentalia non ponuntur in Deo; & tamen ibi ponuntur prædicata accidentalia, quæ conueniunt ex mutatione aliena, vt ipſe aſſerit; ergo quantitas habet aliam rationem accidentis, quam prædicati contingentis ab extrinſeco, cum ſit prædicamentum, tum quia Ariſtoteles expreſsè 1. phyſ. c. 2. diſtinguit ſubſtantiam à
D quantitate, & Auguſtinus in 5. de Trinit. c. 20. *In iis, inquit, quæ participatione magnitudinis, ſunt magna, aliud eſt magnitudo, aliud quod ab illa magnitudine, magnum eſt.*

Confir. primo, Secundum Nominales quantitas formaliter eſt extenſio localis, per quam vna pars diſtat ſitualiter ab alia, at ſubſtantia, & qualitates Corporis Chriſti in Euchareſtia ſeparantur ab hac extenſione; ergo ſubſtantia, & cætera accidentia ſecundum ſe ſunt diſtincta à parte rei à quantitate Ochamica.

Confirm. 2. Quia quantitas habet diuerſum effectum à cæteris; nam eſt cauſa impe-
E netrabilitatis; & ex natura ſua exigit commenſurari loco: at ſubſtantia, & cætera accidentia, vt patet ex dictis, non ſunt cauſa impenetrabilitatis, nec illa ex natura ſua exigere commenſurationem cum loco, ſeu ſpatio; nam ſunt indifferentia ad exiſtendum in loco diuiſibili diuiſibiliter, vel nõ, & ad exiſtendum in loco indiuiſibili, cum ex natura ſua habeant penetrabilitatem.

Confirm.

Confirm. Alii tertiò, quod eadem numero ſubſtantia, & accidentia per rarefactionem, & condenſationem varient extenſionem ſine variatione illorum ſecundum propriam entitatem.

Verum hæc ratio licet ſit efficax contra eos, qui putant in rarefactione, & condenſatione acquiri, & deperdi quantitatem; non tamen contra eos, qui putant acquiri, & deperdi modum quantitatis,

8 *Fundamentum Soncinatis refellitur.* Secundò, Hanc concluſionẽ probat Sonc. 5. met. q. 19. ex argumentis propoſitis ab Ariſtotele 5. met. tex. 17. Primò, illa diſtinguuntur à parte rei, quorum vnum poteſt tranſmutari, alio non mutato, alioqui contradictoria poſſent verificari de eodem; ſed mutatur quantitas, non mutata ſubſtantia, vt patet ex nutritione, quæ eſt mutatio quantitatis per augumentum, & decrementum nulla facta mutatione in ſubſtantia.

Sed ſoluitur, quia fit mutatio in ſubſtantiam, quæ nutrit per conuerſionem cibi in ſubſtantiam aliti, per quam reſtauratur ſubſtantia deperdita.

Secundò, omnis ſubſtantia, quæ prius nõ erat, & nunc eſt, generatur; & quæ prius erat, & poſtea non eſt, corrumpitur 5. phyſ. tex. 8. vbi generatio dicitur via ad eſſe, & corruptio ad non eſſe: ſed quantitas aliquando eſt, aliquãdo non eſt ſine generatione, & corruptione alicuius, vt quãdo ex duabus aquis fit vna; tunc deſinũt ſuperficies terminatiua, & fit vna cõtinuatiua, & quãdo vna diuiditur in duas, tunc fiunt duæ ſuperficies de nouo: at hoc fit ſine generatione, & corruptione, quia non eſt materia ex qua, neq; aliquod, in quod corrumpatur.

Confirm. Quia ſi quantitas eſſet ſubſtantia, tunc punctum eſſet ſubſtantia, quia pũctum eſt de definitione lineæ ſuperficiei, & per conſequens corporis, at hoc eſt falſum, quia ſubſtantia ſicut non componitur, ita nec definitur ex non ſubſtantiis, ex 7. met.

Confir. 2. Quia ſequeretur etiam inſtans eſſe idem cum ſubſtantia, atq; adeo generari, & corrumpi; ſicut generatur, & corrumpitur ſubſtantia: ſed non poteſt generari, quia generatio eius, vel adæquatè menſuraretur tempore, & non, quia tempus excedit inſtans, vel inſtanti; & tunc vel ſe ipſo, & non, quia nihil menſuratur ſeipſo, vel alio, & ſequeretur proceſſus in infinitum.

Sed hæ rationes facilè ſoluuntur, ſi dicatur cum Nominalibus in quantitate non eſſe indiuiſibilia poſitiua, ſed tantum negatiua; atque adeo cum diuiditur aqua, nihil poſitiuũ de nouo generatur, vel corrumpitur. Et inde patet ad primam Confirmationem; nam eadem res poteſt habere duplicem definitionem, ſicut habet duplicem conceptũ ratione diſtinctum; & quia ſubſtantia diſtinguitur ratione à quantitate, ideo aliquid ingreditur definitionem rei, vt habet conceptum quantitatis, quod non ingreditur in cõceptum, vt habet rationem ſubſtantiæ.

A Et ad ſecundam confirm. Productionem inſtantis poſſe menſurari inſtanti temporis extrinſeci, ſiue realis, ſiue imaginarii, vt 8. phyſ. oſtendemus contra Ariſtot. negantem, mundum potuiſſe incipere in tempore. Sed hæ rationes, licet ſoluantur ſecundum principia Nominalium clarè oſtendunt, opinionem Nominalium eſſe contra Ariſt. & eius principia. Quare.

Tertiò, idem Soncin. probat, quia quantitas eſt ſenſibilis per ſe, 2. de anim. tex. 63. ſed ſubſtantia non eſt per ſe ſenſibilis, quia non cauſat propriam ſpeciem in ſenſu cũ ſolum intellectus cognoſcat quod quid eſt, 3. de

B anim. tex. 10.

Confirmat, Quia ſubſtantia eſt per ſe ſubſiſtens; at non ſic Quantitas, ex 3. & 7. met. vbi probat, Mathematicalia non ſubſiſtere per ſe.

Confirm. 2. Quia lapis pedalis, & lignum pedale diſtinguuntur ſpeciè in ratione ſubſtantiæ; vt patet, & non diſtinguuntur in ratione Quantitatis. ergo. Ex quibus rationibus hæc vltima habet maiorem vim, quam docet Auer. 1. phyſ. 63. & 4. phyſ. 60.

2. Concluſ. Quantitas diſtinguitur à ſubſtantia realiter realitate perfecta. Probatur, quia ea diſtinguuntur tali diſtinctione, quæ 9 *Quantitas realiter diſtinguitur à ſubſtantia.*

C poſſunt mutuo ſeparata exiſtere, ſed huiuſmodi ſunt quantitas, & ſubſtantia, ergo. Minor probatur: Primò, quoad ſubſtantiam ab Occham. de Sacram. altar. c. 12. & 13. Tum ex dictis à nobis ſuperi dubitatione art. 4. concl. 6. in 3. arg.

Confir. Quia ex triplici ratione, ſubſtantia poteſt eſſe inſeparabilis à quantitate. Primo, quod quantitas ſit pars ſubſtantiæ, totũ autem non poteſt eſſe ſine partibus; & non, quia ſubſtantia non componitur ex nõ ſubſtantiis, cuiuſmodi eſt quantitas, cum ſit accidens. 10 *Inſeparabilitas ex triplici oritur ratione.*

Secundò, quia pẽdet ab illa, vt cauſa eſſentiali, & non. Tum quia nullum prius quoad

D ſuam exiſtentiam dependet à ſuo poſteriori, vt cauſa eſſentiali, quia vt de ratione cauſæ eſt prioritas, ita de ratione cauſati eſt poſterioritas. Tum quia adhuc Deus poſſet ſupplere illam cauſalitatem, vt ſæpè producit effectus cauſarum ſecundarum ſine illis, quando non eſt cauſa formalis, & materialis quoad effectus earum primarios, cuiuſmodi non eſt exiſtentia ſubſtantiæ reſpectu quantitatis.

Tertiò, Ex neceſſaria ſequela, quia quantitas neceſſariò ſequitur ſubſtantiam, vt ef-

E fectus ſequitur ſuam cauſam: & neque. Tum quia Deus poteſt cõſeruare cauſam ſine omni effectu ſuſpendendo ſuum influxum, quẽ liberè præſtat ad actionem cauſæ ſecundæ, quod ſeruauit cum igne in fornace Babilonis, ne combureret pueros, & combureret miniſtros Regis. Tum quia ſi poteſt effectus producere, & conſeruare ſine ſuis cauſis, multò magis poterit cauſas conſeruare ſine effectibus. Tũ quia magis pendet accidens

dens à ſubiecto, quam ſubſtantia ab accidentibus ſe poſterioribus: ſed non obſtante dependentia accidentis Deus conſeruat accidens ſine ſubiecto, vt patet in Euchariſtia; ergo non obſtante neceſſitate cõſequentiæ poſterioris à priori, poterit conſeruari prius ſine ſuo poſteriori, præſertim cum ſubſtantia ſit perfectior, actualior, & magis proxima Diuinæ ſubſtantiæ, quam accidens; nam illa eſt per ſe exiſtens, hoc autem innititur alteri.

Quomodo ſubſtantia non poſſit eſſe ſine Vbi omni.

11 Dices 1. Vbi conſequitur ſubſtantiam, & tamen non poteſt eſſe ſine Vbi. R. 1. Thomiſtas concedere ſine omni Vbi; at alii concedunt, poſſe ſine quolibet determinato, nõ tamen ſine aliquo confusè.

R. 2. Id oriri ex neceſſitate cauſalitatis; nã cum actio ſit idem cum effectu, & actio fiat in aliquo ſpatio; neceſſario effectus eſt in aliquo ſpatio, ſiuè per Vbi ſuperadditum, ſiue ſeipſo: quare ſubſtantia, & ſpatium habent vnionem in tertio ſ. in actione agentis, quæ non poteſt fieri, niſi ab Vbi. Reſponderi poſſet inde ſequi ſubſtãtiam eſſe inſeparabilem à ſpatio, in quo producta eſt, quod non poſſet mutari. Sed contra, quia ſicut actio productiua requirit ſpatium, ita & conſeruatiua: quare ſicut vniuntur in actione productiua, ita & in conſeruatiua.

R. 3. Eam inſeparabilitatem oriri ex conditione exiſtentiæ, quæ non poteſt intelligi dari ſuum effectum eſſentiæ, quin illam alicubi conſtituat.

Inſeparabilitas quantitatis à ſubſtantia non oritur ex neceſſaria concomitantia.

Dices 2. Oriri inſeparabilitatem ex neceſſaria concomitantia, vt quantitas non eſt ſi-
12 ne figura. Sed contra, quia neceſſitas concomitantiæ non poteſt fundari, niſi vel in cauſalitate, ſiue vnius ab alio, ſiue vtriuſque à tertio; at inter ſubſtantiam, & quãtitatem non eſt hæc cauſalitas, vt dictum eſt, quia Deus ex eo, quod producit ſubſtantiam, nõ neceſſario producit quantitatem, ſicut diximus vniri in tertio, ſubſtantiam finitam, & ſpatium, vel in identitate, quomodo figura conſequitur neceſſario quãtitatem finitam, quia idem eſt cũ termino quantitatis; quantitas autem finita includit in ſuo conceptu terminum; ſed præter quantitatem, & ſubſtantiam negatur eſſe identitatem, cum de illa diſputetur.

In Sacramento non eſt quantitas accidẽtium ſed ſubſtantiæ.

13 Secundo, probatur minor quoad quantitatem, quod exiſtat ſeparata à ſubſtantia ex quantitate ſubſtantiæ panis, & vini, quæ remanet in Euchariſtia, vt ſupra probatum eſt contra Nominales, dicẽtes ibi non eſſe, niſi quantitatem accidentium, deſtructa quantitate ſubſtantiali cum ipſa ſubſtantia, ſicut relatio fundata in ſubſtantia ibi non manet, manet tamen relatio fundata in qualitate.

Confirm. 1. Quia ſequeretur, quantitatem corporis Chriſti exiſtere ex vi verborum in Sacramento, ſicut ibi exiſtit ſubſtantia corporis, & ſanguis Chriſti, quia quantitas ſubſtãtiæ panis, & vini ingrederetur terminum formalem à quo illius conuerſionis; nam eſ-
A ſet idem realiter formaliter cum ſubſtantia, & deſineret ex vi verborum, ſicut deſinit ſubſtantia. Hoc autem videtur abſurdum, quia licet non ſit expreſsè contra ſcripturam ſacram, eſt tamen contra communem Theologorum; In quo fallitur Occh. trac. de ſacr. altar. c. 31.

Reſpondet Occham. negando conſequentiam, quia ſufficit diuerſus modus ſignificandi ad diuerſitatem prædicationis; nam ſicut conceditur, quod homo eſt albus, & tamen negatur, quod humanitas ſit alba, cum tamen homo, & humanitas nõ diſtinguantur, niſi ſecundum diuerſum modum ſignifican-
B di Grammaticalem, & Logicalem, ita poteſt concedi, quod ſubſtantia panis conuertatur in ſubſtantiam Corporis Chriſti, nõ tamen quantitas panis, ob diuerſum modum ſignificandi.

Refellitur Occham.

Sed contra. Tum quia quando ex diuerſo modo ſignificandi nihil reale importatur in vno, quod non importetur in alio, tunc non impedit prædicationem reſpectu prædicati à parte rei, ſed tantum reſpectu prædicati includẽtis aliquid rationis, vt alibi oſtẽdimus. Tum quia quæſtione præcedenti in vltima dubitatione diximus, quantitatem à ſubſtantia non diſtingui per connotatum ſ. 14
C loci, vt falſo Nominales putant.

Confirm. 2. Quia ſequeretur penetratio dimenſionum, quia ſicut materia habet ſuam extẽſionem, ita forma, & ſingulæ qualitates, quare ſicut Materia, Forma, & Qualitates ſunt ſimul, ita & earum extenſiones.

Reſpondet ad hoc Occh. loc. cit. c. 40. dupliciter poſſe accipi corpus. Primò, pro indiuiduo per ſe exiſtente in genere ſubſtantiæ; abſque eo quod ſit pars alterius, vel innitens alteri, quod tamen componitur ex partibus natis diſtare ſitualiter, & de tali corpore dicũt Doctores, quod non põt eſſe ſimul cum alio corpore conſimili. Secundo pro omni eo, quod per partes intrinſecas ſibi eſt lon-
D gum, latum, & profundum: & hoc poteſt eſſe ſimul cum omni alio corpore nato informare idem ſubiectum, & ita eſt quantitas, quæ identificatur cum re extenſa. Ex quo negat, repugnantiam coexiſtendi ſimul naturaliter oriri ex quibuſcunque dimenſionibus; ſed ex iis, quæ poſſunt naturaliter per ſe ſubſiſtere; nam hoc ſolum probat experientia, per quam cõſtat, quod vno corpore exiſtete per ſe ingrediẽte aliquem locum, aliud ſimile corpus illicebit. Sed contra hanc re-
E ſponſionem multa diximus ſupra ducta ex impenetrabilitate quantitatis Sacramentalis: & licet Occham. ibi reſpondeat, id eſſe, vel naturaliter, quod qualitates ibi ſint per ſe exiſtentes, nec natæ informare ſubiectũ, quod excludunt, vel ex voluntate Diuina ad occultandum myſterium, ne euacuetur meritum fidei, vt patet ex aliis, quæ ibi contingũt, de quibus Scot. in 4. d. 12. q. 4. & 6. tamen loco citato, hæc omnia confutauimus, ex eo

quod

quod grauitas moueat aliquas qualitates; quare debent habere aliquam coniunctionem in tertio ſubiecto, & licet hæc, & alia, quæ ibi contingunt. dicantur ab Occh. fieri per virtutem Diuinam; tamen quando poſſunt ſaluari naturaliter, non ſunt ponenda principia, per quæ neceſſè ſit recurrere ad virtutem Diuinam. Verum de his plura dixi in 3. par. cum de Euchariſtia.

ART. III. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.

15 *Obijcitur 1.* PRimo, Ex Occham. 1. par. log. obiicitur auctoritas Ariſt. qui in prædicamento ſubſtantiæ, dixit, proprium eſſe ſubſtantiæ, eſſe ſuſceptiuum contrariorum: Hoc autem conuenit quantitati, ergo.

Confirm. Quia ſecundum Ariſt. alteratio ad qualitatem ſenſibilem diſtinguitur à cōdenſatione, & rarefactione, quod poteſt corpus rarefieri, & condenſari ſine mutatione qualitatum: at ſi quantitas eſſet res media inter ſubſtantiam, & qualitatem, rarefacta ſubſtantia deberet mutari qualitas, quia mutatur quantitas, quæ eſt ſubiectū qualitatis.

Confirm. 2. Ex Damaſc. apud Occham. de Sacram. altar. c. 17. *Corpus enim*, inquit, *ſecundum quod naturale eſt, ad ſubſtantiam reducitur; ſecūdum autem quod Mathematicum eſt, aut mēſuratum, ad quantitatem*; ergo quantitas idem eſt cum ſubſtantia, quia idem, vt eſt compoſitum ex materia, & forma, dicitur ſubſtantia, vt habet partem diſtantem à parte, vnde fit menſurabile, eſt quantitas.

16 *Reſpondetur ſubſtantia, & quantitas ſuſcipiunt contraria, ſed diuerſo modo.* ℞. Suſcipere contraria conuenire diuerſo modo ſubſtantiæ, ac quantitati; nā ſubſtantiæ conuenit, vt primo ſubſtanti, & terminanti accidentium dependentiam: at verò quantitati, vel conuenit ſecundum aliquos diſpoſitiuè, quatenus ipſa diſponit ſubſtantiam ad recipienda accidentia, vel ſecundum alios conuenit proximè, & inſtrumentaliter, quia .ſ. quantitas eſt veluti inſtrumentum ſubſtantiæ ad ſubſtentanda accidentia, quia ſubſtentat, vt ſubſtentata à ſubſtantia.

Ad 1. Confirm. ℞. Ibi peti, vt explicetur modus rarefactionis, de qua re dicemus in libris de generatione: nūc ſupponatur, quātitatem non corrumpi per codenſationem, & rarefactionem, ſed eandem permanere, & mutari tantum modum exiſtendi.

Ad 2. Confirm. ℞. Damaſcenum intelligi de identitate ſuppoſiti, eo quod conceptus ſubſtantiæ, & quantitatis ſint in eodem ſuppoſito; non aūt de identitate entitatis, vel loqui de extenſione, quam habet ſubſtantia ſibi identificatam, ſiue ex ſe, ſiue formaliter à quantitate.

17 *Obijcitur 2.* 2. Obiic. Ex Occham. in quodl. 4. q. 24. fruſtra ponitur hoc accidens diſtinctum realiter, nam res per ſeipſam extenditur, & eſt in loco, ſicut quantitas ex ſe eſt extenſa; vnde ſi ſpoliatur materia omni quantitate, adhuc materia haberet diſtinctionem partium, & A ſitu diſtinctas, quia ſi ex ſe habet partes diſtinctas, etiam habet vim occupandi locum diſtinctum, quia quælibet entitas diſtincta ab alia poteſt occupare ſpatium diſtinctum. vt patet in duobus Angelis, qui coexiſtunt duabus materiebus.

Confirm. 1. Ex Adamo, quia extenſio non eſt, niſi modus rei extenſæ; modus autem nō diſtinguitur à re, cuius eſt modus; nam ſicut figura, quia non poteſt concipi ſine quantitate, non diſtinguitur à quantitate, ita neq; extenſio ſine re quanta, ideo neq; debet diſtingui à re.

Confirm. 2. Nam ſicut qualitas non eſt B intenſa per accidens ſuperadditum, ſed tantum, quia ſunt plures partes qualitatis; ita ſubſtantia eſſe debet extenſa ſine accidente ſuperaddito, ſed ſufficit, ſi ſint plures partes ſubſtantiæ.

Confirm. 3. Subſtantia ex natura ſua habet partes; ergo. Antecedens probatur, quia ſumo duas partes quantitatis. A. & B. informantes ſubſtantiam: quæro, vel informant eamdem partem, & non; quia non eſſet pars extra partem, atque adeo indiuiſibiliter ſubſtantia eſſet ſub quantitate, vel diuerſas partes; ergo habet extenſionem diſtinctam ab extenſione quantitatis.

C Confirm. 4. Quia vt ſubſtantiæ ſpirituales ſunt indiuiſibiles ſe ipſis ſine accidēte ſuperaddito; ita materiales debent eſſe extenſæ ſe ipſis ſine accidente ſuperaddito, quia eadem eſt ratio vtriuſque.

℞. Patere tum ex dictis, cur neceſſario ſit ponenda quantitas diſtincta; tum quia cogit nos experientia, qua videmus, penetrationem impediri ex quantitate; tum quia quantitas concipi poteſt, vt actualiter exiſtens præciſa omni ſubſtantia: & licet in materia, præciſa quantitate, eſſent partes entitatiuæ, & illæ poſſent disiungi loco; ſed ex D hoc præciſè materia non eſt quanta, ſed ex eo quod habeat extenſionem, quæ ex ſe poſtulet commenſurationem cum loco per excluſionem alterius ab eodem ſpatio; nam aliud eſt, duas res eſſe in duob⁹ ſpatiis, quod conuenit duobus Angelis; & aliud, non poſſe naturaliter eſſe, niſi in duob⁹ ſpatiis; quod conuenit non ratione entitatis ſubſtantialis, ſed quantitatis. 18 *Reſpon.* *Quantitas diſiuncta neceſſario eſt ponenda.* *Eſſe in duobus ſpatijs conuenit Angelis, non poſſe eſſe niſi in duobus conuenit ſubſtantiæ ratione quantitatis.*

19 Cur autem materia habeat hanc diſpoſitionem, vt petat ſecundum ſuas partes diuerſa ſpatia partialia, nō per ſe ipſam, ſed per accidens ſuperadditum, colligitur ex dictis à poſteriori, & à priori, nōniſi ex diuerſis muneribus ſubſtantiæ, quantitatis, & aliorum E accidentium.

20 *Subſtantia materialis quomodo differt à ſubſtantia cogeali* Dices. Ergo non differret ſubſtantia illa à ſubſtantia Angeli. ℞. Differre, primo, nam ſubſtantia illa eſſet compoſita ex partibus non ſolum ſubſtantialibus, ſed etiam integrantibus ſubſtantialiter, ratione quarū eſt capax, & ex natura ſua poſtulet quātitatem: at Angelus eſt oīno indiuiſibilis, & incapax quantitatis. Secundo differunt, quia ſubſtantia

ſtantia materialis habet partes entitatiuas, ratione quarum poteſt commenſurari loco, etiam ſi ex ſe præciſè illam non poſtulet: At Angelus, cum careat illis partibus, eſt incapax commenſurationis cum loco, & Vbi circumſcriptiuo.

Ad 1. Confirm. ℞. 1. Ex dictis patere ſecundum aliquos extenſionem eſſe modum additum partibus. Sed quia id reiecimus; ideo ℞. 2. Etiam ſi extenſio, quæ eſt effectus quantitatis communicatus materiæ, ſit modus; tamen extenſio, quæ eſt ratio formalis, non eſt propriè modus rei extenſæ, ſed eſſe ipſam eſſentiam, & formam, per quam rebus conuenit extenſio, quæ eſt modus: & licet ſemper extenſio videatur concipi, vt modus rei extenſæ; tamen id prouenit ex confuſa cognitione Quantitatis, & quia, vt diximus duplex eſt extenſio. Neque eadem ratio eſt de figura, quia hæc concipi nequit ſine quãtitate ob intrinſecam connexionem, quam habet cum quantitate; vnde concipitur neceſſariò, vt eſſentialiter exiſtens in quantitate, vt illius terminus: Quare negatur illa cauſalis, *Ideo non diſtinguitur realiter, quia non poteſt concipi*; nam pater non poteſt concipi ſine filio, cum tamen inter ſe realiter diſtinguantur.

21 Ad 2. Confirm. Reſp. Intenſionem, & extenſionem poſſe comparari ad partes, quæ formaliter conſtituunt intenſionem, vel extenſionem; & ita vt intenſio non diſtinguitur realiter à partibus; ita neque extenſio. Secundò, ad ſubiectum, cui communicantur intenſio, & extenſio, & in hoc differunt; nam intenſio in actu ſignato non denominat ſubiectum intẽſum, ſed ſolum formam: at extenſio denominat tàm formam, quàm ſubiectum; & hinc fit, vt intenſio dicatur perfectio intrinſeca, cum non dicat, niſi plures partes formæ vnitas tali modo. At extenſio dicens impenetrabilitatem, eſt perfectio extrinſeca; nam eædem partes poſſunt dupliciter ſe habere. Primò, indiuiſibiliter. Secundò, diuiſibiliter, quare vt ſint diuiſibiles impenetrabiliter, indigent alio accidente, quo pars fiat extra partem extenſiuè incompoſſibiliter.

Intenſio, & extenſio comparatur ad partes, & ad ſubiectum.

22 Ad 3. Reſp. Habere quidem partes entitatiuas ex ſe, ſed quod illas habeat ſub modo extenſionis incompoſſibilis, pendet à quantitate, quæ non tribuit ſubſtãtiæ partes entitatiuas, ſed vt illæ partes entitatiuæ, vna ſit extra aliam incompoſſibiliter, ſiue id fiat à quantitate communicãdo ſe ipſam, quæ vt vnita ſubſtantiæ impedit partes ſubſtantiæ, ne inter ſe inuicem, vel cum aliis penetrent, ſiue id fiat per modum quemdam intrinſecum ſubſtantiæ illi communicatum à quantitate formaliter, vnde fit, vt non ſolum partes ſubſtantiæ diſtinguantur à quãtitate, ſed etiam partes extenſæ ſubſtantiæ diſtinguantur ab inuicem.

23 Ad 4. Reſp. Inde benè colligi ſubſtantiam materialem habere ex ratione ſuarum partium aliquam extenſione, ſed non inde probari omnem rationem extenſionis .ſ. impenetrabilis habere ex ſe ipſa; nam hæc potius impediret finẽ ſubſtantiæ materialis; nam ſi materia ratione ſuarum partium eſſet incõpoſſibilis cum alio ente materiali habente partes, non poſſet ab illa informari: quare natura tribuit illis ratione propriarum partiũ talem extenſionem, per quam viderentur apta ad ſua munera informationis paſſiuæ, & actiuæ, & per quantitatem ſuperadditam haberent aliam rationem extenſionis, per quã nequirent ſeinuicem penetrare, & cum aliis quantis: quæ impenetrabilitas eſt neceſſaria in materia cum ad replendum vniuerſum, tum ad contemperandas actiones agentium naturalium ob proximitatem, & diſtãtiam. At inquies: ſubſtantiæ ſpirituales ſunt ſe ipſis penetrabiles; ergo materiales ſe ipſis impenetrabiles. ℞. Negando conſequentiam, quia etiam ſubſtantiæ materiales ſunt ſe ipſis penetrabiles, quare non debent eſſe ſe ipſis impenetrabiles, ſed per aliud ſuperadditum; & ratio differentiæ eſt, quia impenetrabilitas dicit vim impediendi aliud; at penetrabilitas dicit negationem impedimenti: quomodo autem ſubſtãtia materialis, & immaterialis differant, dictum eſt ſupra.

3. Obiicitur ex Occh. q. 20. & refert Fonſ. Quod per ſe eſt præſens Quanto, ita vt totũ toti, & pars parti ſit præſens, eſt per ſe quantum: ſed ſubſtantia eſt per ſe præſens loco, qui eſt quantus. 24

Obiicitur 3.

Dices. Eſſe præſentem loco per quantitatem. Sed contra, quia quantitas, & locus ſunt ſimul, ſed ſubſtãtia per ſe ipſam eſt præſens Quanto: ergo, & loco. Vnde Occham. q. 21. infert ſubſtantiam materialem eſſe in loco circumſcriptiuè, non definitiuè.

Confirm. 1. Quia præſentia ſubſtantiæ ad locum eſt prior, quam ſit præſentia Quantitatis ad locum; ergo poteſt Deus, deſtructa præſentia quantitatis ad locum conſeruare præſentiam ſubſtantiæ.

Confirm. 2. Ex Occham. q. 19. nam quando quantitas in ſubſtantia ponitur, vel inuenit ſubſtantiam extenſam, & tunc habet eſſe extenſum ſine quantitate, vel non, & tunc erit in ſubſtantia indiuiſibili, quia non apparet, quomodo quantitas informet ſubſtantiam, quã indiuiſibiliter exiſtentem inuenit.

Reſp. 1. Ex hoc argumento probari ſubſtantiam ratione ſuarum partium entitatiuarum habere aliquam extenſionem, ſed nõ omnem .ſ. quæ eſt ex vi partium impenetrabilium, vt dictum eſt; ſed quia Thomiſtæ negant omnem extẽſionem à ſubſtantia, ideo. 25

Reſpondetur.

℞. 2. Subſtantiam eſſe præſentem quantitati ratione extenſionis cauſãtæ ab ipſa quãtitate; nam quantitas extendendo ſubſtantiã facit, vt partes entitatiuæ ſubſtãtiæ ſint per extenſionem, quam in illis cauſat, præſentes partibus quantis: Vnde etiam patet ſubſtantiam eſſe in loco circumſcriptiuè per quantitatem.

Subſtantia eſt præſens quantitati ratione extenſionis cauſata ab ipſa quantitate.

Dices.

Dices. Prior eſt præſentia ſubſtantiæ ad quantitatem, quam informatio quantitatis in ſubſtantia,ſed in illo priori totum toti, & pars parti eſt præſens, ergo. ℞.Prius eſſe illã præſentiã,non tamen in illo priori eſſe adæquatam,ita vt tota toti,& pars parti;ſed negatiuè eſt præſens quantitati indiuiſibiliter.

Ad 1. Confirm. ℞. Subſtantiam præciſa quantitate nõ eſſe in loco circũſcriptiuè,ſed præſentiam ad locũ prius conuenire quantitati,& per hanc ſubſtantiæ: quare non poteſt Deus conſeruare præſentiam ad locum circumſcriptiuè, deſtructa quantitate, licet alia ratione tunc eſſet in loco,vt alibi.

Ad 2.Confirm. ℞. Hoc argumentum difficultatem habere in opinione dicentium quantitatem generari; nam difficilè concipi poteſt, quomodo quantitas extendat materiam, cum ſemper intellectus videatur concipere materiam habere partes ante quantitatis aduentum,ſed corrigenda eſt imaginatio,vt concipiat materiam eſſe indiuiſibiliter, & accedente quantitate, partem extra partem quaſi exire,quæ autem pars exeat, & quæ remaneat,Dei eſt determinare.

Dices. Sit quantitas A.B.C.D. informans partes materiæ E. F. G. H., tunc quantitas A.B.educta erit ex materia E.F., & C.D. ex G.H. ergo prius materia erat extenſa, quam informaretur quantitate.

Reſp. Propter hoc argumentum aliquos tenere,quantitatem non fuiſſe à Deo productam dependenter à materia, & nunc eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem. Alii qui tenent poſſe nunc generari, dicere debent, produci ab illis partibus materiæ dependenter,non quod illæ ſint extenſæ ante quantitatem, ſed extenduntur, dum producitur quantitas, ſicut lux eſt in corpore non tenebroſo,ſed lucido; non quod lux ſupponat lucidum,ſed quia efficit lucidum. Quæ reſponſio procedit iuxta probabilè opinionem relatam quæſt.præced.ar.6.concl.5. nam alioqui ex his rectè probatur opinio noſtra relata loc.cit.concl.6.vbi aſſeruimus, entia materialia ex ſe habere partes etiam extenſas,licet penetrabiles. An autem quantitas ſit generabilis,an ingenerabilis dicetur alibi.

26 *Obijcitur 4.* 4. Obiic. Vt ſe habet numerus ad res numeratas, ita extenſio ad res extenſas: ſed numerus non diſtingnitur realiter à rebus numeratis;nam tũc poneret in numerum cum illis,atq.adeo procederetur in infinitũ,ergo.

Confir. 1. Quia quantitas ſucceſſiua non diſtinguitur à re quãta, ergo neq. permanẽs.

Confir.2. Punctum non diſtinguitur realiter à linea, neq. linea à ſuperficie, neq. hæc à corpore; ergo ſimiliter neque quantitas à ſubſtantia. Antecedens probatur, quia ſi pũctum diſtinguitur realiter deberet eſſe in aliquo,vt ſubiecto; ergo. vel illud eſt diuiſibile, & tunc indiuiſibile non poteſt exiſtere in illo,quia indiuiſibile non poteſt adæquari diuiſibili, vel indiuiſibile, & tunc cum punctum ſit in quantitate, quantitas erit indi- A uiſibilis.quod implicat.

27 *Reſpon.* Reſp.Eſſe quoſdam, qui etiam numerum putant diſtingui realiter à rebus numeratis, non tamen illa entitas numeri ponit in numerũ, quia eſt id quo formaliter cõſtituitur numerus,eaq; præciſa, nulla entitas habet rationem numeri. Alii vero concedunt numerum nõ diſtingui realiter à rebus; ſed negant paritatem rationis, quia nulla ratio cogit,vt ponatur numerum eſſe diſtinctam entitatem à rebus, cum numerus non ſit aliud, quam collectio vnitatum: ſunt autem argumenta,quibus probatur,quantitatem diſtingui realiter à rebus. ſed de hac re diximus in B log.trac.de quant.

Ad 1. Confirm. dicemus cum de motu,& tempore.

Ad 2. Confirm.Ex dicendis patebit,quomodo indiuiſibilia ſint in continuo, & an diſtinguantur à rebus extenſis, quod ſi non diſtinguuntur realiter,ideſt,quia ſunt termini rerum; terminus autem à re nõ diſtinguitur. Neq. eſt eadem ratio in quantitate reſpectu ſubſtantiæ. Quod ſi placet,diſtingui realiter, dici poſſe indiuiſibilia non eſſe in quantitate, ſed in ſubſtantia inhærere, licet terminent quantitatem.

28 *Obijcitur 5.* 5. Obiic. Non poſſet ſaluari rarefactio,& C condenſatio;nam in rarefactione,vel acquiritur noua quantitas, & in condenſatione deperditur,vel non. Non primum, primò, quia non eſſet maior ratio, cur potius hæc, quam illa deperderetur. Secundò, quia illa pars ſubſtantiæ, quæ erat ſub illa portione quantitatis deperditæ remanebit ſine quantitate, quod eſt abſurdum. Vel ſubintrabit aliam partem Quantitatis; & non apparet, quomodo quantitas exiſtens in vno ſubiecto,de nouo incipiat exiſtere in alio.Tertio, videtur contra Ariſt. 4. phyſ. 84. vbi vult in rarefactione ſolum partes quantitatis magis D extendi. Si ſecundum,quod ſcilicet non acquiratur noua quantitas, vel vetus non deperdatur, cui detur eſſe contra ſenſum, cum videatur maior, vel minor extenſio. Hæc autem difficultas facilè ſoluitur, ſi ponitur quãtitas idem realiter cum rebus, quia perditur aliqua pars entitatis, quæ habebat rationem quantitatis, vel acquiritur aliqua entitas in rarefactione.

Confirm. Quia non apparet, quomodo accidentia ſint quanta; nam debent poni duæ quantitates,altera quæ informat materiam,altera quæ informat accidentia, & tũc daretur penetratio ſecundum nos:vel datur E vna tantum quantitas informans ſubſtantiã; & non apparet, quomodo accidentia ſint formaliter quanta; nam eſſe formaliter tale, eſt informari tali forma, nam quantitas non niſi formaliter dat eſſe quantum rebus.

29 *Reſpondetur.* Reſp. Hoc argumentum facere difficultatem in qualibet opinione, nam qua ratione fiat condenſatio,& rarefactio, difficilius explicant Nominales, & fortè eſt impoſſibilis vera condenſatio, & rarefactio in ipſorum ſen-

ſententia, cùm materia ſit incorruptibilis. Quare R. Si deperditur quantitas à Deo determinari, quæ pars deperdatur; ſic etiam quæ pars materiæ ſubintrare debeat. Neq. putant abſurdum mutari ſubiectum (Quo) partiale, & Ariſtoteles negat fieri rarefactionem per aliquid extrinſecum,& appoſitum, non tamen acquiri aliquid de nouo per eductionem. In alia verò dicendum eſt, de ratione quantitatis eſſe extendere. Quod verò magis, vel minus extendat, id habet ex vario modo, quem habet, vt alibi.

Ad Confirm. R. 1. Ex opinione probabiliori extendi per ſuas partes entitatiuas,at verò ſecundum aliam opinionem poſitam in concluſ.5,loc.cit.

30 Reſp.2.Omnia,quæ ſunt in vno ſubiecto, eſſe quanta,per vnam quantitatem, quæ eſt per ſe quanta; alia autem ſunt quanta per accidens, quia formaliter habẽt eſſe quantum à quantitate: eſſe autem tale formaliter,dupliciter ſtare. Primò, vt diſtinguitur contra materialiter, quomodo homo dicitur formaliter animatus, & materialiter corporeus, ideſt forma hominis eſt anima, materia verò eſt corpus. Secundò, vt diſtinguitur contra virtualiter,vel eminenter, vel habitualiter, vt dicimus, aerem eſſe formaliter calidum, Solem autem virtualiter; & tunc eſſe formaliter tale,non eſt aliud,quam participare rem ſecundum eſſe formale, & ſpecificum formæ; ita dicuntur accidentia formaliter quanta, non quod informentur quantitate, ſed quia participant quantitatem ſecundum eſſe formale ipſius, quod eſſe participant,dum ſubiectantur in ſubiecto quanto; ex qua ſubiectatione reſultat in accidentibus, modus quidam intrinſecus extenſionis, ex quo tanquam forma extenduntur accidentia,& dicuntur formaliter quanta,qui modus cauſatur à quantitate in genere cauſæ materialis, dum informatur accidentibus. Vel poteſt dici, cauſari in genere cauſæ formalis,ſed ſecundario.

Omnia quæ ſũt in vno ſubiecto ſunt quãta per vnam quantitatem.

31 6.Obiic. Poteſt res quanta effici à Deo nõ quanta, nullum accidens reale ab ea auferendo;ergo non habet ſubſtãtia hunc effectum ab accidente diſtincto, ſed ex modo potius. Conſequentia probatur, quia non poteſt manere forma in ſubiecto ſine effectu formali, quod eſſe in ſubiecto per inhæſionem eſt informare illud. Antecedens probatur, quia poteſt Deus corpus bipedale redigere ad ſitum pedale abſque corruptione alicuius entitatis, vt ex bipedali fieret pedale, & hoc ad ſemipedale, & tandem totum redigere in punctum,atq; adeo in non quantum.

Obijcitur 6.

32 Reſp.Negando antecedens, ad probationem, vt ex penetratione duorum quantorum non fit vnum quantum, ſed ſeruata diſtinctione quantitatum, conſtituitur in eodem ſpatio; ita ex collocatione duorum pedalium in ſpatio pedali non fit vnum pedale,nec fit minus quantum; vnde ſi quantum reduci poteſt ad punctuale ſpatium, vt eſt probabile ex Suar.3.par.tom.3.diſp.52.ſec.3. non fiet non quantum, vt patet ex corpore Chriſti; quia quantitas non eſt actualis extenſio in loco; ſed aptitudinalis, quam ſemper quantitas retinet, etiam ſi ſit in puncto; nam ſolum variatur actualis extenſio: vnde dixit Maior, quod tanta quantitas eſt inter pedes,& caput, ſiue ponitur in ſpatio diuiſibili, ſiue indiuiſibili, licet non ſit tanta diſtantia ſitualis.

Reſpondetur.

Res quanta non poteſt fieri non quãta ſine abla tione alicuius accidentis.

Septimo, Ex Occh.1.p. prolog.& quodl. 4.q.12. vbi prius ſupponit quantitatem ſeparari poſſe à re quanta;ponit igitur quantitatem ſeparari à qualitate, v. g. albedine, & Deum nullum alium velle præbere concurſum. Hoc poſito,vel albedo remanebit extenſa, vt prius; & habetur, albedinem eſſe extenſam ſine quantitate, vel non remanebit extenſa; ergo partes ſubſtantiæ mouebuntur: ſed moueri eſt impoſſibile. Primò, quia ponimus eſſe ablatum Dei concurſum ad motum,nam liberè illum tribuit. Secundò, quia non apparet, quo moueretur; tum quia, qua virtute, & demũ indiuiſibile apud Ariſt.moueri implicat. Tertiò, ſi quantitas in inſtanti corrumpatur, nõ poterit eſſe motus, quia motus non poteſt eſſe niſi in tempore. Quartò, Si Deus corrumpat dimidiatam partem quantitatis continuæ, quid fit de illa ſubſtantia,& accidente, quæ extendebantur per illam quantitatem, non enim ſubintrabunt ſub aliam quantitatem. 33

Obijcitur 7.

Reſp.Hoc argumentum nihil obſtare opinioni dicentium ſubſtantiæ partes, & accidentium poſſe occupare locum diuiſibilem, etiamſi ſepararentur à quantitate; quam opinionem Nos ſequuti ſumus quæſtione præceden.dubit.vlt.concl.6. ſed quia concluſ.5. oſtendimus,probabiliter dici poſſe, præciſa quantitate, nec ſubſtantiæ partes, nec accidentium remanere poſſe extenſas in ordine ad locum, ſed reduci ad punctum,vel occupare idem ſpatium indiuiſibiliter, ſeu definitiuè; Ideo ſecundum hanc opinionem, Reſp. Quoſdam, vt Soncin. 5. metaphyſ. q.22. ob argumentum hoc negare, quantitatem poſſe ſeparari à re quanta, cõtra quos benè Occham.q.22. Tum quia abſolutum, quod eſt ex natura ſua prius altero, poteſt ſeparari ab illo. Tum primò, quia magis dependet quantitas à ſubſtantia,quam contra; ſed quantitas poteſt exiſtere ſine ſubſtantia; ergo. Secundò, quia Deus non neceſſitatur ad producendum poſterius, dum producit prius; nam ſi eſſet aliqua neceſſitas, ea eſſet, vel quia poſterius eſt pars prioris naturaliter, vt totum non poteſt eſſe ſine ſuis partibus, & non; quia quantitas non eſt pars ſubſtantiæ, vel quia prius eſt effectus poſterioris; effectus autem præſupponit ſuam cauſam, & neque, quia tunc abſolutum non eſſet prius, vt ſupponimus. Vel tertiò,quia prius eſt cauſa naturalis poſterioris, qua poſita, neceſſariò ponitur effectus,

F &

& neque,quia Deus poteſt ſuſpēdere actionem omnis cauſæ naturalis. Neque abſurdum putetur ſeparari paſſionem à ſubiecto, vt rectè Fonſ.lib.5.cap.5.q.1.ſec.5.vt loc.cit. oſtendimus.

Reſpond.

Ablata quantitate ſubſtantia redit in pũctum, vel medium determinãdum à Deo ſine motu locali.

36 Vnde R. Ex mente Capr.Venet.& Henr. quodl.7.loc.cit.Caiet.1.par.q.52. ar.1. Arg. 3.d.5.q.1.ar.1. Maior.4.d.12.q.2. & Fonſ. ad 4. poſſe quidem tolli quantitatem, & tunc reducendam eſſe ad aliquod punctum, vel medium, vel determinandum à Deo ſine motu locali, ſed per ablationem rationis formalis, qua partes illæ inter ſe diſtabunt; quare nullus fit tranſitus per medium, ſed vt tollitur quantitas, ita etiam fit reductio ad punctum;qua in re corrigenda eſt imaginatio.

Partes poſſunt non diſtare ſine motu per ablationem rationis formalis diſtantia.

37 Nam dupliciter poſſunt partes non diſtare, vel quia proximè fiunt per motum localem,& ita cum ſemper fiat, Nos ſemper ita concipimus, vel per ablationem rationis formalis,qua diſtabant;& ita difficilè concipitur,quia numquam vidimus,neque adhoc requiritur virtus locatiua ſuperaddita, ſed ſufficit ipſa entitas ſubſtantiæ, quæ cum ex naturæ ſua ſit indiuiſibilis, indiuiſibiliter ſe locat in pũcto,vt dicimus de Angelis, quod ſuaderi poteſt ex aliis, quæ fatemur. Primo, quia ſi auferatur omnis quantitas, & ſubſtantia, quæ eſt inter cœlum, & terram, adhuc imaginatio intelligeret eſſe aliquid inter illa, quod habeat partem extra partem. Secundo,nam anima rationalis informãs brachiũ, ſi in inſtanti præcidatur brachium, deſinet informare ſine motu locali; ita etiam partes ſubſtantiæ, præciſa quantitate deſinunt diſtare. Tertiò nam Deus poteſt facere,vt habens quantitatem perdat in inſtãti modum exiſtendi in loco extenſiuè, & acquirat modum exiſtendi indiuiſibiliter, vt facit quotidie in Euchariſtia,ita ablata quantitate, tollitur modus exiſtendi in loco extenſiuè, & tribuitur modus exiſtendi indiuiſibiliter. Quartò, id omnes concedunt in Angelis, vt poſſit Angelus poſitus in puncto, in inſtanti ſe collocare in loco ſuo adæquato nõ tranſeundo per medium; & licet ex vi deſtructionis quantitatis præciſè ſumptæ,cum ſit negatio quædam, non poſſit ſequi poſitiuus modus exiſtendi indiuiſibiliter; tamen hic ponitur ex vi agentis ſeparantis quantitatem à ſubſtantia; nam agens conſeruans ſubſtantiam, dat illi conſequenter modum exiſtendi indiuiſibiliter, nam ſubſtantia non poteſt exiſtere ſine aliquo modo exiſtendi, ſcilicet diuiſibiliter, vel indiuiſibiliter, vel fiet ex virtute connaturali ſubſtantiæ, vnde patet ad omnia.

Et ad quartum Reſp. Tunc partem illam ſubſtantiæ non remanſuram continuam cum alia, quia perderet rationem continuationis.

Inſtãtia de infinita qualitate in puncto.

38 Sed contra hæc primo inſtant; nam ſequeretur, qualitatem eſſe infinitè intenſam, nam ſi ponatur album palmare vniformiter, vt octo, ſi fiat calculatio, neceſſariò A erunt infinitæ partes, vt octo in puncto; nam ſi medietas ponatur cum medietate, erit duplo maius album,vt octo; ſi hoc deinde diuidatur, & vna pars addatur alii, erit quarto maius,&c.ergo cum ſint omnes partes redactæ ad punctum, erunt infinitæ partes actu diſtinctæ facientes vnam albedinem infinitam; alioqui ex albedine finita poſſet Deus ſemper ſeparare in infinitum partes æquales, ſcilicet albedinem, vt octo.

Confirm. Quia continuum eſſet diuiſum in omnem ſui partem. Inſtant.ſecundo, ſequeretur,totum eſſe æquale parti,nam cum B ſubſtantia erat ſub quantitate, reperiebatur pars ſubſtantiæ, quæ erat ſub puncto; ſi igitur nunc tota ſubſtantia eſt in puncto,tota ſubſtantia erit æqualis parti.

Reſp. Propter hoc argumentum aliquos dixiſſe, qualitatem non poſſe poni in indiuiſibili; ita Marſ. 1. de gener. q. 20. & Sax. q. 17. Alios verò ob id dixiſſe, ſubſtantiam, & qualitatem habere ex ſe extenſionem. Sed hæc reſponſio deſtruit quintam concluſionem. Præterea, neque hæc opinio effugeret difficultatem, cum certum ſit, in condenſatione non perdi ſubſtantiam, & qualitatem aliquam, & tamen ſub eadem parte C quantitatis coniunctæ ſunt ſimul infinitæ partes albedinis, quæ prius erant ſub alia parte quantitatis, vt patet per eamdem calculationem, quam ipſi faciunt, dum volunt in puncto, qualitatem eſſe infinitatem. Quod ſic oſtendo,ſit v.g. aer ſub quantitate palmari,& condenſetur in palmarem,& palmaris aer, qui erat ſub quantitate corrupta, hoc modo multiplicetur proportionaliter, vt ſcilicet ſemper media pars ponatur ſupra aliam, & ſic deinceps cum illa multiplicatio ſit inter infinitas partes, iam aer condenſatus habebit infinitas partes. 39

Reſpon.

Confirm. Quia illa extenſio poteſt ſepa- D rari à qualitate, vt patet in condenſatione, ergo ſi omnino ſeparetur, reducetur ad punctum.

Vnde Reſp. Etiam ſi qualitas reducatur ad punctum, non eſſe neceſſarium,vt ſit infinitè intenſa, ſeu infinitè cathegorematicè multiplicata; ſed ſicut erant infinitæ partes ſyncathegorematicè in extenſione, ita ſunt nunc in multiplicatione cum maiore vnitate, quam prius eſſent; vnde falſum eſt, eſſe diuiſam illam qualitatem in omnem ſui partem, ſed nunc habere alium modum vnionis,ſcilicet indiuiſibiliter.Quod explico hoc E exemplo: Sint duo calida, vt octo, & ab vno quantitas auferatur; tunc qualitas illa redacta ad punctum erit improportionaliter maior, quoad multiplicationem partiũ entitatiuarum qualitatis qualibet parte qualitatis alterius quanti. Neque eſt abſurdum poſſe à Deo auferri ſemper qualitatem, vt octo in infinitum, ſicuti neque erat abſurdum auferri partes proportionales à quantitate extenſa. 40

Qualitas reducta in punctũ, eſt infinita ſyncathegorematicè tantum.

Ad

41 Ad Confirm. ℞. Eſſe æqualitatem quoad modum eſſendi cum vtrumque exiſtat indiuiſibiliter, non tamen quoad entitatem; nam vt ibi eſt qualitas cum præcedente intenſione, & partibus, quæ erant extenſæ; ita ſunt ibi partes duplicis rationis, ſcilicet intenſionis, & extenſionis, & has, etiamſi multiplicentur in infinitum, non facere maiorem intenſionem, quia ſunt improportionatæ ad faciendam intenſionem; & licet poſſent extrahi gradus, v. g. vt decem in infinitum; tamen cum diuiſio in infinitum non procedat ſecundum gradus intenſionis, quæ ſunt decem, ſed ſecundum partes extenſionis; ideo partes, in quas diuiſio poteſt procedere in infinitum, non ſunt æquales, ſed minores, & minores ſecundum extenſionem actualem, vel aptitudinalem, vt patet ex his, quæ dicuntur de partibus illius quantitatis, ſi eſſent actu extenſæ, quia poſſet diuidi illud ſubiectum quale in partes, quarum ſingulæ haberēt intenſionem, vt octo. De qua re fuſius in libr. de gener.

42 *Obijcitur 8.*

Quantitas debere. eſſe ſubiectum accidentium.

Obiicitur octauo. Si inter ſubſtantiam, & accidentia eſſet media quantitas, illa deberet poni vt ſubiectum accidentium: ſed hoc eſt falſum; ergo. Minor probatur, quia ſequeretur, qualitates remanentes poſt conſecrationem in Sacramento Altaris, vt eſt ſapor, pondus, & huiuſmodi eſſe in quantitate, vt ſubiecto; ſed hoc eſt contra Magiſtrum in 4. diſt. 12. in princip. cuius auctoritas approbatur à Concil. Lateranenſ. cap. Damnamus de Sum. Trinit. *Si autem*, inquit ille, *quaeritur de accidentibus, quæ remanent, ideſt de ſpeciebus, & ſapore, & pondere, in quo ſubiecto fundentur, potius mihi videtur fatendum, exiſtere ſine ſubiecto, quam eſſe in ſubiecto.* Neque dicas, non intelligi, qualitates illas eſſe ſine omni ſubiecto; ſed quod non ſint in ſubſtantia, tanquam in ſubiecto, ex eo quod ſubdit: *Quia ibi non eſt ſubſtantia, niſi Corporis, & Sanguis Dominici, quæ non afficitur illis accidentibus*; nam contra eſt; quia quandiu accidens ſubſtentatur à ſuo ſubiecto primo, & immediato, numquam eſt ſine illo; Quantitas autem ſubiectum eſſet immediatum earum, ſi in ipſa ſubſiſterent, adeoque non eſſent ſine aliquo ſubiecto, Magiſter verò generaliter loquitur: ſubdit enim, *Remanent ergo illa accidentia per ſe ſubſiſtentia, ad myſterij ritum, ad guſtus, fideiq; ſuffragium, quibus Corpus Chriſti habens formam, & materiam ſuam tegitur*: ergo ſi in quantitate, tanquam in ſubiecto, eſſent qualitates illæ, non ſubſiſterent per ſe.

43 *In Sacramēto Altaris nō ſunt velut in ſubiecto accidentia.*

Confirmatur primo, Quia ponderoſitas in Sacramento Altaris non eſt in quantitate, tanquam in ſubiecto: ergo neque etiam aliæ qualitates, cum non ſit maior ratio de vna, quam de alia. Antecedens probatur, quia ſi ponderoſitas eſſet in quantitate, vt in ſubiecto, denominaret intrinſecè illam, ponderoſam, at non denominat; cum nihil remanens in Euchariſtia ſit ponderoſum, vt colligitur ex quadam Gloſſa de conſecrat. diſt. 2. in cap. ſuper negligentiam, vbi obiiciens contra hoc, quod dixit, quod accidentia cadunt in terra, ſic habet: *Sed obijcitur, cum ſola accidentia remaneant ibi, etiam accidentia dicuntur cadere, cum non habeant pondus.*

Confirmatur ſecundo. Auctoritate Sanctæ Matris Eccleſiæ, dum in ſolemnitate Corporis Chriſti ſic legit: *Accidentia ſine ſubiecto in eodem exiſtunt, vt fides locum habeat, dum viſibiliter inuiſibile ſumitur, aliena ſpecie occultatum, & ſenſus à deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus iudicant ſibi notis.* Vnde cum accidentia ſenſibus nota non ſint vnum, ſed plura, non erit ibi vnum accidens ſine ſubiecto, ſed omnia ſenſibilia. Et hanc videtur ſequi Hoſt. in cap. cum Marthæ de celebratione miſſarum, & Gloſſa in cap. in Sacramento de conſecr. diſt. 2. vt fusè refert Occham. de Sacr. Altar. c. 21.

Reſp. 1. Negando conſequentiam, quia quantitas poſſet poni non vt ſubiectum accidentium, ſed vt cauſa impenetrabilitatis omnium ſibi coniunctarum ob rationes ſupra adductas. 44

Reſpond.

Quantitas eſt ſubiectum non vltimatum accidentium aliorum.

Reſp. 2. Etiam ſi ponatur vt ſubiectum, nihil ponitur contra doctrinam Theologorum; nam omnia facilè ſoluuntur ſi fiat diſtinctio ſubiecti vltimati, vt eſt ſubſtantia; & non vltimati, ſeu immediati, vt eſt quantitas; nam licet quantitas ſit ſine ſubiecto, tàm mediato, quàm immediato; tamen cętera ſunt ſine ſubiecto mediato, ſeu vltimo, non verò ſine immediato; vnde cum Magiſter docet accidentia manere per ſe ſubſiſtētia, vel loquitur reſpectu quantitatis, vel reſpectu aliorum accidentium, quatenus carent primo ſubiecto.

Ad primam confirmationem. Reſp. Cætera accidentia, præter quantitatem non habere pondus informatiuè, ſed concomitanter, quatenus ſunt ſimul coniuncta in eadem quantitate.

Ad ſecundam confirm. Patet ex dictis.

QVÆSTIO VI.

An quantitas continua componatur ex partibus, an verò ſit ens ſimplex.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. totum, & partes dici inter ſe correlatiuè, tot ergò erunt partium genera, quot totorum. Triplex autem totum à Philoſophis aſſignatur; aliud enim eſt totum eſſentiale, aliud potentiale, aliud integrale. Totum eſſentiale dicitur, quod ex partibus eſſentialibus conſtituitur, quod diuiditur in totum phyſicum, quod ex partibus phyſicis, & metaphyſicum, quod ex partibus conſtat 1

Totum eſt Triplex.

metaphyſicis, cuius partes ſunt ſemper diuerſæ rationis. Totum potentiale, ſeu vniuerſale dicitur, quod continet ſub ſe partes ſubiectiuas, cuiuſmodi eſt genus reſpectu ſpecierum. Alii tamen dicunt totum potentiale eſſe eſſentiam reſpectu ſuarum potētiarum. Totum verò integrale, quod ex partibus integrantibus componitur, ſiue homogeneis, eiuſdem ſ. rationis, ſiue ætherogeneis, ideſt diuerſæ rationis: quarum partium illud eſt proprium, vt vna ſit in potētia ad aliam. Quorum terminorum exemplum optimè deſcribit Toletus 6.phyſ.q.1. modo nō quæritur, an quātitas ſit compoſita phyſicè; nam id certum eſt, non eſſe, cum ſit accidens, non enim accidens eſt compoſitum ex materia, & forma, quæ ſunt ſubſtantiæ, neque quæritur, an ſit compoſita metaphyſicè, ideſt ex gradibus, quorum vnus ſit genus; alter differentia: neque an habeat ſpecies ſub ſe; hæc enim alibi explicanda ſunt, ſed quærimus, an quantitas ſit ens compoſitum ex partibus integrantibus.

2 *Partis ratio duo requirit.*

2. Not. Cum pars ſit correlatiua ad totum, duo requiri ad rationem partium. Primum, vt conſtituant actu totum, quod præſtant, dum habent inter ſe ſufficiētem connexionem in ordine ad totius compoſitionem; quia tunc materia dicitur pars rei, dum rem componit; quod ſi deſinat componere, non amplius erit pars actu, ſed eſſe poteſt pars in potentia; nam ſicut totum non eſt actu, ita neq. pars illi correlatiua.

Confirm. Ex 5.met.tex.29. *Quædam autem* inquit, *tanquā ex parte forma, vt homo ex bipede, & ſyllaba ex elemento: aliter nāq; hoc, atq; ſtatua ex ære. Ex ſenſibili namque materia compoſita ſubſtantia eſt:* ideſt ex parte eſſentiali, ſine qua res non poteſt eſſe; vel materiali, ſine qua res eſſe poteſt, vt circulus ſine ære. Secundum, vt habeat diſtinctionem à parte rei ab alia comparte, cum qua componit idem totum; nam ſi nulla eſſet diſtinctio, non poſſet dici totum conſtare ex partibus; vnde fit, vt ea ratione dicatur eſſe totum, qua habet partes; ſi enim partes habent à parte rei diſtinctionem, totum dicetur conſtitui, & componi à parte rei; ſi verò non habent à parte rei diſtinctionem, ſed per opus intellectus, totum dicetur compoſitum per operationem intellectus: vnde Deum, vbi nulla eſt partium diſtinctio ſecundum rem, dicimus non componi ſecundum rem, ſed tantum per operationem noſtri intellectus, ideſt intelligi à nobis, vt ens compoſitum: & has conditiones expreſſit Ariſt. 5.met.29. 30.31. *Totum*, inquit tex.31. *continens contenta*, ideſt quod habet partes: *ſecundo*, *quod ſint vnum in illo*, ideſt quod partes vniantur in ipſo toto.

3 *Partes, vel æquales, vel proportionales.*

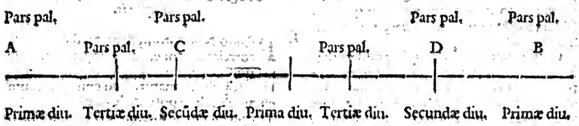
3. Not. Harum partium, alias eſſe æquales, in quas, ſcilicet totum integrale æqualiter diuiditur, & habent inter ſe proportionem Geometricam; alias eſſe proportionales, & ſunt medietates totius, & medietates medietatum, & ſic conſequenter quælibet pars diuiditur proportionaliter, ſicut alia pars eſt diuiſa, & ſecundum proportionem quādam totum excedit partes, quæ inter ſe ſeruant proportionem Arithmeticam.

4 *Partes communicantes, & nō communicantes.*

4. Not. Vtraſque partes diuidi in communicantes, & non communicantes, ſeu incōmunicantes, vt benè explicat Sax.3.phy.q.14 ar.1. Communicantes dicuntur, quæ facta prima diuiſione continui communicant cū partibus prioris diuiſionis, ſeu quæ habent partem communem, quæ eſt pars vtriuſque, vt ſi v.g. lignum bipalmare diuidatur in duas partes palmares A. & B., deinde illæ partes diuidantur in C. & D. Non communicantes verò dicuntur, quæ non communicant, ſeu participant ex partibus prioris diuiſionis, vt in priori diuiſione ſunt A. & B.

5 *Proportionales diſtinguuntur à partibus cōmunicantibus.*

5. Not. Partes communicantes diſtingui à partibus proportionalibus, quia proportionales non habent inter ſe æqualitatem Geometricam, ſed ſolum Arithmeticam; nam partes ſecundæ diuiſionis ſemper ſunt minores partibus primæ diuiſionis, & ſic in infinitum; ſeruant tamen proportionem quandam quoad minoritatem: at verò partes communicantes poſſunt eſſe æquales in infinitum in continuo finito, vt v.g. in exēplo ſupra poſito continui bipalmaris diuiſi in duas partes palmares; nam in eodem continuo poſſunt aſſignari infinitæ partes palmares cōmunicantes cum partibus prioris diuiſionis, accipiendo medium palmum ex vna parte, & medium ex altera; & ſimiliter accipiendo ex prædicto medio palmo dimidium illius, ſupplendo quantitatem palmi ex reliqua parte præcedentis diuiſionis: vnde palmares partes ſequentis diuiſionis ſemper communicant cum vtraque parte præcedentis diuiſionis, vt patet in infraſcripta linea.

Ex

Ex quo patet, falſi, qui putant partes communicantes dici, quæ inter ſe ſunt vnitæ, quia vnitæ vt ſic potius ſunt incommunicantes, quia vna non communicat, ſeu participat, & includit entitatem alterius.

Confirm. Quia Doctores dicunt, partes communicantes poſſe eſſe æquales, & infinitas, at non ſic partes vnitas.

5. Not. Ex 5. metaph. tex. 30. ex partibus, aliæ dicuntur aliquotæ, quæ ſcilicet menſurant totum, quæ ſcilicet aliquoties replicantæ reddunt totum, vt Binarius dicitur pars Quaternarii, quia bis replicatus reddit Quaternarium. Aliæ dicuntur non aliquotæ, quæ ſcilicet componunt totum cum aliquo alio, ſed non menſurant totum, quia aliquoties replicatæ, non reddunt totum, vt Ternarius eſt pars Quaternarii, ſed non aliquota.

6. Not. Ea dici realiter diſtincta, quæ cum exiſtant in rerum natura, ita ſe habent, vt entitas vnius non ſit alterius: quare iis omnibus vbi poſſumus ad probãdam diſtinctionem realem partium, quibus probatur diſtinctio realis inter aliqua.

6 *Diſtinctio realis non ſit per deſignationem.*

7. Not. Ex Metaphyſica, eſſe impoſſibile duo diſtingui realiter, & entitates eorum nõ eſſe numericè diuerſas: quare quæ diſtinguntur realiter, debent per hæcceitates ſibi identificatas diſtingui: vnde infertur, non poſſe diſtingui partes quantitatis realiter, ex eo præciſè, quod digito, vel alio modo extrinſecè deſignentur, quia hæc deſignatio eſt extrinſeca, ac differentia realis ſumi debet ex differentia intrinſeca: vnde etiam patet, neque poſſe hanc diſtinctionem cauſari per aliqua accidẽtia intrinſeca diſtincta realiter à ſubiectis, quia differentia numerica non poteſt eſſe accidens inhærens rei, quia per illud, entitas ſubiecti realiter non ſit, vt non ſit entitas altera, quia cum entitas accidentis non ſit entitas ſubiecti, nõ poteſt per illam entitatem differre entitatiuè ab altera, quia differre debet per ſuam entitatem, vt patet ex terminorum cognitione, alioqui corpus Chriſti in cœlo, & Euchariſtia differrent realiter, quia in cœlo habent aliqua accidentia, quæ non habet in Euchariſtia, & contra. Hinc patet, quam grauiter fallantur, qui duplicem diſtinctionem fingunt, vnam fundatam in infinitate, quæ oritur ex termino intrinſeco rei, ſeu differentia conſtitutiua intrinſecè; alterã fundatã in infinitate, quæ oritur ex termino extrinſeco rei. Quibus diſtinctionibus dicunt reſpondere duplicem identitatem. Falluntur, inquam, nam oĩs diſtinctio entitatiua, & intrinſeca, oritur ex differẽtia, ſeu formalitate intrinſeca rei, vnde inuariabiliter rebus conuenit. Alia aũt diſtinctio conueniet aliquando rei, ſed accidentaliter, ſicut ille terminus accidentaliter rebus conuenit, ſicut Petrus albus differre à ſeipſo poteſt, dum affectus eſt nigredine: & nix alba, & Petrus albus, ſunt idem ſpecie in albedine. Verũ nos loquimur de diſtinctio-

A ne, quæ conſequitur entitatẽ, ratione perfectionis ſibi intrinſecæ, non ratione perfectionis accidentalis.

8. Not. Non poſſe corrumpi gradum inferiorem, quin corrumpatur gradus ſuperior, quia gradus ſuperiores non exiſtunt niſi in inferioribus, vt patet ex cap. de ſubſtãtia, vnde ſit, vt ſicut corrupta differentia ſpecifica, non ſolum corrumpitur ſpecies, ſed ẽt genus, ita corrupta hæcceitate, corrumpitur indiuiduum, & ſpecies. Hinc ẽt ſit, vt quandocumq. manet differentia indiuidualis in aliquo, ſemper maneat diſtinctio à quocũq.

B alio exiſtẽte, quia hæc eſt definitio hæcceitatis, vt per eam diſtinguatur res à quocumq. alio.

9. Notan. Hanc quæſtionem poſſe eſſe de nomine, & de re, cùm illis de nomine quæſtio haberetur qui concederent totam entitatem, quantitatis continuæ eſſe inter ſe diſtinctam, vt ſint in cõtinuo plures entitates, non tamen illas habere rationẽ partis actualis, eo quod putent ad rationem actualis partis requiri determinationem quamdam, vt ſit determinatæ quantitatis, cumq; partes proportionales in continuo non ſint determinatæ quantitatis, niſi dum ſignantur, dicunt conſequenter non eſſe in continuo

7 *Explicatur quæſtionis ſenſus.*

C partes actu, ſed potentia. Sed hi, difficultatem non effugiunt, ſed transferunt; nam de entitatibus quæri poteſt, quot ſint, finitæ ne, an infinitæ. De re autem quæſtio haberetur cum iis, qui entitatem quandam ſimplicem dicerent eſſe continuum, in quo nulla eſſet diſtinctio; & compoſitio entitatis à parte rei, ſed tota diſtinctio eſſet ab eo, qui ſignat, vel diuidit entitatem. Prius igitur videndum; an hæ partes, quæ dicuntur eſſe potentia, diſtinguntur realiter, an non. Secundò, an ſint actu.

10. Not. Dupliciter aliquid dici, eſſe in potentia. Primò, quoad exiſtentiam. Se-

D cundò, quoad determinationem exiſtentiæ. Primo modo dicitur forma eſſe in potentia materiæ, & effectus in virtute cauſæ; & quod hoc modo eſt in potentia, non exiſtit ſecundum ſuum eſſe formale, ſed virtualiter in exiſtentia cauſæ, & virtutis, ex vi cuius exiſtit. At verò quod eſt in potentia ſecundo modo, eſt actu ſecundum ſuum eſſe formale, ſecundum quod formaliter exiſtit, & non virtualiter, ſed non eſt formaliter ſecundum determinationem. Modo quæritur, quomodo partes dicantur eſſe in potentia continui, ſecun-

E dum propriam, realem, & formalem exiſtentiam, an verò ſecundum determinationem.

11. Not. Ex Arim. apud Capr. 1. d. 43. q. 1. ar. 1. in argumentis Greg. contra tertium, ex Arim. d. 44. q. 1. cum dicitur, *Continuum habere partes in potentia*, ly potentia, poſſe determinare ly habet, vt ſenſus ſit, *continuum non habet actu, ſed poteſt habere partes*, ſicut dicitur, æs in potentia Mercurius, & eſt falſa,

Qua ratione continuũ dicatur habere partes in potentia, ex Arim.

quia ſequeretur, non dici verè, quod continuum habeat plures partes, contra Aug. 2. de lib.arb.c.15. *Quidquid corporis ſenſu attingitur, iam non eſt vnum, ſed multa eſſe conuincitur, corpus enim eſt, igitur habet innumerabiles partes*, & ly potentia poteſt determinare ly partes, vt ſenſus ſit continuum habet infinitas partes in potentia, ideſt potentiales, dicitur .n. pars potentialis, quæ ſecundum ſe non eſt vnum, hoc aliquid præciſè non faciens cum aliis vnum, hoc aliquid, ſed omnes hoc aliquid vnum conſtituunt, & hinc non dicitur pars actualis, ſed potentialis, & verè dicitur alias continuum eſſet diſcretum.

ART. II. Opiniones Doctorum.

8 PRima ſententia eſt quorundam apud Algaz.lib.1.ſuæ log.qui dixerunt continuũ, ſeu quantitatem continuam (hæc enim in quæſt.cõfundimus) nam id, quod dicitur de quantitate, dicendum etiam videtur de ipſa ſubſtantia informata quantitate. Dicunt igitur, quantitatem continuam eſſe entitatem quandam ſimplicem expertem compoſitionis partium integrãtium, ſed ante ſignationem, vel diuiſionem eſſe tantum partes in potentia:fieri verò actu poſt diuiſionem:poteſt ſumi ex Henr. quodl.4. q.15. & quodl.9. q.41.& Aur.apud Capr.2.diſt.12.q.1.ar.2.& Greg.ibi,qui idem aſſerit de materia, & forma,citatur Themiſt.2.phy.19.vbi partes cõtinui ſola cogitatione eſſe infinitas,& 8.phy. 68.duas medietates nõ eſſe in continuo actu diſtinctas,ſed tantum in potentia; & ibidem D.Th.Auer. Simplic. & 1.phyſ.36. & Alex.5. met.2.& de ſenſu ſect.4. Sed hi Doctores ſequuntur modum loquendi Ariſt.,quare explicandi ſunt, vt explicetur Ariſt. Videtur clarius D.Thom.1.concl.t.5.vbi ait,motum cœli eſſe vniformem, quia circa polum mouetur tardius, tamen vbi non ſunt partes actu,ſed in potẽtia. inclinare videtur 5.met. lect.21.tex.31.& Fonſ.c.13.q.6.ſect.4.concl. 2.Niph.5.met.t.31. vbi ait,in continuo eſſe partes in potentia; in contiguo autem eſſe actu, Capr.1.d.43.art.3.quæſt.1.& præcipuè ad 3.Adam.cont.3.concluſ.vbi ait,quæ ſunt in continuo,nec eſſe actu diuiſa, nec diſtincta (ſed huius opinio eſt dubia, nam ibidem ad primum Gregor.contra tertium ait, partes eſſe in potentia, quia non per ſe ſubſiſtunt,idem ſeparatim,ſed in toto,per cuius exiſtentiam exiſtunt,quomodo opinio contraria docet partes eſſe in potentia ad per ſe exiſtendum. Vnde etiam ibidem concedit multitudinem partium continui eſſe multitudinem ſecundum quid,) ſequitur Ægid.6. phyſ.lect.16. & 8. phyſ. lect.25. Burl.8. phyſ. tex.19.Tribuitur Iauel.6.phiſ.q.1.Valles cõtrou.33.& in commen.libri 5.& 6. ſequitur Hieron.Pla.6.phyſ. diſp. de partib. continui q.2.vbi ait,entitatem partium tàm determinatarum, quàm proportionalium eſſe actu in continuo ante diuiſionem,non tamen eſſe actu ſub ratione partium, quia non ſunt diſtinctæ. Hi partes conſiderant in duplici actu: Primo, vt ſunt in continuo vnitæ, & ſic negant eſſe ibi actu,quia actualiter habẽt per diuiſionem, vel deſignationem mentis. Secundo, vt ſunt diuiſæ à continuo, in quo ſtatu licet ſint quædam tota,& completa ſecundum ſe; tamen comparata ad totum, in quo prius erant vnita, dicuntur partes actu, vt ſeparatæ exiſtunt à continuo, quia ſunt minores continuo, in quo dicuntur eſſe in potentia, nã à continuo extrahi poſſunt per diuiſionem,vel deſignationem, & quia hæc diuiſio, & deſignatio põt procedere in infinitum;ideo partes in potentia dicuntur eſſe infinitæ,ſed quia diuiſio sẽper eſt finita,ideo partes actu dicũtur finitæ.Quod ſi illis obiicias, qua rõne pars poteſt fieri per deſignationem,cum illa ſit quid reale? Reſpondent per deſignationem non fieri entitatem, & realitatem partis,ſed realitatem accipere denominationẽ partis per deſignationẽ, ſicut accipit determinationem.

Opinio negans partes diſtinctas actu in quantitate.

Hern. Aureol. Gregor.

Fundamẽtum ſumitur; tum primo,ex eo quod non poteſt intelligi ſi partes ſunt actu in cõtinuo,quot ſunt,finitæ ne, an infinitæ; Tum ſecundò,ex rõne vnionis,quæ eſſet inter partes componentes totum;nam omnes vniones ſunt poſteriores oĩbus partibus; ergo partes illæ,quæ ſunt priores, vel erũt indiuiſibiles,vtpotè carẽtes vnione, atq. adeo partibus, vel erunt diuiſibiles,atque adeo vt carentes actuali vnione, ita actuali rõne partium; ergo continuum non dicit actu partes,ſed tantũ in potentia. Tum tertiò,ex ratione diſtinctionis,quæ ex D.Tho.q.9.de poten. ar. 7.ad 15. dicit, negationem vnius ab alio,non quidem coniunctionis, ſed identitatis,quia.ſ.vnum non eſt aliud;hæc aũt negatio,ex D.Tho. q.8.de poten.ar.2.ad 1.ſundatur in determinatione, & limitatione rerũ; hæc verò limitatio, & determinatio oritur,vel ex termino intrinſeco, qui cõſiſtit in differẽtia ſpecifica, vel indiuiduali cuiuſque rei,vel ex termino extrinſeco:at partes dum ſunt diuiſæ, habent hunc terminum extrinſecum,non aũt dum ſunt vnitæ in cõtinuõ, quia cum ſunt diuiſæ, habent negationẽ vlterioris extenſionis; cum aũt ſunt vnitæ carent hac negatione; ergo cũ ſunt diuiſæ, habent diſtinctionem,cũ ſunt vnitæ in continuo carent diſtinctione, atque adeo habent identitatem.Ex qua doctrina patet aliud diſcrimen inter hos Auctores; nam aliqui negant diſtinctionem partium in continuo ex ratione termini intrinſeci, ideſt hæcceitatis. Alii verò non ex negatione termini intrinſeci, ſed extrinſeci; vnde conſequenter negant partes habere terminum intrinſecum, in quo fundetur negatio alterius, eo quod ſi haberent hunc terminum, non poſſent vniri ad faciendam vnam extenſionem.

Probatur opinio negans.

Diſcrepans Auctores.

Secun-

9 *Opinio affirmãs partes diſtinctas actu in quantitate.*

Secunda, Huic oppoſita eſt dicentium, continuum eſſe ens actu compoſitum ex partibus integrantibus, atq; adeo in continuo eſſe entitates actu, & realiter inter ſe diſtinctas, non tamen actu diuiſas, ſed in potentia. eſt omnium antiquorum ante Ariſtot. quia illud ſupponentes tanquã certum, quærebant an componerentur ex diuiſibilibus, an indiuiſibilibus, & Stoici dicebãt componi ex indiuiſibilibus, Ariſt. ex diuiſibilibus, vt infra. Sequuntur Arim. in 1. d. 24. q. 1. art. 1. & in arg. cont. 2. concluſ. & 2. d. 2. q. 2. art. 1. c. 2. vbi Licchectus q. 9. Burleus 6. Phyſ. t. 68. dub. 3. Soncin. 5. met. q. 23. fuſè de hac re, vbi partes eſſe in continuo in potentia, ait, intelligi poſſe tripliciter: Primo, vt ly (in potentia) facit propoſitionem de poſſibili, vt ſenſus ſit; Continuum poteſt habere partes, ſed eas non habet, & id eſt falſum, cum Ariſtoteles dicat continuum eſſe cuius partes copulantur ad vnum cõmunem terminum, atq; adeo in continuo ſunt actu plures partes. 2. vt ly (in potentia) determinat partes: quod ibi ſint partes potentiales, quarum nulla ſecundum ſe eſt hoc aliquid, faciens vnum cum aliis, & ita id eſt verum, ad differentiam quantitatis diſcretæ, cuius quælibet pars eſt ſecundum ſe aliquid vnum in actu. 3. vt ly (in potentia) negat proprium exiſtere, & per ſe ipſum, nam dum pars eſt in toto, exiſtit per eſſe totius, & non per proprium eſſe, & ita partes ſunt in continuo in potentia, quia quælibet pars ſicut poteſt ſeparari à toto, ita poteſt habere proprium exiſtere ad differentiam elementorũ, quæ ſunt in mixto: nam hæc, nec exiſtunt in mixto per eſſe ſibi proprium, nec per eſſe totius; at partes in continuo, licet non habeant eſſe ſibi proprium, exiſtunt tamen per eſſe totius. Adam. 3. d. 14. q. 10. d. 2. optimè explicat Fonſ. 5. met. c. 6. q. 6. ſect. 3. Sequitur Dur. in 4. d. 12. q. 3. nu. 6. vbi dicit duas quantitates quantumcumq; coniunctas, ſemper diſtingui ſitu, & poſitione, & expreſſius in 1. d. 39. q. 2. vbi ait eſſe infinitas non actu, ſed per mixta potentia. Franc. de Mairon. in 4. d. 13. q. 4. vbi ait partes in hoſtia eſſe actu realiter inter ſe diſtinctas, in potentia verò quoad actum ſubſiſtendi, quia ſubſiſtere eſt totius continui, & idem dicit Tatar. 6. Phyſ. quæſt. An continuum ſit diuiſibile, in ſemper diuiſibilia art. 1. & dub. 3. partes eſſe actu quoad eſſe, non tamen quoad ſubſiſtere, & 3. Phyſ. tex. 73. q. An detur corpus actu infinitum not. 2. Ricc. in 4. d. 10. art. 7. q. 2. ad primum, vbi ait, licet partes continui non ſint actu tota, ſed tantum actu partes, & per ſolam diuiſionem fiant actu tota. Gabr. 2. d. 5. q. 3. ar. 3. ad 8. & expreſſè Alex. apud Simpl. 1. Phyſ. com. ſuo. 15. col. 3. poſt medium, vbi ait, non ſolum partes diuiſæ plures ſũt, ſed etiã cum fuerint accepta in ipſa continuatione, & rationem reddit huius acceptionis, quia, inquit, inter ſe diſcrepant, & à toto. Fuſè Tolet. 6. Phyſ. q. 1. concl. 3. in ſolutione primi

A dubii. Optimè Sotus 6. Phyſ. q. 1. ad 2. vbi expreſſè ait partes eſſe actu in continuo, & cognoſci à Deo omnes, vt ſunt. Maior. in 2. d. 1. q. 5., qui cum putet continuum poſſe à Deo diuidi in omnem ſui partem, dixit conſequenter componi ex indiuiſibilibus. Demum Ioan. Canonicus 6. Phyſ. q. 1. art. 2. poſt 2. concl. & 5. Phyſ. q. 3. & vlt. art. 3. & Ioan. de Magiſt. 6. Phyſ. q. 1. Georgius in Sum. Nominalium 3. phyſ. q. 4. 9. de hac re dub. 3. Iau. 4. phyſ. 17. 18. & 3. phyſ. q. 10. Scot. in 2. d. 2. q. 2. qui dicit eſſe inintelligibile aliquid eſſe quantum, & non habere partes, atq; partes diuiſas non habere ratione partium, ſed totius,

B quia partes naturaliter ſunt priores toto. Iand. 1. phyſ. q. 14. & 15. vbi partes in potentia vocat eas, quæ non poſſunt per ſe ſubſiſtere. Aur. 3. d. 1. q. 1. §. Nunc autem videre oportet, vbi ait inter partes, quæ ſunt in toto, non eſſe habitudinẽ identitatis, ſed vnionis Suar. diſp. 11. met. ſect. 1. nu. 2. vbi ait, partes in continuo ante diuiſionem eſſe formaliter, & actu. Hurtadus diſp. 15. phyſ. ſect. 1. Maſ. 6. phyſ. de compoſit. continui. nu. 15. & 16. & nu. 40. Murcia diſp. 1. q. 5. Capreol. in 2. d. 19. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. Scot. vbi dupliciter inquit aliquid eſſe in potentia 1. quod non ha-

C bet proprium, & ſeparatum eſſe, ſed poteſt habere. 2. quod non eſt per proprium & ſeparatum eſſe, ſed per eſſe totius, & ſimiliter diuiſio eſt duplex. prima dicitur actualis ſeparatio partis à parte, quæ prius erat vnitæ. ſecũda, quæ eſt negatio vnius ab alio, & ita partes formæ materialis extenſæ per quantitatem ſunt plures, quia vna non eſt alia.

10 *Fundamentum probans actualem diſtinctionem partium.*

Primum fundamentum ſumitur ex natura extenſionis, & rei diuiſibilis, nam implicat illud eſſe ſimplex, & non includere multitudinem, nam de ratione rei ſimplicis eſt excludere compoſitionem, atq; adeo pluralitatem partium, quæ vniuntur ad conſtitutionem compoſiti, vnde vnitas rei per ſimplicitatem, non poteſt oriri ex vnione; contra verò vnitas rei per compoſitionem ori-

D tur, & fundatur in vnione, ſed res habens extenſionem, & continuitatem, non poteſt habere vnitatem niſi ortam, & fundatam in vnione aliqua plurium; ergo implicat extenſum habere ſimplicitatem, & excludere multitudinem. Minor probatur, tũ 1. quia nihil poteſt extendi vltra ſuum terminum per ſuam entitatem, quia excederet ſuam perfectionem, ergo vt extendatur debet addi aliquid diſtinctum à priore entitate. Neq; dicant in quantitate continua non aliquid ab

11 *Quantum habet vnitatẽ per vnionem non per ſimplicitatem.*

E alio diſtinctum ſcilicet palmum diſtinctum ab alio, qui excedat fines ſuos, Nam experientia, & ratione conſtat palmum ſeparatũ ab alio, vt inde reſultet quantitas bipalmaris non extendi per ſuam entitatem in Bipalmarem, ſed neceſſario debet addi aliqua entitas, at hæc entitas addita non eſt idem cum priori ſiue ante ſiue poſt vnionẽ, quia ſi eſſet idem cum ille iam prior palmus per ſeipſum extenderetur in alium palmũ, nam

idem

idem, vt idem ſemper præſtat idem, neq; dicitur variari ſecundum terminum, nam prius habebat proprium terminum, at verò cum vnitur, & identificatur cum altero, caret proprio termino,nam terminus,vel eius carentia non mutat ſubſtantialiter entitatem,ſed ad ſummum accidentaliter.

12 *Continuatio ſupponit plura continuata.*

Tum ſecundo, quia vnitas continuationis neceſſario ſupponit plura, inter quæ eſt continuatio, nam continuatio non eſt rei ad ſeipſam, vnde 5. met. t. 8. *Hæc quidem dicuntur*, ſcilicet vnum, *eo quod continua ſunt,vt faſcis vincu'o, & ligna viſco, lineæ quoq;, etiam ſi curua ſit, ſed continua, vna dicitur, ſicut partiũ etiam vnaquæquè, cras, & Brachium,ex his autem ipſis; illa magis vnum ſunt,quæ natura,quam quæ certè continua ſunt*; vbi patet plura dici vnum per continuationem, atq; adeo continuum includit pluralitatem in actu.

Tum 3. Quia Ariſt. ibi, & alibi diſtinguit continua à contiguis,non ex eo,quod continuum ſit entitas ſimplex, & carẽs partibus, & contigua habeant partes, & ſint compoſita, ſed ex eo; quod partes contiguæ ſunt ſe tangentes, atq; adeo tactu vnum ſunt,continua verò non ſunt vnum tactu, nam hæc ſunt ſimpliciter plura, at continua ſunt. Simpliciter vnum, quam differentiam clarius explicat 5. phyſ. t. 26. *Contiguum autem eſt, quod,cum conſequenter eſt, tangit*, id eſt cuius extrema ſunt ſimul. *Continuum autem eſt quidem, quod contiguum quiddam eſt, Dico autem eſſe continuũ, cum idẽ fiat, & vnus vtriuſq;*, ſcilicet partis *terminus*. Vbi tam in contiguo, quam in continuo ponit eandem partium pluralitatem, Hinc infra t. 27. infert, *manifeſtam eſſe, quod in ijs eſt continuum,ex quibus vnum quid, natura aptum eſt fieri ſecundum contactum, & vt demum, ſit continuum vnum, ſic & totum vnum erit, vt aut clauo, aut glutine, aut tactu,aut inſertu*.Vnde non poteſt Ariſtoteles clarius explicare in cõtinuo ineſſè pluralitatem. Neq; dicant hanc pluralitatem ineſſè in potentia,non in actu,tum quia illam dicit eſſe tam in contiguo,quam in cõtinuo, & ſolum ponit differentiam in termino vniente partes, tum quia ait fieri ex illis totum, tum quia ait fieri vnum tactu, clauo,&c.at huiuſmodi vnitas ſupponit pluritatem actualem,vnitorum,tum quia 5.met.t. 11. diſtingui Ariſtoteles vnum continuitate ſolum, ab vno continuitate,& perfectione, eo quod nihil deeſt ex iis,quæ requirũtur ad eius naturam,vt calceamentũ dicitur vnum non ſolum, quia habet partes continuas,ſicut habet ſubiectum homogeneum, ſed etiam quia habet partes ordinatè diſpoſitas, quales requirit natura calceamenti, vnde Fland. 5.met.q.6.art.1. Infert lineam circularem eſſe maximè vnam, quia non ſolum habet continuitatem ſicut habet linea recta,ſed etiam,quia habet totalitatem,& perfectionem, nam cum ei nulla poſſit fieri addictio,nihil deeſt; tum quia continua recta, & reflexa diſtinguit, quod in illis non poteſt

A vna pars moueri non mota alia in eodem tempore, at in reflexis poteſt, ergo datur actu pars in vtriuſq; cõtinuis,alioqui probatio nullius eſſet efficacia, ſi in illis nullæ eſſet partes ante diuiſionem,tum quia continuitas ex Fland.5.met.q.6.ar.1.ad vltimum, continuitas eſt quædam forma accidentalis eorum,quæ ſunt continua,at accidens non variat ſubiectum ſecundum eius ſubſtantiam.

13 *Probatur ex diuiſibilitate diſtinctio.*

Secundum fundamentum ſumitur ex diuiſibilitate quantitatis, nam omne diuiſibile diuiſione reali, præſupponit in re diuiſa ineſſe plura inter ſe vnita: Sed quantitas
B continua eſt diuiſibilis per diuiſionem realem ex 5. met.18. ergo in quantitate continua ſunt plura inter ſe vnita; Maior probatur,tum quia per diuiſionem deſtruitur vnitas totius continui,& non deſtruitur per deſtructionem entitatis, nam tota illa entitas ſecundum ſe manet, ergo deſtruitur ſecundum vnionem, qua ratione deſtruitur homo per corruptionem permanentibus partibus, & corrupta vnione partium. Tum quia diuiſio primario opponitur vnioni, & ſecundario vnitati totius reſultantis ex vnione: Vnde 10.met. t.9. *quod enim aut diuiſum*
C *aut diuiſibile eſt, multitudo quædam dicitur, quod verò indiuiſibile,vel non diuiſum,vnum*.

Confirm. Quia quod eſt cauſa, & principium diuiſionis, eſt cauſa pluralitatis 10. met. 9. ſed in compoſitis cauſa diuiſionis eſt diuerſitas ſimplicium, & principiorum, at huiuſmodi eſt quantitas,nam vna pars lineæ ab alia diuiditur per hoc, quod diuerſum habent ſitum, quod eſt quaſi formalis differentiã quantitatis, poſitionem habentis, ita Fland. 5.met.q.9. art.3. Neq; dicas ſufficere diuerſitatem partium in potentia, quia vbi eſt diuerſitas in potentia, ibi eſt actualis identitatis, at vbi eſt identitas eſt indiuiſibilitas, quia idem non diuiditur à ſeipſo.

14 *Negatio duplex datur in partibus.*

D Tertium fundamentum ſumitur ex natura principii diſtinctiui; nam ſicut nihil diuiditur, ſeu diſtinguitur ab ente, niſi ſit non ens,ita hoc ens non diſtinguitur ab alio ente, niſi quia in vno includitur negatio alterius; duplex autem negatio includi poteſt prima eſt negatio identitatis, qua vnum dicitur non eſſe aliud; Altera eſt negatio coniunctionis, qua vnum negatur eſſe coniunctum cum alio, & quidem prima negatio formaliter facit diſtinctionem, ſecunda autem negatio præſupponit quidem diſtinctionem, ſed illam non facit,nam extrema,
E quæ inter ſe ſunt diſtincta,etiam ſit ſint vnita,adhuc manent diſtincta,quia vnio,& diuiſio formaliter nec faciunt, nec deſtruunt diſtinctionem extremorum, ſiue ſint homogenea ſiue heterogenea; ſed in continuo continentur aliqua, quorum vnum verè, & à parte rei dicitur, non eſſe aliud, Neq; dicas ibi ante deſignationem, vel diuiſionem non eſſe vnum, & aliud, ſed ſimplicitatem, Nam ſi poſt deſignationem,vel diuiſionem vnum

vnum non eſt aliud, ergo etiam ante diuiſionem, & deſignationē, nam illa negatio non fundatur in diuiſione, ſed in entitate ſingulis intrinſeca; & multo minus poteſt fundari in deſignatione ſiue hæc fiat per opus intellectus ſiue per diuerſa accidentia, nam per opus intellectus non poteſt mutari obiectū realiter, vt ex non diſtincto realiter fiat realiter diſtinctum, ſed ſolum poteſt inducere in obiecto diſtinctionem rationis, & per accidentia non poteſt induci diſtinctio entitatiua in ſubiecto; ſed ſolum diſtinctio ſecundum accidentia; nam diuerſitas accidētium ſupponit in ſubiecto diuerſitatē, nam idem ſubiectū formaliter nō pōt ſubiectare diuerſa accidentia ſiue indiuidualiter, ſiue oppoſita. Neq; dicas præſupponi diuerſitatē, & diſtinctionem fundamentaliter, tū quia actus ſubiectandi oppoſita accidentia formaliter eſt ab aliquo principio, ſed poteſt eſſe ab eodem, ergo ab alio, & alio formaliter, atque adeo ſupponitur in ſubiecto formaliter diſtinctio, & diuerſitas, nam actus præſupponit ſuum principium ſecundum omnia, quæ ſunt neceſſaria ad principiandum.

15 *Probatur ex abſurdis.*

Quartum fundamentum ſumitur ex abſurdis, quæ conſequūtur ex ſimplicitate continui, primo, quod idem eſſet in diuerſis locis, nam pars cæli, quæ eſt in oriente identificata, cum parte cæli exiſtente in occidente, occuparet oriens, & occidens ſpatium, & ſimiliter pars, quæ eſt in occidente; neq; dicant ante deſignationem non eſſe partem, & partem, nam peto de parte poſt deſignationem, nam illa ante deſignationem nō diſtinguatur à parte occidentali, atq; adeo erat in plaga occidentali, cum totum cælum ſit quid vnum ſimplex; ſimplex autem ſicut caret partibus, ita nō poteſt exiſtere partim in vno ſpatio, & partim in alio, ſed totum exiſteret in vtroq; ſpatio neq; dici poteſt totū exiſtere in toto ſpatio indiuiſibiliter, ſeu definitiuè ſicut eſt in ſpatio ſubſtantia immaterialis, quia repugnat corpori eſſe connaturaliter in ſpatio indiuiſibiliter.

Secundo, Sequitur corpus non poſſe videri, vel intelligi ſecundū partes, quin totū intelligatur, vel videatur, cum careat partibus, nam entitas carens partibus actu intelligitur ſecundum ſe totam, aut nihil illius intelligitur, at hoc eſt contra experientiam. Reſpondent, non ſequi ex identitate videri vnum viſo alio, nam ſuperficies eſt idē cum profunditate, & tamen viſa ſuperficie non videtur profunditas; & ratio eſt, quia poteſt entitas videri ſecundum vnam rationem, & non ſecundum aliam; Sed contra; tum quia certū eſt poſſe videri ſuperficiē ſine aliqua profunditate, cum omne viſibile debeat habere aliquam mixtionē, atq; adeo aliquam perſpicuitatem, tum quia non eſt certum ſuperficiem eſſe idem cum profunditate, de qua re infra.

Confir. Ex Ariſt. 3. de an. t. 25. & ſeq. vbi diſtinguit operationem intellectualem indiuiſibilium, à compoſita ex duplici obiecto, quod vnum ſic indiuiſibile, alterū compoſitum; & indiuiſibile t. 23. diſtinguit in indiuiſibile potentia ſiue ſecundum quantitatem, vt punctum, ſiue ſecundum formam, vt eſſentia; & indiuiſibile actu, vt continuū, & hoc ait non repugnare intelligi ſimul cū eſt indiuiſum, etiam ſi ſit potentia diuiſibile, nam intellectus non dicit quid in vtroq; dimidio intelligit, id eſt ſimplici cognitione, & non cognitione enuntiatiua cognoſcit, nec vna pars in alio tempore, & alia in alio intelligit, ſicut quando partes non ſunt vnitæ, ſed diuiſæ. Vnde Ariſt. agnoſcit in longitudine dimidium, & dimidium, Secundo, ob vnionem poſſe intelligi ſimplici intuitu, & eodem tempore, ergo multo magis ſi partes eſſent idētificatæ. Tertio, ex Caiet. & ibi Ariſt. tripliciter conſiderat lineam, primo, vt quid indiuiſum actu, ſecundo, vt eſt diuiſibilis per partem poſt partē, tertio, vt quid conſurgens ex partibus, & primo modo conſideratur, vt diuiſibile, ſed non vt diuiſum, ſecūdo, vt diuiſum, tertio, vt eius partes terminantur termino communi.

Tertio, Sequitur, quia in continuo nullæ ſunt partes, dū materia producta eſt à Deo, nullæ ſunt productæ partes, nam ſi eſſent productæ, actu exiſterent, ergo tunc producuntur, cum diuiditur continuum, at hoc patet eſſe falſum, quia ſicut materia non poteſt produci niſi per creationem, ita & eius partes, at diuiſio non eſt creatio, vt patet. Reſpondent, partes materiæ fieri, per creationem quoad entitatem, ſed per diuiſionē, quoad diſtinctionem, ſed contra, nam diſtinctio ſequitur entitatem, cum ſit paſſio vnitatis, quæ ſequitur entitatem, vt fusè oſtendemus in metaphyſica, ergo, qui producit entitatem producit conſequenter diſtinctionem.

Quarto, Sequitur partem eſſe æqualem toti, nam quantitas Bipalmaris per ſuam ſimplicem entitatem correſponderet quantitati palmari, nam cū in quantitate Bipalmari non ſit pars, & pars, non poteſt quantitas palmaris adæquari parti quantitatis Bipalmaris, ſed toti illi atq; adeo pars palmaris eſſet æqualis toti Bipalmari. Confirm. nam ſi partes inter ſe identificantur, non plus diceret totum, quàm pars, quia ibi non eſt pluralitas partium ſecundum aduerſarios. Reſpondent, hæc eſſe vera, quando identitas oritur ex negatione termini intrinſeci, non autem quando oritur ex negatione termini extrinſeci, qualis eſt identitas continuationis, ſed contra; quia hinc patet identitatem continuationis non eſſe in partibus, ſed in toto, quod eſt vnum cōtinuatione, at quod eſt ſic vnum dicit compoſitionem ex pluribus; Secundo, patet impropriè dici identitatem cōtinuationis, nam aliud eſt eſſe vnum, aliud idem, nam vnum eſt prædicatum abſolutum; identitas verò, relatiuum, atq; adeo eſt inter plura, quæ ſecundum aliquam rationem

tionem identificantur, at partes, inter quas ponitur identitas, non habent identitatem realem,& indiuidualem,licet habeant identitatem ſpecificam.

16 *Probatur à poſteriori diſtinctio.*

5.Fundamentum ſumitur ex natura, & ſignis diſtinctionis, quæ omnia reperiuntur in quantitate. Prima eſt potentia recipiendi ſimul contraria,nam cum hæc, præciſa omni deſignatione, ſe mutuo excludant ab eodem ſubiecto,neceſſario exigunt diſtinctionem in ſubiecto, at quantitas continua eſt ſimul receptiua contrariorium, ergo. Secunda eſt extreitas loci, quia idem non poteſt eſſe extra ſeipſum,cum idem non poſſit naturaliter eſſe in duobus ſpatiiſ, nec diſtare à ſeipſo, at quantitas capitis diſtat à quantitate pedis. Tertia, quod vnum moueri poſſit, altero quieſcente, nam idem non poteſt ſimul moueri, & quieſcere, at quantitas continua poteſt in ſe recipere contrarios motus, ſiue locales, ſiue alterationis, vt patet. Quarta eſt diuerſitas figurarum oppoſitarum; at pes habet diuerſum figuram à quantitate Brachii, etiam ſi ſint continuæ. Quinta,diuerſitas ſecundum inhærentiam, vel ſubſiſtētiam,at quantitas vini conſecrati continua cum non conſecrato habent hanc diuerſitatem,ergo.

6. Signum eſt identificatio cum duobus realiter diſtinctis, nam idem non poteſt ſic identificari, at quantitas, quæ eſt in capite identificatur cum ſuo vbi, & indiſtantia à materia capitis, & quantitas pedis cum ſuo vbi,& indiſtantia à ſua materia, ſed illa vbi, & indiſtantiæ diſtinguitur inter ſe, ergo.

7.Signum ſumitur ex productione,& corruptione, quando ſ. vnum producitur, vel corrumpitur,altero non producto, vel non corrupto; at hoc apparet in quantitate, vt fuſius infra.

Eſſe in cōtinuo actu partes in ratione partiū, non in ratione entis.

3.Opinio eſt dicentium,In continuo dari actu partes in ratione partium; Probatur, quia non poteſt concipi totum eſſe aliquod totum ſine actuali ratione partium, neq; ſufficit, quod partes ſint potentiales, tum quia totum actuale reſpicit partes actuales: ſicut totum potentiale partes potentiales, tum quia potentialitas conſiſtit in eo, quia poſſunt illæ partes detrahi ex continuo, ſed ante detractionem, vel ſunt partes actu, & habetur intentum;vel non ſunt actu,& non poteſt intelligi aliquid detrahi ab alio, niſi ibi ſit actu, & formaliter. Vnde non poteſt dici, partes fieri actu per detractionem; & Confirmatur, quia per detractionem non fiunt actu partes, ſed tota,nam habent exiſtentiam propriam terminatam in ſe,& non in alio,ſicut quælibet alia tota.At verò partes non ſunt actu in ratione entis,quia non exiſtunt per exiſtentiam propriam, ſed per exiſtentiam totius. Et quia per diuiſionem ſeparantur à toto, vnde non habent inexiſtentiam, ſed exiſtentiam per ſe; ideò dùm ſunt in continuo, dicuntur eſſe in potentia in ratione entis,& fiunt actu per diuiſionē.

A Ita aliqui recentiores, quos ſequitur Maſius 6.phyſ.q.6. Sed hæc opinio non eſt diuerſa à præcedenti,niſi quoad vocabula.

ART. III. Explicatur, & probatur diſtinctio entitatis, quæ continetur in continuo.

PRima Concluſio. Præciſa omni extrinſeca deſignatione,& diuiſione,in continuo eſt pluralitas, & diſtinctio entitatiss; licet cum connexione inter ſe. 17

Incontinet præciſa omni deſignatione extrinſeca eſt pluralitas partium.

Probatur primo, Ratione ſumpta ex natura diſtinctionis: Illa diſtinguuntur realiter, quæ poſſunt exiſtere ſeparatim: ſed entitas B continui in ſe admittit ſeparationem: ergo in ſe habet diſtinctionem realem entitatis: quam rationem ſic explico: Signentur in continuo A.B. quæ poterant ſeparari ante illam deſignationem; ergo ante vllam deſignationem diſtinguebantur. Maior probatur;quia quæ ſunt identificata realiter,nequeunt eſſe diſtincta realiter: at quæ ſeparantur poſſunt eſſe diſtincta. Minor probatur; tum quia diſtincta realiter non poſſunt eſſe eadem numero entitas,vt ſunt identificata realiter;nam eadem numero entitas realis non poteſt non eſſe eadem numero entitas, vt patet ex terminis, quia prædicatum C includitur in ratione ſubiecti; nam idē non corruptum ſemper manet idem. At quæ poſſunt eſſe diſtincta realiter, poſſunt nō eſſe eadem numero entitas,vt patet ex terminis. Tum quia,quæ ſeparabiliter ſe habent, ſunt abinuicem indepēdentia in exiſtentia, nam idem in ſeipſo, vt habet vnam entitatem, ita habet vnam exiſtentiam, atq; adeo non eſt independens in exiſtentia, ergo ab ea ſeparabilitate etiam colligitur diſtinctio; ſed independentia non eſt ab intellectu ſignante,vel diuidente;ergo neq; entitatis diſtinctio. 18

Probatur ex ſeparatione.

Effugium aduerſariorū de diſtinctione fundamentali.

Reſpondent, Illud principium non eſſe D ſemper verum de diſtinctione formali, & actuali;quia ſatis eſt diſtinctio fundamentalis, & potentialis; nam quando deſtruitur vnio, tunc præſupponuntur extrema eſſe diſtincta actu; quando verò per diuiſionem deſtruitur vnitas; tunc quæ ſeparātur, erant identificata;deſtruitur autem vnio,quando partes ſunt ætherogeneæ;vnitas verò,quando homogeneæ, vt ſunt partes continui. 19

Reſoluitur.

Verum illud principium in metaphyſica probabitur, verum eſſe etiam in homogeneis; quia homogenea nō diſtinguuntur ab ætherogeneis per negationem,& poſitionem diſtinctionis,cum vnumquodq; habeat ſuum E principium conſtitutiuum; ſed diſtinguuntur ſolum quoad denominationem, quod in homogeneis eadem eſt totius,& partium denominatio; ita enim denominatur aqua, ſiue ſit palmaris, ſiue bipalmaris: at non ſic in ætherogeneis; nam pes non dicitur homo, ſicut dicitur ipſum totum. Deinde communis opinio vult, omnes hæcceitates indiuiduorum eiuſdem ſpeciei,eſſe homoge

neas,

neas; & tamen conſtat omnes hæcceitates eſſe diſtinctas;tum deniq.quia ſi coniunctio induceret identitatem inter ea, quæ continuantur, induceretur inter omnia extrema huic homogenea,ſiue heterogenea, quæ ſūt capacia continuationis, nam ſicut ponit in homogeneis diſtinctionem virtualem, quoad realitatem,ita in hæterogeneis,quoad rationem, & denominationem, vnde dici poſſet tūc caput habere hæterogeneitatem cum ſignatur, ſicut dicatur,partē homogeneam tunc diſtingui cum ſignatur; nec aſſignatur ratio diſcriminis niſi verbalis, nam principium fūdatur in ſeparabilitate eius ab alio, non ſuper hæterogeneitate, vnde quæ ſunt hæterogenea,& inſeparabilia non ſunt diſtincta realiter, vt ſecūdum Thomiſtas generica,ac ſpecifica differentia.

20 Confirm.primo, Quia poteſt entitas vna generari prius alia; ergo prius vnius exiſtentia diſtinguitur ab exiſtentia alterius; quia quæ diuerſis productionibus producuntur, diuerſa ſunt in exiſtentia,ex Ariſt.4.met.tex. 3. *quæ non ſeparantur nec in generatione, nec in corruptione*, ait, *eſſe idem*, hac enim ratione probat ens, & vnum eſſe idem,& tex.15.vbi ea, de quibus verificantur contradictoria, non eſſe idem, atq; adeo diſtincta,non quidem diſtinctione,quæ conſequitur contradictoria, quia ſic omnia contradictoria verificarentur de eodem, ſed diſtinctione præſuppoſita ad contradictoria prædicata, vt hæc poſſint conuenire ſuis ſubiectis,nec ſufficit diſtinctio fundamentalis quando ſunt prædicata realia oppoſita, ſed requiritur actualis,vt alibi fusè.

21 Confirm.2.Dum ſtuppa ignitur ſucceſſiuè; Quia non ſolum vna pars exiſtit,non exiſtente alia, cū vna ſit prior altera, ſed etiam vna pars eſt cauſa alterius.ſ.poſterioris;at inter cauſam, & effectum eſt diſtinctio.

Reſpondent primo, diſtingui, quia cum pars poſterior non dum ſit producta, non eſt continua cum priore, atq; adeo nō dum acquiſiuit identitatē. Sed cōtra. Tū quia dū generatur,exiſtit;at generatur cū continuatione; ergo ſic exiſtit,& per cōſequēs partes exiſtent diſtinctæ. Tum quia præter cauſam generatā datur reſpectu aliquorū effectuū cauſa conſeruans, vt patet in lumine, quod continuè extenditur per ſubiectū.Tum quia relatio inter cauſam, & effectum perſeuerat ſemper, donec exiſtunt extrema; at relatio eſt inter extrema diſtincta. Neq; dicas, dependentiam, & relationem non requirere inter extrema diſtinctionem in re poſitam formaliter,ſed ſatis eſſe fundamentalem,cuiuſmodi eſt inter partes continui, quia diſtinctio fundamentalis non eſt diſtinctio deſtruens identitatem,& ſolum dicit,quod ibi poteſt eſſe diſtinctio; at dependentia requirit actualem diſtinctionem inter extrema, ergo dum eſt ipſa dependētia requirit actualem diſtinctionem inter extrema. Quod ſi dicant, *idem non poſſe dependere à ſeipſo, & re-* A *ferri ad ſeipſum*,intelligi de identitate indiuiduali; non autem de identitate cōtinuationis: Iam ipſi fatentur in identitate continuationis includi diſtinctionem plurium, cum non ſit indiuiſibilitas, ſed diuiſibilitas, quæ ſupponit diſtinctionem:& fundare poteſt dependentiam.

Secundo, Reſpondere aliquis ad hæc poſſet, ex ſeparabilitate colligi diſtinctionem inter ea, quæ ſunt idem identitate intrinſeca, fundata ſuper negatione termini intrinſeci, non autē inter ea,quæ ſunt idem identitate continuationis,ſed contra. Nam inter illa colligitur, eſſe diſtinctionem, quæ ſunt B ſeparabilia, at quæ ſunt idem identitate intrinſeca non ſunt ſeparabilia,quia ſunt indiuiſibilia actu, & potentia, vt patet explicatione terminorum, ergo non poteſt colligi diſtinctio inter illa, ſed inter ea, quæ ſunt continua.

Confirm.3. Quia ante omne opus intellectus, & diuiſionem realem in quantitate eſt deſignatio ex natura ſua, quia in illa eſt extenſio, ſeu vbi locale affixum quantitati, ita vt entitas affixa vni quātitati; & ſpatio, non poſſit eſſe in alia quantitate, & ſpatio, ergo per illam affixionem habet in ſe diſtinctionem, atq; adeo per illas entitates diſtinctas, C deſignatur diſtinctio in quantitate.

2. Probatur ex natura hæcceitatis, nam ſi ſumatur vas ex mari aqua plenum, illa aqua 22 *Probatur ex natura hæcceitatis.* habet hæcceitatem ſuam poſitiuam diſtinctam ab hæcceitate alterius partis; cum exiſtant, & nihil poſſit exiſtere, niſi indiuiduatum: ſed hanc eandem hæcceitatem poſitiuam habebat prius; nam alioqui non eſſet eadem numero aqua, quæ prius; vnde eſſet corrupta aliqua entitas,& alia de nouo producta:neque vnio facit,vt ſit alia noua hæcceitas, ſed tantum ſit illarum hæcceitatum diſcretarum vna hæcceitas continua, non entitate intrinſeca,& identitatis,ſed vnitate continuationis. Reſpondent,hæcceitatem eſſe diuiſibilem, ſicut eſt ipſa eſſentia quantitatis; 23 *Effugium aduerſariorū de virtualitatem hæcceitatis.* D quare ſicut quantitas licet ſit determinata quoad extenſionem, & tamen indeterminata quoad maiorem, vel minorem extenſionem; Nam vt eſſentia quantitatis ſeruatur in extenſione ſiue creſcat in infinitum, ſiue minoretur in infinitum: ita eius hæcceitas eſt ſuo modo diuiſibilis; & quoniam id, quod eſt diuiſibile ita eſt vnum, vt ſit etiam multiplex virtualiter,inde ſit,vt in diuiduatio quantitatis, ita ſit vna,vt ſit virtualiter multiplex, quam multiplicitatem actu recipit per diuiſionem; quia per diuiſio- E nem ponitur multiplex terminus neceſſario requiſitus ad multitudinem, quæ conſicitur ex pluribus vnis;at plura vna non poſſunt eſſe,niſi ſingula vna habeant ſuos ſingulos terminos: Sed contra. Tum quia ſupra 24 *Refellitur.* oſtendimus, quid ſit hæc maioritas,& minoritas,tantitas,& tantitas quātitatis,quæ non dicunt, niſi additionem, vel diminutionem quantitatis indiuiduæ. Tum quia ex vi termini

mini acquiſiti per diuiſionem non acquiri diſtinctionem entitatiuam, ſed tantum denominationem totius, & diſtinctionē quaſi accidentariam, vt infra. Tum quia hic terminus eſt hæcceitas, atque adeo manet eadem hæcceitas poſt diuiſionem, quæ erat ante diuiſionem. nam hæcceitas eſt inſeparabilis à re exiſtente.

25 *Aiunt diuiſionem eſſe conditionem ad multiplicitate actualem.*

At inquiunt, per diuiſionem licet non producatur hæcceitas, tamen eſt conditio, per quam hæcceitas, quæ erat virtute multiplex, fit actu multiplex, quia acquiritur multiplex terminus; & ſicut ante diuiſionē non erat multiplex terminus, ita neq; erant multæ hæcceitates.

26 *Refellitur.*

Hæcceitas erat in continuo multiplex ante diuiſionem.

Sed contra. Tum primo, Quia ex dictis patet, ante diuiſionem in illa entitate eſſe hæcceitatem, quia iam exiſtebat; & licet in toto continuo ſit vna vnitate totalitatis, & continuationis, non tamen erat vna vnitate partialitatis, ſecundū quā remanet poſt diuiſionē. Tū ſecūdo, quia eadē numero aqua, & materia manet poſt diuiſionem, quæ erat ante. Tum tertio, quia vt oſtendemus in metaphyſica, repugnat indiuiduationi multiplicatio, quia de ratione ipſius eſt, vt ſit indiuiſibilis in plura; ergo ſi pluralitas partium hæcceitatis ante diuiſionem non componebat hæcceitatem, implicat fieri plura per diuiſionē; alioqui hæcceitas contrahi poſſet per alias hæcceitates, ſicut eſſentia ſpecifica diuiditur per hæcceitates. Tū quarto, Quia hæcceitas non conſequitur ad entitatem, ſed ipſa conſtitit, & terminat entitatem, & ad illam conſequitur vnitas, & ex vi plurium hæcceitatum diuiditur ſpecies. Tum deniq; quinto, quia ſi hæcceitas eſt quid poſitiuū, & manet eadem ante, & poſt diuiſionem, fit vt per ſe ipſam determinet entitatem ante, & poſt diuiſionem; nam quod poſt diuiſionem acquiratur aliquid negatiuum, eſt illi aliquid accidentale; at vim diſtinguendi habet ex natura ſua, non ex poſitione termini illi accidētalis, quæ dicitur eſſe negatio vlterioris extēſionis ſicut differētia ſpecifica cōtrahēdo genus ꝑ ſe ipſā illud determinat ad ſpeciem, ex qua cōſequitur vnitas ſpecifica. Dices: hæcceitas carens termino eſt indeterminata (terminū .n. acquirit per diuiſionē) ergo non poteſt determinare naturam ſpecificam, quia non poteſt tribuere effectum formalem ſibi oppoſitum. ℞. in hæcceitate quantitatis poſſe conſiderari duplicem terminum; vnum intrinſecum, per quem differentia indiuidualis ita determinatur, vt ſit indeterminabilis per alias hæcceitates; ſicut differentia ſpecifica eſt indeterminabilis per alias differentias ſpecificas; & hic terminus eſt de eſſentia hæcceitatis: alterum extrinſecum, qui conſiſtit in negatione coniunctionis cum alia parte, per quam extendatur vlterius, & hic terminus accidentaliter conuenit hæcceitati quantitatis, illumq; acquirit per diuiſionem: vnde ſecundum hanc determinationem non contrahit ſpeciem, ſed

A tantum facit, vt ſpecies contracta ſit ſeparata ab alia quantitate, atq; adeo habeat determinationem totius; totum enim dicitur, quod ita eſt vnū in ſe, vt nō ſit pars alterius.

Confirm. 1. Quia quando per deſignationem dicitur vna pars diſtincta ab alia, non poteſt eſſe, niſi à parte rei eſſet vna pars diſtincta ab alia, quia deſignatio vt non dat entitatem, ita neq; diſtinctionem, quæ neceſſario conſequitur entitatem, vnde benè dixit Arim. entitas cæli in oriente etiam præciſa omni deſignatione, diſtinguitur ab entitate cæli in occidente. Neq; ſatis acutè dicitur, præciſa deſignatione nō eſſe entitatē cæli in B oriēte, & occidēte; ſicut nō eſt triangulus, & triangulus, tum quia triangulus requirit determinatam quantitatem, quæ non eſt ſine aliqua deſignatione; ſed entitas rei præcedit omnem deſignationem, tum quia deſignatio mentalis, vt non variat à parte rei obiectum, ita neq; conſtituit triangulum à parte rei, cùm tamen ſecundum aduerſarios conſtituat partem à parte rei, atq; adeo diſtinctionem realem, quo nihil poteſt fingi abſurdius. 27

Deſignatio præſupponit diſtinctionem à parte rei.

Confirm. 2. Quia ſi duæ aquæ diſcontinuæ vniantur, in aqua illa cōpoſita, manent duæ illæ aqua ſecundum ſubſtantiam, & C manent entitatiuè diſtinctæ; quia vnio ſicut non deſtruit entitates ſingularum, imò illas ſupponit: ita neq; deſtruit diſtinctionē conſequentem, ſed neceſſario illam ſupponit. Tum quia vna entitas non fit alia, ſeu conuertitur in alterā, vel in tertiam entitatem, licet vniatur alteri; ergo manent duæ illæ entitates, tanquam plures partes vnius aquæ; Tum quia quæ conſtituuntur in ſuo eſſe numerico per hæcceitatem diuerſam, ſi permanent hæcceitates, etiam ſi vniantur, manebunt diſtinctæ, quia donec permanent eadem principia diſtinguentia, ſemper manēt res diſtinctæ; aliàs idem eſſet, & non eſſet: D ſed quæ ſunt diuiſa, etiamſi vniantur, permanent eadem numero; quia nihil poteſt deſinere eſſe, niſi corrumpatur: ſed quæ ſunt diuiſa, & coniunguntur, non corrumpuntur: ergo non deſinunt eſſe; ergo manent, & non niſi cum differentia propria numerica eadem: ergo ſunt diſtinctæ, vt prius. 28

Confirm. 3. Quia hæcceitas ita determinat naturam, vt cum illa efficit vnū per ſe, ergo non poteſt pendere à diuiſione, tunc terminus, qui aduenit per diuiſionem eſt accidentalis, cum aduenit rei exiſtenti, atque adeo exiſtētia in ſua eſſentia, tum quia hæc- E ceitas conuenit rei ante exiſtentiam, at terminus ſic conuenit prius natura, quam exiſtentia.

Reſpondere primo poſſunt, partes quantitatis, quando vniuntur, corrumpi; nam corrumpitur hæcceitas vna, & aduenit alia, ſiue quia hæcceitas illarum eſt terminus pro prius ſingularum, ſiue quia quando ſunt ſeparatæ habent hæcceitatem totalitatis, quæ corrumpitur quando vniuntur. 29

Sed

Non corrumpitur hæcceitas quando vnitur pars alteri parti.

Sed contra. Tum 1. quia ſi vnaquæq. pars corrumpitur;ergo nõ fit totum ex illis;quia vt non aliter corrumpi pôt omnino totum, quam corruptis partibus, ita non pôt generari totum, niſi ex partibus exiſtentibus, vel ratione, prioris exiſtentiæ, vel exiſtentiæ de nouo productæ;neq. dicas non fieri totum, ſed potius corrumpi plura tota, nam illud, quod fit per vnionem, neceſſario eſt cõpoſitum, nam vnio eſt inter extrema vnibilia, diſtinguitur enim vnio ab vnitate;nam vnitas poteſt eſſe cum ſimplicitate,& compoſitione, at vnio non poteſt eſſe ſine compoſitione,qua reſpiciat vnibilia. Tum 2. quia in vnaquaq; parte manere poteſt idem numero accidens dum vnitur,vt patet, ſi vtraque pars ſit alba; nam ibi non datur agens à quo producitur illa albedo de nouo, quæ eſt in toto.Neq. dicant non corrumpi accidentia, quæ ſunt in quantitate, quia non inhærent in quantitate, ratione termini negatiui,quẽ acquirit per diuiſionem,vel perdit per vnionem; ſed ratione entitatis poſitiuæ, quæ permanet: Non,inquam, id dicant, nam ſi manet poſitiua perfectio,per quam ſuſtentabat cõtraria accidentia; ergo in illa manet diſtinctio entitatis ab entitate; quia contraria nequeunt eſſe in eodẽ ſubiecto. Deinde, hæcceitas, vel eſt negatio,& ſequitur, eſſentiam ſpecificam poſitiuam quantitatis contrahi per aliquid negatiuum ad eſſe indiuiduale,quod patet eſſe falſum;tum quia indiuidua,ſecundum totam eorũ perfectionem ſunt poſitiua,& per poſitiuam perfectionem diſtinguuntur ; tum quia indiuiduũ non eſſet vnum per ſe,quia eſſet compoſitũ ex poſitiuo,& negatiuo;vel eſt poſitiua perfectio, & non poteſt corrumpi, & generari per ſolũ motum localem;& quia omnis negatio fundatur in aliqua poſitiua perfectione,ratione cuius potius huic conuenit, quam alteri ; at hic nulla eſſe talis perfectio,quia eſſentia ſpecifica eſt indifferens ad hanc potius negationem,quam aliam: quare falsò dicũt hæcceitatem eſſe ipſum terminum quantitatis, quia terminus, vel eſt quid negatiuum,vel ſi eſt poſitiuum, poteſt eidem entitati conuenire,& non conuenire,quia eadem numero quantitas nunc habet terminum, nunc non habet,nunc extẽditur vſq; ad palmũ,nũc ad duos ; at hæcceitas non ita conuenit rebus, nec denominatio totalitatis ſumitur ab aliqua ꝑfectione poſitiua,ſed ex poſitione termini,per quẽ ſolitarie ponitur exiſtere.Tũ 3. quia ex eo ſolum quod duo vina conſecrata miſceantur, deſineret eſſe ibi Chriſtus, quia corruptis iiſdem numero ſpeciebus,ſub quibus erat Chriſtus, deſinet ibi eſſe Chriſtus;& ſimiliter ex eo, quod partes vini diuiderentur,deſineret ibi eſſe Chriſtus,& ſimiliter dũ diuiduntur partes hoſtiæ. Tum 4. quia actio illa coniungẽdi duas partes ab agente materiali non fit ſine ſubiecto:at ſubiectum illius actionis nõ ſunt,niſi partes,quæ erant;ergo illæ non corrumpuntur,ſed perſeuerant; nã

A idem eſt ſubiectum mutationis,& compoſitionis, .i. ſubiectum priuatum forma, & illa affectum; quare eadem ſunt ſubiecta, quæ erãt priuata vnione,nũc eadem ſunt affecta per illam. Tum 5. quia eadem ratione corrũperentur partes materiæ primæ,quãdo actu coniunguntur, vnde eſſet annihilatio,& forma ſubſtantialis in illis exiſtens corrumperetur, & materia de nouo producta crearetur ab agente naturali,vel ſaltem partes præexiſtentes materiæ tranſubſtantiarentur in materiam de nouo productam, quia ex vi corruptionis earum, altera producitur. Deniq; nullo modo apparet, quomodo ex poſitio-
B ne quãtitatis in materia producerẽtur partes entitatiuæ materiæ, quia hoc neq; in genere cauſæ formalis,neq; efficiẽtis,neq; in alio genere effici poteſt; nam forma accidentalis informando, nõ poteſt dare eſſe ſubſtantiale,quod ſi concedant in materia,& ſubſtantia partes entitatiuas, eodem modo concedere debent partes quãtitatiuas.

Reſp.2.Hieron.Pla. dupliciter aliquid dici 30
Alij aiunt, continuum habere entitates partium in ſe, non autem componi ex partibus.
partem alterius. Primò, quia ſimul cum alia comparte à ſe diſtincta actu, & formaliter componit totum,vt anima dicitur pars hominis. Secundò, non quia actu, & formaliter cum alia componit totum,ſed quia facta
C diuiſione totius eſt partialis entitas illius entitatis,quæ in toto inueniebatur: vnde aliud eſt,totum cõponi actu,& formaliter ex partibus ; aliud, habere in ſe entitates partium, in quas poteſt diuidi. Continuum igitur nõ habet partes primo modo,ſed ſecundo;nam continuum non eſt totum actuale poſitiuè, quia non cõponitur formaliter actu ex partibus inter ſe diſtinctis,ſed eſt totũ negatiuè, quod idem eſt,ac perfectũ, cui ſcilicet nihil deeſt eorum, quæ ad integritatem talis indiuidui requiruntur, quod ſi totum caret partibus, (quomodo Deus dicitur totus videri,) tota ſubſtantia Angeli eſſe in loco, tota anima eſſe in corpore, quæ omnia carent partibus ; cuiuſmodi eſt continuum:
D & quia totum negatiuè eſt duplex; vnum, quod eſt actu, & potentia tale, quod ſcilicet nec eſt pars, nec habet, vel poteſt habere partem; aliud verò, actu tantum,quod ſcilicet non habeat,poteſt tamen habere,vel eſſe pars alterius, & tale eſt continuum.

Sed contra. Primo, quia ex dictis patet, 31
Refelluntur.
quod ſicut actu habet eſſentiam ſuam, ita actu habet partem extra partem ; neque enim poteſt intelligi extenſio, niſi addatur entitas diſtincta à præcedenti ; nam præcedens pars per ſuam entitatem non poteſt
E extendi,quia non poteſt extra ſe tẽdere. Secundò, quia totũ integrale diſtinguitur à toto,quod dicitur perfectum, & non niſi quia de ratione integralis eſt multitudo partium: at non ſic de ratione perfecti, quod dicitur per attributionem ad totum eſſentiale, & integrale. Tum quia, ſi entitas non eſt pars actualis, dum eſt in toto, numquam poſſet eſſe pars; quia non poſſet eſſe pars,

dum eſt ſeparata à comparte; tunc enim habet rationem totius; nec poteſt dici pars præexiſtentis totius; nam hæc denominatio non poteſt verificari, niſi vel quia fuit pars ante diuiſionem, quod per Aduerſarios negatur; vel quia nunc ſit pars alicuius totius continui; & neque; quia poſt diuiſionem non eſt continuum; vel quia nunc eſt pars, continui præcedentis; & neque, quia continuum præcedens ſecundum Aduerſarios caret partibus, dicitur enim eſſe ſimplex entitas. Tum quia, pars actualis reſpicit totum actuale, quod poſt diuiſionem, nullum eſt. Denique, hæc opinio magis verbis quam rebus eludere nititur argumentum, cum nullus conceptus eorum, rebus ſubſit.

32 *Alij aiunt, partes diuiſas non manere eaſdē numero.*

Reſpondent tertio, Alii partes diuiſas manere, quidem dum coniunguntur ſecundum entitatem, ſed non eaſdem numero.

33 *Refelluntur.*

Partes coniunctæ ſunt habentes eaſdē hæcceitates.

Sed contra. Quia ſicut ſpecies conſtituitur per differentiam ſpecificam; ita & indiuiduum per hæcceitatem; ergo ſicut corrumpitur ſpecies, corrupta differentia ſpecifica; ita & indiuiduum corrupta hæcceitate: quod ſi hæc hæcceitas non corrumpitur in vnaquaque partium, dum coniunguntur, tam diuerſæ manent partes, ſuis hæcceitatibus conſtitutæ, quando ſunt vnitæ, ſicut ante, quando erant diuiſæ; nam differentia numerica facit diſtinguere numero, vt ſpecifica facit ſpecie differre; quare vt abſurdum eſt dicere, manere duo indiuidua, quæ erant diuerſarum ſpecierum, & non manere diſtincta ſpecie; ita duo indiuidua manere eiuſdem ſpeciei, quæ erant diſtincta realiter numero, & non manere diſtincta realiter. Neque poteſt manere ratio ſpecifica rei ſine numerica, vt patet ex ſuppoſitionibus, cum differentia numerica ſit ratio traſcendens omnia prædicata eſſentialia cuiuſlibet rei, vt illa fiant in indiuiduo. Neque vis huius argumenti effugi poteſt, niſi deſtruendo principia metaphyſica; vel ponendo differentiam numericam eſſe terminum, quo quantitas determinatur, vt non vlterius extendatur, qui terminus corrumpitur, dum partes vniuntur. Sed infra conſtabit, quam id ſit à veritate alienum.

34 *Probatur diſtinctio partes diuiſas.*

Reſpondent quarto, Alii, hinc optimè probari diſtinctionem partium, quæ erant diuiſæ, & poſtea coniunguntur; non autem de omnibus.

Sed contra. Quia eadem ratione, quantitatem componunt partes prius diuiſæ, & poſtea vnitæ; ac quæ nunquam fuerunt diuiſæ; quia ſi antea nunquam eſſent diuiſæ, & poſtea diuiderentur, non corrumperentur per diuiſionem (licet corrumpatur totum) vt patet; ergo ſi poſtea coniunctæ, diſtinguuntur realiter, etiam ante ſeparationem erant diſtincta realiter. Neque dicas, ante diuiſionem non erant partes; quare nec corrumpi poſſe per diuiſionem; nam ſaltem erant in potentia: ſed eædem numero ſunt in potentia, & poſtea per diuiſionem ſunt actu; ergo ſi diuiſæ diſtinguuntur, etiam coniunctæ. Antecedens probatur, quia ſi non ſunt eædem, eſſent diuerſæ; ſi diuerſæ; ergo quæ erant in potentia non ſunt poſitæ in alia; ergo nihil omnino manet entitatis præ exiſtentis: hoc autem videtur abſurdum; ergo ſi quæ manent, diſtinguuntur realiter, & erant eædem, quæ erant coniunctæ, ante diuiſionem diſtinguebantur realiter; idem enim quod eſt in potentia, tranſit in actum exiſtendi; nam ſi non eſſet idem, id quod exiſteret, nunquam fuiſſet in potentia; nam aliud indiuiduum eſſet in potentia, & aliud in actu.

35 *Effugium Fonſecæ.*

Reſp. 5. Fonſec. 2. met. c. 2. q. 1. ſec. 8. partes quanatitits diſtingui inter ſe realiter in potentia, non autem actu.

36 *Refellitur.*

Partes quantitatis diſtinguūtur actu.

Sed contra. Quia nomine diſtinctionis in potentia, intelligi poteſt, vel diſtinctio, quæ actu non ſit, ſed poſſit eſſe, & eſt falſum; quia ſicut euidens eſt, entitatem illam exiſtere in rerum natura, & non tantum exiſtere in potentia productiua; ita in illa, exiſtere diſtinctionem realem, vt probatum eſt: vel nomine diſtinctionis in potentia, intelligunt diſtinctionem rerum, quæ non dicuntur eſſe actu tota, ſed in potentia; & tunc eſt quæſtio de nomine, vt infra, quod videtur aſſerere Fonſeca (licet modus loquendi non placeat) quia inter ens in actu, & in potentia non datur medium: ergo, vel diſtinctio illa eſt in actu, vel in potentia: ſi eſt ens in actu, eſt diſtinctio actualis; ſi potentialis, non eſt in rerum natura, ſed poteſt exiſtere, vt dies craſtinus: Hoc autem oſtendimus eſſe impoſſibile; nam exiſtentibus indiuiduis conſtitutis per proprias differentias reales numericas diuerſas, non poteſt inter illa non eſſe diſtinctio realis actualis.

Confirmatur. Nam facta deſignatione entitatis continuæ, illæ entitates, quæ dicuntur partes, per Aduerſarios ſunt diſtinctæ: ergo ante deſignationem erant diſtinctæ. Conſequentia probatur. Tum primo, ſi quid impediret diſtinctionem, eſſet connexio partium: ſed hæc non impedit rationem totius, & partis, vt patet in toto eſſentiali phyſico, quod tunc propriè dicitur exiſtere, vt totum, quando partes ſunt connexæ: ergo connexio non impedit rationem diſtinctionis, & partium. Tum ſecundo, probatur conſequentia: poſt deſignationem, diſtinguitur realiter per proprias hæcceitates: ſed eaſdem hæcceitates habebant ante deſignationem, quia deſignatio, cum ſæpè ſit actus intellectus, non producit in obiecto entitatem poſitiuam, qualis eſt hæcceitas; ergo neque poteſt effici, vt quæ realiter non diſtinguebantur; realiter diſtinguantur, neque defendi poteſt probabiliter, hæcceitatem ponere diſtinctionem, poſita diuiſione, tanquam cōditione ſine qua non, vt ſupra dictum eſt.

Re-

37 Reſpondent ſexto, Alii, duplicem eſſe diſtinctionem, vnam, quæ fundatur in termino intrinſeco rei, & re conuenit rebus indiuiſibilibus, quæ non ſunt inter ſe vnibiles, eo quod ſe inuicem intrinſecè excludunt: alteram, quæ fundatur in termino extrinſeco rei, & hæc eſt propria quantitatis; nam duæ quantitates palmares dicunt quidem excluſionem mutuam, quia vna non eſt altera, ſed non per aliquod intrinſecum, quia ex illis poteſt conſtitui vna extenſio bipalmaris, ſed per aliquod extrinſecum ideſt per aliquod interpoſitum inter illas duas quantitates palmares, quia illud interponendo ſe inter illas quantitates, facit, vt vna non extendatur in aliam, ſed ſingulæ ſiſtant in proprio termino.

Diſtinctio duplex ponitur ab aliis.

37 Ex quibus inferunt duplicem eſſe entitatem, vnam, quæ negat diſtinctionem intrinſecam, ortam ex negatione termini intrinſeci, qua ratione attributa diuina inter ſe identificantur; quia cum ſingula ſint infinita, ſimpliciter nullum agnoſcunt terminum, atque adeo ſingula cum includant omnia, nullum habẽt terminum, per quem limitentur in ſuo eſſe, atque adeo non poſſint fundare diſtinctionem realem inter ſe, ſed identificantur; Alteram, quæ negat diſtinctionem extrinſecam fundatam in negatione termini extrinſeci; & hæc identitas eſt inter partes continuas; vnde Ariſtotelis 5. metaphyſic. text. 11. docet, partes continui eſſe vnum, quatenus non habent deciſionem, atque adeo ſunt idem non quidem identitate intrinſeca, ſed extrinſeca, quæ dicitur continuationis.

Entitas, altera negans diſtinctionem intrinſecam, altera extrinſecam.

39 Sed hæc reſponſio peccat primo in terminorum; vſu Quia, aliud eſt vnitas, aliud identitas; nam vnitas eſt prædicatum abſolutum, & negatiuum, ac fundamentum identitatis; at identitas eſt prædicatum relatiuum, poſitiuum, & poſterius vnitate. Deinde, aliud eſt vnio, aliud vnitas; nam vnio eſſentialiter eſt inter plura, & ſupponit extrema; at vnitas eſſentialiter excludit plura in ea ratione, ſecundum quam eſt vnitas, & conuenit rei, vt habet rationem totius; vnus enim homo dicitur, quod non includat in ſe plures homines, licet includat plura ſecundum aliam rationem: & vnus palmus dicitur id, quod non includit in ſe plures palmos, licet includat plures ſemipalmos habentes vnionem.

Refelluntur.

Vnitas differt ab identitate.

Confirm. Quia vnio licet ſit modus partium, poſterior illis, tamen eſt forma conſtitutiua totius, ad quam conſequitur vnitas totius: quæ vnitas eſt formaliter negatio diuiſionis, ſeu diſtinctionis plurium in ſe talium, ſcilicet totorum. Secundo, Hæc opinio errat in principiis metaphyſicis: primo, dũ ex vnione partium in toto infert identitatem illarum; nam vnio, ſicut non deſtruit rationes formales, & indiuiduales extremorum; ita non deſtruit diſtinctionem illorum; quia idem eſt principium conſtitutiuum, & diſtinctiuum; ergo non poteſt ponere inter illa identitatem. Secundo, errat, Quia ſicut perfectio rei ſecundum Aduerſarios limitari poteſt dupliciter: primo intrinſecè per propriam differentiam; Secundo, extrinſecè per terminum, qui dicit negationem vlterioris perfectionis; ita duplex eſt in talibus rebus diſtinctis, vna intrinſeca conſequens principium intrinſecum, & hæc eſt inuariabilis; altera extrinſeca, & hæc denominat rem diſtinctam ſecundum rationem, ſecundum quam terminus conſtituit rem; & quia hic terminus conſtituit rem in ratione totius; ideo diſtinguit illam vt totum ab alio toto, & non vt partem à comparte; vnde quando res amittit talem terminum extrinſecum, ſicut ammittit rationem totius; ita amittit diſtinctionem in ratione totius ab alio, & retinet diſtinctionem, vt partis à comparte; cum qua diſtinctione repugnat identitas vnius partis cum alia. Tertio, Fallitur ponendo diſtinctionem intrinſecam eſſe ſolum inter entia indiuiſibilia; nam cum vnitas traſcendentalis cõſequatur quodlibet ens, ſiue diuiſibile, ſiue indiuiſibile, & quodlibet ens habet ſuum intrinſecũ cõſtitutiuũ (neq; .n. poteſt aliquod ens poſitiuum exiſtere, niſi indiuiduatum per poſitiuam hæcceitatem) neceſſariò ſequitur, vnitatem intrinſecè ſequi ad quodlibet ens, ſiue diuiſibile, ſiue indiuiſibile; at vbi eſt vnitas, ibi eſt diſtinctio à quolibet alio. Quarto, Fallitur, dum ponit diſtinctionem rerum diuiſibilium, & identitatem, poſſe variari, ita vt iiſdem rebus nunc conueniat identitas, nunc diſtinctio; cum enim identitas conſequatur vnitatem, & vnitas conſequatur vnitatem, & vnitas conſequatur principium conſtitutiuum entitatis in tali ratione ſpecifica, vel indiuiduali, ſicut non poteſt variari principium conſtitutiuum, ita nec vnitas, atque adeo nec identitas, vel diſtinctio.

40 *Duplex diſtinctio intrinſeca, & intrinſeca.*

41 Quinto, Falſo vtitur verbis Ariſtotelis, ibi enim primo, docet, *ea dici vnum eatenus, quatenus non habent diuiſionem, vt puta, ſi prout homo, non habet diuiſionem, vnus eſt homo; ſi prout animal, vnum eſt animal*. Deinde explicat, quæ dicuntur vnum propriè, his verbis: *Quæ verò primo vnum dicuntur, illa ſunt, quorum ſubſtantia eſt vna; verò, aut continuatione, aut forma, aut ratione; numeribus enim tanquam plura, aut quæ non continua ſunt, aut quorum forma non eſt vna, aut quorum ratio non eſt vna*. Denique docet ibi, aliqua eſſe vnum impropriè, quæ ſcilicet non habent entitatem ſimpliciter, ſed quia habent habitudinem ad aliquid vnum, ſiue agendo, vt cum plures homines trahunt vnam nauim; ſiue patiendo, vt cum multi ab vno reguntur, ſiue habendo, vt cum plures poſſident vnum agrum; ſiue ad aliquid, vt multi filii dicuntur vnum, quia aſpiciunt vnum patrem; & hac ratione partes poſſunt dici vnum, quia conſtituunt vnum continuum; ſed hæc

Explicatur mẽs Ariſtotelis.

vnitas eſt impropria, quia verè, & propriè ſunt plura ſecundum propriam rationem partium. Verum de his plura in metaphyſica, ne hic longiores, quàm præſtat, ſimus.

42 *Probatur diſtinctio ex augmentatione.*

Tertio, Probatur ex modo, quo omnia, præſenti viuentia augentur, nam non poteſt intelligi hæc augmentatio ſine additione ſubſtantiæ, & quantitatis, at quantitas, & ſubſtantia additæ non poſſunt eſſe idem cum præcedentibus, quia præſtarent eandem perfectionem, & maioritatem, atque adeo per ſe ipſam vlterius extenderet, ergo ſunt diſtinctæ, ſed illæ eadem immutatæ ſubſtantialiter remanent in toto, viuente, ergo etiam vt ſunt in toto ſunt diſtinctæ.

Continuatio nõ tollit diſtinctionem.

Reſpondent, mutare diſtinctionem, in identitatem continuationis, ſed contra, tum quia eſt abuſus vocabuli, appellare identitatem inter partes, quæ eſt vnio, tum quia dum non ſunt vnita habent duplicem terminum, in quo dicunt fundari diſtinctionem, vnam intrinſecam, quæ eſt hæcceitas determinatiuæ eſſentiæ, vt ſit capax exiſtentiæ. Alterum negatiuum, qui accidentaliter denominat, non eſſe vnitum cum alio, per quod vlterius extenditur, quare dum vnitur, perdit quidem hanc negationem vnionis, at non perdit priorem diſtinctionem, quæ eſt negatio, non quidem vnionis, ſed identitas.

Probatur à parte entis ſucceſſiui.

Quarto, Probatur ex quantitate ſucceſſiua, cuius entitas non poteſt habere identitatem, nam quæ ſeparantur ſecundum exiſtentiam non poſſunt habere identitatem, nam alioqui idem ſimul eſſet, & non eſſet, ſed huiuſmodi eſt entitas conſtituens quantitatem ſucceſſiuam, ergo illa entitas non poteſt habere identitatem inter ea, quæ ipſam conſtituunt; Minor probatur nam de ratione entis ſucceſſiui eſt, vt nõ ſit totum ſimul, ſed aliquid illius exiſtat, altero non exiſtente.

Reſpondent primo, Aliqui, entia nihil dicere præter res permanentes, ſed ſolam negationem ſimultatis: ſed de hac opinione infra; nunc ſatis ſit, quod cum dicit negationem ſimultatis, neceſſario debet illa negatio afficere plura, quæ non ſunt ſimul, quia idem vt ſic non poteſt non eſſe ſimul, dum eſt.

43 *Effugium Aduerſariorum.*

Reſpondent ſecundo, Alii ſucceſſiua habere propriam extenſionem, & continuitatem diſtinctam à permanentibus, ſed ſine vlla partium diſtinctione actuali; nam idem eſt ſuo modo. Dies hodierna nunc prætereuns, & fluens, ac Dies futura, quæ nunc præterit, nec fluit, ſed fluet, nam ſicut tempus præſens continuetur cum futuro per inſtans vniens illa, etiam vnum exiſtat non exiſtente alio; ita poteſt identificari præſens cum futuro, & ſi vnum exiſtat non exiſtente altero, quia quantitas ſucceſſiuæ intrinſecè conſtituitur ex ente, & non ente, & vt continua dicit identitatem, rei, non indiui- A ſibilis, ſed diuiſibilis, quæ æquiualet multis entibus continuis quorum vnum eſt, alio non exiſtente.

Refellitur.

Sed contra, primo, Ex dictis contra hanc identitatem continuationis, quia omnino repugnat naturæ continui conſtitui per aliqua inter ſe identificata.

Contra ſecundo, quia argumentum probat repugnare identificationem inter duo entia poſitiua, quorum vnum exiſtit, altero non exiſtente, quia id, eſt contra primum principium, quod idem non poſſit ſimul eſſe, & non eſſe, neque obſtat, quod continuum licet ſit idem actu, tamen eſt B multiplex potentia, nam multiplicitas potentialis; dum non eſt actu, non tollit identitatem actualem, neque poteſt impedire implicantiam ſimul eſſendi, & non eſſendi reſpectu habentis actualem identitatem, ſed ſolum poterit impedire, quando multiplicitas potentialis erit in actu, quia tunc ſunt multæ, & diſtinctæ, nam ante non eſt, ſed ſolum poteſt eſſe; at quod non eſt, non eſt capax prædicati exiſtentis.

Tum quia alia eſt ratio continuitatis, alia identitatis, nam ad continuitatem entis ſucceſſiui ſatis eſt, quod ſuccedat alteri abſque eo, quod inter illa aſſignari poſſint C duo termini, ſed vnus, quo dicuntur continuari, qui terminus vel eſt negatio quædam, vel ſi eſt quid poſitiuum, diſtinguitur à parte præterita, futura, cum exiſtat, neutra parte exiſtente, & in hoc conſiſtit vnio continuationis inter partes ſucceſſiui entis, vt ſuo loco oſtendam. At verò identitas, eſſẽtialiter excludit incapacitatem ſimul exiſtendi, & non exiſtendi niſi velimus deſtruere, prima philoſophiæ principia. Tũ ex Ariſtotele 6. phyſic. à tex. 24. vbi probat, Nunc ſi eſt idem inter futurum, & præteritum tempus, eſſe indiuiſibile.

Reſpondere tertio, Alii poſſent, eſſe diuerſam rationem quantitatis permanentis, & ſucceſſiuæ, nam ſucceſſiua diuiditur D dum exiſtit, nam vna pars exiſtit, alia non exiſtente, ſicut ſi in quantitate permanente vna pars corrumperetur, alia conſeruata, nam ex hoc iam vna pars, ſicut per talem actionem determinaretur, ita diſtingueretur ab alia, at verò dum tota conſeruatur in exiſtentia, non eſt aliquid diſtinguens.

Sed contra, quia licet hæc reſponſio ſit omnium probabiliſſima, & difficile expugnari poſſit, tamẽ adhuc obſtat, quod apud Ariſtotelem in ea diſtinguitur continuitas à E contiguitate 5. phyſic. t. 26. eodem modo, quo diſtinguitur in quantitate permanente, ſcilicet per terminum vnum, vel plures, ideo neceſſe eſt, in vtraque dari ea, quæ continuantur, vel contiguantur. Tum quia vbique, Ariſtoteles aſſerit eandem eſſe rationem continuatis in magnitudine, motu, & tempore.

2. Concluſ. In continuo, non ſolum eſt diſtin-

45 diſtinctio entitatis ab entitate, ſed etiam ſunt partes actu ſecundum formalitatem partium. Eſt contra Recentiores aliquos, qui admittentes diſtinctionem in continuo, negant tamen ea, quæ ibi ſunt diſtincta, habere formalem rationem partium.

Sunt partes diſtinctæ in continua ſecundũ formalitatem partium.

Probatur auctoritate Ariſtotelis.

Probatur primo, Auctoritate Ariſtotelis ex 5. met. tex. 30. vbi explicans acceptiones partium: *pars*, inquit, *vno modo dicitur in quod quoquo modo continuum diuidi poteſt*: vbi partem appellat id, in quod poteſt continuum diuidi, & idem ſignificat tex. 31. ergo ante diuiſionem eſt pars.

Confirm. primo, Quia cum extrema ſunt ſeparata, non dicitur actu totum: ergo neque tunc eſt actu pars; quia hæc dicit relationem ad totum actuale ex 4. phyſ. tex. 25. & 34. vbi ex hoc diſtinguit modum eſſendi partis in toto, & in loco; nam quod aliqui dicunt partes dici poſt diuiſionem in ordine ad totum, quod erat ante diuiſionem, infra reiicietur.

Confirm. 2. ex 5. met. tex. 31. vbi explicans acceptionem totius (quod definit eſſe correlatiuum ad partes) vnam dicit eſſe, *qua continuum, & finitum ex pluribus inexiſtentibus vnumquid ſit*. Vbi expreſsè Alenſ. dicit, totum integrale conſtare ex partibus actu, & ibi Auer. Totum dici, in quo ſunt partes actu, ſed continuæ, vel contiguæ: & licet ibi dicatur ab Ariſtotele, *maximè autem potentia, non actu*, id debet intelligi, vt benè Auer. & Alexan. ibi, non eſſe dictum, quod partes non ſint actu in ratione partis, ſed quia illis non conuenit eſſe actu entia per ſe; nam hoc eſſe actuale conuenit tantum ipſis totis, & hunc eſſe ſenſum colligitur ex contextu. Tum primo, quia ibi Ariſtoteles aſſignat differentiam inter continuum ex natura, vt homo (inquit Alexan.) & artificiale, vt ſtatua; & in continuo ex natura dicit, partes eſſe in potentia; quia ſcilicet non conuenit illis eſſe ſimpliciter actu, niſi poſt diuiſionem. In continuo autem artificiali partes dicit eſſe magis actu, quia ſcilicet cum non efficiunt vnum per ſe, cuilibet conuenit per ſe exiſtere. Tum ſecundo, quia tunc partes habent rationem inexiſtentis in toto, quando ſunt connexæ, non quando ſunt diuiſæ; ergo loquitur non de partibus actu diuiſis, ſed potentia. Tum tertio, quia ibi dicit Ariſtoteles tunc continuum habere rationem totius, (vt ibi D. Thom. & Alexan.) quando in toto eſt ordo, quia ibi eſt principium, medium, & vltimum, & dicit omnem continuum, ſiue per naturam, ſiue per artem habere debere poſitionem cõtinuam in ſuis partibus.

Confirm. 3. Quia hanc partium diſtinctionem ſupponunt omnes rationes quas Ariſtoteles 6. phyſic. & alibi affert ad probandam continuum non componi ex indiuiſibilibus, ſed ex ſemper diuiſibilibus, vt ibi notant DD.

Confirm. 4. ex primo phyſic. 17. vbi probat contra eos, qui dicunt omnia eſſe vnum ens: *ſi*, inquit, *omnia eſſent vnum, non eſſent, vt continuum, quia tunc multa eſſent id, quod eſt*; nam *pars*, inquit, *non eſt idem cum toto*. Vbi optimè Simpl. cum partes continui, quæ connectuntur, & in vnum vniuntur, ſint multæ, ideo Antiqui hoc modo multa eſſe fatebantur. Vnde D. Auguſtinus 2. de lib. Arbitrio c. 15. ait, corpus eſt, ideo habet innumerabiles partes: & 4. phyſic. 23. numerat inter partes eſſendi illum, quo pars in toto, & totum in partibus eſt.

Confirm. 5. Ex Trident. ſeſſ. 13. c. 3. *Quapropter veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpetie, atque ſub vtraque contineri; Totus enim, & integer Chriſtus, ſub panis ſpecie, & ſub quauis ipſius ſpeciei parte, totus item ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit*, at ſi ibi non pars actu; nec integritas, non eſſent vera concilii verba, vt facilè patere poteſt ex modo Chriſti exiſtendi actuali ſub ſingulis partibus, quem intendit explicare Concilium.

Auctoritate Concilij Tridentini probatur.

Confirm. 6. Ex definitione quanti tradita 5. met. t. 18. *quod ſit diuiſibile in ea, quæ inſunt*, (ad differentiam mixtorum, quæ componitur ex elementis in illis virtualiter exiſtentibus ex Fonſ.) *quarum, vtrumque vel vnumquodque, vnumquid, & hoc aliquid aptum eſt eſſe*, ad differentiam materiæ, & formæ in qua diuiditur totum eſſentiale cũ neutrum aptum ſit eſſe hoc aliquid.

46 *Reſpõdetur ab aduerſariis Ariſtoteli, & impugnantur.*

Solent varia reſponderi ad hæc argumenta. Primo, quod Ariſtoteles loquatur ſecundum antiquos Geometras. Sed vnde hoc ipſi habeant, haud ſcio. Secundo, loqui Ariſtotelem eſſe actu quoad entitatem. Sed contra Ariſtoteles loquatur de compoſitione totius ex partibus, vt autem, aliquid componatur ex partibus, debent illæ habere diſtinctionem inter ſe, ſiue ex illa diſtinctione entitates dicebant, ſiue partes.

47 *Probatur Ariſtotelem poſuiſſe actu partes in continuo*

Reſpondent 3. Alii non intelligi de inexiſtentia actuali: ſed potentiali, quia partes exiſtit in potentia in continuo, & fiunt actu per diuiſionem. Sed contra; tum primo, quia apud Ariſtotelem cum in definitione ponitur, quod aliquid ineſt in altero, intelligitur de inexiſtentia actuali, non potentiale, vt patet, quia definiens materiam ait eſſe primum ſubiectum, ex quo fit aliquid cum inſit, ac ineſt compoſito actu. Probetur cap. de qualitate, ſpiſſum definitur eſſe id, cuius partes ſibi ipſis propinquæ ſunt, & cap. de quantitate, continua, quorum vltima ſunt vnum, & 2. de anima t. 21. vegetatiuam eſſe in anima ſenſitiua, vt Trigonum in Tetragono, at vegetiuum eſt formaliter in ſenſitiuo, vt tres anguli ſunt formaliter in quatuor, licet non præciſè. Tũ ſecundo, quia in potentia eſt non eſſe, ſed poſſe eſſe, ſicut forma dicitur eſſe in potentia materiæ dum non eſt, ſed poteſt eſſe, at quod eſt in potentia alicuius, non dicitur eſſe id, ex contentis in potentia, alioqui efficiens eſſet ex effectis, & materia ex formis.

Tum denique tertio,nam continens aliud in potentia, diſtinguitur entitatiuè à re contenta, dum hæc habet ſuũ eſſe formale, ſed entitas partium diuiſa à continuo, in quo ſunt in potentia, non diſtinguitur entitatiuæ ab entitate continui,ergo.

48 *Probatur idem ratione.*

2. Probatur ratione ducta ex ratione formali quantitatis. Ratio formalis quantitatis eſt, vt faciat partem eſſe extra partem: ſed hæc eſt præciſa õni deſignatione; ergo. Neq. dicas, rationem formalem quantitatis eſſe, vt poſſit efficere vnã partẽ extra aliam; nam hæc potentia quantitatis nunquam ex ſe haberet actum, niſi quando aliquis intellectus, vel aliquid ſimile cognoſcit, vel diuidit obiectum: quod ridiculum eſſe videtur. Nec placet,id dici, vt explicetur quantitatis extenſio; nam ſicut cum dicitur, ſubſtantia habere partes intra partes,non ponitur identitas; ita cum dicitur;quantitas habere partes extra partes, non ponitur diſtinctio in partibus; tum quia conſtat errare in terminis;nam vtrobiq; ponitur diſtinctio,ſed habere varium modum eſſendi, ſiue in ordine ad totum,ſiue in ordine ad locum,nam eædem partes habent modum eſſendi intra,& extra. tum quia non poteſt intelligi extreitas ſine pluralitate eorum, quibus conuenit eſſe extra,vel intra.

Confirm. Quia ex extenſione quantitatis oritur occupatio loci, ſed præciſa omni deſignatione,quantitas non eſt indiuiſibiliter in loco, ſed diuiſibiliter: ergo eſt tota in toto loco,& pars in parte,quia hoc eſt eſſe diuiſibiliter in loco;ergo datur ratio partis,& totius, præciſa deſignatione; vnde patet, non rectè reſpõderi, quod ſicut in partibus non eſt diſtinctio, ita neque in loco, vt extenſo, erunt partes diſtinctæ; nam ſi partes loci ſunt idem inter ſe,quod coexiſtit vni,coexiſteret alteri,ex illo principio: Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, & ſicut non diſtinguuntur quoad identitatem, ita neq; quoad coexiſtentiam,quia magis eſt eſſe idem,quam eſſe ſimul,ergo ſi ſimultas inducit coexiſtentiã reſpectu tertii,multo magis identitas; Scio poſſe ad effugiũ, aliquam inſtantiam, & diſtinctionem afferri exiſtentiæ adæquatæ, & inadæquatæ, ſed non eſt opus, omnia referre, quando ingenioſus lector poterit facilè refellere.

49 *Aduerſarij refelluntur.*

Confirm. 2. Quia poſt diuiſionem non remanet ratio continui; ergo non remanet ratio partis, & totius: ſed totum eſt continuum actu ante diuiſionem: ergo debent eſſe partes actu,dum manet ratio continui. Neq; rectè dicitur ex hoc probari,in quantitate eſſe partes, non tamen illas eſſe actu diſtinctas; quia id eſt contra rationẽ partis, cum intrinſecè reſpiciat cõpartem tanquam à ſe diſtinctam, cum qua componit totum. Neque negari poteſt,continuum ante diuiſionem eſſe totum, atq; compoſitum, cum eſſentialiter totũ ſit ex partibus; vnde continuum definitur eſſe id,cuius partes copu- A lantur termino communi;& per hoc diſtinguitur à cõtinguo: at definitio debet ſecũdũ eius partes actu cõuenire definito; nam partes, quæ non ſunt actu, non copulantur, nec habent terminum communem. Nam quod aliqui dicunt,illam definitionem tradi ex vulgi opinione, improbabiliter fingitur contra cõmunem ſenſum Doctorum: & quia nullibi continuum melius definitur ab Ariſtotele, niſi 5.met. t.18. vbi definitur à poſteriori, & illa definitio fundatur in diſtinctione partium,vt ſpeculanti patet;quia identas neceſſario affert indiuiſibilitatem, cum neget pluralitatem.

50 *Probatur ex natura partis ipſarum.*

B Probatur 3. Ratione ſumpta ex natura partis: Vt aliquid habeat actu partes, tria requiruntur; Primum,vt illas habeat ſecundum ſubſtantiam.Secundum,quod ſint entitates diſtinctæ,non quidem integræ,ſed partiales. Tertium,quod ſint vnitæ, vt patet in phyſica compoſitione ex partibus eſſentialibus; nam ens naturale dicitur habere plures partes, cum habeat materiam, & formam, quæ ſunt entitates diſtinctæ. Idem patet in toto ætherogeneo, vt v. g. homo,in quo eſt pes,caput,&c. quæ ſunt entitates inter ſe diſtinctæ, ſed vnitæ: ſed hæc conueniunt quantitati continuæ homogeneæ. Tum C quia tam partes continui homogenei,quam ætherogenei ſint exiſtentes,atq; adeo indiuiduæ;ergo tam quantitas ſubſtantiæ homogeneæ, quæ hæterogeneæ ſunt diſtinctæ, quia hæc differentia non eſt in ipſa entitate quantitatis, ſed ſubſtantiæ, quæ ſubiicitur quantitati;dicitur nunc hæterogenea, nunc homogenea,nam quantitas eſt vbique eiuſdem rationis. Tum quia id patet ratione, nam quod habeat partes ſecundum ſubſtantiam, & vnitas, patet quia continuum non habet,etiam entitatem, quam partium vnitarum, ſed quod illæ ſint diſtinctæ patet; tum ex prima concluſione, tum ex natura D vnionis, quæ non põt eſſe,niſi inter plura.

Confirm. primo, ex Dur. loc. cit. nam ſi poſt conſecrationem vini iniiciatur guttula vini, ex duabus illis quantitatibus fit vna quantitas continua; & tamen nullo intellectu cõſiderãte, quãtitas diſtinguitur à quantitate;nam vna quantitatis pars eſt in ſubiecto, altera verò non,cum habeant eandem ſuperficiem. At inquit Riccard. in.4.d.12. art.4.q.1. ad 2.ibi aſſignari aliquid,per quod à parte rei diſtinguuntur, ſcilicet quod vna E eſt in ſubſtantia,non item altera. Sed contra, quia illarum diſtinctio eſt ex principiis intrinſecis, ſubſtantia autem non eſt intrinſeca illis quantitatibus.

Confirm.ſecundo,Quia ſi vna pars fiat alba,altera nigra, ſecundum omnes diſtinguerentur: ſed hanc diſtinctionem non habent ex albedine, & nigredine: ergo. Minor probatur; quia qualitates contrariæ ſupponunt diſtincta ſubiecta; ergo antequam aduenirent illæ qualitates, iam erant diſtinctæ illæ partes.

Prob. 4.

Partes non diſtinctè inter ſe eſſent idem cũ toto.

51 Prob.4. Ex 1. phyſ. t.17. Ex identificatione partis cum toto, quia ſi quælibet pars in potentia eſt idem realiter cũ alia, tunc quælibet eſſet idem cum toto realiter, quia cum totum ſit idem realiter, ac partes vnitæ, ſi pars quælibet eſt idem ſecum, & cũ alia parte vnita, ſequitur eſſe idem cum toto; quia quæ ſunt idem tertio, ſunt idem inter ſe: ſed hoc eſt impoſſibile; quod probatur, quia totum eſt maius ſua parte ſibi vnita; nam poſt diuiſionem non eſt maius, cum ſit corruptũ, partis ablatione; ſed eadem realiter entitas non eſt maior ſe ipſa, quia non poteſt habere plus realitatis, quam ipſamet, vt habet entitas maior, vt patet ex terminis. Ex quo infert Ariſt. continuum fore indiuiſibile, vt ibi Simpl. Philop. D.Thom. Ægid. Iand. Quia poteſt eadem vna quantitas conſtitui in diuerſis locis, & in vno habere vnitam ſibi aliquam aliam quantitatem, & non in alio loco, quod ex myſterio Euchariſtiæ negari nõ poteſt, ſed tunc eadem numero quantitas nõ vnita diſtinguitur realiter ab altera quantitate, & eadem eſt, quæ eſt illi vnita in alio loco: ergo etiam prout eſt vnita realiter, diſtinguitur realiter ab altera quantitate. Tum tertio, nam partes ætherogeneæ viuentium non ſunt idem realiter cum toto: ergo nec pars Quantitatis cum tota quantitate. Conſequentia probatur: quia in homine partes non diſtinguuntur ex anima, quæ eſt indiuiſibilis, ſed ex materia. Quod ſi partes materiæ in homine diſtinguuntur realiter, etiam in cadauere, & in cibo: ergo etiam partes quantitatis, cum ſit eadem ratio. Antecedens probatur, quia regulariter vna pars agit in aliam alteratione phyſica, corrumpendo illam, & producendo, vt patet in arboribus: ſic partes ignis, patet ſucceſſiuè generari in ſtuppa.

Confirm. Quia partes quantitatis vniuntur vnione diſtincta ab vtroq; extrêmo, vt patet, quia agens naturale, quando cõtinuat duas partes exiſtentes vini cõſecrati, aliquid agit, & non producit immediatè aliquid ſine ſubiecto, quia crearet: ergo in ſubiecto, & non partes, quia ſunt ſine ſubiecto; ergo vnionem, quæ eſt in entitate partium: ſed qua ratione vnio duarum quantitatum eſt diſtincta ab illis; ita & quælibet vnio eſt diſtincta à partibus, quas vnit.

Confirm. 2. Quia quæ poſſunt eſſe identificata rebus diſtinctis realiter, non ſunt idẽ realiter, quod eſt primum principium in rebus finitis, alias daretur in illis myſteriũ Trinitatis: ſed quælibet duæ partes quantitatis poſſunt eſſe idẽtificatæ rebus diſtinctis realiter, ergo. Tum quia poſſunt identificari figuris partialibus diuerſis, imò oppoſitis. Tum quia poſſunt identificari cum præſentiis diſtinctis realiter; nam præſentia manus ad locum diſtinguitur realiter à præsẽtia pedis ad ſuum locum; quomodo igitur quæ ſunt ſic identificata, poſſunt diſtingui inter ſe realiter.

Entitas tunc vt pars cũ vnitur comparti ad faciendum totum.

5. Prob. Nam entitas tunc dicitur habere rationem formalem partis, cum vnitur com parti ad componendum totum, vt patet ex compoſitione phyſica eſſentiali, & integrali totius ætherogenei, ſed hoc conuenit entitati, quæ eſt in quãtitate continua, quia ibi eſt diſtinctio, & vnio illarum ad conſtituendum totum t.15. 52

Confir.1. Nam quælibet entitas, quæ eſt in continuò, antequam diuidatur, eſt actu quantitas: ſed non eſt totalis, quia quantitas v.g. capitis non eſt tota quantitas equi. ergo eſt partialis. Neq. dicant primo, à nobis ſupponi dari partẽ, quia probamus, ex eo quod non eſt totalis, eſſe partialem. Neq. dicant ſecundo, caput eſſe ætherogeneum, nam in capite eſt quantitas, & eſt ſubſtantia; vnde licet ætherogeneitas ſit in ſubſtantia, non tamen in quantitate, cum hæc ſit homogenea ſecundum omnem ſuam perfectionem, ergo etiam eſt homogenea, quæ eſt in equo; quare alia ratio eſt partis ſubſtantialis, & partis quantitatiuæ. Neque dicant tertio, eò ipſo quod dicitur quãtitas capitis, illam deſignari, atq; adeo tribui illi formalitatem partis; nam ante vllam deſignationem, ſicut eſt quantitas in toto equo, ita in capite equi, de qua quæri poteſt, an ſit partialis, an totalis: quare ſicut illa eſt pars totius quantitatis cõtinuæ, quæ eſt in equo, idem dici poteſt de quolibet alio continuo. 53

Non ſaluatur hecceitas per deſignationem.

Confir.2. Quia omne quod eſt in potentia tale, debet eſſe aliquando actu tale; ſed vt dictum eſt, entitas ſi non habet rationem partis, dum eſt in continuo, nunquam poterit illam formalitatem habere; quia poſt diuiſionem, vt non manet totum formaliter, ita neque pars formaliter, cum totum, & pars ſint correlatiua. Neque poteſt dici pars reſpectu totius prioris iam corrupti, cum illud non fuerit totum, dum exiſtebat, ex Aduerſariorum ſententia. Tum quia pars diuiſa ſicut eſt in potentia componens, ita eſt in potentia pars: ergo non eſt actu pars. Tũ quia eadem pars diuiſa ſicut poteſt componere plura tota ſucceſſiuè, ita eſſet actu pars actualis, plurium compoſitorum, quod videtur implicare. Tum quia ex 5.met.tex.13 pars continui dicitur ea, in quam poteſt cõtinuum diuidi, & ex qua totum componitur.

Reſpondent alij eſſe partes poſt deſignationem.

Reſpondent aliqui, eſſe quidem partes, dũ ſunt in continuo, ſed non habere formalitatem partium, niſi poſt deſignationem, quæ eſt requiſita, vt conditio, ſine qua non. 54

Impugnatur reſponſio.

Sed contra. Tum quia illa deſignatio ſiue ſit denominatio extrinſeca, ſiue fiat per aliquod accidens intrinſecum, ſicut non facit, vt actu componat; ita neq. poteſt facere, vt ſit actu pars. Tum quia quælibet res ſit actualiter pars per vnionem, quia de ratione vnionis eſt, vt ſit inter partes; at vnio eſt ante deſignationem; quia non poteſt intelligi, quomodo ex duabus partibus diuiſis fiat vnum ſine aliqua vnione, præciſa omni deſignatione. 55

tione. Tum quia non apparet, quomodo per deſignationem fiat vnio; nam vel illa deſignatio fit per intellectum, & non poteſt poni aliquid reale in obiecto, vel per aliquod accidens: & hoc vel eſt diuiſibile, & nō poteſt deſignare vnionem, quæ eſt indiuiſibilis, vel erit indiuiſibile, & ſicut illud exiſtit in accidente deſignante, ita exiſtere poterit in quantitate. Sed de hac ratione plura, cum de indiuiſibilibus.

56 Reſpondent ad hæc argumenta Recentiores quidam, negando continuum conſtare ex partibus, ſiue actu, ſiue in potētia; quia ea, ex quibus dicitur cōſtare continuum nō ſunt partes in potentia ipſius continui, ſed numeri diſcreti, quem conſtituūt partes cōtinui diuiſæ. Sed contra hanc reſponſionem ſit.

57 *Continuum cōſtat ex partibus integrantibus.*

3. Concluſ. Continuum conſtat ex partibus actu ipſum componentibus. Patet ex dictis in 1. & 2. concluſ.; nā Ariſt. ſæpè oſtendit, continuum non componi ex diuiſibilibus, ſed ex ſemper diuiſibilibus; nam rationes, quæ probant illas, probant etiam hanc.

Confirm. Nam continuum eſt diuiſibile in ea, quæ inſunt, ſed omne diuiſibile in plura eſt compoſitum ex illis pluribus.

Confirm. 2. Nam dum ex duabus aquis fit vna aqua, hæc vna verè componitur ex illis; ergo & quantitas illius ex quantitatibus præexiſtentium aquarum; nam per actionem illam, qua facta eſt vna aqua, aliquid eſt eductum de potentia ad actū, vt patet ex cōceptu actionis; & non eſt educta forma ſubſtātialis aquæ, neque quantitatis, ergo ſolum vnio illarum; ergo aqua generata ex illis eſt verè compoſita, quia eſt producta per vnionem partium; nam alioqui eadem ratione poſſet negari vnio inter materiam, & formā, dum ex illis præexiſtentibus fit totum; nam nō eſt ratio, cur ex materia, & forma fiat vna natura per vnionem inter materiam, & formā diſtinctas, nec earum diſtinctio deſtruatur per vnionem: & ex duabus quantitatibus diuiſis fiat vna quantitas ſine vnione, & per deſtructionem diſtinctionis præcedentium quantitatum.

58 Reſpondent eſſe diuerſam rationem quādo partes ſunt ætherogeneæ, ac quando homogeneæ; nam ætherogeneæ faciunt vnum per vnionem; homogeneæ verò per vnitatem.

59 *Homogenea partes faciunt vnum, etiam per vnionem.*

Sed hæc reſponſio ex dictis in 1. & 2. concluſione eſt ſatis confutata.

Confir. Nam ſi vnitas denominat totum, ſiue partes ſint homogeneæ, ſiue ætherogeneæ, id quod ex illis cōſtat, eſt vnum, ſeu habet vnitatem: ſi verò denominat partes, petit principium; nam hoc eſt, quod quæritur, quomodo plura poſſint efficere vnum compoſitum ſine vnione; & qua ratione deſināt eſſe plura, dum conſtituunt compoſitum; nam quod amittant proprios terminos, poſſunt inde amittere, ne ſingula ſint tota quædam, non tamen quin ſint plura ratione

A propriæ entitatis poſitiuæ, atque adeo habeāt rationem plurium partium, ſicut cum erant diuiſæ, erant plura tota.

Dices. Entitates quando ſunt in toto, exiſtunt per vnam exiſtentiam totius; at verò quando ſunt diuiſæ, exiſtunt per plures exiſtentias.

Sed contra. Tum quia etiamſi ſit vna exiſtentia in toto, illa non eſt indiuiſibilis, ſed compoſita ex partialibus exiſtentiis, partiū, & vnionum. Tum quia vnitas exiſtentiæ totius eſt, ſiue partes ſint ætherogeneæ, ſiue homogeneæ; ergo illa vnitas non tollit diſtinctionem partium exiſtentium per exiſtē- 60

Partes in toto habent partiales etiam exiſtentias.

B tiam totius, vt patet in opinione Thomiſtarum dicentium materiam exiſtere per exiſtentiam totius; & tamen materia diſtinguitur à forma. Tum quia exiſtentia totius, vel non diſtinguitur ab exiſtentia partium, vt dicunt, qui volunt totum non diſtingui à partibus, vel ſi diſtinguitur, vt putant dicentes totum diſtingui à partibus, exiſtentia totius ſupponit, & non deſtruit exiſtentiam partium, ex quibus componitur.

4. Concl. Partes ſunt in potentia in continuò quoad eſſe totale, quod dicitur ſecundum Ariſt. eſſe actu ſimpliciter. Probatur ex omnibus locis, in quibus Ariſt. ſignificat, par- 61

Partes ſunt in potentia in cōtinuo quoad eſſe totale.

C tes continui eſſe in potentia, de quibus infra, nam non intelliguntur illa loca, quod partes ſint in potentia quoad eſſe partiale, cum in 5. met. 31. continuum dicatur componi ex partibus in illo exiſtentibus, atque adeo partes ſunt formaliter in illo, ſicut materia prima, quæ definitur eſſe ſubiectū primum, ex quo fit aliquid, cum inſit, eſt formaliter in compoſito. ſicut 2. de anim. 21. vegetatiuum dicitur eſſe ſenſitiuo, vt Trigonum in Tetragono; at vegetatiuum formaliter eſt in ſenſitiuo: Sed intelliguntur quoad eſſe (hoc aliquid) nam ex Ariſt. 5. met. 62

Explicatur mens Ariſt.

D tex. 18. & 31. hoc aliquid ſignificat illud vnū, quod eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio, quod ſcilicet vndiq; determinatur & ratio huius denominationis eſt, ex Soncin.: Quia quæ exiſtunt, vt partes alterius, non dicuntur ſimpliciter exiſtere, quia non habent perfectam ſubſtantiam, & integram, & quia per diuiſionem amittunt eſſe partiale, & acquirunt exiſtentiam totalem, ideo partes, vt ſunt in potentia ad diuiſionē, ita ſunt in potentia ad hoc eſſe tale, quod dicitur ſimpliciter eſſe actu.

ART. IV. Referuntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.

E

SED contra hanc concluſionem primo obiicitur auctoritas Ariſt. 8. phyſ. 68. vbi ſoluens argumētum Zenonis, qui putabat, non dari motum, quod non poſſint infinita pertranſiri: reſpondet ibi non eſſe infinita media actu, ſed potentia; infinita autem in potentia non eſſe abſurdum pertranſire tempore finito. 63

Obiicitur cōtra diſtinctionem partium auctoritas Ariſt.

Con-

Confirm.1.Ex 7.met.49. vbi ait, *Subſtantiam non componi ex duabus ſubſtantiis, quæ actu ſint: ſed ſi potentia duo ſint; tunc enim efficiunt vnum, vt duplum ex duobus dimidijs potentia; actus namque ſeparat*; & idem dicit de numero: *aut* inquit, *non eſt vnum dualitas, aut non ineſt in ea, vnitas actu*; quod ſi in numero non eſt pars actu, multò minus in quantitate continua.

Confirm. 2. Ex libro de ſenſu, & ſenſile c.6.vbi Ariſt. quærit, an ſicut corpus diuiditur in infinitum, ita etiam paſſiones ſenſibiles, vt color, ſapor, &c.

Reſpondet 1.Species paſſionum eſſe finitas, quia cum habeant contraria, vltimum habent; at quæ vltimum habent, finita eſſe, neceſſè eſt.

30 Reſpondet 2. Paſſiones, vt ſunt in quantitate continua diuidi in partes inæquales in infinitum, in æquales verò finitas.

Reſpondet 3. In his aliud eſt potẽtia, aliud actu, & ob id *decies milleſima pars millij non diſcernitur, etiamſi videatur totum millium: ſed tunc actu videntur, quando ſeparata ſunt, etenim ineſt potentia pedalis, bipedali actu iam diuiſa.*

Confir. 3. Ex 3.de an.23.vbi ait, quoniam indiuiſibile dupliciter dicitur actu, & potentia, nihil prohibet intelligere indiuiſibile, cũ longitudinem intelligit, indiuiſibilis enim actu eſt, & in tempore indiuiſibili: deinde ſubdit: *Non igitur eſt dicere, quod in vtroque dimidio intelligebat, non enim eſt, niſi diuiſa ſit, niſi potentia &c.*

Confirm.4. Ex 5. met. tex.14. vbi ita, inquit, dimidium lineæ eſſe in linea, vt Mercurius in lapide, & triticum dum eſt immaturum, & idem 9.met.tex.11.

Reſpondetur, & exponitur Ariſtotel. pro noſtra ſententia.

64 Reſp.Hæc loca potius nobis fauere, quam oppoſitæ ſententiæ: vnde eſt not. ex Sonci. 5.met.q.23.Olchot.2.q.3.ar.5.ad 3.principale ſecundum, qui optimè de hac re, eſſe actu ab Ariſt. tribui iis rebus, quæ non exiſtunt, vt partes alterius, ſed habent ſubſiſtentiam perfectam, & integram: vnde materia, & forma nunquam dicuntur eſſe actu, quia ſemper exiſtunt in compoſito: ſimiliter mẽbra corporis humani, licet inter ſe ſecũdum omnes diſtinguantur, numquam tamen dicuntur eſſe actu, quia ſubſiſtere, non illis, ſed toti conuenit, cuius ſunt partes. & Sol ex Olchot. quia pars ſui Orbis eſt ens in potentia; Vnde Ariſt. cum partes continui viderit poſſe dupliciter conſiderari, ſcilicet, vt ſunt in continuo, & vt iam diuiſæ, nunquam dubitauit, dũm ſunt in continuo, non habere inter ſe actualẽ diſtinctionem, & eſſe actu partes; ſed quia non habebant diuiſionem; vnde haberent certam determinationem, dixit, non eſſe actu, ideſt vt exiſterent, vt entia totalia, ſed eſſe in potentia, vt ſint actu, ſicut erant in potentia, vt fierent tota, quod cum fiant per diuiſionem, ideo dixit, poſt diuiſionem eſſe actu. Et error maximus eſt, opinari apud Ariſ. idem eſſe, diſtingui, & diuidi, nam materia, & forma in compoſito diſtin-

Partes nõ ſunt actu quia non ſunt tota, ſed partes.

A guuntur, ſed non diuiduntur. Vnde Franc. de Mayr. & Tatar. dicunt eſſe in actu, ſtare dupliciter. Primò, quoad eſſe. Secundò, quoad ſubſiſtere. Quibus poſitis plura Ŗ. Simpl. & Burl. ibi Ariſt. loqui ad hominem, ſcilicet contra Zenon. qui diuidebat continuum ſecundum infinitas medietates: vnde reſpondet Ariſt. illam diuiſionem, non eſſe in actu, ſed in potentia. Sed contra, quia Ariſt. poſtquam reſpondit ad rationem Zenonis, *ſufficere*, inquit, *ad rationem, ſi dicamus, quomodo in ſpatio ſunt infinita, ita etiam in tempore*, ſed ſecundum veritatem non ſufficit: vnde dixit eſſe dimidia infinita potentia; & ideo poſſe per-

B tranſiri. q.13. Ego Ŗ. 1. Argumentum Zenonis habere vim, ſiue partes ſint diſtinctæ, ſiue non, nam ſpatiũ æquale poteſt pertranſiri æquali tempore à mobilibus motis æquali velocitate, ſiue pars ſint diſtinctæ, ſiue nõ, quia hoc diſcrimen, non reddit motum velociorem, vel tardiorem, nec tẽpus breuius, vel longius, nec ſpatium maius, nec minus, nam ſicut diſtinctio nõ addit entitatem, ita nec identitas ſecundum Aduerſarios illam adimit. 65

Explicatur Ariſtoteles de diuiſione, non de diſtinctione.

Reſp.2.Ariſt.ibi ſoluere argumẽtum, qua ratione infinita poſſint pertrãſiri, quia ſcilicet infinita illa non ſunt actu, ſed potentia,

C ideſt quoad diuiſionem; nam ſi eſſent infinita diuiſa, iam non poſſent pertranſiri, quia cum ſingulæ medietates ſeparatæ exiſterẽt, haberent determinatam quantitatem; vnde efficeretur infinita extenſio, vnde ſubdit: *ſi quis in motu vteretur vno puncto, tanquam duobus*, quod fit in diuiſione, vel ſignatione deſtrueretur ratio continui, & nũquam poſſet finiri, & abſolui tranſitus: quare non negat Ariſt. eſſe in continuo partes actu, ſed negat eſſe partes actu, hac ratione, vt habeant determinatam quãtitatem, & in ſingulis diſtributiuè poſſit quieſcere mobile. & hanc reſponſionẽ ego colligo ex Simpl. ibi com.29

D D.Th.lec.17.Tol.& Burl.ibi: Arim.in 1.d.24. & Franc.de Mayr.loc.cit.can.3.phy.q.3.& 6. phyſ. q.1. & hinc etiam patet ad auctoritatẽ ſumptam ex 5.met.14.&9.met.11.vbi, dimidium eſſe in toto, poteſtate, eo quod auferri poſſit, ſicut in ligno Mercurius; nam, vt benè ibi Alex., dimidium dicitur eſſe totũ potentia, ſed actu eſt dimidium, vt infra. Quare in forma ad argumentum Zenonis Ŗ. infinitas partes æquales vni aſſignatæ non poſſe pertrãſiri finito tempore: at infinitas partes minores in infinitum poſſe pertranſiri; nam vt ſpatium cõſtat minoribus, ita & tẽpus. At inquies, Ariſt. ad ſoluendum confugit ad partes in potentia.

E Reſp. optimè, quia ſi eſſent actu, ideſt diuiſæ, & tota quædam determinata non poſſent eſſe naturaliter, niſi ad minus æquales vni aſſignatæ, quia minores, & minores eſſe non poſſent, & ita nõ poſſent pertranſiri; & quia Zeno exiſtimabat partes infinitas eſſe diuiſas, atque adeo determinatas, in ſingulis ponere debebat determinationem, at ex partibus determinatis,

natis,& infinitis fit infinita extenſio, atque adeo impenetrabilis tempore finito:& idem dicendum proportionaliter de tempore.

66 Dices. Impoſſibile eſt pertranſiri infinita etiam minora, & minora numerando; ergo etiam per motum localem,quia cum motus localis fiat ſucceſſiuè,pertranſit ſpatium numerando partes, quia prius pertranſit dimidium,& medietatem dimidũ,& ſic in infinitum.

Confirm.1.Quia ſi quis ſucceſſiuè diuideret continuum,nunquam deueniret ad vltimum:ergo neq; per motum localem perueniretur ad vltimum.

Confirm.2.Quia ſi eſſent diuiſæ,non poſſent pertranſiri; ergo neque diſtinctæ, quia eadem ratio eſt,quia diuiſio non addit entitatem.

Reſp.1.Eandem eſſe difficultatem in opinione Aduerſariorum, nam ſiuè partes ſint diſtinctæ, ſiue non, motus eodem modo ſignaret partes, quia per coexiſtentiam ſignaret, & determinaret illas, atque adeo nunquam poſſet motus incipere, ſicut non poteſt incipere deſignatio primæ partis.

Quomodo infinitæ partes infinita quantitate poſſint pertranſiri.

67 Secundò, ℞.negando conſequẽtiam,quia licet ſint infinitæ partes, tamen conſtituunt vnam finitam quantitatem:vnde ſi Deus efficeret infinitas quantitates, quarum maior eſſet vnius palmi, & eas conſtitueret inter ſe penetratas, omnes illæ non occuparent maius ſpatium, quam palmare, quia cæteræ minus, & minus, atque adeo finito tempore pertranſiri poſſet. Ad probationem ℞.negando, quod pertranſit ſucceſſiuè per ſpatium, numerare eius partes; quia pertranſit ſine determinatione, & eadem difficultas eſt in qualibet opinione; nã ſiue partes ſint diſtinctæ,ſiue non, ſemper pertranſitur prius dimidium dimidii, quam totum dimidium; & eadem difficultas eſt in opinione dicentem,ignem poſſe generari ſucceſſiuè ex ſtuppa, nam pars quantitatis ſucceſſiuè diſcontinuatur ab alia. Ad primam confirm.℞.negando conſequentiam, quia diuiſio determinat,non ſic motus localis. Ad ſecundam ℞.negando etiam conſequentiã,quia diuiſio determinat, non ſic diſtinctio.

Notant tamen alii, non implicare contradictioné.ſ. cõtinuũ diuidi in omnẽ ſui partẽ in tempore finito,& ſucceſſiuè; nam in opinione Thomiſtarum dicentium, in corruptione fieri reſolutionem vſque ad materiam primam, dum virga exiccatur ſucceſſiuè, fit diuiſio partium infinitarum ſucceſſiuè, quia prius eſt exiccata dimidia, & poſtea medietas medietatis,& ſic in infinitum, & conſequenter corrumpitur tota quantitas; & hoc valet, ſiue partes ſint actu,ſiue potentia; nam ea,quæ ſunt diuerſæ ſpeciei, non poſſint eſſe continua, dum ignis generatur ſucceſſiuè ex ſtuppa, prius conuertitur dimidia pars ſtuppæ in ignem, & ita quantitas recepta in materia,in qua introducitur forma ignis,diſcontinuatur à quantitate ſtuppæ; & poſtea

A introducitur in medietatem medietatis, & illa diſcontinuatur à ſtuppa, & continuatur igni, & ſic in infinitum, vbi diuiſiones infinitæ finito tempore pertranſeuntur. Sed de hac re infra, cum de diuiſione continui.

Ad primam confirm. ℞. Ibi Ariſt.à tex.44 diſputare cõtra ideas Platonis,& multis probare, ideas non eſſe ſubſtantias ſeparatas, & de eſſentia particularium, præcipuè quia ex duobus exiſtentibus in actu,ideſt per ſe ſubſiſtentibus,non fit vna eſſentia, quod explicat exemplo: ſi quantitas componeretur ex duobus dimidiis actu.i.quæ eſſent entia per ſe ſubſiſtentia, non eſſet vnum continuum, *Senſus Ariſtot. explicatur.*

B quia eſſent duo entia cõtinua, vnde dicit nõ eſſe in cõtinuo duo dimidia actu.i.diuiſa, & per ſe ſubſiſtentia,ſed potentia;& idem dicit de numeris, vt efficiant vnum numerum,in quibus certum eſt.partes numeri eſſe diſtinctas; & materia, & forma efficiunt vnũ per ſe,cum ſint actu diſtinctæ;quare non quodlibet eſſe actu tollit vnitatem per ſe; quã reſponſionem benè explicat Alex. ibi, qui affert exemplum de manu ſeparata à toto, & exiſtente in toto.

Ad 2.Confirm.℞.Ex D.Thom. ibi lec.15. 68
Buccafer. lec.51. & 52. Iand. q.28. 29. & 30.

C Leonic.& Georg. ibi, Ariſt. proponere tres quæſtiones;quarum prima eſt,an omne ſenſibile in infinitum diuidatur; & ſoluit, quoad partes ſubiectiuas,eſſe finitas ſpecies;quoad partes verò quantitatiuas continuas eſſe diuiſibile in infinitũ.ſ.in partes eiuſdem proportionis. Deinde quærit, an vt ſenſibilia ſunt, diuidantur in infinitum. Reſpondet negatiuè,nam pars nõ eſt actu ſenſibilis, niſi ſeparata; vnde ſicut à toto nõ eſt diuiſa, niſi in potentia; ita in toto eſt in potentia ſenſibilis; nam dum eſt in toto, actu ſentitur eadem ſenſatione,qua totum; diuerſa verò ſenſatione dum eſt ſeparata, & ideo dum eſt in

D toto,dicitur ſenſibilis in potentia. Neq. poteſt diſtingui milleſima pars obiecti,dũ ſentitur eadẽ ſenſatione qua totũ, ſicut neq. in ſono continuo diſcernitur dieſis,qui eſt quidem modulus alterans tonũ;quare diſtinguitur quidẽ à parte rei à tono, licet ſenſus non diſcernat. Hinc deducit partes ſeparatas non eſſe in infinitum ſenſibiles, quia non remaneret amplius, ſed conuerteretur in continentem: vnde dixit,phyſicè,res naturales nõ eſſe diuiſibiles in infinitum,ſed tantum mathematicè, quod oſtendit ex potentia ſenſitiua, quæ, quò perfectior eſt, eo minorẽ requirit perfectionem in obiecto: quare quo *69 Partes quantitatis non ſunt in infinitum ſenſibiles.*

E minuitur ſenſibile,eò augeri debet virtus ſenſitiua: ſed potentiam ſenſitiuam augeri in infinitum eſt impoſſibile: ergo ſenſibile diuiſum in infinitum non poteſt eſſe ſenſibile; vnde concludit, partes, quæ non ſolum, vt ſunt in toto, ſed etiam ſeparatæ ſunt ſenſibiles,eſſe finitas. Simili modo loquendi vtitur Ariſt.6.phyſ.86.& 4.phyſ.9. vbi ait, puncta neq. moueri per ſe actu, neq. potentia, quia non poteſt moueri ſeparatum,ſed pars,

licet

licet in continuò nō actu per ſe moueatur, ſed per accidens; tamen potentia mouetur per ſe, quia poteſt ſeparari à mobili, & per ſe moueri.

70 Ad 3. confir. ℞. Illum tex. pendere à tex. 20. à quo Ariſt. ex Apol. Geor. D. Tho. Auer. & Niph. incipit agere de operationibus intellectus, & ponit duas operationes, quarũ, prima dicitur indiuiſibilium intelligentia; altera compoſitio, & diuiſio, quod ex auctoritate Empedoclis probat, & obiectis; nam ſicut rerum, aliæ ſunt ſimplices, aliæ compoſitæ (natura enim facit manus ſine brachiis; & deinde coniungit cum brachiis) ita intellectus, aliqua ſimplici intuetur intuitu, deinde componit. Hinc deinde declarat dupliciter dici indiuiſibile. Primo, quod potentia, & actu eſt indiuiduum, vt punctum. Secundo, quod actu eſt indiuiduum, potentia verò diuiduum, vt longitudo. & hæc dicit Ariſt. poſſe intelligi ſimul, quia pôt cognoſci vt vnum, non cognitis diſtinctè hac, vel illa parte, ſed omnes partes ſimul intelliguntur vt vnum: vnde ex illo textu potius contrarium colligitur; nam dicit, continuum componi, antequam diuidatur, ex pluribus; licet intelligantur vt vnum, ſcilicet totale compoſitum.

Ad 4. confir. ℞. 1. Ibi non negari, dimidiũ ſecundum totam entitatem, & hæcceitatem ſuam eſſe in linea, ſed tãtum ibi non eſſe ſecundum terminum, ſecundum quem dicitur eſſe per ſe; nam ibi loquitur de quantitate, & dimidio ſecundum opinionem Pythagoreorum dicẽtium, quantitatem eſſe ſubſtantiam, vt ibi Alex. Scot. & alii exponunt. Vnde ait, quod ſicut Mercurius eſt in lapide, ideſt actu, ſecundũ entitatem, ſed potentia ſecundum figuram, quæ reſultat ex termino quantitatis: ita dimidium eſt ſubſtantia quædam exiſtens in potentia in tota linea; quia ſcilicet poteſt per diuiſionem totius, fieri vna quædam numero ſubſtantia per ſe, & ſeparatim exiſtens, vt opimè Fonſeca. Nec obſtat exemplum frumenti, quod dicitur eſſe in potentia, quandò nondũ exiſtit ſecũdum maturitatem; Quia in illis exẽplis non eſt in omnibus eadem paritas, ſed ſolum æquiparãtur quoad denominationem, qua, res illæ dicuntur in potentia, & in actu in ordine ad exiſtẽtiam per ſe, & ſeparatam, ſecundum quãm, res dicuntur ſimpliciter eſſe actu. Alii tamen dicunt etiam frumentum ibi eſſe actu, licet non ſit adhuc maturum, quia poteſt fieri, vt habeat formam frumenti, ſed non adhuc perfectam perfectionibus accidentalibus, quæ aduenient per maturitatem.

Reſp. 2. Ibi ab Ariſt. numerari acceptiones entis, inter quas, vt notat Alex. ab Ariſt. explicatur ens in potentia, quod dicitur, quando aliquid tale iam non eſt, ſed poteſt proximè mutari in id, quod dicitur eſſe tale; & quia lapis iã actu eſt id, quod mutari pôt in Mercurium; ideo Mercurius dicitur eſſe

A in potentia, non quia Mercurius prædicari poſſit de lapide, quia Mercurius præter lapidem, ſignificat etiam figuram, ſed quia lapis poteſt recipere terminum, atque adeo figuram; & quia dimidium lineæ eſt id, quod immediatè mutari poteſt, non quidem formaliter in dimidium, ſed in hoc aliquid determinatum, ideo dicitur eſſe in potentia in linea, non quidem quoad eſſe dimidium, ſed quoad eſſe hoc aliquid determinatum, & aliquid per ſe ſubſiſtens, cui cõueniat ſimpliciter ratio entis. Neq. obſtat aliud exemplum tritici; nam nobis fauet, dũ ait, dimidium eſſet in potẽtia, ſicut triticum B non immaturum eſt in potentia triticum; nam in tritico immaturo non deeſt eſſentia tritici, ſed aliquod accidentale complementum, ex quo denominetur triticum; ergo ẽt dimidio exiſtenti in linea deeſt aliquod complementum, vt appelletur totum, & hoc aliquid; vnde Alex. 9. met. tex. 11. ait: *Et iſti ſunt duo modi oppoſiti exiſtendi, in potentia quidem, eo modo, quo dicimus, quod medietas eſt potentia totum, quia poteſt auferri à toto, & non auferitur &c.*

Reſpõdent 3. alii ex Simpl. & Burl. ibi Ariſtot. non loqui ex propria ſententia, ſed ad hominem ex opinione ipſius Zenonis, qui ponebat, partes componentes continuum C eſſe determinatas; nam ipſe negat eſſe actu determinatas, ſed tantum potentia.

2. Obiic. Quia quantitas continua eſt accidens ſimplex, & non compoſitum, vt patet ex aliis accidentibus, quæ non dicunt cõpoſitionem phyſicam; nam qualitates, quæ intendi poſſunt, licet videantur habere compoſitionem graduum, tamen illam non includunt in ſuo cõceptu formali: ſed ſi continuum haberet actu partes, in ſuo conceptu formali includeret compoſitionem, cum in ſuo conceptu dicat extenſionem. 71 *Obijcitur. Quantitas vt accidens ſimplex.*

Confirm. 1. Quia continuum dicit vnitatem, ſicut etiam totalitas fundatur in vnitate. 5. met. 31. ergo nõ includit pluralitatem. D Conſequentia probatur, quia vnitas eſt negatio diuiſionis in ſe, & diuiſio ab alio, imò dicit negationem multitudinis: cum igitur continuum ſit vnum, non dicet multitudinem in ſe; diceret autem, ſi actu haberet partes; quia illa pluralitas partium efficeret multitudinem.

Reſp. Hoc argumentum etiam retorqueri in Aduerſarios, nam facta ſignatione partium remanet continuum; & tamen habet vnitatem cum pluralitate. Vnde ℞. eſſe quidem accidens entitate ſimplex, vt excludit E compoſitionem materiæ, & formæ; non tamen, vt excludit compoſitionem graduum metaphyſicorum; nam omnia accidentia ferè hac ratione ſunt compoſita; & aliqua etiã admittunt compoſitionem graduum, in quibus licet intenſio tanta non ſit de eſſentia, cum eſſentia qualitatis conſeruetur in ſingulis gradibus; tamen nõ poteſt intelligi eſſentia ſine aliquo gradu vage: ſed hoc non in omnibus experimur, quia varia ſunt accidẽtium 72 *Reſpon. Quantitas, ſimplex accidens reſpectu compoſitionis phyſica, non tamen metaphyſica.*

tium

tium naturæ; quare non eſt mirum, ſi quantitas habet etiam hanc compoſitionem partium, non quidem eſſentialium, vel intenſionis, ſed integralium.

73 Ad Confir. Vnitatem continui non excludere pluralitatem partium, ſed totorum; nam hæc eſt eſſentia continui, vt habeat partes connexas: quod ſi partes diuiſæ ſunt, iam non ſunt amplius partes; ſicut neq. remanet ratio vnius continui, ſed ſunt plura continua, ſicut ſunt plura tota, vnde ſicut compoſitum phyſicum, licet ſit vnum, tamen non excludit rationem partium, ex quibus componitur; ita etiam continuum, licet excludat rationem plurium totorum; non tamen rõnem partium; imo hæc eſt de eſſentia ipſius. Et hinc patet error aduerſariorũ, dum ex vnitate continui inferunt eius ſimplicitatem, & identitatem partium, cum de ratione vnitatis continui ſit pluralitas partium vnitarum in termino comuni 5. met, 18. & 31.

Vnitas continui excludit pluralitatem totorum, non partium.

74 3. Obiicitur. Si componeretur, ex partibus, tũc in cauſis materialibus daretur proceſſus in infinitum; nam partes, ex quibus, tanquam ex cauſa materiali componitur, nõ ſunt finitæ; ergo infinitæ: vnde totum pendet ex medietatibꝰ, & medietates ex quartis, & quartæ ex octauis, &c. at hunc proceſsũ dari in cauſis materialibus eſſe falſum oſtendit Ariſt. 2. met. c. 21. & tangitur à Tolet. in 2. diuiſione, & à Scot. Canonico, & aliis.

Obiicitur.

Ex proceſſu in infinitum in cauſis materialibus.

Confirm. Primo, quia quælibet pars eſt magis vna in ſe, quam cum alia comparte; nam alioqui, vel non diſtingueretur à comparte, vel diſtingueretur à ſe ipſa, ſicut diſtinguitur à comparte; ſed ante deſignationem nulla pars eſt magis vna in ſe, quam cum alia comparte, cum in ſe nõ habeat aliam rationem vnius, quam continuitatis, quomodo etiam eſt vna cum comparte. Neq; dicas eſſe vnam per hæcceitatẽ, quia etiam illa hæcceitas eſt extenſa; ergo & continua; ergo habebit vnitatem continuationis per ſuas partes inuicem copulatas.

Confirm. 2. Quia continuum non componitur ex partibus æqualibus; cum non ſit ratio, cur magis ex decem, quam ex viginti componatur: neque ex proportionalibus; tum quia in eas non põt reſolui continuum; nam ſecundum has partes diuiſio procedit in infinitum; tum quia ſecundum proportionales, indiuiduum, neq; tangit, neq; tangitur; nam nequit aſſignari in duobus corporibus quantumcunque approximatis prima pars proportionalis, ſecundum quam ſe tangat.

Confirm. 3. Si eſſet compoſitum ex partibus, eſſentialiter ex illis conſtaret, atq; adeo illæ eſſentialiter eſſent partes componentes illud; ergo numquam aliqua illarum poteſt eſſe totum, & hoc aliquid, quia materia prima, ideo non poteſt eſſe totum integrum, quia eſſentialiter eſt pars, & ſimiliter de anima rationali. & rurſus ſi partes ſunt tota in-

A tegra, compoſitum ex illis eſſet ens per accidens.

Reſp. Hoc argumentum eſſe radicem omnium difficultatum, quæ ſunt in quantitate continua: neque ſolum noſtram de partibus ſentẽtiam euertit, ſed etiam omnium; imò ipſius naturam continui: nam ſecundũ Aduerſarios, continuum pendet tanquam ex cauſa materiali à partibus ſignatis, atque ex illis componitur: ſimiliter, vna pars ſignata ab alia diſtinguitur. Cum igitur Deus nũc cognoſcat, & ſignet, quicquid poteſt ſignare in continuo, ſecundum ſuam potentiam ſignatiuam, iam continuum pendet ex illis,
B quas Deus ſignat, quæ certè finitæ non ſunt, vt infra dicemus: erunt igitur infinitæ, cũq. Deus cognoſcendo partes proportionales ſignet, iam quælibet pars cognita à Deo diſtinguetur ab alia, & cum nulla ſit, pars non cognita, pars cognita non deberet includere aliam quamlibet: ideo exiſtimo hanc difficultatem eſſe omnibus diglutiendam, atque vt clarius poſſimus, enodandam. 75

Reſpondetur.

Vnde Not. 1., Ex partibus duplicis generis cõtinuum componi, intelligi poteſt, primò ex æqualibus, & ex his, ſi cõmunicantes non ſunt, finitæ cum ſint, componi facilè intelligitur: nam ſi palmo palmus adiiciatur, con-
C tinuum illud ex duobus palmis cõponetur; & in his partibus non eſt abſurdum dari primam, & vltimam, licet in huiuſmodi partiũ æqualium aſſignatione, cum poſſit ſemper aliqua minor, & minor in infinitum ſumi, quæ per replicationem cõtinuum adæquet, ſit etiam aliqua indeterminatio, & infinitudo, quod naſcitur ex natura continui. Illud verò mihi videtur certum, partes finitas nõ eſſe actu in continuo, quia cum requirant determinatam extremum, quod non eſt, niſi ex deſignatione, neq. erunt partes ante deſignationem. 76

Partes æquales non communicantes in cõtinuo, ſunt finitæ.

D Not. 2. Ex æqualibus communicantibus, ſiue ex proportionalibus non communicantibus, & ex his non componitur continuum per additionem partium proportionalium; nam ita, vt numquam abſoluitur diuiſio, ita neq. compoſitio abſolui poſſet: ſed ſicut in motu accidit, quò pertranſitur pars continui ſine ſignatione; ita Deus, vel agens naturale produxit continuum ſine ſignatione partium proportionalium. Neque eſt neceſſarium, vt aliquid dicatur compoſitũ ex duobus, vt illa duo prius ſeparata extiterint,
E deinde coniungantur, ſed ſufficit ſi reperiãtur in ipſo toto, quod componunt; neq. requiritur, vt diuidatur in illas partes, niſi prout requirit natura illarum partium, vt patet ex corruptione continui, in qua nulla eius pars remanet, nec tamen inde dicitur diuiſum in omnem ſui partem; ita continuũ generatur, abſque eo, quod omnes eius partes præexiſtant. Vndè ad argumentum formaliter ℞. concedendo in cauſis materialibus, quæ cauſant, vt connexæ ſine aliqua determinatione in entitate, proceſſum in infinitum: 77 78

tum:

Datur proceſſus aliquis in infinitum in cauſis materialibus.

tum. Neq. Ariſt. illum in his cauſis negauit; tum quia ipſe cõcedit proceſſum in infinitũ in cauſis accidentaliter ſubordinatus, quales eſſent hæ partes cum ſint eiuſdem ſpeciei; nam eſſẽtialiter ſubordinatæ debent eſſe diuerſæ ſpeciei; tũ quia negat proceſſum tantũ in illis cauſis, quæ vt cauſent, debent eſſe determinatæ entitatis, & virtutis; ita vt non ſolum cauſa poſterior depẽdeat à parte tanquã à cõponente, ſed ẽt tanquã ab ea, quæ poſteriori tribuit virtutẽ cauſandi, vt Canonic. & alii. Neq. vt benè Tol. 6. phy. q. 1. ad 2. in cõpoſitionẽ continui datur 1. & 2. pars: Thien. q. 1. ad 1. dicit totũ pẽdere immediatè à partibꝰ: ſed vna pars non niſi accidẽtaliter pendet ab alia; vnde oẽs æquè primo reſpiciunt totum.

79 *Qualis vnitas ſit in toto continuo.*

Ad 1. confir. ℞. aliqui, duplicem eſſe vnitatem in partibus continui; alteram per accidens, quã habent ex toto continuo, quod ſicut dicitur vnum per ſe, ita partes dicuntur vnum in illo per accidens, ſicut partes dicuntur moueri per accidens per motum totius, quo totũ dicitur moueri per ſe. Alteram per ſe quæ dicitur traſcẽdentalem, qua quælibet pars eſt vna, per propriam hæcceitatẽ, quæ hæcceitas licet in quantitate ſit extenſa, tamen facit differre traſcendẽtaliter ab omni entitate; quæ non habet illam hæcceitatem quod clarius apparet in qualitate, quæ habet partes entitatiuas per hæcceitates diſtinctas: illa aũt entitas qualitatis ſi habeat partes entitatiuas extenſas beneficio quantitatis, partes qualitatis habebunt vnitatem connexionis cõtinuæ, & erunt diſtinctæ per proprias hæcceitates; quod ſicut intelligitur in qualitate, ita (licet aliquanto difficilius) intelligẽdum eſt in quantitate, quæ ex ſua rõne formali habet ſuã entitatem extenſam, imò eſt ipſa extenſio, & extreitas partium.

80 *Duplex continuitas in parte.*

Ego ℞. Duplicem eſſe continuitatem in parte: Prima dicitur eſſentialis, & per identitatem, quam habet pars rõne partiũ, ex quibus cõponitur, cum includat partes inter ſe cõtinuas, & dicitur pars cõtinua cõtinuatate ſubſtantiali, quã ego appellaui in primo curſu vnitatem continuationis incluſæ. Altera accidentalis, & per coniunctionem, quæ dici põt continuationis coniunctæ, & hæc continuatio eſt vnius partis cũ alia cõparte: vnde in ſe habet vnitatem identitatis, & continuationis ſibi eſſẽtialis; cũ comparte aũt habet vnitatem cõiunctionis, & continuationis accidẽtalis, à qua dicitur continua denominatiuè.

81 *Pars maiorem habeat vnitatẽ in ſe, quam cũ comparte.*

His poſitis dico, falſum eſſe nõ habere maiorem vnitatem in ſe, quam cũ comparte, quia cum cõparte habet tantũ vnitatẽ cõtinuationis denominatiuè, quia habet illã ſibi coniunctam, ſed in ſe cõſtituitur ex partibus, quæ habent cõtinuationem; vnde cõtinuationem cum comparte eſſentialiter nõ includit, quia ab illa poteſt ſeparari.

℞. 1. Quamlibet partem diſtingui ab alia, dupliciter: Primò diſtributiuè, & verum eſt, quia cũ ſit diſtinctio, ſignari poteſt quælibet pars, quæ ẽt à qualibet, quæ nõ eſt ipſa, diſtinguatur, nõ tamen diſtinguitur à qualibet ſimpliciter, quia nõ diſtinguitur à ſe ipſa. Secundò, collectiuè, ita vt nulla ſignetur pars, ſed in cõfuſo, & collectiuè, quo modo ſunt partes in continuo, *quælibet à qualibet diſtinguitur*; & eſt falſum; quia cum in illa confuſione cõtineatur etiã ipſa, non diſtinguitur à ſe ipſa. Neq. Aduerſarii ſuppoſitionem diſtributiuã à collectiua ſignificant ſe ſatis intelligere, vt infra oſtendemus.

82 *Pars reſpectu componentium eſt totum.*

Vel 2. ℞. Partem reſpectu earũ, ex quibus cõponitur, eſſe totũ; & quia continuum eſt huius naturæ, vt in infinitũ ſint partes extra partes, quælibet pars continet infinitas partes, & quælibet earum infinitas alias, & ita in infinitum, vndè ſicut non poteſt deueniri ad partem, quæ non ſit extenſa, ita neq; ad partes, quæ non includãt alias. Et falſitas huius argumentationis procedit, quia concipitur partem ita diſtingui ab incluſis, vt diſtinguitur à coniunctis, & connexis.

Ad 2. confir. Ex dicendis patebit, qua rõne cõponatur ex æqualibus, & qua rõne ex proportionalibus, neq. requirit tactus, quia hic eſt corporum ſeparatorum, ſed ſufficit connexio cum extrahitate partiũ extra partes.

83 *Partes quomodo includãtur in cõtinuo.*

Ad 3. Ab oĩbus concedi ex duabus quantitatibus, quarũ vnaquæq; eſſet diuiſa ab altera, poſſe fieri vnam per ſe quãtitatem, nulla earũ corrupta; nam ex ſola continuatione duarum ſpecierũ vini, nulla pars quantitatis corrũpitur, & noua producitur; quia alioqui deſineret eſſe ibi Chriſtus, cõtra Trid. ſeſſ. 13. c. 3. & can. 3. neq. ꝑ ſeparationẽ deſinit Chriſtus ſub aliqua illarum, cum tamen poſt ſeparationẽ non ſint actu partes, ſed entia cõpleta, quia quælibet eſt vnum quid, & hoc aliquid: quare Concilium intelligit, Chriſtum eſſe ſub eiſdem entitatibus, quæ antea erant partes, & modo ſunt tota.

Vnde ℞. 1. ad argum. Continuum eſſentialiter includere partes, ſed nõ has, vel illas, ſicut nec tantam, vel tantam extenſionem, ſed in particulari pro ratione indiuiduationis includit tot, vel tot partes, quarũ quælibet includit eſſentiam quantitatis: quare cõceditur, cõtinuum eſſentialiter componi ex partibus; ſed negatur partes illius eſſe eſſentialiter partes, ſed eſſentialiter habere potẽtiam, vt ſint partes illius; formalitas. n. partis actualis eſt formalitas cõponẽtis naturaliter; ex eo autem, quod aliquid poſſit eſſe pars, & componere totum, non ſequitur quod actu cõponat; quando igitur, quod põt eſſe pars, eſt eſſentialiter idem cum toto, cuius poteſt eſſe pars; ſi actu non cõponit, non eſt actu pars, quia non eſt maior rõ, cur dicatur pars potius, quã totum, imò cũ ſit natura cõpleta, & naturaliter non componat, nõ dicitur pars, ſed totum. Hinc patet, quomodo, licet quælibet pars continui ſit ens actu, quando eſt diuiſa, adhuc tamen ex illis poſſit componi vnum ens per ſe; quia quando componunt, deſinunt eſſe entia in actu, non quod corrumpantur quoad entitatem, ſed quoad denomi-

denominationem totius, quæ ſumitur ex negatione compoſitionis. Dicitur autem ex pluribus entibus in actu non fieri vnum ens per ſe, ſcilicet quando ſunt plura in actu tota inepta coniungi: vnde patet, cur partes dicantur eſſe in potentia; non enim id dicitur, quod credant non diſtingui inter ſe, vel actualiter non exiſtere, ſed quia dum ſunt in continuo, ſunt partes, & non totum, quæ dicuntur entia in actu, vt etiam materiam appellat ens in potētia, & non in actu: quod ſi forma aliquando dicitur actus, eſt, vel quia quidditas tota, rei appellatur, vel quia per illam compoſitum cōſtituitur vltimate in eſſe entis in actu.

84 *Partes integrales diſtinguuntur ab eſſentialibus.* Reſpondent ſecundò alii, faciliter in hoc diſtingui partes integrales à partibus eſſentialibus, quod partes eſſentiales etiam ſeparatæ retineāt rationem partis; quia cum eſſentialiter ordinentur ad totum, habent eſſentiam diminutam, & incōpletam: vnde etiam fit, vt natura neq. perfectè, neq. imperfectè eſſe poſſit ſine illis; quia deſtructa aliqua parte, vel vnione, nullo modo manet natura; At verò partes integrantes non ſunt eſſentialiter partes, ſed ſolum accidentaliter; nam ſecundum propriam eſſentiam dicūt talem rationem entitatis, quæ ſi eſt in toto, dicitur pars, ſi ſeparata, dicitur tota; vnde etiam fit, vt licet totum, deficiēte vna parte, non maneat in ratione totius, manet tamen in ratione naturæ, vt patet in homine, cui deeſt brachium; nam eſt homo, habens eſſentiā, & quidditatem totam hominis ſecundum rationes eſſentiales, licet non ſit integer ſecundum partes integrales.

85 *Obiicitur ex indeterminatione continui.* 4. Obiic. Quicquid eſt actu, dicitur eſſe determinatum, quia dicitur habere formam aliquam, qua determinatur; nam quod diſtinguitur ab alio, debet eſſe determinatū, quia ſupponitur conſtitutū in ſe, 7. metaph. 49. Sed in continuò nulla facta ſignatione, nulla eſt determinatio, quia ratione numeri poſſunt ſumi ſemper plures, & plures; & ratione figuræ poſſunt ſumi figuræ in infinitū, triangularis, cubica, &c.

Confirm. 1. Quia ſicut in quantitate non eſt actu figura, licet poſſit intellectus concipere in illo varias figuras; ita neque debent actu eſſe partes.

Confir. 2. Quia de ratione quantitatis finitæ eſt habere figuram, cum ſit terminus intrinſecus quantitatis: ſed ſi illæ partes eſſent diſtinctæ actu, deberēt habere aliquam figuram, cū ſingulæ ſint finitæ quoad entitatem.

Reſpondent quidam, quamlibet partem cōtinui ſingillatim eſſe determinatā in ſe, & ita ēt diſtinguitur ab aliis; nec requiritur ad diſtinctionem realem, vt id, quod diſtinguitur, ſit ita determinatū in ſe, vt determinatè ſignari poſſit; nam ſi mūdus fuiſſet ab æterno, vt putat Ariſt. omnes equi eſſent realiter diſtincti inter ſe; & tamen aliquis eſſet in illa multitudine, qui non poſſit determinari. Similiter Vbi, realiter diſtinguitur à mobili; & tamen nō poteſt aſſignari Vbi, quod immediatè fit in mobili, poſtquam cæpit moueri, quod diſtinguitur realiter ab altero Vbi ſuccedente, cum exiſtat, alio non exiſtente.

Ego ℞. Ex dictis ſupra determinationem accipi dupliciter: Primò, vt ſumitur ex rōne hæcceitatis, & ita quicquid exiſtit, debet eſſe hæcceizatū; nam vt ſæpius Ariſt. docet, naturæ vniuerſales nō poſſunt actu exiſtere, niſi in indiuiduis. Secundò, ex finitudine entitatis, ſiue quoad numerū, ſiue quoad magnitudinem; & vera eſt maior in iis, quæ exiſtunt per ſe ſeparata ab omni alio, nō tamen in iis, quæ exiſtunt cum aliis coniuncta. Quod explicatur exemplo motus intenſionis, qui exiſtit, & tamen non poteſt determinari prima pars motus, & qualitatis acquiſitæ per illam partem motus: neq. prima pars ſpatii acquiſita per motū localem, poſt inſtans incæptionis motus. Et clarius ſecundū eos, qui dicunt poſſe dari aliquid vniformiter, difformiter calidū, & tamen non pōt vlla pars aſſignari, in qua in infinitū non ſit minor, & minor calor; & tamen calor cū illa diſtinctione minoritatis exiſtit: vnde hoc argumentum oritur ex ignorantia eorū, quæ in aliis materiis docēt Philoſophi. Et propterea Ariſt. intelligit ea, quæ ſūt actu. ſ. actualitate totius, eſſe determinatè, non quæ ſunt actu non ſimpliciter, ſed ſecundum quid. ſ. vt partis alterius. 86 *Determinatio ex duplici capite oritur.*

Ad 1. confir. ℞. Diuerſam eſſe rōnem, quia figura requirit in ſubiecto, non ſolum determinationem intrinſecam, & quaſi eſſentialē, ſed ēt extrinſecā, & quaſi accidentalem, quæ eſt ex termino indiuiſibili aduenientē p diuiſionem, quæ determinatio eſt in toto, & nō eſt in parte; ſed ad diſtinctionem ſatis eſt determinatio intrinſeca, quæ oritur ab hæcceitate; vnde falſum eſt in continuò, ideo eſſe partes, quia concipiuntur, & diuiduntur, ſed potius contra, ideo cōcipiuntur, & ſunt per diuiſionem, quia ibi præexiſtebant.

Ad 2. confir. ℞. In quantitate qualibet nō eſſe, niſi vnā figurā; quia hæc requirit determinatam quantitatem, cū ſit terminus quātitatis, quæ nō eſt, niſi in toto continuò: ſed partes proportionales non habent determinatam quātitatem, & longitudinem, ſed ſēper habent minorem, & minorem longitunem in infinitū. Qui verò volūt, in partibus ponere figuras, dicere debēt, de rōne figuræ non eſſe negationem vlterioris extenſionis; ſed ſicut partes poſſunt eſſe in infinitū minores, &c. ita ēt & figuræ. Neq. hoc mirum propter cōnexionē, quā habent figuræ inter ſe, & ex illis deinde integratur vna totalis figura, quæ rei tribuitur, & de huiuſmodi figuris tractarunt Mathematici; Vnde notāt, figuram eſſe talem terminationem quātitatis; quare vt tota, quatenus eſt tota, habet totalem determinationē; ita pars habet partialē terminationē: vnde in diuerſis partib' vnius quantitatis oēs figuræ ſunt, quot quot ſunt poſſibiles; quod patet, quia ſola detractione partiū, & annihilatione facta à Deo, relinqui pōt 87 *Figura quomodo ſumatur in quantitate.* 88

pôt quãtitas, quæ erat pars præcedentis cõpoſiti cuiuſcũq. figuræ maioris, vel minoris pro magnitudine, vel paruitate quãtitatis; & ita producto à Deo corpore aliquo, quod vt totum eſt, ſit quadratũ, ſolum corruptis aliquibus partibus, fit rotundũ, corrupta continuatione relinqui poſſunt duo triãguli, vt ſi corrũpat diametrum; ergo ſignum eſt, in illo quadrato præexiſtere partes figuræ rotũdæ, vel triangularis, vel alterius figuræ; quia ex ſola corruptione partium manent partes præcedentis corporis determinatæ figuræ.¶

89 Dices. Quæ eſt ratio, ex qua cum quælibet quantitas poſſit eſſe cuiuſlibet figuræ, vna pars in vno corpore ſit rotunda, & alia quadrata, &c. cum eadem, quæ eſt quadrata, poſſit eſſe rotunda.

Vnde habeant partes determinatam figurã.

Reſp. Quia ſic ſunt productæ, & talem habent poſitionem in ipſo toto, & ita ſi totũ, cuius ſunt partes, mutetur ea linea, quæ erat rotunda, pôt fieri recta, & contra: & idem dicitur de quauis alia parte: vnde ſi quadratum ſit rotundum, duo trianguli, qui erant dimidietates quadrati amittunt figuram triangularem, & recipiunt ſphæricam, & idem de aliis partibus, nec mirum, quia hæc eſt natura continui, quæ quia includit infinitatem partium, non poteſt à nobis clarè intelligi, ſed ſolum confuſè cognoſcimus, hæc eſſe concedenda, poſita infinitate partium, quæ neceſſario poni debet: neque hæc eſt difficultas in noſtra tantum ſententia, ſed etiam in Aduerſariorum opinione; nam poſito per aſſignationem intellectus, non fieri aliquam figuram in partibus quantitatis, vt patet ex eo, quod actus intellectus non eſt productiuus alicuius ad extra; & ſimiliter per occultationem aliquarum partium non produci figuram in partibus quãtitatis; neceſſariò ab Aduerſariis id concedendum eſt; nam ſi occultentur omnes illæ partes, ex quibus deduci poteſt linea ad centrum illius, maior ea, quæ ex dimidia parte coſtæ duci poteſt, tunc id, quod videbatur illius corporis, cum aliqua figura apparebit; at non niſi circulari: ergo euidens eſt, eam partem eſſe in ſe figuræ circularis: ſed non eſt producta per occultationem partium; ergo ibi præerat, & non erat figura quadrata; ergo actu ab illa diſtincta; nam impoſſibile eſt, circularem, & quadratam figuram eſſe eamdem; & inde probari poteſt de qualibet alia figura.

Confirm. Quia etiam ipſi concedunt per deſignationem, partes habere figuram: at deſignatio non producit figuram, quia manentibus partibus immotis, non poteſt produci figura, & per deſignationem non mouentur: ergo cum figuræ ſint eſſentialiter diuerſæ, quæ poſt deſignationẽ conueniunt, erant antea eſſentialiter diuerſæ, atque adeo actu diſtinctæ ante deſignationem; ergo ſecundum Aduerſarios neceſſariò cõcedi debet, partes continui eaſdem habere figuras ante deſignationem, & poſt: ſiue pars ſint

A diſtinctæ, ſiue non; quod ſi actu habent figuram ante deſignationem, ergo ſunt diſtinctæ. Sed de natura figuræ dictum eſt alibi.

ART. V. Soluuntur argumenta poſita in prima opinione.

AD Primum. ℞. Partes continui eſſe infinitas ſyncathegorematicè, vt infra fuſius probabimus. 90

Vniones quomodo poſteriores ſint partibus.

Ad ſecundum, *omnes vniones eſſe poſteriores omnibus partibus*, accipi poſſe dupliciter: Primò, collectiuè, & eſt falſum; nam prædicatum, quod cõuenit pluribus collectiuè ſumptis, non poteſt ſingulis illorũ ſigillatim cõ-
B uenire, vt patet in iis propoſitionibus: Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: Sacramenta ſunt ſeptem. Tum quia, licet vna vnio ſit poſterior parte, quam vnit cum alia comparte; non tamen eſt poſterior toto cõſtituto ex illis partibus. Secundò, diſtributiuè; & ita verum eſt; nam diſtribuendo ſingulas vniones, quælibet eſt poſterior ſua parte, quam vnit cum comparte, licet ſit prior parte conſtituta.

Dices accipiendo omnes vniones collectiuè ex vna parte, & omnes partes collectiuè ex alia, collectio vnionum eſt poſterior collectione partium.

C Reſp. Hinc oriri errorem Aduerſariorum, nam cum in tota collectione vnionum aliæ ſint vniones vniẽtes; aliæ conſtituentes; & in tota collectione partiũ aliæ ſint partes vnitæ compartibus, aliæ cõſtitutæ per vnionẽ, vt totula quædam, nullo modo poteſt tota collectio vnionum eſſe poſterior tota collectione partium; nam ibi eſt prioritas, & poſterioritas reſpectu diuerſarum partium, & vnionũ. Quando.n. vnum genus eſt prius, & poſterius altero genere, nõ eſt neceſſarium, vt quodlibet ſub vno genere ſit prius, vel poſterius, quolibet, quod eſt ſub alio genere, vt probat Scot. in 4. d.1. q.1. Quod infra
D patebit melius, cum de punctis; nam idem argumentum fieri poteſt de punctis.

Vnitas, & diſtinctio ſumitur à termino intrinſeco.

91 Ad tertium, Satis patere poteſt ex dictis; nam cum vnitas, & diſtinctio ſit paſſio entis ex illo ſumi debeat identitas, & diſtinctio ex quo conſtituitur in ratione entis, cuiuſmodi non eſt terminus accidentalis, & extrinſecus, ſed intrinſecus: quare ſicut à termino intrinſeco ens habet rõnem totius, ita habet diſtinctionẽ ab alio in ratione totius.

Dices primo, vnum dicitur, quod eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio: ſed partes continuæ ſunt indiuiſæ; ergo ſunt vnũ; at vnitas fundat identitatem; ergo oẽs
E partes continui, cũ sint indiuiſæ, ſunt idem.

℞. Hunc æquiuocè vti nomine indiuiſionis; nam cum vnum dicatur eſſe indiuiſum in ſe, non intelligitur de indiuiſione priuatiua, quæ conuenit quantitati, nam alioqui cæteris entibus præter quantitatem non conueniret hæc vnitas traſcendentalis, ſed intelligitur de indiuiſione negatiua, quæ dicit indiuiſionem plurium talium rerum ſe-

cundum eam rationem, ſecundum quam dicitur vnum; quo modo quantitas palmaris dicitur vnus palmus, quia non continet in ſe plures palmos, licet contineat plura, ſecundum aliam rationem. De qua re fuſius in metaphyſica.

92 Dices 2. Omnes partes continui ſunt extenſæ, & diuiſibiles, vt infra; ergo vel ſunt extenſæ per vnionem, per quam vniuntur; vel ſunt extẽſæ ex ſe præſcindendo ab vnione: Non primum, tum quia vnio, formaliter nõ aliud præſtat, quam coniungere inter ſe partes, & non præſtat extenſionem; nã alioqui ſi indiuiſibilia eſſent vnita, eſſent extenſa; Tum quia ſi quantitas eſſet formaliter extenſa per vnionem partium, quæ eſt inter compartes, iam non eſſet ex ſe extenſa, ſed per aliud à ſe; nam vna pars extenderetur formaliter per ſuam cõpartem, vel per vnionem; at tam compars, quam vnio diſtinguitur à comparte; ergo dicendum eſt, tales partes eſſe extenſas ex ſe formaliter præſcindendo ab vnione: at præſcindendo ab vnione, præſcindunt à compoſitione, quia compoſitio eſt vnio quædam; at quod non eſt compoſitum, eſt ſimplex; ſimplex autem caret partibus actu diſtinctis.

Confirm. 1. Quia ſi quantitas continua haberet actu partes diſtinctas, non differret à quantitate diſcreta; ſicut enim quantitas diſcreta conſtituitur ex vnitatibus, tanquam partibus; quarum prima vnitas extenditur, & fit maior per aliam vnitatem diſtinctam à prima; ita vna pars continua extenderetur, & faceret maiorem molem per aliã partem ab ipſa diſtinctam.

Confirm. 2. Quia ſequeretur quantitatem continuam non eſſe diuiſibilem in infinitum; ſed eſſet diuiſibilis in indiuiſibilia. Conſequentia probatur, tum quia ſicut partes omnes ſunt inter ſe diſtinctæ, ita vt nulla pars maneat amplius diſtinguibilis in plures, ita nec poteſt manere diuiſibilis; quia diuiſibilitas fundatur in diſtinguibilitate, atque adeo omnes partes erunt indiuiſibiles. Tum quia, ſicut pars quantitatis diſcretæ, quia non eſt extenſa ex ſe, ſed per compartem, non poteſt diuidi in infinitum, quia ſeparata à comparte remanet in ſe indiuiſibilis, ita vna pars quantitatis continuæ, ſi non ex ſe, ſed per compartem eſt extenſa, ſeparata à ſua comparte non eſſet amplius diuiſibilis.

93 Reſp. Duplicem eſſe extenſionem in partibus quantitatis; vnam intrinſecam, ſeu incluſam; alteram extrinſecam, ſeu coniunctam, & neutram præſtari formaliter ab vnione; non quidem propter rationem Aduerſariorum; nam facilè ſoluitur ſi dicatur, non quamlibet vnionem, ſed quæ eſt inter tales partes, tribuere extenſionem; ſicut non quælibet vnio facit compoſitum eſſentiale, ſed quæ eſt inter entitates talis rationis. Sed ratio eſt, quia vnio eſt indiuiſibilis, ſicut & puncta, vt infra dicemus; quare vnio, ſi qua eſt inter partes, erit conditio ſine qua non, reſpectu extenſionis; nam intrinſeca extenſio eſt per partes conſtitutiuas illius; vt v.g. palmaris extenſio, formaliter eſt à partibus conſtituentibus palmum: At verò extenſio extrinſeca, quæ dicitur coniuncta, eſt per partes, non quidem conſtitutiuas extenſionis, cui adduntur; ſed per partes illi additas, & coniunctas, quæ dicuntur compartes reſpectu totius, quod reſultat ex partibus præexiſtentibus, & ex partibus additis, ſeu coniunctis, vt ſupra explicauimus; vnde ruit fundamentum Aduerſariorum, qui confundunt extenſionem incluſam, ſeu partes incluſas, cum extenſione coniuncta, ſeu partibus coniunctis.

Duplex extenſio, eſt in partibus quantitatis

Ad primam confir. Reſp. Negando conſequentiam, quia quantitas diſcreta formaliter componitur ex vnitatibus, quæ ſunt indiuiſibiles, quia illæ vnitates fundantur in partibus diuiſis, quatenus vnitas dicit negationem plurium talium rationum; ſecundum quas conuenit vnitas, vt vnitas palmi fundatur in entitate, quæ eſt indiuiſibilis in plures palmos; & idcirco vnitas dicitur indiuiſibilis. At verò quantitas continua componitur ex partibus, quæ eſſentialiter ſunt diuiſibiles, quia nec dicunt negationem diuiſibilitatis ſimpliciter, nec ſecundum quid, vt v. g. palmus continuus, licet in ratione vnius, dicat negationem plurium palmorum, ex quibus componatur; tamen ex ratione continui non dicit hanc negationem; ſed componi ex ſuis partibus, quantæcumque ſint: nec dicit diuiſionem ab alio palmo, quia ſiue ſit coniunctus cum alio palmo, ſiue diuiſus omnino amittit ſuam intrinſecam continuationem: vnde patet quomodo diſtinguatur quãtitas continua à diſcreta. 94

Quantitas diſcreta componitur ex vnitatibus indiuiſibilibus.

Ad ſecundam confirm. Reſp. Negando ſequelam, quod ſcilicet continuum componeretur ex indiuiſibilibus. Ad primam probationem ℞. omnes eſſe quidem diſtinctas à compartibus non tamen à ſe ipſis, atq; adeo ſicut quælibet pars in ſe ipſa eſt extenſa, ita quælibet continet plures partes inter ſe quidem diſtinctas, atque adeo diuiſibiles, non tamen diſtinctas à toto, cuius ſunt partes: & quia in hac diſtinctione partium proceditur in infinitum, ſicut in infinito non poteſt dari primum, vel vltimum, ita nõ poteſt deueniri ad partem aliquam, quæ non contineat alias partes.

Pars diſtinguitur à comparte, nõ autem ab illis in ſe inclu-tis.

Ad ſecundam probationem Reſp. Ex dictis patere eſſe diuerſam rationem, quia quantitas diſcreta componitur ex vnitatibus, quæ ſunt indiuiſibiles; at quantitas continua ex partibus diuiſibilibus, ſiue diuiſibilitas oriatur ex partibus actu diſtinctis, ſiue in potentia diſtinctis. Deinde numerus non habet in partibus ſingulis extẽſionem, ſed extenſio eſt in toto, quatenus vnitas additur vnitati; at verò in continuo eſt duplex extenſio, vna incluſa; altera coniuncta, vt dictum

dictum eſt. At inſtat: Omnes partes ſunt diſtinctæ; ergo indiſtinguibiles; ergo indiuiſibiles.

Diuiſibilitas fundatur in diſtinctione partium.

46 Reſp. 1. Hinc potius ſequi eſſe diuiſibiles, nam diuiſibilitas non fundatur in diſtinguibilitate, ſed in diſtinctione partium; ideo enim quantitas eſt diuiſibilis, quia continet plures partes vnitas, quarum vnio diſſoluitur per diuiſionem; nam vbi eſt identitas, ibi non poteſt eſſe diuiſio; quia idem non poteſt ſeparari à ſeipſo; & quia ibi non eſt vnio, quæ deſtruatur per diuiſionem, atque adeo ibi non eſt diuiſibilitas.

Reſp. 2. Implicare contradictionem in re exiſtenti, in qua non continetur actualis aliqua diſtinctio, eſſe capacitatem ad diſtinctionem realem. Dixi (realem) quia poteſt eſſe capax diſtinctionis rationis; & ratio eſt, quia omnis diſtinctio realis eſt per aliquod diſtinctiuum reale intrinſecum entitati, quæ diſtinguitur, vt dictum eſt ſupra: at implicat, rem exiſtentem, quæ non habet à parte rei hoc diſtinctiuum, illud acquirere. Dixi (in re exiſtenti) nam prædicata communia ſicut ſunt capaces plurium differentiarum, ita ſunt capaces diſtinctionis.

QVÆSTIO VII.

An partes componentes quantitatem ſint diuiſibiles, an indiuiſibiles.

DE hac quæſtione Philoſophi in 6.phyſ. vbi Canonicus, Pariſienſis, Venetus, Burleus, Saſſonia q. 1. & 2. Tiennenſis q. 1. Tolet. q. 1. Conim.q. 2. Murcia diſp.1.q.5. Maſius q.4. Ruuius tract.1.Hurt.diſp.15.ſec. 5. Perer. lib. 10. cap.12. & ſeqentib. Alex. 2. natural.quæſt.c.1. Auic.6.met. par.5. cap.2. Ægid. 1. de gener. q. 8. & 9. Nobil. Flamm. cap.2. & 3. Occham. quodl. 1. q. 2. Scholaſtici in 2. d. 2. vbi Scotus q. 9. Arimin. q. 2. Gabr.d.5.q. 3. Nicol.Bonett.lib.2. de quantitate, Sebaſtianus Baſſonus in ſua philoſophia naturali lib.de motu, intentione 6. per 7.articulos.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

Indiuiſibile multiplex eſt.

1 PRimo notandum, quod ſicut indiuiſum dicitur quod negat actualem diuiſionē; ita indiuiſibile dici, quod negat diuiſibilitatem, ſeu potentiam ad diuiſionem; vnde quot modis dicitur diuiſibile, totidem dicetur indiuiſibile. Diuiſibile autem dicitur tripliciter ex triplici ratione partiū, in quas fit diuiſio, nam aliæ ſunt partes phyſicæ, vt materia, & forma, in quas diuiditur compoſitum naturale, ſeu diuiſibile phyſicum; aliæ ſunt metaphyſicæ, vt genus, & differentia; actus, & potētia, in quas diuiditur cōpoſitū, ſeu diuiſibile metaphyſicū. Aliæ ſunt partes integrales, ſeu extenſionis, in quas diuiditur totum, ſeu diuiſibile integrale, vt entitas corporalis (omittimus enim partes intenſionis, quia hæ communes ſunt qualitati corporali, & ſpirituali) ex quibus patet, triplex eſſe indiuiſibile: Primum phyſicum, quod caret diuiſibilitate in partes phyſicas, vt Angeli, qui carent compoſitione phyſica. Alterum metaphyſicum, quod caret diuiſibilitate in partes metaphyſicas, vt Deus, qui nullam dicit cōpoſitionem. Tertium integrale, quod caret diuiſibilitate in partes integrantes, vt entia ſpiritualia, & hoc indiuiſibile poteſt dici integrale, ſicut alia poſſunt dici indiuiſibilia eſſentialia, ſiuè phyſicè, ſiuè metaphyſicæ.

Indiuiſibile triplex eſt.

Indiuiſibile integrale, entitatiuum, ſcilicet & quantitatiuum.

2. Not. Hoc indiuiſibile integrale eſſe duplex; vnum entitatiuum, quod ſcilicet caret partibus entitatiuis, cuiuſmodi ſunt ſubſtātiæ ſpirituales. Alterum quantitatiuum, quod caret partibus quantitatis, quod triplex dicitur: Vnum, quod caret oībus partibus dimenſionis, vt punctum. Alterum, quod licet habeat dimenſionem ſecundum longitudinē, caret tamen latitudine, & profunditate, & dicitur linea. Tertium, quod caret ſolum profunditate, & dicitur ſuperficies. Differunt autem indiuiſibile entitatiuum, & quantitatiuum, quod carentia partium in entitatiuo oritur ex perfectione ipſius, quia dicit perfectiorem, & ſimpliciorem modum exiſtendi; at in quantitatiuo oritur ex imperfectione. Hinc oritur ſecunda differentia, quod entitatiuum eſt virtualiter diuiſibile in ordine ad aliud, vt anima, quæ eſt in toto corpore indiuiſibiliter, & Angelus in toto aliquo loco; at verò non ſic indiuiſibilia quantitatiua: quia vt indiuiſibilia ex natura ſua non poſſunt occupare, niſi ſpatium indiuiſibile. Hinc tertia oritur differentia, quod entitatiuum eſt in loco, & indiuiſibili, & diuiſibili indiuiſibiliter, ideſt totum in toto, & totum in qualibet parte totius; at verò quantitatiuum non niſi in ſpatio indiuiſibili eſſe poteſt; quæſtio igitur noſtra intelligitur de indiuiſibili quantitatiuo. 2

Indiuiſibile entitatiuum differt à quantitatiuo.

3. Not. Pro intelligentia terminorum, quibus vtuntur Doctores; hæc indiuiſibilia aliquando ſortiri varia noīa ex modo diuiſionis, quam negant: nam indiuiſibile integrale ex modo diuiſionis, triplici modo dici poteſt indiuiſibile. Primò, vt negant potentiam Logicam ad diuiſionem, vt ſubſtantia ſpiritualis, quæ per nullam potentiam etiam Diuinam diuidi poteſt in partes integrales, quia illas non habet, neque ex natura ſua, neque beneficio quantitatis, & dici poteſt indiuiſibile Logicè, & poteſt dici indiuiſibile ſimpliciter, ſeu Mathematicè, & hoc diuidi poteſt in indiuiſibile Metaphyſicum, quod eſt proprium rerum ſpiritualium abſtractarum re, & ratione à materia; & quantitatiuum, quod diſtinguitur à metaphyſico, quod quātitatiuum pertineat ſolum ad genus quantitatis, tanquam quid imperfectius in illo genere 3

Indiuiſibile integrale multiplex dicitur.

nere, at Metaphyſicum poteſt pertinere ad varia prædicamenta; illud oritur ex imperfectione; hoc verò oritur ex perfectione. Alterum, quod dicit capacitatem diuiſionis, ſed negat illam ex vi potentiæ naturalis; quo modo cœli dicuntur indiuiſibiles: & ſimiliter minimum naturale, & alia, quæ ob ſui paruitatem ob defectum inſtrumenti nequeunt diuidi, vt capillus. Qua ratione Epicurus, ponebat athomos eſſe indiuiſibiles: & dici poteſt indiuiſibile phyſicè, aut indiuiſibile ſecundum quid, ſeu phyſicè.

4 *Indiuiſibile ſtripliciter pertinet ad quantitatem.*

4. Not. Tripliciter poſſe indiuiſibilia pertinere ad quantitatem. Primò, vt exercent munus terminandi extenſionem quantitatis, & dicuntur indiuiſibilia terminatiua. Secundò, vt exercent munus continuandi; & dicuntur continuatiua. Tertiò, vt exercent munus cōponendi; & dicuntur partes quantitatiuæ. Et ſecundum hanc vltimam rationem quæritur, an indiuiſibilia pertineant ad quantitatem, nā de aliis modis dicetur infra.

5. Not. Ex 6. phyſ. tex. 4. eandem eſſe rationem quoad hanc compoſitionem, motus, & temporis, quia hæc ſe habent conſequenter, vt dicitur tex. 11.

ART. II. *Explicatur opinio Democriti, Epicuri, & Leucippi, dicentium continuum componi ex athomis.*

5 *Opinio Democriti de athomis, in quibus conuenit cum opinione Peripateticorū.*

Democritus cum negaret continuum componi ex punctis, putauit componi ex athomis, quas dicebat eſſe corpora indiuiſibilia, inter ſe differentia, figura, & ſpecie, & continuò moueri, quæ opinio conuenit cum Peripateticis in duobus. Primò, quod quælibet pars continui eſt continua, loquendo de partibus per accidens, nō autem de partibus per ſe primo primis. Secundò, quod diuiſibilitas ſit paſſio continui, non quidem ſemper in alia continua, vt putant Peripatetici, ſed in aliquas realitates. Ex quibus patet, illius opinionem conuenire cū Platonica, quod continuum dicat eſſe compoſitum ex indiuiſibilibus. Sed differunt, quod Democritus velit illa indiuiſibilia eſſe eiuſdem ſpeciei; Plato verò eiuſdem generis, non autem eiuſdem ſpeciei. Sequitur Bonett. loc. cit. pro cuius explicatione.

Differt à Platonis ſententia.

Duplex genus quidditatis aſſignatur.

Primò ſupponit, duo eſſe genera quidditatis; primum, quod fundatur ſuper ſimplicem realitatem indiuiſibilem in alias realitates, vt ſecundum Ariſtotelem quidditas intelligentiarum, quæ cum ſit ſimpliciter ſimplex non poteſt reſolui in plures realitates, & fortè eſt quidditas materiæ, & formæ. Alterum, quod fundatur ſuper concurſum plurium realitatum, vt quidditas rei compoſitæ, quæ non manet ablata vna parte, nec ſecundum definitionem. Similiter formæ mediæ inter contraria, vt tepidum, & pallidum, & ad hoc genus pertinet quantitas continua, quia fundatur ſuper concurſum plurium realitatum; quarū, vna dempta, non manet, nec nomen, nec definitio conti-

A nui, vt quidditas lineæ fundatur ſuper concurſum plurium realitatum, quarū realitatum, nulla per ſe ſumpta eſt linea, ſed aliquid lineæ, ſicut corpus non eſt homo, ſed aliquid hominis. Vnde fit, quantitatem continuam eſſe vnum indiuiduum in genere quantitatis omnino indiuiſibile in plura indiuidua quantitatis, diuiſibile tamen in plures realitates partiales indiuidui, ſicut lapis eſt diuiſibilis in materiam, & formam, quarum nulla eſt lapis. Has autem realitates putat Democritus eſſe alterius rationis, & ordinis à realitatibus pūctorum, alioquin coincideret cum Platone.

6 *Explicatur opinio Democriti de athomis.*

B Secundo ſupponit, quantitatem continuam reſultantem ex illis realitatibus claudi, tamquam inter duos terminos, inter duo puncta in actu, ac poſſe continuari alteri quantitati, ſi vltima eorum ſint vnum per indiuiſionem. Quæ quantitates ſe tangent ſecundum aliquid ſui, ideſt ſecundum vnam realitatem, & non ſecundum ambas, vel fiat contactus ſecundum puncta, & non ſecundum realitates; vnde etiam fit, vt illa magnitudo habeat partes quātitatiuas, ideſt vnam extra aliam, habentes determinatum, & diſtinctum ſitum. Ex quibus patet, non omnes partes continui eſſe in ſe continuas,
C nam licet partes per accidens ſint continuæ, nō tamen partes per ſe, cuiuſmodi ſunt illæ realitates, quia illis nō cōuenit nomen, & definitio quantitatis, quia de rōne lineæ vt ſic, eſt, vt ſit conſtituta ex pluribus realitatibus partialibus; & per accidēs eſt, vt ſit conſtituta ex plurib⁹ partibus, quarū quælibet ſit linea. Hinc ſimiliter ſequitur continuū finitū non eſſe diuiſibile in infinitum, nam primò reſoluitur ad indiuiſibilia continua, hæc in realitates, deniq. deuenitur ad indiuiſibilia ſimpliciter: vnde Ariſt. 1. phy. 3. & 2. de an. 42. dixit, quod eſt deuenire vſq. ad minimā carnem. Quare cū docet continuum eſſe diuiſibile in
D infinitum, intelligit de continuo in potētia in infinitū diuiſibili, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere: & hoc ſecūdum ſenſum, quia vix pōt fieri diuiſio per naturam, vſq. ad illa indiuiſibilia, cū ſemper ſit aliquid diuidēdū, licet ſecundū veritatem ſi continuum diuidi poſſet quātum diuiſibile eſt, ſtaret diuiſio ad indiuiſibilia. Deniq. ex his patet in linea, puncta, nec ſe habere cōſequenter, nec eſſe continua, quia ſemper inter duo pūcta eſt linea media diuiſibilis, vel indiuiſibilis, & hæc eadē applicāda ſūt ſuperficieb⁹, & corporibus.

7 *Hæc eadem dicit de tempore, & quantitate ſucceſſiua.*

3. Supponit quæ dicta ſunt de quantitate continua permanenti proportionaliter eſſe
E applicanda ad tēpus, & motum, nam motus cōponitur ex motibus indiuiſibilib⁹ in alios motus, licet diuiſibilis in plures realitates, ac quēlibet motū, ſiuè diuiſibilem, ſiuè indiuiſibilem claudi inter duo *mutata eſſe*: Vnde, nec motus eſt diuiſibilis in infinitum, nec *mutata eſſe* illius ſunt infinita. Et idem dicendum de tempore, quod per ſe componitur ex pluribus realitatibus, licet per accidens ex pluribus

bus temporibus: vnde patet quomodo ſit indiuiſibile, & diuiſibile in plura tempora,& quomodo claudatur inter duo nunc, & rapim tranſeat, ſibiq. ſuccedat aliud tempus indiuiſibile; & quomodo inter illa duo tempora indiuiſibilia eſt tempus nunc illa continuans. Ex quibus oĩbus patet,ex Democrito,omne cõtinuum eſſe cõpoſitum vltimatè ex indiuiſibilibus non finitis,ſed in finitis.

4.Supponit,Nonnullos explicare opinionem Democriti, quod voluerit corpora cõponi ex corporibus indiuiſibilibus non indiuiſibilitate quantitatis,quia videtur in intelligibile, ſed indiuiſibilitate formæ,cuiuſmodi putabat eſſe athomos, habentes vnam figuram,tamquam formam.

ART. III. Reijcitur opinio Democriti ex multis capitibus.

8 *Refellitur opinio Democriti de athomis.*

PRimo,Quia multiplicat entia ſine neceſſitate, nam ponit duo genera partium componentium, ſcilicet continuarum componentium per accidens continuum,& realitatem componentium per ſe priores partes; tum quia ponit realitates indiuiſibiles diſtinctas à punctis: Secundo, quia non ſoluit difficultatem: nam,vel illæ realitates sũt indiuiſibiles, & habent eandẽ difficultatem, ac puncta in componenda parte diuiſibili ſecundum ſitum; vel ſunt diuiſibiles in alias realitates,& hoc in infinitum,& eadem difficultas eſt de illis,ac de continuò,imò illæ eſſent continuæ,quia nihil aliud Ariſtoteles intelligit nomine continui, niſi quod eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia,vt patet t.3.

Non poteſt explicare Democritus qualis ſit vnio, localis ne, an continuatiua.

3. Auget difficultatem, quia non apparet quomodo illæ vnitates vniantur ad compoſitionem continui;nam vel vniuntur localiter, & hæc vnio non poteſt eſſe conſtitutiua continui, quia vt continuum abſtrahit ab hoc, vel illo ſpatio; ita ab vnione cum hoc, vel illo ſpatio; alioqui ſicut variatur vbicatio,ita deberet variari, & continuatio. Vel vniuntur per continuationem, ſeu integraliter, & cum ſint indiuiſibiles, non poſſunt conſtituere totum habens partem extra partem ſitualiter. Vel per vnionem informationis, & multo minus poſſunt conſtituere continuum,tum quia vnio per informationem non ponit partem extra partem, ſed intra partem, & ſimul in eodem ſpatio;tum quia,vna illarum realitatum eſſet forma, & altera materia,atq.adeo quantitas eſſet compoſita ex materia,& forma,quod nulli alteri accidẽti patet cõuenire; tum quia,illa realitas materiæ deberet eſſe ſubſtantialis, atq. adeo accidens includeret conſtitutiuè ſubſtantiam, & ſi illa realitas, quæ eſt forma,eſſet accidentalis, iam quantitas non eſſet ſecundum eſſentiam vnum ens per ſe, ſed per accidens; Deniq. inauditum apud Philoſophos,eſſentiam accidentium componi phyſicè ex materia,& forma;licet inde illa compoſitio metaphyſica agnoſcatur.

Indiuiſibilitas athomorũ non cohæret cũ corporeitate.

A 4.Indiuiſibilitas,quam ponunt in his corporibus non cohæret cum corporeitate, vt rectè Scotus fusè oſtendit 2.d.2.q.9.§.ſecunda reſponſio, & Doctores in 1.phyſ.t.39. vbi Tol.q.9.Conimbr.c.4.q.vnic. Et nos oſtendemus cum de minimo naturali; nunc breuiter oſtenditur.Primò,ex principiis mathematicis: primo,non poſſe quamlibet lineam diuidi à Deo in partes æquales,vt linea conſtans ex athomis, ſeu partibus imparibus.Secundò, nec poſſe à Deo produci lineam,illa duplo minorem. Tertiò, non poſſe conſtitui Triangulum Iſoſcelicum cuiuſcumque longitudinis maioris,& minoris,nam ſi baſis B conſtaret; v.g.ex quinque athomis non poſſent latera excreſcere vſque ad decem,vt infra oſtendetur. Quartò, neque Deum poſſe corpora,ſiuè ſphærica,ſiuè alterius figuræ conſtituere reſpectu alterius corporis ſecundum quãlibet proportionem, v.g. duplam, triplam,ſubduplam,&c. ſexquialteram,ſexquitertiam; & nam ſi Diametri conſtarent ex partibus imparibus, non poſſent minores diametri dari ſecundum quamcumque proportionem,vt patet; ergo neque corpora,cum ex Archimede,corporum ſphæricorum proportio ex diametrorum proportione dependeat.

9 *Refellitur etiã ex phyſicis.*

C Secũdo, Ex principiis phyſicis,nã dũ hæc corpora ponunturindiuiſibilia eo,quod ſint minima in ratione corporum; duplex potentia negari poteſt, primo potentia logica, eo quod illis repugnet diuiſio per quamcunq. potentiam; Secundo, potentia phyſica eo, quod illis repugnat diuiſio ex vi potentiæ naturalis; non tamen ex vi alterius potentiæ,ſiue per ſeparationem realem, ſiue deſignationem intellectus, ſiue per deſignationem ex contactu; Sed neutrum dici poteſt, tum quia, ſicut nõ eſt intelligibile, aliquid eſſe corpus,quin ſit quantum;ita quin ſit diuiſibile: quia non poteſt intelligi quantum D ſine aliqua ratione partium, nec pars, quin ſit minor toto; tum quia iam ponerentur in diuiſibilia, vt puncta, & cætera,quibus repugnat diuiſibilitas; at quibus repugnat diuiſibilitas, repugnat etiam corporeitas: Neq. poteſt dici ſecundum; tum quia hæc potentia non tollit diuiſibilitatem, quæ conuenit quantitati ex natura ipſius, ſed ad ſummum illa impeditur exire in actũ ſecundum ex forma, cui coniungitur,atq. adeo quantitas ex ſe,& immediatè, ac in actu primo remanet compoſita non ex indiuiſibilibus,ſed ex diuiſibilibus, licet forma naturalis eſſet compoſita ex indiuiſibilibus minimis; tum quia illa E minima dicuntur indiuiſibilia non ſimpliciter, ſed ſecundum quid,nam indiuiſibilitas ſimpliciter non eſt niſi duplex,vel cum diuiſibilitate virtuali,& eſt propria ſpiritualium; vel ſine hac diuiſibilitate,& eſt propria punctorum,& ſimilium;at illa minima nec ſunt entia ſpiritualia,nec punctualia; ergo ſolum eſſent indiuiſibilia ſecundum quid,& diuiſibilia ſimpliciter,atq. adeo continuum compo-

ponc-

ponerctur ex ſemper diuiſibilibus ſimpliciter. Sicut v.g. homo licet ſit indiuiſibilis ſecundum quid, quia non poteſt diuidi in plures homines; tamen eſt diuiſibilis ſimpliciter, quia poteſt diuidi in plures partes, quarum, ſingulæ non ſunt homines. Vnde hi Auctores non effugiunt difficultatem, ortam ex infinitate.

10 *Non effugit difficultatem de infinitate.*

Confirmatur primo, Nam eandem infinitatem diuiſibilitatis coguntur ponere in quantitate ſucceſſiua, vt in motu, & tempore; nam ſi quantitas digitalis incipiat moueri per ſpatium palmarem, illa non exiſtit ſimul, non ſolum toti ſpatio, ſed neq. primæ parti digitali ipſius ſpatii; nam partes mobilis non poſſunt tranſire ab extremo ad extremum ſpatii, niſi ſucceſſiuè coexiſtendo in medio ſpatii, ergo ſicut non poteſt intelligi ſucceſſio in motu ſine pluralitate partium diuiſibilium in infinitum; ita neq. poteſt intelligi medium, cui coexiſtit ſine proportionali diuiſibilitate, nam correſpondentia ſucceſſiua prius exigit, vt correſpondeat vni parti v. g. medietati ſpatii, quam toti; & prius medietati medietatis, & ſic conſequenter in infinitum.

Confirmatur 2. Quia hanc compoſitionem ex athomis ponebant eſſe ex infinitis, vt conſtat ex Ariſtotele loco citato. Deniq. ex Scoto in 2. diſt. 2. q. 9. §. Ex eodem etiam apparet.. quia ex compoſitione continui ex his corporibus minimis ſequitur tot eſſe minima in circulo maiori, quot in minori; nam hoc minimum, vel poteſt terminare lineam indiuiſibilem ſimpliciter, & erit indiuiſibile, vt punctum; vel poteſt intercipi inter terminos duarum linearum, & tunc ſequitur protractis duabus lineis à centro circuli minoris ad circumferentiam circuli maioris, quæ includat præciſè tale minimum in tali circumferentia exiſtens; vel illæ includunt aliquod minimum in circumferentia minoris circuli, & ſequitur tot eſſe minima in minori, quot in maiori, atq. adeo illos circulos eſſe inter ſe æquales; vel præciſè nihil includunt, ſed habent omnino idem indiuiſibile continuans; & ſequitur circumferentiam minorem ſecari in vno puncto à duabus lineis rectis exeuntibus ab eodem puncto, contra principia mathematica, & multa alia, quæ ipſe proſequitur, & præcipuè quod lineæ ductæ à centro ad circumferentiam nō eſſent æquales, quia terminarentur ad corpus minimum, quod eſſet rectum. Videndus Lichet. 2. d. 2. q. 9. §. ad iſta argumenta, vbi reiicit opinionem Ægid. quodl. 4. q. 6. & quodl. 6. q. 17.

Tot eſſent minima in circulo maiori, quot in minori, & è contra.

ART. IV. Explicatur Opinio dicentium, Continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & diuiſibilibus virtualiter ex opinione Salmaticenſium.

EX Antiquis, multi dixerunt quantitatem componi ex indiuiſibilibus, vt Leu-

A cippus, & Democritus apud Simpl. 6. phyſic. t. 1. Zeno apud Ariſt. de lineis inſecabilibus, & 6. Phyſ. t. 77. Liconien. apud Tiennenſem & Plat. apud Bonett. loc. cit. §. Dubitari aũt. Hos ſecuti ſunt Nicol. Turonenſ. Godonus, & Canc. Oxom. & apud Scot. in 2. d. 2. q. 9. in margine. Citãtur Aſtudillo 6. phyſ. q. 1. Sueſ. c. 1. Verſor. q. 1. dicentes, lineam componi ex punctis continuationis, non tanquam ex partibus integrantibus, ſed eſſentialibus, at ex terminatiuis, nullo modo. 11

Alij aiunt componi continuũ ex formaliter indiuiſibilibus, virtualiter diuiſibilibus.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Primo, quod alii dicebant eſſe compoſitum ex athomis, quæ dicebantur indiuiſibiles, non quia carent quantitate, ſed quia partiri nō poterat. B Vt Epicurus. Alii verò, illas athomos poſuerunt omnino indiuiſibiles.

Secundo, differunt, quod alii, hæc indiuiſibilia componentia dicebant eſſe infinita, vt Leucip. Democ. & Epic.; Alii verò finita, vt Zeno cum Stoicis, & Plat.

Hanc opinionem, iam ſepultam, ſuſcitare conati ſunt Salmaticenſes Doctores, & alii paſſim in Caſtellana Prouincia, vt inde faciliorem ſibi viam pararent ad difficultatem Theologicam diſſoluendam de merito non augendo in infinitum ex maiore operationis duratione. C Vnde ad ſoluendas demonſtrationes, quæ pro contraria opinione afferuntur aliqua principia contra communem Peripateticorum ſenſum, ſibi neceſſaria supponenda duxerunt. Et quia difficultas eſt de continuo permanente; ideò de illo præcipuè loquuntur: nam de ſucceſſiuo facilius putant componi ex indiuiſibilibus; quæ principia ſunt à nobis hoc loco fideliter referenda.

Explicatur opinio Salmaticenſium.

Primo, igitur ſupponitur in cōpoſitione continui ex diuiſibilibus, quod ſicut eſt difficultas ad noſtram vſq. ætatem inexplicata, ita prudenter exiſtimari poteſt, aliquod eſſe D principium in hoc negotio, quod à nobis, vt verum & certum ſupponitur; quod tamen ſit falſum; vel contra aliquod principium ſupponi, vt falſum; quod tamen ſit verum: nam alioqui non apparet quomodo ex principiis certis, & euidentibus non ſequatur concluſio certa, & euidens. Euidens autem eſſe non poteſt, quæ habet difficultates, quæ veritatem reddunt dubiam, cui intellectus non niſi cum formidine aſſentiatur; quare inquirendum eſt, quod ſit hoc principium, quod ſupponitur, vt verum, cum ſit falſum, vel contra, quod ſupponitur, vt falſum, cum ſit verum in hac materia.

Falſo ſuppoſita aduerſariorum primo, aliquẽ veritatem hucuſque cæteros latuiſſe.

Secundo, ſupponitur: ab Aduerſariis ſumi, vt certum principium, punctum reale, E & phyſicũ quantitatis ita eſſe in ſpatio imaginario indiuiſibili, vt ſine replicatione ſupernaturali nequeat eſſe in ſpatio diuiſibili. Quod principium, licet aliqua ratione ſit verum, quatenus ſcilicet ſingula puncta phyſica ſunt in ſpatio debito ſingulis punctis realibus; quod ſpatium eſt indiuiſibile in duo ſpatia duorum punctorum, ſaltem naturaliter; 12

2. Punctum niſi replicatum non poſſe eſſe in ſpatio diuiſibili falſo ſupponi.

ter; at verò in alio ſenſu illud principium poſſet eſſe falſum quatenus illud ſpatium in diuiſibile occupatum à puncto poteſt habere aliquam rationem diuiſibilitatis virtualis, vnde punctum indiuiſibile poſſet perdere partem illius ſpatii, & retinere partem illius, acquirendo partem ſpatii, ſibi proximi. Ex cuius principii in hoc ſenſu explicatione facilè ſoluuntur omnes difficultates tàm phyſicæ, circa tarditatem, & velocitatem motus; raritatem, & denſitatem quantitatis: & Theologicæ de augmento, merito, & aliæ huiuſmodi. Quare pro probatione huius principii.

Aliquid indiuiſibile poſſe correſpondere ſpatio diuiſibili p vbi indiuiſibile.

3. Supponitur: Non repugnare, ſubiectũ aliquod indiuiſibile eſſe in ſpatio imaginario diuiſibili per vnicum vbi reale intrinſecum indiuiſibile. Primo, ex exiſtentia Angeli in ſpatio: ex exiſtentia animæ rationalis in corpore, nam Angelus ſecundum ſe totum eſt in qualibet parte ſpatii, ita vt poſſit retinere dimidiũ illius ſpatii, & acquirere dimidium alterius noui ſpatii, variata tamen omnino vbicatione reali intrinſeca, quæ, cum ſit indiuiſibilis non poteſt ſecundum partem retineri; & ſecundum partem deperdi: Secundo, patet ex immenſitate Dei, per quam eſt in ſpatio infinito imaginario totus in toto, & totus in ſingulis partibus; quæ immenſitas eſt perfectio intrinſeca Dei: Tertio, idem patet ex ſubiecto corporeo, quod poteſt diuinitùs poni in ſpatio diuiſibili per vbi intrinſecum indiuiſibile: nam ſicut de facto Chriſtus eſt in Euchariſtia ad modum rei ſpiritualis: ita poſſet poni in ſpatio diuiſibili per vnum vbi indiuiſibile. Ex quibus conſtat, non repugnare ex terminis ſubiectum indiuiſibile eſſe in ſpatio diuiſibili per vbi indiuiſibile. Nunc videndum eſt an id repugnet puncto phyſico quantitatis.

Punctum poſſe poni per vbi indiuiſibile in ſpatio diuiſibili.

4. Supponitur exiſtere in ſpatio diuiſibili non poſſe repugnare puncto ex eo, quod habeat indiuiſibilitatem, nam Angelus eſt ſubiectum indiuiſibile, & tamen eſt in ſpatio diuiſibili; ergo debet illi repugnare ex ratione talis ſubiecti; hæc autem ratio videtur eſſe materialitas illius nam entitas materialis ex hoc diſtinguitur ab entitate ſpirituali, quod illa adæquetur ſpatio, ita, vt ſit tota in toto, & pars in parte, & quæ caret partibus ſit in ſpatio carente partibus, At ſpiritualis non ita adæquatur ſpatio, ſed tota eſt in toto, & tota in qualibet parte totius, quod ſi punctum eſſet in ſpatio diuiſibili iam eſſet totum in toto, & totum in qualibet parte, nam cum ſit indiuiſibile non poteſt habere partem in parte, atq. adeo eſſet entitas ſpiritualis, quia haberet connaturaliter proprietatem entis ſpiritualis. Verum neq. hinc oſtenditur repugnantia, Nam poſſet quis dicere illam differentiam eſſe inter ſpirituale, & materiale completum; non autem quãdo eſt incompletum cuiuſmodi eſt punctum, & ratio eſt, quia completum eſt capax quantitatis, quæ cum ſit impenetrabilis, facit, vt

A vna pars excludat aliam ab eodem ſpatio, vnde oritur, vt non poſſit eſſe definitiuè in ſpatio, ſed circumſcriptiuè, id eſt, vt totum adæquetur toti, & pars parti, atq. adeo tot partes ſint in ſubiecto, quot ſunt in ſpatio, & contra: At punctum cum non ſit capax quantitatis, non eſt neceſſarium, vt habeat tot partes, quot concipimus in ſpatio, ſed totum poteſt eſſe in toto, & totum in qualibet parte ſpatii, Neq. tamen hinc fit illud punctum, eſſe ens ſpirituale, quia licet ſit omnino ſimplex, & indiuiſibile, etiam de potentia abſoluta ſicut eſt Angelus, tamen differt ab Angelo, tum quia habet impenetrabilitatem cum alio puncto, quam non habet Angelus,

B tum quia ordinatur ad componẽdam molem corpoream rei materialis, atq. adeo eſt aliquid rei materialis, & in ſe ipſo eſt aliquid materiale incompletum, quibus omnibus caret Angelus; ex quibus patet non eſſe notum lumine naturæ, punctum ita debere commenſurari ſpatio, vt non ſit magis diuiſibile ſpatium, quam punctũ in illo exiſtens; cum nec à priori, neq. à poſteriori oſtendi poſſit repugnantia.

Difficultates continui ex ſuppoſito euacuari. 13

5. Sopponitur doctrinam poſitam, de ſpatio diuiſibili occupato à puncto, reddi probabiliorem, quia inde facilius ſoluuntur difficultates, quæ oriuntur. Ex natura continui, & compoſitione continui. Et primo,

Prima de mobili tardo, & veloci.

C explicatur qua ratione mobile Tardũ, & velox percurrant inæquale ſpatium eodẽ tempore, quod non eſt intelligibile, poſita diuiſibilitate partium in infinitum, Nam in ſingulis inſtantibus horæ vtrumq. mobile acquiſiſſet vnũ indiuiſibile ſpatii, atq. adeo in fine horæ tot indiuiſibilia acquiſiuiſſet mobile velox, ac Tardum, ergo æquale ſpatium, nam ſi eſſet inæquale, plura indiuiſibilia acquiſiuiſſet mobile velox, quam Tardũ, quia in duobus palmis eſſent plura indiuiſibilia, ac in vno, quia totidem in vtroq. vno pal-

D mo, & præterea in Bipalmari eſſent alia plura: At ex doctrina poſita facilè ſoluitur: ſi dicatur mobile velox. In inſtanti relinquere totum ſpatium prius occupatum, & acquirere totum ſpatium adæquatum proximum cuilibet indiuiſibili quantitatis, diſtinctum à præcedenti; At mobile minus velox in eodem inſtanti, nec amittere totum ſpatium præcedens, ſed aliquid illius, nec acquirere totum nouum ſpatium ſibi adæquatum, ſed aliquid illius; & quo Tardior eſt motus eo ſingula puncta minus perdunt ſpatii præcedentis, & minus ex nouo ſpatio acquirant.

Non poteſt dari motus infinitè velox.

E Hinc deducunt motũ naturaliter non velocitari in infinitum, nam velociſſimus motus eſt, quo mobile per ſingula ſua puncta perdit totum ſpatium præcedens, & acquirit aliud totum de nouo. Neq. repugnat in inſtanti acquiri ſpatium diuiſibile, quia illud eſt ſibi adæquatum, ſicut Angelus poteſt eſſe ſimul in ſpatio adæquato, licet in inadæquato, non niſi ſucceſſiuè; poſſe tamen fieri minus, & minus tardum eo, quod põt deperdi

minus

minus, & minus de ſpatio prius occupato, & minus, & minus acquiri de ſpatio nouiter occupato, propter infinitatem quandã virtualem ſpatii. At diuina virtute poteſt velocitari in infinitum, quatenus præſtat, vt ſingula puncta in ſingulis inſtantibus acquirãt maius ſpatium; quam ſit illis proportionatũ.

Dices. cur punctum poteſt in inſtanti relicto ſpatio ſibi adæquato acquirere aliud proximum ſibi adæquatum, & corpus non poſſit totum ſimul amittere, & aliud totum de nouo ſimul acquirere: quia tunc non eſſet in duobus locis. ℞. Rationem eſſe, quia punctum, cum ſit indiuiſibile, poteſt ſecundum ſe totum eſſe in ſpatio immediatè proximo, non autem poteſt eſſe in remoto non trãſeundo per medium, quia eſſet in duobus locis: at verò tota quantitas etiam ſi ſit compoſita ex punctis, quia conſtat ex pluribus non poteſt eſſe ſecundum ſe totam immediatè in ſpatio proximo, ſibi adæquato, quia ſingula puncta, vel eſſent in duobus locis ſimul, vel ſaltem non acquireretur ſpatium proximum, ſed remotum non tranſeundo per medium; nam punctum, quod eſt in occipitio, non poteſt acquirere, niſi ſpatium, quod immediatè ante occupabat ſpatiũ ſibi proximum: Et ſic de aliis punctis, quare totum corpus non poteſt in inſtanti occupare ſpatium adæquatè diuerſum, quia tunc punctũ occipitii debuiſſet poni in ſpatio, quod prius erat poſt ſuperficiem vltimam frontis. Quod ſpatium valdè diſtat à ſpatio prius occupato à puncto occipitii.

Secunda quomodo partes rotæ moueantur ſimul, & non ſeparentur.

2. Ex hac doctrina explicatur, quomodo partes rotæ moueantur ſimul, & non rumpantur, ſeù ſeparentur ſuperiores ab inferioribus, dum partes circuli ſuperioris velociſſimè mouentur, & inferiores tardius: nam omnes partes rotæ ſimul mouentur, ita vt in ſingulis inſtantibus minus noui ſpatii acquirant partes inferiores, quàm ſuperiores: Vnde partes rotæ ſimul mouentur cum debita proportione.

Tertia quomodo fiat raritas, & denſitas.

14 3. Explicatur, quomodo fiat raritas, & denſitas: Vbi ſine aduentu nouæ quantitas præcedens extenditur ad occupandum maius ſpatium; cum tamen indiuiſibilia quantitatis non ſint plura, quàm antea, nec aliquod ex illis indiuiſibilibus videatur poſſe occupare duo indiuiſibilia ſpatii: nam ſecundum hanc doctrinam dicitur, ſingula puncta, quæ ſunt in quantitate, & ſubſtantia v.g. olei, extẽdi ad occupandum maius ſpatium, rarè fiunt, quàm occupabant, dum erat condenſatum. Contra verò in condenſatione; vnde fit, tunc corpus eſſe maximè rarum, quando ſingula puncta corporis occupant maximum ſpatium, ſibi debitum. Contra verò tunc dicitur maximè denſum, quando partes occupant minimum ſpatium, quod illis eſt naturaliter debitũ, nam ſingula puncta phyſica determinant ſibi maximum, vel minimum ſpatiũ, quod naturaliter poſſint habere. Diuinitus tamen poſſet illud cor-

A pus magis, & magis rarè fieri, vel condenſari, prout ſingula puncta poſſunt ad maius, vel minus ſpatium, quàm ſit ipſis debitum naturaliter, extendi, vel reſtringi, ſicut dicunt Theologi de Angelo, qui iuxta gradus ſuæ perfectionis determinat ſibi maximum ſpatium ſuæ ſphæræ locatiuè, ita vt vltra illud non poſſit extendi, & ſimiliter aliquod ſpatium minimũ citra quod non poſſit naturaliter exiſtere, licet intra terminos ſuæ ſphæræ poſſit extendi, vel coarctari. Ita dicendũ de punctis phyſicis v.g. olei, quæ ſcilicet determinant tantum ſpatium, vltra quod ſingula nequeant naturaliter extendi, & aliud,
B citra quod nequeant naturaliter comprimi, licet intra terminos illius ſpatii poſſint iuxta exigentiam cauſarum magis comprimi, vel dilatari.

Verum hæc opinio, dum nititur effugere difficultates, quæ ſunt in compoſitione cõtinui ex partibus ſemper diuiſibilibus, in illas vel nolens incurrit cum maiori difficultate; nam ſpatium diuiſibile, quod dicit occupari à puncto indiuiſibili, iam ponit eſſe diuiſibile in infinitum, ſaltem per potentiam diuinam; Quare pro ſolutione huius difficultatis, & explicatione huius ſpatii.

Explicantur, et ſoluuntur difficultates ex parte ſpatij.

C 6. Supponitur, ſpatium imaginarium nõ eſſe aliud, niſi plures vbicationes reales poſſibiles magis, vel minus diſtantes: nam ſicut inter album, & nigrum datur maxima diſtãtia, quia inter illos colores ſunt poſſibiles alii colores medii diuerſi inter ſe magis, & minus diſtantes ab vtroque extremo; quam latitudinem colorum poſſumus concipere ad modum cuiuſdam ſpatii, vt intelligatur diſſimilitudo inter album, & nigrum. Et ſicut ſi numquã eſſet viſus color viridis, non poſſet declarari, niſi per diſtantiam à nigro, & albo iam viſis: ita vbicationes reales, quæ sũt formæ abſolutæ nõ minus, quàm albedo, & nigredo ſunt inter ſe diuerſæ, quæ diuerſitas appellatur diſtantia. Et quia non poſſumus diſcernere earum differentias quidditatiuas; 15
D eas concipimus per comparationẽ ad alias, à quibus diſtant, vel non diſtant: Vnde dicimus *Petrus eſt in cubiculo, vel in foro, &c. eſſe hic, vel illic*; cum tamen vbicatio intrinſeca Petri ſit abſoluta, & det effectum formalem abſolutum. Cæterum, ſicut inter nigrum, & album ſunt poſſibiles alii innumeri colores medii recedentes ab albo, & accedentes ad nigrum: ita inter vbicationes vnius puncti, & alterius ſunt poſſibiles aliæ multæ quaſi mediæ, quæ participẽt de vtraque ideſt magis recedant ab illa, & accedant ad iſtam: ita-
E que illæ duæ vbicationes, quarum vna adæquatè eſt extra alteram sũt quaſi duo extrema, inter quæ sũt poſſibiles aliæ mediæ, quæ ſint minus diuerſæ ab vtraque extrema, & in ordine ad has omnes vbicationes poſſibiles conſideramus ſpatium imaginarium vtriuſque vbicationis diuiſibile, ideſt capacitatem plurium vbicationum diuerſarum inter ſe. illa ergo diuiſibilitas ſpatii non eſt aliquid

reale

reale exiſtens à parte rei, ſed merum ens rationis fictum, cuius fundamentum eſt poſſibilitas illarum vbicationum diuerſarum, quas explicamus per ordinem ad illud ſpatium, ac ſi eſſent relatiuæ, & haberent ordinem realem ad illud ſpatium.

16 *Corollaria aduerſariorũ ex falſis ſuppoſitis. Primo ſpatij diuiſibilitatem eſſe ſyncategorematicè infinitam.*

Hinc primo deducunt ſpatium imaginarium occupatum à quolibet puncto phyſico, habere diuiſibilitatem in infinitum ſyncategorematicè, quia dicit infinitatem vbicationum poſſibilium, ſicut ſunt poſſibiles infiniti colores medii inter albũ, & nigrum, quæ diuiſibilitas infinita non eſſet in ipſo continuo, & eius partibus realibus, quia daretur infinitum actu; Dices quomodo inter duo puncta poſſint eſſe infinitæ vbicationes magis, & magis diſtantes à primo puncto, cum diſtantia, quæ eſt inter duo puncta, ſit finita. ℟. Sicut diſtantia inter album, & nigrum eſt finita, & tamen inter illa poſſunt eſſe infiniti colores medij; & ſicut cognitio, qua Angelus cognoſcit leonem diſtat finitè à cognitione, qua cognoſcit Deum, clarè, & tamen inter illas poſsũt mediare infinitæ cognitiones perfectiores, quam cognitio leonis, ſicut poſsũt eſſe infinitæ creaturæ perfectiones leone, imò inter Angelũ, & leonem poſſunt eſſe infinitæ ſpecies, quæ magis recedant à leone, & accedant ad Angelum, ita licet diſtantia inter duas vbicationes ſit finita, tamen poſſunt inter illas eſſe infinitæ vbicationes, & ratio eſt ex Aureolo 1. d.44. art. 4. propoſit. 3. quia non poteſt dari primũ, qui minimè diſtat ab vno termino, v.g. albo, nec vltimum, qui immediatè accedat ad alium terminum, v. g. nigrum at vbi non eſt primum, & vltimum ibi eſt finitas, quare licet inter vtrumque punctum extremum lineæ ſit finita diſtantia, tamen inter illa poteſt eſſe infinitas vbicationum, quia inter illas non datur prima vbicatio, quæ ſit immediata poſt primum pũctum lineæ, nec vltima, quæ ſit immediata altero puncto extremo, nam quacumq. vbicatione poſita poteſt Deus inter illam, & punctum producere aliam magis proximam puncto, ex quibus patet ſpatium occupatum ab vno puncto habere quandam diuiſibilitatem infinitam, cum ibi poſſint eſſe infinitæ vbicationes ſyncategorematicè, Nam inter pũctum A. & proximum punctum B. poteſt Deus ponere aliud punctum C. penetratũ partim cũ puncto A. idem in parte ſpatii, vt quaſi ab A. & partim cũ puncto B. id eſt in parte ſpatii occupati ab ipſo B. cum neutro tamen adæquatè, ſed ſit in ſpatio medio, & præterea poteſt penetrare aliud punctum, quod magis recedat ab A. & accedat ad ſpatium B. & ſic in infinitum, abſq. eo, quod vllum occupet adæquatè ſpatium B. ſed omnia ſe habeant medio modo inter A. & B. quare ſpatium puncti A. habet diuiſibilitatem infinitam.

Licet ſit finita diſtantia poſſe tamen eſſe infinitas vbicationes.

Omni ſpatio datur minus.

Secundo, Deducunt, nullum eſſe ſpatium adeo minimum, quo non poſſit dari aliud

A minus, & nullum eſſe adeo magnum, quo non poſſit dari maius: nulla enim eſt vbicatio adeo perfecta, quã non poſſit dari alia perfectior, & quæ æquiualeat pluribus: & nulla eſt adeo imperfecta, qua non poſſit dari alia imperfectior, & quæ æquiualeat paucioribus, vt ſupra probatum eſt.

17 *In ſpatio non ſunt indiuiſibilia.*

Tertio, Deducunt: licet in quantitate ſint puncta quantitatis, in ipſo autem ſpatio non eſſe indiuiſibilia ſpatii imaginarii, quia indiuiſibile ſpatium eſſet minimum, quod poſſet occupare infima omnium vbicationum: cum ergo nulla ſit vbicatio infima, qua non poſſit dari alia imperfectior, conſe-

B quens eſt, quod non poſſit dari indiuiſibile ſpatium imaginarium.

Quarto, Deducunt: in quolibet ſpatio imaginario poſſe aſſignari duas partes æquales, ſeu dimidium illius: quod quidem à poſteriori manifeſtè probatur, quia in linea quinque punctorum, vbicatio tertii puncti eſt media inter omnes vbicationes poſſibiles intra illud ſpatium. Item quia eodem tempore, quo mobile duplo velocius pertranſit totum illud ſpatium, mobile duplo tardius proculdubio pertranſit dimidium. Quod autem poſſit dari mobile duplo velocius, conſtat, quia poteſt eſſe mobile, quod

C percurrat ſpatium vnius lineæ, dum aliud percurrit duas lineas. Fatendum ergo eſt poſſe in quolibet ſpatio aſſignari dimidium illius.

Non repugnare dicta ſuperius cum vbicationibus infinitis probant.

Neque hoc repugnat cum infinitate ſpatii, ſeu vbicationum poſſibilium in illo ſpatio: euidens enim eſt in multitudine infinita poſſe dari dimidium; nam ex multitudine infinita manuum omnium hominum poſſibilium, dimidia pars ſunt manus dexteræ, & dimidia ſiniſtræ, & ſic de aliis. item duplo maior eſt multitudo manuum, quam hominum. Eodem modo poſſunt in aliqua multitudine infinita aſſignari tertia, & quarta

D pars, & ſic de aliis partibus quotis. & quia ex digitis omnium manuum poſſibilium quinta pars ſunt pollices, licet illa etiam ſit infinita. Sic etiam licet inter album, & nigrum dentur infiniti colores; poterit tamen aſſignari aliquis medius omnium, qui fortaſſe erit viridis, vel alius ſimilis.

Poſſe deduci à puncto ad punctum rectam lineam.

Quinto, Deducunt à quolibet puncto phyſico ad quodlibet punctum poſſe deduci lineam rectam, hoc eſt ſpatium imaginarium capax lineæ phyſicæ conſtantis ex punctis phyſicis, ex æquo inter ſua puncta interiacentis. Similiter in quouis puncto aſſi-

E gnato poſſe circulum deſcribi. Item, qualibet magnitudine data, poſſe ſumi aliam minorem, quod non intelligitur de magnitudine phyſica, ſed ſpatii, ſeu mathematica: nam mathematici non curant de entitate phyſica, ſed de ſpatio diuiſibili, in quo poſſint ſuas demonſtrationes conficere. Hæc ex prædictis Doctoribus: ex quibus fundamentis conatur ſoluere argumenta Aduerſariorum, quæ infra referemus, nam dicunt

duo

duo puncta ſe tangere, & non penetrari.

duo puncta phyſica ſe tangere ſecundum ſe tota, non tamen ſe penetrari, quia tangere non eſt eſſe ibi, vbi eſt aliud, ſed quod vnum ſit immediatum alteri, ideſt, quod inter ſpatium vnius, & alterius nihil mediet, vt patet tum ex continuitate inſtantium, nam quod vnum inſtans ſit alteri continuum, non eſt quod quando eſt vnum ſit aliud, ſed quod inter vnũ, & aliud nihil mediet; tum ex puncto terminatiuo, vel continuatiuo quantitatis permanentis, nam illud punctum tangit partes ſecundum ſe totum, & tamen non ſe penetrat cum partibus, ſed eſt extra totũ ſpatium partis, nam ſi ſe penetraret cum illis occuparet ſpatium diuiſibile, nam quælibet pars ſiuè determinata, ſiuè indeterminata eſt diuiſibilis, atque adeò occupans ſpatiũ diuiſibile, ſiuè determinatum, ſiuè indeterminatum.

ART. V. Reijcitur opinio Salmaticenſium.

Refellitur opinio Salmaticenſium de indiuiſibilibus virtualiter diuiſibilibus.

19 HÆc opinio multa docet improbabilia. & Primò quod punctũ naturaliter poteſt exiſtere ſpatio diuiſibili, ſicut illi poteſt coëxiſtere Angelus, & anima, quæ licet ſint formaliter indiuiſibilia; tamen ob virtualem diuiſibilitatem poſſunt coexiſtere ſpatio diuiſibili: & ratio eſt, nam hæc proprietas repugnat puncto, non quidem, vt eſt ſubiectũ indiuiſibile, nam vt rectè probant, dantur ſubſtantiæ ſpirituales, quæ ſunt indiuiſibiles formaliter, & diuiſibiles virtualiter; ſed vt tale indiuiſibile; quod exiſtẽs in genere quãtitatis, ob ſui imperfectionẽ caret omni extenſione ſiuè longitudinis, ſiuè ſuperficiei, ſiuè corporea. At quod ob ſui imperfectionem eſt indiuiſibile, non poteſt habere virtualem diuiſibilitatem coexiſtẽndi diuiſibili ſpatio; ergo punctũ non poteſt habere virtualem diuiſibilitatem, per quam coexiſtat ſpatio diuiſibili. Minor probatur, nam maior perfectio eſt diuiſibilitas virtualis, quam formalis, tum quia conuenit ſubſtantiis ſpiritualibus, vt diſtinguntur à corporalibus, nam ſicut proprium eſt corporalium coexiſtere ſpatio diuiſibiliter, & circumſcriptiuè; ita ſpiritualium coexiſtere indiuiſibiliter, & definitiuè; tum quia principium modi exiſtendi perfectioris eſt perfectius, vt patet ex terminis; ſed modus exiſtendi definitiuè, ſcilicet vt ſit totum in toto, & totum in qualibet parte, eſt perfectior quam modus exiſtẽdi, circumſcriptiuè; ergo diuiſibilitas virtualis, quæ eſt principium modi exiſtendi definitiuè; eſt perfectior diuiſibilitate formali, quæ eſt principium exiſtẽdi circumſcriptiuè.

Punctũ nequit coexiſtere ſpatio diuiſibili.

Inſtans non eſt virtualiter diuiſibile.

20 Confirmatur Primo, quia punctũ eſt proportionale quoad indiuiſibilitatem inſtanti, ſed inſtans nõ poteſt habere diuiſibilitatem virtualem quoad coexiſtentiam cum duratione imaginaria; ergo neque punctũ quoad ſpatium imaginarium. Minor probatur, quia inſtans temporis in hoc diſtinguitur à tempore, quia in ſe non habet ſucceſſionem, & A ab æuo, ac inſtanti temporis diſcreti, quia non permanet, ſed intrinſecè incipit, & deſinit, nam de eo dicitur nunc eſt, & immediatè ante nõ erat, nec immediatè poſt erit.

Confirmatur Secundo, quia punctum eſt imperfectius corpore, ſed hoc non eſt principium exiſtendi definitiuè in loco; ergo neque punctum imperfectius nam licet continuum habeat plura puncta, quæ habent diſtincta loca; tamen poſſent habere eumdem locũ, quia non repugnat indiuiſibilibus naturaliter eſſe ſimul; ergo neque corpori habere ſuas partes ſimul, etiam ſi de facto non habeant, ſicut Angelus, licet poſſit eſſe in B ſpatio centum palmorum; tamen naturaliter non repugnat eſſe in puncto, vel in ſpatio minori; at corpus nulla ratione poteſt aliter ſe collocare in ſpatio minori, quam illud, quod habet de facto, neque ſecundum totum, neque ſecundum partem. Et licet Aduerſarii dicant, quod punctum, quod eſt in occipite, non poſſet eſſe ſimul in ſpatio, in quo eſt punctum exiſtens in fronte ob diſtantiam, quæ eſt inter occipitium, & frontẽ; tamen poſſet eſſe in ſpatio occupato a puncto ſibi immediato in occipite; at conſtat nihil corporis poſſe ſic eſſe, niſi ſucceſſiuè tranſeundo per medium, relicto ſpatio prius C occupato; ergo nihil eſt in corpore, quod exiſtere poſſit definitiuè in loco.

Punctum occipitis, & frontis, non poſſe eſſe ſimul ex aduerſarijs.

Cõfirmatur Tertio ex diſcrimine inter indiuiſibilitatem punctualẽ, & ſubſtantiæ ſpiritualis; nam indiuiſibilitas in ſubſtantia ſpirituali ponit maximam perfectionem, nam addit ſimplicitatem ſupra perfectionem; at indiuiſibilitas in puncto ponit imperfectionem, quia ponit ſimplicitatem ob carentiã perfectionis quantitatiuæ; quare ſicut dantur entia diuiſibilia formaliter, quæ occupẽt ſpatium diuiſibile diuiſibiliter, vt corporalia; & ſunt indiuiſibilia formaliter, & virtualiter diuiſibilia, quæ occupant illud indiuiſibiliter, vt ſpiritualia; ita debent dari indiuiſibilia formaliter, & virtualiter, quæ nullo D modo occupent ſpatium diuiſibile, ſed omnino indiuiſibile. Neque tamen hinc fit debere dari ens diuiſibile formaliter. & indiuiſibile virtualiter, quia hæc diuiſibilitas virtualis repugnat cũ diuiſibilitate formali ob repugnantes conditiones, quod vna ſit principium exiſtendi commenſuratiuè, & altera exiſtendi definitiuè.

Diuerſitas indiuiſibilitatis pũcti & Angeli explicatur.

Confirmatur Quarto, quia cum punctum ſit de genere accidentium, debet informare aliquod ſubiectum, quare ſicut eſt diuiſibile virtualiter quoad exiſtentiam in ſpatio; ita E deberet eſſe quoad informationem, atque adeò informaret, ſicut informat anima rationalis: nam non eſt maior difficultas quoad exiſtentiam diuiſibilẽ in ſpatio; ac in materia; quæ omnia videntur inaudita, & confundere naturas rerum.

Punctum eſt accidẽs, & ſic informaret diuiſibiliter; quod implicat.

Secundo peccat hæc opinio, quia non reſpondet ad quæſtionem, nam etiam ſi poſſet dari punctum indiuiſibile formaliter; & diuiſibile 21

Secundo reijcitur opinio.

uiſibile virtualiter, adhuc tamen manet quæſtio inſoluta de indiuiſibili formaliter, & virtualiter; de quo inſtituitur quæſtio ab Ariſtotele, & aliis, an ex illis componi poſſit continuum, etiam ſi componi poſſit ex alio genere indiuiſibilium.

Implicat continuum componi ex punctis etiã ſi exiſtat in ſpatio.

Tertio, etiam poſita hac exiſtentia puncti in ſpatio diuiſibili, adhuc non poteſt ex eo fieri, vt quantitas continua componatur ex punctis, tum quia quantitas vel componeretur ex exiſtentia punctorum in ſpatio, vel ex ſubſtantia punctorum, vel ex vtraque. Non primum, quia quantitas diſtinguitur ab exiſtentia locali, ſeu vbicatione, vt patet, quia ſunt in diſtinctis prædicamentis; tum quia in Euchariſtia, Chriſti corpus habet eamdem numero quantitatem, & extra illam; & tamen non habet eundem modum vbicationis; nam in Euchariſtia habet modum exiſtendi indiuiſibiliter; tum quia ille modus exiſtendi eſt ratio formalis exiſtendi indiuiſibiliter in ſpatio, at quantitas non eſt ratio formalis exiſtendi in ſpatio, ſed radicalis, & neque eſt radix exiſtendi indiuiſibiliter, ſed diuiſibiliter; tum quia ſi quantitas formaliter componitur ex his modis exiſtendi diuiſibiliter, poſſet etiam conſtitui ex exiſtentia ſimili Angelorum, & animæ rationalis, quia vtrobique ſaluatur ratio ſimilis exiſtentiæ localis indiuiſibiliter, neque obſtat ſpiritualitas Angeli, quia ſpirituali non repugnat latitudo, vt patet ex intenſione gratiæ; quare Angelus, vt occupat ſpatium diuiſibile, poterit componere quantitatem. Neque dici poteſt ſecundum, ſcilicet componi ex ſubſtantia punctorum, quæ ſic exiſtunt: tum quia ſequeretur quantitatem non eſſe circumſcriptiuè in loco, ſed definitiuè, contra ſenſatam experientiam, nam omnia puncta ex quibus ipſa, tamquam ex partibus conſtat, ſunt in loco definitiuè; non enim alio modo totum eſt in loco; ac eius partes 1. cœl. t.19. tum quia ſequeretur quantitatem nõ eſſe diuiſibilem in omni ſua parte contra ſenſatam experientiam, vt patet ex quantitate palmari, conſtante ex octo, v.g. punctis, quorum ſingula occupent ſpatium digitale, nam prima pars digitalis conſtans ex vno puncto, nõ eſſet diuiſibilis ſicut ſubſtantia puncti conſtituens illam quantitatem non eſt diuiſibilis.

Hinc etiam patet, non poſſe omnem lineam diuidi in duas partes æquales, vt patet ex illa, quæ conſtaret ex punctis imparibus.

22 *Euaſio præcluditur.* Neque dicas, poſſe diuidi punctum non ſecundum ſubſtantiam, cum ſic ſit indiuiſibile, ſed vt occupat ſpatium diuiſibile, nam dicunt, quantitatem componi ex punctis, ſecundum eorum ſubſtantiam; tum quia ſequeretur quantitatem, quæ coexiſtit ſpatio palmari, non eſſe palmarem ſecundum ſuam ſubſtantiam, nam puncta ſecundum ſubſtantiam, non æquiualent extenſioni palmari, nam ſi ab illis auferatur ex-

A tenſio localis, remaneret in illis ſola indiuiſibilitas, & pluralitas plurium indiuiſibilium; tum quia ens formaliter permanens, & virtualiter ſucceſſiuum, non poteſt componenere intrinſecè ens formaliter ſucceſſiuum, vt patet tum inductione omnium entium permanentium, vt ſunt Cœli, Angeli, & ſimiles; ex quibus non poteſt cõſtitui aliquod ens ſucceſſiuum formaliter; tum quia conſtituens intrinſecè, debet participare formaliter eandem rationem formalem, quam communicat rei conſtitutæ, nam illam per ſuam intrinſecam rationem formalem conſtituit; ergo neque ens formaliter indiuiſibile, & virtualiter diuiſibile poteſt conſtituere ens formaliter diuiſibile, nam eſt eadem ratio, nam ſicut in ente permanente formaliter indiuiſibili ſecundum ſucceſſionem continetur vis coexiſtendi ſucceſſioni; ita in ente indiuiſibili formaliter, ſecundum quantitatem vis coexiſtendi ſpatio diuiſibili.

Implicat ens formaliter diuiſibile conſtitui eſſentialiter à re formaliter indiuiſibili.

B Neque dici poteſt tertium, tum quia obſtant omnia argumenta poſita contra primum membrũ, eo quod extenſio localis ingrederetur compoſitionẽ ſubſtantialẽ quantitatis, tum quia quantitas eſſet aggregatum per accidẽs, quia conſtaret ex punctis, & vbicationibus, quæ ſunt in diuerſis prædicamẽtis, atque adeò non eſſet vnum genus entis.

C Dices punctũ exiſtens in ſpatio diuiſibili eſſet extra totum aliud punctum exiſtens in alio ſpatio; ergo poſſunt illa duo puncta cõponere magnitudinẽ maiorem. Conſequentia probatur, quia conſtitutũ ex vtroq. puncto eſſet maius extenſiuè, quam eſſet vnũ; & conſtitutum ex tribus eſſet maius, quam ex duobus. Antecedens probatur ex exiſtentia Angelorũ in duobus ſpatiis, quorũ vnus ſecundum ſe totũ eſſet extra aliud, & duabus animabus, quæ ſunt in duobus corporibus. 23 *Obiectio.* *Quod vnum punctum ſit extra totũ aliud punctum.*

D Reſp. ibi eſſe extreitatem per accidens, & nõ per ſe, quia non habent illã ratione propriæ ſubſtantiæ, ſed ratione ſpatii diuiſibilis, in quo prius eſt extreitas partiũ, & inde indiuiſibilia habent accidentaliter extreitatẽ; at ſi puncta componerent magnitudinẽ ipſa ſecundũ propriam ſubſtantiam ſicut conſtituunt formaliter quantitatẽ, ita deberẽt habere extreitatẽ quã cõmunicant quantitati. *Reſponſio.*

Secũdo impugnatur à priori, nam omnis ratio formalis, quæ cõmunicatur effectui à cauſa intrinſeca, debet formaliter contineri in cauſa intrinſeca, quia cõmunicat illam per ſeipſam, ſed extenſio formalis cõmunicatur à partibus intrinſecè; ergo dẽt cõtineri in illis. Minor probatur, quia extenſio totius cõponitur intrinſecè ex partibus, tamquã ex cauſa materiali. Confirmatur, quia extenſio totius non eſt alia ab extenſione partium. 24 *Impugnatur à priori.*

E Dices primo, compoſitum eſt ex partibus ſimplicibus, vt patet ex compoſito phyſico cõſtante ex materia, & forma, quæ ſunt phyſicè ſimplices; ergo non omnis ratio, quæ cõmunicatur, effectui debet contineri formaliter in cauſa intrinſeca. 25 *Obiectio.* *Ratio compoſiti non continetur in partibus ſimplicibus.*

I Reſpon-

Reſponſio.

Compoſitum dicit rationē compoſiti per partes cum vnione

Reſpondetur, rationem communicatam ſpectari reſpectu ſuæ cauſæ adæquatæ, vnde cum compoſitum non habet rationem compoſiti ex partibus præciſè, ſecundum eorum ſimplicem entitatem, ſed vt dicunt vnionem, per quam partes ſimplices formaliter conſtituunt compoſitum; ideo non mirum, ſi eſt diuerſitas in compoſito, & partibus ſecundum ſe præciſè ſumptis. Ex quibus patet, diuerſam eſſe comparationem compoſiti reſpectu ſuarum partium ſimplicium; & quantitatis formalis diuiſibilis reſpectu partium indiuiſibilium formaliter, & diuiſibilium virtualiter, quia in compoſito datur compoſitio partium, per quam fit formaliter compoſitum. At diuiſio formalis non poteſt eſſe à partibus indiuiſibilibus formaliter, neque ratione ſui, neque ratione vnius illarum; nam illa eſt formaliter ab ipſis partibus extenſis. Vnio enim vnit illas ſecundum propriam rationem, quam habent ſiuè indiuiſibilem, ſiuè diuiſibilem: quare plura indiuiſibilia ſicut faciūt plura numeraliter, non ſecundum extenſionem; ita vnita non faciunt maiorem extenſionem.

26 *Obiectio.*

Dices Secundo, diuiſibile poteſt conſtare ex indiuiſibilibus, vt compoſitum phyſicum ex partibus indiuiſibilibus phyſicè; ergo etiam magnitudo poteſt conſtare ex indiuiſibilibus.

Reſponſio.

Reſpondetur, duplex eſſe diuiſibile. Primo, diuiſibilitate ſeparationis præciſè, & ſic poteſt conſtare ex indiuiſibilibus, nam hoc ſolum ſupponit plura ſecundum numerum inter ſe vnita; Altera magnitudinis, & hæc non poteſt conſtare, niſi ex partibus extenſis, quia magnitudo ipſa nō habet aliam extenſionem quam partium.

27 *Refellitur dicta opinio, quod nō ſoluat difficultatem ex infinitate continui.*

Secundo impugnatur, nam hæc opinio non effugit difficultatem ortam ex infinitate continui, ſed illam transfert. nam hæc virtualis extenſio, quæ ponitur in rebus indiuiſibilibus reſpectu ſpatii, vel durationis ſucceſſiuè, neceſſario ſupponit diuiſibilitatem partium ſpatii, & durationis; ergo tranſfert illam ab vna magnitudine ad aliam, de qua quæri poteſt, quomodo ſit compoſita; Antecedens probatur, nam hæc virtualis extēſio non poteſt explicari, niſi per correſpondentiam ad formalem magnitudinē, & diuiſibilitatem, & ſucceſſionem, vt patet ex omnium explicatione. Conſequentia probatur, quia ſi hæc habent formalem extenſionem, debent habere partes componentes; at hæ non poſſūnt eſſe puncta, & indiuiſibilia, quæ habent coexiſtentiam reſpectu formalis extenſionis, quia quod coexiſtit alteri, non conſtituit, ſed ſupponit illud, tamquam à ſe adæquatè diſtinctū. At conſtituens cum ſit intrinſecum, non poteſt adæquatè diſtingui à re conſtituta; nec ex aliis indiuiſibilibus, quia de illis quæritur, quibus nam coexiſtant, non quidem aliis indiuiſibilibus, quia hæc non habent formalem diuiſionem, ſiuè ſumantur ſingula ſecundum ſe, ſiuè vnita, neque alteri extenſioni, quia de illius magnitudinis, vel ſucceſſionis compoſitione adhuc poſſet quæri. Vnde vel procedendum eſt in infinitum, vel deueniendum ad quantitatem ſiue permanentem, ſiuè ſucceſſiuam non compoſitam ex huiuſmodi indiuiſibilibus virtualiter diuiſibilibus, & quia eadem eſt ratio vnius, ac alterius, idem dici debet de omni quantitate. Neque poſſunt Aduerſarii confugere ad ſpatium, vel durationem imaginariam, tum quia ipſi non cognoſcunt huiuſmodi entia imaginaria, niſi reales vbicationes, & durationes quatenus ſunt ſub ſtatu poſſibilitatis, tum quia etiam ſi dentur negatiuè, & ab intellectu apprehenſa, vt poſitiua; non alia ratione dari negatiua, & apprehendi poſitiuè poſſunt, quam eſſent, ſi darentur in eſſe reali; quare ſicut ſecundum eſſe reale, non poſſent componi ex indiuiſibilibus, ita neque ſecundum eſſe negatiuum, & confictum.

Quarto, hæc opinio ex hac nouitate neq; effugit difficultatem de augmento meriti in infinitum, tum quia nulla probabilitate dici poteſt inſtās durare per tēpus diuiſibile; tum quia ponit eam durationem diuiſibilem in infinitum, quod in ea poſſint durare inſtātia minus, & minus in infinitum, ſicut dicitur de vbicationibus infinitis poſſibilibus in ſpatio occupato à puncto. At operatio, quæ æquiualet pluribus durationibus eſt maioris meriti; quam quæ æquiualet paucioribus; ergo æquiualens infinitis, debet eſſe infiniti meriti; quare quod ipſi reſpondēt ad hoc, poſſunt alii reſpondere, qui putant tempus non componi ex inſtantibus, ſed ex partibus ſemper, & in infinitum diuiſibilibus. 28 *Non ſoluit difficultatem de augmento meriti.*

Denique multa alia docet, quæ falſa ſunt, ſed quia ad alias materias pertinent, ſunt in propriis locis impugnanda. Primo, qua ratione ſpatium, quod concipitur per modum quantitatis poſſit habere diuiſibilitatem infinitam, ſi componitur ex punctis infinitis. Secundo, vbicationes non poſſe eſſe rationem formalem ſpatii, cum materia, & forma habeāt duas vbicationes, & tamen ſint in eodem ſpatio. Tertio, quomodo in ſpatio occupato ab vno puncto poſſint eſſe infinita puncta, cum puncta habeant vim occupandi æquale ſpatiū diuiſibile ob æqualem perfectionem entitatiuam. Quarto, quomodo quantitas continua diſtinguatur à diſcreta, & à contigua, cum puncta ſint indiuiſibilia, vt vnitates componentes diſcretam. Quinto, qua ratione, quod licèt in quantitate ſint puncta, non tamen in ſpatio reperiri indiuiſibilia, nam ſpatium reale propriè, & formaliter non eſt, niſi quantitas interiacens inter duo extrema: vnde ſi in quantitate ſunt puncta, erunt etiam in ſpatio indiuiſibilia; Imaginarium verò eſt per correſpondentiam ad ſpatium reale; ergo ſimiliter in illo erunt indiuiſibilia: 29

lia ; vnde ſine fundamento aſſerit , non poſſe dari minimam vbicationem .

ART. VI. Refertur opinio dicentium continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter.

Alij cōtrarium componi aiunt ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter.

30 STOici perterriti ex diuiſibilitate continui in infinitum, illud compoſuerunt ex indiuiſibilibus ſibi immediatis, quos Plato, Bonetus in prædicam. l. 2. de quantitate, Sebaſtianus Boſſ. loco citato, qui conantur ſoluere rationes Ariſtotelis, & alii recentiores apud Tolet. 6. Phyſic. q. 1. ſequuti ſunt, Ariſtoteli repugnantes; pro qua opinione.

Explicātur ſuppoſita huius opinionis.

Primo ſupponunt in quolibet continuo eſſe partes primarias, & ſecundarias, primarias dicunt, quæ non ſunt in alias in illo genere reſolubiles; ſecundarias verò, quæ ſunt reſolubiles, vt v. g. in numero nouenario primariæ partes ſunt vnitates, ſecundariæ verò ſint ternarii, qui reſoluuntur in vnitates: ita in continuo permanēti partes primariæ ſunt puncta; in ſucceſſiua duratione, *inſtantia*: in motu, *mutata eſſe*. Partes verò ſecundariæ ſunt, quæ conſtant ex pluribus punctis, vel *inſtantibus*, vel *mutatis eſſe*: ex quibus immediatè componitur continuum.

31 Secundo ſupponunt, quod ſicut vnitas formaliter non eſt numerus, niſi principiatiuè: ita formaliter nec punctum eſt magnitudo; nec inſtans tempus; nec mutatum eſſe eſt motus, niſi principiatiuè. Vnde fit, vt primæ partes componētes non ſint eiuſdem denominationis, ac totum compoſitum; contra verò ſecundariæ partes, vnde continuum proximè componitur ex continuis, remotè verò ex non continuis, ſed indiuiſibilibus. Hinc fit, tempus non eſſe aliud, quàm morulas, ſeu inſtantia, ſibi inuicem immediatè ſuccedentia; quarum ſingula non ſunt tempus, ſed multa, quorum vnum ſuccedit, alterum ſequitur. Hinc intelligitur, cur tempus dicatur incipere per vltima non eſſe, & deſinere per primum nō eſſe: quia ſcilicet primum inſtans, ſeu morula indiuiſibilis, non eſt tempus, tamen immediatè poſt erit tempus, quia immediatè poſt erit altera morula. Similiter vltima morula non eſt tempus, ſed mediatè ante fuit tempus, quia fuit altera morula, quæ cum hoc facit tempus: vnde etiam patet dari primam, & vltimam partem alicuius temporis, quæ ſcilicet conſtat ex duabus morulis, ſeu inſtantibus. Ex quibus patet idem dicendum eſſe de motu, qui componitur ex mutatis eſſe. Hinc fit, tempus incipere per vltimum non eſſe, nam poſito primo inſtanti, non dum eſt tempus, ſed immediatè poſt erit, adueniente ſcilicet altero inſtanti. Similiter dicitur deſinere per primum non eſſe, nam in vltimo inſtanti dicitur non eſſe tempus, cum tamen imme-

Tēpus eſſe morulas ſibi ſuccedentes.

A diatè ante fuerit. Secundo fit, quod ſicut datur minimus numerus, qui ſcilicet eſt binarius; ita minimum tempus, quod ſcilicet conſtat ex duobus inſtantibus: vnde etiam patet, poſſe dari primam, & vltimam partem determinati temporis.

Indiuiſibile dupliciter poni poteſt in cōtinuo.

32 Tertio ſupponunt indiuiſibilia dupliciter poſſe poni in continuo. Primo, vt plura accidentia realiter diſtincta, & hac ratione optimè probat Ariſtoteles, non poſſe inter ſe vniri, & conſtituere continuum. Secundo, vt diſtincta ratione, eo quod quantitas continua eſt vnum accidens extenſum, in qua ſunt ipſa indiuiſibilia, non actu diſtincta B inter ſe, & à continuo, ſed vna, & eadem entitas ſimplex, vnde indiuiſibilia ſunt quidem in re, non tamen in actu, ſed in potentia, ex quo negant continuum dici, quorum vltima ſunt vnum, ſed dici, cuius vna actu eſt quantitas, nam duo indiuiſibilia ſūt continua, quia vnicam actu quantitatem faciunt; per diuiſionem autem fit diſcontinuatio; quia indiuiſibile terminans vnam medietatem, facit illam realiter diſtinctam ab alia medietate. Hinc etiam negant continuum eſſe diuiſibile in infinitum, nam diuiſio ſiſtit, vbi ventum eſt ad primarias partes: vnde etiam falsò negant ex non quanto, C & non continuo fieri quantum, vel cōtinuū, quia primariæ partes non ſunt quantæ, nec continuæ; & tamen componunt quantum, & continuum, quare propoſitio illa intelligitur de partibus ſecundariis. Hinc etiam negant omne continuum diuidi poſſe in duas partes æquales, ſicut neque omnis numerus ſic diuidi poteſt, niſi ſit compoſitum ex paribus punctis, vel propoſitio illa intelligi debet excluſo, vel corrupto medio puncto. Hinc negant continuū eſſe id, cuius partes copulantur termino cōmuni, ſed potius dicitur vna quantitas actu, cuius partes non habēt actu terminos, nam D quando partes non ſunt inter ſe ſeparatæ, inter ſe non diſtinguntur, nam per ſeparationem, vt acquirunt actu terminos, ita diſtinctionem.

Punctum dupliciter vnitur alteri.

33 Quarto, ſupponunt dupliciter vnum punctum poſſe vniri alteri ſecundum ſe totum. Primò penetratiuè, & ita optimè probat Ariſtoteles, non poſſe componi maius extenſiuè, licet componant maius numeraliter, vel perfectiuè, quia maiorem perfectionem habent duo, quam vnum: & plura ſūt duo numeraliter, quam vnum. Secundo E conſequenter, & immediatè, & ita punctum additum puncto facit maiorem extenſionem: nam ſicut punctum facit maiorem extenſionem additum quantitati cōtinuæ permanenti, & inſtans ſucceſſiuæ, vt patet, quia maior eſt ſphæra actiuitatis, quæ terminatur intrinſecè, quàm quæ terminatur extrinſecè, quia illa extendit effectum ſuum vſque ad ſuperficiem indiuiſibilem; hæc verò citra, non attingendo ſuperficiem, & maior eſt duratio,

quæ durat ad inſtans intrinſecè, quàm quæ durat per tempus vſque ad inſtans extrinſecè. Et confirmatur, quia ſicut poſſunt duæ lineæ ſe tangere in extremis punctis, & duo corpora in duabus ſuperficiebus, ſcilicet concaua, & conuexa, vbi indiuiſibilia ſunt inter ſe immediata, nec ſe penetrantia: ita poterunt eſſe in eodem corpore, & continuo, quia non poteſt aſſignari diuerſa ratio. Hinc ſoluitur fundamentum Ariſtotelis, dum ait, puncta ſecundum ſe tota ſe tangere, atque adeo non efficere extenſionem; nam, dupliciter aliqua ſe tangunt ſecundum ſe tota, primò penetratiuè, & ita non efficere maius; ſecundò per immediationem vnius ad alterum; & ita efficere maius.

34 *Vltimũ dupliciter ſumitur.* 5. Supponunt ex Boneto loco cit. §. diſſolutio autem. Vltimum poſſe accipi dupliciter, primò pro parte, ſeù puncto terminatiuo, & ita indiuiſibile non habet vltimum, vt rectè Ariſtoteles. Secundo pro differentia vltima ſitus, ſcilicet pro ante, & retro, & ita punctum habet vltimum: nam quod eſt indiuiſibile per carẽtiam partium, eſt diſtinguibile, & determinabile per differentias reſpectiuas loci, & temporis, vt patet de ſuperficie, quæ licet ſit indiuiſibilis ſecundum profunditatem, tamen diſtinguitur, & determinatur per intra, & extra: nam corpus ſuperficiatum, eſt totum intra ſuam ſuperficiem; corpus verò tangens illud in ſuperficie, eſt totum extra illam, inter quæ corpora non mediat, niſi ſuperficies, quæ fundat ly intra, & extra, ſicut dicitur de linea circulari, quæ fundat conuexitatem, & concauitatem, exiſtens in diuerſis partibus. Similiter linea recta, cadens ſuper lineam rectam, non interſecans eam, conſtituit duos Angulos rectos, ex parte ſcilicet dextera, non tamen ex parte ſiniſtra. Et punctum, quod in centro terræ terminat fundamentum, quod venit ex parte ſcilicet dextera, non tamen ſemidiametrum, quia venit ex parte ſiniſtra; quare idem punctum habet terminationem dextrorſum, & non ſiniſtrorſum; ante, & non retrò. Et idem patet de inſtanti temporis, cui conuenit eſſe finem præteriti, & initium futuri; non tamen idem eſt initium præteriti, & finis futuri, quare reſpectus initii, & finis ſunt alii, & alii termini. Et hoc idem patet de *mutato eſſe*, quod poteſt continuare motum poſteriorem motui præcedenti, terminando motum priorem, & inchoando motum ſequentem.

35 Ex quibus patet, hæc genera indiuiſibilium eſſe diſtinguibilia, & determinabilia per differentias ſiniſtrum, & dextrũ; ſurſum & deorſum; ante, & retro; Ex quibus dicunt, indiuiſibilia nec ſe tangere ſecundum totum, nec ſecundum partem, cũ omni careant parte; at verò ſecundum prædictas differentias reſpectiuas. non ſe tangere ſecundum totum, ſed ſecundum partem. Hinc negant motum, ſpatium, & tempus

A ſe conſequi quoad diuiſionem, & ſimiliter vno inſtanti temporis pertranſiri vnum indiuiſibile magnitudinis, nam per motum velociſſimum plura puncta acquiruntur, quàm per tardum in eodem tempore. Denique negant, omne continuum poſſe diuidi in duo æqualia, ſicut neque poteſt quilibet numerus ſic diuidi, vt patet ex numeris imparibus, niſi ita fiat diuiſio, vt punctum medium corrumpatur, vel ab vtraque parte diuiſionis excludatur. Sexto ex 36
Saſſ. quæſt. 2. art. 2. Rationes, quæ afferuntur, probare quidem continuum, non componi ex indiuiſibilibus finitis; non tamen

B ex infinitis, nam illa indiuiſibilia nec ſe haberent conſequenter, nec contiguè, nec continuè, quia inter quæcumque eſſent infinita media: vnde totius ad ſuam partem, ſcilicet punctum eſſet proportio finita, quia hæc eſt reſpectu partis aliquotæ, non autem non aliquotæ. At ſi continuum componeretur ex infinitis, nullum indiuiſibile eſſet pars aliquota, vt tempus infinitum compoſitum ex diebus infinitis, ad nullum diem illorum haberet proportionem finitam; ſed ad quamlibet ſe haberet, ſicut diuiſibile ad indiuiſibile, cum hoc tamen diſcrimine, quod illi dies ſe haberent continuè,

C vel contiguè, vel conſequenter in tempore infinito; at non ſic indiuiſibilia in continuo. Verum hæc opinio dum nititur effugere infinitatem ſyncategorematicam, ortam ex indiuiſibilitate incidit in infinitatem categorematicam punctorum, cum maiori difficultate orta ex natura indiuiſibilium.

ART. VII. Reijcitur opinio dicentium, continuum componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter ex principijs mathematicis.

D Peripatetici pluribus demonſtrant, continuum non poſſe componi ex indiuiſibilibus, vt refert Pererius, & Toletus locis citatis. Nos ea omnia reuocare poſſumus ad tria capita. Primum, impugnando reperiri huiuſmodi indiuiſibilia in rerum natura, de quo infra. Secundum, ſuppoſita exiſtentia illorum, oſtenditur ex principiis phyſicis nõ poſſe componere, tum ratione à poſteriori, ex motu, tum à priori, ex ſitu illorum; de quibus ſectione ſequenti. Tertium ex principiis mathematicis, de quibus in hac ſectione. 37 *Opinio refellitur ex mathematicis.*

E Primum, quia ſequeretur, quamlibet lineam non eſſe diuiſibilem in duo æqualia, vt linea, quæ eſſet compoſita ex tribus punctis, nam ſi diuidatur, ita vt ex vna parte ſint duo, & ex alia vnum; tunc diuiſio eſſet in inæqualia; ſi verò ex vna parte eſt vnũ cum dimidio alterius, tunc punctum eſſet diuiſibile. Neque rectè reſpondent dicentes, punctum ſecundum eſſe medium inter primum, & tertium, quia non poteſt habere rationem medii in diuiſione lineæ.

Secun-

Secundum,à quolibet pũcto ad quodlibet A punctũ rectam lineam duci,vt Euclid. lib.1. poſtu.1.At ſi eſſet compoſita ex punctis v.g. duobus, non poſſet recta linea duci, neque hoc intelligitur de linea ſpatii, ſed de linea phyſica, ſeũ quantitatiua,vt patet ex definitione ſecunda, lineæ, & quarta,lineæ rectæ.

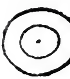
38 Tertium,quia ſequeretur,quamlibet lineã eſſe alteri commenſurabilẽ, nam ex præpoſit.6.li.x. omnis proportio,quæ exprimitur, numero eſt commenſurabilis, atq. adeò diameter quadrati eſſet commenſurabilis, imò æqualis coſtæ,contra Euclid.lib.x. theor.93. prop.117. Conſequẽtia probatur,nam ſi ſumantur duo pũcta immediata vnius lateris, B & duo alterius,& ab illis ducantur duæ lineæ rectæ parallelæ baſi,illæ certè ſecabunt diametrũ, vel in punctis immediatis,& tũc, tot eſſent pũcta in diametro, quot in lateribus, nam omnibus punctis immediatis laterum, correſpondẽt immediata puncta in diametro. Vnde ſequitur, diametrum eſſe æqualẽ lateribus non maiorem,contra Euclid.lib.1. prop.47. Vel ſecabũt diametrum in punctis mediatis,& dici non poteſt,tum quia,ſi duæ lineæ parallelæ ſemper ponũtur duci immediatè, ſemper retinere debẽt in quocumque ſpatio eandem immediationem, ac proinde etiam in diametro,in qua nihil intermediare C poteſt; tum quia ſequeretur,duo illa puncta immediatè ſumpta in diametro nõ eſſe immediata,ſed mediata,quod eſt falſum,nam ſi inter duo pũcta, in quibus diameter ſecatur à duabus lineis parallelis intercedit in diametro alterum punctũ,ex illo pũcto hinc, inde extendatur linea recta parallela vſq; ad latera, vel hæc linea cadet in aliquod ex punctis ante ſumptis,& hoc non,quia duæ lineæ parallelæ concurrerẽt in idem punctum contra Euclid. lib.1. defin.34. vbi ait, parallelas nunquã,etiam ſi in infinitum producuntur, ſibi mutuo incidere. Vel hæc linea cadet in punctũ aliquod mediũ inter duo aſſumpta, D & hinc ſequeretur illa duo puncta non eſſe immediata,ſed mediare aliud contra ſuppoſitum; neque.n.linea illa poteſt cadere extra illa pũcta,cum punctũ in diametro ponatur mediũ inter duas parallelas; ergo ſi quantitas componeretur ex indiuiſibilibus, ſequeretur diametrũ eſſe commenſurabilẽ coſtæ.

39 Hinc Gregorius in 2.diſt.2.q.2. ar.1. idem probat, quod ex compoſitione quãtitatis ex indiuiſibilibus ſequitur, Peripheriã ſemicirculi eſſe æqualem diametro, nam ex quouis pũcto peripheriæ duci poteſt recta linea ad diametrũ perpẽdicularis, ac proinde omnia puncta in peripheria circulari haberent pun E cta correſpondentia in diametro, & conſequenter peripheria cum diametro æqualis.

40 Quartum,ex Scoto in 2.d.2.q.9. & Greg. q.2.quia ſi quantitas componeretur ex indiuiſibilibus, ſequeretur circulum maiorẽ, & maiorem, & minorẽ eſſe æquales, quod repugnare patet ex terminis. Conſequentia patet, quia vterque componeretur ex partibus æqualibus magnitudine,& multitudine, vt patet ex deſcriptione duorum circulorũ concentricorũ, quos poſſe deſcribi patet ex Euclide lib.1. petit.3. vbi quouis centro, & interuallo circulũ deſcribi poſſe,atque adeò ſuper eodem cẽtro poſſe deſcribi maiorem, & minorem circulum,ex quorum cẽtro ductæ lineæ vſque ad circulum maiorem tranſibunt per circulum minorem, atque adeo tranſibũt per tot puncta in circulo minori, quot ſunt in maiori,nam duæ illarum linearum v.g. tranſeuntes per puncta circuli minoris,vel ſecabunt illam in duobus punctis; & tunc tot erunt pũcta in minori,ac in maiori:vel in vno,& eodem puncto,& inde ſequitur partem anguli eſſe æqualem toti angulo, vt ipſe Scotus fusè deducit. Secundo falsò dici,quod ab vno puncto,ad vnũ punctum non poſſit, niſi vnica recta duci: Tertio ſequitur ex lineis, quæ protẽduntur vſq; ad maiorem circulum, vnam eſſe obliquam, alterã rectam: Denique lineas ductas à centro ad circumferentias non eſſe æquales, vt fusè Scotus.

Quintum,ex huiuſmodi compoſitione,ſequitur lineam intra triangulum parallelam, 41 baſi eſſe maiorem baſi, contra demonſtrata à Mathematicis; nam ſi ſupra baſim quatuor punctorum erigantur latera trianguli, quorum vnumquodque ſit decem punctorum, & poſt punctum conuerſus laterum ducatur intra triangulum, linea tranſuerſa parallela baſi,erit hæc linea ad minimũ duorum punctorum; immediatè poſt ducatur alia, hæc erit trium punctorũ, ſi poſtea ducatur alia, erit quatuor, ſi alia immediatè erit quinque punctorum,ac proinde hæc erit maior baſi, quæ ponitur tantum quatuor punctorum. Neque dicas ex his probari continuum non cõponi ex indiuiſibilibus finitis; non tamen ex infinitis, quia inter quælibet duo puncta mediant infinita puncta, nam licèt aliquæ ex his demonſtrationibus poſſent ſic ſolui, non tamen illæ, quæ fundantur in eo principio. *Quod à quolibet puncto ad quodlibet punctũ linea poſſit duci. Et quod lineæ ductæ à centro ad circumferentias ſint æquales. Et quod ab vno puncto ad aliud non poſſit duci, niſi vna linea recta.* Neque dici poteſt, hæc principia ſupponere compoſitionem ex finitis punctis, nam ſupponunt compoſitionem continui ex partibus, in quorum ſingulis ſunt infinita pũcta. Et cõfirmatur, nam cum quælibet pars minima cõtinui ſit compoſita ex infinitis punctis, nam finita ſecundum ipſos non faciunt extenſionem; ſequitur circulum maiorem eſſe æqualem minori, quia vterque haberet partes æquales, magnitudine, & multitudine ſcilicet infinita punctuali. Videndus omnino Scotus locis cit.& Lichettus ibidẽ q.2. qui tuetur has rationes ab impugnationibus Ochami quodl.1.q.9.

ART. VIII. *Probatur rationibus phyſicis, continuum non componi ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter.*

42 *Continuum nõ componitur ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter.*

ARiſtoteles 6.phyſ. tum t.12.& ſequentib. tum t.22. probat. Primo ex motu velociori, & tardo, continuum non componi ex diuiſibilibus, quia ſi aliquod mobile, in aliquo tempore pertranſeat tria indiuiſibilia; tunc mobile duplo tardius deberet moueri per vnum diuiſibile cum dimidio, atq; adeo indiuiſibile eſſet diuiſibile.

Confirm. 1. quia ſequeretur vmbram cauſatam ex opaco non moueri tardius, quam luminoſum, nam ſi luminoſum moueatur ſolum per indiuiſibile, tunc vmbra nõ poſſet moueri per maius, vel æquale, quia non moueretur tardius; ergo per minus. Hinc etiã ſequeretur omnes motus eſſe æquè veloces, nam omnes motus, qui fiunt in codẽ tempore haberẽt totidem mutata eſſe, cum cuilibet diſtanti correſpõdeat vnum mutatum eſſe, & cuilibet mutato eſſe vnum indiuiſibile ſpatii; quare tot indiuiſibilia reſpondebunt motui veloci, ac tardo, & per conſequens æquale ſpatium pertranſitum.

Confirm. 2. quia non poſſet corpus rarefieri, & condenſari, niſi poſito vacuo, nam ſi detur corpus compoſitum ex decem indiuiſibilibus, & condenſetur, occupabit minus ſpatium, quàm prius: Sed illa variatio occupationis non poteſt oriri ex indiuiſibilibus, quia habent eandem magnitudinem ac prius; ergo occupatio maior, quæ prius erat, oriebatur ex vacuo, quod prius erat inter illa indiuiſibilia; Indiuiſibile enim, nec poteſt occupare maius in rarefactione, nec minus in condenſatione, nam quod aliqui dicunt per rarefactionem puncta extẽdi ad occupandum maius ſpatium, quàm occupabant, quando erant ſub condenſatione v.g. in oleo congelato, & per condenſationẽ reſtringi ſingula puncta ad minus ſpatium, nõ poteſt aliqua probabilitate defendi tum ex dictis de impoſſibilitate pũcti ad occupandum maius, vel minus ſpatium, quam punctuale, tum quia in puncto non poteſt dari hoc dominium occupandi nunc maius, nũc minus ſpatium, nam eſſet ſimile virtuti Angelicæ, tum quia idem dici poſſet de partibus quãtitatis diuiſibilibus ſine introductione nouitatis, nam nõ poteſt ſaluari hæc denſitas, & raritas, niſi poſita diuiſibilitate continui infinita, etiam ſecundum modum, quẽ ipſi ponunt, quia eadem quantitas occupat ſpatium minus, & minus in infinitum.

Confir. 3. ex Concilio Conſtanſienſi ſeſ. 8. vbi referẽs errores Ioannis Vuiclef in appẽdice circa finem habet hæc verba. *Linea aliqua mathematica cõtinua componitur ex duobus, tribus, vel quatuor punctis immediatis, aut ſolum ex punctis ſimpliciter finitis. Vel tempus eſt, fuit, vel erit compoſitum ex inſtantibus immediatis. Item non eſt poſſibile quin tempus, & linea, ſi ſint, taliter componantur. Prima pars eſt error in Philoſophia, ſed vltima errat circa Diuinam Potentiam.*

Secundo probatur à priori ab Ariſt. 6. phyſ. init. Quod indiuiſibile additum indiuiſibili, non poteſt facere maius extenſiuè, nam, vel ſe tangunt ſecundum ſe tota, & ſic ſe penetrant; vel ſecundum partes, & ſic indiuiſibile haberet partes; ſi enim ponatur indiuiſibile incipiens ex parte Orientali, & illi adueniret aliud indiuiſibile verſus Occidens, tunc illa indiuiſibilia, vel ſibi inuicem correſponderent ſecundum vtramque faciem Orientalem ſcilicet, & Occidentalem, & ſic ſe penetrarent, vel ſecundum vnam faciem, & hoc intelligi non poteſt, niſi intelligatur indiuiſibile habere partes. Et hæc ratio proportionaliter applicata lineis reſpectu ſuperficiei, & ſuperficiebus reſpectu corporis, idem probant de compoſitione ſuperficiei ex lineis, & corporis ex ſuperficiebus. Et quia fundatur, tum in natura indiuiſibilium, tum in modo componendi, quem indiuiſibilia habent ex ſitu neceſſario ad compoſitionem; ideò probat, tam de indiuiſibilibus finitis, quàm infinitis, quia finitas, & infinitas, vt non mutant naturam indiuiſibilium; ita non poſſunt tribuere virtutem componendi, quæ illis repugnat ex natura ipſorum, vt rectè notat Ariſtoteles loc. cit. dum ait eandem eſſe rationem finitorum, ac infinitorum. 43

Probatur idem à priori.

Ex quibus patet idem dicendum eſſe de inſtantibus reſpectu temporis, & de mutatis eſſe reſpectu motus ex Ariſtotele loco citato. Neque dicas indiuiſibilia ſe tangere ſecundum ſe tota, non tamen ſe penetrare, ſed eſſe immediatè vnum poſt aliud, nam ratio probat, non poſſe vnum eſſe immediatum alteri, & eſſe extra illud, nam ſi ponantur tria puncta immediata, quod eſſet medium, vel tangeretur ab vtroq; collaterali ſecundum ſe totum, ideſt verſus Oriẽs, & Occidens, & ſe penetrabunt; vel ſecundum diuerſa latera, & hoc includit diuiſibilitatem. Neque dicas habere duo latera extrinſeca, & vnum intrinſecum, ſicut punctum centricum terminat diuerſas lineas, quæ veniunt per diuerſa latera, tum quia lineæ in puncto centrico non tangunt illud in diuerſo latere, ſed eodem, licèt lineæ, quæ ſunt diuiſibiles habeant diuerſa latera; tum quia hæc diuerſitas lateris intrinſeci, & extrinſeci, non eſt in ipſa ſubſtantia puncti, de quo procedit argumentum, nam quantitas debet componi ex ipſa ſubſtantia punctorum, non ex extenſione locali punctorum, in qua ſecundum ipſos poteſt eſſe hæc diuerſitas laterum; neque eſt ſimile de exiſtentia Angeli medii inter duos Angelos, nam ibi poteſt eſſe mediatio ſecundum locum, quia tres Angeli poſſunt occupare tres palmos: vnde, ſicut inter duos extremos mediat vnus palmus, ita Angelus exiſtẽs in medio palmo mediat inter duos exiſtentes 44

Quod tangit alterum ſecundũ ſe totum, illud etiam penetrat.

ſtentes in extremis. Neque ex Angelis debet componi vna ſubſtantia Angeli; at ex his tribus punctis debet componi vna natura ſecundum proprias ſubſtantias, & non ratione exiſtentiæ localis. Vnde, hoc potius argumentum retorquetur, quia, ſicut in Angelis non poteſt intelligi mediatio ſine aliqua extenſione, ſaltem locali; ita inter tria puncta non pôt intelligi mediatio ſecundũ ſubſtantiam ſine aliqua extenſione ſubſtantiali ipſorum, Baſſò art. 6. nititur ſoluere ex eo, quod indiuiſibile continuatur cum parte, atq. adeo eſt in eodem ſitu cũ parte, & ſimiliter aliud indiuiſibile alterius corporis contigui, quod eſt ſimul cum alio, & per conſequens ſimul cum parte, & vtrumq. indiuiſibile eſt ſimul cum ſua parte, cui continuatur, ideo partes etiam erunt ſimul inter ſe, ſed fallitur tamen in antecedẽte, nam indiuiſibile non eſt ſimul cum parte, ſed extra illam indiuiſibiliter, tamen in conſequentia, quia ex eo, quod aliqua ſecundum indiuiſibilia ſint ſimul, non ſequitur ſecundum ſe tota ſyncategorematicè ſũpta eſſe ſimul, quia pars poteſt, vt tota, categorematicè ſumpta eſſe immediata puncto, non tamen immediata aliis corporibus, inter quæ eſt medium corpus, vnde non ſequitur, A eſt immediatum B, & hoc eſt immediatũ C. ergo A eſt immediatum C. ſed de hoc argumento alias fuſius.

45 *Reſpondetur argumentis in oppoſitum.* Soluuntur argumenta, quibus probatur indiuiſibile additum alteri facere maius. Primo, Burleus, quia ex intellectu, & ſpecie intelligibili, quorum vtrumq. eſt indiuiſibile fit maius, cum totum ſit maius ſua parte. Confirmatur ex vnitatibus, quæ cũ ſint indiuiſibiles additæ ſibi inuicem faciunt maiorem, & vnam maiorẽ altera. *Reſpondetur.* Reſpondetur, ex illis fieri maius entitatiuè, ſeu perfectiuè, non autem quantitatiuè. Ad confirmationem Reſpõdetur, fieri maius quantitatiuè, ſed diſcretè, non autem continuè, de quo procedit ratio Ariſt. & ratio diſcriminis eſt, quia quantitas diſcreta non exigit aliã vnionem inter partes, præter eam, quæ eſt ab intellectu, ſiue ſint inter ſe intra, ſeu penetratiuè; ſed entia, & indiuiſibilia componentia continuum, debent habere vnionem à parte rei, per quam vnum ponatur extra aliud ſimul, ſaltem in actu primo: quare punctũ, & vnitas licet ſe habeant proportionaliter quoad rationem principii, nõ tamen quoad rationem componendi.

46 *Obijcitur 2.* Secundo, Alii fortius obiiciunt, quia punctum additum diuiſibili poteſt eſſe extra illud per immediationem; ergo poteſt facere maius extenſiuè; ergo etiam additum puncto poteſt facere maius extenſiuè. *Punctum additum indiuiſibili poteſt eſſe extra illud per immediationẽ.* Conſequentia probatur, quia, ſicut indiuiſibile immediatè additum diuiſibili poteſtſecundum ſe totum eſſe extra illud, & tamenſecundum ſe totũ tangere illud; ita additum alteri diuiſibili. Antecedens probatur primo ex inceptione, & deſitione rerum intrinſecè, &

A extrinſecè, nam illa incipiunt intrinſecè, quæ acquirũt exiſtentiam coexiſtentem inſtanti, cum immediatè ante non fuerint, vt v. g. productio Solis, illa autem extrinſecè, quæ in inſtanti non habent primo exiſtentiam, ſed immediatè poſt, vt incæptio motus ſolaris, quo Sol per inſtans prius extitit. Et idem dicitur de deſignatione, nam deſinunt intrinſecè, quorum exiſtentia pertingit vſq. ad inſtans, & non vltra; extrinſecè verò, quorum exiſtentia non pertingit ad inſtans, ſed tantum ad tempus immediatè ante.

B Secundo, Ex terminis intrinſecis, vel extrinſecis rerum naturalium permanentium, nam quæ terminantur intrinſecè eorum magnitudo pertingit vſq. ad indiuiſibile; contra verò, quæ extrinſecè.

Tertio, Idem patet de terminis potentiarum, & impotentiarũ ex prim. cœl. t. 116. At quæ habent terminum intrinſecum, aliqua ratione maiora ſunt, quam quæ extrinſecum, ſiue ſecundum durationem, ſiue ſecundum attingentiam termini.

Reſpondent, Aliqui punctum additum diuiſibili efficere illud maius indiuiſibiliter, non autem diuiſibiliter, quia non poteſt reddere maius formaliter alterum, quam ipſum eſt; Sed contra, quia etiam ſi efficiat illud maius indiuiſibiliter; adhuc tamen eſt extra illud, ex quo infringitur ratio Ariſtot., qua probatur indiuiſibile additum immediatè alteri non poſſe eſſe extra illud; quare ego Reſpõdeo, Indiuiſibile eſſe extra ſitum indiuiſibilis ſecundum ſe totum, quia ſecundum ſe totum habet improportionem cum ſpatio diuiſibili, quare potius diuiſibile eſt extra indiuiſibile, quia eſt in ſpatio diuiſibili, quod eſt diſtinctum à ſpatio indiuiſibili. At hinc non ſequitur indiuiſibile poſſe eſſe extra indiuiſibile ſibi immediatum, quia inter ſe habẽt proportionem, & neceſſariò occupant idem ſpatium, vt oſtendit Ariſtoteles: vnde conceditur, quod dicitur in prima, & ſecunda probatione antecedentis, quia & tempus, quod antecedit, vel ſequitur indiuiſibile, eſt diuiſibile, & magnitudo, quæ terminatur extrinſecè, vel intrinſecè eſt diuiſibilis. Ad tertiam, probationem Reſpondeo, ibi peti explicationem illius loci; non enim ibi agitur de termino intrinſeco vel extrinſeco potentiæ, vel impotentię, ſed explicans quid ſit poſſibile, vel impoſſibile, docet, poſſibile dici ex potentia reſpectu ſui maximi effectus, nam ſi maximus effectus eſt poſſibilis, etiam minores effectus ſunt poſſibiles, quia potentia, quæ poteſt in plus, poteſt in minus; contra verò impoſſibile dicitur ex impotentia, quæ attenditur reſpectu minimi, quod non, nam potentia, quæ non poteſt in minus, nec poterit in maius, vt v. g. ſi ſit potentia portatiua centum librarum, quæ non poſſit portare centum, & vnam; hæc neque poterit portare centũ, & duas, &c. Sed omnes libras infrà centum;

47 *Reſpondetur.*

Indiuiſibile eſt extra ſitũ diuiſibilis ſecundũ ſe totum.

C D E

Neque

Neque ibi Ariſtoteles loquitur de minimo mathematico, ſed phyſico, & ſenſibili, quod ſcilicet non eſt verè minimum, ſed apparet minimum.

49 *Obijcitur 3. Reproductione Angelorum in iſtantibus.*

3. Obiiciũt: Poteſt Deus producere duos Angelos in eodem inſtanti, & vnum illorũ in inſtanti immediatè poſt corrumpere, & alterum in alio inſtanti conſequenti; tunc ex tribus inſtãtibus vnum eſſet extra aliud, & idem patet ſi vnum crearet in inſtanti A. & alterum immediatè poſt in inſtanti B. & tertium in inſtanti C. quia potẽtia Dei non impeditur quoad ſuas operationes à tempore; ergo indiuiſibile additum indiuiſibili facit maius.

Confirmatur primo, quia ſi ducatur linea à centro vſq. ad vltimum cœlum, vel illa linea ſecabit cœlos contiguos in vno pũcto, & non, quia duæ ſuperficies ſe penetrarent, & cum in re tacta ſint duo puncta, etiam in re tangente, vel in duobus, & hoc vel immediatis, & linea componetur ex punctis; vel mediatis, & tunc concaua vnius cœli diſtaret à ſuperficie conuexa alterius; atq. adeo erit vacuum. Confirmatur ſecundo ex motu ſphærici ſuper planũ, ſiue rotationis, ſiue recto, nam cum tangat in puncto, dum mouetur, ſemper tanget in puncto; ergo in linea, puncta ſibi immediata, & ſucceſſio motus continua conſtat ex indiuiſibilibus motibus. Confirmatur 3. ex primo Poſt. t. 9. *Per ſe autem quæcumque, & inſunt in eo, quod quid eſt, vt Triangulo linea, & lineæ punctũ; ſubſtantia namq. ipſorum ex his eſt, & in Oratione dicente quid eſt inſunt.* Confirmatur 4. ex prim. de Gen. t. 8. & 9. vbi pũctus dicitur eſſe vbiq. in linea.

50 *Reſpondetur. Angeli creati in pluribus inſtantibus, hæc erunt immediata, diſcretè, non continuè.*

Reſpondent primo, Aliqui concedendo caſum, ſed tunc erunt plura inſtantia immediata, diſcreta, non continua, quare primo inſtanti reſpondebit in tempore inſtans. Secũdo, verò, pars temporis inadæquatè tamen; quare in duobus immediatis inſtantibus temporis non poteſt Deus aliquid creare, non ex defectu Dei, ſed quia non dantur hæc duo inſtantia in tempore; Vnde neq. poterunt menſurare actionem Dei, ſed difficultas eſt, qua ratione vnum inſtans poſſit eſſe immediatè poſt aliud, & extra illud, nam eadem difficultas, etiam ſi ſint diſcreta; quia ſicut ad continuitatem partium temporis ſatis eſt immediata ſucceſſio illarum, ita ad continuitatem inſtãtium, ſatis eſt ſucceſſio immediata illorum.

Poteſt Deus creare plures Angelos vnum poſt alium, in diuerſis inſtantibus.

Reſpondent 2. Alii dicentes, caſum eſſe impoſſibilem, ſed neceſſariò Deus debet expectare aliquod tempus poſt creationem vnius. Sed contra, quia ſicut Angelus conſeruatur indiuiſibiliter in tempore, & non per partem poſt partem, ita primo produci poteſt indiuiſibiliter in tempore: nam vt poteſt res indiuiſibilis correſpondere ſpatio, ita & duratio indiuiſibilis intrinſeca actionis, qua producitur Angelus reſpõdere tempori indiuiſibiliter, vt verũ ſit dicere, Nunc

A non eſt, immediatè poſt, ſit; ita vt nullum ſignari poſſit inſtans in tempore ſequenti, ante quod non ſit productus, Angelus, licet non ſit productus ante omnia collectiuè, ſed ante quodlibet diuiſiuè, ſeu diſtributiuè, ſicut ſi Deus produceret rem ab æterno, licet non eſſet producta ante omnia inſtantia temporis collectiuè ſumpti; tamen nullum poſſet ſignari inſtans temporis præcedentis, ante quod non eſſet producta; ſimiliter ſi ſoli obiiciatur opacũ impediens productionem lucis, quod Deus poſt inſtans illud annihilaret; verum eſſet dicere, In inſtanti non eſt lux, quia tunc eſſet opacum, B ſed immediatè poſt, producitur lux, quia ablatum eſt impedimẽtum, & non ſucceſſiuè; ergo ſimul, vnde lux producetur ante quodlibet inſtans temporis immediatè ſequentis; non tamen ante omnia collectiuè, vel omnes partes temporis, Idem patet in actione naturali ſecundum eos, qui dicunt ſphæram potentiæ viſiuæ terminari extrinſecè, nam ſicut, dum corpus viſibile eſt in ſuperficie extrinſeca, non videtur; ſi tamen immediatè poſt moueatur videbitur, ita viſio fit tota ſimul, & in inſtanti; licet ad hoc dici poſſet fieri ſucceſſiuè ſicut ſucceſſiuè applicatur obiectum, vt notat Och. quodl. 1. q. 9.

51 *Productiones plurium Angelorum in diuerſis iſtantibus qualiter ſe habeant.*

C Ego Reſpondeo, Ex illis productionibus, primam eſſe in inſtanti formaliter, & durare poteſt in tempore ſequenti ſub conceptu conſeruationis, & etiam non durare, atque adeo in inſtanti indiuiſibili virtualiter, & formaliter, at ſecunda productio eſt quidem in inſtanti formaliter indiuiſibili, ſed neceſſario durare debet in tempore aliquo, determinato atq. adeo erit inſtans formaliter indiuiſibile, ſed virtualiter diuiſibile, Hoc autem tempus determinatum, in quo debet durare non eſt determinatum ex natura rei, ſed de voluntate conſeruantis determinari debet.

D Ad primam confirmationem Reſpondetur ſecari in vno puncto; nam ſuperficies illæ ſunt ſimul in eodem ſitu, quia duo cœli ſunt contigui; hæc autem dicuntur, quorum extrema ſunt ſimul 5. Phyſ. 22. & 26. Dices ſi inter puncta C. & D. Deus poneret aliquod punctum, vel illa non ſe tangerent, ob interpoſitionem puncti; & tunc punctum faceret magnitudinem, quia faceret diſtare illa duo puncta; vel ſe tangerent, & tunc etiam ſi Deus poneret inter illa puncta, infinita alia, adhuc ſe tangerent. Reſpondeo, concedendo, illa eſſe immediata, & ſe tangere, ſicut duæ partes continuæ ſunt immediatæ, E licet mediet punctus; quod verum eſt, etiam ſi, interciperentur infinita puncta, quia hæc non faciunt diſtare.

Tactus ſphærici cum plano in puncto ſecundum alios.

Ad ſecundam confirmationem Reſpondent Venet. 6. Phyſ. com. 1. ad 4. concedendo corpus ſphæricum continuè tangere punctum poſt punctum, nulla tamen eſſe puncta, quæ continuè tangunt; vnde ly, continuè, confundit confusè; ly, tangit, mediatè; ideò

ideò corpus ſphæricũ, ſicut immediatè poſt hoc tanget punctũ, & tamen nullũ punctũ tangit immediatè poſt hoc;ita continuè tangit punctum poſt punctum, & tamen nullum punctum poſt aliud punctum continuè tangit; non tamen hinc ſequitur, duo puncta eſſe immediata, quia corpus ſphæricum continuè non tangit punctum poſt punctum ſine medio. Dices hoc corpus ſphæricum iam tangit vnum punctum, & ſine medio poſt hoc tangit aliud punctum; ergo inter illa puncta, nullum eſt medium. Reſpondent concedendo totum; quia conſequens ſignificat, quod inter punctũ,quod iam tangit hoc corpus, & punctum, quod immediatè poſt hoc tangit, nullum eſt medium; hoc autem eſt verum, quia nullum punctum immediatè poſt hoc tanget: Si tamen concluderetur, quod inter aliqua duo puncta, nullum eſt medium,putat,negandum; quare in hoc caſu conceditur, quod iſtud corpus ſine medio poſt hoc tanget aliquod punctum, & cum medio poſt hoc tanget aliquod punctum, ſicut concedunt, quod ſine oculo tu potes videre,& cũ oculo tu potes videre. Verum hæc ſapiunt Summuliſtarum doctrinam;quare

53 *Sphera tangit planum, dum quieſcit in puncto, dum mouetur in linea.*

Ego Reſpondeo cum Toleto, ſphæram tangere planum, dum quieſcit in puncto; dum mouetur in linea; quia dum mouetur, tangit ſemper maius ſe; vnde punctum lineam tangere inadæquatè,non repugnat,& præcipuè ſucceſſiuè: Sed quid nos ſentiamus in Ariſtotele, patebit ex quæſtione,An indiuiſibile poſſit moueri 6.Phyſ.89. Id verò notandum, Ariſt.in refutandis aliorum ſententiis ſæpius vti rationibus probabilibus, ſcilicet propoſitionibus conceſſis ab Aduerſario. Vide Occham.quodl.1.q.9.Greg.in 2. d.2. q.2.art.1. Aegid.1.de Generat.q.8.ad 3. alias t.8.Scot.2.d.2.q.9.

54 *Punctũ ſi ſeparatim, conſeruetur in linea, eſt in infinitis punctis lineæ, nõ in ipſa ſubſtantia lineæ.*

Inſtabis ſi ponatur,punctum ſeparatum, motum ſuper lineam, licet acquirat aliud,& aliud,Vbi, non tamen amittere ſemel acquiſitum per potentiam Dei;nam poteſt eſſe in diuerſis locis per potentiam Dei, tunc in fine motus, tanget totam lineam, & non niſi in puncto,quia permanenter.

Reſpondetur primo, Impoſſibile eſſe ſeparari; ſed ſi concedatur, dico,eſſe in infinitis punctis lineæ,non tamen in ipſa ſubſtantia lineæ; quia ſicut illa non eſt,niſi ſucceſſiuè, ita non poteſt eſſe permanenter: vnde punctũ permanenter exiſtens in linea, ſemper erit diſtans à ſe ipſo, prout eſt in alio, & in alio puncto.

Reſpondeo ſecundo, Per punctũ motum ſucceſſiuè conſtitui lineam, vt communiter dicitur;vnde illa vbi, quæ ſunt ſucceſſiua, ſi permanerent, efficerent vbi lineale;quia vbi ſucceſſiuum non eſt indiuiſibile, etiam ſi ſit in puncto indiuiſibili;nam punctum ſub illo Vbi eſſet quaſi replicatum, nam vt rectè Burl.id non dicitur,quaſi per vbi ſucceſſiuũ conſtituatur linea quantitatiua, ſed vt inde oſtendatur longitudo lineæ,ſine latitudine, & profunditate.

Ad tertium, Confirm. Reſpondet Saſſonia, Id dici exemplariter; in exemplis autem non requiritur veritas,nam vtitur illo exemplo, auctoritate Antiquorum dicentium lineam componi ex punctis.Ego Reſpondeo, puncta poni in definitione lineæ, non tamquam partes, ſed vt continuatiua partium, nam cum linea ſit eſſentialiter continua, & in continui definitione ponatur punctum, etiam poni debet in definitione lineæ. Ex quo patet, quomodo puncta ſint de eſſentia cõtinui; non enim ſunt de eſſentia illius, tamquam partes cõſtituentes,ſed tamquam vniones partium,ſicut de eſſentia compoſiti phyſici, non ſolum eſt materia, & forma, ſed etiam vnio. Neq. hinc ſequitur,indiuiſibilitatem prædicari de continuo, vt falsò putauit Maſius, quia nõ omne prædicatum conueniens partibus eſſentialibus,conuenit toti, vt patet. Neq. obſtat regula illa ante prædicamentalis, quod quicquid conuenit prædicato, cõueniat ſubiecto illius prædicati, quia intelligitur de prædicatis metaphyſicis, & in recto;non autem de metaphyſicis, & in obliquo;at pũcta prædicantur in obliquo de continuo.

Ad 4.Confirmationem Reſpondent,Saſſon. (punctũ eſſe vbiq. in linea)intelligi ſic, 55 *Punctum quomodo ſit vbiq. in linea.*
ideſt, non ita modica pars, quin minor, vel ſic vbique in linea eſt punctus, ideſt vbique partes lineæ ita ſunt protenſæ vna ad aliam, vt non intercipiatur medium. Et idem dicitur de tempore; nam in quacumque parte ſunt infinita inſtantia,ratione quorum dicitur tempus eſſe præſens;nam partes temporis eſſe ſimul,repugnat;tractat.n.ibi Ariſt.de rõe Democriti, qua probat corpꝰ cõſtare ex athomis,quia non poteſt conſtare ex corporibus ſemper diuiſibilibus, quia poſſet eſſe diuiſum in omnem ſui partem, ſaltem ſucceſſiuè, nã ex poſſibili poſito in actu nullũ ſequitur abſurdum. At ex hac diuiſione ſequitur abſurdum, nam ſequitur magnitudinem,abſoluta diuiſione reſolui in puncta,at ex punctis nihil poteſt conſtitui extenſum; vnde illud dictum, *quod puncta ſint vbique in linea*, non eſt Ariſt. ſed affertur à Democrito, tamquam dictum Aduerſariorum. Sed hinc, ipſe colligit in quãtitate præter pũcta dari aliquid aliud, ſcilicet partes, vt ibi Conimbr.P.

4.Obiicitur: Tempus,cum ſit cõtinuum, 56 *Obijcitur 4.*
componitur ex inſtantibus; ergo. Antecedens probatur, quia componitur ex iis, quæ ſunt realia;ſed nihil eſt reale in tempore, niſi nunc,quia nihil exiſtit,niſi nunc;ſi enim exiſteret aliquod diuiſibile. tunc ſimul eſſet ſucceſſiuum,& non ſucceſſiuum;ergo.

Confirmatur, quia impoſſibile eſt aliquid præteriiſſe, niſi aliquando fuerit, verum dicere, *tranſit*.6.Phyſ.8. Cum igitur partes temporis præteriti ſint, neceſſe eſt aliquãdo fuiſſe; at nihil vnquam fuit,niſi inſtans.

Reſpon-

Reſpondeo primo, Eandem difficultatem eſſe in contraria opinione; nam ſi componitur ex inſtantibus, vel hæc ſunt ſimul, & non conſtituunt maiorem durationem; vel vnum ſuccedit alteri, & ita numquam dici poteſt, nunc eſt tempus.

Reſpondetur. Tẽpus non componitur ex inſtantibus.

Reſpondeo ſecundo, Aliud eſt aliquid ſimpliciter exiſtere, aliud ſimul exiſtere, nam partes temporis ſimpliciter exiſtunt, licèt non ſimul, niſi ratione inſtãtium, vt dicunt; ſed exiſtunt, vt requirit natura ſucceſſiuorum, ideſt, vt vna pars poſt aliam exiſtat, nam alioqui eſſet permanens, & ideò tempus non dicitur eſſe præſens niſi ratione inſtantis, neq. inſtans eſt immediatum inſtanti; ſed intercedit aliqua pars temporis, vt infra; & hinc patet ad primam confirmationem, nam tempus fuit ſucceſſiuè, non ſimul; atq. hoc modo dicitur præteriiſſe. Et in ea menſura durationis imaginariæ, qua dicitur præteriiſſe, dici poteſt, præterit.

ART. IX. *Explicatur opinio Ariſtotelis.*

57 *Quid ſenſerit Ariſtoteles.*

Ariſtoteles tum in 6. Phyſ. tum alibi reprobatis opinionibus Antiquorũ, quorum aliqui componebant continuũ ex corporibus minimis, alii ex indiuiſibilibus formaliter, & virtualiter; non meminit opinionis, componentium ex indiuiſibilibus formaliter, & diuiſibilibus virtualiter, tum quia illam exiſtimauit adeò abſurdam, vt putauerit in nullius mentem venire potuiſſe; tum quia ex principiis ab eo poſitis facilè poterat confutari, ſed ſtatuit continuum componi ex diuiſibilibus in infinitum infinitate ſin catergorematica, cuius potentia numquam poteſt habere actum completum. Neque aliunde probat, quàm ex reprobatione opinionis oppoſitæ, nam ſi diuiſio continui poſſet expleri, ſequeretur partes, ex quibus componitur eſſe indiuiſibiles, nam ſi eſſent diuiſibiles, non eſſet expleta tota diuiſio. Neq. dicas partes, in quas diuiditur, eſſe omnino nihil, quia ſequeretur, magnitudinem eſſe omnino nihil; quia cum omne conſtet ex partibus, in quas reſoluitur, ſi partes eſſent non entia, conſtans ex illis eſſet non ens, vt rectè Democritus apud Ariſt. prim. de Gen. t.8. vnde 6. Phyſ. t.3. & 15. nomine continui ait intelligi id, quod eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia.

Difficultas eius opinionis.

Verum hæc veritas ab Ariſtotele demonſtrata tot habet difficultates, vt veritas cum falsitate æquo Marte pugnare videatur. Sed infirmitas quædam eſt intellectus propter apparentes rationes ſenſatam probationem relinquere 8. Phyſ. t.22. & de lineis inſeparabilibus. *abſurdũ eſſe* putat *quempiam præ ignauia ſuccumbere propterea, quod non audeat oblatas argumentationes diſſoluere atque ſic imbecillitatem ſuam fouendo, grauioribus inſuper fallaciis ſe decipere.*

Quare non eſt recedendum à demonſtrata veritate, ſed eius argumenta ſoluenda.

Primo, Igitur Zeno probat, continuum non componi ex diuiſibilibus in infinitum, quia tolleretur motus, nam deberent pertranſiri infinitæ partes in tempore finito, nam omne mobile prius pertranſit medietatem, quam totam magnitudinem ſpatii; & prius medietatem medietatis, & ſic conſequenter: Sed proceſſus quoad has medietates proportionales eſt infinitus; ergo deberent pertranſiri infinita; at infinita pertranſiri ſaltem tempore finito eſt impoſſibile, vt patet ex definitione infiniti; ergo. 58

Argumentum Zenonis.

Confirmat ex tranſitu continui.

Confirmatur primo, quia facilior eſt tranſitus per intellectum, quam per potentiam motiuam phyſicam, vt patet experientia: Sed impoſſibile eſt ex vi intellectus pertranſire partes proportionales continui, numerando illas ſucceſſiuè vnam poſt aliam; ergo impoſſibile eſt illas pertranſire per motum phyſicum, quia per illum motum ſucceſſiuum quaſi numerarentur partes. Vt ſicut per intellectum numquam poſſet incipere numeratio à prima parte proportionali minori; ita neq. poſſet incipere motus, quia prius deberet pertranſiri minor pars, quam maior, atq. adeò deberet dari prima. Confirmatur ſecundo, quia inde ſequeretur etiam tempus componi ex partibus diuiſibilibus; at hoc eſt falſum, quia numquam poſſet abſolui tranſitus temporis, nam ſi fieret diuiſio per partes proportionales, numquam abſolueretur; ſed ita fit, dum tranſit tempus, quia ſemper prius tranſit medietas; ergo ex hoc etiam probat de motu. Confirmatur 3. quia ſequeretur mobile velox numquã poſſe aſſequi mobile tardum, nam ſi mobile velox confecit vnam medietatem ſpatii, dum mobile duplo velox conficit hanc medietatem, mobile tardum conficit aliam medietatem medietatis, & ita conſequenter; ſed in his medietatibus datur proceſſus in infinitum; ergo numquam perueniri poteſt ad finem; atq. adeò velox numquam aſſequetur tardum.

Reſpondent, Aliqui negando dari partes actu in continuo, atq. adeo nullam ibi eſſe infinitatem, quæ ſit pertranſeunda, niſi ſolum in potentia, ſicut ibi ſunt partes; tranſitus autem fit circa ſpatium ſecundum eam rationem, quæ eſt actu. 59

Solutio aliquorum reijcitur.

Sed contra, primo, tum quia falsò negant ibi eſſe actu partes, vt alibi probatum eſt; neque enim Ariſt. 8. phyſ. t.68. id negat, dum ait, *In continuo inſunt quidem infinita dimidia non actu, ſed potentia*: nam ibi loquitur de dimidiis determinatis, quæ fiunt per diuiſionem, vel ſignationem, non autem de partibus determinatis, vt alibi explicauimus, & patet ex contextu ibi; *Si verò faciat actu, non faciet continuum, ſed ſtabit*: ideſt, Qui enim per diuiſionem facit, vt dimidium ſit actu, ideſt per ſe, & ſeparatim, non faciet continuum, quia ſcilicet continuum procedit vlterius, at facta ſignatione, vel diuiſione, *ſtabit*, quia non vlterius procedit, quia iam ibi non eſt vnum

vnum ſignum, ſeu punctum, ſed duo, vnum quod eſt principiũ vnius dimidii, & alterum quod eſt finis alterius; quæ omnia conſtat fieri per determinationem, & diuiſionem; at aſſerentes partes continui, dicunt illas eſſe indeterminatas. Ex quo patet paucos eſſe, qui mentem Ariſtotelis percipiant; vnde Licch. in 2. diſtin. 2. q. 9. §. contra tertiam ait partes in continuo eſſe in actu exiſtentiæ; non tamen in actu ſubſiſtentiæ, ſed in potentia; vnde infinita in actu exiſtentiæ pertranſiri poſſunt; non tamen in actu ſubſiſten tiæ, & ſic intelligit Philoſophus.

60 *Etiam poſita potentialitate infinitum eſſet impertranſibile.*

Contra ſecundo, Quia etiam poſita potentialitate partium infinita, adhuc eſſet im pertranſibile, nam ſi eſſet infinitum ex parti bus æqualibus, ibi partes eſſent in potentia, & tamen eſſet omnino impertranſibile; ergo ſimiliter ſi partes ſint proportionales etiam in potentia, cum ſint infinitæ, quia im pertranſibilitas oritur ex infinitate, non actualitate partium, nam infinito ex partibus æqualibus conuenit impertranſibilitas, & non actualitas partium.

Confirmatur primo, quia tanta eſt perfectio entitatiua continui ſi partes ſint actuales, quanta ſi ſunt potentiales, quia actualitas ſecundum Aduerſarios non tribuit entitatem aliquam; ergo ſicut eſt impertranſibilis entitas, quando partes ſunt actu; ita quan do ſunt in potentia; nam ſiue partes ſint diſtinctæ, ſiue non eodẽ modo prius pertranſitur dimidium, quam dimidium dimidii, &c. & idẽ patet in opinione Thomiſtarum, dum ſucceſſiuè generatur ignis ex ſtuppa, nam cum vna pars non exiſtat, dum exiſtit alia, negari non poteſt vnam partem quantitatiſ diſtingui ab alia in illa ſucceſſione.

Confirmatur 2. quia ſicut Deus videt omnes partes continui, ita videt motũ factum ſuper illas partes; atq. adeò ſicut per ſuam cognitionem diſtinguit illas partes continui; ita videt motum factum ſupra illas partes à ſe diſtinctas, atq. adeo diſtinctio partium non impedit motum.

61 *Alij ſoluũt Zenonis argumentum, quia partes. vt plures ſũt impertranſibiles, non vt faciunt vnum.*

Reſpondent ſecundo, Alii cum Pendaſio 8. phyſ. part. 85. partes cõtinui, vt plures non eſſe petrãſibiles, quia ſunt infinitæ; vt autem ſunt extenſæ eſſe pertranſibiles, ſeu vt faciũt vnum continuum, quia ſunt finitæ actu: vnum autem per ſe tendit ad illas, vt extenſas; & vnum continuum per accidens autem vt infinitas, quia accidit illi motui, quod ibi ſint plures partes, quod ſignificat Ariſtoteles 8. phyſ. t. 68. vbi, reddens rationem cur infinita, quæ non ſunt actu, ſed potentia contingat pertranſiri; *Qui enim*, inquit, *continuè mouetur ſecundum accidens infinita tranſiuit; Simpliciter autem non, accidit enim lineæ infinita dimidia eſſe, ſubſtantia autem ipſa altera eſt, & eſſe*. Vbi patet ſubſtantiam continui, ideſt extenſionem eſſe alteram ab in-

Non placet.

finitate, & actualitate partium. Verùm hæc reſponſio, niſi diſtinctio accipiatur pro determinatione, non ſoluit argumenta, nam

A impoſſibile eſt pertranſiri continuum, vt extenſum, niſi pertranſeantur partes ſiue actuales, ſiue potentiales, nam eſſentia extenſionis non conſtat ex aliis, niſi ex illis partibus; ergo non poteſt pertranſiri continuum, niſi pertranſeatur formaliter, vt conſtat eſſentialiter ex illis partibus: quia motus magis reſpicit terminum, vt dicit pluralitatem, quàm vt dicit vnitatem, quia formaliter, & eſſentialiter conſiſtit in acquiſitione partis poſt partem, ſiue ſit motus localis, ſiue alterationis; ergo reſpicit terminum, vt habet plures partes, quia partes motus correſpondent partibus termini. Confirmatur nam

B dupliciter conſiderari poteſt terminus, primo, vt dicit totalitatem, & ita dicit finitatem, & ſecundum hanc rationem nõ eſt terminus motus, tum quia poteſt acquiri in inſtanti, tum quia præſente termino ſecundum ſuam totalitatem, ceſſat motus; Secundo, vt dicit pluralitatem partium, & hac ratione per ſe, & formaliter eſt terminus intrinſecus motus: vnde motus dicitur exiſtere quando mobile nõ eſt in termino *A quo*, vel in termino *Ad quem*, ſed quando partim eſt in termino *A quo*, partim in termino *Ad quem*. Deniq. quia Ariſtoteles ſoluens hanc rationem, concedit acquiri ter-

Terminus dupliciter conſiderari poteſt.

C minum infinitum in tempore infinito, neq. vnquam meminit termini, vt extenſi, & vt dicit pluralitatem, ſed vt dicit determinationem.

Reſpondet tertio, Ariſtoteles in 6. Phyſ. t. 19. & ſeq. Infinitum eſſe pertranſibile in tempore infinito, ſibi proportionato; non tamen in tempore finito, & cum ſit duplex ratio infiniti vna ſecundum appoſitionem, altera ſecundum diuiſionem, concedit mobile poſſe tranſire terminum infinitum ſecundum diuiſionem per motum, & in tempore ſimiliter infinito, quia hæc tria ſibi inuicem correſpondent. Et quia infinita ſecundum diuiſionem ſunt ſimpliciter finita, concedi poteſt, infinitum ſecundum diuiſio 62

Solutio Ariſt.

D nem, quia ſimpliciter finitum, tranſiri in tempore finito ſimpliciter, & ſecundũ quid infinito; at verò infinitum ſecundum appoſi tionem nullo modo poſſe pertranſiri in tem pore finito, etiam ſi ſit ſecundum quid infinitum: Sed pertranſiri debet in tempore ſimpliciter finito; qua ratione poſuit motum ab æterno atq. adeo pertranſitas infinitas generationes rerum, & circulationes. Sed quia hæc reſponſio, licet rectè ſoluat argumentum Zenonis; non tamen explicat

Soluit argumentum, ſed non adæquatè reſpondet.

E quomodo motus incipiat pertranſire minorem, & minorem partem in infinitum & de ipſomet tempore dubitatur quomodo eius partes tranſeant, vt ſignificat 8. phyſ. t. 68. *Sed hæc ſolutio ad interrogantem quidem ſe habet ſufficienter; interrogabatur enim ſi in infinito tempore contigit infinita tranſire, aut numer..re: ad rem autem ipſam, atq. veritatem non ſufficienter. Si enim aliquis dimittens magnitudinem, & interrogationem, ſi in infinito tempore contigit infinita tranſi-*

tranſire, interroget de ipſo tempore hæc (habet .n. tempus infinitas diuiſiones) non amplius ſufficiens erit hæc; *ſolutio* ideò

63 *Quid ſit infinitum actu, quid potentia ex Ariſt.*

Quarto, Reſpondet Ariſt. t. 68. Infinita in potentia poſſe pertranſiri, non autem infinita in actu: *Qui enim continuè mouetur ſecundum accidens infinita tranſit, ſimpliciter autem non*; quare videndum eſt quid Ariſt. intelligat per infinita in actu, & infinita in potentia, ſed ex dictis patet apud Ariſt. ea, quæ exiſtunt in alio, non dici ſimpliciter exiſtere, ſed inexiſtere; quæ autem ſunt diuiſa ab aliis dici ſimpliciter exiſtere, quia illa habent eſſe quoddam indeterminatum; hæc verò habẽt eſſe determinatum. Et quia partes in continuo habent eſſe indeterminatum, dicuntur eſſe infinita in potentia, & non in actu, ſcilicet determinato, ſed in potentia ad determinationem; quam determinationem accipiunt partes per diuiſionem, vel ſignationem, dum in continuo, in quo eſt vnũ punctum continuans partes, concipiuntur duo, quorum vnum eſt principium, & alterũ eſt finis alterius partis; vnde non pertranſitur continuum, vt habet rationem infiniti ſimpliciter, quod fit per ſignationem cuiuslibet partis, ſed vt habet rationem finiti, ideſt ſine hac ſignatione, & diuiſione, nam ſicut ſi mobile perueniendo ad mediũ, ſignaret illud, & deinde perueniendo ad aliam medietatẽ, eamdem ſignaret, & ſic deinceps, numquam perueniret ad finem; ita ſi eamdem ſignationem faceret ex parte principii, numquam inciperet moueri. Quod ſignificat Ariſt. illis verbis; *Si enim aliquis continuum diuiſerit in duo dimidia, hic vno ſigno, tamquam duobus, vtitur; facit enim ipſum & principium, & finem; ſic autem facit, & qui numerat, & qui in dimidia diuidit. ſic autem diuidente, neq. erit continua linea, neq. motus, continuus enim motus continui eſt: in continuo autem inſunt quidem infinita dimidia, ſed non actu, ſed potentia. Si verò faciat actu, non faciet continuum, ſed ſtabit; quod quidem in numerante dimidia, manifeſtum eſt, quod accidit; Vnum enim ſignum neceſſe eſt ipſi numerare duo; alterius enim dimidij principium, alterius autem finis erit, ſi non vnam numeret continuam, ſed duo dimidia*. Ex quibus patet, continuum, vt

64 *Continuum ſub qua ratione poſſit pertranſiri.*

habens partes indeterminatas, & continuitatem poſſe pertranſiri, quia tunc tranſitur, vt vnum continuum, qua ratione eſt finitum ſimpliciter, licet infinitum ſecundum quid; at verò determinando partes eius proportionales eſt impertranſibile, quia hic modus tranſeundi eſt ſimilis illi, quo numerarentur partes; vnde ſicut numerans partes proportionales, numquam poſſet deuenire ad vltimam omnium minimam; ita numquam poſſet quis incipere motum ſic determinando, quia numquam poſſet determinare primam partem minimam, quam primo tranſiret. Neq. eſt abſurdum, continuum poſſe pertranſiri, vt vnum, & non petranſiri infinita, niſi per accidens, quia infinitas partium determinatarum accidit lineæ, ſeu continuo,

A quia ſubſtantia, & eſſentia lineæ eſt diuerſa ab illa determinatione partium; *Accidit .n.*, inquit, *lineæ infinita dimidia eſſe; ſubſtantia autem ipſa altera eſt, & eſſe*. Vbi Aegidius ex Auerr. *Accidit lineæ, vt eſt vna, & non diſcreta, quod diuidatur in infinitas medietates, ſcilicet ſi hoc competit lineæ, hoc eſt in quantum eſt aliquò modo multa: & quia continuè motum non tranſit lineam, vt eſt multa. Scilicet, vt eſt vna per ſe, & ſimpliciter tranſit finitum per accidens, & ſecundum quid tranſit infinitum*; ſed de hoc vide, quæ diximus in explicatione textus.

65 *Datur diſparitas de motu, & numeratione.*

Ad primam confirmationem Reſpondetur diuerſam eſſe rationem motus, ac numerationis, vt rectè notat Ariſt. lib. de lineis inſecabilibus, quia numeratio fit per ſignationem partium, cum numerus conſtet ex vnitatibus habentibus inter ſe aliquam numerationem, & determinationem; at verò motus non ita tangit partes, vt eas determinet, vt diximus. Et hinc fit, vt partes continui per numerationem ſucceſſiuam nõ poſſint pertranſiri; poſſint autem per motum ſucceſſiuum. Quomodo autem ſingulæ partes continui cognoſcantur ab intellectu Diuino dicetur infrà.

Solutio aliquorum.

Ad ſecundã confirmationem Reſpondẽt, Aliqui partes tẽporis nõ finiri, vt plures, quia finiri, vt plures eſt finiri per numerationẽ ſucceſſiuã; at finiri, vt extẽſas, qua ratione ſunt finitæ.

Reijcitur.

Sed contra, tum quia gratis dicitur ad tranſitum plurium requiri numerationem, nam præciſo omni intellectu numerante plura, vt plura poſſint trãſire; tũ quia cum totũ tempus tranſeat ſecundũ quãlibet ſui partem; imò non niſi per partẽ poſt partem, ita vt vna exiſtente, non exiſtat alia, & ſingulæ partes eſſentialiter ſint extẽſæ, non poteſt intelligi quomodo tranſeant, vt plures, & non vt extenſæ, vel vt extenſæ, & non vt plures; aliter enim eſt eludere vim argumenti verbis potius, quàm re; quare rectius Ariſt. t. 68. Reſpondet, tempus non per tranſiri per ſignationem partium, quia ſic numquam poſſet finiri, ſicut neq. ſic poſſet incipere.

Si tranſeũt, vt plures: ergo vt extenſæ.

Solutio Ariſt.

Sed contra, quia cum nulla pars temporis ſimul coexiſtat cum altera, videtur fieri diſcontinuatio ſingularum, cum non poſſit concipi maior diſcontinuatio, quàm ea, quæ eſt inter exiſtens, & non exiſtens; quapropter Aliqui negarunt entia formaliter ſucceſſiua, vt diſtincta à permanentibus, de qua re Nos alibi; Nunc illis admiſſis, Re-

66 *Solutio Authoris ex Toleto.*

ſpondeo, cum Tol. hic c. 2. q. 1. ad 7. has partes temporis eſſe indeterminatas, & ſic tranſire; neq. enim acquirunt determinationem ex natura ſucceſſionis, quæ conſiſtit in negatione ſimultaneæ exiſtentiæ partium, quia ſucceſſiuæ partes non habent aliam continuationem, quàm exiſtentiam immediationis; ſi verò partes eſſent determinatæ, & infinitæ; tunc nulla ratione poſſet tempus finiri, vt optimè notat Toletus, & ratio eſt, quia ex illis omnibus partibus indeterminatis fit vna quantitas finita; ſi autem eſſent determi-

terminatæ fieret quãtitas infinita: vnde infert Tol. ſi ões partes per impoſſibile eſſẽt diuerſæ,& conſti tuerent eamdem infinitam quantitatẽ,quam modo conſtituũt eodẽ modo pertrãſiretur, ac modò.

67 *Solutio Auctoris quomodo mobile ab ſoluat ſpatium.* Ad 3.cõfir.plura Ariſt.loc.cit. Ego ℞.mobile occupare locũ ſibi adæquatũ in inſtãti;in tẽpore verò dũ mouetur accupat ſpatiũ maius ſe,atq.adeò quaſi per replicationẽ ſuiabſoluit totũ ſpatiũ,vnde fit, vt mobile velocius acquirat in eodẽ tẽpore maius ſpatiũ,nõ quidẽ per partes proportionales, ſed per partes mobili maiores: vnde ſi ſpatiũ percurrendũ eſſet 100.palmorũ, & mobile tardũ eſſet in 25.palmo,& velox in primo; ſi tardũ per horã mouetur per 25. palmos,mobile duplo velox mouebitur 50.palmos in eodẽ hora. Vnde ſi tardũ proſequatur motũ per dimidiã horã acquiret 12.palmos cũ dimidio, velox verò 25. Quod ſi adhuc motus daret per aliã dimidiam horã tardã nõ acquiret 6.palmos cũ quadrante, vt falsò ſupponit argumẽtũ; ſed reliquos 12.cũ dimidio; velox verò nõ acquiret 12.cũ dimidio,ſed alios 25. palmos ex regulis velocitatis, & tarditatis motꝰ traditis ab Ariſt.in 6.phy.à t.11. Quare fallebatur Zeno in calculatione, lege Maior.in 2.d.2.q.2.

68 *Obiectio aduerſariorũ, ex eo, quod ... eſſet vnum.* 2.Obiic.Alii,quia ſequeretur,quantitatẽ cõtinuã nõ eſſe per ſe vnã, quia cõſtaret ex partibus,quarũ ſingulæ eſſẽt entia per ſe, & in actu vltimato; at ex pluribus in actu non põt fieri vnum per ſe 7.met.

Cõfir.primo, Partes ſunt priores toto:ergo quãtitas cõtinua nõ cõponitur ex partibꝰ cõtinuis; nã ſic quãtitas eſſẽt prior quãtitate,quod videtur falſũ; quia ſicut quantitas B.cõponitur ex partibꝰ ſuis C.D., quæ ſunt priores,quã B.ita quãtitas cõtinua in cõmuni cõponitur ex cõtinuis partibꝰ in cõmuni, quæ eſſent priores natura ipſa rõe quãtitatis cõtinuæ in cõmuni; quia hæc ẽ totũ actuale reſpectu illarum,atq. adeo quantitas continua eſſet prior ſe ipſa. Confir.2.quia eſſet totũ actuale reſpectu partium,de quibꝰ prædicatur:at totũ hoc non prædicatur de ſuispartibꝰ,vt patet de toto phyſico;ergo.

Solutio. Reſpondeo,hanc difficultatẽ maiorẽ vim habere quoad entia naturalia,quæ ſimiliter ſunt diuiſibilia ſicut & quãtitas,per quã extenduntur,nã illarũ partes diuiſæ ſunt verè ſuppoſita,de qua re fusè Liech. loc.cit.& nos alibi,nunc ſatis ſit,quod ex duobꝰ entis in actu nõ põt fieri vnũ per ſe per informationẽ,quia nõ põt inter illa eſſe informatio,quia hæc ſolũ eſſe põt inter partes eſſentiales, quarũ vna eſt potẽtia,altera actus; at verò ex illis põt fieri vnum per ſe integraliter per iuxtapoſitionẽ, vt alibi oſtẽ

69 demꝰ. Ad Cõfir.Reſpõdetur,proinde vrgeri ẽt Aduerſarios,nã ſiue partes ſint finitæ,ſiue infinitæ, ſẽper totũ prædicatur de partibus,&ſunt eiuſdẽ rõis. Reſp.2.quãdo totum eſt eiuſdẽ rõis cum partibus, eſſentia partiũ in cõi, vt nõ eſt prior continuitate in cõi; ita neq. conceptu totius in cõi,nam ẽt ipſæ partes ſunt quædã tota reſpectu ſuarũ partium:ſed quæuis quãtitas in particulari, cũ habeat differẽtiã numericã, diſtĩguitur à differẽtia numerica cuiuslibet partis;ſic põt totum in particulari cauſari à ſuis partibꝰ; & ita põt eſſe poſterior ſuis partibꝰ; ſed nõ ſequitur , eandẽ quantitatẽ numero eſſe priorẽ ſe ipſa,ſecundum eandẽ rõem,vt patet. Ad 2.confir. quod licet pars nõ contineat totã entitatem cõpoſiti,cuiꝰ eſt pars,atq.adeo nullũ totũ actuale prædicari poſſit de parte actuali; tamen quia fieri põt,vt eſſentia partis actualis in cõi ſit eiuſdẽ ſpeciei cum eſſentia totiꝰ;ideo aliqua rõ cõis ſumi poterit,quæ ſit totũ actuale reſpectu eorũ,de quibꝰ prædicatur,

A & ſit ẽt totũ potẽtiale;nã licet reſpectu cuiuſcũq., de quo determinatè prædicatur,nõ petat eſſe totũ actuale, atq.adeo quantitas in cõi ſit totum potentiale reſpectu cuiuſq. quantitatis determinatæ,vel indeterminatæ; tamẽ eſt totũ actuale reſpectu cuiuſq. partis determinatæ, ex quibus cõponitur;vnde licet quantitas prædicetur de quacunq. quãtitate determinata; tamẽ nõ prædicatur,vt totũ actuale , quia nõ petit determinatè cõponi ex illa parte, ſed põt cõponi ex aliis, ſicut animal,quod prædicatur de ſpecie nõ petit determinatè vnã differentiã.

70 *Obÿciunt à diuiſibilitate qualitatum.* 3. Obiic. quia ſequeretur paſſiones entiſ naturalis, vt calor,&c.poſſe ẽt diuidi in infinitũ,nam accidens diuiditur ad diuiſionẽ ſubiecti;at hoc repu-

B gnat Ariſt. de ſenſ.& ſenſil.c.6. & rõi,tum quia ſequeretur in calore, v.g.eſſe infinitã virtutem,tum quia ſicut ignis põt comburere magnum lignũ, ita ẽt poſſet pars ignis, cum ſit æque intenſa. Confir. quia vbi datur primũ, & vltimum, ibi diuiſio non põt procedere in infinitum , quia huiuſmodi diuiſio ſicut & infinitum excludit primũ, & vltimum : ſed in continuo datur primum,& vltimũ, tum primo, quia datur ordo eſſentialis inter totum,& partem,alioqui non fieret vnum per ſe;at vbi eſt ordo eſſentialis,ibi datur primum, ex 2.met. tum 2.quia quãtitas finita terminatur duobus punctis ; at pars terminatur ad pũctu indiuiſibiliter,nã eſt immediata puncto, cũ inter partẽ, & punctũ nihil mediet.

C *Solutio qualitas non poteſt diuidi in infinitum, quoad partes ſenſibiles in actu 2.* Reſp.concedendo poſſe diuidi rõe quãtitatis;quare Ariſt.id negat,vel de diuiſione qualitatum ſecundum ſe ; vel de diuiſione in partes æquales ; vel (vt ego exiſtimo) de diuiſione in partes ſẽſibiles in actu 2.; nam cum potentia ſenſitiua ſit finitæ virtutis , non põt percipere obiectum,niſi ſub determinata quãtitate, ita vt diminuto obiecto,deberet augeri virtus ſenſitiua;quare ſi poſſet diuidi in infinitum, deberet augeri virtus ſenſitiua in infinitum : quod naturaliter eſſe nõ põt. Neq. ſequitur in calore eẽ virtutẽ infinitã, ſecundum appoſitionẽ ſeu extrema,ſed ſecũdũ diuiſionẽ,ſeu minoritatẽ;neq.ſequitur, paruũ ignẽ poſſe cõburere magnum lignum ;

D quia licet,quæ ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſecũdũ ſe poſſint participare ſimilẽ actionẽ;tamen per accidẽs ex aliquaindiſpoſitione id impediri põt;ita.n.potẽtia viſiua hominũ eſt eiuſdẽ ſpeciei , & tamen in vno põt exire in actum videndi, & non in alio,& circa vnũ calorẽ,& non alium ex indiſpoſitione organi: quare nõ mirũ, ſi ex indiſpoſitione huiꝰ agẽtis,& paſſi nõ poſſit ſequi actio;nã ex carentia debitæ quãtitatis abeſt proportio maioris inæqualitatis ſupra reſiſtentiã ligni; & idẽ dicitur,quod pars grauis põt eẽ parua,vt nequeat deſcendere ob reſiſtentiã medii.

71 *Duplex ordo in partibus.* Ad Confir. ℞. negãdo dari ibi primã,& vltimã partem . Ad primã probationẽ Reſpõdẽt aliqui,in partibus eſſe duplicẽ ordinem, vnum reſpectu totius; & rõe huius eſt mutua prioritas inter partes &

E totũ, nã totũ eſt priꝰ in genere cauſæ finalis,partes verò in genere cauſæ materialis: alterũ mutuũ inter partes , & rõe huius nulla ẽ prioritas inter ipſas; quia interipſas nõ eſt ordo eſſentialis,neq.datur aliqua,quæ reliquas præcedat tẽpore, vel natura: nã qualibet data,põt dari alia,& mihi placet,ſed indiget explicatione de qua infra . Ad 2. probationẽ ℞. *Totum, qua ratione ſit diuiſibile,&in diuiſibile.* dari quidẽ duo pũcta, nõ dari vnã partẽ immmediatã pũcto,quia licet totũ ſit imediatũ puncto,& nõ ſit diuiſibile ſecũdũ faciẽ, qua ẽ immediata pũcto, eſt tamẽ diuiſibile ſecundũ oppoſitã faciẽ; vnde nõ põt dari aliqua pars,quæ ſecũdũ ſe totã,& adæqua-

tã ſit immediata pũcto, quia illa eſſet indiuiſibilis, ſed in parte, quę ponit imediata ſũt infinitę partes, quarũ vna in infinitũ eſt magis immediata pũcto, ſicut diuiſio verſus pũctũ põt procedere in ifinitũ.

4. Obiic. Si cõtinuũ eſſet diuiſibile in infinitũ, ſequeretur ibi eẽ actu partes infinitas. Cõſequẽtia patet, tum primo, quia diuiſio in ea, quæ inſunt diuiſio; tũ 2. quia diuiſibilitas eſt potentia, quæ reſpicit actũ diuiſionis in infinitũ; ergo poſſunt dari partes infinitæ actu diuiſæ; alioqui fruſtra eſſet illa potentia. Tum 3. quia pars eſſet æqualis toti, quia ſicut totum eſſet diuiſibile in infinitas partes, ita ẽt, & eius pars: neq. dicas eẽ maiorem infinitatẽ in toto, ac in parte, quia vnũ infinitum nõ eſt maius altero: neq. dicas maioritatẽ, & minoritatẽ non attẽdi ſecũdũ partes proportionales, ſecũdũ quas diuiſio procedit in infinitas, ſed ſecundũ partes æquales; nã vtrobiq. ẽt ſecundum partes æquales põt procedere diuiſio in infinitum. Tum 4. quia Dei cognitio fertur in oẽs partes, vt ſũt diuiſibiles, atq. adeo perueniet ad indiuiſibiles. ℞. hæc argumẽta petere ſolutionẽ multarum quæſtionum, de quibus infra; vnde ſit.

72 *Obijciuntur vltimo ex abſurdis.*

Solutio alibi reijcitur.

QVÆSTIO VIII.

An partes diuiſibiles, ex quibus componitur quantitas continua ſint finitæ, an infinitæ; & quomodo infinitæ?

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Partes aliæ proportionales, aliæ æquales.*

PRimo Not. partes alias eſſe proportionales, alias æquales. Proportionales dicuntur, quæ cum inter ſe ſint inæquales; ſẽper tamẽ partes primæ diuiſionis ſeruant aliquã proportionẽ duplã .ſ., vel quadruplã reſpectu partiũ ſequentium diuiſionum, vt facta diuiſione quãtitatis palmaris in duos ſemipalmos, fiat deinde diuiſio ſemipalmariũ quãtitatũ in ſuas medietates, atq. adeo partes primæ diuiſionis habẽt proportionẽ duplã reſpectu partium ſecundæ diuiſionis, & ſimilem proportionẽ haberẽt partes 2. diuiſionis reſpectu partiũ 3. diuiſionis, ſi partes 2. diuiſionis iterũ diuiderentur in ſuas medietates. Pars verò æqualis põt eẽ duplex, vna determinata, & eſt reſpectu vnius certæ, ac determinatæ, cui aliæ oẽs ſint æquales. Alia indeterminata, quæ non eſt reſpectu vnius certæ, & determinatæ; ſed vagẽ pro varia partiũ diuiſione, nam partes primæ diuiſionis quantitatis palmaris eſſent æquales ſecũdũ ſemipalmarem quantitatem; at in 2. diuiſione eſſent æquales ſecundum quartã partem palmi, & in 3. diuiſione partes eſſent inter ſe æquales ſecũdũ octauã partem palmi, & ſic conſequenter multiplicaretur quidẽ numerus partium æqualium, ſed minueretur quantitas, ſecundum quam eſt æqualitas.

2 *Partes aliæ cõmunicantes, aliæ non cõmunicantes.*

2. Not. Partes alias eſſe cõmunicantes, alias nõ cõmunicantes. Illæ dicuntur quãdo partes 2. diuiſionis communicant cum partibus primæ diuiſionis. Hæ verò quando partes ſunt totaliter extra ſe inuicem, ita vt vna pars nõ contineat aliquid alterius.

3 *Infinitũ variè ſumitur.*

3. Not. Infinitum ex Ariſt. 3. phyſ. t. 34. multipliciter ſumi: primò negatiuè, .ſ. pro eo, quod non habet, neq. aptũ eſt habere terminũ, vt punctũ: 2. priuatiuè .ſ. pro eo, quod nõ habet, aptũ tamẽ eſt habere terminũ, vt linea, ſi careret punctis, illã, ſecundum quorundã ſententiam terminantibus: 3. poſitiuè, ſeu contrariè, quod .ſ. habet quãtitatem ſẽper maiorẽ, & maiorẽ ſine termino: & hoc eſt duplex; aliud extra genus, vt Deus, qui dicitur actu infinitus per eſſentiã; alterũ in genere, & hoc eſt triplex; vel in magnitudine; ſiue extenſionis ſiue durationis; vel multitudinis, & dicitur infinitum quãtitatiuũ, vel in inteſione, quõ plures partes caloris in eadẽ parte ſubiecti receptæ, efficientes vnum calorẽ, dicũtur illum intendere, & dicitur infinitum intenſiuũ. Io. de Magiſt. & Can. 3. phyſ. q. 3. a. 1. Nos tantum quærimus an partes ſint infinitæ ſecundum numerum; nam quantitas neq. patitur intenſionẽ; & continuũ eſſe finitum extenſiuè ſenſibus patet.

4 *Infinitum aliud cathegorematicũ, aliud ſyncategorematicum.*

4. Not. Duplex eſſe infinitũ. Alterum dicitur categorematicè; alterũ ſyncategorematicè. Categorematicè infinitum ſignificat rẽ, quæ eſt infinita; ſecundũ extrema, vt loquitur Ariſt. 6. phyſ. t. 18. vnde dicitur eſſe id, quod actu eſt infinitum, excludens potentiã permixtã actu à partibus, ex quibus intelligitur componi: & à poſteriori explicatur eſſe id, quod habet partes æquales ſine termino; quæ oẽs poſſunt exiſtere ſeparatæ; excludunt.n. indeterminationẽ, tam quoad exiſtentiam, quã quoad tãtitatem, cum oẽs partes ſint æquales. Syncategorematicè infinitum dicitur, quod includit actum admixtum potẽtiæ, quod ab Ariſt. 6. phy. t. 18. dicitur infinitum diuiſione: Vnde 3. phy. 56. ſignificatur eſſe ens ſucceſſiuum, nam vt benè Can. Io. de Magiſt. & Scot. aduertũt, de rõe potentiæ eſt, vt non ſit actu.

5 *Potẽtialitas ſyncategorematica duplex.*

Hæc autem potentialitas, ſeu ſucceſſio duplex eſſe põt; primo, quoad exiſtentiã, ita vt nõ totũ exiſtat ſimul, ſed quocunq. dato, põt maius exiſtere ſimul, vel ſucceſſiuè; vnde numquã verũ ſit dicere, totũ, quod põt exiſtere in tali differentia temporis, verè exiſtere; quõ Ariſt. dixit, diem eſſe infinitã ſyncathegorematicè; quia eius partes ſimul nequeunt exiſtere; & ſimiliter actus diuiſionis cõtinui, quia nõ poſſũt aſſignari, quot in hoc inſtanti eſſe poſſint, ſed plures, & plures in infinitũ. 2. Quoad determinationem quãtitatis rei, quæ dicitur exiſtere (vt loquitur Perer.) vel terminationem (vt loquitur Riccard. & Can.) quia quicquid per ſe ſubſiſtit, debet eẽ determinatæ quãtitatis; cum igitur res non põt determinari quoad quantitatẽ, neq. poterit exiſtere per ſe; vnde fit, vt aliqua ſimul exiſtant cõiuncta, ſed non poſſint exiſtere ſeparata, quia cum exiſtũt coniuncta, nõ habent determinatã quantitatẽ, ſed ſemper minor, & minor in infinitum exiſtit: ex quo oritur, vt oẽs partes, quæ ſunt in continuo, exiſtant ſimul cum vnione inter ſe, non tamen ões poſſint ſeparatæ exiſtere; & hæc indeterminatio eſt radix diuiſibilitatis cõtinui in infitũ; vnde fit, quod licet oẽs partes ſimul exiſtere poſſint in cõtinuo quoad eſſe indeterminatũ, & confuſum, nõ tamen quoad eſſe determinatũ, ſed ſunt in potẽtia ad determinationẽ; & quia quoad determinationẽ non datur finis, ideo hæc diuiſibilitas procedit in partes in infinitũ.

6 *Syncategorematicũ modo exercetur.*

5. Not. Hæc duo vltima genera infinitorũ ſyncategorematicè, explicari his modis; nã ĩfinitũ quoad exiſtẽtiã explicatur per verbũ de Ineſſe cũ particula de futuro, vt cogitationes damnatorũ ſunt futuræ, & nõ tot ſunt futuræ, quin plures; vel cũ verbo de futuro, vt Angeli poterũt creari, & nõ tot, quin plures. Infinitum verò ſyncathegorematicè, quod ſimul exiſtit, ſed cum indeterminatione, explicatur per verbum de præſenti, & per poſſe, vt partes cõtinui ſunt actu, & non tot ſint, quin plures poſſint determinari: & hũc vltimũ modũ explicãdi obſeruat Venet. tract. 5. ſum. in fin. & ibid. Mẽghuſ. & Ricc. & Petr. Hiſp. tr. 7. ſum. Orta eſt autẽ hæc denominatio, quia ly (Infinitũ) aliquãdo ſtat ſignificatiuè, & tũc ſtat cathegorematicè; & eſt ſubſtantiuũ, vel obiectiuũ, determinãs quantitatẽ rei, cui adiũgitur: aliquãdo verò ſtat aduerbialiter; quia aduerbia ſũt, & dicũtur eẽ ſyncathegoremata; & tũc denotat coniun-

coniunctionē ſubiecti cum prædicato,& valet idē, ac in Infinitum,vt Deus pōt producere creaturas infinitas, vera eſt,ſi ly(infinitas) ſtet ſyncathegorematicè, & idē ſit,ac in infinitum;non autē ſi ſtet cathegorematicè.

6.Not.ex Hurt.diſp.15.phyſ.ſec.5.§.52.partes proportionales poſſe accipi dupliciter, primo,ſpecificatiuè,& ſic nō ſunt diſtinctæ à determinatis, quare erunt finitæ,vel infinitæ,ſicut ſunt determinatæ.Secundo,reduplicatiuè, & ſic ſunt infinitæ,non quidē ſimpliciter,ſed ſecundū quid,nam ly proportionalis eſt additum diminuens partē, atq. adeo, quod partibus conuenit rōe proportionalitatis,cōuenit illis ſecundum quid,vt homini abſolutè, & ſimpliciter conuenit liberè ſedere, ſed ex ſuppoſitione ſeſſionis neceſſario, ſedet non quidē neceſſitate ſimpliciter, ſed ſecundum quid,quia ſuppoſitio vnde oritur neceſſitas,non eſt ſimpliciter neceſſaria: Vnde non benè infertur hominē ex ſuppoſitione,quod ſedeat ſedere neceſſario ſimpliciter ob ineptā compoſitionē terminorum,Hinc patet partes proportionales non debere dici infinitas ſimpliciter, vt proportionales,quia pars hæc eſt ſecundum quid pars,Neq.debēt dici finitæ ſimpliciter,quia finitas illis nō cōuenit ex proportionalitate, ſed ex determinatione, ſed hoc pertinet potius ad modum loquendi,nam de re conſtat.

ART. II. Opiniones Doctorum.

7 *Opinio aſſerens partes infinitas in continuo Arim.Conimb. Burl. Maior. Ruuius.*

PRima Sentētia eſt dicentiū,partes in continuo eſſe infinitas cathegorematicè. Ita Arim. 2.d.2.q.2.cōcl.2.& 1.d.45.q.5.ar.2.ad 2.Conimbr.3.phyſ.c.8.q.1.quod dicit eſſe infinitas actu infinitate impropriè dicta: Burl. 6.phyſ. t.68. dub.3.præcipuo ad 2., vbi citatur Saxon. q.19. & Maior. 1. d.18. q.2.art.2. Ruu.6.phyſ.tr.de contin.

Pro qua opin.Arim.notat, infinitū cathegorematicè eſſe id, *quod in cōtinuo,quocūq. finito, eſt maius*: & in diſcreta quātitate, *quotcūq. finitis ſunt plura.* At infinitū ſyncathegorematicè, ait, dici illud, quod eſt maius qualibet determinata ſpecie; vt v.g.in cōtinua eſt maius quā bicubitum,vel tricubitū,&c.& in diſcreta,plura quā duo,vel tria,&c. Vnde infinitū ſyncathegorematicè facit, inquit, propoſitionē vniuerſalē, non ſic cathegorematicè ſumptū: quare hæc propoſitio ſecundū Ariſt.(Infiniti homines erunt præteriti)ſi ly (infiniti)tenetur ſyncathegorematicè,eſt vera;quia quotcūq.finiti aſſignētur,plures erūt præteriti;ſed ſi tenetur cathegorematicè eſt falſa, quia nō plures quotcunq. finitis erunt præteriti: & in hac opinione non implicat dari infinitum quoad multitudinē ſaltem rerum ſimul cōnexarum. Videtur eſſe Franc. de Mayr. & Thom. Anglic. apud Canon. 3. phyſ. q.3.cōcl.3.ad 1., qui dicunt partes eſſe infinitas ſecundum quid, quia ſunt in cōtinuo, quod eſt vnum ſimpliciter;nam vt eſſe partium nō eſt vnum ſimpliciter ; ita & numerus partiū non eſt abſolutè numerus:quare putant dici numerū partium in potentia, A quia non eſt numerus rerū, quæ actu ſint entitate totali. Hanc autē infinitatē partiū dupliciter, dicunt intelligi;primo,quod ſint infinitæ partes cōtinuatæ, & quaſi in confuſo contentæ,& ita eſt verū; ſecundo,quod ſint infinitæ partes, & inter ſe ſeparabiles;& hoc dupliciter;primo,quod diuiſiuè, ſeu diſtributiuè ſumptæ ſint ſeparabiles,.i.quod in cōtinuo ſint infinitæ partes,quarū quælibet per ſe eſt ſeparabilis à cōtinuo; & ita verū eſt, eē infinitas partes ſeparabiles;Secundo,collectiuè, .i.quod ōes partes continui ſimul inter ſe ſint ſeparabiles;& hoc eſt falſū;quia eſſet diuiſū in omnē ſui partē,quod implicare patet, B quia vel cōponeretur ex indiuiſibilibus, vel pars diuiſibilis non eſſet amplius diuiſibilis ; vnde omnes partes collectiuè ſumptæ, quæ actu poſſunt eſſe diuiſæ à cōtinuo, neq. ſunt ſimpliciter infinitæ, neq. finitæ, ſed ſyncathegorematicè infinitæ,nam quibuſcunque datis poſſunt plures ſeparari.

8 *Eſſe partes infinitas ſeparabiles diſtributiuè non collectiuè.*

9 *Opinio aſſerens in partibus continui infinitatem ſyncathegorematicā.*

2. Sententia eſt dicentiū,partes eſſe actu in cōtinuo, ſed finitas in infinitū, ſeu infinitas ſyncathegorematicè,& in potentia,ita vt in numero partiū ſit aliqua potentialitas, ſicut eſt potentialitas in determinatione exiſtētiæ partiū:quod colligitur à poſteriori, quia illæ partes non poſſunt ſimul ōes eſſe diuiſæ,ſed C ſucceſſiuè diuidi poſſunt in infinitum,quod oritur ex natura partiū, quæ sūt in cōtinuo; & huius opinionis auctor eſt Ariſt. 3.phyſ.& vbiq. vt infra. Sequitur Aureol. apud Can. loc.cit.,Ipſe Can.ibid.& 6.phyſ.q.1.ad argumēta, vbi ait,partes eſſe actu in cōtinuo, nō tamen actu diſtincto, ſeu terminato, & rōe huius dicit eſſe in potētia infinitas;vnde concluſ.3. dicit eſſe finitas in infinitū. 1. phyſ. q. vlt.in fin.,5.phyſ.q.3.art.vlt.,fusè Gabr.2.d. 1. q.3. not.1. & circ.fin. ad 2.rōn. Georgius Nominalis in ſua copulata. 3.phyſ. dub.3.& 4.Tatar.optimè.3.phyſ.q.de Infinit.not.2.& 6.phyſ.dub.3.Sot.3.phyſ.q.4.ad 2.vbi ait,partes D actu cōponere totū, & cognoſci à Deo, vt ſunt.ſ.eſſe diuiſibiles in infinitū ſyncathegorematicè, nō tamen cognoſcit,ōes collectiuè poſſe eſſe diuiſas actu; quare pars in cōtinuo licet ſit actu pars, nō tamen verè ens, ſed entis ens;quare neq. verè vna. Soncin.5. met.q.23.ad 1.,vbi expreſsè hoc ponit argumentū : Si ſunt partes actu,ergo vel finitæ, vel infinitæ; & ſoluit eſſe actu partes,ſed infinitas in potētia. Io.de Magiſt.6.phyſ.q.1.§. 1.ſciendū.Perrer.lib.10.c.10.ad 3.vbi ait, partes infinitas,quæ ſunt in cōtinuo,non habere certam magnitudinē.& ideo non efficere magnitudinē infinitam;& idē conc.14.ad 6. E & videtur Riccard.,qui cū in 4.d.10.a.7.q.2. dicat,in cōtinuo eſſe actu partes,a. 6.q.1.dicit, eas nō eſſe infinitas actu,licet continuū ſit diuiſibile in infinitū; qua rōe anima rationalis in corpore non continetur ab infinitis partibus;& rationem adducit, quia partes in cōtinuo non habēt eē diſtinctū, .i.determinatū,ſed confuſū;quæ cōfuſio certè propria eſt infiniti ſyncathegorematici; eſt et Tol. 6.

Ariſt. Aureol. Can. Gabr. Georg. Tatar.

Sot. Sonc. Io. de Magiſt. Perrer. Ricciard.

Toletus, Scotus, Suarez, Hurtad.

phy.q.1.Scot.q.5.vbiTatar.id ſignificatHurt.
diſput.15.phy.ſec.6.n.41.vocat infinitas ſecũ
dum quid. Significat Suar.diſp.40.met.ſec.5.
n.43.vbi multitudinẽ punctorũ exiſtentiũ in
linea actu probat eſſe diuerſæ rõis ab infini-
tate quãtitatis diſcretæ, quod inter quãtita
tes actu diſcretas qualibet ſignata poſſet ſi-
gnari alia illi immediata ſiue rõe ſitus, ſiue
rõe perfectionis; at in linea, ſignato vno nõ
põt ſignari ſecundũ, & dato vltimo, nõ po-
teſt dari penultimũ; vnde ait hanc infinitatẽ
eſſe imperfectam ſecundũ quid, & potẽtiale.

10 *Opinio aſſerens partes æquales in continuo nec eſſe actu finitas, nec infinitas.*

Tertia, Sententia eſt dicentiũ partes æqua
les, ſeu determinatæ entitatis non eſſe neq.
actu finitas, neq. actu infinitas, Probãt nam
ibi non ſunt actu ſecundũ æqualitatem; non
.n.ſunt finitæ, quia numerus finitus conſtat
ex finitis, & determinatis vnitatibus; at in cõ
tinuo non ſunt determinatæ, & finitæ vnita
tes partium æqualium, nam quouis numero
vnitatum partiũ æqualium põt dari duplo
maior in eodẽ continuo, quia ões partes ſun
dantes tot vnitates, ſi diuidantur, fũdant du
plo plures, & ſic in infinitũ. Neq. ſunt infi-
nitæ, quia quodlibet continuũ eſt actu fini-
tũ, quia omne finitũ per detractionẽ partis
finitæ, tandem conſumitur. 2. Docent præ-
terea continuũ eſſe diuiſibile in partes æqua
les infinitas in potentia, nam licet partes de-
terminatæ cuiuslibet diuiſionis ſint finitæ,
vt patet ex extenſione finita cõtinui, tamen
quia poſſunt eſſe variæ diuiſiones in infini-
tum; ideo [illegible] põt æqualitas partiũ variari in
infinitum, nam quælibet pars cõtinui eſt ex-
tenſa, atq. adeo diuiſibilis in duas æquales:
ſed diuiſio procedit in infinitũ; ergo & æqua
litas partium diuiſarũ procedet ẽt in infini-
tum, cũ ſingulæ partes diuiſæ poſſint etiam
diuidi in duas æquales.

Dices cum diuiſio fiat ſecundum partes
proportionales non erunt æquales.

Solutio ex Hieronymo Pla.

Reſpõdetur, partes vnius diuiſionis eẽ pro
portionales reſpectu partiũ prioris diuiſio-
nis; ſed eẽ æquales inter ſe reſpectu cuiuſq. di
uiſionis. Ita Hieronym. Pla. diſp. de part. q. 2.

11 *Opinio aſſerens partes actu in continuo, non tamen habere actualitatem quoad æqualitatem.*

4. Opin. eſſe poſſet, quod licet partes in cõ
tinuo ſint actu; nõ tamen habeant aliquam
actualitatẽ quoad æqualitatẽ, vel proportio
nalitatẽ, ſed illam omnẽ recipiant per diui-
ſionẽ, vel aſſignationẽ, ſeu determinationẽ,
Probatur, quia cũ partes in cõtinuo ſint in-
determinatæ quoad extenſionẽ, nõ poſſũt
fũdare æqualitatẽ ſiue arithmeticã, ſiue geo
metricã, quia hæc æqualitas ſupponit deter-
minationẽ ſubiectorum, quibus conuenit;
vnde fit, vt partes æquales, vel proportiona
les ſicut nõ ſunt actu in cõtinuo, ſed ſolũ in
potentia; ita nec poſſũt habere infinitatẽ ca
thegomaticam, ſed ſyncathegoremati-
cam. Vt verò ſunt indeterminatæ, vt ſunt
actu in cõtinuo, ita habent infinitatẽ cathe-
gorematicã, quia vt ſic nullã includunt po-
tentialitatẽ, quia numerus partiũ indetermi
natarũ eſt actu, & cõpletè tàm quoad ratio-
nem partiũ, quàm quoad rõnem indetermi-
nationis. Quæ opinio mihi videretur omniũ
probabiliſſima, ſi Auctorem haberet, nam
conciliat omnes opiniones, & videtur om-
nium rationes rectè ſoluere, vt patebit ex di
cendis, præſertim loca Ariſt. dũ negat in cõ-
tinuo eſſe infinita dimidia actu, quia ibi di-
midia non ſunt actu determinata, ſed in po-
tentia: ſicut neq. ſunt determinatæ tãtitates
aliarum partiũ, ſed quia nolo in rebus ẽtleuiſ
ſimis nouitatẽ inducere, illam relinquo aliis
examinandã; Nos verò interim ſequamur tri
tam ab aliis viam præſertim cũ adhuc vrgeri
poſſit difficultas de infinitate partiũ ſecun-
dum ſe, & indeterminatarum, quæ non ſunt
nec proportionales, nec æquales, licet Reſpõ
deri poſſit, partes illas propter indetermina-
tionem nullam fundare multitudinẽ actua-
lem, quia multitudo conſtat ex vnitatibus
inter ſe diſcretis, atq. adeo determinatis.

Non habet Auctorem.

ART. III. Opinio Auctoris circa numerum partium æqualium.

PRima Concluſ. In cõtinuo partes nõ cõ-
municantes æquales vnicertæ, non ſunt
infinitæ. Probatur, quia quælibet pars ſigna-
gnata, per ſui replicationẽ numerando, adæ-
quat totũ; ergo partes æquales, numero fini-
to comprehenduntur. Conſequentia patet,
quia ſi eſſent partes huiuſmodi infinitæ, nõ
poſſunt numerari. Cõfirm. primo, quia alias
quodlibet continuũ eſſet actu infinitum, vt
patet ex definitione infiniti cathegorémati
cè, & ſyncategorematicè, nam pars determi-
nata, quamuis modica infinities replicata
conſtituit infinitũ actu. Confirm. 2. quia vbi
datur primũ, & vltimũ, non eſt infinitas; Sed
inter huiuſmodi partes datur prima, & vlti-
ma, vt patet inductione; ergo. Cõfir. 3. quia
ſi darentur infinitæ partes ſyncategoremati
cè æquales, ẽt daretur numerus finitus ſynca
tegorematicè infinitus, nam vt creſcũt par-
tes æquales, creſcit numerus finitus partium
æqualiũ; ergo ſi datur numerus partiũ æqua
liũ infinitus, ẽt datur numerus finitus, ſynca
gorematicè infinitus: Sed repugnat eſſe fi-
nitum, & infinitum. Confirmatur quarto,
quia ſi crearentur plures Angeli perfectio-
res, & perfectiores in infinitum, quilibet eſ-
ſe finitæ perfectionis; ita ſi darentur plures
numeri in infinitum maiores, & maiores, ta-
men quilibet ex his erit finitus. Cõfirmatur
quinto, quia in partibus proportionalibus
minoribus, & minoribus in infinitum, non
datur aliqua, quæ ſit infinita ſyncategore-
maticè, minor omnibus aliis, ſed quælibet ſi
gnata eſt minor priori mediatè; ergo quam-
uis numeri partium æqualium creſcant in in
finitum, nullus eorum erit ſyncathegorema
ticè infinitus, ſed quilibet erit actu finitus.

12 *Non dantur in cõtinuo partes non communicantes æquales vnicerta, infinita.*

Dices, non poſſunt aſſignari tot partes
æquales, quin plures; ergo ſunt infinitæ.

13 *Non poſſe aſſignari tot partes æquales, quin plures, nõ arguit infinitatem partium.*

Reſpondeo, negando conſequentiã, quia
vt nõ poſſint ſignari, quot ſint partes æqua
les, ſufficit, ſi ratio partium æqualium ſuma-
tur vagè, & indeterminatè, quod dentur in-
finiti

finiti numeri partium æqualium: ſed quælibet combinatio partium æqualium eſt finita, & continet æqualitatem partium, in quarum vna combinatione partes æquales inter ſe ſunt maiores, vel minores, quàm in alia combinatione; vt v.g. in quantitate bipalmari eſt vna cōbinatio partium æqualium, ſcilicet trium palmorum, & poteſt eſſe alia combinatio partium æqualium continens ſex ſemipalmos, & ſic deinceps. Si verò ſumantur partes determinatæ quoad æqualitatem, tunc neceſſariò ſunt finitæ, vt v.g. partes digitales nō poſſunt eſſe, niſi tot, & non plures; & ſicut partes æquales vagè ſumptæ, nec determinatè ſunt finitæ, nec infinitæ, nam eſſe determinatè finitū, vel infinitum eſt paſſio quantitatis determinatæ; ita dici poſſunt indeterminatè finitæ, nam ſumuntur indeterminatè, ex quo nō fit numerum partium eſſe infinitum ſyncategorematicè, ſed potius numerum combinationum partium æqualium; ſed de hoc infra.

14 Sed contra hanc concluſionē, primo obiicit Canon., qui ponit mobile quantitatis digitalis, quod moueatur per ſpatiū aliquod; tunc ſic argumentatur: Omne ſpatium includens infinitas partes digitales eſt diuiſibile in infinitū in partes æquales: Sed tale ſpatium eſt huiuſmodi, quia ex 6. phyſ. Omne mobile in quolibet inſtanti eſt in ſpatio ſibi æquali, & in alio, & alio inſtanti eſt in alio ſpatio; Sed dū mouetur ſunt infinita inſtantia; ergo eſt in infinitis partibus æqualibus.

Obiectio prima ex Canon. Mobile digitale motum per ſpatium arguit infinitas partes æquales.

Confirmatur primo, quia à centro ad circumferentiam poſſunt trahi infinitæ lineæ inter quas mediant infinitæ partes ſuperficiei, vt patet ex dictis: Sed illæ partes, quæ mediant ſunt æquales, quia quanta eſt linea, tāta eſt ſuperficies: Sed lineæ omnes tractæ à centro ad circumferentiam ſunt æquales.

Confirmatur 2. quia omnis pars includēs infinitas partes eiuſdē proportionis, eſt æqualis alteri includenti totidē: Sed in quolibet ſunt infinitæ partes includētes infinitas partes proportionales. Confirm. 3. Si diuiſio fieret per totam æternitatem, & partes diuiſæ per primā diuiſionem ſuperponerentur ſuper ſe inuicē; ibi eſſet diuiſio in partes æquales infinitas, vt patet. Cōfirm. 4. ex linea girativa circa columnā circulariter palmarem, nam illa lineæ conſtaret ex infinitis palmis girantibus totam columnam.

15 Reſpondetur, Partes ſpatii dupliciter poſſunt conſiderari, primo, vt ſunt cōmunicantes, & ita benè probat argumentū eſſe infinitas, nam quando mobile dicitur eſſe in partibus ſibi æqualibus, ſemper ſumitur ſpatium ſequens, vt cōmunicat cum ſpatio præcedēti. Secundo, vt non ſunt communicantes, ſed vt vna ſit totaliter extra aliam; & ita intelligitur concluſio.

Reſpondetur. Mobile digitale tranſit per infinitas partes cōmunicantes.

Ad primam confirmationē æqualitatem illam dupliciter intelligi: primo, ſecundū diſtantiā à centro ad circumferentiam, & conceditur æqualitas linearū: Secundo, ſecundū diſtantiam, quæ eſt inter lineas producibiles à centro ad circumferentiam, & ita negatur: quia quò lineæ ſunt proximiores centro, eo minus inter ſe diſtant.

Ad ſecundā confirmationem negatur cōſequentia, quia pars in *Maiori* ſupponit confuſè tantum; in minori verò perſonaliter, ſeu determinatè, vt patebit ex dicendis. Reſpondeo ſecundo, etiam ſi in qualibet includerentur totidem ſecundum numerum; at non ſecundum magnitudinem; atq. adeo nō poteſt eſſe æqualitas, vt infra.

Ad tertiam confirmationē Reſpondetur, negando conſequentiā, quia omnis æqualitas ſupponit tantitatem extremorū; at in illorum diuiſione non pōt eſſe vlla tantitas, nam ſemper in ſingulis dimenſionibus variatur, nec pōt poni tantitas in cōmuni ſine differentia indiuiduali tantitatis. At poſita in vna parte differentia aliqua (ſ. tantitas digitalis) neceſſariò diuiſio finiretur. Quod ſi diuiſio fingatur fieri in partes proportionales; tunc non poterit finiri diuiſio, ſicut neque æternitas, atq. adeo, vt diuiſio procederet in infinitū; ita æqualitas partiū indeterminata; de qua re infra concluſione ſequenti. 16

Diuiſio quantitatis facta p partes pportionales nō poſſunt hauriri facta per partes æquales eſſet finita.

Ad quartam confirmationem dicetur infra, cum de infiniti exiſtentia.

Secundo, Obiicitur: Partiū æqualium aſſignatio pōt fieri in infinitum; ergo partes æquales ſunt infinitæ. Antecedēs probatur, quia ſi ſumatur lignū palmare, ſi aſſignetur pars ſemipalmaris, erūt duæ partes æquales; ſi aſſignetur quarta pars palmi, erunt quatuor, & pōt ſēper alia, & alia pars aſſignari, cui ſemper reperiātur plures æquales; quod facilè intelligi pōt ſi partiū diuiſarum vna ſuperponatur alteri in omnibus diuiſionibus; tunc enim neceſſariò multiplicabuntur partes æquales in infinitū iuxta multiplicationem diuiſionum, cum ſingulæ partes ſuper poſitæ diuidantur in duas medietates; ergo.

Obiectio 2. Aſſignatio partium æqualium fieri poſſet in infinitum.

Reſpondetur primo, Quando dicunt Doctores (partes æquales eſſe finitas) intelligūt, vt vni ſignatæ ſint aliæ æquales, vel ſaltem commenſurabiles, per cuius replicationem finiatur totum; ſed quia partes proportionales ſunt infinitæ, aſſignari poteſt ſemper minor, & minor pars; cui deinde reſpondeant plures æquales, neq. qualitas partium eſt ante aſſignationem, quia requiritur in partibus aliqua determinatio, vt poſſit inter illas eſſe æqualitas, ſed dici infinitos numeros combinationum; quorum numerorum quilibet, eſt finitus, & vnus maior altero; ita vt maior numerus partium æqualium conſtet ex partibus minoribus ſecundum extenſionem; contrà verò minor numerus conſtet ex partibus maioribus; vnde nullus numerus partium æqualium eſt infinitus cathegorematicè, vel ſyncategorematicè, ſed ſolus numerus numerorum, ſeu combinationum eſt infinitus, ſecundum aliquos, cathegorematicè, at ſecundum alios ſyncategorematicè, quia quælibet combinatio requirit determi- 17

Reſpondetur. Partes æquales ſunt finitæ per comparationē ad vnam certam partem.

nationem partium; quæ determinatio in infinitum variari poteſt; ſed de hac re infra.

Reſponderi ſecũdo Poteſt ex quarta opinione, In Continuo, ſicut, non eſt actu æqualitas partium, ita neq. eſt actu aliquis numerus partium finitus, vel infinitus; ſed numerus talium partium eſt in potentia, ſicut & æqualitas, quæ ſupponitur ad numerum. Dices partes, quæ ſecundum æqualitatem ſunt in potentia, ſunt finitæ, an infinitæ. Pro reſponſione ſit.

Partes communicantes ſunt infinitæ æquales vnicertæ.

18 Secunda Concluſio, In continuo partes æquales communicantes ſunt infinitæ non ſolum æquales æqualitate variabili, quæ dicitur indeterminata, ſed etiam inuariabili, quæ dicitur determinata, & ſumitur reſpectu vnius certæ. Hæc concluſio explicatur, nam duplex poteſt eſſe æqualitas partium, Vna variabilis, iuxta variationẽ diuiſionum; nam licet quælibet æqualitas ſupponat determinationẽ in partibus æqualibus; tamen quia hæc determinatio variari poteſt, ita vt nunc ſit maior, nũc minor extenſio partiũ, quæ inter ſe ſunt æquales; dici poteſt hæc æqualitas indeterminata. Altera eſt inuariabilis, quæ ſumitur reſpectu vnius certæ, & determinatæ extenſionis, v. g. digitalis, palmaris, &c. & ideò dici poteſt determinata; & de vtraq. æqualitate intelligitur concluſio; Vnde prima pars probatur, nam hãc infinitatem partium æqualium ſatis oſtendit illa deuiſio partium ſuperpoſitarum progrediens in infinitum, quia licet ex ſingulis diuiſionibus oriantur partes æquales finitæ; tamen partes, quæ oriri poſſunt ex diuiſionibus omnibus poſſibilibus non poſſunt eſſe, niſi infinitæ, ſicut diuiſiones poſſibiles ſunt infinitæ. Neq. tamen hinc fit, continuum inde fieri actu infinitum ſecundum extrema, eo quod tota perfectio partium diuiſarum ibi præexiſtat ante diuiſionem, quia ibi non præexiſtit æqualitas; niſi in potentia; tum quia perfectio præexiſtens ibi eſt minor, & minor in infinitum; quare quantitas illa quantò augetur ſecundum numerũ partium æqualium; tantò minuitur ſecundum extenſionem; quod optimè Ariſtoteles docet, dum ex diuiſione ait augeri quãtitatem diſcretam, & minui continuam.

Duplex æqualitas partium explicatur.

Cur continuum ex quo ſumi poſſunt infinita partes æquales cõmunicantes, non ſit infinitum actu ſecundum extrema.

19 Secunda pars probatur, quia in quantitate bipalmari aſſignari poſſunt infiniti palmi communicantes: nam, ſi illa primò diuidatur in duos palmos, & ſecundo ſumatur ſemipalmus, & ſi tertio aſſumatur alius palmus ex medietate vnius, & medietate alterius, tunc enim procedendo in infinitum in tali aſſignatione accipiendo ſemipalmum ex vna, & alterum ex altera, ſemper aſſignabitur palmus in infinitum atq. adeò dabuntur partes communicantes æquales vnicertæ in infinitum, quod facilè per hanc figuram intelligetur.

A Dices: In continuo ſunt duæ medietates æquales, & in qualibet medietate duæ aliæ æquales, atq. adeo erunt quatuor æquales, & in qualibet ex his ſunt duæ aliæ medietates æquales; quare erunt octo æquales: & in qualibet ex octo ſunt aliæ duæ mediatates, atq. adeo ſexdecim æquales, & ſic in infinitum, cuius argumenti vis magis patebit ſi fingamus partes diuiſas ſuperponi aliis, & ſic in infinitum ſicut fiunt diuiſiones.

Obiectio contra innfinitatẽ partium æqualiũ.

Reſpondeo, & dico primo hoc argumentum nihil fauere iis, qui negant partes eſſe actu in continuo, nam ſiuè illæ ſint actu, ſiue in potentia, ſemper ſequitur componi B corpus actu infinitum, nam ſi daretur corpus infinitum, qua alia ratione eſſet infinitum, niſi quia haberet partes æquales infinitas, quæ ex ipſorum ſententia non eſſent actu diſtinctæ, ſed in potentia: vnde ex infinitis partibus æqualibus in potentia poteſt componi corpus infinitum. Confirmatur, nam ex poſitione partium actualium non ponitur plus entitatis in continuo, quam ex poſitione partium in potentia: ſed ex poſitione infinitarum partium æqualium in potentia non ſequitur corpus eſſe magnitudinis infinitæ; ergo

20 *Reſponſio nõ dari infinitas partes æquales vni certæ in continuo finito, nec dari infinitum numerũ partiũ æqualium.*

Dico ſecundo, hoc argumentum aliquo C modo officere iis, qui ponunt partes actu exiſtentes infinitè categorematicè, vt conſtabit ex dicendis. Reſpondent tamen etiam illi ad hoc argumentum inde probari in continuo dari infinitos numeros numerorũ partium æqualium, non tamen dari infinitas partes æquales vni aſſignatæ, vnde nec totũ continuum eſt corpus infinitũ, nam in corpore infinito poteſt aſſignari vna pars, cui infinitæ aliæ ſint æquales, at non ita in continuo finito, ſed tantum eſt vnus numerus duarum partium æqualium, ſunt duo numeri quatuor partium æqualium, ſunt tres numeri octo partium æqualium, non tamen D aliquis vnus infinitus numerus partium æqualium.

At contra obiiciunt, Si datur infinitus numerus numerorum finitorum partium æqualium, neceſſariò debet dari aliquis infinitus numerus partium æqualium; nam magis creſcit numerus partium æqualiũ, quàm numerus numerorum partium æqualium: Sed numerus hic eſt infinitus; ergo & aliquis numerus partium æqualium eſt infinitus, maior probatur; nam quando numerus numerorum partium æqualium eſt ternarius, numerus partium æqualium eſt octonarius: E & quando numerus numerorũ eſt ſenarius, numerus partium æqualium eſt quartus; & ſexagenarius, & ſic in infinitum magis, ac magis excedit numerus finitus partiũ æqualium numerum infinitum numerorum; ergo eadem proportione impoſſibile eſt, vt numerus numerorum partiũ æqualium ſit infinitas, & tamen nullus numerus partium æqualium contentus ſub numero numerorum ſit infinitus.

21 *Obiectio probãs in infinito numero numerorũ finitorum partium æqualium, infinitas partes æquales.*

Reſpon-

22 Reſpondeo hoc argumentum eſſe omnibus ſoluendum, nam etiam ſi non ſint actu partes, certè Deus videt omnes partes, quæ ſucceſſiuè diuidi poſſunt in continuo; videt autem infinitos numeros numerorum partium diuiſarum, quorum licèt quilibet ſit finitus, tamen poteſt excedere alterum in dupla, tripla, aut quadrupla proportione, & ſic in infinitū; ergo idem erit de partibus æqualibus, quas videt Deus, neque dicas, numerū numerorū partium diuiſarum, quem Deus videt, non eſſe infinitum categorematicè: ſed ſyncategorematicè; numerum verò partium æqualium eſſe cathegorematicū, nam ſicut numerus numerorum partium diuiſarum eſt infinitus ſyncategorematicè, & tamen aliquis numerus partiū diuiſarum, nec ſyncathegorematicè eſt infinitus, cum Deus non videat infinitas partes ſimul diuiſas, ita etiam poteſt eſſe, vt numerus numerorum ſit infinitus categorematicè, & tamen nullus numerus partium æqualium ſit infinitus categorematicè. Neque dicas numerū numerorum finitorum eſſe ſolùm infinitū ſyncathegorematicè, nam nō eſt ratio ad id aſſerendum magis, quàm de categorematico, & ratio huius eſt, quia quando hac ratione ſumuntur numeri; tunc numerus numerorum eſt vnus, & determinatus, & ſemper illi ſit additio; quare additis illi infinitis vnitatibus, ſit infinitus; at numeri partium æqualium inter ſe non ſunt determinati, ſed ſemper ſumitur alius, & alius numerus, vnde additio non ſit eidem numero, ſed ſemper ſit alius numerus additis finitis vnitatibus, vnde ſit, vt quilibet numerus partium inter ſe æqualium ſit finitus, licet huiuſmodi numeri ſe inuicem ſemper excedant in dupla proportione, & hinc etiā ſit, vt numquā poſſit aſſignari aliqua pars, cui infinitæ aliæ æquales aſſignari poſſint, quamuis detur infinitus aliquis numerus numerorū partium inter ſe æqualium, quorum quilibet ſit finitus in dupla proportione excedens omnes numeros, qui ſunt poſt ſe, & ita quilibet numerus aſſignatus finitè diſtat à priori numero, vnde cōſtat finitis partibus æqualibus, quod ſi daretur aliquis infinitus numerus partium æqualiū, certè ille eſſet vltimus, vt patet ex modo, quo aſſignauimus numeros ſe inuicē excedentes, vt manifeſtè patet in hoc exemplo, nam ex omnibus ſpeciebus, quas Deus det excedentes in dupla proportione, quæ certè ſunt infinitæ, nullam Deus videt, quæ non ſit finita, ita ex infinitis numeris partiū æqualium ſe inuicem excedentium, nullum Deus videt, qui non ſit finitus.

Reſponſio.

Quomodo Deus videat partes continui diuiſibiles.

ART. IV. Explicatur numerus partium proportionalium.

Partes proportionales in continuo ſunt infinitæ.

TErtia Concluſio. Partes proportionales in continuo non ſunt finitæ, ſed infinitæ; probatur, quia omne finitum certo numero comprehendi poteſt: ſed ſi partes A proportionales ſunt finitæ; ſint v.g. centū, quæro, vel illæ ſunt diuiſibiles, vel indiuiſibiles; non ſecundum; ergo primum; ergo erunt plures quam centum; vnde quolibet numero finito partium aſſignato, poſſunt plures aſſignari. Confirmatur ex dictis ſupra, vbi oſtendimus continuū eſſe diuiſibile in infinitnm. 23

Contrarium huius videtur docere Aegid. apud marginem Scoti 2.diſt.2.q.9. qui cum dupliciter continuum accipi poſſe, putaret; phyſicè ſcilicet, & mathematicè, duplices etiam partes inuenit, ſcilicet phyſicas, & mathematicas; dixitque ſi continuum phyſicè B conſideraretur, componi ex minimis finitis, mathematicè verò poſſe diuidi in infinitū: quæ ſentētia eſt omnium Thomiſtarum, qui tenent dari minimum naturale. Contra quā plura ibidē Scotus, qui opinatur ens naturale homogeneum, ita poſſe diuidi in infinitum, ſicut quantitas, de qua re nos alibi: ſed illud mihi videtur certū, ſi quælibet res habet determinatam quantitatē, ſub qua exiſtere debet, neceſſariò illas partes minimas phyſicè eſſe finitas, ſed de his non loquimur, ſed de mathematicis. Vide Aegid. quolib.4. quæſt.6. & quodlib.6. quæſt. 17. & Varron. & Scot.

Negat Aegid.

Partes, vel phyſica, vel mathematica.

C Alii etiam dicunt partes minimas phyſicè, eſſe actu in cōtinuo, nam cum natura inſtituerit eas, vt poſſint per ſe exiſtere; ita etiam vt habēt propriam hæcceitatem diſtinctam ab alia; partes verò mathematicas non eſſe actu; ſed hi non viderunt definitionem Ariſtotelis 5.met.t.18. vbi definit, quantitatem eſſe diuiſibilem &c. *quorum vnumquodque per ſe aptum eſt exiſtere*, vt patet in Euchariſtiæ quantitate ſeparata à ſubſtantia, nam quælibet pars poteſt ſeparata exiſtere; ergo ſi in cōtinuo phyſicè ſumpto eſt pars, etiam mathematicè ſumpto, quia eadem ratio in eodem probat vtrumque. 24

Partes minimas phyſicas ponunt alij in continuo, non mathematicas.

D Sed contra hanc primo obiicitur. Si in continuo ſunt infinitæ partes; ergo dabitur pars, quæ ſit minor omni parte, atque adeo dabitur pars indiuiſibilis. Conſequentia prima probatur, tum quia inter illas partes eſt diſtantia infinita eam minoritate; tum quia vel omni parte magnitudinis eſt aliqua minor, vel non omni parte magnitudinis eſt aliqua minor; ſi ſecundum; ergo per æquipollentiarū regulas aliqua parte, non eſt aliqua minor; ergo illa erit indiuiſibilis, quæ erat ſecunda conſequentia, cum non habeat E ſe minorem: ſi primum; ergo vel illa eſt diuiſibilis, & nō eſſet omni parte minor, & indiuiſibilis, & ita continuum componetur ex indiuiſibilibus. 25

Prima obiectio, quod daretur pars indiuiſibilis.

Confirmatur, quia ſi ſunt in continuo infinitæ partes, continuum eſſet infinitè extēſum ſecundum extrema.

Reſponſio.

Reſpondeo Primo, propoſitionem illam dupliciter poſſe intelligi. Primo, quod pars minor ſit extra totam collectionem partiū continui, & in hoc ſenſu nō eſt ad rem, quia 27

loqu-

loquimur de partibus constituentibus continuum. Secundo, vt contineatur intra partes continui, & ex illa potius ſequitur, nullã dari partem minimam, nam quælibet pars contenta inter partes continui debet habere minorem; quare ſi daretur pars minima, illa non haberet minorem, atque adeò non eſſet inter partes continui; quare.

Nõ datur pars determinata minor omni parte. Reſpondeo Secundo, illud certum eſſe in hac re, non dari vnam determinatam partẽ, quæ ſit minor omni parte, & minima, & ad primam probationem, quia eſt diſtantia infinita ſyncathegorematicè, de cuius ratione eſt, vt habeat partes minores, & minores in infinitum, ita vt includat potentialitatẽ ad determinationem partis in infinitum, non eſt neceſſarium, vt detur determinata pars, omni parte minor, atque adeò minima. Ad ſecundam: Reſpondeo hanc concedendam eſſe, omni parte minori datur aliqua minor; non tamen concedendum eſt, aliquam partem eſſe minorem omni parte, quia nulla eſt minor omni parte; ſicut si mundus eſſet ab æterno, verum eſſet dicere, omni homine futuro dabitur aliquis poſterior, non tamen aliquis eſt poſterior omni homine; & ratio diuerſitatis eſt, quia in prima propoſitione ly (aliquis,) facit, vt pars ſupponat confuſe, & ſenſus eſt, qualibet parte ſignata datur aliqua minor; & ly, omnis, in antecedente facit, vt pars ſupponat distributiuè, & ſenſus eſt, in tota collectione datur vna minor alia: in ſecunda ly, aliquis, facit, vt pars ſupponat determinatè, vt vna ſignata debeat eſſe minor omni parte, & ly, omnis, ſupponit collectiuè, omnibus autem partibus, ſi ſumantur, vt dicunt collectionẽ omnium, non reperitur aliqua, quæ ſit illis omnibus minor.

27 Dices Primo, nulla pars eſt, quæ non habeat minorẽ; ergo tota collectio habet minorem, nam propoſitio vniuerſalis negatiua ſupponit diſtributiuè; vt ſingulas comprehendat: ſed ſingulæ, nulla excluſa, efficiunt totã collectionẽ partiũ, vt dicitur 18. primi Euclid. ergo tota collectio habet minorem.

Quomodo in continuo nulla pars ſit, quæ nõ habeat minorẽ. Reſpondeo Primo, ex illo antecedente potius ſequi nõ dari aliquam, quæ ſit minor omni parte, nam ſi aliqua daretur minima; falſum eſſet, quod nulla pars eſt in cõtinuo, quæ non habeat minorem, quia illa pars minima, eſſet pars continui, & tamen non haberet minorem.

Reſpondeo Secũdo, propoſitionem vniuerſalem aliquando ſupponere diſtributiuè determinatè, & tunc licet ex vniuerſali colligere aliquid commune omnibus collectiuè ſumptis. Aliquando ſupponere diſtributiuè indeterminatè ſcilicet, vt ſub illa deſcendere diſtributiuè copulatiuè, non copulatim, vt ſenſus ſit, quælibet ſignata habeat minorem, & hoc in infinitum; oritur autem hoc, nam quando aliquod prædicatum conuenit omnibus determinatis, quæ ſunt ſub aliquo communi, rectè colligitur, conuenire toti collectioni, vt ſi curſus conuenit omnibus hominibus, conuenit etiam toti collectioni hominum; quando verò prædicatũ conuenit omnibus, ſed indeterminatè; non licet colligere conuenire toti collectioni, vt ſi dicam, ſi virtus portatiua Ioannis, ſit determinata ad nouem lapides, & ibi ſint decẽ lapides portandi; tunc ſi quis dicat, *Ioannes omnes decem lapides poteſt portare*, vera eſt propoſitio, ſi ly omnes diſtribuit indeterminatè, quia ſingulos ſignatos poteſt portare, licet non totam collectionem ſimul, ſeu decimum lapidem, nam decimus lapis eſt indeterminatus, nam quilibet ex illis poteſt eſſe decimus, & ita eſt in caſu noſtro; nam ſingulæ partes, quæ ſignari poſſunt, habẽt minorem; tamen, quia ſingulæ, quæ ſignari poſſunt, non adæquant totam collectionem; tota collectio neque habebit minorem.

Dices Secundo, ſi omni parte magnitudinis datur aliqua minor; illa vel eſt diuiſibilis, vel indiuiſibilis; non indiuiſibilis, neque diuiſibilis, quia daretur aliqua minor ipſa, atq; adeò non eſſet minor omni parte continui. 28

Reſpondeo illam diſiunctiuã ſcilicet, (aut illa pars, quæ eſt minor omni parte, eſt diuiſibilis, vel indiuiſibilis) eſt falſa propter falſã implicationem in ſubiecto, nam ſubiectum ratione illius particulæ (illa) ſupponit determinatè; nulla autem determinata pars, eſt minor omni parte.

Secundo obiiciunt, ex hac diuiſibilitate ſequitur, vel partem eſſe æqualẽ toti, eo quod in tot partes eſt diuiſibilis pars, ac totum, vel vnum infinitum eſſet maius altero, eo quod partes infinitæ, totius eſſent plures, quàm partes infinitæ vnius partis. 29 *2. Obiectio. Pars eſſet æqualis toti.*

Confirmatur, nam ſi quælibet pars eſſet diuiſibilis in partes, vel in partes prioris continui, vel ſuas. Si primum, ſequitur nullam partem eſſe diuiſibilem in ſuas; atque adeò in ſe ipſa eſſe indiuiſibilem. Si ſecundum, cum ipſa pars cauſat continuum, etiam ſuæ partes illud cauſabũt, quia quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati; atque adeò partes partis eſſent cauſæ totius; ergo diuiſio in has partes, eſſet diuiſio totius.

Reſpondent Primo, Perer. c. 10. ad 7. & 8. 30 *Reſponſio aliorum.* Quantitatem vnam eſſe æqualem, vel inæqualem alteri, ſecundum extenſionem non ſpectari ſimpliciter ex numero partiũ, nam in quantitate palmari ſunt duo ſemipalmi, & quatuor medietates ſemipalmorũ, & tamen non eſt maior quantitas, quæ conſtituitur ex quatuor medietatibus ſemipalmaribus, quam ex duobus palmis; cum tamen quaternarius ſit maior numerus, quàm binarius; neque ſpectari ſimpliciter ex magnitudine partium, nam palmus habet maiorem magnitudinem, quàm digitus; & tamen maior eſt quantitas conſtituta ex centum digitis, quàm ex duobus palmis; quare ſpectari debet ex vtroque capite, ſcilicet numero, & magnitudine. Vnde licet partes proportionales, quæ ſunt in vna parte, ſint æquales quoad

quoad numerum, partibus proportionalibus totius; non tamen ſequitur partem eſſe æqualem toti, quia partes proportionales totius ſunt duplo maiores, quàm partes v.g. vnius medietatis: ſed hæc reſponſio habet difficultatem, quia pars reſpectu totius non ſolum poteſt conſiderari ſecundum extenſionē, ſed etiam ſecundum numerum, atque adeò ſequitur, multitudinem partium, quæ ſunt in vna parte, eſſe æqualem multitudini, quæ ſunt in toto numero.

Solutio Canonici.

Reſpondet Secundo, Canonicus totum eſſe maius ſua parte, intelligi quoad extenſionem, non autē quoad numerum: ſed fallitur, quia hoc conuenit toti ſiuè diſcreto, ſiuè continuo ex ratione totius.

Reſpondent Tertio, alii in toto eſſe plures infinitates; quàm in parte, & ideò eſſe maius, quàm pars; non tamen quia vnum infinitū eſt maius altero, vt infra, cum de proprietatibus infiniti; ſed cōtra, quia cum hæc pluralitas infinitatum ſit etiam infinita, non poteſt eſſe huiuſmodi pluralitas in toto reſpectu partis, niſi detur vnum infinitū maius altero; nam etiam in aliqua parte totius, non ſolum eſt vna infinitas partium, ſed etiā infinitæ infinitates partium. quare

Reſponſio Authoris. Maioritas continui ſupra aliud attenditur penès extēſionem, diſcreti vero ex pluralitate numerorum.

31 Quarto, Ego reſpondeo, & dico, primò maioritatem quantitatis ſupra aliam reſpectu alterius, ſecundum extenſionem attendi ex pluralitate, & magnitudine partium, vt dicitur in prima reſponſione.

Dico Secundo, maioritatem quantitatis diſcretæ attendi ex pluribus vnitatibus, inter ſe diſcretis, quæ ſint in vno, plures, quàm in alio, etiam ſi ſecundum extenſionem ſit minus, vel æquale alteri; vnde fieri poteſt, vt totum aliquod ſecundum vnam rationem ſit maius, & ſecundum aliam rationem minus ſua parte, vt homo v.g. eſt maior, ſecundum extenſionem duobus oculis; & tamen duo oculi ſunt plures, quam vnus homo.

Proportionales in palmo ſunt maiores proportionalibus in ſemipalmo.

32 Dico Tertio, numerus partium proportionalium, quæ ſunt in toto v.g. palmari eſt maior eo, qui eſt in digitali, etiā ſi vterque ſit infinitus, quia harum partium infinitudo, nō eſt cathegorematica, cui repugnat habere maius; ſed ſyncathegorematica, quæ ratione ſuæ potentialitatis, & indeterminationis eſt capax maioritatis, & minoritatis, quia eſt capax additionis, cum dicat actum admixtum potentiæ.

3. Obiectio. Datur vltima pars.

33 Tertio obiiciunt, datur vltima pars; ergo non ſunt infinitæ. Antecedens patet ex Tatar. Capiantur duæ magnitudines cōtinuæ, ſcilicet A. & B. & ſumātur in B. partes proportionales, ſic quod prima ſit medietas eius, & ſecunda medietas medietatis; tunc ſi multitudo omnium partium ipſius B. coniungitur ipſi A. neceſſario aliqua pars illius multitudinis immediatè illi coniungitur, quia non poteſt intelligi vnam magnitudinem alteri coniungi, niſi per aliquam vnam partem ſui.

Confirmatur, nam ſit punctum B. continuans partes continuas E. mobile C. quod à pūcto B. moueatur verſus D. tunc C. immediatè poſt inſtans moueatur ex B. certè tranſibit aliquam partem ipſius E. & non niſi vltimam; & magis proximam ipſi B. quia alias non inciperet moueri à puncto B. quia non poſſent plures partes eſſe immediatè puncto.

Reſponſio.

34 Reſpondet Tatar. & Arimin. ad primum contra ſecundum negando conſequentiam, quod ſcilicet ex eo, quod tota collectio omnium partium proportionalium B. coniungitur A. ergo aliqua eſt immediata A. & cum dicitur, non poſſe intelligi oppoſitum. Reſpondent id oriri; quia is opinatur multitudinem illam partium eſſe finitam certo aliquo numero; ſed ab iis, qui imaginantur eſſe partes infinitas, bene intelligitur illi parti cōiungi ipſum B. per partes minores, & minores in infinitum.

Ad confirmationem reſpondet Tatar. poſſe concedi mobile poſt inſtans pertranſire aliquam partem ipſius E. neque tamen illa eſt vltima, & ſumme proxima, quia in illa parte continentur infinitæ, neque eſt vna, quam immediatè pertrāſeat, ſed ſemper minor, & minor poteſt aſſignari, neq; pars immediata puncto eſt vna indiuiſibilis in actu primo, ſed diuiſibilis, atquè adeo includens plures: quare totum eſt quidem immediatū puncto; non tamen ſyncathegorematicè ſūptum id eſt ſecundum omnes partes; ſed cathegorematicè ſumptum, vt infra fuſius explicabitur.

4. Obiectio. A paritate partium etherogenearum homogeneas adeſſe infinitas.

35 Quarto obiicitur, partes etherogeneæ non poſſunt eſſe infinitæ; ergo neque homogeneæ; quia etherogeneæ fiunt ex homogeneis; at nullum infinitum conſtat ex finitis. Confirmatur, quia cum illæ partes omnes ſint actu, ſi eſſent infinitæ, daretur infinitum in actu contra Ariſtotelem.

Reſponſio.

Reſpondent Primo, aliqui diuerſam eſſe rationem partium etherogenearum, & homogenearum, nam etherogeneæ non poſſunt eſſe, niſi ſub certa quantitate, & figura: vnde earum multitudo attēditur ſecundum æqualitatem partium non communicantiū, quæ non poſſunt eſſe infinitæ; at partes homogeneæ poſſunt eſſe proportionales. Sed contra, quia ſubiectum vniformiter, difformiter calidum haberet partes etherogeneas ſecundum calorem, quia nulla pars haberet æqualem calorem cum alia, vt patet ex terminis; & tamen eſſent infinitæ; quare

Dantur partes etherogeneæ etiam infinitæ.

Reſp. Secundo, alii poſſe dari in corpore partes etherogeneas etiam infinitas, quod etiam confirmant ex corpore perfectè pyramidali, in quo eſſet etherogeneitas ſecundū partes circulares, licet in corpore animato partes etherogeneæ ſint finitæ, quia ſingula ſunt inſtrumenta ordinata ad diuerſas operationes; atque adeò ſingulæ, vt diſtinguntur inter ſe, debent eſſe determinatæ. Ad confirmationem infra patebit qualem infinitatem partes habeant.

Quinto

1. Obiectio.

Contra diuiſibilitatē in infinitum.

36 Quinto obiicitur, ſi quantum eſt diuiſibile in infinitū, vel vt ens naturale, & non, quia in naturalibus datur minimum; vel vt mathematicum, & neque, quia diuiſibilitas dicit quandam tranſmutationem, à qua abſtrahit mathematicè obiectum.

Reſponſio.

Reſpondeo Primo, hanc diuiſibilitatem non eſſe potentiam Phyſicam, ſed Logicam, vt rectè Zimar. prop. 127. ex Auerr. 8. phyſ. t. 78. & explicatur à Doctoribus 9. met. t. 11. & 2. de anima t. 3. vbi Simpl. quia non repugnat fieri diuiſionem partium in infinitum, non tamen ex vi agentis phyſici ob defectū inſtrumenti, vnde aliquando in diuiſione ſiſtet.

Diuiſionis potētia eſt logica, non phyſica.

Reſpondet Secūdo, Canon. Nos loqui de quātitate mathematicè ſumpta; Mathematico autem non ſemper eſt neceſſaria actualis diuiſio phyſica, quia ſufficit illi diuiſio per cognitionem 9. met. 11.

Argumentum Zenonis ſoluitur.

Sexto obiicitur argumentū Zenonis, nam ſi eſſent partes infinitæ, non poſſet fieri motus, nam pars debet pertrāſiri prior, quā poſterior, ſed in hac prioritate nō datur principium, ergo neque motus poteſt incipere, neque dicas eſſe infinitas in potentia; nam cum ibi ſunt, nec per diuiſionem multiplicantur impertinens eſt, quod ſint actu diuiſæ, vel in potentia, nam nec duæ medietates continui diuiſæ ſunt, & tamen mobile prius pertranſit primam, quam ſecundam. Reſp. partes proportionales eſſe infinitas, ſecundum quid, & ſyncathegorematicè, vt infra quæ pertranſiri poſſunt, non vt infinitæ, ſed vt finitæ, quia ſpecificatiuè ſumptæ ſunt idem cum determinatis, quæ ſunt finitæ. At partes infinitas ſecundum quid pertranſiri poſſunt in tempore præſertim ſimiliter infinito; quæ licet vere dicantur, tamen facilius ſoluitur ratio Zenonis, motum fieri per partes determinatas, nam ſunt mobile eſt determinatum, nam occupat ſpatium determinatū, nam vel occupat ſpatiū ſibi æquale, vel maius ſe, at huiuſmodi partes ſunt finitæ, vnde non ſolum motus incipere, ſed etiā finem habere poteſt, nam fit per partes cōmunicantes æquales, vel maiores mobili.

ART. V. Explicatur qualis ſit infinitas partium continui.

37 QVarta Concluſio, proportionales partes continui non ſunt infinitæ actu, & vt dicunt cathegorematicè. optimè Canon. 6. phyſ. q. vnic. Probatur Primo, ex Ariſt. 8. phyſ. 68. vbi dicit eſſe infinitas in potentia, & 3. phyſ. & 1. cœl. negat dari infinitū in actu, quare ibi non negat eſſe partes actu, ſed infinitatem actualem.

Secundo probatur, quia daretur pars infinitè minima, atque adeò indiuiſibilis, quod licet concedat Maior 2. d. 2. q. 3. tamen eſſe falſum patet ex dictis. Conſequentia probatur, quia inter partes continui eſt infinita diſtantia, cum inæqualitate partium in mino-

A ritate; ſed inter partes continui eſt inæqualitas infinita, at inæqualitas infinita, nō poteſt eſſe, niſi ſit aliqua vel infinitè maior, vel minor; & non eſt maior; ergo minor infinitè.

Reſpondent Primo, aliqui eſſe quidem infinitè minorem, non tamen minimam, quia adhuc illa pars habet aliam minorem ſe. Sed contra, nam ſignata determinata parte proportionali ſcilicet palmari medietate, iam aliqua pars eſt infinitè minor quātitate palmari; ergo eſt minima; nam quanto magis recedit à quantitate palmari, eò fit minor, ſed recedit à quantitate palmari actuali infinitate; ergo recedit, vt non ſit quantitas, 38

B nam ſi eſſet quantitas tùm cuiuslibet quantitatis ad quantitatem ſit aliqua proportio, poſſet aſſignari proportio ſiue regularis, ſiue irregularis illius partis ad quantitatem palmarem; quare non eſſet inter illa diſtantia infinita, quia poſſet hæc diſtantia ſuperari à diſtantia finita; deinde, ſi eſt infinitè minor; ergo eſt minima, quia ſi non eſſet minima, alia poſſet eſſe minor illa; quare non haberet diſtantiam infinitam, quia ſuperaretur ab altera per finitam diſtantiam; atque adeò in priori diſtantia poſſet aſſignari terminus.

Reſpondent Secundo, alii inter partes cōtinui eſſe quidē infinitam diſtantiam ſecundum minoritatem, non tamen eſſe aliquam

C infinitè minorē, quia non datur vltima, quæ deberent eſſe infinitè minor.

Sed contra, nam hæc infinita minoritas eſt in quantitate continui reſpectu quantitatis palmaris, & non eſt in omnibus partibus proportionalibus continui, nam aliquæ ex illis habent finitam diſtantiam, neque in nulla parte continui, quia non eſſet ipſo in continuo; ergo in aliqua parte continui. Reſpondent aliqui eſſe in aliqua parte indeterminatè. Sed contra, tum quia ſiue ſit pars determinata, ſiue indeterminata repugnat eſſe minimam, tum quia neceſſariò deberet

D eſſe determinata, nam infinita minoritas eſt in aliquo ſubiecto, & nō in indeterminato, quia iam per illam minoritatem determinatur, & quaſi ſignatur, neque dicas idem dici poſſe de partibus infinitis ſyncategorematicè: nam cum infinitas ſyncategorematica neceſſariò includat indeterminationem, & potentialitatem ad determinationem quam diſtinguitur ab infinito categorematicè; inter partes continui, non poteſt dari pars infinitè minor, quia ratione potentialitatis, nō poteſt deuenire ad aliquam partem ita par-

E uam, vt ea dari non poſſit minor; at cum categorematicum excludat hanc potentialitatem, iam partes debent habere omnē actualitatem, quæ excludit potentialitatem conſtitutiuā infiniti ſyncategorematici; de qua re infra fuſius.

Tertio probatur, quia efficeret magnitudinem extenſam infinitè; nam pars quamuis minima infinities replicata, efficit entitatem actu infinitam; quia ſi occupet locum B. & infinities multiplicetur; hic locus non poteſt 39

teſt eſſe, niſi infinitus actus; nam ſicuti finitum componitur ex finitis; ita ex infinitis infinitum, quod ex vnitate patet; nam vnitas infinities replicata efficit numerum infinitum, & ſi vnitas hæc eſt extēſa, efficiet numerum infinitum extenſarum.

Non dàtur partes infinitæ categorematicè.

Reſpondent, non eſſe infinitum actu, quia non ſunt infinitæ partes æquales, ſed proportionales, quarum vna ſemper eſt minor altera; vnde datur ſpatium maximum, quod occupat illa magnitudo, non tamen datur minimum, quia partes proportionales, ſemper minorem, & minorem occupant locum.

Refelluntur effugia aduerſariorum.

Infinitæ proportionales poſſunt reduci ad æquales.

40 Sed cōtra, nam ſi ſunt actu infinitæ proportionales, reduci poſſunt ad æquales hac ratione; nam accipiatur continuum, illud eſt diuiſibile in duo media; hæc item diuidantur in duo alia media, habētur quatuor partes eiuſdem quantitatis, & vt clarior appareat caſus, hæ quatuor partes, ſupponatur vna alteri, & iterum diuidātur ſimiliter, iam habemus octo partes, & ſi hæc ſimiliter, habebimus ſexdecim partes eiuſdem quantitatis, & ſic in infinitum; ergo partes proportionis, ſi ſunt infinitæ, poſſunt eſſe æquales infinitæ.

Effugium Burlæi refellitur.

Reſpondet Primo, Burl. ex hac æqualitate partium non effici quantitatē infinitam ſecundum extrema, ſed tantum quando eſt determinata quantitas, cui ſint partes æquales infinitæ; in continuo autem non poteſt aſſignari partes determinatæ quantitatis, cui aliæ infinitæ ſint æquales.

Infinitæ partes ad æqualitatē reduci poſſunt, ſi ponatur ante intellectū Dei.

41 Sed contra hanc reſponſionē primo obiicitur, ſaltem haberi ex infinitis partibus fieri infinitam entitatem. Secundo, cum ſint infinitæ actu, Deus videt illas actu exiſtentes ſine vlla ſucceſſione ex parte obiecti; ergo poterit à partibus maioribus auferre exceſſus, & efficere illas æquales; neque intelligi pōt huiuſmodi partes poſitas ante intellectū Dei ſine vlla ſucceſſione, non poſſe reduci ad æqualitatem, nam, ſi dicant, Deum non poſſe, quia non datur vltima, cui aliæ deberēt fieri æquales, facilè reiiciuntur, nam ſi Deus produceret infinitas quātitates, quarum vna palmo excederet aliā, poterit Deus omnes reducere ad palmarem quantitatem, etiam ſi ſint infinitæ, & careant vltima; ergo ſimiliter cum vna excedat alteram, poterit exceſſum ab excedentibus remouere.

Et confirmatur Primo, quia Deus poſſet infinitas partes diuidere; ſed cum ſint diuiſæ, poſſet tolli exceſſus; ergo. Antecedens probatur, quia ſi non, ſed ſemper ſucceſſiuè deberet fieri diuiſio, iam non infinitas categorematicè, ſed ſyncategorematicè ponunt; nam in hoc diſtinguitur infinitum ſyncategorematicum à categorematico, quod hoc non includit ſucceſſionem, illud verò aliquā includit. At dici poſſet, includi ſucceſſionem in diuiſione, non tamen in exiſtentia partium. Sed contra, quia natura talis diuiſionis oritur ex natura talium partium; ideò

A enim partes hæ in infinitum diuidi debent, ita vt numquam abſoluatur diuiſio, quia ita ſunt in continuo, itáque cognoſci à Deo.

Confirmatur Secundo, quia ſi Deus nullam cognoſcit habere determinatam extenſionem, ſed ſemper minorem, & minorem habere, iam ponunt cognoſci infinitū ſyncategorematicè, & ita etiam eſſe in re; quia Deus cognoſcit rem, vt eſt.

Quid ſit pars communicans.

42 Alii Secundo reſpondere poſſent, non efficere extenſionem infinitam ſecundum extrema, quia ſunt partes proportionales communicantes. Sed hi non intelligunt, quid ſignificet pars communicans; nam non om-
B nes partes proportionales ſunt cōmunicantes, cum poſſint eſſe partes proportionales, quarum vna ſit extra aliam totaliter, & non communicet cum partibus prioris diuiſionis, quo ſenſu accipitur pars communicans apud Doctores: quod ſi nomine partis cōmunicātis intelligatur pars cum altera connexa, vel includens alias partes; tunc illud vrget argumentum, quod huiuſmodi partes ſi ſunt infinitæ, efficiunt extenſionem infinitam actu; nam cum vna pars ſit extra aliā, efficit; vt ſubiectum, quod afficit, habeat partem extra partem, & cum hæc extreitas partium ſit infinita, cum dicat partes infini-
C tas, ſubiectum etiam extendetur infinitè. Confirmatur, quia extra aliud, dicit, eſſe extra locū alterius; ergo cum ſint infinita extra, erunt etiam infinita loca occupata, quæ ratio explicatur; pars, quamuis minima occupat aliquem locum, & alia addita maiorē, & ſic in infinitum; ergo erit occupatum ſpatium, & locus infinitè maior.

Probatur Quarto, concluſio poſſet dari numerus maior numero infinito, quod repugnare rationi infiniti alibi probatum eſt: conſequentia probatur, nam ſumatur continuum, & diuidatur, in ſingulis dimidiis ſūt infinitæ partes actu, & partes vtriuſq; ſunt 43
D plures, quam alterius partis, alioqui pars eſſet æqualis toti, cōtra primum principium, imò eſſent in continuo infiniti quaternarii, infiniti ternarii, &c.

Confirmatur Primo, ex Canon. quod omnia continua eſſent æqualia, quia componerentur omnia ex æqualibus partibus in multitudine, vt patet, & ex æqualibus magnitudine, vt probatur, quia ſi partes vnius eſſent maiores, poſſent diuidi in partes æquales partibus alterius continui, & in eo, in quo
E excedit, haberet plures partes, quàm alterum continuum, atque adeò plures, quam infinitæ, infinito autem nihil eſt maius.

Reſponderi poſſent in infinito non eſſe æqualitatem, vel in æqualitatem, quia hæc ſunt paſſionis quantitatis finitæ.

Qualis æqualitas eſſe poteſt in infinito.

Sed contra, quia licet æqualitas, quæ eſt cōmenſuratio duarum quantitatum ita ſit; tamen æqualitas negatiuè ideſt non exceſſus eſſe poteſt in infinitis; vnde Perſonas Diuinas, dicimus, eſſe æqualis perfectionis, quoniam infinitum neque excedit, neque exceditur; 44

ditur; quod ſi partes continui non excedunt partes alterius, neq; totum excedet totum.

Confirmatur Secundo, quia quælibet linea, ſi contineret æquales partes ſaltem ſecundum numerum, quælibet eſſet commenſurabilis alteri; quare accipi poteſt aliqua ex illis partibus, quæ aliquoties repetita menſuraret totum.

Confirmatur Tertio, quia cum quælibet pars ſit diuiſibilis, in qualibet parte, etiam minima continerentur infinita infinities; at plura infinita eſſe non poſſe, docet Ariſtoteles 3.Phyſ.37.

Dices eadem ratione probari, neque dari partes finitas in infinitum?

Reſpondeo negãdo conſequentiam, quia in infinito ſyncategorematico nõ repugnat dari magis, & minus, vt patet; nam ſub vna ſpecie sũt multiplicabilia infinita indiuidua; & ſimiliter ſub altera ſpecie; maior autẽ eſt numerus indiuiduorum poſſibiliũ ſub vtraque ſpecie, quam ſub vna, quia ſemper ſunt poſſibilia finita in infinitum, de qua re infra; nam concipi poteſt infinitum ſyncategorematicum cum additione, cum componat continuum actu finitum.

45 Probatur Quinto, infinitum non poteſt pertranſiri 3.phyſ.34. & patet, quia non habet finem; quod autem tranſitur, habet finem: ſed ſi partes infinitæ ſunt in continuo, non poſſet illud pertranſiri.

46 Sed contra hanc concluſionem multa obſtant, vt infra dicemus; præcipuè obiicitur primo: quia poteſt Deus per totam æternitatem diuidere continuum; at illæ partes diuiſæ in tota æternitate, eſſent infinitæ categorematicè; ergo partes, quæ ſunt in continuo, ſunt infinitæ categorematicè: quia illa diuiſio nõ eſt in alias partes, quã in eas, quæ præexiſtunt actu in continuo, nam vnumquodq; diuiditur in ea, ex quibus cõponitur.

Obijcitur. Partes diuiſæ in tota æternitate eſſent infinitæ categorematicè.

Reſpondetur Primo, hoc argumentum obſtare etiam oppoſitæ ſententiæ, tum quia tunc partes diuiſibiles eſſent infinitæ non ſyncategorematicè, ſed categorematicè; quia diuiſæ non ſunt aliæ ab iis, quæ erant diuiſibiles, tum quia cum in æternitate partes ſint diuiſæ iam ſecundum ipſos eſſent actu partes, quia eſſent ſingulæ iam terminatæ per diuiſionem.

Reſponſio.

Reſp. Secundo, ſi loquamur de æternitate à parte ante, dicemus in illa implicare eſſe aliquam ſucceſſionem, vt alibi; quare neque poterit fieri diuiſio ſucceſſiua per dies ſingulos; ſi autem de æternitate à parte poſt, dico, eſſe infinitos dies ſyncategorematicè, & ita etiam partes diuiſibiles, quia neque videt Deus expletam diuiſionem, vt neq. videt expletam æternitatem; ideſt tempus ſucceſſiuum infinitum; vnde videt ex parte obiecti, ſucceſſiuè ideſt ad tale tempus eſſent tot diuiſiones, & vſque ad tale tot, & vſque ad tale tot, & hoc ſine fine; hinc etiã fit, vt in tota æternitate non videat partes infinitas æquales, quia non poteſt eſſe æqualitas, niſi

Diuiſio partiũ in æternitate à parte poſt, eſt infinita ſyncategorematicè.

A ſignetur id, in quo ſunt æqualia; at hoc ſupponit tantitatem, atque adeò determinationem in partibus, vt infra, cum de ſcientia Dei. Ex quo patet, hinc potius probari partes non eſſe infinitas cathegorematicè, ſicut tempus æternum eſt infinitum ſyncategorematicè.

47 Obiicitur Secundo, partes ſunt actu in continuo; ergo vel actu finitæ, vel actu infinitæ; non primum; ergo ſecundum. Confirmatur, quia Deus cognoſcit partes eſſe actu in continuo, & tot actu cognoſcit, vt non ſint cognoſcibiles plures; nam hoc negare, eſt detrahere Diuinæ Sapientiæ, & patet, quia eas conſeruat, vt bene Arim.1.d.35. q.1.ad 7. Capreol.q.2.ad 2. Aureol.contr.2. concl. & 3. d. 14. q. 2. ad primum, & cæteri Doctores ibi, & Marſil.q.38. Alenſ.1.par.q.23 m.3.art.2. Alb.q.60.m.3.q.1.incidẽti. Henric.quodl.5.q.3. Vual. t.1.lib.1.ar.1.c.14. ergo partes in Dei cognitione ſunt infinitæ actu. Conſequentia probatur, quia niſi ponamus, Deum cognoſcere actu partes categorematicè infinitas, eſſet in cognitione Dei potentialitas quædam, & ſucceſſio, neque cognoſceret Deus res determinatè, ſed poſſet proficere in cognitione. Propter hoc argumentum aliqui negant eſſe partes in cõtinuo; ſed difficultatem non euadunt; nam primò quæro ab illis, in quot partes cognoſcit Deus, ſe poſſe diuidere continuum, non in finitas; nam quocumque numero dato, poteſt dari maior; neque in infinitas actu; ergo actu cognoſcit in continuo eſſe infinitas partes ſyncategorematicè, nam ponamus ſignare quot poteſt, certè non ſunt infinitæ actu; ergo infinitæ ſyncategorematicè. Secundo, etiam ſi difficultatem effugerent in cõtinuo homogeneo, non poterunt in etherogeneo vniformiter, difformiter calido, & in aliis, vt infra.

Obijcitur eſſe actu partes infinitas in continuo ex cognitione rei actuali.

Contra aliquorum ſolutionẽ obijcit Author.

48 Reſpondeo igitur ad argumentum, partes eſſe in continuo; infinitudinem vero habere ſyncategorematicam, vt infra: tum quia licet actu exiſtant; tamen exiſtunt cum radicali indeterminatione, eſſentialiter incluſa, tum quia in illo priori, in quo partes conſiderantur vt diſtinctæ, & abſtrahunt à potentialitate, ſunt quidem infinitæ, ſed abſtrahunt ab infinitate actuali, & potentiali, ſeu ſyncategorematica, at verò vt ſunt à parte rei, ſicut habent actualitatem determinatã per potentialitatem, ita habeat infinitatem contractam per potentialitatem, vt infra.

Reſponſio. Partes exiſtunt cũ radicali indeterminatione in continuo, ideò ſyncategorematicè infinitæ ſunt.

Ad confirmationẽ reſpondeo, Deum cognoſcere actu omnes partes, quæ ſunt in cõtinuo eo modo, quo ſunt; & quia ibi ſunt partes cum potentia ad determinationem in infinitum, quæ potentia tribuit partibus infinitatem ſyncategorematicam; ideò Deus cognoſcit ibi, eſſe partes infinitas ſyncategorematicè; nam licet ibi partes actu exiſtant; tamen cum exiſtant exiſtentia indeterminata, cum potentia ad determinationem, cognoſcuntur exiſtere indeterminatè

Deus cognoſcit omnes partes cum potẽtia ad determinationẽ in infinitũ.

cum

cum tali potentia, de qua re infrà.

49 Obiicitur 3. Partes prius natura ſunt diſtinctæ, quàm diuiſibiles, & in illo priori ſunt plures non finitæ, vt patet; ergo infinitæ, & nō ſyncategorematicè, quia vt ſic non dicūt potentialitates; ergo categorematicè. Reſpondeo, & dico Primo, etiā ſi partes vt diſtinctæ ſint priores natura diuiſibilitate proxima, nō tamen diuiſibilitate remota, & radicali, quia per illā conſtituitur natura quantitatis, quare non poſſunt partes quātitatis, vt diſtinctæ abſtrahere à potentialitate.

Partes vt diſtinctæ nō ſunt priores diuiſibilitate remota, & radicali.

Dico 2. etiā ſi partes continui, vt diſtinctæ abſtrahāt à potentialitate ſecundū conceptū præciſiuū, ſecundū illū conceptū ſūt plures, & infinitæ abſtrahēdo à categorematico, & ſyncategorematico, quia nō adhuc eſt determinatus cōceptus illarū partiū, ſicut animal exiſtens in homine ſecundū ſenſibilitatis cōceptū realē, non eſt nec rōnale, nec irrōnale.

Syncategorematicum non poteſt ſimul totū actu exiſtere.

Dices, ſi infinitū ſyncategorematicū pōt actu ſimul exiſtere, Deus poterit producere infinitos Angelos ſyncategorematicè. Reſpondeo, negādo conſequentiā quia infinitudo Angelorum eſt ſyncategorematica, ſecundum ſucceſſionem exiſtentiarum; quare ſi infiniti Angeli eſſent producti, iam eſſet ablata potentialitas cōſtitutiua infiniti ſyncategorematici; at non ita in partibus continui, vt diximus, & hinc eſt; vt infiniti Angeli poſſint eſſe actu obiectiuè in mente Dei, quia in eo ſtatu includunt potentialitatem ad exiſtendum in infinitum.

50 5. Concl. In cōtinuo ſunt actu partes proportionales, nō tamen finitæ actu, ſed finitæ in infinitū, ſeù infinitæ ſyncategorematicè, & in potētia: vt hæc concluſio fiat manifeſta ſunt duo probanda. Primū eſſe actu partes, quod ſupra probatū eſt. Alterū eſſe infinitas in potentia, quod primò probatur ex dictis, nam nō ſunt finitæ, neq. infinitæ actu; ergo ſolum remanet, vt ſint infinitæ in potentia.

Partes proportionales in continuo ſunt infinitæ ſyncategorematicè.

2. Prob. auctoritate Ariſtotelis, qui vbiq. continuū definit, eſſe id, quod eſt diuiſibile in ea, quæ inſunt; ſed ea, in quæ eſt diuiſibile, ſunt partes infinitæ in potentia 3. phyſ. 56. & 57. vbi dicit, quantitatē eſſe diuiſibilē in infinitum in potentia, non quod potentia illa poſſit reduci tota ad actū, quomodo ſtatua dicitur eſſe in potentia æris, ſed eſt in potentia quemadmodū dies, eo quod ſēper remanet aliud, & aliud accipiendum, quod autem accipitur ſemper eſt finitū, & inde deinceps oſtendit dari infinitū in potentia, & non in actu; & infinitū habere rationem materiæ; nam ex infinito diuiſibilitate oritur, vt fiant plura tota, quæ habent rationem formæ, & perfecti: ex auctoritate hac Ariſtotelis ſic arguitur, ita partes ſunt diuiſibiles, vt ſunt in continuo; ſed partes ſunt diuiſibiles in infinitū; ergo ſunt in continuo cū hac potentia ad diuiſibilitatē: ſed partes habētes potentiā ad hanc diuiſibilitatē non ſunt finitæ, neque infinitæ actu; ergo ſunt infinitæ in potentia.

Quid ſignificat quantitatē eſſe diuiſibilem in infinitum in potentia.

Confirmatur, quia non plures, neq. pauciores ſunt in continuo, quam ſunt ea, quæ habent diuiſibilitatem; ſed quæ habent diuiſibilitatem, ſunt infinitæ ſyncategorematicè; ergo quæ ſunt actu, ſunt infinitæ ſyncategorematicè.

3. Probatur, quia nullam hæc opinio habet peculiarem difficultatē, cum omnis alia oppoſita habeat peculiares difficultates, qđ partim ex dictis patet, partim ex dicendis in ſolutione argumentorum. 51

Cōfirmatur ex omnibus rationibus, quibus probauimus continuum non componi ex indiuiſibilibus, & confirmat Canon. 6. phyſ. q. 1. quia quod non eſt ens in actu, non poteſt fundare infinitatē actualem, quia hæc dicit numerum actualem; numerus autem actualis ſupponit entia in actu: ſed partes, licèt ſint actu in continuo, ſecundum diſtinctionem, non tamen ſunt actu entia, quia ens in actu dicitur eſſe id, quod eſt in ſe, & non pars alterius, vt oſtendit Ariſt. tum. 5. tum. 7. & 8. met. vnde Sonc. 5. met. q. 23. ait, quodlibet eorū, in quæ eſt diuiſibilis quantitas, eſt, natū eſſe hoc aliquid, ideſt completū in ſpecie inter res materiales, licet impropriè quodlibet per ſe ſubſiſtens ſiuè completum, ſiuè incompletum dici poſſit hoc aliquid.

Partes nō ſunt entia actu, & ſic non fundant infinitatem actualem.

Sed contra hanc concluſionē primo obiicitur, partes ſunt actu in cōtinuo, ergo ſunt actu infinitæ, probatur cōſequētia, oēs partes, quæ ſūt in cōtinuo, ſimul exiſtūt: ſed quæ ſimul exiſtunt, non includunt ſucceſſionē, & potentialitatem; ergo partes continui, nō includunt potentialitatem, non igitur infinitæ ſyncategorematicè, quia de huius ratione eſt ſucceſſio. 52

Obijcitur eſſe actu infinitas proportionales in continuo.

Confirm. 1. Deus cognoſcit omnes partes continui ſimul eſſe in continuo, & tot cognoſcit, vt non plures cognoſcat; ſed quot cognoſcit, cum non includāt potentialitatem, non ſunt infinitæ ſyncategorematicè; ergo categorematicè. Neque dicas, vt dicit Thien. quæſt. 1. ad. 2. & Valleſ. q. 13. A Deo non cognoſci omnes, quia ſcilicet in continuo nō ſunt omnes; nam vel Deus nullā cognoſcit, vel aliquas cognoſcit, aliquas nō: ſed nullū horū dici pōt, quia repugnat ſapiētiæ Dei, vt benè Arim. & Cap. loc. cit. & Greg. de Valent. 1. par. q. 14. puncto 6. & alii, vt infra.

Conf. 2. Quia cū dicitur eſſe finitas in infinitū; vel ſenſus eſt, partes ſimplicer eſſe finitas, ſed infinitas in potentia, ideſt vt actu ſint finitæ; ſed infinitudo eſt in potentia, & non, quia, quæ actu ſunt finitæ, certo numero comprehendi poſſent, quod fieri nequit in partibus actu exiſtentibus in continuo. Vel ſenſus eſt, quæ aſſignantur, eſſe ſimpliciter finitas, ſed quia poſſunt plures aſſignari, dicuntur infinitæ: ſed hoc non eſt, eſſe actu partes ante aſſignationem; vel ſi ſunt ante, cum entitas partium ſit diſtincta ante aſſignationem, & diſtinctionem; ſequitur multitudo tranſcendentalis, nam partes illæ, præciſa ſignatione erunt multæ, & ſic vel actu eſt multitudo finita, vel infinita. 53

Explicatio qđ ſit finitum in infinitum.

nita. Neque dicas eſſe multitudinem infinitam in potentia, quia includit potentialitatem ad diuiſionem, quia diſtinctio partium eſt prior diuiſibilitate; nam diuiſibilitas eſt paſſio, ergo in illo priori nullam includunt potentialitatem.

Cofirm. 3. Quia infinitum in potentia, eſt id, cui repugnat totum eſſe poſitum in re; ſed quicquid illius poſitum eſt, debet eſſe terminatum; quod verò reſtat accipiendũ, debet eſſe interminatum maius, & maius in infinitum: ſed omnes partes proportionales ſunt actu à parte rei, & quæ iam ſunt poſitæ à parte rei, non ſunt finitæ; ergo infinitæ; ergo non ſunt infinitæ in potentia; ergo in actu.

Confir. 4. Quia nihil deeſt huic numero, quo minus ſit infinitus in actu.

54 *Reſpondetur.*

Reſpondeo hoc argumentum eſſe omniũ difficillimum, ſed eam difficultatem non eſſe nobis peculiarem, ſed neceſſariò omnibus diſſoluendam, tàm iis, qui tenent dari infinitum, quàm qui negant.

Alij dicunt ante diuiſionem numerum partiũ in continuo eſſe in potentia.

Sotus. Canon. Sonc.

Primo, igitur reſpondent Sot. Canon. & Sonc. Cum numerus ſequatur diuiſionem continui, ante diuiſionem ſunt quidem partes actu, non tamen eſt numerus actu, ſed tantum in potentia, ſicut partes ſunt in potentia ad diuiſionem; quare dicunt, neque eſſe finitas, neque infinitas; & probat Sotus, quia vnitas ſequitur ens: ſed partes continui, vt propriè non dicuntur eſſe, ſed ineſſe, & entis entia, ita neque propriè vnitatem participabunt; quæ reſponſio effugere potius videtur vim argumenti, quam ſoluere, nam licet numerus prædicamentalis ſequatur diuiſionem; tranſcendentalis tamen ſequitur diſtinctionem, qua ratione duos Angelos dicimus efficere numerum; vnde cum partes ſint diſtinctæ, erunt plures, atq. adeò multæ. Et confirmatur, quia intelligi nequit partium illarum diſtinctio ſine aliqua multitudine; nam cum ſint entia, ſaltem in exiſtentia, licet non per ſe exiſtentia, conſequetur vnitas, & multitudo.

55 *Alij in continuo vnã quantitatem ſimplo componunt.*

Secundo, alii propter hoc dicunt, non eſſe partes actu in continuo, ſed tantum continuum eſſe vnam entitatem ſimplicem; habere autem pluralitatem per diuiſionem, quod certè eſſet admittendum, niſi hoc argumentum non ſolum in alia materia, vt infra dicemus, ſed etiam in hac eſſet diſſoluendum; nam etſi partes non ſunt actu; eſt tamen actu potentia ad diuiſionem: quæro igitur Primo, quot ſunt partes diuiſibiles, ſeù diuiſibilitates; Non dicendum, eſſe vnam, quia per vnam diuiſionem nõ reducitur ad actũ; nam poteſt diuiſibilitas vnius reduci ad actum, integra remanente diuiſibilitate alterius: Secundo, Deus cognoſcit actu in quot partes poteſt diuidere; in quot igitur cognoſcit poſſe diuidere in finitas, & non, quia quibuſcumque finitis, poteſt plures; neque in infinitas actu, quia id, cum repugnat, cognoſceret falſum; ergo actu infi- A nitæ ſyncategorematicè Deo obiiciuntur; quæ inſtãtia adeò aperta videtur, vt quemlibet intellectum poſſet conuincere.

Tertio, alii propter hæc argũmenta dicũt eſſe partes categorematicè; quod confirmãt, quia ſi per impoſſibile oẽs illæ partes eſſent diuiſæ, certè eſſet infinitæ categorematicè, ſed hoc non oritur, niſi ex multitudine partiũ, quæ ſunt in cõtinuo; ergo in cõtinuo ſunt infinitæ categorematicè, nam non plures ſunt diuiſæ, quàm ſunt in continuo; Sed contra, quia non poſſit fieri diuiſio in indiuiſibilia, partes diuiſæ, adhuc eſſent diuiſibiles, etiam ſi diuiſæ ſint infinitæ, & cum in B hac diuiſione, ſemper poſſit procedi in infinitum, neceſſariò concedere debent infinitum ſyncategorematicum in multiplicatione infinitorum, vt alibi oſtendimus. Ad confirmationem reſponderi poteſt: Primo, ex impoſſibili ſequi impoſſibile, ſcilicet diuiſionem continui in omnem ſui partem: Secũdo, dici poteſt illas partes eſſe finitas, nam ſi ponatur continuum eſſe contiguum duobus parietibus, & diuidatur in omnẽ ſui partem, iam continuum tanget vtrumque parietem, ſecundum vltimam partem, atque adeò erit finitum, nam illa pars, ſecundum quam tangit, non eſſet amplius diuiſibilis. C Tertio, poteſt dici eſſe infinitas ſyncategorematicè, quia tot ſũt, quot prius, & licet de ratione huius ſit potentialitas; tamen ex impoſſibili poſito, ſequitur impoſſibile aliud, eſſe ſcilicet infinitum ſyncategorematicum ſine potentialitate: ſicut ſi ponatur Deum creare hominem irrationalem; tunc idem eſſet, & non eſſet: nam ex eo, quod ponitur homo creari, homo eſt; ſed eo quod ponitur eſſe irrationalem, non eſt; quare ſimul erit, & non erit; ita etiam ex eo, quod ponatur multitudo infinita ſyncategorematica, iam eſt infinitum ſyncategorematicè: ſed ex eo, quod ponitur ſine potentialitate, iam nõ D eſt. Vnde Quarto dici poteſt cum Io. de Magiſt. eſſe infinitam multitudinem categorematicè, neq. ſequitur ex multitudine præciſe, ſed ex multitudine ſine termino, à qua eſt ablata omnis potẽtialitas, & indeterminatio; quare remanet infinita multitudo categorematicè, ſed de hac re alibi.

Reſpondeo vim huius argumenti eſſe ab 56 omnibus deglutiendam, vt oſtendam tr. 17. q. 2. dub. 3. & 4. Nunc breuiter oſtendã, nam ſecundũ Aduerſarios continuũ non poteſt E diuidi in indiuiſibilia, atq. adeo facta illa, quã ſupponunt, diuiſione, partes, quæ remanent, adhuc ſũt diuiſibiles, & hoc in infinitũ; ergo neceſſario debent ſupponere in illis exiſtere infinitatem ſyncategorematicam in multiplicatione infinitudinũ; quod etiã patet ex iis, quæ neceſſariò concedenda ſunt in aliis materiis. Primò in obiecto cognitionis Diuinæ, nam licet dicant multitudinẽ, à Deo cognitã, eſſe infinitã actu; tamen adhuc debent cõcedere à Deo cognoſci nõ eſſe producibilia tot infinita, quin plura poſſint, cũ nun-

Reſponſio Auctoris.

nunquã poſſit æquari Diuina perfectio, atq. A adeò Deo actu obiicitur multitudo infinita ſyncategorematicè infinitorũ categorematicorũ. Secundo, cum creatura producibilis poſſit eſſe perfectior, & perfectior, explicari non poteſt quanta ſit ſumma perfectio; non enim eſt infinita actu, tum quia ab ea comprehenderetur; tum quia nõ poſſet dari maior, atq. adeò quæcunq. perfectio viſa poteſt adhuc augeri in infinitum; ergo augmẽtum in infinitũ eſſentialis perfectionis actu obiicitur Deo; at illud eſt infinitum ſyncategorematicum. Tertio, implicat ex velocitate motus, quã poteſt habere motus Cœli, quæ non eſt infinita actu, nam eſſet in inſtanti; B ergo erit finita in infinitum. Quarto ex com muni ſententia continuum poteſt alterari vniformiter, & difformiter; & tamen in illo continuo ſecundum extenſionẽ, ſicut infinitæ partes caloris v.g. quarũ vna ſit diſtincta ab alia, cum ſine vllo termino partiũ extenſarũ vna pars caloris ſit minor alia; neq. eſt neceſſariũ ſignari, vt diſtingũtur, nam cũ ſit difformiter calidũ iam etherogeneũ eſt, & diuerſæ rationis in ſingulis partibus; & tamen illæ partes non ſunt finitæ, quia nõ poſſunt ſignari quot ſint, vt patet apud eos, qui intelligunt naturam huius alterationis; neq. infinitè, vt fatentur; ergo. C

Poteſt dari aliquod infinitum cum aliqua potentialitate, cũ qua cognoſcitur à Deo.

Quarto, Partes diuiſibiles continui, quæ ſunt obiectiuè in mente Diuina, non ſunt infinitæ categorematicè, quia ſic eſſet expleta tota diuiſibilitas, atque adeò omnes eſſent diuiſæ, & per conſequens indiuiſibiles; ergo ſunt actu infinitæ ſyncategorematicè. Ex his igitur patet, poſſe dari actu infinitũ ſyncategorematicum, id eſt infinitum includens aliquam potentialitatem, & à Deo cognoſci cum hac potentialitate.

Ad Primam confirmationem infrà oſtendemus, partes diuiſibiles à Deo cognitas eſſe infinitas ſyncategorematicè.

57 Ad Secundam confirmationem, reſpon- D deo Primo, hinc ortum eſſe diſſidium vniuerſum, quod infinitas hæc ſyncategorematica intellecta non ſit; quare etſi patere poſſit ex dictis; adhuc tamen explico ex Tromb. loc.cit. & Scot. quodl.5. Infinitum categorematicum dicitur, cui nihil entitatis deeſt, talis natura, in qua eſt infinitum eo modo, quo eſt poſſibile, omnem entitatẽ talis naturæ contineri in aliquo vno. Vt v.g. ſi daretur infinitus numerus habens in ſe infinitas vnitates, cõtineret quemlibet alium numerum in ſe realiter, vel ſaltem virtualiter. E Vel infinitum categorematicum dicitur, quod excedit quodcumque finitum, non ſecundum aliquam determinatam proportionem, vel determinabilem, ita vt infinitus numerus in ſe, vel in intellectu Diuino, ſi eſſet dabilis, excederet quemcumque alium numerum finitum, vltra omnem determinatam proportionem aſſignabilem. Infinitum verò ſyncategorematicũ dicitur, quod non ſit aliquantum, quin maius illo dari poſ ſit: nam maius illo eſt infinitum categorematicum, in quo eſt ſtatus, vt maior illo eſſe non poſſit. Sed ſic eſt, vt non quamcumque multitudinem excedat, ſed quamlibet ſignatam excedat ſine vllo ſtatu; vnde non datur vnus numerus determinatus, in quo ſiſtatur in multiplicitate numerorum, & cum dicitur in hoc infinito ſyncategorematico, eſt diſtantia infinita, quam Deus videt; ergo videt aliquem numerum infinitũ, diſtantem à prima ſpecie numeri; ergo talis continet infinitas vnitates, atq. erit infinitum categorematicum.

Quid nam ſit infinitas ſincategorematica.

Reſpondet 2. Tromb. ipſammet diſtantiã 58 infinitam dupliciter accipi, categorematicè ſcilicet, & hæc non eſt, niſi quando eſt infinitum categorematicum; & ſyncategorematicè, & ita non dabitur numerus aliquis habens infinitas vnitates, quia hæc diſtantia in infinitũ procedit ſine eo, quod ſimul ponatur in eſſe; vnde patet ad confirmationem; dicimus enim omnes partes eſſe actu, & finitas in infinitum, ita vt non ſit terminus in aſſignandis partibus, quod oritur ex indeterminatione partiũ, ratione cuius repugnat illis infinitas actualis.

Diſtantia infinita dupliciter accipitur, categor. et ſyncateg.

Dices Primo, ſi infinitum ſyncategorematicè poteſt actu exiſtere; ergo Deus poterit producere infinitos Angelos ſyncategorematicè, qui actu ſint ſimul.

Reſpondetur, infinitum ſyncategorematicè actu eſſe, ſed cum aliqua potentialitate, quæ potentialitas cum reperitur inter aliquas res, quæ termino carent; dicuntur infinitæ ſyncategorematicè, cuiuſmodi ſunt partes continui, vt explicauimus; hoc autẽ non ita eſſet, ſi Angeli producti eſſent, quia cum ſingulorum exiſtẽtia non includat huiuſmodi potentialitatem, ſi eſſent actu producti ſine termino, non poſſent eſſe niſi infiniti categorematicè, atque adeò continere deberent omnem numerũ poſſibilem, quod cum fieri nequeat, neque poterunt produci infiniti categorematicè, neq. infiniti ſyncategorematicè poterunt ſimul exiſtere; quod non accidit dum actu obiiciuntur intellectui Diuino, quia in cognitione Dei includunt potentialitatem ad exiſtendum cũ aliqua ſucceſſione.

Si infiniti Angeli eſſent producti, eſſent infiniti categorematice.

Dices Secundo, ſi potentia ad exiſtendum per ſe, & ſeparatè à toto ſufficit ad infinitatem ſyncategorematicam, ſequitur quantitatem compoſitam ex partibus æqualibus infinitis, eſſe infinitam ſyncategorematicè, quia conſtat ex partibus, quæ ſunt in potentia ad exiſtendum per ſe, & ſeparatim.

Reſp. Hinc potius noſtram opinionẽ confirmari, nam ex diuerſo modo exiſtendi partium componentium infinitam quantitatẽ ſecundum extrema, & partiũ proportionalium componentium finitam quantitatem colligi poteſt diuerſitas infinitatis. Nam in quantitate infinita ſunt partes determinatæ tam quoad exiſtentiam, quam quoad tantitatem, vnde carent potentialitate neceſſaria

Vnde nam oritur ſyncategorema in continuo.

ad infinitatem ſyncategorematicam. At in continuo partes proportionales ſunt indeterminatæ ſecundum ſe, & ſunt in potentia ad exiſtendum determinatè, & hinc habent infinitatem ſyncategorematicã; de quo oritur aliud diſcrimen, quod partes illæ æquales poſſunt ſimul reduci ad actum diuiſionis, at non ſic partes proportionales, ſed ſucceſſiuè, ex qua potentia permixta cum actu habetur infinitas ſyncategorematicè.

QVÆSTIO IX.

An quantitas continua poſſit diuidi in omnem ſui partem, & qua ratione ſit diuiſibilis in partes infinitas.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *1. Opinio. Arim. dicentis continuum eſſe diuiſibile in omnem ſui partem.*

PRima opinio eſt dicentium eſſe diuiſibilem in omnem ſui partem ita vt nõ maneat aliqua pars amplius diuiſibilis ſiue per diuiſionem intellectualem, quæ fit per deſignationem, quæ ſecum compatitur realem communitatem continui ſic diuiſi, ſiue per diuiſionem realem in effectu; ex vi tamen Diuinæ Potentiæ. Ita Arimin. 1. d. 35. & 36. q. vnic. ad 7. & d. 44. q. 4. ar. 1. concl. 1. in confirmatione primæ rationis, & 2. d. 2. q. 2. ar. 1. ad 5. contr. primum, qui ait poſſe diuidi in omnem ſui partem. Videtur Maioris 2. d. 2. q. 3. vbi licet initio neget dari in continuo minimam partem proportionalem, tamen deinde videtur concedere tum ibi, tum primo d. 44. q. 2. citatur Adam apud Capr. 1. d. 43. q. 1. in argumẽtis Adami contra tertium, & videtur ſequi 3. d. 14. q. 10. dicto 2. Citatur etiam Gabr. 2. diſt. 1. q. 3. §. 3. notatum, ſed id non dicit ex propria ſententia, ſed Gregorii, nam ipſe intra potius contrarium ſignificat, dum refert opinionem contrariam.

2 *Eſſe diuiſibile ſolum in partes proportionales.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui dicunt, continuum non poſſe diuidi in omnes partes ſimpliciter, ita vt non remaneat aliqua diuiſibilis; ſed ſolũ in partes proportionales, & tribuitur Gregorio, ſed falſò, vt infra.

Alii verò dicunt, poſſe diuidi in omnem partem ſimpliciter. Ita Arim. & alii, qui tamen negant, hinc ſequi continuũ componi ex indiuiſibilibus per carentiã partium quarumcunque ſiue actu diuiſarum, ſiue aliquo modo diuiſibilium, qualia ſunt ſimplicia entia, & puncta, ſed benè ſequi componi ex indiuiſibilibus, habentibus partes diuiſas inter ſe, ita vt totum neque ſecundum ſe, neque ſecundum aliquid ſui ſit amplius diuiſibile, cum iam ſit actu diuiſum: vnde ſequitur nõ dari vltimam diuiſionem, vel partem diuiſã, quæ in ſe nõ includat partes, quia quæcumque pars quantumuis minima, illa includit partes in conceptu diuino; vnde infinitas, nec aliqua poteſt ſumi ſic indiuiſibilis, quia non ſumantur partes potentiales infinitæ; quare in conceptu Dei continuum eſt diuiſum actu, & totaliter in partes, quarũ quæli-

A bet eſt etiã actu totaliter diuiſa, & includens partes infinitas. Hinc fit, vt licet continuum ex eo, quod ſit diuiſum in partes proportionales pertinẽtes ad vnam ſeriem diuiſionis, non ſequatur eſſe diuiſum in omnẽ ſui partem ſimpliciter, tamen hoc ſequitur ex eo, quod ſit diuiſum in omnes partes proportionales, vt Arim. putat.

Secunda opinio eſt communis aliorũ negantium poſſe hanc diuiſionem fieri: ſed diuiſibile in infinitum, vt nunquam poſſit eſſe hæc potentia reducta ad actum, ita Conimb. 3. phyſ. c. 8. q. 1. & 6. phyſ. c. 1. q. 1. cum Cap. 1. d. 43. q. 1. ar. 3. ad argumenta Greg. & 3 *2. Opinio.*

B Adami cõtra tertium, vbi ait, *quod licet Deus quamlibet partem proportionalem continui poſſit conſeruare ſine alia, & ſeparare vnam ab alia, non tamen eſt poſſibile, quod ita faciat de omnibus, ſicut non eſt aliquod creabile, quin Deus poſſit illud creare, non tamen eſt poſſibile, quod creet omne creabile*, ex D. Th. 1. d. 17. q. 2. art. 4. ad primũ, Maior. 1. d. 43. q. 10. art. 2. in fine, quia partes continui non ſunt immediatæ, ſicut ſi eſſet ſimul infinita magnitudo, vel multitudo ex infinitis in actu, nam diuiſio cõtinui eſt ſucceſſiua in infinitum, procedendo in infinitũ à maioribus ad minores partes, ibidem Boſſ. q. vnic. ar. 2. ad 2. poſt principalium ſolutio-

C nem. Sequũtur omnes tum antiqui tum recentiores Philoſophi Ruuius 3. phyſ. tr. 2. q. 2. ar. 6. phyſ. in expoſitione c. 7. Hier. Pla. 6. phyſ. q. 2. de partibus continui concl. 3. & 4. Murcia 3. phyſ. diſp. 2. q. 3. ad 3. Saxon. 6. phyſ. q. 2.

Tertia opinio, continuum poſſe diuidi in omnem ſui partem dupliciter poſſe contingere: Primo corrumpendo omnes partes, & ita conſtat fieri poſſe: Secundo, vt permaneant partes, & hoc dupliciter; Primo, vt remaneant ſeparatæ ab aliis, & ita non poteſt fieri, quia ſi quælibet pars nõ eſſet alteri iuncta, eſſet continua, & non eſſet continua; & Secundo, ſi diuidatur ab vna, & alteri con- 4 *3. Opinio. Dicens poſſe diuidi ita tamen vt alteri coniungatur.*

D iungatur eodem tempore, & hoc modo dicunt fieri poſſe, vt continuum diuidatur in omnem ſui partem; probant ex continua, & ſucceſſiua generatione ignis ex ſtuppa, nam nullam quantitatẽ videt Deus ex ſtuppa, ex qua generatus ſit ignis ſucceſſiuè, quæ nõ ſit diſcontinuata ab altera parte ſtuppæ, & vnita alicui parti ignis.

Confir. 1. Quia poſtquam tota ſtuppa eſt conuerſa in ignem, nõ poteſt aſſignari pars prima conuerſa; neq. pars, quæ non ſit conuerſa in ignem, quia quibuſcumq. finitis aſſignatis, plures præceſſerunt; ergo ſignũ eſt illas fuiſſe ignitas ſucceſſiuè; & qua ratione *In ſtuppa ignita, nulla pars eſt conuerſa in ignem.*

E ignitæ præceſſerunt; poſſibiles omnes præceſſerunt, quia quælibet pars propinquior igni prius eſt dicontinuata à parte remotiore, & vnita igni, quia pars remotior non cõuertitur in ignẽ ſimul cum parte proxima, neq. vllæ partes ſunt æque proximæ, vel diſtantes ab igne, cũ omnes ſint vna poſt aliã; ergo ſecundum latitudinem, qua magis, & magis diſtãt ab igne, ſunt prius diuiſæ, minus diſtan-

diſtantes, quàm remotiores; ergo ſecundum illam latitudinem nulla diuiſio fieri poteſt, quæ non ſit facta, neque id iure negant fieri poſſe ſupranaturaliter, & ſi naturaliter non fiat, cum nullum ſequatur abſurdum.

Confirm. 2. Quia poteſt fieri, vt ſucceſſiuè continuum corrumpatur, vnde partes continui ſeparentur ab aliis ſucceſſiuè vna poſt alteram; ergo etiã poſſunt diuidi quælibet, vna poſt alteram, quarum quælibet etiã ex oppoſita facie cõiugatur alteri, quia nulla eſt maior difficultas in vno, quam in alio. Antecedens probatur, quia per productionem caloris ſucceſſiuè corrũpitur frigus extenſum per ſubiectũ; ergo vt quælibet pars caloris eſt producta ante aliam; ita quælibet pars frigoris eſt corrupta ante alteram; ſed pars corrupta eſt diſcontinuata ab ea, quæ permanet; ergo partes frigoris ſucceſſiuè corruptæ ſunt, ita vt non poſſit ſignari aliqua antequam alia non ſit corrupta. Fatentur ſecundum hanc diuiſionem continuum non diuidi in omnem ſui partẽ, quia ſecundum entitatem ſemper poſſunt eſſe partes, quæ diuidantur eiuſdem dimenſionis, nec ſecundum illam diſcontinuari inter ſe. At lineæ præexiſtẽtes corruptæ ſunt, & aliæ de nouo productæ, ſecundũ omnes ſuas partes.

Dices, ſi ignis primo genitus eſſet ſucceſſiuè v. g. ex ſtuppa per reflexionem radiorum luminis, & continuetur cum alio igne, quod fuit prius, continuatio ignis, an diſcontinuatio partium ſtuppæ, nam impoſſibile eſt, vt ſimul eadem materia ſit continuata, & diſcontinuata.

Reſpondent, cum immediatè poſt inſtans ſequatur tempus indeterminatum, neceſſe eſt, vt immediatè poſt detur ignis indeterminatus in partibus ſtuppæ, & prius ſecundum diſtantiã partium à luminoſo, & ſicut in tempore indeterminato dantur infinita inſtantia vnum prius altero, ita in quolibet ex illis eſt facta aliqua diſcontinuatio, & aliqua continuatio eiuſdem partis, ſed non ſecundum idem extremum: & ſicut non poteſt deueniri ad primum inſtans; ita neque ad primam diſcontinuationem, & ita non poſſumus abſolutè loquẽdo affirmare continuationem eſſe exercitam ſimul cum aliqua diſcontinuatione ex altero extremo oppoſito.

4. Opinio dicẽs, poſſe remanere diuiſum, & diſcontinuum.

5 Quarta opinio eſt dicentium, fieri poſſe, vt continuum manere poſſit diuiſum in omnem ſui partem, vel certè in infinitas, quarum quælibet ſit alteri non continuata. Probatur, quia partes diuiſæ, & contiguæ, eundem ſeruant inter ſe ordinem, quem continua; ſed cum ſunt contiguæ diſtinguntur inter ſe realiter, & nulla datur inter illas indiuiſibilis; ergo ſeruato eodem ordine, partes diuiſæ omnes poſſunt manere contiguæ, & nulla detur indiuiſibilis, nec vltima inter illas.

Confirm. 1. Quia Deus ſcientia viſionis videt infinitas partes proportionales diſtin-

A ctas inter ſe realiter, & quamlibet eſſe extra aliam, nec vnam eſſe de eſſentia alterius, nec ab altera dependere; imò, & puncta continuantia nõn eſſe de eſſentia ipſarum, vt inter ſe diſtinguantur realiter; ergo non eſt ratio, cur non poſſit Deus quamlibet earum ab altera ſeparatam conſeruare.

Confir. 2. Quia partes ſunt priores toto, ergo poſſunt omnes exiſtere ſine totalitate, quia omne prius poteſt eſſe ſine ſuo poſteriore, nam eſt independẽs, cum omnis independentia ſit ad aliquid prius, ſed tunc omnes eſſent diuiſæ, nam nulla maneret habens rationem totius, atque nulla eſſet, quæ B includeret alias, quia reſpectu illorum haberet rationem totius.

ART. II. Opinio Auctoris.

PRimo not. quæſtionem poſſe intelligi de omnibus partibus vel æqualibus, vel pro portionalibus. 6

Tripliciter diuidi poteſt continuum.

Secundo tripliciter poſſe fieri diuiſionem cõtinui in infinitas partes: Primo in inſtanti: Secundo ſucceſſiuè: Tertio tam ſucceſſiuè, quam in inſtanti ſecundũ talem proportionem, vt prius continuum intelligatur diuiſũ in duas partes, deinde in quatuor quartas, C poſtea in octo octauas, & ſic in infinitũ; & ſecundo ſecundum talem proportionem, vt prior diuiſio ſit in medietatem: ſecunda in medietatem medietatis, & ſic in infinitũ, relinquendo partem primæ diuiſionis vlterius indiuiſam.

1. Concluſio. Poteſt diuidi in omnes partes æquales.

Prima Concluſio, continuum poteſt eſſe diuiſum in omnes partes æquales vni certæ; 7 non tamen in æquales omnes indeterminatè. Prima pars probatur, quia æquales vni certæ non poſſunt eſſe, niſi ſub certo numero finito; quare diuiſio facilè abſolui poteſt. Secunda pars probatur, inæqualitas indeterminata procedere poteſt in infinitum, vt ſu- D pra oſtenſum eſt; nam licet ſingulæ combinationes æqualium comprehendantur ſub certo numero; tamen hæ combinationes nõ ſunt finitæ, ſed finitæ in infinitum; atque adeò nunquam poteſt abſolui diuiſio quoad numerum combinationum partium æqualiũ: quare difficultas manet de partibus proportionalibus. 8

2. Concluſio. non poteſt diuidi per partes proportionales.

Secunda Concluſio, incipiẽdo ab vno inſtanti determinato vſq; ad aliud inſtans incluſiuè determinatũ; impoſſibile eſt fieri di- E uiſionẽ continui per partes proportionales minores, & minores; probatur, quia in vltimo inſtãti fieret vltima diuiſio, qua certè diuideretur vltima pars continua; quæ ſiue ſit diuiſibilis, ſiue indiuiſibilis, neceſſario eſt determinata, atq; adeò totum continuum eſſet infinitum, cum conſtet ex partibus infinitis maioribus vna parte determinata.

3. Concluſio.

Tertia Concluſio, neq; ſimul, neque ſucceſſiue poteſt continuum diuidi in infinitas 9 partes ſecundũ priorem proportionẽ, probatur, quia poſt factã huiuſmodi diuiſionẽ,

remanerent partes æquales infinitæ, quia ſi aliquæ remanerent, omnes eſſent æquales, cum ſecundum hanc proportionem ſemper continuũ ſit diuiſum in partes æquales plures, & plures in infinitum; & non remanerent æquales, quia continuum ex illis conſtitutum ſupponitur finitum, & ſequeretur eſſe infinitum, quia æquiualeret infinitis æqualibus corporibus.

Poſſunt eſſe partes æquales diſtinctæ, at non diuiſæ.

Dices, cur non repugnat eſſe in continuo partes omnes poſſibiles æquales diſtinctas inter ſe, & repugnat eſſe diuiſas?

Reſp. 1. Id eſſe, quia diſtinctio partium minorum non tollit, quominus includãtur in maioribus; at diuiſio tollit illam incluſionem, & ideò partes æquales dum ſunt in cõtinuò, neceſſariò debent eſſe communicantes, quia in maioribus minores includuntur; at partes diuiſæ æquales, non eſſent communicantes; vnde efficerent molem infinitam.

Reſp. 2. Id eſſe, quia in partibus continuis diſtinctis, & non diuiſis, non datur numerus partium æqualium vni determinatæ, qui ſit ſine dubio infinitus; at ſi eſſent diuiſæ ſecundum dictã proportionem non daretur, niſi vnus numerus partium æqualiũ, qui ſine dubio eſſet infinitus, cum eius partes omnes actu exiſtant, & ſuperent ſine vlla proportione quemlibet finitum numerum partium æqualium.

10

4. Concluſio. Non poteſt diuidi in partes minores infinitas vna certa.

4. Concluſ. Impoſſibile eſt continuum ſiue ſucceſſiuè, ſiue in inſtanti eſſe diuiſum in partes infinitas minores, & minores aliqua ſignata, eſt contra Greg. Adam. loc. cit. & Maior. 1. d. 44. q. 2.

Probatur 1. Quia ſi ſic fiat diuiſio, vel deueniretur ad quantitatem, & ſic eſſet hæc adhuc diuiſibilis, quare vlterius progredi poterit diuiſio; vel ad non quantitatem, & hoc eſt impoſſibile, cum pars quælibet quantitatis ſit continua, & per conſequens diuiſibilis. Neque poteſt hoc argumentum retorqueri in partes diſtinctas, & non diuiſas ſecundum eandem proportionem, nam diuiſio neceſſario excludit extenſionem partium; at diſtinctio non excludit; vnde licet dentur partes minores, & minores diſtinctæ in infinitum vſque dum quantitas non procedit vlterius, non ſequitur dari partes non compoſitas ex partibus inter ſe etiam diſtinctis. At verò ſi diuiſiones procedant ea ratione in infinitum, qua tendunt diſtinctiones ſine dubio ſequitur non eſſe poſſibilem vlterius aliam diuiſionem, ſicut non ſunt poſſibiles vlterius aliæ diſtinctiones; quare ſequitur non quamlibet partem eſſe diuiſibilem, atque adeo dari partem indiuiſibilem.

Daretur vltima, & non daretur.

Probatur 2. Nam ſi ſumatur dimidia pars corporis alteri continuata, & diuidatur per partes proportionales, impoſſibile eſt diuidi in partes infinitas minores aliqua aſſignata, quia ſequeretur dari vltimam, & non dari vltimam. Non datur vltima, quia ſic procedunt diuiſiones, vt ſunt diſtinctæ, ſed in partibus diſtinctis, & non diuiſis, non datur vltima; ergo nec in partibus diuiſis: dari verò vltimam probatur, quia punctum terminatiuum, vel continuatiuum, continui diuiſi cum altera parte non diuiſa, inhærebit alicui parti alterius diuiſæ: ſed nõ poteſt inhærere, niſi illi diuiſæ, quia non ſequitur alia pars diuiſa; quod ſi dicas diuiſione facta corrumpi punctum continuatiuum, & terminatiuum; tunc contra obiicitur, quia nõ corrupto ſubiecto, nec producto alio accidente repugnante in eodem ſubiecto, non poteſt corrumpi accidẽs, quod ex natura ſua perpetuo poteſt conuenire ſubiecto: ſed per illam diuiſionem non corrumpitur ſubiectum puncti, nec producitur aliquod accidens illi repugnans; ergo remanebit, & non adhærebit pluribus diuiſis; ergo vni; ſed non niſi vltimæ, quia poſt illã alia pars cõſequitur. Confirmatur, quia poſſet fieri diuiſio corporis ſecundum hanc proportionem, etiam ſi eſſet alteri contiguum; ſed tunc neceſſariò daretur pars vltima diuiſa. Maior patet; minor probatur, quia facta diuiſione continuum nõ diuiſum, vel eſt contiguum illi diuiſæ ſecundum plures partes illius, vel ſecundum aliquã vnam, vel ſecundum nullas. Non poteſt dici vltimũ, cum nihil mediet inter continuum nõ diuiſum, & partes omnes diuiſas; ergo, vel eſt immediatũ alicui parti, vel aliquibus: ſed nõ poteſt eſſe aliquibus, quia inter illas eſſent, quæ mediarent; ergo alicui; ergo illa eſt vltima, quia poſt illam altera nõ ſequitur reſpectu corporis non diuiſi. Neq; dicas corpus contiguum eſſe immediatum parti diuiſæ indeterminatæ, vt dicitur quãdo duo corpora ſunt cõtigua, quia eſſet pars diuiſa, & nullius determinatæ extenſionis, quod implicat, tum quia habet terminũ ex parte vtriuſq; extremi; tum quia vt implicat dari motũ diuiſum ab altero indeterminatæ durationis, quia quod ſequitur immediatè poſt inſtans, nõ poteſt ſeparari à toto motu; ita etiam impoſſibile eſt, vt ſeparetur à quantitate permanẽte, id quod illius ſequitur immediatè poſt aliam quantitatẽ, quia non poteſt aſſignari ratio diuerſitatis; ſed motus ſequẽs immediatè poſt inſtans, eſt indeterminatus; ſicut quantitas immediatè ſequẽs poſt aliam: tum quia ſi fieri poſſet, vt quantitas indeterminata diuiſa ab aliis, cõtingat aliud corpus, etiam poſſet fieri vt cæteræ omnes partes, quæ non tangunt aliud corpus, continuentur à Deo poſtquam fuerint diuiſæ, non continuata cum illis quantitate immediatè tacta ab alio continuo corpore: ſed hoc eſt impoſſibile, quia illa quantitas non continuata huiuſmodi eſſet, vt de ea non poſſet affirmari eſſe tantã, vel tantam, quia non poſſet aſſignari quantitas, quæ deeſſet illi, vt ſit tanta, quanta erat, antequam diuideretur.

Vltimam partẽ dari ex opinione oppoſita probatur.

Probatur 3. Quia poſtquam Deus creauit infinitos Angelos ſe inuicẽ excedentes non, 11

poteſt

poteſt vlterius procedere ſecundum illã proportionẽ in productione Angelorum perfectorum; ergo poſtquam continuum eſt diuiſum in partes infinitas minores, & minores, aliqua aſſignata non poteſt vlterius procedere, ſecundum illam proportionem in productione partium minorum; ergo omnes poſſibiles minores produxit ſecundum illã proportionem; ergo neceſſariò omnes poſſibiles minores, quæ erant cõtinuæ, fuerunt diuiſæ; ergo nec dabitur verſus illã partem, qua procedit diuiſio vlterior diuiſio; ſed hoc eſt impoſſibile, quia eſſent indiuiſibiles; ergo quod aliqua pars ſecundum omnem ſui partem ſit diuiſa eſt impoſſibile.

Continuum non poteſt diuidi in omnem ſui partem in nullo caſu.

Hinc ſequitur in nullo caſu poſſe diuidi continuum in omnem ſui partem, etiam ſi ibi partes non relinquantur, ſed loco moueantur: nam Aduerſarii concedunt propter ſecundum argumentum non poſſe diuidi relictis partibus in eodem loco; quare argumentum illud non eſt vniuerſale, quia Deus poteſt mutare locum, & diſpoſitionẽ rerum; ſed falluntur, quia primum, & tertium vniuerſaliter probant, & ſecundum etiam, quia mutatio localis non tollit abſurdum, quia ſaltem poſſet manere in eodem loco; vnde daretur vltima; ſed eadem proportio in diuiſionibus ſeruatur, ſiue mutetur locus, ſiue non.

12 *Sacerdos ſi conſecraret partes proportionales alternatim nullã conſecraret.*

Hinc etiam fit, vt ſi Sacerdos velit conſecrare partes proportionales ſecundum hanc rationem, vt ſemper vna relinquatur, & altera conſecretur, quod nullam conſecraret, quia deeſt intentio neceſſaria; nam intenderet efficere rem impoſſibilem; atq. adeo perinde eſſet ac ſi nihil intenderet, vt patet ex dictis. Neq. in Hoſtia applicata alteri corpori poſſet aſſignari per quid ſit immediata alteri, per partem, in qua eſt ſubſtantia panis, an cui coexiſtit Corpus Chriſti?

ART. III. *Aſſeruntur, & ſoluuntur argumenta, quibus probatur continuum poſſe eſſe diuiſum in omnem ſui partem.*

13 *Prima obiectio. Ex diſtinctione ad diuiſionem.*

PRimo, Obiicitur, quia omnes partes ſunt actu inter ſe diſtinctæ; ergo poſſunt eſſe actu inter ſe diuiſæ: nam vbi eſt diſtinctio, ibi poteſt eſſe actu diuiſio. Neq. dicas poſſe eſſe actu diuiſas diſtributiuè, & non collectiuè, nam ſicut ſunt diſtinctæ omnes, non ſolum diſtributiuè, ſed etiã collectiuè; ita poſſunt eſſe diuiſæ. Neq. dicas poſſe eſſe aliqua inter ſe diſtincta, nõ tamen ſeparabilia ob dependentiam, quam inter ſe habent, vt creaturæ non poſſunt eſſe ſine Deo, licet ſint à Deo diſtinctæ, nec modus ſine re, nam hæ partes non habent inter ſe dependentiam, nam cum ſint entia abſoluta, neq. vna ſecundum ſe dependet ab alia, tamquam modus à re, vel relatio à termino, vel conſeruatum à conſeruante; tum quia vbi eſt infinitas; ibi non poteſt eſſe hæc eſſentialis depentia ex 2.met.; tum quia patet quamlibet partem A poſſe exiſtere ſine ſua cõparte, ſibi cõiuncta.

14 *Poſſibilitas deberet reduci ad actum.*

Confirmatur primo, quia omnes poſſibilitates, ſeu potentiæ nullum habentes inter ſe ordinem eſſentialem, poſſunt ſimul reduci ad actum: ſed poſſibilitates continui ad diuiſionẽ ſunt huiuſmodi; ergo. Minor probatur, tum quia ſi haberẽt hunc ordinẽ, vel vna non poſſet reduci ad actum, niſi altera reducatur; vel vna reducta impediret reductionem alterius, cum non appareat quomodo poſſit impedire, vt patet ex aliis, quæ habent plures potentias, vt ignis virtutem exiccatiuam, & calefactiuam, tum ex Burl., quia vnio, quam habet vna pars cum alia non de- B pendet ab vnione alterius cum altera; ergo poteſt vtraq. vnio diſſolui. Confirmatur 2. quia cum omnes vniones diſtinguantur à partibus, & ſint poſteriores illis, & vt ſic cognoſcantur à Deo, poſſet Deus nolle conſeruare vniones conſeruatis partibus cum liberè conſeruet, at tunc continuum eſſet diuiſum in omnem ſui partem. Confirmatur 3. ex Scoto, quia ſi oẽs poſſibilitates non poſſent ſimul reduci ad actum, ſequeretur omnes ſingulares alicuius eſſe poſſibiles vniuerſali exiſtente impoſſinile, atq. adeo ex vero poſſet ſequi falſum. Conſequentia probatur, nam numerando ſingulas partes, de ſin- C gulis verè affirmatur, quod poteſt ſeparari à comparte in hoc inſtanti; ergo ſingulares eſſent veræ; & tamen vniuerſalis (*Scilicet, quod omnis pars poſſit eſſe ſeparata*) eſt impoſſibilis.

Si propoſitiones in ſingulari ſũt poſſibiles; etiam ſunt cõpoſſibiles.

Reſpondent, Ad veritatẽ vniuerſalis non ſufficere ſingulares eſſe poſſibiles abſolutè, ſed debere eſſe compoſſibiles. Sed contra inquit Scotus, quia cum omnes ſint poſſibiles, & vna diuiſio non repugnet alteri; cum omnes illæ ſingulares ſint ſimul veræ, ſequitur illas ſingulares eſſe etiam compoſſibiles.

15 *Reſponſio Ariminenſis dãtis continuũ actu diuiſum in cognitione Dei.*

Reſp. primo, Propter hæc, & ſimilia argumenta Arim. concedit continuum poſſe eſſe diuiſum in omnem ſui partem, ſaltem per D diuiſionẽ, quæ fit per Intellectum Diuinum eo modo, quo partes ſunt per intellectum diſtinctæ, quare ſicut in intellectu Diuino non poteſt eſſe potentialitas, & ſucceſſio cognitionum; ita neq. in eius obiecto. Verùm falli patebit ex dicendis, quia Deus cognoſcit obiectum ſicut eſt; quare ſicut continuum non poteſt eſſe totaliter, & actu diuiſum in omnem ſui partem; ita tale eſſe cognoſci; quare

Datur diſparitas de diſtinctione ad diuiſionẽ.

Reſp. 2. diuerſam eſſe rationem diſtinctionis, & diuiſionis, tum quia partes continui non ſunt in potentia ad diſtinctionem; ſunt autem in potentia ad diuiſionem: & ratio di- E ſcriminis eſt primo, quia diſtinctio poteſt eſſe cum indeterminatione partium; at diuiſio nequaquam, quia eo ipſo, quo pars eſt diuiſa ab aliis, neceſſariò eſt determinata; vnde 2. fit, vt partes actu diuiſæ non poſſint eſſe, niſi actu diuiſæ in continuo finito; at diſtinctæ poſſunt eſſe infinitæ. 3. quia diſtinctio partium non tollit quominus minores includantur in maioribus; neq. quod ipſæ non includant

dant alias,ex quibus componuntur; at diuiſio vtramq. incluſionem deſtruit, quod repugnat naturæ quantitatis; Vnde etiam fit, vt in quantitate finita poſſint eſſe etiam infinitæ partes æquales communicantes, quia minores in maioribus includuntur; at partes æquales diuiſas non eſſent communicantes, & ideo non poſſunt eſſe diuiſæ in continuo finito. Hinc denique patet vnde oriatur repugnantia totalis diuiſionis continui; oritur enim ex dependentia eſſentiali, quàm ſingulæ partes habent, non quidem à partibus ſibi coniunctis, ſed à partibus incluſis; & quia non poteſt dari pars ob ſui extenſionem non includens alias; ideo non poteſt fieri diuiſio in aliquam partem, quæ non ſit adhuc diuiſibilis; Vnde nũquam poteſt diuiſio partium compleri,& finiri;nam quæcũq. fiat diuiſio,ſemper partes,in quas fit diuiſio, adhuc ſunt extenſæ,& includunt alias,in quibus manet diuiſibilitas.

Partes ſunt diuiſibiles à coniunctis non ab incluſis.

16 Ex quo etiã patet poſſe argumentum alia ratione ſolui,quod ſicut partes non ſunt diſtinctæ ab incluſis, ſed à coniunctis, ita partes non ſunt diuiſibiles ab incluſis,ſed à coniunctis, Vnde etiam fit duplicem cõtinuitatem ineſſe partibus vnam intrinſecã ortam ex partibus incluſis, Alteram extrinſecam ortam ex vnione cum partibus coniunctis; ſine qua continuatione partes exiſtere poſſunt, non tamen ſine intrinſeca. Et quia nõ poteſt deueniri ad partem indiuiſibilem, quæ ſcilicet non includat alias; ideo non poteſt deueniri ad partem, quæ ſit diſtincta ab omnibus alijs collectiuè ſumptis, quia non poteſt eſſe diſtincta à ſe ipſa. Et quia ſingulæ ſicut ſunt coniunctæ cum aliquibus; ita includunt alias; Similiter ſicut ſunt diſtinctæ ab aliquibus, & ab illis ſeparabiles; ita indiſtinctæ ab aliis,& ab iis inſeparabiles.

Ad primam confirmationem Reſpondeo negando minorem, quia oſtẽdimus, quæ ſit dependentia inter partes, ex qua impeditur ne fiat totalis diuiſio,& licet vnio vnius partis determinatæ non pendeat ab vnione alterius; tamen quælibet pars pendet ab vnione partium in ſe incluſarum, & cum ſecundum has partes procedatur in infinitum; ſimiliter & ſecundum vniones; Vnde Reſpondetur ad ſecundam confirmationem, Deſtructis vnionibus, deſtrui omnes partes, nam licet partes ſint priores vnionibus reſpectu partium coniunctarum;tamen ſunt poſteriores vnionibus reſpectu partium incluſarum:neque eſt eadem ratio vnionis, & diuiſionis, nam partes poſſunt ſimul eſſe ſub vnione; non tamen ſub diuiſione.

Ad tertiam confirmationem Reſpondeo primo,rectè ibi dictum, ad veritatẽ vniuerſalis requiri compoſſibilitatem ſingularum, quæ compoſſibilitas non eſt hic,nam licet illæ propoſitiones ſunt ſimul veræ, vt ly (ſimul) cadit ſupra potentiam ad diuidi; non tamen vt cadit ſupra ly (diuidi) quomodo duæ contrariæ dicuntur poſſe eſſe ſimul ve- A ræ,vt ly (ſimul) cadit ſupra potentiam, non tamen vt cadit ſupra actum eſſendi; & ratio huius eſt,quia argumentaremur à ſenſu diuiſo ad compoſitũ; nam poſſibile eſt, nigrum eſſe album,non tamen poteſt vtrumq.reduci ad actũ ſimul; Et ſimiliter pro inſtanti A. poſſibile eſt te ſedere,& te nõ ſedere;non tamen ſimul poteſt fieri, vt ſedeas, & non ſedeas in inſtanti A; quare ſicut ſunt poſſibiles, vt ſcilicet numquam ſimul expleantur; ita debent reduci ad actum,& argumentum non habere vim oſtendo alio exemplo; nam in vna ſpecie Angelorum eſt potentia ad infinitos Angelos numero, quoniã ſub eadem B ſpecie poſſunt multiplicari indiuidua in infinitum, & tamen vnus Angelus non dependet ab alio, neq. eſt incompoſſibilis alteri; non tamen illa potentia poteſt tota reduci ad actum ſimul;ita etiam licet diuiſio continui in vno ſigno non ſupponat diuiſionem in alio ſigno; tamen omnes diuiſiones non poſſunt eſſe,quia fieret diuiſio in non quantum, quod repugnat quanto,nam quæcũq. pars diuiſa, ſemper in infinitum eſt diuiſibilis ſucceſſiuè. 18

Oſtẽditur exemplo Angelorum argumentum à poſſibilitate ad compoſſibilitatẽ non valere.

Et addit Canonicus, licet diuiſio non habeat prioritatem reſpectu diuiſionis, ſecundum ſe, habet tamen ratione eius, quod ſequitur,nam potentia ad diuiſionem quatuor partium,ſupponit diuiſionem ad duo, & ſic conſequenter, & ratione huius prioritatis eſt ſucceſſio;eſt igitur ordo C incompoſſibilitatis,quia diuiſio facta in vno ſigno, eſt incompoſſibilis diuiſioni in alio, non quidem determinatè,ſed vagè accepto; neque nouum eſt,aliquam propoſitionem eſſe veram terminis vagè acceptis, & falſam terminis determinatè acceptis, ſicuti verum eſt (aliquam formam neceſſariò eſſe in materia) falſum tamen, quod hæc ſit in materia neceſſariò. Similiter ſuperficies non poteſt eſſe ſine aliquo colore, vel figura; poteſt tamen eſſe ſine hac, & illa;nec viſio poteſt eſſe D ſine oculo dextro, vel ſiniſtro, & tamen poteſt determinatè eſſe ſine dextro, & poteſt eſſe ſine ſiniſtro determinatè.

20 Hoc autem non eſt, quia vna diuiſio determinata repugnet alteri determinatæ, vt patet: Sed quia repugnat infinitis, inde terminatè tamen,nam ita fit diuiſio in vna parte,vt ſemper poſſit fieri diuiſio in infinitum, & quotcumq. diuiſiones ſignentur,ſẽper remaneant aliæ partes diuidendæ. Neq. nouum eſt negare huiuſmodi argumentandi modum, nam ſæpè vniuerſalis aliqua eſt vera in ſenſu diuiſo, & tamen ſingulares ſub E illo vniuerſali sũt incompoſſibiles, vt poſſibile eſt omnem colorem corpori ſingulari ineſſe pro B.& tamen ſimul non poſſunt ſingulares colores ineſſe, nam vnum illorum determinatè eſt incompoſſibilis alteri determinato, vt ſi inſit B. albedo pro illo nunc, non poteſt quæcumq. alia ineſſe pro eodem nunc. Similiter ſint decem lapides æqualis figuræ, & ponderis: & ſic aliquis, qui poteſt ferre nouem illorum, & non plures;

Sæpè vniuerſalis eſt vera in ſenſu diuiſo, ſingulares incompoſſibiles.

res; tunc ſi dicatur poſſibile eſt omnem lapi- A
dem portari ab iſto videtur verum, nam quælibet ſingularis eſt vera, nam poſſibile eſt B. lapidem ferri, &c. Cum tamen falſum ſit, nam licet ſingulares ſint poſſibiles; non tamen ſunt compoſſibiles, non quod vna ſingularis determinatè magis quàm alteri determinatè repugnet: ſed vna ſingularis repugnat alteri indeterminatæ, neq. poteſt ſignari, quæ nam illa ſit.

21 *Singulas propoſitiones diſtributiuè, non collectiuè veras eſſe non probatur,*

Reſpondent ſecundo, Alii, ſingulas propoſitiones eſſe veras diſtributiuè ſumptas, non tamen collectiuè; vnde eo modo, quo ſingulares ſunt veræ; eodem & vniuerſales. Contra quam reſponſionem obiicit Sco- B
tus, quod terminus non põt collectiuè ſumi, niſi in numero plurali: ſed non placet aliis, quod ly (Omnis) etiam in numero ſingulari, cadens ſupra terminum aliquem poteſt determinare illum, vt ſupponat & diſtributiuè, & collectiuè, at in hac, *Omne peccatum veniale poteſt vitari*, verum eſt diſtributiuè, non tamen collectiuè: Sed põt alia ratione impugnari; nam quando terminus ſupponit diſtributiuè ſub eo poteſt deſcendi ad omnia ſingularia copulatiuè ſumpta; ergo ſi continuum poteſt eſſe diuiſum in omnem partem diſtributiuè ſumptam; poterunt omnes ſingulares partes copulatiuæ ſumptæ eſſe di- C
uiſæ, vt ſi verè dicitur, *Quod omnis Homo currit*, de ſingulis copulatiuè ſumptis verũ erit dicere, quod currunt; quare dicendum eſſet continuum non poſſe diuidi in omnem partem ſiue diſtributiuè, ſiue collectiuè sũptam, ſed tantum diſiunctiuè ſumptam: nam non poſſunt omnes partes copulatiuè ſumptæ numerari, in quas cadit diuiſio, quia talis numeratio eſt cõtra rationem partiũ continui. Quod ſi accipiantur ſingulæ partes determinatè; tunc reſpectu illarum verè dici poteſt, quod continuum poteſt diuidi in omnem partem, atque ita poteſt eſſe diuiſum in omnem partem, ſic determinatam. Hæc dixi ad exercenda ingenia, cætera legi poſſunt apud Scotum, qui plura ad hoc argumen- D
tum adducit.

22 *Obiicitur poteſt continuum pertranſiri ergo; diuidi.*

2. Obiicitur, Non minùs eſt potens Deus ad diuidendum continuum, quam mobile ad illud pertranſeundum; Sed mobile poteſt tranſire totum, & ſingulas partes continui; ergo & Deus diuidere. Maior probatur, tum quia potentia Dei eſt infinita, & mobilis eſt finita; tum quia nulla videtur implicantia, quod ſicut mobile prius pertranſit medietatem continui, quam totum; ita Deus diuidat illam, & ſicut pertranſit prius medietatem alterius partis; ita Deus illam diuidat. E
Et ſic conſequenter, quod ſicut ſemper mobile prius pertranſit medietatem quam totum ſpatium conſequens; ita Deus diuidat; quare ſicut mobile in fine horæ pertranſiit omnes medietates abſoluendo totum ſpatiũ; ita Deus diuidat omnes medietates proportionales pertinentes ad illam ſeriem. Et quia idem argumentum fieri poteſt de omnibus cæteris partibus proportionalibus; ita omnes aliæ partes poſſunt eſſe diuiſæ à Deo.

Confirmatur primo, quia maior eſt potentia Dei ad diuidendum continuũ, quàm ſit potentia in infinitis Angelis ad eandem diuiſionem: Sed in his eſſet potentia ad diuiſionem continui in partes infinitas, quia ſinguli poſſent diuidere vnam partem, & vnus non poſſet impediri ab alio, quin diuidat; ergo.

Confirmatur 2. à Saxon. Si ſumatur vas vitreum vniforme, & includatur, vt non poſſit ingredi aer, & exponatur frigori, ita vt congeletur, occupabitur minor locus; quare ne detur vacuum, frangetur, & cum non ſit maior ratio cur in vna, quàm in alia parte, frangetur in omni.

Fractio cõtinui in omnem partem.

Confirmatur 3. ſumatur circulus vitreus perfectus, & ponatur ſuper planũ, & ſuperponatur circulo turris, certè frangetur, & tamen non in vna potius, quàm in alia parte, cum ſit æquè circularis; & quia ſi non diuideretur in omni parte, aliqua pars circularis ſuſtinebit turrim ne tangat planum.

Confirm. 4. quia omnis potentia potens componere totũ ex omnibus ſuis partibus, & ſingulis, poteſt reſoluere illud in omnes, & ſingulas partes: ſed potentia Diuina componit continuum ex omnibus, & ſingulis partibus; ergo. Maior probatur, quia per eaſdem cauſas, per quas poteſt res conſtrui, poteſt deſtrui. Minor probatur, quia quælibet particula, & vnio particularum eſt à Deo.

Reſp. Diſtinguendo maiorem potentiam diuiſiuam cũ motiua poſſe dupliciter comparari in ordine ad proprios actus. Primo, ſecundum eundem modum, & ita maior eſt vera; nam ſicut diuidens, quia determinat partes, numquã poteſt peruenire ad finem; ita, & mobile ſi per motum determinaret partes proportionales, nam numquam perueniret ad finem, atq. adeo falſa eſſet minor. Vnde ſecundum hanc rationem potentia Diuina adhuc magis poſſet, quia non haberet terminum intrinſecũ diuiſionis partium.

23 *Dupliciter poteſt comparari potentia motiua cum diuiſiua.*

Secundo, diuerſo modo, quod potentia diuiſiua procedat determinando; motiua verò ſine determinatione, & ita maior eſt falſa, quia actus completus diuiſionis eſt impoſſibilis, non ſic autem completus tranſitus. Ex quo patet cur Deus non poſſit diuidere partes continui ſicut mobile illas pertranſit; nam diuiſio determinat omnia, ſupra, quæ cadit, non ſic motus, nam hic poteſt eſſe circa partẽ indeterminabilẽ, vt patet ex inceptione motus, qui dicitur non eſſe in inſtanti, Sed immediatè poſt, in quo ſpatiũ immediatè acquiſitum eſt indeterminabile, atq. adeo propter indeterminationem indiuiſibile in duas partes æquales, non quidem in actu primo ſcilicet ob defectum extẽſionis, ſed in actu ſecundo propter incapacitatem ob indeterminationem; quod ſi ex alia parte determinatur per exiſtentiam mobilis inſtan-

Diuiſio determinat partes non ſic motus.

inſtantaneam in ſpatio ſibi adæquato, tunc fieri poterit diuiſio, ſpatii pertranſiti in toto illo tempore; ſed in hac diuiſione non proceditur per partes proportionales, ſed determinatas ſecundũ aliam cõmenſurationem, & hinc fit cur per motum poſſit mobile palmare pertranſire, ſpatiũ decem palmorum, nam dũ mouetur, eſt in ſpatio ſe maiori, & in inſtãti eſt in ſpatio ſibi æquali, atq. adeo quaſi per replicationem ſui explet totũ ſpatium, ſed de hac re cum de motu locali.

24 *Etiam per diuinam potentiã implicat diuiſio totalis continui.*

Ad 1. confirm. Facilè reſpondent, qui dicunt hanc infinitudinem Angelorum eſſe impoſſibilem, ex quo ſequitur, eſſe etiam impoſſibiles diuiſiones ab illis faciendas: Sed quia Deus habet maiorem potentiam diuiſiuam; quàm eſſet in infinitis Angelis; ideo Reſpondetur, potentiam ſiue finitam, ſiue infinitam non ferri niſi circa poſſibile; cum igitur oſtenſum ſit, hanc diuiſionem continui in omnem partẽ eſſe impoſſibilem; fit, vt nequeat fieri per potentiam etiam Diuinam; imò neq. etiam in infinitas partes proportionales, quia daretur prima, & vltima pars proportionalis, vt patet: ſi continuum diuiſum contineatur intra duos Parietes A, & B. tunc enim ſicut datur prima pars proportionalis ex parte, ex qua incipit diuiſio, quæ ſcilicet attingit partem A; ita deberet dari vltima, in qua ceſſat diuiſio, quæ ſcilicet attingit partem B. ſiue huiuſmodi partes ſint diuiſibiles, ſiue indiuiſibiles; ſiue diuiſio fiat ſucceſſiuè, ſiue in inſtãti. Hinc fit, quod ſicut Deus, volens diuidere continuum, debet determinare ex ſua ſapientia, in quot partes, alias non poteſt potentia executiua exire in actum; ita illi Angeli deberent inter ſe conuenire in quas partes, & in quot velint diuidere, alias vnus impediret alterum; numquam tamen poſſent cõuenire ad omnimodam, vel infinitam diuiſionem, quia vident illam eſſe impoſſibilem. Neq. effugiunt vim huius argumenti negantes diſtinctionẽ partium, nam ſecundum ipſos adhuc ſunt diuiſibiles. Deinde etiam ſi ponãtur eſſe poſſibiles infinitas diuiſiones actu, adhuc non poſſet aſſignari maximus terminus partium, in quas continuum poſſet diuidi per potẽtiam Dei, Vnde manet difficultas de omnibus partibus, in quas poteſt continuum diuidi per potentiam Dei, ita vt non poſſint plures, cum enim nequeant omnes partes eſſe diuiſæ, dicendum eſt, non dari terminum intrinſecum in diuiſionibus poſſibilibus per potentiam Dei, ſed eſſe infinitas ſyncategorematicè.

25 *Deus determinat, quã pars ſit frangenda ne detur vacuum.*

Ad 2. Reſpondetur primo, etiam ſi fieret tale vas vniforme; tamen non poſſet conſeruari in tali vniformitate propter actiones cœlorum, & inferiorum diuerſas. Reſpondeo ſecundò: manente vniformitate, vel aqua non congelaretur; atq. ita non frangeretur, reſiſtente natura, ne detur vacuum, vt patet ex ſimilibus naturæ operibus, vel vt ego exiſtimo congelaretur, ſed à Deo, vt auctore naturæ determinandam eſſe partem, in qua frangeretur. Hinc etiam patet ſimiliter dicendum ſi ignis punctum ponatur in centro; ita vt medium ignis reſponderet medio Mundi, quod vel ibi quieſceret, tãquam in ſuo fine, nam flamma aſcendit ad ſuam ſphæram, vt ſit pars alicuius corporis cuius medium eſt medium mundi, quare cum ibi habeat medium in medio mundi nõ eſt cur moueatur; vel dicendum, quod licet illa portio ignis ſic conſtituta non poſſet ex ſe inde moueri ob indeterminationem termini ad quem, tum ex vi cauſæ primæ, ad quam pertinet in huius caſibus ſupplere defectum naturæ, determinaretur ad quam partem moueatur.

Quid de ignis puncto poſito in medio Mundi.

Hinc etiam ſi cœlum eſſet graue non deſcenderet, quia medium eius eſt mediũ mundi; ſicut nec terra totalis ſi non eſſet ſolida, ſed concaua, ad modum teſtudinis.

Cœlum etiam ſi grauitaret, non deſcẽderet.

Hinc etiam patet quid dicendum de partibus terræ puræ nullam habẽtis tenacitatem per quam partes vniantur, nam vel nullum datur continuum carens omni humiditate, & tenacitate partium, vel ſi daretur, in illo non eſſet continuitas tenacitatis, ſed per immediationem partium, ſed de hac re infra.

Sed ſi portio ignis eſſet ex vna parte centri, moueretur ad partem cœli ſibi propinquiorem.

26 *Quid de Orbe vitreo cum impoſita turri, an frangeretur.*

Ad 3. Reſpõdet Saxonia poſitam portionem vitrei circularis ſub turri, & ſupra planum, quod ſit corda illius circuli, ſequeretur vel non eſſe frangẽdam ob indeterminationem ponderis æqualiter ponderantis ſupra illam, vel frangendam in medio, quia ibi magis premeretur ob diſtantiam à corda, vel determinandam à Deo locum, in quo fieret fractio, neq. tamen eſſet neceſſarium frangi omnes partes, quia non eſt abſurdum manere multas portiones vitri non fractas impedientes ne turris ſit immediata plano, nam quomodocunq. fiet diuiſio, ſemper impedietur illa immediatio.

Ad 4. ℞. quod ſicut Deus non produxit continuum per partes proportionales; ita neq. poteſt deſtruere totum per partes proportionales; quare quælibet eſt à Deo, & vnio earum, vt requirit natura ipſarum; ea autem eſt, vt ſemper ſeruetur aliqua extenſio, & connexio.

ART. V. Soluuntur argumenta quartę opinionis.

AD primum Reſpondeo primo, Non poſſe omnes partes continui, ita inter ſe diuidi, vt ſint contiguæ: quia inde ſequeretur eſſe indiuiſibiles. 27

Ad corruptionẽ punctorum, partes ſeruarent, & non ſeruarẽt eundem ordinem.

Reſpondeo ſecũdo, Si duo continua æqualia ita diſponerentur, vt vnum eſſet ſupra aliud, & Deus corrumperet omnia puncta continuantia ſuperius continuum; ſequeretur, partes contiguas, & continuas ſeruare eundem ordinem, quia ſupponitur non eſſe loco motas, & non ſeruare eundem ordinem,

nem, quia in continuo quælibet pars eſſet diuiſibilis, nec daretur vltima; at in contiguis quælibet pars eſſet indiuiſibilis,& daretur prima, & vltima, vt ſupra oſtendimus.

Ex quo patet, idem dicendum de continuo diuiſo in infinitas partes proportionales, quod ſeruarent, & non ſeruarent eundem ordinem cum partibus continui; quia in caſu poſito aliqua pars proportionalis diuiſa non eſſet amplius in alias diuiſibilis, atque adeo vltima,quod repugnat partibus continui: deinde repugnat corrumpi puncta omnia continuatiua, & non corrumpi partes continuatas,vt infra.

Ad confirmationem conceſſo antecedenti, negatur conſequentia, quia, cum partes ſint continuæ non ſolum continuitate extrinſeca, ſed etiam intrinſeca, & eſſentiali, non poteſt Deus conſeruare aliquam partem ſine continuatione eſſentiali illius, licet quamlibet poſſit conſeruare ſine continuatione accidentali,& extrinſeca.

28 Dices: Quod videtur à Deo ſcientia viſionis, eſt à parte rei, quia hæc ſcientia fertur in res exiſtentes,vt in æternitate præſentes: ſed Deus ſcientia viſionis videt omnes partes cõtinui per æternitatem diuiſas ſcientia viſionis, quæ non ſunt infinitæ in potentia, ſed in actu;ergo omnes partes continui poſſunt eſſe actu diuiſæ.

Deus ſcientia viſionis videt infinitas diuiſiones, non partes omnino diuiſas.

Reſpondent primo, Aliqui Deum videre quidẽ infinitas diuiſiones;non tamen diuiſionem in omnẽ ſui partem:nam quælibet pars diuiſa videretur adhuc diuiſibilis,nam continuum eſt diuiſibile non in vnam infinitatem partium, ſed in infinities infinitas; ſed non placet aliis, nam ſi videret infinitas diuiſiones, videret infinitas partes æquales non communicantes, vt patet, ſi in diuiſione ſeruetur ordo, vt partes diuiſæ ſuperponerentur ſupra ſe inuicem, Et deinde diuiderentur, & idem per æternitatem ſeruaretur in omnibus diuiſionibus; tum quia inter illas daretur minima omnium diuiſarum,qua cæteræ omnes eſſent maiores, atque adeo eſſent reducibiles ad æqualitatem per ablationem exceſſus.

29 *Diuerſimode videt Deus diuiſionem continui ſcientia cõditionata, & ſcientia ſimplicis intelligẽtis.*

Reſp.2. Aduerſarios diuinare dum dicunt diuiſiones continui duraturas per totã æternitatem,eaſq.in diuerſis partibus;aliud enim eſt quærere de diuiſionibus poſſibilibus viſis per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; aliud de viſis per ſcientiam conditionatam. Vt v.g. ſi dies durarent per æternitatem,& ſingulis diebus fieret vna diuiſio,vel multiplicarentur diuiſiones iuxta numerum dierum,vt v.g.ſi hodie vna,cras duæ fierent diuiſiones, & ſic conſequenter;& aliud de viſis per ſcientiam viſionis, nam conſtat per hanc non videri,niſi finitas,quia in tota æternitate probabile eſt non fore, niſi finitas;quis enim curam habebit diuidendi perpetuò cõtinuum aliquod?

30 *Partes ſub conditione eſſe infinitas ſyncateg.*

Reſp. 3. Futuras partes ſub conditione eſſe infinitas ſyncategorematicè, nam videbit A vſq.ad tale tempus tot eſſe futuras, vſq.ad tale tot,&c. Quare, quæ videntur ſub conditione futuræ, ſemper erunt finitæ, ſicut videntur dies;& quia videt infinitatem dierum numquam habiturã exiſtentiam expletam; ita neq. videre poteſt expletas diuiſiones ex ſuppoſitione,quod fierent in æternitate; vnde in æternitate non poſſunt ſumi partes diuiſæ in aliquo numero finito, vel infinito actu;ſed finito in infinitum,ideſt & quocũq. numero aſſignato plures, & plures. Hinc etiam non poteſt ſignari determinata collectio diuiſionum, quæ ſit iam facta,vel ſimul futura; ſed quacumque ſignata poteſt dari B maior.

Reſp.4.Diuiſiones poſſibiles viſæ per ſciẽtiam ſimplicis intelligentiæ eſſe infinitas ſyncategorematicè, quia videt eas,vt ſunt poſſibiles; at non ſunt alia ratione poſſibiles;neq. hinc ſequitur imperfectio in cognitione Diuina, quia ibi non eſt ſucceſſio ex parte cognitionis,ſed obiecti,vt infra dicemus.

31 *Inſtantia Aureoli,nam quod ex parte cognitionis ſit ſimultas in eſſe obiectiuo.*

At inſtat Aureol.apud Capr.cum ex parte intellectus non ſit ſucceſſio; ſequitur ex parte intellectus factã eſſe omnem diuiſionem obiectiuam: nam vel repræſentantur omnes partes diuiſæ, ita vt non maneat vlterius diuiſio, & habetur intentum; vel obiiciuntur C aliquæ partes ſub certo numero, quarum quælibet eſt diuiſibilis;& tunc diuina cognitio eſſet in potentia ad cognoſcendas partes alias deinde diuiſas,atq.augeretur ſucceſſiuè, ſicut ſucceſſiuè diuiduntur partes.

Confirmatio.

Confirmatur, quia ſi diuinus Intuitus intelligendo, ac diuidendo lineam in partes, quamlibet diuiſionẽ poneret in proſpectu; ſequitur vel quod in ipſius proſpectu omnes partes, in quas linea per Diuinum Intuitum diuideretur, eſſent indiuiſibiles,vel quod eſſet adhuc diuiſibiles, & ſic Diuinæ cognitioni aliquid adderetur,vel quod ſolum videretur totalitas continui in actu; partes verò ſo D lum, vt reducibiles ad actũ ſucceſſiuè, ſicut videntur à noſtro intellectu.

32 *Reſponſio ex Capreolo non dari eſſe obiectiuum.*

Reſpondet primo, Capr.1.d.35.q.2.art.2. ad 2. Aur. 1.contr. 2. & vltim. primo loco, negando creaturam, vt exiſtentem in Diuino proſpectu habere aliud eſſe obiectiuum diuerſum ab eſſe Diuino; ſed idẽtificari cum eſſe diuinæ eſſentiæ cum reſpectu ad rem, cuius eſt ſimilitudo;vnde ex hoc eſſe in proſpectu,non habent partes,vel diuiſiones aliquam pluralitatem infinitam in eſſe diminuto; ſed ſolum, quod diuinum Verbum habeat infinitos reſpectus rationis ad partes intellectas, quia hæc infinitas non eſt impoſſi E bilis ex q.2. de verit.art.9.ad 4. quare omnes partes continui ſunt à Deo intuitæ; neque hinc ſequitur, diuiſionem eſſe euacuatam, quod ibi ſit prima, & vltima diuiſio, ſed quod Deus ſimul videat omnem diuiſionem poſſibilem: neq. ex hac ſimultate cognitionis diuina cognitio ſe arreſtat ad aliquam diuiſionem, reſpectu cuius non videat aliam vlteriorem, vel quod videat aliquam partem,

&

& non illa minorem; ſed eodem intuitu videt totum, & medietatẽ illius, & dimidium medietatis,& dimidium cuiuslibet dimidii ſine fine ex D. Thom. 1. contra Gent.c.70.& 1.p.q.14.art.12. vbi ait non videri infinitum per modum infiniti. A

Solutio Confirmationis.

Ex quibus ſoluitur confirmatio, ſcilicet non cognoſci aliquam,vel aliquas,niſi diuiſibiles ſine accretione,quia non ſic videt,quin videat partes partium in infinitum ſine ſucceſſione: & quia non arreſtatur ad aliquam, non videt aliquam eſſe indiuiſibilem: ſicut ſi aliquis tangeret omnia puncta continui, tangeret quamcumque partem magnam, & paruam, ſecundũ ſe totam;imò omnia puncta,lineas,& ſuperficies,quæ ſunt in cõtinuo actu, vel potentia proſpiciendo; quare fallitur imaginatio, dum concipit Diuinam cognitionem terminari ad aliquam, vel aliquas partes,vltra quas alias non videat. B

Si quis tangeret omnia puncta; partes etiã tãgeret omnes.

33 Reſp.2. Quamlibet partem in Diuino Intuitu eſſe diuiſibilem, quia habet partes; & indiuiſibilem, quia quælibet eſt adeo diuiſa, quod tota eius diuiſibilitas eſt reducta ad actum in eſſe intellecto; Verum quid dicendum ſit,patebit infra, vbi de Diuina cognitione fuſius.

Partes dupliciter conſiderãtur, vel vt quædam totila, vel vt partes.

Ad 2. Confirmationem partes poſſe conſiderari dupliciter,primo abſolutè,ſecũdum intrinſecam perfectionem, qua ratione dicuntur quædam totila reſpectu ſuarum partium,ex quibus conſtituuntur,& ſecundum hanc rationem non ſunt priores, ſed poſteriores,atq. adeo inſeparabiles à ſuis partibus, ex quibus conſtituuntur: Secundo, relatæ, vt ſcilicet comparantur ad compartes, in quibus conſtituunt aliquod totum,& ſic partes ſunt priores toto,atq. adeo inter ſe ſeparabiles deſtructo toto Et quia partes ſecundum hanc duplicem rationem habent proceſſum in infinitum, nam quælibet pars ſicut eſt extenſa, ita & cõſtituitur ex partibus; & ipſius partes poſſunt mutuò cõparari, vt conſtituentes partem, vt quid totum; quare ſicut numquam poteſt deueniri ad partem indiuiſibilem; ita numquam poteſt deueniri ad partem, quæ non ſit poſterior aliquibus partibus, & hoc in infinitum. C D

QVÆSTIO X.
An in quantitate continua ſint indiuiſibilia ſiue continuatiua,ſiue terminatiua.

DE hac quæſt. Sot.cap.de quantitate, Sonc. 5. met. q.20. Fonſec.c.13.q.6. Suar. diſ.40. ſect.5. Conimb.6.Phyſ. c. 2. q. 1. vbi Ian. q. 3. Burl. t.63. Ruuius de compoſitione continui, Saxon.q.1.Tolet.q. 1.Scalig.exercit.65. E

Ex Theologis Capreol.in 2.diſt.2.q.1.Hiſpal. q.2. art.4. Aur.q.1. Ruu.q.1. Scot.in 2. diſt.7. q.9. D.Thom.opus 36.quod eſt de inſtantibus Alenſ. 3. Metaphyſ. c.1. Caiet.3.p. q.4. art.2.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo, Suppono ex dictis indiuiſibilia hæc dici quantitatiua,quæ & formaliter, & virtualiter ſunt indiuiſibilia;nam ex ea parte,qua indiuiſibilia ſunt,carent omni extenſione,& partitione ſiue formali, ſiue virtuali: & ſicut quantitas eſt duplex,Vna permanens, alia ſucceſſiua; ita hæc indiuiſibilia alia ſunt permanentia,alia ſucceſſiua. 1

Indiuiſibilia formaliter, & virtualiter.

Secundo, Suppono, Indiuiſibilia permanentia eſſe triplicis generis ex negatione triplicis extenſionis: nam aliqua negant omnem extenſionem,ſiue longitudinis,ſiue latitudinis,ſiue profunditatis,& dicuntur puncta, quorum nulla pars eſt, vt ait Euclides; Alia negant latitudinem, & profunditatem, ſed habent latitudinem, & dicuntur lineæ, Alia negant profunditatem, ſed habent longitudinem, & latitudinem, & dicuntur ſuperficies. At verò in ſucceſſiuis non intelliguntur,niſi duo genera indiuiſibilium, ſcilicet inſtantia, quæ conueniunt tempori, & mutatis eſſe,quæ conueniunt motui. 2

Sunt triplicis generis.

3.Not.Hæc indiuiſibilia poni in quantitate ad exercenda duo numera, Vnum eſt purè terminandi, quod exercent indiuiſibilia poſita in extremis partibus, quæ vlterius non extenduntur, & continuantur cũ aliis; Alterum eſt continuandi partes,quod exercetur circa partes, quarum vna extenditur ad aliam: Vnde licet reſpectu partium ſingularum ſecundum ſe habent munus terminandi; tamen reſpectu vnius, vt protenditur ad aliam, habent munus continuandi. Addunt alii tertium vniendi, vt diſtinctum à continuatione. Et quidem in tempore hoc munus exercent inſtantia,ſicut in motu mutata eſſe, ſeu indiuiſibiles acquiſitiones in actuatione formæ habentis latitudinem. At in quantitate permanenti indiuiſibilia diuerſa hæc munera exercent, nam reſpectu lineæ, hæc exercent puncta reſpectu ſuperficierum lineæ; & reſpectu corporis ſuperficies. 3

Duo ſunt munera indiuiſibilium.

4. Not. Præter hæc indiuiſibilia, quæ ponuntur in quantitate continua, dantur alia quædam indiuiſibilia,quæ nullum ex his muneribus exercent, ſed impertinenter ſe habent ad quantitatem, Vt v. g. inſtans vnicum creationis Angelicæ; nam illud non eſt neq. principium, nec finis, nec continuatiuum temporis, nam creatio Angeli haberet ſuam durationem intrinſecam,etiam ſi nullum daretur tempus, & dici poſſunt indiuiſibilia diſcreta. Quæſtio igitur non eſt de huiuſmodi indiuiſibilibus,ſed de quantitatiuis pertinentibus ad quantitatem, an dentur in quantitate ad illa munera exercenda; & ſi dantur an ſint entia realia poſitiua, an negatiua, & ſi poſitiua an diſtincta inter ſe, & à partibus terminatis, & continuatis, & ſi diſtincta, qua diſtinctione; hæc enim omnia 4

Alia indiuiſibilia de quibus non eſt quæſtio.

ſunt

ſunt in ſequentibus articulis examinanda.

Explicatur quæſtio. 5. Not. lineam, & ſuperciem, vt dicunt extenſionem, eſſe entia realia, ſed difficultas eſt an ſint entia quædam cum hac extenſione habentia indiuiſibilitatem: vnde duo poſſunt de his quæri, An ſint entia quædam in ipſo continuo indiuiſibilia non ſolum per abſtractionem entis, qua concipiatur longitudo non concepta latitudine, & latitudo non concepta profunditate, & entitas punctualis non concepta vlla extenſione, ſed per poſitionem, & exiſtentiam realem. Secundum, qua ratione hæc indiuiſibilia inter ſe, & à quantitate, vt extenſa diſtinguantur.

ART. II. Opiniones Doctorum.

6 *Dari indiuiſibilia.* PRima opinio eſt dicentium in quantitate continua reperiri huiuſmodi indiuiſibilia, quæ ſint entia realia, quæ habeant poſitionem in continuo, vel vt continuatiua, vel vt terminatiua. Ita Capreol. Hiſpal. Aureol. Sönc. Fonſ. Sot. Auerr. Ricc. Conimbr. Iand. Burl. Saxon. & alii locis cit. Zim. Iunior 3. de anima t. 35. *Diuiſio Auctorum.* Inter huius tamen ſententiæ Auctores diſſentio eſt, nam quidam dicunt lineam, & ſuperficiem eſſe veras ſpecies quantitatis, atque tam continuatiuas, quàm terminatiuas actu requiri in quantitate: ſicut etiam puncta, nam licet hæc non ſint formaliter quantitas, tamen actu repeᷓriuntur. Ita Burl. 1. Phyſ. t. 15. & 6. phyſ. t. 10. Sonc. 5. met. q. 20. Sotus in præd. c. de quantitate q. 2. Tol. 6. phyſ. q. 1. c. 1. Licet hic velit non diſtingui realiter. Hiſpal. 2. diſt. q. 2. ar. 4. Scot. diſt. 1. q. 3. & d. 2. q. 9. Alenſ. 3. met. c. 5. Ruuius loco cit. qui explicat Ariſt. dicentem indiuiſibilia eſſe in potentia in continuo, non loqui de potentia quoad actum exiſtentiæ, ſed quoad actum ſeparationis, quia ſicut partes ſeparantur, Alii ab aliis; ita ſimul cum illis ſeparantur earum indiuiſibilia ab aliis; vel loqui de indiuiſibilibus, non quæ actu terminant, vel continuant, ſed de iis, quæ nec actu terminant, ſed poſſunt terminare, & reducuntur ad actum per diuiſionem. Vel de continuatiuis, quæ poſſunt continuare, & reducuntur ad actum per additionem partis, cum qua alia continuatur.

7 *Alij affirmant continuatiua nō dari actu.* Alii dicunt lineas, & ſuperficies, & puncta terminatiua, eſſe entia realia, & actu in continuo; at continuatiua eſſe tantum in potentia, eſt D. Thomæ opuſc. 36. qui eſt de inſtantibus, & q. 28. de verit. art. 2. ad 20. & quodl. 7. art. 9. ad 2. Sequitur Scot. 2. d. 2. q. 9. Cap. q. 1. ad argumenta Gregorii, & Durandi contra ſecundam concluſionem. Caiet. 3. p. q. 4. art. 2. eſt Zim. Iunior. 3. an. 25. & apud ipſum Simplic. Iand. 6. phyſ. q. 3. circa finem, quia ad ſaluanda experimenta, & dicta Ariſt. A ſatis ſunt terminatiua in actu, & continuatiua in potentia, at ponere continuatiua in actu includit maximas difficultates ob infinitatem, quam inuoluunt.

Alii verò negant dari purè terminatiua, ſed continuatiua eſſe actu in continuo, & probāt ex tactu corporum inter ſe, & ſphæræ in puncto, & columnæ, vt infra. *Negant alij de terminatiuis.*

Alii concedētes omnia indiuiſibilia continui terminatiua, & ſuperficiem purè continuatiuam; negant puncta, & lineas purè continuatiuas naturaliter dari, licet ſupernaturaliter etiam hæc dari poſſe concedant, vt Suar.

Secundo, Inter hos autem eſt aliud diſſidium, quod aliqui velint realiter diſtingui à B rebus extenſis, vt puncta à linea, & hanc à ſuperficie, vt Sonc. Burl. & videtur Scoti, Capreol. loc. cit. Thien. 6. phyſic. q. 1. & apud ipſum Lincon. Suarius probat, quia non poteſt identificari cum partibus realiter diſtinctis inter ſe, & non eſt ratio cur identificetur potius cum vna, quàm cum alia; imò non poſſet cum nulla, quia ſingulæ continent in ſe plures partes inter ſe realiter diſtinctas. 8 *Alij diſtingui realiter affirmant.*

Alii verò dicunt diſtingui formaliter, vt Tolet. & Zim. qui dicunt diſtingui ratione, C videtur Scoti locis citat. & Iand. Ruuii, qui ait eſſe modos quantitatis, quia ſunt inſeparabiles à quantitate. *Formaliter alij.*

Alii verò ponunt quidem ea eſſe omnia in actu continuo, ſed non explicant an ſint realiter idem, vel non; ſicut alii, an actu ſint, vel potentia, eſt Tatareti in prædicam. c. de quātitate d. 2. & 6. phyſ. q. 1. d. 1. Tignoſ. 3. an. 25. & aliorum.

Tertio, Differunt quoad ſubiectum, nam communis ſententia apud Suar. nu. 50. putat punctum eſſe proximè in partibus lineæ; hanc in ſuperficie; & ſuperficiem in partibus corporis. 9 *Differunt in aſſignando ſubiecto.*

D At alii dicunt hæc eſſe inhæſiue in ſubſtantia, in qua ſunt indiuiſibilia proportionalia quātitati, ſed adhæſiue eſſe in partibus quantitatis, & ſubſtantiæ, vt Suar. loc. cit. Ruuius loc. cit. num. 34.

Secunda opinio eſt negantium in continuo omnia genera indiuiſibilium, tàm puncta, quàm lineas, quàm ſuperficies, ſiue continuatiua, ſiue terminatiua, eo quod partes continui, & ſeipſis ſunt terminatæ ſicut ex natura ſua ſunt finitæ, & ex ſeipſis cōtinuæ, cum continuitas ſit ipſis eſſentialis, nec poſſint reperiri partes, quæ non ſint continuæ. Videtur Themiſtii apud Zim. loc. cit. Sequi- E tur Porphyr. in præd. quantitatis interrog. 6. fol. 74. & 75. vbi ait ex poſitione indiuiſibilium continuatiuorum ſequi continuum eſſe actu diuiſum. Sequuntur Ocham. tractat. de Euchariſt. quæſt. 11. & 2. & 1. part. Logicæ c. 44. & 4. Durand. 2. d. 2. quæſt. 4. Armin. q. 2. artic. 1. concluſ. 3. Gabr. q. 2. art. 1. dubitat. prim. Maior. quæſt. 9. Marſ. q. 2. articul. 2. qui propterea aſſerit Ange- 10 *Negant alij dari indiuiſibilia.*

ſum non poſſe eſſe in loco indiuiſibili. Saxon. 6. Phyſic. q. 1. Georg. 6. phyſic. q. 1. & 2. vbi optimè. & Perer. lib. 10. c. 6. A

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui dicunt hæc omnia, vt indiuiſibilia ſunt dicere puram negationem, ſeu priuationem: neque illam à parte rei, ſed tantum ex conceptione noſtra, atque adeo negant in continuo à parte rei reperiri huiuſmodi indiuiſibilia ſiue poſitiua, ſiue negatiua. Tribuitur Ocham. & Dur.

Alii verò id concedunt de continuatiuis; negant tamen de terminatiuis, eo quod negatio vlterioris extẽſionis ſit à parte rei præciſo omni opere intellectus. B

Dant alij, ſed identificata.

Alii denique dicunt hæc omnia eſſe entia quidem realia, ſed identificata cum corpore, tametſi formaliter diſtinguntur inter ſe connotationibus quarundam negationum, in quibus negationibus dicebant priores ſitam eſſe rationem ipſarum. eſt Arimin. & Georg. ſed hi mihi non videntur diſcrepare: quia neque Ocham negant lineam ſecundum longitudinem eſſe aliquid reale, ſed vt eſt indiuiſibilis, quod etiam Arimin. fatetur.

11 *Alij puncta ſolum dicunt eſſe negatiua.*

Tertia opinio eſt dicentium puncta eſſe omnino negatiua; cætera verò eſſe entia poſitiua inter ſe, & à quantitate corporea C realiter diſtincta; cum hoc tamen diſcrimine, quod actu non reperiatur in corpore, niſi ſuperficies terminatiua, lineas verò, & ſuperficies continuatiuas non eſſe actu; Et lineam verò terminatiuam in corpore phyſicè conſiderato non eſſe actu, licet mathematico more ſi ſpectetur, ibi ſint actu, ita Fonſec. 5. met. c. 13 5. 6. ſect. 6.

Prima pars probatur, quia neque ad copulandas partes lineæ, neque ad totam terminandam requiritur poſitiua entitas, ſiue completa, ſiue incompleta in puncto, ſicut patet ex latitudine graduali qualitatis, in D qua nõ ſunt neceſſariæ aliæ entitates ad eam copulandam, vel terminandam, ſed ſeipſis terminantur, & copulantur.

Geometria, vt diſtinguitur à Stereometria.

Secunda pars probatur, quia ſunt veræ extenſiones; vnde Geometria agit de illis, vt de veris entibus realibus, etiam vt diſtinguitur à Stereometria, quæ agit de ſolidis.

Tertia pars probatur, quia id, quod eſt ex natura ſua indiuiſibile non poteſt identificari cum eo, quod eſt ex natura ſua diuiſibile: E Sed linea eſt longitudo indiuiſibilis ſecundum latitudinem, & hæc diuiſibilis ſecundum latitudinem, & non ſecundum profunditatẽ; at corpus eſt vndequaque diuiſibile; ergo non poſſunt identificari realiter. Maior probatur, quia quæ ſunt idem realiter, vbi eſt vnum, ibi eſt aliud naturaliter (hac enim ratione pars non eſt idem realiter, ac totum corpus, quia non eſt, vbi eſt totum) at indiuiſibile non poteſt eſſe in ſpatio diuiſibili, neque diuiſibile in ſpatio indiuiſibili.

Quarta pars probatur, quia ſuperficies terminatiua totius corporis inuoluet illud ſecundum interiorem faciem, & ſecundum exteriorem nihil continet, nam corpus eſt verè terminatum, & nõ niſi ſuperficie, tum quia videtur, & non ſecundum profunditatem; ergo; tum quia locus adæquatur locato, & non ſecundum profunditatem, quia ſic excedit; ergo ſecundum ſuperficiem; vnde definitur, quod ſit ſuperficies corporis continentis; tum quia figura eſt in exteriori, & non in medio corpore; tum quia vnum alteri contiguatur, & non niſi ratione ſuperficierum terminantium, nam ſola immediatio partium non eſt ſufficiens, cum ea reperiatur inter continua. 12

Quinta pars probatur, quia in continuo non ſunt actu partes; ſed potentia; ergo neque ibi ſunt actu continuatiua, ſed potentia. Confirmatur, quia etiam ſi dentur partes; tamen vna, quæ eſt continua cum alia finitur ad aliam, & ideo non indiget nouo termino; at corpus non continuum cum alio, cum ad aliud non finiatur, debet eſſe in ſe, & intrinſecè terminatiuum; alioqui protenderetur in infinitum.

Mathematicè non phyſicè dari lineas terminatiuas.

Sexta pars probatur, quia ſi corpus phyſicè conſideretur, ibi eſt vna tantum ſuperficies totum corpus circundans, nam omnes eius partes ſunt inter ſe continuæ; quare nulla datur linea, quæ non ſit cum alia continuata; atque adeo neque puntum terminans; At verò mathematicè, vt dantur plures ſuperficies, vt patet ex Teſſera vbi ſunt ſex ſuperficies, & Pyramide, vbi quinque, vt patet ex angulis eorum, quæ non poſſunt reſultare, niſi ex pluribus ſuperficiebus, neceſſariò ſequitur dari actu lineas terminatiuas ſuperficierum, & actu puncta, quibus terminentur, & diſtinguantur lineæ, vt poſſint efficere angulum; at hoc non eſt niſi noſtro modo concipiendi.

ART. III. Proponuntur argumenta, quibus probatur non dari in quantitate continua indiuiſibilia continuatiua realiter, & formaliter diſtincta à magnitudine.

PRimò, quia vel in continuo eſt vnum punctum, vel plura; non vnum, quia cum pars diſtet ab alia parte, daretur pars lineæ ſine punctis, quod ſi datur vna pars, & omnis alia pars erit ſiue punctis, cum non ſit maior ratio de vna, quam de alia: Non plura: nam præter omnia, & ſingula puncta eſt aliqua entitas, vel non. Si primum, ergo datur entitas carens punctis; ſi non, ergo tota entitas eſt ex punctis. Confirm. Quia videat Deus omnia puncta, vel præter puncta videt Deus aliam entitatem, vel nullam: ſi videt; ergo videt entitatem non includentem puncta: vel nullam videt, & tunc tota entitas erit ex punctis. 13

Non dari indiuiſibilia diſtincta probant primo, quia nec vnum, nec plura.

Reſpon-

Reſponſio.

Reſpondere, poſſent Deũ videre puncta, ſed incluſa in entitate lineæ; quare ſicut non poteſt fieri linea ſine punctis; ita neque cognoſci entitas lineæ ſine punctis: nam ſi auferrentur omnia continuatiua, iam linea eſſet diuiſa in omnem ſui partem:

Impugnatur.

Sed contra, tum quia partes lineæ dependent à punctis, vt à continuatiuis; quare prius ſunt, quàm continuatiua, nam partes, quæ continuantur cum aliis, ſupponuntur continuationi; ergo Deus poterit cognoſcere entitatẽ partiũ in illo priori nõ cognitis cõtinuatiuis; tum quia entitas punctorũ eſt realiter diſtincta ab entitate partium: Sed quælibet entitas diſtincta ab alia, cognoſci poteſt, vt diſtincta ab illa præſertim ab intellectu perfecto; ergo Deus poterit cognoſcere entitatem lineæ, vt diſtinctam ab entitate puncti; ergo entitas lineæ, vt diſtincta ab entitate punctorum non includit puncta.

Deus poterit cognoſcere lineã nõ cognitis partibus.

Confirmatur ſecundo, quia ſi linea diſtinguitur à punctis omnibus; vel diſtinguitur per entitatem punctorum, & non, quia diſtingueretur à ſeipſa; vel entitate, quæ non includit puncta, & ſic haberetur dari entitatem non includentem puncta; & hoc argumentum probat etiam non diſtingui formaliter puncta à linea.

14 *Secundum argumentum à ſuperpoſitione continuorum.*

Secundo, Accipiat Deus duo continua æqualia A, & B. A. ſuperponat B. & Deus conſeruet omnia puncta ipſius A. in eodem ſitu, deſtructa omni alia entitate ipſius A; tunc peto, vel illa puncta occupabunt omnem magnitudinem ipſius B. & non, quia punctum eſſet immediatum puncto; ſi non; ergo aliqua magnitudo erat in A, quæ nullum includebat punctum, ſcilicet illa, quæ non occupatur à punctis poſterioris entitatis.

Reſponſio.

Reſpondent, implicare contradictionem puncta ſeparari à linea, quia de eſſentia ipſorum eſt continuare, & terminare partes, quod ſi ab eis auferatur hoc munus, etiam ipſorum eſſentiam auferri, neceſſe eſt;

Impugnatur.

Sed contra, tum quia ſi continuare, & terminare eſſet de eſſentia, cum hæc ſupponant exiſtentiam, etiam exiſtentia eſſet de eſſentia punctorum; exiſtentia autem eſt ſolum de eſſentia Dei, & nulli creaturæ eſt eſſentialis;

Exiſtentia eſſet de eſſentia puncti.

tum quia hæc dependentia punctorum à linea, non eſt dependentia cauſæ intrinſecæ, ſed extrinſecæ: nam punctum eſt ens abſolutum, vnde non pendet à termino extrinſeco exiſtente; dependentia autem à cauſa extrinſeca poteſt ſuppleri à Deo; neque punctum eſt modus, quo vna res ſe habet cum alia, ſicut modus, quo materia eſt vnita formæ; diſtinguitur realiter à forma, & dependet ab illa.

Et confirmatur, quia vt linea dependet in ſua exiſtentia à punctis; ita puncta ſimiliter à linea, cauſa autem non poteſt perdere in ſua exiſtentia ab exiſtentia effectus; quare linea non pendebit à punctis, & ſic A dabitur linea ſine punctis; vel puncta non pendebunt à linea, & ſequitur caſus poſitus, ſcilicet dari puncta deſtructa entitate lineæ, quare ſequitur aliquod ex prædictis abſurdis, ſcilicet dari magnitudinem ſine punctis, vel lineam eſſe diuiſam in omnem ſui partem, & manere multitudinem infinitam rerum omnino diſcretarum.

Reſpondent, Aliqui puncta non poſſe ſeparari, quia non habent exiſtentiam, niſi ex vi alterius ſcilicet lineæ: ſed contra, quia cum ſit res diſtincta, non poteſt habere eſſe per entitatem lineæ, tanquam per cauſam intrinſecam, vel extrinſecam, à B qua ſit inſeparabilis; tum quia, cum cauſa poſſit Diuina virtute eſſe ſine ſuo effectu; poterit linea eſſe ſeparata à punctis.

15 *Probatur 4. ab immediatione non puncti, ſed lineæ.*

Tertio, Poſt ſignationem puncti B, vel eſt linea, vel punctum: non ſecundum, quia punctum eſſet immediatum puncto; ſi linea; ergo datur entitas carens punctis, ſcilicet illa entitas, quæ eſt immediata puncto B: nam quod mediat inter punctum B. & omnia alia puncta eſt ſine punctis.

Confirmatur, ex quanto ſucceſſiuo, nam immediatè poſt inſtans ſequitur tempus extenſum, quod corrumpitur ſucceſſiuè; ſed indiuiſibile non poteſt corrumpi ſucceſſiuè; C ergo tempus illud caret punctis.

Reſponſio.

Dices, ſicut tempus habet inſtantia; ita etiam menſura in qua corrumpitur habet inſtantia;

Soluitur.

ſed contra, quia aliquid eſt in tempore, quod non coexiſtit extenſioni ſucceſſiuæ, vt A; & aliquid, quod coexiſtit durationi inſtantaneæ, vt B: ſed dum exiſtit A, non exiſtit B; ergo A eſt ſine B.

Diſcontinuarẽt potius puncta.

Et confirmatur ſecundo, quia fruſtra ponuntur huiuſmodi indiuiſibilia, & potius impedirent continuationem, nam cum indiuiſibile ſit entitas diſtincta ab vtraque parte, potius illas partes diſcontinuaret ſeparando illas; quàm continuaret, vniendo; vel ſimul vniret, & ſepararet. D Confirmatur tertio, quia hæc continuatiua vel ſunt nexus, ſeu gluten, & nõ: quia maiorem proportionem habent partes inter ſe; quàm cum indiuiſibili, vel ſunt modus quidam partium habendi inter ſe, & neque quia modus non eſt medium inter partes, ſed eſt extenſus ſicut ipſæ partes; quare non tollit immediationem à partibus, vt patet in vnione materiæ, & formæ; puncta autem tollunt immediationem à partibus, cum inter quamlibet partem medient puncta.

4. Huiuſmodi continuatiua, vel ſunt actu E finita, vel infinita; categorematicè, vel syncategorematicè. Non primum, nam cum partes poſſint in infinitum aſſignari, erunt aliquæ partes ſine illis; quod ſi datur vna; ergo & omnes: quia eadem eſt ratio partis, & totius; non ſecũdum, tum primo, quia dari infinitam rerum multitudinem implicat: neq. dicas id non eſſe abſurdũ in entibus imperfectis, quæ cõcurrunt ad conſtitutionẽ vni⁹;

 nam

nam infinitas actu non repugnat ex perfectione, & imperfectione rerum, quæ multiplicantur, ſed ex ipſa multitudine infinita, A vnde tanta eſt repugnantia inter puncta infinita; quanta inter Angelos, nam illa repugnãtia quoad coexiſtendũ nõ oritur ex perfectione, & repugnãtia rerum ſecundum ſe, ſed rõe multitudinis, quod facilius oſtẽditur ſi ponamus à Deo ſupra ſingula pũcta ab ipſo cognita, conſtitui Angelũ, tum ſecundo, quia deberẽt dari etiam partes infinitæ actu inter quas mediarent pũcta, neq. dicas cum Suar. n. 43. non eſſe abſurdum ponere infinitatem in his, quæ continẽtur infra terminos finitos, tum quia nõ minora abſurda ſequerentur: ex poſitione infinitudinis in his, quã in ſeparatis rebus; tum quia eſſet multitudo punctorum omnino diſcreta. Confirm. primo, quia daretur infinita linea terminata duobus punctis, quod ita oſtendo, nam infinitũ ſimpliciter in actu, dicitur, quod habet infinitas partes æquales non cõmunicantes; at hic eſſent partes huiuſmodi; ergo. Minor probatur primo, fiat columna palmaris ambitus, in illa eſſet linea giratiua habẽs partes æquales ſine vllo termino, illa ſ. linea, quæ tranſit per omnia puncta, quæ cum ſint infinita, etiã linea illa cõſtabit ex infinitis circulis, quorum minimus eſt palmaris quantitatis, vt eſt ambitus columnæ. Secundo, probatur minor, quia in magnitudine pedali ſignari poſſunt duæ lineæ eiuſdem longitudinis inter ſe diſtãtes in latitudine interiacẽte; ergo inter illas ſũt infinitæ lineę æquales cõtinentes partes illius entitatis, quia omnes lineæ ſunt partes vnius, quia vniuntur in extremis punctis illius longitudinis.

Daretur linea infinita, & terminata.

17 Reſpondet Sot. 3. phyſ. q. 4. ad 3. non fore actu infinitam; ſicut neque eſt actu ens, & ſi Deus inciperet illam ſeparare, nunquam abſolueret, ſicut neq. abſolueret ſeparationem partium proportionalium. Sed contra, tum quia non video cur Deus non poſſit corrũpere omnẽ entitatem intermediam, remanente entitate partium reſpondentium lineæ: nam illæ partes remanent continuatæ ſicut erant prius, quod ſi explicaretur illa linea, eſſet infinita, & haberet duo extrema; neque eſt eadem ratio de partibus proportionalibus, quia hæ, ſi omnes diuiderentur, iam deſtrueretur ratio continui; tum quia etiam ſi non omnino ſeparetur; tamẽ adhuc erit infinita, quia ex illa ſecundum longitudinem poſſunt abſcindi partes palmares in infinitum; ergo erit actu infinita, neque vlla ratio eſt cur negetur huiuſmodi linea, cum ex quolibet puncto ad quodlibet linea duci poſſit; ſicut igitur in columna circulari ſunt infinitæ circulationes ductæ ab eodem puncto ad idem; ita etiam ductæ ab vno ad punctum partis proportionalis. Tũ tertio, quia cum non habeant illam connexionẽ, quam habent partes proportionales, nullam includerent potentialitatem, neque repugnat illas concipi omnino diuiſas, vt repugnat concipi partes continui omnes diuiſas; & hoc argumentũ procedit etiam contra eos, qui ponunt puncta tantum formaliter diſtincta; Confirmatur 2., quia quantitas non eſſet ens homogeneum cum compoſita eſſet ex entibus diuerſæ rationis. Confirmatur tertio, quia ſequeretur continuum eſſe diuiſum in omnem ſui partem, nam vna pars tenderet ita ad illud punctum, & non vltra, & ſimiliter altera; ergo vtraque eſt per ſe terminata: neque eſſet ratio cur inter duo determinata puncta non eſſet determinata linea ſiue realiter, ſiue formaliter diſtincta à punctis. Quare ſicut partes lineæ omnes ſunt per puncta interiacentia quaſi diuiſæ, ita poſſent omnes eſſe realiter diuiſæ.

Reſponſio Soti.

Impugnatur.

Probatur à parte columnæ circularis.

Continuum eſſet in omnẽ ſui partem diuiſũ.

5. Quia non põt aſſignari quomodo puncta diſtinguantur à partibus; non .n. formaliter, quia idem identificaretur cum duobus diſtinctis realiter; neque realiter, quia repugnat eorum muneri, quod ſcilicet actualiter vniant. & terminent.

6. Quia non poteſt aſſignari ſubiectum horum indiuiſibilium, vt infra fuſius.

7. Non dantur indiuiſibilia purè terminatiua; ergo neq. continuatiua, quia quod eſt continuatiuum duarum partium, eſt terminatiuum ſingularum; ergo ſi ad terminandam totam lineam nõ eſt neceſſarium punctum; ergo neq. ad terminandas partes; ergo neq. ad continuandas. 18

Probãt 7. quia ſi negentur terminatiua, etiã et cõtinuatiua.

Confirmatur, quia maximè eſſet neceſſaria propter vnionem partium; at hæ poſſũt ſeipſis vniri, ſicut aliæ res immediatè vniuntur: nam ſi vniantur in puncto, vt in tertio; illa immediatè vniuntur, alias procederetur in infinitum.

Reſpondet Suar. nu. 42. non poſſe partes immediatè vniri ſecundum extenſionẽ, quia non poſſunt eſſe in eodẽ ſpatio, ſiue ſecundum partem determinatam, ſiue indeterminatam; at termino indiuiſibili poſſunt immediatè vniri, & mediante eo inter ſe vniri per vnionem ſuperadditam, vt infra: ſed contra, quia ſi non poſſunt partes eſſe ſimul, neque cum punctis, quia punctum deberet inexiſtere, & coextendi parti vtrique, quod implicat.

Reſponſio Suar.

Impugnatur.

8. Quia ſequeretur tot eſſe puncta in circulo pedali, quot in Cœlo Empyreo, nam ſi circulus pedalis ponatur circa centrũ Mundi, cum ex quolibet puncto cœli, tanquam circumferentia poſſunt duci lineæ ad centrum; quælibet illarum linearum tranſiret per circulum pedalem; atq. adeo per puncta ſemper diuerſa; ergo tot puncta erunt in circulo pedali, quot in cœlo empyreo, quia ſingula ſingulis reſpondẽt; hoc autem videtur abſurdum, nam ſi circulus pedalis deducatur in lineam paululum curuam cõmenſuratam partibus cœli, apparebit commenſurari minimæ parti cœleſti, atque adeo eius

Probant 8. quia tot puncta in paruo circulo quot in Empyreo.

puncta

puncta correſpondere tantum punctis illius paruulæ partis,& non omnibus punctis totius cœli.

ART. IV. Afferuntur rationes, quibus probatur non dari Indiuiſibilia terminatiua diſtincta à continuatiuis.

19 PRimo, quia non poteſt aſſignari ſubiectum, vt ſupra in 6.ratione: Secundo, poſt punctum immediatè eſſet immediata pars, quare entitas ſine puncto, vt prima, & ſecunda ratio, nam inter punctum terminatiuum, & omnia alia puncta, vel eſt aliquod medium, vel non; ſi primum, Hoc medium non poſſet eſſe niſi linea,in qua vel ſunt pũcta, & tunc hæc mediarent inter ſe, & punctũ primo terminatiuũ, nam hæc continerentur inter omnia puncta,atq. adeo huiuſmodi puncto eſſet immediata, vel linea medians eſt ſine punctis,& habetur intentũ. Tertio, quia nõ poteſt aſſignari effectus horum, nõ enim eſt terminus lineæ, quia quælibet res ſeipſa terminatur, vt patet in omnibus aliis, nam natura humana eſt tantæ perfectionis, & non maioris, ideo eſt terminata; imò qualitates habentes extenſionem gradualem, ſecundum Aduerſarios carent his indiuiſibilibus continuatiuis,& terminatiuis. Confirmatur,quia ablato puncto terminatiuo non eſſet linea infinita, cum non haberet maiorem, vel minorẽ extenſionem quàm antea, nam indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius, nec ablatũ facit minus;ſed eſt finita;ergo ſine his indiuiſibilibus res terminari poſſunt. Reſpõdere ſolent nõ poſſe tolli, ſed contra;quia cum continuantur duæ partes diuiſæ, terminatiuæ illarum corrũperentur; ergo ex natura ſua ſunt corruptibilia;ergo Deus poterit corrumpere illa ſine alterius productione,& tunc linea eſſet finita. Reſpondent ſecundo, eſſet finita negatiuè, ſed contra,quia haberet finẽ,nam eſſet tanta, & non maior;ergo eſſet poſitiuè finita. Confirmatur ſecundo,quia ratio termini eſt negatiua, nam terminari non eſt aliud,quàm vlterius non progredi.

Non poteſt aſſignari effectus puncti terminatiui.

20 Quarto, Sint quatuor partes continui A.B.C.D., cuius A.B.ſint illuminatæ, C.D. ſint tenebroſæ, cum illæ partes diſtinguantur,mediabit linea indiuiſibilis F.quæro hoc indiuiſibile vel eſt illuminatum,vel non; Si primum; ergo pars tenebroſa terminabitur extrinſecè,vt verum ſit dicere in hoc indiuiſibili non ſunt tenebræ; & immediatè poſt erunt tenebræ: & ſimiliter ſi non,tunc pars illuminata terminabitur extrinſecè.

Vtrũ punctum illuminaretur.

Dices,Indiuiſibile non recipere qualitatẽ, ſed terminare qualitatem: Sed contra, quia licet quãtitas poſſet dici terminari per aliud indiuiſibile; non tamen ipſum lumen, nam non terminabitur intrinſecè.

21 Quinto,Quia Deus videret vltimam partem, quæ cohæret indiuiſibili, nam vnietur non omnibus partibus, neq. nulli, neq. ali-

Deus videret vltimã partẽ.

A quibus,cum illi in infinitum ſint aliæ,& aliæ proximiores, vnde non poterit eſſe in duabus partibus;ergo tantum in vna. Neq. dicas non tangere in aliquo determinato, ſed in indeterminata parte, quia ſic infringitur argumentum Aduerſariorum de tactu plani in puncto; & quia non poteſt intelligi id de aliquo indeterminato,quia in aliquo tangit,& in aliquo non;ergo poteſt determinari pars tacta à non tacta. Confirmatur,nam ſi Deus annihilet cœlum per primũ ſui non eſſe,in illo inſtanti ſicut non eſt corpus mobile; ita neq. erit motus illius, & tempus; & tamen hæc erunt terminata ſine termino B poſitiuo.

22 6. Si dantur puncta terminatiua;ergo etiã continuatiua. Conſequentia probatur,nam concedunt ſphæricum tangere planum in pũcto,ita vt ſint ſimul per duo indiuiſibilia, quæ ibi actu non ſunt: nam vt ſit actu punctum,debet eſſe poſitio inextenſa;ſed partes illæ quantitatis, adhuc ſunt extẽſæ ex vtraq. parte,ſicut cum tango quantitatem cubitalem digito, id quod adæquatè reſpondet digito, eſt quãtitas digitalis: Sed illa quantitas non eſt digitalis, ſed cubilitas: nam digitalis debet eſſe tãtæ quãtitatis,vt ex vtraq. careat maiore extenſione. Sed contra,quia ſicut ex C eo, quod tango digito quantitatem, rectè colligitur ibi eſſe rationem formalẽ extenſionis abſtrahendo ab eo, quod ſit ex vtraq. parte, vel vna magis extenſa,vel nõ ita,cum tangitur indiuiſibile, ibi erit actu indiuiſibile, nam de rõe indiuiſibilis non eſt, vt dicat negationẽ extenſionis adiunctæ, niſi loquamur de indiuiſibili terminatiuo. Hinc patet non benè dicere Fonſ. qui cũ neget puncta eſſe entia realia,& lineas eſſe realiter in ſupficie;cõcedit tamẽ in corpore dari ſuperficiẽ indiuiſibilem,qua realiter terminetur corp⁹; non .n. illud eſt neceſſarium, licet hæc opinio ſit omniũ ſupradictarũ probabiliſſima.

Dari debent continuatiua;ſi terminatiua.

Si tangitur indiuiſibile; ergo ibi eſt.

23 D 7.Quia indiuiſibile,quod ſit ſolum terminatiuum,& non continuatiuum non poſſet eſſe punctum,vel linea,quia omnia hæc ſemper continuãt, vt probat optimè Fonſ.quare erit ſolum ſuperficies; at hæc non eſt neceſſaria ad terminandum,quia corpus ſeipſo eſt terminatũ per ſuam finitã entitatẽ, nam vt aliquod ens ſit finitæ perfectionis, nõ op⁹ eſt conſtituere in illo terminũ aliquem partium poſitiuum;ergo neq.vt ſit finitæ extenſionis eſt neceſſarius hic termin⁹ diſtinctus ab ipſo corpore. Confirmatur primo, quia infinitudo rei non diſtinguitur à re;ergo neque finitudo quantitatis à quantitate; ſed à E finitudine dicitur res finita; ergo quãtitas ex finitudine ſibi idẽtificata eſt finita,atq.adeo determinatæ extenſionis.Cõfirmatur 2.quia ſeipſa nõ tranſit vlteri⁹;ergo ſeipſa eſt terminata, quia eo ipſo,quo nõ tranſit vlteri⁹,nõ eſt infinita;ergo finita,& terminata. Antecedẽs probatʳ, quia eo ipſo,quo eſt vni⁹ vlnæ,nõ occupat omnẽ locũ poſſibilẽ,ſed petit finitum locum. Reſpondent,hinc rectè

Superficies non eſt neceſſaria, vt terminet.

Quantitas ſe ipſa terminatur.

24 *Duplex limitatio intrinſeca, & extrinſeca.*

probari terminationem, & finitudinem intrinſecam nõ poſſe prouenire ab aliquo ente diſticto realiter ab ipſo corpore, ſed præter hanc limitationem, eſt alia limitatio extrinſeca, quæ ſe habet, vt pellis reſpectu animalis, & cortex reſpectu arboris; & hunc terminum extrinſecum eſſe neceſſarium, vt res poſſit videri, tangi ab aliis, & eſſe certæ, ac determinatæ figuræ, &c. Sed contra, quia fruſtra hic terminꝰ extrinſecus ponitur, quia non eſt neceſſarius ad prædicta: at pellis, & cortex ſunt neceſſaria ad plures vſus. Minor probatur primo, quia ſuperficies non eſt neceſſaria ad terminãdam viſionem, tum quia dici poteſt lumen recipi in medio, & adiacenti opaco, atque adeo opacum videri per lumen ſibi adiacens, vt latum, & longum; non autem, vt profundum; at hinc non ſequitur ibi eſſe ſuperficiem indiuiſibilem diſtinctam à corpore, quia oculus abſtrahit à profunditate. Neque dicas colorem ſubſtentari in ſuperficie, vt diſtincta à profunditate; nam color ſubſtentatur in toto corpore, vt patet ex eius diuiſione, & vnum corpus ſequi poteſt poſt aliud, & conſtitui intra ſphæram alterius præciſa omni ſuperficie, neque apparet quid præſtet ſuperficies, vt corpus ſit intra ſphæram potentiæ viſiuæ; tum quia in corpore ſunt multæ aliæ qualitates, quæ nõ videntur.

Corpus ſine ſuperficie videri poſſe.

Reſponſio.

Dices corpus realiter videtur, & non ſecundum profunditatem, ſeu partem diuiſibilem; ergo ſecũdum aliquid illius indiuiſibile, quod ſit latum, & longum, & non profundum. Neque dicas videri corpus ſecundum latitudinem, & longitudinem, & non ſecundum profunditatem, eo quod viſus abſtrahat à profunditate: nam viſus terminatur ad obiectum, cuius habet ſpeciem ab obiecto productam: Sed illa ſpecies non poteſt produci à latitudine, & longitudine, niſi prout eſt à parte rei, quia operationes ſunt à rebus exiſtentibus, & nõ ab abſtractis; ergo à parte rei debet dari longitudo, & latitudo ſine profunditate:

Impugnatur.

Sed contra, quia ſicut non datur corpus mixtum ſine admixtione corporum perſpicuorum, vt ſunt aqua, & aër; ita non poteſt dari corpus mixtũ ita opacum, vt non habeat aliquid perſpicuitatis, atque adeo recipiens lumen in profundo, & ſecundum profunditatem viſum, licet propter paruitatem non diſcernatur.

25 *Poteſt quantitas tangi ſine indiuiſibilibus.*

Secundo, Probatur minor, nam non eſt neceſſarius ad tactũ; quia ſi duæ partes quantitatis ſint ſibi inuicem immediatæ, & deinceps vna poſt alteram, etiam ſi non intelligantur terminatæ indiuiſibilibus, intelliguntur ſe tangere, vt patet ex dictis. Et confirmatur, quia ipſa ſuperficies terminatiua verè tangit corpus, quod terminat, quod vt ſic non eſt terminatum alia ſuperficie; ergo ad tactũ non requiritur, vt corpus tactum ſit ſuperficie terminatum. Antecedens patet ex dictis, quia inhærentia nõ tollit tactum, ſed præſupponit, & addit. Confirmatur 2. Quia ſi concipiatur corpus graue ablata ſuperficie magno impetu cadere ſupra caput, hoc frangeret; ergo tangeret; & ſi caderet ſupra corpus ſonorum, fieret ſonus. Tertio, non eſt neceſſarius terminus ad determinatam figuram, nam vt corpus dicatur figuræ ſphæricæ, ſufficit ſi lineæ à centro ad circumferentiam ſint æquales, & hoc intelligi poteſt præciſa omni ſuperficie: & eadem ratione probari poteſt de qualibet alia figura, quæ intelligi poteſt eſſe in corpore præciſo omni termino extrinſeco, nam à corpore quadrato præciſa ſuperficie, adhuc quatuor illius partes manent æquales; ergo manet quadratum, quia non mutatur poſitio partium corporis ex ablatione ſuperficiei. *Etiam poteſt eſſe figurata ſine illis.*

Confirmatur, quia figura non ſubſtentatur ſolum in ſuperficie terminatiua, ſed in toto corpore, & ſi illa ſuperficies daretur in ea ſolum ſubſtentaretur ſuperficies etiam terminatiua ipſius figuræ, quia figura non eſt accidens indiuiſibile, ſed diuiſibile conſtans ex partibus; ergo ſicut præciſa ſuperficie terminatiua corporis, adhuc intelligitur tota eſſentia corporis; ita etiam præciſa ſuperficie terminatiua figuræ, intelligitur figura, atque adeo corpus illa figuratum.

8. Deniq. quia etiam in linea giratiua deberet dari punctum terminatiuum; ergo datur vltima pars proportionalis cõtinui, nam illud punctum terminat vltimã circulationem, quia non poteſt aliquam mediam terminare, quia ſic eſſet cõtinuatiuum, & vltima circulatio circuit vltimam partem proportionalẽ, nam aliquam circuit, quæ in infinitũ diſtat à parte prima proportionali ſignata; nam non poteſt per finitas partes diſtare; quare dabitur minima pars proportionalis; vel ſi nõ eſt minima, erit ſaltem determinatæ extenſionis, & conſequenter cum cæteræ omnes ſint maiores ipſa, erunt illi æquales, nam ſi detrahatur exceſſus, remanet æquales; at ex partibus æqualibus infinitis reſultat neceſſariò corpus infinitum. 26 *Linea giratiua haberet vltimã.*

Reſpondent, Alii hinc rectè probari non dari ſuperficiem diſtinctam realiter à corpore; non tamen negari quin diſtinguatur formaliter: ſed contra, quia illa ſuperficies, vel identificatur cum toto corpore, vel parte: ſed neutrum dici poteſt; ergo. Non primum, quia ablata qualibet parte interiore ex corpore, manet eadem ſuperficies terminatiua; tum quia eſſet, vbicumq. eſſet tota entitas profunditatis: ſed non eſt in partibus profundis corporis; ergo. Neq. ſecundum, nam qualibet pars ſiue determinata, ſiue indeterminata ex partibus conſtat diſtinctis realiter; at vna res non poteſt identificari cum rebus diſtinctis realiter, Vnde cũ illa ſit indiuiſibilis, ſecundum ſe totam identificaretur cũ partibus diſtinctis realiter; tum quia eſſet idem realiter cum infinitis ſuperficiebus continuatiuis, & cum nulla ſit immediata alteri, erit identificata cum rebus ſibi non immediatis, atq. adeo erit in pluribus locis. 27 *Reſponſio.* *Impugnatur.*

ART.

ART. V. Aſſeruntur argumenta, quibus probatur debere poni indiuiſibilia in quantitate continua.

Ariſtotelis loca pro indiuiſibilibus.

Ex 3. de anima.

28 PRimo ex auctoritate Ariſtotelis,quæ reuocatur ad duo capita. Primum ad ea, quibus meminit indiuiſibilium. Secundum ad munera,quæ tribuit indiuiſibilibus. Primo igitur ex 3. de anim. 24. & 25. vbi explicans, quot modis accipiatur indiuiſibile,inter acceptiones numerat eam,qua punctum dicitur indiuiſibile 2.& 8.phyſ.11. ait impoſſibile eſſe intelligere tempus ſine Nunc; & Nunc habere rationẽ principii,& finis;principii quidem futuri; finis verò præteriti 3. in prædic. cap. de quantitate diſtinguit ſpecies quantitatis diſtinctas à corpore; ergo habent conceptum realem diſtinctum 4. ex 1.de anima 70.puncta habere poſitionem in continuo,& hoc de ſola priuatione dici non poteſt.

Ex munere indiuiſibilium.

Confirmatur ex muneribus, quæ tribuit his indiuiſibilibus, quæ indicant ea eſſe realia. Primo, de ſuperficie 3. phyſ. 40. corpus ſuperficie terminari 2. ex 4.phyſ. 25. ſuperficiem primo albã, & corpus ſecundario.Tertio,quia vbique ponit tres ſpecies quantitatis, vt reales,& poſitiuas ex opinione omniũ Antiquorũ, à quibus præſertim à Pythagoricis differt, quod eas non ponat ſeparatas, ſed in corporibus naturalibus, vt patet ex 13.met. c.2. & lib.3. c.5. Quarto, de punctis primo poſt.9.Punctum eſſe de quidditate lineæ, 5.met.12. definit punctum eſſe omnino indiuiſibile habens poſitionem, & quod eſt diuiſibile ſecundum vnam dimenſionẽ, lineæ; quod ſecundũ duas, ſuperficies; quod ſecundum tres, dicitur corpus; 5. ex 3. met. 17.7.met.8.13.met.cap.2. probat puncta, & alia indiuiſibilia non eſſe ſubſtantias,admittit tamen eſſe accidentia 6.ex 4. phyſ.105. & 106.121.punctum dicitur terminus, principium,& continuatiuum magnitudinis, & 8. phyſ.69. punctum quod eſt finis, dicitur eſſe actu; quod verò cõtinuat,dicitur eſſe in potentia, 7. in 4.phyſ.90. dicit ipſum nunc diſtinguere tempus præteritum, & futurum, & ſubdit id, quod aliquando fuit,& non eſt, neceſſe eſt corruptum eſſe, 8.ex t.104. nunc inquit metiri tempus, & in toto tempore eſſe quodammodo idem, & ſecundum rem, & quodammodo non idem, id eſt ſecundũ rationem,9.ex cap.de quantit.5.phyſ.26.definit continuũ, cuius partes copulantur vno termino communi, & 5.phyſ. c.3. contigua quorum vltima ſunt ſimul: neque poteſt aſſignari ſufficiens ratio diſtinctionis illorum, 10. ex 4.phyſ. c.4. locum, & locatum habere æqualitatem in extremis,quod eſſe non poteſt, niſi ſumantur extrema indiuiſibilia ſecundum profunditatem.

Ex 1. Poſt. *Ex 17.metaph.* *Ex 4.phyſ.* *Ex 4.phyſ. 90.* *Ex t.104.*

Ex auctoritate Mathematicorum.

29 Confirm. 2. Ex auctoritate Mathematicorum, qui in ſuis demonſtrationibus ſemper ſupponunt hæc indiuiſibilia: ſcientias A autem demonſtratiuas, non eſt dicendum vti iis, quæ non ſunt. Reſpondent Georgius Mathematicos non vti punctis vt ſunt negationes indiuiſibilitatis, ſed vt accipitur pro aliquo corpore paruo indiuiſibili ſecundum ſenſum, ſed hoc eſt falſum: nam Mathematici vtuntur lineis, & punctis vt ſunt indiuiſibilia excludentia veram, & non ſolum apparentem diuiſionem.

Probatur, quia eorũ effectus formalis datur.

2. Probatur, dari cõtinuatiua realia, quia 30 omnis effectus formalis debet habere cauſã formalem: ſed duas partes eſſe vnitas eſt aliquis effectus formalis; ergo debet habere cauſam formalem; ſed hæc non poteſt eſſe B præciſè entitas partium, nam poſſunt eſſe eædem partes,& non vnitæ;ergo per aliquid aliud debent eſſe vnitæ. Neque dicas ſufficere indiſtantiam,quia poſſunt duæ quantitates eſſe indiſtantes; & tamen non eſſe vnitæ per continuationem; ita vt dicatur vna quantitas; ergo aliquid habere debent,quo faciant vnam quantitatẽ,quod non habent, quãdo nõ faciunt vnã quantitatẽ, quia partes diſtinctæ nõ poſſũt eſſe vnũ, niſi vniantur per aliquid, ſed hoc nõ poteſt eſſe diuiſibile; ergo erit indiuiſibile. Probatur minor, quia ſi eſt diuiſibile, habet partes diſtinctas; igitur non poteſt vnire partes diſtinctas, ſed C facit illas eſſe diſtinctas vt prius, & iterum quæro de partibus huius quomodo ſint vnũ; vel enim dabitur aliquod indiuiſibile vniẽs, vel erit proceſſus in infinitum.

Per illa contiguum differt à continuo.

Confirm. 1. Nam 5. phyſ.22. & 6.phyſ.2. 31 hoc ait diſtingui continua à contiguis,quod continui extrema ſunt vnum; contigui verò ſunt ſimul; quare cum aqua eſt intra vas, partes aquæ ſunt continuæ inter ſe, ſed non cum vaſe, & tamen ſicut nullũ mediat corpus inter partes aquæ, ita neque inter aquã, & vas; quare ſi aſſeruntur indiuiſibilia, non eſſet maior vnio inter partes aquæ, quàm D inter aquam, & vas; quare dicendum illas eſſe continuas, quia habent terminum cõmunem; hæc autem quia carent termino communi.

Confir. 2. Nam ſi diuidatur lapis, & eius partes vniantur per conſigrationem,omnia erunt in partibus contiguis, quæ prius erãt, præter id, quo continuabantur partes.

Confirm. 3. quia corpus perfectè ſphæricum plano ſuperpoſitũ tanget in indiuiſibili, 1.de anim. cap.1. & Euclid.lib.3.prop.16. quia ſi in diuiſibili iam circularis linea æquaretur lineæ rectæ,ſcilicet in eo,in quo ſe tangunt; E at recto, non niſi rectum adæquatur.

Confirm.4. Quia diuiſio eſt negatio; ergo continuatio debet eſſe quid poſitiuum; igitur datur aliquod poſitiuum, quo partes continuantur.Prima conſequẽtia probatur, quia negans negatiuum eſt poſitiuum.

A paritate inſtantium in tempore.

Confirm. 5. Quia in tempore datur inſtans, ergo etiam in quantitate permanente indiuiſibile, conſequentia patet ex paritate rationis, antecedens probatur, quia datur præſens diſtinctũ à præterito, & futuro,

vt

vt patet ex communi conceptu, at hoc præſens non poteſt eſſe diuiſibile, tum quia nõ eſt diuiſibile niſi in præteritum, & futurum, tum quia ſi habet plures partes, tunc plures partes temporis eſſent ſimul, ſicut eſt præſens.

32 Tertio, dari indiuiſibilia terminatiua ex eo, quod in eo dantur indiuiſibilia cõtinuatiua, nam non minus partes, quæ ſunt continuæ, indigent terminatione poſitiua, quã totum continuum, nam, ſi partes per ſe ipſas non poſſunt eſſe terminatæ, cum tamen vna earum poſſit terminari ad aliam, quanto minus totum continuum poteſt terminari per ſeipſum. Neque dicas ſufficere terminum negatiuum, ſcilicet negationem vlterioris extenſionis, nam terminus rei pertinet ad rationem entis finiti; at negatio nõ ita; ergo debet dari aliquod poſitiuũ complens rem illam: vnde Ariſt. 5. met. t. 22. poſt explicationem (perfecti) quid ſit, & quotuplex, explicat terminum, quia quæcumque res dicitur perfecta, quando habet ſuum terminum, vt ibidem t. 21.

Termin⁹ debet eſſe poſitiuus.

Confirmatur, quia ſicut ſubſtantia, licet poſſit conſeruari à Deo ſine ſubſiſtentia, per quam conſeruationem ſubſtantia non eſſet inhærens; tamen cõnaturaliter requirit ſubſiſtentiam, qua poſitiuè terminetur, & fiat independens à ſubiecto; ita licet quantitas finita poſſit conſeruari à Deo ſine termino poſitiuo; tamen connaturaliter requirit illum, vt contineat partes.

A paritate ſubſtãtiæ cum ſua ſubſiſtentia cõfirmatur.

33 Confir. 2. Inductione, nam omnia, quæ habent latitudinem, & ſunt finita, indigent termino poſitiuo; ita enim intentio gradualis, non poteſt intelligi conſtitui in 4. 5. & cæteris gradibus determinatis, ſiue aliquo indiuiſibili, per quod determinetur ad talẽ gradum: vnde determinatus gradus dicitur incipere intrinſecè, vt omnes fatentur; at nõ poſſet incipere intrinſecè, ſi eſſet aliquod diuiſibile, quia ſicut haberet partes; ita acquireretur per partes; atque adeò non poſſet dici nũc eſt quartus gradus; immediatè ante non erat: idem patet ex motu, & tempore, quæ non poſſunt intelligi ſine aliquibus indiuiſibilibus, præſertim, cum dentur actiones inſtantaneæ, vt generatio ſubſtantialis, quæ eſt in termino motus, quo acquiritur diſpoſitio determinata, & neceſſaria ad formam: ſimiliter motus habet ſuum terminũ poſitiuum, & quæ caret latitudine, cum terminentur ex fine, ad quem tendunt, hic eſt aliquid poſitiuum etiam quatenus habet rationem termini, & vltimi; ergo ſimiliter in quantitate. Neque obſtat, quod terminus *A quo* in motu ſit quid priuatiuum, quia nõ habet rationem termini permanentis cum re terminata: ſed qui ceſſat per aduentum termini, *Ad quem*; & ideò non mirum ſi eſt priuatiuum, licet aliquando ſit etiam poſitiuus.

Probantur inductione.

Ex terminatione motus.

Confirm. 3. Ex actione agentis naturalis vniformiter difformi, nam per eam producitur qualitas v. g. lumen in gradu determinato vt quatuor, at hic gradus determinatus, vel eſt in parte diuiſibili; & non, quia nõ poteſt eſſe in omnibus, nam ſequitur, lumen non eſſe vniformiter difforme, cum plures partes aeris ſunt æquè illuminatæ; neq. poteſt eſſe in vna, nam non dicitur vna, quæ non contineat plures; ergo neceſſario dicẽdum eſt illum eſſe in ſubiecto indiuiſibili. Dices, in nulla parte lumen eſſe determinatum ob indeterminationem ſubiecti; ſed contra, quia ſaltem totum ſubiectum eſt determinatum, & habet determinatam diſtãtiam, ergo in eo debet dari vltima ſuperficies, in qua ſit determinatus gradus, ſed per additionem alterius partis nõ mutatur gradus, ibi exiſtens, ergo etiam dantur indiuiſibilia continuatiua.

Confirm. 4. Nam de ratione termini eſt includere rem terminatam; ergo eſt aliquid poſitiuum, quia actus concludendi cum ſit poſitiuus, non poteſt eſſe à negatiuo: nam ſicut principium eſt poſitiuum, intra quod ſunt oĩa principiata; ita terminus debet eſſe poſitiuus, intra quẽ ſunt omnia terminata.

Quarto probatur, dari ſaltem ſuperficiem terminatiuam. Primo, ex Scoto ſecundum ſuperficiem fundantur qualitates corporales poſitiuæ; ergo ſuperficies eſt aliquod poſitiuum. Conſequentia patet, quia qualitates poſitiuæ, non poſſunt fundari ſuper ens priuatiuum. Antecedens probatur Primo, de coloribus, nam videntur eſſe in ſuperficie, & non poſſunt videri in parte indeterminata, tum quia actio productiua quantitatis eſt determinata, & ideò ab agente determinato; tum quia lumen non poteſt penetrare profunditatem opaci etiam indeterminatam, quia iam illa pars eſſet diaphana. Secundo, ex Conimbr. figura ex 3. met. t. 17. 5. met. c. 11. vt curuitas, & rectitudo ẽ paſſio lineæ; ita leuitas, quæ eſt qualitas tangibilis, eſt paſſio ſuperficiei; quare cũ tangitur corpus ſentitur ibi leuitas, ea erit in ſuperficie, Tertio, de loco, qui eſt adæquatus locato, & non ratione profunditatis, quia ſic eſt continens; ergo ratione ſuperficiei. 34

Superficies ſaltem terminatiua probatur.

Eſt fundamentum colorum.

Figuræ leuitatis.

Et confir. 1. Quia ſuperficies videtur, & non corpus; ergo ſuperficies diſtinguitur à corpore.

Confir. 2. Quia duo corpora ſe tangunt non ſecundum profunditatem, ſed ſecundũ indiuiſibilem ſuperficiem, nam alioqui daretur penetratio; ergo datur ſuperficies indiuiſibilis. Fundari poſſunt hæc omnia argumenta in propoſitione Ariſtotelis 2. de anima 128. ſi eſt aliquis à quo cognoſcitur magnitudo, & non color, aliud eſt magnitudo, aliud color; ergo ſimiliter aliud erit ſuperficies, aliud profunditas. Neque dicas tactũ eſſe in parte indeterminata, quia duo corpora nõ poſſunt ſe penetrare nec in determinata, neque indeterminata profunditate.

Confirmatur vltimo, ex Sonc. quia cor- 35

pus

A terminatione reali corporis. pus eſt realiter terminatum, & non per diuiſibile; ergo per indiuiſibile. Maior probatur, quia non eſt infinitum, & ſecundũ terminum habet aliquam actionem realem, vt immutare viſum, & tactum, & terminare actiones harum potentiarum. Minor probatur, *Terminus eſt id, quod vltimum cuiuſque eſt, extra quod nihil eſt accipere primum, & intra quod omnia primum*, 5. met. t. 22. ſed hoc non poteſt eſſe diuiſibile, nam cum diuidi poſſit, ſemper habebit partem poſteriorem; quare non dabitur vltima; quæ ſecundum ſe totã terminet; ergo debet eſſe indiuiſibile; ex quo dixerunt motum non incipere per primum ſui eſſe, nec deſinere per vltimum ſui eſſe, quia ſcilicet non datur nec prima, nec vltima pars.

ART. VI. Explicatur opinio Auctoris circa indiuiſibilia terminatiua.

36 *Non dãtur purè terminatiua.* PRima concluſio, de facto non dantur lineæ, & puncta purè terminatiua, quia nullæ dantur in corpore partes lineæ, quæ non ſint continuatæ, nec ſimiliter partes ſuperficiei; ergo non dantur puncta purè terminatiua reſpectu lineæ, neque lineæ reſpectu ſuperficiei; quia indiuiſibilia purè terminatiua, ita terminant partes, vt illas non cõtinuet cum aliis, & licet non ſemper continuent lineam rectam, ſemper tamen continuant aliquam, aut rectam, vel circularem, vel curuam, vel ſaltẽ lineas in angulum deſinentes, vt recte notat Fonſec. loc. cit. ex quo patet huiuſmodi indiuiſibilia, neq. eſſe actu in continuo, neque in potentia phyſica, quæ per diuiſionem reducantur ad actum, quia vt non datur potentia phyſica, potens ſeparare lineam à ſuperficie, vel hanc à corpore, ita neque poteſt dari punctum pure terminatiuum lineæ ſeparatæ, & linea ſuperficiei. Nam partes ſemper ſunt inter ſe continuæ, dicitur autem quælibet linea finita; nõ quia habet terminum purè terminantẽ, ſed quia non eſt infinita; at inquies, ergo habet finẽ. Reſp. habere quidem, ſed nõ purè terminantem, ſed continuantem, nam quæ circuitione quadam finiuntur, vt ſunt omnes lineæ corporis, non egent alio termino, vt patet ex linea circulari, quæ ob id ab Ariſt. dicitur carère principio, & fine.

37 *Inſtantia.* Dices: demõſtrationes mathematicæ ſupponunt, & lineas purè terminatiuas, & puncta, vt patet ex Euclid. in 1. 2. & 3. & cæteris libris, in quibus agitur de figuris ſuperficialibus.

Soluitur. Reſpondeo, Mathematicos abſtrahere à materia, atque adeò à quãtitate, vt eſt in re, & ideò non mirum, ſi ex vi talis abſtractionis concipiunt lineas, & pũcta, vt abſtractas, atq. adeo vt ſolitariè exiſtentes, nam ad veritatem ſuarum demonſtrationum ſufficiũt indiuiſibilia illa imaginaria, nec curant, an ſint à parte rei, an non. Vnde linea, quæ eſt in angulis corporis quadrati: licet videatur terminatiua ſuperficiei, vnius lateris, tamen vere eſt continuatiua; quia ſuperficies vnius lateris continuatur cum ſuperficie alterius.

Confirmatur, quia cum ipſi ponant cœlum eſſe continuum, ſi poli realiter ponerentur in cœlo, deberent moueri cum cœlo, at dicũt polos, & axem eſſe immobilia; quare illis ſufficit, ſi concipiant omnes partes moueri, ideſt ſuccedere ſibi inuicem, & fieri hunc motum ſuper polos, & axem, quibus quaſi ſubſtineatur cœlum, quomodo rota cum grauitate ſubſtinetur ab axe, quod certè non eſt neceſſarium ibi, cum cœlum non ſit graue, & ſit in loco proprio; de qua re Fonſ. q. 6. ſect. 5. ad tertium. Hinc patet ad auctoritatem Auguſtini, cum libro de quantitate animæ ferè per totum ſupponat hæc indiuiſibilia. *Mathematicis ſatis ſit.* *Non dãtur poli, vt ipſi fingũt*

Dices 2. ſaltem dabuntur puncta, & lineæ in extrema ſuperficie, quæ ſunt pure terminantia; nam ſicut ſuperficies illa non continuat corpus cum alio, ſed pure terminat, ita puncta, & lineæ, quæ ſunt in illa terminabunt. Reſpondetur adhuc illa non eſſe pure terminantia, quia licet non continuent illam ſuperficiem cum alia ſuperficie, tamen ſemper continuant partes illius ſuperficiei inter ſe, nam lineæ non tantum duobus viis, ſed pluribus poſſunt terminare ſuperficierum partes, ac puncta partes lineæ, & quo terminus eſt indiuiſibilior, eo pluribus viis ad illum poſſit concurrere partes, quæ tali termino cõtinuari poſſunt; & ideò nunquam dantur lineæ, & puncta, quo aliqua via non ſint continuatiua. 38

Vtrũ de poſſibili dentur. Dices 3. An huiuſmodi indiuiſibilia eſſe poſſint per Potentiam Diuinam? Affirmant aliqui de linea; negant tamen de punctis, eo quod linea habeat aliquem conceptum realem, ſcilicet longitudinis, punctum verò ſit merè negatiuum; quare non poteſt habere exiſtentiam poſitiuam; alii verò negant de vtriſque, eo quod implicet dari ſuperficiem ſeparatã, atque adeò dari longitudinẽ, quæ ſit purè terminatiua: & confirmat, quia ſicut non poteſt dari quantitas, quæ ſit diuiſibilis ſecundum vnam partem, & non ſecundum aliam; ita neque poteſt dari linea diuiſibilis ſecundum longitudinem, & non ſecundũ latitudinem, licet poſſit concipi.

Reſponſio Suar. affirmantis non implicare. Alii verò vt Suar. & Fonſec. affirmant de vtriſque, eo quod putẽt punctum ex ſua ratione eſſe quid poſitiuum, & per accidens illi eſt, quod terminet continuando, vel non continuando, nam primario habet, vt terminet partem, & ſecundariò vt continuet cum alia, & idẽ multò magis patet de linea. 39

Confirmat, quia putat non implicare dari lineam ſeparatam; ergo neque dari terminum poſitiuum illius, quia hic eſt perfectio illius.

Confirmat 2. quia linea, & ſuperficies ponuntur, vt ſpecies diſtinctæ quantitatis; ergo vt ſunt diſtinctæ, habent conceptum realem.

Con-

Confirm. 3. Quia Angeli, & animæ fuerunt creati in inſtanti, ergo huiuſmodi indiuiſibilia ex ſua ratione non implicant, & idẽ patet ex potentia locatiua, qua ſubſtantiæ indiuiſibiles ſe poſſint collocare in puncto.

Reſponſio Auctoris. Ego verò puto hanc quæſtionem perdere ex alia ſcilicet, an hæc indiuiſibilia poſſint ſeparari à corpore, nam ſi ſunt ſeparabilia, dari poſſũt indiuiſibilia purè terminatiua; ſi verò inſeparabilia, etiam per Potentiam Diuinam nõ poſſint; ſed quid dicendum ſit, patebit infra; illud autem videtur certum, lineam, & ſuperficiem habere aliquid realitatis vt infra.

40 Dices 4. Ex Ariſt. diſtinguitur circularis à lineis rectis, quod in illa non eſt principium, & finis; at in his datur.

Reſp. Diſtingui non, quia lineæ rectæ nõ ſimiliter ſe habeant in corpore ſine principio, & fine, ac circularis; ſed quia circularis hoc habet ex natura ſua; at linea recta id habet per accidẽs ex eo: primo ſcilicet, quod reperiantur in corpore habẽte partes ſic inter ſe diſpoſitas.

Reſp. 2. hoc dici ab Ariſtotele ob motũ circularem, qui ſupra lineam circularem poteſt eſſe infinitus; at non ſic, factus ſuper lineam rectã, quia non datur huiuſmodi partis motus rectus infinitus.

Dices 5. Corpus cubicũ habet ſex ſuperficies finitas; ergo ibi ſunt puri termini; neque dicas eſſe vnam ſuperficiem continuatam; nam ſi illæ ſuperficies eſſent coloratæ coloribus diſtinctæ ſpeciei, ibi eſſent ſex ſuperficies colorum inter ſe non continuatæ, quia quæ ſunt diſtinctæ ſpeciei, non continuantur, ergo. Quod ſi dicant colores illos eſſe extenſos per accidens ratione ſuperficierum, vel corporis, in quo ſunt; tunc contra, quia deberent etiam habere terminos per accidens, ſcilicet per indiuiſibilia terminantia ſuperficies, quia impoſſibile eſt extẽſionem conuenire beneficio alterius, & illis non conuenire terminum beneficio eiuſdẽ. Neque dicant colores eſſe terminatos ratione extenſionis finitæ; nõ tamen ex eo, quod terminis clauderentur. Reſpondetur, cum colores neceſſariò ſint in profunditate corporis, omnis color ex illis recurrit in ſeipſũ, atque adeò circuitione finitur. Sed contra, quia licet id dici poſſit de quolibet ex illis coloribus, tamen vna pars affecta vno colore, non eſſet continua, ſed contigua alteri non affectæ tali colore, quia non continuatur. Reſpondetur, partes corporis non amittere ſuam continuationem quantitatiuam, vel ſubſtãtialem ex coloribus illis, quia partes corporis vt non accipiunt extenſionem à coloribus; ita neque continuationem, vel diſcontinuationem, niſi accidentariam; quare ibi eſſet cõtinuatio quantitatiua, ſed non accidentalis. Hinc patet idem dicendum de folio Papyri, cuius dimidia pars ſit madefacta, & dimidia ſicca, nam pars ſicca, & madefacta quantitatis eſſent continuæ, & per conſequens non terminata, vbi terminatur aqua madefaciens ſubintrans poros, ſed vlterius progreditur. Quod ſi petas, cũ ſuperficies aquæ penetret profunditatem Papiri, quid illi reſpondet in Papyro ℞. nihil ſicut indiuiſibilibus contiguorum corporum nihil reſpondet in continuo, & generationi inſtantaneæ nihil reſpondet in tempore primi mobilis.

Secũda concl. certũ eſt dari in corpore ſuperficiem purè terminatiuam, quia datur corpus ſecundum ſe totum ab alio ſeparatum; ergo datur terminus illius corporis purè terminatiuus, quia cum illud corpus ſit ab omni alio ſeparatum, non habet continuationem cum alio, atq. adeò terminus eius terminat illud ſine continuatione cum alio; nam terminus corporis eſt ſuperficies; Confirmatur ex quarto argumento, quod explicauimus ſupra art. 5. 41 *Datur ſuperficies purè terminatiua.*

Tertia concluſio, hæc ſuperficies eſt entitas indiuiſibilis ſecundum profunditatem; Prima pars patet ex communi conceptione; nam nomine ſuperficiei, vt diſtinguitur ab aliis, intelligitur entitas longa, & lata, vt abſtrahit à profunditate. Confirmatur, quia de ratione termini eſt, vt ſit indiuiſibilis, vt dictum eſt ſupra: ſed ſuperficies eſt terminus corporis, nam cum corpus ſecundum omnẽ dimenſionem ſit determinatum, debet habere terminum ſibi adæquatum. At terminus adæquatus ſine dimenſione non eſt, niſi ſuperficies, nam illa circundans corpus facit, vt extendatur vlterius ſecundum aliquam dimenſionem. Et hæc mihi videntur certa, difficultas ſolum manet qua ratione hæc indiuiſibilitas conueniat ſolum ſuperficiei ex ex opere intellectus, concipientis longitudinem, & latitudinem, non concepta profunditate: an verò à parte rei ſit talis entitas indiuiſibilis ſine profunditate; quod vt explicetur, ſit. 42 *Superficies eſt indiuiſibilis.*

Quarta concluſio. Probabile mihi eſt dari ſuperficiem purè terminatiuam in corpore, quæ ſit entitas ſecundum ſe, & à parte rei indiuiſibilis. Probant Primo, aliqui ex tactu duorum corporum, nam quæ ſe tangunt, in aliquo debent eſſe ſimul: ſed hoc aliquid nõ poteſt eſſe diuiſibilis pars, quia ſe penetrarent; ergo debet eſſe aliquod indiuiſibile, quia vnum indiuiſibile eſt ſimul cum alio. Maiorem primo probant ex Ariſtotele, qui definit contigua eſſe illa, quorum extrema, ideſt ſuperficies ſunt ſimul. Secundo, quia ſe tangentia debent inter ſe inuicem in aliquo adæquari; hæc autem adæquatio conſiſtit in ſimultate reſpectu eiuſdem loci. 43 *Datur ſuperficies terminatiua.* *Probatur ex tactu.*

Reſpondet Arim. Corpora ſe tangere ſecundum ſuperficiem, & nõ ſecundum profunditatẽ intelligi poſſe dupliciter. Primo, vt aliquæ partes occupent idem ſpatium, & tunc benè dicitur corpora non ſe tangere ſecundum profunditatem, quia daretur penetratio. Secundo, vt inter duas profunditates corporũ nihil mediet, ſed omnimoda indi- *Reſpõdet Arim. eſſe tactum per ſolã immediationem.*

indiſtantia, & mediatio, & hoc modo corpora dicuntur ſe tangere ſecundum profunditatem, quia duo corpora ſecundum ſe tota categorematicè ſumpta, ſunt immediata; ad hanc autem immediationem non requiritur, vt aliqua entitas, quæ eſt in vno ſit ſimul cum entitate alterius, nam illa ſecundũ ſe tota ſicut ſunt immediata, ita ſunt extra ſe inuicem: Vnde ad primam probationem maioris patebit infra, cum explicabitur Ariſtotelem loqui de ſimultate immediationis, & non de ſimultate identitatis ſpatii. Ad ſecundam probationem reſpondetur. Quæ ſe tangũt debere eſſe adæquata ſecundum latitudinem, non autem ſecundum profunditatem, quia ſecundum illam rationem ſibi inuicem correſpondent; adhoc autem ſatis eſt, ſi ſit in vtroque corpore latitudo realis, ſiuè illa ſit indiuiſibilis, & diſtincta à corpore, ſiuè idem cum corpore, in cuius conceptu includitur, & hac ratione duo corpora dicuntur eſſe ſimul non vt profunda reduplicatiuè, ſed vt lata, quia ratio tangendi eſt latitudo, non profunditas.

Quæ ſe tangunt debẽt eſſe adæquata, & quõ.

44 Confirmatur, nam hoc ipſum concedendum eſt ab Aduerſariis, tum quia dum ſuperficies vnitur profunditati, vel ſe penetrat cum profunditate, & contactus erit in profunditate: vel non, & tunc qua ratione ſuperficies vnitur profunditati; eadem vnum corpus tanget aliud, nõ per ſimultatem, ſed per immediationem; tum quia, cum duæ ſuperficies ſecundum Aduerſarios ſint ſimul in eodẽ ſitu, etiam ſuperficies corporis tangentis erit indiſtans à profunditate corporis tacti; quare quod ipſi dicunt de tactu ratione ſuperficierum, idem dici poteſt ablatis ſuperficiebus indiuiſibilibus; tum quia qui ponunt hæc indiuiſibilia identificari cum re diuiſibili, habent maiorem difficultatem in explicanda ratione, qua indiuiſibile poſſit identificari cum partibus realiter diſtinctis: nam quælibet pars profunditatis, quantumuis minima cõſtat ex partibus realiter diſtinctis: neque dicas identificari cum re diuiſibili, vt diuiſibilis eſt, quia repugnat rei diuiſibili eſſe aliqua ratione indiuiſibilem, cum hi conceptus ſe inuicem deſtruant. Quare melius concipitur contactus inter corpora, quod ſe tangant, vt ſunt lata, & non vt profunda.

Superficies quomodo profunditati vniatur.

45 Sed contra hanc reſponſionẽ obſtat, quia cum contactus à parte rei conueniat corpori ſecundum latitudinem, & non ſecundum profunditatem, aliquod prædicatum reale conueniet latitudini, quod non conueniet profunditati; at hoc indicat diſtinctionem inter profunditatem, & latitudinem, ſeù ſuperficiem; diſtinctio autem arguit latitudinem eſſe indiuiſibilem, quia ſi eſſet diuiſibilis, iam includeret profunditatem, atq. adeò non diſtingueretur ab illa. Neque dicas Deũ à parte rei eſſe principium vnius operationis ſecundum vnam rationem, & non ſecundũ aliam, & tamen illæ rationes non diſtinguntur à parte rei in Deo, nam hæc verè dicuntur de Deo, vt cõcipitur à nobis, nam à parte rei, Deus per vnam ſimpliciſſimam perfectionem eſt principiũ omniũ operationũ. Reſpondetur, corpora ſecundum ſe tota ſe tangere, quia ſic ſunt immediata, licet non poſſit aſſignari pars, ratione cuius ſint per ſe primum immediata; & quia corpus in conceptu ſuo includit trinam dimenſionem, atque adeò eſt triplici ratione diuiſibile; hinc fit, vt ratione longitudinis illi aliquid conueniat, quod non conuenit ratione latitudinis; duo enim in contactu cõſiderari poſſunt. Primum, id, quod tangit, & hoc ſemper eſt diſtinctum à non tangente: Secundum, *id*, *quo*, & hoc negamus diſtingui ab omni eo, *quo* non fit contactus: & ratio diuerſitatis eſt, quia tangens, vt *quod* eſt ens completum; at non ſic tangens, vt *quo*: quia ſe habere poteſt, vt pars, vel modus, vel ratio formalis alicuius. Verum hæc reſponſio non euacuat difficultatem, vt notat Suar. nu. 37. nam principium etiam vt *quo* alicuius operationis adæquatè, diſtinguitur à principio alterius operationis adæquatæ; quare ſi latitudo eſt principium tangendi, & non profunditas, diſtinguetur à profunditate, ſicut principium ſentiendi eſt diſtinctum à principio intelligendi, & ſeſſio eſt diſtincta à figura, quia habent diuerſos effectus formales. Neque dicas, quod eidem entitati adæquatè, vel inadæquatè ſumptę poſſint conuenire diuerſa, nam hæc adæquatio, & inadæquatio non ſe tenet ex parte rei, ſed ex parte noſtri conceptus.

Impugnatur ſolutio prædicta.

Non poteſt aſſignari pars, per quam ipſa tota ſit immediata.

In contactu aliud eſt id, quod tangit, aliud, id quo tangit.

46 *Non placet reſponſio.*

Etiam principia vt quo debent diſtingui.

Sed vt verum fatear, argumentum ductũ ex tactu, non poteſt habere vim propter inſtantiam dictam de ſuperficie, quæ vnitur profunditati etiam ſecundum latitudinem profunditatis: quare eadem ratione poterit illi latitudini vniri latitudo alterius corporis; neque tamen hinc fit contactum fieri in aliquo negatiuo, eo quod fiat in ſuperficie, quæ ex parte exteriori habet negationẽ diuiſibilitatis, quia illa negatio diuiſibilitatis, non eſt ratio formalis tangendi, ſed conditio ſine qua non, nam ratio formalis eſt ipſa poſitiua perfectio partis latæ.

Secundo, alii probant ex ſenſatione tactus, nam hic habet actum ſenſationis circa duritiem obiecti; ergo hæc mittit ſpecies, ſed hæc ſpeciei immiſſio, non conuenit corpori ratione profunditatis; ſed ratione ſuperficiei, quia ſentitur durities ſecundũ latitudinem, & non ſecundum profunditatem. Confirmatur ex leuitate, quæ ſentitur in latitudine, & non in profunditate, nam ſi eſſet corpus aſperum ſecundum profunditatem, & leue ſecundum ſuperficiẽm, eodem modo ſentiretur. Sed adhoc Aduerſarii reſpondent, duritiem nõ mittere ſpeciem ſolum ſecundum ſuperficiem, ſed etiam ſecundum profunditatem, nam durities non ſolũ eſt in ſuperficie, ſed etiam in toto profundo: vnde requiritur aliqua cõpreſſio, vt melius pro-

47 *Probant alij ex ſenſatione tactus.*

Durities mittit ſpecies etiã ſecundum profunditatem.

producitur ſpecies, quod à poſteriori poſſumus in aliquibus colligere: nam quò maior eſt profunditas, eò maior eſt reſiſtentia, & ſentitur magis durities, præcipuè vſque ad certum terminum, nam profunditas poteſt eſſe tanta, vt omnino reſiſtat comprimenti; quare ſi augeatur profunditas, non magis reſiſtet impellenti, & comprimenti.

48 *Quid ſit leuitas explicatur.* Ad confirmationem reſpondetur Primo, eſſe difficile quid ſit leuitas, & quomodo ſentiatur; cum enim aſperitas ſit inæqualitas quædam partium durarum propter ſiccitatem, ex Auerroe. quarum vna magis altera promineat, fit leuitatē eſſe, cū partes ita ex æquo collocatæ ſūt, vt alia aliā nullo modo excedat, & ſequi humiditatem in eius ſuperficie, Auer. 2. de gener. t.16. D.Thom.2.de anim.lect.17.Philop.2. de anim. t.106. vnde non ſentitur accidens aliquod ſuperficiei, vt eſt indiuiſibile, ſed accidens, quod eſt in partibus, ſuppoſita tamen tamquam conditione negatione extenſionis partiū; ſunt enim modi quidam partium ſuppoſita negatione extenſionis vlterioris.

49 Tertio, alii probant ex viſione, quæ terminatur ad colorem, & lumen exiſtentia in ſuperficie; ſed reſpondent Aduerſarii colores eſſe in toto corpore, vt dictum eſt ſupra: Secundo videri non ſolum ſuperficiem, ſed *Tota profunditas videtur.* etiam profunditatē, quod probo tum à poſteriori, quia nullum eſt mixtum, ex quo ſi partem ſubtiliſſimam abſcindas, non videatur tranſparens; tum à priori, quia cum omne mixtum componatur ex quatuor elemētis, ex quibus tria ſunt tranſparentia, neceſſariò illuminatur profunditas aliqua, quæ videatur; quod ſi eſſet terra pura, nulla ratione videretur; tum quia colore, tum quia lumine careret: nam non poſſet videri neque per lumen in ſe receptum, quia opaca neq. receptū in aere immediato, cum careat colore intrinſeco; vnde omnis ab ea ratio formalis obiecti viſibilis abeſſet.

Inſtantia. Dices, ſi hoc eſſet, poſſet diſcerni differentia inter duo mixta, quorum vnum altero eſſet magis traſparens, & tamen non experimur nos animaduertere hoc diſcrimen.

50 *Soluitur.* Reſp. Primo, certum eſſe videri aliquam profunditatem in rebus, quæ habent poros; tamen non experimur diſcernere nos in qua parte ſint pori, ſed tantum videtur ſuperficies corporis ſine vlla diſtinctione; quare di- *Senſus magnā ſolū diſtinctionem aduertit.* co ſenſum non animaduertere, quando eſt modica diſtinctio, ſed quando eſt magna, vt experiētia videmus, quod confirmatur, quia color, qui eſt in toto corpore, mittit ſpeciē, & tamen nō animaduertimus eſſe colorem in corpore, ſed tantum in extremo.

Secundo Reſp. ex Ariminenſi videre rem latam, & profundam, ſed ratio videndi non *Res profunda videtur, ſed vt lata.* eſt profunditas, ſed latitudo, quæ eſt reale ens, neque color recipitur in ſuperficie, ſed in toto corpore, quod ſe toto, vel per aliquā determinatam partem producit ſpeciem repræſentatiuam coloris, nō vt eſt in profundo, ſed vt eſt extenſus per latitudinem terminatam, quod colligimus, quia eodē modo videmus obiectum, ſiuè ſit magnum, ſiuè paruum ſecundum profunditatem.

Dices, cū corpus eſt maius, producit ſpeciem in maiori diſtantia, quàm cum corpus 51 *Inſtantia.* eſt minus; ergo totum corpus producit ſpeciem, nam alioqui ſi pars corporis tantum produceret; tunc etiā ſi eſſet ſeparata, produceret ſpeciem eodem modo repræſentatiuam obiecti.

Reſpondeo, produci ſpeciem à parte, tamen quia in maiori corpore eſt maior pars terminata; ideò poteſt agere in diſtantiam maiorem; nam in productione ſpeciei non attenditur profunditas corporis, ſed latitudo, ſeù ratio ſecundū quam agit in ſenſum; vnde ſi eſſet corpus longiſſimum, latum tamen ſecundum palmum, & ageret tantum ſecundum virtutē latitudinis, quia cum ſecundum latitudinem eſſet applicatum potentiæ, non poſſet producere ſpeciē in tanta diſtantia, in quāta poſſet, ſi ageret ſecundum illam longitudinem. Et idem patet de corpore habente magnam longitudinē, ſed digitalem latitudinem: nam non ageret ad tantam diſtantiam, ad quantam ſi haberet maiorem latitudinem, quia ſecundum longitudinem, & latitudinem applicatur, non autem ſecundum profunditatem. *Soluitur. Pars producit ſpecies viſibiles, & quò latior ideo magis in diſtans.*

Quarto, alii probant ex figura, quæ eſt in 52 ſuperficie ex 3. met. 17. & 5. met. c.11. nam figura eſt modus reſultans ex quātitate terminata, vt diximus tr.16.log.q.5.d.2. terminus autem quantitatis eſt ſuperficies.

Sed reſpondēt, nullam qualitatem inhærere alicui diuiſibili, atque adeò neque figuram ſuperficiei; ſed eſſe in toto corpore, licet præcipuè appareat in corpore, vt habet latitudinem connotata negatione vlterioris extenſionis; vnde rectitudo, & curuitas, quæ dicuntur paſſiones lineæ, conueniunt corpori nō ſecundum vnam dimenſionem, ſed ſecundum totam profunditatem, atq. adeò figura recta, vel curua, afficit totum corpus. Similiter figura quadrata, non tantum eſt in exteriori quantitate, ſed etiam in profunditate, nam totum corpus habet talem modū, nam aliæ partes prominent, aliæ verò ſunt depreſſæ; ſic etiam cum ex cubo fit ſphæra, partes quantitatis diuerſo modo collocantur inter ſe: figura dicitur ordo quidam partium quantitatis, quatenus hoc, vel illo modo inter ſe collocantur, vt ordo partium inter ſe abſolutè ſumptarum pertinet ad quātitatem, & ordo partium in ordine ad locū pertinet ad ſitum; ita ordo partium inter ſe non abſolutè, ſed vt habent varium modum vnionis, & connexionis inter ſe, eſt figura; vnde rectè dicitur figura eſſe modus corporis terminati, id eſt, vt connotat negationē extenſionis. *Figura eſt in toto corpore.*

Dices, ſi corpori cubo addantur partes 53 quantitatis, vt fiat circulare, variatur figura *Inſtantia.* ſine vlla variatione partium præcedentium; ergo

ergo figura non ſunt partes præcedentes, vt habent modum aliquem connexionis inter ſe.

Soluitur.

Figura ex varijs modis partialibus cõſtat.

Reſpondetur, cum figura conſtet ex modis, vt ita dicam, partialibus partium quantitatis; poteſt fieri, vt varietur figura inuariato modo vnius, vel alterius partis, vt cum ex triangulo immutatis duobus lateribus fit quadrangulum; quam difficultatem etiam Aduerſarii patiuntur, nam etiam ſi ſit figura ſolum in ſuperficie, certè alius modus ſuperficiei requiritur in latere cubi, alter in angulo cubi; & ſi pars ſphæræ comprimatur, remanet ſuperficies, & variatur figura. Hinc dico ad argumentum, in illis partibus non fieri variationem phyſicam ratione alicuius poſitiui, ſed tantum ratione negatiui; nam modus, qui eſt in partibus, tunc habet rationem figuræ, cum connotatur negatio extẽſionis vlterioris; cum igitur additur quantitas, corrumpitur hæc negatio extenſionis; vnde figura afficit totum corpus, ratione tamen longitudinis, & latitudinis connotata negatione; & ideò Ariſt. rectitudinem dixit eſſe paſſionem lineæ &c. de ſubiecto figuræ dictum eſt in logica loc. cit. dub. 4. & 5.

Probant ex æqualitate locati cum loco.

54 Quinto, Alii probant ex loco, quem in 4. phyſ. init. definit eſſe ſuperficiem corporis continentis, & æqualem locato, licet corpus continens ſit longè maius locato; at hoc neceſſariò ſupponit ſuperficiem eſſe indiuiſibilem, alioqui non eſſet æqualis locato; ſed

Non placet.

reſpondent ſufficere ſuperficiem, per noſtrã conceptionem eſſe indiuiſibilẽ, quia re vera ipſum corpus eſt locus alterius, ſed ratione ſuperficiei, id eſt latitudinis, quam habet corpus abſtrahendo à profunditate, & ſecundũ illam latitudinẽ dicitur æqualis locato, quia tanta eſt latitudo locantis, quanta locati; quare non requiritur aliqua entitas, quæ ſit lata, & ſecundum rem indiuiſibilis reſpectu profunditatis.

Probatur ex communi ſenſu Auctorum.

55 Sexto, Ego probo, quia non eſt recedendum à communi ſententia ſine grauiſſima probatione; at communis ſententia ponit huiuſmodi indiuiſibilia, & præcipuè Ariſt. vt patet ex dictis art. 5. cuius dicta, licet ſoluantur, non tamen ita vt non retineant aliquã probabilitatem, & argumenta, quæ improbant huiuſmodi indiuiſibilia, non ſunt adeò efficacia, vt non ſoluantur, vt patebit infra; ergo.

Confir. ex dictis in art. 5. rat. 3. & 4. quæ licet ſoluantur ab Aduerſariis; tamen adhuc retinent probabilitatem, nam negatio vlterioris extenſionis debet fundari in aliquo poſitiuo continente rem, ne vlterius protendat.

Numerus vltima vnitate terminatur.

Confir. 2. quia ſicut numerus, conſtans ex vnitatibus, finitur per vnitatem vltimam, in qua fundatur negatio, per quam non vlterius procedit, vt v. g. quaternarius per quartam vnitatem; ita quantitas continua debet terminari per aliquod poſitiuum, & cum nõ poſſit terminari per aliquam partem, cum

A non detur vltima, debet dari aliud, quod habet rationẽ numeri; hæc autem eſt aliquod indiuiſibile.

Sed contra hanc concluſionẽ multa obiiciuntur relata in art. 4. quæ infra ſoluemus.

ART. VII. Oſtenditur indiuiſibilia continuatiua non efficaciter probari ex tactu ſphæræ in puncto.

56 QVinta Concluſio, indiuiſibilia continuatiua non probatur efficaciter ex tactu ſphæræ cum plano in puncto.

Explicatur difficultas de ſpharico.

Plerique probant, indiuiſibilia continuatiua ex tactu corporis perfectè ſphærici, &
B perfectè plani; quæ ex Ariſt. 1. de anima 13. & Euclid. lib. 3. prop. 16. ſe tangunt in puncto ex improportione figurarum vtriuſque corporis, & idem de columna perfectè rotunda, ſeu cylindro cadente ſuper perfectè planum, quia non poteſt tangere, niſi in linea propter eandem rationem, de qua ratione plura Ægid. 1. de gen. quæſt. 8. Ocham. quodl. 1. q. 9. Greg. in 2. diſt. 2. q. 2. art. 1. circa finem. Buccaferreus 1. de generat. t. 10. ſed ad hanc rationem primo reſpondent Buccafer. & alii apud Ægid. loc. cit. ad 3. negantes

Negant aliqui corpus perfectè ſphæricum.

C poſſe dari in naturalibus corpus perfectè planum, & perfectè ſphæricum ex 3. met. 8. vbi Alex. & Niphus, & Auer. 1. cœl. 32. & 5. phyſ. 30. ſequitur Alex. Piccol. in quæſt. Mechanicis c. 6. vbi ait, ſæpè multa concluduntur vera ex imaginatione Mathematicorũ, quæ tamen in rerum natura dari non poſſunt, vt ſi abſtrahamus per imaginationem à naturalibus lineam rectam non contingere globum, niſi in puncto; ſed hoc in rebus naturalibus reperiri non poteſt, nam corpora cœleſtia ab omni labe immunia, ſunt perfectè rotunda; non tamen à recta linea poſſunt ita contingi, vt quadam intercapedine non contingantur: & idem lib. 2. ſphæ-
D ræ c. 5. Idque patet 1. & 3. met. 8. vbi ait, *Geometriam non tractare de lineis, vt ſunt in re, nam nihil ſenſibilium adeò eſt rectum, vel rotundum vt norma, id eſt recta linea tangat circulum in puncto*. Vnde ait Pythagoram reprehendiſſe mathematicas ſcientias, tamquam incertas, ex quo loco Niphus colligit non dari hæc indiuiſibilia ſecundum Ariſtotelis propriam opinionem, ſed ex imaginatione Mathematicorum. Confirmari poteſt ex 1. anim. 13. 57
vbi ait, *Recto multa ſecundũ ſe accidere, vt tangere ſphæram ſecundum punctum; non tamen tanget hoc ſeparatũ ipſum rectum; inſeparabile enim*
E *eſt: ſi quidem ſemper cum corpore quodam*. Quare videtur dicere non conuenire ſecundum rem, tactum illum lineæ, quia ſemper eſt cum corpore, ſed tantum ſecundum imaginationem mathematicorum. Confirmare illam ſecundo conſueui ex natura quãtitatis, quia numquam poteſt ita inflecti linea, quin adhuc ſit magis inflexibilis: ſicut non pôt diuidi, quin adhuc ſit amplius diuiſibilis. vnde non poteſt adeò inflecti circulus, quin

Ex natura quãtitatis probatur non poſſe dari corpus ſphæricum.

N æquetur

æquetur ſecundum partẽ lineæ rectæ, nam
quò maior eſt circulus, in maiore parte tan-
get; quò minor in minori: vnde ſi minima
pars ex maximo circulo abſcindatur, illa erit
recta. Circulus igitur conſtituitur ex parti-
bus rectis, non in rectum connexis, ſed obli-
què in circulum, & ratio eſt, quia cum in-
flexio partis ſit quædam diuiſio, & quaſi ſi-
gnentur partes minores, & minores, ſicut
in infinitum poſſunt diuidi partes, ita & in-
flecti, quæ ratio maximam apud me vim
habet. Ex quo patet, non poſſe phyſicè
duci lineas æquales à circulo centri ad cir-
cumferentiam, niſi ſecundum apparentiam,
nam eſt tam parua inæqualitas, vt non poſ-
ſit diſcerni; quare quod Mathematici do-
cent, imaginariè intelligendum eſt; imagi-
nantur enim ibi puncta, & lineas, cum ta-
men non ſint veræ, vt ex Ariſt. 3. met. 8.
vnde Niphus colligit indiuiſibilia non dari
apud Ariſt. & Alexand. niſi ſecundum Ma-
thematicorum imaginationem. Hanc re-
ſponſionem ſequũtur Ocham. & alii recen-
tiores, qui illam confirmant ex duobus ab-
ſurdis. Primum, duas quantitates, inter
quas eſſet tantum punctum, inter ſe diſtare,
atque adeò punctum eſſe occupatiuum lo-
ci, nam pars lineæ immediatè ſequens pun-
ctum, in ſphærico diſtat à plano, alioqui il-
lud tangeret: ſed non diſtat, niſi per pun-
ctum, nam cum linea immediate ſequatur
punctum, & hoc tangat planum; inter li-
neam, & planum non intercedit, niſi pun-
ctum, atque adeo ipſum faciet illa diſtare.
Neque dicant poſt punctum non ſequi im-
mediatè partem lineæ, quod hæc ſit diuiſi-
bilis, nam certum eſt aliquid ſequi imme-
diatè, quia inter punctum, & lineam nihil
mediat, licet nequeat aſſignari quanta ſit
pars, quæ Primo, & ſe tota ſit immediata,
58 vt alibi. Secundum, abſurdum, quia ſeque-
retur punctum eſſe diuiſibile, nam circu-
lus minor poſitus intra circulum minorem,
tangit illum in puncto, vt oſtendit Clauius
lib. 3. Euclid. prop. 16. tunc ſi illi circuli po-
nantur ſuper lineam rectam, circulus mi-
nor per partem immediatam pũcto, in quo
tangit planũ, diſtat à plano, & non niſi per
punctum vt ſupra, at pars circuli maioris
immediata eidem puncto, ſimiliter diſtat à
plano, ſed minus, quam pars circuli minoris;
ergo minus, quam per punctum.

Mathematicorum doctrina imaginariè accipienda.

Abſurdum ex cõtactu ſphæra.

Punctum eſſet diuiſibile.

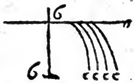
Reſpondẽt, negando diſtare per punctũ,
quia punctum non eſt menſura
diſtantiæ, ſed diſtare per illud
ſpatium, quod concipitur va-
cuum inter circulum, & planũ,
vt patet ex ſequenti figura.

Sed contra, nam non magis diſtat à plano
linea circularis ſequens punctum, quàm illa,
quæ recta fertur ad centrum: Sed hæc non
diſtat, niſi per punctum, quia inter illam, &
planum, non eſt aliud ſpatium, quàm illud,
quod occupatur à puncto. Maior proba-
tur, quia quò magis lineæ laterales acce-

Linea per punctum diſtat à centro.

A dunt ad perpendicularem tendentem in
centrum; magis diſtãt
à plano, atque adeò
ipſa perpendicularis,
maximè omnium di-
ſtabit, vt patet in ſe-
quenti figura.

Sed confutat illam Arim. tum quia non 59
quælibet pars circuli eſſet obliqua, ſed ali-
qua eſſet recta; vnde fieret, vt lineæ ductæ
à cẽtro ad circumferentiã non eſſent æqua-
les, quia quod æquatur plano, eſſet planum,
ſed id facilè concedent Aduerſarii; tum quia
ex 2. cœl. 22. conſtat cœlum eſſe ſphæricum,
B & eſſe perfectè ſphæricum t. 27. quia alioqui
vel daretur vacuum, vel ſciſſio partium, vel
penetratio, dum vnum cœlum mouetur in-
tra aliud. Sed adhuc reſpondent, vel ſuffice-
re figuram perfectè ſphæricam phyſicè, &
intra vnum cœlũ, & aliud eſſe aliquod cor-
pus fluidum, ſed quid ſentiendũ ſit dicemus
in libris de cœlo: tum Tertio, quia Ariſt. vi-
detur 1. de anim. 13. admittere eſſe tactum
in puncto, etiam ſi in naturalibus non detur
linea ſeparata à corpore; ſed loquitur more
Mathematicorum, vt infra: tum Quarto,
vt ait Ægid. etiam ſi non detur in naturali-
bus corpus perfectè ſphæricum, & planum;
C tamen non inde ſoluitur argumentum, quia
argumentũ procedit de continuo, vt eſt di-
uiſibile, quatenus eſt quãtitas, non quatenus
eſt ens naturale; quare cum non repugnet
cõtinuos vt ſic, perfecta planities, & ſphæri-
citas, neq. repugnabit hic tactus. Sed reſpõ-
detur hanc perfectionẽ, quã ponunt in figu-
ra ſphærica repugnare non ſolũ quantitati,
vt eſt in corpore naturali, ſed etiã ſecundum
ſe, vt patet ex eius diuiſibilitate in infinitũ.

Cœlum eſt perfectè ſphæricũ.

Reſpondent 2. Alii negando illa ſe tange- 60
re. Ita Ocham. quodl. 1. q. 9. quia cum pars
quælibet ſit circularis, vna aſcẽdit, & alia de
ſcendit, vnde mediat aer. Confirmatur, quia
D vel ſe tangerẽt ſecundũ ſe tota, & non; quia
non ſunt immediata ob aerem medium, vel
ſecundũ partem determinatã, & neque, quia
vel deberet dari pars cõcaua ex parte plani;
vel plana ex parte ſphærici; vel ſecundũ par-
tem indeterminatam, & neque, quia tactus
eſt determinatus, vt infra; neq. ſecundũ par-
tem punctualem, quia in his non datur: ſed
contra, quia videmus impediri deſcenſũ, & ſi
illa ſint ſonora, edetur ſonus ex illis. Et ſimi-
liter ſi ſphæra ſuo pondere vinceret reſiſtẽ-
E tiam plani, ſecum illud ferret, vel frangeret;
quæ omnia ſine tactu eſſe nõ poſſunt; quare
hæc opinio debet explicari de tactu ſecun-
dũ adæquationẽ, vel immediationẽ, vt infra.

Sphæra nõ tangere planum. ex Ocham.

Reſpondent 3. Alii admittentes perfe- 61
ctè planum, & ſphæricum; negantes tamen
illa ſe tangere in puncto tactu vero, & phy-
ſico, ſed ſolũ tactu Mathematico, quare phy-
ſicè dicũt ſe tangere in parte habẽte magni-
tudinẽ. Sed obiicit Ægid. quia hoc repugnat
ex conceptu plani, & ſphæræ, vt dictum eſt.
Vnde cũ in plano, & curuo nihil ſit, ſecundũ
quod

Tactu ſe Mathematico tangere nõ phyſico.

quod commenſurentur, niſi punctum, quod nec eſt planum, nec curuum, cum nullius ſit magnitudinis, in ſolo puncto poterit eſſe contactus. Confirmari poteſt, quia cum indiuiſibilia ſint in quantitate, ſiue ſit rebus coniuncta, ſiue abſtracta, cum concedant tactum fieri in puncto inter illas quantitates mathematicè, ideſt abſtractè conceptas, neceſsè eſt concedant dari indiuiſibilia in quantitate ſecundum ſe.

Tangere ſe per immediationē, non per adæquationem.

62 Reſpondent Quarto, alii: duplicem eſſe tactum corporum, vnum per commenſurationem vtriuſque, & hunc non eſſe inter planum, & ſphæricum; alterum per immediationem totius ad totum, & hunc eſſe nō quidem quoad totum ſyncategorematicè ſumptum, .i. vt diſtributiuè acceptū ſecundum omnes partes ſit immediatū alteri; ſed cathegorematicè ſumptū ipſa tota ſint immediata, quia licet inter quamlibet partem vnius, & partem alterius aliquid mediet; nō tamen inter totum, & totum: ſicut punctum eſt immediatum parti, & non alteri puncto; & tamen punctū non commenſuratur parti, cui eſt immediatum, nam improportio aufert quidem commenſurationem; non tamen immediationem.

Non placet.

Sed contra, quia inter totum ſphæricum, & totum planū etiam categorematicè ſumpta mediat aer, qui habet partes ſphæricas verſus ſphæricum, & planas verſus planum: vnde partes àeris tangentes, & immediatæ ſphærico, commenſurantur ipſi ſecundum maiores, & maiores orbes circa ſphæricum; qui tamen orbes cum perueniunt ad planū, interſecantur à plano, atque adeo ipſi commenſurantur ſecundum eas partes, in quibus interſecantur.

Inter totum, & totum mediat àer.

63 Confirmatur, quia totum ſphæricum non ſolum inadæquatè ſumptū, ſed etiam adæquatè diſtat à plano; ergo mediat aer inter illa; antecedens probatur, quia ſi ſint duæ lineæ rectæ, ſibi inuicem commenſuratæ, ſi ſuperior incipiat curuari ſecundum eam rationē, qua curuatur, fit diſtans à linea plana, & ſubingreditur aer, ſed ſecundū omnes partes adæquatè curuatur; ergo fit ſecundum omnes diſtās, & interponitur aer; licet diſtantia non ſit æqualis, ſed inęqualis inter partes, nam vna magis diſtat, quā alia, ſicut magis per curuationē, & minus partes recedunt à plano. Et ſicut partes verſus lineā rectā ſunt minores, & minores; ita diſtantia eſt minor, & minor: & ſicut nō poteſt deueniri ad determinatam partē, quæ æqualiter diſtet; ita non poteſt deueniri ad determinatam diſtantiam, qua totum ſphæricum diſtet à linea plana.

Sphæricum diſtat adæquatè à plano.

64 Dices, an aer, qui mediat inter partes ſphæræ, & plani, ſit continuus? Reſpondent quidam negatiuè, quia omnes partes aeris, quæ ſunt ex vna parte ſphæræ diſtant à partibus, quæ ſunt in alia parte, nam mediant partes ſphæræ, nam eadem ratione qua partes ſphæræ ſe habent ad partes plani; ſe habent partes aeris ex vno latere ſphæræ ad partes aeris, quæ ſūt ex alia

Aer medians eſſet continuus.

A parte; ſed partes ſphæræ, non poſſunt eſſe continuæ partibus plani; ergo neque partes aeris. Ego Reſpondeo, aerem illū poſſe conſiderari ſecundum concauas, ſecundū quas circumdat ſphæricum, & ſecundum illas patet diſcōtinuari, quia mediat ſphæra. Secundo, ſecundum partes planas, ſecundum quas extenditur ſuper planum, & ſecundum illas eſt cōtinuus, cum nihil inter illas partes mediet, nam ſi quid mediaret, maximè eſſet pūctum ſphæræ, & plani, in quo duo illa corpora ſe tangerent; ſed ex hoc non tolleretur continuitas, nam ſimile punctum reſponderet in aere, per quod continuarentur partes
B aeris, & idem dicitur de Cylindro, ideſt corpore facto ad modū tympani, de quo Euclid. lib. 11. def. 2. ſi tangeret planum, nam tangeret in linea, vt ſupra; neq. enim aer ille ſuppoſitus ſphæræ perforaretur ſecundum partes planas.

Reſp. Quinto, alii, vt Ocham. loc. cit. tangere in parte diuiſibili ſecundū vtrumq. latus; ſed illam eſſe indeterminatam, & hac ratione tactus fit in parte diuiſibili non diuiſibiliter; dupliciter enim inquit Georg. poteſt intelligi huiuſmodi tactus. Primo, quod fiat ſecundum entitatem indiuiſibilē, & hoc eſt falſum. Secundum, quod fiat ſecundū aliquā
C partem, ſed non primo, & adæquatè, ideſt *quod illa pars ſecundum ſe, et quodlibet ſui tangat;* ſed inadæquatè, & hinc dicitur tactum fieri in indiuiſibili, quia ſicut indiuiſibile nō adæquatur diuiſibili; ita in illis corporibus nulla eſt pars, ſecundum quam ſe adæquent.

Tāgere in parte indeterminata.

Sed huic obſtat Suar. quia mirum eſt, duo corpora ſe tangere, & non poſſe ſignari id, in 65
quo ſe tangunt. cum ille tactus non fiat ſucceſſiuè in tēpore indeterminato, ſed ſimul. vnde ſignari poteſt id, in quo ſe tangunt; & id, in quo ſe non tangunt ex parte vtriuſq. extremi; ergo ſi id, in quo ſe tangunt, eſt determinatum, ſignari poterit, ſiuè ſignando
D terminos extrinſecos, vt v.g. vſque ad hanc partem non prouenit tactus, ſed in toto reliquo immediato; ſiuè intrinſecos, vt vſque ad hanc prouenit tactus, & immediatè poſt non peruenit; & licet à nobis non diſcernetur, tamen negari non poteſt diſcerni à Deo.

Reÿcitur pars indeterminata

Confir. quia tactus ille, vt concedūt, non fit diuiſibiliter; ergo indiuiſibiliter; ergo in indiuiſibili, quia non eſt aliud tangere indiuiſibiliter, quàm tangere in indiuiſibili.

Confir. 2. quia fieri tactū illum in parte indeterminata diuiſibili repugnat, quia repu-
E gnat circulo perfecto habere partē ſiue determinatā, ſiue indeterminatā, quę ſit plana.

Secundo, obiiciunt alii, quia Euclid. lib. 3. 66
prop. 2. ait, quod ſtatim ac corpus ſphæricum tangit lineam in duobus punctis, quod neceſſariò linea recta, quæ ad ipſa puncta terminatur, cadit intra circulum, & circulum ſecat, at nunc ſupponimus lineam rectam eſſe extra circulum; ergo non poteſt fieri tactus in parte indeterminata, quia fieret in pluribus, quàm in vno puncto. Con-

firmatur hæ duæ figuræ, ſcilicet ſphærica, & plana ita ſe habent inter ſe, vt ſignata qualibet parte corporis plani verſus partem ſiniſtram, & quamlibet verſus dexteram, ante vel retro, incipiat planum diſtare à circulo minus, & minus vſque ad non diſtantiam, ita vt ſemper ſit verum dicere mediare ab illa parte verſus alteram partem inter corpus planum, & circulum, minus, & minus in infinitum vſque ad non corpus; ergo impoſſibile eſt, vt circulus tangat planum ſecundum aliquod diuiſibile verſus vtramq. partem, quia ſemper inter partem determinatã plani, & determinatam circuli intercipitur corpus indeterminatæ magnitudinis: nam ſicut corpus ſphæricum ſecundũ vnam determinatam partem diſtat determinata diſtantia à plano; ita ſecundum partem indeterminatam indeterminatè diſtat à plano; ergo verſus vtramque partem non poteſt tangere in diuiſibili, ſiue determinato, ſiue indeterminato.

Non poſſe ſe tangere in aliquo indiuiſibili

67 Dico Primo, non poteſt dari corpus ita perfectè ſphæricum, vt non tangat per adæquationem planum, patet ex dictis pro prima opinione, quæ mihi ſemper viſa eſt magis probabilis, vt ibi rectè oſtenſum eſt; ſed quia demonſtrationes mathematicæ, quæ afferuntur ab Euclid. lib. 3. & Theodoſ. lib. 1. de ſphæris prop. 13. probare videntur, hunc tactum non poſſe fieri ſaltem ſecundũ modum concipiendi in parte per adæquationẽ; ideò oſtendam quomodo fiat.

Implicat corpus pfectè ſphericum.

68 Dico Secundo, hanc difficultatem eſſe in omni opinione, nam etiam ſi ponatur ſphæram adæquari plano ratione puncti; tamen adhuc manet difficultas in aſſignanda ratione, qua ſphæra retineatur à plano, vel impellat, ac frangat planum: nam cum punctum ſe penetret cum puncto, quæro vnde detineantur partes circumſtantes punctum; vel partes impellant partes, cum ſe non cõtingant. Deinde cum poſt puncta ſit entitas diuiſibilis, peto quomodo ſe habeant illæ entitates diuiſibiles inter ſe; non enim poſſunt ſe primo tangere, & quod ipſi dicunt de illis partibus immediatis ad puncta, dicemus & nos ablatis punctis, nam illæ partes diuiſibiles ſunt ſibi proximæ, ac ſi non eſſent puncta: nam cum hæc ſe penetrent, non impedient proximitatem partium diuiſibilium. Augetur difficultas contra eos, qui negant puncta eſſe in actu, & ea ponũt eſſe in potentia: nam ſi actu ſe tangunt, nõ poſſunt ſe tangere in punctis, quæ non ſunt. Nec dicas generari puncta per contactum illum, tum quia contactus ſupponit eſſe puncta tangibilia, vt fusè Ægid. loc. cit. tum quia eadem ratione, ſi planum tangeretur à triangulo, in illa generaretur triangulus; tum quia nõ apparet, qua ratione generentur hæ entitates de nouo per ſolum contactum. Ex quibus reiicitur opinio Fonſecæ

Difficultas ab omnibus eſt ſoluenda.

Pars eſt immediata puncto.

69 ſect. 6. ad ſecundum, dum ait, hunc tactum non fieri in puncto reali, ſed reducto ad

Fonſeca opinio de puncto per

A actum per deſignationem, eo quod tactus globi faciat id, quod facit deſignatio mentis; hæc autem non facit indiuiſibilia quoad aliquam entitatẽ realem; ſed ſolum quoad negationem vlterioris extenſionis. Sed non placet, quia tactus ille eſt realis, & poſitiuus; quare oſtẽdi debet quomodo, & in quo fiat. Neque placet, quod addit ibi punctum non eſſe formaliter, ſed eminenter, ſicut ſenſitiua eſt in rationali, & triangulus in quadrangulo; Nam ſenſitiua ſecundum gradum genericum formaliter continetur in anima rationali, ſicut triangulus ſecundũ tres angulos formaliter continetur in quadrangu-

deſignationem reijcitur.

B lo, licet non contineatur ſecundum negationem, & ideo non mirum, ſi ex anima rationali oriuntur operationes ſenſitiuæ; at verò entitas indiuiſibilis nullo modo continetur in magnitudine, non quidem formaliter, vt ipſi concedunt; neque in potentia, quia nunquã reducitur ad actum, itaut entitas indiuiſibilis ſit in magnitudine: neque eminenter, vel virtualiter, quia diuiſibile nõ poteſt habere effectum rei indiuiſibilis, cum ſint conceptus ſe inuicem deſtruentes, nec forma cauſat effectum ſibi oppoſitum.

Dico Tertio, ſphæra tangit planum non diuiſibiliter, ſed indiuiſibiliter, patet ex de- 70

C monſtratione mathematica, tum phyſica: nam eo modo quantitas apta eſt tangi, quo altera apta eſt tangere; quia tangentia ſunt inter ſe correlatiua; vnde figura quadrata, quia eſt apta tangere ſecundum figurã quadratam; ideò planum tangitur ſecundum illam figuram, etiam ſi in illo non ſit actu figura quadrata; ſed ſphæra non eſt apta tangere planum diuiſibiliter, quia cum ſecundum omnes ſuas partes ſit æqualiter curua, non habet partem diuiſibilem planam, atq. adeo non eſt apta tangere planum diuiſibiliter, ſed indiuiſibiliter. Neque eſt mirum, quod diuiſibile tangat indiuiſibiliter: nam

Sphæram tangere indiuiſibiliter.

D montes maximi repræſentantur viſui indiuiſibiliter; & ſpecies extenſa ſubiectiuè repræſentat obiectum indiuiſibiliter; & res diuiſibiles ſucceſſiuè ſunt ſimul in cognitione, & corpus informatur anima indiuiſibiliter; & quantitas Chriſti in Euchariſtia eſt indiuiſibiliter, quod ſi quantitas ipſa poteſt eſſe in loco indiuiſibiliter, cur non poterit tangi indiuiſibiliter.

Dico Quarto, hunc tactũ, qui dicitur fieri indiuiſibiliter conſiſtere in improportione, & inadæquatione corporis ſphærici, & plani, quia nulla eſt pars in ſphæra, quæ 71

E adæquetur partibus plani: ſed ſunt omnino inter ſe improportionatæ, quod vt explicetur.

Indiuiſibiliter ideſt inadæquate tangere.

Dico Quinto, ſphæra, & planum aliqua ratione ſe tangere, & aliqua ratione non ſe tangere. 72

Hoc dictum non aliunde probatur, quàm ex explicatione nominum, nam tria nomine tactus intelligi poſſunt. Primo, adæquatio vnius corporis cum alio ſecundum aliquam partem,

Tria intelliguntur nomine tactus.

partem, & ita non ſe tangunt, quia adæquatio conſiſtit in correſpondētia totius ad totum, & partis ad partem; at hæc correſpondentia non eſt inter partes curuas corporis ſphærici, & partes plani. Et hoc etiam dicendum eſt ſecundum eos, qui ponunt puncta, nam partes, quæ ſunt immediatè poſt puncta corporis ſphærici, non adæquantur partibus plani, quæ ſūt immediatè poſt puncta: neque aliud probat Euclid. in ſua demonſtratione, quia ſcilicet ſi adæquarentur in parte, neceſſariò illa linea, quæ duceretur ad pūcta extrema partium diuiſibilium, caderet intra circulum; quare numquā probatur eſſe contactū in puncto, ſed ad ſummum, ſi eſſet contactus ſecundum adæquationem, ille eſſet in puncto, quia in hoc ſolum, ſi daretur, poſſent adæquari; & hoc etiam dixit Ariſt. 1. de anim. 13. dum dixit, ſphæram tangere in puncto, quia ſcilicet nō poſſunt ſe ſecundum partes adæquare, atq. adeò partes illæ indiuiſibiliter ſe tangūt. Secundo, nomine tactus intelligi poteſt immediatio duorum corporum, & hac ratione oſtendimus ſupra non ſe tangere, ſed potius diſtare. Tertio, intelligi poteſt ſumma approximatio duorum corporum, & hoc modo ſe tangunt, quia partes illæ perſeuerante eadem figura, non poſſunt eſſe proximiores ſecundum lineam rectam, quod Georg. aliis verbis expreſſit, vt ſupra dixi. Et quidem eſſe ſummā proximitatem patet ex prop. 16. Euclid. vbi oſtendit in locum comprehenſum inter lineam rectam, & circuli peripheriam nō cadere aliam lineam rectam, & anguli ſemicirculi contentū recta linea, & circumferentiam circuli eſſe maiorē omni angulo acuto rectilineo; angulum verò contingentiæ eſſe minorem omni angulo acuto rectilineo. Et hinc oritur, vt per lineam rectam non poſſint illa corpora magis approximari, quia angulus ille per lineam rectam diuidi non poteſt. Poſſunt autem ſecundum partes determinatas illorum magis approximari, ſi ſphæra fiat maior, vel moueatur circulariter, vel partes ſphæræ deflectant à perfecta curuitate, quia angulus ille diuidi poteſt per lineas curuas. Hinc etiam fit, vt illa corpora ſe impellerent, & etiam frangerent, quod eſt ratione ſummæ approximationis, quam habent ſecundum ſe tota; quare ſi vnū corpus moueatur verſus aliud; quòd ſe impedirent, & hinc ſe impellerent, & fortiùs vinceret, vt fuſius infra.

Non ſe poſſunt hæc corpora adæquare.

73 *Sunt ſūmè approximata.*

74 Hinc Primo patet, hunc tactum non eſſe ſecundum aliquam partem determinatam, quia nulla pars determinari poteſt in ſphæra, quæ non habeat aliam propinquiorem: ſed ſicut quælibet pars eſt diuiſibilis in infinitum; ita quælibet pars habet aliam, & aliā propinquiorem plano: ſicut etiam dicitur de tactu inter duo corpora plana, in quibus non dantur partes, quæ ſecundum profunditatem ſe primò tangant; & hoc eſt ſe tangere indiuiſibiliter, ſeu in puncto negatiuè; quia ſcilicet illa corpora in nulla parte diuiſibili ſiuè ſecundum latitudinem, ſiuè ſecundum longitudinem, ſiuè profunditatē adæquantur, & commenſurantur.

Tactus non eſt in parte determinata.

A

Secundo, patet corpus ſphæricum, ſi caderet ſupra planum vitreum, quod illud frāgeret, quia impulſio, & factio, non oritur ex adæquatione vnius corporis cum alio, ſed ex proximitate, nam corpus alteri approximatum ob ſuam virtutem motiuam, & duritiem vincit reſiſtentiam corporis obſiſtentis, dum per ſuam virtutem motiuam intendit eſſe in loco, in quo eſt planum, nec mirum, quia etiam dum corpus planum impellit, & frangit aliud, non eſt illi immediatum, quia ſemper mediat aer, qui immediatè impellitur, & hic impellit aliud corpus. 75

Frangeret planum vitreum ſphæra cadens.

B

Dices, ſi aer ille medius inter ſphæram, & planum deſtrueretur, illa corpora ſtante eadem figura magis approximarētur, quia auferretur obſtaculum impediens approximationem.

Reſpondeo, negando magis approximari, quia diſtantia corporū ex duplici capite oriri poteſt, vel ex interpoſitione corporis, & hæc tollitur ablato corpore; vel ex incompoſſibilitate figurarū; & hæc ſemper eſt eadem ſiue corporea ſint in pleno, ſiue ſint in vacuo, cuiuſmodi eſt diſtantia horum corporum.

C

Dices Secundo, ſi ſphæra eſſet circumlinita atramento, relinqueret in plano ſimilē colorem; ſed hoc non poſſet fieri, ſi illa corpora diſtarēt, quia ille color plani non eſſet de nouo productus, ſed idem numero, qui adhærebat ſphæræ, nunc adhæret plano.

Reſp. Primo, hinc optimè probari, hunc tactum debere fieri in parte aliqua, vt dictū eſt in prima opinione.

Reſp. Secundo, poſito tactu inadæquato cum prædicta indiſtantia non relinqueretur color in plano, quia talis derelictio non poſſet fieri, niſi per adæquationē partis ad partem, nam pars determinata plani tingeretur colore, quia deſignari poſſet ex vtroque extremo, & licet apprehēſioni noſtræ id repugnare videatur; tamen id eſt, quia non rectè concipimus modum, quo fiat ille tactus.

Non coloraret planum ſphæra colorata.

D

Dico Sexto, à Mathematicis ſupponi dari ſuperficiem terminatiuam, & puncta: nam his poſitis, ſequeretur tactum illum eſſe in puncto, vel ſupponunt circulum factum ab vna linea indiuiſibili, habente puncta, quia ſic ſe tangerent in puncto, nam in eo adæquarentur, vt rectè aduertit prima opinio. Ex his patet quid dicendum ſit de corpore perfectè quadrato, aproximato ſecundū angulū plano, quia non tangeret ſecundū aliquid latum, neq. ſecundū profunditatē. Reſp. inquam quod ſe tangerent ſecundū aliquid trinæ dimenſionis, quia tangere nō eſt aliud quā vel immediatè ſequi poſt aliud, vel habere ſummā proximitatē cum alio ſecundū eaſdem figuras. At tunc quadratum ſecundum aliquid ſui determinatæ quidem longi- 76

E

Corpus quadratum ſecundum angulum tangeret planum, & quomodo.

tudinis, ſed indeterminatæ latitudinis, & profunditatis immediatè, vel proximè ſequeretur poſt planum, ita vt nihil latitudinis diuiſibilis inter ipſum, & planum intercipiatur; quod etiam dici debet in ſententia Aduerſariorum, quia peti ab iis poteſt per quid quadratum tangit lineam terminatiuam; & quod ipſi dicunt de hac re; nos de illo tactu dicemus, nam idem dicitur de tactu plani cum plano, nam non ſe tangunt ſecundum longitudinem, & latitudinē determinatam, ſed ſecundum profunditatem indeterminatam: ſicut vnumquodque ſubiectat ſuperficiem terminatiuam.

Quantitatis mirabilia.

77 Dico Septimo, ex natura quantitatis propter infinitatem partium, quas noſter intellectus perfectè concipere non poteſt, tam multa oriri admirabilia, vt noſtri intellectus intelligentiam ſuperare videantur, &

Primo cōtactus plani cū plano.

Primo, quidem admirabilis eſt contactus duorum corporum planorum, nam licet illa inter ſe ſint immediata; tamen non poteſt aſſignari prima pars, ratione cuius ſit immediatio, ſed quælibet ſignata habet aliā ante ſe magis immediatam ſecundum profunditatem.

Secūdo contactus pyramidis cum plano.

Secundo, magis admirabilis eſt contactus corporis pyramidalis ſecundum cuſpidem reſpectu plani, nam immediatè ſequitur poſt planum, indeterminatè tamen ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, nam non eſt hoc difficiliùs intelligere, quàm ſi intelligatur in illa cuſpide eſſe punctum, nam punctum illud eſſet coniunctum cum pyramide, & non niſi ſecundum aliquid trinè dimenſum, indeterminatæ tamen longitudinis, latitudinis, & profunditatis.

Tertio punctum anguli acuti, ſub obtuſo.

Tertio, magis admirabile eſt, vt idem punctum indiuiſibile ſit coniunctum cum ſuperficie maioris, & minoris latitudinis, indeterminatæ tamen, vt patet de puncto anguli obtuſi, qui ſub ſe comprehendit angulum acutum, nam illud punctū immediatè ſequitur poſt ſuperficiem comprehenſam à lineis facientibus angulum obtuſum, maiorem angulo acuto, & poſt ſuperficiem factam à lineis facientibus angulum acutum, quæ minor eſt, quàm ſuperficies altera.

Quarto minoratio, & maioratio quantitatis.

Quartò magis admirabile, vt aliqua quantitas poſſit fieri minor, & minor vſque ad non quantitatem, & tamen dari poſſit alia quantitas, quæ etiam tendat ad non quantitatem per partes maiores, & maiores, vt patet in

Quinto quantitates indeterminata.

78 angulo obtuſo, & acuto. Quinto, magis admirabile, vt dentur duæ quantitates indeterminatæ, quarum tamen vna ſit maior altera, vt patet ex ſuperficie comprehenſa à lineis facientibus angulum acutum, & obtuſum.

Sexto angulus rectilineus.

Sexto, quod hinc omnino pendet, vt detur angulus rectilineus, qui in infinitum ſit maior ſine vlla proportione angulo contingentiæ, etiam ſi fiat minor, & minor in infinitum, & ratio eſt, quia immediatè poſt punctum contactus, linea recta, & circularis minus incipiunt

A diſtare, ſi taliter coniungantur; quàm quæuis duæ lineæ rectæ, & angulus factus, ex ſemicirculo, & diametro, maior eſt omni angulo rectilineo, qui ſit minor recto, & eſt minor angulo recto, & non poteſt dari aliquis angulus rectilineus æqualis illi; etiam ſi fingamus aliquam lineam moueri à diametro circuli vſque ad lineam tangentem circumferentiam, tranſeundo per omnia puncta media, vt fusè Clauius lib. 3. in Euclide prop. 16.

Septimo contactus ſphæræ cū plano.

quare non mirum ſi hic contactus ſphæræ difficile poſſit à nobis concipi, & potius negatiuè, quàm poſitiuè concipiatur, quod ſcilicet illa duo corpo-
B ra, nullam habent partem, in qua ſe adæquent.

ART. VIII. Puncta continuatiua probabiliter probari ex diſtinctione inter continua, & contigua.

SExta concluſio, puncta continuatiua probabiliter probari ex vnione; quæ eſt inter partes continuas; hanc probant ea, quæ diximus art. 5. ratione ſecunda, quæ explicatione cum indigeant. 79

Continuitas eſt ſpecies vnitatis.

Primo, ſuppono ex Ariſt. 5. met. t. 8. continuationem eſſe ſpeciem quandam vnita-
C tis per ſe, tum quia oppoſitum continui dicuntur multa à priori, quia vnitas eſt indiuiſio quædam; at in continuo vna pars eſt indiuiſa ab alia comparte ſecundum coniunctionem; ergo efficiunt vnum, & non alia vnitate, niſi continuatiua, vt patet.

Duplex continuitas per accidens, & per ſe.

Secundo, ſuppono hanc continuitatē, ex 5. met. t. 8. eſſe duplicem, aliam per accidēs, vt lignorum faſcis, & congeries vinculo aliquo colligatorum, vel quæ ſunt viſco ligata, ſiue illa ligatio fiat per lineam rectā, ſiue ſecūdū lineā reflexā, quomodo partes animalis, quæ habent flexionem dicuntur continuæ, vt tibia, quæ habet angulum ad genu,
D dicitur vna, & continua; & talis continuatio per accidens poteſt eſſe à natura, & ab arte, licet quæ ligantur per naturam, ſint magis vnum, quàm quæ per artem, & hæc continua definit eſſe ea, quorum motus eſt vnus, & indiuiſibilis ſecundum ſe, non quidem ſubiectiuè, ſed ſecundum tempus, quia mota vna parte, mouetur alia, nam per ſe nō poſſunt habere, niſi vnum motū, & hanc Fonſ. appellat continuationem apparentem.

Aliam per ſe, & veram, ac realem, quæ nō ſunt vnum, tantum per tactus ligationem,
E nam hæc nō ſunt ſecundū perfectionē vnū, ſed tantum ſe tangunt; at per ſe vnum dicuntur, quæ habent vnam formam, etiam ſi habeant reflexionem, licet magis ſint vnum quæ per lineam rectam, quam quæ per reflexam vniuntur, ſed vnitas, quæ exigit vnitatem formæ, eſt phyſica, & in homogeneis, nam in etherogeneis aliqui admittunt plures formas, ſed dicendum eſt etiam in ætherogeneis dari vnam formam, per quā conſtituitur vnitas per ſe compoſiti; cui ſubor-

ſubordinantur eſſentialiter formæ partiales conſtituentes etherogeneitatem corporis, Nos autem hic inquirimus vnitatem continuationis mathematicam, quæ reperitur in quantitate, præciſa omni forma phyſica.

80 Quare de hac probatur concluſio, partes cõtiguæ dũ continuantur, acquirũt aliquam vnionem, nam continuum eſt vnum ens per ſe; ergo habet vnionem per ſe; tum quia plura ſine vnione componunt aggregatum per accidens, vt exercitus, Ciuitas; tum quia cõpoſitum non eſt vnum, niſi per vnionem; nam vnio eſt vnitas compoſitorum; vnde qualis eſt vnitas compoſiti, talis eſt vnio: ſed hæc vnio neceſſariò eſt diſtincta à partibus, quia manet tota entitas partium ſine vnione; qua ratione ſimiliter probatur vnionem diſtingui à materia, & forma. Confirmatur, quia partes etiã ſi ſint immediatæ, non conſtituunt ſimpliciter vnum, ſed manent ſimpliciter plura, ſicut quando non erant in actu, quia per ablationem corporis medii non ſunt immutata.

Contiguæ partes dum ſunt continuæ acquirunt vnionem.

Confirmatur 2. quia eadem ratione dici poſſet vnionem materiæ, & formæ non eſſe aliud, quàm eorum immediationem.

Confirmatur 3. quia non diſtingueretur continuum à contiguis, quia contigua poſſint eſſe immediata, & habere vbicationes indiſtantes, ſicut continua; ergo debet addi præter vbicationes, vnio, vt diſtinguantur.

81 Dices diſtingui per formas accidentales, vel ſubſtantiales diuerſæ rationis, vel eiuſdẽ: Sed contra, tum quia contiguitas eſſet inter ea, quæ ſunt diuerſæ rationis, & non inter illa, quod ſunt eiuſdem rationis, Vnde totus Mundus inferiori eſſet vnum per ſe continuum ratione materiæ, licet contiguum ratione formarum, quia materia eſt in omnibus eiuſdem rationis; tum quia ea, quæ ſunt eiuſdem rationis, etiam ſecundum formam, aliquando ſunt contigua, vt duo lapides, & ſimilia inter ſe immediata; tum quia alioqui non poſſet diſtingui terminus nutritionis ab augmentatione, nam cum vtraq. ſit actio phyſica, debet habere terminum realem, & cum nutritio ſit actio ſubſtantialis, debet habere terminum ſubſtantialem; augmentatio autem, cum ſit accidentalis, debet habere terminum accidentalem; at terminus nutritionis eſt forma viuens introducta in materiam alimenti, Vnde eſt quædam aggeneratio; ergo ſequitur terminum augmentationis eſſe ab illo diſtinctum, ſed non poteſt eſſe alius, quàm vnio, per quam, alimentum quantum, viuenti continuatur; ergo datur præter partes continuas, vnio inter illas. Minor probatur, quia non eſt indiſtantia alimenti, & viventis, quia hæc eſt terminus motus localis: neq. forma viuentis, quia non eſt actio ſubſtantialis, vt generatio, vel aggeneratio, ſed accidentalis; neque quantitas præciſè, vel immediata, quia alioqui homo homini additus immediatè illum augeret; ergo debet eſſe vnio alimenti quanti cum

Contiguitas etiam inter homogenea.

Terminus nutritionis diſtinguitur à termino augmentationis.

A viuentis quantitate: Confirmatur ex iis, quæ docet Ariſt. de differẽtia cõtinui, & cõtigui in prædicamẽto quantitatis, & 5. phyſ.

Reſpondent primo, Alii partes quantitatis ſeipſis vniri: ſed obſtat, quia manent partes inter ſe immediatæ, & tamen non vnitæ per continuationem; ergo vnio nõ eſt idem, ac entitas ipſorum partium. Separabilitas enim indicet diſtinctionem, vt Scotus 2. d. 1. q. 5. art. 3. d. 8. q. 1. Dur. 1. d. 30. q. 2. n. 14. Iauel. 5o. met. q. 10. Ex quo Aphodiſeus 1. natur. q. 5. cum probat figuram differre à cælo. Et Bern. ſer. 80. in Cãtic. probat animam diſtingui à ſua rectitudine; & Aug. 6. de Trin. c. 6. B magnitudinem diſtingui à calore, & figura: & Ariſt. 1. phyſ. t. 60. probat hominẽ diſtingui à muſico, & immuſico, & 7. met. t. 59. ſyllabam diſtingui ab elementis, Neq. dicas diſtinctionem colligi ex ſeparatione mutua, non autem, ex non mutua, nam Theologi colligunt diſtinctionem inter perſonalitatẽ, & naturam, & tamen inter illa non eſt mutua ſeparabilitas, & quia ſicut implicat aliquid exiſtere ſine ſeipſo, ita implicat inter ea, quæ ſunt omnino idem à parte rei eſſe ſeparabilitatem. 82

Separabilitas indicium eſt diſtinctionis.

Reſpondent 2. Alii, Continuum, & contiguum non diſtingui ex ratione quantitatis, ſed ex ratione accidentium, & poſitione C partium peculiari, vt Aegid. Venet. & Bur. 4. phyſic. tex. 9. ex Auer. 5. phyſic. comm. 22. Vnde Ariſt. 5. met. t. 5. ait quædam eſſe, quæ quãtitate ſunt continuata, nõ tamen qualitate, vbi explicãs, quid ſit naſci; ait, *naſci propriè ea, quæ habẽt augmentũ*, nam differt generatio viuentiũ à generatione non viuentium quia. Inanimatũ nõ augetur, nec coniunctũ generanti producitur, ſed diuiſum, vt cum ignis generatur ab igne; at generatio viuentium primo fit per quandam vnionem ad principium generans, vt cum in arbore generatur fructus, vel ramus, & quia additio quantitatis ad quantitatem facit augmen- D tum, ideo in genere viuentium videtur eſſe augmentum. Secundo, vt habeant dictum augmentum per alterum, vel appoſitionem alterius diuerſi; & per hoc diſtinguitur hoc augmentum ab augmento propriè dicto, quod eſt ſpecies motus; nam augmentum propriè dictum fit per hoc, quod id, quod additur tranſit in ſubſtantiam eius, quod augetur, vt alimentum in ſubſtantiam aliti; at quod naſcitur, non tranſit in ſubſtantiam generantis, ſed magis ei opponitur, vt quid alterum, & diuerſum. Tertio, E quod tale augmentum fiat non ſolum per contactum, ſed etiam per conaſcentiam, .i. coaptationem naturalem vnius cum altero: nam dupliciter fieri poteſt augmentum. Primo, per ſolum contactum, vt partes additus perieti: Secundo, per coaptationem vnius cum altero naturalem, vt capilli nati ex capite; in genere autem viuentium vtraq. fit appoſitio, vt patet in embrionibus, qui non ſolum tangunt matrices, ſed etiam alligantur, 83

Quomodo differat generatio viuentium, & non viuitium.

Augmentum propriè dictum quomodo fiat.

Dupliciter fieri poteſt augmentum.

Tactus differt à connaſcentia. gantur, & connaſcuntur. Differt autem tactus à connaſcentia, nam in tactu nihil alterum eſt neceſſarium, præter tactum, ideſt nihil eſſe neceſſarium præter tangentia, quæ faciat illa eſſe vnum; At in adnatis eſt aliquid aliud vnum, quod facit loco tactus, illa eſſe vnum, ſcilicet ſecundum continuitatem quandam qnantitatis, & non ſecundum vnam qualitatem, id eſt formam. Vbi Alenſ. notat id, quod facit illa eſſe vnum, eſſe virtutem quandam, quæ virtus dicitur ligamen, quod ligat principium, quod naſcitur cum principio naſcente, vt embrionem cum grauida, & fructum cum arbore. Hinc fit, vt ex Fonſ. 5. met. c. 4. q. 3. ſect. 2. vt duo motus ſpecie diſtincti ſibi inuicem ſuccedentes immediatè, non dicantur continui per ſe, id eſt ſecundum proprias, & formales rationes, ſed per accidens, ideſt ſecundum tempus, cuius quantitas vna eſt per continuationem in illis motibus ex 5. phyſ. t. 41. Hinc 2. fit, vt accidentia permanentia ſpecie diuerſa, poſſint eſſe continuata per accidens, ideſt ex continuatione ſubiecti, quia vnum eſt immediatum alteri in ſubiecto. Et cum Ariſt. 5. phyſ. t. 41. dixit, quæ ſpecie differunt, non poſſunt eſſe continuata, loquitur de continuatione motuum, quoad ſucceſſionem.

Duo motus ſpecie diſtincti sũt continui per accidens.

84 *Continuitas eſt proprietas quãtitatis.* Verum hæc doctrina etiam ſi aliqua ratione ſit vera; non tamen ſoluit difficultatem, Primo, quia continuitas eſt perfectio propria quantitatis; ergo debet oriri ex natura ipſius, & non ex iis, quæ illis contingenter conueniunt, nam accidentia contingentia non ſunt propriæ perfectiones rei, cui accidunt. Antecedens probatur, tum quia quæ carent quantitate, vt ſubſtantiæ, & accidentia indiuiſibilia, ſunt incapacia continuationis, nam licet poſſint infinita poni localiter, non tamen continuari, tum quia ſicut vnio informationis eſt propria materiæ, & formæ; ita vnio continuitatis eſt propria partium extenſarum.

Non apparet per quid fiat continuitas niſi per puncta. Secundo, quia non apparet per quæ accidentia fiat hæc cõtinuatio quantitatis; nam vel fiunt per accidentia pertinentia ad ſitũ, & non; quia ſeruato eodem ſitu partium poteſt inter illas eſſe continuatio, & contiguatio. Vel per qualitates, & neque, quia vel ſunt ſecundæ qualitates, & non, quia elementa habent continuationem ſine qualitatibus ſecundis; Vel ſunt primæ qualitates, & neque, quia videmus continuationem, & contiguationem permanere nunc cum vna, nunc cum alia qualitate: nam duo ligna ſiue calida, ſiue frigida poſſunt eſſe, & continua, & contigua, & continuitas eſt in aere, & aqua humidis; & in igne, & terra ſiccis. Confirm. quia vel continuatio fit per accidentia eiuſdem rationis, vel diuerſæ: Sed neutrum dici poteſt, quia apparet ex continuatione eſſe cum accidentibus eiuſdem, & diuerſæ rationis, & ſimiliter cõtiguationem.

85 Tertio, non apparet modus, quo acciden- A tia cauſent hanc continuationem, vel contiguationem, nam vel formaliter illum effectum cauſat per ſeipſa, & non; tum quia poſita eadem cauſa formali, ponitur idem effectus formalis; at conſtat qualitates eaſdem in ſubiecto nunc continuo, nunc diſcontinuo, vt patet ex partibus aquæ, & vini nunc continuis, nunc diſcontinuis ſine vlla mutatione qualitatum; tum quia actualis ratio eſt inſeparabilis à ſuo effectu: ſed continuatio poteſt ſeparari à quacumq. qualitate; ergo nulla qualitas eſt ratio actualis continuationis: quod ſi dicant non cauſare continuationem, niſi poſita approximatione, & im- B mediatione corporum. Tunc contra; tum quia ex hoc patet illam non eſſe actualem rationem, per quam continuum actu continuatur, tũ quia ex illa immediatione corporum accidentia non mutant ſubiectum, nec ex vi illorum corpora aliquid acquirunt præter vbicationes; imò poſſet fieri diſcontinuatio manentibus iiſdem qualitatibus, & vbicationibus; vel accidentia cauſant continuationem effectiuè, vel materialiter diſpoſitiuè; & tunc debet dari alia cauſa, quæ formaliter tribuat eſſe continuum; hoc autem dicunt Aduerſarii eſſe puncta, ſeu vnionis quandam ſpeciem.

Qualitas non poteſt eſſe ratio actualis continuitatis.

C 4. Quia ſequeretur vnitatem continui, nõ eſſe vnitatem per ſe, nam includeret eſſentialiter duo diuerſorum generum, ſcilicet partes, quantitatis, & accidẽtia alterius prædicamenti, per quæ partes fiunt continuæ; at hoc patet ex dictis repugnare Ariſtoteli, & communi conceptui.

5. Quia ipſæ qualitates recipiunt continuationem à ſubiecto, in quo ſunt, vnde dicuntur cõtinua per accidens, ergo ipſæ non dant continuationem ſubiecto.

Reſpondent 3. Alii vnitatem continuationis oriri ex vnitate ſpecifica formæ ſubſtantialis, ſicut diſcontinuatio ex pluralitate D ſpecifica formarum ſubſtantialium. Ita Fonſ. loc. cit. & probari poteſt, quia nõ poteſt oriri ex quantitate, quia hæc eſt eiuſdem rationis tam in continuis corporibus, quam diſcontinuis: neq. ex materia, quia hæc ſimiliter eſt eiuſdem rationis in omnibus. Ex quo non poteſt reddi ratio ex quantitate, & materia, cur partes aquæ contentæ intra vas ſint continuæ inter ſe, & non cum partibus vaſis, nam materia, & quantitas partium aquæ, & vaſis, eſt eiuſdem rationis: neq. poteſt ſumi diuerſitatis ratio ex poſitione corporum; nam ſicut partes aquæ ſunt inter ſe immediatæ; ita cũ partibus vaſis; quare im- E mediatio corporum eſt quidem conditio requiſita ad continuationem: Sed non poteſt eſſe cauſa formalis, dans eſſe cõtinuum; ergo manet, vt continuitas oriatur ex identitate ſpecifica formarum, & contiguitas ex diuerſitate ſpecifica illarum. Hinc partes virgæ ſiccæ, & viridis dicuntur diſcontinuæ; neq. obſtat, quod ſint inter ſe cõnexæ, quia illa connexio eſt accidentalis, quam dicunt fieri 86

Continuitatem oriri ex vnitate formarum.

Quomodo fiat connexio in ligno viridi, & ſicco.

fieri hoc modo. Primo, vt ſit approximatio partium maxima: Secundo, poſitio quædam partium, vt vna pars ſit intra poros alterius, & colligata, vt fibulæ. Tertio, communicatio quædam accidentium, vt diſcerni non poſſit ſeparatio; & defectu horum videmus dura non continuari, ſed humida, & viſcoſa, quia communicant inter ſe accidentia; nam humida cum non habeant proprium terminum, ſe miſcent inter ſe per minutas partes: vnde in vino, & aqua apparet continuatio, licet verè non ita ſint ob ſubſtantiarũ diuerſitatem: dura autem non ita permiſcentur: Quarto, ex his omnibus fit connexio quædam, quæ non eſt ens quoddam poſitiuum diſtinctum ab entitate partium poſitione earum, & accidentium communicatione, ſed includit hæc, & ad ſummum præter hæc negationem quandam diuiſionis, quæ fit per interpoſitionem alterius corporis naturaliter; non enim vlla eſt res diuiſa ab alia, quin inter illa intercipiatur aer: nam licet Deus poſſit efficere, vt habeant diuiſionem ſine corpore intermedio; tamẽ inter illa corpora non appareret veluti linea quædam diuidẽs; ſed apparerẽt continua viſui, licet verè eſſẽt diſcontinua ex ratione accidentium, & partium poſitione.

87 *Non placet.*

Sed contra, quia vnitas, & diſtinctio, quæ oritur ex ratione ſpecifica formarum non eſt mathematica, & quantitatiua, quam inquirimus: Sed phyſica; quia principium, ex quo oritur eſt phyſicum: Secũdo, quia etiam ſi vnitas, & diſtinctio formarum ſit conditio requiſita ad hanc vnionem, vel diſtinctionem; tamen non poteſt eſſe ratio formalis huius effectus, quia nec effectus hic poſſet reperiri vbi non eſt hæc vnitas, vel diſtinctio, nec poſſent huiuſmodi cauſæ eſſe in re ſine his effectibus. At conſtat in quantitate Euchariſtiæ eſſe continuationem, & diſcontinuationem ſine formæ ſubſtantialis vnitate, vel diſtinctione, & inter mixti homogenei partes poteſt eſſe & continuitas, & contiguitas; & tamen ibi eſt vnitas ſpecifica formæ ſubſtantialis, vt patet ex partibus lapidis; ergo hi effectus nõ poſſunt oriri formaliter ex diſtinctione, vel vnitate ſpecifica formarum ſubſtantialium: ſed debet dari alia cauſa, quæ formaliter det hos effectus: Tertio, quia duo corpora eiuſdem rationis, vt duæ partes lapidis, vel aquæ, ſunt ſimpliciter plura ſecundum ſe, & præciſo omni alio; ergo poſſunt habere vnitatem per ſe, quia plura, vt plura nõ poſſunt habere vnitatem per ſe ſine vnione per ſe: ſed hanc vnionem non habẽt præciſè ex propria entitate, quia habent ex illa pluralitatem ſimpliciter; ergo debet dari aliud, per quod vniantur ad faciendum vnum per ſe.

In Euchariſtia datur cõtinuitas ſine vnitate forma.

Duæ partes aquæ faciunt vnum per ſe nõ per vnionem.

88 *Reſponſio.*

Reſpondent, plura eiuſdem rationis, dum non ſunt immediata, efficere aggregatũ per accidens; at dum ſunt immediata efficere vnum per ſe. Sed contra, quia immediatio non addit ſupra entitatem illorum, niſi ap- A proximationẽ, quæ cõſiſtit in vbicationibus indiſtantibus; at approximatio non poteſt dare vnitatem per ſe, tum quia eadem ratione vnitas per ſe compoſiti eſſentialis phyſici dici poſſet, quod ſit approximatio materiæ, & formæ; tum quia approximatio non eſt, niſi accidens, at hoc potius deſtruit vnitatem per ſe cõpoſiti; tum quia hæc immediatio poteſt eſſe etiam inter contigua eiuſdem rationis, vt dictum eſt; ergo.

Impugnatur.

Vnitas non eſt approximatio.

89 *Contiguum omnino diſtinguitur à continuo.*

Confirmatur ex multis, quæ attulimus contra ponentes continuum oriri ex communicatione accidentium. Neq. placet, quod alii aſſerunt contiguum non diſtingui B à continuo, tum quia ibi eſt ſimpliciter pluralitas, & aggregatio per accidens; hic verò vnitas per ſe; tum quia eſt contra cõmunem ſenſum Philoſophorum. Ex quibus patet ad argumentum Fonſ. continuationẽ quantitatiuam oriri ex vnione per ſe, quæ additur partibus quantitatis immediatis ſecundum ſitum; continuationem verò phyſicam oriri ex vnione partium habentium formam eiuſdem rationis. Hinc patet, partes virgæ ſiccas, & virides eſſe continuas mathematicè, non autem phyſicè, quia ſcilicet ibi eſt vna quantitas, licet ſint plures ſubſtantiæ ſpecificæ. Et licet durities, & difficultas ſe- C parabilitatis illarum partium oriatur ex accidentibus, & peculiari ſitu partium, vt in argumento probatur; tamen continuitas quantitatis non oritur ex accidentibus, ſed ex natura ipſius, vt dictum eſt.

90 *Partes non impeditæ efficere continuitatem.*

Reſpondent 4. Alii continuitatem formaliter effici à partibus quantitatis non impeditis propriis terminis: vnde eo ipſo, quo partes quantitatis immediatæ amittũt proprios terminos, ſeipſis continuantur: Vnde partes continui nihil poſitiuum addunt ſupra contiguas, niſi negationẽ terminorum propriorum, quos dicunt partes contiguæ.

Non placet Suar.

Sed contra obiicit Suar. ſect. 5. num. 23. D Primo, quia ſequeretur continuum formaliter non eſſe quid poſitiuum, ſed negatiuũ: Secundo, vnionem continuationis non eſſe per ſe, ſed per accidens, quia eſſentialiter includeret partes, & negationẽ terminorum; at ex negatiuo, & poſitiuo non conſtat vna eſſentia per ſe: Tertio, quia non eſt ratio cur partes magis poſſint ſeipſis continuari, quàm terminari, cum ratio termini magis ſit negatiua, quàm ratio cõtinuationis, nam terminus dicit negationem vlterioris exten- E ſionis; continuatio verò dicit vlterioré extenſionem cum vnione: Quarto, Continuatio eſt ratio quædam actualis, cũ ſit ſpecies vnionis; ergo non poteſt conſiſtere formaliter in entitate partium, nam entitas partium non eſt ratio quædam actualis, ſed potius, vt ita dicam, habitualis: nam manet tota entitas partiũ ſine hac actuali vnione. Quinto, nam ſicut dicunt per diuiſionem continui fieri corpora contigua ex eo, quia in illis reſultant proprii termini, multò magis dici poteſt quando ex contiguis fit continuum

Continuatio diſtinguitur à partibus.

tinuum

tinuum reſultare ibi vnum terminum communem, quia facilius eſt reſultare vnũ, quàm duo.

91 *Obiectio. Ex ſitu partiũ aut vnionis.* Dices, quæ immediatè vniuntur, debent eſſe in eodẽ ſitu, ſed partes quantitatis non poſſunt eſſe in eodem ſitu, quia ſe penetrarent; ergo. Maior patet ex vnione inter materiam, & formam. Confirmatur, quia ſaltem vnio debet eſſe in eodem ſitu cum partibus, quas vnit; at hæc vnio non poteſt eſſe huiuſmodi, quia debet eſſe indiuiſibilis, atq. adeo non poteſt eſſe in ſpatio diuiſibili, in quo ſunt partes, quæ vniuntur.

Soluitur. Reſpondet Suar. propter hoc argumentum partes non vniri immediatè inter ſe, ſed in puncto, atq. adeo diſtinguit vnionem à puncto: ſed hic multiplicat entitates, & non ſoluit difficultates, vt infra. Quare Reſpondetur, *Diuerſa eſt vnio cõtinuatiua, & vnitiua.* Vnionem informationis eſſe diuerſæ rationis ab vnione cõtinuationis, quare ex ſimultate materiæ, & formæ non rectè infertur ſimultas partium quantitatis, quæ continuantur, nam qualia ſunt extrema, talis exigitur vnio: Vnde cum hæc extrema non poſſint ſe penetrare, non exigitur vnio requirens extrema ſimul, ſed immediata.

Ad confirmationem, Infra patebit hanc vnionem eſſe indiuiſibilem, etiam ſi terminetur ad duo extrema, quia duo extrema ſunt adæquatus terminus vnionis; neq. vnio eſt in illis inhæſiue, ſed ſolum adhæſiue, vt infra. Diſtinguitur enim ab vnione informationis, quod hæc in vno extremo eſt inhæſiue, & per identitatem, & in altero per terminationem, at vnio continuationis in neutro extremo eſt per identitatem, ſed in vtroq. per adhæſionem.

93 *Puncta ſeipſis vniri, non verò partes.* Dices ſecundo, partes vniuntur ſeipſis puncto, ergo etiam poſſunt ſeipſis inter ſe vniri, neq. dicas cum Suar. nu. 42. eſſe diuerſam rationem, quod partes inter ſe, non poſſunt eſſe in eodem ſitu, at poſſunt eſſe cum puncto, tum quia cum partes ſint incommenſurabiles cum puncto, non poſſunt habere coexiſtentiam in eodem ſpatio, nam alioqui ſicut quælibet pars eſt in eodem loco cum puncto, eſſet etiam in eodem loco cum altera cõparte; tum quia ad vnionem continuationis non requiritur coexiſtentia in eodem loco, ſed ſatis eſt immediatio, Vnde ipſemet Suar. num. 46. negat antecedens, ſed infra conſtabit oppoſitum. Ego Reſpondeo negando conſequẽtiam, quia ſicut vnio non vnitur extremis per aliam vnionem, ita neq. puncta vniuntur partibus per aliã vnionem cum ipſa ſint formaliter vniones.

ART. IX. Explicatur munus, quod habent indiuiſibilia continuatiua.

94 *Indiuiſibilia cõtinuatiua sũt vniones partiũ.* SEptima Concluſ. Indiuiſibilia continuatiua non ſolũ habent munus terminandi partes terminatione partiali, ſed etiam vniendi illas immediatè, tanquam vniones illarũ probatur ex Ariſt. 4. phyſ. t. 121. vbi ait,

A *Ipſum autem Nunc eſt continuatio temporis, ſicut dictum eſt, continuat enim tempus præteritum, & futurum, & omnino terminus temporis eſt; eſt enim huius quidem principium, illius autem finis. Sed hoc non, vt in puncto manente*: quia ſcilicet inſtans copulans partes temporis, non permanet, ſicut permanet punctum copulans partes quantitatis permanentis, & infra, *Diuidit autem potentia, & quatenus quidem huiuſmodi, ſemper alterum eſt ipſum Nunc; quatenus verò copulat, ſemper idem eſt*: quia ſcilicet, vt terminat, poteſt concipi cum vna parte, non concepta altera; at vt copulat, non poteſt concipi ſine vtraque parte; at eadem ratio eſt de inſtãtibus, ac de indiuiſibilib⁹, vt ſæpi⁹ Ariſt. docuit:

B Secundo, quia partes, vt continuentur, neceſſariò requirũt vnionem, vt dictum eſt ex Ariſt. 5. phyſ. t. 27. vbi ait, In iis eſt continuum, ex quibus vnum quid aptum natura eſt fieri ſecundum contactum. Et vt demum ſit continuum vnum, ſic, & totum erit, Vnde ex hoc t. 26. diſtinguit contiguum à continuo. Sed punctum habet hanc vim vniendi, quia habet conditiones, ad hoc requiſitas, nam eſt terminus vtriuſque partis, illiſq. cõmunis, & eſt indiuiſibilis, quæ conditiones ſufficiunt ad munus vniendi. *Punctum eſt termin⁹ vtriuſque partis.*

Tertio, quia fruſtra multiplicantur entia ſine neceſſitate, & magis, ſi cum maiori difficultate: ſed ſi puncto negatur vis vniendi, erit huiuſmodi multiplicatio, nam præter puncta, deberet multiplicari vnio ſine ratione cogente, cum id poſſit præſtari à puncto, & proportionaliter ab aliis indiuiſibilibus; imò, cum illa vnio ſit etiam indiuiſibilis, deberet poni indiuiſibilia immediata, quorum vnum eſt vnitum, & alterũ eſt vniens, nam ad continuationem non ſolum deberent eſſe vnitæ ipſæ partes inter ſe; ſed etiam cum punctis, & huiuſmodi indiuiſibilibus. Confirmatur, quia ſicut hæc indiuiſibilia ꝑ ſeipſa terminant partes; ita per ſeipſa debent continuare, atq. adeo vnire illas, quia ad continuationem nõ requiritur aliud, niſi vt idem indiuiſibile ſit terminus vtriuſque partis. Ita Ruuius loc. cit. nu. 25. & ſeq. Sequitur Hurt. diſp. 15. met. ſect. 3. §. 36. Et Auguſt. tom. 1. de quant. anim. c. 11. & 12. *Ab ipſo ſcilicet puncto, incipit linea, ipſo terminatur: & vndecumq. linea ſecari poteſt, per ipſum ſecatur, nulla linea lineæ, niſi per punctum copulatur.* *Vnio medians deberet eſſe indiuiſibilis.* (C, D)

Quarto, alii probant, nam vel pũcta vniũtur partibus per vnicam vnionem, & non tum quia vnica vnio non poteſt reſpicere duos terminos, tum quia non poſſet ſeparari ab vna parte, quin ſeparetur ab alia, vel per duas vniones, & neq. tũ quia non põt concipi, quo modo idem punctum poſſit affici duabus vnionibus, nam ſi vnum corpus non poteſt contingere ſecũdum eandem partem duo corpora, qua ratione idem punctũ, cum ſit indiuiſibile, poterit contingere infinitas lineas ad ſe terminatas, ſicut enim inquit Auguſt. lib. 2. de lib. arbit. c. 8. *corpus quantulumcumq. illud corpuſculum ſit, habet aliã partem* 95 *Non poſſit eſſe neque vna, neq. duplex vnio.* (E)

dexte-

dexteram, aliam ſiniſtram, aliam ſuperiorem, aliam inferiorem, &c. ita in puncto deberet diſtingui pars dextera, &c. tum quia punctum, vt vnitum per vnam vnionem, non eſt vnitum per aliam, & contra, vnde differret à ſeipſo; Hoc autem repugnat entitati indiuiſibili; ſed hoc argumentum non habet vim, tum quia omnis vnio neceſſario eſt inter duo, tũ quia conceditur nõ poſſe pũctũ ſeparari ab vna, quin ſeparetur ab alia; quod ſi ponatur plures vniones ſicut patet ex dictis entitatem, quo indiuiſibilior eſt, eo plura poſſe terminari ex omni parte, ita etiam eſſe capaciorem plurium vnionum.

96 *Oppoſitum docent Murcia, & Suarez.* Contrarium docet Murcia 6. phyſ. diſp. 1. q. 3. ex ſentent. Suar. diſp. 40. ſect. 5. nu. 25. 26. & 46. Vbi negat hæc indiuiſibilia habere rationem vnionis tam reſpectu partiũ, quam ſui ipſorum, nam ipſa nec vniunt partes inter ſe, neq. ſeipſa partibus; ſed indigẽt vnione diſtincta: neq. tamen putat fruſtra poni, quia ſunt neceſſaria, tanquam terminus, in quo partes extenſæ vniantur, nam cum partes extenſæ non poſſint inter ſe immediatè vniri, vniuntur in tertio ſcilicet indiuiſibili: Sed ad hoc fundamentum reſponſum eſt ſupra, vbi oſtendimus, partes, quæ vniuntur per continuationem, non exigere intimam præſentiam, ſed immediationem. Secũdo, probat, quia vnio debet eſſe ſimul cum partibus, quas vnit, quia eſt modus illarum; at punctum non poteſt eſſe ſimul cum illis, quia coextenderetur illis: neq. dicas eandem eſſe difficultatem in ponentibus puncta, & vnionem, nam vnio non poneretur in partibus, ſed in pũcto, terminata ad partes, quæ vniuntur in pũcto. Confirmatur, quia vnio licet diſtinguatur à parte rei à rebus vnitis; non tamen diſtinguitur, vt res à re, ſed vt modus à re, atq. adeo identificaretur realiter, vt res cum re cum duabus partibus, quæ diſtinguntur inter ſe realiter, vt res à re, at identificari cum duobus diſtinctis realiter eſt proprium eſſentiæ Diuinæ, & incommunicabile rebus finitis.

Punctum non poteſt eſſe ſimul cum partibus ex Suario.

97 Reſpondet Hurtadus eodem argumento premi Suarium, quia pars tangit punctum adæquatè ſecundum ſe totum: vnde contra Zenon. infertur, duo indiuiſibilia non facere maiorem extenſionem, quia ſe tãgunt adæquatè in eodem loco, ſed fallitur, quia vt diximus ſupra, diuerſa ratio eſt punctorum, & partis cum puncto ob improportionẽ partis cum puncto; quare magis durat Angelus exiſtens in toto tempore vſq. ad inſtans intrinſecè, quàm vſq. ad inſtans extrinſecè; vnde dicendum eſt punctum eſſe extra totam partem, indiuiſibiliter tamen.

Punctum eſt ſecundum ſe totũ extra partem indiuiſibiliter, tamen.

Reſpondet ſecundo, Idem Hurtadus, quod ſicut punctũ tangit partem proportionalem indeterminatam; ita ſubiectatur in illa, & eſt in eodem loco proportionali: vnde ſicut vnio eſt in vtroq. extremo finito; ita & punctum, quod habet rationem vnionis. Sed neq. placet, quia infra conſtabit, quod ſit ſubiectum indiuiſibilium, nam adhærent quidẽ partibus, ſed non inhærent.

Reſpondent 3. Alii indiuiſibilia, vt habẽt vim terminandi eſſe formaliter, & virtualiter indiuiſibilia; at verò vt habent vim continuandi, & vniendi habent rationem virtualiter diuiſibilẽ; & alii volunt ipſam vnionem eſſe formaliter diuiſibilem; ſed infra conſtabit puncta omni ratione eſſe indiuiſibilia, neq. vnionem poſſe eſſe diuiſibilem.

Ego Reſpondeo, Vnionem continuationis habere diuerſum conceptum ab vnione informationis, quia vt infra vnio continuationis, cum habeat vim terminãdi, & vniendi res loco diſtinctas, nõ debet eſſe in eodẽ loco, in quo ſunt partes, quia eſſet ſimul in diuerſis locis; vnio verò informationis, quia vnit partes inter ſe penetratas, eſt in eodem loco; quare vnit partes non modificando illas, ſed adhærendo illis: ſicut gluten vnit partes, non inhærendo, ſed adhærendo illis. 98

Differt vnio continuatiua ab vnione informatiua.

Ad confirmationẽ ℞. negando hanc vnionem eſſe eſſentialiter modum, ſed eſſe rem, cum non vniat partes modificando, ſed adhærendo: Vnde diſtinguitur à partibus, vt res à re; ita tamen, vt eius ratio dependeat à partibus, tanquam à terminis vnitis: ſicut relatio depẽdet à termino, vt purè termino, vt infra. Et licet, quæ diſtinguntur realiter, vt rés à re, non poſſint vniri, niſi per vnionem ſuperadditam; tamen hoc nõ habet locum, quando ipſa res eſt forma vniens, quia ſeipſa & vnit alia, & vnit ſeipſam aliis; ſicut actio eſt cauſalitas agentis reſpectu termini, & reſpectu ſui ipſius; & licet hoc non conueniat aliis formis, quia illæ non ſunt formæ vnientes; tamen hoc cõuenit formæ vnienti: ſicut albedo albificat alia & ſeipſam.

Vnio continuatiua nõ eſt modus, ſed res.

Dices: eſt proprium formæ modificantis, vt ſeipſa vniatur; ergo non poteſt conuenire formæ, quæ non eſt modus. 99

Reſp. Id eſſe proprium modi, quod conuenit omni, ſed non ſoli; omnis enim modus, cuiuſcumq. generis ſit, habet vt ſeipſo vniatur, non tamen id habet, vt alia vniat; at verò vnire alia, & ſeipſam conuenit tantum formis vnientibus, ſiue hæ ſint formæ modales, ſiue reales.

Omnis modus ſeipſo vnitur: non verò omnis ſeipſo vnit alia.

Tertio probat: Idem indiuiſibile poteſt habere rationem termini, & non vnionis; ergo vnio eſt aliquid additum illi. Conſequẽtia probatur, quia ex ſeparabilitate probatur vnum diſtingui ab alio. Antecedens probatur primo de indiuiſibilibus rerũ ſucceſſiuarũ, nam ſi inſtans B. continuans nunc partes tẽporis præcedentes cum ſubſequentibus, ſi pars ſuccedens non eſſet conſecuta, quia ibi ſiſteret, tunc illud inſtans non continuiſſet præcedentes cum ſuccedentibus, quia ſuccedentes non extitiſſent; ergo inſtans B. non poteſt per ſuam eſſentiam actu vnire præcedentes partes cum ſubſequentibus, quia hic manet tota eſſentia inſtantis ſine actuali vnione; quare dicẽdum eſt, vnionem diſtingui ab inſtanti, & cõſiſtere in immediata 100

mediata exiſtentia temporis poſt inſtans. Secundo, idem patet de indiuiſibilibus motus, nam poſſet motus, qui ſiſtit in indiuiſibili A. vlterius progredi; tunc enim idem indiuiſibile, quod prius non erat vnitum parti ſubſequenti, vniretur illi. Tertio, idem patet de indiuiſibilibus rerum permanentium, vt v.g. qualitatis, quantitatis, &c. nam ſi calefactio tendat vſq. ad quartum gradum, & ibi ſiſtat, indiuiſibile terminatiuum caloris, vt quatuor, non vnitur cum parte caloris ſubſequenti, cum non ſit; quod ſi ponatur produci alia pars, tunc vnitur illi; ergo non per ſuam eſſentiã, ſed per aliquid additum, quia eſſentia erat integra ſine parte ſubſequenti, atq. adeo ſine vnione cum illa. vnde 6. phyſ. t. 37. dicitur tempus, motum, & ſpatium, ſeu terminum eodem modo diuidi.

101 *Iudicium auctoris de oppoſita ſententia.*

Reſpõdeo propter hoc argumentũ videtur mihi probabiliſſima Suarii opinio, dicentis nullum indiuiſibile ſeipſo, & per ſuam eſſentiam vniri partibus, ſed per vnionem ſuperadditam, atq. adeo nullam habere rationem modi reſpectu partium, quia de eſſentia entitatis modalis eſt actualiter vnire cum re modificata, quod nullum indiuiſibile habet reſpectu partium. Quia tamen contraria opinio probabiliter defendi poteſt, & videtur abſurdũ multiplicare tot vniones, ideo ad hoc argumentum. R. primo, Indiuiſibilia terminatiua diſtingui ſiue numero, ſiue ſpecie ab indiuiſibilibus continuatiuis, eo quod terminatiua ſeipſis vniuntur tantum vni extremo; continuatiua verò duobus: ſicut forma vnibilis vni tantum materię, eſſet diſtinctæ rationis à forma vnibili ex natura ſua duabus. Vnde negatur idem indiuiſibile nunc eſſe vnitum, nunc non vnitum partibus, atq. adeo ſequitur indiuiſibile terminatiuũ corrumpi adueniente continuatiuo ob incompoſſibilitatem, quam habent ratione vnionis. Sed hæc reſponſio habet difficultatem, quia ſequeretur in calefactione continua produci, & corrumpi infinita indiuiſibilia terminatiua per aduentum indiuiſibilium continuatiuorum. Sed reſponderi poteſt primo id non ſequi, quia terminatiua non producuntur, niſi ibi ſiſtat actio; at verò dum producuntur continuatiua, ibi non ſiſtit actio. Neq. dicas hæc indiuiſibilia produci per modum naturæ conſequenter ad productionem partium, atq. adeo produci ſtatim producta parte ſiue cõtinuetur actio, ſiue non: neq. enim natura cognoſcit actionem eſſe continuandam, vel non: non, inquam, id dicas, quia licet natura non operetur ex directione propriæ cognitionis; operatur tamen ex directione intelligentiæ non errantis, quæ cognoſcit an actio ſit continuanda immediatè poſt, an non. Neq. magis hoc mirũ, quam alia opera naturæ tum animalium, tum vegetantium, tum vitæ expertium; Qua enim cognitione lapis dirigitur ad centrum, vt ad finem; aut ſemen eligit partem materiæ ad folia, radices, truncum, ac fructus, producendos, & excrementa reiicit? Et idem patet ex operibus animalis, vt fusè Plutarch. opuſc. 29. quod brutæ animantes ratione vtantur.

Reſpondetur obiectioni Suarij.

Differunt omnino punctum continuatiuũ, & terminatiuum.

Natura operatur ex directione intelligentiæ non errantis.

Plutarchus.

Reſp. 2. Non ſequi corruptionem indiuiſibilium terminatiuorum, nam idem indiuiſibile, quod eſt terminatiuum, ſit continuatiuum per aduentum nouæ partis, cui vnitur non per inhæſionem, ſed per adhæſionem: nam cum producatur immediatè poſt punctum, quod eſt forma vniens, illi de nouo vnitur non per mutationẽ puncti vnientis, ſed partis vnitæ, quæ illi de nouo adhæret: ſicut relatio antiqua terminatur de nouo ad terminum de nouo productum ex Thomiſtis. 102

Punctum poteſt vniri ex mutatione partis, & non ſui.

Reſp. 3. Concedendo ſequi infinitorum indiuiſibilium corruptionem, non tamen id eſſe abſurdum, quia neceſſariò id ab omnibus ponentibus indiuiſibilia in rebus ſucceſſiuis eſt concedendum, vt patet ex inſtantibus temporis, quæ cum non durent, niſi per inſtans intrinſecè producuntur, & corrumpuntur, & tamen ſunt infinita. Et idem patet de indiuiſibilibus mot⁹; quæ omnia corrumpuntur per aduentum partis ſucceſſiuæ; quare non mirum, ſi idem dicatur de indiuiſibilibus terminatiuis quãtitatis permanentis, etiam infinitis, ſi corrumpantur per aduentum indiuiſibilium continuatiuorum.

Corruptio infinitorũ indiuiſibilium non eſt abſurdum.

Reſp. 4. negando indiuiſibilia terminatiua eſſe infinita, quia hæc indiuiſibilia nõ conſequuntur partes indeterminatas, ſed determinatas; quæ partes, cum ſint finitæ in quolibet quanto ſiue ſucceſſiuo, ſiue permanenti, finitos etiam habebunt terminos.

Terminatiua non ſunt infinita.

ART. X. Soluuntur Argumenta, propoſita articulo tertio contra Indiuiſibilia continuatiua.

Ad primum Reſpondetur, In quolibet continuo eſſe plura pũcta, nec dari entitatem ſine punctis, ſicut nulla datur entitas, vel pars entitatis in quãtitate, quæ nõ ſit continua: neq. tamen hinc ſequitur totam entitatem eſſe compoſitam ſolum ex punctis; ſed ex partibus habentibus puncta. 103

Nulla datur entitas ſine punctis.

Ad primam Confirmationem Reſpõdeo, A Deo non videri aliquam entitatem in quantitate, carentem punctis, ſicut non videt quantitatem carentem omni continuatione. Ad primam probationem partes lineæ eſſe quidem priores punctis continuatiuis reſpectu partium coniunctarum, non verò reſpectu partium incluſarum, Et ſicut non poteſt deueniri ad partem, quæ non includat alias partes; ita non poteſt cognoſci pars, quæ ſit prior omnibus punctis alicuius continui, vt infra. Ad ſecundam probationem partes habere quidem diſtinctionem à punctis coniunctis, non autem à punctis incluſis, quia per incluſa partes conſtituuntur eſſentialiter licet inadæquatè: & quia in hac conſtitutione datur proceſſus quidã in infinitum;

Diſtinguuntur partes à coniunctis; non ab incluſis.

nitum;ita hac ratione à Deo cognoſcuntur, quia cognoſcuntur, vt ſunt, vt infra, cum de cognitione Dei, circa infinita.

Non poteſt accipi pars diſtincta ab omnibus punctis.

Ad ſecundam confirmationem Reſpondeo, Argumentum ſupponere, quod accipi poſſit entitas lineæ ſecundum ſe totam, diſtinctam ab omni entitate punctorum, atq. adeo entitatem lineæ ſine punctis, & entitatem punctorum ſine lineis; quod patet ex dictis eſſe impoſſibile, cum ſicut poſt punctum non poteſt determinari pars immediatè ſequens; ita non poteſt determinari pars diſtincta ab omnibus punctis: nam licet quælibet pars lineæ ſit diuiſibilis, & quodlibet punctum ſit indiuiſibile; ita in qualibet parte diuiſibili includuntur indiuiſibilia: vnde hæ entitates habent inter ſe tantam connexionem, vt non poſſit concipi vna ſine aliqua ex aliis.

104 *Dupliciter poteſt aliquid terminare exercitè, & obiectiuè.*

Ad ſecundum Argumentum Reſpondeo, rectè ibi negari hanc ſeparabilitatem punctorum à lineis, & contra. Ad primam probationem Reſpondetur, terminare, & continuare poſſe accipi dupliciter. Primo, realiter, & exercitè, & ita ſupponunt exiſtẽtiam: ſicut eſſe terminatũ, & continuatũ realiter ſupponit exiſtentiã continui: 2. obiectiuè, & ita nõ ſupponũt exiſtentiã, ſicut neq. continuũ obiectiuè ſumptũ, ſupponit exiſtentiã, hac ratione eſt eſſentiale huiuſmodi punctis continuare, & terminare, ſicut dicitur de modis creatis, de quorum eſſentia non eſt exiſtẽtia, & tamen de eorũ eſſentia eſt actualis vnio, non quidem exiſtens, ſed obiectiua, & hinc fit, vt non poſſint habere exiſtẽtiam ſine actuali terminatione, & continuatione.

Ad ſecundam probationẽ Reſpondetur, negando hanc dependentiam eſſe extrinſecam, nam licet entitas diuiſibilis diſtinguatur ab entitate indiuiſibili punctorum; quia tamen actualis terminatio, & continuatio eſt de eſſentia punctorum, & indiuiſibilium, & actualis continuatio ſecundum eſſentialem conceptum pendet à partibus continuatis; ideo non poteſt hæc dependentia ſuppleri à Deo, vt patet inductione ex ſimilib' formis, vt figura, vnione, &c. & licet hæc indiuiſibilia non ſint entitates modales, ſed reales; quia tamen ſunt formæ actuales; ideo habẽt ſimilitudinẽ cũ entitatib' modalib'.

Dependentia à partibus eſt eſſentialis puncto.

Nõ datur mutua dependentia inter lineas, & puncta.

Ad confirmationem Reſpõdetur, negando eſſe mutuam dependentiam inter lineas, & puncta reſpectu eiuſdem, nam partes lineæ conſtituentes aliquod totũ continuum non dependent quoad propriã exiſtentiam à punctis illarum continuatiuis, vt conſtituunt totum continuum; puncta verò, & totum continuum dependet ab illis partibus, & idem proportionaliter dicendum eſt de aliis partibus lineæ, & punctis, quia partes lineæ non dependent à punctis ſibi accidentaliter aduenientibus; ſed ſolum ab illis punctis, ſibi intrinſecis, & conſtituentibus: Vnde fit, vt nullum ſequatur ex illis abſurdis, quæ ponuntur in argumento, quod ſci-

A licet detur magnitudo ſine punctis, vel diuiſio lineæ in omnem ſui partem, vt ſæpè demonſtratum eſt.

Hinc patet non ſatis mihi probari opinionem Suarii poſitam num. 46. & 47. dum ait, ſingula puncta, ſeu indiuiſibilia poſſe ſeparari, & ſeparatim conſeruari ſine coniunctione cum partibus extenſis; non tamen totam collectionem punctorum, & indiuiſibilium: quia non poſſunt puncta ſeparari à linea, niſi deſtruendo partes lineæ; at his deſtructis, neceſſariò deſtruuntur omnia puncta, quæ intrinſecè linea includit. Sed hæc ratio non eſt efficax, quia ſi puncta quoad eorum exiſtentiam non pendent à B partibus lineæ, non neceſſariò deſtruuntur deductis partibus lineæ, nam licet partes lineæ, quia pendent à punctis non poſſunt exiſtere deſtructis omnibus punctis; non tamen contra, quia puncta non pendent à lineis. Neque obſtat, quod exiſtente tota multitudine punctorum ſeparatorum à linea, daretur multitudo infinita in actu, quia hæc multitudo non eſſet alia ab ea, quæ continebatur intra lineam; quare ſi non repugnat illi multitudini exiſtere in linea, neque repugnabit exiſtere extra eum ab ipſo nulla afferatur ratio diuerſitatis; & confir- C matur, quia ſi non repugnat puncto, & natura ſua ſeparata à linea cum dicant vnum punctum poſſe ſeparari, neque repugnabit toti multidini ex natura ſua ſeparari deſtructis partibus lineæ, cum in omnibus ſit eadem natura, & aliunde non poſſit afferri implicantia.

105 *Suarij opinio de ſeparatione diſtributiuè nõ placet.*

Puncta nõ penderent à partibus; licet cõtra.

Quare melius dicendum eſt, indiuiſibilia habere tam imperfectam entitatem, vt non poſſint exiſtere ſeparatim à partibus diuiſibilibus, quia eorũ eſſentia conſiſtit in actuali terminatione, & cõtinuatione; non.n. ſunt eſſentialiter formæ habituales, ſed actuales. 106

Inſtantia, à paritate inſtantis.

Soluitur.

Dices primo, Inſtans ſeparatur à partibus D temporis, quia exiſtit, non exiſtentibus partibus temporis, quæ ſunt præteritum, & futurũ; ergo ſimiliter alia indiuiſibilia poſſunt exiſtere ſine partibus diuiſibilibus. Reſpondeo, diuerſam eſſe rationẽ, quia inſtans non habet aliam vnionem ad partes temporis, niſi per immediatam exiſtentiam, vt infra: vnde non exiſtunt, niſi per inſtans; at verò indiuiſibilia permanẽtia debẽt habere actualem vnionem eſſentialiter cum partibus.

Dices ſecundo, An eodem modo indiuiſibilia pendent à partibus, ac partes ab indiuiſibilibus.

Diuerſo modo pendent pũcta à partibus, partes à punctis.

Reſpondeo, negando eſſe eundẽ modum E dependentiæ, nã indiuiſibilia pendent à partibus, tanquam à termino; partes verò non pendent ab indiuiſibilibus quoad eorũ exiſtentiam, vt partes ſunt, & concurrunt ad conſtituendum aliquod totum: Sed pendent ab indiuiſibilibus, vt intrinſecè conſtituentibus illas, vt tota quædam ſunt.

Ad tertium Argumentũ patet ex dictis, quod licet poſt punctum immediatè ſequa- 107

Poſt punctum ſequitur pars

 tur

tur pars; non tamen illa, quæ immediatè ſequitur eſt ſine punctis, quia eſt indeterminata, conſtans ex infinitis partibus continuis; vnde non poteſt determinari pars, quæ ſecundum ſe totam ſit immediata puncto.

107 *Poſt punctum ſequitur pars. Poſt inſtans tēpus ſequitur.* Ad primam Confirmationem Reſpōdeo, Quod ſicut in quantitate permanenti poſt punctum ſequitur immediatè pars habens puncta ob indeterminationem, & infinitatem ipſius; ita poſt inſtans ſequitur tempus diuiſibile, quod habet ſimilia inſtantia; ſed de hac re fuſiùs cum de tempore; ibi enim oſtendemus quomodo ſe habeant inſtantia in tempore.

Ad ſecundam confirmationē, Hæc puncta eſſe neceſſaria ad continuationem, quia ad continuum non ſufficit entitas partium ſine ipſarum vnione, neque punctum ſeparat, ſed vnit partes; imò nec diſtinguit, ſed potius eſt ſignum diſtinctionis.

Ad tertiam, Partes inter ſe habere maiorem proportionem in ratione extremorum; non tamen ſecundum rationem formalem vnionis: ſicut materia, & forma ſunt proportionata, vt res vnitæ; non tamen vt ratio formalis vnionis. Et ſicut vnio inter materiam, & formam non tollit immediationem ab illis, vt ſunt res vnitæ; ita neque puncta, & indiuiſibilia à partibus.

108 *Indiuiſibilia actu non dari reijcitur.* Ad quartum Argumentum Reſpondent, Aliqui hæc indiuiſibilia in continuo non eſſe actu, ſed potentia, atque adeo actu nec eſſe finita, nec infinita; eſſe tamen in potentia infinita: ſicut & partes, quia poſſunt plura, & plura deſignari: ſed hæc opinio reijcitur ex dictis ſupra de partibus, quas oſtendimus eſſe actu diſtinctas, atque adeo vt conſtituāt continuum, exigere actualem vnionē, quæ conſiſtit in indiuiſibilibus.

Reſpōdent ſecundo, alii cū Maſio 6. phyſ. c. 10. q. 1. hæc indiuiſibilia eſſe actu in continuo ſecundum rationem termini, & Nexus; non tamen ſecundum rationem entis, ſed eſſe hac ratione in potentia, atque adeo in ratione entis non cōſtituere multitudinem, quia habent vnam, & eandem entitatem, & exiſtentiam magnitudinis, quare putat ſolū eſſe infinita poteſtate: Sed contra, tum quia illa diſtinctio in ratione termini, & nexus, & in ratione entis alibi à nobis improbatur, & explicatur, tum quia quæri poteſt numerus, & multitudo indiuiſibilium in ratione termini, & nexus, an ſint finita, vel infinita.

Concedunt aliqui infinita puncta. Reſpondent tertio, Alii concedendo hæc indiuiſibilia eſſe actu ſimpliciter infinita, quia putant non repugnare exiſtentiam infinitorum ſimpliciter. Neque obſtat, quod hæc multitudo infinita cladatur primo, & vltimo puncto, tum quia ex Conimbr. primum, & vltimum non repugnat infinitæ multitudini, quando non pertinent ad illam multitudinem, tum quia infinito illud, Primum poſitiuum repugnat, non negatiuum, id eſt illud primum, quod habet poſt ſe ſecundum, non autem illud, quod non habet ante, aliud, & ſimiliter vltimum poſitiuum, quod ſcilicet habet ante penultimum, non autem, negatiuum, quod ſcilicet non habet poſt ſe aliud, tum ex Ruuio extrema, quibus clauduntur puncta, lineæ ſunt, extrema poſitione, ideſt, quæ extremum habeāt ſitum in corpore, vltra quod non extenditur eius quantitas.

Non tamen ſunt extrema numeri, id eſt, vnitates, quæ ſic ſe habent in numero, vt vltra illas, non ſint aliæ vnitates numeratæ, vt quarta vnitas in quaternario, nam vltra quodcumque punctum dantur aliæ, & aliæ numerandæ in infinitum, atque adeo nullum poteſt vocari extremum numeri, quia ſi ab eo numeratio incipiet, numquam finietur, Quare repugnat multitudini in eo genere, in quo eſt infinita habere primum, & vltimum, non autem in eo, in quo non eſt infinitum; & hac ratione habet extremum poſitione, quia linea illa eſt finita. Verum in hac doctrina multa inuoluuntur, quæ indigent examine, quod præſtabimus cum de infinito, illud autem videri certum hos Doctores non concedere infinitatem ſimpliciter, ſed ſecundum quid, vt infra.

Reſpondent quarto, Alii cum Suar. n. 43. Ruuio nu. 17. Conimbr. c. 2. q. 1. art. 3. Hurtado diſp. 15. phyſ. ſect. 4. §. 41. Murc. 6. phyſ. diſp. 1. q. 5. hæc indiuiſibilia eſſe quidem infinita non ſimpliciter, ideſt cathegorematicè, ſed ſecundum quid, ideſt ſyncathegorematicè, tum quia tota illa multitudo finitam lineam componit ſimul cum partibus lineæ; at infinitas ſimpliciter, & in actu nullis terminis clauditur, ſicut clauditur infinitas punctorum; tum quia inter res infinitas ſimpliciter qualibet ſignata, poteſt alia ſignari illi immediata ſiue ordine ſitus, ſi ſint corpora; ſiue perfectionis, ſi ſint ſpiritus; at in hac multitudine punctorum quolibet ſignato, nullum poteſt immediatū ſignari in eodem continuo, & ſignato primo, non poteſt ſignari ſecundum; ſicut ſignato vltimo, non poteſt ſignari penultimum. Quæ omnia oſtendunt hanc infinitatem eſſe imperfectam ſecundū quid ac potentialem. Ita Suar. loc. cit. At Fonſec. 5. metaphyſic. c. 6. quæſt. 5. ſect. 3. ad 5. Loquens de partibus, paulo aliter explicat hanc infinitatem ſecundum quid, dicens partes integrantes nec ante diuiſionem, nec poſt vnionem dici multa numero: ſed multas partes vnius entis numero, quia licet ſint diſtinctæ; tamen integrant vnam eandem differentiam indiuidualem totius. Vnde ſicut ſunt multa ſecundum quid, ita innfinita ſecundum quid, quam doctrinam explicans Hurtad. diſput. 15. phyſic. ſect. num. 41. ait, quod ſicut in continuo ſunt partes proportionales, & determinatæ; ita ſunt puncta determinata, quæ conueniunt partibus determinatis, & proportionalia, quæ proportionalibus: & ſicut partes determinatæ ſunt finitæ; ita & puncta determinata, & ſicut partes 109

Puncta eſſe infinita ſyncathegorematicè.

Partes non ſunt multa numero, ſed multa vni⁹ entis numero.

partes proportionales ſunt infinitæ; ita & puncta proportionalia. At quia partes proportionales non ſunt aliæ à determinatis, fit, vt ſicut numerus partium determinatarum eſt ſimpliciter talis, verbi gratia tres palmi, &c. ita numerus partium proportionalium non ſit ſimpliciter talis, ſed ſecundum quid: nam non rectè quis diceret, vlnam eſſe mille palmorum, ex eo, quod ibi poſſunt aſſignari mille palmi proportionales, & communicantes. Hinc vlterius ſequitur infinitatem partium proportionalium non eſſe infinitatem ſimpliciter, ſed ſecundum quid: quia ſicut non ſunt ſimpliciter plures, vel pauciores; ita neque infinitæ ſimpliciter; quare qui dicunt partes proportionales, vt ſic eſſe ſimpliciter infinitas, implicantia loquuntur: ſicut ſi quis diceret infinitum ſecundum quid, vt ſic eſſe ſimpliciter infinitum, nam ly ex ſuppoſitione, & ſimpliciter ſunt termini incompoſſibiles.

110 *Ex diuerſo modo exiſtendi ſumitur diuerſitas infiniti cathegorematici, & ſyncathegor.*

Ex quibus patet diuerſitatem inter hæc genera infinitorum non conſiſtere ſolum in imperfectione entium,quæ dicuntur infinita, quia inde præcisè non poſſet ſumi ratio diuerſitatis, ſed ſumi ex diuerſo modo exiſtendi, quod alio modo exiſteret infinita multitudo Angelorũ, ac nunc exiſtit infinita multitudo partium, & indiuiſibilium, vt rectè notauit Suar. Vnde ex hac infinitate non ſequũtur eadem abſurda, atq. ex infinitate omnino diſcretorum, vt dicemus cum de infinito. Neque repugnat inter infinita ſyncategorematica vnum eſſe maius alio.

Suar. in linea giratiua concedit infinitas partes æquales.

Ad primam confirmationem Reſpondet Suar. num.48. concedendo in linea giratiua eſſe infinitas partes æquales actu vnitas in aliquo,vel aliquib⁹ punctis; nõ tamen componere vnam lineam actu infinitam ſimpliciter, quia hæ partes ita inter ſe vniuntur, vt intra finitam magnitudinem, & finitos terminos claudantur, & quodam modo confuſo ſe vniantur ad componendam finitam magnitudinem; quare non eſt abſurdum infinitam lineam ſecundum quid claudi inter duos terminos, quia illa non ſunt ſimpliciter terminantia, ſed continuantia, vt ſe habent omnia puncta in linea circulari.

111 *Inſtantia.*

Dices. Ergo tot partes æquales habebit columna pedalis, quàm bipedalis, nam tot partes proportionales habet vna, quot alia; & illæ columnæ ſunt inter ſe æquales quoad craſſitiem.

Soluitur ab Ariminenſi, & Scot.

Reſpondet Gregorius 1.d.44.q.4. Scot. 1. d.1.q.3.Conimbr.loco infra citando ad tertiũ, concedendo totum, quia in infinito nõ datur maius, & minus. Vnde tot puncta ſunt in circulo maiori,quot in minori: nam ſi vnus eſſet intra alium incluſus, tot lineæ ducentur ex centro ad ſuperficiem vnius, quot ad ſuperficiem alterius: ſed contra,

Impugnatur ſolutio.

quia licet vnum infinitum non ſit maius alio in certa aliqua proportione, tamenabſolutè non poteſt concipi, quin plura ſint in

Plura ſunt in toto quam in partibus.

toto, quàm in partibus diuiſim ſumptis:

A quia totum continet quicquid eſt in vna parte,& aliquid aliud; quare vt vnum infinitum poteſt eſſe pars alterius; ita non repugnat plura puncta eſſe in toto,quàm in parte. Sequuntur Conimb. lib.6.c.2.q.1.art.3. ad quartum,Murcia,& alii loc.cit.

Hinc iidem Reſpondent ad ſecundã probationem, Negantes eſſe infinitas lineas inter duas lineas in ſupficie intermedia æqualis extenſionis,ſed eſſe vnam habentem partes æquales comprehenſas infra duos terminos, quæ infinitis modis circuit, & girat ipſum continuum, nam omnes illæ lineæ,quæ à nobis concipiuntur vt plures, continuan-

B tur per puncta.

Verum hæc doctrina non caret difficultate, quia non ſatis intelligitur, qua ratione linea illa habeat infinitas partes æquales, & non ſit infinita ſimpliciter, & categorematicè, cum ibi ſint v. g. infiniti palmi, & infinitæ vnitates palmorum: nam quod ſint vniti, & non ſeparati, non deſtruit infinitatem categorematicam: vt patet ex eo, quod ponerentur infiniti palmi vniti, & extenſi verſus orientem: nam quod dicunt deſtrui infinitatem ex eo, quod contineantur intra quantitatem finitam; inde potius deberet deduci implicare huiuſmodi lineã,

112 *Non placet lineam giratiuã habere infinitas partes æquales.*

C quia eſſet finita, & infinita actu, atque adeo implicat dari indiuiſibilia in continuo.

Confirmatur, quia vel lineæ infinitæ repugnat claudi intra duos terminos, & falſum eſt illã lineam eſſe infinitã,atq. adeo falſum dari indiuiſibilia,ex quibus ſequitur hæc infinitas lineæ, vel non repugnat,& falſo dicitur auferri infinitatem ſimpliciter ex eo, quod clauditur intra duos terminos; Confirmatur, quia ſi Deus ſepararet illam à corpore certè eſſet infinita ſimpliciter, quia haberet partes æquales actu infinitas; ergo etiam nunc eſt ſimili modo infinita, quia habet totidem partes, quæ licet non ſint

D extenſæ ſecundum longitudinem planam; ſunt tamen extenſæ ſecundum longitudinem circularem circa corpus; quare

113 *Ruuij ad difficultatem de linea giratiua Reſponſio.*

Reſpondet ſecundo, Ruuius num. 19. dicens in quolibet continuo eſſe lineas actu infinitas, & has non ita ſe habere, vt continuentur punctis, & efficiant vnam lineam per continuationem; ſed ita vt vna deſinat in alteram, & terminetur puncto eius,quod punctum eſt continuatiuum partium propriæ lineæ, & terminatiuum alterius lineæ, quæ in ipſum deſinens, angulum licet imperfectum facit cum eadem linea, in cuius punctum deſinit: ſicut omnes lineæ ductæ

E à circumferentia ad centrum terminantur ad centrũ, & non continuantur: Vnde ſic terminatæ efficiunt angulum, quod etiam patet in venis corporis humani, quarum vna deſinit in aliam ſine continuatione. Verum hæc ſententia habet etiam difficultatem, tum quia concedit Aduerſariis lineas infinitas actu, quid enim refert eſſe vnam lineam ex infinitis lineis conſtantem, & eſſe

plures lineas infinitas: tum quia non apparet, quod illæ lineæ ſint continuæ, cum habeant terminum communem in pūcto anguli, & conſtet non eſſe contiguas.

114 Reſpondet tertio, Canon. 6. Phyſic.q.1. concluſ.3. ad quartum, quod licet ſint infinitæ lineæ æquales ſecundum aliquam rationem; non tamen efficiunt quantitatem infinitam ſimpliciter, quia ſecundum aliam rationem, ſecundum quam procedit infinitas, accipiūtur ſecundum proportionem: ſicut ſi diuideretur quantitas palmaris, quæ eſſet digitalis craſſitiei, ibi poſſent accipi infinitæ partes digitalis craſſitiei; & tamen non efficerent infinitum ſimpliciter, ex eo, quia diuiſio procederet ſecundum partes proportionales; quare huiuſmodi lineæ circumdātes corpꝰ, etiam ſi ſint æqualis quantitatis, quia accipiuntur in corpore ſecundum diuiſionem proportionalem, non poſſunt conſtituere infinitam lineam ſimpliciter, & hoc ſignificauit Sotus loc. cit. in argum. quod fuſiùs explicabimus, cum de infinito.

Ex diuerſa ratione procedendi ſoluit Canonicus.

Ad ſecundam confirmationem, homogeneitatē, & heterogeneitatem ſumi ex ratione partium, quæ vniuntur, non ab vnione.

Ad tertiam confirmationem Reſpondetur, negando ſequi diuiſionem in omnem ſui partem, quia puncta non diuidunt, ſed continuant partes diſtinctas: & quia quoad hanc diſtinctionem, & vnionem partium diſtinctarum proceditur in infinitum; ideo non poteſt deueniri ad totalem diuiſionem, vt dictum eſt cum de diſtinctione partium.

115 Ad quintum argumentum, Hæc indiuiſibilia diſtingui realiter à partibus, vt rectè ibi probatur; neque tamen hinc ſequitur ſeparabilitas propter actualem dependentiam ipſorum à partibus, vt dubitatione ſequenti.

Ad ſextum Argumentum, Subiectum inhæſionis horum indiuiſibilium eſſe indiuiſibilia ſubſtantialia; adhæſionis verò, & immediationis eſſe partes, vt dicemus dubitatione ſequenti, vbi explicabimus per quam actionem hæc indiuiſibilia fiant.

Puncta purè terminatiua non dari.

Ad ſeptimum Reſpondetur, negando conſequentiam, quia puncta purè terminatiua non dantur, quia non datur linea, quæ non ſit continuata cum altera, nec ſuperficies non continuata cum altera; ſuperficiem verò purè terminatiuam dari, quia datur corpus non continuatum cum altero. Quod ſi Deus efficeret partialem ſuperficiem ſeparatam à corpore, tunc daretur linea purè terminatiua: ſicut ſi daretur linea ſeparata à ſuperficie, ibi daretur punctum purè terminatiuum. An autem id poſſit fieri, dicetur dubitatione ſequenti.

Ad confirmationem Reſpondetur, Indiuiſibilia ſeipſis vniri partibus, quia ſunt formæ actualiter vnientes; partes verò, quia non ſint huiuſmodi formæ, non poſſunt ſeipſis vniri.

Ad octauum Reſpondent Conimbr. art. 3. ad tertium, concedendo non eſſe plura puncta in maiori circulo, quàm in minori, quia inter infinita non datur maius, & minus: ſed huius fundamenti veritas patebit ex dicendis de infinito.

Ego Reſpondeo, hanc difficultatem eſſe ſoluendam in omni opinione: nam ſiue ſint indiuiſibilia, ſiue non; ſiue partes, ſiue non, certè poteſt circulus maior, & minor diuidi in infinitum per diuiſionem, quæ attingat vtrumque circulum; at in ea diuiſione non erunt plures diuiſiones, atque adeo neque plures partes diuiſæ, & quod ipſi aſſerunt de huiuſmodi diuiſionibus, Nos dicemus de partibus, & punctis; vnde 116

An in circulo minori ſint tot puncta, quot in maiori, omnibꝰ eſt ſoluendum.

Reſpondeo ſecundo, quod ſicut diuiſio procedens per partes proportionales deſignabit maiores partes proportionales in circulo maiori, quàm minori; ita indicant eſſe plura puncta in circulo maiori, quàm minori: ſicut pars circuli maioris excedit partem circuli minoris; neque enim poſſunt duæ lineæ pertrahi immediatè, ſed neceſſariò debet intercipi inter illas aliqua pars.

ART. XI. Soluuntur Argumenta, quibus articulo quarto probatur non dari indiuiſibilia terminatiua.

QVamuis non ſit tanta neceſſitas ponendi puncta propter munus terminādi, quanta eſt propter munus continuandi; cum facilè poſſit intelligi rem ſeipſa terminari per negationē vlterioris perfectionis: ſicut terminantur cætera entia indiuiſibilia quoad eorum perfectionem; tamen quia huiuſmodi indiuiſibilia, & à Peripateticis communiter concedūtur, & puncta continuatiua habent etiam munus aliquo modo terminandi, nec ſunt tot difficultates in eorum affirmatione, quot ſunt in ponendis continuatiuis; ideo ſoluenda ſunt argumenta, quibus illa improbantur. 117

Defenduntur terminatiua ob auctoritatē Peripateticorū.

Ad primum, & ſecundum patet ex dictis, nam oſtendimus, quod ſit ſubiectum punctorum, & quomodo poſt punctum ſequatur pars diuiſibilis: Et cum quæritur an inter punctum terminatiuum, & omnia alia ſit punctum medium, an non.

Reſpondetur, Ly omnia poſſe accipi dupliciter. Primò, collectiuè, vt confundantur omnia puncta poſſibilia, & ita conceditur inter punctum terminatiuum non dari punctum medium, neque idcircò punctum erit immediatum puncto, quia non omnia accepta ſunt puncta; nam de ratione infiniti ſyncategorematici eſt, vt non omnia accepta ſint, ſed ſemper plura, & plura accipi poſſint, atque adeo non poſſunt accipi omnia puncta collectiuè quin corrumpatur totum continuum.

Omnia dupliciter vel collectiuè, vel diſtributiuè.

Secundo

Secundo, Diſtributiuè, ideſt, vt accipiatur punctũ terminatiuum incorporatũ cum ſingulis punctis diſtributiuè ſumptis, & hac ratione inter punctum terminatiuum, & quodlibet ſignatum punctum, mediant infinita punta.

118 *Sine puncto non eſſet linea perfectè terminata.* Ad tertium, Hæc indiuiſibilia requiruntur ad complendam perfectionem lineæ, vt ſit poſitiuè terminata; ſi enim deſtruatur punctum, & impediatur à Deo, ne aliud reſultet, erit quidẽ linea terminata negatiuè, non tamen poſitiuè: ſicut ſi à natura ſubſtantiali auferatur ſubſiſtentia, & impediatur alterius ſubſiſtentiæ emanatio, erit quidem natura terminata, & per ſe, negatiuè, non poſitiuè. Neque tamen eſſet infinita, vt malè Maſius, niſi negatiuè, quæ negatio finis non addit, ſed aufert perfectionem.

119 Dices, Eſſentiæ ſunt finitæ ſeipſis; ergo etiam quæ habent partes integrantes.

Forma non indiget termino, quia eſt terminus. Reſpondeo primo, negando antecedens, nam omnes eſſentiæ creatæ ſunt compoſitæ ex termino, & re terminata: nam ſi ſunt materialia, componuntur ex materia, & forma; ſi immaterialia ex genere, & differentia; at forma habet rationem termini 3.phyſ.67. 1.de anima 90. 4.phyſic. 14.& 35. vbi Auerr. & Themiſt. Dicitur enim ibi, quod tàm locus, quàm forma ſunt termini; forma quidem rei, locus autem continentis corporis. Et ſimiliter differentia reſpectu generis, cùm ſit forma metaphyſica: forma autem non indiget alio termino, cum ipſa ſit terminus.

Eſſentiæ rerum ſeipſis terminantur. Reſpondeo ſecundo, Diuerſam eſſe rationem, quia eſſentiæ rerum, cum conſiſtant in indiuiſibili, ſeipſis terminantur, & ſunt finitæ; at verò res diuiſibiles non poſſunt ſeipſis terminari, quia cum de ratione termini ſit indiuiſibilitas, & omnis pars rei diuiſibilis ſit diuiſibilis, nulla eius pars poteſt eſſe terminus; & ideo indiget termino diſtincto à partibus. Ex quo patet idem dicendum de latitudine intenſiua graduali.

120 *Linea eſſet finita negatiuè, nõ poſitiuè ſine puncto.* Ad primam confirmationem, ablato termino, linea eſſet infinita negatiuè, quia non haberet terminum poſitiuum; quia tamen haberet terminum negatiuè, ideſt negationem vlterioris perfectionis, eſſet finita, & terminata, non quidem poſitiuè, ſed negatiuè, quia terminaretur per negationem, & non per terminum poſitiuum, atque adeo illi deeſſet hoc complementum perfectionis, vt dictum eſt ſupra de natura ſubſiſtente. Neque obſtat, quod eſſet tanta, quia ly (tanta) non habet rationem termini, niſi illi addatur complementum, quo non vlterius extendatur.

Ratio termini conſiſtit in poſitiuo. Ad ſecundam confirmationem Reſpondetur, negando rationem termini conſiſtere in negatione eſſentialiter, licet explicetur per negationem; nam alioqui locus eſſet quid negatiuum, quia eſt terminus: & ſimiliter alia huiuſmodi. Neque eſt nouum, quod entia poſitiua à nobis intelligantur

A per negationem, nam differentiam brutalem explicamus per negationem rationalitatis nobis notiorem: Immaterialia per negationem materiæ: & ipſam materiam per negationem formarum; imò ipſum Deum per negationem creatarũ imperfectionum. Quare ipſum indiuiſibile explicamus per negationem partium.

Dices, Sufficit negatio vlterioris extenſionis, vt ſit res terminata; ergo fruſtra additur aliud poſitiuum.

Reſpondeo, Sufficere, vt res ſit terminata negatiuè, non tamen poſitiuè, vt dictum eſt de ſubſiſtentia, cuius termini poſitiui additio non eſt fruſtra: quia continet rem, &

B impedit ne vlterius progrediatur. Ex quo intelligitur hæc puncta purè terminatiua, diſtingui à continuatiuis, quia illa impediunt continuationem: ſicut terminus ſubſiſtentiæ, & perſonalitatis impedit communicationem naturæ alteri.

Ad quartum argumentum Reſpondeo, 121 Illud procedere contra indiuiſibilia continuatiua, vt patet; de quibus ſupra diximus, & infra dicetur: nam quod attinet ad indiuiſibilia terminatiua non habet difficultatem, quia in illo poneretur indiuiſibile luminis terminatiuum partium integralium

C luminis.

Ad quintum ℞. negando à Deo videri vltimam partem, quæ adhæreat indiuiſibili, 122 *Deus non videt vltimam partem, cum non videat falſum* quia non poteſt videri falſum; at falſum eſt ibi dari vltimam partem: quare indiuiſibile immediatè conſequitur totum, non quidem ſyncategorematicè ſumptum, ideſt ſecundum ſingulas partes, quia ſingulæ partes non ſunt immediatè termini; ſed categorematicè, ideſt, vt dicit eſſe completum ex ſuis partibus; quare rectè ibi dicitur, nõ eſſe immediatum parti determinatæ, ſed indeterminatæ: quia non poteſt determinari pars immediatè conſequens ad indiuiſibile: vn- *Punctum eſt immediatum parti indeterminatæ.*

D de concedimus ex hoc infringi argumentum de tactu ſphæræ in puncto: & cum dicitur in aliquo tangi, ſi ly (aliquo) dicit determinatum, negatur, quia in nullo determinato tangit; atq. adeò non poteſt determinari pars tacta à non tacta, quia quæcumque determinetur, in infinitum procedere poteſt hæc diſtinctio tacti, & non tacti.

Ad confirmationem patebit cum de motu, vbi explicabimus quomodo motus habeat terminum initiantem, & finientem: nam fortè non habet initium poſitiuum, etiam ſi illum habeat forma acquiſita per

E motum, per reſultantiam termini à forma producta.

Ad ſextum ℞. primo, concedendo dari indiuiſibilia continuatiua, vt dictum eſt.

Reſp. 2. negando conſequentiam, quia hæc indiuiſibilia habent diuerſa munera, & ferè oppoſita; vnde negantes puncta continuatiua, negant etiam tactum ſphæræ in puncto.

123 *Sola ſuperficies datur.* Ad ſeptimum Rꝫ. concedendo non dari in corpore indiuiſibilia purè terminatiua, niſi ſuperficiem, idq. non oritur ex eo, quod puncta terminatiua ſecundum ſe implicent, ſed quia cum corpore non ſunt partes, niſi inter ſe continuatæ; quod ſi poſſet dari linea ſeparata, tunc ibi daretur punctum purè terminatiuum. Similiter ſi poſſet dari ſuperficies ſeparata à corpore, ibi daretur linea purè terminatiua: vnde

Ad probationem Reſpondetur, duplicem eſſe finitudinem, Vnam intrinſecam, quæ conſiſtit in perfectione entitatis intrinſeca, in qua fundatur negatio vlterioris perfectionis; & hæc conuenit omnibus rebus finitis, ſiue ſint diuiſibiles, ſiue indiuiſibiles, & dici poteſt finitas traſcendentalis, quæ eſt inſeparabilis à rebus, Alteram extrinſecam, & dici poteſt prædicamentalis, propriam quantitatis, & entium habentium partes integrantes, & hæc eſt ſeparabilis, quam probauimus conuenire ex termino poſitiuo.

An autem dari poſſit linea ſeparata, & ſimiliter ſuperficies, alibi eſt examinandum; illud autem hic certum eſſe debet, lineam, & ſuperficiem, ordinatas ad cõtinuationem, cum eſſentialiter includant vnionem, non eſſe ſeparabiles à partibus continuatis; quare ſi quæ ſunt ſeparabiles, debent eſſe alterius rationis à continuatiuis.

124 *Infinitas dicit perfectionem poſitiuam ſicut, & finitudo.* Ad primam confirmationem patet ex dictis, qua ratione finitudo, & infinitudo idẽtificentur cum rebus, vel diſtinguantur.

Reſp. 2. Quod licet infinitudo explicetur per negationem; tamen dicit perfectionem poſitiuam, in qua fundatur negatio vltimi, quia ſcilicet ſemper habet aliam, & aliam partem; ita finitudo debet dicere perfectionem poſitiuam, ſcilicet vltimum; quod cum in re diuiſibili non poſſit eſſe diuiſibile, erit indiuiſibile: nam ſicut infinitum nullum habet terminum, ita finitum debet habere terminum; & cum hic non poſſit eſſe diuiſibilis, erit indiuiſibilis. Et quia in partibus extenſis non eſt vltima, terminus earum debet eſſe extrinſecus, vt totum ſit finitum.

Ex viſibilitate obiectorũ quomodo poſſent probari indiuiſibilia. Ad ſecundam confirmationem rectè ibi diſtingui terminationem intrinſecam ab extrinſeca, neq. hic terminus extrinſecus fruſtra ponitur, quia diximus eſſe neceſſarium ad complendam extenſionem; de aliis autem effectis, propter quos hæc indiuiſibilia ponuntur, non eſt ſatis certum, nam viſibilitas ſaluari poteſt tum per lumen adiacens obiecto viſibili, tum per aliquid perſpicuitatis contentæ in quolibet corpore mixto, vt ibi dicitur in prima probatione minoris. Quod ſi quis adhuc vellet probare neceſſitatem indiuiſibilem ex viſibilitate obiectorum, vti debet argumento ibi in fine poſito, & probare dari aliquod corpus viſibile omnino opacum, tum quia poſſet dari elementum terræ omnino purum, quod licet careret colore procedente ex mixtione qualitatum; tamen poſſet videri ratione luminis, quod in ſe reciperet, & non in profundo; ergo in ſuperficie; tum quia opacitas, & perſpicuitas ſunt qualitates oppoſitæ, quæ ſe mutuo excludunt à ſubiecto indiuiſibiliter; ergo ſi habet opacitatem nullũ habere poteſt gradum perſpicuitatis: ſed Aduerſarii reſponderent negando puram terram poſſe videri, & opacitatem, & perſpicuitatem indiuiſibiliter ſe excludere, cum recipiant intenſionem, & remiſſionem; ſed de hac re in libris de anima, vbi examinabimus opinionem Hurtadi diſp. 15. phyſic. ſect. 2. §. 22. dum ait

B opacum diſtingui à perſpicuo, quod perſpicuum ſecundum ſe totum illuminatur, opacum verò ſecundum partem indeterminatam.

Ad ſecundam probationem de neceſſitate ob tactum Reſpondetur, non poſſe efficaciter probari, vt ibi dicitur; quia tamen Ariſtoteles ſupponit tanquam certum tactum conſiſtere in ſimultate extremitatum, inueſtiganda eſt aliqua huius ratio; ſi enim ponantur duo corpora in vacuo inter ſe diſtantia, illa eſſent immediata, & tamen non ſe tangerent; ergo immediatio abſolutè non ſufficit ad tactum. Quod ſi dicant requiri 125 *Immediationẽ non ſufficere ad tactum.*

C ſummam proximitatem, cũ hæc ſit etiam in partibus contigui, non poteſt eſſe ſufficiens ad tactum, quia hæc eſt inter corpora contigua; ergo dicendum eſt differentiam conſtitutiuam tactus, vt dicit cõtinuitatem, conſiſtere in ſimultate extremitatum: vnde ablatis extremitatibus intelligi poteſt ibi proximitas, & immediatio; non tamen propriè tactus, niſi ſimilitudinariè: ſicut neq. inter ſuperficiem, & corpus eſt propriè tactus: & ratione huius proximitatis, & incompoſſibilitatis corporum, corpus graue frangeret caput etiam ablatis ſuperficiebus.

D Ad Tertiam probationem, de figura reſpõdeo inde probabiliter probari poſſe terminum quantitatis, nam figura non eſt in toto corpore ſecundum profunditatẽ, nam alioqui eſſet in corpore infinito; ergo debet poni in termino ipſius corporis, nam cum ſit qualitas, debet habere ſubiectum, cui inhæreat; hoc autem non eſt profunditas; quia additis aliis partibus quantitatis, adhuc maneret eadem figura, etiam ſi adderentur infinitæ, quia non haberet à quo corrumperetur; ergo debet poni in termino quantitatis, quo deſtructo per additionẽ 126 *Ex figura probantur indiuiſibilia.*

E partium quantitatis, deſtruitur figura, quæ eſt accidens indiuiſibile ſecundum profunditatem; diuiſibile verò ſecundum longitudinem, & latitudinem: vnde haberet ſua indiuiſibilia continuatiua: ſicut cætera accidentia diuiſibilia, de hac plura diximus in logica tr. 16. diſp. 3. q. 5.

Ad Octauum, de linea giratiua reſpondetur, inde potius probari non dari hanc lineã.

Reſp. 2. Ex dicendis de infinito, illam lineam, ſi daretur non eſſe infinitam catego-

rema-

rematicè, ſed ſyncategorematicè, ſicut ſunt partes, quas ambit.

ART. XII. Quomodo probabiliter defendi poſſit opinio negantium indiuiſibilia realia tum terminatiua, tum continuatiua.

127 *Opinio negans indiuiſibilia defenditur.*

DIco Primo, indiuiſibilia terminatiua negari debent ex eo, quod vnicuique rei ſatis ſit ſua finitas intrinſeca, quæ conſiſtit in fundamēto negationis maioris perfectionis: neque eadem ratio eſt de ſubſiſtentia, & inhærentia, tum quia inhærentia ſupponit cauſalitatem ſubiecti, & ſubſiſtentia ponitur ad continendam ſubſtantiam in ſe, & per ſe, atque adeò debet eſſe aliqua perfectio poſitiua, qua compleatur eſſentia ſubſtantiæ, licet Scotus velit etiam ſubſiſtentiam conſiſtere in duplici negatione aptitudinalis, & actualis inhærentiæ; at verò terminus poſitiuus extrinſecus, nullum poteſt habere effectum circa quātitatem, quia ex ſe quantitas eſt tanta, vel tanta, nec vlterius extendi poteſt, niſi per additionem alterius partis, quare eo ipſo, quo non additur pars, non vlterius extenditur, atque adeo eſt terminata etiam per negationē partis extrinſecæ; tum quia diſtinctio ſubſiſtentiæ à natura colligitur ex myſterio Incarnationis, tum quia licet terminus debeat eſſe indiuiſibilis; tamen non neceſſariò debet eſſe poſitiuus, quia ſatis eſt, vt ſit negatio maioris perfectionis; tum quia ad terminandum corpus extrinſecè, ſufficit aliud corpus: vnde ſicut non datur inter corpora vacuum; ita neque datur corpus, quod non finiatur ad aliud corpus: quare non eſt neceſſarius alius terminus extrinſecus.

Datur diſparitas de ſubſiſtentia, & inhærentia.

128 *Negans continuatiua defenditur.*

Dico ſecundo, puncta continuatiua probabiliter negari poſſe ex hoc fundamento, quod omnis quantitas ex natura ſua continuatur alteri, ſi non impediatur ex formis ſubſtantialibus, vel accidentalibus: ex quo fit triplicem continuationem poſſe in corporibus reperiri, vnam continuatiuam, quæ eſt propria quantitatis; alteram ſubſtantialem, quæ eſt inter formas ſubſtantiales eiuſdem rationis; Tertiam accidentalem, quæ conſiſtit in communicatione accidentium; quam ſupra explicauimus. Ex quibus continuationibus, vna poteſt eſſe ſine altera, nam ad continuationem quantitatiuam ſufficit proximitas vnius quātitatis ad alteram ſine impedimento: vnde inter aquam, & vinum eſt continuatio quantitatiua, & tamen non eſt continuatio ſubſtantialis: & inter aquam frigidam, & calidā iuxta ſe poſitas, eſt continuatio ſubſtantialis, & nō eſt accidentalis. Contrà verò inter partes virgæ viridis, & ſiccæ, eſt continuatio accidentalis, & non eſt ſubſtantialis; ſemper tamen continuatio ſiue accidentalis, ſiue ſubſtantialis, ſupponit continuationem quantitatiuam.

Triplex continuatio in corporibus.

A Fundamenta huius opinionis ſumenda ſunt ex ſupradictis præſertim infinitate, & cognitione Dei videntis partem immediatā indiuiſibili, & diſtinctionem partium diuiſibilium ab indiuiſibilibus: nam ibi neceſſariò videri debet, diuiſibile nō continere aliquod indiuiſibile, tum ex ſubiectatione formarū oppoſitarum, vt dictum eſt. 129

Fundamentum ex cognitione Dei videntis.

Ex quibus patet ad argumenta propoſita art. 5. Ariſtotelem in prædictis locis non loqui de indiuiſibilibus phyſicè exiſtentibus, quia 8. met. 14. & 2. de motu animalium c. 2. dubitat, & inclinat non dari; ſed de mathematicè exiſtentibus, vt infra, ſed claritatis B cauſa reſpondetur ad ſingula loca. Ad primum reſpondetur, definitionem conuenire etiam rebus imaginariis, atque adeò punctis, quæ ait non cognoſci, niſi per negationē, vt ibi Them. & Philoponus. 130

Explicatur Ariſtoteles de indiuiſibilibus mathematicè.

Ad ſecundum locum reſpondetur id dici propter antiquos, qui volebant tempus cōſtare ex nunc, vt linea ex punctis, ideò dicit impoſſibile eſſe, vt tempus ſit, & intelligatur ſine nunc; vel loquitur ſecundum eſſe temporis imaginarium, & tunc ly (&) ſtat explicatiuè, & non copulatiuè, vt idem ſit eſſe, & intelligi. Hinc patet ſenſus illius rationis, quam 1. de anim. 47. proponit Ariſt. C contra Platonem, intellectum ſcilicet non eſſe magnitudinem, quia ſi intelligit, vel ſecundum totam magnitudinem, vel ſecundum puncta, idest ſi puncta dantur, vt Plato putabat, ſic etiam 6. phyſ. 86. excludit errorē dicentium indiuiſibile per ſe moueri, idest ſi dantur.

Senſus Ariſtotelis contra Platonem.

Ad Tertiū, reſpondetur diſtingui has ſpecies ſecundum famoſitatem illius temporis, ſed de hac re infra.

Ad Quartū, negationes habere poſſe poſitionem in continuo, ſiue à parte rei ſecundum eos, qui tribuunt illis exiſtentiā à parte rei ſecundum eos, qui tribuunt illis exiſtentiam à parte rei abuſiuà, ſiue ex noſtro modo D concipiendi. 131

Ad confirmationem reſpondetur ad Primum: infra dicemus, quæ pertinent ad ſuperficiem habere aliquam probabilitatem; ſed tamen quia hæc opinio omnia omnino tollit: Reſpondeo, ſuperficiem habere quidem rationem realem; ſed vt habet rationem termini connotat negationem extenſionis.

Ad Secundum, dicitur ſuperficies primo alba, non quod color in ſola ſuperficie recipiatur vt ſupra, ſed quia concipimus, vt la- E titudinem illam diſtinctam à profunditate, nam colores cum ſint ex contemperatione primarum qualitatū, primo & per ſe inhærent corporibus, &

Ad Tertium, patet ex dictis.

Ad Quartum, punctum poni in definitione lineæ, ſecundum opinionem dicentiū componi ex punctis, vel tanquam terminū in obliquo; neque abſurdum eſt negationē in obliquo poni in definitione entis realis, vt

Negatio ponitur in obliquo in definitione poſitiui.

vt patet ex definitione generationis naturalis, & Confirm. quia cum ratio finiti, ſit paſſio quantitatis, & punctum terminatiuũ ſit ratio finitudinis, non erit propriè de eſſentia lineæ, ſed linea, vt finita explicatur per punctum. Locus autem ex 5.metaph. & maximè nobis fauet, nam æquiparat punctum vnitati, quæ etiam ſecundum Aduerſarios negatio quædam eſt; neque vt habet poſitionẽ, requiritur vt ſit ens reale, ſed tantum ſufficit, ſi concipiatur negatio in determinata parte magnitudinis; vnde tripliciter aliquid dicitur habere poſitionem. Primo, vt dicit permanentiam partium continui in toto, quomodo in prædicamento quantitatis dicitur aliqua quantitas poſitionem habere, aliqua verò non. Secundo, vt ſignificat habitudinem partis locati ad partes loci, & ponitur in prædicamento ſitus, & his modis non conuenit puncto, quia nõ habet partes. Tertio, vt ſignificat non per ſe conſtare ſeiunctum ab alijs, ſed eſſe in alio poſitum, & ita conuenit puncto, quia ſemper hæret, & eſt iunctum continuo terminando, vel continuando, ex Perer. lib.10.c.4.

Tripliciter aliquid habet poſitionem.

132 Ad Quintum reſpondetur, inde etiã confirmari noſtram ſententiam, nam ibi diſputat contra eos, qui dicebant hæc indiuiſibilia eſſe ſubſtantiam rerũ; nam accidunt rebus, quod etiam negationibus conuenire poteſt; vnde 4.met.2.negationes ait dici entia per ordinem ad ſubſtantiam, vel dixit eſſe accidentia rerum ſecundũ realitates, quas dicunt ſuperficies, & linea; & dicit non dari actu puncta, quia deberent generari per diuiſionem, & corrumpi, cum diuiſa vniũtur; vnde in fine concludit non dari puncta, & ſimiliter nunc in tempore vſque ad finem capitis, & licet ibi loquatur diſputatiuè, tamen cum hoc confirmetur in 13. metaphy. c.2. non eſt cur de illo dubitemus.

Ad Sextum, ex 4.phyſ.t.105.punctũ dicitur principium quantitatis, quatenus negat anteriorem extenſionem; finis vt negat poſteriorem, continuatiuum quatenus in partes lineæ concipitur aliquid, in quo vniuntur; quare punctum continuatiuũ non eſt, niſi negatio extenſionis in ſe; connotata extenſione ex vtroque extremo partium, quæ connectuntur. Hinc dicitur indiuiſibilia moueri per accidens, ſiue quia ſupponit ex aliorum ſententia eſſe; ſiue quia mouentur eo modo, quo ſunt in re, ſiue per noſtram conceptionem, ſiue ſecundum rem exiſtentia abuſiua. Hinc patet ad 8.phyſ.nam cum negatio, qua negatur vlterius lineam extendi, ſit in re; dicitur terminatiuum punctum eſſe actu; cum verò negatio, quæ eſt inter partes, ſit ex noſtra imaginatione, dicitur eſſe potentia; nam non eſſe ita in potentia, vt realiter producitur, inde patet, quod vbique in linea conſtitui poſſunt. Si igitur ſignatur punctum immediatè poſt, non poteſt ſignari punctum; quod ſi ſignetur primo, ibidem neque eſſet punctum.

Qua ratione punctũ ſit principium, & finis quantitatis.

Ad Septimũ, ex 90. quarti phyſ. Reſpondetur loqui ſecundũ noſtram conceptionẽ temporis, diſtinguentem præteritũ à futuro, quæ copulari intelligimus aliquo, quod ſimul exiſtat, & ſit præſens, quod dicitur nunc; & hinc ad 8.t.104.105.& 121. dicitur eſſe vnum nunc, non quod reuera ita ſit, ſed quia ſicut lineam concipimus optimè, dum punctum fluere concipimus, & deſcribi lineam; ita etiam tempus, cum non fluere concipimus, & relinquere deſcriptum tempus, vt melius cum de tempore; nam hæc generatio indiuiſibilium non eſt ſecundum res, ſed ſecundum conceptionem Mathematicorum.

Quomodo ex fluxu pũcti fiat linea.

Ad octauum, patet illam definitionem procedere ex quodam falſo principio, ſcilicet partes eſſe diuiſas, & copulari deinde aliquo termino communi, vt putabant antiqui, continuum ſcilicet diuidi poſſe in omnem ſui partem; nam ex propria ſententia aliter definit, vt 5.met.18.eſſe ſcilicet diuiſibile in ea, quæ inſunt, & alibi; rectè autem 6. phyſ.t.2. confutat dicentes cõtinuum componi ex indiuiſibilibus, quod ſe tãgerent ſecundum totum, quia ipſi ſupponebant dari tanquam entia realia.

Ad nonum, Aequalitatem loci, & locati conſiſtere ex longitudine, & latitudine corporum.

Ad ſecundam confirmationem, reſpondet Georg. Mathematicos non vti punctis, vt ſunt negationes diuiſibilitatis, ſed vt accipiũtur pro aliquo corpore paruo indiuiſibili ſecundum ſenſum: ſed hoc eſt falſum, nam Mathematici vtuntur lineis, & punctis, vt ſunt indiuiſibilia excludentia veram, & non ſolum apparentem diuſionem; quare dico Mathematicos vti his indiuiſibilibus imaginariis: neque curant an à parte rei ſint realia, vel ſolum per noſtram conceptionem. Hinc patet ad authoritatem Auguſtini, cum libro de quantitate animæ ferè per totum ſupponit hæc indiuiſibilia. Et confirmatur, quia cum ipſi ponant cœlum eſſe continuũ, ſi poli realiter ponerenter in cœlo, deberẽt moueri cum cœlo, & dicunt polos, & axem eſſe immobilia; quare illis ſufficit, ſi concipiant omnes partes moueri, ideſt ſuccedere ſibi inuicem, & fieri hunc motum ſuper polos, & axem, quibus quaſi ſubſtineatur cœlũ, quomodo rota cum grauitate ſubſtinetur ab axe, quod certè non eſt neceſſarium ibi, cum cœlum non ſit graue, & ſit in loco proprio; de qua re Fonſec. quæſt. 6. ſect. 5. ad tertium. 133

Mathematici vtuntur lineis vt indiuiſibilibus imaginarijs.

In cœlo non ſũt neceſſarij poli Phyſici.

Ad Secundum argumentum reſpondetur, partes vniri ſeipſis; quod ſi ſignentur partes, tunc inter quaſlibet partes ſignatas mediant infinitæ partes, tamen omnes confuſè acceptæ ſeipſis vniuntur; nam poſitis continuatiuis, adhuc manet difficultas quomodo partes vniantur mediante accidente, cum poſſint partes inter ſe immediatè vniri 134

Partes ſe ipſis vniri.

per

per continuationem Mathematicam, quæ non requirit aliud, quàm immediationem partium ſine impedimento. Et ratio eſt, quia continuatio eſt de eſſentia quantitatis; ergo debet illi conuenire ſecundũ partes eſſentiales illius, & non per aliquod, quod accidat illis.

Continuum à contiguo phyſicè diſtinguitur, non mathematicè.

Ad Primam confirmationem, continua diſtingui à contiguis, non mathematicè, ſed phyſicè, ideſt quoad continuationem phyſicam ſubſtantialem, vel accidentalem, non autem mathematicam.

Ad Secundam confirmationẽ: Ibi adeſſe aliquod impedimentum, ne ſit continuatio accidentalis, vel ſubſtantialis: nam mathematicè ſunt continua.

Ad Tertiam, patet ex dictis, qua ratione ſphæricum tangat planum.

Ad Quartam, negatio negat poſitiuum vel ſecundum rem, vel conceptum, vt poſitiuum.

Ad Quintam, negatur dari inſtans in tẽpore, niſi eodem modo, quo puncta, vt ſuo loco.

135 Ad Tertium argumentum, patet ex dictis nec indiuiſibilia terminatiua, nec continuatiua dari.

Ad Primam confirmationem, diximus eſſe diuerſam rationem ſubſiſtentiæ, & termini quantitatis.

Ad Secundam, negamus in illis dari terminum poſitiuũ, & ibi committitur æquiuocatio, dum confunditur terminus, vt ſignificat finem, vt cauſam, & vt ſignificat extremum.

Ad Tertiam, alibi dicemus quomodo fiat actio vniformiter difformis; nunc ſatis ſit, quod ſicut in quãtitate dantur partes in infinitum diuiſibiles ſine indiuiſibilibus; ita in quãtitate extenſa per quantitatem: Et ſicut quantitas, quæ eſt immediata agenti ſecundum ſe totam recedit ab agente magis, & magis; ita qualitas intenditur per additionem minoris, & minoris partis circa extenſionem ſubiecti, iuxta diſtantiam partium ſubiecti ab agente. Et ſicut pars determinata quantitatis per negationem vlterioris extenſionis eſt tanta, & non maior; ita qualitas extenſa per illud ſubiectum eſt tanta, & non maior, etiam quoad intenſionẽ, in qua non poteſt ſignari terminus intrinſecus, ſed extrinſecus, ideſt ad talem gradum non attingit, ſed omnem minorem habet, vt fuſiùs alibi; poteſt enim hæc actio definiri, quod ſit, cuius nulla pars eſt æquè intenſa; & quælibet pars ab intenſione præcedentis æqualiter deficit: nam ſicut optimè intelligitur partes ſpatii æquè inæqualiter diſtare ab agente; ita actionẽ eſſe vniformiter difformem iuxta ſpatii proportionem; quare non placet, quod docet Fonſ. concedendo primam, & vltimam perfectionem luminis in prima, & vltima parte corporis reperiri; mediam autem intenſionem nullibi, quia non intelligitur, quomodo fiat tranſitus à

Qualitatis intẽſio, vt proportionetur extenſioni quantitatis.

A primo ad tertium gradum luminis abſq. intermediis gradibus.

Ad Quartam, reſpondetur non eſſe neceſſariam illam concluſionem partium intra terminos poſitiuos ſiue ſit principium, ſiue finis.

Ad Quartum argumentum, quo probatur dari ſuperficiem terminatiuã patere poteſt ex dictis, negando colores primo recipi in ſuperficie. 136

Secundo, mathematicè eſſe in ſuperficie; phyſicè verò eſſe in corpore: nam Mathematici depingunt in plano figuram circularem, contentam vna linea; quadratam quatuor; triangularem tribus; B hæc tamen depictio non eſt ſecundum rem, ſed tantum ſecundum conceptionẽ ipſorum: nam phyſicè non poteſt fieri aliquis circulus; neq. aliquod quadratũ &c. niſi aliquod corpus ducatur in circulum, vel quadretur. Vnde nominales dicunt figuras eſſe in toto corpore, licet appareant in extremitatibus, & Hieronym. Pla. q.2. in fine, negant huiuſmodi figuras reperiri in ſuperficie ſecundum rem, niſi per deſignationẽ à nobis factam per negationem vlterioris extenſionis illius determinatæ partis à nobis aſſignatæ.

Figura mathematicè ſolũ eſt in ſuperficie.

C Alii tamen volunt, figurã non eſſe aliud, quam ipſum corpus acceptum ſecundũ latitudinem, cõnotata negatione vlterioris extenſionis; quæ deinde variatur iuxta poſitionem partium illius corporis.

Tertio, ex dictis patet, quomodo videatur corpus: nam diximus poſſe videri determinatam partẽ profunditatis, ita modicam, vt ſenſus non diſcernat: ſicut in multis mixtis ſunt peti, qui illuminantur, & à viſu non diſcernuntur. Vel dici poteſt videri opacum, quod immediatè ſequitur poſt corpus lucidum ſecundum determinatam latitudinem, & longitudinem, & indeterminatã profunditatẽ, à quo producitur ſpecies, nam ſicut D Aduerſarii dicunt ſuperficiem cohærere indeterminatæ parti corporis; ita ſpeciem dicimus poſſe ab illa produci.

Corpus videtur per partem modicam. vel ſecundum indeterminatã profunditatem.

Quarto, de tactu alibi fuſius, quem dicim⁹ fieri per immediatam approximationẽ duorum corporũ, quam approximationem vocat Ariſtoteles ſimultatem; non enim putat aliqua eſſe in illis corporibus, quæ ſe penetrent, vt ſupra explicauimus. Hinc patet, duritiem ſentiri non, quia ſit in ſuperficie, ſed quia eſt in profunditate corporis: vnde quò maior eſt profunditas, eò magis ſentitur durities vſque ad certum terminũ; quia magis reſiſtit comprimenti; de leuitate au-E tem dicunt communiter eſſe ſecundũ qualitatem exiſtentẽ in partibus corporis æqualiter collocatis ſecundum latitudinem ſuppoſita humiditate, & negatione vlterioris extenſionis partium: ſicut aſperitas ſupponit duritiem, & inæqualitatem partium, de qua re alibi. Denique licet terminus debeat eſſe indiuiſiblis, tamen non requiritur, vt ſit poſitiuus, vt patet ex dictis. Hæc dixi 137

Tactus fit per ſimultatem.

Durities quomodo ſentitur.

Leuitas quid ſit

proba-

probabiliter, vt Lector eligat eam opinionem, quæ magis illi placet.

ART. XIII. Explicatur quid ſentiendum ſit de indiuiſibilibus quantitatis ſucceſſiuæ.

Negant aliqui mutatum eſſe.

138 NEgant aliqui dari ex proportione quātitatis permanentis, dicentes inſtans eſſe negationem durationis, aptæ extendi vlterius: Similiter mutatum eſſe, eſſe negationem ſucceſſionis in motu: vnde in ente ſucceſſiuo realitas conſiſtit in acquiſitione continua termini, & duratione illius, quæ dicitur tempus.

Confirmatur, quia per indiuiſibile motus deberet acquiri indiuiſibile formæ ſiuè ſecundum extenſionem, ſiue intenſionem, & per indiuiſibile motus indiuiſibile ſpatii: quod ſi in formarū intenſione non ſunt hæc indiuiſibilia, neque erunt eorum acquiſitiones.

Confirmatur 2. quia hæc indiuiſibilia nō poſſunt identificari cum tēpore, quia quando exiſtit tempus, non exiſtit inſtans terminatiuum illius; & contra cum exiſtit inſtans, non exiſtit tempus; igitur non ſunt idē realiter. Hinc conſequenter ſequitur in tempore eſſe infinitas res ſecundum ſe totas diſtinctas, non facientes vnum, productas, & corruptas: nam vnum inſtans non facit vnum cum alio.

Non poſſet eſſe indiuiſibile.

Confirmatur 3. Si daretur inſtans, cum illud non ſit ſubſtantia, erit accidens; ergo vel diuiſibile, vel indiuiſibile. Non primū, quia haberet latitudinem, profunditatē, &c. atque adeò haberet partes, quarum quælibet eſſet inſtans; quod non apparet quomodo poſſit eſſe, vnde duo inſtantia eſſe immediata ſequeretur; neque ſecundum, tum quia ſicut non datur ſubſtantia materialis indiuiſibilis, ita neque accidens materiale indiuiſibile, tum quia non poſſet eſſe niſi in mobili, & cū non ſit maior ratio cur ſit in vna, quam in alia parte, erit in qualibet parte, quare vel erunt plura inſtantia ſimul, quorū vnum ſit in vna parte, aliud in altera, vel idē totum eſt in tota ſubſtantia, & qualibet parte totius, neque poteſt eſſe in mobili, &

Dantur inſtātia in ſucceſſiuis.

139 in nulla. Verum hæc non vrgent, nam ſicut probauimus in permanenti quantitate dari indiuiſibilia, ita concedi debent in ſucceſſiua ſiue acquiratur forma ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum intenſionem, in qua ſunt indiuiſibilia ſibi proportionata: vnde ſicut indiuiſibilia quantitatis, non identificantur cum partibus; ita neque indiuiſibilia motus, & temporis; quæ tamen ſunt infinita ſyncategorematicè, & ſecundum ſucceſſionem, vt alibi oſtendemus.

Indiuiſibile formæ eſt ſubiectū mutati eſſe.

Hinc ad tertiam confirmationē reſpondetur, quod ſicut duratio eſt ſubiectiuè immediatè in motu, ita inſtās eſt immediatè in mutato eſſe, quia eſt menſura illius, & mutata eſſe ſunt ſubiectiuè in indiuiſibili formæ acquiſitæ, quæ ſi eſt accidentalis, eſt in indiuiſibili ſubſtantiæ li. Deinde in illo argumento confunditur extenſio ſubiectiua cum extenſione duratiua; poteſt enim aliquid habere partes extenſas ſubiectiuè, & durare tantum per inſtans, atque adeò inſtans eſſe extenſum ſubiectiuè, quia ipſum ſecundum ſe negat partes durationis; quare.

Secundo, alii melius affirmant dari hæc 140
indiuiſibilia: probant primo ex creatione, & generatione, quæ fiunt in inſtanti: ſed reſpondent, ab Aduerſariis non negari indiuiſibilia realia ſimpliciter, vt patet ex accidentibus, & ſubſtantiis indiuiſibilibus, ſed negari hæc indiuiſibilia in quātitate ſucceſſiua, vel permanenti, quæ ſint termini, vel continuationes quantitatis; nam licet generatio ſit terminus motus ſucceſſiui; tamen non eſt terminus intrinſecus pertinēs ad continuationem, vel determinationē motus; ſed eſt terminus extrinſecus conſequens alterationem extra totam latitudinem alterationis.

Probantur inſtantia à generatione rerum.

Dices. Generatio eſt in inſtanti: ſed generatio eſt terminus motus. Reſpondeo, terminum motus eſſe duplicem, alterum intrinſecum, & hunc negamus eſſe aliquod indiuiſibile; Alterum extrinſecum, quod ſcilicet ſequatur ad motum aliquod indiuiſibile extra totam latitudinem motus, & huiuſmodi indiuiſibilia cōcedimus; ſed non pertinent ad continuationem, vel terminationem motuum.

Terminus motus duplex.

Dices Secundo, ſi generatio durat per inſtans, & coexiſtit tēpori; ergo in tēpore dantur inſtātia: nam duratio indiuiſibilis nō pōt coexiſtere indiuiſibili. Sed reſpondent, non coexiſtere alicui parti tēporis adæquatè, ſed inadæquatè, quia nō poteſt ſignari quāta ſit pars temporis correſpondens durationi generationis inſtantaneæ, nam inſtans eſt improportionatū durationi ſucceſſiuæ, vt pūctum quantitati permanenti; quare dicunt correſpōdere negationi temporis, quia dum exiſtit generatio, nō eſt tempus, Sed contra, quia licet actio ſimultanea, quæ habet virtualem diuiſibilitatem, poſſit coexiſtere inadequatè parti temporis indeterminatæ, tamen quando eſt formaliter, & virtualiter indiuiſibilis, nō apparet quomodo poſſit coexiſtere etiam inadæquatè tempori, quia nulla pars temporis eſt in illo inſtanti; ergo non poteſt coexiſtere inſtanti ſiue adæquatè, ſiuè inadæquatè, nam quod non exiſtit in ſe, non coexiſtit alteri; quare dicendum eſt dari inſtantia continuatiua, & terminatiua temporis.

Pars temporis inadæquatè coexiſtit generationi.

Non placet.

Tertio, alii probant, quod dum corpus 141
mouetur localiter aliquādo eſt in ſpatio ſibi adæquato, ſed tunc non eſt vbi fluens, nam vbi fluens eſt, quo mobilis conſtituitur in ſpatio inadæquato; ergo habebit vbi non fluens, quod cum non ſit in quiete, erit continuatiuum vbi fluentium; ergo continuatiuum motus erit aliquid indiuiſibile reale, quod dicitur *mutatum eſſe*, quare dabitur etiā inſtans reale in tempore, correſpondens illi

Datur vbi non fluens.

illi

illi *mutato eſſe*. Et confirmatur, quia in termino motus, dum mobile eſt in ſpatio ſibi adęquato, illa acquiſitio termini vltimata non fit in tempore, quia in tempore eſt in ſpatio inadæquato; ergo fiet in duratione indiuiſibili; igitur tempus terminabitur inſtantibus, & motus, indiuiſibilibus.

Vltimū vbi debet acquiri in inſtanti.

Reſpondeo, mobile in toto motu eſſe in loco inadæquato; ſemper enim dum mouetur eſt in maiore, & in maiore loco, quàm ſua quantitas ſit.

Dices, ſi Deus produceret in inſtanti quãtitatem adæquatam mobili, & collocaret intra ipſum mobile; tunc in illo inſtanti, ſicut quantitas producta erit in loco adæquato; ita & mobile, quod mouetur. Reſpondent, nō poſſe Deum dum mobile mouetur collocare in inſtanti intra illum aliquam quantitatem, quia ſequerentur duo contradictoria, ſcilicet aliquid eſſe in loco adæquato, & non adæquato, quod non ſolum in noſtra, ſed in omni ſententia eſt aſſerendum; nam ſecundum Aduerſarios etiam mobile, dum mouetur, non eſt in loco adæquato, licet in inſtanti ſit in loco adæquato. dum igitur eſt in motu, non poſſe Deus collocare illam quantitatem intra aliam propter abſurdum adductum.

Mobile nec à Deo poteſt collocari intra totum locum in inſtanti.

142 Ad confirmationē, quæ videtur difficillima. Reſpondeo in termino motus, dum quieſcit, eſt in loco adæquato; hoc autem fit in tempore: nam quies eſt priuatio temporis; ſed terminus indiuiſibilis, ſicut non eſt realis; ita neque in aliqua duratione reali acquirit ſimul totum ſpatium, ſed in infinitum ſemper acquiſita fuit alia, & alia pars, donec extrinſecè terminetur motus, ita vt dicatur, nunc nō eſt motus, immediatè ante erat: ſed in illo nunc nulla eſt acquiſitio ſpatii; quare motus ſeipſo terminatur, ſicut & ſpatium acquiſitum: nam non progreditur vltra acquiſitio.

Motus ſe ipſo terminatur.

Sed contra, nam ſicut exiſtentia in loco inadæquato, & maiori eſt per acquiſitionem ſucceſſiuam; ita exiſtentia in loco adæquato dicit acquiſitionem inſtantaneam, nam ſubiectum quod prius non habebat aliquam exiſtentiam, & nunc habet, mutatum eſt ratione illius; mutatio autem eſt acquiſitio quædam termini. Et cum illa exiſtentia ſit in termino motus, dabit terminus indiuiſibilis motus: vnde etiã patet dari continuatiuū motus: nam ſi vltra motus fuiſſet progreſſus, iam acquiſitio illa indiuiſibilis adæquati ſpatii haberet rationē continuationis.

Non placet.

Mutatio eſt acquiſitio termini.

143 Quarto, probant alii ex virtute Sacramētorum productiua gratiæ, quæ non producitur, niſi in inſtãti; ergo debet dari aliquod indiuiſibile motus prolationis verborū ſacramentalium, in quo exiſtat illa virtus; nō enim poteſt eſſe in partibus motus, quia illæ non exiſtunt in inſtanti; neque à cauſa non exiſtenti poteſt actio prouenire, ſed hoc argumentum habet multa effugia, de quibus diximus in tertia parte.

Ex virtute productiua Sacramentorum.

QVÆSTIO XI.
De Natura horum indiuiſibilium.

ET ſi ex ſuperiori quæſtione, in qua probauimus exiſtentiam indiuiſibiliū quantitatis, ſatis patere poſſit eorum natura; tamen vt magis explicitè cognoſcatur, aliquot breuibus dubitationibus explicabitur; quare ſit.

PRIMA DVBITATIO.
An hæc indiuiſibilia ſint entia poſitiua, an negatiua?

ART. I. Opiniones Doctorum, & Auctoris.

1 PRima opinio eſt dicentium. Hæc indiuiſibilia non habere aliquem conceptum poſitiuū; ſed eſſe puras priuationes, ſeù negationes extenſionis, videtur Durand. in 2. diſt. 2. q. 4. Perer. lib. 10. c. 6. Hinc deducunt non eſſe veras ſpecies quantitatis, quia hæ ſpecies ſunt entia poſitiua: Secundo ſequitur non dari indiuiſibilia continuatiua actu, ſed potentia: quia in medio continui nō eſt negatio vlterioris extenſionis.

Indiuiſibilia eſſe negationes.

2 Fundamentum. Hæc indiuiſibilia nec definiri, nec concipi poſſunt ſecundū formalē rationem indiuiſibiliū, niſi conceptu negatiuo; at ſi eſſent entia poſitiua, poſſent cōcipi, & definiri per conceptum poſitiuum, quia vnumquodque poteſt concipi ſaltem confuſè, vt eſt, præcipuè ſub communi ratione entis. Maior probatur tum ex Euclide lib. 1. defin. 1. vbi punctū definit. *Cuius nulla pars eſt, & lineā per negationem latitudinis, & profunditatis; & ſuperficiem per negationem ſolum profunditatis*; tum quia experientia cōſtat, hæc indiuiſibilia non poſſe concipi, niſi in ordine ad extenſionem, quam negant: vnde 5. met. t. 12. *Id igitur, quod quãtitate quatenus quãtitas eſt, diuidi nequit, quod quid omnino tale eſt, & ſitu caret, vnitas dicitur; quod verò tale eſt, & ſitum habet, punctum; quod autem vno modo, linea; quod duobus, planum; quod denique omnino tribus modis ratione quantitatis diuidi poteſt, corpus appellatur*. Ex quo colligitur, id quod habet rationem diuiſibilis concipi conceptu poſitiuo; quod verò rationem indiuiſibilis, concipi per negationem diuiſibilitatis.

Non poſſe concipi niſi conceptu negatiuo.

3 Confirmatur, quia omne ens poſitiuum vel eſt ſubſtantia, vel accidens; ſed punctum non eſt ſubſtantia, quia non ſubſiſtit, neque accidens, quia omne accidens proprium habet ſubiectum, ſibi adæquatum, punctum non habet illud, nam vel eſt linea, & non poteſt illi adæquari; vel ſubſtantia, & neque quia hæc eſt diuiſibilis; atq. adeo adhuc improportionata puncto; & idem de aliis indiuiſibilibus vt ſic.

Punctum nec ſubſtantia, nec accidens eſt.

4 Confirmatur 2. Quia omne ens poſitiuū habet cauſam, dantem illi eſſe per actionem poſitiuam, quia omne, quod de non eſſe traducitur

Non habet cauſam poſitiuam.

ducitur ad eſſe, ita exigit cauſam, quæ per actionem deducit illud ad eſſe: ſed hæc indiuiſibilia non exiſtunt ex vi actionis poſitiuæ; ergo. Minor probatur tum infra, quia exiſtunt per conceptum, ſiue per diuiſionē, & hæc cum ſint motus localis, non habent alium terminū, quam, vbi; neque dicas fieri ex partibus, quæ terminantur, vel continuātur, nam quantitas, quæ præcipuè habet indiuiſibilia, non eſt actiua, tum quia ponuntur hæc indiuiſibilia in materia, quæ nec eſt actiua, nec producibilis, niſi per creationē.

Punctū includere in ſua eſſentia negationem.

5 Secunda opinio eſt dicentium includere primario conceptum poſitiuum; ſed ſecundariò includere negationem; tribuitur D. Thom. opuſc.36. c.2. Scot.2.d.1.q.3. & d.2. q.9. Capr.diſt.2.q.1. Soto c.de quātitate q.2. Sonc.10.met. q.20. Aquario 3.met.q.2. Hiſpalenſi,& aliis apud Maſium 6.phyſ.c.x.q.2.

Prima pars probatur, quia quod habet poſitionem in aliquo, habet naturam poſitiuā; at talia ſunt indiuiſibilia rerum permanentium, vt diximus ex Ariſt.5.met.

Confirmatur, quia munus terminandi, & vniendi partes continui, non poteſt oriri ab aliquo purè terminatiuo; ſed exigere principium poſitiuum.

eſt menſura rei realis.

Confirmatur 2. Quia inſtātia in tempore ſunt entia poſitiua; ergo etiam in rebus permanētibus indiuiſibilia ſunt poſitiua. Conſequentia patet ex proportione, quæ eſt inter motum, tempus, & terminum, ſeù magnitudinē: antecedens probatur, quia menſura rei realis, non poteſt eſſe priuatio, quia inter menſuram, & menſuratum debet eſſe proportio, & affinitas, qualis non eſt inter poſitiuum, & priuatiuum: ſed inſtantia menſurant res poſitiuas, ideſt mutationes inſtantaneas, vt illuminationes, generationes ſubſtantiales, &c.

Secunda pars probatur, nam indiuiſibilia terminatiua, ita terminant, vt negent vlteriorem continuationem, & continuatiua dicūt negationem partium, vt patet ex nomine ipſo indiuiſibilium; Confirmatur, quia vt vnitas primariò ſignificat ens, & ſecundario negationem diuiſionis, quia vnū eſt ens indiuiſum; ita hæc indiuiſibilia primariò ſignificant entitatem poſitiuam, & ſecundariò negationem partium, vel vlterioris extenſionis, & continuationis.

Confirmāt paritate vnitatis.

Eſſe negatiua ex modo noſtro concipiendi.

6 Tertia opinio eſt dicentium hæc indiuiſibilia ſecundū ſe eſſe entitates poſitiuas, nec ſecundum ſe includere negationem, ſed ex noſtro modo concipiendi, & ſignificādi includunt negationem partium, & vlterioris extenſionis. Ita ſentire debent omnes, qui ponunt hæc indiuiſibilia diſtincta realiter à partibus. Prima pars patet, nam ſicut partes ſunt entitates ſecundum eſſentiam purè poſitiuæ, nō includentes aliquam negationem; ita & indiuiſilia ſecundum eſſentialem rationem ſunt entitates, nō includentes negationem, cum vtroque entitates exiſtant inter ſe diſtinctæ à parte rei.

Confirmatur, quia cum hæc indiuiſibilia includantur in cōceptu continui, ſi ipſa includerent negationem, ſimiliter & continuum illam includeret.

Confirmatur 2. Quia eadem ratione in conceptu Angeli deberet includi negatio, nam eſt indiuiſibilis, & immaterialis, atque adeo debet includere negationem diuiſibilitatis, & materiæ, quam dicit immateriale.

Confirmatur 3. Ex dictis in ſecunda ſententia. Secunda pars patet ex argumētis primæ ſententiæ, nam patet à nobis non concipi indiuiſibile ſine negatione: ſicut nec concipitur immateriale ſine negatione materiæ. Et ratio eſt, quia inſenſibilia nos non poſſumus cognoſcere, niſi ex ſenſibilibus, & cum inter ſe diſtinguantur, non cognoſcimus, niſi per negationē ſenſibilium, & quia compoſita ſunt nobis notiora; ideò ſimplicia concipimus per negationem compoſitionis ex partibus. Confirmatur, quia ſicut ex ente indiuiſibili conſequitur negatio diuiſibilitatis; ita ex re diuiſibili, conſequitur negatio entitatis indiuiſibilis; ergo ſicut entitas continuatiua concepta, vt indiuiſibilis concipitur ſub negatione; ita entitas partialis concepta vt diuiſibilis, concipitur ſub negatione; & hæc opinio mihi placet. 7

Negatio diuiſibilitatis in pūcto ſe habet cōſequutiuè, & quoad nos.

Dices, in quo diſtinguitur hæc opinio à ſecunda? Reſpondeo diſtingui, quod ſecunda opinio ponat in conceptu entitatis, vt rationem indiuiſibilis includi negationem; itaut præciſa negatione illa entitas non ſit indiuiſibilis, ſicut dicunt de vnitate, quæ dicit primario entitatem, ſed completam per negationem, qua ablata entitas non eſſet vna; at verò hæc opinio ponit illam entitatem eſſe in ſe indiuiſibilem præciſa omni negatione, & ſolum à nobis explicari per negationem, quemadmodum explicamus inſenſibilia. 8

Dubiolum expeditur.

ART. II. *Soluuntur argumenta primæ opinionis.*

AD Primum, reſpondetur negando minorē, nam multa poſitiua, quæ per negationem, vel priuationem explicantur, vt ſupra oſtendit Soncin. 5. met. quæſt. 20. ad ſecundum. 9

Reſpondeo Secundo, punctum, lineam, & ſuperficiem concipi etiam conceptu poſitiuo, ſiuè concipiantur vt termini, ſiue vt continuatiua: nam terminus concipitur vt ens includēs alias partes terminatas, & continuatiua concipiuntur, vt formæ vnientes partes. Hinc intelligitur, indiuiſibilia non ſignificare ſecundum ſe negationem vlterioris extenſionis, vel continuationis, vt malè Durand. & Perer. niſi ex modo ſignificandi.

Terminus concipitur cōceptu poſitiuo.

Ad confirmationem reſpondetur. Hæc indiuiſibilia quantitatis eſſe accidentia, pertinentia ad prædicamentum quantitatis; ſi ſint in qualitate pertinere ad prædicamentū qualitatis; ſi verò ſubſtantiæ ad prædicamē- 10

Punctū eſt, vel accidens, vel ſubſtantia.

tum

tum ſubſtantiæ. Neque Ariſtoteles in lib. de motu animalium c. 1. negat polos eſſe indiuiſibiles, & actu in cœlo; ſed ſolum negat eſſe entia per ſe cohærentia, quibus conueniat motus per ſe, & cum Ariſtoteles 13. & 14. met. negat indiuiſibilia eſſe ſubſtantias, intelligitur de indiuiſibilibus quantitatis, quæ Antiqui dicebant eſſe ſubſtantias. Subiectum autem horum indiuiſibilium, quod ſit, & an directè pertineant ad prædicamenta, dicetur infra.

SECVNDA DVBITATIO.
Hæc indiuiſibilia quomodo diſtinguantur à partibus.

ART. I. *Opiniones Doctorum.*

1. Sententia. *Puncta non diſtingui à partibus.*

1 PRima opinio eſt dicentium, hæc indiuiſibilia nullo modo diſtingui à partibus, ſed ipſaſmet partes habere duplicem rationem, ſcilicet extendendi, ac vniendi, & terminandi: ſicut aliqui dicunt de materia, & forma, negantes vnionem ab illis diſtinctã, quia natura non deficit in neceſſariis. Cum igitur partibus quantitatis ſit neceſſaria terminatio, & vnio, vtramque rationẽ illis tribuit. Neque dicas tribui quidem, ſed per entitates diſtinctas, nam cum tam cõtinuatio ſit de eſſentia quantitatis, cum illi repugnet diuiſio in omnem partem, quàm terminatio, cum illi repugnet infinitas; ſequitur, hæc quantitati conuenire ex ſua eſſentia. Confirmatur, quia ſi indiuiſibilia diſtinguntur à partibus; vel diſtinguntur ab entitate partium, vt includunt puncta, & ſic diſtinguerentur à ſeipſis; vel vt non includunt puncta, & tunc darentur partes ſine punctis. Denique hanc probant omnia argumenta, quibus ſupra probauimus non dari hæc indiuiſibilia in continuo.

2. Sententia. Puncta diſtingui formaliter, non realiter.

2 Secunda opinio eſt dicentium, indiuiſibilia diſtingui à partibus diuiſibilibus non quidem realiter, ſed formaliter. Prima pars probatur ex dictis dubitatione præcedenti, nam partes sũt ſeparabiles ab indiuiſibilibus, tum terminatiuis, quia cuilibet parti poteſt addi alia; tum continuatiuis, quia quælibet pars poteſt diſcontinuari ab alia; ſeparatio autem eſt inditium diſtinctionis à parte rei, vt ſupra.

Secunda pars probatur, quia ſequeretur poſſe dari indiuiſibilia ſeparata à partibus, atque adeò infinitam multitudinem entitatum inter ſe ſeparatarum.

Confirmatur, quia quæ habent rationem actualem, ſeù modalem, non poſſunt ſeparatim exiſtere à rebus modificatis. Ita Ruuius 6. phyſ. tr. de compoſitione continui nu. 25. qui confirmat 2. quia alioqui non poſſunt immediatè vniri partes inter ſe; nam ſi indiuiſibilia ſunt res, nec adhærent partibus, nec vniuntur illis per ſe, ſed per alios modos vnionis; ergo per illa non vniuntur partes immediatè; nam formaliter non vniuntur

Punctũ ſi eſſet res, non poſſet vnire partes ex Ruuio.

A per ipſa, cum non ſint formaliter vniones; neque vniuntur immediatè per vniones indiuiſibilium, nam forma non tribuit ſuum effectum immediatè, niſi ſubiecto, quod immediatè afficit: ſed illæ vniones immediatè afficiunt indiuiſibilia; ergo illa vniunt immediatè partibus, & non partes inter ſe. Neque concedas cum Suar. partes inter ſe non immediatè vniri, ſed mediante puncto, quia ſic partes non eſſent continuæ, ſed potius diſcontinuæ, quia intercederet res alterius rationis ab ipſis præter vnionem.

Puncta diſtingui realiter à partibus.

3 Tertia opinio eſt dicentium, hæc indiuiſibilia diſtingui realiter à partibus. Ita communis opinio, B nam cum conſtet diſtingui à parte rei, ſed non diſtinctione formali; ergo reali. Minor probatur, quia diſtinctum formaliter ab alio dicit eandem entitatem, ac aliud, & ſolum addit diuerſitatem ſecundum aliquem rationem; at entitas indiuiſibilis, non poteſt eſſe diuiſibilis, tum quia de eadem verificarentur duo contradictoria, ſed id concedent ſub diuerſa ratione. Tum quia cum entitas diuiſibilis occupet ſpatium diuiſibile, quod repugnat entitati indiuiſibili, non video qua ratione poſſit eſſe idem realiter: quare multò meliùs philoſophantur, qui hæc indiuiſibilia C putant eſſe realiter diſtincta, ſi danda ſunt.

Inſtantia.

Dices, relatio æqualitatis, quæ eſt indiuiſibilis, identificatur cum quatitate diuiſibili.

Soluitur. *Æqualitas eſt indiuiſibilis obiectiuè, nõ ſubiectiuè.*

Reſpondeo, æqualitatem non eſſe indiuiſibilem ſubiectiuè, nam, vt alibi dicitur, eſt extenſa per totam quantitatem, quæ denominatur æqualis; ſed dicitur indiuiſibilis obiectiuè, quia ſcilicet conceptus eius nõ ſuſcipit magis, & minus: nam variato fundamento, vel termino, ſtatim ipſa deſinit eſſe, cum ſtatim tollatur ratio fundandi, ita Sonc. 5. met. q. 20.

Daretur quid ſimile myſterio Trinitatis.

4 D Secundo probatur, quia ſi indiuiſibilia nõ diſtinguerẽtur realiter, ſequeretur idem indiuiſibile identificari realiter cum duabus partibus realiter diſtinctis, quod implicat in creaturis, neque illud cernitur, niſi in myſterio Trinitatis, nam ſit punctum D. copulans partes C. & B. diſtinctas realiter; tunc vel D. eſt idem realiter cum C. tantum, & non: tum quia non eſſet maior ratio, cur nõ ſit idem realiter cum B. tum quia cum in C. ſint infinitæ partes, erit idem cum infinitis partibus, vel idem realiter cum B. tantum, & neque propter eaſdem rationes. Confirmat Maſ. quia quod eſt commune aliqui- E bus, & non per attributionem, eſt realiter ab illis diſtinctum, quia alioqui eſſet realiter idẽ, atq. adeo poſſet de illis prædicari prædicatione identicè, ſed punctũ eſt cõe partibus; vt patet, & non per attributionem, quia linea non dicitur eſſe punctum neque propriè, neqne impropriè, ſed includere puncta, ſed hæc confirmatio, nõ habet nullam vim, vt facilè patet intuenti, quia ſatis eſſet diſtinctio formalis.

Confirmatur 2. ex Fonſ. ſect. 3. quia quæ ſunt idem realiter, vbi naturaliter reperitur vnum, reperitur alterum; hinc enim colligimus gradus metaphyſicos non eſſe realiter diſtinctos, & partes continui diſtingui realiter, quod vbi reperitur vna pars, non reperitur alia: ſed vbi eſt punctum, non eſt linea, nam ſignato puncto, immediatè poſt erit linea, quod clarius apparet in ſucceſſiuis, nam exiſtente inſtanti, non exiſtit pars temporis, & contra; ergo non ſunt idem realiter, & duæ ſuperficies planorum ſunt in eodem ſpatio adæquatè, vbi non ſunt duo corpora. Hanc ſequitur Suar. loc. cit. Maſius 6. phyſ. cap. 10. q. 3. & apud ipſum D. Thom. 3. p. q. 77. ar. 2. & in 4. d. 12. q. 1. ar. 1. quæſtiũcul. 3. Scot. ibi q. 2. Capr. q. 1. Niger in clypeo par. 2. q. 20. Aquar. 3. met. q. 7. Soncin. loc. cit. Sotus quæſt. 2. de quantitate Burl. 1. phyſ. cap. 2.

Dant aliqui vnionẽ ſuperadditam.

6 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt hæc indiuiſibilia eſſe formas ſeparabiles à partibus per mutuam ſeparationem, atque adeò vnitas partibus non ſeipſis, ſed per vnionem ſuperadditam, identificatam cum indiuiſibilibus, & terminatam ad partes, ita Suar. Murc. & alii.

Alij ſe ipſis eſſentialiter vniri, & vnire.

Alii verò dicũt eſſe res, quæ ex ratione ſua formali, ſunt formæ eſſentialiter vnientes, & terminantes partes, atque adeò inſeparabiles à partibus, & ſeipſis vnitæ illis, & ſolum diſtinguntur ab vnionibus modalibus, ex eo quod vniones modales ob identificationem modalem ſe penetrent cum extremis vnitis; at verò hæc indiuiſibilia non ſe penetrant cum extremis, ſed ſolũ adhærent, & vniuntur vnione adhæſionis, quia hæc nõ eſt vnio formalis, ſed continuationis, & terminationis, & hæc opinio mihi placet.

ART. II. *Opinio Auctoris.*

7 Prima Concluſio, indiuiſibilia diſtinguntur à parte rei à partibus, patet ex dictis in ſuperiori dubitatione, & hic in ſecunda opinione, vnde.

Terminus non eſt de eſſentia quantitatis.

Ad argumentũ primæ opinionis reſpondetur, negando terminum eſſe de eſſentia quantitatis, quia licèt non poſſit eſſe ſine aliquo termino vagè; poteſt tamen eſſe ſine hoc, vel illo determinatè; atque adeò nullus terminus determinatus poteſt eſſe de eſſentia illius, ſed adueniet illi; ſicut quantitas non poteſt eſſe ſine figura; & tamen nulla figura eſt de eius eſſentia: & licèt continuatio intrinſeca ſit de eſſentia continui reſpectu partium, ex quibus intrinſecè conſtat; tamen continuatio extrinſeca reſpectu partis coniunctæ, non eſt de eſſentia alicuius extremorum, quia cuilibet extremo accidit coniungi cum altero: ſicut vnio formalis licet ſit de eſſentia compoſiti; non tamen de eſſentia materiæ, vel formæ, quæ sũt extrema vnita, vt alibi explicauimus.

Cõtinuatio extrinſeca, non eſt de eſſentia.

8 Ad confirmationem reſpondetur, partes A lineæ diſtingui à punctis coniunctis per entitatem propriam partium, in qua includuntur alia puncta, diuerſa à coniunctis. A ſingulis verò incluſis diſtingui per ſuas partes, quia illæ partes poſſunt conſiderari dupliciter: Primo, in ordine ad ſe, & ita diſtinguntur adæquatè à punctis, quibus vniuntur, quia ſe habent vt duo extrema reſpectu puncti vnientis: Secundo, reſpectu totius, quod componunt per vnionem indiuiſibilium, & ita diſtinguntur à punctis inadæquatè, quia totum reſultans includit entitatem punctorum, & partium. Et quia in hac diuiſione proceditur in infinitum; vt B non poteſt deueniri ad partem non compoſitam, ſeù non continuam; ita non poſſunt deſignari omnia puncta, & omnes partes, quæ adæquatè inter ſe diſtinguantur: quia nunquam poterit concipi pars etiam per intellectum Diuinum, quæ non includat puncta: ſicut nunquam poteſt deueniri etiam in intellectu Diuino ad partem, quæ non ſit diuiſibilis in alias partes, vt fusè à nobis explicatur in tractatu de infinito.

Cur non poſſimus deuenire ad partem non compoſitam.

Secunda Concluſio, hæc indiuiſibilia non ſunt idem realiter cum partibus, patet ex dictis in tertia opinione, vt rectè Suar. & alii: neque dicas, punctum identificari realiter C cum vtraque parte, ſed cum ſingulis inadæquatè, tum quia hoc eſt proprium eſſentiæ Diuinæ, quæ ob ſui infinitatem identificatur inadæquatè cum ſingulis perſonis; tum quia maioris perfectionis eſſet indiuiſibile, quàm partes. nam partes haberent limitatas perfectiones, per quas diſtinguntur realiter; at punctum haberet illimitatam perfectionem identificabilem cum vtraque adæquatè, cum ſingulis inadæquatè; ergo haberent maiorem perfectionem, quàm ſingulæ, quia eius perfectio non adæquaretur à ſingulis partibus; tum quia non poſſet identificari cũ vna parte quin identificaretur cum pluribus, D quia ſingulæ etiã indeterminatæ conſtant ex pluribus. 9

Punctum non identificatur inadæquatè cũ partibus.

Hinc patet, indiuiſibilia diſtingui pluſquam formaliter à partibus, quia argumenta propoſita in tertia opinione probant diſtingui realiter, quæ eſt maior diſtinctio, quàm formalis, quia hæc diſtinctio compatitur entitatem realem inter extrema formaliter diſtincta; at argumentum probat idem indiuiſibile non poſſe identificari cum duobus diſtinctis realiter. Ex quibus patet idem dicendum eſſe de indiuiſibilibus terminatiuis, nam ſi hæc non diſtinguerentur realiter à partibus terminatis, identificarentur cum pluribus diſtinctis realiter, quia quælibet pars terminata continet plures partes diſtinctas realiter. Et confirmatur, quia deberent identificari cum pluribus punctis continuatiuis, quia eſſentialiter includuntur in qualibet parte, etiam ſi non poſſit determinari vltima. 10

Etiam terminatiua diſtinguntur.

E

Tertia Concluſio, indiuiſibilia continuatiua non vniuntur partibus per alias vniones, 11

nes,

Punctū ſe ipſo vnitur vt quo.

nes, ſed ſeipſis, quia ſunt formæ non ordinatæ ad aliud, quam ad vniendum partes; ergo non indigēt alia vnione, vt ipſa vniantur, quia nulla forma ordinata ad aliquem effectum formalem, habet effectum formalem, per aliquid ſibi ſuperadditum, ſed ſe ipſa, & quo eſt talis, ſeu eſſentialiter: ſicut ſubiectum eſt tale, vt quod, vt patet inductione in omnibus formis: ſicut albedo ſe ipſa, & vt quo eſt alba, & non per aliquid ſibi ſuperadditum. ſimiliter quantitas ſeipſa, & vt quo eſt talis.

Obiectio.

12 Dices, forma, quæ ſe ipſa vnitur ſubiecto, eſt modalis, & non diſtinguitur realiter à ſubiecto, vt patet inductione in omnibus, ſcilicet figura, ſeſſione, informatione, & ſimiliter indiuiſibilia erunt formæ modales. Confirmatur, quia non eſt ratio, in qua diſtinguatur forma modalis à reali, niſi quia modalis ſeipſa vnitur, realis verò per vnionē ſuperadditam.

Soluitur.

Punctū vnitur adhæſiuè, non informatiuè.

Reſpondeo, diſtinguēdo antecedens, nam forma, quæ ſeipſa vnitur informatiuè, eſt modalis; quæ verò adhæſiuè, non neceſſariò eſt modalis: nam cū detur forma vniens, & illa nō poſſit identificari cum duobus diſtinctis realiter; non poterit eſſe forma modalis, ſed realis.

Ad confirmationem reſpondetur, hanc formam eſſe diuerſæ rationis ab vnione informationis, quia hęc vel eſt duplex in vtroque extremo; vel ſi eſt vna, idētificatur tantum cum vno extremo, & terminatur ad aliud, penetratiuè exiſtens cum vtroque extremo; at vnio hæc per adhæſionem, cum ſit indiuiſibilis, nec poteſt identificari cum vtroque, nec cum vno extremo; nec eſſe penetratiuè cum vtroque, vel cū vno, quia vnumquodque habet plures partes extenſas, cum quibus indiuiſible quantitatiuum repugnat identificari.

2. Inſtantia.

13 Dices Secundo, aliæ formæ reales vniuntur per vnionem diſtinctam; ergo etiam indiuiſibilia vniuntur partibus per vnionē diſtinctam.

Solutio.

Reſpondeo, diuerſam eſſe rationem, nam hæc forma eſt ex natura ſua vniens, cæteræ autem non ſic; ſed ex natura ipſarum dant alios effectus formales.

3. Inſtantia.

14 Dices Tertio, omnis forma diſtincta realiter poteſt exiſtere ſine eo, à quo diſtinguitur realiter; at hæc indiuiſibilia non ita, quia daretur infinitū in actu entium inter ſe ſeparatorum.

Solutio.

Non omne diſtinctū realiter pōt ſeparatim exiſtere.

Reſpondeo negādo omnia diſtincta realiter poſſe ſeparatim exiſtere, vt de relatione, & termino, creatura, & Creatore, & ex tribus Diuinis Perſonis, quæ diſtinguntur realiter, & ſunt inſeparabiles, & ſecundum Thomiſtas materia, & forma, ſiuè id oriatur ex imperfectione entitatis, quæ non eſt capax exiſtentiæ, niſi vnita alteri; ſiue propter indigentiam conſeruationis ab altero; ſiue propter ordinem vnius ad alterum, ſiue propter identitatem cum tertio, ſine quo

A nullum eorum diſtinctorum realiter poteſt exiſtere. Vnde patet, quod licet omnia, quæ poſſint ſeparatim exiſtere, ſint diſtincta realiter; non tamen omnia, quæ ſunt diſtincta realiter, poſſint ſeparatim exiſtere: vnde indiuiſibilia etiam ſint diſtincta realiter à partibus; non ſequitur poſſe ſeparatim exiſtere; quapropter ſit.

Quarta Concluſio, probabilius mihi eſt, 15
hæc indiuiſibilia non poſſe ſeparatim exiſtere à partibus, ita Suar. diſput. 40. ſect. 5. nu. 47. Ruuius loc. cit. Hieronym. Pla. quæſt. 2. de indiuiſibilibus p. 2. §. Dices 2. Primo, quia non poſſet euitari infinitas entium actu ſeparatorum, & per conſequens determinatæ perfectionis: neque dicas, non repugnare infinitatem horum entium propter eorum imperfectionem, quia infinitas entium ſeparatorum, & determinatorum repugnat non ex perfectione, vel imperfectione entium, ſed ex ratione multitudinis, & modo exiſtendi illorum; tantam enim repugnantiam ad exiſtendū habet infinitas Angelorum, quantam infinitas arenarum, quia vtraque infinitas eſſet cathegorematica, excludens omnem potentialitatem. Neque eſt eadem ratio infinitatis indiuiſibilium exiſtentium in partibus, quia participant illam potentialitatem, quam habent partes, cum quibus ſint connexa, quia non alio modo poſſint attingere infinitatem, quàm ipſæ partes, cum igitur partes ex modo exiſtendi, non attingant infinitatem intrinſecè, ſed extrinſecè, ſimiliter & indiuiſibilia.

Punctū in continuo participat potentialitatē continui.

Secundo, quia cum natura ipſorum 16
conſiſtat in actuali vnione obiectiua partium, non poterunt ſeparari à partibus: ſicut non poſſint ſeparari à propria eſſentia, quia non ſunt capacia exiſtentiæ, niſi dum actu vniunt; ſicut dicunt Aduerſarii de formis modalibus, quia quoad hoc non diſtinguntur vt ſupra.

Confirmat Suar. quia non poſſint puncta ſeparari à linea, niſi deſtruendo partes lineæ; hæ autem non poſſunt deſtrui, niſi deſtructis punctis, quibus intrinſecè conſtant. Verum hæc ratio non omnino placet, 17
quia licet partes lineæ non poſſint conſeruari ſine punctis, quibus intrinſecè conſtant; non tamen ſequitur deſtructis partibus deſtrui puncta, ſicut deſtructo compoſito, non ſequitur deſtrui partes, ex quibus conſtat, licet non poſſit exiſtere ſine partibus, præſertim cum ipſe putet poſſe vnum punctum exiſtere ſeparatim ab omni parte, quia non eſt ratio cur id neget de tota collectione punctorum, cum ſingula ſint eiuſdem naturæ. Neque eſt eadem ratio de indiuiſibilibus, ac de partibus, quia partes non poſſent omnes collectiuè eſſe diuiſæ, licet poſſint diſtributiuè, quia ſingulæ conſtant ex aliis partibus, at non ſic indiuiſibilia.

Nō placet Suarij ratio de deſtructione lineæ.

Probat 3. Hieronym. Pla. quia ſequeretur 18
indiuiſibilia ſeparata eſſe diuiſibilia, quia

Superficies ſeparata duas haberet facies ex Pla.

haberent duas facies: nam ſi ponatur ſuperficies ſeparata in media aeris regione, ſi reſpiceret cœlum,& inferiora haberet duas facies, atque adeò non eſſet ſeparata à corpore, quod duæ facies ſupponunt; ſi verò cœlum,& nō inferiora aſpiceret, gratis diceretur, cum non ſit ratio cur ſpecies ſui mitteret verſus vnam partem potius,quàm aliam; & confirmatur,quia ſi illa ſuperficies occurreret corpori plano deſcendenti, & alteri aſcendenti eiuſdē rationis, quæritur an tangerent illam ſuperficiem. Si non, ſequitur, corpora, inter quæ mediat aliquid eiuſdem rationis ſe tangere; ſi verò tangerent,an vnū in parte ſuperiori, & alterum in inferiori, vel an quodlibet illorum in parte ſuperiori, & inferiori; quodcumque dicatur, iam ponitur ſuperficies diuiſibilis: ſed hæc ratio habet potius difficultatem ex noſtro modo concipiendi, quàm ex re ipſa, quia procedit etiam in ſuperficie coniuncta corpori ſiue continuatiua, ſiue terminatiua, vt facilè patet: vnde reſpondetur, extremitates duorum corporum eſſe ſimul ex Ariſtotele, vnde mediatio ſuperficiei, non tollit contactum, neque ipſa aſpicit cœlum, & inferiora duabus faciebus, ſed vna,vt dicitur de ſuperficie terminante corpus.

19 *Non placet.*

20 *Pūcta ſupernaturaliter poſſe ſeparata exiſtere.*

Contrarium docent aliqui, dicentes indiuiſibilia licet naturaliter non poſſint exiſtere ſeparatim à partibus, poſſe tamen ſupernaturaliter non alio fundamento, quam ſupradicto, ſumpto ex diſtinctione reali, quod iam ſolutum eſt.

Non placet.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt: nam aliqui putant omnia indiuiſibilia, etiam puncta poſſe ſeparatim exiſtere, & hi conſequenter loquuntur; alii verò negant id de punctis, affirmant autem de aliis. Denique alii affirmant de ſola ſuperficie. Verum ratio noſtræ concluſionis de omnibus probat non poſſe, quia eſſentialiter includunt rationem vnionis: ex quo patet non ſatis conſequenter Suarium negaſſe, omnia indiuiſibilia eſſe ſeparabilia, & tamen vniri per vniones à ſeipſis diſtinctas, quia ſi in ſua eſſentia non includunt vnionem nulla ratione probari poteſt, eſſe inſeparabilia ex vi Potentiæ Diuinæ: nam abſurdum illatum de infinitate potius probare debet non vniri partibus per vniones diſtinctas à ſe ipſis.

21 *Terminatiua an ſint vniones Problema eſt.*

Quinta Concluſio, indiuiſibilia purè terminatiua, cuiuſmodi dicimus eſſe de facto ſolam ſuperficiem, an vniantur per vniones à ſe diſtinctas, problematicè defendi poteſt, nam quod ſic vniantur probari poteſt ex eo, quod ipſæ non ſint formæ vnientes eſſentialiter, ſed ſolum terminantes, atque adeò indigent vnione ſuperaddita, vt vniātur: vnde fit eſſe ſeparabilia à partibus per Potentiam Diuinam, quia non militat ratio infinitatis, nec eſſentialis vnionis, quæ militat in continuatiuis, à quibus ſpecie diſtinguntur.

Altera verò pars probabilis redditur ex ſimilitudine indiuiſibilium continuantium, nam licèt ſint diuerſæ rationis à terminantibus; tamen poteſt ex illis concludi idem de terminatiuis, quia fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, præſertim cum terminantia ſicut ſe ipſis terminant; ita poſſunt ſe ipſis vniri. 22

DVBITATIO TERTIA.
De ſubiecto horum indiuiſibilium.

PRima opinio eſt dicentium, hæc indiuiſibilia non eſſe immediatè in ſubſtantia, ſed in partibus, quas continuant, vel terminant, non quidem adæquatè, ſed inadæquatè, atque adeo hæc indiuiſibilia nunquam habere ſubiectum adæquatum; non enim omne accidens habet ſubiectum ſibi adæquatum, ſed tantum illud, quod denotat naturam integram, & completam, vt albedo, nigredo, &c. at hæc indiuiſibilia habent naturam incompletam, & imperfectā. Ita communis opinio Thomiſtarum, quos ſequitur Maſius loc. cit. q.3. ad primum, & Conimbr. c.2. q.1. ar.3. ad 6. Perer. c.6. Fonſ. ſect.8. Tatar. in c. de quantitate. 1

Puncta inhærere inadæquatè partibus.

Fundamentum, quia vnio debet eſſe in rebus vnitis, & terminus in re terminata; ſed hæc indiuiſibilia vel ſunt vniones continuantes, vel termini partium quantitatis; ergo debent eſſe in partibus continuatis, & terminatis.

Confirmatur, quia ſi non eſt in partibus quantitatis, erit in ſubſtantia, quæ eſt ſubiectum quantitatis: ſed non in ſubſtantia, nam vel eſt in partibus diuiſibilibus ſubſtantiæ, & habet eandem difficultatem, ac in partibus quantitatis ob inadæquationem; vel in indiuiſibili ſubſtantiali, & non, nam Primo, ſequeretur indiuiſibile materiæ eſſe producibile, & corruptibile, dum partes continuæ diuiduntur, vel continuantur; nam, dum diuiduntur partes, ſicut in quantitate fiunt duo indiuiſibilia, & corrumpitur indiuiſibile continuans, & contra dum partes diuiſæ continuantur; ita debent produci, & corrumpi indiuiſibilia materiæ, at non niſi per creationem, nam ſicut materia, ita indiuiſibile eius caret ſubiecto, atque adeo non poteſt educi: Secundo, quia ſequeretur vel materiam eſſe ſine vlla forma, vel informari duabus formis contrariis, nam cum corrumpitur indiuiſibile materiæ, quæ erat ſub illo, corrumpi etiam debet, vel ſaltem materiam eſſe ſine forma, vel eſſe cum duabus formis contrariis: nam ſit ramus continuus ex vna parte ſicca, altera viridi, quæ continuantur per indiuiſibile; quæro in illo indiuiſibili, vel nulla forma eſt, vel forma viridis, & eius oppoſita, quod ſæpè contingeret in mixtione vini, & aquæ; & vnum indiuiſibile eſſet in duabus partibus materiæ, atque adeò in duobus ſubiectis. 2

Nō poſſe inhærere pūctis ſubſtantia probant multipliciter.

Secunda opinio eſt dicentium, hæc indiuiſibilia

3 uiſibilia quantitatis inhærere per informationem, indiuiſibilibus ſubſtãtialibus,& adhærere partibus quãtitatis, quas vniunt, vel terminant; ita Suar. num. 50. & 55. Ruuius num. 33. nam ſicut in ſubſtantia dantur partes; ita debent dari indiuiſibilia, quibus partes ſubſtantialiter vniantur, quia ſicut effectus formalis quantitatis eſt efficere, vt pars ſubſtantiæ fiat extra partem; ita etiam partes ſubſtantiæ ſint vnitæ, & non immediatè per quantitatem, quia nõ eſſent vnitæ ſubſtantialiter, ſed accidentaliter; ergo per aliquid indiuiſibile.

Puncta informare indiuiſibilia ſubſtãtia. Suar. Ruui.

A

4 Confirmatur, quia ſicut in quantitate datur minor, & minor pars, ita in ſubſtantia; ergo poteſt deueniri ad deſignandum in ipſa ſubſtanria aliquod vltimum indiuiſibile ſubſtantiale.

B

Confirmatur Secundo, quia ſicut punctũ eſt extra totam latitudinem quantitatis, & extẽſionis; ita eſt extra latitudinem ſubſtantiæ extenſæ per quantitatem; ergo immediatè poſt illam latitudinem ſubſtantiæ debet dari indiuiſibile ſubſtantiæ, reſpondens indiuiſibili quantitatis.

Confirmatur Tertio, in eo caſu, in quo ſubſtantia ſine quantitate remaneret præsẽs eidem ſpatio, tunc partes ſubſtantiæ remanerent ſubſtantialiter vnitæ; ergo per terminum indiuiſibilem ſubſtantialem; ergo eundem retinent nunc ſub quantitate; neque dicas vniri illas ſine termino, quia idem dici poſſet de partibus quantitatis, quia etiã partes ſubſtantiæ ſunt entitatiuè diuiſibiles, & non immediatè vniuntur in aliqua entitate diuiſibili; ergo.

Dantur puncta in ſubſtantia, ſi remaneret extenſa ablata quantitate.

C

5 Confirmatur Quarto, ex proportione, quæ eſt inter corpus ſubſtantiale informatũ, & quantitatem, nam vtrumque eſt continuatũ, & ſimul extenſum cum maiore proportione, quam locus, & locatum; ergo vt partes reſpondent partibus; ita continuatiua continuatiuis, & idem de accidentibus extenſis dicendum eſt: nam partes accidentis non poſſunt immediatè vniri per ſuperficiem quantitatis, quia ſunt diuerſi ordinis: neque alio modo poteſt intelligi continuata extenſio ipſorum, niſi per intrinſecam integritatem, & continuationẽ ipſorum, quod etiam colligitur ex continua mutatione ipſorum: nam calor v.g. extenditur in hoc inſtanti vſque ad hunc terminum, quem antea non attingebat, & immediatè poſt vltra progreditur; ergo vt partes partibus, ita indiuiſibilia. Et idem patet in generatione continua ignis ex ſtuppa, & in anima rationali, quæ eſt præſens toti corpori; ergo non ſolum partibus, ſed etiam cõtinuatiuis, alias præſentia non eſſet continua, & ſine interruptione; non eſt autem præſens, niſi vbi informat; ergo ſub tota quantitate, & indiuiſibilibus eius reſpondet aliquid materiæ, quod poteſt anima informare.

Datur proportio inter quantitatem, & corpus ſub quantitate.

D

E

ART. II. Opinio Auctoris.

6 PRima Concluſio, indiuiſibilia quantitatiua indigent aliquo ſubiecto; tum quia cum ſint accidentia per ſe exiſtere non poterunt, ſed in ſubſtantia; tum quia ſi admittatur aliquod accidens per ſe, nullum accidens inhærebit: nam inhærere non conuenit accidenti, vt tale accidens, ſed vt accidens: quia hac ratione habet attributionem ad ſubſtantiam; tum quia eſſet perfectius, quam alia accidentia.

Punctum indiget ſubiecto.

7 Secunda Concluſio, hoc ſubiectum non ſunt partes quãtitatis. Primo, quia omne accidens informãs ſubiectum extenſum, debet coextendi vel ratione ſui, vt accidẽtia materialia, quę habẽt partes, vel ratione informationis, & vnionis, vt in anima rationali informãte ſubiectũ: ſed indiuiſibile quantitatiuũ, non poteſt coextendi parti diuiſibili, neque ſecundum ſe, cum careat partibus, neque ratione informationis, cum ex natura ſua non poſſit eſſe in pluribus ſpatiis ob eius indiuiſibilitatẽ formalẽ, & virtualẽ; formaliter enim sẽper eſt vbi informat; ergo nõ poteſt eſſe in parte diuiſibili. Maior probatur, tum quia omnis forma informans, vel eſt tota in toto, & pars in parte; vel tota in toto, & tota in qualibet parte totius, vt eſt anima rationalis, & cæteræ formæ indiuiſibiles ſi quæ ſunt.

Subiectũ puncti nõ ſunt partes.

8 Tum Secundo, quia omnis forma debet eſſe proportionata ſubiecto ob proportionem neceſſariam inter actum, & potentiã; alioqui quodlibet poſſet informare quodlibet, & non eſſet neceſſarium determinatum informare determinatum, 1. phyſ. t. 43. ſed hæc proportio debet eſſe non ſolum quoad entitatem, ſed etiam quoad informationẽ; at informatio ſubiecti diuiſibilis, non poteſt intelligi ſine aliqua diuiſibilitate formali, vel virtuali in forma, & formali in ipſa informatione: nam quicquid recipitur per modum recipientis recipitur; tum quia omnis forma informans ſubiectum diuiſibile, poteſt deſinere informare vnam partem, & non aliam; ergo neceſſario illa informatio habet partes, quarum vna manet deſtructa altera, alioqui idem ſimul eſſet, & non eſſet.

Indiuiſibile nõ poteſt informare ſubiectũ diuiſibile.

9 Reſpondent Aduerſarii hoc eſſe verum, quando eſt forma completa, vt albedo, nigredo &c. Secus autẽ quando eſt incõpleta, quia tunc ſatis illi eſt ſubiectũ inadæquatũ: ſed cõtra, quia maior perfectio requiritur ad informandũ ſubiectũ diuiſibile, quàm indiuiſibile, etiã inadæquatè ob virtutem coexiſtẽdi ſubiecto diuiſibili, etiã inadæquatè: ſed forma incõpleta indiuiſibilis habet minorẽ perfectionẽ, quam cõpleta indiuiſibilis; ergo ſi hæc non poteſt informare niſi ſubiectum adæquatũ, neque poterit illa, tum quia completio, vel incompletio non deſtruit rationem formæ, neque rationem informationis in communi: ſed hæc proportio inter ſubiectum

Solutio aduerſariorum.

Impugnatur.

Punctum non poteſt informare inadæquatè.

ctum formæ exigitur ex ratione formæ, & informationis in communi, quia exigitur ex ratione actus, & potentiæ; tum quia nõ poteſt intelligi qua ratione indiuiſibile quãtitatiuum informet plures partes etiam inadæquatè, cum actus recipiendi, & ſubſtentandi adæquatè ſumpti, non poſſint eſſe, niſi à principio determinato, ſicut & cæteræ huiuſmodi cauſalitates; ſicut enim nihil exiſtens ſeparatum ab aliis, poteſt eſſe indeterminatum; ita & principium operans, cũ hoc includat exiſtentiam: tum quia gratis ponitur illa diuerſitas inter formam completam, & incompletam, nam ſi ſemel admittamus formam ex ratione formæ non exigere ſubiectum adæquatum, poſſet quilibet aſſerere formam completam poſſe eſſe in ſubiecto diuiſibili inadæquato, ſicut eſt forma incompleta; completio enim debet potius perficere vim informandi, quàm illam limitare, & impedire, nam ſicut potentia locatiua Angeli ex eo quod poſſit eſſe intra ſuam ſphæram in minori, & in minori ſpatio, dicit perfectionem; ita potentia informatiua ſimilis proportionaliter debet dicere perfectionem.

Nulla forma põt inadæquatè informare.

10 Confirmatur, quia ex communi ſententia hæc indiuiſibia, vt linea, & ſuperficies non ſunt formæ incompletæ, ſed completæ in ſuo genere, quia pertinent ad prædicamentum quantitatis directè, tanquã eius ſpecies: ſicut figura, etiam ſi ſit modus; tamen eſt ſpecies completa qualitatis.

11 Tertia Concluſio, indiuiſibilia quantitatiua inhæſiuè, ſunt immediatè in indiuisibilibus ſubſtantialibus. Primo, patet ex dictis, nam cum exigant ſubiectum, & hoc nõ poſſit eſſe diuiſibile, vt in ſecunda concluſione, neceſſariò debet eſſe indiuiſibile: ſed non poteſt eſſe indiuiſibile accidentale, quia deberet procedi in infinitum; ergo debet deueniri ad indiuiſibile ſubſtantiale, quod alio ſubiecto non indigeat.

Puncta ſubſtãtia sũt ſubiectũ indiuiſibilium quantitatis.

Confirmatur, quia cum probatum ſit in ſecunda opinione dari indiuiſibilia ſubſtantialia tàm ex parte materiæ, quàm formæ, illa debent ſubiectare aliquod accidens, cum hoc pertineat ad omne ens, participans rationem ſubſtantiæ: ſed non poſſunt ſubiectare accidens corporale extenſum; vt patet ex dictis; ergo corporale indiuiſibile: ſed accidens corporale ineſt in ſubſtantia mediante quantitate; ergo cætera accidentia corporalia, & indiuiſibilia debent inhærere mediante indiuiſibili quantitatiuo, atque adeò hoc indiuiſibile erit immediatè in ſubſtantia.

Confirmatur, quia ſicut ſe habet accidens extenſum ad ſubſtantiam extenſam; ita indiuiſibile ad indiuiſibilem.

Confirmatur Secundo, quia ſi hæc indiuiſibilia ſunt ponenda in partibus, maximè quia illas non poſſent continuare, nec terminare: ſed hoc eſt falſum, quia indiuiſibilia ſubſtantialia continuant, & terminant partes ſubſtantiæ, & tamen non ſunt in illis inhæſiuè, ſed tantum adhæſiuè, quia inhærere repugnat ſubſtantiali conceptui.

12 Quarta Concluſio, indiuiſibilia ſunt in partibus continuatis, & terminatis adhæſiuè, patet ex dictis ſupra, quia hæc indiuiſibilia non vniunt, & terminant partes vt formæ modales, quæ ſunt ſimul cum rebus modificatis: ſed vt ſunt in diſtinctis ſpatiis; ergo non poſſunt eſſe inhæſiuè, & per informationem, ſed adhæſiuè, & quaſi aſſiſtenter, nam forma informans ſe penetrat cum ſubiecto informato: vnde punctum dicitur ſequi immediatè poſt lineam, & linea poſt punctum, & idem dicitur de inſtantibus reſpectu temporis.

Puncta adhæ. partibus.

13 Dices, hæc indiuiſibilia per adhæſionem vniuntur partibus, quia alioqui nõ poſſent vnire partes inter ſe, nec terminare; ergo vel vniuntur partibus determinatis, & ſic ſe penetrabunt cum illis, quia deberet adhærere omnibus illis; vel indeterminatis, & recurret eadẽ difficultas, ac de vnione per informationem, quia non eſt ratio cur poſſint vniri partibus determinatis per adhæſionẽ, & non per inhæſionem.

Inſtantia.

Reſpondetur eſſe diuerſam rationẽ, nam ſicut poteſt dari tactus corporum, quorum vnum ſit immediatũ alteri abſque eo, quod aliqua pars corporis determinata ſit immediata, alteri ſecundum ſe totam. ſed indeterminatè, quia non poteſt determinari pars immediata corpori ſecundum ſingulas ſui partes, ita dicimus de vnione horum indiuiſibilium per adhæſionem, quia non ſe penetrant cum partibus diuiſibilibus; at vnio per informationẽ ſe penetrat cum ſingulis partibus ſubiecti informati.

Solutio.

Poteſt dari immediatio inter duo; & non ſecundum par determinatam immediatam.

ART. III. Soluuntur argumenta Aduerſariorum.

14 Ad Primum, reſpondetur ex dictis, hæc indiuiſibilia etiam ſi vniant, & terminant partes, non eſſe in partibus per inhæſionem, ſed per adhæſionem: quia per hoc diſtinguitur vnio per informationẽ ab vnione per continuationem, & terminationem.

Ad Primam confirmationem reſpondetur ſubiectum eſſe aliquod indiuiſibile ſubſtantiale, & ad primam replicam de generatione, & corruptione huius indiuiſibilis ſubſtantialis reſpondẽt aliqui, indiuiſibilia materialia non corrumpi, vel generari de nouo per diuiſionem materiæ, quia eſt ingenerabile, & incorruptibile, propter quod natura inſtituit, vt continuatio materiæ non fiat per vnum indiuiſibile, ſed per duo, ita vt vnum indiuiſibile vniat vnam partem materiæ, tanquam ſubiectum adhæſionis; alteri tanquam termino adhæſionis. Contra verò alterum indiuiſibile, quæ indiuiſibilia, cum diuiditur materia, manent ſub ratione puri termini. Verum hic modus dicendi non caret difficultate, tum quia non

Puncta quomodo generentur, & corrumpantur.

Puncta non remanent ſub ratione puri termini.

non apparet ratio cur in aliis etiam formis non poſſit fieri continuatio, & terminatio eodem modo abſq. corruptione, & productione indiuiſibilium contra Ariſt. diſtinguentem continuum à contiguo; tum quia aliquod illorum indiuiſibiliū materialium vel maneret ſine forma, & indiuiſibili quantitatiuo, vel vnum indiuiſibile formæ, & quantitatis informaret duo indiuiſibilia materiæ.

15 *Aliqui dicunt puncta fieri per reſultantiam.* Reſpondent ſecundo, Alii, hæc indiuiſibilia materiæ produci à partib⁹ materiæ per reſultantiam, quæ diſtinguitur à creatione, & corrumpuntur per accidens ſcilicet per incompoſſibilitatem cum indiuiſibilibus, quæ reſultant. *Non placet.* Sed contra, nam reſultantia illa eſt aliqua efficientia;at non eſt à materia, vt efficiente, quia non eſt actiua, neque per eductionem à ſubiecto,quia talia indiuiſibilia non habent ſubiectum, quia alias non eſſent ſubſtantialia; ergo eſt actio habens perfectionem creationis.

16 *Effugium.* Sed replicant Aduerſarii, non repugnare materiæ efficientiam per reſultantiam, & illam non eſſe creationem, quia pendet terminus ille in fieri, & eſſe à materia, cui vnitur,quæ dependentia ad materialem cauſam pertinet: ſicut ſi Verbum dimitteret humanitatem, reſultaret in ea ſubſiſtentia, atque etiam partialis ſubſiſtētia materiæ. *Præcluditur.* Sed contra,quia cum indiuiſibilia non vniantur partibus materiæ, vt ſubiecto, non eſt cur non dicatur creatio, nam dependentia ab illis extrinſecis vnitis non tollit creationem, vt patet in anima rationali, & partibus ipſius materiæ,& ſubſiſtentia. *Reſultātia iſta eſſet creatio.* Quod ſi dicant actionem, qua fiunt indiuiſibilia materiæ pendere à partibus materiæ ſubiectiuè, tūc recurrit argumentum,qua ſcilicet ratione indiuiſibile poſſit eſſe in ſubiecto diuiſibili, neque enim actio pendet à ſubiecto, niſi quando per illam producitur terminus pendens à ſubiecto: neque dicas fieri ſine vlla actione, quia non poteſt intelligi, quod aliquid habeat eſſe de nouo ſine vlla actione: nam quicquid exiſtit,vel exiſtit ex ſua eſſentia,vel ex vi alterius cauſæ.

17 *Produci ex vi diuiſionis.* Reſpōdent tertio Alii, illa indiuiſibilia habere eſſe ex vi diuiſionis: ſed contra, quia diuiſio non eſt aliud, quam motus quidam localis; at hic nō eſt productiuus niſi ſui termini ex 8. phyſ. 59. Terminus autem ille eſt, vbi locale. Deinde manet difficultas quomodo potentia diuiſiua ſit productiua termini ſine ſubiecto.

18 *Puncta producuntur ex vi actionis conſeruatiua materia.* Reſpondent quarto Alii, hæc indiuiſibilia reſultare ex vi actionis,qua Deus conſeruat materiam,quaſi per concreationem: Sed non dicitur concreari, quia fit ex vi,& debito præexiſtentis actionis, nec mirum, quia pertinet ad cauſam primam ſupplere defectus cauſarum ſecundarum,vt patet ex creatione animæ rationalis in materia diſpoſita, & hoc mihi placet. *Obiectio.* At inſtant,quia non eſt cur ex vi illius debeatur productio termini: A quia ſi materia non habet omnia requiſita ad exiſtendum, non debet conſeruari naturaliter, vt patet quando caret forma; tunc enim actio Dei, vt auctoris naturæ intercedit, quando ex parte naturæ ſunt omnia requiſita ad actionem; quæ tamen non ponitur ex defectu agentis naturalis;& ſi non ponitur,oritur aliqua innaturalitas.

Reſpondetur, Hic eſſe maximam innaturalitatem, quia cum in natura ſit neceſſaria continuatio, & diſcōtinuatio materiæ propter varios effectus naturales; neceſſario debēt dari in natura omnia,quæ ſunt neceſſaria ad faciendam hanc continuationem, & B diſcontinuationem, inter quæ eſt agens, & cum inter agentia naturalia non reperiatur, quod poſſit producere hæc indiuiſibilia ſubſtātialia materiæ propter rationes dictas, recurrendum eſt ad cauſam primam, quæ ſuppleat defectum illius agentis. 19 *Soluitur.*

Ad ſecundam probationem, in qua quærebatur an materia eſſet ſine vlla forma; an verò informata duabus formis. 20

Reſpondent, Aliqui cum Fonſ.5.met.c.4. q.3.concedendo id de qualitatibus, quia non repugnant ratione indiuiſibilium, ſed ratione formarum ſecundum ſe; at in formis ſubſtantialibus repugnant: vnde dicunt quan C do formæ non poſſiunt continuari, nec materiam ipſam eſſe cōtinuam, ſed habere duo indiuiſibilia materiæ: nam ex 5. met. c.6. ea ſunt vnum numero, quorum materia eſt vna; quæ autem ſunt vnum numero, ſunt etiam vnū ſpecie; ideo quæ ſpecie differūt, non poſſiunt continuari 5.met.8. & Soto 5. phyſ. q. 3. art.2. & ratio, quia alioqui vnum accidens, ſcilicet vna ſuperficies communis erit duobus ſubiectis ſpecie diſtinctis, cum non ſit ratio cur potius ſit in vno, quam in alio,& confirmatur,quia alioqui omnia ſpecie diſtincta, ſi eſſent propinqua, fierent continua, quia ſi formarum diuerſitas non D impedit,nihil eſt,quod impediat. *Materiā ipſam diſcontinuari.*

Sed non placet Suario, quod dicitur de diſcontinuatione materiæ, & informatione formarum ſpecie diſtinctarum, præſertim in opinione dicentium eandem quātitatem eſſe in genito, quæ in corrupto, quia inuariata quantitate in parte materiæ,in qua introducitur noua forma, non eſt ratio diſcontinuationis. 21 *Non placet.*

Confirmatur, quia aliquando aggeneratio ſubſtantiæ fit ſucceſſiuè, vt patet in igne ex ſtuppa; ergo ſignari poteſt inſtans,in quo ſit verum dicere, perueniſſe generationem E ad hunc terminum, & non vltra; ergo forma introducta intrinſecè attingit illum terminum; ergo in illo non eſt forma corrupti; ergo non ſunt duo termini quantitatis, vel materiæ, ſed vnus;ergo manent partes continuæ, quia habent eundem terminum communem,& idem poteſt ſumi ex generatione ante illud inſtans, quia cum non perueniſſet generatio ad illud indiuiſibile, iam in eo exiſtit forma præcedens, & ita vnus terminus *Explicatur ab aggeneratione ſubſtantiæ.*

mate-

materiæ, etiam ſi partes materiæ conformentur formis partialibus ſpecie diſtinctis.

22 Ad Ariſt. Reſpondeo, quod licet formæ diſtinctæ inter ſe continuari non poſſint; tamen ſubiecta partialia illorum, poſſunt eſſe continua, vt 5. met. c. 6. t. 11. ait aliqua eſſe vnum continuatione, quæ non ſunt vnum forma; quod licet explicetur ab aliquibus de continuatione imperfecta in artificialibus, tamen cum abſolutè loquatur, non eſt cur de Phyſica etiam non intelligatur.

Formæ contiguæ poſſunt habere ſubiectum continuum.

23 Dices, quæ eſt differentia inter ipſas formas ſpecie diſtinctas, quæ continuari non poſſunt, & partes ſubiecti; Reſpondet, quia termini rerum pertinent ad ipſas res, quare res ſpecie diſtinctæ non poſſunt habere terminum cõmunem, quia talis terminus non poſſet pertinere ad vnam potius, quàm ad aliam ſpeciem, quia non eſt maior ratio, nec poſſet vtriq. vniri, ſed ea tantum, ad cuius ſpeciem pertinet, & eadem ratione neq. pertinet ad tertiam ſpeciem, quia neutri poſſet vniri; at hæc ratio non eſt in ſubiecto, quia poſſunt partes ſubiecti vniri etiam, ſi formæ non vniãtur per continuitatem: ſed ſint cõtiguæ, vel vna intrinſecè ſit terminata, alia verò extrinſecè, quod etiam fateri debent, qui quantitatem dicunt corrumpi, & generari, quia in eo inſtanti, in quo quantitas noua habet terminũ, alia caret termino immediato, alias oporteret concedere produci infinitas entitates, & immediatè poſt corrumpi; quia immediatè poſt corrumpitur quantitas, & alia noua generatur.

Quando nam formæ non poſſunt cõtinuari.

Confirmatur, quia mutatio illa eſſet continua, licet quantitates eſſent contiguæ; ex quo concluditur in generatione continua ſemper vnam formam intrinſecè, aliam extrinſecè terminari in ſingulis inſtantibus; ergo ſi quantitas eſt in materia prima, poſſunt partes illæ materiæ continuari, quia in termino continuatiuo eſt tantum vna forma ſubſtantialis, ideſt terminus illius formæ, ad cuius introductionem agens intrinſecè potuit attingere, & tũc altera forma caret termino intrinſeco, quia impeditur reſultantia ab altera forma, & agentibus contrariis, & ita vna ſuperficies non eſt in duobus ſubiectis, ſed in vno.

Mutatio eſſet cõtinua; quantitates vero cõtiguæ.

24 Dices, Ergo quælibet corpora ſpecie diſtincta, poſſunt eſſe continua.

Inſtantia.

Reſpondetur, negando ſequelam, quia in ſtatu naturali ponunt diuerſos terminos, quos nõ perdunt, niſi interueniat aliqua alteratio, vel corruptio, quare id eſt per accidens, ſcilicet in via corruptionis, & in ſtatu præternaturali. Dices tertio compoſitum ex ligno viridi, & ſicco eſſet vnum numero.

Soluitur.

An virgula viridis, & ſicca ſit continua.

Reſpondetur, negando ſequelam, quia licet materia prima ſit vna per continuationem; tamen quia materia proxima eſt diuerſa, & partes materiæ, ſecundum quas diuerſis formis informantur, ſunt etiam numero diſtinctæ intrinſecè, licet ſint vnum extrinſecè per continuationem, & quia vnitas maximè ſumitur à forma, ideo dicuntur plura numero.

A Ex his patet idem dicendum de qualitatibus, quod tunc vna qualitas terminatur intrinſecè, & altera extrinſecè, nam ponere duas qualitates in ſummo, non eſt cur non repugnet. Et ratio terminationis intrinſecè in vna potius, quàm alia peti debet ex cauſa efficiente attingente, vel non attingente intrinſecè terminum, nam vt ſphæra actiuitatis extrinſecè, vel intrinſecè terminatur; ità etiam oportet terminari eius formam, & contra accidit in forma, quæ eſt in alia parte, & idem ſi circa idem ſubiectum ſecundum diuerſas partes, & ex oppoſitis lineis agunt duo agentia contraria, quia circa B terminum illarum vnum agit, & alterum non, quia non poteſt idem moueri motibus contrariis excedentibus latitudinem. Dices, an illæ formæ ſint continuæ, vel contiguæ. 25 26

Pari modo de qualitatibus philoſophatur.

Inſtantia.

Reſpondetur, nec dici cõtiguas, quia non habent terminos ſimul, nec continuas, quia non habent eundem; quare dici poſſunt immediatè cohærentes, vel ſuccedentes: & in hoc diſtinguntur à quantitate, & materia: quia hæc ſi ſunt immediata, vel continua ſunt, vel contigua, quia habent ſuos terminos ſine impedimento.

Ego Reſpondeo, Ex dictis, quod duplex ſit continuitas, & contiguitas, Vna quanti- C tatiua, altera entitatiua, quæ diuiditur in ſubſtantialem, & accidentalem; ex quo fit, vt aliqua poſſint habere vnam continuitatem, & non alteram; hinc fit, vt in virga, cuius medietas eſt viridis, & altera ſicca, ſit cõtinuitas quantitatiua, & entitatiua materialis; non tamen formalis: neq. tamen hinc fit per duas formas informari idem indiuiſibile materiæ, ſed informari ab vno indiuiſibili illius formæ, qua prius informabatur, nam in altera forma ſuccedente non eſt indiuiſibile, quia cum deſit ſubiectum, non poteſt produci ab agente naturali, & quod dicitur de indiuiſibilibus formarum reſpectu indiuiſi- D bilis materiæ, idem proportionaliter dicendum eſt de indiuiſibilibus formarum accidentalium, reſpectu indiuiſibilis quantitatiui, quod immediatè informatur ab indiuiſibilibus accidentalibus.

Soluitur.

Duplex continuitas, entitatiua, & quãtitatiua.

Dices, hinc ſequitur illam formã eſſe terminatam ſine indiuiſibile termino. 27

Formã terminari extrinſecè.

Reſpondeo, concedendo non terminari intrinſecè, & poſitiuè, ſed tantum negatiuè, & extrinſecè per terminum alterius formæ.

Dices ſecundo, Illæ formæ ſunt continuæ, quia mouentur vno motu.

Reſpondeo, eſſe continuas quantitatiuè, non entitatiuè: ſed entitatiuè poſſunt dici E contiguæ imperfectè ob defectum termini in altera forma, vel ſimpliciter immediatæ, & cohærentis.

DVB. I.

DVBITATIO IV.
An linea, ſuperficies, & corpus ſpecificè diſtinguantur ſub genere quantitatis.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. Ab Ariſtot. tum in Prædicamento quantitatis, tum 5. met. c. 13. tex. 18. Quantitatem diſtingui in diſcretam, & continuam; continuam verò in ſucceſſiuam, & permanentem, & hanc in lineam, ſuperficiem, corpus, & locum. Nos in hac dubitatione ſolum inquirimus naturam lineæ, ſuperficiei, & corporis: nam de diſcreta diximus fusè in Logica tr. 14. de ſucceſſiua agemus infra, cum de motu, & tempore, & infra etiam de loco.

2 Secundo Not. Ex D. Thom. opuſc. 48. tr. 3. cap. 3. Quod licet punctum non ſit ſeparabile realiter à linea; tamen ad explicandam naturam lineæ imaginamur punctum, tanquam pēnicillum coloratum moueri, & ſuo motu formare lineam, quæ ſit longitudo carens latitudine, & profunditate, & ſic lineam motam cauſare ſuperficiem, & ſuperficiem cauſare corpus, dum mouetur ſecundum altitudinem, vel profunditatem, quod fingitur, non quia ita ſit, ſed quia iuuat ad concipiendas diuerſas dimenſiones, ſcilicet ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem. *Quomodo punctum faciat lineam.*

3 3. Not. ex Ariſt. 1. cœli cap. 1. non poſſe eſſe plures, quàm tres dimenſiones, quia lineæ rectæ non poſſunt ſe interſecare perpendiculariter, ita vt efficiant angulos rectos, niſi tribus modis, ſcilicet deſcribendo crucem duabus lineis, & tertia contingendo vtrumq. in illo pūcto, in quo ſe interſecant; at ex his tribus lineis, nō niſi hæ tres dimenſiones emergunt. Confirmari ſolet; quia non poſſunt plures rationes terminare his tribus, ſcilicet puncto, linea, & ſuperficie. Secundo, ex ſex differentiis poſitionum, ſcilicet ſurſum, & deorſum, quæ reſpondent longitudini; dextrum, & ſiniſtrum latitudini; ante, & retro profunditati. De qua re legite Piccol. lib. de Dimenſionibus Clauium in ſphæra c. 1. D. Thom. loc. cit. c. 5. *Non dantur niſi tres dimenſiones.*

4 4. Not. ex D. Thom. loc. cit. lineam, & ſuperficiem, ac corpus in hoc cōuenire, quod ſingula de formali dicant vnam tantum dimenſionem, ſed differre ſecūdum rationem dimenſionis, quam formaliter dicunt: nam linea formaliter dicit ſolum dimenſionem longitudinis, At ſuperficies dimenſionem latitudinis; materialiter verò, & præſuppoſitiuè dimenſionem longitudinis, ſicut corpus de formali dicit profunditatem, ſed materialiter dicit latitudinem, & lōgitudinem: nam cum profunditas ſit dimenſio continua, exigit partes copulatas per indiuiſibilia, ſecundum profunditatem; hæc autem ſunt ſuperficies, & cū partes ſuperficiei ſint con- *In quo conueniant, & differant: dimenſiones.*

A tinuæ, exigunt lineas, quibus partes continuentur; at hoc non eſt exigere illas formaliter, ſed materialiter, quia earum eſſentia formaliter non conſiſtit in illis copulatiuis, ſed in partibus copulatis; Vnde, quia puncta non ſunt vlla ratione diuiſibilia; ideo linea nec formaliter, nec materialiter exigit aliam dimenſionem præter longitudinem: Hinc patet duobus modis poſſe has ſpecies definiri: primo, vt dicunt materiale, & formale, qua ratione Ariſt. 5. met. 18. illas definit, dicens: *Dicitur autem multitudo quidem, quæ potentia diuiſibilis eſt in non continua: magnitudo verò, quæ in continua. Magnitudinis autem, quæ*
B *quidem ad vnum continua eſt, longitudo: quæ verò ad duo, latitudo: quæ autem ad tria, profunditas eſt. Horum autem multudo quidem finita numerus, longitudo verò linea, latitudo autem ſuperficies, profunditas verò corpus eſt.* hoc eſt linea dicitur ad vnum, ideſt magnitudo ſecundum vnam dimenſionem, ſuperficies ad duo, ideſt ſecundum duas dimenſiones, & ſic de aliis.

Secundo, vt dicunt genus, & differētiam, & ita linea definitur, quod ſit quantitas cōtinua extenſa ſecundum dimenſionem formalem longitudinis. Superficies, eſt quantitas continua, extenſa ſecundum dimenſio-
C nem formalem latitudinis. Corpus verò, quantitas continua, extenſa ſecundum dimenſionem formalem profunditatis. *Dimenſionum definitiones.*

5. Not. In hac quæſtione ab omnibus negari punctum eſſe ſpeciem aliquam quantitatis permanentis, cum ſit ex omni parte indiuiſibile, & ab omnibus concedi corpus per ſe eſſe ſpeciem quātitatis, quia ex omni parte eſt diuiſibile; quare ſolum eſt difficultas de linea, & ſuperficie, vt diſtingūtur à corpore. 5

ART. II. Opiniones Doctorum.

D PRima opinio eſt dicentium ſolum corpus eſſe ſpeciem quantitatis permanentis; lineam verò, & ſuperficiem contineri intra ſpeciem corporis, ſicut materia, & forma intra ſpecies compoſiti phyſici, atq. adeo non eſſe ſpecies per ſe quantitatis. Ita Dur. 2. d. 2. q. 4. Ocham. Greg. & Perer. loc. cit. dum negat hæc eſſe entia poſitiua. Sequuntur aliqui, qui affirmantes eſſe entia poſitiua, adhuc tamen negant eſſe ſpecies per ſe quantitatis, ſed reductiue. Burl. 1. phyſ. t. 15. Sonc. 5. met. q. 20. Soto in prædicam. quan-
E titatis q. 2. apud Fonſ. 5. met. c. 13. q. 6. 6 *Non eſſe ſpecies per ſe quātitatis.*

Sed hi inter ſe diſtinguntur in fundamento, nā alii probant ex eo, quod ſpecies quantitatis debet eſſe ens reale poſitiuum, cuiuſmodi non ſunt hæc indiuiſibilia: nam vel conſiderantur, vt habent extenſionem, & ſic licet ſint entia poſitiua; tamen non diſtinguntur à corpore, quia corpus dum eſt trinè dimenſum, non habet aliam dimenſionem longitudinis, & latitudinis, quam lineæ, & ſuperficiei, atq. adeo non poſſunt conſtituere ſpeciem diſtinctam à corpore; vel conſide- 7 *Probant alij, quia ſunt quid negatiuum.*

ſiderantur, vt ſunt indiuiſibilia, & ſic, vt conſtituuntur formaliter per negationem, ita per illam diſtinguntur; at ſpecies, vt formaliter ſunt in prædicamento, debent eſſe formaliter entia poſitiua, & per differẽtiam poſitiuam inter ſe diſtingui.

8 *Alij, quia non ſunt complete ens.*

Alii ſecundo, probant, quia etiam ſi ſint entia poſitiua, adhuc tamen quia non habent completam rationem entis, ſed formæ conſtituentis formaliter partes continuas, vel terminatas, non poſſunt conſtituere per ſe ſpeciem diſtinctam à rebus vnitis, & terminatis, vt patet, tum quia nec vnio phyſica compoſiti facit ſpeciem per ſe, nec ſubſiſtentia terminans naturam, nec forma ſubſtantialis, Cum hæc omnia reuocentur ad ſpeciem entis completi, quod conſtituunt; tum quia ex inſeparabilitate eorum patet ordinari ad integrationem corporis; tum quia vt punctum eſt principium lineæ; ita linea ſuperficiei; ita ſuperficies corporis; principium autem dicitur eſſe quid incompletum.

9 *Alij, quia corpus eſſet ens per accidens.*

3. Alii, quia vna pars non poteſt includi eſſentialiter in altera ſpecie, quia alioqui ſpecies includens, eſſet ens per accidens: ſed longitudo, & latitudo includuntur in corpore; ergo non poſſunt conſtituere ſpecies diſtinctas. Minor probatur, quia corpus eſſentialiter dicit trinam dimenſionem, ſed non dicit aliam longitudinem, quam linearem, nec latitudinem, quam ſuperficiem, alioqui deberent aſſignari in corpore plures longitudines, & latitudines, ſcilicet aliæ cõtinuantes, ac terminantes, & aliæ cõſtituentes. Confirmatur, quia materia, & forma non conſtituunt diſtinctas ſpecies à compoſito, quia ſunt entia incompleta, & componunt corpus; ergo.

10 *Ex infinitate, aly.*

4. Alii, quia omnis ſpecies alicuius prædicamenti eſt finita 5. met. t. 18. Vbi multitudinem eam dicit eſſe ſpeciem quantitatis, quæ numerari, & magnitudinem, quæ menſurari põt: Sed nulla datur linea, vel ſuperficies, quæ non ſit infinita, nam cum in corpore ſint infinitæ lineæ, & ſuperficies, ex quibus, tanquam ex partibus conſtituitur vna linea, & ſuperficies infinita. Neque dicas partes, vt finitas poni in prædicamento, quia pars non pertinet ad prædicamentum per ſe tanquam ſpecies, ſed reductiuè.

11 Secunda opinio eſt dicentiũ eſſe tres ſpecies quantitatis continuæ inter ſe diſtinctas: ita cõmunis opinio in prædicamento quantitatis apud Ruuium q. 2. & Murciam diſp. 2. q. 1. Suar. diſp. 40. met. ſect. 6. Fonſ. loc. cit. ſect. 4.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt: nam aliqui abſolutè dicunt hæc indiuiſibilia eſſe per ſe ſpecies quantitatis diſtinctas, ita Fonſ.

Duplex conſideratio indiuiſibilium ſecundum ſe: & in ordine ad partes.

Alii verò dicunt hæc indiuiſibilia dupliciter conſiderari. Primo, ſecundum ſe, quatenus habent diuiſionem, & ſic ſunt ſpecies quantitatis, quia ſecundum ſe participant rationem formalem quantitatis. Secundo, in ordine ad partes, quas vniunt, & termi-

A nant, & ſecundum hanc rationem non ſunt ſpecies quãtitatis, quia ſunt formæ aliorum. Ita Murcia, & Ruuius.

Alii cum Hieronymo Pla. dicunt lineam, 12
& ſuperficiem mẽtaphyſicè cõſideratas, eſſe per ſe ſpecies quantitatis, non autem phyſicè. Primum probant ex Ariſt. qui illas ſpecies diſtinguit, quia ex noſtra conſideratione diſtinguntur tres modi extenſionis, ſcilicet longitudinis præcisè, ſuperficiei, & corporis. Secundum verò probant, quia linea eſt quidem ratio quædam formalis corporis; non tamen eſt entitas phyſicè, exiſtens in corpore, quia nulla indiuiſibilis longitudo eſt in continuo: niſi per conſiderationem
B noſtram quatenus concipimus corpus, vt habens longitudinem, præciſa omni alia dimenſione. Neque hæc longitudo habet determinatum ſitum in corpore, ſed ex quacumq. parte conſideretur, poteſt ibi concipi longitudo, ſiue à parte ſuperiori ad inferiorem; ſiue à dextra ad ſiniſtram; ſiue ab anteriori ad poſteriorem. Quod ſi in animalibus longitudo, latitudo, & profunditas ſumuntur ſecundum determinatas partes, illud eſt ex ſpeciali ratione motus, de qua ſecundo cœli dicemus: nam corpori, vt ſic hæ differentiæ poſitionum non conueniunt
C naturaliter, vt patet, tum ex corpore circulari, in quo ſunt tres dimenſiones ſine vlla determinatione huius, vel illius partis; tum quia longitudo præcisè ſemper eſt eiuſdem rationis vbicumq. conſideretur in corpore. Superficiẽ verò ait eſſe phyſicè in corpore, licet ob ſui incompletiorem non ſit ſpecies per ſe, quia eſt entitas incompleta.

Alij metaphyſicè non verò phyſicè, eſſe ſpecies quantitatis.

ART. III. *Opinio Auctoris.*

PRima Concluſ. ſecundum negantes hæc indiuiſibilia reperiri in corpore, non debet poni, niſi vna ſpecies per ſe quantitatis, 13
D ſcilicet corpus: patet, quia licet ſint tres dimenſiones; tamen omnes illæ includuntur per ſe primo in corpore, nam vndequaq. ſumatur, in eo poni poteſt longitudo, latitudo, & profunditas, nam longitudo in quacumq. parte corporis eſt extenſa ſecundum latitudinem, & profunditatem, & latitudo in quacumq. parte eſt longitudo: Vnde eadem entitas, quæ ſecundum vnam rationem concipitur, vt longitudo, concipi poteſt, vt latitudo, & profũditas, & illa pars, quæ concipitur ſecundum latitudinem, poteſt concipi, vt latitudo; quare ſolum differunt ex noſtro modo cõcipiendi, quatenus eandem
E partem modo concipimus, vt lõgitudinem, concipiendo vnam dimenſionem; modo vt latitudinem, concipiendo duas; modo vt corpus concipiendo tres.

Non datur niſi corpus iuxta illos, qui puncta negant.

Dices: illæ dimenſiones etiam, vt concipiuntur, ſunt diuerſæ rationis; ergo ſunt diſtinctæ ſpeciei: nam longitudines præcisè etiam ſi ſint infinitæ, & inter ſe vniantur, nõ poſſunt conſtituere dimenſionem ſuperficiei, 14

Inſtantia.

ciei, nec ſuperficies dimenſionem profunditatis. Ex quo patet non differre ſecundum magis, vel maius, & minus; quia quæ ſic differunt, ſi vniantur conſtituunt aliquod magis, vel maius: vt ſi duo palmi vniantur, efficiunt maiorem quantitatem; at non ſic lineæ, & ſuperficies vnitæ.

Reſpondeo, In hoc argumento fundari debet opinio dicentium has dimenſiones diſtingui ſpecie, etiam ſi ſolum ratione diſtinguantur: nec improbabiliter: tamen adhuc Reſpondetur non diſtingui ſpecie, tum quia argumentum falsò ſupponit dari aliquam longitudinem, quæ non ſit latitudo, ſi accipiantur ſecundum eſſe, quod habent in re: qua ratione corpus componitur; tum quia etiam ſi accipiantur ſecundum eſſe, quod habent in intellectu ratione præciſionis, non ponitur diuerſa ratio ſpecifica extenſionis, ſed tantũ multiplex extenſio eiuſdem rationis. Et licet plures longitudines conceptæ, vt indiuiſibiles, vt ſic vnitæ non poſſint efficere ſuperficiem, quia ſe penetrare concipiuntur; tamen eadem dimenſio longitudinis, menſurans corpus ſecundũ vnam partem, qua dicitur longum, poteſt menſurare idem ſecundum partem, quâ dicitur latum, & profundum, non tamen adæquatè, ſed inadæquatè, quia cum non contineat, niſi vnam dimenſionem, non poteſt adæquare tres dimenſiones totaliter, ſed tantum ſecundum dimenſionem ſuam, ſecundum quam poteſt menſurare ſuperficiem ſucceſſiuè verſus quamcumq. partem.

Non eſt diuerſa ſpecie extenſio, ſed multiplex.

15 Secunda Concluſ. Ex opinione dicẽtium, in corpore dari lineas, ſuperficiem, & profunditatem inter ſe diſtinctas; probabile eſt eſſe tres ſpecies per ſe quãtitatis, inter ſe diſtinctas. Prima pars probatur, quia ſingula earum participant rationem formalẽ quantitatis, ſcilicet extreitatem partium, & diuiſibilitatem; ergo ſunt ſpecies quantitatis.

Eſſe ſpecies diſtinctas in opinione illorum, qui admittunt indiuiſibilia.

Confirmatur, quia Ariſt. vbiq. ponit illas, vt ſpecies quantitatis, Neque dicas ibi poni etiam locum, vt ſpeciem diſtinctam, cum tamen non ſit, tum quia 5. met. c. 13. non ponit locum, vt ſpeciem diſtinctam, at hæc indiuiſibilia ſemper ponit, vt ſpecies diſtinctas, quare in logica id dixit, quia non dum determinauerat quid eſſet locus, an ſit interuallum, an ſuperficies, quod cum determinet in phyſicis, eſſe ſuperficiem, ideo 5. met. non numerat, vt diſtinctum, tum quia multi volunt eſſe diſtinctam ſpeciem, nam locus formaliter non eſt ſuperficies, ſed eſt commenſuratio circumſcriptiua vnius corporis reſpectu alterius, & ſuperficies ſolum materialiter dicitur, ſed de hac re infra.

16 Secunda pars probatur, quia quæ participant diuerſo modo rationem formalem generis, diſtinguntur ſpecie: ſed hæ dimenſiones participant diuerſo modo rationẽ quantitatis, ideſt extreitatem partium; ergo. Maior probatur: nam non alia ratione ſpecies ſub genere diſtinguntur niſi ex diuerſo

Probatur ex diuerſo modo participandi extreitatem.

A modo participandi genus; ſic enim ſubſtantia, & accidens diſtinguntur plùſquam ſpecie; quia diuerſo modo participãt ens: & albedo, ac nigredo ſpecie diſtinguntur, quia diuerſo modo participant vim immutandi viſum, quæ eſt ratio coloris. Minor probatur, quia linea participat extreitatẽ partium ſecundum longitudinem, & illi repugnat latitudo, ac profunditas, illâq. ſecundũ ſuam entitatem indiuiſibilem componere: & ſuperficies participat extreitatem partium ſecundum latitudinem, quæ licet includat lineas, vt copulantes; tamen propria entitas habet partes diuerſæ rationis à lineis copu-B lantibus, ſicut vnita ſunt diuerſæ rationis ab vnione, cui repugnat profunditas, ac eſſe partem illius.

Deniq. profunditas dicit extreitatẽ partium ſecundum dimenſionem, quæ nec eſt latitudo, nec longitudo, quia conſiſtit in partibus, quæ exigunt latitudinem tanquam vnionem; ergo ſecundum ſe habet extenſionem diuerſæ rationis ab extenſione ſuperficiei, ſicut partes phyſicæ habent entitatem diuerſæ rationis ab vnione earum. Confirmat Suar. quia quæ habent diſtinctas paſſiones, habent eſſentias diſtinctæ rationis: ſed hæc indiuiſibilia ſunt huiuſmodi, vt patet ex C ſcientia Geometriæ, quæ de illis diuerſas paſſiones demonſtrant. Secundo, Alii probant ex proportione quantitatis diſcretæ, 17 nam ſicut quantitas diſcreta per additionem vnitatis variatur ſecundum ſpeciem, etiam ſi numerus ſuperior includat inferiorem; ita in quantitate continua per additionem extenſionis variatur ſpecies: & ſicut in numeris vltima vnitas habet rationem formæ, etiam ſi ſit eiuſdem rationis cum aliis, quæ ſupponuntur, & habent rationem materiæ, ita vltima extenſio habet rationem formæ, & cæteræ, quæ ſupponuntur rationem materiæ, cum maiore fundamento, quia hæ ex-D tenſiones ſunt diuerſæ rationis, & ſicut binarius, qui eſt primus numerus, non ſupponit alium numerum, ternarius verò, & quaternarius ſupponunt alios numeros, ſed vnitatem; ita longitudo non ſupponit aliam extenſionem, ſed ſolũ punctum; ſuperficies verò includit longitudinem, & corpus ſuperficiem, & longitudinem tanquam partes materiales. Ita D. Thom. & alii.

Probatur ex diuerſis paſſionibus.

A paritate quantitatis diſcretæ.

Dices ex hac ratione ſequitur, corpus non differre ſecundum dimenſiones diuerſæ rationis: ſed ſolum penes numerum dimenſionum; ſicut numerus non differt ab alio E penes vnitates diuerſæ rationis, ſed penes pluralitatem vnitatum.

Reſpondeo, ex hac ratione ſolum colligi poſſe oriri diſtinctionem ſpecificam ex pluralitate extenſionum diuerſarum; Re tamen vera illæ ſpecies dicunt formaliter extenſiones diuerſarum rationum, & ſolum materialiter, & præſuppoſitiuè differre penes numerum; quia ſuperficies eſt latitudo continuata per longitudinem: & idem proportio-

portionaliter dicendum eſt de ſuperficie reſpectu corporis: Neq. mirum, quia in numero ex communi, vt non eſt vera ratio entis per ſe; ita neq. vera ratio ſpeciei. At in quantitate continua, vt eſt vera ratio entis per ſe; ita habet veras ſpecies, quæ diſtinguntur ex propriis rerũ differentiis, non ex numero extenſionum: Hinc fit, vt diſtinctio quantitatis in bicubitam, tricubitam, &c. non ſit formalis, ſed materialis, & potius in ratione figurati.

18 Confirmatur, quia linea, & ſuperficies alio modo includuntur in corpore, ac ſunt ſpecies, nam includuntur, vt vniones, & termini corporum, & ſuperficierũ, atq. ita reuocantur ad ſpeciem quãtitatis, quam complent: ſed hac ratione non ſunt per ſe ſpecies, ſed quatenus per ſe participant rationem extenſionis; vnde ſit.

19 *Sunt vera ſpecies quãtitatis per ſe, non tamen vt vniones formaliter.* 3. Concluſ. Linea, & ſuperficies ſunt per ſe ſpecies quantitatis, non vt habent rationem terminandi, & continuandi, ſed vt dicunt propriam extenſionem. Prior pars patet, quia vt ſic habent rationem indiuiſibilium; indiuiſibile autem, vt ſic non pertinet per ſe, & directè ad quantitatem; ſed reductiuè. Confirmatur, quia complementum alicuius ſpeciei, vt ſic reducitur ad illam ſpeciem, & non pertinet per ſe, vt ſpecies illius generis; ſed linea, & ſuperficies, vt habẽt rationem indiuiſibilis, ſunt complementum alterius ſpeciei quantitatiuæ; ergo non pertinent per ſe, vt ſpecies ad quantitatem.

Secunda pars probatur, quia vt habent rationem diuiſibilis, participant per ſe, & directè integram rationem quantitatis: nam ſi per impoſſibile nulla eſſet ſuperficies, adhuc linea haberet ſuam extenſionem, & ſimiliter ſuperficies ſuam, ſi per impoſſibile non eſſet corpus. *A paritate elementorum idem ſuadetur* Confirmatur, quia ſicut elementa, vt ſunt materia mixti, non ſunt per ſe ſpecies corporis, ſed reuocantur ad ſpecies mixtorum, & tamen præcisè, vt participant rationem corporis, ſunt per ſe ſpecies corporis. *A pritate qualitatum.* Similiter primæ qualitates, licet ſecundum ſe ſint ſpecies qualitates, & vt principia ſecundarum qualitatum reuocãtur ad ſecundas; ita dicendum de linea, & ſuperficie.

20 *Inſtantia.* Dices, hinc ſequitur non eſſe ſpecies diſtinctas, quia diſtinguntur, vt ſunt indiuiſibiles, nam linea diſtinguitur à ſupercie non ratione longitudinis: ſed ratione ſuæ indiuiſibilitatis: nam etiam ſuperficies dicit longitudinem, ſed ſine indiuiſibilitate.

Soluitur. Reſpondeo, diſtingui, quia ſunt extenſiones diuerſæ rationis, explicatæ tamen à Nobis per indiuiſibilitatem: vnde lineæ, quæ in ſuperficie continentur, etiam ſunt indiuiſibiles, & ſimul diuiſibiles, atq. adeo longitudo, quam includit ſuperficies, non diſtinguitur à longitudine lineæ per indiuiſibilitatem, & diuiſibilitatem: neq. extenſio propria ſuperficiei eſt duplex longitudo, ſed eſt extenſio diuerſæ rationis à longitudine includens tamen illam, vt terminũ, vel vnione, vt patet ex dictis præſertim ex eo; quod ſi infinitæ lineæ vniantur verſus quamcũq. partem, numquam poſſunt conſtituere extenſionem ſuperficiei, nec infinitæ ſuperficies extenſionem profunditatis. *Vt earum extenſio ſit diuerſa, explicatur.*

Dices ſecundo, Superficiem longitudine menſuramus, & corpus ſuperficie; ergo non ſunt diuerſæ rationis, quia menſura eſt homogenea menſurato. 21 *Replicas.*

Reſpondeo primo, Superficiem, & corpus ex omni parte menſurari longitudine, quia ex omni parte in illis includitur longitudo, quia ex omni parte habent ſuas partes continuas, At inſtabis per longitudinem non ſolum menſuratur longitudo incluſa in ſuperficie, ſed etiam ipſa latitudo ſuperficiei; ergo debet eſſe homogenea cum latitudine ſuperficiei. *Explicatur.*

Reſpondeo, menſuram eſſe duplicem, Vnam formalem, quæ eſt homogenea cum menſurato, quia eſt per cõmenſurationem, & coaptationem vnius rei ad alteram. Alteram virtualem, quæ eſt diuerſæ rationis à menſurato. Vnde extenſio propriæ ſuperficiei non mẽſuratur formaliter per lineam, ſed virtualiter, & mediatè: nam per diſcurſum ex principiis mathematicis colligitur extenſio ſuperficiei ex longitudine laterum ſuperficiei: ſicut ex pondere argenti colligimus numerum diſcretum, & ex numero pondus. *Dupliciter menſura formalis, & virtualis homogenea, & etherogenea.*

4. Concluſ. lineæ, ſuperficies terminantes, ſunt diuerſæ rationis à lineis, & ſuperficiebus continuantibus, quia habent diuerſa munera: nam continuantes habent vim vniendi duo extrema; terminantes verò habent vim primario terminandi, & ſecundario deſtruendi vnionem vnius extremi cum alio: vnde ſunt incompoſſibiles reſpectu eiuſdem, eſt contra Murciam, Ruuium, & communem. 22 *Terminatiua, & continuatiua ſunt diuerſa.*

ART. IV. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

AD primum Reſpondetur, negando hæc indiuiſibilia formaliter eſſe entia negatiua, ſed eſſe poſitiua; explicata tamen quoad indiuiſibilitatem eorum per negationem ob rationes ſupradictas. 23

Ad ſecundum Reſpondetur, lineam eſſe ens completum in genere quantitatis, ſed incompletum in genere ſuperficiei, quatenus eſt eius terminus, & vnio; quia non habet incompletionem in genere extenſionis, cum ſit formaliter extenſa, ſed in genere ſuperficiei, cum ſit indiuiſibilis ſecundum latitudinem, & idem dicitur de ſuperficie reſpectu corporis. Punctum verò, quia nullam habet extenſionem, eſt quid incompletum in genere quantitatis, atq. adeo nullo modo eſt ſpecies. *Linea eſt ens completum in ratione quãtitatis incompletum in ratione ſuperficiei.*

Dices: Eadem ratione materia, & forma deberent eſſe ſpecies ſubſtantiæ, quia licet ſint entia incompleta in ratione ſubſtantiæ, 24 *Replica.*

compo-

ſitæ;tamen ſunt completa in genere entis ſubſtantialis.

Explicatur.

Reſpondeo, eſſe diuerſam rationem,quia ſupremum genus ſubſtantiæ dicit rationem ſubſtantiæ completæ, cui conuenit primario ſuppoſitalitas;quam completionem non poteſt habere materia, vel forma, quia illis non poteſt conuenire primario ſuppoſitalitas; at ſupremum genus quantitatis conſtituitur formaliter per rationem extreitatis partium; quæ ratio completè reperitur in ſingulis ſpeciebus.

Inſtantia.

25 Dices ſecundo, Hinc ſequitur eadem ratione quamlibet ſubſtantiam ſecundum ſe eſſe completam, & ſpeciem ſubſtantiæ; vt autem componit vniuerſum, eſſe entia incompleta.

Soluitur.

Reſpondeo primo, Diuerſam eſſe rationem ſubſtantiæ, & accidentium, nam ſubſtantia eſt ſimpliciter, & abſolutè in genere entis completa: vnde ſi completionem illam non habet, non eſt ſpecies; ſi illam habet,non poteſt ſub alia ratione habere rationem entis incompleti, & hinc materia nunquam poteſt eſſe ſpecies completa, & ignis v.g. cum non ordinetur ad componendum vnum ens per ſe, non poteſt habere rationem entis incõpleti: nam vniuerſum compoſitum ex elementis non eſt vnum ens per ſe; At verò in accidentibus habet locum illa diuerſitas, vt patet, quia eadem acquiſitio termini,vt via habet rationem entis incompleti, & reducitur ad prædicamentum termini; vt autem eſt actio, & terminus, habet rationem entis completi, quia accidentia abſolutè in genere entis ſunt incompleta; vnde poſſunt induere alias rationes completas,& incompletas in genere accidẽtium, & hac ratione linea ſecundum ſe,vt diuiſibilis eſt completa in genere quantitatis; vt autem eſt vnio partium ſuperficiei, eſt quid incompletum in eo genere, quia completum in genere accidentis, non eſt completum ſimpliciter in genere entis: & ideo vt ordinatur ad compoſitionem alterius, poteſt, vt ſic habere rationem incompleti in illo genere; at cõpletum in genere ſubſtantiæ eſt ſimpliciter completum in genere entis. Ita Suar.loc.cit.

Accidens ſub diuerſa ratione eſt ens completum, & incompletum.

26 Sed contra, quia ſicut completum in genere ſubſtantiæ non poteſt cõponere vnam per ſe ſubſtantiam; ita neq. completa in genere accidentis poſſunt componere vnum accidens, quia licet vnum poſſit ordinari ad aliud,non tamen vt ad aliquid vnum compoſitum, vt patet in potentia, & actu, nam etiam ipſa ſubſtantia ſic ordinatur ad aliud, vt ad finem: & ratio eſt, quia cum componant per ſuam entitatem formaliter, ſi illa entitas eſt completa,non poteſt fieri,vt non ſit completa; quare ſecundum entitatem completam componet. Sed reſpondere poſſunt, eandem entitatem accidentalem A poſſe induere varias rationes formales accidentales,atq. adeo entitatem vnius ſpeciei poſſe ingredi immaterialiter rationem alterius ſpeciei, vt patet, quia eadem entitas caloris eſt in genere habitus, vel diſpoſitionis potentiæ,& ſenſibilis qualitatis.

Ego Reſpondeo, Secundum opinionem dicentium elementa eſſe formaliter mixta, poſſe admitti diſtinctionem completi,& incõpleti,etiã in ſubſtantia. Quod ſi nulla ſpecies ſubſtantiæ põt ordinari ad cõpoſitionẽ alterius;inde non poteſt admitti hæc diſtinctio in ſubſtantia, ſed ſub alia ratione poteſt vna ſpecies reduci ad prædicamentum alterius, qua ratione efficiens reducitur ad B prædicamentum effectus. 27

Reſponſio Auctoris.

Etiam de ſubſtãtia valet diſtinctio completi, & incõpleti.

Ad tertium Reſpondent, Aliqui primo, hæc indiuiſibilia non contineri in diuiſibilibus eſſentialiter, ſed accidentaliter, quia eſſentialiter ſolũ dicunt ſuas ſpeciales extenſiones, vt corpus profunditatem,ſuperficies latitudinem: ſed non placet Murciæ, quia impoſſibile eſt componere has quantitatis ſpecies ſine longitudine, & latitudine, cum ſint eſſentialiter continuæ, & terminatæ: nam licet ſuperficies vltimatè conſtituatur per latitudinem; tamen adhuc eſſentialiter includit longitudinem: ſicut homo licet vltimatè cõſtituatur pro rationale; C tamen eſſentialiter includit animal. Neque obſtat, quod hæc indiuiſibilia cõtineantur,vt vniones; nam etiam vnio eſt de eſſentia totius compoſiti continui ex partibus integrantibus, vt patet ex vnione compoſiti phyſici, ex quantitate, & forma. 28

Indiuiſibilia contineri accidentaliter in diuiſibilibus.

Reſpondent ſecundo, Alii communiter cum Suar,Murcia,Ruuio,vnam ſpeciem ingredi compoſitionem alterius non formaliter, ſed materialiter: ſicut quaternarius cõponitur ex duobus quaternariis materialiter ſumptis, id eſt, vt dicunt præciſè vnitates,& non vt dicunt negationem tertiæ vnitatis; D ita linea componit ſuperficiem, nõ vt accipitur ſecundum ſe, ſed vt vnio partium ſuperficiei, quæ partes ſunt extenſiones diuerſæ rationis ab extenſione lineæ. Ex quo patet extenſionem linearem non ingredi formalitatem extenſionis ſuperficialem, ſed tantum ſupponere illam,& continuare cum comparte: vnde etiam ſequitur longitudinem incluſam in ſuperficie non eſſe aliam à longitudine lineæ,vt rectè Murcia in Prædicamento quantitatis diſp.2.q.1. 29

Ingredi compoſitionem partiũ materialiter nõ formaliter.

Ad confirmationem patet ex dictis, eo, quod materia, & forma non participant completè rationem generis ſubſtantialis.

E Ad quartum Reſpondetur primo, Alibi à Nobis diſputandum, an infinita quantitas ſit in genere quantitatis;illud autem certum eſt in corpore eſſe infinitas lineas,& puncta, non quidem categorematicè, ſed ſyncategorematicè, & hoc genus infiniti pertinere ad prędicamentum ex omnium ſententia. 30

Datur infinita indiuiſibilia ſyncategorematicè tamen.

TRACTATIO XVI.

De quantitate, vt eſt diſpoſitio, & terminus rerum naturalium.

DE hac materia DD. non vno loco tractant, ſed partim 1. Phyſ. t. 36. vbi Aegid. Venetus, Burl. Aſtudillo q. 7. Sotus q. 4. Tolet. q. 9. & 10. Conimbr. c. 4. q. 1. & ſeq. Maſ. ſec. 2. & 3. Ruuius tr. de terminis rerum naturalium. Murcia diſp. 3. Perer. lib. 10. c. 12. & ſeq. partim 8. phyſ. vbi Conimb. c. 8. q. 2. & 6. phyſ. vbi Ruuius tr. de modo incipiendi. Murcia diſp. 2. Areſius 1. de generat. c. 5. diſp. 4. q. 35. Aſtudill. 1. de generat. q. 1. vbi de formis intenſibilibus. Fabr. theoremate 36. Calculator tr. 10. de maximo, & minimo.

QVÆSTIO PRIMA. *Quot munera exercet quantitas circa res naturales.*

1 *Quot ſunt munera quantitatis.* PRimo Not. Quantitatem primo, diſponere materiam, tum ad recipiendã actionem Agentis naturalis, tum ad recipiendas formas, Secundo, diſponere formam tum ad recipiendas potentias, tum ad agendum; vt patet inductione, & ratione, quod omnis actio fiat per contactum, qui non eſt ſine quantitate, atque adeo neque actio recipi à ſubiecto, neque emanare ab Agente phyſico ſine quantitate, vt benè Suar. diſp. 18. met. ſect. 1. num. 13. & quia omnis actio ordinatur ad aliquam formam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalẽ, ideo nulla forma, ex vi phyſicæ actionis põt recipi, & produci in ſubiecto experte quantitatis, Confirm. nam humanitas Chriſti exiſtẽs in Euchariſtia, neque recipere poteſt aliquam formam, neq. agere ex eo, quia non habet modum exiſtendi diuiſibilem in ordine ad locum, ergo multo min⁹ hæc præſtari poterũt ab iis, quæ carent intrinſeca quantitate, ex qua oritur modus exiſtendi localis diuiſibilis.

2 *Quantitas non eſt actiua.* Secundo Not. Ab omnibus cõcedi quantitatem non eſſe actiuam, vt fuſè Suar. diſp. 18. met. ſect. 4. tum quia eſt ordinata à natura ad diſponendam materiam in ordine ad actus materiæ, at actus materiæ non ſunt ab ea actiuè, ſed tantum paſſiuè, ergo neque diſpoſitio ordinata ad illos actus, ſicut qualitates ſunt actiuæ, quia ſunt inſtrumenta formarum, quibus conuenit agere, nam perficiunt formas in ordine ad proprios actus; tum ſecundo, quia inter affectiones, A quæ tribuuntur ab Ariſtotele quantitati, non ponitur actiuitas, ſed coextendi loco, Hunc replere, & diſtingui ſitu à quacunque alia quantitate, vt ex D. Th. quodl. 1. q. 21. & tamen illa eſſet maxima perfectio; tũ tertio, quia ſi quantitas eſſet actiua, maximè deberet eſſe loco motiua, & actiuè concurrere ad expulſionẽ alterius ab eodẽ ſpatio, quia eius rõ maximè attẽditur in ordinẽ ad ſpatiũ: at conſtat nõ habere hãc actiuitatẽ, ergo nullã habet; vnde Aleſ. 7. met. t. 39. q. 2. §. 5. Nota. inter õia prædicamẽta quãtitas maximè habet rationẽ ſubiecti, tũ quarto Suar. quia quãtitas non producit quantitatem, vt exemplo B conſtat, & quia quantitas non eſt producibilis de nouo, cũ ſit coæua materiæ, ſed ſolum ſubſtantia quãta per actionẽ alteratiuã agentis naturalis applicatur alteri quanto.

Denique quia potẽtiæ omnes actiuæ ſiue ſint naturales, ſiue acquiſitæ, ſunt in genere qualitatis. ita Auer. 3. phyſ. 43. vt refert, & ſequitur Aur. 1. d. 35. q. 1. art. 1. propoſit. 2. ad 2. D. Thom. 4. d. 12. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 2. Scot. 4. d. 2. q. 2. C. vbi hinc probat qualitatẽ eſſe nobiliorẽ quantitate, quia ea eſt actiua.

Solum primo obiici poſſet. actio, qua vt ſenſibile cõmune producit ſpecies in ſenſus, C ſed Reſpondeo, per ſẽſibile propriũ exiſtens in quãtitate produci ſpecies atq. adeo extẽſũ per quantitatẽ, vide Scot. 4. d. 12. q. 3. ad 4.

Secundo obiicitur productio terminorum in quantitate quando eius partes continuantur, vel diſcontinuantur. Reſpondet Suar. non effici per propriam efficientiam, ſed per reſultantiam. Cuiuſmodi actio tribuitur etiam materiæ reſpectu ſuarum paſſionum, vt alibi diximus, & oſtendit Suar. diſp. 14. ſect. 3. num. 57. vel ſecundo, Reſpondere poſſet, terminos illos produci per actionem agentis diuidentis, vel continuantis partes quantitatis. *Terminorum productio à quo ſit.*

D Tertio obiici põt 3. phyſ. t. 16. & 17. vbi diſtinguens mobile à mouẽte, quod illud ſit in potentia ad formam, hæc autem eſt in actu ſubdit, *formam ſemper affert aliquã id, quod monet aut hanc* .i. ſubſtãtiales, *aut talem* .i. qualitatem, *aut tãtam* .i. quantitatem, *quæ principiũ, atq. cauſa motus erit, cum moneatur, actu homo facit ex eo, quod potentia exiſtit homo, hominem.*

Reſpõdeo primo, ibi dici à mouẽte afferri aliquam formã, vbi ly affert, non ſignificat, quod illam habeat, ſed quod illam producit, atq. adeo per ſuam motionem illam affert. *Explicatur Ariſt. 3. phyſ. t. 11.*

E Reſpondeo ſecundo ex Burl. ibi non dici quantitatem eſſe principium mouendi, ſed formam quantam, illam enim ſignificat ly, concretum, *tantam* in textu poſitum, forma autem quanta non agit per quantitatem, vt per principiũ, ſed per ipſam formã, ſicut cõpoſitũ materiale eſt actiuũ, nõ per materiã, ſed aliã compartem, quæ eſt cõpoſiti forma.

3. Not. Quãtitatis in cõmuni proprietates ſunt finitum, & infinitum, vt Ariſt. vbiq; aſſerit, & probat Scotus 2. d. 1. q. 3. ad 7. pro opin. I. vnde explicata natura quantitatis explican-

plicanda eſt ratio finitatis, & infinitatis, primum, explicandum in hac, alterum in ſequenti tractatione; & quia finitudo quantitatis poteſt dupliciter conſiderari. Primo ſecundum ſeipſam, Secundo, in ordine ad formas alias, præcipuè ſubſtantiales, reſpectu quarum eſt diſpoſitio; nos ſecundum explicabimus, nam de primo nihil eſt dicendum præter ea, quæ de quantitatis natura diximꝰ, ibi .n. explicabimus, an termini quantitatis ſint poſitiui, an negatiui, & in quo ſubiecto ſint, & à quô, & quomodo producantur.

3 *Terminus magnitudinis, & paruitatis intrinſecus, & extrinſecꝰ quis ſit.*

4. Not. In rebus naturalibus dari terminũ magnitudinis, & paruitatis, & magnitudinis quidem conſiſtit in exceſſu quantitatis; paruitatis verò in defectu, & vterq. diuiditur in intrinſecum, & extrinſecum, vt benè explicat Tol. 1. phyſ. q. 10. Terminus magnitudinis intrinſecus dicitur quantitas maior, ſub qua res poteſt conſeruari, ita vt ſub maiori non poſſit, & dicitur maximum quod ſic. Extrinſecus verò eſt certa quædam quantitas magna, ſub qua res non poteſt conſeruari, ſed ſub quacunq. minori poteſt, & dicitur minimũ quod non, ideſt inter omnes quantitates maiores quas res non poteſt attingere hæc eſt minima. Terminus paruitatis intrinſecus dicitur parua quædam quantitas, ſub qua res poteſt conſeruari, ita vt ſub qualibet minori nõ poſſit, & dicitur minimum, quod ſic. Extrinſecus verò dicitur illa quantitas parua, ſub qua res non poteſt conſeruari, ſed ſub maiori poteſt, & dicitur maximũ quod non. Ex quibus patet omnes terminos affirmatiuos eſſe intrinſecos, negatiuos verò eſſe extrinſecos.

4 *Quantitas conſequitur materiam, vt qualitas formam.*

5. Not. ex D. Tho. 3. p. q. 9. art. 2. & 4. d. 12. q. 1. art. 1. quæſtiuncula 3. vbi Scot. q. 2. Suar. diſp. 14. met. ſect: 3. nu. 57. quantitatem conſequi materiam, ſicut qualitas formã, tum quia vt acceſſu nouæ materiæ, accedat neceſſe eſt quantitas, ita variata forma variari debet, etiam qualitas, tum quia quantitas eſt prima diſpoſitio materiæ ad recipiendas formas: vnde põt attendi terminus formarum tam ratione quantitatis, quam qualitatis, nam licet quãtitas abſolutè ſequatur materiam, tamen vt habet terminũ certum, & determinatum pendet à forma, vt Simplic. 1. phyſ. t. 69. & nos alibi, atq. ratione vtriuſq. põt ſpectari terminus, tam via generationis, quam via corruptionis, & quoad conſeruationem ſiue ſit in naturali, ſiue in innaturali ſtatu.

QVÆSTIO II.
De termino rerum naturalium.

PRIMA DVBITATIO.
An de facto detur maximum, & minimũ corpus?

Acar omnium animaliũ minimũ animal.

RESpondet Tolet. q. 9. affirmatiuè nõ ſolum in genere, ſed in ſpecie, nam vltimum cælum eſt maximum corpus, & fortè datur minimum corpus nobis ignotum; li-
A cet Ariſt. l. 5. de hiſt. anim. c. 32. Acarum minimum omnium animaliũ eſſe dicit, quod ex cera vetuſta naſcitur, ſimiliter in qualibet ſpecie datur aliquod indiuiduum, quod eſt maius omnibus, vt ignis in ſua ſphæra, & aliquod minus omnibus illius ſpeciei, ſiue id ſit negatiuè, ideſt quod nullum ſit maius, vel minꝰ; vel poſitiuè ideſt, quod ſuperet in paruitate, vel magnitudine cæteros omnes; nam alioqui vt rectè Georgius 1. phyſ. d. 3. daretur infinita multitudo entium, nam vel dabitur vnum alteri æquale, & habetur quod volumus, vel ſemper alter eſt alteri inæquale, & ſi non datur ſtatus, erunt infinita entia
B diuiſa, quare debet inter huiuſmodi entia dari ſtatus, atq. adeo vel vnum omnium maius poſitiuè, vel negatiuè.

SECVNDA DVBITATIO.
An viuentia habeant terminos ſuæ magnitudinis, & paruitatis?

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

Corpus non poteſt creſcere in infinitum naturaliter.

PRimo Not. ex Georg. 1. Phyſ. q. 4. d. 3. & 4. 1
certum eſſe non poſſe per potentiã naturalem aliquod corpus ſiue homogeneum, ſiue ætherogeneũ, ſiue viuens, ſiue vita carens, in infinitũ excreſcere, quia cum omne
C corpus contineatur itra mundum, non poteſt in infinitum creſcere, neque maius eſſe poteſt, quàm quod poteſt ex tota materia concreſcere. Neq. extra cœlum eſt corpus aliquod, quod Ariſt. 3. phy. 67. & 88. explicat, dicens quantitatem nõ poſſe creſcere in infinitum; poſſe tamen in infinitum diuidi: vnde numeri in infinitum augentur. Hinc t. 69. extat illa propoſitio, *Quantamcumq. contingit eſſe magnitudinem in potentia, tantam oportet eſſe in actu*, ideſt quantum creſcit magnitudo per additamentũ, tantum idem eſſe oportet actu, quia quæ exiſtit, additur alii quãtitati.

Quæſtio tantũ intelligitur de quantitate, vt diſpoſitione ad formam materialem.

D 2. Not. Nos non loqui de quantitate mathematicè ſumpta, quia eam diximus eſſe diuiſibilem in infinitum; vnde poteſt eſſe minor in infinitum, & licet naturaliter nõ poſſit excreſcere in infinitum; tamen ſupernaturaliter non repugnat, vt infra: quare loquimur de quantitate, vt eſt diſpoſitio formæ materialis, an ſcilicet forma quædam ex natura ſua determinet ſibi certam aliquam quantitatem tam quoad paruitatem, quàm quoad magnitudinem.

Entia alia animata, alia inanimata.

3. Not. Formas poſſe conſiderari vel in ordine ad potentiam naturalem, vel ſupernaturalem; hic quæſtio intelligitur magis de 2
E potentia naturali, quam ſupernaturali, & quia res poſſunt cõſiderari tàm in ſtatu connaturali, quàm præternaturali, quæſtio intelligi poteſt in vtroque ſenſu: & entium alia ſunt animata, alia inaninamata de vtroq. genere entiũ eſt agendũ, & primo de animatis.

Augmentum, vel decrementũ corporis pendet ex partibꝰ.

4. Not. Cum anima ſit actus corporis organici, Debet hæc determinatio ſumi in ordine ad corpus, quod cõſtat ex partibus or-

formæ, vt ſunt membra humana, & aliorum animalium, & ſecundum alios gemmæ, & ſimilia.

Partes aliæ per ſe exiſtētes, aliæ inexiſtentes.

2 Tertio Not. Partes alias dici per ſe exiſtētes, quæ ſcilicet poſſunt ſeparatim exiſtere, vt os, caro, &c. Alias dici inexiſtentes, quæ licet non poſſint ſeparatim exiſtere ſaltem eodem modo, quo in toto, tamen exiſtunt in toto ſimul cum aliis: vnde fit, vt quæſtio poſſit intelligi de diuiſione minimi in partes per ſe exiſtentes, vel in partes inexiſtentes.

Hæc difficultas eſt de termino magnitudinis per ſe.

Quarto Not. Poſſe rem dupliciter habere terminum magnitudinis. Primo, per ſe cum ſcilicet ex natura ſua exigit determinatam extenſionem. Secundo, per accidens ratione, ſcilicet alicuius extrinſeci, ſcilicet loci, agentis, materiæ, &c. nō eſt difficultas de termino, qui habetur per accidens, quia cōſtat omnia contineri intra orbem lunæ, ſed difficultas præcipuè eſt de termino exigito ex natura rei: hoc autem adhuc dupliciter poteſt intelligi, vel in ordine ad cauſas naturales, vt ſcilicet ex natura ſua res exigit terminos, vt reſpicit cauſas naturales, eo quod connaturaliter exigat terminos, vel in ordine ad cauſas ſupernaturales, quod ſcilicet res exigit terminos, vt eſt ſubiecta cauſis ſupernaturalibus, eo quod etiam ſupernaturaliter exigat terminos, vt neque per potentiam Dei abſolutam poſſit illos terminos excedere.

Quinto Not. Tripliciter poſſe elementa augeri. Primo, generatione, vt aer creſcit quando generatur ex igne, vel aqua. Secundo, appoſitione, vt cum aquæ additur alia. Tertio, rarefactione, vt cum aqua calore ignis attenuatur, & redditur maior.

Maximum, & minimum reb⁹ competunt ex quantitate.

3 6. Not. Maximum, & minimū conueniens rebus ratione quantitatis ſiue prædicamentalis, ſiue traſcendētalis, ſeu perfectionis, accipi dupliciter, primo, poſitiuè. Secūdo, negatiuè, Maximum poſitiuè dicetur, quod à nullo exceditur, & omnia alia excedit, ſicut minimum dicitur, quod nullam excedit, & ab omni alio exceditur, At negatiuè maximum dicetur, quod ab alio non exceditur, etiam ſi habeat multa æqualia. ſicut minimum dicetur quod nullū excedit, licet non excedatur ab omnibus, quod habeat multa æqualia.

7. Not. Terminum dupliciter poſſe haberi, primo actu, quādo aliquid terminatur ad certum terminum, vt v.g. quantitas palmaris. Secundo, potentia, quandò poteſt habere terminum, quomodo ponitur quantitas non habere actu terminum talem ex natura ſua, ſed poteſt habere. Hæc autem potentia alia eſt ordinata ſeu naturalis, quæ ſcilicet eſt ex cauſis naturalibus vel Deo cōcurrente cū illis, vel ſupplente illarum defectum, Alia abſoluta & ſupernaturalis, quæ concurrit ſupra naturales leges.

De facto datur quoad perfectionem maximū, & minimum.

8. Not. Inter creaturas quoad perfectionem de facto dari terminum magnitudinis, & paruitatis, quia ſupremus Angelus eſt om-

A nium ſubſtantiarum maximus; nam Angelica natura eſt perfectior humana, & hæc perfectior cæteris corporeis, iuxta illud *Omnia ſubiecisti ſub pedibus, &c.* cum igitur ſupremus eſſe ſit nobilior cæteris Angelis, fit, illum omnium maximam creaturam, atque adeo ad illum terminari perfectionem omnium creaturarum; Contra verò inter ſubſtantias materia prima eſt omnium imperfectiſſima. Hinc patet quid dicendum ſit de potentia abſoluta; nam ſi ſingularum creaturarum naturæ inſpiciantur, conſtat etiam de potentia abſoluta non poſſe ſecundum perfectionem eſſentialem augeri vel minui, B nam eo ipſo mutaretur, & non eſſet illa eadem natura; At verò ſi creaturæ productæ comparētur cum tota latitudine entis creabilis; tunc dicimus quacunq. creatura producta poſſe Deū efficere perfectiorem etiā eſſentialiter ex D. Thom. 1. p. q. 25. art. 6. Quare difficultas manet de magnitudine, & paruitate ſecundum quantitatem prædicamentalem.

9. Not. Supremum cælum de facto eſſe omnium corporum maximum ſecundum quantitatem molis, quia omnia continet, & licet non conſtet an detur, & quod ſit omnium minimum, tamen certum eſſe debet C dari minimum negatiuè, nam vel datur aliquod minus omnibus, & ſic datur minimū etiam poſitiuè, vel dantur multa æqualia inter ſe, quæ reſpectu aliorum ſunt minora, & ſic datur minimum negatiuè.

Quoad quātitatē molis, cælum de facto eſt maximum.

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium, corpora inanimata ſiue ſimplicia, ſiue mixta habere ex natura ſua terminum magnitudinis, & paruitatis. Ita Auer. 1. Phiſ. t. 37. 38. 6. phiſ. 32. 49. 59. 7. phyſ. 2. 8. phyſ. 44. 62. 3. cæli. 9. 2. ani. 41. Them. 1. phyſ. 37. & videtur Soncin. 8. D met. q. 3. initio primæ concluſionis, & Ferr. 1. phyſ. q. 7. Iand. q. 15. & 17. ad 7. Thien. q. 15. Aſtudillo q. 7. abſolutè loquūtur omne corpus naturale habere determinatam quātitatem in maius, & min⁹, Achill. 3. de elem. d. 1. ex D. Thom. 1. p. q. 7. ar. 3. vbi ait, omne corpus naturale vt habet determinatam formam, ita determinata accidentia, & 2. d. 8. q. 5. ad 3. omne corpus habet duplicem terminum, ſcilicet eſſentiæ, & quantitatis, & 2. d. 14. q. 1. ad quartū, & d. 30. q. 2. ar. 2. & 4. d. 12. q. 1. ar. 1. q. 3. & q. 4. de potēt. ar. 1. ad quintū, negat corpus naturale eſſe diuiſibile in infinitum. Vnde cum Ariſt. 2. ani. t. 41. ait, ignem E poſſe creſcere in infinitum, ſi infinita combuſtibilia adderentur, non loquitur abſolutè, ſed comparatiuè ad viuentia, eo quod ignis cum nō augeatur ab intrinſeco, vt viuentia, poſſit multo magis excreſcere, quam viuentia, ſequitur Nobilius 1. de gener. c. 2. q. 3. vbi ait, cum homogenea venerint ad tantā quantitatem, in qua ſe poſſunt cōſeruare, tunc habent ſuum maximum, & minimum,

4 Opinio affirmans.

Auer. Themiſ. Sonc. Fer. Iand. Thien. Aſtudil. Achil. S. Thom. Nobil.

mum, quod ex natura ſua habere poſſunt, A cum vero videntur augeri, non verè fiunt maiora, ſed multiplicantur per additionem noui indiuidui, & videtur ſequi opinionem Caiet.1.p.q.7.ar.3.de qua infra.

Diſcrepant inter ſe hi Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt eandem quantitatem eſſe minimã, & maximam,ſicut idem inſtans eſt primum, & vltimum reſpectu eorũ, quæ durant tantum per inſtans,ita Flaminius Nobil.loc.cit.

Alii autẽ dicunt eſſe diuerſam quantitatẽ minimam à maxima, ita Iand.Thien. & alii.

Opinio negans. Scotus,Tatar. Lych.Bur.Valles. Ochã. Maior.Dandin.

5 Secunda opinio eſt dicentium huiuſmodi corpora ex natura ſua nullum habere terminum magnitudinis, & paruitatis. Ita Scotus B 5.met. q.4. 2.d.2.q.9. vbi Tatar. & Lych. ſequitur Tatar. 1.phiſ. t.36. Burl. t. 36. Valles. controu.5. Villalpand. quæſt.de maximo, & minimo, citatur Perer. l.10. c.vlt. licet contrariam putet valde probabile Hier. Pla. tr. de maxim.q.2. Ruu. c.4. q.1. Ocham. 2.q.8. Gab.d.3. Maior.1.d.17. q.16.Dandinus 2. de anim. digreſ. 21. fundamentum ſumitur ex compoſſibilitate quantitatis cum forma naturali; ſed quantitas eſt diuiſibilis in infinitum, ergo etiam forma,alioqui ſi huic repugnaret diuiſibilitas in infinitum, non eſſet vnibilis cum quantitate.Confirmatur,ſi datur vnum ex cõtrariis, debet dari & reliquũ; C ſed paruum,& magnum ſunt cõtraria, ergo ſi datur vnum,debet dari aliud,& ſi non datur vnum, nec aliud. Confirmatur 2. quia indeterminationi non minus repugnat determinatio quoad paruitatem, quam quoad magnitudinem.

Diſcrimen inter hos Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant dari quidem terminum extra continuum, non tamen in continuo, quia quodlibet continuum eſt vbique diuiſibile, at ſi in continui compoſitione darẽtur minima, tunc non poſſet diuidi in qualibet parte, alioqui diuidi poſſet minimũ, quod ſi dicas partem illius minimi diuiſi manere coniun- D ctam cum aliis partibus, & ſic non eſſet minor minimo, tunc contra: quia tunc hæc pars addita alteri minimo redderet illud maius, atque adeo daretur maius maximo,cum idem dicant eſſe minimum.& maximum.

At alii negant dari terminum ſiue in continuo,ſiue extra, ſiue quoad magnitudinem ſiue paruitatem, ex c.3. de ſenſu, & ſenſibili homogenea negat diuidi in minima.

Alij concedunt de termino paruitatis, negant de termino magnitudinis. S.Tho.Cap.Sot. Tolet.Dur.Hiſpal. Ric. Greg. Caie. Conimb. Maſ.

6 Tertia opinio eſt diſtinguentiũ, quod habeant quidem terminos paruitatis, non autem magnitudinis, quia quo eſt in maiori E quãtitate, eo magis poteſt operari,& à contrario ſe tueri,quare magnitudo quantitatis illi non repugnat, vt D.Thom. 1.phyſ.36. & 38.2.anim.41. Cap.2.d.19. Sotus 1.phyſ.q.4. Tolet.q.9. & ſequuntur Durand.2.d.18.q.1. Hiſpal.d.19.q.1.Riccar.quodlib.3.q.5. Greg. 1.d.17. q.2. ar.3. Caiet. 1.p. q.7.ar.3. & 2. de anima c.4.in explicatione 4.concl. Conimb. c.4.q.1.ar.4.& 7. Maſius c.4.diſp.de maximo q.3. vbi de maximo, & q.4. vbi de minimo, vbi illam tribuit Ægid. quodl.4. q.6. Maior. d.17. q.16. Arg.2.d.18. q.1. & Soto putanti eſſe probabiliorem,ſed immerito. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt minimum non eſſe diuiſibile, nec in partes inexiſtentes, neque in per ſe exiſtentes, licet realiter ſeparatas.

Variant. inter ſe hi Authores.

At alii putãt, diuidi poſſe in partes inexiſtentes, non tamen in partes per ſe exiſtentes,ita communiter Thomiſtæ.

Secundo differunt, quod alii abſolute negant terminum magnitudinis, alii vero negant terminum quando fit accretio per aggenerationẽ, vel appoſitionem; at verò habere terminum, quando accretio debet fieri per raritatem materiæ, quia forma v. g. aquæ determinat ſibi certam raritatem in ſubiecto, vt patet experientia, ita Perer.l.x. c.23. à quo Maſius.

Tertio differunt, quod alii id aſſerant in omnibus inanimatis ſiue ſimplicibus, ſiue mixtis, quod ſit omnium eadem ratio.

At alii id aſſerũt in homogeneis,at negant in etherogeneis,vt Adamas,& alii ſimiles lapides,quod hæc habeãt terminum magnitudinis, ex Soto, & Perer. quia hæc eodẽ modo augeri debeant, quo viuentia, ſed omnino falluntur,nam non augentur à principio intrinſeco, ſed extrinſecè per appoſitionem materiæ, ſed de hac re in 4.meteor.

ART. III. Opinio Auctoris circa terminum magnitudinis corporum carentium anima.

Mixta homogenea, & elementa ex ſe, non habẽt terminum magnitudinis.

7 PRima Concluſio, tàm mixta inanimata homogenea, quàm ſimplicia corpora, non habent ex ſua natura terminũ ſuæ magnitudinis neque intrinſecũ, neque extrinſecum. Hanc concedunt omnes Auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ quoad ſimplicia, excepto Caiet.& Soto concl.5.

1. Ratio ex Ariſt.

Probatur Primo,ex Ariſt.2.an.41.vbi ignẽ in infinitum ait poſſe augeri, ſi infinita fuerint combuſtibilia applicata, & ibi vult aſſignare diſcrimen inter ignem, & viuentia, quod viuentia habent terminum in augmẽto; ignis verò non; vnde deducit, non poſſe ignem eſſe cauſam augmenti in viuente. & Confirmatur ratione,nam quò magis augetur ignis; eò magis creſcit virtus actiua; ergo igni quantumcunque magno ſi applicetur ſtuppa,comburet illam, & producet formæ partem, quæ informet illam materiam; quare ſicut additur pars materiæ, ita & pars formæ. Si enim ignis minor combureret ſtuppam igni applicatam,multo magis id præſtabit ignis maior, quia in illo eſt maior virtus, & cum potentia naturalis neceſſario agat in ſubiectum approximatum, 9.met. c.2. Cõfirmatur 2.ex Soto,quia ratio cur viuentia non poſſunt augeri in infinitũ, vel eſt,quia auctio fit ex virtute formæ conuertentis alimentum in ſubſtantiam aliti, neque poteſt ſeipſum augere, niſi augendo

Confir. 2.

omnes

omnes partes ſumendo alimentum ex parte determinata, .ſ. oris, radicum, &c. & ex calore natiuo, qui eſt determinatæ virtutis, cũ igitur virtus formæ ſit finita, non põt in infinitum augere corpus, quæ ratio non eſt in hac ignis auctione, nam non fit ſecundum omnes partes, ſed per iuxtapoſitionem vni parti; neque ex determinata parte, ſed quacunque ſic applicatio materiæ, nam non fit ab intrinſeco, ſed ex applicatione materiæ, & formæ extrinſecæ per iuxtapoſitionem, ſed non apparet. Vnde repugnat, vt dato quocunque maximo igne, non poſſit illi addi per iuxtapoſitionem alius ignis, quia omni finito quanto, poteſt fieri additio.

8 *1. Reſpõſio aliorum.* Reſpondent aliqui illam applicationẽ infinitorum combuſtibilium, non poſſe fieri naturaliter ordine vniuerſi ſeruato, nam cũ omnia intra concauum lunæ contineantur, neceſſariò finita erunt, & quodlibet elemẽtum habet certum locũ, quem replet, vnde non poteſt eſſe maior aer, quam ſit ſphæra ſua, neque ſphæra creſcere poteſt, niſi condenſetur ignis, ignis autem nõ poteſt in infinitum condenſari, ſed habet certum terminum ſuæ condenſationis, quem excedere nequit. Sed contra, nam non eſt quæſtio an ex cauſa extrinſeca elementorũ auctio impediri poſſit, quia id eſt certum, ſed an ex intrinſeca impediantur auctio, ita vt forma elementi determinet ſibi tantam materiam, qua maiorem non poſſit informare: vnde Prouerb. 30. ignem numerat inter ea, quæ nunquam dicunt, ſufficit; deinde non apparet, qua ratione repugnet aquæ quantumcunque magnæ fieri poſſe additionem.

2. Reſpõſio aliorum. Alii Secundo reſpondent impediri augmentum ex natura intrinſeca elemẽti: vnde in caſu poſito, non ſequitur combuſtio, non quidem ex defectu ignis principalis agentis, ſed naturæ vniuerſalis, ſicut aqua attracta per foramina clepſidræ aſcendit, ne detur vacuum, ita ne detur maius maximo, non ſequitur combuſtio. Sed non apparet, quomodo natura vniuerſalis impediat actionẽ agentis, & paſſi debitè applicatorum, niſi Deo ſuſpendente concurſum, ſed hic non ſuſpenditur, vbi ex parte cauſarum naturalium non eſt impedimentum agendi, at in hoc caſu nullum eſt, nam quod dicunt, ſuſpendi ne detur maius maximo, ſupponunt dari maximum, de quo quæſtio eſt, atque adeo petunt principium, quare vel ſuſpenditur concurſus, & erit miraculũ, vel datur, & non ſequitur actio, & eſt maius miraculũ. Hinc patet minus recte dici à Ferr. actionẽ impediendam à quantitate maxima, quæ nõ poteſt euadere maior, nam quantitas non poteſt actionem retardare, niſi quando eſt diſpoſitio contrarii.

3. aliorum. Alii Tertio cum Caiet. Ferrar. loc. cit. ad 7. in eo caſu etiam ſi ſtuppa cõburatur, nõ tamen ille ignis genitus cõtinuabitur, & vnietur præcedenti: ſed hæc gratis dicuntur, neque ad rem, nam licet ſuppoſito ordine na-

A turali, qui eſt in vniuerſo, non ſequeretur combuſtio, vel vnio ſine corruptione alicuius corporis, vt ſi v.g. aer haberet ſummam denſitatem, & ignis ſimiliter; tunc enim ſi applicaretur ſtuppa igni, non fieret combuſtio, niſi corrumperetur aliqua pars aeris, vel ignis, quia ſcilicet ob defectũ loci danda eſſet penetratio corporis; ſed quærimus ablatis his extrinſecis impedimentis, an auctio repugnet naturæ ignis v. g. vnde ſi ponatur maximus ignis extra cœlum, & illi applicetur ſtuppa, an illam combureretur, & non eſſet ratio cur non? quia ignis haberet maiorem virtutem actiuam, vnde Ariſt. negat

B 3. phyſ. 42. & 1. cœl. à t. 62. & probat non dari corpus ſenſibile infinitum, quia reliqua per ſuam potentiam in ſe conuerteret; & fieri vnionem inter illos ignes, eſt maior ratio, quàm cum eſt paruus ignis, quia quælibet res cum ea maximè appetit vniri, cum qua maximè conſeruatur, ſed partes magis conſeruantur vnitæ maximo igni, quàm paruo. Hanc concluſionem docent D. Thom. 2. an. 41. Ægid. & alii ibidem Scot. 2. d. 12. q. 9. Alb. 2. an. tr. 2. c. 4. Och. d. 8. q. 7. & alii. Hinc patet non recte Toletũ aſſerere, tunc ignem præexiſtentem condenſandum iuxta proportionem ignis de nouo additi, tũ quia non eſt

C ratio neceſſaria huius cõdenſationis niſi petatur principium, tum quia poteſt contingere, vt ignis habeat ſummam condenſationem ſub qua conſeruari poteſt, & ſub maiori non poſſit, neque placet in eo caſu condenſandum aerem, vel ignem debere conuerti in aerem, vel hunc in aquam, nam gratis hæc finguntur, & non apparet agens productiuum aeris, vel aquæ, cum ibi non adſit nec humiditas, ſed ſiccitas, nec frigiditas, ſed calor.

Secundo probatur cõcluſio à priori, nam huiuſmodi augmẽtatio, vel repugnat ratione quantitatis, & non, vt concedunt etiam 9 *2. Ratio à priori.*

D aduerſarii; & patet ex numero, cui poteſt fieri additio in infinitum, & licet Ariſt. negat 3. phyſ. t. 59. & 60. ſecundum appoſitionem non poſſe excedi omnem determinatã magnitudinem; tamen fatetur poſſe fieri additionem in infinitum, ſed infra infinitatem actualem, nam ait idem eſſe infinitũ, ſecundum diuiſionem, & ſecundum appoſitionẽ. Vel repugnat ex parte materiæ, & neq; tum quia vt dicitur 2. de an. t. 41. neq. in viuentibus hinc repugnat augmentum, tum quia

E quãtitas, & materia ſunt eiuſdem conditionis, cum ſint indifferentes ad quãcunq. formam. Vel tertio repugnat ex parte formæ, & neque: nam illi fit additio eodem modo quo quantitati per appoſitionem vni parti: & non eſt neceſſarium, vt totum ſecundum omnes partes augeatur, & extendatur, vt fit in viuentibus.

Sed contra hanc concluſionem Ferr. 1. phyſ. q. 7. Iand. q. 16. Achill. 1. ſuæ phyſ. 1. obſtant authoritate D. Thom. 1. p. q. 7. ar. 3. qui vniuerſaliter affirmat in entibus dari terminum *Obiectio 1.*

num

num augmenti, atque adeo dari maximum ignem.

Reſpon.

Maximus ignis, vel eſt maxim⁹ per ſe vnus, vel per accidens.

Reſpondet Caiet. ibi diſtinguens maximũ ignem, dupliciter poſſe intelligi: Primo, quãdo eſt maximus per ſe vnus: Secundo, per accidens vnus. Maximus ignis per ſe vnus dicitur, qui naturaliter nõ eſt diuiſibilis in duos ignes per ſe exiſtẽtes, vt v.g. ſi maximus ignis ſit digitalis, dicetur per ſe vnus omnis ignis, qui eſt intra latitudinem duorum digitorũ. At per accidens vnus dicitur, quando eſt diuiſibilis in duos ignes per ſe exiſtentes, vt eſt ignis duorum digitorum, & omnis alius vltra duos digitos, his poſitis.

Reſpondetur, inter ignes per ſe vnos datur maximus, ſcilicet omnis, qui eſt intra latitudinem duorum minimorum, at non ſic inter ignes per accidẽs vnos, niſi propter ordinem vniuerſi. D.Thom. autem intellexit de igne per ſe vno, vnde ignis ille combureret ſtuppã, & vniret ſibi, ſed non fieret vnus per ſe, ſed per accidens. Sed primum, hæc diſtinctio Caiet. non videtur ſatis phyſica,

Impugnatur Caietanus.

tum quia continuatio efficit res continuatas eſſe vnum per ſe, niſi obſtet ætherogeneitas, nam ibi eſt materia & forma, ex quibus efficitur vnum per ſe, & additio ſecundi minimi, non variat vnitatem partium præcedentium; non igitur facit illos eſſe vnum per accidens, ſi prius efficiebant vnum per ſe, tum quia eſt implicatio in adiecto, nam ſi digitalis eſt per ſe vnus ignis; & quicunque citra ignem duorum digitorum, quia iam non eſt per ſe vnus, ſequitur non dari maximum ignem per ſe, nam quocunque digitali dato, adhuc eſt dabilis maior intra latitudinem bidigitalis. Si ſecundum minimũ diuidens per partes proportionales: quare ad D.Thom. reſpondeo loqui iuxta diſpoſitionem, quæ nunc eſt in ordine vniuerſi, in quo ſunt determinatæ partes, vt ſe inuicem contemperent.

Obiectio 2.

10 Secundo obiicitur auctoritas Ariſtotelis tum 1.phyſ.30. vbi contra Anaxag. docet, res non componi ex infinitis principiis, quia res ſunt determinatæ in quãtitate, magnitudine, & paruitate. Et Confir. 2.de ani.41. omnium, inquit, natura conſtantium dari certum terminum magnitudinis.

Reſpon.

Explicatur Ariſt.

Reſpondet Sotus his locis loqui Ariſtotelem de corporibus viuentibus, vt patet ex diſcurſu, quem facit in 2. de anima, vbi aperte fatetur, elementa non habere terminum, & 1.phyſ. exempla affert de carne, oſſibus, cerebro, & cæteris, quæ pertinent ad corpus animatum, quod melius infra explicabitur: vnde Ariſt. 1. de gen. animal. c.1. docens, naturam effugere infinitum, loquitur de generatione animalium, quæ non poſſunt in infinitas ſpecies multiplicari, & 8.phyſ.t.15. negat infinitum, quod in rerum procreatione Emped. & Anaxag. poſuerunt, quod infinitas vices mouendi, & quieſcendi elementis tribuerunt.

Ad confir.

Ad confirmationẽ ex textu probari contrarium, nam probat principium augmenti in viuentibus non eſſe ignem, quia poteſt augeri in infinitum, at non ſic viuentia, quæ vocat conſtantia ex natura, dum ait, omniũ autem natura conſtantium eſt terminus, & ratio magnitudinis, & augmenti; vnde infert id conuenire animæ, non igni, & rationis magis quam materiæ, oritur potius ex forma, quam ex materia.

Obiectio 3.

Tertio obiicitur, quælibet forma habet definitã naturam; ergo requirit certam definitamque materiam quantam.

Confirmatur, quia alia accidentia, vt raritatem, calorem, &c. requirit in determinato gradu; ergo etiam & quantitatem requirit determinatam, quia non eſt maior ratio, cur natura ſit contenta reliquis accidentibus in determinato gradu, & menſura, & non quãtitate. Neque dicas, quod ſicut forma eſt determinatæ perfectionis eſſentialis, ita conſequuntur accidentia determinatæ perfectionis eſſentialis, non autem quoad perfectionem accidentalem, ſicut neq. forma quoad ſuam entitatem ſubſtantialem eſt determinatæ perfectionis accidẽtalis entitatiuæ, quia ad formam ſubſtantialem cõſequuntur accidẽtia non ſolum determinatæ perfectionis eſſentialis, ſed etiam gradualis, quæ eſt perfectio accidentalis; ergo ſimiliter nõ ſufficit conſequi quantitatem, quæ eſt determinatæ perfectionis eſſentialis; ſed etiam accidentalis, quæ conſiſtit in varia ratione termini.

Confir. 2.

Confirmatur 2. quia eadem ratione etiam viuentia habentia animam diuiſibilem poſſunt augeri, quia cũ additione materiæ, additur noua pars formæ, & non eadem forma præexiſtens, extenditur ad informandã materiam additam.

Reſpon.

Si qua formæ pars additur, addenda etiam eſt pars quantitatis.

Reſpondetur, quantitatem ſequi materiã abſolutè, & formam ratione modi, & termini, ex Simpl. 1.phyſ.69. vnde hoc intelligitur reſpectu formæ, dum permanet eadem, ſi nihil ei additur, vel detrahitur, quod ſi addatur pars formæ, ratione formæ additæ, etiam alia pars quantitatis addenda eſt, vnde patet ad confirmationem, nam cæteræ qualitates conſequuntur formam ſecundum intenſiuam perfectionem, quæ cum ſit certa, certam etiam poſtulat intenſionem accidentium, præcipuè cum accidentia ſint, vt inſtrumenta, & potentiæ formarum: ſed quantitas pertinet ad extenſiuam perfectionem formarum, quæ cum definita non ſit, certam nõ requirit quantitatem, ſed poteſt in infinitum excreſcere, nam noua pars formæ, nouam requirit materiam, quæ nouam ſecum trahit quantitatis partem.

Ad confirmat.

Ad duplicem confirmationem reſpondetur negando paritatem, vt patet ex dictis, quia viuentia naſcuntur ex materia præparata in certo aliquo loco, vbi definita eſt vis concotrix, vt dictum eſt ſupra.

Obiectio 4.

Quarto, ſi res naturales non haberent ex natura ſua terminũ, ſed ſemper poſſent magis,

gis,& magis augeri,nunquam eſſent in ſtatu connaturali niſi habeat infinitam quantitatem, ſicut animal non eſt in ſtatu naturali, niſi perueniat ad quantitatem exigitam ex natura ſua; at hoc patet eſſe falſum, ergo.

Confirm. Quia cauſæ naturales ſunt determinatæ quoad virtutem, ergo effectus ſunt determinati quoad omnem perfectionem; nam illam non poſſunt habere niſi ex cauſis ſuis,alioqui exigentia illa maioris,& maioris perfectionis, non poſſet expleri naturaliter, cum deſint cauſæ naturales. *Reſpon.* Reſp. Hoc argumentum deberet eſſe fundamentum Aduerſariorum,licet non conuincat, quia potētia ad maiorem perfectionem dupliciter poteſt conuenire rebus. Primo poſitiuè, ideſt per poſitiuam inclinationem, & exigentiam, & hac nō expleta manet res in ſtatu præternaturali. Secundo negatiuè per nō repugnantiam,& hac non expleta, non perturbatur ſtatus naturalis, quia res ſe habet indifferenter quoad perfectiones illas. At potentia ad habendā maiorem perfectionē in huiuſmodi rebus non eſt primo modo, ſed ſecundo, quia ignis tam naturaliter eſt ſub quantitate palmari, quā bipalmari. Ad Confir. Reſp. Inde probari res naturales habere terminum ab extrinſeco, quia ſi deeſt materia, vel quātitas, vel efficiens, non autem quo ex propria,& intrinſeca natura exigant terminum, vt patet,nam etiam quantitas, ſecundum ſe hac ratione haberet terminū ex natura ſua, quia non datur cauſa naturalis potens producere quantitatem maiorem, & maiorem in infinitum.

Obiectio quinta. Quinto obiicitur. illa quantitas debetur elemētis, quæ ſit proportionata ordini vniuerſi, illumq; conſeruet, non deſtruit, ſed ſi ſubſtantiæ materiales non haberent certos limites magnitudinis, & paruitatis, deſtrueretur ordo vniuerſi, quia non poſſent contineri intra orbem Lunæ, neque inter ſe ipſas conſeruare debitam proportionem quoad actiones, & paſſiones, & mutuam mixtionem ad conſeruandas ſpecies vniuerſi. ſi enim ignis, v.g. poſſet creſcere in infinitum, nec contineretur intra orbem Lunæ,& deſtrueret vniuerſū. *Reſpon.* ℞. Hinc rectè probari huiuſmodi ſpecies vt partes vniuerſi, habere terminos magnitudinis, & paruitatis.

12 *Mixta inanimata, & corpora ſimplicia per accidēs habent terminum magnitudinis.* Secunda Concluſ. omnia mixta inanimata, & ſimplicia corpora, vt ſunt partes vniuerſi,& per accidēs, habere certos terminos ſuæ magnitudinis,ita Zimara contrad. 20. in 2. de anim. Maſius,& alii,patet ex ratione ſupradicta; *Fundamētum.* nam per accidens hæc omnia habent terminos, tum ratione loci, quem implere debent ne detur vacuum, nec excedere extra orbem Lunæ. At ſi non haberent terminum paruitatis, poſſet adeo minui, vt detur vacuum, & ſi non haberent terminū magnitudinis, deberēt excedere orbem Lunæ; tum quia non poteſt ignis, v.g. excedere materiam, quæ nunc eſt, nam agens naturale non agit ſine materia, at materia exiſtens eſt finita, ergo. Dices poſſet ignis in eadē materia excreſcere in infinitum ratione raritatis. Reſp. Infra patebit, an naturaliter raritas habeat terminum, illud autem hic certum eſſe debet, formam ignis, vt determinat ſibi certas diſpoſitiones, ita & certam raritatem.

Hinc patet idem dicendum de termino paruitatis; nam debent elementa, & cætera habere certam quantitatem paruitatis, vt conſeruentur ſpecies, & repleatur cum debito ordine,& proportione vniuerſum. Difficultas ſolum manet de termino paruitatis debito ex natura propria, & peculiari. *Idem dic de paruitate.*

ART. IV. Opinio Auctoris circa terminum paruitatis.

Tertia Concluſ. Probabile mixta inanimata,& elementa habere ex natura ſua propria terminum ſuæ paruitatis. Confirmatur ex opinione Doctorum, qui illud aſſerunt, præcipuè Ariſtot. 1. phyſ. 38. qui licet explicari poſſet, tamen videtur abſolutè admittere minimum, præcipuè tamen à priori. 13 *Poteſt etiam dici habere terminum paruitis ex natura rei. Ariſtot. Ratio à priori.*

Confirm. Nam in ea quantitate res ex natura ſua poteſt exiſtere, in qua poteſt operari. & contra,in ea quantitate non exigit exiſtere in qua non poteſt operari, vt ex 7. polit. c.4. colligitur: dum ex inſtrumento artis requirente determinatam magnitudinem, colligit idem in politicis, & naturalibus; ſed naturalia entia, vt operentur, requirunt determinatam quantitatem: ergo vt ſint.

Maior probatur, quia ordo ad operationem, vel eſt eſſentialis rei naturali, vel ſaltem conſequitur eſſentiam: vnde definitur natura eſſe principium motus, 1. cæl. 57. & 82. 3. cæl. 18. & 19. *Omne,* inquit, *corpus neceſsè eſt motum habere.* nam natura eſt propter operationem, 2. cæl. 17. 50. 59. & 1. eth. c.7. vnde fruſtra, inquit, eſt calceamentum, aut nulla eſt calceatio, Deus autem, & natura. nihil fruſtra fuerunt, 1. cæl. 31. & alibi. Minor probatur, experientia, nam videmus res tandem adeo minui, vt non agant, non ſolum quando habent contrarium, quod nequeūt ſuperare, ſed etiam quando carent, vt eſt lūmen,& obiectum ſenſibile, quod ex c. 1. de ſenſu,& ſenſili; *Ineſt quidem, ſed propter debilitatem latet nos.*

Confirm. 2. Sotus experientia, nam per contritionem videmus res mutare ſpeciem, vt triticum in priſtino, & ignis diſſipatus in minutas partes illico extinguitur. *Confirm. 2.*

Confirm. 3. Quia in aliis diſpoſitionibus datur minima, vt ignis requirit tantum calorem, tantam raritatem, &c. ita ſub minori non poſſit eſſe, actus enim actiuorum eſt in *Confirm. 3.*

in patiente benè diſpoſito 2. de an. t. 24. ergo ſimiliter requiret determinatam quantitatem.

Confirm. 4. Confirmatur Quarto, quia ſi partes homogeneæ poſſunt eſſe quantæcunque paruitatis, etiam etherogenea, atque adeo etiã animata eſſe poterunt quantæcunque paruitatis, quia etherogenea componuntur ex homogeneis, vnde poſſet eſſe tam paruũ organum, vt dici poſſit, quod in fabellis aſſeritur, quale caput, ſed cerebrum non habet.

Confirm. 5. Confirmatur Quinto, quia vnaquæque res habet determinatã formam: ſed ad hanc determinatam ſequitur determinata quantitas. Neque dicas, hinc ſequi etiam quo ad accretionẽ debere eſſe determinatam. Nam eſt diuerſa ratio, quia reſpectu accretionis datur cauſa; ſcilicet additio extrinſeca materiæ, quæ poteſt ſine termino fieri, at reſpectu diminutionis nulla datur cauſa; neque extrinſeca, ſicut eſt additio materiæ, neque intrinſeca, quia ex intrinſeca ratione formæ finitæ exiguntur determinata accidentia.

Confirm. 6. Confirmatur Sexto, ex cap. 6. de ſenſu, & ſenſibili, vbi dicitur, quanto minuitur viſibile, tanto augeri debere viſiuum; ſi igitur non datur in homogeneis minimum, poſſet dari viſibile in infinitum minus, & minus, quod Ariſt. negat, quia deberet augeri potentia in infinitum: potentia autem viſiua, non poteſt augeri in infinitum; ſi igitur datur maxima viſiua potentia, debet dari minimum viſibile.

Confirmatur Septimo, ex 1. phyſ. t. 38. ſi à minima carne aliquid eſt ſeparabile daretur minus minimo.

14 *Probabilius eſt elementa, & mixta non habere ex ſe terminum paruitatis.* Tertia Concluſio, probabilius tamen eſt, elementa, & mixta inanimata non habere terminum paruitatis ex natura ſua: Probant aliqui ex actione vniformiter difformi, in qua nulla pars materię eſt tam minimã, qua nõ detur alia minor, quia omne agens prius, & fortius agit in partem proximã quã in remotiorem; ergo & ſimiliter forma introducitur in minori, & minori parte in infinitum, quia introducitur in omni parte, in qua eſt diſpoſitio, alioqui ibi maneret forma antiqua ſine propriis diſpoſitionibus, vt forma aquæ cum ſummo calore, & ſiccitate, vt malè concedunt Conimbricenſes, at Soncin. reſpondet, dari minimum quoad diſpoſitiones æqualiter intenſas; nam agens naturale ſicut habet determinatam ſphæram quo ad totalem actionem vniformiter difformem, ita habet ſphærulam, in quam agit vniformiter; ſed de hac re infra. Vnde reſpõdent alii non eſſe inconueniens dari minus minimo in generatione, quia immeditè poſt continuabitur cum ſequentibus, ſed non datur per ſe exiſtens; Sed contra, quia hinc patet formam ex ſe non determinare ſibi quantitatem, cum poſſit exiſtere ſub minori in infinitum, ſed ſi per ſe exiſtens non datur, hoc eſt per accidens, ſcilicet ratione contrarii corrumpentis.

Secundo probatur ex Scoto. Secundo probatur à Scoto, quando aliqua paſſio conuenit alicui præcisè ſecundum aliquã rationem, cuicunque conuenit æqualiter ſecundũ illam rationem, conuenit ſimpliciter: vt videre cõuenit ſecundũ oculos, & non ſecundum manus, cui æqualiter conuenit ſecundum oculos, conuenit ſimpliciter: ſed diuiſibilitas in partes extenſas nulli conuenit, niſi formaliter per quantitatem 5. metaphyſic. 8. & non magis maximo, quam minimo; cum igitur conueniet minimo diuidi ſecũdum quantitatem, ſimpliciter illi conueniet. Neque dicas non repugnare minimo diuidi, vt quantum, ſed vt naturale eſt. *Inſtantia Scoti.* Sed inſtat Scotus quando conſequentes paſſiones ſunt inter ſe incompoſſibiles, etiam illa ex quibus conſequuntur ſunt incompoſſibilia, vt patet ex ratione paſſionum, & ſubiecti, quæ inter ſe adæquantur: ſed paſſio quantitatis, ideſt diuiſibilitas, & ratio minimi ex opinione aduerſariorum ſunt incõpoſſibiles: ergo quantitas cum minimo naturali ſunt incompoſſibilia, ſed hoc patet eſſe falſum; ergo & id vnde ſequitur, ſcilicet minimi paſſionem eſſe, non poſſe diuidi.

Reſpondet Caiet. 1. p. q. 7. & Gregor. 1. d. 17. q. 2. artic. 3. Primo aſſerendo inſtantiam de cœlo, quod eſt quantum, & non poteſt diuidi.

Reſpon. 2. Secundo Reſpondet, maiorem eſſe veram in iis, quæ poſitiuè conſequuntur aliud, non tamen quando aliquid conſequitur aliud per non repugnantiam, cuiuſmodi eſt diuiſibilitas, quæ non poſitiuè conſequitur quantitatẽ, ſed per non repugnantiam, quia ſcilicet non repugnat quantum poſſe diuidi, ſicut motui non repugnat velocitabilitas in infinitum, repugnat tamen motui naturali.

3. Reſpon. Tertio Reſpondet, quantum eſſe diuiſibile in infinitum non realiter, & phyſicè in partes per ſe exiſtentes, ſed mathematicè per deſignationẽ in partes inexiſtentes ex Caiet quæ ſolutiones licet habeant aliquid probabilitatis; tamen à Scoto adhuc inſtatur: nam ſicut eſt inintelligibile, aliquid eſſe quantum, & non habere partes, & quod pars non ſit minor toto, ita aliquid eſſe quantum, & indiuiſibile, ita vt non ſit aliquid in eo exiſtens minus toto, quia ſicut punctum ſeparatum cum alio non faceret maius, ita neque caro punctualis. ſi eſſet cum alia, faceret maius; vnde infert Scotus. Oppoſitam ſententiam non poſſe ſaluari, niſi dicendo quantum naturale non habere diuiſibilitatem formaliter à naturalitate, ſed à diuiſibilitate: ſed naturalitas non tollit à re id, quod conuenit ei per quantitatem. Sed hæc Scoti inſtantia tantum probat, partes inexiſtentes eſſe minores toto, non tamen probat poſſe ſeparari, & fieri per ſe exiſtentes, nam Aduerſarii admittunt

tunt minimum poſſe diuidi in partes inexiſtentes, non tamen in partes per ſe exiſtentes.

15 *Tertia probatio ex Scoto.* Tertio, Scotus probat, ſit minimum digitale, pars huius formæ B. non dependet ab alia quantitate parte C. ergo poſſunt ſeparatim exiſtere. Conſequentia probatur, quia vnumquodque poteſt eſſe ſine eo, à quo non habet dependentiam. Antecedens probatur B. ab illa quantitate, & accidentibus dependet, qua extenditur, & diſponitur materia, quam informat: ſed quantitas C. & accidentia illius non diſponunt materiam, quam informat B. ergo non dependet à quantitate C. quare nihil erit, quod impediat ſeparationẽ illarum partium, quia quantitas vnius partis eſt impertinens ad aliam partem.

Confir. Confirmatur Primum, quia ideò non habent terminum magnitudinis, quia auctio fit per additionem extrinſecam; ergo eadem ratione, neque debent habere terminum paruitatis, quia ablatio vnius partis, non mutat diſpoſitionem alterius partis.

Obiectio. Dices, licet pars formæ non dependeat à quantitate, & natura alterius partis, quòd ſcilicet non informet illam materiæ partem, tamen dependet ab ipſius formæ parte; nam hæc forma eſt talis naturæ, vt non poſſit habere minorem hæcceitatem, quare ratione vnius hæcceitatis dicētur hæ partes non poſſe ſeparari.

Reſpon. Sed contra, nam licet hæc reſponſio debeat eſſe fundamentum huius ſententiæ; tamen adhuc inſtatur, tum quia tunc eſſet mutua dependentia inter duo quoad exiſtentiam, quod in tractatu de cauſis eſt improbatum, tum quia ſi pars formæ ſignetur, certè erit entitas diſtincta ab alia parte; non igitur habent vnam intrinſecam hæcceitatem, niſi continuationis, quæ eſt extrinſeca; vt probaui tract. 15. tum quia ſi quantitas non habet minimum, ergo neque materia, alioquin natura male eſſet inſtituta dum quantitati diuiſibili in infinitũ tributa eſſet materia non ſic diuiſibilis, & impediens proprietatem ſuæ formæ, ergo etiam forma eſt diuiſibilis in infinitum, alioqui aliqua pars materiæ potuiſſet manere ſine forma, imo non haberet ordinem ad formam vllam, niſi vnita eſſet cum alia.

16 *Quarta probatio.* Quarto probatur, partes ſunt eiuſdem rationis cum toto, ergo quod conuenit toti, conuenit partibus: ſed totum poteſt per ſe exiſtere; ergo & quælibet pars. Probatur prima conſequentia, tum ex 1. cœl. 19. 3. phyſ. 52. 2. cœl. 92. 100. 4. cœl. 22. vbi Ariſtoteles probat, elementa eo quod ſint eiuſdem rationis habere eundem locum, & motum, ſecundum totum, & ſecundum partem; tum quia partes inexiſtentes dicuntur illæ, in quas totum non eſt actu diuiſum, ſed poteſt diuidi, ergo diuiſione poſita in eſſe, non ſequitur aliquod impoſſibile, ſed ſequitur partes inexiſtentes fie-

A ri per ſe exiſtentes, & ſubſiſtentes, ergo. Neque placet, quod docet Cap.2.d.9. quæſt.1. ad primum contr. 1. poſſibile poſſe reduci ad actum, eo modo quo eſt poſſibile, ſcilicet per propriam, vel alienã exiſtentiam, vt Sortes poſſibilis exiſtere reducitur ad actum per propriam exiſtentiam, at tamen potentia ad candorem reducitur ad actum per alienam ſcilicet exiſtentiam candoris, at partes minimi poſſunt reduci ad actum exiſtentiæ per exiſtentiam totius. Nam partes non dicuntur poſſibiles exiſtere, ſed diuidi, at per diuiſionem recipiunt exiſtentiam propriam.

B Dices, non valere conſequentiam, quia in toto eſt neceſſaria diſpoſitio ad exiſtentiam, quæ diſpoſitio non eſt in minori minimo, ſicut inquit, Achillinus. mas, & fœminæ ſunt eiuſdem rationis, & tamen maſculus non poteſt in ſe concipere; nam proprietates ſequentes principia ſpecifica abſolute reperiũtur in quolibet indiuiduo, ſed ſequẽtes principia naturæ non abſolutè, ſed vt eſt in determinata materia, vel certis diſpoſitionibus, non eſſe neceſſarium, vt conueniat cuilibet indiuiduo, vt generare in ſe, requirit organa receptiua, ſicut generare in alio, requirit organa ſeminis tranſ- *Obiectio.*

C fuſiua, verum hoc exemplum non eſt ad rem, quia vir, & fœmina quo ad hoc ſunt diuerſæ rationis; vnde argumentor contra, tum Primo, quia partes habent inexiſtentiam in toto; ergo poſſunt exiſtere per ſe, quia exiſtentia eſt prior quam inexiſtentia, & ſubſiſtentia; ergo poteſt alterutrum modum exiſtendi ſibi vendicare, quia quando aliquid poteſt coniungi cum duobus oppoſitis, poteſt cum altero illorum exiſtere, cum igitur exiſtentia poſſit eſſe coniuncta cum inexiſtentia, & ſubſiſtentia, cum altera poterit eſſe coniuncta: tum Secundo, quia partes ſunt natu- *Reſpon.*

D raliter priores toto, cum illud cauſent, quare non repugnat illis eſſe ſine toto, nam priori vt ſic non repugnat eſſe ſine poſteriori. Sed his omnibus rationibus ſatisfieri poterit afferendo inſtantiam de forma, & materia, quæ naturaliter non poſſunt ſeparata per ſe exiſtere, cum tamen exiſtant in toto; & licet poſſit aſſignari diſcrimen, quod hæc ſint phyſice entia partialia eſſentialiter, atque adeo exigũt connaturaliter exiſtere in toto, quod reſpicuit eſſentialiter, at partes ſeparatæ ſunt entia

E totalia, quia non ſe inuicem eſſentialiter reſpicuunt, ſed accidentaliter, tamen oſtenditur illam conſequentiam non habere vim ex vi partis, & totius.

Quinto, ſi conſtituantur hæc minima, eſſent etiam aſſignanda reſpectu formæ accidentalis, cum ſit æqua ratio, tum quia ſicut quantitas eſt diſpoſitio reſpectu formæ ſubſtantialis, ita reſpectu accidentalis, tum quia alioqui poſſet contingere formam ſubſtantialem eſſe in minore parte, quam *Minima an dentur reſpectu formæ accidentalis.*

ſit minima, vt ſi diſpoſitio v. g. calor, vt A octo introducatur prius in vna parte minimi, quàm in alia; ibi enim nequiret eſſe alia forma, quàm ignis; quod ſi dicas calorem ſimpliciter non vendicare ſibi minimum, ſed calorem vt octo ſeù aliam diſpoſitionem qualitatum, vendicare ſibi tantam extenſionem, quantam forma, cuius
17 eſt diſpoſitio. Sed contra, tum quia agens naturale vehementius agit in partem propinquiorem, quam diſtantiorem, vt experientia patet, ſed hoc negat Iauell. 1. phyſ. quæſt. 19. & nos alibi, tum quia introducto aliquo gradu in parte minimi, dum producitur in alia parte, vel quieſcit ab actione in priori parte, B & non eſt ratio, cum ſit agens naturale, & quia motus componeretur ex motibus, & quietibus, vel intendet calorem, ſemper magis, & tunc citius perueniret ad octauum gradum prior pars minimi, quàm poſterior. Sed accidentia vendicare ſibi minimum non poſſunt, quia cum ſubordinentur formis ſubſtantialibus, in quibus non eſt vna ratio minimi, nō poteſt in accidētibus aſſignari ratio determinata minimi.

Obiectio. Dices, vendicare ſibi minimum minimorum, quæ ſibi determinant formæ ſubſtantiales, vt v. g. caloris minimum ſit illud, C quod eſt minimum reſpectu ignis, nam hoc ponatur eſſe omnium minimorum minimum, cum decem minima ignis ſint neceſſaria ad integrandum vnum minimum aeris; *Reſpon.* ſed contra, quia ſi applicentur minimo ignis duo agentia, vnum calefaciens, alterum humectans, facta conueniente intenſione harum qualitatū pro forma aeris, non poterit introduci forma aeris, nec eadem diſpoſitio producta ſit in extenſione debita formæ aeris, & donec augeatur extenſio caloris. ergo interim oportet, vt agentia quieſcant ab actione in priore parte minimi.

Confirm. Confirmatur, ex opinione Aduerſariorum, qui dicunt agens naturale fortius agere in proximiorem partem, quàm remotiorem.

18 *Obiectio.* Neque dicas, aliquam partem eſſe, in quam agat æquali actione; *Reſpon.* non, inquam, id dicas, quia tolleretur actio vniformiter difformis, quam admittūt Aduerſarii: quod ſic oſtendo, nam accidens determinaret ſibi minimum, vt tanta intenſio ſit in tanta quantitate; quare ſi in primo minimo eſt tanta intenſio, ſimiliter, & in ſecundo, & tertio, & ſic conſequenter. *Obiectio.* Neque dicas in primo minimo dari intenſionem æqualem, ſed in conſequentibus deinde, cum ſint vnita primo minimo, fit actio vniformiter difformis: *Reſpon.* nam ego inſto, vt diuidatur illud corpus in minima, remanentibus illis inter ſe in eadem approximatione; & tunc vel remanet ille calor vniformiter difformis in ſecundo minimo, & ſic determinata intenſio non determinat ſibi quantitatem; vel non, & tunc vel pars remiſſa intendetur ab agente contrario, quod ponatur diuidere, vel remittetur pars intenſior, vt calidum, & debet produci frigus, & ſi ponatur diuiſim fieri ab agente eiuſdem qualitatis quam habet diuiſum, producetur qualitas oppoſita ab oppoſita, vt frigus à calore.

Confirmatur, quia ſi in minore parte minimi aſſignetur intenſior calor, quàm in reliqua, eodem modo prius in illa parte introduci poterit forma ſubſtantialis, quàm in alia. *Obiectio.* Neque benè dicit Sotus, nunquam dari ſubiectum diſpoſitum minus minimo, quia agens diſponens vniret ſibi, vt videmus experientia, dum flamma inflammat lignum, illud ſibi vnit; *Reſpon.* non inquam valet, tum quia actio poſſet fieri ab æquiuoco, vt à lumine produci poteſt calor; tum quia actio fieri poteſt in diſtans, vt cum ignis inflammat ſtuppam, & mediat palmaris aer, vel ſi inflammatio fiat à ferro; vnde ipſe ſolus videns difficultatem, dixit in fine illius argumēti contra ſecundam concluſionem, non dari minimum ſiue in intenſione, ſiue in extenſione in accidentibus, ſed ſumma intenſio, quæ requiritur ad formam, non prius eſt in vna parte minimi, quàm in toto per neceſſitatem quandam ſubſequentem, quod adeo ridiculum eſt, vt pigeat refutare.

Obiicies ſi min⁹ minimo repugnaret, illud 19 *Obiectio.* eſſet ex parte formæ, ſed hoc nō, nam vel id eſt, quia formæ non poſſunt exiſtere in tanta quantitate, & non, quia cum materia poſſit habere diſpoſitiones qualificatiuas in tanta quantitate, quæ debitæ ſunt formæ, non eſt, cur non poſſit ibi exiſtere forma; vel ſecundo, quia corrumpetur ab extrinco, cum non habeat vim reſiſtitiuam: ſed hoc non eſt ad rem, quia nos ponimus rem in vacuo præciſo omni corruptiuo: ſed minimum D diuidatur à Deo relinquendo partes naturæ ſuæ; quid fiet? non enim tunc materia prima annihilabitur, quia cum ſit omnium ſubiectum primum, eſt independens, quoad exiſtentiam ab omnibus, & tunc manet, vel ſine forma, & id videtur naturæ repugnare; vel alia producitur, & non apparet, à quo. Cum ſit poſita res in vacuo. *Conimb. Areſ.* Multa ad hæc Conimbricenſes ad quartum, & Areſius 1. de generat. diſput. 4. quæſt. 35. ſect. 5. nullum ex his putat abſurdum *Reſpon.* poſita re in vacuo, ſed immerito, cum non oriantur ex natura vacui, ergo ex poſitione E vacui non poſſunt concedi tot abſurda. Præterea illa paruitas non repugnat formæ ratione ſui; cum illam habeat, dum inexiſtit toti; vel ſecundo repugnat, quia in adæquato ſuſceptiuo requirit certam diſpoſitionem quam habet, cum pars eſt vnita toti, & neque, quia ſicut tota forma reſpicit adæquatum ſuſceptiuum tantum ſubiectum, ita pars formæ, vt partem ſubiecti, quia in his formis non eſt dependentia

dentia ab vna parte, qualis eſt in anima. Vel Tertio repugnat, quia non poteſt operari, niſi in determinata quantitate, & non, quia actus primus non dependet quoad exiſtentiam ab actu ſecundo, & præterea dici poteſt, poſſe ſemper in minori, & minori quantitate operari, ſi applicetur ſubiecto capaci.

20 Reſpondent Sonc. 8.metaphyſ. quæſt.23. Cap. 1.d.12.q.2.art.2.& 2.d.19.q.vnica.ar.3. Ægid. 1. de gener.25. Auer. 8.phyſ.23. Iand. 6.phyſ. q.15. dari minimum, in quo introducuntur diſpoſitiones æqualis intenſionis, vt ſi ignis non poteſt eſſe in minori parte, quam palmari, neque eius diſpoſitiones introduci poterunt. *Soncin. Cap. Ægid. Auer. Iand.*

Conimb. Alii Secundo, vt Conimb. id negant, & concedũt manere formam, ſiue diſpoſitionibus propriis.

3. Reſpon. Reſpondent Tertio, alii naturam, vt in omnibus prouidam eſſe, ita cum ad eas anguſtias ventum fuerit, vt timeatur exiſtentia in minore parte minimi totum apparatum diſpoſitionum fore, vt ſimul producat.

Refellitur. Sed contra, quia quando id præſtari debeat à natura, non apparet, nam vel præſtat in eo inſtanti, in quo cibus attingit certam illam quantitatem, infra quam conſeruari non poteſt, & tunc clauderetur termino intrinſeco paruitatis contra ea, quæ diximus ſupra, ſcilicet non viuentia quoad conſeruationem abſolutè extrinſecè terminari, vel cum peruentum fuerit ad maximum quod non, ideſt ad eam quantitatem, ſub qua exiſtere non poteſt, & ſub qualibet maiore poteſt, & tunc eſt difficultas, qua ratione agẽs, poſſit agere magis in diſtans, quam in propinquum, exiſtente materia capaci, cum præcipuè calor non cognoſcat, quæ nam ſit minima quantitas diſpoſitiua ad hanc, vel illam formam.

21 Alii Quarto dicunt introduci formam, etiã ſi non habeat omnes diſpoſitiones connaturales, nam poteſt in ſtatu innaturali cũ diſpoſitionibus, non habentibus terminum intrinſecum, ne concedunt actionem inſtantaneam in ſubiecto habẽte contrarium. *4. Reſpon.*

Refutatur. Sed hæc reſponſio difficultatem habet; quid dicendum ſit, ſi corpus per condenſationem paulatim ad minorem extenſionẽ contraheretur, nam non apparet in quo termino debeat conſiſtere, nam cum terminus ſit extrinſecus, ſemper poteſt eſſe maior, & maior in infinitum, nam tantam quantitatem non poteſt attingere, & quamlibet maiorem, cuius nulla pars certa dari poteſt, quã attingere poteſt.

Sed ad hoc reſpondent aliqui, tunc conſiſtet in diſpoſitione ſibi debita in ſtatu connaturali obſiſtente forma, & natura, ſicut obſiſtit ne detur vacuum, ſed alii repugnãt, quia natura non ſolet huiuſmodi actionibus tanto conatu ſine appoſitione impedimenti obſiſtere; quare dicunt determinanda à Deo, cuius eſt ſupplere naturæ impotentiam.

Reſpondent Quinto alii, permanſuram donec perueniat ad maximum quod non, & in eo puncto conuertendam in corpus interiectum, quod ſi hæc denſatio fit in vacuo, vel annihilabitur materia, vt ait Soncin. Ferr. & Caietan. vel permanſuram ſine forma, & ſi non placent, quod hæc miracula, naturæ vim excedant, ad Deum recurritur, vt ait Ferr. vel natura obſiſtet corruptioni: Verum hæc omnia fingere nulla neceſſitas cogit, niſi quia ponunt huiuſmodi terminos, quorum poſitio oppugnatur ex iis abſurdis, quæ ſequuntur: abſurdiora enim ſunt, & magis abhorrentia a natura, quæ ab ipſis aſſeruntur pro defenſione talium terminorum, quam negare huiuſmodi terminos. Nam per illa infertur vis naturæ, non autem per hanc negationem. 22 *5. Reſpon.* *Sonc. Fer. Caie.*

ART. IV. Soluuntur argumenta propoſita in Tertia Concluſione.

AD Primum, ex Ariſtotele reſpondetur, vel dicitur caro minima ab extrinſeco, quæ ſcilicet poteſt reſiſtere contrariis, & poſſit diuidi per naturale aliquod inſtrumentum, vel. 23 *Ad Primum ex Ariſt.*

Secundo reſpondetur, cum Burl. & Iand. id ſupponi, vt conceſſum ab Anaxagora, & ex illo contra ipſum Anaxagoram argumentatur, quod non poſſit fieri ſegregatio ex quolibet, ſed non videtur veriſimile illud concedi ab Anaxag. vt rectè Simpl. com. ſuo 24. quare dico id virtualiter dictum ab Anaxagora, nam Primo dicebat, principia rerum omnium eſſe partes ſimilares primas omnium, & per conſequens minimas, ex quorum commixtione vnaqueque res fiebat, & demonſtratio fiebat ab iis, quæ plures erant, ſeù apparebant in re, vt expreſſe ibi Simpl. com. 34. 36. attribuit. Secunda aſſertio erat ex quolibet ſeparari poſſe quodlibet, quæ duo inter ſe non aduertebat pugnare, nam poſſet veniri ad primum, & minimum.

Tertio reſpondet Scotus, Ariſtotelem contra Anaxagoram dicere dari minimam carnem, ex qua non poſſet fieri ſeparatio in infinitum, quod ſemper æqualis pars dematur, quæ eſſet apta ad generationem alterius, nam Anaxagoras Primo dicebat, generationem fieri per motum localem. Secundo nunquam pars poteſt ab aliquo corpore ſeparari, quin remaneat altera apta ad generationem alterius rei; ſubdit Ariſtoteles veniri tandem ad vnam, quæ non ſufficiat ad generationem cuiuslibet alterius rei. *3. Reſpon. Scoti.*

Quarto Ego reſpondeo, loqui de carne vt viuente, nam dicebat ex quolibet poſſe quodlibet ſeparari; tunc inſtat Ariſt. cum in viuentibus determinat minimum, non poterit ex quolibet ſeparari quodlibet, nam 24 *4. Reſpon. Authoris.*

datur minima caro, & de viuentibus etiam loqui 2. de an. 41. patet ex tex.

Ad 1. confir. Ad Primam confirmationem reſpondent aliqui requiri quidem certam quantitatem ad operationem, ſed non requiri ad exiſtentiam ſimpliciter, quia cum illa eſt in ſtatu connaturali; ſed ſine illa, in ſtatu præternaturali, vt patet in anima rationali, quæ exiſtit in aliqua materia, in qua tamen non poteſt operari, quia in illa non habet ſtatum ſibi connaturalẽ, & licet ex operatione cognoſcatur forma in ſpecie in aliquo indiuiduo, non tamen eſt neceſſarium, vt cognoſcatur in omnibus indiuiduis, neque tamen erit fruſtra, quia ſatis eſt, vt quando erit cõiuncta illa pars cum aliis, operetur.

B

Reſpondent Secundo, alii, vt res operentur operatione materiali, non requirunt aliam quantitatem, quam requirunt qualitates, quibus mediis operentur, nam licèt poteſt eſſe res adeò minima, quæ non poſſit operari in quodlibet ſubiectum habens maiorem reſiſtentiam actiuitate agentis, tamen non repugnat operari, ſi reſiſtentia paſſi ſit illius potentiæ proportionata; quæ ratio abeſt à viuentibus, nam hæc requirũt in ſuis operationibus determinatam quantitatem, & ideò natura nunc non conſeruat res in adeò minima quantitate, ſiue quia eius contraria ob maiorem actiuitatem illa corrumperent, ſiue quia in ea non poſsẽt formari omnia organa neceſſaria ad omnes operationes viuentis.

C

Dices Primo, hinc ſequitur in actione vniformiter difformi dari proceſſum in infinitum, quia nunquã deuenietur ad calorem, qui nequeat producere minorem, & licet id impediatur in calore ex reſiſtentia contrarii, non tamen id dici poteſt in lumine. Reſpondẽt aliqui non dari illum proceſſum, non quia deuenitur ad minimum extenſionis, ſed quia non deuenitur ad minimum intenſionis, quod non poteſt vlterius agere, ſed de hac re alibi.

D

Obiectio. Dices Secundo, ſit ignis B. qui agat producendo calorem, vt quatuor per horam in C. tunc poterit per duas producere calorem, vt quatuor in D. quod ponatur habere reſiſtentiam duplo maiorem C. vel ſaltem per horam poterit producere duos gradus, nam Ariſt. eſt axioma, quod colligitur ex 1. cœl. 64. ſi potentia vt vnum monet mobile intra horam per mille paſſus, poterit per dimidiam horam mouere mobile duplo minus per idem ſpatium.

E

Reſpon. Reſpondetur, ſi ſolum in paſſo creſceret reſiſtentia, & non eſſet actiuitas, qua corrumpat oppoſitum, benè procederet calculatio, nam ſi B. ageret in C. per horam poſſet per duas horas producere in D. eundem effectum: ſed non ita eſt, quia cum D. reagat, corrumpet virtutem actiuam ipſius B. adeò vt vix aliquid poterit producere.

Actiuitas paſſi, minuit actiuitatem agentis.

25 *Obiectio.* Dices Tertio Ariſt. de ſenſu, & Senſ. c. 6. dicit ſenſibile non agere in quacunque quantitate, ſed ſi minuatur, debere augeri potentiam, & tamen ſpecies non habet contrarium.

A

Reſpon. Reſpondetur infra dicemus, quomodo ille textus intelligatur, ſed interim non negat omnino actionem, ſed non poſſe agere in quodlibet ſubiectum, niſi augeatur virtus actiua potentiæ; neque enim dicit, non produci ſpeciem, ſed talem, quæ poſſit eſſe vſui potentiæ viſiuæ, niſi hæc augeatur.

Si minuatur ſpecies, debet augeri potẽtia.

Obiectio. Dices Quarto, ſi partes ſimilares, non indigent determinata quantitate in ſuis operationibus, Ariſtot. non concludit, debere dari minimum in animatis, 1. phyſ. 36. dum ait, ſi partes ſimilares animalis, non habent terminum magnitudinis, & paruitatis, etiam animal non habebit terminum.

Reſpon. Reſpondeo illud argumentum demonſtrare contra Anaxagoram, & antiquos, qui negabãt formas ſubſtantiales, quia non poterant ex fine diſtinguere totum à partibus, & ideò non poterunt dicere totum, aliquid requirere præter id, quod requirunt partes; quare cum partes non requirant determinatam quantitatem, neque totum; ſed qui ponunt formas ſubſtantiales, aſſignant diſcrimen ex fine.

Antiqui negabãt formas ſubſtantiales, contra quos Ariſt. arguit.

26 *Ad ſecundum.* Ad Secundum reſpondetur, diuiſa, & cõfuſa corrumpi, vel vi ambientis, vt ignis diuiſus in minutiſſimas partes, vel quia maior raritas ſit, quàm requirat forma, vt aqua, vel quia alterantur ſecundum alias qualitates: ſed nos loquitur ſeruatis diſpoſitionibus aliis præter quantitatem, nam ſolum ex varietate quantitatis, non ſequitur corruptio: vnde videmus lapides, & metalla diuidi in minutiſſimas partes, nec tamen corrumpi.

Ad tertium. Ad Tertium, primo ſi inde aliquid probaretur, deberet etiam probari, neque dari magnitudinis terminum, nam formæ etiã in latitudine intenſionis, determinant ſibi maximam intenſionẽ in qualitatum diſpoſitione.

2. Reſponſ. Reſpondeo Secundo, cum quælibet homogenea ſint determinata quoad perfectionem intenſiuam, etiam perfectiones, quæ debentur illi perfectioni ſunt determinatæ, cuiuſmodi ſunt diſpoſitiones qualitatum, ſed quia quoad perfectionem extenſiuam, non ſunt determinata ex natura ſua, ideò neque requirunt determinatam quantitatem, quare formas determinatas ſequuntur determinata accidentia, iuxta determinatam perfectionẽ formæ in ordine ad proprium finem; & hæc reſponſio clarior eſt quam illa; qua dicitur qualitates ſequi formam, quantitatem ſequi materiam, vnde quantitas eſt diſpoſitio vniuerſalis ad omnes formas, at qualitates ſunt formarum determinatarum.

Homogenea habẽt determinatas qualitates, non vero determinatam quantitatem.

Et hinc etiam patet elementa non eſſe determinata quoad quantitatem, quia ordinantur ad mixtum. & præterea ſicut forma depen-

dependet à qualitatibus informantibus materiã, quæ informatur illa portione formæ, ita etiam ab illa quantitate informante materiam portionẽ, non tamen pendet ab alia parte materiæ, vel quantitatis, quam non

27 informat.

Ad quartum. Ad quartum, negando conſequentiam, quia heterogeneum dicit aliam formam ab homogeneis, vt patet in viuentibus, & ideo requirit determinatam quantitatem, vt vidimus, quod ſi non haberet aliam formam, & finem, ſed tantũ eſſet aggregatio plurium partium homogenearum, nõ determinaret ſibi aliquam quantitatem, vt neque homogenea.

Reſpondent ſecundo, alii diuerſam eſſe rationem, nam heterogenea debent inter ſe inuicem agere, & ideo debent habere contemperationẽ neceſſariam ad mutuã actionem, & conſeruationem totius, Non ſic homogenea, ſed non placet, quia poſſent adhuc ſi minuantur omnes proportionaliter, inter ſe contemperari.

Ad quintum. Ad quintam confirmationem patet ex dictis determinationẽ formæ eſſe duplicem quoad perfectionem eſſentialem, & intenſiuam, & extenſiuam, quãdo eſt determinata forma quoad extenſionem, habet determinatam quantitatem: Sed huiuſmodi formæ non habent determinatã perfectionem extenſiuam, ſed intenſiuam tantum.

Quantitas eſſe debet determinata, ſi perfectio formæ extenſiua ſit determinata.

28 *Ad ſextum.* Ad ſextam, multa ſunt dicenda, nam prima propoſitio Ariſt. quantò ſcilicet minuitur obiectum, tantò debere augeri potentiam, non videtur vera, cum experiamur oculum noctuæ minus videre lumen, quàm oculum Aquilæ; & tamen lumen eſt perfectiſſimum obiectum, & oculus Aquilæ habet perfectiorem potentiam viſiuam, quàm noctua. Similiter ſenes ſæpè vident res diſtantiores, & non propinquiores; cum tamen res diſtantes producant ſpeciem imperfectiorem, vt ſect. 31. probl. 25.

Explicatur Ariſt. mens. Neque ſecundo Ariſt. Loquitur de decremento formæ quoad intenſionem, ſecũdum quam omnes dicunt non dari minimam intenſionem, cum tamen difficultas eadẽ ſit, ſi diminuatur obiectum ſecundum intenſionem; ac ſi ſecundum extenſionem: nam quo obiectum eſt remiſſiùs, eo debet eſſe perfectior.

Tertium, Ariſt. non negare ſenſibile, vt ens naturale non poſſe in infinitũ diuidi, ſed vt ſenſibile eſt, nam vt ſentiatur à potentiis, vt nunc ſunt, tamen ſicut poteſt potentia ſenſitiua ex natura ſua in infinitum augeri, ita poſſet ſenſibile minui in infinitum ex natura ſua.

Quartum, ratio cur ſenſibile non ſentiatur, eſt, primo, quia non in qualibet quantitate producit ſpeciem, nam impediri poteſt ex indiſpoſitione medii, vt oſtendit Georg. 2. an. tr. 3. c. vltim. d. 2. vel ipſius organi, cuius dicitur virtus paſſiua, nam ſpecies recipitur in organo viſus, vt oſtẽdit Georg. 2. an. tr. 3. *Georg.*

A c. 2. q. 1. Secundo, quia ad productionem viſionis requiritur virtus viſiua, quæ requirit ſpeciem, qua adiuuetur, quando autem ſpecies eſt adeo exilis non poteſt tribuere adiumentum, quod requirit debilitas potentiæ.

Ad 7. Reſp. Ariſt. loqui de viuentibus, & forte non loquitur de iis ſecundum ſtatum poſſibilem, ſed ſecundum ſtatũ naturæ ſuæ congruentem, vel naturæ ordinis vniuerſi, nam ſecundum hunc ſtatum dari debet aliquis terminus paruitatis, ſiue quia non poſſint amplius diuidi ab agente naturali, ſiue quia ab ambiente corrumperentur, & licet vtitur exēplo carnis, quæ eſt homogenea; tamen illa eſt pars viuentis, quæ vt ſic habet terminum paruitatis. 29 *Ad ſeptimum.*

B

DVBITATIO IIII.

An quæ habeat terminum ex natura ſua, etiam illum habeant in ordine ad Potentiam Diuinam.

ART. I. Opiniones Doctorum.

Prima opinio affirmatiua, quia implicat contradictionem hominem deuenire ad quãtitatem, & raritatẽ ignis, vel ad paruitatẽ formicæ, quia de ratione eius eſt habere mẽbra organica; quæ implicant exiſtere, & non ſub certa, & determinata quantitate diſtincta per varias figuras, quæ diſtinctio figurarum nec poteſt eſſe cum raritate aëris, neq. cum paruitate formicæ. 1 *Opinio affirmãs.*

C

Confirmatur, quia poſſet Deus producere infinitum, nam id, quod eſt producibile ſine aliquo termino, eſt infinitum, at illud negatur potentiæ Diuinæ, ergo etiam negari debet carentia termini reſpectu potentiæ diuinæ; & ex negatione termini magnitudinis, debet negari terminus paruitatis, quia oppoſita ſunt nata fieri circa idem; ita videtur opinari Aureol. 1. d. 12. q. 1. art. 2. prop. 3. *Aureol.*

D Secunda opinio eſt abſolutè dicentium reſpectu potẽtiæ diuinæ nullum dari terminum nec magnitudinis, nec paruitatis, quia cum ſit infinita, poteſt omne illud, quod nõ implicat, at non implicat producere, & conſeruare entia ſine cõnaturalibus diſpoſitionibus, vt patet ex conſeruatione quantitatis in Euchariſtia, quæ habet maiorem dependentiam à ſubiecto, quã forma à diſpoſitionibus. Confirmatur ex aliis operationibus Dei circa naturalia, quæ ſunt contra inclinationem naturæ, vt impedire ignem à combuſtione; Priuare naturam connaturali ſubſiſtentia; conſeruare cõpoſitum ex contrariis ſine mortalitate, &c. ergo multo magis formam ſine debita quantitate. 2 *Secunda opinio negat.*

E

Tertia opinio eſt dicentium viuentia, & alia huiuſmodi entia poſſe dupliciter conſiderari. Primo, ſecundum propriam naturæ conſtitutionem in ſeipſa conſideratam, & ſic nullum habent terminum magnitudinis, & paruitatis reſpectu Potentiæ Diuinæ, vt hominem minorem formica; & maiorem cœlo, 3 *Tertia opinio diſtinguit.*

cœlo, qualem fabulantur Poetæ Athlantem fuiſſe, qui ſuis humeris cælum ſuſtinebat, vel de Aloydis, vt auctor de mundo ad Alex. qui ſua magnitudine cælos ſuperarunt, quia hoc non inuoluit implicantiam, cum non euertat naturam hominis, vt dicitur in ſecũda opinione, & ſequitur Sotus 1. phyſ. q.4. c.5 Bruxellens. q.2. art.5. c.1. Tolet. q.1. Valles contr.5.

Sotus, Bruxell. Tolet. Valles.

Secundo, poteſt conſiderari, vt execens proprias operationes, ſcilicet viſionẽ, auditionem, generationem, &c. & ſic implicat, vt augeantur, & minuantur in infinitum, nam ſi poſſet hominem ſub raritate aeris, nõ poſſet cibos frangere dentibus, quia ad hoc exigitur durities inſtrumentorum, vel aliud proportionale duritiei, & ſi poſſet hominem producere ſub denſitate, & conſtipatione terræ, non poſſet videre, quia ad viſionem requiritur oculi perſpicuitas, ita Maſius ſect.2. q.5.

Maſius.

ART. II. *Opinio Auctoris.*

Simpliciter implicat excedere terminos perfectionis eſſẽtialis.

PRima Concluſ. Viuentia, & cætera, habentia terminos perfectionis eſſentialis, habent illos etiam in ordine ad potentiam abſolutã Dei, quia tranſgredi illos terminos eſt deſtruere illorum eſſentiam, nam cũ hæc conſiſtat in indiuiſibili additione, vel detractione cuiuſcunq. perfectionis, variatur, atq. adeo non maneret eadẽ eſſẽtia, & hoc eſt, quod ab Ariſt. & aliis aſſeritur, eſſentias eſſe ſicut numeros.

4 *Non repugnat excedere terminos quantitatis molis de potentia Dei abſoluta.*

Secunda Concluſ. quæ habent terminos extenſionis quantitatiuæ ex natura ſua, vel per accidens, & ab extrinſeco quoad intrinſecam ſui conſtitutionem, poſſunt augeri, & minui per potentiam Dei abſolutam in infinitum, patet ex dictis in ſecunda, & tertia opinione, Confirmatur, quia id, vel repugnat ex parte quantitatis, vel materiæ, vel formæ. Non primum, quia ex productione cuiuſcunq. quantitatis finitæ non exhauritur potentia diuina; quin poſſit maiorem, alioqui non poſſet in vna ſpecie producere niſi finita ſub vno numero indiuidua; ex hoc patet non poſſe dici ſecundum, quia materiæ indiuidua non ſunt ſub finito numero comprehenſa, neq. dicas poſſe quidem productionem indiuiduorum ſub illis ſpeciebus procedere in infinitũ, at non fieri maiorem quantitatem, vel materiam, quia non poſſunt inter ſe continuari, nam cum partes de nouo productæ ſunt eiuſdẽ rationis cum præcedentibus, non apparet, cur illæ potuerint inter ſe continuari, & non cum his de nouo productis.

Neque obſtat tertium, quia omnis forma vel eſt diuiſibilis independens ab aliqua vna parte, vt elementares, &c. & videtur de his eadem ratio, ac de quantitate, & materia, quia ſicut pars additur parti in quantitate, & materia, ita & in forma, vt ſupra oſtenſũ eſt, vel eſt diuiſibilis pendens ab vna determina-

A ta: & neq. poteſt repugnare, tũ quia poteſt illa dependentia ſuppleri per potentiam diuinam, tum quia poteſt illa virtus à qua reliquæ partes dependent, eleuari ad effectus vltra ſuam virtutem connaturalem, vt patet ex aliis, quæ conceduntur naturis creatis per potentiam obedientialem, vel ſemper eſt indiuiſibilis, vt anima rationalis, & hæc licet habeat virtutẽ informatiuam finitam, tamen poteſt eleuari ad informandam corpus multo maius, & maius; ſicut eleuari ad exiſtendum in pluribus, & pluribus locis, & in locis magis, & magis diſtantibus, vnde D. Thom. 3.p. q.76. art.1. ad 3. *Propria autem to-*
B *talitas ſubſtantiæ continetur indifferẽter in parua, vel magna quantitate, ſicut tota aeris natura in paruo, & magno aere, & tota natura hominis in paruo, & magno homine.*

5 *Idẽ dic de termino paruitatis.*

Ex quibus patet idem dicendũ de termino paruitatis, nam ſicut localiter potuit Deus ſub ſpeciebus Euchariſtiæ totã Chriſti ſubſtantiã indiuiſibiliter, & poſſet ponere præcisè in puncto, ita poſſet ponere quamlibet formam in puncto informatiuè, Confirmatur ſecundo, quia plus eſt eleuare formam ad informationem materiæ ſine diſpoſitionibus, tam quantitatiuis, quam qualitatiuis, quam eleuare ad informandã materiã par-
C uam, & magnam vltra terminos, quia hæc omnis deſignatio termini pertinet ad congruam diſpoſitionem, ſed illud poteſt, cum Deus poſſit ſeipſo præſtare, & conſeruare, quidquid conſeruat per cauſas ſecũdas præſertim, quando eſt concurſus in genere cauſæ efficientis, vel conditionis ſiue qua non, quomodo diſpoſitiones cõſeruant formã in materia. Confirmatur ſecundo, quia poteſt conſeruare formam extra materiam, ergo multo magis in materia carente terminos connaturalibus formæ; antecedẽs probatur ex quãtitate Euchariſtiæ, quæ magis pendet à ſubſtantia, quam forma à materia.

Confirm.

6 *De potẽtia Dei abſoluta viuẽtia fungi poſſunt ſuis operationib⁹ in quauis magna, vel parua quantitate.*

D Tertia concluſ. Poteſt per potentiam Dei abſolutam fieri, vt viuẽtia, & cætera habentia terminos paruitatis, & magnitudinis exerceant ſuas operationes etiam ſi exiſtant in materia multo maiore vel minore, quia hæc omnia habent potentiam obedientialem ad opera huiuſmodi exercenda, & licet ſint actiones vitales, quarum principiũ non poſſit Deus ſupplere ſecundum cõmunem, tum illud reperitur in huiuſmodi formis, ſed eleuatur ad modũ exercendi illas indebitum ſuæ naturæ; plus enim eſt eleuare intellectũ ad intuendam Diuinam eſſentiam, quam ad eleuandam potentiam animæ attractiuam,
E ad trahendum cibum de loco longè remotiori, quam ex ſe poſſet; & idem dicitur de potentia viſiua per organum improportionatum illi ſiue ratione magnitudinis, ſiue paruitatis, Confirmatur, quia de communi poteſt Deus eleuare frigiditatem ad caloris productionem, inter quæ eſt maior improportio, quam in huiuſmodi operationibus.

Secunda probatio à priori.

Secundo, probatur à priori, nam ad exercendam,

cendam operationem eſſentialiter requiritur principium aliquod ſiue connaturale,ſiue eleuatum; & terminus, qui ex vi operationis exiſtat,ſed ex hac ſuppoſitione formæ informantis materiam ſic indiſpoſitam, non deſtruitur ratio principii, quia manet ſub tanta vel tanta quantitate, vt probatum eſt in ſecunda concluſione, neq. ratio termini, quia nihil impedit quando terminus exiſtit ex vi operationis in ſubiecto ſibi connaturali, vel eleuato, ergo nulla includitur in hac poſitione implicantia.

Reſpondent, deeſſe organa neceſſaria ad operationes, ſed contra, tum quia ponimus non deeſſe organa, licet maiora, vel minora ſint, quam requirit natura rerum,neq.enim placet,quod docet Maſius poſſe eſſe quantitatem tam minimam, vt in ea nullus ſenſus appareat, nullaſq. exercere poſſit operationes, ſicut ſi fiat ſerra tam parua, vt vix in illa dentes, quibus operatio perfici debeat, appareant, nam Deo id impoſſibile non eſt, cum videamus ex arte aliquãdo mira quædam in hoc genere fieri,vnde etiam ſi illa organa ex connaturali virtute nõ poſſent exire,& adiuuare potentias ad operationes,certè ex potentia obedientiali, omnino poterunt, tum quia organa requiruntur vel ad complendam potẽtiam elicitiuam operationis, vel ad recipiendas ſpecies, at non apparet cur Deus per abſolutam potentiam nequeat ſupplere organorum defectum, ſed de hac re in lib. de anima.

7

Repugnat formam exercere ſuos actus connaturaliter in quauis quantitate ſi certam ſibi determinat.

Quarta concluſ. probabile eſt, non poſſe de potentia abſoluta fieri,vt forma ex natura ſua exigens determinatam quantitatem, exiſtat, & operetur connaturaliter in quantitate vltra illam, ſiue ſint termini paruitatis,ſiue magnitudinis. Prima pars probatur, quia connaturalitas formæ reſpectu materiæ, & ſuarum diſpoſitionum, vel eſt de eſſentia,vel neceſſario connexũ cum eſſentia, ergo non poteſt à Deo auferri niſi ablata eſſentia, conſequẽtia patet, quia eſſentiale vel abſolute neceſſarium, eſſentiæ nõ poteſt ab illa auferri ſine corruptione eſſentiæ, quia connaturalitas vnus rei cum alia dicit proportionem ſeu ordinem quem natura, vt ſic ex ſe habet cũ alia; vnde donec natura ſemper eadem perſeuerat, ſemper manet idem ordo, & proportio reſpectu eiuſdem termini,& improportio reſpectu alterius termini; vt v.g. licet Deus poſſit ab igne auferre calorem, non tamen poteſt connaturalitatem ignis cũ calore, & ſic de aliis proprietatibus, lege quæ dixim⁹ in log.tr.9.q.3.d.4.&q.4.d.1.

Antecedẽs probatur,quia forma reſpicit ex ſua eſſentia materiam diſpoſitam, ſed nihil magis eſt rei connaturale, quam illud, quod eſt de eſſentia, vel oritur ab eſſentia; inter cæteras autẽ diſpoſitiones, vna eſt quantitas determinata; tum quia hic agimus de terminis, quos forma ex ſe, & ex intrinſeca natura exigit, non autẽ de terminis, quos per accidens, & ab extrinſeco habet.

Secunda pars probatur,quia operationem cõnaturaliter implicat exerceri à ſuppoſito ſine potentia,& inſtrumentis à natura inſtitutis ad operandum; ſed natura inſtituit potentias, & inſtrumenta ad operandum ſub certa quantitate, & terminis, vt ſupponim⁹, ergo ſine huiuſmodi inſtrumentis implicat exerceri connaturaliter,operationes: maior patet nam ſicut operatio eſſentialiter præſupponit principium, ita vt ſit connaturaliter à principio debet præſupponere eſſe à natura ordinatum ad operationẽ,in hoc .n. diſtinguitur potentia connaturalis à potentia obedientiali; quod illa ordinatur à natura intrinſecè ad operandum, At obedientialis ordinatur extrinſecè à Deo eleuãte, Hinc fit, vt potentiæ naturali ſit debitus concurſus generalis ex inſtitutione naturæ, at non ſic potentiæ obedientiali.

ART. III. Soluuntur Argumenta Aduerſariorum.

8

Ad primũ primæ.

AD primum primæ opinionis Reſpõdeo primo,negando id non poſſe fieri,nam quoad magnitudinem conſtat, poſſe in ea quantitate diſtingui organa, & figuras,&ideo perfectius diſtingui, quo ſunt maiora, ſed quoad paruitatem difficilius quidem poterunt organa, & figuræ diſtingui, per potentiam naturalem, at quod eſt difficile, imò impoſſibile naturæ, non eſt Deo difficile.

2.Reſpon.

Reſpondeo ſecundo, etiam ſi materia careret organorum diſtinctione, adhuc poſſe illam informari per formam non quidem connaturaliter,ſed ſupernaturaliter, vt ſupra probauimus, ita ſicut natura Chriſti caret propria ſubſiſtentia,& ſubſtentatur per diuinam ſubſiſtentiam,imò ex communi,poteſt exiſtere ſine vlla ſubſiſtentia ſupplente Deo per concurſum effectiuum, quod præſtat ſubſiſtentia, ita poteſt fieri per diuinam potentiam, vt forma informat materiam ſine vlla diſpoſitione.

Ad confirm.

Ad confirmationem Reſpondeo negãdo conſequentiam, quia ſecũdum omnes Deus poteſt producere plura, & plura indiuidua ſub ſpecie in infinitum,& tamen non poteſt producere infinita actu indiuidua; quia aliud eſt producere poſſe in infinitum, & aliud producere infinitũ, quia primum ſignificat infinitatem ſyncathegorematicam ſeu finitũ admixtum potentiæ ad plura, at ſecundum ſignificat infinitum cathegorematicum.

Satiſfit Argumentis ſecundæ, & tertiæ opin.

9

Ad argumenta 2.opin.

Ad Argumenta ſecũdæ opinion. Reſpondeo, Inde probari ſecundam,& tertiam concluſionem, quod ſcilicet non implicat per abſolutam potentiam Dei;nihil tamen probat contra quartum.

Ad argum. 3.

Ad Argumẽta tertiæ Reſpõdeo, Primam partem nobis fauere; quod ſcilicet non implicet fieri hominem v.g.excedentem cœlũ,

&

& maiorem formica; ſed negatur inde ſequi non poſſe habere operationes, ſed potius contra, quia cum poſſit forma in actu primo eſſe ſub illa quantitate, poterit etiam habere actum ſecũdum eadem ratione, qua eſt in actu primo; nam ſi in actu primo eſt connaturaliter, etiam ibi poteſt connaturaliter operari, & ſi ibi eſt ſupernaturaliter, poterit etiam ſupernaturaliter operari, vnde oculus Chriſti in Euchariſtia licet non poſſit naturaliter videre, quia ibi non eſt cum ſuo modo eſſendi connaturali, tamen poteſt per eleuationem.

Hinc Reſpõdeo primo, raritatem, & denſitatem non eſſe quantitates, ſed qualitates, quare malè ex termino quoad qualitatem, infertur terminus quoad quantitatem, nam ex omnium ſententia forma ignis habet diſpoſitiones determinatas quoad qualitates, ſed non omnes id concedunt quoad quantitatem.

2. Reſponſ. Reſpondeo ſecundo, etiã ſi ibi non ſit huiuſmodi diſpoſitio qualitatis, adhuc poſſent à potentia fieri operationes eleuatæ à Deo, vnde oculus denſus ſiue cum opacitate, vt terra, ſiue perſpicuitate vt adamas, poterit habere actum viſionis; & poſſet corpus opacum eleuari ad recipiendas ſpecies viſiuas; Imò aliqui putant poſſe potentiam viſiuam eleuari ad viſionem, etiam ſine vlla ſpecie, concurrente obiecto per ſeipſum loco ſpeciei; vel Deo ipſo, loco ſpeciei, verum an rectè, dicetur in libris de anima.

QVÆSTIO III.
An accidentia habeant terminum magnitudinis, vel paruitatis.

PRIMA DVBITATIO.
An accidentia corporalia habeant terminum quoad extenſionem.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

1 *Accidentia vel ſpiritualia, vel corporalia.* PRimo Not. accidentiũ, alia eſſe ſpiritualia, quibus repugnãt partes extenſionis, vel eſſe in ſubiecto extenſo, Alia eſſe corporalia, quibus conuenit ſubiectum extenſum, Dubitatio hæc non eſt de ſpiritualibus, quia cum careant extenſione, nec terminum habere poſſunt, nec priuationem illius, cum priuatio ſupponat aptitudinem, quare dubitatio eſt de corporalibus.

Latitudo accidentium vel intenſiua, vel extenſiua. 2. Not. accidentia poſſe habere duplicem latitudinem, vnam intenſiuam communem ſpiritualibus, & corporeis; de qua infra. Alteram extenſiuam, de cuius terminis agitur, de quibus dupliciter tractari poteſt. Primo ex natura qualitatis; Secũdo, ex vi cauſarum ſiue naturalium, ſiue ſupernaturalium.

Præcipua inter corporalia accidentia eſt quantitas. 3. Not. Inter accidentia corporalia primũ locum obtinet quantitas, à qua cætera habent extenſionem ſaltem impenetrabilem, vnde primum videndũ eſt quomodo quantitas habeat terminos, tum de iis, quæ cõſequuntur quantitatem vt locus, vbi, ſitus, habere, quando, &c. deniq. de qualitatibus, & relationibus.

4. Not. quantitatem poſſe dupliciter conſiderari. Primo, ſecundum ſe, cuius natura eſt diuidi poſſe in infinitum 5. metaph. t. 18. Secundo, vt eſt menſura ſubſtantiæ; nam omnis ſubſtantia menſuratur ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem per quantitatem; Hoc autem conuenit quantitati tum abſolutè, & hoc habet quãtitas, vt abſtrahat ab omni qualitate ſenſibili; tum determinatè reſpectu huius vel illius ſubſtantiæ, & hoc habet, vt eſt coniuncta cum qualitatibus ſenſibilibus præſertim figura; nam quantitas dupliciter conſiderari poteſt, primo mathematicè quomodo præſcindit ab omni qualitate ſenſibili, ſecundo phyſicè quomodo dicit coniunctionẽ cum qualitatibus ſenſibilibus, & eſt diſpoſitio reſpectu rerum naturalium, exigens figuram debitam rebus naturalibus.

5. Not. qualitatum corporearum alias dici primas, vt ſunt calor, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, alias ſecundas, vt colores, ſapores, &c. quæ ſupponunt primas qualitates; & harum quædã dicuntur extremæ, vt in genere colorum eſt albedo, & nigredo, Alias eſſe medias, vt rubeus, cæruleus, pallidus, &c. & vtrumq. genus qualitatis poſſe conſiderari ſecundum propriam naturam, & vt ſunt diſpoſitiones ad formas naturales. *Qualitates corporea, aliæ primæ, aliæ ſecundæ.*

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

PRima opinio eſt dicentium omne accidens corporeum habere terminum magnitudinis quo ad extenſionem, non autem terminum paruitatis, quia omnia accidentia habent extenſionem ex quantitate, vt ſupponitur; ſed quantitas habet terminum magnitudinis, non autẽ paruitatis, vt patet ex eius diuiſibilitate in infinitum, ergo ſimiliter alia accidentia: maior probatur, quia ſi non haberet terminum, poſſet in infinitum eadem quantitas augeri, ſed vbi eſt poſſibilitas hæc ad infinitum augmentum, ibi poteſt eſſe actu infinita quantitas, quia fruſtra eſſet illa potẽtia vnius entis poſſibilis, ſi non poſſet reduci ad actum, imò eſſet impoſſibilitas; neq. obſtat, quod eadem ratione poſſet actu exiſtere infinitus numerus, eo quod in additione numerorum nõ datur terminus; nam eſt diuerſa ratio, quia in quantitate cum ex præcedenti, & ſubſequentibus fiat vnũ indiuiduũ, ibi ex omnibus illis poſſibilitatibus partialibus coaleſcit vna poſſibilitas totalis ſeu vnum ens poſſibile totale, atq. adeo debet exire in actum, ſecundum ſuam totalitatem, nam ſicut omnes partes actu exiſtentes concurrunt ad vnum ens totale, ita omnes poſſibilitates partium concurrunt ad vnam poſſibilitatem, ſeu vnũ ens poſſibile totale. *3 Opinio concedens accidentibus terminum quo ad magnitudinem, non quoad paruitatem.*

At in numeris non ſic, nam poſſibilitates infini-

infinitæ partialium numerorum ſpecificè diſtinctorum, non conſtituunt vnã poſſibilitatem totalem demonſtratam in actu ſicut neq. ex ſpeciebus numerorum conſtituitur vna ſpecies, & ideo non eſt vna potentia reſpectu totius multitudinis congregatiuæ omnes ſpecies numerorum, *quare magnitudo infinita paſſibilis redditur ex eo quo eſt vna potentia reſpiciens eã*, ita Aureol. 1. d. 17. q. 1. art. 2. pro 1. & 2. ex Ariſt. 3. phy. 24. & ſeq. vbi Auer. vnde concludit ver. *non conſiſtit, quod per nullam potentiam poteſt magnitudini datæ alia magnitudo coniici in infinitum, ſic quod omnis quantitas traſcendatur, quamuis poſſit fieri additio in infinitum reſecando, & diuidendo in infinitum aliquam magnitudinem, & illud diuiſum, quod cõtinet minus alteri magnitudini addendo, vnde augmentetur ſemper quantitas, cui fiat additio; ſed quia ſequens additum ſemper minus eſt, quã precedens, non traſcendet, imò nec perueniet ad quantitatem illarum duarum magnitudinum ſimul vnitarum*. & idem docet de diuiſibilitate cõtinui, quæ non eſt vna, ſed ſunt tot potentiæ, quot ſunt diuiſiones, vnde continuum, quod primo diuiditur in duas partes habet vnam potentiam ad hanc diuiſionem, deinde in illis duabus partibus ſunt duæ potentiæ, & ſic ſucceſſiuè in infinitum, nam alia pontentia totius ad ſui dimidiationem, à potentia partium ad ſuas, &c. nec integratur ex illis vna potentia, imò neq. ſunt ſimul, quia pars non eſt in potentia ad ſui dimidiationẽ, niſi dum eſt actu diuiſa, & effecta quoddam totum, vt diciturde numeris, tẽpore, & motu circulari.

Aureol. ex Ariſt.
Auer.

4 Sed hæc opinio nõ caret difficultate tum ex dictis q. 1. quia non apparet cur quantitas debeat habere terminum magnitudinis reſpectu potentiæ diuinæ, vt neq. datur terminus in multitudine vnitatum conſtituentium numerum, quia licet vnus numerus non componatur ex alio eo, quod ſint diſtinctæ ſpeciei, 5. met. t. 2. & ſeq. de quo nos alibi, tamẽ negari nõ poteſt, quod quilibet numerus componatur ex vnitatibus, quarum vna poteſt addi alteri, vnde cum in hac additione non detur terminus dabitur vnus numerus compoſitus ex illis, atq. adeo erit vnus numerus poſſibilis, & vna potentia, At Reſpondet Aureol. adueniente vnitate conſtituitur alia ſpecies, ex qua, & vnitate addita non conſtituitur noua ſpecies, Sed cõtra, tum quia licet vna ſpecies numeri non componatur ex alia ſpecie, vt v. g. Ternarius ex binario, quia vnitates non conſtituunt binarium niſi quatenus ſub negatione vlterioris vnitatis, tamen verè conſtituitur ex iiſdẽ vnitatibus, ex quibus conſtituitur prior numerus, quia nõ habet alias, ergo cum vnitatũ non detur terminus, ſed ſint in infinitum multiplicabiles, dari etiam debet vnus numerus poſſibilis ex illis conſtans; tum quia eodem modo argumentari poſſumus circa quantitatẽ continuam, quia ſicut quaternarius non componitur formaliter ex duplici binario, ita neq. vlna formaliter bis quatuor menſuris ex palmaribus, ſed vna menſura ſemel continens octo palmos.

Impugnatur præcedens opinio.

A

Confirmatur, quia ſicut vna potentia ad vnum indiuiduum debet poni in actu, ſi ſint plures, & infinitæ debent poni in actu, quia omnis potentia dicit ordinem ad actũ, atq; adeo erunt infinitæ ſpecies numerorum in actu, licet ex ipſis non cõſurgat aliquod totum, Reſpondet Aur. negando ſimilitudinem, quia cum omnes hæ potentiæ nõ ſint ſimul reſpectu vnius demonſtrati, ſed ſẽper ſucceſſiuè nam ſi fiat additio binario, reſultat ternarius, deinde ſi fiat vlterior additio, illa non fiet eidem binario, ſed ternario, neque enim quidquid additur numero ſuperiori, additur inferiori, quia numerus inferior non manet in ſuperiori, niſi in potentia; vnde potentiæ quæ ſunt in numeris, ad additionem non ſunt ſimultaneè, ſed ſucceſſiuè propter diuerſitatem ſucceſſiuam eorum, in quibus, ſunt, at non ſic in magnitudine, quia ſemper eſt eadem potentia demonſtrata, & reſpectu eiuſdem, quia ſemper fit additio eidem magnitudini, & reſpectu illius ad quod eſt, quia ſemper omnia, quæ adduntur, ſemper conſtituunt vnũ in actu; Sed cõtra, tum quia ſicut nõ fit additio eidẽ numero, vt dicit vnitates cum negatione vlterioris, ſed vnitatibus abſolutè, ita neque fit additio eidem magnitudini, vt dicit tantam quantitatem cum negatione vlterioris quantitatis, ſed eidem quantitati abſolutè, & ſicut potentia ad quaternariũ ſupponit potentiam binarii ad ternarium, ita potentia quæ eſt in Tripalmari quantitate ſupponit potentiam bipalmaris ad Tripalmarem, ergo ſicut potentiæ in numeris non ſunt ſimul, vel ſunt, ita & in quantitate continua: tum quia etiam ſi potentiæ ſpecierum numeri habeant hanc ſubordinationem, & ſucceſſionem, non tamen ſpecies rerũ ſubſtantialium, & aliorum accidentium habent hanc ſubordinationem, & ſucceſſionem, ergo ſi potentia ad vnum indiuiduum debet poni in actu; ita potentia ad aliud, & ſi hæ ſũt infinita, debent omnes poni in actu, quia illæ nõ ſunt ſucceſſiuè, ſed ſimultaneè, quod ſi dicant non poſſe ſimul produci, quia potentia diuina nõ reſpicit aliquod totum per ſe primo integrandum ex omnibus illis, atq. non reſpicere multitudinẽ aliquã infinitam, ſed vnã, vel duas, vel tres, &c. nã eadẽ ratione dici poſſet de partibus continui, quod potentia Dei non reſpiciat aliquod totum integrandum ex illis, ſed partes duas vel tres, &c. quæ cõtinentur in ſua potẽtia; quia nũquã dabitur aliquod totũ ex illis integrãdũ, ſed ſẽper põt eſſe maius, & mai' in infinitũ, ſed de hac re infra cũ de ꝑductione infiniti.

Confirm.

B

C

D

E

5 Secunda opinio eſt dicentium, omnia accidentia corporalia ex natura ſua non habere terminos magnitudinis, quia licet non poſſint habere infinitatem, tamen non determinant ſibi certum terminum finitũ, ſed infra infinitatem cathegorematicã; poſſunt in

Alij volũt hæc accidẽtia ex ſe nõ habere terminũ magnit.dinis, ſed tantũ in ordine ad agentia naturalia.

in infinitũ habere maiorẽ, & maiorẽ terminum, atq. adeo illis non conuenit determinatus terminus, ſed indeterminatus in infinitum: at verò in ordine ad agentia naturalia habent terminũ, quia omnia agentia naturalia habent determinatã virtutem, vltra quam nõ poſſunt producere,ſed terminum paruitatis aliqua nõ habent ex natura ipſorũ, vt quãtitas,& quæ illã conſequuntur,aliqua verò habẽt,vt qualitates,& omnes potentiæ actiuæ,quia non poſſunt eſſe in minori perfectione;quàm ſit neceſſaria ad actiuitatem; vnde cum perueniũt ad eam perfectionem, ratione cuius poſſunt operari, ita vt in minori non poſſint, ex natura ipſorũ corrumpi exigunt, quia cum eſſe ordinetur ad operari,deficiente virtute operandi deficit eſſe, tribuitur D.Thom.Philop.Simpl.Auer.Alb. 1.phyſ. c. 4. & Alex. Aegid. Sueſſ. Mainetto de ſenſu, & ſenſili c.6. & ibidem D.Thom.& Iand.q.28.Arim.1.d.17.q.2.art.3.

S.Th.Philop. Simpl. Auer. Alber. Alex. Aegid. Sueſſ. Main. Iand. Arim.

6 *Primũ diſcrimen inter hos Auctores.*

Hi tamen diuiſi ſunt, tum circa terminos magnitudinis, nam aliqui dicunt qualitates corporeas ex natura ſua non habere terminum magnitudinis, ſed eas habere ex ſubiecto, nam ſi fuerint in ſubiecto, quod caret termino,etiam illæ termino carebunt,ſi verò in ſubiecto habente terminos ſimiliter,& illæ, vt v.g. calor in igne nõ habet terminũ; quia ignis poteſt augere in infinitum; at verò calor in homine habet terminum, quia natura humana habet certos terminos.

Alii verò has qualitates dicunt carere termino extẽſionis etiam ratione ſubiecti,quia licet ſubiectum illarum non poſſit extendi vlterius atq. adeo habeat terminum, tamen qualitates ibi exiſtentes etiam ſi non poſſint extendi ratione illius ſubiecti, tamẽ ſi addatur aliud ſubiectum ſimilis,vel diſſimilis ſpeciei habens qualitatem eiuſdẽ rationis cum qualitate prioris ſubiecti, tunc qualitas exiſtẽs in hoc ſubiecto, extẽdetur, ſicut extenditur calor igneus addita alia parte ignis.

2. diſcrimen.

Secundo,diuiſi ſunt quoad terminos paruitatis, nam aliqui abſolutè dicunt has qualitates habere terminos paruitatis quoad extenſionem, vt D. Thom. Aegid.Niph.Mainectus,Iand.Greg.& alii.

Alii verò diſtingunt partes proportionales,& inexiſtentes à partibus æqualibus,& ſeparatis, vnde dicunt qualitates non habere terminos paruitatis quoad partes proportionales, & inexiſtentes,quia cum hæ partes extendantur per magnitudinem, ſicut diuidi poteſt magnitudo in infinitum, ita & hæ qualitates,alioqui deueniretur ad partem indiuiſibilem; at verò quoad partes æquales, & ſeparabiles à toto, datur terminus, quia datur minimum qualitatis,quo non põt minor pars ſeparatim exiſtere ex Ariſt.de ſenſu, & ſenſili cap. 6. nam non põt per ſe exiſtere niſi in ea quantitate, & extenſione ſecundũ quam agere poſſint, ita recentiores quidã.

Ariſt.

At alii negant abſolutè habere terminos paruitatis,vt Nominales,quos ſequitur Columella c. 1. de minimo naturali concluſ. 4. & circumfertur inter opera Veneti, quia quælibet qualitas denominat ſuum ſubiectum adæquatũ, nam ſicut magna magnũ, ita parua paruum informat; Confirmatur, quia daretur corpus à nobis incognoſcibile, vt ſi minimum habeat candorem, quod diuideretur nam eius partes remanerẽt priuatæ colore atq. adeo inſẽſibiles, & quia nihil eſt in intellectu;quod prius non fuerit in ſẽſu, erunt ẽt incognoſcibiles per intellectũ.

Tertia opinio eſt dicentium huiuſmodi accidentia non habere terminũ quoad magnitudinem vel paruitatem, neq. ex natura ipſorum, neq. ex ratione cauſarum naturalium, quæ continentur infra orbem Lunæ, neque ex ratione ſubiecti, ſed ſicut poſſunt magis, & magis extendi,& augeri,ita minus, & minus minui.

Tertio alij volunt hæc accidentia neque magnitudinis, neq. paruitatis habere terminum.

ART. III. *Continens Opinionem Auctoris.*

Prima Concluſ.omnia accidentia habent ab extrinſeco terminum magnitudinis quoad extenſionem, quia omnia continentur infra vltimam ſphæram,à qua terminantur,vltra quam naturaliter non extẽduntur, & quia etiam ipſa vltima ſphæra habet etiam ſuos terminos, ideo totius vniuerſi magnitudo habet terminum; ſed de hoc termino non hic inquiritur.

Prima Cõcluſ. accidentia habent terminum ab extrinſeco quoad extẽſionem.

Secunda Concluſ.ex vi agentium naturalium omnia accidentia habent terminũ ſuæ magnitudinis, quia cum omnia contineantur infra vltimam ſphæram, nõ poſſunt aliquem effectum producere vltra illam, hanc tamen determinationẽ habent agentia naturalia ex defectu materiæ, quia ſi illis eſſet applicata materia,vt v.g.igni in infinitũ,vtiq. combureret in infinitum, atq. adeo extẽderet qualitates in infinitum;quare neq. poteſt eſſe quæſtio de hoc termino, ſed de illo, qui conuenit accidentibus ex natura ipſorum.

Secunda Concluſ. habent & terminum vi agentiũ naturalium.

Tertia Concluſ. quantitas cõtinua ex natura ſua non habet terminum paruitatis, vel magnitudinis, quia nõ apparet cur illi conueniat determinatus terminus, vt dictũ eſt in ſecũda opinione;diſcreta verò habet quidem quoad paruitatẽ, nam binarius eſt minimus numerus,nõ tamen quoad magnitudinem,quia cuilibet numero addi põt vnitas atq. adeo augeri in infinitum,variata tamen ſpecie numeri, quod ſi quantitas aliquando habeat minimum, vt in entibus, vt dicunt, Naturalibus,id non oritur ex natura quãtitatis,ſed ex forma quæ requirit quantitatem determinatam. Dices quælibet ſpecies numeri habet determinatum terminum,nam addita qualibet vnitate variatur ſpecies; ergo quantitas diſcreta habet terminum magnitudinis, quia quantitas nõ eſt præter ſuas ſpecies, vnde ſi omnes ſpecies quãtitatis habent terminum, etiam ipſa quantitas habebit terminum. Reſpondeo,quantitatem diſcretam poſſe conſiderari dupliciter. Primo

Tertia concluſ. continuũ ex ſe non habet terminum.

Obiectio.

ex ratione ſui generis, & ita non habet terminũ, quia ſub vno genere poſſunt eſſe infinitæ ſpecies quãtitatis diſcretæ, nam dato quolibet numero, ſi illi addatur vnitas, fit maior, & hoc in infinitum, nam cum numerus oriatur ex diuiſione continui, & hoc ſit diuiſibile in infinitum, numerus augebitur in infinitum, infinitum autem caret termino. Secundo, ratione ſpeciei ideſt quatenus eſt numerus ternarius, vel quaternarius, &c. & ita habent terminum nam terminarius v.g. conſtituitur per tertiam vnitatem, vltra quam non conſiſtit, nam ſi illi addatur quarta vnitas, iamille non erit ternarius ſed quaternarius, & ſic conſequenter; quare licet ſingulæ ſpecies habeant terminos, genus tamen non habet terminum, quia ſingulæ ſpecies non ſunt determinatæ, ideſt tot, & non plures, ſed poſſunt eſſe plures, & plures in infinitum,

Obiectio. Quod ſi obiiciatur eadem ratione nec hominem v.g. eſſe ex ratione ſui generis determinatum, ſed tantum ex ratione ſpeciei, nam ſicut, quia poſſunt dari plures, & plures ſpecies numeri in infinitũ, numerus dicitur nõ habere terminũ ex ratione ſui generis, ita quia poſſunt dari plures, & plures ſpecies animalis in infinitum, homo non habebit terminum ex ratione ſui generis, quod ſi, inquam, hoc dicas

Reſpon. facile Reſpondetur eſſe diuiſam rationem, nam additio in numeris fit eidem entitati numericè ſaltem materialiter ſumptæ, quia huic v.g. numero binario additur tertia vnitas, quarta, quinta, &c. atque adeo idem numerus agetur, at verò huic v.g. animali ideſt homini non additur alia ſpecies, & alia in infinitum, atque adeo nec idem homo, nec idem numero animal augetur, ſed tantum producuntur diuerſæ ſpecies animalis inter ſe ſeparatæ, & non conſtituentes vnam numero extenſionem.

2. obiectio. Dices ſecundo, omne corpus finitum detractione finiti tandem finitur, vt Ariſtoteles 1. phyſic. tex. 37. ſed quantitas ſecundum ſe eſt finita; ergo per diuiſionẽ finitur.

Reſpon. Reſpondeo, quando partes, in quas diuiditur, ſunt determinatæ magnitudinis, tunc finitur; at verò quando partes ſunt indeterminatæ .i. improportionales minores, & minores, tunc non finitur, vt notat Ariſtoteles 3. phyſic.

Primũ Corollarium. Ex hac concluſione patet (Vbi) quo corpora cõſtituuntur in ordine ad ſpatium habere terminum extenſionis vel carere, ſicut habet, vel caret ipſa quantitas, quam afficit, nam ſi quantitas mathematicè ſumpta extenditur in infinitum, ſimiliter & Vbi, ſi verò minuitur, ſimiliter & Vbi: quod ſi quantitas phyſicè ſumpta ſcilicet, vt eſt diſpoſitio rerum naturalium, non poteſt augeri, nec minui in infinitum in iis, quæ non augentur per appoſitionem, ſimiliter nec Vbi.

2. corollarium. Secundo, patet idem dicendum eſſe de ſitu, quia hoc non dicit aliud quam variam **A** poſitionem corporis eſſendi in loco, vt eſſe ſupinum, vel ſtantem, &c. vel coextenſionem rei locatæ ad locum iuxta extenſionem partium loci, quæ omnia variantur iuxta quantitatem, & figurã corporis locati.

3 coroll. Tertio, patet idem dicendum eſſe de (Habere) quia hoc dicit poſſeſſionem alicuius rei iuxta figuram rei habentis, vt habere chirotecas iuxta figuram manus, veſtem iuxta figuram corporis; ſingulæ autẽ figuræ continentur intra certos terminos.

4. concluſ. Quando ſeu tempus non habet terminum. Quarta Concluſio, Quando, quod dicit rem eſſe in tempore, vt hodie, &c. non habet certum terminum paruitatis vel magni**B**tudinis, ſicut neque tempus, nam ſicut tempus eſt diuiſibile in infinitum, ita & res dicetur in infinitum eſſe in tali tempore, & ſicut tempus eſt augmentabile in infinitum: ita, & res temporalis, quæ dici poteſt eſſe in infinitum in tali tempore;

Obiectio. Quod ſi quando accipiatur, vt menſura rei temporaneæ, ita, Quando dicitur habere terminum ex ratione illius, nam ſicut illa res habet certos terminos ſuæ durationis, ita etiam Quando menſurans illam, quod ſi res menſurata ſecundum extenſionem permanentem, nõ habet terminũ, etiam, quando, denominans illam ſecundũ illam extenſionem **C** non habet terminum; nam menſura, non debet excedere rem menſuratã, at res menſurata habet durationem certis limitibus terminatam ex 2. de generat. t. 57. ergo etiam, & eius menſura, quæ dicitur quando.

10 *5. concluſ. Quo pacto relatio habeat terminum.* Quinta concluſio, Relatio ſecundum ſe habet terminos magnitudinis, & paruitatis, at verò ſecundum extenſionem habet vel non habet terminos ex ratione ſubiecti.

Prima pars patet, nam cum relatio ordinetur ad terminum non poteſt exiſtere, niſi ſaltem exiſtat vnus termin⁹ formaliter adæquatus, atque adeo ex parte paruitatis habet terminum, ſed ex parte magnitudinis ſecun**D**dum eos, qui dicunt vnam relationem poſſe terminari ad plures terminos, nõ habet terminos magnitudinis, quia ſi darentur infiniti filii eiuſdem patris, per vnam relationem illos omnes reſpiceret; ſed ſecundum eos, qui id negant, vt nos negauimus, dicendum eſt non habere terminos magnitudinis, quia accedente nouo termino reſultat noua relatio.

Secunda pars probatur, quia cum relatio ſubiectetur in ſuo ſubiecto, extenditur pro ratione ſubiecti, atque inde habet vel non habet terminum.

E

11 *6. concluſ. Qualitates corporea ex ſe non habẽt terminũ, ſed ratione ſubiecti.* Sexta Concluſio, qualitates corporeæ ex natura ſua non habẽt terminum magnitudinis quoad extenſionem, ſed ſi quem habent, illum habent ex ratione ſubiecti.

Prima pars patet, quia huiuſmodi qualitates ex natura ſua non determinantur ad tantum, vel tantum ſubiectum, quia ex natura ſua ordinantur ad formas ſubſtantiales, quæ habent varios terminos magnitudinis.

Secunda pars patet nam cum accidentia extendantur ad extenſionem ſubiectorum, & ex his aliqua habent certos terminos, vt v.g. leo, vel equus; aliqua verò non habent certos terminos, vt v.g. ignis. ſimiliter qualitates, vt v. g. calor exiſtens in illis, nam in leone v.g. habet terminum, non enim conuenit leoni habere calorem extenſum in infinitum, quia non conſeruatur natura leonis in materia extenſa in infinitum; at verò quia ignis poteſt augeri in infinitum, calor etiam extendi poteſt in infinitum, neq. obſtat, quod poteſt coexiſtere naturæ leonis aliud calidum diuerſæ rationis, quia cum ibi non ſit continuatio ſubiectorum, neq. erit continuatio accidentium, atq. adeo non erit vnum accidens, quod dicatur augeri ſecundum extenſionem.

Obiectio. Dices, omne agens videtur habere determinatam ſphæram, in quam ſimul agat ſecundum extenſionem; ergo accidentia videntur habere determinatam quantitatem, quia in determinato ſubiecto ſimul exiſtunt, propter hoc aliqui dicunt via generationis accidentia habere terminum quoad extenſionem, Sed non placet, quia cũ agentiũ ſphæra varietur ex intenſione, & quantitate extenſiua agentiũ, & reſiſtentia paſſiuorum, non poteſt attribui accidenti determinatum ſubiectum, in quo ſimul ex natura ſua poſſit produci, nam ab agente magno, & vt octo vnus gradus caloris producitur in eodem tempore in palmare ſubiectum, & ab alio in ſemipalmare, quare nihil certum ex hoc capite colligi poteſt, nam illa ſimultanea exiſtentia qualitatis non ex natura ipſius, ſed ex natura agentis conuenit.

Difficultas eſt an qualitates corporeæ habeant terminos paruitatis quoad extenſionem.

7. Concluſio. Septima Concluſ. qualitates corporeæ nõ habent terminum extenſionis quoad partes proportionales ſeu inexiſtẽtes in toto, nam partes cuiuslibet qualitatis extenſæ diuiduntur, ſicut & ipſa quantitas, per quam extenduntur; & hæc non qualibet data poteſt dari minor; ergo nec qualitas. *Confirm.* Confirmatur, quia ſi daretur aliqua pars qualitatis, quæ nõ poſſet in alias diuidi, iam illa eſſet indiuiſibilis. *Confirm. 2.* Confirmatur ſecundo, nam huiuſmodi qualitates vel incipiunt per primum ſui eſſe, vel per vltimum ſui non eſſe; non primum, quia tunc inciperent in inſtanti, quod eſt contra rationem motus ſucceſſiui, & rei diuiſibilis; ergo incipiunt per vltimum ſui non eſſe, ſed quæ hoc modo incipiunt qualibet parte data, datur alia minor, nam incipiunt per motum, qui non habet nec primã, nec vltimam partem. Sed ad hoc Aduerſarii reſpondent minimum qualitatis incipere per primum ſui eſſe, quia incipit per alterationem non ſucceſſiuam, ſed inſtantaneam, ſicut dicitur de illuminatione; vnde diuerſa ratio eſt de huiuſmodi qualitatibus, quando primum ſiunt in ſubiecto, ac quando extenduntur

A per ſubiectum, nam prima productio eſt in inſtanti, extenſio verò ſucceſſiuè. Sed contra, tum quia eadem ratio eſt primæ productionis & extenſionis, cum ſemper producantur partes qualitatis eiuſdem rationis habentes inter ſe connexionem; Tum quia etiam ſi id verum eſſet, non orirctur ex natura qualitatis exigentis determinatũ ſubiectum, ſed ex natura agentis, vt ſupra.

Octaua Concluſ. probabilius mihi eſt, qualitates ex natura ſua non habere minimum quoad extenſionem partium ſubſiſtentiæ ſcilicet à toto ſeparatarum. ita Nominales quos ſequitur Columella tract. de minimo naturali c. 1. concluſ. 4. nam cum qualitates ordinentur ad formas ſubſtantiales, & ex his licet aliquæ vindicent ſibi determinatum ſubiectum quoad maximum vel minimum, non tamen omnes, nam vt diximus aliquæ formæ ex natura ſua poſſunt eſſe in minori, & minori ſubiecto, ergo neque qualitates determinant ſibi ſubiectum. *8. concluſio.* *Eſt Nominalium.*

B

Confirmatur, quia etiam ſi ſingulæ formæ determinarent ſibi ſubiectum quoad minimum, quia tamen hæc determinatio non eſt æqualis in omnibus formis, eo quod aliud minimum determinat ſibi forma aeris, & aliud forma ignis vel lapidis, ſequitur qualitates, quæ ordinantur ad omnes ſuas formas non poſſe ſibi determinare minimum ſubiectum, quia debent deſeruire, & minimo ignis, & aeris, & cæterorum, atque adeo non poteſt ſibi determinare nec minimum ſubiectum ignis, nec aeris, &c. ſed ad omnia debet habere aptitudinem, vt cum omnibus exiſtat. *Confirm.*

C

Neque dicas in tota latitudine formarum dari vnam quæ determinet ſibi minimum ſubiectum minus, quam omnes aliæ formæ, & hoc minimum determinare ſibi qualitatem, quæ diſponit ad omnes illas formas, nam etiam ſi id concedatur de formis productis, non tamen de formis producibilibus, ad quas qualitas ex natura ſua ordinatur, vt diſpoſitio. *Obiectio.*

D

Confirmant alii, quia omne ſubiectum, quod poteſt determinari à qualitate, poteſt informari à qualitate, ſed quodlibet ſubiectũ quantumuis minimum poteſt denominari, ergo & informari; neq; placet, quod dicunt alii non poſſe denominari quando eſt minus minimo, quia ſicut formæ ſubſtãtiales nõ poſsũt eſſe in qualibet materia, ſed determinata, in qua poſſunt exercere ſuas operationes, ita etiam & qualitate; non, inquam, id dicas, tum quia diximus ſupra formas ſubſtantiales, quaſdam non determinari ſibi hæc minima ex natura ſua, ita neq. & qualitates; tum quia diuerſa ratio eſt formarum, & qualitatum, quia qualitates ordinantur ex natura ſua ad diuerſas formas; atque adeo nullam poſſunt habere determinationem ex ſe. *Confirm.*

E

Confirmant ſecundo Alii, quia ſi darentur minima qualitatum, poſſent dari aliqua corpora, quæ à nobis cognoſci non poſſint nam ſi daretur aliquod corpus habens minimum, *Confirm. 2.*

mum, quod ſibi determinat calor, tunc ſi il-lud corpus diuideretur, iam in partibus illius non maneret aliquis calor, quia non poteſt eſſe calor minor minimo atque adeo illud corpus non eſſet ſenſibile, & propterea nec intelligibile ab intellectu accipiente cognitionem à ſenſu. Verum hæc ratio nõ habet multam vim, tũ quia poſſet negari illud corpus diuidi, quia fortè eſſet minimum. Secundo, poſſet dici illud corpus corrumpi ex defectu diſpoſitionis, deinde nec eſſe omnino inſenſibile, quia poſſet habere alias qualitates ſenſibiles.

13 Contrarium fusè Iand. & Greg. loc. cit. eo quod nulla entitas poſſit exiſtere in ea quãtitate, in qua non poteſt exercere ſuam operationem, cum eſſe ordinetur ad operari, ſed qualitates determinant ſibi certam quantitatem, in qua poſſunt operari, vt inductione patet; non enim obiectũ viſus poteſt videri in corpore minori, & minori in infinitum, neq. qualitates actiuæ poſſunt operari in minori, & minori quantitate, nam quo minuitur quãtitas, eo minuitur virt⁹ actiua.

Greg. & Iand. putant oppoſitum.

Reſpondent Aliqui, minimum poteſt intelligi dupliciter. Primo, quoad nos. Secundo, quoad naturam. hoc dicitur illud, quod eſt quoad naturam minimum in aliqua ſpecie, quod non poteſt naturaliter eſſe minus, & ita non datur minimũ in aliqua ſpecie generabili, & corruptibili: illud verò dicitur minimũ quoad nos, quo aliquid non poſſumus iudicare eſſe min⁹, & de hoc dicit Ariſt. quod datur minimũ in qualibet ſpecie etiam homogenea, & hoc dicitur eſſe tantum in actu, quod ſcilicet poteſt per ſe mouere ſenſum: illa autem quæ non poſſunt per ſe mouere ſenſum. i. ſeparata ab aliis, dici quanta in potẽtia. Verum hæc doctrina licet vera ſit non tamen ſoluit difficultatem, quia argumentum probat non poſſe dari minimum ſecundum naturam, quare ego.

Impugnatur.

Reſpondeo primo, quod licet natura rebus eam diſpoſitionem naturalem attribuerit in qua poſſunt operari, tamen falſum eſt rem non poſſe conſeruari in ea diſpoſitione, in qua non põt operari, nam poteſt res exiſtere ſub diſpoſitione innaturali, in qua tamen impeditur operari, vnde patet poſſe exiſtere qualitatẽ innaturaliter in ea diſpoſitione, & quantitate, in qua nõ poteſt operari, imò experimur aliquando fluere actionem à virtute actiua in ſubiecto habente innaturalem diſpoſitionem, vt ignis in materia denſa eſt actiuior cum tamen denſitas ſit contraria diſpoſitio ignis.

Reſpondeo ſecundo, negando qualitatem quantumuis minimã in infinitũ non poſſe ex ſe producere effectũ ſuæ virtuti proportionatum, quia ſi detur materia ſine vlla reſiſtẽtia, & indiſpoſitione reſpectu huius agẽtis producetur ſine dubio effectus quicunq. ille ſit; quod ſi aliquando nõ producit, id eſt ex reſiſtẽtia, & indiſpoſitione paſſi, quia omnis actio fit à maiori inæqualitate virtutis

A ſupra paſſim. Hinc patet ratio illius doctrinæ Ariſt. de ſenſu, & ſenſili c. 6. quod eo potentia debet fieri perfectior, quo ſenſibile ſit minus, quia quo minoratur virtus actiua obiecti, eo debet ſubiectum recipiens ſpeciem eſſe perfectius diſpoſitum; vt dicemus in libris de anima.

DVBITATIO II.
An accidentia naturalia habeant terminum intenſionis quoad minimum, & maximum.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

B PRimo Not. ex accidentibus alia habere ex ſe realitatem, quæ ſcilicet inhærẽt per realem vnionem, vt ſunt Quantitas, & Qualitas, licet aliquæ ſpecies quantitatis, & qualitatis, vt v.g. locus, figura, & forma non diſtinguantur realiter à quantitate. Aliæ ſunt quæ non habẽt realitatem ex ſe, ſed ſunt veluti modi aliorum, ex quibus alia inhærent ſubſtantiæ realiter ratione Quantitatis, vel Qualitatis, cum qua identificantur, vt dicitur de ſex vltimis prædicamentis. Alia verò ſolum inhærent ſubſtantiæ ſecundum modũ, quæ ſcilicet dicunt realitatem non identificatam cum alio accidẽte inhærente realiter, ſed identificatam cum ſubſtãtia, vt relatio fundatur in ſubſtantia. 1

Accidẽtia alia habent ex ſe realitatẽ, alia non habent.

C 2. Not. Ex his aliqua recipere intẽſionem, & remiſſionem, aliqua verò non ita: quæ aũt ſint, vel non ſint talia, non eſt huius loci diſputare, ſed ſupponatur nunc ſolũ quæ pertinent ad prædicamentum qualitatis, intendi, & remitti, ex quibus aliæ ſunt ſpirituales, vt quæ inſunt in ſubiecto ſpirituali, vt v. g. quæ ſunt in intellectu, & voluntate, aliæ ſunt corporeæ, quæ ſunt in ſubiecto extenſo, ad cuius extenſionem extenduntur.

Quædam ſuſcipiunt intenſionem, & remiſſionem.

D 3. Not. ex qualitatibus ſpiritualibus alias eſſe naturales ſiue à natura inditas, ſiue per actus acquiſitas. Aliæ ſunt ſupernaturales, vt ſunt gratia, fides, & ſimilia. nos hic agimus de intenſione qualitatum naturalium ſiue corporalium, ſiue ſpiritualium. 2

Sermo eſt de intenſione qualitatum naturalium.

E 4. Not. ex qualitatibus alias eſſe extremas, vt sũt quatuor primæ qualitates, & inter ſecundas albedinem, & nigredinem. Alias eſſe medias, quæ ſcilicet oriuntur ex contemperatione extremarũ, ſiue virtualiter ſiue formaliter cõtentarum, vt inter colores eſt viridis, cæruleus, & ſimilia.

Qualitatum aliæ extremæ, aliæ mediæ.

5. Not. hanc quæſtionem poſſe tractari, vel de facto, vel de poſſibili, & de poſſibili quidem vel in ordine ad potentiam naturalem, vel ſupernaturalem.

ART. II. Continens Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentiũ omnes qualitates habere ex natura ſua terminũ magnitudinis quoad intenſionem, ita Scot. 3. d. 13. q. 1. qui licet loquatur de gratia, quã dicit

Qualitates habere ex ſe terminum magnitudinis in in-

tenſione putat Scot. Tatar. Caiet. Dur. Ricc. Bonau. Marſ. Palud. Carthuſ. Henr. Maſ. Gerard. Hurt. Dried.

cit fuiſſe cõmunicatam Chriſto ſecundum ſiam intenſionem debitam naturæ gratiæ, tamen ipſe vniuerſaliter intelligit de omni qualitate, Tatar. ibid. & ſequitur Caiet. 2. 2. q. 24. art.7. & 3.p. q.7.art.11.& 12.ex D.Th. ibi art.12.ad 1.Durand.3.d.13.q.1.n.10.Ric. art.1. q.2. Bonau.art.1.q.2. Marſ.q.10.art. 1. inclinat Palud. q.1. Carthuſianus 1.d.17.q.8. vbi dicit eſſe omnium præter D. Thom. vbi etiam Duran.q.9.Aegid.q.11. Bona.3.p.ar.1. q.4. Henr.quodl.5.q.22. Maſ.loc.cit.q.2. qui loquitur de qualitatibus corporeis ſiue extremis, ſiue mediis, Gerard. de Senis 1.d.17. q.1. Ricc.art.2.q.4. Hurtad.d.13.phyſ.ſect.1. §.47. Driedo de capt.& redemp.gener.hum. B tract.2. c.2. p.3.art.6.ex quibus alii dicunt in ordine ad potentiam diuinam non habere terminum, vt Bonau. Sot.& Heru.quodl.7. q. 17. & alii, Cap. 3.d.13.q.1.ex D.Th.2.2.q. 24.art.7. vbi Bagn. & Arag.Gab.1.d.17.q.8. Greg.q.6. Franſ.à Chriſto 3.d.26.q.7.

Fundamentum, quia cum eſſentia qualitatum ſit finita;intenſio, quæ eſt perfectio eius accidentalis, debet eſſe etiã finita, quia perfectio propriæ naturæ debet commenſurari naturæ.

Confirmatur primo, ex parte formæ intẽſibilis, nam petit talem terminum, quem ſi tranſgreditur, deſinit eſſe talis ſpeciei; vt pal- C lor, quia per intenſionem ad albedinem, vel nigredinem deſinit, ſed Reſp. ſpeciem non mutari ex quacumq. additione gradus, nam ex additione gradus eiuſdẽ ſpeciei, non põt reſultare ſpecies diuerſæ ſpeciei, vnde ſi pallorẽ qualitas ſimplex, nũquam per additionem palloris euadet nigredo, vel albedo, niſi forte pallor ſit qualitas attemperata ex albedine, & nigredine, quia ſic in eo temperamento debet eſſe latitudo determinata, quam ſi excedat per exceſſum alicuiꝰ extremi, euadet nigredo, vel albedo, & idem dicendum de ſanitate, quæ conſiſtit in temperamento qualitatum cum aliqua latitudine; D quare Confirm. 2. quia media debent eſſe proportionata fini, atq. adeo à fine recipiũt terminum, ſed omnia accidentia ordinãtur ad ſubſtantiam: ergo ab illa recipiunt terminum, ſed nulla datur ſubſtantia exigens qualitates intenſiores, & intenſiores in infinitum; ergo neq. qualitas põt intendi in infinitum, ſed habet terminum ſuæ intenſionis ex quibus aliqui intelligunt opinionem de potentia naturali, vt Hurtad. alii verò non ſolũ; in ordine ad potentiã naturalem, & de facto, ſed etiã in ordine ad ſupernaturalem, & de poſſibili, & hi etiã differunt; nam

Aliqui, id concedũt poſitis gradibus æthe- E rogeneis, non tamen ſi ſint homogenei, ita Lorca 2.2.q.24.art.7.diſp.19. vbi ait tũc non ex parte formæ, ſed ſubiecti habere terminũ, & tribuit Bon.Ric.& Palud. dicentibus, qualitatem extra ſubiectum poſſe in infinitũ intendi, non tantũ in eodẽ, ſed etiam diuerſis ſubiectis, quia oĩum capacitas eſt finita. Alii verò dicunt habere terminum etiam poſitis gradibus homogeneis.

Deinde differunt quoadq́ terminũ paruitatis; nam aliqui & ſi concedant terminum magnitudinis, non tamen paruitatis, At alii dicunt dari etiam terminũ paruitatis in ordine ad potentiam naturalem, nõ tamen in ordine ad potentiam ſupernaturalem, ſed alii dicunt habere terminũ etiam in ordine ad potentiam ſupernaturalem. *Diſſi liũ inter hos Auctores de termino paruitatis.*

Secunda opinio eſt dicentium qualitates non habere ex natura ſua terminum ſuæ intenſionis, ſed illã habere ex ſubiecti incapacitate, vel ex virtute efficiẽtis, ita Sot.1.phyſ. q.4.art.2.D.Th.de verit.q.29.a.3.& 2.2.q.24. a.2.& 1.d.17.q.2.a.4. ꝙ ſi 3.p.q.7.ar.12.ad 1. videatur dicere oppoſitũ, exponẽdus, vt loquatur de potentia Dei ordinaria, vt ẽt Bon. 1.d.17.Petr.de Tarã.1.d.17.q.10.vbi ait poſſe augeri in infinitum, ſed numquam actu.Hieronym.Pla.1.phyſ.Valleſ.cõtr.5.q.3.Almain. 3.d. 13.q.1. ſequutus Aliacenſ.& ibi Cap.q. vnic. art.3. ad 3. Aureol.& 1.d.17.q.2.art.1. concluſ.2.vbi Greg.q.2.& 5.& Gab.q.8.ar.2. & tribuitur Nominalib. vt refert Lorca loc. cit. Columel.c.1.de maxim.& minim.cõcl.3. Bagn.1.de Gen.c.4.q.6.art.2. *Qualitates nõ habere ex ſe terminũ intenſionis ſentiunt Sot. S. Thom. Tarant. Pla. Almai. Aliac. Greg. Cap. Nominal. Bonau.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam quidam negant habere terminũ ex parte magnitudinis, ſed habere ex parte paruitatis Sonc. 8. met.q.23.Bruxell.1.phyſ.q.2.art.2.concluſ.4. Iand.q.28.de ſenſu, & ſenſili, Maſ.qui illã tribuit D.Th. Alex.Leonic. Aegid.Mainetto. *Diuerſitas inter hos auctores. Sonc. Bruxell. Iand. Maſ.*

Alii verò dicunt, nec ex parte magnitudinis, nec paruitatis habere terminum.

Secundo, differunt ex parte qualitatum, nam aliqui dicũt qualitates extremas nullum habere terminũ; medias verò habere terminum, quia collocantur inter duo extrema, vnde ſi augeantur, neceſſario in alterum extremum labuntur, ita videtur ſentire D.Th. 2. 2. q.24.art.7. vbi explicans quomodo formæ præfigatur terminus ex parte ipſius formæ, ponit exemplũ in pallore, cuiꝰ terminos aliquis per continuã alterationem tranſiens peruenit ad albedinem, vel nigredinem. *S.Thom.*

Alii verò concedentes extremas carere termino, eo quod eorum augmentum eſt ſimile augmento quantitatis, diſtingunt de qualitatibus mediis, nam ſi his fiat additio vel detractio ex vna tantum qualitate, tunc habent terminum, & ita intelligunt D.Th. vt ſi v.g.in ſubiecto habente tepiditatẽ conflatam ex quatuor gradibus caloris, & quatuor frigiditatis, ſi fiat additio ex parte caloris tantum, deſtruitur tepiditas, & fiet ſummus calor; ſi verò fiat additio, vel detractio ęqualis ex parte vtriuſq. extremi, tũc intẽſio, & remiſſio qualitatum mediarumq́ non habent terminum, ſicut neque ipſæ qualitates extremæ additæ vel detractæ.

Alii verò dicũt omnes qualitates, vt ſunt diſpoſitiones, vel inſtrumenta formarũ naturalium habere certos terminos intenſionis, quia diſpoſitio, & inſtrumentum dicunt eſſe proportionata formæ, & principio ad

quod

quod ordinantur, at omnis forma tam ſecundum eſſentiam, & informationẽ, ratione cuius requirit diſpoſitionem, quàm vt eſt principium operandi, ratione cuius requirit inſtrumenta, eſt finitæ perfectionis, & quia qualitates ſunt ex natura ſua diſpoſitiones, vel inſtrumenta formarum ſubſtantialium, ideo ex natura ſua habent certos terminos, vnde illa accidentia, quæ ſunt in ſubiecto, quæ non ordinantur ad introductionem, vel conſeruationem formæ ſubſtantialis, vt eſt lumen, neq. ex ſe, neq. ratione ſubiecti habent terminum.

Alii verò dicunt, etiam ſi vt diſpoſitiones vel inſtrumenta huius, vel alterius formæ requirant certos terminos, tamen quia ſunt diſpoſitiones, & inſtrumenta plurium formarum, in quibus eſt diuiſa exigentia qualitatum ſecundum diuerſos terminos, & gradus, ideo dicunt neq. vt diſpoſitiones, & inſtrumenta, neq. ex natura ſua requirere certos terminos.

5 *Hurtad. Cap. Gab. Greg. Ban. Suar.*

Alii verò diſtingunt inter qualitates naturales, & ſupernaturales, quod ſupernaturales careant termino, naturales verò habeant, Hurthadus Capreol. Gab. Greg. Med. Bagnes, Aragonia, Franc. de Chriſto, Sot. & Suar. 3. p. tom. 1. diſp. 22. ſect. 2. quos citat Maſius loc. cit.

Sed quidquid ſit ſupernaturaliter, non eſt noſtrum diſputare; ſed de Naturalibus, quæ poſſunt habere contrarium, & illo carere, vnde aliqui dicunt, quod habentes contrarium habent terminum ſiue ſint in ſubiecto extraneo, ſiue cõnaturali, ſed carentes contrario carere etiam termino.

Suar. Verum alii dicunt habere terminum magnitudinis, non tamen paruitatis ſiue habeãt cõtrariũ, ſiue nõ, vt fusè Suar. diſp. 46. ſect. 4.

Maior. Alii vt Maior. 1. d. 17. q. 12. affirmat concluſ. 2. corporeas habere terminum, at concluſ. 3. negat de ſpiritualibus.

Deniq. alii differunt in modo, quo forma ſibi determinat certos terminos, nam alii dicunt formas naturales terminos ſibi determinare ex ratione formę, ſubiecti, & cauſæ efficientis, ſiue habẽtis finitam virtutẽ, ſiue infinitam, ſed voluntariè finite applicatã.

Alii verò dicunt non habere terminũ ex natura ſua, nec ex parte efficientis ſupernaturaliter agentis, ſed agentis naturalis, & ſubiecti.

Hurt. Sot. Maſ. Alii verò habere terminum ex natura ſua, & in ordine ad agens naturale vel ſubiectũ, non tamen in ordine ad agens ſupernaturale, vt Hurthadus Sotus q. 4. Bruxellenſis q. 2. art. 5. Maſius q. 5. ex Valleſio cõtrou. 5. Suar. 3. p. q. 22. ſect. 2. Med. q. 7. art. 10. & alii, vt ſuprà, quia omnis qualitas etiam ſupernaturalis, eſt finita ſecundũ actum, ac non ſecundũ potẽtiam lege Herucũ 1. d. 17. q. 6. vnde gratia Chriſti eſt ſumẽda de lege ordinaria, non tamen abſoluta.

Alii deniq. diſtingunt ſubiectum naturale, & innaturale, nam quæ ſunt in ſubiecto A innaturali, ſeu extraneo, habent terminum magnitudinis in ordine ad illud, non tamen paruitatis, quia cum per intenſionem accidentis contrarii ſubiecto minuatur diſpoſitio neceſſaria ad conſeruationem illius formæ, Tandem corrupta diſpoſitione corrũpitur forma; at verò cum illud accidẽs ſit innaturale ſubiecto, poteſt eſſe forma ſine illo, atq. adeo poteſt eſſe cum minori, & minori gradu illius formæ in infinitum, vt v.g. calor in aqua non poteſt intendi in infinitũ, quia facta certa intenſione caloris deſtruitur frigus atq. adeo forma aquæ; at verò ſicut conſeruatur forma aquæ ſub vno gradu, ita po- B teſt conſeruari ſub minori, & minori in infinitum, nam ſi forma aquæ poteſt conſeruari ſine vllo calore, multo magis cum calore minori, & minori.

6 *Tertio, alij volunt qualitates nõ habere terminum intenſionis ſiue extra, ſiue in ſubiecto.*

3. Opinio eſt dicentium qualitatem non habere terminum intenſionis ſiue ſit extra ſubiectum, quia ſicut ex volũtate Dei poteſt poni extra ſubiectũ, ita poteſt in infinitum augeri, vt Sotus, & alii apud Arim. fatentur ſiue ſit in ſubiecto, quia Deus poteſt cuilibet calori producto vnire perfectorẽ, atq. adeo efficere illam intenſiorem, neq. eſt ratio cur nequeat vnire, nam ſicut poteſt vnire in eodem ſubiecto duo contraria, ita poterit, & C hos gradus, qui habent minorem repugnantiam, & magis ponere in ſubiecto naturali qualitatem ſupernaturalem ſecundum ſubſtantiam, quam calorem intenſiorem, quam exigat natura ſubiecti, quia id eſt magis ſupra naturam ſubiecti, neq. eſt repugnantia ex natura extremorum, quia gradus ille perfectior eſt aptus exiſtere, & non per ſe, ergo vnitꝰ alteri, quia ex natura ſua ſupponit imperfectiorem; *Obiectio.* Dices, ſi ſubiectum ex natura ſua non poteſt recipere qualitatem ſic intenſam, neq. poterit ſi eleuetur à Deo, quia Deus non poteſt ſupplere cauſalitatem materialem. *Reſpon.* Reſpondent, ſicut potentia pro- D ductiua ſucceſſiuè potẽs producere plures, & plures, nõ tamen ſimul niſi tot, & tamen eleuatur ad producendos plures, ita paſſiua põt quidem recipere omnes illos gradus ex ſe, & ſucceſſiuè, tamen eleuatur ad recipiendos illos ſimul, Deinde licet Deus nequeat ſupplere cauſam materialẽ in eodem genere, tamen poteſt in alio genere, ſed inſtant, quod licet poſſit in genere efficiẽtis ſupplere cauſam materialem quoad concurſũ ſubſtentatiuum, non tamen quoad receptiuum, quia receptiuũ eſsẽtialiter ſupponit potentiã paſſiuam, qua caret Deus, vnde Deus non põt E efficere, vt forma inepta ad informandã materiã poſſit illã informare, vt forma cæli materiam inferiorem, quare ſi plures illi gradus nõ ſunt apti informare materiam ex natura ſua, nec poterunt per eleuationẽ, ſed Reſp. negando non poſſe informare ex ſe, ſed non ſimul, vt dicitur de formis contrariis, quare Deus ſolum aufert incompoſſibilitatem in actu ſecundo; at hoc habet inſtantiam in qualitatibus ſupernaturalibꝰ, vt alibi fusè.

ART. III. Continens opinionem Auctoris de qualitatibus habentibus contrarium.

Prima concluſio.

PRima Concluſ. de facto qualitates naturales habentes contrarium, habent finitam intenſionem, patet experientia, quia ſi quoduis contrariũ intendi poſſet in infinitum, non daretur determinatè dimidiũ intenſionis, quia in infinito non eſt dimidium, vt patet, quod ſi non datur dimidium, non erit ratio cur frigiditas v. g. vt quatuor eſſe poſſit in eodẽ ſubiecto cum calore, vt quatuor, & frigidas, vt octo non poſſit eſſe cum calore, vt octo; neq. cur corrumpatur tãtum vnius contrarii, quantum producitur alterius; ergo contraria determinãt ſibi latitudinem graduũ, quam naturaliter excedere nõ poſſunt, & ideo ſi calor, vt duo producitur in ſubiecto frigido vt ſex, ſine reſiſtentia producitur, at ſi producitur calor vt tria, producitur cum reſiſtentia, & neceſſarium eſt, vt aliquid illius frigiditatis corrumpatur, & hæc ratio probat non ſolum de qualitatibus, quæ ſunt diſpoſitiones ad formas, ſed etiam de aliis, vt habitibus vitiorum, & virtutum, qui ſe mutuo expellunt à ſubiecto in gradibus intenſis, nam neq. in his aſſignari poteſt dimidium intenſionis, quia aliqua intenſio eſt in his habitibus, quæ ita eſt incõpoſſibilis cum intenſione alterius oppoſiti, cum qua minor erat compoſſibilis; ergo ſignũ eſt hunc eſſe dimidiũ latitudinis vnius oppoſiti; ſi igitur datur dimidium latitudinis; ergo tota latitudo eſt determinata.

7

Secunda concluſio.

Secunda Concluſ. qualitates naturales carentes contrario, de facto habent terminum intenſionis, patet experientia, quia nullum videmus in infinitum intendi, nam lumen ipſum, quod eſt in ſuo principio maximum, eſt finitum.

Difficultas eſt an hos terminos habeant ex natura ſua, an verò ex finitate virtutis actiuæ naturalis, vel receptiuæ ſubiecti.

Tertia concluſ. qualitates naturaliter habẽt terminũ ex finita vi agẽtis.

Tertia concluſ. qualitates naturales habẽt naturaliter terminũ quoad magnitudinem ex finitate virtutis actiuæ naturalis, quia nõ eſt in natura cauſa efficiens naturalis potens producere perfectiorem qualitatem; verum hæc ratio habet inſtantiam in calore ſummo producto à lumine reflexo, quia ſi fiat perfectior reflexio, produci poterit perfectior calor, quare licet hæc ratio habere poſſit locum in aliquibus, non tamen in omnibus, deinde hæc ratio non poneret in qualitatibus terminum ſecundum naturam ſpecificam ipſorum, ſed ab extrinſeco efficiẽte.

4. concluſ.

Quarta concluſ. qualitates habentes contrarium habent terminum quoad magnitudinem ex parte potentiæ receptiuæ, quia non poteſt ſubſtinere plures gradus talis qualitatis; vnde inquiunt ſi Deus crearet calorem intenſionem, quam vt octo, ille naturaliter non intenderet calorem ignis, quia ſubiectum eſt incapax vlterioris caloris; ſic

A etiam lumen ſolis non poſſet intendi à luminoſo creato, etiam ſi habeat maiorem intenſionem ob incapacitatem ſubiecti maioris lucis; & hanc rationem aſſignant, quia alioqui ſi ſubiecti capacitas non eſſet determinata, poſſet recipere infinitam qualitatem, quod repugnat cum finitate ipſius. Verum hæc ratio non omnino ſatisfacit, quia licet ſit probabile potentiam etiam receptiuam, habere effectum adæquatum determinatum, quem excedere non poteſt, tamen quod finiatur ad octo gradus vni⁹ qualitatis, non eſt, vnde colligatur, cum videam⁹ poſſe ſuſtinere plura accidentia diſtinctæ

B ſpeciei ſecundum omnem ipſorum latitudinem, & tamen potentia eodem modo exercetur in ſuſtentando accidentia huius, vel illius ſpeciei, vnde licet terminus potentiæ actiuæ adæquatus ſit finitus, potẽtiæ tamen receptiuæ non ita ſolet conſtitui, de qua re cum de terminis potentiarum, quia recipere non ſupponit perfectionem, ſed imperfectionem. Confirmatur, quia licet potentia receptiua ſit determinata ad recipiendos ſimul tot gradus, tamen disiũctim, & diuiſim poteſt plures recipere; at ex hoc non infertur gradus intenſionis eſſe finitos, ſicut ex eo quod materia non poteſt ſimul

Confirm. 7

C recipere plures formas ſubſtantiales, nõ inde colligitur formas eſſe finitas, quia ſatis eſt ſi ſucceſſiuè recipi poſſint. Verum hæc confirmatio non habent vim, quia gradus intẽſionis debent ſimul conuenire formæ in ſubiecto exiſtenti. Confirm. ex Scoto. 3. d. 13. q. 1. quia põtia capax formæ ſibi non contrariæ, ſed põtius perficiẽtis, eſt ad recipiendam talem formam in quocumque gradu, quia non apparet cur ex parte ipſius ſit repugnantia.

Reijcitur.

Confirm. ex Scoto.

Probatio Auctoris.

Quare ego probo hãc finitatem non oriri ex parte materiæ ſecundum ſe, ſed ex parte formæ, quæ cum ſit limitatæ perfectionis,

D non poteſt exigere diſpoſitionem, vel inſtrumentum, ſeu perfectionem accidentalem infinitam, ſiue ſecundum multitudinem, ſiue ſecundum intenſionem. Tùm quia perfectio debet proportionari perfectibili; tum quia alioqui omnis natura eſſet imperfecta, cum de facto non detur perfectio aliqua accidentalis infinita, atque adeo non põt exigi à natura, & licet materia ſit finita; tum quia ſecundum ſe non determinatur ad aliquam formam ſubſtantialem, ſed põt omnes perfectiſſimas, & imperfectiſſimas recipere ſiue

E productas, ſiue producibiles, ideo ex parte materiæ non poteſt ſumi finitas latitudinis gradualis accidentium, quia ipſa poteſt recipere omnem latitudinem, quæ poteſt eſſe conueniens alicui formæ etiam ſubſtantiali producibili.

ART.

ART. IV. *Opinio Auctoris circa terminum qualitatis intenſibilis per gradus ætherogeneos.*

9 *Quinta concluſio.* QVinta Concluſ. Si intenſio qualitatis fit per gradus ætherogeneos, probabilius eſt qualitates habere terminum magnitudinis ex natura ſua etiam in ordine ad potentiam ſupernaturalem Dei.

Prima probatio aliorum. Probant aliqui primo, ex D. Thom. loco citato ar.7. ex parte formæ intenſibilis, quæ cum ex natura ſua petat talem terminũ, qui ſi excedatur, deſinit eſſe forma ſub tali ſpecie, vt pallor non poteſt in infinitum intẽdi, quia vel ad nigredinem, vel albedinẽ declinabit. ſed hæc ratio niſi fulciatur, difficultatem habet, nam nõ apparet qua ratione qualitas mutabit ſpetiem ex quocunque gradu addito, *Reÿcitur.* quia additione partis eiuſdem ſpeciei non reſultat qualitas diuerſæ ſpetiei; nam ſi pallor eſt qualitas ſimplex, additus pallor pallori nunquam fiet nigredo, vel albedo, quare fortè nomine palloris intellexi temperamentum, albedinis, & nigredinis, in quo tẽperamento debet eſſe aliqua latitudo determinata, quam ſi quodvis extremum excedat ſcilicet ſecundum albedinem, vel nigredinẽ iam ſubiectum non pallidum ab vtraq; qualitate remiſſa, ſed dicetur album, vel nigrum ab albedine, vel nigredine intenſiore, quam requiratur ad temperamentum, quod dicitur pallor, & idem patet de ſanitate, quæ nõ poteſt augeri in infinitum, quia conſiſtit in temperamento qualitatum ſecundum aliquam latitudinem, quod ſi ab illa latitudine remoueatur, non amplius manet ſanitas, & idem dicitur in his reſpectu remiſſionis.

Secunda probatio. Secundo probant alij ex eo, quia hæ qualitates commenſurantur formis ſubſtantialibus quarum ſunt proprietates, & diſpoſitiones, at formæ finitam poſcunt intenſionem qualitatum; vnde ſi excederent illam latitudinem, non eſſent diſpoſitiones, quod *Reÿcitur.* repugnat naturæ ipſorum, ergo. Verũ huic rationi obſtat tum quantitas, quæ eſt etiam diſpoſitio ſubſtantiæ; tum quia poſſent dari plures formæ in infinitum, quæ ex natura ſua peterẽt qualitatem intenſiorem in infinitum, licet hæc forma nunc non detur; quare ex formis, quæ nunc ſunt, nõ poteſt inferri determinatio graduum ex natura qualitatis. Tum tertio, quia hæc determinatio reperitur in qualitatibus, quæ non ſunt diſpoſitiones, vel proprietates ſubſtantiæ, quia ex vniuerſaliori ratione oriri debet illa determinatio.

10 *Probatio Auctoris.* Ego probo ex natura qualitatis, cuius eſſentia, cùm ſit finita, & indiuiſibilis rationis (quod commune eſt omni eſſentiæ creatæ) nõ poteſt exigere indiuiduationes perfectiores, & perfectiores in infinitum, quia alioqui nunquam eſſet in ſtatu perfecto, quia cum non poſſit habere latitudinem graduũ actu infinitam, ſed tantum finitam, ſub hac quie- A ſcere non poteſt, quia ex natura ſua exigit maiorem, nam omnis res exigit, & appetit perfectionem ſuam intrinſecam qualis eſt latitudo graduum reſpectu qualitatis.

Et Confirm. quia hæc latitudo ætherogenea eſt perfectio accidentalis eſſentiæ qualitatis, at perfectio hæc proportionari debet eſſentiæ, quare placet quod docet Scotus loquens de gratia, quod eſt tantæ perfectionis eſſentialis, vt tantam perfectionem intenſiuam exigat, quam dicit fuiſſe in Chriſto.

Ex hac rõne probabile eſt, nec poſſe qualitatem habẽtem gradus ætherogeneos, magis intẽdi à Deo, quia omnis alia indiuidua- B tio eſt improportionata illi eſſentiæ; vnde ſicut nõ poteſt Deus efficere, vt eſſentia humana exiſtat per indiuiduationẽ perfectiorem illa quæ debetur naturæ humanæ, v.g. per indiuiduationem Angelicam, ita nõ poteſt efficere, vt eſſentia caloris perficiatur per gradum ætherogeneum perfectiorem, eo, qui illi debetur.

Confirm. Confirm. Quia vnio intenſionis eſſe nequit, niſi inter extrema apta vniri; at ſi extrema ex natura ſua non ſunt apta vniri, vt in hac opinione ſupponitur, neq; erunt per potentiam Dei, quia ſicut Deus non poteſt ſupplere capacitatem informationis, vt ſcili- C cet materia inferiorũ informetur forma cæli, ità neq; vnibilitatem harum partium ſi illam non habẽt ex natura ſua, quia ex his debet effici vnum per ſe; at hæc vnitas non poteſt eſſe, niſi inter ea, quæ habent connaturalem ordinem, vnde patet non eſſe eãdem rationem, de hac vnione qualitatem ſupernaturalium cum vnione, qua hæc vnio non facit vnum per ſe; ſed de hac ratione alibi.

Obiectio. Dices Deus poteſt in infinitum perfectius, & perfectius participari intra eandem ſpeciem; ergo etiam ſi gradus ſint ætherogenei, poterit Deus eandem eſſentiam qualitatis D in infinitum magis, & magis perficere intẽdendo illam ſicut non poteſt creare creaturam, qua non poſſit alia perfectior creari.

Reſpond. Reſp. Deum eſſe in infinitum participabilem à creaturis, nõ quidẽ à ſingulis, vt ſingulæ poſſint in infinitũ magis, & magis perfici, quia tandẽ peruenitur ad tantam perfectionem, cuius non eſt capax eſſentia, ſicut neq; poteſt Deus eſſentialiter creaturam vnam perficere in infinitum, & numerum denariũ perfectiorem eo, quem nunc habemus, ſed participari poteſt in infinitum à creaturis, E quia ſingulis productis põt perfectior produci, & quia quoad quantitatem nullus eſt terminus, ideo poteſt numerus multiplicari in infinitum. Neque id oritur ex impotentia Dei, ſed ex natura rei, quæ continetur infra certos limites, vnde calor ignis, vel nõ eſt ſummus qui ſimpliciter eſſe poteſt, vel eo non poteſt produci perfectior.

Secunda obiectio. Dices ſecundo, quantitas poteſt augeri in infinitum ſiue ſit continua, ſiue diſcreta, ergo etiam latitudo graduum qualitatis, quia hæc eſt veluti quantitas qualitatis.

Reſp.

Reſpon. Reſpon. Eſſe diuerſam rationem, quia in quantitate non ſunt huiuſmodi indiuiduationes diuerſæ rationis, quia neq; poſſet augeri in infinitum, nam ſi partes illæ eſſent diuerſæ rationis, tunc eſſentia quantitatis nō poſſet vendicare ſibi ex natura ſua tantā diuerſitatem partium, ſic perfectiorem; at verò hic latitudo graduum ponitur diuerſę rationis.

11 *Tertia obiectio.* Dices tertiò, probabile eſt, hæcceitates animæ rationalis eſſe diuerſæ rationis, & tamen poſſunt creſcere in infinitum, ſicut poſſunt eſſe in infinitum plures, & plures homines.

Reſpon. Reſpondeo, ex hac ratione neganda eſt probabilitas illius opinionis; quod ſi conceditur, dicendum eſt eſſe diuerſam rationem, quia multiplicantur animæ iuxta multiplicationem hæcceitatū, at in intenſione qualitatum non ità, ſed fit vna qualitas, cuius perfectio intrinſeca eſt latitudo graduū, ità vt ſub vno gradu non ſit perfecta, at eſſentia animæ cum qualibet hæcceitate eſt perfecta, nec poteſt dici imperfecta priuatiuè, ſed ad ſummum negatiuè, etiam ſi habeat eſſentiam, quæ eſt capax perfectioris hæcceitatis, quia non eſt capax illius, vt hæc; at qualitas ſub vno gradu, vt ſic eſt capax, & exigit latitudinem gradualem.

Quarta obie. Dices quartò, perfectio gradualis eſt imperfectior eſſentia qualitatis, ergo etiam ſi in infinitum creſcat, poteſt eſſe debita eſſentiæ, quia ſemper eſt inferioris rationis, ſicut homo per ſuam eſſentiam finitam excedit infinitas ſpecies brutales.

Reſpondeo, ex hac ratione non videtur ratio noſtræ concluſionis ex ſe euidens, ſed tantum probabilis, quia etiam ſi illa perfectio intenſiua ſit modus quidam, vt volunt Scotiſtæ, eſſentiæ, atque adeo imperfectior: tamen non videtur probabile eſſentiam finitæ perfectionis exigere modum perfectiorem, & perfectiorem in infinitum.

ART. V. Circa intenſionem, quæ fit per gradus homogeneos.

12 *Sexta Concluſ.* SExta Concluſ. ſi gradus ſint homogenei, intenſio qualitatum ex natura ſua non habet terminum, quia ſicut numerus qualitatum non habet, ſed in infinitū poteſt multiplicari ſiue numeraliter, ſiue extenſiuè; ita etiam ſi omnes illæ partes collocentur in eadem materia, fiet qualitas intenſior, non .n. intenſio eſt aliud quàm plures partes qualitatis in eadem materia. Dices, cur igitur nunc non in infinitum fit intenſio.

Reſpondeo, id non oriri ex natura qualitatum, ſed ex defectu agentium, quia non datur agens habens niſi intenſionem determinatam, vel ex defectu ſubiecti, quia non datur forma, quæ ſecum compatiatur plures gradus qualitatis, ſed quælibet requirit determinatos gradus, vnde de facto, vt natura iam eſt conſtituta, non datur intenſior

A calor calore ignis; & ratio docet, quia debet habere virtutē determinatam actiuā, qualitates autem hæ ſunt virtutes actiuæ formarum; tū quia de facto debet dari aliqua ſumma qualitas, hæc autem in natura nulla poteſt eſſe maior, quia non eſt agens potens illam intendere.

Confir. Quia quælibet forma quærit determinatas diſpoſitiones. *Confirm. 1.*

Confirm. 2. Ex paritate quantitatis, quæ ex natura ſua non habet terminum extēſionis, ſed ſi quē habet, ille eſt ab extrinſeco, .ſ. ratione formarum, quarum eſt diſpoſitio, & ratione vniuerſi, quod eſt in ſe finitū. Neq; B eadem ratio eſt de gradibus homogeneis, ac ætherogeneis, quia multiplicatio graduum eiuſdem rationis æquiualet multiplicationi extrinſecè; nam iidem gradus qui in diuerſis ſubiectis partibus faciunt extenſionē, poſiti in eadem parte faciunt intenſionem ſecundum Doctores huius opinionis; at verò nō ita in gradibus ætherogeneis, qui hi ſemper addūt nouam perfectionem diſtinctam à perfectione graduum extenſiuam. *Confirm. 2.*

Dices, omnis qualitas naturalis dicit naturalem ordinem ad potentiam naturalem, quia omnes petunt oriri à principio naturali, ſed omnis potētia naturalis eſt finitæ virtutis; ergo & qualitas ex natura ſua eſt finitæ C virtutis. ex quo argumēto aliqui apud Hurtadum loc. cit. & diſp. 13. phyſ. §. 47. dicunt qualitatem ex natura ſua exigere determinatam intenſionem, licet in ordine ad potētiam diuinam non habeant terminum, quia poſt diem Iudicii ſeptuplo lucidiorem noſtro. *Obiectio.*

Reſp. Ly ex natura ſua, dupliciter poſſe accipi. Primo, vt dicit præciſè eſſentiam præſcindendo ab aliis circumſtantiis, & ita dicimus qualitates ex natura ſua, ideſt ex vi ſuæ eſſentiæ præſcindēdo ab aliis non determinare ſibi hunc, vel illum terminum. Secun- D dò, pro natura, vt ſubſtat omnibus circumſtantiis cauſarum naturalium, & ita optimè negant qualitatem ex natura ſua carere termino, quia cum de facto qualitates nō ſint, niſi ex vi cauſarū naturalium quæ nunc ſunt & ordinentur ad formas, quæ nunc ſunt in vniuerſo, ex his capitibus habet determinatam intenſionem quoad magnitudinem. *Reſpon.*

Contrarium docet Dur. Ægid. & Scotiſt. 13 ſcilicet nullo modo poſſe qualitatē in infinitum intendi etiam per potētiam Dei, quia intenſio eſt modus intrinſecus eſſentiæ, vnde ſi perfectio eſſentialis non pôt in infinitū augeri, nec eius modus. Confir. Gab. quia ſi E Deus pôt facere maiorem, & maiorē, cū totū factibile obiiciatur pôtiæ diuinæ, poſſet facere infinitū actum. Confir. 2. Quia qualitas dicit ordinem ad ſubiectum cum ſit accidens, ſed nullum eſt ſubiectum; quod ſit capax qualitatis magis, & magis intenſæ; ergo. Confirm. 3. Quia ex 8. phyſ. tex. 73. & 74. alteratio non poteſt eſſe in infinitum continua, cum claudatur inter duos terminos cōtrarios *Contra inſtat Dur. Ægid. & Scotiſta.*

trarios. Confirm.4.ex 2.de anim.tex.41.omnium natura conſtantium eſt finis tam magnitudinis, quam accretionis.

Reſpon.1. Reſp.1.Negando intenſionem eſſe modū propriè, ſed potius eſſe partes eiuſdem qualitatis vnitæ in eadem parte ſubiecti, ſicut ſunt partes quantitatis in diuerſis partibus ſubiecti; nam modus non includit eſſentialiter eſſentiā cuius eſt modus; at gradus qualitatis includunt eſſentialiter eſſentiam qualitatis, vt partes quantitatis includunt eſſentialiter eſſentiam quantitatis.

Reſpon.2. Reſp. 2. Etiam ſi ſit modus, adhuc tamen negatur conſequētia, quia ſicut multiplicatur perfectio modalis, ità multiplicatur in intenſione perfectio eſſentialis; Vrget tamen hoc argumentum ſententiam Thomiſtarum ponentium radicationem in ſubiecto.

Reſpondeo ad primam Confirm. hoc argumēto probari poſſe dari infinitū in qualibet re, vnde fuſius reſpondebitur, cum de infinito, nunc ſatis ſit obiectum adæquatū potentiæ diuinæ non habere terminum intrinſecum, ſed extrinſecum; nam infinitum non poteſt producere; quodlibet autem minus illo poteſt, hoc autem dicit actum permixtum potentiæ, vt ſuo loco.

Ad ſecundam confirm. Ad ſecundam Confirm. Primo, poſſe dici qualitatem ſeparatā à ſubiecto poſſe intendi. Secundo, quod licet vnum ſubiectum ſecundū potentiam naturalem non ſit capax maioris, & maioris, tamen ſecūdum pōtiam obedientialem eſt capax maioris, & maioris. Tertiò, quod licet vnum ſubiectum non ſit capax maioris, & maioris, adhuc tamen poſſunt produci ſubiecta magis, & magis capacia; nam ſicut Sol nunc non eſt capax, niſi tanti luminis, tamen poteſt produci Sol ex natura ſua capax maioris luminis. Quarto: quod etiam ſi detur illa incapacitas nō inde ſit qualitatem ex natura ſua non poſſe intēdi magis, ſed ſolum limitari ab extrinſeco, ideſt ex parte ſubiecti.

Ad 3. Reſp. Loqui de qualitatibus, vt nūc ſunt in rerum natura, nam cùm ſint finitæ latitudinis, nō poſſint terminare alterationem in infinitum, quod etiam affirmat de motu recto facto per quantitatem; at ſicut quantitas, licet ſit finita, id tamen non habet ex natura ſua, ſed ex cauſis extrinſecis, ità & latitudo qualitatum: quare proceſſus alterationis in infinitū non repugnat ex natura qualitatis.

Ad 4. Multa affert Vaſq.3.par.tom.1.diſp. 47.c.5. quod ibi Ariſt. neget rationem augmēti in animalibus eſſe ipſum calorem, quia ſic poſſet augeri in infinitum, ſicut augetur ignis appoſitis lignis, ſed eſſe ipſam animam, quam vocat rationem; nam hæc moderatur calorem, tanquam ſuum inſtrumentum: deinde ibi non loquitur de accidentibus, ſed de ſubſtantiis, neque de illis omnibus ſecundum exigentiam naturæ præcisè cum dicat ignem poſſe augeri in infinitum, de illis, vt ſunt nunc in diuerſitate rerum, vel loquitur de ſubſtantiis animatis.

ART. VI. Opinio Auctoris circa terminum intenſionis quoad paruitatem.

14 SEptima Concluſio, ſiue intenſio fiat per gradus homogeneos, ſiue ætherogeneos, qualitas non habet ex natura ſua terminum paruitatis quoad remiſſionem, ità Sot.loc. Conimbr.c.4.q.1.Suar.diſp.46. ſect. 4. Probant primo, ex 6.phyſ.53. & 54. vbi ante quodlibet mutatū eſſe ait dari motum; at eadem ratio eſt de motu, & termino motus, quia latitudo motus non eſt aliud, quàm formæ. Confirm. quia in his non datur minimum inexiſtens; ergo neque ex natura ſua per ſe exiſtens. Antecedens patet ex dictis, quia intenſio eſt ad modum rei continuæ. Conſequētia prob. ex proportionali ratione quantitatis continuæ, in qua vt nō datur minimum inexiſtens vni, neque per ſe exiſtens toti, quia in intenſione gradus primus non pendet à ſecundo, ſed potius contra; ergo poteſt eſſe ſine ſequenti, & hæc ratio habet vim in quacunque parte; nam hoc ſolum ratione probatur quamlibet partem lineæ ſecundum extēſionem poſſe per ſe exiſtere, quia non pendet ab aliis; ergo ſimiliter dicendū de gradibus qualitatis, ſiue gradus ſint homogenei, quia etiam inter ætherogeneos primus non dependet à ſecundo, licet ſecundus à primo; ergo qualitas minus intenſa poteſt exiſtere ſine gradu ſuperraddito. Confirm. 2. Ex fine qualitatum, nam hæ ſunt ordinatæ ad perfectionem, & conſeruationem entium naturalium ſimpliciū, & mixtorū, inter quas aliquæ requirunt minorem, aliquæ maiorem gradum; & ſicut huiuſmodi formæ poſsūt in infinitum multiplicari, ita & qualitates ordinatæ ad illas nō poſsūt ex ſe exigere determinatum gradum paruitatis, imò tunc perfectiſſimè diſponent quando huiuſmodi qualitates erunt vndequaque miſcibiles; at hoc exigit, vt qualitates careant termino paruitatis.

Septima Concluſio. *Sotus, Conimb. Suar.* *Confirm.2.*

Secunda probatio. Secundò, quia ſi ponenda ſunt minima, hæc oportet, vt acquirātur in inſtanti, nam ſi non poſſet exiſtere minus minimo; non poſſit exiſtere ſucceſſiuè, nā in ſucceſſione prior pars eſſet minor minimo; illud autem eſſe falſum, patet primo; nam cum qualitatis gradus ſecundum hos ſint eiuſdem rationis, etiam ſecundum minimum deberet acquiri in inſtanti, & ſic conſequenter; nam quod præexiſtat primus, non inuenit exiſtentiā ſecundi, quod colligitur, nam ſi Deus, dum agens producit ſecūdum, corrumperet primum, eodem modo produceret ſecundum, ac ſi ibi ineſſet primus. Et Confirm. quia quoad primum gradum inuenit maiorem reſiſtentiam. Secundò, quia deberet octauus gradus oppoſitæ qualitatis corrumpi in inſtanti. Tertiò, quia etiam hoc mini-

minimum ipſius caloris deberet corrumpi in inſtanti; ergo octauus gradus frigiditatis deberet produci in inſtanti, quod nullus cōcedit, & cernitur eſſe falſum, quia ſi eſt eiuſdem rationis cum aliis, & ſucceſſiuè debet acquiri, atq; alii, ſi diuerſæ rationis ēt quia eſt perfectior, atque adeo difficilius acquiri debet, & ita etiam difficilius corrūpi debet.

Obiectio. Dices cum Sonc. dari minimum via productionis, non tamen via corruptionis. Sed cōtra, quia ſi dum corrumpitur minimum, poteſt exiſtere minus minimo, iam id non oritur ex natura qualitatis, vt habeat minimum, ſed ab agente quod producit aliquam latitudinem ſimul, id oriretur, vt dicunt de qualitate ratione extenſionis. Et Confirm. quia cū vna qualitas corrumpatur per productionem oppoſitæ, ſi via corruptionis nō dat minimum in vna, neque via generationis in alia. Secundò, quia non aſſignatur diuerſa ratio via corruptionis, & generationis.

15 Contrarium docent Sonc. 8. met. q. 23. ex D. Thom. & videtur Iand. 6. phyſ. q. 15. Ægid. 1. de gen. q. 25. Tol. q. 6. licet inter hos ſit diſcrimen, quod Sonc. putet illud minimū eſſe omnino indiuiſibile, tam quoad partium compoſitionem, quam quoad modum afficiendi ſubiectū magis, & minus, quia in modo afficiēdi ſubiectum non variatur. at Tol. vult eſſe compoſitum ex partibus infinitis, tamen poteſt ſignari pars, quæ ob ſui paruitatem nō poſſit ſeiuncta ab aliis exiſtere naturaliter quod alii dicunt in qualitate non dari minimum inexiſtentium partium, dari tamen minimum per ſe exiſtens. Alii vero cum Arim. 1. diſt. 12. q. 2. ar. 3. ad 2. confirm. primi argum. dicunt in ordine ad potētiam naturalem dari minimum, non autem in ordine ad ſupernaturalem, & reſpectu huius potentiæ dicitur, quod prius natura pōt eſſe ſine ſuo poſteriori, vt partes ſine toto. Primò, quia non daretur primū eſſe rei permanentis, nam qualitas acquiſita non eſſet in inſtanti, ſed in tempore, vnde verum ſit dicere nunc non eſt, immediatè poſt erit, hoc autem eſt contra Ariſt. 8. phy. 69.

Inſtat Sonc. Ægid. Tol.

Confirm.

Arim.

Reſpond. Reſpondetur, id concedi in formis quæ acquiruntur per motum, vt infra: Ariſt. aūt loquitur de formis ſubſtantialibus, quæ acquiruntur in inſtanti, vt infra. neque benè dicit Sonc. in productione frigiditatis dari primū inſtās, in quo ſit inducta remiſſiſſima frigiditas, quia cum producitur per motum, ſemper in infinitum fuit ante, & ante producta frigiditas minus intenſa, neque ſequitur idcirco remiſſionem formæ durare in infinitum contra Ariſt. 6. phy. 94. vbi dicitur ſolus motus circularis poteſt durare in infinitum; nam vt patet ex dictis ſupra, motus nō fit per partes proportionales, quaſi ſignando ſingulas, nam ita benè diceretur nunquam fore abſoluendum, ſed fit per acquiſitionem partis poſt partem ſine vlla ſignatione, quod etiam patet in motu locali, & ipſamet latitudine formæ poſt minimam, quam ipſi dicunt acquiri in tempore. At inſtat Suar. vt incipiat qualitas, debet incipere per indiuiſibile initiatiuum qualitatis, quod produci debet in inſtanti, ſed hoc non poteſt eſſe ſine parte qualitatis, quia naturaliter indiuiſibilia non poſſunt ſeparari à partibus; ergo debet aliquid qualitatis ſucceſſiuè fieri.

A

Reſpon. Suar. Reſpondet Suar. concedēdo produci, ſed non eſt propter minimum, ſed ob alias cauſas naturales. Reſpondet ſecundo, etiam tūc incipere per vltimum non eſſe; vnde primò docet, quādo agens agit naturaliter ſine reſiſtentia paſſi, ſimul agit quantum poteſt, vel ſimpliciter, vel ſecūdum quid, .i. iuxta capacitatem ſubiecti; & quia hæc potentia neque eſt ad vnum ſolū indiuiſibile, ſed vel ad totū vel ad determinatum gradum, ideo tota illa ſimul producitur, non quia determinetur ad minimum, ſed quia agens eſt determinatum ad ſic agendum intra ſphæram ſuæ actiuitatis, producitur in partibus remotioribus minus, & minus vſque ad finem ſuæ ſphæræ, quod ſi hęc terminatur intrinſecè, datur minimum qualitatis productæ non ex natura qualitatis, quia poſſet etiam minor ab alio agēte debiliori, ſed ex determinatione ſphæræ, quod ſi terminatur extrinſecè in ſuperficie vltima, nihil aget, ſed citra illam remiſſius, & remiſſius, ſed adhuc poſſet tota illa actio conſiſtere ſupra aliquem certum gradum; quare ex hoc modo nec colligitur dari minimum, nec non dari. Secundò, docet quando agens eſt liberum, licet producat ſimul totam partem aliquam, non tamen certam, quia poteſt, vt illi placet, minorē producere, vnde potius colligitur non dari minimum.

B

C

Tertia probatio. Tertiò, quando agens agit cum reſiſtentia, & tunc vel incipit qualitas ſucceſſiuè per vltimum nō eſſe tardius, vel velocitis iuxta actiuitatem, & tunc illud indiuiſibile etiam incipit per vltimum non eſſe, quia nō incipit adæquatè, & per ſe ſolum, ſed ſimul cum aliis partibus ad modum earum, vt neceſſario dicitur in ſucceſſione extēſiua; ſi vero producitur aliqua pars qualitatis in inſtāti, vt multi putant, ex eo, quod agens habeat proportionem inæqualitatis maioris; quare ſecūdum proportionem exceſſus partis agit ſimul, & poſtea ſucceſſiuè continuat intenſionem, tūc in hac ſententia dici debet non dari minimū in qualitatibus, quia illud quod fit in inſtāti reſpectu diuerſorum agētium, poteſt eſſe minus, & minus licet ille modus agendi non videatur neceſſarius, quia alias deberet ēt continuare actionem in inſtanti, quia ex parte paſſi eſt diminuta reſiſtētia, & virtus actiua eadem perſeuerat; quare eſt auctus exceſſus maioris inæqualitatis, ſed ſi ponatur in inſtanti aliquid agere, illud non eſt, niſi indiuiſibile primum illius qualitatis, quia ad vincendam reſiſtentiam quoad indiuiſibilem terminum, ſufficit inſtātanea mora; neq; eſt abſurdum illud ita fieri, quia non eſt niſi dū fit, & in inſtanti, vnde poſtea ſtatim illi adiungitur aliquid qualitatis, & pro

D

E

illo

illo momento ſolum eſt in actuali emanatione à ſua cauſa.

16 *Secunda obiectio.* Secundo, quia forma accidentalis determinat ſibi certum gradum perfectionis eſſentialis; ergo etiã & intenſionis quoad magnitudinem, & paruitatem; quia intenſio eſt mod' intrinſecus formæ limitatæ, ſicut forma ſubſtãtialis determinat ſibi certas diſpoſitiones, & potentia certos actus.

Confirm. 1. Quia hæ ſunt diſpoſitiones formarum, at illa determinant ſibi certum gradum diſpoſitionum; ergo diſpoſitiones determinare ſibi illum debent.

Reſpon. Reſpondetur, concedendo intenſionem eſſe modum intrinſecum formæ, tamen cũ eſſentia formæ poſſit reperiri in quauis intẽſione, & intenſio ſit diuiſibilis in infinitum, ideo forma accidentalis non determinat ſibi certum gradum intenſionis; nam modus rei conuenit ſecundum naturam ipſius modi, & eſſentiæ cui eſt connaturalis, neq; eſt ſimile de forma ſubſtantiali, & potentia, quia eſſentia qualitatis cõſeruatur in quolibet gradu etiam minimo; at forma non conſeruatur cum qualibet diſpoſitione, neq; potentia extra ſuum actum adæquatum.

Ad 1. confirm. Ad primam Confirm. aliud eſſe loqui de qualitatibus ſecundum ſe, & ſic negamus habere minimum; aliud vt diſpoſitiones, & proprietates formarum, & ita poſſunt habere minimum, quod tamen non eſt idem in omnibus formis; nam quælibet forma, vt determinat ſibi certam perfectionem eſſentialem, ita determinat ſibi certam diſpoſitionẽ tàm in ſpecie, quàm in gradu; quare qualitas poteſt ſibi determinare minimũ, vel intrinſecè via generationis, ſeù in ſtatu connaturali talis formæ; vel ſaltẽ extrinſecè in ſtatu præternaturali, & cõſeruationis; hæc cõſiderat qualitas ſecundũ ſe, ſecluſis impedimẽtis extrinſecis, & cõtrariis, neq; intenſio quælibet eſt diſpoſitio ad qualitatem, ſed quædã integritas illius, & ideo determinata intẽſio requiritur ad conſeruandam perfectionem illius, non autem ſimpliciter ad eſſe alicuius.

Tertia obiectio. Tertiò, intellectio, vt accidẽs eſt, habet terminum quoad paruitatem; nam alioqui ſi quis poſſet minus, & minus intenſè intelligere in infinitum, poſſet etiam in infintum plures, & plures intellectiones producere, vt ſi poſſet producere decem intellectiones, vt duo, poſſet viginti & vnũ, & ſic conſequenter quantum diximus ex intenſione ſingulorum augere numerum, quod experientiæ repugnat.

Reſpon. Reſpondet Sotus 1. poſt. q. 1. ad 5. concedẽdo in intellectionibus dari minimam intenſionem. Reſpondet 2. etiam ſi non datur, adhuc negari conſequentiam, quia maior virtus requiritur ad cognoſcenda duo obiecta remiſſè vt vnum, quàm vnum intẽsè, vt duo, quod etiam aduerſarii tenentur concedere; non enim dicent tot poſſe habere diſtinctas intellectiones quot ſunt minimæ intenſionis in intellectione. Reſp. 3. A etiam ſi intellectio nõ habeat minimum ex natura ſua, vt ego puto, tamen ſẽper ex neceſſitate potentiæ, quæ non habet tantam libertatem, vt poſſit cohibere conatum, vt minus, & minus conetur in cognitione obiecti producitur intellectio cum aliqua intenſione, qua minor oriri non poſſit ab hac potentia poſitis his circumſtantiis, nam cùm nõ habeat cognitionem diſtinctã ſui actus, non poteſt determinare ſe ad tantã, vel tantam intenſionem, vnde Angelus qui diſtinctè cognoſcit ſuos actus, poteſt ſe determinare ad minus, & minus intenſè agendum. Et Confirm. quia intellectio producitur in B inſtanti, quare tota intenſio actus ſimul exiſtit, nec eſt vt acquiſitio qualitatis habentis reſiſtentiam, cuius nulla pars acquiritur in inſtanti, ſed ſucceſſiuè ſemper minor, & minor in infinitum fuit acquiſita. *Confirm.*

Quartò obiicit quidam recentior, qualitates permanentes ex natura ſua potius exigunt produci in inſtãti, quã ſucceſſiuè; ergo ex natura ſua habent determinatam intenſionem. Conſequentia patet, quia non repugnat qualitati permanẽti eſſe ſimul in tota ſua intenſione, atque adeo in inſtanti. 17 *Quarta obiectio Neoterici.*

Reſpondetur, Verum eſſe, vnde Deus poſſet producere ſummum calorem in C inſtãti, quod ſi ſucceſſiuè producatur id oritur, vel ex infirmitate agentis, vel indebita applicatione, vel ex reſiſtentia ſubiecti, vel ex aliqua conditione requiſita ad eſſe qualitatis, quæ conditio ſucceſſiuè exiſtit, vt ſonus; ſed id non eſt contra nos, nam ſicut poteſt qualitas eſſe in ſumma intenſione, ità poteſt eſſe ſemper minor, & minor. *Reſpon.*

Quintò, actio fit ex proportione maioris inæqualitatis agentis ſupra reſiſtẽtiam paſſi, ſed exceſſus, quo agens ſua actiuitate ſuperat reſiſtẽtiam, eſt determinatus, ita v.g. calor habet actiuitatem vt tria, frigus reſiſtentiam vt duo; ergo qualitas, quæ poteſt produci D ratione exceſſus, producitur in inſtanti, quia ratione illius actiuitatis non habet reſiſtentiam; igitur cum generatur qualitas, aliquid illius ſimul producitur, datur igitur minimum via generationis. *Quinta obiectio.*

Reſpondetur, ſi hoc argumentum aliquid probaret, inde deberet colligi totam qualitatem produci in inſtanti, quia ſi initio fuit productũ vnum minimum in inſtanti, quia non eſt reſiſtentia, reſpectu illius in conſequentibus inſtantibus producentur plura minima, quia ſemper deficit reſiſtentia, quia magis reſiſtit calori frigus, vt octo, quam vt E ſeptem. *Reſpon.*

Confirm. Quia etiam poſt productionem primi minimi, cùm actio fiat ex proportione maioris exceſſus, quod producitur, etiam ſine reſiſtentia producetur; quare ad ſucceſſionem ſufficit eſſe aliquam reſiſtẽtiam, licet ſuperetur, nam paſſum reſiſtet toti virtuti agenti, vnde impedit exitum actionis in inſtanti.

Sextò, dices an ſit eadem ratio termini in quali-

actus,vt nō poſſit plures; an autē poſſet ablata formali incōpoſſibilitate formarū oppoſitarū, poſſet naturaliter ſubſtētare, problema eſt, nam quod non poſſit,ratio hæc docet, quòd cum materia ſit ordinata ad formas ſubſtantiales, reſpectu eorum tantū accidentium habebit vim ſubſtantiuam ſimul, quæ ſunt diſpoſitiones formarum in materia. Hinc etiam nō poſſet conſeruare ſexdecim gradus caloris, quia huiuſmodi gradus non ſunt diſpoſitiones alicuius formæ;quod verò habeat vim,ex eo ſuaderi poteſt, cū nō maiorē vim requirunt octo gradus caloris, & humiditatis, quā octo caloris,& frigiditatis,quia eodē modo ſubſtentantur;nam cum habeat vim ſubſtentādi calorem, & frigiditatem,ex eo quod habeat vim ſubſtentādi calorē, non amittit vim ſubſtētandi frigiditatem;ergo pōt exercere ſuam vim,niſi aliundè impediatur. Neque dicas ſicut homo poteſt portare pondus hoc, vt decem, & aliud etiam vt decem, non tamen vtrumque poteſt ſimul,quia diuerſa hic eſt ratio,quia materia habet vim ſubſtentandi ſexdecim gradus qualitatis, quod ſi qualitatum gradus habeat frigoris,& caloris,vel omnes frigoris, &c. non variat virtutem ſubſtentatiuam,ſicut cum quis poteſt portare decem pondera, impertinens eſt, quod ſint plumbea, vel ſtuppea, quia onus æquale eſt, & hæc pars mihi videtur probabilior.

7 *Prima obiectio* Sed contra obijcitur primo ex Ariſt. 2.de an. 41. ignis, inquit,augmentū in infinitum abibit quoadusque fuerint combuſtibilia.

Reſp. Georg. Reſpondit Georg. Ariſtotelem loqui de productione ſucceſſiua, nam ignis iuuatur ex ſuo effectu,quia ignis producit aliū ignē, & hic alium,&c.tamen quilibet ignis terminatur ad effectum, qui poteſt produci in tali materia, tali tempore,& tanta velocitate, & mihi non diſplicet, licet propriè videatur illum terminum negare ab igne, qui ponitur in viuentibus,nam igni poteſt fieri additio in infinitum, non ſic viuentibus.

Secunda obiectio. Secundo obijcitur, Ignis poſtquā produxit ignem,non eſt in ſe variatus; ergo poteſt totum, quod poterat prius, & ſic in infinitum, nam idem manens idem, ſemper eſt aptum facere idem.

Reſpond. Reſpondetur modum inueſtigandi naturam rerum eſſentialem,eſſe experientiā, per quam cognita natura,ratio deinde inſpiciēda eſt,& accommodanda experimento;cum igitur experiētia doceat cauſas naturales eſſe determinatas quoad effectus producendos, ſiuè ratione perfectionis,ſiuè ratione multitudinis, dicere debemus expleri virtutē per productionem tot effectuum.

Tertia obiectio Tertio obijcitur experientia, nam materia eſt capax infinitorum accidentium,ſimiliter intellectus ſpecierum.Et confirmatur, quia cum poſſint produci ſpecies rerum in infinitum, quilibet Angelus eſt capax omnium illarum ſpecierum, cum omnes poſſit cognoſcere.

A *Reſpond.* Reſpondetur materiam poſſe concurrere ad multos effectus,& ſimiliter intellectus eſt capax multarum ſpecierum; non tamen infinitarum. Et ad confirmationem Reſpōdetur eſſe capacem, non tamen copulatiuè, quod ſi cognoſcit tot, vt expleatur virtus cognoſcitiua, non poteſt plures, niſi corrumpantur præcedentes.

8 *Secunda Concluſio. potentia caret termino in ſucceſſiua productione effectuū.* Secunda Concluſio. Potentia actiua,ſiuè paſſiua non habet terminū in productione effectuum ſucceſſiua, quia donec conſeruatur materia, ſemper habet virtutem ad productionem effectuum, quia non requiritur aliud,vt producatur effectus, quàm exiſten-
B tia virtutis cauſatiuæ: neque inde arguitur infinitas potentiæ, ſed tantum duratio potentiæ in infinitum, quod patet in Beatis,& damnatis,& etiam in materia prima,nam licet potentia ſaltem animalis ſoleat debilitari;tamen ſemper poteſt producere effectum proportionatum præſenti virtuti; quod ſi omnino extinguatur, non ſumus in caſu, & hanc concluſionem docet D.Thom.pri.par. q. 7. art.2. vnde vocat huiuſmodi potentias infinitas ſecundum quid, & Occh. quodlib. 2. quæſt. 2. *S.Th. Occham.*

C

ART. IV. De Sphæra extenſiua actiuitatis immediata.

9 *Tertia Concluſio.* Tertia Concl. Sphæra actiuitatis,in quā agens poteſt immediatè agere, habet terminum: patet primo experiētia,nam fortiùs agit in propinquum,quam in diſtans,vt Sol perfectiùs illuminat aerem ſibi proximum,quàm diſtantem;ergo maior diſtantia minuit actionem; ergo tanta poterit eſſe diſtantia, vt omninò auferatur actio, nam omne finitum per ablationem finiti finitur.

Confirm. 1. Confirmatur primo,quia lucerna non illuminat totum ſpatium ampliſſimum, cui applicatur,ſed partem quandam,& ignis res
D propinquas velociùs calefacit; res verò diſtantes,vel tardè,vel nullo modo,& obiecta ſenſuum propinqua benè videntur; non ita cum diſtant: vnde tantum poterunt diſtare, vt non videantur: neque obſtat quod dicāt id non oriri ex defectu ſpeciei,ſed potentię, quæ requirit fortiorē ſpeciem: vnde eadem potentia per perſpicilia videt idē obiectum, quod tamen non videt ſine illis; non inquā id obſtat,ſi daretur ſpecies producta ad quācumque diſtantiam, deberet etiam dari potentia,potens videre ad quamcūque diſtan-
E tiā ex vi illius ſpeciei ſic productæ,nā ſpecies ſubordinatur alicui potentiæ, ſicut agenti principali; ergo ſi non poteſt dari potentia viſiua ad quācumque diſtantiā,neque poterit dari inſtrumētum illius, quod eſt ſpecies.

Confirm. 2. Confirmatur 2. quia ideò inter agens, & paſſum requiritur contactus,& approximatio, quia agens non poteſt agere ad quamcumque diſtantiam, nam alioqui non eſſet ratio cur requireretur contactus.

Confirm. 3. Quia agens in tantum poteſt agere

agere

ctus numero diſtinctos, quia natura ſpecifica, quæ in quolibet indiuiduo continetur, ſicut dicit ordinem ad infinitas hæcceitates, per quas determinari poteſt; ita dicit ordinē ad infinita indiuidua, quæ producere poteſt; neque enim ex productione vnius, vel alterius indiuidui minuitur virtus actiua: vnde fit, vt virtus manens eadem, ſemper ſit productiua eiuſdem. Per accidens verò potētiæ naturales ſūt determinatæ quoad numerum effectuum, quia .ſ. deeſt materiæ, quæ eſt neceſſaria ad productionem ex vi agentis naturalis. Ita Ocham. quodl. 7. q. 6. & quodl. 2. q. 2. & quodl. 3. q. 1. vbi ait, ex productione effectuum ſpecie diſtinctorū ſimul, ſine termino colligi virtutem infinitam cauſæ; non tamen effectuum numero diſtinctorū: vnde ait quodl. 2. ſi igni applicarentur infinita cōbuſtibilia, produceret infinitos calores.

Occham.

Alij verò putantes potētias naturales eſſe determinatas nō ſolum quoad ſpeciem, ſed etiam quoad numerū effectuū, negant habere determinationem quoad diſtātiam reſpectu effectuum, qui producūtur ſine reſiſtentia: vnde dicunt lumen, ſpecies viſibiles, & ſimilia poſſe produci circa ſubiectū infinitè diſtans ab agente; quoad effectus verò, qui producuntur cum reſiſtentia, habere determinatam ſphæram. Quod ſi ab illis petas cur non videatur obiectū ad quamcunq; diſtantiā, ſi in oculo eſt producta ſpecies illius obiecti. Reſpondēt, Id oriri ex eo, ꝙ potentia ſenſitiua indigeat vehemētiori ſpecie ad ſenſationem producendam, vnde quo imperfectior eſt potentia, eò inteſiori ſpecie indiget.

4 Secunda opinio eſt dicentium, potentias naturales eſſe determinatas non ſolū quoad ſpecies effectuū, ſed ēt quoad effectus numero diſtinctos, ſeù ſphæram actiuitas: eſt cōis.

Alij ſentiunt potentias eſſe determinatas, & quoad ſpecies, & quoad ſphæram actiuitatis.
Hi inter ſe diſſerunt.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nā aliqui putant, hanc determinationem ſiue quoad numerum, ſiue quoad ſphærā eſſe quoad maximū, ſeu magnitudinem; non autem quoad minimum, ſeu paruitatem, quia in infinitū pōt minui ſphæra actiuitatis, & effectus quoad remiſſionem. Alij verò dicunt, potentias naturales eſſe determinatas tàm quoad minimum, quā quoad maximum, ſiue hæc determinatio ſit in ordine ad ſphæram, ſiue intenſionem effectus.

Tertiò alij diſtingunt de potentia paſſiua, vel actiua.

Tertia opinio eſt dicentiū, potentiam paſſiuam non eſſe determinatam quoad receptionem effectuum compoſſibilium, ſed eſſe determinatam quoad effectus incompoſſibiles; actiuam verò eſſe determinatā quoad effectus ſiue producibiles cū reſiſtentia, ſiue ſine reſiſtentia; nullam tamen potentiam eſſe determinatam quoad effectus ſucceſſiuè producendos, vel recipiendos.

ART. III. Opinio Auctoris circa terminum potentiæ naturalis ſimultaneum, vel ſucceſſiuum.

Prima Concluſio.

5 PRima Concl. Omnis pōtia naturalis ſiue actiua, ſiue paſſiua terminatur quoad effectuū ſiue multitudinem, ſiue perfectionē. Explico, omnis potētia nō habet obiectū, in quod ſimul pōt infinitum, ſed finitum, ita vt poſſit ſimul, & in effectus tātæ perfectionis: vnde pōtia nulla pōt effectum in infinitum intendere: neq; in actiua, patet experientia, nam intellectus non pōt in infinitum intēdere actū ſuum, neq; pōt intellectiones tot producere, vt careant numero. Idem patet in pōtia motiua, & reliquis: ſed difficultas eſſe poſſet de velocibilitate, an .ſ. potentia poſſit minus, & minus velociter mouere. Sed in paſſiua res videtur magis dubia; tamē adhuc probatur, nam virtuti finitæ reſpōdet obiectum finitum, quia ſi obiectum eſſet infinitum, vel non haberet terminum, & effectus eſſet nobilior ſua cauſa. Et confirm. quia inde colligimus Dei potentiam eſſe infinitam, quia ſummum obiectum factibile in vno inſtanti non eſt finitum: Sed non pōt ſignari terminus; cum igitur quælibet potentia habeat virtutē finitam, non pōt habere concurſus infinitos, ſiue multitudine, ſiue perfectione, nam tanta effectuum multitudo ſine numero, quorum quilibet recipit ſuum peculiarem influxuum, excedere videtur aſſignatam quamlibet virtutem finitam.

Qualis potentia naturalis habet terminū quoad multitudinem, & perfectionem effectuum.

Confirm.

Confir. Ex varijs experientijs, nam lumen dum impeditur agere in diſtans inteſius agit in propinquius; quod ſi non haberet terminum in multitudine effect' ex eo, quod agit in diſtans, non tolleretur actiuitas maior in propinquum. Secundò, Angelus qui mouet vnū cælum, poſſet mouere aliud, quia ex eo, quod applicatur vni, non variatur virtus, & ſic poſſet alteri applicari, ꝙ eſt contra Ariſt; qui dixit ſi cælo, vel ſydus adderetur, nō poſſet moueri ab intelligentia. Tertiò, videmus intellectum non poſſe oīa ſimul intelligere, quorum habet ſpeciem, quia nulla eſt repugnantia, niſi quia virtus eſt finita. Quartò, quia videmus quo plures effectus poſſunt produci, eò cauſam eſſe perfectiorem, ergo &c.

Confirm.

Reſpondet Occham. ſufficere cauſā ſuperioris ordinis. *Reſp. Occh.*

Dices. Videmus in vno ſubiecto eſſe innumera accidētia, vt in intellectu infinitas ferè ſpecies, quare ſi non ſunt duæ qualitates oppoſitæ in eodem ſubiecto, id nō eſt ex defectu virtutis receptiuæ, ſed ex incompoſſibilitate formarū, quare ſi Deus collocaret miraculosè in materia ſummū calorem, & frigus auferēdo formalem repugnantiam, materia ſine illa eleuatione per ſuam virtutem ſubſtentatiuam vtrumq; conſeruaret, ſicut poteſt octo gradus caloris, & humiditatis. 6 *Obiectio.*

Reſp. Certum eſt plures actus poſſe habere vnam virtutem paſſiuam, quam actiuam, quia illius actus ſunt imperfectiores, neq; requirunt tātam perfectiorem potentiæ, ſicut ſunt actus, qui ſunt ab actiua, nam res producta maximè pendet ab efficiente, tamen nunquam paſſiua poterit ſimul in plures, & plures actus in infinitū, ſed deuenietur ad tot *Reſpond.*

13 *Sexta Concluſio.* 6. Concl. Quando agens non communicat totam ſuam virtutem ſubiecto habenti contrarium, tunc neceſſariò debet dari terminus in illa actione, quia cum nō communicetur tota virtus agētis, quò agens eſt minoris virtutis, eò minorem virtutem cōmunicat paſſo; ergo quò magis procedit actio; eò minoratur virtus communicata; ergo in tantum poteſt minorari, vt ceſſet actio vſq; ad nō gradum, quia producitur aliquis gradus qualitatis, à quo nō poſſit produci amplius aliquid qualitatis ob reſiſtentiam contrarij, vt dictum eſt in 4. Concl.

Obiectio. Dices primo, lumen quod eſt in vltima parte ſubiecti ſphæræ agētis, exiſtit; ergo poterit operari, neq; eſt aliquod impedimentū, vt conſtat quādo aer eſt puriſſimus in æſtate, atq; adeo ſine vlla opacitate, neq; dicas illud lumen nō eſſe alicuius actiuitatis, nā eſt eiuſdem ſpeciei cum alio, vnde Sonc.8.met. q.23. putat poſſe lumen produci à luminoſo ad quamcumq; diſtantiam.

Reſpon. Reſp.1. Hanc difficultatem eſſe tàm apud eos qui dicunt ſphærā terminari extrinſecè, quā qui intrinſecè, nā cū dicitur, immediatè ante eſt calor, & hic non eſt, cū calor habeat approximatam materiam; aget in illā: neq. dicāt illum calorem nō eſſe actiuum, cū non ſit determinatus, ſed quando terminatur intrinſecè, cum ſignificari poſſit determinatus calor, vltimus agere poterit, nam vbicūq; eſt calor, cum ſit diuiſibilis in infinitum, erit determinatus, nam nihil exiſtit, niſi ſit determinatū: vnde ſi concedamus ſphæram actiuitatis ignis calefieri vniformiter difformiter vſq; ad non gradum, ita res componenda eſt, vt in tota ſphæra conſtituatur determinatus calor, ſed non ſint ſignabiles partes æquè calidæ, quæ quò partes ſunt propinquiores agēti, eò eſſe calidiores; quæ remotiores minus calidas. An autem propter determinatam intentionem qualitatis negandum ſit dari ſphæram actiuitatis vniformiter difformis, alibi dicetur.

Reſpon.2. Reſp.2. Dari minimum quoad actiuitatē, quare nihil amplius producit.

Reſpond.3. Reſp.3. Lumen nō produci à lumine aeris, ſed immediatè à luminoſo vbicumq; producitur lumen, vt probatur experientia, quod luminoſum magis illuminet partes propinquas, quàm remotas, ēt ſi nullum adſit impedimentū ex parte ſubiecti, quod habeat diſpoſitionem neceſſariam: vnde dicendū eſt, lumen in quocūq. ſubiecto exiſtens non eſſe productiuum luminis, ſed ſolum quando eſt in proprio ſubiecto, vt igne, vel Sole, vel habente aliquam denſitatem, vt luna, ſtellæ, ſpeculum, &c. nam vna pars aeris nō illuminat aerem ēt ſi ſit illi contigua, ergo ſignum eſt, illud prout eſt in aere non eſſe actiuum. Confir. Quia maior ſit reflexio cū obſtaculum opponitur agenti proximè, quàm cum remotè; ergo ſignum eſt ibi lumen produci à luminoſo per reflexionem, quia actio reflexa ſit ex eo, quod agēs impeditum cum non

A poſſit producere in diſtans, producit magis in ſubiectum propinquum.

Reſpond 4. Reſp.4. Impediri, quia ſēper reperitur aliquod opacum, quod ſuperari nequit.

Secunda obiectio. Dices ſecundò, quia experimur obiectum paruæ quantitatis non videri, cui ſi addatur aliquid, videtur totum, cum tamen non augeatur virtus præcedentis obiecti; ergo ſignum eſt, illud prius habuiſſe virtutem productiuam ſpeciei, licet non ſufficientis, vt ſequatur viſio.

Reſpond. Reſp. Augeri ſphæram actiuitatis ex additione alterius, vt patet in alijs agentibus.

14 *Tertia obiectio.* Dices tertiò, Vnde oritur, vt agens aliquando non communicet totam ſuam virtutem.

B

Reſpond. Reſp. Oriri vel quia ſubiectum nō eſt capax, vt exiſtimo Solem nulli ſubiecto communicare tantā lucem, quanta eſt in ſe, quia tantum lumen requirit certam diſpoſitionē ſubiecti in raritate, & dēſitate, & diaphaneitate, vel quia in medio eſt reſiſtētia, quæ omnino ſuperari nequit ab agente, quare cum victoria ſit ſemper minor, & minor in infinitum, non poterit produci qualitas æqualis illi, quæ eſt in primo agente, nam paſſum ſemper retundit reagendo qualitatem primo agentem, vt patet.

C

Quarta obiectio. Dices quarto, cur aer illuminatus immediatè à Sole non producit tantum lumen in proximum ſubiectum, quātum habet in ſe, cum ibi nulla ſit reſiſtentia, & ſubiectum æquè capax.

Aliquorum reſponſio. Reſpondent Quidam id oriri, quia aer illuminatus agit in virtute principalis illuminantis; quare non producit lumen, niſi pro ratione diſtantiæ, quā habet paſſum ad principale agens: *Non placet.* ſed non video cur debeat attendi diſtantia à principali agente, cum hoc nullo modo influat, & in proximo agente ſit eadem virtus agendi; ſequitur igitur eadem actio: neque intereſt quod hanc habeat à ſe, vel alio, nam ferrum candens ita calefit, vt ſi illum calorem haberet à ſe ſimiliter, & aqua calida.

D

Reſp. Authoris. Vnde Reſp. Luminoſum, vt illuminet requirere certam denſitatem, qua cum careat aer, nō eſt illuminatiuus, vt experientia colligitur, quia vt illuminentur ea, quæ non directè opponuntur Soli, requiritur reflexio. Nam omnia agentia agere per lineam rectam patet, quia agunt per breuiſſimam.

Confir. Quia experimur quæ directè obijciuntur calefacienti, magis calefieri, quàm quæ obliquè, etiam ſi ſit æqualis diſtantia. Hinc deducitur nihil illuminari, niſi quod

E

reſpicitur à luminoſo per lineam rectam, niſi illuminatio fiat per reflexionem: vnde ſi radius ingrediens per foramen feneſtræ, & adæquatè exeat per foramen ianuæ, ita vt nihil incurrat, in quo reflectatur, nihil luminis producitur in cubiculo.

15 *Quinta obiectio.* Dices quinto, An potētia eo ipſo, quo habet omnia requiſita ad exiſtendū, poſſit habere actionem ſibi proportionatam circa mate-

materiam diſpoſitam, & ablatis cæteris impedimentis contrariis.

Reſpon. Reſpondent, Aliqui per ſe loquendo, potentias, quæ non habent terminum quoad exiſtere, neque habere quoad operari, quia vbi eſt virtus operatiua, ibi eſt actio illi proportionata virtuti. Quod ſi aliquando non agit, id eſt per accidens, quia non poteſt ſuperare reſiſtentiam contrarii, nam aliquando maior eſt, quàm ſit actiuitas contrarii. Quod ſi detur ſubiectum proportionatum quoad actionem, nihil eſt, quod prohibeat illam.

Confirm. Confirm. Quia Ariſt. de ſenſu, & ſenſili c.6. negat, obiectum poſſe videri in minori, & minori quãtitate, quia viſibile, vt producit ſpeciem in oculo, requirit determinatã quandam diſpoſitionẽ in oculo, ita vt tantum viſibile non poſſit producere ſpeciem in oculo aptam, vt ſequatur viſio, niſi ſit in oculo tanta virtus, neque valet in huiuſmodi potẽtiis, quod poteſt maius, poſſe minus, ſed potius cõtra, quia cum recipiat ſpeciem, oculus ſe habet vt potentia paſſiua; hæc aũt ſi poteſt pati ab agente maioris actiuitatis, non ſequitur poſſe pati ab agente minoris actiuitatis.

16 *Confirm. 2.* Confir. 2. Quia calor ille minor habet totam eſſentiam caloris; ergo & actiuitatem, quia calor per ſuam eſſentiam habet quod ſit virtus actiua; actiuitas enim non ſequitur intenſionem, ſed eſſentiam: vnde albedo quantumcumq; intenſa non eſt productiua albedinis, quia ſecundum eſſentiam nõ eſt actiua; ergo ſi talis calor applicetur paſſo receptiuo tanti caloris, ſequetur actio; ſicut enim calor vt quinque eſt proportionatus ad producendum calorem vt quinque; ita minimus ad minimum, nam actiuitas caloris, vt quinque integratur ex actiuitate omnium partium illius.

Confirm. 3. Confir. 3. Quia alias ſequeretur quod nulla harum formarum haberet virtutẽ ad producendum ſibi ſimile in intẽſione, ſed ſemper remiſſiorem produceret, nam ſi calor ille remiſſus carẽs virtute productiua eſſet vt vnum, tunc calor vt duo nõ poterit producere niſi calorem, vt vnum, quia non haberet virtutem actiuam, niſi ſecundum vnum gradum; at id eſſe falſum patet, quia agens nunquam poſſet aſſimilare ſibi paſſum.

Oppoſitum vt probabile indicant aliqui. Contrarium Alii exiſtimant eſſe probabile, vt .ſ. plus requiratur ad operari, quàm ad exiſtere, quia maior virtus requiritur, vt res ſuum eſſe communicet alteri, quàm vt ſuũ conſeruet, vt patet in ſterilibus.

Confir. Quia forma exiſtẽs in vltimo termino ſphæræ nõ eſt actiua, & non niſi, quia eſt minimæ intenſionis.

Confirm. 2. Ex obiecto ſenſuum, nam poteſt eſſe lux adeò parua, vt non poſſit videri.

17 *7. Concluſ. Semper agens cõicat medio minorem virtutem.* 7. Concl. Ex vi primi agentis non communicatur tota virtus medio, ſed ſẽper minor, etiam ſi careat cõtrario. Probabilis eſt vtraq; pars contradictionis, .ſ. poſſe ſequi, & nõ ſequi actionem, vt patet ex argumẽtis poſitis pro vtraq; opinione, nam pars negans ſequi actionẽ, probabilis redditur ex eo, quod cũ ſẽper forma producta ſit minor, & minor, neceſſariò ſequitur deueniri ad tantam minoritatem, vt non poſſit producere minorem, quia alioqui procederetur in infinitũ, ſicut partes intenſionis procedunt in infinitum: vnde lumen candelæ illuminaret vſq; ad cœlum empyreum, ſiue id oriatur ex eo, quod eſſentia illius formæ cõnaturaliter determinat ſibi certum gradum intẽſionis, ita vt ſub minori non poſſit exiſtere, atq; adeo neque poſſit produci, ſiue quia actiuitas eſt perfectio quædam, quæ non cõuenit ſubiecto, niſi vt habet eſsẽtiam ſub determinatis diſpoſitionibus. Qua ratione Ariſt. negat potentiam generatiuam cõuenire animalibus ſtatim, ac exiſtunt: vnde patet ad argumẽta Aduerſariorum, quæ omnia fundãtur in eo, quod cui cõuenit eſſentia formæ, conuenire etiam debet actiuitas: Sed licet id verum eſſe poſſit de actiuitate remota; non tamen proxima, & expedita, quia hæc præter potẽtiam remotam, requirit diſpoſitiones aliquas vt dictum eſt: neque inde ſequitur nullum agens poſſe aſſimilare ſibi paſſum, ſed ſolum in aliquo agente, quod ſcilicet ſupponitur non communicare totam ſuam virtutem paſſo. *Ratio fundamentalis.*

18 *Contraria opinio eſt etiam probabilis.* Verum opinio affirmans ſequi actionem, fundatur in eo, quod huiuſmodi formæ non habent diſtinctum terminum in ordine ad actiuitatem & in ordine ad exiſtẽtiam, nam ſicut non poteſt ita minui forma, quin remaneat aliqua illius pars; ita non poteſt manere ſine aliqua actiuitate. Neque obſtat id, quod dicitur de obiecto ſenſuum, quia nullum eſt obiectum ita minimum, quod non poſſit multiplicare ſui ſpeciem in medio ſi adſint diſpoſitiones; ex ea tamen propter imperfectionem, quam habet in ratione repræſentandi, non ſequitur viſio ſiue quia ita minoratur ſphæra, vt illi oculus non poſſit applicari ſine aliquo impedimẽto, atq; adeo exiſtens extra ſphæram, non recipit ſpeciem ab obiecto; ſiue quia obiectum non ſolum eſt motiuum, ſed etiam terminatiuum viſionis: vnde oculus requirit certam extenſionem in obiecto, vt ad illud terminetur viſio. Neq; forma exiſtens in vltimo ſphæræ deſinit agere propter ſolam remiſſionẽ, ſed propter alia impedimenta, ſcilicet reſiſtentiam contrarii, vel indiſpoſitionem ſubiecti, vel alterius conditionis requiſitę ad agẽdum; quæ impedimenta naturaliter nunquam deſunt.

ART. VI. *Opinio Auctoris circa terminum velocitatis, & tarditatis motus naturalis.*

19 *Prima Concl. Motus ex ſe nõ habet terminũ velocitatis.* PRima Concl. Motus ſecundum ſe non habet terminum quoad velocitatem, quia cũ ſucceſſio motus ſit diuiſibilis in infinitũ,

& non poſſit eſſe in inſtanti, poteſt fieri in tempore breuiori, & breuiori in infinitum; at hoc eſt velocitari in infinitum, nam motùs velocior dicitur, qui cæteris paribus fit in breuiori tempore, quàm alius; de qua re nos alibi interim videatur Occham. in 2. q. 9. ad quintum lit. O. vbi oſtendit, velocitatem motus attendi ſecundũ partes eiuſdẽ quantitatis; & non proportionis. & nos alibi. Ex quo patet qua ratione motus ſecundum ſe non habeat terminum quoad tarditatem, nam comparando tarditatem cum velocitatate, ſicut vnus non habet terminum quò ad velocitatem; ita neque alter quoad tarditatem, quia motus velocior reſpectu tardioris dicitur velocior, ſed abſolutè accipiẽdo tarditatem non video quomodo nõ poſſit habere terminum, nam ſi accipiatur ſpatium palmare, nõ poterit motus fieri per illud in maiori, & maiori tempore in infinitum, quia cum motus non fiat per partes proportionales (ita enim motus nunquam inciperet) tandem abſoluetur ſpatium per determinatum motum: ſed de hac re alibi.

Secunda concluſio. Motus ſunt determinati quoad velocitatẽ. Mengus, Saxo.

20 2. Concluſ. Motus naturales ſunt determinati quoad velocitatem, ita Mengus de tribus prædicamentis d. 3. Saxon. 6. phyſ. q. 7. quia vt maior velocitas requirit maiorem proportionem agẽtis ſupra reſiſtentiã paſſi, quæ oritur vel ex meliori applicatione agẽtis, vel ex auctione virtutis in agente, vel diminutione reſiſtentiæ, & hoc reſpectu certæ reſiſtẽtiæ in potẽtiis naturalibus, quæ agunt ſecundum totum conatũ. Cum igitur virtus agentium ſit determinata; etiam erit velocitas motus; id tamen non oritur ex natura motus, quia motus ex ſe poteſt in infinitũ velocitari; de qua re videndus Menguſ. in ſua logica tract. de trib. prædic. in 2. diuiſ. d. 1. 2. & 3. vbi multa de intẽſione motus. & tr. de inſtãti q. vlt. dub. vlt. vbi diſputat an ex proportione finita poſſit oriri velocitas infinita. Auctor de ſex inconuenientibus q. 4. & ratio eſt, quia velocitas ſequitur proportionem potentiæ actiuæ: ſed hæc proportio in infinitum poteſt minui, & augeri in partib[9] cœli pars velociſſimè mota, quia quacumq; ſignata poteſt ſignari diſtantior à polis.

Auctor de ſex inconuenientibus.

Tertia Concluſio. Motus ex ſe nõ habet terminũ quoad durationem, ſed aliunde.

21 3. Concluſ. Motus non habet determinationem quoad durationem, niſi quatenus potentia motiua eſt determinata, vel quod continuitas motus aliunde impeditur, vel quoniam naturaliter intercedit quies, vt eſt motus rectus, & reflexus: in circularibus verò naturalibus, & hos conſequentibus nõ eſt terminus quoad durationem: vnde motus cœli, ex quo ignis rapitur, non eſt terminus durationis.

Ex hac, & ſuperiore dubitatione duo ſunt rerum genera, quæ habẽt terminos. ſ. viuentia, & potentias naturales. Sed quomodo illos terminos habeant, ſequenti quæſtione diſputabitur.

A

QVÆSTIO QVINTA.

Vtrum ea quæ diximus habere terminum, habeant terminum intrinſecum, vel extrinſecum.

PRIMA DVBITATIO.

An ſit bona diſtinctio termini intrinſeci, & extrinſeci.

Diuiſio termini intrinſeci, & extrinſeci probatur.

RESpondeo affirmatiuè, & patebit ex dicendis, nam dicemus aliqua terminari intrinſecè, aliqua extrinſecè: Sed cõtra, quia cũ dicim[9] equũ habere extrinſecũ terminũ ſuæ magnitudinis, nõ intrinſecũ, eſt formam equi attingere materiam extenſam quantitate, & non attingere indiuiſibile, quo terminatur hæc quantitas, ita vt forma exiſtat ſub indiuiſibili quantitatis terminatiuo; ſed hoc videtur falſum, quia cum indiuiſibile illud nihil extẽſionis addat præcedenti quantitati, ſi forma poteſt exiſtere ſub extenſione præcedenti; poterit etiam exiſtere ſub indiuiſibili, & idem dico de indiuiſibili durationis, nam res exiſtens in tota extenſione durationis; poterit etiam exiſtere ſub inſtanti terminatiuo durationis, præcipuè ſecũdum eos, qui hæc indiuiſibilia dicunt eſſe negationes. 1 B

Reſpon.

C Reſpondent quidam Moderni. Primò, indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius, quia indiuiſibilia tangunt ſe ſecundum ſe tota, ſed additũ diuiſibili facit maius, quia non tangit illud ſecundum ſe totum, neque ſecundum aliquam partem diuiſibilis adæquatè. Secundò, dicunt indiuiſibile additum diuiſibili, etiam ſi non faciat maius, facit tamen completum, vt tempus terminatum inſtanti, licet non ſit maius non terminato; eſt tamen magis completum. Sed hi benè dicunt in primo, nam licet indiuiſibile additum non faciat maius extenſiuè, tamen facit maius indiuiſibiliter, quod ita oſtendo in D tempore, & inſtanti, quia poteſt aliquid verè coexiſtere tempori ſecundum extenſionem, & non coexiſtere inſtanti; quo magis durabit aliquid durans etiam per inſtans, & Ariſtoteles negat additionem indiuiſibilis facere maius extenſiuè, & continuè, non tamen negat facere maius indiuiſibiliter.

Obiectio.

Dices demonſtratio Ariſtotelis, qua probat indiuiſibile additum indiuiſibili non facere maius, videtur omnino probare, neq; efficere maius cum diuiſibili: nam hæc eſt argumentatio, indiuiſibile cum non habeat partes, tangit indiuiſibile ſecundum ſe totum; ergo non ponit aliquid extra illud; E ergo non facit maius, ſed eadem ratione dicere poterimus indiuiſibile vniri ſecundum ſe totum diuiſibili; ergo nihil ponit extra illud.

Reſpon.

Reſpondẽt, Quidam eſſe diuerſam rationem, quia cum indiuiſibile adæquetur indiuiſibili, vnum imbibet alterum, atque adeo vnum non erit extra aliud: ſed cum indiuiſibile tangit diuiſibile propter improportionem

tionem, quam habent, non poſſunt adęquari, quod eſt neceſſarium, vt vnum non ſit extra aliud; quare indiuiſibile vniri ſecūdum ſe totum diuiſibili, non eſt imbibi in illo, ſed conſequi immediatè ad illud, & hæc dubitatio habet locum etiam in ſententia, negante indiuiſibilia realia, nam licet negent in continua extenſione reperiri indiuiſibilia realia; tamen non poſſumus negare poſt aliquam durationem v. g. motum, reperiri aliquam durationem inſtantaneam, vt eā, qua menſuratur generatio formæ ſubſtantialis conſequens motum, vnde toto tempore præcedenti exiſtit in materia forma aeris v. g. ſed in inſtanti conſequenti eſt forma ignis, ita vt ſimul nūquam extiterint, ſed facilè ſolui poteſt, ſi dicamus eſſe eandem vtrobiq. rationem, neq. Ariſt. ſimpliciter negauit duo indiuiſibilia non facere maius, ſed non facere maius continuum.

3 *2. Obiectio.* Dices ſecundo, quomodo igitur ſecūdum negantes à quātitate indiuiſibilia realia, extrinſecus terminus, & intrinſecus conſtitui debent.

Reſpon. Terminari intrinſecè non eſt attingere aliquid indiuiſibile reale, ſed ſignari poſſe tantam quantitatem determinatè, quantam forma ſecum compatiatur, & non maiorem; extrinſecè verò terminari dicuntur, quādo poteſt ſignari determinata quantitas, quæ formæ non compatiuntur, ſed quamlibet minorem, ſi ſit terminus magnitudinis, vel maiorem, ſi ſit terminus paruitatis, compati poſſunt, & quia terminum, vt quid indiuiſibile concipimus, ideo ponitur indiuiſibilis nam ſi eſſet diuiſibile, non haberet ſecundum ſe totum, rationem finis, & dici extrinſecum rei, cum res in tali indiuiſibili non eſt, vnde dicimus tempus & motum extrinſecè terminari, quia motus & tempus in tali indiuiſibili non conſeruātur.

SECVNDA DVBITATIO.
Vtrum viuentia terminantur extrinſecè, vel intrinſecè.

1 *Prima Cōcluſ.* *S. Thom.* *Caiet. Cap. Greg. Dur.* *Ferr.*

PRima Concluſ. Quælibet ſpecies viuentium habet quoad generationem, terminum intrinſecum paruitatis, & magnitudinis à materia. D.Th. 4.d.44.q.1.art.3.2. de an.in t.4.2.d.14.q.2.ar.1.diſt.36.quæſt.2.1.p. q.7.art.3. Caiet. ibid. Cap.2.d.19.q.2.art.3. Greg.in 1.diſt.11.q.2.ar.3.Durand.d.18.q.1. nam quælibet ſpecies habet terminos magnitudinis, & paruitatis à natura præſcriptos, quos nullum indiuiduum illius ſpeciei poteſt tranſilire: ſed omnia erunt intra illos terminos, vt Ferr.4.c.Gent.c.11.nam viuentia non poſſunt gigni ſub qualibet quantitate: ſumatur igitur quantitas, ſub qua ob magnitudinem eſſe nequit, & continuè minuatur vſq.quo ſit apta ad generationē, in ea diminutione dabitur inſtans, in quo liceat dicere nunc eſt viuens, & immediatè ante non fuit; ergo illa quantitas, in qua viuens A genitum eſt, eſt terminus internus magnitudinis, nam ſub maiore generari non poteſt, nam ſi ſub maiore potuiſſet, vtiquę fuiſſet genitum, & eodem modo pôt oſtendi habere terminum paruitatis intrinſecum ſumpta quantitate, in qua viuens generari non poteſt, ſed de terminis generationis rerum dicetur infra.

2 *2. concluſ.* *Viuentia via generationis terminantur intrinſecè.* Secunda Concluſ. Viuentia via generationis terminātur intrinſecè per maximum, quod ſic, & minimum, quod ſic, ideſt datur tantus homo, quo maior per naturam eſſe nō poſſit, ita Sotus art.2.c.2.ad 3.citat Auer. Them. & Philop. quia poſſunt omnes cauſæ B naturales tàm benè aptari ad productionem vnius hominis v. g. vt optimū, & maximum producant, vel ita aptari, vt minimum producant.

Confirm. Confirmatur, quia forma quæcumq. intrinſecè, & poſitiuè includit tantam perfectionem, quæ eſt maxima, quam poteſt habere; ergo etiam determinat ſibi tantum calorem, & ſiccitatem, & cæteras diſpoſitiones in determinata intenſione; ergo ſi eſt forma, quæ determinat ſibi quantitatem, etiam terminabitur intrinſecè per maximam, & minimam quantitatem.

Confirm. 2. Confirmatur ſecundo, quia auctio C viuentis fit per virtutem augmentatiuam: ſed hæc eſt finita; ergo dabitur terminus, vltra quem non poterit progredi.

3 *Accidentia habent terminum, vt ſunt diſpoſitiones viuentium.* Ex his patet idem dicendum eſſe de omnibus accidentibus, vt ſunt diſpoſitiones animæ, nam licet accidentia ex ſe non haberent terminum; habēt tamen vt diſpoſitiones ſunt viuentium, quia omnis anima determinat ſibi accidentia ſine qua conſeruari non poſſet, & hæc viuentia ſi conſiderentur ſecundum ſtatum connaturalem, nam ſi remoueantur à naturali diſpoſitione, non habent determinatam diſpoſitionem, & quantitatem, quia quacumq. data, poteſt dari D alia intra terminos diſpoſitionis maximæ, & minimæ connaturalis.

1. obiectio. Sed contra hanc obiicitur primo apud Sotum, ſi daretur maximus homo, & poneretur in loco humido, vel pugno in maxilla percuteretur, vnde neceſſè eſſet ipſum tumeſcere, ſequeretur corrumpi per vltimum ſui eſſe, cōtra Ariſt.8.phyſ.69. Conſequentia patet, quia tumor fit per motum, qui incipere nequit niſi per vltimum non eſſe, vt infra dicemus, quare nunc non tumeſcit, E immediatè poſt tumeſcet, atque adeo nunc eſt homo, & immediatè poſt non erit homo, nam alioqui daretur maius maximo.

Confirm. Confirmatur ex parte minimi, nam dato minimo, ſi applicetur diuiſiuum, vel condenſatiuum, cum diuiſio, & cōdēſatio ſint motus, debent incipere per vltimum non eſſe, quod erit vltimum eſſe minimi.

Aliorum reſp. Reſpondent, quidam inflationem nō fieri niſi præuia aliqua alteratione, vt eſt calefactio, putrefactio, &c. in quibus datur minima diſpoſitio ſufficiens ad inflationem; illud igitur

igitur inſtans, in quo exiſtit illa qualitas, eſt vltimum non eſſe inflationis, & primũ non eſſe illius maximi, quare maximum deſinet per primum ſui non eſſe. Sed contra, quia poſito quod ille homo corrumpatur per inflationem, cum non eſt inflatio, eſt homo, & ſi immediatè poſt erit inflatio, immediatè poſt non erit homo, quare vltimum inſtans non eſſe tumoris, non poterit eſſe, primum non eſſe hominis, quia dum non eſt tumor, ſemper eſt homo.

Non placet.

4 Alii Reſpondent concluſionem intelligi, quando res eſt in ſtatu connaturali, & via generationis, nam via corruptionis, & in ſtatu innaturali aliter res ſe habet, quia terminantur viuentia extrinſecè, vt v.g. animal ſub his diſpoſitionibus non poteſt conſeruari, ſub aliis verò poteſt, neq. id mirum, quia maiora requirit res, vt generetur, quàm vt conſeruetur, vt patet in aqua, quæ conſeruatur cum magno calore, cum quo non poſſet generari, nam res poſtquam eſt producta, refugit ſui corruptionem, vnde remanet, etiam ſub inadæquata ſibi, & innaturali diſpotione: ſed res dum generatur, requirit diſpoſitiones ſibi connaturaliores, tũ quia forma corrũpenda nititur etiam in illa diſpoſitione innaturali ſe conſeruare, atque adeo non ſinit ſe expelli, tum quia diſpoſitio adeo innaturalis non habet vim producendi talem formam. Ex his probant ſuum dictum, quia ſicut forma habet diſpoſitiones ſibi connaturales determinatas; ita habet diſpoſitiones repugnantes determinatas, vt v. g. ſicut igni diſpoſitio connaturalis eſt calor, vt octo, ita diſpoſitio repugnans eſt calor, vt quatuor, ſub quo non poteſt conſeruari, ſed ſub maiori poteſt, & hoc eſt terminari extrinſecè via corruptionis, nam verum eſt dicere, ignem non poſſe conſeruari ſub calore, vt quatuor, & ſub quocumq. maiore poſſe.

Reſpon.

Aliquorum ratio.

Confirmatur, quia cum generatio vnius ſit alterius corruptio, & generatio incipiat intrinſecè, vt intenta à natura, non poterit res corrupenda terminari intrinſecè, nam ſequeretur formam corruptam, & genitam in eodem inſtanti eſſe in materia. Et ex his Reſp. ad argumentum propoſitum, diſpoſitionem optimam rei eſſe determinatam, ſed diſpoſitionem innaturalem, ſub qua res poteſt conſeruari, non eſſe determinatam, ſed extrinſecè eſſe terminatam, ita vt diſpoſitio, ſub qua res non poteſt eſſe, ſit intrinſecè terminata, nam ſub tanta diſpoſitione non poteſt, & ſub maiore, vel minore poteſt conſeruari. Et hoc eſt, quod Sotus optimè dixit, dari maximum in viuentibus ratione augmenti naturalis, quod ſit virtute animæ; huic autem non repugnat dari maius via corruptionis, & in innaturali diſpoſitione.

Confirm.

Sotus.

5 Hinc Reſpondetur ad aliud argumentum, quod fieri ſolet contra id, quod dicitur, diſpoſitiones quidditatiuas intrinſecè termi-

Hinc ſolue aliud argumẽtum.

A nari, nam ponatur, calorem, ſub quo hominis forma conſeruari poteſt, eſſe vt quatuor, ita vt optima diſpoſitio ſit calor, vt tria, ſed poteſt durare donec calor augeatur ad quartum gradum, tunc ſic, calor vt quatuor eſt maximus calor, ſub quo conſeruari poteſt forma hominis; ergo homo deſinet per vltimum ſui eſſe, nam in eo tempore, quo calor intenditur vſque ad quartum gradum, dabitur inſtans, in quo primo calor eſt, vt quatuor, & immediatè poſt erit maior, quare in illo inſtanti erit homo, & immediatè poſt non erit homo. Reſpondetur inquam, quia via generationis dabitur minima diſpoſitio,

Reſp.

B ſub qua res poteſt incipere eſſe per primum ſui eſſe, quæ diſpoſitio creſcere poteſt vſq. ad optimam, quæ eſt maxima, qua diſpoſitione creſcente, vel decreſcente, homo adhuc poteſt viuere, licet infirmus; non tamen dabitur minimum temperamentũ ſub quo, non poteſt res conſeruari; dabitur verò minimum diſtemperamentum, ſub quo non poteſt res conſeruari, vnde calor, ſub quo conſeruatur, non terminatur ad maximum, vel minimum quod ſic, ſed minimum, quod non, vel maximum quod non, quod ſcilicet oritur ex remiſſione qualitatis diſpoſitiuæ, vt maximus calor, ſub quo non poteſt

C homo conſeruari, eſt vt duo, ſed ſub maiore poteſt; inſtãs igitur, in quo eſt calor, vt duo, eſt primum non eſſe hominis, & hæc fundatur in Ariſt. 8. phyſ. 69. vbi res permanentes dicuntur incipere per primum ſui eſſe, & deſinere per vltimum non eſſe, de quo infra.

Ariſt. 8. phyſ. 69.

6 Sed contra hanc Concluſ. Secundo, obiicitur potentia nutritiua non terminatur intrinſecè verſus maximum; ergo neq. viuentia quoad cõſeruationem in ſua naturali diſpoſitione. Antecedens patet, quia vis nutritiua aliquando extrahit viuens extra naturalem ſtatum, vt patet in gigantibus, quo-

2. obiectio.

D rum quantitas ſine dubio excedit ſtatũ naturalem debitum ſpeciei humanæ.

Confirmatur, quia alioqui ſi illud, vt haberet quantitatem debitam, & ei applicaretur alimentum, non poſſet illud conuertere in ſe, quod eſt contra rationem, cum natiuus calor actus magis tunc ſuperare poſſit reſiſtentiam alimenti ob maiorem actiuitatem, quam habet.

Confirm.

Confirmatur ſecundo, de crocodillis, qui dicuntur excreſcere ſine termino.

Cõfirmatur tertio, ex 1. phyſ. 34. ex mini-

E ma carne nullam aliam extrahi poſſe.

Confirmatur quarto, quia terminus externus, in quo propter immodicam magnitudinem eius, viuens interit, vel excedit quantitatem, ſub qua idem viuens ſuperſtes fuit, vel non excedit. Si ſecundum ergo in ea conſeruabitur. Si primum, ille exceſſus neceſſariò diuiduus erit, quare ſi ab eo auferatur pars aliqua, ea dempta, adhuc dabitur quantitas minor illo extrinſeco termino, in quo viuens conſeruari nequeat; igitur terminus prius deſignatus non erat ille, ſub

Confirm.

quo

quo primo viuens conſeruari non poterat. A

Confirmatur 5. Quia ſequeretur formam ſubſtantialem nunquam poſſe generari ſucceſſiuè contra experientiam, dum ignitur ſtuppa nam cum via generationis datur minima diſpoſitio, ſub qua poteſt generari, & hæc acquirantur in inſtanti; non poterit forma ſubſtantialis acquiri ſucceſſiuè, quia indiuiſibile non poteſt acquiri ſucceſſiuè.

Reſpon. Reſpondent Aliqui, cum viuens propriè augeatur quantuncumq. excreſcat, nũquam dicitur eſſe extra ſtatum ſuæ naturæ conuenientem, quia tota illa quãtitas ei debetur, ſi habeatur ratio virtutis altricis, quam habet. Alij tamen putant gigantes eſſe monſtra, licet ea quantitas non excedat molem, in B qua homo abſolutè cõſeruari poteſt; tamen excedit quantitatem naturæ humanæ ordinatè ſe habentis, competentem; quare vis altrix ſi benè affecta ſit, vt à nobis ſupponitur, non trahit rem extra ſtatum naturæ debitum; quod ſi aliqua exuberanti, & maligna qualitate vtitur, excedit debitũ naturæ ordinem, ſed de hac re dictum eſt ſupra.

Ad 1. confirm. Ad primam Confir. tunc vis altrix non conuertet alimentum, niſi aliqua pars ſui caloris continuè humidum abſumens effluxerit; interim tamen non poſſe vincere reſiſtentiam alimenti, nam vt hæc vis eſt tributa vt res debitam quantitatem obtineant, C ita non fit actio, cum eſt debita quantitas.

Ad ſecundam. Ad ſecundam negatur, nam alioqui nunquam obiret; oportet igitur in deterius calorem naturalem abire.

Ad tertiam. Ad tertiam, Loquitur quoad generationem, nam loquitur de generatione rerum per ſecretionem, vt dicebat Anaxagoras: vnde reprehendit illum, quod ſequeretur poſſe generari rem minorem.

8 *Ad quartam.* Ad quartam, Extrinſecum terminum, quo viuens interit, excedere quantitatem, ſub qua conſeruari põt, non collectiuè, ſed diuiſim ſumptam, ideſt quamlibet partem ſignatam, non tamen totam collectionem partium, nam ſumpta quacumque D parte, ſub qua viuens conſeruatur, dantur infinitæ maiores, in quibus cõſeruari adhuc poterit. Sed ſi tota partium collectio ſumatur, vltra illam cõſiſtere nequibit, quamuis neq. tota collectio deſignari poteſt, niſi extrinſecè in inſtanti ſcilicet, quo viuens interit.

Ad quintam. Ad quintam Reſpond. aliqui, concedendo formam ſubſtantialem non poſſe acquiri ſucceſſiuè, ſed Alii ſecundo formam ſubſtantialem dicunt poſſe acquiri ſucceſſiuè, E non quidem ratione intenſionis qua carent, ſed ratione extenſionis ſubiecti, quod informant, nam per ſubiectum gradus ille qualitatis quo completur diſpoſitio, extenditur, & cũ ſit vniformiter difformiter diſpoſitum, non poteſt determinari gradus ille qualitatis acquirendus pro completione, ſicut neq. pars ſubiecti, quæ diſponitur completè, vt alibi.

Reſpondent tertio, alij poſſe dici, quod diſpoſitio tunc terminum maximum quod non, ita vt ſub tali diſpoſitione nequeat res generari, & ſub maiori poſſit, ſed de hac re alibi.

9 Tertia Concluſ. Viuentia quoad conſeruationẽ in ſua diſpoſitione naturali habent terminũ magnitudinis, & paruitatis intrinſecum. hæc cõcluſio explicatur; dicitur quãtitas competere viuenti in diſpoſitione naturali, quam poteſt obtinere vi facultatis altricis rectè diſpoſitę, ita vt ſi humore aliquo noxio intumeſceret, non dicatur quantitas naturalis. Probatur, quia vt anima habet definitam eſſentiæ perfectionem; ita & vis nutritiua ab illa dimanans eſt determinata: vnde deſignari poteſt certa quantitas, ad quam viuens miniſterio potentiæ pertingere poteſt; ita vt non ad maiorem, & idem patet quoad paruitatem, nam cum anima ſit actus corporis organici, certa requirit organa ad ſuas actiones naturaliter exercendas; quare ſimiliter determinatam quantitatem. *3. concluſio.* *Probatur.*

10 Quarta Concluſ. Quæ includunt latitudinem ſiue in extenſione, vt quantitas, motus, &c. ſiue in intenſione, vt qualitates aliquæ, terminãtur extrinſecè, quia in indiuiſibili huiuſmodi res non conſeruantur, vt patet ex ipſorum explicatione.

Obiectio. Dices: neque viuens eſt ſub puncto; ergo neque terminatur intrinſecè. Antecedens patet, quia viuens eſt quantum.

Reſpondeo, licet viuens non conſeruetur in puncto; conſeruatur tamen in quantitate determinata, quæ terminatur puncto, ita vt ſignari poſſit quantitas, quæ ſit optima diſpoſitio viuentis.

11 Quinta Concluſ. viuentia via corruptionis, & conſeruationis in innaturali diſpoſitione non habent terminum paruitatis, & magnitudinis intrinſecum, ſed extrinſecum. Probatur, nam augeatur viuens vſq. ad eam magnitudinem, ſub qua nõ poteſt eſſe, tunc dari debet inſtans, in quo dici poteſt, nunc non eſt viuens, immediatè ante erat, cum viuentia deſinant per primum ſui non eſſe; ergo tunc dabitur quantitas, quæ ſit terminus extrinſecus viuentis, quia ſub ea eſſe nequit, & idem oſtenditur de termino paruitatis, ſi ponatur contrahi viuens. *5. concluſio.* *Probatur.*

Confirm. Confirmatur, quia ſi viuentia habent terminum intrinſecum quoad ipſorum conſeruationem, tunc deſinerent per vltimum ſui eſſe contra ſupradicta. Conſequentia patet, nam daretur quantitas, ſub qua cõſeruari poſſet, & non in maiori; quo poſito, ſic argumentor, Augeatur quantitas illa per tumefationem, cum huiuſmodi incrementum per vltimum ſui nõ eſſe incipiat, cum ſit motus; dabitur inſtans, in quo verum ſit dicere, nunc non eſt maior extenſio immediatè poſt erit; atq. adeo nunc eſt viuens, & immediatè poſt non erit. & ſimili argumento oſtendi poteſt de minimo. Ex his patet idem

ctu, quem non poteſt, patet in luminoſo, quod nō poteſt producere lumen aliquod, quo determinato non ſit intenſius, vt patet in partibus ſubiecti, quod recipit lumen.

Obiectio. Dices: An poſſit lucidum producere in medio quemlibet gradum citra ſummum gradum exiſtentis in lucido.

Reſpondetur negatiuè, nam ponatur lucidum producens A. lumen medij B. & lumen in A. dicatur C. quæritur vtrum C. excedat B.

Reſpon. Reſpondetur ſic. ergo vel indiuiſibiliter, & non, vt patet, vel diuiſibiliter; ergo citra ſummum poſſet produci lumen intenſius, quàm ſit productum, & ſic non quilibet gradus citra ſummum eſſet productus.

De Potentia motiua reſpectu ſpatij.

12 *3. concluſ.* *Potentia motiua non terminatur maximo ſpatio, vel minimo.* Tertia Concluſ. Potentia naturalis motiua non terminatur maximo ſpatio, vel minimo ſimpliciter, quia quocumq. ſpatio dato per diminutionem potentiæ reſiſtitiuæ, potentia poteſt tranſire illud ſpatium, & per augmentum reſiſtentiæ non poteſt; quare graue deſcenderet ad quamcumque diſtantiam datam, quia id illi cōuenit naturaliter, tamen cum certis circumſtantijs, potentia motiua terminatur ad maximum ſpatium, quod poteſt in tanta velocitate, tanto tempore, in tali medio.

ART. V. De Potentia paſſiua.

13 *Prima Cōcluſ.* PRima Cōcluſ. Potentia paſſiua reſiſtitiua non terminatur per minimum, à quo poteſt pati, patet per idem, quia actiua excedit reſiſtitiuam exceſſu diuiſibili: vnde poteſt minui actiuitas, quare prior non erat minima à qua pati poſſet. Secundo, neque terminatur per maximam potentiam actiuam, à qua pati poſſet, quia quod poteſt pati à minori, poteſt etiam à maiore. Tertio, neque minima à qua non poteſt, quia tunc poſſet à minori pati, & à maiore non. Quarto, terminatur maxima, à qua non poteſt, nam non poteſt à minori, ſed à quálibet maiore poſſet, vt v.g. potentia leuatiua ſit, vt quatuor, & ponderis reſiſtitiua, vt quatuor; tunc potentia leuatiua eſſet maxima inter omnes, quæ non poſſunt leuare illud pondus, quia quælibet ſit minor: hæc neque poſſet, & illa potentia reſiſtitiua ponderis eſſet minima, quam non poteſt potentia leuatiua; quare vt ſequatur actio, vel potentia leuatiua debet augeri, vel reſiſtitiua minui.

Obiectio. Sed contra, quia viſibile, cum ſit actiua potentia reſpectu viſus, terminabitur minima potentia viſiua, in quam non poteſt, ſed in debiliorem poſſet, quod eſt contra Ariſt. c.6. de ſenſu.

Reſpon. Reſpondetur, id intelligi de potentia actiua, quæ non agit in paſſiuam cognoſcitiuam, neq. coagentem ad effectum potentiæ actiuæ; ſic autem non eſt viſibile, &c. quare virtus oculi habet etiam rationem agentis.

14 *2. concluſ.* Secunda concluſ. ratione diſtantiæ, paſſiua, non cognoſcitiua poteſt ad quamcumq. diſtantiam pati, quia recipit à quacumque diſtantia, qua agens agit; Quare potentia paſſiua non terminatur quoad magnitudinem, neque quoad paruitatem, patet, quia quacumq. parua diſtantia, in qua agens poteſt agere, datur minor.

3. cōcluſ. terminatur minima diſtātia à qua nō pōt pati ab aliquo agēte cæteris paribus, quia determinatū agens terminatur diſtantia, vltra quam non poteſt agere reſpectu potentiæ paſſiuæ.

4. cōcluſ. paſſiua cognoſcitiua, & alia requirēs determinatā diſtantiā, terminatur maxima diſtātia, infra quam nō pōt pati propter diſtantiæ paruitatem, & minima, à qua non poteſt, propter diſtantiæ magnitudinem; quia ſic potentia actiua terminatur ad eam.

Hæc volui notare ex aliorum ſententia, vt ingenioſis occaſionē darem huiuſmodi materiam nobilioribus ſpeculationibus declarandi, quod fortaſſe à nobis præſtabitur. 1. tom. opus diſp. 2. qui nunc eſt ſub prælo; ſi per tempus licebit.

QVÆSTIO VI.

De modis incipiendi, & deſinendi rerum, ſeu qua ratione entia habeant terminos quoad incæptionem, & deſitionem?

DE hac quæſt. Summuliſtæ tract. de primo, & vltim. inſtanti, vt Menguſ. Petrus Mantuanus, & Apoll. & alij. & in explicat. terminorū, incipit, & deſinit, Burl. 8. Phyſ. t.69. q.1. & 2. Conimb. c.8. q.2. Ioan. de Magiſt. q.6. Tatar. 6. phyſ. t.3. q. vnic. dub.1. Sotus q.3. Tolet. q.9. Hieronymus Pla. diſp.3. ibidem Ruuius tr.2. Murcia diſ.2. Maſius ſect. 2. q.9. & 10. Veracrucius ſpecul. 3. Areſius 1. de Gen. q.23. & in addit. ad illam, quæ habetur in fine illorum librorum. Hurtad. in diſp.15. phyſ. c.8.

DVBITATIO PRIMA.

Quid ſint modi incipiendi, & deſinendi rerum?

Incæptio dicit initium exiſtētia rei, deſitio finem. PRimo Not. Incæptionem, & deſitionem poſſe accipi dupliciter, primo, vt ſe tenent ex parte agentis, & ſic ſunt actus quidā agentis, ſiue in tempore, ſiue in inſtanti exiſtentes. Secundo, vt ſe tenent ex parte rei, quæ incipit, & deſinit, & ſic incæptio dicit initium exiſtentiæ, & deſitio finē illius, nos hic agimus de incæptione, & deſitione rerum non primo modo, ſed ſecundo; quarum principium, & finem ſignificant Doctores quatuor terminus ſcilicet principiū, per primum eſſe, & vltimum nō eſſe; finem verò per vltimum eſſe, & primum non eſſe, pro quorum explicatione.

Incæptio ſupponit nō eſſe rei, & ponit eſſe deſitio contra. Secundo Not. Incæptionē, & deſitionem, vt ſe tenent ex parte agentis, habere ſuam dura-

nus maximæ potentiæ accipitur, vt indiuiſibilis; ergo quicquid eſt vltra, debet eſſe diuiſibile, vel duo diuiſibilia debent eſſe immediata; minima autem impotentia nihil poteſt ſupra maximam potẽtiam; ergo non poteſt determinari per minimum, quia non datur minimum, quod non poteſt, nam ſupra mille libras, cum accipiatur aliquid diuiſibile in infinitum, in hoc non datur pars minima.

Reſpon. Reſpondetur, Impotentia, cum ſit priuatio, non habet terminos intrinſecos, ſed extrinſecos per terminos potentiæ, cui adiungitur, quare minima, quæ adiungitur maximæ potentiæ, habet eundem terminũ atq; maxima potentia; cum igitur maxima potentia ſit, quæ poteſt mille libras; minima impotentia erit, quæ nihil poteſt ſupra mille. Ariſtot. autem dixit terminari impotentiam per minimum quoad paruitatem, quia locutus eſt ſecundum nos, quia ex illo cognoſcimus potentiam, nam licet quantitas ſecundum ſe non habeat minimum; tamen ſecundum nos aliquid accipitur vt minimũ, vt dicemus, cum de tempore.

ART. III. Explicantur termini potentiæ actiuæ quoad diſtantiam.

6 *Diſtantia precipuè conſiderantia in potentia alteratiua.* PRimo Not. etiam ſi diſtantia attendatur in multis potentijs, tamen præcipuè extenditur in potentia alteratiua, quæ diffundit ſuam virtutem per ſpatium, à quo diſtat, nam motiua habet ſuam actionem per diſtantiam, non producendo aliquid circa ſubſtantiam diſtans, ſed in ipſo mobili per quod approximatur partibus ſpatij.

Alia in qua, alia vltra quam. Secundo Not. duplicem eſſe diſtantiam, vnam *In qua*, & dicitur totum illud ſpatiũ, per quod agit potentia intra quod continetur paſſum, Alteram *vltra quam*, & dicitur illud ſpatium intermedium inter agens, & paſſum recipiens actionem, extra quod ſpatium exiſtit tam agens, quam paſſum.

7 *Prima concluſ.* Prima Concluſ. Non datur maxima diſtantia, vltra quam potentia actiua poteſt agere. Probatur, quia ponatur diſtantia A. & reſiſtentia B. cum potentia vltra A. agat in B. Sequitur quod eadem potentia aget in dimidium B. ad maiorem diſtantiam, vt patet ex cõparabilitate motuum in 7. phyſ. ergo A. non erat maxima diſtantia, vltra quam potentia actiua poteſt agere. Et confirmatur, quia ſit B. in diſtantia, vltra quam poteſt agere, & incipiat elongari ab A; tunc in eo inſtanti potentia agit in B. & hoc erit vltimum inſtans eſſe actionis; quare dabitur vltimum inſtans eſſe motus.

Confirm. Et confirmatur, quia ſi ad totam diſtantiam agit cum tanta velocitate, poterit remiſſiori velocitate agere in diſtantius, ſed hæc ratio non valet, vt patet, quia velocitas non poteſt ad libitum remitti, &c. Concedit tamen dari diſtantiam maximam, in qua agens poteſt agere in paſſum cum certa reſiſtentia, & velocitate.

A Secunda Concluſ. Non datur maxima diſtantia, vltra quam non poteſt, ſed vltra maiorem poteſt, quia quod non poteſt in minorem diſtantiam, neq. in maiorem. Similiter neque datur minima, vltra quam poteſt agere, ſed in minorem non poteſt, quia ſi paſſum incipiat approximari agenti, daretur vltimum eſſe actionis, & motus, & præterea quod poteſt in maius, poteſt etiam in minus. Datur igitur minima, vltra quam agens non poteſt agere, ſed in minorem poteſt. 8 *2.concluſ.*

B Hæc tamen fallunt in agentibus, quæ requirunt determinatam diſtãtiam minorem, ita vt non agant in quacumque minima diſtantia, vt viſibile poteſt in oculum vltra aliquam diſtantiam, nõ tamen vltra quamcumq. minorem, & in his ſit.

Tertia Concluſ. Viſibile recedendo ab oculo receptiuo ſpeciei, non eſt dare minimam diſtantiam, vltra quam viſibile nõ poteſt agere in viſum propter diſtantiæ paruitatem, neq. eſt dare minimam, vltra quam poteſt. Prima pars patet, quia quacumque diſtantia data, in qua non poteſt propter eius paruitatem, poteſt dari minor, quia quod non poteſt vltra maius propter paruitatem, neque vltra minus. Secunda pars probatur, quia ſi eſſet diſtantia minima, vltra quam poteſt, qua ſi eſſet minor, nõ poſſet, ſequeretur quod in approximatione viſibilis ad viſum eſſet dare vltimum inſtans non eſſe viſionis, quare recedendo ab oculo eſt dare maximam diſtantiam, vltra quam propter diſtantiæ paruitatem viſibile non poteſt agere in viſum, quia inter omnes diſtantias, vltra quas viſibile non poteſt agere propter paruitatem, eſt dare maximam, vltra quam non poteſt: ſed ſub minore poteſt: vnde ſi viſibile eſſet in priori diſtantia, non ageret, & ſi elongaretur immediatè poſt, ageret. 9 *3.concluſ.* C D

Quarta Concluſ. Danda eſt minima diſtantia vltra quam, propter magnitudinem non poteſt, ſed in minore poterit, nam ſi eſſet in illa diſtantia, non ageret, & ſi approximaretur, ageret. Nunc de comparatione potentiæ actiuæ cum effectu. 10 *4.concluſ.*

ART. IV. De comparatione potentiæ actiuæ cum effectu.

E PRima Concluſ. Potentia, quæ iuuatur ad agendum per ſuum effectum, non terminatur per maximum, & minimum quantum eſt ex ſe, licet detur maximus effectus, qui poſſit produci in tali materia, tali tempore, tanta velocitate, & diſtantia, &c. Vt v. g. calidum producens in medio calorem iuuatur à calore producto, ad alios calores producendos ſiue intenſius, ſiue extenſius. 11 *Prima cõcluſ. Potẽtia adiuta ab effectu ex ſe non terminatur per maximum, & minimum.*

Secunda Concluſ. Potentia, quæ non iuuatur ſuo effectu, terminatur minimo effectu, *2.concluſ.*

ctu, quem non poteſt, patet in luminoſo, quod nō poteſt producere lumen aliquod, quo determinato non ſit intenſius, vt patet in partibus ſubiecti, quod recipit lumen.

Obiectio. Dices: An poſſit lucidum producere in medio quemlibet gradum citra ſummum gradum exiſtentis in lucido.

Reſpondetur negatiuè, nam ponatur lucidum producens A. lumen medij B. & lumen in A. dicatur C. quæritur vtrum C. excedat B.

Reſpon. Reſpondetur ſic, ergo vel indiuiſibiliter, & non, vt patet, vel diuiſibiliter; ergo citra ſummum poſſet produci lumen intenſius, quàm ſit productum, & ſic non quilibet gradus citra ſummum eſſet productus.

De Potentia motiua reſpectu ſpatij.

12 *3.concluſ.* *Potentia motiua non terminatur maximo ſpatio, vel minimo,*

Tertia Concluſ. Potentia naturalis motiua non terminatur maximo ſpatio, vel minimo ſimpliciter, quia quocumq. ſpatio dato per diminutionem potentiæ reſiſtitiuæ, potentia poteſt tranſire illud ſpatium, & per augmentum reſiſtentiæ non poteſt; quare graue deſcenderet ad quamcumque diſtantiam datam, quia id illi cōuenit naturaliter, tamen cum certis circumſtantijs, potentia motiua terminatur ad maximum ſpatium, quod poteſt in tanta velocitate, tanto tempore, in tali medio.

ART. V. De Potentia paſſiua.

13 *Prima Cōcluſ.*

PRima Cōcluſ. Potentia paſſiua reſiſtitiua non terminatur per minimum, à quo poteſt pati, patet per idem, quia actiua excedit reſiſtitiuam exceſſu diuiſibili: vnde poteſt minui actiuitas, quare prior non erat minima à qua pati poſſet. Secundo, neque terminatur per maximam potentiam actiuam, à qua pati poſſet, quia quod poteſt pati à minori, poteſt etiam à maiore. Tertio, neque minima à qua non poteſt, quia tunc poſſet à minori pati, & à maiore non. Quarto, terminatur maxima, à qua non poteſt, nam non poteſt à minori, ſed à qualibet maiore poſſet, vt v.g. potentia leuatiua ſit, vt quatuor, & ponderis reſiſtitiua, vt quatuor; tunc potentia leuatiua eſſet maxima inter omnes, quæ non poſſunt leuare illud pondus, quia quælibet ſit minor: hæc neque poſſet, & illa potentia reſiſtitiua ponderis eſſet minima, quam non poteſt potentia leuatiua; quare vt ſequatur actio, vel potentia leuatiua debet augeri, vel reſiſtitiua minui.

Obiectio. Sed contra, quia viſibile, cum ſit actiua potentia reſpectu viſus, terminabitur minima potentia viſiua, in quam non poteſt, ſed in debiliorem poſſet, quod eſt contra Ariſt. c.6. de ſenſu.

Reſpon. Reſpondetur, id intelligi de potentia actiua, quæ non agit in paſſiuam cognoſcitiuam, neq. coagentem ad effectum potentiæ actiuæ; ſic autem non eſt viſibile, &c. quare virtus oculi habet etiam rationem agentis.

Secunda concluſ. ratione diſtantiæ, paſſiua, non cognoſcitiua poteſt ad quamcumq. diſtantiam pati, quia recipit à quacumque diſtantia, qua agens agit; Quare potentia paſſiua non terminatur quoad magnitudinem, neque quoad paruitatem, patet, quia quæcumq. parua diſtantia, in qua agens poteſt agere, datur minor. 14 *2.concluſ.*

3.cōcluſ. terminatur minima diſtātia à qua nō pōt pati ab aliquo agēte cæteris paribus, quia determinatū agens terminatur diſtantia, vltra quam non poteſt agere reſpectu potentiæ paſſiuæ.

4.cōcluſ. paſſiua cognoſcitiua, & alia requirēs determinatā diſtantiā, terminatur maxima diſtātia, infra quam nō pōt pati propter diſtantiæ paruitatem, & minima, à qua non poteſt, propter diſtantiæ magnitudinem; quia ſic potentia actiua terminatur ad eam.

Hæc volui notare ex aliorum ſententia, vt ingenioſis occaſionē darem huiuſmodi materiam nobilioribus ſpeculationibus declarandi, quod fortaſſe à nobis præſtabitur. 1.tom. opus diſp. 2. qui nunc eſt ſub prælo; ſi per tempus licebit.

QVÆSTIO VI.

De modis incipiendi, & deſinendi rerum, ſeu qua ratione entia habeant terminos quoad inceptionem, & deſitionem?

DE hac quæſt. Summuliſtæ tract. de primo, & vltim. inſtanti, vt Menguſ. Petrus Mantuanus, & Apoll. & alij. & in explicat. terminorū, incipit, & deſinit, Burl. 8. Phyſ. t.69. q.1. & 2. Conimb. c.8. q.2. Ioan. de Magiſt. q.6. Tatar. 6. phyſ. t.3. q. vnic. dub.1. Sotus q.3. Tolet. q.9. Hieronymus Pla. diſp.3. ibidem Ruuius tr.2. Murcia diſ.2. Maſius ſect. 2. q.9. & 10. Veracrucius ſpecul. 3. Areſius 1. de Gen. q.23. & in addit. ad illam, quæ habetur in fine illorum librorum. Hurtad. in diſp.15. phyſ. c.8.

DVBITATIO PRIMA.

Quid ſint modi incipiendi, & deſinendi rerum?

PRimo Not. Inceptionem, & deſitionem poſſe accipi dupliciter, primo, vt ſe tenent ex parte agentis, & ſic ſunt actus quidā agentis, ſiue in tempore, ſiue in inſtanti exiſtentes. Secundo, vt ſe tenent ex parte rei, quæ incipit, & deſinit, & ſic incæptio dicit initium exiſtentiæ, & deſitio finē illius, nos hic agimus de incæptione, & deſitione rerum non primo modo, ſed ſecundo; quarum principium, & finem ſignificant Doctores quatuor terminus ſcilicet principiū, per primum eſſe, & vltimum nō eſſe; finem verò per vltimum eſſe, & primum non eſſe, pro quorum explicatione. 1 *Inceptio dicit initium exiſtētia rei, deſitio finem.*

Secundo Not. Inceptionē, & deſitionem, vt ſe tenent ex parte agentis, habere ſuam dura- *Inceptio ſupponit nō eſſe rei, & ponit eſſe, deſitio contra.*

durationem intrinſecã, quæ neceſſario includit nouitatẽ eſſendi, nam incæptio ſupponit nõ eſſe rei, & deſitio ſupponit eſſe rei, & ponit non eſſe, Hinc fit, vt menſura intrinſeca incæptionis, & deſitionis ſit inſtans fluens identificatum incæptioni, & deſitioni inſtãtaneis; At verò ſi actio, & deſitio ſit ſucceſſiua, duratio illarum actionũ eſt tẽpus; Sed an per illam durationem intrinſecã res poſſint menſurari, dicetur infra. Nunc ſatis ſit dum loquimur de incæptione, & deſitione intrinſeca vel extrinſeca, nõ intelligimus reſpectu huius durationis, quia hæc eſt omnibus intrinſeca, nam omnia durant per propriam durationem, non per extrinſecam, & alienam, ſed intelligimus de coexiſtentia rei cum termino durationis extrinſecæ, qualis ſit. vnde.

Terminus in quo res incipit, & deſinit, eſſe debet indiuiſibilis.

2 Tertio Not. Terminos, in quibus res dicuntur incipere, vel deſinere, debere eſſe indiuiſibiles, nam alioqui ſi terminus ille diuidi poſſet, iam non inciperet in toto illo termino adæquatè, quia in ſecunda parte non inciperet, ſed incæpiſſet in prima, vt rectè colligitur ex 6. phyſic. t. 44. & idem dicitur de termino ex parte deſitionis. Hic autem terminus in duratione dicitur inſtans, in quantitate permanenti punctum, &c. in motu mutatum eſſe.

Quarto Not. Incipere rem, ſignificat initium, quo res durat, vt deſinere ſignificat finem eiuſdem: vnde dum quæritur quomodo res incipiant, eſt quærere quomodo ſe habeant inſtantia, quibus duratio rei clauditur cum exiſtentia rei, An ſcilicet ex parte principij communicari debeat cum tempore, quo res dicitur non eſſe, quod vocatur vltimum non eſſe rei, vel cum tẽpore, quo res dicitur eſſe, quod vocatur primum eſſe rei, & ſimiliter ex parte finis pertineat ne inſtans ad tempus, in quo dicitur res eſſe, quod dicitur vltimum eſſe rei, an ad tempus, in quo dicitur non eſſe, quod dicitur primum non eſſe rei.

Ly incipit, & deſinit dicit aliquid poſitiuum, & aliquid negatiuũ.

3 Quinto Not. Verbum incipit, & deſinit includere aliquid poſitiuum, & aliquid negatiuum, nam in incæptione dicitur exiſtentia, & connotatur negatio exiſtentiæ immediatè ſiue ante, ſiue poſt, eſt .n. tranſitus de non eſſe ad eſſe: & ſimiliter Deſino dicit negationem exiſtentiæ, & connotat exiſtentiam immediatè ſiue ante, ſiue poſt, eſt enim tranſitus de eſſe ad non eſſe, ſeu amiſſio exiſtentiæ habitæ. Et quia termini debent conſtitui, vt indiuiſibilia, neceſſariò debet ſumi aliquod inſtans diſtinguens rei exiſtentiam à non exiſtentia; hoc autem aliquando eſt coexiſtens exiſtentiæ rei, aliquando non coexiſtens, ſed immediatè præcedens, vel ſequens; quando igitur illud inſtans coexiſtit exiſtentiæ rei; non tamen negationi rei, dicitur eſſe intrinſecus terminus durationis, ſecus verò dicitur extrinſecus; quare eſſe intrinſecum, vel extrinſecum non debet ſpectari ex motu,

A an illi inſtans coexiſtat, vel non, ſed exiſtẽtiæ rei, quæ denominatur corrumpi, vel generari, nam alioqui inſtans, quod eſt extrinſecum exiſtentiæ rei corruptæ, eſt intrinſecum corruptioni, & contra quod intrinſecum rei corruptæ, eſt extrinſecum corruptioni. Ex his patet ratio nominum: nam cum dicim⁹, rem incipere per vltimum non eſſe, determinamus modum incæptionis, & dicimus illud eſſe vltimum inter ea, quæ menſurant negationem exiſtentiæ, & initium extrinſecum temporis, cui immediatè poſt coexiſtet, & ſimiliter cum dicim⁹ rem deſinere per vltimum ſui eſſe, ſignifica-

Inſtans quod eſt mẽſura, &c. dicitur intrinſecum, vel extrinſecum reſpectu exiſtentia rei.

B mus determinatum modum deſitionis, vt ſcilicet ita deſinat, vt inter inſtantia, in quibus exiſtit illud, ſit vltimum, & illud ſit initium durationis, in qua non exiſtet, & ideo non abſolutè dicimus incipere, ſed extrinſecè, neque abſolutè deſinere, ſed intrinſecè, neq. hic eſt improprius vſus vocabulorum, quia quando res dicitur incipere extrinſecè, tunc adeſt initium extrinſecum durationis rei, nam dicimus domum incipere, quando fundantur fundamenta, & eam eſſe cõpletã, quando adeſt finis; ſic etiam dicitur res deſinere intrinſecè, quando habet inſtans, quod eſt principium extrinſecũ non exiſtẽtiæ rei;

C quare ly extrinſecũ, & intrinſecũ, debet ſpectari reſpectu exiſtentiæ rei denominatæ. Ratio nominis conſiſtit in eo, ꝙ verba hæc explicari ſolent per poſitionem, & remotionem, nam incipit, explicari ſolet per poſitionem de præſenti, & remotionem de præterito, vel per remotionem de præſenti, & poſitionem de futuro. Similiter deſinit, per remotionem de præſenti, & poſitionem de præterito, vel per poſitionem de præſenti, & remotionem de futuro. Vnde ex Fauent. tract. de primo, & vltimo inſtanti, eſt duplex primum inſtans, vnum dicitur, primum quod ſic, & eſt intrinſecum

Primum inſtans eſt duplex ex Fauen.

D incæptionis; Alterum primum inſtans, quod non, & dicitur extrinſecum deſitionis. Et ſimiliter duplex inſtans vltimum, vnum quod ſic, & dicitur intrinſecum deſitionis, & alterum quod non, & dicitur vltimum incæptionis extrinſecum.

Vltimũ inſtans item duplex.

Suarez.

4 Confirmatur ex Suar. tom. 3. part. 3. diſput. 8. ſect. 2. quia debet neceſſario dari inſtans, diuidens eſſe à non eſſe, quod ſit terminus vnius, & initium alterius, quia eſſe, & non eſſe non ſunt ſimul, ſed vnũ immediatè ſequitur poſt aliud, quaſi contigua, vel cõtinua: immediatè ad noſtrum tẽpus; at hæc

E immediatio nõ põt intellegi, niſi dupliciter vel per primũ eſſe, vel per vltimũ non eſſe.

Ex his patet, omnem rem, quæ incipit, vel habet primum inſtans, quod ſic, vel vltimum, quod non, quia omne vel incipit per poſitionem de preſenti, & remotionem de præterito, vel per remotionem de præſenti, & poſitionem de futuro. Secundo, patet omnem rem, quæ deſinit, vel habet vltimum inſtans, quod ſic, vel

primum quod non, patet ex dictis.

5 *Obiectio.* Sed contra hanc expoſitionẽ verborum primo obijcitur; ponatur hinc ad centũ annos producendum eſſe Antichriſtum in C. inſtanti; tamen non valet nũc eſt Antichriſtus, & immediatè poſt erit, nã negatio debet poni immediata ad eſſe.

Confirm. Confirmatur, quia ſequeretur quod Sortes deſinit eſſe niger, & non deſinet eſſe niger, nam ſi hora futura ſit diuiſa in partes proportionales minores terminatas ad inſtans prius; quod v.g.ſit A.& quod in qualibet parte impari ſit albus, & in pari ſit niger, & immediatè poſt non ſit niger, nam erit albus;ergo non erit niger,& tamen non deſinit eſſe niger, quia immediatè poſt erit pars par.

Propoſitio de incipit.dari debet per cauſas veritatis. Reſp.Aliqui propoſitionem de incipit nõ eſſe propriè exponibilem, ſed debet dari per cauſas veritatis,nam à qualibet cauſa veritatis ad propoſitionem habentem cauſam veritatis valet conſequentia,ſed non contra à propoſitione habente cauſas, valet ad quãlibet cauſam, ſed ad diſiunctiuam factam ex illis: *Inſtantia ex Mantuano.* ſed inſtant aliqui cum Mantuano, quia ſi Deus ante Mundi creationem produxiſſet Angelum, tunc Angelus incæpiſſet, & tamen nulla ex illis cauſis eſt vera,quia quælibet cõnotat tẽpus, *Reſpon.* ſed Reſpõdetur includere tempus imaginarium, & quãdo res incipiet, non debet demonſtrari inſtans præſens, ſed futurum; quod ſi Angelus eſſet ab æterno,non inciperet.

6 *Terminus intrinſecus inceptionis dicitur primũ eſſe rei. Deſitionis vltimum eſſe.* 6.Not.Deſitionis,& incæptionis dari terminos intrinſecos,& extrinſecos. Terminus intrinſecus incæptionis dicitur primum eſſe rei,& explicatur nunc res eſt,& immediatè ante non erat; Deſitionis verò dicitur vltimum eſſe,& explicatur nunc res eſt,& immediatè poſt non erit. *Terminus extrinſecus inceptionis dicitur vltimũ non eſſe rei. Deſitionis primũ non eſſe.* Extrinſecus autem incæptionis dicitur vltimum non eſſe rei, & explicatur nunc res non eſt, ſed immediatè poſt erit. Deſitionis verò dicitur primũ non eſſe, & explicatur nunc res nõ eſt,& immediatè ante erat. Ex his colligitur nullius rei reſpectu eiuſdem poſſe aſſignari terminum intrinſecum, & extrinſecum,quia in eodem eſſet,& non eſſet inſtanti. Secundo,colligitur non dici incæptionem, vel deſitionem intrinſecam,per identitatẽ cum inſtanti,ſeu menſura,qua menſuratur,ſed per coexiſtentiam nam quando exiſtentia rei coexiſtit inſtanti noſtri temporis,dicitur deſinere, & incipere intrinſecè, ſecus verò dicitur extrinſecè.

7 *Scotus.* 7.Not.ex Scoto quodl.12.art.3.aliqua habere inſtans incæptionis,& deſitionis dupliciter intelligi, vel quoad menſuram intrinſecam,ita vt quælibet res habeat ſuam durationem intrinſecam terminatam per inſtãs; Secundo, quoad extrinſecam menſuram,.ſ. temporis, ita vt exiſtentia rerũ ſumatur per coexiſtentiam ad coexiſtẽtiam temporis, & hac ratione inquit Scotus, nõ poſſunt dari, vt duæ res oppoſitæ ſint ita diſpoſitæ, vt

A vna habeat vltimum eſſe, & altera primum eſſe, quia vel in eodem inſtanti duo oppoſita eſſent ſimul, vel duo inſtantia eſſent immediata in tempore,quod eſt abſurdum, licet poſſint habere duo inſtantia in proprio æuo: ſed difficultas eſt reſpectu cuius temporis accipi debeant hæc inſtantia, Reſp. Hieronym. Pla. debere accipi reſpectu durationis extrinſecæ,nam negat inſtantia realia in tempore,& ideo non poſſunt intelligi reſpectu temporis extrinſeci primi mobilis. *Reſpond.Pla.*

Confirm. nam mundus in ſui prima productione incæpit per primũ ſui eſſe, & motus cælorum per vltimum non eſſe, & tamen B tunc non præceſſit tempus, ſicut neq. erit in fine mundi, & tamen mundus deſinit per primum non eſſe. Sed fallitur quia ſatis eſt tempus, & inſtantia imaginaria ad cognoſcendos hos modos incipiendi, & deſinẽdi, *Non placet.* qui licet in ſe ſint reales, tamen explicantur per ordinem ad durationem imaginariã ob faciliorem cognitionem. Confirm.Hic modus explicandi eſt commodior, quam qui traditur ab ipſo Pla.

8.Not. omnia entia vel ſunt indiuiſibilia, *Entia alia indiuiſibilia,alia diuiſibilia.* vt puncta, Angeli, ſubſtantiales formæ; vel diuiſibilia,vt potẽtiæ motus,&c. & hæc,alia ſunt permanẽtia,alia ſucceſſiua. Permanentium quædam producuntur ſimul, & ex his *Diuiſibilia alia pmanẽtia, alia ſucceſſiua.* C aliquæ producuntur cum expulſione formæ oppoſitæ, vt generatio formæ,quæ eſt cum expulſione alterius, quædã ſine expulſione vt lumen; quædam producuntur ſucceſſiuè, & in tempore, vt calor, & formæ habentes latitudinem, & formam contrariam. In formis verò,quæ habent latitudinem,duo poſſunt conſiderari: primo eſſe diuiſibile, Secundo, eſſe indiuiſibile, quale eſt illud eſſe, quo completur gradus ſummus, & hæc non eodem modo incipiunt,& deſinunt.

9. Not. Sicut in quantitate permanenti continua aſſignantur termini; ita in conti- 8 *Sicut in permanenti,ita in ſucceſſiua quãtitate aſſignantur indiuiſibilia.* D nua ſucceſſiua aſſignantur quædam indiuiſibilia vt terminatiua, & continuatiua, nam proportionaliter inquit Ariſt.4.phyſ.99.ſpatium, tempus,& motum ſe conſequi; quare *Ariſt.* ſicut de tempore dicitur,quod tempus non eſt in inſtãti, ſed immediatè poſt; ita in motu reperiuntur mutata eſſe, nam poſtquam eſt motus, dicitur res mota, ſeu mutata eſſe 6. phyſic. 46. illud autem indiuiſibile, quod aſſignatur in principio, non poteſt dici mutatum eſſe, quia ante illud non præceſſit motus, & ideo Ariſtot. 6. phyſ. à t.44. *Ariſt.* oſtendit in motu non dari primum mutatum eſſe, ſed ante quodlibet mutatum eſſe E eſt motus, vt docet t.55. dari tamen vltimũ *Non datur prima, & vltima pars motus.* mutatum eſſe, nam datur finis motus, nõn quod detur vltima pars motus, ſed quia abſoluitur motus 6. phyſic. 52. quare non negat Ariſt. vt benè Them. & Iand. principium ſaltem extrinſecum motus, quia quodlibet continuũ finitũ ex parte vtriuſq. extremi habet principium, ſed negat dari primam partem motus; & illud indiuiſibile,

ſibile, quod terminat motum in principio, non vult vocare mutatum eſſe, quia mutatum eſſe ſupponit motum præcedere, ſed aliud quiddam indiuiſibile, in quo verum ſit dicere. nunc non eſt motus, immediatè poſt erit.

9 10. Not. hanc quæſtionem poſſe dupliciter intelligi, Primo de facto. Secundo de poſſibili; nam licet entia, quæ nunc producuntur, & corrumpuntur, habeant vnum vel duos modos incipiendi, vel deſinendi, ſcilicet intrinſecè per primum, & vltimum eſſe, vel extrinſecè per primum, & vltimum non eſſe; tamen poteſt fieri, vt poſſit dari alius modus incipiendi, vel deſinendi, etiam ſi nunc non datur: quare quæſtio in vtroq. ſenſu à nobis determinabitur.

An dari poſſit alius incipiendi, & deſinendi modus.

11. Not. ex Hieronymo Pla. hic non inquiri, an res incipiant in tempore vel inſtanti, quia videtur certum omnia incipere, & deſinere in inſtanti, etiam ſi actio fiat in tempore, quia modi incipiēdi ſunt primum eſſe, & vltimum non eſſe, nam modi deſinendi ſunt primum nō eſſe, & vltimum eſſe, vt patet ex dictis, ſed hæc quatuor non poſſunt eſſe in tempore, ergo omnia incipiunt, & deſinunt in inſtanti; Minor probatur, quia primū initium, & finis vltimus debent eſſe indiuiſibilia, quia ſi diuiſibilia, prius inciperet in parte anteriore illius principij, & deſineret in parte poſteriori illius finis, atque adeo non eſſent ſecundum ſe, & adæquatè principia, & finis. Sed in duratione ſolum inſtans eſt indiuiſibile, ergo illæ quatuor ſpecies principiorum, & finis ſunt in inſtanti.

Omnis inceptio, & deſitio fit in inſtanti ex Pla.

10 Dices inſtantia realia non dantur, ergo non poſſunt menſurare inceptiones, & deſitiones rerum neque imaginaria ſufficiunt, quia res incipiunt, & deſinunt ſecundum ſe independenter à noſtra conceptione.

Reſpondeo primo, ex dictis ſupra patere dari hæc indiuiſibilia realia.

Reſpondeo ſecundo, ex opinione illa negantium, ſufficere ſi ſint negatiuè, nam eſt negatio vel motus, vel temporis, vel rei diuiſibilis. vel vt alij, ſufficere ſi ſit ſubiectum permanens, quod habet partes ſimul coexiſtentes, ratione cuius dicitur eſſe in tempore vnum nunc, nam exiſtentia ſimultanea illius poteſt menſurari inceptio, & deſitio rerum. Verum de hac re infra, cum de motu, & tempore.

Reſolutio dubitationis.

Ex his patet, modos incipiendi, & deſinendi rerum eſſe terminos indiuiſibiles, quibus cognoſcuntur actiones, per quas res producuntur, vel corrumpuntur.

DVBITATIO SECVNDA.

Quot ſint modi incipiendi, & deſinendi.

ART. I. Explicatur opinio negantium modū incipiendi extrinſecum, & deſinendi intrinſecum.

1 Prima opinio eſt dicentium non dari, niſi vnum modum deſinendi ſcilicet extrinſecum, & alterum incipiendi, ſcilicet intrinſecum, & nullo modo dari modū deſinendi intrinſecum, & incipiendi extrinſecum, eo quod includit repugnātia, rem incipere extrinſecè, nam dum res incipit, eſt, & dum dicitur extrinſecè, non eſt, & ſimiliter repugnat deſinere intrinſecè, quia deſinere eſt, dum deſinit, nō eſſe, & dum dicitur intrinſecè eſt eſſe, ita Aegid. in 1. de Gener. q.20. Bacc. in 3.d.3.q.2.art.3. Quā ſententiam, vt explicet Aegid; ſupponit primo ex 4.phy.96. tempus menſurare motum, ſed nunc menſurare mobile, nam eſt vnum nunc in toto mobili, ſicut & vnum mobile: vnde cum aqua tendit ad corruptionē, tunc aqua habet rationē ſubiecti, & corruptio habet rationem motus, & ideo menſurabitur per nunc, & motus corruptionis menſuratur tempore, & quia res non poteſt abſolui à propria menſura, quamdiù durat, v.g. aqua, tamdiù durat inſtans illius, quare debet dari nunc, in quo dicatur eſſe vltimo aqua: hinc fit, vt dicere per totum tēpus eſſe aquam, & in inſtanti ad quod copulatur tempus inceptionis aeris, non eſſe aquam; eſt non diſtinguere inter menſuram mobilis, & motus, & conſiderare quæ ſunt per accidens, tanquam ſint per ſe, quia conſideratur ac ſi mobile per propriā menſurā haberet tēpus, cum conſtet menſurari ipſo nūc temporis.

Aliqui ponunt vnum modum incipiendi intrinſecum, & vnum modum deſinendi extrinſecum.

Ægid. Bacc.

Secundo, Supponit motui duplicem conuenire durationem intrinſecam, & extrinſecam, & quidem extrinſeca eſt ipſum tēpus, quod non pendet ex partibus motus mēſurati, & ideo vnum menſurat omnes, vt vna vlna omnes pannos, ſed præter extrinſecam conuenit, alia intrinſeca, nam vt pāno, præter quantitatem vlnæ, conuenit quantitas propria, ratione cuius menſurari poteſt; ita in motu eſt duratio intrinſeca ſucceſſiua, ratione cuius menſuratur à tempore, at hæ durationes intrinſecæ ſunt plures, & interciſæ, ſicut & ipſi motus. At duratio primi mobilis eſt vna, & continua ſicut, & motus; & ſicut in quantitate continua non poſſunt dari duo indiuiſibilia, inter quæ nō ſit quātitas media, & in quantitate diſcōtinua dantur duo indiuiſibilia ſine magnitudine media, vt patet in contiguis; ita & in tempore continuo non eſt dare duo indiuiſibilia ſine quantitate media; at in duratione interciſa poſſunt dari; cū igitur ex aqua fit aer, eſt aliqua intrinſeca duratio aquæ, & aliqua intrinſeca aeris; quę durationes cum nō cōtinuentur, ſed cōtinguētur; ideo habēt duo indiuiſibilia, & cōparantur ad tēpus, vt duæ lineæ con- 2

In motu duplex eſt duratio intrinſeca, & extrinſeca.

diſcontinuæ, ad quantitatem continuam. Ex his patet dum ex aqua fit aer, dari in aqua inſtās durationis intrinſecæ vltimum, & in aere inſtans durationis primum; at ſi quæratur de inſtanti temporis extrinſeci, non datur vltimum inſtās durationis aquæ, & quia illæ durationes ſunt diſcontinuæ, ideò non eſt opus dari durationem mediam, in qua non ſit aqua, nec aer, & de hoc inſtanti loquitur Ariſt. & ratio probat de inſtanti vltimo, quod eſt inſtans non temporis, ſed durationis intrinſecæ.

Generatio impropriè dicitur incipere eſſe.

3 Tertio, Supponit cum dicitur generationem incipere eſſe, non ita dici tanquā aliquid genitum propriè, ſed impropriè, nam terminus propriè dicitur genitus, & accipit eſſe per generationem, ſed generatio, motus, &c. propriè dicuntur ingenita, tāquam termini, ſed dicuntur generari tanquam via, & concomitanter.

Quo ſenſu generatio dicatur media inter eſſe, & non eſſe.

Quarto, Supponit cum dicitur generatio eſſe media inter eſſe, & non eſſe 5. phyſ. 7. debet intelligi non eſſe quid medium inter eſſe, & non eſſe ſimpliciter, ſumpta eodē modo, ſed ſumpta diuerſo modo, qua ratione non ſunt contradictoria, nam eſſe accipitur pro eſſe perfecto; & non eſſe accipitur, vt negat omne eſſe; at inter nullo modo eſſe, & eſſe modo perfecto, datur eſſe imperfectum, quod eſt medium, & illa extrema ſignificantur ab Ægidio per eſſe in potentia, ideſt nullo modo eſſe, & eſſe in actu, quod eſt eſſe perfecte. *Probatur opin.* Hæc ſententia ſic explicata probatur primo, nam implicat aliquid ſimul eſſe, & non eſſe; at quod incipit per vltimū ſui non eſſe, quod eſt incipere extrinſece, ſimul eſſet, & non eſſet, tum quia, quod incipit eſt, nam ex futuro fit præſens, & non manet amplius futurum, atque adeò exiſtit; tùm quia nō manet totaliter intra ſuas cauſas, & tamen quod incipit per vltimum ſui non eſſe, ſupponitur non eſſe; atque adeò eſt, & non eſt.

Confirm.

4 Confirm. ex operationibus liberis, quæ dum non exiſtunt, ſemper ſunt in poteſtate liberi arbitrij; dum autem exiſtunt, non amplius ſunt in poteſtate liberi arbitrij, ſed habent neceſſitatem ſuppoſitionis: ſed dum incipiunt, earum incæptio non eſt in poteſtate liberi arbitrij, quia quod ſemel fuit, nūquam poteſt non fuiſſe; ergo illæ operationes in illa incæptione habuerunt exiſtentiā, & tamen incæperunt per non eſſe; ergo ſimul extiterunt, & non extiterunt.

Obiectio.

Dices: eatenus dici, nūc incipere per vltimū ſui non eſſe, quatenus volūtas in eo nunc ſit ita diſpoſita, vt immediate poſt ſit operatura. Quod ſi deinde non operetur, non dicetur illud nunc eſſe vltimum non eſſe illarum operationum. *Reſp.* Sed contra, inde ſequeretur prius rem durare, quàm incipere, quia illud eſt prius, à quo alterum dependet; at vltimum non eſſe actus liberi, vt habeat rationem initij, pendet ab ipſius duratione ſequenti, quia eatenus habet rationem vlti-

A mi, quatenus ſequetur actio; at ſequela actus non pendet ab illo non eſſe, atq. adeò prius erit duratio, quàm incæptio; tum quia nūquā licebit de operatione libera affirmare, quod *Nunc incipit*; quia ſi exiſtit, iam incæpit; ſi non exiſtit, nō poſſumus eſſe certi, quod immediatè poſt exiſtet, quod eſſet ipſam incipere: vnde intellectus Diuinus, quia omnia cognoſcit, vt præſentia, non poterit cognoſcere, quando operatio libera incipiat, quia nō poterit eſſe certus, quòd immediate poſt futura ſit. Et ſimiliter cum aliquis alium currentem videat, numquam poterit videre initium, contra communem B conceptum, quia ſi videt actu currentem, iam initium curſus, quod eſt vltimum non eſſe illius, pertranſijt: & dum curſus nō eſt præſens, non poteſt cognoſci, quia non datur initium curſus, niſi ſequatur curſus.

Confirmatur 2. quia ſequeretur actionē poſitiuam terminari intrinſece ad non eſſe rei, cum tamen actiones ſpecificentur à terminis, & identificentur cum terminis; ens autem non poteſt identificari cum non ente. Conſequentia patet, quia productio terminatur ad initium rei productæ, ſeù ad primam exiſtentiam rei, & non ad durationem eius; at initium illud eſt vltimum non C eſſe; ergo actio poſitiua terminatur ad non eſſe. Quod ſi productio terminatur ad non eſſe, peto per quam actionem productum eſt eſſe rei; non. n. per præcedentem, quia illa terminata fuit ad non eſſe, neq. per aliam, quia nulla ponitur. 5 *Confirm. 2.*

Confirmatur 3. quia ſequeretur diuerſarum, & contrariarum rerum eſſe idē principium, quia principiū illarum eſſet, nō eſſe; at vnū non eſſe nō differt ab alio: & cū non ens ſupponat pro quolibet, præter illud ens, quod negatur, ſupponet pro contrario, vt non eſſe albedinis pro nigredine; atq. adeò vnum contrarium erit initium alterius. *Confirm. 3.*

D Confirm. 4. quia ſi aliqua inciperent extrinſece, maxime eſſet motus; ſed hic incipit intrinſece; ergo. Minor probatur, nam ſi ponatur produci lapidē ſurſum in eodē inſtanti, in quo eſt genitus, incipit deſcēdere, quia potentia naturalis non impedita, ſtatim exit in actum. neque dicas impediri ex eo, quod motus non poteſt eſſe in inſtanti, quia cum in tempore ſint infinita inſtantia, ſequeretur infinities interrumpi motum: neque dicas poſſe quidem fieri in inſtantibus conti- E nuantibus, non autem in terminantibus; tum quia non eſt maior ratio, cum quælibet pars motus ſit diuiſibilis; tum quia aſſignato quolibet inſtanti in medio motu, poteſt dici hic incipere talem partem motus, v. g. tertiam, vel quartam: ſed eadem ratio eſt de parte, ac de toto motu; tū quia quis credet ſaxum ingens ſuſpendi in aere, donec pertranſeat inſtans? 6 *Confirm. 4.*

Differunt inter ſe hi auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, Nam aliqui abſolutè negant eſſe duos modos incipiēdi; & alios duos deſinendi, ſed eſſe vnum incipiendi,

piendi: intrinſecum,quia implicat in eo inſtanti; & duratione, in qua res incipit,quod tunc nō exiſtat,& ſimiliter alterū deſinendi, quia dum eſt deſitio res non exiſtit. & ex his alij volunt omnia intrinſecè deſinere, & incipere, alij omnia incipere intrinſecè, & deſinere extrinſecè.

7 Alij verò diſtinguunt incæptionem poſſe accipi dupliciter primo abſolutè,& in ordine ad ſe, & ſic implicat aliquid incipere extrinſecè, quia implicat eſſe incæptionem ſine re, quæ incipit; Secundo reſpectiuè.i.in ordine ad inſtans ſignatum tēporis extrinſeci, & rectè diuiditur in actus incipiendi in extrinſecum,& intrinſecum,vt patet ex entibus habentibus ſucceſſionem. nam cum hæc non poſſint exiſtere in illo inſtanti,erūt extra illud in tempore indeterminato conſequens illud inſtans, & idem aſſerunt de corruptione,quia acceptam abſolutè implicat eſſe intrinſecam,quia dum corrumpitur non eſt, ſed reſpectiuè,ſic nō implicat, quia non implicat dari vltimum eſſe alicuius rei in aliquo inſtāti ſignato, & immediatè poſt non ſit: Quare putant Philoſophos, qui diſtinguunt illos duos modos incipiendi, & deſinendi, loquutos fuiſſe de incæptione, & deſitione reſpectiua: Neque hinc ſequitur productionem terminari ad non eſſe rei, ex eo quod res incipit extrinſecè, quia illa terminatur ad eſſe rei ſimpliciter, & abſolutè, ſed quia cū illud eſſe conſequens ad inſtans, & indeterminatum ſit diuiſibile, non poteſt habere menſuram intrinſecā determinatam ratione ſuæ coexiſtentiæ, & ideo menſura ſumitur reſpectu negationis exiſtentiæ,quæ eſt in inſtanti.

Dupliciter ſumitur inceptio, abſolutè, & reſpectiuè.

Corollar. 1.

Corollar. 2.

Hinc ſecundo inferunt omnia entia ſiue ſucceſſiua,ſiue permanentia incipere,& deſinere intrinſecè per primum, & vltimum ſui eſſe, ſed in permanētibus illud primum, & vltimum ſunt determinata, ſed in ſucceſſiuis indeterminata, ſed quia philoſophi loquuntur de primo, & vltimo eſſe determinato per ordinē ad inſtans determinatum, ideo aliter loquuntur de permanentibus, & ſucceſſiuis.

ART. II. *Explicatur opinio ponentium duos modos incipiendi, & deſinendi, ſcilicet intrinſecum,& extrinſecum.*

8 SEcunda opinio eſt dicentium dari duos modos incipiendi: vnum intrinſecum, qui dicitur primum eſſe rei, in quo res, quæ incipit, dicitur exiſtere ſimul cum actione, per quam incipit. Alterum extrinſecum, qui dicitur vltimum non eſſe, in quo nec res,quæ incipit, nec actio,per quam incipit, exiſtit, ſed immediatè poſt exiſtit, qui modus incipiendi ideo dicitur extrinſecus, quia res, quæ incipit in toto tempore præcedente, vſq. ad illud inſtans vltimum fuit ſub negatione exiſtentiæ,& immediatè poſt eſt ſub exiſtentia, atq. adeo illud inſtans vltimum, negationis exiſtentiæ non attingit exiſtentiam,& actionem,per quam res exiſtit. Hinc etiam dantur duo alij modi deſinendi, vnus intrinſecus, qui attingit exiſtentiam rei, quæ deſinit: vnde dicitur vltimum eſſe rei: alter extrinſecus, ad quem non pertingit exiſtentia rei, quæ deſinit, ſed eſt immediatus ad exiſtentiam præcedentem, & dicitur primum non eſſe rei. Eſt communis, & ſumitur ex Ariſt.8.phyſ.t.69.vbi ſupponit tanquam principium certum debere dari aliquod inſtans, quod diuidat prius, & poſterius, atq. adeo tempus,in quo res exiſtit à tempore, in quo non exiſtit. Et quia res non poteſt in eodē inſtanti exiſtere, & non exiſtere, ideo illud inſtans nō poteſt eſſe intrinſecum exiſtentiæ,& negationi exiſtētiæ; ſed vni erit intrinſecum, & alteri extrinſecum. & in hoc principio fundātur hi duo modi incipiendi, & deſinēdi,nam aliqua res in toto aliquo tēpore dupliciter poteſt eſſe ſub negatione exiſtentiæ. Primo; excluſiue vſq. ad inſtans,per quod diuiditur à tempore ſequenti, & hic eſt modus incipiendi intrinſecus, quia in illo inſtāti affirmatur rem exiſtere, cum immediatè ante fuerit ſub negatione exiſtentiæ, quia illud inſtans eſt extrinſecum negationi exiſtentiæ, & intrinſecum poſitioni exiſtentiæ. Secundo,incluſiue ita res ſit ſub negatione exiſtentiæ vſq. ad illud inſtans diuiſiuum, & immediatè poſt ſit ſub exiſtentia,& hic modus incipiendi dicitur extrinſecus rei,quæ incipit,quia in illo inſtanti res non exiſtit, ſed immediatè poſt exiſtet. Ex quo patet eodem modo probari eſſe duos modos deſinendi; nam dupliciter poteſt eſſe res exiſtens, quæ dicitur deſinere ſub exiſtētia: primo vt exiſtat incluſiue vſq. ad inſtans diuiſiuum, & dicitur deſinere intrinſecè per vltimum ſui eſſe, non quia illud inſtans ſit intrinſecum deſitioni, ſeu actui, per quem res deſinit, ſed quia eſt intrinſecū exiſtentiæ rei, quæ immediatè poſt eſt ſub negatione exiſtentiæ: Secundo excluſiue, ita vt in toto tempore præcedente res fuerit ſub exiſtentia, & in inſtanti diuiſiuo ſit ſub negatione exiſtentiæ, & dicitur modus deſinendi extrinſecus per primum non eſſe rei, nam in hoc inſtāti primo res eſt ſub negatione exiſtentiæ, cum immediatè antea fuerit ſub exiſtentia, Hinc patet, hanc denominationem incipiēdi intrinſecè, vel extrinſecè non ſumi primariò in ordine ad actiones, per quas res incipiunt, vel deſinūt, ſed in ordine ad exiſtentias rei, quæ incipiunt, vel deſinunt.

Aliqui ponunt duos modos incipiendi,vnum intrinſecū per primū eſſe rei, alterū extrinſecum per vltimum non eſſe rei.

Duplex etiam datur modus deſinendi intrinſecus, & extrinſecus.

Probatur ex Ariſt.

Idem probatur de modis deſinendi.

Secundo,probatur,nam neceſſitas ponēdi hos modos incipiēdi ſumi debet ex ratione termini ſiue ſit principiū, ſiue finis; nam res, quæ incipit, habet principium, & res, quæ deſinit, habet finem: ſed cum finis, & & initium rerum non poſſit poni diuiſibile, cum in re diuiſibili non detur prima, & vltima pars,quod eſt neceſſarium ad rationem principij, & finis; ideo aſſignari debet ali- 9

2. Ratio

quod indiuiſibile, per quod iudicari poſſit res incipere, vel deſinere; hoc autem nō poteſt eſſe niſi inſtans diuiſiuum tēporis prioris à poſteriori, quia in tempore nihil eſt indiuiſibile, niſi inſtans: neq. aliquod inſtans poteſt habere rationem principij,& finis rei, niſi hoc inſtans diuiſiuum partis prioris, & poſterioris temporis, in quo dicitur res exiſtere,vel non exiſtere. Et quia res,quæ incipiunt, & deſinunt, ſunt diuerſæ, & in eadem re, exiſtere diſtinguitur à non exiſtere; ideo hoc inſtans non poteſt aſſignari in ipſa duratione intrinſeca rerum,quia in illis non eſt vnum inſtās, quod diuidat exiſtere à non exiſtere, ſed aſſignatur in tempore extrinſeco, reſpectu cuius res dicitur incipere intrinſecè, vel extrinſecè,nam quādo ita producitur res, vt illius productio non coexiſtat inſtanti, ſed tēpori immediatè ſequenti; tunc dicitur incipere extrinſecè. Quod ſi coexiſtat illi inſtanti, cum immediatè ante non fuerit, tunc dicitur incipere intrinſecè, quia illud inſtans, à quo incipit res exiſtere, eſt intrinſecum per mutuam coexiſtentiam exiſtentiæ,ſeu incæptioni rei.

Obiectio. Dices: Cur res dicatur incipere in inſtanti extrinſeco, cum in illo inſtanti nec exiſtat res,quæ incipit,nec incæptio illius?

Respond. Reſpondeo,id dici,quia illud inſtans ſicut eſt extrinſecum tēpori menſuranti exiſtentiam rei, & incæptionis, ita eſt extrinſecum durationi, quæ coexiſtit illi tempori,& hinc dicitur incipere per vltimum ſui non eſſe, quia inter inſtātia, in quibus dicitur res non exiſtere,illud eſt vltimum, & hinc patet cur res dicatur deſinere intrinſecè, vel extrinſecè, nam quando rei exiſtentia attingit illud inſtans, quod eſt finis,& vltimū rei, tunc dicitur deſinere intrinſecè per vltimum eſſe rei: quod ſi exiſtentia rei non attingit, & coexiſtit illi inſtanti, tunc dicitur deſinere extrinſecè, per primum non eſſe, quia illud inſtans eſt extrinſecum exiſtentiæ, ſeu eſt extra totam duratione͂, qua dicitur res durare per realem exiſtentiam, & illi inſtanti prima non exiſtentia rei coexiſtit.

Confirm. Confirmatur, quia etiam in motu aliquo, & ſpatio tranſacto per motum, aſſignantur duæ rationes terminorum, quia aliquando quis dicitur moueri de loco ad locū, in quibus intrinſecè, & verè exiſtit; aliquādo verò de loco ad locum, in quibus intrinſecè non exiſtit aliquando,ſed iuxta illos,vt cum quis dicitur moueri de pariete ad parietem.

11 Inter hos autem eſt diſcrimen, quod alij omnino reijciunt modum incipiēdi ante inſtans;vt communis opinio aſſerens eſſe tantum duos.

At alij ponunt quidem illum, ſed negant diſtingui à modo incipiendi poſt inſtans, quia in tēpore indeterminato ante inſtans neceſſariò debet poni aliud inſtans diuiſiuum eſſe à non eſſe, & continuans partem indeterminatam cum alijs partibus, nam in inſtanti res non fit, & immediatè poſt fiet, at hoc eſt incipere immediatè poſt inſtans, quod eſt incipere ſecūdo modo;ſed hoc fundamentum oſtendit quidem non dari tertiū modum incipiendi in tempore indeterminato, non tamen ſi daretur,non diſtingui à ſecundo modo incipiēdi,ob oppoſitas conditiones quas illis tribuunt, nam quando res incipit ſecūdo modo,habet res vltimū non eſſe,at hoc non conuenit rei,quæ incipit in tempore ante inſtās; nam in illo inſtāti non habet vltimum non eſſe, ſed vel habet eſſe quando res,quæ incipit eſt permanens,nam continuatur illud eſſe, vel ſi habet non eſſe, vt patet in ſucceſſiuis, quæ ſecundum ipſas incipiunt ante inſtans, illud non eſt vltimū, ſed primum non eſſe.

ART. III. Aſſertur opinio ponentium plures modos,quam duos.

12 *Alij præter duos modos incipiēdi, & deſinendi addunt tertiū modum in tēpore indeterminato immediatè ante inſtans.*

TErtia opinio eſt dicētium præter duos prædictos modos incipiendi,dari tertium modum,qui neq. eſt in aliquo inſtanti intrinſeco,neq. eſt in aliquo inſtanti extrinſeco per immediationem temporis ſequentis, ſed eſt per immediationem temporis antecedentis, ita vt res incipiat in tempore immediatè ante inſtans determinatum, & quia illud tempus eſt indeterminatum, dicunt dari tertium modum incipiendi, qui eſt in tempore indeterminato. Meminit huius ſententiæ Suar. 3. p. t. 3. diſp. 8. ſect. 2. & Coninch. 3. p. q. 62. art. 1. dub. 4. & ſequuntur multi recentiores. Fundamentum ſumitur ex eo, quod multa ſunt, quæ incipiunt exiſtere, & non in inſtanti intrinſeco, neq. extrinſeco;ergo habent alium modū incipiendi, qui non poteſt eſſe niſi in tempore indeterminato immediatè ante inſtans: Antecedens probatur ex gratia, quæ producitur phyſicè per Sacramentum, nam cum Sacramentum non poſſit conferre gratiam antequam ſit perfectum, neq. poſtquam deſinit exiſtere, nam nihil operatur quando non eſt,nec poſſit exiſtere in inſtanti,quia eſt ens ſucceſſiuum,ergo debet producere gratiam in tempore, ſed non poteſt, niſi in tempore immediatè ante inſtans,quia immediatè ante perficitur,& exiſtit;hoc enim habent entia ſucceſſiua, vt nō exiſtant,niſi dum fiunt, & cum iam perfecta ſunt, iam amplius non exiſtunt. Secundo,Deus poteſt tollere gratiam in tēpore indeterminato ante inſtans mortis;ergo & illam conferre. Antecedens patet ex caſu,in quo Deus præciperet alicui, v.g. Angelo,vel Petro elicere aliquem actum ante annihilationem vel morte͂, & ille perſeuerans vſq. ad fine͂ vitæ integris ſenſibus, omitteret elicere actum,peccaret mortaliter, atque adeo ante mortem perderet gratiam, etiam ſine vllo actu poſitiuo malo: ſed illam non perderet in aliquo tempore, vel inſtanti determinato, quia nullum tale poſſet aſſignari, in quo vrgeat præceptum; ergo illam amitteret in tēpore indeternato.

Suar. & Coninch.

Ratio fundamentalis.

Tertio,

13 *Secunda ratio.* Tertiò, poteſt res permanens incipere extrinſecè immediatè poſt inſtans, ergo poterit etiam incipere immediatè ante inſtans; Conſequentia probatur, quia Angeli exiſtẽtiæ, & incæptionis indiuiſibilitati, ita eſt improportionatum tempus diuiſibile, etiam ſi ſit indeterminatum, quod ſequitur inſtans determinatum, ac præcedens, ergo vt poteſt primo coexiſtere tẽpori conſequenti ad inſtans, ita etiam tempori præuio ad inſtans, & ſicut in incæptione per vltimum non eſſe forma eſt determinata, tempus eſt indeterminatum, & inſtãs, poſt quod eſt productio, eſt determinatũ, ita in incæptione ante inſtans, eſt tẽpus indeterminatum, forma determinata, & inſtans ſequens tempus indeterminatum, eſt determinatum, ergo eadem eſt ratio in vtroq; modo incipiendi: Vnde ſicut inſtans poteſt adhiberi, vt menſura extrinſeca incæptionis, cõſequentis immediatè (nam verum eſt dicere poſt inſtans, immediatè eſt primo Angelus) ita etiam incæptionis immediatè præcedentis, nam verum eſt dicere ante hoc inſtans immediatè primo fuit Angelus.

Reſpon. Reſpondent eſſe diuerſam rationem productionis poſt inſtans, & ante inſtans, quia poſt inſtans productio inuoluit cõſeruationem, & ideo poteſt exiſtere, nam neceſſariò exiſtit vſque ad tempus aliquod determinatum; at in incæptione ante inſtans, eſt productio adęquatè, vt non inuoluit conſeruationem, atque adeo præcisè erit in tempore indeterminato, at repugnat rem determinatam habere menſuram indeterminatam.

Confirm. 1. Confir. 1. Ex deſitione extrinſeca rei permanẽtis, nam deſinit per primum non eſſe, vt v.g. nunc non eſt, immediatè antè erat, vt omnes concedere coguntur, atque adeo dabitur vltimum eſſe rei permanentis in tempore immediatè ante inſtãs; ergo etiam poterit dari incæptio rei in eodem tẽpore per primum eſſe; ſeu vt ipſi loquuntur per vltimum non eſſe; nam non eſt ratio cur in illo tempore poſſit dari vltimum eſſe rei, & non detur primum eſſe rei. Neque dicas, non dari vltimum eſſe rei in illo tẽpore ob eius diuiſibilitatem, ratione cuius poſt quamlibet partem ſiue determinatam, ſiue indeterminatam datur alia, & alia in infinitum, atque ſicut non datur vltima pars in illo tempore, ita neque dici poteſt in illo vltimo exiſtere rem, quæ corrumpitur. Nam cõtra inſtatur quia res fuit vſq; ad inſtans, & in inſtanti primo non eſt; ergo ante illud inſtans exiſtebat, ſed non primo exiſtebat, neq; poſt illud totum habuit vlterius protenſam exiſtentiam; ergo habuit vltimo, & in eo inſtanti extrinſecè terminatam, ſed intrinſecè in illo tempore immediato.

Confirm. 2. Confirm. 2. Immediatè ante inſtans eſſe poteſt motus, imò de facto datur, ſed ille nõ poteſt habere exiſtentiam ſui incæptiuam in inſtanti, quia implicat motum exiſtere in inſtanti; ergo illam habet in tempore, ſed non

A in tempore conſequente inſtans, quia tunc non exiſtit, ergo in tempore immediatè ante inſtans.

Sed contra inſto, quia etiam ſi productio, vt inuoluit conſeruationem, coexiſtat tempori determinato, tamen vt habet rationem veræ productionis, per quam diſtinguitur à conſeruatione, eſt ſecundum ſe indiuiſibilis, & tamen coexiſtit tempori indeterminato poſt inſtans; ergo etiam poterit vt productio eſt, coexiſtere tempori indeterminato ante inſtans; neque repugnat rem determinatam habere menſuram indeterminatam, vt patet ex productione rei poſt inſtãs, quæ B coexiſtit tempori indeterminato, licet ipſa ſit determinata; tum quia ſicut non repugnat, tempus immediatè poſt inſtans, vt reſpondet præcisè productioni, eſſe indeterminatum intrinſecè, & extrinſecè determinatum ex exiſtentia determinata rei productæ cui correſpondet, ita neq; repugnat tẽpus immediatum ante inſtans eſſe intrinſecè indeterminatum, & extrinſecè determinatũ ex denominatione rei determinatæ cui coexiſtit. *Reſpond.*

14 *Differentia inter hos Auctores.* Inter hos autem eſt diſcrimen, quòd Aliqui putant, ſolũ dari tertium modum incipiendi diſtinctum ab aliis duobus, nõ tamen C dari tertium modum deſinendi diſtinctum ab alijs; nam licet res aliqua deſinat extrinſecè, in tempore immediatè ante inſtãs (quæ dicitur, Nam non eſſe, immediatè ante fuiſſe,) tamen hic non eſt modus tertius deſinendi diſtinctus ab aliis, nam dicunt, hunc modum eſſe communem omnibus formis ſubſtantialibus, quæ corrumpuntur per incompoſſibilitatem cum alia forma, vt infra.

At alij contẽdunt dari tertium modum deſinendi diſtinctũ ab aliis, nam poteſt res corrumpi in tempore, vt dicatur res nunc non corrumpatur, ſed immediatè ante eſt corruptio: vnde corruptio fit non in inſtanti, ſed D immediatè ante inſtãs, nam ſicut datur corruptio immediatè poſt inſtans, vt patet in omnibus, quæ corrumpuntur intrinſecè, ita poteſt dari immediatè ante inſtãs, quia omnia ſunt paria.

Secundò differunt, quod alij agnoſcunt hũc tertium modum incipiẽdi in rebus permanentibus, non autem in ſucceſſiuis.

At alij illum agnoſcunt tàm in rebus permanentibus, quam ſucceſſiuis, vt dicunt incipere qualitates determinatas in ſubiecto determinato.

15 *Quartò Alij negant de facto ſed concedunt de poſſibili triplicem modum incipiendi, & deſinendi.* Quarta opinio eſt dicentium, de facto nõ dari niſi duos modos incipiẽdi, & duos mo- E dos deſinendi. ſ. intrinſecum, & extrinſecum vt docet ſecũda opinio, ſed de poſſibili poſſe etiam dari tertiũ modum incipiendi, & deſinendi ante inſtans, vt docet 3. opin.

Fundamentum ſumitur de ſolutione implicantiarum, quæ afferri ſolent. Primo, ex parte producentis. Secundo, ex parte formæ productæ. Tertiò productionis ex parte temporis, vt eſt menſura productionis.

Sed

Sed non repugnat primo ex primo capite, quia ſupponitur habere potentiam non alligatam tempori indeterminato ad producendum, ſed poſſe producere effectus in illa menſura temporis, cuius ſunt capaces, ſiue ſit temporanea, ſiue inſtantanea; ſi ex parte effectus non eſt repugnantia, vt ſit in tempore indeterminato ante inſtans, neq; eſſe poteſt repugnantia ex parte producẽtis. Antecedens probatur, quia Deus ſicut eſt liber quoad productionem creaturarum, ita etiam quoad modum producendi, & tempus in quo producere vult.

16 *Obiectio.* Dices. Repugnantiam oriri ex eo, quod Deus non poſſet corrumpere effectus quando, & qũo vult; ſed teneretur rem productã neceſſariò conſeruare per aliquod tempus; at hoc repugnat, tum libertati Diuinæ, & Dominio, quod habet ſupra creaturas; tum contingentiæ creaturarum. Conſequentia probatur, nam ſi Angelus, v. g. creatur ante inſtans, in eo tempore non poteſt annihilari, quia ſimul eſſet, & non eſſet, nec poſſet in inſtanti ſignato, quod conſequitur, quia tunc Angelus duraret per tẽpus indeterminatum, quod repugnat, ſicut repugnat eſſe in loco pręcisè indeterminato.

Reſpon. At hoc ſoluitur ſiue concedendo non poſſe annihilari, ex ſuppoſitione, quod tunc exiſtat; nam nõ repugnat, nec Diuinæ libertati; nec contingentiæ creaturæ conſeruari neceſſariò ex ſuppoſitione, quod tunc exiſtat ex præcedenti voluntate Dei, quia res dum eſt, neceſſariò eſt; ſiue negando ſequelam, nam licet indeterminatum non poſſit ſecundum ſe, ſimpliciter, & abſolutè exiſtere, tamen coniunctum cum alijs poteſt, atque adeo reſpectu aliorum poteſt habere effectum; vnde licet locus aliquis præciſus ab omni alio, nõ poſſit eſſe ſine determinatione aliqua, tamẽ coniunctus cum alijs poteſt exiſtere, & ſecundum ſuã indeterminationem locare alia, quomodo dicunt, Angelum poſſe ſe locare nõ ſolum in puncto, ſed etiã in parte immediata ad punctum, quare idem dici poſſet de tempore indeterminato, quod conſequitur inſtans in ordine ad coexiſtentiam, cum re temporanea, in quo tempore poteſt Angelus ſolum durare, quia nõ durat in illo, quod ſit ſecundum ſe præciſum ab alio; ſed quod ſit coniunctum cum alijs partibus temporis cum quibus cõſtituitur tempus determinatum. Neque hæc difficultas eſt ſolum in hoc modo incipiendi, ſed etiam in alio, quo res permanens producitur immediatè poſt inſtans, quia in illo tempore non poteſt annihilari. Sed conſeruatur, & productio, vt habet rationem productionis, durat ſolum per tempus indeterminatum; nam dum tẽpus determinatur, non habet conceptum productionis, ſed conſeruationis.

Secundò, non repugnat ex parte formæ productæ, ſiue ſecundum ſe, ſiue vt eſt terminus productionis; non primum, quia exiſtentia formæ eſt independens à tempore, vt patet, nam eadem forma inuariata eſt in hoc, vel illo tempore, imò ſi Deus auferret omne tempus, adhuc exiſteret forma, ergo non poteſt oriri repugnantia in exiſtentia formæ ex tempore, nam omnis repugnantia dicit contradictionem, qua idem eſt, & non eſt; at ab eo, à quo res non pendet, nec habet eſſe, nec non eſſe. *Confirmatur eadem ra.*

Neque ſecundum, quia forma terminat productionem quatenus recipit exiſtẽtiam, ſed hanc recipit, vt eſt capax exiſtentiæ, at hæc capacitas eſt independens à tempore; ergo vt terminus eſt, independens à tempore.

Tertiò, non repugnat ex parte productionis, quæ natura ſua eſt inſtantanea, atq; adeo non poteſt coexiſtere tempori; tum quia eadem ratione, neque poſſet eſſe in tempore conſequẽte immediatè ad inſtans; tum quia non eſt inſtantanea, qũo eſt inſtans temporis, quod nullam habet virtualitatem coexiſtendi tempori, ſed quomodo ſunt alia, quæ ſunt ſimul, ſed virtualiter ſucceſſiua, vt patet quia eadem productio Angeli poſſet eſſe ab æterno, atque adeo coexiſtens æternitati; at non ſic poſſet eſſe, ſi eſſet, vt inſtans; tũ quia productioni eſt extrinſecum tempus, atque adeo non poteſt tribuere illi poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem.

Quartò, denique non repugnat ex parte temporis. Nam hoc poteſt dupliciter conſiderari. Primo ſecundum ſe, & ſic conſtat nõ repugnare, quia eodem modo ſe habet, ſiue 17
in eo ſit alicuius productio, ſiue non, nam eodem modo labitur, & præterit; ergo ſecundum ſe, vt non implicat, præterire immediatè ante inſtans, quãdo nihil in eo producitur, ita neque quando aliquid producitur. Secundò, vt eſt menſura productionis, & neque repugnat, quia nõ eſt mẽſura adæquata; ſed inadæquata, ſicut eſt tempus immediatũ poſt inſtans, in quo conceditur aliquid permanens poſſe produci.

Dices. Ens in eo tẽpore productũ habet in ſe eſſe determinatũ; ergo & duratione intrinſecam determinatam; ergo nõ poteſt coexiſtere tẽpori extrinſeco indeterminato, quia inter menſuram, & menſuratum debet eſſe proportio, qualis non eſt inter durationem determinatam, & indeterminatam. *Obiectio.*

Confirm. Quia productio eſt indiuiſibilis ſecundum durationem; ergo non poteſt cõmenſurari tẽpori indeterminato, quia inter indiuiſibile, & diuiſibile nulla eſt proportio.

Reſp. Et dicunt primo, aliud eſſe aliquid exiſtere, & aliud coexiſtere, nam primum eſt quid abſolutum; alterum eſt quid reſpectiuum, vnde non rectè infertur conſequentia ab exiſtentia abſoluta, ad reſpectiuam, ſicut Angelus habet exiſtentiam abſolutam in ſe, & tamen reſpectiuam ad locum poteſt habere indeterminatam, quia denominatio reſpectiua ſumitur ex ordine ad terminum indeterminatum, ſicut punctum incipit intrinſecè in ſe, tamen vt incipit, habere eſſe reſpe- *Reſpond.*

reſpectiuum, ſcilicet terminatiuũ partis incipit indeterminatè extrinſecè, ſic etiã Angelus in ſua duratione incepit intrinſecè; at ſecundũ reſpectum ad noſtrum tempus poteſt incipere extrinſecè, & indeterminatè.

Tempus immediatum instanti eſt virtualiter indiuiſibile.

Dicunt ſecundo, etiam ſi Angelus habeat ſuam intrinſecam durationem determinatam, tamen non eſt neceſſarium, vt illi correſpondeat in tempore duratio determinata, ſicut Angelus habẽs vbi intrinſecum determinatum, non neceſſariò reſpondere debet loco determinato, quia poteſt eſſe in loco indeterminato immediato poſt punctũ, nam eſt diuerſa ratio accidentium, quæ ſunt intrinſeca ſubiecto determinato, & illorum quæ ſunt extrinſeca.

Dicũt tertio, tempus ſiue antecedens, ſiue conſequens immediatè ad inſtans formaliter quidem eſſe diuiſibile, ſed virtualiter eſſe indiuiſibile, quia æquiualet indiuiſibili; nam quia ſicut datur ens formaliter indiuiſibile, & virtualiter diuiſibile, vt Angelus, anima rationalis, &c. Ita debet dari ens habens oppoſitum modum eſſendi. Tum quia ſi eſt immediata poſt inſtans, vt ſic debet eſſe per æqualem indiuiſibilis. Si .n. eſſet diuiſibilis, nõ eſſet immediata, .ſ. ratio partium in quas diuiditur. Tũ tertio, quia alioqui tactus duorum corporum planorũ non eſſet immediatus, ſed mediatus; nam non fit ſecundum ſuperficies, quæ non dantur, ſed ſecundũ partes profunditatis, quæ habẽt partes priores, & poſteriores diuiſibiles, atq; adeo nunquam ille tactus poteſt eſſe immediatus, niſi dicatur fieri ſecundum partes indeterminatas, quæ ſunt formaliter diuiſibiles, ſed virtualiter, & per æquiualentiam indiuiſibiles. Tum quarto, vt habent rationem immediati, dicũt negationem vlterioris extenſionis, vnde illa corpora ſe habent in hoc contactu, vt duo puncta, & licet tempus ſimpliciter ſumptum ſit diuiſibile, tamen ſub modo immediationis, induit rationem indiuiſibilis per æquiualentiam.

Dicunt quarto, non repugnare hanc formalem diuiſibilitatem cum virtuali indiuiſibilitate, ſicut neque repugnat formalis indiuiſibilitas cum virtuali diuiſibilitate in anima rationali; nam ſunt duæ formalitates, quarum vna poteſt exerceri ſine alia; vnde ſicut anima vt exercet ſuam virtualem diuiſibilitatem informando partes diuiſibiles, non eſt vt ſic indiuiſibilis, .i. exercens ſuam formalem indiuiſibilitatem, ita pars indeterminata immediata habẽt duas formalitates, ſcilicet diuiſibilitatem formalem, quæ dicit partem priorem, & poſteriorem; & virtualẽ indiuiſibilitatem, vt eſt immediata, cum vt ſic neget prius, & poſterius; nam illa quantitas reduplicatiuè ſumpta, .ſ. vt immediata non eſt diuiſibilis, & reduplicatiuè vt diuiſibilis non eſt immediata, ex quo fit ſubſtantiam indiuiſibilem productam in tempore immediato ante inſtans, non produci in illo vt diuiſibile, ſed vt indiuiſibile eſt, quia in il-

A lo vt immediato producitur.

Inſtantia.

At inſtabis in parte indeterminata eſſe immediatum, & eſſe diuiſibile, ſunt omnino idem, neq; vnum poteſt præſcindi ab alio, nam immediatio eſt ſecundum ſuam eſſentiam, & exiſtentiam, at hæc intrinſecè includunt diuiſibilitatem, ergo quod eſt immediatum, intrinſecè includit diuiſibilitatem, ergo non poteſt tempus, vel quantitas eſſe immediata alteri, & non ſecundum diuiſibilitatem.

Soluitur.

Reſpondent, eſſe idem ſecundum rem ſignificatam, non tamen ſecundum modum ſignificandi, quæ diuerſitas ſatis eſt ad veritatem vnius propoſitionis, & falſitatem alterius, vt dicitur de ſubſtantia, & ente, quæ differunt ſecundum modum ſignificandi, & tamen ſubſtantia, vt ens conuenit cum accidente, & differt, vt ſubſtantia eſt. Sed contra, quia modus hic ſignificandi non variat naturam, & eſſentiam à parte rei, ſed pars omnis quantitatis eſt eſſentialiter diuiſibilis; ergo quocumque modo ſignificatur ſemper eſt diuiſibilis ſecundũ rem; at incæptio proportionatur illi ſecundum rem, & non ſecũdum modum ſignificandi, atq; adeo non video quomodo poſſit dici illud tempus eſſe indiuiſibile ſiue formaliter, ſiue per æquiualentiam, niſi dicant, quia vt eſt indeterminatum, non poteſt diuidi in duas partes æquales, licet illas in re habeat.

18

Quinto alij ponunt quinque modos incipiendi.

Quinta opinio eſt ponentium quinq; modos incipiendi, vnum intrinſecum, alterum extrinſecum, quem diuidunt in vnum incipiendi poſt inſtans, & alterum incipiẽdi ante inſtans, & vtrumque ſubdiuidunt: vnus, quo alter ſit immediatè poſt, vel ante inſtãs; alter quo mediatè, nam pars immediata ante, vel poſt inſtans, diuiditur in partes priores, & poſteriores, & ſicut poteſt aliquid incipere, & deſinere in partibus prioribus, & poſterioribus inſtanti, ita in partibus poſterioribus, & remotioribus ab inſtanti.

Impugnatur.

Sed hæc opinio deſtruit conceptum incipiendi, & deſinendi, nam incæptio dicit eſſe immediatè poſt non eſſe, & deſinere dicit non eſſe poſt eſſe, hæc autem debent accipi reſpectu determinati inſtantis in ordine ad tempus, ergo non põt incæptio, vel deſitio mẽſurari ex inſtanti reſpectu temporis mediati, quia in illo vel eſt exiſtentia rei, vel negatio exiſtentiæ; atq. adeo non poſſet dici quod immediatè poſt, vel ante inſtans ſit exiſtentia, vel negatio exiſtentiæ.

Confirm.

Confirm. Quia cum in tempore indeterminato ſint infinitæ partes priores & poſteriores, non poſſet ex inſtanti aſſignato cognoſci; quando incipit res, vt patet in hoc exemplo, vt ſi res incipiat extrinſecè mediatè in inſtanti A. cum inter illud & tempus mediatum poſſit mediare hora, annus, &c. non poſſet certo cognoſci quando incipiat res. Neq; obſtat incæptio, & deſitio partiũ motus, in quibus non poteſt aſſignari terminus, niſi inſtans mediatum, quia cum in hoc

hoc inſtanti nō ſit motus,& immediatè poſt ſit,ſed in hoc tēpore immediato ſunt partes multæ, quarū vna ſuccedendo alteri faciunt vt vna incipiat,altera deſinat. Nam inquam id obſtat, quia huiuſmodi incæptiones, & deſitiones,vel non poſſunt menſurari, vel ſi menſurabiles ſunt ab aliquo intellectu, neceſſario debet in illis poni determinatio, vt ſit diſtinctio exiſtentiæ à negatione exiſtentiæ,vt dictum eſt.

ART. IV. Explicatur opinio Auctoris. De modo incipiendi, & deſinendi intrinſeco,& extrinſeco per primum, & vltimum eſſe,vel non eſſe.

19 *De facto datur modus incipiēdi,& deſinendi intrinſecus.*

PRima Concluſio, datur modus incipiendi intrinſecus,& deſinendi. Primo,ex ijs quæ durant tantum per inſtans, nam hæc non incipiunt nec deſinunt niſi intrinſecè, cum non poſſint exiſtere,niſi in inſtāti, atq; adeo de illis verificatur hæ propoſitiones, *Nunc ſunt & immediatè non erant*, quod eſt produci,& incipere intrinſecè; & *Nunc ſunt & immediatè poſt non erunt*, quod eſt deſinere intrinſecè. Confir. ex dictis in ſecunda opinione.

20 *Prima obiectio*

Dices: Corrumpi eſt primo non eſſe, ſed dum res non eſt in inſtanti, non poteſt in illo corrumpi; ergo dum corrumpitur, non poteſt intrinſecè corrumpi.

Reſpond.

Reſp.Hunc modum deſinendi dici intrinſecum rei quæ deſinit, non quia illud inſtans ſit intrinſecum negationi exiſtētiæ, ſed quia eſt intrinſecum exiſtentiæ,quæ vltimo eſt in illo inſtanti,& quia poſt vltimum eſſe ſequitur non eſſe,ideo dicitur eſſe principiū corruptionis, quia poſt illud, eſt corruptio rei, ſicut Sol exiſtens in vltimo puncto occidentis,dicitur initium noctis, quia nox ſuccedit Soli exiſtenti in vltimo puncto occidentis, hac .n. ratione priuatio dicitur initium generationis, quia poſt priuationem ſuccedit generatio.

Secunda obiectio.

Dices ſecundo, cur non dicitur corrumpi extrinſecè,cum illud inſtans ſit extrinſecum corruptioni, quia in inſtanti in quo eſt forma,non eſt corruptio, ſed immediatè poſt.

Reſpond.

Reſp. Ex dictis, actum corruptionis incipere extrinſecè,vt rectè probat argumentū, ſed formam per illā corruptionem non corrumpi intrinſecè, quia illud inſtans attigit exiſtentiam rei, quæ denominatur corrumpi, nam tum eſt vltimum eſſe rei; quare inſtans quod eſt extrinſecum motui corruptionis,eſt intrinſecum exiſtentiæ rei; ex quo patet illud idem inſtans, quod eſt intrinſecū vltimo rei,eſt extrinſecum negationi exiſtētiæ, & motui corruptionis,& cum de re cōſtet, non eſt immorandum in diſputatione de nomine, cur dicatur intrinſecus, & non extrinſecus.

Hinc patet, quid dicendum ſit de modo deſitionis extrinſeco, in quo dicitur res in inſtanti nō eſt, & immediatè ante erat,nam dicitur extrinſecus non reſpectu negationis exiſtētiæ,quæ initiat motum corruptionis, nam conſtat illi eſſe intrinſecum, ſed reſpectu exiſtentiæ rei quæ corrumpitur;nam non habet in eo inſtāti vltimum eſſe, ſed primum nō eſſe; quia tunc primo eſt negatio exiſtentiæ illius formæ, & quia hoc primum non eſſe,nō poteſt aſſignari in ijs quæ corrumpuntur per vltimum eſſe; nam cum negatio exiſtentiæ ſit immediatè poſt inſtās, & in illa duratione immediata nō detur primum, ſequitur nec poſſe aſſignari primum non eſſe formæ,quæ denominatur corrūpi, & ideo recurritur ad inſtans præcedens, in quo forma adhuc retinet ſuam exiſtentiam.

Qua ratione modus deſinēdi extrinſecus ſic dicatur.

Secunda Concluſ. Datur modus incipiēdi extrinſecus per vltimum nō eſſe rei, quia ſunt aliqua quæ vel non poſſunt eſſe in inſtanti; vel ſaltem non ſunt,at de his non poteſt verificari, quod *Nunc ſunt & immediatè ante non erunt*, ergo non incipiunt intrinſecè,& quia de illis verificatur,quod *Nunc non ſunt & immediatè poſt erunt*,ideo incipiunt extrinſecè, quia in inſtanti diuiſiuo eſſe, à non eſſe, non verificatur eſſe de forma, ſed potius non eſſe,& quia immediatè poſt erit,dicitur vltimum non eſſe rei, & quia in tempore immediato non datur primum, ideo non datur primum eſſe rei. 21

De facto datur modus incipiēdi extrinſecus.

Hinc patet dari modum deſinendi extrinſecum,quia cum nequeant aliqua eſſe in inſtanti, non poteſt de illis verificari, quod *Nunc ſunt,immediatè poſt non erunt*, ſed potius *Nunc non ſunt, immediatè ante erunt*, quare in hoc nunc eſt primum non eſſe eorum.

Obiectio.

Dices. Incæptio eſt idem ac productio, ſed productio non eſt in inſtanti extrinſeco exiſtentiæ;ergo neque incæptio.Maior probatur,quia productio eſt ſimul cum exiſtentia rei productæ,vt alibi oſtendi.

Reſponſio Murciæ non placet.

Reſpondet Murcia q. 1. negando antecedens,quando incæptio rei eſt per vltimum non eſſe, nam tunc incæptio rei eſt extrinſeca,ſed productio immediatè poſt in tempore ſequenti, & eſt actio realis, & phyſica. Sed non placet, quia non aſſignat rationem diſcriminis, nam dum res producitur, nunc habet primum eſſe quia tranſit de non eſſe ad eſſe.

Vera Auctoris reſponſio.

Ego Reſp. hæc duo differre per diuerſa connotata, nam incæptio connotat terminum diuidens eſſe à non eſſe, qui terminus vt diximus,debet eſſe indiuiſibilis,de ratione autem termini eſt vt terminet, vel eſſe rei, vel non eſſe rei, vnde includit aliquam primitatem,vel vltimeitatem. At non ſic productio ſecundum ſe,vt patet,quia poteſt eſſe ab æterno, vbi non eſt diuiſio eſſe à non eſſe,nec eſt aliqua primitas, vel vltimeitas.

ART. V. Opinio Auctoris.
De tertio modo incipiendi, & deſinendi ante inſtans determinatum.

22 TErtia Concluſ. probabile eſt poſſe dari hunc tertium modum incipiẽdi, & deſinendi; patet ex explicatione tertiæ ſententiæ, quia licet non facilè intelligatur, tamen non poteſt conuinci euidẽter falſitatis, nam per inſtãtia quæ ponunt indeterminata, quibus diuiditur non eſſe rei ab eſſe, & per indiuiſibilitatem virtualem temporis immediati, & quaſdam inſtantias ibi adductas, ſoluunt argumenta Aduerſariorum, ſatis apparenter, vt patet ijs qui illa conſiderant.

Probabilius eſt tertium modũ incipiendi non dari.

Quarta Concluſ. probabilius tamen eſt hunc tertium modum non dari. Primo, quia nullus ex antiquis Doctoribus eius meminit vt patet ex Doctoribus ſupra citatis, & alijs Scriptoribus, tum in 6. phy. in t. 40. & ſeq. vbi Ariſt. incipit probare non dari primum, ſed vltimum motus, nec dari primam, nec vltimam partem motus, tum 8. phyſ. t. 69. vbi Ariſt. fusè probat, cum ſubiectum mouetur à non ente ad ens, inſtans terminans non attingitur à non ente, quod deſinit eſſe, ſed ab ente, quod generatur, atq; adeo dari primum eſſe rei; non autem dari vltimum non eſſe, quia alioqui idem eſſet, & non eſſet, quã rationem fusè explicabimus in explicatione illius textus, vbi etiam examinabimus rationem, cur inſtãs potius debet tribui poſteriori, quam priori.

Ariſt. duos modos incipiendi, & deſinendi agnouit ex Ru.

Confirmant ex auctoritate Ariſt. qui non agnoſcit niſi duos modos incipiendi, & deſinendi, vt Ruuius initio tractatus docet, & expreſsè Ariſt. negat modum deſinendi per vltimum non eſſe termini à quo.

23 *Probatur ſecũdo efficaciter non dari hunc tertium modũ.*

Secundò, probatur ratione poſita in ſecunda opinione; nam conſtat incæptionem, & deſitionem reſpicere duos terminos, ſcilicet non eſſe, & eſſe eiuſdem rei, quæ cum non poſſint eſſe in eadem menſura durationis, debent poni in diuerſa, & cum ſint immediata, quorum vnum immediatè ſuccedit alteri, (nam terminus ad quem immediatè ſuccedit termino à quo,) debent eſſe in diuerſis durationibus immediatis, ſed cum poſt inſtans ſit tempus immediatum, & contra; neceſſariò exiſtentia debent eſſe in vna illarum, & negatio exiſtentiæ in altera. Hinc fit, vt nequeant eſſe niſi duo modi incipiendi, & deſinendi. Nam ſi duratio inſtantanea eſt intrinſeca exiſtentiæ rei incipientis, & deſinentis, ſit incæptio, & deſitio intrinſeca; incæptio quidem ſi exiſtentia ſuccedit negationi, vnde dicatur nũc primò res exiſtere cum immediatè ante fuerit ſub negatione exiſtentiæ, ſi autem exiſtẽtiæ ſuccedit negatio, tunc reſultat incæptio intrinſeca per vltimum eſſe, quo res dicitur vltimo eſſe, & immediatè poſt non eſſe. At ſi illud inſtans ſit intrinſecum negationi, erit extrinſecum exiſtentiæ, & tunc eſt in- A cæptio, & deſitio extrinſeca, incæptio quidẽ cum ad negationem ſuccedit exiſtentia per vltimum non eſſe, in quo dicatur, Nunc res non eſt, & immediatè poſt erit; ſi vero negatio ſuccedat ad exiſtentiam, tunc eſt deſitio extrinſeca per primum non eſſe, in quo dicatur, Nunc res primo non eſt, cum immediatè antea fuerit: Sed inter hos duos modos incipiendi, & deſinendi, non poteſt dari medius alius modus; ergo non poteſt dari tertius modus incipiendi. Minor probatur, quia inter terminos contradictorios nõ poteſt dari medium, ſed membra huius diuiſionis incæptionis ſumuntur ex terminis con- B tradictorijs, nam ſumuntur ex vno inſtanti per eſſe intrinſecum, & nõ eſſe intrinſecum, atq; adeo extrinſecum, & per eſſe antecedẽs, & non antecedens, ſeu conſequens ad inſtãs. Conſequẽtia probatur, quia quãdo aliquod commune diuiditur per terminos cõtradictorios, omnia quæ participant illud commune, debent contineri ſub aliquo illorum membrorum, quia alioqui diuiſio non eſſet adæquata, qualis eſt omnis diuiſio per terminos contradictorios; nam inter cõtradictoria non datur medium, at daretur, ſi daretur aliquod, quod ſub neutro contineretur. Hæc ratio mihi videtur conuincere intelle- C ctum docilitate præditum, ſed quoniã non deſunt proterui, oportet referre, quæ ab illis dici poſſent.

Effugium Aduerſariorũ præcluditur.

Reſpondere poſſunt, hoc argumentum fundari in falſa opinione, ſcilicet debere dari inſtans, ex qua ſit menſuranda incæptio, & deſitio. Sed contra, tum quia id ſupponitur ex communi conceptione Doctorum, præcipuè Ariſt. vt vidimus, qui non potuerunt alio modo de incæptione, & deſitione rerũ diſſerere, niſi illud inſtans ſupponerent, vt ex eorum explicatione, & etiam Aduerſariorum patet; tum quia incæptio, & deſitio D verſantur inter ens, & non ens, quæ cum non poſſit eſſe ſimul ſecũdum durationem, neceſſario debet aſſignari terminus ad quẽ pertingat duratio menſurans non ens, vel ipſum ens, ſeu poſitionem exiſtentiæ; nam in incæptione debet præcedere negatio, & ſubſequi exiſtentia rei; cõtra verò in deſitione, ſed illius negationis duratio debet terminari, vt illi ſuccedat poſitio exiſtẽtiæ; ſed omnis terminus eſt indiuiſibilis ſiue ſecundum rem, ſiue ſecundum modum concipiẽdi; ergo neceſſario debet dari inſtans terminans durationem negationis ſiue illud ſit E intrinſecum negationi ſiue extrinſecum, & idem dici debet de exiſtentia cui ſuccedit in deſitione, negatio exiſtẽtiæ, quia habet durationem terminatam.

Aliud effugiũ.

Ex quibus patet neceſſario debere ſupponi inſtans, ex quo ſumi poſſit menſura incæptionis & deſitionis, quia circa illud tanquam circa cardinem verſantur omnes regulæ incæptonis, & deſitionis.

Reſpondere ſecundò poſſent, hanc diuiſionem eſſe per contradictoria: Nam ibi ſumun-

24 muntur duæ propoſitiones; Prima eſt omne quod incipit, vel incipit in inſtanti intrinſecè. i. per coexiſtentiam ad inſtans, vel extrinſecè per coexiſtētiam ad tempus; at hæ propoſitiones non ſunt contradictoriæ, quia nō habent eoſdem terminos.

Altera eſt, ad inſtās vel conſequitur tempus, vel antecedit, ſed hæ propoſitiones ob ſimilem rationem non contradicunt; vnde poteſt eſſe inſtans ad quod non antecedat tempus, vt initiatiuum, & aliud ad quod nō conſequatur, vt terminatiuum.

Impugnatur. Sed contra, quia etiam ſi illæ propoſitiones, vt ponuntur, non ſint formaliter contradicentes, tamen includūt neceſſario virtualiter contradictionem; nam quod eſt intrinſecum, neceſſario non eſt extrinſecum, & contra; & licet ad inſtans, vt terminatiuū determinati, & particularis temporis, non neceſſario tempus ſequatur, tamen neceſſariò ad inſtans debet, vel ſequi quādo eſt initiatiuum, vel antecedere quando eſt terminatiuum, neque poteſt dari inſtans abſtrahēs ab vtroque; deinde Ariſt. loquitur de inſtāti temporis communis, quale eſt primi orbis, in quo ſecundum ipſum nullum eſt inſtans, quod non ſit continuum. Denique ad vim rationis ſatis eſt inſtans temporis imaginarij, nam reſpectu huius neceſſariò tempus aliud eſt conſequens, aliud antecedens.

Secundò, quia propoſitiones illæ fieri poſſent ex terminis contradicētibus, vt eſſe intrinſecum, & non intrinſecū, vel eſſe extrinſecum, & non extrinſecum, & ſimiliter eſſe conſequens, & non conſequens; Antecedēs, & non antecedens, ex quibus propoſitionibus ſic poſitis ſequitur eadem concluſio, vt patet conſideranti vim illius rationis.

Confirm. Confirm. hæc ratio, quia de ratione incæptionis eſt, vt eſſe ſequatur immediatè poſt non eſſe, ſicut in deſitione non eſſe ſequitur immediatè poſt eſſe; ſed hoc repugnat cū tertio modo incipiēdi; nam ibi ſtat eſſe poſt eſſe, vel eſſe ſupponens eſſe, quia in illo inſtanti res eſt, & immediatè ante fiebat, atque adeo erat. Vnde in illo inſtanti nō poteſt fundari ſucceſſio immediata exiſtentiæ poſt non eſſe, atque adeo, neque incæptio rei.

Tertia euaſio. Reſpōderi tertio poteſt, tertium modum incipiendi, & deſinendi contineri ſub altero illorum membrorum; nam dici poteſt contineri ſub incæptione extrinſeca, quia cum immediatè ante, res incipiat, neceſſariū eſt vt in inſtanti indeterminato, quod præcedit hoc tempus immediatum, res fuerit ſub non eſſe; at hoc eſt incipere extrinſecè. Cōtra verò accidit in deſitione, quia deſinet intrinſecè; nam cum immediatè ante inſtās ſit corruptio, atque adeo negatio exiſtentiæ, neceſſario in inſtanti præuio ad illud tēpus debet res habere exiſtentiam; at hoc eſt deſinere intrinſecè, non quidem determinatè, ſed

Oppugnatur. indeterminatè. Sed contra, tum quia iam non ponunt tertium modum incipiendi, & deſinendi, ſed tantum duos, cum hic tertius modus cōtineatur ſub altero illorum, quod nos contendimus. Tum quia, vt infra conſtabit, difficile hæc terminorum aſſignatio indeterminata intelligi pōt, quia ibi neceſſario debet totaliter deſinere, & terminari, ita vt vlterius nō præcedat, vel negatio exiſtentiæ, vel ipſa exiſtentia; at hoc non poteſt concipi ſine determinatione.

Tertiò, probatur à Suario loc. cit. quia ſequeretur aliquid eſſe determinatū, & indeterminatum, quod implicat. Conſequentia probatur, nam illud tēpus immediatè præuium ad inſtans, eſſe indeterminatum, & ratione conſtat, & Aduerſarij concedunt; at eſſe determinatum patet, quia quidquid cōtinetur inter duos terminos, eſt ex vtraque parte determinatum, ſed illud tempus contineretur inter duos terminos, ergo eſſet determinatum. Maior probatur, quia determinatum vt ſic, non eſt aliud quam ens habēs terminum ſicut indeterminatum, quod caret termino; ergo id quod ex vtraque parte habet terminum, eſt ex vtraque parte determinatum. Minor probatur, quia partem illam habere terminum à parte poſt, ſcilicet inſtans immediatè ſequens ad tēpus, patet ex ſuppoſitione facta; quod verò habeat terminum à parte ante. Negant Aduerſarij, ex eo, quia non eſt ſignabile; ſed probatur, tum quia cū incæptio eſſentialiter dicat eſſe poſt non eſſe, debet neceſſario poni terminus ipſius non eſſe, & cum ſit vltimus poſt quem non ſequitur continuatio, erit ſignabilis; nā terminus, quo concluditur aliquod totum, neceſſario eſt determinatū. Tum quia Deus cognoſcit totam durationem, cui coexiſtit negatio exiſtentiæ, ergo cognoſcit terminū vltimum illius, ergo hic terminus eſt determinatus, quia poſt illum non ſequitur coexiſtentia negationis, ſed illud eſt quod diuidit negationem à poſitione exiſtentiæ, ergo ille terminus à parte ante determinat illam durationem ſequentem ex illa parte anteriori, atque adeo totum illud tempus eſt ex vtraque parte determinatum. 25 *Tertia noſtra rō ex Suarez.* *Prima euaſio aliquorū euertitur.*

Reſpondent ſecundo negando neceſſariū eſſe inſtans diuiſiuum exiſtentiæ à negatione exiſtentiæ, quia eſſe ſeipſo diuiditur à nō eſſe. Sed contra, quia cū res non poſſit ſimul exiſtere, & non exiſtere, neceſſario negatio debet eſſe in alia duratione, ac poſitio; at hoc eſt quod dicitur inſtans diuiſiuum, quia neceſſario res ſi exiſtit in inſtanti, non debet habere in eodem negationem exiſtentiæ, & contra. *Secunda euaſio aliorum præciditur.*

Reſpondent tertio non eſſe neceſſariam, hanc correſpondentiam exiſtentiæ, vel negationis immediatè ad durationem, quia ſatis eſt inſtans diuiſiuum ipſius ſecundi eſſe, ſeu eſſe conſeruati à primo eſſe, & eſſe producto. Sed contra, quia cōceptus incæptionis includit eſſe poſt non eſſe immediatè, quia eo ipſo, quod hic conceptus deſtruitur, non amplius eſt incæptio rei: neque dicant *Tertia euaſio.* *Impugnatur.*

incæptio

inceptionem dicere primum eſſe rei. Tum quia hoc non poteſt reperiri in omni inceptione, vt patet ex ijs quæ incipiunt extrinſecè, nam ibi non poteſt dari primum eſſe, vt infra fuſius. Tum quia in eo ipſo includitur negatio, nam primum neceſſario connotat negationem prioris, ſiue ſit primum negatiuè, ſiue poſitiuè; nam habere poſt ſe aliud, nõ ponit primitatem ſine reali negatione, vt facile patet in tertio, quod habet poſt ſe quartum.

26 *Quarta ratio aliorum.* Quartò, probant alij, quia cõſtat totam coexiſtentiam rei permanentis cum tempore eſſe finitam, & tamen indeterminatam, ex vtraque, vel vna parte; ergo implicat Angelum, v.g. aliquando annihilandum, creari ante inſtans, quia exiſtentia Angeli inciperet exiſtere ſub tempore indeterminato à parte ante, licet determinando à parte poſt, quæ tota coexiſtentia Angeli ad tempus eſſet finita, & indeterminata, vt non poſſit cognoſci quanta ſit. Antecedens probatur, implicat aliquod totum coexiſtere tanto loco ex vna parte, & indeterminato ex alia, vt patet, tum ex communi conceptu. Tum quia implicat dari in actu infinitum ſyncathegorematicum, ex eo, quia eſt indeterminatum ex vno latere, ratione cuius indeterminationis includit potentialitatem.

Non placet. Sed hæc ratio, vt iacet, non videtur efficax, nam illud antecedens, non probatur efficaciter, nam aliud eſt aliquid coexiſtere tempori indeterminato in fieri, & aliud in quietè; vnde retorquetur argumentum, nam ſicut Angelus poteſt in motu coexiſtere ſpatio indeterminato, vt v.g. dum immediatè poſt inſtans mouetur, etiam ſi virtus locatiua Angeli ſit finita, & indeterminata, ita & poterit duratio finita coexiſtere tempori indeterminato, dum eſt in fieri, & falſo aſſumitur infinitum non poſſe poni in actu totum, quia eſt indeterminatum ex vna parte. Tum quia motus habet infinitatem ſyncathegorematicam ſecundum partes proportionales, & tamen totus motus, verbi gratia, palmaris ponitur in actu. Tum quia, infinitum ſyncathegorematicum non poteſt totum poni in actu ob potentiam ad actum non potentem ſimul exiſtere, ſed ſolum ſucceſſiuè, vt infra explicabitur.

27 *Quinta ratio aliorum.* Quintò, alij probant, implicat durationem finitam ex vtraque parte coexiſtere in quiete tempori indeterminato ex vtraque vel vna parte, vt patet ex communi conceptu, quia per illam coexiſtentiam neceſſariò determinaret ſibi tempus. Sed ſi res poſſet incipere ante inſtans, poſſet dari huiuſmodi coexiſtentia, ergo.

Minor probatur, quia duratio Angeli, vel gratia intrinſeca finita non ſolum dum producitur ante inſtans, ſed etiam in inſtanti permaneret, alioqui Deus neceſſitaretur ad illum corrumpendum in inſtanti; & tamen tempus totum cui coexiſteret vſq; ad illud inſtans, eſſet indeterminatum ex parte anteriori.

Sexta aliorum ratio. Sextò, alij probant, quia omnis modus incipiendi, & deſinendi, debet conuenire alicui enti. Sed hic modus nulli poteſt conuenire, ergo non datur.

Minor probatur, nam non conuenit enti ſucceſſiuo, vt infra, neque enti permanenti, nam hoc, vel eſt indiuiſibile formaliter, & virtualiter ſecundum durationem, & non poteſt exiſtere, neque ante, neque poſt inſtans, vt infra probabitur. Vel eſt indiuiſibile formaliter, & diuiſibile virtualiter ſecundum durationem, ideſt exercens ſuam virtualem diuiſibilitatem coexiſtendo tẽpori, & neq; quia ſicut ens ſucceſſiuum formaliter diuiſũ ab omni alio non põt incipere ante inſtans, quia eſſet indeterminatum ratione coexiſtentiæ tempori indeterminato, & determinatum, quia eſſet diuiſum ab omni alio, ita neque aliquid exercens virtualem diuiſibilitatem diuiſum ab omni alio poteſt incipere ante inſtans, nam eodem modo ſe habet ſucceſſio virtualis quoad coexiſtendum, & implendam durationem temporis, ac ſucceſſio formalis, quia ſicut ens formaliter ſucceſſiuum ſecundum diuerſas ſui partes coexiſtit, & explet omnes partes temporis determinati, v.g. horæ, &c. ita & res formaliter permanens ſecundum ſuam virtualem ſucceſſionem per eandem entitatem indiuiſibilem entitatiuè coexiſtit tempori determinato, v.g. horæ, hoc enim differt ens virtualiter diuiſibile, ab eo quod eſt formaliter, & virtualiter indiuiſibile quale eſt inſtans, quia hoc non poteſt coexiſtere tempori, at illud totum implet coexiſtendo illi per ſuam indiuiſibilem entitatem.

Confirm. Confirm. Ex modo coexiſtendi animæ rationalis corpori, nam hoc per ſuam indiuiſibilem entitatem correſpondet toti corpori, ſicut quantitas per ſuas diuerſas partes coexiſtit eidem toti corpori; ergo ſimiliter dici debet de re permanente coexiſtente tempori, vnde ſicut anima rationalis infirmando corpus, habet in ſua indiuiſibili entitate diuerſas partes infirmationis, & Angelus coexiſtendo loco diuiſibili, diuerſas partes vbi: ita ſi coexiſtentia ſecundum durationem eſſet aliquis modus realis, vt dicunt aliqui, illa exiſtens in re permanenti reſpectu temporis, haberet diuerſas partes ſucceſſiuas, quibus eadẽm entitas ſucceſſiuè per diuerſas partes coexiſtentiæ, diuerſis partibus temporis coexiſteret, nam per aliã partem coexiſtentiæ reſponderet primo quadrantis, & per aliã ſecundo, & tertio, &c. & ſicut in ſucceſſione formali ſunt diuerſæ partes, ita in illa re conſiderantur diuerſæ partes virtuales, quibus eadem res habet plenitudinem quandam perfectionis,

continentis virtualiter partes diuiſibiles tẽporis, & ſolum differunt, quod partes illæ temporis ſunt formaliter diuiſibiles, & ſeparabiles; at in re permanenti non ita, ſed continentur indiuiſibiliter in vna ſimplici entitate, & hinc fit, vt tota coexiſtat ſingulis partibus temporis, non tamen totaliter, quia non exercet totam ſuam virtualem diuiſibilitatem; ſed de hac re infra fuſius.

28

Videtur etiam de poſſibili repugnanſe tertius modus incipiendi ante inſtans.

Quinta Concl. Probabile eſt modum incipiendi extrinſecum ante inſtans non poſſe dari, quia aliqua ex rationibus propoſitis in 4. concl. probant, repugnãtiam ſumptam ex primitate neceſſaria ad incæptionem, & ex immediata conſequutione exiſtentiæ poſt negationem illius, quæ immediatio non poteſt poni in tempore immediato ante inſtãs ab eius indeterminationem, nam poſita illa cõſequutione neceſſario ſequitur determinatio illius temporis; nam negatio exiſtentiæ deberet durare vſque ad inſtans aliquod determinatum ipſi intrinſecum, in quo *dicatur res vel vltimo non eſſe, ſeu eſſe negationem exiſtentiæ, vel ipſi extrinſecum, in quo dicatur Nunc non eſt negatio, & immediatè ante erat, atque adeo nunc primo rem exiſtere*; quæ omnia repugnant cum huiuſmodi incæptione ante inſtans.

Confirmatio ex Coninch.

Confirmat Coninch. quia ſi effectus determinatus poſſet produci in tempore indeterminato, poſſet etiam Deus producere hunc hominẽ in anno incerto, ita vt nullus annus poſſit determinari, in quo incæperit, quod eſt inconceptibile.

Dixi, Eſſe probabile, nam non videtur certum implicare, quod Deus producat, Angelum immediatè ante inſtans; nam ſicut Angelus habet exiſtentiam ante inſtans, ita poſſet illam recipere à Deo ante illud, quia non apparet repugnantia in recipiendo maior, quam in exiſtendo. Neque obſtat repugnantia ſumpta ex indeterminatione temporis, quia vt exiſtentia Angeli eſt independens à tempore, vt & eius productio; vnde ſi per impoſſibile nullum eſſet tempus poſſibile, adhuc Angelus poſſet produci, & habere ſuam durationem, quare ex repugnantia, quæ eſt in illo tempore in ordine ad exiſtentiam Angeli, & cõtra, non poteſt colligi repugnantia in exiſtentia Angeli ſecundum ſe, & ſimpliciter, nam quæ ſe habent per accidens reſpectu alicuius, non ponunt impoſſibilitatem reſpectu illius; quæ licet ſatis probabiliter dicantur, non tamen eſt recedendum à concluſione; nam licet Angeli exiſtentia ſit independens à tempore reali, non tamen põt abſtrahere à coexiſtentia cũ tempore imaginario, quia non poteſt concipi, quin exiſtat, vel in inſtanti, vel in tempore, atque adeo quin coexiſtat inſtanti, vel tempori imaginario, nam non poteſt exiſtere extra illud ſecundum durationem ſuam, ſicut

A neque poteſt concipi exiſtere, quin exiſtat in aliqua parte diuiſibili, vel indiuiſibili ſpatij imaginarij, ex qua neceſſitate coexiſtendi ſequuntur abſurda poſita, vt facilè patet ſpeculanti.

ART. VI. *Soluuntur argumenta primæ opinionis.*

AD primum Reſp. Ex dictis patere, hanc denominationem intrinſeci, & extrinſeci non ſumi reſpectu actuum quibus ter- 29

Denominatio intrinſeci, & extrinſeci ſumitur reſpectu terminorũ qui incipiunt, & deſinunt.

B mini incipiunt, & deſinunt, ſed reſpectu terminorum, qui incipiunt, & deſinunt, nam quando exiſtentia terminorum attingit intrinſecè vſq; ad durationem inſtantis, dicũtur intrinſecè incipere, & deſinere, ſed quãdo non attingit, ſed eſt extra illud, tunc dicũtur extrinſecè, modo nõ eſſe ſit immediatum ipſi exiſtentiæ. Neq; quoad vſum huius nominis quærenda eſt exactior ratio præter vſum communem Doctorum. Hinc fit, vt non ſequatur, idem ſimul eſſe, & non eſſe, nam quod incipit, eſt eo modo quo incipit; nam ſi incipit intrinſecè, eſt in eo inſtãti, in quo eſt actio; ſi autem extrinſecè, eſt in C tempore immediato ad inſtans, non autem exiſtit in inſtanti, in quo dicitur incipere extrinſecè; nam reſpectu illius temporis immediati non poteſt aſſignari terminus, niſi extrinſecè, & eodem modo, quod incipit, tranſit de futuro in præſens, nec mirum, quia incæptio non dicit præcisè exiſtentiam, ſed etiam negationem, quia eſt tranſitus de non eſſe ad eſſe; ergo poteſt aſſignari intrinſecus terminus, tàm ex parte negationis, quam exiſtentiæ, nam vtraq; ratione explicatur conceptus incæptionis.

Ad primam Confirm. Reſp. 1. Inde probari potius oppoſitum; nam operatio libera, eſt 30

Ad primam cõfirmationem reſpõdetur tripliciter.

D libera dum incipit, quod ſi tunc exiſtit cum non poſſit non exiſtere, non erit libera voluntate, ſed neceſſaria, quia tunc non poteſt non habere illam operationem; quare hoc argumẽtum magis oppugnat modum incipiendi intrinſecum operationis liberæ, quã extrinſecum.

Reſp. 2. Quia operatio eſt libera voluntati, ſiue incipiat intrinſecè, ſiue extrinſecè. Rectè ibi dictum, libertatem operationis eſſe denominationem ſumptam à potentia habente poteſtatem illam eliciendi, & non eliciendi, vel eliciẽdo illam hoc vel illo modo, E vnde dum exiſtit, eſt libera, non quia pro illa duratione poſſit exiſtere, & non exiſtere, ſed quia eſt à voluntate, per quam in hoc inſtãti poterat exiſtere, & non exiſtere.

Reſp. 3. Quando incipit extrinſecè per vltimum nõ eſſe, aſſignatur terminus ex parte negationis incluſæ in conceptu incæptionis, quæ negatio immediatè præcedit ipſum eſſe.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Nō eſſe, eatenus habet rationem vltimi, quatenus cōnotat exiſtentiam immediatè poſt futuram. Neq; hinc fit rem prius durare, quā incipere, quia negatio exiſtentiæ non habet rōnem vltimi, vt connotat duratiōnē, ſed vt connotat exiſtētiam immediatam actionis, ſicut actio non habet rationē incæptionis, niſi connotet negationem exiſtētiæ termini immediatè præuiam, quia in conceptu incæptionis vtrūq; includitur, vnde ſicut negatio ſecundum ſe non pendet ab actu immediato, ſed ſolū vt habet rationem termini, & incæptionis; ita neque actus ſecundum ſe pendet à negatione, ſed vt habet rationem incæptionis.

Ad 2. Reſp. Negando antecedens, quia ſi incipit intrinſecè, poteſt aſſignari, & quod Nunc incipit, & nūc primo exiſtit; ſi extrinſecè, pōt aſſignari, ꝙ Nunc incipit, ſed immediatè poſt exiſtit, & licet nos nō poſſimus eſſe certi de exiſtentia futura operationis libera, tamē Deus certo ab æterno cognoſcit; illam exiſtere pro tali menſura durationi, atq; adeo incipere, quia videt illam exiſtere immediatè poſt non eſſe, & idem dicitur ad aliud exemplum, Curſus quo vtitur, neq; in illis eſt difficultas ex modo incipiendi extrinſeco, ſed ex natura actuum liberorum; nam ſunt difficultates ſiue intrinſecè, ſiue extrinſecè incipiant.

Ad 2. Confirm. Ad 2. Confirm. Reſp. negando antecedens quia nō dicitur res incipere extrinſecè, quia poſitiuum incluſum in incæptione, exiſtat in illo inſtanti, ſed quia in illo exiſtat negatio incluſa in incæptione, vnde tunc non eſt actio poſitiua, ſed eſt immediatè poſt, quæ non terminatur ad primum eſſe rei, quia in tempore immediato ad inſtans, non eſt primum eſſe, ſed terminatur ad exiſtentiam connotando negationem præcedentem: ſcio poſſe dici, primitatem exiſtentiæ ibi eſſe in re ſecūdum ſe, non tamen vt coexiſtit tempori indeterminato, ſed de hoc infra dicetur.

31 Ad 3. Confirm. Ad 3. Confir. Reſp. 1. Non eſſe abſurdum vnum modum principiandi ſpecificum, vel genericum, ſiue ſit intrinſecus, ſiue extrinſecus, cōuenire poſſe diuerſis, & contrarijs rebus, ſicut poteſt illi conuenire idem principium materiale, & efficiens.

Reſp. 2. Negando ſequelam, quia res non incipiunt à quacumq; negatione eſſendi, ſed à tali; nam ſicut mutatio non eſt niſi à tali negatione, vt lignum à non ligno, & non ab homine niſi materialiter, quia terminus à quo formalis, eſt priuatio termini ad quem, non quæcumq; negatio, ita dicendū de initio durationis, quod eſt veluti terminus à quo illius; nam non eſt quæcumq; negatio exiſtentiæ.

Ad quartam probationem infra conſtabit motū incipere extrinſecè, vnde in caſu poſito motus non erit in inſtāti, vt falsò ſupponit, ſed poſt inſtans, neq. inde fit motum interrumpi, ſed cōtinuari per mutata eſſe, quæ ſunt in illis inſtantibus, & terminari per vltimum mutatum eſſe, neq; mirum quod ingens ſaxum ſit in aere in inſtanti, quia ſi eſt in aere, ibi debet eſſe per aliquam durationem, non temporaneam, ergo inſtātaneam.

ART. VII. Soluuntur argumenta tertiæ opinionis ponentis incæptionem ante inſtans.

32 Non datur noua productio ante inſtans. AD primum R. 1. Negādo produci aliquid per nouam productionem ante inſtans, quia non poteſt ibi aſſignari terminus negationis, exiſtentiæ.

Ad primam probationem Reſpondent, gratiam cauſari in inſtanti, quo perfectū eſt Sacramentum ex applicatione materiæ, & prolatione formæ; ſed ad probatiōnē vario modo reſpondent; nam aliqui Primo dicūt, produci cum primo non eſt; nam non producitur phyſicè, ſed moraliter, qui modus producendi poteſt conuenire reb⁹, etiam ſi actu nō exiſtūt; ſed quia hæc cauſalitas moralis in Sacramentis communiter reijcitur.

Reſp. 2. alij, produci in inſtanti illo, in quo eſt aliqua pars Sacramēti, nam ſi vltimo loco applicatur materia poſt prolationem formæ, tūc producitur ab illa materia in inſtāti terminatiuo applicationis; quod ſi forma poſterius proferatur, tunc in inſtanti; cū exiſtat ſonus, poteſt produci à ſono, nam ſonus eſt ens non ſucceſſiuum, ſed permanēs, ſicut eſt virtus impreſſa, vt oſtēdi in libr. de anim. at quia communiter putant ſonum eſſe ens ſucceſſiuum, atq; adeo nō exiſtere in inſtāti, dicunt produci gratiā à forma non per partē ſucceſſiuam, quæ non exiſtit, ſed per indiuiſibile continuatiuū, vel terminatiuū ſoni, & motus, vt fusè Suar. diſp. 8. ſect. 2. & Coninch. q. 62. ar. 1. d. 4. n. 63. & q. 66. ar. 4. d. 2. quare qui negant hæc indiuiſibilia, nō poſſunt ponere gratiam produci phyſicè à Sacramētis in inſtanti, quia vt rectè Aduerſarij, quod nō exiſtit, etiā ſi immediatè extiterit, non pōt eſſe principium phyſicum actionis, ſed ſolū moraliter, ideo. Suar. & Coninch.

Quando producitur gratia à Sacramētis. Dicunt, produci in tempore per aliquam partem qua cōpletur ſignificatio formæ, ſed hoc non placet alijs; tum quia putant implicare eo, quod gratia ſimul producatur, eo, ꝙ effectus formalis eius cōſiſtat in indiuiſibili, .ſ. in expulſione peccati, quæ non poteſt fieri ſucceſſiuè, nam alioqui poſſet eſſe homo, & in gratia, & in peccato; at ſucceſſiuum non pōt habere exiſtentiam ſimultaneam ſiue in tēpore, ſiue in inſtanti, quæ neceſſaria eſt ad productionem ſimultaneam. Tum quia ēt ſi nō implicet de facto, nō ꝓducitur niſi in inſtāti; tū quia probabile eſt verba eodē modo producere gratiam, quo producunt Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, cū ſit eadem ratio difficultatis, ſed Corpus Chriſti cū ſit ſubſtātia, producitur in inſtanti; & ſignificat D. Tho. 3. par. q. 75. ar. 7. dum ait, tranſubſtantiationem perfici in vltimo inſtanti prolationis

verborum, & q. 78. ar. 4. vbi virtus efficiendi tribuitur verbis in vltimo inſtanti, quia tūc eſt perfecta ſignificatio, & Sacramentum habeat primum eſſe ſuæ perfectionis; ergo & gratia; tum quia nunquam cauſa producit effectum in tempore, niſi quando eſt impotens producere in inſtanti, præſertim quando eſt cauſa neceſſaria; at hic non eſt impotentia in cauſa, cum effectus producatur à potentia eleuata per infinitam potentiam Dei, neque verba producunt per ſignificationem tanquam per principium, licet producant, quod ſignificant, quia ſignificatio eſt relatio, vel denominatio rationis, ſed per aliquid phyſicum ſoni, cuiuſmodi non eſt ſignificatio, ſed eius pars, vel indiuiſibile. Denique etiam ſi producatur in tempore, non poterit produci à parte indeterminata ante, vel poſt inſtans, quia cum actio non procedat ab omnibus partibus illius cauſæ, ſed ab aliquibus, & ab alijs non, illæ aliquæ neceſſario debent eſſe determinatæ per negationem quæ eſt à partibus nón producentibus.

33 *Implicat poſitus caſus ab aduerſarijs.*

Ad ſecundam probationem ℞. 1. Negādo illius præcepti, obligationem poſſe protēdi per totum tempus extrinſecè vſq; ad inſtans; nam ſiue fiat homini, ſiue Angelo, debet imponi obligatio moralis modo poſſibili; at hæc nō eſt poſſibilis morali modo, imò fortaſſe neq; phyſico, quia non poteſt totum illud tempus diuidi ſecūdum omnes ſuas partes vſq; ad inſtans vltimum, ergo non poteſt obligatio intelligi implenda pro omnibus inſtantibus illius temporis, ſed debet intelligi vſque ad certum tempus determinatum, intra quod liber eſt, ad exercendam operationem, & ſatisfaciendum obligationi, & vltra illud omittēdo peccaret; quare debet apprehendi illud tempus tanquam indiuiſibile in quo ſi non exercet operationem, peccet; quod ſi id nō apprehendet, non peccabit ex defectu aduertentiæ.

Confirm. 1.

Confirm. Quia ſicut non eſt in poteſtate Angeli diſtinctè, concipere omnia inſtantia temporis; ita neq; in quolibet inſtāti elicere operationem. Hinc fit, vt licet in quolibet tempore ſint infinita inſtantia, non tamen poſſunt elici infinitę, ſed finitæ operationes.

Confirm. 2.

Confirm. 2. Quia etiā ſi poſſet operatio, metaphyſicè loquendo, elici in omnibus illis inſtātibus, tamen Angelus peccaret ante finem illius temporis, quia nō debet ſe exponere periculo, per ꝙ impediatur obſeruare præceptum, quare ſi tantillum temporis ſuperſit, debet elicere actum, ne peccet, quia obligatio præcepti non metaphyſicam, ſed moralem potētiam reſpicit. Hinc fit, vt obſeruatio huius præcepti in omnibus inſtantibus collectiuè ſumptis, neq; poſſit eſſe per potentiam eleuatam à Deo ob implicātiam quam in ſe includit.

Obiectio.

Dices: Hinc ſequitur hominem non poſſe ceſſare à peccato, quod prius habebat immediatè ante inſtās mortis, atq; adeo viatorem

A eſſe extra ſtatum poſſibilitatis pœnitentiæ.

Reſpond.

℞. Non ſequi, tū quia poſſet ceſſare immediatè poſt inſtans, nam homo poteſt deſinere per vltimum ſui eſſe, atq; adeo ceſſare ab operatione in vltimo inſtanti ſui eſſe, & pœnitere; tum quia etiam ante illud inſtans pot ceſſare ab operatione, in quolibet inſtāti ſignabili; non tamen in ijs quæ nō ſunt ſignabilia, & idē dicitur de omni operatione, quæ poteſt præcipi à Deo, vt abſoluto domino, nam abſolutum dominium non fertur circa impoſſibilia.

Aliorū reſponſio nō probatur.

Alij Reſpondent ſecundò, etiam ſi gratia deſineret immediatè ante inſtans, nō tamen

B idem dici poteſt de incæptione, quia deſitio dicit negationem quandam rei quæ poteſt eſſe in quouis tempore, & inſtanti; at incæptio dicit eſſe poſitiuum, quod determinat certam differentiam temporis. Sed non ſatis placet; tū quia ſicut incæptio dicit eſſe poſt non eſſe, ita deſitio dicit non eſſe poſt eſſe, atq; adeo debet dari pars durationis menſurans eſſe, & alia menſurans non eſſe, atque adeo debet eſſe determinata; tum quia conceſſo illo præcepto, debet concedi obſeruatio illis poſſibilis vſq; ad inſtans excluſiuè, vt dicitur de præcepto cōtritionis in peccatore neceſſario ante mortem; atq; adeo ſi immediatè ante inſtans habeatur actus præceptus,

C in eodem tempore producetur in eo gratia; ergo tunc incipiet gratia immediatè ante inſtans.

34 *Ad ſecundum argumentum aliorum reſpōſio refellitur.*

Ad ſecundum argumentum ℞. Communiter eſſe diuerſam rationem, quia incæptio poſt inſtans trahit neceſſario ſecum conſeruationem pro aliquo tempore futuro determinando à Deo; at nō ſic in incæptione ante inſtās. Sed contra, tum quia in productione poſt inſtans eſt vera productio, vt diſtinguitur à conſeruatione, ergo vt ſic incipit, quod ſi dicant, productionem illam durare ſub conceptu productionis vſque ad inſtans

D aliquod indeterminatum, quia poteſt determinari prius, & prius inſtans, in quo deſinit conceptus productionis, & incipiat conceptus conſeruationis; tunc contra, quia eodē modo poſſet dici de productione in tēpore ante inſtans, quæ habeat vtrumq; conceptū vſq; dum determinetur inſtans, dici tamen poſſet quod hoc inſtans nō poteſt determinari in hoc tempore; tum quia etiam in incæptione ante inſtans datur cōtinuatio exiſtentiæ, quæ in inſtanti conſeruatur; dici tamen poſſet quod in tēpore immediato poſt inſtans neceſſario debet poni effectum exiſtere per aliquod tēpus determinatum, quia

E non poteſt à Deo corrumpi in eodem tempore, in quo producitur; at dum producitur immediatè ante inſtans, poteſt corrumpi in hoc inſtanti ſequente tempus, atq; adeo nō neceſſario conſeruatur; ſed adhuc inſtantiæ allatæ in argumēto habent vim aliquā, ideo.

Duplex vera reſponſio.

Reſp. 2. alij, eſſe diuerſam rationem, quia ex incæptione poſt inſtās, nō ſequitur aliquā partem tēporis eſſe ſimul in determinatam,

&

& determinatam, quia illa eſt determinata per inſtans ſequẽs, & præcedens; at in inceptione ante inſtans eſſet determinata, & indeterminata, vt oſtenſum eſt, quod benè dicitur. Sed Reſponderi tertio poteſt à priori, quia in tempore ante inſtans non ſaluatur conceptus inceptionis, qui eſt, vt res habeat eſſe immediatè poſt non eſſe, nam ibi non poteſt aſſignari terminus negationis exiſtẽtiæ; at in tempore poſt inſtans retinetur cõceptus inceptionis, qua res habet eſſe, ideſt in tempore, poſt non eſſe, quod eſt in inſtãti.

Reſponſio aliorum non placet. Ad primam Confirm. Reſpondent eſſe diuerſam rationem deſitionis, & inceptionis, quia deſitio non ponit aliquid à parte rei, ſed eſt negatio influxus, & exiſtentiæ Angelicæ, quæ poteſt indifferenter reſpondere tempori, & inſtanti; at inceptio eſt quid poſitiuum indiuiſibile, determinatum, quod non poteſt eſſe ante inſtans. Sed non placet, tum quia ſiue ſit quid poſitiuum, ſiue negatiuum habet conceptum per modum actionis; tùm quia & ſi deſitio ſit negatiuum quid, tamen actio per quam producitur forma incõpoſſibilis alteri, quæ tunc deſinit, eſt poſitiua; at eadem eſt menſura durationis, quæ menſurat productionem, & deſitionem.

35 *Vera Auctoris reſponſio.* Reſponderi ſecundo poteſt, perminentia deſinere, vel in inſtanti, in quo verum ſit dicere, *Nunc nõ eſt res, immediatè ante erat*, quod inſtans eſt extrinſecũ exiſtentiæ rei, & intrinſecum ipſi deſitioni, vel in inſtanti intrinſecò rei, & extrinſeco ipſi deſitioni, in quo dicitur, *Nunc res eſt, & immediatè poſt non erit*, atque adeo, *Nunc non eſt deſitio, & immediatè poſt erit*, ex quo fit, numquam dari vltimum eſſe rei, quæ deſinit extrinſecè, ſed primũ nõ eſſe, per quod circumſcribimus terminum exiſtentiæ; nam cum non poſſit poni intrinſecum exiſtentiæ ob diuiſibilitatem tẽporis in infinitum, in quo non datur vltima pars, ponitur terminꝰ extrinſecus per primum nõ eſſe inſtantaneum, quare non mirum ſi neq; poteſt dari primum eſſe rei, in eodem tempore, atque adeo neque inceptio; neque ex primo non eſſe inſtantaneo, ſequitur vltimum eſſe temporaneum, quia hoc vltimum nec aſſignari poteſt etiam à Deo, nec in re ipſa datur, ſed ſolum res habet exiſtentiam vſque ad inſtans excluſiuè: ſi enim poſſet dari vltimum eſſe in tempore, non fuiſſet neceſſarium Doctoribus, vt aſſignarent terminum deſitionis, recurrere ad primum non eſſe.

Obiectio. Dices etiam ſi non poſſit aſſignari vltimum eſſe rei in ordine ad tempus extrinſecum, quia hoc vltima parte caret, tamen poteſt aſſignari vltimum eſſe in ordine ad durationem intrinſecam, eo quod res vltimo durat, vſque ad tale inſtans excluſiuè, quia vltimum dicitur, quod vltra non procedit.

Reſpond. Sed Reſponderi poteſt, dupliciter: Primò, hos terminos inceptionis, & deſitionis rerũ

A non fuiſſe ſumptos in ordine ad propriã ſingularũ rerum durationem, ſed in ordine ad extrinſecam cõmunem pluribus; tum quia contradictio negationis, & exiſtentiæ debet ſumi in ordine ad vnã durationem, ſiue inſtantaneam, ſiue temporalem, alioqui non poſſet eſſe cõtradictio, at hoc fieri non poſſet, niſi poſita menſura communi, qualis eſt tempus extrinſecum; tum quia inceptio, & deſitio vnius habet connexionem cum inceptione, & deſitione alterius; at hæc connexio non poteſt rectè explicari niſi in ordine ad menſuram communem; tum quia per hos terminos explicamus principium, &

B finem propriæ durationis, at hæc non poſſunt cognoſci ex ipſa duratione intrinſeca, tum quia ſic ipſa eſſet menſura, & menſuratum, ergo debet ſumi menſura alia extrinſeca, vt cognoſcatur intrinſeca.

Tum quia ſecundum propriam durationem non poſſe dari vltimum, & primum, quia vel illa eſt diuiſibilis, & ſucceſſiua, & non habet primam, vel vltimam partem, vt patet ex duratione entium ſucceſſiuorum, vel eſt permanens, & neque quia primum, & vltimum dicunt pluralitatem quandam, quæ non eſt in illa rei permanentis duratione cum ſit indiuiſibilis, ergo de-

C bet ſpectari in ordine ad menſuram extrinſecam, ſecundum quam poſſint deſignari termini inceptionis, & deſitionis, vt initio huius tractatus dictum eſt.

Secundò Reſponderi poteſt, ex principijs poſitis, deſitionem non poſſe poni in tempore immediatè ante inſtans, quia hæc debet dicere, nõ eſſe immediatè poſt eſſe, vnde debent aſſignari termini, quibus intelligatur quomodo non eſſe ſit immediatum poſt eſſe; at hi termini non poſſunt aſſignari in illa deſitione, ſicut neque in inceptione, vt dictum eſt; nam in tempore immediatè poſt inſtans, vel forma eſt, & non eſſe erit in ipſo

D inſtanti, & non in tempore immediato, atq; adeo deſitio erit in inſtanti poſt tempus, vel forma non exiſtit in illo tempore immediato, & tunc debet aſſignari terminus exiſtentiæ præcedentis, non exiſtẽtiam; at hic terminus non põt aſſignari, quia in illo inſtanti forma exiſteret, & immediatè poſt nõ erit; at huiuſmodi deſitio nõ eſt immediatè ante, ſed poſt inſtans.

Ad 2. Confir. R. Infra conſtabit partes motus ſiue initiantes, ſiue finientes motus, non poſſe incipere ante inſtans, ſed incipere poſt inſtans, & deſinere extrinſecè ante inſtans, 36 *Partes motus incipiunt poſt inſtans.*

E ita vt actus deſitionis, ſeu ipſa negatio ſit in inſtanti, & exiſtentia partium ſit ante inſtãs, quia ſic non eſſe ſequitur ad eſſe.

Hinc fit, non poſſe dici actum corruptionis eſſe immediatè ante inſtans, & in ipſo inſtanti dari corruptum eſſe, quia dum eſt corruptio, debet eſſe terminus illius, qui eſt negatio exiſtentiæ præcedentis, atque adeo debet poni terminus vſque ad quem pertingit exiſtentia, ita vt poſt illum ſit negatio,

Hinc patet hunc tertium modum incipiendi, reijci tam in ſucceſſiuis, quã in permanentibus, vt ex dicendis infra conſtabit.

ART. VIII. Oſtenditur, quam vim habeant argumenta allata in quarta opinione.

Ens in determinatum præciſè vt ſic, nõ poteſt cum alio habere coexiſtentiã.

AD primum ℞. Quod licet aliquod indeterminatum poſſit exiſtere coniunctum cum alijs partibus, per quas determinatur; vt patet in omni cõtinuo, non põt habere coexiſtentiam cũ alio præciſè, vt eſt indeterminatum, quia Deus videret terminum partis ſecundum quam coexiſtit, & ſecundum quã non coexiſtit, neq; Angelus poſſet in quieto ſe collocare in parte immediata poſt punctũ præciſè, ſed neceſſario occupabit partẽ determinatam tantam, vel tantam pro ſua libertate, ſicut Deus non poteſt producere ex communi opinione infinitum, ſed neceſſario, ſi vult producere, debet producere determinatum numerum, verùm, tot vel tot pro ſua libertate, nam infinitum non poteſt actu producere, ſed omne ens præter ſeu citra infinitum, vt infra.

37 Ad ſecundum ℞. Etiam ſi forma nõ pendeat à tempore, vt à cauſa, tamen pendet ab illo, vt concomitanter; tum quia non poteſt eſſe exiſtens niſi infra durationem temporis, ſiue realem, ſiue imaginariam, atque adeo ex repugnantia coexiſtentię neceſſaria cũ tempore poteſt deduci repugnantia; tum quia in ipſa forma eſt duratio intrinſeca, cui ſimiliter repugnat exiſtẽtia indeterminata ſicut tempori extrinſeco.

Forma pendet à tempore, vt concomitante.

Ad tertium ℞. Rectè ibi dici nõ repugnare ex parte productionis, quæ eſt formaliter indiuiſibilis, & virtualiter diuiſibilis, cuiuſmodi eſt, quæ includens conſeruationem nõ poteſt diſtingui à conſeruatione iuxta dicẽda infra; tamen repugnare ex parte productionis, quæ præciſè habet conceptum productionis, quia hæc eſt indiuiſibilis formaliter, & virtualiter, cuiuſmodi eſſet productio, quæ duraret tantum per inſtans, & immediatè poſt ceſſaret, ſuccedẽte actione rei, per quam cõſeruetur res producta, nam illa non poſſet coexiſtere tempori etiam indeterminato, ſiue adæquatè, vt patet, ſiue inadæquatè, vt alibi probatur, niſi in ſucceſſione, vt dicitur de puncto, quod mouetur per ſpatium: ſed de hac re alibi.

38 Ad quartum, implicare ex parte temporis vt eſt menſura productionis, non quidem, quod ipſum tempus ſit in ſe indeterminatũ, nam cum non ſit tantum ſecundum partes indeterminatas (ſic .n. repugnaret exiſtere) ſed ſit ſecundum partes determinatas, nam neceſſario partes illæ indeterminatæ exiſtere debent cum coniunctione cum alijs partibus, per quas determinantur priores. Sed quia ipſum tempus mẽſurãs productionem eſſet determinatum, & indeterminatum; vt ſupra oſtendimus. Neq; eſt quod omnia quæ in eo argumento afferuntur, refellantur, nam ex dictis, & dicendis infra facilè reijci poſſunt.

DVBITATIO TERTIA.

De principijs, & regulis, ex quibus cognoſci debet quomodo res incipiant, & deſinant.

PRima Regula, ex Ariſt. 6. phyſ. t. 44. id, in quo primum, .i. adæquatè res mutata eſt, neceſſariò debere eſſe indiuiſibile, quia ſi eſſet diuiſibile, iam nõ eſſet in eo primum res mutata, ſed prius in priore parte, quare mẽſura hæc debet eſſe inſtans. 1

Id in quo primo mutatũ eſt, neceſſario eſt impartibile ex Ariſt.

Secunda Regula, t. 41. 42. 43. quod eſt mutatum, quando primo mutatum eſt, eſt in eo ad quod mutatum eſt; nam cum id, in quo primo res mutata eſt, ſit inſtans, neq; ſubiectum poſſit in inſtanti aliquo migrare, ſi in eo inſtanti primo mutatum eſt, debet in illo inſtanti eſſe in eo termino, ad quem mutatum eſt.

Tertia Regula, t. 46. docet in fine motus dari primum mutatum eſſe; hoc autem appellat primum non eſſe motus; cur autem vocet primum, aliqui dicunt, quia illud eſt realiter, cætera autem ſunt tantum per deſignationem: Sed exiſtimo, id dici, quia cum motus nõ perſeueret, ſed omnino ceſſet, ſignificatur terminus extrinſecus motus, qui dicitur primum non eſſe. 2

Datur primũ mutatum eſſe in fine motus.

Quarta Regula, t. 46. Non datur initio motus primum mutatũ eſſe, quia ante mutatum eſſe præcedit mutari, & in hoc poſſunt infinita mutata eſſe accipi, non igitur illud erit primum, neq; tamen negat dari vltimum non eſſe motus, ſed negat dici mutatum eſſe: ſed de hac re dicetur infra.

Quinta Regula, in t. 52. ante quodlibet mutari præcedit mutatum eſſe, [illegible] intellige ſecundum partes proportionales motus. 3

Præcedit mutatum eſſe ante quoduis mutari.

Sexta Regula, t. 55. ante quodlibet mutatum eſſe præcedit mutari, nam loquitur de mutato eſſe, quod reperitur in motu, non de eo, quod fit per mutationem inſtantaneam.

Septima Regula, in eodem continuo non poſſunt dari duo indiuiſibilia immediata, ſed neceſſario poſt vnum indiuiſibile, ſequitur indiuiſibile, ſiue ſit permanens, ſiue ſucceſſiuum, vt motus, & tempus. Patet ex dictis de natura quantitatis.

Duo indiuiſibilia non poſſunt eſſe immediata in continuo.

Octaua Regula, Duo oppoſita non poſſunt eſſe ſimul in eadem menſura ſiue inſtãtanea, ſiue temporanea; vnde idem ſubiectũ non poteſt informare duabus formis oppoſitis ſimul, & multò minus idem poteſt exiſtere, & non exiſtere.

Decima Regula, Materia prima non poteſt carere omni forma ſubſtantiali etiam per inſtans, patet ex dictis in 1. phyſ.

Vndecima Regula, quæ deſinũt per negationẽ cõſeruationis, quæ fiebat à ſuis cauſis, deſinũt intrinſecè, vel extrinſecè, prout cauſa illa deſinit influere: vnde ſi luminoſũ auferatur 4

feratur per motũ, lumen, quod ab illo conſeruabatur deſinit intrinſecè, quia cum motus nõ ſit in inſtãti, ſed in tẽpore, luminoſũ non ceſſabit ab illuminatione in inſtanti, ſed in tempore, in quo aufertur, & idem dicitur de viſione, ſi obiectum auferatur per motum, vel potentia per motum elongetur: At verò ſi Deus in inſtanti corrumperet Solem, tunc lumen exiſtens in aere deſineret extrinſecè, quia in inſtanti, quo corrumpitur Sol, nõ eſſet lumen, quod immediatè ante erat. Sic etiam, ſi potentia viſiua in inſtanti ſe applicet ad viſionem incompoſſibilem alteri, tunc præcedens viſio deſineret extrinſecè, nam viſio illi incompoſſibilis inciperet intrinſecè, quia hæc omnia ſicut exiſtunt ad exiſtentiam influxus cauſę, ita deſinunt ad deſinentiam cauſæ: & quia quæ liberè conſeruantur, non ita deſinunt conſeruari, vt expectetur inſtans ad ceſſandum ab influxu, ideo plerumque deſinunt per vltimum eſſe, & ita intelligitur volitio, &c. quando non corrumpuntur à contrario, quia non videtur poſitum in manu noſtra, vt conſeruentur toto tempore præcedenti, & non in inſtanti, quod immediatè ſequitur, niſi in eo ſuccederet aliquod impedimentum, quo ita diſtraheretur attentio animæ, vt nequeat perſiſtere in agendo, vt quia repræſentatur aliud obiectum maximè diſtractiuum, quare poſſit Deus Angelum annihilare per vltimum ſui eſſe.

5 *Terminata intrinſecè, incipiunt, & deſinunt intrinſecè, & contra.*

12. Reg. Quæ terminantur intrinſecè, incipiunt, & deſinunt per ſe intrinſecè.

Dixi (per ſe) quia per accidens poteſt aliter fieri, & ratio eſt, nam ea dicuntur intrinſecè terminari, quæ requirunt aliquam extenſionem determinatam aliquo indiuiſibili: ſed ab hoc indiuiſibili, receſſus cum fiat in tempore (vt verum ſit dicere nũc res eſt, immediatè poſt non erit) corrumpentur, & producentur intrinſecè. Hinc patet oppoſitum eſſe dicendum de iis, quæ extrinſecè terminantur, nam ea extrinſecè incipient, & deſinent. Hæc tamen intelligenda ſunt per ſe, nam per accidens ex aliquo impedimento, vel cauſa extrinſeca, poteſt aliter contingere, vt quia acquirũtur per motum, cum ex natura ſua acquiri debeant in inſtanti, vel contra. Sic etiam quando aliquid corrumpitur ad productionem alterius oppoſiti, nam ſi vnum eorum oppoſitorũ incipit intrinſecè, alterum deſinet extrinſecè, & contra, quia oppoſita non poſſunt eſſe ſimul. Vnde ea, quæ ſine reſiſtentia producuntur, dum connaturaliter producuntur, incipiunt per primum ſui eſſe, quia non eſt ratio cur incipiant extrinſecè, niſi ratione alicuius extrinſeci.

Inter eſſe, & nõ eſſe rei dari debet inſtans diuidens.

13. Inter eſſe, & non eſſe eiuſdem rei, neceſſariò debet eſſe aliquod inſtans, diuidens eſſe, & non eſſe, quia cum eſſe, & non eſſe non poſſint eſſe in eadem menſura durationis, neceſſario exigunt eſſe in diuerſa duratione; at diuerſitas durationis exigit principium diuidens vnam ab alia; quod ſi illæ ſint immediatæ, neceſſariò debet poni aliquod inſtans, vel terminans, vel cõtinuans, ſiue hoc inſtans ſit reale, ſiue imaginarium. Ex quo principio colligitur, ex formis oppoſitis, quarum vna corrũpitur ex poſitione alterius, neceſſariò formam, quæ habet rationem termini, *à Quo*, corrumpi extrinſecè, quando altera forma, quæ habet rationem termini *ad Quem*, incipit intrinſecè. Quod ſi terminus *ad Quem* incipit extrinſecè, terminus *à Quo* deſinet intrinſecè: & hinc eſt, vt vbi, quod habet rationem termini *à quo* reſpectu motus localis, deſinat intrinſecè, quia terminus *ad Quem* motus localis, ratione cuius corrumpitur terminus *à Quo* incipit extrinſecè.

Ex his deducuntur ſequentes regulæ deſeruientes omnium formarum incæptioni, & deſitioni, deſumptæ ex Burl. 8. phyſ. t. 69. 6

In quo eſt primum inſtans eſſe, in eodẽ nõ eſt vltimum inſtans nõ eſſe.

Prima, Quod in quocumq. eſt dare primum inſtans eſſe rei, in eodem non eſt dare vltimum inſtans non eſſe rei, præcedens eſſe, quia ſic eſſent duo inſtantia immediata, ſcilicet vltimum inſtans non eſſe, & primum eſſe.

Et contra.

Secunda, In quocumq. non eſt dare vltimum inſtans ipſius eſſe rei, in eodem datur primum inſtans non eſſe poſt eſſe, quia vltimum inſtans temporis menſurantis eſſe talis rei, eſt primum inſtans non eſſe eiuſdẽ rei. 7

Tertia, In quocumq. eſt dare vltimum inſtans non eſſe rei ante ſuum eſſe, ibi non datur primum inſtans, in quo illa res habet eſſe, nam inter vltimum inſtans non eſſe, & primum inſtans eſſe, non poſſet dari medium, atque adeo inſtans eſſet immediatum inſtanti.

Quarta, In quocumq. non eſt dare primum non eſſe poſt eſſe, in eodem datur vltimum inſtans ipſius rei, vt patet de vbi, & aliis formis, quæ ſimili modo corrumpũtur: nam vbi corrumpitur ex vi motus, qui immediatè eſt poſt inſtans, atq. adeo in inſtanti, perſeuerat vbi, & immediatè poſt non perſeuerat; at immediate poſt nõ datur primum non eſſe.

Quinta Regula, Formæ, quæ nõ durant, niſi per vnũ inſtans, quia illis datur primũ, & vltimum inſtans eſſe, quæ ſunt omnino idem; ideo in illis nec eſt dare primum non eſſe, nec vltimum non eſſe.

Sexta regula, quæ deſinunt per primũ ſui eſſe: non poſſunt deſinere per primum non eſſe; & quæ deſinunt per primum ſui non eſſe, non poſſunt deſinere per vltimum ſui eſſe, quia ſequeretur eandem rem in eodem inſtanti ſimul eſſe, & non eſſe.

Septima, quæ per ſe incipiunt, & deſinunt ſucceſſiue per motum, incipiunt, & deſinũt eo modo, quo motus, quia terminus exiſtit ſucceſſiue, vel inſtantaneę ſicut actio, per quam producitur, ſed hæc Regula examinãda eſt infra, nam complemẽtum motus acquiritur in inſtanti intrinſeco cum tamen 8

præce-

præcedat motus, vnde dupliciter aliquid acquiri poteſt per motum: Primo, vt per actionem, & ſic eodem modo incipit, ac motus, nam partes termini correſpondent partibus motus. Secūdò, diſpoſitiuè, & ſic nō incipit eodē modo, vt patet in forma ſubſtantiali, quæ acquiritur poſt alterationem.

DVBITATIO QVARTA.

De ſubiecto, quod eſt capax inceptionis, & deſitionis.

1 *Aeterna à parte ante, non ſunt capacia inceptionis; æterna à parte poſt, non ſunt capacia deſitionis.*

PRima Concluſ. æterna, vt ſic non ſunt capacia inceptionis; quia inceptio dicit initium, quod repugnat æternitati, quod ſi ſint æterna à parte poſt, non erunt, vt ſic capacia deſitionis; & quia æternitas nulli creaturæ eſt connaturalis, ideo hæc incapacitas inceptionis, non eſt connaturalis alicui creaturæ abſolutè, & ſecundum ſe ſumptæ; At creaturæ, vt ſtat ſub æternitate, repugnat inceptio ratione æternitatis.

2 *Omnis creatura ex ſe capax eſt inceptionis, & deſitionis.*

Secunda concluſ. abſolutè omnes creaturæ ſunt capaces inceptionis, & deſitionis, quia ex natura ſua nō exigunt æternitatem à parte ante, nam omnia pendent ex libera voluntate Dei, vnde de facto omnia fuerūt creata cum initio temporis, & licet aliquæ creaturæ ſint ex natura ſua incorruptibiles atq. adeo æternitatem exigunt, vnde naturaliter non ſint capaces deſitionis; tamen ex libera Dei volūtate deſinere poſsūt, ſiue ſint permanentes ſiue ſucceſſiuæ, ſiue diuiſibiles ſiue indiuiſibiles ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum durationem, ſiue habeant diuiſibilitatem formalem, ſiue virtualem.

Tertia concluſ. Non ſolū entia, ſed etiam negationes ſunt ſuo modo capaces inceptionis, & deſitionis, patet quia deſinunt per poſitionem termini oppoſiti, & incipiūt per corruptionem termini oppoſiti.

3 Quarta concluſ. Inceptio, & deſitio conuenit etiā motui diſcreto, vt eſt motus, quo Angelus ſimul dimittens totū aliquē locū, alterum occupat totū ſimul, vel cum Angelus habet duas intellectiones vnā poſt aliam ex D. Thom. 1. p. q. 3. art. 1. nam illud tempus conſtituitur, dum ex vtraq. actione componitur, in quo non ſolum eſt numerus operationum, ſed etiam maior, & minor duratio ex Dur. 2. d. 2. q. 5.

QVÆSTIO VII.

De iis, quæ incipiunt, & deſinunt intrinsecè.

DVBITATIO PRIMA.

An res permanentes diuiſibiles incipiant, & deſinant intrinſecè?

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus Quæſtionis.*

1 *Ens permanens duplex eſt.*

PRimo Not. ens permanens accipi dupliciter: primo, pro permanentia perſeuerantiæ, vt quæ coexiſtunt tempori; & diſtinguitur ab eo, quod durant tantum per inſtans, quæ dicuntur entia inſtantanea, & non permanentia, vt mutata eſſe, &c. quæ neq. actu, neq. aptitudine coexiſtunt tempori. Secundo, pro permanente permanētia ſimultatis, & diſtinguitur à ſucceſſiuo, quomodo inſtans, formæ ſubſtantiales, &c. dicuntur entia permanentia, nam ens, hoc modo permanens dicitur, cui ex natura ſua non repugnat habere omnes ſuas partes ſimul; ſucceſſiuum verò, cui ex natura ſua id repugnat, quod eſſentialiter conſiſtat in partibus prioribus, & poſterioribus, ſeu in habere partem poſt partem, vt dies, hebdomada, &c.

Secundo Not. res permanentes diſtingui in diuiſibiles, & in indiuiſibiles; Indiuiſibiles verò diſtinguntur in eas, quæ ſunt indiuiſibiles ſecundum entitatem, & diuiſibiles ſecundum durationem, vt Angeli, punctum, &c.; & indiuiſibiles ſecundum durationem, & diuiſibiles ſecundum entitatem, vt actio illuminatiua, inſtantanea; & indiuiſibiles ſecundum duratione, & entitatem, vt inſtans, & ſimilia. His indiuiſibilibus opponuntur entia diuiſibilia, quorum alia ſunt diuiſibilia ſecundum durationem, quæ dicuntur illa, quæ habent coexiſtentiam cum tempore ſiue id habeat ex diuiſibilitate formaliter ſucceſſiua, ſiue virtualiter ſucceſſiua, vt ſunt aliqua permanentia, etiam ſi ſint ſecundum entitatem indiuiſibilia, vt Angeli, &c. Alia ſunt diuiſibilia ſecundum entitatem, non tamen ſecundum duratione, de quibus dictum eſt ſupra. Alia deniq. ſunt diuiſibilia ſecundum durationem, & ſecundum latitudinem perfectionis entitatiuæ, ſiue illa latitudo ſit ſecundum intenſionem, vt primæ, & ſecundæ qualitates, ſiue ſecundum extenſionem, vt ignis, &c. 2

Ens permanēs; aliud diuiſibile, aliud indiuiſibile, & hoc multipliciter.

Tertio Not. ex Burl. 8. phyſ. t. 69. q. 2. Res permanentes durantes per tempus diſtingui in eas, quæ in eſſe, & conſeruari pendet à re ſucceſſiua, & has regulari quoad earum inceptionem, & deſitionē ex Regulis ſucceſſiuorum; & eas, quæ non ſic pendent à re ſucceſſiua, & has diſtingui in poſitiuas, & priuatiuas. Poſitiuæ autem aliæ ſunt, quarum eſſe conſiſtit in indiuiſibili, quale eſt vbi, quod corpus habet ſimul, & ſimiliter bicubitum, Tricubitum in motu augmentationis, ſimiliter in alteratione omnes gradus qualitatis, quæ omnia dicunt perfectionem conſiſtentem in indiuiſibili, ita vt ſicut numeri quacumq. vnitate variata, variantur, ita & hæc. Aliæ, quæ habent latitudinem in gradibus perfectionis, vt calor, albedo, &c. Priuatiuæ dicuntur, quæ negant formas poſitiuas, & diuiduntur in eas, quæ negant formas ſucceſſiuas, quarum inceptio, & deſitio oppoſito modo regulantur, ac ſucceſſiuæ, & eas, quæ negant formas permanentes; Et ſi negant formas permanentes, quarum non eſt dare vltimum, tunc ipſarum negationum datur primum; Et ſi formæ datur primum, 3

tunc

tunc ſuæ negationis non datur vltimũ eſſe; ſi verò formæ poſitiuæ, nec datur primum, nec vltimũ, tunc ſuæ negationis datur primum, & vltimum, quia cuicumq. ineſt alterum contradictoriorum.

Hinc patet res diuiſibiles poſſe conſiderari dupliciter; Primo, abſolutè ſecundum eſſe earum diuiſibile. Secundo, ſub certo, & determinato termino, ſcilicet tantæ, vel tãtæ perfectionis, ſeu ſecundum extenſionem, vt bicubitum, ſeu ſecundum intenſionem, vt calor, vt octo, vt ſex, &c. & eadem diſtinctio applicari poteſt entib⁹ ſucceſſiuis; motus enim, vel tempus poſſunt conſiderari, vel abſolutè ſecundum eorum eſſe diuiſibile indeterminatè: Secundo ſecundum eſſe determinatum, vt ſit tantus motus, vel tantum tempus, quod eſſe aliqui dicunt conſiſtere in indiuiſibili.

4 *Poteſt aliquid ſecundum diuerſam rationem eſſe permanẽs, & ſucceſſiuum.*

Quarto Not. Licet repugnet aliquid eſſe permanens, & ſucceſſiuum ſecundum eandem rationem; non tamen repugnat ſecundum diuerſam rationem, vt patet in Angelo, qui ſecundum ſuam ſubſtantiam eſt permanens, & tamen ſecundum modũ eſt ſucceſſiuus, vt patet dum mouetur. Hinc etiam fit, vt forma aliqua v.g. calor, qui ſecundum ſuam naturam eſt permanẽs, & tamen dum acquiritur, habet modũ eſſendi ſucceſſiuũ, quod etiam de forma ſubſtantiali aſſeritur, cuius partes ex natura ſua ſunt permanentes, & tamen habent modum eſſendi ſucceſſiuum, dum producuntur, vt patet ex ignitione ſtuppæ.

Dupliciter corrumpi poteſt res permanens.

Quinto Not. Res permanentes dupliciter corrumpi, Primo, per accidens ad poſitionem formæ oppoſitæ. Secundo, per ſe ex defectu conſeruantis; primum accidere poteſt multipliciter, primo in formis ſubſtantialibus, & alijs formis incompoſſibilibus, quæ producuntur in inſtanti: ſecundo, in formis incompoſſibilibus, quæ producuntur ſucceſſiuè.

Secundum verò accidere poteſt multis modis iuxta varietatem dependentiarum, quas res habẽt à ſuis cauſis, nam aliqua conſeruantur ab effectiua cauſa ſiue naturali, ſiue libera; aliqua à materiali, aliqua à diſpoſitionibus, quæ omnia vario modo poſſunt ceſſare à conſeruatione.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

5 *Res permanentes diuiſibiles ſecundum aliquos ex ſe incipiunt, & deſinũt extrinſecè.*

PRima opinio eſt dicentium, permanentia diuiſibilia ex natura ſua incipere, & deſinere extrinſecè, quia licet vt permanentia ſint, poſſint habere partes ſimul exiſtentes; tamen vt connaturaliter incipiunt, & deſinunt, non ſimul illas habent, ſed ſucceſſiuè, quia ſucceſſiuè producuntur, & corrumpuntur iuxta exigentiam propriæ naturæ.

6 *Secundũ alios incipiunt, & finiũt ex natura ſua intrinſecè.*

Secunda opinio eſt dicentium, permanentia connaturaliter, & per ſe exigere modũm incipiendi, & deſinendi intrinſecum, A quia ex natura ſua habent partes in inſtanti, atque ita exigunt produci, & permanere. Quod ſi ſucceſſiuè producantur, id eſt per accidens, ſcilicet ex defectu potentiæ agentis, vel applicationis, vel ex repugnantia ſubiecti, vel ex voluntate libera agentis, vel ex alio impedimento.

Diſſidium inter hos auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui vniuerſaliter id docent de omnibus permanentibus ſiue habeant minimum, ſiue non.

Alij verò id aſſerunt de viuentibus, quæ determinant ſibi minimum, nam hæc fiunt in inſtanti, & ſimiliter deſinunt, quia non ſolum exigunt determinatam quantitatem, B ſed etiam certas diſpoſitiones, nam materia prima non poteſt eſſe ſine forma, ergo forma v.g. leonis debeat illã informare per vltimum ſui eſſe, conſequentia patet nam duratio illius, & formæ cadaueris ſuccedentis, ſunt duo tempora contigua, ergo inſtans terminans tempus formæ, & inſtans initians formam cadaueris debẽt eſſe inter ſe immediata, vt patet ex ratione antiquorum, ſed ſi forma leonis deſineret per primũ ſui non eſſe, tunc materia eſſet ſine forma, quia materia, in primo non eſſe leonis, non haberet formam leonis, ſed neq. habet formam cadaueris, quia inſtans, quod eſt primum non C eſſe leonis, non poteſt eſſe primum eſſe formæ cadaueris, quia non eſſet inſtans inhærens, & terminans temp⁹ menſurãs formam cadaueris, At verò inanimata incipiunt, & deſinunt eo, modo quo incipiunt, & deſinunt, eorum productiones, nam ſi productiones, & deſitiones ſunt inſtantaneæ, ſic incipiunt, & deſinunt, ſi ſucceſſiuæ ſimili modo ipſa incipiunt, & deſinunt. Neq. ſequitur, ex primo eſſe formæ præcedentis, & vltimo eſſe formæ ſubſequentis, dari ſimul duas formas in eadem materia, quia ibi ſũt duo inſtantia, non vnum, neq. eſt abſurdum eſſe duo inſtantia immediata in diſcõtinuis, D ſed contiguis temporibus, imò id eſt neceſſarium, Deſinit etiam ad deſitionem vltimæ diſpoſitionis, nam primum non eſſe vltimæ diſpoſitionis, eſt vltimum eſſe formæ cuius eſt diſpoſitio, ita Hieronym. Pla. loc. cit. q. 2. ſed hæc doctrina multa inuoluit contra doctrinã Ariſt. quod ipſe concedit, & contra naturalem rationem, vt ex dicendis patebit, nam illa duo inſtantia diuerſorum temporum contiguorum reſpondere debent vni inſtanti temporis, continui, ex quo ſequuntur abſurda, quæ ipſe negat.

Hieronym. Pla.

Alij nullam aſſignant certã regulam incipiendi, & deſinendi circa res permanentes.

E Tertia opinio eſt dicentium, non poſſe aſſignari certam Regulam circa modum deſinendi, & incipiendi rerum permanẽtium, nam aliquando extrinſecè, aliquando verò intrinſecè petunt produci, & corrumpi iuxta varias diſpoſitiones cauſarum naturaliũ.

7 Alij diſtinguũt.

Quarta opinio eſt diſtinguentium modum incipiendi à modo deſinendi, quod permanentibus per ſe conuenit modus incipiendi intrinſecus; per accidens verò modus incipiendi extrinſecus, vt docet tertia

opi-

opinio; at verò circa modum definẽdi non poſſe aſſignari certam regulã vniuerſalem, nam aliqua definunt per vltimum ſui eſſe, vt formæ, quæ corrumpũtur ad productionem formæ incompoſſibilis productæ in tempore, vt v.g. figura, vbi, extenſio localis, &c. aliqua corrumpuntur per primum non eſſe, vt quæ corrumpuntur ex productione formæ incõpoſſibilis inſtantanea; alia nunc vno, nunc altero modo corrumpuntur, quę pendent ex conſeruatione cauſæ, ſiue liberæ, ſiue naturalis, nam eo modo, quo cauſa definit cõſeruare, ipſa corrumpũtur, vt v.g. lumen, quod corrumpitur ex elongatione luminoſi facta per motum, corrumpitur intrinſecè, quia ſicut verum eſt dicere, nũc eſt pręſens luminoſum; ita verũ eſt dicere, nunc eſt lumen, quod conſeruatur: ſicut verum eſt dicere, nunc non eſt elongatio luminoſi, ſed immediatè poſt; ita verũ eſt dicere, quod lumen immediatè poſt non erit, & hac ratione vbi permanens definit intrinſecè, quia definit ex vi motus, qui conſequitur. Secus autem de vbi fluente, vt dicetur cum de deſitione rerum ſucceſſiuarum: eſt Burl. Veneti, & aliorum 8. phyſ. t. 69. nam quæ pendent à re ſucceſſiua, non habent eſſe in inſtanti ſicut neq. ipſum ſucceſſiuum; quæ verò non pendent à re ſucceſſiua, illa habent primum eſſe, nam vel durant tantum per inſtans, & patet dari primum, vel per tempus, & probatur, tum quia talis res deducitur ad eſſe per motum, vel mutationem, ſed hoc non habet niſi in inſtanti terminatiuo motus, quia terminus motus non habet eſſe ante finem motus, quia alioqui motus ceſſaret ante finẽ motus, nam motus ceſſat præſente termino, ſed hæc res, quæ exiſtit per motum, eſt terminus motus. ergo habet primum eſſe in inſtanti terminatiuo motus.

Burl. Venet.

Hinc Burl. docet omne ens productum per motum habere primum inſtans ſui eſſe. nam accipiatur A. vltimum inſtans temporis menſurantis motum, per quem ens producitur, tunc illud ens, vel non habet eſſe in A. & ſequitur debere poni aliã mutationem, per quam illud ens producatur, contra ſuppoſitum, vel habet eſſe in A. & tunc habuit eſſe per mutationem terminatam ante A. contrà ſuppoſitum, vel nunquam habuit eſſe ante A. & tunc A. eſt primum inſtans, in quo habet eſſe.

Ens productum per motũ habet primum inſtans.

Dices, Res pendens à re ſucceſſiua non poteſt eſſe in inſtanti, ſicut neq. ipſa res ſucceſſiua; ſed quæ fiunt per motum, pendent à re ſucceſſiua, ergo.

Obiectio.

Reſp. Duplicem eſſe dependentiã vnius ab altero, primam vt à via, & ſic pendet terminus à motu, in quo genere dependentiæ non exigitur ſimultas durationis, ſed potius quædam ſucceſſio, nam terminus ſuccedit motui. Alteram vt à cauſa, vel addictione concomitante, & in hoc genere exigitur ſimultas durationis, de quo genere intelligitur regula prædicta de eodem modo incipiendi, & deſinendi.

Reſpond.

A

ART. III. Opinio Auctoris. Circa inceptionem formarum diuiſibilium.

PRima Concluſ. Formæ ſubſtantiales diuiſibiles exigunt modum incipiendi intrinſecum, patet primo ex Ariſt. 5. phyſ. 13. & 16. & 6. phyſ. 30. & 8. phyſ. 89. vbi expreſsè docet, formam ſubſtantialem produci per primum ſui eſſe, vbi Aegid. Burl. Venetus, & alij, qui rationem inquirunt cur inſtans tribuatur intrinſecè formæ productæ, & non formæ, quæ corrumpitur, quia ſcilicet dignius eſt, quod attribuatur ipſi enti, quàm non enti: nam inſtans, & tempus important quandam menſuram; menſura autem accipitur ſecundũ analogiam, & proportionem ad menſurata: ſed maior proportio eſt inſtantis cum ente generato, quàm cum ente corrupto, quia illa eſt entis ad ens; hæc autẽ entis ad non ens. Secundo, probatur ex Auer. 4. phyſ. com. 129. & 5. phyſ. com. 8. vbi Simpl. t. 8. quia forma ſubſtantialis non incipit eſſe in meteria, niſi in ſtatu, quo ſeparari, & ſe tueri contrarijs poſſit, vnde vnũquodq. fit gratia ſuæ operationis: ſed vt forma agere, & reſiſtere incipiat, requirit certas diſpoſitiones, atque adeo præfinitam materiæ extenſionem, & qualitates certas, quibus introductis introducitur forma. 8

Forma ſubſtãtiales diuiſibiles ex ſe incipiũt intrinſecè. Ariſt. Aegid. Burl. Venet.

B

Auer. Simpl.

C

Tertio probatur, quia forma ſubſtantialis etiam ſi ſit diuiſibilis extenſiuè, tamen eſt indiuiſibilis intenſiuè; ergo ex natura ſua attingi poteſt per durationem inſtãtaneam, quia ſecundum ſe non habet contrarium impediens, & licet vt producatur, præexigat diſpoſitiones, quæ ſucceſſiuè acquiruntur, tamen non producitur in eodem tempore, in quo producuntur diſpoſitiones, ſed in termino illarum, atque adeo in inſtanti, vt oſtendit Ariſt. in lib. de Gen. & nos ibi; neq. enim actio, qua producitur forma ſubſtantialis, eſt alteratio, ſed generatio, quæ procedit vel ab accidentibus productis per alterationem, vel ab alia cauſa, vt ſuo loco.

Ratio fundamentalis.

Ariſt.

D

Secunda Concluſ. Omnia permanentia, quæ producuntur ſine reſiſtentia, ex natura ſua incipiunt intrinſecè per primum ſui eſſe, patet, quia hæc omnia producuntur in inſtanti, quia non eſt ratio ex natura ipſarum ſumpta, vt producantur ſucceſſiuè, atq. adeo incipiant extrinſecè. 9

Permanentia producta ſine reſiſtentia, ex ſe incipiunt intrinſecè.

Hinc Ariſt. deducit rei permanentis habentis eſſe poſt non eſſe, non dari vltimum inſtans ipſius non eſſe, quia cum detur primum inſtans exiſtentiæ talis rei, aut idem inſtans eſt vltimum ſui non eſſe, & primum ſui eſſe, & ſequeretur idem eſſe, ſimul eſſe, & nõ eſſe; vel eſt aliud, & tunc, vel vnũ eſt immediatum alteri, & repugnat cõpoſitioni temporis, vel non eſt immediatum, ſed mediat tempus, & ſequitur in medio illo tempore, rem nec eſſe, nec non eſſe, contra primum principium, nam tempus illud medium eſt ante primum inſtans illius rei, poſt vltimum

Ariſt.

E

non

non eſſe illius rei: ſed res non poteſt habere eſſe ante primum inſtans ſui eſſe, nec habere eſſe poſt vltimum inſtans ſui,non eſſe;ergo.

10 *Obiect.* Dices,id quo generatur,non habet primũ eſſe, quia non habet illud ante generationẽ, quia hæc eſt à non ente ad ens; neq; dum eſt generatio,quia tunc non eſt, 5.phyſ.t.33.ergo poſt generationem,atq. adeo habet vltimum non eſſe.

Confirm. Confirm. ex 6.phyſ.40.& ſequẽtibus,omne, quod mutatũ eſt, neceſſe eſt mutari pri⁹, ſed vbi hoc reperitur,non datur primum eſſe,ergò neq.in re genita,quia omnis generatio eſt in tempore.

Confirm.2. Confirm.2. quia ſi ponitur Sortem augeri vſque ad inſtans A. acquirendo tripedalem quantitatem,quæ ſit maxima ex ijs,quas habere poteſt, & in A. inſtanti deſinat eſſe per remotionem de præſenti;tunc quantitas eſſet res permanẽs acquiſita per alterationem, & non haberet primum eſſe, quia fuit ante hoc inſtans.

Reſpond. Reſpondet Venetus concedendo rem generari ante quam ſit,ſcilicet permanenter,at eſt in fieri,& hoc eſt habere primum eſſe. At alij putant Ariſt. non loqui de termino, ſed de ſubiecto ,quod ſubiectũ quoniam ſubiectiuè dicitur generari,ſit materia prima,quæ dicitur non ens, ſicut ſubiectum motus eſt compoſitum,quod dicitur ens.

Ad Confirm. Ad confirm. Reſpond. ante mutatũ ſemper eſt mutari, quia via præcedit terminum, ſed hoc dupliciter poteſt contingere. Primo in inſtanti,quo ad præcedentiam naturæ, & ſic in ijs datur primum eſſe in eodem inſtanti temporis. Secundo, ſucceſſiuè,& in his non datur nec primum mutatum eſſe, nec primum mutari, at generatio ſecundum ſe eſt in inſtanti; licet dicatur eſſe ſecundum præuiam alterationem in tempore exiſtentem in cuius termino eſt generatio.

Ad 2.confirm.Reſp. negando,quãtitatem illam tripedalem fuiſſe in Sorte, quia nõ fuit ante inſtans, in quo deſijt Sortes, nec ſequẽtibus, ex eo, ꝙ Sortes acquiſiuit eã ante illud inſtans,fuiſſe in ſorte, ſicut neq. ex eo, quod aliquid generatur antequã ſit genitũ, quod fuerit ſimpliciter ante inſtans,in quo dicitur genitum, nam aliud eſt aliquid eſſe in fieri, aliud aliquid eſſe ſimpliciter, & ideo nõ mirum ſi illa quantitas non habeat primũ eſſe.

Reſp. 2. Infra conſtabit, quæ acquiruntur per motum,non habere primum eſſe, at illa quantitas acquiſita fuit per motum; poſſet tamen ex illo caſu probari dari tertium modum incipiendi: ſed hac de re infra.

11 *2.obiectio.* Dices 2. Veritas propoſitionis eſt res permanens, ſed huius datur vltimum non eſſe, ergo.Minor probatur,quia ſi ponatur Sortẽ incipere currere poſt inſtans B. & aliquis in in inſtanti B. dicat *Nunc ſortes curris*, conſtat hanc propoſitionẽ eſſe falſam, & immediatè erit vera, ergo veritas habet vltimum nõ eſſe ſcilicet in inſtanti B.

Confirm. Confirm.quia poſita aqua ſummè frigida, A qua per horam calefiat ſecundum totam latitudinem caloris, tũc ibi gradus medius incipiet eſſe per remotionem de præſenti,quia ſi per poſitionem ſequeretur aquam nõ pri⁹ habere gradum medium quàm maiorẽ medio,quod eſt impoſſibile. Cõſequentia probatur, quia accepta quacũq. parte in qua eſt gradus medius, cum illa ſit diuiſibilis in duas medietates, propinquior agenti erit intẽſior quam remotior, & ita in nullo inſtanti dabitur gradus medius abſq. gradu vltra mediũ.

Reſp. Reſp. Regulas intelligi de rebus permanẽtibus ſecundum ſe, non autem per accidens, idest vt dependẽt à motu,vt eſt veritas illius B propoſitionis,quæ pendet à curſu Sortis.

Ad Confirm. Venet. Ad confirm.Reſp. Venetus illud argumẽtum conuincere calorem mediũ in inſtanti, in quo eſt primo inductus,non eſſe adæquatè in aliqua parte, ſed in qualibet parte terminata ad ſuperficiem propinquiſſimã agẽti; ideo cuiuſcunque partis diuiſæ medietas propinquior agenti, habet gradũ medium, & remotior habet remiſſiorem.

Reſp. 2. hinc probari dari actionem vniformiter difformem, de qua fusè alibi, & aliqua dicemus infra cum de ſubiecti certitudine,& incertitudine.

3.obiectio. Dices 3.augmentatio incipit per vltimum C non eſſe, quia fit ſucceſſiuè, ſed augmentationis eſt ſubſtantia quanta, ergo ſubſtantia quanta incipit per vltimum non eſſe, ſed hæc eſt res permanens,ergo.

Reſp. Reſp.concluſionem intelligi de rebus permanentibus ex natura ipſarum, nam ex aliqua ratione extrinſeca poſſunt incipere per vltimum non eſſe, nam alibi explicabimus, formam ſubſtantialẽ incipere poſſe extrinſecè, ſicut acquiri poteſt per motum: nam cum motus ille ſit continuus, & ſucceſſiuus, ſicut motus non habet primum ſui eſſe, ita neq. forma, quæ terminat motum, & in eo caſu forma oppoſita deſinit intrinſecè,quod D ita explico, Dum ſtuppa continuè,& ſucceſſiuè ignitur, vt ſupponitur, pars formæ ignis non eſt in materia ſimul, atq. adeo non eſt in inſtanti, ſed in tẽpore immediato, & ideo forma ſtuppæ exiſtit in materia in inſtanti, ſed immediatè poſt, ideſt dum producetur forma ignis,non erit; Hinc poſſunt dici formæ ſubſtantiales generari, & corrumpi per accidens. *Res permanens incipere poteſt per accidens per vltimum non eſſe.*

12 *4.obiectio.* Dices 4. Si forma permanens non habet vltimum eſſe in aliquo inſtanti, ſemper du- E raret. Conſequentia probatur, Nam ſi hoc inſtans B. non eſt vltimum, ſequitur, quod erit in alio inſtanti, quia cum B. non ſit vltimum ipſi⁹ eſſe, ſequitur quod erit poſt illud, quia alioqui illud eſſet vltimum, & ſic conſequenter de hoc, & de alijs ſequentibus argumentum formari poteſt,vnde ſemper durabit.

Reſp. Reſp. licet non detur vltimum inſtans ſui eſſe, datur tamen primum non eſſe illius, vnde fit non ſequi illam rem durare in perpetuum.

Dices 5.

5. obiectio. Dices 5. Forma diuiſibilis non habet primam partem, ex qua incipiat, ergo non poteſt habere primum eſſe, nam hoc nō poteſt conuenire, niſi primæ parti, & non toti, quia vt hoc habet partes priores, & poſteriores, ita non poteſt ſecundum ſe totum adæquatè incipere, quia dum eſt eius ſecunda pars, iam cæperat eſſe in prima.

Reſp. Reſp. In hoc argumento committi æquiuocationem incæptionis, nam confunditur incæptio ſecundum durationem, cum incæptione ſecundum quātitatem molis, & permanentem. Nam res diuiſibilis ſecundum quantitatem permanentem non habet principium intrinſecum ſecundum illam quantitatem, at poteſt habere principiū intrinſecum ſecundum durationem, nam omnes illius partes, vt poſſunt ſimul exiſtere in inſtanti, ita poſſunt in inſtanti intrinſeco per primum ſui eſſe incipere, atque adeo eius incæptio non eſſet ſucceſſiua, vt prius vna illius pars inciperet, deinde alia, quia ſic non poſſet incipere intrinſecè ſicut nō poteſt dari in ea ſucceſſiua acquiſitione partium, prima pars exiſtens in inſtanti, niſi fortè eius acquiſitio fiat per minima.

6. obiectio. Dices 6. Forma ſubſtantialis producitur poſt productas diſpoſitiones ſub determinato gradu, ſed determinatus gradus diſpoſitionum incipit intrinſecè, vt infra, ergo forma ſubſtantialis, quæ incipit poſt illum, incipiet extrinſecè, ſcilicet in tempore immediatè poſt, Neq. dicas formam incipere ſimul cum vltimo gradu diſpoſitionum, licet poſterius natura, Nam obſtat, quod idem ſit agens diſponens materiam, & inducens formam ſubſtantialem, ſed non poteſt præſtare ſimul vtrumq. effectū, nam productio ſubſtantialis adæquat virtutem illius agētis, ergo vnum producet poſt aliud.

Reſp. Reſp. Simul produci vltimum gradum, ſeu complementum diſpoſitionū, & formam ſubſtantialem, nam alioqui vel in materia remaneret forma præcedens ſine vlla diſpoſitione, vel in illo inſtanti eſſet materia ſine vlla forma. Ad Replicam Reſp. formā ſubſtantialem vel induci à diſpoſitionib⁹, vel ab agente principali, cuius virtus non expletur per præciſā productionē ſubſtātiæ, ſed poſſe etiam complere diſpoſitionem. nam diſpoſitio eſt propter formam ſubſtantialem, at vbi eſt vnum propter aliud, ibi eſt vnum tātum, ſicut intellectus ſimul aſſentitur principijs, & concluſioni, & voluntas intendit finem, & eligit media.

13 *Ens permanens dependens à re ſucceſſiua, non habet primum eſſe.* 3. Concluſ. Entiū permanentiū, quæ in eſſe, & conſeruari pendent à re ſucceſſiua, non datur primum eſſe, quia ſi hæc haberent primum, etiā res ſucceſſiua illud haberet, nam veritas huius propoſitionis, *Sortes currit* non eſt vera, niſi dum curſus exiſtit in Sorte, ſed curſus non exiſtit in Sorte in inſtanti; ergo neq. illa propoſitio poteſt eſſe vera pro inſtanti.

Obiectio. Dices, quæ ſunt ea, quæ ſic pendent; Reſp. A aliqui omnia, quę cum motu, & tempore incipiunt, ſic pēdent, Hæc autem ſint omnia, quæ latitudinem diuiſibilem habent ſiue quoad extenſionem, vt multæ formæ ſubſtantiales, ſiue quoad intenſionem, vt qualitates ſpirituales ſiue quoad extenſionem, & intenſionē, vt qualitates aliquæ corporales.

Formā ſubſtantialis incipere poteſt extrinſecè. Duæ difficultates ſolum manent, vna eſt de forma ſubſtantiali, an poſſit incipere extrinſecè, de qua fusè in libris de anima; Nunc ſolum aſſerimus id fieri poſſe non ſolum per potentiam ſupernaturalem, ſed etiam naturalem quoad formas, quæ non ſunt determinatæ quoad minimum, nam licet horum diſpoſitio ſit determinata, v.g. vt actio quoad B intenſionem atq. adeo, vt ſic incipere debet intrinſece, & per conſequens forma ad quam diſponit, tamen hæc diſpoſitio debet ſucceſſiuè extendi per ſubiectum, atq. adeo ſucceſſiuè produci per ſubiectum, & per conſequēs forma ſucceſſiuè produci debet, vel ſi eſt producta, vt rationalis, debet ſucceſſiuè informare. Secus autem quoad illas, quæ ſunt determinatæ quoad minimum, nam in minore parte minimi, vt non poteſt exiſtere forma; ita non poteſt ibi eſſe in motu, ſed completa diſpoſitione totius minimi in termino producitur ibi forma ſubſtātialis, atq. C adeo incipit per primum eſſe, (An autem deinde perficiatur ſucceſſiuè, alibi examinabitur.) Hinc etiam fit viuentia; quæ ſunt determinata quoad minimū deſinere per primum ſui non eſſe, nam eius deſitio non pōt eſſe ſucceſſiua, alioqui poſſet viuens eſſe in minori, & minori parte atq. adeo in minori parte minimi, & licet aliquæ partes incipiant infrigidari atq. adeo ammittere diſpoſitionem, quàm aliæ, tamen ſubſtantialis corruptio fit in toto homine, alioqui forma cadaueris prius produceretur in capite, quam in collo: At anima non ſic deſinit informare partes, ſed totaliter deſinit informare totum D corpus, ſicut in generatione non informat prius vnam partem, quàm aliam, ſed totum corpus debitè diſpoſitum per organa, quæ exigunt determinatas diſpoſitiones, & quantitatem, quod ſi vera eſt opinio dicentium viuentia vendicare ſibi minimum in generatione, non autem in via corruptionis, tūc nihil repugnat, quin poſſint deſinere intrinſecè per vltimum eſſe, ſed de hac re alibi.

Altera difficultas eſt de formis accidentalibus habentibus latitudinem perfectionis intenſiuæ, quæ cōſiderari poſſunt. Primo ſecundum eſſe indeterminatum ſiue ratione gradus intenſionis, ſiue extenſionis. Secundo E ſecundum eſſe determinatum, ſiue extēſiuè, ſiue intenſiuè, & de his dicetur peculiari quæſtione. 14

ART. IV. Opinio Auctoris circa deſitionem formarum diuiſibilium.

Forma permanēs ex natura ſua deſinit intrinſecè. QVarta Concluſ. Omnis forma permanens poteſt ex natura ſua deſinere intrinſe-

trinſece, quia poteſt habere omnes ſuas partes ſimul exiſtentes, atque adeo durare poſſunt partes illæ vſque ad inſtans incluſiue, & immediate poſt non erunt.

15 5. Concluſ. Formæ, quæ deſinunt ex vi formarum oppoſitarum habentiũ primum eſſe ſui eſſe, deſinunt extrinſece per primum ſui non eſſe, & non intrinſece per vltimum eſſe ſiue ſint formæ accidentales, ſiue ſubſtantiales, quia cum illæ formæ ob mutuam oppoſitionem non poſſunt eſſe in eodem inſtanti, ſi vna earum eſt in inſtanti; altera erit immediate poſt vel ante, ſed forma producta v.g. ignis incipit in inſtanti, ergo oppoſita ſcilicet aquæ, non erit in eodem inſtanti; ſed in eo potius non erit, & cum immediate ante fuerit, illud inſtans erit primum non eſſe ipſius ſcilicet aquæ, quæ deſinit eſſe.

Forma deſinẽs per incompoſſibilitatem cum alia forma habente primum eſſe ſui, deſinit extrinſecè.

Confirm. Confirmatur ex 6. phyſic. quia hæc deſinunt per alterationem præuiam per quam diſponitur ſubiectum, vnde in fine illius vna forma producetur, & præexiſtẽs corrumpetur, ergo idem inſtans terminatiuum alterationis, in quo forma producta habet primum eſſe, altera oppoſita habet primum non eſſe, ſed quæ habet primum non eſſe, non habet vltimum eſſe, nam non in eodem inſtanti, quia idem ſimul eſſet, & non eſſet, neque in diuerſo, quia ſic duo inſtantia eſſent immediata.

16 6. Concluſ. Quando forma oppoſita producta incipit extrinſece per vltimum non eſſe, tunc forma præexiſtens deſinit intrinſece per vltimum eſſe, patet quia cum forma oppoſita non ſit in illo inſtanti, altera non excluditur à ſubiecto in eodem, atque adeo ibidem permanet, ſed ſicut immediate poſt eſt ibi forma de nouo producta, ita forma præcedens immediate poſt erit.

Si vna forma incipit extrinſecè, altera oppoſita deſinit intrinſecè.

Obiectio. Dices: hinc ſequi inanimata vel deſinere per vltimũ eſſe, vel incipere per primũ eſſe, at vtrumq; eſt falſum. Conſequẽtia patet ex generatione ignis ex ligno, nam vltimum eſſe ligni debet eſſe vltimum non eſſe ignis, vel primum eſſe ignis debet eſſe primum non eſſe ligni. *Reſp. Murc.* Reſp. Murcia id totum concedi quando forma incipit abſolute, ſecus autem quando ad deſitionem, alterius altera incipit, vt tanta, vt v.g. in eadem materia in qua deſinit embrio abſolute, cum non habeat minimum nec maximum, incipit viuens in tanta quantitate, nam eadem materia poteſt ſumi abſolute, & ſic etiam ſubiectum aliquarum formarum, & vt tanta, & ſic eſſe ſubiectum animæ, quæ eſſe incipiat per primum ſui eſſe.

Hinc primo ſequitur formas ſubſtantiales ex lege ordinaria corrumpi extrinſece. Accidentales verò ſecundum determinatum gradum latitudinis, corrumpi intrinſece, prima pars patet ex 5. concluſ., nam formæ huiuſmodi non corrũpuntur niſi ex generatione alterius, alioqui daretur materia

A ſine vlla forma, ſed forma genita incipit de lege ordinaria intrinſece, ergo. Neque nobis obijciant, quod poſſit forma ſubſtantialis corrumpi ſine generatione alterius in viuentibus ſecundum eos, qui ponunt formas partiales, tum quia illa opinio non omnibus probatur, tum quia anima in illis ſeparatur à corpore in termino alterationis, atque adeo in inſtanti non habet eſſe cum immediate antea fuerit, Neque tamen hinc fit formam ſubſtantialem diuiſibiliter deperdi, ſed potius indiuiſibiliter, quia cum primo non ſit in inſtanti; in inſtanti deſinit eſſe, atque adeo indiuiſibiliter, in quo erraſſe, videtur Areſius in Corollario ad quæſt. B 33. §. decimo quod; hæc autem difficultas potius eſt in modo deſinendi per vltimum eſſe formæ ſubſtantialis, vt recte notauit Perer. l. 14. c. 9. ſed de hac re infra.

Secunda pars probatur, quia forma accidentalis habens latitudinem graduum non deſinit ſecundum determinatum gradum, ſecundum quem afficiebat ſubiectum, niſi per inductionem formæ oppoſitæ ſecundum rationem, qua illi opponitur, at hic gradus oppoſitus non producitur in inſtanti, ſed poſt inſtans in tempore per ſucceſſiuam alterationem, ergo gradus formæ oppoſitæ in illo inſtanti permanet in ſubiecto, C ſed immediate poſt non erit.

Confirmatur, quia gradus determinatus formæ corrumpitur, eo ipſo quo decidit ab illa determinatione, at ab illa decidit dum aliquid oppoſitæ formæ producitur, vt v.g. gradus quartus caloris corrumpitur ſtatim, ac in ſubiecto eſt aliquid ſupra gradum quartum frigiditatis, at hoc producitur immediate poſt inſtans, cum producatur ſucceſſiue, ergo. *Confirm.*

Dices: Determinatus gradus non deſinit niſi per inductionem oppoſiti gradus, ſed determinatus gradus formæ oppoſitæ incipit intrinſece, vt infra, ergo determinatus D gradus alterius oppoſitæ deſinit extrinſece, alioqui in eodem inſtanti erunt duo gradus oppoſiti in eodem ſubiecto. ℞. dupliciter poſſe accipi gradũ formæ. Primo, ſecundum determinatam perfectionem ſcilicet tantam vel tantam, & ſic incipit intrinſece ſecundum communem. Secundo, abſolute, vt v.g. dum in ſubiecto eſt quartus frigoris ſi deinde infrigidetur, incipiet quintus gradus, non quidem complete ſecundum perfectionem quinti, ſed incomplete, & indeterminate, & ſic non incipit intrinſece, E ſed potius extrinſece, & per huiuſmodi gradus indeterminati productionem corrumpitur determinatus gradus formæ oppoſitæ. *Obiectio.* *Reſpon.*

Secundo, Sequitur formam habentem latitudinem, & deſinentẽ ex productione formæ oppoſitæ, totaliter deſinere extrinſecè per primum ſui non eſſe, probant primo aliqui, quia ſicut huiuſmodi formæ non produncun- 17

Forma habens latitudinem, & deſinens productione formæ oppoſitæ deſinit extrinſecè.

Y

ducuntur abſolutè, niſi extrinſecè cum fiāt ſucceſſiuè, ita neq. deſinunt niſi ex trinſecè ſcilicet ſucceſſiuè. Sed non placet, tum quia permanentia oppoſito modo ſe habent regulariter quoad incæptionē, & deſitionem tum quia ſi negatio exiſtentiæ, quæ eſt termin⁹ corruptionis, eſt ſucceſſiua permanentia in exiſtentia, erit in inſtanti immediato ante negationem exiſtentiæ ſucceſſiuam, at hoc eſt deſinere intrinſecè. 2. alij quia forma totaliter deſinit cum omnes eius partes deſinunt, ſed forma hæc non totaliter deſinit niſi dum cōpletè, & totaliter eſt producta forma oppoſita, quia non deſinit niſi per incōpoſſibilitatem cum altera, ſed forma oppoſita cōpletè ſecundum determinatū gradum incipit eſſe in ſubiecto, intrinſecè, & per primū ſui eſſe, quia incipit in fine alterationis, nam immediatè ante non eſt completa, ſed in compleri, ergo in fine alterationis forma oppoſita non exiſtit, cum immediatè ante fuerit, alioqui oppoſita eſſent ſimul, at hoc eſt deſinere extrinſecè.

Aliorum probatio non probatur.

3. Sequitur, vbi permanēs deſinere intrinſecè, quia non deſinit niſi per acquiſitionem alterius, vbi fluentis, at hoc incipit extrinſecè per vltimum non eſſe, ergo permanens deſinit intrinſecè, quia in eo inſtanti, in quo eſt vltimum non eſſe alterius, eſt vltimū eſſe præexiſtentis vbi, nam corpus in hoc inſtanti eſt in hoc ſpatio, & immediatè poſt non erit.

Vbi permanens deſinit intrinſecè.

18 7. Concl. Formæ permanentes quādo deſinunt eſſe alio modo, quā per incōpoſſibilitatem cū forma producta; non habent certū modū deſinēdi, ſed nūc per vltimū eſſe, nūc per primū nō eſſe, iuxta cauſarū applicationem ad corrūpendas formas, nam ſi deſinūt ex defectu cōſeruantis, ſi cōſeruans in inſtāti conſeruat, & immediatè poſt non conſeruat, forma illa deſinet per vltimum eſſe, ſi verò in inſtanti deſinet conſeruare, etiam forma deſinet per primum non eſſe, & idem dicitur ſi forma corrumperetur à Deo alio modo, vel ex ſeipſa deficeret, vt dicitur de virtute impreſſa.

Forma non deſinens per incompoſſibilitatē cum alia, non habet certum modum deſinendi.

Ex his patet quid veritatis contineant ſingulæ opiniones, & quid falſitatis, & quid dicendum ſit ad ſingularum fundamenta.

19 8. Concl. quod licet qualitates acceptæ ſub determinata perfectione, quoad intēſionē, & extenſionē incipiāt, & deſināt intrinſecè ex cōi, quia ſub maiori perfectione nō eſſet tātæ perfectionis, tū abſolutè ſūptæ ordinariè incipiunt extrinſecè, quia hæ producuntur plerūq. ſucceſſiuè, ſiue ex reſiſtentia cōtrarij, ſiue ex ſucceſſiua applicatione cauſarū, ſiue ex ſucceſſiua diſpoſitione ſubiecti. Dixi ordinariè, nam aliquæ incipiūt intinſecè, vt paſſiones, quæ emanant ab anima; ſpecies intelligibiles, & alia huiuſmodi ſecundum Murciam quæſt.2.

Qualitates modo ordinario incipiunt extrinſecè.

Murcia.

Sed difficultas manet de deſitione qualitatum abſolutè ſumptarum, affirmat Murcia deſinere per primum non eſſe, ſed fallitur, quia ſi earum corruptio eſt ſucceſſiua neceſſario deſinunt per vltimum eſſe, nam in vltimo inſtanti ſunt, & immediatè poſt .ſ. in tempore, in quo erit ſucceſſiua corruptio, non erunt.

Ex his ſequitur ſolutio omnium argumentorum, quæ aduerſarij proponunt contra dictas concluſiones.

DVBITATIO SECVNDA.

Quomodo incipiant, & deſinant formæ indiuiſibiles.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. Indiuiſibilitatem entis poſſe eſſe duplicem, Primo quoad entitatem, ſeu ſubſtantiam rei; eo quod careat partibus entitatiuis. Secundo, quoad durationem; & eo, quod in ſua duratione careat partibus; Partes autem alicuius poſſunt eſſe tum formales, quæ reperiūtur in re formaliter compoſita ex partibus, tum virtuales, quæ reperiuntur in re ſimplici quidem formaliter, ſed æquiualente re diuiſibili, ſiue per coexiſtentiam ſitualem cum re diuiſibili, ſiue coexiſtentiam durationis, ſiue quoad vim operandi, Hinc fit, vt duplex ſit indiuiſibilitas, vna formaliter, & virtualiter, quę reperitur in ente, ꝙ ita caret partibus, vt nequeat æquiualere habenti partes. Altera formaliter quidem, ſed non virtualiter, qualis eſt in Angeli ſubſtantia, & duratione; nam Angelus eſt diuiſibilis virtualiter tam quoad entitatem, quam quoad durationem. 1

Indiuiſibilitas rei vel quoad entitatem, vel quoad durationem.

2. Not. Vtramq. indiuiſibilitatem poſſe reperiri in rebus tam quoad entitatē, quam quoad durationem, & vnam poſſe ſeparari ab alia. Nam aliqua ſunt quoad propriam entitatem indiuiſibilia formaliter, & virtualiter, ſed diuiſibilia quoad durationem, vt puncta, & ſimilia, Alia quæ ſunt diuiſibilia formaliter quoad entitatem, ſed indiuiſibilia formaliter, & virtualiter, quoad durationem, vt inſtantia temporis, quæ diuiduntur ad diuiſionem ſubiectorum, & ſic etiam generatio ſubſtantiæ, creatio rei diuiſibilis, &c.

Quædam quæ ſunt quidem formaliter indiuiſibilia quoad entitatem, ſed diuiſibilia virtualiter tam quoad entitatē, quā quoad durationem, vt Angelus, & eius æuum, &c. Alia denique ſunt indiuiſibilia tam quoad entitatem, quam durationem, ſed etiam virtualiter, vt creatio ſubſtantiæ indiuiſibilis.

3. Not. productionem rei poſſe conſiderari in ordine ad terminū formalem, & durationem 2

Rei productio vel eſt in ordine ad terminū formalem, vel ad durationē.

2 tionem, & quidem ex termino diuiſibilitatē & indiuiſibilitatem accipit in ſua entitate, nam ſi terminus eſt diuiſibilis, etiam ſecundum ſuam entitatem eſt diuiſibilis; ſi verò ille eſt indiuiſibilis, etiam indiuiſibilis erit, nam productio, & termin⁹ inter ſe proportionantur, & ſi partes termini eſſe poſſunt ſimul, etiam partes actionis poterunt ſimul eſſe, non tamen id ſemper ita euenit, vt patet ex productione formarū inteſibilium, quæ habent contrarium, nam partes productionis ſunt ſucceſſiuæ, cum tamen partes formæ productæ ſint ſimul, licet etiā quoad has formas ſeruetur aliqua proportio, nā partes formæ ſucceſſiuè exiſtūt dū ſunt in fieri, ſicut partes ꝓductionis, & ſicut partes formæ poſt productionē ſunt ſimul, ita partes actionis conſeruatiuæ illius formæ.

3 4. Not. productionem cōſideratam reſpectu durationis, diuidi in ſucceſſiuā, & inſtantaneā; ſucceſſiua dicitur cum illa per partes termini ſucceſſiuè producitur, quæ tempore menſuratur, At inſtantanea dicitur per quam termin⁹ ſiue diuiſibilis, ſiue indiuiſibilis ſimul producitur; de qua maximè dubitatur, an poſſit eſſe in tēpore illiq. coexiſtere, an verò repugnet, ſicut repugnat inſtās coexiſtere tempori. Nā ſi repugnat, nō poterit res indiuiſibilis incipere extrinſecè, & per vltimū non eſſe, quia non incipit niſi per productionem, ſi verò illud non repugnat, neq. repugnabit incæptio harum rerū extrinſeca.

Productio reſpectu durationis, vel eſt ſucceſſiua, vel inſtantanea.

4 5. Not. Inter res indiuiſibiles poni ea, quæ ſunt formaliter diuiſibilia, ſed ſecundum aliquod eſſe ſunt indiuiſibilia, vt v. g. calor ſecundū intenſionem eſt diuiſibilis formaliter, ſed ſecundū determinatum gradum, ſcilicet 4. 5. &c. conſiſtit in indiuiſibili, non quidem ex eo, quod ex determinatione gradus tota illa entitas reddatur indiuiſibilis, quia patet id implicare, ſed quia talis determinatio gradus cōſiſtat in indiuiſibili; nā deperditur per quācumq. variationem; & idē dicatur circa quantitatem permanentem, quoad ea, quæ includit determinatum terminum, vt Bicubitum, Tricubitum, vlna, &c. & hoc idem dici debet proportionaliter de motu, & alijs huiuſmodi rebus.

Res diuiſibilis, vt calor dicitur indiuiſibilis ſecundum determinatum gradum v.g quartum.

6. Not. Indiuiſibilia alia eſſe entia per ſe, vt Angeli, &c. Alia alterius, quia ordinantur ad aliud, & ex his alia ordinātur ad aliud, vt terminū qualis eſt actio; Alia ordinantur ad alia vt terminata; ex quibus alia ſunt continuatiua, alia terminatiua, & quia res continuatæ, & terminatæ, aliæ ſūt ꝑmanētes, aliæ ſucceſſiuæ, ideo ex indiuiſibilib⁹ alia ſunt cōtinuatiua, & terminatiua rerū permanentiū, alia rerum ſucceſſiuarum; Vnde ex Ruuio nu. 92. illa dicuntur permanentia, hæc ſucceſſiua, quod hæc raptim tranſeunt, vt partes fluentes, quas copulant, & terminant.

Indiuiſibilia, alia per ſe, alia alterius.

Ruuius.

7. Not. hæc indiuiſibilia copulatiua dupliciter ſumi, Primo determinatè in particulari per ſe, vt hoc v. g. inſtans, &c. Secundo indeterminatè, & cōfusè, vt incluſa in alio, ſ. con-

A tinuo, qua rōe dicitur, ꝙ in qualibet parte temporis, vel quantitatis includantur infinita indiuiſibilia de quibus dicunt, quod ſicut non pōt dari pars ſine indiuiſibilibus, ita non pōt incipere, & deſinere pars, niſi incipiant, & deſinat infinita indiuiſibilia, nō quidē determinatè, & ſignate, ſed indeterminatè, & confusè, quaſi ſimul accepta.

8. Not. Non ſatis conuenire inter Doctores in explicanda natura horū indiuiſibilium continuatiuorū, Nam aliqui volunt mutata eſſe v.g. nō aliquid productū per partes motus, ſed eſſe diſtinctas mutationes inſtantaneas, ſuccedentes partibus motus, per quas B continuantur partes motus, ſeu actionis ſucceſſiuæ, & producuntur indiuiſibilia continuantia terminos productos per motum. Nam ſi producuntur per motū vel per partē producentem, & non: quia tunc non eſt, vel ſequētem, & neq. quia nondū eſt, & ens reale non poteſt produci per id quod non exiſtit. Quare dicendum eſt huiuſmodi indiuiſibilia nō eſſe producta, ſed eſſe ipſas productiones indiuiſibilium, quibus continuantur partes termini exiſtentis per motū, ſicut ipſæ productiones indiuiſibiles ſunt ipſa cōtinuatiua actionis ſucceſſiuæ, & idē putant dicendum de indiuiſibilibus continuantibus tempus, vt C ſunt inſtantia. At Reſp. ad hoc Ruuius n. 99. quod ēt ſi partes motus, & tēporis non ſunt ſimul, & adæquatè in mēſura indiuiſibili, tamē ſatis eſt, quod verè, & realiter ſint in fluxu immediatè, & poſt indiuiſibilia, quia inſtantia, & mutata eſſe verè, & realiter continuant partes tēporis, & mot⁹ realis cōtinuatio præſupponit neceſſariò realē exiſtentiam cōtinuatorū, ergo debent partes realiter exiſtere, non quidē adæquatè in duratione indiuiſibili, ſed in ſucceſſione, nā verū eſt vnā partē fluentē cōtinuari cū alia per idē indiuiſibile actu exiſtēs in ſua indiuiſibili duratione, at hoc ſatis eſt, vt per eandē actionē, qua D ꝓducitur pars mot⁹, ꝓducatur ſimul indiuiſibile, vnde ex illis fiat vna actio, & mutatio.

Diſcrepant auctores in explicanda natura indiuiſibilium cōtinuatiuorū.

Inſtātia Ruuij.

Cōfirm. quia per actionē qua producitur totū includens partes cōponentes, producūtur ēt partes incluſæ, præſertim quando eſt productio adæquata totius, ſed indiuiſibilia ſunt partes toti⁹ cōtinui, quia cōtinuant partes; ergo per actionē, qua producitur continuū, producūtur indiuiſibilia; Maior probatur, quia nō pōt produci cōtinuū, quin producantur cōtinuatiua illi⁹, quia vt nō pōt eſſe continuū ſine cōtinuatiuis, ita neq. produci; ſed video in hac opinionū diuerſitate ineſſe E æquiuocationē, nam qui ponunt per vnam actionē produci partes, & indiuiſibilia tāquā modos quoſdam partium, non intelligūt de vnitate identitatis, ſed continuationis, nam ſicut terminus conſtat ex partibus habentibus vnitatem continuationis, ita & actio, per quam producitur; & ſicut in termino continentur diuerſæ rationes perfectionū, & entitatis, ita & in actione, & hanc diſtinctionē partialē aſſerūt; qui negāt vnā actionem

Confirm.

5 *Indicium Auctoris de hac re.*

Y 2

nem .i. vnitate identitatis, non tamen negāt vnitatem continuationis, neq. obſtat, quod indiuiſibilia ſint modi, quia ēt modi diſtinguuntur aliqua ratione à rebus modificatis, atq. adeo in actione diſtinguetur acquiſitio illorum ab acquiſitione partium, Neq. obſtat infinitas illarum actionū partialiū, ſicut neq. obſtat infinitas indiuiſibiliū, nam eadē ratio militat in vtroq. genere entiū, & ſicut indiuiſibilia non conſtituunt diſtinctū prædicamentum à partibus, ita neq. illæ partiales productiones, ſed pertinent ad illas, quas cōtinuant, Hinc patet idem dicendum de inſtantibus continuatiuis temporis, nam ſicut partes temporis diſtinguūtur à partibus motus, ita & indiuiſibilia vnius ab indiuiſibilib⁹ alterius, & eo modo quo producuntur indiuiſibilia motus, proportionaliter ſuo modo producuntur inſtantia temporis.

ART. II. Opiniones Doctorum.

6 Prima opinio eſt negantium indiuiſibiles formas permanentes incipere per vltimū ſui non eſſe, ſed incipere ſolum per primū ſui eſſe; vnde negant Deū poſſe producere Angelū immediatè poſt inſtans, ſed debere expectari aliquod tēpus minus, & minus iuxta determinationē Diuinæ voluntatis, & poſt illud produci Angelū. Fundamentū eſſe pōt, quia vel producitur ſucceſſiuè, .i. vt totū in toto, & pars in parte, & repugnat non habenti partes, vel ſimul, vt totū in toto, & totū in ſingulis partib⁹ tēporis, & repugnat vt ſic coexiſtere rei ſucceſſiuæ, nam coexiſtens ſucceſſiuo, vel coexiſtit omnib⁹ eius partib⁹, & nō; quia illud eſſet determinatū, atq. adeo ſi diuiditur, in priore parte incæpiſſet, vel nō omnibus, ſed aliquibus coexiſtit; aliquib⁹ nō, & neq. nam pōt ſignari inſtans diſtinguens partes, quibus coexiſtit, ab iis quibus nō coexiſtit; ergo partes, quib⁹ coexiſtūt, claudūtur duobus terminis, atq. adeo erūt finita, & determinatæ; at in parte determinata ſunt infinita inſtantia, in quib⁹ dici pōt rem prius incæpiſſe; ergo non pōt coexiſtere parti determinatæ, neq. indeterminatæ, quia hæc ēt eſt diuiſibilis in partes priores, & poſteriores: & eadē ratio procedit de quacūq. parte ſignata quantumuis minima, ꝙ nō poſſit eſſe mēſura adæquata incæptionis rei factæ ſimul.

Aliqui aſſerunt formas diuiſibiles permanētes incipere tantū, ꝑ primū ſui eſſe.

Probatur.

Confir. quia res, quæ incipit, debet incipere per actionē ſibi proportionatā, ſed actio incæptiua huiuſmodi rerū non pōt eſſe ſucceſſiua, ergo erit inſtantanea, atq. adeo non erit in tēpore, quia repugnat inſtantaneum coexiſtere tēpori, ſicut inſtans, à quo denominatur inſtantaneum.

Confirm.

Reſp. rectè conuincere de incæptione in rigore, nō aūt de incæptione, quæ habet adiunctam cōſeruationem, qualis eſt incæptio rei permanētis, quæ licet indiuiſibilis in ſe ſit; tamen per coexiſtentiā ad noſtrum tēpus, ſit per vltimū non eſſe; quare tunc neceſſe eſt actionem illā durare pro tēpore determinato

Aliquorum ſolutio.

A to incluſo inter duo inſtantia, nam ſicut cæpit per vltimū non eſſe, ita ipſa actio, cū non ſemper duret, debet eſſe in aliquo inſtanti intrinſeco, vel extrinſeco, quare in tempore incluſo inter duo inſtantia; Sed actio illa, vt intelligitur coexiſtere toti tēpori determinato, habet rationem conſeruationis; vt aūt intelligitur coexiſtere tēpori indeterminato, habet rationem incæptionis; At negant debere actionem durare per aliquod tēpus determinatum. Sed contra, quia cum ſignatur inſtans, in quo nō eſt, & immediatè poſt ſit, neceſſe eſt, vt ſignetur inſtās deſitionis cum incæptio ceſſet exiſtere, quia in eodē tempore non producitur, & corrumpitur; ergo B debet dari inſtans, in quo dicatur non eſt, & immediatè ante fuiſſe. neq. pōt eſſe idem inſtans incæptionis intrinſecæ, & deſitionis, quia in eo inſtanti non dum eſt ex ſuppoſitione incæptionis extrinſecę ſecundū aduerſarios; ergo non pōt corrumpi, quia nulla res pōt deſinere, niſi ſupponatur prius eſſe: vnde neq. in eo inſtanti pōt dici primo vel vltimo eſſe, vel primo nō eſſe, ſed potius vltimo non eſſe; ergo actio non potuit præciſè exiſtere in toto illo tēpore indeterminato, ſed debuit exiſtere in tempore determinato: vnde quod dicunt de incæptione conſeruatio- C nis, cum ſit eadē actio cum productione, nō incipit ſecundū rem, ſed ſolū ſecundum modum noſtrum cōcipiendi, quia ſecundū rem non pōt dari primum eſſe, & vltimū nō eſſe illius, ſed prius, & prius in infinitum ſyncategorematice, vt dicunt de priuatione in corpore mobili exiſtēte ab æterno; ita hæc actio habet rationem conſeruationis, vt cōnotat exiſtentiam priorē formę, vel negationē primi eſſe, quæ eſt prius, & pri⁹, ſicut dicitur de exiſtentia partium mot⁹, vnde hinc demonſtratur nō poſſe ibi diſtingui conſeruationē à productione, quia in illo tēpore immediato non pōt dari inſtans primi eſſe, vel vltimū D ipſius nō eſſe. At verò ſecundū noſtrum intellectū tunc incipit, cū concipitur inſtans terminans non eſſe illius, vel menſurans primum eſſe illius, quod determinari non poteſt, ſed vage id concipit intellectus.

7 *Inſtantia.*

Soluitur.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, Nam aliqui putant tam incæptionē, quam deſitionē harū rerū eſſe intrinſecā, ſ. incæptionē per primū ſui eſſe, & deſitionem per vltimū ſui eſſe, eo, quod vt actio productiua non poteſt eſſe in tempore, ita corruptiua oppoſito E modo ſe habere debet, ita Hieronym. Pla. q. 1. & vltim. §. quæ res ſecundò.

8 *Diſcrimē inter hos auctores.*

Pla.

At alii putant eſſe diuerſum rationem incæptionis, & deſitionis, Nam incæptionē dicunt eſſe intrinſecam, quia cum totū ſuum eſſe habeat ſimul, incęptio etiam illorū erit ſimul, atq. adeo per primum eſſe, At verò negant deſitionē eſſe intrinſecam ſeu per vltimū eſſe, ſed per primū non eſſe, ita Ferr. 3. contr. Gent. c. 65. §. vtrum autē, Vall. cōtrou. 46. ad Tyrones, quia vt actio productiua ob indiuiſibilitatem termini, ſeu exiſtentiæ ſimulta-

Aliud diſcrimen.

Ferr. Valleſ.

multatem, non poteſt eſſe in tempore,ſed in inſtāti,ita ob eandem indiuiſibilitatem actio corruptiua, nam ſicut terminus non corrūpitur ꝑ partes, ita neq. actio corruptiua eſſe pōt per partes,ſed tota ſimul atq. adeo in inſtanti,& non per coexiſtentiam cum tēpore, at ſi deſineret per vltimum eſſe, tunc actio deſitiua eſſet immediatè poſt inſtans atque adeo in tēpore ſequuntur alij, vt Sotus, Toletus,& alij.

Sotus Tolet.

Diſcrimen inter hos Auctores.

At hi etiam inter ſe diſſident nam Ferr. & Vall.putāt implicare, quod hæc deſinant intrinſecè per vltimū eſſe, At alij putant hunc modum deſinēdi extrinſecū, & per primum non eſſe,ex natura ipſorum ipſis conuenire, eo quod connaturaliter huiuſmudi indiuiſibilia non durant tantum per inſtans,at ſi deſinent per vltimum eſſe, durarent tantū per inſtans, quia in inſtāti,in quo producerētur, eſſent, & immediatè poſt nō eſſent, ſicut nō erant immediatè ante inſtans, ſed de potētia abſoluta non implicat hæc deſinere per vltimum eſſe, vt indiuiſibilia ſucceſſiuorum, & incipere per vltimum non eſſe, vt incipiunt ſucceſſiua, ita Soto 6.phyſ.q.3. Tol.q.4.concluſ.4. Conimb.8.phyſ.c.8.q.2.ar.5.& 6. Veracruc.ſpecul.3. Iauell.trac.de incæp.& deſit.

Sot. Tol. Conib. Veracruc.

Verum alij putant non implicare deſinere per vltimum eſſe, At implicare, vt incipiant per vltimū non eſſe, ſed neceſſario incipere per primū eſſe, ita Ruui' 6.phyſ. tr.de incæpt.108.Maſius loc.cit.q.10.quia diuerſo modo res, & cauſa ſe reſpiciunt, quoad deſitionem, & incæptionē; Nam res incipit eſſe ex eo, quod ei tribuitur eſſe à cauſa præbēte concurſum, at deſinit ex eo, quod negatur exiſtentia ex negatione concurſus conſeruatiui, nam cū res ſit indiuiſibilis,vel tribuitur concurſus, & totū ſimul exiſtit, vel non tribuitur,& nō exiſtit,atq.adeo dum tribuitur, in momento producitur,at cōſeruatio cū ſit nō primo concurrere,ſed continuare cōcurſū, qui ſupponit eſſe rei ſaltē prius ratione, poterit negatio conſeruationis fieri,& in inſtanti, & in tempore,vt deſinunt generatio, & indiuiſibilia motus,& temporis,quæ deſinunt immediatè poſt inſtans in quo ſunt.

Ruuius Maſius.

9 Secūda opinio eſt affirmatiū,poſſe rem indiuiſibilē incipere per vltimū ſui nō eſſe,atq. adeo negāt dari mēſurā adæquatā incæptionis.Refert Suar.3.p.tom.3.diſp.8.ſect.2.in 3. modo.& Meng.de prim.& vltim.inſtāti q.3. vbi ait incipere in non tēpore,& hanc incæptionem diſtingui ab incæptione in inſtanti.

Secūdum, alius res indiuiſibilis poteſt incipere per vltimū ſui non eſſe.

Suar. Mengus.

Probatur.

Primo, quia huiuſmodi res poſsūt deſinere in tempore per vltimū ſui eſſe, .i. vt nunc ſit,immediatè poſt non erit;ergo contra pōt earum incæptio eſſe in tēpore per vltimum ſui non eſſe, quia non eſt ratio diſcriminis, cum tām deſitio,quām incæptio ſint indiuiſibiles, ergo ſicut deſitio poteſt coexiſtere tempori immediato,ita & incæptio.

Confirm.

Confirm. quia ſi inter luminoſum,& perſpicuum ſit corpus opacum impediens illuminationē; & ponatur illud à Deo corrūpi A ſimul immediatè poſt inſtans, tūc Sol in tēpore immediatè ſequenti illuminabit totum aerem ſecundum totam intenſionem,quam poteſt, quia in proceſſu temporis, nec luminoſum acquiret maiorem virtutem,nec auferetur reſiſtētia, vel aliquod impedimentū, quia omne impedimentū ponitur ablatū in tēpore immediatè poſt inſtans; ergo tūc Sol v.g.producet totam lucē ſimul per vltimum non eſſe,quia nulla eſt ibi ratio ſucceſſionis.

Confirm. 2.

Confirm.2.nam indiuiſibilia continuatiua partiū neceſſariò produci debent ſimul,cum careant partibus,& tamen non poſſunt produci in inſtanti, ſed immediate poſt inſtans, B quia in inſtanti nō eſt pars altera producēda, quæ debet continuari præcedenti parti acquiſitę;ergo in inſtāti,quod eſt terminus acquiſitionis præcedentis partis,nō datur vnio vtriuſq. partis, quia vnio modificans vnita, eſſe nequit abſq. vnitis; ergo naturaliter fieri poteſt,vt alquid indiuiſibile ſimul incipiat per vltimum non eſſe.

10

Confirm. 3.

Confirm.3. quia Deus poteſt rem permanēntem ſimul ab æterno producere; & tunc neceſſario produceret in tēpore infinito; ergo etiam poterit ſimul in tempore finito. Quod ſi petas cui reſpondet illa productio, tempori? ne, an inſtanti?

Greg. reſp.

C Reſp.Greg.1.d.17.a.2.reſpondere inſtanti indeterminato, quod eſt in illo tempore indeterminato. Sed contra,quia id,quod non eſt,nō poteſt eſſe alteri coexiſtens; at immediatè poſt, nullum eſſe pōt inſtās immediatū ſiue determinatum, ſiue indeterminātum; ergo non poteſt illi coexiſtere productio.

Impugnatur.

Reſp.Alij reſpondere tempori indeterminato, in quo ſunt infinita inſtantia: ſed nullum ex his ſiue determinatū, ſiue indeterminatum eſt immediatū alteri inſtanti, ſed eſt tempus indeterminatum; at productio eſt immediatè poſt inſtans; ergo coexiſtit D tempori indeterminato medio inter inſtās præcedens, & quoduis inſtās,quod ſubſequitur.

11

Tertio, alij diſtingunt de indiuiſibili, vel ꝙ ſit formaliter, et virtualiter tale, vel quod ſit formaliter indiuiſibile, & virtualiter diuiſibile.

3. Opinio eſt dicentium indiuiſibilia formaliter, & virtualiter, nō poſſe incipere per vltimū non eſſe, quia nulla ratione poſſunt coexiſteri menſuræ diuiſibili ſiue determinatæ,ſiue indeterminatæ, At quæ ſunt virtualiter diuiſibilia, vt Angelus,&c. poſſunt incipere per vltimum non eſſe, & ſimiliter dicunt de deſitione,videtur communis.

Diſcrepant inter ſe hi auctores.

Hi tamen diuiſi ſunt,nam aliqui putant id eſſe verū de omnib' indiuiſibilibus formaliter,& virtualiter tam ꝑmanentib',vt pūcta, quam ſucceſſiuis, vt inſtantia, eo, quod licet E punctū permanens in tēpore, tamen actio, per quam incipit, non poteſt eſſe in tēpore, ſed raptim tranſit.

At alij putant id verū de indiuiſibilib' ſucceſſiuorum; quia raptim tranſeunt,atq.adeo non poſſunt coexiſtere inſtanti, non aūt de permanentib', quod in his eadē ſit rō quoad coexiſtendum tēpori, & virtualem diuiſibilitatē durationis,ac de indiuiſibilib' formaliter,& virtualiter diuiſibilib' quoad entitatē.

ART. III. Opinio Auctoris circa connaturalem modum incipiendi, & deſinendi rerum indiuiſibilium.

Inſtantia incipiunt, & deſinũt intrinſecè.

12 PRima Concluſ. Indiuiſibilia durationes formaliter,& virtualiter incipiunt,& deſinunt intrinſecè,eſt communis nam cũ hæc non poſſint eſſe niſi in inſtanti, nec exiſtant niſi per vnum inſtans, idem erit inſtans primum,& vltimum ipſius exiſtentiæ,nam nũc eſt, & immediatè ante non erat, immediatè poſt non erit.

Obiectio.

Dices, Inſtans non eſt diuiſibile,ergo non poteſt induere rationẽ primi, & vltimi,quia ſic diuideretur, quod ſi dicas non diuidi, ſed ſolum ſignificari duos reſpectus in eadẽ indiuiſibili entitate, vnum ad tempus præteritum,in quo res nõ habeat eſſe,& dicit primum eſſe,alterum ad tempus futurũ,& dicitur vltimum; Tunc contra obijcitur, Nam hinc ſequitur hæc indiuiſibilia habere duas facies, vnam, qua reſpicit præteritum, alteram,qua futurum.

Confirm. 1.

Confirm. Quia non eſſe præcedens vel vnitur immediatè cum nõ eſſe ſequenti poſt inſtans, vel nõ immediatè ſi primum,ſequitur indiuiſibile, quod incipit, nunquam habuiſſe eſſe, aut ſimul habuiſſe eſſe,& non eſſe, quia ipſius non eſſe nunquam fuit interruptum, ſi ſecundum, tunc ſequitur illa duo non eſſe; diſtare inter ſe per inſtãs in quo indiuiſibile habet eſſe,at inſtans non poteſt inducere diſtantiam,ſicut neq. punctum poſitum inter duas quantitates facit illas diſtare, atq.adeo punctum efficeret maius,cõtra ea, quæ docet Ariſt.6.phyſ.t.1.& 2. dum probat continuum non componi ex indiuiſibilibus ex eo,quod indiuiſibile non poteſt tangere, niſi ſecundum ſe totum, nec ibi poſſe diſtingui vltimum à non vltimo.

Confirm. 2.

Confirm.2.quia ſequeretur inſtãs eſſe poſſe rationem cur vnum ſit prius altero,nam ſi ponatur in hoc inſtãti produci formam ſubſtantialem, & immediatè poſt produci calorem per motum,tunc forma prius eſſet producta, quam calor, quia quando fuit producta forma, non erat calor,ergo inſtans additum tempori facit illud eſſe prius, & diuturnius, quia habet maiorẽ durationem forma, quam calor, ergo idem dici poſſet de pũcto reſpectu quantitatis contra Ariſt.& rationẽ, quia tunc linea poſſet fieri longior per diuiſionem, nam per diuiſionem ex vno puncto ſunt duo terminatiua.

Reſp.

Reſp. ex hoc argumento Areſius negat concluſionis huius veritatem, ſed improbabiliter, Nam conſtat ex doctrina Ariſt. indiuiſibilia continuatiua habere duplicẽ rationem .ſ. finis reſpectu vnius partis, & principij reſpectu alterius, 4. phyſ. t. 104.& 105. & ſeq.quare dicitur indiuiſibile,quia caret partib⁹, nõ quia caret reſpectibus plurib⁹, ꝙ per duas facies intelligat hos reſpect⁹,facile conceditur ẽe duas, at ſi intelligat partes,vel ali- A quid ſitu diſtinctũ,tunc negatur illas habere.

Ad Confirm.

Ad confirm. Reſp. Vniri immediatè, vt per ly immediatum excluditur pars ſimilis, at non, vt excluditur vinculum, ſicut materia, & forma immediatè vniuntur, vt excluditur aliquid, quod habeat rationem ſubiecti, vel formæ, at non immediatè, vt excluditur vnio, quia materia non vnitur formæ,niſi mediante vnione.

Hinc fit, illas duas negationes eſſe immediatas,quia non intercedit inter illas tempus diuiſibile, non tamen eſſe immediatas, quia intercedit inter illas indiuiſibile vniens partes temporis, neq. hinc fit illas diſtare diuiſi- B biliter per inſtans, ſed per partes temporis, quæ menſurãt negationes illas eſſendi, nam vnum tempus ſeipſo diſtat ab alio.

Ad 2.confirm. Reſp. hanc difficultatẽ eſſe omnibus ſoluendam, nam ſiue indiuiſibilia incipiant, & deſinãt intrinſecè, ſiue non,cõſtat Angelum,qui durat per horam attingẽdo inſtans terminatiuum incluſiuè, plus durare, quam ille, qui illud attingit excluſiuè, quare dicendum eſt durare plus indiuiſibiliter, quod indiuiſibile eſt extra diuiſibile ob improportionem ipſorum, nam diuiſibile non poteſt eſſe vbi eſt indiuiſibile,neq. contra,atq. adeo vnum eſt extra aliud,at indiui- C ſibilia cum ſint inter ſe proportionata, non ſunt extra ſeinuicem,ſed mutuo ſe totis tangent, & ideo non poſſunt conſtituere aliquod continuum, vt eius partes, quarũ vna ſit extra aliam, vt fusè explicaui cũ de compoſitione continui.

Obiectio 2.

Dices 2.quæ deſinunt intrinſecè,deſinunt per partes,quia eorum deſitio eſt immediatè poſt inſtans, atque adeo in tempore, at hoc implicat, quia ſequeretur indiuiſibile, v. g. Angelum partim amitti,partim non amitti.

Reſp.

Reſp.deſitionem eſſe quidem in tempore, ſed ſine ſucceſſione, ſicut Angelus nũc eſt in tempore per coexiſtentiam, & tum non ha- D bet ſucceſſionẽ, imò neq. habet partes; quare ſimiliter dici poſſet, illam deſitionem, vt dicit negationem exiſtentiæ, poſſe coexiſtere tempori,ſed de hac re infra.

Formæ diuiſibiles determinatæ tamen ad tantam perfectionem, intrinſecè incipiunt.

13 Secunda concluſ. Formæ habentes latitudinem, vt ſunt determinatæ ad tantam vel tantam perfectionem,incipiunt,& deſinunt intrinſecè, Prima pars probatur, quia complementum, quo talis latitudo, conſtituitur ſub tanta perfectione,conſiſtit in indiuiſibili, nam ab ea receditur per quemlibet minimum receſſum,ſed indiuiſibile acquiritur in inſtãti intrinſeco,ergo talis latitudo ſub tan- E ta perfectione acquiritur in inſtanti intrinſeco,vt benè Burl.loc.cit.Secunda pars probatur, quia perfectio, qua cõpletur gradus, deſinit per productionẽ oppoſiti, ſed ſũmo gradui oppnitur quælibet pars qualitatis oppoſita,nã per quãlibet partem vnius gradus, alter oppoſitus deficit à ſua perfectione, vt dicemus in lib.de Gen.ſed hæc pars qualitatis acq̃ritur poſt inſtãs, ergo in inſtãti exiſtit ibi determinatus gradus, & immediatè poſt, (quando

Burl.

(quando.ſ.producitur oppoſitus gradus)ſnõ-exiſtit, at hoc eſt, deſinere intrinſecè .

Oppoſita aliorum opinio.

Contrarium aliqui, Primo quia hinc ſequeretur nihil eſſe in mundo, quod non acquiratur,&incipiat intrinſecè;nam nihil eſt quod non ſit determinatum in ſe,licet à nobis non cognoſcatur. Reſpondent,quod licet in facto eſſe, & permanenter, nihil ſit, ꝙ non ſit determinatũ; tamen in fieri põt eſſe aliquid indeterminatũ, & hæc vt sũt in fieri & deperdi, poſſunt incipere,& deſinere extrinſecè.

Refellitur.

Sed contra,tum quia ſequeretur motum, incipere,& deſinere intrinſecè,nam productio,& corruptio ſunt motus quidã,at productio vt ſic deſinit indiuiſibiliter,& corruptio incipit ſimiliter, quia ſunt indiuiſibiles ob termini indiuiſibilitatem, & determinationem ; omnis enim motus terminum habet determinatum,vt v.g. frigus, quod corrumpitur, eſt determinatum,atq; adeo cum eius determinatio corrumpitur,illius corruptio erit indiuiſibilis,& quia in eadem menſura in qua deſinit frigus, incipit calor in eodem ſubiecto,ideo calor incipiet indiuiſibiliter, atq; adeo intrinſecè.Tum quia naturaliter nõ poſſunt duæ formæ contrariæ eſſe in eodem ſubiecto; ergo neq; frigus poteſt deſinere intrinſecè, & calor oppoſitus incipere intrinſecè, quia in eodem inſtãti eſſent in eodem,vt patet ex explicatione terminorum.Reſp.Prius corrumpi frigus,quam producatur calor. Sed contra,quia hæc prioritas,vel eſt ſolum naturæ,& non aufert incõueniens de ſimultate duorum oppoſitorum in inſtanti temporis, vel eſt prioritas durationis, & tunc vel eſt prioritas temporanea. & tũc in tẽpore intermedio inter vnum inſtans,& aliud, ſubiectũ maneret ſub neutra illarum formarum,quia in vno inſtanti eſſet frigus corruptum,&in alio calor productus, vel eſt prioritas inſtantanea, quo vnius corruptio ſolũ per inſtans præcedit productionem alterius,& tunc contra; nam vel frigoris corruptio eſt in inſtanti ; & caloris productio in tempore immediato , & tunc frigus non exiſtet in inſtanti,ſed eius corruptio atque adeo non deſinet intrinſecè, ſed per primum non eſſe, & calor,neq; producetur intrinſecè,ſed per vltimum non eſſe, contra ſuppoſitionem factam, & præterea in illo inſtanti ſubiectum carebit frigore,& calore; vel vtrumq; exiſtet in ſuo inſtanti intrinſeco,quorum vnum eſt prius altero, & tũc ſequitur dari duo inſtantia immediata, & in vno inſtanti ſubiectum manere ſine vtraq; qualitate.

Reſpon.

Reſp. Aliud eſſe, aliquid ſimpliciter incipere, aliud incipere ſub determinato gradu; qualitas enim incipit ſimpliciter,& abſolutè ideſt indeterminatè per motum,atque adeo in tempore,vt probat argumentum : Nam dicitur. Nunc calor , v.g. non eſt, & immediatè poſt erit,& ſicut in tempore immediatè poſt,non eſt pars determinata;ſed ſunt infinitæ indeterminatæ, ita non datur pars determinata caloris,ſed infinitæ indeterminatæ;At ſub determinato gradu non acquiritur niſi in inſtãti, nam in tẽpore immediato ante inſtãs,ſicut non eſt pars determinata tẽporis,ita neq;gradus determinatus caloris. Neq.omne,quod exiſtit,eſt determinatum, niſi ſit ſeparatum ab alijs, vt patet ex partibus proportionalibus continui,quæ in continuo ſunt indeterminatæ;imo etiam æquales ſunt indeterminatæ, quia poſſunt accipi variæ cõbinationes partium æqualiũ. Hinc 14

Primum corollarium. primò fit motum non incipere intrinſecè quia qualitas, quæ incipit per motum,non eſt determinata,ſed indeterminata, vt dictũ eſt. Hinc ſecundò fit,vt in eadem menſura *Secundum corollarium.* in qua frigus nõ exiſtit, calor exiſtat, & dum frigoris negatio incipit exiſtere, calor incipiat exiſtere,quia inſtans quod eſt intrinſecũ exiſtentiæ frigoris, poſt quod incipit negatio illius, erit extrinſecum exiſtentiæ caloris, quæ eſt poſt illud inſtans ſimul cum negatione exiſtentiæ frigoris. Hinc tertio patet ad primam probationem. *Tertium corollarium.* Ad ſecundam *Solutio probationum.* Reſp.Numquam in eodem ſubiecto exiſtere duas formas oppoſitas, vel materiam manere ſine vlla forma . Nam in eadem menſura in qua vna deſinit eſſe, altera producitur,& contra. Neque eſt neceſſarium vt ſint duo inſtantia immediata, vel mediata, quia eſt idem inſtans intrinſecum exiſtentiæ vnius, & extrinſecum alterius exiſtentiæ, vt v.g. ſi in ſubiecto exiſtat quartus gradus frigoris, ibi producatur quintus gradus caloris, Verũ eſt dicere in hoc inſtanti A. eſt in ſubiecto quartus gradus frigoris , & immediatè poſt non erit, quia immediatè poſt erit, ibi incipit augeri quartus gradus caloris, & tendere ad quintum, nam in inſtanti A. non eſt aliquid ſupra quartum caloris, ſed immediatè poſt erit. At contra accidit quando corrumpitur totus quartus frigoris, & completur quintus caloris, nam quartus gradus totaliter deſinit extrinſecè,ſicut quintus completur intrinſecè,quia in inſtanti, v.g.B. cõpletur quintus, & immediatè ante non erat completus ; at nihil quarti gradus frigoris eſt in hoc inſtanti , cum immediatè ante aliquid illius fuerit, quæ omnia fuſius patebũt ex dicendis in lib. de gener. de natura harum qualitatũ ; & hæc quæ dicta ſunt de determinatione qualitatum applicari poſſunt alijs, quæ habent extenſionem determinatam, quoad eorum incæptionem , & deſitionem; diuerſo enim modo ſe habent in principio,& in complemento, nam quoad principium incipiunt extrinſecè, & complentur intrinſecè. contra verò in deſitione, nam quoad complementum incipiunt deſinere intrinſecè,& totaliter deſinunt extrinſecè, vt dictum eſt. 15

Obiectio ſecunda. Dices ſecundò,quomodo deſitio frigoris, & acquiſitio caloris ſe habeãt inter ſe. Reſp. *Reſpond.* Non eſſe continuas inter ſe,quia ſunt diuerſarum rationũ, ſed habent naturalem quan-

dam

dam connexionem ex ordinatione naturæ, quatenus vna eſt neceſſaria ad poſitionem alterius.

Obiectio tertia. Dices 3. ſi initium deperditionis frigoris eſt intrinſecum gradui determinato frigoris, cum deperditio ſit per motũ, ſequitur motum incipere intrinſecè. *Reſpond.* ℞. Negando conſequentiam, nam aliud eſt aliquid deſinere intrinſecè, aliud motum deſitionis incipere intrinſecè, nam primum poteſt eſſe ſine ſecundo, quia omnia quæ deſunt per motum, deſinunt intrinſecè, nam inſtans præcedens motum eſt intrinſecum exiſtentiæ rei, quæ deſinit, quia immediatè poſt deſinit; at non eſt intrinſecũ motui, & hinc motus deſitionis nõ incipit intrinſecè, ſed extrinſecè, quia in inſtanti, in quo eſt res, non eſt motus deperditionis, ſed erit immediatè poſt. An autem motus ſicut habet terminum indiuiſibilem ex parte finis, quod dicitur mutatũ eſſe, habeat etiam aliud indiuiſibile ex parte principij intrinſecum motui, ex quo initiatur, ſicut dicitur de alijs continuis, dicetur alibi, vbi etiam, an negatio, quæ terminat corruptionem, ſit continua habens principiũ, & finẽ indiuiſibilia, vt vult Hieron. Plat. *Plat.*

Obiectio quarta. Dices 4. Quomodo deſitio gradus determinati, qui conſiſtit in indiuiſibili, eſſe põt immediatè poſt inſtans, cum ſit indiuiſibilis, ſicut terminus eius. *Reſpond.* Reſp. Hanc difficultatem eſſe communem omnibus indiuiſibilibus, quæ deſinunt intrinſecè, nam deſitio non exiſtit in inſtanti, ſed immediatè poſt; quare ſicut dicitur de alijs, quod talis deſitio eſt negatio quædam perſeuerãs per aliquod tempus poſt inſtans, eſſe poterit in tempore; nam licet ſit indiuiſibilis quoad entitatem, tamen eſt diuiſibilis virtualiter quoad durationem, vt dictum eſt de deſitione inſtantis, & magis patebit infra de productione rei indiuiſibilis poſt inſtans.

Reſpon. 2. Reſp. 2. Etiam ſi determinatio gradus cõſiſtat in indiuiſibili, tamen immediatè poſt ſicut producitur pars aliqua diuiſibilis, ita corrumpitur ex oppoſita forma pars aliqua diuiſibilis.

Obiectio Quinta. Dices 5. Quæ ſint, quæ cõſiſtunt in indiuiſibili. ℞. Omnia, quæ deſinunt per quãcumq; mutationem, quæ fit circa ipſa, vel ea ex quibus pendent, vt figura, æqualitas, ſuperlatiua, & ſimilia.

Dices 6. An huiuſmodi formæ determinatæ ſicut abſolutè dicũtur incipere intrinſecè, ita ſimili modo incipiant in fieri. ℞. De hoc dicetur infra.

16 *Formæ ſubſtãtiales naturaliter corrumpuntur extrinſecè.* 3. Concl. Formæ ſubſtantiales per ſe connaturaliter corrũpuntur extrinſecè per primum non eſſe, quia non corrumpuntur niſi ad productionem alterius; at hoc incipit intrinſecè, vt oſtendit Ariſt. 8. phyſ. t. 69. ergo. Conſequẽtia patet ex regulis communibus incipiendi, & deſinendi rerum. Dixi, per ſe, connaturaliter, quia per accidens ſicut forma ſubſtantialis poteſt incipere extrinſecè, ita oppoſita deſinere intrinſecè.

Obiectio. Dices: Hinc ſequitur, ſubſtantiam deſinere in tempore, atq; adeo partibiliter, nam forma vel attingit inſtans, & erit in illo, atq; adeo nõ poteſt dici illud inſtans eſſe extrinſecum formæ, vel non attingit, & deſinet in tempore. *Reſpond.* ℞. Hinc potius deſinere indiuiſibiliter, nã in hoc inſtanti eſt negatio formæ cum immediatè ante fuerit, atq; adeo deſitio eſt inſtantanea. Maior eſſet difficultas ſi deſineret intrinſecè, quia eſſet in inſtanti, & immediatè poſt non eſſet, atq; adeo in tempore non eſſet, ſed neq; partibiliter deſineret, ſed ſimul in propria mẽſura inadæquata temporis, videndus Menguſ. tr. de vlt. inſtãti q. 4. & ibi Mantuanus.

Dices 2. Cur inſtans dicatur potius intrinſecũ formæ genitæ, quam corruptæ. Reſp. 1. Forma genita magis intenditur à natura. Secundo, quia productio eſt in complemẽto diſpoſitionum, quod acquiritur in inſtãti; at corruptio eſt ex defectu diſpoſitionum, quorum non poteſt aſſignari inſtans, in quo nunc ſunt diſpoſitiones neceſſariæ ad conſeruationem, & immediatè poſt non erunt; quia ſucceſſiuè, & partialiter deſint, ſed potius in termino ſucceſſionis dicitur, nunc nõ ſunt diſpoſitiones, immediatè ante erant, quia nunc eſt complementum diſpoſitionũ oppoſitæ formæ.

4. Concl. Quæ incipiunt per creationem, incipiunt intrinſecè, quia creatio fit in inſtanti; ergo terminus eius habet eſſe in inſtanti: *Incipiunt intrinſecè, quæ creationẽ fiunt.* Antecedens patet ex D. Thom. 1. p. q. 63. a. 5. & 2. cont. gent. c. 19. & 2. d. 1. q. 1. a. 2. quia non eſt ratio ex qua oriatur ſucceſſio, nam ſine reſiſtentia intrinſeca, & extrinſeca.

5. Concluſ. Quæ deſinunt per annihilationem, deſinunt ex natura actionis extrinſecè per primum ſui non eſſe, quia actio annihilatiua eſt in inſtanti, atq; adeo terminus eius, quæ eſt negatio exiſtentiæ rei, eſt in inſtanti; ſed huiuſmodi negatio rei exiſtens in inſtanti, ſupponit rem in tempore immediatè præcedenti, extitiſſe ergo Nunc non eſt, & immediatè ante erat. Maior probatur, tum quia annihilatio reſpondet creationi, quæ eſt in inſtãti; tum quia ſicut Deus liberè conſeruat, ita etiam liberè poteſt ſubtrahere cõcurſum, atq; in inſtãti. At inſtabis. *Obiectio.* cum Deus ſit liber, ſicut põt ſubtrahere concurſum in inſtanti, ita poſt inſtans. Reſp. Infra dicetur, an id ſit poſſibile, vnde ſuppoſita poſſibilitate Reſp. non eſſe connaturaliter, quia ſicut res illæ habẽt ſuum eſſe ſimul, & aliquando indiuiſibiliter, ita indiuiſibiliter & ſimul exigunt, vt Deus deſinat conſeruare, quia actio debet proportionari termino. Contrarium docet Maſius q. 10. vbi poſt 17 *Opinio Maſii refellitur.* concluſ. 2. ait, has ſubſtantias, ſcilicet Angelicas per inſtantia intrinſeca incipere, & deſinere; ſed diſputat de nomine, nam fatetur deſinere per primum ſui non eſſe, & hoc vocat deſinere intrinſecè; ſed confundit intraneitatem inſtantis reſpectu ipſius deſitionis, & reſpectu exiſtentiæ rei, quæ deſinit, nam illud

illud inſtans eſt extrinſecũ poſitioni exiſtentiæ, & intrinſecum negationi exiſtẽtiæ, atq; adeo deſitioni; at hoc eſt deſinere rem extrinſecè. Contrarium etiam docet Hieron. Pla. q. vlt. dum negat deſinere per primum non eſſe, ſed per vltimum eſſe quando deſitio eſt inſtãtanea, quod ſi ſit ſucceſſiua, neq; deſineret per primum non eſſe, neq; per vltimum eſſe, quia in ſucceſſiuis nõ datur primum, neq; vltimum; neque eſt neceſſarium omne quod deſinit, deſinere per primum non eſſe, vel per vltimum eſſe. Nam illa diuiſio modorum ſunt de modis naturalibus deſinendi; at deſinere per annihilationem non eſt modus naturalis, ſicut neq; creatio eſt modus naturalis producẽdi. Sed hæc doctrina multa inuoluit falſa; & contra communem vſum terminorum; nam ſæpe dictũ eſt, vltimum, & primum inſtans, nõ debere attendi reſpectu actionis; ſed reſpectu exiſtentiæ rei, quæ denominatur produci, & corrumpi; vnde in fine 3. concluſ. concedit reſpectu inſtantis extrinſeci, & imaginari; annihilationem ſi fieret ſucceſſiue, deſinere extrinſece; ſed confundit deſitionem rei, cũ deſitione actionis.

ART. IV. Opinio Auctoris circa incæptionem, & deſitionem rerum indiuiſibilium per potentiam ſupernaturalem.

18 *Implicat indiuiſibilia durãtia per inſtans, incipere, vel deſinere extrinſecè.*

SExta Concl. Indiuiſibilia, quæ non durãt niſi per inſtans, implicat incipere extrinſecè, ſeu per vltimum non eſſe, & deſinere per primum non eſſe, quia implicat huiuſmodi indiuiſibilia coexiſtere tempori, cum ſint indiuiſibilia ſecundum durationem formaliter, & virtualiter, ſed quæ ſic incipiunt, & deſinunt, neceſſario coexiſtunt tempori, vt patet ex explicatione terminorum. Nam in inſtanti non ſunt, ſed immediate ante in deſitione, vel immediate poſt in incæptione. *Obiectio.* Reſponderi poteſt hæc non poſſe coexiſtere tempori adæquate, ſed poſſe inadæquatè. *Reſpond.* Sed contra, tum quia ſicut punctum neq; adæquate, neq; inadæquate poteſt permanenter coexiſtere ſpatio indiuiſibili ſiue determinato, ſiue indeterminato, ita neque inſtans tempori; tum quia ſi indiuiſibilia huiuſmodi poſſent coexiſtere diuiſibilibus, ſequeretur continuum poſſe componi ex pũctis, quia per coexiſtentiam punctorum ad partes temporis poſſent continuari illæ coexiſtentiæ, & vnam diuiſibilem componere; quia partes etiam ſi ſint indeterminatæ, cõponunt cõtinuum ob diuiſibilitatem, quam habent ſecundum exiſtentiã, at illa indiuiſibilia habent diuiſibilitatem ſecundum coexiſtentiam; tum tertio, huiuſmodi indiuiſibilia ſunt incommenſurabilia cum diuiſibili, ſed ſi poſſent coexiſtere, & correſpondere diuiſibili, & inadæquate poſſent commenſurari, nam inadæquatio oritur ex exceſſu indiuiſibilis ſupra diuiſibile, & patet non eſſe, vel ex exceſſu diuiſibilis ſupra indiuiſibile; & ſic poſſet fieri adæquatio per replicationem indiuiſibilis; tum quarto, ſi indiuiſibile poſſet coexiſtere diuiſibili, tunc vnum diuiſibile poſſet eſſe immediatum alteri, & extra illud, contra principia Ariſtotelis in 6. phyſ. Conſequentia probatur, nam ſi poſt inſtans ſequi poteſt aliud inſtans coexiſtens tempori, eſſet duratiuè extra præcedẽs inſtans; tum quia non eſt dum eſt præcedens; tum quia exiſtit dum exiſtit tempus, quod eſt extra inſtans, ergo ex natura indiuiſibilium non repugnat eſſe immediata, & extra ſe inuicem, vel localiter, vel duratione iuxta qualitatem indiuiſibilium. Tum quia non videtur ſatis intelligi aliquod reale per ſe ſeparatum exiſtens, vt eſt in ſe ab alijs ſeparatum, non habere determinationem, quare si eſt aliquid durans, debet habere durationem determinatam, atq; adeo implere adæquate determinatam durationem imaginariam; ſed indiuisibile coexiſtit tempori ſeparatũ ab alio, ergo coexiſtit, & implet adæquatè tempus determinatum; licet enim tempus immediatum inſtanti ſit indeterminatum; tamen si eſſet ſeparatum ab alio, neceſſario deberet eſſe determinatum; at per coexiſtentiam alterius ad ipſum, ſeparatur ab alio per deſignationem; nam illud tempus ſignatur per coexiſtentiam alterius, vt pars continui permanens tacta à parte determinata ſignatur, & per conſequens determinatur, ergo.

Dices: ſi hæc indiuiſibilia incipiunt, & deſinunt intrinſece, ſequitur ſimul eſſe, & nõ eſſe, quia incipiendo ſunt, deſinendo nõ ſunt, quia in ijs quæ fiunt in inſtanti, ſimul fieri, & eſſe, corrumpi & non eſſe. *Obiectio,* ℞. Non dici corrumpi intrinſecè, ex eo quod negatio eſſendi ſit in inſtanti, ſed quia exiſtentiæ eſt intrinſecum inſtans, & in tempore conſequatur negatio, quæ connotatur à forma, quæ dicitur deſinere intrinſecè, vel incipere intrinſecè. *Reſpond,*

19 *Obiectio ſecunda.* Dices 2. Dum indiuiſibilia hæc deſinunt intrinſece, ipſa deſitio incæpit extrinſece, quia nunc non eſt, & immediate poſt erit, atq; adeo deſitio coexiſtit tẽpori immediato, ſed ipſa deſitio eſt indiuisibilis, ſicut eſt inſtans; nam actio non poteſt habere partes, niſi terminus habeat partes. *Reſpond.* ℞. Deſitionem concipi per modũ alicuius actus, cũ vere nõ ſit niſi negatio exiſtentiæ, quæ poteſt dupliciter conſiderari. Primo, materialiter pro re, in qua eſt negatio illa; & ſic eſt diuiſibilis, quia in omni re diuiſibili eſt negatio indiuiſibilis, imò hæc indiuiſibilia excluduntur per diuiſibilium exiſtentiam, ſecũdo formaliter præciſe pro ipſa negatione rei indiuiſibilis, & hæc eſt indiuiſibilis formaliter, ſed diuiſibilis virtualiter. nam negatio illa exiſtit in tempore, imò per æternitatem, at non ſic eſt productio, quia hæc non poteſt exiſtere niſi per inſtans, alioqui inſtans poſſet permanere in eſſe ſicut ipſa productio; quare eadem ratio eſt de hac deſitione, ac de productione rei indiuisibilis formaliter, ſed virtuali-

tualiter diuiſibilis duratione. & ſicut in tēpore immediato nō datur primum, ita neq; datur in hac negatione primum eſſe ipſius, ſeu primum non eſſe rei, quæ deſinit; vt benè Mayronus 1. d.44. q.3. ad primum. Addit tamen ad ſecūdum, inſtans corrumpi per ceſſationem, quæ propriè non habet menſuram, nam ſicut ceſſat in toto tempore, ita corrumpitur in toto tempore ſequente ad inſtans, & ſicut forma quæ corrumpitur in inſtanti, non habet vltimum eſſe, ita inſtans deſinens eſſe poſt inſtans, nō habet primum non eſſe, quia repugnat tempori aſſignatio primæ, & vltimæ partis.

Formaliter indiuiſibilia, ſed virtualiter diuiſibilia poſſūt deſinere intrinſecè.

7. Concl. Indiuiſibilia formaliter, & virtualiter diuiſibilia deſinere poſſunt per vltimum eſſe, patet ex dictis in 1. concl. nam ſi indiuiſibilia formaliter, & virtualiter, poſſūt ſic deſinere, multo magis, quæ ſunt virtualiter indiuiſibilia.

Cōfirmat Ruuius de generatione, & corruptione formarum ſubſtātialium, quæ durant per inſtans, nam dum generatur forma, generatio eſt in inſtanti, & immediatè poſt non erit, & ſimiliter ceſſat corruptio ſtuppæ, ex qua generatus eſt ignis, ergo eadem ratione res ſpirituales poſſunt deſinere, vt.ſ. in hoc inſtāti ſint, & immediate poſt nō ſint; nam poteſt Deus non continuare influxum præſtitum in inſtanti.

Obiectio. Dices: Hinc ſequeretur rem permanētem durare tantum per iſtans, contra Ariſ.8.phy. *Reſpon.* Reſp.1. Id non eſſe neceſſarium, quia poſſet Deus conſeruare rem per aliquod tēpus vſq; ad inſtans intrinſecum, & immediatè poſt non conſeruare. Reſp.2. Etiam ſi id concedatur, nullum eſt abſurdum, quia Deus, vt eſt liber in producendo, ita in conſeruando, niſi aliunde ex aliqua ſuppoſitione oriatur neceſſitas conſeruandi; nam licet permanentia ex natura ſua exigant conſeruari per aliquod tempus, & incorruptibilia exigant conſeruari per æternitatem, tamen Deus non neceſſitatur ſeruare hanc legem naturæ phyſicæ, ſed eſt in ſua poteſtate omnia deſtruere, Ariſt.autem loquitur de permanentibus ſpectata eorum natura.

In diuiſibilia formaliter, ſed virtualiter diuiſibilia poſſūt incipere extrinſecè.

30 8.Concl. Entia indiuiſibilia formaliter ſecundum durationem, ſed virtualiter diuiſibilia, non repugnat incipere extrinſecè per vltimum non eſſe. Probatur quia non repugnat ex parte producentis, quia eandem virtutem habet in inſtanti, ac poſt inſtans, ergo ex ſua ratione ſi poteſt in inſtanti, poterit poſt inſtans.

Neq; 2. Ex parte termini, quia non repugnat illis ſecundū ſuum eſſe abſolutum exiſtere poſt inſtans, vt patet, quia poſt creationem, quæ eſt in inſtanti adhuc exiſtunt, ſiue ſint permanentia, quæ habent partes, vt ignis &c. ſiue carēt illis, vt Angelus, &c.neq; repugnat illis ſecundum eſſe relatiuum, quale eſt ratio terminādi: nam hæc entia vt ſunt ſimul poſt inſtās, ita poſſent ſimul terminare actionem poſt inſtans; tum quia non plus

A requiritur ad rationem terminandi actionē quam ad rationem exiſtēdi, cum eſſe terminum actionis non ſit aliud quam exiſtere ex vi actionis; tum quia ratio terminatiua eſt permanens ſicut eſt ipſa ſubſtantia rei, in qua eſt, nā illam habet terminus ſiue ſit in inſtāti, ſiue in tempore. Non enim repugnat rei produci ſecundum ſuam virtualem ſucceſſionem, ſicut nō repugnat eſſe; tum quia ſicut formaliter ſucceſſiuum poteſt produci in tempore, ita quod eſt virtualiter ſucceſſiuum, quia æquiualet ſucceſſiuo.

Neq; 3. Repugnat ex parte productionis, quia licet productio huiuſmodi entiū ſit tota ſimul, & non exiſtat ſucceſſiuè, vt patet
B ex ſimultate termini, vnde fit vt ſit formaliter indiuiſibilis, tamen non erit virtualiter indiuiſibilis, atque adeo poteſt exiſtere in tēpore; tum quia non habet virtualem indiuiſibilitatem ex ratione productionis, vt patet ex productione æterna. Neq; ex ratione talis productionis .ſ. cū nouitate eſſendi, quia hæc non addit ſupra productionem niſi negationē prioris exiſtētiæ termini; ſed negatio non variat influxum poſitiuum ſecundum aliquid illi intrinſecum; ergo poterit eſſe in tempore cum nouitate eſſendi ſecundum ſuum eſſe poſitiuum. Tum quia dupliciter
C pōt deſtrui conceptus productionis. Primò, ex ceſſatione cauſæ influentis, quia omittit influere; tum quia influxus induit nouū conceptum.ſ.conſeruationis, ſed ex eo, quod eſt immediatè poſt inſtans, neutro modo deſtruitur, ergo. Minor probatur, quia ex eo ꝙ influxus eſt immediate poſt inſtans, nō ceſſat cauſa influere, ſed potius influxū ſimultaneum neceſſario proſequitur per aliquod tempus: & ex eo, quod eſt immediate poſt inſtans, vt ſic non induit conceptum conſeruationis, quia in illo, vt ſic cum ſit indeterminatum tempus, non pōt ſignari finis productionis, & initium conſeruationis; er-
D go non deſtruitur conceptus productionis, nam non deſtruitur productionis conceptus niſi induat conſeruationis conceptum. Tum denique, quia in ea menſura nō repugnat productionē exiſtere, in qua non repugnat terminum exiſtere, nam huiuſmodi repugnantia productioni non pōt conuenire niſi radicaliter ex termino, ad quem ordinatur, vel ex efficiente, à quo prouenit, ſed termino nō repugnat exiſtere immediatè poſt inſtans, ergo neq; productioni. Reſp. Eſſe diuerſam rationem in exiſtentia termini, & productionis; nam terminus ſecundum ſe poteſt exiſtere cum continuatione quadam
E ſiue primo ſit, ſiue ſecundo, ſiue ſit ſub productione, ſiue ſub conſeruatione; at productio dicit primum eſſe rei, ſed tempori repugnat primitas, ergo exiſtenti ſub tēpore repugnat primum eſſe, nam ſi habet illud in priori parte, non eſſet in eo primitas dū eſt in poſteriori parte, atq; adeo licet rei ſecundum ſe non repugnet coexiſtere tempori, tamen vt eſt ſub productione, illi repugnat.

Sed

Sed contra, nam productio abſtrahit à primitate eſſendi, vt patet, tum ex iis quæ producũtur in æternitate, in quibus nõ eſt primitas, tum ex ſucceſſiuis quæ producuntur vere,& proprie, & tamen in illis non eſt primitas, ſed incipiunt per vltimum non eſſe, quare idem dicendum de omnibus, quæ extrinſece per vltimum non eſſe incipiunt, cuiuſmodi ponitur incæptio rerum, quæ producuntur poſt inſtans.

21 *Confirm.1.* Confirm. Quia ex omnium opinione cõſeruatio Angeli producti in inſtanti, incipit extrinſece, & immediate poſt inſtãs, ergo ei⁹ productio poteſt ſimiliter eſſe; nam conſeruatio eſt indiuiſibilis, vt productio, cũ ſint idem influens, & differunt ſolum per cõnotationem, vt alibi; imò conſeruatio rei productæ à cauſa ſecũda in inſtanti, incipit exiſtere immediate poſt inſtans; & tamen hæc eſt actio oĩo diſtincta à productione rei.

Confirm.2. Confirm.2. Quia ſicut non repugnat animæ rationali eſſe in corpore diuiſibili indiuiſibiliter .i. totam in toto,& totã in qualibet parte ob virtualem ſuam diuiſibilitatem ita neq; productioni Angeli habẽtis virtualem diuiſionem quoad durationem, exiſtere in tẽporę diuiſibili, ita vt tota productio ſit ſub toto, & tota ſub qualibet parte temporis, quia nõ repugnat rei produci ſecundum ſuam virtualem ſucceſſionem.

Secunda probatio aliorum. Secundò, alij probant, nam Angelus productus in inſtanti intrinſeco, poteſt immediatè poſt producere intellectionem, alioqui deberet expectare tempus aliquod, vt exerceat potentiam, ſed illa intellectio eſt indiuiſibilis, ergo productio indiuiſibilis poteſt eſſe poſt inſtans. Sed Aduerſarij negant poſſe produci intellectionem, ſicut negant poſſe produci duos Angelos, vnum immediatè poſt alium, alioqui dari poſſent duo inſtãtia immediata, & vnum extra aliud, ſed de hac re infra, nã non apparet à quo impediri poſſit, & retardari quominus intelligat.

Tertia probatio aliorum. Tertiò, probant alij, deſitio rei indiuiſibilis poteſt eſſe immediate poſt inſtans, vt ſupra, ergo,& productio, quia ſicut productio eſt indiuiſibilis, ita & deſitio, cum terminus vtriuſq; ſit indiuiſibilis, & ſicut reſpectu deſitionis datur inſtans in quo res vltimo eſt, & deſitio vltimo non eſt; ita in incæptione datur datur vltimum non eſſe tàm productionis, quam rei productæ, quia in illo inſtãti non eſt, ſed immediatè poſt erit. Vnde errant in terminis qui dicunt in tali modo deſitionis dari primum non eſſe, & primum eſſe.

Reſp. Ruuij. Reſpondet Ruuius eſſe diuerſam rationẽ, nam res incipit eſſe per concurſum poſitiuũ in effectum, at deſinit per negationem huius concurſus primæ cauſæ, vnde ſi res totum ſuũ eſſe habet ſimul, non põt per concurſum tribui illud eſſe, niſi ſimul ſit concurſus, atque adeo in inſtanti, & ideo non poteſt tribui in tempore, atque adeo immediate poſt inſtans. Sed negatio concurſus põt eſſe tam in inſtanti, quam in tempore, vt patet ex deſitione generationis, corruptionis, & aliorum indiuiſibilium motus, & temporis, nam põt Deus poſitiuè conſeruare Angelum per totum aliquod tempus vſq; ad inſtans incluſiuè, & immediate poſt non conſeruare, ſicut cauſa naturalis ſe habet poſitiue ad generationem inſtantaneam, & immediate poſt ſe habet negatiue, & ſimiliter põt intellect⁹ producere intellectionẽ in inſtanti, & immediate poſt non concurrere ad intellectionem. Sed contra, quia hoc intendit argumentum, quod ſicut negatio cõcurſus eſt in tempore, ita etiam poſſit eſſe poſitio cõcurſus, cum vtriuſque ſit indiuiſibile; & ſint oppoſita, quorum regula eſt, vt ſicut ſunt apta fieri in eodem ſubiecto, ita in eadẽ menſura durationis, vt Ariſt. oſtẽdit de motu,& quiete 6.phy.t.67.& ſeq. *Refellitur.*

22 *Alia reſponſio Ruuij.* Sed ad huc Reſpondet Ruuius diuerſam eſſe rationem poſitionis,& negationis concurſus, nam vt eſſe rei indiuiſibile eſt determinatum, ita & eius creatio, atque adeo habere debet terminatam durationem, qualis non eſt tempus immediatum ad inſtans, ſed eſt ipſum inſtans, ſed non eſſe Angeli, nec eſt in ſe determinatum, nec actionem determinatam exigit, atque adeo neq; durationem, vnde patet fuiſſe ab æterno, & ideo eſſe poteſt immediatè poſt inſtãs, quod eſt indeterminatum. Sed contra, tum quia ſecundum Aduerſarios cõſeruatio eſt actio poſitiua,& tota ſimul, & determinata, ſicut eſt productio; & tamen poteſt incipere immediatè poſt inſtans. Neq; dicas eſſe diuerſam rationem, quia per eam non datur primo eſſe rei, ſed cõtinuatur, nam præſupponit ſaltem prius ratione eſſe rei, nam argumentum petit, quod ſicut conſeruatio põt eſſe noua quædam actio diſtincta nõ ſolum ratione connotati negatiui, ſed ratione ſuæ naturæ intrinſecæ ſaltem indiuidualiter, vt dictum eſt,& tamen poteſt incipere extrinſece per vltimum non eſſe ſuum, cur idem non poſſit dici de prima productione rei, ꝙ incipiat per vltimum non eſſe 2. Tum quia non video cur plus determinationis habeat eſſe vt productio rei, quam deſitio eiuſdem, cum vtraque ſit tota ſimul, & non poſſit eſſe partibiliter. *Refellitur.*

23 *Obiectio.* Dices: Primò id quod deſtruit conceptum productionis, implicat poni cũ productione; ſed incæptio huiuſmodi .ſ. per vltimum non eſſe, implicat cum productione rei indiuiſibilis: ergo implicat huiuſmodi productio. Maior probatur, quia tunc poneretur, & non poneretur cõceptus rei. Minor probatur, Primo, nam conceptus formalis productionis ex natura ſua diſtinguitur à cõceptu conſeruationis; ſed poſita tali incæptione non diſtingueretur; nam in tempore immediato in quo dicitur res produci, nõ poſſet ibi diſtingui productio à conſeruatione, nam non poteſt ibi ſignari quando deſinit productionis conceptus, & incipiat conſeruatio-

uationis, nam quælibet particula illius, quæ aſſignatur non eſſe tempus in determinatũ, ſed determinaretur. Secũdò, quia de ratione productionis eſt, vt per eam comunicetur primo exiſtentia rei, ſed in tempore immediato ad inſtans non datur hæc prima communicatio exiſtentiæ, nam quæcumq; particula aſſignata non poteſt dici, quod ibi ſit primo communicata exiſtentia, quia vt non datur prior pars, ita nõ datur prior communicatio, atque adeo ibi eſſet res de nouo ſine productione, ſed perpetuo conſeruata; nam actio illa ſecundum ſe totam coexiſtit ſucceſſiuè per prius vni parti temporis, & deinde poſteriori, atq; adeo talis actio vt coexiſtit illi tẽpori, ſemper præſupponit in illa coexiſtentia eſſe rei, ergo ſemper eſt conſeruatio. Reſp. Negando minorem ad primam probationem. ℞. 1. Non eſſe neceſſarium, vt in omnibus, quæ producuntur, diſtinguatur productio à conſeruatione pro omni ſigno, vt patet in iis quæ producũtur in æternitate, in quibus productio non poteſt pro menſura æternitatis diſtingui à cõſeruatione, ſed per totam æternitatẽ eſt productio, & poſt æternitatem eſt conſeruatio, quare in illo tempore immediato, prout eſt immediatum, non põt diſtingui productio à conſeruatione, ſed in illo, vt ſic producitur, põt tamen ibi eſſe conſeruatio in alio, & alio inſtãti determinato in infinitum, prout tempus illud poteſt fieri determinatum in alio & alio inſtanti in infinitũ, quia tempus illud indeterminatum poteſt durare minus quam hora, quam dimidia, & ſic in infinitum, atq; incipere conſeruationis conceptus prius, & prius.

Reſpond. 1.

Reſpond. 2.

Reſp. 2. Neq; in omni productione etiam temporali, eſt neceſſaria diſtinctio productionis à cõſeruatione, vt patet; tum in omnibus, quæ incipiũt extrinſecè, quia in tempore immediato producuntur, & non conſeruantur, nam in quacumq; mẽſura, in qua actio habet conceptũ productionis, pro eadem non poteſt habere conceptum conſeruationis, tum quia poſſet Deus aliqua in inſtanti producere, & immediate poſt non cõſeruare, vbi daretur productio ſine conſeruatione. Neq; obſtat, quod illa actio ſe tota coexiſtens temporis partibus ſucceſſiuè, prius vni parti, quam alteri exiſtat, nam cũ in illa ſucceſſione prioris, & poſterioris ſit infinitas, non põt deueniri ad aliquid in quo incipiat conſeruatio, nec extrinſece, nec intrinſece, ſed ſẽper erit cõceptus productionis pro illa duratione, pro qua nõ eſt determinabilis incæptio cõſeruationis. Hinc fit, vt actio illa neceſſario durare debeat per tẽpus determinatum, nec poſſe durare tantum per inſtans fluens. Neque dicas illam actionem, vel eſſe puram productionem, & non poteſt coexiſtere parti poſteriori temporis, vel puram conſeruationem, & non poteſt cõnotare negationem immediatam antecedentem; nam dicimus actum eſſe puram productionem, ſed potentia continere conſeruationem, ratione potentiæ, qua poteſt connotari eſſe præexiſtens in illis partibus temporis.

Reſpond. 3.

Reſpondent tertiò alij, illam productionẽ poſſe dupliciter conſiderari: Primò adæquatè. ſ. vt reſpõdet tempori immediato, & mediato, reſpectu inſtãtis, & ſic erit ꝓductio, & conſeruatio, quia eſt productio nõ præcisè, ſed durans per tempus, atq; adeo cõſeruatio productiua. Secundò, adæquatè .i. præcisè, vt reſpondet tempori immediato, & ſic erit præcisè productio; vel vt reſpondet præcisè tẽpori mediato. & ſic erit præcisè conſeruatio, quia connotat præcedens eſſe, vt ens, ꝙ adæquate ſumptũ dicit perſeitatem, & inaſeitatẽ; ſed inadæquatè dicit explicite præcisè entitatem; & licet productio inſtantanea ſemper præſupponatur conſeruationi, non tamen productio temporanea, quia cũ ſit productio permanens, põt inducere conceptum productionis, & cõſeruationis, ſicut terminus eſt productus, & conſeruatus in illo tempore adæquato.

Reſpond. 4.

Reſpõdent quarto alij, ibi diſtingui productionem à conſeruatione, quia illud tempus eſt ſecundum ſe diuiſibile in partes priores, & poſteriores, & vt connotat negationem exiſtentiæ, habet rationem productionis, vt autem non connotat illam, ideſt quatenus ſecundum rem eſt in parte, ſeu coexiſtit parti poſteriori, ſic habet rationem conſeruationis, ſed à nobis non poſſe cognoſci, ſicut non poteſt cognoſci coexiſtentia cum tempore, vt connotat negationem, & vt non connotat. ſed tertia, & quarta reſponſio habet difficultatem ortam ex diuiſibilitate infinita illius temporis, ex qua non videtur poſſe ſecundum rem diſtingui productio à conſeruatione, & in quo ſigno incipiat conſeruationis conceptus, & deſinat conceptus productionis, quare ſiſtendum in duabus primis reſpõſionibus. Neq; dicatur dari incæptionẽ in re, ſed à nobis non cognoſci; nam cũ Deus cognoſcat quidquid eſt in re, deberet cognoſci initiũ illius conſeruationis.

Obiectio.

Reſpond.

24 Ad ſecundam probationem Reſpondent aliqui, rem primo produci, accipi poſſe vel reſpectu durationis temporalis. extrinſecæ, & ſic non poteſt dici primo produci, ſicut in illo tempore non datur prima pars, in qua primo dici poſſit produci, vel reſpectu durationis intrinſecæ ipſi indiuiſibili productioni, & reſpectu illius dici põt primo produci, ſicut in illo iſtãti primo exiſtit res producta, nam ante non exiſtebat. Sed non placet, nam huiuſmodi incæptiones debent ſumi reſpectu temporis extrinſeci, à quo menſurantur, eo quod debet ſumi eadem duratio, quæ ſit cõmunis exiſtentiæ & negationi exiſtentiæ eiuſdem rei, vel diuerſarum quãdo ex generatione vnius eſt corruptio alterius, at huiuſmodi mẽſuratio non poteſt ſumi reſpectu durationis propriæ, & intrinſecæ vnicuiq; rei.

Ad ſecundam probationem. Reſponſio aliorum.

Improbatur.

Re-

Secunda reſponſio. Reſp.2. Alij, productionem indiuiſibilem A poſſe comparari ad tẽpus cui intrinſecè coexiſtit,& ſic non pōt dici rem primo produci, quia ſemper incæpiſſet in parte priori,ſecũdo in ordine ad inſtans,cui non coexiſtit,ſed eſt extrinſecum ipſi productioni, & ſic dici pōt primo produci,quia illud inſtans eſt certa mẽſura;extrinſecè tamen ipſius incæptionis indiuiſibilis; ſed hæc Reſponſio nihil habet probabilitatis, *Neque placet.* nam primo rem produci, dicit exiſtẽtiam tum productionis, tum rei; at in illo inſtãti non exiſtit nec res, nec productio, ergo tunc non eſt prima productio, neq;dici pōt eſſe primam productionem indiuiſibilem in tẽpore immediatè poſt inſtãs, B quia illud tempus eſt diuiſibile in infinitum.

Auctoris reſponſio. Ergo Reſp.Nõ eſſe neceſſarium,vt omnium, quæ producuntur, detur prima productio, vt patet ex productione ſucceſſiuorum, & alijs quæ non incipiunt per primum eſſe, ſed per vltimũ non eſſe: huiuſmodi eſt hæc productio, quia res per illam incæpit nõ intrinſecè per primũ eſſe;in quo modo incipiendi datur prima ꝓductio,ſed extrinſecè per vltimum non eſſe, atq; adeo non eſt abſurdum rem produci, & numquam primo produci; vnde non ſolum adæquatè reſpectu tẽporis pōt dici primo produci; ſed neq; inadæquatè,quia tẽpus ſiue accipiatur adæquatè, ſiue C inadæquatè, ſemper & eſſentialiter includit partes priores,& poſteriores,Niſi velint abuti terminis, vt res dicatur primo eſſe in inſtanti,in quo non eſt.

Secunda obiectio. Dices 2. Quõ Angelus pōt produci in illo tempore,nam ſi producitur in prima parte, iam in ſecunda non producitur, ſed conſeruatur.Reſpondẽt,ſicut anima tota eſt in toto corpore adæquatè,& totaliter,ſed tota in qualibet parte nõ totaliter, ſed inadæquatè, ita & Angelus producitur totus in qualibet parte temporis,ſed nõ totaliter, & adæquatè, quia productio Angeli habet ſuam virtualem extenſionem in ordine ad tempus. D Sed contra, nam indiuiſibilia, eo ipſo, quo producuntur, totaliter producuntur, quia totaliter produci, non eſt aliud quam attingi per actionem ſecundum totam perfectionem,ſecundum quam eſt terminus actionis, quia productio ordinatur ad dandam exiſtẽtiam rei; at hæc reperitur in re indiuiſibili per quamcumque actionem, qua attingitur eius exiſtentia. *Vera reſponſio.* Reſp.Attingi quidem ex natura ipſorum per actionem quamcumq; minimam.Sed quia in illo tempore immediato non pōt dari hoc minimum, ideo illa actio E non habet minimam durationem, qualis eſt inſtantanea, atq; adeo indiuiſibilia per accidẽs attinguntur adæquatè per actionẽ, quæ durat per tempus aliquod indeterminatum.

Tertia obiectio. Dices 3.Succeſſiua non poſſunt incipere intrinſecè,ergo neq; permanentia extrinſecè,quia oppoſitorum ſunt oppoſitæ conditiones. *Reſpond.* Reſp. Eſſe diuerſam rationem, quia ſucceſſiuis repugnat exiſtere in inſtanti ex communi ſenſu, (nam alij negant per potẽtiam Dei) at permanenti non repugnat exiſtere in tẽpore ob virtualem indiuiſibilitatẽ.

Quarta obiectio. Dices 4. Indiuiſibile eſt improportionatũ diuiſibili, ergo non pōt coexiſtere diuiſibili, quia coexiſtẽtia dicit quandam proportionẽ & commenſurationem; nam cõmenſuratio non eſt aliud,quã correſpondentia vnius cũ altero ſecundum quãtitatem formalem, vel virtualem. Antecedens probatur,quia proportio requirit quandam ſimilitudinẽ inter extrema, ratione cuius fundatur proportio dupla,tripla,&c.at hæc ſimilitudo nõ eſt inter indiuiſibile, & diuiſibile. *Reſp.* Reſp. Proportionem eſſe diuerſarum rationum, ꝙ ſi negatur omnis proportio, falsũ eſt antecedẽs; nam anima rationalis habet proportionem cũ corpore diuiſibili quoad informationẽ; & indiuiſibilia quantitatis cum quantitate quoad continuationem, & terminationem, ſed proportio cõmenſurationis quantitatiua negatur inter indiuiſibile,& diuiſibile. Neq; hæc negatur ab omni indiuiſibili; ſed ab eo, ꝙ eſt formaliter,& virtualiter indiuiſibile; at coexiſtentia hæc ſecundum durationem ponitur inter diuiſibile tempus, & indiuiſibile formaliter,ſed diuiſibile virtualiter,ſicut anima indiuiſibilis coexiſtit corpori diuiſibili,& ẽt temopri,ꝙ menſurat exiſtentiam,& durationem ipſius animæ, vt dicatur durare tãto tempore,vel tanto. *Reſp.2.* Reſp.2. coexiſtere inadæquatè, non tamen adæquatè, & cõmenſuratiuè .i. non poſſe aſſignari partem tẽporis cui adæquate coexiſtat,ſed coexiſtere minori,& minori parti in infinitum, & hoc eſt coexiſtere cum tẽporis parte indeterminata; ſed de hoc infra.

Quinta obiectio. Dices 5. ſi indiuiſibile poſſet incipere poſt inſtans,ſequeretur poſſe dari duo indiuiſibilia immediata, quorum vnum eſt ſucceſſiuè extra aliud,ſed hoc repugnat naturæ indiuiſibiliũ,ergo. Maior probatur,quia incæptio indiuiſibilis rei eſt inſtantanea, quia non eſt partibiliter,ſed tota ſimul, ſed hæc cõſequitur ad aliud inſtans,ergo. Minor probatur, tum quia ſicut producitur ſecundus Angelus poſt primum,ita tertius poſt ſecundũ,& ſic conſequenter,atq;adeo duratio illa eſſet cõpoſita ex inſtantibus contra naturam inſtãtium,quæ non poſſunt facere maius,tũ quia illud tempus eſſet indeterminatum,quia eſt poſt inſtans,& eſt determinatum, quia continetur inter durationem primi,&tertij Angeli. *Reſp.* Reſp.Aliqui poſſe plures Angelos ſucceſſiuè,& immediatè produci vnũ poſt aliũ, nã licet hoc repugnet indiuiſibilibꝰ formaliter,& virtualiter, vt componunt cõtinuũ, ex Ariſt.non tamen vt componunt tempus diſcretum, vt patet ex vnitatibus diuiſibilibus componẽtibus quantitatem diſcretam. Vnde patet ad primam prob. Ad 2. prob. Reſp.negando per productionem illam Angelorum determinari tẽpus illud indeterminatum, quia non poteſt aſſignari terminus in quo primo habuit eſſe vnꝰ Angelus, & in quo vltimo habet nõ eſſe ſecũdus Angelus,

 ſicut

A ſicut quando forma certa producitur in ſubiecto incerto in tempore indeterminato ſecundum plures gradus, vt octo, ibi eſt productio plurium graduum conſiſtentium in indiuiſibili ſucceſſiuo, & tamen gradus ſunt determinati, & per illorum productionem non determinatur tempus. Sed non placet, quia illorum graduum productio nō ſolum eſt ſucceſſiua, ſed quāta per continuitatem, vt infra, iuxta continuitatem ſubiecti.

Reſpond. 2. Reſp. 2. Alij, negando poſſe produci plures Angelos per ꝓductiones formaliter, & virtualiter indiuiſibiles ſucceſſiuè, & immediate ob argumētum propoſitum, ſed poſſe per plures productiones indiuiſibiles formaliter B & diuiſibiles virtualiter, quæ correſponderēt tēpori nō indeterminato, ſed determinato, vt fuſiꝰ alibi, vbi explicabitur qualis ſit incæptio ſingulorum intrinſeca nè, an extrinſeca.

26 *Sexta Obiectio.* Dices 6. Qūo illa actio coexiſtat partibus temporis, nam vel coexiſtit illis partibꝰ collectiuè ſumptis, & non, quia non pōt coexiſtere illis niſi prius coexiſtēdo vni, quam alteri parti, ſicut illæ partes non exiſtunt in ſe, niſi ſucceſſiuè, vel coexiſtit illis diſtributiuè ſumptis, & ſic non pōt habere ſub illis rationem productionis. *Reſpond.* ℞. Actionem illam, vt habet conceptum productionis, coexiſtere illis partibus, nec collectiuè, nec diſtributiuè ſūptis, C ſed vagè, & indeterminatè ſumptis, ſeu diſiunctim; dum .n. dicitur actio coexiſtit tēpori indeterminato, ly tēpori ſupponit confusè, ſicut ſupponit peccatū veniale, dū dicitur non poſſe vitari ab homine ſine ſpeciali auxilio; cum hoc tamen diſcrimine, ꝙ partes ſint infinitæ; at peccata venialia, quæ poſſūt fieri ab homine in vita, ſunt finita, ex qua differentia oritur varia ratio deſcenſus ſub illis terminis confusè acceptis, vt docuimus in ſummulis.

Septima obiectio. Dices 7. Productio eſſentialiter eſt inſtantanea, ergo non pōt coexiſtere tēpori. Conſequentia patet ex dictis. D *Reſpond.* ℞. Concluſionem intelligi de productione ſimultanea, quæ eſſe pōt virtualiter diuiſibilis; nā ſicuti ponitur in æternitate productio talis, ita pōt poni in tp̄e indeterminato, quia vtrobiq; eſt proportionalis ratio, nam non pōt deueniri ad primum aliquod, quod ponatur productio purè inſtantanea, tunc oppoſitum dici debet, vt ſeq. concl. patebit.

9. Concl. Implicat ens indiuiſibile incipere
27 *Repugnat indiuiſibili incipere poſt inſtans.* immediatè poſt inſtans per vltimū non eſſe, per productionem purè inſtantaneam .i. formaliter, & virtualiter indiuiſibilem, quia implicat E inſtans fluens coexiſtere tempori, quia ſic duraret pluſquā per inſtans, vt ſupra oſtēdi; ſed illa productio habet durationem per inſtans fluens, ergo ſi ipſa actio duraret pluſquam per inſtans, etiam ipſius duratio, quod eſt inſtans plus duraret, quam inſtans.

Obiectio. Dices 1. Actio inſtantanea, coexiſtens tēpori immediato, non debet eſſe in ſe diuiſibilis virtualiter, nam etiam ſi ſit indiuiſibilis virtualiter, adhuc pōt coexiſtere tēpori, non quidem adæquatè, ſed inadæquatè; conſiſtit aūt inadæquatio in hoc, ꝙ non pōt aſſignari in tēpore pars, cui adæquetur, ſed ſēper coexiſtentia erit reſpectu partis minoris, & minoris in infinitum, at hoc nullam ponit repugnantiam, vt patet ex Angelo indiuiſibiliter exiſtēti ſpatio indiuiſibili indeterminato. ℞. Eſſe maximam repugnantiam ꝙ inſtās *Reſpond.* ſit, dū fluit tempus, ēt ſi ſit inadæquatio, nā inſtanti repugnat exiſtentia pluſquam inſtātanea, ſecundum ſe, atq; adeo ēt ſi nullum ſit tēpus cui cōparetur, at ſi exiſteret immediatè poſt inſtans, exiſteret plus quā inſtans, quia tēpus immediatū ad inſtans ēt ſi ſit indeterminatum, adhuc eſt duratio pluſquā inſtantanea, ſicut quātitas ēt indeterminata excedit punctum. ℞. 2. Coexiſtentia inadæquata ſupponit exiſtentiam ſimultaneā vtriuſq; ſed inter hæc non pōt eſſe exiſtentia ſimultanea quia vel tēpus eſſet dum eſt duratio indiuiſibilis, & repugnat tēpori fluere, dū fluit inſtans, vel eſt quia inſtans exiſtit, dum fluit tempus, & repugnat inſtanti permanere ſub duratione diuiſibili, vt dictum eſt, quia deberet durare per plura inſtantia incluſa in tempore; neque exemplum Angelicæ locationis eſt ad rem, quia ſi exiſtētia localis Angelica eſt punctualis, non pōt correſpōdere parti, ſiue determinatæ, ſiue indeterminatæ, ſed puncto; ſi autem eſt diuiſibilis, tūc poteſt correſpondere parti determinatæ; an autem in quiete poſſit eſſe in parte indeterminata, alibi dicendum; quod ſi conceditur dicetur, ibi eſſe locationem diuiſibilem. 28

Secunda obiectio. Dices 2. Productio purè inſtantanea coexiſtens tempori indeterminato, coexiſtit illa vt eſt indiuiſibile, nō vt eſt diuiſibile in partes priores, & poſteriores, nam vt ſic non eſt immediatum. *Reſpon.* Reſp. Indiuiſibilitatem repugnare tēpori ſecūdum ſuam eſſentiam, ſicut illi repugnat carentia partium, exigita ab indiuiſibilitate. At inſtabis repugnare quidē illi indiuiſibilitatē formalem, nō tamen virtualem, quæ eſt per æquiualentiam, ꝙ æquiualeat indiuiſibili, ſicut Angelo indiuiſibili formaliter, nō repugnat diuiſibilitas virtualis, & per æquiualētiam. Sed contra, tū quia virtualitas non pōt conuenire ſubiecto reſpectu actus, qui repugnat, & deſtruit naturam ſubiecti, vt v. g. Angelus habēt virtualē diuiſionem ad exiſtendum in loco, quia exiſtentia in loco diuiſibili ēt ſi conſtet ex partibus, nō deſtruit indiuiſibilitatem ſubiecti; at verò virtualitas ad partes cōponentes non pōt illi cōuenire, quia deſtruit naturam Angeli, quæ eſſentialiter dicit negationē partiū cōponētium; ſed tēpori ſecūdū ſe, & abſolutè ſūpto, vt abſtrahit à determinatione & indeterminatione repugnat virtualitas ad exiſtendum in inſtanti, ergo nō pōt habere virtualem indiuiſibilitatem, ſeu per æquiualentiam. Minor probatur, nam exiſtentia inſtātanea deſtruit ſucceſſionem eſſentialiter incluſā in tempore, at illud haberet exiſtentiam inſtantaneam, .i. carentē partibus ſicut Ange-

Angelus virtualiter diuiſibilis habet exiſtentiam localem diuiſibilem, quæ habet partes collocãtes Angelũ in diuerſis partib⁹ ſpatij, & ſic anima rationalis habet informationem quæ cõſtat ex diuerſis partibus; tum quia nõ põt intelligi hæc virtualis, ſeu æquiualẽs indiuiſibilitas quoad durationem, ſine aliqua ſimultate rei quoad durationem, ſed hæc ſimultas repugnat partibus tẽporis, ergo: neq; obſtat immediatio illius tẽporis ad inſtans, nam illa immediatio eſt in toto tempore cathegorematicè ſumpto, nõ autem ſyncathegorematicè, ideſt ſecundum partes, vt alibi fuſè explicatur in quantitate permanẽti immediata alteri.

B

Tertia obiectio. 29 Dices tertio, ex hac concluſione ſequitur nõ poſſe rem indiuiſibilem incipere extrinſecè per vltimum non eſſe, quia non poteſt incipere niſi per productionẽ, ſed talis productio non põt incipere extrinſecè, quia õis talis productio, vt ſic, eſt inſtãtanea, nam eſt tota ſimul, & non durat niſi quantum durat exigentia termini; nam exiſtẽte termino ceſſat motus, at exigẽtia termini eſt vt recipiat exiſtentiam, quæ recipitur in inſtanti, cũ ſimul recipiatur ab agente, quare licet eadem actio permaneat, non permanet ſub conceptu productionis, ſed conſeruationis, ꝙ clarius patet quãdo productio eſt ab alio agente, ac conſeruatio.

C

Reſpond. Reſp. Ex hoc argumento reddi ſatis probabilem opinionem negãtium indiuiſibilia poſſe incipere extrinſecè, ſed quia probabilior eſt oppoſita ſentẽtia; ideo Reſp. Productionem indiuiſibilium per ſe, & ex natura eſſe formaliter, & virtualiter indiuiſibilẽ nõ quidem poſitiuè, vt eſt inſtans, ſed negatiuè; ſed per accidens eſſe diuiſibilem virtualiter, quatenus producitur in mẽſura tẽporanea; n̄ un ſub eadem menſura non põt deſinere; ſicut omnis creatura per ſe eſt defectibilis, & põt in quolibet inſtanti deſinere, ſed ſi producatur in æternitate, per accidens eſt indefectibilis pro tota æternitate, quia dum eſt in æternitate, non poteſt in eadem æternitate deſinere eſſe.

D

ART. V. Soluuntur argumenta primæ opinionis poſita in articulo ſecundo.

Res indiuiſibilis poteſt coexiſtere tempori ſucceſſiuo ſecũdum virtualẽ diuiſibilitatem. 30 AD primum Reſp. Angelum, & rem indiuiſibilem produci ſimul, & non per partes cum illis careat; ſed cum habeat diuiſibilitatem virtualem, non repugnat coexiſtere ſucceſſiuo, ſicut indiuiſibile permanens coexiſtit quantitati permanenti indiuiſibiliter, nõ ſolum vt quantitas eſt indeterminata, ſed ẽt vt eſt determinata, in quo diſtinguitur coexiſtentia rei indiuiſibilis ſecundum durationem reſpectu temporis, nam huiuſmodi indiuiſibile, licet vt includit conſeruationem, poſſit coexiſtere tempori determinato, non tamen vt dicit incæptionem indiſtinguibilẽ à conſeruatione, nam vt ſic ſolum coexiſtit tempori, vt habet indeterminationem. At

E

A inquies, partes temporis quibus indiuiſibile coexiſtit, diſtinguuntur à partib⁹, quibus nõ exiſtit, ergo ſunt determinatæ, quia habent terminum ex v traq; parte. ſ. ex parte inſtãtis, in quo dicitur indiuiſibile nõ eſſe, per quod ſignatur temp⁹ ex parte principij; deinde ex parte inſtantis, per quod diſtinguuntur partes, quib⁹ coexiſtit ab alijs, quibus nõ coexiſtit; nam cõſtet indiuiſibile illud non coexiſtere ſecundum conceptum productionis, omnibus partibus temporis ſequentis. *Inſtantia.*

Reſp. In illo tempore indeterminato, cui coexiſtit productio rei indiuiſibilis, nõ poſſe deueniri ad inſtans diuidens partes à partib⁹, quia nõ datur primus terminus illius coexiſtentiæ, ſed ſemper in infinitũ eſt minor, & minor, neq; Deus videt aliter fluere illas tẽporis partes. Dices, aut coexiſtit illa productio tempori ſecundum ſuam indiuiſibilitatem formalem, vt ſtat ſub exercitio illius, & repugnat coexiſtere diuiſibili, vt diximus, aut vt ſtat ſub virtuali diuiſibilitate, & tunc includit conſeruationem, nam indiuiſibile, vt habet virtualem diuiſibilitatem, dicit perſeuerantiam in exiſtendo, atq; adeo conſeruationem. Neque dicas, id verum quando per illam coexiſtit tempori determinato, non autem quando tempori indeterminato in quo non poteſt poni talis diſtinctio. Nam licet hæc indeterminatio poſſit eſſe in parte, non tamen in aliquo toto, vt habet rationem totius, ſed illa coexiſtentia habet rationem totius, ergo non poteſt neque in ſe, neque ratione ſui termini habere indeterminationem. Reſp. Illam coexiſtentiam eſſe determinatã ſubiectiuè, & formaliter, non tamen terminatiuè, quia terminus eſt aliquid indeterminatum, ꝙ non eſt totũ ab alijs ſeparatum, ſed pars tẽporis indiuiſibilis, ſicut cognitio, & potẽtia diuina reſpiciũt term num indeterminatum, vtpote infinitum ſyncathegorematicũ, & tamen exiſtunt in ſe in actu, repugnaret autem, ſi coexiſtentia eſſet in ſe indeterminata, ita vt exiſteret præcisè in tempore indeterminato, & non amplius, nam ſic eſſet exiſtentia rei omnino ſeparata à quacũq; alia, & tamen indeterminata, ſed non talis eſt hæc coexiſtentia, quia debet durare vſq; ad tẽpus determinatum, iuxta beneplacitũ Auctoris naturæ, vt alibi fuſius, atq; adeo debet exercere ſuã virtualem diuiſibilitatem, atq; adeo includere conſeruationem, ſed quia conceptus cõſeruationis poteſt includi ante, & ante in infinitum, vt dictum eſt, ideo vſque ad determinationem inſtantis, ex quo incipiat conceptus conſeruationis, illa actio habet rationem productionis, vt dicitur de productione rei ab æterno. *Soluitur.* *Alia inſtantia.* *Soluitur.*

Ad 1. Confirm. Reſp. Illam incæptionem eſſe inſtantaneam, non quidem inſtantaneitate temporis, ſed æui, vel temporis diſcreti, quod inſtans poteſt coexiſtere tempori, & licet habeat rationem conſeruationis durãdo per tempus determinatum, tamen dum 31 *Ad 1. Confirm.*

coëxiſtit tẽpori, vt ſtat ſub indeterminationẽ, habet conceptum productionis,& incæptionis,dum vero tẽpus illud determinatur, deſinit cõceptus productionis,& incipit cõceptus conſeruationis; quod autem addunt, non poſſe idem inſtans eſſe incæptionis, & deſitionis intrinſecè, apparet eſſe falſum in incæptione,& deſitione inſtantis,vt diximus ſupra,quod vt connotat diuerſas negationes,incipit,& deſinit intrinſecè.

QVÆSTIO VIII.
De rebus,quæ incipiunt,& deſinunt extrinſecè.

DVBITATIO PRIMA.
De incæptione,& deſitione entium ſucceſſiuorum.

ART. I. *Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis.*

1 *Entia ſucceſſiua, alia per ſe, alia per accidens.*

PRimo Not. Entia ſucceſſiua diſtingui in ea,quæ ſunt ſucceſſiua ꝑ ſe,vt eſt motus, tempus,& ſimilia;& in ea,quæ ſunt ſucceſſiua per accidẽs,vt ſunt formæ aliquæ,ad quas terminatur motus,nam illæ habent exiſtentiam ſucceſſiuã, ſicut ſucceſſiuæ ſunt partes motus. Nos de vtriſq; in hac quæſt. agemus.

Formæ ex ſe permanentes quomodo poſſũt eſſe ſucceſſiuæ.

2.Not. Formas ex natura ſua permanẽtes, poſſe habere aliquam ſucceſſionem, ſiue ratione intenſionis,ſiue extẽſionis ſubiecti, in quo ſunt,vt v.g. calor põt ſucceſſiuè intẽdi in eadẽ parte ſubiecti, & põt ſucceſſiuè extẽdi per diuerſas partes ſubiecti. Quod ſi formæ careant intenſione, vt ſunt ſubſtãtiales, tamen poſſunt habere extenſionem,qua ratione acquiri poſſunt ſucceſſiuè.

2 3.Not. Quadrupliciter huiuſmodi formas poſſe acquiri in ſubiecto extẽſo. Primo,poſſe eſſe formam certam in ſubiecto certo. Secundò,incertam in ſubiecto incerto. Tertiò certam in ſubiecto incerto. Quartò,incertã in ſubiecto certo,ſeu determinato. De quibus omnibus eſt nobis in ſequentibus agendum; nunc autem ſolum agimus de inceptione ſucceſſiuorum in communi.

Per ſe ſucceſſiuis repugnat inſtantanea exiſtentia.

4.Not. Entibus ſucceſſiuis repugnare exiſtentiam inſtantaneam,quia entia ſucceſſiua vt ſic, non poſſunt habere partes ſimul exiſtentes; at exiſtentia inſtãtanea facit exiſtere ſimul ea,quibus cõuenit. Formæ tamẽ,quibus accidit ſucceſſio,licet vt ſtãt ſub ſucceſſione non poſſint exiſtere in inſtanti,tamen ſecundum ſe poſſunt; & hinc fit, vt formæ quæ acquiruntur ſucceſſiue,habeãt eſſe permanẽs in termino motus. Hinc ſecundo ſoluitur alia quæſtio,an ens ſucceſſiuum poſſit eſſe in inſtanti per potentiam Dei,nam ſi ſit ens eſſentialiter ſucceſſiuum,non poſſit;ſecus vero ſi accidentaliter ſucceſſiuum.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

3 *Quidam negãt entia ſucceſſiua habere incæptionem.*

PRima opinio eſt negãtium, entia ſucceſſiua, habere incæptionem,quia incæptio rei primo dicit eſſe rei,quia implicat rẽ pro-
A duci,& non exiſtere;incæptio autem eſt idẽ, ac productio paſſiua rei. Secundò,dicit primum eſſe rei,nam ſi eſſet ſecundum eſſe rei, non eſſet incæptio, ſed perſeuerãtia in eſſe: ſed ſucceſſiua non poſſunt habere primum eſſe,quia carẽt prima ſui parte, vt alibi oſtẽdemus; ergo ſucceſſiua non poſſunt incipere. Ita videntur ſentire Zenoniſtæ negantes motum, ꝗ ob infinitatem partium,quæ debent pertranſiri,motus non poſſet incipere, quos vr̃ ſequi Arim.in 2.d.1.q.4. a.1. cõcl.1. vbi ob hoc argumentum cum Nominal.negat motũ eſſe aliquam entitatem ſucceſſiuã diſtinctam à permanentibus. Et confir.quia
B non incipit in inſtanti,cum nulla pars motus habeat exiſtentiam in inſtanti,vt patet, neq; in tẽpore, nam cũ motus habeat partes diuiſibiles in infinitũ, quæcũq; pars habet aliquam priorẽ; quare nulla pars primũ exiſtit: neq; põt deſinere in inſtãti, quo terminatur duratio motus,quia in eo inſtanti, cum non ſint partes, non poſſunt deſinere, neq; ante, quia nulla pars motus ſimul deſinit, ſicut nulla ſimul exiſtit,neq; in tempore,quo producitur motus, quia tunc ſimul eſſet, & non eſſet,quia quando incipit eſt,quãdo deſinit non eſt, igitur eſt, & non eſt in eodem tempore.

Zenoniſtæ.

Ariminenſis, & Nominales.

4 *Secundum aliquos entia ſucceſſiua incipiũt intrinſecè.*

Differunt inter ſe hi Auctores.

C 2. Opinio eſt dicentiũ entia ſucceſſiua incipere intrinſecè. Ita aliqui ex Antiquioribꝰ, qui tamen inter ſe diuiſi ſunt in fundamẽto opinionis; nam aliqui id aſſerunt,quia putãt implicare aliquid incipere,& non intrinſecè, ſicut implicat aliquid incipere,& nõ exiſtere. Alij ſecundò, quia putant motum, & entia ſucceſſiua non habere eſſe per partes diuiſibiles in infinitum, ſed per coaceruationem partium indiuiſibilium, & mutatiũculas inſtantaneas,ſibi inuicem ſuccedentes. Ita Antiqui, qui ponebãt continuum componi ex indiuiſibilibus,quibꝰ adhærent Recentiores, dicentes, alterationem fieri per indiuiſibiles
D acquiſitiones terminorũ,circa minimas partes ſubiecti;cõtra quos plura in lib.de gener.

5 *Alij volunt entia ſucceſſiua incipere extrinſecè.*

Diſcrimen inter hos Auctores.

3.Opin.eſt dicentium,entia ſucceſſiua incipere extrinſecè per vltimum ſui nõ eſſe, & implicare, vt incipiant intrinſecè, vt rectè probat argumentum primæ opinionis. Ita communis opinio.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt,nam quidam putant reſpectu temporis extrinſeci menſurantis productionem, & exiſtentiam huiuſmodi rerum, rectè dici, hæc entia non incipere,niſi extrinſecè. At verò reſpectu propriæ durationis intrinſecæ, nõ incipere, niſi
E intrinſecè. Alij verò abſolutè dicunt, nulla ratione poſſe incipere intrinſecè,ſed extrinſecè,ſiue habeatur reſpectus ad durationem propriam,& intrinſecam, ſiue extrinſecam, quia modus incipiendi non dicitur intrinſecus,vel extrinſecus ratione durationis intrinſecæ: vel extrinſecæ,ſed ratione inſtãtis, quo diuiditur eſſe à non eſſe, & habet rationem termini reſpectu non eſſe formæ, quæ dicitur incipere,& hæc opinio mihi placet.

ART.

ART. III. Opinio Auctoris.

Motus & tempus incipiunt, & deſinunt extrinſecè.

6 PRima Concl. Motus,& tempus,& omnia ſucceſſiua incipiunt,& deſinũt extrinſecè,quia cum motus ſit quãtitas diuiſibilis in infinitum,non pôt habere primam,neq; vltimam partem,ergo neque poſſunt deſinere per vltimum ſui eſſe, vel incipere per primũ ſui eſſe,quia hæc cõueniunt vltimæ, vel primæ parti rei incipientis,vel deſinentis. Sed non oĩa placent,quia quãtitas,&formæ ſubſtantiales extẽſæ poſſint acquiri intrinſecè, cum poſſint exiſtere in inſtanti,& tamen nõ habent primam partem, & ſic etiam poſſint deſinere intrinſecè, & tamen carent vltima parte. Ego probo ex natura huiuſmodi entium,quæ nõ ſolum carent prima, & vltima parte, ſed neq; poſſunt habere ſuas partes ſimul exiſtẽtes, ergo non poſſunt incipere, & deſinere intrinſecè, quia quæ ſic incipiũt, & deſinunt, verificatur de illis exiſtentia in inſtãti, vt patet ex explicatione terminorum, & cum incæptio dicat principium, ſeu terminum initiatiuum,vt deſitio terminum finiẽtem rei durationem,&hic debeat eſſe indiuiſibilis,vt alibi oſtendimus,neceſſariò hic terminus debet eſſe extrinſecus huiuſmodi rebus dum incipiunt,& deſinunt;vnde dum incipit motus,debet dici,*Nunc non eſt motus, immediatè poſt erit motus*,& dum deſinit,Nunc non eſt motus, immediate ante erat motus. Neq; refert an illud inſtãs,vnde ſumitur mẽſura incæptionis,& deſitionis, ſit verum,vel imaginarium,vt rectè notat Conimb.6.phy. c.6.q.1.ar.1.contra Iand.q.15.

Fundamentum Auctoris.

Conimb.

Obiectio.

Dices primo, vt res dicatur incipere, ſatis eſt quod detur aliquid initiatiuum illius, etiã ſi nõ ſit res perfecta, vt patet ex incæptione domus ex poſitione fundamenti; ſed datur aliquid mot⁹ exiſtens in inſtanti;ergo incipit intrinſecè. Minor probatur,quia datur primum mutatum eſſe,ꝙ eſt initium motus,nõ quidem vt ly mutatum denominatur à parte motus, quia hic ſicut non datur prima pars motus,ita neq; primum mutatum;ſed vt eſt quid indiuiſibile,à quo motus initiatur,ꝙ nõ eſt pars motus,quia non pôt intelligi motus terminat⁹ à parte ante,niſi fuiſſet aliquod inindiuiſibile, ante ꝙ nihil fuit de motu, vt eſt fluxus continuus,& poſt ꝙ eſt totus ille flux⁹, & illud indiuiſibile correſpondet primo inſtanti temporis menſurãtis illum fluxũ finitum,ꝙ autem illud pertineat ad motũ;patet quia finitudo pertinet ad motum; at illud indiuiſibile eſt ratio⁹ formalis finitudinis, ita Iãd.6.ph.q.15.ex Auer.8.phy.com.21.vbi in motu nouo ait dari primum per ſe,ſed nõ pôt intelligi de prima parte quantitatiua ipſius fluens, neq; prima pars perfectionis acquiſitæ,quia hoc repugnat quantitati; ergo intelligit primũ indiuiſibile à quo initiatur motus. Reſp.Non dari primum mutatum eſſe mot⁹ dicetur infra;neq. illud indiuiſibile ſi datur,pertinet ad motũ intrinſecè,ſed extrinſecè, quia tunc nõ eſt motus, ſed immediatè poſt;vnde neq.tunc initiatur motus,& ab eo veluti tanquã à termino oppoſito,qui relinquitur,initiatur mot⁹, neq. illa finitudo eſt de ratione motus,niſi vt finitus dicit partes motus determinatas ad tot, & nõ plures, vt alibi explicabitur.

Iand.

Reſpond.

Dices ſecundò,ſaltem non deſinet extrinſece,ſed intrinſece,quia ſi mot⁹ haberet primum mutatum eſſe, inciperet per primum ſui eſſe;ergo cum habet vltimum, debet deſinere per vltimum ſui eſſe. 7

Secunda obiectio.

Confir.Quia quælibet pars motus eſt motus, ſed cuiuslibet partis mot⁹ in particulari datur primum mutatum eſſe,& vltimũ;ergo quælibet pars incipit per primum,& vltimũ ſui eſſe; nam ſi totus motus haberet primum mutatum eſſe, inceperet per primũ ſui eſſe; ergo & pars cũ habeat primum mutatũ eſſe, nam finis vnius eſt initium alterius, ergo.

Confirm.1.

Confir.2.Quia omne mutatum eſſe eſt aliquid mot⁹, ergo vltimum mutatum eſſe, eſt vltimum eſſe motus:ſed hoc deſinit per vltimum ſui eſſe; ergo & mot⁹,cuius eſt vltimũ. Reſp.Hoc argumento ſupponi, ꝙ ideo motus non incipit per primum ſui eſſe, quia nõ habet primum mutatum eſſe:ſed id eſt falſũ, nam id eſt, quia non habet primam partem ſimul exiſtentem. Vnde ad Confir. Initium partis ſequentis,quod dici pôt primum mutatũ eſſe,reſpectu illius non eſſe partẽ illius, & ideo ea exiſtẽte dici non pôt exiſtere partem motus, atq; adeo neq; exiſtere motum ſubſequuturũ, & ideo non incipere per primum ſui eſſe. Ad ſecundam, eſſe quæſtionem de nomine,nã ſi Aduerſarij velint deſinere deſinente vltimo termino, non nobis contradicunt, dicẽtes ratione illius deſinere eſſe,per vltimum ſui eſſe; ſi autem intelligũt deſinere ratione ipſarum partium mot⁹ per vltimum ſui eſſe,nobis contradicunt,ſed iniuria, quia vt non datur vltima pars motus, neq; prima, ita non datur primum eſſe, vel vltimum eſſe motus, nam non dicitur exiſtere motus, dum exiſtit mutatum eſſe, ſed dum exiſtit pars motus.

Confirm.2.

Reſpon.

Ad primam Confirm.

8

Ad ſecundam.

Dices tertiò,cum Areſio,quæ dicuntur de terminis entis ſucceſſiui,debet dici etiam de terminis quantitatis permanẽtis, quia vtriq; repugnat prima pars; at in hac eſt falſũ quoad incæptionem, & deſitionem extenſionis, nã alioqui qui tangit,& percutit manum alicuius,tãgeret primum, vel vltimum nõ eſſe illius, quia ſi tangeret aliquid illius, vel eſſet primum, vel vltimum, vel medium illius.

Tertia obiectio ex Areſio.

Reſpond. Sicut notius eſt dari quantitatem permanentem, quam ſucceſſiuam, ita notius eſt in illa non dari primam, & vltimam partem, ſed terminum eſſe indiuiſibilem ſiue poſitiuum quid, ſit, ſiue negatiuum, neque tamen ſequi tactum fieri in primo, vel vltimo non eſſe, ſed in quantitate ipſa, quia tactus non eſt per penetrationem corporum, ſed per immediationem vnius ad aliud, quæ immediatio ſup-

Reſpond.

ſupponit exiſtẽtiam vtriuſq; corporis, quod ſi tactus eſt in inſtãti, vtrumq; corpus debet eſſe in inſtanti; ſi in tẽpore, ſimiliter & tangentia erunt, neque ex eo quod motus non poteſt eſſe in inſtanti, fit terminum illius nõ poſſe exiſtere in inſtanti, quia terminus eſt poſt motum, & ſimul cum motu, diuerſo tamen modo; quod ſi fingat vnum corpus applicari ad aliud per motum, & in termino motus, in quo debet eſſe tactus, vnum illorum deſinere, tunc non fiet tactus ob defectum alterius corporis, quod connotatur à tactu, quare miror cur hoc argumento ſit vſus.

9 *Quomodo incipiat, & deſinat quies. Valleſ. Murc. Ruui.* 2. Concl. Quæ dicta ſunt de motu, eadem dicenda de incæptione, & deſitione quietis, ita Valleſ. cõtrou. 46. Murc. diſp. 291. Ruuius loc. ci. n. 91. nã ſi quies accipiatur pro negatione ſimplici motus, põt incipere vario modo, aliquando per primum ſui eſſe, aliquãdo per vltimum nõ eſſe. & ſimiliter in deſitione, iuxta exigentiam productionis corporis, & termini quo tollitur quies; Vnde fallitur Maſ. dũ ait, ſemper incipere in inſtanti, & ſic deſinere, eo ꝙ in ſingulis inſtantibus mobile dũ non mouetur, quieſcit negatiuè, ꝙ verũ eſt ſi accipiatur quies, vt dicit negationẽ motus, quæ eſt in inſtanti, nam dici põt, Nũc eſt quies, & immediatè, vel poſt non eſt quies, quia tunc eſt motus, & quies etiã negatiuè põt eſſe in duratione virtualiter diuiſibili, vt in æternitate eſt quies negatiuè, & tamen nõ põt tunc eſſe motus, & idem dici põt in tempore ſi tunc eſt impedimentũ motus, vt v.g. cælum dicitur quieſcere ſub negatione motus frigefactionis. Si autem accipiatur priuatiuè, deſinit, & incipit vt motus 3. phyſ. 30. & oſtẽdit Sot. 6. phy. q. 2. quia tũc negatio motus in ſubiecto, habet rationem priuationis, quando motus põt eſſe in ſubiecto; at in inſtãti per nullam potẽtiam põt eſſe motus in ſubiecto, ergo. Hinc primo, ſequitur nõ deſinere per vltimũ ſui eſſe, quia eſſet in inſtãti. *Ex dictis aliqua colligit Auctor.* Hinc ſecũdo patet, priuationem motus determinati, non eſſe in ſubiecto in tempore indeterminato. Hinc tertio fit, vt priuatio dicatur eſſe ens ſucceſſiuũ, ſicut & motus, vt cõformatur ſuo habitui, nam alioqui ſi eſſet ens permanens, eſſe poſſet in inſtanti: vnde priuatio motus eſt negatio tẽporanea mot⁹ in ſubiecto apto recipere motũ in tempore. ſed habet difficultatem, quia videtur eſſe tota ſimul, quia tunc eſt negatio totius motus, & eſt potentia, licet non pro inſtanti, ſed pro tempore, ergo.

10 *Obiectio.* Dices primo, quieſcere aliquid dicitur, cũ ſimiliter ſe habet nunc, ac prius 6. phyſ. 31. & tunc dicit inſtans; ergo quies eſt in inſtanti.

Confirm. Confir. Mobile, dũ eſt in termino ad quẽ, ceſſat à motu; at eſt in inſtãti in eo termino, ergo in inſtanti eſt quies, quæ eſt ceſſatio à motu. *Confirm. 2.* Confir. 2. quia alioqui in ſingulis inſtãtibus illius tẽporis, quo continuatur motus, agens nihil ageret, quia nec motum, nec quietem, atq; adeo motus diſcontinuaretur.

Reſpon. ℞. Per ly (Nunc) non intelligi inſtans, ſed tempus, quia in inſtanti, neq. eſt quies, neq; motus. *Reſp. 2.* ℞. 2. Si intelligatur inſtãs, tunc debet intelligi per ampliationem, ꝙ dicitur quieſcere, quia nunc ſe habet, vt prius, nã ſi fuiſſet in tempore indeterminato mutatum, nõ eſſet nunc, & prius, ſed aliter, ac prius. *Ad confirm.* Ad Confir. ℞. tunc ceſſare quidẽ motum, ſed illã ceſſationem non eſſe quietem, ſed dici tunc ſubiectum eſſe motum; nam inter motũ, & quietem priuatiuã, datur quies negatiua, & immediatè poſt habere rõnem quietis priuatiuæ. *Ad ſecundam.* Ad 2. Confir. ℞. In ſingulis inſtantibus temporis, quo durat motus, producũtur indiuiſibilia motus, quibus continuãtur partes motus. Reſp. 2. alij non diſcontinuari motus per inſtantia, etiã ſi nihil in iſtis producatur, quia continuitas motus cõſiſtit in ſucceſſione partium motus eiuſdem rationis; ſed de hac re infra.

Secunda Obiectio. Dices ſecundò, cum motus poſſit eſſe velocior, & tardior, an reſpectu vtriuſq; ſit vna priuatio, vel duplex. *Reſp.* Reſp. Eſſe eandem reſpectu determinati motus, & in tẽpore maiori eſt priuatio eadem motus, prout tardioris, & in tẽpore minori in infinitum eſt priuatio eiuſdem motus, prout velocius, & velocius fieri poteſt in infinitum.

11 *Tertia obiectio.* Dices tertiò, ſi Deus creaſſet corpus ab æterno ſine motu, quando incipiet ibi eſſe priuatio, & haberet ſuam formalitatem, cum motus ponatur implicare eſſe ab æterno.

Reſpond. Reſpondent aliqui, tunc incipere negationem habere formalitatem priuationis, quando negatio motus alicuius particularis finiti exiſtẽs in illo, inciperet habere formalitatem priuationis; nam conſtat, motum determinatum finitum non poſſe eſſe æternum; quare corpus ab æterno non haberet priuationem illius, ſed habebit negationem motus, vt igitur in caſu poſito, priuatio motus particularis finiti non fuit ab æterno, ſed ante quodlibet inſtans determinatum fuit, ante quod potuit eſſe tempus finitum; ita etiam negatio motus in illo corpore, non habuiſſe formalitatem priuationis ab æterno, ſed habuiſſe ante quodlibet inſtans, ante quod potuit eſſe tempus finitum; ſed de hac re cum de æternitate motus.

Quarta obiectio. Dices quartò ex Maſio loc. cit. Mobile in toto tpe in quo eſt in termino à quo, quieſcit, & immediatè poſt mouetur, ſed quieſcit vſque ad inſtans terminatiuum illius tẽporis, ergo quies eſt in illo inſtanti, & immediatè poſt deſinit eſſe, quia immediatè poſt eſt motus illi oppoſitus. *Reſp.* Reſp. Maſius ex hoc argumẽto, quietem deſinere intrinſecè per vltimum ſui eſſe, idq; tribuit D. Thom. 1. p. q. 53. a. 3. & ibi Caiet. Bañes, & Zumel. & Sot. 6. phyſ. q. 2. c. 3.

Confirm. Quia in eo inſtanti mobile non mouetur, nec eſt mutatum, quia ly mutatũ ſupponit motum, ergo quieſcit. Sed fallitur, nam in eo inſtanti nec mouetur, nec quieſcit priuatiuè, ſed negatiuè reſpectu motus ſequen-

ſequentis, at reſpectu motus præcedentis, ſi quis præceſſit, eſt mutatum, vnde falſo ſupponit mobile quieſcere à motu ſequenti, in eo inſtanti terminatiuo temporis, in quo mobile eſt in termino à quo: Vnde patet ad confirm. At inſtat Maſius licet in inſtanti ſecundum ſe non poſſit eſſe quies, tamen in illo cum reſpectu ad tempus poteſt eſſe, cum tunc mobile dicatur eſſe eodem modo, ac prius. Sed contra, tum quia illa relatio non tribuit inſtanti capacitatem durationis diuiſibilis neceſſario ad quietem, tum quia eadem ratione poteſt incipere per primum ſui eſſe cum relatione ad tempus ſequens. tum quia ſic etiam poſſet eſſe in eo, eſſe motus, quia in inſtãti in quo eſt mobile in termino ad quem, aliter eſt, ac erit immediatè poſt, quę certè à nullo Philoſopho aſſeritur.

Inſtantia Maſ.

Refellitur.

Si quis tñ vellet tueri, ꝙ quies deſinat per vltimum ſui eſſe, deberet aſſerere hoc differre quietẽ à motu, quia mot⁹ habet rõm viæ; quies verò rõm termini; eſt.n. manſio in termino. Hinc ꝙ mobile excludit idẽ eſſe in termino tàm à *Quo*, quàm ad *Quem*. Vnde cum eſt in aliquo illorum nõ mouetur: ſed quies dicit eſſe in termino, & addit permanſionẽ in termino, & ideo motus reſpicit ad præteritum, & ad futurum, & ſolum dicitur eſſe in inſtantibus continuatiuis, quies verò ſolum reſpicit præteritum, & ideo licet in inſtanti primo non dicatur res quieſcere; dicitur tamen in vltimo. neque eſt de ratione quietis, quod mobile permanſurum ſit eodem modo, ſed ſufficit, quod hactenus, &c. manſerit eodem modo, quare negatur paritas rationis in quiete, & motu, nam licet conueniunt, quod non poſſint eſſe in inſtanti; tamen differunt, quod quies poteſt denominare ſubiectũ cum reſpectu ad præteritum; motus verò non niſi cum reſpectu ad præteritum, & futurum: vnde quies eſt priuatio motus, & mutati eſſe; quandiu.n. res neq. mouetur neq. mutata eſt, quieſcit, & ideo in primo non eſſe motus res non quieſcit, quia licet in eo inſtanti res non moueatur; tamen mutata eſt: ſed in vltimo non eſſe motus, res neq. mouetur, neq. mutata eſt, & ideo quieſcit. Dicitur tamen communiter quies priuatio motus, quia in motu includitur mutatum eſſe, quia moueri eſt abſolutè pri⁹ mutato eſſe, quare quod ait Ariſt. ante quodlibet moueri præcedit mutatum eſſe, intelligitur de moueri ſignato, & non de moueri abſolutè.

12 *Tẽpus incipit, & deſinit vti motus.*

3. Concluſ. Quæ dicta ſunt de motu, eadem de tempore dicuntur, quia etiam tempori repugnat habere ſuas partes ſimul, atq. ideo non poteſt habere primam partem, vel vltimam exiſtentem in inſtanti, vt ſæpè Ariſt. aſſerit, tempus conſequitur motum, vt eius paſſio.

4. Concluſ. Omnia, quibus repugnat exiſtentia inſtantanea, incipiunt, & deſinunt extrinſecè, quia de illis non poteſt verificari, quod ſint in inſtanti, quod eſt neceſſarium ad incæptionem, & deſitionẽ intrinſecam, vt patet ex dictis in explicatione terminorũ.

5. Concluſ. Qualitates, quæ acquiruntur per motum, vt ſic incipiunt extrinſecè; patet, quia terminus non habet ſuam exiſtentiam, niſi ſimul cum exiſtentia motus; ergo ſi motus ſecundum ſuas partes non incipit intrinſecè, ſed extrinſecè; etiam terminus ſecundum ſuas partes correſpondentes partibus motus, non poteſt incipere, niſi extrinſecè, & licet in formis acquiſitis per motum non ſit ſimul moueri, & motum eſſe, ſeu fieri, & factum eſſe, ſicut eſt in inſtantaneis; tamen hoc intelligitur quoad formã ſecundum eſſe completum, quod dicitur eſſe in inſtanti; non tamen ſecundum eſſe incompletum, quod habet dum acquiritur per motum. 13 *Qualitates acquiſitæ per motum, incipiunt extrinſecè.*

Confirm.

Confirm. ex intenſione ſucceſſiua formarum, quam oſtendemus non incipere intrinſecè, nam licet formæ, quæ habent latitudinem, poſſint acquiri in inſtanti; tamen vt acquiruntur ſucceſſiuè, incipiunt extrinſecè, quia ſicut motus non eſt in inſtanti, ita quod neq. formæ, quæ acquiruntur ſunt in inſtanti aliquo primo: nam prius eſt motus, quam exiſtat forma ſecundum eſſe permanens. Dixi de rebus, quæ acquiruntut per motum, nam ſi quæ res ſecundum aliquid ſui inciperent in inſtanti, & deinde augerentur ſucceſſiuè, tunc illa res inciperet per primum ſui eſſe, & eius auctio inciperet extrinſecè, per vltimum non eſſe, vt v.g. ſi lumen produceretur in inſtanti, & deinde intenderetur ſucceſſiuè per maiorẽ applicationem ſucceſſiuam luminoſi, tunc vt intenſio inciperet extrinſece, ita gradus ille intendens.

14 *Obiectio.*

Dices primo. Decidat homo vulneratus ex turri, & in medio moriatur, tũc in eodem inſtanti, quo generatur cadauer, mouetur; ergo ille motus incipit intrinſece, & eadem vis argumenti eſt cum ponitur mulierem grauidam moueri, & in medio motus animari fœtum per primum ſui eſſe, ergo tunc per primum ſui eſſe incipiet moueri, quia mouetur fœtus ad motum mulieris.

Reſponſio aliorũm nõ placet.

Reſp. aliqui concedendo caſum quando motus ſit ad motũ alterius. Sed contra, exiſtere in inſtãti repugnat motui ex intrinſeca ſua ratione, & quacunq; cauſa explicatur.

Vera reſponſio.

Reſp. illud inſtans eſſe vltimum non eſſe motus, vnde eſt extrinſecum motui; Cadauer enim in inſtanti quo generatur, non mouetur localiter, ſed immediate poſt, ſicut neq. mulier in eo inſtanti mutat locum, ſed in eo inſtanti datur mutatum eſſe reſpectu motus, qui eſt in matre, non autem reſpectu motus qui eſt in fœtu, quia reſpectu huius non proceſſit motus, quare idem inſtans eſt continuatiuũ motus, matris, & initiatiuum motus fœtus. Vnde fallitur Sotus dum ait, interrumpi motum per quietem, imò exiſtimo motũ matris non diſcontinuari in ſe, an autem diſcontinuetur à motu fœtus, dicetur alibi.

Dices 2.

2. obiectio.

Dices 2. Ariſt. 1. cœl. 116. ait potentias terminari intrinſecè; ait enim terminari per id, quod leuare poteſt. Cur igitur diuiſibilia terminari diximus extrinſecè?

Reſp.

Reſp. ibi non loqui de terminatione, ſed de denominatione, & ait denominari à maximo ſuo obiecto; per maximũ autem non intelligit magnitudinem intrinſecam potentiæ, ſed obiectum totale ad diſtinctionẽ obiectorum partialium, vt potentia potens centum non denominatur potentia portatatiua viginti librarum, ſed centum.

3. obiectio.

Dices 3. Si formæ, quæ acquiruntur per motum, extrinſecè inciperent, etiam deberent extrinſece deſinere, ſed hoc eſſe falsũ patet, quia inde ſequeretur poſſe eſſe ſubiectum in aliquo inſtanti, in quo non haberet expletam latitudinem formarum oppoſitarum, imò ſine vlla ex qualitatibus oppoſitis, quod ſic oſtendo, incipiat aqua calefieri, cum calor producitur in tempore, verum eſt dicere, *nunc non eſt calor, & immediatè poſt erit calor*, & cum frigiditas corrumpatur per motum, verum eſt dicere *nunc non eſt frigus, & immediatè ante erat*; ergo in eo inſtãti aqua neq. eſt calida, neq. frigida.

Reſp.

Reſp. Formas has poſſe dupliciter conſiderari: primo quoad eſſe permanens, & ita non repugnat illis eſſe in inſtanti, nam poſtquam ſunt productæ, dicuntur, in hoc inſtãti ſunt; non tamen quoad incæptionem habent primum inſtans, in quo dicantur eſſe, ſed in fine habent vltimũ inſtans, vt verũ ſit dicere, nũc in aqua eſt calor, vt octo, & immediatè poſt nõ erit. Vnde nũquã eſt ſubiectum, in quo non ſit completa latitudo formarũ, ſed, quod dixi, eſt formas has ratione ſucceſſionis non eſſe in inſtanti; quare frigus licet ſit in inſtanti vltimo in aqua; non tamen eius corruptio eſt in inſtanti, quare ſicut productio caloris extrinſecè incipit, ita & corrumpi, quæ terminatur ad nõ eſſe caloris: ſed de hac re infra.

ART. IV. Soluuntur argumenta Aduerſariorum.

16 *Inceptio dicit duo, exiſtẽtiam poſt non eſſe, & principium exiſtentiæ.*

AD Argumenta primæ ſententiæ Reſp. ad primum, incæptionẽ includere duo. Primo, exiſtentiam poſt non eſſe, ſicut deſinere, negationem exiſtentiæ poſt eſſe. Secundo, principium exiſtentiæ, ſicut deſitio includit finem exiſtentiæ, Nam incipere eſt habere initium ſuæ exiſtentiæ, ſicut deſinere eſt habere finem; ſed hoc initium, & finis non eodem modo dicuntrr, nam quę incipiunt, & deſinunt intrinſece, habent illa reſpectu ſuæ exiſtẽtiæ intrinſeca; quæ autem extrinſecè, habent illa, ſuæ exiſtentiæ extrinſeca; hæc autẽ, initium, & finis cũ ſint termini, debẽt eſſe indiuiſibilia, & quia in duratione non ſunt indiuiſibilia niſi inſtantia; ideo principium, & finis ſunt inſtantia ipſa durationis, vnde quando res, quæ incipiunt, & deſinunt habent exiſtentiam in illo inſtã- A ti, dicuntur incipere, & deſinere intrinſecè, quando autem non habent, extrinſecè, quia habent illa inſtantia extrinſeca ſuæ exiſtentiæ; nam tunc in illo inſtanti eſt vltimum non eſſe rei dum incipit extrinſece, quia incipiendo tranſit à non eſſe ad eſſe, & eſt primum non eſſe rei dum deſinit, quia deſinẽdo, tranſit de eſſe ad non eſſe, atq. adeo, quæ incipiunt intrinſecè, nunquam habent primum eſſe, ſed vltimum non eſſe, ita vt dum deſinunt, nunquam habent vltimum eſſe, ſed primum nõ eſſe, quia hac ratione & non aliter aſſignari poſſunt termini in rebus diuiſibilibus.

Ad confirm.

B Ad confirm. Reſp. Aliqui incæptionem motus poſſe dupliciter conſiderari. Primo ſecundum ſe, & ita non incipit in inſtanti ſiue intrinſece, ſiue extrinſece, ſed incipit in ſua intrinſeca duratione, quæ eſt tempus ſine vlla deſignatione primæ partis mot⁹, vel temporis. Secundo reſpectu noſtri, & ſic incipit in inſtanti temporis communis, quod eſt principium extrinſecum motus, nam in eo eſt negatio vltima motus, atque adeo in tempore ſequenti eſt motus.

Reſponſio aliquorum.

Reijcitur.

Sed hæc doctrina, licet vera ſit quoad id, quod aſſerit in motu dari ſuam durationem intrinſecã, quæ non habeat primam partem, falſa eſt dum C negat reſpectu illi⁹ debere aſſignari aliquod, quod ſit initium illius motus, & durationis, nam omne, quod incipit, eſſentialiter dicit habere initium, vel intrinſecum, vel extrinſecum, cum igitur in tali motu, & tempore illud initium non ſit intrinſecum; debet poni extrinſecum, vt ſupra oſtendi; Et hinc patet quid dicendum ſit de deſitione; Nam dicimus motum deſinere in inſtanti, non quidem intrinſeco, quia in eo non habent exiſtentiam partes mot⁹, ſed extrinſeco, in quo primo partes motus non habent eſſe, cum prius habuerint, neq. enim quod deſinit, debet habere exiſtentiam in ea menſura, in D qua eſt deſitio, ſed debere exiſtere immediatè ante ipſam deſitionem, & hoc eſt commune tam deſinentibus intrinſecè, quam extrinſecè, cũ hoc tamen diſcrimine, quod in deſinentibus intrinſecè exiſtentia rei prȩcedens deſitionem eſt in inſtanti, & deſitio ſequitur inſtans; at in deſinentibus extrinſecè, exiſtentia rei præcedens deſitionem eſt in tempore, & ipſa deſitio eſt in ipſo inſtanti, quod ſequitur tempus, vnde negatio exiſtentiæ, quæ eſt terminus deſitionis, eſt in inſtanti; & immediatè ante erat exiſtentia.

Ad argumenta ſecundæ opinionis Reſp. E ex dictis patere q̃o quæ incipiunt, debeant exiſtere, nam debent habere initium, ſiue in quo primo exiſtant, & habeant primum eſſe, ſiue in quo vltimo ſit negatio exiſtentiæ, atque adeo habeant vltimum non eſſe, atq. adeo connotetur exiſtentia immediata ad inſtans illud, quod idcirco dicitur extrinſecum; res igitur incipiendo habet initium, & deſinendo finem ſui ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum.

Ad

Ad ſecũdum Reſp. Infra conſtabit falſitas illius fundamenti, vbi oſtendemus motum componi ex partibus ſemper diuiſibilibus,& nunquam poſſe deueniri ad indiuiſibile.

DVBITATIO SECVNDA.

Quomodo forma ſiue certa, ſiue incerta comparata ad ſubiectum ſiue certum, ſiue incertum incipiat,& deſinat.

ART. I. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis.

1 *Formã cõſiderari poſsũt vel ſub certa, vel ſub incerta perfectione.*

PRimo Not.Formas poſſe ſpectari primo ſub certa earum perfectione quoad partes inteſionis, vt eſt gradus quartus qualitatis,&c. vel extenſionis,vt quãtitas palmaris: vnde forma certa in ſubiecto certo eſt, v.g. vt calor, vt octo in quantitate palmari: Secundo, ſub incerta perfectione non determinando quantitatem ſiue quoad gradus,ſiue quoad partes extenſionis.

2. Not. In quantitate quaſdam eſſe partes quaſi formales,quæ dicuntur ipſius continuationes, & terminationes;quaſdam materiales, quæ ipſius quantitatis eſſentiam componunt,atq. priores ſemper certæ ſi ſumantur verſus partes, quas copulant,& terminant,vt extrema ſuperficies verſus profũditatem certa eſt, poſteriores verò poſſunt eſſe certæ ſi ſub tanta, vel tanta perfectione ſpectentur, vt vnius palmi, &c. Sed ſi in ſe ſpectentur,non ſunt certæ,neq. habent ordinem primæ, & ſecundæ; vnde immediatè poſt primam ſuperficiem non ſequitur pars aliqua certa verſus profunditatem, ſed infinitæ; vnde incipere formam in ſubiecto indeterminato, eſt incipere in infinitis partibus, quæ poſt certam ſuperficiem immediatè ſequuntur;ſed incipere in ſubiecto certo, eſt in tanta magnitudine incipere.

2 *Cõtinua motus ſucceſſio incipit, & deſinit extrinſecè.*

3. Not. In motu poſſe conſiderari primo ipſam ſucceſſionem continuam, & de hac certum eſt incipere, & deſinere extrinſecè, vt diximus: Secundo,ipſum terminum,ſeu formam, quæ exiſtit ex vi motus, vel mutationis,& de hoc eſt quæſtio.

Diſcrimen inter ſucceſſiua, & permanẽtia.

4.Not. Hoc differre,quæ ſunt ſimul ab iis, quæ ſucceſſiuè, nam in illis ſimul eſt fieri, & factum eſſe,at in his fieri dicitur prius,quam factum eſſe, nam impoſſibile eſt, vt mutatum eſſe ſit in tempore; at factum eſſe in iis, quæ fiunt ſucceſſiuè, idem eſt ac mutatum eſſe; ergo ſi mutatum eſt ſubſequitur motum, etiam in iis fieri præcedit factum eſſe, Hanc autem prioritatem aliqui intelligunt eſſe ſecũdum naturã. Sed contra,quia etiam in inſtantaneis eſt ſimilis prioritas inter fieri, & factum eſſe, quare alij intelligunt eſſe ſecundum tempus. Sed contra, quia implicat eſſe fieri niſi ſimul, & in eodem tempore ſit forma quæ fiat. Hinc ego dico fieri partiale indeterminatũ præcedere non ſolũ formam totam tẽpore, ſed etiam partem formæ ſecundum determinationem; quia dum eſt

A ſucceſſio motus, non eſt determinata forma, ſed adhuc eſt indeterminata,& in compleri, ſed dicitur facta in inſtanti, quod eſt poſt tempus, & hinc fieri præcedit tempore factum eſſe.

5.Not.Factum eſſe ex aliquorum ſententia addere aliquid indiuiſibile, at ſecundum alios non addere aliquid formæ,quæ ſucceſſiuè fiebat, ſed idem ac ipſa forma; vel ſub conceptu præteritionis immediatè, vt forma dicatur habere conceptum mutati eſſe, & facti eſſe, quatenus ipſa dicitur immediate præteriiſſe, & ita in ſucceſſiuis, quæ non permanent, vel ſub conceptu permanentiæ B ſimul, & ita dicitur factum eſſe in iis, quæ acquiruntur per motum,ſed permanẽt poſt motum. Quare dupliciter diſputari poteſt de inceptione illius partis determinatæ, vel in fieri, vel in facto eſſe, nam cum forma ſucceſſiue producta non ſimul fiat, & facta ſit, ſed immediate poſt fieri ſequitur factum eſſe, neceſſariò fieri diſtingui debet à facto eſſe, & cum tota forma in fieri non diſtinguatur à forma, vt in facto eſſe, tota determinata incipit in fieri, & tota determinata incipit in facto, eſſe,quia hæ duæ formalitates,ſeu denominationes ſunt accidentales reſpectu illius formæ ſecũdum en- C titatem ſuam conſideratæ.

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium, Omnem formam ſiue certam,ſiue incertam,ſiue in ſubiecto certo ſiue incerto, quatenus eſt in fieri ſucceſſiuo,ſeu compleri,incipere extrinſecè ſicut ipſe motus ſucceſſiuus, quia inceptio talis formæ ſequitur naturam inceptionis motus,nam talis forma habet exiſtentiam per partem poſt partem, qualẽ habet motus, atque forma acquiſita per talem D motum incipiet,vt eſt in fieri,eſſe determinatæ perfectionis eodem modo, ac motus terminatus ad illam, quia quantitas motus deſumitur à quantitate termini. Sed motus incipit extrinſecè, ergo etiam talis forma, vt eſt ſub motu; licet in facto eſſe omnis forma incipit intrinſecè ſiue accipiatur ſecũdum partem, ſiue ſecundum totam perfectionem, ſiue illa ſit certa, ſiue incerta, nam completur ſeu ponitur in facto eſſe per carentiam ſucceſſionis immediatè præcedentis, quæ negatio incipit ſimul ſeu in inſtanti ſiue determinato, ſiue indeterminato, Neq. obſtat certitudo,vel incertitudo gradus vel ſubiecti; quia hæc vt non E tollunt à tali forma rationem formalem,per quam conſtituuntur in tali eſſe.ſ.in facto eſſe,ita neq. modum incipiendi intrinſecum, nam talis ratio formalis ſemper eſt negatio motus ſucceſſiui conſequens motum; Neq. mirum, quia ſicut in iis,quæ fiunt in inſtanti, ſimul eſt fieri,& factum eſſe,vt creatio,& creatum eſſe, ita in iis, quæ fiũt ſucceſſiuè fieri eſt prius, quam factum eſſe, vt docet D.Thom.

3 *Aliqui volunt formã, & c. in fieri ſucceſſiuo, incipere extrinſecè, vt motus.*

In facto eſſe incipere intrinſecè.

S. Thom. D. Thom. quodl. 8. art. 9. quare cum D. Th. 2. d. 1. q. 1. art. 2. ad tertium, & q. 28. de veritate art. 9. ad 10. negat in permanentibus ſimul eſſe fieri, & factum eſſe, ly fieri non accipit pro productione paſſiua termini, ſed impropriè pro motu præcedente productionẽ termini, quomodo dum lignũ calefit, dicitur ignis generari, & dũ Sol accedit ad noſtrum Hemiſphærũ, dicitur illuminare, cum tamen generatio verè & propriè fit poſt alterationem tanquam terminus extrinſecus, ſicut illuminatio poſt motum localem, per quem approximatur Sol; & de hoc fieri intelligitur, illud Ariſt. 6. phyſ. quod fit, nõ eſt; Non autem de fieri propriè ipſius termini, quia dum fit eſt, quia fieri non eſt aliud quã habere exiſtentiam immediate poſt non eſſe; & licet hoc fieri ſiue ſecundum modum concipiendi, & ſignificandi, ſiue ſecundum prioritatem naturæ, ſit prius, quam factum eſſe, tamen ſunt ſimul ſecundũ durationem, ſic enim dicitur motus terminari, quia ipſũ factum eſſe, ſeu terminatũ eſſe ſignificatur per modum fieri. Confirm. Complementum gradus dicit vltimam partem, quæ rei aduenit dum complet illam, ſed huiuſmodi formę non habent vltimam partem, qua vltimo compleatur, vt patet de cõi conceptu diuiſibilium formarum; neq. dicas hinc ſequi, neq. poſſe per primum ſui eſſe compleri in facto eſſe, quia nunquã habet vltimam partem, nam eſt diuerſa ratio, quia in facto eſſe ſumitur in inſtanti poſt motum, at in fieri ſumitur, vt eſt in motu, cuius non poteſt dari vltima pars, vnde ſicut repugnat fieri ſucceſſiuum, & incipere per primum ſui eſſe, ita & formam dum eſt ſub ſucceſſione, ita philoſophati ſunt Antiquiores aliqui, quos multi Recentiores ſequuti ſunt.

4 *Secunda ſententia aliorũ.* 2. Opinio eſt dicentium formam certam in ſubiecto certo incipere extrinſecè ꝑ tertium modum incipiendi quoad ſuum fieri, ſed intrinſecè quoad factum eſſe; ſed deſinit quoad cõplementum intrinſecè, extrinſecè autem quoad eſſe totale, At verò in ſubiecto incerto incipit extrinſece, & deſinit intrinſecè, ſiue forma ſit certa, ſiue incerta, & idem aſſerunt quando forma eſt incerta, & ſubiectum eſt certum.

Hi inter ſe diuiſi ſunt. Inter hos autẽ eſt diſcrimen, quod aliqui volunt formam certam in ſubiecto incerto incipere extrinſecè immediatè poſt inſtans.

Opinio Auctoris cum eſſet iunior. At alij volunt incipere extrinſecè tam ante, quam poſt inſtans, ita cum eſſem Iunior philoſophari placuit; quod multi ex recentioribus ſequuti ſunt. nam ſicut fieri formæ non eſt aliud quam ipſe motus, ita fieri determinatæ formæ eſt ipſe motus determinatus, & ſolum motus, & forma differunt, quia motui repugnat exiſtere in facto eſſe ſeu permanenter cum eius eſſentia cõſiſtat in fieri formæ, vnde cum dicitur de motu, quod factus eſt, tunc primo deſinit ſeu non eſt, at formæ productæ per motum non repugnat eſſe permanenter, & ideo immediatè ante inſtans cæpit eſſe in fieri; & in inſtanti cæpit exiſtere in facto eſſe, & tota ſimul. Hinc fit, vt ſicut aliud eſt rem produci ſucceſſiuè, & productam eſſe, ita corrumpi, & corruptum eſſe, vnde ſequitur, vt corruptio tota in fieri determinatæ formæ ſucceſſiuè corruptæ per aduentum formæ incompoſſibilis incipiat per vltimum non eſſe, ſicut incipit productio formę oppoſitæ, quia dũ eſt corruptio vnius, exiſtat productio alterius ſeruata proportione determinationis, & indeterminationis formarum.

Secundũ alios nulla forma incipit, & deſinit ante inſtans. 3. Opinio eſt dicentium nullam formam incipere extrinſece ante inſtans, ſiue ſit certa, ſiue incerta ſiue in ſubiecto certo ſiue incerto, nec ſimiliter deſinere, ſed incipere, & deſinere extrinſece poſt inſtans vel intrinſece in inſtanti, quando aut inceptio, & deſitio eſt intrinſeca vel extrinſeca, non debere illud menſurari ex ipſa actione, qua res incipit, & deſinit, ſed ex exiſtentia rei, quæ incipit, & deſinit, iuxta Regulas infra ponendas.

5 *Differentia inter hos Auctores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, circa inceptionem formæ certæ diuiſibilis in ſubiecto indeterminato quoad complementũ, quod deeſt ad hoc, vt ſit forma determinati gradus. Nam conueniunt dicentes, hanc difficultatem eſſe in productione formarũ, quæ ſucceſſiue intenduntur vel ob reſiſtentiam contrarij, vel ſucceſſiuam applicationem cauſæ. Secundo, has qualitates vniformiter, difformiter intendi iuxta diſtantiã partium ſubiecti ad agens, quia de partibus proximioribus, & proximiorib⁹ verum eſt dicere, deeſſe determinationem gradus, ita vt in ſubiecto ſit omnis minor calor; Vnde quæritur quomodo incipiat in ſubiecto eſſe gradus determinatus, nam ille gradus non erat in ſubiecto ante applicationem agentis, & eſt poſt applicationem.

3. Determinatum gradum incipere per vltimum non eſſe, ſi conſideretur, vt eſt in fieri: Sed differunt primo, quia aliqui putant gradum determinatum non habere vnum determinatũ eſſe, ſeu factũ eſſe, atq. adeo non ſemel incipere quoad factum eſſe, ſed toties, quoties incipiunt in illo tempore inſtantia indeterminata continuantia illud, nã calor, qui eſt immediatè poſt, eſt diuiſibilis, & ideo eſt per fieri diuiſibile, & ideo includit infinita facta eſſe correſpondentia infinitis inſtantibus indeterminatis, & ſicut tempus præcedit inſtantium inceptionem, quibus continuantur partes, ita fieri gradum præcedit factum eſſe gradus.

At alij dicunt gradum determinatum in facto eſſe, incipere per primum eſſe determinatum in gradu indeterminato, quia illud eſſe determinatũ nõ poteſt habere cum durat fieri, & tempus in quo fit, ſed immediatè poſt eſſe fieri.

2. Differunt. Nam aliqui putant qualitati vniformiter difformiter intẽſæ deeſſe aliquid indiuiſibile, quo compleatur, quod indiuiſibile licet ſecundum intenſionem exigat

gat produci in inſtanti, tamen ratione ſubiecti, per quod extendi debet, producitur ſucceſſiuè poſt inſtans in parte indeterminata ſubiecti extenſi.

At alij putant illud, quod debeat eſſe diuiſibile indeterminatum, tum quia indiuiſibile additum illi non faceret maius, vnde ſi prius non erat expleta latitudo octaui gradus, neq. erit per additionem indiuiſibilis, tum quia detracto indiuiſibili adhuc poteſt intelligi manere perfectio, vt octo.

Alij complementum dicunt conſiſtere in negatione exigentiæ perfectionis in ſuo genere, connotata integritate illius poſitiua, & ideo conſiſtere in indiuiſibili, quia non poteſt eſſe nec maior, nec minor.

ART. III. Opinio Auctoris.

6 PRima Concluſ. Formæ certę in ſubiecto certo incipiūt per primū ſui eſſe, nam ſi aliter, daretur inſtans, in quo verū eſſet dicere totus palmus aquæ, non eſt calidus, vt duo, & immediatè poſt erit calidus, vt duo: ſed hoc eſt falſum, nam in eo inſtanti vel deeſſet ad perfectionē caloris, vt duo aliquid, vel nihil. Si nihil; ergo iam erit calidus vt duo; ſi aliquid, cum non poſſit eſſe indiuiſibile, quia hoc additum alteri nō facit maius, erit diuiſibile, quare prius inducitur ei⁹ medietas, quam totum, & ideo poſt illud inſtans dabitur tempus, in quo tota illa ſubiecti pars non erit calida, vt duo; atq. adeo inſtans illud temporis deſignatum antea, non erat vltimum non eſſe caloris, vt duo. Ex quo ēt Not. in toto tēpore collectiuè ſumpto præcedente inſtans, in quo dicitur formam incipere per primum ſui eſſe, nihil caloris, vt duo eſſe in acquiri, quia in toto illo acquirebatur latitudo caloris, vt duo, ſed tantum deeſſe acquiſitum eſſe, quia non dum motus acquiſitionis ceſſauit, ſed in eo inſtanti cum ceſſauerit motus, omnes partes formæ, ſunt in ſtatu quieto. Sed quia dum forma eſt in acquiri, ſemper eſt imperfecta; ideo gradus determinatus caloris non poteſt incipere, niſi in inſtanti. Quod ſi accipiatur tempus præcedens diuiſiuè, deeſſe aliquid diſibile, quod acquirendum ſupereſt per partem motus ſubſequentem, cum in eo poſſit vna pars ſequens, & alia antecedens deſignari.

Forma certa in ſubiecto certo incipiūt intrinſecè.

Obiectio.

Sed hinc oritur difficultas, quia in inſtāti nihil de nouo acquiritur, nā vel eſt diuiſibile, vel indiuiſibile formarū, quæ acquirūtur per motū; Non indiuiſibile, nam vel indiuiſibile eſt continuatiuum, & deberet acquiri, vt partes continuatæ, neq. huiuſmodi indiuiſibilia ſecundum aliquos dantur, vel eſt terminatiuum, & hoc non datur: Neq. diuiſibile, quia hoc acquiritur per partem poſt partē, quod repugnat eſſe in inſtanti, quare cum nihil in inſtanti acquiratur, tanta quantitas fuit in tempore præcedenti, quanta eſt in inſtanti, ſed in inſtanti eſt determinata;

A ergo immediatè ante erat determinata; ergo in inſtanti non producitur determinata quantitas, atq. adeo non producitur per primum ſui eſſe; Quod argumentum æqualem habet vim etiam ſi id, quod producitur in inſtanti, ſit indiuiſibile, quod hoc non facit maius additum, nec ablatum min⁹, quare non debet dici tanta quantitas nunc eſt, & immediatè ante non fuit, ſed potius, tanta quantitas immediatè ante fuit.

Confirm. ex qualitatibus contrarijs, quæ 7 corrumpuntur per productionem oppoſitarum, nam etiam vt determinatæ ſunt, deſinunt eſſe in tempore immediatè præcedente inſtās; ergo tota determinata entitas, qua expellitur cōtraria, eſt producta in tempore præcedente; ergo non, per primum ſui eſſe. Antecedens probatur, quia in inſtanti nihil diuiſibile perditur qualitatis.

Confirm. 1.

B

Confirm. 2. Quia ita acquiritur quantitas v. g. per augmentationem ſucceſſiuam, vt ſpatium percurritur per motum localem: ſed ſpatium determinatum percurritur per motum localem in tempore præcedente inſtans; ergo, & quantitas determinata acquiritur per motum augmetationis in tempore præcedente inſtans. Minor probatur, quia in inſtanti mobile non mouetur; ergo non percurrit ſpatium; ergo ſpatium, quod in inſtanti dicitur percurſum, tempore præcedente percurritur.

Confirm. 2.

C

Secunda Concluſ. Forma certa in ſubiecto certo ſecundum partes diuiſibiles omnes, exiſtit in fieri in tempore immediato ante inſtans; non tamen incipit in illo tempore, prima pars probatur ex argumentis ſupra poſitis, nam nihil aliud probant quam omnes partes diuiſibiles illius formæ exiſtere in fieri ante inſtans, quia in inſtanti nihil diuiſibile additur. 8

Fieri formæ ſecundū omnes ſuas partes eſt immediatè ante inſtans, nō tamen tunc incipit.

Secūda pars probatur primo ab aliquibus, quia inceptio formæ non eſt quando finitur actio, per quam adduntur partes prioribus præexiſtentibus, ſed quando producuntur priores partes formæ, ſed per motū pręcedens immediatè inſtans non producuntur priores partes, ſed poſteriores partes formæ, ergo per illum motum, vt immediatum ad inſtans nō poteſt forma incipere. Sed Reſp. Formam non incipere in eo tēpore ſecundum ſe totam, ſeu abſolutè quatenus cōnotatur negatio omnimoda formæ, quia hæc incipit, quando incipit alteratio. ſ. immediatè poſt inſtans, ſed incipere ſecundum determinationem, vt ſit tanta, nam tantitas non eſt initio, ſed in fine alterationis.

Prima aliorū probatio.

D

Reijcitur.

E

Secundo, Alij in illa duratione, in qua forma habet eſſe incompletum, non poteſt habere eſſe completum, quia ſic ſimul eſſet completa, & incompleta, ſed in tempore immediato ante inſtans forma habet eſſe incompletum, ergo non habet eſſe cōpletum, atq. adeo tunc non poteſt incipere ſecūdum eſſe completum. Minor probatur, tum quia de ratione motus eſt incompletio, & actus per

Secunda aliorū probatio.

permixtus potentiæ, nam eſt actus entis in potentia prout in potentia, nam ſemper dicit partem acquirendam, ad quam ſubiectũ eſt in potentia, tum quia in illo tẽpore immediato; neceſſario includũtur infinitę partes vna poſt aliam; ergo in illo non poteſt eſſe completio, tum quia præſente forma ceſſat motus; ſed motus non ceſſat in illo tempore immediato, ſed potius exiſtit, ergo in illo non eſt forma; quam ponunt cõpletam, ſed incompleta: Sed hæc rõ licet aliquãdo à me excogitata, viſa fuerit ſatis ſufficiens, tamen video nunc poſſe illam habere apparentem ſolutionẽ, vt ſi dicant poſſe eandem formam eſſe completam, & incompletam ſecundum diuerſas partes illius tẽporis immediati, vel negando eſſe incompletam in fieri ſeu compleri in illo tempore, vt immediato, nam ſicut in illo ſint partes alterationis omnes, ita vt poſt illud nõ ſint aliæ partes acquiſitiuæ latitudinis, ita in illo eſt cõpletio toti⁹ latitudinis, quæ Reſponſio præcipuè habet locũ apud eos, qui dicunt tempus illud, vt immediatum eſſe per æquiualentiam indiuiſibile. *Reijcitur.*

9 *3. probatio.* 3. Probari põt, quia de ratione incæptionis eſt primitas exiſtentiæ, nam tunc dicitur res incipere, cum primum exiſtit, ſed tẽpori immediato ante inſtans repugnat primitas ſecundum durationem, ſicut quãtitati permanẽti repugnat prima pars, ergo repugnat aliquid incipere ante inſtans. Neq. cõfugias ad durationem intrinſecam, in qua dari põt primitas licet nõ poſſit dari in tempore extrinſeco; quia duratio intriſeca alterationis eſt diuiſibilis ſicut tempus extrinſecum.

Neq. eſt efficax. Reſp. poteſt dari primitatem non quidem in partibus durationis intrinſecè, & formaliter. Sed virtualiter, & extrinſecè, quia deſignatur per inſtans, in quo non primo, ſed ſecundo exiſtit, nam per hoc ſignificatur immediatè ante primo extitiſſe. Sed contra, licet ſecundum ſupponat primũ, non tamen probatur, Rem illam in inſtanti ſecũdo exiſtere, quia vbi non eſt primum, non põt eſſe ſecundum, at ibi implicat eſſe primũ, vt diximus, ergo etiam ſecundũ; neq. dicas non eſſe ibi primum intrinſece, & formaliter, ſed negatiuè, tum quia ex vno non poteſt argui in alio aliquid, quod illi repugnat, tum quia formaliter debet illa primitas eſſe in aliquo ſubiecto, & ſub aliqua duratione, ſed nõ põt eſſe formaliter in inſtanti; neq. in tẽpore immediatè ante, ergo: tum quia in quantitate palmari immediata ad punctum, non poteſt dari initium intrinſecum, quia eius partibus repugnat primitas, ita neq. in quãtitate ſucceſſiua.

Reſp. Reſp. 2. Poteſt ad hanc rationem, negando eſſe de ratione incæptionis primitatem, vt patet in ſucceſſiuis ſi incipiunt extrinſecè poſt inſtans, nam non poteſt ibi dari prima pars rei exiſtentis, vel prima pars durationis, in qua primum exiſtit. Sed contra, quia ideo non poteſt in illo tempore poni incæptio,

A ſed ponitur in inſtãti extrinſeco, quia in illo tempore nõ poteſt dari primitas, quare potius hinc oppoſitum probari poteſt, nam ſicut non poteſt poni incæptio per eſſe in tẽpore poſt inſtans, ſed ponitur per vltimũ nõ eſſe in inſtanti, ita non poteſt poni incæptio in tẽpore intercedẽte ad inſtãs per eſſe neq. in inſtanti conſequente, quia ibi ſupponitur præexiſtentia, ergo debet poni alio modo.

4. probatio. 4. Probant alij ex rationibus communib⁹, quib⁹ probatur nihil poſſe incipere in tẽpore immediate ante inſtans ex eo, quod incæptio dicit exiſtentiam rei immediatè conſequentem ad negationem illius exiſtẽtiæ; B incipere.n. rem eſt exiſtere, immediatè poſt nõ eſſe, ſicut deſinere eſt non exiſtere, immediatè poſt eſſe: At in tempore immediatè ante inſtans non põt eſſe, vt exiſtentia rei ſit immediatè poſt non eſſe rei, quia ſemper poſt non eſſe ſequitur pars diuiſibilis temporis, atq. adeo in toto illo non poteſt incipere intrinſecè, ſed extrinſecè per vltimum nõ eſſe, quia totum illud tempus conſequẽs eſt diuiſibile, atq. adeo in priori parte verſus negationem exiſtentiæ incepiſſet, atq. adeo verſus partem poſteriorem proximam inſtanti ante ꝙ ponitur incæpiſſe, nõ potuit incipere.

Confirm. Confirm. Quia latitudo gradualis formæ, C vt eſt in fieri, nõ eſt aliud quam motus alterationis, quia fieri formæ accidẽtalis gradualis eſt ipſa alteratio, per quã formaliter fit latitudo gradualis formæ, ſed motus non incipit immediatè ante inſtans, quia potius ibi eſt finis motus, quã principiũ, nam in illo inſtanti dicitur, quod non fit alteratio, & immediatè ante erat, ergo potius in illo inſtanti extrinſecè deſinit, quam incipiat fieri ipſius formæ.

Obiectio. At inquies, alteratio pertingens ad octauũ gradum v. g. caloris fuit immediatè ante inſtans, & non fuit in alia duratione, quam in illa, vt immediata, ergo tũc incæpit, quia incipere eſt eſſe in aliqua duratione, cũ negatione exiſtentiæ in alia parte durationis. D

Reſpond. Reſp. Recte quidem hinc probari exiſtere in toto illo tẽpore collectiue ſumpto, & categorematice latitudinem totã gradualem, non tamen ibi incipere, tum quia non poteſt aſſignari primitas exiſtentiæ intrinſece, neq. extrinſece per vltimum nõ eſſe, tum quia in rebus diuiſibilibus non datur initiũ, & finis niſi ratione terminorum, nam principium dicitur, vnde res incipit, & terminus neceſſariò debet dicere indiuiſibilitatem, vt alibi oſtendimus.

Deniq. id patebit ex 4. concluſione, vbi oſtendem⁹ formam ſecundũ determinatam E perfectionem incipere intrinſece.

Obiectio. Dices. Omnes partes diuiſibiles formæ, vt eſt in fieri, exiſtunt immediate ante inſtans, ergo incipiunt immediate ante inſtans, conſequentia probatur, quia licet in illo tempore non ſit terminus ſecundum partes diſtributiue acceptas, at eſt in illis ſecundum partes collectiue acceptas, quia ſic accipitur motus ſecundum totum ſuũ eſſe. Reſp. non

poſſe

poſſe ibi incipere primo, quia illud tempus cum ſit ſucceſſiuum non poteſt ſecundum rem habere partes collectiuè, quia collectio dicit ſimultatem partiũ, quæ repugnat ſucceſſiuo, niſi fortè ponatur collectio illa ſecundum cognitionem confuſam, quæ nihil facit ad incæptionem realẽ, tum etiam detur illa collectio, nõ poteſt ibi eſſe incæptio intrinſeca ob infinitatem partium, quæ carent principio intrinſeco ſiue illud tempus totũ accipiatur collectiuè, ſiue diſtributiuè, ſiue cathegorematicè, ſiue ſyncathegorematicè, nam nõ habet primo totalitatem niſi in inſtanti, conſequente illud tẽpus, quia tunc eſt terminus totalitatis, & licet ſucceſſio non ſit in inſtanti, tamen totalitas illius eſt in inſtanti, quia totalitas dicit terminum, qui eſt indiuiſibilis nam entia ſucceſſiua nunquam dum exiſtunt, habent ſuam totalitatem, ſemper. n. exiſtit ſecũdum partes, quare nũquam poteſt aſſignari totalitas niſi immediatè poſt præteritionẽ partiũ, vt ſupra, & infra fuſius.

11 3. Concluſ. Forma certa in ſubiecto certo neq. in eſſe, neq. in fieri incæpit extrinſecè per vltimum non eſſe, & poſt inſtans; Prima pars ab omnibus conceſſa patet, quia forma in facto eſſe exiſtit poſt motum tanquam terminus eius, vt dicetur cũ de motu. Secunda pars probatur, quia inſtans poſt, quod exiſtit forma, vel eſt immediatè ante ipſum mutatum eſſe ſeu exiſtentiam formæ in facto eſſe; & non, quia duo inſtantia eſſent inter ſe immediata, ſcilicet ipſum inſtans præſuppoſitum, & inſtans ipſius mutati eſſe; vel eſt mediatè, & tunc inter ipſum inſtans, & mutatum eſſe intercipitur tempus, quia inter duo inſtantia non poteſt per ſe intercipi niſi tempus, at cum illud tempus ſit diuiſibile, non poteſt forma in toto illo tempore habere determinatum gradum, nam in parte priore temporis illius, non eſt completus gradus, ſed completur in poſteriore parte, atque adeo non poteſt forma ſecundum determinatum gradũ incipere immediatè poſt inſtans, nam tunc adhuc gradus eſt indeterminatus, & idem oſtendi poteſt ex parte ſubiecti, tum in illo inſtanti debet forma exiſtere in ſubiecto, & non in indeterminato, quia ſicut per inſtans determinatur tempus præteritum, ita forma acquiſita, & ſubiectum in quo acquiritur, debent eſſe terminata, nam hæc ſe mutuo conſequuntur, ergo erit in ſubiecto determinato, ſed hinc ſequitur nõ poſſe immediatè poſt eſſe in ſubiecto determinato, ſed potius indeterminato, vt patet ex natura ſubiecti diuiſibilis, ergo forma illa non poteſt poſt inſtans incipere ſecundum certum gradum, & in certo ſubiecto, tum quia deberet compleri in toto illo ſubiecto, ergo prius completur in priore, quàm in poſteriore, vel ſi nondum completur in priore, niſi compleatur in poſteriore, non fieret actio vehementior in proximiore parte.

Forma certa in ſubiecto certo neque in facto eſſe neq. in fieri incipit poſt inſtans.

Confirm. Confirm. Quia hinc ſequeretur aliquam

A formã, & ſubiectum ſeparatum ab alio eſſe indeterminatum contra communem conceptum omnium. Conſequentia probatur nam ſi forma fit determinata in ſubiecto determinato immediatè poſt inſtans, ergo ante illud tempus, & in ipſo inſtanti eſt indeterminata, & in ſubiecto indeterminato, ſed poteſt fieri, vt accidat impedimentum, quo non ſequatur actio poſt inſtans, ergo tunc manebit forma indeterminata, in ſubiecto indeterminato, ſine vnione cum comparte, cuius argumenti vis magis apparet ſi ſimul cum forma acquiratur etiam quantitas, in qua ſubiectatur.

B Confirm. 2. Quia ſi forma certa acquiritur immediatè poſt inſtans, ſequitur acquiri in tempore indeterminato, quia hoc ſequitur poſt inſtans, ſed illud tempus non poteſt eſſe indeterminatum, ergo. Minor probatur, quia intercipitur inter duo inſtantia, .ſ. vnum antecedens, poſt quod immediatè eſt acquiſitio, & alterum ſequens in quo eſt forma in facto eſſe; neq. dicas præuium inſtans eſſe indeterminatum, atq. adeo partem motus ex ea parte eſſe indeterminatam, nam illud inſtans eſt finis exiſtentiæ totalis negationis exiſtentiæ formæ, quæ eſt immediatè poſt, at id, quod eſt finis totalis toti[9] alicui[9], C non poteſt eſſe indeterminatum, alioqui ipſum totum ab omni alio ſeparatum eſſet indeterminatum. *Confirm. 2.*

12 Dices: ſicuti motus indeterminatus incipit in tempore indeterminato per vltimũ non eſſe, ita & determinatus in tempore determinato, quia vterq. habet ſucceſſionem, vnde dici debet, Nunc non eſt motus determinatus, ſed erit in toto tempore immediatè ſequente, quia non eſt alius modus incipiendi congruentior, Dicitur autem motus indeterminat[9] quo acquiritur terminata quãtitas per augmentationem vel determinatus gradus intenſionis. *Obiectio.*

D Reſp. Determinationem motus non poſſe incipere ſicut incipit motus indeterminatus, quia determinatio motus eſt in fine motus; at indeterminatio in principio motus, .i. immediatè poſt vltimum non eſſe, at determinatio eſt in primo non eſſe motus. *Reſpond.*

13 4. Concluſ. Forma certa non ſolum in facto eſſe, ſed etiam ſecundum ipſum fieri determinationis talis formæ, incipit intrinſecè; patet ex dictis, quia nõ incipit extrinſecè ante, vel poſt inſtans, ergo. Confirm. ex dictis ſupra q. 5. d. 2. ar. 3. con. 2. vbi oſtẽdim[9] determinationem formæ diuiſibilis conſiſtere in indiuiſibili. Secundo probatur, ens ſucceſſiuum non põt habere determinationẽ, & totalitatẽ niſi per deſignationẽ termini extrinſeci enti ſucceſſiuo, & intrinſeco determinationi, ſed certitudo formæ in ſubiecto certo, eſt determinatio, & totalitas formæ ſucceſſiuæ ſiue ꝑ ſe, ſiue ꝑ accidens, qualis eſt forma diuiſibilis dũ acquiritur, vt patet ex terminis ergo hæc determinatio nõ põt cõuenire formæ ſucceſſiuæ niſi in inſtãti, extrinſeco ſucceſſio- E *Fieri determinationis formæ certæ incipit intrinſecè.*

ceſſioni, & intrinſecè, ipſi determinationi. Maior probatur, quia determinatio vel illi conuenit dum eſt in tempore, & in ſucceſſione, & non; tum quia dum eſt in ſucceſſione, eſt in via ad terminationem, & completionem, at quod eſt in via, adhuc eſt incõpletum in ſe, & indeterminatũ, quia nihil eſt in via ad id, quod actu habet; ſed ad id ad quod eſt in potentia, tum quia dum eſt in ſucceſſione, dicit indeterminationem, quia dicit actum admixtum potentiæ; vel conuenit dum eſt in inſtanti terminatiuo ſucceſſionis, & habetur intentum, quia incipit intrinſecè in inſtanti.

Confirm. 1. Confirmatur primo; Quia quidquid eſt immediatè poſt, vel ante inſtãs, eſt indeterminatum, vt patet, quia non poteſt, neque per potentiam Dei determinari quanta ſit entitas indiuiſibilis immediata inſtanti, ergo nõ põt incipere niſi in inſtãti poſt ſucceſſiuã acquiſitionẽ. Conſequentia probatur, quia tunc incipit cum primũ poteſt habere ſuum eſſe, ſed non poteſt determinatio habere ſuũ eſſe in tempore immediato inſtanti, vt probatum eſt, ergo habet ſuum eſſe in ipſo inſtanti: ergo tunc incipit, & non ante in ipſo tempore.

Confirm. 2. Confirmatur ſecundo, Quia ens diuiſibile determinatur per terminum, vt patet ex explicatione terminorum, ſed terminus non poteſt eſſe diuiſibilis, quia ſic non poſſet terminare ſe toto, nam poſt priorẽ partem eſt alia, quod repugnat termino, vt ſic; ergo debet eſſe indiuiſibilis, at hoc indiuiſibile acquiritur à forma in ſubiecto exiſtente in inſtanti terminatiuo acquiſitionis, ergo tunc incipit intrinſecè forma habere determinationem in ſubiecto determinato.

Deniq. alij confirmant, quia talis forma nõ poteſt incipere ſecundum determinatũ gradum in ſubiecto determinato niſi per actionem diuiſibilem determinatam, quia actio, & terminus debent proportionari, vnde ſicut forma ſub gradu incerto fit per actionẽ ſucceſſiuam incertam, ita ſub gradu certo in ſubiecto certo per actionẽ certam; ſed actio non habet eſſe determinatum niſi cum primo non eſt, ideſt in inſtanti terminatiuo actionis ſucceſſiuæ, ergo talis forma nõ poteſt eſſe, & incipere in gradu determinato niſi poſt ſucceſſionem actionis in inſtãti intrinſeco; Minor probatur, tum quia quandiu durat actio, ſemper eſt aliquid illius ponendum in actu, quia de ratione actionis ſucceſſiuæ eſt, vt nunquam ſit tota ſimul, ſed ſemper ſit mixta ex partibus præteritis, & prætereuntibus, ac futuris, tum quia id eſt commune omni rei diuiſibili, vt pars determinetur per aliquod indiuiſibile.

14 *Obiectio 1.* Dices primo, Forma tunc incipit in ſubiecto quando fit, ſed forma certa in ſubiecto certo non fit in inſtanti, ſed in tempore, immediato ad inſtans, quia actio illa in inſtanti non eſt, ſed præterijt, ergo incæptio formæ non eſt, ſed fuit. Maior probatur tum ex ijs, quæ incipiunt in inſtanti intrinſecè, vbi ſimul eſt incæptio illarum, & fieri, tum ex incæptione formæ incertæ in ſubiecto incerto, nam illa incipit quando eſt actio productiua illius.

Reſpon. Reſp. Aliqui negando maiorem, quia forma incipit non quando fit, ſed quãdo primo facta eſt, at non eſt primo facta dum durat actio, quia tunc fiebat, & fiebat ſecundum partes indeterminatas, quia quælibet pars illius temporis eſt diuiſibilis in priores partes, in quibus non erat completa, & poſteriores in quibus eſt cõplenda, non quidem intrinſecè in illis ab earum infinitatem, ſed in inſtanti immediatè ſequenti in quo primo ceſſat actio: nam actio ceſſat præſente termino; Nam dum forma eſt in fieri ſucceſſiuo, ſẽper eſt in eſſe imperfecto, & incõpleto rõe ſuæ perfectionis diuiſibilis, & non habet eſſe perfectũ, & incompletum niſi in inſtãti, quia complementum illud conſiſtit in indiuiſibili .i. in tanta latitudine, vt non ſit nec maior, nec minor, vt dictum eſt, quod facilè intelligitur ex motu locali, in quo ipſum vbi ſucceſſiuum, quod eſt terminus motus, & deſinit ſimul cum motu, dum eſt in fieri, ſemper eſt in eſſe incompleto, & inadæquato reſpectu ſubiecti, & verò in fine motus, cum iam ceſſat motus, habet eſſe cõpletum, & adæquatum ſubiecto, quia illa adæquatio conſiſtit in indiuiſibili, nam per ablationẽ vel detractionẽ cuiuſq. minimæ partis, deſtruitur adæquatio, ergo idem dicẽdum de determinato gradũ formæ indeterminatæ ſubiecto, nam per additionem vel detractionẽ minimę partis nõ manet tantitas formę, & ſubiecti, vt patet tum ex ratione communi termini, qui conſiſtit in indiuiſibili, tum à ſimili nam ſpecies numerorum conſiſtunt in indiuiſibili, quia variantur per quamcumq. vnitatem additam vel detractam.

Obiectio 2. Dices 2. In hoc inſtanti non fit calor, vt octo, ſed immediatè ante fiebat, & in hoc inſtanti factus eſt calor in octo, ergo fieri caloris, vt octo incipit, non in hoc inſtanti, ſed immediatè ante. 15

Reſp. Reſp. In illo tempore fuiſſe quidem fieri caloris, vt octo, non ſecundum cõplementum, ſed ſecundum tendentiam, atque adeo ſecundum eſſe imperfectum, quia dum durat fieri, non eſt complementũ cum in nulla parte illius tẽporis fuerit calor, vt octo, nam in quolibet inſtanti illius dici poteſt, quod aliquid deſit ad calorem, vt octo, ergo non potuit in illo tẽpore incipere calor, vt octo ſecundum eſſe completum, ſed ſicut motus non habet eſſe completũ dum fit, ſed in inſtanti, dum pręterijt totus, vt dici poſſit nũc non eſt, & immediatè ante erat, ita forma nõ habet completionem in illo tempore, ſed in inſtanti terminatiuo, quare ſimiliter gradus formæ ſecũdũ perfectionẽ, & latitudinẽ octaui gradus, ſemper eſt incompletus; neq. enim octauus gradus, vt octauus conſiſtit in latitudine, vt diuiſibili, ſed vt habet rẽ em indi-

indiuiſibilis, quia omnis terminus, vt ſic debet eſſe indiuiſibilis.

3. obiectio. Dices 3. Quando igitur ille gradus completur; non enim poteſt compleri in inſtanti, tum quia tunc eſt ly eſſe completũ, quod diſtinguitur à ly cõpleri; tum quia in inſtanti nihil de nouo acquiritur.

Reſp. Reſp. Completionem eſſe in inſtãti ſimul cum eſſe completo, nam hæc nõ diſtinguntur, niſi ex modo ſignificãdi, vt notat D. Th. 2. d. 1. q. 1. art. 2. ad 3. *Quædam*, inquit, *ſignificant ipſum factum eſſe per modum fieri, ſicut cum dicitur motus terminatur, ſimul terminatur, & terminatus eſt*. S. Thom.

Ad 2. probationem Reſp. Aliqui acquiri terminũ, ſine quo non eſt perfectio, vt octo.

Reſp. 2. Alij acquiri completionem, quæ non eſt in tempore immediato ante inſtans ob continuam ſucceſſionẽ infinitarum partium, nam in toto illo tempore eſt incompletio.

Conſiſtit autem illa cõpletio in negatione tendentiæ ad complendam perfectionem octaui gradus, quæ perfectio nunquam aduenit, niſi poſt tendentiam, conſiſtit. n. in indiuiſibili. nam ante inſtans conſequens motum, & tendentiam ad latitudinem, non põt ſignari illud, quod eſt complementum, nec inſtans incluſum in illo tempore, vt eſt indeterminatum.

16

4. obiectio. Dices 4. Tota latitudo caloris, quæ eſt in inſtanti, erat immediatè ante in tẽpore toto; cum hoc tamen diſcrimine; quod in inſtanti eſt in facto, & cõpleto eſſe, ſed in tempore erat in fieri; ergo ſecundum fieri incæpit immediatè ante inſtans, quia tunc primo eſt, nam ante tempus immediatum non fuit tota latitudo, neq. eſt primo in inſtanti conſequente, quia erat in tempore immediato, & conſeruari incipit in inſtanti.

Aliquorum reſponſio. Reſp. Aliqui negando in illo tẽpore fuiſſe primo totam latitudinem caloris, vt octo, nam in illo tempore fuit ibi aliquid frigiditatis, nam verum eſt dicere, quod in hoc inſtanti, in aere non eſt frigus, (quia iam eſt corruptum) & immediatè ante erat frigus; at in hoc eodem inſtanti neceſſariò dici debet, eſt calor, vt octo, & immediatè ante nõ erat; alioqui ſi ibi fuiſſet, tunc ſequeretur fuiſſe in eodem ſubiecto octauum gradum cum aliquo gradu frigiditatis. & ratio eſt, quia eſſe aliquid in compleri, dicit neceſſariò eſſe in ſe incompletum, atq. adeo non poteſt octauus gradus ſecundum ſuam completionem eſſe in tempore immediato ante inſtans. Sed non placet alijs, nam tota latitudo exiſtit ante inſtans, quia verè nihil illius acquiritur in inſtanti, quare conceditur totam illam latitudinem caloris exiſtere in illo tẽpore indeterminato. Sed negam⁹ ibi incipere, tum ex dictis, tũ quia non eſt ſub ratione aſſignabilis; at inceptio requirit menſuram certam, & determinatam, nam ordinatur ad cognoſcendum aliud; at id, quod eſt ignotum, & incertũ, nõ põt ducere ad cognitionẽ alteri⁹. Non probatur ab alijs.

Inſtantia. At inſtabis ſi perfectio caloris, vt octo eſt in inſtanti, & non fuit immediatè ante; ergo producitur in inſtanti, alioqui eſſet improductum, quia eius productio non eſt immediatè ante, neq. in inſtanti.

Soluitur. Reſp. primo, Ex infinita diuiſibilitate temporis immediati ante inſtans, repugnare, q in eo ſit primo octauus gradus caloris, quia primitas repugnat infinito. Neq. dicas non dici primo eſſe reſpectu temporis, ſed reſpectũ propriæ durationis, tum quia etiã propria duratio eſt ſucceſſiua, cũ ſequatur motum alterationis, tum quia illa propria duratio continetur intra illud tempus coexiſtendo illi.

Reſp. 2. Acquiſitionem, ſeu productionẽ complementi octaui gradus eſſe in inſtanti, quia conſiſtit in indiuiſibili, nam conſiſtit in perfectione includere totam latitudinẽ gradualem; perfectio autẽ includens illam, cum habeat rationẽ termini, debet eſſe indiuiſibilis. Hinc patet falſum eſſe, formam certam in ſubiecto incerto incipere immediatè ante inſtans, nam incæptio huiuſmodi repugnat, & ratione ſucceſſionis, quæ eſt in tẽpore, & ex actione ante inſtans, ſiue ſit in hoc, ſiue in alio ſubiecto.

5. Obiectio. Dices 5. In inſtanti conſequente tempus, ſicut deſinit motus, ita deſinit compleri forma certa; ergo immediatè ante erat motus, quo cõplebatur; ergo poteſt aſſignari inſtãs, quo menſuretur fieri, ſeu compleri talis formæ, ſcilicet illud inſtans, in quo ceſſat ipſum fieri, & eſt ly factum eſſe: neq. obſtat, quod idem inſtans ſit menſura deſitionis, & incæptionis, vt patet ex menſura rerum indiuiſibilium formaliter, & virtualiter. 17

Reſpond. Reſp. Hoc fieri, cum ſit motus, non poteſt incipere, niſi eo modo, quo motus, ſcilicet per vltimum non eſſe, præuium ad exiſtentiam, cuiuſmodi non eſt inſtans conſequens ad exiſtentiam: ſed hoc potius eſt menſura deſitionis, quia nunc non eſt, & immediatè ante erat; at repugnat idẽ inſtans eſſe menſuram incæptionis, & deſitionis, niſi in ordine ad diuerſa connotata, vt dicitur de indiuiſibiliũ incæptione, ac deſitione, quæ connotant diuerſam negationẽ exiſtentiæ præuiam, vel conſequentem ad inſtans, quod nõ eſt in caſu noſtro, quia in illo inſtanti affirmatur negatio motus, & cõnotatur exiſtentia præuia; quod virtualiter ponit deſitionẽ, atq. adeo formaliter non poteſt poni incæptio. Hinc fit, vt compleri motum ſit ipſum abſolui, & deſinere; & quia dum deſinit motus, permanet forma; ideo dicitur cõplementum formæ incipere in inſtanti intrinſeco, quia in eo tempore ob ſui diuiſibilitatem non poteſt aſſignari certa menſura incæptionis complementi.

6. obiectio. Dices 6. Motus ſub eſſe completo incipit extrinſecè, quia incæptio idem eſt, ac deſitio motus, quæ eſt extrinſeca; ergo etiam forma ſub eſſe completo, quia completio eſt deſitio motus completiui.

Reſpond. Reſp.primo,negando eſſe idem incæptionem,& deſitionem,vt ſupra.

Reſp.2.negando conſequentiã,nam completio formaliter non eſt deſitio motus; ſed eſt productio poſitiua complementi,quæ eſt in inſtanti,vt eſt ipſum cõplementum;at deſitio dicit negationem exiſtẽtiæ motus coexiſtentem inſtanti, & connotat exiſtentiam motus præcedentem.

18 *Forma certa in ſubiecto incerto incipit extrinſecè.* 5.Concluſ.Forma certa in ſubiecto incerto incipit per vltimũ ſui nõ eſſe. Hæc cõcluſio procedit in opinione dicẽtiũ actionẽ diffundi per ſubiectũ vniformiter difformiter, nam hac rõe datur aliquod inſtãs,in quo prima ſuperficies verſus agẽs eſt calida per calorem,vt duo,& in partib⁹,quæ immedietè ſequuntur ſuperficiẽ,ſit tota entitas caloris infra calorẽ,vt duo; hoc.n.eſt calorem extendi vniformiter difformiter.Cũ igitur hoc ſubiectũ immediatè poſt calefiat, immediatè poſt acquiret calorẽ, vt duo,nam non põt acquirere minorẽ,quia antea habebat quicquid eſt infra calorẽ, vt duo: vnde calor certus in incerta parte ſubiecti incipit per vltimũ nõ eſſe; dari aũt hanc actionẽ vniformiter difformẽ patebit, tũ in lib.de Gen.tũ in lib.de ani.

Confirm. Confirm. Quia ſi ponatur ſubiectũ calidũ, vt octo in ſubiecto certo v.g.palmari,& poſt palmũ incipiat de nouo aliquod agens illud calefacere,tunc introducet calorẽ,vt octo in partẽ immediatè ſequẽtem, quia perficit illũ calorẽ, & nõ niſi agẽdo circa ſubiectũ immediatũ: ſed ibi aget ſucceſſiuè ob repugnantiã ſubiecti; ergo calor, vt octo ibi incipiet extrinſecè, quia incipit exiſtere cũ ſucceſſione; *Inſtantia.* at ens ſucceſſiuũ ſiue eſſentialiter, ſiue accidentaliter incipit extrinſecè. At inquies eadẽ rõe incipiet extrinſecè,quãdo incipit in ſubiecto certo, quia ibi eſt repugnãtia quo minus *Soluitur.* producatur in inſtanti. Sed Reſp. eſſe diuerſã rõem, quia quando cõpletur in ſubiecto incerto, exigitur ꝓductio caloris diuiſibilis incerti, ſicut eſt pars ſubiecti indeterminata,in quã introduci debet; at in ſubiecto certo incipit exiſtere, abſq. exigẽtia caloris diuiſibilis producendi in inſtanti, quia tota productio illius eſt in tẽpore immediate, & anteriori,& ſolũ deſignatur inſtans, in quo vel producitur indiuiſibile cõpletiuũ, vel ꝙ eſt menſura certa, in qua dici põt ibi exiſtere certũ gradũ caloris, quæ menſura non põt aſſignari immediate ante ob illius indeterminationem.

19 *Obiectio.* Sed contra, nam quod deeſt in hoc inſtãti ad calorẽ,vt duo,erit aliquid diuiſibile, ergo pri⁹ acquiretur medietas,quam totũ,& prius in parte priore ſubiecti, quam in poſteriori, acquiritur immediatè poſt.

Confirm. Confirm. Si calor extenditur per ſubiectũ vniformiter difformiter, non poterit calor certæ intenſionis immediatè poſt in ſubiectum produci,ſed erit incertæ intenſionis.

Confirm.2. Confirm. 2. Quia certus gradus formæ nõ põt incipere, niſi deſinente ea parte motus, per quã inducitur;tum quia quandiù eſt motus,efficitur forma; dum autem efficitur forma,nõ eſt certa,ſed incerta: ſed ea pars mot⁹ nõ põt immediatè poſt interire, quia cũ immediatè poſt ſit futura, ſimul erit,& nõ erit.

Reſp. Aliqui quod ſicut calor producibilis eſt diuiſibilis,ſic tẽpus in quo producitur,ſed quia eſt indeterminatũ, non põt determinari, vt ſit menſurans incæptionẽ: nam in tempore indeterminato,& immediato ad inſtans continentur quidẽ plura inſtantia,ſed omnia ſunt indeterminata,nam eo ipſo,quo inſtans determinatur,ẽt tempus determinatur,& nõ eſt ſecundũ ſe totum inſtanti immediatũ, at inſtantia indeterminata nõ ſunt apta ad mẽſurandam incæptionẽ,& quia inſtãs certum, quod eſt magis immediatũ productioni totius cõplementi circa ſubiectum incerto, tũ eſt illud, in quo primo eſt forma certa in ſubiecto certo, quia in eo eſt vltimum nõ eſſe formæ incertæ in ſubiecto incerto. *Prima aliquorum reſponſio.*

Reſp. Alij 2. Cum cõi apud Conimb. 8. phyſ.c.8.q.5.ar.3. id, quod deeſt ad certũ calorem v. g. vt octo, eſſe quid incertum, atq. adeo in eo non poteſt deſignari immediatas, vt patet ex terminis, & ideo non poteſt deſignari inſtans in tempore immediato ante quod,non ſit acquiſitum totũ in parte incerta, quod deerat ad calorem certum, vnde nõ põt eſſe incæptio cõplementi coexiſtens tẽpori tũ ex parte indeterminationis illius partis,quæ deeſt, tum ex parte ſubiecti indeterminati in quo producitur, tum ex parte inſtantis intrinſeco illo tẽpori, quod non põt determinari, vt ſit menſura incæptionis vni⁹ partis ante aliam, ſed cõplementum immediate poſt exiſtit cum prius non fuerit, quod nõ militat in prima cõcluſione, nã ibi ſumebatur, calorem, qui deerat,eſſe certum, atq. adeo diuiduũ in duas medietates, quia calor, qui in inſtãti determinato ineſt in parte certa, non põt eſſe, niſi determinatus,atq. adeo id, quod deeſt ad cõplendum illum gradum eſſe debet determinatum. *2.Reſponſio.*

Ad 1.confirm. Etiam ſi cum incipit ſubiectum calefieri,calor producatur vniformiter difformiter; deinde tamẽ procedit vniformiter, aliter ignis non perfectè aſſimilaret ſibi ſubiectum, quare vbi in primam ſuperficiem produxit calorem,vt duo,illuminet gradum, diffundit per totum paſſum, & ita continuè intendet donec aſſimilet ſibi paſſum. *Ad 1. confirm.*

Ad ſecundã, Portionem motus, qua incipit pars caloris incerta,immediate poſt incipere, &deſinere,quia non eſt aliud,quã immediatè poſt ſequi partes infinitas motus, eoſdemque euaneſcere,ita tamen vt ſicut non datur prima,quæ incipit,neq. prima, quæ corrumpatur, nam immediate poſt nõ ſequitur aliquid indiuiſibile,quia ſic benè cõcluderetur ſimul aliquid incipere, & deſinere; eſſe,& non eſſe, ſed ſunt plures partes tẽporis, & ſub vna pars motus exiſtit, & ſub altera non exiſtit, ſed ſuccedit alia pars. *Ad 2.*

Ex hac cõcluſione patet multò magis formã incertã in ſubiecto incerto incipere per vltimum non eſſe, patet ex opinione dicentium 20

tium potentias actiuas quoad diſtãtiam terminari extrinſecè verſus maximam, ita vt detur maxima diſtantia, in quam non poteſt producere, & in quamlibet minorem poſſit; Hoc poſito probatur cõcluſio, nam ſi ponatur Sol producere lucem vniformiter difformiter in aere, dabitur termin⁹ ſubiecti diſtãtis à Sole, in quo non ſit lux, vt immediatè ante verſus Solem ſit lux, moueatur deinde Sol verſus terminum illum nõ illuminatum, in inſtãti extrinſeco, quo cæpit moueri, non eſt lux in parte aeris, quę ſequitur terminum, & immediatè poſt erit in ea parte aeris aliquid lucis; quia immediatè poſt eſt debita approximatio; ergo forma indeterminata inindeterminato ſubiecto incipit extrinſece per vltimum non eſſe.

Confirm. Confirm. Quia id accidit omni formæ, quæ acquiritur per motum, nam ſicut immediatè poſt, motus pars eſt indeterminatæ, ita & forma, quæ acquiritur per motum, & per conſequens ſubiectum, quod immediatè poſt informatur per partem illam indeterminatam formæ.

21 *Forma certa in ſubiecto certo quoad eſſe completum deſinit intrinſecè, &c.*

6. Concluſ. Forma certa in ſubiecto certo, deſinit, quoad eſſe cõpletum, per vltimum ſui eſſe; quoad totam tamen latitudinem, & omnino, deſinit per primũ ſui non eſſe. Prima pars probatur, quia corrumpitur per inductionem formæ cõtrariæ, quare tunc deſinit eſſe, cum producitur forma contraria: Sed in inſtanti nihil eſt productũ formæ cõtrariæ; ergo exiſtit tota latitudo præcedens in ſubiecto, ſed immediatè poſt nõ erit, quia immediatè poſt erit aliqua pars formæ oppoſitæ, vt v.g. ſi in aëre ſit calor, vt octo, tũc deſinit, cũ ibi producitur aliquid frigiditatis, ꝙ non producitur niſi immediatè poſt inſtãs.

Secunda pars probatur in inſtãti terminatiuo motus, quo redditur ſubiectũ ex calido frigidũ, vt octo, verũ eſt, dicere, nihil in ſubiecto eſt caloris, ſed ĩmediatè ante erat aliquid illius; ergo. antecedẽs ꝓbatur, quia immediatè ante non erat frigiditas, vt octo, ſed eſt in inſtanti terminatiuo motus infrigidationis.

22 *Aliqui putant oppoſitum.*

Contrariũ aliqui dicentes huiuſmodi formã quoad ſuũ cõplemẽtũ deſinere extrinſecè ante inſtans, nã forma oppoſita v.g. calor ſecundum cõplementũ terminati grad⁹ v. g. vt octo, incipit extrinſecè ante inſtans, ergo tunc deſinit frigus oppoſitũ, nã frigus nõ deſinit, niſi per oppoſitã formã caloris, ſecũdũ eos gradus, in quib⁹ opponũtur, at certo gradui caloris, v.g. octauo, opponitur cert⁹ gradus frigoris; Ex qua rõe deducit formã certã in ſubiecto certo, quæ caret contrario, vt lumen aliter deſinere. ſ. per vltimũ ſui eſſe, quia hæc deſinet per remotionẽ conſeruãtis, quæ remotio eſt poſt inſtans, atq. adeo corruptio illius gradus luminis eſt poſt inſtans.

Impugnantur. Reſp. Hos errare in fundamento, nã primo determinato gradui, v. g. octauo caloris quoad ſuum cõplementum non opponitur octauus gradus frigoris, ſed quæcũq. pars frigoris etiã indeterminata, nam ſi ponatur in ſubiecto octau⁹ grad⁹ caloris, in aliquo inſtãti, & immediatè poſt inſtãs applicetur frigidũ, incipiat ĩfrigidare ſubiectũ calidũ, tũc ẽt immediate poſt dẽſinit cõplentũ octaui grad⁹.

Secũdo, Quia inceptio illa ante inſtans ſatis impugnata eſt ſupra; Tertio, deniq. quia ſicut quæ deſinunt per defectũ conſeruantis, deſinunt intrinſecè, ita quæ deſinunt per productionẽ oppoſitæ formæ, quæ incipit extrinſecè, imò ex dictis patet formas carentes cõtraria deſinere diuerſo modo.

7. Concluſ. Forma certa in ſubiecto incerto tàm totaliter, quã partialiter, ſeu ſecundũ cõplementũ deſinit per vltimũ ſui eſſe. Prior pars patet, quia totus calor, vt duo exiſtens poſt primã ſuperficiem immediatam agenti, tot⁹ aboleatur ꝑ primũ ſui eſſe, quia nõ interit, niſi acceſſũ frigiditatis, ẽt vt duo: ſed hæc in parte incerta incipit ꝑ vltimũ ſui nõ eſſe. 23 *Forma certa in ſubiecto certo, & totaliter, & partialiter deſinit intrinſecè,*

Secunda pars, ꝙ aliqua caloris pars in hoc caſu ẽt deſinet per vltimũ ſui eſſe, probatur, Si calidum agat in aquam ſũme frigidã, in vltimo non eſſe calefactionis, in parte ſubiecti immediata agẽti calido, datur frig⁹, vt octo, & immediate poſt non dari frigus, vt octo, quia immediate poſt incipiet calefieri; ergo frigus, vt octo, &c. deſinit per vltimũ ſui eſſe.

8. Concluſ. Forma incerta in ſubiecto incerto deſinit ſimiliter per primũ ſui eſſe, ſiue totaliter, ſiue quoad aliquã partem ſui. Prima pars probatur, nã dum aer vniformiter difformiter eſt illuſtratus, datur termin⁹, in quo nihil eſt lucis, ſed ineſt aliquid lucis in parte immediata verſus agens; Si luminoſũ retrocedat, in inſtanti, in quo incipit retroceſſio, erit in illa parte lux, & immediate poſt non erit, cum immediate poſt ſubtrahatur luminoſũ. Cum igitur illa pars ſit incerta, & habeat incertã lucem, .i. quæ eſt immediata citra non lucem, ſequitur partem incertam in ſubiecto incerto deſinere per vltimũ ſui eſſe. 24 *Forma incerta in ſubiecto incerto deſinit etiã intrinſecè.*

Secunda pars probatur lux exiſtens in aere illuſtrato vltra primã ſuperficiẽ verſus luminoſum, eſt incerta, & in ſubiecto incerto, vt ſupponitur; quod ſi luminoſũ incipiat retro moueri immediate poſt inſtans, imminuetur lux, quæ erat poſt primam ſuperficiem, quia immediate poſt eſt retroceſſio luminoſi, atq. adeo deſinit approximatio neceſſaria ad cõſeruationẽ illius lucis; ergo lux incerta amittit partem lucis per vltimum ſui eſſe.

9. Concluſ. Quando huiuſmodi formæ totæ ſimul producuntur ſecundum vnã dimẽſionem, & ſecundum alias producuntur ſucceſſiue, tunc abſolute dicitur produci ſucceſſiue, vt v.g. ſi lux producatur in aere, ſed ablato impediẽte opaco ſucceſſiue per motum localem, tunc ꝓduci põt qualitas tota ſimul in toto medio determinatæ longitudinis: ſed quia illud mediũ, non ſtatim ſecundũ totam ſuã profunditatẽ, & latitudinẽ obijcitur, cũ impedimentũ auferatur per motũ localem, fit vt lux in illo producatur ſucceſſiue ſecundum duas dimenſiones, & ſimul ſecundum vnam, & ſimiliter de alijs dici poteſt. 25

ART. IV. Soluuntur Argumenta Aduerſariorũ.

26 *Ad primũ prima.* AD Argumentũ primæ opinionis Reſp. Formam, quæ habet latitudinem, poſſe dupliciter conſiderari. Primo, ſecundum ſe, ſeu totam latitudinem gradualem, & ſic incipit per motum, & eo modo, quo motus, nam ſicut dicitur, *Nunc non eſt motus ad talem formam, ſed immediatè poſt*, ita dicitur, *Nunc non eſt forma, ſed immediatè poſt*. Secundo, ſecundum complementum, & determinationem talis latitudinis, vt ſit tanta, vel tanta, & ſic forma ſecundum talem rationem nõ habet eundem modũ incipiendi, ac motus, ſed diuerſum, quia illud complementum eſt in fine motus, & non dum eſt motus.

1. Obiectio. Dices primo, terminus motus incipit eodem modo, quo motus, quia exiſtentia motus, & partium eius, non eſt alia ab exiſtẽtia formæ; & eius partium. Sed illa latitudo non ſolum ſecundum ſe, ſed etiam ſecũdum determinationẽ eſt terminus alterationis, quia nõ exiſtit forma ſub tali determinatione niſi ex vi motus. *Respond.* Reſp. motum dupliciter poſſe comparari ad illud complementum latitudinis, Primo, antecedenter, & vt viam, Secundo, concomitanter, & quidem ſecundo modo non verè comparantur, nam cõplementũ eſt poſt motum; non autem ſimul cũ motu, at primo modo, adhuc dupliciter. Primo, vt via ad terminum intrinſecum, qualis eſt pars formæ ad partẽ motus, & ſic negatur, complementum illud eſſe terminũ intrinſecum motus; ſecundo, vt via ad terminum extrinſecum. Quomodo alteratio eſt via ad generationem, & formã ſubſtantialem, & ſic conceditur, ſed negatur terminum extrinſecum eodem modo incipere ac motum, vt patet ex generatione, quæ eſt in inſtanti, & incipit intrinſecè, cum tamen alteratio incipiat extrinſecè, vnde patet ad confirmationẽ, nam complementum non dicitur vltima pars, ſed dicit totalitatem, quæ conſiſtit in indiuiſibili, vt dixi.

2. obiectio. Dices 2. Si complementum eſt in inſtanti terminatiuo motus, tunc forma non acciperetur, vt eſt in fieri, ſed vt in facto eſſe, atque adeo vt eſt in fieri inciperet eodem modo ac motus. *Reſp.* Reſp. ex doctrina D. Thom. motum terminari, & terminatum eſſe, differre ſolum ex modo ſignificandi, nam ſecundũ rem sũt ſimul, vnde complementum illud eſt ſimul in fieri, & facto eſſe ob illi⁹ indiuiſibilitatem, vt dictum eſt; quia dum eſt latitudo in fieri, ſemper eſt ſub eſſe incompleto, & nunquam eſt ſub eſſe completo, niſi perfecto motu.

27 *3. obiectio.* Dices 3. Latitudo rectè dicitur, non habere complementum in facto eſſe niſi abſoluto motu, at in fieri poteſt eſſe dum eſt motus, quia tunc fit latitudo graduum, neq. dicas tunc fieri abſolutè, & ſecundum grad⁹ indeterminatè ſumptos, non autem præciſè ſecundum complementum, & determinationẽ, nam in ea latitudine duplex cõplemen-

A tum, & determinatio concipi poteſt, vnum extrinſecum quomodo punctũ dicitur cõplementum, & determinatio lineę, & de hoc verum eſt incipere intrinſecè; Alterũ intrinſecũ, nam qua ratione in quantitate palmari complementum intrinſecũ eſt octauus v. g. digitus, vel omnes octo digiti, ita in illa latitudine complementum intrinſecum eſt pars quædam illius, vel tota latitudo, ſicut cõpoſitum dicitur cõpletum quando habet omnes ſuas partes, & hac ratione forma ſecundum illud cõplementum, vt eſt in fieri, non eſt habet alium modum incipiẽdi ac motus.

Reſp. Reſp. 1. In re diuiſibili conſtãte ex partibus B determinatis, complementum non poſſe ſumi ſecundum partes intrinſecas, quia quaelibet illarum cum ſit diuiſibilis, poteſt dari minor, quo res compleatur, atq. adeo non poſſet res determinata habere complementum determinatum, quare debet ſumi ſecundum aliquid extrinſecum, vt patet in quantitate permanenti, atq. adeo multo minus poteſt eſſe hoc cõplementum intrinſecũ in quantitate ſucceſſiua, cui⁹ nulla pars coexiſtit cum alia.

Alia reſponſio. Reſp. 2. Etiam ſi in quantitate permanenti poſſit poni determinatio, & complemẽtum intrinſecum in tota quantitate categorematice ſumpta, & ſecundum partes collectiue, C quatenus tota quãtitas ſecundum extenſionem, & partes diuiſibiles eſt tanta, & nõ maior, tamen hoc non poteſt dici in quantitate ſucceſſiua v. g. in hora, quia dum eſt in fluxu, & perfici; nunquã habet totam ſuam perfectionem, ſed ſemper reſtat aliquid ponedum in re, & ideo non poteſt dici habere cõplementum in fieri intrinſeco niſi poſt cõpletã horam, quia tunc nulla deeſt pars, Neq. dicas compleri immediatè ante inſtans, nam vt oſtẽdi, in illo immediato nõ eſt aliquid vnũ cõplens, ſed sũt infinita, atq. adeo nũquã põt dici eſſe cõplemẽtũ, niſi in inſtãti cõſequẽte.

3. reſponſio. D Reſp. 3. Non ſemper formam habere eundem modum incipiendi, & deſinendi, Nam forma v. g. aliquando deſinit ſeu corrũpitur intrinſecè, & tamẽ deſitio, ſeu corruptio, incipit extrinſecè per vltimum non eſſe, nam calor v. g. exiſtens in ſubiecto, ſemper durat in illo, donec expellatur à frigore, at frigus producitur in tempore poſt inſtans, quia alteratio eſt ſucceſſiua, ergo poſt inſtãs incipit negatio caloris, atq. adeo in inſtanti exiſtit calor, & immediatè poſt non exiſtit, hoc autem, eſt corrumpi intrinſecè per vltimũ eſſe.

4. obiectio. E Dices 4. Tota latitudo caloris, vt octo eſt immediatè ante inſtans, & tũc eſt in fieri, ſeu calefactio, vt octo, & in inſtanti eſt calor in facto eſſe, ſeu permanentia, ergo calor, vt octo non incipit intrinſecè per primum eſſe in inſtanti, quod cõſequitur tempus, cum ſupponatur eſſe prius. Antecedens probatur, quia ſi in inſtãti eſſet negatio caloris ſicut eſt calefactionis, tunc verum eſſet dicere in hoc inſtanti non eſt calor, vt octo, & immediatè erat, ſicut erat calefactio, vt octo, quæ deinde

de nunquam amplius eſt; neq. poteſt dici in eo tempore non eſſe calorem, vt octo, quod in illo tempore ſint infinitæ partes, nam immediatè ante etiā ſi ſint infinitæ partes motus, vna poſt aliam, atq. vnam corrumpi adueniente alia; tamen in illo tempore, vt immediato neceſſario debet intelligi exiſtere calefactionem, vt octo, quæ in illo, vt immediato non corrumpitur, ſed immediate poſt: alioqui idem ſecundum idem eſſet, & nō eſſet in eodem tempore.

Reſpon.

Reſp. Hoc argumentum fauere opinioni dicentium calorem, vt octo in fieri incipere immediate ante inſtans, nam conſtat non incipere poſt inſtans, quare dicēdum eſt non incipere in illo tempore, quia non poteſt aſſignari terminus diuidens negationem exiſtentiæ, ab exiſtentia, ſed potius inde ſequi deſitionem calefactionis extrinſecam: nam tunc non eſt calefactio, & immediate ante erat, ſed de hac re dubit. ſequenti.

DVBITATIO TERTIA.

An motus, & entia ſucceſſiua poſſint incipere immediatè ante inſtans.

ART. I. *Explicantur ſenſus quæſtionis.*

1 *Ens ſucceſſiuū ſumitur, vel ſecūdum partem determinatam, vel indeterminatam.*

PRimo Not, Ens ſucceſſiuum poſſe dupliciter conſiderari: Primo, ſecundum partem determinatam, vt v. g. calefactio ſecundum calorem latitudinis vnius gradus. Secundo, ſecundum partem indeterminatam, vt productio caloris abſolutè, quæ indeterminatio poteſt accipi, vel initio calefactionis, & ita conſtat, extrinſecè incipere, non ante, ſed poſt inſtans per vltimum non eſſe, vt v.g. *Nunc non eſt calefactio, immediatè poſt erit*. vel in fine calefactionis, & de hoc eſt controuerſia an motus ſecundum finem incipiat extrinſecè ante inſtans.

Pars determinata cōſideratur vel principiatiuè, vel cōpletiuè.

2. Not. Partem determinatam caloris poſſe adhuc dupliciter accipi. Primo, principiatiuè. i. à principio ad finem illius, vt ſi v.g. latitudo caloris, vt vnum accipiatur à nō gradu vſq; ad complementum, & conſtat non poſſe incipere ante inſtans, quia ante inſtans non poteſt calefactio ſecundū ſe totam præcedere immediatè ad inſtans, nam magis vna pars, ēt determinata accedit ad inſtans, quam alia, atq; adeo quæ eſt magis remota, nō pōt incipere immediate ante inſtans. Secundo, completiuè. i. ſecundū complementum illius gradus, nā etiā ſi latitudo tota incæperit extrinſecè poſt inſtans, vnde complementum illius, & finis incipere pōt ante inſtans, & in hoc etiam ſenſu intelligi pōt quæſtio, ſcilicet an motus ſecundum partem indeterminatā, vel determinatam incipere poſſit immediatè ante inſtans.

Quæſtio eſt de motu alterationis, lationis, augumentationis.

3. Not. Hanc quæſtionem intelligi non ſolum quoad motū alterationis, ſed etiam lationis in ordine ad ſpatium, & augmentationis in ordine ad quantitatem, nam omnes hi motus habent partes indeterminatas, & determinatas, & initium, ac finem latitudinis.

2 *Repugnat enti ſucceſſiuo incipere intrinſecè*

4. Not. Enti ſucceſſiuo ſicut repugnat exiſtentia inſtantanea, ita incipere intrinſecè per primum ſui eſſe, quia hoc dicit exiſtentiam inſtantaneam, quare illi non pōt competere niſi incæptio extrinſeca, ideſt per deſignationem alicuius inſtātis in ordine ad quod debet ſumi tempus immediatum, in quo ſit, cum in inſtanti non ſit. & quia cuiuſque rei exiſtentia poteſt conſiderari ad durationem intrinſecam, & extrinſecam, menſura incæptionis ſumitur ex exiſtentia durationis intrinſecè cum duratione extrinſeca temporis, quia hac ratione magis patet quomodo exiſtentia rei ſequatur non eſſe, nam ſimul eſſe non poſſunt.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

3 *Pars indeterminata motus ſecundum aliquos incipit immediatè ante inſtans.*

PRima opinio affirmat motum, ſecundum partem indeterminatam, incipere immediate ante inſtans quoad finem illius; ita multi ex Recentioribus, nam omnis latitudo partium ſicut habet principium extrinſecum, ita & finem, ergo ſicut rōne principij latitudo incipit extrinſecè poſt inſtans, ita ratione finis incipiet extrinſece ante inſtans, quia ſicut inſtans antecedens latitudinem eſt terminus initians latitudinem ex illa parte, ita inſtans ſequens eſt terminus initiās finem ex alia parte.

Confirm.

Confir. Quia partes indeterminatæ motus nō vltra procedētis, producūtur immediate ante inſtans, ergo tunc incipiunt, quia incipere non eſt aliud, quam produci; neque dicas tunc motum non incipere, ſed finiri, atq; adeo deſinere per primum ſui non eſſe, nam in illo inſtanti, Non eſt motus, & immediate ante erat, quod eſt deſinere; tū quia licet motus acceptus à principio ad finem, deſinat eſſe, tamen ſecundum eas partes indeterminatas, ſicut exiſtit, cum ante non extiterit, ita dicitur partialiter incipere ante inſtans; vnde idem inſtans eſt menſura incæptionis, & deſitionis ſecundum diuerſam rationem; nam vt dicitur negatio, ſic eſt deſitio, vt autem connotatur exiſtentia immediata, ſic eſt incæptio; tum quia licet motus non ſit in inſtanti ſequente motum, tamen latitudo qualitatis ſecundum illas partes indeterminatas manet, etiam in inſtanti, & tamen cum nō ſunt primo in illo inſtāti, non incipiūt intrinſece in illo, ergo cum ſint immediate ante, incipient extrinſece in illo, & licet in illo inſtanti non ſit negatio antecedens exiſtentiam rei, eſt tamen negatio primitatis exiſtentiæ, quia tunc non primo exiſtūt partes indeterminatæ, cum tamen prius extiterint.

4 *Alij putāt determinatas & partes motus incipere ante inſtans.*

2. Opin. Eſt dicentium, motum non ſolū ſecundum partes indeterminatas, ſed etiam ſecundum partes determinatas incipere ante inſtans, nam non pōt latitudo extenſiua qualitatis, vel quantitatis habere incæptio-

nem

nem determinationis tãti motus niſi immediatè ante inſtans, cum neq; in inſtanti poſſit acquiri determinatio motus, cum motus vel pars motus, neque eſſe poſſit in inſtanti, neq; poſt inſtans, quia ſupponitur non continuari motum poſt inſtans. A

Differentia horum Auctorũ.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui volunt motum poſſe incipere ante inſtans, non ſolum ſecundum aliquam ſui partẽ ſupponentem partes priores, cum quibus continuatur, ſed et ſecundum totum ſine ſuppoſitione alicuius partis motus, ita vt antea nihil motus extiterit. At aliqui negantes ſecundum ſe totum incipere ante inſtãs, dicũt poſſe incipere ſecundum aliquam partem completiuam motus, quæ ſupponat motũ ſecundum ſe totum, incæpiſſe, & continuetur cũ præcedentibus, ita vt abſoluatur immediatè ante inſtans. B

5 *Alij omnino negant modum incipiendi ante inſtãs, & in ſucceſſiuis, & in permanentibus.*

3. Opin. Eſt negantium tam motum, & alia entia ſucceſſiua, ſiue accipiatur motus ſecũdum partes indeterminatas, ſiue determinatas, quam permanentia, poſſe incipere immediate ante inſtans; prima pars probatur, nam immediate ante inſtãs, ita ſunt partes motus, vt in inſtanti habeant primũ non eſſe; at hoc nõ eſt incipere, ſed deſinere, neq; põt idem inſtans eſſe menſura incæptionis, & deſitionis, vt ſupra oſtendimus. Secunda pars probatur, nam tempus correſpondens incæptioni talis entis, v. g. Angeli eſſet finitè minor parte temporis determinata, v. g. ſemihora, nam pars temporis finita, & determinata non poteſt eſſe niſi finita, ergo ſimiliter proportio illius minoris partis reſpectu maioris non põt eſſe niſi finita, quia vel eſt duplo, vel triplo, &c. minor, at hoc eſt falſum, tum quia ſequeretur partes proportionales non eſſe infinitas, quia eſſent clauſæ duobus terminis, ſcilicet parte maxima horæ, quæ eſt ſemihora, & hac parte finitè minori; tum quia hæc pars finitè minor eſſet indiuiſibilis, nã ſi eſſet diuiſibilis, haberet aliam proportionalem minorem, & magis proximam inſtanti, atq; adeo habebit maiorem diſtantiam à parte maxima, quam pars diuiſa; tum quia non põt aſſignari quanta ſit proportio, non enim poteſt dici eſſe decuplo, vel centuplo, &c. minor, atq; nullam habet certam proportionem cum alia, infinitè diſtat ab illa. C D

Secũdum alios ſucceſſiua incipere poſſũt ante inſtans, non vero permanẽtia.

4. Opin. Eſt dicentium motum poſſe incipere ante inſtans, non tamen permanentia, & rationem diuerſitatis afferunt, quia partes mot⁹ immediatè poſt inſtans faciunt vnũ continuum cum partibus antecedentibus, atq; adeo fit vnum totum determinatum; at duratio entis permanentis, vel partium motus indeterminatarum, quæ sũt ſeparatæ ab alijs, nulla ratione haberent determinationem; nam illam non habent ex ſe, vt patet neq; ex continuatione cum alijs, cum ſint ab alijs ſeparatæ; ſed exiſtere aliquod totum, & indeterminatum, implicat vt patet ex eo, quod concipi non poſſit, ergo. E

ART. III. *Opinio Auctoris.*

NOt. pro ſolutione quæſtionis, motum poſſe tripliciter conſiderari: Primò, ſecundum ſui initium poſt non eſſe ipſius. Secundo, ſecundum finem illius ratione partium indeterminatarum, quæ ſunt ante inſtans aliquod ſignatum. Tertiò, ſecundum finem, vt ponit determinationem in toto motu. Vnde dicatur motus tantus, vel tantus, & tempus, horæ, vel diei, &c. 6

Motus ſumi poteſt tripliciter.

1. Concluſ. Motus ſecundum ſui initium non poteſt incipere ante inſtans, ſed neceſſario incipit poſt inſtans: Prima pars probatur, quia incæptio motus ſecundum ſui initium ſupponit nihil eius præextitiſſe, at hoc non põt eſſe in inſtanti conſequẽte tempus, quia iam motus præextitit, neq; in ipſo tẽpore immediato ante inſtãs, quia in illo, vel eſt negatio motus, & ſequeretur motũ exiſtere immediatè poſt, atque adeo incipere intrinſecè in inſtanti, vel exiſtit ipſe motus, & tunc negatio debet præcedere illud tempus, nam in eodem non poteſt res ſimul exiſtere, & non exiſtere, atq; adeo motus incipiet poſt illud; nam in illo inſtanti eſt negatio motus, & immediate poſt eſt motus, ex quo patet ſecunda pars concluſionis, quæ ab omnibus conceditur. Confirmatur prima pars, quia illud ens eſſet indeterminatum ex parte anteriori, quia non haberet partes anteriores, cum quibus efficerent vnum totũ determinatum, nam ſupponitur, nihil mot⁹ præceſſiſſe, ſed tũc totum incipere diuiſum ab omni alio.

Motus ſecundũ initium ſui incipit neceſſario poſt inſtans.

Confirm.

2. Concluſ. Motus ſecundum partes indeterminatas, quæ ſunt in fine, nõ incipit immediatè ante inſtans; patet ex dictis dubitatione præcedenti, quia licet partes illæ exiſtant ante inſtans, tamen non poſſunt habere incæptionem in illo tempore, quia nõn põt aſſignari terminus negationis præuiæ ad exiſtentiam neceſſariam ad conceptum incæptionis.

Motus ſecundũ partes indeterminatas, quæ ſunt in fine, nõ incipit ante inſtans.

Secundò probant alii, quia daretur totum ens ſucceſſiuum, & continuum in ſeipſo intrinſecè indeterminatum ſimpliciter ex illo latere, vnde inciperet in tẽpore indeterminato ante inſtans, etiam ſi ex alio latere eſſet determinatum; at ſicut implicat dari totum ex vtroq; latere indeterminatum, ita ex vno latere. Sed hæc ratio non eſt efficax, nã illud ens ſecundum partes indeterminatas ante inſtans, haberet alias partes ex parte anteriori, cum quibus continuatæ partes immediate poſt inſtans, efficerent totam quantitatem determinatam ex vtroq; latere, vt dictum eſt in 4. opin. Sed reſponderi poſſet, quod licet illæ partes immediatæ efficiant cum antecedentibus, vnum totum determinatum, tamen ſub ea ratione, qua fundãt incæptionem, ſunt immediate ante inſtans; atq; adeo vt ſic, non faciunt vnum cum antecedentibus, quia illa non fundant incæptionem

Secunda ratio aliorum.

Inſtantia.

Soluitur.

tionem; nam ſecundum Aduerſarios non totus motus incipit ante inſtans, ſed partes ſolum complẽtes motum, & ens ſucceſſiuũ, ergo vt ſic ſunt ita diſtinctæ ab alijs, ac ſi eſſent ſeparatæ ab illis; tum quia ſi per impoſſibile non eſſent aliæ partes motus, adhuc hæ partes immediatè ante inſtans inciperẽt eodem modo; tum quia non eſt ratio cur illis non poſſet coexiſtere, productio alicuius entis totalis, v.g. Angeli, &c. tum quia duratio motus cõtinuatur cum prioribus partibus, tamen duratio ipſius incæptionis eſt diſtincta ab omni alia; atque adeo eſſet ſecundum ſe totam indeterminata ſaltem ex vna parte, neq; adhoc aliud dici poſſet niſi quod duratio incæptionis non eſt alia à duratione partiũ motus, nam in ſucceſſiuis ipſum exiſtere, non eſt aliud quam ipſorum fieri; atq. adeo ſicut duratio partium motus cõtinuatur cum præcedentibus, ita duratio incæptionis.

8 Tertiò, alij probare poſſunt, quia motus non põt incipere ante inſtãs diuiſus ab oĩbus partibus antecedentibus, ergo neq; põt incipere ſecundum aliquas partes, licet continuatas cum antecedentibus. Conſequentia probatur, quia ideo extenſio, quæ incipit diuiſa ab omni alia, non põt eſſe determinata, quia debet habere propriũ indiuiſibile poſt quod incipit, & aliud ante quod deſinat; at hæc ratio militat, etiam in incæptione partium, & ſi ſupponãt alias priores, quia etiam reſpectu harum dantur indiuiſibilia continuatiua, & terminatiuã; vnde id quod dicunt de indiuiſibilibus totius motus, dici poteſt de indiuiſibilibus harum partium, nam ſicut indiuiſibilia partium dicunt eſſe indeterminata, ita poſſet dici de indiuiſibilibus totius, quod ſint indeterminata.

Tertia ratio aliorum.

Non placet. Sed neq; mihi placet, quia cum ante motum non præcedant partes aliæ motus, neceſſario ex ea parte erit determinatus motus, quia determinari poteſt inſtans, imò de facto eſt determinatum, *In quo non eſt motus, & immediatè poſt erit*, at reſpectu partium quæ ſunt ante inſtans, non poteſt aſſignari inſtans ex parte anteriori, in quo dicatur, *Nunc non ſunt partes immediatè ad inſtans, & immediatè poſt erunt.* quia partes quæ ſequuntur immediatè ad inſtans, non ſunt immediatè ante inſtans, nam vni inſtanti, non eſt aliud inſtans immediatum, ſed inter illa intercedit pars temporis diuiſibilis.

9 *Quarta ratio.* Quartò, probari poteſt ex dictis, quia idẽ inſtans non põt eſſe menſura deſitionis, & incæptionis niſi in ordine ad diuerſa tempora connotata, quia nihil dum formaliter deſinit, incipit. Sed inſtans, quod antecedit tempus, eſt menſura deſitionis motus, quia in eo inſtanti nõ eſt, & immediate ante erat, ergo non põt reſpectu eiuſdem temporis eſſe menſura incæptionis.

10 *Inſtantia.* Dices: Ante quamlibet partem motus circa finem præcedit inſtans determinatum, poſt quod eſt pars motus, ergo pars immediata ante inſtans ſequitur aliud inſtãs indeterminatum à quo dicitur incipere. Sed cõtra, tum quia menſura debet eſſe certa, alioqui non põt ducere in cognitionem extenſionis alterius; at inſtans indeterminatum nõ eſt tale; tum quia hac ratione motus nõ inciperet ante, ſed poſt inſtans, licet à nobis ſignari non poſſit; tum quia cum illud inſtans diuidat, non eſſe ab eſſe, eo quod, non eſſe pertingat vſque ad illud, & immediate poſt ſit eſſe mot⁹, neceſſario erit determinatum, & determinabit partem, quæ ab illo incipit, quia non eſſe eſt diuiſum ab omni alio, cum non cõtinuetur, ſed deſinat; & eſſe ſimiliter cum à parte ante non continuetur cum nõ eſſe; atq. adeo tamen non eſſe motus, quam eſſe motus eſt diuiſum ab omni alio: & licet dici poſſit illam partem motus non eſſe diuiſam ab omni alia comparte, quia cõtinuatur cum præcedẽtibus, tamen dicitur diuiſa quatenus eſt determinata per inſtans determinatum, quia ſignatur pars per illud inſtãs, non per ſeipſam, vltra procedere, & exiſtere poſt aliam iam corruptam. Denique quia ita pars motus ante inſtans ſignatum exiſtit, vt neceſſario præſupponat alias compartes, non enim illa pars eſt indiuiſibilis, ergo ſecundum ſe incipit poſt inſtans, nam ſecundũ alias compartes eſt poſt inſtans. *Soluitur.*

3. Concl. Motus ſecũdum determinationem tantitatis, v.g. horæ, &c. incipit in inſtãti intrinſeco; patet ex dictis ſupra, quia donec ſit motus abſolutus, & perfectus, nõ poteſt dici tantus, vel tantus, neq; contra hanc aliud obijci poteſt præter prædicta. 11 *Motus ſecundũ determinationẽ tantitatis incipit intrinſecè.*

Obiectio. Dices: Ens permanens põt incipere ante inſtans, ergo & ſucceſſiuum, quia maiorem repugnantiam habet ens permanẽs, vt coexiſtat rei ſucceſſiuæ, quã ens vnũ ſucceſſiuũ alteri. Antecedens probatur, quia ens permanens ex natura ſua exiſtit ſimul, & poteſt coexiſtere tum inſtanti, tum tempori, ergo non habet repugnantiam ad coexiſtendum tempori immediato ante inſtans; ergo etiam tunc poterit incipere, quia incæptio non addit ſupra exiſtentiam rei niſi negationem prioris exiſtentiæ.

Reſpon. Reſp. Ens permanens nullo modo poſſe incipere ante inſtans; nam tripliciter poteſt conſiderari. Primò, vt eſt in fieri puro, ſeu eſſe purè inſtantaneum, & non põt coexiſtere tempori, ſicut neq; inſtans, vt dixi. Secundò, vt habet durationem quæ ſecũdum aliquos eſt ſucceſſiua, & de hoc eſt eadem ratio ac de motu, quia ſicut motus ſecũdum partes ſucceſſiuas non põt incipere ante inſtãs, ita neq; duratio ſucceſſiua, quia eſſet determinata, & indeterminata, vt dictum eſt ſupra. Tertiò, vt habet durationem permanẽtem, ſed virtualiter diuiſibilem, & vt illam exercens in ordine ad tempus, & neque põt incipere ante inſtans, quia ſicut exercẽs formalem diuiſibilitatem non poteſt, ita neque exercens virtualem, quia virtualis ſucceſſio, ſeu diuiſibilitas in ordine ad occupandum tem-

tempus ita ſe habet,ac formalis ſucceſſio,nã vtraq; coexiſtēdo explet determinatam durationem, v.g.horæ, & ſolum differũt quod formalis illam explet per diuerſas ſui partes, & virtualis per eandem perfectionem quaſi replicatam,vt fusè ſupra oſtenſum eſt.

Inſtantia. At inſtabis, eſſe diuerſam rationem, nam ens permanens non eſſet determinatum, & indeterminatum ſecundum idem eſſe, ſed diuerſum, nam ſecundum ſuam eſſentialem entitatem eſt determinatum .ſ.tantæ perfectionis Angelicæ,at eſt indeterminatum,ſecundum eſſe accidentale.ſ.durationem, vel coexiſtentiam cum duratione; at motus, & entia ſucceſſiua eſſent determinata,& indeterminata ſecũdum idem.i.eandem ſui partem, ſicut Angelus eſt in ſe determinatus in ſua entitate, & indeterminatus ſecundum coexiſtẽtiã cũ ſpatio indiuiſibili indeterminato. *Soluitur.* Sed contra, nam ſicut Angelus,v.g. eſt ſecundum ſuam eſſentiam determinatus, ita & motus; nam eſt ens ſucceſſiuum, ſicut Angelus eſt ens ſpirituale, & ſicut motus ſecundum terminum ſuæ intenſionis formalis eſſet determinatus.& indeterminatus: ita & Angelus ſecundum terminum ſuæ extenſionis virtualis exercitæ, ſeu coexiſtentiã cum tempore eſſet determinatus, & indeterminatus; vnde determinatio, & indeterminatio eſt ſecundum eãdem rationem, .ſ.terminum extenſionis formalis,vel virtualis, & ſecundum coexiſtentiam ad tempus.Neque dicas non eſſe abſurdum idem eſſe determinatum, & indeterminatum ſecundum eandem rationem; nam in hoc inuoluitur contradictio,neq; illa coexiſtentia Angeli reſpectu ſpatij indeterminati in quiete exiſtimatur poſſibilis,quia dari poſſet aliquid ſeparatum ab alijs eſſe in ſe indeterminatum,vnde fit, neq; dari coexiſtentiam Angeli ſucceſſiuam indeterminatam reſpectu temporis indeterminati, ſicut non põt dari duratio intrinſeca ſucceſſiua indeterminata, nam implicantia non oritur, ex eo quod forma ſit intrinſeca, vel extrinſeca, ſed ex conceptu magnitudinis,ſeu extenſionis, quæ ſeparata ab omni alia cõparte non põt exiſtere cum indeterminatione, atque adeo multo minus in ſubiecto indeterminato,nam eodē modo durat Angelus per horam, ſiue illa hora ſucceſſiua ſit duratio intrinſeca rei duranti, ſiue ſit extrinſeca, cui duratio intrinſeca permanens coexiſtit.

12 *Secunda obiectio.* Dices 2. Completiuum motus eſt ſolum immediatè ante inſtãs, nam non eſt in præcedentibus partibus motus, ergo tunc incipit. *Reſponſio aliorum.* Reſpondent aliqui,vltimum completiuum ante inſtãs ſe habere vt primum principiũ totius motus,qui eſt poſt inſtans; quare ſicut in motu poſt inſtans non datur aliqua pars indeterminata diſtributiuè accepta quæ ſit purè prima, ſed vnaquaq; eſt tantũ collectiuè prima;quatenus inter illam,& inſtans non eſt alia media, ita inter inſtans, & partes antecedentes non datur pars, quæ ſit purè vltima, ſed vnaquæq; collectiuè accepta eſt vltima, quatenus inter illam totam partem cathegorematicè ſumptam, & inſtans nihil eſt medium. *Non eſt efficax* Sed non placet, quia non poteſt habere rationem principij, quod nõ habet rationem primi, ſed ille motus non habet rationem primi, ergo. vnde Ariſt. dicit, mutatum eſſe prioris motus, quod eſt indiuiſibile, eſſe finem prioris, & initium poſterioris.

Secunda aliorũ reſponſio. Reſp.2.Alij, completiuum motus incipere, includere inplicãtia, quia complementũ eſt finis rei; at finem, vt ſic incipere, videtur implicare, ſicut implicat finem, vt ſic eſſe principium; & contra. *Neq; eſt efficax* ſed non omnino placet,tum quia licet finis non poſſit eſſe principium reſpectu eiuſdem, tamen poteſt eſſe reſpectu diuerſorum; tum quia hic non agitur de fine, an ſit principium reſpectu illius, quod finit, & complet. Sed an ipſe finis incipiat,ſeu an exiſtat poſt non eſſe, atq. adeo an motus habeat aliquam partem,per quam compleatur,& finiatur:ſed adhuc poteſt inſtari, nam hic quæritur de motu an habeat principium ſuum ante inſtans, atq. adeo an idem inſtans ſit menſura inceptionis, quod eſt mẽſura deſitionis, & hac ratione diximus ſupra; non poſſe idem inſtans eſſe menſuram inceptionis,& deſitionis, niſi ſecũdum diuerſa connotata, at hic non poſſunt aſſignari hæc diuerſa connotata.

13 *Vera Authoris reſponſio.* Reſp.3.Motum cõpleri in inſtanti extrinſeco,& ibi habere finē,quia ante inſtãs ſēper ſunt partes magis,& minus accedẽtes, & recedentes ab inſtanti; atq. adeo nũquam põt. haberi completio,niſi poſt motum finitum, iuxta dicta ſupra,& addit Burl. 8.phy.tex.69. q.1. circa fin. Nam res quæ habet eſſe ex vi motus, habet eſſe primo in vltimo inſtanti temporis menſurãtis motum, quia talis terminus eſt terminus motus; at terminus motus nõ habet eſſe ante finem motus, alioqui motus ceſſaret ante finem ſuũ, nam habito termino ceſſat motus; vnde D.Thom.1.d.8. q.2.ar.3. *Quædam (inquit) ſunt,quorum eſſe eſt in fieri,& horum perfectio non eſt,niſi quando venitur ad terminum, & horum perfectio magis ſignificatur per præteritum ſicut ſunt motus, & huiuſmodi ſucceſſiua, quædam autem ſunt, quorum eſſe conſiſtit in permanēdo,& horum perfectio magis deſignatur per præſens, quã per præteritum.* Vnde Deus dicitur,quod ſit bonus,at Filius magis propriè dicitur natus, quam naſci; ex Gregor. quia naſci ſignificatur per modum actus.

Sed de motu, & eius menſura redibit ſermo infra, cum de natura motus, vbi oſtendetur,exiſtere motus an ſit ipſũ fieri, & quæ ſit menſura intrinſeca, quæ extrinſeca motus,& quomodo habeat eſſe determinatum, & quomodo indeterminatum ſecundũ partes, vel totum, & vnde ſumi debeat determinatio ex termino extrinſeco, an ex partibus intrinſecis.

Dices 3.Cur entia ſucceſſiua dicũtur perfici,

ſici,& cõpleri per negationes eorum ? Reſp. Non perficere illa formaliter, & intrinſecè; nam potius deſtruunt illa, ſed dicuntur perficere, tum ratione termini, qui tunc ponitur, nam ille eſt finis motus; tum quia non vlterius tendunt, atque adeo tunc acquirere quandam perfectionem totalitatis.

QVÆSTIO VLTIMA.
Quomodo incipiant, & deſinant negationes.

1 *Negationes, & priuationes alia ſunt ſucceſſiua, alia permanentes.* PRimo Not. Negationes, & priuationes alias eſſe ſucceſſiuas, vt corruptio ſucceſſiua formæ, alias eſſe permanentes, vt negatio alicuius formæ poſitiuæ, v.g. albedinis, & inter has, alias eſſe negationes formarũ permanentium, alias formarum ſucceſſiuarum; & ex his, alias eſſe puras negationes, vt negatio motus in inſtanti, alias eſſe priuationes, vt quies.

2 *Regula Burlei* *Prima Regula.* 2. Not. A Burleo tradi has regulas. Prima eſt, negationis rerum ſucceſſiuarum, ſemper contingit dari primum, & vltimum, quia in ſucceſſiuis formis nec datur primum, nec vltimum; ſed vbi non datur primum eſſe, ibi datur vltimum non eſſe: & vbi non datur vltimum eſſe, ibi datur primum non eſſe. ex regulis traditis q.6.dub.3. ergo cum in ſucceſſiuis non ſit dare vltimum eſſe, ſequitur quod in eis non ſit dare primum non eſſe, & vltimum non eſſe; atq. adeo negationes rerum ſucceſſiuarum dari primum, & vltimũ eſſe. *Secunda Reg.* Secunda Regula, Negationis formæ permanentis, quæ non habet vltimum eſſe, datur primum eſſe; quod ſi formæ permanentis poſitiuæ datur primum eſſe, tunc ſuæ negationis non eſt dare vltimum eſſe. Sed ſi formæ poſitiuæ non ſit dare primum, nec vltimum, tunc ſuæ negationis eſt dari primum, & vltimum, nam vnicuique ſemper ineſt alterum contradictoriorum. Hæc Burl. *Tertia Regula.* His additur tertia Negatio fluens, incipit extrinſecè, ſicut & entia poſitiua, quia ſucceſſio non poteſt eſſe in inſtanti: vnde corruptio ſucceſſiua incipit immediatè poſt inſtans, in quo exiſtit res, quæ corrũpitur, nam calor, v. g. in hoc inſtanti exiſtit, & immediatè poſt incipit corruptio, quia incipit ſimul cum frigefactione. *Quarta Reg.* Quarta Regula, Negatio formæ permanentis, quæ deſinit ex formæ incompoſſibilis productione, incipit eodem modo, quo incipit forma producta; nam in eodem inſtãti, in quo forma ignis eſt in materia ligni, in eodem eſt negatio formæ ligni. *Quinta Reg.* Quinta Regula, Negatio rei formaliter, & virtualiter indiuiſibilis quoad durationem, vt eſt inſtans, & mutatum eſſe, incipit extrinſecè, ſeu in tempore tàm ſecundum ſe, i. in ordine ad durationem intrinſecam, quàm reſpectu noſtri, i. in ordine ad tempus commune, nam ſicut inſtans, v.g. non exiſtit in tempore, ſed in ſeipſo; ita negatio illius immediatè ſequitur ad exiſtentiam eiuſdem. At poſt inſtans ſequitur tempus tàm in reſpectu inſtãtis tempo-

A ris communis, quam cuiuſcumq; durationis; nam licet duratio aliqua conſequens ad inſtans ſit permanens; non tamen poteſt eſſe purè inſtantanea, ſed neceſſariò debet eſſe virtualiter diuiſibilis, per coexiſtentiam ad tempus diuiſibile; numquam enim ad inſtans formaliter, & virtualiter indiuiſibile ſequi poteſt aliud ſimile inſtans, ſiue cõtinuè, ſiue diſcretè, vt infra contra Recentiores quoſdã oſtendemus. Sexta Regula, Quies Negatiua incipit per primum ſui eſſe, & deſinit per vltimum ſui eſſe, quia quies negatiua eſt pura negatio motus, at pura negatio motus eſt in inſtanti cum immediatè ante non fuerit, *Sexta Regula.*

B nec immediatè poſt erit, neq; poteſt dici, nõ eſſe in inſtanti cum immediatè antea fuerit.

Septima Regula, Quies Priuatiua incipit per vltimum non eſſe, quia priuatiua quies non exiſtit in ſubiecto in inſtãti, ſed in tempore; nam dicitur negatio motus in ſubiecto apto moueri; at non eſt aptum moueri pro inſtanti, ſed pro tempore, ergo tunc incipit exiſtere, at quæ in tempore incipiunt exiſtere, incipiunt per vltimum nõ eſſe, quia in inſtanti non ſunt, ſed immediatè poſt ſũt, vnde fit in inſtanti in quo eſt primo terminus motus, ſubiectum non quieſcit priuatiuè, ſed immediatè poſt, atq; adeo in illo nec 3 *Septima Reg.*

C mouetur, nec quieſcit, ſed mutatum eſt, & & quieſcit negatiuè.

Difficultas manet de deſitione. Nam D. Thom. 1.par.q.63.art.3.vbi Caietan. Bag. & Zumel cum Soto 6.phy.q.2.c.3.dicunt deſinere per vltimum eſſe, quia in inſtanti vltimo, in quo mobile eſt in termino à quo, quieſcit quia manet eodem modo, ac prius & in tempore immediatè ſequenti, mouetur, atq. adeo non quieſcit, ergo deſinit per vltimum eſſe. 4 *S. Thom.*

Confirm. Quia dum eſt in termino à quo; mobile vel mouetur, vel eſt mutatum, & patet non eſſe, ergo quieſcit. *Confirm.*

D At contrarium Valleſ.controu.46.dicens deſinere per primum non eſſe, quia motus, & quies debent eodem modo deſinere, cum vtrumque nequeat exiſtere in inſtanti; vnde fit, ſicut neutrũ poteſt incipere per primũ ſui eſſe, ita neutrum poſſit deſinere per vltimum ſui eſſe. At Reſpondent Thomiſtæ eſſe diſcrimen inter motũ, & quietem, quia licet neutrũ poſſit eſſe in ſolo inſtãti; tamen quies poteſt eſſe in inſtanti habente habitudinem ad tempus præteritum, quia eſt in illo vt erat in tẽpore præterito, vnde quies habet rationem termini, vt motus habet rationem viæ, quæ eſſentialiter includit ſuc-

E ceſſionem. Sed contra, quia licet quies negatiua id habeat, tamen priuatiua præter illum conceptum, ducit aptitudinem ſubiecti ad motum; eſt enim negatio motus pro eo tempore, quo ſubiectum aptum eſt moueri, quare in inſanti ſubiectum non eſt eodem modo, ac prius; nam prius habebat aptitudinem, vt per illo tempore moueretur, quã non habet vt in inſtãti moueatur, quia

Hinc

eſt negatio motus, vt eſt apti ad exiſtēdum. Hinc patet ad fundamentum Aduerſariorum, quia in termino à quo non quieſcit per priuationem mot⁹, ſed per poſitionem formæ, & negationem puram motus. Ad confirmationem Reſp. Nunc nec moueri, nec mutatum eſſe, nec quieſcere priuatiuè, ſed negatiuè reſpectu motus, & poſitiuè reſpectu formæ, & hæc opinio mihi magis placet, in qua non eſt immorandū, cum ſit quæſtio penè de nomine.

SVMMA TERTIA

Tractatus de Infinito.

Cap. I. De Antiquorum opinionibus circa ipſum infinitum.

Tex.24. IN hoc Capite refert opiniones Antiquorum de Infinito. Et primo reddit rationem, cur phyſicus agat de infinito, quia cum tractet de *Tex.25.* magnitudine, motu, & tempore, debet etiam tractare de proprietatibus horum; at hæ ſunt fini- *Tex.26.* tas, vel infinitates; non tamen omnia quæ pertinent ad phyſicum, ſunt finita, vel infinita, nam *Tex.27.* paſſiones & qualitates indiuiſibiles, vt puncta, nec ſunt finita, nec infinita. Confirmat id tex. 25, *Tex.28.* ex opinione omnium, qui de natura tractarunt, nam mentionem fecerunt de Infinito, vt Pytha- *Tex.29.* gorici, & Platonici, Anaximenes, & Democritus, quorum opiniones refert quoad ea in quibus conueniunt, & differunt vſque ad tex. 29. Dein- *Tex.30.* de tex. 30. laudat Antiquos, qui infinitum poſuerunt eſſe principium, nam infinitum non poteſt eſſe fruſtra in rerum natura, quare debet aliquē effectum, & vtilitatem præbere vniuerſo, & habere aliquem ordinem inter entia; At omne ens vel eſt principium, vel ex principio, ſed infinitū non poteſt eſſe ex principio, nam omne principiatum eſt finitum, quia habens principium, habet finem, at illud eſt infinitum, ergo non poteſt eſſe principiatum.

Cap. 2. De rationibus, quæ apparenter probant Infinitum eſſe.

Tex.31. HInc affert quinque rationes, quibus probabant Antiqui dari Infinitum. Primò, ex infinitudine temporis. Secundò, ex infinitudine diuiſionis continui. Tertiò, ex continuatione generationis, & corruptionis. Quartò, quia omne finitum finitur ex alio, & hoc ex alio, ergo in *Tex.32.* infinitum. Quintò, tex. 32. ex intellectu, qui extra quodcumque finitum, intelligit aliquid, ſiue intelligatur numerus, ſiue magnitudo, & vacuū extra cœlum, nam extra cœlum, vel eſt corpus, & cum non ſit maior ratio, cur ſit in hac potius parte ſpatij, quam in alia: erit in toto, atque infinitum occupans infinitum ſpatium; vel eſt vacuum, & cum hoc non ſit, niſi locus potens continere corpora, neceſſario debet ibi poni corpus, nam in perpetuis non differt eſſe, & poſſe. Ita Epicurus ad aſtruendam Mundorum infini- *Tex.33.* tatem apud Lucretium lib. 2. Hinc tex. 33. putat quæſtionem de infinito eſſe ancipitem, nam in vtramque partem impoſſibilia occurrunt, &

A difficultates, & præcipuè an ſit ſubſtantia, vel accidens, vel neutrum.

Cap. 3. Quot modis dicatur Infinitum.

HIC primo ſtatuit ad phyſicum pertinere diſquirere, an detur infinita magnitudo *Tex.34.* ſenſibilis, quia ſcilicet infinitudo intenſibilis ad alias pertinet diſciplinas. Vnde exponens infiniti ſignificationes, ſupponit infinitum eſſe impertranſibile; quare primo dicitur, quod non eſt aptum pertranſiri vt punctum. Secundo, quod trāſitum habet inconſumabilem, vt ſi eſſet linea infinita, quæ quidē poſſet pertrāſiri, ſed non deueniendo ad finem. Vbi notandum, lineam ſe- B cundum ſe non repugnare, vt concipiatur infinita, licet illi repugnet, vt habet rationem mēſuræ. Tertiò, quod vix, & cum difficultate pertranſiri poteſt, licet habeat terminum, vt labyrinthus. Quarto, quod natura aptum eſt habere, non tamē habet tranſitum, vel finem. Deniq. docet omne infinitum, vel eſſe ſecundum appoſitionem, vt numerus, vel ſecundum diuiſionem, vt continuum, vel vtroq. modo, vt tempus, quod quatenus eſt continuum, eſt diuiſibile in infinitum, ſed quatenus eſt de numero diſcretorum, cui ſemper ſit additio, eſt infinitum per appoſitionem.

Difficultates Texruales.

C *PRima Difficultas, cur infinitum pertineat ad phyſicum, cum ſit ignotum? Confirm. Quia infinitum eſt immobile; ergo eſt extra obiectum phyſicæ.*

Reſp. Venet. Infinitum in potentia eſſe notum per proprium cōceptum; at infinitū in actu eſt ſecūdum rem eſſe per ſe, & poſitiuè ignotum, ſed notum quoad quid nominis per conceptum finitum, quia rectus eſt Index ſui, & obliqui; ſed qua ratione infinitum ſit ignotum, in quæſtionibus dicetur.

2. Difficul. Cur punctum dicatur nec eſſe finitū, nec infinitum.

D *Reſp. Id dici, quia cum ſit indiuiſibile, nō poteſt in eo diſtingui finis à re, cuius eſt finis, atque adeò non poteſt eſſe ens finitum; & quia infinitū eſt prædicatum priuatiuum, non poteſt competere, niſi enti apto habere finem. Confirm. Quia ſicut lapis non dicitur nec videns, nec cæcus, ita punctum nec finitum, nec infinitum.*

Dices: Infinitum conuenit Deo, qui eſt incapax finis, ergo. Reſp. Deum non dici infinitum priuatiuè, ſed negatiuè, ex amplitudine perfectionis, ſicut punctum ex defectu perfectionis.

Reſp. 2. Venetus, Finitum, & infinitum poſſe dupliciter accipi. Primo, vt ſunt differentiæ quan- E *titatis, & ſic nec de puncto, nec de Deo dicuntur. Secundo, vt ſunt differentiæ entis, & ſic dicuntur de Deo, & de puncto, non quidem priuatiuè, ſed negatiuè, quia ſcilicet non habet finem, & vt differentiam entis ait ſumi infinitum, cum dicuntur pūcta eſſe infinita numero.*

Dices 2. Infinitum eſt perfectio poſitiua, quia dicit maiorem, & minorem perfectionem, ſicut finitum dicit negationem maioris perfectionis.

Reſp. Etiam ſi eſſet perfectio poſitiua, non tamen

propterea

propterea debet alterum eorum prædicari de quocumque, nam contraria ſunt apta fieri circa idem.

3.Diffic.Cur prius determinat de infinito, quam de tempore.

Reſp.Venet.Tex.15. quia infinitum eſt paſſio motus prior, quam tempus, nam explicari non poterit motus ſine aliqua cognitione infiniti. At inquies infinitum eſt paſſio temporis; ergo poſterior? R. Concedendo aliquod infinitum eſſe poſterius tẽpore, at non omne infinitum eſt huiuſmodi.

4.Diffic.Qua ratione numeri impares additi numero non variant ſpeciem, vt numeri pares.

R.Quia Normæ, quas Græci γνώμονας vocãt ex paribus numeris conſtantes, additæ vnitati efficiunt diuerſas ſpecies, at ſi ex imparibus eadem ſpecies reſultat; quod vt intelligatur Notandum apud Pythagoricos eos numeros appellari Gnomones, qui numeris quadratis circumpoſiti, numerum (inſtar Gnomonis magnitudinis) augerẽt ſine mutatione ſpeciei, nam ſolum fit quadratum maius, vt ſunt omnes numeri impares, immediatè ſibi ſuccedentes, vt v.g. ſi ternarius circa vnitatem, quæ poteſtate primus eſt quadratus, conſtituatur, gignetur quaternarius, huic, ſi addatur ſecundus numerus impar, ſ. quinarius, fit nouenarius, &c. Vnde pro intelligentia Notandum ſecundo, in numeris poni figuras triangulares, quadratas, &c. ſicut in magnitudine. Dicuntur verò numeri quadrati, quorum latera ſunt æqualia, ſiquidem ex numero ſemel in ſe ducto efficiuntur, vt quadratus ex binario ſemel in ſe ducto fit quaternarius; vnde ſi omnes numeri impares ordinatè collocentur, & eorum primus, ſcilicet Ternarius circa vnitatem, quæ poteſtate primus eſt quadratus, conſtituetur, gignetur quaternarius, qui eſt primus quadratus actu. Sed ſi quaternario addas ſecundum numerum imparem, ſ. quinarium efficietur ſecundus quadratus, ſ. nouenarius, & ſi huic adijcias tertium imparem, ſ. ſeptenarium, emerget ſexdenarius, & idem conſequenter nulla facta mutatione numeri ſecundum ſpeciem ratione figuræ. At ſi addas numeros pares, alia, & alia ſpecies ſecundum figuram reſultabit: nam ſi vnitati adijcias Binarium, fit Ternarius, qui eſt numerus Triangulus, & ſi Triangulo adijcias ſecundum numerum parem ſ. quaternarium, fiat ſeptenarius, qui eſt figuræ alterius ſpeciei, quia non eſt Triangularis numerus, ſed ſeptagonus, & ſic conſequenter ſemper noua ſpecies emerget. Hinc Pythagorici impari finitatem, pari autem infinitatem tribuerunt.

5.Diffic.Cur infinitas non tribuatur numero impari, cum omne diuiſibile in duas medietates ſit diuiſibile in infinitum. Reſp.Venet. à Pythagora nõ negari numerum imparem habere infinitatem, vt habet par, ſed negat radicem infinitatis eſſe imparem ſicut eſt par, nam ſi omne diuiſibile in tres Tertias eſt diuiſibile in infinitum; illud prius eſt diuiſibile in duas medietates; ergo nihil eſt diuiſibile in infinitum, niſi quia ipſum eſt diuiſibile in duas partes medietatis, nam omnis numerus impar includit parem, & non contra: & ideo ſi infinitus reperitur in impari, eſt ratione numeri paris in illo incluſi.

A Pythagorici cõcedebant tàm parium, quàm imparium latitudinem infinitam, & infinitos numeros impares eſſe diuerſarum rationum, ſicut ſunt infiniti numeri pares. Secundò, Pythagorici concedebant tam pares, quam impares eſſe principia rerum diuerſarum ſpecierum, ſicut ſunt pares, ſed rerum eiuſdem ſpeciei, quod probabant exemplo quadrati, vt 4. Diffic.

6.Diffic.Qua ratione Plato paruum, & magnũ poſuit cauſam infinitatis, cũ poſuerit cõtinuum cõponi ex indiuiſibilibus, atque adeo non eſſe diuiſibile in infinitum, & cum nihil ponat extra cælum, non poteſt augmentum procedere in infinitum, ſed finietur intra latera cælorum.

B Reſp.Burl.ex Auer.id dictum ratione diuiſionis continui in infinitum, & augmenti numerorum in infinitum, ſed non ſoluit difficultatem: ideo Reſp.2. alij, quod licet Plato negauerit continuum eſſe diuiſibile in infinitum; tamen paruum dicit eſſe cauſam infinitatis, quod punctum ſit infinitæ paruitatis, & dixit magnitudinem eſſe cauſam infinitatis, non quod putaret corpus poſſe augeri in infinitum, ſed quia tempus, & materia erant infinitum duratione, nam licet conceſſerit mundum genitum in tẽpore, tamen ante illud poſuit tempus infinitum cõfuſum, & ſine ordine, & materiam primam fuiſſe per tempus infinitum ſine formis, & tenebroſam. Similiter in idæis poſuit infinitum, quia prima idea

C eſt perfectionis infinitæ, & æterna, à qua omnes aliæ ideæ, & mundus ſenſibilis procedit.

7.Diffic.An ponentes plura elementa poſuerint aliquod, vel omnia infinitæ magnitudinis. R. Venet. comm.27. nequaquam, nam ſiue poſuerint eſſe numero finita, ſiue infinita, neceſſariò dicere debuerũt ea eſſe finita magnitudine, quia ſi aliquod eorũ fuiſſet infinitum magnitudine, totum occupaſſet, nihil relinquens alteri elemento.

8.Diffic.An intellectus, ſeu mẽs poſita ab Anaxagora præfuerit ante ſegregationem factam in tempore.

Reſp. Fuiſſe per tempus æternum, non tñ prius ſegregauit, quia non debuit antequam perficeretur

D illud Chaos confuſum, quia hoc debebat eſſe materiale principium omnium generabilium, & quia illud indiguit tempore infinito ad ſui perfectionem, ideo prius non fuit facta ſegregatio.

9.Diffic.An ratio, qua Ariſt.tex.30. probat illud infinitum non eſſe principiatum, ſit valida.

Reſp. Nequaquam, quia ibi æquiuocauit de principio, nam ratio aſſumit principium durationis, & concluſio eſt de principio effectionis, nam aſſumit, quod habens principium, habeat finem, quæ vera eſt de principio durationis ſecundum ipſum, nam alioqui cælum habet principium effectionis, & tamen non habet finem durationis; quare alij di-

E cunt eam rationem aſſerri ad hominem, quod Antiqui illam propoſitionem cõcederent. Vnde Auer. Tex. 30. dupliciter probat, quod infinitum non eſt ex principio, nam ſi eſt, vel ex finito, & nõ, quia principiũ debet excedere magnitudine principiatũ; vel ex infinito, & neq. quia eſſẽt duo infinita ſimul, quia vnum totum occuparet. Secundò, quia haberet principium vel extrinſecum, & nõ quia eſſet finitũ, vel intrinſecum, & hoc vel eſt materia, vel forma, & per conſequens alterum illorum eſſet infinitum.

At alij dicunt ex negatione principij, & finis quãtitatiui probari negationem principij effectiui, nã haberet infinitas partes, atq; adeo infinitas perfectiones, at hoc eſt infinitum ens, ſed hoc ens eſt improductum. Sed falluntur, quia non eſſet infinitũ niſi in determinato genere; at infinitum ens eſt infinitum in quolibet genere. Alij dicunt, Ariſt. neque eſſe loquutum de principio effectiuo, nec durationis, ſed magnitudinis, & terminatiuo, nam Anaxag. concedebat Chaos eſſe effectiuè à mente in toto tempore infinito.

Dices: Tempus totũ præteritum eſt infinitũ, & ſimiliter futurum, & tñ vtrumq. habet terminum ex parte principij, & finis, nam inſtãs præſens eſt finis præteriti, & principiũ futuri. Confir. quia ſi ſit per imaginationem corpus in infinitum, cuius vna medietas ſit A. & altera B. & ſint coniunctæ per lineã C. conſtat tam corpus A. quam B. eſſe infinitum, & tamen quodlibet eorum habet terminũ ex vna parte, ſ. lineam C. Reſp. Duplex eſſe infinitum. Primũ ex omni parte, & hoc nec principiũ, nec finem habet. Alterum ex vna parte, & hoc habet terminũ ex parte, qua non eſt infinitum, ſed non ex parte, ex qua eſt infinitum, cuiuſmodi ſunt infinita, de quibus loquitur argumentum, nam infinitũ vndequaq. habere medietatem eſt impoſſibile, quia corpus habẽs medietatem eſt duplum ad quamlibet illarum partium, quæ eſt proportio finita, at habens proportionem finitam ad aliquam illarum partium, eſt finitum.

Ego ℞. *Ariſt. loqui de principio generationis, quia infinitum nõ eſſet principiatum per generationem ex alio tãquam ex materia, forma, fine, vel efficiente, ſed potius ipſum eſſet principium generationis; nam tam materia, quam forma, quæ ad generationem concurrunt finita ſunt; quare potius ipſum eſſet materia infinita, ex qua ſingulas partes detrahendo, ſingulæ efficerentur generationes, vt benè* Tol. q. 4. ad 3.

10. *Diffic. Qua ratione* Tex. 30. *dicatur infinitum eſſe ingenitum, & incorruptibile, cum motus, & tẽpus ſint infinita, & quotidie generetur, & corrumpatur.*

℞. *Ariſt. loqui de infinito permanẽti, & de vera generatione, at quæ poſita ſunt in argumento, nec permanentia ſunt, nec verè generantur, & corrumpuntur. At inquies. Deus in qualibet parte proportionali horæ futuræ põt producere lapidem pedalẽ, & ſi illos ſimul cõſeruat, quos in ſecunda hora eodem ordine corrumpat, tunc in fine primæ horæ eſſent producti infiniti lapides, & in fine ſecundæ horæ eſſent corrupti. Reſp. Ariſ. loqui de potentia naturali, qua ratione caſus non poteſt contingere, nam loquitur de generabili, & corruptibili, quod diſtinguitur à facto: nam Anaxag. concedebat infinitum eſſe factum, non tamen genitum, nam omne genitũ eſt de nouo, nõ autem omne factum, vt patet ex effectis coeternis cum ſuis cauſis, vnde Anaxag. putauit inconueniens aliquid fieri de nouo, nullo præſuppoſito ſubiecto, non eſſe ab æterno factum ſine ſubiecto, vt ait de Chaos infinito, & confuſo ab intellectu congregante, & ſegregante. An autem de potentia abſoluta id fieri poſſit, concedit Venet. tex. 30. & nos alibi.*

11. *Diffic. An ſit per ſe notum in ſcientia naturali, quod magnitudo ſit diuiſibilis in infinitum?*

A *Reſp. Auer.* tex. 31. *illud eſſe per ſe notum, licet in 6. demonſtretur non componi ex indiuiſibilibus, licet Geometria credat illud demonſtrari; ſed non placet alijs, quia tam eſt, vel non eſt, per ſe notum componi ex diuiſibilibus, quam diuidi in infinitum, quia vtriquè, notis terminis, intellectus aſſentitur diſcurſu imperceptibili. Confir. quia ſi Geometria illud principium crederet, vt demonſtratũ in ſciẽtia naturali, iam ſubalternaretur ſcientiæ naturali, quare illam accipit vt per ſe notam, & nulli demõſtrari, vt dicitur* 1. *Poſter.*

Reſp. 2. Auer. Hoc principium, quod magnitudo ſit diuiſibilis in infinitum, *non eſſe per ſe notum, ſed demonſtrari in 6. phyſ. nam magnitudo,*

B *vel eſt diuiſibilis in ſẽper diuiſibilia, vel in ea, quæ non ſemper diuiſibilia: Si primum, habetur quod ſit diuiſibilis in infinitum, quia omne quod eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia, eſt diuiſibile in infinitum. Si ſecundum, ſequitur magnitudinem componi ex indiuiſibilibus, quod improbatur 6. phyſ.*

12. *Diffic. An in æternis ſit idem eſſe, & eſſe poſſe, vt dicitur* T. 32.

Reſp. Burl. Hanc propoſitionem non eſſe veram, nec proponi ab Ariſt. ex propria ſentẽtia, ſed Architæ, & aliorum antiquorum ponentium infinitos mundos in vacuo extra cœlum. Primo, nam tempus futurum incipiẽs à die craſtina, eſſe poteſt perpetuum, & tamen tunc non eſt; ergo poſſe, & eſſe,

C *non ſunt idem. Confirm. ex Ariſt. quia materia prima eſt æterna, & tamen in illa non eſt idem eſſe, & poſſe, cum potentia ſit extra eſſentiam eius. Confirm. 2. Anima rationalis eſt æterna, & tamen nõ valet, anima Antichriſti eſt poſſibilis, ergo exiſtit. Confirm. quia Deus, cœlum, & intelligentiæ, ex Ariſt. ſint æterna, & tamen non ſequitur. Hæc habent potentiam ad hoc, vel illud faciendum; ergo faciunt hæc, vel illud.*

At alij reſpondent, hoc principium ab Ariſ. proferri ex propria, & non ſolum ex Antiquorum ſententia, vt patet 9. met. T. 17. & illud probat fusè 1. cæli tex. 10. & ſeq. vbi probat, omne ingenitum

D *eſſe incorruptibile, & contra; ex eo, nam vel eſt perpetuum à parte* Ante, *& non poteſt in eo potẽtia præcedere exiſtentiam, vt patet; vel eſt à parte* Poſt, *& ſi erit perpetuum, ſequitur neceſſariò quod ſit, (aliter aliquid eſſet generabile, & non corruptibile.) ſed de hac ratione alibi; nam principium illud ſolum admitti poteſt quoad æterna à parte* Ante, *non autem quoad æterna à parte* Poſt *vt probant argumenta allata pro opinione Burlæi. Sed quia Ariſt. videtur loqui etiam de æternis à parte poſt; ideo eius argumenta ſunt ſoluenda ex Auer. opinione. Vnde ad primum Reſpondetur, illud principium eſſe verum quoad res non conten-*

E *tas à tempore, neque per modum menſuræ, neque per modum partis à toto, at tempus finitum continetur, vt pars à toto tempore.*

Ad primam confirmationem Reſpondetur, Potentiam aliam eſſe eſſentialem, per quam diuiditur ens in actum, & potentiam, & hoc non differt à materia. Aliam eſſe accidentalem, quæ ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis, de qua Auer. quod corrumpitur adueniente actu, & hæc differt à materia.

Ego

Ego Rſ. Ariſt. non loqui de hac potentia, ſed potentia obiectiua, & actu exiſtentiæ, quæ in perpetuis comparata ad durationem, dicuntur non habere diuerſam durationem, ſed eandem, quia in eadem duratione eſt potentia, & exiſtentia. A

Ad ſecundum Reſpondet Auer. animam Antichriſti iam eſſe, nam vnam in omnibus agnoſcit; At alij Auerroiſtæ reſpondent, animam intellectiuam contineri à tempore, ſaltem ſecundum informationem.

Ad tertium, non loqui de potentia actiua, & eius actu, ſed obiectiua, & actu eius. Ita Auerroiſtæ.

13. Diffic. Qua ratione T.24. punctus ſit impertranſibilis?

Reſp. Punctum pertranſiri per accidens, at negat pertranſiri per ſe, ſicut etiam negat moueri per ſe. B

Cap. 4. In quo oſtenditur infinitum non eſſe quid per ſe exiſtens.

Tex.35. IN hoc capite, Primo oſtendit infinitum non eſſe ſubſtantiam à ſenſibilibus ſeparatam, quia non eſſet magnitudo, quia magnitudo, & multitudo ſunt accidentia ſenſibilia. ex quo fit eſſe indiuiſibile; at hoc implicat, niſi infinitum ſumatur pro impertranſibili, vt eſt punctum, at non ſic ponunt eſſe Infinitum, ſed pro eo, quod totum occupat carens extremis, ſed quia poſſent dicere illi ſubſtantiam eſſe per accidens infinitam, ſicut eſt diuiſibilis per accidens ratione quantitatis: Hoc refellit tex. 36. nam talis ſubſtantia, ſi eſſet infinita, non poſſet eſſe per ſe principium rerum, ſed ratione rei, in qua eſſet, ſicut inuiſibile non eſt principium loquutionis, ſed ratione vocis, quæ dicitur inuiſibilis. Confirmat idem, nam minus eſſet infinitum à quantitate ſeparari, quam quantitas ab infinito, quia minus ſubiectum pendet a paſſione, quam paſſio à ſubiecto; at non poteſt dari quantitas, quæ non ſit finita, vel infinita; ergo neq. poteſt dari finitudo, vel infinitudo extra quantitatem; quare nulla ſubſtantia vt ſic infinita eſſe poteſt. C (Tex.36.)

At alij volunt hic probari, quod infinitum non ſit accidens ſeparatum à ſenſibilibus, nam paſſio eſt minus ſeparabilis, quàm ſubiectum; ſed ſubiectum infinitatis, quod eſt magnitudo, vel multitudo non eſt ſeparatum à ſenſibilibus, cum ſint ſenſibilia communia; ergo & hæc contra Platonem, ponentem infinitum in Idæis. D

Tex.37. Ex his tex. 37. deducit non dari ſubſtantiam actu infinitam, quæ ſit verum principiū, vt Pythagorici aiebant, quia oporteret eſſe quid ſimplex, & ſecundum ſe totū eiuſdem rationis, quale eſt omne principium; Vnde ſequeretur omnē portionem eius eſſe infinitā, quod ſi dicant etiā ſubſtantiam carere partibus, tunc obſtat quod omne infinitum eſt quantum, atq. adeo diuiſibile in partes.

Tex.38. Hinc denique concludit Infinitum per ſe non poſſe eſſe principiū, ſed per accidens, quia principium eſſet illud, cui infinitudo accidit, vt aër ex Axim. vel numerus ex Pythagor. quare malè Pythagorici ponunt ſubſtantiam eſſe infinitam, & adhuc diuidunt illam, nam ſubſtantiæ accidit vtrumq. vt infinito accidit eſſe ſubſtantiam. E

Tex.39. In tex. 39. oſtendit hanc quæſtionem de poſitione infiniti eſſe magis vniuerſalem, an ſcilicet contingat infinitum eſſe in Mathematicis, & intelligibilibus, & in ijs, quæ carent magnitudine, at ad phyſicam pertinet infinitum ſenſibile, de quo quæritur an ſit infinitū ſecundū augmentū.

Difficultates Textuales in primam partem cap. 4.

PRima Difficul. Cur ſubſtantia dicatur magnitudo, vel multitudo?

Rſ. Hanc propoſitionem in ſenſu formali eſſe falſam, ſed in ſenſu identico eſt vera ſumpto prædicato in concreto, vt ſubſtantia eſt magna, vel multa. & ſimiliter in ſēſu cauſali, accepto ſubiecto in obliquo, & prędicato in abſtracto, vt in ſubſtantia eſt magnitudo, vel multitudo.

2. Diffic. Quomodo T.37. dicatur infinito eſſe, & infininitum, eſſe idem.

Rſ. Id dictum ab Ariſt. contra Pythagoricos, qui dicebant infinitum non eſſe, niſi de prædicamento ſubſtantiæ, & eſſe eiuſdem rationis per totum, aliter non eſſet principium, ſed principiatum, & hinc ſequitur, quod quælibet pars infiniti eſſet infinita, atque adeo eſſe plura infinita. Hinc fit, vt non ſequatur, quamlibet partem hominis eſſe hominem, etiam ſi homo ſit ſubſtantia, quia homo non eſt aliquid homogeneum ſicut ponebatur infinitum à Pythagoricis.

Dices: Non eſſe abſurdum, vnum infinitum habere infinitas partes, quarum aliqua ſit infinita, vt patet ex motu, & tēpore. nam quodlibet habet partem infinitam. ſ. totum præteritum, vel totum futurū tempus. Sed eſt abſurdum alicuius infiniti quamlibet partem eſſe infinitam, & quod omne totū ſit maius ſua parte, nam Antiqui concedebant illud infinitum, quod ponebat principium continere, & excedere omnia alia, conſequenter eſſe maius ſingulis eius partibus. At ſi ſingulæ partes eſſent infinitæ, illud eſſet maius infinito, quod eſt abſurdum.

Dices 2. Non quælibet pars totius homogenei recipit denominationē totius, nam materia eſt pars aeris, & tamen non dicitur aër.

Rſ. Illam denominationem intelligi quoad partes integrales, non autem quoad eſſentiales.

3. Diffic. Qua ratione dicatur eſſe idem ſubſtantiæ, & ſubſtantiam eſſe, cum 3. de ani. tex. 9. dicatur quod aliud ſit magnitudo, & magnitudini eſſe: & aqua, & aquæ eſſe.

Rſ. Ariſt. hac de re variè locutum fuiſſe, nam in 7. met. ait in his, quæ ſunt per ſe, idem eſt ipſum, & eſſe in ipſum, non autem in his, quæ ſunt per accidens. Vbi per ly eſſe ipſum, intelligit quidditatem, & definitionem rei; at cōſtat in ſubſtantijs, quæ dicūtur eſſe per ſe, quod tam definitio, quam quælibet pars definitionis dicitur in recto de definito; at non ſic in his, quæ ſunt per accidens, nam accidens definitur per ſubiectum in obliquo, vt patet in ſimo, albo, &c. & de hoc eſſe loquitur Ariſt. cum dicit idem eſſe ſubſtantiæ, & eſſe ſubſtantiæ; infinitum, & eſſe infiniti. At verò in 3. de anima ly eſſe non accipit pro quidditatiuo, & diffinitiuo, ſed pro eſſe indiuiduali, vt ſignificet alia eſſe principia, ex quibus conſtituitur magnitudo, aut aqua in communi; aliud, ex quibus hæc magnitudo, & hęc aqua: nam illę ſunt partes tantū eſſentiales, quidditatiuæ;

hæ verò partes integrales,& quantitatiuæ. & ideo ait, aliud eſt magnitudo,id eſt principia magnitudinis,& aliud magnitudini eſſe,id eſt principia huius magnitudinis. Sed de hac re in Metaph.

4.Diffic.Qua ratione t.38.reprehendit Pythagoricos quod dixerint ſubſtantiam eſſe infinitam,& eſſe diuiſibilem.

℞. Quia ex quolibet illorum ſequitur contradictio,nam ſi infinitum,vt ſic eſſet ſubſtantia, ſequeretur quod vt ſic non eſſet diuiſibile: & contra,ſi infinitum vt ſic eſt diuiſibile,ſequitur non eſſe ſubſtantiam, quia ſubſtantia vt ſic non eſt diuiſibilis, ſed vt quanta.

Dices: Hæc omnia conceduntur. Ignis,vt ignis eſt principium calefactionis,& ignis vt calidus,& calidum,vt calidum calefacit; ergo ſimiliter poteſt concedi quod principium per ſe prædicetur de ſubſtantia,vt ſic,de infinito vt ſic,& de ſubſtantiis, vt infinita.

Reſpondent illa eſſe vera,quia calor eſt accidens, vel eſſentiale,vel paſſio ignis; at infinitum, nec eſt accidens eſſentiale,nec paſſio ſubſtantiæ,quia accidit ſubſtantiæ extendi in infinitum.

Dices 2.Quomodo negatur ſubſtantiam eſſe per ſe diuiſibilem, cum per ſe ſit cōpoſita, vel ex actu, & potentia, vt genus; vel ex genere, & differentia,vt ſpecies;vel ex eſſe,& eſſentia,vt indiuiduū?

℞. Quod ly diuiſibile *poteſt accipi ſtrictè, & propriè,& ſic eſt paſſio quantitatis,vel impropriè, & ſic conuenit à ijs.*

Cap. 4. In quo probat non dari magnitudinem infinitam actu, rationibus communibus, & proprijs.

IN hoc capite probat primariò non dari infinitum ſenſibile, & ſecundariò non dari Mathematicum,vel intelligibile, ponendo quinque concluſ. Prima eſt t.40.nullum eſſe corpus actu infinitum ſenſibile,vel intelligibile.Secūda t.41. Nullum eſſe numerū actu infinitū coniunctū,vel ſeparatum. Tertia,tex.42.Impoſſibile eſt mixtū ex elemētis eſſe actu infinitum. Quarta,t.44.idē de corpore ſimplici ex quo elementa generētur. Quinta,t.45. idem de corpore ſimplici elemētari. Primam concluſionem probant t.40. nullum contentum vna, vel pluribus ſuperficiebus, eſt actu infinitum,quia actu infinitum caret terminis; ergo non continetur ab aliqua, vel aliquibus ſuperficiebus. Sed omne corpus tàm ſenſibile, quàm intelligibile eſt huiuſmodi, vt patet ex definitione corporis,data in prædicamento quātitatis, & probat Auer. quia omne corpus eſt figuratū; figura autem repugnat cum infinitate. Verum Aduerſarij negarēt omne corpus eſſe figuratum, & quia eſſe figuratū non probatur demonſtratiuè, niſi de corpore finito; ideò hæc ratio dicitur logica, .i.procedens ex probabilibus. Deinde t.41. probat ſecundam concluſionem, ꝙ omnis numerus,aut habens numerum,eſt numeratum,vel numerabile; ergo ſi numerus aliquis eſt infinitus;ille eſt numeratus, vel numerabilis: ſed impoſſibile eſt infinitum eſſe numeratū, vel poſſe numerari, ſicut eſſe pertrāſitum, vel poſſe tranſiri.Quam rationem Auer.ait procedere ex per ſe notis. Sed quia non videtur per ſe notum, nec demonſtratum,quod omnis numerus eſt numeratus, vel numerabilis; ideo hæc ratio videtur probabilis.

Tex.40. *Tex.41.*

Alij tamen volunt has rationes dici Logicas quia procedūt ex propoſitionibus communibus diuerſis ſcientijs.

Tex 42. Tertiam Concluſionem probat tex.42. quia elementa ſunt multitudine finita,vt ab omnibus cōceditur, licet aliqui ponant plura,quàm quatuor, debent etiam eſſe contraria, vt inuicem agant, & repatiantur, aliter ex illis non fieret mixtum. Deniq. debent eſſe æquipollentia, vt ſic mutuò ſibi inuicem reſiſtant ad conſeruationem vniuerſi. Sed mixtum ex numero finitis nō poteſt eſſe infinitum,vt patet,niſi vnum,vel plura illorum ſint infinita magnitudine. Sed vnum eorum nō poteſt eſſe infinitum, quia ſtatim corrumperet reliqua: nam infinitum ſine proportione excedit finitum; at quia dici poteſt quod aliquando in maiori corpore eſt minor virtus, vt in maiore äere eſt minor virtus calefactiua, quàm in paruo igne; Contra hoc explicat Ariſtoteles, quod licet illud concedatur; tamen poteſt tanta fieri additio maiori corpori,vt virtus eius excedat virtutem minoris; atque adeo virtus exiſtens in corpore infinito ſine proportione excedet virtutem finitam. Vbicumque enim maior magnitudo arguit maiorem virtutem, ibi infinita magnitudo arguit infinitā virtutem. (quod verum eſt quando eſt virtus diuiſibilis.) Reſp. 2. tex.43. omnia elementa, quæ *Tex.43.* componunt mixtum infinitum, eſſe infinita ſecundum magnitudinem,ſed contra,quia elemēta ſe inuicem penetrarent, nam quodlibet elementum,cum ſit corpus, & infinitum ex opinione Antiquorum, neceſſariò ſequitur debere eſſe ex omni parte,& iuxta trinam dimenſionem infinitè expanſum. Deinde tex.44.probat non dari *Tex.44.* corpus ſimplex actu infinitum, ex quo elementa generentur, nā omne quod generatur ex aliquo, reſoluitur in illud, at nullum elementorum reſoluitur in aliud corpus ſimplex,quod non ſit ex illis quatuor, vt experientia patet. Quæ ratio non probat non dari infinitum, ſed ſimpliciter nullum dari præter elementa aliud corpus ſimplex, ex quo generentur elementa, vt dicitur tex.45. Hinc probat non dari corpus ſimplex *Tex.45.* elementare actu infinitum, nam illud alia corrumperet, cum omnia elementa habeant contrarietatem, atque adeo omnia conuerteret in ſui naturam, vt dixit Eracl. omnia aliquando fieri ignem, vt dicitur tex.46. & ex hac ratione *Tex.46* poteſt probari non dari præter quatuor elementa aliud corpus ſimplex infinitum, ex quo alia elementa generentur, nam cùm omnia elementa mutentur ex illo corpore ſimplici, oportet, quod illud ſit contrarium omnibus, quia mutatio eſt inter contraria, atque adeo illud omnia elementa corrumperet,vt dicitur tex.47. Dices: *Tex.47.* Non corrūperetur Cœlum; ergo non omnia corrumperētur? Reſp.Auer.quod etiam corrumperetur,quia cœli ſunt propter conſeruationē elementorum,quæ ſunt partes principales Mundi, at deficiēte fine,deficiunt ea, quæ ſunt ad finem. Nunc enim, etiam ſi ignis ſit maioris potentiæ, quàm alia elementa,illa nō corrumpit, quia regulatur à cœlo:Quod ſi eſſet infinitum,non poſſet regulari à cœlo propter exceſſum virtutis. Deinde tex.48. ait, ſe demonſtraſſe nullum dari *Tex.48.* corpus mixtum,& ſimplex infinitum,nunc oſtēdit rationibus phyſicis magis vniuerſalibus,nullum omnino poſſe eſſe corpus ſenſibile actu infinitum,ſiue homogeneū,ſiue etherogeneum. Pro cuius probatione ſupponit tanquā axioma certū,omne corpus ſēſibile eſſe alicubi naturaliter. Secundò, eūdem eſſe locū totius,& partis,vt ꝓbat inductione, vt totius terræ, & vnius Glebæ.

Hinc

Hinc probat nō dari corpus homogeneum, quia illud aut eſſet immobile, aut ſemper moueretur, nam vel eſſet immobile, & repugnat naturalitati corporis; Vel ſemper moueretur, & non eſſet ratio, quare moueretur vno tempore, & nō alio, in hanc partem, & non illam, quia cum ſit corpus infinitum, occuparet totum ſpatium, atque adeo eſſet ſurſum, & deorſum, quod autem mouetur, debet eſſe extra locū, ad quem mouetur, & contineri ab illo; at infinitum neq. poteſt contineri ab alio, neq; eſſe extra locum. Confirmat, nam ſi accipiatur vna Gleba infiniti corporis, moueretur motu recto, quia circularis vt non conuenit toti, ita neque ipſi Glebæ; quare mouebitur ad locum infinitum, quod eſt impoſſibile, nam vel occuparet totum locum infinitum, & repugnat eius finitati, vel partem loci infiniti, & tūc vel in illo quieſcit, & ad nullam illius loci partem mouebitur, quia omnes sūt eiuſdem rationis. Vel in illa non quieſcit, ſed mouetur, & ſequitur moueri ad omnes illius loci partes, cum ſint eiuſdem rationis, & quia locus eſt infinitus, non potēs acquiri tempore finito, ſequitur ſemper moueri, ꝙ repugnat mobili motu recto (quod dicitur propter, ꝙ eſt mobile circulariter, de cuius infinitate dicitur in lib. de cœlo.) Hinc tex. 49. probat non dari corpus heterogeneum actu infinitum. *Tex. 49.* Primò quia loca illarum partiū eſſent diſſimilia, atque adeo vniuerſum non erit vnum corpus niſi per contactum, at Antiqui dicebant illud corpus infinitum eſſe verè vnum. Quæ ratio non militat contra Ariſt. ſiue quia Mundus non eſt ſimpliciter vnus, quia cōſtat ex partibus vnitis per contactum, ſiue quia qui ponunt illum eſſe ſimpliciter vnum, ſuperaddunt vnam formam, quæ dicitur anima Mundi, ſicut partibus etherogeneis animalis ſuperadditur anima. Secundò, illæ partes vel ſunt finitæ, vel infinitæ ſecundum ſpeciem. Non primum, quia non poſſet ex illis conſtitui vnum infinitum, niſi vnum illorum ſit infinitum, à quo cætera alia deſtruerentur propter contrarietatem. Quod ſi plures partes eſſent infinitæ ſecundū magnitudinem, tunc plura infinita eſſent ſimul. Neque ſecundum, quia loca illarum partium diſſimilium eſſent infinitæ ſecūdum ſpeciem, nam cuilibet corpori ſimplici, vt debetur vnus motus ſimplex, ita vnus locus ſecundum ſpeciem, atq. adeo illud corpus deberet eſſe ſurſum, & deorſum, ante, & retro, &c. At inquies elementa eſſe finita, partes verò etherogeneas eſſe infinitas; atq. adeo loca eſſe infinita, quæ debentur corporibus ratione elementorum. Sed contra, quia licet mixta ſint plura, quam elementa, tamen ex finitis elementis, non poſſunt fieri mixta infinita ſecundum ſpeciem, quia ex vnitatibus finitis nō poſſunt fieri combinationes infinitæ, quare ſicut loca ſunt finita, ita locata erunt finita. Tertiò probat, omne corpus eſt finitum; ſed etherogeneum eſt corpus, ergo finitum, quare non infinitum. Maior patet, quia omne æquale alicui finito, eſt finitum, vt patet; ſed omne corpus eſt æquale alicui finito, quia eſt æquale ſuo loco, nā alioqui, vel eſſet minus, & daretur vacuum, vel eſſet maius, & daretur corpus non exiſtens ſecūdum ſe totū in loco. Sed omnis locus eſt finitus, vt patet inductione, nam locus ignis eſt finitus, ſic locus aeris, &c. Deinde in tex. 50. oſtendit cōtra Anaxag. Chaos non eſſe corpus infinitum, ꝙ *Tex. 50.* Anaxag. ponebat immobile, nō quia in loco alioquo conſiſtat, ſed quia ſeipſum per ſe fulceat, & ſubſtentet, ꝙ reprehēdit primò, quia ſupponebat nihil poſſe eſſe alicubi, niſi in loco naturali, cum experientia conſtet oppoſitum. Secundò, tex. 51. *Tex. 51.* quia cum dixerit infinitum non moueri, quia eſt in ſe ipſo, non tamen reddit cauſam cur non ſit aptum ad mouendum: cum multa ſint, quæ non mouentur, tamen moueri ſunt apta. Deinde, ſi infinitum propterea eſt immobile, quia eſt in ſeipſo, fruſtra, laboraſſent Philoſophi in inueſtigatione cauſæ, cur terra in centro quieſcat, quia potuiſſent reddere rationem, quia eſt in ſeipſa; at verò non ita dicunt, ſed quia ille eſt locus naturalis terræ, nec habet alium locum naturalem, quò tendat: Vnde etiam, ſi eſſet infinita, in eo loco quieſceret, quia ille eſſet locus illius naturalis, & non quia vt quid infinitum eſſet in ſeipſo, & ipſum firmaret ſeipſum. Tertio, tex. 52. oſtendit contra Anaxagoram non *Tex. 52.* quieſcere in ſeipſo, tanquam in loco, nam cum ſit idem locus totius, & partis, ſequeretur partem etiam in ſeipſa ſubſtentari, atque adeo in ſe naturaliter quieſcere: At hoc repugnat Anaxagoræ, quia ideo infinitum in ſeipſo firmari aiebat, quia locum, quo detineri poſſet, habere nequibat: At pars habet locum, quo comprehendatur; igitur alia cauſa eſt reddenda cur infinitum corpus quieſcat. Tum tex. 53. *Tex. 53.* probat corpus tangibile non eſſe actu infinitum, quia omne tale corpus vel eſt graue, & tendit in medium, vel eſt leue, & tendit in ſuperiorem locum. Sed corpus infinitum non poteſt eſſe tale, nam vel totum corpus illud haberet vnam ex illis qualitatibus. & occupare tantum poſſet vnum ex illis locis, ſuperiorem ſcilicet, vel inferiorem, quod repugnat infinito, cui conuenit, omnes ſpatij differentias occupare: Vel vna pars illius corporis habet grauitatem, alia leuitatem, & repugnat infinito, in quo non poteſt aſſignari pars ſuperior, vel inferior, vel media, vel extrema. Confirmat idem tex. 54. *Tex. 54.* quia omne corpus ſenſibile continetur loco, ſed loci differentiæ ſunt ſex, ſupra, & infra; ante, & retro; dextrum, & ſiniſtrum: At repugnat infinito terminari aliqua loci circumſcriptione. Deniq. tex. 55. probat vniuerſaliter nullum cor- *Tex. 55.* pus eſſe infinitum, quia nullum corpus infinitum eſt in loco: omne corpus eſt in loco. ergo nullum corpus eſt infinitum. Maior probatur, Primo, quia ſi infinitum eſſet in loco, daretur aliquis locus infinitus, quia locus, & locatum adæquantur. At conſtat inductione nullum locum eſſe infinitum. Secundò, nulla differentia loci eſt infinita, ergo nullus locus eſt infinitus, nam ideo quantitas eſt finita, quia nulla ſpecies quantitatis eſt infinita, vt patet inductione, quia nullum bicubitum, tricubitum, &c. eſt infinitum, quia terminantur, at ſimiliter terminantur ſurſum, deorſum, &c. Et præterea quia ſicut omnis quātitas eſt finita, ita & locus, cum ſit quædam quantitas.

Difficultates Textuales in ſecundam partem cap. 4.

PRima Difficultas: *Qua ratione tex. 40. dicatur omne corpus terminari vna, vel duabus ſuperficiebus.*

Reſp. Illud eſſe ſimpliciter verum de corpore finito, quia hoc neceſſariò habere debet terminum, & figuram; At infinitum ſi eſſet, vt excluderet terminum, ita ſuperficiem, ſed videndum, an ex rōne corpo-

corporis, vt ſic oriatur, quod terminetur per vnam ſuperficiem, vel plures; ſed de hac re in diſputationibus, vbi oſtendemus, quod ſicut genus ex ſe, non determinat ſibi aliquam differentiam, ſed põt eſſe cũ infinitis vagè; tñ dum exiſtit, neceſſariò debet eſſe cũ aliqua determinata differẽtia; ita corpus ex ſe non determinat ſibi certum terminũ, & figuram, tñ dum exiſtit, neceſſariò debet habere terminũ, & figuram determinatam, nam aliter non põt concipi, vt neq. genus exiſtere ſine differentia aliqua,

Alij probant, quod omne corpus, vel habet figuram ſphericam, vel non habet, quia hi ſunt termini contradictorũ, quorũ aliquis debet de quolibet verificari; at ſi daretur corpus infinitũ, neq. eſſet ſphericum, neq. non ſphæricum, ſicut punctum, neq. dicitur ſphericum, neq. non ſphæricum. Sed non placet, quia diuiſio corporis per ſphæricum, & non ſphericum ſupponit habere figuram, & hoc deinde diuidit in habens figuram talem, vel talem, ſicut rationale, & irrationale ſupponit diuiſum poſſe habere alterutram differentiam, cuiuſmodi non eſt punctum, vel infinitum corpus.

2. Diffic. Cur ait implicare corpus infinitum terminari duabus ſuperficiebus, cũ poſſit dari corpus infinitè longum, terminatum vna, vel duabus ſuperficiebus ſecũdum longitudinem, ideſt ex ea parte, qua eſt infinitum.

℞. 1. Ratio huius difficultatis oſtenditur ponendo corpus columnare pedale habens primam ſuperficiem A. mediam B. vltimam C. hoc corpus incipiat diuidi ex B. verſus A. per partes proportionales; & verſus C. imaginando lineam gyratiuam compoſitam ex lineis gyratiuis omnium partiũ proportionaliũ: Tunc quia non datur linea abſq; ſuperficie, neq. ſuperficies ſine corpore, ſequitur huiuſmodi lineæ gyratiuæ infinitæ correſpondere vnam ſuperficiem, & vnũ corpus infinitum ſecũdũ longitudinem terminatam duabus ſuperficiebus ex ea parte, qua eſt infinitum, .i. per A. & C. quæ ſunt ſuperficies terminantes totum corpus columnare.

℞. 2 Venet. concedendo aliquod quantum curuũ infinitum ſecundum longitudinem, ſiuè ſit linea, ſiuè ſuperficies, ſiuè corpus terminatur per accidens ex ea parte, qua eſt infinitum terminis totius corporis, in quo eſt illud infinitum ſiuè vt pars, ſiuè vt accidens: nam ſicut oẽs partes proportionales corporis columnaris, licèt ſint infinitæ, terminantur per accidẽs per ſuperficiem A. & C. non tñ terminãtur per ſe, cum non detur prima, vel vltima pars proportionalis totius corporis, licet detur prima proportionalis cuiuſlibet medietatis: ita non eſt abſurdum ꝙ corpus infinitum ſecundum longitudinẽ ex ea parte, qua infinitum, per accidẽs terminetur per ſuperficies tanquam per terminum aliorum, quia non eſſet infinitũ per ſe, cũ nõ terminetur termino proprio.

℞. 3. Impoſſibile eſſe, vt corpus aliquod ex ea parte, qua infinitum, terminetur per ſe, ſeu per terminum proprium ipſius infiniti, quia hoc repugnat infinito, neq; mirum, quia ex omnium ſentẽtia partes proportionales habent terminum extrinſecum; non tamen terminum intrinſecum, .i. qui contineatur intra numerum partium proportionalium.

℞. 4. Infinitum rectum ſiuè ſit linea, ſiuè corpus, non põt terminari per ſe, vel per accidens per aliquem terminum ſiuè intrinſecum, ſiuè extrinſecũ,

A nam eo ipſo ſignari deberet vltima pars illius infiniti. Ex quibus Reſpondetur ad argumentum, negando ſequi ex linea gyratiua, quod aliquod corpus infinitum ſimpliciter poſſit terminari vna, vel duabus ſuperficiebus, quia ſignato corpore infinito, ſimpliciter deberet ſignari linea recta infinita ſimpliciter; at talis linea non poteſt terminari; ergo neq. corpus ſimpliciter infinitum.

℞. 5. Prædictam lineam gyratiuam eſſe infinitam per ſe, ideſt proprio termino totius corporis, in quo eſt; & idem dicitur de ſuperficie, & corpore, quæ illi lineæ reſpondet.

Ex dictis ſequitur corporis alicuius finiti ſecundum omnem dimensionẽ, infinitæ ſunt partes, quarum quælibet eſt infinita ſecundum longitudinem;
B nam in corpore columnari ſignato ſunt imaginabiles infinitæ lineæ gyratiuæ, quarum quælibet eſſet infinita, ſicut eſt iſta ſignata; ſed ſuperficies, & corpus non ſunt pauciora, quàm lineæ, ergo illis infinitis lineis gyratiuis correſpondent infinita corpora, quorum quodlibet eſt infinitum ſecundum longitudinem, & pars corporis columnaris. Sed de hac linea gyratiua in quæſtionibus dicemus, quid ſentiendum.

3. Difficul. Qua ratione Tex. 41. dicatur omnis numerus eſt numeraturus, vel numerabilis, cum numerus punctorum, & partium proportionalium continui, nec ſit numeratus, nec numerabilis.

C Reſpondet Ariſt. loqui de numero actuali, qui eſt rerum ab inuicem ſeparatarum, vt numerus duorum hominum, equorum &c. non autem de numero potentiali, qui eſt multitudo rerum ab inuicem non ſeparatarum, qualis eſt numerus punctorum, & partium proportionalium. & ratio eſt quia actualis ſemper eſt finitus, ſed potentialis poteſt eſſe finitus, & infinitus, & quatenus infinitus, non eſt numerabilis.

4. Difficul. An in corpore infinito poſſit eſſe finita potentia. Negat Ariſt. Tex. 42. quia aliter duo corpora, quorum vnum eſt finitum, aliud infinitũ, haberent æqualem potentiam; Imò corpus finitum poſſet habere maiorem potentiam, quam infinitum;
D nam ſi A. ignis infinitus haberet potentiam vt decem, & ignis B. finitus habeat potentiam vt vnum; inde fit, potentiam, quæ eſt in A. eſſe decuplam ad potentiam, quæ eſt in B. Tunc ſi B. augeatur vſq; ad decuplum, fiet vt habeat æqualem potentiam, ac A. quod ſi iterum augeatur B. ad cẽtuplum, ſequitur B. eſſe finitum, & habere maiorem potentiam, quàm A. quod videtur abſurdum.

Dices: Poteſt fieri à Deo, quod B. pedalis quantitatis rarefiat in infinitum ſecundum omnem dimenſionem, tunc B. erit infinitum, nulla addita forma, vel materia, & non eſſet maioris potentiæ, quã prius, quando erat finitum, quia potentia ſequitur
E formam, quę eſt eadem numero in corpore finito, iam facto infinito.

Reſp. 1. Ariſt. loqui de augmento facto per additionem nouæ formæ, at hic fit additio ſolum extenſionis.

Reſp. 2. Venet. Caſum non debere admitti, quia ſequitur B. eſſe finitæ põtiæ, quia eadem forma, quę prius; & ſimul infinitæ põtiæ, quia ſunt infinita pedalia æqualia, non cõmunicantia, quorũ quodlibet habet potentiam determinatam, atq; ex illis conficietur

cletur infinita potentia, quia eſſet ex infinitis partibus æqualibus non communicantibus.

5.Diffic.Vnde ratio Ariſ.t.43.habet vim quod.ſ. corpus infinitum deberet eſſe vndique expanſum.

Reſp.Auer. Habere vim ex hac propoſitione, quod quando aliquid eſt cōpoſitum ex duobus, neceſſariò definitio illius erit cōpoſita ex definitione vtriuſque; Sed corpus infinitum cōponitur ex corpore, quod definitur habere tres dimenſiones, & ex infinito, quod dicitur eſſe ens ſine fine; ergo corpus infinitum erit ens habens tres dimētiones, ſine fine, at quod eſt huiuſmodi, eſt vndiq; expanſum. Confirmat Auer. quia ſi non eſſet infinitū ex omni parte, vnum infinitū eſſet maius altero, nam ſi ſint duo infinita ſecundum longitudinem, & pedaliter lata, tunc aggregatum ex illis eſſet maius quolibet illorū, quia totum eſt maius ſua parte.

Sed Burl.t.43.putat has rationes non eſſe demōſtratiuas, nam corpus, vt ſit infinitum, ſufficit, quod ſit corpus carens fine, habens tres dimenſiones, at hoc poteſt eſſe, ſi ſecundum vnam dimenſionem careat fine, & habeat finem ſecundum alias. Sed illi repugnat Venet. tum quia Ariſt. vult corpus eſſe infinitum, vt corpus eſt, nam alioquin non ſequeretur penetratio corporum, quam infert Ariſt. Tum quia non ſequitur, hoc corpus eſt extenſum ſine fine longitudinis; ergo corpus eſt ſimpliciter extenſum ſine fine; ſicut non ſequitur Petrus eſt extenſus ſine quantitate Sortis; ergo eſt extenſus ſine quantitate. Similiter Petrus videt ſine oculis Sortis, ergo videt ſine oculis.

Ad Confirm.Reſp.Burl.concedendo vnum infinitum eſſe maius altero ex ea parte, qua eſt finitudo. Vt ſi A. ſit infinitum ſecundum longitudinem, & bipedaliter latum; & B. ſit infinitum ſimiliter ſecundum longitudinem, & pedaliter latum. Tunc A. eſſet maius B.Sed contra, inſtat Venetus, Tum quia ex B. poteſt fieri corpus, ita magnum, ſicut eſt A. abſque rarefactione, & additione alicuius de nouo; nā ponamus omnia pedalia B. eſſe alba, & nigra, ita vt ſemper inter duo alba medient duo nigra, & contra; & Deus ſeparet omnia alba à nigris continuando alba inter ſe, & nigra inter ſe; Certè inde fierent duo corpora infinita ſecundum longitudinem, quorum quodlibet eſt pedaliter latum; Deinde illa duo infinita continuet inter ſe ſecundum latitudinem, & dicatur C. tunc C. erit infinitum ſecundum longitudinem, & bipedale ſecundum latitudinem; atque adeo æquale A. abſq. rarefactione, & additione aliqua.

Reſp.2.Conſequentiam illam non valere, A. eſt maius B. ſecundum latitudinem; ergo ſimpliciter eſt maius; ſicut non ſequitur Petrus eſt maior Sorte; ergo eſt maior homine. Vel eſt albus ſecundum dentes; ergo eſt albus, quia fit argumentum à ſecundum quid ad ſimpliciter.

Reſp. 3. Ex Auer. neque A. neque B. eſſe corpus infinitum, quia non eſt infinitum ex omni parte, & licet vtrumque ſit infinitum ſecundum longitudinem, non tamen eſt corpus infinitum, quia eſt argumentum à ſecundum quid ad ſimpliciter; Hinc concedit, vnum infinitum non eſſe maius altero, ſiue ſit infinitum ſimpliciter, ſiue ſecundum quid. Denique illa propoſitio, omne totum eſt maius ſua parte, eſt vera de toto propriè, .ſ. finito, & parte quantitatiua, nō autem de toto, & parte quantitatiua largè. Verum hęc doctrina Veneti multo indiget examine, vt dicetur in queſtionibus.

6.Diffic. Qua rōne penetratio elementorum putetur T.43.impoſſibilis, cum ex Auer. quatuor elementa ſint formaliter in mixto.

Reſp.In opinione Auer. licet elementa ſint formaliter in mixto, ex eo quod ibi ſint formæ elementorum; tamen non ſunt actu, ſed pōtia in illo, 1.de Gen.in fin. quia in nulla parte mixti eſt ignis, aqua, &c. Sed ponēdo elementa eſſe infinita, & in mixto infinito, Elemēta eſſent actu in illo, atq; adeo ſe penetrarent. Ego Rɛ. & ſi formaliter Elemēta ponantur in mixto; tamen ipſa ſecundum ſuas formas ſunt **B** iuxta poſita, quibus ſuperuenit forma mixti, informans totam materiam.

7. Diffic. Cur T.44. negat dari quintum corpus ſimplex præter Elementa, cum in 1.Cęli illud ponat eſſe Cælum.

Rɛ. Non negari ſimpliciter corpus ſimplex, ſed tale, ex quo vt ex materia generantur Elementa, quia non ſunt ponenda plura, quando pauciora ſufficiunt ad ſaluandas experientias, & ea, quæ ſunt in naturalibus.

8.Diffic.Qua ratione T.48.idem ſit locus partis, & totius, cum locus eſſe debeat æqualis locato, atq; adeo ſequeretur partem eſſe æqualē toti, quia ſunt æqualia tertio.

C Rɛ. Burl. Poſſe intelligi de parte continua toti, & tunc idē eſt locus per ſe totius, & per accidens partis. Secundò, de parte diſcontinua, & idem locus per ſe eſt tam partis, quam totius, nam aliqui ſcintilla ignis ſeparata non eſſet ſituata naturaliter, niſi occuparet totum concauum Lunæ, quare locus, & locatum per ſe ſunt æqualia; non aūt locus, & locatum per accidens. Sed non placet alijs; nam ſequeretur ſcintillam diſcōtinuatam, eſſe mobilem ad maiorem raritatem, quàm eſſet raritas ſumma, nā ſcintilla ignis exiſtens in concauo, habet ſummam raritatem; ergo ſi ſeparata, & deſtructo toto reliquo igne, occuparet totū concauum Lunæ, deberet magis rareſieri ab intrinſeco; ergo vltra ſummam **D** raritatem. Confir. Quia ſequeretur minimum ignis eſſe æquale toti elemento ignis, nam eſſent æqualia tertio, .ſ. toti cōcauo Lunæ, atq; adeo æqualia inter ſe.

Rɛ.2.Venet. Quod ſicut dupliciter aliquid dicitur per accidens locari. Primò, rōne totius, & ſic pars locatur. Secundo, rōne partis, & ſic totū locatur per accidens .ſ. rōe partis, vt homo eſt in aqua rōe pedum; ita dupliciter aliquid dicetur locare aliud per accidens, nam pars aliquādo dicitur locare per accidens aliud, & aliquando totus locus rōne ſuę partis, quare ſi deſtructo toto igne, remaneret in cōcauo ſcintilla, non eſſet neceſſè illam extendi per totū concauum, ſed locaretur per determinatam partem **E** concaui, & per totum concauū locaretur per accidēs, neq; Ariſt. vult partem infiniti moueri ad totū locum occupatū ab infinito, ſed ſatis eſt quod ad illū moueatur ſecundū totū, vel partem. Hinc deducit, locum, & locatum per ſe eſſe æqualia, non autem locum, & locatū per accidens. Secundo, eundem eſſe locum naturalem totius, & partis ſiuè cōtinuæ, ſiuè diſcontinuæ, & eſt per ſe totius, & per accidēs partis, ſiuè continuæ, ſiue diſcontinuæ, quia locus dicitur per ſe reſpectu locati adæquatè, & per accidens

cidens reſpectu inadæquati. At inquies cur locus dicitur per accidens locare partem ſeparatam, cum illi adæquetur. Reſp. Non dici per accidens ratione rei locatæ, quia non locatur per aliud, in quo ſit, ſed ratione loci locantis, quia locatur à toto loco ratione partis.

9. Difficul. Cur tex. 48. putet abſurdum aliquid eſſe ſemper immobile, vel ſemper moueri, cum terra ſit immobilis, & cœlum ſemper moueatur.

Reſp. Abſolutè id non eſſe abſurdum, vt probat argumentum, ſed eſt abſurdum, quod ſit corpus infinitum eiuſdem rationis, & illud eſſe immobile, & mobile; nam mobile, quia eſt corpus naturale, & immobile, quia infinitum; ergo naturalitas, & infinitudo ſunt incompoſſibilia, & licet terra ſit corpus naturale, & immobile ſecundum ſe totam; tamen mouetur ſecundum partes, & corpus infinitum eſſet ſecundum totum, & ſecundum partem immobile, quia pars eſſet connaturaliter in qualibet parte loci, cum idem ſit locus naturalis totius, & partis.

10. Diffic. Cur tex 49. Aqua, & äer dicitur habere loca indeterminata, contra vero ignis, & terra, cum aqua ad ſuperficiem äeris, & äer ad ſuperficiem ignis moueatur.

Reſp. Omnia elementa habere loca determinata abſolutè, nõ ſic reſpectiuè, nam aqua, & äer reſpectu terræ dicuntur in loco ſurſum; reſpectu vero ignis in loco deorſum; quare ſunt indifferentia ad ſurſum, & deorſum reſpectu elementorum extremorum, quę tam abſolutè, quam reſpectiuè habent loca tantum determinata.

Dices: Cur omne corpus dicatur habere locum finitum, cum centrum ſit locus terræ, & non ſit finitum, nec infinitum.

Reſp. Duplicem eſſe locum; ſimplicem, & dicitur illud, quo aliquid locatur, & ſic centrum eſt locus terræ. Alterum compoſitum, & dicitur illud, quod aliquid locat, & eſt corpus locans per ſuperficiem, vel ſitum penetrantem locatum, & talis locus eſt finitus, & æqualis locato.

11. Diffic. Cur Ariſt. t. 50. reprehendit Anaxag. quod dixerit elementa quieſcere naturaliter in illa congerie, quam vocabat Chaos?

Reſp. 1. Quia non rectè illud probat ex eo, quod elementa ibi ſint, quia non omne, quod alicubi eſt, connaturaliter ibi eſt, vt patet ex terra, quando eſt ſurſum.

Reſp. 2. Ex Auer. quia cauſa illius quietis ponitur infinitas, ex qua oritur, quod non habeat locũ, ad quem moueatur. At hæc carẽtia loci infert quod ibi potius quieſcat violẽter, cũ carẽtia motus nõ ſit ex natura ipſius, ſed propter defectum loci, ad quẽ.

Reſp. 3. Quia cum in illa congerie ſint omnia elementa, quæ habent contraria loca, ſi vnum ibi eſt naturaliter, alterũ neceſſariò debet ibi eſſe violẽter.

Reſp. 4. Quia infinitas non poteſt eſſe per ſe cauſa quietis, ſed per accidens, quia multa quieſcunt, quæ non ſunt infinita; effectus autem non poteſt eſſe ſine ſua cauſa per ſe.

Reſp. 5. Quia quies, & motus nulli corpori cõpetunt ratione quantitatis, & quia ratio infiniti conuenit quantitati, ideo nullum corpus ratione infinitatis poteſt eſſe in loco naturali, licet poſſit eſſe in loco mathematico, qui conſiſtit in ſitu, ſeu ordine partium quantitatis.

A

12. Diffic. Quomodo dicitur idem locus totius, & partis. Reſp. Ex Auer. t. 52. eſſe idem ſpecie, non autem numero, cũ locus totius ſit maior, quàm locus partis. Sed quoad hoc differt elementum terræ ab aliis elemẽtis, nam idem numero eſt locus totius terræ, & partis eius diſcõtinuę, quia ſi ambo fuerint extra centrum, ſucceſſiuè mouebuntur ad illud, & ſolum eſt differentia quod tota terra maius occupat ſpatium, quam pars; at verò cetera elementa ſecũdum ſe tota occupant totã ſuperficiem corporis cõtinentis, cuius ſolum partem occupat pars elemẽti. & ratio diuerſitatis eſt, quia locus primarius terræ eſt centrum mundi, ideſt determinatus ſitus mundi; circumferentia verò corporis continentis, eſt locus B *ſecundarius. Contra verò in aliis elementis, quæ magis ſunt in loco per circumferẽtiam continentis, quàm per centrum Mundi, ideo attingens quãlibet partem circumferentiæ, naturaliter ibi quieſcit.*

13. Diffic. Qua ratione t. 54 probet nõ dari corpus infinitum, eo quod ſpecies, & differentiæ loci ſunt ſex, cum differentiæ huiuſmodi ſint tantum in corporibus animatis. Reſp. Quot ſint differentię naturalis loci, & quibus corporibus conueniant naturaliter, dicetur alibi, vbi examinabimus doctrinam Auer. dicẽtis reperiri naturaliter in omnibus corporibus, licet non eodem modo, nam animatis, ſiue per eſſentiam vt animalia, & plantæ, ſiue per ſimilitudinem, vt imagines illorum, ſiue per participa- C *tionem, vt Mundus, & corpora cœleſtia abſolutè naturaliter conueniunt. In cæteris verò inanimatis ſunt naturaliter reſpectiuè, ſcilicet in ordine ad corpora animata.*

Dices: An hæ differentiæ loci ſint partes ſubiectiuę, an integrales? Reſp. Auer. t. 55. eſſe ſubiectiuas, accipiendo locum largè, vt ſ. dicit indifferẽter reſpectum ad totum, & partem, nam loci ſtrictè ſunt tantũ duæ ſpecies. ſ. ſurſum, & deorſum; vnde reſpectu loci ſtrictè ſumpti hæ partes ſunt potius integrales ſicut bicubitum, tricubitum; pedalitas, & bipedalitas ſunt partes continuę, nã ſpecies cõtinuę ſunt tantum quinque, ſ. linea, ſuperficies, corpus, locus, & tempus, ſecundum Philoſoph. in Prædic.

D

Cap. 5. In quo probatur dari infinitum in potentia.

IN hoc capite oſtendit, qua ratione dari poſſit infinitum; quare t. 56. oſtendit aliquo modo nõ eſſe, vt dictum eſt, quia nõ datur infinitum actu, ſ. habens omnes ſuas partes ſimul ſine extremis & aliquo modo eſſe, quia ſ. datur in potentia, nã alioqui ſequerentur multa abſurda, vt patet ex diuerſibilitate temporis, magnitudinis, & augmentatione numeri. Dicitur aũt infinitum in potentia illud, ꝙ non habet vltimum in diuiſione, *Tex. 56.*
E vel in appoſitione, vel in duratione. Et quia aliquis poſſet obijcere Ariſt. quod omnis potẽtia eſt traducibilis ad actũ, alias eſſet fruſtra, atq; adeo infinitum in potẽtia põt reduci ad actum, vt ſtatua in potentia reducitur ad actum. Reſp. t. 57. *Tex. 57.* Potentiam reſpicere poſſe actum completum, & Incompletum. Et hæc potentia põt tota reduci ad actum; at verò quæ eſt ad actum incompletũ, non põt tota reduci ad actum, quia non reſpicit formã in facto eſſe, ſed ſemper in fieri, atq; adeò habito aliquo illius actus ſemper remanet põtia ad aliud illius actus, ſeu formæ, vt explicat exẽplo

plo diei,& certaminis olympici, quorum partes nõ poſſunt eſſe ſimul,ſed ſunt ſucceſſiuè, & talis eſt potentia cõtinui ad diuiſionem,quia nunquã cõtinuum erit ita diuiſum, quin ſemper maneat diuidendũ.& ratio huius differẽtiæ eſt, quia aliquis actus non includit potẽtiam ad eſſe,& ideo dicitur completus, alius verò habet admixtam potentiam ad eſſe, quia illorum eſſe conſiſtit in fieri. Tex.58. Secundò,t.58.explicat quo modo infinitum in permanentibus, & in ſucceſſiuis cõueniant,& differant, nam in vtroq. infinito ſemper accipitur aliud,& aliud,ita vt primum acceptum,non ſit ſecundum,nec ſecundum ſit tertium,&c. Secundò,quod quodlibet acceptum ſemper eſt finitum,etiam ſi accipiatur ſemper alterum,& alterum; ſed hæc infinita differunt,quod in ſucceſſiuis nõ eſt hoc aliquid,.i.habens omnes ſuas partes ſimul,ſed ſicut dies, & certamen,quæ habent partes ſuccedentes. Vnde primum diuiſum non manet cum ſecundo,&c. at verò contrarium accidit in permanentibus, quia prima pars accepta in diuiſione permanẽtis magnitudinis,manet cum ſecunda. Tex.59. Tertio,t.59.docet infinitum ſecũdum appoſitionem, & ſecũdum diuiſionem quodãmodo ſint idem,& quodãmodo non, nam ſunt idẽ quatenus omne, quod diuiditur ab vna magnitudine,põt apponi alteri,& ſicut diuiſio procedit in infinitum,ita & appoſitio; diſcõueniunt verò quatenus ſunt contrariò modo. Tum quia infinitum ſecũdum appoſitionẽ fit per augmentationem,quod verò eſt ſecũdum diuiſionem, fit per diminutionẽ. Tũ quia ꝙ eſt ſecundũ appoſitionẽ,vadit in determinatum,.i.vnum,ꝙ verò ſecundum diuiſionem,vadit in infinitum,.i.in multa, nã ſi à finita magnitudine auferantur partes ꝓportionales,diuiſio procedit in infinitũ: Vnde magnitudo finita pertranſiri non põt; ſi verò diuiſio fiat per partes æquales,pertranſibitur quãtitas finita, nam omne finitum abſumitur quolibet finito.i.ablatis partibus dererminatæ quantitatis.Ex quo concludit infinitum non dari,niſi potentia,& diuiſione, ꝙ quodammodo eſt in potentia,&quodãmodo in actu,&hac ratione dicimus diem,& certamen eſſe in actu.Secũdò infert Tex.60. tex.60.quod licet magnitudo ſit augmẽtabilis in infinitum ſecundum quid, non tñ eſt augmentabilis in infinitum ſimpliciter. Prima pars patet, quia magnitudo augmẽtatur in infinitum ad infinitam diminutionem alterius; hæc aũt augmẽtatio eſt infinita ſecundum quid,quia nõ excedit oẽm determinatam magnitudinem; Vnde patet ſecunda pars, quia nũquam deuenitur ad augmentum magnitudinis, quo non poſſit dari maior; hæc autem eſt quæ excedit oẽm magnitudinem finitam,ſicut in diuiſione non põt dari pars ita minima,vt non poſſit dari minor. Tertiò,infert, non contingit magnitudinem eſſe in potentia omni magnitudine finita maiore, quia inde ſequeretur poſſe dari in actu magnitudinẽ omni magnitudine finita maiorem, atque adeo infinitum in actu. Tex.61. Denique infert tex.61. augmentationem, & diminutionem in infinitum diſſimiliter inueniri in magnitudine,&numero,nam magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum,& non eſt aumentabilis in infinitum. Contra verò numerus, quia cum numerus cauſetur ex diuiſione continui, quocumq. numero finito dato poteſt dari maior,non autem minor, cum non detur minor binario: Vnde fallitur Plato, ponens infinitum eodem modo in augmento, & diminutione, quia non loquitur conſequenter in magnitudine, & numeris, cùm neget numerum eſſe infinitum ſecundum diuiſionem, & augmentum, nam vnitatem ponit minimum in numeris,& denarium eſſe maximum.

A

Difficultates Textuales in cap. 5.

PRima Diffic.Qua ratione tex.57. infinitum dicitur non eſſe in actu, cum quantitas ſit tota in actu.

℞.Auer.Hoc infinitum non eſſe in re niſi ſecũdum poteſtatem, ſeu potentiam exiſtẽtem in ea re, nam rerum aliquæ ſunt in puro actu, & hæ non includunt potentiam in ſuis rationibus eſſentialibus, B *vt hic homo exiſtens,quia nihil illius eſt in potentia ad eſſe,neq. hæc puritas actus excludit omnem potentiam,quia hæc puritas tantum in Deo reperitur, ſed ſolum excludit potentiam ad eſſe; quædam ſunt in pura potentia,vt creaturæ poſſibiles, quæ nunquam erunt;quędam ſunt in potentia, cum admixtione actus, eo quod includũt in ſuis rationibus eſſentialibus potentiam,vt motus,& tempus: & harum rerum eſſe ait conſiſtere in fieri, & ideo nunquam poſsũt habere totum eſſe ſimul,quare magnitudo dicitur continere partes infinitas in potentia, quia licet partes ſimpliciter non ſint in potentia ad eſſe;tamen determinatio,quæ eſt aliquid illarum,eſt in potentia ad eſſe,vt colligitur ex Auer.& Venet.* C *comm.57.*

2.Difficul.Qua ratione tempus dicatur infinitum quod non poteſt reduci ad actum, cum potentia ad tempus futurum craſtinum reducatur ad actum.

Reſp.Temporis infinitatem eſſe duplicem,Vnam quoad partes proportionales contentam infra finitam durationem,& potentia ad hãc infinitatem poteſt reduci ad actum confuſum,vt probat argumẽtum, non autem ad actum determinatum ſecũdum diuiſionẽ partium proportionalium. Alteram, quoad partes æquales, vt v.g. ſunt infiniti dies futuri, & potẽtia alios dies nunquam erit tota reducta ad actum, quia nulla eſt potentia reſpectiua ad infinitos dies futuros, nam potentia ad infinitum tempus D *futurũ non eſt potentia ad infinitos dies futuros;ſed ſunt infinitæ potẽtiæ ad infinitos dies futuros quæ potentiæ reducentur ad actus infinitos,nõ quidem ſimul,ſed ſucceſſiuè. Similiter nulla eſt potentia ad plura inſtantia,ſed ſunt multę ad multa inſtantia, quæ reducuntur ad actum ſuum nõ ſimul,ſed ſucceſſiuè.*

3.Diffic.Qua ratione infinitum ſecundum appoſitionem dicatur eſſe idem ſecundum diuiſionem.

℞.Magnitudinem tripliciter conſiderari.Primò, vt præciſè eſt in quantitate,& ita ſunt idem ſecundum proportionem,& non ſecundum quantitatem, nam quantitati, vt ſic ſicut non repugnat diuidi in E *infinitum,ita nec augeri,ſecũdum omnem proportionem. & quia ſecundum has proportiones quantitas continua per diuiſionem fit minor, & per appoſitionem fit maior; ideo hæc infinita dicuntur eſſe idem ſecundum proportionem, & non ſecundum quantitatem. Secundò,vt eſt in materia ſimpliciter,& ita hęc infinita ſunt idem ſecundum quantitatem, & non ſecundum proportionem Geometricam, quia magnitudo hæc eſt diuiſibilis in infinitũ ſecundum omnem proportionem, ſed non ſic augmen-*

mentabilis, cum detur maximum in materia in rerum natura. Tertiò, vt eſt in materia quali, & ita hæc infinita ſunt idem ſecundum quantitatem, & ſecundum proportionem tàm Arithmeticam, quàm Geometricam, nam magnitudini vt eſt in tali materia ſicut repugnat diuiſio in infinitum, ita augmẽtatio, cum detur minima caro, & omnium rerũ natura conſtantium detur certus terminus magnitudinis, & paruitatis, 2. de anim. T. 41.

4. Diffic. Qua ratione dicatur quantitas finita finiri per continuam ablationem finiti, cum ſit diuiſibilis in infinitum.

Reſpondent, Illud intelligi de ablatione partium æqualium, & non communicantium, quia ſic non eſt diuiſibilis in infinitum, nam eſt diuiſibilis in partes inæquales ſecundum proportionem Geometricam, ſed æquales ſecundum proportionem Arithmeticam, vnde dicuntur partes non eiuſdem quantitatis, ſed proportionalis.

Dices: Si accipiatur vna magnitudo v. g. ſeptem pedum: à qua auferatur primò vna pars quatuor pedum; ſecunda pars duorum pedum; tertia vnius pedis. iam per tertiam ſubtractionem aſſumitur tota quantitas ſeptem pedum, ſeruata ſemper eadem proportione, nam ſicut proportio quatuor ad duo eſt dupla, ita proportio duorum ad vnum; ergo quantitas non eſt diuiſibilis in infinitum in partes eiuſdem proportionis.

Reſp. Negando conſequentiam, quia eſt fallacia conſequentis à negatione inferioris ad negationem ſuperioris, nam licet non ſeruetur hęc proportio inter partes diuiſibiles in infinitum, tamen ſeruatur alia proportio, quæ ſpectatur ſecundum partes diuidentes totum in duas partes ęquales.

Dices 2. Quælibet magnitudo finita eſt diuiſibilis in infinitum in partes eiuſdem quantitatis ſimpliciter, nã pedalitas eſt diuiſibilis in duas medietates, quæ ſunt eiuſdem quãtitatis ſimpliciter, & eſt diuiſibile in tres tertias, quæ ſunt eiuſdem quantitatis ſimpliciter, & ſic in quatuor, quartas, &c. in infinitum, vbi in ſingulis diuiſionibus ſingulæ partes ſunt æquales inter ſe.

Reſp. Aliqui negando conſequentiam, quia arguitur à pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam, ex eo, quod ly eiuſdem quantitatis in conſequente ſtat determinatè, neq; confunditur ab illo ſyncathegoremate Infinitum, cum ſtet cathegorematicè (ſicut nõ ſequitur aliqua pars huius magnitudinis habet proportionem duplam ad aliam partem, & aliqua habet proportionem quadruplam, & ſic in infinitum; ergo aliqua pars huius magnitudinis ad aliam partem habet proportionem infinitam.) Concedunt tamen quod infinitam proportionem habet aliqua pars huius magnitudinis ad aliam partem, & quod infinitas partes eiuſdem quantitatis ſimpliciter habet hoc pedale, & quod in infinitum eſt diuiſibile in partes eiuſdem quantitatis ſimpliciter; non tamen eſt diuiſibilis in infinitum in partes eiuſdem quantitatis ſimpliciter, nam ſignata quantitate patet, quod ſi duæ medietates, v. g. illius pedalis ſunt ſemipedales, tunc tres tertiæ, quatuor quartæ non ſunt huius quantitatis, ſed minoris. Sed de hac re infra.

5. Diffic. Cur magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum, & non eſt augmentabilis, cum illi non magis vnum, quam aliud repugnet?

Reſp. Auer. primum dici, quia ſi nõ eſſet ſic diuiſibilis, diuiſio vel ceſſaret in nihil, vel ad indiuiſibile. Secundum verò patet, quia ſequeretur poſſe dari aliquam magnitudinem actu infinitam: quia fruſtra eſſet potentia, quæ non eſſet reducibilis ad ad actum. Et ratio diuerſitatis, quia diuiſio conuenit ratione materiæ, quæ nullum terminum quãtitatis ſibi determinat, & augmentatio conuenit ratione formæ, quæ determinat ſibi certum terminum quantitatis. At inquies ſicut magnitudini, vt eſt in materia repugnat creſcere in infinitum: ita etiam diminui, quia dantur minima naturalia?

Reſp. Minima dicunt materiam qualem, non aũt materiam primam abſtrahendo à qualitate. Quæ doctrina vera eſt de augmentatione vitali, quod illa oriatur à forma, non autem de augmentatione extrinſeca, nam ſicut quantitati, vt ſic non repugnat diuidi in infinitum, ita nec augeri hac auctione. Verum defendere hanc doctrinam Auer. relinquamus Auerroiſtis. Ex qua doctrina Auerrois intelligitur cur Phyſicus neget hanc propoſitionem (omni magnitudine data contingit dari maiorem) cum tamen illam vt principium ſupponat Geometra, ratio quia Geometra conſiderat magnitudinem ſecundum ſe, naturalis verò, vt eſt in materia quali, vt terminus, vel pars corporis naturalis, & ideo illam negat, quia non poteſt dari magnitudo maior, quàm ſit magnitudo Mundi, nec linea maior, quàm ſit diameter mundi.

Dices: Si non poteſt dari maior, quàm ſit quantitas Mundi, cur Geometra illam concedit.

℞. Geometras non intelligere de augmento reali, ſed per imaginationem, ſicut quando dicit motum puncti cauſare lineam, nõ intelligitur de motu reali, ſed imaginabili.

6. Diffic. Cur T. 60. neget magnitudinem eſſe in potentia, omni magnitudine finita, maiorem?

℞. Quia inde ſequeretur poſſe dari magnitudinem actu infinitam ſimpliciter, quia quantum contingit eſſe in potentia, tantum contingit eſſe in actu. Sed contra, nam ex Ariſt. quacumque magnitudine finita poteſt dari aliqua maior; & tamen non ſequitur, quod detur actu magnitudo infinita ſimpliciter, & ſimile quid dici poteſt ex parte diuiſionis, nam quacumq. magnitudine finita poteſt dari minor; & tamen non ſequitur poſſe dari magnitudinem actu diuiſam in infinitum. Neque dicas eſſe diuerſam rationem; quia cum omnes illæ conſequẽtię fundentur in eo (quod poſſibili poſito in eſſe nullum, ſequitur inconueniens) eſt eadem ratio in omnibus.

Reſp. Aliqui, conſequentiam Ariſt. eſſe bonam, quia ſicut ex omnibus partibus magnitudinis fit vna magnitudo: ita ex omnibus partialibus poſſibilibus ad augmentum fit vna poſſibilitas: omnis autem vna potentia eſt reducibilis ad actum, atque adeo ex potentia ad augmentationem in infinitum, ſequitur magnitudo actu infinita; at verò quia nihil componitur ex partibus diuiſis; ideo nulla eſt poſſibilitas cõpoſita ex omnibus partialibus ad diuiſionem. Hinc ex diuiſione poſſibili magnitudinis in infinitum non ſequitur, magnitudinem eſſe actu diuiſam in infinitum, nec ex eo, quod (omni magnitudine data poteſt dari minor) ſequitur (poſſibile

bile eſſe aliquam magnitudinem eſſe minorem omni magnitudine) quia nullibi arguitur reſpectu vnius poſſibilitatis, ſed plurium, at omnes plures potentiæ non poſſunt ſimul reduci ad actum, ſicut poteſt reduci omnis vna potentia, & licet ratio Ariſt. fundetur in illo principio dicto; tamen cum illo ſtat, quod poſitis ineſſe pluribus poſſibilibus ſequitur inconueniens, vt patet in his poſſibile eſt Antichriſtum eſſe, & ſimiliter Antichriſtum non eſſe: & tamen ex illis duobus poſſibilibus poſitis ineſſe, ſequitur impoſſibile: Verum hęc doctrina habet difficultatem ex potentia numerorum ad augmentum in infinitum, vt infra T. 69.

Cap. 6. Vbi Ponitur definitio infiniti, & refellitur definitio Antiquorum.

B

POſtquam Ariſt. inueſtigauit, an detur infinitum, inueſtigat quid ſit, nam in rebus ignotis, ſemper quæſtio *(An eſt)* præponitur quæſtioni *(Quid eſt)* & Primò quidem tex. 62. reprehendit Antiquos, dicentes, infinitum eſſe illud, cuius nihil eſt extra, .i. cui nihil deficit, cum potius infinitum ſit id, cuius aliquid extra ſemper eſt, nã ſi eſt infinitum additione, ſemper reſtat aliqua pars adijciẽda; ſi diuiſione, aliqua adimẽda, idq. probat exemplo annuli, carentis pala, qui vulgò infinitus dicebatur, quod cum rotundus ſit, quauis parte accepta aliam ſumere liceat, licet annulus impropriè dicatur infinitus, quia ad propriam rationem infiniti duo exiguntur. Primo, vt ſemper aliquid extra ſumi poſſet. Secundo, vt nunquam idem repetatur, ſed aliud, & aliud, ꝙ in circulo non accidit. Hinc tex. 63. poſita definitione infiniti, quod ſit id, cuius ſecundũ quantitatem accipientibus, ſemper aliquid accipere extra eſt; negat eſſe id, cuius nihil eſt extra, quia conuenit perfecto, & toto, quæ finita ſunt; totum enim dicitur, cui nihil deeſt, nam cui aliquid deeſt, nõ eſt totum, vt patet, cum dicitur totus homo, vel tota arcula. Et quia totum, & perfectum vel ſunt idem, vel ſimilia; Ideo tex. 64. oſtendit illam definitionem conuenire perfecto, quod eſt finitum, quia nihil eſt perfectum, quod caret fine, ſed quod habet finem; finis autem eſt terminus, vbi notat Simplicius totum, & perfectum eſſe idem ſubiecto, ſed differre ratione, nam perfectum dicitur ratione finis conſequuti; totum vero ratione partium, quibus conſtat. Hinc præfert Parmenidem Melliſſo, quod ille vniuerſum quia perfectum eſt, finitum putabat; hic verò infinitum, ſiquidem totũ, & perfectum cum infinito iungi nequeunt; non enim ſicut linum lino nectitur, vt erat in prouerbio; ſic infinitum cum toto, & vniuerſo poteſt cohærere. Hinc tex. 65. ex ſimilitudine inter totum, & infinitum veteres dicebant, infinitum dici, quod omnia continet, ſicut totum cõtinet ſuas partes in ſeipſo, ſed reijcit, ꝙ infinitum non habet rationem totius, atque adeo non omnia continet, nam illud, quod eſt totum in potentia, & non in actu, non habet rationem totius. Sed infinitum eſt tale, nam ſicut ſe habet materia ad totum per generationem; ita infinitum ad totum per appoſitionem, nam ſicut ex aliqua parte materiæ fit vnum compoſitum per generationem; ita ex aliqua parte infiniti fit vnum totum auctum per appoſitionem; dictum eſt enim ſupra infinitum diuiſione, & appoſitione eſſe idem, licet contrario modo fiant, quia quod detrahitur ab vna magnitudine, apponitur alteri. Secundo probat, quia totum ratione alterius, non habet rationem totius, ſed infinitum eſt totum ratione alterius, ſcilicet finiti, quia totum finitum, & infinitum ſunt idem, nam idem pedale eſt totum finitum, & infinitum. Totum quidem, quia ſibi nihil deeſt; finitum verò, quia terminatur vna, aut pluribus ſuperficiebus, & eſt infinitum, quia continet infinitas partes, in quas eſt diuiſibile. Tertiò probat, quia totum habet rationem continentis, & non contenti. Sed infinitum habet rationem contenti, & non continentis, nam ſecundum ſe eſt indeterminatum, atque adeo potens recipere determinationem, ſed determinãs eſt continens determinatum. Quarto, totum vt ſic eſt notum, vt patet inductione tam totius eſſentialis, quam integralis. Sed infinitum eſt ignotum, ſicut materia prima dicitur ignota ex eo, quod eſt infinita, & indeterminata; cognoſcibilitas enim ſequitur determinationem, & actum. Hinc tex. 66. Primo infert, infinitum potius habere rationem partis, quam totius, cum aſſimiletur materiæ. Secundo, habet potius rationem contenti, quam continentis contra Platonem, ponentem magnum, & paruum eſſe infinitum quæ terminant, & continent tàm res ſenſibiles, quàm intelligibiles, nam abſurdum eſt id, quod eſt ignotum, & indeterminatum continere, & determinare.

Difficultates Textuales in cap. 6.

PRima Difficul. *Qua ratione in circulo dicatur accipi partem ſecundum iterationem, cum ſit quoddam continuum.*

℞. *Ariſt. definire infinitum, quod caret extremis, iuxta modum loquendi Antiquorum, dicentium infinitum eſſe id, cuius nihil, ideſt nulla pars eſt extra: Vnde Ariſt. oppoſito modo definit, cuius ſemper aliqua pars eſt extra; at illi intelligebant de partibus eiuſdem quantitatis; non autem de partibus eiuſdem proportionis; ergo de ſimili parte intelligit Ariſt at partes eiuſdem quantitatis non poſſunt reperiri in circulo abſq; reiteratione.*

2. *Diffic. Qua ratione neget Ariſt. infinitum eſſe id, cuius nihil eſt extra, accipere; cum infinitum in actu accipiens, extra illud, nihil poſſit accipere.*

℞. 1. *Ariſt. loqui de accipiente non infinitum, ſed de quantitate finita, vt ſenſus ſit, infinitum eſt illud, cuius quantitatem finitam accipiẽtibus, ſemper aliquid extra eſt accipere.*

3. *Diffic. Qua ratione illud, cuius nihil eſt extra, dicatur eſſe finitum, cum extra motum, & tempus æternum cæli à parte Ante, & Poſt nihil ſit; & tamen nullum eorum eſt finitum?*

Reſpondent, Ariſt. loqui de ente in actu completo, de quo loquebantur Antiqui, cuiuſmodi non eſt motus cęli, nec tempus, nam Antiqui loquebantur de infinito habente rationem principij.

Ego ℞. Ariſt. reprehendere definitionem Antiquorum, eo quod conueniret toti, quod poteſt eſſe finitum, vt dictum eſt: Vnde ſubdit quod illa definitio magis conuenit finito, quam infinito, eo quod infinitum caret fine, ſeu complemento, quo non caret finitum.

4. *Diffic.*

4. *Diffic. Quæ ſit diſtinctio inter Parmenidem, Meliſſum, & Pythagoram?*

Reſp. Parmenidem poſuiſſe Mundum finitum, & nihil eſſe extra Mundum; Meliſſum verò infinitum; at Pythagoras poſuit finitum, & extra illum corpus infinitum, illi contiguum, vel continuum, ſicut filum filo.

5. *Diffic. Cur Ariſt. neget infinitum habere rationem totius, cum cõſtet ex partibus, reſpectu quarum debet dici totum?*

R. Ægyd. Cum infinitum ſiue actuale, ſiue potẽtiale pertineat ad quantitatem, de cuius ratione eſt habere partes; ideo infinitum dicitur eſſe quoddam totum; at verò quia tale infinitum nõ datur in actu; ideo loquendo de infinito ſecundum veritatem accidit illi, quod ſit totum, cũ potius habeat rationem partis, nam cum infinitum dicat actum in fieri, in quo, vt ponitur in actu, aliquid eſt acceptum, & aliquid reſtat accipiendum. Ratione accepti, dicitur quoddam totũ, qua ratione eſt finitum; ratione verò accipiendi, vnde habet infinitatem, habet rationem partis. Sed hæc reſponſio non placet aliis, quia cum vnumquodq; denominetur ab eo, quod eſt in actu, & infinitum ſecundum id, quod eſt in actu, ſit totum, deberet dici totum. Deinde, cum infinitum conſtet ex accepto, & accipiendo, non magis debet dici eſſe totum, quàm pars; imò cum tàm acceptum, quàm accipiendum ſit de integritate infiniti, infinitum debet dici totum.

R. 2. Burl. Infinitum accipi dupliciter. Primò, materialiter, & eſt materia prima. Secundò, formaliter, & eſt quantitas, quæ eſt per ſe diuiſibilis in infinitum: vnde quatuor illæ proprietates ab Ariſt. aſſignatæ, ſcilicet quod ſecundum ſe non eſt totum; Non continet, ſed continetur; Quod eſt ignotum, & quod magis habet rationem partis, conueniunt materiæ primæ, ex Auer. At verò loquendo de infinito formaliter, negatur infinitũ eſſe totũ .ſ. in actu puro, ſed ſecundũ aliud, ideſt ſecundũ aliud .ſ. ſecundũ partem, quæ eſt in actu puro. Secundo, dicitur contineri, quia illud, quod de infinito eſt actu, cum ſit pars, non continet, ſed continetur. Tertiò, dicitur ignotum, .ſ. ſecundum quodlibet acceptum, & accipiendum. Quartò, dicitur magis habere rationem partis, quia illud, quod eſt in actu, de infinito eſt pars. Sed non placet aliis, nam tempus eſt infinitum, & tamen nulla eius pars eſt in actu puro, & in diuiſione continua, cum ſit per ſe diuiſa, magis continet, quam contineatur: & in diuiſione continui pars accepta, & accipienda poteſt eſſe nota.

Tertiò Reſpondent alij, illa attributa conuenire infinito vt ſic, vt patet, quia contradicit Antiquis, qui loquebantur de infinito vt ſic. Quare explicandæ ſunt illæ proprietates quomodo conueniant infinito, nam dicitur totum quatenus eſt idem cum finito. Totum enim finitur, & terminatur. Secundo dicitur contineri, quia ſecundum ſe eſt interminatum, atque adeo poteſt terminari, cum terminatum, & interminatum opponantur priuatiuè; at terminans, vt ſic habet rationem continentis, atque adeo terminatum habet rationem contenti. Et quia numquam interminatum terminatur, quin ſit pars alicuius; ideo habet rationem partis. Denique dicitur ignotum, quia ex cognoſcente, & co-

A *gnito ſit vnum per actum cognitionis, at ex animã finita, & infinita nõ poteſt fieri vnum, tamquam ex patiente, & agente, vel forma, quia vnio inter illa eſt cognitio, quæ cum ſit finita, non poteſt attingere infinitum. Sed hæc explicatio non placet aliis, quia non eſt ad mẽtem Ariſt. vt patet ex contextu, nam reijcit definitionem Antiquorum, dicentium infinitum eſſe illud, extra quod nihil ſit ſumere, tanquam totum, & perfectum, omnia continens, & à nullo contentum, nam ipſum ponebant actu dari, vt totum quoddam ambiens omnia. Et quia Ariſt. putauit non dari tamquam ſit actu perfectum, ſed tãquam tendens ad aliud, & aliud. Ex quo fit, vt partis potius, & materiæ quam totius, & formæ*

B *continentis rationem habeat, nam partes exiſtentes in magnitudine, tamquam materia, dum aliæ, & aliæ ab ipſa detrahuntur, infiniti naturam, eo modo quo eſſe poteſt, conſtituunt. Et idem dicendum de magnitudinibus, & numeris; totum autem, & perfectum eſt à forma, quæ eſt rei finis, & terminus.*

Reſp. 4. alij, duplex eſſe totum: Vnum in actu, quod eſt ens per ſe exiſtens, habens partes per ſe exiſtentes. Alterum in potentia, quod eſt ens, habens partes non per ſe exiſtentes; Ariſt. autem negat infinitum eſſe totum in actu, non autem totum in potentia; & quia habet rationem partis in actu, & totius in potentia; ideo potius dicitur habere rationem partis. Illud enim quod actualiter eſt pars

C *alicuius, dicitur pars in actu, ſed quod non eſt, & poteſt eſſe pars, dicitur pars in potentia. Qua ratione materia dicitur in potentia eſſe totum. Et quia Antiqui dicebant infinitum eſſe principium materiale, ex quo omnia fiunt; ideo dixit eſſe totum in potentia.*

6. Diffic. Cui infinito conueniat hæc definitio, cathegorematico ne, an ſyncathegorematico? De hac dicemus in quæſtionibus.

Cap. 7. In quo redditur ratio, cur non poſſit inueniri infinitum in actu, ſed in potentia.

D IN hoc capite tex. 67. oſtendit, cur magnitudo ſit diuiſibilis in infinitum, non autem ſit augmentabilis, vt excedat omnem magnitudinem; quia diuiſio fit ratione materiæ, quæ ſecundum partes integrales eſt infinita; augmentatio verò ratione formæ, quæ determinat ſibi certum terminum. Secundo, tex. 68. reddit rationem cur infinitum in numero, & in magnitudine, oppoſito modo ſe habeant; nam in numero diminuendo deuenitur ad vnitatem, at augendo ad infinitum fit progreſſus. Contra verò in continuò nullus eſt ſtatus diminutionis, ſed in auctione eſt ſtatus, quia vnum eſt indiuiſibile; At magnitudinis bipartitiones ſunt infinitæ. Inde tex. 69. infert infinitum in magnitudine, & numero contrario modo ſe habere ſecundum appoſitionem,

E & diuiſionem. Tertiò, in tex. 70. docet, infinitum non inueniri eiuſdem rationis in magnitudine, motu, & tempore; nam quod inuenitur in multis ſecundum prius, & poſterius, non inuenitur in illis eodẽ modo, ſed infinitũ ſic inuenitur in illis, nã prius reperitur in magnitudine, quã in motu; & in hoc prius, quàm in tẽpore, nã ſicut magnitudo eſt cauſa continuitatis motus, ſic motus eſt cauſa cõtinuitatis temporis, vt hic ſupponitur; At infinitũ reperitur in quolibet continuo vt ſic.

Tex. 67. Tex. 68. Tex. 69. Tex. 70.

Tex.71. Deinde tex. 71. mouet dubium, nam poſſet aliquis dicere dari magnitudinem actu infinitam, aliàs deſtrueretur Mathematica, dicens lineas parallellas in infinitum pertractas, numquam coincidere, ſed ſoluit, quod Mathematica non vtitur magnitudine infinita, ſed finita, licet illi fingant tantam, quantam volunt ſecundum omnem proportionem, nam non indigent infinita ad ſaluãdas ſuas demonſtrationes, quia eædem proportiones ſũt in linea parua, ac in linea magna, cum in qualibet magnitudine finita ſeruentur omnes propoſitiones, decupla, centecupla, & Tex.72. ſic in infinitum. Ex his tex. 72. ex prædictis infert Ariſtoteles infinitum, ſi eſſet cauſa, non poſſe eſſe cauſam, niſi vt materiam, nam forma ex ſe eſt finita, & ſi efficiens eſſet infinitæ virtutis, in inſtanti produceret effectum infinitũ, & rõ finis multo magis repugnat infinito, quare manet, vt ſit cauſa materialis. Secundo, nam priuatio ſi eſt cauſa, eſt vt materia, cum ſemper ſit annexa materiæ: ſed infinitum eſt priuatio, cum dicat priuationem finiti, vt indiuiſibilis, priuationem diuiſibilis, & quia quælibet priuatio eſt in ſubiecto; ideo ſubiectum infiniti eſt corpus continuũ ſenſibile. Tertio, probat à ſigno, quia omnes ponentes infinitum, dicebant eſſe materiam, vt patet ex relatione opinionis Antiquorum, licet nõ conſequenter ſint locuti, dicentes eſſe continens, & non contentum, cum de ratione materiæ ſit contineri, & non continere.

Difficultates Textuales in cap. 7.

P*Rima Difficul. Quid intelligit nomine materię in tex. 67.*

Reſpondet Burleus, intelligi partes integrales quantitatis, ſicut nomine formę intelligit totum.

Reſp. 2. Venet. Intelligi materiam primam, ſicut per formam, ipſum actum ſubſtantialem, nam conſiderat magnitudinem, vt eſt in materia naturali, nam vt abſtractæ à materia, non repugnat diuiſio in infinitum; ita nec augmentum.

2. Diffic. Quomodo vnus homo dicitur indiuiſibilis, cum habeat partes.

Reſpondet Auer. Dici indiuiſibilem, non ſimpliciter vt punctum, ſed ſecundum quid, in diuiſione ſcilicet oppoſita multitudini, quia vnus homo non ſunt multi homines. & hanc indiuiſibilitatem habent ſingulæ vnitates, componentes numerum, vt ait Burl. hoc verò negat Venetus, quia inde ſequeretur, quod diuiſio numeri procederet in infinitum, ſicut diuiſio magnitudinis, quia cum deueniretur ad vnum, v.g. lapidem, adhuc ille eſſet diuiſibilis in infinitum; quare putat, vnitatem numeralem eſſe ſimpliciter indiuiſibilem, ſicut punctum. ſed de hac re alibi diximus.

3. Diffic. Qua ratione numerus cauſetur ex diuiſione continui, cum ex generatione equi, & hominis cauſetur numerus ſine diuiſione alicuius.

Reſp. Venet. Ab Ariſt. non dici omnem numerum cauſari ex diuiſione continui, ſed numerum eſſe augmentabilem in infinitum per infinitam diuiſionem continui, quia licet aliquod continuum nõ ſit diuiſibile in infinitum per realem ſeparationem partium, cum dentur minima; tamen eſt diuiſibilis per deſignationem; vt ſit augmentatio numeri ex A *ſuppoſitione, quod continuum ſit diuiſibile in infinitum, & hinc intelligitur cur Ariſtoteles tex. 68. dicat augmentum numeri excellere omnem multitudinem determinatam: ſicut diuiſio magnitudinis excellit in paruitate omnem determinatam magnitudinem, quia ſcilicet non excellit omnem multitudinem ſimpliciter, ſcilicet punctorum, aut omnium partium proportionalium continui; ſed excedit omnem multitudinem finitam, & terminatam, quia non poteſt dari numerus, quo non poſſit eſſe maior. Et licet ſecundum Linconienſem, multitudine punctorum, & partium proportionalium non poſſit dari maior; tamen hæc multitudo non eſt propriè numerus, nam numerus eſt multitudo re-* B *rum inter ſe ſeparatarum, & per ſe exiſtentium, eiuſmodi non ſunt puncta, & partes continui.*

Ego Reſp. Numerum ſemper cauſari per diuiſionem continui, quia ait hunc numerum eſſe inſeparabilem à diuiſione cõtinui, quia loquitur de numero conſtante ex vnitate prædicamentali, & in generatione hominis, & equi eſt numerus, quia ibi eſt materia diuiſa.

4. Diffic. Cur t. 69. dicat eſſe diuerſam rationem augmenti in numero, ac in magnitudine.

Reſp. Auer. Quia nulla eſt vna potentia ad omnes additiones numeri; quare etiam ſi numerus ſit potentia infinitus, non ſequitur quod erit actu infinitus, nam ſicut nulla vnitas componitur ex omni- C *bus vnitatibus numerorum, ita nulla potentia componitur ex omnibus potentiis ad illas additiones; at cõtra in magnitudine, quia ſicut quælibet magnitudo componitur ex ſuis partibus, ita cõponitur vna potentia ad omnes additiones, at quælibet vna potẽtia aliquãdo ponitur in actu, ſed quãdo ſunt plures potẽtię, non ponũtur ſimul in actu, ſed ſatis eſt ſi ſucceſſiuè ponantur. Sed contra, nam ſicut omnes additiones numerorũ, quia non ſunt ſimul, ſed ſucceſſiuè; inde non ſequitur numerus actu infinitus, ita ſi magnitudini primo die addatur vnũ pedale, & ſecunda alterũ, & ſic in infinitũ fiat augmentũ in infinitũ, & nũquam erit magnitudo actu infinita. Reſp. Dupliciter poſſe fieri additionem magnitudini. Pri-* D *mò, ex quantitate de nouo generata, & ſic eadem ratio eſt de illa, ac de numero. Secundò, ex quantitate præexiſtenti, & quia præciſæ partes alteri addantur, & ſi eſt additio in infinitum, neceſſario ſequitur, quod dari debeat quantitas actu infinita, ex qua partes accipiantur in infinitum, vt alteri addantur; nam ex finita nõ poſſent ſic accipi, quin abſumeretur.*

Dices: Sicut numerus augetur ex diuiſione partium continui; ita poſſet augeri quantitas, & magnitudo. Reſp. Eſſe diuerſam rationem; tum quia numerus augetur per vnitates, quæ formaliter ſub ratione indiuiſibilitatis ſunt æquales, & magnitudo E *nõ augeretur per partes æquales, ſed ſẽper per minores, & minores ſumptas ex diuiſione alterius continui; tum quia augmentatio numeri eſt vltra omnem numerum finitum; at quantitas non ſic augeretur, ſed ſolũ iuxta quantitatem, ex qua ſumuntur partes additę. Vnde docet Ariſtoteles non poſſe ſummam additionem excedere quantitatem, quæ continetur intra cœli ambitum, alioqui eſſet aliquod maius cœlo.*

Cap. 8. In quo ſoluuntur rationes probantes dari infinitum in actu.

IN hoc capite ſoluit rationes Antiquorum relatæ ſum.3.c.2.t.31.quibus probabant dari in-
Tex.73. finitum.Et primò tex.73.approbat rationem,per quam probatur infinitum eſſe in tempore, & in diuiſione magnitudinis, quia illa ratio probat dari infinitum in potentia.Sed certè illorum argumenta non ſunt neceſſaria, quia peccant in forma,vel in materia, vnde non eſt neceſſarium dari corpus ſenſibile infinitum actu, ne deficiat generatio, nam dari poteſt alia cauſa continuæ generationis, ſcilicet quod generatio vnius eſt corruptio alterius,etiam ſi omne ſit finitum.De-
Tex.74. inde tex. 74. ſoluit rationem ſumptam ex tactu corporum, dicens quod aliud eſt eſſe finitum, aliud tangere,quia tangere eſt ad aliquid; tangit.n. omne aliquid:neq. tangere cuiuſuis quodtis eſt; at infinitum non eſt ad aliquid,ſed accidit alicui. Vnde non eſt neceſſarium, vt omne, quod finitur, finiatur ab aliquo extrinſeco, ſed ab intrinſeco, vt patet in vltima ſphæra. Tum
Tex.75. tex. 75. oſtendit argumentum ſumptum ex noſtra imaginatione, & intellectione (quod extra mundum ſit ſpatium infinitum,locus, & corpus infinitum) eſſe fallax, nam non oportet ſemper credere intelligentiæ,& imaginationi, nam poteſt ſeipſum imaginari maiorem, quam ſit, non tamen propterea, in re erit maior, quia illa augmentatio non eſt in re,ſed in noſtra cognitione, & ratio eſt, quia imaginatio ſequitur ens extra, & non contra. Neque ſequitur ex eo, quod cum imaginatione tẽporis,& motus infiniti, & diuiſibilitatis infinitæ, ſint hæc omnia in re ad extra; ſimiliter cũ imaginatione corporis infiniti, hoc eſſe in re,nam tempus,& motus ſunt in potentia infinita, ſecundum rem, & imaginationem,neq; habent eſſe in re, quia nos illa imaginamur eſſe in re, quare ſicut falleretur imaginatio, ſi tempus,& motum conciperet,vt actu infinita,&magnitudinem diuiſibilem in infinitum in partes eiuſdem quantitatis, ita fallitur cõcipiendo extra mundum eſſe corpus infinitum.

Difficultates Textuales in cap. 8.

PRima Diffic.*Qua ratione quia generatio vnius eſt corruptio alterius,non ſequitur dari Infinitum.*

Reſp. Quia Antiqui ex generatione æterna colligebant dari entia infinita, quæ indigerent loco infinito; At Ariſt.oſtendit locum occupatum à genito non eſſe diſtinctum à loco occupato à corrupto; atque adeo non eſſe neceſſarium, vt locus ſit infinitus, & licet aliquando corruptum ſit maius genito, vel contra; tamen tota materia ſub illa quantitate ſemper habet aliquam formam ſiue maiorem, ſiue, lures, & præterea äer rareſit, vel condenſatur, ne detur vacuum, vel penetratio corporum.

2.*Diffic.Qua ratione cum generatione vnius eſt corruptio alterius, cum lumen, & ſpecies generentur in medio ſine alterius corruptione, & generetur mixtum abſque corruptione elementorum.*

A *Reſp.Nõ eſſe neceſſarium ad generationem,vel corruptionem vnius formæ, ſemper generari, vel corrumpi alteram, niſi ſint formæ immediatè contrariæ,quales ſũt primæ qualitates,vel formæ ſubſtantiales elementorum. Reſp. 2. Ariſt. non loqui de corruptione formarum,ſed compoſitorum naturalium,quia hæc propriè generatur, nam nũquam compoſitum ſubſtantiale generatur,quin aliud corrumpatur, etiam quando mixtũ generatur ex elementis, nam hæc in actu corrumpuntur ſaltem, quod denominationem, at ſimiliter cum generantur ex corruptione mixti, ſecundum Auerr. quia formæ elementorum habent duplicem vnionem in materia; vnam inhæſionis, & hæc ma-*
B *net, ex qua dicuntur elementa in potentia. alteram informationis, & hac carent, dum ſunt in mixto, & acquirunt dum generantur ex mixto. ſed de hac re alibi.*

3.*Difficul.An ſicut contactus & finitas inter ſe diſtinguuntur; ita etiam ſint in diuerſis prædicamentis.*

Reſpondet Venet. Contangens, & rem contactam eſſe in eodem prædicamento relationis, quia contactus, cum ſit continuatio, vel contiguatio; eſt de prædicamento relationis ſicut vnio, & approximatio.

At Finitum, & Infinitum ex Ægid. per ſe ſunt in prædicamento qualitatis,& reductiuè in prædi-
C *camento quantitatis, quia cum indifferenter conueniant quantitati diſcretæ, & continuæ, non ſunt per ſe ſpecies quantitatis,ſed ſunt modi illarum,vt intenſio,& remiſſio ſunt modi denominantes qualitates; quare ſicut intenſio, & remiſſio, reductiuè pertinent ad prædicamentum qualitatis; ſic finitas, & infinitas ad prædicamentum quantitatis. Sed hæc non placet quoad id, quod dicitur eſſe in prædicamento qualitatis, nam poteſt dari quantitas ſine vlla qualitate, cum ſit prædicamentum ex natura ſua prius qualitate,at non poteſt dari ſine finitate,vel infinitate.*

4.*Difficult. Qua ratione Ariſtoteles neget extra cœlum eſſe ſpatium, cum ibi Deus poſſit crea-*
D *re vnum lapidem, & illum elongare à cælo.*

Reſp.1. Ariſt. negare ſpatium reale per realem quantitatem.

Reſp.2.Etiam ſi loqueretur de imaginario, negatur ex Ariſtotele poſſe ibi creari vnum lapidem, vel plures mundos, ſiue quia infinitatem Diuinę potentiæ non agnouit, vt ait Venetus,ſiue quia poſuit illum agens neceſſarium,ſiue ob alias rationes, de qua re nos alibi.

Reſp. 3. Poſito caſu ibi eſſet diſtantia non abſoluta, ſcilicet per quantitatem interiacentem,
E *ſed reſpectiuam, exiſtentem ſubiectiuè in lapide, & cælo, quæ haberent diuerſas relationes diſtantię inter ſe: nam duorum diſtantium diſtare vnius, non eſt diſtare alterius, ſicut, ſi Deus omnia, quæ ſunt intra concauum cœli, annihilaret; tamen medietates cælorum inter ſe diſtarent diſtantia recta per lineam rectam, non quæ ibi ſit, ſed quę eſſe poteſt. Quare cum dicitur in hac caſu eſſe inter latera cœli, diſtantiam, non debet intelligi quod ibi ſit aliquod internallum medians, quia ly* inter *hic ſignificat, quod latera cœli aliqua diſtantia diffe-*

differunt,ſicut cum dicitur inter duos homines eſſe differentiam,nō intelligitur quod inter illos mediet aliqua differentia, ſed quod ſit aliqua differentia in illis,in qua illi differant. A

5.Difficul.Qua ratione dicitur tex.74.quantitatem diuidi in infinitum in partes eiuſdem proportionis,cum Ariſt.neget proceſſum in infinitum inter eſſentialiter ſubordinata.

Reſpon. Venet. Negando partes proportionales quantitatis inter ſe eſſentialiter ſubordinari, tum quia ſunt eiuſdem ſpeciei;tum quia non per ſe exiſtunt,neq. in cōtinuo datur pars proportionalis prima ſimpliciter, nam quacumque data poteſt dari prior,ſed per deſignationem ad placitum.

Dices: Ponatur quod A,& B.moueantur continuè per ſpatium C, & A velocius B, ita tamen quod in fine cuiuslibet partis proportionalis A,expectet B. Hoc poſito quæritur, an A, & B, æquè primo veniunt ad finem C, & non: quia A, velocius motum eſt,quam C, vel citius venit A,quam B, & tunc dabitur vltima pars proportionalis in ſpatio C, nam A, expectauit C, in fine cuiuſlibet partis proportionalis à principio ad finem, ergo in C,ſpatio dabitur vltima pars proportionalis, vltra quam nec A, nec B, mouetur. Confirmatur.Ponatur vnum corpus A, longum, cuius vna pars proportionalis ſit alba, ſecunda ſit nigra, tertia alba, & nigra, & ſic in infinitum verſus B, ſuperficiem terminantem partes proportionales minores, & minores.Deinde ponatur Sortem tangere B, ſuperficiem,an tāgat partem albam,an nigram,quodcunque dicetur, ſequitur eſſe vltimam, quia vltra illam non eſt alia; neque dicetur non tangi nec album, nec nigrum, quia tangitur corpus ſecundum ſuas partes terminatas ad ſuperficiem B, at in corpore non eſt pars, niſi alba,vel nigra; ergo. B C

Reſp. Venet. A, & B, ſimul venire ad finem ſpatij C, etiam ſi A, velocius moueatur, quam B, expectando in fine cuiuſlibet partis proportionalis, quia ſicut minorantur partes proportionales; ita minorantur expectationes, itaut ſicut in fine ſpatij C, nulla reſtat pars, ita neque expectatio; quare æqualiter A, & B, venient ad finem ſpatij C. D

Ego Reſp. caſum non poſſe dari, quia non poteſt motus finiri per deſignationem partium proportionalium; nam ſicut non poteſt terminare ad vltimam partem deſignatam, ita neque ad vltimam partem pertranſitam hoc modo per motum.

Ad Confirmationem Reſpondet Venetus, ibi neque tangi partem proportionalem albam, vel nigram, ſed infinitas albas, & nigras; totum enim corpus A, denominatur album; nam eius medietas,quæ eſt prima pars proportionalis, eſt totaliter alba; & reliqua medietas eſt partim alba, & partim nigra; & huius medietatis prima medietas eſt nigra; & reliqua eſt partim alba, & partim nigra; & huius medietatis vna pars, quæ eſt quarta pars proportionalis, eſt alba, deinde quinta pars eſt nigra, & reliqua compoſita ex albo, & nigro, & ſic conſequenter aſſignari poſſunt infinitæ partes albæ,& infinitæ nigræ terminatæ ad ſuperficiem B, quare tangendo B, ſuperficiem, tanguntur infinitæ partes albæ,& infinitæ nigræ. E

Ego Reſp. Hunc caſum eſſe impoſſibilem, quia ſicut eſt impoſſibile poſſe deſignari omnes partes proportionales; ita poſſe fieri ex illis vnam albam, & alteram nigram, quia ſic deſignarentur per nigredinem, & albedinem, quod ſi caſus eſſet poſſibilis, tunc dicendum eſſet cum Veneto tangi infinitas partes partim albas, partim nigras, quia ſemper partes verſus ſuperficiem C, quæ tanguntur,ſunt infinitæ partim albæ,& partim nigræ.

TRACTATIO XVII.

De proprietatibus Quantitatis.

DE proprietatibus quātitatis diſputauimus in Logica tr.15.q.vlt.vbi primò oſtendimus quantitati nihil eſſe contrarium. Secundò,nō ſuſcipere magis,& minus. Tertiò, fundare, relationē æqualitatis,& inæqualitatis.Quartò, fundare rationem mēſuræ actiuæ,& paſſiuæ. Quintò,ex illius natura prodire diuiſibilitatem,de qua fusè Zerb.5.met.q.3.§.propter tertium, vbi oſtendit diuiſibilitatem in partes eiuſdem rationis eſſe paſſionem propriam. Sed duplex eſt diuiſio, vna,qua pars diſtinguitur à parte,&hæc nō eſt paſſio adæquata quantitatis;nam conuenit etiam ſubſtantiæ materiali;altera, qua pars eſt ſeparabilis ab alia per incompoſſibilitatem partiū, ſeu vt loquitur Zerb.loc.cit.verſ.ad tertium, eſt diuiſibilitas in partem extra partem. Sextò,ponitur finitas,& infinitas, quam infinitatem,Scot.& Caiet.putant intelligi de infinitate ſyncathegorematica, quæ ſimul cum finitate conuenit quantitati,vt patet ex cōtinuo,quod eſt finitum, & diuiſibile in infinitum. At oſtendit ibi Ariſt.loqui de infinitate cathegorematica, de qua loquebantur Antiqui,quos ibi impugnat; quare exiſtimo hanc proprietatem non conuenire quantitati abſolutè, ſed ex ſuppoſitione illius exiſtentiæ,nam ſi infinitas eſt poſſibilis,ea certè conueniet quantitati, ſiue formali, ſiue virtuali,ſeu perfectionali. Vel vt melius Piccol. non eſt paſſio realiter conueniens, ſed ſecundum apparentiam. At inquies, datur magnitudo, vt linea circularis, quæ nec eſt finita, nec infinita: Sed reſpondetur eſſe finitam non quidem actu, ſed potentia, quia poteſt habere infinitos terminos, ſ.puncta, quorum quodlibet poteſt eſſe principium, & finis. De figura autem, & vi diſpoſitiua materiæ ad formas accidentales,vel ſubſtantiales, & impenetrabilitate corporum,nihil ibi diximus; quare hic eſſent ex profeſſo explicāda, niſi hæc ipſa explicata eſſent in alijs materijs,quare ſolum aliqua hic breuiter explicabimus: vnde ſit. 1 *Sex ſunt paſſiones quantitatis.* 2

QVÆSTIO PRIMA.
An figura ſit paſſio quantitatis adæquata.

1 *Aliqui putant figuram nõ eſſe paſſionẽ quantitatis.*

PRima opinio eſt negantiũ, ſiue quia quãtitas eſt cõis ad continuam, & diſcretam quantitatem, at figura non conuenit diſcretæ, ergo neq. oritur ex quantitate, quia oĩs paſſio, quæ oritur ex natura generis, cõuenit ſingulis ſpeciebus, ſiue quia quantitas ſecũdum ſe eſt indifferens ad finitam, & infinitã, at vbi eſt infinitas, ibi repugnat figura, quia hæc vel eſt terminus, vel ſupponit eſſentialiter terminum quãtitatis, ſiue quia figura nõ cõuenit omni quantitati, ſed ſolum quæ eſt in viuentibus, vt dicitur 2. de cœlo; ſed hæ rationes ſoluuntur ab Aduerſarijs, nam aſſerunt figuram etiam numeris conuenire, & figuram ſupponere quidẽ finitatem, ſed hinc fit conuenire ſoli, ſed non omni quantitati.

2 *Alij ſentiunt oppoſitum.*

2. Opin. eſt dicentium, eſſe paſſionẽ quantitatis, quia nulla quantitas ſiue diſcreta, ſiue cõtinua põt exiſtere ſine termino, at vbi eſt quantitas terminata, ibi neceſſariò eſt figura, ſiue ſit continua, vt omnes concedunt, ſiue diſcreta, vt oſtendunt Arithmetici: nam vt datur figura quanta in continuo, ita in numero, & ſic de alijs figuris.

3 *Secũdum alios figura competit tantum quantitati continuæ finitæ.*

3. Opin. eſt dicentiũ, figuram propriè eſſe paſſionẽ quantitatis continuæ finitæ, & non cõuenire quantitati diſcretæ, quia figura eſt modus quidã quantitatis ab illa formaliter diſtinctus; at in numeris non inuenitur propriè hic modus formaliter diſtinctus ab ipſo numero, ſed cõuenit illi per quãdam .ſ. ſimilitudinem cũ quantitate continua, vt v.g. ſicut quadrangularis figura dicitur de quantitate continua cõſtante ex quatuor lateribus æqualibus, ita de numero, qui habet ex quolibet latere totidem vnitates: & hæc opinio probabilis eſt; nam, vt oſtendimus in Log. tr. 16. q. 1. d. 2. figura eſt modus quidam quantitatis, & partiũ eius, per quẽ qualificatur quãtitas tãquam per formã ab ea formaliter, ſeu modaliter diſtincta, vt ibi d. 5. oſtendi, vbi ẽt oſtenditur ad quantitatẽ cõtinuã neceſſariò ſequi aliquam figuram ſecundum oẽs neceſſitate naturali, & ſecundũ multos ẽt neceſſitate abſoluta; & ex ibi dictis de rõne formali figuræ probatur propriè non conuenire numero, quia numerus non dicit ordinem aliquem partium, qui neceſſarius eſt ad rõnem figuræ, & hinc ſoluitur argumentum ſecundæ opinionis; nam argumenta primæ opin. partim probant non conuenire quantitati diſcretæ, ꝙ admittimus, partim aſſumit infinitatem actu conuenire quãtitati, quod hic negatur, nam ab Auctoribus aſſerentibꝰ infinitatem, dici debet, figuram eſſe paſſionẽ quantitatis finitæ, ita D.Th. 1. p. q. 7. ar. 1. ad 2. & 4. d. 10. q. 1. ar. 3.

S. Thom.

4 *Alij putant figuram cõpetere omni quãtitati finitæ, ſed non ſoli.*

4. Opin. eſt dicentium figuram eſſe quidẽ paſſionem quantitatis finitæ, ſed quæ conuenit omni, ſed nõ ſoli, nam cum probabile ſit ſubſtantiam, & accidentia materialia A habere ſuas partes extenſas præciſa quãtitate, neceſſario ſequitur ad illas partes ſic poſitas conſequi figuram; & hæc opinio videtur probabilior, vt fusè probauimus in Logica loc. cit. diſp. 4. vbi oſtendimus, cur figura dicatur paſſio quantitatis. Vnde in hac re non ſibi ſatis conſtat Sot. 2. phy. q. 2. dum cõcedit poſſe à Deo auferri quantitatem à ſubſtantia remanente ſubſtantia in eodem loco, nõ tamen remaneret figurata, nam non video cur non maneat ſub eadem figura circulari, vel quadrangulari, ſub qua prius erat.

Nota contra Sotum.

5 *Obiectio.*

Dices: Nullum ens determinat ſibi certã figuram præter viuentia, quia alia figuram B recipiunt à corpore continente; ergo non eſt paſſio, niſi viuentium.

Reſpon. 1.

Reſp. 1. Negando antecedens, nam cæli, aſtra, elementa, determinant ſibi certã figuram, vt alibi oſtẽdimus, & multi volunt ignẽ determinare ſibi figuram pyramidalem.

6 *Reſpond. 2.*

Reſp. 2. Aliud determinare ſibi figuram in communi; aliud determinare certam ſpeciẽ figuræ, nam omnia entia finita determinant ſibi aliquam figuram vagè, etiam ſi non determinẽt ſibi certam, & determinatam. Nos dicimus eſſe paſſionem quantitatis ſecũdum rationem genericam, quia quãtitas eſt indifferens ad hanc, vel illam ſpeciem figuræ.

C

QVÆSTIO SECVNDA.
An locus ſit paſſio quantitatis.

1 *Locus ſecundũ aliquos non eſt paſſio quantitatis. Secũdum alios eſt.*

NEgant aliqui eo quod in prædicamẽtis ponatur ſpecies quantitatis; at ſpecies non eſt paſſio: affirmant alij, nam ſicut ex quantitate oritur aptitudo ad occupandum locum circumſcriptiuè, vt infra, ita ex illa oritur aptitudo ad continendum corpus circumſcriptiuè. Neq. obſtat, quod ponatur ſpecies quantitatis, quia ponitur ratione ſuperficiei, quam dicit in recto; eſt enim locus ſuperficies corporis continentis, quare D differt à quantitate, ratione continẽtiæ immobilis, quam connotat; ſed de hac re infra tract. de loco. Hinc aliqui dicunt, vacuũ, ſeu inane eſſe etiam paſſionem quantitatis, ſed falluntur, quia inane reperitur vbi nulla eſt quantitas, vt extra cœlum, & vacuum, licet connotet extrema quanta; tamen ipſum non conuenit quantitati, ſed eſt ſpatium interiacens inter extrema quanta, vt ſuo loco dicemus.

2 *Qua ratione vacuum nõ ſit paſſio quantitatis.*

QVÆSTIO TERTIA.
An Vbi circumſcriptiuum ſit paſſio quantitatis.

E

1 *Secundum aliquos Vbi non eſt paſſio quantitatis.*

PRima opinio eſt negantiũ Vbi, hoc ſequi ex quantitate: Hi tñ diuerſo fundamento fundantur, nam aliqui probant ex eo ꝙ non neceſſario ſequitur ex quãtitate, quia Chriſtus Dñs in Euchariſtia habet quantitatem ſine Vbi circumſcriptiuo, ſed hoc argumentum friuolum eſt, nam ibi ſeparatur quantitas ab illo Vbi ſupernaturaliter; vnde potius probatur oppoſitum; nã ibi Chriſtus exiſtit

Refellitur ratio Aduerſariorum.

per

per Vbi superna ſuraliter ſibi tributum, quia connaturalis modus exiſtendi illi debitus, eſt Vbi cirſcumſcriptiuũ; ergo hoc Vbi eſt paſſio debita quantati. Hinc alij ſecundò probant, nam Vbi non ſequitur ex quantitate, ſed ex virtute motiua, per quam ſicut producitur motus localis, ita producitur Vbi adæquatũ ſubiectum determinãs finem motus.

2 *Refellitur alia ratio.*

Sed neq; hæc ratio placet, quia virt⁹ motiua connaturalis ſubiecto, vt non producit motum, niſi connaturalẽ ſubiecto, ita neq. Vbi, niſi exigitum à ſubiecto; vnde nõ põt virtus naturalis tribuere quantitati Vbi indiuiſibile, quia connaturaliter quantitas non exigit hoc Vbi.

3 *Alij putãt Vbi eſſe paſſionem quantitatis cõpetentem omni ſed non ſoli.*

2. Opin. eſt dicentium, hoc Vbi eſſe paſſionem quãtitatis, non quidem adæquatam, ſed quæ conueniat omni, ſed non ſoli, nam oſtendimus ſubſtantiam materialem ſeparatam à quantitate, adhuc poſſe manere in eodem ſpatio, & ſitu, ſicut quando informabatur quantitate, atq. adeo cum eodem Vbi circumſcriptiuo, vt diximus in Logica tr. 17 q. 4. d. 2. ex Suar. diſp. 51. met. ſect. 5.

Impugnantur.

Sed adhuc hæc opinio videtur inſufficiens, nam licet ens materiale nõ poſſit ſeparari naturaliter ab aliquo Vbi circumſcriptiuo; tamen à quolibet in particulari ſeparatur; hæc autem ſeparatio indicat non habere rationem paſſionis, quare.,

4 *Potẽtia proxima ad Vbi, vt ad ſuum actũ eſt paſſio quantitatis.*

3. Opin. eſt dicentium paſſionem eſſe potẽtiam, ſeu aptitudinem proximam ad Vbi, tãquam ad ſuum actum, & hæc opinio mihi placet, quia ſicut actus aliarum potẽtiarum ſiue ſint effectiuæ, ſiue receptiuæ, non dicuntur paſſiones etiam ſi aliquis illorum neceſſariò conueniat potentiæ, vt dicitur de nutritione reſpectu potẽtiæ vegetatiuæ; ita neque actualis occupatio debet dici paſſio, etiam ſi neceſſariò ſequatur ex aptitudine.

QVÆSTIO IV.
Quid ſit impenetrabilitas, & an ſit paſſio quantitatis.

1 *Impenetrabilitas iuxta aliquos nõ eſt paſſio quantitatis. Differunt inter ſe hi Auctores.*

PRima opinio eſt dicentium, Impenetrabilitatem non eſſe paſſionem quãtitatis. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nã aliqui id negant, ex eo quod putẽt, impenetrabilitatem nõ eſſe aliud, quam negationem compoſſibilitatis duorum corporũ in eodem loco; at huiuſmodi negatio non põt habere rationẽ paſſionis, ſicut incompoſſibilitas duarũ formarum contrariarum reſpectu eiuſdem ſubiecti non eſt paſſio illarum. Sed alijs hoc nõ placet; nam putant incõpoſſibilitatem duarum formarum contrariarum eſſe paſſionẽ; Eſt .n. virtus, qua vna forma excludit aliam à ſubiecto; quare ſimiliter incõpoſſibilitas eſt virtus, qua quãtitas excludit aliam ab eodem loco, quare formaliter non eſt pura negatio, licet per negationem explicetur; præterquã quod negatio poteſt habere rationem paſſionis, vt patet ex paſſionibus entis.

2 Secundò, alij id negant, ex eo, quod putẽt

A impenetrabilitatem eſſe differentiam conſtitutiuam quantitatis; cum .n. agnoſcant in omnibus entibus corporeis exteſionem entitatiuam partium; putant non poſſe extenſiones aliarũ rerum à quantitatiua diſtingui, niſi ꝗ illæ ſint penetrabiles, hæc verò nequaquam.

Secundus modus dicendi aliorum.

Impugnatur.

Verũ neq; placet, quia vt penetrabilitas non eſt de eſſentia, ſed potius paſſio aliorum entium; nam ſupponit exiſtentiam non ſolum rei, quæ eſt penetrabilis, ſed ẽt alterius per quam eſt penetrabilis; ita neq. impenetrabilitas, vt infra fuſius, quia nullum prædicatum eſſentiale ſupponit exiſtentiam rei.

3 *Tertius dicẽdi modus Nominalium.*

Tertiò, Nominales negant eſſe paſſionem B nam cũ agnoſcãt in ſingulis rebus propriam extenſionem illis identificatã, & negent vnã quantitatem ab illis realiter diſtinctam, per quam extendantur; neceſſariò fateri debent, impenetrabilitatem non cõſequi quamlibet quantitatem, cum multas formas accidentales videamus ineſſe in eadem materia inter ſe, & à materia diſtinctas; atq; adeo quantitates illarum inter ſe penetrari; ſed de Nominalium opinione fusè alibi dictum eſt.

4 *Quartus modus dicendi aliorum.*

Quartò, alij id negant, quia putãt oriri immediatè non à quantitate, ſed ab Vbi locali circumſcriptiuo, ſeu extenſione locali, nam impenetrabilitas eſt repugnantia in occupa- C tione eiuſdem ſpatij, at occupatio fit formaliter per Vbi; ergo oritur potius ab Vbi, quã à quantitate. Confir. nam ablata extenſione locali aufertur impenetrabilitas partiũ eiuſdem quantitatis; quia vel manent in loco diuiſibili, vel indiuiſibili, ſed quolibet modo maneant ſine extenſione locali fiunt ſibi intimè præſentes, ergo & penetrabiles. Sed ad hæc reſpondent facilè Auctores contrariæ ſententiæ.

5 *Impugnatur reſpõdendo ad argumenta.*

Ad primum Reſp. Non poſſe ab Vbi oriri, patet, quia Vbi materiæ, & Vbi formæ diſtinguntur realiter, & tamen ſe penetrant, & cũ oĩa ſint eiuſdem rationis, oĩa poterũt ſe pe- D netrare. Confir. quia Vbi conuenit cuilibet accidenti; ergo cũ vnum petat Vbi dependẽter ab alio, atq. adeo vnum præſens alteri; ex Vbi oriri nõ poterit repugnantia præſentialis; quare potius ex Vbi orietur præſentia in eodem ſpatio; vnde ad argumentum dico per Vbi fieri corpus præſens ſpatio, per Vbi circũſcriptiuum fit præſẽs ſpatio tali modo, vt diuiſibiliter loco reſpondeat; at per quãtitatem, quæ eſt principium huius extenſionis, cõuenit totaliter occupare locum, vt dũ corpus illud occupat per ſuum Vbi extenſũ, quod aliud corpus quantitate affectũ ibi eſſe non poſſit, vnde oritur ex quantitate.

6 *Ad Confirm.*

E Ad Confir. Reſp. Aliqui, manere ſolũ intimè præſẽtes in ordine ad ſe, quia nõ requiritur immediata cõtinuatio vnius cũ altero, vt partes ſint præſẽtes in ordine ad ſe. Cõfir. nam in Euchariſtia calor, & albedo manent intimè præſentes, vt in corpore Chriſti exiſtenti in cœlo, & tamen non vniuntur inter ſe; ergo non requiritur immediata vnio partium, vt dicantur in ordine ad ſe eſſe ſibi

intimè præſentes, quia æqualiter ſunt præſentes eidem loco.

Reſpond. 2. Secundò, Reſpondent alij, quod licet manerent quãtitates in ordine ad ſe; nõ tamen manerent penetratæ, quia vt res dicãtur penetratæ, debent eſſe intimæ præſentes cum extenſione locali. Sed contra, quia ſi duo corpora ponerentur à Deo in puncto eodẽ, eſſent penetrata, quia extentio localis potius impedit, quam adiuuet penetrationem.

7 *Confirm.* Confirm. Ex accidentibus Chriſti, quæ dicuntur penetrata in Euchariſtia, vt in cælo. Confir. 2. Ex definitione impenetrabilitatis. Confir. 3. quia ẽt ſi non dicantur penetratæ, tamen non ſoluunt difficultatem, quia non oſtẽdunt quomodo nõ ſint impenetrabiles.

Reſpond. 3. Tertiò, Reſpondent alij, ꝙ licet ablata extentione locali à partibus corporis; illæ fierẽt intimè ſibi præſentes, nõ tamen inde fit, impenetrabilitatem oriri ex extenſione locali, ſed ſolũ Deum non poſſe tollere à corpore hanc extenſionem, quin faciat aliud miraculum, vt partes eiuſdẽ corporis, quæ per quãtitatem naturaliter ſunt impenetrabiles, penetrentur inter ſe; licet ſibi fiãt mutuò præſentes, ſiue hæc præſẽtia dicatur penetratio, ſiue non; ſicut non põt Deus à quãtitate auferre extenſionem localem, quin ei tribuat alium modũ eſſendi in loco, vt dicunt Thomiſtæ de exiſtentia materiæ, à quã Deus non põt tollere diſpoſitiones, & facere, vt exiſtat, quin faciat, vt forma informet, ſiue diſpoſitionibus; ex quo patet non auferri ineptitudinem illam penetrationis, dum fit penetratio; tum quia illa ineptitudo eſt in ordine ad põtẽtiam naturalem, quæ ſẽper manet; licet ſupernaturaliter ſit non repugnantia ad penetrationem; tum quia ablato actu ſecundo non eſt neceſsè auferri actum primum; tum quia ſi Deus produceret quantitatem cum modo inextenſo locali, nullum aliud corpus poſſet cum illo penetrari naturaliter, quia cum maneat quantitas, verè manet impenetrabilitas; vnde eſt miraculum ꝙ Chriſtus in Euchariſtia ſit ſimul cũ quãtitate panis, miraculum dico ſecundum naturam, nõ tamen præter ordinem rerum præſtitutum, licet D. Th. 3. p. q. 76. ar. 4. ad ſecundum, contrariũ doceat; tum quia, ſi quantitati negamus hãc proprietatem, non eſt vnde diſtinguatur ab alijs accidentibus.

8 *Alij volũt impenetrabilitatẽ eſſe paſſionum quantitatis.* 2. Opin. Eſt affirmantium impenetrabilitatem eſſe paſſionem quãtitatis, patet ex dictis ſupra de eſſentia quantitatis, vbi oſtendimus non diſtingui ab alijs entitatibus corporalibus, niſi per principium impenetrabilitatis, nam non põt conſtitui per rationem partium integrantium, nam partes integrãtes conueniunt ẽt ſubſtantiæ, & accidentib⁹ materialibus; neq. per partes, vt habẽt ordinem ad totum, quia hic ordo cõuenit etiam partibus ſubſtantiæ integralibus, quia conſiſtit in ordinata coniunctione partium, quod .ſ. vna pars ſit immediatè coniuncta vni, & mediatè cæteris ſine vlla confuſione; at ſi à ſubſtantia auferatur quantitas, adhuc caput eſſet vnitum immediatè collo, & mediante collo humeris, & ſic conſequenter, vt patet; tum quia probauimus tract. præced. partes ſubſtantiæ per ſeparationẽ à quantitate non mutare locum; tũ quia ẽt ſi mutarẽt locum, & ponerẽtur in pũcto; non tamen inde fieret coniunctio intrinſeca partium inter ſe in ordine ad totum mutari, ſicut non mutatur in corpore Chriſti, ẽt ſi ſit indiuiſibiliter quo ad locũ; tum quia non põt intelligi confuſa illa coniunctio partium in ordine ad totum; nã in ſingulis deberent eſſe infinitæ vniones cum ſingulis, imò cum oẽs partes ſint diuiſibiles in infinitum, non põt intelligi fieri immediata coniunctio, niſi fiat ſignatio oĩum partium, vel niſi fiat coniunctio immediata cum infinitis, vt cõſtituunt aliquod totum, quia adæquatè cum nulla parte põt fieri immediata coniunctio, quia ſẽper datur alia, & alia magis ꝓxima in infinitũ reſpectu partis cõiunctæ, & hæc opinio mihi magis placet.

Dices primò, in quo conſiſtit hæc impenetrabilitas corporum. 9 *Obiectio.*

Reſp. 1. Aliqui, Conſiſtere in quadam reſiſtentia vnius quantitatis reſpectu alterius: nã ſicut durũ reſiſtit ne ab alio frangatur, ſeu diuidatur; ita quantitas reſiſtit ne ab alia penetretur. *Prima aliorũ reſponſio.* Sed contra, quia nõ apparet cur quãtitati ſit tribuẽda hæc virtus reſiſtitiua: nam hæc datur naturæ ſiue ad ſui exiſtentiã conſeruandam, ne corrũpatur, ſiue ad ſui vnitatem, ne diuidatur; ſiue ad ſuũ locum, ne inde expellatur; at ex penetratione quãtitatis, nec corrumpitur, nec diuiditur, nec expellitur loco; ergo non poteſt illi conuenire virtus reſiſtitiua reſpectu penetrationis. *Non placet.*

Reſp. 2. Duplicem eſſe impenetrabilitatẽ, 10 Vnam actiuã, vt ex Auguſt. apud Ægid. Luſitan. tom. 3. lib. 5. q. 6. a. 2. quæ eſt infirmitas naturæ impotens ad vincendã reſiſtentiam aliorum corporũ quoad occupationẽ eiuſdem loci; Alteram paſſiuam, per quam vna quantitas reſiſtit alteri ne occupet idem ſpatium, & videtur fundari in Ariſ. 2. de gen. t. 9. & 10. ibi, *Tenue aũt repletiuũ ſubtilium, ſiue paucarum partium, & quod paucarum partium repletiuum; totum enim totum tangit. Tenue autem maximè tale eſt*; at ꝙ penetrat aliud totum, tãgit totum, quia ſiunt adæquatè in eodẽ ſpatio, ſed neq. oĩo ſatisfacit, quia licet carentia virtutis penetratiuæ ſit imperfectio, vt patet, quia eſt perfectio in Beato habere vim penetrandi corpus; tamen non ſatis explicat, quid ſit impenetrabilitas paſſiua, nam ſupra negauimus eſſe reſiſtentiam. *Secunda aliorum reſponſio. Ægid. Luſitan.* *Neq; probatur.*

Reſp. 3. Alij, Conſiſtere in quadã incompoſſibilitate corporum reſpectu eiuſdẽ loci. *Tertia aliorũ.* Sed contra, quia quæritur cur quantitas non põt eſſe ſimul cũ alia quãtitate in eodẽ ſpatio; quid. n. habet quãtitas cur nõ poſſit eſſe cũ alia quantitate, ſicut põt eſſe cum albedine, dulcedine, &c. Reſpondent, Id eſſe, quia vna quantitas replet ſpatiũ adæquatè, quare nõ eſt capax alterius; hoc aũt non habẽt alia *Neq; probatur.*

entia

entia nõ quanta,quia cũ illa non ſint indiuiſibiliter in loco,nõ replent illũ ſicut materia habẽs vnã formã ſubſtãtialẽ,non põt recipere aliã, quia per vnã expletur eius capacitas; ſed non placet alijs; tum quia incompoſſibilitas non orriretur ex natura quantitatis, ſed ex incapacitate loci, ſicut incõpoſſibilitas formarum ſubſtantialium non ſubordinatarum, ſecundum hanc opinionem non oritur ex natura formarũ, ſed materiæ; tum quia non eſt ratio cur ſpatium repleatur per quantitatem, & non per ſubſtantiam ſpiritualem, quæ eſt tota in toto,& tota in qualibet parte,& puncto totius;tum quia diuerſa eſt ratio in materia,quæ habet aliquem influxum,ac in ſpatio, quod nullum habet influxum in locatũ; ideo alij reſpondent quarto, id oriri ex natura quantitats, quæ ſicut habet partes extra partes alterius; ita conſtituit vnam partem in vno loco extra locum alterius; atque adeo vna quantitas, vel pars quantitatis non poteſt eſſe intra locum alterius;& mihi placet;ſolum explicandum quomodo id quantitas præſtet.

4. aliorum reſponſio.

Et hac pbatur Auctori.

11 *2. Obiectio.* Dices ſecundo, per quid quantitas hunc effectum præſtat?

Reſp. Reſp. Aliqui id præſtare per quantitatem ſuperadditam,nam cum impenetrabilitas ſit paſſio,& paſſio ſit ſub genere qualitatis, ſit, vt id præſtet per hanc qualitatem; Alij verò dicunt id præſtari à quantitate per ſe ipſam formaliter,& immediatè,nam impenetrabilitas non eſt paſſio quantitatis, niſi ratione effectus connotati; ſed de hac re infra.

3 obiectio. Dices tertio, In quo genere cauſæ duo corpora ſe mutuo impediant quoad occupationem eiuſdem loci?

Reſponſio Riccard.no placet. Reſp. Aliqui ſe expellere ab eodem loco in genere cauſæ efficiẽtis, ita ſignificat Riccard.loc.cit. at alijs nõ placet, quia vt quantitas non eſt forma actiua;ita non poteſt habere incompoſſibilitatem cum alia in genere cauſæ efficientis; Confirmatur, quia expulſio in genere cauſæ efficientis nõ poteſt intelligi ſine aliquo termino producto per actionem,quæ ſit à cauſa efficiente;at in hac corporum incõpoſſibilitate nullus eſt terminus productus, vt patet, quia quantitates illæ ſunt immutatæ;ergo.

Confirm.

12 *Reſponſio Conimbri.* Reſp. 2. Alij impenetrabilitatem nõ conſiſtere in reſiſtentia mutua paſſiua dictarum dimentionum, qua ratione durities reſiſtit diuiſioni; quare dicunt hanc incompoſſibilitatem eſſe in genere cauſæ materialis. Ita Conimbr.

3. reſpõſio aliorum. Reſp.3. Alij effectum illum mutuæ excluſionis ab eodem loco oriri ex formali incõpoſſibilitate dimentionum; nam ſicut duæ formæ non poſſunt informare eandem materiam, eo quod habeant in genere cauſæ formalis incõpoſſibilitatem; ita & duo corpora in eodem ſpatio, quia licet non ſint in ſpatio per informationẽ veram; tamen ſunt in illo per informationem ſimilitudinariam; nã ſeipſis,& per proprias entitates occupant ſpatium, vt forma materiam, licet differant in modo eſſendi. Sed hic modus dicendi non caret difficultate: nam primo quantitas vel excludit aliam quantitatem ab eodem loco per ſeipſam formaliter, & immediatè per ſuã eſſentiam præciſo omni alio, & non,quia ſicut nõ eſt occupatiua ſpatij per ſuam eſſentiam immediatè,ſed per paſſiuam locabilitatem; ita non poteſt per ſuam eſſentiam à loco excludere aliam;vel illam excludit per aliquid ſibi ſuperadditũ accidentaliter, & quæritur, quid de hoc ſit, & quomodo manet à quantitate; tum ſecundo, quia ſequeretur, hanc repugnantiam nõ poſſe auferri à Deo; quia Deus non poteſt auferre repugnantiam formalem; at illud eſt contra Diuinam Scripturam, & Patres, quia Chriſti Corpori tribuunt penetrationem cum alijs corporibus in exitu ex vtero Beatæ Virginis,& ex egreſſu à Sepulchro, & ingreſſu ad Diſcipulos ianuis clauſis poſt Reſurrectionem: & deniq. ex penetratione cœlorum vſq.ad ſupremum in ſua Aſcenſione.

13 *Impugnatur ab alijs.*

S. Thom. Conimbr. Henriq. Scotus. Reſp. ad primum, Aliqui ex D. Thom. & Conimbr. loc.cit. Henriq. quodl.9.q. vltim. Scot. 4. d.49. q. 16. Cum impenetrabilitas conſiſtat in quodam influxu proueniente à quantitate, nõ poteſt per ſeipſam,& immediatè per ſuam eſſentiã formaliter excludere aliam quantitatem, ſed per influxum diſtinctiuum ſui, quoad ſitum ab alia quantitate; putant enim inter proprietates quantitatis eſſe, vt ab ea reſultat quidam influxus, quo ſeipſam ſitu diſtinguat à quacũq. alia quantitate, & per hanc influxum reſiſtit penetrationi,ideſt exiſtentiæ alterius corporis in eodem ſitu,& loco.

Hinc Reſp.ad ſecundum,nam vt duo corpora in eodem loco penetratiuè ponantur, non eſt neceſſarium deſtrui quãtitatem, vel aliquam intrinſecam paſſionem illius,ſed ſatis eſſe, vt impediat influxum, qui reſultat à virtute quantitatis, per quem ſe diſtinguit ſitu ab omni alia quantitate. Sic etiam dum Beat⁹ ſe vult ponere in loco, in quo eſt aliud corpus, debet non ſolum impedire hunc influxum ſuæ quantitatis, ſed etiam quantitatis alterius corporis,& hinc patet qua ratiotione Deus auferat hanc repugnantiam formalem.

Obiectio. Dices 4. Quomodo corpus glorioſum impediet illum influxum.

Reſpond. Reſp.primo, In proprio corpore illum impedire in genere quaſi formali, quia qualitas recepta in corpore formaliter reddit illud aptum, vt poſſit coexiſtere ſimul cum alio corpore in eodem loco;quæ aptitudo intelligi non poteſt, niſi vis diſtinguendi, ita ſit ſubdita voluntati Beatæ, vt quando voluerit intrare aliud corpus, à ſuo corpore non reſultet influx⁹ diſtinguens; quare illa quantitas, vt formaliter reddit ſubiectum aptum ad penetrandum; ita ab eo formaliter expellit influxum reſiſtentem,ſicut albedo, vt formaliter reddit ſubiectum album;ita formaliter expellit nigredinem. Reſp.

Reſp. Reſp.2. In ordine ad quantitatem alterius corporis non glorioſi, quod debet penetrari, vt eſt diſtinctiua ſitus,& expulſiua alterius ab eodem loco, non poteſt virtus penetratiua aliter cócurrere, quàm effectiuè, nam nõ poteſt habere cauſalitatem in genere cauſæ finalis,neq.materialis,nec formalis,cum virtus illa in eo nõ exiſtat; ergo manet,vt concurrat effectiuè ſuperando reſiſtentiam paſſiuam corporis non glorioſi, & ponendo ſe in eodem loco.

Confirm. Confirm. Quia quando Deus penetratiuè ponit duo corpora in eodẽ loco, actiuè concurrit; ergo etiam quando idem corpus per virtutem ſupernaturalẽ ſibi cõmunicatam penetrat aliud corpus; nam penetrare eſt efficere exiſtentiam ſimultaneã cum alio corpore in eodem loco, nam ſicut vbicatio non eſt ſine effectione; ita neq. ſimultanea exiſtentia localis.

Sed hæc doctrina Theologica eſt à Nobis alibi examinanda; hic ſolum explicanda eſt difficultas pertinens ad naturã impenetrabilitatis, quam dicunt conſiſtere in quodam influxu, prouenienie à quantitate: nam quęritur in quo genere cauſæ hic influxus à quãtitate proueniat; non enim influit in genere cauſæ formalis, quia huius effectus nõ tranſit in aliam formam; ſed ſolum in materiam; Neq. in genere cauſæ efficientis, quia quantitas non eſt actiua; neq. in genere cauſæ materialis, quia hæc cauſa non habet influxum, niſi receptiuum,& ſubſtentatiuum;& hic influxus non eſt receptiuus alterius rei, ſed potius eſt excluſiuus alterius; neq. ſubſtentati-
15 uus, vt patet. Quare Reſp. eſſe quaſi formalem quoad excluſionem, nam inter quantitates eſt formalis repugnantia reſpectu eiuſdem loci.

Impenetrabilitas conſiſtit in influxu quaſi formali.

5. obiectio. Dices 5. An impenetrabilitas ita conueniat quantitati, vt poſſit impediri per virtutem naturalem.

Secundum aliquos naturaliter dari poteſt penetratio, quos vide apud Abul. Alex Fern. Nos refellit Ariſt. & experientia.

Affirmant aliqui apud Abulen. in cap.17. Matth. q. 119. §. ſecunda via,& Alex.opuſc. de Mixtione, Fernel.lib.2.Phylolog.c.vlt.ſed hos refellit auctoritas Ariſt. 4. phyſ.t.27. Vbi tanquam abſurdũ infert, ſimul enim *duo corpora in eodem loco* inerunt; Et experientia, per quam conſtat omnia corpora, tam rara, & tenuia, quàm craſſa ſe expellere ab eodẽ loco; & id neceſſariò prouenit ex quantitate, tum quia patet, omnes formas, in eodem ſubiecto exiſtentes, ſe penetrare, quia habẽt vnam quantitatem; tum quia quantitas Euchariſtiæ patet eodem modo impedire penetrationẽ quando erat in ſubiecto, ac nunc exiſtens ſine ſubiecto; tum quia manente eadem quantitate variatis formis ſiue ſubſtantialibus, ſiue accidentalibus, manet idem impedimentum penetrationis, vt patet in generatione ſubſtãtiali, & variatione accidentali ſubiecti; ergo hoc impedimẽtum oritur ex quantitate.

Confirm. Confirmatur à priori, quia ratio quantitatis conſiſtit in ratione partium occupatiua loci; ita vt diuerſis partibus eiuſdem corporis debeatur diuerſa pars ſpatij; ergo vbi ſunt partes diuerſæ, occupare debent diuerſum locum, ergo non eundem, at hoc eſt eſſe impenetrabile. Ita communis opinio apud Conimbr. 4. phyſ.c.5.q.4.art.1. §.Cæterum. Ruuius tract. de natura loci q. 5. num.65. §. oportebit. Abul. loc.cit. Henric. quodl.9.q. vlt.ad primum, Vbi addit repugnantiã oriri ex dimenſionibus, non ratione eſſentiæ, ſed ſitus, quem dimenſiones natæ ſunt habere in loco, propter quem ſitum corpora ſe tangunt:& tenent ſe extra ſe. Ricc.4.d.49.art.4. q.5. §. ideo. Vbi ait, quod quamuis vnũ corpus glorificatum per dotem non poſſit eſſe ſimul cum corpore glorificato; poteſt tamen ſimul eſſe cum non glorificato, quia impoſſibilitas eſſendi ſimul duo corpora, non eſt ratione materiæ, vel formæ, nec ratione dimenſionum tantum, ſed ratione dimentionum, & debilitatis virtutis actiuæ in vtroq;. Propter primum non poſſunt duo corpora non glorificata eſſe ſimul naturali virtute, nec corpus non glorificatum cum dimentionibus, etiam ſi eſſent ſeparatæ; Propter ſecundum duo corpora non glorificata non poſſunt eſſe ſimul, quia ſicut corpus per virtutem naturalem non poteſt penetrare aliud ſine diuiſione propter debilitatem virtutis in agendo; ita corpus glorioſum non poteſt ab alio corpore penetrari propter magnitudinem ſuæ virtutis actiuæ, cui repugnat penetrari à virtute creata; at quia in corpore non glorioſo eſt debilitas virtutis reſpectu virtutis, quæ eſt in corpore glorioſo; ideo poteſt penetrari à corpore glorioſo ſine diuiſione, alias anima nunc eſſet magis libera, quàm poſtquam eſſet vnita corpori glorioſo; Neq. obſtant experientiæ, quas afferunt, vt cũ in amphora aqua plena inijcitur nummus abſque alia aquæ expulſione, ex Plin. 2. Hiſt. c. 62. & vas cinere plenum tantundem aquæ recipit ac reciperet, ſi eſſet vacuum; hoc autem fieri non poſſet, niſi duo corpora eſſe poſſent in eodem loco. Nam alij ex his probant dari vacuum; alij id negantes, dicũt primam experientiam concedi, quando labra vaſis ſunt ſicca; nam aqua, quæ excluditur, reſidet in ſiccis labis; ſecus autem contingeret quando eſſent madefacta. Secunda experientia ſaluatur eo, quod aqua recipitur in poris cineris, & hic madefactus denſatur, & conſtipatur, & partes aquæ iniectæ exhalant; quare vtrumq. corpus reducitur ad tantam quantitatem, quanta erant ſingula corpora. Et ex his facilè ſolui poſſunt aliæ experientiæ, de quib' Conimb.& Ruui'.

Conimbr. Ruuius. Abulen. Henric. Riccard.

Dices 6. An impenetrabilitas ſit diſtincta 16
realiter à quantitate. *6. Obiectio.*

Reſp. negatiuè, quia non eſt ratio, nam licet quantitas penetretur cum alia; non tamen amittit impenetrabilitatem, quia impenetrabilitas conſiſtit in eo, vt per nullam potentiam naturalem poſſit vna quantitas fieri intimè præſens alteri; quare non repugnat

Impenetrabilitas non diſtinguitur à quantitate.

gnat illi abſolutè nõ penetrari, vt neq. duritie terminari abſolutè, ſed non facilè terminari, cuius rei ſignũ eſt, ꝙ licet penetretur cum vno; non tamen idcirco poteſt cum altero; at ſi perderet impenetrabilitatem, poſſet cum quocumq. penetrari. Vnde partes cœli; lapis ſepulchri; ianuæ, &c. licet fuerint penetratæ cum Chriſti corpore; non tamen cum alijs, & ſimiliter Corpora beata, licet virtute Diuina ſe penetrent cum alijs; nõ tamen naturaliter, & ideo ſimpliciter, & ſecũdum ſe dicuntur impenetrabilia, vt dicitur de indiuiſibilitate cœli, cui repugnat diuidi per potentiam naturalem, at non per potentiam Dei, quare ex hoc non amittit ſuam indiuiſibilitatem.

6. Obiectio. Dices 6. An poſſit Deus efficere, vt duo corpora extenſa localiter ſint ſibi intimè præſentia.

17 *Poſſunt duo corpora extenſa localiter contra Dur. eſſe penetrata.* Negat Durand. in 4. d. 44. q. 6. Sed id eſt ſaltem temerarium; quia contra Patres, vt patet de Aſcenſu Chriſti in cœlum, & eius exitu ex vtero; & ingreſſu ianuis clauſis ad Diſcipulos. Ratio à priori, quia non implicat, nam rationes Durandi omnes videntur ſupponere quantitatem non eſſe aliud, quam extenſionem localem; vnde docet Chriſtum in Euchariſtia non habere quantitatẽ, quod omnino temerè dicitur: & etiam ſi id eſſet verũ, adhuc nihil probaret, quia partes eiuſdem quantitatis ſeruata eſſentia cuiuslibet, benè poſſent ſe penetrare ad inuicem, modo non ita vt redirent ad pũctum, nam ſic omnino amitterent extenſionem, atq. adeo eſſentiam, ſed dimidium quantitatis cum alio non amitteret propriam extenſionem, ſed duæ extenſiones locales reſponderent eidem loco.

Confirm. Confirmatur, quia licet materia habeat partes extra partes, & ſimiliter forma, adhuc ſunt ſibi inuicem intimè præſentes; ergo etiã partes quantitatis, licet vna ſit extra aliam.

QVÆSTIO QVINTA.
De ordine, quo paſſiones conſequuntur quidditatem quantitatis.

1 *Ordo paſſionum quantitatis ex Scoto.* HIc referam opiniones præcipuas abſque examine, quod res ſit longioris ſpeculationis, & non eximiæ vtilitatis.

Primò igitur Scot. 5. met. q. 9. §. concedo ait primam paſſionem eſſe diuiſibilitatem 3. phyſ. 35. & 5. met. 18. nam vt viſibilitas eſt reſpectus conſequens colorem in ordine ad viſum 2. de anim. t. 66. ita diuiſibilitas eſt reſpectus ad actum diuiſionis. Hanc ſequitur finitas, & infinitas. 1. phyſ. 15. 3. phyſ. 36. quorũ ſcilicet numeri, & magnitudines eſſent per ſe paſſio quædam in infinitum: nam cum finitas neceſſariò ſupponat id, quod debet finiri, hoc neceſſariò intelligitur diuiſibile. Hanc ſequitur tertia æqualitas, & inæqualitas, vt patet in prædicamentis quantitatis; Deinde quarta, ratio menſuræ 10. met. t. 1. & 2. nam ideo menſurat, quia eſt æquale, vel A inæquale menſurato, non contra.

2 *Alij putãt primam paſſionem eſſe menſuram apud Zerb.* Secundo, Alij apud Zerb. 5. met. q. 13. §. propter tertium diff. 2. putant primam paſſionem eſſe menſuram, quia hæc non præſupponit diuiſibilitatem: nam vnum quodq. tendit ad diuiſibilitatem ſecundum quod tendit ad pluralitatem, cum pluralitas cauſetur ex diuiſione, at vnumquodq. tendit ad menſuram ſecundum quod tendit ad vnitatem, cum vnitas ſit principium menſuræ, at vnum eſt prius multitudine; ergo ratio mẽſuræ præcedit diuiſibilitatem; Vnde D. Th. 5. met. tex. 18. lect. 15. ait ſi linea eſſet infinita, non eſſet linea, quia linea eſt longitudo B menſurabilis.

3 *Alij aliter coordinant.* Tertio, Alij primo ponũt diuiſibilitatem; Secundo, paſſiuã vbicabilitatem: Tertio, finitatem, & infinitatem: nam quantitas ſiue ſit finita, ſiue infinita, eſt vbicabilis: Quarto, continentia alterius, quæ reſpicit aliud: Quinto, æqualitas, vel inæqualitas: Sexto, menſura paſſiua: Septimo, menſura actiua: neq. obſtat, quod menſurare primo conueniat vnitati: nam menſura, quæ conuenit, vt paſſio quantitatis, non eſt niſi menſura per repetitionem, & impropriè: nam menſura propriè non eſt paſſio quantitatis, cum conueniat vnitati, quæ non eſt quantitas. C

TRACTATIO XVIII.

De Natura, & exiſtentia Infiniti.

DE hac materia Ariſt. in 3. Phyſ. à t. 24. ad finem, Vbi Conimbr. c. 4. q. 1. & D ſeq. Ruuius tract. 2. Vaſq. 1. part. diſput. 63. c. 2. & diſp. 26.

QVÆSTIO PRIMA.
De Natura, & conceptu infiniti.

SEx de infinito quæri poſſunt. Primũ eius natura, Secundum eius diuiſiones, Tertium eius proprietates: Quartũ eius actualis exiſtentia; Quintum eius exiſtentia poſſibilis in ordine ad cauſas naturales; Sextum exiſtentia poſſibilis in ordine ad potentiam Diuinam. E

DVBITATIO PRIMA.
Quid ſit infinitum, & an dicat entitatem paſitiuam?

ART. I. Explicantur termini quæſtionis.

1 *Inf quo* PRimo Not. Infinitum ex vi nominis ſignificare id, quod caret fine. Ita Alenſ. 1. p. q. 6. memb. 1. ad primum. *Finitum dicitur per poſitionem finis, infinitum per ablationem finis,* &

Bonau. S. Th. Vaſq.

& idem Bonau.in 1.d.43.art.1.q.2.ad primũ. D.Thom.1.p.q.7.art.1. *Infinitum dicitur ex eo, quod non eſt finitum.* Vaſq.1.p.diſp.25.c.5. *Infinitum idem omnino ac non finitum, ac proinde negationem finis ſignificat.* Ratio eſt, quia finitum, & infinitum opponuntur; ergo vt finitum ponit finem; ita infinitum negat illum.

Ex quibus patet infinitum ex vi nominis eſſe negatiuum, & finitum eſſe poſitiuum. Hinc Ariſt. 3.phyſ.t.34. infinitum poſuit habere quinq. ſignificationes; quas explicauim⁹ in textu: nam omnes illæ ſignificationes de-
2 notant carentiam finis, ſiue ex defectu partium, vt punctũ nam vt rectè Alenſ. 1.met. cum finitas ſit paſſio quantitatis, cum de aliquo negatur quantitas, negatur etiã finitas, atq. adeo dicitur non finitum, ac non finitũ eſt infinitum, ſiue ex cõmuni modo loquendi, quomodo dicere ſolemus aliquem in ſuis negotijs eſſe infinitum, quia licet ſecundum ſe negotium habeat finem; tamen ex conditione perſonæ nunquam poteſt peruenire ad finem: ſic etiam labyrintus dicitur infinitum propter conditionẽ figuræ, quod Ariſt. dicit vix pertranſiri; ſiue propter aliquodimpedimentũ, nã licet ex natura ſua poſſit pertranſiri, tamen propter impedimetum, non habet tranſitum, & finem, vt Alex.dicit eſſe labyrintum, & Simpl. viam inter Tropicos: ſiue quarto, quod habet tranſitum, ſed inconſumabilem, vt ex ſententia Stoicorũ eſt interuallum, & inane extra cœlum, & talis eſſet linea extenſa in infinitum; ſiue quinto, quod eſt infinitum per appoſitionem, vt in numeris, vel per diuiſionem, vt in continuo; vel vtroq. modo, quando per detractionem ab vno fit additio alteri, vt dicitur t.59.& 60. vel in motu, & tempore, vt rectè explicat Vicomercatus in textu, & Canonicus q. 3. Ex quibus omnibus acceptionibus ſolum quarta, & quinta ſunt propriæ, nam alia ſunt ſimpliciter finita, & infinita per accommodationem.

Ex vi nominis eſt quid negatiuum.

Alex. Simpl.

3 2. Not. Infinitatem, licet propriè conueniat magnitudini, ſeu cõtinuo; tamen transfertur ad alia, ad quæ etiam transfertur nomen quantitatis, notat Scot. 2.met.q.6. Vnde primo tribuitur perfectioni, & virtuti, vt perfectio, & Virtus Dei dicitur infinita: Secundo actioni, vt creatio dicitur eſſe infinitæ virtutis, & motus, qui eſt ex virtute infinita, non determinare ſibi certum tempus, ſed poteſt velocitari in infinitum: Tertio diuiſioni vnde continuum dicitur diuiſibile in infinitum: Quarto ex extenſione quomodo Anaxim. terræ tribuebat radices in infinitum, ne rueret: ſcilicet numero, vnde Democrit. ponebat athomos numero infinitas: Sexto moræ, vt cœli motus dicitur infinitus.

Infinitas tribuitur non ſolum continuo, ſed alijs ex Scoto.

4 Ex his patet rectè à Canonico infinitum diuidi, aliud in extra genus, ꝗ ſcilicet continet in omni genere infinitas perfectiones, & ita eſt Deus: aliud in genere, ſeu in determinata entitate; & dicitur infinitũ quãtitatiuũ, & hoc aliud eſt negatiuum, quod ſcilicet non habet terminum, neq. aptum eſt habere, vt punctum; aliud priuatiuum, vt ſi linea priuaretur puncto: Tertium poſitiuum, & eſt triplex, aliud extenſiue, aliud intenſiue, aliud diſtributiue, ſeu diſcretum, & ſic eſſet multitudo infinita. Idem Simplic.1.phyſ.35. Alb. de cauſis lib.3.c.3.

En Canon infinitum aliud extra genus, aliud in genere.

3.Not. Cum negatio cognoſcatur ex forma oppoſita, quam negat, infinitum cognoſci debet ex fine quem negat, finis autem ſignificat tum perfectionem, & complementum alicuius, & ita non accipitur hic, quia infinitum idem eſſet, ac imperfectum, quare non poſſit Deo conuenire, & in hoc ſenſu materia dici poteſt infinita dum caret forma; tum ſignificat terminum, vltra quem nõ extenditur, ſed per ipſũ concluditur res, & ita ſumitur hic: quare cognito fine, & termino quo alia finiũtur, cognoſcetur ex cuius termini negatione infinitũ conſtituatur. 5

Infinitũ cognoſcitur ex fine.

4.Not. terminum eſſe duplicem vnum intrinſecum, & eſt pars rei, quæ dicitur terminata, ſicut octauus palmus dicitur terminus vulnæ, quia eſt vltimus, vltra quem non eſt alius palmus; Alterum eſſe extrinſecum, qui non eſt pars rei, ſed eſt aliquid conceptũ ad modum rei indiuiſibilis, vltra quem non extenditur res: ſicut ſuperficies dicitur terminus corporis; & corpus continens dicitur terminus rei contentæ, Infinitũ igitur conſtituitur per negationem termini intrinſeci, licet etiam aliquando habeat etiam negationem termini extrinſeci, nam partes quantitatis ſunt infinitæ, etiam ſi habeant terminũ extrinſecum, ſ. puncta, & ſuperficies, quia careat termino intrinſeco, ſ. vltima parte. 6

Duplex eſt terminus intrinſecus, et extrinſecus.

Difficultas ſolum eſt, An ex parte rei, infinitum ſit quid poſitiuum?

ART. II. Opiniones Doctorum, & Auctoris.

PRima opinio eſt dicentium infinitum eſſe quid poſitiuum, & finitum eſſe negatiuum, quia illud dicit poſitionem entitatis ſemper, & ſemper; hoc autem dicit negationẽ vlterioris extẽſionis, & entitatis, ita Henriq.1.p.Summ.art.44.q.2. Riccard.1.d.43.ar. 1.q.3. Confirmatur ex Henr. quia in Deo infinitas dicit perfectionẽ poſitiuam, per quam excedit omne creabile. Confirm.2. quia infinitum dicitur eſſe impoſſibile, & eſt impoſſibile, quia dicit entitatem incapacem exiſtentiæ; ergo ſupponit includere entitatem ſecundum rationem infiniti. Hinc Riccard. loc. cit. docet infinitum dicere negationem negationis perfectionis, at negatio negationis dicit aliquid poſitiuum. ergo. 7

Prima opinio docet infinitũ eſſe quid poſitiuum. Henriq. Riccar.

8 Secunda opinio eſt dicentium ponere negationem. Aur. 1.d.43.q.1.art.1.opin.1. quia licet infinitũ præſuppoſitiuè ſit poſitiuum, quia omnis negatio fundatur in entitate poſitiua; tamen formaliter eſt negatiuum, quia completur per negationẽ finis; ſicut finitum formaliter completur per poſitionem finis, ſeu

Secunda dicit eſſe quid negatiuum. Aureol.

ſeu

Venet. termini. Sequitur Venet. 3.phyſ.t.72. vbi ait infinitum ſignificare quantitatem connotando priuationem finis.

9 3.Opinio eſt dicentium,Infinitum negatiuè, vel priuatiuè ſumptum, dicere negationem, nam illud eſt id cui non poteſt conuenire terminus, vt punctum,& hoc dicitur, cui licet poſſit conuenire, tamen non conuenit, vt ſi linea careret puncto, At infinitum contrariè, eſt quid poſitiuũ,quia opponitur finito, nam negat finitatem cum poſitione contrarij: ſicut iniuſtitia negat habitũ iuſtitiæ cum poſitione habitus contrarij, ita Scotus 2.met.q.6. vbi illud diſtinguit in actu exiſtens,& in potentia: quæ opinio mihi vera videtur, ſed explicanda,iuxta ſequentem.

10 *Infinitum eſſe negatiuum ex modo ſignificãdi.* 4.Opinio eſt dicentium, Infinitum ex modo ſignificandi dicere negationem, vt probant argumenta ſecundæ ſententiæ. Sed ex re ſignificata dicere perfectionẽ poſitiuam, vt probant argumenta primæ ſententiæ; & hæc opinio mihi placet: nam ſimilia nomina eodem modo ſignificant, nam nominare ſolemus, quæ nobis ſunt magis cognita nomine poſitiuo; oppoſitum autem illius nobis ignotum etiam ſi ſit in ſe poſitiuum, nominamus nomine negatiuo: *Multa poſitiua explicamus per negatiua.* Sic differẽtiam hominis explicamus per rationalitatẽ; brutalem verò per negationem rationalitatis, & ſic de alijs;Quare ſimiliter,quia res finitæ sũt nobis magis notæ,explicamus nomine poſitiuo, etiam ſi dubium ſit an finitum dicat aliquid poſitiuum, an verò negatiuũ, ſaltem ratione extrinſeci indiuiſibilis;infinitum verò nobis ignotũ explicam' per negationẽ finis; at hæc negatio finis præſupponit perfectionẽ vlteriorẽ, & vlteriorẽ.

11 Sic ẽt ſimplicitas deſcribitur per negationem compoſitionis, licet ſignificet rem poſitiuam, reſpectu cuius compoſitio importat quaſi negationem. Similiter impotentia dicit negationem potentiæ, cũ tamen ſit ſpecies qualitatis.Hinc intelligitur cur Ariſt.3.phyſ.t.72. loquens de infinito dicat, *Et quod eſſe quidem ipſius priuatio eſt,* nam ibi loquitur de infinito in potentia, quod reducit ad genus cauſæ materialis ob affinitatem, quod ſicut materia eſt ex ſe interminata, & terminatur per formam;ita & infinitum eſt ex ſe interminatum, & terminum recipit per diuiſionẽ, vel appoſitionem: Et quia tale infinitum dicit negationem actus perfecti, & abſoluti; ideo dixit conſiſtere in priuatione.

DVBITATIO SECVNDA.
Quomodo definiendum ſit Infinitum?

1 CVm Infiniti natura non ſit nobis ſatis nota,variæ extitere definitiones: & quia infinitum varijs rebus conuenit, ſcilicet magnitudini, motui, tempori,& per translationem pfectionib' ſubſtantialibus;ideo inquirenda eſt natura aliqua his cõmunis; *Definitio Antiquorum eſt id cuius nihil eſt extra.* Prima definitio eſt illa, quam aſſignarunt Antiqui apud Ariſt. 3.phyſ.t.63. *Infinitum eſt,cuius nihil*

A *eſt extra, id eſt perfectum, & totum*; quia ſcilicet continet totum eſſe, quod eſt in eo genere poſſibile. Confirm. *quia infinitum in actu habet rationem totius, & accepti;eſt autem tale infinitum,cuius quantitatem accipientibus nihil eſt ſumere extra; ſed quicquid illius eſt poſſibile, totum eſt acceptum*. Videtur ſequi Dur. in 1.diſt.43. q. 2. nu.18. *Idem dicit Durand.* Vbi diſtinguit infinitum in actu ab infinito in potentia, quod illud habeat rationem totius, & eſt tale, quod eius quantitatem accipientibus nihil ſit extra ſumere, ſed quicquid illius eſt poſſibile,totum eſt acceptum; at infinitum in potentia cũ habeat rationem partis,eſt tale,vt ſemper ſit aliquid
B illius extra ſumere. *Bacc.* Et Bacc. in 1. d. 44. q.1. ad 2. art. 2. dum probat Deum eſſe infinitũ, quia extra ipſum nihil eſt; quæ eſt definitio infiniti ſimpliciter ſecundum omnes Antiquos. *Scot.Tatar.* Et Scot. ac Tatar. locis infra citand. Videtur Scoti q.5.quodl.art.1.& Tatar.in 1. diſt.2.q.1.§.oſtenſo propoſito,vbi infinitum actuale definit eſſe id, cui nulla entitas deeſt.

2 *Reijcitur, quia eſt definitio totius.* Sed reijcitur ab Ariſt.3.phyſ.t.63.nam definitio non debet conuenire alij à definito; maximè habenti oppoſitas conditiones; at hæc conuenit alijs; imò habentibus oppoſitas conditiones: ergo. Minor probatur,quia conuenit toti, ſeu ipſi Mundo: nam hoc di-
C citur *Id, cui nihil abeſt,* id eſt nihil deeſt; Vnde vniuerſum dicitur totum, quia intra ipſum omnia continentur, & nihil eſt extra ipſum, nam ſi deeſt aliquid ad ipſum pertinens, ratione partis deficientis,non erit totum,quia habet aliquid ſui extra ſe; Hinc fit conuenire etiam perfecto: nam hoc eſt idem ac totum, aut valdè à fine, vt dicitur t. 64. At perfectũ non dicitur, quod caret fine, qui idem eſt ac terminus, ſequitur hanc definitionem conuenire enti finito, nam Mundus, & ſimiliter alia entia,quę dicũtur tota,& perfecta, ſunt finita, vt patet ex dictis in text.explicatione.

3 *Reſponſio Antiquorum.* Reſp. Pro Antiquis,etiam ſi hæc definitio
D conueniat toti;non tamen ſequitur nõ conuenire infinito, quia totum eſt aliquid commune finito,& infinito. Sicut definitio,quæ conuenit animali, conueniet etiam homini, & Bruto, quibus animal eſt commune. *Infinitũ potius dicit rationem partis quam totius.* Sed contra inſtatur t.65. & 66. nam infinitũ potius habet rationẽ partis, quam totius, nam hoc ſignificat rem terminatam,& cõpletam; contra verò ratio partis, quæ ſignificat in continuo aliquid indeterminatum: Vnde t. 67. concludit infinitum non eſt actu totum,ſed potentia totum, quia ſcilicet partes, quæ in infinitum ſeparantur à cõtinuo,dum ſunt in continuo, non ſunt actu totum, ſed
E per ſeparationem fiunt tota. Confirmatur, quia infinitum habet rationẽ materiæ, non formæ,at hoc non niſi,quia habet rationem partis, quæ eſt materia totius, neq. continet totum, vt forma continet compoſitum, ſed continetur à toto. *Impugnatur.*

Reſp. Id eſſe verum de infinito ſyncathegorematico, ſeu potentiali; non tamen de actuali, quod eſt ſimul exiſtens ſecundum omnes

omnes ſui partes: quia tale infinitum habet rationem totius, nam nihil ſui habet extra ſe.

Confirmatur, quia Deo, qui eſt infinitus ſimpliciter, tribuitur ratio totius, & perfecti. Sed de infinito an habeat rationem partis, an verò totius, dicetur infra; Nunc ſatis ſit oſtendiſſe illam definitionem non eſſe adæquatam, quia conuenit alijs ab infinito; atq. adeo non conuenit infinito, vt infinitũ eſt.

5 *Definitio Ariſt.*

2. Definitio eſt Ariſt. 3. phyſ. t. 62. & 63. *Quod ſit id, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere.* Probat ex dictis contra definitionem traditam ab Antiquis; tum exemplo circuli, & annuli, qui quia non habet principium, & finem, dicitur infinitus; nam ſemper poteſt eius aliquid accipere, licet ibi non ſit propriè infinitas, quia hæc exigit, ne eædem partes in accipiendo repetantur, ſed ſemel accipiatur; tum tertio, ex vi nominis, nam infinitum dicitur id, quod non poteſt finiri; at hæc finitio fieret, ſi in infinito non eſſet aliquid ſemper accipiendum.

6 *Inſtantia.*

Dices partes, quæ ſemper accipiuntur ex infinito, ſunt intra infinitum; ergo malè dicitur, quod ſit id, cuius ſemper eſt aliquid extra.

Soluitur ab aliquibus.

Reſp. Aliqui ly *Cuius* referri ad partes, non autem ad totum infinitum, ſed falluntur, nam ly *cuius* refertur ad ly *id*; at ly *id* conuenit toti infinito, quia prædicatur in recto de ipſo.

Solutio Auctoris.

Ego Reſp. Ly *extra* referri ad partes, & ſenſus eſt; infinitum eſſe id, cuius ſemper eſt aliquid extra; hoc eſt, quod habet partes extra partes, atq. adeo accepta vna parte, ſemper remanet alia extra ipſam, quæ accipi poteſt.

7 *Definitio aliorum.*

3. Definitio eſt aliorum, qui dicunt infinitum eſſentialiter eſſe proprietatem quantitatis formalis, ſeu molis propriè & primario, ſed ſecundariò quantitatis virtualis, includens perfectionem illimitatam in ea ratione, quæ dicitur infinita.

Infinitas eſt paſſio quantitatis.

Dicitur proprietas quantitatis ex 1. phyſ. t. 15. vbi contra Meliſſum, dicentem omnia entia eſſe vnum principium infinitum, probat neceſſariò, quod debeat ponere multa, quia infinitum in quantitate eſt, at quantitas dicit pluralitatem partium, vt t. 37. *Indiuiſibile*, inquit, *& impartibile eſſe nequit, quod actu eſt infinitum, quantum enim quoddam eſſe neceſſe eſt*, & 3. phyſ. t. 36. numeri, & magnitudinis eſt per ſe paſſio quædam, infinitum. Confirmatur ex communi conceptu, nam non poteſt concipi infinitas, niſi concipiatur fundari in aliqua quantitate, vt teſtatur

S. Thom. Dur.

D. Thom. 1. contra Gent. c. 43. & Dur. 3. d. 1. q. 3. nu. 13. *Non poteſt*, inquit, *habere rationem infiniti, quod non poteſt induere rationem quanti.*

Secundo dicitur propriè, & primariò, nam quantitas propriè ſignificat quantitatẽ formalem, ſeu molis; & ſecũdariò ac impropriè quantitatem virtualem, ſeu perfectionis. Patet ex communi vſu nominis: nec mirum, quia nomina impoſita ſunt ab hominibus primò illis rebus, quæ primò ſunt cognita ab ipſis, tum ad alias tranſlata; at homines prius cognoſcunt quantitatem molis, & ſenſibilem, quàm virtualem, vt notat Bonau. 1. d. 43. art. 1. q. 2. ad primum: Sicut, inquit, nomen quantitatis extenditur ad quantitatem virtutis, ſimiliter & nomen infiniti.

Bonau.

9 *Duplex illimitatio in eſſendo, & in operãdo.*

3. Dicitur includens, &c. quia per hanc illimitationem diſtinguitur finitum ab infinito; hæc autem illimitatio poteſt eſſe duplex. vna quoad conſtitutionem, quatenus perfectio incluſa non limitatur per aliquem terminum, ſiue in genere entis ſimpliciter, vt perfectio diuina, ſiue in tali genere, vt ſi eſſet quantitas extenſa, vel qualitas intenſa in infinitum; Altera quoad operationem, & hæc poteſt eſſe duplex vel ex defectu virtutis, qua ratione materia eſt ex ſe limitata ad calefaciendum, vel frigefaciendum, altera ex perfectione virtutis, quomodo potentia Dei dicitur limitata. Hæc autem illimitatio poteſt eſſe vel quoad ſpecies, vel quoad indiuidua, plura, & plura in infinitum. Illimitatio igitur conſtituens infinitum eſt quoad conſtitutionem, vt infra conſtabit.

10 *Definitio Scoti, & Baſſoli.*

4. Definitio eſt quã tradit Scotus quodl. 5. Baſſol. in 1. diſt. 2. q. 2. art. 1. Quod ſit ens excedens quodcumq. ens finitum non ſecundum proportionem determinabilem ſecundum perfectionem, & virtutem, ſicut eſt exceſſus in ſpeciebus. Ex quo infert eſſe impoſſibile, quod ſint formaliter plura infinita, quia in infinito nihil deficit entis eo modo, quo poteſt eſſe in vno, & videtur hæc definitio ſũpta ab Ariſt. 1. cœl. 130. *Tẽpus*, inquit, *infinitũ, definitũ eſſe id, quo non eſt maius; quod. n. aliquo pacto* (ideſt ex parte) *infinitũ eſt, neq. infinitum eſt, neq. determinatum.* Hinc Petrus Pariſ. in 1. diſt. 2. q. 1. §. ad argumentum ex Scoto docet, corpus infinitum non compati ſecum aliud corpus; quia dimenſiones vnius corporis locati euacuant totam capacitatem loci, receptiuam alterius corporis; & ideo dimenſiones repugnant dimenſioni reſpectu eiuſdem loci. Hinc ſecundo infert, non poſſe corpori infinito fieri additionem, quia fieret aliquod corpus maius infinito, cũ totum ſit maius ſua parte: nec tamen hinc ſequitur non poſſe fieri alia entia diſtincta à Deo; nam quantitas addita quantitati facit vnum, cum ſint eiuſdem; non ſic alia entia cum Deo. Hinc Ioann. Canon. 3. phyſ. q. 3. art. 1. ait infinitum eſſe id, quo nihil eſt maius, ſiue ſit ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum intenſionem.

11 *Corollaria Petri Pariſienſis.*

Canonicus.

12

Dices: Infinitas ſit ne entitas, an modus intrinſecus entitatis.

Quid veniat nomine modi

Reſp. Hanc quæſtionem ferè eſſe de nomine, nam pendet ex ſignificatione ly *modus*; Si enim modus ſignificat quicquid alteri accidit; quomodo qualitates dicuntur modi ſubſtantiæ, ſic infinitas non eſt modus; ſi vero modus ſic acceptus diſtinguitur à re modificata; Infinitas autem non ſic, ſed dicit ipſam perfectionem rei ſine carentia termini [illegible] & quæ

ratio-

ratione Scotus negat infinitatem eſſe modum Dei, vt refert Tatar. in 2.d.1.q.5.§. Etſi dicas. Si autem modus ſignificat quandam rationem eſſendi intrinſecam rei, ſic infinitas eſt modus, ſicut & intenſio in qualitate; qua ratione infinitas dicitur modus intrinſecus Dei, vt docet Tatar. ibidem ex communi Scotiſtarum, eo quod modus intrinſecus non eſt aliud ab illo, cuius eſt modus, vt docet Tatar. in 1.diſt.8.

DVBITATIO TERTIA.

Cui infinito conueniat definitio ab Ariſtotele tradita.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis, & opiniones Doctorum.*

Duplex infinitum, molis, & virtutis.

1 PRimo Not. Duplex eſſe infinitū, vnum actuale, quod dicunt cathegorematicū; aliud potentiale, quod dicunt ſyncathegorematicum; quorum explicatio patebit infra.

Secundo Not. Infinitum aliud eſſe quantitatiuum quantitate molis, & hoc ſiue continuum, ſiue diſcretum, ſeu ſecundum multitudinem; aliud quantitatiuum quantitate perfectionis, ſiue ſit perfectio eſſentialis, ſiue perfectio operatiua. Dubitatio igitur eſt cui infinito hæc definitio conueniat, & præcipuè de cathegorematico.

Prima ſententia ait conuenire vtriq. in communi.

2 Prima opinio eſt dicentium, hanc definitionem conuenire infinito quantitatiuo in communi, & ratione illius, inferioribus ſpeciebus, non autem conuenit illis ſecundum proprias rationes per quas diſtinguntur: nam omne infinitum eſt id, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere, nam ſiue ſit infinitū ſyncathegorematicum, ſiue cathegorematicum, dum acceptio fit ſucceſſiuè, ſemper aliquid manet accipiendum, quia nunquam poteſt exhauriri; ſiue illa acceptio fiat à Deo ſiue à creatura, vt benè Ferrar. 1. cont. Gent. c. 69. nam hac ratione infinitum, vt ſic diſtinguitur à finito, quia finitum per ablationem partium æqualium, ex quibus, vt finitum componitur; ita exhauritur, & vtrumq. infinitum exhauriri poteſt, dum acceptio fit ſimul; ſiue fiat per cognitionē, ſiue per corruptionem illius. Vnde Them. Simplic. D. Thom. Philop. Sotus, & Ferrar. videntur indifferenter hanc definitionem tribuere nūc infinito ſyncathegorematico, nunc cathegorematico; Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt primaria intetione definitum eſſe vtrumque; Alij verò primario definitum eſſe infinitum ſyncathegorematicum, nam hoc reperiri ſupra docuerat, & quia hæc definitio includit potentialitatem quandam, & ſucceſſionem in accipiendo; At ſecundario definitum eſſe cathegorematicum, cui accommodari pōt hæc definitio.

Ferrar.

Themiſ. Simplic. S. Thom Philop. Sotus. Ferrar.

Non dant alij niſi infinitum ſucceſſiuum. Auerr.

3 Alij denique non agnoſcunt aliud infinitum partibile niſi ſucceſſiuū eo, quod illud conſiſtat in quadam ſucceſſione ſicut dies, & nox, nam intrinſecè dicit actū permixtū potentiæ, atque adeo componitur ex partibus, quæ non ſunt ſimul, nam dum vna eſt, reliqua non eſt, ex Auerr. 4. phyſ. comm. 88. & vt de motu, & tempore, quia qui aliquid partibile imaginatur infinitum, neceſſario fingit aſpectū ſuper aliquid in actu, & deinde addit aliquid in actu, & ſic procedendo ſine fine additionis, quia hanc additionem nunquam intellectus attingit, nam ſi attingeret, iam finiret.

Cōfirmatur, quia concipere aliquid ſine fine, eſt concipere ſine complemento, atque adeo incompletum, & imperfectum, quia finis, complementum, & actus idem ſunt, vnde putat implicare contradictionem tribuere permanentibus infinitatem, ſicut illi tribuere ſucceſſionē; ita Aureol. 1.d.44.q. vnic. art. 1. propoſit. 1. & fuſius prop. 2. iſtis aūt.

Alij ſyncathegorematico ſolum.

4 Secunda opinio eſt Durand. dicentis conuenire infinito ſyncathegorematico, & nullo modo cathegorematico, quia hoc ſolum habet actuum permixtum potentiæ; vnde oritur, vt ſemper ſit aliquid extra accipere; at infinitum cathegorematicum dicitur id, ex quo non ſemper eſt aliquid extra accipere: quia poteſt ſecundum ſe totum ſimul accipi, vt ſimul exiſtit. Confirmatur, quia ideo dicitur eſſe indeterminatum, & ignotū, quia non poteſt cognoſci ratione ſuæ potentialitatis; nam cognoſcibilitas fundatur in actualitate. Confirmatur 2. quia infinitum hic definitum ait non habere rationem totius, ſed partis; at hoc non poteſt intelligi de cathegorematico, quia illud cū ſecundum omnes ſui partes ſit poſitū, habet rationem totius; at verò ſyncathegorematicum, quia non poteſt poni ſecundum omnes ſui partes, ſed ſecundum finitas, ita vt remaneant aliæ ponendæ, habet rationem partis etiam, & non totius eſt Scot. 2. met. q. 6. §. Hic eſt notandū. Durand. in 1.d.23.q.2.nu.18. Albertin. tom. 2. Corrol. 6. in prædicam. quantitat. dub. 4. q. 3. nu. 18. Tribuitur Them. D. Thom. Auerr. Burl. Sot. Georg. & Vicomercat. & optimè omnium explicat Canonic. li. 3. phyſ. q. 3. a. 1. Confirmatur 3. nam Ariſt. poſtquam probauit non dari infinitū in actu, ſed in potentia, deduxit tanquam Corrollarium, infinitū eſſe id, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere.

Scotus. Durand. Albertin. Canonic.

Alij vtriq. reſpectu noſtri.

5 Tertia opinio eſt dicentiū conuenire vtrique ſecundum proprias rationes, nō tamen ſecundum ſe, ſed reſpectu noſtri, nam cum dicitur *eſſe id, cuius ſemper eſt aliquid accipere*. Intelligitur reſpectu noſtri, nam nos partem accipere debemus per diuiſionem, vel deſignationem. & quia nos accipere non poſſumus niſi multitudinem finitam, ideo reſpectu noſtri ſemper remanet aliquid accipiendum, vt notat Maior. 1.d.43.q.10.a.1. in fine. Confirm. quia reſpectu cognitionis diuinæ non remanet aliquid extra accipere, quia ſimul cognoſcēdo omnes partes, oēs accipit.

Io. Maior.

Opinio Vazquez.

6 Quarta opinio eſt Vaſq. 1. diſp. 26. c. 3. nu. 20. illam definitionem cōuenire infinito cathegorematico, nam Ariſt. ibi diſtinguit infinitum

Dd

finitum in potentia; ꝙ dicit eſſe veluti ludus Olimpicus, ab infinito omnino, id ẽ in actu, & de hoc ait cuiꝰ accipientibus aliquid ſẽper ſuꝑeſt aliud accipiendũ ex ijs, quę in eo ſũt.

ART. II. *Opinio Auctoris.*

Definitio data conuenit infinito, vt ſic.

7 Prima Concluſio: hæc definitio conuenit infinito, vt eſt commune ad cathegorematicum, & ſyncathegorematicum, patet ex dictis in prima opinione, nam particulæ definitionis conueniunt infinito in communi, vt optimè Venet. ibi in textu, & Ferrar. 3.phyſ.q.3.not.1.

Venet. Ferrar.

Quid ſignificet ly (cuius.)

8 Dices: Infinitum cathegorematicum continet in ſe omnes partes, quæ ſunt neceſſariæ ad infinitatem; ergo extra illud non eſt accipere aliam partem?

Reſp. Senſum definitionis non eſſe, vt extra infinitum ſecundum ſe totũ, ſit accipere aliam partem, ſed vt extra quamlibet partem ipſius ſit accipere aliam partem; quare ly *Cuius* non refert infinitum ſecundum ſe totum, ſed quamlibet partem infiniti ſignabilem, vt ſenſus ſit: *Infinitum eſſe, cuius ſemper eſt aliquid extra, &c.* Ideſt habet tantam amplitudinem, vt quacumque parte accepta, extra illam ſemper accipi poteſt alia, & alia, vt rectè Ferrar. loc. cit.

Infinitum in cõmuni eſt primario definitũ.

9 Secunda Concluſ. Infinitum primario definitum, eſt ratio infiniti in communi, nam Ariſtoteles affert hanc definitionem ad deſtruendam definitionem poſitam ab Antiquis, qui definiebant infinitum eſſe id, extra quod nihil eſt. Ariſtotoles aſſerit potius eſſe id, cuius ſemper eſt aliquid extra; at Antiqui definiebant infinitum in communi ad cathegorematicum, & ſyncathegorematicum, nam illi volebant probare dari infinitum cathegorematicum, & ſumebant pro medio termino, definitionem infiniti; ergo Ariſtoteles definit idem infinitum, nam alioqui non rectè reprehenderet Antiquos ſi de diuerſis infinitis intelligerent, ſed incidiſſet in fallaciam æquiuocationis.

10 Tertia Concluſ. Hæc definitio non conuenit ſpeciebus infinitorum ſecundum proprias rationes, tum quia definitio, quæ conuenit prædicato generico, non poteſt eſſe propria ſpecierum; tum quia acceptio partis, quæ ponitur in definitione, eſt diſtincta in infinito cathegorematico, & ſyncathegorematico; nam in ſyncathegorematico eſt pars proportionalis; at in cathegorematico eſt æqualis; quæ diſtinctio non explicatur in hac definitione. Et ex his patet ad argumenta Aduerſariorum.

ART. III. *Soluuntur Argumenta Aduerſariorum.*

In vtroq. infinito eſt actus permixtus potentiæ quoad diuiſionem.

11 Ad argumenta primæ opinionis Reſp. ibi probari primã, & tertiam concluſionẽ. Ad argumenta ſecundæ reſp. ad primum in vtroque infinito eſſe actum permixtum

A potentiæ quoad acceptionem ſucceſſiuam, & diuiſionem, nam facta quacumque acceptione adhuc remanet potentia ad alia accipienda, licet deinde quoad acceptionem ſimultaneã fortè ſit aliquod diſcrimen, quod infinitum cathegorematicum, cum habeat partes æquales, & determinatas, poſſit accipere diuiſionem quoad omnes partes; ſed hæc diſtinctio nõ explicatur in definitione. 12

Incertum an infinitum hic abſtrahat à ratione partis, & totius.

Ad primam Confirmationem infra conſtabit quomodo infinitum ſit ignotum; illud autem eſt certum vtrumque infinitum non poſſe exhauriri, atq. adeo eſſe ignotum per cognitionem ſucceſſiuam.

B Ad ſecundam Reſp. Primo non eſſe certum an illud infinitũ ſecundum rationẽ; qua hic definitur, dicatur habere rationẽ partis; an verò illud abſtrahat à ratione partis, & totius, nam pendet ex dubitatione ſequẽti, an eſſe partem conueniat infinito cathegorematico, ſicut conuenit ſyncathegorematico, atq. adeo an conueniat omni infinito.

Reſp. 2. Etiam ſi eſſe partem conueniat ſyncathegoramatico, & non cathegorematico; adhuc tamen definitio conuenire poſſet infinito in communi, cui ratione vnius ſpeciei conuenire poſſit ratio partis, ſicut animali conuenire poteſt rationalitas.

C Ad 3. confirmationem, negatur illam definitionem colligi ex infinito in potentia, quod probauerat dari, ſed potius id docet ad improbandam definitionem aſſignatam de infinito ab Antiquis.

Ad argumenta tertiæ opinionis reſp. ſiue acceptio partium fiat à Nobis, ſiue à Deo, non conuenit hæc definitio ſpeciebus infinitorum ſecundum proprias eorum rationes, quia non explicatur modus diuerſus accipiendi partes, per quem diſtinguntur.

Ad Argum. Vazquez.

Ad Argumenta quartę opinionis Reſp. textum Ariſtotelis non ita cõtinuari, vt Vazquez putat, nam licet diſtinguat infinitum D in potentia, & in actu; tamen definitionem non docet conuenire infinito actuali, ſed in communi, vt diximus, nam definit infinitum oppoſito modo ac Antiqui in t. 62. habet; *Non enim cuius nihil eſt extra, ſed cuius ſemper eſt aliquid extra*, & poſtquam probauit hanc definitionem t.63. ſubdit, *Infinitum igitur eſt cuius, ſecundum quantitatem accipientibus, ſemper aliquid accipere extra eſt.*

DVBITATIO QVARTA.

An Infinitum, vt ſic habeat rationem totius, an verò partis.

E

ART. I. *Senſus quæſtionis, & opiniones Doctorum.*

Tria conueniũt infinito ex Ariſt.

1 Ariſtoteles 3. Phyſic. t.65.& 66. tria docet contra Antiquos conuenire infinito. Primum nõ eſſe actu totum, ſed partẽ, Secundũ non cõtinere, ſed cõtineri: Tertiũ eſſe ignotum

ignotum; Ex quibus eſt à Nobis explicandum quomodo infinitum ſit pars, & non totum, cum infinito potius repugnat ratio partis, nam ſicut caret fine, ita caret comparte, per quam finiatur; Omnis enim pars dicit ordinem ad compartem; deinde, ſi infinitum eſt pars, id cuius eſt pars, continebit infinitum, & aliquid aliud; atque adeo continens infinitum, erit maius infinito; at quod eſt maius infinito, non poteſt eſſe, niſi infinitum, vt patet ex terminis, atque adeo hoc infinitum erit totum, & non pars. Ex quibus difficultatibus Doctores in varias ſententias abierunt in explicatione huius totalitatis.

2 *Totalitatem concedit cathegorematico negat ſyncathegorematico. Durand.*

Prima opinio eſt dicentium, totalitatem negari de infinito in potentia, ſeu ſyncathegorematico, non autem de infinito cathegorematico. Ita Durand. loco ſupra citato, & ratio eſt, quia infinitum ſyncathegorematicum, vt habet rationem totius, habet rationem finiti, quia vt eſt quoddam totum, eſt vndique determinatum; quare rationem infiniti habet ſecundum partes acceptabiles, & determinabiles per determinatam exiſtentiam; At verò infinitum cathegorematicum, cum exiſtat ſecundum omnes partes determinatas, cum ſint æquales, & vt dicit omnes partes ſic determinatas, non habeat finem; meritò, vt eſt infinitum, dicitur totum quoddam. Confirmatur, quia infinitum in actu habet totum ſuum eſſe integrum, continens infinitas partes ſecundum determinatam extenſionem.

3 *Confirmatio ex Canonico.*

Confirmat Canonic. 3. phyſic. q. 3. art. 1. quia totum dicitur, quod habet omne illud, quod pertinet ad eius eſſe 3. met. t. 31. at infinitum in actu, vt infinitum, habet totum illud, quod pertinet ad illius eſſe, infinitum autem in potentia, vt infinitum eſt, non habet totum eſſe, ſed ſemper expectat aliquid, nam de hoc infinito non eſt in actu niſi pars finita, & ea, ex quibus completur infinitum, ſucceſſiuè, & nunquam omnia permanenter exiſtunt.

Ruuius. Piccolom. Georg.

Sequitur Ruiuus, & Georgius in text. explicatione. Piccolom. lib. de communibus affectionibus c. 4.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui abſolutè loquūtur de infinito ſyncathegorematico, vt Durand. Canonic. Georg. & alij, At Piccolom. diſtinguit, dicens infinitum pertinens ad materiam, non eſſe totum, quia totum pertinet ad formam, & perfectionem ex fine includit, & refertur ad partes, quibus omnibus caret infinitum; At verò infinitum in ſucceſſione poſitum conſtat ex partibus, vt tempus ex præterito, & futuro, quia hoc infinitum non indicat perfectionē perfecti, ſed imperfecti, ex 1. cœli 12. & 3. phyſ. 63. & 65.

4 *Alij negant totalitatem vtrique infinito*

Secunda opinio eſt dicentium, Ariſtotelem negare rationem totius de infinito, vt infinito, atque adeo tàm de cathegorematico, quàm de ſyncathegorematico. Videtur Aegidij in t. 64. dubit. 1. Vbi ait, quod licet infinitum, cum ſit quoddam quantum, conſtet ex partibus, atque adeo ſit totum quoddam; tamen ſecundum vnitatem accidit infinito, quod ſit totum; nam vt infinitum potius habet rationem partis, nam ſicuti in motu eſt aliquid acceptum, & aliquid accipiendum; ſic in infinito, & formalius infinitas ſumitur reſpectu accipiendi, quàm reſpectu accepti, quia acceptum, vt ſic ſemper eſt quid finitum. Hinc fit, vt ratione accepti dicatur quoddam totum; ratione autem accipiendi habeat rationem partis, nam de ratione totius eſt eſſe id, extra quod nihil eſt; de ratione verò partis eſt, extra quam aliquid eſt. Et quia infinitum dicitur reſpectu accipiendi, reſpectu cuius eſt aliquid extra; ideo magis habet rationem partis, quam totius. Confirmatur, quia totum dicitur reſpectu partis; at inter partem, & totum non poteſt eſſe infinita diſtantia, quia omnis pars vel eſt aliquota, quæ in aliquo numero determinato reddit totum; vel non aliquota, quæ reddit pluſquam totum. At infinitum non poteſt habere huiuſmodi partes, quia habet infinitam diſtantiam à ſingulis ſui partibus; quare ſicut infinitum non habet partem propriè, ita neque eſt propriè totum. Confirmat 2. Philoponus ex Ariſtotele, nam totum idem eſt, ac perfectum; hoc autem dicitur, quod finem habet; finis autem idem eſt ac terminus; at infinitum non habet terminum; ergo non eſt totum. Confirmat 3. quia Antiqui probant infinitum eſſe materiam; materia autem non eſt actu totum, ſed potentia; eſt verò actu pars; ergo infinitum habet potius rationem partis, quàm totius.

Aegidius.

Diſtingunt de infinito ratione rei acceptæ, & ratione modi accipiendi.

5 *Philoponi confirmatio.*

6 *Habere rationem partis ſolum reſpectu noſtri.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt infinitum habere rationem partis non ſecundum ſe, ſed tantum reſpectu noſtri, quia habet rationem partis, quatenus ſecundum partes accipi poteſt, & nunquam ſecundum totum; at hoc eſt reſpectu noſtri tantum; nam reſpectu Dei, ſiue per cognitionem, ſiue per productionem, ſiue per corruptionem poteſt accipi ſecundum ſe totum, ita vt nihil maneat extra accipiendũ; ita videtur Mayron. 1. diſt. 43. q. 10. artic. 1. vbi definitionem ait intelligi reſpectu noſtri intellectus, cui accipienti quamcumque multitudinem, ſemper contingit accipere extra, quia nunquam accipit niſi multitudinem finitam, & non infinitam.

Mayronus.

7 *Infiniti ſemper aliquid manet extra.*

Ferrar.

Alij verò putant, id conuenire infinito ſecundum ſe, nam definitio non debet intelligi de acceptione ſimultanea, ſed ſucceſſiua, at huiuſmodi acceptio tàm reſpectu noſtri, quàm Dei non poteſt exhauriri, ſed ſemper remanet aliquid extra. Ita Ferrar. 1. contr. Gent. cap. 69. §. ſed videtur; atque adeo nunquam poteſt habere rationem totius, ſed ſemper partis. Maior probatur, nam vel infinitum

finitũ eſt cathegorematicũ, & hoc vt eſt impoſſibile, ita non poteſt cognoſci vt poſſibile; vel eſt ſyncathegorematicum, & hoc ſicut datur maior, & maior numer' in infinitum, ſiue indiuiduorum ſiue ſpecierum, non poſſunt cognoſci omnes numeri determinati, & perfectiones determinatæ, integrantes illum infinitum, quia obiectum, quod nõ eſt, non poteſt cognoſci quod ſit, niſi falsò, vt fusè dicemus cum de cognitione infiniti.

ART. II. *Opinio Auctoris.*

Hæc eſt quæſtio de nomine.

8 Prima Concluſio: hæc quæſtio non poteſt eſſe, niſi de nomine, nam de re conſtat; nam infinitum cathegorematicum, ſi eſſet in re, haberet rationem totius, vt probant argumenta primæ opinionis, nam ſecũdum omnes partes eſſet poſitum in re, & nihil remaneret ponendum, neq. determinandum; Contra verò infinitum ſyncathegorematicum, quia ſemper remaneret aliquid ponendum, vel determinandum; atque adeo id, quod determinatè exiſtit, ſemper eſſet aliquid finitum, & quod remaneret ponẽdum, eſſet infinitum. An verò hæc infinita appellentur tota, vel partes, pertinet ad quæſtionem de nomine; quid ſcilicet nomine partis, quid nomine totius ſignificetur.

Syncathegorematicum dicit rationem partis.

9 Secunda Concluſ. Infinitum ſyncathegorematicum rectius explicatur nomine partis, quàm totius, quia ſecundum ſe totum nunquam exiſtit, ſed ſolum ſecundum partem illius; atque adeo, id quod habet rationem totius, eſt finitum, quia illud habet omnes partes exiſtentes, quæ ſibi conueniunt, & vt eſt ſeparatum ab omni alio; Quod autem eſt ab omni alio ſeparatũ, habet rationem totius; at verò ſecũdum partes ponendas, ſecundum quas habet infinitatem, ſemper habet potentiam ad alias compartes accipiendas, atque adeo habet rationem partis, quia dicens ordinem ad compartem, eſt pars.

Cathegorematicum dicit rationem totius.

10 Tertia Concluſ. Infinitum cathegorematicum potius debet dici totum, quàm pars, quia nulla in eo manet potentia ad compartem, ſed ſecundum ſingulas partes eſt determinatum, & poſitum in re: Neque his obſtat auctoritas Ariſt. vt patebit infra.

Ariſt. loquitur de ſyncathegorematico.

11 Quarta Concluſ. Ariſt. cum tribuit infinito rationem partis, & negat illi rationem totius; loquitur de infinito ſyncathegorematico, patet, quia loquitur contra Antiquos ponentes infinitum à parte rei, cui tribuebant rationem totius. At cum Ariſt. oſtendiſſet non dari infinitum actu, & cathegorematicè, ſed illud infinitum eſſe in potentia, & ſyncathegorematicè, docet, malè ab Antiquis infinito exiſtenti tribui rationem totius, nam illi potius conuenit ratio partis, & contineri potius, quàm continere: nam id,

A quod exiſtit, vt habet rationem totius, eſt finitum, quare manet, vt infinitatem habeat ratione partium, in quas eſt diuiſibile, vel per quas eſt augmentabile. Ex quibus patet, idem dicendum ſiue hoc infinitum ſit permanens, ſiue ſucceſſiuum.

Quod conuenit infinito reſpectu noſtri; conuenit etiam ratione ſui.

Quinta Concluſ. Hæc conditio conuenit 12
infinito non tantum reſpectu noſtri, ſed etiã ſecũdũ ſe, quia ideo à Nobis ſic cognoſcitur, & deſignatur vel diuiditur, quia eſt ſecũdũ ſe ſic cognoſcibile, & diuiſibile; & licet à Deo ſit cognoſcibile, & productibile, & corruptibile totum ſimul ſecundum confuſionem partium; tamen non eſt diuiſibile ſecundum omnes partes collectiuè totum ſimul, quia illud repugnat continuo, quare neque ſecundum hanc diuiſibilitatem eſt cognoſcibile, quia quod repugnat non eſt cognoſcibile, vt exiſtens, quod infra q.3. melius explicabitur; & ex his patet idem dicendum ſiue ſit cõtinuum permanens, ſiue ſucceſſiuum, nam nunquam partes determinatæ poſſunt eſſe ſimul exiſtentes; ſed ſolũ ſucceſſiuè. Et hinc patet ad argumentum poſitum in primo modo ſecundæ opinionis.

C

ART. III. *Soluuntur Argumenta Aduerſariorum.*

Soluuntur oppoſita.

Ad Argumenta primæ opinionis, Reſp. 13
ex illis probari ſecundam, & tertiã Concluſionem, in quibus oſtenditur diſcrimen inter infinitum cathegorematicum, & ſyncathegorematicũ quoad denominationem totius, & partis.

Ad Argumenta ſecundæ, ex primo rectè probari ſecundam concluſionem, nam illud eſt proprium infiniti ſyncathegorematici, vt id, quod ponitur, ſit finitum, & quod remanet ponendum ſit infinitum, nam cathegorematicum habet partes infinitas ſimul poſitas, vel ponibiles.

Totum finitum habet determinatam proportionem reſpectu partium.

Ad primam cõfirmationem Reſp. negando, omne totum habere determinatam pro- 14
portionem reſpectu ſingularum partium, ſed tantum id conuenit toti finito, nam infinitum ſicut habet infinitam diſtantiam, ita excedit ſingulas partes vltra omnem determinatam proportionem: Et ſicut pars aliquota reſpectu totius finiti finities ſumpta adæquat finitum; ita infinities ſumpta adæquat infinitum cathegorematicum, non tamen infinitum ſyncathegorematicum, eo quod ſumptiones partium poſſunt eſſe ſimul reſpectu illius non autem reſpectu huius. An autem hinc ſequatur numeratio partium dicetur infra.

Dupliciter finis ex Vaſquio accipitur.

Ad ſecundam confirmationem Reſp. Ibi 15
æquiuocari de fine, nam ex Vaſquio 1.p. diſput.25.c.5. finis accipi poteſt dupliciter: Primo, pro conſumatioine rei, & ita ponit perfectionem in re. Secundo pro termino rei, & ita abſtrahit à perfectione, & imperfectione.

ne. Infinitum igitur negat finē ſecundo modo, nō primo modo ſumptum, quare illi non repugnat ratio totius; Ariſt. verò vtitur illo argumento cōtra Antiquos, quia infinitum, quod reperitur in natura, nō habet nec terminum, nec conſumationem cum ſit in potentia.

Ad tertiam confirmationem Reſp. Ariſt. rectè argumentari ad hominem, nam Antiqui dicebant implicantia, dum ponebant infinitum cathegorematicum eſſe materiam, & eſſe totum, & continere.

QVÆSTIO SECVNDA.
De Diuiſionibus Infiniti.

PRIMA DVBITATIO.
Quot modis diuidi poteſt infinitum?

Dupliciter finis ex Vaſquio accipitur.

Infinitum ex poſitiuo cognoſcitur.

1 PRimo Not. Infinitum, cum ſit quid negatiuum, cognoſci debere ex ſuo poſitiuo, quare cum dicat negationem finis, debet primo diuidi ex diuiſione finis; hic autē dupliciter accipitur. Primo pro conſumatione, & bono, ad quod res ordinatur, & ita infinitum dicit imperfectionem, quia negat conſumationem, & perfectionem, ſed illam aliundè expectat, qua ratione materia dici ſolet infinita, ideſt indeterminata, quia ex ſe non habet formam, quæ eſt illius perfectio. Et quia hæc conſumatio, & perfectio eſt multiplex; ita etiam multiplex dicitur eſſe hoc infinitum: ſed de hoc infinito hic non agimus. Secundo accipitur finis pro termino, quo res concluditur, vltra quem res non extenditur, & hunc finem negat infinitum, Vnde 11. met. ſum. 4. c.1. Infinitum dicitur impertranſibile, ex quo ibi Alenſ. diſtinguit, infinitum tot modis dici, quot aliquid eſt impertranſibile, ſiue ſit ex defectu partium, ſiue ex plenitudine partium; ſiue ex diſpoſitione partiū, ex qua oritur difficultas tranſeundi. Hinc ſecundo infert ibi Alenſ. infinitum aliquando dici ex negatione quantitis, aliquādo ex negatione terminorū quantitatis.

Finis dupliciter accipitur. Finitas, & infinitas non competit niſi quātis.

2 2.Not. Cum finitum, & infinitum ſint veluti paſſiones quantitatis, nō poſſunt concipi conuenire rei, niſi habenti aliquam latitudinē, ſiue molis, ſiue perfectionis; finitum enim dicit finem, & rem, cui conuenit finis, ſeu terminus. Et licet vbi eſt quantitas molis, ſeu alia latitudo formalis, vt eſt intenſio, facilè poſſit concipi, & terminus, & res, cuius eſt terminus; non tamen ita facilè in rebus non quantis; quare.

Quadrupliciter finiri poteſt res non quanta.

3 3. Not. Rem non quantam quadrupliciter poſſe finiri. Primo per definitionem, ſeu cognitionem, qua ratione Auguſt. ait; Quicquid comprehenditur, cognitione finiri: Secundo quoad durationem; Tertio quoad locum: Quarto quoad effectus. Qua ratione dicimus res creatas eſſe finitas quoad eſſentiam, quia conſtant ex genere, & differentia, & res corruptibiles finitas quoad du- A rationem, quia durant quoad certum terminū, & non vltra. Similiter Angelos quoad virtutem occupatiuam loci eſſe finitos, quia poſſunt occupare tantum ſpatium, & non vltra. Et ſimiliter quoad virtutem operatiuam, quia poſſunt producere tot effectus, vel tantæ perfectionis, & non maioris. Hinc patet infinitum quatuor modis dici poſſe. Primo, quod negat finem, quæ eſt definitio, & dicitur incomprehenſibilitas; Secundo, quod negat finem temporis, & dicitur æternitas; Tertio finem loci, & dicitur immenſitas; Quarto finem virtutis, & dicitur omnipotentia: quæ infinitates Deo conueniunt. 4

Infinitum dicitur quatuor modis.

B Verum ſub his membris infinitatis nō comprehenditur infinitas ſecundum eſſentiam, nam hæc prius Deo conuenit, quàm ſupradicta attributa; quare inquirēdus finis, quem negat infinitas eſſentiæ, nam quod aliqui dicunt in prædicatis eſſentialibus, quæ conueniunt creaturæ, dari terminum, non autem in iis, quæ conueniunt eſſentialiter Deo, ſed ſunt infinita, vt ſignificat Soncin. 5. met. 15. non recipitur ab aliquibus Scotiſtis, quos ſequitur Suar. 1. p. lib. 2. c. 1. quare Vaſquius putat hanc infinitatem negare terminum effectiuum, quia ſcilicet infinitum ſecundum eſſentiam non habet cauſam efficientem dantem illi eſſe, & à qua terminetur in eſſe, ſicut C terminantur res creatæ, quæ cum habeant eſſe participatum, habent eſſe finitum; Vnde eſſe imparticipatum dicitur infinitum. Sed reiicit Suar. 1. p. lib. 2. c. 1. vbi propterea putat infinitatem eſſentiæ conſiſtere in negatione ſuperioris perfectionis, per quā terminantur eſſentiæ finitæ, nam quælibet eſſentia dicitur finita, quia poteſt habere Superiorem; At quod eſt infinitū per eſſentiam, nullam habet perfectionem ſe maiorem, & omnes habet inferiores. Sed de hac re dicemus in 1.p.Theologiæ. 5

Soncin. Suar. Vaſq.

Infinitū aliud ſecundum formam, aliud ſecundum materiam.

D 4.Not. Ex D.Thom. 1.p.q.7.art.1. Infinitum aliud eſſe ſecundum formam, aliud ſecundum materiam, nam infinitum dicitur, quod caret fine; finitur autem materia per formā quatenus antequā recipiat formam, eſt in potentia ad multas, ſed recipiendo vnā terminatur per illam: & forma terminatur per materiam quatenus ſecundū ſe eſt communis ad multa, ſed ex eo, quod recipitur in materia, fit forma determinatè huius; Hinc fit, vt infinitum ſecundum materiam habeat rationem imperfecti, quia oritur ex carentia E formæ; Infinitum verò ſecundum formam habeat rationem perfecti, quia oritur ex carentia materiæ, per quam forma non perficitur, ſed potius amplitudo materiæ per formam contrahitur.

5.Not. Infiniti diuiſionem poſſe ſumi non ſolū ex diuiſione finis ſeu termini; ſed etiam ex aliis capitibus. Primo ex ſubiecto: Secundo ex modo negandi finem: Tertio ex diuerſa ratione perfectionis: Quarto ex modo habendi perfectionem: Quinto ex diuerſo modo eſſendi. 6

7 *Infinitum datur extēſiuum, & virtuale. Alenſ. Caiet.*

6. Not. Ex primo capite, ſcilicet ſubiecti diuiditur in infinitum extenſiuũ, & virtuale, ſeu perfectionale ſicut quãtitas diuiditur in quantitatem molis, & quantitatẽ virtutis ex Alenſ. 1. p. q. 6. memb. 1. art. 1. ſeu perfectionalis ex Caiet. 1. p. q. 7. art. 1. Et quia perfectio conuenit omnib' generibus entis; ideo infinitas illis conuenit, vnde dicitur infinita ſubſtantia, qualitas, actio, &c. Et ſicut quantitas alia eſt prędicamẽtalis, alia traſcendẽtalis; ita & infinitas. Aureol. in 1. diſt. 44. q. vnic. a. 1. concl. 1. diſtinguit infinitatem rei indiuiſibilis, à rei diuiſibilis, quod illa nõ cõſiſtit in pluralitate aliquarum partium ſicut in rebus diuiſibilibus; vnde infinitas conſiſtat in negatione termini, & hic alius ſit quantitatis, vt punctus, alius entitatis, vt ſpecificatio, & determinatio entitatis facta per certam differentiam contrahentem genus; dici poteſt infinitatem rei indiuiſibilis eſſe entitatiuam, & conſiſtere in negatione ſpecificationis, & differentiæ determinantis entitatem; quare infinitũ perfectionis eſt ens denudatum ab omni fine, & termino, ideſt definitione, quæ dicitur finem, & terminum explicare.

8 *Infinitũ negatiuum, priuatiuum, & poſitiuum.*

7. Not. Ex ſecundo capite, primo diuidi in negatiuum, & poſitiuum. Negatiuum dicitur, quod caret termino, etiam ſi ſit finitũ, vt ſi eſſet linea palmaris ſine puncto. Poſitiuum verò, quod nullam habet vltimam ſui partem, ſed ſemper in infinitum procedit; quod diffinit Ariſt. eſſe id, extra quod ſẽper eſt aliud accipere. Illud autem diuiditur in purè negatiuum, & priuatiuum ex Alenſ. 1. p. q. 6. nu. 1. Reſp. ad quæſtionem D. Thom. 1. p. q. 7. art. 1. & 3. p. q. 10. art. 3. ad primũ, & primo contr. Gent. c. 43. q. 1. de potentia art. 2. Purè negatiuum dicitur de eo, quòd nec habet finem, nec poteſt habere, quod dupliciter poteſt contingere. Primo ex abundantia perfectionis, vt dicitur de Deo: Secundo ex defectu perfectionis, vt ſecundum Ariſt. dicitur de puncto, qui propter ſuam indiuiſibilitatem formalem, & virtualẽ nullo modo habet terminum, imò ipſe eſt terminus aliorũ, vt benè notat Suar. diſp. 28. met. ſect. 1. nu. 1. Neq. infinitum negatiuè ſumptum importat extenſionem aliquam, ſed ſolum negationem finis. At verò priuatiuum dicitur de eo, quod non habet, ſed tamen poteſt habere terminum, & finem, vt quantitas molis, vel perfectionis creatæ, ſecundum intenſionem, vel extenſionem virtualem.

Alenſ. S. Thom.

9 *Infinitas extēſiua, & intenſiua.*

8. Not. Ex diuerſa ratione perfectionis diuidi infinitatem in extenſiuam, vt quantitas permanens, vel ſucceſſiua; & intenſiuam, vt ſunt qualitates habentes intenſionem: Vnde falluntur, qui infinitum intenſiuum tribuunt Deo, & alijs perfectionibus indiuiſibilibus, non ſolum ſecundum extenſionem, ſed etiam ſecundum intenſionem, nam ſicut intenſio non conuenit illis nec propriè, nec metaphyſicè; ita neq. infinitas. Sed de hac re alibi.

10 *Infinitas per eſſentiam, & per participationem.*

9. Not. Ex modo habendi perfectionem, diuidi in infinitum per eſſentiam, & per participationem. Illud dicitur infinitum ſimpliciter, quod in tota latitudine entis, & in omni genere perfectionis dicit infinitatem, & conuenit tantum Deo; de qua re alibi. Infinitum verò per participationem dicitur ſecundum quid, quia in aliquo determinato genere perfectionis, ſcilicet gratiæ, vel ſcientiæ, &c. dicit perfectionem; & hoc dupliciter explicari poteſt. Primò ratione modi eſſendi imperfecti in ratione infiniti, & ſic à D. Thom. 1. p. q. 7. Infinitum ſyncathegorematicum, ſeu potentiale, dicitur infinitũ ſecundum quid, quatenus diſtinguitur ab infinito actuali, quod dici poteſt infinitum ſimpliciter. Secundo ratione perfectionis determinatæ in aliquo genere entis, & ſic dicitur illud, quod in aliquo genere perfectionis negat terminum, vt in genere ſcientiæ, vel gratiæ, &c. & hoc duplex eſſe poteſt, vnũ quoad eſſentiam ſeu formale, quod ſic in ſua ratione formali contineat infinitatem perfectionis, vt ſi eſſet infinitus calor, vel linea infinita, quæ ſcilicet habeat partes æquales infinitas, nam hæc infinitas eſſet tantum in genere caloris, vel lineæ, & hæc infinitas formalis non poteſt intelligi in re indiuiſibili habente perfectionem eſſentialem in determinato genere; nam præciſa infinitate perfectionis eſſentialis, nõ poteſt intelligi infinitas actualis, & formalis in re carente quantitate, vel latitudine aliqua proportionali quantitati.

S. Thom.

11 *Infinitum virtuale dupliciter.*

Aliud dicitur infinitum virtuale, quod dupliciter explicatur. Primo dicitur eminentiale, quia eſt per eminentiam quandam, & æquiualentiam ad res infinitas inferioris ordinis; quaten' ſpecies inferioris ordinis etiam ſi in infinitum multiplicentur, non poſſunt attingere perfectionẽ ſpeciei ſuperioris ordinis, & ad hoc genus infinitatis põt reuocari infinitudo, quam Thomiſtæ ponunt in ſingulis ſpeciebus Angelorum, quatenus vnaquæq. continet totã perfectionem ſuæ ſpeciei, vt ait D. Thom. 1. p. q. 7. art. 2. quæ infinitas eſt ratione indiuiduorum, quibus ſpecies aliæ ſolent communicari; & ideo illa ſpecies eſt aliquo modo infinita, vt docet Caiet. c. 6. de ente, & eſſentia; Aliud infinitum virtuale eſt operatiuum; quod poſſit quodammodo infinita operari, & hæc infinitas poteſt intelligi, vel quoad multitudinem, & numerum effectũ, vel quoad perfectionem cuiuſq. effectus, vel quoad cõtinuationem, & ſucceſſionem effectus, vel quoad magnitudinem perfectionis effectus, qui poteſt eſſe perfectior, & perfectior ſiue ſecundum eſſentiam, ſiue ſecundũ intenſionem, ſiue ſecundum extenſionem, vel quoad modum agendi.

S. Thom. *Caiet.*

10. Not. Ex diuerſo modo exiſtendi, diuidi in infinitum potentiale, & actuale, ſeu ſyncathegorematicũ, & cathegorematicum; In quorum terminorum explicatione, quia Doctores non conueniunt; ideo ſit. 12

DVBI-

DVBITATIO SECVNDA.

Quid ſit infinitum cathegorematicum, & ſyncathegorematicum.

DE hac Dubitatione Albertus de Saſſon. 3.phy.q.10.Ioa.Canon.q.3.Murc. diſp. 2.q.1.Ruuius tract.2.q.1. Ex Summuliſt. Petrus Hiſpan.tract.6. cap. vlt. vbi Verſorius, Paulus Venetus tract.5.Ex Theol.Palatius in 1.diſt.17.diſp.7.Duran.d.39 q.2.

In tribus diſconueniunt Auctores.

1 1. Not. In horum terminorum explicatione non conuenire Doctores; nam licet conueniant, dicentes Infinitum cathegorematicum eſſe illud, quod Ariſ. vocat in actu, & ſyncathegorematicũ eſſe illud, quod vocat Infinitum in potentia, de cuius ratione docet eſſe actum permixtum potentiæ; tamen non conueniunt in ratione, ob quam Infinito tribuantur hæc nomina. Secundo, quomodo ſint exponenda horum nominũ, & terminorum ſignificatio. Tertio, quid ſit, & reſpectu cuius ſumantur hic actus, & hæc potentia incluſa in infinito ſyncathegorematico.

Quãdo ſtat cathegorematicè, & quando ſyncathegorematicè. Verſor.

2 2. Not. Rectè infinito attribui hæc nomina, nam vt rectè Alber.de Sax.tr.3.ſummul. c.2.ſigna vt ſunt ſignificatiua, aliquando ſtãt cathegorematicè, quia ſcilicet ſunt per ſe ſignificatiua, vt quando ſunt ſubiectum, vel prædicatum, vel partes ſubiecti, vel prædicati; aliquando ſyncathegorematicè, quia ſunt conſignificatiua, quando ſunt diſpoſitiones ſubiectorum; at infinitũ eſt tale nomen, ergo poteſt capi cathegorematicè, & ſyncathegorematicè; ſed difficultas eſt, quãdo ſtat cathegorematicè, & quando ſyncathegorematicè, Verſor.tr.7.in Petrum Hiſp. ait, quando accipitur ſubſtantiuè, ſtat cathegorematicè; & quãdo adiectiuè, ſumitur ſyncathegorematicè. Sed non placet, quia ſiue ſubſtantiuè, ſiue adiectiuè ponatur, põt habere idem ſignificatum, ſcilicet quãtitatem ſiue termino, vt quando dicitur linea eſt infinita, &c. Saxon.loc.cit. videtur ſignificare contrarium, ſcilicet quando ponitur ex parte ſubiecti, ſtat ſyncathegorematicè, at quãdo ex parte prædicati, ſtat cathegorematicè; vnde ipſe concedit hanc: *In infinitum continuum eſt diuiſibile*, ſed negant hanc. *Continuum eſt diuiſibile in infinitum*. & hunc modum dicendi ſequuntur ferè omnes Nominales, & multi ex Scotiſtis.

Infinitum, vel nominaliter, vel aduerbialiter.

3 Sed alij melius dicũt, Infinitum poſſe accipi dupliciter. Primò, nominaliter, vt eſt nomen ſiue ſubſtantiuum, ſiue adiectiuum, & ſic ſumitur ſemper cathegorematicè, ſiue ponatur ex parte ſubiecti, ſiue prædicati. Secundò, aduerbialiter, quatenus eſt quoddam ſignum, quod additum alteri, modificat illud, vt dicitur de alijs aduerbijs, & ſic ſumitur ſyncathegorematicè, quare idem eſt cõtinuum diuidi poſſe in infinitum, ac infinitè: nam ly infinitè, afficit diuiſiones continui; & ſic etiam quando dicitur Deus poſſe

A creare ſpecies rerum in infinitum, id eſt infinitè; & hinc patet cur infinitum ſyncathegorematicum includat potentiam, quia determinat actionem, vt aduerbium determinat verbum ſignificans actionem, at res dum eſt in fieri, & ſub actione, non eſt perfecta, ſed imperfecta; ideo includit potentiam ad perfectionem, ideo infinitum ſyncathegorematicè ſumptum includit potentiam, quæ nũquã reducitur ad actum completum; & hinc Ariſt. dixit, Infinitum in potentia eſſe ſicut diem, & ludum olympicum. Ita hos terminos explicaui in primo curſu, & ſignificat nouiſſimè Palatius in 1.diſt.17.q.7. concl.2.

Ariſt. *Palatius.*

B *Eſt enim inquit infinitum catherorematicè res infinita, vt calor infinitus &c. ſyncathegorematicè verò eſt, vt ſi dixeris, Non tantum, ſed magis; hec enim infinitum non eſt adiectiuum, ſed aduerbium.*

3. Not. Cum conſtet infinitum cathego- 4
rematicè ſignificare rem habentem latitudinem ſine aliquo termino, reſpectu cuius aliqui dicunt non poſſe dari maiorem; tamen non conſtat quomodo ſit exponendum infinitum ſyncathegorematicè ſumptum, nã primò aliqui apud Saxon. exponunt in continuis per non tantum quin maius; In diſcretis verò per non tot, quin plures, videtur
C Sco.2.met.q.6.5.ad rationes, infinita in actu, ait eſſe quando ſunt tot, quod non poſſint plura compoſſibilia eſſe, at infinita in potẽtia dicuntur quando non ſunt tot, quin plura poſſit eſſe. Sed non placet Saxon.tũ quia inde ſequeretur in continuo dari aliquam partem infinitam, quia ſumpta medietate continui, de ea põt dici, quod non eſt tanta, quin maior, cũ illi poſſit fieri additio in infinitum, diuidendo per partes diuiſas in infinitum alterius cõpartis: Vnde etiam ſequeretur, quod infinitum pondus Sortes poſſet portare, quia cum pondus portabile à Sorte non ſit determinatum quoad maximum, ſed
D quoad minimum quod non, ſequitur, quod intra pondus à ſe portabile, quocumq; pondere dato, quod Sortes põt portare, adhuc poſſe dari aliud, quod põt portare, & ſic in infinitum; atq; adeo infinitum pondus poſſet portare, quod tamen apparet eſſe falſũ.

Expoſitio Infinitatis ſyncathegorematicè in continuis. *Scot.*

Secundò, Alij exponunt in diſcretis hac 5
ratione. *Infiniti homines currunt*, id eſt duo homines currunt, tres, &c. & non tot, quin plures, & ſic non tot quin plures. Similiter in continuis, *Infinitum corpus eſt*. Exponitur corpus pedale eſt, corpus bipedale, &c. & ſic in infinitum. Sed neque placet Alberto
E 3.phy.q.10. nam poſito, quod viginti homines trahant vnam nauem, & triginta aliam, & ſic in infinitum, ita vt pauciores, quam viginti non trahant nauem; tunc ſequitur ꝙ *infiniti homines trahant nauem*; & tamen non rectè exponitur duo homines trahunt nauẽ; & tres homines trahunt nauem, & ſic vltra vſque ad viginti. Similiter poſito, quod eſſent infinita corpora inter ſe ſeparata, quorũ minimum eſſet decem pedum, alterum viginti,

Expoſitio in diſcretis. *Albert.*

ſione, vnius poſt alterum, ſiue ſit infinitas ſecũdum diuiſionem, ſiue appoſitionem ad magnitudinem, ſiue ſecundum numerum; ergo hæc duo infinita non differunt ſecundum multitudinem, ſed tantum ſecundum modum eſſendi, ſimultaneum ſcilicet, & ſucceſſiuum: Neq; inquam meminit Ariſt. diuerſitatis ſecundum multitudinem.

Alij quia ſolũ differunt in modo eſſendi.

4 Tertiò probãt alij ratione, infinitũ ſecũdũ ſuã rationem formalẽ dicit tãtam multitudinem, vel magnitudinem, vel perfectionẽ, vt ſemper ſit extra, & extra accipere; Per quæ verba explicatur carentia termini in magnitudine, vel in multitudine; ergo hæ duæ ſpecies infiniti non poſſunt differre in multitudine, vel magnitudine, quia in vtroq; eſt magnitudo, & multitudo ſine termino; ergo ſolum differunt in modo eſſendi. Confirmatur, nam ſi per impoſſibile omnes cogitationes damnatorum futuræ per totam æternitatem, eſſent in hoc inſtanti, illæ eſſent infinitæ actu, ſed nunc quia non ſunt in hoc inſtanti, ſed ſucceſſiuè per totam æternitatem; non ſunt infinitæ actu, ſed potentia, ſeu ſyncathegorematicè; ergo hæc duo infinita non differunt in multitudine, ſed tantum in modo eſſendi, nam cogitationes, quæ ponuntur eſſe in hoc inſtãti, non eſſent plures, quàm quæ futuræ per totam æternitatem, nam ſimultas non auget illarum numerum. quia illa, & non alia fuerunt poſita in hoc inſtãti, quæ erant poſſibilia per totam æternitatem, alioqui aliqua eſſent in actu, quæ non fuiſſent prius poſſibilia. Et ex caſu poſito illæ cogitationes ponũtur eſſe actu, quæ futuræ ſunt in æternitate, & non aliæ.

Ex cogitationibus futuris.

5 Vnde Scot. in 1. diſt. 2. q. 2. §. ſequitur ſecunda via. non probat intellectum Diuinum eſſe infinitæ perfectionis, quia intelligit infinita, nam intelligit ſimul omnia intelligibilia, quæ ſucceſſiuè intelliguntur ab intellectu creato: habet hæc verba: *Quæcumque ſunt infinita in potentia, ita quod accipiendo alterum poſt alterum, nullum poterunt habere finem; illa omnia, ſi ſimul actu ſunt, ſunt infinita actu.* & hoc probans ſubdit: *(licet ſatis euidens videatur) quia talia acceptabilia quando ſunt ſimul exiſtentia, aut ſunt actu finita, aut ſunt actu infinita. ſi actu finita; ergo accipiendo alterum poſt alterum, tandem poſſunt omnia eſſe accepta actu; ergo ſi non poſſunt omnia actu eſſe accepta ſi actu ſimul ſunt: ſunt actu infinita.*

Infinitas Diuini intellectis ex Scoto.

6 Reſpondere poſſunt ex ſuppoſitione facta variari multitudinem quoad modũ attingendi infinitatem, ſicut variatur modus exiſtendi. Sed contra, quia non poteſt variari multitudo, niſi varietur principiũ multiplicatiuum, cum multitudo oriatur formaliter ex principio multiplicante. Sed ex caſu poſito non variatur principium multiplicatiuum; nam hæc eſt differentia ſpecifica, vel indiuidualis, qualis non eſt exiſtentia, quæ variatur, nam hæc ſupponit ens, cui aduenit eſſe determinatum quoad naturã ſpecificam, & indiuidualem, vt probabitur in

Reſpon.

Refutatur.

A Metaphyſica, licet exiſtẽtia eſſet principium indiuiduans; adhuc tamen ipſa nõ eſt diuerſa ſecundum ſe in eſſe poſſibili, & actuali, ſed tantum quoad modum. Ex quo non variatur indiuiduum.

Reſp. 2. Alij ex hypotheſi impoſſibili, quod ſcilicet infinitum potẽtiale in infinitum ponatur in actu ſimultaneo; ſequitur aliud impoſſibile, .ſ. quod infinitum, quod erat extrinſecè infinitum, fiat intrinſecè infinitum, atq. adeo fiat maior multitudo, ſicut ſi potentia calefactiua terminetur ad calorem, vt duo, extrinſecè per minimũ *Quod non*, ita vt calorem vt duo poſſet attingere, & quemlibet minorem poſſet, mutetur in potẽtiam, quæ attingat intrinſecè calorẽ, vt duo, fieret maior potentia, & tamen ex ſuppoſitione eſſet eadem ac prior, atq. adeo eſſet maior, & minor. 7

Ex vno impoſſibili ſequi aliud.

B

Sed contra, quia in illa infinitate duo poſſunt conſiderari: Primò, multitudo rerum poſſibilium. Secundò, modus exiſtendi harũ rerũ, ex hypotheſi data licet varietur modus exiſtendi quoad eſſe ſucceſſiuum, vel ſimultaneũ, non tamen variatur numerus, & multitudo, quia collectio rerum tam poſſibiliũ, quam exiſtentium eſt multitudo ſine termino, atq; adeò intrinſecè infinita, quia nihil aliud eſt intrinſecè infinitũ, quã multitudo ſeu magnitudo ſine termino. Neque obſtat exemplum allatum de potentia, quia ibi variatur ratio, per quam potẽtia, quæ erat extrinſecè terminata, nunc fiat intrinſecè terminata, atq. adeo ex minori fiat maior; at in caſu noſtro nihil ponitur per quod variatur multitudo quoad numerum, quia multitudo non augetur, niſi addita aliqua vnitate, neq. ex hypotheſi ĩpoſſibili ſequitur per locum intrinſecum quodlibet impoſſibile, ſed tantum illud, quod habet neceſſariam connexionem cũ hypotheſi impoſſibili, vt v.g. ex eo, quod leo eſſet rationalis, ſequitur eſſe riſibile; non tamen ſequitur eſſe inſenſitiuũ; quare in caſu noſtro ex hypotheſi, ſequitur ꝙ ea quæ non poſſunt eſſe ſimul, ſint ſimul; non tamen eſſe plura, vel pauciora, quia nihil ponitur in hypotheſi, habens cõnexionẽ cum pluralitate, vel paucitate. 8

Non placet.

Duo cõſiderari poſſint in infinito.

C

Ex hypotheſi ĩpoſſibili nõ ſequitur impoſſibile per locũ intrinſecum.

D

Quartò, probant alij: Infinitum cathegorematicum non põt fieri à Deo ex eo, quia illa multitudo caret fine, & vltimo, ſed multitudo infinita ſyncathegorematicè nõ poteſt ſimul à Deo produci in aliquo inſtanti; & nõ niſi quia caret fine, quia ſi haberet finẽ, vtiq; poſſet produci à Deo, nam Deus põt producere omnem perfectionem finitam. 9

Alij ex eo quia caret fine à paritate ſyncathegor.

E

Reſp. 1. Alij, non poſſe produci, quia exhauriretur potentia Diuina. Sed contra, tum quia ideo exhauriretur potentia, quia multitudo producta eſſet infinita, alioqui per finitam non eſſet exhauſta; Quare melius reſponderi ſecũdò poſſet, illam multitudinem non poſſe ſimul produci, nõ quia caret fine, ſed quia eſt indeterminata; at quod eſt indeterminatum, vt ſic non poteſt exiſtere. Sed 10

Reſpond.

Reſpon. 2.

contra

contra, quia indeterminatio illius multitudinis oritur ex carētia termini, nā ſi haberet terminum, vtiq; per illum determinaretur.

11 *Reſp. 2.* Reſponderi ſecundò poteſt, illam multitudinem carere quidem termino, ſed illam carentiam termini eſſe multitudini extrinſecam, atque adeò eſſe intrinſecè indeterminatam, atq. adeò intrinſecè incapacem exiſtentiæ ſimultaneæ. Sed cōtra, quia illa multitudo ſecūdum intrinſeca, vel habet finem, & terminum, & ita non erit infinita; vel ſecundum vnitates ſibi intrinſecas non habet vltimam, per quam terminetur, & ita carētia termini erit illi intrinſeca.

Carentia termini eſſet intrinſeca.

Confirmā

Confir. Quia illa multitudo infinita ſyncathegorematicè nō poteſt in hoc inſtanti à Deo ſimul fieri; ergo eſt maior qualibet multitudine, quam Deus pōt facere in hoc inſtāti: Sed Deus in hoc inſtanti pōt facere quæcunq. finita, ſiue ſint determinata, ſiue indeterminata, quia non poteſt aſſignari terminus in rebus producibilibus in hoc inſtanti, quia non ſunt tot vt non plures, ſed ſemper poſſunt eſſe plures, & plures; nam quamcūq. multitudinem aſſignabis producibilem, poteſt dari maior, & maior adhuc in hoc inſtāti producibilis; ergo multitudo infinita ſyncathegorematicè eſt maior quacumq. multitudine finita, ſiue determinata, ſiue indeterminata; atque adeo eſt intrinſecè infinita; quia multitudo excedens omnem multitudinem finitam, non poteſt eſſe niſi intrinſecè infinita.

Syncatheg. dicit intrinſecè infinitatem.

12 *Tribuitur hæc opinio D.Th.* Hanc opin. docent Recentiores quidam, quam tribuunt D.Th.1.par.q.14.a.12. vbi ait, *A Deo cognoſci omnia, quæ ſunt in potentia, vel ſua, vel creaturæ; hæc autem conſtat eſſe infinita.* & infra: *Deus ſcientia viſionis ſcit infinita, quia ſcit etiam cogitationes, & affectiones cordium, quæ in infinitum multiplicabuntur, creaturis rationalibus permanentibus abſque fine*. & eadem ratione pro hac opinione citari poſſunt qui negant poſſe produci infinitum; & tamen cōcedunt Deum cognoſcere actu infinita, non quidem ſimul exiſtentia à parte rei, ſed ſimul exiſtentia in intellectu Diuino, vt Murcia 3. phyſ.diſp.2.q.vlt.Ruuius tr.2. de Iſinito q.2. & alij, de quibus infra, nam hi videntur docere quæ ſunt infinita in potentia, ſeu ſyncathegoramaticè, reſpectu potētiæ productiuæ, eadem eſſe infinita actu, ſeu cathegorematicè reſpectu intellectiuæ: Solum quia reſpectu illius ſunt ſucceſſiuè, & reſpectu intellectiuæ ſunt ſimul. Sed hi Doctores nihil dicunt de æqualitate quoad numerum, imò potius colligitur oppoſitum, nam ideò dicunt illā multitudinem eſſe infinitam actu reſpectu potentiæ intellectiuæ, quia ſecundum ſe totam collectiuè comprehenditur, & attingitur per cognitionem, vnde quodammodo finitur per illam. At verò negant illam multitudinem eſſe infinitam actu reſpectu potētiæ productiuæ, ſed eſſe finitam in infinitum; quia non poteſt ſecundum ſe totam collectiuè, & intrinſecè attingi per

Murcia. Ruui.

Diuerſo modo attingitur infinitas à potentia productiua, atq; ab intellectiua.

A productionem, ſed ſemper manet aliud, & aliud attingendum; ergo infinitudo diuerſo modo attingitur per cognitionem, ac per productionem; hæc aūt diuerſitas modi cōſiſtit in diuerſo modo terminandi, intrinſecè .ſ. vel extrinſecè cognitionē, vel productionem. 13 Citatur deinde Scot. loco ſupra citato, ſed vt ibidem notat Tatar. ideo infinita in potentia, ſi actu ponantur, ſunt infinita in actu, quia nulla entitas deeſt, at quando ſunt infinita in potentia, nō ſic, quia ſemper aliqua entitas deeſt, quæ reſtat accipienda: & idem dici poteſt ad auctoritatem aliorum, qui idem affirmant, vt Aliacenſ. in 1.q.13. B punct.3.ar.2. *Patet*, inquit, *quod ſi omnis calor poſſibilis eſſet actu, eſſet infinitus*. Sed hic Auctor putat eſſe poſſibilia infinita cathegorematicè. Idem Aureol. in 1. diſt.44. 2. prop. dum ait, *Conſtat autem, quod omnes illæ, ſcilicet magnitudines, poſſibiles, ſi ponerentur in actu, conſtituerent vnam magnitudinem in actu*; Sed totū quod cōſtitueretur ex magnitudinibus infinitis, eſſet magnitudo infinita. & §. poſſet autem: *Vnde ſi magnitudines finitæ in infinitum poſſunt addi, infinitæ magnitudines ſunt poſſibiles, & ſic conſurgit vna totalis poſſibilitas reſpectu vnius magnitudinis, conſtitutæ ex quātitatibus poſſibilibus, addi in infinitum; talis autem magnitudo infinita eſt.* C & ar. 5. §. ad obiecta. reſponſ. ad quartum. *Vnde ſi omnia factibilia in infinitum eſſent in Diuino proſpectu, non dubium quod ibi eſſet quædam pluralitas infinita*. & infra. *Et ſi non implicaret in Diuino proſpectu; nec etiam implicaret in ſua exiſtentia.* Sed de opinione Aureoli ſatis conſtat, vt patet ex loc. cit. in 2. propoſ. §. non valet: *Vbi poteſt, inquit, Deus producere omnes animas, quæ ſunt in potentia ſua actiua; ſunt autem in eius potentia duæ animæ, aut tres, aut quinque, & ſic ſemper in infinitum; non autem ſecundum aliquam multitudinem totalem, nec ſequitur, ſi duæ vel tres, vel centum, & ſic in infinitum, ſunt in ipſius potentia, quod infinita* D *multitudo ſit in eius potentia, quia eſſet fallacia cōpoſitionis, & diuiſionis, quatenus ly infinitas, poteſt determinare multitudinem; & implicat; vel potentiam, & tunc eſt verum, quia multitudo eſt in Dei potentia non finibili, nec ceſſabili, ſed ſemper infinita; vel eſt fallacia figuræ dictionis, mutando aduerbium in nomen; nam aliud eſt producere in infinitum, aliud producere infinitum.*

Scot. Tatar.

Aliacenſ. Aureol.

Aureoli opinio explicatur.

Neq; obſtat locus, qui citatur in contrarium, nam procedit ex opinione Auerr. dicentis: Si magnitudines, quæ addi poſſunt, eſſent infinitæ, dari poſſet magnitudo actu infinita, nam illæ magnitudines poſ- E ſibiles eſſent cathegorematicè infinitè, quia poſſent ſimul poni in actu; quod quia eſt abſurdum; ideo negat additionem, quæ fit magnitudini, non poſſe procedere in infinitū, quia ex omnibus illis poſſibilitatibus fieret vna poſſibilitas, quæ eſſet fruſtra, niſi poneretur in actu; quare hic locus Aureoli nō eſt ad rem. Videtur Ruuij 3.phy. tr.2. q.1. vbi vtrique infinito tribuit carere terminis, ſed differre quod hæc carentia terminorum cōueniat 14

Tribuitur Ruuio.

ueniat infinito cathegorematico ſecundum ſuam actualitatem; at verò ſyncathegorematico ſecundum actualitatem conueniat finitudo; at carentia terminorum conuenit illi ſecundum potentiam. Tribuitur Molinæ 1.par.q.14.ar.5.§.quoad ſecundum, vbi reſpondens ad argum. Aureoli, concedit Deũ cognoſcere magnitudinem infinitam actu, quam per partes poteſt ſucceſſiuè producere: & ſic etiam ar. 12. ait de numero infinito actu.

Molina.

15 2. Opin. eſt dicentium, hæc duo genera Infinitorum differre nõ ſolum in modo eſſendi potentiali, vel actuali, ſed etiam in extenſione ſiue cõtinua, ſiue diſcreta, eo quod infinitum cathegorematicũ attingit intrinſecè infinitatem, nam exiſtere põt ſecũdum totam ſuam infinitatem, ita vt verũ ſit dicere nunc exiſtit, vel exſtitit totum infinitum; at verò infinitũ ſyncathegorematicum nunquam põt attingere intrinſecè infinitatem, ſed tantum extrinſecè, nam de ipſo infinito nunquam eſſe poteſt verum, quod in aliquo inſtanti exiſtat, vel extiterit; ſed quicquid illius exiſtit, vel extiterit, eſt finitum. Ita Riccardus ſignificat in 1.diſt.43.ar.1.q.5.vbi ait, Deum poſſe facere dimentionem maiorem, & maiorem ſine fine, ita tamen quod ſemper totum acceptum ſit finitum; vnde dicitur infinitum in actu permixto potentiæ, vel in fieri.

Differre in numero ipſo cathegor. & ſyncathegor.

Riccard.

16 Sequitur Durand.in 1.diſt.39.q.2. nu.10. vbi ait, *Infinitum ſecundum magnitudinem, ſiue in ſucceſſiuis, ſiue in permanentibus, ſiue ſecundũ multitudinem nõ habet rationem entis, vel poſſibilis, vt eſt quodam totum, extra quod nihil ſit, & intra quod contineatur quicquid de re eſt poſſibile; ſed ſolum per hoc quod aliquid eius eſt acceptum, & aliquid ſemper reſtat accipiendum*:& num.11. *Quod Deus intelligit de infinito, caret termino, non vt alij intelligunt, ſcilicet quod ſit quoddam totum infinitum intra ſe claudens quicquid eſt poſſibile illius rei, ſed quia intelligitur, vt aliquid, quod poteſt procedere vlterius*.

Durand.

Neq. obſtat, quod in 1.diſt.43. q.2. dicat, *Si tot animæ eſſent productæ, quot poteſt Deus producere ſucceſſiuè, neceſſario eſſent infinitæ*; tum quia nemo negat infinito cathegorematico ineſſe infinitatem, ſed difficultas eſt de modo attingendi infinitatem intrinſecè ne an extrinſecè; tum quia ibi num.8. & 9. loquitur ſecundum opinionem dicentium infinitum cathegorematicum poſſe produci, & ſimul, & ſucceſſiuè; non autem loquitur de infinito ſyncategorematico, quod ex natura ſua requirit ſucceſſioné, de quo contrarium docet num.7.

Gabr.

Videtur Gabr.in 2.diſt.1.q.3.malè citatur ab alijs in 1.diſt.39. eſt Scoti 2.met. q.6. §.ad rationes, vbi ait, *Quot ſi omnes animæ humanę, quę fuerunt productæ generatione perpetua à parte ante, ſiue ſi omnes partes in potentia in magnitudine eſſent, non eſſent infinitæ actu, ſed actu eſſent infinitæ in potentia, nam non ſunt tot quin plures poſſint eſſe; at infinita in actu tot ſunt, quod non poſſint plura compoſſibilia eſſe*: & infra. *Succeſſiua infinita, ſi eſſent ſimul, non eſſent infinita, vel ſi eſſent tot homines ſimul, quot fuerũt ſucceſſiuè, nõ eſſent infiniti actu, quia infiniti fuerunt in accipiẽdo, & in potentia*; ideo nunquam ſequitur, ex illis, ſi eſſent ſimul infinitas actualis; quia alterius rationis ſunt infinitas actualis, & potentialis. 17 Videtur Arimin.in 1.diſt.42. q.3. ar.2.ad tertium, & Baſſol.in 1.diſt.2.q.1.ar.1. verſ. ſed quomodo. Tribuitur Adamo in 3. d.14.q.10.ar.1.concl.2.& 4.Olchot.in 2.q.2. ar.5.ad argumẽta contra primam, Capreolo in 2.diſt.1.q.1.Marſil.in 1.q.42.ar.3. Maiori. in 1.diſt.44. q.2. Sed hi nihil expreſsè de hac difficultate: citari poteſt Zumel.1.p.q.7.a.3. & 4.quæſt.vnic. concl.1. ad prim. obiectionem, qui falsò citatur pro contraria ſententia; nam expreſsè dicit non attingi intrinſecè aliquid infinitum, vt infinitum orbem, vel creaturam infinitè perfectam, & ſimilia. fusè Albertin.tom.2. de prædicam. quantit. diſp. 4. q. 2. Probat primò ex nomine, nam infinitum cathegorematicum dicitur, finitũ in infinitum, quaſi in ſe non habeat infinitatem, ſed tendat ad illam. Confirm. nam explicatur non per nomen, ſed per aduerbium, quod afficit aliquam actionem, quæ hic nõ põt eſſe, niſi tendentia ad infinitatem. 18 Secundò, probatur à poſteriori, nam alioqui daretur creatura infinitè perfecta ſecundum eſſentiam, nam cũ conſtet Deum poſſe creare creaturas perfectiores, & perfectiores ſecundum eſſentiam in infinitum, vt infra; & docet Vualdenſ.tom.1.lib.1.ar.1.c.14. Si hic proceſſus attingeret intrinſecè infinitatem, neceſſariò daretur aliqua infinitè perfecta, nam quo magis augetur numerus, eò augetur perfectio non ſolum in tota collectione, ſed etiam in ſingulis: & licèt ex illis nõ componatur vna natura, nec natura ſuperior cõtineat formaliter naturam ſpeciei inferioris; tamen continet illam eminenter, quia habet in ſe eſſentiam perfectioris rationis, atque adeo ſi tota collectio illa attingeret intrinſecè infinitatem ſecundum perfectionem eſſentiæ, deberet illã attingere in aliqua ſpecie; non enim poteſt illam attingere ratione ſingularum ſpecierum, nam plurimæ ex illis ſunt finitæ: neque ratione totius collectionis, quia non eſt vna natura ſimplex. At ꝑfectio eſſentialis infinita eſt in ſimplici natura, quia eſt in natura, quæ continet eminenter alias inferiores.

Arimin. Baſſol. Adam. Olchot. Capreol. Marſil. Maior. Zumel. Albertin.

Confirm.

Daretur aliqua vna infinitè perfecta.

19 Confirm.2. Quia ſi ꝓceſſus infinit⁹ ſyncathegorematicè attingeret intrinſecè infinitatem, ſequeretur inter partes continui diuiſibiles, dari aliquam minimam, atq; adeo indiuiſibilem, nam cũ in hoc proceſſu procedatur in infinitum verſus minorem, & minorem partem, ſi in hoc proceſſu attingitur intrinſecè infinitas, deberet attingi intrinſecè pars infinitè minor; at infinitè minor eſt, qua alia minor dari non poteſt.

Sequeretur dari minimam.

Confirm.3. Ex velocitate motus, quæ põt eſſe maior, & maior in infinitum; nam deberet

ret dari velocitas infinitè maior, quæ non poteſt eſſe, niſi inſtantanea; quod repugnat ſucceſſioni motus; quare dicendum eſt in hoc proceſſu nunquam poſſe attingi infinitatem intrinſecè, ſed infinitatem eſſe terminum extrinſecum, ad quem poteſt hic proceſſus ſemper magis, & magis accedere.

20 *Si ſyncathegor. daretur actu, non fieret cathegor.* Hinc deducunt, ſi per impoſſibile totum infinitum ſyncathegorematicum poneretur in actu, non inde fieret cathegorematicum, quia poneretur in actu, ſicuti eſt; at eius natura non attingit intrinſecè, ſed extrinſecè infinitatẽ; ergo ita poneretur. Vnde ſi tota velocitas poſſibilis motꝰ poneretur in actu, motꝰ non eſſet inſtantaneus, quia ponerentur illi motus veloces, qui ſunt poſſibiles; at inſtantaneus non eſt poſſibilis. Sic etiam ſi ponerentur omnes creaturæ perfectiores, nulla poneretur infinita, quia nulla infinitè perfecta eſt poſſibilis, & idem de partibus continui minoribus, & minoribus, ſi omnes ponerentur, quia non daretur infinitè minima, quia nulla talis eſt poſſibilis.

21 *Impugnatur.* Reſpondent, ex hoc proceſſu in infinitum et ſi in eo contineretur intrinſecè infinitas, nõ ſequi dari aliquã creaturam infinitè perfectam, quia daretur vltima, quod repugnat infinito; vnde potius ſequitur nullam talem debere dari, ſed ſolum dari infinitam perfectionem diuiſam in infinitis creaturis, & idẽ dicitur de partibus continui quoad minoritatem, & velocitate motus quoad maioritatem. Sed contra, nam vt omittam an ſequatur creatura infinitè perfecta, de qua re infra, illud videtur improbabile, quod in eo proceſſu detur infinita perfectio diuiſa in infinitis ſpeciebus; nam cum illæ ſpecies non habeant æqualem perfectionem, infinita perfectio non eſt ſolum extenſiua, ſed intenſiua, & eminentialis. *Perfectio eminentialis eſſet in vno infinita* Sed hæc eminentialis perfectio infinita non eſt diuiſa in ſingulis ſpeciebus, nam ſingulæ ſpecies non habent formaliter illam perfectionem infinitam eminẽtialem, nam ſunt finitæ perfectiones; quare videntur hi Auctores decepti, quod non diſtinguant in illo progreſſu duplicem infinitatem, vnã numeralem, & diſcretam, quæ componitur ex omnibus ſpeciebꝰ, quæ ſunt in illo progreſſu; alteram ſimplicem & eminentialem, quæ æquiualet omnibus inferioribus ſpeciebus.

22 *Duo modi dicendi.* In hac ſententia duo poſſunt eſſe modi dicendi. Primus, vt tota latitudo infiniti ſyncathegorematici ponatur ſimpliciter finita, & ſolum ponatur infinitas ſecundum modũ accedendi ad terminum: quo modo ponitur infinitas ſyncathegorematica in quantitate continua, & in hoc ſenſu exiſtimo nõ intelligi à Doctoribus citatis, nam infinitas ſyncathegorematica non ſolum ponitur inter partes proportionales quantitatis, ſed etiam inter entia habẽtia æqualem perfectionem, vt patet ex ipſamet quantitate, quæ eſt capax augmenti, v. g. palmaris in infinitum: quæ palmares quantitates poſſibiles nullum

A habẽt terminum determinatum, nec intrinſecum, nec extrinſecum, & idem patet quoad creaturas poſſibiles in infinitum, quarum vna ſit perfectior altera.

23 *Quotnam in hoc inſtanti homines poſſint produci.* Secundus modus eſt, vt dicantur differre hæc duo infinita in multitudine, quia licet vtraq; multitudo careat vltimo; tamen multitudo conſtituens infinitum ſyncathegorematicum, eſt minor multitudine infiniti cathegorematici, quia multitudo infiniti ſyncathegorematici eſt finita in infinitum; id eſt finita ſine vlla determinatione, cum ſemper poſſit eſſe maior & maior, vel minor & minor in infinitum; at multitudo infiniti ca- B thegorematici nõ ſit finita in infinitum, ſed ſimpliciter infinita, quod facilè explicatur hoc exemplo: Si enim quæratur ab aſſerentibꝰ poſſe produci infinitum cathegorematicũ, quot ſunt homines producibiles à Deo in hoc inſtanti.

Reſpon. Reſpondent eſſe infinitos. Quod ſi idem quæratur à negantibus poſſe produci infinitum.

Reſpondent nõ eſſe ſimpliciter infinitos, neq; finitos, ſed finitos in infinitum, quia .ſ. ſimul nõ poſſunt exiſtere, niſi finiti; ſed quia finitas poteſt eſſe maior, & maior, in hac finitate, vt terminat potentiam Dei, non põt C aſſignari terminus, & maximus numerus; nã reſpicit extrinſecè infinitatem reſpectu cuius acceſſus poteſt eſſe maior, & maior. Ex quo obiter intelligitur Deum non poſſe eſſe agens neceſſarium, quia nihil poſſet producere, nam agens neceſſarium producit totũ id, quod poteſt; at Deus nihil poſſet, nam infinitũ ſyncathegorematicũ, cum ſit indeterminatum, nõ eſt capax exiſtentiæ ſimultaneæ, atque adeo neceſſaria eſt voluntas determinans perfectionem rei producibilis, ad hoc vt producatur.

24 *Hæc infinita differre ſolum quoad modum.* 3. Opin. eſt dicentium, hæc duo genera Infinitorum non differre quoad multitudi- D nem, ſed tantum quoad modum attingendi infinitatem, & differentia oritur ex diuerſo modo exiſtendi vtriuſque; nam cum vtriuſq; infiniti actio cõſiſtat in ratione finis, ſeu vltimi, cum ex vtroq; ſemper reſtet aliquid accipiendum, iuxta definitionem traditam de infinito in communi; meritò vtrumq; dicet negationem vltimi, ſed quia vtrumq; habet diuerſum modum exiſtendi; nam infinitum cathegorematicum dicit multitudinem ſine vltimo cum actuali exiſtẽtia illorum ſimultanea, ſecundum determinatam ſingulorum perfectionem, vel ſi multitudo non exiſtit, dicet potentiam ad ſimultaneam exiſtentiã, *Syncatheg. negat ſimultatem* E ex quo modo exiſtendi oritur, vt intra ſe intrinſecè includat infinitatẽ, ita vt nihil deſit ad eius complementum; at verò infinitum ſyncathegorematicum negat hanc ſimultatem totius multitudinis ſecũdum determinatam rationem, atq; adeo non includit ſecundum exiſtentiam totam perfectionem multitudinis, atque adeo nũquam poteſt tota multitudo attingi, cum ſemper

remaneat

remaneat aliud, & aliud attingendũ, ex quo oritur, vt infinitas non ſit illi intrinſeca, ſed extrinſeca in hoc ſẽſu, ꝙ de infinitate nũquã põt verificari exiſtentia, ſed de õni alio, ꝙ eſt infra infinitatẽ eo modo, quo dicimꝰ de alijs terminis rerũ extrĩſecis, nã ſi dẽtur duæ potentiæ, quarũ vna eſt determinata ad attingẽdũ calorẽ, vt duo; altera verò nõ poſſit illũ attingere, ſed oẽm aliũ, qui eſt intra calorẽ, vt duo; tũc prima potẽtia attinget intrĩſecè calorẽ, vt duo, ſecũda verò extrinſecè, ita dicemꝰ de vtroq. infinito, ꝙ infinitũ cathegorematicũ attingit intrinſecè infinitatẽ; ſyncathegorematicũ verò extrinſecè.

25 *Inſtantia de ſyncathegorem. ſecundum eſſe poſſibile.*

At inquies ẽt ſi infinitũ ſyncathegorematicum non attingat intrinſecè infinitatẽ ſm̃ actualitatẽ, quã dicit, eo ꝙ quicquid illiꝰ determinatè exiſtit, eſt finitũ; tñ ſecundũ potentialitatẽ, quã includit, dicit intrinſecè infinitatẽ, cũ ſit ad multitudinẽ, ſeu extẽſionẽ ſine fine.

Solutio.

Reſp. Hinc deceptos eſſe Aduerſarios, quia cum omnis potẽtia reſpiciat actũ, eo modo terminabitur potẽtia, quo põt eſſe actꝰ; ſed actus nunquã põt attingere intrinſecè infinitũ; ergo neq. potentia põt intrinſecè includere infinitatẽ, ſed acceſsũ proximiorẽ, & proximiorẽ ad illam, & hæc opinio mihi placet, quod vtrũq. opinionẽ cõciliet, & videtur magis ad mẽtem Ariſt. & Doctorum.

ART. II. Opinio Auctoris.

26 *Hæc infinita differunt penes modũ exiſtẽdi.*

PRima Concl. Hæc duo infinita differunt quoad modũ exiſtendi, patet ex 3. phyſ. t.56.57.& ſeq. vbi infinitũ cathegorematicũ dicitur actu; ſyncathegorematicum verò in potẽtia; at hæc dicũt diuerſũ modũ exiſtẽdi.

27 2. Concl. Hic diuerſus modus exiſtẽdi non debet accipi ſecundũ puram poſſibilitatẽ, & actualitatem; nam ante Mundi creationẽ nihil erat in actu, niſi Deus; ſed cætera omnia erant in potẽtia, & tamen cõceptus vtriuſq. infiniti inter ſe differebant, quia ſicut cõceptꝰ rerũ ſũt ab æterno; ita & eorũ differẽtia.

28 *Differentia eſt in exercitio cõpleto, vel incõpleto exiſtentiæ.*

3. Concl. Hæc diuerſitas modi exiſtẽdi cõſiſtit in exercitio cõpleto, vel incõpleto exiſtentiæ, nã infinitũ ſyncathegorematicũ eſt incapax cõpleti, & pfecti modi exiſtẽdi, quia ex natura ſua exigit incõpletè exiſtere, nã ſiue ſit permanẽs, ſiue ſucceſſiuũ, nunquã poterit attingere cõpletam rõem exiſtendi, ſed ſemper eſt in potẽtia ad exiſtendũ, ſiue ſimpliciter, ſiue determinatè, nã infinito ſyncathegorematico habẽti partes æquales repugnat ſimultanea exiſtẽtia ſimpliciter; Infinito aũt, habenti partes proportionales repugnat habere partes determinatas ſimul exiſtẽtes; ſed vtrũq. habet illas ſucceſſiuè; at verò infinito cathegorematico non repugnat cõpleta exiſtẽtia, nã ſi eſt permanẽs ſiue extenſiuè, ſiue intẽſiuè vel habet partes determinatas ſimul exiſtẽtes, vel põt habere; ſi verò ſit ſucceſſiuũ, licet illi repugnet habere partes ſimul exiſtẽtes ex rõe entis ſucceſſiui, cui cõuenit; nõ tñ id repugnat ex natura infiniti: quare habere põt partes cõpletè exiſtẽtes, quas cõpatitur ens ſucceſſiuũ, nã de eo verificari põt in aliquo inſtãti exiſtẽtia cõpleta pro meſura, quæ illi cõuenit, vt in hoc inſtanti extitit ſucceſſio infinita motꝰ, v.g. ſecũdũ Ariſt. qui ponit motũ ab æterno, cõcedi debet infinitũ cathegorematicũ ſucceſſiuum, de quo dici põt, ꝙ in hoc inſtãti extiterũt infiniti dies, &c. Sed de hac re dubit. ſeq.

29 *Inſtantia de cogitationibus futuris damnatorum.*

Dices: Cogitationes damnatorũ futuræ in æternitate ſunt infinitæ ſyncathegorematicè; & tñ illis nõ repugnat ſimul poni, ſaltem per potentiã Dei; quod ſi dicant repugnare, ſaltẽ negari nõ põt, ꝙ de ijs verificari poſſit, ꝙ in æternitate tota collectio erit in actu ponẽda; ergo in aliquo inſtãti verũ erit dicere, ꝙ eſt actu poſitũ, quia propoſitio de futuro eſt vera, quia põt habere aliquã de præſenti verã, & idẽ dici poſſet de totu tẽpore, quo Mundꝰ durare poſſet per æternitatem. Quod ſi negant eſſe verũ, quod tota collectio ponetur in æternitate. Tunc cõtra, quia ſingulæ cogitationes ponendæ ſunt in æternitate; at tota collectio nõ eſt aliud, niſi ſuæ partes.

Vrgetur paritate ſcientiæ viſionis.

Cõfirm. quia Deus videt ſcientia viſionis ões, & ſingulas cogitationes pro aliquo tẽpore exiſtere, & pro alio extitiſſe; ergo Deus videt totã collectionem extitiſſe, quia totam illã ſciẽtia viſionis cõprehendit.

30 *Soluitur. Diſtinctione de diſtributiuo, & collectiuo.*

Reſp. De hoc argumẽto plura dicemꝰ, cum de mũdi æternitate, nã multi volũt, tẽpꝰ ſiue æternũ à parte *Ante*, ſiue à parte *Poſt*, eſſe infinitũ ſyncathegorematicè propter exiſtẽtiã ſucceſſiuã, quã vtrũq. includit. Alij verò cõtra vtrũq. putãt eſſe cathegorematicũ propter æqualitatẽ partiũ, & cõpletionẽ exiſtentiæ, ſibi ex natura ſua cõuenientis in æternitate. At verò quia cõmuniter tẽpus æternũ anteriꝰ ponũt cathegorematicè infinitum, & poſteriꝰ ſyncathegorematicè; Reſp. debet nũquã poſſe de tota collectione cogitationũ, vel dierũ, verificari exiſtentia ſiue de præſẽti, ſiue de præterito, ſicut verificatur de tẽpore æterno à parte Ante, & generationibꝰ, ac cogitationibꝰ poſitis in eo tẽpore; nã licet exiſtentia verificetur de ſingulis diſtributiuè ſũptis, nõ tamẽ de illis collectiuè ſũptis, quia partes diuerſo modo ſupponũt acceptæ diſtributiuè, & collectiuè, nã diſtributiuè acceptæ accipiũtur ſecũdũ ſe; at verò collectiuè, vt dicunt ordinẽ ad alias reſpectu quarũ dicunt potẽtialitatẽ, & ſucceſſionẽ, quæ nunquã tota poterit poni in actu ſicut ponitur in actu exiſtentia ſingularũ; vnde de puncto ſignato verũ eſt dicere, quod diſtat ab õibus alijs punctis diſtributiuè ſumptis per partes; non tamen ab õnibus collectiuè ſumptis, vt inquit Capreol. ſic etiam inquit Ariminenſ. quælibet pars continui habet minorem; non tamẽ tota collectio partium habet minorẽ.

Punctum ſignatum quomodo diſtet ab alijs punctis.

31 Vnde ſi termini eodẽ modo acciperẽtur in ppoſitione diſtributiua, & collectiua, valeret cõſequẽtia; quare ſi in vno inſtãti verũ eſſet dicere, ꝙ ſingulæ partes tẽporis, vel ſingulæ cogitationes extiterũt; verũ ẽt eſſet, ſi in vno iſtãti diceretur, ꝙ tota collectio extitit.

Dices, licet in ſingulis inſtantibus non ſit tota collectio, tñ in tota æternitate eſt tota collectio, ita vt non ſit aliquid illius collectionis extra æternitatẽ. Reſp. æternitatem poſſe cõſiderari dupliciter. Primo formaliter

Ee ſecun-

Æternitas dupliciter conſiderari poteſt; formaliter, & virtualiter.

ſecundum diuiſibilitatẽ, quam habet,& hac ratione non ſolũ nõ eſt tota collectio in tota æternitate, ſed neq. vnus dies,quia repugnat enti ſucceſſiuo eſſe in aliquo inſtanti: Secundo virtualiter,vt æquiualet tẽpori futuro infinito, & ita ſicut nõ pôt dari vltimũ inſtans illius tẽporis, in quo verè dici poſſet extitiſſe totam collectionẽ dierum præteritorũ; ita neq. pôt dici extitiſſe in tota æternitate,ſed totum tẽpus exiſtere ſimul cũ tota æternitate,& ſicut nõ pôt deueniri ad vltimũ diẽ tẽporis;ita neq. ad finẽ æternitatis.

Ad confirm.Reſp.infra conſtabit quomodo Deus cognoſcat, & omnes cogitationes damnatorũ,& totum tempus futurum,quia nõ cognoſcit vltimã cogitationẽ, vel diem.

Non differunt niſi ſecundum quid quoad multitudinem.

32 Quarta Cõcluſ. Probabile eſt,hæc duo infinita non differre ſimpliciter quoad multitudinem,ſed ſecũdum quid. Prima pars patet ex argumentis primæ ſententiæ, quia vtrũq. includit multitudinẽ ſine fine;at infinitum nõ eſt aliud,quã multitudo ſine fine. Secunda pars patet ex argumentis ſecundæ ſententiæ, quia diuerſo modo dicitur negatio finis de vtroq. infinito, nam ab infinito cathegorematico attingitur intrinſecè, quia ſecundum cõpletam ſuam rationẽ dicit negationem finis, at verò de infinito ſyncathegorematico negatio finis dicitur extrinſecè, quia dicit potentiã ad actũ nunquã explebilem, .i.ad plura,quorũ quæ ponũtur in eſſe, ſunt finita cum potentia ad alia, & alia ſine fine expletionis potentiæ.

Confirm. nam ſi accipiatur infinitum cathegorematicũ nõ exiſtens,quod habeat potentiam ad exiſtendũ, & ſimili modo infinitũ ſyncathegorematicũ, vtrumq. dicet potentiam ad exiſtendũ, ſed cathegorematicũ dicit potentiam ad exiſtendũ cõpletè, & cũ expletione; ſyncathegorematicum verò ad exiſtendum incõpletè,& inexplebiliter;ergo diuerſo modo reſpicitur ab vtroq. multitudo infinita. Et ex his patet ad argumenta Aduerſariorum.

Confirm.2. vtraq. pars,nam hæc duo infinita conueniunt, quod vtrũq. habet partes ſui conſtitutiuas poſſibiles abſolutè ſine termino,ſed differunt in modo attingendi illas partes, nam partes omnes cathegorematici non ſolũ ſunt poſſibiles, ſed ẽt cõpoſſibiles; at partes ſyncathegorematici, licet ſint poſſibiles abſolutè, non tamen cõpoſſibiles;ſed finitæ in infinitũ,quia .ſ. illa infinitas nõ attingitur eodẽ modo,ac ab infinito ſyncathegorematico,vt dictũ eſt ſupra:neq.terminus eodẽ modo negatur ab infinito cathegorematico, ac ſyncathegorematico, quia reſpectu cathegorematici includitur intrinſecè; at reſpectu ſyncathegorematici extrinſecè.

Si ſyncathegorema poneretur actu, duo contradictoria ſequerentur.

33 Dices: Si multitudo infinita ſyncathegorematica, poneretur tota in actu, eſſet ne ęqualis,vel minor infinito cathegorematico? Reſp. Ex hoc impoſſibili ſequi contradictoria,nam ex eo, quod eſt infinitum ſyncathegorematicum, infinitas nõ attingitur intrinſecè;ex eo aũt,ꝙ ponitur tota in actu,attingitur intrinſecè, quia potentialitas, quæ reſpiciebat actus permixtos potẽtiæ.i.inexplebiliter, reſpiceret actus ſine potentia; & explebiliter;atq.adeo includeretur multitudo eodẽ modo,ac in infinito cathegorematico,vt rectè probat Scot.in 1.d.2.q.2.quia illa multitudo non eſſet actu finita, nam non poſſet finiri accipiẽdo vnam partẽ illius poſt alterã;ergo eſſet infinita, nõ in potẽtia,quia nihil remanet ponendũ in eſſe,ergo in actu.

Inſtantiæ aliud eſt eſſe compoſſibiles, aliud poſſibiles.

34 Dices:ẽt ſi partes infiniti ſyncategorematici nõ attingant infinitatẽ intrinſecè, vt ſunt cõpoſſibiles;tamen vt ſunt abſolutè poſſibiles illã attingũt,quia ſunt plura ſine vllo termino ac in infinito cathegorematico, quia poſſibilitas eſt in ſingulis,ẽt vt cõſtituũt totam collectionẽ, licet exiſtẽtia nõ poſſit eſſe in ſingulis,vt cõſtituunt totã collectionem, quia nõ poſſunt eſſe coexiſtentes ſecundum totam collectionẽ.Reſp.ſingulas partes non cõſtituere totã collectionẽ abſolutè ſũptas, quia ſic dicũt præciſè vnitatẽ,& non numerum finitũ,vel infinitũ. Sed conſtituunt numerum infinitũ,vt dicunt ordinẽ ad cõpartes, ſiue ſecundũ rem, ſiue per intellectũ;ergo dicunt ordinem ad coexiſtendũ, ex quo habent, vt diuerſo modo attingant infinitatem,quod optimè aduertit Tromb.quæſt.de præſcient.Dei a.4. Reſp.ad 2.fundamentum verſ.pro declaratione tamẽ minoris, vbi ait. *Cum dicitur infinitũ repugnat entitati,ſi accipiatur infinitũ ſecundũ partes importatas per partes infiniti, ſic eſt falſa,nulla.n.earũ,nec aliqua entitas ipſius infiniti repugnat infinitati: Si aũt accipiatur infinitũ ſecundũ modũ infiniti, qui eſt ſimultas illarũ entitatũ, (quia aliter non eſt propriè infinitũ,ſed finitum)tunc nõ ſequitur concluſio,ſed eſt figura dictionis commutando rem in modum.*

Trombet.

Sed inſtant.ſingulę partes,vt abſolutè poſſibiles habent ſuã vnitatẽ; ergo rõe illi⁹ vnitatis conſtituũt multitudinẽ nõ finitã, ergo infinitã;quia infinitũ non eſt aliud,niſi plura vna ſine termino. Reſp. ſingulæ partes habent ſuã vnitatẽ,&conſtituunt multitudinẽ infinitã, vt habent rõem entis; at non habẽt rõem entis, niſi in ordine ad exiſtẽtiã,in ordine ad quam oẽs dicuntur poſſibiles diſtributiuè, nõ collectiuè ſũptæ, ſicut ly oẽs ſupponit, dũ dicitur, quod oẽs partes continui ſunt diuiſibiles, quia de ſingulis ſeorſim verificari pôt diuiſibilitas, licet nõ ſint diuiſibiles omnes collectiuè; hoc autem indicat diuerſo modo attingi infinitatem ab vtroq. infinito; Sed hæc melius patebũt ex dicẽdis.

Soluitur.

DVBITATIO QVARTA.
Qualis ſit potentialitas neceſſaria ad infinitum ſyncathegorematicum.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. Cum omnis potentia reſpiciat actum,per quem ſpecificatur,& diſtinguitur, neceſſariò fit, potentiam conſtitutiuam infiniti ſyncathegorematici debere attendi ex actu,quem reſpicit.

2 Secundo Not. Cum potentia,& actus diſtinguan-

Quot determinationes, tot potentiæ in actu.

ſtinguantur, ſicut determinabilem, & determinatiuum, eo quod potentia, cum ſit indeterminata, eſt determinabilis per actum, qui ſecundum ſuam rationem eſt determinatiuus; oportet diſtinguere tot potentias in actu, quot rationes indeterminatæ, & determinatiuæ. Primo igitur in re eſt determinatio ad exiſtendũ, quam habet potẽtia, quam vocant obiectiuam, quæ reperitur in omnibus rebus antequam producantur, & hæc potentia reſpicit actum exiſtentiæ, qui dicitur à Scotiſtis actus entitatiuus. Secundo reperitur indeterminatio ad formam, quæ dicitur actus primus, quæ indeterminatio reperitur primario in materia prima, quæ per ſuam puram potentiam reſpicit formã ſubſtantialem, qui eſt primarius actus primus; & ſecundario reperitur tàm in forma, quàm in compoſito, quatenus hæc reſpiciunt formas accidentales per ſuas potentias impuras, ſeu ſecundum quid. Tertio reperitur indeterminatio quoad actus ſecundos, & reperitur in potentijs operatiuis, reſpicientes operationes, vt proprios actus.

Actus dupliciter vel ſecundum ſe, vel cũ admixtione potentiæ.

3 Tertio Not. Actum ſiue entitatiuum, ſiue formalem primum, vel ſecundum poſſe conſiderari dupliciter. Primo ſecundum ſe, vt dicit ſuam puritatem actus cum negatione potentiæ ad alium actũ, v. g. intellectio, quæ eſt actus ſecundus intellectus, etiam ſi nullus alius actus conſequatur; Secũdo cum admixtione potentiæ quatenus poſito, vel accepto quocumq. actu, poteſt poni, & accipi aliud, & aliud in infinitum, ita vt nunquam poſſit deueniri in hac poſitione, & acceptione ad extremum, quem actum docet Ariſt. eſſe de eſſentia infiniti; vnde diffinit illud eſſe id, extra quod ſemper eſt aliquid extra accipere; Ex qua definitione Aureolus colligit motum, & tempus præteritum non poſſe eſſe infinitum à parte ante, eo quod ſit totaliter poſitum ex parte inferiori, nec remanet potentia ad aliquid ponendum, quia ad præteritum non eſt potentia; cui tamen repugnat Capreolus in 2. diſt. 1. q. 1. putans in præterito poſſe eſſe proceſſũ in accipiendo, nam accepta hodierna die poteſt accipi alia prior, & prior in infinitum, nunquam deueniendo ad primam, quia ſufficit ad rationem infiniti, vt ille proceſſus in accipiendo ſit à parte rei, vel per intellectum, nam licet cognitio non tribuat eſſe obiecto; eſt inditium, & oſtendit quod eſſe habeat obiectum, ex Auer. 3. phyſ. com. 57. quia ibi eſt

Capreol.

Cognitio non dat, at indicat eſſe obiecti.

Auerr.

Capreol.

4 coniunctio potentiæ cum actu indeficiens: vnde deducit Capreolus non eſſe neceſſariũ ad infinitum, potentiam realem, quæ in futurum ſit reducibilis ad actũ extra animam, & probat ex motu, qui habet partes proportionales in infinitum, tam verſus terminum *à quo*, quàm verſus terminum ad *quem*, nam de ratione proceſſus infiniti eſt, quod ibi nõ poſſit accipi primum ſimpliciter, quando eſt infinitum præteritum, vel vltimum ſimpliciter, quando eſt infinitum futurum, vnde inquit Capreolus hæc duo infinita oppoſito modo ſe habere, nam in præterito datur vltimum, & non datur primum, contra verò in futuro. Verum hæc doctrina an ſit admittenda patebit, cum de æternitate Mũdi.

Potentia ad exiſtendũ dupliciter vel abſolutè, vel relatiuè.

Trombet.

Quarto Not. Ex Tromb. 9. de præſcientia Dei art. 4. Reſp. ad ſecundum fundam. verſ. ad primum Reſp., potentiam rerum ad exiſtendum poſſe dupliciter cõſiderari. Primo, vt conuenit ſingulis abſolutè, & ſecundũ ſe: Secundo, vt conuenit ſingulis relatiuè, quatenus exiſtere poſſunt ſimul cum alijs. Primo modo ſingulis conuenit potentia ad exiſtendum, ita vt ſimul omnia habeant illam potentiam, nam ſicut in hoc inſtanti poteſt eſſe homo; ita & ſimiliter equus, & ſimiliter Angelus, & aliæ creaturæ; at potentia ſecundo modo accepta ad coexiſtendum cũ alijs adhuc dupliciter conſiderari poteſt primo ad coexiſtendum cum omnibus collectiuè ſumptis; & dubium eſt an hæc potẽtia alicui creaturæ conueniat: ſicut dubiũ eſt an poſſint ſimul creari omnes creaturæ poſſibiles: Secundo ad coexiſtendum cum omnib⁹ diſtributiuè ſumptis, & ita dicunt cõmuniter conuenire ſingulis creaturis potẽtia ad coexiſtendũ, nam homo poteſt coexiſtere cum equo, & poteſt coexiſtere cũ leone, &c. nam propoſitio diſtributiua facit ſẽſum diuiſum, collectiua verò facit ſenſum compoſitum.

Aliter loquitur de exiſtentia aliter de coexiſtentia.

Quod ſi quæras cum quot creaturis poteſt coexiſtere ſimul? Reſp. non poſſe aſſignari terminum niſi extrinſecè, .i. non poteſt coexiſtere cum infinitis actu; at verò cum cæteris omnibus poteſt coexiſtere infra infinitos actu: vnde dicitur quod ſingulæ creaturæ poſſunt exiſtere cum infinitis in infinitum, quæ eſt infinitas ſycathegorematica. Quod ſi adhuc quæras quot ſunt creaturæ poſſibiles abſolutè? Reſp. eſſe infinitas ſyncathegorematicè, .i. finitas in infinitum, quia potentia ad exiſtendum abſolutè, non eſt diſtincta à potentia ad coexiſtendum cum alijs; quia ſingulorum exiſtentia eſt abſoluta, (excipio tamen relatiua) nam impertinens eſt ad exiſtentiam hominis, quod illi coexiſtat equus, vel contra. 6

Quæſitum.

Solutio.

7 Dices: quare igitur non poſſunt produci omnes creaturæ poſſibiles?

Reſp. Quia ſunt infinitæ ſyncathegorematicè; at de ratione infiniti ſyncathegorematici, eſt actus admixtus potentiæ, ex quo facilè intelligitur, creaturas abſolutè poſſibiles non attingere intrinſecè infinitatem, ſed extrinſecè, vt dictum eſt ſupra.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

Nihil actu exiſtens dicere ſyncathegorema.

8 PRima opinio eſt dicentiũ de ratione huius infiniti, eſſe potentiam, quæ in infinitum reſpiciat exiſtentiam rerum, quæ dicuntur infinitæ; Vnde putant, nihil actu exiſtens poſſe habere rationem infiniti ſyncathegorematici; quo circa dicunt in quantitate continua eſſe partes infinitas non ſyn-

Ee 2 cathe-

cathegorematicè, ſed cathegorematicè, eo quod ibi non ſit potentia ad exiſtendũ ſimpliciter, cum omnes partes in eo exiſtant ſimul, ita communiter illi, qui negant in continuo eſſe actu partes, à nobis ſupra citati, nam id præcipuè negant, ne concedant partes eſſe cathegorematicè infinitas, & idem expreſsè aſſerunt, qui ponunt partes continui eſſe actu infinitas, quia omnes actu exiſtunt; quarum nulla, vt eſt diſtincta ab alia, habet potentiam ad exiſtendum ſimpliciter.

9 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt, hanc potentiam ad exiſtendum in infinitum neceſſaria ad conſtitutionem infiniti ſyncathegorematici debere eſſe ſiue in ordine ad exiſtentiam realem, ſiue obiectiuam, vnde putant creaturas poſſibiles, quæ ſunt infinitæ ſyncathegorematicè in ordine ad exiſtẽtiam realem, eſſe infinitas cathegorematicè in ordine ad exiſtentiam obiectiuam in ordine ad intellectum diuinum, quia ſecundũ hanc exiſtentiam non habent actũ admixtum potentiæ, ſed habent actũ completum.

10 *Ex exiſtentia obiectiua non variatur ratio infiniti.* Alij verò putant, hunc actum debere eſſe admixtum cum potentia in ordine ad exiſtentiam realẽ ſiue ſit ex cauſis naturalibus, ſiue ex vi intellectus, nec variari rationem infiniti ex ſimultanea exiſtentia obiectiua, ſi ex illa non variatur exiſtentia realis, ſaltem cõceptibiliter; ita Durandus, & alij, qui putant creaturas poſſibiles eſſe infinitas cathegorematicè, etiam vt cognitas à Deo. Et idem alij dicunt de partibus continui diuiſibilibus, ſeu deſignabilibus, quæ licet non varientur realiter, variantur tamen cõceptibiliter, quia accipiunt quandam determinationem ſaltem extrinſecè. *Durand.*

11 *Duplex determinatio rei quoad exiſtentiam, & quoad entitatem.* Secunda opinio eſt dicentium infinitum ſyncathegorematicum conſtitui per actum permixtum potentiæ, quæ ſit vel ad exiſtendum ſimpliciter, vel ad exiſtendum determinatè, nam cum res poſſint habere duplicem determinationem. Vnam quoad exiſtẽtiam, cum ſint determinatæ quoad entitatẽ perfectionis; Alteram quoad entitatem perfectionis, cum ſint determinatæ quoad exiſtentiam ſimpliciter: meritò fit, vt ſit duplex genus infiniti ſyncathegorematici: Vnum, quod licet ſit determinatum quoad exiſtentiam; eſt tamen indeterminatum, atque adeo indeterminabile quoad perfectionem; Et hanc infinitatem habent partes exiſtentes in continuo. Alterum licet ſit determinatum, quod perfectionem ſingularum partium; eſt tamen indeterminatum, & determinabile quoad exiſtentiam ſimpliciter, qua ratione homines poſſibiles dicuntur infiniti ſyncathegorematicè, & ſimiliter de alijs creaturis, quæ habent in ſe determinatam perfectionem; id docent omnes, qui aſſerunt partes continui inter ſe diſtinctas, eſſe infinitas ſyncathegoremacè, quos ſupra citauimus, cum de partibus continui, & fundamentum eſt, quia quæ habent indeterminationem in ſua exiſtentia ſiue ſimpliciter, ſiue ſecundum quid, quę nunquam poteſt expleri, illa non poſſunt eſſe infinita cathegorematicè, quia hæc infinitudo dicit actũ completum, ſeu complebilem; ergo erunt infinita ſyncathegorematicè.

Inſtantia eſſe cathegoremat. & ſyncathegoremat. reſpectu diuerſorum. Dices: Poſſe eſſe infinita cathagorematicè ſecũdum vnam rationem, & ſyncathegorematicè ſecũdum aliam, vt v.g. partes continui poſſunt eſſe infinitæ cathegorematicè quoad exiſtentiam ſimpliciter, quia quoad exiſtentiam ſunt omnes ſimul, atque adeo includunt actum completum ſine potentialitate ad exiſtendum, & poſſunt eſſe infinitæ ſyncathegorematicè quoad determinationem, quia illam nõ habẽt actu, cum ſunt in continuo, ſed habent potentia, quæ nunquam poterit deduci ad actum cõpletum, & perfectum. 12

Soluitur. Reſp. Ex dictis loco cit. partes exiſtentes non eſſe alias à partibus determinabilibus; quare, ſi hæ ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, ſimiliter & illæ, quia exiſtunt cum indeterminatione, atque adeo cum imperfectione, & incompletione. At inſtabis. partes prius exiſtunt, quàm ſint determinatæ, & determinabiles; ſed in illo priori conſtituunt multitudinem, quia ſunt plures, non finitæ cum ſint ſine termino; ergo infinitæ non ſyncathegorematicè, cũ in ordine ad exiſtẽtiam, non includant potentiam; ergo cathegorematicè. *Vrgent prius intelligi exiſtẽtes, quam determinabiles.*

Retorquet inſtantiam. Reſp. primo, Idem argumentũ poſſe fieri contra multitudinem infinitã hominum v.g. nam ſinguli homines prius habent naturam determinatam, quàm ſint exiſtentes; ergo in illo priori, vt habẽt determinationem quoad perfectionem, cum conſtituant multitudinem ſine termino, fiet multitudo infinita cathegorematicè, quia quoad determinationem perfectionis non habent potentiam, quia illam habent in ſe, quare ſicut hæc determinatio nõ ſufficit ad infinitatem cathegorematicam, quando eſt coniuncta cum potentia ad exiſtendum; ita neque negatio potentiæ quoad exiſtentiam, cum potentia ad determinationem exiſtentiæ ſufficit ad infinitatem cathegorematicam, quia hæc infinitas requirit vtramque perfectionem, & completionem actus. 13

Alterutra potentialitas ſufficit ad ſyncathegorema. Reſp. 2. Ad infinitatem ſyncathegorematicam ſufficere alterutram potentialitatem, ſiue quoad exiſtentiã ſimpliciter, ſiue quoad determinationem perfectionis exiſtentiæ; vnde licet partes continui omnes habeant actualem exiſtentiam; adhuc tamen ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, etiam vt actualiter exiſtunt, quia exiſtunt cum indeterminatione; quare cõſideratæ partes, vt exiſtentes præſcindendo ab indeterminatione, ſunt quidem infinitæ, ſed infinitate abſtrahente à cathegorematica, & ſyncathegorematica; quia conſiderantur, vt præciſæ à modo exiſtendi determinatè, vel indeterminatè; & hæc opinio mihi placet. 14

ART. III

ART. III. Opinio Auctoris.

15 PRima Concluſ. Potētia neceſſaria ad infinitatem ſyncathegorematicam debet reſpicere actum aliquem incompletum, qui ſcilicet ſit admixtus cum potentia; patet ex dictis cum Ariſt.3.phy.t.56.57.58.

16 Secunda Concluſ. Hæc potentia admixta cum actu licet aliquando ſit ad exiſtentiam ſimpliciter; non tamen id eſt neceſſariū ad omne infinitum ſyncathegorematicum. Prima pars patet ex communi ſententia dicentium, creaturas poſſibiles eſſe infinitas ſyncathegorematicè,& ſimiliter tēpus poſſibile ex eo,quia potentia eſt ſemper ad plura, & plura exiſtentia: & ratio à priori eſt, quia in his,quæ poſſunt ſimpliciter exiſtere in infinitum, eſt actus admixtus cum potentia, quia illa potentia reſpicit actus eiuſdem rationis cum actibus, quibus admiſcetur; at actus, cui admiſcetur, ſunt ſimpliciter exiſtentes,vel ſunt exiſtentiæ rerum,quæ dicūtur infinitæ. Vnde Auerr. cum Ariſt.& alijs communiter dicunt infinitum ſyncathegorematicum conſiſtere in quadā ſucceſſione.

Non omne ſyncathegoremat. dicit potentiam admixtā cum actu.

17 Secunda pars probatur ex motu, qui eſt infinitus non ſolū ex parte termini *ad quem*, ſed etiam ex parte termini *à quo*; at reſpectu termini *à quo* motus non habet potentiam ad actum exiſtendi, quia iam extitit. Confirmatur, quia multa dantur, quæ ſunt infinita ſyncathegorematicè, & tamen non habent hanc potentiam ad exiſtendum ſimpliciter, quia ſunt actu, vt creaturæ poſſibiles, quatenus habent exiſtentiam obiectiuam in mente Diuina, nam illæ non ſunt infinitæ, cathegorematicè, vt infra;ergo ſyncathegorematicè. Quod ſi dicant,poſſibiles creaturas eſſe infinitas cathegorematicè, tunc obſtat, quia Deus cognoſcit poſſe producere plura infinita, & ex his non tot quin plura, quia nunquam perfectiones creatæ poterūt pertingere ad perfectionem Diuinam, nam hæc poteſt in infinitum participari perfectius,& perfectius,atque adeo Deus cognoſcit multitudinem infinitam ſyncathegorematicè infinitorum cathegorematicorum. Secundo, ſecundum eos, qui negant Mundum potuiſſe eſſe ab æterno,dici debet,dies, in quibus potuit creari Mundus, eſſe infinitos ſyncathegorematicè,neq. poſſe aſſignari terminum, in quo Deus videat ſe potuiſſe primo creare.

Motus eſt infinitus ex termino ad quem, & à quo.

Creatura poſſibiles non ſunt infinita cathegorematica.

18 Tertio ex communi ſententia continuum poteſt alterari vniformiter, & difformiter; at hæc alteratio non poteſt intelligi eſſe,niſi in continuo ſecundum extenſionem ſint infinitæ partes v. g. caloris, inter ſe diſtinctæ,cum vna pars caloris ſit remiſſior altera: neque neceſſariū eſt ad earum diſtinctionem illas ſignari, nam cum ille calor ſit difformiter in ſubiecto, iam eſt diuerſæ rationis in ſingulis partibus ſubiecti; at non ſunt finitæ, quia non poſſunt cognoſci quot ſint; Neque infinitæ cathegorematicè,

Probatur idem ab alteratione ſucceſſiua continui.

A vt concedunt; ergo infinitæ ſyncathegorematicè, & tamen in illis non eſt potentia ad exiſtendum ſimpliciter cum ſimul exiſtant. Quarto, alij probant ex velocitate, qua poteſt motus velocitari magis, & magis, quam dicunt non eſſe infinitam cathegorematicè, quia motus fieret in inſtanti, ſed ſyncathegorematicè,& tamen in eo non eſt potentia ad exiſtentiam ſimpliciter motus,ſed ad exiſtentiam motus modificatam. Quinto, alij 19 ex perfectione viſionis, qua Deus poteſt videri à creatura, quia illa perfectio non eſt ſumma, nam comprehenderetur Deus;neq. finita, quia quacūq. data, poteſt dari maior;

Idem à velocitate in infinitum.

B ergo erit infinita ſyncathegorematicè; Sed in ea infinitudine eſt potentia nō ad exiſtentiam ſimpliciter viſionis, ſed ad determinationem exiſtentiæ viſionis, ſeu perfectioris viſionis. Verum & infinitas velocitatiſ motûs, & perfectionis viſionis includit potentiam ad exiſtentiam ſimpliciter alterius, & alterius motus, & viſionis;ideo. Sexto, alij addunt potentialitates, quæ ſunt in continua diuiſione; nam illæ ſunt omnes actu in continuo, licet actus diuiſionis ibi non ſint, niſi in potentia, & tamen illæ potentialitates, ſeu diuiſibilitates non eſt vna ex Ariſt.3. phyſ.69. vt ibi notat Auerr. & alij: & ratio,

In continuo plures eſſe diuiſibilitates.

Ariſt.

C quia poteſt fieri diuiſio in vna parte, & non in alia,atque adeo ibi corrumpitur potentia, quæ erat ad diuiſionem, & non alibi;ergo in continuo ſunt plures potentiæ ad diuiſionem: neque ſunt infinitæ cathegorematicè,vt ſupra oſtendimus;ergo infinitæ ſyncathegorematicè.

Tertio probatur ratione, nam cum infinitas poſſit contingere tribus modis. Primo 20 inter res determinatæ quantitatis cum exiſtentia ſimultanea actuali, vel poſſibili, quā infinitatem omnes concedunt eſſe cathegorematicam: Secundo,inter res determinatæ perfectionis cum exiſtentia poſſibili

Tripliciter contingere poteſt infinitas.

D diuiſiuè quidem, non autem collectiuè, & ſimul, quam concedunt eſſe ſyncathegorematicam:Tertio,inter res ſimul quidem exiſtentes, ſed indeterminatas cum potentia ad determinationem in infinitum, quam Aduerſarij negant eſſe infinitatem ſyncathegorematicā; Ego verò affirmo & probo,nam illa infinitas, quæ excludit perfectionem in ratione infiniti, nō eſt cathegorematica,ſed ſyncathegorematica,ſed hæc infinitas excludit perfectionem in ratione infiniti, quia eſſentialiter includit indeterminationem, & potentiam ad determinationem; ergo nō eſt infinitas cathegorematica. Maior probatur,

E nam infinitum cathegorematicum eſt perfectum in ratione infiniti; atque adeo includit omnes perfectiones facientes ad infinitatem,quia perfectio eſt ex integra cauſa;ſed determinatio quoad determinationem, & exiſtentiam faciunt ad perfectionem infiniti; ergo vtraque conditio requiritur ad perfectionem infiniti, & quia imperfectum ex ſingulis defectibus, cum deeſt vna conditio

ex illis fit infinitum ſyncathegorematicum, quod eſt imperfectum in ratione infiniti.

Quælibet potentialitas ſufficit ad ſyncathegorema.

21 Tertia Concluſ. Ad infinitum ſyncathegorematicum ſatis eſt vna ex prædictis potentialitatibus. Patet ex dictis in ſecũda opinione, & in ſecunda concluſione; confirmatur ex partibus, quæ ſunt in continuo, quæ habent infinitatem diuerſæ rationis ab infinitate, quæ eſt in continuo conſtante ex infinitis palmis, nam hæ poſſunt exiſtere omnes actu diuiſæ cum ſua determinatione; non ſic autem partes proportionales continui: vnde ſicut ex diuiſibilitate continui colligitur in continuo eſſe partes infinitas; ita ex diuiſibilitate non reducibili ad actum completum, colligi debet habere infinitatem diuerſæ rationis ab infinitate, quæ eſt in partibus, reducibili ad actum cõpletum; atque adeo illa infinitas erit ſyncathegorematica. Confirmatur, quia non eſt ratio cur potentialitas ad exiſtendum ſimpliciter deſtruat infinitatem cathegorematicam, & illam non deſtruat potentialitas ad exiſtentiam talis rationis, quæ limitat, & perficit exiſtentiam.

Inſtantia.

22 Dices: Hinc ſequi, quamlibet potentiam coniunctam cum aliquo actu deſtruere rationem infiniti cathegorematici, quia potentia addit imperfectionem infinitati; hoc autem apparet eſſe falſum, quia ſi daretur infinita quantitas, eſſet in potentia ad recipiendas albedines ſucceſſiuè infinitas?

Solutio.

Potentialitas quoad exiſtentiam deſtruit ſyncathegorema.

Reſp. Non ex qualibet potentialitate deſtrui infinitatem, ſed ex ea, quæ pertinet ad exiſtentiam, ſiue ſimpliciter, ſiue determinatè, quæ ſicut eſt vltima actualitas, & pertinet ad eſſe rei; ita etiam ad perfectam multitudinem rerum; talis autem eſt potentia ad diuiſionem, nam hæc neceſſariò includit indeterminationem partium, quæ pugnat cum perfecta ratione multitudinis: Vnde ſi Deus efficeret quantitatem infinitam ſecundum extrema, ibi eſſent infinitæ partes cathegorematicè, quia neceſſariò partes illius quantitatis eſſent determinatæ quantitatis, ita vt vna ſignata, poſſit aſſeri ibi eſſe infinitas partes illi æquales, quod fortè voluit Sotus, & alij, quos citauimus cum de partibus quantitatis.

Reſp. 2. Determinationem pertinere ad exiſtentiam ſimpliciter, vnde partes, quæ inexiſtunt in continuo, non dicuntur ſimpliciter exiſtere, ſed exiſtere in alio, nam exiſtentia ſimpliciter conuenit toti.

Secunda inſtãtia, quia prius diſtinguntur quam exiſtant.

23 Dices 2. Quæ ſimul exiſtunt cum indeterminatione, & potentia ad determinationem, prius diſtinguntur, quàm ſint indeterminatæ, & exiſtant; ergo in illo priori habent perfectam actualitatem quoad diſtinctionem ſine vlla potentialitate; ergo in illo priori ſunt infinitæ cathegorematicè, quia ſunt infinitæ ſine vlla potentia.

Solutio.

Reſp. Ex dictis in ſecunda opinione ſatis eſſe reſponſum, nam primo hinc ſequi omnes creaturas inter ſe diſtinctas præciſè conſideratas ab exiſtentia, & potẽtia ad exiſtendum eſſe infinitas cathegorematicè, quia vt ſic non includunt potentiam; quod tamen nemo aſſerit; quare.

In illo priori diſtinctionis abſtrahunt à cathegorem. & ſyncathegor.

Reſp. 2. Res diſtinctas ſic præciſè conſideratas eſſe quidem infinitas, ſed abſtrahere ab infinitate cathegorematica, vel ſyncathegorematica, quia hæc duo genera infinitorum conſtituuntur per contractionem infinitatis in communi in ordine ad exiſtentiam, & diuerſum modum attingendi infinitates, vt dictum eſt.

Reſp. 3. Non eſſe certum, diſtinctionem prius conuenire partibus conſtituentibus infinitum, quam indeterminationi, nam diſtinctio ſupponit vnitatem, quæ videtur conſequi ad indeterminationem, ſeu determinabilitatem, ſed de hac re ſuo loco.

Potentia ſyncathegorematici eſt intrinſeca.

Duplex genus potentiæ reſpectu actus.

Quarta Concluſ. Potentia conſtituens hãc infinitatem eſt intrinſeca rebus conſtituentibus infinitatem, non autem extrinſeca: hæc concluſio potius declaratione, quàm probatione indiget; duplex enim potentia reſpectu actus conſiderari poteſt, vna extrinſeca, à qua tanquam à cauſa res ponitur in actu, vt v.g. potentia creatiua reſpectu creaturarum; altera intrinſeca, per quam res dicitur poſſibilis, & ex ſtatu poſſibili tranſit in ſtatum actualem, vt poſſibilitas intrinſeca creaturæ, per quam denominatur habere ſtatum poſſibilitatis: Sicut per exiſtentiam denominatur habere ſtatum actualitatis; quare dicimus in cõcluſione, potentiam conſtitutiuam extenſionis, ſeu multitudinis infinitæ ſyncathegorematicè, non eſſe illam extrinſecam, quia illa poteſt eſſe infinita cathegorematicè, qualis eſt potentia Dei creatiua; ſed eſſe hanc intrinſecam, per quam res dicuntur formaliter determinabiles, & poſſibiles, & recipiunt actus, nam ex hac habent diuerſum modum exiſtendi. 24

Reſp. Cur potentia ad actus ſyncathegorematicè infinitos non ſit infinita.

Hinc patet cur potentia reſpiciens actus infinitos ſyncathegorematicè non ſit infinita ſyncathegorematicè, quia vel illi, quos reſpicit, habent infinitatem quoad ſucceſſionem, qua ratione cogitationes Angelorum dicuntur infinitæ ſyncathegorematicè, & ad hos ſufficit finita potentia durans per æternitatem, quia quoad actus, qui ſimul poſſut produci, habet terminum, quia tot poteſt, & non plures; vel habent infinitatem illam reſpectu inſtantis, quia ſcilicet non poteſt aſſignari terminus reſpectu effectuum, qui poſſunt fieri in eodem inſtanti; & hæc potentia eſt quidem infinita, ſed cathegorematicè, quia in ſua entitate nullam includit potentialitatem neque quoad exiſtentiam, neque quoad determinationem, ſed eſt indiuiſibilis quædam perfectio indiuiſibiliter continens, & eminẽter omnes perfectiones creatas: 25

Innuit rationem cur õnipotentia ſit infinita.

qua ratione Theologi colligunt omnipotentiam Dei eſſe infinitam ſimpliciter, quia non poteſt aſſignari terminus ſpecierũ, quæ in hoc inſtanti exiſtere poſſunt; Sed de hac re dicemus in prima parte noſtræ Theologiæ,

logiæ, quod aliqui velint ex calculatione ſpecierum producibilium non colligi potentiam infinitam, ſed finitam, ſuperioris tamen ordinis, ſicut homo per ſuam finitam perfectionē æquiualet infinitis ſpecieb' inferioris rationis, ſiue animatis, ſiue inanimatis.

26 *Inſtantia.* Dices: Sicut diuiſibilitas continui eſt infinita ſyncathegorematicè, quia reſpicit act' diuiſionis infinitos ſyncathegorematicè: ita potentia, quæ reſpicit actus infinitos ſyncathegorematicè, debet eſſe infinita ſyncathegorematicè.

Solutio. Reſp. negando antecedens, quia diuiſibilitas non habet infinitatem illam præciſè ex actibus, ſed quia in ſe habet indeterminationem, & intrinſecam determinabilitatem, quæ reducitur deinde ad actum, & determinationem per diuiſionem: neque ibi eſt vna diuiſibilitas, ſed plures continuatæ. Ex quo patet aliam infinitatem eſſe in ipſis partibus continui, vt ſunt diuiſibiles; aliam in actibus diuiſionis: & hæc de hac diuiſione, nā cætera dicta ſunt cum de partib' continui: nam argumēta Aduerſariorum ex dictis ſoluta ſunt.

In continuo ſunt plures diuiſibilitates continuatæ.

QVÆSTIO TERTIA.
De Proprietatibus Infiniti.

PRIMA DVBITATIO.
An Infinitum ſit cognoſcibile?

DE hac re Ariſt. 2. Met. c. 2. vbi Scot. q. 6. Antonius Andreas, & Zerb. q. 5. Niphus q. 5. Fonſ. q. 2. Aquarius q. 8. Sonc. 12. met. q. 62. Ioan. de Neap. variarū quæſt. q. 23. D. Thom. 1. p. q. 14. art. 12. & q. 86. art. 2. & 1. cont. Gent. cap. 79. vbi Ferr. Scot. in 1. diſt. 2. q. 2. Durand. in 1. d. 43. q. 2. Conimbr. 3. phyſ. c. 8. q. 4. Murcia diſp. 1. q. 4. Ruu. tract. 2. q. 2. & alij. Maſius 1. phyſ. c. 4. ſect. 1. q. 1. vbi citat Sueſſ. Burl. Vuillalp. Iauell. q. 17. Ferr. q. 6. Iand. & Tilhenn. q. 14. Bunid. q. 8.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Dupliciter cognitio terminatur ad infinita.* PRimo Not. ex Soncin. dupliciter cognitionem poſſe terminari ad infinita. Primo numero diſtincta, Secunda diſtincta ſecundum ſpeciem, ſiue ſint ſpecies perfectæ, & omnino diſparatæ non habentes inter ſe dependentiam; ſiue imperfectæ, quarum Superior neceſſariò includit inferiorem, vt in numeris, & figuris.

2 *Infinitum accipitur contrariè.* 2. Not. ex Scot. Infinitum hic non accipi negatiuè, quomodo pūctum dicitur infinitum, neq. priuatiuè, vt eſſet linea carēs puncto terminante, quo tamen apta eſt terminari; ſed accipi contrariè, ſcilicet quod negat finitatem, ponēdo eius oppoſitum, quomodo Iuſtitia opponitur iniuſtitiæ, nam infinitum hoc modo non ſolum negat finitatem, ſed ponit extēſionem ſine termino, de quo *Ariſt.* Ariſt. 1. phyſ. t. 15. & ſeq. dum diſputat contra Parmenidem, & Meliſſum; quod 3. phyſ. t. 63. definit, Cuius quantitatem accipientibus, ſemper eſt aliquid accipere, quod non conuenit infinito priuatiuè, vel negatiuè, vt patet; Hoc autem infinitum eſt duplex, Vnum, quod actu exiſtit ſine terminis; Alterum, quod eſt in potentia.

3. Not. Infinitum accipi poſſe dupliciter. 2 *Dupliciter accipi poteſt infinitum.* Primo pro ratione infinitatis in ſe; Secundo pro ſubſtrato ratione infinitatis, nam ſicut aliud eſt quærere de ente per accidens an ſit ſcientia, vt dicit formalitatem accidentalitatis per accidens, quomodo de eo eſt ſcientia; aliud de re, ſeu ſubſtrato accidentalitati, de quo 6. phyſ. t. 4. negat eſſe ſcientiam; ita de infinito quæri poteſt an ſit cognoſcibile ſecundum formalitatem infinitatis, vel ſecundum rationem ſubſtratam infinitati.

B 4. Not. Cognitionem aliam eſſe imaginariam, aliam intellectiuam; & hanc aliam eſſe confuſam, aliam diſtinctam. Difficultas igitur non eſt de cognitione infiniti quoad quid nominis, & formalem eius rationem, quia conſtat illud cognoſci, & definiri quod dicat negationem finis cū poſitione quantitatis formalis, vel virtualis ſine vllo termino; neq. quæſtionē intelligi de cognitione confuſa, nam conſtat ſenſum cognoſcere quantitatem, in qua ſunt infinitæ partes proportionales, & puncta: & intellectum cognoſcere naturam vniuerſalem; in qua continētur infinita inferiora. Sed intelligi de cognitione diſtincta, per quam cognoſcātur ſingulæ perfectiones, & partes rei infinitæ. Hæc autem cognitio diſtincta poteſt eſſe duplex, vna ſucceſſiua, per quā partes, & perfectiones infiniti cognoſcantur per plures cognitiones quarū vna poſt aliam cognoſcat alias, & alias partes in infinitum, Altera ſimultanea, per quam ſimul per vnam, vel plures cognitiones intellectus feratur circa infinitas partes, & perfectiones infiniti. 4 *Cognitionis multiplex diuiſio.*

5. Not. dupliciter infinitum poſſe intelligi. Primo per modū finiti; qua ratione poſſe cognoſci omnes concedunt. Secundo per modū infiniti; qua ratione intelligitur quæſtio; ſed non omnes conueniunt in explicatione horum terminorum, nam aliqui dicūt cognoſci infinitum per modum finiti, eſt, illud cognoſcere ſecūdum aliquam rationem finitam, quam habet; quod eſt inadæquatè cognoſcere; At cognoſcere ꝑ modū infiniti eſt cognoſcere illud adæquatè ſecundū omnes perfectiones, quas habet. 5 *Duplex modus cognoſcendi infinitum.*

Alij verò, cognoſcere per modum finiti, eſt cognoſcere per vnum actum ſimul, non cognoſcēdo partem poſt partē; qua ratione Auguſt. 12. de Ciuit. c. 18. *Quicquid ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur*; quia nihil illius eſt extra cognitionē; Vnde infert, numerū, & omnem aliam infinitatem non eſſe Deo infinitā, .i. ab eius ſcientia incomprehenſibilē, ſed finitam, .i. cōprehenſā per illius ſcientiam; At verò cognoſcere infinitū per modū finiti, eſt cognoſcere illud, numerādo partem poſt partem ordinatè, & ſucceſſiuè non quod ſucceſſio ſit in obiecto cognito in ſe, ſed ꝑut eſt in intellectu, quia prius vna pars infiniti habet eſſe cognitum, 6 *S. Auguſt.* *Quid ſit cognoſcere infinitum per modum finiti.*

&

& poſtea alia; Cum autem non contingat numerare ſucceſſiuè infinitas partes, quia infinita non eſt pertranſire; ideo repugnat infinito intelligi per modum finiti. Ita Soncin. loc. cit. Et videtur D. Thom. q. 14. de verit. a. 9. ad 1. Vbi ait, Non eſſe inconueniens infinitum ad intellectum ſcientis ſe habere per modum finiti, & nō per viam infiniti; quod magis explicans 1. p. q. 14. ar. 12. ad primū ait, *Cognoſcere infinitum ſecundum modum infiniti, eſt cognoſcere partem poſt partem, & ſic nullo modo contingit cognoſcere infinitum.* & infra, *Deus autem non ſic cognoſcit infinitum, vel infinita quaſi numerando partem poſt partem, cum cognoſcat omnia ſimul, non ſucceſſiuè.* Et reddit rationem in reſponſione ad ſecundum, quod *Tranſitio*, inquit, *importat quandam ſucceſſionem in partibus; Et inde eſt quod, infinitum tranſiri non poteſt neque à finito, neque ab infinito. Sed ad rationem comprehenſionis ſufficit adæquatio; quia id cōprehendi dicitur, cuius nihil eſt extra comprehendentem. Vnde non eſt contra rationem finiti, quod comprehendatur ab infinito. Et ſic quod in ſe eſt infinitum, poteſt dici finitum ſcientiæ Dei, tanquam comprehenſum, non tamen pertranſibile.* Hinc D. Thom. artic. 3. ad ſecundum explicans id D. Auguſtini, *quod comprehendit ſe, eſſe finitum ſibi*, atque adeo Deum, dici, ſibi finitum; ait intelligi ſecundū quandam proportionem, nam eſſentia Diuina ſic ſe habet in non excedendo intellectum ſuum, ſicut finitum in non excedendo intellectum finitum, nam nihil eſt ſui, quod lateat intellectū diuinum ex Auguſtino libro de videndo Deum epiſt. 112. c. 9. circa princ. t. 4. Atque adeo inter intellectum, & obiectum eſt adæquatio.

Soncin. S. Thom. S. Thom. S. Auguſt.

7 6. Not. Cum cognoſcibile dicat ordinem ad cognoſcendum, & cognoſcens aliud ſit creatum, aliud increatum; hæc quæſtio poteſt intelligi tam reſpectu potentiæ creatæ, quam increatæ; & licet Ariſt. quandoq. aſſerit infinitum eſſe incognoſcibile reſpectu potentiæ creatæ; tamen nos aliqua dicemus etiam reſpectu potentiæ creatæ, quatenus idiuuat ad cognoſcendam naturam infiniti, fuſius de ea re dicturi in prima parte noſtræ Thologiæ.

Quæſtio poſſet intelligi etiam de intellectu increato.

8 7. Not. Dupliciter intellectum creatum poſſe cognoſcere infinitū. Primo ex viribus naturalibus: Secundo, per eleuationem, per quam recipit virtutem à Deo ſiue inhærentem, ſiue aſſiſtentem ad cognoſcendum infinitum. Quæſtio præcipuè intelligitur de cognitione in ordine ad vires naturales; tamen vt cognoſcatur natura infiniti, aliquid etiam dicemus de cognitione ex viribus ſupranaturalibus. Hæc autem infinitorum cognitio eſſe pōt dupliciter. Primo in alio, qua ratione dicunt Theologi Beatos videre creaturas poſſibiles in Diuinā eſſentia. Secundo, in ſeipſis, & in proprio genere, quod ſit per ſpecies rerum proprias ſiue congenitas, ſiue acceptas ab obiectis; illa ſolet dici cognitio creaturarum Matutina, hæc Veſpertina.

Dupliciter creatus intellectus cognoſcere pōt infinitum.

A

ART. II. Opiniones Doctorum.

9 PRima opinio eſt dicentium infinitum ſecundum eſſentiam poſſe cognoſci ab intellectu increato; non tamen infinitum ſecundum quid, quia hoc eſt incognoſcibile tam ab intellectu creato, quā increato. Primò quia infinitum ſecundum quod infinitū eſt ignotū 1. phyſ. 35. 3. phyſ. 65. Confir. nam quod ex natura ſua eſt tale, reſpectu cuiuſcumque eſt tale, quia non variatur natura ex potentia, à qua extrinſecè denominatur, alioquin ex natura ſua non eſſet tale, ſed potius indifferens ad ea, quæ illi aduenire poſſunt ex potentia. Sed infinitum ex natura ſua eſt incognoſcibile, nam vel eſt infinitum cathegorematicum, & hoc ſicut non habet rationem entis, cum ſit impoſſibile; ita neq. rationem cognoſcibilis; vel eſt infinitū ſyncathegorematicum, & hoc includit actum, & pontentiam; vt autem includit actum, eſt finitum; vt autem includit potentiam, dicit quidem infinitatem; ſed eſt incognoſcibile, nam cognoſcibilitas ſequitur actum, non potentiam, vt Zim. in Tab. verbo cognitio. colligit ex 4. met. t. 22. eo quod forma ſit actus, & cognitio ſit à forma, & oſtendit Alenſ. 4. met. t. 22. Ita videntur ſentire Auerroiſtæ, & Algazeles apud Directoriū inquiſ. 2. p. q. 4. vt colligi videtur ex Auerr. 12. met. comm. 51. & 3. de anima comm. 18. & à Molin. 1. p. q. 14. art. 5. diſp. vnic. tribuitur Aureol. apud Capreol. in 1. diſt. 35. q. 2. art. 3. ad argumenta contra ſecundum, qui ab Auerr. differt, quod cognitionem eſſentiæ Diuinæ dicat eſſe eminenter, & virtualiter creaturarum.

Infinitum ſecundum eſſentiam à ſolo intellectu increato cognoſci.

B C *Zimara. Auerroiſtæ. Algazel. Aureol.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui negant poſſe à Deo cognoſci ſaltem diſtinctè, & per propriam cognitionem aliquid, quod ſit extra Deum, nam intellectus Dei vileſceret, ita Auerroiſtæ.

De cognitione Dei ad extra variant Auctores.

D

Alij tamen dicunt cognoſci quidem aliqua extra Deum, ſed illa non poſſe eſſe infinita, ſed finita; ita aliqui apud Auguſt. 12. de Ciuit. c. 18. *Illud autem quod dicunt nec Dei ſcientia poſſe, quæ infinita ſunt comprehendi, reſtat eis, vt dicere audeant, atq. huic ſe voragini profundæ impietatis immergant, quod non omnes numeros Deus nouerit: & infra: Abſit itaq. vt dubitemus, quod ei notus non ſit omnis numerus, cuius intelligentiæ, ſicut in Pſalmo canitur, non eſt numerus. Quapropter ſi, quidquid ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur, profectò & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita eſt, quia ſcientiæ ipſius incomprehenſibilis non eſt.*

E

Secunda opinio eſt dicentium quodlibet infinitum eſſe cognoſcibile non ſolum ab intellectu increato, ſed etiam creato, etiam humano in hac vita, niſi concreta vitiorum caligine offuſus tanti luminis candore perſtingeretur: quod ſi animus à vitijs repurgaretur, nullius auxilio ad Dei cognitionem poſſet

Omne infinitū eſſe cognoſcibile à quolibet intellectu ex ſe.

A poſſet pertingere, quod abiectum intellect⁹ eſt ens,ſed quodlibet infinitum habet rationem entis; ergo habet rationem obiecti intelligilis. Minor patet, nam ſi eſt infinitum ſecundum eſſentiã, vt habet perfectiſſimam rationem entis; ita perfectiſſimã rationem intelligibilis. Si verò eſt infinitum creatum, ſicut magis participat rationem entis, quàm ens finitum;ita, &rationem intelligibilis.

Reijciuntur de infinito ſcreato.

Ita Pelagiani,& alij damnati in Cõcil. Viennen. ſub Clem. 5. vt habetur in Clementina ad noſtrum de Hæreticis, contra quos non eſt hic locus differendi, quia confundit rationem intelligibilis, quam habet ſecundum ſe cum ea, quam habet reſpectu noſtri intelle- B ctus,cui ſecundũ ſe eſt improportionatum, vt oſtendemus prima parte noſtræ Theologiæ;interim videatur D. Thom. q. 12. art.4. & 3.contr.Gent.c.52.Scot.in 4.diſt.49.q.11. Ricc. q.6. art.2.Caſtr.lib.3.verb.Beatitudo. Hæreſi 4.& 5.Conimbric.q.5.

S.Thom. Scot. Riccard. Caſtro. Conimbr.

12 *Infinitũ creatum aiunt eſſe cognoſcibile per accidens.*

Quare omiſſo infinito ſecundum eſſentiam, de infinito creato, ſiue ſecundum intenſionem, ſiue ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem, agendum eſt; de quibus aliqui dicunt,infinitum eſſe incognoſcibile à nobis per ſe, & quoad definitionem quid rei ſeu quoad partes eius infinitas,ſed eſſe cognoſcibile per accidẽs,ideſt, C non per propriam ſpeciem, vel conceptum ab illo genitum, Sed per ſpeciem rei finitæ, ſeu conceptum genitum ab ipſa re finita, ſicut ſilentium percipitur ab auditu per ſpeciem Soni,quæ per ſe primo repræſentat ſonum,& per accidens ſilentium;quam cognitionem dicunt eſſe quoad quid nominis. Tribuitur D. Thom. apud Niph. 2.met.q.5. cap.3.

Saxonia.

Alij verò,vt Saxonia,dicunt poſſe cognoſci quoad quid rei conceptu tum vniuerſali, tum particulari, ſed confuſo;at verò ſecundum propriam rationem non poſſe cognoſci, quia non poſſunt in mente eſſe D infinitæ rationes, & ideo ab Ariſt.infinitum dicitur ignotum; Sed reijcitur à Nipho tanquam manca, quia non explicat de quo infinito loquatur negatiuè ne, priuatiuè, an contrariè: ſiue in magnitudine, ſeu multitudine,ſiue virtute,ſeu perfectione. Alij verò dicunt, infinitum ſecundum rationem formalem infiniti poſſe intelligi, nam illud affirmatur, vel negatur de aliquo; at verò materialiter, ſeu pro re, cui attribuitur infinitas, ita intelligi poteſt,ſicut habere poteſt exiſtentiam, nam ſi ſit infinitum virtute, ſic poteſt intelligi, ſi verò ſit infinitum contrariè ſecundum magnitudinem, vel multitu- E dinem, vel infinitum priuatiuè, non poteſt cognoſci, quia non poteſt eſſe; at verò ſi ſit infinitum poteſtate, poteſt cognoſci; ſed hæc reijcitur à Nipho, tanquam non peripatetica.

13 *Infinitũ naturaliter cognoſci non poſſe; ſed ſuper naturaliter poſſe.*

Tertia opinio eſt dicentium, infinitum creatum non poſſe à nobis cognoſci viribus naturalibus poſſe tamen viribus ſupernaturalibus.

Prima pars probatur,quia cum omnis cognitio fiat ſecundum rationem, qua cognitum eſt in cognoſcente,& obiectum cognitum eſt in potẽtia per ſpeciem finitam, quia recipitur in intellectu finito,atque adeo per modum recipientis fit,vt infinitum ſit à nobis incognoſcibile. Confirmatur,quia infinitum vel cognoſcitur per plures cognitiones proportionatas infinitudini,& deberent eſſe infinitæ; at infinitæ actiones non poſſunt eſſe à virtute finita; vel per vnam cognitionem,& illa deberet eſſe infinita intenſiua, vel extenſiua, quæ non poteſt eſſe virtute finita ob ſummam improportionẽ finiti ad infinitum: neq. dici poteſt eſſe vnam cognitionem ſuperioris ordinis, quia quando cognitio non fertur indiuiſibiliter, ſed diuiſibiliter circa obiectum, tunc calculatio infert infinitatem, vt alibi oſtendemus, & oſtendit Suar.3.p. tom.1.diſp.26.ſect.1.& 3. *Suarez.*

14 *Chriſti intellectus ad quæ eleuetur, tangitur obiter.*

S. Thom. Vazquez. Suarez. Hugo. Magiſt. Alenſ.

Secunda pars probatur non ſolum ex eleuatione intellectus noſtri ad videndum eſſentiam infinitã Diuinam, ſed etiam ex eleuatione intellectus Chriſti ad videnda omnia præterita,præſentia,& futura,vt oſtẽdit D. Thom.3.p.q.10.art.2.& ibi Vaſq.diſp.51. Suar.diſp.26.ſect.4.quæ omnia ſunt infinita. Et aliqui addunt eleuari ad cognitionẽ omnium poſſibilium,vt Hugo Victorinus,Magiſter, & Alenſ. apud Vaſquium diſp. 50. Et alij apud Suar.diſp.26.ſect.3. quia horũ omnium cognitio ſpectat vel ad ſtatum, vel ad perfectionem Chriſti; imò aliqui putant cognitionem omnium poſſibilium communicari ex vi viſionis cuilibet Beato,vt Durand. in 4.diſt.49. q.6.art.2. Gothofr.quodl.6.q.3. ex Fulgent. ad 3. q. Fernandi Diaconi, quos referemus prima parte; nam omnia poſſibilia cognoſci non implicat ſecundum ſe,nam ſunt cognoſcibilia à Deo. Neque eſt implicantia ex parte intellectus eleuati,nam actus non proportionatur virtuti inſtrumentali, ſed principali,vt oſtẽdi primo tom.Opuſculorum diſp.2. ita D.Thom.1.p.loco cit. & 3. q 10.art.2.Durand.loc.cit.& alij communiter. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui eam cognitionem negant etiam intellectui Angelico, vt Conimbr.q.5. ob improportionem infiniti cum potentia finita: vnde aliqui dixerunt,motum cœleſtem,ſi fuiſſet ab æterno,nõ potuiſſe ab Angelo totum cognoſci,etiam ſucceſſiuè. At verò Capreolus in 2. diſt.3. q.2. art.3. Sonc.12.met.q.62. Aeſculan. 1.phyſ.lect.7.q.2.& alij concedũt hanc cognitionem rerum infinitarum intellectui Angelico, quia comprehendit naturam continui,& cauſarum naturalium, in quibus continentur infiniti effectus.

Secundo differunt, quod aliqui velint intellectum poſſe eleuari ad cognoſcenda infinita diſtinctè quidem,ſed in alio,non autem in ſeipſis,& extra eſſentiam Diuinam;at verò alij concedunt poſſe eleuari etiam ad cognitionem infinitarum in ſeipſis,& extra eſſentiam Diuinam,vt Conimbr.q.6.

Quarta

15 *Infinitum non poteſt cognoſci ſucceſſiuè; ſed ſimultaneè.* Quarta opinio eſt dicentium, infinitum eſſe incognoſcibile, vt infinitum, ſucceſſiuè cognoſcendo per diuerſas cognitiones partem poſt partem; non tantum ab intellectu creato, ſed etiam ab increato; at verò per cognitionem ſimultaneam eſt cognoſcibile ſecundum ſe: vnde cognoſcitur ab intellectu Diuino. Quod ſi eſt incognoſcibile ab intellectu creato, id prouenit ex defectu potentiæ, quæ non habet tantam virtutem, vt poſſit attingere infinitum vt ſic, ita D. Th. & alij communiter locis citatis.

16 *Simul cognitũ eſſet cathegorematicè infinitum;* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, primo quia aliqui dicunt, infinitnm ſimul cognitum eſſe cathegorematicum, quia vt ſic non habet actum permixtũ potentiæ, ſed habet actum completum, ita ex Recentioribus Conimbricenſes, Ruuius, Murcia, Vaſquius 1. part. diſp. 63. cap. 2. nu. 7. eo quod obiecto, à Deo cognito non poteſt fieri aliqua additio. Molin. q. 14. art. 12. nam ſi magnitudini adderetur tota illa acceſſio partium extenſarum, quam Deus poteſt facere, illa magnitudo euaderet actu infinita, ſed Deus actu videt ſimul vniuerſam eam acceſſionem, cum nihil illius Deum lateat; ergo cognoſcit magnitudinem actu infinitam, quæ quidem eſt actu cognita, non tamen actu exiſtit. Tribuitur apud Ruu. D. Thom. 1. contr. Gent. cap. 69. 1. p. q. 14. art. 12. & 13. Ferr. & Caietanus in eiſdem locis D. Thom. D. Bonau. in 1. diſt. 39. art. 1. q. 3. Riccard. ibid. Vualdenſ. tomo 1. de Sacram. lib. 1. art. 1. c. 14. *S. Thom. Ferrar. Caiet. S. Bonau. Riccard. Vualdenſ.*

Alij eſſe etiam, vt cognitum ſyncathegorem. Durand. Almain. Gabriel. At verò alij dicunt infinitum à Deo cognitum non eſſe infinitum actu, ſed in potentia, ſeu ſyncathegorematicum. Ita Durand. in 1. diſt. 39. q. 2. Almain. in 3. diſt. 14. q. 1. poſt primam concluſionem, vbi ait: Infinita poſſunt à Chriſto cognoſci ſyncathegorematicè, non cathegorematicè, quia omnia poſſibilia poſſunt diſtributiuè cognoſci, ſed infinita ſunt poſſibilia ſyncathegorematicè, & eam tribuit Gabrieli ibidem. Fundamentum quia tot ſunt cognoſcibilia in intellectu Diuino, quot ſunt poſſibilia à parte rei. Sed à parte rei non ſunt poſſibilia infinita cathegorematicè, ſed ſyncathegorematicè; ergo ſimiliter ſunt cognoſcibilia; quare ſecũdum eos, qui putant ex poſſibilibus alia eſſe poſſibilia cathegorematicè, alia ſyncathegorematicè, vt putat Almainus; dicendum eſt, quod infinita ſunt poſſibilia, & cathegorematicè, & ſyncathegorematicè.

ART. III. *Opinio Auctoris circa cognoſcibilitatem infiniti ſecundum ſe.*

17 *Omne infinitũ eſt cognoſcibile ſecundum ſe. Fonſeca.* PRima Concluſ. Omne infinitum ſecundum ſe eſt cognoſcibile. Probat Fonſ. loc. cit. ſect. 1. §. Quod ſi non repugnat, quia cum intelligibilitas conſequatur rationem entis, quo magis aliquid participat rationem entis; eo magis ſecundum ſe eſt intelligibile. Sed infinitum magis participat rationem entis, quàm ens finitum; ergo infinitum ſecundum ſe eſt magis intelligibile. Confirmatur, quia ideo Deus dicitur maximè ſecundum ſe intelligibilis ex D. Thom. 1. p. q. 12. art. 1. & 3. p. q. 10. art. 3. ad primum. Vnde Ariſt. 2. met. c. 1. & alibi. abſtracta à viſibilibus dicit eſſe manifeſtiſſima naturæ, quia eſt maximè infinitus, quia includit omnes perfectiones ſimpliciter ſecundum totam latitudinem entis; ergo quo magis alia accedunt ad hanc infinitatem, magis ſecundum ſe accedunt ad intelligibilitatem: huiuſmodi autem eſt infinitum. *S. Thom. Ariſt.*

18 *Inſtantia.* Dices primo, ſi infinitum ſecundum ſe eſſet cognoſcibile, eſſet etiam menſurabile, quia cognitio præcipuè Dei eſt menſura rerum. Neque dicas menſurari naturas rerum vt ſunt finitæ ſecundum prædicata eſſentialia, vt ſignificat Durand. in 1. diſt. 39. q. 2. nu. 14. nam menſurari etiam poſſunt ſecundum multitudinem, & extenſionem; quare.

Soluitur. Reſp. alij per Diuinam ſcientiam nõ menſurari menſura quantitatiua, quia hæc repugnat infinito ex Durando, & D. Thom. 1. p. q. 14. art. 12. ad tertium, ſed menſura adæquationis, quæ non repugnat infinito, quia non fit ſucceſſiuè per replicationem partis poſt partem. Ego Reſp. cognitionem ſpeculatiuam Dei non eſſe menſuram rerum, ſed practicam, ſeu idæalem, quatenus res dicuntur habere verum eſſe per conformitatem ad idæas Diuinas; ſicut res artificiata menſuratur per idæam artificis, quæ dicitur menſura imitationis, & hæc nulli rei creabili, ſiue finitæ, ſiue infinitæ repugnat, & hoc dixit Durand. qui non negauit res creatas menſurari ſecundum quantitatem per ſcientiam Diuinam, nam tunc habent quantitatem ſibi debitam, quando quoad quantitatem ſunt conformes idææ Diuinæ.

Inſtant, quia facilè cognoſceretur. Dices 2. Si infinirum ſecundum ſe eſſet maximè cognoſcibile, experiremur facilitatem in illo cognoſcẽdo, quia quo obiectum eſt perfectius; eo exigit minorem potentiam ad ipſum cognoſcendum, nam obiectum ſe habet, vt agens reſpectu potentiæ; at cauſa efficiens fortior agit in ſubiectum minus diſpoſitum: & confirmatur, nam oculus v. g. facilius videt obiectum magnum, quàm paruum, vnde Ariſt. de ſenſu, & ſenſili cap. 6. oſtendit quod quanto minuitur obiectum, tanto debet creſcere potentia, vt fiat viſio.

19 *Soluitur. Ex proportione inter obiecta, potentias.* Reſp. Hoc argumentum exigere longam diſputationem de proportione requiſita inter obiecta, & potentias cognoſcitiuas, quæ non poteſt hoc loco examinari; quare ſatis eſt, quod dicamus obiecta ſecundum ſe maximè intelligibilia non cognoſci ab omnib⁹ potentijs eodem modo, quia nõ ſeruat eandem proportionem reſpectu illarum; vnde lux Solis, licet ex ſe ſit maximè viſibilis; tamẽ non ita põt videri ab oculo veſpertilionis, ſicut ab aquilino, quia non ſeruat eandem proportionem reſpectu vtriuſque, & idem dicimus de infinito reſpectu intellectus, quod non eſt intelligibile ab vno intellectu ſicut

ſicut ab alio, quia non habet eandem proportionem. In quo autem conſiſtat hæc proportio, vel improportio non poteſt vno verbo explicari, quia improportio oriri poteſt ex varijs capitibus, de quibus in vniuerſali in libris de anima; in particulari verò reſpectu intuitionis Diuinæ eſſentiæ dicemus in prima parte.

20 *Calculatio inter viſibile, & viſum procedit intra certos terminos.*

Ad confirmationem Reſp. alibi, vbi explicabimus quomodo procedat illa proportio, & calculatio inter obiectum viſibile, & viſum; nunc ſufficit, quod ea calculatio procedit intra certos terminos, vltra quos non habet locum calculatio, nam organum potentiæ viſiuæ non poteſt percipere obiectum ſecundum omnem extenſionem, ſed ſecundum determinatam extenſionem, & diſtantiam, vnde patet non percipere totum cœlũ, ſed aliquam illius partem, illi directè oppoſitam; ſed de hac re alibi.

Maſius.

Contrarium videtur docere Maſius loc. cit. dicens infinitum ſecundum formam ex natura ſua eſſe maximè notum; at verò ſecundum materiam eſſe ignotum; ita vt neq. ab intellectu creato poſſit diſtincta cognitione cognoſci, ſiue ſecundum cõprehenſionem, ſiue ſecundum ſucceſſionem, ex D. Thom. 1. part. q. 86. art. 2. ad primũ. Vocat autem infinitum ſecundum formam illud ens, quod nõ eſt receptum, nec poteſt recipi in materia;

Infinitum ſecundum materiam eſſe ignotum.

infinitum verò ſecũdum materiam id, quod non habet formam, vt explicauimus q. 2. dub. 1. Et quia materia eſt ignota ſecundum ſe, nam non cognoſcitur, niſi per formam; ideo infinitum ſecundũ materiam eſt ignotiſſimum; Verum in hac ratione eſt maxima æquiuocatio, quia licet materia nudè sũpta ſit nobis ignota, quia illam non cognoſcimus, niſi per tranſmutationem; tamen eſt nota ſecundum ſe intellectui Angelico; & quo eſt maior, eſt magis nota, quia plus participat de entitate: Vnde ſi eſſet infinita, eſſet magis nota, & idem dicimus ex parte formarum materialium, ſi præciſè conſiderentur abſtractæ à materia.

Quando materia, & forma ſe inuicem finiant.

Quod autem dicitur materiam, & formam ſe inuicem finire, verum eſt quoad actus informationis actiuæ, & paſſiuæ; non autem quoad terminos extenſionis, ſecundum quos, hic finitudo, & infinitudo conſideratur, nam hæc ratio termini conuenit illis ſecũdum proprias partes entitatiuas, & integrales, vt alibi fuſi⁹. Confirmatur, 1. phyſ. t. 35. infinitum etiam ſecundum formam eſſe ignotum.

21 *Inſtantia de intelligibilitate conſequente ad entitatem.*

Dices 3. Licet infinitum dicat aliquo modo maiorem rationem entis, quam finitum ſecundum noſtrũ modum intelligẽdi; tamen infinitas, vt deſtruit rationem entis ſecundũ ſe; ita & intelligibilitatem, nam vel infinitas eſt cathegorematica, & hæc deſtruit ens ſecundum omnem rationem; atq. adeo facit, vt ens ſit inintelligibile, niſi per ſcientiam negatiuam, per quam cognoſcitur non poſſe exiſtere; vel eſt ſyncathegorematica, & hęc licet non deſtruat omnino rationem entis; tamen in tota latitudine infinita deſtruit rationem actualitatis, & determinationis; at cognoſcibilitas conſequitur ens ſecundum rationem actualitatis, & determinationis: vnde experientia conſtat quantitatem, vt habet rationẽ finiti, perfectiſſimè intelligi; vt autem habet rationem infiniti ratione partium proportionalium, non poſſe, niſi confuſè intelligi, quia non poteſt cognoſci quanta ſit determinatio ſingularũ partium collectiuè ſumptarum.

Reſp.

Reſp. infinitatem tribuere enti intelligibilitatem, ſicut auget entitatem, & quia auget entitatem ſine termino, atque adeo, ſine determinatione; ideo facit ens intelligibile ſine determinatione, quia res debet intelligi, ſicuti eſt, alioqui nõ verè, ſed falſò intelligeretur; vnde totum infinitũ tunc intelligitur diſtinctiſſimè, quando determinatio perfectionis non intelligitur diſtinctè in ſingulis, & omnibus collectiuè, ſed confuſè; & intelligitur in ſingulis diſtributiuè, & collectiuè ſumptis, quia ſic habent determinationem, & finitatem.

22 *Io. de Neap.*

Secunda Concluſ. Infinitum non eſt cognoſcibile per phantaſiam, Ita Io. de Neap. q. 23. variarum puncto 4. quia phantaſia reſpicit obiectum hic, & nunc, atq. adeo ſub certis terminis, at infinitum non habet hos terminos; ergo non poteſt eſſe obiectum phantaſiæ:

Infinitum non percipitur à phantaſia.

neq. placet ratio ducta ex ſenſu externo, nam phantaſia multa percipit, quæ vt ſic nunquam fuerunt percepta per ſenſus externos, quia habet vim componendi ſpecies: quis enim vnquam vidit montes aureos? quos tamen percipit phantaſia; quare ſimiliter ex ſpeciebus rerum finitarum poſſet ſibi formare obiectũ infinitum eiuſdem rationis cum finitis cognitis per ſenſum.

23 *Non eſt ſucceſſiuè cognoſcibile ab vllo intellectu.*

Tertia Concluſ. Infinitũ non eſt perfectè, & ſecundũ ſe totũ cognoſcibile cognitione intellectuali ſucceſſiuè ab vllo intellectu ſiue creato, ſiue increato in tempore finito; ita D. Thom. 1. p. q. 14. art. 12. ad 1: *Cognoſcere*, inquit, *infinitum ſecundum modum infiniti, eſt cognoſcere per partem poſt partem, & ſic nullo modo contingit cognoſci infinitum.*

S. Thom.

Vnde infert, Deum non cognoſcere infinitũ ſucceſſiuè, ſed ſimul, & idem q. 86. art. 2. & quodlib. 3. q. 2. art. 3. & 1. contr. Gent. c. 66. nu. 9. & 10. vbi Ferr. Scot. in 1. diſt. 2. q. 2. Durand. in 1. diſt. 43. q. 2. nu. 7. Fonſec. & Conimbr. locis citatis. Murcia loc. cit. ad argumenta Aduerſariorum. Vaſq. Molin. Ruuius locis citatis.

Ferrar. Scot. Durand. Fonſec Conimbr. Murc. Vazquez. Molin. Ruuius.

Probatur primo ex natura infiniti, quia infinitum ex natura ſua eſt impertranſibile, vt ſupra oſtendimus ex 3. phyſ. t. 34. ergo nõ poteſt per cognitionem ſucceſſiuè totum cognoſci in tempore finito, quia pertranſiretur per cognitionem; tranſitus enim, vt notat D. Thom. 1. p. q. 14. art. 12. *Importat quandam ſucceſſionem in partibus, & inde eſt, quod infinitum tranſiri non poteſt neq. à finito, neq. ab infinito*, vt probatur 6. phyſ. a t. 60. ad 66.

24 *Deberent dari infinitæ cognitiones in tempore finito.*

Confirmatur, nam ſi infinitum ſucceſſiuè eſſet cognoſcibile, non eſſet per vnam cognitionem, ſed per plures, quia ſucceſſio eſt

inter

inter plures; quare vel ſunt finitæ, vel infinitæ. Si finitæ, non poſſunt adæquare obiectum infinitum, quia hoc habet partes infinitas; at finitis cognitionibus correſpondet obiectum ſecundum partes finitas, nam vni cognitioni correſpondet obiectum ſecundum vnam partem; Si verò infinitæ, non poſſunt produci in tempore finito, quia ſucceſſio rerum determinatarum infinitarum eſt infinita, atq. adeo illam conſequitur duratio infinita.

Reſp. Reſp. poſſe eſſe vnam cognitionem, quæ habet ſucceſſionem non ſecundum ſe, ſed ratione obiectorum, quia terminatur ad varia obiecta ſucceſſiuè, atq. adeo ad infinita. Sed contra, tum quia illa terminatio ad infinita obiecta ſucceſſiuè nõ ſatis intelligitur, ſine aliqua mutatione intrinſeca, niſi habeat infinitatem aliquam; tum quia illæ terminationes, cum non ſint in vno inſtanti, ſed ſucceſſiuè, exigunt durationem infinitam, ſicut & ipſæ cognitiones infinitæ ſibi ipſi ſuccedentes.

25 Confirmatur 2. ex Ariſt. qui tum 2. met. cap. 2. t. 11. tum 1. phyſ. t.35. docet, infinitum, ſecundum quod infinitum eſt, eſſe ignotum, ſcilicet ſecundum ſucceſſionem, nam 1.phyſ. negat principia rerum eſſe infinita, nam cum res non cognoſcãtur, niſi demonſtratiuè per principia, & hæc principia demonſtratiua ſi ſint infinita, cum nequeant ſciri; meritò res non poſſent ſciri; demonſtrationes autem, quæ fiunt per principia infinita, ſucceſſiuè fiunt: & 2.met. idem docet: Vnde t.13. *Infinitum*, inquit, *ſecundum additionem non eſt in tempore finito pertranſire*: & t. 11. ponit diſcrimen inter diuiſiones continui, & intellectionem, *nec enim ſimile de linea eſt, quæ ſecundum diuiſiones quidem non ſtat; intelligere verò nõ poteſt, niſi exiſtat; quare nõ numerabit diuiſiones, qui ĩfinita pertrãſit.*

Confirmatur 3. ex Ariſt. qui ex definitione tradita, quod infinitum ſit, id cuius ſemper eſt aliquid vltra accipere; oſtendit infinitum non habere rationem totius, & partis: vnde concludit, vt infinitum, eſſe ignotum, quia ſcilicet in cognoſcendo partẽ poſt partem, nunquam poteſt deueniri ad cognitionem toti⁹ infiniti, & hac ratione dicit etiam eſſe impertranſibile.

26 *Deus nõ poteſt ſucceſſiuè infinitũ cognoſcere.* Hinc patet, nõ poſſe infinitum à Deo cognoſci ſucceſſiuè, quia cum infinitum ex natura ſua ſit incognoſcibile ſucceſſiuè, etiam reſpectu intellectus Diuini eſt ſic incognoſcibile. & confirmatur ex peculiari cognitione intellectus Diuini, qui ob ſuam immutabilitatem non eſt capax ſucceſſionis; quare totum cognoſcibile ab æterno vnico actu cognouit, vt prima parte fuſius: Ex quo fit, infinitum nõ poſſe ſucceſſiuè à Deo cognoſci etiam in tempore infinito, quia licet non ſit repugnantia ex parte obiecti; eſt tamen ex parte intellectus.]

27 *Inſtãtia de partibus continui.* Dices: In continuo ſunt partes infinitæ, quæ producuntur in tempore finito; ergo

A poſſunt intelligi tempore finito: neq. dicas produci per modum vnius, atq. adeo ſic etiã intelligi, nam conſtat produci ſucceſſiuè per partem poſt partem; ergo etiam ſic intelligi poteſt. Reſp. aliqui produci illas partes, vt extenſas, nõ vt plures, qua ratione ſunt infinitæ; ſed cõtra, quia hæc extenſio eſſentialiter includit pluralitatem; ergo ſi vt extenſæ, neceſſariò vt plures producuntur. Confirmatur, quia Angeli per inſtantia horæ poſſunt intelligere ſucceſſiuè ões partes proportionales, nam nullum videtur eſſe impedimentum, niſi ex parte Angeli, quod non poſſit habere vnum actum immediatè poſt B alium; Sed hoc non impedit; quia cum inter quælibet inſtantia mediet tempus, etiam inter actus mediabit aliqua mora, quæ quantumuis minima ſufficit, vt poſſint produci plures actus inſtantanei ſibi ſuccedentes. *Reſp. aliorum.* *Angelus poſſet intelligere ſucceſſiuè cõtinuũ.*

Cõfirmatur 2. Ab experientia, qua patet, infinitas imagines ſucceſſiuè cognoſci in ſpeculo in tempore finito, nam ſi fingamus aliquem intentis oculis in ſpeculo moueri, accedendo, vel recedendo à ſpeculo, is cõtinuò videbit ſui imaginem; ſed illæ imagines, dum mouetur, ſunt infinitæ, quia imago impreſſa ex vno puncto non eſt eadem cum ea, quæ eſt impreſſa ex alio puncto ſpatij, vt expe- C rientia patet, nam quæ ex remotiori loco generatur, minor eſt, & imperfectior, neq. poteſt eſſe pars maioris, alioqui videretur vultus aliquis compoſitis ex maiori, & minori; cum igitur puncta ſpatij ſint infinita etiã imagines productæ erunt infinitæ. *In ſpeculo videntur infinitæ imagines ſucceſſiuè.*

28 *Solutio.* Reſp. Ariſt. 2. met. diuerſam eſſe rationem productionis, & intellectionis, nam productio non fit, determinando partem poſt partem, ita enim nunquam poſſet deueniri ad finem, ſicut neq. deuenitur, cum diuiditur continuum per partes proportionales; at intellectio fit determinando partes, ita vt in qualibet intellectione, quarum vna ſuccedit D alteri, ſiſti debeat, vt Ariſt. loc. cit. Vnde infert, infinitum non eſſe numerabile. Sed obſtat, quod partes cõtinui producantur à Deo per cognitionem, quare vt in tempore finito producit; ita eas intelligit. Sed hi non vident productionem eſſe ſucceſſiuam, & in tẽpore, quia eſt extra Deum; at verò cognitio eſt æterna, & ſine vlla ſucceſſione, quæ fertur in continuum pro tali tempore exiſtens; at hoc modo cognoſci infinitum infra oſtendemus non repugnare. Sed de hac re E fuſius, dum ſoluemus rationẽ Zenonis contra motus exiſtentiam. *Diſpar ratio eſt de productione, & intellectione.*

Ad confirmationem Reſp. Neq. à Deo id fieri poſſe, quia id implicat ex natura partium, quæ non poſſunt ſignari omnes, nam deſignaretur vltima, eademq. incommoda ex deſignatione, quæ ex diuiſione colliguntur. Vt benè Fonſec. ſect. 5. ad 4.

29 *Soluitur argumentũ de imaginibus in ſpeculo viſis.* Ad ſecundam confirmationem Reſp. Primo in argumento ſupponi imagines videri in ſe, & terminare viſionẽ immediatè, quod licet falſum ſit; tamen eo dato, adhuc reſpõdetur,

detur, ſi ex ſũt infinitæ, eas cognoſci, ſed nõ diſtingui, ſeu nõ cognoſci, vt infinitas, quõ intelligẽdus eſt Ariſt. cũ negauit infinita cognoſci finito tẽpore, .ſ. diſtinctè. Sed obſtat, quia poſſet Angel' illas ões, cũ in ſe ſucceſiuè ſint in tẽpore finito, diſtinctè cognoſcere, quia Angel', ſi vult põt ꝙlibet accidẽs corporeũ cognoſcere, dũ exiſtit: & cõfir. quia eadẽ conſequentur abſurda, ex ſucceſſiua generatione imaginũ in tẽpore finito, ac ex cognitione ſucceſſiua, vt benè Fõſ. ad vltimũ; quare ipſe Reſp. nõ eſſe plures imagines, ſed vnã, quæ continua generatione fit perfectior per acceſſum corporis ad ſpeculũ, q̃a cũ acceſſio ſit cõtinua, cõtinua erit ẽt generatio imaginis; ꝙ aũt eſt cõtinuũ, nõ eſt multa, ſed vnũ, & per remotionẽ fit imperfectior, & confir. quia viſio eſt vna; ergo ẽt imago; quare eadẽ imago, quæ primũ eſt ꝓducta, perſeuerãs fit maior, vel maior, fit remiſſior, neq. hæc auctio fit, quod partes imaginis incipiant ẽt in alia parte ſubiecti, in qua prius nõ erant, vel quod maior cõponatur ex minore, ſed fluit illa imago, dũ mouemur, ſtat dũ ſtamus; neq. quicquid ei', ꝙ eſt in vno momẽto, ꝑmanet in alio, ſi locũ mutam'. Simile quid accidit in motu, nã exiſtẽtia in loco in motu eſt vna cõtinuè, quæ dũ durat mot', fit maior ſucceſſiuè ex occupatione ſpatij, neq. poſſunt eſſe multæ numero, niſi vel reali diuiſione per quietes interrũpẽtes motũ, vel per deſignationẽ, quæ nõ poſsũt eſſe infinita. Ex his idẽ Fõſ. 5. met. c. 13. q. 6. ſect. 7. ĩfert ẽt ſi cõtinua generatione ignis, generẽtur sẽper nouæ ſuperficies, nõ tamẽ poſsũt à Deo numerari, & ſignari, quia nõ datur prima, ita neq. ſecũda, vel tertia, &c. ℞. 3. neq. imaginẽ videri in ſpeculo, ſed per radios reflexos ĩmediatè videri rem obiectam ſpeculo, de qua re nos alibi.

Fonſeca.

Eſt vna imago continuè perfectior.

Exiſtentia in loco, in motu eſt vna continuè.

Fonſeca.

30 Dices 2. quicquid includitur inter duos terminos põt ſucceſſiuè tranſiri in tẽpore finito, vt patet ex motu ſuper lineã incluſã inter primũ, & vltimũ punctũ; Sed infinitæ partes includũtur inter duo pũcta, vt patet ex linea palmari incluſa inter duo pũcta; In qua tñ ſunt infinitæ partes, quæ includuntur inter primũ, & vltimũ punctũ; ergo poſſunt pertranſiri per cognitionẽ in tẽpore finito: neq. dicas eſſe diuerſã rõem motus, & cognitionis, eo quod per motũ nõ deſignatur primũ, & vltimũ ſicut deſignaretur per cognitionẽ, quia cũ illæ partes infinitæ includãtur inter primũ, & vltimũ punctũ, nõ eſt abſurdũ deſignari primũ, & vltimũ, quia deſignãtur ea, quæ ſũt in re. Reſp. aliqui primo nõ eſſe abſurdũ infinita cõtenta in re finita habere primũ, & vltimũ; Sed id repugnat dictis ſupra de rõe infiniti, nam infinitũ ex ea parte, qua infinitum, neceſſariò dicit negationẽ primi, vel vltimi, vt fuſè probat Maior. in 1. diſt. 44. q. 3. & eſt cõis ſens' õium, vt Ariſt. 3. phyſ. loc. cit. 6. Top. loc. 78. *linea infinita*, inquit, *neq. mediũ, neq. fines habet.* & 2. met. & 8. phy. deducit, quod ex progreſſu mouentiũ in infinitũ ſequeretur nõ dari primũ mouens; quod ẽt docet D. Th. 1. p. q. 2. a. 3. & ponẽtes generationes hominũ ab æterno negãt fuiſſe ibi aliquẽ primũ diem, vt teſtatur Heru. in 2. diſt. 1. q. 1.

Poſſe pertranſiri partes proportionales, cũ ſint intra duos terminos.

Quod nõ repugnat infinito primum, & vltimũ non probatur.

Maior.

S. Thom.
Heru.

A a. 1. ad 3. vel primũ hominẽ, vt teſtatur Io. de Neap. q. 23. variarũ a. 5. ad 16. & ſic alij cõmuniter; vnde Aureol. in 1. diſt. 44. q. vnic. ar. 3. prop. 2. *non eſt*, inquit, *dubiũ quod infinitas intenſiua negat vltimũ, & terminũ intenſionis; quod .n. habet vltimũ, & terminũ intenſionis, neceſſario eſt intenſiuè finitũ.* Hinc Scot. in 2. diſt. 1. q. 3. §. contra iſtã poſitionẽ ex Henrico quodlib. 1. q. 8. deducit, vt incõueniens: poſitis extremis potuiſſe media fuiſſe infinita actu, & idem Aegid. in 2. diſt. 1. p. 4. q. 2. putat impoſſibile inter duos fines, ſeu terminos eſſe infinita, quia tunc infinita, eſſent finita. Reſp. 2. Fonſ. in cõtinuo nõ eſſe actu indiuiſibilia vel partes; at cognitiones eſsẽt actu diſtinctæ, & infinitæ; in quib' tamen daretur prima, & vltima, per quas ſignaretur primũ, & vltimũ in cõtinuo; Sed hoc repugnat pricipijs poſitis; 3. Reſp. alij multitudini, ſeu extẽſioni infinitę nõ repugnare primũ, & vltimũ negatiuè, ſed poſitiuè; vocant aũt primũ negatiuè, quod non habet aliud primũ ante ſe; & vltimũ, ꝙ non habet aliud poſt ſe. Primũ verò poſitiuè, ꝙ nõ ſolũ dicit negationẽ prioris, ſed dicit ordinẽ ad aliquid ſequẽs determinatum, ꝙ habeat rõem ſecũdi, tertij, &c. Vltimũ verò poſitiuè ꝙ nõ ſolũ dicit negationẽ ſequẽtis, ſed dicit ordinẽ ad determinatũ præcedens; at ſi darẽtur cognitiones infinitæ, ibi daretur prima, & vltima, nõ ſolũ negatatiuè, ſed poſitiuè, quia vna eſſet poſt alia. Sed hi Doctores nec ſibi cohærent, quia generationes hominũ ab æterno ſũt ſucceſſiuè, & tamen ibi non datur prim' homo poſitiuè; ergo idẽ in cognitionib' ſucceſſiuis, quarũ vna nõ pendet ab alia, ſicut vn' homo ab alio. Nec ſoluunt argumentũ, quia ſicut partes mot' ſũt ſucceſſiuè; ita partiales illæ cognitiones eſſe poſſent ſucceſſiuè incluſæ inter duos terminos ſicut partes motus: quod magis patet ex cognitione ſucceſſiua circa obiectũ ſucceſſiuè propoſitũ, & detectũ; ideo Ego ℞. duplicẽ eſſe terminũ: Vnũ intrinſecũ, qui .ſ. eſt pars infiniti, & hic termin' repugnat infi?tati, ſiue habeat rõem vltimi, ſiue primi; vnde repugnat partib' cõtinui habere primã, & vltimã. Et ſimiliter pũctis cõtinuatiuis. Alterũ eſſe extrinſecũ infinitudini, & hic non repugnat infinito, vt ſic, licet repugnat infinito cathegorematico, habẽti partes determinatas quia determinaretur vltima, vel prima pars intrinſeca infinito; Vnde infinitudo creaturarũ habet primũ terminũ extrinſecũ, .ſ. Deũ non aũt intrinſecũ, nam creaturæ incipiẽtes ab infima materia in infinitũ creſcũt in perfectionib' vſq. ad Deũ excluſiuè: Sic ẽt partes cõtinui in infinitũ procedũt vers' pũctũ terminatiuũ partib' extrinſecũ; at verò cognitiones partiũ cõtinui vel indiuiſibiliũ productæ in termino finito eſſent determinatę, & inter ſe diſtinctæ, & haberent terminos intrinſecos .i. cognitionem primã, & vltimam.

Io. de Neap.
Aureol.
Scotus.
Aegid.

31 *Non repugnare infinito primũ, & vltimũ negatiuè, non verò poſitiuè.*

32 *Duplex terminus, intrinſecus, & extrinſecus.*

B, C, D, E

Quarta Concluſ. Infinitum eſt cognoſcibile cognitione ſimultaneã, Primo, quia cũ ex natura ſua ſit cognoſcibile, vt diximus ſupra, & non ſucceſſiuè; ergo ſimultaneè, quia non eſt alius modus cognoſcendi; Vnde ſi neutro modo poſſet cognoſci, eſſet incognoſci-

33 *Infinitum eſt cognoſcibile ſimultaneè.*

gnoſcibile. Sed reſponderi poteſt eſſe alium modum cognoſcendi, ſcilicet ſucceſſiuè per tempus infinitum. Sed infra oſtendetur, an hoc modo poſſit cognoſci; quare ſecundo probatur concluſio, quia cum infinitum ſecundũ omnes ſuas partes habeat cognoſcibilitatem, nihil repugnat quo minus potẽtia poſſit in illud ferri ſecundũ omnes ſuas partes, cum potentia intellectiua non ſolũ cognoſcat, quæ actu exiſtunt, ſed etiam quæ nõ exiſtunt, & poſſunt exiſtere, & ſimul intelligit non ſolum, quæ ſimul exiſtunt, ſed etiam quæ ſucceſſiuè exiſtunt, vt experientia conſtat; quare ſi ex parte potentiæ non eſt defectus, nulla ratio poteſt eſſe ex parte obiecti infiniti, quo min⁹ intelligi poſſit; quare. Tertio probatur Deus ab æterno per vnicũ actũ intelligit nõ ſolum ſuam eſſentiam, quæ eſt infinita, ſed etiam omnes creaturas exiſtẽtes, & poſſibiles, tam ſecundũ eſſe ſpecificũ, quam ſecundũ eſſe indiuidualem, vt contra Auerr. alibi demonſtramus. Sed hæc omnia habent infinitatem; ergo Deus cognoſcit ſimul infinita.

Deus vno actu ab æterno intellexit infinita.

34 Minor probatur, quia non ſolum cogitationes creaturæ intellectualis erunt infinitæ per totam æternitatem; ſed etiam indiuidua, poſſibilia, imò, & ſpecies rerum poſſibiles habent infinitatem, ſaltem ſyncathegorematicam, vt infra oſtendem⁹; quare licet infinitum ſyncathegorematicum non ſit cognoſcibile à Deo, quia eſt ens impoſſibile ſecundum multos, vnde Capreol. in 1. diſt. 43. q. 1. a. 2. ad 8. Adami, dicentis poſſe à creatura imaginari fieri infinita in actu. Reſp. *Infinita eſſe in actu non eſt intelligibile, nec conceptibile, vt dictum fuit, & qui oppoſitum dicunt, propriam vocem ignorant*; tamen ſi eſſet poſſibile infinitũ, inquit D. Th. 1. contr. Gent. c. 69. illud Deus cognoſceret. Maior probatur ab aliquibus ex ratione entis, quod eſt obiectum adæquatum intellect⁹; Sed hæc ratio habet difficultatem reſpectu intellectus Diuini, quia inde ſequeretur Deũ poſſe cognoſcere creaturas extra ſuam eſſentiam, quia omnes creaturæ, vt exiſtentes in ſeipſis, vt ſunt extra eſſentiã Diuinam, habẽt rationem entis; vnde Scot. q. 3. Prologi negat ens cõmune eſſe obiectũ Diuini intellectus; quare alij probãt, quia Diuina eſſentia perfectior eſt, quã omnes creaturæ; ergo ſi Deus poteſt cognoſcere ſuam eſſentiam; etiam claudicat, quia vel intelligit, de cognitione creaturarum extra eſſentiam & hæc cognitio nõ conuenit Deo; vel in eſſentia, & hæc cognitio perfectior eſt, quam ſit eſſentia præciſè: Vnde intellectus creat⁹ poteſt intelligere eſſentiam præciſè, non tamẽ ſimul cũ omnib⁹ creaturis; ideo alij probant, quia obiectum adæquatũ Diuini intellectus eſt eſſẽtia Diuina ex Scot. loc. cit. atq. adeo nihil poteſt cognoſcere extra eſſentiã Diuinam, ſed neq. placet aliis, quia licet eſſentia Diuina ſit obiectum adæquatum motiuũ, non tamen terminatiuũ, nam cognitio Diuina terminatur etiam ad creaturas, vt diſtinctas inter ſe, & ab eſſentia Diuina: Sed reſponderi põt pro Scot. eſſe obiecta materialia, nam rõ formalis illa cognoſcẽdi eſt eſſen-

Capreol. *S.Thom.* *Scot.*

Diuina eſſentia eſt obiectũ adæquatũ motiuum; at non terminatiuum.

A tia Diuina: Sed de hac re prima parte; quare ego probo, quia intellectus Diuinus omnia cognoſcit in ſua, & per ſuã eſſentiam, tanquã per ſpeciem; actus autem adæquatũ ſpeciei.

Sed cõtra hanc cognoſcibilitatem ſimultaneam infiniti. Primo obſtat, quod infinitũ 3. phyſ. 62. & 63. dicatur id, cuius ſemper eſt extra aliquid accipere; at ſi ſimul cognoſceretur, nihil eſſet extra amplius accipere. 35

Obijciunt contra ſimultaneã infiniti cognitionem.

Confirm. quia ſcientia Dei eſt perfecta; ergo non põt ferri circa obiectũ imperfectũ, cuiuſmodi eſt ex 3. phyſ. 64. infinitũ, nam ſcientia Dei eſſet imperfecta, quia eſſet infinita ex obiecto infinito. Confirm. 2. ex D. Aug. 12.
B de Ciuit. c. 18. *quicquid ſcientiæ comprehenditur, ſcientis cõprehenſione finitur*; nam cognitiò determinat, & finit cognoſcibile ex Simpl. 3. cœl. t. 35. com. 36. Sed infinito repugnat finiri, vt patet ex terminis; ergo repugnat comprehenſione ſciri. Confirm. 3. quia infinita à Deo cognita neq. eſſet cathegorematicè infinita, quia hoc non habet rõem entis realis; at De⁹ cognoſcit entia realia; neq. eſſet infinita ſyncathegorematicè, quia hoc habet actũ permixtũ potẽtiæ; at in mente Dei eſſet totũ actu, cũ ibi nõ poſſit eſſe ſucceſſio cognitionũ. Reſp. Ibi explicari infinitũ in ordine ad potẽtiã finitã, per quã ſucceſſiuè cogno- 36
C ſcitur per partẽ poſt partẽ, nã ſecundũ hanc rõem diſtinguitur à re finita, quod omne finitum per ablationẽ partiũ finitarũ finitur; at verò infinitũ non ſic finitur, ſiue illa ablatio fiat per diuiſionẽ realẽ, ſiue per deſignationem ſiue fiat à creatura, ſiue à Deo; vnde colligitur, hanc definitionẽ non intelligi reſpectu noſtri præciſè; at Deus cognoſcendo infinitũ cognitione cõprehenſiua, nõ ſic accipit partes, ſed ſimul ex parte cognitionis. Sed contra, quia id, quod repugnat infinito, repugnat etiam cognitioni veræ circa ipſũ: ſed repugnat infinito, vt omnes eius partes ſint acceptæ, & deſignatæ, alioqui continuũ
D poſſet eſſe diuiſum in omnẽ ſui partem; ergo illi repugnat ſic verè cognoſci; quare Ego Reſp. duplicẽ ſimultatẽ poſſe diſtingui vnã ex parte cognitionis, alterã ex parte obiecti, vt patet ex cognitione tẽporis, cui repugnat ſimultas partiũ ex parte ſui, nõ tamen repugnat illi ſimultas cognitionis, quia põt dari cognitio, quæ ſit in vno inſtanti, & terminetur ad tẽpus, tanquã ad obiectũ; quare infinito repugnat acceptio ſimultanea omnium partiũ ex parte obiecti, quia illa acceptio in ordine ad realẽ exiſtentiã non põt habere finem, nõ tamen illi repugnat ex parte cognitionis ſimultas, quia per cognitionẽ cogno-
E ſcitur habere partes ſignabiles in infinitum, nec poſſe omnes ſimul ſignari.

Duplex ſimultas, vna ex parte cognitionis alia ex parte obiecti.

Dices: qua rõe Deus ões ſimul cognoſcit, & non ões ſimul ſignat, cũ ſignatio partium proportionaliũ nõ ſit, niſi cognitio illarum ſecundum tantam, vel tantam qualitatem. 37

Instantia.

Reſp. De hac difficultate diximus cum de diuiſione cõtinui, quare nũc dicimus Deum cognoſcere illud obiectum ſicuti eſt; eſt autem diuiſibile, & ſignabile ſine fine, quare ſimul cognoſcit illud obiectũ ita eſſe, quod

Soluitur.

Obiectum ſicuti eſt ſignabile ſine fine; ita cognoſcitur.

etiam dicitur de partibus temporis, ſi motus duraturus eſſet æterno tempore; & de creaturis producibilibus in infinitum, quia æternitas menſurans cognitionem Diuinam, immutabiliter coexiſtit omnibus partibus pręteritis, præſentibus, & futuris, vt fuſius prima parte. Neq. deſignatio eſt quæcumq. cognitio, ſed quæ habet effectũ extremum determinando partes.

Quod nam infinitum ſit imperfectum.

38 Ad primam Confirmationem Reſp. primo, Infinitum, quod dicitur imperfectum, eſt infinitum ſyncathegorematicum ſiue ſit, infinitum priuatiuè, ſiue contrariè, ſiue in multitudine, ſiue in magnitudine; quia hoc non exiſtit, niſi imperfectè, ideſt ſecundum partes finitas, remanentibus alijs infinitis, quibus compleri poſſit; at verò quod eſt infinitum in perfectione, & virtute, cum totum ſuum eſſe ſimul habeat, non eſt imperfectum, ſed perfectum, quod dici poteſt infinitum negatiuè, quia ſcilicet conuenit rei, quæ eſt incapax finis: & hanc infinitatem habent attributa Dei ex D. Thom. 1.p.q.25. art.2. ad primum, loquens de infinitate potentiæ Diuinæ, & q.2.de veritate art.9.ad 7. loquens de ſcientia; vnde 1.part.q.7.art.1.& locis citatis. Infinitum materiale dicitur imperfectum; formale verò ſummè perfectum; vocat autem infinitum formale, quod abſtractum à materia habet infinitatem. Ex quibus patet, imperfectionem non tribui ab Ariſt. cuilibet infinito, ſed illi, quod vt infinitum habet aliquam ſucceſſionem, & imperfectionem quoad exiſtentiam ſuarum partium; quare ſi datur aliquod infinitum, cuius nihil eſt extra, illud eſt perfectum, quia nihil illi deeſt ad ſuum eſſe.

S. Thom.

Malè ex imperfectione obiecti deducitur imperfectio cognitionis.

39 Reſp. ſecundo malè colligi ex imperfectione obiecti imperfectionẽ cognitionis, nam vt dicemus alibi contra Auerroiſtas, non vileſcit intellectus ex cognitione rerum materialium, & ſingularium, tum quia diuerſus eſt modus eſſendi obiecti, ac cognitionis, vt patet inductione, nam licet cognitio fiat per aſſimilationẽ; 1.de anim.t.32.& 2.de anima, & alibi; tamen ea aſſimilatio non conſiſtit in modo eſſendi, naturali vtriuſque, vel ſecundum eſſe naturæ, ſed in eſſe quodã proportionali, eo quod in intellectu ſit ſpecies, & cognitio repręſentatiua obiecti ex Ariſt. 3. de anima t. 38. vbi negat intellectum fieri realiter terram, illam cognoſcendo, nam ſatis eſt, quod fiat tale intentionaliter, tũ quia creaturæ reſpectu cognitionis Diuinæ non ſunt neq. obiectum motiuum neq. primarium, & per ſe, ſine quibus non poteſt eſſe cognitio Diuina; Sed eſt ſecundarium, & per accidens, ſcilicet ratione primarij obiecti ſiquo eſſe pôt cognitio Diuina, cum ipſa non recipiat eſſe, vel coexigat eſſe creaturarum, ſed magis creaturæ recipiant eſſe, & intelligibilitatem per cognitionem Diuinam, vt fusè Tromb. loc. cit. & 12.met. q.vlt. de qua re nos in prima parte. Hinc dictum Ariſt. 12. met.t.51. quod melius eſt aliqua non intelligere, quàm intelligere, explicari debeat de obiecto motiuo, vel terminatiuo primo, nõ autem de terminatiuo ſecundario.

Creaturæ ſunt obiectum ſecũdarium Dei.

Ariſt.

Ad ſecundam confirmationẽ Reſp. Trõb. loc. cit. obiectum per ſcientiam finitur non ſecundum ſe, & realiter, ſed quoad actum ſciendi, quia extra actum comprehenſiuum multitudinis infinitæ, nihil ſit illius multitudinis, quia tota continetur intra illum; totum autem ex 3. phyſ. eſt illud, extra quod nihil eſt: neq. hinc ſequitur eſſe ſimpliciter finitum, quia eſſet fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter; vnde eſt finitum, & infinitum non ſecundum eundem modum eſſendi, ſed diuerſum; neq. eſt abſurdum infinitũ contineri intra actum comprehenſiuum infinitum, ſicut inter duo pũcta finitæ lineæ, continentur duo puncta; & inter duo inſtantia, infinita inſtantia intermedia: vnde dupliciter poteſt dici aliquid eſſe finitũ. Vno modo per aſſignationem primi, vel vltimi illius multitudinis, vel extenſionis, & ita negatur infinitum per cognitionem finiri; ſed potius per cognitionem cognoſcitur carere aliquo termino. Secundo per adæquationem, quia inter illa eſt talis proportio, quod obiectum non excedit cognitionem, & ita infinitum per Diuinam ſcientiam finitur. Hinc intelligitur cum infinitum licet adæquatur à cognitione Diuina; non tamen ſit menſurabile ab illa, quia menſurabilitas propriè dicit applicationem menſuræ, quæ replicationem adæquet menſurati; hæc autem replicatio fit ſucceſſiuè ſaltem ex parte rei, & obiecti. 40

Tromb. Obiectum per ſcientiam finitur non quoad ſe.

Dupliciter aliquid finitur & adæquationem, & per terminationem.

Ad tertiam confirmationem Reſp. infra oſtendemus eſſe infinitum ſyncathegorematicè ſecundum rationem intrinſecam, ſed cathegorematicè ſecundum extrinſecam.

ART. IV. Opinio Auctoris circa cognoſcibilitatem infiniti ab intellectu creato, & ſuis virib.

Dictũ eſt de cognoſcibilitate infiniti ſecundum ſe, quam ex natura ſua habet, atq. adeo in ordine ad intellectũ Diuinum; nunc dicẽdum eſt de illa in ordine ad intellectum creatum, ſiue humanum, ſiue Angelicum, & quia cognitio poteſt eſſe confuſa, & diſtincta, de vtroq. diſputabimus; & quia infinitum aliud aſt actu, aliud potentia; de vtriuſq. cognitione diſſeremus. 41

Infinitũ eſt cognoſcibile confuſè.

Prima Concluſ. Viribus naturalibus, infinitum tàm actu, quàm potentia cognoſcibile eſt, confuſè. Patet experiẽtia, nam naturaliter hic cognoſcimus omne genus infiniti, s. ſecundum virtutẽ, ſeu eſſentiam, ſecũdum magnitudinem, & multitudinem, vel durationem; & ratio eſt, quia poteſt habere medium ad illud cognoſcendũ, nam Deus cognoſcitur ex creaturis, infinitum quantitatiuum ex ſpeciebus finitorũ, quæ ſiue per diſcurſum, ſiue per compoſitiuam cognitionẽ vniri poſſunt ad infinitatem de aliquo cognoſcendam: neq. eſt qui illam negat, niſi D.Th. apud Io.Canon. ſed falsò illi tribuitur. 42

43 *Quotupliciter cognitio confuſa verſetur circa rem infinitam.*

Secunda Concluſio, Hæc cognitio confuſa poteſt eſſe circa rem, quæ denominatur infinita, Primo ratione continentiæ vniuerſali ex Auerr. 3. de anima t. 11. 13. nam ſub prædicato vniuerſali continentur in potentia infinita; quare qui intelligit naturam humanam, in potentia cognoſcit infinita indiuidua, quæ naturam humanam participare poſſunt: Secundo ratione continentiæ integralis, ſic qui cognoſcit continuum finitum, cognoſcit confuſè partes, & puncta infinita, quæ in eo continentur: Tertio ratione continentiæ cauſalis, ſeu virtualis, ſic qui cognoſcit potentiam, cognoſcit confuſè effectus, qui in illa virtualiter continentur: Quarto ratione continentiæ effectualis, per quam cauſa continetur ſignificatiuè in effectu, quomodo cognoſcendo creaturas cognoſcimus Deum.

Dices: In quo conſiſtat hæc confuſa cognitio. Reſp. conſiſtere in cognitione, qua continens infinita, ſecundum ſe, & formaliter cognoſcitur, etiam ſi nihil de infinitate cogitetur.

44 *Infinitũ poteſt concipi confuſè dupliciter.*

Tertia Concluſ. Infinitum poteſt cognoſci confuſè etiam in ſeipſo formaliter dupliciter. Primo concipiendo rationem infiniti quoad quid nominis; qua ratione omnes intelligunt infinitum eſſe id, quod caret termino; ea enim cognitio dicitur confuſa, nam ex Auerr. ea ratio non intelligitur, niſi per rationem finitam, quam iterando infinities concipimus infinitum; vnde non intelligitur; niſi per quandam ſimilitudinem cum re finita; quare virtutem Dei infinitam etiam ſi ſit indiuiſibilis, non intelligimus niſi per additionem, & replicationem virtutis finitæ reſpectu huius, & illius effectus. Secundo intelligi poteſt etiam confuſè, applicando illam rationem formalem alijs rebus, vt magnitudini, multitudini, intenſioni, & virtuti, quæ cognitio dicitur confuſa, tum quia non poteſt excedere perfectionem cognitionis, quæ habetur de infinitate; at illam diximus eſſe confuſam; ergo etiam cognitio compoſitiua eſt confuſa; tum quia non habetur per proprium conceptum illarum rerum, vt ſunt infinitæ, cum nulla ſit, imò nec eſſe poſſit magnitudo v.g. infinita actu; quare inquit Niphus illi cõceptui nihil reſpondere à parte rei; Hinc patet, Deum poſſe cognoſci naturaliter eſſe infinitum cognitione confuſa, quia poteſt cognoſci ex effectis, non ſolũ quoad exiſtentiã; ſed etiam quoad infinitatem virtutis, vt multi volunt; ea tamen cognitio non eſſet diſtincta, ſed confuſa, quia eſſet in alio per cõceptum alterius ſcilicet effectus.

45 *Non poteſt homo infinitum in ſe cognoſcere diſtincta cognitione.*

Quarta Concluſ. Infinitum actu non eſt ab intellectu humano cognoſcibile in ſeipſo cognitione ſiue diſtincta, ſiue comprehenſiua, ſeu per conceptum, qui adæquetur infinitis; nam vel intelligit illud infinitum ſucceſſiuè, & ſic nunquam peruenietur ad cognitionem totius infiniti, quia infinitum eſt

A ſucceſſiuè impertranſibile; vel ſimul, & vel per plures actus, & neque; quia virtus finita, non poteſt ſimul producere infinitos actus, cuiuſmodi neceſſariò eſſent illi plures actus circa infinitum, vt facilè probari poteſt ex calculatione; vel per vnum actum, & neque; tum quia virtus finita quo pluribus obiectis attendit; eo minus intelligit, vt patet inductione in omnibus potentijs; tum quia ille actus deberet eſſe infinitæ perfectionis, vt patet ex calculatione, neq. recurri poteſt ad cognitionem diuerſi ordinis, cuiuſmodi eſt viſio beatifica, quia calculatio eſt de cognitione ordinis naturalis; neq. impediri poteſt

B calculatio ex tendẽtia indiuiſibili cognitionis ad obiectum, nam ex quolibet obiecto addito, etiam ſi producatur noua cognitio, adhuc tamen eſt perfectioris cognitionis; quare cognoſcit illud cõfuſè, vt quid vnum. Ex qua ratione patet, faciliùs cognoſci infinitum confuſè, quam finitum, quia quo maius eſt corpus; eo magis videmus eſſe faciliorem cognitionem confuſam. Neq. deſiderium viuendi infinitos annos arguit cognitionem infinitorum diſtinctam, ſed confuſam: hinc patet idem dicendum de naturali cognitione intellectus humani, quæ habetur per medium, ſiue ſit mediũ cognitum,

Deſideriũ viuendi infinitos annos, arguit cognitionẽ confuſam infiniti.

C vt quando ex effectu cognoſcitur cauſa; ſiue incognitum, vt ſunt ſpecies rerum, quia cognitio diſtincta, & ſimultanea infinitorum; quomodocunq. ſumatur, excedit proportionem naturæ finitæ naturaliter operantis: neque obſtat, quod hæc cognitio diſtincta ſit in alio, quia maior virtus requiritur ad cognoſcenda infinita in alio; quam in ſeipſis, nam præter ipſa, debet cognoſci etiam illud aliud.

46 *Angelus poteſt ſyncathegorem. diſtinctè cognoſcere.*

Quarta Cõcl. Probabile mihi eſt ab intellectu Angelico poſſe ſimul diſtinctè cognoſci ſpecies, & indiuidua imperfecta infinita ſyncathegorematicè. Probant primo aliqui,

D quia intellectus Angelicus cõprehendit naturam materiæ, ſed hæc comprehendi non poteſt, nõ cognitis omnibus formis, ad quas ordinatur; Sed hæ ſunt infinitæ; & idem dici poteſt de virtutibus agẽtium naturalium, quæ comprehenduntur ab intellectu Angelico, quæ ſaltem reſpiciũt infinita indiuidua. Confirmant ex comprehenſione propriæ potentiæ actiuæ, quæ eſt circa infinita: Confirmant ſecundo ex comprehenſione ſpecierum intelligibilium ipſis concreatarum, quæ habent vim repræſentandi infinita indiuidua; ſed Reſp. aliqui, ad cognitionẽ materiæ non eſſe neſſarium cognoſci omnes

E formas, ſed ſatis eſſe cognoſci formã in communi; vt verò eſt ordinata ad tales formas, debent cognoſci tales formæ, ſed nõ placet, quia non eſt cognitio diſtincta, & comprehenſiua materiæ; quare.

47 *Quid requiratur ad comprehenſionem materiæ.*

Secundo Reſp. alij ad comprehenſionem materiæ non eſſe neceſſarium cognoſci formas, quæ poſſunt introduci per potentiam Diuinam, quæ ſunt perfectiores, & perfe-

ctiores

ctiores in infinitum, ſed ſatis eſſe cognoſci A eas, quæ ſunt producibiles à cauſis naturalibus, quas conſtat eſſe finitas, ſicut virtus agentium eſt finita; At replicant, etiam ſi formæ, quæ ſimul poſſunt produci ſint finitæ; tamen quæ ſucceſſiuè poſſunt, ſunt infinitæ ſaltem indiuidualiter; ſed contra, quia ad penetrationem, & comprehenſionem cauſæ non eſt neceſſarium cognoſcere effectus ſucceſſiuè producibiles, ſed ſatis eſſe cognoſcere, qui ſimul poſſint produci, nam ſucceſſiua productio non arguit maiorem virtutem, ſed durationem maiorem eiuſdem virtutis.

48 Dices: Formæ, quæ in materia poſſunt B introduci per cauſas naturales, non ſolũ ſunt infinitæ numero, ſed etiam ſpecie, vt patet in mixtis inanimatis, quæ per varia genera compoſitionũ fieri humana induſtria quotidie poſſunt; idem patet in ſtirpibus ex arte inſerendi: ſimiliter in animalibus ex varia commixtione. 2. de Gen. anim. c. 5. vnde extat illud Aphrica ſemper affert aliquid nouũ.

Inſtantia de formis introducibilibus ēt ſpecie infinitis.

Reſp. Cognitionem ſingulariũ formarum non eſſe neceſſariam ad comprehenſionem materiæ, vel potentiæ actiuæ, quia vt intenſio agentis naturalis non fertur in ſingulare determinatum; ita neq. oportet cognoſci ad comprehendendam potentiam actiuã, atq. C adeo neq. paſſiuam; Quoad ſpecificas verò dicunt omnes eſſe finitas, vt ſæpè docet Ariſt. & patet ex finitudine virtutis agentiũ. quare in dictis caſibus docent Philoſophi eſſe quendam certum terminum, quod ſi non placet dici poteſt ſufficere ad comprehenſionem materiæ, & actiuæ potentiæ cognoſci præſtantiſſimas ſpecies cuiuſq. generis infimi, quæ continent eminenter aliquo modo gradum differẽtialem aliarum, & formaliter genera aliarum, qua ratione non ſufficeret cognoſcere formam hominis, nam licet hæc ſit alijs perfectior, nõ tamen formaliter cõtinet genera immediata ſingularum D ſpecierum: neq. hinc fit, vt potentia ſit infinita, tum quia non ita poteſt in plures ſpecies, vt ſemper perfectiores producantur in infinitum, nam quæ producuntur per commixtionem, ſemper degenerant à ſua cauſa, quare ſi ordo talium formarum datur, eſt ſimilis ordini partium proportionalium, quæ continentur intra certam magnitudinem, & non eſt ſimilis ordini, qui reperitur in ſpeciebus numerorum, quæ augentur vltra quamlibet datam magnitudinem, tum quia vt producantur illi effectus, debent variari E combinationes, & connexiones cauſarum inter ſe, quæ combinationes procedere poſſunt in infinitum, etiam ſi virtutes ſingularum cauſarum ſint determinatæ quoad vltimum, & perfectiſſimum effectum; Vel tertio dici poteſt comprehendi potentiam materiæ cognito effectu, quem ſimul poteſt cauſare, quia eodem modo ſubſtẽtat vnam, ac alteram formam, & ex cognitione modi concurrendi circa vnam cognoſcitur modus concurrendi circa aliam, & hoc ſufficit ad comprehenſionem, quæ viribus naturæ haberi poteſt.

Soluunt formas ſpecificas eſſe finitas.

Quarto Ego Reſp. & Dico primo ad comprehenſionem potentiæ actiuæ non requiri cognitionem effectuum ſecundariorũ, ſed ſufficere cognoſcere effectus primarios, & immediatos: neq. requiri cognitionem effectus, ad quos poteſt cauſa concurrere ex conſortio aliarum, & varia commixtione illarum, ſed ſufficere cognoſci eos effectus, ad quos ſe ſola in ſuo genere poteſt cõcurrere, nam alioqui nulla virtus actiua poſſet ab intellectu aliquo creato comprehendi, nam cum quælibet poſſit combinari non ſolum cum cauſis productis, ſed etiam cum cauſis producibilibus à Deo in infinitum, deberent omnes illi effect⁹ cognoſci, quod videtur impoſſibile. Confirmatur, quia multæ combinationes omnino per accidens cõtingunt, ſiue caſu, ſiue ex libero voluntatis arbitrio: effectus autem qui à cauſa naturali; per ſe ſolam in ſuo genere produci poſſunt, ſunt finiti. 49

Potentia comprehẽditur cognito ſolum effectu primario.

Dico ſecundo ad comprehenſionem materiæ non requiri cognitionem omniũ formarum, ſiue indiuidualium, ſiue ſpecificarũ, quia cum ipſa ſit receptiua, non continet in ſe perfectiones illarum, alioqui eſſet perfectior illis, ſed ſatis eſſe ſi cognoſcatur per propriam ſpeciem, ſeu conceptum ſecundum omnia illius prædicata intrinſeca, & paſſiones, quæ ab illa fluunt, & cognoſcatur genus formarum, quas poteſt ſuſcipere, nam omnes formas eodem modo recipit. Quod ſi alias ſuſtentat, alias verò ſolum recipit, id non prouenit ex diuerſitate materiæ, ſed formarum, quod eadem materia reſpectu vnius formæ præſtet vtrumq. concurſum, & reſpectu alterius vnum. 50

Materia comprehendi poteſt nõ comprehenſis formis omnibus.

Ad primam cõfirmationem Reſp. negando potentiam actiuam Angeli poſſe in infinita ſimul, quia habet certum terminũ ſuæ actiuitatis, tàm quoad multitudinem, quàm quoad perfectiones, quam quoad extenſionem ſphæræ, ſicut alia agentia finita, nam quod ſucceſſiuè poſſit mouere, intelligere, & velle in infinitum, nihil facit ad comprehenſionem potentiæ, vt dictum eſt: vnde non eſt neceſſarium ea omnia ſimul intelligere, quæ poſſunt infinito tempore produci. Videndus Suar. lib. 2. de Angel. c. 34. nu. 6. vbi oſtendit, Angelum non poſſe cognoſcere omnia, quæ ſucceſſiuè intelligere poteſt etiam ex naturalibus. 51

Potẽtia actiua Angeli non poteſt in infinita ſimul.

Suarez.

Ad tertiam confirmationẽ Reſp. Primò ſpecies Angelicas immediatè eſſe inſtitutas ad repræſentãdas naturas ſpecificas; quibus his cognitis ſufficienter cõprehenditur natura ſpecierum, atq. adeo non eſt neceſſariũ cognoſci infinita indiuidua. 52

Species Angelicæ immediatè naturam repræſentant.

Reſp. 2. ex Caiet. 1. p. q. 54. a. 2. & Ferr. 2. cõtr. Gent. c. 101. intellectum Angelicum non poſſe ſimul intelligere omnia, quæ adæquatè repræſentantur per ſpecies, quia licet vſus ſpecierum

Caiet. Ferrar.

cierum ſit ſubordinatus voluntati Angelicæ quoad intelligenda hæc, vel illa diuiſim; non tamen ad omnia collectiuè; ſicut potentia Angeli poteſt habere infinitas intellectiones diuiſim; non tamen poteſt Angelus ſua potentia vti ad eliciendas omnes intellectiones ſimul.

53 *Species in Angelo neq. infinita, neq. vna.*

Reſp. 3. In intellectu Angelico neq. eſſe infinitas ſpecies, neq. vnam, per quas repræſententur immediatè ſpecies numerorum: ſed hæ ſpecies, ſicut & vnitates intelliguntur per ſpecies rerum, in quibus fundantur vnitates, & numeri, nam ſicut intellectus noſter cõponendo inter ſe vnitates, conſtituit varias ſpecies numerorum detrahendo, & addendo vnitates in infinitum; ita & intellectus Angelicus. Et ſicut ex naturis, quæ nũc conſtituunt vniuerſũ generari poſſunt aliæ; ita ex cognitione harum naturarum poteſt deueniri in cognitionem aliarum. Hinc patet idem dicendum eſſe de figuris, quæ continẽtur ſub vno genere, nam hæ intelliguntur per ſpecies corporum, in quibus ſunt: neq. figuræ, quæ continentur ſub vno genere, sũt infinitæ actu, ſed in potentia, quas non eſt neceſſarium ſimul intelligi, vt diſtinctè intelligatur naturæ genus.

54 *Angelus non pendet à phantaſmatè in cognoſcendo. & ſic poteſt in infinita.*

Secundo probant alij ex eo, quod ideo noſter intellectus non poteſt plura, & plura C in infinitũ ſimul intelligere, quia eſt in corpore, à cuius phantaſia in intelligendo dependet, vt docet Plato in Phædro; quæ phãtaſia ſicut non intelligit obiectum, niſi circumſtantiatum loco, & quantitate, ita non poteſt extẽdi ad plura, & plura in infinitum; at intellectus Angelicus non habet hanc dependentiam, atq. adeo non habet hanc determinationem. Sed neq. hæc ratio habet vim, quia ratio adæquata cur noſter intellectus non poſſit infinita, non eſt ſolum, quæ proponitur in argumento, ſed eſt eius perfectio finita, quæ finitudo cum reperiatur etiam in Angelo, non poterit infinitè percipere. Et licet potentia intellectiua nõ lædatur ab excellenti intelligibili, ſicut ſenſus ab excellenti ſenſibili 3. de anima 7. quia non habet organum, cui' temperies qualitatum lædatur, ſicut læditur organum ſenſus; tamen non poteſt extendi ad quodcumq. intelligibile, quia aliquod excedit finitudinem ſuæ virtutis, ſiue ob nobilitatem obiecti, ſiue ob multitudinem.

Plato.

Non placet.

55 *Angelus vno actu cõprehendit quantitatẽ.*

Tertio Alij probant ex eo, quod Angelus poſſit per vnum actum intelligere quantitatem aliquam permanentem finitam cognitione perfectiſſima, & comprehenſiua; ergo intelligit infinita. Antecedens patet, E quia maior eſt vis intellectiua Angeli quàm intelligibilitas paſſiua cuiuslibet quantitatis. Conſequentia probatur, nam non poteſt comprehendi quantitas, niſi intelligatur diſtinctè quicquid in ea continetur; nam alioqui non intelligeretur quicquid in ea eſt intelligibile, atq. adeo non comprehenderetur: ſed in quantitate continentur infinitæ

A partes; ergo intelliguntur infinita; ex quo Soncinas infert intelligi infinitas ſpecies numerorum, & proportionum, quia in multitudine infinita partium, ſunt infinitæ ſpecies numerorum, & proportionum. Confirmatur. nam omnis potentia poteſt intelligere totum diſtinctè; ſed intellectus Angelicus poteſt intelligere aliquod totum quantitatiuum; ergo & eius partes. Neq. dicas ibi partes non eſſe actu, nam oſtendimus id eſſe falſum, & ſaltem ſatis eſt poſſe intelligi diuiſibilitates illarum. Neq. dicas, quod licet diuiſiones, quæ poſſunt fieri per Diuinam potentiam, ſint infinitæ; tamen quæ poſſunt B fieri per potentiam naturalem ſunt finitæ, quod cuiq. rei eſt à natura certus terminus conſtitutus, nam licet diuiſiones non ſint actu niſi finitæ; tamen diuiſibilitates ſunt omnes actu in continuo; & hæc ratio mihi placet. Contrarium docent Conimbr. loc. cit. ex Aug. 4. in Geneſ. c. 35. & 15. de Trinit. c. 24. & D. Thom. 1. p. q. 86. art. 2. 1. cont. Gẽt. c. 70. opuſc. 9. q. 81. Sed D. Thom. loquitur de intellectu humano. Citant Scot. in 4. diſt. 1. q. 1. §. ſecunda propoſitio: Sed Scot. loquitur de cognitione infinitorũ diſparatorum, quæ non cõtinentur in aliquo vno obiecto. Citant etiam Duran. in 2. diſt. 3. q. 7. num. 21. Sed ibi negat cognitionem ſingularium infinitorũ, quæ erunt ſucceſſiuè, quia illa non cognoſcuntur ſimul actu exiſtẽtia, quia hæc non ſunt, niſi finita: & infinitudo eſt ſolum reſpectu eorum, quæ ſunt accipienda, quæ non poſſunt cognoſci, niſi indeterminatè, & in vniuerſali, ſcilicet quod poſſibile eſt pl' accipi. Citant etiam Aegid. in 1. diſt. 39. q. 3. Sed ibi loquitur de intellectu Diuino, cui concedit cognitionem infinitorum diſcretorum, eo quod quodlibet eorum cognoſci poſſit, vt ens; non tamen cognitionem continui infiniti eo, quod hoc non ſit ens: Sed D in reſponſione ad tertium, illud ſignificat, vbi ait, infinita, licet excedant intellectum creatum, non tamen Diuinum.

Diuiſibilitates ſunt infinita licet diuiſiones ſint finita.

56 *Oppoſitum placet Conimbric. Hi citãt S. Th. Scot. Durand.*

Aegid.

57 *Rationes pro Conimbricenſibus.*

Fundamentum, quia infinitum excedit proportionem potentiæ finitæ; quia omnis potentia finita ex 1. cœl. t. 116. habet definitum terminũ, vltra quem nõ põt progredi.

Confirmatur, quia repugnat infinito habere rationem totius, & perfecti ex 3. phyſ. t. 63. at ſi poſſet per vnum actum intelligi, haberet rationem totius, quia intelligeretur per vnam ſpeciem.

Cognitio infinitorum deberet eſſe infinita.

Confirmatur 2. quia quo potentia attendit ad plura obiecta; eo imperfectius cognoſcit illa; ergo reſpectu infinitorum eius cognitio nullam haberet perfectionem.

Confirmatur 3. quia ab intellectu Angelico non poteſt eſſe, niſi cognitio finitæ perfectionis; quia inter potẽtiam, & actũ debet ſeruari proportio: ſed cognitio infinitorum neceſſariò deberet eſſe infinitæ perfectionis, ergo nõ põt eſſe ab intellectu Angelico. Minor probatur, tũ primo, quia intellectio, quę terminatur ad infinita ſecundũ ſpeciẽ, cõtineret

neret infinitas intellectiones,quæ correſpõderent ſingulis obiectis; & licet eſſet vna,tñ æquipolleret illis;tũ ſecundo,quia intelligere aliqua obiecta eſt aliquantæ perfectionis; & plura eſt maioris perfectionis;ergo infinita,infinitæ:quia vbi pluralitas eſt melior,quã vnitas; ibi infinitas arguit infinitã bonitatẽ; tum tertio,quia ſi non eſſet infinita,eſſet finita; at cognitio finita reſpicit determinata obiecta,vltra quæ nõ extenditur,nã ſi reſpiceret non tot obiecta, quin plura, iam in ſe eſſet infinita,vt patet ex definitione infiniti.

58 *Daretur vna ratio obiectiua, quæ in Angelo eſt impoſſibilis.* Confir. 4. Quia quod intelligitur per vnũ actum, debet habere vnam rationem obiectiuam,continentem omnia,quæ intelligũtur,quia cognitio habet vnitatem à ſuo obiecto formali,à quo menſuratur;ſed reſpectu cognitionis Angelicæ non datur huiuſmodi ratio obiectiua, quia hæc nõ poſſet eſſe niſi ꝓpria Angeli eſſentia,quæ ſicut nõ continet entitates obiectorum; ita neque cognoſcibilitates eorum. Reſp.Ex his argumentis rectè probari non cognoſci ſpecies perfectè finitas,& diſparatas; non tamen de ſpeciebus imperfectis,vel indiuiduis,quæ continentur in aliqua entitate finita;vnde fit.

59 *Angelus naturaliter non põt cognoſcere diſparata īfinita. Soncin. Capreol. Scot.* 5. Concl. Probabile mihi eſt ab intellectu Angelico nõ poſſe intelligi ſpecies,& indiuidua perfecta,& diſparata proprijs viribus,ita Sonc.Capr.& Sco.lo.cit.Primo,quia impoſſibile eſt dari tales ſpecies perfectas infinitas; nã licet in virtute Diuina contineantur infinitæ ſpecies creaturarum; tamen illas omnes Angelus non cognoſcit, niſi eas,quæ continentur intra cauſas naturales; imò neq; habet ſpecies omnium poſſibilium à cauſis naturalibus ſimpliciter, ſed tantum rerum futurarum, ex *Vaſquez.* Vaſq.1.p.diſp.208.c.4. quas cõſtat eſſe finitas, cum mundus non ſit æternus, & licet cogitationes futuræ per æternitatem ſint infinitæ ſyncathegorematicè, tamen illæ, cum non pertineant ad ordinem rerum naturalium,ſed ad ſecreta cordis,non omnes cognoſcuntur ab Angelis, niſi quæ ſpecialiter illis reuelantur, vel ſi concedere *Põt ad ſingula, non ad totam collectionem. Henriq. Suarez.* volumus Angelis ſpecies rerum poſſibilium, quæ continentur in virtute cauſarum creatarum cum Henriq.& Soar.c.13. negandum eſt cognoſcere infinita, quia non poteſt attendere ad totam collectionem illorum, licet poſſit attendere ad ſingula determinatè, & diſtributiuè: neque hinc ſequitur in intellectu Angeli eſſe infinitam multitudinem ſpecierum intelligibilium, quia vna ſpecies Angeli vniuerſalis in aliquo genere, vel gradu poteſt deſeruire ad cognitionem cuiuſlibet ſpeciei,vel indiuidui contenti ſub genere:& ſic gradus,& genera rerum naturalium ſunt finita;ita ſpecies illorum. Sed de hac re dicemus in 2.par.noſtræ Theologiæ.

60 *Soluuntur argumenta.* Ex his patet ad argumenta contra 4.Concluſionem,nam quando ſpecies ſunt imperfectè repræſentatiuum illarum, non dicit infinitam perfectionem, niſi ſecũdum quid: ſicut palmus continens infinitas partes non A dicitur infinitus ſimpliciter, ſed ſecundum quid,vnde.

Inter obiectum & potentiam ſufficit proportio attingentiæ. Ad primum Reſpondetur inter potentiã, & obiectum non requiri proportionẽ quantitatiuam, quia hæc nũquam poteſt eſſe inter finitum,& infinitum,ſed proportionem attingentiæ,quæ cõſiſtit in eo, ꝙ quodlibet obiectum attingibile contineatur ſub obiecto formali potentiæ, nam illud attingi poteſt ſiue ſit finitum,ſiue infinitum;eo tamen modo, quo continetur ſub obiecto formali; & hæc proportio poteſt eſſe inter potẽtiam finitam,& obiectum infinitum.

61 *Infinitũ nõ habet rationẽ totius, & partis.* Ad 1.Confirm.illud infinitum non habe- B re rationem totius,& perfecti, quia non haberet partes ex quibus componitur, determinatas, ſed indeterminatas, & determinabiles in infinitum,ratione cuius determinationis habet imperfectionem non ſolum ſecundum ſe,ſed etiam,vt eſt obiectum intellectus,quia non poſſunt partes diſtinctè cognoſci, niſi vt includunt hanc potentialitatem,& indeterminationem.

Ad 2.Confirm.argumentum rectè procedere de obiectis habentibus perfectam ſpeciem,& inter ſe diſparata; non autem de ijs, quæ cognoſcuntur, vt partes alterius, quia ſicut totũ continetur intra latitudinem po- C tentiæ; ita & partes totius. At inſtabis. *Inſtantia de viſu.* viſus vt magis attendit ad ſingulos calores,& partes imaginis; ita minus poteſt attendere ad cætera viſibilia eiuſdem imaginis: & ſimiliter intellectus humanus;ergo idem de intellectu Angelico.

Soluitur diſparitate inter viſum,& intellectum Angeli reſpectu obiecti. Reſp.Diuerſam eſſe rationem, nam viſus & intellectus recipit ſpecies ab obiectis,quæ vel multiplicantur iuxta multiplicationem colorum, vel eſt vna conſtans ex partibus ætherogeneis; quare actus elicitus à potentia circa imaginem non poteſt eſſe vnus homogeneus; & organum receptiuum ſpecierum non poteſt recipere eadem perfectione D plures ſpecies, ſicut pauciores; at intellectus Angelicus intelligit per ſpecies congregatas, quæ habent illimitationem quandam reſpectu obiectorum, quia non ſingulæ ſingulis obiectis correſpondent; vnde etiã fit vt plura per vnum actum cognoſceret, ita diſtinctè ſicut ſi vnum cognoſceret: ſicut ſpecies ita repræſentant plura, ſicut vnum.

62 *Cognitio eſſet finita entitatiuè,infinita terminatiuè.* Ad 3.Confirm.Reſp.à potentia finita non poſſe eſſe cognitionem infinitam entitatiuè,ſed poſſe eſſe formaliter, ſcilicet extrinſecè ſecundum rationem obiectiuam, à qua ſumitur eius ratio formalis, & ſpecificatiua; E nam cognitio circa obiecta infinita, denominatur infinita; non tamen illam eſſe formaliter infinitam ſimpliciter, quia non terminatur ad omnes ſpecies, tam exiſtentes, quam poſſibiles,quæ ſunt infinitæ ſimpliciter in genere entis creati; ſed eſſe infinitam ſecundum quid, quia ad infinita imperfecta, quæ ſunt vnius generis. Vnde patet ad primam probationem, nam illa cognitio, quia eſt ſuperioris rationis, cõtineret eminenter infini-

infinitas intellectiones inferiores ſicut ſpecies humana continet eminenter infinitas perfectiones animalium inferiorum per ſuã finitam perfectionem. Ad ſecundam pro-
63 *Son. cin.* bationem Reſpondet Sonc. concedendo eſ-
Reſponſio Auctoris. ſe infinitam, ſecundum quid. Ego Reſp. Illam calculationem habere locum in re continente inferiora diuiſibiliter, non autem in cõtinente indiuiſibiliter, vt alibi. Ad tertiã probationem Reſpon. finitam cognitionem entitatiuè, & ſimpliciter poſſe ſibi determinare infinita obiecta, & non tot, quin plura, quia illa ſibi non determinat, niſi terminatiuè; at vero intrinſecè, & ſecundum ſe eſt indiuiſibilis.

Ratio obiectiua vna ſufficit. Ad 4. Confirm. Reſp. Requiri vnam rationem obiectiuam formalem, ſed proportionatam obiectis, quæ intelligũtur per illam; vnde vt intelligantur infinitæ ſpecies ſimpliciter, exigitur ratio obiectiua ſimpliciter, cuiuſmodi eſt eſsẽtia Diuina, in qua cognoſcuntur, omnia poſſibilia, quod ſi obiecta ſint infinita ſecundum quid, ratio obiectiua debet eſſe ſimiliter infinita, cuiuſmodi eſt natura genera ſecũdum Thomiſtas reſpectu ſpecierum, & quantitas reſpectu ſuarum partium.

64 *Succeſſiuè in tempore infinito poſſe cognoſci infinita.* 6. Concluſ. Intellectus finitus ſiue humanus, ſiue Angelicus poteſt infinito tempore cognoſcere infinita ſucceſſiuè, eſt cõtra Maſium, nam potẽtia infinitè durans, dum durat, ſemper poteſt operari, vt Peripatetici docent de cœleſtibus influxibus; ergo ſi illa potentia eſt intellectiua, poterit intelligere: & quia durat infinito tempore, poterit habere infinitas intellectiones; at infinitæ intellectiones poſſunt fieri circa infinita obiecta.

65 *Inſtantia.* Dices: Infinitum non poteſt pertranſiri; ergo nunquam erunt cognita infinita obiecta.

Soluitur. Reſp. Dupliciter poſſe concipi hoc infinitum; vno modo infinitate futura, ſeu à parte poſteriori; & ita ſicut in nullo inſtanti dici poterit, quod erit tempus pertranſitum, ita neque quod erunt obiecta infinita, intellecta, vt rectè probat argumentum. Secun-
Dupliciter cõcipitur infinitũ à parte ante, & à parte poſt. do, infinitate præterita, ſeu à parte ante, & in hoc (ſi dari poteſt) non video cur non potuerit intellectus Angelicus, vel humanus intelligere infinita, nam cœli conuerſiones, quæ fuiſſent infinitæ, non eſt cur non potuerint intelligi. Neque ab Ariſt. infinitum dicitur ignotum, niſi eo modo, quo eſt impertranſibile; at eſt pertranſibile infinito tempore, ergo. de qua re legite D.
S. Thom. Thom. 1. contr. cap. 69. Scotum in 3. diſt. 14.
Scot. q. 1. Hiſpalen. in 1. diſt. 35. ar. 3. Neq. obſtat, ꝙ
Hiſpal. ille cœli motus fuiſſet vnus per continuitatem, nam ibi fuiſſet viciſſitudo dierum, & noctium, acceſſum, & receſſum Solis, & ſi-
66 *Inſtantia de conuerſionibus cœli.* milia. At inſtant, ſi omnes cæli conuerſiones fuiſſent cognitæ ſucceſſiuè, ſequeretur poſſe Angelum omnium illarum ſimul recordari.

A Reſp. Conimbr. negando conſequentiam *Soluitur à Conimbr.* quia diuerſa ratio eſt plurium intellectionũ ſucceſſiuarum, quæ habentur in infinito tẽpore circa infinita obiecta, ac vnius intellectionis, quæ habetur in vno inſtanti circa infinita obiecta, nam huius perfectio excederet virtutem finitæ potentiæ Angelicæ. *Solutio Auctoris.* Sed in noſtra doctrina dicimus non eſſe id impoſſibile, quando illa infinita continẽtur in aliquo finito ſimpliciter, ſecus aũt quando ſunt diſparata; de qua re legite Ægid. tr. *Ægid.* de cogn. Angel. q. 9. & 10.

B *ART. V. In quo ſoluuntur argumenta primæ opinionis propoſitæ in artic. 2.*

AD argumentum primæ opinionis Re- 67 ſpondent Thomiſt. Infinitum dici ignotum per propriam ſpeciem, & per ſe; non tamen per accidens, ſicut ſilentium per ſpeciẽ ſoni, & negationes per ſpecies habituum.

Ego Reſp. Infinitum dici ignotum dupli- *Dupliciter infinitum dicitur ignotum abſolutè, & reſpectiuè.* citer. Primò, ſecundum ſe, & abſolutè, & ita non eſt ſimpliciter ignotum, ſed ſecundum quid, id eſt quoad certũ modum cognoſcendi, ſ. ſucceſſiuum finito tempore; qua ratione eſt etiam impertranſibile, & innumerabi-
C le. Secundò reſpectiuè, & ita partim eſt ignotum, partim notum; nam reſpectu intellectus Diuini eſt notum, vt probatum eſt; neque ex hoc vileſceret, quia non emendicaret cognitionem ab obiectis extrinſecis, vt dicetur 1. par. Reſpectu verò intellectus creati quoad cognitionem confuſam non eſt ignotum, quoad diſtinctam verò cognitionẽ, ſpectari debet qualitas infiniti, & potentiæ: nam ſi ſit infinitum ſimpliciter in genere entis, eſt ignotum per proprium cõceptum, & quidditatiuum; at verò poteſt eſſe notum quoad conceptum cõnotatiuum, 68
D quo nos cognoſcimus Deum eſſe actum pu- *Collectiuè infinitum eſt ignotum, ſecus diſtributiuè.* rum, intelligentem, &c. At verò ſi ſit infinitum creatum, eſt etiam ignotum collectiuè ſumptum, non autem diſtributiuè, & diuiſiuè, nam oſtẽdimus intellectum Angelicum poſſe cognoſcere aliquod infinitum ſaltem rerum perfectarum, licet noſter intellectus non poſſit; vnde ad probationem Reſpondetur, Infinitum eo modo cognoſci poſſe, quo modo eſt ens, nam ſicut infinitum cathegorematicum nõ habet rationem entis; ita nullo modo eſt cognoſcibile, niſi quoad quid nominis; at verò infinitum ſyncathegorematicum ſicut habet rationẽ en-
E tis, ſic eſt cognoſcibile, ſ. cum indeterminatione, ſiue quoad exiſtentiam ſimpliciter, ſiue quoad t entitatem exiſtentiæ, & hinc dixit D. Th. infinitum, vt infinitum eſſe ignotum, quia putauit infinitum non poſſe eſſe, niſi ſucceſſiuè, atque adeo ſic cognoſci de- *Cognoſcibilitas qua ratione cõſequatur actũ.* bere: quæ cognitio cum numquam poſſit expleri, vt infinitum, manere ſemper ignotum. Dicitur autem cognoſcibilitas conſequi actum, quia non poteſt intellectus noſter

ſter cognoſcere obiectum niſi moueatur ab aliquo obiecto, quod non producit ſpeciem ſui, niſi exiſtat. Et licet intellectus aliquando cognoſcat quæ non exiſtunt; tamen hæc cognoſcit in virtute eorum obiectorum, à quibus fuit motus; Vnde extat illud, *Quod nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu*; quare diximus ex Auer. infinitum cognoſci per ſpeciem finiti. An autem intelligibilitas ſimpliciter ſequatur actum, & quomodo, dicetur in Metaphyſica.

Qua ratione infinitum, vt infinitum ſit ignotum?

68 *Quæſitum. Reſp.* Dices: Cur infinitum in quantum infinitum dicatur eſſe ignotũ? Reſpondent Thomiſtæ ex doctrina D.Thom.1.p.q.14.art.12. ad primum, & 3.par.q.10.ar.3.ad primum, & q.2.de verit.ar.9.1.contr.Gent. cap.69. quia infinitum dupliciter cognoſci poteſt. Primò, cognitione ſimultanea, & hoc modo cognoſci quidem poteſt, ſed ad modum rei finitæ; tum quia totum illud obiectum comprehẽditur, & finitur per cognitionem; tum quia, cum infinitum non poſſit eſſe totum ſimul, *Ex modo ſucceſſiuo exiſtendi, oritur vt infinitum ſit ignotum.* ſed quicquid illius exiſtit, eſt finitũ, & ſemper quod remanet, eſt infinitũ; fit vt ex natura ſua exigat modum quendam cognitionis ſimilem ſuo modo exiſtendi. & quia ſuus modus exiſtendi eſt talis, vt nũquam ſit cõpletus quoad totam latitudinem infiniti; ita modus cognoſcendi debet eſſe talis, vt nunquam ſit completus: Sed ſicut modus exiſtendi eſt ſucceſſiuus in infinitum, ita & modus cognoſcendi; & quia hic modus cognoſcendi ſucceſſiuus nunquam finitur; ideo infinitum, vt infinitum dicitur eſſe ignotum. *Impugnatur Henricus.* Ex quo patet nõ rectè ab Henrico quodl. 5. q.3. infinitum, vt infinitum poſſe cognoſci, quia ſecundum ſe totum, & omnes ſuas partes poteſt cognoſci, quia hic modus cognoſcendi nõ exigitur ab infinito vt infinitum; Sed conuenit illi per accidens ex perfectione.ſ.potentiæ intellectiuæ, quæ excedit cognoſcibilitatem multitudinis infinitæ: ſicut inferior Angelus, vt comprehendatur, exigit cognitionem ſuperioris Angeli in tali perfectione; quod autem etiam comprehendatur ab aliqua cognitione perfectiori ſupremi Angeli, conuenit illi per accidens.

69 *Inſtantia contra doctrinam.* At contra hanc doctrinam inſtant aliqui, ꝙ modus cognoſcibilitatis ſucceſſiuæ conuenit finito; ergo non eſt proprius rei infinitæ: Sed eadem ratione ſequeretur, neq. cognoſcibilitatem ſimultaneam infinito conuenire, quia res finita cognoſci etiam poteſt ſimul; quare vtriuſq. cognoſcibilitas diſtinguitur, ꝙ in re finita cognitio percipit terminum; non aũt in re infinita. *Vrget Soncinas à paritate motus.* Sed acrius cõtra illam inſurgit Sõc.loc.cit. nã ſi ideo infinito cõuenit modus cognoſcẽdi ſucceſſiuus, quia eſt ens ſucceſſiuũ, eadẽ ratione motui, & tẽpori cõueniet modus cognoſcendi ſucceſſiuus ſm partes ſucceſſiuas, ex quibus componuntur; atque adeo motus, & tempus eſſent

A ignota, ſicut & infinitum, cum cognitio ſucceſſiua ſecundum illorum partes nunquam poſſet abſolui; at conſtat motum eſſe maximè notum; *Satisfit obiectioni.* ſed Soncin. non vidit motum eſſe quidem maximè notum cognitione cõfuſa, & cognitione diſtincta quoad partes æquales; at quoad partes proportionales eſt ignotiſſimus, ita vt adhuc ſub Indice lis ſit. Quis ſit, & Qualis.

Sed vehementiùs inſtat, quod infinitum 70 *Probant nõ eſſe infinitũ quid ſucceſſiuum.* non ſit eſſentialiter ſucceſſiuum, nam hoc exigit, vt adueniente parte poſteriori deſinat prior; at non ſic in infinito, vt apparet in numeris, in quibus eſt proceſſus in infinitum; B & tamen adueniente termino non deſinit eſſe binarius, & ſic conſequenter. *Impugnatur.* Sed hic Auctor non vidit, nullum numerum eſſe infinitum, ſed finitum; proceſſum verò in numeris eſſe infinitum; hic autem proceſſus dicit ſucceſſionem, quia adueniente additione poſterioris vnitatis, deſinit poſitio prioris vnitatis; in quibus additionibus conſiſtit proceſſus, ſicut partes formæ acquiſitæ per motum manent etiam aduenĩete poſteriore; tamen partes actuales ipſius acquiſitionis, in quibus conſiſtit motus, non manent. *Qua ratione infinitũ ſit ens ſucceſſiuum.* Vel dicendum infinitum non dici eſſe ſucceſſiuum eſſentialiter ſicut motus, & tẽpus, ſed quia exiſtentia totius infiniti nõ C poteſt eſſe ſimul, licet aliquæ eius partes exiſtãt ſimul; & hoc ſufficit, vt fundet modum cognoſcibilitatis cum ſucceſſione; quare melius inſtat ex eo, quod ſecundum multos dari poteſt multitudo infinita rerũ ſimul exiſtentium; at illa non poteſt vendicare ſibi modum exiſtendi ſucceſſiuum; ſicut neque illa multitudo exiſtit Succeſſiuè; at Aduerſarij negant illud eſſe cognoſcibile, quia nõ habet rationem entis realis; ideò melius inſtare potuiſſet ex partibus cõtinui ſimul exiſtentibus, nam ſicut illæ ſimul exiſtunt; ita exigunt ſimul cognoſci; atque adeo cum ab D intellectu Angelico ſimul cognoſcatur infinitum, vt infinitum, non erit ignotum. Hinc Soncin. alia ratione explicat infinitum 71 *Alia ratione explicatur in infinito ſucceſſio. Soncin.* per modum infiniti, eſſe ignotũ, nam infinitum eſt paſſio quãtitatis; quantitas autem eſſentialiter dicit ordinem partium, nõ quidem ſecundum tempus, ſed ſecũdum ſitum, vt.ſ. partes ordinentur ſecundum alium, & alium ſitum: cognoſcere igitur infinitum, vt infinitum, eſt cognoſcere illius partem cum hoc ordine; at cognoſcere cum hoc ordine, E eſt ſucceſſiuè numerare; non quod ſucceſſio ſit in obiecto cognito in ſe, ſed prout eſt in intellectu, quatenus vna pars prius habet eſſe cognitum, quam alia; at quia infinito repugnat numerari, quia eſt impertranſibile; ideo illi repugnat intelligi per modum infiniti.

Sed contra hunc modum dicendi inſurgunt alij, 72 *Impugnatur.* quia hic ordo partium reperitur in continuo finito; & tamen non dicitur ignotum, nec exigere cognoſci ſucceſſiuè: ſed ex dictis patet quam ſit friuola ratio, cum hoc

ſecundum

ſecundum partes æquales habeat terminum, ſed ſecundum proportionales careat termino intrinſeco,atq;adeo ſit eodẽ modo ignotum,ac infinitum ſecundum partes proportionales. Sed melius inſtant, quod totus ille ordo partium videatur à Deo in inſtãti. Sed reſpondetur videri quidem,ſed etiam videri nõ poſſe aſſignari terminũ inter illas partes proportionales, inter ſe ordinatas, ſed ſẽper videatur minor,& minor,vt nunquã videatur minima; quare infinitũ eſt ignotũ ſecũdum ordinem partium determinabilium in infinitum,quia determinatio fieri debet ſucceſſiuè ſine vllo fine. At inſurgunt nec quãtitatem,vt quãtitatem poſſe cognoſci, quia ille ordo partium eſt de eſſentia quantitatis.

Videtur in inſtanti continuũ ad ſine minima.

73 Sed non vident quantitatem poſſe conſiderari dupliciter. Primò,vt habet rationem finiti,& partes finitas. Secundò,vt habet partes proportionales infinitas. Primo modo cognoſci poteſt, & numerari,ac pertranſiri; Secũdo vero modo eſt ignota. Et quia quãtitas ſecundum ſe non dicit magis vnam rationem,quam aliam; ideo non dicitur quãtitas,vt quantitas eſſe ignota; hæc dicta ſint de hac difficultate, quæ magis eſt de nomine,quam de re, quia conſtat à Deo cognoſci totum infinitum,& adæquatè,ſicuti eſt. Secundo, aliquid infinitum cognoſci ab Angelo. Tertiò,à nullo intellectu infinitum, vt infinitum,poſſe complete cognoſci ſucceſſiuè;quare cũ Ariſ.dixit infinitum eſſe ignotum,ſolum poſſet dubitari de mente Ariſ.de quo modo cognoſcibilitatis intellexerit, & an intellexerit de infinito ſecundũ ſe, an verò in ordine ad intellectum humanum;de qua re diximus in explic.text.

Quantitas cõſiderari põt dupliciter.

Recollectio totius diſputationis.

ART. VI. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis, & cæterarum.

74 AD primum argumentum reſp.inde rectè probari infinitum ſecundum ſe,eſſe cognoſcibile, vt oſtendimus artic.3.concluſ.1. Quod ſi infinitum ſecundum perfectionem à noſtro intellectu diſtinctè cognoſci non poteſt, eſt ex defectu potentiæ,non obiecti: nam licet obiectum intellectus ſit ens;tamẽ hoc ens ſicut diuerſo modo contrahitur vt ſpecificat intellectum Angelicum,& humanum,ac terminat Diuinum; ita diuerſo modo ab his intellectibus cognoſcitur, nam ſicut intellectus Diuinus eſt actus purus; ita attingit eſſentiam Diuinam,quæ eſt infinita ſimpliciter, & actus purus diſtinctè,& adæquatè vt actum purum. At vero intellectus creatus, cum habeat admixtam potentialitatem,non poteſt ſpecificari ab ente, vt cõtrahitur à modo eſſendi actuali puro; ſed ab ente vt habet modum eſſendi actualem cũ admixtione potentialitatis; ideò non attingit ex propriis viribus Diuinam eſſentiam in ſeipſa, quia in ſeipſa eſt actus purus, ſed illam attingit ſecundum conceptum connotatiuum, ſcilicet Creatoris, Prouiſoris &c. In quo conceptu admiſcetur aliqua potentialitas; non quidem tamquam ratio formalis quæ, ſed ſub qua. Et quia intellectus humanus eſt in corpore,vt ſic tendit in ens,vt induit aliquam rationem materialitatis: vnde experientia conſtat ab intellectu noſtro intelligi omne ens ſub ratione corporeitatis, etiam ſi ſit ſpirituale ſecundum ſe. Eleuatur autem per lumen gloriæ ad cognitionem actus puri in ſeipſo, quia lumẽ illud ſupplet defectum intellectus, ſcilicet puritatem requiſitam in intellectu, vt poſſit attingere eſſentiam Diuinam in ſeipſa. Ita communis opinio Theologorum, de qua re nos fuſius dicemus prima parte noſtræ Theologiæ: ex quo ſit quod licet ens ſit obiectum intellectus;tamen non ſub quolibet modo eſſendi eſt obiectum cuiuſcumque intellectus, atq; adeo nõ eodem modo quodlibet ens intelligitur à quocumque intellectu. 75 61

Diuerſo modo ens intelligitur ab intellectu humano,& Angelico.

Potentialitas eſt rõ ſub qua cognoſcendi.

76 Dices: quod cognoſcitur per proprias ſpecies, cognoſci poteſt diſtinctè, ſed intellectus humanus poteſt habere ſpecies infinitas infinitorum obiectorum;tum quia ſi recipit duas,poteſt recipere etiam infinitas; Sicut 4. Phyſ. probatur: quod ſi duo corpora eſſent ſimul, ibi poſſent eſſe etiam infinita; tum quia intellectus eſt aptus omnia fieri, ſcilicet recipiendo ſpecies.

Inſtãtia de cognitione per proprias ſpecies.

Reſp. primò, intellectum creatum non poſſe propriis viribus recipere ſpecies obiecti infiniti per eſſentiam, vt oſtendemus prima parte.

Soluitur.

Reſp.ſecundo, intellectũ humanum naturaliter non recipere, niſi ſpecies obiectorũ materialium & ſenſibilium,vt oſtendetur in libris de anima & hinc fit, vt ſpiritualia non intelligat, niſi ad modum rerum materialium.

Reſp.tertiò,intellectũ creatum,qui eſt extra corpus recipere ſpecies rerum ſpiritualium, cum quibus habet proportionem.

Reſp. quartè, non rectè ſequi,ex eo,quod recipit plures, poſſe recipere infinitas: ſicut neque ex eo,quod quis poteſt habere plures actus,quod etiam poſſet infinitos.

77 Ad primam probationem reſp.eſſe diuerſam rationem;nam ex eo,quod in ſpatio reciperẽtur duo corpora,rectè ſequitur quod ibi poſſent recipi infinita: quia tanta eſt repugnantia de duobus, quanta de infinitis, nam tota repugnantia eſt ex ratione quantitatis. Quod ſi hæc non habet vim impediendi penetrationem inter duo corpora; neque habebit vim impediendi illam inter infinita;at repugnantia infinitarum ſpecierũ in eadem potentia eſt ex capacitate finita illius, quæ poteſt ſe extendere ad plures, non tamen ad infinitas, quia non eſt capax infinitæ perfectionis. Et licet dici poſſit,potentiam receptiuam, vt dicit imperfectionem; ita quò,poteſt plura recipere; eò eſſe minus perfectam; tamen perficeretur per infinitas ſpecies.

Datur diſparitas de penetratione corporum & exiſtentia ſpecierum.

Ad ſecundam probationem reſp. intelle-

ctum

ctum dici omnia fieri non collectiuè, ſed diuiſiuè, quatenus poteſt recipere ſpecies ſingulorum obiectorum, à quibus moueri poteſt. Quod ſi velint fieri omnia collectiuè, negari debet illa eſſe infinita, quia omnia, quæ exiſtunt, ſunt finita; & obiecta productiua ſpecierum ſui ſunt exiſtentia.

Reſp. quinto non omnia, quæ intelliguntur per proprias ſpecies intelligi diſtinctè, nam viſus & intellectus ruſtici percipit colores per proprias illorum ſpecies; & tamen non intelligit illos diſtinctè per ſuas cauſas, & prædicata eſſentialia.

Soluuntur argumenta tertiæ opinionis.

78 *Diuerſa ratio eſt de intellectu humano, & Angelico.*

Hinc patet ad argumenta tertiæ opinionis Reſp. rectè inde probari intellectum humanum non poſſe percipere infinita, ſiuè ſint entia perfecta, ſiue imperfecta; non tamen de intellectu Angelico, qui poteſt intelligere infinita, non quidem entia prefecta, ſed imperfecta, vt partes continui, non ſolum confuſè, ſed etiam diſtinctè, quia illas non intelligit per infinitas ſpecies, ſed per vnam, ſicut eſt vnum continuum, & alij volunt plures ſpecies, & indiuidua intelligi per vnam ſpeciem vniuerſalem generis, & ſupra oſtẽdimus illum actum non eſſe infinitum, ſed finitum, ſicut continuum, etiam ſi conſtet ex partibus infinitis, eſt finitum; & tamẽ infinitudo magis participatur à continuo, quam à cognitione continui. Cætera verò, quę ibi dicuntur de cognitione infinitorum ab intellectu finito eleuato, examinabimus 1. parte Theologiæ; quod verò petitur in 4. opinione de infinitate obiectorum cognitorum à Diuino intellectu, an ſint ſyncategorematica, an categorematica, dicetur infra.

SECVNDA DVBITATIO.
Ad quam ſciẽtiam pertineat cognitio infiniti.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Infiniti cognitio alij ad Metaphyſicos.*

PRima opinio eſt dicentium pertinere ad Metaphyſicum, quia infinitum vt ſic abſtrahit à quantitate, cum reperiatur in rebus ſpiritualibus, cuiuſmodi eſt eſſentia Diuina.

2 *Ad Phyſicos alij.*

Secunda opinio eſt dicentium pertinere ad Phyſicum, eo quod infinitum ſit paſſio quantitatis, vt colligitur ex 1. Phyſ. t. 15. vbi ait: *Infinitum .n. in quanto eſt; ſubſtantiam autem infinitam, aut qualitatem, aut paſſionem eſſe non contingit.* Et 3. Phyſ. t. 1. infinitum autem apparet primum in continuo; Vnde t. 24. conueniens inquit vtique erit de natura pertractantem ſpeculari de infinito, ſi eſt, aut non; & ſi eſt, quid eſt. Confirmatur ex t. 25. *ex ſigno, quod huius ſcientiæ propria ſit conſideratio de ipſo* ſcilicet infinito · *nam omnes, qui videntur pro dignitate tetigiſſe philoſophiam, fecerunt ſermonem de infinito.*

3 *Alij ad Mathematicos per ſe.*

Tertia opinio eſt dicentiũ pertinere per ſe **A** ad Mathematicum, & per accidens ad Phyſicum, nam obiectũ Mathematicæ eſt quantitas ſecundum ſe, at Phyſica conſiderat illã vt paſſionem corporis naturalis, at quantitas ſecundum ſe eſt capax infinitatis, non autem vt eſt paſſio: nam ſiue infinitas conſideretur ſecundum diuiſionem, ſiue ſecundũ augmentum, non poteſt conuenire quantitati vt eſt paſſio corporis, quia omne corpus naturale habet determinatum terminũ quoad maximum, & quoad minimum; Non tamen quantitas ſecundum ſe: Poteſt tamen Phyſicus per accidens de infinito tractare, ſiue quatenus admiſcetur cum ratione motus, **B** quomodo tractatur in 3. Phyſicorum, ſiue ad excludendum illud ab vniuerſo, qua ratione tractatur in libris de cœlo vbi oſtẽdit mundum, & cælos non habere infinitatem: Hinc eſt quod Mathematicus, & Phyſicus diuerſa docent de infinito. 4 *De infinito diuerſimodè tractant Phyſ. & Mathem.* Nam Mathematicus docet continuum diuidi poſſe in infinitum. Secundo continuo poſſe fieri additionem in infinitum abſolutè, at Phyſicus ait in diuiſione continui deueniri ad minimum ſecundum formam, & ſenſum, & deueniri in augmento ad maximum, quo maius dari non poteſt vt eſt corpus mundi, & dari lineam maximam, qualis eſt Diameter **C** mundi, quare, dictum Ariſt. in 1. cœl. t. 12 (quod lineæ rectæ ſemper poſſit aliquid addi) intelligitur ex parte lineæ, & eadem ratione, intelligitur id 2. de anima t. 41. ignem poſſe creſcere in infinitum, ſi daretur combuſtibile; nam conſiderat ignem, vt quoddã aggregatum ex pluribus indiuiduis ignibus, quorum numerus ex natura ſuæ ſpeciei non eſt definitus, ſed neceſſario tamen habet terminum partim ex ordine vniuerſi, partim ex neceſſitate materiæ, & ob eandem rationem 4. Phyſ. t. 71. ſupponit medium .ſ. aerẽ, per quem deſcendit graue, rareſieri in infinitum, nam conſiderat rarum, & denſum **D** ſecundum ſe, non autem vt eſt diſpoſitio ad formam, quia raritas, & denſitas ſecundum ſe conſiderata poſſint augeri, & minui in infinitis (licet ibi Ariſtotiles loquatur ex ſuppoſitione ſiuè poſſibili, ſiuè impoſſibili) vt oſtendat cauſam ſucceſſionis motus.

ART. II. Opinio Auctoris.

5 *Infinitum ſub diuerſa ratione ad plures ſciẽtias ſpectat.*

PRima Concluſio infinitum non pertinet ad vnam, ſed ad plures ſcientias. Patet ex argumentis propoſitis pro ſingulis **E** opinionibus relatis in præcedenti articulo: neque mirum, quia eadem res poteſt pertinere ad diuerſas ſcientias ſub diuerſa ratione; vnde cum infinitum aliud ſit in entitate, ſeù perfectione; aliud in vigore, ſeù potentia operandi; aliud in duratione, aliud per indeterminationem ad recipiendum, vt potentia materiæ, aliud in quantitate: non mirum, ſi ad diuerſas ſciẽtias pertinere poteſt.

6 *Infinitum perfectionis ad Metaphyſ.*

Secunda Concluſio. Infinitum in perfectione, & vigore per ſe pertinet ad Metaphyſ.

phyſ. quia participat intrinſicè rationē immaterialitatis, quæ eſt ratio formalis obiecti Metaph. vnde conſiderat illum ſecundum ſuas eſſentias, & proprietates; ſed per accidens pertinet ad Phyſicum, quatenus ſcilicet eſt principium motus ſecundum Ariſtotelem æterni: & ſimiliter quatenus principiū naturæ, de qua re in 8. Phyſ.

7 *Quantitatiuū ad Phyſicum, & Mathem.*

Tertia concluſio. infinitum in quantitate pertinet ad Phyſicum, & Mathematicum, ſub diuerſa tamen ratione, nam ſicut quantitas pertinet ad Phyſicum, vt eſt paſſio corporis, & ad Mathematicum, vt eſt ſubiectū paſſionum abſtrahentium per rationem à materia; ita etiam & infinitudo, nam pertinet ad Phyſicum tum ratione compoſitionis quantitatis, tum vt eſt conditio diſpoſitionis materialis, tum quoad exiſtētiam an detur in natura, & quo modo: ſed ad Mathematicū potius ſpectat præſuppoſitiuè, quatenus ſubiectum, de quo demonſtrat, non præſupponit eſſe ſub aliquo certo termino, ſiuè ſit infinitum ſecūdum magnitudinem, ſiuè ſecundum multitudinem; neque Mathematicus tractat de infinito contrariè ſūpto, quia non præſupponit aliquid actu infinitum, ſed actu finitum; quod tamen eſſe poteſt maius, & maius, ita vt in illa finitudine non habeat terminum certum; ſed incertum.

8 *Infinitum in perfectione etiā ad Theologum.*

Quarta Concluſio. infinitum tum in perfectione ſimpliciter, tum ſecundum quid pertinet etiam ad Theologum, vt ſunt cognoſcibilia per diſcurſum ex reuelatis, nam Theologia tractat de Deo ſecundum omnes perfectiones, quæ de illo poſſunt cognoſci per diſcurſum ex reuelatis, vt dicetur 1. par. & quia multæ perfectiones Diuinæ non poſſunt intelligi, nisi per ordinem ad creaturas, ſiuè exiſtentes, ſiuè poſſibiles, quæ ſunt infinitæ; ideò tractat etiam de infinitis perfectionibus creatis; ſed de hac re in prima parte.

ART. III. *Soluuntur Argumenta propoſita in articulo primo.*

9 *Dupliciter cōſiderari poteſt infinitum.*

AD primum primæ opinionis reſp. rectè inde probari ſecundā cōcluſionem; infinitum. n. poteſt dupliciter conſiderari: primo materialiter, ideſt ſecundum perfectionem, cui tribuitur infinitas; ſecundo formaliter, ideſt ſecundum infinitatem, quæ ſignificat negationem finis, & vtraque ratione infinitum vt abſtrahit à materia, pertinet ad Metaphyſicum directè, & per ſe, nam per accidens poteſt pertinere ad Phyſicum tum vt principium motus, tum quia infinitum primariò conuenit quantitati propriè dictæ, & ſecundariò quantitati impropriæ.

Ad argumenta ſecundæ opinionis reſp.
10 inde probari tertiam concluſionem, nam infinitum propriè dictum ad Phyſicum pertinet ſecundum eſſentiam ſuam, & exiſtentiam, cum ſit vel paſſio, vel modus eſſendi

A quantitatis. Neque obſtant argumenta propoſita in tertia ſententia, tum quia Phyſicus per ſe cognoſcit naturam quantitatis, in qua includitur infinitas partium proportionalium, tum quia ſicut cognoſcit naturam quantitatis, ita debet cognoſcere quæ conueniunt quantitati ſecundum ſe; vnde falſum eſt quantitatem à Phyſico cognoſci ſolum vt eſt diſpoſitio ad formas naturales, imò nec poſſet cognoſcere an ſit diſpoſitio neceſſaria, & quomodo, niſi cognoſceret naturam quantitatis ſecundum ſe; nam inde oritur vt poſſit eſſe vel non eſſe diſpoſitio ad formas naturales. *Phyſicus tractat per ſe de quantitate.*

B Dices: qua ratione de infinito tractet in 3. Phyſ. 11 *Quæſitum.*

Reſp. aliqui tractari per accidens, & occaſionaliter; vnde per ſe videtur tractare in 1. cœl. vbi, vt probet cœlum non eſſe infinitum, oſtendit non dari infinitum. Ego reſpondo, quod ſicut nullibi in Phyſica tractauit de natura quantitatis ſecundum ſe; ita neque de infinito per ſe, & primariò, ſed per ſe ſecundariò, ſiue ad explicandam naturam motus, ſiue ad explicandam vnitatem vniuerſi. *Explicatur.* *De infinito tractat Ariſt. ſecundariò per ſe*

DVBITATIO TERTIA.

An infinito poſſit fieri additio?

C

ART. I. *Opinio dicentium infinito poſſe fieri additionem.*

PRima opinio eſt affirmantium: ita Mayronus in primo diſt. 43. q. 10. art. 1. ad 3. vbi ait: *Facta ſubtractione quantæcumque multitudinis finitæ, adhuc remanet multitudo infinita, & in nullo penitus minorata, ſicut nec quoad nos mare per mille guttas minoratur.* Similiter dico quod *quantumcumque opponatur, non augmentatur, quia æquale, & inæquale ſunt paſſiones quantitatis finitæ; maius autem & minus ſunt ſpecies inæ-* 1 *Mayron. opinio affirmatiua.*

D *qualitatis*, & in reſponſione ad 4. ait: *Creatis infinitis animabus, poſſe vnam animam creari, & vnam etiam illarum ſubſtrahit, & ſimiliter duas; & tamen adhuc remanerent infinitæ, quia ſicut in continuo ſunt partes infinitæ, à quibus ſi ſubtrahantur infinitæ partes, adhuc remanent infinitæ, quia ſunt ibi infinities infinitæ, ita in propoſito.* Sequitur Olchoth in 2. q. 2. art. 5. ad 2. principale contra primum, vbi ait: *Vnum infinitum poſſe excedere aliud, & vnam multitudinem infinitam eſſe maiorem alia*: & reſponſione ad 6. vbi ait, *ſi* *Kolcoth.*

E *eſſent infinitæ animæ, Deus poteſt creare alias animas.* Arimin. in 1. diſt. 44. q. 4. art. 2. ad 3. contra primam, vbi ait, creatis infinitis animabus, adhuc Deus poteſt creare alias, & finitas, & infinitas vt ſibi placet, & hoc in infinitum; non tamen plures, quia illæ nec ſecūdum ſe, nec ſimul ſumptæ cum prioribus, ſunt plures, quàm priores, nec priores præciſè ſunt pauciores, quam ipſæ poſteriores ſimul, quia multitudo non dicitur maior, niſi quia continet pluries vnum, ſeu plures vnitates. Sed hic auctor in reſponſione ad 4. expreſ- 2 *Quid ſentiat Ariminenſis.*

expreſsè docet: *Eſt aduertendum,& ſi prior magnitudo ponatur vndiq. infinita,nulla ei poterit addi,quæ ſit extra ipſam, & quamlibet partem eius; ſed ſiue finita,ſiue infinita de nouo creetur,ipſa erit ſimul cum ipſa,vel cum aliqua parte eius.* Et citatur in 2.d.1.q.3.a.2.ad 2.vbi concedit infinito,vel infinitis poſſe fieri additionem. Citatur Gabr.in 1.d.38.q.vn.a.3.dub.4. verſ.ad hanc replicã.Si per impoſſibile infinitaDeus actu produceret,adhuc poſſet aliud finitum, vel infinitũ,vel infinita ꝓducere.& in 2.d.1. q.3.vbi ait, poſſe vnuminfinitum excedere aliud,nec tamen ſequi quod exceditur,ibi finiatur,quia id verum eſſet,ſi exceſſus ille inciperet à certa quantitate exceſſi; ſecus vbi infinitas exceditur, ibi exceſſus non finitur. Sed dicitur excedi,quia aliquid eſt in vno infinito,quod ſecundum ſe, vel ſibi correſpõdens,non eſt in alio infinito.Tribuitur Adamo in 2.q.2.a.5.ad 6.

Gabr.

Adam.

3 *Probant ex diuiſione cõtinui in partes æquales.*

Primum fundamẽtum ſumitur à partibus continui, diuiſi in duas partes æquales, nam Deus videt in vna illarũ infinitas partes proportionales,illiſq.poſſe addi alias,&alias partes in infinitũ, ſumptas ex alia comparte diuiſa: neq. per additionẽ illam determinãtur partes,cui additur,vt patet. Confirmant ex productione Mundi ab æterno ſecundum Ariſtot.nam infinitis circulationibus additæ ſunt aliæ,& aliæ; & licet dici poſſit illam additionem eſſe factam parti poſteriori, verſus quam eſt finitudo; tamen id dici non põt de animabus rationalibus,quæ ſunt infinitæ, & ſemper aliæ de nouo adduntur. Sed hoc argumentum non vrget, quia non ſatis conſtat de mente Ariſt. circa numerum animarum, vt alibi dictum eſt. Confirmant 2. ex creaturis producibilibus tẽpore præterito, quæ non fuerũt productæ,nam illæ ſunt infinitæ;&tamen illis poſſunt addi per Dei cognitione quæ iam ſunt productæ, & in dies producẽtur. Sed hæc ratio ſupponit creaturas eſſe infinitas actu in eſſe obiectiuo,quod Aduerſarij negant.Confir.3.quia ſicut multitudo infinita eſt capax diminutionis; ita & additionis,nã partibus detractis, adhuc manet infinitas;ergo ſi quæ ſunt detractæ, iterũ addantur illi multitudini,'additio fiet infinito. Sed Reſp.eſſe diuerſam rationẽ,quia per diminutionem nõ ſignatur terminus in tota multitudine, ſicut per additionem. Confir.4. nam hæc additio vel repugnat ex parte potentiæ Diuinæ,& non; quia cũ potentia Diuina per nullã multitudinem creatam exhauriri poſſit,ſicut quibuſcumq.productis,poteſt producere alias,& alias;ita poteſt illas addere infinitis productis. Vel repugnat ex parte infiniti,cui fit additio, & non, quia per additionem nulla eius pars deſtruitur;ergo remanet multitudo infinita,vt erat ante. Vel repugnat ex parte totius reſultantis ex infinito, & parte addita illi; & neque, quia ſi repugnaret,maximè eſſet ex eo,quod illud totum eſſet maius infinito.Sed hoc vel non ſequitur,vt oſtendit Ariminen. loc.cit. vel ſi ſequitur, non eſt abſurdum, vt Gabr. in 2.diſt.1.q.3.

Ex productione mundi ſecũdum Ariſt.

Ex creaturis producibilibus à parte ante.

4 *A paritate diminutionis.*

Demum probãt quia ex nullo repugnat capite.

Arim.

A

Gabr.

5 *Variant Auctores, quæ additio,& cui fiat*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt,nã aliqui volũt,infinito poſſe fieri additionem,& finitã, & infinitam;alij verò concedunt tantum de finita. Secundo differunt,quod alij volunt, hanc additionem poſſe fieri tam infinito diſcreto,quam continuo;alij verò negãt poſſe fieri cõtinuo, quia cũ habeat partes ordinatas,ſi illis fieret additio,determinaretur finis.

ART. II. Explicatur opinio negantium infinito poſſe fieri additionem.

B

6 *Opinio negantium.*

SEcunda opin.eſt negantium,Ammon.in Porph.apud Bernar.verb.infinitũ, Auer. 3.phy.t.30.D.Th.3.cæl.lect.10. Aureol.in 1. d.44.q.vn.a.1.cõcl.2.§.& ſi quæratur,vbi ait, *Infinito nõ eſſe aliquid maius.*& a.2.cõcl.1.§.& ſi dicatur, vbi ait, *Magnitudini, quæ ponitur infinita,non põt fieri additio,quia nõ eſſet infinitum, nã nondũ eſt conſũmata, ſed expectat aliquid vlterius quod ſibi addi põt.* & infra: *Si intellectus magnitudinẽ infinitat, non aliter hoc facit, niſi quia non cõſummat; imò reſtat quod vltra hoc per apprehenſionem aliquid addat,& vltra etiam addat,&c.& per conſequens nũquam conſummabit eam.* & a.3. concl.2.probat non dari formã infinitã intẽſiuè intra ſuam ſpecificam rõem, quia ſi talis forma poneretur infinita intenſiua, vel eſſet in termino intenſionis, & ſic haberet finem, & terminum, atq; adeo finita; vel non eſt in termino,& poterit illi addi gradus intendẽs; at infinito nihil põt addi. Dur. in 1.d.43.q.2. & in 2.d.1.q.3.vbi Capreo.q.1.a.3.ad 6.ex D. Th.q.2.de malo.a.ad 4.Sed ibi id nõ docet, nec citat D.Th.ibi; ſed in 3.p.q.10.a.3. ad 3. vbi docet,ꝙ eſt proprietas infiniti,vt illo nõ ſit aliquid maius,in illa,v. g. linea; tamen in illa linea,& tertia,&ſic in alijs erunt infinitæ partes præter iſtas. Citatur ẽt in 1.d.43.q.1. a.2.in arg.4.contra 2. vbi refert argumẽtum Aureoli;& in reſponſ. ad illud concedit non poſſe fieri additionẽ formæ infinitæ intẽſæ. Sequitur Baſſol.d.43.q.1.a.2.ad 3.cont.2.vbi calori infinito negat poſſe fieri additionem, quia continet totam naturã ſecundum ſpeciem,& ſecundum indiuidua.Canon.3.phyſ. q.3.a.2. §.iſta magnitudine, vbi ait repugnare infinito aliquid addi,nam putat cum Aureol. rõem infiniti eſſentialiter conſiſtere in ſucceſſione,tribuitur Marſil.in 1.d.42. a.3.§. quinto præmitto,& cõcl.4. Fundamentum ſumitur ex Ariſ.in 3.phy.t.37.1.cæl.72.& 11. met.ſum.2.c.2. vbi oſtendit eſſe impoſſibile dari duo infinita;vnde etiam probat nõ dari vnum infinitum, quia inde ſequeretur dari debere duo infinita; at hæc neceſſariò ſupponit infinitũ nõ eſſe capax additionis, quia ſupponit non poſſe dari aliquid maius infinito. Confir.Auer.3.phy.30.quia alietas exigit diſcretionem,hæc autem finitatem inter illa,quæ ſunt diſcreta; ergo infinitũ vt ſic nõ poteſt admittere additiones partis diſcretæ ab ipſo. Hinc t.51.infert infinitum non poſſe diuidi in duo æqualia, quia vel pars eſſet

S.Thom.

Aureol.

C

Duran.

Capreol.

D

Baſſol.

Canon.

Marſil.

7 *Probant ex Ariſt.*

E

Auer.

æqualis toti, vel vnũ infinitũ eſſet maius altero. Confir. Capr. loc. cit. quia omnis additio fit reſpectu rei exiſtentis à parte rei, vel in imaginatione: Sed nullum infinitum eſt actu à parte rei, vel in intellectu ſecũdum totam ſuam infinitatẽ; quia infinitas non põt conuenire niſi ſucceſſiuè, quæ nunquã habet cõplementum, & actum exiſtendi perfectum.

8 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nã aliqui volunt, Infinito ex ea parte, qua eſt infinitum, nõ poſſe fieri additionẽ; poſſe tamen fieri ex ea parte, ex qua eſt finitum, ſiue ea pars ſit in medio, ſiue in altero extremo, vnde infinito vndequaq. ex nulla parte poteſt fieri additio, licet multiplicari poſſit infinitum aliud, ꝙ ſe penetret cũ infinito pręcedenti. Neq. tamen inde linea, vel corp⁹ fieret maius, quia nõ fit additio per continuationẽ, ſed per penetrationem, ꝙ etiam intelligitur ſi aliquid additur in aliqua parte ſignabili, quæ ſit intra illud corpus, quia vbi aſſignatur terminus, ibi eſt capacitas additionis. Videtur D. Th. in 2. d. 1. q. 1. a. 5. q. 1. ad 8. & 2. cõt. Gent. c. 37. ad 4. docet, Infinito non fieri additionẽ ſecũdum totalem ſucceſſionem. Sequitur Capr. & Maironus in 1. d. 43. q. 10. a. 2. dub. 2. & 3. At verò alij dicunt infinito ex nulla parte poſſe fieri additionem, quia eo ipſo, quo eſt infinitum, nihil perfectionis deeſt illius generis, in quo eſt infinitũ, nam ſi aliqua perfectio deeſſet, non eſſet infinitum in illo genere; nam omne imperfectum in aliquo genere, nõ eſt infinitum in illo genere. Eſt aliquorum apud Canon. 3. phy. q. 3. a. 2. §. hic dicit quidam, vbi infinitum ait accipi dupliciter. Primò, in facto eſſe, & in accepto eſſe, cuius ſunt tot accepta, quod non poſſunt plura accipi, & huic non poteſt fieri additio. Secundò, in fieri, cuius poſt aliqua plura accepta, poſſunt plura, & plura accipi in infinitum, ita quod in accipiendo non ſit dare terminum; atque adeo illi ſecundum totam ſucceſſionem accepto non poteſt fieri additio.

Differũt ex qua parte fiat additio.

S. Thom.

Capr. Majro.

Infinitum dupliciter, vel in fieri, vel in facto eſſe.

9 Videtur Tatar. 3. d. 1. q. 1. conc. 4. vbi ait, infinito non poſſe fieri additionem, eo modo, quo additum cõtinetur in re cui additur, ſed põt fieri diuerſo modo, ac cõtinebatur; quare humanitas fuit addita Verbo infinito, in quo continebatur virtualiter, & eminenter. Videtur Argen. in 1. d. 43. q. 1. a. 3. §. 6. vbi ait, virtuti calidiſſimę in genere caloris, non põt fieri additio cuiuſcũq. gradus caloris ẽt per intellectum, alioqui non cõciperet illum vt calidiſſimum. Neq. his obſtat, ꝙ docet d. 44. q. 1. a. 2. ad 1. dũ ait, poſſe eſſe plures exceſſus infiniti, quorũ vn⁹ eſt maior alio, ſicut linea vnius palmi excedit pũctum ſine omni proportione, atq; adeo infinita; & tamen punctum illud magis excedit linea mille palmorum, vel linea infinita.

Tatar.

Argent.

10 3. Opin. eſt dicentiũ, Infinito diſcreto, habenti vnionẽ ſine ordine poſſe fieri additionem ſiue ſit rerũ ſpiritualiũ, ſiue corporaliũ, nã quæcũq. vnitas illius ſignetur, nõ deſtruitur ratio infiniti, quia põt manere infinitudo ſecundũ alias vnitates, inter quas non datur terminus vllus; ſi verò ſit continuũ infinitè extenſum, ex ea parte, qua eſt infinitum, non poteſt fieri additio: Quod ſi ex vtraq. parte ſit infinitum, ex neutra poteſt fieri additio. Et idem dicitur ſi infinitum conſtet ex partibus contiguis ordinatis, quia eadẽ ratio eſt illius infiniti, ac ſi partes eſſent continuæ.

Alij concedunt diſcreto negant continuo additionem.

11 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nã aliqui volunt infinito habenti partes ordinatas, nullo modo poſſe fieri additionẽ, ſiue ex ea parte ex qua eſt infinitudo, ſiue intra. At verò alij dicũt poſſe fieri additionem intra ipſum cõtinuum, quia in quolibet continuo poteſt ſignari aliqua pars; ex qua ſignatione non deſtruitur infinitas.

In quo differũt inter ſe.

ART. III. Opinio Auctoris. De infinito extenſo cum ordine.

12 PRima Concl. Infinito cathegorematico, ꝙ habet plures partes extenſas cũ ordine ſiue continuè, ſiue cõtiguè, non põt fieri additio ex ea parte, ſecundũ quam eſt infinitũ. Probat primo Dur. in 1. d. 43. n. 17. Omne, cui aliquid additur, eſt mai⁹ ſeipſo cõcepto ſine additione, quia cõtinet ſeipſum, & præterea rem additam; ergo erit maius infinito: neque dicas per additionẽ tunc fieri mai⁹, quãdo id cui additur eſt capax augmẽti, & maioritatis: nã illud obſtat, nã cum eſſentialiter additum affert aliqua perfectionẽ rei, cui fit additio, neceſſariò ex vtroq. fit aliꝙ maius, quam ſit vnũ illorũ, quia duæ perfectiones eſsẽtialiter ſunt plures, quã vna; ita totũ cõſtãs ex vtraq. eſt maius, & pluſquã ex vna; ergo additio nõ põt fieri illi, ꝙ nõ eſt capax maioritatis, & augmẽti, quia ꝙ nõ eſt capax cõcept⁹ eſſentialis rei, neq. eſt capax ipſi⁹, an quia hęc põt exiſtere ſine ſua eſſentia. Confir. 1. quia ſicut põt fieri additio, ita poſſet vnũ infinitũ fieri mai⁹ alio. Sed hoc implicat, tũ quia infinito nihil põt eſſe maius, nã infinitũ cõcipimus eſſe id, ꝙ protẽditur vltra oẽm terminũ, vt patet ex cõi conceptione, quæ ad controuerſias Philoſophorũ dirimendas maximi fieri debent; tũ quia ſi à Deo creẽtur duo infinita inęqualia rerũ, quarum ſingulæ palmari quantitate contineantur, & iuxta ſe inuicẽ collocentur, vel vnum ſuperponatur alteri, Deus videbit exceſſum vnius ſupra alterã; ergo poterit ſignare id, vnde concipit exceſſus, imò & corrumpere; ergo erit terminus in vno infinito, ꝙ implicat. Quod ſi dicãt Deũ non poſſe corrũpere partes excedentes, id ſine periculo fidei affirmari nequit, Deũ neceſſitari ad conſeruationẽ creaturæ, cũ vna pars infiniti non pendeat ex alia. Confir. 2. quia ſi ſolum infinitum produxiſſet ab initio maius, potuiſſet corrumpere ex huius partib⁹ quot voluerit, & vnde voluerit; ergo etiã ſi partes ſint additæ alteri. Confir. 3. quia faciat De⁹ duas lineãs infinitas inæquales, & vnam alteri ſuperponat; quæro vel quicquid occupat vna, occupat alia, & iã non erunt æquales, vel non, & tũc poterit

Non fit additio cathegorematico qua infinitum eſt.

Probatur ex Durando.

Infinito nihil maius.

13 *Ex ſuperpoſitione duarum linearum inæqualium.*

poterit ſignari à Deo locus, vbi ſit maior linea,& non minor;ergo infinitum nõ protẽditur vltra oẽm terminũ: neq.dicas non poſſe à Deo ſignari,quia Deꝰ videt ſingulas partes, & videt exceſſum vnius contra aliud, & cognoſcit ſe coexiſtere vni in aliquo ſpatio, & non alijs,&in hac re ſi dicant falli imaginationem,multò melius dixiſſent ipſorum falli intelligentiam, dum dicunt,quod nõ intelligunt,neq; ad id ratione vlla cogantur.

Impugnatur Capreoli reſpõſio.

Reſp.Capr.diſt.1.loc.cit.non omne additũ ex natura ſua efficere neceſſario augmẽtum, &maioritatem,quia res addita aliquãdo non eſt apta ad augmentũ, vt indiuiſibilia addita quantitati nõ faciunt illã maiorem . Sed cõtra,nã pars addita ita facit maius id,cui additur,ſicut ipſa eſt,nã ſi eſt indiuiſibilis,faceret maius indiuiſibiliter; ſi diuiſibile, faceret diuiſibiliter;vnde quantitas habens indiuiſibile,eſt perfectior quàm carens indiuiſibili.

14 *Haberet finem ex parte,cui fit additio.*

Secundò, Ego probo,quia de rõne infiniti eſt, vt careat fine , & vltima ſui parte,vt patet ex cõi cõceptione, & ex dictis ſupra cum Ariſt.xj.met. Minor probatur,tũ quia vt fiat hęc additio,debet vniri pars addita cũ parte, cui fit additio.Sed nõ põt fieri hæc vnio,niſi determinetur id, cui fit additio, ſicut ſignatur,& determinatur pars addita; at illa pars, quæ ſignatur,& determinatur eſt vltima; tũ quia hæc additio non poteſt fieri immediatè oĩbus,nã ſe deberet penetrari cum alijs;ergo immediatè additio fit vni parti,& immediatè alijs; ergo datur determinata pars, vltra quam infinitũ illud non extẽditur. Neq.dicas additionẽ fieri infinito in rõne entis, nõ aũt in rõe magnitudinis,nã hæc additio non eſt inter entia in cõi, ſed inter entia determinatæ ſpeciei,.ſ.quãtitatis, imò ẽt indiuidualiter : ergo additio fit in rõne magnitudinis. Confir.quia infinitũ cathegorematicũ conſtat ex partibus æqualibꝰ determinatæ quãtitatis; ergo ſi ſignatur pars, cui fit additio, illa neceſſariò erit vltima , quia non põt habere indeterminationẽ rõne tantitatis,ſicut habet pars proportionalis,nam illud infinitum ſupponitur conſtare ex partibus determinatæ quantitatis,v.g. palmaris. Neq. eſt indeterminata quoad ſignabilitatem , quia oſtendimus per additionem ſignari.

Additio fit per vnionem cum vna determinata.

Illa pars eſſet determinata quoad tantitatem, & ſignabilitatem.

15 *Soluit Arim. paritate continui.*

Reſp.Arim.ex his rõnibus nihil probari,nã conſtat partibus infinitis continui poſſe fieri additionem,&tamen ex illa additione nõ ſignatur finis partium , ergo ẽt ſi fiat additio partibꝰ infinitis cathegorematicè, & diuiſis.

Impugnatur.

℞. Negãdo conſequentiã,nam dupliciter fieri põt ſignatio. Primò,ꝙ ſignetur id,vltra ꝙ non extenditur quantitas, & ex additione tã in infinito cathegorematico,quam ſyncathegorematico fit huiuſmodi ſignatio, licet hæc repugnet infinito cathegorematico , ꝙ eſt vltra oẽm terminum protenſum; non aũt ſyncathegorematicè, ꝙ verè finitum eſt. Secundò,quoad vnitatẽ partis extremam,& hæc ſignatio nõ fit in ſyncategorematico:fit aũt in cathegorematico:& ratio diſformi-

Dupliciter aliquid ſignari poteſt.

A tatis eſt, quia cum oẽs partes infiniti cathegorematici ſint determinatæ entitatis , vtpotè habentes terminũ ex vtraq; parte, cuicumq. parti alia addatur immediatè poſt partẽ additã, eſt illa pars determinata, & non alia, & ideo ſignari põt: Quod ſi additio fiat infinito ex parte, qua eſt infinitũ , iã finiretur per illam ſignationem ; at cum partes continui, quibꝰ fit additio, ſint indeterminatæ quoad magnitudinẽ , per additionem non põt vna aliqua ſignari , ſed immediatè poſt partẽ additam ſequũtur infinitæ partes vna poſt aliã ſine vllo termino ; ſignari tamen põt totius extenſio quanta eſt, vtpotè ex vtraque parte

Ex indeterminatione quoad tantitatem fit additio partibus continui.

B terminata.&ratio huius eſt,quia licet ex parte,qua fit additio, determinari poſſit terminus extrinſecus,tamen ex oppoſita parte nõ poteſt determinari etiam per potentiam Dei terminus illius partis immediatè ſequẽtis; imò neque terminus indeterminatus ibi eſt , quia neque eſt vna pars indeterminata, quæ immediatè ſequatur.

Ex hac concluſione ſequitur, corpori infinito ſecundum omnem extenſionem non poſſe fieri additionem ex vlla illiꝰ parte, quia ſequeretur ex illa parte , in qua fit additio, terminari, & finiri. 16

Corollaria cõcluſionis.

Secundò ſequitur , Infinito ſecundũ ſuc-

C ceſſionem,ex ea parte,ex qua eſt infinitudo, non poſſe fieri additionem, nã ſi eſt infinitũ à parte *Poſt*,ſicut nũquam dari poterit complementum illius, quin reſtet aliud, & aliud in infinitum;ita nũquam poterit dari additio , quia additio ſupponit rem , cui fit, eſſe completam;Si verò ſit infinitũ à parte *Ante*; neq. poterit fieri additio , nam vel additio fieret antequam ipſum exiſtat , & eſt contra cõceptum additionis , vel poſtquam exiſtit, & iam ſupponitur præterijſſe,atq. adeo non eſſet capax additionis, quia nõ apparet modus,quomodo poſſit fieri additio in tempore tempori,quod iam extitit ab æterno.

Nec infinito à parte poſt , nec à parte ante fit additio.

D Dices:Poterit illi fieri additio nõ in tempore,ſed in æternitate. Sed contra,nam vel fit in æternitate,vt coexiſtit tempori finito, & vrget argumentum.Vel in tẽpore,vt coexiſtit tempori infinito ; & tunc additio fit in æternitate.Vel vt coexiſtit tempori ante infinitum,& nullum tale datur ; vel poſt infinitum , & illud eſt finitum. Vel dum durat tempus infinitum,& nõ eſt additio,ſed multiplicatio alterius temporis , quia ex vi illius additionis,non fit tempus magis durans: ſicut, ſi lineæ infinitæ ſuperponeretur altera, non fieret illi additio vt infinitæ. 17

Soluitur inſtantia.

Neq. in æternitate illi fieri poteſt additio,

Dices 2. Infinito ſucceſſiuo non poſſe fie- 18

E ri additionem,vt exiſtit à parte rei;poſſe tamen illi fieri,vt exiſtit in mente Dei,nam ibi eſt totum ſimul.

Inſtantia.

Reſp.Negando ibi poſſe fieri additionem, quia illa additio eſſet entis realis ad ens reale. At ens ſucceſſiuum reale infinitum non eſt capax additionis.

Soluitur.

2.Concl.Infinito ordinatè extenſo, ꝙ ex aliqua parte eſt finitum, eſt capax additionis 19

Fieri poteſt additio ex ea parte, qua finitum eſt.

ex ea parte, ex qua eſt finitum. Eſt Ægid.in A
2.d.1.q.5.§.3.principaliter, Dur.in 1.d.43.q.
2.n.16.& cōis, & illam probant argumenta,
Ægid. quæ afferuntur pro prima opin. ducta ex æ-
Duran. ternitate mundi, in qua ſupponuntur fuiſſe
infiniti dies, anni, & circulationes, quib⁹ ad-
duntur dies, & anni, qui nunc fluūt: Sed quia
hoc ꝑcedit ex falſo præſuppoſito. Ideo pro-
batur 2. ex partibus continui, quibus vt cō-
tinētur ſub quātitate finita, fieri pōt additio:
ſed fortaſſè dicent ibi nō eſſè partes infinitas
actu, ſed pōtia. Ideo tertio prob. quia nulla
eſt repugnantia ex parte eius, cui fit additio,
quia finito, vt finito, patet fieri additionem,
vt palmus additur palmo ex omni parte, ex B
qua eſt finitudo: neq. ex parte rei, quæ addi-
tur, quia hæc, vt addi pōt alteri rei finitæ; ita
non habet repugnantiā vt addatur infinitæ
20 ex parte, ex qua eſt finita. At dicēt repugna-
re ex eo, ꝙ non pōt dari aliquid eiuſdē rōnis
cum re infinita iā producta, nā hæc continet
omne, ꝙ eſt producibile eiuſdē rōnis, vt infi-
nita quātitas continet oēm quantitatē. Sed
contra, quia infinitum in aliquo genere, v.g.
Infinitum, vel limitate, vel illimitate continere poteſt genus. quantitatis pōt eſſe duplex: Vnum, ꝙ conti-
net totā latitudinē indiuiduorum, quæ poſ-
ſunt participare illud genus, & ex exiſtentia
huius infinitatis rectè infertur nō poſſe dari
aliud, ꝙ illi addatur: quia illud nihil ſui gene- C
ris haberet extra ſe, ſi fingatur exiſtere. Alte-
rum, ꝙ limitatè participat rōem illius gene-
ris, qūo eſſet corpus infinitum ſecundū lon-
gitudinem verſus Orientē, & finitum verſus
occidentē: nā ſicut à principio potuiſſet fieri
corpus infinitum verſus Occidentē: ita poſ-
ſet illi addi altera pars, vel finita, vel infinita
Ariſt. verſus Occidentē: vnde Ariſt. & Auer. 1. cæl.
Auer. com.39. concedunt lineam poſſè eſſè infini-
tam ſecundum longitudinem, & finitam ſe-
cundum alias dimenſiones.

21 Contrarium docēt aliqui, quia ex hac cō-
Oppoſitum probant aliqui. cluſione ſequuntur eadē abſurda, ac quæ cō-
ſequūtur ex productione infiniti, quia cum D
de rōe quātitatis infinitæ ſit occupare ſpatiū
infinitum; ēt ex ea parte, ex qua ponitur fi-
nita, erit incapax additionis; nam ex infinito
Quid ſi Deus ſumeret alternos palmos? ſic producto ſumat Deus alternos v. g. pal-
mos, & collocet in ea parte, ex qua infinitum
erat finitum, tunc occupabit ex vtraq. parte
ſpatium infinitum: Sed nunc non occupatur
maius ſpatium, qua prius, quia ſunt totidem
palmi, ac prius. Quod ſi dicant occupari ma-
ius ſpatium, quia palmi remanentes occupāt
infinitum ſpatium. Sed inter oēs illos palmos
intercipi infinitū ſpatium occupatū à prio-
ribus palmis ex hoc ſpatio ablatis. Sed cōtra, E
quia pono ablatis alternis palmis, qui rema-
nent, vniri inter ſe; tunc.n. non interciperc-
tur aliꝙ ſpatium. Reſp.2. pōt negādo, Deum
Soluitur variè ab alijs. poſſe accipere alternos palmos, quia hoc eſ-
ſet numerari infinitum. Sed contra, quia nu-
meratio eſt ſucceſſiua, at illa acceptio poſſet
fieri ſimul per ſolum imperium Diuinū, quo
alterni palmi ſe transferat ad alium ſitum, &
ſpatium, & omnes inter ſe eſſe continuos,

A vel contiguos. Reſp.3. à partibus vnitis oc- 22
cupari infinitum ſpatiū, ſed non tantū quan-
tum erat ſpatium prius occupatū ab vtroq.
infinito. Sed contra, nam in parte ſpatij, quæ
remanet vacua, poſſent ꝑduci alij palmi im-
mediatè ad præcedētes, atq. adeo infinito, vt
infinito fieret additio. Reſp. hoc abſurdum *Solutio Authoris.*
non oriri ex additione, ſed ex poſitione infi- *Id ex cathegorematico infinito oriri affirmat, non ex hypotheſi.*
niti cathegorematici; nā ſi hoc ſemel pona-
tur exiſtere, multa inde oriuntur abſurda, &
cōtra communem hominum acceptionem,
vt ꝙ quodlibet infinitum eſſet infinities in-
finitum, & ſimilia; non tamen oritur abſur-
dum immediatè ex parte, ex qua eſt finitum.

B Dices: An corpori infinito vndequaq. poſ- 23
ſit fieri additio in aliqua determinata parte, *Quæſitum.*
quæ exiſtat intra illud corpus infinitum.

Reſp.1. Non poſſe fieri illud extendendo, *Illi variè reſpondetur.*
quia ſicut non eſt capax additionis ex parte,
ex qua eſt infinitū; ita non pōt fieri in aliqua
eius parte additio, ita vt magis extendatur, *Non poſſet per additionem extendi.*
quia extenderetur verſus partes, verſus quas
eſt infinitum. Videtur Bacc.in 1.d.23.q.j.a.3. *Bacconus.*
§.contra, vbi ait: *Si ponatur aliquod profundum
infinitum in profunditate, impoſſibile eſt ꝙ ſit aliud
infinitum profundū cum eo.* Scot.in 1.d.2.q.2.ad *Scotus.*
principale DD. vbi ait, *Corpus infinitum, ſi eſſet
cum alio, fieret totum maius vtroq. ratione dimen-*
C *ſionū, quia dimenſiones alterius corporis eſſent aliæ
à dimenſionibus corporis infiniti, & eiuſdem rōnis
cum eis; & ideo totum maius eſſet propter diuerſi-
tatem dimenſionum, & totum non maius, quia di-
menſio infinita non pōt excedi,* & q.3.§.de quinta
via, vbi negat infinitū in pluribus numerari
poſſè, quia infinitū abſolutè non pōt excedi.
Aur.in 1.d.43.q.vn.a.2.prop.j.§.& ſi dicatur, *Aureol.*
vbi magnitudini infinitæ negat poſſe addi,
Dur.in 1.d.43.q.2.n.16. vbi negat, *infinito cor-* *Duran.*
*pori omni quaq. infinito, poſſe aliquid addi, quia toti
continuo per ſe primo additio fit toti, & per accidens
partib⁹.* & in 2.d.j.q.3.n.21. *Infinito vndequaq. ni-
hil ōīo poſſit addi.* Qui DD. hic probāt ex dupli- *Fundamenta duo ſunt.*
D ci fundamento. Primum ex eo, ꝙ quodlibet
infinitum in aliquo genere cōtineat oīa, quæ
ſunt poſſibilia in eo genere; atq. adeo nō pōt
dari aliquid eiuſdē generis, ꝙ illi addatur: vn-
de D.Th.3.q.10.a.3. ad 3. infinitū oībus mo-
dis ait non poſſe eſſe, niſi vnum ex Ariſt. ne-
gāte poſſe dari plura corpora infinita dimē-
ſionata ad oēm partē. Sed de ſoliditate huius
fundamenti infra. Alterum fundamentū eſt,
ꝙ infinitum non pōt excedi ex Scot. & hinc
probatur id, quod dicimus, quia ſi additum
infinito vndequaq. illud extenderet, infini-
tum prius exiſtens iam excederetur. Reſp.2. 24
E Infinito vndequaq. pōt fieri additio in parte *Reſponſio aliorum quod penetraretur additio.*
determinata, non quidē extendendo illud,
ſed penetrando, & ſimul coexiſtendo. Ita
Arim.in 1.d.43.q.4. ar.2. ad quartum, & tri-
buitur Mairono q.10. art.2. dub. 2. & 3. qui
ſolum docet producto vno infinito, poſſe
produci aliud. Probant aliqui, quia ex addi-
tione non fieret maius extenſiuè, ſed ſo-
lum entitatiuè, quia non omnis additio facit
maius, niſi id, cui additur ſit augmentabile;
&

Additio non fit niſi ſubiectū ſit augmentabile.

& (vt dicam) maiorabile; at infinitum non eſt augmentabile, ſicut licet calor ex natura ſua ſit calefactiuus; tamen nō eſt calefactiuus niſi ſubiecti calefactibilis, vnde non pōt calefacere Angelum, vel cœlum: Sed hæc ratio nō eſt firma, quia inde ſequitur infinitū non eſſe capax additionis, ſicut Angelus, & Cœlū non eſt capax caloris,

Impugnatur.

Subiectum ſi nō eſt capax effectus, neq. formæ.

nā quando forma, quæ additur, ſubiecto formaliter tribuit effectū, ſi ſubiectū non eſt capax effectus formalis, neq. eſt capax formæ: ſed quātitas addita formaliter extēdit, quia per ſeipſam eſt eſſentialiter extēſio, ergo illud, ꝙ non eſt capax extēſionis additæ, neq; erit capax quātitatis, quæ tribuit formaliter extenſionem. Neq; exemplum caloris eſt ad rem, quia calor non calefacit extrinſecum ſubiectum formaliter, ſed effectiuè; & ideo non mirum ſi non eſt calefactiuum alicuius ſubiecti incapacis. At verò reſpectu ſubiecti, ꝙ informat, non poteſt nō tribuere ſuum effectum formalem; quare

Probatio Auctoris.

25 ego probo ex modo additionis, nam ex duplici capite pōt eſſe impoſſibilis hęc additio. Primò, quia nihil eiuſdem rationis pōt dari extra illud infinitum. Secundò, quia infinitum non eſt capax maioritatis ſecundum eā rationem, ſecūdum quam eſt infinitum; ſed neutrum impedit.

Duplex caput impoſſibilitatis & neutrum obſtat.

Non primum, quia licet, quod eſt omnibus modis infinitum nō poſſit multiplicari, vt dixit D.Tho. quia hoc abſorbet omnem rationē illius generis; tamen quod non abſorbet omnem rationem generis, non apparet cur non poſſit multiplicari, nam licet Ariſto. neget poſſe dari plura corpora vndequaq. infinita; tamen id negauit ex eo, quod vnum occupat totum ſpatium, cū quo aliud corpus non poteſt ſe penetrare; at poſita penetratione poſſibili, quam nos concedimus, non apparet cur non poſſint dari plura corpora, ſicut plures lineæ infinitæ: nam ſicut vna linea infinita nō abſorbet oēm rationem lineæ: ita vnū corpus non abſorbet oēm rationem corporis;

Authoritas D. Th. firmatur.

vnde D.Th. loc.cit. ad tertium, ait: *Si accipiamus vnam lineam infinitam, omnibus illius partibus infinitis, nō eſt aliquid maius in illa linea; tamen in alia linea, & in tertia erunt plures partes etiam infinitæ præter iſtas: & ſpecies numerorum parium ſunt infinitæ; & ſimiliter ſpecies numerorum imparium, & tamen numeri pares, & impares ſunt plures, quàm partes.* Neq. obſtat ſecundum; quia cum hæc additio non fiat ſecundum extrema, ſed per penetrationem cum partibus prioribus, non extendet magis illas partes, ſicut ſi quāto palmari addatur alia quantitas palmaris, materia bis quidem extēderetur, ſed nō magis; neq. eſſet occupatiua maioris loci; vnde ablata vna quātitate, remaneret materia eodem modo extenſa per aliam quantitatem.

ART. IV. *An multitudini diſcretæ, & infinitæ ſiuè rerum corporalium, ſiuè ſpiritualium poſſet fieri additio, quando confuſè ſumitur.*

An infinito cōfuſè fiat additio.

26 Dictum eſt de additione, quæ fit infinito cathegorematico, habenti partes ordinatas, nunc dicendum eſt de additione, quæ fit habenti partes confuſas, de quibus tres poſſunt eſſe modi dicendi.

Negant aliqui.

Primus, aliquorum, qui dicunt nullo modo poſſe illi fieri additionem, quia qūocunq. fiat additio, ſemper fit additio infinito, vt infinito; quia cum hoc infinitum conſtituatur ex ſingulis partibus per ſe primò collectiuè ſumptis, non pōt fieri additio quin fiat per ſe primo toti collectioni, atq. adeo infinito, vt infinito. Confir. quia per additionē creſcit aliquo modo infinitū, ſed non pōt creſcere vt finitum:

Creſceret infinitum vt infinitū, quod implicat.

tum quia per illam vnitatē additam nō fit aliqua ſpecies numeri finita, nam illa ſumitur cum oībus alijs ad conſtituendum ſpeciem, ſicut fit in conſtitutione aliarum ſpecierum multitudinis; tū quia non eſt maior ratio cur potius cōſtituat ſpeciem cū vna, vel duabus, vel tribus, &c. vnitatibus, quam cū omnibus; quare diuerſa ratio eſt in partibus extenſis cū ordine, ac ſine ordine, quia in illis pōt ſignari vltima, antequā non eſt alia, atq. adeo ex ea parte pōt infinitū habere vnitatē; at in multitudine infinita non pōt ſignari aliqua pars, quæ ſit prima, vel vltima, cum oēs æquè primò cōcurrant ad infinitatem, atq. adeo non cōcurrit vna prius, quā altera: Videtur Duran. in 1. diſt.45. q.2. n.17. vbi Cōfir.2. nullo modo infinitæ multitudini vndequaq; poſſe fieri additionem, quia inde neceſſariò ſequitur aliquod impoſſibile, .ſ. ꝙ vnum infinitum ſit maius altero.

Confirmat Durandus, quia habet rationē totius.

Confir.3. n.18. quia ſicut infinitum in pōtia, quia habet rōem partis, ſemper pōt recipere additionem; ita infinitum in actu, cū habeat rōem totius, & accepti, nō poterit recipere; quia quicquid ipſius eſt poſſibile, totum eſt acceptū, atq. adeo illi non poterit fieri additio, neq. ſm ſe totum, neq. ſecundum partē, quia licet parti per ſe ſumptæ poſſet aliquid addi, cū præter ipſ.m ſēper ſit aliquid aliud ſumere; tamen parti ſumptæ in toto infinito actu, nihil pōt addi, quia præter ipſā cū alijs ſumptis non eſt poſſibile aliquid aliud ſumi.

Affirmant alij ex qualibet parte.

Secundus modus eſt dicentiū, multitudini infinitæ diſcretæ cōfuſim acceptæ poſſe vndequaq. fieri additionem, quia nulla eſt pars illius multitudinis, cui ſi fiat additio, deſtruat infinitatem, quia ex illa additione nō accipit tota multitudo rationē finiti, ꝙ aliqui apud Dur. n.6. cōfirmāt ex diſcrimine inter quātitatem continuam, & diſcretam, nā quantitas continua, licet recipiat additionem quatenus eſt finita, nō tamen quatenus eſt infinita, nā in ea diſtingui pōt ratio finiti, & infiniti, vt dictum eſt ſupra; at non ſic pōt fieri diſtinctio circa totū diſcretum, nā totū cōtinuū eſt vnum ſimpliciter, diſcretū verò, eſt ſimpliciter plura, quia cōtinet partes habentes proprias actualitates inter ſe diſtinctas, & determinatas. 27

Continuo toti fit additio per ſe. partibus per accidens. è cōtra in diſcreto.

Hinc fit vt non poſſit fieri additio toti continuo, quin fiat toti per ſe primo; partibus aūt per accidēs: Toti aūt diſcreto poteſt fieri additio, nō per ſe primo toti;

cum ſecundum ſe nullam habeat vnitatem, ſed per ſe primo fit partibus, & per accidens toti. Vnde corpori vndequaque infinito nullo modo fieri poteſt additio non ratione totius, quia infinitum, nec ratione partium, quia partibus non fit, niſi per additionem factam per ſe primo toti. Infinito autem ſecundum multitudinem ſemper poteſt fieri additio, quia vel nõ eſt infinitum vndequaque vt eſſet multitudo reuolutionum cœli; ſi motus fuiſſet ab æterno; vel dato quod eſſet infinitum vndequaque, ei non fieret per ſe primo additio, ſed partibus, cum non ſit aliquod vnum ens; quælibet autem pars, cum ſecundum ſe ſit finita, poteſt recipere additionem: & licet additio per accidens redundet in totum, non tamen fit aliquod plus, quia plus, & minus dicunt comparationem ad communem menſuram, quæ nõ poteſt dari reſpectu infiniti.

Diſcretum non eſt aliquod vnũ ens.

28 Tertius modus eſt dicentium multitudini infinitæ, vt ſic non poſſe fieri additionem poſſe tamen fieri illi, vt habet rationem finiti: ſicut dictum eſt de magnitudine ordinatim extenſa, nam ſicut in quantitate continua cogitari poteſt linea infinita verſus orientem, & finita verſus occidentem, in qua omnes partes infinitæ terminantur vltimo puncto, quod eſt in parte finita verſus occidentem, & cogitari poteſt negatio termini, ſeù finis verſus orientem, cogitando partes maiores, & maiores in infinitum ſine fine; ita in multitudine rerum diſcreta poteſt conſiderari, & ſignari quælibet vnitas, verſus quam deſcendendo ex infinitate conſtituatur terminus totius illius multitudinis; & à qua aſcendendo verſus maiorem, & maiorem multitudinem ſine fine ſit infinita multitudo; tunc .n. illa multitudo ex vna parte erit finita, ex altera infinita; atque adeò illi poterit fieri additio ex parte, ex qua eſt finita; non autem ex qua eſt infinita, quod probabam, nam infinita multitudo vt ſic debet habere aliquid, quod diſtinguatur à finita; hoc autem non poteſt eſſe quælibet vnitas ſignabilis, quia hæc dari poteſt in multitudine finita; ergo debet eſſe carentia termini ſecundum multitudinem, ſeù vltimæ vnitatis in numeratione; ergo vt fiat additio multitudini vt infinitæ, non ſufficit, ſi fiat cuilibet vnitati, nam quælibet habet rationem termini reſpectu præcedentium, vel ſubſequentium; ſed debet fieri multitudi ſecundum eam rationẽ, qua caret termino; quod ſi hoc fieret, iam ſignaretur terminus, quia vltra vnitatem additam multitudo nõ procederet ſecundum pluralitatem.

Alij concedunt additionem illi vt finitum eſt.

29 Reſp. aduerſarij terminum in multitudine confuſa non eſſe alium, niſi qui eſt ſecundum numerationem, vt ſcilicet illa vnitas ſit terminus numeri, & multitudinis, in qua finitur numeratio multitudinis. Sed contra, tum quia hæc ratio eſt à poſteriori, nam prius eſt multitudo finita in ſe, quam vt numeretur, vel poſſit numerari, quia hoc non eſt aliud, quàm poſſe cognoſci ab intellectu plures vnitates conſtituentes vnam totam multitudinem, ſed in illo priori habet terminum; tum quia numerabilitas ſe habet ad numerum, vt menſurabilitas ad quantitatem continuam 5. met. 18. ſed ex menſurabilitate nõ ſumitur terminus in magnitudine; ergo neque ex numeratione in multitudine: tum quia cum hæc multitudo vnitatum ſit in aliquibus entitatibus, quarum ſingulæ occupare poſſint ex natura ſua aliquod ſpatiũ, ſi ponantur occupare, iam idem abſurdum conſequetur, ac ex extenſione partium infinita, cui fit additio; tum quia adhuc viget argumentum propoſitum, nam ſi fiat numeratio ſimul (quod fieri à Deo eſt neceſſarium, non .n. ſucceſſiuè cognoſcit vnitates illius multitudinis,) ſi addatur alia vnitas, iam videt vltra illam vnitatem additam non eſſe maiorem numerationem, ſed ibi finiri; quare hæc reſponſio ſupponit fieri numerationẽ ſucceſſiuam. quo certè modo neque quoad extenſionem, neque quoad multitudinem poſſit perueniri ad terminum: & hæc quidẽ probabiliſſimè dicuntur.

Quisnam ſit terminus in multitudine confuſa.

30 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt poſſe quidem fieri additionem finitarum rerum in infinitum, non tamen rerum infinitarum actu. At verò alij putant poſſe fieri additionẽ tam rerum finitarum, quam infinitarum actu, eo quod putent nõ repugnare pluralitatem infinitorum, & quod eſt infinitum ex vna parte, poſſe fieri infinitam ex altera; ita vt ſignata vnitas ſit terminus vtriuſque multitudinis.

Diſſident tamẽ Auctores

31 Tertia Concluſio multitudo infinita vt ſic non eſt capax additionis, patet ex dictis de partibus extenſis ordinatim: nam omne infinitum ex ea ratione, qua eſt infinitum, non eſt capax exceſſus. Confirmatur nam ſi multitudo infinita confusè accepta eſſet capax additionis, etiam quæ eſt ordinata, eſſet illius capax, nam quæcumque multitudo confuſa poteſt à Deo in inſtanti ordinatim poni ſiuè ſit rerum ſpiritualium, ſiuè corporalium, quia quælibet entitas eſt occupatiua alicuius ſpatij ſiuè definitiuè, ſeù indiuiſibiliter, ſiuè commenſuratiuè, ſeù diuiſibiliter. Confirmatur ſecundo ex dictis ſupra in primo modo dicendi: nam illa argumenta ſaltem probant hanc concluſionem.

Infinita multitudo vt ſic incapax eſt additionis.

32 Quarta Concluſ. probabile eſt multitudini infinitæ vt habet rõem finitæ poſſe fieri additionẽ; probatur primò ex dictis de quãtitate cõtinua. Cõfirmatur ex iis, quæ docet Ariſt. de Mundi æternitate, nam ſecundum ipſum dies, circulationes, & anni ſunt infiniti, & tamen ſicut illis non poteſt fieri additio à parte ante, quia illa multitudo à parte ante, cum ſit infinita nihil poteſt habere ante ſe, quia verò illa multitudo à parte poſt, eſt finita, quotidie recipit additionem. Neque dicas eſſe diuerſam rationem, quia illa multitudo dierum eſt ordinata, nam accipi poteſt illa multitudo abſtrahendo ab ordinatione, & ſolum, vt dicit pluralitatem, nam etiam vt ſic

Infinitum quà finitum eſt capax eſt additionis.

vt ſic includit dies,qui additur, At inquies: hinc ſequitur poſſe fieri additionem multitudini infinitæ, vt infinitæ, nam illa multitudo etiã vt infinita augetur; quod ſi id negent; negari tamen nõ poterit maiorem eſſe infinitatem dierum,quam annorum,cum in vno anno includantur plures dies.

Dubium an tot eſſent dies,quot anni in mundo ab æterno.

33 *Inſtantia.*

Dices: tot eſſe dies, quot ſunt anni ex ea parte, ex qua eſt infinitudo, cum tam dies, quam anni fuerint ab æterno,atq. adeo pluralitatẽ eſſe ex ea parte, ex qua eſt finitudo: nam à toto genere fuerunt etiam in æternitate plures dies, quam anni,non ſolum ſi accipiantur diſtributiuè, & diuiſiuè, ſed etiam collectiuè,& confuſè.

34 *Solutio.*

Reſp. primo ex hac ratione rectè probari, non poſſe dari Mundum ab æterno, quia vnum infinitum eſſet maius alio.

Dantur plura infinita diuerſarum rationũ.

Reſp.2.non eſſe abſurdum dari plura infinita diuerſarum rationum, quorum vnum ſit maius altero,quia illa infinita comparata inter ſe,non habent exceſſum, per quem ſignari poſſit extremum in altero. At inſtari poteſt, quia creata multitudine infinita Angelorum, poſſent creari alij ſiue finiti, ſiue infiniti; at multitudo continens infinitatem prius productam, & alios Angelos ſecundo productos, conſtat ex partibus eiuſdem rationis; & tamen eſt maior, quam infinitas prima Angelorum. Reſp.multitudinẽ prius infinitam non poſſe componere cum multitudine deinde productam, ſed conſtitui plures multitudines: nam eo ipſo,quo multitudo eſt infinita, non admittit aliam vnitatem in ſe; quod ſi producantur aliæ res, etiam eiuſdem rationis cum prioribus,conſtituitur alia multitudo: ſicut ſi ſumma intenſio caloris eſſet,vt octo,vt volunt Scotiſtæ,etiam ſi producerentur infiniti alij calores, non efficerent vnum calorem magis intenſum, ſed eſſent calores inter ſe numero diſtincti. Sed de maioritate, & minoritate infiniti dicetur infra.

Sunt plures multitudines, non vna.

35 *Dubium.non augeretur, etiã ſi ei fieret additio.*

Dices 2. Si additio non poteſt fieri multitudini infinitæ,vt infinitæ,eſſet,quia multitudo, vt infinita nõ poteſt fieri maior;fieret autem maior,ſi illi aliquid adderetur; at hoc eſt falſum, quia res aucta non ſemper auget id,cui additur,niſi habeat proportionẽ cum illo, quæ conſiſtit in aptitudine rei additæ ad augendum; & in aptitudine rei, cui additur vt augeatur: quod ſi inter illa nõ ſit hæc aptitudo actiua, & paſſiua ad augmẽtum,ex additione non oritur maioritas: hinc indiuiſibile additum quantitati non auget illam, quia non eſt aptum augere: & calor additus quantitati non auget illam, quia licet calor ſit aptus augeri à calore; non tamen quantitas eſt apta augeri à calore. At inter infinitum, & finitum non eſt hæc proportio,quia habent cõditiones diuerſas,nam infinitum, cum non poſſit habere maius, nõ eſt aptum augeri per aliquid illi additum.

36 *Additionẽ non facere maius implicat.*

Reſp. Pro ex eodẽ argumento poſſe probari, infinito extenſo, vt ſic poſſe fieri additionem, quia non fieret maius.

Reſp. 2. Maiorem ſimpliciter eſſe falſam: quia omnino negat per additionem, vt ſic aliqua ratione aliquod fieri maius; id enim vt rectè inquit Durandus,eſt intelligibile, cum duæ res dicant maiorem perfectionem ſiue intenſiue,ſiue extenſiue quàm vna: neq. poteſt aliquid fieri maius entitatiuè quin fiat maius ſecundum perfectionem, quia quælibet entitas affert aliquam perfectionẽ illius generis, in quo eſt entitas. Vnde colligitur omnem entitatem eo modo, quo eſt capax additionis,eſſe capacem maioritatis illius tamen generis,in quo eſt res addita,nam ſi fuerit indiuiſibilis,totum reſultans eſt maius indiuiſibiliter; ſi diuiſibile erit maius diuiſibiliter; ſi fuerit in genere qualitatis, erit maius, ſeu perfectius ſecundum qualitatem: ſiue additio fiat per informationẽ, ſiue per continuationem, ſiue per coexiſtẽtiam, ſiue per colligationem,ſiue alia ratione;ſemper enim totum reſultans ex re addita,& præexiſtente eſt maius.

37 *Per additionẽ non ſemper fit maius in eodẽ genere.*

Reſp.3.maiorem illam poſſe eſſe verã quatenus negat per rem additam, rem præexiſtentem fieri maiorem in eodem in genere, in quo eſt res præexiſtens, vt rectè probant exempla, quæ adducit, nam quantitas non fit maior per additionem caloris in genere quantitatis, quia res addita non eſt quantitas, ſed qualitas; vnde fit maior in genere qualitatis, & in hoc modo maioritatis debet attendi res addita, & modus, quo additur,& res præexiſtens, cui additur, nam quantitas addita quantitati per continuationem facit illam maiorem, at non ſic addita per penetrationem; Vnde Auguſt.lib.6.de Trinit.c.8. Corpora adiunctione ſua creſcunt.

S. Auguſt.

38 *Multitudo quõ augeatur.*

Reſp. 4. Cum multitudo non ſit aliqua vna entitas,ſed ſint plures entitates,quarum ſingulæ habent vnam vnitatem, neceſſariò addi entitate vna, augeri debet multitudo; quia non eſt aliud multitudinẽ augeri, quam includere plures vnitates, ex quo fit multitudinem infinitam,ſi eſt capax additionis alterius vnitatis, neceſſariò augeri; nam quod conuenit multitudini in communi; debet conuenire tàm finitæ, quàm infinitæ multidini. Quod ſi dicant multitudinem infinitã ex ea parte,qua eſt infinita,non eſſe capacem infinitatis, dicere etiam debent ex ea parte non eſſe capacem additionis.

39 *Soluuntur argumenta.*

Ex his patet ad argumenta initio huius articuli propoſita: nam argumenta, quæ probant nullo modo poſſe fieri additionem infinito: quia ſemper fieret infinito,vt infinito, valdè probabilem reddunt illam opinionem,ſed non ita vt faciant illam euidentem; vnde Reſp.Ad primum,quod licet ſingulæ partes per ſe primo concurrant ad conſtitutionem infiniti, quia tamen ſingulæ ſũt finitæ,& determinatæ,ſingulæ ſunt capaces additionis,atq. adeo additio facta non fieret infinito, vt infinito,ſed vt finito,nam ex illa ſumi poteſt principium, ex quo aſcenditur ad infinitatem.

Additio fieret infinito, vt eſt finitum.

Ad

40 Ad primam Confirm. Reſp. negando ex illa additione creſcere infinitum, vt infinitum, quia nō creſceret ex ea parte, ex qua nō poteſt aſſignari finis vel principium, cum ibi aſſignetur vnitas determinata: Et ſicut in infinita multitudine ſunt omnes ſpecies numerorum: ita ex vnitate addita ſimul cum alijs poſſunt cōſtitui infinitæ ſpecies numerorum.

41 Ad ſecundam confirm. Durand. Reſp. non ſequi vnum infinitum formaliter eſſe maius altero; quia ſicut non fit additio infinito vt ſic: ita non fit maius infinitum, vt ſic, ſed finitum.

Negant aliqui infinitum actu eſſe quid totū.

42 Ad tertiam Confirm. Reſp. aliqui negādo infinitum in actu habere rationem totius, & accepti, quia neq. reſpectu noſtri eſt tale, cū ex illo ſemper poſſit accipi partes plures, & plures in infinitum; neq. ſecundum ſe, cum data vna infinitate hominum poſſint produci aliæ, & aliæ in infinitum.

Non placet.

Sed hæc reſponſio poſſet facilè eludi à Durando, nam duplex poteſt eſſe infinitas v. g. hominū vna vndequaq. complectens omnem multitudinem hominum poſſibilium, & huic certum eſt non poſſe addi alium hominem; alteram determinatam quoad vnam ſeriem, & hanc conſtat totam ſecundum ſe eſſe ſumptam, ſi tota eſt producta, quia illa ſeries infinitatis non eſt capax aliorum hominum; ſed ſi alij ſunt producibiles incipiunt aliam infinitatem: ſicut ſi numerus denarius eſſet vltim' numerus, quo nō poſſit eſſe maior, ſi fierent aliæ vnitates, non creſceret numerus denarius, ſed fieret alius numerus denarius; quare creſceret ſpecies denarij (vt ita dicam) extenſiuè, & indiuidualiter potius, quam intēſiuè,

Duplex infinitas hominum exempli gratia.

Solutio Authoris.

42 & ſpecificè; ideo Ego Reſp. infra conſtabit diſcrimen inter infinitum in potentia, & in actu quoad additionem; nunc ſatis ſit ſi dicatur, quod licet multitudo infinita tota ſit in actu accepta; tamen poſſunt eſſe aliæ præter illa, quæ conſtituunt illam multitudinem infinitam eiuſdem rationis cum illis; atque adeo addi, & cōnumerari cum ſingulis, quæ ſunt in illa infinitate abſq. eo, quod creſcat infinitum, vt infinitū, quia licet præter vnā vnitatem cum omnibus alijs, nō poſſet aliud ſumi ex illa infinitate; non tñ repugnat ſumi aliud, quod non continetur intra illam infinitatem, ſed in alia; Neq. tamen hinc fit primam multitudinem infinitā eſſe limitatam ſecundum ſe totam, quia non continet indiuidua alterius infinitatis, nam hæc negatio non ponit terminum in prima infinitate in ea parte, ex qua eſt infinitas, ſed ſolum quod prima infinitas non continet omnia indiuidua illius ſpeciei, atq. adeo non eſſe illā multitudinem vndequaq. infinitam. Sed an ex infinitate exiſtente indiuiduorum vnius ſpeciei, vel ſpecierum alicuius generis, colligatur repugnantia, quod ibi ſint, vel non ſint omnes poſſibiles, dicetur infra.

Cōſtituitur alia infinita, non augetur prior.

Soluuntur argumenta ſecūdi modi dicendi.

Ex his Reſp. ad argumēta, quæ afferuntur in ſecundo modo, Non poſſe concipi fieri

A

additionem, & inde non reſultare aliquid maius, vt dictum eſt; quare ſi additio facta partibus infiniti diſcreti fieret toti multitudini infinitæ, vt infinitæ, neceſſariò hæc deberet fieri maior; ſed de hac re infra.

ART. V. Explicatur an, & quomodo infinitum ſyncathegorematicum ſit capax additionis?

43 QVinta Cōcluſ. Infinitum ſycanthegorematicum eſt capax additionis ex omni parte. Probatur primo, quia quodlibet corpus continuum continet ex omni parte infinitas partes actu, & tamen poteſt recipere

Syncathegorematico vndiq. fieri poteſt additio.

B

additionem ex omni parte. Confirmatur ex opinione eorum, qui negant motum potuiſſe eſſe ab æterno, nam hi dicunt motum habere infinitatem ſyncathegorematicam ex parte *Ante*, & *Poſt*, nam potuit eſſe ante, & ante in infinitum; & tamen modus eſt capax additionis nō ſolum ex parte poſt, ſed etiam ex parte ante, cum in qualibet differentia tēporis imaginarij poſitus, ſicut poterat poni prius, ita poterit recipere additionem ex illa parte priori. & idem dicitur de tempore.

Motus eſſet capax additionis à parte ante, & à parte poſt.

Confirmatur 2. ex creaturis poſſibilibus, nam ſicut poſſunt eſſe infiniti homines à parte *Poſt*; quib' ſemper poteſt fieri additio;

C

ita potuerunt eſſe infiniti à parte *Ante*, quibus additio fieri poteſt ſine vllo termino.

44 Secundo probatur ratione, nam infinitum ſyncathegorematicum dicitur, cuius ſemper eſt extra aliquid accipere; ergo ſemper eſt aliquid extra, quod poſſit addi, nam ideo dicitur habere aliquid extra, quod accipiatur, quia nunquam poteſt habere eſſe completum, ſed ſemper eſt incompletum, atq. adeo eſt capax additionis; at quod eſt huiuſmodi, eſt etiam capax additionis, quia cōpletio fit per aliquod, quod additur. Cōfirmatur, quia infinitum ſyncathegorematicum, nunquam totum ſimul exiſtit, ſed quicquid illius ſimul

Syncathegorematic. ſemper eſt incompletū.

D

exiſtit, eſt finitum; ergo eſt capax additionis, ratione ſuæ finitudinis; At inquies hinc fieri, vt infinitum ſyncathegorematicum ſit capax additionis, vt eſt finitum; non tamen vt eſt infinitum, nam eſt capax additionis, quatenus exiſtit; Sed contra, quia etiam in hac ſimultanea exiſtentia non datur terminus, quia non poteſt determinari quot ſint, quæ ſimul poſſunt exiſtere; Vnde dicuntur eſſe finita in infinitum, ſeu finita indeterminatè.

Inſtantia.

Soluitur.

45 Dices: eadem ratione infinito cathegorematico, vt ſic poterit fieri additio, quia vtrumq. infinitum conuenit in carentia termini; ergo ſi hæc carentia in vno impediet

Vrges, quia caret termino.

E

additionem, ſimiliter in alio, & contra.

Reſp. ex hoc argumento Ariminenſis probat infinitum cathegorematicum eſſe capax additionis, ſed fallitur, quia diuerſa ratio eſt infiniti ſyncathegorematici, ac cathegorematici: ex qua diuerſitate magis eluceſcet veritas concluſionis, nam infinitum ſyncathegorematicum ſimpliciter eſt finitum ſecundum illam rationem, ſecundum quam eſt

Solutio.

Diuerſitas cathegoremat. & ſyncathegoremat. explicatur.

eſt determinatum, ratione cuius eſt capax additionis, & pluralitatis; quia ſcilicet plures partes ſunt acceptæ ex toto continuo, quam ex ſingulis partibus; nam partes ſingularum partium pertinent etiam ad totum. cum igitur plures partes ſint, quæ accipiuntur ex duabus partibus diuiſis, quàm ex vna, etiam partes totius acceptæ plures ſunt, quam partes vnius partis.

46 *Inſtantia ex partibus continui.*

Dices 2. Sumantur omnes partes continui B. collectiuè, & ex hoc ſumatur pars C. quæro, quæ partes ſint plures, partes ne continui C. an B. Non eſt dicendum eſſe æquales, quia cum B. ſit pars continui C. pars eſſet æqualis toti, & ob id neq. eſt dicendum eſſe pauciores in C. ergo dicendum eſt eſſe plures, ergo ex ea parte, qua partes ſunt infinitæ, recipiunt augmentum, & maioritatem.

Solutio aliorũ.

Reſp. non eſſe plures in parte, quam in toto, non tamen eſſe partem æqualẽ toti, quia partes totius ſunt minores; ſed contra, quia ſi continuũ diuidatur in duas partes æquales A, & D. certè partes proportionales vtriuſq. erunt æquales quoad multitudinem, & magnitudinem. Hoc poſito, inquiro an ſint plures in A. ſolum, quam in A, & B. certè erunt plures in vtroque, quam in vno tantũ.

Plures eſſent partes in vno quam in alio.

47 *Solutio Auctoris.*

Reſp. ita eſſe, neq. id eſt abſurdum in infinito ſyncathegorematico, quia ratione potentialitatis, quam includit, poteſt admittere actuale incrementum, & maioritatem. & ratio eſt, quia infinitum cathegorematicum dicit actualitatem perfectam, & ideo ea rõe, qua eſt infinitum non poteſt augeri, quia ſic diceret potentialitatem; & ideo etiam vnum non poteſt eſſe maius alio, quia minori poſſet fieri additio per quam magis accederet ad infinitatem infiniti maioris; quod inde confirmatur, quia ſi ponatur infinita multitudo lapidum, quorum vnus alius conſequitur verſus auſtrum, ex ea parte nullum relinquerent ſpatium detectum ſeu non occupatum, & ſi deinde annihilentur, & reproducantur vnitates cõplentes centenarium numerum, qui etiam eodem ordine conſtituatur verſus auſtrum, replebunt idem ſpatium; quia ſi aliquid ſpatij maneret detectum, ibi poſſet à Deo collocari homo; quare ille homo eſſet terminus eorum, quæ remanent, & inter lineam ſpatij occupati, & illum hominem includeretur ſpatium infinitum; ſed in infinito ſyncathegorematico propter potentialitatem alia ratio eſt, quia non dicit actualitatem perfectam, & ideo admittere poteſt additionem; quod in multitudine infinita partium continui aliunde eſt res clara, quia hæc infinitas eſt fundata in entitate finita; & ideo ſicut quantitas continua finita admittit additionem, & maioritatem; ita & multitudo illa partium infinita poteſt eſſe maior, & minor; in infinita verò multitudine entium poſſibilium idem patet, quia habet potentialitatem coniunctam, & ex illa potentialitate colligitur poſſe aliquam infinitam multitudinem ſyncathegorematicam admittere exceſſum vnius ad alterum; nam plures ſunt leones producibiles, & boues, quàm ſoli boues; Vnde cum quæritur an in infinita multitudine cogitationum damnatorum futurarum, ſi ſumantur centeſimæ, ſint infinitæ ſyncathegorematicè, & pauciores, quam omnes. Reſp. affirmatiuè, quia ſingulæ conſiderantur, vt exiſtentes ſemper in quocumq. inſtanti, centeſimæ ſunt pauciores in centupla proportione, quia ſi ſingulæ conſiderentur, vt exiſtentes in quolibet inſtanti, ſemper reperientur centeſimæ eſſe pauciores in centupla proportione reſpectu omnium; atq. adeo omnes centeſimæ ſunt pauciores in centupla proportione reſpectu omnium cogitationum.

Ratione potentialitatis ſumit ſyncathegoremat. maioritatem.

Lapidum multitudo per centenarium reproducta.

48 *Probatur idem ex multitudine poſſibilium.*

Centeſimæ cogitationes ſunt pauciores, quã omnes.

49 *Dubium.*

Dices 3. Cur infinitum ſyncathegorematicum, vt infinitum admittat additionem, non autẽ cathegorematicum, cum vtrumq. careat vltimo; & additio non poſſit fieri, niſi vltimo, nam ſi fiat alibi, non fieret infinito, vt infinito.

Soluitur.

Reſp. Infinitum ſyncathegorematicum, cum exigat indeterminationem in ea ratione, ſecundum quam eſt infinitum, ſicut duplex poteſt eſſe indeterminatio, Vna quoad exiſtentiam ſimpliciter, qualis eſt in infinita multitudine indiuiduorum ſub vna ſpecie, quorum ſinguli habent determinatam perfectionem ſub vna ſpecie; altera quoad perfectionem, qualis eſt in infinito partiũ proportionalium continui; ita duplex eſt infinitum ſyncathegorematicum, vnum eorum, quæ habent potẽtialitatem quoad exiſtendum ſimpliciter, alterum eorum, quæ habent potentialitatẽ quoad perfectionem determinatam. Hinc oritur diuerſus modus additionis reſpectu vtriuſq. infiniti, nam cõtinuo fit additio reſpectu omnium partium iam exiſtẽtium cum indeterminatione etiam collectiuè ſumptarum. Additio hæc fit per ſe primo toti, & ſecundariò partibus: & quia totum eſt ſimpliciter finitum; ideo additio per ſe primo fit finito, & ſecundariò infinito ſcilicet partium; quare non mirum ſi ex hac additione nõ ſignatur vltima pars proportionalis, quia nulla ibi eſt talis. At verò reſpectu infiniti ſyncathegorematici quoad exiſtentiam ſimpliciter alio modo fit additio, quia ſcilicet perfectiones, quæ poſſunt ſimul coexiſtere habent quidem terminum, ſed indeterminatum, quia nõ poſſunt ſignari quot ſint, & quantæ ſint illæ perfectiones; ſed poteſt ſignari ſemper maior, & maior multitudo, ac quantitas: Et quia nihil poteſt exiſtere cum hac indeterminatione, vt alibi probabimus; ideo vt fiat productio, debet agens determinari ad tot, vel tot; & ratione huius indeterminationis, quam in ſe habet infinitum, dicitur poſſe recipere maiorem, & maiorem additionem, quoad ſui exiſtentiam, nam hoc infinitum includit, & actualitatem reſpectu partium finitarum, & potentialitatem ad infinita; vnde ratione finitatis eſt id, cui fit additio; ratione verò eorum,

Duplex indeterminatio, & ſic duplex infinitum.

Additio fit termino indeterminato.

rum, quæ ſunt in potentia; continet ea, quæ adduntur, atq. adeo hoc infinitum ſecundum ſe eſt capax additionis abſq. eo, quod ſignetur vltimum.

DVBITATIO QVARTA.

An ex infinita multitudine, vel magnitudine poſſit aliquid detrahi, ita vt remaneat infinitas?

ART. I. *Opiniones Doctorum.*

Infinito nihil demi poſſe.

1 Prima opinio eſt dicentium infinitatem conſiſtere in quadam ratione indiuiſibili, cui ſicut nihil addi poteſt, niſi totaliter deſtruatur; ita nihil detrahi poteſt quin tota multitudo, vel magnitudo deſtruatur; nam ſicut creatura producta ab æterno, neceſſariò conſeruari debet in æternitate; ita producta infinitate neceſſariò conſeruari debet quælibet illius pars, vel ſecundum ſe totam deſtrui; Verum hæc opinio omnino diſplicet, quia ſicut Deus non neceſſariò produxit entitatem illam, & ſingulas omnes eius partes, ſed potuit producere illã ſecundum pauciores, & pauciores partes in infinitum; ita neq. neceſſariò illam, & eius omnes partes conſeruat: Sed poteſt conſeruare illam entitatem ſecundum pauciores, & pauciores partes, tum quia non eſt vnde neceſſitetur ad illorum omnium conſeruationem, magis quando eſt infinita, ac quando eſt finita entitas, quia infinitudo non ponit in illa vltra finitudinem, niſi carentiã termini; tum quia omnes illæ, & ſingulæ ſunt creaturæ, & carentes mutua dependentia inter ſe quoad exiſtentiam.

Non placet.

2 Confirmatur, quia producta multitudine Angelorũ infinita, poſſet omnes illos corrumpere; ergo aliquos. Conſequentia probatur, tum quia nõ eſt ratio cur poſſit omnes, & non aliquos; tum quia poſſet reproducere illos; Sed non neceſſitatur ad omnium illorum reproductionem, ſed poteſt illos, ſiue decem, vel viginti, & ſic in infinitum reproducere; ergo ſimiliter poterat illos decem ante productos non conſeruare, conſeruatis reliquis; vnde fit ex infinito poſſe detrahi finitam multitudinem, & magnitudinem, & in hac detractione non poteſt aſſignari terminus, vt tot, & non plures, ſed ſemper plures, & plures in infinitum. Neque fundamentum Aduerſariorum eſt ad rem, nam ſicut idem non poteſt ſimul eſſe, & non eſſe; ita non poteſt creatura ab æterno produci, & in æternitate non conſeruari in eſſe, quia eſſet, & non eſſet; at in caſu noſtro non eſt hæc repugnantia ex eo, quod in vno tẽpore producatur infinitum, & in alio corrumpantur aliquæ eius partes, non ſequitur idem ſecundum idem exiſtere, & non exiſtere, ſed ſolùm infinitum ſecundum alias partes exiſtere, & ſecundùm alias non exiſtere.

Productis infinitis Angelis aliquos poſſet corrumpere.

Reijcitur fundamentum cõtrarium.

3 Secunda opinio eſt dicentium poſſe quidem detrahi partes finitas ab infinitate, ſed inde non deſtrui infinitatem, ſed ſolùm per A ablationem infinitatis. Ita Mayron. in 1. diſt. 43. q. 10. art. 1. ad 3. & 4.

Non deſtruetur infinitas per ablationem.

Mayron.

Prima pars probatur, quia finitum detractum ab infinito, licet minuat, non tamẽ deſtruit rationem infiniti; tum quia non deſtruit negationem termini, per quam conſtituitur infinitum, cum finita perfectio nõ ſit negatio termini, neque formaliter, neq. conſecutiuè; tum quia ſi illum deſtrueret, quod remaneret, eſſet finitum, nam finitum, & infinitum opponuntur contradictoriè, vel priuatiuè circa ſubiectum aptum; at illud patet eſſe falſum, nam infinitum fuiſſet compoſitum ex duabus partibus finitis, B ſcilicet deſtructa, & remanente: neque obſtat quod poſſunt auferri plures, & plures; nam ablatæ ſemper eſſent finitæ. Confirmat Mayronus; nam ex partibus proportionalibus continui infinitis, etiam ſi poſſint auferri plures, & plures adhuc tamen remanent infinitæ; ergò idem dicendum de quocumq. alio infinito, quia eadẽ eſt ratio omnium.

Probatur paritate continui.

4 Confirmatur ſecundò, quia homines creabiles, etiam ſi nequeant ſimul exiſtere exiſtentia reali, tamen exiſtentes obiectiuè in mente Diuina ſunt infiniti. Et tamen ex illis ſi detrahantur omnes, qui iam ſunt creati, & qui in dies creantur, adhuc remanent infiniti. C Tertiò, quia eadem ratio eſt detractionis ex multitudine infinita, ac ex continuo infinito, ex partibus æqualibus; ſed ex cõtinuo infinito poſſunt detrahi partes finitæ, conſeruata infinitate; ergò. minor probatur, tàm in continuo permanenti, quàm ſucceſſiuo; nam ex linea infinita ex vna tantùm parte, v. g. verſus Orientem, & finita verſus Occidentem detrahi poteſt in infinitum pars alteri æqualis, v. g. palmaris, & tamen ſemper remanet infinitum, vt optimè Ioannes de Neap. q. 5. p. 2. ratione 6. licèt ex parte, qua infinitum, nihil detrahi poſſit ſine deſtructione infinitudinis; nam D quæcumque pars auferatur, quod remanet, eſſet finitum, quia terminaretur ex parte, quæ manet poſt partem detractam; quod ſi linea ex vtraq. parte fuerit infinita, ex neutra poteſt aliquid detrahi conſeruata infinitudine, ſed detrahi poteſt ex medio;

Ex obiecto cognitionis diuinæ.

Paritate quantitatis cõtinui probatur idem.

Io. de Neap.

5 vnde reſultabunt duo infinita, ſingula ex vna tãtùm parte: quod ſi eſſet corpus vndequaque infinitum, nihil finitum detrahi poteſt ex E parte, qua eſt infinitudo, ſed ex medio profunditatis poſſet detrahi ſemper, & ſemper in infinitum, & inde patet idem de ſucceſſiuo; nam poſita infinitate temporis à parte *Ante*, ſiuè de facto, vt falsò Ariſtot. ait, ſiuè de poſſibili, vt Scotus, & D. Thom. patet inde detrahi poſſe plures, & plures annos in infinitum a parte *poſt*, ex qua parte eſt finitũ, non tamen à parte *ante*, nã ſi vel vnus annus inde auferretur, non poſſet manere infinitum; nam alioqui non eſſet facta detractio ex parte anteriori, qua infinitum, ſed ex poſteriori poſt elapſum tempus infinitum, vt patet.

De corpore vndequaq. infinito detractio eſſet ex profunditate.

Secun-

Secunda pars probatur, quia ex ablatione infinitorum non poteſt remanere infinitudo, quia hæc fundatur in rebus, quæ denominantur infinitæ.

6 *Tolli infinitatē, vel vno dēpto putant alij.*
Tertia opinio eſt dicentium non poſſe ab infinito aliquam vnitatem detrahi, conſeruata infinitudine, nam omne compoſitum ex pluribus collectiuè ſumptis deſtruitur, vno ex illis ablato, vt patet ex ratione talis compoſiti, & inductione; nam quilibet numerus deſtruitur ablata vna vnitate, ſicut mutatur addita aliqua vnitate; ſed infinitum conſtat ex pluribus collectiuè ſumptis; ergo. Minor probatur, tū quia ſicut quælibet ſpecies numeri finiti conſtat ex partibus collectiuè ſūptis; ita ſpecies numeri infiniti: quia huiuſmodi cōpoſitionis modus debetur infinito non ratione infinitudinis, ſed ratione multitudinis, nam ad quālibet ſpeciem multitudinis ſingulæ, & omnes vnitates concurrunt, vt collectiuè ſumuntur; tum quia patet includere plura, & non diſtributiuè; ergo collectiuè. Minor probatur, quia ſi multitudo includeret ſuas vnitates diſtributiuè ſumptas, cōſeruaretur quælibet ſpecies multitudinis in quolibet numero vnitatum; imò in vna vnitate, nam prædicatum cōueniens multitudini hominū v. g. diſtributiuè ſumptorum, conuenit ſingulis etiam ſi ſingulatim, & diuiſiuè ſumantur, vt patet inductione tàm prædicatorum eſſentialium, quàm accidentalium, quæ conueniunt ſubiecto diſtributiuè ſumpto.

7 *Ex abſurdo, q pars æquaretur toti.*
Confirmatur, quia ſi maneret infinitum, pars eſſet æqualis toti, nam multitudo infinita ante ablationē conſtabat ex partibus ablatis, & ex partibus, quæ remanent infinitis; & poſt ablationem conſtat ex Solis remanentibus: ſed remanentes ſunt partes totius multitudinis prioris, & ſunt infinitæ; ergo erunt æquales partibus multitudinis prioris, quia vtrobiq. eſt infinitas; neq. dicas numerum infinitum partium, quæ remanent eſſe minorem altero infinito, quia inter infinitum non datur maius, & minus.

8 *Alij perire infinitum quoad totalitatē; non quoad infinitatem.*
Quarta opin. eſt dicentium infinitum poſſe dupliciter conſiderari. Primo ſecundū totalitatem. Secundò, ſecundum infinitatem; vnde infinitum per ablationem finiti perit ſecundum totalitatem, quia non eſt idē totum; nō tamen ſecundum infinitatem, quia infinitas non pendet à finito, etiam ſi finities replicetur, tum quia dicit negationem finiti, tum quia quibuſcumq. finitis ablatis non poteſt deſtrui infinitudo, vt in ſecunda opinione optimè probatur. At verò ſecundum totalitatem pendet tum à partibus infinitis, tum finitis, quare ablatis partibus aliquibus ſiue finitis, ſiue infinitis, deſtruitur ratio eadem totius.

9 *Corollaria, quæ deducunt.*
Hinc deducunt cum partes finitæ non ſint partes infiniti, vt ſic, ſed toti[us], & partes ablatæ ſint finitæ; Sequitur non eſſe ablatas partes infiniti in ratione infiniti, ſed in ratione totius. Secundo partes remanentes, eſſe æquales cum partibus ablatis, &

A

remanentibus in ratione infiniti, nō tamen in ratione totius, quia totum ex partibus ablatis, & non ablatis eſt maius toto, ex partib[us] non ablatis ſolum, quia hoc eſt pars illius. Tertio patet non ſequi, partem eſſe æqualem toti, ſed vnum infinitum, vt ſic eſſe æqualem alteri, quia non auſertur pars ab infinito, vt ſic, ſed vt toto, quo pars eſt minor.

Quinta opinio eſt dicentium infinitū conſiderari poſſe, vt conſtat ex partibus finitis, & vt ex infinitis; nam cum omnis multitudo conſtet ex vnitate replicata; ſi hæc finities replicetur, fit multitudo finita; ſi infinities, fit infinita; & hinc in infinito poſſunt conſiderari partes, vt finitæ quatenus incipitur ab vna vnitate, & finitur in alteram; & infinitæ quatenus etiā ſi incipiatur ab vna vnitate, non finitur in aliam; Sed fit progreſſio ad plures, & plures ſine termino, ex quo vlterius ſequitur, quod quando ex multitudine infinita demuntur partes finitæ, variatur ſecundum rationem finiti; non autem ſecundum rationem infiniti; & vna multitudo infinita fit maior altera, vt habet rationem finiti, non autem vt habet rationem infiniti; quia ſic ſunt æquales, & ſine mutuo exceſſu. 10 *Partes poſſunt conſiderari, vt finitæ, & vt infinitæ.*

B

Neq. obſtat, quod primum infinitum conſtabat tàm ex partibus ablatis, quàm remanentibus, quia cum partes ablatæ ſint finitæ, component quidem infinitum materialiter, non tamen formaliter; quia formaliter non componitur, niſi ex infinitis, quæ ſunt in infinito tam poſt diminutionem, quā ante; vnde fit, vt infinitum non diminutum, ſit maius altero non diminuto, vt habet rationem finiti; non autem vt habet rationem infiniti: nam partes finitæ ſiue auferantur, ſiue addantur, non variant formalem rationem infiniti. 11 *Per variationē variarentur partes, vt finitæ; non vt infinitæ.*

C

Hinc vlterius deducunt totum non eſſe æquale, ſed maius parte, vt finitudinem dicit; at verò vt dicit infinitudinem, non eſſe maius, ſed æquale parti; quia cum infinito repugnet maioritas, & maioritas; impediet quo minus totum, vt dicit infinitudinem, habeat rationem maioritatis, & minoritatis; ſed potius totum, vt infinitum, eſt æquale parti, vt infinitæ. 12 *Totum infinitū eſſet maius, & æquale parti.*

D

Dices: Hæc opinio dicit implicantiam, nam totum eſſentialiter dicit exceſſum ſupra partem; at infinitum eſſentialiter illam, negat; ergo infinitum non poteſt coniugi cum ratione totius, & partis. 13 *Inſtantia.*

Reſp. Infinitum poſſe accipi adæquatè, & inadæquatè, & quidem adæquatè acceptum, poteſt habere rationem totius, ſicut inadæquatè rationem partis. *Solutio.*

E

ART. II. Opinio Auctoris.

Prima Cōcluſ. Ab infinito poteſt detrahi aliqua pars, nam ſiue ſit infinitum ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem, habet partes inter ſe independentes quoad exiſtentiam; ergo poteſt vna illarum partium 14 *Poteſt fieri detractio ab infinito.*

partium deſtrui, remanente alia. Confirmatur, quia non maiorem dependentiam habent partes inter ſe, vt componunt infinitum, ac vt componunt finitum; ſed quælibet pars multitudinis finitæ, poteſt deſtrui remanente alia; ergo ſimiliter dici poteſt de partibus infiniti.

Inſtantia. Dices: partem multitudinis finitæ poſſe quidem deſtrui, ſed mutari ſpeciem numeri, & multitudinis: & hoc dici non poteſt in multitudine infinita; quia quacumque parte ablata, remanet eadem ſpecies multitudinis.

Soluitur. Reſpondeo, in Concluſione ſolum dici poſſe auferri partem, ſiuè mutetur ſpecies numeri, ſiuè non; quod deinde videndum eſt; quare ſit.

15 *Remanet infinitum quocumq. dempto.* Secunda Concluſio; detractis ab infinito quibuſcumque partibus finitis, id, quod remanet eſt infinitum. Primò patet, quia infinitum eſt id, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere; ergo quæcumque partes finitæ accipiantur, & auferantur, adhuc remanent aliæ accipiendæ; ergo per ablationem finitarum, non deſtruitur infinitudo partium. Confirmatur, quia omne infinitum componitur ex partibus non finitis; ergo nō poteſt deſtrui per ablationem partium finitarum, ſed infinitarum, quia res non deſtruitur, niſi per deſtructionem eorum principiorum, quibus componitur. *Infinitum non finitur ablatione finiti.* Confirmatur ſecundò, quia in hoc diſtinguitur finitum ab infinito, quod finitum per ablationem finitarum partium æqualium finitur. 1. Phyſic. t.37. & oſtendit Iand. ibi q.17. Iauell. q. 20. at verò infinitum non ſic; ergo quibuſcumque partibus infinitis ablatis, non deſtruitur ratio infiniti. Confirmatur tertiò, nam ſicut continuum nō poteſt exhauriri per ablationem partium proportionalium finitarum, quia partes proportionales illius ſunt infinitæ; ita neque finitum actuale exhauriri poteſt per ablationem æqualium finitarum, quia partes æquales illius ſunt infinitæ.

16 *Deſtruitur infinitas ſi ex illa parte ſit detractio.* Tertia Concluſio, ab infinito ex ea parte, qua eſt infinitum, quicquid detrahitur, deſtruitur infinitas, quia deſtructa ratione formali, per quam res conſtituitur, deſtruitur ipſa res: Sed infinitum formaliter conſtituitur per illas partes, in quibus non eſt finis, nec poteſt determinari vltima; ergo ſi deſtruitur hæc ratio partium, deſtruitur infinitum. Confirmatur quia in ea quantitate, ſiue continua, ſiue diſcreta, in qua aſſignatur vltima, non eſt infinitudo, ſed finitudo, vt patet ex terminis: ſed deſtructis partibus infiniti, quæ faciunt infinitum, vt infinitū, in iis, quæ remanent, poteſt ſignari vltima; nam poteſt ſignari illa, quæ erat ante multitudinem deſtructam, vt facilè patet in hoc exemplo; *Exemplum de linea Neapoli, Hiſpaniā verſus protenſa.* ſi enim ſit linea incipiens Neapoli, verſus Occidentem infinita, & ex illa deſtruantur partes, quæ eſſent ab Hiſpania verſus Occidentem, remanente illa parte lineæ, quæ eſt ab Hiſpania verſus Neapolim;

A iam illa linea eſſet finita. Confirmatur 2. nā ſi in eo ſpatio occupato prius ex partib⁹ ablatis cōſtrueretur homo, iā quantitas remanens, eſſet finita, quia non extēderetur vltra illum hominem; *Corollarium.* ex quo patet infinitū non poſſe deſtrui, niſi per ablationem infinitarū partium, tum quia infinitū conſtituitur per plures partes, vt fundant carentiam finis, & vltimæ, at non fundatur hæc carentia niſi in collectione partium infinitarum, tum quia: à quo qui deſtrueretur per partium finitarū ablationem; at finitum per ablationem finiti non finitur, ſed deſtruitur per poſitionem finis.

B 17 *Quà infinitū, incapax eſt detractionis.* Quarta Concluſiò: Infinitum extenſum ex ea parte, qua eſt infinitum, non eſt capax detractionis. Primò patet ex dictis de additione, quia eodem modo ſignaretur vltima, ſi ex parte infinitatis detraheretur aliquid, in quo fundatur infinitas. Secundò, nam vt res ſit capax detractionis, duo requiruntur. *Quæ requirantur, vt aliquid ſit capax detractionis.* Primum, vt non ſit aliquid indiuiſibile; nam indiuiſibile non poteſt partim deſtrui, & partim remanere. Secundum, vt per detractionem non deſtruatur res, ſed permaneat licet diminuta: vnde numerus ternarius non eſt capax detractionis, quia ablata aliqua vnitate, non manet ternarius, quia dicit C collectiuè tres vnitates. Sed infinitum per ablationem factam ex parte, ex qua habet infinitatem, non manet; ſed deſtruitur; ergo non eſt capax detractionis. Minor probatur, nam ſi ponatur linea infinita verſus Orientem, vel id, quod detrahitur eſt infinitum, & deſtruitur ratio infinitatis, vel eſt finitum, *Exemplo lineæ verſus oriētem infinitæ explicatur.* v. g. palmus, & hic non poteſt detrahi ex parte, ex qua eſt infinitudo; nam ille palmus detractus cum ſe tenuerit ex parte infinitatis, eſſet terminus illius lineæ, quia linea verſus Orientem non potuiſſet ſe extendere vltra illum palmum; nam ante illum verſus Orientem non fuiſſet alia quātitas, alioqui ille palmus non ſe tenuiſſet ex parte D infinitatis, ſed ex parte, ex qua infinitum fuiſſet finitum; nam infinitum ex parte, ex qua eſt infinitum, non habet aliud ante ſe. 18 *Etiam ex æternitate mundi.* Confirmatur ex æternitate Mundi, quæ ponitur poſſibilis; nam à tempore illo ſi accipiatur vnus annus, vel ante illum non eſſet alius annus, & tunc illud tempus non eſſet infinitum, ſed finitum ex parte anteriori, quia terminaretur per illum annum, cum non extenderetur vltra illum, vel habet alios an- E nos ante ſe, & tunc vel illi anni ſunt finiti, & ſequitur totum tempus æternum eſſe finitum: quia finitum additum finito, non facit infinitum. Vel ſunt infiniti, & tunc diſtractio non eſt facta ex ea parte, ex qua eſt infinitum, ſed ex parte, quæ eſt poſt tranſactum tempus infinitum; at hæc pars eſt finita.

19 *Eſt capax ſecundum partes diſtributiuè, nō collectiuè.* Quinta Concluſio, probabile eſt infinitum diſcretum, confuſè acceptum ſecūdū omnes partes diſtributiuè acceptas, eſſe capax detractionis, non autem ſecūdum omnes

nes

nes partes collectiuè acceptas. Prima pars patet ex dictis de additione, quæ pôt fieri cuilibet vnitati illiꝰ multitudinis. Cōfirmatur, nā quælibet pars diſtributiuè accepta eſt finita; at finitum conſtat eſſe capax detractionis. Secunda pars probatur, nam totum, ꝙ pendet ex partibꝰ collectiuè acceptis, deſtruitur vna ex illis partibus detracta, vt inductione patet in omnibꝰ, quæ habent huiuſmodi dependentiam à partibus. Confirmatur, nam multitudo diſcreta, cōfusè accepta non pôt habere infinitatē, niſi quatenus includit pluralitatē partiū ſine fine; ergo ſicut quælibet pars diſtributiuè accepta finitur ad aliam, quā habet ante, vel poſt ſe; ita quælibet pars, vt collectiuè concurrit ad infinitū, non habet finem, atq. adeo eſt incapax detractionis; qua in re. Notandum, multitudinem infinitam includere duo, Primò plures vnitates, Secundo negationem finis in illis vnitatibus: quæ negatio non pôt exiſtere, niſi in omnibus collectiuè acceptis, quia tota illa multitudo caret fine, ſicut ternarius nō exiſtit in ſingulis vnitatibus, ſed in tribus collectiuè acceptis.

Quælibet pars, vt collectiuè concurrens nō habet finem.

Duo includit infinita multitudo.

20 Dices: finitudo eſt in vltima vnitate numeri, ſeu vltimo termino extenſionis; ergo ſimiliter negatio finis nō pôt eſſe in omnibꝰ collectiuè acceptis, ſed extra totam multitudinem collectiuè acceptam, quia in tota illa multitudine non eſt finis.

Inſtantia.

Solutio.

Reſp. primo aliud eſſe finem, ſeu vltimum; aliud habere finem, ſeu vltimū: nam habere finem conuenit toti multitudini, ſeu numero; finis verò conuenit vni, quod habet rationem termini in illa multitudine.

Aliud eſt eſſe finem; aliud habere.

Reſp. 2. eſſe diuerſam rationem finitudinis, & infinitudinis; nam finitudo pôt habere fundamentum in vna parte illius multitudinis; at infinitudo non pôt fundari, niſi in tota collectione, cui licet finis repugnet; tamē negatio finis illi maximè conuenit, atq. adeo non poteſt eſſe extra totam collectionem.

21 6. Concluſ. Non pôt dici infinitū eſſe capax detractionis, vt habet rōem totiꝰ; nō aūt vt habet rōem infiniti: nam quod conuenit poſitiuè generi, cōuenire debet ſingulis ſpeciebus illius, vt patet ex regula ante prædicamentali; ſed totum eſt ſuperius, & veluti genus ad finitum, & infinitum; ergo ſi totū eſt capax detractionis, ſimiliter erit, & totū infinitum. Minor quoad finitum patet, quoad infinitum probatur: nam quicquid conſtat ex pluribus partibꝰ habet rōem totius, vt patet ex terminis; ſed huiuſmodi eſt infinitum, quia ex 3. phyſ. 15. eſt quantum, ſicut & ipſū infinitum; quantum autem, cum ſit diuiſibile in partes, eſt compoſitum ex partibus.

Si vt totum eſt capax detractionis etiam infinitum.

22 Dices, animal eſt capax irrationalitatis, cuius tamen nō eſt capax homo; ergo ſimiliter pôt eſſe capax detractionis, non tamen infinitum, quia pôt toti conuenire capacitas detractionis, quatenꝰ pôt coniūgi cū finitate, quæ habet repugnantiam cum infinitate.

Inſtantia.

A Reſp. Aliquod prædicatum dupliciter poſſe conuenire ſuperiori, Primò intrinſecè, & actualiter, Secundo permiſſiuè, & potentialiter. Quod conuenit primo modo, conuenire debet alijs inferioribus; non aūt quod conuenit ſecundo modo; capacitas autem detractionis, conuenit toti primo modo, ſicut ēt maioritas reſpectu ſuarum partium.

Solutio.

Dupliciter prædicatum competit ſuperiori generi.

ART. III. Soluuntur Argumenta Aduerſariorum.

B AD Argumēta primæ opinionis patet ex dictis, ſicut ēt ad argumēta ſecūdæ opinionis, nā hæc probant ſecūdā concluſionē. 23

Soluuntur argumenta aduerſariorum.

Ad argumēta tertiæ opinionis, quibus probatur deſtrui infinitatem per ablationem cuiuſcumq. partis.

Reſp. infinitū conſiderari poſſe dupliciter. Primò, vt eſt quoddam totū; Secundo, vt eſt infinitum; & quidem per detractionē cuiuſcumq. partis, ſiue finitæ, ſiue infinitæ deſtrui infinitum, vt habet rōem totius, ſeu ſecundū totalitatem, quia vt ſic dicit partes collectiuè ſumptas, non aūt deſtrui infinitū ſub rōe infiniti, quia vt ſic non dependet à partibus C quibuſcumq. neq. quocūq. modo acceptis, quia non pendet à finitis finities acceptis, ſed ſolū ab infinitis, vel finitis infinities acceptis, vnde non mirum ſi non deſtruitur per ablationem finitarum partium. Sed hæc reſponſio aliquibus non placet, quia non pôt deſtrui ratio totius, quin deſtruatur rō infiniti, quia deſtructo genere deſtruitur ſpecies; at infinitum eſt ſpecies totius. Sed hi non perceperunt vim reſponſionis, nam nolunt illi deſtrui rōem totius ſecundū rōem genericā, ſed ſecūdum aliquam rōem ſpecificam, nam cum aſſerant remanere infinitū, dicunt conſequenter remanere aliquam rōem totius.

Dupliciter conſiderari poteſt infinitum.

24

Reÿcitur ab aliquibus.

Sed defenditur ab auctore.

D Quare dicunt deſtrui illam rōem totius, quæ nō ſolū continet partes neceſſarias ad infinitatem, ſed ēt alias, quæ non ſunt neceſſariæ: nam duplex eſt totum, Vnum eſſentiale, ꝙ eſſentialiter pendet ex partibus, ita vt conſeruari non poſſit ſine aliqua illarum, ſicut homo pendet ex materia, & forma. Aliud eſt integrale, quod pendet ex partibus integrantibus, cuius rō, & natura conſeruari pôt ſine aliqua illarum, vt homo ſine brachio, vel pede; Vnde infinitum detractis partibus finitis perire pôt, vt eſt totum integrale, ſed conſeruatur, vt eſt totum eſſentiale, quia adhuc E manet rō totius, vt infiniti. Quare hæc reſponſio an ſit valida patebit ex dicendis dubitatione ſequenti.

Duplex eſt totum eſſentiale, & integrale.

Reſp. 2. Alij infinitum poſſe conſiderari dupliciter, Primò ſub rōe infinitatis: qua rōe dicit partes ſine termino; & hæc rō non perit per ablationem finitarum partium, quia adhuc manet in alijs negatio vltimæ partis. Secundo ſub rōe finitatis, quatenꝰ cōſiderantur aliquæ partes illiꝰ; quæ incipiētes ab vna vnitate terminātur in aliam: & ſecundū hāc rōem infinitum perit ablatis finitis partibus. 25

Solutio aliorū ducta ex dupliei rōe ſub qua poteſt infinitum conſiderari.

Neq. repugnat infinitum cõſiderari ſub rõe oppoſiti, .ſ. finiti, quia cum quodlibet infinitum cõponatur ex vna parte infinities replicata, neceſſariò continet in ſe partes ſub rõe finitudinis, & infinitudinis: nam ſi illa pars conſideretur, vt finities replicata, conſtituit finitum; ſi verò vlterius replicata, conſtituet infinitum; repugnaret aũt idem ſecundum idem conſiderari, vt infinitum, & finitum.

Impugnatur.

Sed contra illam obſtare põt, nam ſi illa pars replicata conſtituit infinitum, vt collectiuè dicit replicationes, neceſſariò deſtruitur ex cuiuslibet vnitatis ablatione, nã totum collectiuum per vniꝰ ablationẽ deſtruitur, quia pendet indiuiſibiliter à ſingulis. Quare hæc reſpõſio non põt habere vim, niſi in virtute præcedentis, quatenus infinitum ab aliquibꝰ pendet eſſentialiter; ab aliquibus verò accidentaliter, ſeu integraliter. Ex quibus ẽt patet non benè dici perire infinitum materialiter, non autem formaliter, quia ſicut auferuntur partes fundãtes negationes finis; quæ dicuntur materialiter infinitæ: ita perit negatio, quæ fundatur in illis. Quare dicẽdum eſt perire infinitum, vt eſt totum quoddam integrale, non autẽ vt eſt totum eſſẽtiale. Vel dicendum quod ſicut per additionẽ, vel ablationem nõ deſtruitur rõ finiti, ſed tantum variatur determinata ſpecies finiti; ita per ablationem, vel additionem non deſtruitur ratio infiniti, ſed determinata rõ talis infiniti: nã ſub infinito continẽtur variæ ſpecies, ſicut ſub finito; ſed hoc infra examinabitur.

26

Infinitum deſtrueretur, vt totum integrale, nõ vt totum eſſentiale.

27

Reſp. Aliqui infinitum materialiter, non formaliter eſſe maius alio.

Ad confirm. Reſp. Aliqui negando inde ſequi infinitũ formaliter fieri maiꝰ altero, qa vtrobiq. manet negatio finis; ſed ſequi infinitum materialiter acceptum eſſe maius altero, quia poſſunt in vna collectione eſſe plura fundãtia negationẽ vltimi, quã in alia.

Solutio aliorũ.

Reſp. 2. Alij non ſequi vnum infinitum, vt infinitum eſſe maius altero, ſed vt finitum; quia ſicut auferuntur partes finitæ; ita vnum infinitum eſt maius altero ſecundum partes finitas, atq. adeo vt finitum.

Non placet.

Sed illud obſtat, quod tota collectio, vt fundat infinitatẽ, eſt minor altera collectione, fundante ẽt infinitatẽ; ergo tota collectio, vt infinita eſt maior altera collectione, vt infinita: nã negatio finis in pluribꝰ extẽditur in vna, quã in alterã; ſicut finitas, quia extenditur quoad plura in vno, quã in altero, facit, vt vnũ finitũ ſit maiꝰ altero.

Eædem partes fundant collectionem finitã, & infinitam.

Neq. in infinita collectione ſunt diuerſæ vnitates, quæ fundãt finitatẽ, & quæ fundãt infinitatẽ, ſed omnino eædẽ, quæ ſm̃ diuerſam rationem dicũtur cõponere collectionem finitam, & infinitã. Finitam quidẽ, quatenus cõponunt collectionẽ, quæ non vltra extenditur, & eſt inadæquata reſpectu totius collectionis infinitæ. Infinitam verò, vt componunt totã collectionem adæquatam; Sed de hoc argumẽto dubitatione ſeq.

28

Deſtruitur infinitum ſecundum totalitatẽ integralem non eſſentialem.

Ad Argumenta quartæ opinionis Reſp. rectè probari deſtrui infinitum ſecundum aliquam totalitatem, non tamen ſecundũ omnem, nam licet deſtruatur totalitas adæqua-

A ta, & vt ita dicam integralis, non tamen totalitas eſſentialis, quæ includitur eſſẽtialiter in collectione infiniti, vt ſupra probatũ eſt. An autem ablatis infinitis binarijs, remaneat infinitudo vnitatum, dicetur infra; nam ſi quæ repugnantia in hac re eſt, oritur ex repugnantia infiniti cathegorematici.

29

Sub diuerſa ratione partes ſunt finitæ, & infinitæ.

Ad argum. 5. opinionis, quibus probatur infinitum componi ex finitis, & infinitis dicimus non eſſe diuerſas partes finitas, & infinitas, ſed eaſdem; ſub diuerſa tamen conſideratione: & licet vnum infinitũ dici poſſit eſſe maiꝰ altero ſecundum rõem finitã, quãdo auferũtur partes finitæ; tamen adhuc ma
B net difficultas, quando auferuntur partes infinitæ; nam ab infinita multitudine ablatis alterius partibus infinitis, vel binarijs infinitis; adhuc partes, quæ remanent eſſent finitæ; & tamen hoc infinitum eſſet pars reſpectu infiniti præcedentis, atq. adeo minus illo ſecundum rõem infiniti. Quo circa videndum eſt, qua ratione vnum infinitum non poſſit, eſſe maius altero, & vnde oriatur huiuſmodi difficultas, ac implicantia.

DVBITATIO QVINTA.

An Infinito conuenire poſſit æqualitas, vel inæqualitas?

C DE hac Alex. Aphrod. lib. 3. qq. naturaliũ c. 12. Ruuiꝰ 3. phyſ. tr. 2. q. 4. Conimbr. c. 8. q. 2. art. 4. Maſ. diſp. de infinito ſect. 1. q. 6. Canon. 3. phyſ. q. 3. ar. 3. Arim. 1. diſp. 43. q. 4.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1

Materialiter, & formaliter accipitur infinitum.

PRimo Not. Infinitũ poſſe accipi dupliciter. Primo materialiter, vt .ſ. pro rebꝰ, ex quibus conſtituitur multitudo, vt v.g. ex hominibus, vel Angelis, &c. & hoc põt eſſe extenſum, vel ſecundum quantitatẽ continuam, vel diſcretam: Secundo formaliter pro rõe formali, per quam res conſtituitur formaliter infinita, quæ ratio conſiſtit in
D negatione termini, per quam res concluditur, vt non plus extendatur. Thomiſtæ illud vocant infinitũ coniunctũ; hoc verò auulſũ.

2

Infinitum ſimpliciter, & ſecundum quid.

2. Not. Infinitũ aliud dici ſimpliciter, quãdo res, quæ denominatur infinita ſecundum omnẽ ſuam rõem eſt infinita, vt quantitas, quæ ſecundum tres dimenſiones eſt infinita, diceretur ſimpliciter in rõe quãtitatis infinita. Alterum *ſecundum quid*, quãdo .ſ. res, quæ denominatur infinita, nõ eſt ſecundum omnem ſui rõem, ſed ſecundum aliquam, infinita vt v.g. ſi quãtitas eſſet infinita ſecundum longitudinem, & non ſecundum alias dimẽ
E ſiones, diceretur ſecundum quid infinita.

3. Not. Infinitum *ſecundum quid*, cum ſit finitum ſecundum vnam rõem, põt ſecundum illam fundare æqualitatẽ, vel inæqualitatẽ: nam lineæ infinitæ ſunt æquales inter ſe ſecundum latitudinem, quia indiuiſibiles; quare difficultas eſt de infinito ſecundum eam rationem, qua eſt infinitum. 3

4. Not. Infinitũ poſſe cõparari. Primo reſpectu ſuarũ partiũ, ex quibus conflatur; & ſecundum 4

Infinitum vel reſpectu partiũ, vel reſpectu alterius.

cundum hanc rõem pôt,cõſiderari, vel vt dicit totalitatem, & aggregationem partiũ, vel vt dicit partialitatem,.i.partes,quæ ſunt inter ſe diſtinctæ,& infinitæ:Secũdo reſpectu alteri⁹,& hoc vel eſt finitũ,vel infinitũ,& hoc vel ẽ cathegorematicũ,vel ſyncathegorematicũ.

Aequale, & inæquale quomodo opponantur.

5 5.Not. Æquale,& inæquale inter ſe opponi 10.met.18.Non quidẽ cõtrariè,neq. relatiuè, neq. negatiuè,ſed priuatiuè: nam vtrũq. pertinet ad quantitatem, tanquam eius paſſio ex prædicamento quantitatis; omnis .n.quãtitas alteri cõparata vel eſt illi æqualis, vel inæqualis. Neq. aliquid dicitur æquale,vel inæquale, niſi q eſt vel quãtũ formaliter, vel virtualiter. Hinc æqualitas, & inæqualitas ſumi poſſunt propriè, & impropriè, ſeu metaphoricè,ſicut & ipſa quantitas;nã quæ ſecundũ quantitatem propriè dictã cõuenit,dicitur propriè;quæ verò ſecũdũ quãtitatẽ impropriè,ſeu metaphoricè dicitur impropriè, Hinc D.Th.1.p.q.42. a.1.ad 1. In Diuinis ponit æqualitatẽ, quia licet ibi non ſit quantitas molis,eſt tamen quãtitas virtutis.Et quia æqualitas,& inæqualitas non ſunt proprietates abſolutè, ſed relatiuè; ideo ſingula illarũ requirũt duo extrema,ſubiectũ.ſ.& terminum;nihil ſibi ipſi eſt æquale, vel inæquale, ſed alteri; ex quo Ariſt. ibi docet,non omnẽ negationẽ maioris,& minoris eſſe æqualitatem, ſed quæ eſt in determinato ſubiecto apto eſſe maius, vel min⁹; at inquies hinc ſequitur in Deo nõ eſſe æqualitatẽ, quia ibi nõ pôt eſſe mai⁹, & min⁹ ex Ath.& D.Th. 1.p.q.42. a.1. Reſp. Fland.10.met.q.8.a.2.dictũ Ariſt. intelligi de priuatiuè oppoſitis ſpecialibus,non autem tranſcendẽtibus,ſeu illud verũ de priuatiuè oppoſitis ſtrictè, & propriè acceptis,non autem largè,& impropriè.

S. Thom. *S. Athan.* *S. Thom.*

Inter quæ reperitur æqualitas.

6 6.Not. æqualitatẽ eſſe inter plura,quorum vnũ neq. minus,neq.plus cõtinet,quã alterũ, vt notat Euſtrat. 5.Eth.c.2. *Aequalia, inquit, ſunt,quæ alicui ita accõmodantur,vt neq.excedant, neq. deficiant.* Et Ariſt.2.Poſt.c.10.t.25.vbi loquitur de cauſa æquali, & conuertibili cũ effectu: & fuſius 10.met.ſũm.2. c.4.t.17.18.19. Vbi oſtẽdit æquale opponi paruo, & magno non immediatè, ſed per inæquale,quod dicit exceſſum, vel defectum reſpectu illius,cui eſt inæquale; vnde oſtendit æquale eſſe medium inter magnũ, & paruũ, ſeu maius, & minus: quia æquale nõ eſt aliud, niſi negatio priuatiua maioris, vel minoris;medium.n.recedit ab vtroq. extremo: & quia æquale opponitur inæquali priuatiuè;ideo inæquale dicetur dupliciter, quod.ſ.continet vel maius,vel min⁹; maius .n. dicitur, quod excedit alterũ; minus verò,quod exceditur ab altero. Hinc intelligitur quid ſit inæqualitas; eſt .n. relatio, quæ includit exceſſum, vel defectũ reſpectu alterius, vnde dupliciter vnum pôt eſſe inæquale alteri, vel quia excedit alterum,.i.cõtinet totum id, quod eſt in altero ſiue formaliter,ſiue virtualiter, & aliquid amplius; & hoc dicitur maius,vel pluſquã alterum. Vel ſecũdo,quia exceditur ab altero ſiue ſecundũ numerum, ſiue ſecundũ extẽſionem, ſiue ſecundum aliã perfectionem, quæ eſt quãtitas virtualis, & hoc dicitur minus, ſeu paruũ,ſiue continẽs pauciora, quib⁹ opponitur cõtinens plura.

Euſtrat. *Ariſt.*

Quid ſit inæqualitas.

Æqualia non neceſſario debent habere menſuram ſuperiorem.

7.Not. Nonnullos ſentire de rõe qualitatis eſſe,vt ſit inter ea,quæ habẽt cõmunem menſurã;nam idcircò negant vnum infinitum eſſe æquale alteri, vel inæquale, quia infinita nõ habent cõmunem menſurã, cũ infinitum ſit menſurabile: Sed ſi dupliciter falluntur,primò quia id nõ eſt de rõe æqualitatis, quia per impoſſibile non eſſent in Mundo, niſi duæ quãtitates, illæ eſſent inter ſe æquales,vel inæquales;& tamen non haberent cõmunem quantitatẽ, per quam menſurarentur;quare ſolum cõmunis menſura eſt neceſſaria ad cognoſcendã æqualitatem inter duo,quãdo illa non pôt cognoſci per applicationẽ mutuã an vnum alteri adæquetur, an nõ;ſic.n.cognoſcitur vnum motum eſſe æqualẽ alteri,quia vterq.durauit per horam,quæ eſt communis menſura. Secundo falluntur, quia non rectè negant æqualitatẽ inter duo infinita; nam poſſent habere cõmunẽ menſurã,non quidẽ ſucceſſiuè menſurantẽ infinitũ,quia ſic eſt immẽſurabile, ſed pôt habere menſurã ſimul applicatã;ſic.n.De⁹ mẽſurat æqualitates rerũ. 7

Æqualitas poſitiua,& negatiua.

8.Not. Ex Sõcin.duplicẽ eſſe æqualitatẽ, vnam negatiuã, per quã vnum dicitur non excedere alterum,nec eſſe maius,vel minus illo,Alteram poſitiuã,qua vnum habet totum id, quod eſt in altero, vel aliquid correſpondens, & nihil plus; & hoc pôt adhuc dupliciter accipi, Primò indeterminatè, & ita conuenire pôt infinito ſicut & inæqualitas; Secundo determinatè, quando.ſ. in vno datur determinata quantitas, & tantundẽ in altero, & nihil plus, & ita non pôt conuenire infinito, quia in nullo infinito datur determinata quantitas; vnde illud principium,(Quæ ſunt æqualia vni tertio,ſũt æqualia inter ſe)verũ eſſe dicit in ijs, quæ ſũt æqualia ſm quãtitatẽ determinatã. 8

Alij tamen æqualitatẽ poſitiuã dicunt cõſiſtere in cõmenſuratione vnius cũ altero: nam ões concipiunt æqualitatem cum quadã poſitiua adæquatione inter duo;& hanc vocant æqualitatẽ propriè, & ſtrictè dictã ex Scot.in 2.d.1.q.3.§.Ad vltimũ argumentum,Mayr.in 1.d.43.q.10.a.1.ad 3.Riccard. a.1.q.5.§.Sed hæc rõ ſupponit. Aliacen.in 1. q.13.a.3.punct.2.ad 3.contr.3. Gabr.in 2.d. 1.q.3.§.His præmiſſis, vbi ait,ly maius,minus,æqualia dupliciter accipi. Primò,vt dicunt comparationem quantitatis ad aliam ſecundum certam menſuram, vt æqualia dicantur,quorum eadẽ eſt menſura: maius quod excedit aliud in certa quãtitate,min⁹ verò,quod exceditur; Et ſic non tribuũtur infinitis: Secundo illi termini accipiuntur largius,vt æqualia ſint aliqua ſic ſe habẽtia, quod quicquid eſt in vno,id formaliter,vel ſibi correſpõdẽs, ſeu æqualẽter eſt in alio, & nihil vltra; mai⁹ verò largè dicitur,quod continet omnia,quæ cõtinet aliud,vel ſibi 9

Scot. *Mayr.* *Riccard.* *Aliacenſ.* *Gabr.*

Maius, & minus æquale dupliciter accipi poteſt.

correſpondens, & cum hoc alia, & ita cōuenit infinitis. Neq. ex hoc exceſſu ſequitur finitas, nam ex exceſſu colligitur finitas, quādo inciperet à certa quantitate exceſſi; at nō ſic exceditur infinitū, ſed ſolū, quia aliquid eſt in vno infinito, quod vel ſibi correſpondens nō eſt in alio infinito: & ſecūdū has exceptiones propriè, & impropriè putat poſſe accipi proportiones determinatas, vt proportio dupla, tripla, decupla, &c.

ART. II. Opiniones Doctorum.

10 *Non conuenire æqualitatem infinito aiunt aliqui.* PRima opinio eſt negātium, infinito conuenire poſſe æqualitatem, vel inæqualitatem, atq. adeo maius, vel minus. Eſt ferè communis, ſed ex vario fundamento. Primo aliqui ex eo, quod hæc ſint paſſiones quantitatis finitæ: Ita Conimb. 3. ph. c. 8. q. 2. a. 4. ad 3. ex Platon. in Philebo, vbi ait quantitatē primo diuidi in finitam, & infinitam, tum finitam in maiorem, minorem, & æqualem ex diuerſa cōparatione facta inter quantitates, quæ cōparatio non pōt eſſe inter infinita, quia in natura illa nō pōt eſſe exceſſus, vel defectus, vel cōmenſuratio, quia huiuſmodi cōparatio requirit limitationē inter res cōparatas Vaſq. 1. p. q. 26. n. 8. Sequitur Scot. in 2. diſt. 1. q. 3. lit. K. §. Ad vltimū. Sed cōtra inſtat Sonc. 12. met. q. 31. ad 1. vbi ſaluatur rō quātitatis, ibi reperiri debet rō inæqualitatis, vel æqualitatis; ſed in quantitate infinita ſaluatur ratio quantitatis; ergo.

Conimbr. *Plato.* *Quia ſunt paſſiones quātitatis finitæ.* *Vaſquez.* *Scot.* *Soncin.*

11 *Alij, quia infinitum non habet rationem totius.* Secundo alij negant, quia infinitū nō habet rōem totius, quia totū idem eſt, ac perfectum 3. phyſ. 64. quare vt ibi non eſt rō totius, ita neq. partis. Sed cōtra, quia licet infinitū nō ſit totū, vt dicit pfectionē; & cōpletionē, tñ dicit totū, quia eſt vnū quid cōpoſitum ex partibus; vnde in continuo dicūtur eſſe partes proportionales infinitæ; ergo partibus conuenit rō infiniti. Confirm. quia ſi daretur numer⁹ infinitus, ille nō eſſet ſimplex; ergo compoſitus. Confirm. 2. quia ibi ſaluatur continere aliud, & aliquid plus; ergo totum, & pars.

12 *Alij ex improportione ad rem additam.* Tertio alij. quando totum non addit parti ſignatæ aliam partem, quę ſe habeat in certa proportione ad primam partem, ibi non eſt neceſſarium eſſe partem minorem toto, vt punctus additus lineæ non facit illā maiorē, quia in nulla proportione ſe habet ad illā, ita Cap. 2. diſt. 2. q. 1. a. 3. ad 6. Aur. ex D. Th. q. 2. de malo a. 2. ad 8. vbi ait quantū additū quāto, non facit maius, quando additū nō habet eandem rōem quantitatis, ac quantū, cui additur; vel ſi habet eandem; tamen non habet proportionem cū illo; vnde corpus non fit maius addita ſuperficie, neq. hæc addita linea, nec linea per additionem puncti; quare cūm illud, quod additur, ſit finitū, quod non habet proportionē cū infinito, nōn pōt reddere illud maius; nec totū reſultās ex illa additione, eſt maius ſua parte. Fundamētū eſt, quia nulla additio pōt fieri infinito, vt ſic, & ſecundum ſuam totalitatē, ſed vt eſt finitū;

Capreol. *S. Thom.*

13 *Fūdamētū, q. additio fit. qua finitum eſt.*

A ergo vt infinitū non eſt maius, ſed vt finitū. Sed cantra obſtat infinitas partiū propotionalium: neq. obſtat de pūcto, quia hoc non facit maius ex eo, quia nullā habet proportionem ad lineā, ſed non eſt quantus. Confirmat Sonc. quia omne, quod cōtinet aliud, & aliquid plus, eſt maius eo, ſiue quantitatiuè, quando illud plus eſt quantū, ſiue indiuiſibiliter, quando eſt indiuiſibile, vt dictū eſt ſupra; at huiuſmodi eſt omne totū reſpectu ſuæ partis: & ridiculū eſt negare illud principium (*Omne totum eſt maius ſua parte*) eſſe verum reſpectu infiniti. 14

Non placet. *Confirmat Sōc.*

Ex additione infiniti fieri maius, nō verò finiti. 4. Alij infinitū nō fieri maius, quādo illi B additur aliquod finitum; ſecus verò quando illi additur aliquod infinitū: nam tunc fit mai⁹. Molin. 1. p. q. 6. diſp. 1. §. Durand. vbi ait Deū, & orbem non eſſe quid melius, vel maius; licet ſint plura bona ſecundum numerū, quia finitum additum infinito non efficit maius; alioqui Chriſtus, quia eſt De⁹, & homo, eſſet quid melius, & perfectius Patre, & Spritu Sācto, contra D. Th. in 3. d. 6. q. 2. a. 3. ad 1. quia omne bonum creatum ſe habeat ad increatum tanquam punctus ad lineam: vnde Auguſt. 6. de Trinit. c. 8. *cūm Creatura adhæreſcit Creatori, illa fit maior, quā erat, non ille.* Sed hæc doctrina vera quidē eſt reſpectu Diuinæ eC ſſentiæ, quia hæc continet eminenter, & perfectiſſimè omnem perfectionem; quare nihil addi pōt, per quod fiat melior, & maior perfectio; At in alijs bonis generaliter verum eſſe quodlibet eorum additione alteri⁹ boni fieri melius ex D. Th. 1. 2. q. 34. a. 3. ad 2.

Molin. *Durand.* *Auguſt.*

Omne additum facit maius. 5. Alij negant ēt ſi additum ſit infinitum, ſed vterq. modus reijcitur, quod ſēper omne additū facit aliquod maius ſiue iuxta formam additā, vt oſtendimus ſupra dub. 6. vnde ſi additū eſt finitū, fit maius finito modo; ſi infinitum, infinito modo; ſi in alio genere, fit maius ſecundum illud genus.

15 *Alij, quia nec excedit finitè, nec infinitè.* 6. Alij probant, quia ſi vnū infinitū exceD dit aliud vel exceſſu finito, vel infinito, non pōt doci primū, quia ſequeretur eſſe finitum ex ea parte, ex qua eſt exceſſus finitus; neq. ſecundū, quia ēt ſequeretur eſſe finitum, quia id, quod exceditur, nō continet id ſecundū, quod exceditur, atq. adeo non continet infinitatem, cum nō contineat exceſſum infinitum, ſed illū excludat: Sed reſpōdent Aduerſarij poſſe eſſe exceſſum finitū, & infinitū, licet nō ex ea parte, ex qua eſt infinitudo. 16

Alij, quia nil maius. 7. Alij, omni numero poſſibili nō pōt dari maior, vt patet ex terminis: ſed quodlibet infinitū continet omnes infinitates, & numeros poſſibilis, .ſ. infinitos binarios, ternarios, E &c. Sed reſpondetur, quod licet cōtineat infinitas vnitates, & numeros; nō tamen omnes poſſibiles, quia infinitū non eſt id, extra quod nō eſt aliud. 3. phyſ. 62. Sed ex quo quibuſcūq. acceptis poſſunt alia, & alia accipi in infinitū. 17

Poſſe dari maioritatē, & minoritatem. Secūda opinio affirmat inter infinita poſſe dari comparationem ſecundum æqualitatem, vel maioritatem, & minoritatem, Ita Sonc. 12. met. q. 31. ad primum. Arim. 2. d. 42. q. 4.

Soncin. *Arimin.*

Gabr. Ferr. Caiet.

q.4. Gab. d.1. q.3.ad primum. Ferr.2.contr. Gent.c.38.§.vlt.Caiet. 3.p.q.10.ar.3.Fundamentum, quia alioqui ſequeretur totũ non eſſe maius ſua parte; hoc autem eſt contra principium lumine naturali notum; Sequela probatur, nam ſi ab infinito numero Angelorum auferãtur decem, adhuc ille numerus maneret infinitus; at hic eſt pars reſpectu præcedentis numeri; ergo vel minor, & iam admittitur infinitum vnum eſſe maius altero, atq. adeo alterũ eſſe maius. Vel non eſt minor, & tunc pars non eſſet minor ſuo toto; atq. adeo neq. totum maius ſua parte; Vnde etiam patet neq. eſſe æqualem, quia
18 pars eſſet æqualis toti. Confirmatur, quia in infinita multitudine neceſſariò debent contineri infiniti binarij, alioqui totus numerus non eſſet infinitus; at numerus binariorum non poteſt eſſe æqualis, ſed minor numero vnitatum, quia vnitates ſunt duplo plures, nam in ſingulis binarijs cõtinentur duę vnitates; atq. adeo numerus binariorum fit pars reſpectu totius numeri. Confirmatur, quia homines producibiles ſunt infiniti, & ſimiliter equi, & leones; at numerus continens illos omnes, eſt maioris multitudinis, quàm ſit ſolus numerus hominum: & quia numerus hominum eſt extra numerum equorum, & contra; inter illa poteſt eſſe comparatio. Et idem dici põt de numero dierũ, & menſium.

Non ſunt tot binarij quot vnitates.

19 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam alij volũt infinito poſſe dari aliquid maius abſolutè, non tamen in certa aliqua proportione. ſ. dupla, tripla, &c. nam in columna bipedali ſunt plures partes proportionales, & pũcta, quam in pedali, cum bipedalis ſit totũ reſpectu pedalis, ita Suar. diſp.40. met. ſect.5.n.49.

Auctorum diuiſio, quidam in certa, alij in incerta proportione concedũt exceſſum.

Alij verò dicunt poſſe etiam dari maioritatem etiã in certa aliqua proportione, nam ſi ſex lineæ paralellæ traherẽtur in infinitum ſecũdum longitudinem, diſtantes à ſe pedaliter ſecundum latitudinẽ, ſpatia intercepta eſſent infinita ſecundum longitudinem, & quodlibet ſpatium eſſet ſexta totius, & duæ eſſent tria totius, & tria eſſent medietas totius, ſic etiam reuolutiones Lunæ ſunt duo decuplæ ad reuolutiones Solis, ſecundum Ariſt. ita Gab. 1.d.2.q.3.§. his præmiſſis.

Gabr.

20 3. opinio eſt dicẽtium infinitum poſſe dupliciter accipi. Primo materialiter, & ſignificat res, ex quibus cõponitur id, cui tribuitur infinitas, vt eſt quantitas, vel numerus Angelorum, &c. Secundo formaliter, i. pro ratione carente termino vltimo, atq. adeo dicit potentias ad ponẽdas res in infinitum. Si primo modo accipiatur, poſſe vnum eſſe maius altero, vel æquale, quia licet non poſſit habere maiorem rationem infinitudinis; poteſt tamen habere plures res, quibus conueniat infinitas, vt ſignificat D. Thom. 3. p. q.10.a.3. vt probant argumenta ſecũdæ opinionis: & confirmatur, quia illud eſt altero ſaltem materialiter maius, quod continet totum, quod eſt in illo, & aliquid plus, vt patet ex terminis: ſed ita ſe habere põt vnum infinitũ reſpectu alterius, quia infinitus numerus Angelorum continet infinitos binarios Angelorum, ex quibus componitur: & præterea ternarios, & quaternarios, quæ continent plus materiæ; at formaliter nõ eſt capax maioritatis, vel minoritatis reſpectu alterius; neq. æqualitatis poſitiuæ, ſed ſolum negatiuæ, quia infinitum formaliter cõſiſtit in indiuiſibili explicato per negationem termini: Sed ratio indiuiſibilis nõ ſuſcipit magis, & minus; ergo. Sequitur Ruuius loc. cit. Hurtad. de Mẽdoza diſp.13. phyſ. ſect.2.§.21.

Infinitum materialiter, non formaliter eſſe maius alio.

S. Thom.

Ruuius. Hurtad.

4. opinio eſt dicentium infinitum vnius generis non poſſe eſſe maius altero, in eodẽ ſubiecto; at verò in diuerſo genere, vel in diuerſo ſubiecto põt vnum eſſe maius altero. Ita D. Thom. quodl.9.q.1.a.1.ad 1.& 3.p.q. 10.a.3.ad 3. vbi aſſerit illam proprietatẽ infiniti, *Quod infinito non ſit aliquid maius*, eſſe intelligendam reſpectu eiuſdem ſubiecti, his verbis: *Quia igitur infinitum non eſt ſubſtantia quædam, ſed accidit rebus, quæ dicuntur infinitæ (vt dicitur 3. phyſ.) ſicut infinitũ multiplicatur ſecundum diuerſa ſubiecta, ita neceſſe eſt, quod proprietas infiniti multiplicetur, ita quod conueniat vnicuiq. illorum, ſecundum illud ſubiectum. Eſt autem quædam proprietas infiniti, quod infinito nõ ſit aliquid maius. Sic igitur ſi accipiamus vnam lineam in infinitam, in illa non eſt aliquid maius infinito. Et ſimiliter ſi accipiamus quamcumque aliarum linearum infinitarũ, manifeſtum eſt, quod vniuſcuiuſq. earum partes ſunt infinitæ; oportet ergo, quod omnibus illis partibus infinitis non ſit aliquid maius in illa linea; tamen in alia linea, & in tertia erũt plures partes etiam infinitæ præter iſtas. Et hoc etiam videmus in numeris accidere: nam ſpecies numerorum imparium, & tamen numeri pares, & impares ſunt plures, quàm pares. Sic igitur dicẽdum eſt, quod infinito ſimpliciter, & quoad omnia nihil eſt maius: infinito autem ſecundũ quid determinatum non eſt aliquid maius in illo ordine: poteſt tamen accipi aliquid aliud maius extra illum ordinem*, & ibi Caiet. & tom.3. tr.3. de infinitate Dei ad tertium principale, vbi ait, *Patet in quantitate permanente, quod ſi ponatur linea infinita vtrinq. verſus oriens, & occidens, & ſecetur in directo puncti meridiei, quod vtraq. pars eſt infinita, & tota eſt maior vtraq. parte, & ſimiliter in quantitate ſucceſſiua*. Et infra, *Falſum eſt cõparando infinitum ſimpliciter infinito ſecũdum quid, qualis eſt pars aliquota infiniti, quod vnum non ſit maius alio*. Imò idem docet de duobus infinitis ſimpliciter, vt patet ex numero reuolutionum Saturni, quarũ ſingulis reſpondent amplius trecẽtæ ſexaginta reuolutiones Lunares: vnde ſecundum ponentes æternitatem motus, plures ſunt reuolutiones Lunares, quàm Saturni. Et idem docet de numero dierum, & horarum, quæ continentur in diebus, & de pluribus minutis, quæ cõtinentur in horis; vnde, inquit, ex D. Th. Non eſt proprietas infiniti, nõ excedi ſimpliciter; ſed nõ excedi in illo ordine, in quo ponitur ex 3. phy.37. & 38. vbi infinitũ dicit eſſe accidẽs, cuius eſt qualificare id, cuius eſt accidẽs, atq.

21 *Infinitum diuerſi, non eiuſdem generis eſſe maius alio.*

S. Thom.

Caiet.

22 *Plures sũt horæ, quam dies.*

adeò non infinitat niſi numerũ dierum; vndeimpoſſibilitas conſequens infinitaté non debet poni,niſi in ordine dierum,& ideo nõ poſſunt eſſe plures dies,quam infiniti;&poſſunt eſſe plures horæ, quia hæ non infinitãtur per infinitatem dierum, ſed per propriã infinitatem.Sequitur Ferr.3.cont.Get.c.57. vbi ait,Diſtantiam infiniti intellectus à Deo eſſe maiorem, quam diſtantiam ſupremi intellectus ab eodem Deo; *Non enim inconuenit vnum infinitum eſſe maius alio.* Occh.in 2.q. 8.lit.D.§.ad tertium,vbi cõcedit vnum infinitum eſſe maius alio,ſicut reuolutiones Lunæ excedunt reuolutiones Solis. & idem infra lit.H.§. ad aliud argumentum, licet non poſſit iudicari ſecundum quod eſt maius, vel minus,Baſſol.in 1.d.36.q.3.ar.3. ad 3. primæ opinionis, vbi ait infinitum ex omni parte nõ eſt maius altero eiuſdem rationis,ſed eſſe maius infinito alterius rationis,vt linea infinita non eſt maior lineã.

23 *Diſſidet tamen inter ſe.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt,nam quidam putant,hanc diuerſitatem ordinis debere ſumi reſpectu eiuſdem ſubiecti,ita vt idem ſubiectum infinitum non poſſit magis infinitari ſecũdum eam rationem, ſecundũ quam eſt infinitum, licet poſſit magis infinitari ſecundũ aliam rationem,vt tempus,q̃ eſt infinitum ſecũdum dies, nõ poſſit magis infinitari ſecundum dies, poſſit autem ſecundum horas.Ita videtur ſentire D.Th.Caie.&Thomiſtæ, vt patet ex probatione D.Tho. nam ſpecies numerorũ imparium ſunt infinitæ,& tamen plures ſunt numeri pares,& impares, quam pares.

Quomodo ſumatur diuerſitas ordinis.

At verò alij dicunt,hanc diuerſitaté ordinis ſpectari nõ ſolum ſecundum diuerſas rationes,quæ ſunt in eodem ſubiecto, ſed etiã quæ ſunt in diuerſis ſubiectis;imò infinitum in vno genere poteſt excedi à finito alterius generis,vt ſi Deus faceret accidẽs infinitum, & ſubſtantiam ſiue finitã,ſiue infinitam,adhuc eſſet perfectior accidente, quia nunquã accidens quantumcumq. creſcat,poteſt pertingere ad perfectionem ſubſtantiæ; at infinitum vnius generis nõ poteſt excedi ab infinito eiuſdem generis,& rationis,quia exceſſum clauditur,& determinatur ab excedẽte: nam totum illud diuideretur in partem exceſſam,& excedentem.

Alij verò dicunt hanc diuerſitatem attẽdi ſiue ſecũdum rationem etiam in eodem ſubiecto, vt numerus par, & impar in eadem linea,ſiue ſecundum ſubiectum,etiam ſi ſint eiuſdem rationis,vt ſunt plures lineæ infinitæ, in quibus ſimul ſumptis ſunt plures partes infinitæ,quàm in vna;

24 Quinta opinio eſt dicentium, infinitum poſſe comparari vel cum re finita, vel cum alio infinito.Si primo modo,habet reſpectu illius maioritate,vt patet ex terminis. Si ſecundo modo,habere poteſt æqualitatem,cũ infinito nõ ſolum formaliter, ſed etiam materialiter ſumpto,vt patet ex æqualitate Diuinarum perſonarum, & perfectionum; at

Alij vnũ infinitum non eſſe maius alio, licet æquale illi.

A verò quoad inæqualitatem maioritatis non poteſt vnum infinitum habere maioritatem reſpectu alterius infiniti, quia quicquid eſt minus altero,exceditur ab altero; at exceſſũ eſt imperfectũ reſpectu excedentis. Sed nullum imperfectũ in aliquo genere poteſt eſſe infinitum in illo genere, vt albedo infinitè intenſa,non eſſet perfectè intenſa in illo genere:quia illud,quod eſt infinitum ſecũdum perfectionem in aliquo genere,non deeſt illi aliqua perfectio in illo genere,ſed habet omnem perfectionem; alioqui,ſi deeſſet aliqua, eſſet limitatum,atq. adeo finitum.

Confirm.Quia omne,quod habet termi- 25
B num,vt ſic repugnat eſſe infinitum, quia opponuntur contradictoriè: ſed omne exceſſũ habet terminum reſpectu excedentis; ergo non poteſt habere infinitatem. Minor probatur,quia illud,quod non procedit tãtum, ſicut procedit alterum,habet terminum: nã ſi non terminaretur, procederet ſicut alterum,ſed exceſſum non procedit tantum,ſicut excedens,vt patet in duabus lineis,iuxtapoſitis,quarum vna excederet alteram.

Exceſſus importat terminũ.

Confirm.2.Quia infinitum actu,& in potentia debent oppoſito modo definiri, quia ipſa opponuntur vt actus, & potentia: ſed infinitum in potentia dicitur id, cui ſemper
C aliquid deficit, cum ſemper eius ſit aliud, & aliud accipiendum; ergo infinitum in actu debet dici,cui nihil deficit, ſed omni exceſſũ aliquid deficit,ergo nullum exceſſum eſt infinitum actu.

ART. III. Opinio Auctoris. De modo, quo Infinito formaliter conuenire poſſit æqualitas, vel inæqualitas.

NOtandum cum æqualitas,&inæqualitas 26
ſint proprietates relatiuæ,per quas duo comparantur inter ſe, Hæc comparatio in-
D finiti poteſt fieri vel cum re alia finita,vel cũ re infinita; quare videndum eſt, qua ratione infinito conuenire poſſint hæ paſſiones; & quia in extremis comparatis, debet attendi ratio ſecundum quam comparantur, quæ dicitur fundamentum, & ratio fundandi relationes,ideo hoc ipſum debet attẽdi in infinitis comparatis.

Agit de æqualitate, vt de relatione.

1.Concl.Infinito conuenit æqualitas, vel 27
inæqualitas. Primũ patet ex Symbolo Athanaſij, vbi de Diuinis perſonis, quæ ſunt formaliter infinitæ,dicitur quod ſunt coeternæ & coequales,quia ibi nõ eſt maius, & minus. Confirm. quia æternitas dicit durationem
E infinitam, at poſſunt eſſe aliqua non ſolum increata,ſed etiam creatã quoad æternitaté; ergo etiam quoad durationem infinita. Minor probatur in duobus Angelis ab æterno productis.

Conuenit infinito æqualitas.

Secunda pars probatur ex omnium Philoſophorum,ac Theologorum ſententia, q̃ perfectiones Diuinæ excedunt non ſolum vnam,ſed omnes perfectiones creatas,etiam ſi hæ

ſi hæ ſint infinitæ, at exceſſus neceſſariò importat inæqualitatem inter excedentem, & exceſſum. Confirm. quia nemo poteſt negare infinitum eſſe maius finito ſiue ſit ſecũdum extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem, ſiue ſecundum intenſionem.

28 Secundo probatur vtraque pars, nam nõ poteſt concipi duas quantitates, ſiue molis, ſiue perfectionis inter ſe comparari, & inter illas non eſſe æqualitatem, vel inæqualitatẽ: ſed omne infinitum in quanto ineſt, vt diximus ex 1.phy.15.3.ph.t.1.& 24. vbi omnem magnitudinem docet eſſe vel finitam, vel infinitam; vnde indiuiſibili ſicut negat conuenire quantitatem, ita & finitatem, vel infinitatem. Maior probatur, tum ex Ariſt. in prædicam.quantit. vbi æqualitatem, & inæqualitatem ponit inter proprietates quantitatis; at proprietas conuenit omni ſubiecto ſiue ſit proprietas vna ſolitariè ſumpta, ſiue diſiuncta; nam neceſſariò debet altera illarũ conuenire, vt patet inductione huiuſmodi proprietatum, vt in numero par, vel impar; qualitate ſimile, vel diſſimile, &c.

Quantitatis proprietates ſunt æqualitas, & inæqualitas.

29 Neq. dicas, hanc proprietatem conuenire Soli, ſed non omni quantitati; nam dicitur eſſe proprium maximè quanti: *Vnumquodq; enim eorum, quæ dicta ſunt quantorum, æquale, & inæquale dicitur.* & infra: *In cæteris verò quæcumque quanta non ſunt, non ſunt æquale, & inæquale: vt album non omnino dicitur æquale, vel inæquale, ſed magis ſimile, vel diſſimile.* tum ratione, nam quæcumq. inter ſe comparantur ſecundum quantitatem, vel concipiuntur habere inter ſe exceſſum, & defectum, .i. quod vnum non habeat tantam perfectionem, quantam habet alterum, & inter illa cõcipitur inæqualitas, quia hoc eſt eſſe inæquale, non habere tantam perfectionẽ, quãtam alterum, ſed minorem, vel maiorem. Vel concipiuntur non habere inter ſe exceſſum, & defectum, ita vt tanta ſit perfectio in vno, quanta eſt in altero, & inter illa concipitur æqualitas, quia nomine æqualitatis nõ aliud intelligitur, quàm tantam perfectionẽ eſſe in vno, quanta eſt in altero; tum quia æqualitas ideo fundatur in vnitate, ſicut inæqualitas in negatione huius vnitatis; tum inductione in omnibus, quæ dicũtur æqualia, nam quantitas molis dicitur æqualis alteræ, quando continet tantã extenſionem, quantam altera: ſic numerus, quando tot vnitates, quot alter: ſic tempus, quando tantam moram, quantam alterum: ſic pondus dicitur ponderi æquale: ſic perfectio eſſentialis, & cætera omnia, quæ induunt rationem aliquam quãtitatis ſiue formalis, ſiue virtualis. Vnde Ariſ.lib.de Xenophone cap.de Zenone in fi. æquale, vel inæquale eſſe neceſſe eſt quicquid magnitudine, vel multitudine cõſtat. Quod ſi nomine æqualitatis, vel inæqualitatis, aliud intelligunt, iam diſputãt de nomine, dummodo concedãt contineri, vel non contineri plus, vel minus perfectionis.

Et illæ proprietates ſolius, & omnis.

Probatur rõne, eſſe proprietates in quarto modo.

Ariſt.

A Dices: Hinc ſequitur punctum eſſe æquale puncto, cum tamen nõ ſit quantum, quia non continet plus, vel minus perfectionis vnum, quam alterum. Confirm. ex 10.met. t.19. vbi negat, omne, quod non eſt maius, vel minus altero, eſſe illi æquale. 30

Obiectio de pũctorum æqualitate.

Reſp. Fusè ab Ariſtot. in 10.met. diſputari quomodo æquale opponatur magno, & paruo, idest inæquali, & oſtendit non opponi nec relatiuè, nec contradictoriè; ſed priuatiuè, atq. adeo negatio maioris, vel minoris nõ ponit æqualitatem, niſi in quibus natum eſt eſſe maius, & minus, ideſt ex Scoto, æquale dicitur, quod nec eſt magnum, nec B eſt paruum, aptum natum eſſe magnum, vel paruum; quare non mirum ſi puncto non conuenit æqualitatis priuatiuè accepta, ſed ſolum negatiuè accepta, quia ſcilicet nõ habet rationem quantitatis. Quod ſi punctum poſſet inducere aliquam rationem quantitatis, tunc illi conueniret æqualitas, vel inæqualitas: vnde ſecundum perfectionem eſt æquale alteri puncto, & inæquale inſtanti, cum ſit hoc perfectius. Vnde patet ad confirmationem, quia ibi negatur, negationem illam habere rationem æqualitatis in alio ſubiecto, quam in quantitate; at infinitum oſtendimus habere rationem quantitatis; ergo C neceſſariò cõuenit illi æqualitas, vel inæqualitas.

Soluitur.

Æqualia opponuntur priuatiuè.

Reſp.2. Etiam ſi æquale, & inequale priuatiuè accepta requirant determinatum ſubiectum; tamen negatiuè accepta non requirunt illud, nam æquale dicitur quod nõ continet, nec plus, nec minus altero quodcumque illud ſit, modo illi comparetur. Cõtra verò inæquale dicitur quod continet, vel plus, vel minus, quàm alterum; abſurda autem quæ inferuntur ex æqualitate, vel inæqualitate infiniti, cum alijs non exigunt æqualitatem, vel inæqualitatem priuatiuè acceptam, ſed ſufficit illis negatiuè accepta, D vt cum v.g. dicitur totum eſt maius ſua parte, atq. adeo inæquale illi, & dicitur ex eo quia totum continet aliquid plus, quam ſuæ pars ſiue hæc inæqualitas ſit priuatiuè, ſiue negatiuè. 31

Negatiuè accepta nõ requirit æqualitas, & inæqual. ſubiectum.

2. Concl. Infinito vt ſic non conuenit æqualitas, vel inæqualitas determinata, ſed indeterminata, eſt communis eorum qui dicunt æqualitatem, & inæqualitatem poſiti- E uam eſſe paſſiones quantitatis finitæ, negatiuam verò infinitæ, vt Riccar. & alij, expreſsè Canon. loc. cit. Gabr. in 2.diſt.1. q.3. §. his præmiſſis ad primam, vbi ait, quãtitatẽ poſſe comparari ſecundum determinatam mẽſuram: & ſic negat infinito conuenire æqualitatem, vel inæqualitatem; vel indeterminatẽ, & ſic ait cõuenire. Prima pars patet, quia hæc prædicata ſupponunt quantitatem determinatam ex Canon. quæ non conuenit infinito; vnde Riccar. ait, comparationem poſitiuam exigere in extremis comparatis principium, medium, & finem, in quibus extrema comparata adæquãtur, vel non adæquantur; 32

Æqualitas infiniti eſt indeterminata.

Riccard. Canon. Gabr.

quãtur;at infinitum caret principio, medio, & fine. Ex Ariſt. lib. de Xenophone cap. de Zenone, & ex 6. Top. & in hoc ſenſu explicari poteſt, quod docet Ariſt. 10. met. 19. dum negat omne, quod non eſt maius, vel minus altero, eſſe illi æquale;at hoc non poteſt intelligi de omni æqualitate, quia eſſet contra conceptum communem; ergo de æqualitate determinata, quia infinitum ex ea parte, qua eſt infinitum, non habet determinatum exceſſum reſpectu alterius infiniti: neq; determinatam æqualitatem. Secunda pars ꝓbatur, quia ex Symbolo Athanaſij, perſonæ Diuinæ ſunt coeternæ, & coequales inter ſe: & ex omnibus Theologis, ac Philoſophis, Diuina perfectio eſt maior perfectione creata: Sed hæc æqualitas, vel inæqualitas nõ poteſt intelligi de æqualitate determinata, ergo de indeterminata.

33 *Aliter de æqualitate, aliter de inæqualitate loquendum.*

3. Concl. Aliter conuenit infinito æqualitas, & aliter inæqualitas. Prima pars probatur, quia æqualitas conuenit infinito, vt infinito reſpectu alterius infiniti, non ſolum ſecundum rationem formalem infiniti, ſed ẽt materialem;nam tot poſſunt produci in vna infinitate Angeli, quot in alia infinitate homines; imò productis infinitis hominibus, ibi infinitates animarum, & corporum eſsẽt æquales, quia tot eſſent corpora, quot ſunt animæ: nec plura, vel pauciora.

34 *Obiectio.*

Dices: Æqualitas dicit commenſurationẽ inter illa, quæ ſunt æqualia; at hæc repugnat infinito, quia commenſuratio ſupponit mẽſurabilitatem.

Soluitur.

Reſp. Ex dictis art. 1. mẽſurabilitatem ſucceſſiuam repugnare infinito, & non ſimultaneam, quæ eſt per adæquationem vnius cum alio, qualis eſt inter infinita corpora, & animas infinitorum hominum: neq; in hac commenſuratione requiritur cognitio magis diſtincta ſingulorum infinitorum quã ſit cognitio ſingulorum abſolutè ſecundum ſe.

35 *Infinitum eſt inæquale ſolum reſpectu finiti.*

Secunda pars probatur, quia inæqualitas licet conueniat omni infinito quomodocumque accepto reſpectu finiti, ſiue ſit ſecundum continuationem, ſiue ſecũdum numerum, non tamen conuenit reſpectu alterius infiniti;tum quia repugnat omni infinito formaliter accepto eſſe maius, vel minus altero formaliter accepto, vt infra;tum quia quicquid ſit de infinito ſecundum multitudinem, videtur certum infinitis ſecundũ extẽſionem repugnare, etiam materialiter acceptis habere inter ſe inæqualitatem ſecundum extenſionem, quia vnum non põt eſſe maius altero, ſaltem quando ſunt eiuſdem generis, vt infra.

Ruuius quæſtionem facit de nomine.

Contrarium docet Ruuius, negans infinito cõuenire æqualitatem poſitiuam, ſed negatiuam;ſed fallitur, quia inter hæc extrema æqualitas negatiua fũdatur in poſitiua, cum in vtroque infinito ſit potentia partium poſitiua ſine termino, ſed fortè diſputat de nomine, quod poſitiuam æqualitatem vocet, quæ eſt inter extrema finita, quæ ſibi inuicẽ

A reſpondeant ſecundum principium, mediũ, & finem;ſed non eſt immorandum in quæſtione de nomine, modo conſtet de re.

4. Concl. Infinitum formaliter non eſt capax inæqualitatis, ideſt maioritatis, & minoritatis reſpectu alterius infiniti. Probant, quia conſiſtit in indiuiſibili, nam conſiſtit in negatione finis, quæ indiuiſibiliter cõuenit cuicũq; conuenit, nã ita vnum infinitum negat finem, ſicut alterũ; neq. vnum magis negat, quã alterum; vnde indiuiſibiliter hæc negatio attingitur. Confir. Quia infinitum formaliter conſiſtit in negatione termini: ſed quoad hanc negationem non poteſt eſſe exceſſus, quia cũ hæc negatio cõſtituat quodlibet infinitum, & in ipſa negatione non ſit exceſſus vnius ſupra alteram, ſequitur infinitum vnum formaliter non poſſe excedere aliud. Confir. 2. Ex ijs, quibus probant vnum infinitum nõ eſſe maius alio, nam illa ſaltem probant non eſſe maioritatem ſecũdum rationem formalem infinitudinis. 36 *Infinitum formaliter incapax inæqualitatis.*

B

Dices: Quilibet terminus eſt indiuiſibilis, & tamen res finita, & terminata poteſt vna eſſe maior altera; ergo etiam ſi negatio finis ſit indiuiſibilis, poteſt vnum infinitum eſſe maius altero. Confirm. Quia negatio ſpecificatur à termino negato, atque adeo infinitum, quod dicit negationem finiti, ſpecificatur à finito: Sed vnum infinitum eſt maius altero;ergo & eius negatio. Confirm. 2. nam negatio fundatur in aliquo poſitiuo, atque adeo negatio finis, per quam cõſtituitur infinitum, fũdatur in entitate partium, & perfectionum: ſed partes, in quibus fundatur, recipiunt maioritatem, & minoritatem; ergo & negatio. 37 *Inſtantia.*

C

Reſp. Finitum non habere maioritatem ſupra alterum ex ipſa ratione termini indiuiſibilis, ſed ex exceſſu, qui eſt ſupra terminũ, vt patet ex eo, quod duo palmi, quia habẽt eundem terminum indiuiſibilem, non habẽt inter ſe maioritatem, & minoritatem: neque eſt eadem ratio de infinito, quia terminus relinquit capacitatem in re finita ad exceſſũ; at negatio omnis termini, quam dicit infinitum, non relinquit hanc capacitatem. Quod ſi per impoſſibile eſſet aliquod finitũ, quod in ſe includeret omnem terminum poſſibilem ſui generis, non eſſet capax alterius, & alterius termini. Nunc verò quia habet, v.g. vnum terminum, eſt capax alterius, ſcilicet palmaris, & ſic conſequenter. 38 *Soluitur. Finitũ ſub qua ratione aliud finitũ excedit.*

D

Ad primam Confirm. Duplicem eſſe negationem rei diuiſibilis; Vnam partialem, & hæc ſuſcipere poteſt magis, & minus iuxta exigẽtiam termini; Alteram totalem, & hæc non ſuſcipit magis, & minus, ſed conſiſtit in indiuiſibil, & huiuſmodi eſt negatio omnis infinitatis incluſa in infinito. *Duplex negatio rei diuiſibilis.*

E

Ad ſecundam Confirm. Inde aliquos concedere infinitum materialiter recipere maius, & minus, non tamen formaliter, quia illa negatio finis, etiã ſi ſit diffuſa in plures partes: ſemper negat omnem rationem finis; vnde

vnde poſſunt eſſe plura non vltima, fundantes negationem vltimitatis tã in vna collectione infinita, quã in alia: Sed hoc non arguit infinitum vt infinitũ etiam materialiter eſſe maius, ſed ſolum vt finitum: nam ſi plura infinita, fundãtia negationem finis, in vna collectione, quàm in alia, iam etiam materialiter vnum infinitum eſſet maius altero, ſed vt huius opinionis veritas magis diſtinctè cognoſcatur, diſtinguenda ſunt infinita materialia in continua, & diſcreta, iuxta ea, quæ diximus de additione ad infinitum; quare ſit.

ART. IV. Opinio Auctoris. De modo, quo Infinito materialiter conuenire poſſit æqualitas, vel inæqualitas.

39 *Inæqualitas repugnat infinito ordinatè ſumpto.*

S.Tho. Caiet. Ferrar. Dur. Alenſ. Scot. Aureol. Riccar. Mairon. Adam. Arim.

QVinta Concluſ. Infinitis ſecundum extenſionem ſiue continuam, ſiue diſcretam ordinatè ſumptam repugnat inæqualitas, eſt communis, tum apud Thomiſtas cum D.Thom.3.par.q.10.a.3.ad 3.vbi Caiet. & 3.contr.Gent.c.69. vbi Ferrar. tum apud Scotiſtas, Duran.1.d.43.q.2.nu.14.& 2.d.1.q.4.nu.21.Ex Alenſ.p.4.q.65.memb.3.a.1.§.2. ad 2.Scot.1.d.2.q.2.ad 2.principale, & 2.d.1. q.3. ante ſolutionem argumentorum §. ad vltimum, Aureol.1.d.44.q.vnic.a.1.propoſ. 2. Riccar.1.d.43. a.1. q.5. vbi Mairon. q. 10. qui primus actum ſorbonicum introduxit anno 1311. Adam.2.q.2.ar.5.ad 2. principale contra primam. Arim.1.d.44.a.2.ad 2.vbi diſtinguit, totum, & partem, & maius, & minus accipi propriè, & impropriè; & negat infinitum habere rationem partis, & totius, & maioritatis, ac minoritatis propriè dictæ reſpectu alterius infiniti, quia vnum non includit plures, vel pauciores vnitates, quam aliud; licet concedat eſſe totum, & partem maius, & min⁹ impropriè, quia infinitum quod eſt pars, non continet omnia quæ continet totum, vt medietas cõtinui nõ continet partes alterius medietatis, licet cõtinet tot partes proportionales, & numeros ſcilicet binarios, ternarios, &c. quot continet totum.

Ariminenſis diſtinctio.

40 *Fundamentum ducitur ex ſucceſſiua infinitate.*

Probatur ex infinitate ſucceſſiua, nam nõ poteſt concipi fuiſſe ab æterno duo tempora, & vnum pri⁹ altero, nam eo ipſo id, quod eſſet poſterius, non eſſet ab æterno: & ſimiliter dici põt de infinito à parte *poſt*, nam id, ꝙ non excurrit tantum, quantum alterum, ibi finiretur; ergo neq. põt concipi eſſe duas lineas infinitas verſus Occidentem, & vnam eſſe ex illa parte maiorem altera; quia eo ipſo quod altera non excurreret quantum altera, & excederetur ab altera, ibi eſſet finis.

41 Confir.1. Quia infinitum eſt id, cuius ſecundum quantitatem accipientibus ſemper eſt aliud accipere eſſe, 3.phy.63. Sed ex eo infinito acceptio quæ fieret, finiretur in ea parte, quæ non vltra progreditur ſicut aliud infinitum. Reſponderi poteſt in ea acceptione nũquam poſſe perueniri ad eam partem,

Reſponſio impugnatur.

A in qua eſt exceſſus: Sed contra, quia Deus videret vtraſq. lineas inter ſe coexiſtentes, atq. adeo videret exceſſum vni⁹ ſupra aliam. Sed per eam viſionẽ poſſet accipere ex linea excedente omnes partes vſque ad illam, vnde incipit exceſſus; ergo etiam poſſet ex alia, quæ eſt illi æqualis.

Vrgetur exemplum linearũ inæqualium.

Confir. 2. Quia Deus videndo illas lineas poteſt deſignare, & determinare partem, vnde incipit exceſſus, quia ſicut poteſt deſtruere totũ exceſſum conſeruando reliquas partes: ita videt partem immediatam ad partem deſtructam: at illa pars eſſet vltima, atq. adeò tota illa linea eſſet finita.

B Confir. 3. Quia pars lineæ excedentis occupabat aliquod ſpatium, nõ occupatum ab alia linea exceſſa; at De⁹ in illo ſpatio deſtructa parte excedente, poſſet conſtituere lapidem; at hinc ſequitur omnes illas lineas eſſe finitas; tũ quia ille lapis eſſet termin⁹ vtriuſq. lineæ, quia neutra extenderetur vltra illum; tum quia illud ſpatiũ intermedium inter illas lineas, & lapidem non poteſt eſſe infinitum, quia clauderetur duobus terminis. ſ. per entitatem linearum, & lapidem. Neq. dicas Deũ non poſſe deſtruere partem excedentem relicta linea ſecundum æqualitatem ad alterã; tum quia pars excedens non dependet à reliqua, vt patet ex alijs partibus continui; nam ſicut liberè produxit illã lineam cũ exceſſu; ita etiam liberè conſeruat: neq. eſt ratio cur à principio potuerit produci ſine tali parte excedente, & non poſſit conſeruari ſine tali parte. Ex quibus reijcitur reſponſio quædam Gabr. loc. cit. dicentis, quod ibi finitur linea, vbi exceditur, quando ille exceſſus inciperet à certa quantitate exceſſi. Sed non ſic in infinito, nam infinitum exceditur, quia aliquid eſt in vno infinito, quod vel ſibi correſpondens non eſt in alio infinito: nam hæc argumenta oſtendunt exceſſum incipere à determinata parte exceſſi. 42

Gabrielis ſolutio reijcitur.

D Confirm. 4. Quia pars excedens vel eſt finita, & ibi poſſet ſignari vltima, atq. adeò tota linea eſſet finita; ergo multo magis erit finita alia linea minor; vel eſt infinita, & tunc deberet eſſe magis infinita verſus eamdem partem, quia eſſet infinita vſq. ad partem, ſecundum quam non excedit alteram lineam; & haberet alterã infinitatẽ hinc verſus partẽ excedentem, ꝙ repugnat concipi; tum quia totum illud ſpatium occupatum à parte excedẽte, eſſet infinitum, atq. adeò lineæ pars, quæ remanet, diſtaret à toto illo ſpatio in infinitum: Sed quod diſtat ab alio in infinitũ, nõ habet proportionem cum illo ſecundum rationem diſtantiæ, atq. adeò infinitũ nõ haberet proportionem cum infinito eiuſdem rationis; hoc autem eſt proprium finiti, atq. adeò repugnat infinito; tũ quia ſpatiũ illud poſſet occupari ab alia linea exceſſa, quæ dicatur B. infinita verſus Occidentem, & finita verſus Orientem, ſiue in eo ſpatio collocetur per motum, ſiue ſimul per potentiam Dei; tunc enim ſequeretur ſpatium prius occupa- 43

Pars excedens vel finita, vel infinita, & vtrũq. implicat.

Quid ſi ſpatiũ exceſſi ab alia linea occuparetur.

cupatum à linea B.eſſe finitum, nam principium v.g.D. quod erat finitum verſus Oriẽtem, nunc eſſet iuxta illud ſpatiũ, in quo erat principium partis excedentis, exiſtẽtis in alia linea, quæ ponitur eſſe maior; atq. adeo ſpatium prius occupatũ à linea B.haberet principium, & finem: nam ſpatium prius occupatum à D.principio eſſet principiũ illius ſpatij, & ſpatium occupatum nunc ab eodẽ D. eſſet finis eiuſdem ſpatij; vnde linea, quæ occupabat illud erat finita: & eadem finitas poteſt oſtendi ex motu illarum linearum varijs modis, qui fingi poſſunt.

44 Secundo probatur Concluſ. ex ijs, quæ affert quarta opinio relata in art.2. & confirmatur ex ijs, quæ afferuntur Dubit. præced. de repugnantia additionis ad infinitum, vt infinitum; quod ſicut per additionem ſignatur vltimum, ita per hunc exceſſum: nã hic addi poſſet lineæ minori. Denique probatur ex communi conceptione, nam eo ipſo, quo aliquid concipitur vt infinitũ, eò ipſo concipitur repugnare illi in eodem genere habere maius, & exceſſum; tum ex communi modo loquendi, nam dum eſt cõtrouerſia alicuius, v.g. Regni, dum volumus explicare aliquod Regnum eſſe omnium maximum, & nõ habere maius, dicimus illud eſſe immenſum, & infinitum; tum inductione ex ijs, quæ ſunt infinita, nam perſonalitates Diuinæ, quæ sũt infinitæ in ſuo genere non habent maius in eo genere; non enim datur maior Paternitas paternitate Diuina; ſic etiam meritum Chriſti infinitum nõ poteſt habere maius ſecundum intenſionem, licet poſſit plurificari pluribus actibus; vt docent communiter Theologi apud Suar. to.1.in 3.p.diſp.4.ſect.4. tum quia in opinione Scoti calor v. g. vendicans ſibi eſſentialiter determinatam intẽſionem, licet poſſit plurificari non tamen poſſet magis intendi; ergo ſimiliter ſi calor poſſet eſſe infinitè intentus, quia finitudo non pôt ponere maiorem repugnantiam ad augmentũ, quam infinitudo, quia infinitudo magis ponit omne augmẽtum poſſibile in eo genere, quam finitudo; tum quia ſi vnum infinitum poſſet eſſe mai' altero in eodẽ genere, nunquam poſſet dari terminus quoad hanc maioritatem, nã quodlibet poſſet habere aliud maius ſe; at hoc videtur repugnare, quia ille progreſſus ſimul eſſet cathegorematicus, nã putant Aduerſarij, hoc infinitum dari poſſe, & ſimul eſſet ſyncathegorematic', quia quocumq. dato poteſt dari aliud, & aliud in infinitum; ergo ſiſtendum eſt in primo infinito, vt eo non poſſit dari maius, quia eſt eadem ratio de omnibus.

Ab exẽplo Diuinarum perſonalitatum.

Suarez.

Paritate caloris in via Scoti

45 Contrarium aliqui docent ex D.Tho.3.p. q.10.a.3.ad 3. vbi ait, Infinito non eſt aliquid maius in eodem ſubiecto, quia ſi accipiamus vnam lineam infinitam, in illa nõ eſt aliquid maius infinito, quia cum vniuſcuiuſq. lineæ infinitæ, partes ſint infinitæ, in illa linea nõ poteſt eſſe aliquid maius omnibus illis partibus infinitis; tamen in alia linea, & in tertia erunt plures partes ẽt infinitæ præter iſtas.

Aliorũ opinio.

Reſp.1. Hanc doctrinam, ſi intelligatur de identitate ſubiecti infiniti, quod in illo non ſit aliquid mai' infinito, vera quidẽ eſt, quia ſicut nihil pôt eſſe maius ſe ipſo; ita idem infinitum non pôt eſſe maius ſeipſo. Quod ſi dicant præexiſtẽti infinito fieri additionem, cum hoc additum ſit diſtinctum, non erit idem adæquatum ſubiectum.

Impugnatur, & explicatur.

46 Reſp.2. Hunc ſenſum non eſſe ad mentem Doctorum, tum quia ita cõueniet etiam finito, quia finitum ſumptum ſecundum omnes ſui partes, non habet in ſe aliquid maius ſeipſo; tum quia maioritas, & minoritas infiniti debet attẽdi inter duo infinita, comparatio enim non eſt eiuſdem ad ſeipſum, ſed ad aliud: Vnde probauim' ex duob' infinitis, vnum non poſſe eſſe maius altero; quare falſum eſſet, ꝙ docet, ꝙ alia linea eſſet maior, quã maioritatem explicat per plures partes.

47 Reſp.3. D.Thom. intelligi de ſubiecto infinitatis, ꝙ ſicut affectum infinitate infinitatur ſecundum illam rationem ſubiecti, v. g. dierum, vel horarum, vel lineæ; ita ſecũdum eandem rationem non habet aliquid ſe maius, quia etiam ſi eſſe poſſent alij dies, & aliæ horæ, vel momenta, eſſent quidem plura infinita, ſed nullum magis infinitum, quam alterum; quod patet, nam infrà docet infinito ſimpliciter, & quoad omnia nihil eſſe maius; infinito autem ſecundum quid determinatũ non eſt aliquid maius in illo ordine, .ſ. dierũ, pôt tamen aliquid aliud maius accipi extra illum ordinem, .ſ. dierum, & accipi aliquid maius in ordine horarum: vnde ait, in potẽtia creaturæ eſſe infinita, ſed plura eſſe in potentia Dei, quia .ſ. ſunt in diuerſo ordine. Et numerus infinitatis vnius ordinis non auget numerum infinitatis alterius ordinis.

De quo ſubiecto ſit S.Thom. intelligendus.

48 Secundò obijciunt: Poſita vna linea infinita, ibi eſſet infinitæ partes æquales, ſed poſita vna, pôt poni & alia, vt patet ex ſuperficie infinita, in qua eſſet lineæ infinitæ ſecundum longitudinem: Sed in illa linea eſſent adhuc infinitæ partes, quæ additæ alijs partibus alterius infinitatis efficerent maiorem infinitatem, quia implicat infinitum addi alteri, & non augeri.

Obijcitur ſecũdo.

49 Reſp. Duplex augmentum poteſt intelligi in infinito: vnum quaſi intenſiuum, quod .ſ. faciat illud infinitum magis infinitum, etiã in ratione extenſionis, & hoc repugnat infinito; alterum multiplicatiuum infinitudinis, & hoc non repugnat infinito, quia poſſunt dari plura infinita indiuiduorum etiam eiuſdem ſpeciei, vt duæ infinitudines hominũ; vnde poſitis duabus lineis, non fieret linea longior, & magis infinita, ſed multiplicaretur alia infinitudo longitudinis ſicut multiplicatur linea; & hanc diuerſitatem ſignificat D.Thom. cum docet poſſe eſſe maius in diuerſo ordine, quia .ſ. poſſunt eſſe plures infinitudines, quæ infinitudines diceret aliqd maius non intenſiuè, ſed multiplicatiuè, quã vna infinitudo ſiue ſit hominum, ſiue equorum,

Soluitur.

Augmentum duplex intenſiuum, & multiplicatiuum.

rum,& ſimilium: nam quæ pertinent ad cõpletionem vnius infinitatis, dicuntur pertinere ad eundem ordinẽ infinitatis;quæ verò pertinent ad completionem aliarum infinitatum, dicuntur pertinere ad diuerſum ordinem infinitatis, quia eſt diuerſa ſeries,ſiue contineant partes eiuſdem ſpeciei, ſiue diuerſæ.

Formica ab equis qua ratione excedantur.

50 Tertio obijcies: Infinitas equorum excedit in perfectione infinitatẽ formicarũ,ergo.

Reſp.Hunc exceſſum non eſſe inter illa, vt habent rationem Infiniti, ſed finiti, nam nõ eſt exceſſus in multitudine,ſecundum quam ſunt infiniti,ſed in eſſentia,ſecundum quam habent determinatã perfectionem, quia habẽt determinata prædicata eſſentialia, vnde ẽt ſi eſſet vnus equus diceret maiorem perfectionem,quã infinitæ formicæ. At inſtant, ſi infiniti equi,& infinitę formicæ diſponantur verſus Orientem;tunc maius ſpatium occuparetur ab infinitis equis, quã ab infinitis formicis; ergo infinitas equorum licet non excederet infinitatẽ formicarum ſecundum numerum, excederet tamen ſecundum extenſionem.

Vrgent ex diſpoſitione locali earundem.

51 Reſp. Hinc optimè probari infinitum cathegorematicum non poſſe exiſtere propter abſurda,quæ inde proueniunt, quia ibi eſſet infinitas,vt ſupponitur,&finitas,vt oſtenditur ex argumẽto,& ponitur infinitum, ꝙ ex natura ſua non põt excedi,& ponitur excedi ex caſu poſito. Vel dicendum idem ſpatium occupari à maiori,& minori quantitate, vel quantitatem in qua eſt plus quantitatis non excedere illam,in qua eſt minus,quæ omnia ſunt abſurda,vt infra,cum de exiſtentia infiniti; vnde Scot.in 1.d.1.q.1.&2.ad 2.Infinitum corpus ſimplex, ſi eſſet cum alio fieret totum maius vtroq. ratione dimenſionum: quia dimenſiones alteri⁹ corporis eſſent aliæ à dimẽſionibus corporis infiniti; & eiuſdem rationis cum eis, & ideo totum maius eſſet propter diuerſitatem dimẽſionum,& totum non maius, quia dimenſio infinita non poteſt excedi.

Soluitur, quia infert implicare cathegor. actu; non vero concluſionem.

Scot.

Obiectio de diſtantia eſſentiarum ab eſſentia Diuina.

52 Quarto obijcit, Ferr.3.cont.Gent.c.57.& Canon.lo.cit.Quælibet eſſentia finita habet diſtantiã finitam ab eſſentia Dei: Sed hæ eſſentiæ diſtãt inæqualiter à Deo,nam quæ eſt perfectior minus diſtat, quam imperfectior; ergo vna diſtãtia vt infinita eſt maior altera.

Confir. Ex Canon. ex perfectionibus Diuinis relatiuis, tum abſolutis, quæ oẽs ſunt infinitæ, nam relatiuæ ſunt minores abſolutis;& ex relatiuis Filiatio eſt minus perfecta, quã Paternitas,quia actiua generatio eſt perfectior paſſiua;nam perſona potens generare eſt perfectior,quã impotens;&ex abſolutis intellectiua potentia cum ad plura ſe extendat,quã productiua eſt perfectior; aliqua enim poteſt intelligere,& non producere;at omne producibile,eſt intelligibile à Deo.

Soluitur multipliciter.

Reſp.1.Canon. Illas diſtantias eſſe in diuerſis ſubiectis;&ideo non mirum ſi vna eſt maior altera:ſed hæc reſponſio repugnat dictis.

A Reſp.2.Alij, diſtantiam infinitam eſſe duplicem,vnam poſitiuam, quæ eſt per poſitiuam perfectionẽ infinitã in altero extremo, & hæc non recipit magis, & minus; alteram negatiuam,quæ conſiſtit in negatione conuenientiæ inter extrema, & hæc recipit magis,& minus,prout extrema magis,& minus diſconueniunt: Sed neq. placet,quia oſtendimus diſtantiam poſitiuam recipere magis, & minus,& ex negatiua diſtantia poſſet ſumi argumentum ad poſitiuam,nam ex conuenientia, & diſconuenientia colligi poteſt acceſſus, vel receſſus inter perfectiones extremorum.

B Tertio Reſponderi poteſt, cum diſtantia ſit quædam relatio æquiparãtiæ denominat vtrumq. extremum:vnde ſicut creaturæ diſtant à Deo,ita De⁹ diſtat à creaturis:& cum hæc diſtantia non ſit ſecundum quãtitatem molis,ſed quantitatem virtualem perfectionis, ſit vt ſicut eſt varia perfectio in Deo, & in ente creato;ita ſit varia diſtãtia; perfectio autem eſt duplex, Vna infinita ſimpliciter, quæ eſt in Deo; Altera infinita ſecundum quid, quæ eſt in ente creato.vnde eſt duplex diſtantia: vna infinita ſimpliciter, quæ eſt in Deo reſpectu entis creati, & hæc non habet magis, & minus; altera infinita ſecundum quid,quæ eſt in creaturis,&hęc habet magis, & minus,non quidem ex ea parte,ex qua eſt infinitas,ſed ex qua eſt finitas:quia vna creatura excedit aliam. Sed in hoc modo dicendi eſt duplex difficultas: Prima,ex parte diſtãtiæ Diuinæ,quia cum reſpiciat ens creatũ tamquam terminum, & in latitudine entis creati ſit diuerſitas in ratione terminandi diſtantiam,cum vna magis,vel minus recedat: ſequitur illam diſtantiam Diuinam eſſe maiorem reſpectu creaturæ imperfectioris, & minorem reſpectu perfectioris: Sicut Ciuitas Neapolitana diſtat ab omni oppido,ꝙ eſt extra ipſam:ſed magis diſtat à Ciuitate Salernitana,quàm à Cauenſi,quia illa magis recedit à Neapoli,quàm Cauenſis. Altera eſt ex parte creaturæ quõ habeat diſtãtiam infinitam à Deo. Nam cum hæc diſtantia nõ cõſiſtit niſi in perfectione, quam res habet in ſe, & non in aliquo intermedio inter vtrũq. extremũ,& hæc perfectio ſit finita; nõ apparet quomodo ſit infinita diſtãtia, vt rectè notat Scotus, quem ſequitur Aureol. in 1.d.44.q. vnica.ar.4.propoſ.1. *Deus*, inquit, *ſemper eſt infinitus,& ideo à quocumq; diſtet,in infinitum diſtat:creaturæ autem à Deo ſemper diſtãt finitè,quia non diſtant,niſi ſeipſis,ipſæ verò finitæ ſunt:& propter hoc vna creatura plus diſtat à Deo,quàm alia; Deus autem æqualiter diſtat ab omnibus, quia in infinitum.* Neq; ſimile eſt,ꝙ aſſerũt de palmo, qui ſeipſo diſtat ab infinitate quãtitatis,nam palmus non diſtat ab infinitate per ſeipſum, ſed per intermedios palmos,qui ſunt infiniti, & ideo habet diſtantiam infinitam ſicut dies hodiernus diſtat ab æternitate infinitè, quia diſtat per dies intermedios infinitos. Quod ſi tota infinitas accipiatur vt termin⁹

Duplex diſtantia, prout duplex eſt perfectio. 53

C

Difficultates contra ſolutionem datam.

D

54 *Quomodo ſit diſtantia infinita, at perfectio finita.*

E

Non valet exemplum de palmo.

huius

huius diſtantiæ, tunc nec palmus diſtaret per diſtantiam infinitā cathegorematicè ab illo, nec hodiernus dies ab infinito tēpore; quare hęc diſtantia infinita pōt alia rōe probari, ꝙ poſita qualibet creatura inter ipſa, & Deum poſſunt eſſe infinitæ creaturæ intermediæ magis, & magis accedētes ad Deum. Sed hæc diſtantia eſt potius ſecundum noſtrum modum concipiēdi, quam ſecundum rem; nam cū quælibet creatura immediatè, & non mediante alterius eſſentia participet Diuinam eſſentiam, nō potuit diſtare per intermadias creaturas, ſed ſeipſa. Verùm de hac diſtantia creaturæ à Deo fuſiꝰ dicetur cū de creatione tom. 1. opuſculorum. Quare ad argumētum

Alio modo probatur diſtantia hæc infinita.

55 Ego ℞. ſiue ipſæ creaturæ diſtēt infinitè, ſiue finitè à Deo, maior, vel minor diſtantia non eſt ex ea parte, ex qua eſt infinitas, ſed ex qua eſt finitas, vt rectè dicitur in 1. reſponſ. Sicut dies hodiernus minus diſtat ab æternitate, quam dies craſtinus ex parte ſuæ finitatis, vt rectè notat Caietan. tom. 3. tract. 2. de infinitate Dei circa finem ad quartum principale. Eſt autem ratio, inquit, quare ſtat intelligi aliqua eſſe diſtantiam infinitam, & tamen vnum altero magis diſtare, quia illa nō eſt infinita vtrinque, ſed ex vna parte tatum, ſicut contingit in propoſito, & in diſtantiis adductis. Tunc enim, & ex parte infiniti habetur ratio infinitæ diſtantiæ cæterorum ab illo, & ex parte finitorum habetur ratio maioris appropinquationis ad primum, vt patet in exemplis adductis, quia enim tempus præteritum eſt infinitum; ideo infinita diſtatia eſt à parte ante inter ſingulos dies, & ipſū; quia verò hodiernus dies finit hinc tempus elapſū .i. ex finita diſtantia à parte poſt. Et conſequenter ex iſta parte pōt accipi ratio, quare eſt propinquior æterno elapſo, quā dies craſtinus. Et ſimiliter eſt de diſtantia inter Deū, & creaturas. Ex parte ſiquidē Dei infinitæ diſtantiæ ratio habetur; ex parte verò creaturæ diſtantia finitur. Et ideo hinc ſumitur ꝙ vna eſt propinquior altera primo enti infinito. Vnde poſſet cum diſtinctione dici ad minorem, quod diſtantia infinita eſt duplex, ſcilicet infinita vtrinque, ſeu ſimpliciter, & infinita ſecundum quid, ſeu ex altera parte tantum, & quod quamuis primo modo ſit vera; ſecundo tamen eſt falſa, & ſic eſt ad propoſitum.

Solutio reſolutiua Auctoris.

Maioritas diſtantiæ eſt ex ea parte, qua illa eſt finita.

Dies hodiernus quomodo ſit propinquior æterno elapſo, quā craſtinus.

56 Ad Confirm. Reſp. Canon. inter omnes perfectiones diuinas eſſe æqualitatem, quia omnes includūt eſſentiam, in qua perfectionaliter, & identicè continentur omnes perfectiones, quæ eſſentia eſt communis omnibus perfectionibus Diuinis. Vnde Athanaſ. *Et in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius: nihil maius, aut minus, ſed totæ tres perſonæ coeternæ ſibi ſunt, & coequales.* Addit Herueus in 1. d. 42. q. 1. ad vltimam, non eſſe ſimile de ſcientia, & de potentia faciendi aliquid, quia non requiritur quod ſcientia ſit altior, & virtuoſior ſcibili: ſed potentia actiuam oportere eſſe altiorē effectu, & virtuoſiorem, & continere ipſum virtualiter. Sed de hac re in 1. par.

Canon. Omnes perfectiones diuinæ ſunt æquales.

S. Athan.

Herueus.

Quinto obiicies, linea infinita ex vtraque parte eſt maior linea finita ex vna parte: Similiter tempus æternū à parte ante, & poſt, eſt maius tempore æterno ex vna parte: & corpus vndequaq. infinitum eſt maius corpore infinito ſolum ſecundum longitudinem. ergo. 57

Obiectio de linea vndequaq. infinita.

Reſp. Aliqui, hanc maioritatem eſſe ſolum quoad materiale infiniti, non autem quoad formale: Sed falluntur, quia etiam eſt quoad formale, quia in vno eſt negatio finis ex vna parte, in alio eſt negatio finis ex vtraq. parte; quare, vt reſpondeatur ſit.

Soluitur.

6. Concl. Infinitum ſecundum partes materialiter infinitas eſt capax inæqualitatis ex ea parte, ex qua eſt finitum. Hanc optimè ꝓbant argumenta ꝓpoſita, quia vt rectè Ferr. & Caiet. ex D. Thom. quodl. 9. q. 1. a. 1. Nihil inquit, prohibet illud, quod eſt infinitū per vnum modum ſuperari ab eo, quod eſt infinitum pluribus modis: ſicut ſi eſſet aliquod corpus infinitum ſecundum longitudinem, finitum verò ſecundum latitudinē eſſet minus corpore infinito ſecundum longitudinem, & latitudinem; Vnde D. Tho. quodl. 3. ar. 3. in corpore, illud vocat infinitum ſimpliciter; hoc verò ſecundum quid. Et ratio a priori eſt, quia omne finitum vt finitū poteſt eſſe maius, & minus reſpectu alterius; ergo etiam quādo reperitur in re infinita reddit illud ſecundum eam rationem capax maioritatis, & minoritatis reſpectu alterius; vnde infinitum ex vtraq. parte eſt maius altero, quod eſt infinitū ex vna parte, quia hoc ex altera parte eſt finitum. 58

Infinitum materialiter eſt capax inæqualitatis.

Ferr.

Caiet.

ART. V. Opinio Auctoris. De modo, quo multitudo infinita inordinatè accepta poſſit habere inæqualitatem.

Septima Concl. Multitudo infinita etiam confuſè accepta non habet æqualitatem reſpectu alteriꝰ multitudinis infinitæ, vt ſic. Probant primò aliqui, quia omnis multitudo infinita continet omnes numeros poſſibiles; quia continet infinities infinitas vnitates, & infinities infinitos binarios, ternarios, &c. ergo multitudo cathegorematicè infinita non pōt eſſe minor altera, quia ſi eſſet minor non contineret omnes numeros poſſibiles, quia non contineret illum numerum contentum in exceſſu infiniti maioris. Reſp. quidam numerum cathegorematicè infinitum continere quidem omnes numeros categorematicos quoad ſpeciem, quia in qualibet illarum continētur omnes ſpecies numerorum; non tamen omnia indiuidua illarum ſpecierum, quia alia indiuidua ſunt in vna multitudine infinita, & alia, quæ continentur in alia infinitudine, vt v. g. ſi eſſent infiniti homines, ibi eſſent infinitæ partes quantitatis diſtinctæ à partibus quantitatis, quæ 59

Infinitū etiam confuſè nō habet æqualitatē.

Numeri omnes qua ratione in infinito ſint.

quæ eſſēt infinitis equis; atq. adeo indiuidua numerorum partium quātitatis, quæ eſſent in hominibus, eſſent diſtinctæ ab indiuiduis numerorum, quæ eſſent in equis. Sed cōtra, nam ſpecies numerorum variantur ex additione vnitatum; ergo ſi præter ſpecies multiplicantur indiuidua, cum hæc habeant ſuas vnitates, multiplicabūt etiam ſpecies numerorum. Sed ad hoc reſponderi poteſt vnitates indiuiduales numerorum nō variare ſpecies numerorum, quia ſunt ſubiecta, & veluti materia, in quib⁹ sūt ſpecies numerorū, ſicut naturæ phyſicorū accidentium non variātur ſecundum ſpecies ex ſubiectis, in quib⁹ ſunt.

Non placet Auctor.

60 Neq. illæ vnitates numerales inter ſe cōpoſitæ faciūt aliū numerū, vt v.g. indiuidua binariorū, ſi ſunt infinita conſtituūt infinitos binarios; & ſi finita recipiūt finitos binarios, vt v.g. tres, vel quatuor, vel quinq; binarios. Sed contra, nā ſicut datur numerus conſtans ex primis, & ſimplicibus vnitatibus; ita poteſt dari numerus conſtans ex cōpoſitis vnitatibus, quæ conueniunt numeris, & dicitur numerus numerorū; at hic numerus cōponitur ex vnitatibus indiuidualibus numerorum.

Effugium.

Præcluditur.

61 Reſp. Concedendo huiuſmodi compoſitionem, ſed non ſunt diuerſæ ſpecies numerorum ex vnitatibus ſimplicibus, & compoſitis; nam ſicut duæ vnitates ſimplices faciūt binarium ſimplicem; ita duæ vnitates binariorum faciunt binarium cōpoſitum, qui dicitur binari⁹ binariorū; binarius aūt ſimplex non eſt minor in ratione binarij binario cōpoſito; ſed tantū differunt, quia vnitates numerorum ſimpliciū ſunt in re ſimplici; vnitates verò compoſitorū ſunt in re compoſita ex plurib⁹ vnitatibus ſimplicibus. Sed contra, quia ſaltem ſequitur in binario compoſito eſſe plures vnitates ſimplices, quā in binario ſimplici, nam ibi eſſet ſaltem quatuor vnitates; ergo infinitudo numerorum compoſitorum continet plures vnitates ſimplices, quàm infinitudo numeri ſimplicis, atq. adeo vnitates infinitæ numerorum ſimpliciū excederentur ab vnitatibus infinitis ſimplicibus, quæ cōtinentur in infinitis numeris compoſitis.

Explicatur cōpoſitio numerorum in infinito.

Inſtantia.

62 ℞. Non eſſe hūc exceſſum, quia in quolibet infinito numerorū continentur vnitates, & numeri infinities infiniti, atque adeo oēs vnitates, quæ ſunt in numeris compoſitis. Quod ſi hoc non videtur ſatis intelligibile, id oritur ex difficultate, vel impoſſibilitate numeri categorematicè infiniti; quare placet, ꝙ dicitur in quolibet numero infinito contineri oēs ſpecies numerorum poſſiles quoad naturā ſpecificam, non aūt quoad indiuidua illarū ſpecierum, & inde rectè probari vnum infinitum non eſſe maius altero, quia illa multitudo indiuidualis licet multiplicet infinitatem quoad pluralitatē infinitorū, non tamen auget infinitudinē formaliter. i. ſecundum vnitates conſtituentes vnā ſeriē infinitudinis; ſed ponitur alia ſeries infinitudinis, neque quælibet vnitas addita numero augeti numerū niſi ſit proportionata alteri, nam vnitas equina addita binario humano, non facit ternarium humanum.

Soluitur.

In infinito oēs ſpecies numerorum continētur.

A

63 Secundo probant alij, quia ꝙ non pōt excedi, & excedere, non pōt habere minus, & maius, quia de ratione maioris eſt excedere, & minoris excedi; vnde oritur cōtinere plus & min⁹, vt ait Dur. 1. d. 43. q. 2. n. 17. Sed infinita nō poſſunt inter ſe habere exceſsū actiuè, & paſſiuè; ergo nō poſſunt habere maius & minus. Minor prob. tum ex Dur. quia plus & minus dicūtur per ordinem ad cōem mēſuram, ſed non rectè, quia oſtēdimus id ſimpliciter eſſe falsū; vnde Gabr. 2. d. 1. q. 3. §. his præmiſſis, ait id non conuenire omni maioritati, & minoritati, ſed tantum ꝓpriè dictæ, quæ conuenit quantitati finitæ, cum tamen admittat aliam rōem maioritatis, & minoritatis cōuenire infinitis. Tum ex Scot. in 2. d. 3. q. 3. ad vlt. argum. ante fin. quia æqualitas, & inæqualitas ſunt differentiæ quātitatis finitæ, nam quantitas primum diuiditur in finitam, & infinitam; & finita in qualitatem, & inæqualitatem; at differentia vnius generis non pōt conuenire alteri. Sed falluntur, tum quia gratis ait primas differētias quantitatis eſſe finitudinē, & infinitudinem; tum quia ēt ſi eſſent, adhuc nihil prohibet diuerſorum generum ſubalternatim poſitorum eaſdem eſſe differentias, vt ait Ariſt. in Anteprædic. quare hæc ratio non eſt efficax.

Probatio aliorū ex eo, quia infinito negatur exceſſus.

Durand.

B

Gabr.

Scot.

Non placet.

C

Tertio probant alij, nā productis infinitis v.g. equis, ſunt producti oēs equi poſſibiles; ergo multitudo infinita equorum non pōt recipere maioritatem eiuſdem generis, ita Aureol. in 1. d. 44. q. vn. a. 1. prop. 2. & Marſil. in 1. q. 3. a. 3. concl. 4. Sed falsò id ſupponitur, nam productis infinitis equis, adhuc manet potentia Diuina inexhauſta, vt ait Arim. loc. cit. Sed de hac re infra. 64

Aureol. probatio, & Marſilij.

Quarto probant alij, quia ita ſe habet infinitas vnitatum diſcretarum reſpectu multitudinis, vt infinitas partium continuorū extenſarum reſpectu extenſionis. Sed infinitas partium facit extenſionē incapacē maioritatis, & minoritatis, vt probatum eſt concl. 5. ergo ſimiliter infinitas vnitatum diſcretarū reddit multitudinē incapacē maioritatis, & minoritatis. Sed facilè Reſp. quia infinitas præciſè partium continuarum non tribuit illam incapacitatem, ſed vt eſt in partibus ordinatis, ſiue ſint diſcretæ, ſiue continuæ, vt diximus, quare oſtendendum eſt oriri ex infinitate partium præciſè. 65

Alij probant à paritate continui.

D

Quinto probatur, quādo res habet maximā, & vltimā perfectionē ſui eſſe, nō pōt habere maiorē, atq. adeo neq. minoritatē reſpectu alteri⁹, vt patet ex terminis, quia alioqui eſſet vltima, & nō vltima; maxima, & nō maxima perfectio. Sed multitudo infinita habet maximā, & vltimā perfectionē in rōe multitudinis; ergo nō pōt habere in ſe minoritatē reſpectu alteri⁹ maioris. Minor prob. à primū Poſter. nā ſi illa multitudo diſcreta ordinatē ponatur, non poſſet habere minoritatem, & maioritatem, quia ſecundum eā partem, in qua incipit maioritas ſignaretur vltima; ergo ſimiliter ſignaretur ſi eadē multitudo cōfusè 66

E

Ordinata diſpoſitio conſequitur ad infinitatem.

A accipiatur, quia ex confuſione,& ordinatione non variatur numeri infinitas, ſed ſolum modus eſſendi; ergo illa repugnantia ad minoritatem,& maioritatem,licet clariꝰ appareat ex ordinata diſpoſitione;tamẽ ſimpliciter non põt oriri ex ordinatione partiũ, ſed ex infinitate, quia infinitas tribuit ſubiecto carentiã termini quoad extenſionem,quæ.ſ. ſemper,& ſemper extendatur,nũquam perueniendo ad finem; minoritas verò reſpectu alterius dicit poſitionẽ termini;ergo in multitudine infinita ex infinitudine eſſet carentia termini quoad multitudinem;ita vt multitudo dicat ſemper plura, & plura, vt nunquam ſiſtatur in pluralitate; & ex poſitione B

67 minoritatis poſitio termini. Secundo probatur minor, quia infinitas in toto genere entis eſt ſumma perfectio ſimpliciter, qualis eſt in Deo; ergo infinitas in determinato genere eſt ſumma perfectio in illo genere,quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter; ita ſe habet ſecundum quid,ad ſecundum quid. Tertio, quia nõ eſt ratio cur infinitas quoad extenſionem dicat ſummam perfectionem quoad extenſionem;& infinitas quoad multitudinem nõ dicat ſummam perfectionem in ratione multitudinis,cum vtrobiq. ſit pluralitas partium extenſarum, & ſolum differant ſecundum continuationem, & diſcontinuationem: C Et ſicut quantitas continua ex infinitate formaliter habet tãtam extenſionem,vt nequeat in vlteriorem extenſionem produci; ita quantitas diſcreta ab infinitate habere debet,vt non poſſit in vlteriorẽ pluralitatem augeri,&ſicut quantitas continua ab infinitate habet vt ſit impenetrabilis per motum realem; ita diſcreta ab infinitate habet vt ſit innumerabilis, hoc eſt impertrãſibilis per intellectum numerantem; vtrumq. .n.conuenit infinito ex eo, quia dicit tãtam multiplicitatem partium, vt in eo nõ poſſit eſſe maius,ſicut non eſt finis quoad tranſitũ, D & numerationem. Quarto probatur ex cõmuni conceptu infiniti, nam quando aliqui volunt explicare ſummum in aliqua perfectione,dicunt eſſe infinitum.

Paritas quantitatis cõtinuæ vrgetur.

68 Obijc.1.Poſita æternitate Mundi ſecundũ Ariſt. vel poſſibili ſecundum aliquos Theol. ſunt infiniti dies,infinitæ horæ,& momẽta; & tamen maior eſſet infinitas horarum,quã dierum, & momentorum, quam horarum. Confir.1.quia reuolutiones Lunæ ſunt duodecies pluries,quàm Solis,quia Lunares ſunt ſingulis mẽſibus,& Solares ſingulis annis; & tamen vtræq. eſſent infinitæ in æternitate. Confir.2.ex D.Th.3.p.q.10.a.3.ad 3. quia in põtia creaturę sũt infiniti effectus;ſed plures ſunt in põtia Dei; ergo. E ℞.Canon.1.Vnam ex illis infinitatẽ eſſe maiorẽ altera, quia ſunt in diuerſis;at verò nõ poſſũt eſſe plures anni, quam infiniti, nec plures horæ,quã infinitæ: quia vnitas addita numero non auget illum, niſi ſit inter res eiuſdem rationis.Sed nõ placet alijs,quia ſic infinitũ admitteret maioritatem,& minoritatẽ in ſubiectis diuerſæ rationis,poſſet ẽt admittere in ſubiectis eiuſdẽ rõnis;ſicut.n.infinitas horarũ excedit infinitatẽ dierum quoad multitudinẽ poſſet ẽt admitti illa maioritas,& minoritas in infinitate dierũ, addẽdo totidem vnitates dierũ, quot ſunt vnitates horarũ,quia ex rõne infinitatis id nõ repugnat,cũ illud conueniat infinitati horarũ: neq. ex rõe dierum,cum poſſint ſecundum Aduerſ. dari alij dies præter hos infinitos,ex quo reijcitur reſpõſio eiuſdem ad confirm. reuolutiones illas eſſe maiores, & minores,quia ſunt in diuerſis.

Obiectiones.

Plures eſſent horæ, quã dies.

Lunæ reuolutiones plures quam Solis.

Solutio Canonis.

Nõ placet alijs.

69 Reſp.2. Ex Franc.de Marchia,dies,annos, & reuolutiones poſſe accipi dupliciter.Primo determinatè,& diuiſim;& ſic ſunt pauciores dies, quam horæ, & pauciores reuolutiones Solis,quàm Lunæ; nam cuilibet diei in particulari reſpondent 24.horæ, & cuilibet determinatæ reuolutioni Solari reſpõdent 12. Lunares. Secundo, confuſè,ſeu indeterminatè,& collectiuè;& ſic nõ ſunt plures horæ, quã anni, nec plures reuolutiones Lunares, quàm Solares: & ratio diuerſitatis eſt, quia primo modo accipiuntur finito modo,&ita poſſunt habere magis, & minus; at ſecundo modo infinito, quia infinitudinem conſtituunt collectiuè ſumptæ. Infinitum autem non poteſt habere maius, & videtur ſumi à Scoto in 2.d.1.q.3.§.ad aliud de infinitis animabus lit.H. I. vbi ait, æqualem infinitatem videntur habere inſtantia vnius diei, vel vnius horæ cum infinitis inſtantibus infinitorum dierum. Sed contra rectè inquit,Suar. diſp.40.ſect.5.n.49.quia mens non poteſt capere,qua ratione ſinguli dies ſint pauciores, quàm horæ,& tota collectio dierum non ſit minor,quam collectio horarum,cum ſingulis vnitatibus dierum reſpondeant 24.vnitates horarum: & multo minus capere poteſt, qua ratione inſtantia vnius horæ ſint æqualia inſtantibus infinitorum dierum, cũ ſicut vna hora eſt pars minima illorum dierũ; ita infinitudo inſtãtium vnius horæ eſt pars infinitudinis inſtantium infinitorum dierum.

Solutio Franciſci de Marchia

Dupliciter poſſe accipi dies, & annos.

Reijcitur ex Suarez.

70 Reſp.3. poteſt, Ex illis non conſtitui maiorem infinitatem ſecundum rem,ſed ſecundũ diuerſa nomina ſignificantia partes eiuſdem rei,nã minuta conſtituunt horas;& horæ dies,&dies annos:quare tanta eſt extenſio 60.minutorũ,quanta vnius horæ,& ſic conſequẽter,quare non mirũ ſi tanta eſt infinitas minutorum quanta annorum.Sed cõtra, quia licet inde rectè colligatur non eſſe maiorem infinitatem ſecundum ſucceſſionem continuam; non tamen non eſſe maiorẽ ſecundum multitudinẽ, quia 60. minuta ſunt plura ſecundum multitudinem,quã vna hora. Sed dici põt eſſe plura ſecundum nomen ſignificans eandem rem diuerſo modo acceptam;.i.ſecundum partes,& ſecundũ ſe totã; quare ſicut totũ eſt maius ſua parte,non aũt omnibus partibꝰ: & pars,non autem omnes ſunt minores toto, ita infinitum ſecundum totalitatem nõ eſt maius infinito ſecundum omnes partes,& contra.

Alij dicunt idẽ eſſe annos,dies, horas, quoad rem,non quoad nomen.

Reſp.4.

71 Reſp. 4. alij, eandem eſſe rationem infinitudinis minutorum horarum, dierum, & ſimilium; ac infinitudinis vnitatum binariorum, ternariorum, & ſimilium numerorum: quare ſicut dixim⁹, in vna infinitate binarij contineri duas infinitates vnitatum ſimplicium, & in ternario tres; ita in vna infinitate dierum cōtinentur 24. infinitates horarum; & in vna infinitate horarum 60. infinitates minutorum. Vnde patet dupliciter, poſſe dici vnum infinitum maius alio. Primo, ſecundum ſeriem infinitudinis, & ita negatur, quia ſeries infinita non pōt augeri. Secundo, ſecūdum multiplicationem ſeriarum quaſi indiuidualem, ſeu ſubiectiuam, ꝙ fortè ſignificauit D. Th. loc. cit. & Canon. & ita vnum infinitum eſt maius altero, quia maius eſt illud, quod continet duas infinitates, quam illud, quod continet vnam, nec mirum quia cum res peruenit ad ſummū ſuæ perfectionis non recipit in ſe maiorem perfectionem; ſed incipit alia res ſimilis cū ſimili perfectione, vel diuerſa; hinc Deo nulla pōt addi perfectio, quia habet ſummam; & ideo creaturæ dicūt aliam quandam perfectionem de nouo; ſic ēt in opinione Scoti, ponentis habere ſummam perfectionem ſecundum grad⁹ finitos, ſi fit alius calor, non auget intētionem prioris, ſed incipit nouus calor cum noua intentione, & idem aliqua ratione patet in numeris, nam completo numero denario per additionē alterius vnitatis, incipit nouus numerus denarius, quia numerus per denarios variatur vſq. ad millionem, quo completo incipit conſtitui alius, vnde dicuntur duo milliones, tres milliones, &c. quare ſimiliter dicimus duo infinita, tria infinita, &c.

Dupliciter, vnum infinitum poteſt dici alio maius.

72 Hæc docui, cum eſſem iunior; nūc verò remanet ſcrupulus, nam alia ratio eſt perfectionis eſſentialis, & intenſiuè, ac multitudinis, nam in perfectione eſſentiali ponitur differentia indiuiſibiliter illam conſtituens, atq. adeo excludens omnem aliam perfectionem; intentio verò eſt exigita ab eſſentia ſecundum tot gradus, & non plures; at neutra harum rationum eſt in multitudine; quia ſemper retinetur cōceptus multitudinis ſiue ſit finita, ſiue infinita, ſiue finities infinita; atq. adeo multitudo addita infinitæ multitudini auget illā; nam ſicut plures vnitates ſunt in vtroq. infinito, quam in vno; ita maior eſt multitudo conſtās ex vtroq. infinito, quam ex vno. Sed reſponderi pōt, eſſe quidem maiorem multitudinem, ſed non maius infinitum ſicut in duobus caloribus intenſis ſunt plures gradus intenſionis, ſed maior intentio, quia ad maiorem intenſionē non ſufficit pluralitas graduum in quocumq. modo, ſed certo modo vnitorum; ita ad faciendum maius infinitum non ſufficit pluralitas vnitatum quocumq. modo, ſed vnitatum ſecundum ſeriem infinitam; at infinito ſecūdum ſeriem infinitam non poteſt vniri alia vnitas, vt dictum eſt de additione infiniti: Sed quoniā tota hæc difficultas oritur ex exiſtētia infiniti cathegorematici, ibi patebit quid dicendum ſit de hac re. Vnde ad Confir. Reſp. reuolutiones Lunæ eſſe plures, quam Solis, quia ſunt plures infinitates reuolutionū. Sed quia ex hac pluralitate deduci poteſt impoſſibilitas entis ſucceſſiui in æternitate; in proprio loco id explicabimus. Ad ſecundam Confir. reſponderi poteſt eodem modo eſſe plures infinitates effectuum, non autem maius infinitum.

Auctor impugnat, quæ Iunior edocuerat.

Diuerſimodè loquendum de perfectione eſſentiali, & multitudinis.

Reſponſio quæ afferri poſſet.

Reijcitur difficultas in alium locum.

73 2. Obijc. Infinitum ſecundum multitudinē eſt capax additionis, & detractionis; ergo & maioritatis, & minoritatis: quia detractio facit minus, & additio facit maius: nam quod docet Mayr. d. 43. q. 10. a. 1. ad 3. (*Quod facta ſubtractione quantæcumq. multitudinis finitæ ab infinita multitudine, adhuc remanet multitudo infinita in nullo penitus minorata*: & ar. 2. *Infinities infinitum nō excedere ſimpliciter ſemel infinitum.*) videtur omnino in intelligibile, vt patet ex terminis, vt rectè Canon. loc. cit. ar. 3. ad 3.

Obiectio ducta à paritate diminutionis, ad minoritatem.

Mayron.

Canon.

74 Reſp. Quod ſicut infinitum, vt infinitum non eſt capax additionis, & detractionis: ſed id habet vt finitum eſt; ita neq. eſt capax maioritatis, & minoritatis, ſed vt finitum eſt, vt dictum eſt concl. 6. nam infinitum ſecundū extēſionem ab infinito ſecundum multitudinem hoc ſolo quoad hāc capacitatem differunt, quod in infinito ſecundum extēſionem, punctum, ſeu pars, vbi eſt finitas, eſt ex ſe determinatū; at verò in multitudine vnitas, vbi eſt finitas, non eſt ex ſe determinata, nam accipi poteſt quæcumq. vnitas, tāquam finis multitudinis; & inde fieri progreſſus verſus infinitatem progrediendo per plures, & plures vnitates ſine vllo fine.

Solutio.

Eadem eſt paritas, in quo tamen differant explicatur.

75 At inſtant, negatio finitatis eſt in tota illa multitudine, tamquam in ſubiecto; ergo augetur, vel minuitur, ſicut augetur, vel minuitur multitudo, quia accidens augetur, vel minuitur ex ſubiecto.

Inſtantia.

Reſp. 1. Ex hoc Ruuius, & alij dixerunt infinitum fieri maius, & minus materialiter. Sed non placet, quia augeretur non ſolum materia, ſed etiam ipſa negatio, quæ conſtituit infinitum formaliter: nam illa extenderetur ad plura ſubiecta. Quare Ego Reſp. augeri, & minui ex ea parte, ex qua eſt finitudo, non autem ex qua eſt infinitudo.

Vt ſoluat Ruuius.

76 3. Obijc. Infinito ſecundum multitudinem pōt fieri additio, & detractio reſpectu cuiuslibet vnitatis; ergo poteſt fieri maius, & min⁹, quia non pōt intelligi ex additione nō fieri maius, & ex detractione non fieri min⁹, quicquid alij in contrariū dicāt. Reſp. Ex ibi dictis patere additionē, & detractionem non poſſe fieri ab infinita multitudine, vt infinita, ſed vt finita: & quia quælibet vnitas pōt habere rationem finis; ideo cuilibet pōt fieri additio: & ideo non pōt excedi infinitum, vt infinitum, ſed vt finitum, vt benè Canon. nā quod docet Mayr. in 1. d. 43. q. 10. a. 1. ad 3. (ex ſubtractione multitudinis finitæ ab infinita multitudine nullo modo minorari multitudinem infinitam) eſt omnino in intelligibile, quia hoc deſtruit communes conceptus.

Obiectio ducta ex additione.

Soluitur ex dictis.

Canon.

Mayr.

77 *Obiectio difficilis de continuo quod pars eſſet æqualis toti.*

4. Obijc. Natura continui, in cuius qualibet parte ſunt infinitæ partes, & puncta: ſed ſi infinitum non pōt habere maius, & minus, ſequitur partem eſſe ęqualem toti, nā tot eſſent partes, & puncta in ſemipalmo, quot in palmo; at hoc videtur cōtra illud principiū, ꝙ omne totum eſt maius ſua parte, quia omne includens aliud tanquam partem, neceſſariò debet includere aliquid aliud præter illam partem; alioquin nō eſt totum; at quod eſt tale neceſſariò eſſet maius.

78 *Solutio aliquorum non placet*

Reſp. aliqui, in qualibet minima parte quātitatis eſſe infinities infinitas partes, & pūcta; vnde non ſequitur eſſe vnum infinitum maius alio; ſed ſolum in toto eſſe plures infinitudines partium, & punctorum, quam in parte. Sed hi non vident, transferri difficultatem ab infinitate partium ad infinitatem infinitudinum; nā ſequitur in toto eſſe plures infinitudines, quā in parte; atque adeo infinitas infinitudines partium ſunt pauciores, quam infinitæ infinitudines totius; quare.

Arim. ſolutio.

Reſp. 2. Arimin. in 1. d. 44. q. 4. ad 2. contra primam. Totum, & partem accipi dupliciter. Primo communiter. Secūdo propriè. Primo modo Totum dicitur omne, ꝙ includit aliquid, & præterea aliud prēter illud aliquid, & quodlibet illius: cōtra verò omne incluſum dicitur pars includentis. Secundo dicitur, ꝙ includit aliquid primo modo, & tanta, vel tot, quot nō includit incluſum. Contra verò pars dicitur incluſū, ꝙ non includit tāta, vel tot, quot includens; vbi, per ly tanta, & tot ſignificari videtur aliquid determinatum.

Dupliciter totū & pars accipitur.

79 Hinc multitudo dicitur totū reſpectu alterius multitudinis, quæ hāc includit, & aliud, vel alia ab illis, & quodlibet illorum. Contra verò multitudo ſic incluſa dicitur pars: & ſic multitudo infinita pōt eſſe pars alterius, vt multitudo partium medietatis continui eſt pars multitudinis totius continui, vt dicit vtrāq. medietatē, quia totum includit oēs partes vnius medietatis; & inſuper partes alterius medietatis, quæ ſunt totaliter aliæ ab illis. At ſecundo modo, oīs multitudo includens aliqua, & includens tanta, & tot. i. determinatę quantitatis, v. g. tot binarios, ternarios, quot non includit multitudo incluſa, eſt totū reſpectu incluſæ, & hæc eſt pars, & ſic nulla multitudo infinita eſt totum, vel pars reſpectu multitudinis infinitæ, quia multitudo includit tāta, vel tot, quia tot, & tanta nō includit alia ꝙ quælibet includit infinities tanta, vel tot, & ſic multitudo totius continui non eſt totum reſpectu multitudinis partium medietatis, quia tot binarios, terminos includit vna multitudo, quot alia.

Multitudo includens tot, & tanta dicitur totum, non ergo infinita,

80 *Dupliciter accipitur maius, & minus.*

Secundo, maius, & minus dupliciter accipitur. Primo, ꝓpriè, & dicitur maius, ꝙ tantūdē, & plures continet; minor verò, quæ pauciores, ſeu maior dicitur, quæ pluries cōtinet vnitatē, vel plures vnitates. Minor verò, quæ paucas, vel pauciores. Secundo impropriè, & dicitur, quod includit oēs vnitates alterius multitudinis, & quaſdā alias vnitates diuerſas ab illis; eſto quod nō includat plures vnitates, & hoc modo multitudinem vnam eſſe maiorem alia, non eſt aliud, quam includere illam, & eſſe totum reſpectu illius primo modo.

81 *Infinitum impropriè dicitur maius altero.*

Tertio, Totum primo modo maius, & minus nō dicuntur de infinitis ad inuicem, ſed tantum de finitis, vel de infinitis reſpectu finitorum, & cōtra. At ſecundo modo, vnum infinitum eſt maius altero; & ſic ēt eſt totum ad illud, ſumendo totum primo modo.

82 *Totum, & maius diuerſimodè comparantur.*

4. Not. Hos modos totius, & partis ſic ſe habere inter ſe, ꝙ omne totū, vel pars ſecundo modo, eſt totum, & pars primo modo; non tamen contra. At non ſic dicitur de ly maius, & minus; quia non omne, ꝙ eſt maius primo modo, eſt maius ſecundo modo; nam denarius hominum exiſtētium Pariſijs continet totidē, & plures vnitates, quàm ſenarius equorum exiſtētium Romæ; quia tamen nō includit illos; ideo non dicitur maior primo modo reſpectu ſenarij, ſed ſecūdo modo. Similiter nec omne maius ſecundo modo eſt maius primo modo, quia vna multitudo infinita reſpectu alterius, quā includit, eſt maior illa ſecundo modo, non tamen primo modo; at vero multitudo finita reſpectu ſuæ partis eſt maior vtroque modo.

83 *Solutio Arim. ad argumentū.*

Hinc reſpondet ad argumētum; nam cum dicitur, ꝙ ſi eſſet aliqua multitudo infinita vel pars nō eſſet minor toto, vel vnū infinitum eſſet minus alio; ſumēdo partem, & totum primo modo, & ſimiliter maius; primo modo, conceditur; nam pars illo modo præciſè ſumpta non eſt minor toto minoritate primo modo ſumpta, quia totum reſpectu illius partis tanta, & tot continet, quot continet pars, quia eſſe maius ſecundum multitudinem, non eſt aliud, quàm plura continere; ergo ſi totum non continet plura, quam pars; ſequitur nec eſſe maius parte, nec partē minorem toto: At verò ſi ſumatur pars, & totū ſecundo modo, & minus primo modo, tunc negatur conſequentia. Verū in hac doctrina multa ſunt, vel ad libitum conficta, vel falſa. Primo enim diſtinctio illa totius, & partis eſt omnino conficta, nam totū ex ſua ratione formali, & propria ſignificatione, dicitur ꝙ includit aliquid tāquam ſui partē, & præter illud aliquid aliud tanquam compartem: nam hoc ipſo includit tot, & tāta, quot & quāta non includit incluſum: nam perfectiones, & vnitates incluſæ in vna parte non includuntur in comparte; & contra. Quare omnino abutitur vocabulo totius, & partis Ariminenſis, dum alio modo explicat totum, & partem accipi propriè.

Non placet allata doctrina.

84 *Equus non eſſet totum reſpectu ſuæ materiæ, & formæ.*

Confirm. Quia alioquin equus non eſſet propriè totum reſpectu ſuæ materiæ, & formæ, quia equus haberet vnam vnitatē; materia verò, & forma haberent duas; atq. adeo in toto equo non eſſent tot vnitates, quot ſunt in partibus, ſcilicet materia, & forma, quo nihil abſurdius poſſet affirmare Delirus Senex, cum de ratione vnitatis totius

totius ſit continere plures vnitates partium, A eo quod ſit perfectioris rationis. Neque dicas eſſe quidem perfectiorem in ratione entitatis, non autem in ratione multitudinis, quia perfectio entitatis totius non ſolũ continet perfectionem totalitatis, ſed etiam pluralitatis partium; nam totũ ſunt plures partes, & vnum totum.

85 Secundo fallitur, dum in ſecundo modo partis, & totius propriè dicti exigit, vt totũ dicat tanta, & tot determinatè, quot, & quãta non dicit pars; nam hoc deſtrueret rationem totius integralis ex partibus proportionalibus; nam cũ partes proportionales ſint in ſe determinatæ non poteſt dicere tot, & B tanta determinatè; cum tamen ratio totius propriè reperiatur in quantitate reſpectu ſuarum partium proportionalium.

Toti integrali ex partibus proportional. non quadraret definitio data totius.

86 Tertiò, Gratis fingit tot binarios v. g. & ternarios eſſe in ſemipalmo, quot in palmo: nam in palmo ſunt oẽs, qui in ſemipalmo, & plures alij, nam ꝙ dicunt non poſſe eſſe plures, quia infinitum nõ ſuſcipit plus, & minus, iam aſſumunt, tamquam certum id, de quo eſt controuerſia, nam argumentum oſtendit infinitum recipere plus, & minus.

Gratis ait, tot eſſe binarios in palma, ac ſemipalmo.

87 Quartò, Minus probãda eſt diſtinctio maioris, & minoris propriè, & impropriè: nam C implicat aliquid includere oẽs vnitates alicuius multitudinis, & quaſdã alias vnitates diuerſas ab illis; & non includere plures vnitates, nam illæ aliæ vnitates neceſſariò addunt pluralitatẽ, quia pluralitas non eſt aliud, quã vnitas pluries multiplicata. nam quod docet Vaſq.1.p.diſp.26.c.3.n.20.cũ Olch.in 2.q.2. a.5.ad 6.& Arimin.in 1.d.42. q.4.a.2. ad tertium (pluralitatẽ dicere relationem inæqualitatis, quam relationem non dicit ly aliud) verum quidem eſt, ſed ly aliud, quando additur alijs tribuit toti dicenti vtrumq; pluralitatem, quia tribuit inæqualitatem, eo quod inter totũ, & partem neceſſariò eſt inæqualitas. Multa alia dici poſſent contra Arimin. D doctrinam Sed de hæc ſatis ſint.

Improbatur diſtinctio illa maioris, & minoris.

Vazq. Olch. Arimin.

Ly aliud, neceſſariò dicit inæqualitatem.

88 Reſp.3.alij, infinitatem ſyncathegorematicam ſicut recipit additionem, ita recipere maius, & minus, atq. adeo vnum infinitũ eſſe maius altero. Sed licet hoc verum ſit, tamen argumentum vrgeri poteſt ex infinito cathegorematico, nam productis infinitis hominibus, ibi eſſent infiniti oculi, & plures eſſent oculi, quàm homines, & plures pili, quàm oculi; quare.

Soluitur tertio ab alijs.

Non placet.

89 Reſp.4.alij, hæc oĩa oriri ex impoſſibilitate infiniti cathegorematici; nã ex vna parte infinitũ, vt infinitum non põt recipere maiꝰ E & minus; ex altera parte probatur recipere; nã etſi dicatur eſſe plures infinitates in vno, quã in alio, nõ tamen magis infinitum, eo ꝙ non plurificetur, & multiplicetur vt infinitum; ſed vt plura indiuidua infinita; tamẽ ex illa multiplicatione infinitorum, neceſſariò ſequitur plurificari & augeri infinitum, vt infinitum: nam ſi duæ infinitates oculorum inter ſe miſceantur, & deinde diſponantur

Soluitur quarto.

Contrarium infinitates ſi miſceantur quid?

cum ordine vnius poſt alterum, neceſſariò ſequitur occupari maius ſpatium ab vtroque infinito, quàm ab vno; ergo nõ ſolum multiplicãtur infinitates, ſed ẽt plurificatur infinitudo, vt infinitudo, ſicut plurificatur ſpatiũ, ꝙ occupatur vt infinitum. Cõfir. Quia plurificari multitudinem vt infinitã non eſt aliud, quã poni plures vnitates in infinito, vt infinito. Sed plures vnitates ſũt in duabꝰ infinitatibus oculorũ, quã in vna, ergo. Maior prob. quia pluralitas vnitatum poſita in multitudine dat illi effectum formalem plurificandi. Minor patet, quia ſicut multitudo non eſt, niſi vnitas multiplicata, ſeu multæ vnitates, & infinita multitudo dicit vnitatem infinities multiplicatam, ſeu infinitas vnitates, ita infinitam multitudinem multiplicari, eſt dicere alias vnitates præter priores.

Reſp.Arimin. Eſſe diuerſum ly plures, & ly alias vnitates: Sed contra, quia licet dicant diuerſitatem ſecundum aliquẽ conceptum formalem; tamẽ neceſſariò ſe mutuo inferũt; nam vbi eſt pluralitas neceſſariò eſt alietas, & vbi eſt alietas vnitatum, neceſſariò ibi ſunt plures vnitates. Neq. dicas alietatem inferre pluralitatem, vt dicit multitudinem, nõ aũt vt dicit inæqualitatem; nã ſi eſſent in Mũdo duæ vnitates, ibi eſſent multæ vnitates, non tamẽ plures; quia ly plures exigit terminum reſpectu cuius dicuntur plures. Et ſi eſſent duo calores intenti vt octo, ibi eſſet alietas intenſionis, non tamen pluralitas intẽſionis. Sed contra, nam tunc multitudo vnitatum non dicit cõparationem pluralitatis quando abeſt terminus; at in caſu noſtro non abeſt, quia terminus eſt multitudo vnitatum prius exiſtentium, reſpectu cuius cõparatur multitudo conſtans ex vnitatibus prioribus, & poſterioribus; neq. eſt ſimile de intenſione, quia ad plurificãdam intentionem non ſufficit multitudo graduum, niſi cum certa diſpoſitione in eodẽ ſubiecto: at vnitates plurificant, & augent multitudinem quocumq. modo ponantur. Sed de hac re inf. fuſius. 90

Impugnatur Arim.

Alietas quomodo pluralitatem inferat.

8.Concl. Infinitum ſyncathegorematicum recipit magis, & minus, quia de ratione infiniti ſyncathegorematici eſt, vt ſemper ſit capax nouæ, & nouæ entitatis ſiue ſimpliciter, ſiue determinatè; ergo de rõne illius eſt recipere maius, & minus, nam ꝙ recipit nouam entitatem, fit maius eo, ꝙ illam non recipit. Confir. ex argumento ſupra poſito partium proportionalium, & punctorum cõtinui, nã plures partes, & puncta ſunt in toto, quã in medietate: & plures effectus ſunt producibiles à põtia Dei, quam à põtia creaturæ; & tamen oĩa hæc ſunt infinita ſyncathegorematicè; vnde Gabr.in 2.d.1.q.3. §.his præmiſſis concedit, ꝙ ſi Mundus fuiſſet ab æterno, *Infinitæ fuiſſent reuolutiones pertranſitæ, & præteritæ ſyncathegorematicè, quia non tot, quin plures, & ſimiliter quod infinitæ eſſent exceſſæ*; negat tñ vnũ infinitũ categorematicè ſumptũ eſſe maius alio, & Sóc. 12.met.q.3.ad 7. In infinitate dierũ: non datur dies, à quo hodierna dies diſtet 91

Syncatheg. non recipit magis, & minus.

Gabr.

Nõ datur dies à quo hic diſtet in infinitum.

A in infinitum,quia diſtãtia eſt inter duos terminos,atq. adeo inter finitos dies, atq. adeo nulla diſtantia eſt infinita cathegorematicè inter dies infinitos,ſed eſt diſtantia in infinitum,quia quacumq. data poteſt dari duplo, triplo,&c.maior,Dur.in 1.d.43.q.2.n.18.& ibid.Aureol.q.vn.a.2.

92 *Obiectio.* Dices: Infinitum ſyncathegorematicum dicitur illud, cuius ſemper eſt extra aliquid accipere; ergo non poteſt recipere maius;nã illæ partes, qua efficiunt infinitum maius, vel pertinent ad infinitatem illius,& nõ poſſunt illam efficere maiorem; vel ſunt extra totam infinitatem illius,& hoc repugnat infinitati ſynchathegorematicæ, quia nõ ſemper eſſet ex illo aliud accipere. B

Soluitur ab aliijs. Reſp.Infinitum ſyncathegorematicũ conſtare ex partibus diuerſarum rationum,nam aliæ ſunt acceptæ, aliæ accipiendæ: ratione acceptarum recipiunt maius, & minus; ratione verò accipiendarum non ita.Sed contra,quia ſecundum hunc modũ dicendi non diſtingueretur infinitum cathegorematicũ à ſyncathegorematico;nam recipere maioritatem ſecundum partes acceptas,eſt recipere illas ſecundum partes finitas,quia acceptæ ſemper ſunt finitæ; at ſecundum partes finitas etiam infinitum ſyncathegorematicum recipit maius,& minus. Quare. C

93 *Solutio Auctoris.* Reſp.Diſtingui hæc infinita,quia cathegorematicum ſecundum partes infinitas, vt ſic non recipit maius; at ſyncathegorematicum etiam ſecundum partes accipiendas recipit maius,non ſolum quia partes accipiendæ ex vno continuo ſunt maiores, quàm ex alio; ſed etiam quia accipiendæ ex vno ſunt plures,quàm ex alio; neq;.n.de ratione partium infinitarum ſyncathegorematicè eſt vt extra illas non ſint aliæ partes; ſed vt ſit tale, & habeat tot partes,vt acceptio illarum ſucceſſiuè non poſſit habere finem.

94 *Quæſitum.* Dices 2.Vnde oritur diſcrimen,quoad capacitatem minoritatis, & maioritatis inter D hæc duo infinita.

Soluitur. Reſp.Oriri ex modo eſſendi, & attingendi diuerſo infinitatem;nam infinitum ſyncathegorematicum ratione ſuæ potentialitatis ſemper põt magis,& magis augeri,& quia nõ attingit intrinſecè infinitatem, ſed extrinſecè, vnde dicitur finitum in infinitum, eo ꝙ in ſua infinitudine nõ habet finem; ideò poteſt magis,& magis accedere ad negationem finis,quam nunquam attingit;at vtraq.conditio abeſt ab infinito cathegorematico;vnde cum ſit totum actuale non eſt capax alterius actualitatis,& cũ attingat intrinſecè negationem finis, non eſt capax exceſſus, per quem deſtruitur negatio finis: Vnde patet falli Arim. Gabr. & alios, dicentem eandem eſſe rationem vtriuſq.infiniti. Quod ſignificat Sonc.12.met.q.44.dum ait,*infinitum cathegorematicum eſt carens omnino fine; at ſyncathegorematicum eſt, quod alteri comparatum, eſt maius duplo,triplo,& ſic in infinitum*. E

Diuerſus modus attingendi infinitatem.

Soncin.

ART. VI. Soluuntur argumenta Aduerſariorum,propoſita art.2.

AD argumenta primæ opinionis ſatis ibi reſponſum eſt. 95 *Soluitur.*

Qua ratione totum ſit ſua parte maius. Ad argumenta ſecundæ opinionis. Reſp. & ad primam negamus ſequi, ꝙ totum non ſit maius ſua parte,ea autem maioritas,&minoritas eſt ſecundum partem,in qua eſt finitudo,quia ablatis decem ab infinitis Angelis, remaneret minus infinitum ſecundum decem,quæ ſunt finita.

Vnitates ſimplices, & compoſitæ quomodo æquales. Ad confir. Ex dictis patet quomodo vnitates binariorum compoſitæ ſint æquales,& inæquales vnitatibus ſimplicibus;nam aliqui dicunt eſſe æquales ſecundum progreſſum infinitum;eſſe verò inæquales quoad multiplicationẽ infinitatis,quia infinitudines vnitatum ſimplicium ſunt duæ,& infinitas vnitatum compoſitarum eſt vna. At verò ſecũdum alios ibi eſt æqualitas, & inæqualitas ẽt reſpectu infiniti,prout infiniti; hoc aũt licet repugnet;tamen ea repugnãtia oritur ex infinito cathegorematico, vt diximus;& hinc patet.

96 *Non eſt vna infinitas, ſed plures.* Ad 2.Confir. Nam eodem modo dici poteſt,ibi eſſe plures infinitates, nõ tamen vnã infinitudinem maiorem altera; nam ſingulæ ſpecies creaturarum habent ſuas infinitates, &quia plures ſpecies producibiles ſunt in potentia Dei,quàm in potentia creaturæ; ideò ſunt plures infinitates producibiles à potentia Dei,quam à potentia creaturæ; & eadem reſponſio applicari poteſt ad infinitates indiuiduorum, quæ cõtinentur ſub ſpeciebus.

Alij verò conſiderantes,infinitudinem nõ conſtare ex entitatibus ſecundum proprias ſpecies,ſed ex vnitatibus illarum, conſequẽter dicunt ex omnibus creaturis producibilibus,tàm à Deo,quàm à creatura, cõflari vnam multitudinem infinitam,quæ maior eſt multitudine infinita creabili à ſolo Deo, vel à creatura, cõcedentes id repugnare infinito. Ego Reſp.Ex dictis in 8.concl. hæc omnia infinita eſſe ſyncategorematica, quare non mirum ſi recipiunt maius, & minus; Aduerſarij verò,qui volũt eſſe infinita cathegorematica difficile ab his difficultatibus ſe poſſunt explicare; quare ex argumentis ſecundæ opinionis probatur ſatis euidenter concl.8.ſed de hac re infra. 97 *Solutio propria*

Quæſitum. Dices: An hic exceſſus,qui eſt inter infinita ſyncathegorematica ſit determinatus, an indeterminatus.

Soluitur. Reſp.Propriè eſſe indeterminatũ, vt benè Suar.loc. it. qa infinitum ſyncategorematicum eſſentialiter habet indeterminationẽ: Neq. obſtat, quod ibi affert Gabr. nam ille exceſſus determinatus inter infinita eſt ſecundum diſtantiam finitam, quæ eſt inter illas lineas in infinitum protractas.

Soluun-

Soluuntur argumenta tertiæ opinionis, diſtinguentium infinitum materiale à formale.

Infinitas non eſt ratio indiuiſibilis ex ſubiecto.

98 Reſp.Negando,poſſe eſſe vnum infinitum etiam materialiter acceptum maius altero; nam poſitis duabus collectionibus infinitis, ſi negatio finis extenditur per plura ſubiecta in vna collectione,quam in alia;vel extenditur per plura finita; & ſic vna collectio eſt maior altera nõ vt infinita, ſed vt finita; vel extenditur per plura ſubiecta infinita, & ita negatio finis erit infinitè maior in vna collectione, quam in alia, quia accidens accipit maioritatem, & minoritatem ex ſubiecto, cui coextenditur: Ex quo patet infinitatem non eſſe rationem indiuiſibilem, quia eſt in ſubiecto diuiſibili. Neque dicas,formam indiuiſibilem poſſe eſſe in ſubiecto indiuiſibili indiuiſibiliter; nam eſſe indiuiſibiliter dicit formam eſſe indiuiſibiliter,& totam in qualibet parte totius; at infinitas eſt quidem tota in tota multitudine; ſed non eſt tota in qualibet parte illius multitudinis, quia quælibet pars illius multitudinis eſt finita.

Inſtantia.

99 Dices:Infinitatem dici formam indiuiſibilem,quia exigit agregationem vnitatum talis rationis, ſicut ternarius dicitur forma indiuiſibilis trium vnitatum, quia fundatur in tribus vnitatibus collectiuè ſumptis.

Soluitur.

Sed cõtra, quia ſequeretur,ablata qualibet vnitate deſtrui infinitatẽ, ſicut deſtruitur ternarius ablata vnitate, qa deſtruitur collectio ſuper qua fundatur, tãquam neceſſariò requiſita; at patet ex dictis,id eſſe falſum.

Infinitas non eſt vna forma ſimplex.

Ex quo patet infinitũ non eſſe vnã formã, ſed eſſe aggregationẽ quandã pluriũ vnitatum,& plurium ſine fine; atq. adeo ſi vnitates aggregatæ recipiunt plus min⁹,ſimiliter & infinitum formaliter ſumptum; ſi verò illæ non admittũt plus,& minus, neq. ẽt ipſum infinitũ: vndè.

Ad Confir. Reſp. Ex dictis eamdem ſcilicet eſſe rationẽ infiniti materialis, & formalis quoad maioritatem,& minoritatem.

Inſtabis paritate.

100 Dices: omnes ternarij formaliter ſunt æquales,& tamen materialiter nõ ſunt æquales, quia materialiter poſſunt eſſe decẽ Ternarij hominum,& centũ ternarij equorum; atq.adeo poſſunt eſſe plures ternarij equorũ, quã hominum.ergo ſimiliter dici põt eãdem eſſe rõem infinitatis, nã infinitates pilorum poſſunt eſſe plures, quã infinitates hominũ.

Soluitur.

Dupliciter accipitur ſubiectum numeri, & infiniti.

Reſp.Subiectũ,& materiã tã numeri, quã infinitatis poſſe dupliciter accipi. Primò,vt ſunt partes conſtituentes multitudinẽ,quib⁹ aduenit forma numeri, ſeu vnitas numeri, vel infinitas, quæ eſt forma infiniti: & hanc materiã, ſeu ſubiectũ dicimus adæquari formæ,ita vt ſi vnũ recipit maius,& minus, ita & alterũ. Secundò,vt ſunt partes multitudinis conſtantis ex vnitatibus numerorum,vel infinitudinum, & hæc materia, ſeu ſubiectũ põt habere magis,& minus,quã habeant numeri,vel infinita conſtantia ex prioribus, & A ſimplicibus vnitatib⁹, quia hæc infinita ſunt diuerſæ rationis,nã vnus numerus,ſeu multitudo eſt ex vnitatibus ſimplicibus; altera verò ex vnitatibus compoſitis,ſeu numerorum, vt patebit infra.

Finitus numerus,& infinitus diuerſas rationes habẽt.

Reſp.2.Diuerſam eſſe rõem numeri finiti, & infiniti,nã finitus fundatur in virtutib⁹ finitis,quib⁹ poſſunt dari plura; quare nõ mirum ſi poſſunt dari plura ſubiecta,in quibus multiplicẽtur indiuidualiter eædem ſpecies numerorum; at verò quia infinitas fundatur ſuper vnitatibus infinitis,quibus nõ poſſunt dari plura;ideò nõ mirũ,ſi ſubiecta,quæ multiplicãt infinitates indiuidualiter nõ poſſunt B eſſe plura, quã vnitates conſtituentes primã rõem infinitudinis;illud tamẽ in hac opinione Notandum,infinitum materialiter accipi poſſe dupliciter. Primò,vt dicit vnitates,in quibus fundatur infinitas;& in hoc ſenſu reiecimus opinionẽ prædictam. Secundò ſpecificatiuè,vt.ſ.non reduplicat rationem infinitam, & ita infinitum materialiter recipit magis,& minus. 101

Explicantur argumenta quartæ opinionis.

D.Thom. explicatur.

Ad argumenta 4.opin. non opus eſt multa reſpondere, nã præcipuam vim habet ex C auctoritate D.Tho.quam ſupra explicauim⁹ intelligi de partibus infinitis in eadem ſeriẽ, ꝙ illud non poſſit habere maius; at poſſe habere maius in diuerſo ſubiecto,quaten⁹ multiplicantur infinitudines,vel explicandus eſt alia ratione, vt ſupra. Sed quia verè illa opinio videtur admittere vnum infinitum maius altero;nõ quidem in eodẽ ordine, ſed diuerſo;ideò dico,oĩa argumenta,quæ ibi afferuntur ſupponere aliquod falsũ, .ſ. dies, horas,&c.habere infinitudinem cathegorematicam; cum tamen non poſſit eſſe, niſi ſyncathegorematica;vnde non mirum ſi vnum infinitum ſit maius altero; in opinione ve- D rò admittentium infinitatem cathegorematicam dicendum eſſet;vel ibi non eſſe maioritatem infinitudinis ſecundum ſeriem infinitudinis, ſed ſecundum multiplicationem indiuidualem,ſeu ſubiectiuam infinitudinis, vt ſupra explicauimus; Vel dici debet horas includi in diebus, atq.adeo tantam eſſe perfectionem vnius diei,quãta eſt 24.horarum, & ſolum differunt quoad noſtrum modum concipiendi, quo concipimus illam perfectionem vt vnam,vel vt partitam in 24.horas, & idem dicitur de quolibet toto reſpectu ſuarum partium. 102

Supponunt aliq; qua falſa illa argumenta.

Reſponſio eluditur.

Sed contra hanc reſpõſionem obſtare poteſt, quod licet ſit æqualis E perfectio quoad extenſionem in vno die, & 24.horis; non tamen eſt æqualis multitudo. Sed reſponderi poteſt, Vnitatem diei æquipollere 24.horis,&idem dici poſſet de reuolutionibus Saturni,& Lunæ.

Argumenta verò quintæ opinionis probant noſtram ſententiam; quare nihil eſt, quod reſpondeatur.

DVBITATIO SEXTA.

An Infinitudo indiuiduorum ita exhauriat potentiam naturæ ſpecificæ, vt nequeant plura indiuidua preter infinita produci.

ART. I. Referuntur aliorum opiniones.

Vna infinitas non exhaurit infinitum.

1 PRima opinio eſt dicentium non exhauriri per vnã infinitudinẽ indiuiduorũ, ſed poſſe produci infinities infinita indiuidua, vel infinitas infinitudines indiuiduorũ. Primò probant ex naturis ſpecificis accidentiũ, nam productis infinitis hominibus albis, ibi eſſent infinita indiuidua albedinum, & infinita indidua quantitatum; & tamen poſſent produci infinitæ mulieres etiam albæ, in quibus eſſent infinita indiuidua albedinis, & quantitatis; quare natura ſpecifica albedinis non determinat ſibi vnam infinitudinẽ indiuiduorum; & cum non ſit ratio cur potius participetur à duabus, quàm à tribus, & ſic conſequenter; neceſſariò eſſe poterit in infinitis infinitudinib' indiuiduorum. Et quod dictum eſt de huiuſmodi accidentibus, idem dici poteſt de alijs. Confirmatur, nam ex C eodem exemplo idem dici poteſt de natura ſpecifica ſubſtantiali; nam in infinitis hominibus eſſent plures infinitudines capillorũ; ſi enim ſinguli homines haberent ſingulos capillos, eſſent infiniti capilli; & ſi duos, eſſent duæ infinitudines capillorũ: quare tunc tot infinitudines capillorum eſſent, quot eſſent capilli in ſingulis; ergo natura ſubſtantialis non determinat vnam infinitudinem indiuiduorum, ſed poteſt habere plures, ſicut dictũ eſt de natura accidentali.

Capillorum infinitas maior, quam hominũ.

Inſtantia impugnatur.

2 At inquies id verum eſt de naturis ſubſtãtialibus incõpletis, non autem de completis. ſed contra, tũ quia non maior potentia; & perfectior debet eſſe in natura imperfecta, quàm in perfecta; at ſi potentia naturæ imperfectioris reſpiceret plura, quam perfectioris, eſſet perfectior; nã perfectio potentiæ attenditur ex pluralitate actuum in ſuo genere; tum quia non videtur diuerſa ratio, vt natura elemẽtaris vel etiam mixta, poſſit eſſe in infinities infinitis, & nõ natura ſenſitiua, vel vegetatiua, vel rõnalis.

Potentia Dei nõ exhauritur.

Confirm. 2. nam ſicut potentia Dei non exhauritur ex vna infinitudine v. g. capillorum; ita neq. ex vna infinitudine equorum; nam vtraq. natura adhuc poſita in infinitis indiuiduis in infinitum diſtat à Deo; ergo poteſt adhuc participari ab alijs infinitis indiuiduis.

Suarez. Actus Chriſti plures extẽſione, non intenſione magis meritorij.

3 Confirm. 3. ex doctrina Scolaſticorũ apud Suar. tom. 1. in 3. part. diſp. 4. ſect. 4. diff. 2. §. Atq. eadem ferè, dicentium in pluribus actibus Chriſti eſſe plura merita extenſiuè, non tamen intenſiuè, quia non ſit vnũ meritum intenſius, neq. additur valor ad aliquod præmium, qui non ſit in alio, quia ſingulorum actuũ infinitas eſt tanta, vt ſufficiat ad quodA cumq. præmium quantumuis magnum, ſiuè intenſiuè, ſiue extenſiuè, quia in merito cuiuſcumq. actus continetur eminenter valor omnium actuum Chriſti; ergo poſito vno infinito poteſt dari aliud eiuſdem generis.

Confirm. 4. nam producto corpore infinito, ibi eſſent plures lineæ, & ſuperficies infinitæ; ergo dato vno infinito poteſt dari aliud eiuſdem generis, & ſpeciei; quare idem dicendum in alijs ſpeciebus, quia non eſt ratio cur ſpecies lineæ infinitæ poſſit participari à pluribus indiuiduis lineis infinitis, & nõ poſſint participari aliæ ſpecies rerum.

Mairon. Poſſent aliqua annihilari ex productis, & reproduci.

Confirm. 5. ex Mair. nam producta infiniB tate animarum, poſſet Deus vnam ex illis annihilare, & deinde producere aliam; ergo natura ſpecifica animæ non ſolũ poteſt participari ab infinitis, ſed etiam ab alio numero animarum extra illa infinita.

Olchot. Mayr. Arimin. Prepoſitiones Ariminenſis.

4 Hanc ſequitur Olchot. in 2. q. 2. a. 5. ad 6. vbi ait, Creatis infinitis animabus, non poſſent creari plures; poſſent tamen aliæ animæ. Mayron. in 1. diſt. 44. q. 10. art. 2. de multitud. & ar. 2. d. 2. de magnitudine, imò d. 3. Creatis infinities infinitis adhuc non daretur ſtatus in productione. Arim. in 1. diſt. 42. q. 4. art. 2. ad 3. concedit, *Deus non poteſt cauſare tot animas, quin poſſit alias* negat *Deus* C *non poteſt tot, quin plures poſſet*, nam Deus poteſt infinitas, quo poſito in eſſe, adhuc Deus poteſt creare alias, & finitas multitudines, & infinitas, vt ſibi placet, & hoc in infinitum poteſt, non tamen poteſt plures, quia quotcumq. alias poſſet, nec illæ ſecundum ſe, nec ſimul ſumptæ cum prioribus, ſunt plures, quam priores; nec priores præciſè ſunt pauciores, quàm ipſæ, & poſteriores ſimul. Sequitur Vaſq. 1. p. diſp. 26. c. 3. n. 20. vbi ait. Si daretur infinita hominum multitudo, poſſent quidem alia multa fieri, & extra illam eſſe. Tribuitur Marſilio in 1. p. q. 42. art. 3. D vbi ait, dato vno corpore infinito, poſſe dari aliud: & facta per impoſſibile vna virtute motiua infinita, poſſe fieri aliam, quia alias virtus Diuina productiua virtutis motiuæ eſſet exhauſta. Citatur Bacc. 2. d. 1. q. 6. a. d. 3. ad 2. & 3. vbi admittit duo infinita; ſed falſò, quia non admittit illa ſecundum omnem dimenſionem, vt infra, & infinita ſecundum quid ex ſuppoſitione.

Vaſquez. Marſil. Baccon.

Exhaurietur vna productione infiniti.

5 E Secunda opinio eſt dicentium, naturã ſpecificam exhauriri ex vna infinitate indiuiduorum; vnde productis infinitis indiuiduis ſub vna ſpecie non poſſunt produci plura, quia infinitum ex dictis ſupra non poteſt recipere maius, & minus.

A paritate indiuiduorum poſſibilium.

6 Confirm. nam, ſi indiuidua poſſibilia ſub vna ſpecie, eſſent infinita ſyncathegorematicè; non poſſent multiplicari in plures infinitates, quia quęcumq. indiuidua poſſibilia continentur ſub illa infinitate; ergo neq. ſi darentur indiuidua infinita cathegorematicè, quia infinita cathegorematicè non continent minorem perfectionem, quam infinita cathegorematicè; ergo ſi infinita ſyncathegorematicè adæquent potentiam

A paritate naturæ ſpecificæ reſpectu genericæ.

6 tentiam naturæ ſpecificæ, multo magis infinita cathegorematicè. Confirmatur 2. nam ita ſe habet natura generica ad naturas ſpecificas, ſicut ſpecifica ad indiuiduas: Sed naturæ ſpecificæ infinitæ adæquant potẽtiam contrahibilem naturæ genericæ; ergo naturæ indiuiduæ adæquant etiam potentiam naturæ ſpecificæ. Maior probatur, nam ſicut natura generica contrahitur per naturas ſpecificas; ita ſpecifica per indiuiduales; imo magis neceſſaria eſt multiplicatio ſpecifica, quàm indiuidualis ad perfectionem vniuerſi, & participationem primi entis; vnde multi ex Theologis ponunt inter Angelos diuerſitatem ſpecificam, nõ autem diuerſitatem numericam, quia perfectio ſpecifica per ſe intenditur à natura; indiuidualis verò per accidens. Minor probatur, quia infinitæ naturæ ſpecificæ ſunt omnes naturæ producibiles, quia participant infinitè primum ens infinitum ſimpliciter: neq. tota latitudo naturæ creabilis poteſt eſſe maior, quàm infinita.

Diuerſitas Angelorum ſpecifica.

Forma abſtracta à ſubiecto eſſet infinita.

7 Confirm. 3. ex opinione dicentium, quod ſi daretur forma abſtracta ab omni ſubiecto, illa eſſet infinita in ſuo genere ex eo, quia contineret in ſe omnes perfectiones indiuiduales illius naturæ; ergo omnes perfectiones indiuiduales nõ poſſunt eſſe plures, quã infinitæ, quia forma continens omnes illas eſt infinita, & multiplicabilis. Et licet illa opinio ab alijs reijciatur ex eo, quod falsũ ſit ex abſtractione à ſubiecto conſequi virtualiter omnes perfectiones indiuiduales; nõ tamen reijcitur ex eo, quod ſi illas contineret, eſſet infinita, & immultiplicabilis.

Corpus vndiq. infinitum eſſet immultiplicabile.

8 Confirm. 4. quia ex Ariſt. ſi daretur corp' vndequaq. infinitum, non eſſet multiplicabile, ſicut non eſt multiplicabile ſpatium ab eo occupabile, vt oſtendit 3. phyſ. & 1. cœl. ergo infinitas indiuidualis adæquat naturam ſpecificam, nam non eſt maior ratio cur infinitas adæquet ſpeciem quantitatis, & infinitas in alijs naturis non adæquet illas. Quod ſi dicant, Ariſt. loquutum ſecundum potentiam naturalem, illi falluntur, nam ſecũdum Ariſ. naturaliter nõ põt dari infinitum; ergo quã do ex ſuppoſitione corporis infiniti infert in multiplicabilitatẽ, ad id mouetur ex natura infiniti, eo quod quælibet natura in ſua genere infinita eſt immultiplicabilis.

Probatur argumento Theologico de productione filij.

9 Confirm. 5. quia Theologi negant ex intellectione filij produci aliud Verbũ, & filium, quia verbum, & filius productus à Patre, cũ ſit infinitus eſt immultiplicabilis, & idem dici poteſt de Spiritu ſancto, qui producitur per amorem; ergo infinitas afficiens quamlibet ſpeciem facit illam immultiplicabilem.

Solutio aliquorum impugnatur.

Reſp. poteſt primo, Patrem neceſſario generare, atq. adeo generare totum generabile: Sed contra, quia inde tantum ſequitur generari totum generabile à prima perſona; non tamen id, quod eſſet generabile ab alia perſona, ſicut cauſa neceſſaria producit totum, quod eſt à ſe producibile in tali mate-

A ria; non tamen quod eſt producibile ab alia cauſa; quare Filius non generat, nam in ſe habet infinitam filiationem, quæ ratione infinitatis eſt immultiplicabilis.

Diſparitas de Diuinis ad creata.

Reſp. poteſt 2. diuerſam eſſe rationem in Diuinis, & creatis, nam Diuina cum ſint increata non poſſunt multiplicari indiuidualiter, quia non habẽt multiplicationem ab efficiente, neq. à materia, ſeu à potentialitate, ſed ſunt actus puri; at creata multiplicari poſſunt, & ex cauſa, & ex potentialitate: Sed contra, quia licet in Diuinis non ſit ratio cauſæ, eſt tamen ratio principij; ergo poſſet ibi eſſe multiplicatio à principio diuerſo: ſicut multiplicatur perſona Spiritus ſancti, B quia eſt à principio diuerſo, ac Filius. Neq. puritas actus, ſi per impoſſibile ab eo præſcindatur infinitas, poſſet impedire multiplicationem perſonalitatis, ſicut non impedit de facto poni tres perſonas, quia ſi daretur quarta, quæ eſſet ſecundus Filius, eſſet etiam actus purus, ſicut eſt nũc perſona Filij; quare dicendum eſt multiplicationem impediri ex infinitate.

Impugnatur cũ detur principium, licet nõ detur cauſa.

Opinio Aureol. negans partes continui infinitas.

Hanc ſequitur Aur. in 1. diſt. 44. q. vnic. ar. 1. 10
prop. 2. §. Et ſi quæratur, vbi negat partes cõtinui eſſe infinitas, tum quia cum infinito nõ ſit maius, tot eſſent in parua, quot in magna quantitate; C tum quia in qualibet magnitudine eſſent omnes partes, & puncta, nam infinitæ partes, & puncta, ſunt omnes partes, & omnia pũcta, & infra prop. 2. §. Poſſet autem, vbi probat non poſſe dari infinitam multitudinem in actu, *quia proceſſus numerorum eſſet euacuatus in illa*. Sequitur Baſſ. in 1. diſt. 43. q. vnic. art. 2. ad argumenta contra primum, & ſecundũ, vbi ad 2. §. Alter etiam; dicit calorem infinitum continere in ſe naturam caloris ſecundum ſpeciem, & indiuiduum, & ideo non poſſet alium producere. Et ad tertium Producto calore infinito, Deus non poſſet facere alium calorem eiuſdem rationis, D quia tota natura ſecundũ ſpeciem, & indiuidua contineretur in illo. Durand. in 1. diſt. 43. q. 2. n. 14. vbi negat, infinitam multitudinem poſſe produci, quia potentia Dei exhauriretur. Citatur Marſil. in 1. q. 42. art. 3. concl. 4. quod dicat, vnum corpus infinitum continere infinities omnem quantitatem finitam, datam, vel dabilem. Baccon. 2. d. 1. q. 6. art. 2. dub. 3. ad 3. vbi ait, *Non eſſet inconueniens, quod eſſent plura infinita ſimul ſumẽdo infinitum in ante accipiendo, ſed eſſet impoſſibile, quod eſſent plura infinita ſimul ſecundũ omnem dimenſionem ſe extendendo, eſſet enim re-* E *pugnantia, quod effectus Solis infiniti in ante accipiendo, ſe extenderent in infinitum in longũ latum,* & profundũ, & quod effectus, qui eſſent infiniti in ente accipiẽdo, ſimul ſe extenderẽt in longũ latũ, & profundũ ex Ariſt. & Auer. 3. phy. com. 43. vbi ſi elemẽtũ ſit infinitũ impoſſibile eſt, cum eo ſit aliud elementum ẽt finitum, nedum infinitum. Vnde ibidem negat corpus infinitum componi ex elementis, quorum quodlibet eſſet infinitum corpus,

Baſſol.

Durand.

Marſil.

Bacton.

pus, quia impoſſibile eſt eſſe plura infinita in omnibus dimenſionibus, aut vnum eſſe altero maius. Sequitur Rubionus 1.d.43.q.1. c.2. *Infinita pluralitate non poteſt fieri maior, quia infinita multitudo dicitur, qua non poteſt eſſe aliqua maior*, & idem fuſius c. 3. eandem ſequuntur negantes infinitum ex eo, quia exhauriretur potentia Dei, vt infra.

Rubionus.

11 *Productis infinitis indiuiduis materialibus non poſſet produci aliud; ita Thomiſtæ.*

Tertia opinio eſt dicentiũ indiuiduæ ſubſtantiæ ſpirituales nõ poſſe multiplicari ſub vna ſpecie, ſed ſingularum ſpecierũ non poſſe eſſe niſi ſingula indiuidua, at indiuidua materialia poſſe; multiplicari in infinitum; quod ſi per impoſſibile, vel poſſibile eſſet producta infinita multitudo, non poſſe ſub eadem ſpecie produci aliud indiuiduũ, quia per illam multitudinem eſt adæquata tota poſſibilitas ſpeciei. ita communiter Thomiſtæ, dum negãt poſſe de potentia Dei multiplicari Angelos ſub eadem ſpecie; contra verò indiuidua materialia.

ART. II. Opinio Auctoris.

12 *Indiuidua ſub eadem ſpecie ſimpliciter non repugnat multiplicari numero.*

PRima Concluſ. Indiuidua ſub eadem ſpecie poſſunt de potentia abſoluta multiplicari ſiue ſint ſpiritualia, ſiue materialia, quia non apparet diuerſa ratio, vt alibi fusè probauimus, & hinc ſupponendum; quare multi explicent doctrinam D.Thom. intelligi de facto, & de potentia ordinaria, quia nulla neceſſitas apparet multiplicandi illa ob eorum incorruptibilitatẽ, & tanta diuerſitas ſpecifica maiorem ponit perfectionem in vniuerſo: Vide Zerb. 12. met. q. 17. & 18.

13 *Indiuidua poſſibilia non ſunt ſub certo numero.* *Ex Ariſt.*

Secunda Concluſ. multiplicatio indiuiduorum poſſibilis non eſt finita ſub certo numero, Primo ex Ariſt. qui ponens æternitatem mundi, neceſſariò ponere debet hanc multiplicationem poſſibilem indiuiduorum eſſe infinitam, nam ſi finita, non poſſet coexiſtere æternitati, ſiue à parte poſt, ſiue à parte ante; niſi dicetur cum Platonicis poſt aliquod interuallum annorũ redire eadem numero indiuidua, quod difficilius naturæ eſt, quam multitudo indiuiduorum infinita.

Secundo probatur ex conditione naturæ ſpecificæ, quæ non determinat ſibi hanc vel illam hæcceitatem, ſed eſt indifferens, tum quia ſi ſibi vnam determinaret, non poſſet per aliam cõtrahi, tum ex proportione materiæ, quæ eſt indifferens ad plures formas; ergo poteſt contrahi per infinitas, quia non eſt maior ratio, cur per tot, & non per plures: ſimul enim ratione Ariſt. 4. phyſ. t. 53. probant ſi in eodẽ ſpatio poſſunt eſſe ſimul duo corpora, poſſe in eodem eſſe quotlibet.

Ariſt.

Confirm. ex multiplicabilitate extẽſionis, quæ procedere poſt in infinitum per potentiam Dei, & ex multiplicatione numerorum per additionem vnitatum, quæ reſultat ex diuiſione continui in infinitum, ergo ſimiliter docẽdum de multiplicatione indiuiduorum ſub eiſdem ſpeciebus.

Tertio ex infinitate potentiæ Diuinæ cu-

A ius obiectum, vt alibi oſtendimus, non poteſt eſſe aliquod finitum ſub certis finibus ſiue ſecundum perfectionem, ſiue ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem; ſi enim obiectum potentiæ Diuinæ eſſet finitum, poſſet adæquari eius virtus à potentia finita, vt patet ex calculatione.

Tertia concluſ. hæc infinitas indiuiduorũ ſub eadem ſpecie eſt ſyncathegorematica; Primo, quia non eſt cathegorematica, quia vt infra, hæc includit implicantiam quoad exiſtentiam, ergo erit ſyncathegorematica, quia non eſt aliud genus infinitatis. Secundo probat Rubionus loc. cit. quia nullã ſunt B tot poſſibilia, quibus non poſſunt adhuc fieri plura, vt patet, quia quacumq. albedine, vel anima producta ad hac Deus poteſt efficere aliam, & aliam, ſed vt ſine probatione aſſeritur, ita facilè ab aduerſariis negatur: nã illud antecedens probari debet, & non ſupponi. 14

Indiuidua in eadem ſpecie poſſibilia ſunt ſyncathegorematicè infinita. *Rubionus.*

Tertio probatur à Rub. ad primum q. 2. ex proportione quantitatis, quia ſicut quãtitas licet non habeat partes infinitas, tñ eſt diuiſibilis in partes diuerſas, & indeterminatas in infinitum, ita vt non ſit numerus certus partium, in quas eſt diuiſibilis, ita forma v.g. intenſibilis, licet non determinat ſibi certũ C numerum graduum, ſibi tamen determinat ſic finitas, vt nõ poſſit habere actu infinitas, ergo poteſt habere infinitas ſyncathegorematicè, quia ex hoc quod poſſit ſemper habere plures, non determinat ſibi certam multitudinem partium, nam licet ſibi determinet finitas, tamen omnia poſſibilia infinita non ſunt determinata, nam poſſunt eſſe decem, viginti, &c. & licet omnia exiſtentia quotcunq. ſint, ſemper ſint finita, ideſt tot, & non plura, tamen poſſibilia nunquam in ſtatu poſſibili, ſunt tot; quin plura ſint poſſibilia, ſed omnia talia ſunt indeterminata.

Patet ex paritate partium in quantitate.

Quarto probatur ex infinitate potentiæ D Diuinæ, quæ operatur ſine ſubiecto, & non habet terminum, per quem determinetur quoad ſuos effectus, nam ex hoc quod caret termino poteſt in infinitos effectus, ex eo autem, quod non indiget alio ad operandum, non poteſt eius potentiæ exhauriri per quotcumq. effectus, nam quotcumq. productis, poteſt adhuc producere alios plures, & plures, ergo natura ſpecifica poteſt contrahi per plures, & plures hecceitates, quia Diuina eſſentia eſt in infinitum participabilis, ita vt E nunquam poſſit adæquari. Dices: ex hoc rectè probatur naturam ſpecificam reſpicere hecceitates producibiles à Deo, ſed eo modo, quo ſunt à Deo producibiles, ſed à Deo ſunt producibiles non ſolum cum finitudine indeterminata, & in infinitum, ſed etiam cum infinitudine actuali, quia obiectum potẽtiæ Diuinæ ſummum eſt infinitum attingibile intrinſecè ſecundum infinitatem, & non ſolum extrinſecè. Sed contra, tum quia id eſt dubium, an infinitum poſſet attingi intrinſecè, de qua re infra, tum quia nobis ſufficit 15

Patet ex infinita Dei potẽtia. *Soluitur.*

ficit hæcceitates habere illam infinitatẽ ſyncathegorematicè finitudine ſine certo termino ſub infinito actuali.

Confir. dictum.

Confirm. Quia hæc infinitas neceſſaria eſt concedenda reſpectu diuinæ potẽtiæ reſpectu aliquorum effectuum; ergo etiam quoad alios, quia per eandem infinitatem potẽtiæ Deus reſpicit omnes effectus à ſe producibiles. Antecedens probatur Primo quoad diuiſionem continui. Secundo, quoad velocibilitatem motus, quia motus poteſt in infinitum velocitari magis, & magis, ita vt nũquam ſeruata eſſentia motus, deueniatur ad infinitam velocitatem. Tertio, quoad perfectiones ſpecificas, nam Deus pôt producere creaturas perfectiores, & perfectiores ſecundum eſſentiã, ita vt nũquam deueniatur ad vnam infinitè perfectam. Quarto, idem de numeris, nam poſſunt produci numeri finiti in infinitum, ita vt nunquam deueniatur ad vnum, qui habeat infinitas vnitates. Quinto idem de productione magnitudinis cũ hoc ordine, vt prima magnitudo ſic vnius palmi, ſecunda duorum, & ſic conſequenter; ſed nũquam deueniri pôt in illo ordine ad vnã cõſtantem ex infinitis palmis. Sexto, ex opinione Aduerſariorum dicentium, Deum poſſe producere infinitas infinitates, ita vt nũquã poſſet dari terminus in productionibus, ſed quibuſcũq. infinitis ꝓductis adhuc poſſunt plures, & plures, vt Mayron. At hic proceſſus neceſſario continet infinitatem ſyncathegorematicam.

Ex diuiſione continui. Ex velocitate motus. Ex perfectionibus ſpecificis poſſibilibus. Ex numeris. Ex maiori, & maiori magnitudine.

16 4. Concl. Poſita infinitate cathegorematica indiuiduorum, probabile eſt non poſſe à Deo produci plura indiuidua, atq. adeo potentiam naturæ ſpecificæ exhauriri per vnã infinitatem indiuiduorum. Primo, ex dictis in ſecunda ſententia, vbi fusè id eſt probatũ. Secundo, ex limitatione naturæ ſpecificæ, quæ eſt maior, quã limitatio naturæ genericæ, ſed ſi naturæ ſpecificæ nõ exhauriretur ꝑ vnã infinitatem indiuiduorũ nõ eſſet magis limitata, quam generica, nam vtraq. reſpiceret plures infinitates, & infinities infinitas, licet generica reſpiceret infinitates ſpecierũ, & ſpecifica indiuiduorum, tamen infinitas indiuiduorum vnius ſpeciei adæquaret infinitatem cæterarum ſpecierum, & hinc vlterius ſequeretur, partem adæquare totum; nã multitudo indiuiduorũ vnius ſpeciei eſt pars totius multitudinis indiuiduorum omnium ſpecierum; nam ſicut in infinitatibus indiuiduorum omnium non datur finis, ita neq. in infinitatib' indiuiduorum vnius ſpeciei, vnde Mayr. 1.d.43.q.10.a.2.diff.4. ait, infinities infinitum non excedit ſemel infinitum.

Dato infinito cathegorematico non poſſit Deus producere plura indiuidua.

Mayron.

Confirm.

Confirm. Quia vel deueniri pôt ad tãtam multitudinem indiuiduorum, quæ non poſſit maior produci, vel nunquam ad illam deueniri pôt, ſed ſemper poſſunt plura, & plura. Si primum dicatur, tunc peto quanta eſt, nam ſi ſemel infinita, habetur intentũ, ſi vero dicatur eſſe infinitam, non ſemel, ſed pluries, & cũ non ſit ratio, cur ad decem potius

A quam viginti infinitates &c. perueniat, neceſſario vel deueniẽdum ad infinities infinitas; & non, quia ſicut non ſiſtitur in vna infinitate, ita neque in infinities infinitis; nam qua ratione per primam infinitatẽ non adæquatur participabilitas, & infinitas potẽtiæ Diuinæ, ita neque per infinitas infinitates indiuiduorum; vel ſiſtendum in prima infinitate, & habetur intentum. Sed ſi dicatur ſecundũ tunc erit vera tertia concluſio, quod indiuidua, quæ reſpicit ſpecies ſunt infinita ſyncathegorematicè. Vnde Mayr. loc. cit. concedit nunquam eſſe ſtatum in productionibus,
B *Nam eadem ratione habuiſſet ſtatim in productione ſemel infinita, cum infinities infinitum non excedat ſimpliciter ſemel infinitum*, quo nihil abſurdius, licet illud videatur concedere, Ægyd. 2. d.1.p.2.q.4.a.2.§.tertia difficultas. *Ægyd.*

Tertio probatur ex natura infinitatis, quæ non eſt multiplicabilis in eadem ſpecie, Primo ex Ariſt. 3. cœl. 52. vbi probans non eſſe infinitam generationẽ, & diſſolutionem elementorum ex eo, quod aliud ſit tempus diſſolutionis, & aliud generationis, & cũ vtrũq. ſit infinitum, vnũ eſſet extra aliud, at inquit, *Impoſſibile eſt, vt vnum infinitum ſit extra aliud*. 17

Infinitatis natura nõ eſt multiplicabilis in eodem ſpecie ex Ariſt.

Secundo ex 8. phyſ. t. 80. Infinitum, ſiue in multitudine, ſiue in magnitudine, dicitur,
C quod excedit omne finitum, ex quo infert Riccard. d.43.a1t.1.q.6. in corp. omne, quod eſt minus in infinito, eſſe finitum. Sed ſi poſita vna infinitate poſſent adhuc pluræ produci, iam tota multitudo conſtans ex primo productis eſſet minor, multitudine conſtãte ex 1. & 2. productis; ergo prima multitudo eſt finita; alioqui ſi infinita, iam pars totius eſſet æqualis toti, quæ ratio fundatur in eo principio, quod vnum infinitum non eſt maius alio, quia hoc aliud eo ipſo eſſet finitũm, & licet Ægyd. 2.d.1.q.4.a.2.§. tertia difficultas videatur cõcedere quod minus adæquari poſſit maius per replicationem mi-
D noris, vt v. g. infinitæ ſcutellæ plenæ aquæ efficerent infinitam aquam, ſicut & infinita dolia, quia toties poſſet ſumi ſcutellæ, vt adæquet, & excedãt doliũ, tamen non rectè hæc dicuntur, quando toties ſumitur paruum, ac magnum, vel toties numerus magn', ac paruus, tunc vnum erit maius altero. *Riccard.* *Ægyd.*

Tertio, ex communi cõceptu, vt ait Scot. Rubion. & alij, quod ſit illud, quo maius in eo genere dari non poteſt, vnde Deus dicitur perfectus infinito, quia non poteſt in tota latitudine perfectorum excogitari maius ex Anſelmo, & alijs, quia ſicut infinitum in entitate dicitur, cui nihil entitatis deeſt, eo
E modo, quo poteſt haberi in vno, vt oſtendit Scot. quodl. 5. ita infinito in magnitudine, nihil magnitudinis deeſt, & in multitudine hominum, cui nullus homo deeſt. Hinc infert non poſſe eſſe plura infinita formaliter, & hinc ſecundo colligitur infinito nihil eſſe maius, quia continet omne ſui generis, nec æquale, quia æqualitas requirit pluralitatẽ; at non poſſunt eſſe plura infinita, vt Scotus 2.d.1.

Scot. & alij probant, quia infinito non pôt dari maius in eo genere infiniti.

Scot.

2.d.1.q.3.ad 7.& alij cōmuniter, & hoc confirmant dicta ſupra in 2. opin. præſertim in 5.confirm.

Patet etiam ex perfectione Diuinæ potentiæ.

18 Quarto, probatur ex perfectione Diuinæ potentiæ, nam non eſt minus perfecta potētia generatiua, & ſpiratiua in Deo, quam ſit productiua Leonis, vel hominis; ſed illæ potentiæ nō poſſunt producere niſi vnam infinitatem termini ſingulis proportionalem, quia ſingulæ non reſpiciunt niſi vnum terminum ſibi adæquatum; ergo neq. productiua Leonis poteſt producere niſi vnam infinitatem in natura leonina, & ſic de alijs. Neq. obſtat, quod in Diuinis ſit productio termini ſimilis, non autem in creatis; tū quia potētia generatiua leonis producit leonem ſibi ſimilem, & tamen nō expletur per vni' productionem; cuius ratio eſt, quia terminus non habet infinitatem; ergo ſimilitudo non impedit productionem plurium, ſed infinitas termini, tum quia productio in Diuinis eſt quaſi vniuoca; quia eſt productio Dei à Deo, at in creatis eſt equiuoca; & hinc fit, vt ibi terminus ſit ſimilis etiam quoad infinitatem, at in creatis ſit diſſimilis, nō ſolum in eſſentia, ſed etiam quoad infinitatē, nam habet infinitatem diuerſæ, & inferioris rationis, & diſperſam in pluribus, & non vnitam, vt eſt in Deo.

ART. III. *Soluuntur argumenta primæ ſententiæ.*

Probabilis videtur oppoſita ſententia.

19 Reſp. primo ex illis argumentis reddi probabilem opinionem aduerſariorum, quæ probabilitas maximè apparet ex eo, ꝙ verè indiuidua ſingularum ſpecierum ſunt infinita ſyncathegorematicè, atq. adeo non poteſt eorum productio expleri per quotcumq. indiuidua producta, Hinc fit, vt ex hypotheſi productionis infinitorum, adhuc intellectus ſeruat conceptum productionis infinitorum ſyncathegorematicè, cū tamen verè in prima productione infinitorū ſit expleta tota producibilitas, licet nō appareat.

Reſp. 2. poſita productione ſubſtantiæ ſpecificæ cum infinita quantitate vel albedine poſſe produci ſubſtātiam alterius ſpeciei, ſed nō cū quantitate, vel albedine, quia in prima ſubſtantia erat producta tota quantitas, & albedo poſſibilis; & poſita productione infinitarum animarum in corpore virili non poſſe produci alias animas in corpore fæmineo, quia in prima productione fuit expleta tota poſſibilitas animarum rationaliū; neq. id mirum, quia ex opinione Ariſt. non poteſt dari aliud cœlum, nam hoc continet omnem materiam cœleſtem, & ex Thomiſtis poſita albedine ſubſiſtente, non poteſt dari alia albedo, quia illa continebat totam latitudinem albedinis poſſibilem.

Data albedine ſubſiſtente ex Thomiſtis non poſſet dari alia albedo.

Ad primam confirm.

20 Ad primam Confirm. Reſp. primo, Improbationem Reſpōſionis ibi poſita nō concludere, quia poſſe contrahi per plures hæcceitates non ponit maiorem perfectionem in natura contrahibili; quam ſit in natura contrahibili per pauciores, vt patet tum ex Natura Diuina, quę eſt omnium perfectiſſima, & tamē per ſeipſam eſt indiuidua: tum ex opinione Thomiſtarum negantium ſpeciem Angelicam multiplicari poſſe indiuidualiter; tum ex materia, quæ eo perfectior, quo pauciores poteſt recipere formas, tum ratione, quia natura quo min' eſt contrahibilis magis accedit ad actum, & recedit à potentialitate, & contra quo magis eſt contrahibilis eo magis accedit ad potētiam, & recedit ab actu, in hoc enim diſtinguitur potentia actiua à receptiua, ꝙ illa eo eſt perfectior quo ad plura ſe extendit; hæc verò contra, & quod dicitur de natura humana, idem dicitur de natura ſpecifica perfecta cuiuslibet entis.

Si darentur infiniti homines, in ſingulis eſſet tantum vnus capillus.

Reſp. 2. Si darentur infiniti homines, in eo non eſſent, niſi infiniti capilli, quia per vnam infinitudinem capillorum expleretur tota poſſibilitas ſpecifica capillorum, & ſimiliter dicendum de infinitudine cuiuslibet figuræ, vel ſpecie cuiuslibet accidētis, nec mirum id eſſe debet cum ponatur in vna infinitas indiuidualis ſpecie, nam inde neceſſàrio ſequitur non poſſe poni tale accidens in alio, quod ſi hoc difficile videtur difficilius eſt, id vnde ſequitur ſcilicet infinitatem indiuiduorū vni' ſpeciei, quæ eſt ſyncathegorematica, eſſe cathegorematicam, atq. adeo eſſe expletā, Hinc non mirum ſi in ſingulis hominibus non poſſit poni niſi vnus capillus. 21

Ad 2. confirm.

Ad 2. confirm. Reſp. Concedendo eſſe eandem rationem capillorum, plurium, & equorum poſita ſingulorum actuali infinitate; ex qua poteſt probabiliter retorqueri argumentum, quia natura equi exigit tot pilos nunquam poſſunt ſimul poni infiniti: ſed qui ponuntur ſemper ſunt finiti, vt poſſint habere pilos ſibi connaturales. Neq. obſtat diſtantia à Deo, quia quacunq. perfectione, vel multitudine producta, adhuc eſſet infinita diſtantia, vnde nunquam poſſet deueniri ad creaturam etiam infinitæ perfectionis, quæ nō diſtet à Deo: quare in ſingulis ſpeciebus conſideranda eſt ſolius perfectio, quæ tam ſecundū ſe, quam ſecundū hæcceitates ōnes per quas eſt cōtrahibilis diſtat à Deo infra ſuum gradum eſſendi, hæcceitates autem omnes ſunt quidem infinitæ, ſed non pluræ; quia per infinitam multitudinem expletur tota poſſibilitas ſpecifica.

Ad tertiam.

Ad 3. confirm. Reſp. primo poteſt infinitates meritorū Chriſti eſſe diuerſæ rōnis, quia ſumunt ſpeciem ex actibus virtutum diuerſæ ſpeciei; ſed non placet, tum quia non eſt certum an merita ſumant ſpeciem ex fundamento, an ex terminis ad quos ordinantur; tū quia eadē difficultas fieri pōt in merito, quod eſt in diuerſis actibus eiuſdem ſpeciei, vt ſunt actus charitatis, vel alterius virtutis. 22

Infinitates meritorum Chriſti multiplicantur ſubiectiuè non formaliter.

Reſp. 2. poteſt infinitates meritorū Chriſti multiplicari ſubiectiuè, quia fundantur tanquam in ſubiecto in actib' diuerſis; Non tamen

tamen formaliter, quia per eandem numero infinitatem dignitatis ſuppoſiti infinitantur, ſicut ſi eadem numero albedo poneretur in diuerſis ſubiectis, ibi eſſent plura alba ſubiectiuè, & materialiter, ſed vnum formaliter.

Repugnat, phyſicam infinitatem multiplicari, non verò moralem.

Reſp. 3. poteſt à nobis negari infinitatem phyſicam poſſe multiplicari indiuidualiter, non autem moralem, quia hæc cum pendeat ex exiſtimatione hominum non eſt mirum ſi poſſit multiplicari, ſicut multiplicatur hominum exiſtimatio, vel ſubiectum cui tribuitur; At infinitas meritorum Chriſti nõ habet eſſe phyſicũ, ſed morale ſicut ipſa natura meriti, ex quo potiꝰ retorquetur argumentum; nam quidquid creati eſt in meritis Chriſti habẽs eſſe phyſicum eſt finitæ perfectionis, &ꝙ eſt infinitę ꝑfectionis eſt morale; ergo phyſicũ, nec põt habere infinitã perfectionẽ, nec multiplicari, quia ea infinitas maximè deberet eſſe in Chriſto, cuius operationes erãt adæquatæ principijs phyſicis .ſ. gratiæ, & virtutibus in ipſo exiſtentibus.

Implicat corporeitas infinita.

23 Ad 4. Confir. Rꝭ. 1. Inde maximè poſſe probari infinitã corporeitatẽ implicare, quia ibi eſſent infinitæ lineæ nõ ſolum ſecundũ numerum, ſed ẽt ſecundum extẽſionem, quod videtur implicare, quia linea infinitè extenſa continet oẽm extenſionem poſſibilem linearem, & cũ ſint plures tales lineæ, quælibet non contineret omnem extenſionem.

Rꝭ. 2. In eo corpore eſſe quidẽ plures lineas terminatiuas, vel continuatiuas partium ſuperficiei, ſed negatur eſſe eandem rõnem in alijs. Primo, nam lineæ ſunt vniones partium continui, atq. adeo, earũ multiplicatio ſequi debet multiplicationẽ partiũ, quare poſitis infinitis partibus continui ſecundum extenſionem, debent ẽt poni infinitæ vniones ſecundum extẽſionem, quia linearum natura eſt capax plurium infinitatum, ſicut partiũ capacitas. At non ſic aliæ ſpecies rerũ, quare poſita vna infinitate aliarum expletur tota capacitas naturæ ſpecificæ; tum quia continuum non habet vnam dimenſionem, & ſecundum oẽm eius dimenſionem debet eſſe continuatio & terminatio, atq. adeo diuerſitas linearum continuantium, & terminantium. Hinc fit vt poſito continuo ſecundum omnem dimenſionem infinito, ſicut nõ poſſunt dari plures partes continui extra illud; Ita neq. plures lineas, at hæc ratio nõ militat in alijs ſpeciebus rerum. Quod Confir. nam quia in qualitatibus eſt duplex ratio latitudinis .ſ. intenſiuæ, & extẽſiuæ, ẽt ſi ponatur vna infinitas .ſ. ſecundum extenſionem, adhuc poſſet poni alia ſecundum intenſionem; & contra, ꝙ ſi ſit poſita infinitas qualitatis ſecũdum extenſionem, & intenſionem, non poteſt illius qualitatis aliud produci.

Dato infinito continuo ſecundum omnem dimenſionem non poſſunt dari plures partes, vel linea extra illud.

Ad 5. Reſp. Poſſe quidẽ Deũ annihilatis infinitis animabꝰ reproducere aliã, ſed illa nõ eſſet extra multitudinẽ animarũ infinitã, quæ fuit corrupta, ſed reproduceretur neceſſario vna ex illis, quia tota latitudo animarũ poſſibiliũ cõtinebatur in illa multitudine corrupta.

A

DVBITATIO SEPTIMA.
An in quolibet infinito contineantur infinities infinita?

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

Quæſtio tãtum fit de infinito diuiſibili.

PRimo Not. Hanc quæſtionem intelligi de infinito diuiſibili, nam indiuiſibile, cũ non cõtineat plura, ſed ſit omnino ſimplex non põt continere infinities infinita, niſi loqui velimus de continentia virtuali, vel eminentiali, de qua nos hic non loquimur. B Infinitum verò diuiſibile ſiue ſit diſcretum, ſiue continuum, ſiue permanens, ſiue ſucceſſiuũ, cũ conſtet ex partibus infinitis, meritò quæri poteſt, an partes, ex quibus conſtituitur continuum, ſint ſemel infinitæ, an pluries, & infinities infinitæ. 1

Vnitas ex qua fit multitudo, vel eſt ſimplex, vel compoſita.

2. Not. Vnitates, ex quibus componitur multitudo, ſeu numerus diuidi in ſimplices, & compoſitas. Simplex dicitur, quæ fundatur in entitate vna per ſe, vt vnitas, v.g. hominis, equi, &c. Compoſita dicitur, quæ ſcilicet fundatur in entitate vna quidẽ, ſed per accidens compoſita, qualis eſt vnitas aceruí C lapidum, & vnitas numerorum, vt binarij, ternarij, &c. nam licet ſpecies numerorum ponantur ſub genere quantitatis, atq. adeo habere debeant vnitatem quandam per ſe; tamen placet ad explicationem quæſtionis huius clariorem illis tribuere vnitatem per accidens.

Infinitum dicitur rerum ſimplicium, vel cõpoſitarum, prout vnitates ſunt ſimplices, vel compoſitæ.

3. Not. Multitudinem infinitam immediatè cõſtitui ex vnitatibus; hæ autem denominãtur ex ſubiectis, quorum ſunt vnitates: ſi ſubiectũ eſt naturæ equinæ, dicatur vnitas equi, &c. Ex quo fit infinitas etiam denominari ex iiſdem ſubiectis, nam cõſtans ex vnitatibus equorum, dicetur infinitas equorũ; D ſi ex vnitatibus lapidum, dicetur infinitas lapidum: quare infinitum conſtans ex vnitatibus ſimplicibus, dicitur infinitas rerum ſimplicium; ſed ex vnitatibus compoſitis dicitur infinitas rerum cõpoſitarum, inter quas infinitates illud eſt diſſidium, quod infinitas ſimplicium non poteſt ſequi aliam infinitatem, nec neceſſario contineri in alio infinito, ſed habet primitatem in compoſitione E infiniti. At infinitas compoſitorum ſemper ſupponit aliam infinitatem vnitatum ſimplicium: Sed hæc ſuppoſitio diuerſa eſſe poteſt: nam aliquando vnitates infiniti ſimplicis ſunt omnino, & adæquatè diſtinctæ ab vnitatibus infiniti compoſiti, vt infinitas hominum ſimplex, & infinitas binariorum oculorum, qui eſſent in illis hominibus. Aliquando verò vnitates numerorum non ſunt omnino, & adæquatè diſtinctæ ab vnitatibus ſimplicibus, eo quod eædem vnitates ſimplices includantur in vnitatibus compoſitis, vt vnitates hominum includuntur in vnitatibus binariorum

hominum, quia binarius hominũ conſtat ex duabus vnitatibus ſimplicibus humanis. Ex quo fit, vt infinitas binariorum non ſolũ ſupponat vnitates ſimplices, ſed includat illas, ſicut vnitas compoſiti includit materiam, & formam, tamquam partes, quia partes componentes binarium non ſunt rerum entitates ſecundum ſe, ſed vt dicunt vnitates; atq. adeo numerus componitur immediatè ex vnitatibus.

3 *In numero sũt quatuor entitates rerum, diſtinctio rerum, vnitates ſingularum, & collectio vnitatũ.*

4. Not. Ex dictis in Log. tr. 14. diſp. 1. In numero quatuor poſſe conſiderari. Primo, entitates rerum, vt lapidum, hominum, &c. Secundo, earum inter ſe diſtinctionem. Tertio ſingularũ vnitates, quatenus ſingulæ negant in ſe plures eiuſmodi res; nã vnus palmus dicitur, quia non cõtinet in ſe plures palmos; & vnus homo, qui non continet in ſe plures homines, licet contineat plures entitates alterius generis, & denominationis, vt materiam, & formam. Quarto, eſt illarum vnitatum collectio, nã ſingulæ entitates, vel vnitates ſecundũ ſe non ſunt numerus, ſed principium numeri; efficiunt autem numerum, cum inter ſe colligantur in quandam vnitatẽ, quæ omnia ſunt à parte rei, præciſo omni opere intellectus præter illam collectionem & aggregationem; vnde multi exiſtimarunt numerũ habere ſuum complemẽtum ab intellectu, & hãc vnitatẽ, quæ eſt ab intellectu formaliter, & fundamentaliter à parte rei, dicimus eſſe cõpoſitã, de qua quærimus an huiuſmodi vnitates in infinito ſimplici ſint infinitæ, & an pauciores, quã vnitates ſimplices.

In quouis infinito eſt reperire triplicem infinitatem.

5. Not. In quolibet infinito cõſiderari poſſe triplicẽ infinitatẽ, vnam ſimplicium vnitatum quæ conſtat ex vnitate infinities multiplicata; alteram vnitatum cõpoſitarum eiuſdem ſpeciei, vt quæ reperitur in numeris eiuſdem ſpeciei, vt infinitas binariorũ, vel ternariorum; tertium, vnitatum compoſitarum diuerſæ ſpeciei, quæ reperitur in numeris diuerſæ ſpeciei, nã in infinito numero hoĩum, poteſt fieri progreſſus ad infinitas ſpecies numerorum, nam ibi reperitur binarius, ternarius, quaternarius, & ſic in infinitum.

4 *Infinitas, vel exiſtit per ſe, vel per accidens.*

6. Not. Dupliciter poſſe exiſtere infinitatẽ. Primo per ſe, quæ .ſ. conſtat ex vnitatibus primo componentibus numerum, & multitudinem, vt v. g. infinitas equorum, vel hominum. Secundo, per accidens, quæ ſcilicet continetur in multitudine infinita conſtãte ex primis vnitatibus, & non alijs diſtinctis ab vnitatibus componentibus primam infinitatem, quam diſtinctionẽ Alij explicant alijs modis appellantes infinitatem per ſe, infinitatem adæquatam, quæ habet ſuas vnitates adæquatè diſtinctas ab vnitatib⁹ alterius infinitatis. & infinitatem per accidens, infinitatem inadæquatam, quæ .ſ. non conſtat ex vnitatibus omnino, & adæquatè diſtinctis ab vnitatibus alterius infinatis, vt patet in hoc exemplo. In multitudine infinita equorũ eſt infinitas per ſe, & adæquata equorum, nã vt vn⁹ equus diſtinguitur ab alio; ita vnius vnitas ab vnitate alterius. Secundo, eſt infinitas binariorum equuorum, quia in illa multitudine numerus binarius nõ eſt vnus, nec duo; ſed infiniti binarij; & hæc infinitas dicitur inadæquata, quia vnitates conſtituentes binarios non ſunt aliæ ab vnitatibus conſtituentibus primam infinitatem equorum. Tertio, eſt infinitas binariorũ oculorum, & hæc eſt adæquata, quia non conſtat ex infinitis vnitatibus, ex quibus cõſtituitur alia infinitas; ſed conſtat ex duplici infinitate unitatũ, inter ſe omnino diſtinctarum, ita ut poſſit corrumpi una ſeparata alia, quales ſunt infinitas oculorum ſiniſtrorum, & infinitas dexterorum, quæ ſũt adæquatæ, & per ſe diſtinctæ, quia ſunt in infinitis hominib⁹, in quorum ſingulis ſunt duo oculi. Sed difficultas manet de infinitate numeri binarij, an ſit p ſe, uel per accidẽs, quia cum ſint infiniti homines, & in ſingulis binarius numerus oculorum, neceſſario ibi erunt infiniti binarij, ſed diuerſo modo, ac ſunt in infinito oculorum ſiniſtrorum, uel dexterorum; Vnde dicunt infinitos binarios oculorum eſſe per ſe, & adæquatè binarios, quia cõſtant ex duplici infinitate unitatum inter ſe diſtinctarum, qualis non eſt infinitas binariorum hominum contẽta in multitudine infinita hominum.

7. Not. In hac quæſt. duobus modis procedi poſſe. Primo, ſpectata natura infiniti ſecundum ſe, quid ſcilicet illi conueniat. Secundo, quid per accidens .ſ. ſpectato infinito, ut ſtat ſub aliquibus abſurdis conſequentibus, an .ſ. propter illa abſurda neganda ſint aliqua prædicata, quæ illi ſecundum ſe conueniunt; hoc enim habent omnes poſitiones, quæ includunt aliquam implicantiam; nam ſæpè aliquod prædicatum ſub una ratione illi conuenit, & ſub alia ratione illi repugnat; ſic enim homini irrationali repugnare debet intellectus, quia irrationalis, & tamen, quia homo debet illi conuenire: quare, cum multitudini infinitæ, ſiue diſcretæ, ſiue continuæ repugnet ſimultanea exiſtentia, non mirum, ſi illi oppoſita conueniant prædicata. Vnde nos hic conſiderabimus prædicata, quæ conueniunt infinito ſecundum ſe, etiam ſi illa prædicata inuoluant aliquod abſurdum. 5

Hic erit ſermo de infinito ſecundum ſe.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

6 *Secundum aliquos in quouis infinito ſunt infinities infinita.*

PRima opinio eſt dicentium, in quolibet infinito contineri infinities infinita, atq. adeo ex infinita multitudine hominum poſſe corrũpi à Deo infinitos homines, & alios infinitos remanente adhuc multitudine infinita, ſed diminuta, quia poſt corruptionem eſſent pauciores homines, licet infiniti. Hãc uidetur docuiſſe Anaxag. apud Ariſt. 1. phy. à t. 33. ad 41. dum putat, ex quolibet corpore poſſe ſegregari infinitas ſpecies rerum, quod in quolibet contineatur quodlibet. Sequitur Ariminenſ. in 1. diſt. 42. q. 4. art. 2. 5. & ſimi-

Anaxag.

Arimin.

ſimiliter dico, vbi ait: poſitis infinitis lapidibus occupantibus infinitum ſpatium verſus Orientem,& occidentem, & ex ea multitudine corruptis alternis, qui ſunt infiniti, adhuc remanere infinitos,& occupare idē ſpatium : *& ſic ſi infinities fieret, ſemper relicti poſſent totam magnitudinem replere*; imò addit ex infinitis lapidibus verſus vnam partem, & finitis ex alia poſſe auferri alternos, & ex illis repleri magnitudinem infinitam verſus aliā partem, vnde putant totam eſſe infinitatem in tota multitudine, quantam in medietate, videtur ſequi Maior. in 1.d.44.q.2.& alij quidam Recentiores.

Probatur paritate continui finiti.

B Fundamentum ſumitur ex cōtinuo, nam ſicut ex continuo finito poſſunt ſumi infinitæ partes proportionales, & hoc in infinitum, licet partes illæ ſint minores, & minores; ita ex continuo infinito poſſunt ſumi partes æquales infinitæ, & hoc in infinitum, licet ſint minora infinita.

Confirm.

7 Confirm. Quia ſi Deus ex infinitis lapidibus corrumperet alternos, qui remanerent eſſēt infiniti, q a ſi finiti, cū ſint tot, quot annihilati, etiam hi eſſent finiti, atq. adeo tota multitudo eſſet finita. Sed ex remanentibus poſſunt ſumi etiam alterni, & ſic conſequēter in infinitum; ergo in vna infinitate lapidū continentur infinitæ infinitudines lapidum, & ex illa auferri poſſunt infinities infiniti, & adhuc maneret infinitudo, licet minor, quam præcedens.

Confirm.2.

Confirm.2. Quia ſi ponamus materiam finitam informari albedine, cōſtat ibi eſſe infinitas partes, proportionales materiæ,& albedinis, ex quibus poſſent ſumi partes materiæ alternæ, quarum prima pars vnius ordinis dicatur A. & ſimiliter tertia, & quinta; & conſequenter quælibet alterna. & contra aliæ alternæ alterius ordinis dicantur B. tūc ſi ponatur ꝙ Deus deſtruat omnes partes albedinis informantes partes materiæ, quæ dicuntur A. & reliquas partes albedinis informantes B. transferat in partes A. ita tamen, vt tam partes A. quam B. ſint informatæ, tūc partes informantes ſolum B. informarent B. & A. atq. adeo tot partes albedinis erūt, quot ſunt partes B.& A. atq. adeo æquales partib⁹ prioribus albedinis, ante corruptionem.

Diſcrimen inter hos Auctores.

8 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nā aliqui volunt in quolibet infinito contineri infinities infinitas vnitates ſimplices; non tamen infinities infinitas vnitates cōpoſitas, vt v. g. in infinita multitudine hominū contineri quidem infinities infinitos homines; non tamen infinities infinitos binarios, vel ternarios, &c. hominum, nam alioqui, ſi Deus crearet infinitos homines cum infinitis denarijs, poſſet quilibet ex illis hominibus acquirere binarium, ternarium,& ſic in infinitum, denariorum.

Aliud diſcrimen.

9 Alij verò dicunt, in multitudine infinita contineri quidem, nō ſolum infinities infinitas vnitates ſimplices, ſed etiam infinitas vnitates compoſitas diuerſarum ſpecierum; non tamen vnius ſpeciei, vt v. g. in infi- A nita multitudine hominum continentur binarij, ternarij,& ſic in infinitum ſēper aſcendendo quoad numeri diuerſam ſpeciem, nō tamen continentur infiniti binarij, vel infinities infiniti binarij, vel ternarij,&c. quia cū multitudo infinita conſtet ex vnitatib⁹ ſimplicibus, non poſſunt in ea contineri infiniti binarij, quia cum ſinguli binarij contineāt duas vnitates, infiniti binarij continebūt duas infinitates vnitatum; hoc autem videtur abſurdum, tum quia infinitum continēs, ſupponitur fuiſſe compoſitum ex vna infinitate vnitatum,& non ex duplici; tum quia ſequeretur, vnum infinitum habere determinatam proportionem reſpectu alterius cōtra communem ſenſum, nam infinitum binariorum eſſet duplo maius, & infinitū ternariorum triplo maius infinito vnitatum ſimplicium.

Tertium diſcrimen.

Alij deniq. putant in infinita multitudine v. g. hoīum non ſolū contineri infinities infinitas vnitates hominum,& infinitas ſpecies numerorū ſubordinatas, ſed etiam infinitos binarios, ternarios, denarios; imò infinities infinitas vnitates, binariorum, ternariorum, &c. Ita Arim. in 1.d.44 q.4.a.2.ad ſecundum §. ad aliam probationem, vbi ait. 10

Arimin.

Quod in multitudine infinita ſunt infiniti binarij, & infiniti C *ternarij, & quod quilibet binarius eſt pars centenarij. Dico tamen, quod infinita multitudo illorum binariorum non eſt pars multitudinis infinitæ illorū centenariorum: ſiue ſumatur pars primo modo, ſiue ſecundo modo. Non primo quidem, quia nihil continet, vel includit multitudo centenariorum, quod non includat multitudo binariorum. Nam quælibet anima de infinitis includitur in vtraque multitudine prædicta. Item nec eſt pars ſecundo modo, quia non plura tanti continet multitudo centenariorum, quàm binariorum. Vnde ſicut infinita multitudo centenariorum continet centenarios infinitos: ſic etiam infinita multitudo binariorum continet infinitos centenarios. Et generaliter nullam* D *multitudinem finitam totiens continet vna earum, quin totiens illam contineat altera.* Hinc 2.d.1,q.3.a.2.ad quartum, negat infinitum ſenarium eſſe duplum ad infinitū ternarium, ſi vtraq. eſſent, quia infiniti ternarij eſſent nō ſolum infiniti ſenarij, ſed etiam infiniti centenarij, millenarij, &c. Vnde infiniti ſenarij non eſſent poti⁹ multiplices ad infinitos ternarios, quā contra. Neq. obſtat, ꝙ quilibet ſenarius cōtinet duos ternarios, quia quāuis talis multiplicitas ſit inter finitas multitudines proportionales, non ſequitur tamen, quod ſit ēt inter infinitas, inter quas nulla eſt proportio numeralis.

Ratio pro Ariminen.

Fundamentum eſt, quia in infi- E nita multitudine vnitatū, vel ſunt finiti, vel infiniti binarij. Non primum, quia tunc totum eſt finitum, quia numerus finitus finities multiplicatus non conſtituit numerum infinitum, ſed finitum; ergo ſunt infiniti,& idem dici poteſt de quolibet numero quantumuis magno finities multiplicato.

2.Opin. eſt dicentium, ꝙ licet infinito non 11
poſſet fieri additio, nec vnū fieri mai⁹ altero;

Alij volunt in infinito reperiri plures infinitates, ſiue vnitatum ſimplicium, ſiue compoſitarum.

tamen reperiri poſſunt plures infinitates, ſiue vnitatum ſimplicium, ſiue cōpoſitarū, vt v.g. in infinita multitudine hōium. Primo eſt infinitas vnitatum ſimpliciū, v.g. hominum, quæ eſt fundamētum cæterarū infinitatum: Secundo, eſt infinitas partium organicarum v.g. oculorum, digitorum, &c. nam ſunt duæ infinitates oculorum, & decē infinitates digitorum, quarum ſingulæ infinitæ multitudines dicuntur ſemel infinitæ, .i. habentes infinitatem, quæ per ſe primo, & adæquatè afficiat ſimplices vnitates rerum. Tertio, eſt infinitas binariorum, ternariorum, &c. contenta in huiuſmodi multitudine ſemel infinita: & hæc infinitas duplex eſt, vna quæ fundatur in vnitate numerorum eiuſdē ſpeciei, vt v.g. in infinita multitudine hominum sūt infiniti binarij hominum, & ſimiliter infiniti ternarij, &c. Altera, quæ fundatur in vnitate numerorum diuerſæ ſpeciei, nam in illa multitudine continetur binarius hominum, ternarius, quaternarius, & alij maiores, & maiores in infinitum. Quarto, eſt infinitas vnitatum compoſitarum, quæ ſunt in numeris partium organicarum, quia cum in ſingulis hominibus ſit vnus binarius oculorum, aurium, &c. & vnus denarius digitorum, fit vt in tota multitudine ſint infiniti binarij oculorum, infiniti binarij aurium, infiniti denarij digitorum &c. Hanc autem infinitatē numerorum diſtingui ab infinitate numerorū, quæ eſt in infinito ex vnitatibus ſimplicibus; nam infinitas numerorum exiſtens in infinito ſimplici non eſt per ſe, & adæquatè diſtincta, ſed per accidens, & inadæquatè diſtincta ab infinitate vnitatum ſimplicium; at verò infinitas numerorum, quæ eſt in infinito cōpoſito ex duplici infinitate, eſt per ſe, & adæquatè diſtincta ab infinitate vnitatum compoſitarū alterius infiniti; ſicut infinitas oculorum dextrorum eſt per ſe, & adæquatè diſtincta ab infinitate oculorum ſiniſtrorū, & infinitas pollicum eſt diſtincta ab infinitate auricularium digitorum. Tribuitur Mayron, 1.d.43.q.10.a.2. vbi ſolum ait producto infinito, poſſe adhuc produci infinities infinita, nec eſſe ſtatim in vna infinitate, cum infinities infinitum non excedat ſimpliciter ſemel infinitum. & art.1. ad 4. in multitudine infinitatum non habere locum ly (omnes): Sed Deus poteſt facere infinitas multitudines, .ſ. infinities, vt patet in continuo, in quo ſunt partes infinities infinitæ. & difficult.2. in infinita multitudine ſunt infinitæ ſpecies numerorū, vnde vltra ſpeciem numeri hic cōtentam, Deus non poteſt facere, niſi indiuidua. Tribuitur Baccono 2.d.1.q.6.ar.2.ad 2. Sed ibi primum negat eſſe plura infinita ſimul, nec vnum infinitum maius alio: Deinde §. ſuppoſito. ibi concedit eſſe plures infinitates effectuum ſecundum extenſionem durationis, ſcilicet vnam à Sole, alteram à Luna ex ſuppoſitione ibi facta; non tamen ſecundum extenſionem ſecundum omnem dimenſionem, quia hoc reprobatur ab Ariſtotele, & Auer. 3. Phyſ. com. 43. quia infinito ſecundum omnem dimenſionem non poteſt addi, quia vnum eſſet maius altero, imò eſſet impoſſibile, quod vnum ſtaret cum alio.

Tribuitur Mayron.

Baccon.

12 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt, hanc numerorum infinitatem non eſſe à parte rei, ſed ſolum ab intellectu, quia numerus non eſt formaliter à parte rei, ſed per intellectum.

Diſcrepant inter ſe hi Auctores.

Alij verò dicūt eſſe à parte rei, quia ad numerum concurrunt vnitates multarum rerum inter ſe diſtinctarum, & collectio illarū in vnam quandam ſpeciem numeri, quæ dicitur binarius, ſenarius, &c. at ex his licet collectio illa ſit ab intellectu formaliter; tamen fundamētaliter eſt à parte rei, ſicut ipſa vnitas rerum diſtinctarum, & vnitatum multiplicitas, nā præciſo opere intellectus in mille vnitatibus ſunt decem denarij, & 20. quinquenarij, & 50. binaria; quare idem dicēdum de infinita multitudine vnitatum, quia in ea parte rei non continetur vnus numerus binarius, ſed duo, tres, & ſic infiniti, & idem de alijs numeris: Vnde alij dicunt etiam ſi non ſint à parte rei; tamen ſatis eſt eſſe formaliter in intellectu diuino.

13 Tertia opinio eſt dicentium in vna infinitate cathegorematica alicuius entis, v.g. hominum, non contineri plures infinitates eorundem hominum cathegorematicas, ſed ſyncathegorematicas numerorum. Prima pars probatur, quia implicat vnū, vt vnum fieri plura ſecundum eādem rationem, quia ſic eſſet vnum, & nō vnum, nam de ratione vnius eſt, vt non contineat in ſe plures rationes eius, in quo eſt vnitas, vt v.g. vnus homo dicitur, qui non continet in ſe plures homines, licet cōtineat plura entia alterius rationis, vt materiam, & formam.

Alij putant in infinito catheg. hominum non eſſe plures infinitates eorumdem catheg.

Secūda pars prob. quia in multitudine infinita continentur binarij, ternarij, &c. infiniti, nam hi non ſunt finiti, quia ſic tota multitudo abſorberetur per ablationem finitorum, atq; adeo eſſet tota finita; ſed erunt infiniti; Sed non ſunt infiniti cathegorematicè, tum quia in illa multitudine nō eſt actu numerus, quia ſic poſſet inter illas vnitates, conſtituentes infinitum eſſe, aliqua proportio, .ſ. dupla, tripla, &c. nam binarij ſunt dupli ad vnitates ſimplices, & ternarij habēt triplam proportionem ad illas, &c. Sed ſolum eſt ibi per intellectum accipientē plures vnitates ad conſtituendos numeros; intellectus autem in accipiēdo procedit in infinitum, quia non poteſt ſimul omnes binarios accipere, nam ſic poſſet diuidere, & ſignare infinitam multitudinem in duas partes æquales, cum duæ vnitates conſtituant vnum binarium; at hoc eſt ponere infinitatē numerorum ſyncategorematicorum. Tum quia totum non poteſt eſſe æquale parti. ſed multitudo vnitatū ſimplicium eſt veluti totū reſpectu multitudinis unitatum binariorum, quia binarij cōtinentur in multitudine

Sunt plures infinitates ſyncathegorem.

unita-

vnitatum, ex quibus conſtant; ergo non põt eſſe æqualis, &c. Sed eſſet æqualis, ſi eſſet multitudo infinita categorematicè, quia vtrũq. haberet eumdem modum infinitatis. A

14 *Confirm.* Confir. Quia, vt patet ex numeris finitis, in decem vnitatibus continentur quinq. binarij, & triplo pauciores ternarij, &c. At hæc nõ poteſt poni eſſe in actu, quia includit repugnantiã reſpectu infiniti; ergo debet poni in potentia per intellectum ſucceſſiuè concipientem ibi numeros.

Minor vltima patet, quia de ratione binarij eſt, vt ſit duplo minor, quàm vnitates: Sed de ratione infiniti eſt, vt non illi repugnet huiuſmodi proportio; ergo repugnat in multitudine infinita vnitatum poni binarios, & ternarios infinitos in re. B

Differunt inter ſe hi Auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam Aliqui volunt in hac infinita multitudine hominũ non eſſe infinitatem binariorum, vel ternariorũ hominũ, quia alioqui vel tot eſſent binarij, quot vnitates cõtentæ in binarijs, & ſic pars eſſet æqualis toti, vel non eſſent tot, & tũc, vel plures, vel pauciores in vna infinitate, quã in alia, & ſic vnum infinitũ eſſet maius altero contra naturam infiniti.

15 Alij tamen cõcedunt reperiri à parte rei in illa infinitate hominũ infinitatẽ binariorũ, & ternariorũ non quidẽ per ſe, & adæquatè C diſtinctã ab infinitate vnitatũ ſimpliciũ, v.g. hominũ: Sed per accidens, & inadæquatè diſtinctã, quia vnitates cõponentes binarios, ternarios, &c. ſunt eædẽ, quæ cõponunt multitudinẽ hominum infinitam, vnde vnitates numerorũ .ſ. binariorum, &c. ſunt pauciores, quàm vnitates ſimplices, & ideo ex multitudine vnitatum ſimplicium componitur infinitum cathegorematicum, quia illa infinitas fundatur in vnitatibus rerum terminatarum, ſ. hominum. Et multitudo compoſita ex vnitatibus numerorum eſt infinita ſyncathegorematicè, quia hæc infinitas fundatur in vnitatib' numerorũ, qui ſunt indeterminati, D nam ex illa multitudine vnitatum ſimplicium poteſt ſumi numerus maior, & maior in infinitum ſine vllo termino determinationis tanti, vel tanti numeri.

ART. III. Opinio Auctoris.

16 *In infinito vnitatum ſimplicium ſunt infinitæ vnitates, & eiuſdem, & diuerſæ ſpeciei.* PRima Cõcl. In multitudine infinita vnitatum ſimplicium continentur infinitæ vnitates numerorum, cũ eiuſdem ſpeciei, tũ diuerſarum ſpecierum. Prima pars prob. quia E in multitudine infinita hominũ, v.g. binarij non ſunt finiti; tum quia ſi eſſent finiti per ablationẽ finitorum finirentur, quia omne *Fundamentum* finitum per ablationem finiti finitur; ergo ẽt infinitum per ablationẽ finiti finiretur, nã vel poſt ablationem oĩum binariorũ remaneret plures vnitates in illa multitudine infinita, & tunc non eſſent ablati oẽs binarij; vel remaneret vna vnitas, & hæc cũ præcedentibus binarijs finitis non poſſent conſtituere multitudinem infinitam; tũ quia binarij finiti conſtituuntur ex vnitatibus finitis; atq. adeo tota multitudo vnitatum, vel non eſſet infinita, vel numeri binarij contenti in illa multitudine non ſunt finiti; ergo erunt infiniti, quia omnis multitudo vel eſt finita, vel infinita: & hoc argumento idem apparet de infinitudine ternariorum, denariorum, millenariorum, &c.

Secunda pars prob. quia in multitudine illa infinita hominum non ſunt finitæ ſpecies numerorum, nã ſi eſſent finitæ, omnes vnitates illius multitudinis etiam eſſent finitæ; nã vnitates conſtituentes ſpecies finitas numerorum ſunt finitæ.

Confir. Quia ſi eſſent finitæ ſpecies, poſſet aſſignari quot ſint: ſed in multitudine infinita hominũ non poſſunt aſſignari quot ſint, 17 *Confirm.* quia quibuſcumq. aſſignatis, adhuc poſſent multo plures aſſignari, ut facile patet calculanti; ergo illæ ſpecies ſunt infinitæ; eſt. n. ibi binarius, ternarius, quaternarius, & ſimiliter aſcendendo quoad numerum maiorem ſine ullo fine; hoc autem dupliciter fieri poteſt. Primò addẽdo unã unitatem numero priori, ut v.g. binario addendo unitatem fiat ternarius. Secundo; accipiendo ſemper diuerſas unitates conſtituentes numerum ſuperiorẽ, quæ eſſent diſtinctæ ab unitatibus conſtituentibus numerum inferiorem.

Dices 1. cum binarius contineat unitates ut totũ ſuas partes, quõ binarij contineri poſſunt in multitudine unitatum, quia idẽ eſſet continẽs, & contentũ reſpectu eiuſdẽ? Reſp. 18 *Obiectio; Soluitur.* hanc mutuam continentiã eſſe diuerſæ rõis, nã unitates continent numeros, ſecundũ aliquos fundamẽtaliter, ſeu in põtia, uel ſecundum alios ut cauſa continet effectus; nã unitates cauſãt numerum; ſed binarij, & alij numeri continẽt unitates ſecundum alios formaliter, & actualiter, uel ſecundum alios, ut effectus cãm, nam numerus cauſatur ab unitatibus, ut ex partibus cõponẽtibus. Hinc fit ut ſint plures unitates ſimplices, quã unitates cõpoſitæ .ſ. numerorum; ut patet in hoc exẽplo; nã in centũ unitatib' continentur 50. binarij, & hi cõtinẽnt centũ unitates. & ſicut unitates binariorũ ſunt diuerſæ rõis ab unitatibus ſimplicibus cõponentib' binarios, ita finitudo, quæ eſt binarijs eſt diuerſæ rõnis à finitudine, quæ eſt in centum unitatibus, ita ſimiliter dicendum eſt de unitatibus infinitis hominum, ſimplicibus, & unitatibus compoſitis numerorum, ſcilicet binariorum.

Secunda obiectio. Dices 2. ſi in tali multitudine infinita hominũ eſſent binarij infiniti hominum, ſequeretur, ꝙ deſtructis infinitis hoĩbus illius multitudinis, adhuc remanerẽt infiniti alij hoĩes qui cõponebãt binariũ infinitũ hoĩum, nam oĩs binarius cõſtituitur ex duabus unitatib': ergo infiniti binarij ex duplici infinitate unitatum; ergo deſtructa una infinitate unitatũ remaneret alia: & idem dici põt de ternarijs, quaternarijs, &c. Neq. dicas, ꝙ infinita multitudo hominum, & infiniti binarij hominũ eſt una infinita multitudo diuerſo modo

conſiderata ſicut centum vnitates, & quinquaginta binarij dicunt eandem multitudinem vnitatum, ſed diuerſo modo conſideratam; nam licet ſi ſpectetur totum binariũ ſecũdum vtramq. vnitatem, ſit eadem multitudo materialiter, & adæquatè, ac ſunt vnitates oẽs; tamen binarium inadæquatè ſumptum .i. ſecundum vnam vnitatem, non eſt idem adæquatè, ac omnes vnitates, ſeu tota multitudo vnitatum.

Aliquorum ſolutio. Reſp. Quidam non poſſe corrumpi vnam infinitatem illorum binariorum, quin corrumpatur tota multitudo infinita, quia illa infinitas binariorum oritur ex infinitate vnitatum, nam binarij vnitatum ideo non ſunt finiti in illa multitudine, quia ibi ſunt infinitæ vnitates hominũ. Ex quo fit, in vna infinita multitudine vnitatũ contineri quidem infinitos binarios, ternarios, &c. Sed infinitos infinitudine inadæquata, & imperfecta, ſeu non eſſe infinitos per ſe, & quatenus binarios, ſed infinitos inadæquatè, & per accidens, .i. vt incluſos in vnitatibus infinitis, non autem habere infinitatem adæquatam, & per ſe, .i. vt binarios, quia de ratione huius infinitatis eſt includere duas infinitates vnitatum, ſicut infinitus binarius oculorum exiſtens in multitudine hominum infinita dicitur infinit⁹ binarius adæquatè, & per ſe, quia continet duas infinitates vnitatum inter ſe adæquatè diſtinctas. Hinc vlterius ſequitur non poſſe produci, nec corrumpi infinitam multitudinem, niſi producãtur, & corrumpãtur numeri finiti in infinitum maiores, & maiores, quia infinitum eſſentialiter poſtulat partes finitas infinities replicatas, quia in multidine illa infinita idem prorſus eſt infinitas vnitatũ ſimplicium, & infinitas binariorum, ternariorum, &c. ſicut idem prorſus eſt infinitas binariorum, quaternariorũ, &c. quia omnes illæ infinitates conſtant ex iiſdem omnino vnitatib⁹ diuerſo modo cõpoſitis, quare deſtructis vnitatibus, neceſsè eſt, vt deſtruãtur omnes compoſitiones numerorum. Sicut deſtructo fundamento, deſtruitur quicquid in illo fundatur.

19 *Non placet.* Verum hic modus dicẽdi licet ſatis apparenter ſoluat difficultatem, omninò tamen non ſatisfacit. Primo, quia ſi ibi ſunt infiniti binarij, neceſſariò ibi debẽt eſſe vnitates bis infinitæ, nam de eſſentia binarij eſt, vt contineat duas vnitates; ergo tot duæ vnitates reperiri debent, quot ſunt binarij, atq. adeo ſi infiniti binarij, debent reperiri vnitates bis infinitæ, quia infiniti binarij habent eſſentiã binarij. Ex quo vlteri⁹ ſequitur poſſe deſtrui vnam infinitatem vnitatum componentiũ binarios, conſeruata altera infinitate vnitatum. Secundo, quia licet vnitates conſtituẽtes binarios infinitos non ſint diſtinctæ ab vnitatibus conſtituẽtibus multitudinem ex ſuppoſitione facta; tamen cum binarius cõſtet ex duplici vnitate, neceſſariò illæ duæ vnitates debent contineri in illa multitudine vnitatum hominum; ergo põt vna vnitas

A corrumpi ſeruata altera, ſicut in viginti vnitatibus continetur numer⁹ denarius, ex quo poſſunt corrũpi decem vnitates ſeruatis alijs decem; ergo ſimiliter dici poſſet de vnitatibus componentibus binarios infinitos. Tertio, quia in ſententia ponentium in multitudine infinita hominum infinitos binarios, ternarios, &c. neceſſariò concedi debet, plures eſſe vnitates ſimplices hominum, quam vnitates binariorum, quia illæ vnitates ſunt duplo plures, quam vnitates binariorum, cũ vnitas binarij ſupponat duas vnitates ſimplices; ergo corrupta vna infinitate vnitatum componentium binarios, non eſt neceſſa-

B rium, corrumpi oẽs vnitates ſimplices componentes infinitam multitudinem hominũ, quia in hac multitudine erant aliæ vnitates præter corruptas. Neq. obſtat, quod hinc ſequantur aliqua, quæ videntur in intelligibilia, quod.ſ. ex vna infinitate hominum deſtruantur infinities infiniti homines: nã hoc ſequitur ex poſitione multitudinis infinitæ, quæ eſt impoſſibilis, vt dicetur, nam hac poſita, neceſſariò ſequuntur, & prædicta, & alia multa abſurda. Hinc.

20 *Reſponſio Ariminen.* Reſp. 2. Arim. concedẽdo ex infinita multitudine hominum poſſe corrumpi plures, & plures infinitates hominũ, ſeruata adhuc

C infinitate hominum, quia hoc fert ſecũ poſitio infinitorum; nam dupliciter poteſt corrumpi infinitas hominum. Primo, corrumpendo omnes homines. Secundo, corrumpendo partem illorum; hæc autem pars vel poteſt eſſe finita, vt decem, viginti, &c. & hac corrupta, nihil infinitatis corrumpitur, ſiue quia in ſe non cõtinet infinitatem, ſiue quia pars finita non eſt de ratione infiniti; vel põt eſſe infinita, & hac corrupta corrumpitur aliquod infinitũ conſeruata altera parte infinita, ſiue quia continet in ſe aliquam infinitatem, ſiue quia eſt de ratione talis infiniti, ꝙ

D corrumpitur corrupta hac infinitate, remanente infinitate alterius ſpeciei; ſicut.n. quia de ratione numeri finiti ſunt vnitates finitæ, vt de ratione ternarij ſunt tres vnitates, corrupta vna vnitate corrũpitur ſpecies numeri ternarij remanẽte binario, quæ eſt alia ſpecies numeri finiti; ita corrupta aliqua infinitate, quæ eſt de ratione ſpecifica infinitatis A. corrumpi neceſsè eſt illam ſpeciem infinitatis A. remanente alia ſpecici infinitatis, quæ dicatur B.

Aduerſariorũ inſtantia. At inſtant contra Arim. infinitas binariorum inadæquatè, & per accidẽs eſt diſtinctæ rationis ab infinitate binariorum adæquata, & per ſe, vt patet, quia diuerſo modo conci-

E pitur infinitas binariorum exiſtens in multitudine hominũ infinita, vel exiſtẽs in multitudine infinita oculorum dextrorum, ac infinitas binariorum exiſtens in multitudine oculorum dextrorum, & ſiniſtrorum. Sed hæc infinitas, quæ dicitur adæquata, & per ſe componitur ex duabus infinitatibus vnitatum, .ſ. ex infinitate vnitatum dextrorũ oculorum, & infinitate vnitatũ ſinitrorum; ergo in-

infinitas binariorum inadæquata, & per accidens non poteſt conſtare ex duplici infinitate vnitatum, ſed ex iiſdem vnitatibus, ex quibus conſtat vna infinitas, atq. adeo deſtructa vna infinitate deſtrueretur tota multitudo infinita.

21 *Soluitur.* Reſp. pro Arim. cum vnum infinitum poſſit eſſe maius altero, vt concedi debet ab Aduerſariis, nam multitudo infinita oculorum dextrorum, & ſiniſtrorum ſimul maior eſt, quam ſiniſtrorum ſolum: ſicut, ſi Deus crearet multitudinem mixtam ex Aethiopibus, & Scithis, illa multitudo eſſet maior, quàm multitudo Scitharum ſolum. Hinc fit, vt binarii infiniti contenti in quolibet infinito, neceſſariò conſtare debeant ex duplici infinitate vnitatum componentium illam multitudinem infinitam, vt patet tum ex natura binarii, tum ex natura infiniti, quæ cum exhauriri non poſſit per vnitates finitas binarii debet cōtinere duas infinitates vnitatum, ſeu vnitates duplo plures, quàm ſint vnitates compoſitæ binariorum.

Confirm. Confirm. quia ſicut ipſi ponunt in infinitate binariorum oculorum duplicem infinitatem oculorum, quia illi oculi ſunt diſtincti numero; ita quælibet infinitas binariorū debet continere duas infinitates vnitatum hominum, quia ſunt inter ſe diſtincti non ſolū per proprias hecceitates, ſed etiam per nigredinem, & albedinem. Neq. dicas hoc eſſe contra ſuppoſitum, ſcilicet produci vnam infinitatem, hominum, & non duas, nam ex continentia infinitorum binariorum neceſſariò ſequitur in illa vna infinitate eſſe duas infinitates, ſicut ex poſitione decem binariorum neceſſariò ſequitur ibi eſſe viginti vnitates, ſeu decem vnitates bis multiplicatas.

22 *3. obiectio.* Dices 3. multitudo infinita non pōt diuidi n duas medietates æquales, nā vbi fieret diuiſio, ibi poneretur terminus, atq. adeo finitudo: Sed ſi in infinita multitudine continerentur infiniti binarii, illa multitudo diuideretur in partes æquales infinitas, nam diuideretur in duas infinitates vnitatum componentium infinitos binarios.

Confirm. Confirm. quia vnitates binariorum ſemper ſunt pauciores, quam vnitates componentes binarios; ergo infinitas vnitatum binariorū eſt minor, quam infinitas vnitatum componentium binarios: ſed vnum infinitum non eſt minus altero; ergo in infinita multitudine vnitatum non poſſunt contineri infiniti binarii.

Soluitur. Reſp. hoc argumentum exigere, vt explicemus quomodo hi numeri binarii, ternarii, &c. contineantur in illa multitudine infinita, quare ſit.

23 *Diſtinctio numerorum nō eſt in infinito actu, ſed potentia.* Secunda Concluſ. Hæc numerorum diſtinctio non continetur in illa multitudine actu, & formaliter, ſed potentia, & fundamentaliter.

Ratio concluſ. Probatur, nam vnitas numerorum ſupponit plures vnitates ſimplices rerum, & aggregationem illarum vnitatum, ſicut vnitas ho-

A minis ſupponit vnitates materiæ, & formæ, & vnionem earum, quia huiuſmodi vnitates non ſunt ſimplices, ſed compoſitæ, ideſt conſequentes aliquod cōpoſitum: ſed in infinita multitudine illarum vnitatum licet ſint actu res illæ multæ, & earum vnitates; non tamen habent in ſe aggregationē vnitatum actu, ſed tantum in potētia; ergo vnitas conſequens non conuenit illis actu, ſed tantum in potentia. Minor probatur, nam eædem vnitates poſſunt venire in compoſitionem binarii, ternarii, &c. Vnde ex decem vnitatibus fit vnus denarius, & quinq. binarii: & duo quinquenarii, quæ ſunt ſpecies diſpara-
B tæ numerorum; ſicut enim eadem materia non poteſt ſimul componere plura compoſita ſpecie diſtincta; ita neq. eædem vnitates poſſunt componere actu, & ſimul diuerſas ſpecies numerorum, ſed ſucceſſiuè prout coadunantur in vnum hoc vel in illo modo. *Confirm.*

Confirm. ex 7. met. t. 49. *Impoſſibile*, inquit, *eſt ex duobus vnum, vel ex vno duo fieri*; Vnde infra, *patet igitur, quod ſimiliter, & de numero ſe habebit, ſi numerus compoſitio vnitatum eſt, vt à quibuſdam dicitur, aut enim non eſt vnum dualitas, aut non ineſt in eo vnitas actu*, & t. 59. *quod verò de aliquo compoſitū, ita vt totum vnum ſit, non eſt, vt cumulus, ſed vt ſyllaba, ſyllaba verò nō*
C *eſt ipſa element a, nec idem quod A, & B; nec caro ignis, & terra*, & infra, *eſt ergo ſyllaba aliquid nō ſolum elementa, vocalis ſcilicet, & muta, ſed aliquid aliud*, & 8. met. t. 10. *& numerum oportet aliquid eſſe, quo vnus, ſi vnus eſt; aut enim non eſt, ſed quaſi congeries, aut ſi eſt, dicendum eſt, quid nam illud ſit, quod vnum ex multis facit*, de qua quæſtione deinde t. 15. ait cauſam eſſe, quia vnū eſt potētia, alterum actus, Ratio autem cur quæ eſt in potentia fiat actu, in aliquibus eſt agens per generationem; ergo ſimiliter dicendum eſt de vnitate numeri, quæ cum ſit in potentia in vnitatibus illum compo-
D nentibus, exigit agens, qui eſt intellectus reducens numerm de potentia ad actu n.

Confirm. 2. ex ipſa ſignificatione numeri, nam dicit ordinem ad intellectum numerantem; neq. obſtat, quod numerus dicatur fieri ex diuiſione continui, nam non fit ex illa proximè, & completè, ſed remotè, & incompletè, quaten⁹ per diuiſionem fiunt multa vna, ex quibus materialiter componitur numer⁹, ſicut præparans ligna dicitur facere arcam. 24 *Confirm. 2.*

Confirm. 3. quia ex Ariſt. 5. met. t. 5. n. 19. ſenarius non eſt actu numerus bis ternarius, vel ſex vnitates quomodocumq. ſed ſemel ſex; ergo multitudo infinita non continet
E actu, & formaliter plures numeros, ſed vnitates ſine fine; eſt enim ſpecies multitudinis diſtincta à qualibet ſpecie numeri finiti: ſed vna ſpecies non continet actu, & formaliter aliam. *Confirm. 3.*

Obiectio. Dices: Præciſo omni opere intellectus decem denarii continentur in centum vnitatibus, ergo vnitas numerorum eſt formaliter, & actu in multitudine vnitatum.

Soluitur. Reſp. hinc potius probari oppoſitum, nam

querren-

quærenti, quot numeri continentur in multitudine vnitatum; non pôt ſtatim reſpondere niſi colligat per intellectum vnitates per certas regulas, vnde præciſo omni opere intellectus, nõ ſunt ibi tot, vel tot vnitates numerorum, ſed per opus intellectus colligentis multitudinem vnitatum diuerſo modo. A

25 *Numerorũ infinitas exiſtens in infinito eſt ſyncathegor.*

3. Concl. Infinitas numerorum, qui continentur in multitudine infinita, non eſt categorematica, ſed ſyncathegorematica; patet ex præcedenti concluſ. nam ſi vnitates numerorum non ſunt actu in illa multitudine, ſed in potentia, multo minus ipſa infinitas, quæ ſupponit vnitates, poterit ibi eſſe actualis, atq. adeo erit potentialis, qualis eſt infinitas ſyncathegorematica. B

Confirm.

Confirm. Nam multitudo infinita cathegorematica excludit potentialitatẽ ſiue quo ad exiſtentiam ſimpliciter, ſiue quoad determinationem partium, ex quibus componitur multitudo, vt oſtendimus ſupra. Sed hæc infinitas numerorum non excludit potentialitatem, neq. quoad exiſtentiam ſimpliciter, vt probatum eſt concl. 2. neq. quoad determinationem exiſtentiæ, quia in infinita multitudine rerum nõ pôt determinari maximus numerus, ſed ſemper maior, & maior in infinitum, ſicut in continuo palmari partes proportionales ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, quia licet determinari poſſit maxima pars proportionales, non tamen poteſt determinari minima; & ex hac indeterminatione habet illam infinitatem. C

26 *Obiectio.*

Dices: Deus ex illa infinita multitudine hominum poteſt accipere infinitos binarios hominum; ergo ibi ſunt actu infiniti binarij, quia ex illa multitudine accipiuntur illi binarij, qui ibi ſunt actu, & non aliqui, qui de nouo fiant. Reſp. 1. Infra videndum, an antecedens ſit verum.

Soluitur.

Reſp. 2. Negando conſequentiam, nam dupliciter accipi poſſunt ex aliqua multitudine binarij. Primo, formaliter, & hoc fieri non pôt niſi componendo vnitates, illaſque ſic compoſitas accipiendo, & ita ſicut ibi ſit compoſitio, fiant numeri binarij. Secundo, materialiter accipiendo vnitates, ex quibus componi poſſunt binarij, vel ternarij, &c. & ita ibi præſupponuntur eſſe actu, & ſecundũ hanc rationem illæ vnitates habent infinitatem cathegorematicam, nam ſupponitur eſſe multitudinem vnitatum infinitam cathegorematicè. D

Secunda obiectio.

Dices 2. An ibi ſint plures infinitates vnitatũ, an verò ſit vna infinitas continens omnes vnitates; nã cum non detur vnum infinitum maius altero ex ſupradictis, neq. infinito poſſit fieri additio, eo ipſo, quod vnitates pertingunt ad infinitatem, ſi dentur aliæ vnitates, ex illis componetur aliud infinitum, nam ex illis non pôt fieri infinitum præcedens maius. Ex alia tamen parte, cum multitudo, conſtans ex vnitatibus infinitis, ſit vna per aggregationem, Ideo pro ſolutione huius argumenti ſit. E

Qui ponunt binarios, & ternarios catheg. infinitos in quouis infinito, coguntur ponere infinities infinitas vnitates in quouis infinito.

4. Concl. Secundum eos, qui ponunt binarios, ternarios, & alios numeros infinitos cathegorematicè in qualibet ſimplici infinitate vnitatum, neceſſariò concedi debet in qualibet multitudine infinita contineri infinities infinitas vnitates; nam ſi in qualibet multitudine infinita continẽtur infiniti binarij, ternarij, & alij numeri maiores, & maiores, neceſſariò in illa multitudine debent contineri vnitates requiſitæ ad illos numeros maiores, & maiores, quia compoſita non poſſunt eſſe actu ſine ſuis componentibus. Sed hæ vnitates requiſitæ ad cõpoſitionem huiuſmodi numerorum non poſſunt eſſe ſemel infinitæ, ſed infinities infinitæ; ergo in qualibet multitudine infinita, in qua continentur huiuſmodi numeri contineri debent infinities infinitæ vnitates. Minor prob. nam pluralitas vnitatum proportionaliter augetur iuxta pluralitatem numerorum, qui cõponuntur ex vnitatibus, nam tot debẽt poni componentia, quot requiruntur à compoſito exiſtente, quia implicat exiſtere compoſitum ſine ſuis componentibus, vt v.g. ſi ponitur binarius, debent duplicari vnitates; ſi ternarius, triplicari; ergo ſi infiniti ternarij debet triplicari infinitas vnitatum. 27

Prima Aduerſariorum reſponſio.

Reſpondent. Hoc verum eſſe de binarijs, ternarijs, &c. vt ſic; non autem de illis, vt infinitis. Sed contra, quia infinitas ſupponit binarios, v.g. in ſe eſſentialiter cõſtitutos, quia reſultat ex vnitatibꝰ binariorum; ergo quicquid conuenit binarijs ſecundum eorum eſſentiam, permanet cum infinitate illis aduenientе, alioqui deſtrueretur eſſentia binarij ex additione infinitatis, quod ſatis patet eſſe falſum; tum quia binarij ſecundum ſe abſtrahunt à finitate, & infinitate cum ſint cõtrahibiles per vtramq. differentiam; tum quia ſequeretur, deſtructa eſſentia binarij, non eſſe ibi infinitos binarios, &c.

Secunda reſponſio.

Reſp. 2. & melius, duplicem eſſe infinitatẽ numerorum, vnam adæquatam, & per ſe, & ex multiplicatione huiuſmodi numerorum multiplicari vnitates. Alteram inadæquatã, & per accidens, & ex multiplicatione huiuſmodi infinitatis numerorum non multiplicari vnitates, quia omnes illi numeri oriuntur ex vna infinitate vnitatum, ut facilè patet ex hoc exemplo, nam alia eſt infinitas binariorum, v.g. hominum, quæ continetur in multitudine hominum, & alia infinitas binariorum oculorum, ut patet ex omnium apprehenſione.

Impugnatur primo.

Sed contra primo, quia ſiue illa infinitas ſit per ſe, ſiue per accidens, ſiue adæquata, ſiue inadæquata ſemper debet retinere ea, quæ eſſentialiter requiruntur ad infinitatem numerorum; Sed probatum eſt ad infinitatem numerorum requiri eſſentialiter illam multiplicationem vnitatum; ergo qualiſcumq. ſit infinitas numerorum, ad illã ſequi debet multiplicatio infinitatis numerorum. Secũdo, omnis unitas numerorũ ſumitur ex unitatibus ſimplicibus; ergo infinitas numerorũ 28

Impugnatur ſecundo.

ſumi

ſumi debet ex infinitate vnitatum ſimpliciũ. nam infiniti numeri non poſſunt conſtare ex finitis vnitatibus ſimplicibus, ſed neceſſariò exigũt infinitas vnitates ſimplices; ergo omnis infinitas numerorum per accidens continetur in multitudine vnitatum, & eſt inadęquata vni infinitati vnitatũ, & eſt adæquata duplici infinitati, ſicut enim quilibet numerus non eſt adęquatus, niſi omnibus ſuis vnitatibus, ex quibus componitur; ita quilibet numerus, cui additur infinitas non eſt adæquatus, niſi cũ omnibus ſuis vnitatibus multiplicatis iuxta exigentiam numeri cum infinitate ſingularum vnitatum; ſicut enim infinitas binariorum oculorum adæquatur cum infinitatibus vtriuſq. oculi; ita infinitas binariorũ hominũ, qui neceſſariò debent eſſe inter ſe diſtincti, per diſtinctas vnitates (alioquin nõ poſſent cõponere binarium) debet eſſe adæquata cum vnitatibus diſtinctis hominum, habentibus infinitatem.

29 *Impugnatur 3.* Tertio. eadem ratio eſt infinitatis hominum, & oculorum, nam niſi cognoſceretur hæc diſtinctio accidentalis oculi ſiniſtri, & dextri, & ſumeretur confuſè multitudo oculorum infinita, ſicut ſumitur multitudo hominum infinita; tunc eodem modo procederetur in infinitate binariorum in oculis, & in hominibus, quia ſicut nunc non apprehenditur diſtinctio in infinitate multitudinis hominum, ita neq. in infinitate multitudinis oculorum: vnde ſi illa multitudo hominum, quam ponunt habere vnam infinitatem, eſſet compoſita ex iiſdem hominib' diſtinctis accidentaliter per albedinẽ, & nigredinem, & binarij hominum ſumerentur ex albo, & nigro, tunc eodem modo appareret infinitas duplex in infinitate binariorũ; ergo apud eos, qui ponunt eſſe v.g. infinitos binarios in multitudine infinita hominum, neceſſariò debent poni plures infinitates.

30 *Prima obiectio.* Dices primo: multitudo ſupponitur compoſita ex vna infinitate vnitatum, ergo implicat ibi contineri plures infinitates; ſicut implicat vnum eſſe plura ſecundum eam rationem qua eſt vnum. *Soluitur.* Reſp. optimè hinc probari implicantiam, ſed illa oritur ex opinione ponentium binarios infinitos actu in illa multitudine, nam ex ipſo ponitur duplex infinitas vnitatum, quia implicat binarios infinitos aliqua ratione eſſe cõpoſitos ex vna infinitate vnitatum, quare in illa multitudine ex prima ſuppoſitione eſt vna infinitas, & ex poſitione binariorum huiuſmodi ponitur duplex infinitas vnitatum inter ſe diſtinctarum.

2. obiectio. Dices 2. Si in vna multitudine infinita continerentur plures infinitates, ſequeretur ex infinita illa multitudine poſſe corrumpi plures, & plures infinitates hominũ, adhuc remanentibus infinitis hominibus, at hoc videtur in intelligibile. ergo.

Soluitur. Reſp. non eſſe magis in intelligibile ex illa multitudine corrumpi vnam infinitatem; remanẽte altera; quam ibi eſſe infinitos actu A binarios vnitatum hominum, nam ex hoc ſequitur poſſe corrumpi vnam partem illius binarij manentę alia, & vbi ponuntur infiniti ternarij poſſe corrumpi duas infinitates vnitatum, manente tertia; & idem proportionaliter dici debet de reliquis numeris, qui ibi ponuntur actu.

31 *3. obiectio.* Dices 3 Binarij infiniti per ſe, ſeu per propriam infinitatem continent in ſe bis infinitas vnitates, qualis eſt binarius oculorum in infinitis hominibus; & ideò poteſt corrumpi vna infinitas remanente altera; at verò binarij, qui ſunt infiniti per accidens, id eſt per infinitatem multitudinis vnitatum, quæ vnica B eſt, non continet bis infinitas vnitates, ſed ipſa continetur in multitudine infinita vnitatum, & ideo nõ poteſt corrumpi vna pars infinita contenta in binarijs relicta altera.

Confirm. Confirm. quia binarij infiniti hominum non poſſunt adæquari infinitis vnitatibus hominum, ita vt ſingulæ vnitates binariorũ correſpondeant ſingulis vnitatibus hominum: ſicut ſingulæ animæ correſpondent ſingulis corporibus in multitudine infinita hominum, quia vnitates binariorum ſunt pauciores, quam infinitates hominum; ergo infiniti binarij non continent duas infinitates hominum, ſed vnam, quam poſuimus in C illa multitudine infinita.

Soluitur primo. Reſp. primo negãdo infinitas vnitates v.g. binariorum non habere propriam infinitatem, ſed ſolam infinitatem vnitatum, tum quia infinitas binariorum eſt diuerſæ rationis ab infinitate vnitatum hominum, nam illa infinitas conſtat ex vnitatibus compoſitis; hæc verò ex ſimplicibus; vnitates autem compoſitæ ſunt diuerſæ rationis ab vnitatibus ſimplicibus, atq. adeo componunt multitudines diuerſæ rationis; tum quia etiam ſi infinitas cuiuſcumq. numeri oriatur radicaliter ex infinitate vnitatum, ex quibus conſtat, ſicut perfectio compoſiti ex perfectio D ne partium; tamen ſingulæ multitudines numerorum habent ſuam propriam infinitatem, quia habẽt propriam numerabilitatem ſine fine; infinitas aũt numeri non eſt aliud, quàm numerabilitas radicalis eorũ ſine fine. 32

Soluitur 2. Reſp. 2. Ex dictis patere ex ſuppoſitione contradictoriorum ſequi alia abſurda: vnde cum hic ſupponatur multitudo habẽs vnam infinitatem, & ibi eſſe binarios infinitos ca- E thegorematicè; neceſſariò inde ſequi tantam eſſe infinitatem binariorum hominũ, quanta eſt infinitas binariorum oculorum, quia de ratione binarij ſiue finiti, ſiue infiniti eſt, vt conſtet ex duabus vnitatibus: & ex alia ſuppoſitione ſequi non eſſe tot binarios in illa multitudine, quot ſunt homines, ſed pauciores, neque eſſe tantam, quanta eſt infinitas oculorum, nam eſt duplo maior, quàm infinitas hominum: & infinitas hominum duplo maior, quàm infinitas binariorũ hominum, atq. adeo infinitas oculorum eſt duplo maior, quam infinitas binariorum hominum; & tamen ex ratione infinitorum bi-

nariorum

nariorum neceſſario ſequitur, vnitates hominum contentas in binarijs eſſe duplo plures, quam vnitates hominum ſuppoſitas, vnde patet.

Ad Confirm. Ad Confirm. Ex duplici illa ſuppoſitione ſequi vnitates ſingulas binariorum non adæquari ſingulis hominibus illius multitudinis, quia vnitates illæ ſunt pauciores, quam vnitates ſimplices hominũ, & tamen ex alia parte ſequitur adæquari cum vna multitudine infinita hominum, quia ex vi infinitatis binariorum ibi debent eſſe duæ infinitates hominum, atq. adeo numerum vnitatum adæquari cum vna infinitate hominum.

33 *Quarta Obiectio.* Dices 4. Decẽ vnitates nõ ſunt decem, ſed quinque binarij, nec mille vnitates ſunt mille binarij adæquatè, ſed quingenti; ergo neq. infinitæ vnitates sũt infiniti binarij adæquatè, .i. non ſunt bis infinitæ vnitates, ſed vnitates ſemel infinitæ, quæ tamen continent in ſe infinitos binarios, qui ſunt numerabiles inadæquatè, ſeu improportionabiliter ad infinitas vnitates, nam non poſſunt inter ſe habere correſpondentiam, & adæquationẽ.

Confirm. Confirm. Quia ſicut finitas multitudinis immediatè, & per ſe afficit vnitates finitas, & ſecundario binarios, &c. incluſos in illa multitudine; ita infinitas multitudinis immediatè, & per ſe afficit vnitates infinitas, & mediatè, ac per accidens, ſeu ſecundario binarios, &c. incluſos in illa multitudine; ergo ſicut in binarijs, &c. finitis incluſis in vnitatibus finitis non includuntur plures vnitates, quã ſint vnitates totius multitudinis poſitæ; ita binarij, &c. incluſi in multitudine infinita nõ poſſunt continere plures vnitates, quam ſint vnitates multitudinis primò poſitæ.

Solutur. Reſp. Vnitates binariorũ, &c. ſemper eſſe pauciores, quam vnitates ſimplices componentes binarios, & alios numeros, atq. adeo decem vnitates non poſſunt eſſe decem binarij, &c. Ex quo immediatè ſequitur, vt vnitates infinitæ cathegorematicè non poſſint eſſe binarij finiti cathegorematicè, ſed debeant habere infinitatem alterius rationis ab infinitate binariorum, vt infra, ſicut vnitates finitæ, v.g. decem habent finitatem alterius rationis à finitate vnitatum binariorũ incluſorum, nam illa finitas eſt decem; hæc autem eſt quinque, qui sũt numeri diſtinctæ ſpeciei. Sed quoniam Aduerſarij ponunt infinitatem binariorum, &c. eſſe categorematicam; atq. adeo eiuſdem rationis cum infinitate vnitatum ſimplicium, meritò ſequitur, vnitates ſimplices componẽtes binarios habere duplicem infinitatem vnitatum ſimplicium.

34 *Ad Confirm.* Ad Confirm. Reſp. Inde potius ſequi oppoſitum, nam ſicut diuerſa eſt finitas, quæ per ſe primo afficit vnitates ſimplices ab ea, quæ per ſe primo afficit vnitates compoſitas; ita diuerſa eſt infinitas, quæ per ſe primo afficit vnitates ſimplices ab ea, quæ per ſe primo afficit compoſitas, nam ſicut numerus quinquenarius non eſt formaliter numerus denarius, ſed tantum materialiter; ita binarij non poſſunt formaliter dici quinarius numerus à numero denario vnitatum ſimplicium, ſed à propria, & ſpecifica ſua finitate, quæ tamen dependet à finitate vnitatum ſimpliciũ; quare idem dicendum eſt proportionaliter de infinitate.

5. Concl. Apud eos, qui ponunt in multitudine infinita vnitatum ſimplicium, eſſe binarios, ternarios, &c. infinitos ſyncategorematicè, non neceſſario poni debent plures infinitates cathegorematicæ vnitatum ſimplicium in vna multitudine infinita. 35 *Qui ponunt in infinito rerum ſimplicium binarios, & ternarios eſſe ſyncathegorem. infinitos, non coguntur ponere plures infinitates cathegorem.* Primo; quia infinitas ſyncathegorematica binariorum, &c. ſumi poteſt in multitudine infinita vnitatum ſimplicium abſque eo, quod perueniatur ad finem vnitatum ſimplicium, vt patet ex impertrãſibilitate infiniti cathegorematici; ſicut enim, ſi Angelus moueretur per ſpatium infinitum per motus inſtantaneos, acquirendo per ſingulos motus duos palmos poſſet efficere infinitos motus ſyncathegorematicè, nũquam perueniendo ad finem ſpatij; ita ſi vnitates contentæ in multitudine infinita numerentur per binarios, &c. numquam poſſet perueniri ad finẽ vnitatum ſimplicium. *Prima Ratio.* Secundo, quia infinitas ſyncategorematica eſt improportionata infinitati cathegorematicæ, vt alibi oſtendimus, quia ſunt infinitates diuerſæ rationis; ergo infinitas ſyncathegorematica numerorum nunquam poteſt adæquare infinitatem cathegorematicam vnitatum ſimplicium, quia ea, quæ ſunt diuerſæ rationis, non poſſunt inter ſe habere adæquationem, vt patet in alijs; non enim pondus menſuratur per vulnas &c. *2. Ratio.*

Confirm. Quia vnitates numerorum eſſentialiter sũt pauciores, quam vnitates ſimplices, quia quilibet vnus numerus continet plures vnitates ſimplices, atq. adeo tota multitudo vnitatum compoſitarũ, quæ dicitur numerorum, neceſſario eſt minor tota multitudine vnitatum ſimplicium componentium numeros; ergo idem dicendum eſt ſiue illæ vnitates numerorum ſint finitæ, ſiue infinitæ; ergo, ſi tota multitudo vnitatum ſimplicium eſt ſemel infinita, vnitates numerorum habebunt infinitatem minorem, quàm ſit infinitas vnitatum ſimplicium. At hæc minoritas rectè ſaluatur cum infinitate ſyncathegorematica, quia quicunque numerus ſumatur, ſemper eſt minor infinitate cathegorematica. 36 *Confirm.*

Dices 1. Non poteſt dari in aliqua parte continua infinitas partium proportionaliũ, quin in ea contineantur infinities infinitæ partes proportionales; ergo neq. poteſt dari vna infinitas partium æqualium, vel vnitatum quin in ea contineantur infinities infinitæ partes æquales, vel vnitates; ergo poſſunt ex illa corrumpi plures infinitates, adhuc remanentibus infinitis. *Prima Obiectio.*

Confir. Quia dari poteſt vnum infinitum maius altero, ergo in vno infinito poſſunt conti- 37 *Confirm.*

cõtineri plura infinita; antecedens probatur, quia ſicut datur vnum finitum maiꝰ altero, ita & infinitum, quia ſunt differentiæ immediatè,& ex æquo diuidẽtes quantitatẽ, Conſequentia probatur, quia infinitũ poteſt minui per ablationẽ minoris infiniti, ſicut minuitur finitum, cum hoc tamen diſcrimine, quod finitum tandem completur, quia poteſt peruenire ad finem, quem habet, at infinitum, quia caret fine, non poteſt finiri, & ideo ex quolibet infinito poſſunt auferri plura infinita minora abſq. eo, ꝙ finiatur.

Soluitur. Reſp. diuerſam eſſe rationem partium proportionalium continui, ac partiũ æqualium infiniti, nam ideo in quolibet continuo ſunt partes proportionales infinities infinitę, quia ſemper fit diuiſio in partes minores, & minores in infinitum ob diuiſibilitatem partium; nam ſi partes eſſent indiuiſibiles, non poſſet diuiſio procedere in infinitum, quia tandem ſiſteret in partes indiuiſibiles, ſicut ſiſteret et diuiſio ſi fieret in partes æquales, vt ablatio, quæ fieret ex infinito, eſſet ſecundum partes æquales, quare ſi infinitum eſt compoſitum ex vna infinitate partium æqualium v.g. palmorum non poſſet ex illo auferri infiniti palmi, & remanere infinitas palmarum. Quod ſi fingatur, fieri ablationem per ſemipalmos auferendo à ſingulis palmis medietatem illorum, conſeruata altera medietate tunc non repugnaret ex hac præciſè ratione, quod per ablationem vnius infinitatis ſemipalmorum abſorberetur tota infinitas, ſed poſſe repugnaret ex alia ratione, tum quod in infinito non poſſunt aſſignari partes proportionales, nam omnis proportio vnius quantitatis ad aliam fundatur in finitudine, tum quia in infinito non poteſt dari medium, vt optimè Riccardus 1. d. 3. art. 1. q. 5. & 6. Top. loc. 78. *Linea*, inquit, *infinita nec medium, nec fines habet*, ſed de hac ratione infra, Nunc ſatis nobis eſt, ex vna infinitate partiũ æqualiũ, non poſſe ſumi plures infinitates partium æqualium, vt palmorũ, vel hominum ſiue ſit infinitum continuum, ſiue diſcretum.

38 *Ad confirm. tripliciter reſpondetur.* Ad confirm. Reſp. primo Ex dictis patere, an detur vnum infinitum maius altero.

Reſp. 2. etiam ſi detur, certè non poteſt id probari ex comparatione inter infinitum, & finitum, nam licet eſſent differentiæ quantitatis, vt dicunt; non tamen ſequitur vtrãq. habere eandem rationem, maximè quando ratio aliqua fundatur in eo, in quo differunt, qualis eſt proprietas maioritatis, & minoritatis, quæ fundatur in quantitatibus finitis.

Reſp. 3. etiam ſi detur vnum infinitũ maiꝰ altero, non tamen ſequitur in quolibet infinito contineri plures infinitates, quia licet in infinito maiore plura poſſit cõtineri, nõ tamen in minori, quia poteſt deueniri ad infinitum, quo non poſſit dari minus, quoad multitudinem, etiam ſi poſſit dari minus, & minus quoad extenſionem.

2. obiectio. Dices 2. Sunt varij caſus ex quibus probatur ex quolibet infinito poſſe auferri plura, & plura infinita in infinitum; ergo in quolibet infinito continentur infinities infinita, quia aufert ab illo, id quod in illo eſt.

Antecedens probatur primo, quia ſi à lapidibus infinitis pedalibus replentibus ſpatium infinitũ verſus orientem, licet finitum verſus occidentem v.g. Neapolim auferãtur infiniti lapides hoc ordine, vt remaneat primus, & auferatur ſecundꝰ, & remanente tertio auferatur quartus, & ſic conſequenter remanente quinto auferatur ſextus, tunc reliqui lapides replebunt totum ſpatium, quod erat prius repletum, vt patet ex congregatione illorum lapidum verſus Neapolim per partes proportionales horæ ponendo tertiũ lapidem loco ſecundi, & quintũ loco tertij, nam ex hoc ſpatium tripedale verſus Neapolim erit repletum, & ſic de qualibet pedalitate; ergo in inſtanti terminante horam, totum ſpatium erit repletum his lapidibus ſine nouorum lapidum additione, ita Arim. 1. d. 42. art. 2. ad 6.

Secundo ſi ponantur creati infiniti homines 39 ſuper aliquam lineam, quorum ſinguli habeant ſingula ſcuta, poterit fieri, vt ſinguli habeãt duo, vel tria, &c. ſcuta ſine additione nouorum ſcutorum, vt ſi ponamus ſingulos deponere ſua ſcuta in vnum locum, & deinde ſinguli accipiant ex illo cumulo duo, vel tria, &c. ſcuta, tunc in fine horæ ſinguli habebunt duo, vel tria ſcuta, nam ille cumulus nõ poteſt exhauriri per acceptionem duorum ſcutorum factam ex finitis hominibus, quia ſic illa ſcuta eſſent finita; ergo non poteſt exhauriri, niſi ab infinitis hominibus, atq. adeo ille cumulus, qui ſupponitur factus ex vna infinitate ſcutorum continet in ſe plures infinitates ſcutorum. Et idem argumentum fieri poterit, ſi ex illo cumulo quilibet acciperet mille ſcuta, ita Maior. 1. d. 44. q. 3. §. contra iſtas concluſiones. & rationem reddunt Conimbr. 3. phy. c. 8. q. 2. ar. 4. ad 7. quia in ſingulis infinitis ſunt binarij ternarij, &c. infiniti. Vnde & eſt lex infiniti, vt non poſſint ſinguli homines, cũ ſingulis denarijs creari, quin pariter ſingulis hominibus deni aurei reſpondeant.

Tertio eodem modo probari poſſet, ex infinitis Cadis poſſe impleri infinita dolia, quorum ſingula capiunt duodecim cados, ſi ſingula dolia accipiunt ex illa multitudine duodecim cados, tunc enim cadi non poſſent exhauriri per infinita dolia, ergo ex illis cadis impleri poſſunt infinita dolia, ita Ægid. 2. d. *Ægid.* 1. p. 1. q. 9. artic. 2. §. 3. principaliter diff. 3. ait infinitas *Scutellæ plenę aquæ efficerent infinitam aquam, & infinita dolia, quia in infinito non eſt pars tam parua, quàm non poſſit toties ſumi, quod æquetur, & excedat partem magnam.*

Quarto poſitis infinitis hominibus, & infinitis montibus, in ſpatio, occupari idem ſpatium, quia ſicut vnum infinitum non eſt maius altero, ita neq. ſpatium occupabile ab vno eſt maius ſpatio occupabili ab alio. 40

Soluitur tripliciter. Reſp. primo ex hoc argumento impugnari

ri exiſtentiam infiniti cathegorematici, quia ex poſitione illius ſequũtur huiuſmodi abſurda, de qua re nos infra, nam rectè ſequuntur ex poſitione infinitatis cum pluribus numeris infinitis actu, vt oſtendi.

Reſp. 2. huiuſmodi caſus ſecundũ multos implicare, quia in illis Primo ponitur infinitũ poſſe pertranſiri. Secundo, recipere maius, & minus. Tertio, totũ non eſſe maius ſua parte. Quarto, poſſe corrumpi alternos. Quinto, poſſe hoc fieri per partes ꝓportionales horę, nã ſicut implicat determinari oẽs partes proportionales horæ, ita & fieri oẽs illas actiones, correſponẽtes partib⁹ proportionalib⁹.

Reſp. 3. hinc maximè probari noſtra conclusionem, Nam dupliciter poſſunt poni illi caſus, Primo ſimul, & ſic omnino implicant: nam in primo caſu lapides remanentes non poſſunt implere ſuum locũ antiquum, & nouum ſuccedendo in locum ablatorum lapidum, vnde ſi implent nouum locum, deſerunt proprium vacuum, ſin minus, non implent locum nouum, & quod dicitur de aliquibus, dici neceſſariò debet de omnibus; & idẽ dicitur de 2. 3. & 4. caſib⁹, vt infra meli⁹.

Secundo ſucceſſiuè, & ita dari poſſent illi caſus ex poſitione infiniti, ſed ex omnibus illis caſibus, nõ ponitur, infinitates incluſas eſſe cathegorematicas, ſed ſyncathegorematicas, nam ſucceſſiuè ex lapidibus illis infinitis poſſet impleri ſpatium finitũ in infinitum, nunquam tamen perueniendo ad finem infiniti ſpatij actu repleti. Secundo ex infinito cumulo ſcutorum, ſi ſimul accedant non poſſunt omnes accipere plura ſcuta, quia ibi non ſunt, niſi tot ſcuta, quot ſunt homines: neq. enim ex eo, quod ex illis ſit vnus cumulus augetur numerus ſcutorum; ſi verò ſucceſſiuè ſinguli ex illo cumulo accipiãt ſcuta, tunc poſſent quidem ſingula plura accipere abſq. eo, quod cumulus exhauriatur, nunquã tamen perueniri poteſt ad caſum, quod omnes acceperint, quia infinitũ ſucceſſiuè pertranſiri non poteſt, nec exhauriri, & eadem reſponſio applicari poteſt ad tertium caſum. Quod ſi fingamus, illos homines non ſucceſſiuè, ſed ſimul ſingulos accipere duo ſcuta, vel plura; tunc caſus includit implicantiam, nam vt conſtat ex dictis non poſſunt ſinguli accipere duo, ita vt omnes duo accipiunt.

41 Neq. poteſt dici medietatem illorum hominum accipiſſe duo, alteram verò medietatem nihil accepiſſe, nam illæ medietates cum non poſſunt eſſe finitæ, iam vnũ infinitum continebit plura infinita. Quod ſi dicant medietatem, quæ accipit ſcuta, eſſe finitam; tunc contra, tum quia iam infinitum non eſſet diuiſum in duas medietates, quia medietas infiniti non poteſt eſſe finita; tum quia multitudo infinita eſſet exhauſta per finitas acceptiones. Quod verò, ſi dicant, infinitam multitudinem accepiſſe duo ſcuta, reliquam verò partem multitudinis finitæ nihil accepiſſe, iam concedunt in vna multitudine infinita ſcutorum eſſe plures infinitates. Vnde

A patet implicantia illius caſus. Reſp. Vaſq. 1. p. diſp. 26. c. 3. non eſſe determinatũ numerum hominum, ex quo ſingula poſſent accipere plura ſcuta, ſed ſignato numero viginti hominum adhuc plures poſſent plura ſcuta accipere, & ſic in infinitum abſq. eo, quod poſſit ſignari vltimus; Vnde patet in illa multitudine ſcutorum poni numerum infinitum ſyncathegorematicè correſpondentem hominibus ſimiliter infinitis, qui poſſunt accipere plures. *Vaſquez.*

42 Ad quartũ caſum patebit ex dicendis infra, cum de occupatione loci à multitudine infinita, quia conſtat maius eſſe ſpatium occupatum à montib⁹, quàm hominibus, nam B quod aſſerunt Arim. & Mayor. ex quantitate infinitorum hominum poſſe accipi tantam quantitatem, quanta eſt quantitas infinitorum montium, accipiẽdo acceptione ſimultanea, omnino inintelligibile eſt, accipiendo autem ſucceſſiuè fieri quidẽ poſſet, ſed nunquam perueniendo ad finem, vt dictum eſt in alijs caſibus.

ART. IV. *Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis.*

43 AD primũ Reſp. Eſſe diuerſam rationem infinitatis partium proportionaliũ C continui, & partium æqualium infiniti cathegorematici, tum quia illæ partes ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, in quo infinito datur maius, & minus; tum quia ibi diuiſio eſt in partes minores, & minores, & ideo poſſunt in eo contineri plures infinitates minorum, & minorum partium, at in hoc infinito partes ſunt æquales, quæ accipiuntur: vnde ſicut in quantitate bipalmari non poſſunt accipi plures partes habentes æqualitatem, niſi duæ, ſcilicet duo palmi, & non plures; ita in quãtitate infinitã bipalmorum poſſunt quidem accipi duæ infinitates palmorum. *Non eſt eadem ratio partium proportionalis continui, & æqualium infiniti cathegorematic.*

D Ad confirm. Reſp. negando poſſe ſumi alternos, quia ſequeretur infinitum poſſe diuidi in duas partes æquales. Sed cõtra, quia nõ repugnat ſumi medietatem ſingulorũ, ſicut ſi eſſet quantitas infinitorum bipalmorum, poſſent ex ea ſumi palmi, remanentibus alijs palmis; ergo ſimiliter poſſent ſumi alterni, quia eadem eſt ratio diſcretorum, & continuorũ; imò maior ratio eſt in diſcretis, quàm in continuis. Sed reſponderi poteſt eſſe diuerſam rationem, quia infinitas bipalmorum continet duos palmos, atq. adeo poteſt E ſumi vna relicta altera; at infinitas lapidum æqualium eſt vna infinitas, & ideo ab ea non poſſunt ſeparari alterni lapides infiniti. *Repugnat poſſe ſumi alternos lapides.*

Ego Reſp. ex hoc argumento improbari exiſtentiam infiniti, vt ſuo loco dicetur.

44 Ad ſecundam confirm. Reſp. primo non poſſe ſumi omnes alternas partes proportionales, quia ſic diuideretur continuum in omnem ſui partem. *Neq. poſſent ſumi omnes alternæ partes proportionales.*

Reſp. 2. etiam poſita tali deſignatione partium proportionaliũ, negatur, partes albedinis,

dinis, quæ informabāt partes alternas vnius ordinis, poſſe informare partes alternas proportionales vtriuſq. ordinis.

Ex quibus patet quomodo infiniti binarij contineantur in vna multitudne infinita vnitatum.

Contra ſecundam opinionē. Ex his etiam patet ad fundamentum ſecundæ opinionis, ponentis, binarios, ternarios, &c. actu infinitos habere infinitatem adæquatam, & per accidens, nam oſtendimus infinitatem numerorum eſſe infinitatem per ſe, quæ immediatè afficiat vnitates compoſitas, quæ ſunt diuerſæ rationis ab vnitatibus ſimplicibus; eam tamen, non eſſe infinitatem cathegorematicam, ſed ſyncathegorematicam, quia alioqui illa infinitas neceſſariò conſtitui deberet ex duplici infinitate vnitatum, inter ſe adæquatè diſtinctarum.

DVBITATIO OCTAVA.

An Infinitum ſit diuiſibile in duas partes æquales?

1 *Sentiunt aliqui infinitum eſſe diuiſibile in duas partes æquales.* PRima opinio eſt affirmantium, quia omne quantum eſt diuiſibile, & ſi eſt continuum, eſt diuiſibile in duas partes æquales; & ſi eſt diſcretum, vel cōſtat ex numeris paribus, & ſimiliter eſt diuiſibile; ſi ex imparib⁹, eſt diuiſibile in partes æquales per exceſſum vnius partis ſupra alteram partem; at infinitas non deſtruit naturam quantitatis; ergo.

Confirm. Confirm. nam in quolibet infinito continentur infiniti binarij; ergo poteſt diuidi in partes æquales, quia ſicut binarius poteſt diuidi in duas vnitates, ita infiniti binarij in duas multitudines infinitas vnitatum æquales, quia vna non continet plures vnitates, quàm altera.

2 *Confirm. 2.* Confirm. 2. quia ex infinita multitudine lapidum v.g. poſſunt ſumi alterni, ſicut poſſent creari cum hoc ordine, vt vnus ſi niger, alter albus: Sed multitudines illæ eſſent infinitæ tam acceptorū, quàm reliquorū, & vna non eſſet maior altera, cum ſumantur, & reliquantur alterni.

Confirm. 3. Confirm. 3. dari infinitum palmare, at hoc poſſet diuidi in duo infinita ſemipalmaria, quæ ſine dubio eſſent æqualia; ergo infinitū poteſt diuidi in duas partes æquales.

Confirm. 4. Confirm. 4. quia ſi Deus produceret circa Mundum quātitatem vndequaq. infinitam, tunc centrum Mundi eſſet medium reſpectu illius qualitatis, ſicut nūc eſt, quia haberet æqualem diſtantiam ab omnibus partibus illius quantitatis ſicut nunc.

3 *Confirm. 5.* Confirm. 5. ex infinitate oculorum, quæ poteſt diuidi in multitudinem dextrorum, & ſiniſtrorum, tanquam in duas medietates æquales. Ita Mayor. in 1. diſt. 44. q. 3. ad 4. §. Prima eſt, vbi ait, lineam vtrinq. infinitam in quolibet puncto ſecetur, ſemper ſecari in duas partes æquales.

Mayron.

Diſcrimen inter hos Auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt hanc diuiſionem poſſe fieri in omni infinito ꝓpter primū, & ſecundū argumētū.

At verò alij negant reperiri poſſe medium in infinito ex vna parte, ſed affirmant poſſe reperiri in vtraq. parte.

4 *Alij putāt neq. eē partes, neq. diuiſibilitatem in duas partes æquales in infinito.* Secunda opin. eſt dicentiū, in infinito neq. eſſe partes, neq. diuiſibilitatem in duas partes æquales, & in duo dimidia. Primo, ex Ariſt. 6. Top. loco 78. vbi definitionē lineæ finitæ rectæ, quæ eſt finis plani habentis fines, cui⁹ medium ſuperadditur finibus, ideſt non diſcrepat ab extremis, negat eſſe bonam, quia per illa vltima verba, ſcilicet cuius medium, &c. definitur linea recta, quæ non conuenit lineæ infinitæ rectæ, *quia infinita neq. mediū, neq. fines habet*, vt notat Niph⁹ ibi c. 3. loc. 49. *Ariſt.* *Niphus.*

5 *Infinitum non habet extrema, & ſic neq. medium.* Secundo probatur ratione, quia medium dicit ordinē ad extrema, ſcilicet principium, & finem, cum de ratione illius ſit eſſe inter duo extrema: ſed infinitum nō habet extremum; ergo neq. pōt habere medium. Ita cōmunis opinio quam ſequitur Ricc. in 1. diſt. 43. q. 5. art. 1. §. Sed hæc ratio ſupponit. vbi negat lineam infinitam poſſe diuidi in duas partes æquales, quia hinc ſequeretur habere medium. *Vnde ſi linea infinita diuideretur in duas partes, ex ea parte, qua eſſent infinitæ, non haberent aliquam comparationem poſitiuam nec ſecundum maius, nec ſecundum minus, nec ſecundum æquale; quamuis enim ex parte, qua eſſent infinitæ, vna non eſſet maior alia; non per hoc ſequeretur, quod vna eſſet æqualis alii, quia ex 10. met. t. 19. non omne eſt æquale, quod non eſt maius, neq. minus.* *Riccard.*

6 Tertio probatur, quia vel infinitum eſſet ex vna tantum parte, & conſtat in illo non poſſe dari medium, quia quodcumq. punctum ſignetur, reſpectu partis finitę haberet diſtantiam finitam, & reſpectu alteri⁹ haberet diſtantiam infinitam; vel eſſet infinitum ex vtraq. parte, & neq. quia medium eſt inter duo, quæ ſunt æqualia, ſiue ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum numerum; at æqualitas conuenit rebus, quæ poſſunt inter ſe habere commenſurationem, quæ non poteſt conuenire infinitis, nam ſicut infinitum non eſt menſurabile, ita neq. eſt commenſurabile.

7 *Secūdum alios infinitum non habet medium determinatè, ſed indeterminatè.* Tertia opinio eſt dicentiū dupliciter poſſe in aliqua re poni mediū: Primo determinatè, aſſignando tale v.g. punctum, vel partem, & ita infinitum non pōt habere mediū, vt probant argumenta ſecundæ opinionis. Secundo indeterminatè, & in cōfuſo, vt v.g. dicimus ſecundum eſſe medium inter tria, & ita reſpectu infiniti ex vtraq. parte pōt dari medium, vt probant argumenta primæ opinionis, quia ad hanc rationem medij ſufficit in confuſo cognoſcere non eſſe plura in vna parte, quàm in alia, vnde punctum medium in quantitate palmari dicitur eſſe medium inter partes proportionales infinitas vtriuſq. medietatis. Hinc patet ad argumenta primæ opinionis. 8

Ad primum Reſp. Aliqui, negantes in continuo eſſe rationem partium, & totius, ſed hoc repugnat tum rationi quantitatis,

tum Ariſt, 1. phyſ. t. 35, & ſequentibus, vbi ex ratione partium, & totius impugnat infinitatem poſitam ab Anaxag. & t. 17. idem oſtẽdit contra Meliſſ. ponentem vnum principium infinitum non eſſe vnum ex partibus continuis, vel diſcontinuis, & 3. phyſ. à t. 35. impugnans dari infinitum, ſupponit in infinito dari totum, & partem præſertim t. 37. 44. 48. & ſequentibus.

9 Ego Reſp. de ratione quantitatis eſſe diuiſibilitatem in partes proportionales, abſtrahendo, quod habeat proportionem determinatam, vel indeterminatam, nam ſi quantitas eſt finita, eſt diuiſio in partes proportionales habentes inter ſe determinatam proportionem; ſi verò infinita, eſt diuiſibilis in partes proportionales, habentes proportionem, quæ non poteſt determinari; per hoc enim diſtinguitur quantitas finita ab infinita.

Quantitas vt ſic eſt diuiſibilis in partes proportionales ſeu determinatas, ſiue indeterminatas.

10 Ad primam confirmationem Reſp. binarios contentos in infinita multitudine, habere infinitatem indeterminatam, quia non ſunt infiniti actu, ſed in potentia; at ex binarijs hoc modo infinitis non poteſt oſtendi totam multitudinem diuidi poſſe in duas partes æquales, quia non poſſunt determinari quot ſint binarij, qui in illa multitudine continentur, atq. adeo neq. vnitates, quæ binarios illos componunt.

Binarij contenti in infinito habent infinitatem indeterminatam.

Ad ſecundam communiter negatur poſſe ſumi alternos, ſed de hac re intra, quia hinc maximè impugnatur exiſtentia infiniti.

Non poſſent ſumi lapides alterni.

11 Ad tertiam Reſp. primo, Poteſt ibi non diuidi vnum infinitum, ſed conſtitui duo infinita ſemipalmaria per diuiſionem palmorum, ex qua diuiſione non conſtituitur medium in vna infinitate palmorum, ſed duo infinita æqualia negatiuè.

Reſp. Secundo, Cum quæritur medium in infinito, accipi debet infinitum, vt conſtat ex ſuis partibus immediatis, vt v. g. in multitudine infinita palmorum, a poſſit in eo aſſignari terminus, qui æquè diſtans à partibus, illas diuidat in duas medietates æquales, vt ſcilicet tot palmi ſint ex vna parte, quot ex alia. At hoc non fit per illam diuiſionem ſemipalmarem, quia non manent inuariati palmi, quæ ſunt partes multitudinis, vel extenſionis infinitæ. Et licet ex his ſemipalmis poſſet ſumi argumentum ad palmos, ſi ſemipalmi ponantur vniri; tamen hoc ſolum arguit difficultatem contra eos, qui ponunt infinitum exiſtere, quia videntur ponere, ſi non explicitè, ſaltem implicitè pugnantia.

Infinitum conſiderandum eſt, vt ſit ex his partibus immediatis, cum quæritur in eo medium.

12 Ad quartam, In eo caſu centrum non haberet rationem medij determinati, quia non poſſet habere determinatum ordinem ad extrema, nec poſſet determinari, in qua parte illius magnitudinis ſit centrum.

Centrum eſſet medium determinatum.

Ad quintam Reſp. Etiam ſi fieret illa diuiſio, non poſſet ibi aſſignari medium, ex quo inciperet illæ infinitudines oculorum, ſed ſolum ibi eſſent duæ infinitates oculorum, quarum ſingulæ non habent medium determinatum. Video hæc argumenta non ſolui adæquatè, ſed hoc oritur ex difficultate, quam affert infinitudo.

In diuiſione oculorum non poſſet aſſignari medium.

DVBITATIO NONA.

An figura repugnet infinito.

RESp. Omnes affluè cum D. Thom. 1. p. q. 7. artic. 3. vbi Doctores Hurtad. diſp. 13. metaph. ſect. 2. §. 32. vbi ait infinito, nec figuram, nec terminum, nec centrum conuenire, neq. mediam, neq. primum, neq. vltimum, ſequitur Arimin. 2. d. 1. q. 3. n. 2. ad 8. Mayron. 1. d. 4. q. 10. art. 2. vbi ex hoc negat etiam eſſe viſibile, nec in loco, quia non haberet ſuperficiem, nec colorem. Durand. 1. d. 43. q. 2. nu. 25. vbi negat infinitatem repugnare quantitati ex eo, quo omnis quantitas ſit figurabilis, nam quãtitas poteſt carere figura. Probatur primo ex 1. cœli t. 39. vbi probas non poſſe infinitum moueri circulariter, quia non poteſt dari circulus infinitus, vnde negat dari *Quadrangulum infinitum aut circulum, aut ſphæram, quemadmodum, neq. pedale infinitum*. Secundo probatur ratione, 2 quia figura propriè non poteſt competere niſi quantitati continuæ, nam quæ conuenit numeris ſumitur ſecundum quandam proportionem ad continuam, ſed non conuenit illi, niſi vt habet terminum, quia figura vel eſt terminus, vel ſupponit eſſentialiter terminum quantitatis, vt oſtendi in logica tom. 16. diſp. 3. q. 5. d. 2. & patet ex definitione eius cum ſit, quæ ab aliqua vel aliquibus lineis cõtinetur ex Porphiria, Simpl. & alijs in prædicam. cap. de qualitate, vnde Alber. eãdem figura dupliciter dicitur, vt eſt quantitas terminata, & ſic eſt in genere quantitatis & vt eſt terminus quantitatis, & ſic eſt qualitas, D. Thom. 7. phyſ. lect. 5. t. 15. At infinito, vt ſic repugnat terminus.

Infinito repugnat figura. S Thom. Hurtad. Arimin. Mayer. Durand. Infinitum in Ariſt. non pot moueri circulariter. Figura conuenit quantitati continuæ, prout habet terminũ. Porph. Simpl. Albert. S Thom.

Contrarium ſignat Arim. 1. d. 42. q. 4. ar. 3. 3 circa principium, quia figura differt à forma ex eo, quod figura eſt terminus extrinſecus quantitatis, forma autem extrinſecus ex Albert. loc. cit. ſed corpus infinitum poſt habere terminum extrinſecum, ergo.

Oppoſitum ſentit Arim.

Confirm. quia ſi ponatur ſphæræ ab æterno productæ, quolibet die circũduci circulum, vel orbem pedalem, ibi maneret figura ſphærica, & tamen eſſet infinita, quia haberet infinitos circulos, quorum quælibet eſſet pedalis, atq. adeo eſſet infinita, & ſimiliter ſi quod ratio addatur pedalis de nouo generatur, tunc eſſet figura quadrata infinita.

Reſp. primo, Figuram non eſſe terminum extrinſecum quantitatis, ſed intrinſecum, qui tamen vt ſumitur in ordine ad terminum extrinſecum dicitur figura, ex Alberto. 4

Figura non eſt terminus extrinſecus, ſed intrinſecus quantitatis.

Reſp. In-

Reſp. Infinitum non habere terminũ intrinſecum, neq. extrinſecum, quia tangeret illum, atq. adeo ibi eſſet vltima pars certæ quantitatis,vt alibi.

5 Ad Confir. Reſp. Gabr.2.d.1.q.3.ad 3.§.ad aliud impoſſibile,negando caſum eſſe poſſibilem,quia licet ſit poſſibile ſphæra ab æterno productã, non tñ quod quolibet die circũducatur circa illam circulus pedalis, quia cũ dies præteriti ſint infiniti(ex dicta ſuppoſitione)quemlibet diẽ, neceſſariò præcedere debuiſſet infiniti dies, atq. adeo in quolibet fuiſſet producti infiniti orbes, atq. adeo ante quemlibet diem illã ſphæra ab æterno fuiſſet producta infinita,& per conſequens non eſſet ſphæra. Confirm.quia cum infinito,vt ſic non poſſit fieri additio, cum additio fiat vbi eſt finis,non poterit quolibet die ab ęterno illi fieri additio, quia quolibet die eſſet infinita ob præcedẽtes infinitas additiones, atq. adeo additio fieret infinito, & idem dicendum de quadrãgulo,vel triangulo. Ego Reſp. ob hoc argumento rectè poſſe negari ab æterno eſſe poſſe aliquod ens ſucceſſiuũ, quia ſequeretur hoc abſurdum.

Gabriel.

Sphæra ab æterno productã nõ poſſet circumduci circulus.

Reſponſio Authoris.

DVBITATIO DECIMA.
An infinitum poſſit eſſe in loco.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

1 PRimo,in hac quęſtione videri certum infinitũ eſſe in aliquo ſpatio,nã omne exiſtẽs neceſſario exiſtit in aliquo ſpatio 4. phyſ. t.1. *Etenim quę ſunt;omnes exiſtimant alicubi eſſe, quod verò non eſt, nuſquã eſſe*, ſiue ſit in ſpatio cõmenſuratiuè,ſiue definitiuè,ſiue ſit infinitum corporeũ,ſiue ſpirituale,ſiue magnitudinis,ſiue multitudinis. Confir.Mayr.1.d.43. q.10.a.2.quia illud eſſet præſẽs Deo,& vbiq. ſecundũ aſſiſtẽtiã, quare difficultas eſſe põt, quale, & quantũ ſit ſpatium,quod ab infinito occupatur,vel occupari poſſit.

Certum eſſe,infinitum eſſe in aliquo ſpatio.

Mayr.

2.Not.cum ſpatium occupabile ab infinito poſſit dupliciter cõſiderari, Primo,vt repletum alio corpore, Secũdo,vt inane,quæſtio põt vtraq. rõe intelligi, & quia quando vnum corpus occupat ſpatium plenum,põt dupliciter illud occupare, Primo,p penetrationẽ per quã partes adæquantur partib⁹, & totum toti in occupando ſpatio, Secundo per continentiam intra ſuperficiẽ corporis continentis;videndum eſt quomodo infinitum poſſit occupare ſpatium plenum.

2 3.Not. Spatium imaginarium concipi, vt capacitatẽ quadam quãtitatis realis extenſã, & diffuſã ſiue vllo termino,& quia quantitatas infiniti ex natura exigit occupare ſpatiũ infinitum,dubitatur quale ſit ſpatium occupabile à quãtitate infinita, & rõ dubitãdi eſt, nam quantitas infinita põt conſtare ex palmis infinitis,& ex infinitis cẽtenarijs palmis,

Ratio dubitãdi de ſpatio, q occupare poteſt infinitum.

A & ſic ex maioribus,&maiorib⁹partibus quãtis, vel minoribus in infinitum,ex quo patet non poſſe determinari ſpatiũ habere tãtam, vel tantam infinitatẽ .ſ. conſtãte ex infinitis palmis,vel vlnis,vel orbibus,vel ẽt ex infinitis mũdis, nam Deus poteſt producere ſecũdum aliquos infinitos mũdos, æquales huic, & maiores,& maiores in infinitum.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

PRima opinio eſt dicentiũ infinitum non ſolum poſſe eſſe in ſpatio,ſed ẽt in loco, 3
B à quo contineatur, fundamentum quia põt dari vnum infinitum maius altero,atq. adeo infinitum minus poſſe contineri ab infinito maiore, quæ opinio procedit non ſolum in infinito ſpiritualium,ſed etiam corporeo;ita tenentur dicere,qui infinita plura dari poſſe aſſerunt,& vnum maius altero.

Alij, poſſe eſſe infinitum,& in ſpatio,& in loco, à quo contineatur.

Fundamẽtum.

2.Opinio eſt negantium infinitũ contineri tam loco corporeo,quam ſpatio imaginario, quia ex vtroq. modo continendi ſequitur finitas, ſed infinitum occupare quidem ſpatium imaginarium, vel reale infinitum per penetrationem, & adæquationem,non tamen per continentiã; atq. adeo infinitam C multitudinem quantorũ non poſſe poni in ſpatio,quod ſi illis obijcias,quomodo infinitum conſtans ex infinitis palmis, non poſſit contineri à ſpatio infinito capaci infinitorũ mundorum,vel à quãtitate infinita conſtante ex infinitis mũdis. Reſp. duplex poſſe eſſe infinitum, vnum continuũ, & hoc repleret totum ſpatiũ, nec plus extenderetur ſpatiũ, quam corpus illud infinitum,nam ſicut tẽp⁹ reale infinitum à parte ante repleret totam durationẽ imaginariam ęternam,ita & continuum infinitum repleret totum ſpatium; Alterum corporũ diſcrẽtorũ,& talia corpora non poſſunt poni in ſpatio ordinatim D ſine mutua penetratione, quia inde ſequeretur infinitum occupare ſpatium finitum, & terminatum ex ea parte,qua infinitum,nam terminaretur ex ea parte ſpatij, qua excederet ſpatium repletũ ex infinitis palmis, quia datur ſpatium replebile ex infinitis vlnis, at ſpatium adæquatum infinitis vlnis, excedit ſpatium adæquatum infinitis palmis. 4

Alij negant, tam de loco, corporeo quam de ſpatio imaginario.

Fundamentum eorundem.

Obijcitur.

Reſpondent.

Infinitũ continuum repleret totum ſpatium; infinitum autẽ entium diſcretorum, non põt poni in ſpatio.

Confirm.quia repletio corporis ſupponit proportionem corporis cum ſpatio,ſed infinita multitudo corporum eſt improportionata ſpatio infinito,ergo. Minor probatur, tum quia ſpatium infinitum eſt capax nõ ſolum vnius multitudinis infinitorum palmorum,ſed ẽt infinitatis duorum palmorum vlnarum, & quantorum quantumcumq. magnorum, quia non eſt ratio cum in illo ſpatio contineri poſſint ſolum infiniti palmi, & non infinitæ vlnæ vel infiniti mundi, & ſic in infinito aſcendendo quoad maioritatem, & ſimiliter deſcendendo, quoad minoritatem, nam ſicut ibi poſſint poni infiniti palmi, ita infiniti ſemipalmi, infiniti digiti,

Confirmatur.

digiti,&c. ergo nulla multitudo quantorum
ſiue magnorum,ſiue paruorum põt eſſe adæ
quata toti ſpatio, atq. adeo proportionatã.

Soluitur iſtorũ fundamentum.

℞. Multitudinẽ infinitã palmorũ eſſe qui-
dem improportionatã toti ſpatio, atq. adeo
non poſſe illud occupare totum, non tñ eſſe
improportionatam ſpatio infinito conſtãte
ex infinitis palmis,ſicut vnꝰ palmꝰ eſt impro-
portionatꝰ reſpectu totius ſpatij imaginarij,
nõ tñ reſpectu ſpatij palmaris,atq.adeo ſicut
palmꝰ põt poni in ſpatio palmari,ita infinita
5 multitudo palmorũ in ſpatio infinitorũ pal-
morum. Sed contra inſtant,tum quia,ſi non
põt poni in toto,neq. poterit in parte, quia
ex poſitione in parte ſpatij ſequeretur finitu
do multitudinis, quia pars illa ſpatij eſſet hĩc
inde terminata; atq.adeo multitudo ibi exi-
ſtens,eſſet hinc inde terminata, quia quanta
quæ occupant ſpatium finitum, ſunt finita.

Inſtant.

Confirmant primo à paritate infinitudinis dierum.

Tum quia ſicut non põt dari infinitudo vna
dierũ,quæ occupet partẽ durationis imagi-
nariæ infinitã à parte ante,ſed neceſſario,vel
implebit totã, vel nullã partẽ, quia implẽdo
partẽ impleret durationẽ finitã à parte ante,
ita neq. põt dari multitudo palmorũ quæ oc
cupet partẽ ſpatij imaginarij tantã, quãta eſt
quãtitas infinitorũ palmorũ,& ſicut vna infi
nitas dierũ non põt implere totã durationẽ,
quia in illa duratione æterna non ſolũ eſt in-
finitas dierum,ſed ẽt hebdomadarũ,menſiũ,
annorũ,luſtrorum, & aliarum durationum
maiorum,&maiorũ in infinitum,&per con-
ſequẽs ibi non eſt ſolũ vna infinitas horarũ,
ſed infinities infinitæ multitudines horarũ,
annorum,ſeculorũ,&c. ita non põt dari vna
infinitudo palmorũ,quæ occupet partẽ ſpa-
tij, ſed neceſſario, vel nihil ſpatij occupabit,
vel debet eſſe multitudo infinities infinita
palmorum,quæ occupat totum ſpatium.

Confirmant 2.

6 Confirm.2.Quia datur vnum infinitum,ꝙ
eſt importionatũ alteri; ergo quælibet mul-
titudo infinitorum corporum non eſt pro-
portionata toti ſpatio.Antecedẽs prob.quia
infinitudo vna vnitatũ eſt improportionata
infinitudini duplici vnitatum, vt infinitudo
hoĩum infinitudini oculorum;ſimiliter infi-
nitudo partiũ continui indeterminata infi-
nitudini determinatæ Angelorum, nam nõ
poſſunt ex diuiſione facta continui,ex ſingu
lis Angelis infinitis, oẽs partes continui eſſe
diuerſæ, quia adhuc ſuperſunt infinitæ aliæ
diuidendæ,& infinities infinitæ.Conſequen
tia prob. quia ideo inter hæc infinita eſt im-
proportio,quia vnum non poteſt adæquari
alteri; ita vt non remaneat in altero infinito
adhuc multitudo adæquabilis; ſed eadem eſt
ratio in infinito quolibet reſpectu ſpatij, qa
adhuc remaneret ſpatium replebile; nã hoc
ſpatium non ſolum continet vnam infini-
tudinẽ partium æqualium;ſed mille,bis mil-
le,& plures,ac plures in infinitum, & partiũ
maioris, & maioris extenſionis in infinitum.

Confirmant 3. à paritate partium proportionalium.

Confir.3.Nam ſicut in qualibet parte cõ-
tinui ſunt non ſolũ centum, mille multitu-
dines partium ꝓportionalium, vel æqualiũ

A indeterminatarũ, ſed infinities infinitæ, nec
põt dari tàm parua pars, quã nõ habeat ma-
iores,& minores in infinitum, imò quin ha-
beat infinitas infinitudines partium minorũ;
ita in illo ſpatio ſunt infinitæ multitudines
partium æqualiũ determinatarum; imò infi-
nities infinitæ,nec põt dari pars adeo magna
quę nõ habet alias maiores infinities infinita.

Alij dicunt, quodlibet infinitum non poſſe exiſtere connaturaliter niſi in ſpatio infinito.

3.Opin.eſt dicentiũ,ꝙlibet infinitum quã- 7
tũ ex natura implere ſpatiũ infinitũ,nec poſ
ſe exiſtere cõnaturaliter niſi exiſtat in ſpatio
ſibi adæquato; nã ſicut quãtitas eſt exigitiua
ſpatij,ita tanta quatitas tanti ſpatij;atq.adeo
infinita,infiniti ſpatij,ſiue ex partibꝰ,v.g.pal
B mis continuis, ſiue diſcontinuis, & diſcretis
conſtet,nã vt palmi continui exigunt cõna-
turaliter partes ſpatij diuerſas, ita & diſcon-
tinui,quia ex natura ſua,dum ſimul exiſtunt
non exigunt ſe penetrare;atq.adeo nõ eſſe in
eodem ſpatio, nõ tñ contineri ab alio ſpatio
vel loco reali extrinſeco,quia ẽt ſi detur ma-
ius ſpatiũ non tñ ab illo cõtinetur, & termi-
natur; nã continentia paſſiua conuenit cor-
pori rõe ſuæ ſuperficiei,quæ eſt ſimul cũ ſu-
perficie cõtinentis; at infinitũ caret ſuperfi-
cie,ſed dicuntur coexiſtere ſine mutua cõti-
nẽtia paſſiua,vel actiua, ſicut ſi duo Angeli
eſſent ſibi inuicẽ immediati,non dicerentur
C ſe mutuo continere, quia deeſt requiſitum
neceſſarium ad fundãdam continentiã acti-
uam,vel paſſiuam,ita dici debet de infinito,
& ſpatio,quia deeſt fundamentum continẽ-
tiæ, quod licet à nobis difficile concipiatur
ob aſſuetudinem concipiendi corpora finita
tamen poteſt res facilè cõcipi exemplo præ-
dicto Angelorum.

Quomodo non cõtineretur, ac terminaretur ſi daretur ſpatium maius.

Hi tamen inter ſe diſſident. Nam aliqui 8
omnino negant continẽtiam tamquam im-
poſſibilem ob defectum conditionis eſſen-
tialiter prærequiſitæ ad continẽtiam, etiam
ſi ex modo concipiendi videatur corpus in-
finitum cõtineri à ſpatio maiori,vel corpore.
D At ſecundo alij ponunt quidem conti-
nentiã,ſed negant ex illa ſequi infinitum eſſe
finitum, quia licet ibi ponatur terminus ex-
trinſecus, quo continens attingit,& eſt im-
mediatum infinito,non tamen hinc finitur,
quia finitudo non oritur ex termino extrin-
ſeco, ſed intrinſeco;ex cap.2.d.1.q.1.in fine.
& patet tum ex partibus proportionalibus
continui finiti,quæ nõ habent finitudinem
E ex termino extrinſeco,ſed ſunt infinitæ poſt
terminum; tum ex hominibus ſecundũ Ari-
ſtotelem productis à Deo ab æterno, nam ibi
eſt ſucceſſio infinita hominum incipiẽtium
à Deo tamquam primo principio, & tamen
ex illo principio infinitudo hominum non
redditur finita; tum tertio, ex infinitis pal-
mis exiſtẽtibus penetratiuè in ſpatio palma-
mari,nam eſſent infiniti intra terminos pal-
mi; tum quarto ex linea giratiua,quæ eſt in-
finita intra duos terminos,vt oſtẽdit Maior.
in 1.d.44.q.2.& 3.

In hac opinione alij negant infinitum corpus contineri à ſpatio maiori; alij affirmant,hanc ſequitur Maior.

4. Opinio eſt negantium quantum infini- 9
tum eſſe in loco, ſed tñ eſſe præſens Deo, &
vbiq.

Alij negant eſſe in loco,ſed tamẽ

eſſe præſẽs Deo, & vbiq. ſecundũ exiſtentiã. Mayr.

vbiq. ſecundum aſſiſtentiam,ita Mayor.1.d. 44.q.10.a.2.d.1.probat,quia cum nõ habeat ſuperficiẽ,nõ põt eſſe in Deo,ſed quia exiſtit neceſſariò eſt præſens Deo, quia Deus eſt in omni re per eſſẽtiã,præſentiam,& potẽtiã, & quia eſt infinitum vndequaq. vt ſupponitur, erit vbiq;. Hãc opinionem debet ſequi Arimin. & alijs dicentes omnia infinita eſſe æqualia, & ex quolibet infinito poſſe ſumi infinities infinita, vt Mayr.2.d.1.q.3. dũ ad primum ait, quod ſi ab infinitis lapidibus auferantur aliqui lapides exiſtentes ſuper lineam, quod adhuc per reliquos põt repleri tota illa linea ſine additione alicuius lapidis, & in fin.§.ad aliud. *Concedẽdo,inquit,quod eorum .i.* hominum *oculi ſufficiunt ſine rarefactione,replere omnẽ locũ poſſibilẽ,ſi auferãtur de eorũ capitibus*, & infra.*ex iſtis ſequitur, quod infiniti Pigmei poſſunt replere tantũ locum,quantũ gigãtes infiniti,quia poſſunt omnem locũ poſſibilem replere.*

Quid ſentire debeat Arim. & Mayor. & qui dicunt,omnia infinita eſſe æqualia.

ART. III. Opinio Auctoris.

Opinio Auctoris.

10 PRimo Not.hanc quæſtionẽ procedere ex ſuppoſitione exiſtentiæ infiniti cathegorematici: nã ſi eſt impoſſibile,vt multi probant ex abſurdis, quæ ſequuntur ex hac ipſa exiſtentia infiniti in ſpatio, non eſt quæſtio, quia non ens, & chimera, &c. Nuſquã eſt ex 4.phyſ.t.1.ſed ſuppoſito per poſſibile vel impoſſibile, quod exiſtat,quid ſequatur, An.ſi ſit in ſpatio,vel loco,& in quanto loco.

Infinitum exiſtens neceſſariò eſſet in aliqui ſpatio.

Prima Concluſ. Quodlibet infinitum exiſtens neceſſariò eſſet in aliquo ſpatio, Primo, ex cõi conceptu, quo non poteſt concipi aliquid exiſtens niſi alicubi, vt teſtatur Ariſt. 4.phyſ. t.1. Secundo probatur rõe,quia illud vel exiſteret intra,vel extra mundũ,ſed quomodocunq. exiſtat neceſſariò debet eſſe in ſpatio, quia ſi intra, erit in ſpatio, in quo eſt mũdus, ſi extra erit,in ſpatio,quod eſt extra mundũ,& in quo põt nouꝰ produci mundꝰ.

Confirm.quia illud eſſet coexiſtens Deo,at Deus per ſuam immenſitatẽ eſt in ſpatio, vt alibi oſtendemꝰ; ergo. Cõfir.2. ens finitũ nõ põt abſtrahere ab exiſtentia in ſpatio, ergo multo minus infinitũ, Conſequentia probatur, quia eſſe in ſpatio ſequitur exiſtentiam rei,ergo quo ens magis participat de exiſtẽtia eiuſdẽ generis,debet magis participare de ſpatio,& licet dubitare aliquis poſſet de cæteris entibus,certè dubitari non põt de quantitate cuius propriũ eſt coexiſtendi primo ſpatio, & ſecundariò ipſi loco, ſi ibi eſt corpus continens. Confirm.3.quia ex opinione aduerſariorũ nunquam poſſet dari infinitũ exiſtens in ſpatio,nam quolibet infinito producto poteſt dari maius, atq. adeo exiſtens in maiori ſpatio.

Obijcitur.

11 Dices: ẽt ſi quantũ, vel ens ſequatur eſſe in ſpatio, tñ hæc ſequela impeditur qñ adeſt infinitas, quia nõ põt ſequi eſſe in ſpatio finito,vt patet,neq. infinito,vt probatur ex abſurdo cõſequẽte.ſ.quod eſſet finitũ ex ea parte,qua infinitũ: nã finiretur ex ſpatio maiore occupabili ab infinito maiore.Reſp.aliqui hinc probari quantitati,& entitati,quæ põt habere maiorẽ repugnare infinitatẽ,quia illi repugnat paſſio conſequens quantitatem,& ens exiſtens,quia exigere exiſtentiã in ſpatio, & non exigere, imò habere repugnantiam ſunt contradictoria,ſi.n.eſſet differentia,cui repugnaret ſenſibilitas, illa repugnaret animali;ſed de vi huius rationis infra.

Reſpondent primo alij.

Reſp.2.alij hinc probari;non eſſe in determinato ſpatio tanto vel tanto, ſed non probari non eſſe ſimpliciter in ſpatio, quia põt eſſe in ſpatio ſine determinatione tãtitatis, ſicut licet quãtitas poſſit eſſe ſine hac,vel illa figura, non tamen ſine figura.ſed contra, quia implicat aliquid exiſtere ſecundũ rõem cõem niſi ſit determinatum ad certum indiuiduum,alioqui genera, & ſpecies exiſterent extra indiuidua,vt poſuit Plato Ideas;ſed ſpatium eſt cõmune ad infinitum,& infinitum, ſic vel ſic determinatum,ſicut & ipſa quantitas non põt intelligi, quod exiſtat niſi finita vel infinita, & finita ſub certo aliquo termino, non .n.datur quantitas indeterminata à parte rei exiſtens ſine vllo termino. 12

Reſpondent 2. alij,ſed refutantur ab Auctore.

Reſp. 3. alij enti infinito conuenire ſpatiũ infinitum tantæ extenſionis, quantæ eſt ens infinitum, quod ſi ex hac poſitione ſequuntur abſurda,& oriuntur ex poſitione infiniti, quo nõ põt dari ex cõcepto infinitatis maiꝰ in eo genere, & ex genere cui additur infinitas poteſt dari maius,ſed ex poſitione infiniti in ſpatio oſtenditur clarius implicantia, vt infra fuſius dicitur.

Reſpondent 3. alij quos ſequitur Auctor.

2.Concluſ.ſicut cõtinuum ex infinitis palmis eſt in ſpatio ſimiliter infinito, ita multitudo infinita palmorum exiſtens,erit in ſimili ſpatio cõnaturaliter, quia ſicut cõtinuum ex infinitis palmis exigit connaturaliter exiſtere in diſtinctis palmis ſpatij, quia ſunt ex natura ſua impenetrabiles, ita & infiniti palmi cõtigui exigũt eſſe ex natura ſua in diſtinctis palmis ſpatij, quia illis ſunt ex natura ſua impenetrabiles,ſed cõtinuum infinitũ ex infinitis palmis, exigit ſpatium ſimiliter infinitum,ergo ẽt palmis infiniti contigui exigent ſpatium infinitorum palmorum,neq.obſtat. quod ſequatur finitudo in ſpatio infinitorũ palmorum diſcretorum, quia ẽt & ex exiſtẽtia continui in ſpatio põt ſequi finitudo ex cõparatione cum ſpatio maiore replebili ex infinito continuo ex infinitis vlnis,nam eadẽ rõ eſt vtriuſq. infiniti,nec põt aliquid afferri in vno, quod non afferatur in alio. 13

Tam cõtinuum ex infinito palmis,quam infinita palmorum multitudo exiſtens eſt in ſpatio connaturaliter infinito.

Dices: palmi diſcreti reſpicere poſſunt idẽ ſpatium palmare, in quo ſint, nam quilibet non occupat niſi vnum palmum; At nõ ſic palmi continui,quia vnus eſt poſt alium ordinatè atq. adeo neceſſariò erunt in diſtinctis palmis;ſed contra. Nam dupliciter põt poni infinitudo palmorũ diſcretorũ, Primo ſucceſſiuè,& ſic eſſe quidẽ poterunt in eodẽ ſpatio ſine penetratione, ſed ſucceſſiuè etiã palmi continui eſſe poterunt in eodem ſpatio ſiue producendo vnum poſt alium corruptum,ſiue per motũ,vt ſucceſſiuè in eodem ſpatio, in quo eſt palmus A. ſit palmus B. &

Obijcitur palmi diſcreti poſſunt reſpicere idem ſpatium, continui verò non ſoluitur.

ſic conſequenter. Secundo ſimultaneè, eo, ꝙ ſicut ſimul palmi ſunt producti cum continuitate, ita ſine continuitate, & tunc ſicut palmi continui ſimul exiſtentes nõ poſſunt ſine penetratione eſſe in eodem palmo, ita neq. palmi diſcreti, ſed vtraq. rõ palmorum exigit diſtinctas partes ſpatij, atq. adeo infinitos palmos.

14 *Obijcitur 2. infinitũ cõtinuum cõtinere partes æquales infinities infinitas, non autem diſcretum.*

Dices 2. Continuũ eo ipſo, quo eſt continuum occupare totum ſpatiũ, nec poſſe dari ſpatium maius, quia ſicut continuũ infinitũ ex partibus proportionalibus continet partes proportionales infinities infinitas, ita cõtinuũ ex partibus æqualibus continet partes æquales infinities infinitas, atq. adeo nõ continet vnam infinitatem partium; At non ſic quando eſt multitudo partium æqualium diſcretarum;

Soluitur.

Sed contra, tum quia cõtinuum ex infinitis palmis eſt minus, quam continuũ ex infinitis vlnis, tũ q̃a multitudo palmorũ diſcretorũ poſita continuitate inter illos, nõ fit maior ſicut nõ ẽ maior nõ poſita cõtinuitate; ergo ſicut infinitas diſcretorũ nõ cõtinet palmos infinities infinitos, ita neq. infinitas continuorũ palmorũ, vel ſi hæc cõtinet, ſimiliter, & illa cõtinebit, tũ quia ſequeretur ꝓducto vno cõtinuo infinito vndequaq. nõ poſſe produci aliud, quod licet ob aliquibus cõcedatur, non tñ ab aduerſarijs. Neq obſtat ſimilitudo ducta ex partiũ proportionalium infinitate, quia omnis pars continui proportionalis põt diuidi in duas medietates proportionales primæ diuiſę, at vna pars æqualis nõ diuiditur in partes æquales diuiſæ; & ideo diuiſione in partes æquales ſemel facta; non põt alia fieri in partes eiuſdem æqualitatis, ac ſunt partes primo diuiſæ.

15 *Infinitũ quantum eſt in ſpatio infinito per repletionem.*

3. Concluſ. Infinitum quantũ eſt in ſpatio infinito per repletionẽ: patet, quia oſteſum eſt eſſe in ſpatio; ſed non eſt in ſpatio finito connaturaliter, vt dictum eſt, ergo eſt in ſpatio finito. Confirm. quia vt quantum habet proportionem cum exiſtentia in ſpatio, vt ſubiectum cum ſua connaturali paſſione, ita infinitum cum ſpatio infinito.

Difficultas eſt an ſit in ſpatio vel corpore per continentiam.

16 *Infinitum ſyncathegorematicum partium æqualium non poteſt, vt infinitum eſſe in ſpatio per continentiam.*

4. Concluſ. Infinitum partium æqualium ſyncathegorematicè, non põt, vt infinitum eſſe in ſpatio, vel alio corpore per continentiam, quia eſſe in alio per continẽtiam ſupponit exiſtentiam ſimpliciter, at infinitum huiuſmodi, vt ſic non põt exiſtere totum ſimul, ergo nõ põt vt infinitũ exiſtere in alio per continentiã. Minor ꝓbatur ex dictis ſupra de natura huius infiniti, quod ſemper habet actum adiunctum potẽtiæ, atq. adeo id, quod de eo exiſtit ſẽper eſt finitum, & quod remanet eſt infinitum, Neq. obſtat, quod dici põt de magnitudine productæ ab æternitate ſucceſſiuè, ita vt ſingulis diebus ſit productus palmus, nam illa magnitudo ſic producta ex ſuppoſitione poſſibili vel impoſſibili, non eſt infinita ſyncathegorematicè, ſed cathegorematicè.

Obiectio ex paritate partium proportionaliũ.

Dices: Partes proportionales contentæ in palmo ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, & tamen ſunt in ſpatio, & loco per continentiã.

Soluitur.

Reſp. Illas partes contineri ſub terminis finitis, & ideo ſunt in loco, vt finitæ ſunt, ꝙ ſi ſingulæ ſeparatim deberent poni in loco, non poſſent, quia ſic ſecundum determinatione non haberẽt exiſtentiam, ſed ſucceſſiuè illam deberent acquirere, & quia nunquã talis determinatio per diuiſionem', vel deſignationem poteſt habere actum completũ, ideo non poſſunt vt ſic eſſe in loco, & ſpatio per continentiam.

17 *Si daretur quãtitas continens omnem quantitatem poſſibilẽ eſſet in ſpatio ꝑ repletionem nõ per cõtinentiã.*

5. Concl. Si per poſſibile, vel impoſſibile daretur infinita quantitas cõtinens omnem quantitatẽ poſſibilem, illa eſſet in toto ſpatio repletiuè, non tamen contentiuè. Prima pars patet ex dictis, quia de natura exigeret eſſe in ſpatio, & non minori, quam totũ ſpatium, nam ſpatium extenſum dicitur in ordine ad quãtitatem, eſt enim capacitas quædam quantitatis; ergo totum ſpatium adæquatur toti quantitati poſſibili, quia ſi ſpatiũ excederet quantitatem, non haberet pro ratione exceſſus terminum à quo ſpecificaretur, & ſi eſſet minus, tunc quantitas ſecundum ſe totã ſimul exiſtens non exigeret exiſtentiam in partibus diuerſis ſpatij, ſed ſecundum aliquas partes exigeret connaturaliter penetrationem. ſ. ſecundum illas, ſecundum quas excedit ſpacium, quod eſt contra naturam quantitatis. At inquies, ſi non eſſet poſſibilis quantitas, adhuc eſſet ſpatium aptum recipere entitatem ſpiritualem virtualiter diuiſibilem. Reſp. ſi non eſſet entitas extenſa, ſeu materialis, eſſe quidem poſſet ſubſtantia ſpiritualis, ſed non poſſet habere hanc diuiſibilitatem virtualem in actu ſecundo, quia non eſſet quantitas, ex cuius analogia à nobis intelligitur, neque eſſet extenſio ſpatij, in ordine ad quod ponitur huiuſmodi diuiſibilitas.

18 *Probatur non poſſe eſſe per cõtinentiam infinitum in alio.*

Secunda pars, quia quod eſt in alio contentiuè exceditur ab alio continente, vt patet ex communi conceptu continentiæ, ſed illa quantitas nõ poſſet excedi à ſpatio imaginario, vt dictũ eſt, neq. à ſpatio reali, quia hoc dicit quantitatem; at infinitum illud cõtinet ex ſuppoſitione omnem quantitatem poſſibilem, nam contineret quantitatẽ maiorem, & maiorem in infinitũ ex omni parte & omni modo, quod licet fortè ſit impoſſibile dari à parte rei tale infinitum, tamen hic ſupponitur, & videndum ſolum quid ſequatur ex poſitione illius.

An, & quõ illud infinitum adæquaret immenſitatẽ Dei.

Dices; Infinitum illud non adæquaret immenſitatem Dei, ſed eſſet minoris perfectionis; ergo poſſet contineri ab illa. ℞. Immenſitatem Dei excedere ſimpliciter, & in infinitum illam infinitatem poſitam, cum ſit perfectio increata, ſed ſecundum quid conuenire. ſ. in coexiſtẽtiam cũ ſpatio imaginario extenſo, nam vtrumq. coexiſtit eidem ſpatio licet diuerſo modo, & licet omnes creaturæ contineãtur à Deo continentia effecti-

ua,

ua,& per illapſum, non tamen eſt neceſſariũ A vt contineantur continentia ſituali, vt locus continet locatum, vt fusè 1.par. Theologiæ oſtendemus.

19 *Infinitum ſecũdum vnam dimenſionem eſt in ſpatio ſibi adæquato repletiuè,& contentiuè.*

6. Concl. Infinitum ſecundum vnam dimẽſionem, v.g. longitudinis eſt in ſpatio ſibi adæquato nõ ſolum repletiuè, ſed etiam cõtentiuè, quia ſecundum alias dimenſiones eſt finitum,& finitum continetur ex parte qua finitum in alio. Solum difficultas manet de corpore vndecumq. infinito, ſed non adæquato toti latitudini quantitatis poſſibilis, vt v.g. ſi corpus continens infinitos palmos ſecundum omnem dimenſionem.

20 *Infinitum ex omni parte cõſtans ex infinitis palmis eſſet contentiuè,& repletiuè in ſpatio.*

7. Concluſ. Si daretur corpus infinitum ex B omni parte conſtans ex infinitis palmis eſſet in ſpatio non ſolum repletiuè, ſed etiam cõtentiuè. Prima pars patet ex dictis. Secunda pars patet, nam totum ſpatium eſſet maius, quam ipſum infinitum; ſed quod eſt in corpore, ſeu ſpatio maiore continetur in illo: maior ex dictis patet, ſpatium totum non ſolum eſt capax infiniti ex palmis infinitis, ſed etiam ex orbibus infinitis; at conſtans ex orbibus infinitis eſt maius, quam ex infinitis palmis. Minor probatur, quia contineri in alio eſt, eſſe intra ipſum, minus eſt intra maius. Confirm. quia tale infinitum non replet totum ſpatium, ſed aliquid illius, ergo totũ C ſpatium ratione excedentis continet corpus exceſſum ibi exiſtens, hac enim ratione corpus finitum continetur in alio, quia eſt in illo, vt excedẽte; alioqui ſi eſſent omnino adæquata inter ſe, non magis vnum contineret, quam contineretur.

21 *Impugnant Scotiſtæ.*

Contra hanc concluſionem. Primo, videntur docere Scotiſtæ, qui ex doctrina Scoti in quodl. 5. putant, infinitum in actu dici illud, cuius tanta quantitas eſſet in actu, quanta in potentia: vnde deducunt, nihil ſui habere extra, nam alioquin nõ totum id, quod erit in potentia, eſſet in actu: vnde etiam fit, vt nihil poſſet ſibi addi ſecundum rationem quãtitatis, D vt v.g. ſi eſſet infinita ſuperficies, nihil ſuperficiei ſibi deficeret. Vnde Rubion. 1. d. 43. q. 1. docet eſſe impoſſibile dari plura infinita numero, quia infinitate pluralitate non poteſt fieri maior, nam nomine multitudinis infinitæ intelligitur multitudo, qua non põt dari maior, ex qua doctrina colligi põt, infinitum quodlibet quantum, ſiue ſecundũ extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem implere totum ſpatium, quia non poteſt dari illo maius,& tantum eſſe infinitum ex palmis, quãtum infinitum ex orbibus; ſed idem explicatur per diuerſos terminos, & quaſi meſuras; E nam in infinitudine palmorũ continentur infiniti orbes,& in infinito orbium infiniti palmi. Verum contra hunc modum dicendi, diximus alibi.

Rubionus.

22 *Impugnant etiam Recentiores.*

Secundo, contra hanc concluſionem docent Recentiores quidam, ex eo, quia inde ſequeretur infinitum eſſe finitũ; quod ſi illis obijcias hanc contradictionem non ſequi ex poſitione ordinata infiniti in ſpatio, ſed ex poſitione infiniti ſecundum ſe, quia tale infinitum ſecundum ſe implicat; tunc contra, inquiunt, nãm ſi ponatur infinitum exiſtere & non in ſpatio ordinatè; ſed abſtrahẽdo ab omni ſpatio, vel cũ exiſtentia in ſpatio inordinata per penetrationem, non ſequitur talis contradictio, quia nõ apparet quomodo ſit finitum, niſi ex eo quod ſignari poteſt exceſſus, vnde incipit ſpatium excedere infinitum ſpatium occupatum ab infinitis quantis. Sed ex dictis patet eos falli, nam, vt ſupra diximus, exigentia diſtincta ſpatij oritur ex natura quantitatis, ob connaturalem impenetrabilitatem partium; ergo quidquid repugnat cum exigentia ſpatij, repugnat cum natura quantitatis, ſed infinitudo repugnat cum exigentia ſpatij, nam infinitas addita quantitati reddit illam non exigitiuam quãtitatis, & deſtruit naturam illius; vel non ſic reddit,& tunc manet exigentia; atq. adeo quantitas infinita exiget ſpatium infinitum, & cum non exigat, ſecundum Aduerſarios, totum ſpatium, exiget partem illius, ſeu aliquid illius, vnde ſequitur deſignatio termini, atq. adeo finitudo infiniti; idem enim abſurdum ſequitur ex aptitudinali coextenſione infiniti cum ſpatio, ac ex actuali, vt facilè patet applicanti vim argumenti coextẽſioni aptitudinali,& actuali. Sed de hac re infra cum de exiſtentia infiniti.

ART. IV. Soluuntur argumenta Aduerſariorum.

AD argumentum primæ opinionis nõ eſt ꝙ reſpondeatur, cũ nobis potius faueat. 23

Soluuntur argumenta.

Ad argumẽta ſecundæ opinionis. Ad primum Reſp. 1. Ex dictis patere, eandem eſſe rationem infiniti cõtinui ex infinitis palmis, ac multitudinis diſcretę infinitorum palmorum, vt ſupra probatum eſt, nam vtrumque genus infiniti connaturaliter exigit ſpatium infinitum, & ſupernaturaliter eſſe poteſt in ſpatio finito; imò indiuiſibiliter in puncto: Quare ꝙ ipſi reſpõdent de infinito cõtinuo; nos reſpondebimus de infinito diſcreto. Et ſicut dicũt, durationem continuam infinitã replere, vel non replere durationem imaginariam infinitam à parte ante; ita durationes diſcretæ infinitæ ſibi inuicem immediatè ſuccedentes replerent, vel non replerent eãdem durationem imaginariam.

Eadem eſt ratio de infinito continuo ex infinitis palmis,& multitudine dierum infinitorum palmorum.

Infinitũ ex palmis contineretur intra ſpatium.

Reſp. 2. Rectè ibi dictum, quod infinitum ex palmis non repleret totum ſpatium, ſed contineretur intra ſpatium maius; quod aũt inde ſequatur finitudo illius, oſtendit potius impoſſibilitatem infiniti actualis, eo quod nulla multitudo poteſt dari tã magna, quin maior poſſit exiſtere; atq. adeo quod ſimul exiſtit ſemper eſt finitum, quia poteſt habere maius ſe. Hinc ponentes infinitum actu exiſtere, ponunt finitum, & infinitum; quare melius Reſpondent Auctores tertiæ ſententiæ, dum concedunt infinitum exiſtere in ſpatio, ſed negant ex eo, infinitum reddi finitum

finitum ex termino extrinſeco.

24 Ad primam Confirm. Reſp. Rectè ibi reſponſum, infinitos palmos nõ eſſe proportionatos toti ſpatio, ſed hinc nõ rectè inferri, nullo modo eſſe in ſpatio, ſed non eſſe in toto, ſed parte ſpatij, vt ibi dictum eſt.

Soluitur prima Confirm. ſecundæ opinionis.

Ad primã improb. negatur antecedens, q̃a eſſe in toto ſpatio, plus entitatis requirit, quam eſſe in parte, quod ſi inde ſequitur finitudo infiniti, id eſt quia infinito repugnat ſimultanea exiſtẽtia; nam cum poſita infinita multitudine, adhuc poſſet De⁹ plura producere, fit vt dẽtur plures vnitates, quam infinitæ, atq. adeo vna multitudo infinita maior, quam altera; nam multitudo quæ continet plures vnitates eſt maior, quam quæ cõtinet pauciores.

25 Ad ſecundam improb. Reſp. 1. Inde maximè probari nõ poſſe dari ſucceſſionem ab æterno, quia tot eſſent minuta, quot anni, imò quot ſecula, & tantam durationem occuparent minuta infinita, quot ſecula infinita, vt alibi oſtendemus, vel infiniti dies occupent minus, iam ponitur finitudo in ſucceſſione infinita.

Si daretur ſucceſſio ab æterno tot eſſent minuta, quot anni.

Reſponderi ſecundo poteſt, eſſe diuerſam rationem quantitatis ſucceſſiuæ, ac permanentis, nam durationes plures ſucceſſiuæ ſimul coexiſtentes ex natura ipſarum occupãt candem durationem imaginariam, vt patet ex motibus Solis, & Lunæ, & alijs, qui occupant, & incidũt in eãdem durationem imaginariam. At plura quanta ex natura ſua nõ poſſunt occupare idem ſpatium. Hinc fit, vt dies non occupent, & impleãt diuerſam durationem ab ea, quam implet annus, ſed annus implet durationem imaginariã per ſuas horas, ex quibus conſtat; ſed hoc habet difficultatem, nã eadem ratione octo palmi non occupant diuerſum ſpatium ab vlna; quare ita infiniti dies occupãt minus, quam infiniti anni; vt infiniti palmi minus, quam infinitæ vlnæ; Quare alio modo aſſignari debet diſcrimen, quod in æternitate ſunt plures dies, quam anni, & ideo duratio dierum infinitorum adæquare poteſt infinitatem annorum; nam quod deeſt diei durationis, ſuppletur ꝑ multiplicationem ipſorum. Neq. in æternitate põt dari vna infinitas dierum, quia non poſſet conſtare quot anni ex illis conſtituerentur; quare non mirum, ſi infinitudo dierũ explet totam æternitatem, ſicut infinitudo annorum.

Diuerſa eſt ratio quantitatis ſucceſſiuæ in ordine ad occupandam durationem à quantitate permanenti in ordine ad occupandũ ſpatium.

26 Confir. Nam ſicut in æternitate non põt aſſignari primus annus cõſtitutus ex illis diebus; ita neq. põt dari prima infinitudo dierum conſtituẽtium pluralitatem annorum; atque adeo erunt plures, & plũres infinitates dierum, & ſicut dies ſunt plures, quam anni, ita infinitates dierum erunt plures, quam infinitates annorum. Neq. eſt abſurdum vnum infinitum ſecundum quid eſſe maius altero; ex cap. 2. d. 2. q. 2. §. ad ſecundam rõnem principalem, tempus autem præteritum eſt infinitum ſecundum quid .i. ex vno tantum extremo, & ſimiliter futurum, & ibid. ad Confirmationem docet nõ eſſe abſurdum vnum infinitũ compræhẽdere in ſe multa infinita, vt patet ex continuo cuius vtraq. medietas continet in ſe infinitas partes proportionales inter ſe diſtinctas, quare hæc opinio incidit in quartam opin. quæ ponit à quolibet infinito impleri totum ſpatium, ſic quælibet infinitas dierum implet totam ſucceſſionem imaginariam ab æterno; vnde eãdem habet abſurditatem, quam habet quarta opinio, vt fuſius cum de æternitate mundi.

Non poteſt dari prima infinitudo conſtituentiũ pluralitatem annorum.

Non eſt abſurdũ, vnũ infinitum eſſe ſecũdũ q̃d maius alio.

27 Reſp. 2. Cum conſtet vnum annum includere plures dies, & menſes, neceſſariò dicendum eſt prius compleri vnam infinitatẽ dierum, quam vnam infinitatem annorum, nã prius ſuccedit dies ad diem, quam annus ad annum; nam prius ex diebus componuntur menſes, quam anni, & prius vnus menſis ſuccedit ad alium, quam cõpleatur annus; neq. dicas id verum eſſe in diebus, menſibus, & annis finitis, non tamen in infinitis, nam ꝙ conuenit rei ex rõne ſuæ ſpeciei, debet conuenire omnibus, quæ ſunt ſub ſpecie; at huiuſmodi prioritas ſucceſſionis, & cõpoſitionis conuenit diebus, menſibus, & annis eſſẽtialiter ex natura ſpecifica dierum, &c. ergo conuenit tam finitis, quã infinitis contẽtis ſub ſpecie illa; atq. adeo infinitas dierũ neceſſario implet durationem imaginariam pri⁹, quam infinitas annorum, & minorem durationẽ, quã infinitas menſiũ, & annorũ, ergo.

Prius complebitur vna infinitas dierum, quam annorũ.

28 Confirm. Quia ſicut infinitas dierum, v.g. Sabbathi, non põt abſtrahere à coexiſtentia cum ſucceſſione imaginaria, ita neq. infinitas palmorum à ſpatio imaginario, & ſicut infinitas Sabbathorum, non continet infinitatem dierum Lunæ, ita neq. infinitas taliũ palmorum, infinitatem aliorum palmorum.

Aliter Reſp. poſſet ex Burl. 1. phyſ. t. 39. ꝙ in infinitis ſecundum extenſionem, quæ occupant locum, eſt abſurdum, partem nõ eſſe minorem toto, ſed in infinitis ſecundũ ſucceſſionem, quæ non occupãt locum, cuiuſmodi eſt tempus non eſt abſurdum, partem non eſſe maiorem loco, ſed nõ omnino placet, quia minoritas conuenit parti ex conceptu partis.

Reſpondet Bur. in infinitis ſecundum extenſionem partem eſſe minorem toto; non autem in infinitis ſecundum ſucceſſionem.

Impugnatur.

29 Ad 2. Confirm. ℞. 1. Concedendo vnam infinitatem palmorum eſſe improportionatam toti ſpatio, atq. adeo non poſſe totum illud implere, vt dictum eſt.

Ad 3. Reſp. 1. Diuerſam eſſe rõem partium cõtinui, & partium infiniti, nam partes proportionales continui cum ſemper ſint diuiſibiles, nec poſſit deueniri ad indiuiſibilia, neceſſario dẽbent componi ex alijs partibus quam dicũtur proportionales. At infinitum actuale componi debet nõ ex partibus proportionalibus, ſed æqualibus vni certæ; at hæ nõ poſſunt diuidi in partes æquales vni certæ, & ideo non mirum ſi infinitum non poteſt continere plura infinita.

Soluitur paritas de partibus proportionalib.

Reſp. 2. Spatium imaginarium eſſe quidẽ infinitum infinitate, quam exigit quantitas occu-

occupatiua illius, ſed qualis ſit hæc quãtitas A non eſt huius loci determinare, ſed cum de natura ſpatij imaginarij.

Reſp.3.Etiã ſi ſpatium adæquatè ſumptũ habeat illam infinitatem poſitã in argumento, non tamen inde ſequitur minorem infinitatem non eſſe in aliqua ſpatij parte, licet non ſit in toto. Neq. dicas in infinito nõ dari partem, & totũ, quia licet non detur pars aliquota, tamen negari non põt habere in ſe partes ſiue multitudinis, ſiue extenſionis cõtinuæ. Nam infinitatis hominum, decem homines ſunt partes, & infinitatis binarij oculorum infinitas ſiniſtrorum eſt pars. & Confir. nam ſicut quantitas põt habere infi- B nitatem maiorem, & maiorem in infinitum, & tamen poteſt dari vna infinitas palmorũ, quæ minor eſt, quam omnis quantitatis infinitas; ita in ſpatio poterit dari infinitas palmorum, quæ minor ſit tota infinitate ſpatij.

Soluitur argumenta tertiæ opinionis.

30 Ex his Reſpondetur ad argumentum tertiæ opinionis, quæ cõcedit infinitum eſſe in ſpatio infinito, quod habet extra ſe mai⁹ ſpatium: neq. tamen contineri à maiori ſpatio ob defectum ſuperficiei vltimæ, quæ eſt fundamentum continentiæ paſſiuæ: nam nos dicimus non poſſe concipi vnum corpus eſſe intra aliud, quin concipiatur contineri ab illo; quod ſi inde ſequitur poni vltimam ſu- C perficiẽ corporis contẽti, id oritur ex actuali exiſtentia, quæ exigit determinationem in corpore exiſtente, quam nõ haberet corpus infinitum, nam nõ haberet terminũ, quæ eſt ſuperficies vltima; hæc autem implicantia non ponitur, ſed oſtenditur ex continentia vnius corporis ab altero; nam ex continẽtia actiua corporis non mutatur intrinſecè corpus cõtentum: vnde fit, vt corpus, quod ponitur infinitum, in ſeipſo verè ſit finitum, vt dicemus, cum de exiſtentia infiniti.

Non poteſt concipi vnum corpus eſſe intra aliud & non cõtineri ab illo.

Soluitur ſecundo.

Reſponderi ſecundo poſſet, nõ omne exiſtens in alio contineri ab illo, nam Deus exiſtit in creaturis, & non continetur à creatu- D ris: vnde dupliciter dicitur aliquid in alio exiſtere. Primo determinatè, & hoc inexiſtere trahit continentiam. Secundo, indeterminatè, & hoc non dicit continentiã. At quodlibet infinitũ eſt in alio indeterminatè, quia non poteſt determinari id, per quod immediatè ſit in alio, at continens, & contentum habent aliquid, quod poſſit determinari, ratione cuius ſit continentia actiua, & paſſiua; & iuxta hunc modum dicendi, ex continentia non ponitur terminus, vt probabãt Auctores ſecundi modi dicendi, quorum argumenta ſoluuntur infra.

Soluuntur argumenta quartæ opinionis.

31 Ex his denique patet ad argumenta quar- E tæ opinionis, nam infinitas affert ſecum implicãtiam ibi poſitam. ſ. tantum ſpatium occupari ab infinitis palmis, quantum occupatur ab infinitis orbib⁹, nam ex vna parte apparet non poſſe dari maiorem quantitatem infinita, eo quod infinitas exhauriat omnem poſſibilitatem quãtitatis, at ex alia parte videtur non poſſe limitari potentiam Dei ad vnam infinitatem certæ quantitatis, nam ſicut dicunt limitari ad infinitos palmos, ita poſſet dici limitari ad infinitos digitos, nam vtrobiq. eſt infinitas, quare ſi non limitatur ad infinitos digitos, non eſt cur limitetur ad infinitos palmos, vel vlnas, & aliam quantitatem maiorem.

DVBITATIO VNDECIMA.

An infinitum corpus ſit mobile, an immobile.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

Primo Not. Corpus dupliciter poſſe eſſe 1 mobile. Primo, ab intrinſeco, qua ratione omne corpus naturale dicitur habere in ſe principium motus, & quietis, 2. phy. c. 1. Secundò, ab extrinſeco, quomodo proiecta dicunt moueri ab extrinſeco Motore. & hoc põt eſſe vel connaturaliter, vt multi volunt, cœlos moueri ab intelligentia, vel indifferẽter [quomodo ignis] mouetur in ſua ſphæra tractus à motu primi mobilis, vel violenter quomodo lapis mouetur ſurſum. Nunc quæritur, an infinitum corpus poſſit moueri aliquo ex his motibus.

Corpus dupliciter moueri poteſt, ab intrinſeco, & ab extrinſeco.

2. Not. Dupliciter poſſe dici aliquid immobile. Primo per ſe, ſiue eſſentialiter quõ Deus eſt immobilis ſecũdum ſuam eſſentiam, ſiue connaturaliter, quõ centrum eſt immobile, & ea quæ ſunt in proprio loco per ſe ſũt immobilia ex illo loco. Secundo, per accidens ſiue ex defectu Motoris, vt mons aliquis dicitur immobilis, quia non datur in natura agens potens mouere illum; ſic etiam partes corporis connexæ ſunt immobiles per potentiam naturalem, quando ex motu poteſt ſequi vacuũ, ſiue ex defectu ſpatij, per quod fiat motus, quõ vltima pars ignis eſt immobilis motu recto dum exiſtit ſub cõcauo Lunæ, quia non poteſt penetrare cœlum Lunæ; vnde videndum, qua ratione immobilitas conueniat infinito.

Dupliciter aliquid dicitur immobile, vel eſſentialiter, vel connaturaliter.

3. Not. Motus oẽs reuocari ad tria genera, ſ. alterationem, augmentationem, & localẽ; vnde quæſtio poteſt intelligi de omnibus his motibus præcipuè tamen de locali.

Triplex ratio motus.

4. Not. Motũ localem ab aliquibus diſtin- 2 gui in formalem, & virtualem; formalis dicitur is, per quem mobile exiſtens acquirit diuerſas partes ſpatij, ſiue ſecundum ſe totum, vt ſit in motu recto, ſiue ſecũdum partes, vt ſit in motu circulari: Virtualem verò appellant quo mobile eſt in diuerſis partib⁹ ſpatij per reproductionem, quõ dicitur Chriſtus eſſe ſub ſpeciebus per reproductionẽ corporis ſub illis; nam ibi acquirit modum eſſendi in ſpatio, in quo ante conſecrationem non erat; formalis autem motus diuiditur in Rectum, Circularem, & Giratiuum.

Motus alius formalis alius virtualis.

5. Not. Infinitum dupliciter poſſe conue- 3 nire motum. Primo, ſecundum eam partem, ſecundum quam eſt finitum, quõ corpori infinito ſecundum longitudinẽ verſus Oriẽtem, & finitum ſecũdum latitudinem verſus

Infinito ſecundum partem finitam põt conuenire motus.

Septen-

Septentrionem, vel Auſtrum, poſſet conuenire motus verſus Auſtrum,&Septentrionem. Secundò, ſecundum eam partem,qua eſt infinitum,poteſt conuenire motus verſus Orientem,vel Occidentem, & idem dubitari poteſt de corpore infinito ſecundũ omnem dimenſionem.

6. Not. In hac quæſtione ſupponi dari infinitum, & quæri quid illi conueniat ex vi exiſtentiæ infinitæ,mobilitas nè, an immobilitas? & ſi immobilitas qua ratione, & cui infinito,ſpirituali an corporali, & infinito extenſo,& continuo,an diſcontinuo.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

4 *Alij dicũt nullo modo poſſe infinito conuenire motũ,neq. ſecundum illã partem ſecundũ quam eſt finitũ*

PRima opinio eſt dicẽtium, Corpori infinito nullo modo poſſe cõuenire motum ſiue ſit infinitum ſecundum omnem dimenſionem,ſiue ſecundum vnam, neque verſus eam partem, ſecundum quam eſt finitum. Fundamentum eſt,quia vel eſſet motus ſine termino, quia ſecundum rationem qua eſt infinitum,nũquam poſſet peruenire ad terminum, vel in nitum eſſet finitum,vt infra magis conſtabit.

5 *Alij poſſe conuenire ſecundum partem finitam*

2.Opin.eſt dicentium,infinito,qua infinitum non poſſe conuenire motum, ſed qua finitum,poſſe.Prima pars patebit infra.Secũda pars probatur,quia ſicut põt dari ſuperficies infinita ſecũdum longitudinem, & lata palmariter, quæ haberet duas lineas terminantes latitudinem palmarem lõgas in infinitum, ita poſſet linea longitudine infinita moueri ſuper illã ſuperficiem,vt latam, quia ſpatium illud pertranſitum eſſet finitum, ſicut eſt ſuperficiei latitudo. Ita D.Th.1.p.q.7. ar.3.vbi negat dari corpus naturale infinitũ, quia non eſſet mobile, nec motu recto, nec circulari,vbi Syl.in cõflatu ar.4 videtur Scoti 1.d.2.q.2.ad 2.& 3.vbi ait,infinitũ in quãtitate repugnat alteri corpori,quia vnũ infinitum replet totum ſpatium, & additum alteri facit maius;ſequens Riccar.1.d.43.q.5. §. reſpondeo, vbi ait infinito ſecundum omnem dimẽſionem repugnat motus, ſequuntur Recentiores.

D.Thom. Syl. Riccar.

6 *Hi diuiſi ſunt, nam aliqui negãt ĩfinito,qua infin itũ. tam motum formalem,quam virtualem.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui negant infinito conuenire tam motum formalem,quam virtualem, eo quod ex vtroq. motu,ſequuntur eadem abſurda,contra ponentes infiniti poſſibilitatem.

Alij formalem tantum non virtualem.

Alij verò potius ſpectantes naturam motus, & infiniti ſecundum ſe, negant motum formalem,non tamen virtualem, nam maior implicãtia ponitur ex negatione motus virtualis,quã ex poſitione,ſed potius debet negari poſſibilitas infiniti.

7 *Alij dicunt infinitum ex ea parte,qua eſt infinitum, per ſe eſſe mobile per accidens immobile.*

3.Opin.eſt dicẽtium, infinitum ex ea parte qua infinitum per ſe eſſe mobile,&per accidens eſſe immobile. Prima pars prob.quia infinito,vt ſic, non deeſt virtus motiua, ſed potius eſt in eo maior; neque deeſt capacitas paſſiua motus; tũ quia eadem eſt natura ſpecifica ſub quãtitate finita,ac ſub infinita, ſed

A illa natura ſecundum ſe,per ſe eſt capax motus,vt patet ex definitione naturæ, & finitate eius; ergo etiam exiſtens ſub infinitate per ſe eſt capax motus; tum quia incapacitas nõ põt illi conuenire ex quantitate ſecũdum ſe, vt patet,quia potius adiuuat capacitatẽ motus, neq. ex infinitate,quia quãtitas eſt eiuſdem rationis in oĩbus ſui partibus, ſed quælibet pars eſt capax motus; ergo etiam tota quantitas. Secunda pars prob quia põt eſſe immobile.Primo,ex defectu mouentis,quia ſi non habeat mouens potens illud extrahere ex loco ſuo,vel defectu ſpatij, quia nõ datur ſpatium in quo moueatur, ſicut lapis ſub concauo Lunæ exiſtens, eſſet immobilis ſurſum

B ob reſiſtentiam cæli Lunæ; ſed hæ rationes, & ſimiles reddunt infinitum immobile,non per ſe,ſed per accidens. Hæc opinio à nullo aſſeritur, quem legerim, ſed facilè defendi poſſet.

8 *Diuiſi ſunt iſti Auctores; nam alij volũt, poſſe per potentiam Dei moueri motu alterationis, & motu circulari, & recto. Ita Argent.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam alij volunt,poſſe per potentiam Dei moueri motu alterationis, & motu circulari non ſolum in tempore, ſed etiam in inſtanti,imò & motu recto,quia poſſet Deus corpus infinitũ ſtante ſua infinitate ponere in loco finito, ſicut totum corpus Chriſti ſub minima particula ſpecierum,ita Arg. 2.d.1.q.2.a.4.c.1.ad 3.

Alij tantũ motu circulari.

C Alij tamen cõcedunt,motum circularem per quem Sol,v.g.in partem ſuperiorem vndequaq. infinitus moueretur à Deo habente infinitam virtutem ſeruata ſemper eadẽ diſtantia à terra ſecundum concauitatem,negat tamen corpus vndequaq.infinitum poſſe moueri motu recto,quia impoſſibile eſſet illud habere ſpatium extra ſe,quod ſi eſſet finitum ex vna parte,poſſet verſus illam moueri, quia haberet ſpatium, ad quod moueretur,ita Arim.1.d.43.q.1.ar.2.

Ita Arimin.

Alij concedunt tam motum circularem, quam rectum ſecundũ omnem partem

At alij cõcedunt tàm motum circularem quàm motum rectum tantum verſus eã partem ſecundum quam habet infinitatem ob

D defectum ſpatij, quam verſus partem ſecundum quam eſſet finitum,quia non eſt maior repugnãtia in vno,quam in alio motu, nam ſicut dum mouetur verſus partem, vbi non ſequitur relinquere ſpatium in quo erat, ita dum mouetur verſus partem infinitam, non ſequitur quod vltra ſit ſpatium, in quo recipiatur; ita Aliacenſ.1.q.13.a.3.2.p.§.ſecundo non; ſequitur Maior.d.44.q.3.ad argumenta contra concluſ.

Ita Aliacenſ.

9 *Alij concedunt omnem motum infinito per potentiam Dei; nullum autem per potentiam naturalem.*

4.Opin.eſt dicentium,infinito per poten-

E tiam Dei poſſe conuenire omnem motum, ſ.alterationis,augmenti,&localẽ tam rectũ, quam circularẽ, ſed per potentiam naturalẽ non conuenire aliquem motum. Prima pars prob.quia non repugnat infinitum cõiungi cum motu,cur .n. non poterit aër infinitus, vel à Deo illuminari,vel calefieri,vel rarefieri, condenſari, atq. adeo moueri localiter,& ſi ex hoc motu oritur finitas,non eſt idcirco negandus motus, quia motus non ponit finem; ſed oſtendit in infinito exiſtente, terminum ineſſe licet ignotum. Secunda

pars

pars patet ex argumẽtis, quæ proponit Ariſ. in 3.phyſ.t.48.tum 1.cæli t.30. & ſeq. & nos infra referemus,

ART. III. *Oſtenditur infinitum habere immobilitatem, ſed alterationis, & motus localis virtualis.*

10 *Opinio Authoris.* *Infinitum ſecundum partem eſt capax motus, tum localis, tũ alterationis.*

PRima Concl. Infinitum ex qua parte eſt finitum eſt capax motus tum localis, vt probatum eſt in 2.opin.tum augmenti, quia ex illa parte eſt capax additionis, vt ſupra: tum alterationis, quia qualitates ſecundum quas eſt alteratio cum non occupent diſtinctum locum à ſubiecto, poterunt eſſe tam in corpore finito, quam infinito, neq. eſt maior ratio cum poſſint exiſtere in vno, & non in alio, & licet in corpore infinito ſit maior reſiſtentia, quam in finito, tamen non poteſt dari agens ſuperans reſiſtẽtiam illam ſaltem per potentiam Dei.

11 *Infinitum, qua infinitum, eſt immobile.*

2.Concl. Infinitum qua infinitũ eſt immobile: hãc probat Ariſt.3.phy. t.48. vbi probat nõ poſſe dari corpus ſẽſibile infinitum, quia eſſet immobile, tam ſecundum totum, quia non haberet locum extra, quam ſecundum partem, quia totum eſt immobile reſpectu loci; ergo & pars, nam quælibet pars loci infiniti eſt cõnaturalis parti, cum idem ſit locus totius, & partis, cum totum, & pars ſint eiuſdem naturæ; ergo quidquid habet conuenientiam cum vna parte loci; habet ẽt cum qualibet parte loci; vnde ſi naturaliter mouebitur ad vnam partem, mouebitur etiam ad cæteras, quia ſemper eſſet extra aliquem locum naturalem, vel ſi vno quieſcit, ſemper quieſcit, qa in qualibet parte quieſceret, quia quælibet eſſet pars ſui loci naturalis, quare aut ſemper mouebitur, aut ſemper quieſcet.

Secundo probat 1.cæl. tex. 37. vbi probat infinitum non poſſe moueri, vnde tex. 38. *Impoſſibile*, inquit, *eſt igitur infinitum moueri omnino*, & id proſequitur t.39. & 40.

Tertio probatur, quia omnis motus eſt inter terminum à Quo, & ad Quem, atq. adeo ſubiectum debet concludi inter terminum à Quo, & ad Quem: Sed infinitum non poteſt concludi inter duos terminos, quia ſic eſſet finitum; ergo infinitum non poteſt eſſe ſubiectum motus, atq. adeò eſt immobile. Difficultas manet, cuius mot' negationẽ dicat.

12 *Infinitum eſt mobile motu alterationis.*

3.Concl. Infinitum non eſt immobile motu alterationis, quia nulla eſt repugnantia ex natura infiniti, vt nequeat recipere qualitatem alteratiuam, vt v. g. ſi eſſet aqua infinita, non eſſet ratio, cur non poſſet frigefieri cum contraria ſint nata fieri circa idẽ ſubiectum. Neq. obſtat, quod ob ipſius reſiſtentiam non poſſit ſuperari ab aliquo contrario, tum quia id nõ ponit immobilitatem per ſe in ſubiecto, ſed tantum per accidens ob defectum agentis; tum quia poſſet id fieri à Deo, vel ab alio agente creato maioris virtutis, de nouo producto, nam ſicut nunc infinitum non ponitur ſecundum ordinẽ na-

A turalem; ita neq. illud agens maioris virtutis; vnde patet his non obſtare doctrinam Ariſt. 1.cæl.à t 69. dum negat infinitum non poſſe alterari, quia nos non ponimus alterationẽ virtute naturali facta, ſed ſupernaturali.

Obiectio.

Dices: Repugnãtiam oriri ex natura motus, quæ cõſiſtit in ſucceſſiua exiſtentia formæ in ſubiecto; at hæc ſucceſſiua exiſtentia non põt eſſe in ſubiecto infinito, quia eſt impertranſibile; ergo infinitum non poteſt recipere formam per motum.

Soluitur.

Reſp. Hinc rectè probari nõ poſſe ſucceſſiuam acquiſitionem formæ extendi per totum infinitum in tempore finito, incipiendo ab vna parte; tamẽ poſſet fieri dupliciter. B Primo, per exiſtẽtiam qualitatis ſucceſſiuam, in tẽpore tamen infinito. Secundo, per productionem ſimultaneam formæ circa totum ſubiectum infinitum ſecundum extẽſionem, quæ tamen ſucceſſiuè intendatur, quod fieri poſſe à Deo nihil prohibet.

13 *2. Obiectio.*

Dices 2. omnis actio, & paſſio habet finem ſed paſſio infiniti non habet finem, quia debet fieri in tempore infinito, nam ſi fieret tẽpore finito, tunc pars moueretur æquali tẽpore, ac totũ; nam eadem eſt proportio tẽporis, in quo pars mouetur ad tẽpus, in quo totum mouetur, quæ eſt partis motæ ad aliã C partẽ maiorem. *Reſp. 1.* Reſp. Hoc argumentũ habere vim, qñ actio ſucceſſiuè extẽdi deberet per ſubiectum infinitũ; at in hac alteratione, non id dicimus, ſed totum ſubiectum ſecundum omnes ſuas partes alterari, atq. adeo in eodem tempore, quo alteratur pars A. alteratur totum conſtans ex parte A.B.C.& infinitis; vnde fit, vt actio nõ ſolum poſſit fieri finito tempore, ſed etiam in inſtanti, in quo ſubiectum infinitum recipiat à Deo calorẽ.

Reſp. 2.

Reſp. 2. Hinc rectè probari infinitatem repugnare corpori, qa infinitati repugnat mobilitas, quæ per ſe conuenit corpori, ſicut differentia, cui repugnaret ſenſibilitas non D poſſet contrahere animal.

3. Obiectio.

Dices 3. Infinitum non poteſt rarefieri, & tamen rarefactio eſt alteratio.

Reſp. 1.

Reſp. 1. Negando maiorẽ, quia poſſet cõdenſari per potentiam Dei, & etiam rarefieri, ſiue acquirendo maius ſpatium, ſiue intra idem ſpatium per penetrationem partium.

Reſp. 2.

Reſp. 2. Etiam ſi id repugnaret non eſſet ratione rarefactionis, ſed ratione motus localis, qui eſt cõiunctus cum rarefactione, de quo mox dicemus; quare ſit.

14 *Infinitum eſt mobile motu locali virtuali.*

4.Concl. Infinitum nõ eſt immobile motu locali virtuali. Primo, quia motus localis E virtualis dicitur quando corpus occupat diuerſum ſpatium, non ex vi motus formalis, quo acquiritur ſpatium per partẽ poſt partem, ſed quo acquiritur ſpatium conſequenter ad alium motus, ſicut dicitur acquiri ſpatium per generationem rei; & Chriſtus eſt in ſpatio in quo ſunt ſpecies ex vi conuerſionis ſacramentalis. Sed infinitum exiſtens in vno ſpatio, põt poni in alio ſpatio à Deo ex vi reproductionis, vel conuerſionis, ergo infinitũ eſt

eſt mobile, & non immobile motu virtuali. Minor prob. nam nō repugnat ex parte Dei cuius pōtia eſt infinita ēt in mouendo, & ponendo in ſpatio; neq. ex parte ſpatij, quia hoc non exigit, hoc potius, quā aliud corpꝰ, neq. ex parte quantitatis, quia neq. ſecundū totā, neq. ſecundū partes determinat ſibi tale, vel tale ſpatiū, vel tales, vel tales partes ſpatij, ſed ſolum exigit ſpatium ſibi adæquatū, ſiue ſit hoc, ſiue illud, vt patet ex motu corporum tā naturali, quā violento. Neq. ex parte infinitatis, nā infinitas ſicut non addit quantitati, niſi negationem finis, ita non addit illi niſi exigentiam ſpatij ſine fine.

Confirm. 1.

B Confir. Quia nulla quantitas vendicat ſibi vt ſit in tali, vel tali tēpore, ſed eſt indifferēs ad oēm differētiam tēporis, ēt ſi ſit infinita, ergo neq. determinat ſibi tale, vel tale ſpatiū, ſed eſt indifferēs ad ōne genꝰ partiū. Cōſequentia prob. quia non magis eſt dependēs à ſpatio, quam à tempore, quia ſicut non poteſt exiſtere niſi in ſpatio, ita neq. niſi in aliqua duratione.

Confirm. 2.

15 Confir. 2. Quia antequam aliqua quantitas infinita ſit ꝓducta, pōt produci in quolibet ſpatio incipiente à quolibet puncto, vt v. g. quantitas digitalis ſecundū latitudinē, & ſecundum longitudinē infinita, pōt produci à puncto A. i. Roma, & à puncto B. i. Neapoli, ergo ēt poſtquā eſt producta in A, poteſt vel inde remoueri, vt incipiat à puncto B. quod ſi negēt fieri poſſe per motum ꝗ ob ſucceſſionem, nunquā totum illud infinitū poterit totaliter derelinquere totum illud ſpatiū, tamen id poſſet fieri à Deo ſine motu locali; tū eo modo quo ponitur Chriſtus ſub ſpeciebus, quia difficilius concipitur, Chriſtum exiſtentē in cælo poni ſub ſpeciebꝰ diſtātibus in inſtanti, quā infinitū poni in ſpatio ſibi ꝓximo, ēt in inſtanti; tū annihilādo illud, & de nouo producēdo, nam in ea reproductione nihil ponitur, quo coarcteturpōtia Dei ad reproducendum illud in eodē ſpatio, & puncto; quia pōtia eſt eadem, & terminus idē ſecūdum ſuas intrinſecas perfectiones tam eſſentiales, quā accidentales, ergo ſicut antequam primo eſſet productus, nihil in ſe habebat, ex quo eſſētialiter coarctaretur ad tale ſpatium ex tali puncto, ita nihil tale habet in reproductione, quia fuiſſe in tali ſpatio nihil immutatuit ex ſuis intrinſecis perfectionibus connaturalibus.

Reſpondent Aduerſarij.

Reſp. Ex infinitate poni impedimentum, qa ex illo motu virtuali, & occupatione noui ſpatij ſequitur infinitū eſſe finitum, vt patet, ſi ex corpore palmari ſecundum latitudinem, & ſecundum longitudinem infinitum, incipiēte ex puncto C. à quo ſi auferatur palmus, & reproducatur poſt ipſius annihilationem, cum ſui initio ab eodem puncto C. tā verſus partem infinitā neceſſario derelinqui deberet palmus ſpatij vacuus, atq. adeo ex ea parte infinitum finiretur, at conſtat hoc implicare, ergo implicat infinitum poſſe reproduci à puncto C. & hinc oritur additio infiniti ad tale ſpatium. Sed contra, Primo 16

Soluitur Reſponſio.

quia pōt fieri mutatio ſpatij abſq. deſtructione infinitatis, tum ponendo illud corpus ſic trūcatum ad ſpatium, ꝙ eſt ſibi laterale, tum ponēdo illud ab Auſtro ad Septentrionem, ex hac. n. mutatione non magis ſequitur deſtructio infinitatis, quam ex conſeruatione illius in eodem ſpatio; ergo in talibus caſibꝰ infinitum nō eſt addictum tali ſpatio etiam in ordine ad reproductionē ex diuerſo puncto, nam manet eodem modo indifferēs ad ſpatium ante reproductionem, ac erat ante primam productionem, ꝙ ſi ex hac reproductione ex tali puncto, ſequitur finitas, & ex hoc dicunt eſſe addictum, petunt principiū, nam in nullo caſu eſt additio, niſi quādo vident ſe vrgeri ex poſitione contradictionis, de qua eſt quæſtio, an infinitum implicet; nā Aduerſarij probāt implicare, quia ex tali caſu ſequeretur eſſe finitum, & infinitum.

Secundo, quia ex ſequela contradictionis, 17 debet negari id, ꝙ habet connexionē cū cōtradictione, ſed id ꝙ habet connexionem cū prædicta contradictione, eſt exiſtētia infiniti, & non coexiſtentia infiniti ad ſpatium, vel eius motus, ergo exiſtētia infiniti negari debet, & non coexiſtentia ad ſpatium, vel motus. Minor prob. nam coexiſtentia, & motus non augent, vel diminuūt quantitatem ſubiecti, ſed illam ſupponūt, vt patet ex ſpatio, ꝙ non eſt actiuum, ſicut nec motus localis; & ad ſummum oſtendūt illam quanta ſit; ergo variatio coexiſtentiæ non pōt ponere contradictionem quoad quantitatem finitatis, vel infinitatis ſubiecti, ſed ad ſummum illā, quæ intrinſecus latet, oſtendit.

Confirm.

Confirm. Exemplo poſito quantitatis diminutæ palmo, quæ reproducta in ſpatio ex pūcto anteriori, apparet finita, ex eo ꝙ relinquit ex parte, qua eſt infinita palmū diſcoopertum, nam prius quando erat integra, non poterat occupare ſpatium, ex ea parte infinitum, ſed ſolum maiorem ſpatio poſt obtrūcationem occupato per palmum, quem priꝰ ex ea parte occupabat, & nunc non occupat; nā ſi ex ea parte eſſet occupatio infinita, nō eſſet diminuta per ablationem palmi.

Prima obiectio.

Dices 1. In illa reproductione lineæ in tali 18 ſpatio inuoluitur, ꝙ linea ſit finita; at hoc eſt contra ſuppoſitionem, quia dicitur produci linea infinita; ergo non pōt ſupponi illa reproductio, ſicut ſi ſupponeretur ex linea infinita, quatenus infinita, detrahi palmum, nō debet admitti talis ſuppoſitio, at hoc idem eſt ac ſuppoſitio lineæ infinitæ reproductæ poſt vnum palmum, vt diximus.

Confirm. 1.

Confirm. Quia tempus infinitum à parte ante, ꝙ finitur hodie, finiri fingatur cras, iam à parte ante deeſſet vnus dies, atq. adeo eſſet finitum, ſed hæc ſuppoſitio nō poteſt à Deo poni ob implicantiam; ergo neq. illa quia eſt eadem ratio.

Confirm. 2.

Confir. 2. Quia creatura permanens facta ab æterno, non potuit fieri vna hora ante, quia non eſſet æterna; ergo neq. poteſt fieri linea

linea infinita ante vnum palmũ ſpatij, quia non eſſet infinita. A

Soluitur. Reſp. Suppoſitionem illam non includere repugnantiam illã ex vi, quæ ponitur in tali ſpatio, ſed ex vi exiſtentiæ infinitatis, vt diximus, nam ſupponitur produci infinitũ, quod tamen repugnat exiſtere, vt oſtendit poſitio infiniti in tali ſpatio, quæ poſitio non dat finitatem, ſed oſtendit ibi ineſſe.

19 *Reſpondet ad confirm. 1.* Ad primam Confir. ℞. 1. Infinitatẽ à parte ante ſucceſſiuam includere plures, & maiorem repugnãtiam quã infinitum permanens, quia tamen repugnantiæ illæ non oẽs oriuntur ex hac ſuppoſitione. *Reſp. 2.* Ideo ℞. 2. Eſſe diuerſam rationem. Nam primo, in illa ſuppoſitione includitur repugnantia ex vi dictę ſuppoſitionis, quia ſi fingitur ꝑmanere vſq. ad hunc diem, exiſtendo ex vi productionis ſine principio, nõ põt durare vſq. ad hodiernum diem, niſi addatur dies hodiernus, non autem per præteritum, & antecedẽtem diẽ, nam tota illa quaſi lõgitudo durationis, tot dies requirit, ſi autem ſupponatur produci ab æternitate habente diem ante ſe, tum in ipſis terminis inuoluitur repugnantia, quia æternitati id repugnat; at hæc ſuppoſitio nihil tale includit, ſed ſequitur ex illa, atq; adeo videndum eſt ex qua parte ſuppoſitionis ſequatur. Secundo, ſpatium imaginarium eſt permanens, atq. adeo quantitas exiſtens in vna parte ſpatij, poteſt exiſtere in alia. At duratio fluens nõ amplius redit, vnde dies coexiſtens vni parti, non põt amplius coexiſtere alteri parti durationis imaginariæ. Et hinc eſt, vt circulatio hodierna, ſequens alias non poſſit exiſtere in alia parte durationis imaginariæ. Hinc tertio fit, vt tempus exiſtens ab æterno, neceſſario coexiſtit durationi imaginariæ æternæ, atq. adeo res quæ non eſt producta in eo tempore, non poteſt amplius produci in illo, quia non poteſt idem temp⁹ imaginarium æternam reddere. At hoc ſpatium eſt permanens, tunc enim eſſet ſimile, quando duratio illa ſecundum omnes ſuas partes permaneret.

20 Ad ſecundam Confirm. Reſp. Eſſe diuerſam rationem, quia poſitio diei ante æternitatem formaliter deſtruit æternitatem, at poſitio in ſpatio non formaliter deſtruit infinitum, vt oſtendimus. Secundo, quia hæc ablatio, & variatio fit ex parte qua infinitum eſt finitum, at ibi fit ex parte, qua infinitum.

Secunda obiectio. Dices 2. Dantur multi caſus in quibus aliquid eſt addictum alteri poſita infinitate, ergo etiam in hac linea debet poni hæc neceſſitas incipiendi à tali pũcto, quia non eſt maior ratio. Antecedens prob. primo, in linea infinita ex vtraq. parte habet ſuas partes, & puncta, ita addicta tali ſpatio, vt ab illo remoueri nequeat etiam per potentiam Dei. Secundo, ex productione infinitorum Angelorum cũ hoc ordine, vt in primo ſit vnus gradus gratiæ. In ſecundo ſint duo gradus, & ſic proportionaliter aſcendendo, illi gradus gratiæ ſic ſunt addicti illis ſubiectis, vt producto altero Angelo ſine gratia, nequeat in illo poni primus gradus, qui erat in primo, & in primo ſecundus, & in ſecundo qui erat in tertio; & ſic mutando omnes gradus à ſuperioribus Angelis in inferiorib⁹ immediatè ſubiectis, quia hinc ſequeretur dari vnũ Angelũ ſine gratia, at ille eſſet vltimus.

℞. Hæc omnia habere eundem defectum, 21 nam primum exemplum cõſtat eſſe falſum, *Soluitur.* quia poſſet illa linea reproduci ab Auſtro, ad Septentrionem, & mutari alijs modis, vt dixi.

Ad ſecundum exemplum Reſp. Id oriri ex implicantia, quam includit infinitas, vt dicemus ſuo loco, quia non eſt cur Deus nõ poſ- B ſit deſtruere omnes illos gradus gratiæ, & ponere in alijs infinitis Angelis, atq. adeo, non eſſent eſſentialiter addicti illis ſubiectis.

ART. IIII. Explicatur quomodo infinitum ſit immobile.

QVinta Concluſ. infinitum per ſe non eſt 22 immobile, ſed mobile. *Infinitum per ſe eſt mobile.* Primo, quia infinitũ quantũ, eſt corp⁹ naturale, nã quãtitas, cui primo conuenit infinitas 1. phy. t. 15. cõnaturaliter nõ eſt niſi in corpore naturali: ſed corpus naturale eſt per ſe mobile, quia cõue- C nit mobilitas ex principijs intrinſecis; ergo per ſe non eſt immobile, quia repugnat eſſe per ſe mobile, & immobile. *Soluitur Inſtantia.* Neq. dicas per infinitatem tribui immobilitatem, & auferri mobilitatẽ, nã vel aufertur mobilitas in actu primo, & tũc deſtruitur natura corporis naturalis, quia principium mot⁹, ſeu mobilitas in actu primo ſaltem radicaliter eſt de eſſentia corporis naturalis, vel impeditur tantum actus ſecũdus, & hoc quidem fieri poſſet: ſed ex hoc non fit, infinitum corpus eſſe per ſe immobile, ſed per accidens, ex aliquo ſcilicet impedimento,

Probatur ex Ariſt. Secundo probatur ex 1. phyſ. tex. 29. vbi D contra Meliſſum ponentem vnum principium infinitum, & proinde immobile, quia totum occupat, oſtendit id eſſe falſum, quia ſicut aquæ pars occupantis totum vas poteſt moueri in ſeipſa, id eſt tota aqua dum in vna parte rarefit, & in alia condenſatur; ergo & tota aqua moueri poteſt, ſcilicet per motionem cuiuslibet partis, quare falſum eſt, infinitum eſſe immobile, quod totum occupet.

23 *Confir. ex eod.* Confirm. Quia Ariſt. 2. cæl. 73. 77. & 92. ex motu particulæ terræ colligit motum, qui conuenit toti terræ, & tex. 79. ex eo, quod E pars terræ non ſupernatat in aqua colligit, neq. totam terram manere ſuper aquam; ſed quælibet pars infiniti eſt per ſe mobilis, & nõ immobilis; ergo. Denique quia in homogeneis paſſio, quæ conuenit ſingulis partibus, conuenit toti: ſed infinitum corpus ſupponitur homogeneum; ergo paſſio, id eſt mobilitas, quæ partibus conuenit, cõuenit toti.

Probatur tertio, qa alioqui i- Tertio prob. quia ſi infinito per ſe conueniret immobilitas, ſẽper illi conueniret quæcumque

per illi conueniret immobilitas.

cumque modum eſſendi habeat; ſicut quia hominî cõuenit per ſe riſibilitas in actu primo ſemper illi cõuenit, ſiue habeat modum eſſendi connaturalem, ſiue non connaturalem, vt ſi exiſtat indiuiſibiliter, vt Chriſti humanitas in Euchariſtia, ſed immobilitas non conuenit infinito habenti modum exiſtendi innaturalem, vt ſi poneretur per penetrationem in palmari ſpatio; tunc enim non ſolum in actu primo eſſet mobile, ſed etiam in actu ſecundo, quia nullum eſt impedimentum cur non poſſit ex illo palmo moueri ad alium palmum immediatum.

Inſtantia.

Dices: Ariſtoteles 1. cæl. tex. 33. ad 76. probat non poſſe dari corpus infinitum; ſiue ſimplex, ſiue cõpoſitum ex ſimilaribus, vel diſſimilaribus partibus, ſiue circulare, ſiue alterius figuræ, ex eo quod infinito corpori non poteſt conuenire motus, nec circularis, nec rectus; at hæc conſequentia non poteſt habere vim, niſi ex eo, ꝙ corpus per ſe eſſet mobile, & tamen fieret immobile ex infinitate, atque adeo deſtrueretur prædicatum per ſe conueniens corpori; at mobilitas per ſe conueniens non deſtruitur niſi per immobilitatem per ſe conuenientem.

Soluitur.

Reſp. Ariſtotelis rationes varias eſſe, nam aliæ dicitur ex virtute motiua infinita, aliæ ex infinitate ſpatij percurrendi; aliæ ex alijs motiuis; vnde Ariſtoteli ſatis eſt, vt neget poſſibilitatem infiniti corporis, quod non poſſit moueri, ſiue id per ſe illi conueniat, ſiue per accidens, quia natura nihil facit fruſtra; at fruſtra eſſet potentia motiua, & mobilis ſi impediretur ſẽper peruenire ad actũ, ſed infinitas impediret ſemper, igitur non poteſt dari in natura aliquod corp⁹ infinitũ.

24 6. Concl. Immobilitas, quæ ab Ariſt. tribuitur infinitæ, conuenit illi per accidens. Probatur, nam vel motus, qui illi non conuenit eſt rectus, & hic negatur, quia deeſt ſpatium in quod moueatur, nam ſupponit Ariſt. infinitum occupare totum ſpatium, nec poſſe extra vnum infinitũ eſſe aliud infinitum, vt 3. cæl. tex. 52. expreſsè docet. Vel eſt circularis, & negatur illi cõuenire ratione diſtãtiæ, quæ eſſet inter terminũ à Quo, & ad Quem; nam ex corporis infinito cẽtro linea A. & B. ductæ ad cirumferentiam diſtarent per infinitam diſtantiam, atq. adeo linea A. nunquã poſſet pertingere ad ſpatium, in quo eſt linea B. quia infinita diſtantia eſt impertranſibilis ſaltem in finito tempore; quare nõ oritur impoſſibilitas ex intrinſeca rõne infiniti, ſed diſtãtiæ extrinſecæ; vt rectè D. Th. 1. p. q. 7. a. 3. Conimb. 3. phy. c. 8. q. 1. ſect. 4. vbi addũt nomine centri, non intelligi centrum poſitiuũ propriè dictũ à quo .ſ. lineæ ductæ ad circũferentiã ſunt æquales, quia hoc nõ eſt in corpore infinito, vt benè Xenarch. apud Ariſt. 1. cæl. 36. Sed datur centrũ negatiuè, quia nõ magis vnũ, quam aliud pũctum habet rõem cẽtri, ex Ariſt. cõtra Xenarch. quia à quodlibet lineæ ductæ ſunt infinitæ, & per conſequens diſtant inter ſe infinitæ; nam diſtant

Immobilitas cõuenit per accidens infinito. Caret motu recto ob defectum ſpatij.

Circulari ratione diſtantiæ inter terminũ à quo, & ad quẽ.

D. Thom. Conimbr.

A tanto inter ſe, quo magis elongantur à puncto, à quo ſunt ductæ.

25 Dices: hæc ratio nõ probat corpus infinitum nõ poſſe moueri circulariter, ſed ſolum non poſſe pertranſire ſpatium infinitum in tempore finito; at nihil impedit quo minus poſſit moueri per motum infinitum infinito tempore durantem.

Prima inſtantia.

Reſp. Aliqui, concedendo infinito conuenire motum circularem, qui nunquã poſſit peruenire ad finem, ſed repugnat Ariſt. 1. cæl. 58. vbi probat, impoſſibile eſſe aliquid ferri ad locum, in quem nunquam peruenire poteſt, quia impoſſibile eſt fieri, quod impoſſibile eſt, vt factum ſit.

Impugnatur aliorum reſp.

B Reſp. 2. alij negando, poſſe illum motum ẽt ad ortum conuenire, quia oĩs motus ſiue totalis, ſiue partialis circularis eſt ab vna linea ad ſpatiũ diuiſibile, atq. adeo neceſſario debet eſſe inter duas lineas, at inter quaſcũq. duas lineas corporis infiniti ductas à centro ad partes corporis verſus infinitatem, eſt diſtãtia infinita; ergo. Neq. dicas moueri poſſe ad partes immediatas ſpatij, nam in illa ſunt infinitæ partes diſtinctæ per infinitas lineas.

Reſpondet Author.

26 Dices 2. Immobilitas conuenit infinito ex eſſentialibus motus; nã motus eſt inter duos terminos, .ſ. *à quo, & ad quem*, at huiuſmodi

Secunda inſtantia.

C termini repugnat infinito, ergo mobilitas repugnat per ſe infinito, quia cui repugnat actus, ſcilicet, motus, repugnat etiam potẽtiam, atque adeo immobilitas non conuenit illi per accidens.

Reſp. Hinc probari infinitatem repugnare corpori; ſed poſita hypoteſi impoſſibili, illud dicetur mobile, vt corpus, & immobile, vt infinitum, ſed quia prius conuenit corpori mobilitas, quã illi addatur immobilitas, ideo dicitur per accidens immobile.

Reſpon. 1.

Reſp. 2. Motum finitum eſſe inter illos terminos, at infinitus nequaquam, quia ſi eſt infinitus à parte ante, nõ habet terminũ *à quo*,

Reſpon. 2.

D ſi à parte poſt, non habet terminum *ad quem* vltimatum, vt patet ex Ariſt. æternitatem aſſerente.

Reſp. 3. æquiuocari in acceptione termini, nam alij ſunt termini motus, ſeu actionis, alij termini ſubiecti moti, alij termini agẽtis mouentis, vt .n. ex eo, ꝙ Deus ex non ente tẽdat ad ens per creationẽ, non ſequitur Deũ eſſe virtutis infinitæ, ita neq. ex eo, ꝙ corpus ex

Reſpon. 3.

E nõ loco A. ad locum B. ſequitur eſſe virtutis ſubiectiuæ infinitæ, quia magis eſt, cœlũ recipere infinitas circulationes per virtutẽ finitam, quam ſi reciperet motũ finitæ intenſionis, ſed extenſionis infinitæ per virtutem infinitam. Deinde termini mot⁹ ſunt potius termini durationis, quam entitatis rei, nam terminus à quo eſt, non eſſe formæ, & terminus ad quem eſt, exiſtentia eiuſdem formæ, ex quibus terminis nihil poteſt inferri contra infinitatem entitatiuam formæ, vel ſubiecti, nam etiam ſubiectum infinitum poteſt tranſire à non eſſe ad eſſe ſimpliciter, & ad eſſe, & non eſſe tale,

ſcili-

ſcilicet album, dulce, &c. & ſi hæc formæ ſunt infinitæ.

27 *Tertia inſtãtia* Dices 3. An corpus infinitum ex vna parte, & ex altera finitum, poſſit moueri verſus partem, qua eſt infinitum.

Soluitur. Reſp. Secundum eos, qui dicunt infinitum quodlibet occupare totum ſpatium poſſibile ex ea parte, qua eſt infinitum, non poteſt verſus eam partem moueri, quia non habet ſpatium, quod de nouo verſus eam partem, occupet, & hoc ſignificat Ariſt. 1. cæl. 60. vbi negat extra infinitum poſſe dari aliud, & idẽ 1. cæl. 71. & 3. cæl. 52. At ſecundum eos, qui dicunt poſſe extra aliquod infinitũ, dari ſpatium, vt v. g. extra infinitos palmos dari ſpatium capax infinitarum vlnarum; nõ poteſt negari nõ poſſe moueri verſus illam partem infinitã, quia nihil deeſt ex requiſitis ad naturam motus; neq. eſt aliquod impedimentum, quia potẽtia Diuina ſuperat omne impedimentum, neq. ponitur aliquid deſtruens naturam motus, quia hæc conſiſtit formaliter in acquiſitione noui ſpatij, & derelictione antiqui.

B

28 *Inſtantia magis.* Dices: Sequitur ex illo motu ſpatium occupatum prius fuiſſe finitum, quia ſpatium occupatum poſterius, excedit ſpatium prius occupatum per partem finitam, ſcilicet tantam, quanta eſt pars ſpatij derelicta.

C

Reſpond. Reſp. Tantum eſſe ſpatium nunc occupatum, quantum erat illud prius, ſcilicet infinitũ ex illa parte, quia licet ex parte qua eſt finitum, poſſit deſignari pars derelicta, tamen ex parte qua eſt infinitum, non poteſt deſignari pars acquiſita; ſed ſecundum ſe totum occupat ſpatium infinitũ, ſicut multitudini infinitæ ſi tot vnitates addas, quot ex alia parte detrahes, ſequitur manere ſemper infinitam, ita & in caſu noſtro dici debet; deinde hæ ſunt anguſtiæ ponentium infinitum.

29 *Quarta inſtantia.* Dices 4. An infinitum ex parte qua finitũ, poſſit moueri verſus partem finitam.

D

Reſp. Affirmatiuè, patet ex dictis ar. 3. c. 4. nam ea quæ probãt motum virtualem, probant etiam formalem.

Soluitur. Confirm. Quia ſi quid obſtaret, maximè eſſet, quia ſubiectum ex infinito euaderet finitum, ex vi illis motus, nam si moueatur verſus partem finitam per palmum, iam relinqueret ex parte infinita, alium palmũ vacuum; atq. adeo daretur terminus ex parte, qua eſt infinitum. Sed hoc non fit ex vi motus, ergo motus propter hanc rationem nõ implicat. Minor prob. quia ſecundum aliquos nõ manet finitum, ſed ſpatium eodem modo infinitum quo prius, nã ex ſpatio infinito prius occupato nõ auertitur niſi palm⁹, at infinitum per ablationem cuiuſcumq. finiti, non fit finitum, ſed remanet infinitum, neq. obſtat, quod poſſit ibi ſignari palmus, nam ille eſt termin⁹ extrinſecus infinitorum palmorum remanentium; at per terminum extrinſecum, non ponitur finis, & terminus reſpectu infiniti, vt patet ex infinitate par-

E

A tium proportionalium. Tum ſecundo, quia motus ſicut non addit, nec detrahit partes mobilis, vel ſpatij, ita neq. dat illis finitatem, vel infinitatem, ſed ſolum oſtendit illorum finitatem, vel infinitatem, ergo hæc ex vi motus non variantur ſecundum finitatem, vel infinitatem.

Dices 5. An linea infinita moueri poſſit motu gyratiuo. Negant aliqui, nam dupliciter poteſt id fieri. Primo, poſita linea ex parte, qua eſt finita, in vno puncto tãquam in centro moueatur, ſeruato eodem centro in gyrum redeũdo ad idem ſpatium, ex quo diſceſſit. Secundo, vt moueatur ſupra partem ſpatij in gyrum, ſed neutro modo fieri põt, ergo. Minor prob. quia non primo modo, quia ſic deſcriberet circulum, atq. adeo pertranſiret tempore finito ſpatium infinitum; & daretur circulus infinitus; & hæc repugnãt infinito. Neq. ſecundo modo, tum quia partes lineæ, quo remotiores à centro, eo velocius in gyrum mouentur, quia conficiunt in eodem tempore maius ſpatium, quam partes ꝓpinquiores, ſed partes remotiores à centro conficerent ſpatium infinitum, quia in circulari ſpatio, vt ſupra oſtenſum eſt, lineæ quælibet diſtãt in infinitum, & hoc in tempore finito, quia in eodem, in quo partes ꝓpinquæ conficiunt ſuum circulum, quod tẽpus eſt finitum, cum circulus factus a partib⁹ illis ſit finitus, vt potè factus à partibus finitis, licet exiſtentibus in linea infinita. 30 *An linea infinita moueri poſſit motu gyratiuo. Negant alij.*

Sed hic modus dicendi probari põt apud eos, qui negant dari poſſe infinitum corpus circulare, quia ſic per motum lineæ infinitæ deſcriberetur corp⁹ circulare infinitum; ſed apud illos, qui concedunt dari poſſe huiuſmodi corpus; non video cur hunc motum lineę negent, nam ſicut corpus illud conſtat ex partibus finitis, & infinitis; ita fieri poteſt ex motu partium finitarum, & infinitarum, ſolum obſtare poteſt, quod eodem tempore conficiatur ſpatium finitum à partibus finitis, & infinitum à partibus infinitis. Sed ad hoc Reſponderi poſſet, quod ſicut partes infinitæ excedunt finitas, ita motus partium infinitarum, excedit motum partium finitarum, nam velocitas motus ſequitur diſtantiam partium à centro; & ideo non mirum ſi in eodem tempore conficiatur ſpatium finitum, & infinitum, quia compenſatur diſtantia à velocitate motus, ſed quia adhuc manet difficultas de trãſitu ſpatij infiniti in tẽpore finito, etiam ſi mot⁹ ſit maximè velox, ideo huius dubij deciſio pendet ex dub. ſeq. de tranſitu ſpatij infiniti. 31 *Concedere debent, qui concedunt corpus circulare infinitum.*

DVBITATIO DVODECIMA.
An infinitum ſit pertranſibile.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Notandum, aliquid quadrupliciter poſſe dici pertranſibile. 1 *Explicantur termini.*

Qua triplici-ter dicitur ali-quod pertran-ſibile.

Primo, per cognitionem abſolutè, eo quod cognoſcitur res ſecundum ſe totam, ſiue totaliter, quæ dicitur comprehenſio, & totalis; ſiue non totaliter, quæ dicitur cognitio totius imperfecta.

Secundo, per numerationem, quæ eſt cognitio plurium, non qualiſcumque; nam ſæpè cognoſcimus plures res, & neſcimus quot ſint, atque adeo non numeramus. Sed eſt cognitio plurium cum quadam ordinata collectione illorum in aliquẽ vnum numerum, ſcilicet ternarium, denarium, &c. vt patet ex communi vſu loquendi. Solum dubitari poteſt, an hæc cognitio plurium debeat eſſe ſucceſſiua, vt habeat rationem numerationis, ſicut videtur dicere D.Tho. 1.contr. gent.cap.69.n.9. dum ait: *Quia cognoſcere aliquid per numerationem ſuarum partium, eſt intellectus ſucceſſiuè cognoſcentis partem poſt partem; non autem intellectus ſimul diuerſas partes apprehendentis.* Sed hinc ſequitur, Deum non numerare res, cum tamen conſtet cognoſcere numerorum omnium rerum, etiam arenæ maris, & pulueris terræ. Neq. dicas, illam cognitionem non habere rationem numerationis: nam Pſalm. 146. dicitur, Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. & Lucæ 12. Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Deus autem non cognoſcit ſucceſſiuè rerum multitudinem. Ex quo fit non eſſe neceſſariam ſucceſſiuam cognitionem ad rationem numerationis.

S.Thom.

Luc.12.

2 Confirm. quia numerus eſt multitudo aggregata per vnum, vt inquit Alb. in Poſter. & Auerr. epith. metaphyſ. tract. 1. & Simplic. 3.phyſ. tex.37. & patet ex nomine, quia numerus dicitur ab Arſæ, quod Antiqui aptare, ſeu componere vocant ex Synario 12. metaphyſ. vel ſecundum Latinos 13. cap.2. vnde Scot. in 1. diſt. 24. q. 1. numerum ait eſſe vnum in intellectu ſimul concipiente plura. At quæ Nos componimus, & aggregamus ſucceſſiuè accipiendo vnam partem, deinde aliam, Deus ſimul aggregat, & componit. Vnde dicendum eſt, numerare ſecũdum ſe, non exigere ſucceſſionem; at verò reſpectu noſtri exigere ſucceſſionem ob limitationẽ noſtræ cognitionis. & de hoc numero intelligi poteſt illud Ariſt. 10. metaph. t.21. vbi *multitudo*, inquit, *quaſi genus numeri eſt; numerus enim eſt multitudo vno menſurabilis.*

Albert.
Auer.
Simpl.

Scot.

3 Tertio per menſurationem, de qua D. Thom. q.2. de verit. ar.9. ad decimum, ait ordinari ad cognoſcendam quantitatem rei. *Ratio*, inquit, *menſurationis conſiſtit in hoc, quod fiat certitudo de quantitate alicuius determinata*. ex 10. metaph. tex.2. Vnde D.Thom. in 1. d. 19. q. 1. art. 1. ad quartum, negat magnitudinem Dei eſſe terminabilem, & menſurabilem à ſe, vel ab alio. Ex quo aliqui colligunt, de ratione rei menſurabilis eſſe finitatem, & determinationem. Sed his obſtat, quod Theologi, cum D.Thom. 1.par. q. 10. art. 2. ad tertium, dicant, per æternitatem meſurari eſſe

D.Tho.

A Diuinum, quia, vt inquit Alber. de cauſ. & proceſſ. lib. 2. tract. 1. cap. 8. Æternitas ſecundum intellectum accepta, vt duratio intellectualiter extenſa menſurare poteſt exiſtentiam Diuinam. Ex quo ſequitur, infinitum eſſe menſurabile. Et Confirm. quia multitudo infinita cognoſcitur eſſe ſine fine, eo quod vnitates componentes illam ſunt ſine fine, atque adeo menſurabilis eſt per vnum infinities repetitum. Neque menſura ſecundum ſe exigit ſucceſſionem, nam Deus produxit res in pondere, & menſura, & tamen ſine ſucceſſione eas cognouit. Sed hæc omnia pertinent ad quæſtionem de Nomine, nam de re ſatis videtur conſtare.

Albert.

B Quarto, eſt pertranſibile per verum motum realem, quomodo ſpatium milliare dicitur pertranſire per motum tantæ durationis. 4

Hinc fit quadrupliciter aliquid eſſe impertranſibile. Primo, per cognitionem. Secundo, per numerationem, vnde dicitur innumerabile. Tertio, per menſurationem, vnde dicitur immenſurabile. Quarto, per motum localem, & abſolutè dicitur impertranſibile. & hoc modo accipitur, cum quæritur, an infinitum ſit impertranſibile.

Totidem dicitur etiam aliquid impertrãſibile.

C Secundo Notandum, dupliciter aliquid dici impertranſibile. Primo formaliter, qua ratione aliquid ſecundum ſuas partes exiſtẽs ſucceſſiue nequeat ad finem ſuæ perfectionis peruenire, quomodo dicitur, tempus æternum eſſe impertranſibile. Secundo, ſubiectiuè quomodo aliquod ſpatium dicitur pertranſibile, vel impertranſibile, & vtroque modo poteſt quæri de infinito. 5

Tertio Notandum, ſicut ſpatium poteſt duplex eſſe. Primo, finitum, vel infinitum ex vtraque parte, ſcilicet verſus Orientem, & Occidentem. Secundo, finitum ex vna parte, & infinitum ex altera, finitum ex parte Occidentali, & infinitum ex parte Orientali. Ita tripliciter poteſt conſiderari tranſitus. Primo, ex parte infinita verſus aliam partem infinitam, quo modo qualis eſt motus ab æterno verſus æternitatẽ à parte poſt. Secundo, à parte infinita verſus finitam. Tertio, à parte finita verſus infinitam. Vnde quæritur, qua ratione infinitum dicatur impertranſibile. 6

D

E Quarto Notandum, hanc quæſt. penè eſſe de nomine, quia pendet ex ſignificatione nominis, quid ſcilicet ſignificet ly pertrãſibile; nam qui volunt pertranſibile dici per quod de vno extremo poteſt perueniri ad aliud, facilè negant infinitum eſſe pertranſibile, quia nõ habet extremum: qui verò pertranſibile dicunt eſſe id, quod ſecundum ſe totum attingi poteſt, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè ab alio, facilè dicent infinitum eſſe pertranſibile, vt probãt, tum ex cognitione Diuina, ſimul comprehendẽte infinita; tum ex infinitis generationibus, ſecundum Ariſt. attentis per potentiam Diuinam, & ſimiliter infinitis circulationibus, & hominibus, 7

&

& alijs indiuiduis, qui ſecundum ſe totos fuerunt ſucceſſiuè producti à Diuina potentia.

ART. II. Opiniones Doctorum.

Recenſentur aliorum opiniones.

Alij dicũt eſſe pertrãſibile ab infinito, & non autem à finito.

8 PRima opinio eſt dicentium, infinitum eſſe impertranſibile à finito, ſed eſſe pertranſibile ab infinito, quia finitum non poteſt adæquari cum infinito, niſi per ſucceſſiuam replicationem; at ſucceſſiua replicatio nunquam poteſt peruenire ad finem. Sed ab infinito põt pertranſiri per adæquationem exiſtentiæ vnius cum altero, quæ adæquatio non exigit ſucceſſionem, ſed poteſt ſimul eſſe: vnde inquiunt infinitum non poſſe totũ cognoſci ab intellectu finito, poſſe tamen ab infinito.

Alij neq à finito, neq. ab infinito pertranſiri poſſe.

Ita D. Tho.

9 Secunda opinio eſt dicentium, infinitum, nec à finito, nec ab infinito pertranſiri poſſe. Ita D. Thom. 1. par. q. 14. ar. 12. ad ſecundum, & q. 2. de verit. art. 9. ad 5. quia pertranſitio importat motum de vno in aliud, id eſt à termino à quo, ad quem. Sed tanquam à fine totius rei, quæ dicitur pertrãſita; ſed hic motus non põt eſſe circa ſpatium infinitũ; ergo. Minor prob. quia motus ille dicit ſucceſſionem, per quam mobile exiſtens in ſpatio per partem poſt partem, percurrit totum infinitum ſpatium. At hoc eſt contra rationem infiniti, quia ex 3. phyſ. 63. infinitum dicitur, cuius partes accipientibus ſemper ſit accipere alias extra illas: vnde negat, Deum per ſuam cognitionem pertranſire res infinitas, licet perfectè ſimul comprehẽdat: nam pertranſitio dicit ſucceſſionem ex vna in aliam; Deus autem non cognoſci ſucceſſiuè res infinitas vnam poſt aliam.

Diuiſi ſunt auctores, nam alij dicunt eſſe impertranſibile incipiẽdo à parte finita tãquã à termino à quo, non autem contra.

10 Hi autem, inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt, infinitum eſſe impertranſibile, incipiendo à parte finita, tanquam à termino à Quo verſus partes infinitas, quia ſic pertranſire eſſet ad extremum peruenire. At verò non eſſe impertranſibile per tranſitum tendentem ad finitatem, quo modo dies ab æterno, & motus pertranſiere vſque ad hodiernum diem, quia hoc in tranſitu non proceditur ex finitate ad infinitatem, ſed potius ab infinitate ad finitatem; atque adeo non pertranſit vt infinitum, ſed vt finitum, quia peruenitur ad finitum terminum, v.g. diem hodiernum, qui eſt terminus æterni temporis. Et quia hoc eſt initium futuri temporis, ideo ex hoc tempus futurum infinitũ eſt impertranſibile, quia numquam poteſt perueniri ad finem illius. Ita Ægid. in 2. d. 1. par. 1. q. 4. ar. 2. §. Quinta deceptio, vbi ait: *Sciendum ergo, quod pertranſitus non repugnat infinito, niſi quatenus faceret infinitum finitum. Si ergo eſt talis pertranſitus, quod non faciat infinitum finitum: non repugnabit ipſi infinito. Pertranſire ergo finita, incipiendo tranſire, eſt impoſſibile: quia ille, qui incipit tranſire, ab aliquo incipit: & cum complet tranſitum, in aliquo deſinit. Dicere ergo hoc modo poſſe pertranſire infinita, eſt dicere poſſe*

Ita Ægid.

A *pertranſire finita: nam cum huiuſmodi tranſitus habeat principium, & finem: impoſſibile eſt eſſe infinitum. Si ergo ſic eſſet pertranſire infinitas reuolutiones, quod aliquando incæpiſſet reuolui cælum: eſſet omnino impoſſibile: ſed præterire infinita abſque incipere pertranſire, vel abſque initio pertranſire, non repugnat infinitati temporis, quia eſt hoc ex parte ante, cum tempus eſt infinitum: nõ damus ei terminum, neq. finem.* Sequitur Herue. 2. d. 1. q. 1. ar. 3. ad quartum, vbi ait differre infinitum à parte poſt ab infinito à parte ante, quod in infinito à parte poſt, incipitur ab aliquo *Nunc* ſignato, à quo non contingit in futurum pertingere ad hoc, vt tempus finitum explicatur, quia ſic eſſet interiectum inter duo extrema in actu, atque adeo finitum; *At ex parte præteriti non eſt neceſſarium inchoare ab aliquo* Nunc *à quo incipiatur, quia præfuiſſe nullum determinatum* Nunc *importat, ſicut importat* Nunc *inchoare ad tendendum in poſterum*; Vnde Capr. in 2. diſt. 1. q. 1. in fin. ait, *Veruntamen non apparet inconueniens, aliquod infinitum eſſe pertranſitum, quando talis infiniti nullum eſt primum pertranſitum.* Quod prius docuerat Occham. in 2. quæſt. 8. ad primum, vbi concedit, infinitas reuolutiones eſſe actualiter pertranſitas. Bacconus in 2. diſt. 1. q. 6. art. 2. verſus finem, §. ad primum dico, ait, ex eo, quod generatio vnius, eſt corruptio alterius, Philoſophi ponentes Mũdum ab æterno, negant infinita fore actu pertranſita; at ſecundum Theologos, ſecundum quos omnia producta ab æterno, potuiſſent conſeruari, conceditur infinita actu pertranſita. Clarius Argentina in 2. diſt. 1. quæſt. 2 artic. 2. ad nonum, ait, *Quod quamuis ille, qui tranſire incipit, non poſſit infinita tranſire; ſine tamen initio durationis, poſſet aliquis infinita tranſire.* Sequitur Vaſq. 1. par. diſput. 177. cap. 5. num. 18. *Non eſſe*, inquit, *abſurdum infinitum eſſe præteritum, & tranſactum, ſi infinitum ſit [illegible] eius initium, ſed finem habeat.*

11 *Sequitur Herue.* *Capr.* *Occham.* *Baccon.* *Argent.* *Vaſq.*

Alij nullo modo eſſe pertranſibile. *Ita Ioan. de Neap.* *Heru.*

12 Alij verò putant, nullo modo infinitum eſſe pertranſibile, quia pertranſitio ſecundum ſuum ſignificatum aliquod primũ importat, & aliquod vltimum. Ita Ioannes de Neapol. in quæſtionibus varijs quæſt. 23. punct. 5. ad 16. Heru. loc. cit. ad 3. vbi ait; *Si Mũdus fuiſſet ab æterno, infiniti dies præceſſiſſent, non tamen eſſent pertranſiti propriè, quia pertranſire eſt de extremo ad extremum rem attingere per ſuum motum. Vnde non dicitur aliquis pertranſire aliquid, niſi prius fuerit circa totum illud, & poſtea vltra totum illud: & hoc eſt attingere ab extremo ad extremum. Quando ergo dicitur, quod ſi mundus eſſent ab æterno, infiniti dies fuiſſent pertranſiti, idem eſt, ac ſi dicatur, quod infiniti eſſent attincti ab extremo ad extremum: & hoc eſt implicare contradictoria, ſcilicet quod fuiſſent infiniti dies, & quod fuiſſet in eis dare duo extrema; vnde non ſequitur quod fuiſſent infiniti dies pertranſiti, ſed quod præfuiſſent infiniti dies, qui ex parte illa, qua ſunt infiniti, ſcilicet ex parte ante, non fuiſſent tranſiti, quia non fuiſſet in eis inchoatio ab aliquo extremo.*

A *Sed à parte poſt, vbi eſſet dare in eis vltimum, nūc eſſent ſecundum quid tranſiti. & ſic non ſequitur quod infinitum ex ea parte, qua eſt infinitum, ſit tranſitum.* Sed clarius D. Thom. 1.par. q.46. art.2. ad 6. *Tranſitus*, inquit, *ſemper intelligitur à termino ad terminum; quæcumq. autem præterita dies ſignetur, ab illa vſque ad iſtam ſunt finiti dies, qui pertranſiri potuerunt, obiectio autem procedit, ac ſi poſitis extremis, ſint media infinita.* Hanc videtur ſequi alij, ſed diuerſo fundamento, vt Scot. 2.d.1.q.3.§.ad aliud de tranſitu, vbi ait, ſicut linea protēſa in infinitum ab hoc puncto A. non eſſet poſſibile, ꝙ eſſet pertranſita, ita è conuerſo imaginando lineam quaſi ſic acceptam in præteritum, nō videtur poſſibile, ꝙ ſit accepta vſq. ad A. quare ſecundum Scot. infinitum tā à parte poſt, quā à parte ante, eſſet impertrāſibile, & hinc negat motum, ac tēpus poſſe eſſe ab æterno; vt ibi notat Lichet: Duran. ibid. q.3.n.5.& 22 quia implicat aliquid eſſe pertrāſitum, quod nunquam fuit præſens, aut futurum.

D. Thom.

Scot.

Duran.

13 3. Opin. eſt dicētium, infinitum ſiue à parte ante, ſiue poſt non poſſe pertranſiri in tēpore finito, ſed poſſe in tempore infinito, ita Ocham. loc. cit. Maior. 2.d.1.q.5. vbi de infinito à parte ante, ait poſſe dici, ꝙ ſit pertranſitum, non tamen de infinito à parte poſt, ꝙ ſit cōpletè pertrāſitum, vnde quando Ariſt. ait, infinitum dicere actum permixtum potentiæ, loquitur vel de infinito ſecūdum diuiſionem, vel de toto infinito præterito, & futuro, Arim. 1.d.44.q.4.a.2.ad 11. vbi ait, in quolibet motu acquiri infinitas partes proportionales, inter quas aliqua eſt prima. ſ. prima medietas, ſed nulla vltima, atq. adeo infinita ſic eſſe pertranſita non eſt abſurdum, ſicut neq. ꝙ detur vltimum, ſed non primum; vnde cum dicitur infinitum, cuius tranſitus eſt inconſumabilis, id intelligitur quoad acquiſitionem partium in æqualibus partibus tēporis, ita vt quælibet pars acquiratur. v.g. in vna hora; nam tūc opus eſſet, vt illud tēp⁹ haberet infinitas partes æquales; atque adeo infinitum, at infinitum, cuius prima pars eſt pertranſita, non eſt pertranſibile, ſeu perfectè pertranſitū. & ſic procedit ratio, 6. phyſ. t.61.& ſeq. quæ probat infinitum non poſſe eſſe pertranſitum tempore finito; at vbi nō datur prima pars tēporis, vel infiniti, non eſt impoſſibile eſſe pertrāſitum, vt patet ex infinitis reuolutionibus cæli. & infinitis generationibus ſecundum Ariſtot. quia inter illas non datur prima.

Alij dicunt, infinitum, ſiue à parte ante, ſiue poſt poſſe pertrāſiri in tempore infinito, nō autem finito. Ita Ocham.

Arimin.

14 4. Opin. eſt dicentium, infinito quanto repugnare eſſe pertranſitū, quia nullum eſt tale, atq. adeo, nihil ſibi repugnat; ſed ſi mūdus fuiſſet ab æterno, non eſſe inconueniens cōcedere, infinitam multitudinem eſſe pertrāſitam; tum quia in qualibet parte tēporis cōtinentur infinitæ partes proportionales, quæ ſunt pertranſitæ; tum quia infiniti homines fuiſſent mortui, atq. adeo præteriti; nam præteritum dicitur id, ꝙ prius erat futurū, & deinde poſt acquiſitam exiſtētiam de præſenti, illam amiſiſſe; at oēs illi hoīes ſic fuerunt; ergo; ita Olch. 2.q.2.ar.5.§. ad primam Reſp. & licet neget, ꝙ tota multitudo infinita hoīum ſit futura, eo ꝙ nunquā toti multitudini cōuenit eſſe de præſenti, tamen cōcedit, quod infiniti hoīes fuerūt futuri, atq. adeo ꝑteriti.

Alij dicunt, infinito quāto repugnare eſſe pertranſitum; non autem infinitā multitudinem eſſe pertranſitā ſi mundus fuiſſet ab æterno.

Ita Olch.

ART. III. *Opinio Auctoris.*

15 PRima Concl. Infinitum eſt impertranſibile. patet tum ex 3.phy. t.40. vbi probat numerum nō eſſe infinitū, quia cum ſit numerabilis, poſſet infinitum pertranſiri; tū ex 6.phyſ. t. 19. vbi propoſitionem explicat de infinito, ſecundum extrema non pertrāſiri in tempore finito, vt dicebat Zeno; at infinitū ſecundum dimenſionem contingit tangere in tempore finito; tum ex 8.phyſ. t.67.& 68. negat infinitum eſſe pertranſibile in tempore finito, & poſſe in tēpore infinito; tū 1. cæli t.35. ly igitur infinitum non eſt pertrāſibile, & idem t. 38. impoſſibile eſt infinitam pertrāſire in tēpore finito; ſed in infinito licet, vt 6.phy. t 36. vbi D. Th. lect.9.

Opinio Auctoris.

Infinitum eſt impertranſibile

2. Concl. Hæc impertranſibilitas conuenit infinito ſiue ſubiectum pertranſiens ſit finitum ſiue infinitum; patet ex dictis locis præcipuè 1. cæli t.36. & ſeq. nam impoſſibilitas oritur ex infinitate partium, quibus mobile ſiue finitum, ſiue infinitum debet ſucceſſiuè coexiſtere.

non pōt pertrāſiri neq. à finito neq. ab infinito.

16 3. Concl. Succeſſiua pertranſibilitas in tēpore finito repugnat infinito ēt reſpectu pōtentiæ Diuinæ; nam hæc impoſſibilitas oritur ex natura infiniti; ergo eſt reſpectu cuiuſcunq. pōtiæ, quia non pōt per vllam potentiam fieri, vt eadem natura ſit, & non ſit. Antecedens prob. quia natura infiniti conſiſtit in carētia finis; at ſi poſſet ſucceſſiuè pertranſiri in tempore finito, neceſſario haberet finem, quia ſi illud tempus ſit vnius horæ, & in vno quadrāte pertrāſitur pars vnius vlnę, in ſecundo erunt duæ vlnæ pertranſitæ, & in tertio tres, & in quarto quatuor, atque adeo infinitum eſſet quatuor vlnarum.

Succeſſiua pertranſibilitas in tēpore repugnat infinito etiam per potentiam Dei.

Cōfirm. Ex ijs, quæ docet Ariſt. 1. cæl. t.35. & ſeq. vbi oſtendit ex pertranſitu infiniti in tempore finito, ſequi lineam finitam æquari poſſe infinitæ, cum tamen finiti ad infinitū nulla ſit proportio, 1. cæl. 52. & 62. 8. phy. 25.

17 Dices Infinito non repugnat, vt aliud ſiue infinitum, ſiue finitum replicatum coexiſtat in inſtanti per pōtiam Dei, ergo neq. vt coexiſtat ſucceſſiuè, quia plus requiritur ad coexiſtentiam ſimultaneam, quam ſucceſſiuam. Antecedens prob. quia ſicut linea finita eſt proportionata alteri finitæ, ita infinita infinitæ; & quia linea finita infinities replicata æquiualet infinitæ, poterit etiam ſic replicata coexiſtere infinitæ; at per pōtiam Dei pōt linea in inſtanti replicari infinities, quia ſicut pōt millies, centies millies, &c. ita poterit infinities, quia non pōt aſſignari terminus replicationis, nec ſecundum hanc opinionem repugnet infinitum.

Inſtantia.

Reſp.

Soluitur. Reſp. Negando conſequẽtiam, nam ſicut Deus pôt cogere totum infinitum in inſtãti, nõ tamen ſucceſſiuè, quia per ſucceſſionem ꝯſignaretur finis, ita pôt efficere, vt aliud illi coexiſtat ſimul, nõ tamen ſucceſſiuè ob eãdem rationem finis.

Secunda obiect. Dices 2. In qualibet parte magnitudinis ſunt infinitæ partes, quæ per motũ ſunt pertranſitæ in tẽpore finito, ſicut ẽt in qualibet parte temporis præterierũt infinitæ partes.

Reſpon. Reſp. aliqui, illas partes pertranſiri, vt finitas, non vt infinitas. Sed non oĩo placet, quia verè ibi ſunt infinitæ partes, & verè mobile per oẽs illas tranſit. Ego ℞. Infinitum ſecundum extrema eſſe impertrãſibile in tempore finito, non aũt finitum ſecundum extrema, licet ſit infinitum ſecundum diuiſionẽ, quia motus non fit per partes proportionales, ſed per partes vel æquales, vel maiores mobili, vt alibi, neq. exiſtentia partium pendet à noſtro intellectu determinante, vt notat Scot. 2.d. 2.q.3.ad 6.

18 *Infinito nõ repugnat pertranſibilitas in tempore infinito.* 4. Concl. Infinito non repugnat pertranſibilitas in tempore infinito. Primo, ex Ariſt. loc.cit. vbi dum negat infinitum eſſe pertrãſibile, vel determinat ad tempus finitum, vel expreſsẽ concedit poſſe in tempore infinito. Secundo probatur ex ratione Ariſt. nam hęc tria ſe inuicem conſequuntur .ſ. motus, tempus, & magnitudo, 4. phyſ. tex.99 6.phyſ.4. 28.& 37. Sed dari poteſt magnitudo infinita ſecundum Aduerſarios, ergo & motus infinitus ſuper illam. Sed ad motum ſequitur tempus motui proportionatum, ergo magnitudo infinita eſt pertrãſibilis per motum infinitum in tẽpore infinito, ꝙ ſi dicant, infiniti nullus eſt finis; ergo nunquam dicetur magnitudo pertrãſita, quia ſic perueniretur ad finem magnitudinis, motus, & temporis, atq. adeo hæc nõ eſſent infinita. Tunc ℞. cũ Ariſt. concedendo, nunquam poſſe perueniri ad inſtans, in quo dicatur infinita magnitudo per motum infinitum à parte poſt eſſe pertranſita; nam ſicut tempus nunquam dicetur expletum, ita neq. tranſitus mẽſuratus per tempus; at hinc non fit non eſſe pertranſibile ſicut continuum nunquam pôt ſecundum oẽs ſui partes eſſe diuiſum, & tamen ex hoc non fit nunquam eſſe diuiſibile.

19 *Inſtantia.* Dices: Trãſitus ex D.Th. loc.cit. eſt ab extremo ad extremum .ſ. ſpatij, & magnitudinis pertranſibilis; ſed in infinito non ſunt hæc extrema, nam vel eſt infinitũ ex omni parte, & nullum habet extremum, vel ex vna parte, & caret altero extremo, atq. adeo nunquã tranſitus infiniti pôt eſſe inter duo extrema.

Confirm. Confirm. Quia pertranſitus dicit eſſentialiter ad extremum perueniſſe, quia non ſolũ dicit ſucceſſionem, ſed ẽt complementum, & abſolutionem magnitudinis pertranſitæ, vnde non dicitur dies pertranſiſſe, niſi cum aduenerit finis illius, ſed infinitum caret hoc fine, ergo caret pertranſibilitate.

Soluitur. ℞. 1. Tranſitus rei finitæ dicit tẽdentiam ab extremo ad extremum, non autem quan- A do eſt magnitudinis infinitæ, tũ quia vt magnitudo illa non habet extremum, ita neque motus factus ſuper illam in tempore infinito, hæc.n. ſe inuicẽ conſequuntur; tum quia negari non pôt ſuper magnitudinem infinitam poſſe aliquid moueri per infinitum tẽpus, & tamen omnis mot⁹ eſt inter terminũ *a quo, ad quem.*

Reſpondetur ad confirm. Ad Confir. ℞. Aliud eſt infinitum pertranſiri, aliud infinitum eſſe pertranſitũ. Primum conceditur reſpectu oĩs infiniti ſiue à parte ante, ſiue poſt, quia ſicut ſuper magnitudinẽ infinitam pôt fieri motus, ita per motum illa pertranſitur. At ſecundum, non conceditur B reſpectu oĩs infiniti, nam licet cõcedatur ab aliquib⁹ reſpectu infiniti à parte ante, tamen à nemine conceditur reſpectu infiniti à parte poſt, quia in tempore finito non pôt eſſe pertrãſita, vt ſupra, & in tẽpore infinito licet poſſit pertrãſiri, tamen ſicut illud tẽp⁹ is nũquam peruenit ad finẽ, ita neq. tranſit⁹ peruenit ad finẽ magnitudinis, ſed tendit ad cõplendam magnitudinem, ſicut diuiſio continui tendit ad diuiſiones in infinitum.

5. Concl. Ex Ariſt. infinitum à parte ante diſtinguitur ab infinito à parte poſt, ꝙ illud pôt eſſe pertranſitum, hoc aũt nequaquam. 20 *Infinitũ à parte ante diſtinguitur ab infinito à parte poſt, quod illud poteſt eſſe pertranſitum, hoc non.* Prima pars prob. quia ſecundum Ariſt. præterierunt infiniti dies, infiniti hoĩes, &c. ſed C quæ præterierunt, ſunt pertrãſita; nã vt præterire eſt pertranſire; ita præteriſſe eſt pertranſiſſe. Confirm. quia eſſe pertranſitum non eſt aliud, quam ex futuro, vel præſenti fieri præteritũ, ſed infinitæ generationes ex futuro, vel præſenti ſunt præteritæ, ergo ſũt pertranſitæ. Neq. dicas, ex hac rõne Angeli eſſent tranſacti, quia ex futuro, vel præſenti ſunt præteriti, quia de illis verificatur, ꝙ fuerint. Nam eſſe præteritum hic, nõ accipitur pro ſubiecto, de quo verificatur aliqđ verbũ tẽporis præteriti, vt de homine, ꝙ ſcripſit, ſed pro ſubiecto, de quo verificatur non eſſe, ſed D fuiſſe; nam hoc, ꝙ ſic præterijt, iam dicitur tranſiſſe, vel dicendum eſt Angelos non trãſiſſe ſecundum exiſtentiam ſubſtãtialem, ſed ſecũdum denominationem extrinſecam ſũptam à tempore, quod tranſit.

Dices: Tota collectio infinita circulationum, vel generationum nunquam fuit ſub 21 *Obiectio.* futuritione in æternitate, quia alioqui ante æternitatem præceſſiſſet negatio exiſtentiæ totius multitudinis, atq. adeo nullum, quod eſſet de illa multitudine fuiſſet ab æterno, ergo non poteſt dici, quod infinita multitudo ſit tranſlata.

Soluitur primo. Reſp. 1. Ideo dictum fuiſſe, ꝙ tranſiſſe dicitur, ꝙ ex futuro, vel præſenti, &c. nam tota E multitudo infinita non habuit ante ſe negationem, vnde dici potuiſſet futura, ſed ſemper fuit de pręſenti in æternitate, nã in æternitate fuerũt infinitæ circulationes, &c. quæ iam ſunt tranſactæ.

Soluitur 2. Reſp. 2. Totam collectionem infinitarum generationũ non eſſe aliquid vnum, ſed plures infinitæ, quorum nullum eſt primum, ſed ſingu-

ſingulæ habent aliam ante ſe; atq. adeo ſicut ſingulæ habent aliã ante ſe, ita ſingulæ tranſactæ ſunt non ſolum diſtributiuè, quod ſufficit vt dicantur infinita tranſacta, ſed etiam collectiuè.

Secunda pars probatur, nam quod eſt infinitum à parte poſt, incipit ab aliquo determinato, & tendit ad plura ſine vllo termino, ſed in illa tendentia non datur finis, ergo nunquàm poteſt dici infinitũ eſſe pertranſitum, neq. dicas eſſe pertranſitum in tempore infinito, nam illudmet tempus nunquam poteſt eſſe pertranſitum. Vnde hoc infinitum ſemper eſt in tranſitu, & nunquã in tranſacto eſſe.

22 *Impertranſibilitas magis conuenit infinito, quod tendit ab infinito à parte ante ad finitum, quam contra.*

6. Concluſ. Impertranſibilitas etiam ſi cõueniat ex natura rei cuicumq. infinito, tamen magis conuenit infinito, quod tendit ad finitũ, vt eſt infinitum à parte ante, quam infinito, quod à finito tendit ad infinitum, vt eſt infinitum à parte poſt.

Prima pars probatur, quia omne infinitum caret aliquo termino ſiue vt principio, ſiue vt fine, at terminus vterq. eſt neceſſarius eſſentialiter ad tranſitum magnitudinis, ergo omne infinitum eſt eſſentialiter incapax termini, Minor probatur tum ex doctrina D. Thom. loc. cit. vbi tranſitum ex communi conceptu, ait eſſe inter duo extrema, atque adeo quod caret vtroq. extremo, eſt incapax tranſitus, & licet ex Ariſt. ponente æternitatem mot', negetur illam definitionem conuenire omni motui, & tranſitui, tamen verè negari non poteſt, quia conuenit tranſitui ex generica ratione motus, qui eſſentialiter eſt à termino à quo, & ad quem, tum quia pertranſire aliquod ſpatium nõ eſt quomodocumq. moueri per illa, nam conſtat aliquid moueri, & non pertranſire totum ſpatium, ſed dicit, vt totum ſpatium ſuo motu compleat, at cõpleri ſucceſſiuè non poteſt, quod eſt ex aliqua parte infinitum, nam cõpletio ſucceſſiua non poteſt intelligi niſi in finita magnitudine, habente ſ. terminos; nam infinitum dicitur ex quo ſemper reſtat aliquid accipere atq. adeo nunquam acceptio ex illa compleri poteſt.

Confirm.

Confirm. nam infinitum non eſt pertranſibile adæquatè, ſi tranſitus incipiat à parte finita verſus infinitatẽ, vt omnes concedũt, ergo neq. eſt pertranſibile ſi motus ex infinitate tendat ad partem finitam, Conſequentia probatur, quia eadẽ eſt linea, quæ ex finita parte tendit ad infinitam, & quæ ex infinita tendit ad finitam, ergo ſi illa vno modo propter ſuam longitudinem eſt impertranſibilis, erit etiam impertrãſibilis alio modo accepta, quia ſemper eſt eadem diſtantia, & via, vt dicit Ariſt. de via Athenis Thebas, & Thebis Athenas.

23 *Infinitũ, quod caret principio, nullo modo eſt pertranſibile.*

Secunda pars probatur, quia ſpatium habens principium, & carens fine, licet ſit impertranſibile in tempore finito ſecundum ſe totum, & adæquatè, tamen ſecundũ aliquid ſui pertranſiri poteſt in tempore finito, & A inadæquatè in infinito, vt dictum eſt; quia licet per illum motum nunquam perueniatur ad finem, tamen ſemper poteſt tendere ad vlteriorem, & vlteriorem partẽ in infinitum. At infinitum, quod caret principio, nullo modo eſt pertranſibile neq. ſecundum partem, neq. ſecundũ totum, tum quia non poteſt pertranſiri pars poſterioris magnitudinis, niſi prius pertranſeãtur partes priores; ſed in tali infinito partes priores non ſunt pertranſibiles, quia ſunt infinitæ, & infinitæ vt ſic, ſunt impertranſibiles, ergo neq. partes poſteriores, tũ quia ſicut linea ex principio finita; & ex parte finis infinita, nõ eſt pertranſibilis B completè, ita vt ſiſtere aliquando poſſe tranſitus ſucceſſiuus ob carentiam finis lineæ, ita quę ex parte principij caret termino, non poteſt tranſitus habere eſſe; nã idem impedimentum, quod habet tranſitus, vt finiatur, habet vt accipiat eſſe ex parte principij, vt patet ex contraria poſitione eiuſdem lineæ, nam ſi linea infinita verſus orientem, vertatur ſecundum infinitatem verſus occidentem, nam ſicut motus verſus orientem non poteſt habere finem, ita neq. verſus occidentem poteſt habere principiũ, atq. adeo poteſt continuari, quia infinitas ob ſui indeterminationem impedit productionẽ mo- C tus, ſeu tranſitus, tum quia magis eſt impertranſibile infinitum ex partibus æqualibus; quam ex partibus proportionalibus, ſed hoc eſt omnino ſecundum partes proportionales impertranſibile tam in inceptione, quam in finitione motus, nam ſi motus incipere deberet per partes proportionales, nũquam inciperet, & poſſet habere exiſtẽtiam, ergo neq. poſſet quando motus eſſet faciendus per infinitum, & partibus æqualibus. Deniq. id patebit ex dicendis de implicãtia, quam affert æternitas motus.

D

ART. III. Proponuntur argumenta Aduerſariorum.

24 *Prima obiectio ab auctoritate Ariſtotelis.*

PRimo obijcitur auctoritas Ariſt. qui cum ponat æternitatem motus, ponere neceſſariò debet tranſitum infinitorum entiũ, vt dictum eſt, & in ſe patet potuiſſe eſſe lineam infinitam, quæ eo tẽpore fuiſſet tranſacta.

Reſp. nonnulli. Sed non placet.

Reſp. quidam concedi quidem motum æternum, & infinita præterijſſe, non tamen fuiſſe tranſitum infinitum. Sed contra, quia illa omnia præterita fuerunt ſucceſſiuè vnũ poſt aliud, at hoc eſt formaliter tranſire, vn- E de ſicut cælum per æternitatem habuit infinitas circulationes, ita ſi fuiſſet motum motu recto per lineam rectam infinitam, illam pertranſiſſet.

Reſp. Auctor.

Ego Reſp. ſicut implicat motus ab æterno, ita infinitatem motus, vel aliorum entium ſucceſſiuè exiſtentium implicare, vt ſignãter idem Ariſt. 3. cæl. t. 32. dum ait non poſſe eſſe ab æterno cõpoſitionem, & diſſolutionem elemẽtorũ, quia vnũ infinitũ eſſet compo-

compoſitionis, & alteram diſſolutionis, atq. adeo, *extra infinitum fieret aliud infinitum, quod eſt impoſſibile*.

2. Obiectio.

25 2. Obiic. ſicut pertranſire eſt tendere ad finem alicuius ſpatij, ita impertranſibile eſt eſſe tale, vt non per tendentiam non poſſit pertingi ad finem, ſed infinitum à parte ante non tendit ad aliquid ſine fine, ſed potius ab aliquo, ſine principio ad aliquid terminatum.

Confirm.

Confirm. Impertranſibilitas conuenit infinito non vt finito, ſed vt infinito, ſed infinitum à parte ante nõ tranſit vt infinitum, ſed vt finitum, quia tempus ſuccedens à parte poſt, ſemper eſt finitum, nam temporis æterni finis eſt hodiernus, & quilibet alius dies determinatus.

Reſpon.

Reſp. gratis fingi impertranſibilitatẽ conuenire ſolum infinito à parte poſt, ſeu finito quatenus tendit ad infinitum; tum quia ſi eſt impertrãſibile, id quod aliqua ratione tranſiri poteſt, ſed ſine peruentione ad finẽ, multo magis dicetur impertranſibile id, in quo motus neq. poteſt habere principium, cuiuſmodi eſt infinitũ à parte ante, nam ibi motus nullo modo, neq. perfectè, neq. imperfectè poteſt habere principiũ, tum quia ſicut tranſit' eſt ab vno extremo ad aliud, ita impediri poteſt carentia, vel vtriuſq. vel alteri' extremi, & ſicut impeditur tranſitus ex negatione extremi, quod eſt finis, ita & eius, quod habet rationem principij.

Ad confirm. Reſp. negando infinitum à parte ante, ſeu ex carentia prius non tranſire, vt infinitũ, nam partes, ex quib' cõſtituitur eſſentialiter infinitũ, vt infinitũ eſt, verè pertranſirent, & licet pertrãſeant etiam aliæ partes, quæ ſunt extra rationem infiniti, tamen harum pertranſitio non impedit, quo minus partes conſtituentes infinitum, vt ſic pertranſeant.

3. obiectio.

26 Dices 3. licet dies v.g. infiniti effluxerint, & ſucceſſiuè pertrãſierint tñ nõ effluxerunt, vt infiniti, quia ratio cur pertranſierint eſt finitudo à parte poſt, & nõ infinitudo à parte ante, quia huic, cum careat termino, repugnat perfecta ſucceſſio, & pertranſitio. Vnde ſicut infinito à parte poſt repugnat pertranſitio, ita ſi ab hodierno die velimus percurrere dies præteritos per totam æternitatem, repugnat perueniri ad finem.

Cõfirmatur ex eo, quia tranſitus dicit extremum non tamẽ principium.

Confirm. quia tranſitus dicit quidem extremum, non tamen principium, ergo infinito carente principio non repugnat tranſitus. Antecedens probatur nam tranſitus, vel includeret principium, quia includeret finem, vel quia includeret ſucceſſionẽ, Non primũ, quia rectè intelligi poteſt linea permanens infinita ex vna, & ex altera parte finita, ergo poteſt eſſe ſucceſſio habens finẽ, & carens principio, ergo finis non ſupponit eſſentialiter principium in eadem re, ſicut neq. principium exigit finẽ, vt patet ex tempore, ꝙ incipit ab hodierno die, ſi duraret in æternum, nam finis, vt ſic dicit negationem poſterioris, & principium, vt ſic dicit negationem prioris, & anterioris, Neq. ſecũdum quia carentia primi non deſtruit ſucceſſionem, ſed addit illi infinitatem, tum quia rectè intelligitur ſucceſſio prior, & prior ſine vllo fine, ſicut intelligitur exiſtentia permanens ante, & ante ſine vllo principio, tũ quia ens permanens ex eo, quod habet partes extra partes ſitualiter ſecundum prius, & poſteri' diſtributas, nõ habet primam partem, ita neq. ens ſucceſſiuum ex eo, quod habeat partes poſt partes fluentes; tum tertio, quia ſucceſſio finita non habet primam, vel vltimam partem, ergo: tum quarto, quia vt carentia finis à parte poſt non deſtruit ſucceſſionis conceptũ, ita neq. carentia principij, vnde de ratione ſucceſſionis ſolũ eſt, fluxus priorum, & poſteriorum partium.

27 Confirm. quia hodiernus dies non ita ſe habet ad futurum tempus, ſicut ad præteritum, nam reſpectu præteriti ſe habet, vt finis, & ideo ponit tranſacta in præterito, at reſpectu futuri ſe habet, vt principium, & ideo non ponit tranſitum.

Reſp.

Reſp. Infinito à parte ante, repugnat tranſitus, vt infinitum eſt, quia de ratione tranſitus eſt finitudo, cum ſit à termino ad terminum, vnde tam dicit rationẽ principij, quã finis, imò magis rationem principij, quia ſine illo ne imperfectè quidem poteſt eſſe tranſitus. Vnde infinitum ſiue permanens, ſiue fluens eſt impertranſibile, ſiue ſit ex vna, ſiue ex altera parte infinitum, ex quo patet tranſitum includere principium ex natura ſua, quia eſt inter duo extrema; Hinc patet mẽbra illa diuiſionis non eſſe adæquata ad excludendum principium à tranſitu, & ideo ad probationes ibi allatas non eſſet neceſſarium reſpondere, ſed quia multa includuntur vel falſa, vel æquiuoca, ideo Reſp. ad primum caput rectè quidem ibi dici non eſſe neceſſarium, vt carens fine careat etiam principio; & contra, vt rectè ibi dicitur de linea ex vna parte finita, & altera infinita, tamen non rectè hinc infertur tranſitum nõ exigere principium, ſicut exigit finem, vel infinitum carens principio poſſe pertranſiri, quia impertranſibilitas conuenit infinito, vt ſic ob infinitudinem ſuorum partium ſiue illa infinitudo ſit ex vna, ſiue ex aliæ parte;

Ad confirm.

28 Ad ſecundum caput Reſp. carẽtiam principij conuenit ſucceſſioni, vt infinita eſt, & ſi ſucceſſio eſt capax infinitatis, erit etiam capax carentiæ principij, vel finis, quia ex vtraq. carentia conſtrui poteſt infinitum. Sed ſucceſſio non poteſt eſſe æterna, vt dicemus cum de æternitate mũdi, ergo non eſt capax infinitatis à parte ante, neq. eſt eadem ratio infinitatis à parte poſt, quia hæc cum nunquam tota ſit poſita ineſſe, non repugnat nam quidquid exiſtit, ſẽper eſt finitũ, & nunquã peruenitur ad infinitatẽ, at in infinitate à parte ante ſupponitur tota poſita in eſſe, ante omnem finitatem, quod ibi oſtendemus inuoluere repugnantiam. Vnde

de non rectè ex permētibus ad ſucceſſiua arguitur, quia ens permanens poteſt coexiſtere ęternitati, quia habet ſuas partes ſimul, at ens ſucceſſiuū cū habeat partes priores, & poſteriores ſecundū durationem, nō pōt ſecundū oēs ſui partes coexiſtere æternitati .ſ. ſecundum partes poſteriores, & licet ens permanēs intelligatur coexiſtere tēpori priori, & priori in infinitum, id eſt partim ex imperfectione intellectus, qui nō poteſt perfectè intelligere ęternitatem, vt in ſe eſt, ſed eam intelligit cū quadā ſucceſſione, partim ex natura rei, quia licet tempus nequeat eſſe æternum, tamen
29 eſſe poteſt infinitum ſyncathegorematicè, nam poteſt eſſe ante, & ante.

Ad ſecundam prob. vt permanens nō habet primam partem proportionalem, ꝓ non ſit diuiſibilis, ita neq. quantitas fluens, quia hoc conuenit ex natura quantitatis, ſed ſicut ens permanens habet primam ex partib⁹ æqualibus vni certæ, ita & ens fluens habere illam debet, quod ſi eſſet infinitum ex ratione infinitatis conueniret illi carentia primi, vel vltimi, ex illa ratione conueniret etiam impertranſibilitas.

Ad tertiam, quia partes proportionales ſunt infinitæ, non datur inter illas, neq. prima, neq. vltima, ſiue ſit quātitas permanens, ſiue fluens. Sed difficultas eſt de prima parte determinatæ quantitatis, an ſit neceſſaria in quantitate fluente, & an poſſit pertranſiri infinitum tēpus ex partibus æqualibus, abſq. eo, quod tranſeatur prima pars determinata, v.g. primus dies, & prima circulatio Solis, de qua loc. cit. oſtendemus fieri non poſſe.

Ad quartam, ſupra aſſignatam eſt diſcrimen inter vtranque infinitatem.

QVÆSTIO IIII.
De exiſtentia actuali infiniti.

DVBITATIO PRIMA.
An detur, vel poſſit dari naturaliter aliquod ens infinitum cathegorematicum.

DE hac Sot. hic q. 3. concl. 3. vbi fusè Per. lib. 10. c. 7. & 5. Tolet. q. 7. Iauell. 3. phy. q. 9. & 10. Scot. 2. met. q. 6.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. hanc quæſtionem non intelligi de infinito ſimpliciter in genere entis, quod dicitur infinitum ſecundum eſſentiam; nam patet dari Deum, qui eſt ens infinitum ſimpliciter, vt D. Thom. 1. p. q. 7. ar. 1. ex Baruch. 3. Magnus Dominus, & nō habet finem, & Pſalm. 144. & cap. firmiter de Sum. Trin. Hæc enim infinitas non pōt enti creato conuenire, vt D. Thom. ar. 2. vbi Bañez, Zumel, Perez, Molina, & alij. Sed de infinito creato, & in certo genere; nam ſtatim, ac dicitur ens creatum, excluditur infinitas ſimpliciter, quia excluditur independentia, quæ eſt ſumma perfectio; Vnde fallitur Scot. dum ait, poſſe aliquid eſſe infinitum ſimpliciter in

Senſus quæſt. nō eſt de infinito in genere entis, ſed in certo genere.

S. Thom. Bañez. Zumel. Perez. Molin.

A eſſentia, etiam ſi non ſit Deus, nam eſſe à ſe eſt perfectio incluſa in infinito ſimpliciter in eſſentia. Neq. ex eo, quod quacumq. creatura poſita, poſſit dari perfectior in eſsētia, ſequitur poſſe dari creaturam infinitam ſecūdum perfectionem eſſentialem, vt infra, quia omnes illæ perfectiones ſunt infinitæ ſyncathegorematicè; atq. adeo nunquam pōt deueniri ad eam, quæ non habeat aliam perfectiorem ſe, atq. adeo nunquam poteſt deueniri ad infinitam, ſed ſemper ad finitam in infinitum. Secundo, non intelligitur de infinito negatiuè, quia conſtat dari punctum, quod eſt tale infinitum, neq. de infinito pri-
B uatiuè, quia nihil eſt in natura aptum habere finem, quod illum non habeat; ſed intelligitur de infinito contrariè, quod negat finitatē cum poſitione contrarij, ſicut finitum extēſum ſine terminis, vt loquitur Scot. & poteſt eſſe tam ſecundum extenſionem cōtinuam, quam diſcretam.

Scot.

2. Not. Nō intelligi de infinito ſucceſſiuo ſed permanenti; nā an poſſit exiſtere aliquod ens infinitum ſucceſſiuum, agetur in lib. de cælo, vbi inquiretur, an Mundus potuerit eſſe ab æterno. Dicitur autem res permanens, quando habet omnes partes ſimul exiſtētes; ſucceſſiuū verò quando nulla pars eſt ſimul,
C nam cum eius eſſe conſiſtat in fluxu, habet partes fluentes.

Quæſtio ſit de permanenti infinito, non ſucceſſiuo.

Quid ſit ens permanens, quid ſucceſſiuum.

3. Not. Ex Sco. non intelligi de infinito in potentia, quia infra conſtabit dari in rerum natura, ſed de infinito in actu, quod vocant cathegorematicū, quod ſit aliquod tale exiſtens ſine terminis.

2 *Rurſus quæſtio eſt de infinito in actu, non in potentia.*

4 Not. Hanc difficultatē magis intelligi ſecundū Ariſt. principia, quam ſecundū veritatem, quia ſatis conſtat de facto nullum dari infinitum ſecūdum durationem, cum oīa ſit creata in tempore. Neq. ſecundum intēſionem; nam ſunt proprietates, vel diſpoſitiones ſubſtantiæ; atq. adeo proportionātur
D modo eſſendi ſubſtantiæ, at de facto oīs ſubſtantia habet modum eſſendi finitum. Neq. datur infinitū ſecundum virtutem actiuam, quia virtus actiua conſequitur eſſentiam rei, ſed cuiuslibet rei eſſentia eſt finita; ergo. virtus autem actiua infinita non attenditur ex effectis ſucceſſiuè producibilibus, quia conſtat à virtute finita durāte per æternitatem, infinitos poſſe produci effectus. Sed ab effectis quæ ſimul poſſunt eſſe ab illa virtute; ſiue hæc perfectio effectuum ſit ſecundum eſſentialem perfectionem, ſiue ſecūdum multitudinem, ſiue modum producēdi velociorem, vel tardiorem. Neque datur infinitum
E ſecundum magnitudinem, quia omnia concluduntur intra Orbem, vt habet D. Th. 1. p. q. 7. a. 3. & q. 3. de verit. ar. 2. & quodl. 9. ar. 1. & quodl. 12. a. 2. Ferr. 3. phy. 9. & Iand. q. 10. Verſor. q. 9. Iauell. q. 9. Sot. q. 3. Gratiad. lect. 9. & qq. diſp. q. 8. Bruxell. q. vnic. Veracr. ſpecul. 2. Tol. q. 7. Vall. controu. 21. Aſtudill. q. 3. Fundamentum eſt, quia corpus, vel eſt naturale, & habet certos terminos ſuæ magnitudinis, iux-

Hæc tantū cōtrouerſia eſt ſecundum Ariſt. principia, non ſecundum veritatem.

S. Thom. Ferr. Iand. Verſor. Iauell. Sotus. Gratiad. Bruxell. Veracr. Tolet. Valleſ. Aſtudill.

juxta exigentiam formæ, vt diximus ſupra.

Confirm. alij, quia omne corpus naturale eſt mobile motu recto, vel circulari, vt patet ex definitione naturæ, at infinitum non poteſt moueri motu recto, quia occupat omnē locum neq. circulari, quia vna pars non poteſt occupare locum alterius, quia ibi ſint infinita interualla, vt dicitur 1.cæl. vbi Mainet. q.2.art.2.& Nos alibi: Neq. poteſt eſſe Mathematicum, quia hoc non datur in rerum natura niſi in corpore naturali.

ART. II. Opinio Ariſtotelis de Infiniti actualis, ſeu cathegorematici exiſtentia.

Secundũ Ariſt. nec datur, nec dari poteſt naturaliter īfinitum quodcũq. in actu.

3 PRima Concluſ. non datur, nec dari poteſt naturaliter, ens naturale infinitum actu ſiue ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum multitudinem. Hanc probat Ariſt. 3. phyſ. & 1.cœl. à t.33. ad 76.& 11.met.ſum.4.cap.1. ex rationib⁹ adductis in 3.Phyſicorum, quas explicat Perer. c.7.& nos, ibi in explicetione textus; ideo illarum omiſſa ſuſa explicatione; breuiter hac ratione probatur, ſi eſſet infinitum, hoc vel eſſet ſubſtantia, vel accidens; non ſubſtantia, tum quia hæc eſt indiuiſibilis t.35. at infinitum eſt paſſio quãtitatis tex. 36. atq. adeo diuiſibile, tum quia vel illa ſubſtantia eſſet compoſita ex partibus ſimilib⁹, & iam eſſent plura infinita; Vel ex diſſimilibus, & iam non eſſet principium, ſed principiatum .ſ. ex partib⁹ diſtinctis ſpecie; vel eſt ſimplex, ſeu indiuiſibilis; & ſic infinitum eſſet indiuiſibile, quod repugnat, cum debeat eſſe quantum. & hæ rationes probant contra Platonem, & Pythagoram non eſſe ponendum corpus infinitum ſeparatum à ſenſibilibus t.36. & 39. Vel eſſet accidens, & nõ poſſet eſſe niſi quantum, & non, vt probat t.40. rationibus logicis, ideſt cõmunibus, quia illud infinitum, vel eſſet quantum cõtinuum, vel diſcretum, non primum, quia omne corpus eſt terminatum ſuperficie; non ſecũdum quia, vt probat t.41. omnis numerus eſt numerabilis; Deinde à t.42. phyſicè id probat quinq. rationibus; & pro prima ſupponit elementa eſſe finita, multitudine à t.42. ad 47. ſi igitur eſt aliquod corpus ſenſibile infinitum, illud vel eſſet ſimplex, vel compoſitum. Non ſecundum, quia vel componitur ex omnibus finitis multitudine, & magnitudine, & ſic totum erit finitum; vel ex omnibus infinitis ſecũdum magnitudinem, & non, quia cum vnum corpus habeat tres dimenſiones, occupabit locum infinitũ, non igitur plura infinita; vel aliquæ partes ſunt infinitæ, aliquæ finitæ, & non, quia debet habere virtutem actiuã, & quia virtus corporis infiniti, erit infinita, (quæ cum opponatur virtuti corporis finiti, & non poſſit habere conuenientiam cum oppoſitis) illud, hoc deſtruet. Neq. eſt ſimplex, quia cum haberet contrarietatem ad alia corpora, deſtrueret alia corpora finita. Sed contra hanc rationem duo obſtant, Primum, quia poteſt conſtitui finitum in extenſione, habere maximam reſiſtentiam ratione inteſionis; neq. reſpondeas cum Ariſt. ex calculatione apparere non infringi vim rationis; nam ſi accipiatur aliqua pars illius infiniti, certè habebit aliquam proportionē cum corpore finito, & ſit centupla; tunc ſi accipiantur centum partes corporis infiniti, adæquabitur virtus finita: Et, cum in corpore infinito ſint infinitæ tales partes, ſequitur virtutē excedere in infinitum virtutem corporis finiti. Non (inquam) hoc dicas, quia licet ſit ſic exceſſus, tamen quia corpus infinitum non agit ſecundum partes remotiſſimas, nõ deſtruet finitum corpus; Ex hac ratione Philoponus reliquit Philoſophum; Alij verò recipiunt, vt Themiſti⁹, D.Thom. Simpl. Auer. Burl. ibidē, Achil. & Iand. q.10, & Vicomerc. qui ſoluit rationem Philoponi, quod nõ ſolum in toto eſt maior virt⁹; ſed etiam in ſingulis partibus, nam ſe inuicem adiuuãt, tum in agendo, tum in reſiſtendo: Sed verè licet ſit aliquod adiumentum ex partibus, ſemper tamen intra ſphæram actiuitatis partiũ, nam requiritur ſufficiens approximatio; & licet augeatur ſphæra ex auctione corporis, tamē augetur ſphæra vni⁹ partis remotæ, ſed tantum ratione eius, quæ additur fit aliqua maior approximatio: nam licet repateretur in aliqua parte, tamen in fine habebit victoriam, quia completa actione, ſe reſtaurare poſſit; Sed de hoc alibi, quia quæſtio eſt ſatis difficilis; ideò nihil nunc conſtituo; illud hic eſt certum, corpus infinitum non poſſe concurrere ad mixtionem, quia non poſſet reduci ad temperiem per actionem corporis finiti.

Prima ratio concluſionis.

Nota contra Plat. & Pytag.

Impugnatur propoſita rõ 1.

Tuentur Ariſt. Themiſtius. S.Thom. Simpl. Auer. Burl. Achil. Iand. Vicomerc.

Soluitur.

Impugnatur 2.

4 Secundum videtur obſtare, quod ex infinitudine corporis ſecundum vnam dimenſionem, vult occupari omne ſpatium, nam poſſet eſſe corpus infinitum ſecundum longitudinem, & ſecundum latitudinē pedale, At propter hoc Burl. illam rationem putat probabilem. Nos ſupra oſtendimus ſequi neceſſariò ex diuiſione partiũ, & melius infra; & alij dicunt loqui de infinito ſecũdum omnem dimenſionem, nam loquitur de corpore, quod vt corpus, eſt infinitum ſecundum omnem dimenſionem.

Soluitur.

2. Concluſionis ratio.

5 Secunda ratio t.48.& pro ea ſupponit Primo, omne corpus naturale habere aptitudinem, vt ſit in aliquo loco naturali. Secũdo, eundem eſſe locum naturalem totius & partis: & hinc formatur ratio; illud infinitum vel eſt homogeneum, vel heterogeneũ, non primũ, quia erit in aliquo loco naturali, vel innaturali; Si in naturali, cum locus ſit adæquatus locato, oportet locũ eſſe infinitum, quare extra ipſum non erit alius locus; vnde in eo perpetuo quieſcet, tolleturq. omnis motus. ſi in innaturali, à loco naturali diſtaret in infinitum; quare nunquã perueniet ad locum naturalem, vnde tolletur quies. & cum ſit idem mot⁹ totius, & partis; ſit igitur v.g. pars glebæ, hæc non erit mobilis cur .n.

magis

magis deorſum, aut ſurſum, aut alio modo? A neq. erit immobilis, quia locus eius cum ſit locus totius, non eſt ratio cur magis hic, quã illic quieſcat. Non eſt ætherogeneum, quia ſi vna pars eſſet infinita, reliquas finitas corrumperet: neq. omnes partes erunt infinitæ, quia cum corpora ſint ſpecie diſtincta, etiam loca ſpecie diſtinguentur. Reſp. Anaxagoras t. 50. infinitum eſſe in ſeipſo, ſed contra, nam non ſequitur eſſe in loco naturali, quia ſæpè aliquid eſt alicubi violenter, & non naturaliter: Secundo, quia quies in ſeipſo non eſſet ratione infinitudinis, nam ſi terra eſſet infinita, ipſa propter eandem rationem quieſceret in medio, ſicut nunc, ſcilicet propter grauitatem. B non igitur cauſa quietis eſt infinitas t. 51. Tertio t. 52. neq. aſſignat cauſam cur pars quieſcat, nam cum idem ſit locus totius, & partis, pars ẽt quieſcet in ſeipſa. Sed tota hæc ratio difficultatem habet, nam ſicut ignis, nunc dum eſt in ſphæra, ignis non magis mouetur ad hanc, quam ad illam partem, ita de parte infiniti dici poſſet.

Impugnatur inſtantia Anaxagoræ.

Reſp. diſparem rationem eſſe, quia ſcintilla ignis mouetur ad determinatum locum, quando ibi nõ eſt; Sed hic determinatus locus non poſſet aſſignari illi particulæ infiniti; ſupponit autem cuilibet corpori dari determinatum locum, C vt inductione, & experientia conſtat.

6 *Tertia concluſionis ratio.* Tertia ratio t. 93. ex leuitate, & grauitate corporis ſenſibilis.

Quarta. Quarta ratio t. 54. ex locabilitate corporis, & differentijs loci; ex quo textu colligi poteſt aliquid eſſe ſecundum nos determinatum, & non ſecundum ſe, vt partes continui. Secundo non poſſe aliquid eſſe ſub genere, quin ſit in aliqua ſpecie: Deniq. ex his rationibus patet non dari corpus corruptibile, & elementare infinitum.

7 *Non datur ſecundum Ariſt. ens incorruptibile infinitum mobile circulariter.* Secunda Cõcluſ. Non datur aliquod corpus incorruptibile infinitum circulare mobile circulariter. D Probat primo à text. 35. ad 44. Sex rationibus non dari corpus circulare: *Prima ratio.* Prima t. 35. quia impoſſibilis eſſet motus circularis, quia lineæ ductæ à centro ad circumferentiã diſtarent infinitè; quia quanto magis lineæ diſtant à centro, eo diſtant inter ſe, cumq. in infinitum diſtarent à centro, etiam eadem diſtantia diſtarent inter ſe; Sed diſtantiam infinitam pertranſiri eſt impoſſibile in tempore finito 6. phyſ. 65. ergo non datur corpus circulare infinitum, E cum moueatur ſpatio 24. horarum, quod hic ſupponitur omnibus rationibus ſequentibus.

Secũda concluſionis ratio. Secunda ratio t. 36. & primo ſupponit ſi à tẽpore finito aliquid præciſum fuerit, quod remanet, eſt finitum: Secundo ſi tẽpus habet initium, etiam motus, & ſpatium habebit initium, quia hęc ſe inuicem conſequuntur; His poſtulatis ducatur linea B. C. D. à centro, quæ ex parte D. infinita ſit, deindè fiat alia linea vtrinq. infinita, quæ non tranſeat per centrum prioris lineæ: His ſic poſitis fiat argumentum, Nullum infinitum circulariter moueri poteſt; cœlũ eſt infinitum; ergo non mouetur circulariter, quod eſt cõtra experientiam. Maior probatur, quia in infinito daretur initium; nam ſit linea E. immediata, & linea D. moueatur circulariter, & deſcribat circulũ circa centrum B. in tẽpore finito ſecabit lineam E. quare tempus habebit principium, & finem; ergo etiam linea E. quæ deſignatur eſſe ſpatium pertranſitum ex linea D. *Tertia concluſionis ratio.* Tertia t. 37. & 38. & facit duas ſuppoſitiones: Prima eſt, ſi ex duabus magnitudinibus vna moueatur cõtra aliam, quando vna abſoluit alteram, tunc ẽt altera abſoluit alterã, ſiue vna moueatur iuxta alteram altera immota; ſiue vtraq. contra alteram moueatur, licet citius tranſitus abſoluatur, quando vtraq. mouetur contra alteram: ex hac ſuppoſitione habetur, quod ſi linea infinita tranſit finitam in aliquo tẽpore, in eodem, finita tranſit infinitam. Secunda ſuppoſitio, ſpatium infinitum non poteſt tranſiri tempore finito; his poſitis ratio firmatur, cœlum tranſit circulum deſcriptum circa medium mundi tempore finito, ſcilicet 24. horis; ergo ab eodem pertranſitur; ergo cœlum non poteſt eſſe infinitum.

Quarta t. 34. Omne figuratum eſt finitum, 8 *4. ratio.* ſed corpus circulare motum, eſt figuratum, quia motus circularis non poteſt eſſe, niſi in circulo, vt ſupra probauerat, ergo.

Quinta t. 40. & ſupponit centrum G. ſignari in circulo, per quod trahatur linea D. *5. concluſionis ratio.* quieſcens ex vtraq. parte infinita, & extra centrum prædicti corporis pertrahatur alia linea quieſcens perpendiculariter cadens ſuper lineam A. B. & deinde pertrahatur alia ex centro, quæ moueatur cum corpore, & ſit C. D. nunc formatur ratio, vt moueatur corpus oportet lineam D. C. tranſire lineam A. B. & lineam E. ſed hoc eſt impoſſibile, cũ vtraq. ſit infinita; ergo ſi cœlum eſſet corp⁹ infinitum, non abſolueret circulum tempore finito.

Sexta t. 41. infert ex temporis finitudine ſpatium eſſe finitum. *6. ratio.*

9 *Non datur ens incorruptibile infinitum mobile motu recto.* Tertia Concluſ. non datur corpus incorruptibile infinitum mobile motu recto probat 1. cæl. à t. 44. *Prima ratio.* Primo ex parte locorũ, ſic; illa corpora ſunt finita, quorũ loca ſunt finita; ſed loci ſunt finiti, quia locus deorſum eſt finitus; ergo & ſurſum, quia ſi alterum contrariorum, eſt determinatum; etiam & alterum. *Confirm.* Confirmatur t. 45. quia locus deorſum eſſet infinitus, cũ aliquid eſt extra ſuum locum; neq. poſſet quieſcere, quia nunquam poſſet peruenire ad ſuum locum, cum medium ſpatium ſit infinitum.

10 *Confirm. 2.* Idem confirmat à t. 46. ad 54. ex parte grauitatis, & leuitatis; ſi eſſet corpus graue actu infinitum in extẽſione, deberet habere grauitatẽ actu infinitam; quia alioqui ſicut pars grauitatis aliquoties ſumpta reddit totã grauitatem; ita pars corporis totum corpus; & prętereà in corpore aliquo finito eſſet maior

graui-

grauitas,quam in infinito,vt patet ex calculatione, nam omne finitum reſpectu alterius finiti, vel illud adæquat,vel excedit, vel exceditur in certa aliqua ꝓportione.Sed impoſſibile eſt eſſe grauitatem infinitam, quia moueret,& non moueret, & probat quod moueret,quia ſi grauitas finita mouet ſuum mobile per aliquod ſpatium in tempore finito; grauitas infinita in eodem tempore moueret per maius ſpatium in minori tempore, quam minor grauitas, nam creſcente grauitate, decreſcit tempus ſecundum eamdem proportionem; ergo moueret. Quod aũt non moueret; patet,quia qualis eſt proportio grauitatum, talis eſt proportio temporum; & contra. Sed grauitatis infinitæ ad finitam nulla eſt proportio; ergo neque temporis in quo mouet grauitas infinita, cum tempore in quo mouet grauitas finita; vnde grauitas infinita moueret in inſtanti, atque adeo non moueret; neque poteſt dici, quod moueret in tempore minimo ſecũdum ſenſum, quia eſſet finitum, & diuiſibile,& haberet etiam proportionem ad tempus, quo mouet grauitas finita.

11 *Secunda Ratio.* Secundo,in tex.56. probat non dari corpus infinitum rationibus naturalibus. & primo, vſque ad tex.63. probat ex motu locali, & diuidit omne corpus in finitum, vel infinitum; & hoc in homogeneum, vel heterogeneum, & ſi hoc componitur, vel ex differentibus ſpecie finitis, vel infinitis. His poſitis, ita argumentatur ſi eſt corpus heterogeneum; ergo vel componitur ex corporibus ſimplicibus ſpecie differentibus finitis, vel infinitis.Non ſecundũ,quia corpora ſimplicia ſunt finita,vt ſupra probauit;neq.finitis,quia totum etiam eſſet finitum. Neq.dicas, vnam partem eſſe magnitudine infinitam, quia vel eſſet cœlum, vel elementa, & vtraque conſtat eſſe finita ex dictis. *Confirm.* & Confirmatur, quia oporteret locum, ad quem moueret, eſſe infinitum; atque adeo motum infinitum, quod eſt impoſſibile, quia quod non contingit factum, impoſſibile eſt fieri, ſed non contingit motum infinitum eſſe factum, ſcilicet ſecundum eſſe completum, & cum quiete in termino; ergo neque contingit fieri.

Non. Corpus homogeneũ põt eſſe infinitum. Deinde text. 59. probat non dari corpus ſenſibile homogeneum, quia eſſet mobile aliqua ſpecie motus, ſcilicet recti, vel circularis,quod fieri nequit, vt ſupra. & Confirm. tex. 62. quia vel mouetur naturaliter, vel violenter: ſi ſecundum, neceſſario tunc deberet habere aliquem motum naturalem ſibi, atq. adeo eſſent duo loca infinita, Vnus à quo; alter ad quem, quod eſt impoſſibile; quæ ratio ſupponit, motum dici innaturalem,quia eſt contrarius motui naturali illius corporis.

12 *Infinitũ nõ põt pati à finito.* Demum à tex. 63. probat per motum latius ſumptum, quod corpus infinitum non poteſt pati à finito;neq. finitum ab infinito; neque infinitum ab infinito; nam ſi non ita eſt; Detur infinitum patiens A.finitum agẽs B. tempus in quo fit actio G. ſumatur pars agẽtis D. cum virtus partis ſit minor, quam totius; ſequitur quod mouebit in tempore G.aliquod mobile minus,quam ſit A.Detur ergo partem A. moueri ex D. in G. & ſit illa pars E. cum igitur ipſum D. habeat proportionem ad B. & capiatur in A. pars aliqua, quæ ſe habeat ad illam, vt ſe habet D.ad B.& dicatur R.ergo ſicut ſe habet D. ad E. ita D. ad R. ſed D.mouet E.in G. ergo D.mouebit Z.in eodem tempore; quare B. agens finitũ in eodem tempore mouebit A.& Z.& Confirmatur,quia virtus actiua agentis debet excedere reſiſtentiam paſſi; ſed virtus finita nõ poteſt excedere virtutem reſiſtitiuam infinitam,vt patet ex calculatione; ergo. *Confirm.*

13 *Infinitum non poteſt agere in finitum.* Secundo,in tex.65.probat infinitum non poſſe agere in finitum,quia ſequeretur in eodem tempore moueri à finito, & infinito. Nam ſi agens finitum agit per horam in paſſum, vt quatuor; tunc pars infiniti per horam ponatur agere in partem illius paſſi, & ſit paſſum, vt vnum, ſi augeatur agens finitum vſque ad quatuor, aget in paſſum, vt quatuor in eodem tempore, quo agit agens infinitum. Neque dicas agere in tempore infinito, tũ quia actio fit, vt perueniatur ad terminum; tum quia quo maior eſt virtus, eò citius agit.

Infinitum ab infinito non poteſt pati. Tertio,tex.66.probat infinitum ab infinito non poſſe pati,nam ſi aget per horam,ſequitur per dimidiatam horam idem agens agere in finitam partem infiniti:Quod ſi duplicetur vis reſiſtitiua partis infiniti, iam in eodem tempore agens infinitum ageret in paſſum finitum, & infinitum. Et confirm. quia in omni actione virtus agentis habere debet proportionem maioris inæqualitatis ad virtutem paſſi;hæc autem proportio non eſſet inter infinita.

14 *Extra cœlum non datur ens infinitum inſẽſibile.* Quarta Concluſ.Non datur extra cœlum corpus infinitũ inſenſibile, hanc probat tex. 69.quia omne corpus exiſtens in loco,eſt ſẽſibile;at illud eſſet in loco,quia extra ſignificat locum, imò neq; ibi eſt corpus finitum, quod vocat (vſque ad aliquid). Neque dicatur illud eſſe intelligibile,nam omnia corpora alicubi exiſtentia ſunt ſenſibilia; at illud eſſet alicubi,quia eſſet extra cœlum. Neque dicas eſſe corpus Mathematicum, nam huic propriè non conuenit locus 3. phyſ. tex. 55. ſed metaphoricè, 1.de Gener. tex.44. nam locus ex 4.phy. tex.1.quæritur gratia motus, à quo Mathematica abſtrahunt,nam ſenſibilia tantum mouentur, atque adeo erunt in loco.

15 *Nullum datur ens infinitũ, ſeu corruptibile,ſeu incorruptibile, ſeu ſimplex,ſeu compoſitum.* Quinta Concl. Nullum corpus infinitum datur ſiue corruptibile, ſiue incorruptibile; ſiue ſimplex, ſiue compoſitum, patet ex dictis; & confirmat à tex. 70. rationibus Logicis communibus. Primo, probat de mobili circulariter,quia hic motus fit circa medium,&in hac raõe ſufficit ſupponi medium negatiuè, ideſt id, ex quo non poſſit aſſi-

gnari maior diſtantia ex vna parte, quàm ex alia; in infinito autem non eſt medium, quia hoc ſumitur in ordine ad extrema, quibus caret infinitum. Secundo, de motu recto, quia deberet dari loc', in quo eſſet violenter, & in quo naturaliter; duo igitur loca infinita. Tertio, tex.71. deberet virtus mouens eſſe infinita, quia mouet corpus infinitum, cum omne agens debeat excedere reſiſtiuam paſſi, duo igitur infinita. Neq; dicas moueri à ſeipſo, quia deberet eſſe animatum, animal autem neceſſariò ratione quantitatis, & figuræ eſt determinatum tex.72. Ex his, & alijs rationibus probat Ariſtoteles non eſſe corpus infinitum.

Ratio concluſionis.

Ex quibus omnibus formatur hæc ratio, omnia aut ſunt intra cœlum, & hæc finita ſunt magnitudine, & multitudine, cum finiantur per circumferentiam cœli, vel eſt ipſum cœlum, & hoc cum moueatur circulariter, non poteſt eſſe infinitum, quia numquam abſolueret motum; aut extra cœlum. At phyſicus nullam habet rationem affirmandi aliquid eſſe extra cœlum, & præterea corpus mobile eſſe non poteſt, quia non motu recto, vel circulari, ergo.

ART. III. *Antiquorum opinio de infiniti exiſtentia.*

Concedunt infinitum. Anaxim. Archel. Demo. Dioge. Apolli. Leucip & alij.

16 INfinitum ens dari, docuere Antiqui', vt Anaximander, Archalaus, Democritus, Diogenes, Apollinares, Leucippus ex Laertio in eorum vitis. Stoici apud Platonem, opuſculo de Repugnantijs Stoicorum, & refert Ariſtot.3.phyſic. Imò refert Pythagoram, & Platonem poſuiſſe infinitum per ſe eſſe principium, & non ratione alicuius ſubſtantiæ, cui adiungatur.

Diſcrepan' inter ſe Plato, Pythagor.

Sed Pythagoras, & Plato primò diſſidebant, quia Pythagoras in hoc mundo ponebat infinitum tantum in ſenſibilibus, Plato etiam in abſtractis. Secundo, Pythagoras poſuit infinitum extra cœlum, Plato infra cœlum, nã ideas, cum eſſent incorporeæ, nuſquam dicebat eſſe. Tertio, Plato infinitum dixit, magnum, & paruum, Pythagoras numerum parem, quia numerus par cum in ſe non habeat terminum; ſed terminetur ab impari, eſt infinitus, nam per imparem fit indiuiſibilis in æqualia.

Rationes horũ Auctorum.

Et pro hac ſententia Ariſtoteles refert text. 31. quinque rationes. Primo, quia tempus non videtur habere neq; initium, neque finem.

Confirm.

Confir. Ex diuiſione continui, quæ procedit in infinitum; vnde Mathematici ſumũt lineam in infinitum ſecari.

Confirm 2.

Confirm. 2. Ex generatione rerum, quæ numquam deficit.

Confirm. 3.

Confirm. 3. Quia omne corpus videmus alio terminari, ergo.

Confirm. 4.

Confirm. 4. in text. 32. quia noſtra cogitatio qualibet magnitudine poteſt cogitare maiorem, vt extra cœlum concipit ſpatium infinitum, cum igitur cogitatio ſit conformis rebus, debet infinitum dari in rebus. Cum enim nos vnam molem concipiamus conflari ex ijs, quæ extra, & quæ intra cœlum concipimus, cur magis vacuum erit ibi, & non hic. Neque poteſt dici ibi poſſe eſſe infinitos mundos, quia in æternis non differt eſſe, & poſſe. Quæ propoſitio ex Burlæo hic eſt allata ex ſententia Antiquorum, & Græci dicunt fuiſſe Archithæ; Vſurpauit tamen 9.metaphyſic.tex.17. ſub alijs verbis; nihil autem potentia æternum eſt, de qua Zimar. in Tabula, verbo æterna, Iandud. 3. phyſic. quæſt. 9. Tolet. quæſt. 4. ad quintum, & nos in explicatione textus. & tex.34. promittit ſe tractare de infinito in magnitudine.

Burl. Arch. Zima. Iand. Tolet.

Allatas rationes ſoluit Ariſt.

Sed Reſpondet ad has rationes à tex.73.& 17
Primò Reſpondet ad primum text. 75. de tempore, & motu; ea non eſſe infinita actu, ſed potentia, quia in ſucceſſione conſiſtunt nihilq. eorum accipi poteſt, quod ſit permanens, atque adeo actu infinitum; tamen verè videtur concedere infinitum ſucceſſiuè extitiſſe, licet nunquam ſimul extiterit, & hoc colligo, quia Ariſtoteles ponit diſcrimen inter motum, tempus, & magnitudinem, nam magnitudo negat eam infinitudinem, quæ eſt in tempore, & motu.

Ad 1. Confirm.

Ad primam Confirmationem Reſpondet numquam fore infinitas diuiſiones continui in actu; quia ſi eſſet abſoluta diuiſio, non eſſet compoſitum ex diuiſibilibus, ſed indiuiſibilibus.

Ad ſecundam.

Ad ſecundam Reſpondet text.73. Satis eſſe materiam incorruptibilem, quæ ſucceſſiuè per corruptionem vnius fit ſubiectum generationis alterius, idem 1.de Gener. tex. 16.& 17.

Inſtantia.

Dices: Cum ſecundum Ariſtotelem præceſſerint infiniti homines, an omnes obiectiuè ſint in intellectu intelligentiæ? 18

Soluitur.

Reſp. Secundum Ariſtotelem affirmatiuè, vel ſaltem ſunt infinitæ animæ, ſi hæ ſunt immortales, & multiplicantur cum corporib'. de qua re infra.

Ad Tertiam.

Ad tertiam text. 74. Non omne corpus habere aliud extra ſe, nam tandem venitur ad aliquid, quod non tangitur ab alio ex parte vtriuſque extremi, ſed finitur ſeipſo, nam corpus prius finitur in ſe, deinde habet, vt tangat aliud, nam tangere dicit habitudinem ad aliud cum quadam adæquatione; ideo negauimus ſphæram tangere planum phyſicè.

Ad Quartam.

Ad quartam Reſpondet text. 75. negat ex noſtra imaginatione deduci debere rei exiſtentiam, nam poteſt intelligere hominem maiorem, quàm ſit, quia rei veritas non pendeat à noſtra imaginatione; ſed potius contra.

Secunda obiectio.

Secundo obijcies: Deus ſecundum Ariſtotelem eſt infiniti vigoris, & agit ex neceſſitate naturæ; ergo non poteſt producere minus, quàm infinitum. 19

Reſp.

Reſpond. Hæc duo non cohærere, infinitatem potentiæ cum neceſſitate. Secundo, negatur conſequentia, quia etiam ſi Deus eſſet infiniti vigoris, & ageret neceſſariò, non tamen producit infinitum, quia hoc implicat; quantum autem producit, determinari nequit, cum ſequatur ex hypotheſi impoſſibili. Reſp. 3. etiam ſi Deus poſſet per ſuam potẽtiam infinitam producere infinita, non tamen id poſſet per cauſſas naturales naturaliter operantes, quia hę ſunt finitæ, & habent modum operandi cõnaturalem finitum, atq. adeo Deus cum illis agẽdo connaturaliter nõ poteſt niſi finitum effectum. Quid autem dicendum ſit de potentia abſoluta, dicetur infra.

20 Tertio, finitum, & infinitum ſunt paſſiones quantitatis, ergo vt datur vna paſſio, ita & alia. Et Confirm. quia ſpecies numerorum ſunt infinitæ; ſpecies autem cum ſint de perfectione vniuerſi, omnes dari debent. *Tertia obiectio.*

Reſp. 1. aliqui, paſſionem quantitatis non eſſe infinitum actu, ſed in potentia: ſed non placet, quia Ariſt. 1. phy. tex. 15. argumentans contra Meliſſum ponentem vnum infinitũ actu, ait: *Infiniti enim ratio quanto vtitur nõ ſubſtantia, neq. quali.* *Solutio aliorũ Reÿcitur.*

Reſp. Infinitum non dicitur paſſio, quæ illi neceſſariò conueniat, ſed ex hypotheſi, quia ſi eſſet, non niſi quãtitati cõuenire poſſet: Ex quo ſoluitur, quod dicitur. ſ. dato vno contrario, debere dari aliud in natura, id. n. verum eſt de contrarijs poſitiuis, vt fiat cõtemperatio in actionibus, non autem de priuatiuis, vt patet de pleno, & vacuo. Reſp. 2. Satis eſt dari infinitum in potentia. Reſp. 3. Ricc. d. 43. a. 1. q. 5. ad 1. conuenit, vt quãtitas accipitur ſine exiſtentia, non autem vt eſt in exiſtentia, quia ſic ſemper eſt terminata. *Vera ſolutio.*

Ad Confirm. 1. Non omnes ſpecies poſſibiles eſſe de perfectione vniuerſi: nam Deus poteſt plures, eaſq. perfectiſſimas producere; quare ſufficit eas ſpecies poni, quæ ſunt neceſſariæ ad bonum ſtatum hominis, & viuentium.

Reſp. 2. Species numerorum non eſſe propriè ſpecies, ſed per aggregationem, vt alibi.

21 Quarto, luminoſũ illuminans aërem producit in illo aliquid luminis, & per approximationem in quolibet inſtanti horæ intẽdit illud ſecundum determinatam partem, ſed ſunt infinita inſtãtia, ergo infinitæ partes luminis ſunt ibi productæ; at ex infinitis coaleſcit infinitum lumen. Reſpondent concedendo in quolibet inſtanti produci determinatã partem luminis; ſed quia vnũ inſtans non eſt immediatum alteri, ſed ſequitur pars temporis, in illa parte tẽporis acquiritur aliquid luminis ſucceſſiuè, non tamen per partes æquales, ſed proportionales, iuxta ꝓportionem motus, & tẽporis, quare ſicut partes æquales motus, & temporis ſunt finitæ, licet habeant partes proportionales infinitas, ita partes æquales, quibus lumen intenditur sũt finitæ, licet habeant partes proportionales infinita terminatas infinitis inſtãtib', in quibus verum eſt ꝙ ſit productum aliquid luminis ſecundũ proportionem; at ex productionibus infinitarum partiũ proportionaliũ in infinitis inſtantibus, non ſequitur in fine eſſe productum infinitum lumen. Ita Conimbr. 3. phy. c. 8. q. 1. a. 5. ad 3. Sed hi Auctores non explicant qũo in ſingulis inſtantibus fiat intenſio per proportionales, & non per partes æquales. Ideo Reſp. quia inſtantia infinita ſunt ratione partium proportionalium, quæ ſunt infinitæ; nam rõne partium æqualium ſunt finita, ſicut ipſæ partes horæ æquales, & ſicut approximatio, quæ eſt inter duo inſtantia, eſt determinata, ita & partes luminis producti ſunt determinatæ, & ſicut partes determinatæ illius approximationis ſunt finitæ, ita & partes luminis. *Quarta obiectio.* *Vera reſponſio.*

Quinto, ſecundum Ariſt. Mũdus eſt æternus, & anima rationalis immortalis; ergo sũt infinitæ animæ: ſimiliter infiniti dies, oppoſitiones Solis, & Lunæ. 22 *Quinta obiectio.*

Reſp. 1. Quidam: Homines non fuiſſe generatos ab æterno, licet Mũdus fuit ab æterno. Sed contra, quia homo eſt finis omnium 2. phy. tex. 24. at media nõn poſſunt eſſe per infinitum tempus ſine fine, quia fruſtra; Vnde Aug. q. 33. ex quæſt. veter. teſtam. ait, vt quid annua fæcunditas ſiue homine? *Si mundus fuit ab æterno, homines geniti fuere ab æterno.*

Reſp. 2. Quidam, non negare Ariſtotelem infinitum in ſucceſſiuis, ſed in permanentibus, vt colligitur ex 3. phyſ. t. 56. & 60. & verè omnia argumentã in 3. phyſ. probant de infinito permanenti præter illud in tex. 41. omnis numerus eſt numerabilis. Sed contra, quia animæ rationales ſunt permanentes; Ideo tertio alij, vt Alexand. dixere animam eſſe mortalem; Auerr. Simplic. & Them. poſuerunt ex omnibus hominibus vnum intellectum; nam vt notat Scot. 2. metaphyſ. q. 6. Ariſtoteles de ea re dubitat 12. metaph. t. 17. 23 *Alia reſponſio reÿcitur.* *Auerr. Simpl. Them. ponunt vnum communem intellectũ. Dubitat Ariſt. ex Scot.*

Reſp. 2. Auic. 6. ſuæ metaph. cap. 2. & Algaz. apud D. Thom. 1. par. quæſt. 70. art. 4. & 2. contr. Gent. 81. dicunt ſecundum Ariſtotelem non implicare infinitum in rebus ſpiritualibus, quæ non ſunt ſubordinatæ eſſentialiter, idem Philoponus in digreſſione quadam 8. phyſ. idem Ferrar. 2. contr. Gent. loc. cit. vbi D. Thom. eſt dubius in ſolutione huius argumenti. Sed contra eſt Auerr. lib. deſtruct. diſput. 1. in ſolutione 6. dubij, primò quod Ariſtoteles dicat omnem numerum eſſe numerabilem, quæ ratio habet locum etiam in ſpititualibus. Sic etiam 8. phyſ. 75. docet infinitum eſſe impertranſibile. Reſp. hanc rationem valere in rebus corporeis, quia tex. 30. dixit, agendum ſibi de infinito ſecundum magnitudinem ſenſibili; nam numerus reſultat ex diuiſione continui; quare ſi darentur infinitæ animæ, conſtitueretur ex illis multitudo quidem innumerabilis, nõ tamen numerus, quia hic fit per numerationem. & Ferr. vult. illam propoſitionem dictam ex opinione communi ſui temporis: quomodo etiã intelligitur id 8. phy. licet dici *Concedunt ſpiritualibus in rebus infinitum Auicen. Algazel. Philop. Ferrar. Anceps eſt. Thom. in ſolutione. Non placet Reſponſio.*

poſſit infinitum in tempore infinito poſſe pertranſiri.

24 *alij propter hoc argumentũ ponunt tranſmigrationem.*

Reſp.4.alij,animas rationales eſſe immortales,ſed finitas; generationes verò hominũ fuiſſe infinitas,quia datur tranſmigratio animarum ex vno corpore in aliud, quia haberet anima in quolibet proportionatas diſpoſitiones;ſed nos de hac re alibi.

Mundi æternitas, & animi immortalitas non cohærẽt ex Caiet.

Reſp.5.Caiet.1.p.q.7.a.4.ad 5.Mundũ eſſe æternum, & animam eſſe immortalem,neq. dari infinitum, non cohærere.

Reſp.6.Scot.ꝙ illæ animæ non eſſent infinitæ actu,ſed exiſterent actu infinitæ in potentia, quia non aliter illis cõuenit infinitas, niſi accipiendo vnã poſt aliam, ſed non eſſẽt infinitæ actu,quia infinitæ actu ſũt tot,ꝙ nõ poſſint plura cõpoſſibilia eſſe;at illæ animæ nõ eſſent ſic,quia hæ poſſint plures,& plures eſſe;hinc infert ꝙ infiniti homines ſucceſſiuè exiſtẽtes,ſi eſſent ſimul, nõ eſſe infiniti actu, quia fuerunt infiniti in accipiendo,& in potentia; ex quibꝰ non ſequitur infinitas actualis,quę eſt diuerſæ rõis à põtiali;nã habẽt cõtradictoria prædicata,quia vni competit nõ eſſe tot,quin plura in accipiẽdo,& alteri eſſe tot, ꝙ non plura, vnde infinito in actu exiſtenti nõ poſſet addi vna anima;nã ex poſſibilibus,& incõpoſſibilibus non ſequitur cõtradictio,& incompoſſibile,ſed poſſibile eſt dari numerum infinitum in põtia, & animã intellectiuam eſſe immortalem,& numerum poſſibilem animarũ eſſe cõpoſſibilem cũimmortalitate illarum, cũ neceſſarium nulli ſit incompoſſibile,qualis eſt poſſibilitas animarum,& immortalitas;ergo eſt ex his cõpoſſibilibus nõ ſequitur infinitum in actu, quod implicat. Sed de hac re nos alibi.

25 *Animæ illæ ex Scoto eſſent infinitæ in potentia.*

26 *Sexta obiectio ex infinitate peccati.*

6.Obijcitur Grauitas infinita peccati,nam hæc creſcit ex infinitaı nproportione inter creaturam offendentem,& Deum offenſum.

Confir.1. Ex infinitate gratiæ Chriſti, de qua Magiſter in 3.diſt.13. ait: *Chriſtum ſecundum hominem, tantam à conceptione habuiſſe ſapientiæ,& gratiæ plenitudinem,vt Deus ei plenius conferre nõ poſſit*. at id, quomaiꝰ nõ põt fieri à Deo, neceſſario eſt infinitum, ergo.

Confirm.2.Ex merito infinito, quod fuit in operibus Chriſti.

Grauitas peccati eſt finita, ſed altioris ordinis.

Reſp.1.Negando in quolibet peccato eſſe infinitam grauitatem, ſed eſſe iniuriam diuerſi ordinis ab iniurijs, quæ fiũt inter creaturas, & propter hanc diuerſitatem ordinis, poteſt dici infinita grauitas ſecundum quid, quia omnes iniuriæ inter creaturas etiam ſi ſint infinitæ,non poſſunt pertingere ad grauitatem iniuriæ, quæ fit Deo. Sed contra,

Inſtantia ex Maiore.

E quia licet hęc Reſponſio fortè ſit probabilis, tamen adhuc inſtatur à Maiore 1. d. 44. q. 2. Maumetanus vult occidere omnes Chriſtianos non ſolum exiſtentes, ſed etiam poſſibiles,qui ſunt infiniti;at tale peccatum habet tantam malitiam, quantam occidens actu infinitos, quia voluntas habetur pro facto. Neq.dicas, nolle occidere omnes poſſibiles, quia non vult occidere ſeipſum, cum poſſi-

A bile ſit, vt fiat Chriſtianus; nam ſatis eſt voluntas occidendi infinitos,ſi tot eſſent.

Soluitur.

Reſp.aliqui, occidens infinitos non haberet infinitam grauitatem. Sed contra, quia occidens duos æqualis cõditionis duplo magis nõ peccat, quam occidens vnum, & qui tres,triplo,&c. Neque dicas,non omnes eſſe æqualis dignitatis,& per conſequens non eſſet æqualitas in occiſione illorum;nam accipiatur occiſio abiectiſſimi homninis, erit alicuius grauitatis, quæ habebit infinitas,vel æquales, vel maiores grauitates.

B Reſp.alij,creaturam cum ſit finita,nõ poſſe ſimul habere niſi actus finitæ intenſionis, quare ſiue per illos velit vnum ſiue plures, non excedent intenſionem maximam contentam intra vires illius creaturæ. Sed contra, inquit, Maior, quia ſi natura poteſt habere decem actus diſtinctos circa decẽ,quorum quilibet eſt intenſus, vt vnum, poterit habere viginti circa viginti, intenſos, vt dimidium, & ſic proportionaliter multiplicari poſſent actus,& diminui intenſio; ergo poterit natura habere infinitos actus, quorum quilibet feratur diſtinctè circa diuerſa obiecta, & habeat æqualem malitiam quam habet occiſio abiectiſſimi; at facilè negatur

C hæc calculatio ex remiſſione gradus ad multiplicationem numericam actuum. Nam licet facilius poſſit haberi actus remiſſi, quam intenſi ſeparatè accepti, non tamen quando remiſſio eſt diſperſa in pluribus actibus ſimul producendis circa varia obiecta, quia pluribus intenſus minor eſt ad ſingula ſenſus: at ſecus quando per vnum actum fertur circa plura:quia in nullum fertur diſtinctè, quare tam facilè fertur in infinitos, ac in finitos.

Grauitas peccati ſumitur ex grauitate obiecti, vt cognita.

D Ex quibus patet actum,quo quis vult occidere infinitos, non habere tantam grauitatem, quantam haberent infiniti actus diſtincti circa infinitos, quia grauitas non ſpectatur ex grauitate obiecti ſecundum ſe, ſed vt cognita, alioqui omne peccatum quatenus eſt contra Deum, eſſet infinitum;at cognitio infinitorum ſimul,eſt confuſa;at quãdo eſt ſeparatum eſt diſtincta, vt fusè docui, tum in 3.p.tum in materia de peccatis. 27

Iniuria peccati ſi eſt infinita, eſt tantum moraliter.

Reſponderi 2.poſſet hic, nos negare infinitatem actualem in rebꝰ phyſicis,at hæc infinitas malitiæ,& iniuriæ eſſet moralis, quia conſiſtit in exiſtimatione hominum, ſic, vel ſic reputantium iniuriam, at huiuſmodi infinitum apprehendi in rebus non eſt abſurdum.

Gratia Chriſti non eſt phyſicè infinita.

Ad primam Confirm.Reſp.negando infinitatem phyſicam gratiæ Chriſti,nec Magiſter de ea loquitur, ſed vel de gratia vnionis ſubſtantiali, vel ex Michaele de Bononia de ſapientia,& gratia increata cõmunicata humanitati per vnionem hypoſtaticam, & cõmunicationem idiomatum.

Meritum Chriſti ſecundũ aliquos eſt infinitum virtualiter.

Ad ſecundam Confirm.Reſp. aliqui, meritum, & ſatisfactionem Chriſti eſſe infinitũ nõ formaliter,& intrinſecè,ſed extrinſecè,& virtua-

virtualiter rōne effectus, nā eſt tantæ perfectionis, vt ſufficiens ſit ad infinita pręmia ſi poſſent dari, & ad ſatisfaciendū pro infinitis peccatis, ſi darētur, quia excedit omnia præmia, & demerita peccatorum.

Dices: Virtus ponēs ad infinitos effect⁹, eſt infinita formaliter, ergo. Reſp. negādo antecedens, quia ſatis eſt eſſe virtutem ſuperioris rōis. quā ſint effectus, ſicut iniuria facta Deo non eſt formaliter infinita; licet excedat infinitas iniurias, quæ fieri poſſent inter creaturas, qui eſt ſuperioris rationis.

28 Reſp. 2. alij, hic quæri infiniti exiſtentiā ex viribus naturæ, quale non eſt infinitas meritorū Chriſti, ſed quia infiniti exiſtētia implicat ēt per abſolutā pōtiam ex cōi. Ideo Reſpondent 3. alij, Infinitatem meritorū Chriſti non eſſe phyſicā, ſed moralē, quia eſt proportionata meritis, quæ nō habent eſſe phyſicū, ſed morale, ſed infinitatem moralitatis cōſtat non implicare, quia nō exiſtit formaliter à parte rei, ſed fundamentaliter; & formaliter obiectiuè in intellectu; nam eſſe morale ſumitur ex communi exiſtimatione. Sed de hac re diximus 3. par. vbi diximus quō ſit infinita, & quomodo ſit in acceptatione Dei.

Infinitas meritorum Chriſti non eſt phyſica, ſed moralis.

29 7. Obijcitur: Linea gyratiua, quæ eſt in columna, eſt infinita, conſtans ex infinitis partibus æqualib⁹ vni certæ, nam ſi daretur columna decem palmorum ſecundum longitudinem, & vnius palmi ſecundum latitudinem, in tali colūna eſſet linea gyrās eius partes proportionales actu infinita, quia daretur linea gyrans primam medietatem, & ſimiliter ſecundam medietatem, & ſic in infinitum, faciēs infinitas circulationes per partes proportionales columnæ, quarum quælibet circulationum, vt minimum eſt vnius palmi; ergo huiuſmodi linea eſt actu infinita, quia gyrat partes actu infinitas; at hoc videtur repugnare, quia clauderetur certis terminis. ſ. duobus punctis terminantibus, vel ſaltem continuantibus, nam ſi columna quam gyrat, eſt decem palmorū, & gyrationes non perueniāt, niſi ad nonum palmum, non aliter, ac ſi colūna eſſet nouem palmorum, tunc poteſt aſſignari ſuperficies continuatiua decimi palmi cum nono, ſicut aſſignaretur vltima ſuperficies ſi eſſet nouē palmorum, & in illa ſuperficie aliqua linea, & in illa linea aliquod punctum, ad quod perueniet linea gyratiua, ita & vltra illud, ſecundū illum gyrādi modum per partes proportionales columnæ, non progrediatur; vnde fit illud punctum ineſſe vltimæ circulationi; at vltima circulatio non pōt circuire, niſi vltimam partem, & vltimum punctum non pōt ineſſe niſi vltimæ circulationi, quia ſi non ineſſet vltimæ circulationi, vltra illud eſſet alia circulatio, quæ eſt contra hypotheſim; at dari vltimam partē proportionalem eſt impoſſibile, quia ſi illa eſt vltima, eſſet determinata, atq. adeo determinatæ magnitudinis: vnde cum præceſſerint infinitæ partes, maiores ipſa, ſequeretur corpus illud eſſe infinitum.

7. Obiectio de linea gyratiua.

A

Confir. à Maiore ex quadrato cuius quælibet conſta ſit quatuor pedum; nam in illo Diameter eſſet actu, & infinit⁹; nam Diameter diuidens primam partem proportionalē eſſet pluſquam pedalis; nā Diameter eſt aſſimiter conſtæ cū ex diametro quadrati euadat quadratum duplum, ad quadratum conſtæ; ſecunda pars proportionalis eſt pedalis cū ſit mediatas bipedalis partis; ergo Diameter illis eſt longior, quam pedalis, & ſic conſequēter procedendo per infinitas partes ꝓportionales; cū Diameter ſemper ſit longior quam conſtæ; ſequitur diametrū reſultātem ex oībus partialib⁹ diametris eſſe infinitè lōgum, quia conſtat ex diametris æqualib⁹ infinitis, non cōicantibus. 30

Cōfirmat Maior exemplo quadrati.

B

Neq. ad hæc dicas in corpore figurato, & terminato per duas ſuperficies non poſſe poni hanc lineam gyratiuam, quia eſſet terminata. Nam ſicut partes ꝓportiones licet ſint infinitæ; tamen adhuc terminantur per illas ſuperficies, nō quidem per ſe, ſed per accidens, ita linea gyratiua, ſeu faſcia curua, ſecundum longitudinē pōt terminari per accidens ex ea parte, qua eſt infinita, non tamen per ſe, & proprio termino. Dicitur aūt terminus per ſe, qui eſt intrinſecus, & intra numerū multitudinis qualis eſſet vltima, & prima vnitas, vel pars earū quæ

C

conſtituunt numerum, vel extenſionem infinitam. Hinc fit, lineam gyratiuam eſſe per ſe infinitam, & per accidens finitam, & idem dicitur de ſuperficie, quæ reſpōdet illi lineæ, & corpore, quod reſpondet illi ſuperficiei.

Reſp. Sot. 3. phy. q. 4. tum ex opinione aliquorum illā lineam eſſe infinitam ſyncathegorematicè, non aūt cathegorematicè; tū ex aliorum Reſpondet, nec actu, nec pōtia eſſe infinitam, ꝙ ſi eſſet infinita, tunc eſſet cathegorematicè, & hos ait min⁹ malè ſentire; ſed ex propria opinione Reſpōdet, ꝙ quāuis cogitatione poſſimus imaginari talē lineam, tū eā non eſſe actu infinitam; ſicut neq. eſt actu 31

Linea gyratiua ex Soto nō eſſet actu infinita, ſed in potentia.

D

per ſe; ꝙ ſi Deus incipiat illam ſeparare à corpore; erit tā longa, quanta erit pars ſeparata: ſed numquam poterit Deus totam ſeparare, & ita concedit eſſe infinitam in potentia. ſ. ſecundum ſeparabilitatem, nam quantacūq. ſeparetur, poterit maior ſeparari.

Sed hæc Soti Reſponſio, Primò reprehenditur quoad id, quod hæc linea non ſit actu in re, nam certum eſt omnibus modis partes columnæ continuari, quib⁹ poſſint diſcontinuari, & diuidi: ſed vt poſitum eſt in argumento, partes columnæ diuidi poſſūt; ergo ita continuantur. Maior prob. quia omne,

Soti Reſponſio non probatur primo.

E

quod eſt actu, & poſitiuè diuiſibile, eſt etiam poſitiuè continuatum: Sed antequam partes diuidantur, ſunt diuiſibiles; ergo ſunt actu continuatæ, quare eo modo, quo diuiſibiles, ita continuatæ ſunt partes, quare ſic videtur à Deo linea continuans.

32 Secundò, in eo quod dicit ideò non eſſe actu infinitam, quia non eſt per ſe: nam nomine entis per ſe, vel intelligit ſeparatum à quocumq. alio, vel id, ꝙ eſt ens per accidens,

quod .ſ. diſtinguitur ab ente habente vnitatem per ſe: Si ſecundum, tunc ſine rõne dicitur, quia cum linea ſit ſpecies quantitatis ex opinione ipſius, nõ eſt ratio cur ẽt linea gyratiua non ſit ſpecies, atq. adeo habeat vnitatem per ſe; Si primum, tunc non eſt bona rõ, tum quia inde ſequeretur, nec in corpore infinito eſſe lineam infinitam, quia ẽt non eſt ſeparata; tum quia vt ſic inexiſtens linea, eſt alicuius magnitudinis, & non magnitudinis finitæ; ergo vt ſic eſt infinitæ; tum quia eadẽ linea eſſet ſeparata, & cõiuncta; ſed ſeparata eſſet infinita; ergo. tum 4. quia vt lineã ſit finita, v.g. vnius palmi, eſt impertinens, quod ſit coniuncta, vel ſeparata. Hinc patet malè negari eſſe infinitam, quia non eſt ſeparata; tum quia licet non habeat propriam exiſtẽtiam ſeparatam, tamen habet inexiſtẽtiam, .i. exiſtentiam coniunctam partibus, ſed vt inexiſtẽs eſt alicuius longitudinis non finitæ, vt probatum eſt, ergo infinitæ; tum quia ſicut negatio ſeparationis non tollit ab illa finitatem, ita neq. infinitatem, quia eadem eſt ratio vtriuſq.

33 *Tertio non loquitur cohærẽter.* Tertio, non conſequẽter loquitur, dũ primum probat opinionem dicentium, eſſe cathegorematicè infinitam, & deinde incidit in opinionem dicentium eſſe ſyncathegorematicè infinitam, vt notauimus in eius opinione; nam dicere eſſe infinitam ſecundum potẽtiam .i. vt ſeparabilem, eſt illam ponere finitam in infinitum; nam ꝙ eſt actu ſeparatum, eſt finitum, & quod eſt ſeparandum, eſt infinitum, at hoc ponit infinitatem ſyncathegorematicam, ergo.

Inſtantia. Dices. Ipſum reprehẽdere eos, qui dicunt eſſe actu ſyncathegorematicè infinitam; non verò qui dicunt eſſe potentia ſyncathegorematicè infinitam, quia actu non eſt infinita, nec cathegorematicè, nec ſyncathegorematicè.

Soluitur. Sed contra, quia eſſe actu infinitam, & eſſe ſyncathegorematicè infinitam, ſunt termini repugnantes, quia idem eſt eſſe infinitũ in actu, & cathegorematicè, & eſſe infinitũ in potentia, & ſyncathegorematicè, vt q. 3. docet Sot. ꝙ ſi ipſe appellat lineam ſyncathegorematicè infinitam, eam quæ eſt ſeparabilis à continuo, non autem quæ eſt inexiſtẽs continuo, tunc non ſatisfacit argumento propoſito, vt patet. quo probatur lineam eſſe actu in continuo, & infinitam.

34 *Quarto impugnatur.* Quarto diplicet, quod docet lineam gyratiuam ſeparatam debere eſſe tantam, quanta pars ſeparata, quia ſeparatis ab ea colũna decem partibus proportionalibus, linea gyratiua eſſet decem palmorũ, atq. adeo æqualis columnæ, quam diximus eſſe decem palmorum; ergo maior, quam ſeparatæ partes columnæ; ergo non eſt tanta linea gyratiua, quantæ ſint partes ſeparatæ. Confirm. quia conſtat lineam circularem eſſe maiorem linea recta quando ducuntur ab eodem ad idem punctum; at talia eſſent linea gyratiua & partes proportionales columnæ ſecũdum longitudinem ſumptæ, nam ex alio attenditur longitudo lineæ rectæ, & gyratiuæ, nam huius longitudo menſuranda eſt ex obliquo proceſſu, & rectæ lõgitudo ex recto, at obliquus proceſſus eſt maior, quam rectus.

Demum, malè videtur docere, lineam gyratiuam poſſe ſeparari ſecũdum aliquas partes, quia cum linea non ſit aliud, quàm vnio partium, ſeu continuatio ipſarum, ſicut impoſſibile eſt, exiſtere vnionẽ ſine rebus vnitis, ita lineam ſine partibus continuatis.

Reſp. 2. alij, cum partes non ſint actu in continuo, nec linea eſt in illa: ſed vt partes ſunt infinitæ in potẽtia; ita & linea gyratiua: 35 *Secunda aliorũ reſponſio.*
ſed falſitas huius patet tum ex dictis; tũ quia ſi partes non ſunt diſtinctæ, neq. linea eſt in illis actu, quia inter res nõ diſtinctas, ſed idẽtificatas, non eſt neceſſaria continuatio; ꝙ ſi dicas non eſſe inexiſtẽtem in continuo: Tũc contra, quia illam Deus totam cognoſcit, vt actu exiſtentem, & poſitam extra cauſas ſuas, atq. adeo eſſe actu infinitam, licet non ſit diſtincta realiter. *Reijcitur.* Vnde malè vtuntur hoc argumento, vt probent partes non eſſe diſtinctas realiter, ſi concedunt dari hæc cõtinuatiua actu formaliter diſtincta, quia hinc ſequitur, eandem difficultatem eſſe in opinione ipſorum, quoad infinitatem huius lineæ; tũ quia inſtat Maior. quod licet in continuo non dentur lineæ indiuiſibiles, tamen non põt negari, quin detur ibi entitas gyrans columnam per modũ faſciæ, ſicut datur in columna aliqua quantitas ſecundum longitudinem, at illa faſcia, ex eo, quod ſit lata, non perderet ſuam lõgitudinem, ſecũdum quam eſſet infinita; vt patet ex linea lata ſecundum digitum, & longam verſus Orientem in infinitum, etiam ſi Deus illam lineam difformẽ faceret ſecundum latitudinem. *Maior.*

Reſp. 3. alij, concedentes partes eſſe diſtinctas realiter inter ſe, & à linea; illam eſſe infinitam ſyncathegorematicè, ſicut partes ſunt ſyncathegorematicè infinitæ. 36 *Secũdum alios linea illa eſſet ſyncatheg. infinita.* Sed adhuc vrget argumentũ, quia inter determinata puncta nec eſſe põt linea infinita etiam ſyncathegorematicè, quia dari vltimam circulationẽ tam repugnat infinitæ ſyncathegorematicè, quàm cathegorematicè. *Non placet.* Sed infra oſtẽdetur non eſſe eandem rationem.

Reſp. 4. Concedendo eſſe infinitam, quatenus eſt implicata, & quaſi compoſita ex infinitis partib⁹, quarũ quælibet eſt finita, nullum inter ſe ordinem ſeruantibus, ſed implexis, & implicatis ex ſe inuicem infinities procedentibus, & ad ſe inuicem recedentibus; *Linea ſecundũ aliquos non eſſet gyratiua, prout eſt ſimplex linea.* at ſatis efficaciter probatur non eſſe lineam gyratiuam, ſi ſpectetur, vt ſimplex quædã linea ordinem ſuarum partium ſeruans: *Non probatur.* Sed contra, quia in argumento oſtenditur, partes lineæ gyratiuæ eũdem ordinem ſeruare inter ſe, quem ſeruãt partes proportionales colũnæ ſumptæ ſecundum proportionem ꝓpoſitam in argumẽto, quare vt partes proportionales ſunt ordinatę vna ſupra alteram, ita vt ſupra medietatem, ſit medietas medietatis, & ſupra hãc dimidietas hui⁹ dimedietatis,

&

& ſic in infinitum,ita ſupra quamlibet partẽ eius lineæ gyratiuæ eſt alia,& alia pars æqualis,& ſic in infinitũ, ex quibus omnibus partibus ordinatis vna ſupra alteram componitur quædam linea non finita, ergo infinita; ergo linea gyratiua,vt ſimplex quędam linea eſt, poteſt eſſe infinita, conſtans ex mille ramis inter ſe complexis, & implicatis, vt facilè conſtare poteſt intuenti figuram aliquam huiuſmodi.

Prima Confir.

37 Confirm. Quia ſi linea gyratiua procedit vſq. ad milleſimam partem, tunc erit linea ſimplex mille palmorum, ſed eodem modo procedit ad omnes alias partes columnæ inſiſtendo eidem; ergo ſi ad quaslibet partes finitas peruenit illa linea gyratiua,vt ſimplex quædam linea; etiam ad omnes, vt ſimplex quædam linea neceſſariò perueniet.

2.Confirm.

Confirm.2.ſi hæc linea gyratiua ſic ſignata,non eſt ſimplex, nulla alia ſignari poterit ſimplex, dixi ſic ſignata, .ſ. vt diximus in argumento,quia nõ vereor quin poſſit ſignari alia linea gyratiua, conſtans partibus inter ſe complexis,& complicatis.

Reſp.5.alij, concedẽdo ex vi primæ partis argumenti dari hanc lineam infinitam actu in continuo finito, & ſic etiam ſuperficiem infinitam actu.

Alij negãt dari punctum terminans lineam gyratiuam.

38 Sed negant poſſe dari punctum terminatiuum lineæ gyratiuæ, imò nec aliarũ linearum, quia hinc infertur, dari vltimam partẽ proportionalem; vnde ad argumẽtum de linea,quæ gyrat columnam nouem palmorũ. Reſpondent in eo corpore, vt non datur ſuperficies terminatiua,ita nec linea,nec punctum;quod ſi adderetur decim⁹ palmus, tũc produceretur quidem ſuperficies continuatiua noui palmi cum decimo, ſed in aliquo illius aſſignari non poſſet aliquod punctum continuans lineam gyratiuam, vt actu infinitam,cũ alia linea decimi palmi;quare nullum pũctum eſſet quod modificaret lineam gyratiuam; vnde ex eius modificatione non põt inferri vltima circulatio. Hinc fit,quod licet antea columna eſſet nouem palmorũ; tamen nullum punctũ ſuperficiei continuãtis nonum,& decimum palmum,continuabit lineam gyratiuam prædicto modo procedẽtem vſq; ad nonũ palmum,cũ alia linea noni palmi, ſed illa erit diſcontinua à qualibet alia linea noni palmi,nã ſi procedat illo modo,linea nõ habet aliquid,quo vniri poſſit cum alia linea decimi palmi, nam ſemper mediat aliqua quantitas indeterminata inter ipſam, & quoduis punctum ſuperficiei continuantis nonum,& decimum palmum.

Instantia.

39 Dices: Saltem aliquod punctum ſuperficiei continuantis decimum palmum, tangit lineam gyratiuã,quia licet hanc non modificet,tamen quia immediatè ſequitur poſt illam,poteſt tangere totam lineam;ergo ſaltem tanget totaliter lineam: ſed non poteſt tangere circulationem aliam, quàm vltimã; ergo tanget vltimam,ꝙ eſt impoſſibile.Antecedens prob. nam in columna aſſignata,

A ſemper quælibet circulatio perficitur aliquo puncto lineæ, v.g. A. Sed illam lineam tangit immediatè aliquod punctum ſuperficiei continuantis decimum palmum;ergo etiam tanget lineam gyratiuam.

Soluitur.

Reſp. Negando conſequentiam, quia illa linea gyratiua non trãſit,niſi per puncta cõtinuantia lineam A. & prima circulatio per punctũ,ꝙ eſt in medio.& Secunda circulatiò per punctum quod eſt in dimidio dimidij,& ſic in infinitum; quare vt nullum punctum lineæ A. eſt immediatum alicui puncto ſuperficiei palmi addicti; ita nec aliqua circulatio lineæ gyratiuæ ex illis, quæ per huiuſ- B modi puncta tranſeunt; eſt immediata alicui puncto ſuperficiei additæ. Et ſicut non datur vltimum punctum continuans in illa linea;ita nec datur vltima circulatio: & ſicut nullum punctum ſuperficiei additæ immediatè ſequitur poſt punctum aliquod lineæ A.ita nullum punctum huius ſuperficiei immediatè ſequitur poſt aliquam circulationẽ lineæ gyratiuæ, & ſicut inter pũctum ſuperficiei additæ, & puncta lineæ A. mediat quantitas indeterminata,in qua infinita pũcta includuntur; ita mediat inter quodlibet punctum illius,& lineam gyratiuam quantitas indeterminata columnæ,in qua includũ- C tur infinitæ circulationes: vnde patet nõ poſſe has circilationes ſic ſumptas continuari aliquo puncto ſuperficiei continuãtis decimum palmum; quare patet,hanc lineam nõ includi duobus punctis,ſ.licet poſſit aſſignari
punctum,vltra quod non trãſeat linea. Hinc 40

Venet.

Venet.3.phy.t.40.5.ſed contra,infert in corpore finito ſecũdum oẽm dimenſionem eſſe infinitas partes,quarum quælibet eſt infinita ſecundum lõgitudinem;nam in corpore colũnari ſunt imaginabiles infinitæ lineæ gyratiuæ, qurum quælibet eſt infinita. Sed ſuperficies,& corporeitates non ſunt pauciora,quam linea,quia cuiuslibet lineæ reſpon- D det ſuperficies, & cuilibet ſuperficiei corporeitas, ergo ibi ſunt infinitæ partes corporeæ, & in idem recidunt Conimbr. l.5.c.6. q.1.ar.5. ad 2.dum concedit in magnitudine vnius palmi eſſe duas lineas extremas A.&B. vnius palmi, & inter illas cadere infinitas lineas paris longitudinis,quæ copulant partes proportionales intermedias, quia illæ lineæ non ſunt diſcretæ,ſed vndiq.continuæ, atq. adeo non ſunt ſimpliciter plura entia; nam illud ſimpliciter,& abſolutè dicitur ens, qđ eſt in ſe indiuiſum, & diuiſũ à quolibet alio; at illæ lineæ ſunt indiſcretè, & componẽtes vnum finitũ,& citant D.Thom.quodl.2.q.2 E ar.2.& Capr.1.d.43.q.1.ar.2,ꝙ ſi illis obijcias, ꝙ ſicut candor ſi conſtaret ex infinitis partibus æqualibus,eſſet ſimpliciter infinitus,ẽt ſi illæ partes nõ eſſent ſimpliciter plura entia, ita & in caſu noſtro. Reſpondent eſſe diuerſam rationem,quia lineę ſunt in magnitudine per modum vnius,vt.ſ.componant finitam magnitudinẽ; at non ſic illi infiniti gradus, cũ non conſtituant vnum tertium finitum

Conimbr.

S.Thom. Capr.

tum. Hinc Capr. 1. diſt. 30. ar. 1. negat ibi eſſe A
infinitas relationes æqualitatis in actu, & à
parte rei, ſed rõis, quia non ſunt inter extre-
ma, quæ ſũt actu entia plura. i. diuiſa ab alijs.
Citati Auctores concedunt infinitum actuale.
Sed hi Auctores iam dant manus argumẽto
concedendo dari infinitatem actualem ſiue
plurium linearum, ſiue vnius ex illis cõſtãtis,
quæ ſit terminata extrinſecè, & non intrin-
ſecè. Nam ꝙ dicunt hæc entia non eſſe per-
fecta, ſed imperfecta. i. non per ſe exiſtentia,
ſed inexiſtentia, cum ſupra impugnatum eſt,
& præterea nõ facilè vitare poſſunt, quo mi-
nus poſſint dari infinita entia perfecta.

Linea gyratiua haberet vltimũ punctum.
Secundo, quia ſine ratione negant lineam
gyratiuam habere vltimum punctum, ex eo B
ꝙ tranſeat per puncta continuatiua, nam ſi-
cut in colũna non ſolum ſunt puncta conti-
nuatiua, ſed ẽt terminatiua, partium propor
tionalium, ita & illa linea gyratiua debet in-
cipere à puncto initiatiuo columnæ, & tran-
ſire per puncta continuatiua partium longi-
tudinis columnæ, & peruenire vſq. ad vlti-
mum punctum columnæ, per quem termi-
nantur omnes partes; & quod dicitur de pũ-
cto reſpectu lineæ, idem dicendum de lineis
reſpectu ſuperficiei.

41 Tertio, non video qua ratione negent, cũ
Daretur punctum continuatiuũ lineæ decimi palmi cũ linea nouem palmorum.
nouem palmis additur decimus, ibi eſſe pũ-
ctum continuatiuum lineæ decimi palmi cũ C
linea nouem palmorũ, quia ſicut corpus cõ-
tinuatur cum alio per ſuperficiem, & ſuper-
ficies per lineam, ita partes lineæ continuã-
tur per puncta; at in corpore reſultante ex
nouem, & decimo palmo, eſt continuatio li-
neæ cum alia, ergo ibi eſt punctum. Neque
obſtat, ꝙ vna linea non continuetur cũ aliã,
quia hoc intelligitur de lineis ſecundum la-
titudinem, ſicut neq. vnum pũctum cũ alio;
ſed ſecundum longitudinem vna pars con-
tinuatur cum alia per punctum, ſicut ſunt
contiguæ per eadem puncta.

Vltima circulatio terminaretur vltimo puncto.
Quarto, non video cur per illud punctum
extremum, non determinetur vltima circu- D
latio, ſi illa eſt determinatæ magnitudinis,
quia Deus videt poſt punctum ſequi tantam
quãtitatem lineæ, ſicut in linea decem pal-
morum põt determinari decim9 palmus im-
mediatus ad pũctum, quare diuerſa ratio eſt
partium proportionalium, quia hæ nullam
habent determinationem, atq. adeo non po-
teſt determinari, quanta ſit longitudo im-
mediatè ſequens.

42 Ego Reſp. 1. Negando in quantitate colũ-
Reſponſio Auctoris. Primo non dãtur lineæ gyratiuæ à parte rei.
nari eſſe huiuſmodi lineas gyratiuas à parte E
rei, ſed ſolum per deſignationem, quia ſicut
ibi ſunt puncta continuatiua lineæ partium
ſecundum longitudinẽ, (nam vt lineæ cõti-
nuant partes ſuperficiei ſecundum latitudi-
nem, ita & pũcta continuant lineas) ita non
põt dari linea gyratiua, quæ debet tranſire
per puncta continuatiua partium lineæ. Sed
contra, quia lineæ partes ſunt vndique con-
tinuæ, ergo ſicut ibi linea recta eſt continua,
ita & circularis. Reſp. ſicut idem punctum
continuans duas partes lineæ eſt finis vnius,
& initium alterius, ita idem eſt continuatiuũ
lineæ circularis, & rectæ; nam idem punctũ
vt eſt inter partes lineæ ductæ ab infima par-
te columnæ ad ſupremam, dicitur continua-
re lineã rectã, & vt eſt inter partes lineæ cir-
cularis illam continuat; nam diuerſitas figu-
rarum indicat diuerſum modum termina-
tionis exiſtentem in quantitate; vnde cũ co-
lumna habeat figuram rectam ſecundũ lon-
gitudinem, & circularem ſecundum ampli-
tudinem, ita habet diuerſitatem terminorũ
ſecundũ diuerſas figuras. Ex hac duplici ra-
tione figurarum deduci variam rationem li-
nearum, atq. adeo nullam eſſe ibi lineã gyra-
tiuam actu; ſed quia hoc poteſt habere diffi-
cultatẽ, ne vim argumẽti eludere videamur: 43

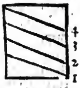
Secunda Reſponſio Auctoris.
Reſp. 2. In quantitate colũnari ambit9 pal-
maris, & lõgitudinis bipalmaris, poſſe tria cõ-
ſiderari. Primo, circulos palmares, & hos cõ-
ſtat tot eſſe numero, quot ſunt partes, & ſi-
cut ex partibus proportionalibus diuiſis ſe-
cundum vnam dimenſionem, & deinde vni-
tis ſecundũ aliam dimenſionẽ, ſecundũ quã
ſunt æquales, nunquã põt cõſtitui vna quã-
titas infinita actu, ita neq. ex illis lineis circu-
laribus explicatis ſecundũ rectitudinẽ cõſti-
tui poſſet vna linea infinita actu; neq. dicas
eſſe diuerſã rõem partiũ, & circulorum, quia
illæ habent determinationẽ, & ideo poſſunt
habere infinitatem ſyncathegorematicam; at
circuli habent determinationẽ. ſ. palmarem.
Nã licet habeant hanc determinationem, tñ
habẽt indeterminationẽ ex ſubiecto ſecun-
dum multitudinẽ, vt facilè intelligi põt à ſi-
mili; nam ſi ſumatur quantitas palmaris la-
titudinis, & lõgitudinis bipalmaris, & illa di-
uideretur ſecundũ longitudinẽ per partes ꝓ-
portionales, ibi eſſent inæquales ſecundũ lõ-
gitudinẽ, æquales ſecundũ latitudinẽ, & ta-
men non eſſet ibi latitudo actu infinita.

Secundo, eſt linea recta ſecundum longi-
tudinem ſecundum quã procedit diuiſio, &
deſignatio in partes proportionales mino-
res, & minores, vnde dicitur habere ſimpli-
citer finitatem, & ſecundum quid infinitatẽ.

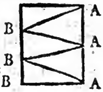
Tertio, eſt ibi linea gyratiua mixta ex cir- 44
circulari, & recta, nã ducitur ex vno puncto
nõ ad idem punctum, vt linea circularis, ſed
ad aliud diſtans à puncto iniatiuo ſecundum
longitudinem, & illi correſpõdens, vnde ex-
cedit lineam circularem iuxta diſtantiã ſecũ-
dum longitudinem, quã habet punctum in-
pliatiuum à terminatiuo. Nunc aũt conſtat
non eſſe infinitam actu, quia non habet illã
infinitatẽ, vt dicit quantitatem circularem,
quia licet hi circuli ſint æquales, tamen quia
ſunt in partibus proportionalibus indeter-
minatis, ẽt ſi explicarentur, vt diximus, non
poſſent vnquam pertingere ad cõponendã
lineam infinitam; neq. vt dicit, quantitatem
iuſtam, quia ſecundum hanc ſemper eſt mi-
nor, & minor, ſicut ſunt partes proportiona-
les ſecundum longitudinem. Tum quia linea
gyratiua licet conſtet ex circularibus, tamen
eius augmentum procedit ſecundum diui-
ſionem,

ſionem, ſeu deſignationem partium longitudinis,& non ſecundum circulũ,ergo augmentum ſemper eſt minus, & minus, atque adeo illa habet infinitatem ſyncathorematicam, quia vt ſic conſtat ex partibus minoribus,& minoribus: ſicut ſunt partes proportionales ſumptæ ſecundum puram longitudinem.

Ad confirmat. Et hinc patet ad confirmationẽ,nam dupliciter ibi poſſunt accipi diametri primo, vt inceptio illorum ſemper fiat ab vna conſta,& terminentur ad aliam, & ſic nõ poteſt conſtitui vnus, ſed ſunt plures, qui pertranſeũt per quadrangula formata intra quadratum, ſed erunt ibi tot diametri totales,quot ſunt quadrangula ibi formata, vt patet in hac figura.

45 Secundo, vt ibi diameter incipiens ab vno puncto conſtæ A.terminetur ad primã medietatem, quæ eſt prima pars proportionalis alterius conſtæ B. & deinde eadẽ inde ſerpendo terminentur ad ſecundã partem proportionalem alterius cõſtæ A. & hic ſerpendo ducatur ad aliam partem conſtæ B.& ſic conſequenter ſerpat per partes proportionales vtriuſq. conſtæ, & tunc ex illis diametris videtur formari vn⁹ diameter conſtans ex infinitis, quorum ſinguli ſũt maiores conſta, quæ eſt Baſis quadrati, nam diameter ad minimum eſt æqualis conſtæ quadrati; ſed non propterea ille diameter ſic compoſitus poteſt eſſe infinitus actu, ſyncathegorematicè, nam non ſunt plures numero partiales diametri, quam ſint quadrangula, quæ ibi poſſunt formari, ſed hæc non ſunt plures, quam partes proportionales, ergo neq. diametri plures, quam partes proportionales, & licet diametri habeant æqualitatem cum conſta Baſali, quæ non diuiditur, tamen ſecundum rationem, qua procedit in infinitũ, ſemper minuitur ſicut diminuuntur partes proportionales. Confirmatur, nam ſicut linea gyratiua, ſeu faſcia nõ poteſt ſecundum ſe totam ſeparari à corpore, cum ſequatur modum exiſtendi partium proportionalium, ita neq. diametri hoc modo procedentes, ergo ſicut illa eſt infinita ſyncathegorematicè ex illa potentialitate ſeparationis, ita & diametri; nam nunquam poteſt eſſe ſecundum ſe totum acceptum, ſed quacumq. parte accepta ſemper remanet aliquid accipiendum; qui modus exiſtendi indicat infinitatẽ ſyncathegorematicam.

46 *8 obiectio.* 8. Obijc. Omne finitum debet finiri per aliud,& hoc aliud non finitur ſeipſo, ſed exigit aliud,& ſic in infinitum, ergo.

Confirm. 1. Confirm. id quo non poteſt dari maius, eſt infinitum, at ex Ariſt. mundo non poteſt dari maius, Vnde dicitur carere principio, *Confirm. 2.* & fine. Confirm. 2. motus, & tempus ſunt infinita ex Ariſt. ergo & ſubiectum, cuius ſũt paſſiones.

A Reſp. Finitum dicitur dupliciter, Primo, vt quod,& debet habere terminum ſiue poſitiuum, ſiue negatiuum, Secundo, vt quo, & hoc finitur ſeipſo, vt ſunt omnes termini rerum, quare non eſt procedendum in infinitum. *Finitum, vt quo, finitur ſe ipſo.*

Ad confirm. Reſp. aliqui negando maiorem, nam maximo homine non poteſt dari maior, nec illi fieri additio,& tamen non eſt infinitus, & ſecundum Scotiſtas qualitati ſummæ intenſæ non poteſt fieri additio, nec ea fieri maior, etiam per potentiam Dei; & tamen non eſt infinita; Similiter circulus nõ habet principium, & finẽ, & tamen non eſt B infinitus; quare infinitum dicitur ex quo ſemper poteſt aliud, & aliud accipere ſine repetitione. *Ad primã confirm. alij negãt maiorem.*

Reſp. 2. negando minorẽ, quia licet mundus per naturalem potentiam non ſit capax maioritatis, & additionis, vt loquitur Ariſt. tamen poteſt per abſolutã, & ſupernaturalẽ;& dicitur carere principio,& fine ex Ariſt. ſiue quantitatis eo modo, quo alij circuli, ſiue durationis, quod non ponit infinitatem in ſubiecto, vt alibi. *Alij minorem.*

Ad 2. confirm. Reſp. tempus non eſſe immediatam paſſionem corporis naturalis, ſed motus, qui eſt infinitus, ſicut eſt tempus. i. ſe-C cundum ſucceſſionem, Motus verò non eſt paſſio, ſed actus mobilitatis, quæ eſt paſſio corporis, & finitæ perfectionis intenſiuæ, & extenſiuæ, ſic & infinitæ ſecundum durationem, ſicut eſt ipſum corpus, at infinitas durationis non arguit in ſubiecto infinitatẽ, vt fusè dicetur in 8. phyſ. nam virtus finita, durans infinito tempore, poteſt mouere per infinitum tempus: An autem ex infinitate durationis motus, arguatur infinitas in principio effectiuo, dicetur alibi. *Ad 2. confirm.*

9. Obijciunt infinitatem partium proportionalium,& indiuiſibilium, quæ ſunt in illis, 47
nam cum hæ ſint omnes actu;& non ſint fi-D nitæ debent eſſe infinitæ actu; & licet in partibus proportionalibus ob earum indeterminationem poſſit poni infinitas ſyncathegorematica, id tamen dici non poteſt de indiuiſibilibus, quæ ſecundum ſe ſunt determinatæ perfectionis; neq. dicas ibi non eſſe numerum, qui hic eſt rerum per ſe exiſtentium, atq. adeo inter ſe diſcretarum, nam ẽt ſi id concedatur, adhuc tamen non poteſt E negari ibi eſſe multitudinem, quæ reperitur in pluralitate ſiue rerum corporalium, ſiue ſpiritualium, ſiue rerum continuarum, ſiue diſcontinuarum. *9 obiectio ex partibus proportionalibus.*

Reſp. primo, aliqui concedendo infinitatem actualem huiuſmodi entium incompletorum, quia conſtituunt vnum finitum. Sed non placet, quia Ariſt. 3. phyſ. inquirens an detur in natura aliquod infiniti genus, negat dari infinitum actu, & concedit infinitum in potentia, quale dicit eſſe in continuo, & eius partibus,& indiuiſibilibus. *Aliorũ reſpõſio. Improbatur.*

Reſp. 2. ibi eſſe infinitatem ſyncathegorematicam vnde ſit. *Auctoris reſponſio.*

DVBITATIO SECVNDA.
An detur in natura infinitum ſyncathegorematicum:

COnſtat apud Ariſt. dari infinitatem in potentia; quam nos vocamus ſyncathegorematicam, vt patet 3. phyſ. præcipuè t. 67. & ſeq. ſed difficultas eſt de modo ponendi illud.

48 Prima opinio eſt dicẽtiũ huiuſmodi infinitum nõ dari in actu exiſtẽtiæ, quia repugnat illi totũ eſſe poſitũ in actu, ſed dari ſecundũ exiſtentiam in potentia, quæ nunquam poteſt eſſe ſecundũ ſe totam reducta ad actum completum, ſed ſemper id, quod actu ex illo exiſtit, eſt finitum, & quod eſt futurum, vel poſſibile, eſt infinitum, vt probant ex infinitate diuiſionum partiũ proportionalium, nam omnes partes diuiſæ actu ſunt finitæ, & quæ remanent diuidendæ, sũt infinitæ, & quia eſt duplex infinitum. vnum ſecundum diuiſionem, alterum ſecũdum appoſitionẽ, vt eſt numerus, de vtroq. eam doctrinam intelligunt, quia numer⁹ augetur ex diuiſione cõtinui, ita Recentiores, quos alibi retulim⁹.

Infinitum ſyncathegorematic. ſecundum aliquos non eſt in actu exiſtentia.

49 2. opinio eſt dicentium, quod licet aliquod infinitum ſyncathegorematicum non poſſit totũ ſimul exiſtere, tamen eſt aliud, quod poteſt, quia hoc licet non habeat potentiam ad exiſtentiam ſimpliciter cum actu exiſtãt, ſeu inexiſtat, tamen habet potentiã quoad modum exiſtendi, ſcilicet per exiſtentiã determinatã, quia exiſtentia, quam habet cum ſit indeterminata, nõ repugnat infinito ſyncathegorematico, quia non deſtruit potentialitatem neceſſariam ad illam infinitatem, nam ſicut infinitas ſyncathegorematicè exigit copulatiuè exiſtentiam, & determinationem exiſtentiæ cum ſit quid perfectum in genere infiniti, ita ad infinitatem ſyncathegorematicum ſatis eſt potentialitas ad exiſtentiam, vel modum exiſtẽtiæ cum ſit quid imperfectum in genere infiniti, vt ſupra fusè oſtendi cum de partibus continui.

Aliquod infinitum ſyncathegorematic. ſecundum alios poteſt totum ſimul exiſtere.

Confirm. quia ea, in quo eſt continuum diuiſibile ſecundum aduerſarios, ſunt infinita ſyncathegorematicè, & probat Ariſt. 3. phyſ. à t. 56. ad finẽ, ſed hæc ſunt actu in continuo, quia continuum eſt diuiſibile in ea, quæ in illo inſunt, ideſt inexiſtunt, quia diuiſio non facit entitatem, ſed ſeparat entitatẽ ab entitate, ergo.

Inſtantia.

Reſp. Inexiſtere quidem in potentia, non in actu. Sed contra, quia ea, in quæ aliquid eſt diuiſibile ſecundum illud eſſe inexiſtunt in potentia, quod acquirũt per diuiſionem, quia ſecundum aliud eſſe, quod non acquirunt per diuiſionem, debent præſupponi ad diuiſionem, cum illud non habeat ex vi diuiſionis; ſed ex vi diuiſionis non habent exiſtentiam ſimpliciter, quia diuiſio nõ eſt productio ſubſtantiæ vel quantitatis, ſed determinationem perfectionis, & exiſtentiæ, quia acquirunt exiſtẽtiam per ſe, ideſt ſeparatam

Soluitur.

A ab alijs, ergo partes, in quas eſt diuiſio, ſecundum hanc determinationem, & exiſtentiam diuiſam, & per ſe, præexiſtebant in potentia, & ſecundum exiſtentiam ſimpliciter, ſeu inexiſtentiam actualem præexiſtebant actu.

Dices. Ariſt. duo genera infinitorum ſyncathegorematicorum agnoſcit, ſcilicet diuiſionum continui, & accretionis numeri, ſed neutrum eſt totum in actu, vt patet; nam diuiſiones nunquam ſunt omnes in actu, & ſimiliter additiones ad numerum, ergo. 50

Obiectio.

Solutio.

Reſp. ex hoc genere infinitatis ſecundum diuiſionẽ, ſatis colligitur infinitas ſyncathegorematica partium, vt dictum eſt, quæ eſt B diuerſæ rationis ab infinitate ſyncathegorematica diuiſionũ, & hæc opinio mihi placet.

Sententia Authoris.

Ex quibus patet ſolutio argumentorum oppoſitæ ſententiæ, nam non repugnat infinito ſyncathegorematico ſimultanea exiſtentia ſimpliciter, ſed ſimultanea entiũ determinatorum, quare ſi deeſt exiſtentia ſimultanea entibus habentib⁹ determinationem; vel deſit determinatio entibus habentibus exiſtentiam ſimultaneã, reſultabit infinitum ſyncathegorematicum. At replicant licet partes exiſtentes diuiſibiliter ſint infinitæ ſyncathegorematicè ob ſui indeterminationem, at poſitæ in puncto erũt infinitæ C cathegorematicè, quia nullam habent potentialitatem, neq. ad exiſtentiam, neq. ad determinationem cum omnes ſint indiuiſibiliter, ſed Reſp. ex modo exiſtendi indiuiſibiliter ſecundum locum, non amittere ſuam indeterminationem intrinſecam, quam habent, vt componunt totum continuum, vt dictum eſt ſupra tract. 15. 51

Reſpõdetur rationibus contraria opinionis.

Inſtantia.

Solutio.

Hinc Ariſt. loco citat. ait infinitum hoc quoddammodo eſſe in potentia, & quoddãmodo non, vt patet ex diuiſione continui, & potentia, quam habet numerus, vt augeatur per diuiſionem continui.

Primum Corollar.

Hinc 2. colligit Ariſt. duplex eſſe huiuſmodi infinitum, vnum ſecundum diuiſionem, D quod procedit à magnitudine ad paruitatẽ ſine termino, Alterum ſecundum appoſitionem, quod eſt in numeris, & procedit à primo numero, ſcilicet binario ad maiorem, & maiorem ſecũdum appoſitionem ſine fine, vt dicitur text. 59. non tamen per hanc additionem deueniri poteſt ad infinitum actu, ſicut neque in diuiſione ad indiuiſibile. 52

Secundum Corollarium ex Ariſt.

Tertio patet, diuerſam eſſe rationem infiniti ſyncathegorematici in diuiſionibus, & appoſitionibus, ac in partibus, quia diuiſiones, & appoſitiones habent potentialitatem tum quoad exiſtentiam, tum quoad deter- E minationem tantitatis, at infinitas partium habet ſolum potentialitatem ad determinationem. Videndus Sotus q. 3. c. 2. & Tol. q. 6. Scotus loc. cit. vbi negat in numeris inueniri infinitum negatiuè, quia hoc conuenit vnitati, quæ eſt principium numeri, Et ſimiliter infinitum priuatiuè, quia nulla datur multitudo apta terminari, quæ de facto non ſit terminata, ſed in illis reperitur infinitum

Tertium corollarium.

Sotus. Toles. Scot.

nitum in potentia, infinitate contrariè, quia procedendo in numeris dari poteſt progreſſus in infinitum, ſed difficilè, inquit, vitatur infinitum contrariè in actu, propter infinitas hominū generationes. Sed de hac re ſupr.

53 *Obiectio.* Dices: Datur infinitum in potentia, ergo etiam dari poteſt infinitum in actu, quia cuilibet potentiæ debet reſpondere actus ſibi proportionatus, atq. adeo potentiæ infinitæ infinitus actus, ne potentia ſit fruſtra, vnde 3.phyſ.tex. . quantum contingit eſſe aliquid in potentia tantum contingit eſſe in actu. *Confirm.* Confirm. quia diuiſibilitas eſt paſſio quantitatis, ergo quantitas debet in ſe continere actualem infinitatem. ſ. illam potētiam. Neq. dicas, illam potentiam non habere infinitatem actualem, ſeu cathegorematicam, ſed ſyncathegorematicam, quia quādo actus eſt infinitus ſyncathegorematicè, potentia, quæ illū reſpicit, debet eſſe infinita actu, & cathegorematicè; tū quia oīs perfectio quæ eſt ſucceſſiuè in actib', debet præſupponi eſſe in pōtia formaliter, vel virtualiter; tū quia ſic probamus, Diuinæ potentiæ infinitatem, quia effectus, qui reſpiciuntur, non habent aliquem terminum, ſed quocumq. numero aſſignato, poteſt dari maior, ergo ſimiliter cum non poſſit aſſignari terminus diuiſionum, & partium in quas poteſt diuidi continuum in hoc inſtanti, ex vi diuinæ potētiæ, dicendum eſt illam potentiam, diuiſibilitatem, ſcilicet eſſe infinitam.

54 *Potentia ad actum incompletum non poteſt completè reduci ad actū.* Reſp. Duplicem eſſe potentiam, vnam ad actum perfectum, & completum, & hæc reducitur ad actum cōpletè; Alteram ad actū imperfectum, & incompletum, & hæc non poteſt completè reduci ad actum, quia actus eius habet eſſentialiter admixtam potētiam, vt dicitur 3.phyſ.tex.57. atq. adeo ſicut non poteſt actus adæquatus potentiæ exuere potentiam incluſam, ita neq. poteſt ſecundum ſe totum ſimul exiſtere, ſed erit ſucceſſiuè, ſicut exigit potentia, quam includit, & huiuſmodi eſt potentia diuiſibilitatis, quia reſpicit actuales diuiſiones, quæ non poſſunt reduci ad actum adæquatum ſimul, ſed non poteſt vnquam illis imponi finis, 9.met.t.11. & ideo actus illi ſunt infiniti ſyncathegorematicè, nam diuiſiones quæ ponuntur, ſemper ſunt finitæ, & quæ remanent ponendæ ſunt ſine fine, & ideo dicuntur finitæ in infinitum, & nunc in finitæ cathegorematicè. *Reſponſio Riccardi Reijcitur.* At Ricc.d. 43.ar.1.q.5.gloſsat propoſitionem illam, tātum contingit, &c. in ordine ad operantem ex materia, non autem in ordine ad Deum, qui poteſt operari ex nihilo. Sed non video rationem diuerſitatis cū poſſibilitas non accipiatur ex parte materiæ, ſed effectus. vide Scot.in 3.d.13.q.1.C.D.

Ad confirm. varia Autorum reſponſiones. Primo. Ad confirm. Reſp. Aliqui, potentiam actiuam, quæ reſpicit effectus finitos in infinitū in aliquo, non neceſſario eſſe infinitam, ſed poſſe eſſe finitam, nā quælibet potētia creata reſpicit tot indiuiduos effectus in vno inſtanti, ſed determinatur à Deo, vt potius hūc

A quam alium producat. Verum hæc Reſp. non omnino placet, quia non reſpicit illos copulatiuè, ſed diſtinctiuè: vndè non poteſt, niſi vnum producere ex multis; illum autem determinat Deus. *Reijcitur.* Vnde ſecundo Alij Reſp. negando infinitatem potentiæ ex alio capite, quia infiniti effectus, qui reſpiciuntur, nō ſunt ſpecie diuerſi, ſed indiuidualiter; at potentia huiuſmodi nō eſt infinita, vt patet ex Sole, in quo eſt virtus illuminatiua finita, & tamen ſi illi applicarentur infinita ſubiecta diaphana, omnia illuminaret, & hoc eſt magis verum, quam quod docet Ariſt. de igne, cui applicarētur infinita combuſtibilia; Dei aūt potentia ideo dicitur infinita, quia terminus *2. Reſponſio.*
B adæquatus ſecundum diuerſitatem ſpecificā non habet terminum, vt alibi. Sed hæc ratio neq. caret ſua difficultate, tum quia ſequeretur poſſe finitam potentiam agere ad infinitam diſtantiam, cū effectus ibi producti, ſint eiuſdem ſpeciei, tum quia nō eſſet ratio cur calor intenſus, vt vnum, non poſſit intendere calorem vſq. ad octauum gradum. *Non placet.*

Reſp.3. Alij, diuerſam eſſe rationem in potentia actiua, ac in paſſiua, quia cum paſſiua contineat perfectiones effectuum, vel formaliter, vel eminenter, debet in ſe habere actu, vel æqualem, vel maiorem perfectionem; at paſſiua cum ſit imperfecta, & effectū recipiat ab agente, nō debet præhabere perfectionem effectus, atq. adeo ex multitudine actuum in infinitum nō colligitur perfectio potentiæ, ſed potius imperfectio, nam potentia paſſiua, quo plures formas, & actus reſpicit, eò eſt imperfectior, quia habet minus de actu, & indeterminatione, vt oſtendimus ſupra 1.par.phyſ. 55 *3. Reſponſio.*
C

Confir. quia actus diuiſionis non ſunt perfectiui, ſed potius corruptiui quantitatis cōtinuæ, atq. adeo potētia reſpiciens illos act' non poteſt dicere perfectionem, ſed potius imperfectionem. Sed hæc Reſp. licet poſſit 56 *Impugnatur.*
D defendi; tamen habet difficultatem, quia in quantitate non ſolum eſt potentia receptiua actuum diuiſionis, ſed ex illa emergunt tot entitates, quot ſunt partes, in quas diuiditur; at illa entitas non producitur de nouo ſecūdum ſe, ſed ſolum quoad determinationem, & ſeparationem exiſtentiæ; ergo tota illa perfectio entitatum cōtinetur intra perfectionem quantitatis. & cum in ea neceſſario ſit tota actu, neceſſario debet eſſe infinita actu.
E

Reſp.4. Alij, quantitatē ſecundū ſe eſſe ſimplicem entitatē, atq. adeo non includere pluralitatē partiū finitarū, vel infinitarū: ſed partium pluralitas eſt poſt diuiſionem, quæ cū ſemper actu ſit finita, partes actu ſēper erūt finitæ. Sed hæc Reſp. & habet difficultatem ex vnitate implicationis, quam alibi oſtendimus improbabilem, & nō ſoluit præſentem difficultatem; tum quia eadem perfectio entitatis maior eſt cum ſimplicitate, quàm cū pluralitate, & compoſitione: Quod ſi eſt abſurdum in quantitate cōtineri infinitas perfectio- 57 *4. Reſponſio.* *Non ſatiſfit.*

fectiones cũ pluralitate, multò magis eſt abſurdum cõtineri cum ſimplicitate; tum quia argumentum probat infinitatem non entitatis, ſed diuiſibilitatis, nam hæc potentia reſpicit actus diuiſionis in infinitum. A

Quinta reſponſio. Reſp. 5. Alij ibi non eſſe vnam potentiam diuiſibilitatis, ſed tot, quot ſunt partes, in quas continuum eſt diuiſibile; cum igitur partes in quas eſt diuiſibile, ſint infinitæ in infinitum, ſequitur diuiſibilitates eſſe finitas in infinitum, quas dicunt infinitas ſyncathegorematicè. Quod ſi dicant, infinitum ſyncathegorematicum negat exiſtẽtiam actualem in omnibus, quæ ſunt ſic infinita, quia includit ſemper potentiam ad exiſtendum. B

58 Reſp. Id non eſſe vniuerſaliter verũ, nam Ariſt. ſolum vult infinitũ hoc dicere actum incompletum, & permixtum potentiæ, cuiuſmodi ſunt diuiſibilitates continuæ, quia dicunt actu exiſtentiam cum potentia ad determinationem eorum, in quæ eſt continuum diuiſibile, nam illæ diuiſibilitates ſunt cum indeterminatione entitatis exiſtentis, quæ opinio videtur magis accedere ad veritatem. *Eſt probabilis.*

Reſponſio Authoris. Ego ſexto Reſp. perfectionem quantitatis continuam ſiue conſideretur ſecundum ſe, ſiue ſecundum diuiſibilitatem, eſſe ſimpliciter finitam, quia continetur intra duos terminos, ſed infinitam ſecũdum quid, & ſyncathegorematicè, .i. imperfectè, quia partes, & diuiſibilitates illarum, quæ continentur intra terminos finitos, exiſtunt actu cum imperfectione indeterminationis ſecundum quam ſunt incapaces exiſtentię per ſe, nam nihil exiſtit per ſe, niſi ſit determinatum, atq. adeo cum actu exiſtentiæ, habent admixtam potentiam ad talem exiſtentiam, nam partes diuiſæ ab inexiſtentibus in hoc diſtinguntur, nam diuiſæ ſunt finitæ, & habent determinationem; at inexiſtentes ſunt infinitæ, & ſine determinatione; vnde ſi accipiãtur partes, non vt diuiſæ, ſed quæ poſſunt eſſe diuiſæ, ſunt infinitæ, eo modo, quo inexiſtentes, & tamen partes, quæ poſſunt eſſe diuiſæ, omnes actu exiſtũt in continuo: vnde patet ad confirmationem. C D

59 *Inſtantia.* Dices: Partes, in quas continuum eſt in hoc inſtanti diuiſibile, non ſunt in numero aliquo determinato; ergo infinitæ, ſaltem ſyncathegorematicè; ergo potentia eſt actu infinita.

Soluitur. Reſp. duplicem potentiam hic poſſe conſiderari: Primo actiuam diuidentem, & hæc fortaſſe eſt infinita, quia omnis potentia finita habet certum terminum in diuiſione, vltra quem non poteſt in hoc inſtanti ſimul diuidere; alteram eſſe ex parte rei diuiſæ, & hæc non poteſt habere maiorem perfectionem, quã ſit in partibus in re inexiſtentibus, in quas diuiditur. Quod ſi hæ ſunt infinitæ, in infinitum ſic diuiduntur; quia ſic ſunt in continuo. E

QVÆSTIO QVINTA.
An poſſit dari aliquod infinitum ſecundum eſſentiam.

DVBITATIO PRIMA.
An Creatura aliqua ſit capax infinitæ perfectionis eſſentialis in tota latitudine entis, vel ſubſtantiæ.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. perfectionem accipi dupliciter, Primo, latè pro quolibet reali prædicato, quo modo. Omne ens ſiue accidentali, ſiue eſſentiali dicitur perfectio rei. Secundo ſtrictè pro aggregatione omniũ, quæ rei debentur quomodo Ariſt. 5. met. t. 21. perfectum dicit eſſe quodlibet in ſuo genere, quod in nullo deficit, & idem D. Thom. 1. p. q. 4. art. 1. & Niſſ. lib. de vita Moyſis, quare eſt perfectiſſimũ ſimpliciter in genere entis, quod habet omnem perfectionem poſſibilem in ratione entis, At in genere ſubſtantiæ, quod habet omnes perfectiones poſſibiles heberi in vno, in genere ſubſtantiæ, & idem dicetur de genere animalis, & genere hominum, vel alio genere, & ſpecie accidentali: hic accipitur nõ ſecundo modo, ſed primo, an ſcilicet poſſit dari creatura, quæ habeat prædicata infinita. 1 *Perfectio ſlat dupliciter.* *Ariſt.* *S. Thom.* *Niſſe.*

2. Not. hic non eſſe quæſtionem de infinitate quantitatis molis, vel virtutis, vel intenſionis, vel durationis, vel immenſitatis, quia hæc non ſunt prædicata eſſentialia, ſed de infinitate perfectionis in eſſendo, quæ dicitur infinitas ſecundum eſſentiam. *Hic loquimur tãtum de infinitate perfectionis in eſſendo.*

3. Not. dupliciter poſſe eſſentialem perfectionẽ poni infinitam, Primo indiuiſibiliter ſiue per æquiualẽtiam ad infinitas perfectiones eſſentiales, & hoc ſiue in tota latitudine entis, ſiue in certo genere, ſcilicet ſubſtantiæ, qualitatis, &c. Secundo, Diuiſibiliter per compoſitionem eſſentiæ ex infinitis perfectionibus eſſentialibus, & quidem infinitas eſſentialis in tota latitudine entis ex omnium conſenſu repugnat creaturæ, quia inter perfectiones huiuſmodi eſt independentia; quæ cum repugnet creaturæ, neceſſario etiam illi repugnabit infinitas perfectionum in tota latitudine entis, Vnde omnium Theologorum conſenſus, hanc infinitatem aſſerit eſſe propriã Dei, vt D. Thom. 1. p. q. 7. art. 2. quare manet difficultas de infinitate in certo genere ſiue diuiſibili, ſiue indiuiſibili. 2 *Infinitas eſſentialis in tota latitudine entis pugnat cum creatura.* *S. Thom.*

4. Not. Infinitum ſecundum perfectionem eſſentiæ eſſe duplex; vnum ſimpliciter, quod habet perfectionẽ, qua non põt dari maior, vel æqualis, vel ſimpliciter, & hoc conuenit ſolum Deo, quia ſola perfectio Diuina non poteſt habere ſimpliciter, æqualem, nec maiorem cum omnia creata habeant æquale, vel maius, vt rectè Rubion 1. d. 43. q. 1. c. 1. & alij omnes, vel in certo genere, vt ſi eſſet eſſentia 3 *Duplex eſt infinitum ſecundum eſsẽtiam, ſimpliciter, & ſecundũ quid.* *Rubio.*

ſentia in genere ſubſtantiæ, quæ excederet A alias,& non poſſet habere perfectionē in eo genere,& idem dr̄ de genere qualitatis, &c. Alterū ſm̄ quid,℗ excedit quidē aliqua infinita ſimul ſumpta, & per cōſequens quodlibet illorū, tñ nec formaliter in ſe cōtinet infinita,& pōt habere perfectionē ſe maiorem, vel ſibi æqualē,quō Angelꝰ dr̄ habere perfectionem infinitam,quia excedit in ꝑfectione oēs ſuas intellectiones etiam ſi eſſet infinitæ; nā oīs ſubſtātia eſt ꝑfectior quolibet accidēte,℗ pendet à ſubſtantia; Syl.in confl.q.7.ar.3.ait, infinitum ſecundum quid eſt in ſua latitudine;at infinitū ſimpliciter eſt ſine limitatione.

Sylueſ.

4 5.Not.certum eſſe creaturæ repugnare infinitatē ſimpliciter in eſſendo,quia oīs crea- B tura eſt à Deo,vt cā æquiuoca;ergo non pōt habere perfectionē æqualē Dei perfectioni. Conſequentia patet ex rōe cauſæ,& effectus æquiuoci; ſed infinitas perfectionis eſſētialis in tota latitudine entis ē ꝓpria entis increati:nam hoc ens cōtinet oēs ꝑfectiones poſſibiles in genere entis; ergo nō pōt conuenire creaturæ.Anteced.prob.nam creaturæ repugnant perfectiones Diuinæ.ſ.eſſe à ſe .i.non ab alio; neceſſario eſſe; actus purus; negatio indigentiæ conſeruationis, & ſimiles, quæ ſunt propriæ Dei perfectiones.

Infinitas ſimpliciter in eſſendo repugnat creaturæ.

6.Not.Infinitatem in genere ſubſtantiæ ac- C cipi dupliciter. Primo in tota latitudine ſubſtantiæ. Secūdò in aliquo genere ſubſtantiæ .ſ.ſenſitiui,vel intellectiui,&c.Nos hic in hac dubitatione diſputabimus quæſtionem in primo ſenſu; in ſequenti in ſecundo ſenſu.

Infinitū in genere ſubſtantiā duplex.

ART. II. Recenſentur Auctorum ſententiæ.

5 PRima opin. eſt dicentium, implicare dari aliquod creatum infinitū ſm̄ eſſentiam in tota latitudine entis,non tñ in certo genere. D Primo,quia oīs perfectio, quæ cōtinetur infra perfectionē Diuinam eſt cōicabilis creaturæ,nam oīs perfectio,vel eſt increata, vel creata;atq. adeo perfectio,quę nō eſt increata,neceſſario erit creata. Sed perfectio infinita ſm̄ eſſentiā in certo genere,eſt infra perfectionem Diuinam;ergo eſt cōicabilis creaturæ.Minor prob.quia oīs perfectio,quæ nō includit totam perfectionem poſſibilem in genere entis, poſſibilem contineri in vno eſt infra perfectionem Diuinam,nam hæc continet totam perfectionem poſſibilem in genere entis,ſed infinitum ſecundū perfectio- E nem eſſentialem in certo genere non includit totam perfectionem poſſibilem in genere entis, vt patet ex terminis,nam ideo dicitur in certo genere, q̄a includit perfetiones vnius generis .ſ. ſubſtantiæ, & excludit perfectiones in genere qualitatis vel contra. tum 2.quia perfectio Diuina excludit omnē imperfectionē,at hæc perfectio in certo genere non ita;nam nec excludit imperfectionem dependentiæ, contingentiæ ſecundum exiſtentiam, ſiue quia cū perfectio eſſentiæ diſtinguitur ab exiſtentia, diuerſo modo illi pōt conuenire perfectio eſſentiæ,ac exiſtentiæ, ſiue quia perfectio in certo genere eſſe pōt cum dependentia ab alio ſecundū exiſtentiam. Nec excludit imperfectionē compoſitionis,nam cū non contineat ſecundum eſſentiā perfectiones aliorū generū, poterit illas habere ꝑ cōpoſitionem accidentalem.

Concedunt aliqui infinitū ſecundum eſſentiam in certo genere.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Confirm. primo, quia vnio hypoſtatica in 6 genere vnionis eſt infinitæ perfectionis,nam non pōt dari alia illa perfectior,at id,quo nō poteſt dari maius,eſt infinitum in eo genere, in quo non poteſt dari maius.

Confirm. 1.

Confirm.2.quia ſpecificæ perfectiones sūt infinitæ ſecundum exceſſum,ergo inter illas debet dari aliqua infinitæ perfectionis, quia omnes perfectiones inferiorum ſpecierum adunantur in ſuperiore,ſed in hac coadunatione proceſſus eſt ad infinitatem, ergo poſita tota infinitate ſpecierū,debet in illa collectione dari aliqua, in qua actu ſint coadunatæ infinitæ perfectiones,neq. dicas quamlibet ſignatam eſſe finitæ perfectionis, quia habet aliam ſupra ſe, Nam ego nolo illā ſignari, ſed ſolū in illa latitudine ſpecierū debere dari aliquam licet indeterminatā, quæ ſit infinitæ perfectionis, ſicut ſi eſſet infinita multitudo quantorum, quorum vnum excederet aliud per palmum, neceſſario deberet dari vnū habens infinitos palmos, quod alia quanta excederet.

Confirm 2.

Inſtantia.

Solutio.

Confirm.3. Deus cognoſcit omnes,& ſin- 7 gulas illas perfectiones non ſolū, vt ſunt diſperſæ in diuerſis inferioribus, ſed ēt vt ſunt vnitæ in ſuperiorībꝰ, quia eius ſcientia non eſt minor quam potentia, ergo videbit aliquā, in qua ſint vnitæ omnes perfectiones, quæ cum ſint infinitæ,videbit creaturam,in qua ſint infinitæ perfectiones. Conſequētia probatur tū quia ſi eſſent infiniti cæli, quorum vnū aliud cōtineret,& excederet, videret Deus aliquod alia excedens infinite,ergo ſimiliter in caſu noſtro; tū quia cognoſcēdo exhauriret cognoſcibilitatem totius collectionis,ergo videt vltra illiꝰ perfectiones nō eſſe aliam,& videt exhauſtam continentiam inferiorum perfectionū in ſuperioribus, ergo ēt videbit continentiam illam non vltra procedere,ergo videt vnam,in qua tota illa continentia adſit.

Confirm.3.

Tertio probatur,quia non poteſt aſſignari ſufficiens ratio implicantiæ, vt patet ex ſolutione argumentorum.

Tertia ratio.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui 8 concedunt hanc infinitatem eſſentiæ in genere qualitatis, vel aliorū prædicamentorū, non tñ in genere ſubſtātiæ, quia hæc neceſſario eſſet infinita in tota latitudine entis,nā deberet continere virtualiter omnia alia genera ſicut continet Deus, quia omnia alia entia dicunt ordinem ad ſubſtantiam in genere cauſæ finalis, materialis, & efficientis, atq. adeo in eo contineri virtualiter.

Diſcrimen inter hos Auctores.

Oo Alij

Secundum diſcrimen.

Alij verò id affirmāt etiam in genere ſubſtātiæ, quia licet ſubſtantia contineat accidentia naturalia, non tamen ſupernaturalia, nec exiſtentiam in ſua eſſentia, nec excluderet cōpoſitionem, vt patet ex ſubſtātia ſpecifica, quæ licet ratione eſſentiæ contineat virtualiter ſuas paſſiones, non tamen excludit compoſitionem cum illis.

Alij negāt dari poſſe infinitū ſecundū eſſentiā. S.Thom.

9 2.Opin. eſt negantium poſſe dari creaturā, quæ habeat perfectionem infinitā ſm̄ eſſentiā, D.Th.3.p.q.x.a.3.ad 2.& 1.p.q.7.a.1.&2.

Prima aliquorum ratio.

Primò aliqui probant, nā infinitū ſecundū eſſentiā conſtituitur per continentiā formalem, vel eminentialem oīum ꝑfectionū poſſibilium, ſed hæc continentia implicat creaturæ, quia eſſet ens indepēdens, ergo. Maior prob. quia ſicut de rōe infiniti eſt carere principio, & fine earū perfectionū, ſecundū quas eſt infinitum, vt ſi v.g. eſt infinitū ſecundum durationē caret principio, & fine durationis, & ſic de alijs, ita de rōe infiniti ſecundū eſſentiam eſt carere principio, & fine eſſentię atq. adeo eſſet ens à ſe, & ad ſe. Sed non placet, q̄a maior eſt vera de infinito ſecundum eſſentiā in tota latitudine entis, quæ infinitas eſt ꝓpria Dei; at hic quæritur infinitas eſſentiæ in aliquo genere determinato, ꝙ non debet cōtinere oēs perfectiones poſſibiles, & hoc infinitum non debet neceſſariò carere omni ratione principij, & finis, ſed ſolū perfectionis ſuæ, vt ſit ſine primo, & vltimo gradu ſuæ perfectionis, ex quo intelligitur ſenſus illius dicti Ariſ.1.phy.t.30.quod infinito repugnat habere principium.

Reijcitur. *Explicatur dictum Ariſt.*

Secunda aliorū ratio.

10 Secundò, alij cum D.Th.1.d.43.a.1.& q.1. de pōtia ar.2. probant, quia quidquid eſt ſub aliquo genere, debet eſſe finitū ſecundū eſſentiam, ergo non pōt eſſe infinitū, quia non pōt eſſe vtrūq. vel abſtrahere ab vtroq; cum ſint oppoſita cōtradictoriè. Anteced. prob. quia ꝙ eſt ſub genere, debet conſtitui per aliquam differentiam limitatiuā generis ad talem ſpeciem, at ꝙ habet eſſe limitatum, non pōt eſſe ſub eo genere illimitatum, atq. adeo neq. infinitum; vt.n. forma eſt terminus mãæ eiuſdéq. indifferentiā, & infinitatē determinat, ita differentia reſpectu generis. Sed cōtra, quia licet differentia limitet cōitatē generis, vt conſtituat ſpeciē diſtinctam ab alijs contentis ſub eodem genere, non tn̄ limitat perfectionē eſſentialē ſpeciei conſtitutæ, niſi ipſa differētia ſit finitæ perfectionis, ſed ſi differētia ſit infinitæ perfectionis, eo ꝙ cōtineat eminēter perfectiones ſpecierū inferiorum, tunc limitabit cōitatē generis, ſed conſtituet ſpeciem infinitæ perfectionis eſſentialis, diſtinctā ab alijs ſpecieb⁹ quæ ſunt ſub eodem genere, neq. infinitas vni⁹ ſpeciei ſub genere impedit quominus ſub eodē genere non ſint aliæ ſpecies, ſicut ex eo quod Deus ſit infinitus in ratione entis, non impedit quominus ſint alia entia, vt ſæpè D.Tho. Scot. Suar.1.p. tract.1.lib.2.c.1.nu.8.

Non placet. *S.Thom. Scot. Suarez.*

Tertia ratio.

Tertiò, probāt alij, rōibus cōib⁹, quib⁹ oſtēditur infinitatē repugnare creaturæ exiſtētis

A vnde D.Th.quodl.9.a.1.ad 2. negat eſſe intelligibile, ꝙ aliquid ſit actu infinitū ꝑter Deum.

Alij de facto concedunt infinitum ſecundū eſſentiam, ſed ſecundū quid.

3.Opin. eſt dicentiū infinitum ſimpliciter 11
ſm̄ eſſentiam in certo genere dari non poſſe; ſed infinitū ſm̄ quid non ſolū dari pōt, ſed ēt de facto datur. eſt cōis Thomiſt. & Scotiſt. licet differāt, in aſſignāda rōe infinitatis ſm̄ quid, eo ꝙ Thomiſtæ volunt, illam eſſe poſitam in abſtractione eſſentiæ à materia, & ſubiecto, quare eam ponunt in rebus immaterialib⁹, ꝙ ſingula harū indiuidua contineat totā perfectionē poſſibilem in illa ſpecie; & idē dicunt de accidentibus, v.g. albedine abſtracta à ſubiecto, ꝙ illa contineret oēm poſſibilem albedinē, q̄a nō habent terminū niſi ex ſubiecto, ita B Capr.1.d.43.q.1.artic.2.concl.1.& 2. ex D.Th.1.p.q.2.ar.2.&3.d.13.q.3.ar.2. quæſtiuncula 2. vnde Syl.in confl.q.7.ar.3.not.4. ait: *Eſſentiā dupliciter finiri: primo per differentiā, ſecundo per ſuſceptiuum, vnde forma non recepta, ſed creata finitur effectiuè à ſua cauſa, quia habet terminos eſſentiales ſui generis, & ſuæ ſpeciei, ſub quib⁹ eſt à Deo producta, vt recipiat, & participet eſſe, non ſecundū totā latitudinē eſſe, ſed ſecundum aliquē gradū, vnde ex finitudine hui⁹ formæ eſſentiali pōt argui finitas eſſe eius à priori, et ex finitate eſſe finitas formæ à poſteriori; vnde iſtæ formæ ſunt infinitæ ſecūdum quid. i. in ſua latitudine, quia eius nihil deficet de pertinentibus ad eas, nō tamen*
C *ſūt infinitæ ſimpliciter, quia ſunt in genere.* At Sco- 12
tiſtæ ponunt hanc infinitatē in exceſſu, quē hēnt ſingulę ſupra inferiores; vnde quodlibet indiuiduū ſpeciei ſuperioris, cū ſit perfectius oīb⁹ indiuiduis ēt infinitis inferiorū ſpecierū, habet infinitatem quandam reſpectu illorū.

Capreol. S.Thom. Sylues.

ART. III. *Opinio Auctoris.*

Creaturæ pōt conuenire infinitas eſſentiæ ſecundum quid. Fundamētum.

Prima Cōcl. non repugnat creaturæ infi- 13
nitas eſſentiæ ſm̄ quid, quia hæc infinitas nō deſtruit finitatē creaturæ; nā eſt cōpoſſibilis cū ei⁹ finitate, quia eſt infinitas reſpectiua, quæ.ſ. ſumitur in ordine ad infinita, quæ D excedit, at non repugnat aliquid eſſe finitum abſolutè, & infinitū reſpectiuè. Confir. quia inter hoīem, & infimā ſpeciē rerū corporearū ſunt infinitæ ſpecies intermediæ, quæ ſūt poſſibiles, ſiue per pōtiā naturalē, iuxta illud Ariſt. *ſēper aliquid noui Aphrica*, atq. adeo poſita ęternitate mūdi dari poſsūt ſpecies diuerſę in infinitū prodeūtes in Aphrica ex cōmixtione animaliū diuerſæ ſpeciei, ſiue per pōtiam E abſolutā, qūo infra oſtendemus ſpēs rerum eſſe infinitas; at homo eſt perfectior cunctis ſpeciebus corporalibus ēt ſi eſſent actu infinitæ; vnde Scot.1.d.2.q.1.M. ait, fortè poſſe infinita ſecundum ſpeciem produci à cælo licet id ſit contra mentem Ariſt.

Confirm. *Enūciatū Ariſt.* *Scotus.*

Prima obiectio. *Solutio.*

Dices: an abſtractio à materia ponat infinitatem in re abſtracta. Reſp. de ea re dicemus infra cum de intenſione.

2. obiectio.

Dices 2. ſicut ex exceſſu vnius ſpeciei ſupra 14
alias arguitur infinitas reſpectiua, ſeu ſecundum quid, ita poſſet ex eodem inferri infinitas abſoluta, & ſimpliciter, nam infinitas illa reſpectiua fundatur in perfectione abſoluta ſpeciei

ſpeciei ſuperioris, at infinitas nō poteſt fundari ſuper perfectionem finitam.

Confirm. Confir. Quia ſicut ex calculatione virtutis ſupra virtutē colligitur virt⁹ infinita, vt patet ex Theologis, qui colligūt infinitam virtutē Dei ex infinitis effectis, vt D.Th.1.p.q.7.a.1. &2.Dur.1.d.43.q.1.n.13.&14.ibid.Heru.Capr. Ricc.q.1.ad 2.& alij, vt alibi dicem⁹. Ita ex calculatione exceſſus vni⁹ ſupra aliam, nā inter hominē, & mām primā ſunt infinitæ ſpecies, quorum vna eſt perfectior alia, ergo ſi homo ex perfectione maiori ſupra illas habet infinitatem, illa eſt infinitas abſolutè, & ſimpliciter; nam cum excedentis, & ſuperioris perfectio ſit maior, quam perfectio exceſſi, & inferioris, quia dicit aliquid plus perfectionis, fit vt quo maior eſt multitudo excedentium, & exceſſorum, eo magis creſcat perfectio ſuperiorum, ſed multitudo excedentiū, & exceſſorū eſt infinita, ergo perfectio hominis omnem perfectionem illius multitudinis excedens eſt infinita.

S.Thom. Dur. Her. Capr. Riccar.

15 *Solutio.* Reſp. Infinitatē hanc reſpectiuā poſſe fundari in finita perfectione abſoluta, quia non eſt aliquid diſtinctum ab ipſa abſoluta perfectione niſi per rōem, qua cōparatur perfectio vnius ordinis cū perfectionib⁹ infinitis inferioris ordinis, & ex illa cōparatione tribuitur quædam infinitas, illi quæ dicitur ſecundū quid, & per quandā denominationē.

Ad Confirm. Ad Confir. Reſp. Illud argumētum petere explicationē modi, quo ex calculatione aliquando colligatur infinitas, & aliquādo perfectio ſuperioris ordinis, ſeu ſpeciei, quem modum à nemine vidi plenè adhuc explicatū, neq. eſt locus hic explicandi, ſolū aſſero quādo ſuperius non continet perfectionem inferioris diuiſibiliter, nec formaliter, nec eminenter, & virtualiter, non poſſe colligi infinitatem, ſed gradum ſuperioris rationis, vide Scot. *Scot.* in d.2.q.1.§.oſtenſis igitur, & d.3. q.1.ad 3.& 3.d.14.q.2.

16 *Implicat formam eſſ. infinita perfectio ſecundum quid, ſua ſpeciei. Scot. Aureol & alij.* 2.Concl. Non pōt dari forma habens totā perfectionem infinitā ſecundū quid ſuæ ſpeciei. eſt Scot. Aureol. & aliorū cōtra Thomiſt. dicentes formas abſtractas à materia habere oēs perfectiones indiuiduales illi⁹ ſpeciei, ita vt non poſſit numero multiplicari, ſiue illæ perfectiones indiuiduales ſint intēſionis, ſiue extenſionis. *Ratio Aureol.* Probat primo Aur. quia ſi daretur forma infinita intenſiuè, poſſet trāsferre aliquid ex termino *a quo, ad quem*, per media in inſtāti; nā alioqui poſſet virt⁹ finita adæquare infinitā, vt patet ex calculatione; at illud eſt falsū; tum quia ſequeretur adæquare virtutem Diuinā, quæ non pōt velocius, quā in inſtāti operari; tum quia in tali trāslatione apparet impoſſibilitas. ſ. vt res ſimul ſit in termino à quo, & ad quē, & in intermedijs, ꝙ cū nō ſit intelligibile, non erit etiam poſſibile.

Soluitur à Capreol. Sed ad hoc Reſp. Capr. formas abſtractas eſſe duplicis generis, alias non indiuiduas, vt eſſet albedo, & hæc non ageret in ſubiectum niſi per miraculū (quō Deus taxaret ei intēſionem operis) quia ſicut formæ nō fiunt cū

A nō habeāt eſſe, ſed cōpoſita, ita neq. efficiūt, ſed cōpoſita. Nā vnūquodq. fit à ſuo ſimili, ex doctrina D.Th.1.p.q.65.a.4. & hac rōe ideæ Platonicæ nō erant actiuæ. i. ſecundum Sco. 4.d.14.q.2.ad 2. B. proximè, nā remotè ſunt actiuæ. Alias ēe indiuiduatas exſe, vt Angeli, quæ poſſunt tranſmutare mām ſolum localiter, ſed huiuſmodi formæ ēt ſi ſint infinitæ ſecundū quid, non habēt virtutē infinitā, qa hæc eſt propria Dei ob virtualē continētiam oīum, ex D.Th.1.p.q.105.a.1.ad 1. Verum ꝙ *S.Thom.* attinet ad infinitatē formæ mālis abſtractæ à 17 materia, dicetur infra; ſed quoad formas ex ſe immateriales ꝓbatur debere habere virtutē

B infinitā, quia cōtinet in ſua perfectione virtualiter virtutē infinitorū indiuiduorū, quæ poſſēt participare naturā ſpecificam, vt patet ex infinitate aliorū indiuiduorū ſub alijs ſpecieb⁹. Sed Reſp. poſſēt, perfectionē indiuidui *Neq. valet ratio quoad formas immateriales.* immaterialis eſſe ſuperioris cuiuſdā rōis, quā oīa indiuidua aliarū ſpecierum, neq. in ſpecie naturæ Angelicæ poſſūt ēe plura indiuidua, ſed eſſētialiter eſt addicta vni; nec habet indifferentiā ad plura, atq. adeo in illo indiuiduo nō cōtinētur virtualiter ꝑfectiones īfinitorū indiuiduorū, nec formaliter, nec virtualiter.

Secundo probat, quia ſequeretur partem 18 *Secunda ratio.* eſſe æqualem toti, vt ſi perfectio infinita di-

C uideretur in duas infinitas; Neq. dicas eam diuiſionem poſſe fieri in forma diuiſibili, non autem in indiuiſibili, quales ſunt formæ ſpirituales, nā licet nō poſſit fieri in eadem numero, tñ anima poſſēt fieri minor illa infinita per vnū gradum, at tunc ſecunda eſſēt infinita, atq. adeo infinitæ virtutis, & moueret in inſtanti, ſicut prima. Neq. dicas ſecundam eſſe finitā, quia eo ipſo, ꝙ eſſet minor caderet in finitatē; nā omne minus infinito eſt finitū, vt dicitur de creatura. Nā in ordine ſpecificarū perfectionū ſicut aſcendendo ab inferiori ad ſuperius proceditur per media; ita deſcendendo, quia oēs grad⁹ ſunt immediati,

D & ſucceſſiuè connexi, ergo ab anima infinita non pōt immediatè deſcendi ad finitā, quia inter hanc, & infinitā debent dari alij gradus ſuperiores finita, & proximiores infinita anima; ſicut igitur incipiendo ab infimo gradu ſpecifico, & aſcendendo vſq. ad gradum infinitū, procederetur per media cōnexa; ita deſcendendo ab infinito, debet procedi per eadem media, quia eadē eſt via aſcenſus, & deſcenſus. At hinc ſequitur contradictio, quia gradus in aſcendendo ſēper ſunt finiti, & in deſcēdendo infiniti; nā infinitū ordinatè diminutū, ꝙ remanet, eſt infinitum, quia finito

E præciſo ab infinito, ꝙ remanet, eſt infinitam, ſed in augmento, totū auctū erit finitū, quia ex finito addito ad finitū reſultat finitū; at implicat infra lineā eiuſdē ſpeciei eſſe duos proceſſus, vnū aſcenſus continentem in infinitū finitos grad⁹, & alium deſcenſus continētem in infinitū infinitos gradus. Nā ſi iiſdem ſunt gradus in vtroq. proceſſu, ſequitur idem eſſe finitū, & infinitū; ſi vero diuerſi, ſeqtur infra eandē ſpeciē eſſe duos ordines graduū imo

infra eoſdē terminos, duos ordines diſparatos, nā ſunt infra infimū gradum, & ſummū eiuſdē formæ, Neq. eſt eadem ratio proceſſus creaturarum reſpectu Dei, quia à creaturis aſcenditur in Deum per media connexa, ita vt vltimū in ſuo ſupremo vniatur cū infimo deitatis, vt dictum eſt de gradibus, qui infra eandem ſpeciem continentur, quia non pōt accipi in eadem forma, vel ſpecie vnus gradus, qui diſtet in infinitum ab omni alio gradu eiuſdē formæ, alioqui non eſſent eiuſdem rationis; At Deus in infinitum diſtat à qualibet creatura.

19 *Soluitur ab eodem Capr.*

Sed Reſp. Capr. negando talem formam infinitam poſſe fieri minorem alia per vnū gradum, nā vel illa forma eſſet in ſubiecto, & in infinitum diſtaret à forma abſtracta quoad eſſe talis formæ, vel eſſet extra ſubiectum, & non pōt dari alia eiuſdē ſpeciei, vnde non poteſt dari aliqua forma in ſpecie Gabrielis remiſſior, atq. adeo non poteſt deſcendi per gradus infra eandem ſpeciem.

20 *Tertia ratio Auctoris, & efficax.*

Tertio, Ego probo, quia talis ſpecies, vel eſt ſubſtantia ex natura ſua corporalis, vel ſpiritualis; ſi primū, non pōt abſtrahere à materia quia includit eſſentialiter materiā, vt concedunt Thomiſt. apud Capr. loc. cit. atq. adeo non pōt inde habere infinitatem, vel eſt ſpiritualis. & neq. quia eſſe immateriale, licet dicat maiorem perfectionē, quam eſſe materiale, non tamen dicit perfectionē infinitam; nam vnū ens eſt immateriale, eſt perfectius alio, & hoc in infinitum Neq. dicas dicere infinitatem infra eādem ſpeciē, quia habet totam perfectionē debitā ſpeciei; nam hęc perfectio debita, vel eſt finita, & ex illi⁹ habitione non ponitur infinitas, vel eſt infinita, & tunc vel eſt infinita rōe prædicatorū eſſentialium, quorum non eſt terminus, & id eſt falſū, quia quæcūq. ſpecies immaterialis determinatur ad certā eſſentiā rōe propriæ vltimæ differētiæ. Neq. enim dicit pelag⁹ perfectionum, ſicut dicit natura Diuina, ex Damaſc. vel eſt infinita ex continētia eminētiali perfectionū indiuidualiū; nā illi naturæ debetur vna differentia indiuidualis, & hæc cū ſit finitę perfectionis, non pōt eius continētia tribuere eſſentiæ infinitatē, vel ſunt plures in infinitum, & hæ non poſſunt cōtineri in vno indiuiduo; ſed contrahitur per diuerſas indiuiduationes ad diuerſa indiuidua; vnde implicat dari vnum indiuiduū continens oēs perfectiones indiuiduales debitas ſpeciei, quia de ratione indiuiduationis eſt plurificare, at pluralitas, & vnitas ſecundum eandem rationem ſunt incompoſſibilia. Sed de hac re alias fuſius.

Damaſc.

De creatura continente formaliter, vel eminenter infinitas perfectiones.

21 *Genus ſubſtantiæ, vel ſumitur tranſcendentaliter, vel prædicamentaliter.*

Difficultas manet; an poſſit dari creatura, quæ formaliter, vel eminenter cōtineat infinitas perfectiones, non quidem ſecūdum totam latitudinē entis, ſed ſolum in genere

A ſubſtantiæ, & quia genus ſubſtantiæ pōt dupliciter intelligi. Primo, traſcendentaliter, Secundo, prædicamentaliter, ideo in vtroq; ſenſu intelligi poteſt quæſtio. Vnde ſit.

3. Concl. Implicat dari creaturā, quæ contineat perfectiones infinitas in genere ſubſtantiæ tranſcendētalis, quia inter perfectiones ſubſtantiales contentas ſub hoc genere, continentur aliquæ, quæ repugnant creaturis, vt v.g. eſſe actum purum, habere neceſſitatem eſſendi, eſſe à ſe, eſſentiam eſſe inſeparabilem à ſubſtātia, ergo creatura non poteſt habere perfectiones infinitas in hoc genere, quia illi deeſſent oēs ſupradictæ, & aliæ

22 *Repugnat creaturæ ineſſe infinitas in genere ſubſtantiæ tranſcendentalis.* *Ratio fundamentalis.*

B ab his dependentes. At cui deſunt perfectiones contentæ ſub aliquo genere, non poteſt eſſe infinitū in illo genere, ex Scot. quodl. 5. vbi Gadius. & alii, ſicut dicitur infinitum in rōne entis cui nihil entitatis deeſt eo modo, quo poteſt haberi in aliquo vno.

Scot. Gadius.

Ex his patet nō poſſe dari ſubſtantiā, quæ contineat infinitā perfectionē æquiualētem infinitis perfectionib⁹ in genere ſubſtantiæ, quia creatura continēs perfectionem æquiualētem prædictis perfectionib⁹, eſſet perfectior, quā Deus, quia illa perfectio æquiualēs prędictis perfectionib⁹, nō eſſet inferior ſubſtantia habente illas formaliter, quia nō

23 *Neq dari poteſt ſubſtantia infinitè perfecta, æquiualens infinitis perfectionibus in genere ſubſtantiæ.*

C poteſt illis ęquiualere, q. inferius nō eſt æquale ſuperiori, vt patet ex terminis, neq. eſſet æqualis, quia continentia eminentialis ponit maiorem perfectionē in continente, quam continētia formalis earundem perfectionū, vt patet inductione, & rōe, nā continēs eminētialiter perfectiones aliquas eſt diuerſæ rationis, quā continēs illas formaliter, atq. ſunt diuerſæ rōis, nō ſunt æqualis perfectionis ex cōi, dicente perfectiones ſpecificas eſſe, ſicut ſunt numeri. Ex his patet eſſe ſuperioris rationis, quā continens illas formaliter, at De⁹ cōtinet illas formaliter Confir. quia prædi-

Confirm. ratio.

D ctæ perfectiones ſunt in ſupremo gradu entis, ergo non poſſunt cōtineri eminenter in alio, quia continens eſſet in altiori gradu.

24 *Repugnat creaturæ ineſſe infinitas in genere ſubſtantiæ prædicamentalis.*

4. Concl. Probabile eſt non poſſe dari ſubſtantiam infinitè perfectam, ſecūdum eſſentiā cōtinentē infinitas perfectiones, quæ ſūt ſub genere ſubſtantiæ prædicamentalis.

Prima ratio. *Non placet.*

Primo, quia creatura habet principium, & finem. ſ. Deum, ergo non poteſt eſſe infinita; ſed hæc ratio, vt iacet, nō ſatis vrget, quia huiuſmodi principium, & finis non repugnat infinito, quia non ponitur ex illis terminus in entitate infiniti.

25 *Secunda ratio.*

Secundo probari poteſt, nam eſſentia proportionatur potentiæ, ſed potētia creata eſt

E finita, ergo etiam eſſentia, minor patet, tum quia ſi haberet virtutē infinitam, poſſet producere aliud infinitum ſibi ſimile, alioqui eſſet otioſa; at duo infinita eiuſdē rationis dari non poſſunt, ergo. tum quia illa in operādo penderet à voluntario cōcurſu alterius cauſæ per quem compleretur in ratione cauſæ naturalis, vt patet ex indigētia aliarum cauſarum creatarum.

Sed

Reijcitur, vt inefficax. Sed hæc ratio plus probat, quam exigit concluſio; nec eſt ratio ſatis efficax; nã Aduerſarij partim concedunt poſſe dari plura infinita; partim poſſent nagare eſſe neceſſarium, vt producat aliud infinitum, cum ſupponat iam exiſtere omne poſſibile ſecũdum illam rationem ſpecificam; neque eſt abſurdũ, virtutem creatam pendere à prima cauſa in operando, ſicut pendet in conſeruatione ſui.

26 *3. Ratio.* Tertio, quia ſequeretur in coordinatione ſpecierum infinita, dari vltimam, nam hæc ſubſtantia, quæ contineret infinitas perfectiones ſub eo genere contentas, eſſet vltima, vtpotè omnium ſuprema in illa coordinatione, quia contineret omnes perfectiones inferiorum ſpecierum.

Confirm. Confir. Quia illa diſtaret in infinitum ſecundum perfectionem à qualibet alia ſpecie inferiori, nam ſingulæ ex inferioribus determinatæ, eſſent finitæ perfectiones. *Inſtantia.* Neq; dicas, potius ſequi non dari vltimam, quia infinita multitudo non habet vltimum; *Soluitur.* Tunc contra, tum quia illa eſſentia infinitè perfecta eſſet vna determinata, & non haberet aliam ſe perfectiorem; ergo haberet rationẽ vltimæ in illa coordinatione perfectionum. Tum quia, ſicut ſi in quantitate daretur aliqua pars minima; quæ non haberet aliam ſe minorem, & infinitè diſtaret ab alia certa par te.i.palmari.ſ.per partes proportionales maiores, & maiores infra palmarẽ, illa pars minima haberet rationem termini in illa coordinatione partium quoad minoritatem, ergo etiam hæc ſubſtantia haberet rationem termini in illa coordinatione quoad maioritatem perfectionis.

27 *Neq. eſt efficax* Reſpondent, Duplicem eſſe terminum, vnum materialem, & dicitur id, vltra quod non excurrit multitudo, vel quantitas prædicamentalis, vel tranſcendentalis perfectionis, quomodo cœlum dici poteſt terminus gymnaſij, quia nõ eſt pars gymnaſij, nec gymnaſium vltra cœlum excurrit. Alterum formalem, & dicitur illud quod eſt pars infiniti, vltra quod non extenditur, quomodo Ianua dicitur terminus gymnaſij: *Infinito repugnat terminus formalis, non materialis.* Infinito autem non repugnat terminus materialis; ſed formalis, vt patet ex multitudine creaturarum poſſibilium, quæ terminantur ad Dei perfectionem, quam non excedunt, & tamen illa multitudo eſt infinita, & idem patet ex multitudine infinita partium proportionalium, quæ non extenditur vltra punctum; & ratio eſt, quia terminus dupliciter poteſt comparari reſpectu multitudinis. Primo, vt habeat aliud ens, ſeu partem multitudinis determinatam, & immediatè, vt in exemplo allato partis minimæ, à qua licet aſcendere ad ſequentes partes in infinitum per partes immediatas habentes determinatam minoritatem reſpectu antecedentis maioris, nam diuiſio partium quantitatis fit per medietates, quæ ſemper ſeruant eandem proportionem duplæ, & ſubduplæ. At non ſic in multitu-

A dine perfectionum reſpectu Dei; nam deſcẽdendo à Deo immediatè ad creaturas nõ datur vna creatura determinatæ perfectionis, & ſimiliter poſita ſubſtantia infinita ſecundum eſſentiam, non datur aliqua ſubſtantia illi immediata, quæ ſit determinatæ minoritatis, ſed quælibet habet indeterminatam minoritatẽ perfectionis reſpectu Dei; ex quo patet, cur pars minima eſſet terminus formalis partium minorum, & minorum, non ſic autem Deus reſpectu infinitarum creaturarũ, nec infinitæ creaturæ reſpectu aliorum. Sed contra: Primò, quia diſtinctio illa termini materialis, & formalis, non ſatis probatur, nam eo ipſo, quo aliquid ita terminat, vt vltra non extendatur, res ibi habet aliquam rationem finis, vt patet ex linea terminata per punctum; nã etiam ſi ibi ſint partes proportionales infinitæ, tamen verè illa linea eſt finita, ſiue poſſit aſſignari alia pars immediata determinatæ pfectionis, ſiue nõ. 28 *Reijcitur diſtinctio termini materialis, & formalis.*

B

Secundò, quia hinc rectè oſtenditur creaturas poſſibiles non eſſe infinitas cathegorematicè, ſed ſyncathegorematicè, quia in illa multitudine nulla poteſt dari actu exiſtens, quæ non habet aliam perfectionem, & proximiorem Deo, quod ponantur omnes actu exiſtere, tunc neceſſariò ſequitur dari aliquã Deo immediatam omnium perfectiſſimam, & ex alio capite non poſſe dari, quia deſtrueretur infinitas. *Creaturæ poſſibiles ſunt tantum infinitæ ſynchatheg.*

C

Tertiò, quia hæc creatura infinita eſſet vna ex multitudine infinitarum, atq. adeo eſſet vltima in illa coordinatione creaturarũ ſeinuicem excedentium in perfectione. Denique id patebit fuſius ex dicendis tum de æternitate in lib. de cœlo; tum ex dicendis infra de coordinatione perfectionum poſſibilium. 29

Quartò, quia ſi poſſet dari huiuſmodi ſubſtantia infinita ſecundum eſſentiam, ei deberetur ſubſiſtentia infinita, continens infinitas perfectiones ſubſtantiales, quia ſubſiſtentia debet eſſe proportionata eſſentiæ, ſed hoc eſt falſum; nam tunc ſubſiſtentia creata poſſet terminare per propriam virtutẽ naturalem, infinitas naturas alienas, quod eſt contra omnium Theologorum ſenſum id tribuentium ſubſiſtentiæ Diuinæ, coacti ex fide, & negantium ſubſiſtentiæ creatæ, & eſt contra rationem ſubſiſtentiæ creatæ, quæ cum ſit modus, non põt vniri alteri naturæ, neq. per ſeipſam cum non idẽtificetur cum aliena natura, ſicut cũ propria, cui per ſeipſam vnitur, neq. per vnionem ſibi, vel naturæ extrinſecam; nam ſingulæ ſubſiſtentiæ habent proportionem naturalem cum propria natura, quia ſe mutuo explent; ergo non habet illam cum aliena natura; licet fortè habeat obedientialem. Neq. eſt eadem ratio de Diuinã ſubſiſtẽtia; tũ quia hæc adæquatur naturæ Diuinæ, quæ ſicut poteſt in ſuo genere tribuere eſſe omnibus, ita eius ſubſiſtentia in ſuo omnibus naturis ſubſiſtere; tum quia nõ eſt modus, ſed entitas omnimodo infinita; atq. adeo vt entitas poteſt alteri vniri, nõ ſic 30 *Non poteſt dari ſubſtantia infinita.*

D

E

modus qui non poteſt excedere ſuam rationem formalem, per quam dat eſſe .ſ. modificando. Neq. dicas, ſicut vnio modificat duo extrema realiter diſtincta, ita & hæc ſubſiſtẽtia, tum quia id quod dicitur de vnione idẽtificata cum duobus diſtinctis realiter, nullã habet probabilitatem, vt 1. phyſ. oſtendimus tum quia, ſi id concederetur, eſſet quia vnio ex natura ſua eſt nexus proportionatus duobus, at illa ſubſiſtẽtia non eſſet proportionata, niſi propriæ naturæ cuius eſt modus.

Inſtantia. *Soluitur.*

31 Quintò, quia omnis ſpecies contenta ſub aliquo genere eſt determinatæ perfectionis, quia haberet differentiam ſui conſtitutiuam determinatæ perfectionis. Nam cum omne genus diuidatur per differentias oppoſitas, quorum vna excludit perfectionem alterius, neceſſario vtraque debet eſſe determinatæ perfectionis in illo genere; vnde fit repugnare aliquid eſſe ſub genere, & habere infinitam perfectionem eſſentialem.

Quæuis ſpecies ſub genere eſt determinata perfectionis.

32 Sextò, ex modo continentiæ, nam illa eſſentia tripliciter poteſt continere infinitas perfectiones, quæ ſunt ſub genere ſubſtãtiæ. Primo, formaliter, & hoc repugnat, tũ quia cum differentiales perfectiones ſint oppoſitæ, non poſſunt ſecundum propriam, & formalem earum rationem contineri in vna eſſentia, quia eſſet v.g. brutalis, & rationalis, ſẽſitiua, & inſenſibilis; in quibus apparet clara contradictio: tum quia ex principio Scoti, non poſſent dari aliæ ſpecies; nam daretur infinita eſſentia continens omnes perfectiones poſſibiles in illo genere, quia continet infinitas, at omnes poſſibiles in illo genere non poſſunt eſſe plures, quam infinitæ; at conſtat alias ſpecies eſſe poſſibiles, ergo.

Creatura non poteſt continere formaliter infinitas perfectiones.

Secundò, purè eminentialiter, quomodo ſpecies ſuperior dicitur continere perfectiones inferiorum, & ad hanc continentiam nõ requiritur infinitas, niſi ſecundum quid, quę reperitur in ſpecie ſuperiori reſpectu inferiorum, qua ratione homo excedit infinitas ſpecies inſenſibiles, & vegetatiuas, ac brutales per finitam ſuam perfectionem ſuperioris rationis.

poteſt continere eminenter, ſed erit finita.

33 Tertiò, eminentialiter, quomodo lumen continet perfectionem caloris, & Diuina eſſentia creaturas, & neq. tum quia hic modus cõtinendi infinitas perfectiones ſubſtãtiales, eſſẽtialiter excedit perfectionem creaturæ, nam eſſet actus purus ſecundum eſſentiam, cum contineat perfectiſſimo modo, & cum ſumma ſimplicitate tot perfectiones; nã intra eſſentiam nullam haberet compoſitionem ex actu, & potentia, ſed eſſet vna ſimpliciſſima perfectio æquiualens infinitis; ex quo fieret, vt etiam eſſet actus purus, quoad exiſtentiam, quia actus exiſtentiæ debet eſſe proportionatus eſſentiæ atq. adeo actui puro quoad eſſentiã debetur actus purus quoad exiſtentiam; tum quia illa ſubſtantia eſſet infinita eſſentialiter in omni genere, ſeu ſub tota latitudine entis, nam ſi continet eminenter omnes perfectiones quæ ſunt in genere ſubſtantiæ, illi deberentur omnes perfectiones, quæ ſunt ſub diuerſis accidentib⁹, quia omnes hæ perfectiones debẽtur, & ordinantur ad perfectiones ſubſtãtiales diuerſas, quæ cum ſint vnitæ eminenter virtualiter in vna eſſentia infinita, neceſſario huic omnia illa accidentia deberentur, & quia inter perfectiones eſt ſimplicitas, & continentia per identitatem, deberet illa eſſentia continere omnes has perfectiones accidentales etiam cum ſimplicitate, & idẽtitate: ſiue per modum attributorum, ſiue trinam eſſentiã, vt dicitur de Diuina eſſentia. Tum quia eſſet ſupernaturalis ſecundum ſubſtantiam; tum quia eſſet ſupra perfectionem omnium ſubſtantiarum, quæ cõtinentur intra cauſas naturales; tum quia perfectionem intellectiuã infinitam in tota latitudine intelligendi per cauſas creatas; atq. adeo etiam quæ eſt ex vi luminis gloriæ.

Non poteſt continere eminentialiter virtualiter.

ART. IIII. Soluuntur argumenta.

AD primum Reſp. Ad maiorẽ, perfectionem contentam infra Diuinam eſſe duplicem; vnam imaginariam, & hæc non eſt cõicabilis creaturæ ſicut nõ eſt poſſibilis realiter, ſed ſolum per intellectũ. Alteram poſſibilem realiter; & hæc quidem cõicabilis eo modo, quo eſt poſſibilis .ſ. diſperſa in plurib⁹, vel vnita in vno; nam perfectio equina, & leonina ſunt infra Diuinam, ſed nõ ſunt cõmunicabiles vni naturæ, quia non ſunt compoſſibiles ob incluſam repugnantiam. 34

Perfectio infra Diuinam, vel eſt imaginaria, vel poſſibilis.

Reſp. 2. Ad minorem, perfectio infinita ſecundum eſſentiam in genere ſubſtantiæ non eſt poſſibilis, vt probatum eſt, & ideo non eſt communicabilis creaturæ.

Reſp. 3. Perfectio infra Diuinam eſt duplex vna explicitè, & implicitè, ſeu formaliter, & cõſequutiuè, & hæc cõuenire põt creaturis, q.a neceſſario eſt q.d creatũ. Altera explicitè, & formaliter, non aũt implicitè, & cõſequutiuè, & hæc nõ eſt cõicabilis, quia ob implicitam continentiam nõ eſſet creata, & ob explicitam conceptum eſſet creata, & huiuſmodi eſt perfectio infinita in genere ſubſtantiæ, quia ex vi expliciti ſignificati, non dicit niſi perfectionem ſubſtantiæ, & non aliorum entium, ſed implicitè dicit perfectiones omnium entium, quia omnia entia, vel ſunt ſubſtantialia, vel accidentalia, quæ continentur eminenter in ſubſtantia, vt cauſa illorum. Ex his patet ad primam, & ſecundam probationem.

Rurſus perfectio infra Diuinam duplex eſt.

Ad primam Confir. Reſp. Vnionem illam phyſicè eſſe finitã, ſed moraliter eſt infinita, quatenus habet infinitam quandam dignitatem ex Verbo. Neq. omne illud quo non poteſt dari maius, eſt infinitum, ſi poteſt dari æquale, vt notant Scot. quodl. 5. l. 1. etiam ſi poſſit dari æquale, non ſequitur infinitas quando negatio maioritatis eſt in determinata aliqua ratione, & in opinione D. Thom. in ratione ſpecificæ rationis Gabrielis, non po- 35

Vnio hypoſtatica moraliter, nõ phyſicè eſt infinita. *Scotus.*

poteſt dari aliud indiuiduum perfectius Ga- A briele, & tamen Gabriel non eſt infinitæ perfectionis. Quod ſi dicatur poni finitatem ex eo, quod pôt dari alia ſpecies perfectior, tum obſtat poni finitatem in vnione, quia datur alia entitas perfectior, ſcilicet Diuina per eſſentiam.

Ad 2. Confirm. Reſp. Eſſe infinitas ſyncathegorematicè, vt infra. & ideo nullam poſſe dari, quæ ſit infinitæ perfectionis.

Res à Deo cognitæ ſunt ſyncathegorematicè infinita.

Ad 3. Confir. Reſp. Scientiam Dei cognoſcere res vt ſunt, & quia ſunt infinitæ ſyncathegorematicè, ideo illas tales eſſe cognoſcit vt inf. fuſius.

36 *Allata rationes ſunt tantum probabiles*

Ad 2. Argum. Reſp. Implicantias quæ afferuntur, B poſſent quidem ſolui proteruè ſed non probabiliter, neq. enim putamus côcluſionem eſſe euidentem, vt poſſint conuinci ex probationibus illius proterui, ſed ſolum qui docili ſunt ingenio.

37 *Obiectio.*

Dices: Nulla ratio probat illam ſubſtantiam infinitam eſſentialiter eſſe Deum, ergo non ſequitur ex poſitione illius aliqua implicantia, quia maximè eſſet illa, quia explicitè ponitur creatura, & tamen implicitè eſſet Deus; nam êt ſi eſſet radix infinitarum potêtiarum, quæ conſequuntur ad infinitas ſpecies in genere ſubſtantiæ; tamen cum haberet illas ſibi vnitas non per identitatem, ſed C per vnionem accidentalem, non eſſet Deus, quia non eſſet infinita ſecundum eſſentiam in tota latitudine entis, ſed partim ſecũdum eſſentiam, partim ſecundum accidentalem vnionem.

Soluitur.

Reſp. Radicem tot potentiarum, cum ſit in genere ſubſtantiæ infinitæ, habere êt perfectionem identitatis cum illis potêtijs, quia hæc êt eſt perfectio ſubſtantialis, & haberet quãdam æqualitatem cum potentiâ Diuina;

Reſp. 2. Diuinã eſſẽtiam non poni ab omnibus Theologis, vt includentem eſſentialiter omnes perfectiones, quæ ſunt in genere entis, ſed aliquas eſſẽtialiter, vt eſt vita intel- D lectiua, &c. & alias per identitatem, vt attributa; quare eodem modo poſſet dici de illa ſubſtantia.

DVBITATIO SECVNDA.

An poſſit dari aliquod infinitum ſecundum eſſentiam in aliquo determinato genere ſubſtantiæ.

1 *Concedunt aliqui.* *Fundamentum*

PRima opinio affirmatiua. Nam non implicat dari ſubſtantiam eſſentialiter ita perfectã in gradu intellectiuo, vt illi debeatur potentia intellectiua, quæ poſſit elicere intellectionẽ infinitæ claritatis, vt. ſ. ſit ſimul E circa infinita obiecta, ſiue per vnã, ſiue per infinitas intellectiones, quia hæc non eſſet infinitè perfecta ſimpliciter, ſed ſecundum quid.

Confirm. paritate æternitatis.

Confirm. Quia non minus infinitas intellectus eſt propriè Dei, quam ſit æternitas, ſed poteſt côicare creaturæ æternitatem participatam, quę ſit dependens à libera voluntate Dei, & diſtinguatur ab æternitate Diuina, quæ eſt independens, & omnino indefectibilis, ergo êt infinitatem intellectus dependentis à Deo in cognoſcendo, & eſſendo. Vnde nô ſequeretur eſſe Diuinum, quia Diuinus eſt indefectibiles, & comprehenſiuus, nô ſolum omnium entium poſſibilium, ſed etiam ſuæ eſſentiæ. At hic eſſet defectibilis, & comprehenſiuus tantum vnius infinitatis. ſ. hominum, vel Angelorum, nô tamen omnium ſpecierum poſſibilium perfectorũ, & perfectorum in infinitum: neque Diuinæ eſſentiæ, neq. illud eſſet aliquod ſupernaturale, ſed naturale, ex quo infer poſſe viribus naturæ produci infinitas intellectiones, vel vnam æqualitatem infinitis.

Secunda opinio negatiua. Primò, quia multæ rationes, quæ probant non poſſe dari 2 *Alij negant.* infinitum ſecundum eſſentiam in tota latitudine generis ſubſtantiæ; probant nec poſ- *Prima Ratio.* ſe dari in vno genere, nam illud eſt vltimum reſpectu omnium ſpecierum illius generis, quia côtineret eminenter omnes perfectiones illius generis: & ſimili modo applicari poſſint aliæ.

Secundò, ex rationibus quibus probabitur *2. Ratio.* infinitum repugnare creaturæ, quod infinitum dicatur à priuatione finis inter, & extra finiens, cuius non eſt vltimum accipere, ex Alb. in priorib. cart. mihi 64. Philop. 3. phyſ. cart. 69. & ideo infinitum non habet maius ex Ammon. in Porph. cart. 8. vnde eſt omnium quantitatũ maximum, ex Auer. 1. cæl. tex. 35. & Alb. de interpetr. infinitum, extra quod nihil aſſumi poteſt.

Tertiò, quia omnes perfectiones ſpecifi- *3. Ratio.* cas ſub aliquo genere exiſtere ſimul implicat, vt infra, quia ſunt infinitæ ſyncathegorematicè; ergo etiam implicat dari eſſentiã quæ côtineat omnes illas perfectiones eminenter, nam perfectiori modo omnes illæ perfectiones eſſent ſimul, quam ſi eſſent diſperſæ in diuerſis ſecundum proprias, & formales eorum perfectiones.

Confirm. Quia deberet continere omnes 3 *Confirm.* proprietates illarum ſpecierum, ſicut côntinet omnia principia illorum, quæ cum ſint oppoſitæ, deberent ex eadem eſſentia oriri oppoſitæ, operationes, quæ inter ſe aliquando ita opponuntur, vt implicet eſſe ſimul, vt quieſcere, & moueri ab eodem loco, vel moueri in oppoſitas partes, & ſimilia. Neq. dicas, principia eſſe quidem ſimul, non tamen operationes, ſed nunc exire in vnam, nunc in aliam, nam ſi ponatur illam ſubſtantiam eſſe agens naturale, id dici non poteſt, cum non habeat dominium ſuarũ operationum, vt ſi fingatur ſubſtantia infinita in genere mixtorum, vel vegetabilium; vnde quæri de illa arbore poſſet quot fructus, & quales produceret.

Confirm. 2. quia vel contineret infinitas 4 *Confirm. 2.* perfectiones ſub genere inanimatorum ſiue ſimplicium corporum, ſiue mixtorum, vel animatorum, nô primum, quia eſſet corpus conti-

Non eſſet ſub genere inanimatorum.

contines pfectiones infinitorũ corporũ, vel formaliter & implicat, vt in ſuperiori dubitatione, vel eminenter, & ad hoc ſufficit finita perfectio ſimpliciter, licet infinita ſecũdum quid vt dicitur eſſe cælum reſpectu prædictorum corporum; quod ſi dicant perfectiori modo illam ſubſtantiam continere ſecundum eſſentiam, perfectiones eſſentiales aliarũ ſpecierũ, quia poſſet illas ſimul producere, & operari ſimul infinitas operationes, quę non poſſet cælum, tunc cõtra, nam illa ſubſtantia, vel eſſet ſpiritualis, & non poſſet has operationes producere, vt dicũt Theologi de Angelis, qui non habent aliam operationem circa corporalia, quam motum localem, vel eſſet corporea; & tunc vel eſſet finita ſecundum quantitatem, & repugnat infinitati eſſentiæ corporeæ, quia exigere debet tantam quantitatem, quantã exigerent omnes ſpecies, quibus eſt æquiualens, imò maiorem, quia perfectior eſt eſſentia corporea; quia hæc dicit ordinem ad quantitatem, & ſi non apparet in qua parte ſit hæc virtus, vt infra, vel eſſet infinita, & tunc vel hæc virtus productiua eſt in diuerſis partibus illius ſubſtantiæ, & deberet illa conſtare ex infinitis partibus heterogeneis, quæ habent eandem repugnantiam, quoad exiſtentiam, quam habent ſpecies ipſæ ſeparatim exiſtentes; vel eſſet indiuiſibiliter in ſingulis partibus, ita vt ſingulæ partes ſicut habent eſſentiã infinitam, ita poſſent infinitas operationes producere; & tunc deberent producere ſimul incompoſſibilia ſiue quoad exiſtentiam ſimpliciter, ſiue quoad locum, ſiue ratione alterius oppoſitionis, & incompoſſibilitatis, quia cum ſit potentia neceſſaria omnia ſimul operari deberet, niſi dicatur attemperari à Dei concurſu; ſed tunc non produceret infinita, ſed finita, iuxta determinationem diuini cõcurſus, Deinde pars tot poſſet, quot tota ſubſtãtia; cum in ſingulis partibus ſit virtus infinita; Deinde habet omnes repugnantias quas habet quantitas infinita.

Neq. ſub genere animatorũ.

5 Neq. dicas ſecundum, ſcilicet cõtineri ſub genere animatorũ, quia ſi ſunt animata corporea, indigent organis, atq. adeo quantitate determinata, imò determinatas diſpoſitiones, atq. adeo non poſſunt habere infinitatem eſſentiæ, quæ non poteſt conſiſtere cum determinatione organorum, quia ſi eſſet v. g. oculus virtutis infinitæ, deberet habere organum ſibi proportionatum, vt poſſit exire in viſionem infinitam ſiue extẽſiuè, ſiue intenſiuè, at hoc organum tali virtuti proportionatum non poteſt eſſe finitũ, quia corpus finitum nõ eſt proportionatum virtuti infinitæ, neq. infinitum, quia hoc, vt dicemus, repugnat.

Confirm.

6 Confirm. quia vel contineretur ſub genere vegetantium, vel ſecundo ſenſientium, vel tertio, loco mouentium, vel quarto intelligentium. Sed non primum, quia eſſentia ordinatur ad actus, at actus vegetatiuæ ſunt generatio, Nutritio, & augmentatio,

Non eſt ſub genere vegetantium.

A quorum nullus poteſt conuenire corpori infinito, quod eſt immultiplicabile, & inaugmentabile, vt ex alibi dictis probatur.

Non eſt ſub genere ſẽtientiũ.

Neq. 2. tum quia fundamentum omnium ſenſuum eſt tactus, qui exigit organũ quantum, at quantitas non poteſt eſſe infinita, ergo neq. virtus tactiua, quæ informat organum; & ſpecialiter tactus ſit ſecundum extremitates, quæ non ſunt in infinito, neq. id eſſet in tactu phyſico; non animaſtico, nam animaſticus exigit phyſicũ quoad duritiem, & mollitiem, & ſimiles qualitates tangibiles, & licet non ita ſit quoad primas qualitas, quæ ſentiuntur etiam poſitæ in remoto loco, B tamen nõ apparet, quomodo organum, & virtus infinita recipiat ſpecies à qualitatibus finitis, tum quia hæc ſubſtantia haberet omnes ſenſationes, & modos ſentiendi omnium ſpecierum ſenſitiuorum, inter quæ eſt aliqua repugnantia.

Non eſt ſub genere loco mouentium.

Neq. 3. tum quia non datur animatum, 7
& ſe mouens niſi cum aliquo ſeſu, quia motio animalis non eſt ſine cognitione, & appetitu, tum quia cum eius operatio ſit neceſſaria, mouebit in iſtanti, alioqui poſſet adæquari à virtute finita, vt patet ex calculatione.

Neq. eſſet ſub genere intelligentium.

Neq. 4. ſcilicet, q ſit ſub genere intelligen- C tium, tum quia ſicut ſub hoc genere continẽtur ſpecies purè ſpirituales, & materiales, vt homo. ita ſubſtantia deberet contrahere perfectiones vtriuſq., quæ habent inter ſe incompoſſibilitatem non ſolum quoad ſubſtantiam, ſiue quoad modum operandi, tum quia illi deberetur intellectus infinitæ virtutis, at hoc videtur repugnare, nã poſſet propria virtute videre Deum, & etiam comprehendere, nam ille intellectus non poſſet diſtingui ab intellectu finito per ordinem ad obiecta creata, quia cum obiectum intellectus cuiuſcumq. ſit ens, neceſſariò quicũq. intellectus ſe extendit ad omnia; quæ conti- D nentur ſub ente, quare ſolum diſtinctio ſumi poſſet ex modo operãdi circa talia obiecta, vt patet ex iis, quæ docent Theologi de diſtinctione Angelorum, at non apparet, quomodo poſſit ille intellectus diſtingui à finito, vt vterq. poteſt operari circa Deum, niſi ex eo, quod finitus non poſſit Deum propria virtute intueri; infinitus verò poſſit, nam quæcumq. alia perfectio cognitionis poteſt tribui intellectui finito, vt cognitio abſtractiua per pauciores ſpecies, & ſimilia.

Confirm.

Confirm. quia infinita vis intelligendi debet continere perfectiones omnium poten- E tiarum intellectiuarũ, atq. adeo etiam luminis gloriæ, quod habet rationem potentiæ.

Obiectio. *Soluitur.*

Dices: diſtingui, quod intellectus infinitus 8
poſſit ferri ſimul ad infinita obiecta creata perfectiora in infinitum; non ſic intellectus finitus. Sed contra, quia licet hæc ſufficiat ad diſtinguendos illos intellectus, vt habent virtutem operandi circa creaturas, non tamen vt circa Deum, nam quod dici poteſt à tali intellectu elici circa Deum cognitio-

nem

nem abſtractiuam infinitam elicitam à creaturis infinitis, quæ haberet infinitam euidẽtiã. Non ſatis placet, nam cũ quælibet creatura penetrata per cognitionẽ oſtendat euidenter Deum exiſtere, non creſcit huiuſmodi cognitio ex cognitione aliarũ creaturarũ, quia ſunt eiuſdẽ omnino rationis quoad oſtenſionem ſui Creatoris, quare non fieret aliud, quam quod idẽ obiectum cognoſceretur per varia media eiuſdem rationis.

9 *Inſtantia.* Reſp. poteſt dupliciter cognoſci Deũ abſtractiuè, Primo quoad exiſtẽtiam, & ita rectè procedit argumentum, Secundo quoad quidditatiua prædicata, & hæc perfecti⁹ cognoſcuntur ex pluribus, & perfectioribus creaturis. *Soluitur.* Sed contra, quia poſſet Deus efficere, vt creatura finitæ perfectionis, ſed eminentioris cuiuſdam rationis cognoſcat omnes creaturas poſſibiles, quia magis eſt cognoſcere intuitiuè Deum, quã omnes creaturas poſſibiles, ſed illud poteſt effici per lumen finitũ, ergo multo magis infinitæ creaturæ, quare manet infinitum intellectũ poſſe propria virtute intueri Deum, quod patet eſſe abſurdum.

10 *Quarta ratio ex diſparitate æternitatis.* 4. Probatur ex diſcrimine infinitatis in eſſendo, & in durando, qualis eſt æternitas, Nam infinitas durationis in re exiſtente ex vi alterius, non ponit maiorẽ perfectionem, quam in re exiſtẽte per vnam rem, quia non dicit niſi eandem numero perfectionẽ conſeruatã; At infinitas in eſſendo etiã ſi exiſtat ex vi alterius, ponit maiorem perfectionem ſine proportione, quam ſit in re finita, quia illa addit infinitas perfectiones vel formaliter, vel æquiualenter, ex quo patet æternitatem participatam non repugnare creaturæ, quia non ponit aliquam infinitatem intrinſecam illi, ſed coexiſtentiam actualẽ, vel poſſibilem ad infinitum tẽpus ſucceſſiuum ſiue reale, ſiue imaginarium iuxta varias opiniones de entis ſucceſſiui æternitate à parte ante, vel poſt.

At infinitas in eſſendo repugnat eſſentiæ creatæ, quia ponit in illa intrinſecè infinitas actu perfectiones, vt dictum eſt, at hæc infinitas, vt probaui, repugnat creatæ eſſentiæ.

Confirm. Confirm. quia vt oſtendunt Theologi ex infinitate Dei in eſſendo probant conuenire Deo alias perfectiones.

11 *Cur implicet potentia intellectiua infinita.* Ex his patet ad fundamentum primæ opinionis, nam oſtendi illam infinitam potentiam intellectiuam repugnare, quia nõ poſſet eſſe circa infinita obiecta huius generis, & non alterius, nam intellectus adæquatum obiectum eſt ens, atq. adeo fertur circa omnia, quæ continentur ſub ente; quod ſi ſit infinitus, fertur circa illa omnia infinito modo, atq. adeo cum claritate & cæteris perfectionibus infinitis, quia non eſſet ratio cur haberet vnam potius, quam aliam.

12 *Ad confirm.* Ad confirm. Reſp. ex dictis eſſe diuerſam rationem æternitatis, & infinitatis in eſſendo, vt dictum eſt.

Hæc dixi pro defenſione opinionis communis; alias de eadem fuſius diſputaturus in metaphyſica, vel in prima parte noſtræ Theologiæ.

DVBITATIO TERTIA.

An ſub aliquo genere accidentis dari poſſit aliqua ſpecies infinita ſecundum eſſentiam.

1 *Communis opinio negat.* RESP. communiter negatiuè, quia vel ſpecies illæ continetur ſub genere, & non poteſt eſſe infinita ex limitatione, quam habet ratione differentiæ, vel non continetur, *Fundamẽtum.* quia eſſet accidens continens omnes perfectiones contentas v g. in genere qualitatis, atq. adeo deberet illi correſpondere aliquod ſubiectum connaturale, quod ſit ſubſtantia, vt patet ex ordine quem accidens omne habet ad ſubſtantiam, at non poteſt dari ſubſtantia, cui ſit connaturale illud accidens, quia non poteſt eſſe finitæ perfectionis ob improportionem inter finitum, & infinitum, neque infinitæ eſſentialis, quia contineret omnem perfectionem ſubſtantiæ ſpiritualis, & corporalis, atq. adeo eſſet Deus ſicut qualitates contentæ ſunt ſpirituales, & corporeæ, ſed hæc ratio habet,

2 *Dupliciter inſtatur.* Primo inſtantiã in accidentibus ſupernaturalibus, quibus nullum ſubiectũ connaturale reſpõdet, Secundo, quia etiam ſi detur ſubſtantiam continens perfectionem ſpiritualium, & corporalium ſubſtantiarum, non tamen eſſet Deus, quia Deus non eſt ſubiectũ accidentium, vt eſſet illa ſubſtantia, nam hęc eſſet in actu virtuali, & potentia formali reſpectu accidentium, neq. eſt eadem ratio de Deo, quia Deus eſt in actu virtuali non ſolũ ratione cõtinentiæ accidentium ſecundum eſſentiam, ſed ſecundum operationes, non poteſt ſeipſo, præciſa omni potẽtia accidentali, exire in operationes proprias accidẽtiũ, at illa ſubſtantia contineret eminenter accidentia ſecundum ſe, ſed non contineret virtualiter operationes illorũ, Sed contra, quia

3 *Reſpondetur.* licet hoc dici poſſit de continentia: quæ eſt in ſubſtantia finitæ perfectionis, at non de illa ſubſtantia, quæ eſſet infinitę perfectionis eſſentialis, nam cum operationes etiam pertineant ad accidentales perfectiones, etiam illas contineret virtualiter.

4 *Confirm.* Cõfirm. quia multæ ſpecies qualitatis ſunt contradictoriè oppoſitæ, vt error, & ſcientia, aſſenſus, & diſſenſus, &c. ergo non poſſunt contineri in ſimplici entitate, quia vt ſe mutuo excludunt ab eadem ſimplici entitate per coniunctionem, ita multo magis per identitatem. *Inſtantia.* Sed hæc ratio nõ omnino placet, quia eſſe ſimul per coniunctionẽ ſupponit eſſe illarũ ſecundũ proprias, & ſpecificas rationes, ſecũdum quas contradicant, at eſſe ſimul per identitatem ſeu cõtinentiam paſſiuam eminentialem, ſeu virtualem, non opponuntur, quia continentur, vt habet proprias, & ſpecificas rationes formaliter, ſed eminenter, vt patet in potentia intellectiua, quæ continet virtualiter aſſenſum, & diſſenſum,

Soluitur. ſium, quas producit. Sed contra, quia perfectiori modo illa ſubſtãtia cõtineret has operationes, ac potentia, quia hæc continet finito modo, at illa contineret infinito modo; Hæc dixi pro explicatione, & defenſione opinionis communis, Nam meã de hac re ſententiam non poſſum hoc loco explicare ob longam tractationem, quæ exigitur pro declaratione hui⁹ quæſtionis, & naturæ omniũ accidentium, de qua re in metaphyſica.

DVBITATIO QVARTA.
An poſſint dari infinitæ creaturæ ſeinuicem excedentes ſecundum perfectionem eſſentialem.

Senſus quæſtionis, an creaturæ poſſint in infinitum ſecundum perfectionem multiplicari.

De hac Henr. quodl. 5. q. 3. & quodl. 8. q. 8. Goffrid. quodl. 15. q. 3. Scotus. 2. met. q. 6. & 3. d. 13. q. 1. Aureol. 1. d. 43. q. 1. art. 4. Maior. q. 9. Dur. q. 2. Arg. 2. d. 1. q. 1. & 1. d. 44. q. 1. a. 2. Conimb. 2. phyſ. c. 8. q. 3. Ruui⁹ tr. 2. q. 5. Suar. diſp. 3. met. ſect. 17. Vaſ. 1. p. diſp. 106. c. 4.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Error Abaylardi, & aliorum.* Primo Not. Cum dictũ ſit non poſſe dari vnam creaturam eſſentialiter infinitam ſiue in tota latitudine entis, ſiue in determinato genere, Nunc videndum eſt, An poſſint dari plures eſſentiæ ſecundum multitudinem infinitæ inter ſe diſtinctæ eſſentialiter.

2. Not. Erraſſe Abaylardum apud Vuald. tom. 1. l. 1. art. 1. c. 11. & alios apud Aug. 12. de Ciuit. c. 18. aſſerentes Deum non poſſe plures ſpecies producere præter eas, quas produxit, & producet, vt optimè in Cõcilio Cõſtanſienſi contra Vuideph, & Vgo Victorin. l. 1. de Sacram. p. 2. c. 22. quo l Sãcti dicãt mũdum hunc eſſe adeo pulchrum, vt nõ poſſit pulchrior fieri, vt Aug. in Enchiri. c. 10. Naz. hom. de Natiu. Theod. l. 6. græc. affect. ſed

Refellitur. conſtat eos falli. Nam experientia conſtat etiam homines poſſe plura facere, quam quæ faciunt: imò etiam naturalia, vt de igne teſtatur Ariſt. quod cõbureret infinita combuſtibilia, ſi illa applicarentur. Neq. Sãcti negarunt poſſe mundum reddi perfectiorem quoad ſpecies perfectiores, ſed quoad ordinem, & diſpoſitionem ſpecierum, ex quib⁹ nunc conſtat, vt optimè Scholaſtic. 1. d. 49. vbi S. Thom. q. 1. Albert. q. vnic. art. 2. Riccar. q. 1. Aegid. q. 2. Dur. q. 4. Arg. & Cap. & alij. Cum D. Tho. 1. p. q. 25. art. 6.

S. Thom. Albert. Riccard. Ægid. Durand. Argent. Capr.

3. Not. Species rerum ab aliquibus ſumi

2 *Perfectio rerum vel ſumitur per acceſſũ ad Deum, vel per receſſum à materia prima.* per acceſſum ad aliquod ſummum .i. Deum; ab alijs verò ſumi per maiorem, vel minorem receſſum ab aliquo infimo, vt ſi ponatur materiam primam eſſe inter creaturas poſſibiles infimam, tunc per receſſum ab illa ſpecies rerum ordinarentur, Vnde fit illam creaturam eſſe perfectiorem, quæ magis accedit ad Deum, vel à materia prima magis recedit, contra verò, quæ minus: Ex his au-

A tem aliqui volunt non eſſe neceſſarium inter ſe ſpecies ordinari eſſentialiter, ſed ſatis eſſe habere ordinem eſſentialiter ad Deum, vt cauſatum ad ſuam cauſam, Hinc Balloſ. 1. d. 43. q. vnic. art. 3. S. ad primum de multitudine, infert Deũ poſſe facere duas ſpecies eſſentialiter æquales, & ſimiliter duas materias diuerſæ rationis, ſed æquales in perfectione, nam ſicut ſunt duæ relationes in diuinis diuerſæ rationis, ſed æqualis perfectionis, & duæ indiuiduationes, ita duæ differentiæ ſpecificæ æqualis perfectionis, Neq. obſtat ordo vniuerſi, quem ponit Ariſt. quia id conceditur de ſpeciebus, quæ ſunt, non aũt

Baſſolis putat à Deo poſſe fieri duas ſpecies æquales.

Inſtantia ex Ariſt.

B eſt id neceſſarium inter ſpecies poſſibiles: At alij volunt ſpecies omnes habere inter ſe eſſentialiter ordinem perfectionis, vt vna neceſſario ſit altera perfectior ſicut numeri vna ſpecies excedit alteram neceſſario per vnitatem, quæ opinio, vt communior pro hac quæſtione ſupponitur, nam vt probat Proclus propoſ. 26. elemẽtorum Theologic. vbi datur ſuperius, & inferius id datur ordo: Vnde Ariſt. 1. cæli à Primo ente datum omnibus eſſe, his quidem clarius, his autem obſcurius, & docet Henr. quodl. 8. q. 8. nam iuxta aliam opinionem, non eſſet diuerſa difficultas in multitudine ſpecierum eiuſdem

Soluitur.

Quod ſpecies inter ſe habeãt perfectionis ordine, ſupponitur vt opinio communis.

C perfectionis ſub vno genere, ac indiuiduorũ ſub ſpecie. Vnde cum inter creaturas ſit talis ordo, quæritur vtrum detur ſtatus pænes ſurſum. ſ. Deum, ſicut ſecundũ aliquos datur pænes deorſum, cum ſiſtatur in materia prima poſt quam immediatè ponitur nihil iuxta Aug. in lib... Confir. Duo feciſti Domine, vnum prope te. ſ. Angelos, alterum prope nihil. ſ. materiam.

4. Not. quæſtionem non inſtitui de ordine ſpecierũ, quæ ſunt de facto, ſed de poſſibili, nã conſtat ex Ariſt. ſupremas creaturas eſſe intelligentias, & infimã, eſſe materiã, vt 3

Dubitatio eſt de ſpeciebus poſſibilibus.

D patet ex libris de myſtica Theologia ſecundum Ægyptios (ſi tamen ſui ſunt) 3. lib. c. 3. & ſæpè in ſua metaphyſica: ex Platone, & Mercurio, qui primo ponunt mentem primo creatam, ſequitur Proclus, & Plotin.; & à noſtris Theologis ponitur primo poſt Deũ natura Angelica, ſed quæſtio intelligitur de ſpeciebus poſſibilibus.

5. Not. hanc quæſtionem modis quatuor poſſe intelligi, Primo in aſcendendo quoad perfectiones ſpecificas. Secũdo in deſcendendo quoad imperfectiones, ita vt non poſſit dari creatura adeo imperfecta, qua nequeat fieri imperfectior, Tertio conſcendendo in media, id eſt vt data ſpecie nobiliori, & alia 4

Quatuor modis intelligitur hæc controuerſia.

E ignobiliori, inter illas dentur ſpecies mediæ infinitæ, vt dicitur de ſpeciebus coloris. Quarto in latus aſſumendo .i. vt ſecundum ſpecies æquales ſit proceſſus in infinitum; Et quia ſpecies inæqualis perfectionis poſſunt dupliciter conſiderari, Primo, vt inter ſe eſſentialiter ſubordinatæ, quæ ſubordinatio fit per continentiam inferioris in ſuperioris, Secundo, vt ſunt inter ſe diſparatæ, vtraq. ratione

tione quæſtio intelligi poteſt, ſed præcipuè primo modo.

ART. II. Opiniones Doctorum.

5 *Putant aliqui ſpecies poſſibiles eſſe tantum finitas.* *Henr.* *Scot.*

PRima opinio eſt negantium ſpecies poſſibiles eſſe infinitas ſiue cathegorematicè, ſiue ſyncathegorematicè, ſed eſſe actu finitas, & inter illas dari ſupremam omnium perfectiſſimam, ita Henr. quodl. 8. vbi diſputat ad vtramq. partem, & videtur inclinare, quod detur ſtatus, Scotus apud Caiet. 3. p. q. 25. ar. 6. & ſignificat 3. d. 13. q. 1. vbi loquitur de intēſione gratiæ, & charitatis, vbi ait *Summa natura nō eſt facta, ergo neq. ſumma gratia,* B *Reſp. antecedēs videri dubium, & contra auctoritatem Auguſt. l. 3. de lib. arb. Deum ſemper facere, quod melius eſt,* vbi ſignificatur ſub genere animalis humanam naturam eſſe omnium perfectiſſimam, ſequitur Theod. Smiſing. tr. 3. diſp. 7. q. 5. num. 74. Aureol. 1. d. 44. art. 4. vbi Dur. q. 2. & videtur dubius Æſculanus 3. phyſ. lect. 7. q. 3. & qq. diſp. q. 8. §. concludendum, & ſic et Occh. 1. d. 44. q. vnic.

Smiſing. *Aureol.* *Durand.*

6 *Prima ratio huius ſententiæ ex proceſſu in infinitum.*

Fundamentum primò, quia ſi non datur ſtatus in his perfectionibus ſpecificis deberet dari proceſſus in infinitum, & hoc implicat; ergo: Minor probatur, quia in eſſentialiter C ſubordinatis nō poteſt dari progreſſus in infinitum, nam in infinitis non poteſt eſſe primum nec medium, nec infimũ, quæ debent eſſe in eſſentialiter ſubordinatis ex 2. met. c. 2. ſed ſpecies ſunt eſſentialiter ſubordinatæ, quia ſunt primariæ partes vniuerſi habentes ordinem maioris, & minoris perfectionis inter ſe, & cōſtituentes vniuerſum, non tantum per aggregationem, ſed per naturalem colligantiam, quæ connexio non poteſt eſſe ſine ſubordinatione naturarum inter ſe, quo ad motum, illuminationem, & cætera neceſſaria ad vnitatem vniuerſi. Neq. dicas hinc rectè probari nō dari ſpecies actu D infinitas, conſtituentes vniuerſum, non tamen, quod nō poſſint dari aliæ ſpecies in infinitum, nam argumētum probat non poſſe inter ſpecies eſſe progreſſum in infinitum, ſed dari terminum inter ſpecies inter ſe ſubordinatas quoad perfectionem, quia procedunt ab vno Deo ſecundum hanc ſubordinationem maioris, & minoris perfectionis, non quidem ſecundum exiſtentiam, nam Deus poteſt immediatè dare exiſtentiā cuilibet ex illis ſiue perfectioribus, ſiue imperfectioribus, ſed quoad eſſentiam, ratione cuius perfectior ſpecies eſt magis Deo immediata, quam imperfectior, vt notat Henr. E quodl. 8.

Henr.

7 *Confirm. 1.*

Confirm. non poteſt intelligi progreſſus inter ſpecies inæqualis perfectionis infinitus niſi intelligatur dari vnā ex illis, quæ ſit infinita perfecta ſecundum eſſentiam, at hoc repugnat tum infinito, quia illa eſſet vltima illius multitudinis cum ſupra illam non ſit alia ſiue ſit determinata, ſiue indeterminata, tum quia enti creato cui repugnat infinitas

A eſſentiæ, vt ſupra; & addit Æſculanus, quia illud ens vel non eſſet limitatum ad vnum genus perfectionis, ſed includeret omnes, & eſſet Deus cũ vna ex perfectionibus ſit exiſtentia, vel eſſet limitatum ad vnum genus, & repugnat infinito ſecundum eſſentiam, quia illa limitatio debet eſſe per aliquam differentiam ſibi propriam diſtinctam, ab alijs, quæ diuidunt illud genus, at omne contentum in genere habet limitatam eſſentiam incluſam inter terminos generis, & differentiæ. Maior probatur, quia perfectio ſpeciei ſuperioris creſcit iuxta augmentũ multitudinis ſpecierũ, ſed hoc augmentũ ſecundum multitudinem eſt infinitum, ergo & perfectio ſpeciei ſuperioris eſt infinita, tum quia licet ſingulæ ſpecies determinatæ ſint finitæ perfectionis, tamen tota multitudo continet diſcretè infinitam perfectionem, ſed hæc tota vnita in vna, quia ſuperior ſemper continet perfectionē inferioris, & perfectiones inferiorũ ſũt infinitæ, ergo ſuperior illas continens eſt infinitæ perfectionis, vt fusè Baccon. 2. d. 1. q. 6. art. 2. ad 3.

Æſculanus. *Baccon.*

8 *Confirm. 2.*

Confirm. 2. ex Ariſt. 3. phyſ. t. 68. 69. vbi concedit dari infinitum in potentia ſecundum diuiſionem, & ſecūdum appoſitionem in numeris, non tñ ſecundum magnitudinem, eundo ad actum, & formam, quia ſic daretur infinita magnitudo in actu, quia *quantum contingit potentia eſſe, & actu, contingit tantũ eſſe*, atq. adeo poſſet dari vna creatura infinitæ perfectionis. Et licet Ariſt. ibi loquatur de magnitudine molis, tamen eadem eſt ratio de magnitudine perfectionis, quia vtriuſq. augmentum eſt per formam, quæ eſt in actu, at id putatur abſurdum, quia formæ eſt finire, & determinare, quare non poteſt dari hic proceſſus in infinitũ, ſed debet ſtari ad vnam perfectiſſimam.

Confirm 3.

Confir. 3. quia ex proceſſu infinito ſequitur in mente Diuina dari aliquā creaturā diſtantem in infinitum ab alia data; & per conſequens hanc illa infinitè excederet, at hoc eſt falſum, quia illam excederet, quantum illam excedit Deus.

9 *Confirm. 4. ex Aureol.*

Confirm. 4. ex Aureol. quādo potentia reſpicit multa, quorum vnum eſt perfectius alio, & habet rationem totius ſecundũ perfectionem reſpectu alterius, per prius reſpicit illud totum, quod eſt perfectius, quam imperfectius, quod ſe habet, vt partiale ſecundũ perfectionem, nam vnumquodq. vt ſe habet in eſſendo, ita in recipiendo potentiam, atq. vt ſuperior eſt perfectior, ita perfectius, & principalius reſpicitur à potentia, ſed in hoc proceſſu creaturarum ſecundũ rationes ſpecificas ſemper ſuperior eſt quoddammodo totum reſpectu inferioris, quia cōtinet perfectionē inferioris, & aliquid plus, ergo Potentia Diuina illa reſpiciens, per prius reſpicit illud, quod continet omnes illas perfectiones, quam quamlibet ex inferioribus, ergo poteſt producere vnam continentē perfectiones aliarum creaturarum, nam Deus

poteſt

poteſt producere id, quod prius, & principalius ſubeſt ſuæ potentiæ.

10 *Secunda ratio à [illegible] ex imitabilitate Dei.*

3. Probatur dari ſtatum directè ex natura Diuina, nam Deus non eſt tot modis, & tantum imitabilis quantum in ſe eſt; quia non eſt imitabilis ſecundum puritatem actualitatis, neceſſitatis eſſendi, &c. nam plus eſt in ſe, quam imitari poſſit, ſed eſt in ſe infinitus, ergo non eſt imitabilis ſecundum infinitatem, præſertim cum infinitas non ſit minus propria Dei, quam puritas actualitatis, cum hæc conueniat Deo ſecundum noſtrum modum intelligendi, ratione infinitatis, vt alibi oſtendimus ex natura entis creati.

11 *Tertia ratio à [illegible] numerorum.*

3. Ex D. Dioniſio, qui computat proceſſum creaturarum à Deo, proceſſu numerorum ab vnitate, nec mirum, quia 8. met. t. 10. ſpecies rerũ ſunt, vt numeri, ſed in hoc proceſſu verſus vnitatem datur primus numerus. ſ. binarius, & verſus vnitatem non proceditur in infinitum, vnde in numeris nõ eſt proceſſus in infinitum per acceſſum ad vnitatem, ſed per receſſum, ergo neq. in ſpecificis perfectionibus debet eſſe proceſſus in infinitum aſcendendo ad Deum.

Confirm. 2. quia omnis perfectio creaturarum cadit à Diuina perfectione, vt finitum, & limitatum ab infinito, & illimitato, quia omnis perfectio creata quantumuis multiplicata, & magna, ſemper diſtat à Diuina perfectione per infinitam diſtãtiam, at quod ſic differt ab infinito eſt finitum, nam continẽs perfectiones infinitas nõ poteſt diſtare ab infinito per diſtãtiam infinitã, ſed potius conueniunt. Sed vbi eſt finitudo perfectionis nõ poteſt infra illam procedi in aſcendendo in infinitum, vt patet ex explicatione terminorum in his exemplis, nam ſi ſit quantitas centum palmorum, & vni quantitati quantumuis minimæ fiat additio infra illã quantitatem per partes æquales, non poteſt in illa additione eſſe proceſſus in infinitum, ſic ẽt ſi ex numero millenario fiat additio vnitatũ binario, non poteſt fieri additio in infinitum infra millenarium, quia non poteſt excedi illa finitas, infra quam fit additio, ergo ſimiliter dicendum in proceſſu perfectionum eſſentialium; ſi tota perfectio hæc eſt finita.

Neq. dicas quod vniuerſitas creaturarum licet ſit infinita multitudine, eſt tamen finita perfectione, cum quælibet ſpecies ſit limitata, Nam finitum infinities ſumptũ conſtituit infinitum, atq. adeo tota perfectio ſpecierum, quarum ſingulæ ſunt finitæ perfectionis, erit infinita, quia conſtat ex finitis infinities ſumptis, quod ſi tota perfectio totius multitudinis non eſt infinita, neceſſario ſequitur non poſſe dari multitudinem infinitam in aſcendendo.

12 *Confirm.*

Confirm. 3. ordo rerum non poteſt incipere ab imperfectiſſimo. ſ. materia, ſed perfectiſſimo. ſ. Deo, vt patet ex numeris, qui incipiunt ab vnitate ſimpliciſſima, ergo proceſſus in gradibus ſpecificis debet incipere à Deo, non à materia, ſed non poteſt ſic incipere niſi datur aliqua ſpecies immediatè ſub Deo, atq. adeo perfectiſſima.

Confirm. 4. ſpecies, inter quas eſt proceſſus in infinitum, vel omnes continentur infra 10. prædicamenta, vel aliquæ exeunt extra; ſed neutrũ dici poteſt, nõ primũ, quia quodlibet prædicamentum immediatè diuiditur per duas differentias oppoſitas, & hæ diuiduntur in alias vſq. ad vltimam ſpecificam 7. met. t. 43. ergo omnes ſpecies cõtentæ ſub generibus ſunt finitæ, quia continentur ſub finitis differentijs, cum hæc in ſingulis diuiſionibus habeant vltimam; Neq. ſecundum, quia quicquid exit prædicamenta, eſt non ens, cum diuiſio prædicamentorũ euacuet totam latitudinem entis. 13 *Confirm. 4.*

Confirm. 5. quia ſub generibus nunc exiſtentibus non poſſunt dari infinitæ ſpecies, quia in generibus cõtinerentur infinitæ veritates, q; eſt proprium Dei, ſed præter genera nunc exiſtentia, non poſſunt dari alia ex Aug. lib. 2. ſuper Geneſ. ad lect. c. 1. apud Ioannem de Neap. q. 5. p. 2. quod dicat, nunc ſecundũ genera, *quæ Deus in principio inſtituit, multa eum noua facere, miraculum eſt, ſed nouum genus inſtitui, dici non poteſt*. *Confirm. 5.* *Auguſt.*

14 *Confirm. 6.*

Confirm. 6. Omne genus entis creati eſt limitatæ perfectionis, quia dicit tale ens, & non aliud, vnde ab omnibus negatur Deum eſſe ſub genere, quia eſt infinitæ perfectionis, ergo nõ poteſt ſub illo genere dari proceſſus in infinitum in ſpeciebus, ſed debet dari ſtatus in aliqua perfectiſſima; Conſequentia probatur, quia non ſolum vna differentia ſpecifica, ſed tota latitudo differẽtiarum ſpecificarum determinatiua generis eſt limitata, tum quia debet eſſe proportio inter determinabile, & determinatiuum, vnde genus ſubſtantiæ non põt contrahi per differentiam accidentalem, & contra; nec ſubſtantia corporea per differẽtias omnino immateriales, at vbi eſt finitudo differentiarũ, ibi non poteſt eſſe progreſſus in infinitum, tum quia ſicut potentiæ actiuæ finitæ reſpondet effectus finitæ perfectionis, vltra quem non põt perfectiorẽ, ita paſſiuæ metaphyſicæ, qualis eſt generis, debet reſpondere actus metaphyſicus. i. differẽtia determinatæ perfectionis, vltra quẽ non datur perfectior.

15 *Quarta ratio ex appetitu naturali.*

4. Ex natura appetitus naturalis: nam illud ad quod tendit appetitus naturalis, eſt poſſibile in natura, alioqui eſſet fruſtra, ſed appetitus naturalis tendit ad perfectiſſimum, ergo hoc eſt poſſibile, atq. adeo in illo datur ſtatus. Minor probatur, tum quia ſicut appetitus tendit ad bonũ, ita appetitus neceſſario tendens in obiectum tẽdit ad optimũ, quia tendit ad ſummum, quod poteſt, tum quia à natura intenditur id, quod incipiendo poteſt perficere, alioqui non inciperet, ſed non põt perficere progreſſum, qui procedit in infinitum, quia id eſt contra rationẽ proceſſus infiniti, ergo non põt natura perfectiones ſic procedẽtes intendere, atq. adeo inten-

intendit perfectiſſimum, in quo ſiſtat, neq. dicas id procedere in operibus naturæ, non autem in operibus Dei, nam ex Aug. de vera religione initio etiam Deus perficit, quæ inchoat.

Confirm. quia proceſſus ad menſurã non poteſt eſſe in infinitum, ſed ad aliquod perfectiſſimum, in quo ſiſtitur, ſed in perfectionibus ſpecificis, dum proceditur ad ſuperius, proceditur ad menſuram, vt patet, tum ex albedine, quæ eſt menſura aliorum, & ideo perfectiſſima ſpecies, tum quia in omni genere debet dari perfectiſſimum, quod ſit menſura aliorum, quæ ſunt ſub illo genere 10. met. t. 2. & ſeq. Maior probatur tum exẽplo numerorum, in quibus proceditur ad vnitatem, vt ad menſuram, tum quia de ratione menſuræ eſt, vt ſit cognita cū ſit ratio cognoſcendi alia 10. met. t. 2. at quod non eſt determinatū actu, non poteſt eſſe cognitū.

Quinta ratio ex rerum perfectione, quæ excreſcere nequit.
S. Thom. *Scot.* *Suar.* *Gillius.*

16 5. probatur ex ijs, quæ de facto sūt creata, quæ ſunt in ſuo genere, ita perfecta, vt nequeant fieri perfectiora; Primo eſt vnio hypoſtatica, qua non poteſt fieri opus perfectius ex D. Thom. 1. p. q. 25. artic. 6. ad 4. & 3. p. q. 1. artic. 1. ad 1. & 2. ad 1. & artic. 11. q. 4. artic. 1. ad ſecūdū, Scot. in 3. d. 2. q. 1. ad primū principale, & ibi alij, & 4. d. 49. q. 2. §. iſtarum duarum, Suar. diſp. 30. met. ſect. 17. num. 22. & Gill. tract. 2. l. 3. c. 9. num. 26. Secūdo idem de Maternitate B. Virginis eſſe ſupremum opus in eo genere ex D. Thom. loc. cit. art. 6. ad 4. Tertio gratiam, & gloriam eſſe in genere qualitatis poſſibilis ſupremam. Quarto hominem eſſe ſubſtantiam omnium perfectiſſimam in genere ſubſtantiæ corporeæ ex Suar. loc. cit. & Vaſq. 1. p. diſp. 107. c. 2. Quinto ſub genere ſubſtantiæ creatæ non poſſe dari aliud genus ſubalternum præter ſubſtantiæ inanimatæ, & animatę, vegetabilis, ſentientis, & intelligentis.

Confirm. 1. *Riccard.* *Durand.* *Argent.* *Ægid.* *Aug.* *Scot.*

Confirm. primo, quia ſicut de facto datur ſubſtantia imperfectiſſima, vt materia prima ex Ricc. quodl. 2. q. 5. & 2. d. 12. q. 2. Durand. q. 1. Argent. 1. d. 44. q. 1. artic. 2. Ægid. quodl. 3. q. 5. ex Aug. 12. conf. c. 7. vbi ait nihil eſſe inferius materia prima, vnde Scotus 2. d. 12. q. 2. §. ad argumenta, id probabiliter colligit, licet ſub dubio, ita dari poteſt ſubſtãtia omnium perfectiſſima, quia proceſſus ita debet eſſe ad ſuperius, vt eſt ad inferius.

Confirm. 2.

17 Confirm. 2. quia omnis latitudo perfectionum, quæ continetur intra duos terminos non poteſt eſſe infinita, quia infinitum negat finem, ſed omnis latitudo perfectionum creatarum continetur inter duos terminos, ſcilicet Deum ex parte ſuperiori, & materiam primam ex parte inferiori.

Confirm. 3. *Baccon.*

Confirm. 3. ex Baccono 2. d. 1. q. 6. artic. 2. circa finem §. alia eſt inſtantia; ſecundum Ariſt. mundus eſt ab æterno, ergo ſi Deus poteſt cauſare perfectiorem ſpeciem in infinitum, ſequitur vltimã ſpeciem nunc creatam eſſe infinitam in perfectione, quia vltima contineret perfectiones omnium præcedentiū, quæ in æternitate fuerunt infinitę.

Diſcrepant inter ſe citati Auctores. *Primo Aureol. & alij.*

Hi tamen inter ſe diuerſi ſunt, Nam aliqui ex Aureolo putant, quod licet non poſſit procedi in infinitum in perfectionibus ſpecificis, & indiuidualibus aſcendendo, vt probatum eſt, poſſe tamen procedi deſcendendo tum in perfectionibus ſpecie diuerſis, vt conſtat ex obiecto, & cognitione, quæ ſunt diuerſæ ſpeciei, quia cognitio eſt ſimilitudo diminuta obiecti, & ſimiliter actus reflexus reſpectu directi, & quia actus reflexi poſſunt eſſe infiniti, ideo poteſt procedi in his ſpeciebus in infinitum; tum in perfectionibus indiuidualibus infra eandem ſpeciem; quia remiſſio caloris poteſt ceſſare in quolibet gradu caloris, ſed in motu sūt mutata eſſe, infinita, ergo in infinitum poteſt quieſcere, atque adeo quolibet calore dato, poteſt dari inferior, vt quacumq. parte continui poteſt dari minor, & licet in ordine ad operationem oporteat ponere maximū in omni forma; non tamen ſecundum ſe, tum etiam poteſt dari proceſſus in infinitum in aſcendendo quoad perfectiones indiuiduales, non quidem ſecundum eandem quantitatem, ſed ſecūdum eandem proportionem, vt patet ſumendo duos gradus caloris, quorum vnus diuidatur proportionaliter, & addatur alteri, imò ſicut diuiſio vnius procedit in infinitum quoad paruitatem, ita in additione alterius quoad magnitudinem, & intenſionem, & idẽ dicatur de partibus vnius lineæ diuiſis, quæ adduntur alteri. 18

Auer.

Deniq. idem concedit quoad perfectiones ſpecificas, quia ex albedine, & nigredine vario modo commiſtis poſſunt generari varij colores medij in infinitū ex Auer. tract. de ſenſu, & ſenſib. initio, quia cū in albedine, & nigredine ſint gradus proportionales infiniti, poſſunt ſecundum illos in infinitum commiſceri ſecundum intenſionem, & remiſſionem, ex qua infinita commixtione reſultant infiniti colores, & ſimiliter fieri pōt ex cōmixtione colorum mediorū, vt rubri, & viridis, qui tamẽ colores omnes ſunt infra perfectionem albedinis, ſicut in deſcendendo omnes non exeunt imperfectionem nigredinis; ex quo fit in his proceſſibus ſemper procedi ſecundum eandem proportionem addendo, vel minuendo; non tamen ſecundum eandem quantitatem, quia alias omnis determinata quantitas tranſcenderetur, ita Aureol. propoſ. 3.

Sed alij abſolutè negant proceſsū in aſcẽdendo, at concedunt in deſcendendo, quod nulla poſſit dari entitas, ita imperfecta, qua non poſſit dari imperfectior, nam ſicut proceditur in quantitate molis, ita in quantitate perfectionis. 19

Secundo alij aliter.

At alij negant abſolutè hunc proceſſum quoad ſpecificas differentias rerum tam in aſcendendo, quam in deſcendendo, quia ſiſtitur in materia prima. Aureol.

Scotiſtæ. Durand.

Denique differunt, quod aliqui negent quoad perfectiones ſpecificas, non tamen quoad indiuiduales ſub eadem ſpecie, vt multi Scotiſtæ, & ſequitur Durand. num. 14. & 27. ſed alij negant quoad vtrumque.

Alij volunt ſpecies rerum poſſe eſſe actu infinitas. Fundamentū.

20 Secunda opinio eſt dicentium perfectiones ſpecificas non ſolum non poſſe habere terminum, ſed poſſe eſſe actu infinitas, ita vt ſimul exiſtant, ita multi ex ijs, qui concedunt infinitum actu, quia non eſt diuerſa ratio cur poſſint ſimul exiſtere indiuidua infinita vnius ſpeciei, & non diuerſæ ſpeciei, quia non poteſt eſſe repugnantia ex ratione multitudinis præciſè, cum illam fateantur in perfectionibus indiuidualibus, neque ex ratione diuerſitatis ſpecificæ, nam vt infra oſtendemus, differentiæ ſpecificæ non habent terminum quoad earum multitudinē, ſed poſſunt in infinitum multiplicari eo, quod actualitas neque repugnat ſingulis differentijs, neque omnibus collectiuè ſumptis, ſed potius maximè illis conuenit, cum ſint peſectiones à naturæ primariò intentæ.

Alij tertio diſtingunt de potentia ordinaria, vel abſoluta, &c. Conimbr. S. Thom. Caiet. Molin. Valent. Vaſq. Bonauent. Capr. Argent. Michael à Bonon. Mayron. Herueu. Ægid. Riccard. Zumel. Ruuius. Maſius. Soncin. Alenſ. Suar. Ocham. Io. de Neap. & alij.

21 Tertia opinio eſt dicentium dari ſtatum in perfectionibus ſpecificis, de potentia ordinaria, ſed de potentia abſoluta non dari, ſed procedi in infinitum, non quidem cathegorematicè, ſed ſyncathegorematicè; ita Conimbricenſ. 3. phyſic. cap. 8. q. 3. artic. 3. eamque tribuunt D. Thom. 1. part. q. 25. artic. 6. vbi Caietan. Molin. Valent. Vaſq. 2. contr. Gent. c. 26. ſed verius citaſſent q. 1. de pot. ar. 2. ad 9. & q. 20. de verit. a. 4. Bonau. 1. d. 4 + q. 1. Cap. d. 43. q. vltim. artic. 2. & d. 35. q. 2. Argent. 2. d. 1. q. 2. artic. 4. & 1. d. 43. q. 1. artic. 3. vbi Michael. de Bononia Mayron. fusè q. 9. Herueus quodl. 7. q. 2. Aegid. 3. q. 5. Ricc. d. 2. q. 4. Zumel. 1. p. q. 7. artic. 3. Ruuius, & Conimbricenſ. loc. citat. Maſius q. 4. Sonc. 12. metaphyſic. q. 5. Alenſ. 2. metaphyſ. t. 12. q. 1. & ſeq. Suar. diſp. 30. metaphyſic. ſect. 17. num. 18. & 19. Ioannes de Neapoli qq. diſp. q. 5. part. 2. & alij ferè omnes, & licet aliqui negent hanc opinionem eſſe D. Thom. eo, quod loc. citat. nihil de hac re, tamen conſtat, quod in 1. d. 44. q. 1. artic. 3. apud Carth. ibidem q. 2. ſæpius aſſerere, quod omni bono creato, & omni creatura ſecundum ſe, quia finita eſt, poteſt alia eſſe perfectior, ſequitur Herueus d. 44. q. 1. art. 2. Ocham. ibi q. vnic. D. ait eſſe probabilem Granadus 1. part. tom. 1. tract. de potentia diſp. 9. ſect. 5.

Diſcrimen inter Auctores.

22 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, Nam aliqui cognoſcunt hunc proceſſum infinitum etiam de potentia ordinaria inter ſpecies contentas intra certos terminos, vt dicitur de coloribus medijs.

At alij id negant, & ſolum illum concedunt de potentia abſoluta.

Alij concedunt in aſcendendo, non tamen in deſcendendo eo, quod ſiſtatur in A materia prima, ita Ioannes de Neap. Argent. Granad. & alij.

ART. III. Opinio Auctoris Circa ſtatum perfectionum poſſibilium creaturarum.

Non datur ſuprema creatura ſecundum infinitam perfectionem eſſentialem, & ſi neq. ſtatus. Fundamentū.

PRima Concluſio, non poteſt dari ſtatus in perfectionibus eſſentialibus ex eo, quod poſſit dari ſuprema creatura habens perfectionem infinitam eſſentialem, quia vel haberet infinitam ſimpliciter, & non, B quia eſſet Deus, vel ſecundum quid, ſeu in certo genere, & neque, vt ſupra, quia eſſe in genere, & eſſe infinitæ eſſentiæ, repugnat vt multi volunt, nam genus eſt finitæ perfectionis, atq. adeo dicit ordinem ad actum metaphyſicum finitæ perfectionis, vt ſit inter illa proportio, at ex duabus perfectionibus finitis non poteſt emergere perfectio infinita; Neque placet, quod Michael de Bononia loco citato aſſerit, ſcilicet illam creaturam fore æqualem Deo, quia cum ſit infinita, nulla ei deficeret perfectio, ſicut neque deficit Deo, Nam etiam ſi nulla deficeret perfectio illius generis, non tamen C ſimplicirer, quia non haberet omnem perfectionem aliorum generum, vt duximus ſupra, ex quo etiam patet non rectè colligi hanc æqualitatem cum Deo ex eo, quod illa creatura diſtaret infinitè ab Aſino, verbi gratia, ſicut ab eo differt Deus, quia alio genere infinitatis ab illo differt Deus, ac prædicta creatura, quia Deus differret infinitate ſimpliciter, & hæc infinitate ſecundum quid, & in genere. 23

Ratio Michaelis à Bonon. Non probatur.

Inſtantia.

At inquies, An Deus poſſit creare creaturam perfectiorem quam ſit illa infinitæ perfectionis, quia ſi poteſt, ſequitur illam non eſſe infinitam, quia habet aliquid D ſe maius, ſi non poteſt, ergo inter illam, & Deum nullus eſt gradus perfectionis medius, at hoc eſt falſum, quia ſequeretur plus diſtare prædictam creaturam ab anima noſtra, quam illa creatura à Deo, cum inter illam, & animam noſtram ſint infinitæ perfectiones mediæ; Vnde etiam ſequeretur, quod anima noſtra plus deberet appetere, & diligere perfectionem illius creaturæ, quam illa creatura perfectionem Dei: Sed ad hoc diuerſimodè Reſpondetur, vt dicetur in metaphyſica: Vbi etiam examinabimus cum Mayorono, an E ex diuiſione entis in punctum, & infinitum rectè probetur omnem creaturam eſſe finitæ perfectionis, eo quod ſub ente infinito comprehendatur tantum Deus; ſed de hac quæſtione diximus ſupra, & plura in metaphyſica. 24

Solutio. Mayron.

Non datur ſuprema creatura ſe[cundum] ...

2. Concluſ. In perfectionibus eſſentialibus non eſt ſtatus in vna eſſentia perfectionis finitæ, quæ ſit omnium poſſibilium perfectiſ- 25

fectiſ-

...tam perfectio ...n, & ſic neq. ...at.
Henr. ratio ...tandi.

fectiſſima: eſt cõmunis, vnde Henr. quodl. 8.q.8.in fine concludit, *De homo tamen nihil determino, nec ea, quæ huc uſque propoſui circa hanc quæſtionem, intendo propoſuiſſe determinando, ſed ſolummodo inueſtigando, & proponendo lectori, quod mihi videtur magis applicabile animo, nihil tamen ſuper hoc iudicando, vnde primum argumentum verè neſcirem ſoluere*, erat autem illud argumentum ſumptum ex infinita imitabilitate Dei, nam ſi datur imitabile paſſiuum debet dari actiuum, quia hæc inter ſe inuicem eſſentialiter referuntur.

Confirm.

Confirm. primo, quia perfectio creaturæ conſiſtit in quadam aſſimilatione ad Deum, quia quo magis aſſimilatur eo, perfectior, ſed nulla creatura poteſt exiſtere, quæ non poſſit fieri alia ſimilior, ergo nulla eſt ita perfecta, qua non poſſit fieri perfectior.

Confirm. 2.

Confirm. 2. quia natura intellectualis eſt facta ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, ſed nulla creatura eſt perfecta imago; ſicut neque perfecta ſimilitudo, ſed imperfecta, ergo ſemper poteſt creſcere; neque obſtat, quod ait Vaſq. hanc imaginem non eſſe ſecundum vniuocationem formæ, nam hinc potius ſequitur proceſſus in aſſimilatione in infinitum, quia numquam poteſt attingi perfecta repreſentatio, ſicut poteſt attingi ab imagine habente vniuocam formam colorum cum prototypo, imò ſicut, quia ſimilitudo, quæ ſecundum Sanctos intelligitur in virtutibus, & gratia, non habet terminum, ita neque imago, quæ attenditur ſecundum naturam ex iiſdem Sanctis.

Soluitur 1.

Reſp. poteſt, quod licet Deus ſit infinitæ perfectionis ſecundum ſe, non tamen ſecundum totam illam eſt imitabilis, ſed finito modo; ſicut licet Deus habeat cognoſcibilitatem infinitam in ſe, tamen non poteſt cognoſci à creatura infinito modo, ſed finito, nam hoc nihil imperfectionis ponit in Deo,
26 ſed in creatura, quæ non habet capacitatem infinitam, ſed finitam. Neq. dicas imitabilitatem eſſe infinitam, eo quod ſit perfectio ſimpliciter, nam dupliciter poteſt dici infinita, Primò abſolutè, & ſic eſt perfectio ſimpliciter, Secundo relatiuè ſcilicet, vt dicit relationem rationis ad terminum actiuæ imitationis, & vt ſic formaliter non dicit infinitatem, nec perfectionem ſimpliciter, ex Henr. quia hoc conuenit Deo ex limitatione creaturæ, vt patet, quia ſi in creatura non eſſet aliqua perfectio: ſecundum illam Deus non eſſet imitabilis à creatura; imò in Deo, inquit, Henr. quodl. 5. q. 1. non ſunt prædicata ſine reſpectu ad creaturas, niſi illa, quæ dicunt perfectionem ſimpliciter.

Inſtantia. *Soluitur.*

Impugnatur 1. Henr.

Sed contra, Primo, quia omnipotentia eſt perfectio ſimpliciter infinita, vt ſupponitur ex id 43. ergo, & imitabilitas, Conſequentia probatur, tum quia omnipotentia adæquatur imitabilitati, ſicut creaturæ poſſibiles adæquant creaturam imitatiuam, tum quia omnipotentia non eſt magis intrinſeca Deo, quam imitabilitas, imò omnipotentia ſupponit imitabilitatem, vt fusè prima parte Theologiæ probabimus, nam ideo Deus poteſt talem creaturam producere, quia illam in ſe virtualiter continet. 27

Confirm.

Confirm. quia imitabilitas paſſiua, licet ex noſtro modo concipiendi dicat relationem ad creaturas imitatiuas actiuè, atq. adeo videatur habere ſimultatem quandam, tamen ſecundum ſe eſt prior quam creaturarum naturæ, nam hæ ſunt exemplatæ ab illa, quia ſunt quædã participationes Diuinę perfectionis, quæ cum ſimplicitate habet tantam eminentiam, & perfectionis plenitudinem, vt ex illa ſumi poſſint in infinitum perfectiones maiores, & maiores, at exemplar, & id quod participatur, eſt prius exemplato, & participante, quia ſe habet, vt cauſa reſpectu effectus, ergo ſi ſecundum ſe eſt infinita, non poteſt limitari ex creaturis.

Impugnatur 2. Henr.

Secundo, In Deo ſunt aliquæ perfectiones inparticipabiles, vt puritas actus, independentia, &c. aliæ participabiles, ſed hæ quæ ſunt participabiles, non ſunt finitæ, ſed infinitæ, ergo creaturæ, quæ poſſunt participare illas non ſunt finitæ, ſed infinitæ, quia quod eſt infinitum non poteſt exhauriri per acceptionem partium finitarum, ergo quibuſcumque creaturis finitis poſitis, adhuc maneret in Deo participabilitas; & ideo dari poterunt aliæ creaturæ, quæ illas perfectiones participent. 28

Reſp. Henr.

Reſp. Henr. quodl. 8. In Deo non eſſe plures perfectiones, quæ participentur, ſed vnam indiuiſibilem continentem omnes perfectiones creaturarum, non quidem quantitatiuè quaſi per extenſionem, vt maior linea continet minorem, & aliquid plus, etiam per conſiderationem noſtri intellectus, neque quantitatiuè per intenſionem, vt calidum ignis intenſius continet omnes perfectiones calidorum, quia eſt ſummè calidum, ſed debent cogitari omnes perfectiones vnitæ in eſſentia Dei non ſecundum eandem rationem, ſed aliam ſupereminenter, nam ſicut in vnitate non eſt aliquid, quod imitetur vnus numerus, & non alius, ſed totum in vno numero, & cæteris; ita in Deo, idem, quod imitatur vna ſpecies, imitatur & alia, ideſt totum, quod eſt Diuinitatis eſſentia, vnde rationes imitabilitatum non ſunt in Deo ex natura rei ſecundum ſe, ſed ſolum ex conſideratione Diuini intellectus, qui comprehendit ſe imitabilem à diuerſis, non comprehendendo aliquid diuerſitatis realis ex parte

ſui, & obiecti per ſe intellectus,ſed comprehendendo actum vnum, quid ſimplex in ordine ad diuerſa i mitantia, ſicut eadem eſſentia dicuntur diuerſæ potentiæ ſecundum diuerſos reſpectus. Hæc breuiter ex Henr.

29 *Refellitur.* Sed contra, nam cōcedit Henr.argumentum habere vim: ſi creaturæ inferioris,& ſuperioris gradus imitarentur Diuinam perfectionem ſecundum aliā, & aliam rationem perfectionis abſolutā, ſed neceſſario id concedi debet,ergo. Minor probatur,quia licet Deus ſit indiuiſibilis formaliter, tamen virtualiter eſt diuiſibilis, quia æquiualēter tanta eſt vna perfectio eius ſimplex, quanta eſt tota latitudo perfectionū diuerſarum, imò maior, vt patet non ſolum ex continentia virtuali, & eminentiali illarum perfectionū, ſed etiam quia ex participatione, qua vna creatura participat Diuinam perfectionem, non totaliter illam participat, Hoc autem non eſt, niſi quia Diuina perfectio continet pluſquam creata.

30 *Confirmatur ſimplex Dei perfectio à nulla creatura participatur adæquatè.* Confirm.quia etiam ſi illa perfectio Diuina ſit ſimplex, & indiuiſibilis, tamen à nulla creatura participatur adæquatè, ergo qualibet creatura poſita, poteſt dari alia ſuperior in infinitum, quæ magis accedit ad Deum, Conſequentia probatur, quia quando terminus *ad quem* diſtat in infinitum,à termino *à quo*, vnde debet incipere acceſſus, tunc ille acceſſus nō poteſt habere finem, ſed procedit in infinitum, ſed talis eſt hic acceſſus per productionem,& participationē creaturarū ad Deum, quia Diuina perfectio participabilis eſt infinita, & infinitè diſtat à qualibet creatura, & inadæquabilis à qualibet creatura, ergo in huiuſmodi participatione debet ꝓcedi in infinitum; *Inſtantia.* At inquiunt, ex hæc ratione ſequi ſupra totam latitudinem creatarum perfectionum dari poſſe aliam perfectionem ſuperiorem, quia tota illa nō adæquat, ſed infinitè diſtat à Diuina perfectione cum hæc ſit imparticipata; *Soluitur primo.* Sed contra,tum quia tota latitudo creaturarum licet non adæquet perfettionem Diuinam ſecundum ſe, tamen illam adæquat,vt imitabilem,non quidem adæquatione vniuoca; ſeu eiuſdem rationis, ſed æquiuoca,ſeu diuerſæ rationis, qualis eſt inter potentiam, & obiectum, & relationem,& terminum,nam ſi per impoſſibile eſſet poſita tota latitudo creaturarum, non poſſet dari alia, quæ perfectius participaret Diuinam perfectionē.

31 *Soluitur 2.* Tum quia hæc latitudo ſicut non poteſt tota poni in actu, eo quod ſit infinita ſyncathegorematicè, ita ſemper extra poſita, eſt aliam perfectionem accipere,ergo numquam poteſt tota habere infinitam diſtantiam à Deo, quia diſtantia eſt inter terminos determinatos, at hic vnus terminus non eſt determinatus, nec determinabilis,ſcilicet infinitas creaturarum,quia eſſentialiter dicit indeterminationem, ſicut A tota latitudo partium proportionalium quoad minoritatem, non poteſt cognoſci quantam habeat diſtantiam à parte ſcilicet palmari, & quam proportionem ſeruent inter ſe.

32 *Soluitur 3.* Tum quia eſt diuerſa ratio perfectionis finitæ, & infinitæ, nam finita præter diſtantiam infinitam,eſt capax maioritatis,& alterius perfectionis extra ſe, At infinita latitudo perfectionum,etiam ſi diſtet in infinitum à Diuina perfectione, tamen non eſt capax maioritatis, neq. alterius perfectionis extra ſe, quia alioqui non eſſet tota latitudo perfectionum; quare non ſola diſtantia eſt cauſa B huius proceſſus in infinitum,ſed talis diſtantia infinita, quæ ſcilicet ſit in ſubiecto finitæ perfectionis, & quælibet perfectio addita non extrahit creaturam extra limites creaturæ, nec extra limites finitatis ex quacumq. additione actualiter facta.

33 *Secunda ratio ex obiecto omnipotentiæ Dei.* Secundo probatur ex obiecto Diuinæ omnipotentiæ, quod eſt omne, quod non implicat contradictionem, ſed huiuſmodi proceſſus perfectionum creatarum non inuoluit contradictionem,ergo continetur ſub obiecto Diuinæ potentiæ; Minor probatur,quia non eſt implicantia ex parte Dei, quia ex Chryſoſtom. *Chryſoſtom.* *Deus ideo dicitur omnipo-* C *tens, quia eius poſſe,non poteſt inuenire non poſſe.* Neq. ex parte creaturæ, nam non includitur ex parte ſingularum,nam nihil ponit repugnantiam in eſſentia creaturæ, niſi quod extrahit illam ex ratione creaturæ, ſed hic proceſſus nō extrahit illam extra rationem, quia cum quælibet ſit finitæ perfectionis,eſt capax additionis, vnde ſi fiat creatura habēs perfectionem præcedentis, non extrahitur extra rationem creaturæ, ſicut neq. ex illa additione perfectionis extrahitur extra rationem finiti, nam ex finito addito ad finitum, non fit infinitum, neq. per hanc additionem perfectionis includitur eſſe, & non D eſſe,vt patet, nam ponitur,creaturam,quæ continet perfectionem præcedentis, eſſe diuerſæ ſpeciei,atq. adeo continere perfectionem ſpecificam inferioris non formaliter, ſed eminenter, vel virtualiter, at quod dicitur de vna dici poteſt de alia producta cum finitæ perfectionis additione, nam ſemper creatura quæcumq. producta, eſt finita, cum non claudat niſi perfectionem præcedentis finitam, & additam ſimiliter finitam.

34 E Neq. includitur repugnantia in tota latitudine creaturarum, tum quia tota latitudo,vel implicat contradictionem, vt ponitur in eſſe ſecundum partes, & ſic patet eſſe finitæ perfectionis, vt dictum eſt,vel vt ponitur in exiſtētia ſecundum ſe totam ſimul, & ita inuoluit illam repugnantiam, qua cætera infinita actu at ſecundum ponentes illum proceſſum eſſe infinitum ſyncathegorematicè, ſic concedimus includi implicantiam,

tiam, vt ſimul ponatur, ſed nõ eſt neceſſariũ, id aſſerere, vt infra, tũ quia creatura diſtat à Creatore, vt finitum ab infinito, at inter finitum, & infinitum ſunt gradus medij infiniti, quorum quilibet eſt finitus, nec videtur aliud de ratione entis creati, quam quod ſit finitum, tum quia proceſſus, quo itur ad actum permixtum potentiæ vadit in infinitum ex 3. phyſ. ſed talis eſt proceſſus creaturarum, quia cum nulla ſit purus actus, habet actum per motum potentiæ, ratione cuius potentiæ non repugnat illi habere aliã creaturam ſe perfectiorem, nam potentia eſt ad vlteriorem perfectionem, & licet vna creatura ſecundum ſe ipſam intrinſecè non poſſit perfici per perfectiorem differentiam ſpecificam, tamen tota latitudo entis creati includit actum permixtum potentiæ, atq. adeo perficitur ſecundum varias ſpecies.

Confirm. nam ſi Deus vltra quamlibet creaturam productam non poſſet aliã perfectiorem eius potentia, non eſſet ſimpliciter infinita, ſed eſſet limitata ad finitum effectum, atq. adeo haberet adæquationẽ cum effectu finito; Conſequentia probatur, quia illa potẽtia intelligitur limitata, quãdo non poteſt tranſcẽdere aliquem limitatum effectum, & tunc adæquata, quando non poteſt in maiorem effectum, quia virtus eſt vltimũ de potentia, vt colligitur ex 1. cæl. t. 115. & ſeq. vbi Conimb. c. 11. q. 1. Vnde Suar. diſp. 30. ſect. 17. nu. 16. putant ad infinitatem potentiæ pertinere non ſolũ poſſe efficere ſimul quamcumq. rem poſſibilem, ſed etiam non poſſe exhauriri .i. vt poſſit ſemper producere, quantumuis multa, & magna produxerit; ſed neſcio an rectè; nam potentia generatiua in Patre eſt infinita, & producto Verbo vno infinito, non poteſt aliud.

Conimbr. *Suarez.*

35 *Inſtantia.*

Solutio.

At Reſp. poſſet, eſſe diuerſam rationem, nam productio Verbi eſt per communicationem eiuſdem numero naturæ, quæ non poteſt niſi dupliciter cõmunicari .ſ. per generationem, & proceſſionem, & ideo facta ſemel cõmunicatione per vnam generationem, nõ manet quid amplius cõmunicetur.

At potentia infinita in productione creata nihil ſupponit, vt ſibi neceſſariũ, ſed ſe ſola dat exiſtẽtiam creaturæ, & ideo producta vna creatura; nõ eſt cur non poſſit alia, cum maneat eadem potentia integra eodẽ modo potens, ac prius, & nihil ſupponens, quo indigeat: quæ Suar. doctrina probari poteſt ex D. Dioniſ. c. 8. de Diuinis nominib. *Deus* inquit, *eſt infinita vi, & potentia præditus, nõ ſolum quod vim omnem in lucem proferat, ſed ẽt quod omnem quoq. vim ipſam multum ſuperet, quodq. poſſit etiam infinitè infinitas alias potentias, præter eas, quæ ſunt, in lucẽ proferre, nec vnquam potentiæ infinitæ, & infinitæ prolatæ in lucem, effectionẽ potentiarum, effectricis eius potentiæ, quæ omnem infinitatem ſuperat, obſcurare, & obruere poſſit.*

S. Dioniſ.

36 *Infinitas potentiæ non eſt ex vi pducẽdi in infinito.*

Ex qua auctoritate Dion. Reijci põt Reſp. aliorum dicẽtium, infinitatem potẽtiæ non conſiſtere in productione extẽſiua ſpecierũ

A creaturarum, ſed in modo producẽdi ex nihilo; Nam D. Dioniſius ponit illam in productione illa extenſiua, quia illa neceſſariò ſupponit intenſiuam .ſ. continentiam eminentialem, & virtualem infinitarũ perfectionũ creaturarũ, quarũ vna eſt maior alia; Deinde non eſt certum ad creandum requiri potentiam infinitam ſimpliciter, & nõ ſufficere finitam, vel infinitam in genere; & ſi eſſet certum, adhuc dici poſſet, illã potentiam nõ eſſe infinitam ſimpliciter quoad totam latitudinẽ entis, ſed tantũ ſimpliciter quoad modũ, nam ſicut in eductione datur duplex perfectio potentiæ, vna quoad modum pro- B ducendi, qualis non eſt in quãtitate. &c. Altera quoad continentiam perfectionis entitatiuæ, qua rõe perfectior eſt potentia generatiua leonis, quam aſini, ita dici poſſet in creatione vnam eſſe infinitatem quoad modum, alteram quoad creationẽ talis, vel talis ſpeciei, at potẽtia Diuina debet eſſe infinita omni genere perfectionis.

37 *Vaſquez doctrina impugnatur.*

Ex quo patet minus rectè dici à Vaſq. 1. p. diſp. 106. c. 4. Deum dici omnipotentẽ, quod poſſit omnia, quę nõ implicant, etiam ſi ſint finita; nam omnipotentia Dei, non dicitur quæcumq. potentia, quæ poteſt omnia, ſed quæ eſt infinitæ perfectionis, at nõ eſſet in- C finitæ perfectionis, ſi omnia poſſibilia eſſent finita, vt dictũ eſt, quidquid dicat Vaſq. 1. p. diſp. 103. c. 2. ex quo patet minus ferendã eſſe Durand. ſententiam negantis Dei potẽtiam ſub rõe potentiæ eſſe infinitam, licet ſit infinita, vt idem cũ eſſentia, & quia continet finitas perfectiones formales infinitè ſecundũ intenſionem, vt fusè dicemus 1. p. Theolog. nam infinitas Diuinæ potentiæ non cõtinet formaliter niſi vnam ſimpliciſſimam perfectionẽ, ſed infinitas virtualiter; alioqui quis poſſet negare eſſe infinitam ẽt intẽſiuè, nam ſi eſſentia Diuina non habet in ſe talem ple- D nitudinem perfectionis, vt poſſit ſe cõmunicare diuerſis creaturis perfectioribus in infinitum, dici ẽt poterit nõ habere in ſe tãtam intenſionem, vt poſſit ſe cõmunicare intenſiuè magis, & magis, ſed vſq. ad certum gradum, quia non eſt diuerſa ratio, & quia infinitas hæc Dei intenſiua non poteſt explicari niſi in ordine ad creaturas perfectiores, & perfectiores in infinitũ virtualiter cõtentas.

Dictum Durandi reijcitur.

3. Probatur ex conditione eſſentiarũ, quæ comparãtur numeris ex Ariſt. 8. met. t. 10. & D. Dion. c. vlt. de Diuin. nom. vbi comparat proceſſionem creaturarũ à Deo proceſſioni numerorum ab vnitate, & ratio eſt, quia ex E additione vnitatis variãtur ſpecies numerorum, ita ex variatione differẽtiarum variantur ſpecies rerum, ſed proceſſus numerorum ab vnitate eſt in infinitum ex Aug. 12. Ciuit. c. 18. *Eos autem* .ſ. numeros; *infinitos eſſe certiſſimum eſt.* & infra, *& diſpares inter ſe, atq. diuerſi ſunt, & ſinguli quique finiti ſunt, & omnes infiniti ſunt.* & clarius Ariſt. 3. phyſ. qui t. 41. negat eſſe actu infinitos, ſed t. 68. ait augeri in infinitũ, ſicut magnitudines diuidũtur in infinitũ. 38

Tertia ratio ex eſſentiarum conditione.

Ariſt. *S. Dioniſ.* *S. Auguſt.* *Ariſt.*

Inſtantia.

39 Reſp. pōt, eſsētias cōparari numeris quoad variationē, nam ſicut multiplicatur p̄ ſpecies inæquales, per vnitates additas, ita genus in ſpecies inæquales per additionem differentiæ; ſed differunt nam inæqualitas ſpecierum numeri eſt ſolū per aggregationem plurium vnitatum æqualis perfectionis, at inæqualitas ſpecierum entium eſt per differentias inæqualis perfectionis, & hinc fit nō eſſe eandem rationem proceſſus in numeris, & ſpeciebus entium per ſe, Nam vt fuſè Henr. Scotus, & Aureol. in numeris, & diuiſione continui, ideo non eſt ſtatus, quia hæc additio, & diminutio non eſt formalis, ſed materialis; at in ſpecieb⁹ entis eſt ſtatus, quia additio, & diminutio eſt formalis. Dicitur autem materialis, quando fit per id, quod eſt intrinſecè eiuſdē rationis, vt eſt vnitas, quæ ſecundum ſe non eſſet apta diſtinguere ſpecies numerorum, ſicut neq. plures, vel pauciores partes continui eiuſdem rationis variant continui ſpecies, ſed vnitates variant ſpecies numerorum per determinatam diſtantiam vltimæ vnitatis à prima, ex quo obiter patet numerum infinitum non eſſe vnum ſpecie, quia non habet vltimam vnitatem, quæ habeat determinatam diſtantiam à prima vnitate, ſed poteſt dici vnus per aggregationem vnitatum materialiter ſumptarum: Dicitur verò formalis, quando eſt per differentias intrinſecè inæquales in perfectione, nam ſpecies diuerſæ cōſtituuntur per diuiſionem generis per differentias inter ſe inæqualis perfectionis, quæ cum reſpiciant determinatam potētiam finitæ perfectionis, neceſſario debent eſſe finitæ.

Henr. Scot. Aureol.

Solutio.

40 Sed contra, quia licet Ariſt. comparet eſſentias numeris, tum quoad variationē, tum quoad negationem recipiendi magis, & minus, tamen D. Dioniſius cōparat quoad proceſſum in infinitū, tum quod ex dictis Ariſt. etiam colligitur proceſſus, nā ſicut, inquit, ex additione vnitatum variatur numerus, ita ex additione differentiarum variatur eſſentiæ, & definitiones, ſed additio vnitatum eſſe poteſt in infinitū, ergo etiam additio differentiarum; Neq. ratio diuerſitatis eſt ad rem, nam Ariſt. negat additionem ſecūdum formam procedere in infinitum de potentia naturali, vt patet, quia negat illam etiam fieri poſſe ſecundum magnitudinem, quam vocat additionem ſecundum formā, & tamen fieri poſſe de potentia abſoluta, cōcedunt ēt aduerſarij, at nullum inconueniens maius oritur ex ſpeciebus poſſibilib⁹, quam ex magnitudinibus.

Expenditur doctrina S. Dioniſij, & Ariſt.

Confirm. 1.

41 Confirm. nam ſi datur ſtatus in ſpeciebus poſſibilibus, eodē modo poſſet dici ſtatum illum eſſe poſitum in finitudine ſpecierum exiſtentium, atq. adeo Deus nō poſſet creare præter ſpecies rerum productas, quod licet Dur. ſit probabile, tamen alijs videtur, vt erroneum damnari in Vuicleph. Abaylard. & alijs, vt ſupra; vel ſaltē non pōt conſtitui numerus harum ſpecierum, nam ſi dicunt poſ-

Durand. Vuicleph. Abaylard.

A ſe eſſe mille, non plures, cur nō ponunt duo millia, vel tria? &c. quare melius alij nullum in illis ponunt terminum.

Confirm. 2. nam aduerſarij negant hunc proceſſum in infinitum, vel propter appetitum naturæ, vel limitationem creaturæ, vel propter ordinem ſpecierum inter ſe, vel propter diſtantiam creaturæ à Deo, ſed hæ omnes rationes militant in proceſſu ſpecierum in numeris, & figuris, nam appetitus naturæ eſt ad aliquas figuras, cum hæc ſit proprietas rerum naturalium, neq. eſt appetitus ad ſummam figuram angularem, ſed ad ſibi proportionatā; & ſicut quodlibet ens creatum eſt finitum, ita quælibet figura contine- B tur ſub genere finitæ perfectionis, & ſicut ſpecies rerum habent inter ſe ordinem, ita ſpecies figurarum, quia non ſunt duæ ſpecies figurarum æqualis perfectionis, imò totum genus figurarum angularium diſtat in infinitum non ſolum à Deo, ſed etiam à figura circulari, quia nulla angularis poteſt attingere perfectionem circularis. *Confirm. 2.*

Confirm. 3. ex Arg. poteſt Deus à creatura clarius videri in infinitum, ergo poteſt fieri intellectus perfectior, & perfectior in infinitum, nam ad clarius videndum cōcurrit perfectior intellectus, ergo poterit creatura fie- C ri nobilior in infinitum, ſed hæc ratio ſupponit opinionem dubiam. 42 *Confirm. 3. Argent.*

ART. IV. *Explicantur qualis ſit infinitas huius progreſſus.*

Tertia Concluſ. proceſſus creaturarū poſſibilium maioris, & maioris perfectionis in infinitum ſubordinatarum, non eſt infinitus cathegorematicè, ita Argentina 2.d. 1. ar. 4. & alij auctores tertiæ opinionis. patet ex argumentis primæ ſententiæ, quorum plura hanc concluſionem probabiliter oſtendunt, præcipuè, quia daretur vna creatura actu D infinitæ perfectionis eſſentialis, at hoc eſſe falſum patet, tum quia huiuſmodi infinitas repugnat, vt dub. 2. tum quia illa eſſet vltima in illa coordinatione, quia vltra illā non eſſet alia; & omnes aliæ eſſent infra illā; Conſequentia patet tum ex ibi dictis, tum quia ſi eſſent infinitæ cathegorematicè, omnes creaturæ poſſent ſimul eſſe exiſtentes; at in exiſtentia illarum non ſolum eſſent infinitæ perfectiones diſperſæ in pluribus, ſed vnitæ actu in aliqua illius coordinationis, nam perfectio inferioris continetur in ſuperiori, ſed hæ perfectiones contentæ ſunt in- E finitæ, ergo datur aliqua creatura illas continens. neq. dicas illā eſſe indeterminatam, & vagè, nam cum ſit actu exiſtēs, & ab omni alia creatura ſeparata, non poteſt eſſe indeterminata. 43

Creatura ſecūdum perfect. ordinem poſſibiles non ſunt cathegorematicè infinita.

Argent. & alij. Fundamentum primum.

Inſtantia. Soluitur.

Confirm. ex infinitate huius proceſſus in actu poſita, ſequitur vel dari creaturam expertem omnis cōpoſitionis, & infinitæ ſimplicitatis, vel infinitæ compoſitionis; Conſequentia probatur, quia in eſſentialiter ſubordina- 44 *Confirm.*

ordina-

ordinatis, quo aliquid eſt ſuperiꝰ, eo eſt ſimplicius, & quo inferius eo magis cōpoſitum, nam quilibet gradus in aſcendendo auferret aliquid de cōpoſitione, & deſcendendo tribueret illam, ergo cum huiuſmodi aſcenſus, & deſcenſus ſit infinitus, ſi ſuperius eſt aliquo modo compoſitum, inferius ab illo infinite diſtans erit infinite compoſitum, & contra ſi inferius eſt finitæ compoſitionis, ſuperius infinitè diſtans eſſet expers omnis compoſitionis, atq. adeo infinitæ ſimplicitatis.

Prima inſtātia. Reſp. primo, eandem difficultatem eſſe in exiſtentia obiectiua illarum creaturarum in mente Dei, nam videret vnam habētem infinitas perfectiones: *Soluitur.* ſed contra, quia exiſtentia obiectiua non variat obiectum niſi extrinſecè, ergo ſi inter illas non eſt aliqua potens habere infinitam perfectionem ſecundum exiſtentiam realem, neq. illam habebit ſecundum exiſtentiam obiectiuam, vt mira.

Confirm. Et confirm. ex cognitione numerorum, quorum nullum videt habere infinitos numeros, quia ſi aliquem videret, in eo eſſet ſtatꝰ, atq. adeo ille eſſet vltimus, imò ab illo *Mayoron.* ſubtracta vnitate ex Mayorono q. 9. euaderet finitꝰ, & partis minimę, vel maximæ poſſibilis continui.

45 *Secūda inſtātia* Reſp. 2. alij negando ibi eſſe aliquam infinitæ perfectionis, quia cum ſit proceſſus infinitus, & ſic careat vltimo, carebit ēt ſpecie, in qua ſit cōpleta continētia omnium inferiorum, quia licet quælibet ſuperior contineat inferiora; tamen nō datur vna ſuprema omnium continens perfectiones omnium *Solutio prima.* inferiorum. Sed contra, quia licet ex ratione infinitatis negetur vltimū, tamen ex exiſtentia talium infinitorum neceſſariò ponitur vltimum, tum quia tota illa latitudo perfectionum eſt actu exiſtens cum tali ſubordinatione continentis, & contenti: ſed omnis hæc continentia eſt deducta ad actum, & omnis continentia cæterorum omniū non poteſt eſſe in nullo illius multitudinis, quia implicat exiſtere continentiam niſi exiſtat illud, in quo eſt talis continentia, Neq. poteſt eſſe in ſingulis, quia ſic ſequeretur in ſingulis eſſe infinitatem continentiæ cæterorum, neq. poteſt eſſe in omnibus collectiuè, quia deſtructa exiſtentia vnius inferioris deſtrueretur continentia, quæ eſt in ſuperiore, nam totum collectiuū deſtruitur, vno ablato, ergo erit hæc continentia abſoluta, & perfecta in vno illius multitudinis, hoc autem neceſſario debet eſſe ſupremum, & vltimum illius multitudinis.

46 *Solutio 2.* Tum quia ſicut Deus produxit omnes illas ſpecies, ita potuit producere ſingulas præciſis alijs, nam illæ ſpecies licet habeant ſubordinationē quoad eſſentiam, quo ſuperior cōtineat perfectionem inferioris tn̄ nō habent ſubordinationē quo ad exiſtentiam, quia exiſtētia ſuperioris non ſupponit exiſtentiam inferioris, ſed ſingulæ immediatè poſſunt recipere exiſtētiam *Henr.* à Deo, etiam cōcedente Henr. ſed productis infinitis illis ſpeciebus neceſſario eſt produ-

A cta aliqua continens perfectiones cæterarū, ergo illa poterit immediatè recipere exiſtētiam à Deo, quā aliæ, atq. adeo ſignari poſſet vltima illius multitudinis. Minor probatur, quia Deus videt in illa multitudine ſūmam perfectionem poſſibilem creaturæ, non ſolum eſſe diſperſam, in multis ſpeciebus, ſed etiam vnitam, quia videt infinitas perfectiones inferiorum vnitas in ſuperioribus, cum exiſtat vnio perfectionum illarum, ſed non videt vnitas infinitas perfectiones in multis, quia implicat vniri in multis, nam potius in multis diſpergitur, ergo videt vnitā in vno illorū exiſtente, nam ſicut illæ perfectiones B exiſtunt diſperſæ, ita & vnitæ. *Solutio 3.* Tum 3. non poteſt intelligi Deum cōmunicare exiſtentiam infinitis perfectionibꝰ ſubordinatis ſecundum eſſentiam, & actu habentes acceſſū ad Dei perfectionem magis, & magis, quaſi videat inter illas actu exiſtētes, illā quæ maximè accedat, ita vt non habeat aliam ſe ſuperiorem, quia illas omnes producit cognoſcendo ſingula ſecundū perfectionem, quam habent.

Secundo probatur ab alijs, quod in eſſentialiter ſubordinatis actu exiſtentibus, neceſſariò debet dari ſtatus, nam ex 2. met. nō poteſt intelligi ordo eſſentialis inter aliqua ſine primo, ad quem cętera illius multitudinis C ordinentur, at vbi non datur primum nec medium, nec vltimum dari poteſt, ſed vbi eſt primitas intra aliquam multitudinem, ibi non poteſt eſſe infinitas, ſed hæc ratio quam vim habeat dicetur in ſolutionibꝰ argumētorum, vbi etiam patebit multas ex illis probare hanc concluſionem. 47 *Secundum fundamentū aliorum.*

Tertio probatur ex rationibus communibus, quibus probatur non poſſe dari aliquam creaturam actu infinitam ſiue ſecundū magnitudinem, ſiue intenſionē, ſiue ſecundum multitudinem, nam illæ rationes facilè applicari poſſunt ad probationem huius con- D cluſionis. *Tertium fundamentū aliorum.*

4. Concluſ. hæc infinitas eſt ſyncathegorematica, nam cum probatū ſit progreſſū eſſe in infinitum, & non eſſe infinitatem cathegorematicam, vt in 3. concluſ., manet, vt ſit infinitas ſyncathegorematica, quia non eſt alia ſpecies infinitatis. 48 *Creaturæ ſecūdum perfectionem poſſibiles ſunt ſyncathegorematicè infinitæ Ratio.*

Confirm. Argent. quia potentia Diuina eſt ſimpliciter, & omnibꝰ modis infinita, ergo per nullū effectum poteſt exhauriri, ergo quacumq. poſita, poteſt adhuc alia produci. *Confirm. 1. ex Argent.*

Confirm. quia nūquam Deus poteſt creaturam adeo perfectam efficere, quin poſ- E ſit aliam perfectiorem, nam cum perfectio creaturæ cōſiſtat in aſſimilatione ad Deum, ſicut non poteſt dari aliqua ita ſimilis, vt nō poſſit habere ſimiliorem, & magis accedentem ad Dei perfectionem (non .n. creatura poteſt habere perfectam ſimilitudinem cum Deo) ita non poteſt dari aliqua ita perfecta, vt non poſſit dari perfectior. *Confirm. 2.*

Confirm. nam multæ rationes allatæ ad proban- *Confirm. 3.*

probandam ſecundam concluſionem probant hanc infinitatem.

49 *Corollarium.* *In perfectionibus ſpecificis nõ datur terminus intrinſecus.* Ex quo patet, in multitudine ſpecierũ non eſſe terminum intrinſecum, quia non datur perfectiſſima creatura, ad quam progreſſus terminetur, neq. attingi intrinſecè infinitatem, quia numquam infinitas ſpecierum exiſtere poteſt ſecundum ſe totam; ſed extrinſecè terminari ad Dei perfectionẽ, ideſt quod à creatura attingi non poteſt infinita perfectio Diuina, ſed poteſt quodlibet minus perfectum, hoc autem non eſt aliquid determinatæ perfectionis. Sed eſſe collectionẽ perfectionum infinitam ſyncathegorematicè, in qua non datur ſuprema ſpecies, ſed ſemper alia, & alia ſuperior dari poteſt, & cum hac indeterminatione perfectionum cognoſcitur à Deo illa collectio.

50 *Inſtãtia prima.* Dices: Si tota collectio creaturarum poſſibilium terminatur ad Deum extrinſecè, ergo poteſt dari multitudo infinita actu creaturarum ſic perfectiorum, quia tota illa eſt minus perfecta, quam ſit perfectio Diuina.

Soluitur primo. Reſp. Omnem perfectiorem minorẽ Deo poſſe quidem à Deo produci; dum aliunde nõ implicat, at multitudo infinita actu ſpecierum exiſtens, implicat, vt oſtendim⁹, ideo non poteſt produci, nam alioqui etiam chimeram poſſet producere, quia habet minorem perfectionem quam ſit Diuina.

51 *Soluitur 2.* Reſp. 2. Perfectionem creatam, quæ terminatur extrinſecè ad Deum, non poſſe eſſe infinitam cathegorematicè, quia hæc infinitas poteſt actu tota exiſtere; atq. adeo vel vltra illam poteſt dari alia magis accedens ad Deum, & ſequitur non eſſe terminatam immediatè à Deo, quia datur alia ſuperior magis immediata. Vel non poteſt dari alia ſuperior magis accedẽs ad Deum, vt terminũ, & ſequitur, Diuinam perfectionem, nec eſſe terminum extrinſecum entis creabilis, nam hic ponitur reſpectu eorum, quæ non habẽt terminum intrinſecũ .i. attingibilem intrinſecè, ſed ſi dari poſſent ſpecies infinitæ actu exiſtentes, iam tota illa latitudo eſſet intrinſecè attingibilis. Secundo ẽt poſſet adæquari à creatura: exiſtente, nõ quidem adæquatione vniuoca, ſed æquiuoca, quia non exiſteret in Deo maior perfectio, vt imitabilis, quam ſit in creatura actu exiſtente imitatio actiua, quia eſſet imitabilitas tota expleta per tales creaturas productas, quod licet ab aliquibus concedatur, non tamen iure, quia ſequeretur tantam perfectionẽ exiſtere proportionaliter in Deo, quanta eſt in creaturis exiſtentibus, & non maiorem, quia ſolum differrent ſecundum modum exiſtendi; quod in Deo ſint virtualiter, & eminenter, & in creaturis formaliter, & cum imperfectionibus; neq. eſt eadem ratio de infinitate creaturarũ ſyncathegorematica, nam hæc non poteſt exiſtere niſi ſecundum partes ſui finitas, atq. adeo ſẽper perfectio creata exiſtens eſt minor perfectione Diuina, non ſolum quoad modum exiſtendi, ſed ẽt quoad

A intrinſecam perfectionem.

Reſp. 3. ens creatum cadere à Diuina perfectione indeterminatè, quia non poteſt aſſignari quanta ſit perfectio creaturæ, ſecundum quam dicitur minor perfectione Diuina; at quod eſt huiuſmodi neceſſario dicit infinitatem ſyncathegorematicam, ideſt finitatem in infinitum, cui nõ poteſt aſſignari terminus determinatus. 52 *Soluitur 3.*

Dices 2. An hæc infinitas entis creati ponenda etiam ſit in ſpeciebus inæqualis perfectionis, ſed non ſubordinatis inter ſe, ſed diſparatis. Reſp. affirmatiuè, quia infinitas cathegorematica includit repugnantiam, vt infra, ſed hoc non eſt ita certum, ſicut eſt in B ſubordinatis, ſicut non eſt certum, ſed ſolum probabile infinitum cathegorematicum implicare. *2. Inſtantia.* *Soluitur.*

5. Cõcluſ. infinitas hæc nõ eſt quoad deſcẽſũ in ſpeciebus per partes eiuſdẽ quãtitatis, Primo aliqui probant, quia multi putãt materiã primã eſſe infimũ ens omniũ, quo non põt dari imperfectius ex Auguſt. dicẽte illam eſſe prope nihil; ſed poteſt explicari de ſpeciebus actu exiſtentib⁹, ſicut Angelicam naturam dicit eſſe prope Deum; & tamen poteſt dari alia natura perfectior omnibus Angelis creatis, niſi fortè explicetur Auguſt. de natura Angelica non ſecundum ſpecies, ſed C ſecundum gradum genericũ intellectiuum, quo nõ põt dari ꝑfectior; ſed de hac re alibi. 53 *Hæc infinitas non eſt quoad deſcenſum.* *Prima aliorũ rõ nõ probatur.*

Secundo probant alij ex finitate creaturæ à qua incipit deſcenſus, nam ſequeretur, vel eſſe infinitam; quia contineret gradus infinitos inferiorum ſpecierũ, & eſt contra ſuppoſitum, quo ponitur illa creatura finita, vel finitam per ablationem finitorum non finiri, cum ab illa poſſint abſcindi perfectiones infinitæ, & hęc ratio videtur demonſtrare in ſpeciebus ſubordinatis. *2. aliorũ ratio.* *Demonſtrat in ſpeciebus ſubordinatis.*

D Confirm. primo ex proportione numerorum, & eſſentiarum, quia vt in numeris datur natus verſus deſcenſum, ita & in eſſentijs. *Confirm. primo.*

Confirm. 2. quia ſequeretur creaturam finitam diſtare à nihilo infinitè, quia inter ipſam, & nihil eſſe poſſũt perfectiones infinitè intermediæ, imò æqualiter Angelus, & materia diſtarent à nihilo, quia infinitas ſpecierum, inter illas, & nihil mediaret, & addit Mayoron. Angelus diſtaret æqualiter à materia, & à nihilo, quia non ſunt plures gradus perfectionis inter Angelũ, & nihil, ac inter Angelum, & materiam, quia vtrobiq. ſunt infiniti, & vnum infinitum nõ eſt maius altero, ſed Reſp. poſſet eſſe vtrobiq. infinitas E ſpecies medias, ſed diuerſæ rationis, quia ſpecies mediæ inter Angelũ, & nihil ſunt perfectiores, quam inter materiã, & nihil, ſicut tot ſunt partes proportionales in vlna, quot in palmo, ſed illæ ſunt maioris extenſionis, quam hæ, quæ ſunt in palmo. *Confirm. 2.* *Mayron.*

Dices: Continuum eſt diuiſibile in infinitum, ſed per quamlibet diuiſionem variatur ſpecies quantitatis, nam bicubitum, tricubitum, &c. ſpecie diſtinguuntur, vt binarius, 54 *Prima obiectio.*

rius,

Confirm. rius, ternari⁹, &c. etiam ſi fiat ſecundũ æqualem proportionem. Confirm. ex figuris, quæ quo plures habent angulos, eo ſunt imperfectiores, ſed hæ procedunt in infinitum.

Soluitur 1. Reſp. diuiſionem continui procedere quidem in infinitum in partes minores proportionales, non tamen æquales, vnde hinc potius apparet oppoſitum .ſ. in deſcenſu non dari proceſſum in infinitum ſecundũ æquales perfectiones. *Soluitur 2.* Reſp. 2. neq. bicubitum, & tricubitum diſtingui ſpecie quantitatis, ſed ſecundum rationem menſuræ, ſed diſtingui numero per additionem partis numero diſtinctæ, neq. eſt eadē ratio de numeris, quia horum eſſentia variatur ex vnitate addita non ſecundũ ſe, ſed vt habet determinatam diſtantiam ab vnitate præcedente, & pręcedit, vt in numeris datur ſtatus, ita in quantitate continui verſus minus ſi fiat diuiſio in partes æquales, nam bicubitum non poteſt diuidi in duo cubita niſi ſemel.

Ad confirm. Ad confirm. Reſp. de nobilitate figurarum non eſt huius loci diſputare, illud certum eſt progreſſum illum figurarũ in plures angulos eſſe aſcēſũ, quia additio anguli, ſēper addit aliquid entitatis, atq. adeo perfectionis, neq. compoſitio dat maiorem imperfectionem niſi cæteris paribus, alioqui nobili⁹ eſſet elementum, quam mixtum.

55 *2. obiectio.* Dices 2. Intellectio eſt imperfectior obiecto, quia non habet eſſe obiecti niſi intentionaliter, & repreſentatiuè, at intellectiones poſſunt eſſe in infinitum minus, & minus perfectè, quia intellectus poteſt in infinitum habere reflexiuam cognitionem ſupra præcedentē, & cum præcedens ſit obiectum ſequentis, ſemper ſequens eſt imperfectior. *Aliquorum reſponſio.* Reſp. aliqui negando obiectum eſſe nobilius cognitione, ſed potius cōtra, nam intellectio albedinis, eſt qualitas ſpiritualis, & albedo, eſt corporea qualitas, quare hinc potius ſequitur aſcenſũ procedere in infinitũ, nam intellectio albedinis eſt nobilior, ergo intellectio illius intellectionis eſt nobilior prima, & ſic conſequenter in infinitũ, quia ſemper ſequens, vt nobilioris obiecti erit perfectior. *Reijcitur.* Sed contra, quia licet hoc ſit verũ in cognitione talis obiecti, tamen dari poteſt cognitio obiecti nobilioris, vt v. g. Angeli, tunc enim ſemper ſequens cognitio reflexiua eſſet imperfectior, quia eſſet imperfectioris obiecti, quam præcedens.

56 *Reſpondet Auctor primo ex Mayor. et Suar.* Reſp. primo concluſionem intelligi de ſpeciebus ſubſtātialibus ex Mayorono art. 3. & Suar. nō de accidentalibus, quia de his alibi dicendum. Secūdo neq. intelligi de omnibus ſubſtantialibus, ſed de ſubordinatis ſecundum eſſentiam. Cuiuſmodi non ſunt illæ ſpecies intellectionum.

Reſpondet 2. Reſp. 2. non eſſe certũ intellectionem eſſe nobiliorem, vel ignobiliorem obiecto, quia intellectio recipit perfectionē tum ex obiecto, tum ex potētia, quare ſecundũ quid pōt eſſe nobilior, & ignobilior ſecūdũ varias

A rationes illius, Neq. in hoc exceſſu ſemper ſeruatur æqualitas, quia plus excedit intellectio albedinē, quam actus reflexus directum.

6. Concluſ. inter ſpeciem nobiliſſimam, & ignobiliſſimam, poſſunt dari ſpecies mediæ in infinitum, quia quando totum genus ſub quo eſt vna ſpecies excedit totũ genus, ſub quo eſt alia ſpecies, ibi poſſunt eſſe ſub genere inferiori infinitæ ſpecies, & tamen numquam pertingent ad perfectionem ſpeciei ſub genere ſuperiori, quia ſupremum infimi eſt infimum ſupremi, Vnde multiplicatæ ſpecies numerorum etiam in infinitũ, numquam poterunt pertingere ad perfectionē B ſenſibilis qualitatis. 57 *Poſſibilis eſt proceſſus in infinitum inter nobiliſſimā, & infimam ſpeciē. Ratio.*

Confirm. Confirm. quia ſi multiplicentur in infinitum ſpecies intentionales obiectorũ, numquam peruenient ad ſpeciē, per quam Deus intelligitur, nec intellectiones aliorũ obiectorum ad perfectionem intellectionis, qua Deus intelligitur. *Corollarium.* Hinc etiam patet idem dicendum in deſcenſum, nam cognitio v. g. etiam ſi in infinitũ minuatur in perfectione, numquam pertinget ad imperfectionem relationis, & qualitatis ſenſibilis.

Prima obiectio. Dices: augmentũ ſpecificum numerorũ, fit per æquale, non ęqualitate proportionis, ſed quantitatis, ſcilicet per vnitatem, ergo C nō pōt excedi à qualitatis pfectione finita.

2. obiectio. Reſp. etiam ſi ſpecies numerorum ſic augeatur, tamen poteſt excedi à qualitate, quia huius perfectio eſt alterius rationis.

58 *Soluitur.* Dices: quid dicendũ ſi ſpecies ſint æqualis pfectionis, an poſſit procedi in infinitũ.

Solutio Baſſol. Reſp. Baſſ. non ſolum poſſe dari proceſſũ in infinitum ſyncathegorematicè, ſed etiam cathegorematicè, nam putat poſſe dari ſpecies æqualis perfectionis, ſicut ſunt indiuidua, & infinitum cathegorematicè non implicare.

Solutio aliorũ. At alij putant non ſolum non dari hunc proceſſum in infinitum, ſed nullum proceſ-D ſum dari, quia putant impoſſibile eſſe poni duas ſpecies æquales in vniuerſo, Primo, quia omne genus diuiditur per duas differētias, quarũ vna cũ ſit poſitiua, eſt perfectior, alia, quæ eſt priuatiua, *Reijcitur.* Sed contra, quia per priuatiuā deſcribitur poſitiua, vt patet, nam incorporea eſt nobilior corporea, quia eſt ſpiritualis, quæ tamen deſcribitur per priuationes illius perfectionis, quæ eſt in alia differentia.

59 *2. aliorũ ratio.* Secundo probant alij, quia inter illa, quæ ſunt diuerſarum rationum conſurgit relatio diſquiparantiæ propter differentias conſti-E tutiuas illarum, quæ ſunt diuerſæ rationis, ſed diſparitas non poteſt ſtare cum omni æqualitate. *Alia inſtantia.* Sed inſtant, quod vnũ, Quando eſt diuerſæ rationis ab alio, quia habeat diuerſas differentias temporis, & ſimiliter vnũ, Vbi ab alio, & tamen vnũ non eſt perfectius alio, ex quo patet in ſpeciebus æqualibus dari proceſſum in infinitum, quia Deus vltra omne Quando. poteſt facere aliud, & ſimiliter de Vbi.

Reſp.

Soluitur.

Reſp. hoc eſſe proprium ſpecierum relatiuarum, quod vna non ſit perfectior alia, vt patet de Diuinis relationibus, quæ ſunt diuerſæ rationis, & tamen vna non eſt perfectior alia, licet vna ſit principalior alia; ſed hinc nõ ſequitur vnam eſſe æqualem alteri, quia æqualitas eſt inter illa, quæ dicunt perfectionem, cum fundetur in vnitate perfectionis, quæ eſt in extremis, ſed hæc doctrina nõ ab omnibus recipitur, nec eſt huius loci illam examinare: Sed dicimus Quando non diſtingui inter ſe, ſpecie, ſicut nec Vbi ſecundum intrinſecam perfectionẽ, ſed ſolũ ratione cõnotati, vt alibi explicauimus.

3. obiectio.

Dices 3. an detur proceſſus in infinitum in generalibus gradibus entis, ad quos reuocentur omnium rerum ſpecies.

60 *Prima Suarez reſponſio.*

Reſp. Suar. diſp. 30. ſect. 17. dari quædam capita rerum, in quibus conueniunt rerum ſpecies, vt patet nam Ariſt. reuocauit omnia, quæ ſunt, ad decem genera rerum, & ad eadem reuocari poſſunt etiam omnes ſpecies poſſibiles.

2. reſponſio.

Reſp. 2. hos gradus eſſe finitos, patet nam Ariſt. reuocauit ad decẽ; Alij omnes ſpecies ſubſtantiales ad quatuor, vt exiſtentium, ſeu inanimatorum; Vegetantium, ſenſitiuorum, & intellectiuorũ, alij addunt quintã, ſ. loco motiuorum, neq. poteſt excogitari aliqua ſpecies ſubſtantiæ, quæ ad hos gradus non pertineat.

61 *3. reſponſio.*

Reſp. 3. In his gradibus dari poteſt ſupremus poſſibilis, licet non datur inter ſpecies, patet ex diſcrimine vtroruinque. Nam ſicut in Deo datur aliqua perfectio, quæ ſumma eſt inter Diuinas communicabiles, ita poteſt dari in creaturis continentia aliqua cũ Deo ſecundum illam perfectionem, at illa perfectio eſſet ſumma ex ijs, quę ſecundum communem rationem cõmunicari poſſunt; At non ſic in ſpeciebus vltimis, quia habent determinatas eſſentias, & indiuiſibiles in alias, ergo non poteſt habere ſummam perfectionem ex ijsquæ, in ſubſtãtia eſſe poſſunt, quia illa eſſe deberet infinitæ pfectionis eſſẽtialis.

62 *Corollarium.*

Ex his deducit idem proportionaliter dicendum de accidentibus cõnaturalibus ſpeciebus ſubſtantiarum, quia ratio naturalis non cognoſcit niſi, quæ ex vi cauſarum naturaliũ eſſe poſſunt; ſed an inter ſupernaturalia dari poſſit ſupma ſpecies, dicetur alibi.

Auctoris reſponſio.

Verum ali putant in his gradibus nõ dari finitum, nam ſicut ſunt multæ aliæ rerum ſpecies, quæ nobis ſunt ignotæ, ita poſſunt dari alij gradus in quibus illæ ſpecies conueniant, & non aliæ; ſed hæc conuenientia licet aſſeri iure poſſit, tamen non poteſt egredi fines graduum poſitorum; verum de hac re in metaphyſica.

ART. V. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

63 *Argẽtina in eſſentialiter ſubordinatis ponit proceſſum in infinitum, reijcitur.*

AD primũ Reſp. primo Argẽt. ad quartũ negãdo in eſſentialiter ſubordinatis nõ dari proceſſum in infinitum, vt patet ex numeris, & figuris, in quibus ſequens ſupponit præcedentem, & idẽ patet de proportionibus, & relationibus fundatis in numeris; Sed obſtat illi Ariſt. in 2. met. & rõ initio poſita.

2. reſponſio neq. probatur.

Reſp. 2. negãdo inter illas ſpecies eſſe ſubordinationem, quia ordo non eſt niſi inter ea, quæ actu exiſtunt, quia illa propriè ſunt comparabilia, at ſpecies, inter quas eſt proceſſus hic, non exiſtunt, & quæ exiſtunt ſunt finitæ; ſed hic debuiſſet explicare quomodo non ſit ſubordinatio perfectionũ, dum inferior continetur in ſuperiori.

64 *In eſſentialiter ſubordinatis ordine cauſalitatis ex Io. de Neap. non datur proceſſus, datur in ſubordinatis ordine nobilitatis.*

Reſp. 3. & melius Io. de Neap. quod in eſſentialiter ſubordinatis ordine cauſalitatis non datur proceſſus, quia ratione depẽdentiæ, quam importat cauſalitas, ſupponitur exiſtentia; Atq. adeo debent ſupponi exiſtere infinita, à quib⁹ eſt dependẽtia, ſed inquit de ordinatis ordine nobilitatis, & perfectionis poteſt eſſe, vt patet ex numeris, & figuris, quia talia non pendent adinuicem; & hęc mihi placet, nam notat Henr. has ſpecies poſſe conſiderari dupliciter, primo ſecũdum eſſentiam, quatenus continet perfectionem alterius, & in hac continentia eſt quædam ſubordinatio quatenus eſt perfectior altera, Secundo quoad exiſtentiam, & in hoc nõ eſt ſubordinatio, quia vna in recipiẽdo exiſtentiam non pendet ab alia, ſed ſingulæ, & omnes reſpiciunt Dei potentiam immediatè, ex quo fit, vt quælibet poſſit exiſtere etiam ſi alia non exiſtat.

Henr.

65 *4. reſponſio ad Argent.*

Reſp. 4. poteſt, inter has ſpecies etiam ſi ſit ordo continentiæ actiuæ, & paſſiuæ, tamen ſuperior potius pendet ab inferiori, quam contra, ſicut in numeris, maior pendet potius à minore, quam contra, at infinitas non eſt ex parte inferiori, nam verſus hanc partem eſt finitas, ſed ex parte ſuperiori, in qua eſt dependẽtia, vnde fit potius infinita pendere à finitis, quam contra; ex quo patet, quod ſicut in numeris, in quibus incipitur à finitis, proceditur ad infinita; & ſimiliter in figuris, & quantitatis continuæ, augmento, ita etiam in perfectionibus ſpecificis.

66 *Prima confirmatio tantum probat illum proceſſum non eſſe cathegorematic. infinitũ.*

Ad primam cõfirm. Reſp. Inde rectè probari hunc progreſſum non eſſe infinitũ cathegorematicè, non tamen quin ſit infinit⁹ ſyncathegorematicè, vt patet tũm ex progreſſu numerorum, & figurarum, quæ habent infinitatem ſyncathegorematicã, tum quia infinitas ſyncathegorematica non dicit actum perfectum, ſed imperfectũ, atq. adeo indeterminatum; at indeterminatũ non poteſt cognoſci, nec eſſe determinatum, at ſi daretur vna ſpecies, illa eſſet determinata, quia eſſet ab omni alia ſeparata; hoc enim eſt proprium infinitatis ſyncathegorematicæ, vt ratione ſuæ potentialitatis, nõ poſſit habere determinationem tantæ vel tantę perfectionis, vt patet ex partib⁹ cõtinui quoad minoritatem, ſecus autem eſſe in exiſtentia infiniti cathegorematici, quia excludit potentia-

tentialitatis imperfectionem, & ideo ſi ponatur exiſtere, ſequitur determinata ſpecies habens perfectiones infinitas, quod licet aliqui negent eſſe abſurdum, alij tamen concedunt, contra quos diſputamus.

Cap. explicat Ariſt. de augmento quantitatis continuæ, non directè.

67 Ad 2.confirm.Reſp. Cap ad quartũ, Aur. q. 6. Ariſt. loqui de augmento quantitatis continuæ, at nos loquimur de augmento quantitatis diſcretæ, cuiuſmodi eſt multitudo creaturarum poſſibilium, de quibus eſt eadem ratio, ac de progreſſu numerorum, qui non eſt ad totalitatem, & vnitatem, ſed multitudinem habentem vnitatem aggregationis, & ad ſummum cuiuſdam ordinis.

Secundo. principium etiam in quantitate cõtinua eſt ſimpliciter falsũ.

Reſp. 2. etiam in quantitate continua illud principium eſt abſolutè falſum. Sed ab Ariſt. poni ſecundum potẽtiam naturalem, eo quod augmentum quantitatis vnius ſupponit exiſtentiam quantitatis exiſtentis intra vniuerſũ, ex qua ſumi debet pars quantitatis, per quam augeri debet alia quãtitas, nam nõ creatur de nouo, vt colligitur ex D. Thom. q.20. de potentia art.2.ad 2. vbi ponitur capacitas naturalis, & obedientialis, quarum prima expleri poteſt non autem obediẽtialis. ſequitur Arg.1.d.43.ad 8.& Io. de Neap.ad 3.art.Ariſt.loqui de potentia ad actum non permixtum potentiæ, qualis eſt quantitas exiſtens; at nos de potẽtia ad actũ permixtum potentiæ.

S.Thom. Argent. Io. de Neap.

Ad tertiam confirm. reſpondetur primo per inſtantiam.

68 Ad 3.confirm.Reſp. Cap.ad primum Aur. primo, afferendo inſtantiam, quia inde ſequi poſſet produci ſimul totum creabile, vt nihil vltra remaneat producendum, Nam ſimili modo dici poteſt, quod Diuina potentia, vt reſpicit primo totalitatem perfectionum ſpecificarum, & ſecundario partes, ita primario reſpicit totalitatem omnium creabilium, & ſecundario partes illius multitudinis; vnde fit, vt potentia Diuina exhauriretur contra ſenſum fidelium.

Secũdo directè.

Reſp.2.duplex eſſe totum, quod adæquatè reſpicitur à potentia; vnum quod dicit vnam naturam per ſe, & hoc primario reſpicitur, tum vt terminus correſpondens adæquatus, tũ vt producibilis, & ſecundario partes, quia toti illi primo cõpetit exiſtere, quam partibus ſiue ſecundum exequutionẽ, ſiue ſecundũ intentionẽ naturæ, Alterũ eſt totum per aggregationem ſiue per accidẽs, ſiue per ſe perſeitate ordinis, & hoc licet reſpiciatur à potentia primo, primitate correſpondẽtiæ, ſiue adæquationis, quia cõtinet omnia, ad quæ potentia ſe poteſt extendere, non tamen primo, vt terminus producibilis, ſed ſecundario, nam primario reſpiciuntur partes, quia totum diſcretum nõ habet exiſtentiam per ſe, ſed ratione ſuarum partium, nam non dicit vnam naturam, quæ recipiat exiſtentiam, & huiuſmodi eſt tota perfectio ſpecierum poſſibilium.

Creatura non eſt capax infinitatis cathegorematic ſecundum perfectiones ſpecificas, ſed eſt capax ſyncathegorem.

69 Ad 2.Reſp.Inde poſſe probari aliquo modo, creaturam non eſſe capacem infinitatis cathegorematicæ quoad ꝑfectiones ſpe- **A** cificas diuerſas, & ſubordinatas ſecundum nobilitatem, & continentiam, Non autem non eſſe capacem infinitatis ſyncathegorematicæ, quia hæc infinitas non eſt in vna creatura, quia ſingulæ ſunt finitæ perfectionis, ſed eſt in multitudine ipſarum, quæ multitudo non poteſt ſecundum ſe totam exiſtere, niſi per partes finitas in infinitum, & ſucceſſiuè, nam ſimul exiſtentes ſemper ſunt finitæ ex determinatione agentis, licet poſſibiles exiſtere ſimul, non ſint certo numero determinatæ, ſed debeant determinari, vt ſit exiſtentia in actu exercito. Neq. eſt eadem ratio independẽtiæ, & puritatis, quia hæc in conceptu abſtracto implicant perfe- **B** ctionem repugnantem creaturæ; non ſic autem infinitas, vt abſtrahit ab actuali, & potentiali.

Reſp. 2. Inde probari hanc imitationem procedere in infinitum, quia quacũq. creatura poſita ſemper poteſt dari maior imitatio, quia poteſt magis ad Diuinã perfectionem accedi, nunquam tamen adæquatè.

70 Ad prima confirm. Reſp. Argent. 2. d. 1. ſimilitudinem non currere omnibus pedibus, quia nulla eſt inter Diuina, & humana ſimilitudo adæquata, quare Deus aſſimilatur vnitati, quoad ſimplicitatẽ, vt creaturæ nu- **C** merus quoad compoſitionem, vnde ſicut quo numerus eſt propinquior vnitati, eo eſt ſimplicior, ita creatura quo Deo proximior, eo ſimplicior; Neq. poſſe eſſe ſimilitudinem quoad immediationem, facilè patet, quia inter Deum, & creaturas eſt diſtantia infinita, at non ſic inter vnitatem, & binarium, vnde patet poſſe inter Deum, & quamlibet creaturam intercedere infinitas, vt dixi.

Similitudo ex Argent. non currit omnibus pedibus.

71 Ad 2. confirm. Reſp. Aur. perfectionem omnem creaturarũ poſſe accipi dupliciter, Primo diſtributiuè, & hæc cadit à Diuina **D** perfectione ſicut finitum, tam quoad eſſentiam, quã quoad alias ꝑfectiones ab infinito, quia quælibet creatura eſt omni ratione finita, & hinc fit, vt quacumq. creatura poſita poſſit dari perfeccior; neq. in hoc caſu datur prima, ſeu proxima Deo, quia vt ſic nulla cadit à Diuina perfectione. Secundo collectiuè accipiendo totam collectionem entis creabilis, & hoc cadit à Diuina perfectione, vt infinitum ab infinito, infinitate tamen diuerſæ rationis, nam Deus eſt infinitus extra genus, & in tota latitudine entis, quod continet perfectiones omniũ generũ, & dicitur infinitum ſimpliciter, & quoad eſſe, & omnibus modis, vnde eius virtus eſt ſimiliter **E** infinita quoad obiectorum multitudinem augmentum, & modum agendi; ens autem creabile eſt infinitum ſecundum quid, ideſt in genere; non tamen ſecundum eſſe, quia ſic eſt finitum, quare in ſpeciebus non eſt proceſſus in infinitum, vt ſunt finitæ perfectionis, ſed vt ſunt infinitæ ſecundum quid, ideſt in genere ſubſtantiæ, ita ſignificat Cap. loc. cit. ad 3. Aur. & Io. de Neap. ad 9. qui

Omnis creaturarum perfectio ſumitur dupliciter.

Capr. Io. de Neap.

addit

addit perfectionem creatam aliquam, vt perfectio figurarum angulorũ poſſibilium diſtat infinitè à ſapientia, & fortè etiam à circulari figura.

S.Thom.

72 Vnde D.Thom. 1.contr.Gent.c.70. *Si accipiantur*, inquit, *infinita entia, ſiue ſint eius ſpeciei, vt infiniti homines, ſiue infinitarũ ſpecierum, etiam ſi aliqua, vel eſſent infinita ſecundum quantitatem (ſi hoc eſſet poſſibile:) vniuerſum eorum eſſet minoris infinitatis, quam Deus, nam quodlibet illorum, & omnia ſimul haberent eſſe receptum, & limitatum ad aliquam ſpeciem, vel genus, & ſic ſecundum aliquid eſt finitum; vnde deficeret ab infinitate Dei, qui eſt infinitus ſimpliciter*, Hinc Cap. concedit, quod in ea, vt finita non datur proceſſus in infinitum, ſed eſt proceſſus in ea quoad rationes ſpecificas, quia data vna infima; infinitæ eſſent ſupra illam, quarum vna eſſet perfectior alia, nulla tamen eſſet infinita ſecundum ſe, nec vltima, vt patet ex numeris, qui non habent vltimam, nec concurrunt ad aliquam vnitatem, licet omnes numeri, qui ſunt actu, habeant ad inuicem cõnexionem, & relationem proportionis, quod idem dicitur de creaturis poſſibilibus.

Capr.

In rebus duplex eſt proceſſus ex Io. de Neap. aſcenſus & deſcenſus.

73 Ad 3.confirm.Reſp.Io.de Neap.ad tertiũ, in rebus dari duplicem proceſſum, vnum aſcenſus, & ſic incipit ab imperfectiſſimo, ſcilicet materia ad perfectiſſimũ inter actu creata, eiuſdem ordinis, ſed inter creabilia non tendit ad perfectiſſimũ eiuſdem ordinis, ſed diuerſi, ſcilicet ad Deum, qui eſt ordinis increati. Alterum deſcenſus, & hic incipit à perfectiſſimo ad imperfectiſſimum.ſ. materiam, At proceſſus ad perfectiones in infinitum maiores, eſt proceſſus in aſcendendo, & ideo procedit ad actum, & cum Deus comparatur vnitati, intelligitur quoad ſimplicitatem, nõ autem quoad perfectionem, licet ſimplicitas in Deo dicat perfectionem, & materia imperfectionem, quia ſunt diuerſæ rationis, quia vna ſit partis, altera puri actus, & ideo ab vnitate eſt aſcenſus ad perfectiores numeros, quomodo eſt aſcenſus à materia ad perfectiores ſpecies, At à Deo eſſet deſcenſus potius quam aſcenſus.

Omnes res ſub prædicamentis contenta, ſunt finita, tamen quoad ſpecies poſſibiles ſunt infinita ex Argent.

74 Ad 4.confirm.Reſp. Argent.d.43. omnes contineri ſub prædicamẽtis, nec tamen hinc fit eſſe multitudine finitas, quia licet, quæ actu exiſtunt ſint finitæ, atq. adeo poſſint per intellectum finitum reſolui à generaliſſimo ad vltimè differentiam, non tũ quoad ſpecies poſſibiles, vnde Auer 2.met.t.12.ait vniuerſale continere ſub ſe infinitas ſpecies actu, ex quo patet, ꝙ licet vltra vltimã differentiã eſſentialem nõ ſit alia, tamen hæ vltimæ differentiæ nõ ſunt finitæ, ſed infinitæ, Neq. diuiſio ſubſtantiæ per has differentias poſitas eſt adæquata ſubſtantiæ ſecundũ ſe, ſed ſubſtantiæ, vt habet ſpecies, quæ ſunt in vniuerſo, ex quibus deſũptæ ſunt huiuſmodi differentiæ, nam ſub corporea contineri poſſunt infinitæ ſpecies, & ſimiliter ſub incorporea, quarum differentias, cum ignoremus non proſequimur vſq. ad vltimas, quæ expleant totam latitudinem ſubſtantiæ ſecundum ſe, ſed vt cognitæ à nobis.

Auer.

Secunda reſponſio.

Reſp.2. etiam ſi dicatur aliquas ex illis ſpeciebus non eſſe ſub his prædicamentis, non fieret illas eſſe non entia, quia hæc genera comprehendunt totam latitudinem entis cognitam, non autem vt extenditur ad ſpecies ignotas, ſed de hac re alibi.

Ad quintũ ex Io. de Neap.

75 Ad 5.Reſp.Io.de Neap.ad 5.continere infinitas veritates in actu ſiue obiectiuè, ſiue virtualiter eſſe propriũ Dei, qui cognoſcit infinitas veritates rerum, licet in ſe formaliter non habeat niſi vnam veritatem, ſicut vnum actum cognitionis circa omnia; & poteſt, vt continet virtualiter omnes creaturas, ita veritates, quæ ſunt in illis; & hæc continentia non poteſt conuenire generi reſpectu ſpecierum. At continere infinitas veritates in potentia conuenit non ſolum generi, vt patet ex genere numerorum, & figurarum, quod vt continet infinitas ſpecies numerorum, & figurarum, ita & veritates, quæ ſunt in ſingulis, ſed etiam ſpeciei reſpectu indiuiduorum.

Ens creatum ſi ſumatur in potentia eſt infinitum.

Ad 6. Reſp. aliqui ex Argent. totum ens creatũ accipi dupliciter, Primo, vt eſt actu, & ſic dicat perfectionem finitam, Secundo in potentia, & ſic eſt infinitum; neq. obſtat, quod datur Deus habens perfectionem maiorem, quia eſt diuerſæ rationis; at vnum infinitum non eſt maius altero quando ſunt eiuſdem rationis. Deinde dixi infinito ſyncathegorematico poſſe dari maius, vt ſupra oſtendi.

Vnum infinitũ poteſt eſſe minus alio ex ea parte, qua finitum eſt.

Reſp. 2. Arg. Infinito ex omni parte non poſſe dari maius, ſed ex vna parte põt, vt linea, quæ eſſet infinita verſꝰ Auſtrũ, & Aquilonem, eſſet maior linea ducta à centro in infinitũ verſus Orientẽ: & huiuſmodi eſt hic proceſſus, quia licet eſſet infinitus in aſcendendo, non tamen in deſcendendo verſus materiam primã, quia infra illam eſt purum nihil, & ideo omni ente creabili poteſt dari maius, ſcilicet Deus.

Vera Auctoris reſponſio ad argumentum.

76 Ego Reſp. quod licet hæc vera ſint; tamen argumentum hoc petit aliam ſolutionem, nam petit explicationem potentiæ, quam habet genus, vt contrahatur per differentias ad ſpecies: nam dicunt illam eſſe finitã, atq. adeo incapacem infinitarũ differentiarum, quare primo dici poteſt, etiam ſi potentia naturalis generis ſit finita, quia non niſi per differentias finitas, & vi agentis naturalis contrahi poteſt, tamen obedientialis eſt infinita, quia non poteſt expleri, ſicut neq. potentia Diuina, quam reſpicit, vnde ſufficienter ſoluitur argumentum.

Potentia generis eſt infinita quia eſt vna vnitate cõi.

Dico 2. potentiam generis eſſe infinitam ſicut infinitæ ſunt differentiæ, quia ſicut genus non eſt vnum indiuidualiter, ſed vnitate communi diuiſibili, ita potentia multiplicatur ſicut multiplicãtur differentiæ diuiden-

uidentes, quia in ſingulis ſpeciebus, vt eſt genus determinatũ per differentiam, ita & potẽtiæ generis, neq. repugnat in aliquo, quod eſt ſecundum conceptũ actualem finitæ perfectionis, eſſe infinitum in potentia reſpectu eorum per quæ poteſt multiplicari, ex quibus ad inſtantias, quæ ibi afferruntur.

77 Ad 4. argumentũ Dico primo, appetitum naturæ non eſſe ad infinita actu, ſed ad infinita ſucceſſiuè, vt patet ex appetitu materiæ ad formas infinitas ſi mundus eſſet æternus.

Appetitus naturæ eſt ad infinita ſucceſſiuè.

Dico 2. etiam ſi appetitus naturæ non ſit niſi ad id, quod poteſt fieri in natura ex cauſis naturalibus, tamen multa poſſunt fieri in natura, B ad quæ non habet appetitum, vt patet ex artefactis, & multo minus reſpectu Diuinæ potentiæ eſt neceſſarius talis appatitus: etiam ſi eſſentiæ ponantur ab æterno.

Multa fieri poſſunt in natura ad quæ nõ habet natura appetitum.

Dico 3. Naturam eſſe aliam naturatam; & hæc non eſt vna, ſed tot, quot ſunt ſpecies entium, vnde appetitus huius naturæ non eſt vnus, ſed quot ſunt ſpecies tot ſunt appetit⁹, & perfectiones, quas appetunt, vt ſibi connaturales, omnes tamen appetunt perfectionem ſui ſtat⁹ poſſibilem per naturã, qui conſiſtit tũ in perfectionibus intrinſecis proprijs vnicuiq., tum in coniunctione cum vltimo earum fine, qui eſt Deus: At nulla intendit C perfectiſſimam creaturã per Dei potentiam poſſibilem, cũ res nunc exiſtẽtes nõ pendeãt ab illa quoad earũ exiſtentiam, vel perfectionem, nec aliquid illis accreſcat de illius productione; vnde natura non inchoat ſic proceſſum creaturarũ paſſibilium, ſed illũ, qui eſt ſibi poſſibilis ex vi ſuarum cauſarũ. Alteram eſſe naturam naturantẽ, qui eſt Deus, vt Auctor vniuerſi; & conſtat hanc nõ intẽdere id, quod abſolutè ſecundũ ſe perfectiſſimũ, ſed quod eſt optimũ iuxta decretũ ſuæ ſapiẽtiæ, vt ferè Theologi 1. d. 44. vbi D. Th. Aur. & alij, & 1. p. q. 25. vbi Mol. Vaſq. & alij, & Granad. tra. de potẽtia Dei diſp. 10. ex quo patet Deũ D non conſumare omne proceſſũ quẽ inchoat ſecundum omnẽ perfectionem abſolutè, ſed ſecundum præordinatã ab æterno, vt communicetur creaturæ.

Natura alia naturata, & hæc multiplicatur iuxta ſpecies entium, alia naturans, qui eſt Deus.

S. Thom. Aureol. & alij. Molin. Vaſq. Granad.

78 Dices: Vniuerſũ eſſet perfectius ſi adderetur perfectiſſima creatura, ergo nunc eſt imperfectũ, ergo appetit illã, quia omne imperfectũ appetit ſui perfectionẽ, vnde totũ appetit exiſtẽtiã partis integrãtis, quæ illi deeſt. Hinc Ricc. 3. de Trin. c. vlt. vt corp⁹ humanũ ſiue capite, ſic vniuerſũ, ſiue perfectiſſima creatura.

Obiectio.

Reſp. vniuerſũ non eſſe naturã, quæ poſſit habere appetitũ, vel elicitum, vel naturalem, ſed eſſe quoddã aggregatum dicens perſeitatem quandam ordinis, & exiſtens ſub Diuina prouidentia per quẽ regitur, & dirigitur in nem, quare nõ habet appetitum diſtinctum ab appetitu partium, & voluntatis Diuinę. & quia ex voluntate Diuina nõ habet alias partes, quam exiſtentes ex vi cauſarũ naturaliũ, nõ appetit, niſi has, & nõ alias poſſibiles, neq. ex carentia illarũ poſſibilium dicitur habere imperfectionẽ priuatiuè, in quo fũdatur appetitus naturalis, ſed negatiuè; Neq. eſt eadẽ A rõ de appetitu, qui eſt circa materiã, quæ eſt infima ſpẽs, tum quia hæc eſt pars vniuerſi à qua pendet, vt totum, & eſt pars multarum ſpecierum, quæ ob neceſſitatẽ exiſtendi appetunt exiſtentiã materiæ, tum quia ex Io. de Neap. Granad. & alijs materia prima eſt ſimpliciter infimum omnium entium nõ ſolum exiſtentium, ſed ẽt poſſibiliũ, quia inter materiam primã, & nihil, nõ ſunt aliqui gradus medij, At inter Deũ, & ſupremã creaturam ſunt infiniti gradus medij, quorũ quilibet eſt finit⁹, at in infinitis nõ eſt ſummũ; Neq. ſicut materia eſt imperfecta ſine forma, ita mund⁹ ſine perfectiſſima creatura poſſibili per poB tentiã abſolutã: quia nõ habet aliquã potentiam paſſiuam ad hanc creaturam, quia ſolũ põt exiſtere ex vi potentiæ abſolutæ, at eſſet imperfectus ſi nõ haberet perfectiſſimam cõtẽtam intra cauſas naturales ſiue ſint creatæ, ſiue Deus ipſe cauſans ad modũ cauſæ naturalis per potẽtiã ordinariã, & de hui⁹ creaturæ defectu loquitur Riccard. nam datur natura Angelica, vt ſuprema reſpectu naturaliũ, & humanitas Chriſti, vt ſuprema reſpectu ſupernaturalium, nam vtraq. creatura exiſtit ex vi potentiæ ordinariæ, quæ ſumitur ex decreto ſecundum cõmunem prouidentiã mundi tam ſecundũ naturalia; quam C ſupra naturalia, vt alibi explicauimus.

Io. de Neap. Granad. & alij.

Riccardi explicatur dictum.

Ad confirm. Reſp. multa Cap. ad 2. Dico primo, infinitum nõ poſſe eſſe menſurã ſuarum partium, nec aliquid illius multitudinis infinitæ poſſe eſſe menſuram cæterarum partium, quia infinitum eſt ignotum, & pars illi⁹ ẽt ſi ſecundũ ſe ſit nota, tamen nõ põt notificare perfectionẽ omniũ aliarum partium. 79

Ad Confirm. reſpõdet Capr.

Dico 2. menſuram multitudinis procedẽtis in infinitum, eſt Diuina eſſentia, quia illa eſt exemplar omnium.

Dico 3. eorum, quæ actu exiſtunt, datur aliqua menſura eiuſdẽ ordinis, quia ſi per inter illa datur vna ſpẽs perfectiſſima inter produD ctas, vt probat argumentum, ſed non datur inter producibiles, neq. argumentum probat, quia in perfectionibus ſpecificis catenus proceditur ad menſuram, quatenus actu producuntur, licet hæc ratio procedẽdi non ſit per ſe intenta à cauſis, ſed cõſequitur per accidens ex neceſſitate naturæ.

Ad 5. Reſp. primo aliqui cum Suar., vnionẽ hypoſtaticam, gratiam, lumen gloriæ, maternitatẽ Dei eſſe perfectiſſimas ſpẽs in ſuo genere, nec poſſe dari perfectiones, quia habẽt infinitatẽ quandã ex termino, & idẽ de vnione Arg. d. 43. ad 10. Sed alij cum Granad. 1. p. E tom. 2. tr. de potẽtia diſp. 9. ſect. 4. aliter Reſp. primo, quoad vnionem hypoſtaticam nõ ſolũ poſſe dari aliã, ſed ẽt perfectiorẽ ſumptã, tum ex naturis, quæ vniũtur, quia perfectior eſt vnio, qua vnitur natura Angelica, quam quã natura corporea, & ſic conſequenter, tñ ex perfectiori modo vniendi intra latitudinẽ vnionis hypoſtaticæ, quæ ex genere ſuo eſt nobiliſſima, nec põt habere perfectiorẽ, ſed non explicat, in quo conſiſtat hic mod⁹ Perfectior, fortè docet, quia vnit cum perfectio- 80

Ad 5. reſpondent aliqui cũ Suarez.

Reſpõdẽt 2. alij cum Granad.

ri rationem perſonæ ſicut viſio vna perfecti⁹ videt Deum, quam alia; vnde idem dici pôt de maternitate, nam hæc ſumitur ex vnione humanitatis cũ Verbo; & licet Anſelm⁹ Beatæ Virgini tribuerit puritatẽ, qua maior ſub Deo intelligi nequit, tñ eſt minor quam puritas humanitatis Xp̃i, quare debet intelligi de puritate, quæ de facto datur puræ creaturæ.

Tertio quoad viſionẽ Beatificã putat dari poſſe plures ſpecie diſtinctas quarũ vna ꝑfectiori modo tendat in Deũ, vt fusè tr.5.diſp. 8. quia cũ vnitate obiecti formalis cõpoſſibilis eſt diuers⁹ modus tendẽdi ſufficiens ad diſtinctionem ſpecificã, & idẽ docet de grã habituali; contra Vinc.q.3.de grã Xp̃i, quia pôt dari perfectior participatio Diuinæ naturæ, & affectio perfectioris vnionis hypoſtaticę; A qua eſſe poſſent perfectiores virtutes ſpecie diſtinctæ, & perfectiores act⁹ ſupernaturales, vide Salas p.2.tom.1.tr.2.diſp.3.ſect.9. Ægid. Luſit.tom.2.tr.2.lib.11.q.5.§.15.& ſeq.& t.1. l.5.q.14.art.7.§.3.nu.41.

Aſturicenſis impugnatur. *Salas.* *Ægid. Luſit.*

81 De quarto .ſ. humanitate putat poſſe dari illa ꝑfectiorẽ, q.a non eſt rõ cur nequeat dari animæ rationales diſtinctæ ſpẽi. Vnde D.Th. q.20. de verit.a.4. vniuerſaliter docet, *Sup omnia aũt, quæ Deus fecit, adhuc pôt alia diſſimilia facere, & nouas ſpecies, & noua genera, & alios mũdos, nec vnquã id, quod factũ eſt, facientis virtutẽ adæquare pôt*, & idem docet de natura Angelica, cæleſti, & elementari, quorũ ſpecies poſſunt in infinitũ multiplicari intra latitudinẽ proprij generis. Sed hæc omnia examinare nõ eſt huius loci, ſatis eſt ſignificaſſe quid alij ſentiant.

Animæ rationales poſſunt ſpecie diſtingui. *Mens Auctoris.*

A 1. confir. R. primo, negando antecedens, vt fusè Granad. loc.cit.ſect.5. q.a quælibet ſpẽs habet limitatã ꝑfectionẽ, qua diſtat à nihilo, atq. adeo non pôt ibi multiplicari diſtantia in infinitũ, niſi per partes ꝓportionales, & ſpecies rerũ non poſſunt diſtare, vt partes proportionales, quia debẽt habere determinatã inæqualitatẽ. Reſp.2. alij concedendo antecedẽs, & negãdo conſequẽtiã, quia materia prima eſt immediata nihilo, quia inter ipsã, & nihil non eſt mediũ, at inter quãlibet creaturã & Deũ ẽ infinita diſtãtia participabilitatis.

Ad primã confirm. *Granad.*

Ad 2. confirm. R. negando illũ proceſſũ eſſe inter duo extrema, quia Deus nõ eſt extremũ illius multitudinis, ſed extra illã, & magis falsũ eſt, quod inter Deũ, & creaturã nõ ſit mediũ intercedẽs infinitũ, ſicut ẽt quod creatura finitè diſtet à Deo, & Deus infinitè à creatura; eo, quod hæc diſtantia eſt per ipſam perfectionem extremorũ, ſed fallitur, vt alibi; diſtantia .n. eſt relatio æquiparantiæ, quæ æquè denominat extremum.

Ad 2. confirm.

82 Ad 3. confirm. Reſp. dupliciter, creaturas diſtinctæ ſpẽi poſſe produci per æternitatẽ, Primo, quod vna ſit perfectior alia, ſed nõ continet perfectionẽ alterius nec formaliter, nec virtualiter, vt Angel⁹ dicitur cælo perfectior, & cõſtat ex huiuſmodi multiplicatione non inferri perfectionẽ eſſe infinitæ perfectionis, ſed finitæ alteri⁹ rõis, vt alibi. Secũdo, vt perfectior cõtineat perfectionẽ inferioris, & hęc

Diſtinctæ verũ ſpecies per æternitatem produci poſſunt dupliciter.

ſi eſſet exiſtens, & cõtineret perfectiones infinitarum ſpecierũ, eſſet vtiq. infinita; ſed nõ datur huiuſmodi ſpẽs, quia illa, quæ exiſtit, ſemper pôt habere aliã ſe perfectionẽ producibilem, nam ſequens ſemper eſt perfectior præcedenti, ꝙ ſi dicatur, produci prius perfectiorẽ, & deinde per æternitatẽ producantur imperfectiores contentæ in perfectiore prius producta; iam illa producta contineret infinitas perfectiones ſpecierũ ſequentiũ, quo licet ſint imperfectiores, tñ ſemper habent aliquid perfectionis; Tunc ad hoc dici debet, Primo, non poſſe quoad imperfectiores ſpẽs ꝓcedi in infinitũ, ſed dari ſtatũ in aliqua imperfectione, Secundo, ꝙ ẽt ſi detur hic proceſſus, adhuc non ſequitur infinitas, quia omnis perfectio ſequens eſt infra perfectionem poſitæ ſpeciei, ſicut dato palmo poſſunt infra illũ dari infinitæ partes minores palmo, quare hoc non poteſt fieri niſi minoritas ſit ſecundum partes proportionales.

83 Dices: Deus cognoſcat ſimul omnes creaturas perfectiores, & perfectiores producibiles per æternitatẽ, ergo ſi ſunt infinitæ ſecũdũ multitudinẽ, videt inter illas vnã õnium perfectiſſimã, atq. adeo nõ ſunt infinitę; Cõſequentia probatur, tũ quia in intellectu Diuino eſſet vna creatura infinitè diſtãs ab aliqua illius multitudinis, quia videt in illa multitudine eſſe infinitas perfectiones inter ſe diſtãtes, atq. adeo infinitã diſtantiã, quæ non pôt eſſe inter ſpẽs, quæ ſunt immediatæ in perfectione, neq. inter oẽs, quæ sũt mediatæ, nam poſſent finitæ mediare, ergo erit reſpectu alicuius vnius, & illa neceſſariò erit omniũ perfectiſſima; tum quia Deus vltra ſpẽs cõtentas in illa multitudine, vel cognoſcit aliquã vltra quã nõ procedit vlteri⁹ progreſſus, & ſic erit aliqua terminans progreſſũ, atq. adeo nõ erit infinitus, vel non cognoſcit, & tunc non cognoſceret omne creabile, quia in illa multitudine eſt aliqua perfectio, qua non detur maior, alioqui daretur perfectio creabilis vltra multitudinem omnis creabilis.

Obiectio.

84 Reſp. Arg. quod licet in re duæ creaturæ ab inuicem in infinitũ nõ diſtẽt, tamen non repugnat dari in mente Diuina, ſicut duo numeri poſſunt eſſe in mente Dei in infinitum diſtantes, non tamen ſecundũ exiſtentiã realem. Sed fallitur, quia cũ Deus nõ cognoſcat res aliter, ac ſunt, neq. pôt cognoſcere duo; quæ in re nõ diſtant infinitè, diſtare infinitè.

Reſponſio Arg. *Reijcitur.*

Ego Reſp. primo, poſita infinitate ſyncathegorematica, nõ poſſe, nec in re, nec in mẽte Dei videri infinitam diſtantiã vnius creaturæ ab aliqua, quia ſicut oẽs creaturæ poſſibiles ſunt finitæ ſimpliciter, quia neceſſariò debẽt habere aliquem terminũ vagè, & indeterminatè, ſed ſunt infinitæ ſecundum quid, .ſ. in potẽtia, ſecundũ quam potentiã eſt indeterminatio in perfectionib⁹ creaturarũ, nõ pôt cognoſci diſtãtiã inter creaturas eſſe actu infinitam, ſed in potentia, ſed quæcũq. diſtantia, quæ in actu cognoſcitur, eſt finita.

Solutio Auctoris.

Reſp. 2. apud ponentes infinitatem cathegorematicam illarum perfectionũ, deberet videri

Secunda reſponſio ex hypotheſi.

A videri ex ſuppoſitione infinita diſtãtia, quia
ibi fingitur eſſe totam diſtantiam perfectio-
num determinatam quoad actum exiſtẽtiæ,
ſed verè, & realiter non videretur niſi finita
diſtantia, quia verè ibi eſſet finita diſtantia.

85 *Corolarium.*
Ex quibus patet, Deum non cognoſcere
eſſe aliquã ſpeciem vltra illam multitudinẽ,
& tamen nullã cognoſcere, extra quam non
ſit alia, quia nulla talis eſt in illa multitudine;
ſicut Deus videt totam multitudinem ſpe-
cierum numerorum, & vltra illam non eſſe
aliam ſpeciem, nec tamen videt aliquã ſpe-
ciem, ſupra quam non ſit alia ſpecies maior,
vt benè Argent. 1. d. 35. q. vnic. c. 4. *Argent.*

B

QVÆSTIO SEXTA.

De exiſtentia infiniti in ordine ad Potentiam Dei abſolutam.

De hac Theologi 1. d. 43.

DVBITATIO PRIMA.

An infinitum ſecundum extenſionem dari poſſit per Potentiam Dei abſolutam.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Senſus q̃ſtionis, an poſſibile ſit infinitũ creatũ ſecundum accidens, aut perfectionem;*
PRimo Not. cũ ſupra oſtenſũ ſit per vires
naturæ ſubordinatæ potentiæ Dei ordi-
nariæ, dari infinitum ſyncathegorematicum,
C non autem cathegorematicum, & non poſſe
dari creaturam aliquam, quæ ſit infinitæ per-
fectionis eſſentialis, nunc videndũ eſt, an
dari poſſit per potentiam abſolutam creatu-
ra infinitæ perfectionis accidentalis, & quia
difficultates oriri poſſunt tum ex parte infi-
nitatis ſecundum ſe, an poſſit coniungi cum
creatura, tum ex determinatis rationibus
creatis, prius videndum eſt de infinitis deter-
minatæ rationis, tum de infinito ſecundũ ſe.

Infinitũ triplex eſt ſecundũ extenſionem, ſecundum numerum, & ſecundum intenſionem.
2. Not. omnia infinita poſſe reuocari ad
tria capita, Primum ad infinitum ſecundum
extenſionem, vt infinitũ corpus ſiue ex vna
parte, ſiue pluribus partibus; Alterum ad in-
D finitum ſecundum multitudinẽ ſiue corpo-
ralium, ſiue ſpiritualium entium, Tertio, ad
infinitum ſecũdum intenſionem, ſiue ſit in-
tenſio ſecundum actiuitatem, ſiue ſecundum
qualitatẽ in ſe, etiam ſi non ſit actiua, & quia
infinitum ſecundum multitudinem põt eſſe
tam perfectionum indiuidualium, quam ſpe-
cificarum, & genericarum, ideò de omnibus
his erit in præſenti quæſtione diſputandum,
& primo de infinito ſecundum extenſionẽ.

2 *Deo ineſt virtus infiniti vigoris. Ita Aureol. Rubion. Baſſol. Ægid. Argent. Durand. Biel. Dorbel. Riccard. Alenſ. Henr. S. Thom. & alij.*
3. Not. In Deo poni potentiã actiuam, ſeu
poteſtatem, & virtutem actiuã infiniti vigo-
ris, quæ dicitur omnipotentia, vt fusè Theo-
E logi 1. d. 42. vbi Aureol. Rubion. Baſſol. Arg.
Dur. Biel. Dorbel. Ricc. Alenſ. 1. p. q. 20. Henr.
Iand. 1. p. ar. 35. q. 1. 3. & 5. D. Th. 1. p. q. 25. &
q. 21. & q. 1. de potentia, & 2. cõtr. Gent. c. 7.
& 8. vbi Thomiſtæ. Dicitur aũt omnipotẽtia
non ex eo, quod põt omnia, quæ vult ſe poſ-
ſe, ſed ex eo, quia põt omne, ꝙ eſt abſolutè
poſſibile, vt optimè Ricc. d. 42. ar. 8. Dicitur
aũt poſſibile abſolutè, quod contradictionẽ
nõ includit, vt Ricc. ibi ar. 7. & nos fusè alibi.

A 4. Not. In Deo poni potentiã abſolutã, & or- 3
dinatã, ſeu ordinariã, vt Scot. 1. d. 44. q. 1. & ibi
Lych. Tatar. & Mayr. d. 43. q. 6. Ricc. d. 43. q. 7.
Suar. diſp. 30. met. ſect. 17. ex D. Th. 1. p. q. 25.
ar. 5. ſed non cõueniunt DD. in explicatione
terminorũ, Nam Scot. vult hãc diſtinctionẽ
reperiri in omni agente per intellectũ, & vo-
luntatẽ, potente agere conformiter ad rectã
rõm, nam agẽdo conformiter illi legi rectæ,
agit per potentiã ordinatam, ordinata .n. eſt
quatenus eſt principiũ exequendi aliqua ſe-
cundũ ordinẽ præfixũ à lege; ſed agendo pr̃e-
ter illã, vel cõtra illã dicitur agere per poten-
tiam abſolutã, quã Iuriſtæ vocãt agere de fa-
B cto, ſicut agere per potẽtiam ordinatã, agere
de Iure: Quod ſi lex illa non eſt in poteſtate
agentis tunc potentia abſoluta nõ põt exce-
dere ordinatã, niſi agẽdo inordinatè, quia tũc
tale agens tenetur agere ſecundũ illã rectã le-
gem cũ illi ſubſit, atq. adeo non agendo ſe-
cundum illã, inordinatè agit: ſed quando lex
eſt in poteſtate agentis, tunc agendo cõtra il-
lam rectè agit, quia põt illam legẽ deſtruere,
& aliam ſtatuere, & ſecundũ hanc agere ordi-
natè: quare nunquã potentia abſoluta exce-
dit potentiã ordinatã, quia eſſet ordinata ſe-
cundũ aliã legẽ, ſed dicitur agere de potentia
abſoluta, quia agit cõtra priorẽ legẽ, ſed hæc
C doctrina Scot. non omnib⁹ placet præſertim
in eo, quo abſoluta nũquam excedit potẽtiã
ordinatã, quia quando nulla eſt alia lex ſtatu-
ta ſemper excedit ordinatã, nam dupliciter
aliquid dicitur fieri ordinatè, Primo quod eſt
ſecundũ legem vniuerſalẽ, vt omni moriens
in pec. mort. damnabitur, Secundo cõtra le-
gem priuatã, & particularẽ; Potentia aũt or-
dinata nõ dicitur ex eo, quod fiat ſecundũ le-
gem, ſeu Iudicium priuatũ, ſed quia ſit ſecun-
dũ legẽ vniuerſalẽ, atq. adeo aliquid fieri de
potentia abſoluta non attẽditur ex eo, quod
fiat præter, vel cõtra legẽ particularẽ, ſed vni
uerſalẽ iã ſtatutã, at Reſp. licet ſit contra legẽ
D ordinatã, nõ t̃n cõtra, vel præter ordinabile;
Sed hæc ſunt alibi examinãda: Nam breuiter
explicandũ eſt quid ſint huiuſmodi potentię.

5. Not. Potentiã abſolutã & ordinatã, ſeu 4
ordinariã non diſtingui per intrinſeca, nam
ſunt vna, & eadẽ potẽtia formaliter accepta;
ſed diſtingui penes cõnotata, Vnde Lychet.
differunt ſecundũ modũ agendi ordinatè, &
abſolutè, Nam abſoluta dicitur in ordine ad
totũ obiectũ; ꝙ eſt omne, quod non implicat
contradictionẽ, nam tunc reſpicit ſuũ obie-
ctum ſine determinatione aliqua voluntatis
Diuinæ, vel vllo reſpectu ad naturas rerũ, vel
E cauſas naturales, quare voluntas Diuina dici-
tur poſſe agere de potentia abſoluta, quaten⁹
abſolutè põt in omne poſſibile, At ordinata
dicitur dupliciter, Primo, vt habet adiũctam
ſcientiã, & voluntatẽ, qua decreuit hos vel il
los effect⁹ producere, cuiuſcũq. ſint ordinis,
ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis, Secundo,
& magis vſitate, vt operatur ſecundum le-
ges communes, & cauſas, quas in vniuerſo
ſtatuit, vnde Deus poteſt de potentia abſo-

In Deo datur potentia abſoluta, & ordinaria. Ita Scot. Lychet. Tatar. Mayron. Riccard. Suarez.

Doctrina Scoti reijcitur.

Potentia abſoluta, & ordinaria differũt penes connotata. Lychet.

luta ſaluare Iudam, at non ſic de potentia ordinaria, quia quidquid vult, immutabiliter vult, Sed obijciunt, quod ſemel eſt à Deo ſtatutum non poteſt mutari, ergo nihil poteſt agere de potentia abſoluta, quia ageret contra, id, quod ab ipſo eſſet ſtatutũ.

Obiectio.

Soluitur.

Reſp. multa Lych. quod Deus ab æterno volens, A fore pro inſtanti B. poteſt in eodem inſtanti velle oppoſitum, quare poteſt velle oppoſitum de potentia abſoluta, ſcilicet à priori lege. ſed melius Reſp. poſſe in eodem inſtanti ferre legem vniuerſalem .ſ. morientem in pec. m. eſſe damnandum, & tamen ab ea lege excipere aliquem, etiam ab æterno, vnde ſicut quando operatur ſecundum legem vniuerſalem, dicitur operari de potentia ordinaria; ita quado operatur contra, vel præter illam per decretum aliquod particulare factum ab æterno, dicitur operari de potentia abſoluta, Nam quod Principes faciunt in tempore excipiendo aliquos à lege vniuerſali de potentia abſoluta, Deus id præſtat ab æterno, quod ſi Deus legem vniuerſalem ſtatuiſſet de ſaluando morientem in p. m. tunc ſaluatio peccatoris fuiſſet de potentia ordinaria, & exceptio ab hac lege cum aliquo particulari fuiſſet de potentia abſoluta: Hinc ſoluitur quæſtio, an Deus poſſit facere alia ab iis, quæ fecit, vel faciet de potẽtia ordinata, nam iuxta poſteriorem acceptionẽ Reſp. affirmatiuè, at iuxta priorẽ negatiuè, ita Suar. loc. cit. vnde Sonc. 12. metaphyſ. q. 18. ait potentiã ordinatam includere ſenſum cõpoſitum, Abſolutã verò diuiſũ.

An Deus poſſit facere alia ab iis, quæ fecit.

5 *Rerum ordines duo ſunt, naturæ, & gratiæ.*

6. Not. à Deo conſtitutos eſſe duos ordines rerum, vnum naturæ, alterum gratiæ, pro vnoquoq. ſtatuit certas leges agendi, vt in ordine naturæ v.g. quod præſentibus actiuis, & paſſiuis ſufficiẽter applicatis ſequatur actio, cum Deus impedit huiuſmodi actionem, id præſtat ſecundum potentiam abſolutam; & ſimiliter in ordine gratiæ, quod nullus ſaluetur niſi prius ſit in gratia; Hinc ſequitur Deum non operari de potentia abſoluta quando operatur iuxta exigentiam cauſarum, quæ ſunt in ordine naturæ, vel gratiæ; ſed quãdo operatur præter, vel contra illas. Hinc miracula fiunt de potentia abſoluta, ſiue ſint miracula in ordine naturæ, vel gratiæ, Hinc eſt, vt omnia, quæ Deus operatur de potentia ordinaria, operetur per cauſas ſecũdas, vel ad exigentiam cauſarum ſecundarum iuxta ordinem à ſe præſcriptum, ſiue illæ operationes ſint in ordine naturæ, ſiue gratiæ. Hinc ſecũdo ſequitur poſſe aliquod opus maioris perfectionis fieri de potentia ordinaria in illo ordine, & tamen aliud minoris perfectionis fieri de potentia abſoluta, vt poſita lege Dei ſaluandi homines ex meritis Chriſti, vnio hypoſtatica ſuit facta per potentiã ordinariã in ordine gratiæ, quod maius eſt, quam iuſtificare aliquẽ ſine propria diſpoſitione, quod ſi eſſet, eſſet de potentia abſoluta.

Primum Corollarium.

2. corollarium.

6 *Obiectũ omnipotentiæ eſt omne poſſibile.*

7. Not. ſicut obiectum adæquatum omnipotentiæ abſolutè ſumptæ eſt omne poſſibile ex Scoto 1. d. 20. & quodl. 7. quia non poteſt producere, niſi entia verè poſſibilia, vt optimè Lych. 1. d. 43. q. vnic. §. aliter dico, ita extra obiectum eius eſt impoſſibile ſimpliciter, quia hoc dicitur, quod cum in ſe includat contradictoria; nulli potentiæ ſubijcitur, vt chimera: ſub impoſſibili ſimpliciter non comprehenditur impoſſibile ſecundum quid, quale eſt, quod eſt impoſſibile virtuti finitæ, vt v. g. quod virgo pariat, nam hoc virtuti infinitæ poſſibile, ſed comprehenditur impoſſibile ſimplex ſecundum aliquos, vel impoſſibile compoſitum, quod dici poteſt impoſſibile per accidens, quod conſtat ex terminis ſecundum ſe poſſibilibus, ſed incompoſſibilibus ex ſuis rationibus formalibus, vt contradictoriè, vel priuatiuè oppoſita, ſecus ſi ex modis intrinſecis repugnent, vt contrariè oppoſita ex Mayron. 1. d. 43. 44. q. 1. Hinc eſt, vt motus, qui ſecundum ſe eſt poſſibilis, ſi coniungatur cum præteritione, ſit impoſſibilis, quia ad præteritum non eſt potentia, & quia omne per accidens reducitur per ſe, ideo omne tale reduplicatiuè ſumptum eſt per ſe impoſſibile, vt v.g. motus, vt præteritus. Addit tamen Lych. 1. d. 43. q. vnic. §. ex hoc apparet impoſſibilitatem nõ eſſe in aliquo vno ſimplici, quia eſt tam ex repugnantia pluriũ, in nullo enim ſimplici, & incompleto inuenitur impoſſibilitas, vt aliter dicitur de neceſſariè, quia reperitur per ſe, Primo in aliquo vno, vt in Deo.

Scotus.

Lychet.

Et ita excluditur impoſſibile ſimpliciter.

Mayron.

Lychet.

7 *Radix impoſſibilitatis, & incompoſſibilitas.*

8. Not. primam radicem impoſſibilitatis, ad quam omnia reuocantur, eſſe incompoſſibilitatem, v.g. creatura infinita eſt impoſſibilis, quia infinitas, & creatura ſunt incõpoſſibilia; Radix autem incõpoſſibilitatis ſunt rationes formales terminorũ, qui dicuntur incõpoſſibiles. nam quia tales ſunt ideo ſunt incompoſſibiles; & quia incõpoſſibiles, ideo eſt impoſſibile, aliquid ex illis fieri; Ex quo infert Mayron. loc. cit. radicem incõpoſſibilitatis non eſſe præciſè contradictionẽ, nam multa ſunt incompoſſibilia, quæ non includunt cõtradictionem, vt relatiuè oppoſita, vnde implicat idem ſeipſum producere, Secundo contrariè oppoſita in ſummo gradu, Tertio priuatiuè oppoſita, vt cæcus, & vidẽs, ſed maxima omniũ incõpoſſibilitas eſt contradictoria oppoſitio, quæ cum ſit maxima, nõ includitur in aliis, quæ ſunt minora, quæ fuſius Mayronus docet q. 4. vbi regulã communem explicat, vel de incluſione contradictoriorum, vel de reductione ad contradictoria. Sed quia hoc Corollarium non caret difficultate, ideo de eo erit à nobis alias diſputandum, vide Riccard. d. 42. q. 4 & 5. Rubion. d. 42. q. 2. Baſſol. q. 2. art. 2. D. Thom. q. 6. de potentia art. 11. ad primum, vbi ait impoſſibile logicum, & mathematicũ dici, quod implicat contradictionem, ſed phyſicum, quod eſt impoſſibile agenti inferiori Scotus 1. d. 2. q. 4. Aureol. d. 42. q. vnic. art. 2. §. reſtat ergo, Ocham. d. 43. q. 25.

Ex Mayr. radix incompoſſibilitatis non eſt præciſè contradictio.

Mayron.

Riccard. Rubion. Baſſol. S. Thom. Scot. Aureol. Ocham.

9. Not.

8 9. Not. ex Scoto 1.d.43.q.1. quem ſequitur Mayronus q. 2. quod ſicut res ex quidditate ſua habeat formaliter, quod ſint producibiles, ita res ſūt impoſſibiles ex ſua quidditate, id eſt ex ſuis rationibus formalibus, Vnde ex ratione formali chimerę poteſt demonſtrari, quod non ſit producibilis, ſed de hac re, vide Aureol. d.42.q. vnic. art. 3. Och. d.43.q.2. Rubion. q.2.

Res ſunt impoſſibiles ex ſuis rationibus formalibus. Scot. Mayron. Aureol. S. Thom. Rubion.

9 10. Not. cum apud omnes conſtet impoſſibilia non poſſe fieri à Deo, tamen non ſatis eſt notum quibus conueniat hæc impoſſibilitas, ideo Mayron. 1.d.43.q.1.§. Dico ergo, ponit hanc regulam; Quicquid eſt cōtra principia per ſe nota, vel concluſiones euidenter ductas ex illis principijs, eſt ſimpliciter impoſſibile, quia Deus non poteſt diſpenſare circa regulas æternas, cuiuſmodi ſunt principia per ſe nota, nam cū hæc ſint neceſſaria, oppoſitum illorum eſt ſimpliciter impoſſibile, vt quod totum non ſit maius ſua parte: & ſimilia, vnde confutat opinionem dicentium, impoſſibile ſimpliciter cognoſci ex eo, quod includit contradictionem, nam æque ignotum eſt aliquid contradictionem includere, ac eſſe impoſſibile, ſed fallitur, nā licet ex definitione colligere definitum, vel aliquid de definito.

Mayr. regula. Reijcitur primo.

Confirm. Confirm. quia ſicut illud eſt poſſibile, quod non includit aliquid repugnans rationi entis creati, ita illud ſolū eſt impoſſibile, quod inuoluit aliquid deſtruens rationem entis, nam alioqui non excluderetur à ratione entis ex vi ſui intrinſeci conceptus: nec eſſet ex ſe impoſſibile, ſed ſolum ex defectu extrinſecæ potentiæ, atq. adeo quicquid non includit aliquid repugnans rationi entis, cadit ſub omnipotentia Dei, ſed quod non includit contradictionem, non includit aliquid repugnans rationi entis, nam enti nihil repugnat niſi non ens, quia licet vnum ens repugnet alteri ſecundum rationem talis entis, non tamen ſecūdum ratonē commune m entis, quia nullum eorum includit aliquid repugnans rationi entis.

10 *2. Confirmatio.* Confirm. 2. quia vbi non eſt contradictio; non eſt vera repugnantia, quia contradictio eſt prima oppoſitio, incluſa in alijs, nam eatenus alia inter ſe repugnant, quatenus vnum includit negationem identitatis, vel coniunctionis cum alio; quare ſi in illis per potētiam Dei impediretur hæc formalis excluſio mutua, illa inter ſe non repugnarent; ſed hæc ſuſius alibi.

Reijcitur 2. Secundo fallitur, quia putat eſſe neceſſarium ad impoſſibilitatem, vt ſit euidenter contra principia, vel concluſiones euidētes, nam ſicut datur id, quod eſt euidenter poſſibile, & probabiliter, ita quod eſt euidēter, vel probabiliter impoſſibile; ad hoc autem nō eſt opus, vt ſit euidenter cōtra principia, vel concluſiones euidentes, ſed ſatis eſt, vt ſit probabiliter contra illa, vel contra concluſiones probabiliter veras.

A

ART. II. Opinio dicentium corpus infinitum poſſe produci à Deo.

Prima opinio eſt dicentiū corpus extenſum infinitum non implicare, ſiue ſit infinitum ſecundum triplicē dimenſionum, ſiue ſecundum vnam, vel duas, hanc docent omnes Nominales, qui vt infra, opinantur omne genus infiniti dari poſſe, ſiue in ſpiritualibus, ſiue corporalibus, ſiue ſecundum magnitudinem, ſiue multitudinem, ſiue ſecundum intenſionem qualitatum, Och. 1.d. 17. q.8. & 2.q.8. & quodl. 2.q.5. Bacconus 1. d.23.q.1.ar.3. & d.46.q.1.ar.2.§. dico ergo, loquens de poſſibilitate caritatis infinitę actu, Baſſolus 1.d.43.q.1. Mayronus in 1.d.19.q.1. & d. 43. q. 10. & 3. phyſ. q. vlt. Arimin. 1. d. 43.q.4. Maior. d.44.q.3. & 3.d.13. vbi Almain. q. vnic. vbi ait eſſe communem Pariſienſiū Argentina 2.d.1.q.2.art.4. Adam apud Cap. ex quibus Maior. Almain. & Adam docent in Chriſto de facto gratiam fuiſſe infinitam, Aliacenſ. q.13.art.3.p.2. Olchot. q.5.art.5. ad 3. contra primam. citatur Carthuſianus d. 42.43.44. q. vnic. Vaſquius 1. p. diſp. 26. fusè Æſculanus 3. phyſ. lect.7.8. & 9. & q.8. ex diſputatis. Hurtadus diſp. 13. phyſ. ſect. 3. & antiquiores Philoſophi, ex quibus aliqui ponunt infinitas particulas, vt Democritus, alij infinitum Chaos, vt Anaxagoras, alij infinitum corpus præter elementa, vt Anaximād. 4. phyſ. tex. 44. alij aliter, vt refertur 1. cœl. t.33. & 3. phyſ. 25. ex Pythag. & Platon. & tex. 27. ex Anaxagora, & Democrito, & tex. 64. ex Parmenide, & Meliſſo putant probabilem. Gabr. in 2. d.1.q.3. & Durandus in 1. d.43.q.2.n.9. Perer. l.10.c.11. apud Murciam.

11 *Putant aliqui dari poſſe corp⁹ infinite extenſum. Ita Nominales. Ocham. Baccon. Baſſol. Mayron. Arim. Mayor. Almain. Argent. Adam. Aliacenſ. Olchot. Carthuſ. Vaſq. Æſculan. Hurtad. & alij. Gabr. Durand. Perer.*

B C D

Ex quibus conſtat non iniuria à Marſilio in 1.q.42.art.3. dictum, hanc opinionem eſſe multorum, & magnorum; tribui poteſt D.Thom. 3.p.q.7.a.3. ad ſecundū, & quodl. 12. a. 1.2. ad ſecundū, cum dicat, infinitatem repugnare cuilibet ſpeciei quantitatis, non autem quantitati in communi.

12 *Diſcrimē eſt inter hos auctores in fundamento. Licet conueniāt in multis.*

Hi tamen inter ſe, licet diuerſo fundamento infinitatem tueantur, tamen in ſequentibus ferè ſuppoſitionibus conueniunt, Primo negandi ſunt omnes caſus, in quibus ponitur aliqua ſucceſſio, & motus poſt exiſtentiam illius, quia illi caſus ſupponūt infinitum poſſe pertranſiri in tempore finito. Secundo negandi ſunt omnes caſus, in quibus ponitur medietas, & aliqua huiuſmodi proportio, quia hæ proportiones ſupponunt determinatam diſtantiam ab extremis, vt medietas æqualem diſtantiam, quæ omnia ſupponūt finitatem, Tertio poſſe fieri additionem infinito ex parte infinita, Quarto ſimiliter, qui ſupponunt poſſe ſeparari binarios remanentibus ternarijs, nam hi numeri non differunt, niſi ratione nam in re continent eaſdem vnitates, quare corruptis omnibus binarijs corrumperentur etiam ternarij. Quinto, vnum infinitum eſſe maius altero

E

A ex parte, qua eſt finitudo, nõ tamen ex parte, qua infinitum. Sexto, dato vno infinito poſſe dari aliud eiuſdem generis per penetrationem, licet probabiliter etiam poſſit negari eo, quod vnum adæquet totam poſſibilitatem illius ſpeciei, vt infra. Septimo non poſſe moueri localiter, vnde ex calefactione, & frigefactione, nõ ſequeretur condenſatio, vel rarefactio. Octauo infinitum calidum poſſe concedi, calefacere in inſtanti, quia ſuperat ſine proportione reſiſtẽtiam contrarij, neq. eſſet abſurdum, quod potentia creata in hoc Deo adæquaretur in modo agendi, quia etiam Angelus in inſtanti intelligit.

B

13 *Prima huius opinionis ratio.*

Opinionem ſic explicatam probant, Primo ex rationibus, quibus probatur infinitatem non repugnare enti creato; ſed de hac infra d. 4.

Secunda ratio ex potẽtia Dei.

Secundo ex eo, quod potentiæ Diuinæ nihil eſt denegandum, niſi quod inuoluit repugnantiam, at infinitum corpus nullam repugnantiam inuoluit, vt patebit tum ex ſolutione argumentorum, ſed huius vis patebit ex ſecunda opinione, tum ex

Baſſol.

Baſſol. quia non implicat ratione magnitudinis, quia ſic omnis quantitas implicaret, vel ratione infinitudinis, & neq. quia ſic omne infinitum implicaret, vel Tertio ratione vtriuſq. & neq. quia in hac coniũctione deberet contineri negatio, & affirmatio eiuſdem, vel intrinſecè, & nõ quia infinitas non negat quantitatem abſolutè, ſed finitam, vel conſequutiuè, & neq. quia ad hæc non conſequitur niſi affirmatio quantitatis, & negatio finitatis, quæ non contradicunt.

C

14 *Tertia ratio ex natura quantitatis.*

3. Ex natura quantitatis, nam Deus poteſt producere quodlibet ens cum perfectione, cuius illud eſt capax; quia vt optimè Theologi, impoſſibilitas productionis non debet primario ſumi ex defectu potentiæ Diuinæ, ſed termini, vnde ſi in hoc non eſt defectus, neq. impedimentum, poterit à Deo produci.

D

Sed quantitas eſt capax infinitatis, ergo poterit produci cum infinitate; Minor probatur, quia illud eſt capax perfectionis infinitæ, quod nullum ſibi ex ſua natura determinat terminum, ſed quantitas eſt huiuſmodi, quia nullum ex ſe habet terminũ, ſed quantauis quantitate data poteſt dari maior, vnde

Ariſt.

Ariſt. de lineis inſecabilibus, ait quod omnis quantitas ſaltem finita poteſt aliam tangere, & contingi.

15 *Prima confirmatio.*

Confirm. primo, quia infinitas nõ deſtruit naturam quantitatis, tum quia quo maior eſt, eo magis, & perfectius participat naturã illius, tum quia continua dicitur, quæ habet partes copulatas ad vnum terminum communem, quæ ratio non deſtruitur per infinitatem.

E

Auicen.

Vnde Auic. 2. metaph. initio ait, ſi daretur linea infinita, adhuc eſſet in ſpecie lineæ, & quantitatis; ergo poteſt infinitas coniungi cum natura quantitatis, tum quia infinitas non repugnat quantitati, quia eſt ens creatum, nam non infinitas in determinato genere, ſed extra genus repugnat creaturæ; ſed quantitas infinitè extenſa eſſet in determinato genere, quia eſſet limitata ad certum genus, & haberet infinitatem cõtentam intra illud genus. Neq. quia infinitas deſtruit terminum, quia quantitas non vendicat ſibi terminum, ſed eſt indifferens ad ſtandum ſub termino, vel ſine, quæ enim conſequuntur determinatam eſſentiam, finita, & determinata ſunt, quare terminus non conſequitur quantitatem.

2. confirmatio.

Confirm. 2. quia ſi carentia termini repugnat quantitati, non poſſet id eſſe, niſi quia talis terminus conſequitur eſſentiam quantitatis: vel ſecundo, quia talis quantitas habet eſſe per talem terminum, vt materia per formam, vel quia eſt paſſio corporis naturalis: ſed non ob primum, quia ex ſe eſt indifferens ad terminum quemcumq., ergo nullus terminus illam conſequitur. Non ſecundum, quia exiſtentia eſt actus immediatus eſſentiæ, ſeu quidditatis, at quantitas eſt actus quidam quidditatiuus; ergo præciſo omni termino, poteſt recipere exiſtentiam, tum quia exiſtentia eſt terminus reſpectu terminabilitatis eſſentiæ, at terminus extenſionis reſpondet terminabilitati extenſionis; at hi termini ſunt diuerſæ rationis, nam eadem numero quantitas manens ſub eadem numero exiſtentia, poteſt habere diuerſos terminos extenſionis; ergo exiſtentia quantitatis eſt prior, quam terminus extenſionis; at prius non pendet a poſteriori. Neq. ob tertium, quia quantitas, licet naturaliter non poſſit eſſe ſine corpore naturali, & qualitatibus naturalibus; tamen per potentiam Dei eſſe poteſt ſine his; tum quia ſi quantitas infinita repugnat enti naturali, vel eſt ratione materiæ, vel formæ, vel totius. Non primũ, ſiue quia ſicut actio Dei non pendet à materia; ita poteſt creare materiam, quæ ſit in potentia ad infinitam extenſionẽ, tum quia cum materia in ſuo eſſe pẽdeat à forma, debet eius capacitas expleri ad exigẽtiam formæ. Non ſecundum, quia id eſſet ratione limitationis, quam habet in eſſẽtia ab agente, & non quia finitas non tollitur, ſed ponitur per infinitatem extenſionis, vel quam contrahit ex vnione ad materiam, & neque, quia hæc non contrahit, niſi limitationem ad operationes materiales: Sed hæc limitatio non tollitur per infinitatem. Neq. ob tertium, quia licet corpus naturale ſit mobile; tamen non eſt de ratione eius, quod vbicumque, & quomodocumque poſitum, moueatur, vt graue poſitum in centro, non eſt mobile: vnde ſi natura fuiſſet creata ante circumferentiam, fuiſſet corpus naturale, & ex ſe non potuiſſet moueri.

16 *3. confirmatio.*

Confirm. 3. quia Deus poteſt dare cuilibet rei paſſionem, quæ illi congruit: ſed finitudo, & infinitudo ſunt paſſiones congruentes quantitati 1. ph. ſ. t. 32. vnde 6. Top. c. 3. ait definiri lineam rectam, quod ſit cuius medium non exit ab extremis, quia nõ conuenit lineæ infinitæ. At, vt rectè Baſſol. non impro-

Baſſol.

improbatur definitio ex eo, quod non conuenit impoſſibili enti, quia ſic quælibet definitio improbari poſſet.

Inſtantia. Reſp. negando infinitudinem eſſe paſſionem abſolutè, ſed conditionaliter, quia ſi eſſet, tunc eſſet paſſio quantitatis.

Soluitur. Sed contra, quia oppoſita ſunt apta fieri circa idem: ſed finitudo, & infinitudo opponuntur; ergo ſunt apta fieri circa eandem quantitatem. Neq. dicas cum Riccardo q. 1. ad primum, & Aureol. art. 5. ad 3. ex ſecũdo obiectis. infinitatem repugnare quantitati ratione actualitatis, nam paſſio, quæ congruit eſſentiæ, non poteſt repugnare exiſtentiæ illius. *Riccard. Aureol.*

4. confirmatio. Cõfirm. 4. ex 3. phyſ. t. 62. vbi dicitur, quod ſi poſſet procedi in infinitum in magnitudine ſecundum oppoſitionem, tunc poſſet dari magnitudo actu infinita, quia potentiæ poteſt dari actus proportionatus, vt Auer. t. 61. Sed magnitudo reſpectu Diuinæ potentiæ habet aptitudinem creſcendi in infinitum, cum non detur in ipſius natura terminus aliquis, ergo. *Auer.*

17 *5. confirmatio. Hilar. Auguſt.* Confirm. 5. quia Deus plus poteſt efficere, quam intellectus noſter intelligere ex Hilario 1. de Trinit. c. 4. & Aug. epiſtol. 3. ad Voluſianum, demus, inquit, Deum aliquid facere poſſe, quod fatemur nos inueſtigare nõ poſſe, ſed intellectus poteſt intelligere quantitatem non ſolum maiorem, & maiorem, ſed actu infinitã, vt patet ex antiquis Philoſophis, quorum aliqui poſuerunt infinitã extenſionem, alij multitudinẽ, & multi ex recentioribus dicũt poſſe dari, ergo põt Deus illa efficere, Neq. dicas poſſe intellectum ſeparare, quæ ſunt eadem, at non Deus, quia intellectus non ſeparat realiter, ſed format duos conceptus de re, vt conceptum generis, & differentiæ, quæ tamen non poſſunt ſeparari realiter, quia eſſent duæ res, & non duo conceptus, vnde Deus non ſolum põt cognoſcere illos duos conceptus, vt ratione diſtinctos per intellectum humanum, ſed ẽt multa, quæ ab intellectu ſeparantur intentionaliter, à Deo ſeparantur realiter, vt accidens à ſubiecto, & naturam à ſuppoſito. Hæc ferè ex Aureolo 1. d. 44. art. 1. & Baſſol. d. 43. q. vnica. *Aureol.*

6 confirmatio. Confirm. 6. quia Mathematici ſupponũt, vt certum principium poſſe dari lineam infinitam, At principia mathematica nõ ſunt impoſſibilia, quia alioqui eorũ demonſtrationes non poſſent eſſe veræ, quia ex falſo, quale eſt impoſſibile, non ſequitur verum.

7. confirmatio. Confirm. 7. quamlibet partem proportionalem lineæ pedalis, Deus poteſt augere ad quantitatem primæ partis proportionalis, ſcilicet ſemipedalis, ergo poteſt illam lineam facere infinitam, quia ſicut ſunt infinitę proportionales partes, ita illa linea haberet infinitas partes ſemipedales, poſt factum augmentum prædictum.

18 *Quarta ratio ex infinitate in ſucceſſiui.* 4. Probatur, quia datur quantitas ſucceſſiua actu infinita ex Ariſt. vt tempus, & motus infinitus, ergo poteſt etiam dari permanens, quia vtraq. eſt ſpecies quantitatis. & diuiditur per finitum, & infinitum. ergo ſicut in vna ſpecie reperitur finitas. & infinitas, ita & in altera poterit reperiri, cum non poſſit aſſignari ſufficiens ratio diſparitatis.

Confirm. quia poteſt Deus facere lineas, & corpora infinita actu ſecundum multitudinem, vt infra, & conſtat ex cõpoſitione continui, quod habet actu partes, quæ ſunt in potẽtia, vt ſint entia p ſe, & diuiſa, vt Arim. loc. cit. ergo etiam ſecundũ magnitudinem, quia ex illis omnibus poteſt conſtitui vna linea, vel corpus, nam omnia quanta eiuſdem rationis poſſunt (quantũ eſt ex parte quantitatis,) efficere vnum quantum. *Confirm.*

Confirm. 2. ex Arim. ſi ſit corpus infinitum ſecundum longitudinem, & palmare ſecundum latitudinem, & diuidatur ſecundũ omnes partes proportionales à Deo, & vniatur ſecundum latitudinem palmarem, tunc ex illis conſtituitur vna quantitas infinita conſtans ex infinitis partibus palmaribus. 19 *2. confirmatio Arimin.*

ART. III. Explicatur opinio dicentium infinitum dimenſiuum non poſſe à Deo produci.

ALtera opinio eſt negantium corpus infinitum poſſe produci à Deo, non ſolum de potentia ordinaria, ſed etiam abſoluta; neq. id ſolum negant de corpore ſecundum omnem dimenſionem, ſed etiam ſecundum vnam, vel alteram; Hanc docuere omnes antiqui peripatetici, vt Philoponus cõtra Proclu c. 3. Ammon. Simplic. & Alex. ſequuntur Theologi, qui vniuerſaliter negant, omne genus infiniti, vt Bonau. 1. d. 43. art. 1. q. 3. & 9. ibi Albert. art. 2. Riccard. art. 1. q. 4. 5. & 6. & quodl. 12. art. 3. Capr. q. 1. Dur. q. 2. Rubion. q. 1. D. Thom. quodl. 1. art. 1. & 1. p. q. 7. artic. 3. & q. 46. art. 2. ad 8. vbi Caiet. Bagn. Zumel. Perez, & alios Thomiſtæ Valent. 1. p. q. 2. Molin. Scotus 2. d. 1. q. 3. vbi Lych. & Tatar. Ferrar. 2. contra Gent. c. 81. & 3. phyſ. q. 6. & 7. Canon. q. 7 Georgius tract. 3. d. 1. Sotus q. 4. Murcia diſp. 2. q. 3. & apud ipſum Valles controu. 22. & Iand. 1. cæl. q. 21. ſequitur Ruuius tract. 2. q. 3. Maſius c. vltim. ſect. 2. q. 4. & citat Iauel. q. 9. & 10. Veracruc. ſpecul. 2. Tolet. q. 7. Villalpand. q. vltim. Bruxelen. q. vnic. art. 5. Aſtudillo q. vltim. eidemq. Amadeum Mayreti 1. cæl. q. 2. artic. 2. Conimbric. c. 8. q. 2. art. 2. qui citant Hiſpal. d. 43. q. 1. Bergium 1. d. 8. q. 2. 20 *Negant alij dari poſſe corpus infinitum.* *Philop. Ammon. Simpl. Alex. Bonau. Albert. Riccard. Capr. Duran. Rubion. S. Th. Caiet. Bãnez. Zumel. Perez. Valent. Molin. Scot. Lych. Tatar. Ferr. Can. Georg. Sotus. Murc. Valles. Iand. Ruuius. Maſ. Iauel. Verac. Tol. Villal. Brux. Aſtud. Amad. Cõimbric.*

Hi tamen omnes in eo conueniunt, vt negent, quod habeat rationem entis, nam ex D. Thom. 1. p. q. 25. & 2. d. 42. & 43. vbi omnes Scholaſtici, illud non habet rationem entis, quo poſito duo contradictoria verificarentur, at duo contradictoria verificari eſt impoſſibile, ergo illud eſt impoſſibile, at quod eſt impoſſibile, non habet rationem entis, & hoc eſt, quòd dicunt communiter, illud, quod includit duo contradictoria eſſe impoſſibile, & eſſe extra rationem factibilis; 21 *In quo conueniunt hi auctores.* *S. Thom.*

ſed

Diſcrepant in aſſignanda implicantia.

Soto.

ſed in oſtendenda implicantia non conuenit, & oritur diſſidium ex eo, quod non eſt euidens, ſed obſcura, nam ex Soto q.4.initio dupliciter poteſt ſequi contradictio, Primo, quia expreſsè, & formaliter ſequitur, vt qui diceret manum eſſe æqualem toti corpori, nam expreſsè ſequitur contradictio, nam cum ſit pars, erit minor,atq. adeo nō æqualis. Secundo virtualiter,quando ſcilicet non videtur repugnantia ex vi terminorum, ſed à poſteriori ob tot abſurda, quæ ex re poſita ſequuntur, intellectui apparet repugnare, & ideo infert illud tale, ex natura ſua repugnare, & ita D.Thom. quodl.9. art.1. ad vltim. negat quod implicat poſſe concipi .ſ. vt ens; Ex quo fit, cum infinitum non implicet euidenter, varij varias implicantias excogitarunt.

S.Thom.

Prima aliquorum implicantia ex ratione corporis quam deſtruit infinitas.

22 Primo aliqui probant ex natura corporis, quam deſtruit infinitas; ergo non poteſt à Deo produci corpus cum infinitate, quia eſſet corpus, vt ſupponitur, & non eſſet, quia deſtrueretur ab infinitate. Antecedens probatur, quia de ratione corporis eſt mobilitas: ſed per infinitatem deſtruitur mobilitas, nam fit immobile, vt alibi eſt probatum, nam non poteſt moueri motu recto, nam per hunc motum pars inferior debet deſerere terminum à quo,& conſtitui in termino ad quem, & præterea non eſſet locus extra illud, quia infinitum totum ſpatium occupat ex parte,qua eſt infinitum. Similiter per circularem, vna pars debet deuenire ad locum alterius, ſed neutrum fieri poteſt, quia in corpore infinito quęlibet linea diſtat ab alia per diſtantiam infinitam. Hinc ſequitur,nec poſſe dari quātitatem infinitam, vel aliud accidens dicens ordinem eſſentialem ad corpus, quia quod eſſentialiter reſpicit aliud, non poteſt habere conditionem deſtruentem,& repugnantem naturæ reſpectæ. Neq. dicas non deſtrui mobilitatem ſicut non deſtruitur potentia viſiua, ex eo, quod oculus ponitur in tenebris, nam oculus non eſt ordinatus ad videndum in tenebris, ſed ſimul cum luce, ſicut etiam omnia agentia creata ordinantur ad agendū ſimul cum generali cōcurſu Dei, quare dum deeſt lumen, vel concurſus generalis, non poteſt poni actus, non ex defectu potentiæ,ſed alterius concauſæ requiſitę,neq. dicas eandem rationem eſſe in hac mobilitate, quia corpus non eſt aptum moueri, niſi ſub finitate, quare per infinitatem non deſtruitur mobilitas,ſed tantum impeditur à ſuo actu ob defectus conditionis requiſitæ: non inquam, id dicas,quia cū corpus exigat mobilitatem, exigit etiam conditionem requiſitā ad mobilitatem; ergo non poteſt eſſe ſine tali conditione, quæ repugnet mobilitati,tum quia aliud eſt carere conditione requiſita, aliud poſitiuè habere ſibi intrinſecam oppoſitam conditionem eo modo, quo dicitur hominem poſſe carere riſibilitate, non tamen habere oppoſitam paſſionem, ſcilicet hinnibilitatem;tum quia licet potentiæ poſſit aduenire impedimentum,quo minus poſſit exire in actum, non tamen poteſt illud eſſe à paſſione illius corporis,cui conuenit potentia; ſed quantitas eſt paſſio corporis,vt eſt quantitas; ergo quantitas nō poteſt contrahi per infinitatem impeditiuam mobilitatis à ſua operatione.

Confirm.

Confirm.quia omne corpus eſt compoſitum ex materia, & forma: ſed hæ ſunt finitæ perfectiones,quia materia finitur per formam,& hæc per materiam,& ſic totū compoſitum eſt finitum;at finitam eſſentiam ſequuntur finita accidētia, vt Rubionus d.43. q.1.& Riccard.art.1.q.5.

Rubion. Riccard.

Soluitur implicantia primo.

Sed hoc argumentum licet habeat vim contra Aduerſarios dicentes repugnare mobilitatem infinito, at non ſecundum Nos, qui diximus infinitum poſſe moueri non ſolum ſecundū quamlibet determinatam partem; ſed etiam ſecundum ſe totum in actu primo,licet impeditum ſit quoad actum ſecundum, quia deeſt conditio neceſſaria ad motum, ſcilicet finitas; at impedimentum non repugnat coniungi potentiæ,quia huic non repugnat ſeparari ab actu, qui impeditur, vt patet in alijs ſimilibus, nam Chriſtus in Euchariſtia non poteſt exire in actum videndi, tangendi,&c. ob modum eſſendi indiuiſibilem, & tamen inde non deſtruitur potentia. Et ſimiliter corpus ab æterno exiſtens eſt immobile in æternitate, & tamen æternitas non repugnat corpori, quia retinet illam pro alio tempore. 23

Soluitur 2.

Secundo Reſp.poſſet non quemlibet motum conuenire cuicumq. corpori naturali, nam cœlo non conuenit alteratio corruptiua,nam ſatis eſt, quod illi conueniat aliquis motus: vnde licet infinito repugnet motus localis,non tamen alterationis.

Soluitur 3. ex Riccard.

Reſp. 3. Riccard.d.43.art.1.q.5. poſſe dari corpus, quod non moueatur. Sed contra, quia argumentum probat non eſſe capacem motus.

Ad confirm. Riccard.

Ad confirm. Reſp. Riccard. Primo,etiam ſi aliquod ſit finitum ſecundum vnum reſpectum,tamen poteſt eſſe infinitum ſecundum aliū, vt motus poteſt eſſe infinitus extenſiuè, & ſecundum velocitatem finitus, quare licet materia, & forma inter ſe comparata ſic eſſent finita,non tamen comparata ad quantitatem.

Reſp.2.etiam ſi talis ſubſtantia eſſet finita, exigens connaturaliter finita accidētia; non tamen in ordine ad potentiam Dei.

Reſp. 3. hinc non probari non poſſe fieri dimenſiones infinitas ſeparatas, ſicut eſt quantitas in Euchariſtia. Sed hæc difficultatem habent maximè vltimam, quia illa quantitas deberet dicere ordinē ad aliquam ſubſtantiam. Vnde

Durand.

Reſp.4. Alij ex Dur.1.d.43.q.2.nu.23. exigere quidem determinata accidentia quoad genus, & differentiam,non tamen ſecūdum extenſionem, ſicut ipſæ partes ſubſtantiales

poſſunt

poſſunt augeri in infinitum. 2. anim. t. 41.

24 *Secunda aliorũ implicantia ex natura quantitatis.* *Rubion.* Secundo probant alij ex Rubion. Ex natura quantitatis, in qua non datur minima; ergo neq. poteſt dari maxima, qualis eſt infinita, quia omnis natura, quæ habet gradum ſupremum, habet infinitũ; ſed habet inſtantiam in numeris, in quibus datur infima, & non ſuprema ſpecies, & fortè materia eſt infimum ens, & tamen non datur ſupremum ens creatum, *Soluitur.* quare Reſp. eſſe diuerſam rationem, nam minimum deſtruit naturam quantitatis, cum hæc ſit diuiſibilis, in infinitum; at non ſic maximum, at alij negant antecedens, quia in genere quantitatis datur indiuiſibile, quod eſt minimum, quare poterit dari maximum, ideſt infinita quantitas. Ideo ſecundo alij ex compoſitione quantitatis, nam infinita, vel componitur ex partibus finitis, & repugnat infinitati; vel ex infinitis, & totum infinitum eſſet maius infinitis: ſed facilè ſoluitur, quod ex finitis finitè additis finito, non fit infinitum, ſed infinities additis fit infinitum.

25 *Tertia implicantia.* Ideo tertio alij, quia infinitum quantum, eſſet compoſitum ex partibus, atq. adeo haberet rationem totius compoſiti: ſed omne totum habet aliquam proportionem ad ſuas partes, ſcilicet duplam, triplam, &c. neq. dicas, infinitum non habere partes aliquotas, quia huiuſmodi partes pertinent ad quantitatem finitam, nam non poteſt intelligi aliquod eſſe compoſitum, & non habere partes, atq. adeo has non habere relationem ad compoſitum, vt quoddam totum; at vbi eſt relatio partis ad totum; ibi eſt aliqua proportio, nam inter illa, vel eſt æqualitas, vel inæqualitas: ſed melius *Gabriel.* Gabr. d. 1. q. 3. §. ad primam concedendo in infinito eſſe partes, quarum vna diſtinguitur ab alia; Imò in infinito ſecundum quid, eſſe partes aliquotas, vt ſi ſex lineæ parallelæ trahantur in infinitum ſecundum longitudinem, diſtantes à ſe pedaliter ſecundum latitudinem, tunc ſpatia intercepta, eſſent infinita ſecundum longitudinem, & quodlibet ſpatium eſſet ſexta pars totius, & duo ſpatia eſſent tertia pars, & tria eſſet medietas toti⁹, ſed in infinito ſecundum omnem dimenſionem non videtur poſſe poni partem aliquotam, ſ. medietatem, tripliciter, vel quadrupliciter, quia pars aliquota menſurã importat, at ibi nulla poſſet ſumi menſura,

26 *Soluitur.* ſed contra, quia reuolutiones Lunæ ſunt duodecuplæ ad reuolutiones Solis, & tñ vtræq. *Inſtantia.* ſunt infinitæ, Neque dicas ibi eſſe proportiones largè acceptas, vt v.g. duplum dicatur, quod continet aliquid, vel ſibi correſpondens, & adhuc tantundem, vel æquale, non autem ſtrictè ſumptas, qua ratione maius continet quãtum minus aliquoties præcisè ſecundum certum numerũ, nam vnum infinitum non eſt multiplex ad aliud ſecundum certum numerum, vt reuolutiones Lunæ non continẽt præcisè duodecies reuolutiones Solis, ſed infinities quemlibet numerum reuolutionis Solis, & contra reuolutio-

A nes Solis continent infinities quæcumq. numerum reuolutionum Lunæ; Sed contra, *Reijcitur.* quia hoc dici poſſet de vno infinito reſpectu partium finitarum alterius, ſcilicet, quod illas contineat infinities, non tamen de tota collectione vnius reſpectu totius collectionis alterius, nam tota collectio reuolutionũ Solarium nõ poteſt continere infinities totam collectionem reuolutionũ Lunæ, neq. contra; ex quo patet idem dicendum de infinitis extenſis, quorum vnũ conſtat ex palmis infinitis, & alterũ ex vlnis infinitis, nam vnum eſt octoplum ad alterum; Neq. obſtat immenſurabilitas infiniti; nam hinc ducitur contradictio incluſa in illo, quia eſſet

B immenſurabile ob conditionem infiniti, & tamen eſſet menſurabile ob partes contentas, & modum compoſitionis.

27 *Quarta implicantia.* 4. Alij ex partibus infiniti corporis, quia ſequeretur in illis eſſe diſtantiam infinitam comprehenſam intra duos terminos, at hoc repugnat infinito; ergo. Maior patet, quia in corpore infinito lineæ ductæ ab aliquo pũcto intra corpus contento, verſus circumferentiam, quo magis recedunt à puncto prædicto, eo magis inter ſe diſtant, ſed receſſus eſt infinitus, quia ſequitur longitudinem linearum, quæ eſt infinita, ergo diſtantia in-

C tercepta eſt infinita; & tamen continetur intra duas lineas; maior patet tum in corpore circulari, in quo lineæ ductæ à puncto ad circumferentiam, neceſſario debent inter ſe diſtare iuxta proportionem diſtantiæ à puncto, vt patet in hac figura,

tum in quocumq. corpore, in quo licet poſſint duci lineæ parallelæ, tamen poſſunt etiã duci lineæ nõ parallelæ; ſed ab eodem puncto in diuerſa tendentes, in quibus patet ſeruare proportionem diſtantiæ inter ſe, quam ſeruant à puncto, vt conſtat ex hac figura.

28 *Primum Corollarium.* Hinc primo, idẽ probant de infinita ſuperficie, in qua ſimiliter lineæ duci poſſunt eo-

D dem modo verſus circumferentiam.

2. corollarium. Hinc ſecundo infertur, eſſe impoſſibilem lineam infinitam, quia hæc non poteſt eſſe etiam per potentiam Dei ſine ſuperficie; ergo ſi ſuperficies eſſe non poteſt, neq. linea.

3. corollarium. 3. Hinc infertur neq. ſubſtantiam infinitam eſſe poſſe, quia hæc extenderetur ad extenſionem quantitatis, vel ſaltem eſſet capax quantitatis infinitæ, quod ſi hæc nõ poteſt dari, neq. dari poterit capacitas illius.

4. corollarium. 4. Hinc patet eſſe impoſſibilem multitudinem corporum infinitam diuiſorum, quia poſſet fieri coniuncta.

E 29 *Prima aliorũ reſponſio.* Reſp. ad hoc argumentum Primo, afferendo inſtãtiam linearum, quæ cognoſcuntur à Deo ſecundum poſſibilem longitudinem earum, nam vel cognoſcuntur nõ poſſe coëxtẽdi in infinitum, & ſic ſingulæ erunt finitæ, & comprehendent ſpatium finitum, vel coëxtendi in infinitum, & comprehendens ſpatium infinitum intra duas lineas, *Non placet.* Sed falluntur, nam eſt diuerſa ratio, quia lineæ cognitæ numquam cognoſcuntur habere

bere

bere actualem infinitatem, ſed ſyncathegorematicam, atq. adeo ſpatium comprehenſum numquam erit infinitum actu, ſed ſyncathegorematicè, atq. adeo ſpatiũ, quod videtur actu includi, eſſe finitum, ſed quod videtur poſſe includi eſt finitum in infinitum; hoc autem claudi duabus lineis ſic infinitis nullũ eſt abſurdum, quia proportionatur longitudini linearum.

30 *Secunda aliorũ reſponſio.* Reſp. 2. Illud ſpatium interceptũ, eſſe quidem infinitum, ſed non terminari per illas lineas, quia per illas non ponitur vltimum in infinito, nam videt Deus non poſſe incipiendo ab vna linea ſucceſſiuè deueniri ad aliam, at termini dicuntur extrema, quia in ſucceſſiuo tranſitu poteſt de vno ad aliud deueniri;

Reijcitur. ſed contra, quia licet illud ſpatium non poſſit pertranſiri ex ſuppoſitione, quod ſit infinitum, tamen quia ratio oſtendat ex eo, quod inter duas lineas intercipitur, eſſe finitum, dicetur per illas terminari, atq. adeo poſſe pertrãſiri, vnde patet ſequi potius implicantiã, poſſe, & non poſſe pertranſiri.

Confirm. Confirm. quia prius eſt aliqua eſſe extrema quantitatis, quã poſſe pertranſiri, & ſimiliter quantitatem nõ habere extrema, quam non poſſe pertranſiri; ſed argumentum probat illas lineas eſſe extrema illius ſpatij, ergo ſine ratione negatur non poſſe pertranſiri, & inde illud ſpatium habere extremum.

31 *Tertia aliorum reſponſio.* Reſp. 3. Alij, ſpatium interceptum, vt finitum cõtineri intra duas lineas, & per eas terminari, ſed vt infinitum contineri quidem intra illas negatiuè, quia nõ eſt extra illas, non tamen terminari per illas, nam non poſſent terminari ratione omnium partium, quas lineæ illæ, habent diſtributiuè ſumptarũ, quia quælibet accepta diſtributiuè eſt finita, atq. adeo ſe tenet ex parte ſpatij, qua eſt finitum, neq. ratione aliquarum, quia ſi eſſent plures partes terminantes, vna eſſet poſt aliam, atq. adeo anterior eſſet finita: vnde non poſſet concludere ſpatium, vt infinitum; neq. ratione vnius partis, quia illa eſſet vltima, at infinitum caret vltima, ergo ſpatiũ vt infinitum non poteſt terminari vlla ratione per illas lineas.

Confirm. Confirm. quia illæ lineæ non poſſunt eſſe termini, vt ſunt in ſe finitæ, ſed vt ſunt infinitæ, ſed vt infinitæ non poſſunt habere rationem termini, nam quod in ſe non habet terminum, non poteſt, vt ſic eſſe terminus alterius.

32 *Non probatur.* Sed contra, quia totum ſpatium non ſolum vt finitum, ſed etiam vt infinitum continetur intra illas lineas non vt finitas, ſed vt infinitas, ergo illæ lineæ vt infinitæ terminãt illud ſpatium vt infinitum, quia implicat quantum aliquod contineri inter duo indiuidua, & nõ terminari ſaltem extrinſecè per illa, nam terminus non eſt aliud quam id, vltra quod res, quæ dicitur terminari, non extenditur.

Confirm. Confirm. quia Deus videt totum illud ſpatium, vt eſt infinitum, non ſolum ſecundum longitudinem, ſed etiam ſecundum latitudinem, & videt etiam illas, vt infinitas

A non diſtare ab illo ſpatio, neq. eſſe intra ſpatium, quia non videt falſum, ergo extra, & proximas, ſeu immediatas ad ſpatium, at hoc eſt eſſe terminũ ſpatij: ex quo patet ad quæſitum, per quid lineæ illæ terminent; nam Reſp. dupliciter Primo terminare, quia includunt ſpatium, & non terminare, quia nihil in ſe habent per quod terminent. Secundo terminare per aliquam vagè, & per nullam determinate, At inſtabis, vnde ſequitur ſpatium, etiam ſi terminetur per illas lineas, adhuc eſſe infinitum, quia infinitas non deſtruitur per terminum vagè, & indeterminatum, ſed determinatum?

B Sed non placet, nam habere terminum indeterminatè non cõuenit infinito cathegorematico, nam per hoc diſtinguuntur præcipuè cathegorematicũ à ſyncathegorematico, quia ſyncathegorematicum dicit negationem determinati termini, nam dicitur finitum ratione termini, ſed in infinitum ob negationẽ termini determinati, nam quod ex eo poteſt poni, ſemper eſt finitũ, ſed quia hæc finitudo non eſt vna, ſed multiplex, ideo dicit omnes illas indeterminatè: vnde non poteſt poni in eſſe niſi determinetur ad talẽ finitudinem. At cathegorematicum negat omnem rationem termini. *Confirm.* Confirm. nam

C quantitas etiam ſi infinita, adhuc non exigit terminum determinatum, ſed indeterminatum, vt patet in quantitate palmari, quæ vt poteſt recipere varias figuras, ita varios terminos, atq. adeo reſpicit terminum indeterminatè, ergo terminus indeterminatus non deſtruit finitatem.

Ex quo patet falli, qui dicunt illas lineas eſſe quidem termines illius ſpatij, ſed infinitãtes, nam in ijs terminis includitur contradictio, nam poni terminum dicit finitatẽ, ergo cum termino nõ poteſt coniungi infinitare; nam finitaret, & infinitaret. 33 *Corollarium.* Confirm. quia

D non minus hæc duo videntur repugnare, quã ſi diceretur negatio poſitiua; & ſimilia, neq. obſtat, quod detur apud Summuliſtas, terminus infinitus, nam ly terminus non accipitur eodem modo, atq. in caſu noſtro, quia ibi ſumitur pro voce ſignificatiua; quæ dicitur terminus quatenus eſt extremum propoſitionis, & additur illi infinitas ratione ſignificationis, quia ſignificat tam ea, quæ ſunt, quam quæ non ſunt; & ly non, dicitur habere vim infinitandi ſignificationem vocis, quatenus negat determinatum ſignificatum vocis, vt fusè in ſummulis, at in caſu noſtro terminus eſt aliquid reale determinans

E quantitatem, vt vltra illum, non tranſeat, at quod ſic terminat, non poteſt infinitare, vel relinquere infinitatem in illa re, quia ſic vltra procederet, & non procederet.

Dices: illa diſtantia nõ eſt terminata, quia 34 *Inſtantia.* illæ lineæ ex eo, quod infinitæ ſint, non terminant, ſed infinitant, quia relinquunt diſtantiam maiorem, & maiorem ex eo, quod in infinitum magis, & magis à ſe recedunt prout ſunt maiores, quare ſicut in ipſis lineis

nõ

non eſt terminus quoad longitudinem, ita neq. quoad receſſum, ergo neq. poteſt dari terminus in ſpatio, quod reſultat ex illo receſſu linearum infinitarum.

35 *Solutio.* Sed contra, quia licet lineæ, quæ magis recedunt, eo includant maius ſpatiũ, atq. adeo infinitè diſtando, includant infinitum ſpatium, tamen non poſſint illud includere niſi terminando illum, quia ſemper illud ſpatiũ exiſtit intra, & non vltra illas lineas. Hanc autem repugnantiam oſtendit argumentum, quod ſit ſpatium infinitum, & incluſum intra duas lineas.

Confirm. Confirm. quia lineæ ſicut per infinitã longitudinem non deſinunt, eſſe duæ in diuerſo ſitu, ita per elongationem non deſinunt includere ſpatium, ergo neq. deſinunt terminare ex vtraq. parte ſpatium, vt dictum eſt neq. dicas includere, ſed non terminare ſicut ſi multitudinem infinitam hominum Deus includeret in circulo palmari, non terminaretur per illum circulum, nam quia ſicut per circulum terminatur illa multitudo ſecundum ſitum, non tamen ſecũdum numerum, ita & hoc infinitum extenſum terminaretur ſecundum ſitum. tum quia eſt diuerſa ratio, nam multitudo non eſt diſpoſita ordinatè ſecundum ſpatium, quia ſic nõ poſſet ibi poni ſine terminatione paſſiua per circulum, ſed ſolum habet infinitatem ſecũdum numerum, in qua terminus non attenditur ſecundum ſpatium, & ſitum, ſed ſecundum vnitatem, & numerationẽ, at hoc infinitum eſt extenſum, atq. adeo partes ordinatè diſpoſitas ſecundum ſitum, ergo ſi ſecundum ſitum terminantur, non niſi vt infinitũ terminatur, ſed per latera includentia huiuſmodi quantum diſpoſitum ordinatè, terminatur. ergo.

36 *Quarta aliorũ reſponſio.* Reſp. 4. Alij terminari per illas lineas, ſed non inde accipere finitatẽ, quia ſunt termini extrinſeci, & extra infinitum, at infinitum non redditur finitum, niſi ponatur terminus intrinſecus, Dicitur autem terminus intrinſecus id, quod eſt pars rei infinitæ, vt patet exemplo quantitatis vlnæ, quæ terminatur puncto extrinſecè, & intrinſecè per octauum palmum, ſed quia partes proportionales non habent terminum intrinſecum, licet habeãt extrinſecum ſcilicet punctum; non deſinunt eſſe infinitæ.

37 *Neq. probatur.* Sed hæc Reſp. quæ eſt cæteris probabilior, adhuc impugnatur; nam tunc per terminum extrinſecũ non terminatur quantitas, quando pars, quæ eſt immediata ad illum terminum, non eſt determinatæ quantitatis, ſed in illo ſpatio poteſt ſignari determinata quantitas. ſ. palmaris immediata lineæ infinitæ, ergo ibi eſt terminus, nam illa pars eſt termin⁹ intrinſecus illi⁹ ſpatij. Minor probatur, quia Deus videt inter illam lineam, ſeu partem extenſam, & ſpatium nihil mediare, ergo poteſt ſignare partem in illo corpore immediatè, & determinatè quantitatis, neq. dicas nõ poſſe, quia in infinito non datur vltimum.

Confirm. Confirm. quia licet illa differentia termini extrinſeci, & intrinſeci habere poſſit locum in infinitate quoad numerũ, non tamen in infinitate quoad ſpatiũ, nam hoc ipſo oſtẽdit argumentum. ſ. quod ſit infinitum; & habet vltimum ſpatium, nam quicumq. terminus ponatur, aufert infinitatem, omnia enim dicuntur ſecundum quantitatem extenſam finita, quæ habent terminũ ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum, vt diximus ſupra de quantitate, vt eſt diſpoſitio rerum naturalium, ſed de hac re infra latius.

Reſp. 5. Alij ſpatium concluſum intra dictas lineas eſſe quidem infinitum ſecundum longitudinem, ſicut ſunt ipſæ lineæ, at nõ ſecundum latitudinem, quia non poteſt dari aliqua linea, in qua ſit illa infinitas, nam eſſet vltima illius ſpatij, vt eſt longum, neq. dicas infinitatem eſſe in aliqua vagè, quia infinitas ibi actu exiſtit, at quod exiſtit, eſt determinatum, & non poteſt vagè ſumi quoad exercitium exiſtendi præſertim quando res habet determinatam extenſionem; quod explicatur exemplo communi, nam ſi fieret multitudo quantorum infinita, hac ratione, vt Primum ſit latitudinis vnius palmi: Secundum ſit duorum; Tertium ſit trium, & ſic conſequenter ſemper addendo palmum, ibi eſſent infinita quanta, & tamen nullum haberet infinitos palmos ſecundum latitudinem, quia ille eſſet vltimus, ergo ſimiliter dici debet de hoc ſpatio inter lineas, quod creſcit ſecũdum latitudinem iuxta augmentum linearum diſtantium inter ſe. Vnde dicunt illud ſpatium eſſe infinitum ſyncathegorematicè. ſ. maius, & maius in infinitum, ſicut dicitur de partibus continui diuiſi in partes proportionales, ſed in ſingulis diuiſionibus inter ſe æquales, vt quando partium diuiſarum vna ſupponitur alteri, vt fiat ſecunda diuiſio in duas medietates, & ſic conſequenter in omnibus alijs diuiſionibus, ibi eſſent combinationes partium æqualium verſus minoritatem in infinitum, ſed nunquam dabitur combinatio infinita partium æqualium, ſed ſingulæ ſunt finitarum, quia talis combinatio infinitarum partium æqualium eſſet vltima, Neq. obſtat, quod hæc infinitas ſpatij ſit actu poſita ſecundum ſe totam, nam ibi duo poſſunt conſiderari, Primo vnitates partium, vt componentes multitudinem, & ſic tota multitudo conſtans ex illis vnitatibus infinitis, eſt actu infinita, quia illæ vnitates oẽs ſimul concurrunt ad conſtituẽdam multitudinẽ infinitã. Secundo, vt componunt latitudinẽ extenſiuam, & ita non conſtituunt latitudinem infinitam, quia partes maiores, & maiores interceptæ inter lineas etiam ſi ſint actu poſitæ, non concurrunt ad faciendam maiorem latitudinem, quia primus palmus latitudinis interceptæ non habet terminum quem reſpiciat ſecundum latitudinem, cum ibi ſit infinitas. 38 *Quinta aliorũ reſponſio.*

Sed contra, Primo, quia deſtruitur hinc principium Mathematicum, quod eo maior 39 *Reijcitur primo.*

eſt

eſt diſtantia, quo magis elongantur lineæ, quod ſi lineæ habent longitudinem actu infinitam, neceſſariò diſtantiã interceptam eſſe actu infinitam, alioqui diſtantia non eſſet proportionata longitudini linearum. *Reijcitur 2.* Secundo non apparet quomodo poſſit eſſe infinita ſyncathegorematicè, cum illa diſtantia ſecundum latitudinem ſit tota actu exiſtens, & conſtet ex partibus determinatæ quantitatis, vel maioribus, quam ſit determinata quantitas, vt v. g. ſi duæ lineæ initio diſtent per diſtantiam digitalem, conſtat, quo magis elongantur, diſtare per diſtantiam maiorem, quam digitalem, at quod eſt huiuſmodi non poteſt eſſe infinitum ſyncathegorematicè,
40 nam nullam habet potentialitatem neceſſariam ad infinitatẽ huiuſmodi. *Reijcitur 3.* Tertio, quod ratio, qua probatur non eſſe infinitam actu, probat nec eſſe infinitam ſyncathegorematicè, nam vtraq. infinitas eſſentialiter excludit finem, & vltimum, quare ſi ob carentiam vltimi, nõ eſſet infinita cathegorematicè, neq. erit ſyncathegorematicè. *Reijcitur 4.* Quarto, quia exemplum, quod affert, rectè explicat implicantiam huius infiniti, nam ita ſe habet productio infinitorum quantorum incipiens ab vno palmo, cum augmento vnius palmi ſupra alterum in infinitum, ſicut ſe habet hoc ſpatij augmentum ex elongatione linearum, ſed illud oſtendit implicare contradictionem infinitum, vt patet ex dictis, quia daretur vltimum, in quo eſſent vniti infiniti palmi ſecundum latitudinem, ſicut ſunt infiniti diuiſi ſecundum longitudinem. ergo etiam hoc idem oſtendet; quod nos in hac ratione intendimus. Neq. apparet qua ratione ſit maior repugnantia in palmis vnitis, & continuatis, quam in diuiſis, niſi quod in vnitis oſtenditur repugnantia, quæ in alijs nõ latet.

41 *Sexta aliorũ reſponſio.* Reſp. 6. alij negando poſſe duci illas duas lineas; ſed falluntur, quia vel ibi eſſent de facto ſi poneretur tale infinitũ; vel ad conuincendos aduerſarios fieri poteſt idem non per productionem linearum, ſed quantitatũ palmarium ſecundum latitudinem, & infinitarum ſecundum longitudinem, nam ſpatium inter illas comprehenſum eſſet ſimiliter infinitum. *Non placet.*

Corollarium. Ex quibus patet hanc rationem efficaciter improbare infinitum circulare, vel latum; ſed fateor non obſtare infinito ſecundum latitudinem habenti latitudinem, & profunditatem finitam, Nam in eo non poſſent poni huiuſmodi lineæ in diuerſa tendentes in infinitum, vt patet, ſed poteſt hæc ratio formari hoc modo, nam ſi poteſt corp' finitum ſecundum latitudinem, & infinitum ſecundum lõgitudinem, poſſet illud diuidi in duas partes ſecundum latitudinem, & illæ conſtitui ad modum laterum trianguli, tunc enim illa duo corpora concluderent ſpatium infinitum atq. adeo infinitum erit clauſum duobus terminis.

42 *Tertia aliorũ implicãtia ex conſequentibus quantitatem.* 3. Probant ex conſequentib' quantitatem; Primo ad omne quantum conſequitur figura, ſed hæc nõ poteſt eſſe ſine terminis quantitatis, ergo non poteſt eſſe quantitas ſine terminis: Sed negant figuram ſequi ad quantitatem ſecundum ſe, ſed ad finitam, & ſi conſequeretur, adhuc poſſet quantitas per Diuinam potentiam illa carere, quia Deus poteſt priuare eſſentiam ſua paſſione; *Non placet.* Hinc Auic. 7. met. c. 2. negat in corpore, ex hoc, quod corpus eſt, ineſſe ſuperficiem, quia hanc habet ex eo, quod eſt finitum, & infra, qui imaginatur corpus infinitum, non imaginatur corpus non corpus. *Auicen.* Quæ impugnari poſſunt facilè, tamen quia illa ratio affertur ab Ariſt. 3. phyſ. t. 40. à D. Thom. & alijs, opus eſt in ea ineſſe aliquam vim: *Ariſt. S. Thom.* nam quantitas continua duo habet: Primo vnionem partium, quæ eſt terminus vnius partis, & initium alterius. Secundo partes extra partes .ſ. immeditè vnitas vni, & mediatè alijs; ſed ad hanc compoſitionem neceſſariò ſequitur aliqua figura, quia figura conſiſtit in varia diſpoſitione linearũ in ordine ad partes quantitatis, at vbi eſt huiuſmodi ordinata vnio partium, neceſſariò eſt diuerſa diſpoſitio linearum terminantium partes diuerſo modo inter ſe vnitas: neque dicas figuram reſultare ex diuerſa diſpoſitione linearum non continuantium, ſed terminantium corpus, nam ex illis inferuntur hæ; quia non poteſt concipi partes corporis diuerſo modo eſſe diſpoſitas niſi concipiantur partes vniri inter ſe circulariter, vel ſecundum aliam figuram rectilineam .ſ. cubicam, vel quadratam, &c. hinc DD. aſſerunt figuram eſſe quaſi formam corporis ſolidi.

43 *Confirm.* Confirm. quia non poteſt dari figura habens infinitos angulos, ergo neq. magnitudo, neq. multitudo infinita. Conſequentia patet ex paritate rationis, nam ſicut numerus, & quãtitas variatur per additionem vnitatis, & partis, ita figura per additionem anguli. Antecedens probatur, quia quo figura eſt maior, eo habet, cæteris paribus, plures angulos, ergo ſi habet infinitos, eſt infinita, at infinitum excludit terminum quem includit figura, ergo infinites repugnat figuræ. Sed negant paritatem, nam figura ex natura ſua clauditur lineis, at non ſit quantitas.

Confirm. 2. Confirm. 2. implicat aliquid eſſe ſub genere, quod ſub nulla ſpecie contineatur, ſed infinitum ſub nulla ſpecie quantitatis continetur, quia omnis ſpecies eſt finita, nam eſt bicubita, tricubita, &c. Reſp. has eſſe ſpecies quantitatis finitæ, nõ autem quantitatis infinitæ, Nam quantitas primo diuiditur in finitam, & infinitam, tum finita in illas, & ſimiles ſpecies, ſicut animal in rationale, & irrationale, quare ex eo, quod homo non eſt ſpecies aliqua ſub genere irrationalium, non rectè infertur, non eſſe ſub animali; quia eſt fallacia conſequentis, .ſ. à negatione inferioris ad negationem ſuperioris, ſed de vi huius rationis infra.

Confirm. 3. ex Aureolo, quantitati, vel eſt eſſentiale, vel propriũ menſurabilitas, ex 10. met. 44 *Confirm. 3. Aureol.*

met. & nos alibi, ſed infinito repugnat menſurabilitas, ergo quantitati repugnat infinitas, quia quod formaliter repugnat menſuræ, repugnat quantitati.

Quarta aliorũ implicantia ex natura infiniti.

4. Alij probant ex natura infiniti, quæ conſiſtit in carentia termini ex 3. phyſic. 64. & 1. cæli 12. quia in infinito pars eſt extra partem in infinitum.

Sed ſi ponatur magnitudo, vel multitudo infinita exiſtens, neceſſariò haberet terminum, ergo talia non poſſunt exiſtere:

Valent.

Minor probatur, tum primo à Valentia à priori ex ratione termini, & vltimi, de qua infra, Tum ſecundo à poſteriori, Nam poſita linea infinita, eſſet ſecundum ſe totam, maior, & minor ſeipſa, nam ibi eſſent tot partes palmares, quot bipalmares, at vt continet bipalmares eſſet ſecundum ſe totam, maior ſeipſa, vt continet palmares ſecundum ſe totam, & vt continet palmares, eſſet minor. Probatur tertio ex Aureolo loc. citat. propoſit. 1. omne tantum eſt finitum, ergo, & quantum, quia tantum, & quantũ non differunt ſecundum rem: ſed tantũ reſpectu noſtri, quod vnum eſt interrogatiuum, & aliud reſponſiuum.

Aureol.

45 *Inſtantia.*

Neque dicas eſſe diuerſam rationem quanti ſecundum realitatem, & quanti, vt habet vsũ interrogandi. Nam per interrogationem quæritur ipſa quantitas, quæ eſt in re. Neque dicas eſſe diuerſam rationem quanti, & quantitatis, quia per quantitatem non fit interrogatio, cũ reſpondeatur per tantitatem, nam inde potius patet oppoſitum, nam quantitas abſolutè ſumpta non habet terminum, quia poteſt eſſe maior, & maior, & ideo per illam non fit interrogatio, cui reſponderi poſſit per tantitatem, At quantum in concreto accipitur, vt exiſtens, & ideo per illud quæritur, & Reſpondetur per tantitatem, quia licet ſecundum ſe poſſit habere maiorem, & maiorem terminum, tamen dum exiſtit, neceſſariò debet habere terminum, & idem dicitur de interrogatione facta per Quot, cui reſp. per Tot, licet in his terminis non ſit diſtinctio ſecundum vocem inter concreta, & abſtracta. & hinc fit, vt dum quæritur quot ſunt partes continui, Reſp. eſſe infinitas, ſeu finitas in infinitum; & idẽ de ſpeciebus numerorum.

Soluitur.

46 Sed contra, quia etiam ſi fiat plerumque interrogatio; cui reſp. per finitatem, tamen aliquando fit interrogatio, cui reſp. per infinitatem, vt v.g. quanto tempore durauit, & durabit mundus ſecundum Ariſt.? Nam Reſp. quod infinito tempore, & ſimiliter ſi quæratur quanta extenſio eſt poſſibilis? Reſp. poſſet; quod infinita; ergo ad interrogationem factam de quantitate. Reſp. poteſt non ſolum tantitas finita, ſed etiam infinita.

ART. IV. *Opinio Auctoris circa magnitudinem infinitam ſyncathegorematicè.*

47 *Quantitas de potẽtia abſoluta poteſt in infinitum augeri.*

PRima Concluſ. quantitas ex natura ſua licet per cauſas naturales non poſſit augeri in infinitum, tamen de potentia abſoluta poteſt, ita Auicen. & Alphar. apud Aureól. Capr. 1. d. 43. q. 1. art. 2. c. 4. ex D. Thom. & communi, vbi fusè contra Aur. prima pars eſt Ariſt. 3. phyſ. t. 67. & ſeq. vbi negat ſecundum appoſitionem non poſſe eſſe infinitum ſic, vt omnem excedat magnitudinem, contra verò quoad diuiſionem, vnde t. 68. colligit numerum quoad diuiſionem terminari ad minimum, at *verſus plura, omnem ſemper excedit multitudinem*, & ratio eſt in t. 69. quia nulla magnitudo per cauſas naturales excedit cælum, ſed infinitum dicitur, quod omnem determinatam magnitudinem excedit, ergo, &c.

Auicen. Alphar. Capr. S. Thom. Ariſt.

48 *Ratio concluſionis.*

Secunda pars eſt communis, nam ſicut numerus poteſt augeri in infinitum, quia quocunq. numero accepto, poteſt intelligi alius maior, ita & magnitudo, quia quacunque accepta, ſcilicet palmari, bipalmari, &c. poteſt intelligi maior, at inquies, non ſequitur ex eo, quod intelligitur, poſſe fieri, nam etiam magnitudo infinita actu intelligitur, & tamen non põt fieri, ſed Reſp. eſſe diuerſam rationem, quia per intellectionem augmenti procedentis in infinitum nõ concipitur, nec formaliter, nec conſequutiuè aliqua contradictio, qualis eſt in infinito actuali.

Inſtantia. Soluitur.

Confirm.

Confirm. quia Deus plus poteſt facere quam intellectus intelligere, ſed noſter intellectus intelligit, additionem ad quantitatem poſſe fieri in infinitum, ſicut in numeris, ergo. Neq. dicas propoſitionem concedi quando intellectus benè percipit naturas rerum, non autem quando confusè, & ſine examine; vndè videmus à multis negata fuiſſe prima principia ex mala apprehenſione terminorum, Non inquam id dicas, quia illa intellectio additionis ad quantitatem procedit ex multo examine circa naturam quantitatis. pro hac ratione, vide Scot. 1. d. 2. q. 2. §. quarta via.

Scot.

Confirm.

Confirm. quia non implicat, mundum durare in æternum, ſed tunc poſſet Deus addere quantitati vnum palmum ſingulis diebus, ergo non implicat quantitatem augeri poſſe in infinitum, Minor probatur talis additio non deſtruit rationem quantitatis, quæ conſiſtit in extractate partium, nec deſtruit aliquam paſſionem eius, quia ſemper id, quod illius exiſtit, eſt finitum: Vnde Geometrica eſt petitio, quod omni quantitate data poteſt dari maior, quod licet ab Auerr. dicatur id eſſe ſecundum exiſtentiam imaginariam, non realem, tamen Geometria ponit illam non implicare.

Petitio Geometria.

49 *Oppoſitum ſentit Aureol. & multis probat. Præcipua ratio.*

Contrarium docet Aureol. 1. d. 44. q. vnica artic. 2. propoſit. 2. quia implicat dari magnitudinem, quæ ſit actu infinita, ergo etiã implicat, quia in augmento quantitatis procedi poſſit in infinitum, Conſequentia probatur ex Ariſtotele 3. phyſic. t. 60. & 69. quia *quantum contingit potentia eſ-*

ſe, *& actu contingit tantum eſſe*, nam de ratione potentiæ vnius eſt, vt poſſit reduci ad actum, ſed quia hæc conſequentia poſſet informari ex poſſibili augmento numerorum, quod nunquam poteſt reduci totum ad actum, Aureol. explicat rationem *Ariſt.* *Auerr.* Ariſtotelis ex Auerr. 3. phyſic. t. 44. & ſeq. hoc modo: ſi omnes partes ſecundum quas quantitas poteſt augeri, concurrerent ad integrandam vnam quantitatem, illa quantitas eſſet actu infinita, quia fieret ex illis finitis quidem extenſiuè, ſed multitudine infinitis vna numero magnitudo, atque adeo infinita excedens omnem determinatam, & datam magnitudinem, ſed ex omnibus partibus poſſibilibus quantitatis fit vna quantitas poſſibilis, quia ſicut ſe habet pars actualis ad actualem, ſic pars in potentia ad aliam, ergo ſicut ex illis conſtitueretur vna magnitudo actualis, ita ex his vna magnitudo poſſibilis, ſed omnis potentia poteſt reduci ad actum ſuum, alias non eſſet poſſibile, ſed impoſſibile, ergo hæc poſſibilis quantitas poteſt reduci ad actum, & cum vna non poſſit reduci ſucceſſiuè, quia reſpicit vnum actum numero, Vnde patet diſcrimen inter augmentum numerorum, & quantitatis continuæ, quia in numeris poſſibilitates partiales numerorum ſpecificè diſtinctorum non conſtituunt vnam poſſibilitatem totalem, ſicut nec conſtituitur vna ſpecies numeri ex omnibus ſpeciebus, & ideo non eſt vna potentia ad omnes ſpecies; at contra accidit in magnitudine continua, quia fit vna magnitudo: atque vna potentia totalis integrata ex partialibus; & ſicut ex vnitate addita, & ſpecie, cui additur, non fit vna ſpecies tota, quia ex 5. metaphyſic. t. 2. & ſeq. binarius non eſt pars ternarij: ſed conſtituitur alia ſpecies omnino diſparata à præcedente, ita potentiæ ad numerorum augmentum non conſtituunt vnam potentiam, ſed ſunt plures diſparatæ, neque dicatur illas diſparatas potentias poſſe reduci ad actum, atque adeo conſtitui numerum infinitum, nam potentiæ non ſunt ſimul in vno, & eodem determinato, neque reſpectu alicuius vnius determinati, ſed ſemper ſucceſſiuè, nam additio, quæ fit ternario, non fit binario; nam additum ſuperiori numero non additur inferiori, quia inferior non remanet actu in ſuperiori; quod ſi concipiatur fieri additionem eidem binario duarum, vel trium, &c. vnitatum, concipiatur quidem potentia in vno demonſtrato, tamen non eſt reſpectu eiuſdem ſimul, ſed ſemper reſpectu diſparatarum ſpecierum habentium ordinem, & ſucceſſionem, & ideo potentiæ, quæ ſunt in numeris, non ſunt ſimul, ſed ſucceſſiuè, vel reſpectu eorum in quibus fiunt, vel reſpectu eorum, quorum ſunt; At in magnitudine ſemper potentia eſt eadem demonſtrata, & reſpectu illius in quo eſt, quia ſemper fit eadem, & reſpectu illius ad quod eſt, quia omnia, quæ adduntur ſemper conſtituunt vnum in actu, & non aliquo modo diſparata: atque adeo erit vna potentia totalis, quæ reſpicit primo totum conſtituendum ex illis partibus, & ſecundario partes.

Vndè prius ipſum totum eſt in potentia, quam partes, ergo ſi partes ſunt in potentia; multo magis ipſum totum eſt in potentia, atque adeo totum poni poteſt in actu. Ex quo deducit, quod licet potentia Dei reſpiciat omnia animalia poſſibilia: non tamen poteſt producere ſimul omnia illa, quia nō reſpicit per ſe primo aliquod totum compoſitum ex illis animalibus, vel multitudinem aliquam infinitam, ſed reſpicit duo, tria, quatuor, &c. in infinitum, quia ſic ſunt in ſua potentia actiua, vt dictum eſt de ſpeciebus numerorum, nec ex eo, quod in eius potentia ſint duo, tria, &c. eſſe in eius potentia multitudinem infinitam, quia infinitas non poteſt determinare multitudinem ob implicantiam, licet poſſit determinare potentiam, quia multitudo eſt in potentia Dei non finibili, nec exhauribili, nec ſequitur: Deus poteſt producere animalia in infinitum, ergo in eius potentia ſunt animalia infinita, quia eſt fallacia figuræ dictionis, dum aduerbium mutatur in nomen, quia obiectum adæquatum, quod reſpicit potentia Dei, non eſt infinitum, ſed finitum in infinitum, nam ſi eſſet, poſſet illud producere ſimul ſicut eſt potentia. *Corollarium.*

50 Confirm. primo, quia omnis quantitas eſt tantitas, ergo habet determinatum terminum, quem excedere non poteſt. *Confirm. 1.*

Confirm. ſecundo, quia omnis quantitas eſt ordinata ad aliquam formam naturalem, ſed formæ omnes naturales ſunt finitæ ſecundum multitudinem, & ſecundum perfectionem entitatiuam, quia nulla poteſt dari infinitæ virtutis, ergo omnis quantitas habet terminum, quem excedere non poteſt, nam illa non eſſet ordinata ad aliquam formam. *Confirm. 2.*

Confirm. tertio Deus videt omne factibile, ergo ſi omni quantitate data poteſt fieri maior in infinitum, videret etiam quantitatem maiorem omni quantitate, & per conſequens infinitam. *Confirm. 3.*

51 Reſp. primo Michael de Bononia 1. d. 43. q. vnic. ad 2. contra primam, quod licet contingat lineam eſſe infinitam in potentia, quia omni linea data poteſt dari maior, non tamen contingit in potentia eſſe lineam infinitam, & ſic potentia poterit eſſe actu: ſed hoc indiget explicatione. *Prima reſponſio Michaelis de Bononia. Non ſatisfacit.*

Reſp. ſecundo ex illa ſequi aliquam magnitudinem eſſe maiorem omni magnitudine, nam omni magnitudine data poteſt dari minori in infinitum; neque dicas, quod in diuiſione ſunt plures potentiæ ad minoritatem, at ad maioritatem eſſet vna poten- *Secunda reſponſio.*

potentia; ſicut ex pluribus fit vna magnitudo, nam vtrobique non eſt vna potentia per ſimplicitatem, ſed integralis per continuationem, nam vt tota magnitudo eſt in potentia ad diuiſiones in infinitum per minores, & minores partes, ita eſt vna potẽtia totalis integrata de pluribus partialibus, & idem dicendum de alia conſequentia, poſſibile eſt magnitudinem diuidi in infinitum, ergo poſſibile eſt, vt ſit actu diuiſa in infinitum, nam vtrobique eſt eadem ratio; Et confirmatur, quia ſi virga digitalis latitudinis, diuidatur in partes proportionales ſecundum longitudinem, & ibi vna pars diuiſa addatur alteri ſecundum latitudinem, verè dici poteſt, quod ſit poſſibile quantitatem augeri in infinitum per partes digitales in infinitum, quia hoc augmentum eſt ita poſſibile, ſicut eſt poſſibilis diuiſio continui in infinitum, & tamen non ſequitur quod poſſit dari in actu vna quantitas conſtans ex infinitis digitis; quare patet illam conſequentiam eſſe vitioſam; Sed difficultas eſt inueniendo vitio illius. *Non probatur.*

52 *Tertia Auctoris reſponſio.* Reſp. tertio vitium illius conſiſtere in æquiuocatione vnitatis potentiæ, nam vbi eſt vnitas indiuiſibilis reſpiciens actum ſuum, tunc debet reduci ad actum perfectum, vt ex potentia hominis ad eſſendum, ſi ponatur in eſſe, nullum ſequitur abſurdum: vbi verò vnitas potentiæ non eſt indiuiſibilis, ſed diuiſibilis, licet ſit vna per continuationem, non neceſſariò debet reduci ad actum ſimul, ſed eo modo, quo reſpicit ſuos actus; nam ſi reſpicit illos vt ſimul compoſſibiles, poteſt reduci ad actum, ſi autem ſucceſſiuè, ſimiliter debet reduci ad actum, vt patet ex potentia ad ſedendum, & ſtandum, nam diuiſio poteſt reduci ad actum ſine abſurdo, non tamen ſimul, & compoſitè, & idem dicitur de potentia actiua; reſpectu ſuorum actuum, & obiectiua reſpectu ſuorum; At potentia ad augmentum magnitudinis in infinitum, non eſt vna per ſimplicitatem, & indiuiſibilitatem, ſed per continuationem, & diuiſibilitatem, & ideo non eſt neceſſarium, vt reducta ad actum ſecundum vnam partem, reducatur etiam ſecundum aliam partem: At inquies, hæc vna potentia prius reſpicit totum quam partes, ergo prius debet poni tota magnitudo, & per poſitionem illius poni partes. *Inſtantia.*

53 *Soluitur.* Reſp. tum negando antecedens, quia hæc potentia eſt diuiſibilis in plures partes, quarum ſingulæ partes reſpiciunt ſuum actum partialem, quare ſicut prius ſunt partiales potentiæ, quam totalis, & integra, ita prius reſpiciunt partiales actus, quam totales, tum negando conſequentiam, nam etiam in ordine intentionis reſpiceretur prius totum eo modo, quo poteſt eſſe, ſed in ordine exequutionis prius reſpiciuntur partes, atque prius exiſtere debent partes, quæ ſicut non poſſunt exiſtere ſimul, ſed ſucceſſiuè, ita neque reſpiciunt, quod exiſtat ſimul, ſed ſucceſſiuè, ita vt nunquam perueniat ad totalitatem perfectam, vt accidit in alijs, quæ habent actum permixtum potentiæ; ob quam rationem Ariſtotelis t. 65. negat habere rationem totius, ſed habere ſimilitudinem cum toto, quia ſicut totum fit ex vno ſuppoſito, & altero addito, ita & infinitum ſupponit aliquid, & illi ſemper additur, atque adeo non eſt cur negetur ſemper poſſe fieri additionem magnitudini in infinitum; Vnde pro ſolutione huius Ocham, 1. d. 17. q. 8. artic. 2. lit. S. T. *Ariſt.* *Ocham.*

54 *Ad primam confirm.* Ad primã confirm. Reſp. primo, Inde probari quantitatẽ ſemper exiſtere ſub tãtitate, ideſt termino aliquo, ſed hic terminus variari poteſt in infinitum, quia poteſt eſſe maior, & maior.

Reſp. ſecundo, Tantitatem poſſe conuenire etiam infinitis, nam ſi quæratur quanta eſt perfectio Diuinæ Paternitatis; Reſponderi poteſt eſſe tantam, quanta eſt perfectio Diuinæ Filiationis, quæ eſt infinita.

Ad ſecundam. Ad ſecundam, Primo, quantitatem poſſe dupliciter conſiderari, Primo, vt eſt proprietas, & diſpoſitio formarum naturalium, Secundo, ſecundum ſe; hic accipitur quantitas ſecundum ſe, & vt proprietas, &c.

Sed contra, quia etiam ſi accipiatur ſecundum ſe, debet eſſe proportionata alicui formæ, nam ex natura ſua ad formam ordinatur, vt etiam omnia accidentia.

Reſp. ſecundo etiam inter formas ſubſtantiales eſſe aliquem proceſſum in infinitum, tum quoad partes integrantes, vnde dicitur de igne, quod ſi illi applicarentur infinita combuſtibilia, quod infinitè excreſceret, ſiue quoad perfectiones eſſentiales, nam præter formas exiſtentes poſſunt dari aliæ, & aliæ in infinitum, vt infra.

55 *Ad tertiam.* Ad tertiam Reſp. concedendo Deum videre, quod omni quantitate poteſt fieri quantitas maior, ſed non videt aliquam, quæ ſit maior omni alia; quia nulla talis eſt factibilis, nec ex illa ſequitur hæc, quia variatur ſuppoſitio, nam in maiori, quantitas ex parte prædicati ſupponit confuſè ob ſignũ vniuerſale poſitum ex parte ſubiecti, ſed in minori ſupponit determinatè, vt optimè Ocham, 1. d. 17. q. 8. art. 2. ad primum lit. O. P. N. *Ocham.*

ART. V. Opinio Auctoris circa infinitatem magnitudinis cathegorematicam.

56 *An poſſibile ſit, an impoſſibile.* SEcunda Concluſ. In hac controuerſia de exiſtentia infiniti, ſiue ſecundum magnitudinem,

infinitum categorematicũ non poteſt euidenter oſtendi.

tudinem, ſiue multitudinem ſpiritualium, & corporalium, ſiue ſecundum intenſionem, nihil poteſt eſſe certum, quia rationes vtriuſq. partis, ita ſolui poſſunt, vt ſemper habeant aliquid probabilitatis; ſed ne in re tam graui noſtros lectores reliquamus dubios, nolui in re tam dubia, à communi diſcedere, cuius probabilitatem curaui oſtendere nouis quibuſdam additis ſpeculationibus, quibus antiquorum doctrina, & difficultates illuſtriora apparerent.

57 *Probabile eſt implicare corp⁹ infinitum ſecundũ omnem dimenſionem. Prima ratio.*

Tertia concluſ. probabile mihi eſt, non poſſe dari corpus infinitum ſecundum omnem dimenſionem, Primo ex argumento 4. poſito in art. 3 pro ſecunda opinione, nam quod negant illam diſtantiam eſſe terminatam ex illis lineis, quia cum hæ ſint infinitæ, ſemper relinquunt ſpatium maius, & maius, vnde potius infinitant, quam terminant, Satis oſtendi non effugere contradictionem; Nam ex longitudine infinitarent, & quia non egrederetur illas lineas, ſed intra illas contineretur, finitarent, ac terminarent, quod apertè implicat.

Confirm.

Confirm. quia terminus quantitatis dicitur id, ad quod quantitas pertingens non vltra progreditur. Sed tales eſſent illæ lineæ, ſiue partes à Deo ibi poſitæ, comprehendentes ſpatium illud, ergo eſſent termini; Quare probabilius alij dicunt per illas lineas terminari extrinſecè, ſed non ex hoc finitari, vt puncta terminant lineas, & tamen non deſtruunt infinitatem partium proportionalium; Nam de ratione cuiuſcunque termini ſiue intrinſeci, ſiue extrinſeci eſt terminare, atque adeo finitare ſiue totum, ſiue partes, ſiue vtrumque extrinſecè, vel intrinſecè pro ratione termini, vt patet tum ex formali ratione termini, tum exemplo continui, quo ipſi vtuntur, nam punctum licet non terminum ponat intrinſecum in partibus proportionalibus, tamen terminat totum, & reddit illud finitum, & etiam extrinſecè partes æquales, nam ſi quantitas palmaris diuidatur in quinque partes æquales, illa erit vltima, quæ eſt immediata ad punctum.

Sed illæ lineæ ſunt termini extrinſeci illius ſpatij, ergo reddunt illud ſpatium finitum, tum quoad totum, tum quoad vltimam partem determinatam, & æqualem alijs.

Confirm. 2.

Confirm. 2. quia ſi fingamus Deum deſtruere illas lineas, ſeu corpora ſecundum longitudinem ducta in infinitum, per quas concludebatur illud ſpatium, (in quo nulla apparet implicantia; cum poſſit quilibet determinatam partem corporis deſtruere) tunc remanet illud ſpatium concluſum per illa ſpatia relicta per partes corruptas, at nihil eſt magis finitum, quam quod ex vtraque parte habet finem.

58 *Secunda ratio ex modo compoſitionis.*

Secundo probatur ex modo compoſitionis, Nam illud corpus dimenſiuè infinitum, vel conſtat ex partibus infinitis, quarum ſingulæ ſunt finitæ perfectiones, ſcilicet palmares, vel quarum ſingulæ ſunt infinitæ, ſed vtrumque eſt impoſſibile, ergo. Minor probatur quoad priores partes, nam illud corpus poteſt habere aliud maius ſe, ſcilicet, quod conſtat ex infinitis, quarum ſingulæ ſint bipalmares, vel tripalmares, ſed ex hac patet illud primum non eſſe infinitum, tum quia habet maius ſe contra rationem infiniti, tum quia illud poteſt vndique concludi, atque adeo terminari ex hoc infinito bipalmari, at extenſio incluſa vndique intra aliam, neceſſariò eſt finita, vt patet tum ex terminis, tum ex eo, quod hinc probatur cælum contentum intra aliud non eſſe infinitum. Neque poteſt dici ſecudum, tum quia totum, cuius partes implicant, etiam ipſum implicat, ſed partes componentes huiuſmodi corpus ſic infinitum implicant, nam ſingulæ illæ partes eſſent compoſitæ ex partibus infinitis finitæ quantitatis, ſcilicet palmaris, tripalmaris, vel ſimilibus, quas oſtendimus non poſſe eſſe infinitas; ergo. Tum quia etiam ſi partes illæ eſſent infinitæ, vel componuntur ex partibus ſingulis habentibus extenſionem infinitam, & ſic procederetur in partium compoſitione ex infinitis in infinitum, atque adeo nunquam talis compoſitio poſſet abſolui; neque eſt eadem ratio de partibus proportionalibus, quia hoc compoſitum non producitur, vt infinitum, quia ſic nunquam poſſet abſolui, ſed vt finitum, & videtur intelligibilis talis proceſſus in cauſis materialibus, quales eſſent illæ partes infinitæ: vel ex partibus quarum ſingulæ haberent finitam quantitatem, ſcilicet palmarem, aut ſimilem, & ſic illæ partes componentes poſſent eſſe compoſitæ ex bipalmaribus, & etiam maioribus, etiam totum reſultans ex partibus maioribus concludere poſſet intra aliud corpus, compoſitum ex infinitis minoris extenſionis; atque adeo illud, quod ſupponebatur infinitum, verè erat finitum; ex quo patet nullum corpus infinitum dari poſſe.

59 *Tertia ratio ex abſurdis.*

Tertio probatur ex implicantis, quibus oſtenditur multitudinem corporum diſcretorum implicare, nam ex iiſdem oſtenditur nec poſſe eſſe continuam, nam ſi detur talis, vel continet finitam multitudinem partium vnius palmi, & non, quia ex finitis palmis, non poteſt conſtitui infinitum; vel infinitam, & tunc vnam infinitudinem, vel multas, (cùm enim vnum, & multum adæquatè diuidant ens, non poteſt dari aliquid, quin ſit vnum, vel multa) non primum, quia conſtat in ſingulis infinitis contineri infinitos binarios, ternarios vnitatum, Neq. multas, quia omnia multa talia conſtant ex vnitatibus pluribus taliũ, ſed impoſſibile eſt dari vnã tãtum infinitatem palmorum, quin ſit etiam binariorum,

riorum, &c. ergo impoſſibile eſt dari magnitudinem conſtantem ex pluribus infinitatibus palmorum, ergo magnitudo infinita eſt impoſſibilis.

Confirm. Confirm. quia ſequeretur partem eſſe æqualem toti, ſcilicet infinitatẽ conſtantem ex vnitatibus complentibus ternarios, centenarios, &c. nam hæc eſt pars infinitatis ternariorum, &c. & tamen eadem infinitas vnitatum illarum contineret etiam ternarios, centenarios, &c. infinitos, ſicut infinitas ternariorum, cuius eſt pars, & ſimiliter alia applicari poſſint.

60 *Quarta ratio.* 4. Probatur, ex Rationibus, quibus probabiliſſimè oſtendimus, non poſſe dari vllum genus infiniti; ſiue ſpirituale, ſiue corporale; nam non eſt quod hic repetantur.

61 *Implicat corpus infinitum ex vna parte, & finitum ex alia.* 4. concluſ. Non ſolum corpus vndequaque infinitum implicat, ſed etiam ex parte: ſ. ſecundum longitudinem, etiam ſi infinitũ ſecundum latitudinem, & profũditatẽ. *Ratio Rubioni.* Probat Rubbionus, quia illud, quo poteſt fieri maius, non eſt infinitum, vt patet ex definitione infiniti, quod dicitur id, quod caret fine in ſuo genere, ſed id, quod habet maius, eo ipſo habet finem, quia non extenditur vltra illud, quod eſt illo maius. Sed nulla quantitas dari poteſt ſecundum longitudinem, quæ non poſſit à Deo fieri maior per additionem, vel rarefactionem, quia poteſt produci aliqua alia pars quantitatis, & illi addi, at omne quantum additum alteri facit illu l maius.

deficit in minori. Hęc Ratio eſſet optima, ſi probaretur minor, Nam aduerſarij dicere poſſent, nõ poſſe fieri maiorem, ſiue quia non poſſet produci alia pars quantitatis, ſiue quia etiam ſi producatur, non poſſet addi infinito. Neq. probatio ſũpta ex eo, quod data quacunq. forma, poteſt produci illi ſimilis (cũ omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei ſint eiuſdem rationis) eſt efficax, nam hoc ipſũ negant aduerſarij: ſed Rub. obijcit d. 14. q. 4. con. 3. quia Deus non poteſt facere calorem, qui non ſit calefactiuus, ſicut nec hominem nõ riſibilẽ, ſed ſi eſſent infiniti calores, adhuc poſſent producere alios calores, ergo Deus non poteſt facere tot talia indiuidua, quibus plura non ſint poſſibilia fieri etiam per naturam, eſto per impoſſibile, quod fierent infinita, quare id multo magis eſt verum, ſi omnia indiuidua in eſſe producibilia ponantur finita, & ibidem concl. 4. infinitatem non impedire, quin illi vniatur alia pars, Nam tale continuum infinitum poſſet diuidi, & poſt diuiſionem vtrique parti diuiſæ fieri additio quantitatis tantæ longitudinis; quanta erat ante ipſum totum diuiſum, cum nullum continuum ſit poſſibile, cui non poſſit fieri alterum æquale, vel maius, quam ſit pars alia per ſe ſumpta; ſed continuum conſtitutum ex eiſdem partibus poſt additionẽ factam, eſt maius, quam erat ante additionem, ergo illud continuum prius non erat infinitum. plura de hac re addit idem loco citato.

62 *Secunda ratio ex obſurdo. Michael de Bononia probat conſequentiam primo.* 2. Probatur, quia ſequitur vnam lineam eſſe altera longiorẽ, & nõ longiorẽ, Conſequentia probatur à Michaele de Bononia 1. d. 43. q. vnic. ex ſuppoſitione, quod Deus faciat duas lineas A, & B vtramq; finitam ex parte orientis, & infinitam ex occidente, ſed B. propinquiorem orienti ex puncto C. incipientẽ, ſicut A. ex pũcto D. Nam ſequitur B. eſſe longiorem, quam A. nam cum ſint æqualiter infinitę verſus occidentẽ, tamen verſus orientẽ B. eſt longior, cum magis appropinquet ad illud, ſed quòd A. ſit lõgior, quam C. patet, nam ſi Deus moueat A. & B. circulariter, remanentibus immotis punctis C. & D. donec vtraq. linea, ex qua parte ſunt infinitæ, ſint verſus orientẽ, tunc completo ſemicirculo ſequitur A. eſſe longiorem C. quia ſunt æque infinitæ verſus orientem, & tamen A. excedit C. verſus occidentem.

Probat 2. 2. Probat conſequentiam ex alia ſuppoſitione, Nam ſi Deus faciat lineam A. ex vtraque parte infinitam, & alteram C. finitam ex vna parte, coſtat, quod A. eſt longior C. ſed quod ſit longior probatur, nam ſignet Deus punctum B. in medio mundi, & diuidat primam partem pedalem ex linea C. in duas, quarum vnam ponat poſt punctum B. verſus orientẽ, & alterã verſus occidentẽ, & idem faciat de omnibus partibus pedalibus ipſius C. & deinde illas continuet, quæ omnia faciat ſine ſucceſſione, ne detur aduerſario occaſio negandi caſum, quod illa diuiſio, & continuatio poſſit fieri ſucceſſiuè ob impertranſibilitatem infiniti, tunc conſtat lineam illam ſic continuatam eſſe infinitam ex vtraque parte, atque adeo æqualem ipſi A. cum tamen nihil ſit additum, nec rarefactum, neque dicatur illam non eſſe ex vtraque parte infinitam cum infinita ſemipedalia ſint poſita ex vtraque parte puncti.

63 *Solutio aduerſariorũ reijcitur.* Verum Aduerſarij negant huiuſmodi lineas poſſe moueri, & diuidi; ſed vt patet ex dictis, ſine fundamento. Melius alij concedunt vnam altera longiorem ex parte, qua ſunt finitæ, ſed hoc licet dici poſſit ex poſitione duarum linearum, quarũ vna ſit ſimpliciter longior altera, non tamen quod ſit lõgior, & breuior, vel æqualis reſpectu eiuſdem, vt argumentum probat, neq. probari poteſt, quod Ariſt. ad 6. docet tantum ſpatiũ occupari ab infinitis lapidibus poſt corruptionem alternorum, quantum occupabatur prius ante corruptionẽ, quia licet, id ſequatur ex poſitione infiniti, tamen eſt in ſe abſurdũ, vnde etiã ſequitur abſurdũ eſſe antecedens, ex quo ſequitur, vt alibi oſtendimus, & ex terminis patere poteſt.

Confirm. Confirm. quia ſequeretur aliquid finitè, & infinitè diſtare ab eodem puncto; Conſequen-

ſequentia probatur ex ſuppoſitione lineæ infinitæ A. incipientis ex centro mundi C. & conſtantis ex infinitis partibus bipedalibus, nam ſi Deus condenſet ſingulas bipedalitates ad pedalitates, tunc tota linea erit redacta ad ſubduplum ex parte centri: Cuius punctum terminatiuum verſus centrum ſit B. quæritur an B. diſtet à centro C. finitè, & non: quia diſtat pedalitates infinitas: Neq. infinitè, quia tota diſtantia cōcluditur duobus punctis, ſcilicet C. centro, & B. puncto inceptiuo lineæ.

64 *Tertia ratio ex alio abſurdo.* 3. Probatur, quia ſequeretur lineam infinitam ex parte infinitatis poſſe habere terminum. Conſequentia probatur nam ſi faciat lineam infinitā ex vtraq. parte, & illam diuidat, & ex ſingulis partibus diuiſis; vbi eſt facta diuiſio, abſcindat palmum, & poſtea illas vniat, tunc ex vtraq. parte erit termin⁹ ex parte infinitatis. ſ. illud ſpatium palmare, quod relinquitur dum inter ſe vniuntur per mutuam approximationem. Neq. ad hoc poſſunt aliquid reſpondere, quam negando poſſe vniri, vel moueri, quod nos fusè reiecimus ſupra, pro qua ratione videnda ſunt, quæ diximus d.4.

65 *Quarta ratio.* 4. Probatur ex 4. argumēto poſito in art. 3. pro 2. opinione, nam quod dicatur de duabus lineis exiſtentibus in corpore infinito, dici poteſt de duabus virgis infinitis inter ſe vnitis, vt duo latera trianguli, nam illæ concluderent intra ſe ſpatium infinitum, ex ſuppoſitione, quod virgæ illæ protraherentur in infinitum, nam virga cōplens triangulum augeretur iuxta augmentum infinitum, quod habent duo latera inter ſe, cum eo magis diſtent, quo magis recedūt à puncto, in quo coeunt; & quia infinitè recedūt: ideo virgæ, ſeu linea complens triangulum denotens diſtantiam duorum lateram, eſt infinita: & ſimile argumentum proponit Arim. d. 43. q. 4. in 5. contra 2. rationem pro 3. concluſ. at dari triangulum infinitum implicat ex Arim. loc. cit. tum quia eſt figura, de cuius ratione eſt terminus, tum quia illa linea complens eſſet finita, quia terminos habet, & non eſſet ex ſuppoſitione. *Arim.*

66 *Prima ſolutio Ariminenſ.* Reſp. poteſt cum Arim. non ſequi dari aliquem vnum triangulum, qui conſtet ex tribus laterib⁹ infinitis; ſed eſſe vnam quantitatem, quæ continet triangulos infinitos. ex infinitis lineis cōtentis, intra latera, quarum nulla linea eſt vltima, quæ compleat vnum totalem triangulum, ſicut ſi eſſet infinitudo numerorum incipiens à binario, cui ſemper adderentur in infinitum vnitates, variantes ſpecies numerorum, nūquam poſſet dari vnus numerus in illo progreſſu conſtans ex infinitis vnitatibus, & ſimiliter ſi daretur quantitas infinita, ex partib⁹ palmaribus, quarum prima pars eſſet digitalis ſecundum latitudinem, & deinde ſemper excreſceret ſecundum latitudinem, ita vt ſecunda pars eſſet duorum digitorum lata, & tertia trium, &c. nunquam poſſet deueniri ad vnam partem conſtantem ex infinitis digitis ſecundum latitudinem.

A

Reijcitur. Sed contra, quia ſicut Deus poteſt facere tres virgas infinitæ longitudinis, ita poteſt illas collocare ſecundū ſitum triangularem, quia conſtat duo latera poſſe eo modo conſtitui, ergo etiam tertium, quia ſi quid obſtaret, eſſet infinitas, at ſpatiū interceptum inter duo latera ex caſu poſito eſt infinitū, ergo eſt proportionatum ad recipiendum virgam longitudinis infinitæ, & tamen ex alio capite patet, nec lōgitudinem laterum poſſe eſſe infinitam cum terminetur ad tertiam virgam, nec tertiam virgam poſſe eſſe infinitam cum includatur inter duo latera, & idem poſſet oſtendi de ſingulis lateribus.

B

Confirm. Confirm. quia non poteſt intelligi eſſe aliquam quantitatem infinitam, & non habere infinitas partes, ergo neq. augeri per augmentum proportionale infinitum, vt dicitur in exemplis adductis in argumento, & non dari aliquam, quæ habeat augmentum infinitum, atq. adeo in augmento numerorum non dari vnum, qui contineat infinitas vnitates, nec quantitatem habentem infinitos digitos ſecūdum latitudinem, & ita in ſimilibus, quia augmentum non procedit in infinitum, vt fit quando eſt infinitum ſyncathegorematicum, ſed eſt actu infinitum, ergo datur id, quod habet illud augmentum: at hoc non eſt in toto illo ratione omnium, vel aliquarum partium, quia aliarum augmentum eſt finitum, ergo eſt in vna parte, ex quo patet ex illis exemplis probari oppoſitum.

C

67 *Secūda ſolutio ex Hurtado* Reſp. 2. poteſt cum Hurtad. 8. diſp. phyſ. ſect. 2. §. 28. eandem difficultatem eſſe in lateribus trianguli: quæ videntur poſſe protrahi in infinitum, quare ſicut Deus non videt lineam, quæ comprehendatur inter illa, infinitè longam, ita neq. hic. *Refellitur.* Sed contra, quia Deus non videt 2 latera trianguli habere infinitatem actualem, ſed ſolum potentialem, atq. adeo nunquam videt totam longitudinem in actu ſimul poſitam, nam illa non eſt poſſibilis, atq. neq. poteſt videre lineam inter latera interceptam infinitè longam, quia non eſt poſſibilis, ſed ſicut videt latera in quacunque differentia temporis exiſtentia finitæ longitudinis, & hoc in infinitum, ita videt lineam interceptam finitæ longitudinis, ſed quia finitas non eſt determinata; ſed poteſt eſſe maior, & maior; ideo videt finitatem ſine vlla determinatione termini, quia videt poſſe eſſe palmarem, bipalmarem, tripalmarē, & ſic in infinitum, nunquam attingendo infinitatem actualem, Hinc fit, vt nunquam videat triangulum conſtitutum ex lineis actu infinitis: ſed videt poſſe conſtitui infinitos triangulos ſyncathegorematicè, vt fuſius dicemus cum de cognitione Dei.

D

E

68 *Tertia ſolutio ex eodem.* Reſp. 3. poteſt cum eodem Hurtad. Negando illa latera eſſe terminos ſpatii infiniti,

ti, nam termini dicuntur extrema; quæ ſuc-
ceſſiuè pertranſiri poſſunt, ab vno ad aliud,
at ſi inciperet motus ab vno latere ad aliud,
Improbatur. non poſſet deueniri. Sed contra, quia prius
eſt ſpatium habere terminos, quam poſſe
pertranſiri, ſed illæ lineæ ſunt termini, ergo
ex eorum poſitione conſequitur finitudo,
& pertranſibilitas. Minor probatur, quia
termin' dicitur extremum, vltra quod non
extenditur res; vt patet ex definitione ter-
mini, at illud ſpatium non vltra extenditur,
neq. dicas poſſe vltra extendi per additionẽ
alteram partium, tum quia infinito, quale
dicunt ipſi eſſe illud ſpatium, non poteſt fie-
ri additio, tum quia additio poſſibilis non
tollit actualem rationẽ termini, niſi quan-
do actu fit additio, tum quia etiam ſi actu
fiat additio, non tollitur finitas intrinſeca,
& abſoluta entitatis, cui fit additio, quia nõ
extenditur per ſe ipſum, ſed per aliud addi-
tum per vnionẽ; ex quo patet illud ſpatium
ſeu lineam, ſeu virgam eſſe finitã, atq. adeo
pertranſibilem, ſed de hac re plura loc. cit.

69 *Quinta ratio.* 5. Probatur ex alijs omnibus, quæ impu-
gnant multitudinem infinitam, quia in hoc
corpore eſſent infinitæ partes, de quibus
dub. ſequẽti, & alijs, quæ impugnant quodli-
bet genus infiniti, de quibus d. 4.

ART. VI. Soluuntur argumenta primæ opinionis propoſita art. 2.

70 *Quomodo enti create repugnat infinitas.* AD primũ Reſp. Infra oſtendemus quo-
modo repugnet enti creato infinitas,
formaliter, an virtualiter, & conſequutiuè.

Ad 2. oſtendimus repugnare, nec argu-
menta ſufficienter ſolui; Nam implicat
coniungi infinitatem cum quantitate, vt
patet ex ijs, quæ conſequuntur poſitionem
infinitatis in quãtitate, At inquies ad quan-
titatem ſequitur affirmatio quantitatis, &
ad infinitatem negatio termini, at hæc non
ſunt contradictoria. Reſp. non eſſe contra-
dictoria formaliter, ſed virtualiter, quia ad
quantitatem poſitam in re, ſequitur finitas,
& terminatio, vt oſtendimus ex rationibus
poſitis.

71 *Quantitas eſt capax infinitatis ſyncathegorematic, non cathegoremat.* Ad 3. quantitatem eſſe quidem ſecundum
ſe capacem infinitatis ſyncathegorematicè,
quia poteſt habere terminos ſine vlla illorũ
determinatione, non tamen infinitatis cate-
gorematicè, & ideo non poteſt dari quanti-
tas actu exiſtens niſi ſub aliquo determina-
to termino, nam licet ſecundum ſe exigat
terminum vagè, tamen dũ ponitur in actu,
non poteſt poni ſub termino vagè, ſed de-
terminato, quia nihil poteſt per ſe exiſtere
ſub indeterminatione, vt patet ex Sũmulis,
dum explicatur ſuppoſitio cõfuſa, & deter-
minata, & hoc eſt, quod dixit Riccard. art.
5. ad 3. licet lineæ non repugnet infinitas, &
carentia termini determinati, vt linea eſt,
tamen illi repugnat, vt eſt in effectu.

72 *Ad primam confirm.* Ad primam confirm. Reſp. Infinitatem
deſtruere conceptum quantitatis non for-
A maliter, ſed conſequutiuè, vt oſtendimus,
quia non poteſt quantitas actu exiſtere niſi
ſub certo, & determinato termino: nam li- *Infinitas deſtruit quantitatis eſſentiam conſequutiuè.*
cet quantitas ſecundum ſe non exigat de-
terminatum terminum, tamen requirit ali-
quem indeterminatè, quia eſt indifferens ad
talem, vel talem, at quod eſt indifferens ad
plura; neceſſariò requirit aliquid ex illis plu-
ribus, vt inductione patet, ſic enim genus
eſt indifferens ad hanc, vel illã differẽtiam, &
ſpecies ad hoc, vel illud indiuiduũ, & tamen
non poſſit eſſe ſine aliquo illorũ, ſic etiam
materia reſpectu formę, &c. neq. dicas quan-
titatem ſecundum ſe eſſe indifferentẽ ad eſ-
B ſendum cum termino, vel ſine, nam vt da-
tur quantitas terminata, ſic, & indetermina-
ta, tum quia quantitas indeterminata non
dicitur, quia caret omni termino, ſed quia
non vendicat ſibi terminũ determinatum,
vt alibi oſtendimus, tum quia ſi quantitas ex
natura ſua, eſſet indifferens ad carentiam
omnis termini, infinitas illi eſſet connatu-
ralis, atq. adeo Deus, & lege cõnaturali vni-
uerſali deberet producere quantitatem infi-
nitam, quia alioqui quantitas ſecundũ ſuam
naturam, non eſſet connaturaliter ſub ſpecie
finita tantum, ſicut animal non eſſet conna-
turaliter ſi exiſteret tantum in homine; nam
C genus non exiſtit adæquatè in vna ſpecie.
Tum quia nõ poteſt aſſignari ſubiectum in-
finitatis, nam vel ſunt quælibet partes quan-
titatis, v. g. infinitas poteſt coniugi cũ palmis,
vlnis, milliaribus, & ſimilibus partibus maio-
ribus, & minoribus, & non: quia ſequeretur
in infinito dari terminum, nam infinitudine
palmorum, maior eſt infinitudo vlnarum,
atq. adeo, Deus cognoſcit exceſſum vni' ſu-
pra alteram, & poſſet deſtruere totum exceſ-
ſum, at inde neceſſariò ſequitur infinitatem
finiri, & terminari in parte, vndè incipit ex-
ceſſus, vt alibi oſtendi, vel ſubiectum non eſt
quælibet ratio partium, ſed ſolum tota ſpe-
D cies quantitatis, ſecundum omnem dimen-
ſionem, & poſſibilitatem partium quanti ta-
tis, & neque: tum quia ſequeretur in eadem
quantitate eſſe infinitos palmos, vlnas, & in-
finities infinita ex omni genere partium, er-
go infinitas poteſt etiam participari ex pal-
mis vlnis, &c. quia infinitas partium compo-
nentium prius conuenit illis, quã compoſito
ex infinities infinitis, tum quia non apparet
cur Deus ex illo non poſſet ſeparare infinitos
palmos; Vndè ſequitur infinitudinem parti-
cipari à palmis, & infinitum aliud deſtrui,
quia non contineret omnia poſſibilia in ſpe-
cie quantitatis. 73 *Qua ratione terminus quãtitatem conſequatur.*
E Ex quo patet, quod terminus determina-
tus non ſequitur quantitatem ſecundum ſe;
tamen cum quantitas neceſſariò exigat ali-
quem terminum vagè, & confusè, vnde ne-
ceſſariò ſequitur quantitatem non poſſe exi-
ſtere ſine termino determinato, nam quãdo
terminus ſupponit confusè, & indetermina-
tè, non poteſt eius ſignificatum exiſtere, niſi
determinatur, quia nec actio poteſt exerceri,

circa

circa aliquod indeterminatum, nec indeterminatum poteſt ſe exiſtere, vt patet ex ſummibus; & explicatur exéplo, quo dicitur oculus aliquis eſt neceſſarius ad videndum, non dexter eſt neceſſarius, neq. ſiniſter eſt neceſſarijs, & tamen nō pōt viſio exerceri ab oculo vagè ſūpto, ſed debet determinari talis oculus, ſic etiam qui equitare vult, debet ſe prius determinare ad talem equum, alioqui nūquā equitatio eſſe poterit, etiam ſi nullus equus determinatus ſit neceſſarius ad equitationē, & hoc ſignificat D. Thom. quodl. 2. q. 1. art. 1. non poſſe eſſe aliquid non ſpecificatum, ad diuerſas ſpecies indifferēter ſe habens; etiam ſi illud poſſit intelligi repugnare exiſtentiæ, quia repugnat ſpecificationi, & determinationi, quæ eſt eſſentialiter neceſſaria ad exiſtentiam.

S. Thom.

74 Ad 2. confirm. Reſp. id eſſe, quia eſſentia quantitatis reſpicit aliquem terminum confuſè, & indeterminatè, & inde fit, vt exiſtentia nō poſſit exercere ſuū actum circa quantitatem niſi determinetur ad certum terminum, vt patet ex natura ſuppoſitionis confuſæ; Nec contemnenda videtur illa ratio ducta ex ordine quantitatis ad corpus naturale, quod cum finitæ ſit eſſentiæ, non ſolum exigit accidentia determinatæ ſpeciei, & complexionem determinatam qualitatum, ſed etiam partium integrantium finitatem, non quidem determinatè, ſed indeterminatè, vt dictum eſt de quantitate, quia actualis infinitas ex nullo capite poteſt formis naturalibus eſſe proportionata; cū omnia, quæ conueniunt rebus, originem aliquam habere debeant ab eſſentia illarum. neq. dicas id quidē verum eſt de ſtatu connaturali, nō tamen de ſtatu ſupernaturali; nam hæc infinitas nullo modo conuenire poteſt quantitati, quæ eſſentialiter reſpicit eſſentiam finitam formarum naturalium, & licet infinitas extenſionis non deſtruat formaliter limitationem eſſentiæ formarum, tamen deſtruit virtualiter, quia finitudo eſſentiæ non poteſt eſſe exigitiua infinitudinis.

Ad ſecundam confirm.

Quantitas reſpicit terminū vagè.

75 Ad 3. confirm. Reſp. alibi fusè oſtendimus quomodo infinitas ſit paſſio quātitatis, nam primo diximus infinitatem ſyncathegorematicam abſolutè, eſſe paſſionem quantitatis, nō autem infinitatem cathegorematicā; & licet Ariſt. vtatur infinitate ad improbationem lineæ rectæ; tamen id fecit tum ad hominem, quia argumētabatur contra concedentes infinitatem, vt ibi communiter Doctores, tum quia non poteſt conuenire lineæ infinitæ ſyncathegorematicè, quia neque habet certum extremum.

Ad tertiam confirm.

In quo ſenſu infinitas ſit paſſio quantitatis.

Reſp. 2. poſſe infinitatem eſſe paſſionem ex ſuppoſitione, quod ſit poſſibilis, nam argumentabatur contra antiquos ponentes infinitum in ente, & vno; contra quos ait debere illud ens eſſe quantum, quia infinitas non poteſt congruere alteri, quam quantitati, at quātitas dicit pluralitatem partium, atq. adeo non poſſe eſſe vnum ens, vt alibi explicauimus, & hinc patet ad replicam, oppoſita eſſe circa idem, Primo quando vtrūq. eſt poſſibile, nam ſi vnum eorum eſt impoſſibile, ſicut ſimpliciter non poteſt exiſtere, ita neq. eſſe in alio; Secundo id verum eſt de oppoſitis cōtrariè, quorum vnum ſi exiſtat, neceſſariò debet alterum exiſtere ex Ariſt. at non ſic opponuntur finitudo, & infinitudo, ſed hoc licet ſit verum, tamen propoſitio eſt etiam vera in oppoſitis priuatiuè: quomodo videntur opponi finitudo, & infinitudo.

Reſp. quod ſicut poſſibilitas eſt oppoſita impoſſibilitati, & tamen non ſequitur, quod cui conuenit poſſibilitas, conueniat etiam impoſſibilitas, ita neq. ſequitur ex oppoſitione finitudinis, & infinitudinis, quod ſicut in quantitate exiſtit finitudo, quod etiam in illa eſſe poteſt infinitudo, quia quando formæ oppoſitæ ſiue contrariè, ſiue priuatiuè ſe inuicem deſtruunt, & non deſtruit ſubiectum, tunc poſſunt fieri circa idem, at non ſic quando vna earum deſtruit ſubiectum, cuiuſmodi eſt infinitas, impoſſibilitas, &c. nam infinitum negat omnem rationem finis, quantitas autem dicit ordinem ad aliquem terminum ſaltem vagè, atq. adeo illi repugnat infinitas. ſic etiam rationale opponitur irrationalitati, & tamen non poteſt eſſe in animalitate contracta ad hominē, in quo eſt irrationalitas, licet poſſit conuenire animali exiſtenti in bruto, neq. dicas poſſe eſſe cum animali ſecundum ſe, quia non opponuntur hæ differentiæ in animali ſecundum ſe, ſed vt contracto ad ſpecies.

76 Ad 4. Reſp. ex dictis art. 4. patet qua ratione ex augmento in potentia colligitur augmentum actu ſimul, vel ſucceſſiue, Neque Ariſt. repugnat, quia loquitur de potentia ad augmentum vnius quantitatis ex quantitate exiſtente, quæ ex vno dempta, auget aliud, vnde ſubdit non dari maiorem quantitatem, quam ſit cælum, at ex potentia ad augmentum infinitum rectè argueretur infinita actu exiſtens, vt patet, at nos loquimur de augmento, quod fit ex quantitate de nouo producibili, & ideo ex hac potentia non infertur ſemper quantitatem dari infinitam.

Ad quartam confirm.

Augmentum in potentia, & augmentum in actu.

77 Ad 5. Reſp. duplicem eſſe intellectionem humani intellectus, vnam apprehenſiuam, Alteram iudicatiuam, & quidem primo diuiditur in propriam, & quidditatiuam rei, & confuſam, ac connotatiuā; Et quoad hanc, Deus poteſt quidem plura efficere, quam nos intelligere intellectione apprehenſiua quidditatiua, & diſtincta; nam poteſt ſpiritualia Deus producere, quæ nos non poſſimus ſic intelligere, at non poteſt Deus plus producere, quam nos intelligamus per apprehenſionem confuſam, & connotatiuam, nam ſæpè à nobis ſic intelliguntur vt poſſibilia, quæ in re ſunt impoſſibilia.

Ad quintam confirm.

Explicatur dictum. plura poteſt Deus efficere quam nos intelligere valeamus.

Verum alteram cognitionē iudicatiuam, diuidimus in euidentem, ſiue ex terminis, ſiue ex diſcurſu: Et in probabilem, ac temeraria,

rariam, & quidem Deus non poteſt plus producere, quam intellectus intelligat euidenter rem eſſe impoſſibilẽ; quod ſi probabiliter iudica rem impoſſibile, poterit quidem Deus id aliquando efficere, eo quod mens humana facilè falli poſſit in huiuſmodi iudicio, tamen nõ poteſt iudicare, id poſſe à Deo effici; quia habet motiuum ad oppoſitũ iudicium, & de hoc iudicio loquuntur etiam Sancti, dum dicunt à Deo plus poſſe effici, quam à nobis intelligi, quia ſæpè mens humana non attingit per huiuſmodi cognitionem vera principia eſſendi rerum, vel impoſſibilitatis, nam quis vnquam affirmaſſet, vt poſſibilia incarnationem Verbi, & huiuſmodi alia myſteria, niſi Deus reuelaſſet? ſed de hac infra fuſius videatur Cap. 1. d. 43. q. 1. art. 2. ad 8. Adami vbi negat infinita eſſe in actu, poſſe intelligi, & qui oppoſitũ dicunt, propriam vocem ignorat ex D. Th. quodl. 2, q. 1. art. 1. ad primum. *Capr.* *S. Thom.*

Deniq. quoad tertium genus cognitionis, nihil poteſt certo conſtitui, nam aliquando nos aliqua propter latentem contradictionem intelligimus, quæ Deus non poteſt efficere, vt rectè Aureol. ad vlt. ex 2. obiectis, & contra; Vnde Cap. loc. cit. *Aureol.*

Ad 6. Adami; quod licet in re non poſſit eſſe maior potẽtia, quam Diuina; tamen põt quis concipere, cum implicãtia tamen contradictionis implicitè potẽtiã aliquid poſſe, vt aggregatũ potentiarũ ex potentijs infinitorum Angelorum, quæ poſſet infinita, quę nõ põt De⁹; *Sed hinc non negatur, quod Deus ſit æquè potens, ac illa potentia aggregata, eo quod eſſet maior, quam Diuina, ſed quia talis potentia non eſt propriè intelligibilis*, & per hoc non comparabilis alicui ſecundum magis, & minus, vel æquale. Sed nõ placet, quia per illam cognitionem, vt cognoſcuntur poſſe produci ab infinitis Angelis propter latentem implicantiam, ita ſimili cognitione cognoſcuntur poſſe produci à Deo.

78 *Ad 6. confirm.* Ad 6. Reſp. primo, principia, ex quibus Mathematici demonſtrant, eſſe definitiones, & axiomata, non autem petitiones, qualis illa, quacũq. magnitudine data, ſumi poſſe aliam maiorem, vel minorem, nam huiuſmodi petitiones, vt inquit Aureol. 1. d. 44. q. vltim. ad 2. obiecta, aliquãdo ſunt fictitię, vt eſt illa, puncti motus lineam facit. *Aureol.*

Reſp. 2. Mathematicos non ſupponere lineam actu infinitam, ſed poſſe procedere in infinitum ſecundum magnitudinem, vel paruitatem, vnde ſicut non ſupponit paruitatem actu infinitã, ita nec magnitudinem.

79 *Ad 7. confirm.* Ad 7. poteſt quidem quamlibet partem augere ad ſemipedalitatem, non tamen poteſt augere quamlibet partem, quia in prima ly quamlibet partem, ſupponit, ita Michael de Bonon. d. 44. q. 1. ad 3. contra primam. Quod alij dicunt poſſe quamlibet diſtributiuè, ſeu diuiſiuè, nõ copulatiuè, & collectiuè.

DVBITATIO SECVNDA, *An poſſit dari infinitum ſecundum multitudinem.*

ART. I. *Opinio affirmantium explicatur.*

Prima opinio eſt dicentium infinitam multitudinem non implicare, primo id probant ex infinitate partium proportionalium, quæ ſicut ſunt actu; ita infinitæ actu; & idem dicitur de infinitate indiuiſibilium. 1 *Secundum aliquos infinita multitudo cathegorem. non repugnat. Prima ratio ex infinitate partium in continuo.*

Reſp. aliqui negando illa eſſe actu in continuo. Sed contra, quia actu ſunt in potẽtia, atque adeo vnitates illorum poſſibiles, erũt infinitę, ergo ſicut infinitas non repugnat continuis, ita neque vnitatibus diſcretis, quia difficilius cõcepitur infinitas vnitates componere vnum quantum finitum tali admiſcetur finitum cum infinito, quam cnmponere vnam multitudinem infinitam præcisè, quia non eſt illa oppoſitio finiti, & infiniti; ſed hæc ratio a nobis ſoluta eſt ſupra. *Non probatur ex dictis ſupra.*

2. Quia etiam ſi partes continui, ſiue permanẽtis, ſiue ſucceſſiui nõ ſint infinitæ, tñ cõſtat poſſe diuidi in infinitum, atque adeo partes horæ trãſire cũ ſucceſſione vnius partis proportionalis ad aliam, ſed Deus poſſet in tranſitu cuiuslibet partis proportionalis horæ producere vnum Angelum, ergo in fine horæ, eſſent producti infiniti Angeli, quia tot, quot partes proportionales horæ, ſed nõ ſunt infiniti ſyncategorematicè, quia nullam haberent potentialitatem, neque quoad exiſtentiã ſimpliciter, neq. quoad determinatum modum eſſendi, ergo infiniti categorematice, & idem ait Mayron, quod Deus pro quolibet ſolis radio poſſet vnam animam creare, & cõſeruare ſimul cum alijs, ergo tunc eſſent infinitæ, quia radij ſunt infiniti. 2 *2. Ratio ex diuiſione continui in infinitum.* *Mayron.*

3. Ex Ariſt. ſententia mundus eſt ab æterno, ergo non implicat multitudo infinita, imo de facto fuit. Conſequentia probatur, quia non poteſt eſſe æternitas mundi, niſi ponatur aliqua infinita multitudo entium. ſ. indiuiduorũ, quæ generata ſũt, & corrupta; ſimiliter infinitæ cogitationes, & huiuſmodi entia iam præterita; Imo cũ ex Ariſtot. anima rationalis ſit immortalis, & ab æterno fuerint infinitæ animæ, neceſſario ſequitur nunc actu exiſtere infinitas animas. 3 *3. Ratio ex Ariſt. ſententia de mundi æternitate.*

4. Ex obiecto potentiæ diuinæ, quod non poteſt eſſe finitũ, nam ſic potentia infinita haberet adæquationẽ cum finita, vtriuſq; n. obiectũ adæquatũ, eſſet multitudo finita, vt patet ex calculatione potentiæ ſupra obiectum, ergo eſt infinitum ſecundum multitudinem, ſed nõ eſſet infinitudo ſyncathegorematica, quia hæc eſt inter ea, quæ non poſſunt ſimul exiſter..., ſed quę ſimul exiſtũt, ſemper ſunt finita, ita tamen, vt potuerint plura ex...; at hæc multitudo eſt eorum, 4 *4. Ratio ex obiecto omnipotẽtiæ.*

quæ

quæ poſſunt ſimul exiſtere, nam vnum nõ eſt incompoſſibilẽ cum alio, ſicut.n.indiuidua v.g.humana poſsũt exiſtere ſucceſſiuè in infinitum, cur nõ poterunt ſimul exiſtere.?

5 Confirm. Deus poteſt producere omnia, quæ ſunt ſimul producibilia, quia eius potentia extenditur ad omne poſſibile, ſicut eſt poſſibile; ſed ſimul producibilia, ſunt categorematicè infinita, quia ſingula habuerũt ab æterno ſuã producibilitatẽ, per quã vel fuerunt ſimul, & pro ſimul producibilia, & ſic potuerunt produci; nec valet inſtantia de ſucceſſiuis, quia hæc licet habeant ſimul, non pro ſimul producibilitatem, vel habent producibilitatem ſimul, ſed pro ſimul, & tunc ſimul producibilia pro ſimul erunt finita in certo numero, quod patet eſſe falſum. nam in multitudine finita, non poteſt procedi in infinitum ſecundum partes æquales, ſed quoad indiuidua ſimul, & pro ſimul producibilia proceditur in infinitũ ſecundum partes æquales, quia data quacũque multitudine finita, Deus adhuc poteſt maiorem, neque vnquam poteſt ſignari aliqua multitudo ſub quocunque numero finito, quin adhuc poſſit maiorem, ergo proceditur in infinitũ, ergo producibilia ſimul, & pro ſimul, ſunt infinita.

6 *Quinta ratio ex natura entium.*

5. Ex natura entiũ, quæ conſtituunt multitudinem infinitam, ſiue ſit entium corporalium, ſiue ſpiritualium; Nam ſit v.g. multitudo hominum, vel palmarium quantitatum poſſibilium; conſtat illorum ſingula, eſſe entia realia, ergo sũt capacia exiſtẽtiæ. conſequentia probatur, quia per hoc diſtinguitur ens reale à non reali, quod illud eſt capax exiſtentiæ realis poſitiuæ, non ſic negationes, vel entia rationis.

Antecedens probatur, nam ſinguli homines multitudinis infinitæ, ſecundum ſe ſumpti, ſunt entia realia; ergo tota multitudo infinitorũ conſtat ex entibus realibus. neq; dicas ſingulos ſecundum ſe eſſe entia realia, quia habent finitatem, at non ſic multitudo, quia ſic ſinguli ſtarent ſub infinitate, atque adeo non eſſent entia realia; nam duo homines sũt duo entia realia, tres, tria, & ſic in infinitum, ergo infiniti homines infinita entia realia, quia ſicut multitudo per additionem vnius, duorum, trium, &c. eſt multitudo entium realium, ita per additionem infinitorum, eſt infinitorum, quia tota illa multitudo non eſt, niſi ſingulæ per intellectum adunata in vnũ; tum quia intellectus non mutat naturas rerum à parte rei; tum quia quando partes componentes multitudinem ſunt entia realia, totum compoſitũ eſt ens reale, præſertim quando partes non exigũt vnionem formalem, ſed aggregationis, vt eſt multitudo; quare ſi ſinguli ex multitudine poſſunt exiſtere, tota multitudo poterit exiſtere.

7 *Inſtantia.* Reſp. concedẽdo omnes homines ſingillatim, & diſtributiuè ſumptos, eſſe entia realia; non tamen collectiuè ſumptos, quia mul-

A ta entia realia ſunt quidem poſſibilia, ſed nõ compoſſibilia, at entia, vt componant multitudinem, debent ſumi collectiuè.

8 *Soluitur 1.* Sed contra primo, quia ſequeretur homines poſſibiles non eſſe entia realia, quia omnes illi ſunt infiniti, tum quia componunt infinitam multitudinem in potentia, tum quia ſequeretur infinitos non poſſe exiſtere à parte rei collectiuè ſumptos, at hoc repugnat, quia in illa multitudine infinita nulla eſt pars, quæ non ſit ens reale, ergo omnes partes ſimul ſumptæ ſunt entia realia, nam omnes ſimul ſunt homines. conſequentia probatur, ſiue ex eo, quia prædicatum, quod
B conuenit toti, debet illi conuenire ratione alicuius partis, ſed negatio entis realis non poteſt conuenire toti multitudini ratione alicuius partis, vt dictum eſt; ſiue ex eo, quia tota collectio non addit aliquid ſupra partes, ſed eſt ipſa entitas partium, ſed omnes partes in in illa contentæ ſunt homines, ergo tota collectio eſt hominum, at homo ſecũdum eſſentiam ſuam eſt ens reale.

Tum quia, licet vt tota collectio ſit poſſibilis, vt tota, debeat habere partes, non ſolum poſſibiles ſecundum ſe, & diuiſiuè, ſeu diſtributiuè, ſed etiã copulatim, & collectiuè, ſeu compoſſibiles, nam multa ſunt
C poſſibilia ſecundum ſe, non tamen compoſſibilia, vt patet ex aſſenſu, & diſſenſu circa idem, ex partibus entis ſucceſſiui, & diuiſionibus continui, tamen partes huius multitudinis, v.g. homines, vel Angeli, non ſolũ sũt poſſibiles, ſed etiam compoſſibiles, quia inter ſe nullam habent repugnantiam ad coëxiſtendum, magis quam ad exiſtendum, vt patet ex conceptu ſingulorum, & idem dicitur de ſingulis ſpeciebus diſparatis. *Obiectio.* Dices, non habere ſecundum ſe incompoſſibilitatem, ſed ex infinitate. *Solutio.* Cõtra primo, quia infinitas nihil ponit in ſingulis, cur vnus ho-
D mo repugnet alteri, quia non mutat naturam ſingulorum, quare ſicut ſinguli ſub finitudine non habent inter ſe incompoſſibilitatem, ita neq. ſub infinito.

9 *Soluitur 2.* 2. Quia quocunq; numero finito hominum producto, adhuc poſſunt alij ſimul cum illis produci, & hoc in infinitum, ergo poſſunt ſimul infiniti produci, quia non eſt repugnantia ex parte Dei, quia totam ſuam potentiam ſimul habet; neq. ex parte hominum, quia vnum non ſupponit alium, vt ſunt entia eſſentialiter ſucceſſiua, quia hæc ſunt entia permanentia, quæ ex natura ſua poſſunt ſimul exiſtere.

E 10 *Soluitur 3.* 3. Quia infinitudo non repugnat illis in eſſe ſimultaneo obiectiuo, ita neque in eſſe realis exiſtentiæ, ſed hæc inſtantia, vt infra videbimus, nõ vrget, nam numerus binarius aſſenſus, & diſſenſus, habent exiſtentiam ſimultaneam obiectiuam, ſic etiam omnes diuiſiones poſſibiles continui, & tamen nõ poſſunt habere ſimultaneam exiſtentiam realem, nam ſatis eſt ad realitatem illorum, quod poſſint exiſtere ſecundum ſe, & abſolutè

lutè docet non ſimul, idem patet ex cognitione, qua Deus ſimul videt ſingulos palmos poſſe connaturaliter occupare hoc ſpatium, tamen non poſſunt ſimul occupare contra idem ſpatium.

Confirm. 2.

11 Confirm. quia nulla eſt repugnantia in productione vnius indiuidui ex qualibet ſpecie poſſibili, quia illa eſſent non ſolum poſſibilia; ſed etiam compoſſibilia, quia per vnum indiuiduum non exhauriretur potentia Dei, neque habere poſſent oppoſitionē, cū nō ponātur in eodē ſubiecto, vel loco, & ſimili conditione, quæ inducat inter illa repugnantiam, neq; ſimultas ſolum in tempore poteſt inducere repugnantiam, ſed illa eſſe infinita, quia non poſſent eſſe pauciora, quam ſint ſpecies poſſibiles, ergo infinita actu poſſunt exiſtere.

Confirm. 2. ex Baſſ.

Confirm. 2. Ex Baſſ. quia ſpecifica natura eſt ex ſe cōmunicabilis infinitis indiuiduis, vt patet ex generationibus æternis, quę actu extiterunt ſecundum Ariſt. vel potuerunt exiſtere ſecūdum alios, & ſecundum omnes poſſent generationes continuari per æternitatem, at illa indiuidua nō repugnat ſimul exiſtere, nam ſunt entia permanentia, & ſi incorruptibilia; naturaliter fuiſſent conſeruata ſi corruptibilia, ſupernaturaliter, ergo ſub vna ſpecie potuerunt eſſe infinita actu.

Reſp. Mayr. *Improbatur.*

12 Reſp. Mayronus 1. d. 34. q. 10. non ſufficere poſſibilitatem niſi illa habeant producibilitatem ſimul pro ſimul. Sed cōtra, ſi producibilia ſimul pro ſimul non ſunt infinita, debent eſſe ſub certo numero finita, vltra quem non poteſt aliud produci, quia numerus aſſignari non poteſt, tum quia quando aliqua ſūt producibilia ſucceſſiuè per potētiam naturalem ob ſui finitudinem, quibus non repugnat ſimultas, poſſunt à Deo produci ſimul ob eius potentiam infinitam, tū quia ſpecies nunquam poſſet adæquatè exiſtere, quia non poteſt habere indiuidua, quæ reſpicit eius communicabilitas, in quibus ſimul exiſtat; neque dicas exiſtere in illis ſucceſſiuè, nam eius potentia ad exiſtendum in indiuiduis, tunc non reſpicit certum numerum, vt patet, quia quocunque numero poſito adhuc poteſt dari maior, quem reſpicit, at multitudo excedens omnem determinatam multitudinem eſt actu infinita.

Alia reſponſio.

13 Sed ad hæc omnia reſpondent aduerſarij, obiectum potentiæ diuinæ eſſe infinitum ſyncathegorematicè, & ideo nunquā poſſe totū poni in eſſe, ſed debere determinari per volūtatem, quod eſt producēdū, & tū produci.

Reijcitur 1.

14 Sed contra inſtāt primo, quia licet actus ſecūdus poſſibilitatis omniū Angelorū nō poſſit eſſe infinitus, ſed finitus in infinitum, ſeu indeterminatè; atque adeo Angeli poſſibiles terminatiuè ſint infiniti ſyncathegorematicè, tamen accepti formaliter ſub poſſibilitate ſunt cathegorematicè infiniti, quia illa poſſibilitas reſpiciens actualitates in infinitum, tota eſt ſimul, cum vnius poſſibilitas non ſit poſt poſſibilitatem alterius, ſed

A ſimul omnes habeant poſſibilitatē; ergo Angeli poſſibiles in actu primo ſunt infiniti cathegorematicè. Conſequentia probatur, tū quia, vt habent ſimul poſſibilitatem, nō ſunt finiti ſimpliciter, neq. finiti in infinitū, quia non habent ſucceſſionem, ergo infiniti ſimpliciter; tum quia multitudo reſpectu prædicati, quod habet actu, non pōt habere infinitatem ſyncathegorematicā, quia hoc eſt reſpectu eorum, quæ ſunt in potentia, ſed multitudo infinita habet poſſibilitatē actu, quia non ſunt in potentia ad illam.

Reijcitur 2.

Secundo, quia Angeli poſſibiles ita ſunt in eſſe poſſibili, ſicut ſi omnes exiſtrēt in eſſe exiſtentiæ, ſed ſi omnes eſſent exiſtentes, B haberēt infinitatem cathegorematicam ſecundum eſſe exiſtentiæ; ergo poſſibiles habēt eandem infinitatem ſecundum eſſe poſſibile, & obiectiuum.

Reijcitur 3.

Tertio, quia ſicut potentia actiua reſpiciēs plura, & plura in infinitum, non eſt infinita ſyncathegorematicè, ſed cathegor. & ſimiliter ſcientia ei reſpiciens obiectiuè, ita potentia obiectiua reſpiciens plures, & plures erit infinita actu.

Sexta ratio ex natura numeri.

15 6. Ex natura numeri, ſeu multitudinis quæ eſt capax infinitatis, tum ex Aug. 12. de ciuit. c. 18. *eos*, inquit numeros, *infinitos eſſe certiſſimum eſt, &c.* tum ex Ariſt. 3. phy. t. 68. vbi ait, C numerum augeri poſſe in infinitum, & licet ipſe loquatur de infinitate ſyncathegorematicè, hoc eſt, quia de facto in hoc cælorū ambitu non agnoſcit multitudinē rerum inter ſe diſcretarū niſi finitam; vnde dicit numerū augeri ex diuiſione continui, quæ procedit in infinitum, & nunquam eſt actu infinita, tamen ex veriori opinione dicentium, poſſibilia inter ſe diſcreta, eſſe infinita, cōceſſiſſet numeri augmentū poſſe eſſe infinitū actu. D Tum ex ratione, quia numerus augetur ex additione vnitatum rerum diſcretarum, ſed vnitates poſſibiles per totam æternitatē vel viſæ à Deo, vt poſſibiles per vnum actū productionis nō ſūt actu finitę, ergo numeri poſſibile augmentū non eſt actu finitum, ergo eſt infinitum actu.

Septima ratio ex magnitudine.

16 7. Ex infinitate magnitudinis continuæ, quia magis repugnat eſſe in ſe vnum infinitum, quam eſſe plura infinita finitæ extēſionis; nam infinitatē multitudinis experimur in ſucceſſione indiuiduorum ſub eadem ſpecie generabiliū, quæ in dies augentur, & tendunt ad infinitatem; ſed huiuſmodi augmētum extēſionis non experimur in magnitudine continua; at poteſt dari continuū E infinitæ extēſionis; ergo & infinita multitudo. Minor probatur, non ſolum quia quantitas ſemper poteſt augeri in infinitum, ſed etiam quia poteſt augeri ex diuiſione continui habentis partes æquales ſecundum latitudinē, & additæ quantitati, atque inter ſe vnitæ ſecundum partes æquales.

Primum diſcrimen inter hos Authores.

17 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam quidam concedunt multitudinem infinitam in ſpiritualibus, negant tamen in corporeis, ita

Alga-

Algazel. Alpharab.

Algazel,& Alpharab.apud Auer.diſp.1.met. d.7.& D.Thom.1.p.q.7.art.4.& q.46.art.2. ad 8. & ſequuntur multi recentiores, vt effugiant argumenta,quæ ducũtur ex corporeis poſitis in ſpatio, per quæ oſtenditur eſſe finitam,& infinitam multitudinem,vt infra. ſequuntur multi Recentiores, vt Iand. q.11.apud Maſium dicens poſſe in immaterialibus præſertim accidentibus, nam materia habet actu infinitas potentias.

Iand.

Secundum diſcrimen.

Alij verò concedunt vtrumq. genus poſſe dari, eo quod aurgumenta, quæ probant poſſibilitatem infiniti,ducta ex cognitione, vel potentia Dei, & ſimilibus, probat de vtroq. genere, & difficultates aduerſariorũ habent vim contra vtrumq. genus, & ab aſſertoribus infiniti ſunt ſoluenda, vt Baſſ. Mayr.& alij, qui addũt,cõceſſa hac infinitate, debere etiam concedi infinitatem magnitudinis.

Baſſ. Mayron.

18 Alij tamen aliter diſtiguunt, quod in accidentaliter ſubordinatis poteſt eſſe infinitas,non autem in eſſentialiter ſubordinatis, ita Auicen. 6. met. c. 2. & ſequitur Soncin. 12.met. q.31.ad 4.& alij, qui ponunt mundi æternitatem.

Tertium diſcrimen. Auicen. Soncin.

At alij affirmant in omnibus eſſe poſſibilem infinitatem, ſiue accidentaliter ſint, ſiue eſſentialiter ſubordinata.

ART. II. *Explicatur opinio negantium multitudinem infinitam.*

19

Secũdum alios infinitum ex theorematis in multitudine repugnat. Differunt Auctores in aſſerenda implicantia. Prima Ariſt. implicantia.

SEcunda opinio eſt affirmantium omnem multitudinem infinitã,ſiue ſpiritualium, ſiue corporalium implicare contradictionem,ita omnes, qui negant poſſe dari infinitum; ſed non omnes eandem afferunt rationem implicantiæ. Nam primo Ariſt. id oſtendit, quod infinitas deſtruit rationem numeri, nam de ratione infiniti eſt eſſe innumerabile, ſed de ratione numeri eſt numerabilitas. neque dicas id conuenire non
20 omni numero;ſed finito. Nam primo,omnis numerus eſt multitudo menſurata per vnum 2. phyſ. 68. 11.met.ſum.4.c.2.quia ex multiplicatione vnitatis, omnis multitudo conſtituitur, at omne menſurabile eſt finitum,quia continetur ſub certa menſura,per quam cognoſcitur. Secundo,quia implicat exiſtere numerum in genere, & non exiſtere in aliqua ſpecie ſua,quia genera ſecũdum ſe non exiſtunt,niſi in inferioribus,ſed quælibet ſpecies numeri eſt finita, quia omnis quantitas ſpecificatur per terminationem, vnde multudinis ſpecies,vel eſt binarius,vel ternarius, &c. & magnitudinis, bicubitum, tricubitũ, &c. ita D.Th. quodl.9.q.1.art.1. Capr.d.43.q.1.ar.2.ad tertiũ Arg. q.1.inducit Greg.cõtra tertiã,& ad p.2.loco inducto Arg.q.1.Ferr. 2. contra Gent. c. 81.§. ſed & circa huiuſmodi, vbi id probat, quia omnes ſpecies multudinis eſt per ſe vnum vnitate ordinis,quæ repugnat infinito. Tertio,quia omnis numerus, vel eſt par, vel impar, quia

Inſtantia. Soluitur.

S. Thom. Capr.

A vel omnis multitudo,vt neceſſariò eſt compoſita ex vnitatibus,ita poteſt diuidi in vnitates,quare in ea diuiſione tot ſunt vnitates in vna parte diuiſa, quot in alia, & ille numerus eſt par; vel non ſunt tot, ſed pauciores, vel plures in vna,quam in alia,& ſic erit impar,vt patet ex definitione paris,& imparis,neq. numeris poteſt exiſtere præſcindendo à paritate, & imparitate, quia illa inter ſe implicant contradictoria, quare neceſſariò alterutrum debet ineſſe numero, ſed numerus par, vel impar neceſſariò eſt finitus,quia par conſtat partibus paribus;impar verò dicitur ille, qui per vnã vnitatem
B ſaltem ſuperat alteram partem. 21

Confirm.

Confirm. quia par, & impar,vel ſunt differentiæ numeri, & implicat exiſtere,niſi ſit contractus per aliquam,vel ſunt proprietates, & cum non ſint proprietates ordinatæ ad operandum, ſed eſſendum, non poterit numerus eſſe ſine illis, quia ſubiectum non põt ſeparari à proprietatibus ordinatis ad eſſendum, vt materia prima à ſua potentia, vt docet Maſius q.6.in c.de proprio. 22

Maſius.

Reſponſio Scoti.

Reſp.primo Scotus infinitam multitudinem poſſe menſurari per vnitatem non finities,ſed infinities replicatã, vt patet ex menſurabilitate infiniti in potẽtia,quæ ſecũdum
C Ariſt.dari poteſt,& menſurari per vnitatem infinities ſumptam; Sed eſt cõtra rationem infiniti menſurabilitas, nec inde ſoluuntur alia argumenta. 23

Reijcitur.

Secunda aliorũ reſponſio.

Reſp. alij numerum non poſſe eſſe infinitũ ob rationes ibi adductas, ſed multitudinẽ tranſcendentalem dicunt poſſe eſſe infinitam, quia non eſt numerus, ſed genus, nam numerus definitur,quod ſit multitudo,non quælibet,ſed menſurata per vnum,quia progreditur ab vnitate cum quodam ordine ad binarios,&c. At multitudo ſecudum ſe non dicit hunc ordinem, ſed plures vnitates abſtrahendo ab ordine, & confuſione, Hinc
D Ariſt.5.met.18.multitudo finita,numerus.ſ. eſt,vbi Alenſ.propter defectum primi,ideſt vnius principiantis,multitudo formalis non eſt quantitas,quia multitudo,quæ eſt quantitas cauſatur à diuiſione vnitatis, defectu ſecundi. ſ. vnius à quo menſuratur, *multitudo infinita non eſt multitudo, quia non eſt menſurabilis per vnum*,& ibi D.Thom.multitudinem infinitam negat eſſe numerum, quia infinitum numerari non poteſt.

S. Thom.

Confirm.quia numerus ſe habet reſpectu multitudinis, ſicut continuũ terminatum, & figuratum reſpectu continui ſecundũ ſe.

Confirm.

E Confirm. 2. quia multitudo ſecundum ſe non dicit niſi aggregationem plurium vnitatum, quæ diuiditur in duas ſpecies. ſ. finitam,quæ dicitur numerus,& infinitam,quæ proprio nomine caret,vt notant Arim.1.d. 42.q.4.ar.2.ad 5. Aliacen.q.13.art.3.p.2.c.3 ad primum, Ex quo falſo dicit Ferr.omnem multitudinem eſſe aliquid per vnum vnitate ordinis,quia hoc conuenit tantum numero, quæ eſt ſpecies multitudinis.

Confirm. Arimin. Aliacen.

Ex

Corollarium. Ex quibus patet idem dicendū de ſpecieb⁹ magnitudinis, nā hæc prius diuiditur in infinitam, & finitam tanquam in duas ſpecies, tū finita in bicubitū, &c. quare ex eo, ꝙ infinitas repugnet ſpeciebus quantitatis finitæ, non recte infertur deſtruere roēm quantitatis, ſ. multitudinis, vel magnitudinis in cōi. ſicut ex eo, quod Brutalitas deſtruit rationalitatē, non rectè infertur deſtruere omne animal, quia eſt fallacia conſequentis à negatione inferioris ad negationem ſuperioris, vnde Alenſ. 11. met. ſum. 3. c. 2. oſtendit hāc roēm non eſſe efficacem, quia *diceret aduerſarius, quod iſta multitudo infinita, non eſt numer⁹*, idem Mayron. 1. d. 43. q. 10. art. 2. ad primum. (Alenſ. Mayron.)

24 Sed contra hanc doctrina, Primo obijci infinitatem repugnare quantitati patet 5. m. t. 18. initio *multitudinem quidem quantum quid, ſi numerabilis eſt, magnitudo ſi menſurabilis*, ergo ſm̄ Ariſt. multitudo, cui repugnat numerari nō eſt quantitas, nec magnitudo, cui repugnat menſurari, Cōſequētia patet ex ly (ſi) quæ importat conditionem: vnde ibidem dicitur, *multitudo finita eſt numerus*, quia hæc eſt ſpecies quantitatis diſcretæ; neq. obſtat, quod infinitum dicitur conuenire quantitati, nam loquitur ex ſuppoſitione antiquorū ponentium infinitum; nam ſi eſſet, non pertineret ad ſubſtantiam, vt dicebant antiqui, ſed ad quantitatem, Vnde quod D. Thom. 1. p. q. 7. art. 3. ad ſecundū dicit infinitū non eſſe contra rationem quantitatis in cōi, intelligitur de immediata oppoſitione, quia nō apparet nobis contradictio immediata inter quantitatem in genere, & infinitatem, non tamen de contradictione ſecundū rem cum id, quod deſtruit oēs ſpecies deſtruat etiam genus. Hinc repugnat multitudo infinita ſecundum exiſtentiam realem ſiue permanenter, ſiue ſucceſſiuè præterita, quia illa multitudo non eſſet in genere quantitatis. (Improbatur 1. S. Thom.)

Sed inſtatur, quia licet infinita multitudo non ſit in genere quantitatis, non tamen ſequitur, non poſſe exiſtere, quia eſſe poteſt ens alterius generis, nam ſicut præter rationem partium incompoſſibilium in eodem ſpatio pertinentiū ad quantitatē, datur alia ratio tranſcendentibus partium, ita præter multitudinem quantitatiuam datur alia tranſcenendtalis capax infinitatis, ita colligitur ex Mayron. 1. d. 43. q. 10. art. 2. ad primum, vbi ait infinitum quantitati congruere reductiuè, ſicut pūctū, neq. omnia membra diuidentia debent pertinere ad diuiſum eodem modo, vt diuiſibile per ſe pertinet ad quantitatem, & indiuiſibile reductiuè. (Mayron.)

25 Secundo diſplicet, dum concedit numerorum ſpeciès debere eſſe finitas, non autem ſpecies multitudinis, nam numerus eſt multitudo & aggregatio vnitatū, ſicut quælibet alia multitudo, quæ non eſt vna niſi per aggregationē, & ſolū multitudo prædicamentalis, quæ eſt numerus differt à tranſcendentali ratione tum ſubiecti, quod numerus ſit in rebus quantis, tum partium, quia conſtat ex vnitatibus quantis, tum originis, quia cauſatur ex diuiſione continui; At tranſcendentalis reperiri poteſt in rebus immaterialib⁹, & ex vnitatibus rerū ſpiritualiū, & nō cauſatur ex diuiſione cōtinui, ſed hęc differētia nō ponit, vel aufert infinitatē, ergo ſicut vni repugnat, vel non repugnat, ita & alteri. (Improbatur 2.)

Reſp. Inter vnitates conſtituentes numerum eſſe ordinem quendam prioritatis, & poſterioritatis ratione cuius numerus eſt multitudo menſurata per vnum: Sed contra, nam vt Alēſ. 10. met. t. 9. q. 3. etiam multitudinis vnitas menſuratur per vnum, ſicut vnitas numerica menſurat modum, quo formalitas eſſentiæ eſt recepta in alio, ita vnitas formalitatis menſurat eſſentiam, dicitur enim vna albedo ſecundum eſſentiam per vnitatem tranſcendentalem, & vna albedo per vnitatem numeralem quatenus eſt recepta in tali parte ſubiecti. Primo enim numerus mēſuratur per vnitatem, poſtea menſurat alia; Ex quo patet vnitates componentes numerum eſſe indiuiduales, quia indiuidua ſolo numero differunt, at componentes multitudinem tranſcendentalem eſſe vnitates eſſentiarum: dicuntur enim duæ eſſentiæ tres, &c. ſed ex hac nullum oritur diſcrimen quoad infinitatem, nam ſicut datur binarius, &c. hominum, ita eſſentiarum, quare ſicut implicat dari multitudinem indiuiduorum, & non in aliqua ſpecie, ita & multitudinem eſſentiarum, & in nulla ſpecie multitudinis, quia omnis multitudo variatur per additionē vnitatis, nam in omnia toto ex pluribus id, quod ſupponitur habet rōem potentiæ, & quod aduenit rationem actus, & ſicut nullus numerus datur ſummus, cui non poſſit fieri additio, ita neq. datur multitudo. (Soluitur. Inſtantia Alenſ.)

Tertio, quia argumentum ſumptū ex differētia paritatis, & imparitatis militat in qualibet multitudine, ad quod tū Baſſ. 1. d. 43. q. vnic. ad 3. negat de multudine, ſed non placet, quia ibi termini opponuntur contradictoriè, ergo vnus ex illis membris verificari debet de omni, quod habet rationem entis. 26 (Improbatur 3.)

4. Ex Caiet. cū ignota ex notis cognoſcamus, ſpecies multitudinis inueſtigam⁹ ex proportione ad ſpecies numerorū notas, ſit ſpecies multitudinis eſſe ſicut ſpecies numerorum, licet ſpecies multitudinis ſint ſubiectiuè magis vniuerſales, quia reperiūtur tam in corporalibus, quā ſpiritualibus, & rerum eſſentijs. Vnde fit, vt ſicut ob hāc rōem numero repugnat infinitas, ita etiam multitudini. 27 (Improbatur 4. Caiet.)

Confirm. quia ſicut numero repugnat infinitas, quia ex ſua natura cōſtituitur per vnitatē replicatā, & variatur ſm̄ ſpecies per additionē vnius vnitatis, ita proportionaliter multitudini, quæ ſic cōſtituitur & variatur. (Confirm.)

Secundo Auer. 3. phyſ. t. 69. probat ex natura multitudinis, Nam vbi in aliquo toto, vel ſpecieb⁹ ex nouo actu reſultet noua potentia, ibi non poteſt tota latitudo illius multitudinis eſſe in actu; quia ſemper cū actu habet permixtam potentiam ad alium actum, 28 (Secunda impſtātia Authoris.)

ſcilicet vnitatē, ſed cuilibet multitudini fiat additio, adhuc manet potētia ad additionem alterius vnitatis. ergo nunquam poteſt poni tota multitudo vnitatum in actu; ſed tota multitudo vnitatū nō eſt finita, ſed infinita.

29 *Reſponſio aliquorum.* Reſp. poteſt, etiā ſi tota multitudo vnitatū nō poſſit poni in actu, quia eſt infinities infinita, tamen poteſt poni aliqua multitudo infinita vnitatum. *Reijcitur.* Sed contra, quia infinitas vnitatum hominū v. g. comprehendit omnes homines poſſibiles, vt infra.

Aureol. Hoc eſt fundamētū Aureol. ex definitione infiniti, q̄ dicit actū permixtū potentiæ, atq. adeo nunquam poteſt deduci ad actum, ſed talis eſt additio, quæ fit ad multitudinē, quia ſemper cum actu eſt admixta potētia ad vlteriorem vnitatem.

Confirm. Confirm. nam ex multitudine infinita ſequeretur partem nō eſſe minorem toto, vel vnum infinitum maius altero, at vtrumque eſt impoſſibile, ergo etiam multitudo infinitū: Probatur maior, tum quia ſi ab infinito auferas duas partes, adhuc remanet infinitū: ſed illa, vel eſt æqualis priori infinito comprehendente duas partes; & ſic pars non eſſet minor toto, ſed æqualis; vel eſt maior & tunc vnū infinitū eſt maius altero.

30 *Inſtantia.* Reſp. Inter duo infinita non eſſe has relationes æqualitatis, minoritatis, & maioritatis, quia hæ reſpiciunt communem menſuram, quæ repugnat infinito.

Soluitur ex Durand. Sed cōtra inſtat Dur. quia ē ex inintelligibile id, quod cōtinet omnia, quæ aliud, & aliquid aliud ſupra illud, non eſſe maius, quia hoc ſignificat ly maius, & negatur hæc reſpicere communem menſuram, quia ſatis eſt poni duo extrema; quorum vnum cōtineat aliquid vltra contentum ab alio; & ſi eſſet id neceſſariū, inde ſequeretur infinito non poſſe fieri additionem, vel detractionē, nam ex his ſequitur impoſſibile .ſ. infinitū vnum non eſſe maius altero. Tum quia in multitudine infinita ſunt infinitæ vnitates, infiniti binarij. & tamē at vnitates ſunt partes binarij, & binarij partes quaternarij, atque adeo tota multitudo vnitatū eſt pars totius multitudinis binariorum, & multitudo binariorum pars multitudinis quaternariorum, ſed multitudo binariorum infinita, vel eſt minor multitudinem quaternariorum; & ſequitur vnum infinitum maius, & minus alio. vel non eſt minor, at tunc pars non eſt minor toto. Neq. dicas eandem difficultatem eſſe in Angelis poſſibilibus exiſtentibus in mente Dei. in quibus ſunt infiniti binarij, & quaternarij, nam in infinitis ſyncathegorematicè, vnum eſt maius altero, vt ſupra, quia nunquam attingitur infinitas intrinſecè, ſed extrinſecè, nam hæc infinitas conſiſtit in infinitate in infinitum.

31 *Prima reſpōſio aliquorum.* Reſp. binarios nō adæquare quaternarios, non tamen eſſe plures, vel pauciores hos, quam illos. quia hæc inæqualitas locū habet in ijs, quæ habēt cōem menſurā, quare licet ibi ſinguli quaternarij ſint maiores quā ſinguli binarij, quia ſic habent rōem totius, tamen tota multitudo quaternariorū non eſt maior, quam multitudo binariorū, quia non ſunt plures binarij, quā quaternarij, nec pauciores, nec æquales, *Reijcitur.* Sed contra, tum quia ſicut ſe habet pars ad partē, ita tota multitudo ad totā, ergo ſi ſinguli quaternarij vnius multitudines, ſunt maiores, quā ſinguli binarij alteri⁹ multitudinis, ſequitur totā multitudinem quaterniorū eſſe maiorem tota multitudine binariorū; tū quia licet vnitates binariorum poſſint eſſe tot, quot ſunt in quaternarijs, vt v. g. ſex binarij continēt tot vnitates, quot tres quaternarij; tamen quādo numerus quaternariorum, & binariorum eſt æqualis, impoſſibile eſt, vt ſint totidē vnitates in vna multitudine quot in altera. quia quaternariorū multitudo cōtinet duplo maiorem numerū vnitatū, quā multitudo binariorum, ſicut infinitū conſtās ex bipalmaribus quantitatibus eſt maius, quā illud, quod conſtat ex palmaribus, ex hoc ēt fit plures binarios contineri in multitudine infinita, quā quaternarios.

32 *Secunda aliorū reſponſio.* Reſp. 2. alij, tot, & quot poſſe denominare collectionē vnitatum, vel in rōe infiniti formaliter .ſ. in negatione extremitatis, & vltimi, & ſic conceditur vnā non eſſe maiorem altera, quia vtraq. æqualiter negat rōem vltimi; vel collectionē in rōe infiniti materialis, & ſic infinitum vnū eſſe maius, & minus altero, nā plures eſſēt vnitates fūdātes negationē vltimeitatis in binario, quā in quaternario; quia in multitudine vnitatū binariorum, plura eſſent binaria non vltima; quam quaternaria nō vltima. q. ā in vno quaternario ſunt duo binaria; neq. id eſt abſurdum, quia non eſt maioritas ſm rōem infiniti, ſed ſm rationem finiti, nam duo infinita ſunt plura quam vnū. & tria plura, quam duo. ſed hæc non eſt maioritas & minoritas in rōe infiniti, ſed finiti .i. ſm dualitatem, vel trinitatem numerorum infiniti, vt fusè Æſculanus diſp. 8. ad 6. qui concedit eſſe plura infinita, non vnum maius altero. *Æſculan.*

33 *Reijcitur 1.* Sed contra, tum quia infinitum formaliter non eſt præcisè negatio vltimi, ſed eſt multitudo, in qua eſt negatio vltimi; nam alioqui eſſet infinitudo, vbi nulla eſt pluralitas, quia ibi non eſt vltimum cum ibi nihil ſit. quare de partibus componentibus multitudinem v. g. Angelorum quæritur, an ſint tot Angeli in infinitis binarijs, ac in quaternarijs, certè negari non poteſt plures eſſe in infinito quaternariorū cum ſint duplo plures, quam in binarijs. *Reijcitur 2.* Tum quia hic poteſt cōſiderari varia ratio vnitatum. nam ibi ſunt vnitates ſimplices, ſcilicet Angelorū. & vnitates cōpoſitæ numerorum .ſ. binariorum, vel quaternariorum, & in vna vnitate binarij ſunt duæ vnitates ſimplices, ſicut in vno quaternario ſunt quatuor, & duæ vnitates binariorum compoſitæ, ergo quaternarium infinitum non ſolum eſt maius ratione vnitatum ſimplicium, quam binarius,

ſed

A

ſed eſt minus ratione vnitatum compoſitarum, quia infinita quaternariorum conſtat ex vnitatibus ſemel infinitis, & infinitum binariorum ex vnitatibus bis infinitis, atque adeo vnitates compoſitæ ſunt plures in binario, quã in quaternario, & ita vnum infinitum maius altero;

Inſtantia.

neq. dicas eſſe maioritatem in numero finito, ſcilicet in dualitate infiniti;

Soluitur.

nam cum illa dualitate ſunt vnitates componẽtes infinitum, plures in vno in-

Reijcitur 2.

34 finito, quam in alio; Tum tertio, quia licet ſi ſint duo infinita binariorum vnitatum, & vnum infinitum quaternariorum vnitatum tamen vnitates ſimplices, quæ continentur in quaternarijs infinitis ſunt plures, quã quæ continẽtur in ſingulis infinitis binariorum, ergo vnum infinitum eſt maius altero, vel vnitates ſimplices, quę ſunt partes vnitatum contentarũ in quaternario, non ſunt pauciores, quã quæ continẽtur in quaternarijs.

B

Tertia reſponſio Arimin.

Reſp. 3. Arim. negando vnum infinitum eſſe totum, vel partem reſpectu alterius: eo quod totũ dicitur, quod includit aliquid, & aliquid aliud præter illud, & includit tot, & tanta determinatæ quantitatis quot, & quanta determinatæ quantitatis non inclu-
35 dit incluſam, nam nullum infinitũ includit tot, & tanta, quin quot, & quanta non includat aliud.

Reijcitur.

Sed hic abutitur nomine totius, & partis, nam totum ſecundum ſuam rationem præciſè dicit, quod continet aliud, & aliquid aliud ab illo, ſiue illa, quæ continet ſint determinata, ſiue indeterminata, nam eo ipſo, quod componitur ex duobus eſt totum, & componentia ſunt partes, & hæc continentia eſt in infinitis vnitatibus quaternariorũ, reſpectu vnitatum binariorum.

C

Confirm.

Confirm. quia alioqui infinitum non eſſet totum reſpectu partium finitarum, quia nũquam continet tot determinatè.

Confirm. 2.

Confirm. 2. quia licet vnum infinitum includat infinitas partes, tamen hæ partes incluſę non ſunt tot quot in alio infinito, & ſi vtriuſq. partes ſint infinitæ, vt probat argumẽtum.

Inſtantia.

At inſtat, maior multitudo dicitur, quæ pluries includit vnũ, ac infinitũ vnum non pluries includit quã alterũ, quia vtrũq. infinities.

Soluitur.

Sed contra nam pluries includere vnum non eſt aliud, quam includere plures vnitates, quia vbi ſunt plures vnitates, ibi pluries multiplicatur vnitas: ſed in infinito quaternario pluries multiplicatur vnitas.

Arimin. concedit vnum infinitum eſſe minus altero non tamen excedi ab altero.

At victus argumento Arim. concedit vnum infinitum eſſe minus altero, ſed negat excedi ab altero, quia *illud dicitur excedi, quod non continet tantum, tot, quot aliud, quod de nullo infinito verum eſt.*

Improbatur.

verũ fallitur na ſi eſt pars, neceſſariò non poteſt continere tot partes, quot totum, quia totũ præter illas tot infi-
36 nitas continet alias partes.

Quarta reſponſio eiuſdem.

Reſp. 4. negando infinitatem binariorũ eſſe partem multitudinis infinitæ centenariorũ incluſorũ in eadem multitudine infinita, quia nihil cõtinet infinitas centenariorum, quod nõ cõtineat multitudo binariorũ, quia quælibet anima de infinitis, includitur in multitudine prædicta, & ſicut multitudo centenariorũ continet infinitos centenarios, ſic eoſdem continet infinita multitudo binariorum; quare nullam multitudinem finitã totius continet vna infinitas, quin toties illã cõtineat altera.

Confutatur 1.

Sed contra, quia hoc eſt maximè abſurdũ, quod in infinitate binariorũ animarum, cõtineantur tot animæ quot in infinitate centenariorum, & tot in centenaris, quod ſunt in infinitate centenariorũ, nam hinc apertè ſequitur partem non eſſe minorem toto; & quodlibet ex cõponentibus habere tantam perfectionem, quantam habet cõpoſitum; Quo nihil abſurdius.

D

Confutatur 2.

Tum 2. negando vnam infinitatem eſſe partem alterius, nam vnitates cõponentes binarios ſunt eædem, ac quæ componunt cẽtenarios, & præterea centenarij addunt alias vnitates præter illas, ergo illæ vnitates incluſæ in binarijs, ſunt partes multitudinis vnitatum incluſarum in centenarijs, & ex terminis patet nihil plus includi in centenarijs, quod nõ includatur in binarijs, niſi binarij eſſent multo plures quã centenarij, vt ſi eſſent duo centenaria, & binaria eſſent mille, tunc.n. vnitates binariorum excederent vnitates centenariorũ, at in caſu noſtro eſt vtrobiq. infinitas, ergo vna maior
altera, vel pars non minor toto; 37

Confutatur 3.

tum quia infinita multitudo vnitatum eſt veluti pars infinitæ multitudinis centenariorum, ergo non poteſt continere totidem centenaria; quod multitudo infinita centenariorũ, quia pars eſſet æqualis toti. Antecedẽs probatur, quia ſicut ſe habet vnitas, ad centenariũ, & mille vnitates ad mille centenaria .ſ. vt pars ad totum, ita multitudo infinita vnitatũ ad infinitam multitudinem centenariorũ. ergo vna multitudo infinita eſt pars alterius: & qui vt oſtenſum eſt, non poteſt fieri vna infinitudo, quin contineat infinitos binarios, &c. ſit, vt non poſſit fieri infinitũ, quin pars ſit æqualis toti, quia non poteſt excogitari infinitum, quod nõ contineat omnẽ numerũ cogitabilẽ infinities maiorẽ, & maiorem.

E

Reſp. 5. Alij multitudinem infinitam
eſſe talis conditionis, vt ex ea parte qua eſt 38

Quinta aliorũ reſponſio.

infinita non poſſit excreſcere, ſed ſi addatur alia vnitas, non fit maior multitudo, ſed incipit noua multitudo, atque adeo poſſe quidem eſſe plura infinita, vt dicebat Æſculanus, non tamen vnum eſſe maius altero.

Nõ probatur 1.

Sed contra, quia licet fortè dici poſſit circa partes, de quibus loquitur Æſculanus, non tamen dici poteſt de multitudine diſcreta. Cuius partes non habent poſitionem in continuo, nam infinita multitudo ex qualibet parte eſt capax additionis, quia ex qualibet parte poteſt ſignari vnitas, ex qua eſt finitas, ſicut enim infinitæ magnitudini poteſt fieri additio ex parte, qua eſt finita, vnde ex illo addito, reſultat maior quantitas, quam præcedens, ita multitudo recipiens vnitatem ex quacunque parte eſt ma-

39 ior, quam præcedens, quia continet vnam, vel plures vnitates quam multitudo præcedens, neque dicas illam vnitatem non fieri partem illius multitudinis, quia ad rationem partis componentis multitudinem, non requiritur aliqua vnio realis, ſed iuxtapoſitio rerum eiuſdem rationis. Secundo, quod licet nomina peculiaria deſint ad ſignificandam multitudinem infinitam cum additione, & ſine additione, non tamen propterea augetur multitudo, ſicut patet ex numeris finitis, quia licet non habeamus nomen ſignificans maiorem multitudinem quam ſit millionum, vnde completo illo, incipit nouus numerus, tamen verè augetur per additionem aliarum vnitatum, quia tota illa aggregatio vnitatum continet plures vnitates, ergo ſimiliter dicẽdum in caſu noſtro.

Nõ probatur 2.

Nõ probatur 3.

Tertio, quia non ſine difficultate ponuntur plura infinita eiuſdem rationis, nam vnum continet totam perfectionem poſſibilem illius rationis.

40 *Confirm. 1.* Confirm. primo, quia in infinita qualibet multitudine Angelorum continentur infinities infiniti Angeli, at hoc eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt dari infinitam multitudinem. Maior probatur, nam in qualibet infinitate non poteſt eſſe vna tantum infinitas, quia in ea non ſolum eſſet infinitas vnitatum ſimplicium, ſed etiam binariorum, millenariorum, & ſic cæterorum numerorum in infinitum, nam conſtat in ea multitudine contineri binarios, ternarios, &c. ſed non finitos, quia nulla finita multitudo numerorum poteſt conſtituere infinitam aliquem multitudinem, vt ſupra probaui. Minor probatur, tum quia ſola multitudo infinita vnitatum eſt vnum tantum infinitum, at multitudo infinita binariorum eſt duplicata infinitas vnitatum, & ternariorum, eſt triplicata, ſicut vna decas vnitatum dicit decem vnitates, at vna decas binariorum dicit viginti vnitates, & duplex decas vnitatum, at impoſſibile eſt vnum infinitum fieri plura talia, quia vnum, vt vnum non continet plura talia, & ideo eſt indiuiſibile in plura talia, Bipalmaris enim quantitas diuidi quidem poteſt in duos palmos, vel quatuor ſemipalmos, non tamen in duas bipalmares quantitates, vel tres, vel quatuor ſimiles, quia non continet illas, ergo ſimiliter vnum infinitum vnitatum ſimplicium, non poteſt diuidi in duo, vel tria infinita vnitatum ſimplicium, & multo minus in infinities infinitas, quia non continet illas, at hæc vnitas infinitarum vnitatum contineret, & diuideretur in plures, vt dictum eſt. Tum quia cum poſita ſit vna multitudo infinita hominum, ſi in illa continetur duplex infinitas, vel triplex, &c. cum in hac duplici infinitate, &c. contineantur plures, quam in ſimplici infinitate; quæro? vnde nam illi homines acceſſerint, non enim ſunt producti ex vi agentis, vt ex ſuppoſitione vnius infinitatis productæ patet, neq. ſunt improdu-

A cti, ergo non poteſt dari duplex illa infinitas, & tamen neceſſariò ſequitur ex ſimplici infinitate, ergo nec infinitas implicat.

41 *Confirm. 2.* Confirm. 2. quia ſequeretur in illo infinito dari vnum numerum, ſeu multitudinem ſuperantem omnes alios numeros contentos intra idem infinitum, quæ conſtaret ex infinitis vnitatibus, at ille numerus, ſeu multitudo eſſet vltima in toto illo proceſſu numerorum, quæ continentur in multitudine infinita, ergo illa multitudo numerorum non eſſet infinita, quia haberet vltimum.

Antecedens probatur, quia in multitudine infinita ſignetur vnus numerus v. g. ternarius A. tunc quæro, vel in tota multitudi-
B ne datur aliquis numerus, qui diſtat ab A. infinitè, vel nullus, ſed neutrum dici poteſt, non ſecundum, quia ſequitur aggregationẽ omnium numerorum non eſſe infinitam, nam ſicut in continuo finitum additum finito, non facit infinitum, ita in diſcretis vnitas addita multitudini finitè diſtanti à finito, certo termino, non facit multutidinem infinitam; neq. primum, quia ſequeretur illam multitudinẽ eſſe finitam, nam contineretur inter certos terminos .ſ. A. & illam multitudinem à qua eſt diſtantia infinita, atq. adeò eſſet, & non eſſet infinita diſtantia; & idem
C oſtendi poteſt de vnitatibus infinitæ multitudinis, quia ſi vna .ſ. B. ſignetur, vel nulla datur, quæ infinitè diſtet ab illa, & tunc hæc multitudo eſt finita, quia tota diſtantia illius multitudinis eſſet finita, vel omnes diſtant, & neq. quia patet aliquam eſſe illi immediatam, vel aliqua; & illa erit vltima, quia eſſet in ſe determinatæ quantitatis. Et eandem vim habet argumentum ductum ex productione infinitorum lapidum quorũ primus ſit palmaris ſecundum latitudinem, Secundus bipalmaris, & ſic conſequenter aſcendendo, quia ibi neceſſariò dari debet aliquis infinitorum palmorum ſecundum latitudi-
D nem, atq. adeo vltimus in illa multitudine, & determinatè viſus à Deo, & præterea non poſſet habere infinitos palmos ſecundum latitudinem, quia non ſuperaret præcedentem, niſi per palmum; Hinc etiam probatur non poſſe produci infinitos Angelos, nã ſi in primo ordine ſit vnus, in ſecũdo duo, in tertio tres, &c. tũc neceſſariò ſequeretur in tota illa multitudine ordinata dari vnũ ordinem Angelorũ, qui cõtineat infinitos Angelos, & tñ nõ ſuparet p̃cedetẽ niſi per vnũ Angelũ.

Corollarium.

42 *Tertia implicantia ex eſſentibus infinitis.* 3. Probatur ex natura entium, quæ componunt multitudinem infinitam, nam vel
E ſunt inter ſe eſſentialiter ſubordinata, & alibi oſtendimus inter ea non poſſe eſſe infinitatem, vel non ſunt ſubordinata hoc modo, vt indiuidua eiuſdem ſpeciei, ſiue corporalia, ſiue ſpiritualia, & hæc non poſsũt eſſe infinita, ergo nulla multitudo poteſt eſſe infinita. Minor probatur primo de corporalibus, ex quibus patere poterit quid dicendum ſit de ſpiritualibus: Nam ſi ponantur infiniti homines v. g., ibi erunt infiniti oculi dexteri, &

toti-

totidem ſiniſtri, & à ſingulis occupabitur A infinitum ſpatium, ſed ex hoc ſequitur illud ſpatium eſſe finitum, & infinitum, ergo.

Minor probatur primo, quia cum infinitum contineat quidquid eſt poſſibile in illo genere, infinitum ſpatium ſecundum longitudinem continere debet omnem longitudinem, ſed hoc non eſt ita, quia vnum ſpatium occupatur à dexteris, & alterum à finiſtris, ergo illud ſpatium, quod ponitur infinitum, non eſt infinitum, ſed finitum. Secundo cum de ratione infiniti ſecundum vnam rationem ſit occupare omne ſpatium illius rationis, ſequitur tãtum ſpatium occupari ab vtroq. infinito, quantum à ſingulis, atque adeo partem adæquari toti, quo argumento videtur vſus Ariſt. 3. phyſ. t. 43. dum probat mixtum non poſſe componi ex infinitis elementis, quia vnum illorum repleret totum ſpatium: vnum enim infinitum cum non poſſit aliud excedere, erit alteri æquale ſaltem negatiuè, & cum vnum conſtare poſſit ex partibus minoribus, vt infinitas oculorum eſt ex minorib⁹ partibus, quam ex hominibus, & idem argumentum oſtendit, ſi vnum infinitum ſit ex partibus quarum ſingulæ ſint duplo maiores, quam partes alterius infiniti; nam ſpatium à minori occupatum erit minus altero.

Ariſt.

43 *Confirm.* Confirm. idem ex parte numerorũ, Nam in infinitis hominibus eſſent infiniti denarij, & per conſequens infinitæ vnitates cõplentes omnes numeros denarios, & quia in eodem infinito eſſent infiniti centenarij, ſimiliter ibi erunt infinitæ vnitates complentes numeros centenarios, ſed hæ vnitates complentes ſunt partes vnitatum completarum, ergo vel infinitudo harum eſt æqualis infinitatibus vnitatum completarum, & ſic pars æqualis toti; vel erunt pauciores, & ſic vnum infinitum minus altero; & licet Arimin. concedat partem æquari toti, tamen id deſtruit principium lumine naturali notum.

Arimin.

44 *Prima reſpõſio. Reijcitur.* Reſp. ſolet vnum infinitum eſſe maius altero, ſed hoc refutatũ eſt ex dictis, & patet, quia Deus poteſt auferre illum exceſſum, ac tunc remanet finitas.

Secunda reſponſio. Reſp. 2. ſolet vnum infinitum non eſſe maius altero, vt infinitum, ſed vt finitum quaten⁹ duo infinita ſunt plura quã vnum, ex Æſculano, ſed licet hoc ferri poſſit in quantitate continua, quod ex parte qua eſt infinita, non poſſit illi addi aliquid, atque adeo fieri maiorem, non tamen in multitudine, quæ creſcit vndecunque, & vbicunq. fiat additio.

Non ſatisfacit.

45 *Tertia reſpõſio.* Reſp. 3. põt, huiuſmodi relationes æqualitatis, & inæqualitatis non eſſe inter infinita, quia non habent proportionem ſicut quantitas non dicitur maior puncto: Sed contra, quia æqualitas ponitur inter Perſonas Diuinas, quæ ſunt infinitæ; & inæqualitas inter Deum, & creaturas etiam ſi eſſent infinitæ perfectionis; Secundo, vbi non eſt communis ratio, ibi non ſunt huiuſmodi relationes, vt inter punctum, & quantitatem, quia punctum non eſt extenſum, atq. adeo non poteſt dici minus extenſum; vel quantitas magis extenſa, quam punctum, ſed vbi eſt communis ratio, vt v.g. in ratione entis, certum eſt quantitatem eſſe perfectiorem puncto, ſed illa infinita eſſent inter ea, quæ ſunt non ſolum eiuſdem generis, ſed etiam eiuſdem ſpeciei, Tertio, quia nemo ſanæ mentis negare poterit plures vnitates eſſe in infinitis centenarijs quã in denarijs infinitis, & plures in millenarijs, quam in centenarijs; nam negare infinito non conuenire maioritatem, eſt velle effugere difficultates, quis enim negare poterit plures vnitates eſſe in infinito, quam in centenario, cum videamus plures eſſe in millenario, quod continetur in infinito, ergo infinito conuenit pluralitas, Nam quod alij dicunt de vnitatibus infiniti adæquati, & inadæquati, iam ſupra ſatis refutauimus.

Refellitur 1. *Refellitur 2.* 46 *Refellitur 3.*

B

Confirm. 2. Confirm. 2. idem, nam ſi Deus Neapoli producat corpus infinitum ſecundum longitudinem verſus orientem, & ſupra illud collocet oculos dextros, & ſiniſtros inter ſe permixtos, quorum primus ſit dexter A. & deinde corrumpat oculos ſiniſtros, tunc in C illo ſpatio, & multitudine neceſſariò debet dari vltima, ergo nulla magnitudo, & multitudo infinita poteſt exiſtere, quia haberet vltimum. Minor probatur, quia poſt corruptos ſiniſtros, dexteri inter ſe vniti à Deo in inſtanti verſus partem finitam, vel occupabunt totum illud ſpatium, quod erat occupatum ab vtraq. infinitate oculorum, & ſequitur partem eſſe æqualem, & non minorem tota, nam quantitas dexterorum oculorum, non poteſt occupare ſpatium occupatum à quantitatibus vtriuſque generis oculorum, niſi dexteri habeant tantam quantitatem, quanta eſt quantitas D vtriuſq. generis oculorum, cum tamen pars dexterorum ſit pars reſpectu quantitatis vtriuſque generis; Vnde etiam poſſet fieri, vt reproducti oculi ſiniſtri, & poſiti verſus aliam partem, efficerent ſpatium occupatum ex vtraque parte infinitum, & tamen non eſt illis addita quantitas, ſed tanta, quanta erat cum primo producti ſunt, vel dexteri remanentes non occupant totum illud ſpatium, ſed partem, & ſic erit minus, quam præcedens, ergo in illo datur vltimum: id eſt, vbi deſinit occupatio ſpatij, & incipit vacuum ſpatium, nam Deus poteſt E corrumpere totam illam lineam vacuam, ergo linea occupata à dexteris eſt vndequaque finita, atque adeo dexteri occupantes, & quia his erant æquales ſiniſtri, etiam hi erunt infiniti, atque adeo compoſitum ex vtriſque, cum conſtat ex vtraque parte finita; Neque dicas ſpatium à dexteris occupatum eſſe infinitum, nam infinito ex parte, qua infinitum, non poteſt fieri additio, at illi poſſet.

Corollarium. Ex quo patet eandem finitudinem oſtendi ex vnione dexterorum verſus partem infinitam, nam relinquerent ſpatium finitum vacuum ex vtraq. parte. ſ. ex parte, vnde primum fuit inceptio oculorum .ſ. Neapoli prius occupata ab A. & ex parte, quã oculus dexter A. occupat, dum eſt vnitus cum alijs verſus orientem: Ex quo deinde ſequitur oculos ſiniſtros non fuiſſe infinitos, eo quod occupabant ſpatium finitum.

47 *Prima aliquorum reſponſio. Rejellitur.* Reſp. aliqui primo, non poſſe corrumpi ſiniſtros ſine dexteris; at id temere dicitur, quia Deus liberè ſingulos conſeruat, neq. in conſeruatione vnius pendet ab altero, nam ſicut potuit creare ſiniſtros ſine dexteris, & contra, vnum ſine altero, ita poteſt conſeruare.

Secunda aliorum reſponſio. Reſp. 2. Alij, illos oculos non eſſe in ſpatio aliquo, ſed ex dictis alibi oſtenſum eſt non poſſe quantitatem abſtrahere ab aliquo ſpatio, neq. ab aliquo modo eſſendi in ſpatio, *Improbatur 1.* etiam de potentia abſoluta licet poſſit abſtrahere à determinato hoc, vel illo; & vim argumenti eſſe eandẽ ratione exigentiæ ſpatij, quæ exigentia eſt de eſſentia quantitatis. *Improbatur 2.* Secundo, quia ſecundum eos, quantitas illa ſolũ eſt neceſſariò in ſpatio, quæ habet omnem infinitatem, at hoc patet eſſe falſum, quia pôt Deus ab illa exiſtente in ſpatio abſcindere partem, quæ ex abſciſſione, non *Improbatur 3.* perderet exiſtentiam in ſpatio, ergo. Tertio, quis concipere poteſt quantitatem finitam eſſe in ſpatio, ſed ex additione factam infinitam non eſſe in ſpatio? vt plus exigat ſpatium finita, quam infinita, atq. adeo ex augmentatione, ex qua exigi deberet mai⁹ exigatur nullum ſpatium; ſed nihil eſt tam abſurdum, atq. alienum à ratione, quod pertinacia obſtinata non aſſerat.

48 *Tertia aliorũ reſponſio confutatur.* Reſp. 3. alij, & magis ad rem, negando illos oculos poſſe moueri, tum quia fieret motus per infinitum ſpatium in tempore finito, tum quia motus eſt inter duos terminos .ſ. à quo, & ad quem, at ibi propter infinitatem non poteſt poni hic ſimplex terminus, vnde negant etiam in prima productione potuiſſe præfigi terminũ inter partem infinitam, imò Hurtad. §. 26. illã quantitatem concedit poſſe concludi intra palmum, deſerendo ſpatium infinitum, & ſine termino, non autem deſerendo ſpatium finitum, & vltimum, & tamen negat poſſe vniri: Sed contra, quia vnus oculus non diſtat ab alio niſi per finitam diſtantiam. ſ. vni⁹ oculi iam corrupti, ergo nihil impedit quo minus poſſit vnus vniri cum alio: Neq. dicas, nõ poſſe perueniri ad finẽ toti⁹ coniunctionis, nam non ponimus fieri ſucceſſiuè, ſed à Deo in inſtanti, ſeu in eodem tẽpore, quo primus cum ſecundo, hic cum tertio, & ſine ſucceſſione omnes vniantur, quia ſicut fuerunt producti in ſpatio inter ſe diſtantes ſine ſucceſſione, non eſt cur non poſſint ſimiliter vniri, vnde patet non repugnare, quin fiat in inſtanti, vel in tempore finito cum non fiat ſucceſſiuè per partem poſt partem, & ſicut partes infinitæ produci potuerunt in inſtanti: etiam ſi productio ſit inter terminum à quo, & ad quem, ita & vniri, & mirum eſt Hurtad. concedere potuiſſe illas partes vniri per rarefactionem, & non per motum, cum rarefactio, nec eſſe, nec intelligi poſſit ſine motu locali, & ſit etiam inter duos terminos; vt patet: nec exiſtendi modus indiuiſibiliter, quem Deus tribueret quantitati infinitæ ſub palmo, exigit vt deſerat locum priorem, vt patet ex corpore, Tum ſecundo, quia etiam ſi non poſſent vniri per motum, quo ſinguli mouentur eodem tempore ad ſingulos, non eſt cur non poſſint corrumpi, & reproduci cum mutua vnione, ſicut potuerunt produci initio, vt alibi oſtendi contra negantes motum virtualem, Tum tertio, quia etiam poſito, quod nullo modo poſſint variari, adhuc tamen ſequitur finitudo ſpatij, nam cum ſpatium vacuum derelictum ab oculis corruptis, contineatur intra ſpatium occupatũ à dexteris, ſignari poterit à Deo terminus, ad quem pertingit ſpatium illud prius occupatum, & nunc vacuũ, quia De⁹ videt illud vacuum, & poſt illud, vel videt eſſe aliquem oculum, & ſic erit terminus illius, vel non videt eſſe aliquem, & hoc vacuum viſum, erit terminus ſpatij occupati ab infinitis dexteris.

Reſp. 4. alij per caſum poſitum non præfigi terminum propriè, quia terminus eſt finis magnitudinis, vel multitudinis pertranſitæ adęquatè, at implicat infinitam magnitudinem, vel multitudinem pertranſiri, ſeu præſcribi terminum, vel propriè reſpectu magnitudinis finitæ ex illo infinito ſuptæ, vel im̃ppriè & materialiter, quia eſt id, vltra quod non extenditur quantitas, vt patet ex actibus in æternitate factis, qui nunquam potuerunt pertranſiri adæquatè, licet initiũ ſumpſerint ab vno; ſed hi abutuntur vocabulis, & ſuo more ſignificata nominũ frangunt; nam in omnium ſententia ibi dicitur terminari, vltra quod non protenditur, vnde etiam terminus motus dicitur, quo præſente ceſſat motus, & in pertranſitu infiniti non eſt terminus, quia non poteſt dari, vt vltra non procedat, quia ſi daretur terminus, motus vltra non procederet, nec quod aſſerit de æternitate, eſt ad rem, tum quia multi negant poſſe dari ſucceſſionem in æternitate ob illam ipſam rationem termini, quia ſcilicet generatio ſucceſſiua neceſſario deberet incipere ab vno, quod eſſet terminus initians omnium generationum, tum quia videntur confundere terminum, qui eſt principium à termino, qui eſt finis, vnde licet poſt illud vnum ſit vlterius generatio; tamen id eſt, quia non eſt terminus finiens, ſed initians, vnde vltra illud vnũ, generatio verſus principium non vltra progreditur. Tum tertio, quia confundit terminum intrinſecum rerum, quæ ſunt ab æter- 49 *Quarta aliorũ reſponſio.* *Rejicitur.*

æterno, ab extrinſeco, nam qui defendunt æternitatem, ponunt ibi terminum extrinſecum, ſed negant intrinſecum, ſcilicet primam generationem; ſed de his alibi.

Obiectio.

50 Dices: hæc omnia argumenta poſſe fieri contra obiectum cognitum à Deo, Nam Deus videt ſpatium occupabile permixtum ab infinitis oculis dexteris, & ſiniſtris poſſibilibus, hoc autem nō eſt finitum, quia non eſſe capax infinitorum corporum, ergo eſt infinitum, & cum determinate agnoſcat ſpatium occupabile ab vnaquaque infinitate ſingillatim, vel cognoſcit, occupabile à dexteris præciſè eſſe finitum, & non, quia occupari poteſt ab infinitis oculis, vel infinitum, & tunc cognoſcit infinitum habere terminum.ſ. ibi, vnde incipit ſpatium, quod poterat occupari ab oculis ſiniſtris, neq. dicas hos caſus fingi, nam cognoſcit omnes combinationes poſſibiles rerum, atq. adeo cognoſcit ſpatiū occupabile ab vtraq. infinitate permixtū, & occupabile ab vna infinitate præciſa alia; & idē argumentū fieri poteſt de virga poſſibili infinita, cognita à Deo, vt occupatiua ſpatij, à qua ſi abſcindantur aliquę partes, occupatiua erit minoris ſpatij, vt dicitur de infinito exiſtente.

Confirm. nā in multitudine, vel magnitudine poſſibili cognita à Deo, eſt numerus binarius, ternarius, &c. vt dicitur de infinito exiſtente, ergo id, quod dicitur de infinito poſſibili, dici poteſt de exiſtente.

Reſp.

Diſcrimen inter infinitum habens eſſe obiectiuum, & eſſe reale.

51 Reſp. negando conſequentiam, quia magnū eſt diſcrimen inter infinitum habens eſſe obiectiuum, & habens eſſe realis exiſtētiæ, tum quia cognitio non poteſt eſſe ſucceſſiuè, quia perfectio intrinſeca Dei; at productio poteſt, atq. adeo poteſt habere imperfectionem, tum quia creaturæ in eſſe obiectiuo retinerent infinitatem ſyncathegorematicam, quia adhuc eſſent poſſibiles ſine ſimultate, & cum determinatione, atq. adeo ſunt ſimiliter occupatiuæ ſpatij; at ſecundum eſſe realis exiſtentiæ habentes ſimultatem, haberent omnem actualitatem tam quoad exiſtentiā, quā quoad determinationē, atq. adeo eſſent occupantes actu ſpatium ſine vlla indeterminatione, iuxta exigentiam illarum: Hinc fit, vt poſſit vnū infinitum eſſe maius altero, vt alibi oſtendi, atque adeo vnum eſſe occupatiuum ſpatij maioris quam aliud, nam ex infinitis ſyncathegorematicè, quæ videt Deus, ſemper videt numerum finitum, ſeu quantitatem finitam, ſed indeterminatum occupare ſpatium; .ſ. palmarem, bipalmarem, &c. & ſic in infinitum, nunquam tamen attingendo infinitatem intrinſecè, ſed ſemper finitatem in infinitum. Hinc fit, vt nunquam determinari poſſit quantum ſit illud ſpatium occupabile, ſicut nunquam determinari poteſt, quanta ſit quantitas poſſibilis occupatiua ſpatij; neq. id mirum, tum quia hoc oritur ex natura infiniti ſyncathegorematici, quia vt habet in ſe actum permixtum po-

A tentiæ, ita etiam in occupatione ſpatij, nec Deus poteſt aliter videre, quam ſit ipſius natura, vt alibi oſtendemus, tum quia id apparet in quantitate finita v. g. palmari, quæ etiam ſi poſſit ſimul occupare ſpatium palmare, tamē ſi occupatio fiat à partibus proportionaliter diuiſis, nunquam Deus videt poſſe ab illis vt ſic occupari totū illud ſpatium finitum, ſicut nunquam videt diuiſionem cōtinui totam perfectam, Et hinc patet ad confirmationem nam facilè conceditur infinitum binariorum eſſe maius, quam vnitatum, cū vtrumq. ſit infinitum ſyncathegorematicè, ꝙ ſuſcipit magis, & minus. 52 *Ad confirm.*

B

ART. III. Opinio Auctoris de exiſtentia multitudinis infinitæ.

53 *Poſſibilitas, vel impoſſibilitas infiniti non pōt euidēter oſtēdi.*

PRima Concluſ. nihil in hac controuerſia poteſt eſſe certum, quia rationes pro vtraq. parte concluſionis, nec euidenter ſoluuntur, nec euidenter adueniunt, ſed retinent aliquam ſpeciem probabilitatis; quare nunquā mihi placuit obſtinatio aliquorum in reijciendo infinitatem multitudinis, nec illorum, qui infinito adherent, vt ſpondylus ſcopulo, vtriuſq. enim vitium ex eadem intellectus infirmitate oritur, quod vim rationum non perpendant.

C

54 *Corporum multitudinem cathegorem. infinitam probabili⁹ eſt implicare. Prima ratio ex auctoritate. Alex. S. Th. Amm. Bonau. Simpl. Scot. Alenſ. Aureol. Albert. & aliorum.*

Secunda concluſ. probabilius tamen eſt, multitudinem rerum corporaliū infinitam cathegorematicè non eſſe producibilem, Primo, quia hæc eſt communior tum Phyloſophorum, tum Theologorum opinio, ꝗ rationes benè inſpexerunt, nā ex peripateticis ferè oēs antiqui, Alex. Ammon. Simpl. & alij, & Theologis Alēſ. Albert. D. Thom. Bonau. Aureol. Scot. & alij horum ſectatores, quod ſi aliqui contrarium ſunt opinati, ſunt minoris notæ, neq. cum prædictis comparandi, niſi quis velit diſcipulos compararæ magiſtris.

D

Secūda ratio à paritate continui infiniti.

Secundo probatur ex rationibus, quibus oſtendimus infinitum corpus continuū implicare, nam corpora diſcreta poſſent facilè continuari, vel ſecundum quantitatem, & ſubſtantiam quando ſunt corporea homogenea, vel ſecundum quantitatem quando ſunt ætherogenea, ſiue inhæreat, ſiue ſeparetur à ſubſtantia: neq. obſtat, quod hæc multitudo poſſit poni inextenſa in puncto, vel ſpatio finito per penetrationē, tū quia idem dici poſſet de partibus continui; tum quia etiam ſi actu non ſint extenſa, tamen ex natura petunt extenſionem in ordine ad ſpatium, ex qua exigentia ſequitur eadem vis argumenti, ac ex poſitione actuali in ſpatio.

E

55 *Tertia ratio ex dictis in ſecunda opinione. Confirm.*

Tertio ex rationibus poſitis in ſecūda opinione, quas hinc repetere non eſt neceſſe.

Confirm. ex rationibus, quibus probatur nullum innfinitum cathegorematicum poſſe produci: quæ omnes ſatis probabiliter oſtendunt hanc concluſionem.

Quarta ratio ex conceptu infinitatis.

Quartò, infinitas multitudinis corporum deſtruit eſſentialem conditionem quantitatis

tis, ergo implicat infinita multitudo corporum. Conſequentia patet, quia non pôt eſſe corpus ſine quantitate, atq. adeo eſſet, & nõ eſſet corpus: Antecedens oſtenditur. Primò, quia ſicut ſingulæ partes multitudinis poſſunt eſſe pedales, ita poſſent eſſe bipedales, tripedales, &c. at ex hoc ſequitur partes quãtitatis non poſſe eſſe extenſiuè in ſpatio, ſed exigere mutuã penetrationem; quod eſt cõtra naturam quantitatis, quia licet quãtitas poſſit eſſe in puncto, non tamen exigere poteſt eſſe in puncto, & non eſſe in ſpatio. Minor probatur, nam ſi partes pedales eſſent in ſpatio, occuparent ſpatium imaginarium infinitum, ꝙ ſi fiant aliæ partes bipedales, occuparent ſpatium duplo maius, atq. adeo infinitum minus neceſſario haberet terminũ viſum à Deo ex ea parte qua infinita bipedalia excedunt pedalia; Imò cum infinitum pedalium occupet totum ſpatium imaginariũ, aliud non poſſet occupare aliud, ſed idẽ penetratiuè, at exigentia penetrationis repugnat quantitati.

Prima probatio antecedentis.

56 *Inſtantia*

Neq; dicas, illa penetratio non eſt exigita abſolutè, ſed ex ſuppoſitione ſpatij totius occupati; nam ſicut quãtitas ex natura ſua eſt capax partium, tum pedalium, tum bipedalium, ita ex natura ſua debet habere vim occupandi ſpatium ſibi adæquatũ abſq. exigentia penetrationis, ſed ſi totũ ſpatium eſt adæquatum infinitis pedalitatibus, non poteſt eſſe adæquatum infinitis bipedalitatibus, vel tripedalitatibus, &c.

Soluitur.

Secunda eiuſdẽ probatio.

Secundo probatur antecedens, nam quãtitas ex natura ſua pôt habere latitudinẽ pedalem, bipedalem, &c. at ſi darentur infinita pedalia ſecundum longitudinem, non eſſet quantitas capax huius progreſſus, & augmẽti ſecundum latitudinem, ergo multitudo infinita deſtruit rationem quãtitatis. Minor probatur, nam ſi fierent infinita pedalia ſecundum longitudinem; quarum prima pars ſit pedalis ſecundum longitudinem, & latitudinem; ſecunda bipedalis ſecundum latitudinẽ; & tertia, tripedalis, & ſic conſequenter augeatur latitudo iuxta elongationẽ partis à prima; tunc ſequeretur in infinita multitudine dari vltimã, quia daretur pars, quæ eſſet infinita ſecundum latitudinem, cũ augeatur iuxta elongationẽ a prima, quæ elongatio eſt actu infinita, & iam à parte rei poſita; at hoc ſecundũ omnes eſt impoſſibile; ergo impoſſibile eſt hoc augmentum ſecũdum latitudinem, quod diximus deſtruere eſſentialem capacitatem quantitatis.

57 *Confirm.*

Confirm. Quia creatis infinitis, v.g. hominibus, non poſſent plures creari, quia infinitum in aliquo genere cõtinet omnia, quæ ſunt poſſibilia in eo genere, nam ſi oẽs homines poſſibiles continentur in infinito ſyncathegorematico; multo magis cathegorematico, quod intrinſecè attingit infinitatẽ, & cõtinet plura, vel ſaltẽ non pauciora; quã infinitas ſyncathegorematica; at hoc eſt falſum, quia per quaſcũq. creaturas productas nõ eſt diminuta potẽtia Diuina; ſed manet integra, vt prius, nec indiget aliquo præexiſtente, ſed producit res ex nihilo; ergo quibuſcumq. poſitis adhuc poſſent produci alij.

Inſtantia.

Reſponderi pôt, quod productis infinitis licet non ſit facta mutatio ex parte pôtiæ Diuinæ, ſed eſt facta ex parte termini, qui cũ ſit poſitus, non pôt amplius, niſi deſtruatur, vt patet, quia producto vno homine, non pôt iterum produci, & tamen pôtia Dei non eſt diminuta.

Soluitur.

Sed contra, quia licet exiſtentia termini reddat illum incapacem productionis, niſi corrumpatur; tamen non poteſt impedire exercitium pôtiæ circa alia non poſita; ergo circa illa manet inuariata pôtia tã ex parte ſui, quam terminorum. Neq; dicas eſſe variatum terminum, quia ponitur fuiſſe totam multitudinem poſſibilem iam productam. Nam hoc eſt, quod impugnatur, quod nequeat poni ſimul tota multitudo poſſibilis, quia adæquaret, atq. adeo exhauriret potentiam Dei, ꝙ ex Capr. eſt contra cõem ſenſum; ſed de hac re infra. Nam dupliciter reſponderi pôt. Primò, dari plures infinitates earumdem rerum, imò infinitates infinitas. Secundò, ꝙ productis oĩbus poſſent corrũpi, & reproduci, & poſſent ẽt exiſtentes per potentiam Dei conſeruari, vel produci per modũ ſecundæ ꝓductionis, atq. adeo nõ exhauriretur potentia Dei, quæ ſunt peculiari dubtatione examinanda.

Capr.

58 *Quinta ratio ex deſtructione vnitatis multitudinis.*

Quintò probatur, quia infinitas deſtruit naturam vnitatis multitudinis; nã hæc conſtat ex vnitatibus rerũ, vt ſi vna multitudo ternaria, conſtat ex tribus vnitatibꝰ, & ſic cõſequẽter; at vna multitudo infinita eſſet vna, & non eſſet vna, ſed plures vnitates, ꝙ eſt cõtra, indiuiſibilitatem vnitatis; nã vnũ tale eſt indiuiſibile in plura talia, vt patet ex Methaphyſica, vt homo dicitur vnus, quia non cõtinet plures homines; & ideo eſt indiuiſibiles in plures, ergo infinita multitudo includeret contradictoria. Minor prob. nam multitudo infinita hoĩum cõſtat ex infinitis vnitatibus hoĩum, & per cõſequẽs eſt vna multitudo vnitatũ; ſed in ea includitur alia vnitas infinitatis. Minor prob. nam poſita vna infinitate hoĩum, ex ea poſſunt accipi. primo vnꝰ homo. Secundo, duo præter illum vnũ. Tertio, tres præter prius acceptos, & ſic cõſequenter, ergo in vna infinitate Deus videt cõtineri plures infinitates inter ſe diſtinctas.

59 *Confirm.*

Confir. Quia ſi ſumatur vna vnitas infinitæ multitudinis, vel illa diſtat ab aliqua infinita .i. per infinitas vnitates intermedias, & ſic eſſet vltima, quia vltra illã non extẽditur diſtantia, vel à nulla diſtat infinitè, ergo ab omni diſtat finitè, quia ſi nullus homo verè mouetur, benè ſequitur, ꝙ oĩs homo quieſcit; ſed ex diſtantia hac finita, ſequitur multitudinem non eſſe infinitam, ſed finitam.

Solutio Aduerſariorum.

Reſp. ab oĩbus diſtributiuè ſumptis diſtare finitè, non tamen ab oĩbus collectiuè, ſed infinitè; ſed hinc nõ ſequitur eſſe vnã, à qua alia infinitè diſtet.

60 *Reijcitur.*

Sed contra, tum quia ſi diſtat, finitè ab omni vnitate illius multitudinis di-

diſtributiuè ſumpta, ergo totũ diſtributũ eſt finitum, quia diſtributum non excedit extẽſionẽ partium, ſed totum diſtributũ eſt oĩs multitudo vnitatum, ergo hæc eſt finita; natura.n.ſigni diſtributiui eſt, vt afficiat quidquid eſt ſub diſtributo, ita vt nihil remaneat, ꝙ non afficiat; tum quia vnitas non põt differre à cæteris vnitatibus infinitè; nã vel diſtat per vnitates intermedias, & non, quia inter ipſam, & cæteras collectiue ſumptas nõ intercedit aliqua, ſed immediate concurrũt ad compoſitionem totius, vel diſtat per diſtantiã extremorũ, ab illis ſimul ſumptis, & ſic vnitas non diſtat niſi finitè, quia diſtat ſe ipſa, cuius ratio eſt finita. Cætera petenda ſunt ex dicendis.

61 3. Concl. Probabile eſt ẽt implicare multitudinem infinitam cathegorematicè rerum ſpiritualium patet ex rationibus allatis in ſecunda opinione, & in ſecunda concluſione, quia licet ſpiritualia nõ ſint impenetrabilia, nec exigant eſſe in ſpatijs diſtinctis, tamen eſſe poſſunt in ſpatijs ſibi proportionatis, vnde ſi Angeli .v. g. ponantur ſinguli in ſpatijs proportionatis, occupabunt ſpatium infinitũ; vnde ſequi poſſunt omnia abſurda, quæ ſequuntur ex corporibus infinitis, Confirm. quia omnis ſubſtantia ſpiritualis, vel eſt incompleta vt anima, & hanc conſtat non poſſe multiplicari magis, quam corpora, quia dicunt ordinem ad corpora, quę non poſsũt eſſe infinita: neq; dicas poſſe idem corpus informari ſucceſſiuè à pluribus animabus, nam hoc non ponit in animabus infinitatẽ, niſi ſyncathegorematicã, quod ſi per eleuationẽ fiat, vt idẽ corpus informetur pluribus animabus; id non ponit multiplicationem infinitam cathegorematicè, quia multiplicatio ſumitur ex ordine intrinſeco animarum ad corpus, vel eſt ſubſtantia completa, & neque tum quia ex opinione ponentiũ omnes Angelos eſſe diuerſæ ſpeciei, & vnum alio perfectiorem, ſi infiniti exiſterent, iam ibi eſſet ſpecies infinitę perfectionis, vt ſupra oſtẽdimus; quod ſi infinitę ſpecies implicẽt, multo magis infinita indiuidua, quia perfectiones ſpecificæ cum magis accedant ad perfectionem Dei; magis habent rationem entis, vnde perfectius infinitatem Dei participare poſsũt, tum quia omne, quod à Deo producitur, debet eſſe determinatè, vel in ſe, vel in alio, ſed multitudo infinita entium ſpiritualium non eſt determinata in ſe, nec in alio, ergo non eſt producibilis, maior probatur, tum ex conditione exiſtentiæ, quæ non poteſt conuenire enti omnino indeterminato, vt in metaphiſica, tũ ex ratione ꝓductionis, quæ eſt ab agente, vt determinatur ab intẽtione, at intentio apta ad determinandum agens ſecundum ſe indeterminatũ, non poteſt eſſe idetermínata obiectiuè, quia alioqui tam maneret agens indeterminatũ poſt intẽtionem, ac ante, circa plura, minor probatur, quia multudinis determinatio ſumitur ex vnitatibus, ex quibus componitur, ſed tales vnitates nõ ſunt determinatæ in ratione multitudinis cum careant termino.

Rerũ ſpiritualium multitudinum cathegorem. infinitã probabile eſt repugnare.

Primo patet ex ÿſdem rationibus.

Confirm.

Reſp. intentionẽ dupliciter dici determinatã obiectiuè, primo, quoad numerũ, & mẽſurã, & non eſt neceſſarium agẽs liberũ à tali intentione determinari, ſecundo, quoad actus indiuiduationẽ, & infallibilitatẽ, & hoc ſufficit. Sed contra, tum quia illa determinatio eſt neceſſaria ad actionem, per quam tollitur indeterminatio agentis, ſed indeteterminato erat, quoad multitudinem effectuũ ob indifferentiã agentis ad hos, vel illos, ergo, & determinatio debet eſſe, quoad multitudinem, quia oppoſita debent eſſe in eodẽ genere, tum quia determinatio agentis eſt neceſſaria ſimpliciter ad actionem, ſed hæc non poteſt eſſe determinatio infallibilitatis, quia hoc non eſt neceſſaria ad omnem actionem, vt patet ex actionibus fortuitis, & caſualibus, ergo eſt determinatio, quoad multitudinem.

Solutio aliquorum.

Reÿcitur.

2. Probatur, quia multitudo omnis eſt eſſentialiter compoſita ex vnitatibus, ſed multitudo contracta per affinitatem non poteſt eſſe compoſita ex vnitatibus; ergo nõ poteſt multitudo eſſe infinita: minor ꝓbatur, quia non poteſt componi ex vnitatibus, niſi, vel habẽtibus inter ſe ſubordinationẽ, vt materia, & forma, aut ſimili ratione, & cõſtat hãc ſubordinationem cauſalitatis non poſſe eſſe inter infinita; alioqui tolleretur modus cognoſcendi Dei exiſtentiam ex creaturis, vel ex vnitatibus ſine ſubordinatione componentibus, & neque, quia compoſitio hæc nõ poteſt eſſe ex vnitatibus, niſi vel diſtributiuè, vel collectiuè ſumptis, ſed non diſtributiuè, quia quãdo prædicatũ conuenit termino diſtributiuè ſũpto, cõuenit ſingulis inferioribus præciſè ſumptis, etiam ſi alia nõeſſent, vt v.g. dum dicitur omnis homo currit, curſus conuenit Petro, etiam ſi Paulus non exiſtat; at ſingulis præciſè ſumptis non conuenit componere multitudinem infinitam, vt patet ex terminorum explicatione, neq. poteſt componi ex vnitatibus collectiuè ſumptis, quia ſequeretur ablata vnitate deſtrui compoſitum infinitum, quia hæc eſt conditio termini collectiuè ſumpti; Dices, vt ablata vnitate manet multitudo finita, licet nõ ſub tali ſpecie multitudinis, vt ablata vnitate à duodenario manet finitas numeri, licet nõ maneat numerus duodenarius, ita ablata vnitate maneret numerus infinitus, licet nõ talis. Sed contra, quia eſt diuerſa ratio finiti, & infiniti, quia finitum, vt finitum intra finitudinem finiti, eſt capax augmenti, & decrementi. At non ſic infinitum, vt ſic intra latitudinem infiniti, ſed vel omnino deſtruitur eius ratio per additionẽ, vel diminutionem, vel omnino manet eius ratio infra latitudinem infiniti, manet immutata: de qua ratione multa dixi ſupra, plura infra. 62

Secunda ratio.

63 *Inſtantia.*

Soluitur.

64 Confirm. ex Conimbric. quia ſic in infinita multitudine Angelorũ eſſet infinita virtus motiua, qui ſi applicarentur ad mouendum

Confirm. Conimb.

dum lapidem poſſent mouere, quia habent virtutem motiuam, & non poſſent, quia is motus eſſet inſtantaneus, quod implicat, neque dicas non ſequi, ſicut non ſequitur ex virtute infinita motiua Dei, quia applicari poſſent finito modo, Nam eſt diuerſa ratio, tum quia virtus motiua in Deo non ordinatur ad motum, nec ab illo ſpecificatur, At virtutes creatæ ordinantur ad ſuos actus, vt ad finem, vnde ſi implicant actus, implicat etiam virtus, & ſi virtus eſt poſſibilis erit etiã actus; tum quia cum ſinguli applicẽt aliquid ſuæ virtutis ex omnibus, quæ ſunt infinitæ applicatis, fiet vna virtus, ad vnum motum, qui non poteſt eſſe in tempore, nam poſſet adæquari à virtute finita.

ART. IV. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

65 *Ad primum.* AD primum Reſp. ex alibi dictis ibi eſſe infinitatem, quidem partium, & indiuiſibilium ſyncathegorematicam.

Qua ratione Deus poſſit in quauis parte proportionali producere vnũ Angelum aliorum reſponſio. Ad 2. Reſp. communiter poſſe Deum producere in qualibet parte proportionali horæ, vel continui diuiſione, vnum Angelum, intelligi dupliciter, primo diſtributiuè, & ſic poſſe, ſecundo collectiuè, & non poſſe; ſed contra, quia cum terminus diſtributus ſtet pro ſingulis nullo excepto, idem abſurdum *Non placet.* ſequitur, ac ex collectiuo, quia omnes partes diſtributiuè ſumptæ, ſunt infinitæ ergo Angeli productiones erunt etiam infinitæ, quia tot, quot partes horæ diſtributiuè acceptæ. Confirm. quia terminus diſtributus, & collectiuus non variantur ſecundum numerum, ſed ſolum ſecundum modum eſſendi, quia in collectiuo accipiuntur partes ſimul reſpectu eiuſdem prædicati; at non ſic in diſtributiuo.

66 *Reſponſio Authoris.* Reſp. 2. Deum poſſe producere in qualibet parte horæ determinatæ vnum Angelum, non autem in qualibet parte indeterminata, & quia partes proportionales non poſſunt eſſe omnes determinatæ, tam in ſucceſſiua, quam permanenti quantitate, ideo nunquã poterunt Angeli producti eſſe tot, quot ſũt partes omnes proportionales, quia nunquã omnes poſſunt eſſe determinatæ, ſed tot, quot poſſunt eſſe partes determinatæ. Hæ autem ſemper ſunt finitæ.

67 *Prima obiectio.* Dices quælibet pars indeterminata poteſt eſſe determinata, ergo determinatæ poterũt eſſe tot, quot ſunt indeterminatæ.

Soluitur. Reſp. de hoc dictum eſt alibi, quamlibet poſſe eſſe determinatam per ſe ſumptam, ſed non cum omnibus alijs, ſeu condeterminatam; quod alij dicunt quamlibent diſtributiuè ſumptam poſſe eſſe, non autem collectiuè ſumptam; Planior eſt noſtra reſponſio, quia multa ſunt poſſibilia ſecundum ſe, ſed *Scot.* non cõpoſſibilia, vt alibi ex Scoto: Cap. ve- *Capr.* rò ad argumenta Adami: quamlibet partem poſſe eſſe determinatam in ſenſu diuiſo, non in ſenſu cõpoſito, & hac ratione poſſe Deũ

A producere Angelum in qualibet parte in ſenſu diuiſo, non in ſenſu compoſito, vt quilibet actus poteſt eſſe in intellectu in ſenſu diuiſo, non in ſenſu compoſito. i. tam aſſenſus, quam aſſenſus eſſe poſſunt diuiſim, non autem compoſitè, & eodem modo explicatur ab eodem Capr. loc. cit. ad argumenta Arim. contra tertium, cum dicitur, Nullum eſt inſtantis horæ, in quo Deus non poſſit producere vnũ Angelum, non tamen in omnibus inſtantibus horæ.

Dices 2. mobile poteſt pertranſire omnes partes proportionales ſpatij, ergo Deus poteſt omnes illos diuidere, & in eius qualibet B diuiſione cõproducere Angelũ. Reſp. Capr. ad primũ Adami contra tertium; eſſe diuerſam rationem, quia mobile per motum non ſignat, nec determinat partes ſpatij, quia nõ ſiſtit in fine cuiuslibet partis, nam mobile, dũ mouetur nũquã eſt in ſpatio ſibi, æquali, ſed in inæquali indeterminatè, niſi in potẽtia .i. in inſtanti; at Deus determinaret illas diuidendo, arguere autem à potẽtiali ꝑ indeterminata attingẽtia, actuale diuiſione nõ licet. *2. Obiectio.* *Soluitur.*

68 *Ad 3. de mente Ariſt.* Ad 3. Reſp. alibi explicatum, quid dicendũ ſit in ſententia Ariſt. qui vel non videt conſequentiam per inconſiderationem, vel de- C fendit tranſmigrationem animarum, non quidem pytagoricam, quæ erat, vt rationalis informaret corpora animalium, ſed platonicam, quæ erat, vt vna anima informaret ſucceſſiuè varia corpora; vel mortalem putauit, ſed de hac re alibi.

Obiectum potẽtiæ infinitæ in quo diſtinguatur ab obiecto potentiæ finitæ. Ad 4. Reſp. hoc argumentum eſſe cõmune reſpectu omnis infinitatis, ideo infra dub. 4. fuſius ſoluetur, Nunc ſatis eſt, vt dicatur obiectum potẽtiæ infinitæ diſtingui ab obiecto potentiæ finitæ, tum quoad modum producẽdi, quia infinita producit ex nihilo, non ſic finita, tum quoad perfectionẽ, quia infinita non eſt determinata ad vnum genus D perfectionis creatæ, ſed extenditur ad omne, non ſic obiectum potentiæ finitæ. Tum 3. etiam quoad numerum, nam obiectum finitæ eſt finitum determinatè .i. tot, & nõ plura; at infinitæ, eſt finitum indeterminatè. i. nõ tot, quin plura. i. infinita ſyncathegorematicè. An autem ex productione infinitorum indiuiduorum probari poſſit infinitas intẽſiua dicetur alibi.

69 *Ad confirm.* Ad confirm. Reſp. eodem modo producibilia ſimul non ſint infinita actu, ſed finita determinanda à volũtate Dei quoad terminũ finitatis, vt fuſius infra: Nam licet vt aliquid ſit in potentia nõ egeat determinatio- E ne, & ideo dicunt, omnia producibilia eſſe infinita: non ſimpliciter quaſi nullo modo habeant finem, ſed ſecundum quid, quia habent quidem finem, ſed non determinatum, tamen vt aliquid ſit in actu, indiget determinatione, & ideo producibilia ſimul, vt indeterminata non poſſunt actu terminare productionem, niſi determinetur à voluntate terminus rerũ, quæ ꝑducũtur, & ratio affertur à D. Thom. 1. d. 43. q. 1. art. 1. ad 5. quia *S. Thom.*

nullus

nullus effectus procedit per aliquam potentiam per modum, qui eſt contra rationem ipſius ſicut potentia motiua non facit omnes partes motus eſſe ſimul, quia non eſſet motus cum de ratione motus ſit ſucceſſio, at de ratione effectus eſt determinatio ex quodl. 2. q. 2. art. 3. vbi ait quantitatem ſpecificari in certam terminationem quantitatis, ergo non poteſt eſſe à potentia, ac indeterminatione, alioqui infinita eſſent finita, nam infinitas deſtruit rationē actus, quia deſtruit ſpecificationem neceſſariam ad actum exiſtentiæ.

70 *Partes infiniti ſunt entia realia ſingillatim in ſenſu diuiſo, non compoſito.*

Ad 5. Reſp. Cap. Singulas partes multitudinis infinitæ eſſe entia realia, & poſſibiles in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito, neq. licet argumentari à ſenſu diuiſo ad compoſitum, vt ibi dictum eſt. Ad primam improbationē ℞. homines poſſibiles in ſenſu diuiſo eſſe entia realia: non tamen compoſito, quia in hac includitur implicantia, vt aſſenſus, & diſſenſus ſunt entia realia in ſenſu diuiſo, & poſſibilia in eodem intellectu, non tamen compoſito, quia implicant contradictionem, Vnde Reſp. ad ſecundam improbationem, nam in illa multitudine poſſibilium nulla eſt pars, quæ non ſit ens reale in ſenſu diuiſo: non autem compoſito.

Capr.

Verum difficultas in hac reſponſione eſt, cur ſit inter illas partes multitudinis infinitæ, repugnantia in ſenſu compoſito, & incompoſſibilitas? Reſp. Capr. ex infinitate, quæ deſtruit rationem actus, ſeu exiſtentiæ, quatenus deſtruit determinationem neceſſariam ad exiſtentiā; & hinc patet ad primam improbationem, nam infinitas multa ponit in rebus, vt eius repugnet exiſtentiæ, Primo indeterminationem, Secundo ponit deſtructionem totius, & partis; quæ ſunt eſſentialia multitudini Tertio multa contraditoria ſcilicet poſitio, & carentia finis.

71 *Ex finito in infinitum non pōt inferri infinitū in actu.* *Aureol.*

Ad 2. improbatoinē Reſp primo. malè colligi ex finitate in infinitum poſſe dari infinitū in actu, quia hæc infinitatis ſpecies habet, repugnantes conditiones. Vnde Aureol qa putat de rōe infiniti realis eſſe actum permixtum potentiæ, probat non poſſe dari infinitum in actu, quia hoc deſtruit illā permixtionem, & licet concipiatur infinitum in actu, tamen illud eſt chimericum, ſicut hæretici cōcipiebant Deum corporeum, & alij contradictoria eſſe poſſe ſimul vera; & ſimilia monſtra.

Reſp. 2. repugnantiā eſſe ex infinitatis & exiſtentiæ coniunctione, quia inde ſequuntur multa abſurda.

72 *Neq. ex exiſtentia obiectiua inferri poteſt exiſtētia realis.* *Scot.*

Ad 3. Reſp. claudicare eodem modo, quia non licet ex exiſtētia obiectiua colligere exiſtentiam realem, Nam Deus ſimul intelligit contradictoria, quæ tamen non poſſunt realiter eſſe ſimul, vt ibi benè dictum eſt, vnde Scotus 2. met. q. 6. infert, quod etiam ſi in mente Dei eſſet ſpecies numeri habens infinitas vnitates, non tamen inde ſequeretur, quod ſic poſſet fieri illa ſpecies ad extra, ſed poſſe fieri extra eo modo, quo poteſt ſibi competere eſſe, ſ. faciendo vnitatem poſt vnitatem in infinitum, ita vt nunquam ſimul exiſtant, ſicut Deus habet ideam ſimul totius temporis, quod tamen non pōt exiſtere niſi ſucceſſiuè: Sed non placet, quia aliud eſt eſſe plures ſpecies numerorum ſucceſſiuè, aliud dari vnam ſpeciē in mēte Dei habentem infinitas vnitates, nam primū eſt verum, At ſecundū eſt omnino falſum, quia hæc ſpecies ſic infinita, vel poteſt eſſe ad extra cum tot vnitatibus, & eſſet actu infinita, vel non poteſt, & ſequitur non habere in ſe infinitas vnitates, quia ſpecies numeri nunquam eſſe poteſt conſtituta, niſi habeat omnes partes integrantes illam, quod non eſt neceſſarium in tempore, quia non debet habere ſimul partes integrantes.

73 *ſicut nō poſſūt eſſe producta omnes ſpecies, ita neq. ex ſingulis ſpeciebus vnū indiuiduū.*

Ad primā Confirm. Reſp. quod ſicut ſpecies non poſſunt omnes eſſe productæ, quia vt diximus, dicunt infinitatem ſyncathegorematicam, ita neq. poteſt eſſe productū ex ſingulis ſpeciebus vnum indiuiduum, ſed ſicut omnes ſpecies in ſenſu diuiſo poſſunt eſſe productæ, ita ex omnibus aliquod indiuiduum, nam ſpecies non producuntur ſecundum ſe, & abſtractè ab indiuiduis, ſed concretè in illis. Neq. obſtat, quod indiuidua nō habent repugnatiam inter ſe, nam exiſtentia multitudinis habet repugnantiam cum infinitate, vt dictum eſt.

Indiuidua poſſunt participare naturā ſpecificam ad certum numerum finitum in infinitum.

Ad 2. Reſp. poſſe quidem naturam ſpecificam participari ab indiuiduis nō determinatis ad certum numerū, ſed finitum in infinitum, non tamen ab infinitis actu; ita ob repugnautiam exiſtentiæ multitudinis cum actuali infinitate, tum quia ſpecies vt eſt finitæ perfectionis, non videtur poſſe habere participabilitatem ab infinitis actu, quia hęc participabilitas videtur excedere conditionem rei finitæ.

74 *Ad replicam.*

Ad replicam primā Reſp. producibilia ſimul ſecundum potentiam ſunt finita indeterminatè ad hunc, vel illum terminum, & quia actio nō poteſt terminari ad terminum indeterminatum, ideo vt ſequatur actio, debet determinari per voluntatem Dei terminus, ſicut quantitas finita eſt producibilis cū figura; ſed vt ſit cum hac, vel illa, neceſſaria eſt determinatio agentis aliunde facta ad talem figuram, Et hinc fit, vt huiuſmodi res ante determinationem ſint producibilia remotè; non autem proximè, ſed per determinationem ſiunt proximè producibiles, ſiue hoc ſit per denominatum extrinſecum, ſiue per aliquid intrinſecum.

Ad 2. Reſp. producibilia ſucceſſiuè per potentiam naturalem, poſſe quidem produci ſimul per potentiam Diuinam niſi adſit aliqua repugnantia: qualis eſt hic, vt diximus.

75 *ſpecies non exiſtit adæquatè in quouis indiuiduo, vt totū potentiale*

Ad 3. ſpeciē quamlibet adæquatè exiſtere in quolibet indiuiduo, vt eſt totū quoddam actuale, ſed vt totum potentiale per potentiam naturalem, non exiſtere adæquatè niſi in pluribus indiuiduis iuxta exigentiam cauſarum naturaliū: ſed in ordine ad potētiam

cbe-

obedientialē nunquā poſſunt adæquare exiſtere, quia hæc potentia nunquā pôt expleri.

Corollarium. Ex quo patet multitudinē indiuiduorum exiſtentem nunquā poſſe excedere omnem determinatam multitudinem, quia ſupra qualibet multitudinem exiſtentem pôt dari maior, at multitudo non exiſtens, poteſt excedere omnem finitam multitudinem, abſq. eo, quod ſit infinita actu; licet ſit infinita potentialiter, ſeu ſyncathegorematicè.

76 *Instantia.* Neq. obſtat, quod dicunt de Angelis poſſibilibus ſpectatis ſub poſſibilitate, eo quod illa poſſibilitas ſit tota ſimul, quia ſinguli ſunt poſſibiles, nec vnus habet poſſibilitatē poſt, vel ante poſſibilitatē alterius, *Soluitur.* Nam hoc ruit ex explicatione terminorum; quia infinitas ſyncathegorematica non conuenit rebus intrinſecè determinatis dū exiſtunt, quia ſic ſemper ſunt finitæ, ſed conuenit illis, dum ſunt ſub poſſibilitate etiam ſimultanea, quia vt ſic dicunt ordinem ad exiſtentiam, quam non poſſunt recipere omnes in ſenſu cōpoſito, ſed diuiſo, atq. adeo connotant aliquam ſucceſſionem, quod ſi dicerent ordinem ad exiſtentiam ſimultaneam, tunc etiam dum ſunt ſub poſſibilitate, eſſent infinitæ cathegorematicè, quare res ſub eſſe poſſibili non determinatæ certo numero ſunt quidē infinitæ, abſtrahendo à ſpecie infinitatis, ſed ſpeciem recipiunt ex modo poſſibilitatis. ſ. ex modo, quo reſpiciunt exiſtentiam, tum quia alioqui partes, vt ſunt ſub diuiſibilitate, non eſſent infinitæ ſyncathegorematicè, ſed cathegorematicæ, tum quia nunquā poſſet dari infinitas ſyncathegorematica, quia non vt ſunt ſub actuali exiſtentia, neque vt ſunt ſub poſſibilitate ſecundū ipſos, ergo nūquā.

Corollarium. Vnde patet multitudinem infinitam reſpectu poſſibilitatis, nec habere infinitatem, cathegorematicam, nec ſyncathegorematicam, ſed habet illam iuxta naturam poſſibilitatis, quia ſi eſt poſſibilitas ad infinita ſimul exiſtentia, eſt cathegorematica; ſi non, erit ſyncathegorematica.

77 *Eodē modo ſoluitur 2. obiectio.* Ad 2. probat Reſp. peccare eodem vitio, quia reſpectu poſſibilitatis poſſunt habere finitatem, & infinitatem, & hanc actualem, & potentialem, quia etiam ſi poſſibilitas prædicetur de rebus ante exiſtentiam, tamen ſecundum ſe non ponit infinitatem in ſubiecto, ſed illā ſupponit, & determinatur ad modum infinitatis iuxta naturam poſſibilitatis.

78 *Non eſt eodem ratio de potentia actiua, & obiectiua.* Ad 3. Reſp. eſſe diuerſam rationem potentiæ actiuæ, ac obiectiuæ, quia actiua vna exiſtit continens actu omnem perfectionē infinitorum, at obiectiua, nec vna eſt, ſed tot quot ſunt ipſi actus, nec exiſtit, ſed ſunt ipſi actus entitatiui, vt poſſunt exiſtere, & terminare potentiam agentis.

79 *Infinitas numerorum eſt ſyncathegorem. ex Ariſt. & Auguſt.* Ad 6. Reſp. numeros habere infinitatem ſyncathegorematicam, vt ibi Aug. & Ariſt. probant; & ſimiliter poſſibilia inter ſe diſcreta, & idem probat illa infinitas, vnitatum per totam æternitatem poſſibilium, quia ſunt

A ſucceſſiuè, & nunquam exiſtent ſimul, ſicut nunquam exiſtet tota æternitas, nec obſtat ſcientia Diuina, quia videt illa, vt ſunt, vt infra.

Ad 7. Ex dictis patere neq. dari infinitam extenſionem, niſi ſyncathegorematicè, vt probat illud argumentum ſumptum ex diuiſione continui, nam creſcit ex partibus diuiſis, quæ procedunt in infinitū ſm̄ diuiſionē. 80 *Poſſibilis exiſtentia eſt tantum infinita ſyncathegorem.*

DVBITATIO TERTIA,
An poſſit dari qualitas infinitè intenſa.

De hac Scholaſtici partim in 1. d. 17. vbi Scot. Och. q. 8. Durand. q. 7. Capr. q. 2. B Bonau. 2. p. d. art. 1. q. 1. Arim. q. 3. partim d. 43. & 44. vbi Cap. Aureol. art. 2. Baſſ. Rubion. Suar. diſp. 46. met. & 3. p. t. 1. diſp. 22. vbi Vaſq. diſp. 46. & 47. Rada controu. 18. & 18. Niph. 7. met. diluc. 2. Flād. q. 4. Burl. Foruil. & alij in trac. de intenſione. & alij 1. phyſ. vbi Murcia diſp. 3. q. 3. Hieron. Pla. c. 1. q. 3. Maſius ſect. 3. q. 5. Hurt. diſp. 5. de Gen. ſect. 7.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

C Primo Not. Intenſionem eſſe duplicem vnam virtualem, quæ conuenit rebus ēt indiuiſibilibus, qua ratione Dei virt⁹ dicitur infinitè intenſionis, & hæc non eſt propriè, ſed impropriè, & dicitur per cōparationem ad intenſionem formalem, vt infra. 1 *Intenſio alia virtualis, alia formalis.*

Alteram formalem, quæ non poteſt reperiri niſi in qualitate habente partes, non quidem extenſiuas per diuerſas partes ſubiecti, ſed intenſiuas .i. in eadem parte ſubiecti.

D Nos hic nō agimus de intenſione impropria, ſed propria, nam conſtat quod ſicut nō datur creatura infinitæ perfectionis eſſentialis, ita neq. intenſiuæ, quia hæc intenſio non poteſt conuenire niſi ratione eſſentiæ, quæ virtualiter, æquiualeat infinitis. *Sermo noſter erit tātū de intēſione formali.*

2. Not. Intenſionem accipi dupliciter, Primo pro ij ſa alteratione, ſeu tēdentia ad augmentum qualitatis, & ſic eſt motus quidam; Secundo pro ipſa latitudine qualitatis, per quam poteſt partibiliter acquiri, & eſt diuiſibilis, & licet hæ rationes ſeinuicem comitentur, tamen hic non agimus de intēſione primo modo, ſed ſecundo. 2 *Intēſio vel eſt cum ad qualitatem, vel latitudo qualitatis.*

3. Not. Intenſionem eſſe perfectionē intrinſecam qualitatis exigitam ex natura illi⁹, per quam eadē numero perficitur, cuius rō in quo conſiſtat, non conueniūt Doctores, E Nam Thomiſtæ dicūt, quod cōſiſtat in modo, quodam eſſendi, per quem qualitas indiuiſibilis in ſe dicitur radicari in ſubiecto ſine aliqua additione qualitatis. 3 *Quid ſit intenſio.* *In quo conſiſtat iuxta Thomiſtas.*

Alij autem dicunt conſiſtere in additione partium qualitatis in eadem parte ſubiecti, nam ſicut extenſio qualitatis conſiſtit in diuerſis illius partibus, vt informant diuerſas partes ſubiecti, ita intēſio in partibus informantibus eandē partem, & ſicut ex diuerſis *In quo conſiſtat ſecundū alios.*

partibus

partib' corporis homogeneis fit vnū corp' per ſe, vt ex aquis vna per cōtinuationē, ita ex illis fit vna qualitas intenſa, neq. obſtat, ꝙ ſint plura indiuidua qualitatis, quia nō habēt vltimā actualitatē, & determinationē, & ideo ex pluribus fit vnū, vt ex Scotiſtis aſſerit Rada cōtr. 18.

Rada.

4 Alij verò negant per intenſionem perfici qualitatem eandem, ſed vnam imperfectam mutari in perfectiorē, corrupta imperfectiori.

Quid ſentiant alij.

4. Not. qualitates poſſe conſiderari tripliciter, Primo ſecundū ſe, & naturā ſuā abſolutè. 2. vt ſunt inſtrumenta actiua formarū, 3. vt ſunt diſpoſitiones ad formas ſubſtantiales, & quidē ſecūdo, & 3. modo oēs dicunt, determinare ſibi certos grad' iuxta exigentiā formarū tam quoad minimū, quā quoad maximū, nā quæ ordinantur ad finē recipiūt modū, & menſurā intenſionis à fine, ſed finis, q eſt actio, & formæ, ad quas ordinātur diſpoſitionis ſūt finitæ perfectionis, ergo. Sed difficultas ē de qualitatib' ſecundū propriā ipſarū naturā abſolutè, neq. obſtat, ꝙ ex natura ſua ſint diſpoſitiones, & ſubordinēturformis ſubſtantialib', atq. adeo ſi exigūt determinatos gradus, vt ſunt diſpoſitiones, eandē determinationē exigēt ex natura ſui ipſarū nō, inquam, id obſtat, tū quia ſicut in formis nō eſt ſtatus, ſe proceſſus in infinitū, ita dici poſſet de gradibus intenſionis harū formarū; tū quia multi volunt vim diſponēdi ad formas non conuenire illis primario ex eſſentia: ſed concomitanter, & ſecundario, & quantitati conuenit ſubiectare accidentia; tum quia ēt quantitas eſt diſpoſitio ad formas, & tamen poteſt augeri in infinitum.

An qualitas abſolutè ſūpta determinat ſibi certos gradus.

5 *Inſtantia.* *Soluitur.*

6 5. Not. terminū intenſionis poſſe cōſiderari dupliciter, Primo quoad maximum, ita vt non poſſit dari maior, 2. quoad minimū, ita vt nō poſſit qualitas exiſtere ſub minori gradu, & licet quæſtio intelligatur primo modo, tn̄ ēt aliquid dicetur de 2. & quia qualitates aliæ ſunt ſpirituales, vt ſciētia, Aliæ corporeæ, & ex his aliæ ſūt primæ, vt calor, ſiccitas, &c. Aliæ ſecūdæ, vt colores, ſapores, &c. & ex medijs aliæ ſunt extremæ, vt albedo, & nigredo in genere colorū, aliæ mediæ, vt cæruleus, viridis, &c. & præterita aliæ ſunt naturales, aliæ ſupranaturales, de omnibus his quæſtio debet intelligi.

Terminus intenſionis eſt tū quoad maximum, tū quoad minimum. Diuiſio qualitatum.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

7 PRima opin. dicentiū omnis qualitatis intenſionē eſſe infinitā actu, ita Mayor. 1. d. 43. q. 10. a. 3. & 3. d. 13. q. 3. vbi Alm. ex Aliac. & à Maſ. tribuitur Och. 2. d. 1. Greg. 1. d. 43. q. 1. Baſ. & Dion. q. vnic. Arg. 2. d. 1. q. 2. Gratiadeo q. 8. diſputat.

Secundum aliquos qualitatis intenſio eſt infinita actu. Mayor. Greg. Almai. Baſ. Aliac. Dion. Ochamus. Arg.

Fundamentū, quia tota latitudo graduum procedit infinitū, ergo tota latitudo, quam De' cognoſcit, vt poſſibilē, eſt infinita; quia cōplectitur infinitos grad', ſed latitudo continens infinitos gradus eſt intenſiuè infinita.

Probatur.

Confir. quia Chriſtus gratiam habuit ſibi proportionatam, ſed nulla gratia finitæ extenſionis eſt proportionata Chriſto, tū quia vnio hypoſtatica eſt infinitæ dignitatis, tum quia ſequeretur. purā creaturā habere poſſe ex cōdignitate, tantā grām, quā habuit Chriſtus, nam poſſet creſcere per act' meritorios in infinitū, atq. adeo adæquare, imò excedere gratiā, quæ fuit in Chriſto. Confir. 2. Maior. 1. d. 43. q. 10. a. 3. Deus pōt creare infinitas animas, & ſingulis infundere vnum gradum charitatis, quia infinitas non magis repugnat accidentibus, quā ſubſtantijs, ſed illi gradus poſſent à ſubiectis ſeparari, nam quanto forma perfectior, eo minus pendet à ſubiecto, ſed illos ſeparatos poſſet vnire, nam cū ſint eiuſdē rōnis ſunt æquè vnibiles cum dicant ordinē ad mutuā vnionē, ergo charitas ex illis conſtans, eſſet infinita intenſiuè, & idem poſſet dici de qualitate corporea, quæ ſit in ſubiecto infinito extenſo, nā reducta ad pūctum, eſſent oēs gradus vniti ad faciendam vnam qualitatē; quod ſi negant infinitatem extenſiuam, ſicut intenſiuā, tunc inſtant, ꝙ idē ſequatur ex qualitate, quæ eſt in palmo intēſa, vt octo, quia reducta ad punctum, ibi eſſent infiniti gradus, vt octo vniti.

Confir. ex gratia Chriſti infinita. *Confirmatur.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nā aliqui hāc infinitatem agnoſcunt in qualitatibus naturalibus, non autem in ſupernaturalibus, quia poſſet dari lumē, quo Deus cōprehēderetur. 8

Diſcrepant inter ſe hi Auctores.

Alij illam ponunt in ſupernaturalibus, nō autē in naturalibus, quia alioqui poſſet dari virtus motiua infinita, atq. adeo mouens in inſtanti, Alij deniq. vtriuſq generis qualitates dicunt poſſe eſſe infinitas intenſiuè, & vt ſoluant argumenta Aduerſariorum, negant illam habere infinitatem charitatis Diuinæ, quia hæc eſt infinita ſimpliciter, & ſubſtantialis, at illa eſſet infinita ſecundum quid, & accidētalis, imò illa neq. eſſet perfectior ſubſtantia, quia ſunt entia diuerſi generis,) vnde infinitus calor non eſſet perfectior vno gradu charitatis, eo ꝙ charitas ſit ex genere ſuo perfectior ſin eſſentiam calore,) At inquies de facto grā Animæ Chriſti eſſet infinita, quia eſt ſumma inter cūmunicabiles creaturis, ſed Reſp. aliqui cōcedendo, at alij negāt, quia eſt ſumma inter definitas à Deo communicari creaturis, at non inter producibiles ſimpliciter de potētia abſoluta, Alij tn̄ putant poſſe quidē ſubſtantiæ tribui virtutē infinitā v. g. calorē, ſed nō inde fieri ignē v. g. infinitè calidum, quia nunquā ſubiectum eſt intenſiuè tale ſin aliquam formā, niſi oēs partes formæ ſint in eadem parte, ſeu ſubiecto primo, ſed illæ partes caloris non poſſent eſſe in eadem parte ignis, quia eſſet capacitatis infinitæ, vnde calor, vt intenſus infinitè non pōt eſſe, niſi in ſubiecto infinito, vnde ait, quod ille ignis non calefaceret in inſtanti, quia nō eēt applicatus ſecundum oēs partes, vel quia nō poſſet produci alius calor, vel calor ſic vnit' nō eſſet cōnaturaliter actiu', ſicut nec Corpus Chriſti videri in Sacramēto, ita Baſ. 1. d. n. 3. q. vnic. a. 2. c. 2. At alij dicunt fiere infinitè calidum, & actiuum alteri' caloris, ita alij. 9

Baſſole

Secunda opinio oppoſita eſt dicentiū intenſionem qualitatum eſſe finitā, ita vt detur in quolibet genere ſumma qualitas, quia non poteſt dari maior, et per potentiam Dei abſo- 10

Secundū alios in quolibet genere datur ſūma qualitatis intenſio.

Henr. Bona. Aureol. Riccard. Carthuſ. Durand. Scot. Palud. Rada. Smiſing.

abſolutam, ita Henr. quodl. 5. Bon. 1.d.17. art.2.q.4. vbi Aureol.3.p.d.91. Riccard.art.2. q.4. Carthuſ.q.8. Dur.q.9.& d.43,44.q.2.vbi et Aureol. qui ſequuntur Scot. 3. d. 13. q.4. vbi Palud.q.1.art.2. vbi negat eſſe infinitam, ſed non poſſe eſſe perfectiorem gratia Chriſti, ſequuntur Scotiſtæ eodẽ loco; Rada tom. 1. controu.19. Theod. Smiſing.tr.3.d.7.q.5. n.78. vbi illam tribuit Caiet. 2.2.q.24.art.7. & 3.p. q.7.art.9.10.& 11. vbi cõtendit illam eſſe D. Thom. vbi Dion.Carth. ait eſſe adeo communem, vt vix aliquis præter D.Thom. ſenſerit contrarium Ricc. 3. d.13. art.1. q.2. Driedo de captiuit. & redempt.gen.hum.tr. 2.c.2.p.3.art.6.ſentent.8.

Driedo.

11 *Prima ratio ex eſſentia qualitatis.*

Fundamentum, quia intenſio eſt perfectio eſſentiæ qualitatis intrinſeca, quia dicit modum eſſendi talis qualitatis, ergo non põt excedere potentiam, quæ eſt in eſſentia ad illam perfectionem, quia actus, & potẽtia debeat inter ſe proportionari, ſicut eſſentia, & modus eſſendi, ſed potentia, & capacitas eſſentiæ qualitatis eſt finita, quia non põt excedere perfectionem eſſentiæ, cũ ſint idem vel formaliter, vel realiter, ergo perfectio intẽſiua eſt finita; Neq. dicas, quod licet capacitas eſſẽtiæ naturalis ſit finita, tñ obediẽtialis eſt finita; nam intẽſio eſt perfectio naturalis eſſentiæ, atq. adeo reſpicit naturalem capacitatem illius.

Confirm.

Confirm. quia ille gradus, quem eſſentia non reſpicit per capacitatem naturalem, eſt eiuſdem ſpeciei cũ aliis gradib' reſpectis per potentiam naturalem, ergo debet eſſe cõnaturalis alicui eſſẽtiæ, quia eſſet in ordine naturali, ſed non poteſt eſſe connaturalis alteri eſſentiæ, quia gradus v.g. caloris nõ apparet quo poſſit eſſe connaturalis alteri qualitati, & illa intẽdere; neq. eſt cõnaturalis eſſentiæ caloris, quia eſt ſupra grad' illi debitos, ergo nulli eſſẽtiæ cõnaturalis, ergo nõ eſt dabilis.

12 *Secunda ratio.*

Secundo, quia õis intenſio formæ fit ex receptione illius in ſubiecto; vt fatentur Thomiſtæ, ſed põt omni potentiæ receptiuæ ob finitudinẽ ſui reſpõdet actus formalis determinatus ſpecificus, ita vt nequeat perfectiorẽ recipere, ergo eidẽ potẽtiæ debet reſpõdere act' formalis determinatæ perfectionis gradualis, vt perfectiorẽ gradũ nequeat recipere, Conſequẽtia patet ex paritate rõis, nã ſicut potẽtia receptiua reſpectu act' formalis ſm̃ eſſentiam eſt finita, ita reſpectu gradus eiuſdẽ actus. Antecedens probatur inductẽ, quia ſubiectũ accidẽtale .i. quantitas non eſt capax formæ ſubſtantialis; nec ſubſtantia ſpiritualis eſt capax quãtitatis, & hoc quia hæc ſubiecta ſunt limitata eſſentialiter ad certas formas, nã ſi eſſent illimitatæ capacitatis, ſic quælibet forma poſſet eſſe in illo, & idẽ patet, quia natura intellectualis non eſt capax perfectioris vnionis, quã hypoſtaticæ cũ Perſona Diuina, nec perfectioris accidentis, quã ſit grã, & gloria, Nec materia prima perfectioris formæ ſubſtãtialis, quã ſit anima rõlis.

13 *Tertia ratio ex paritate quoad minimum.*

3. quia intẽſio qualitatis eſt definita quoad minimum, ergo et quoad maximũ, quia eſt eãdẽ ratio finitatis, rõe cuius, illi debetur finitus modus eſſendi, antecedens probatur, tũ quia õis res permanens incipit per primũ ſui eſſe, at hoc nõ poſſet eſſe, niſi detur minimũ, quod in inſtanti acquiratur, nã ſi non datur, poſſet minus, & min' acquiri, atq. adeo ſucceſſiuẽ .i. per vltimũ ſui nõ eſſe, tum quia ſicut quælibet forma ſubſtãtialis determinat ſibi certas diſpoſitiones in certo gradu ſine quibus non põt conſeruari, & potentia actiuã determinat ſibi actũ, vt patet ex actibus vitalibus, qui nõ poſsũt elici, niſi ſub determinato gradu, ita & eſſentia qualitatis debet ſibi determinare certum gradũ remiſſionis, vt fusè Sonc.8.met.q.23.& tribuitur Iand.6. phyſ. q.15. Ægid.1.de Gen.q.25.vbi Tol.q.7.

Soncin. Iand. Ægid. Confirm.

Confir. ex 8.phyſ.t.62.& 94. vbi negat motũ alterationis procedere in infinitũ, & 2.an. 41. *omnium, ait, natura conſtantium eſt finis, & rõ tã magnitudinis, quã accretionis*; & Aug.c.121.in Enchirid. *cupiditatem inquit minui charitate creſcẽte donec veniat, ad tantam magnitudinem, qua maior eſſe non poſſit.*

14 *Diſcrepant inter ſe hi Auctores.*

Inter hos tñ eſt diſcrimen primo, quod alij volunt hanc determinationẽ eſſe quoad maximũ, non aũt quoad minimũ, vt communiter Alij verò eſſe, tam quoad maximum, quam quoad minimum.

Secundum diſcrimen. Bona. Riccard. Palud.

2. quod Bon. Ricc. & Palud. putant in his formis ſolũ dari terminum ex parte ſubiecti, quod eſt finitæ capacitatis; non aũt ex natura ipſarũ, & ſeparatis à ſubiecto, & hanc finitatem dicunt eſſe non ex parte vnius ſubiecti, ſed omniũ, quia nullũ põt dari magis capax, quam Anima Chriſti, quia quando duo ſe habent, vt prius, & poſterius, ex perfectionẽ vnius colligitur perfectio alterius, ſed grã habitualis eſt poſterior grã vnionis, quæ fuit omniũ perfectiſſima, vt non poſſit perfecti' recipiens dari, ergo grã illius fuit perfectiſſima; At Scotus, & alij ponũt terminũ intẽſionis, nõ ſolum ex parte ſubiecti, ſed ẽt formæ.

15 *Secũdum alios qualitas habet terminũ intenſionis naturaliter, nõ verò ſupernaturaliter, non põt eẽ actu infinita.*

3. opinio eſt dicentium has qualitates poſſe conſiderari in ordine ad potẽtiam naturalẽ, Secundo in ordinẽ ad potentiam ſupernaturalẽ; primo modo eſſe finitas ſecundum gradus intenſionis, nã omnia creata habent perfectionẽ finitã, at intenſio eſt perfectio qualitatis, At in ordine ad potentiã ſupernaturalem nullos habere terminos intenſionis, nũquã tñ poſſe peruenire ad infinitatẽ actualẽ, ità D.Th.2.2.q.24.a.7. vbi Bagn. & Arag. Lorca ſect.3. diſp.19. Turr.diſp.68.36. qui cã tribuit Alm, Medin. 3.p.q.7.a.10. vbi Suar.diſp. 22.ſect.2.& ſect.3.diſp.19. Vaſq.loc.cit. Gab. 1.d.17.q.8. vbi Greg.q.6. Och.q.8. Cap.q.2. a.1.c.2.& 3.d.13.q.vnic.a.3.ad 3. Aarc, Frãc. à Chriſt. 3. d.36. q.7.& Gab.d.13.q.vnic. vbi citatur Alm. qui loquũtur de charitate, Suar. & Vaſq. loc. cit. Sot.1.phyſ.q.4. Bruxel.q.2. a.5. Valles contr. 5. Maſ.c.4. ſect.3.q.4. & 5. Murc. Hieron. Pla. loc. cit. Ruuius 3.tr.2.q.3.

S.Th. Ocham. Bañas. Capr. Arag. Franc. à Lorca. Chriſt. Turr. Soto. Medin. Bruxel. Suar. Valles. Vaſq. Maſius. Gabr. Murc. Greg. Plat. Ruuius.

16 *Diſcrepant inter ſe hi Auctores.*

Hi tamen inter ſe diuiſi sũt, nam aliqui dicunt abſolutè ex parte formarũ nõ dari terminũ intenſionis ſi gradus ſunt eiuſdẽ rõis, at dari, ſi gradus ſunt diuerſæ rõis; ſemper tamen

men dari ex parte ſubiecti, ita Lorca loc.cit. qui putat probabilius grad' eſſe diuerſæ rõis.

At ali negant dari terminũ ex parte formæ ſiue gradus ſint eiuſdem rõis, ſiue diuerſæ, ſed dari ex parte ſubiecti, Verum alij nullum dari terminum putãt, tam ex parte formæ, quam ſubiecti in ordine ad potentiam abſolutam, quia per hanc non reſpicitur potentia naturalis ſubiecti, quæ finita eſſe põt, ſed obedientialis, quæ nullũ habet terminũ.

Secundum diſcrimen.

17 2. differunt, quod alij velint omnes qualitates per potentiã Dei abſolutã poſſe augeri in infinitũ intenſiuè ſiue ſint naturales, ſiue ſupernaturales, At ſpectata natura intrinſeca, ſupnaturales carẽt termino, ſed naturales illũ habeãt. At alij putãt inter ſupernaturales, & naturales nullũ eſſe diſcrimen, ſed oẽs vel ab extrinſeco carere termino vel ab intrinſeco, imò putant implicare, ꝙ forma habeat ex natura ſua terminũ, & nõ in ordine ad potẽtiã Dei, quia Deus nõ põt immutare naturas rerũ, nã ꝙ naturæ debetur, eſt eſſentiale, atq. adeo ſi forma põt augeri in infinitũ, illi non repugnat, vnde dicũnt omnẽ terminum naturalem in his formis ſumi non ex natura illorum, ſed ab extrinſeco fine in ordine ad ſubiectum, quatenus illud diſponunt ad recipiendam aliquam formam, vel educendam aliquam actionem, ita Lorca loc.cit.

Lorca.

Tertium diſcrimen.

18 3. Alij differunt; quod licet conueniant in finitudine potẽtiæ naturalis, tamen diſſidẽt in finitudine potentiæ obedientialis, nã Lorca putat hanc potentiam eſſe finitam, tum quia fundatur in natura finita; eſt.n. negatio repugnantiæ ad obediẽdũ Deo, ſed negatio non põt eſſe maioris perfectionis, quam ſit fundamentũ illius, tum quia hæc potẽtia eſt finita quoad genera, & ſpecies formarũ, qa diuerſæ naturę diuerſas formas poſſunt recipere, vt lapis nõ eſt capax gratiæ, nec oculus luminis gloriæ, ergo ẽt eſt finita quoad gradus eiuſdem formæ, nam ſicut ex principijs naturæ, & eius entitate oritur finitudo ad obediendũ Deo quoad formarũ ſpecies, ita quoad grad', & quia hæc potentia eſt æqualis in omnibus, quia eſt negatio omnis impedimenti, & repugnãtiæ, ideo qualitates ſunt finitæ intenſionis non ſolum in eodẽ ſubiecto, ſed etiam in diuerſis, eſt Scot. loc. cit.

Scotus.

Bon. Palud. Marſil.

19 Sed alij putant potentiam obedientialẽ nõ habere terminum, ſed extendi ad omnia, ad quæ non implicant contradictionem, ſicut potentia Dei; eſt cõmunis, & videtur Bon. 3. d. 13. p. 2. art. vnic. q. 2. ibi Palud. Marſil. q. 10. art. 1. dum dicũt in Anima Chriſti fuiſſe maiorem capacitatem ad gratiam, quam in natura Angelica ob vnionem hypoſtaticam, Turrian. loc. cit. qui illam tribuit D. Thom. q. 29. de verit. art. 3. ad 3. Capr. 3. d. 13. q. vnic. art. 3. ad primũ, Aureol. & alij, quia creatura ſemper manet in potentia reſpectu Dei, Nã ſicut intellectus ẽt ſi ſit in ſe perfectionis finitæ, tamen adiutus à perfectiori, & perfectiori ſpecie, poteſt elicere perfectiorem, & perfectiorem intellectionem, ita creatura, &

Turrian. Capr. Aureol.

A ſi ſit finita, tamen adiuta à Dei concurſu perfectiori, & perfectiori poteſt concurrere ad perfectiorem effectum.

ART. III. *Opinio Auctoris circa augmentum qualitatum iuxta ordinem vniuerſi.*

Datur de facto aliquod accidẽs omnium perfectiſſimum.

PRima Cõcluſ. de facto datur aliquod naturale accidens omniũ perfectiſſimum, patet ex voluntate, & intellectu Angeli, quæ ſunt omnium naturaliũ perfectiſſima; nam ſicut natura perfectiſſima eſt intellectualis, ita paſſio illius eſt cæteris perfectior accidẽtibus, & quia inter naturas ſubſtantiales datur perfectiſſima, ideo datur perfectiſſima paſſio illius, ideſt intellectus. 20

B

Prima obiectio. Soluitur.

Dices: non datur imperfectiſſimum, ergo neq. perfectiſſimũ, ℞. Primo negãdo antecedens, quia ſicut datur natura ſubſtantialis imperfectiſſima .ſ. materia; & ſimiliter inter formas, quæ cũ ſint inæqualis perfectionis, neceſſariò debet dari vna, quæ ſit omniũ imperfectiſſima, ita debet ẽt dari paſſio omnium imperfectiſſima, quæ ſic adæquata illi naturæ. ℞. 2. alij negando conſequentiam, quia põt dari natura, adeo imperfecta, vt exigat accidens, exigitum à natura perfectiori, in gradu tamen imperfectiori.

2. obiectio. Soluitur.

C Dices: in ſupernaturalibus non datur accidens omnium perfectiſſimum, ergo neq. in naturalibus, ℞. negando antecedens, tum quia datur vnio hypoſtatica, quæ licet non ſit accidens, ſed ſubſtãtialis modus, eſt tamen aliquid ſuperadditũ eſſentiæ prædicabile ad modum accidentis, tum quia datur gratia, vel lumẽ gloriæ, & viſio Beatifica, inter quæ eſt contentio de primatu, vt alibi.

Qualitates corporea de facto habẽt terminũ magnitudinis quoad extẽſionem.

Secunda Concluſ. qualitates corporeæ habet terminum magnitudinis quoad extenſionem de facto, quia de facto omnis quantitas eſt determinata, cum nõ excedat quantitatem vniuerſi, ergo ẽt extẽſio qualitatum D non põt excedere illum terminum, quia hãc extenſionem habet à quantitate ſubiecti, & hinc fit habere, vel non habere terminũ paruitatis ſicut dicitur de quantitate ſecundum ſe, vel in ordine ad formas, ad quas diſponit, vnde ſicut in viuentib' quantitas habet terminũ magnitudinis, & paruitatis; & in non viuentibus eo caret per ſe, ita dicendum de qualitatibus, & ſicut quantitas ſecundum ſe non habet terminum, ita neq. qualitates ſecũdum extenſionẽ: difficultas eſt de termino intenſionis. 21

Ab extrinſeco quauis qualitas, & naturalis, & ſupernaturalis habet terminum intenſionis. Prima ratio ex decreto Dei. Secunda ratio ex fine.

E 3. concluſ. Omnis qualitas ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis habet terminũ intenſionis quoad magnitudinem ab extrinſeco, Primo, quia habent terminum ex decreto Diuino, nam iuxta prouidẽtiam quã Deus habet circa vniuerſum nihil ſtatuit producere, niſi ſub certis terminis iuxta illud Sap. 11. *Sed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti*, Solum poſſet diſputari de gratia Chriſti, ſed hæc communiter ponitur finita. Secundo ex fine, nã omnis finis eſt finitus, quia 22

vel ſit ordinatæ ad actionem, & conſtat nullam operationē eſſe infinitā, ſiue ſit ab agentibus naturalibus, ſiue ſupernaturalibus, vel ad formas ad quas diſponunt, & conſtat omnes formas vniuerſi, ad quas hæ qualitates ſecundum naturæ ordinem diſponunt, eſſe finitas. Tertio ex ratione ſubiecti, & capacitatis naturalis, nā cōſtat dari aliqua, quibus conueniunt qualitates in ſūmo, vt igni calor, Aquæ frigiditas, vel humiditas, Soli lux; nam nō datur in natura capacitas intenſioris caloris, quā ſit capacitas ignis; & ſic de aliis: Quarto ex cauſis naturalibus, quæ ſūt finitæ actiuitatis, vnde fit, vt licet ſubiectum ſecundum ſe ſit capax intenſioris qualitatis, tamen non recipit ex defectu cauſæ effectiuæ, & contra aliqn̄ cauſa effectiua eſt productiua perfectioris effectus, ſed ſubiectum non eſt capax. & hinc patet, idem dicendum de ſupernaturalibus, nam Primo ſingulis eſt definitus gradus gratiæ à Deo, & ſic de aliis, ſumma aūt gratia fuit Chriſto Domino prædefinita; tum Beatæ Virgini 3. Apoſtolis; quare licet in hac vita poſſit homo viator ſēper creſcere in gratia; ſēper tamen infra gratiam, quā habuit Chriſtus, &c. Secundo, quia habitus ſupernaturales datur propter actus, qui ſemper ſunt finiti. Tertio ratione capacitatis ſubiecti, non quidem remotæ, ſed proximæ, Dicitur aūt remota ipſa potentia obedientialis, ſed proxima dicitur id rōe, cuius huic tribuitur tale donum ſupernaturale, vt v. g. Chriſto data eſt gratia proximè rōe vnionis; homini adulto datur ratione diſpoſitionis, vel meriti, & gloria proportionatur gratiæ, & Pueris datur ex vi Baptiſmi iuxta menſuram à Chriſtum definitam in Inſtitutione Baptiſmi.

Tertia ratio ex capacitate ſubiecti.

23 *Idem omnino dicendum de ſupernaturalibus.*

ART. IV. *Opinio Auctoris circa infinitatem actualem intenſionis.*

24 *Nō poteſt dari qualitas actu infinitè intēſa. Prima ratio ex natura intēſionis.*

QVarta Concluſ. nulla qualitas poteſt eſſe intenſa infinitè actu, Primo, q̄a omnis intenſio, vel fit per gradus per accidens, & aggregationem vnitos in eodē ſubiecto, vel per radicationem in ſubiecto eiuſdē qualitatis ſine aliqua additione, vel per grad⁹ per ſe vnitos eiuſdem qualitatis. Sed nullo modo eſt infinita, ergo. Minor probatur nam nō primo modo, tum quia ille modus nō eſt ſufficiens ad ſaluandā intenſionem, vt alibi contra Vaſq. 1, 2. diſp. 50. tum quia etiam ſi ſufficeret, non poſſet eſſe infinitus, nam ſicut in illo ſubiecto poſſūt poni infiniti gradus, ita poſſent poni omnes poſſibiles, quia non eſt maior repugnantia in hoc modo infinitatis adæquatæ, quā in alio inadæquatæ intēſionis, at hinc ſequitur exhauriri potentiā Dei, vt nequeat alia ſubiecta ſimili qualitate qualificare, vt v. g. gratificare, calefacere, &c. ſed cōcedunt adæquatione exhauriri, ſed cōtra, tum quia cōtra hunc modū infinitatis procedunt ferè omnia, quæ contra infinitatem multitudinis, & extenſionis dicta ſunt, nam facilè ad hanc concluſionem applicari poſſunt, tum quia poſſet Deus alternos corrumpere, & alternos conſeruare, ſicut poterat à principio producere, tunc qui manerēt eſſent infiniti, at tunc poterunt totidē gradus produci quot prius, at hoc videtur falſum, nam priores, vt erant duplo plures, ita habebant virtutem duplo maiorem, ſed hoc eſt contra Ariſt. & naturā infiniti, quod vnū ſit maius, & vigoroſius altero ex Soto, ergo: Neq. poteſt eſſe intenſio ſecūdo modo, quia ille modus non eſt communis, tum quia ibi ſupponitur eandem qualitatē indiuiſibilem ſemper permanere, atq. adeo ſemper eſſe finitā, licet augeatur modus eſſendi in ſubiecto, qui cum ſit in finita, & indiuiſibili entitate non poteſt eſſe infinitus. Multa ad hæc Vaſq. 3. p. t. 1. diſp. 46. c. 3. dicens non eſſe de ratione infiniti continere omnia, quod eſt poſſibile in illo genere, quia non eſt de rōe infiniti, vt extra ipſum nihil ſit, ſed vt careat termino, vt 1. p. diſp. 36. c. 3. oſtēdit, ſed quicquid ſit de hoc, tamen argumentum procedit de poſſibili ſ. quod vbi ponitur infinita qualitas, ibi pōt poni omnis poſſibilis qualitas talis ſpeciei. Neque dici poteſt tertium, quia ille modus non poteſt intelligi ſine primo, & vltimo gradu. & de primo probatur, tum quia cū illi gradus habeant inter ſe ſubordinationē, vt primo neceſſariò ſupponatur ad ſecundū, & ſecūdus ad tertiū, neceſſariò ſequitur debere dari aliquem, qui immediatè afficiat ſubiectum, quia ſi nō datur ille, neq. poterunt alii gradus ineſſe illi, quia ſequentes gradus non reſpiciunt ſubiectum niſi mediantibus prioribus, at vbi eſt hæc de primo, neceſſariò debet dari primum, à quo ſiunt oēs, vt dicitur 2. met. c. 2. tū quia poſſet Deus deſtruere omnes gradus relicto tātum vno gradu, in quo alii fundatur, & qui non pendet ab aliis, ergo ille eſſet primus, & immediatus ſubiecto.

Vaſq.

25

Hinc probatur de vltimo, tū quia in ſubordinatis eſſentialiter nō pōt dari proceſſus in infinitū, vt dicitur 2. met. quod Vaſq. 3. p. loc. cit. licet intelligat de cauſis, tamen etiam habet poni in aliis, inter quæ eſt dependētia ob identitatem rationis, tū quin non poſſet Deus deſtruere vnum gradum ex illa multitudine, quin deſtrueret infinitos, nam vel deſtrueret medium aliquem, & non poſſet deſtrui niſi deſtrueretur omnes alii ſequentes, qui ſūt infiniti, nam ille eſſentialiter ſupponitur ad exiſtentiam aliorum, vel deſtrueretur vnus, à quo alii non penderent, & neceſſariò ille eſſet vltimus, nam omnes alii in illa multitudine pendent, præter vltimum, vnde ſequetur, aliud ēt, quod Deus non poſſet illi intenſione addere vnum gradū, nam deberet addi ad vltimum, quod repugnat infinito, deniq. quia infinita pertranſita eſſent nō ſolū in tēpore finito, ſed etiam in inſtāti poſita productione illorū gradurum in inſtanti, nā ibi neceſſariò deberent eſſe plures infinitates graduū ſubordinatorū, cū in omni infini-

infinito contineãtur plures infinitates, cum infinitas vna ſit graduum ſubordinatorum, & altera ſubordinantium, prius natura eſſet pertranſita infinitas ſubordinatorum, quam ſubordinantium, at repugnat infinito pertranſiri cum ordine vnius ad aliam partem.

Confirm. Confirm. quia ſi poſſent dari qualitates ſic infinitæ, etiam ſubſtantiæ poſſent eſſe infinitæ, quia paſſiones debẽt proportionari ſubiectis ex Scoto. *Scoto.*

26 *Secunda ratio ex actiuitate infinita.* Secundo probatur, nam omnis qualitas infinitè intenſa eſt infinitæ actiuitatis cum actiuitas ſequatur actualitatem gradus, & quãdo plures habeat maiorem virtutem, infiniti habebũt infinitam, at implicat dari infinitam virtutem actiuam in creatura, ergo implicat infinita intẽſio graduũ. Minor probatur, quia qñ implicat act⁹, implicat virtus ordinata ad actũ, ſed actio infinita implicat, nam motus localis nõ ptõ eſſe inſtanti, quia corpus non poteſt eſſe ſimul in pluribus ſpatijs ſibi adæquatis, at eſſet in inſtanti ex grauitate infinita, quia quo virtus eſt maior, eo mouet citius, id eſt in minori tempore, ergo ſi virtus creſcit in infinitum, etiam velocitat ſimiliter creſcet, atque adeo erit infinita; at velocitas infinita non poteſt eſſe niſi inſtantanea, nam alioqui virt⁹ finita adæquare poſſet, imò excedere infinitam, vt facilè patet ſi fingamus infinitam mouere per horam, & virtutem vt octo, mouere per annum idem corpus per idem ſpatium, nam adeo poſſet creſcere virtus octo, vt moueat citius quam per horam. & idem poſſet de qualitate alteratiua; & alia ſimili, quarum actiones ſunt ſucceſſiuè.

27 *Prima reſponſio Aduerſariorum* Reſp. Primo. Deum eſſe virtutis infinitæ, & tamen non mouet in inſtanti, ergo ſimiliter dici poſſet de illa, quia dici poſſet velocitatem, quæ reſpicitur ab illa virtute, eſſe infinitam ſyncathegorematicè, ſed non poſſe exerceri, niſi determinetur ad tantã, vel tantam velocitatẽ, vt dicitur de virtute Diuina.

Reijcitur 1. Sed contra, tum quia potentia Diuina nõ ordinatur ad actum, ſed eſt perfectio abſoluta, atq. adeo non pendet ab actu, vnde etiam ſi implicaret actus infinitus illi adæquatus, non tamen implicaret eius potẽtia, at virtus creata eſt per ſe, & eſſentialiter ordinata ad actũ, atq. adeo ex implicantia actus adæquati, põt deduci implicantia virtutis. Tum *Reijcitur 2.* quia Deus poteſt habere virtutem infinitã, quia agens liberum, à quo poteſt ſumi determinatio velocitatis, & ideo poteſt obiectum illius eſſe indeterminatum, & quia in illo obiecto non datur maxima velocitas, ideo non poteſt voluntas determinare ſummam velocitatem. At grauitas eſt agens neceſſarium, cum agat quantum poteſt, neceſſariò, nam ex natura ſua eſt ad determinatum obiectum, Hoc autem non poteſt eſſe finitum, quia poſſet excedi à virtute finita, ergo debet eſſe infinitum.

Confirm. Confirm. quia ſi qualitates naturales poſſẽt habere infinitam intenſionẽ, multo ma-

A gis ſupernaturales, quæ ſunt participationes perfectiores perfectionũ Diuinarum, vt infra; Sed hoc implicat, quia dari poſſet lumen gloriæ infinitum, per quod cõprehendi poſſet Deus, quia ꝑ illud videretur infinita claritate, & diſtinctione, & quoad omnia contenta non ſolum formaliter, ſed etiam eminẽter, vt ex calculatione facilè deduci poſſet.

Reſp. aliqui ẽt ſi lumen gloriæ ſit infinitũ, non tamen ſequi viſionem infinitã, quia ad hanc debet actiuè concurrere potentia, quæ non poteſt adhibere conatũ niſi finitũ, at ad recipiendum lumen non concurrit niſi paſſiuè: Sed contra, quia ſi lumen eſt infinitũ, *Inſtantia.* *Soluitur.*

B nõ repugnat ex parte ipſius, infinitus actus cũ habeat inter ſe proportionẽ, ergo neq. ex parte potentiæ, quia hæc non concurrit per potẽtiam naturalem, quæ eſt finita, ſed obedientialem eleuatã, quæ eſt infinita, ſicut habitus, & auxilium per quod eleuatur eſt infinitum, nam concurrit ad actum iuxta menſuram actiuitatis, non connaturalis, ſed principij eleuatis, neq. repugnat eleuari potentiã ad actum proportionatũ principio eleuanti.

Reſp. 2. negando viſione infinita comprehendi Deum, quia ſicut per actũ amoris magis, & magis in infinitũ poteſt amari vna rõ obiecti, etiam ſi aliæ rationes obiecti non amentur, ita põt obiectum ſecundum vnam rationem in infinitũ magis, & magis cognoſci; etiam ſi obiectum ſecundum alias rationes non cognoſcatur. 28 *Secunda Aduerſariorũ reſponſio.*

C

Sed contra, tum quia id non conceditur ob omnibus, eo quod cognitio intuitiua; nõ ſubijcitur voluntati quoad determinationẽ obiecti, ſed neceſſariò fertur in omnia, quæ ſunt in obiecto. Tum quia etiam ſi id cõcederetur, tamen per id non tollitur, quin per illud lumen poſſit comprehendi Deus, quia poſſet potẽtia operari ſecundũ totam actiuitatẽ luminis, per quod eleuatur circa primarium obiectũ, & ea, quæ in illo continentur eminenter, alioqui non apparet ratio cur non poſſit dari intellectus infinitus proportionatus ſubſtantiæ infinitæ, vt alibi. Neq. dicas cum Arimin. Deum ſolum cõprehendi viſione increata; nam argumentum oſtendit poſſe comprehendi per creatam, quia eſſet à tanto lumine, quãtum habet Deus, quo ad intenſionẽ, licet diſtinctum quoad modũ eſſendi, nam lumen concurrit ad actum per actiuitatẽ ſiue illam habeat ex ſe, ſiue ab alio; vnde Ariſt. ait ſi ſenex acciperet oculũ iuuenis, videret, vt iuuenis; ſed de hac re fusè 1. p. noſtræ Theologiæ, vbi examinabimus doctrinam Vaſq. 1. p. diſp. 53. c. 2. dicens viſionem cõprehenſiuam debere eſſe tantæ perfectionis in ſe in genere intellectionis, quantæ eſt Deus in ſe in genere Dei, ſiue infinitæ per eſſentiã, vt ipſe Deus, nam infinitas hæc videtur materialiter ſe habere ad rationem cognitionis. *Refellitur 1.* *Refellitur 2.*

D

E

Dices: datur qualitas infinitæ perfectionis, ergo etiam intenſionis. Antecedens probatur, quia omnis albedo eſt perfectior om- 29 *Prima inſtãtia.*

ni nigredine, quia ſpecies ſe tota excedit aliã, ergo omnis gradus albedinis eſt perfectior omni gradu nigredinis, quia omnis gradus albedinis eſt albedo: ſed albedo eſt perfectionis infinitę, quia eſt duplo perfectior ſua medietate, & centuplo, parte cẽteſima graduali, & ſic in infinitum, ergo datur albedo infinitè perfecta.

Confirm. Confirm. quia quælibet albedo eſt cõpoſita ex infinitis partibus æqualibus, vt ſi albedo, vt octo, eſſet in parte digitali, in qua ſicut ſunt infinitæ partes proportionales, ita in illis eſſent infiniti gradus, vt octo.

30 *Soluitur ex Tatar.* Reſp. Tatar. 3. phyſ. in fine d. 2. non poſſe ſumi calculationem ex ijs, in quibus non põt eſſe recta cõparatio excedentis ad exceſſum, quia ſatis eſt ad hunc exceſſum finita perfectio diuerſæ rationis; at inter diuerſa ſpecie, vt ſunt albedo, & nigredo, non poteſt eſſe recta comparatio ſecundum numerum certũ; non. n. ſequitur homo, vt homo eſt perfectior aſino, enim quilibet homo eſt perfectior quolibet aſino, & ſpecies humana continet infinitos homines perfectiores infinitis aſinis, ergo ſpecies humana eſt infinitè perfecta.

Ad confirm. reſpõdet quidam. Ad confirm. Reſp. In illo cõtinuo eſſe infinitas partes, ſed inæquales, quia maior albedo eſt in partibus primæ diuiſionis, quam ſecũdæ, neq. quælibet pars eſt octo graduũ, ſed octo partium graduũ, & quãdo dicitur, quod gradus ſe penetrent, verum eſt, quod totus gradus totum gradum, & pars partem, ſed non quælibet pars, quamlibet partem.

Reſponſio Auctoris. Ego Reſp. eandem difficultatẽ eſſe in cõtinuo palmari lato digitaliter; nam quælibet pars diuiſa eſt æqualis alteri ſecũdum latitudinem, non tamen ſequitur ibi eſſe infinitatem, quia diuiſio, quę procedit in infinitum, non fit ſecundum eam rationem, ſecundum quam eſt æqualitas, ſed ſecundũ latitudinẽ, ſecundum quam eſt inæqualitas partiũ; vnde ſicut ibi nõ eſt infinita latitudo, & ſi ſint infinitæ partes latæ digitaliter, ita ibi nõ eſt infinita intenſio, ſed gradus, vt octo infiniti ſyncathegorematicè ſecundum extẽſionem; quod ſi fingas omnes illos grad⁹ vnius in vna parte ſubiecti. Reſp. hoc dupliciter fieri poſſe, Primo, vt gradus vnius partis diuiſæ ponantur in alia parte, & cõſtat, quod ſicut nõ poteſt deueniri ad infinitam diuiſionem, ita neq. ad infinitum augmentum intenſionis. Secundo, vt illi gradus deueniant ad punctum auferendo ab illis quantitatem, & tunc neq. fiet intenſio; ſed multiplicatio entitatiua graduum, quæ erat extenſa, fit punctualis quoad ſitum, non tamen fit intenſio, quia latitudo entitatiua partium capax extẽſionis eſt diuerſæ rationis, à latitudine intenſiua, quæ non eſt capax extenſionis, vt in lib. de Generat. oſtendemus.

31 *2. Inſtantia.* Dices 2. calefaciens aquã in hora, ibi producet infinitum calorẽ, ergo poteſt dari intenſio infinita. Antecedens probatur, nam ponatur in medietate horæ corrumpi à calefaciente aquam, medietas frigoris, & generentur v.g. duo gradus caloris, tunc ſequitur in alia medietate ſemihoræ motũ eſſe duplo velociorem, quia ablata eſt medietas reſiſtẽtiæ, atq. adeo producẽtur duo alij gradus, & ſic in medietate illius partis erit mot⁹ duplo velocior, ob ablatam reſiſtentiam, atq. adeo duo alij gradus caloris producentur, & ſic in infinitũ, ergo in fine horæ erũt producti infiniti grad⁹, q. a in qualibet medietate ꝓportionali tãtũ caloris erit ꝓductũ, quãtũ in prima medietate, in qua ꝓducti ſũt duo grad⁹.

Prima ſoluitur ex Tatar. Reſp. Tatar. negando in qualibet medietate produci æquales gradus, nam calefaciens agit in ſubiectum, vt priuatum, atq. adeo ſi eſt priuatũ tota latitudine caloris, agit ſm totam actiuitatem, & ſi eſt priuatus ſecundum medietatem, agit ſecundum medietatem latitudinis, atq. adeo virtus eſt facta ſubduplo minor, quia pri⁹ erat oppoſitio 10. ad 10. nũc eſt quinq. ad quinq., quare ſẽper erit æqualis velocitas, atq. adeo in minori tempore, non producet æquale, ſed minus, & minus in infinitum ſicut tẽpus minoratur in infinitum.

Soluitur 2. Reſp. 2. communiter actiones agentiũ naturalium non fieri cum hac determinatione partium proportionalium, alioqui vel non poſſet incipere motus, vel non poſſet habere finem, vt dicebat Zeno de motu locali. 32

3. inſtantia. Dices 3. ſaltem dari poterit meritum infinitum, quia ſi in primo inſtanti ſit meritum vnius gradus, dũ actus cõtinuetur per tempus, in quo ſunt infinita inſtantia, ibi debet meritum habere infinitum augmentum iuxta numerum inſtantium.

Soluitur ex Scotiſtis. Reſp. Scotiſtæ negando conſequentiã, quia licet actui in primo inſtãti poſſit correſpondere certum præmium, tamen pro nullo inſtanti poteſt correſpondere certũ præmiũ ſm ſe totũ, i. vt totũ p̄miũ, & quælibet eius pars correſpõdeat merito alicuius inſtantis, quia poſt primũ inſtans, non poteſt homo continuare actum ſuum, niſi continuet per infinita inſtantia, ſed de hac re alibi.

ART. V. *Explicatur terminus intenſionis in ordine ad potentiam abſolutam.*

33 *Qualitates mediæ naturales habent certum terminum intenſionis.* QVinta Concluſ. eſt. qualitates naturales medias habere certũ terminũ ſuæ intenſionis probatio cõmunis eſt, *Ratio cõmunis.* quia cum contineantur inter duo extrema per progreſsũ in infinitum, facilè in alterum extremorum tranſirent, nam viriditas adeo poſſet excreſcere, vt tranſeat ad nigredinem, ſicut pallor ad albedinẽ: quæ eſſet ſanè efficax ſi qualitates mediæ cõponerentur formaliter ex extremis, nam intenſio illarum non eſſet niſi per additionem alterius extremi, cui ſunt ſimiliores; *Non placet.* ſed quoniam id communiter negãt ſed aiunt componi ex extremis virtualiter, ideo oſtendẽda eſt vis illius rationis hoc modo, *Alio modo explicata placet.* quod intenſio illarum qualitatum non poteſt oriri, niſi ex mixtione primarum qualitatum à quib⁹ immediatè, vel mediatè procedunt

cedunt

cedunt omnes ſecūdæ qualitates, vt illarum qualitatum mixtio eſt cauſa extremarū, vel mediarum qualitatum prout continet prædominium huius, vel illius qualitatis, intra certum terminum, qui ſi excedatur, non reſultat illa, ſed alia qualitas, vt v.g. pallor reſultat ex mixtione lucidi cum opaco, quod ſi lucidum multum augetur ſupra opacum, fit albedo. ſin contra, quod opacum multum prædominetur, fit nigredo, ſin verò medio modo temperentur, reſultant colores medij, & idem de ſaporibus, odoribus, & ſonis proportionaliter dici poteſt; Hinc fit, vt nulla qualitas media intra eandem ſpeciem augeri poſſit in infinitum.

34 *Naturalium qualitatum intenſio per gradus homogeneos non habet terminū in ordine ad potētiā Dei abſolutam. Fundamentum ex paritate extenſionis continui.*

6. Concluſ. probabile eſt cæterarum qualitatum naturalium intenſionem, quę fit per gradus homogeneos, non habere terminum certum, ſuæ intenſionis in ordine ad potentiam Dei abſolutam, probant communiter ex proportione extenſionis quantitatis continuæ, quæ terminum non habent, ergo ſimiliter neque qualitas quoad intenſionem, nam eſt æqua ratio cum vtrobiq. augmentū fiat per partes homogeneas, & quarum vna non ſupponit aliam ex natura rei, ſed ſolum per accidens, nam quælibet cuilibet poteſt vniri ſine neceſſariò ordine inter illas.

Confirm. Confirm. quia qualitas non habet terminum quoad extenſionem per ſuū ſubiectū, ſed poteſt augeri in infinitum, ergo neque quoad intenſionem, quia ſicut finitas ſpecifica non obſtat, quin poſſit extendi in infinitum, ita neq. quin poſſit intendi.

Inſtantia. Dices: eſſe diuerſam rationem extenſionis, & intenſionis, nam intenſio eſt perfectio magis intrinſeca qualitati, quam extenſio, vt patet, quia quælibet pars quantitatis addita facit maius extenſiuè, At non quælibet pars qualitatis, v.g. caloris addita calori intendit magis calorem, vt patet ex caſu, quo omnes partes extēſæ informēt ſubiectū indiuiſibile.

Soluitur. Sed contra, tum quia eodē modo in vtraq. proceditur, nam ſicut latitudo extenſiuè ſuperficiei addita corpori nō facit illud maius, quia ſūt latitudines diuerſæ rationis, & augmentum non fit niſi per ea, quæ ſunt eiuſdē rationis, ita partes latitudinis extenſiuæ qualitatum non faciunt maius intenſiuè, etiam ſi ſint in eodem ſubiecto, quia latitudo extenſiua eſt diuerſæ rationis ab intenſiua, atq. adeo partes vtriuſq. latitudinis ſunt diuerſæ rationis, tum quia eodem modo proceditur in vtraq. quoad remiſſionem, quia ſicut latitudo extenſiua poteſt diuidi in infinitum, ita & intenſiua ex communi apud Suar. diſp. 46. met. ſect. 4. *Suarez.* & ſicut eſſentia quantitatis non exigit eſſe tantæ, vel tantæ extenſionis, ſed exiſtit in quantumuis parua, vel magna, ita & eſſentia qualitatis in parua, & magna intenſione. Et ſicut ex partibus quantitatis fit vna per ſe quātitas compoſita; ita etiam per partes intenſionis fit vna qualitas per ſe, intenſa.

35 *Confirm. 2.* Confirm. 2. quia ſicut eadem eſſentiā qualitatis, licet ſit finitæ perfectionis, tamen nō repugnat contrahi per infinitas hæcceitates, ita neq. determinari per infinitos gradus intenſionis, nam vtrobiq. eſt ordo ad infinitas perfectiones, & ſolum eſt diſcrimen, quod indiuiduæ ſunt inter ſe diuiſa, ſed vt faciunt intenſionē, ſunt vnita, at hoc diſcrimen non poteſt conſtituere differentiam quoad progreſſum in infinitum ad terminum, vt patet ex partibus extenſionis, quæ ſiue vnitæ, ſiue diſcretæ procedere poſſunt in infinitum.

Confirm. 3. Confirm. 3. quia nulla eſt implicata, neq. ex parte eſſentiæ, quia per hunc progreſſum intenſionis nō deſtruitur eſſentia qualitatis, ſed tantum multiplicatur, neq. ex parte intenſionis, quia intenſio per additionem non deſtruitur, ſed perficitur.

36 *Probabilius eſt qualitatum intenſionem per gradus hæterogeneos nō habere terminum in ordine ad potētiam Dei.*

7. Concluſ. qualitatum naturalium intenſionem factam per gradus hæterogeneos, licet probabiliter habeat terminos certos ēt in ordine ad potentiam Dei, tamen probabilius eſt non habere.

Lorca. Prima pars probatur à Lorca 22.q.24.art.7. diſp.15.num.12. quia de ratione creaturæ eſt perfectio finita, ſed gradus hæterogenei ſunt perfectiones diuerſæ qualitatis, ergo gradus illi ſunt finiti.

Inſtantia. Reſp. poſſet, de ratione creaturæ eſt quidē finitudo pfectionis in genere entis, quia infinitudo extra genus illi repugnat, non aūt in genere proprio, & intra latitudinem ſuæ ſpeciei, *Soluitur.* Sed contra, quia quodlibet genus creatum eſt finitæ perfectionis, ergo in eo genere non ſunt infinitæ perfectiones, vt .n. non poteſt concipi infinitus Angelus in genere Angeli, nec leo in genere leonis, & ſic nec calor infinitus in genere caloris, vndē *S. Auguſt. S. Thom.* Aug. c.3. de natura boni, & D.Thom. 1.p.q. 5.art.5. ait cuiuſcūq. rei bonitatē, atq. adeo perfectionem, conſiſtere in modo, ſcilicet in determinato gradu.

37 *Primò probatur dictum.* Secunda pars probatur Primò, quia ſicut multi exiſtimant perfectiones indiuiduales contrahentes ſpeciem eſſe diuerſæ rationis, quæ tamen ſunt infinitæ, ita & perfectiones intēſionis qualitatis ſpecificæ, nam vtrobiq. eſt finitas ſpecifica, & vtrobiq. virtus cum infinitis perfectionib⁹ indiuidualibus diuerſæ rationis, nam gradus intenſionis non ſunt diſtincti niſi indiuidualiter non complete, ſed incompletè.

Confirm. Confirm. quia diuerſitas rationis inter gradus non magis repugnat qualitati quā identitas, nam ſicut proceſſus graduum eiuſdem rationis non deſtruit rationem creatæ eſſentiæ, vel eius finitudinem, ita neq. proceſſus graduum diuerſæ rationis, quia ſemper eſt capacitas ad infinitū ſecundum quid, ſicut eſt eadem infinitas partium extenſarum vniformiter vniformium, ac vniformiter difformium.

38 *2. probatur à priori.* 2. probatur à priori, quia talis debet eſſe intenſio qualitatum, qualem requirunt ſpecies ſubſtantiales, ad quas ordinantur, quia menſura mediorū debet ſpectari ex fine, ſed ſpecies

cies

cies ſubſtantiales, licet de facto, & ſecundum potentiam ordinariam ſint finitæ, tamen de potentia abſoluta procedunt in infinitum, ergo & inteſio qualitatum debet procedere in infinitum, vnde ſicut nunc datur forma ignis, Cui debetur ſummus calor, & Sol, cui eſt proportionata sũma lux, ita poſſet de potentia abſoluta dari alia forma, quæ exigat maiorem calorem, & alia exigens maiorem lucem, vnde D. Thom. 4. d. 48. q. 2. art. 2. ad 4. docet charitatem corporis glorioſi futuram ſeptuplo maiorem quã lux Solis, claritas aũt illa erit lux quædam, vt Suar. 3. p. t. 2. diſp. 48. ſect. 2. Salas 12. q. 5. tract. 2. diſp. 14. ſect. 16. & colligitur ex c. 13. Matth. fulgebunt iuſti, vt Sol, & Iſai. 30. dicitur, & erit lux Lunæ ſicut Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter. *S. Thom.* *Suarez.* *Salas.*

39 Dices: Si gradus, per quos intendi poteſt qualitas procedere poſſunt in infinitum, ſequitur Deum videre infinitam intenſionem, quia videt illos omnes vnibiles, atque adeo dari poterit infinita intenſio. *Prima obiectio.*

Confirm. quia poteſt Deus facere totam intenſionem, quam poteſt, ergo vel finitam, vel infinitam. *Confirm.*

Reſp. hoc argumentum ductum ex cognitione Dei ſæpe ſolutũ eſt, & infra fuſius, vbi oſtendetur, non videri vnquam inteſionem infinitam, ſed finitam in infinitum, .i. ſine certo termino, vt rectè Cap. 1. d. 17. q. 2. art. 2. ad 4. vbi ait ibi committi fallaciam conſequentis à pluribus cauſis veritatis ad vnã, Nã ex duplici capite non poteſt videri vna infinita inter oẽs poſſibiles, vel quia ibi datur vna, quæ ſit maxima, vel quia quacũq. finita viſa videtur alia maior, & hoc ſine fine ex hæc eſt ratio cur Deus non videat aliquã factibilem infinitam; & nõ illa, quia datur maxima, ſicut patet ex numeris cognitis, vnde ad 5. Scoti negat Deum poſſe facere ſucceſſiuè formam infinitam, ſicut neq. ſimul, ſed ſolum dicitur, quod in formis, quas Deus poteſt facere ſucceſſiuè nulla eſt maxima, qua non poſſit fieri maior. vnde Maior. 3. d. 13. q. 2. ad primũ, miratur, quod vir tam acri ingenio ſimili ratione ſit confiſus cum ipſe inter corpora admittat poſſe dari maiora, & maiora in infinitum, & tamen nullum ibi videretur eſſe maximum. *Solutio.*

Ad confirm. Reſp. d. 4. de obiecto potẽtiæ Diuinæ, quale ſit interim videri poteſt Cap. 1. d. 17. q. 2. rt. 2. ad 3. Scoti. Rub. q. 4. art. 2. ad 2. Palat. 3. d. 13. diſp. 1. Och. 1. d. 17. q. 2. & 8.

Dices 2. cum Aureol. quia omnes illi grad' partiales ordinarentur ad vnã intenſionem totalem, quæ prius reſpiceretur à Deo, quã partes, ergo poſſet dari infinita intenſio. *2. obiectio.*

Reſp. Cap. negando conſequentiam, vt dictum eſt de augmento quantitatis, quia nõ videtur ibi vna qualitas, in qua ſint omnes gradus poſſibiles nã illi gradus ſunt finiti indeterminatè, & inepti ad cõſtituendã vnam totalem qualitatem. *Solutio ex Capr.*

40 Dices 3. cum Aureol. inter duos terminos ſignatos nõ poſſũt eſſe infiniti: Sed hic proceſſus intenſionis eſt inter duos terminos, quia eſt à frigore, ad calorẽ, quæ finitè diſtãt. *3. obiectio.*

Reſp. primo, Calorem etiam ſi finitè diſtet à frigore, ſecundum eſſentiam, tamen poteſt diſtare in infinitum magis, & magis ratione perfectionis intenſiuæ. *Soluitur 1.*

Reſp. 2. etiam vbi eſt diſtantia finita poteſt eſſe proceſſus in infinitũ per partes proportionis quoad minoritatem, vnde poſito vno gradu caloris, poteſt ille minui in infinitum, nunquã tamen perueniendo ad frigus; & idẽ dicitur de augmento inter res diuerſi generis, quia poſita diſtantia finita inter hominẽ, & formicam adhuc poſſunt dari infinita animalia perfectiora quam ſit formica, quæ nunquam attingant perfectionem hominis. *Soluitur 2.*

Reſp. 3. ibi non eſſe duos terminos extremos, concludẽtes alias, ſed eſſe duos inter ſe immediatos, quia motus procedit à frigore ad calorem, qui non habet terminum in ſua intenſione. *Soluitur 3.*

Dices 4. cum Aureol. vna potentia poteſt habere totum, quod adæquatè reſpicit, ſed ſi gradus inteſionis procederent in infinitum, ad illos eẽt vna potentia, ergo omnes illi eſſe poſſent ſimul. 41 *4. obiectio.*

Reſp. multa Cap. 1. d. 17. ar. 2. ad 3. & 4. Aureol. & ad 2. Scoti, quod anima non eſt capax per ſuam finitam capacitatem graduũ omnium charitatis immediatè, ſed ordinatè, vt prius eius capacitas amplietur, vt poſſit recipere maximè graduum, ſed ſolum eſt in potentia immediatè, & proximè ad formam naturali ſuæ capacitati proportionatam, quæ eſt finita, ſed Deus poſſet immediatè augere quantum vellet. *Reſpõſio Capr.*

Ego Reſp. duplicem eſſe potentiã, vnam indiuiſibilem ad actum indiuiſibilem, & hæc habet actum ſimul ſibi adæquatum, alteram vel indiuiſibilem ad actum diuiſibilẽ, vel ipſa eſt in ſe diuiſibilis, & hæc non neceſſariò habet actus ſimul ſibi adæquatos, ſed eo modo, quo actus eſſe poſſunt ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè, vt dictum eſt de augmento quantitatis, quia datur actus permixtus potentiæ, vnde Capr. ad 2. & 5. Aureol. & D. Thom. 1. d. 17. q. vlt. art. 4. concedit proceſſum ad cõplementum eſſe finitum, ſed quocũq. proceſſu dato, adhuc illo finito eſt alius poſſibilis; & ad 2. Scot. negat omnes gradus poſſibiles eſſe partes vnius formæ totalis, quia impoſſibilis hoc totalis forma, quia non infiniti actu, ſed indeterminatè, & ſyncathegorematicè; & deinde oſtendit augmentum ſecundi gradus ſupponere primum, & ſic conſequenter, vt dicitur de numerorum multiplicatione. *Reſponſio Authoris.* *Capreol.*

ART. VI. Explicatur an qualitas, ex natura ſua exigat terminum intenſionis etiam ſi in ordine ad potentiam Dei illam non habeat.

Octaua Concluſ. qualitates ſupernaturales nullũ exigunt terminum ex natura ſua. Probat D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 7. nam terminus tripliciter præfigi poteſt alicui formæ: 42 *Supernaturales qualitates nullum habẽt terminum ex ſe.* *Ratio S. Thom.*

mæ: Primo ex parte formæ, eo quod exigat ex ſua eſſentia terminatam menſuram, vltra quam non poſſit procedere infra latitudinẽ ſuæ ſpeciei, ſicut pallor, cuius terminus, cum aliquis tranſit per continuam alterationem, non manet in ſpecie palloris, ſed tranſit ad ſpeciem albedinis, vel nigredinis: Secundo ex parte agentis, cuius virtus non ſe extendit vltra terminum certũ: Tertio ex parte ſubiecti, quod nõ eſt capax perfectionis amplioris. Sed dona ſupernaturalia nullo modo ex his exigunt terminum certum; ergo. Minor probatur, nam claritas v.g. ex rõe ſuæ ſpeciei eſt participatio quædam infinitæ claritatis, & reſpicit obiectum infinitè amabile; ergo non poteſt habere terminum, quia nũquam poteſt pertingere ad perfectionẽ charitatis Diuinæ, nec adæquare amabilitatem Diuinę bonitatis. Sed ſicut poteſt in infinitũ plus, & plus accedi ad ſimilitudinem Diuinæ charitatis, ita non poteſt habere terminum, ſed ſemper augeri poteſt. Neq. ex parte efficiẽtis, quia cauſa principalis donorum ſpiritualium eſt infinita virtus Diuina: neq. ex parte ſubiecti, tum quia hæ qualitates non accipiuntur in ſubiectis ſecundum potentiã naturalem, ſed obedientialem, quæ proportionatur virtuti principalis agentis, per quam eleuatur ad recipiendam formam; tum quia ex charitate potius creſcit aptitudo ſubiecti ad ampliorem charitatem, nam vt docet D. Thom. 1. d. 17. q. 2. art. 4. in hoc diſtinguuntur potẽtiæ materiales ab immaterialibus, quod materiales ſunt finitæ ex parte materiæ, ideo poſſunt tantum recipere, vel tantum ſecundum proportionem materiæ. At immateriales non determinãtur ex materia, ſed potius ſecundum quantitatem bonitatis Diuinæ in eis perceptæ; vnde quanto plus habet de bonitate, tanto magis augetur de capacitate, vt ſignificat Ariſt. 3. an. t. 7. ſẽſus, inquit, à fortibus ſenſibilibus corrumpũtur, & non augetur eorum capacitas, quia ſunt potentiæ materiales: ſed intellectus quanto magis intelligit difficilia, tanto plus poteſt.

S. Thom.

Ariſt.

43 *Contra allatum firme calumnia*

Sed hæc pati poteſt calumniam, nam ex charitate non augetur entitas ſubiecti; ergo neq. capacitas, quę non eſt aliud, quam entitas ſubiecti, & idem dicunt de vnione hypoſtatica, quæ non immutauit humanitatem, atq. adeo non reddidit illam capaciorem; ſed D. Thom. doctrina non procedit de capacitate phyſica, ſed morali, quia habens charitatem poteſt plus mereri, atq. adeo ſubiectum eſt capacius gratia. Vel ſi procedit de phyſica, debet intelligi negatiuè: ꝙ per receptionem qualitatis ſupernaturalis nõ redditur ſubiectum incapax, ſicut ſubiectum materiale per vehemens ſenſibile, ſed potius redditur aptius: vnde patet confirm. Vaſq. 3. p. t. 1. diſp. 47. c. 3. de gratiæ augmento in infinitum ex eo, quod homo cõſtituatur filius Dei adoptiuus in eodem genere Sanctitatis per habitus, ac per opera bona, quia hęc filiatio cõſiſtit in vnione animæ cum Deo per affectũ, at magis amat, & amatur à Deo filius obſequens Patri, quam otioſus. At ſemper homo poteſt creſcere in ſanctitate per bona opera; ergo etiam per habitus, qui reſpondent bonis operibus.

Remouetur.

Vaſq.

Secunda aliorũ ratio.

Secundo, Alij probant ex intenſione qualitatum naturaliũ, ſed vt rectè Vaſq. aduertit, difficilius eſt probare progreſſum in infinitum in intẽſione qualitatum naturalium, quam ſupernaturalium.

44 *Tertia ratio.* *Suarez.* *Vaſquez.*

3. Alij ex rationibus communibus, quibus probatur non dari terminũ in intenſione illius qualitatis. De quibus infra. vide Suar. 3. p. t. 1. diſp. 22. ſect. 2. & Vaſq. diſp. 46. 47.

Qualitas non exigit ex ſe neceſſario augmẽtum in infinitũ. *Ratio fundamentalis.*

9. concluſ. licet qualitati non repugnet intenſionis augmentum in infinitum, quia poteſt illud habere per potentiam abſolutam; tamen ex natura ſua non exigit illud neceſſariò, tum quia ſi exigeret, quoties nõ haberet, eſſet in ſtatu innaturali; quia nõ haberet illam perfectionem, quam ex ſua natura exigit, tum quia cum illud ſit indeterminatum, non põt exigi ab aliquo præſertim per potentiam naturalem, quia natura eſt determinata.

45 *Obiectio.*

Dices: ex natura ſua, vel exigit terminũ, & non poterit in infinitum augeri, ſed vſq. ad illum terminum, vel non exigit terminũ, & tunc non poterit habere terminum, quia negatio termini non poteſt ſtare cum poſitione illius.

Soluitur.

Reſp. ex natura ſua exigere quidem terminum vagè, ſicut quantitas exigit figuram aliquam, non tamen exigere determinatum in tanta, vel tãta perfectione, quia non põt eſſe ſine aliquo termino, ſed quia poteſt exiſtere ſiue cum hoc, ſiue illo: ideo nullũ terminum determinatum neceſſariò exigit, ſed illũ habet, quem dat illi agens cum cæteris circumſtantijs: Sed difficultas eſt, an hæc terminorum varietas ad quas poteſt determinari cõnaturaliter, contineatur intra latitudinẽ finitæ perfectionis terminatæ ad tantam, vt vltra non procedat, an verò procedere poſſit in infinitum, & propter hæc ſit.

46 *Qualitas reſpectu cauſarũ naturaliũ habet ſummum gradum.*

10. concluſ. qualitas abſolutè conſiderata non habet ex natura ſua certum terminum, ſed procedit in infinitum, ſed conſiderata reſpectu ordinis, & cauſarum naturaliũ, habet ſummum.

Prima pars probatur ex dictis, quia ex natura ſua ordinatur ad omnes formas poſſibiles, at hæ procedunt in infinitũ, ergo etiam intenſio qualitatum, quæ ordinãtur ad illas, procedere debent in infinitum.

Secunda pars probatur, quia iuxta ordinẽ vniuerſi ſunt determinatæ formæ, ad quas qualitas ordinatur, ergo etiam intenſio qualitatum eſſe debet determinata, quia ſingulæ formæ exigũt qualitates in determinato gradu, & cum omnes formæ ſint determinatæ, neceſſariò erit determinatus gradus ſingularum qualitatum exigitus à formis, ad quas qualitates ordinantur.

ART. VII.

ART. VII. *Soluuntur argumenta primæ opinionis adducta pro infinitate intenſionis.*

47 *Latitudo graduum cognoſcitur à Deo, vti eſt finita in infinitum. Suarez.*

AD primum Reſp. ſæpè dictum eſſe, latitudinem infinitam graduum cognoſci, vt eſt, atq. adeo cognoſci ſub indeterminatione finitudinis, & ideo dicitur eſſe finitos gradus in infinitū, quod Suar. explicat dicēs totam gratiam poſſibilem non eſſe vnā determinatam gratiā, ſed eſſe plures, & finitas in infinitum, quarum vna pōt eſſe intenſior alia, inter quas nullam videt poſſibilem, quę ſit actu infinita; ſed cuilibet cognitæ cognoſcit poſſe fieri additionē in infinitū, & ideo tota illa gratia non dicitur infinita cathegorematicè, ſed ſyncathegorematicè, nam tota illa gratia cum ſit indeterminata; non poteſt ſimul poni in actu, niſi determinetur ad aliquos certos terminos.

Chriſtus habuit gratiā ſibi proportionatā ex Dei decreto.

Ad confirm. Reſp. habuiſſe quidem Chriſtum gratiam ſibi proportionatam, non quidem ex natura rei, quia non poteſt ſecundū hanc rationē aſſignari proportio, ſed ex decreto Diuino, vt fusè docui 3. p. q. 7. vbi Vaſq. diſp. 46. & Suar. diſp. 22. Ad primam probationem, infinitam gratiam, cum ſit impoſſibilis, non poſſe eſſe proportionatam vnioni hypoſtaticæ, ſed tantam ex decreto Dei, quātam omnes creaturæ præteritæ, præſentes, & futuræ nunquam habere poterūt ex lege ordinaria; At Vaſq. diſp. 46. c. 2. nu. 9. putat etiā

Vaſq. Suarez.

ſi gratia infinita eſſet poſſibilis, tamen nō eſt indecens dari finitā gratiam habitualē ad finitas operationes ſecundū intenſionem, nā operationes Chriſti fuerunt finitæ ſecūdum intenſionem, & ſolum infinitæ ſecundū meriti dignitatem, ad quam non erat neceſſaria infinita intenſio actionū. Ad 2. Reſp. cōmuniter de potētia ordinaria nullam purā creaturam potuiſſe pertingere ad gratiam habitualem Chriſti ex decreto Dei, & præſcientia, per quam præuidit non ſolū merita vni creaturæ, ſed omniū ſimul nō potuiſſe mereri tantam gratiam, quantam habuit Chriſtus.

Reſponſio Authoris.

Ego Reſp. Primo nullum poſſe pertingere ad gratiam Chriſti, per quem ſanctificatur, quia ſanctificatur ſiue Perſonalitate Diuina, ſiue Deitate, ſiue vnione ſecundum varias de hac re ſententias, Reſp. quoad gratiā accidentalem poſſe quidem puram creaturam de potentia abſoluta excedere gratiā Chriſti habitualem quoad intenſionē, vt probat argumentum, ſed non quoad modum, quia in Chriſto grā, & eſt immobiliter, & operatur actum dilectionis neceſſariò, & immobiliter, quia erat cōprehenſor, ad quē modum operandi nullus viator etiam ſi habeat gratiā infinitā, pōt peruenire, quia ſemper operatur ex fide, Neq. ex maiori gratia habituali perſona creata eſſet magis dilecta à Deo quā Chriſtus habens minorem gratiā, quia Chriſtus amatur, vt filius naturalis; & creata perſona, vt filius adoptiuus, quæ duæ rationes amabilitatis ſunt diuerſæ rationis, & adoptio
A eſt inferioris rationis, atq. adeo creatura per gratiam adoptionis infinitam, nūquam magis diligetur à Deo quam Chriſtus.

Ad 2. Reſp. ibi ſupponi falſum. ſ. poſſe creari infinitas animas, ſed ex ſuppoſito rectè infertur poſſibilitas infinitarum gratiarum, ſed an illæ inter ſe vnitæ faciāt intenſionem infinitam, pendet ex modo intenſionis, & qualitate graduum, per quos fit intenſio.

ART. VIII. *Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis.*

48 *Ad primum ſecundæ opinionis reſpondetur primo per inſtantiam.*

AD primum Reſp. primo habere inſtan-
B tiam in quantitate, quæ cum ſit eſſentiæ finitæ, tamen nō habet terminū, quoad extenſionem, & augmētum, Secundo in eſſentia cuiuslibet creaturæ, quæ cum ſit finitæ perfectionis intrinſecæ, tamen dicit ordinem ad infinitas indiuiduationes, ēt naturaliter, vt patet ex genere intellectionum, quæ per æternitatem erunt infinitæ.

Secūdo directē.

Reſp. 2. poſſe perfectionem finitam eſſentiæ connaturaliter reſpicere perfectiones in infinitū inferioris rationis, cuiuſmodi eſt intenſio reſpectu eſſentiæ; nam nunquam pertinget ad perfectionem eſſentiæ; At iuxta noſtra principia id non eſt neceſſariū, quia
C non dicimus eſſentiā qualitatis exigere poſitiuè intēſionem in infinitum, ſed potius exigere connaturaliter gradus finitos, attamen aſſerimus illi nō repugnare, quia per potentiam Dei abſolutam pōt intenſio in infinitū augeri, vt hæc non repugnantia eſt potentia obedientialis, quando agens eſt ſupra ordinē naturæ, aliquando eſt concomitans, quando agens eſt naturale, vt dicitur de motu circulari ignis, quem ignis non exigit, ſed neq. illi repugnat cum illum recipiat à cælo per motum raptus, vnde intenſio dicitur perfectio naturalis eſſentiæ, quoad certos gradus, non tamen quoad omnes poſſibiles, ſi ſpectetur
D qualitas reſpectu cauſarū naturaliū, vnde illi gradus ſuperadditi non eſſent ſupernaturales ſecundum ſubſtantiā, ſed ſolū quoad modū.

Ad confirm.

Ad confirm. Reſp. illos gradus eſſe poſſe connaturales alteri eſſentiæ; quæ latent in theſauro Diuinæ potentiæ, non tamen iis, quæ ſunt de integritate vniuerſi.

49 *Inſtantia: Soluitur 1.*

Dices: ſunt eiuſdem rationis cum aliis.

Reſp. 1. id primo negari, & ſi concedatur, tamen vt additi ſupra alios nō ſunt connaturales his eſſentiis, ſicut quantitas mille palmorum licet habent partes eiuſdem rōis cum partibus quantitatis ſeptem palmorum tamen non eſt connaturalis homini, cui eſt
E connaturalis quantitas ſeptem palmorum, quia eſſentię non ſolum vendicant ſibi certa accidentia, ſed ēt accidentia ſecundū certos gradus, & perfectiones.

Soluitur 2.

Reſp. 2. ēt ſi nulli eſſentiæ eſſent cōnaturales, adhuc tamen non ſequitur eſſe impoſſibiles, alioqui omnia ſupernaturalia ſiue quoad ſubſtantiam, ſiue quoad modum eſſent impoſſibilia, quia nulli enti creabili poſſunt eſſe connaturalia.

50 Ad 2. Reſp. Inde potius probari noſtrã opinionẽ, nã materia licet habeat potentiã finitam, tamen pôt recipere formas in infinitum per potentiam Dei abſolutam, & per potentiam ordinariam finitas, ita dici pôt de inteſione qualitatis, Neq. obſtat, quod quantitas non poſſit recipere formas ſubſtãtiales, nam id prouenit, quia quantitas eſt determinata ad tale genus formarũ .ſ. ad figuras, quas pôt in infinitum recipere, & non ad formas ſubſtantiales, quæ ſunt extra totam latitudinem eius potentiæ; quare idem dici poteſt de intenſione, quia calor v. g. poteſt intendi per gradus contentos intra latitudinem ſuæ perfectionis, & non per gradus frigoris, vel humiditatis, qui ſunt extra latitudinẽ ſuæ perfectionis, ſed intra latitudinem graduũ ſuæ perfectionis procedere poteſt in infinitum, & idẽ proportionaliter dicẽdum de alijs, nec eadẽ rõ eſt de vnione hypoſtatica, quia hæc continet aliquid Diuinum, quo nihil poteſt eſſe maius, & gratia, & gloria ẽt ſi nullũ habeant accidens perfectius ſecundũ ſpeciem, tamen in illis pôt dari maior, & maior perfectio intenſiuẽ in infinitum; An autem dari poſſit forma perfectior anima rationali res eſt dubia, & alibi examinanda.

Secundum argumentum facit noſtra ſententia.

51 Ad 3. Reſp. negando antecedens ad primũ prob. Reſp. quod licet res permanens ex natura ſua acquiri poſſit per primum ſui eſſe, tamen per accidens acquiritur per vltimũ ſui non eſſe, vt patet in omnib⁹, quæ acquiruntur per motũ, vt alibi dixim⁹ ad ſecundũ, ſicut quãtitas in certo gradu, licet ſit diſpoſitio ad conſeruationẽ formæ, tamen ſecundum ſe diuidi pôt in infinitum, ita dici debet de intenſione qualitatis. Reſp. 2. negãdo conſequentiã, quia determinatio minimi eſt, quia non pôt eſſe forma ſubſtantialis exigens min⁹, at dari pôt, quæ exigat maius, vnde ſecundum Dur. in ſpeciebus non datur maxima, & tñ datur minima .ſ. materia prima, ſic ẽt in numeris, vide Suar. diſp. 46. met. ſect. 4.

Ad tertiũ argumentum. *Durand.* *Suarez.*

52 Ad primã confirm. Reſp. primo Ariſt. loqui de alteratione, quæ fit per cauſas naturales, quæ ſemper procedit ad aliquem determinatum gradum, nam diſtinguit à motu circulari, qui tendit in infinitum, ſed nõ loquuntur in ordine ad Diuinam potentiã, nec in 2. de anima loquitur de accidentibus, ſed de ſubſtantijs, & ſi loqueretur de accidentibus intelligi debet in ordine ad cauſas naturales, nõ autem ad potentiam Dei abſolutã, Ad Aug. loqui de charitate viæ, at cõſtat non dari maximam, ad quam, quis tandem perueniat, quia in via ſemper pôt creſcere, vt notat Vaſq. 3. p. t. 1. diſp. 47. c. 5. n. 23. vnde non loquitur de perfectione intenſiua, ſed dignitatis ex genere, quia nõ pôt dari maior charitas, quam vt quis ponat animam ſuam pro amicis ſuis, vt dicitur Io. 15. at conſtat inter eos, quia animam ponunt, vnam intenſiori charitate operari, quam alium.

Ariſt. mens declaratur. *Mens S. Aug.* *Vaſquez.*

DVBITATIO QVARTA,
An poſſit produci aliquod genus enti infiniti.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. cum ſupra viſum ſit de infinito ſecundum magnitudinem, ſecundum multitudinem, ſecundum intẽſionem, & ſecundum perfectionem eſſentialem, ſeu ſpecificam, Nunc examinandæ ſunt rationes, quæ probant in vniuerſum omne genus infiniti eſſe poſſe, vel nullum eſſe poſſe, ex eo, quod infinitas repugnat, vel non repugnat enti creato. 1

Examinantur rões pro, & cõtra infinitum, vt ſic.

2. Not. has rationes duci poſſe, vel ex parte Dei, vel ex parte eſſẽntiæ creaturæ; vel ex annexis cum ante creato, & hoc, vel cũ communi ratione entis creati, vel cum determinata ratione entis.

Hæ rões eruuntur ex parte Dei, ex parte creaturæ, ex vnionis creaturæ.

3. Not. quadrupliciter poſſe dici infinitũ, Primo, quia excedit quæcumq. finita in infinitum, qua ratione vna ſpecies ſuperior dicitur infinita, quia excedit infinitas ſpecies eiuſdem generis inferiores, vt homo excedit omnes ſpecies Brutorum; & conſtat hanc infinitudinem non repugnare. 2

Infinitum ſumitur quatrupliciter. vel qa ſuperat infinita finita in infinitum, & ſic de facto datur.

Secundo dicitur infinitũ, quod habet ſuũ eſſe abſtractum à materia, quo modo albedo abſtracta dicitur à Thomiſtis infinita, & ſimiliter quælibet ſpecies Angelica, quia continent totam perfectionẽ ſuæ ſpeciei, & neq. hoc eſt impoſſibile, ſed huiuſmodi infinitudo dicitur ſecundum quid, nam ſimpliciter eſt finitudo, quia ſunt determinata ad gen⁹, & ad ſpeciem, nam huiuſmodi entia claudũtur inter principia definientia, vnde definitio 5. m. t. 22. dicitur terminus eo, quod definitum per definitionem finiatur ex Ægidio 1. d. 43. art. 1. q. 1. c.

Vel quia habet eſſe abſtractum à materia, & ſic nõ repugnat. *Ægid.*

3. quia non eſt limitatum ad aliquod gen⁹, & differentiã, & hoc, vel eſt ratione ſuæ imperfectionis, & hoc non eſt infinitum, vel ob ſitam perfectionem; & hoc non pôt eſſe ens creatum, vt infra, nam hoc neceſſariò debet habere eſſentiam omnino ſimplicẽ expertẽ omnis compoſitionis, quod repugnat enti creato dicitur infinitũ, quod licet ſit finitum ſecundum ſuam eſſentiam eo, quod contineatur ſub certo genere, & differẽtia, tamen eſt infinitum quoad ſuas partes, quia conſtat ex perfectionibus infinitis infra genus, & differentias; & de hoc eſt quæſtio præſens.

Vel quia nõ eſt limitatum ad aliquam differentiam, quod contingit dupliciter. 3 *Vel quia habet perfectionis infinitas infra genus. & de hac eſt præſens quæſtio.*

4. Not. quæſtionem hanc non intelligi de infinito indiuiſibili, quod habet infinitã perfectionem, quæ cõſiſtit ſiue in continentia, aut formali, aut virtuali omnium perfectionum poſſibilium in genere entis, & in perfectiſſimo modo continendi, ſiue in negatione naturæ ſuperioris, vel æqualis à ſe diſtinctæ, ſicut finitas creaturæ conſiſtit in eo, quod illi nõ repugnat in latitudine entis habere aliam ſe perfectiorem; ſed infinito habente in ſe aliquo modo partes, ſiue diſcretas, ſiue continuas, ſiue intenſionis. 4

Non loquimur de infinito indiuiſibili, ſed de infinito habẽte partes aliquo modo.

ART. II.

ART. II. Aſſeruntur rationes, quibus probatur poſſe infinitum aliquod produci.

5 *Primam argumentū pro poſſibilitate infiniti ex potentia Dei intēſiuè, & extenſiuè infinita.*

S. Thom.

PRimo ex potentia Dei infinita intenſiuè, & extenſiuè ex D.Thom.q.1.de pot.art. 1. ergo eius obiectum eſt infinitum intenſiuè, & extenſiuè, ergo pōt infinitum produci. Conſequentia probatur, quia omnis potentia pōt attingere ſuum obiectum adęquatū, nam potentia præſertim actiua menſuratur per maximum effectum. Antecedens probatur, tum quia obiectum potentiæ infinitæ adæquatum non eſt finitum, ergo infinitum antecedēs probatur, tum quia inter obiectū finitum, & infinitam potentiam non pōt eſſe adæquatio, nam alioqui poſſet obiectum potentiæ infinitæ attingi, imò excedi à potentia finita, vt patet ex calculatione, nam ſi obiectum illud eſt perfectionis, vt centum, & obiectum potentiæ finitę, vt vnum, ſi potentia finita augeatur centuplo, tunc adæquaret obiectum potentiæ infinitæ, & ſi deinde plus augeatur, etiā illud excederet; tū 2. quia inter potentiam, & obiectum debet eſſe proportio, at inter finitum, & infinitum, non eſt proportio, tum 3. ex Mayrono, in obiecto ſimul creabili à Deo eſt proceſſus in infinitum, quia nō eſt v.g. vnus palmus, nec duo, &c. Sed plures, quam duo, tres, &c. alioqui daretur magnitudo, vltra, quā Deus non poſſet ſimul creare, ſed quod habet proceſſū in infinitum, non eſt finitum, ſed infinitum, quia id, quod eſt vltra omnem quantitatem finitam, eſt infinitum, tum 4. quia ſummum, quod poteſt ſimul produci à Deo, vel eſt infinitum, & habetur intentum, vel finitum, & eſt impoſſibile, quia ſi ibi eſſet ſtatus, poſſet etiam eſſe in quocūq. alio gradu cum ſint eiuſdem rationis.

6 *Solutio Aduerſariorum.*

Reſp. obiectum Diuinæ potentiæ, non eſſe finitum, ſed infinitum, nō quidem cathegorematicè, ſed ſyncathegorematicè: Sed contra, tum quia ſequeretur non poſſe colligi ex effectis in Deo eſſe infinitam potētiam niſi ſyncathegorematicè, quia hæc infinitas ſatis eſt ad effectus habentes infinitatem ſyncathegorematicè, nā ſic habent inter ſe proportionem, tum quia infinitas ſyncathegorematica dicit ſucceſſionem quandam, at debet aſſignari obiectum, in quod Dei potentia ſimul poſſit, nam poſſe infinita ſucceſſiuè conuenire poteſt etiam finitæ potētiæ, quæ duret per æternitatem.

Confirm. 1.

Confirm. 1. quia Deus omnia permanentia, quæ poteſt ſucceſſiuè producere, poteſt ſimul, ſed poteſt ſucceſſiuè producere infinita actu, vt Aduerſarij concedunt, & Thomiſtæ de facto dicunt fuiſſe producta ſecūdum Ariſt. tum mundi æternitate, vel ſaltem fatentur non repugnare, ergo poteſt infinita ſimul producere, at quæ ſunt infinita ſimul, non ſunt infinita ſyncathegorematicè, ſed cathegorematicè, ergo. Maior probatur, tum quia ſingulis permanentibus non repugnat ſimultas; quia hoc diſtinguitur permanens à ſucceſſiuo; quia hoc non habet ſuas partes ſimul, illud verò habet, neq. repugnat omnibus, quia vnum non eſt incompoſſibile alteri, cum nullam oppoſitionem habeat ad alterum, ſed ſint omnino impertinentia. 7
Tum 2. quia permanentibus, quæ non habēt inter ſe dependentiā nō conuenit per ſe ſucceſſio, ſed per accidens. ſ. ratione applicationis cauſæ, vel ex alio extrinſeco impedimēto; ſed Deus poteſt producere res abſq. iis, quæ per accidens illis conueniunt, ergo poteſt illas ꝑducere ſine ſucceſſione, atq. adeo ſimul; Maior probatur, nam præciſa dependentia vnius ab alio, non eſt ratio cur vnum ens permanēs ſit poſt, vel ante aliud. Tum 3. nam ſi infinita eſſe poſſunt cum præteritione, & futuritione, vt patet ex æternitate, ergo etiā cum ſimultate actualitate, vt inquit Sonc. 12. met. q. 31. Conſequentia probatur, quia infinitis vel repugnat eſſe ſimul ratione ſimultatis præciſè, vel rōe actualitatis, non primū, quia ex Soncinate, ſi poſſibile eſſet, quod præterita, & futura, vt præterita, & futura ſunt, eſſent in actu, & ſtarent ſimul in actu ſub præteritione, & futuritione, ergo non eſt maior repugnantia, quod ſint actu ſub ſimultate; vel repugnat ratione actualitatis, & neq. quia cum extiterint ſucceſſiuè, potuit Deꝰ res illas, quæ fuerunt ſub ſucceſſione conſeruare, atq. adeo exiſterent ſimul cum alijs, quæ poſt illas producta ſunt.

Soncin.

8 *Reſponſio Sonc.*

Reſp. Sonc. infinito magis repugnare ſimultatem, quā præteritionem, & futuritionem, nam ſimultas eſt relatio realis exigens extrema realia; at īfinita realia natura abhorreret, ſed præteritio, & futuritio ſunt relationes rōis, quæ cōueniunt rebus nō exiſtentibus, atq. adeo infinita non eſſent, niſi entia rationis, quæ infinitas neceſſariò ponenda eſt de facto, quia in intellectu ſunt infinitæ relationis rationes ad infinitos actꝰ poſſibiles, quare repugnat infinitas rōe actualitatis, & ſimultatis, Sed contra, nam licet extrema relationis rationis non ſint exiſtentia, tamen ſunt entia realia ſecundum eſſentiā, atq. adeo ſunt capacia exiſtentiæ.

Refellitur.

9 *Secunda confirmatio ex Scoto, & Ocham.*

Confirm. 2. ex Scoto 3. d. 13. q. 4. 5. alia ratio, Ocham. 1. d. 17. q. 8. ad 2. lit. V. nam Deus poteſt producere totum id, quod poteſt in hoc inſtanti, quia prædicatum includitur in ſubiecto. Sed totum, quod poteſt in hoc inſtanti non eſt finitum, quia quocunq. finito poſito, adhuc poteſt plus, ergo eſt infinitum, quod ſi illud faciat, cum ſit in inſtanti, eſt ſimul, ergo infinita poſſunt eſſe ſimul; poſſibili enim poſito in eſſe, non ſequitur impoſſibile, vnde cū Deus omnia, quæ dicit facit, ſi dicat, fiat nobiliſſima creatura, vel omnis quantitas poſſibilis, iam erunt, ſed hac non ſunt finita, ergo infinita, quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.

Tertia confirm.

Confirm. 3. quia Deus poteſt facere, quidquid poſſunt infiniti Angeli ſi eſſent, ſed hi producerent effectus infinitos. ſ. intellectiones,

nes, ergo ēt Deus poterit infinitos effectus præſertim cū Deus ad oēs illas concurrat, vt cā vniuerſalis. *4. Confirm.* Confir. 4. quia hæc opinio fauet Diuinæ omnipotentiæ, ſicut cōtraria illi derogat; *Io. de Neap.* vnde Io. de Neap. in qq. var. q. 5. p. 2 opin. 2. ait, *quia potentia Dei eſt incomprenſibilis, ei eſt per oē deferendū, nec in aliquo derogandū; negare aūt Deum poſſe, quod pōt, magis derogat potentiæ Dei, quā concedere, eū poſſe, quod non pōt, quia primū ponit aliquā impotentiā in Deo, ſecūdū autē ponit in impoſſibili poſſibilitatē; ideo debemus eſſe largiſſimi in* cōcedēdo Deum poſſe quæcūq; niſi manifeſtā implicēt cōtradictionē.

11 *5. Confirm.* Confir. 5. Si Deus eſſet agens neceſſarium, tunc effectus illius eſſent infiniti, quia agens neceſſariū producit totū, quod pōt, at totū, quod De⁹ pōt, nō eſt finitū, vt dixi, ergo eſt infinitū, ergo nūc cū ſit agens liberū poterit producere effectū infinitum. Conſequentia probatur, quia nō eſt nūc minoris potētię cū libertate, quā eſſet cū neceſſitate, quia libertas nō minuit potentiā, ſed potius illā eleuat.

12 *Secundum argumentum ex parte creaturæ Argens.* 2. probatur ex parte creaturæ, ex Arg. 2. d. 1. d. 1. a. 8. Nā infinitas, vel repugnat enti ſecūdū ſe, vel enti creato in genere, vel habēti plures partes, vel enti ſecudū ſpecificā alicui⁹ rōē, ſed nullo horū modorū repugnat, ergo: probatur minor. Primo, quia infinitas non repugnat creaturæ, vt eſt ens, quia ens eſt capax infinitatis, vt patet in Deo, qui eſt ens, & infinitus, at quæ vniuerſaliter repugnant, in nulla natura poſſunt eſſe coniuncta. Neq. dicas Deo repugnare infinitā dimenſionē, nā hæc nō repugnat illi, vt dicit infinitatem, ſed vt dicit dimenſionē, imò magis illi repugnat dimenſio finita; quā infinita, nā illa repugnat, & rōe finitatis, & dimenſionis, hæc *Inſtantia.* aūt ſolū rōe dimenſionis. Neq. 2. vt creatura eſt, quia de rōe creaturæ eſt, vt ſit dependēs à Deo, ſed hæc dependētia nō excludit infi- *Soluitur.* nitatē ab ente, quod pendet, vel contra, ergo. Minor probatur, tū quia ens, quo maius eſt, magis pēdet, quia indiget perfectiori influxu, ergo ſi eſt infinitum, habet dependentiam infinitā, tū quia depdētia, neq. formaliter repugnat infinitati in certo genere, quia cōceptus formalis dependentiæ dicit eſſe ab alio, & nō à ſe, quæ abſtrahit ab eo, quod eſt habere terminū, vel carere, & infinitas formaliter dicit negationē finis, atq. adeo depēdentia formaliter repugnat independentiæ, & infinitas finitati; Neq. illi repugnat virtualiter, quō lumen repugnat frigori, nā vt forma virtualiter repugnans alteri, nō excludit hanc ab eodē, niſi ab ea proueniat forma formaliter oppoſita alteri, vt v.g. lumen nō excludit frigus à ſubiecto, niſi producat calorē; ſed ex depēdētia nō ſequitur finitas, quæ formaliter repugnat infinitati, ergo ꝑ depēdentiā nō pōt excludi infinitas; Minor probatur, tū quia dependentia nō pōt ponere, niſi illā finitatē, quā negat independentia, quia cauſę formales oppoſitæ habent oppoſitos effect⁹, ſed independentia negat finitatē in certo genere, quia ens indepēdens nō habet limitatā perfectionē ad certū genus entis, ſed cōtinet plenitudinē oīs perfectionis, ergo dependentia ponit finitatem in certo genere, eo quod ens dependens nō habet perfectionē illimitatā in genere entis, & extra oē genus, ſed cū finitate in genere pōt eſſe infinitas infra illud genus, ergo hāc infinitatē nō deſtruit; ex quo deducitur nihil, quod eſt factum, poſſe eſſe infinitum infinitate eſſentiæ, nam infi- 13

Non pōt dari infinitum creatum infinitate eſſentia.

nitum huiuſmodi non eſt limitatum ad vnū genus, ſed continet perfectiones omnium generum, vna autem de perfectionibus eſt, exiſtentia; atq; hoc debet claudi infrà eſſentiam illius entis, at quod eſt huiuſmodi non poteſt eſſe factum ab alio, quia omne factū, vt ſic habet exiſtentiā non à ſe, ideſt in ſua eſſentia, ſed participatam ab alio. Secundo ſequitur de ratione entis creati eſſe, vt non ſit actu per ſuam eſſentiam, ſed per participationem ab alio, quare quidquid tollit ab illo limitationē eſſentiæ, ab eo tollit rōem eſſendi per participationē, at quod hanc limitationē nō tollit, ſed ponit rōē entis creati, ſed limitationē eſſentiæ deſtruit infinitas in eſſentia, nam cū oppoſita ſint circa idē, & finitas opponatur infinitati, neceſſariò ſequitur finitati eſsētiæ opponi infinitatē eiuſdē, & infinitas cuiuſcūq ſpēi entis creati, v.g. extēſionis nō tollit finitatē eſsētiæ, quia infinitas extēſiōis nō opponitur finitati eſsētiæ, ſed finitati extēſionis cū oppoſita ſint circa idē.

Conceptus creatura eſt, vt ſit actu per participationem ab alio.

Dices primo infinitas tollit rōem ētis, quia tollit cognoſcibilitatē, quæ eſt paſſio entis, nam infinitum eſt incognoſcibile; ſed facilè 14 *Prima inſtātia.*

Soluitur.

Reſp. ſatis eſſe, vt ſit cognoſcibile à Deo, ēt ſi à creaturis nō eſſet cognoſcibile; deinde ēt ſi ab hominibus nō ſit cognoſcibile, pōt cognoſci ab Angelis; deniq. nō dicitur cognoſcibile per oēem modū cognitionis, ſed per cognitionē numerationis, quæ cognitio ſecundum aliquos eſt propria intellectus cogno- 15 ſcentis ſucceſſiuè. *2. Inſtantia.* Dices 2. repugnare, quia de rōe dependentis eſt, vt excedat perfectionē, & virtutē cauſæ: *Soluitur.* ſed cōtra, nā dupliciter effectus pōt excedere virtutē cauſæ, Primo, quia eſt virtus finita, quæ exceditur ab effectis à ſe ſucceſſiuè ꝓductis. 2. quod excedatur ab effectu ſimul ꝓducto, ſed neutrū eſt in Deo, vt patet, quia habet virtutē infinitam extra genus, & nō producit effectū habens huiuſmodi infinitatē, ſed inferioris rōis, vt dixi, quia quidquid eſt infinitum in eſſentia, traſcendit omne infinitum in certo genere.

Neq. 3. enti vt habet plures partes, tū quia infinitas nō deſtruit rōem partiū, ſed potius illā perficit, nā illas multiplicat, ſicut finitas multiplicationem ſiſtit, quare potius finitas multitudini partiū repugnat cū illis terminū ponat, quā infinitas; tū quia ex cōmuni, partes, & indiuiſibilia continui, ſiue ſucceſſiui, ſiue permanentis ſunt infinita, & tñ plures, ſic ēt ſecundū Ariſt. de facto, & alios multos de poſſibili generationes ab æterno, & termini geniti ſunt plura, & infinitatē habent, ex quo ēt patet infinitatē in determinato ge

nere non repugnare cum independentia ſimpliciter, & idem ẽt dici põt de creaturis poſſibilibus, exiſtentibus in mente Diuina, & idem de cogitationib' futuris cognitis à Deo per ſcientiam viſionis.

16 Neq. 4. repugnat enti ſecundũ aliquã ſpecificã eius rõem, vt v.g. quãtitati, quia illud repugnat ſpeciei, quod deſtruit ipſi' naturã, at infinitas nõ deſtruit illã: nã quantitas ſiue cõtrahatur per finitudinẽ, ſiue per infinitudinẽ ſemper retinet ſuã rõem partiũ, quarũ vna ſit extra aliã, & incõpoſſibilis cum altera reſpectu loci, & idẽ dici põt de alijs, niſi afferatur aliqua ſpecies, quæ eſſentialiter exigat terminum, vt v.g. ocul' viuẽtis in homine, quia debet cõcludi intra certos terminos capitis, vnde aliqui putant oẽ ens eſſentialiter ę heterogeneũ implicare, quia neceſſariò cõſtare debet ex partibus finitis.

17 *Confirm. 1.* Confir. quia infinitas formaliter dicit perfectionẽ cũ negatione termini, ergo ſolũ repugnat enti, quod dicit terminum, quẽ negat infinitas, quia oppoſita ſunt eiuſdẽ, quare ſi infinitas negaret terminũ intenſionis, & finitas poneret terminũ extenſionis, nõ haberet inter ſe repugnantiã, quia non ſunt eiuſdẽ, ſed creatura nõ exigit ſm ſuã eſſentiam oẽm terminũ, & finitatẽ, ergo non excludit oẽm infinitatẽ, ſed illa infinitas illi repugnat, quæ negat terminũ incluſum in conceptu creaturæ, at in creatura quadruplex terminus includi põt, primo terminus perfectionis eſſentialis. 2. perfectionis intenſiuæ. 3. perfectionis extenſiuæ. 4. perfectionis productiuæ; iuxta quas, quatuor infinitates diſtingui poſſunt, primo infinitas perfectionis eſſentialis, quæ negat terminũ huius perfectionis. 2. intenſiua. 3. extẽſiua, 4. productiua, De cõceptu aũt creaturæ nõ eſt terminus perfectionis intenſiuæ, tũ quia multæ creturæ non ſunt intenſibiles, tum quia etiã, quæ ſunt intenſibiles, licet naturaliter habeãt terminos, non tamẽ obedientialiter, vt infra; & ex ijs argumentis patet non habere terminum extentionis, ac productionis intra certũ genus, nã virt' infinitè intenſa, vel extenſa poſſet producere effectus ſimiles, ergo creaturæ nõ repugnat infinitas intentionis, extentionis, & productionis, quare ſolũ videndũ eſt de termino perfectionis eſſentialis, de quo ſupra. Nunc ſolum addo, poſito termino perfectionis eſſentialis rectè ſoluatur cõcept' creaturæ, quia eo ipſo non eſt increatũ, ergo ex cõceptu ſuo excludit infinitatẽ perfectionis eſſentialis, ergo nõ excludit alia genera infinitatum, quia adhuc his poſitis ſaluatur conceptus creaturæ per excluſionem infinitatis eſſentialis.

18 *Confirm. 2.* Confirm. 2. quia nullũ prædicatum deſtruit ſubiectum, quod perficit, quia perficere, & deſtruere opponuntur, infinitas intra certum genus perficit creaturã, quia creatura eo eſt perfectior, quo magis accedit ad Diuinas perfectiones intra ſuã ſpeciẽ, ſed per infinitatem intenſionis qualitates, & per infinitatem extenſionis corporalia magis accedunt ad

A perfectionem Dei, ergo per huiuſmodi infinitatem perficiuntur.

3. probatur ex participabilitate naturæ Diuinæ, quæ eſt infinita; ergo debent dari creaturæ infinitæ, quæ poſſit illã participare; nã vnum correlatiuum nõ põt eſſe ſine alio; ſed participabile, & participatiuũ ſunt correlatiua, ergo ſi vnum eſt poſſibile, ſimiliter, & alterum; ex quo argumento probatur non ſolum poſſe dari infinita indiuidua, ſed etiam ſpecies, rerum, infinitas. 19 *Tertium argumentum pro infiniti poſſibilitate ſumitur ex Dei participabilitate.*

4. probatur ex iis, quæ Deus fecit, quæ ſunt magis difficilia ad intelligẽdum quã infinita, in quib' humana rõ videtur ſibi inuenire plures repugnantias, quã in infinito, & tñ cõſtat B de fide, eſſe facta à Deo, vel factibilia, ergo ex contradictionibus apparentibus humanæ intelligentię nõ debet mẽſurari Diuina potentia, niſi illæ cõtradictiones ſint euidentes; ſ; huiuſmodi nõ ſunt cõtradictiones allatæ cõtra infinitudinẽ, et fatentib' aduerſarijs, Antecedens prob. primo ex Incarnatione Verbi, per quã Verbũ ſubſtẽtialiter vnitur alienæ naturæ, vnione per ſe, & ſine ſui mutatione. 2. ex ſumma fruitione in Chriſti voluntate cũ ſũmo dolore, quæ licet eſſẽt circa diuerſa obiecta, tñ videmus experientia dolorẽ minuere delectationem, & cõtra; ẽt ſi ſint circa diuerſa obiecta. 3. myſterium Eucharistiæ, vbi extenſio eſt indiuiſibilis, vt eſt ſubſtantia ſpiritualis, imò tota quantitas poſſet poni in pũcto ſine penetratione partium, & idẽ numero corpus in diuerſis locis. 4. Natiuitas Corporis Chriſti ſeruato clauſtro Virginali, & in greſſus ad Diſcipulos Ianuis clauſis. 5. natura continui, in quo fatemur indiuiſibilia vnita cum diuiſibilibus, infinitas partes clauſas duobus terminis, & in quolibet minimo eſſe infinitas partes, deniq. poſt punctum, vel inſtans ſequi immediatè partẽ, & ibi iã nõ poſſe eſſe D ſine indiuiſibilib', quæ nõ ſũt inter ſe immediata; & multi ponũt in cõtinuo partes actu infinitas. 6. myſteriũ Trinitatis, q licet nõ ſit factũ, tamẽ humana rõ nõ capit, quõ idẽ numero identificetur cum tribus ſuppoſitis realiter diſtinctis. Hæc enim niſi fide eſſent certa, pertinacius negarentur, vt implicantia; quam infinitas nunc negatur. 20 *Quartum argumentum ex multis cõgruentijs.* *Prima cõgruentia ex myſterio Incarnationis.* *Secũda, quia in Chriſto fuit ſũmus dolor, & ſũma fruitio.* 21 *Tertia ex Eucharistiæ myſterio.* *Quarta ex Chriſti Natiuitate.* *Quinta ex natura continui.* 22 *6. ex Trinitatis Arcano.*

Vnde merito Baſilius, & gloſa apud Alb. 1. d. 43. art. 1. docent, Deum poſſe plus facere, quam nos concipere, & Auguſt. epiſt. 3. ad Voluſian. *Demus*, inquit, *Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe, in talibus enim tota ratio facti, eſt potentia facientis.* *Baſilij dictum expeditur Aug.*

E Confir. ex partibus diuiſibilibus continui, & inſtantib' tẽporis, in quorũ ſingulis nõ eſt, cur Deus nequeat producere vnum Angelum, vel pedalitatem, vel vnam ſpeciem perfectiorẽ alia, atq. adeo in fine erunt producta infiniti Angeli, vel pedalitates, vel ſpecies. 23 *Quintum argumentum ſumitur ex Dei cognitione.*

5. ex parte cognitionis Diuinæ, nam omnes creaturæ poſſibiles habent actualem exiſtentiam obiectiuam ex vi cognitionis Diuinæ, ſed vt ſic non ſunt finitæ, ſed infinitæ, vt patet, quia non põt aſſignari numer' cert',

earum,

carũ,& idẽ dicitur de cognitionibus damnatorũ futuris per æternitatem,quæ ſimul cognoſcũtur, ſciẽtia viſionis, & licet nõ ſint ſimul reſpectu determinati tẽporis, tñ ſunt ſimul reſpectu æternitatis, ſub qua videntur à Deo ex ſentẽtia D. Th. neq. dicas illas cognitiones nõ eſſe infinitas ẽt ſi careãt prima, & vltima, quia infinitũ dicitur oẽ id, ꝙ nõ põt exhauriri per ſucceſſiuã acceptionẽ partiũ, atq. adeo nunquã põt deueniri ad vltimum, quare ibi neq. eſt principiũ,neq. mediũ, quia principiũ, mediũ,& vltimũ formaliter ſe reſpiciunt.

24 *Inſtantia.* Neq. dicas 2. eſſe quidẽ finitas indeterminatẽ, ſeu finitas in infinitũ, quod eſt ẽe infinitas ſyncathegorematicẽ, *Soluitur.* Nã hæc infinitas ponit finitatẽ in ijs, quæ actu exiſtũt, alioqui eẽt infinitas actualis, & infinitatẽ ponit in ijs, quæ poni poſſunt, & addi: & ideo dicitur infinitas in potentia; vnde fit, vt nunquã poſſint ſm̃ infinitatẽ exiſtere actu omnia, ſed creaturæ poſſibiles oẽs actu exiſtunt in mẽte Diuina; neq. eſt aliqua, quæ illis addi poſſit, tũ quia in illa cognitione nõ põt eſſe ſucceſſio, tũ quæ addi poſsẽt, eſsẽt poſſibiles, atq. adeo continerentur ſub omnib⁹ poſſibilibus cognitis, tũ non põt cognoſci numerus finitus indeterminatẽ, ſed determinatus v.g. hominũ, qui ſi eſt finitus, nõ poſſet cognoſci alius, vltra illum numerũ, quare fit, in illis eſſe infinitatẽ cathegorematicã; ſed potentia productiua nõ eſt minoris perfectionis quã cognoſcitiua in Deo, cũ vtraq. ſit infinitæ perfectionis ſimpliciter, ergo ita Och. 1. d. 17. q. 8. Adã 3. d. 14. q. 11. a. 2. d. 2. Baſ. 1. d. 43. q. vnic. a. 2. & refert Marſ. q. 42. a. 3. Fonſ. 5. m. c. 13. q. 1. ſect. 1. Molin. 1. p. q. 14. a. 5. Cap. 1. d. 43. q. 1. a. 2. ad 5. Adami, vide Scot. 1. d. 2. q. 2. §. oſtenſo propoſito, *quæcunq. inquit ſunt infinita in potentia, ita vt accipiendo alterum poſt alterum nullũ poſſit habere finẽ, illa omnia ſi ſimul actu sũt, sũt infinita.*

Ocham. Adam. Baſſol. Marſil. Fonſec. Molin. Capr.

25 *Prima Scoti reſponſio.* Reſp. Scot. 3. d. 13. q. 4. §. ad primã quæſtionẽ dico; loquens de gradib⁹ intẽſionis gratiæ Chriſti, multitudinẽ graduũ poſſibiliũ à Deo cognitã eſſe ſimpliciter finitã, cũ quo videtur conſentire Caiet. 3. p. q. 7. a. 12. §. ſiſte hoc in loco; *Caiet.* ſed verè hic loquitur de intenſione exigita à natura qualitatis, *Refellitur.* Neq. de Scoto eſt certũ quid ſenſerit de multitudine perfectionum ſpecificarũ, ſed contra illã ſupra diſputatũ eſt, & oſtẽsũ accedere ad errorẽ Vuicleff. & Io. Huſ. damnatũ in Cõcilio Cõſtantienſi, *Error Vuicleff. & Io. Huſ.* quorũ Vuicleph. apud Vuald. tom. 1. l. 1. c. 14. negabat in Dei omnipotẽtia cõtineri infinitos effect⁹, & ab eo poſſe fieri. Alter verò, vt patet ſeſ. 15. Cõcil. Cõſt. negabat Deũ poſſe mũdũ ãnihilare, vel meliorare, vel minorare, & animas poſſe vltra certum numerũ creare.

26 *Secunda aliorũ reſponſio.* Reſp. 2. alij, eſſe quidẽ creaturas infinitas in mẽte Dei; ſed ſyncathegorematicẽ, quia oẽs poſſibiles ſunt infinitæ ſyncathegorematicẽ, atq. cognoſcit illas, vt sũt. Sed contra, inquit Hurtad. *Reijcitur ex Hurtado.* nã licet habeant illã infinitatẽ ſm̃ ſtatum realis exiſtentiæ, non tñ ſecundũ ſtatum poſſibilitatis, ſecũdũ quẽ actu exiſtunt obiectiuæ, quia ſecundũ illum ſtatum exiſtentes, vel ſunt infinitæ actu, & habetur intentum, vel ſyncathegorematicẽ, & in potentia, & ſic in ſtatũ poſſibili erũt finitæ, & habẽt primũ, & vltimũ, ſed ſecundũ additionẽ poſſibilem erũt infinitæ, at implicat, vltra oẽs creaturas poſſibiles fieri additionẽ, nã quod põt addi eſt poſſibile, atq. adeo cõtinetur inter poſſibilia, ꝙ ſi additio poſſibilis eſt ſine termino, creaturæ poſſibiles sũt ſine termino, nec eſſe poſſet infinitũ ſyncathegorematicũ, q n actu eſſent poſſibilia infinita ſimpliciter, alioqui finiretur obiectũ omnipotẽtię, & veniretur ad terminũ vltra quẽ non poſſem⁹ progredi.

27 *Tertia aliquorum reſponſio.* Reſp. 3. alij poſſibiles creaturas, vt habeant exiſtentiã obiectiuã, habere quidẽ infinitatẽ cathegorematicã, ſed nõ poſſe à Deo fieri ſecundũ realẽ exiſtentiã, ita D. Th. 1. p. q. 14. a. 4 vbi Caiet. Bagn. Nugnez. Nauar. Gonz. Molin. & alij Valent. t. 1. diſp. 1. q. 14. p. 6. nã non omnia, quæ Deus cognoſcit põt efficere, nã cognoſcit peccata, & entia rõis, quæ nõ põt efficere, neq. n. valet conſequentia à modo eſſendi obiectiuo ad modũ eſsẽdi ſubiectiuũ, & formalẽ realis exiſtentiæ, & rõ diuerſitatis, quia cognitio cũ ſit actio immanens nõ põt habere imperfectionẽ variationis & incompletionis, nã poneret imperfectionẽ in Deo, At productio æterna cũ ſit in creaturis, põt habere imperfectionẽ incõpletionis, & varietatis, vt patet, nã Deus nõ omnia ſimul producit, ſed nũc vnã, nũc alterã creaturã, Hinc fit, vt eius productio poſſit deduci ad actum permixtũ potentiæ, atq. adeo nunquã poterit tota ad actũ deduci,

S. Thom. Caiet. Bañus. Nugnez. Nauarr. Gonſalez. Molina. Valen. & alij.

28 *Refellitur.* ſed contra, quia vel cognoſcuntur infinita cathegorematicẽ, vt entia realia, & ſic poterunt ẽt produci, vel non, vt entia realia & ſic non cognoſcuntur creaturæ poſſibiles, ſed de hac ratione infra.

Confirm. Confirm. quia Deus habet ideam omnium, quæ poſſunt produci; at omnes illæ sũt actu infinitæ, ergo ideata ſunt actu infinita.

ART. III. Aſſeruntur rationes, quibus oſtenditur implicare infinitum.

29 *Aliqui negant omne genus infiniti creati.* SEcunda opinio eſt nullum genus infiniti poſſe produci ſiue in ſpiritualibus, ſiue in corporalibus, ſiue ſecundũ multitudinem, ſiue extenſionem; eſt communis, & magis fauorabilis myſterijs Chriſtianæ fidei, vt docet Gul. Pariſ. *Pariſ.* tr. de fid. c. 2. his verbis: *Ponere infinita huiuſmodi eſt deſtruere credulitatẽ eorũ, quæ ſunt fundamentũ religionis, & propter hoc religionẽ infundabilem facere, quare, & inædificabilem, &c.* quod oſtendit Adamus Tanner. *Tanner.* tom. 1. diſp. 2. q. 10. dub. 2. ex infinitate gratiæ, cui reſpõdere deberet infinitũ lumen, per quod poſſet comprehendi Deus ex communi; & cur homo habens infinitam gratiam, non haberet infinitum meritum: & in infinito merito morali Chriſti non reſpondeat infinitum præmium ſiue intenſiuum, ſiue extenſiuum: neq. poſſet ſignari ratio naturalis ad exiſtentiam Dei, vel inceptionẽ modi cõprobandã.

Primũ ratio ex conceptu creaturæ. Primum fundamentum ſumitur, quia de rõne entis creati eſt finitudo, & termin⁹, at vbi eſt termin⁹, ibi repugnat infinitas, ergo. Maior probatur primo à Ricc. quia oẽ indifferens ad duo, non poteſt eſſe infinitum,

quia non eſt infinitum in ſe cum ſit capax termini, neq. cum determinatur ad alteram partem, quia per illam terminatur. Sed omnis creatura eſt indifferens ad eſſe, & nõ eſſe, quia eſſentia cuiuslibet creaturæ ab æterno intellecta poterat non eſſe, & eſſe; & nunc multæ ſunt, quæ poſſunt eſſe, & tamen nec ſunt, nec erunt, ergo nulla creatura poteſt eſſe infinita, dum exiſtit, quia recipit terminationem, dum eſt in effectu. Neq. dicas habere terminationem quoad genus, & ſpeciem, quia hanc terminationem haberet etiam ſi non eſſet in effectu; quia etiam dum nõ exiſtit, eſt in genere, & ſpecie tali, ergo recipit terminationem per ſuum eſſe in effectu.

Hæc ratio non probatur Carthuſ.

Sed hæc ratio non videtur efficax ex Carthuſ. 1. d. 43. q. 2. nam minor eſt vera, quod eſſentia creaturæ per receptionem exiſtentiæ determinatur ad exiſtẽdum, quia tollit indifferentiam, & indeterminationem quam habebat; at hinc non ſequitur non habere infinitatem in alio genere, quia põt habere negationem termini quoad partes integrantes, vel intenſiuas, vel ſubiectiuas, Neq. enim ex indifferentia ad eſſe, & non eſſe poteſt inferri alia finitas, quam ſecundum eſſentiam in determinato genere, & ſpecie, nam quod in ſua eſſentia non includit exiſtentiam, non põt eſſe illimitatã quoad perfectiones eſſentiales.

Secunda ratio, quia repugnat ſubſtantiæ infinitas.

30 2. omne creatum, vel eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed ſubſtãtiæ repugnat infinitas, ergo ẽt accidentibus, quia accidentia dicunt intrinſecũ ordinem ad ſubſtantiam, Neq. dicas ſubſtantiæ repugnare infinitatem eſſentiæ, quia hæc eſt propria Dei: & infinitatẽ intenſionis, quia non eſt capax, tamen non repugnat illi infinitas ſubſtẽtatiua; & partium integralium, per quam poteſt recipere infinita accidentia, nam infinita eſſentia nõ põt eſſe virtus infinita ſubſtentandi, quia virtus ſequitur eſſentiam, & eſſentia finita non eſt cur ſit capax infinitarum partium integralium, quia cum omnes perfectiones rei proportionem, & originem radicaliter habeant ab eſſentia, nulla perfectio infinita põt eſſe debita, vel exigita, vel proportionata eſſentiæ finitæ, neq. dicas id eſſe ſpectata potentia naturali, non autem obedientiali, quia forma, quæ eſt ſupernaturalis vni, eſt naturalis alteri, at hæc infinitas partium nulli eſſentiæ poteſt eſſe naturalis, ergo.

Tertia ratio ex ratione veſtigij.

3. Aureol. quia nulla creatura poteſt carere rõe veſtigiali, quæ conſiſtit in numero põdere, & mẽſura, ergo creaturæ repugnat infinitudo, quia huic repugnat numer⁹, & mẽſura.

Quarta ratio creatura eſt ens per participationem.

31 4. alij, quia omne creatum eſt ens per participationẽ ab alio; ſed quod eſt tale neceſſario eſt finitum, quia ideo Deus habet infinitatem, quia eſt ens à ſe, & per eſſentiam, ergo contra, quod non eſt per eſſentiam, ſed ab alio ens, nõ eſt infinitum, quia in cauſis præciſis, ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio, negationis.

Reſp. poteſt inde colligi infinitatẽ in omni genere, non autem infinitatem in determinato genere, de quo nos agimus [illegible] tra, quia ſicut eſſe à ſe in tota latitudine entis, .i. ſecundum omnes perfectiones arguit infinitatem eſſentialem, ita eſſe à ſe in tali genere .i. in genere ſapientiæ arguit infinitatem ſapientiæ, ergo eſſe ab alio in genere ſapientiæ ponit finitatem in ſapientia; ſed dici põt eſſe à ſe in genere ſapiẽtię trahere ſecũ omnẽ aliam perfectionem in tota latitudine entis.

Soluitur.

Quinta ratio ex producibilitate creaturæ.

5. alij, quia omne eſſe creatum debet eſſe 32
producibile ab eo, ergo debet habere certos terminos, Conſequẽtia probatur, quia quicquid producitur ab agẽte libero debet comprehendi ſub certa, & determinata intentione, quia dum eſt indeterminatum, non põt agere, ſed eſt in ſuſpenſo, At infinitum non põt ſic comprehendi, quia non põt habere terminos, ita D. Th. & alij; ſed õbijt, quia intentio hæc determinata, quæ eſt circa effectum, vel eſt circa illũ, vt finẽm certũ, & conſtat aliquid creari, nec vt finem creantis, nec creaturæ; vel eſt circa creaturam, vt ordinatam ad certum finem, & ſic infinitũ põt eſſe ſub certa intentione, per quam .ſ. producitur in manifeſtationem omnipotentiæ Diuinæ, vel 3. vt intendatur tanquã certũ mediũ, & poterit aliquid creari, quod non ſic intendatur, ſed vt proueniens ex certo medio, per quod acquiritur finis ex Auer. de infinitis circulationibus cauſatis ab intelligentijs, vt aſſimilentur primo enti. 2. quia ex illa propoſitione nõ habetur omne agens agere propter finem, at hoc non probat infinitum habere terminum, ſed ordinari ad aliquem finem.

S. Thom.

Hæc ratio impugnatur primo.

33 *Impugnatur 2.*

Confirm. quia nõ eſt neceſſariũ actionem habere finem diſtinctam à termino intrinſeco actionis, atq. ipſum infinitum poſſe produci, quia poteſt eſſe finis intrinſec⁹ actionis. 3. ex Dar. multitudinẽ poſſe cadere ſub certa intentione, quia non dicit aliquid præter res ipſas multas, quarũ quælibet eſt certa, & determinata, & cadit ſub certa intẽtione, nõ ſolum ſecundũ ſe, ſed ẽt oẽs ſimul, neq. oportet illas eſſe in certo numero cum, quæ nõ ſunt in certo numero, certitudinaliter ſciantur à Deo, atq. adeo intendi poſſint, vnde ibi eſt fallacia à ſenſu diuiſo ad cõpoſitũ, quia licet ſingula debeant cõprehendi ſub vna, & certa intentione, non tamen oẽs ſimul, ſed ſub diuerſis intentionib⁹, ſeu vna æquiualẽti infinitis; Vnde Reſp. 4. poſſet creata per ſe cõprehendi ſub certa intentione, nõ aũt creata per accidens, cuiuſmodi eſt multitudo infinita, quia hæc creatur ad creationẽ ſingulorũ:

Impugnatur 3.

Impugnatur 4.

Ex quibus patet hanc rationem non eſſe efficacem. Tamen quia ponitur à D. Thom. & alijs eius diſcipulis, & Suar. t. 1. p. 3. q. 22. ſect. 1. non poteſt non habere aliquam vim. Vnde quando effectus eſt capax multarum 34
conditionum, non poteſt ab agente produci, niſi ſe determinet ad conditionem determinatam, quam tribuere debeat per ſuam actionem, ſic enim agens volens producere quantitatem figuratam nõ poteſt illam producere, niſi ſe determinet ad talem figuram, & ſimiliter volens producere quantitatẽ ſub termino, non poteſt producere niſi deter-

Reſpõdetur ad has impugnationes ablatas, & oſtẽditur vis rationis S. Th.

mi-

minat talem, & tantam terminum, & ſic ét homo volẽs equitare, non põt exire in actũ equitationis, niſi ſe determinet ad talẽ equũ determinatum, ſed quantitas ſiue diſcreta, ſiue continua eſt capax diuerſarum partiũ, ergo non poteſt produci ab agente, niſi ſe determinet ad tot, & tantas partes, neq. põt dici produci ſecundum omnes, quia cũ omnes ſint infinitæ, ſunt indeterminatæ, atque adeo ſecundum illas non poteſt actu determinata exiſtere, neque obſtat, quod omnes cognoſcũtur actu, quia etiam omnes figuræ cognoſcũtur actu, & ſimiliter equi, & tamen figuratio, & equitatio non poteſt exire in actum ſecundũ omnes illas, aliud .n. eſt exiſtentia obiectiua rerum, aliud realis, vnde ét patet nihil obſtare ſucceſſiuã generationẽ, vel partes temporis infinitas, quia omnes illæ non exeunt in actum, niſi vt determinatæ, & vt ſucceſſiuè ex intẽ: agentis determinantur, ita fiunt; neq. obſtat productio partium proportionalium indeterminatarum, quia vt ſic nõ poſſent produci, niſi vt ſunt ſub determinatione aliqua finitudinis, idq. patet, quia omnes ſeparatę ob indeterminationem, quã habent eſſentialiter in tota collectione, non poſſunt exiſtere, nec produci, niſi vt ſtant ſub aliqua determinatione.

Inſtantia.

Soluitur.

Alia inſtantia, ſoluitur.

35 Confirm. Valen. nam infinitum non põt habere vnam partem vltimã, ſed quod non habet vltimam, non poteſt cadere ſub determinatam intentionem agentis, quia nõ cognoſceretur ſecundum ſingulas partes, ſi .n. Deus cognoſceret ſingulas determinatè, videret ſingulas quantæ eſſent perfectionis, & vnitates ſingulorũ numerorum eſſe tot, & non plures, &c. & extẽſionem pertingere ad tantam, & non maiorem, & incipiendo ab aliqua ſignata, videret ſimul ſingula ordinatim, neq. poteſt intelligi oppoſitum, quare neceſſariò vident vltimam in re poſitam, & quæ hanc immediatè præcedit, ſic procedẽdo verſus partem primo ſignatam.

Confirm. ex Valen.

36 6. probatur ab Aureol. ex natura entis infiniti, Nam implicat aliquid eſſe permanẽs, & ſucceſſiuum, vt patet ex oppoſitis conditionibus. Nam ſi infinitũ aliquid produceretur, illud eſſet permanẽs ex eo, quia haberet omnes ſui partes ſimul; ſed ex eo, quod infinitum, eſſet ſucceſſiuum, quia non haberet oẽs partes actu, ſed partim in actu partim in potentia, tum quia ratio infiniti conſiſtit in actu permixto potentiæ, quicſiq. .n. concipit aliquid partibile infinitum, neceſſariò fingit aſpectum ſuper aliquid in actu, & illi addit aliquid, & ſic procedendo in additione, quæ caret fine quẽ ſi intellectus attingeret, iam finiret, vnde Ariſt. 3. phyſ. 63. definit infinitũ, cuius ſemper eſt aliquid extra accipere, non autem id cuius nihil eſt extra, tum quia finis complementum, & actus idem ſunt; ſed infinitum caret fine, ergo, & actu, & complemento, vnde negat infinitum habere rationem perfecti, & totius, ſed quod eſt totũ ſimul, habet totum ſuũ actum

Sexta ratio Aureol. quia implicat aliquid eſſe permanẽs, & ſucceſſiuum.

Ariſt.

A & complementum, ergo.

37 Reſp. Arim. negando eſſe de ratione infiniti, vt ſemper aliquid habeat in potentia, vt patet ex partibus continui, quæ omnes ſunt in actu exiſtentiæ, neq. probatur ex noſtra cognitione eã ſucceſſionẽ eſſe in ipſo obiecto, ſed in noſtris cognitionibus, dum à nobis cognoſcitur prius vna pars quã alia, tamẽ in re non eſt vna pars prior, quam alia, Neq. Ariſt. definitio eſt recipienda, nam ipſe non agnouit poſſe eſſe corpus infinitum, vel infinitam multitudinem partium determinatarum, ſed ſolũ proportionaliũ; ſed alij melius infinitum ibi definiri in ordine ad noſtrã cognitionem, non vt eſſe poteſt in ſe ipſo,

B vnde ad aliam probat. Reſp. finem accipi tripliciter primo per vltima parte rei, ſicut prima pars dicitur principium. 2. pro forma: 3. pro termino intento ab agente 5. met. t. 2. quare finis pro parte, non eſt idẽ, ac forma, & complementum, quia Deus eſt actus purus, & tamẽ nõ finitur, & ſimiliter anima eſt actus materiæ, & tamen nõ eſt finis illo modo, quia ſimpliciter caret partibus, ſed ſi ſumatur 2. & 3. modo ſic eſt actus, & complementum, ſed huiuſmodi ratio finis nõ repugnat infinito, nã ſi eſſet infinita aqua adhuc haberet finem .ſ. formã, & grã cuius .ſ. Deum,

C ſed illi repugnat finis primo modo, non habet vltimam partem determinatam.

Reſpõſio Arim.

38 Sed contra Primo, quia ſine fundamento reijcitur definito Ariſt. nam cũ ipſe cognouerit ab antiquis fuiſſe poſitum infinitum, tam ſecundum extenſionem, quam ſecundum multitudinem, vnde Antiqui dicebant infinitum eſſe illud extra, quod nihil eſt, non põt dici definitionẽ Ariſt. prouenisse ex eo, quod non cognouerit infinitum actuale, ſed quia cognouit illud eſſe impoſſibile, & ideo definit infinitũ poſſibile, quod ſit cui⁹ quantitatem accipientibus sẽper eſt aliquid extra

D accipere. Secũdo, quia cũ infinitum producatur à Deo per cognitionẽ ſingularum partium, non ſolum diſtributiuè ſumptarũ, ſed ét collectiuè, neceſſariò inter producta exiſtentia debet cognoſcere vltimam, nã vt cognoſcit determinatè ſingulas, ita cognoſcit aliquam vltra quam nõ eſt alia, neq. dicas videre vltra totam collectionem non eſſe aliã, ſed vltra ſingulas eſſe aliam. Nam vel cognoſcitur tota collectio extra quam non eſt alia, ſicut à nobis cognoſcitur, & hæc cognitio non eſt ponẽda in Deo, ob eius imperfectionem, vel cognoſcitur diſtinctè ſecundum ſingulas partes, & videt vltra illam

E non eſſe aliam, ratione alicuius determinatę, vltra quam non eſt alia, quia videndo diſtinctè omnes, videt non conuenire illis nõ habere aliam vltra ſe, quia multas videt, habere alias vltra ſe: quod argumentum clarius apparet in partibus continuis, quarum vna eſt poſt aliam, ſed facilè applicari poteſt partib⁹ diſcretis, ergo infinitum nunquã poteſt eſſe totum in actu poſitum, ſed ſemper manet aliquid ponendum.

Refellitur primo.

Refellitur 2.

39 *Refellitur 3.* 3. diſplicet, quod aſſerit definitionẽ illam accipi reſpectu noſtri, non autem reſpectu infiniti ſecundum ſe, nam in noſtris cognitionibus eſt ſucceſſio, non autem ex parte obiecti. Nam ſicut eſt duplex potentia vna ad exiſtendum, altera ad determinatam exiſtentiam, quorum alterutra ſufficiat ad infinitum, ita duplex ſucceſſio, vna ad exiſtendũ ſimpliciter, & hæc non eſt in partibus continui, altera ad exiſtendum ſub determinatione, & hæc eſt in partibus continui, et reſpectu Dei: nam Deus non poteſt ſimul infinitas determinare, ſed finitas in infinitum, & licet illas oẽs ſimul cognoſcat ex parte cognoſcentis; non tamen ex parte obiecti, & potentiæ exequentis, quare potentialitas, & ſucceſſio eſt de ratione omnis infiniti; ſiue ad exiſtendum ſimpliciter in ijs, quæ ſecundum ſe ſunt determinatæ perfectionis, ſiue ad exiſtendum ſub determinatione in partibus, quæ exiſtunt indeterminatè.

40 *Confirm.* Confirm. quia de natura infiniti eſt, vt cõtineat omnem perfectionem illius generis, in quo eſt infinitũ ſiue ſit ſecũdum multitudinem, ſiue magnitudinem, vt v.g. infinitudo hominum cõtineat omnes homines poſſibiles, & ſic de alijs. Sed impoſſibile eſt, vt detur infinitum huiuſmodi, ergo impoſſibile eſt dari infinitum aliquod in actu. Minor probatur, tum à ſimili, quia ſicut infinitum in genere entis debet continere omnẽ perfectionem poſſibilem in genere entis aptam *Scotus.* contineri in vno, vt optimè Scotus quodl. 5. oſtendit, vbi hinc oſtendit Deum eſſe infinitum ſimpliciter in genere entis, quia nulla perfectio illi deeſt, alioqui nõ eſſet Deus; ita infinitũ multitudine in genere animalis debet continere omnem perfectionem poſſibilem in eo genere, & in genere equi, oẽs equitates, ſit ſic de alijs, & idem dicitur de magnitudine infinita, quæ debet continere formaliter omnem magnitudinẽ poſſibilem in eo genere, & idem de infinitudine intenſionis, tum quia infinitum actu exiſtens debet continere actu ſine fine, illa, quæ denominantur infinita, vt patet, ex vi nominis, at continens aliqua v.g. equos ſine fine, debet continere omnia, quæ ſunt in illo genere, nam alioqui ſi vnum deeſſet, iam determinaretur per illum. Minor probatur, tũ quia Deus nõ poſſet illi infinito addere, vel vnũ, atq. adeo eſſet exhauſta eius potentia, quod malè concedi, oſtendi poteſt ex infinita participabilitate Diuina, quæ nunquam poteſt adæquari per quaſcũq. creaturas productas, de qua nos infra, tum quia detracto vno, vel altero ex illa multitudine deſtrueretur infinitas, quia non contineret omnia illius generis, & per nouã additionẽ vni' repararetur infinitas, ſed vtrumq. implicat, quia ſubtractio finiti non poteſt deſtruere infinitũ, nec eius additio conſtituere, vt alibi oſtendimus.

41 *Confirm. 2. quia infinitum syncathegorem. eſſet totum in actu poſitum.* Confirm. 2. quia omne infinitum cathegorematicum in actu poſitum, includit eſſentialiter infinitum ſyncathegorematicum; A ſed implicat hoc eſſe totũ in actu poſitum, quia eſſentialiter dicit actum permixtũ potentiæ, vt ſupra; ergo infinitum cathegorematicum implicat poni in actu. Maior probatur, quia in omni infinito cathegorematico ſiue cõtinuo, ſiue diſcreto, neceſſariò includũtur aliqua finita extra conceptum infiniti; nam ijs ablatis, adhuc manet infinitum, vt alibi oſtendimus, ſed hæc finita actu exiſtentia intra infinitum cathegorematicũ nõ ſunt infinita cathegorematicè, tum quia ijs ablatis adhuc manet infinitudo cathegorematica, at ab infinito, ablato infinito cathegorematico, nõ poſſet remanere infinitum, B tum quia ex terminis conſtat non eſſe tale infinitum, quia ſupponuntur eſſe finita, quę tamen in ſua finitate non habent determinatum terminum, ſed poſſunt eſſe plura, & plura, vnde dicuntur finita in infinitũ, quod eſt eſſe infinitũ ſyncathegorematicè, ex quo patet non rectè ſolui ab ijs, qui dicũt in quolibet infinito eſſe, plura infinita, & horũ vno ablato adhuc manere infinitum, nam argumentum procedit de finitis, 1. x. viginti, &c. quæ continentur, & exiſtunt intra illum.

Reſp. primo, aliqui idem infinitũ poſſe eſſe cathegorematicè, & ſyncathegorematicè infinitum, reſpectu diuerſorũ, vt partes continui ſunt actu infinitæ ſecundũ ſe, ſed ſyncathegorematicè infinitæ quoad actus diuiſionum, ita hæ partes contenta in hoc infinito eſſe cathegorematicè infinita, vt cõcurrant ad componendum infinitum, & ſyncathegorematicè, vt reſpiciunt actus accipiendi illas ex infinito, nam ſicut actus accipiendi ſunt ſucceſſiuè, ita & partes, vt ſtant ſub acceptionis actu. Sed contra, nam ipſe partes ſecundum ſe ſunt finitæ in infinitũ, quia loquimur de partibus finitis ex quarum abſentia nõ deſtrueretur infinitum, at quæ nõ ſunt neceſſariæ ad conſtitutionem infiniti, non ſumuntur in ordine ad acceptionẽ ſucceſſiuam, ſed vt ſunt in ſe ipſis, etiam ſi nulla eſſet acceptio. 42 *Prima aliquorum reſponſio.* *Reijcitur.*

Reſp. 2. Alij negando illas partes, ſine quibus eſſe poteſt infinitum, eſſe infinitas ſyncathegorematicè, ſed eſſe cathegorematicè infinitas, quia nõ poteſt determinari terminus earum, & ſunt ſimul exiſtentes, quod autem excedit quamcũq. determinatam, & finitam quantitatem, quæ aſſignatur, neceſſariò eſt infinitum, vt ait Scotus quodl. 5. at partes non neceſſariæ ad exiſtentiam infiniti, excedunt omnem determinatam quantitatem, ſeu numerum finitum, quia quẽcũq. aſſignaueris, ille ſiunt plures; neq. id mirum videri debet, quia in omni compoſito materiali ſunt partes quædam integrales, ſine quibus manet eſſentia compoſiti, & aliæ eſſentiales, ſine quibus non manet, ergo etiam in infinito ſunt partes huius duplicis rationis, & ſicut cõpoſitum, licet maneat ſecundum eſſentiam, tamen manet diminutum præciſis partibus integralibus, ita & infinitũ manet obtruncatum, & diminutum. Sed contra, 43 *Secunda aliorũ reſponſio.* *Scotus.* 44 *Refellitur 2.*

tra, quia licet hæc partium diſtinctio admitti poſſit, etiam in infinito, tamen, quod dicunt de numero partium integrantium, vt diſtinguuntur ab eſſentialibus, non omnino placet, quia cum totum infinitũ ſit cathegorematicum, non poteſt habere partes integrantes, quæ ſint ſic infinitæ, quia deberent omnes partes eſſe integrantes, & nulla eſſentialis.

Inſtatur 2.

Reſp. cum partes illę ſumantur ſub numero finito, ſed indeterminato, non poſſunt habere infinitatẽ cathegorematicã, quia infinitam hoc dicitur, quod eſt tantæ perfectionis, qua non poſſet dari maior, at ille numerus dicitur, vt non continetur, quin plures, quod cõuenit infinito ſyncathegorematico; deinde non explicatur, quæ ſunt partes integrantes, quæ eſſentiales.

45 *Tertia aliorũ reſponſio.*

Reſp. 3. alij totum infinitum eſſe cathegorematicè infinitum, ſed partes, quæ non ſunt neceſſariæ ad infinitatem eſſe ſyncathegorematicè infinitas, neque obſtat, quod ſimul exiſtant, quia non eſt abſurdum huiuſmodi infinitum exiſtere ſimul in alio, quod habeat determinationem, ſed exiſtere per ſe, & ſeparatim ab alio, quia tunc exiſteret abſq; actualitate finitudinis, vel infinitudinis, vt patet ex partibus continui, quæ actu exiſtunt incluſæ in continuo actu finito, & tamen ſunt infinitæ ſyncathegorematicè. At illas partes ſic infinitas per ſe exiſtere implicat;

Non probatur.

Sed non omninò placet, nam etiam ſi partes incluſæ in continuo habeãt infinitatem illam, ideſt, quia cum ea incluſione retinent potentialitatem ad exiſtentiã determinatam; quã non retinerent ſi omnes eſſent diuiſæ, at hæ partes haberent omnem determinationem, tam quoad exiſtentiã cum ſimul exiſtant, & determinationem cũ omnes ponantur determinatæ extẽſionis; acceptiones verò illarum partium, quia habent potẽtialitatem ad exiſtentiam, eſſe poterunt infinitæ ſyncathegorematicè.

46 *Inſtantia.*

Sed Reſp. poſſet etiam illas partes, & numeros maiores, & maiores habere indeterminationẽ, quod maioritatẽ, quia nũquã poterit deuenire ad ſummam maioritatẽ numeri, ſicut non poteſt deuenire ad partẽ minimã continui;

Soluitur.

ſed contra, quia licet hoc dici poſſit de numero, quæ augetur, non tamen de partibus ſecundum ſe, quæ ſupponuntur omnes eſſe quãtitatis palmaris hæ.n. nullam haberent indeterminationẽ, & potentialitatẽ.

47 *Quarta aliorũ reſponſio.*

Reſp. 4. alij partes maiores, & maiores poſſe conſiderari, dupliciter, primo, quando habent actum admixtum potentialitati, quoad exiſtentiam eo, quod nõ poſſunt omnes totaliter exiſtere, quomodo dicunt aliqui creaturam perfectiorẽ, & perfectiorẽ poſſe à Deo fieri, ſed nũquã poſſe fieri vnã, in qua ſint oẽs perfectiones illæ, nam tunc illæ perfectiones haberẽt infinitatem ſyncathegorematicam, quia nunquã poſſunt omnes exiſtere in vna creatura, quod ſi poſſent omnes exiſtere in diuerſis, tũc eſſent infinitæ cathegorematicè.

Secundo, quando non habent potentialitatem admixtã, ſed omnes poſſunt exiſtere, A tunc ſunt infinitæ cathegorematicè, & huiuſmodi eſſent illæ partes finitæ plures, & plures exiſtentes in infinito cathegorematico, & cum illis obijcitur, qua ratione illæ partes poſſint exiſtere ſimul cum habeant indeterminationem, quod maioritatẽ; Reſp. dupliciter poſſe conſiderari, primo per ſe, & ſeparatas ab omni alio exiſtere cũ determinatione, & nõ habere actualitatẽ determinationis, finitatis, & infinitatis, & ſic non poſſe exiſtere ſecũdo, vt incluſas in alio, & ſic poſſe exiſtere, q̃ exiſtũt in alio determinato, vt patet primo ex partib⁹ cõtinui minorib⁹, & minorib⁹ infinitis actu ſecũdum minoritatem, & tamen B omnes ſimul exiſtũt; ergo ſimiliter poterint in illo infinito includi partes, vel numeri maiores, & maiores infiniti cathegorematicè. Secundo ex tempore infinito, in quo tẽpus finitum maius, eſt maius in infinitu non neceſsarium ad infinitatem temporis æterni, non eſt infinitum ſyncathegorematicè, ſed cathegorematicè; Tertio ex partibus continui infinitis ſm Aduerſarios cathegorematicè, extra quas ſunt finitæ plures, & plures in infinitam conſeruata infinitate, neq; eſt diſpar ratio, quod ſingulæ partes cõtinui contineãt infinitas actu, ſicut ſi intra ſingulos infinitos omnes penetratiuè eſſent alij infiniti, C ex quibus nullus homo poſſet accipi non continens infinitos homines; Nã partes proportionales continui poſſunt conſiderari; 2. primo, vt ſunt quædam tota diuiſibilia in partes infinitas, & hac ratione procedit diſparitas; Secundo, vt partes, quæ dicunt ordinem ad compartes, & ſic habent rationem indiuiſibilem, nam prima pars proportionalis dimidia, v.g. palmaris eſt indiuiſibilis in alias palmares, & idem dicitur de 2. & 4. parte proportionali, & ſic conſequenter, nam illæ partes, vt habẽt rationem dimidij, ſemper ſunt plures, & plures finitæ in infinitũ, extra quas manent aliæ partes D dimidiæ infinitæ cathegorematicè.

48 *Nõ placet primo.*

Sed contra Primo, quia non conſequenter loquũtur dum negant poſſe per ſe exiſtere infinitum cathegorematicũ maius, & maius, cum concedant poſſe fieri infinitas creaturas quarum vna ſit perfectior alia, & infinitam quantitatem ex partibus, quarum prima eſſet palmaris, ſecunda bipalmaris, & ſic conſequenter, at hæc infinita per ſe exiſterẽt, & tamen cõſtaret ex partibus perfectiorib⁹, & perfectioribus in infinitũ.

49 *Non placet 2.*

Secũdo illa infinitas actualis contenta intra infinitum, & extra rationẽ infiniti non ſatis probari poteſt, nam ex infi- E nito palmari ſi auferas palmos infinitos, non poteſt illud remanere infinitum, quia non continet bis infinitos palmos, ſed ſemel vt ipſi concedunt.

50 *Non placet 3.*

3. finitæ partes ſine quibus conſeruatur conceptus infiniti, nunquã poſſunt pertingere ad infinitatem, ſed ſemper cõtinentur intra latitudinem finitam, ſed ſine determinatione certi numeri; quia non poſſunt aſſignari præciſè quot ſint, quæ ſunt neceſſariæ ad conſeruationem infiniti, neq.

ſummus

ſummus numerus eorum ſine quibus conſeruari poteſt infinitum, ita vt aſſignetur numerus certus ſine quo poteſt conſeruari, & ſine maiori non poſſit, vnde numerus ſine quo conſeruatur infinitũ, eſt maior, & maior, ſed ſẽper intra latitudinẽ numeri finiti.

51 *Septima ratio.* 3. probatur ex modo compoſitionis, nam componitur ex pluribus partibus (alioqui præciſis omnibus partibus adhuc remaneret infinitum) ex quibus, vel vna tantum concurrit, & non, quia præciſa vna auferetur infinitum, vel aliqua ſiue ſecundum multitudinem, ſiue extenſionẽ, & neq. quia hæ partes finitæ, vel ſint partes infiniti, vel nõ ſũt: non poteſt dici primum, quia ſequeretur ablatis finitis deſtrui infinitum, Conſequentia probatur, quia ablata vna parte aufertur idẽ totum, cum hoc pendeat ex ſingulis partib⁹ collectiuè, & diſtributiuè ſumptis, at id patet eſſe falſum, tum quia infinitum non deſtruitur, niſi per poſitionem finis, qui non ponatur ex ablatione rei finitæ, tum quia ſequeretur infinitum poni per poſitionem vnius, ſicut per ablationem illius deſtructã fuit infinitum. Neq. poteſt dici ſecundum, tũ quia infinitum integratur ex omnibus alioqui ſi deſtruerentur omnes numeri finiti, vel omnes partes finitæ, nõ apparet in quo maneret negatio finis, quæ conſtituit infinitum, nam accipio illas, quæ ſunt de conceptu infiniti præciſis omnibus, quæ ſunt extra conceptum, non poteſt negari, quin omnes illæ, & ſingulæ earum ſint de conceptu; at conſtat inter illas poſſe aſſignari aliquas finitas, vt patet ex natura plurium vnitatum, tum quia omnis multitudo componitur ex vno multiplicato, ſed infinitum eſt ſpecies quædam multitudinis, ergo conſtat ex vno multiplicato; ſed hæc multiplicatio poteſt eſſe plurium cum negatione vlterioris, & fit finitum, vel cum extenſione ad vlteriorẽ, & non finitur ibi, ergo eædem partes materialiter ſumptæ conſtituit finitũ, & infinitum, ſed infinitũ ſupra illas addit vlteriores partes finitũ verò negationẽ vlterioris partis, ergo partes, quæ poſſunt fũdare rationẽ finiti, nõ ſunt extra cõceptum, & integritatẽ infiniti. tum 3. quia ſi partes finitæ omnes præſcindantur, quæ ſunt extra conceptum infiniti, debent eſſe aliæ, quæ ſint de eius conceptu, alioqui non poſſet eſſe aliquod ens ex partibus conſtitutum, ſed hæ partes ſunt plures, ergo poteſt ex illis auferri vna, atq. adeo deſtrui infinitum per ablationem vnius partis.

52 *Confirm.* Confirm. quia multitudo, de cuius integritate eſt quælibet vnitas non poteſt eſſe niſi finita; ſed quælibet multitudo actu exiſtens eſt huiuſmodi, ergo quælibet eſt finita, ergo nulla eſt infinita; Maior probatur, quia multitudo, quæ deſtruitur per ablationem vnius non poteſt eſſe infinita, ſed finita, quia infinitum per ablationem vnius nõ finitur, atq. adeo non deſtruitur. Minor probatur omnis multitudo actu ſimul exiſtens debet habere actu ſimul integrantia, ſeu conſtituentia .ſ. ſed integrantia ſint conſtituentia non poſſunt eſſe, niſi quælibet, ſeu ſingulæ, & oẽs vnitates, ergo omnis multitudo eſt id de cuius integritate ẽ quælibet, & ſingulæ, & oẽs vnitates. Minor hæc probatur, quia ſimul integrantia non poteſt eſſe vna tantum, neq. aliquot finitæ tantum, vt patet ex terminis, & colligitur ex dictis, ergo omnes. Neq. dicas concurrere quidem aliquot, ſed infinitas, nam præciſis omnibus, quæ ſunt extra conceptum, de illis, quæ ſunt de conceptu; an omnes cõcurrant ad integrandũ, & conſtituendum infinitum, quod ſi omnes, ergo ſingulæ vnitates, quia omne ſiue collectiuè, ſiue diſtributiuè ſumatur dicit ſingula.

Reſp. primo aliqui, concedendo aliquot eſſe partes infiniti, & non manere idem totũ infinitum adæquatè, ſed inadæquatè, ſicut abſciſſà manu, manet idem homo, ſed non adæquatè, cum ſit diminutus, hoc enim diſtinguitur pars integralis ab eſſentiali, quod illa ablata manere põt idẽ eſſentiale, nõ autẽ ablata parte eſſẽtiali, ſiue materiali, ſiue formali. 53 *Prima aliquorum reſponſio.* Sed contra, tũ quia multitudo non habet aliam eſſentiam, quam eſſe totum quoddam integrale; ergo ſi omnes ſunt de ratione totius integralis, erunt etiam de ratione cuiuſcunque multitudinis, atq; adeo etiam infinitę, cum ſit ſpecies multitudinis, tum quia totalitas multitudinis conſiſtit in indiuiſibili, quia totum eſſentialiter reſpicit partes, & tantum, reſpicit tot partes, ergo quacunque ablata non manet eadem totalitas, ſed alia, vt patet ex numero denario, à quo ſi vnam auferas vnitatem, nõ manet amplius numerus denarius, neq. adæquatè, neq; inadæquate, vnde Ariſt. eſſentias, quæ cõſiſtunt in indiuiſibili, comparat numeris, neq. exemplũ de homine eſt ad rem, quia manet ſm rationem ſpecificam, non aũt ſecundum totalitatem integralẽ, nam hæc conſtituitur ex omnibus, & ſingulis partibus integralib⁹, & põt afferri, aliquod ſimile in quantitate, nam eſſentia quantitatis, quæ eſt eſſe accidens habẽs partes ex ſe extra partes, ſaluatur in qualibet eiuſq; per ſe, ſiue finita, ẽt ſi ſit minima, ſed non ſaluatur totalitas integralis illi⁹, niſi habeat omnes partes, quas reſpicit, vt totum integrale, infinitum autem eſt veluti ſpecies quantitatis, at quantitas eſt totum integrale, quia extenditur, & componitur per partes ſiue finitas, ſiue infinitas.

Impugnatio. *Ariſt.*

54 *Secunda aliorũ reſponſio.* Reſp. 2. alij ſicut in numero finito variãtur ſpecies per additionem, & ſubtractionẽ vnius vnitatis, ſed intra latitudinem finiti, ita variatur ſpecies totius infiniti, ſed infra latitudinem infiniti. *Reijcitur.* Sed contra, quia variatis ſpeciebus infiniti debent variari partes conſtituentes illas, vt ſunt extra latitudinem finiti, & intra latitudinem infiniti. Sed hæ partes differentiales, & conſtituentes ſpeciem, vel ſunt finitæ, & non tum quia non poteſt eadem differẽtia ſpecifica conſtituere, & diſtinguere ſpecies infinitas inter ſe, quæ diſtinguit ſpecies finitas inter ſe, at hic eſſet ea-

dem

dem differentia ſpecifica finita, imò eadem numero, vt ſi v.g. idem Angelus ponetur addi, vel detraha multitudine finita, vel infinita, tum quia differentia contrahens genus, & conſtituens ſpecies, debet eſſe proportionata generi; Sed differentia finita non eſt proportionata infinito, quod eſt gen⁹, quia, vt genus dicit carentiam finis, ita & differentia debet eſſe ens carēs fine, vel hæ partes ſūt infinitæ, & contra ſuppoſitum .ſ. variari per ablationem partium finitarum, imò vnius vnitatis.

Tertia aliorū.

55 Reſp. 3. alij variari ſecundum partes materiales infiniti, non ſrī partes formales, quia ſemper manet multitudo ſine fine; nam infinitum formaliter conſtituitur per rationem infinitam, & nō per rationem finitam, niſi materialiter, vnde detracto aliquo numero finito tantum materialiter variatur.

Non placet à ſufficienti partium numeratione.

Sed hi verborum ambiguitate eludere volunt vim argumenti, quare videndum, quid ſit pars materialis, quid formalis infiniti. Nam quatuor modis poteſt hæc materialitas intelligi, *Primo.* primo ſubiectiue, vt.ſ. formaliter conſtitutiuum infiniti ſint vnitates, ſicut conſtituunt finitum; Materiale vero ſint ipſæ entitates, in quibus ſunt huiuſmodi vnitates .ſ. Angeli, homines, &c. & conſtat, quod ablatis Angelis, v. g. auferuntur etiam vnitates, quia variato ſubiecto, variatur accidens, atq; adeo variatur infinitum ſecundū partes tam materiales, quam formales. *Secundo.* Secundo per materiale poteſt intelligi, illa pars in toto, quæ informatur per rationem formalē; per quam conſtituitur, & diſtinguitur infinitum à finito; & neq; dici poteſt, Nam compoſitū ex materiali, & formali ſi variatur ſecundum materiale, variatur etiam ſecundum formale, quia ratio formalis, quæ non eſt ſubſiſtēs, variatur ad variationem materiæ, vt patet, tum ex formis ſubſtantialibus corruptibilibus, tū ex accidentalibus, hæ enim non poſſunt migrare de ſubiecto in ſubiectum. At ratio formalis infiniti eſt forma, quædam accidentalis.

Confirmatur.

56 Confirm. quia etiam ſi non varietur forma, adhuc ſemper mutatur totum ſecundum identitatem metaphyſicam, vt patet ex ipſo homine, in quo etiam ſi maneat eadem forma numero, & partes primogeneæ ſēper tamen variatur ſecundum identitatem numeralem totalitatis, ex partium materiæ variatione, vt oſtendemus in libris de Anima; quia non eſt idem homo integraliter ſecundum omnes ſui partes; licet maneat idem ſecundum eſſentiam, & aliquas partes; ergo ſimiliter non poteſt manere idem totum infinitum integraliter ex ablatione partiū materialium præſertim, cum in infinito, non ſuccedant aliæ partes in locum ablatarum, vt ſuccedunt in homine per nutritionem.

Tertio.

57 3. Per materiale poſſunt intelligi partes, quæ non ſunt neceſſariæ ad conſtitutionem infiniti, ſed per accidens in illo ſunt; ſed contra nam hoc eſt, quod quæritur, an omnes partes ſunt neceſſariæ ad conſtitutionem infiniti, ita vt ex ſingulorum variatione, varietur, quare cum ſupra oſtēderimus omnes eſſe de conceptum infiniti; principium petunt dum aſſerunt variari ſecundum materiales partes, id eſt nō neceſſarias ad infinitum, non autem ſecundum formales .i. neceſſarias; *Confirmatur.* Confir. quia præciſis omnibus partibus ſiue finitis, ſiue infinitis, non neceſſarijs quocūq. nomine appellātur, & acceptis, tātū ijs, quæ ſunt neceſſariæ, quas relatis formales ex illis procedunt argumentum quomodo concurrant omnes ſimul.

Quartò.

4. Per materiale poſſe intelligi partes finitas, quæ ſunt partes infiniti nō formaliter, vt habent eſſe finitū, ſed materialiter .i. vt ſunt partes ſecundū ſe, & hic ſenſus eſt quidē verus, ſed non ſoluit argumentū, quia nō contendit argumentum partes finitas ingredi infiniti cōpoſitionē, vt finitæ ſunt, nam conſtat vltra illas partes dari alias in compoſitione infiniti, atque adeo non poſſe conſtituere infinitum, vt finitæ ſunt; ſed vt vlterus tendunt.

Confirmatur.

58 Confir. quia infinitas eſt forma, quædā accidētalis, quæ vel ē indiuiſibilis in plures ſpecies ſub ſe, & tantum multiplicatur per ſubiecta, vt dicitur de formis ſpecificis accidētalibus, & ſic ſpecies materiales eſſent diuerſa entia, quæ dicerētur infinita .i. infiniti homines, Angeli, &c. at oſtendimus variatis his ſubiectis variari eandem numero formam: vel eſt diuiſibilis in plures ſpacies formales, & materiales, & primo non apparet qualis ſit hæc differentia formalis varians ſpecificè rationē infiniti, quia non poteſt ſumi ex parte negationis, quia omne infinitum dicit negationem finis, neq. ex parte modi eſſendi, & attingendi finem, cum omne infinitum actuale habeat ſimultatem eſſendi, & attingat intriſecè negationem finis, neq; eſt eadē ratio de finito numero, quia finitum variari poteſt ſecundum finitatem maiorem, & minorem per additionem vnitatum, quod Confirm. ſi infinitū formaliter eſſet indiuiſibile ſecundum ſpecies formales, & diuiſibile ſecundum ſpecies materiales inde ſequeretur infinitum ſecundum ſuam rationem ſpecificā, imò indiuidualem eſſe genus reſpectu ſpecierum materialium, atq. adeo rationem indiuidualem eſſe contrahibilē, at inquiunt contrahi per rationes accidentales, vt homo per albedinem, & nigredinem tunc contra, quia homo ſecundum intrinſeca cōſtitutiua nullo modo variatur per illam accidentia, at infinitum variatur ſecundum intrinſeca per ſubtractionem vnitatum, & numerorum finitorum.

2. Quia illa diuiſio ſpecierum, in materiales, & formales contentas ſub infinito, non poteſt explicari, nam quod dicunt, ſpecies finitas numerorum, quarum ablatione manet infinitum, eſſe materiales ſpecies, omnino repugnat, quia numerus finitus, non poteſt eſſe ſpecies infiniti numeri, nec materialis, nec formalis nam omnis ſpecies debet participare 59

ticipare

ticipare rationem generis, at hæ ſpecies habent rationem oppoſitã generi, ſicut omne finitum opponitur, vel contrariè, vel contradictoriè, vel priuatiuè infinito; ex quo patet nullo modo infinitum poſſe habere rationem generis reſpectũ numeri finiti, qui dicitur ſpecies materialis, quod ſi dicãt licet infinitum non ſit genus ad vnum numerum finitum, tamen eſſe ad plures ſpecies finitas numerorum, quia hæ ſunt infinitæ, tunc contra, tũ quia omnes illi numeri finiti cõtinentur ſub finito tanquã ſub genere, & denominantur infinitæ ſecundum vnitates, quæ ſunt in ſingulis numeris, multiplicabiles in infinitum, ſicut homines continentur ſecundum ſe tanquã ſpecies ſub genere ſub animali; licet ſecundum vnitatum multiplicationem dicuntur infiniti, tum quia genus prędicatur de ſingulis, non ſolum ſpeciebus, ſed etiam indiuiduis, ēt ſeparatim ſumptis.

60 *Quarta aliorũ reſponſio.*

Reſp. 4. alij: Omnes vnitates collectiuè ſumptas concurrere ad conſtituendum infinitum formaliter, non autem omnes diſtributiuè ſumptas, imò nulla earum eſt neceſſaria, ſicut ad videndum eſt neceſſarius aliquis oculus, nullus tamen determinatè.

Non probatur primo.

Sed contra, tum quia inde ſequitur per detractionem vnius corrũpi infinitum, quia ceſſat collectio requiſita, ſicut quia denarius numerus conſtituitur ex omnibus decẽ vnitatibus collectiuè ſumptis, vna dempta, non poteſt manere denarius, hoc enim diſtinguitur terminus collectiuè à diſtributiuè sũpto, quod prædicatum non poteſt verificari de ſingulis, niſi ſimul ſumptis, at non ſic quãdo diſtributiuè ſumitur, vt patet ex ſummulis.

Non probatur ſecundo.

Tum ſecundo, ſi nulla vnitas diſtributiuè ſumpta eſt neceſſaria, ergo deſtructis omnibus diſtributiuè id eſt hac corrumpta, & illa corrupta, & ſic numerando omnes, non poſſet remanere infinitum, quia dum non manent vnitates ſumptæ ſingillatim, nec poſſent remanere collectiuè, quia non eſt quod colligatur, neque exemplum eſt ad rem, quia ibi non eſt ſenſus collectiuus, vel diſtributiuus, ſed ſuppoſitio confuſa, vel determinata, quare melius.

61 *Quinta aliorũ reſponſio.*

Reſp. 5. Poſſent alij, aliquas vnitates eſſe neceſſarias, nullam tamen determinatè, ſed vagè, has. ſ. vel illas, vnde quilibet numerus ſignatus non eſt neceſſarius, ſed hunc vel illum, ſicut aliquis oculus eſt neceſſarius, ſed neuter determinatè, quia dexter non eſt neceſſarius, neque ſiniſter eſt neceſſarius, ſed dexter, vel ſiniſter, quia ità explicanda eſt ſuppoſitio confuſa, & determinata, vt patet ex ſumulis.

Reijcitur primo.

Sed cõtra primo, quia hæc diuerſitas ſuppoſitionum, licet habeat locum in propoſitionibus, tamen quoad exercitium non poteſt fieri operatio ſinè determinatione ad hunc oculum, & idem dicitur in omnibus ſimilibus, ſed infinitum producitur in actu exercito ergo cum determinatis vnitatibus per quas conſtituatur eius ratio formalis.

62 *Reijcitur ſecundo.*

Secundo, quia ſi aliquæ ſunt neceſſariæ, & non omnes ſi deſtruantur omnes non neceſſariæ, & relictis neceſſarijs, tunc petitur ex illis, an poſſit detrahi vna, nam vel non poteſt ſine deſtractione infiniti, & iam infinitum pendebit ex vna vnitate, qua ſaltem præciſa in re, vel per intellectum deſtruetur infinitũ, vel nõ põt ſimpliciter, & non eſt ratio cur illa vna non poſſet deſtrui ſimpliciter, cum Deus poſſit omnes illas deſtruere, & ex nulla ratione dici poteſt, Deum neceſſitari ad conſeruationem illius, etiam ſi indè ſequatur deſtructio infiniti, quia ſicut non neceſſitatur conſeruare infinitum ſm̃ omnes ſuas partes, ità neque vnam vnitatem, ex qua pendet conſeruatio infiniti, vt patet ex omnibus compoſitis. Vel poteſt deſtrui vna vnitas remanente infinito, & tunc ſequitur contra ſuppoſitionem, non fuiſſe ablatas omnes non neceſſarias, & relictas fuiſſe præciſè neceſſarias.

63 *Octaua ratio ex Valentia eſt natura finiti, & infiniti.*

8. Valentia probat ex natura finiti, & infiniti, illa multitudo ſiuè diſcreta, ſiuè continua, in qua eſt vltimum, non poteſt eſſe infinita, vt patet ex ratione infiniti, quæ negat vltimum, 3. phyſ. 64. & 1. cæl. 12. nam ideò infinitum eſt id, ex quo ſemper poteſt accipi alia, & alia pars extra acceptas 3. phyſ. t. 63. quia non habet vltimum.

Sed omnis multitudo actu exiſtens, eo ipſo quo exiſtit, neceſſario debet habere vltimum, ergo non poteſt eſſe infinita, minor probat: nam illa multitudo, vel magnitudo exiſtens habet vltimam partem, quæ vltra vnam aliquam, & reliquas omnes collectiuè acceptas eiuſdem quantitatis, non habet aliam actualem in eadem quantitate, quia ſi eſſet alia pars actualis, tunc quantitas illa haberet actu pluſquam eſt, & habet actum, ſed omnis quantitas actu exiſtens eſt talis, maior probatur, nam vltima pars alicuius quantitatis cõtinuæ, vel diſcretæ eſt illa vltra, quã, & omnes reliquas ſimul acceptas eiuſdem quantitatis non habet aliam, nam vt vltimũ abſolutè dicitur illud vltra quod in ipſa non eſt, nec poteſt accipi aliud, ità vltima pars quantitatis dicitur illa vltra quam, cum reliquis non põt accipi alia; quia ſicut in quantitate actuali non poteſt conſiderari ãliud præter vnam partem actualem, vel aliquas, vel omnes, ità non poteſt explicari ratio vltimi actualis, niſi vt ſit illud vltra quod, vel ſolum, vel cum aliquibus, vel cum omnibus alijs, non ſit aliud actuale in eodẽ toto; At non poteſt dici vltimum actuale id, vltra quod ſolũ, vel cũ aliquibus alijs, nõ eſt aliud actuale, nam ſic omnis numerus maior ternario, vt v.g. quaternarius eſſet infinitus, quia non haberet vltimã partem, nam præter vnam, vel aliquas. ſ. duas vnitates, eſt alia ſ. quarta vnitas, ergo vltimum actuale erit illud vltra quod, cum reliquibus omnibus non eſt aliud: Hanc rationem ſignat D. Th. 1. p. q. 7. art. 4. ex Ariſt. dum probat 6. phyſ. t. 61. omnem multitudinem debere eſſe finitam, *D. Thom.*

tam, quia eſt numerus, & omnis numerus eſt multitudo menſurata, per vnum .i. quia nullus numerus vltra vnam partem actualẽ, & reliquas omnes non habet aliud, atq. adeo 64 *Confirm. ratio allata.* habet vltimum. Confir. ex Ariſt. qui 3. phyſ. t. 64. probat omne totum actuale, habere terminum, quia non habet aliquid extra ſe, at quod non habet aliquid extra, eſt finitum t. 62. 63. vnde infinitum ait eſſe, cuius ſemper eſt aliquid extra, & hinc t. 65. & ſeq. infert nõ dari infinitum actu, ſed potentia, quia. ſ. totũ non poteſt habere actu aliud extra ſe vltra id quod habet actu, ſed bene poteſt habere in potentia. Confir. quia Ariſtot. definiens infinitum à priori ait, non eſſe id, *cuius nihil eſt extra, ſed potius id, cuius ſemper aliquid, extra eſt*, ergo infinitum in potentia dicetur id quod habet ſemper alias, & alias partes in potentia, infinitum verò in actu, erit id, quod in ſe, ſemper habet alias, & alias partes actu, quod conſtat implicare, nam definitio, quæ conuenit generi debet deſcendere ad inferiora, cum differentia contrahente proportionata inferioribus.

65 *Inſtantia.* Neq; dicas ibi definiri infinitum in potentia, non autem infinitum actu, nam ex ea *Soluitur.* definitione, t. 65. & ſeq. infert illud infinitum. ſ. definitũ, t. 62. 63. vno *modo eſſe. ſ.* potentia, *& alio modo non eſſe. ſ.* actu, & in fine *de infinito* inquit, *quomodo eſt, & quomodo non eſt, & quid ſit, dictum eſt.*

Obiectio. Dices vltima pars non debet illo modo definiri, ſed quod ſit illa vltra quam, & alias actu acceptas, ſeu ſignatas non eſt alia aſſignabilis, ſeu acceptibilis exiſtens in illo toto, ſicut infinitum, quod caret vltimo dicitur *Reſp.* id cuius partem accipientibus ſemper eſt aliquid extra accipere, ſed contra, quia in quantitate continua, vel diſcreta partes actuales prius natura ſunt, quam aſſignentur, tum quia non poſſent aſſignari, niſi ibi eſſent; ſed in illo priori ſunt finitæ, vel infinitæ, ergo habent vltimam, vel ea carent, ergo ratio vltimi non pendet, ex aſſignatione, & iuxta illum conceptum vltimi, definit à priori infinitum, t. 62. tum quia ideò per aſſignationẽ exhauritur, vel non exhauritur multitudo, vel magnitudo, quia ibi eſt vltima pars, vel non eſt, ergo ratio vltimi eſt prior, quam vlla aſſignatio.

66 *Secunda obiect.* Dices ſecundo ad rationem vltimi non eſt ſatis, quod vltra illud, & reliquas partes non ſit alia, ſed quod non ſit ſemper alia, & alia: vnde finitum habet vltimum, quia etiam ſi ſit aliqua pars vltra vnam, & aliquas illius, nõ tamen ſemper eſt alia, & alia: contra verò in infinitum ſemper eſt alia, & alia pars, *Reſpon.* & ideò non habet vltimam. Sed contra, tum quia ſicut primum dicitur ante quod non eſt aliud ne vnum quidem, 6. phyſ. t. 58. ita vltimum dicitur vltra quod, &c. non eſt aliud, ne vnum quidem, tum quia ſi vltra vltimũ poſſet eſſe aliud, tunc primus, & ſecundus dies menſis eſſet vltimus, quia licet ſint aliqui conſequentes, non tamen ſemper

A ſunt alij, & alij in eodem menſe, ſic pectus poſſet dici vltima pars hominis ſecundum longitudinem ſitus, quia nõ ſemper eſt alia, & alia pars, licet ſint aliquæ, ergo ratio vltimi debet definiri per negationem ſimpliciter vlterioris.

Dices 3. ex hac definitione vltimi ſequitur, 67 *Tertia obiectio.* infinitum in potentia habere vltimum; nam ſi vltima pars actu eſt ea, vltra quam, & omnes alias partes actu, non eſt alia actu; ſimiliter vltima pars in potentia erit ea, vltra quã, & omnes alias, vt ſic poſſibiles, non eſt alia poſſibilis; ſed in nullo toto vltra vnam, & alias omnes poſſibiles eſt alia poſſibilis, quia B implicat, vt ſint plures partes poſſibiles, quã ſint poſſibiles, ergo, ℞. pars poſſibilis definitur, quæ, vt poteſt actu addi ad aliquod totũ *Reſpon.* continuum, vel diſcretum, vt vltra eam, & alias omnes poſſibiles, quæ vnquã ſint actu additæ, non poſſit addi alia. Patet definitio, tum ex conuenientia vltimi actualis, & poſſibilis; tum ex diſcrimine ipſorum, nam conueniunt, quod vtrunque exigat plura, & diſtincta, ex quibus aliquid vnum fit vltimum, vnde fit, vt queadmodum in vltimo actuali partes cogitantur in actu; ita in vltimo poſſibili partes, quibus fit additio, & habent vltimum, cogitari debent, vt re, vel ratione C reductæ ad actum, nã ſine aliquo actu nulla ẽ pluralitas, & diſtinctio inter additas, & eas, quibus fit additio. Differunt vero in ratione vltimi, ſeu carentia finis, vnde ſicut in definitione vltimi actualis diximus eſſe id, vltra quod non eſt aliud actu, ita in deſcriptione vltimi poſſibilis diximus eſſe id, vltra quod non poteſt eſſe aliud. Confirmatur eadem 68 *Confirm.* definitio ex 3. phyſ. 62. & 63. infinitum in potentia, inquit, in quo extra omnia poſſibilia, quæ vnquam actu ſint, poteſt ſemper aliud, & aliud eſſe. Similiter finitum in potentia debet definiri eſſe id, in quo extra omnia poſſibilia, quæ aliquando actu ſint, D non poteſt aliud eſſe. Confir. 2. *Confirm. 2.* nam quando partes totius conſiderantur, vt ſolum poſſibiles, & non, vt ſecundum rem, vel cogitationem, ſunt actu, non poteſt à nobis cognoſci, an id ſit in potentia finitum, vel infinitum ex hoc, quod habeat, vel non habeat ſemper partem vltra, ſeu extra alias partes; nam ly (vltra ſeu extra) notant aliquem actum, & deſtinctionem in iis, vltra vel extra quæ affirmatur aliquid eſſe; at partes vt ſolum ſunt in potentia, non habent determinationem hanc ſed ſunt vnum quid indeterminatum in eo, ex quo educi poſſunt, E vel produci, nam licet per vnum actum ſignatum tunc cogitatur plura determinatã, ex illo vno fieri poſſe, tamen non adhuc in actu exercito ſunt actualiter determinata ſecundum rem, vel per rationẽ. Hinc Ariſt. *Ariſt.* 3. phyſ. 63. definit infinitum in quantitate, quod eſt in potentia, per actum partium etiam poſſibilium, extra quas ſemper poteſt aliud accipi, dicens, infinitum eſſe id, cuius partes ſecundum quantitatem accipienti-

bus.

bus i. actu, ſemper aliquid accipere extra eſt.

69 *Inſtantia.* At inſtabis, ex hac definitione vltimi ſequitur partes continui non eſſe infinitas, ſed habere vltimam, nã accepta vna parte cum reliquis alijs, non poteſt alia accipi, atq. adeò illa accepta eſſet vltima. *Solutio.* Reſp. continuum poſſe accipi dupliciter, primo ſecundum diuiſionem partium æqualiũ vni certæ, & ſic conſtat præter vnam cum alijs, nõ poſſe accipi aliam, nec ibi eſſe, nam ſunt finitæ; ſecundo ſecundum diuiſionem partium proportionalium, & ſecundum hanc rationem negatur accepta vna parte, cum omnib⁹ alijs acceptis, non poſſe accipi aliam, quia nulla pars proportionalis poteſt accipi vltra quam non poſſit accipi minor ſecundum proportionem, atq. adeò non habent vltimam, & ideo ſunt infinitæ. *Corollarium.* Hinc patet idem dicendum de cogitationibus damnatorum, quæ cum ſucceſſiuè fiant in æternitate, nulla poteſt accipi cum reliquis exiſtentibus, vltra quas non poſſit poni alia ſubſequens in eſſe, & ideo malè argumentantur ex hac definitione, dum ſumũt vnam cogitationem cum alijs omnibus futuris, ſed debent accipi cum omnibus exiſtentibus, vel determinatis. Nã hic non definitur vltimum ſimpliciter, ſed vltimum in rebus exiſtentibus determinatè, quas dicimus non poſſe eſſe infinitas, quia in illis eſt vltimum. Neque hinc ſequitur in Deo nõ exiſtere infinitatem perfectionum, quia ibi deberet eſſe vltima perfectio, nam in Deo non ſunt plures perfectiones, ſiue finitæ, ſiue infinitæ inter ſe diſtinctæ. Sed eſt vna ſimpliciſſima perfectio continens eminenter omnes perfectiones poſſibiles creaturarum, & formaliter omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices, atque adeo ex hac deſcriptione vltimi, non ſequitur in Deo non eſſe hanc infinitam perfectionem, ſed non eſſe infinitas actu inter ſe diſtinctas. Quod ſi accipiantur ſecundum diſtinctionem, quam habere poſſunt ab intellectu noſtro, dici poſſunt infinitæ ſyncathegorematicè, quia vltra vnam, & reliquas omnes, quas noſtra cogitatione diſtinguimus, ſemper poteſt cogitari, & diſtingui alia, & alia in infinitum,

70 *Quarta obiect.* Dices 4. In multitudine, vel magnitudine infinita non poteſt ſumi pars determinata, de qua potius, quàm de alia dicatur, quod vltra illam, & omnes reliquas, non ſit alia, atque adeò nulla poteſt eſſe vltima.

Reſpon. Reſp. inde ſequi quaternitatem eſſe infinitam, quia in illa nulla eſt vnitas, cui potius, quàm alteri determinatè conueniat eſſe vltimam, atque adeo in ſingulis vnitatibus debet eſſe negatio vltimitatis, quare in aſſignanda vltima parte alicuius multitudinis, vel magnitudinis, debet reſpici natura totius, reſpectu cuius dicitur vnitas, nã quando compoſitum conſtat ex partibus, habentibus inter ſe ordinem ſucceſſionis, vt eſt menſis, conſtans ex triginta diebus, vel ordinem ſitus, vt quantitas continua, tunc vltima pars eſt determinata, at verò quando compoſitum conſtat ex partibus, non habentibus ordinem, tunc vltima pars non eſt determinata. Ex quo fit, tripliciter poſſe conſiderari partes alicuius totius. Primo, vt habent ordinem ſucceſſionis, & tunc vltima pars debet dici, ea, vltra quam, & omnes reliquas, quæ anteceſſerunt, non eſt alia in eodem toto, vel non eſt alia pars futura, quæ ſit eiuſdem totius, v.g. menſis, &c. Secundo vt habeat ordinem ſecundum ſitum, & tunc poteſt certa aliqua pars ſumi, cui accommodetur definitio, vt ſit vltima, nam vltima dicetur, vltra quam, & reliquas præcedentes ſecundum ſitum non eſt alia ſubſequens ſecundum ſitum. Tertio poſſunt conſiderari partes totius ſine vllo ordine, ſed conſiderantur abſolutè, vt efficiunt aliquod totum, & tũc illa definitio poteſt ad quamlibet eius partem accommodari, vt oſtendatur tale compoſitum eſſe finitum, vnde in definitione vltimi actualis debet addi particula accommodatè ad materiam totius, vt vltimũ actuale in quãtitate ſit id, vltra quod, & omnia reliqua in eodem toto non eſt actu aliud accommodatè ad naturam totius, vt ea definitio verificetur de aliqua certa parte determinatè, ſi in toto eſt ordo partium, vel de qualibet indifferenter, ſi non habeant ordinem, ſed conſideretur totum præcisè, vt quoddam totum. *Corollarium.* Ex quibus etiam patet nõ benè definiri vltimam partem actualem eſſe eam, vltra quam, & omnes alias collectiuè acceptas, quæ in eodem toto ſucceſſiuè aſſignari poſſunt, non ſit omninò alia, vel aliæ exiſtentes, ſed in infinitum præter omnes collectiuè acceptas, quæ ſucceſſiuè ſunt aſſignabiles, Sed non placet, quia implicat eſſe propterea in toto, & non eſſe aſſignabiles; *Confirmatur.* quare confirmatur deſcriptio, vt ſit ea, vltra quam, & reliquas omnes exiſtentes, & aſſignabiles non ſit alia exiſtens, & aſſignabilis ſeorſim, quod de omni toto actu exiſtente verificatur. Hæc Valentia. *Valentia.*

71 *Inſtantia.* Sed contra illam definitionem vltimi, dũ phyloſophiam docerem, ſic obiici, cum dicitur, vltima pars eſſe illa in aliquo toto, vltra quam, & omnes alias, non eſt alia. Vel ſub ly omnes confunduntur, tam antecedentes, quam ſubſequẽtes, & falſa eſt, nam cõuenit parti etiam quæ exiſtit in medio, quia vltra illam, & omnes alias antecedentes, & ſubſequentes in aliquo toto, nõ eſt alia, at mediam eſſe vltimam includit implicantia. Vel ſub ly omnes confunduntur tantum partes antecedentes, tũc negatur in infinito non eſſe aliam, nam poſt vnam, & omnes alias antecedentes ſemper datur alia, & alia pars in infinitũ ſubſequens. Sed ſi attentè legatur Valentia, iam ſoluit illud, diſtinguens partes habentes ordinem à partibus ſine ordine componẽtibus totum, nam in illis vltima pars eſt determinata, & in definitione, ly *omnis*, ſupponit pro antecedentibus ſm ſucceſſionem. Vel ſitum, at in his, in quibus non eſt ordo, ſupponit, *ly omnis*, pro omnib⁹, quæ sũt in illo, quia inter

illas

non eſt ordo antecedentium, & ſubſequentium, quare definitio illa debet accõmodari ad partes habentes ordinem, vt dicatur, vltra vnam determinatam, & reliquas omnes antecedentes determinatæ perfectiones, nõ ſit alia poſterior ſecundũ ſucceſſionem, vel ſitum, & quia conſtat non poſſe eſſe plures tales, vltra quas immediatè non ſit alia, neceſſariò erit vna, atq; adeo in omni tali compoſito exiſtente ex talibus partibus erit vltima, vnde erit finitum, & de omni exiſtente habente, plures partes, quod habeat vltimam, probatur ex voluntate Dei ſine qua non poteſt vlla res exiſtere, at non põt velle plures partes, niſi velit inter illas vltimam, nam non poteſt velle niſi obiectum determinatum, at infinitum eſt quid indeterminatum. Neq. dicas velle infinitum in confuſo, tum quia hæc voluntas eſt ſufficiens, vt ex illa ſequatur effectus, at non poteſt ſequi infinitum in cõfuſo, & indeterminatè, tum quia inter infinita, quædam ſunt maiora, quædam minora, vt patet ex infinito ex palmis, & ex vlnis, ergo niſi determinetur, nullum infinitum ſequi poteſt, quod ſi determinetur ad infinitũ ex palmis, iam ſingulos palmos cognoſcendo producit ſimul; quos nõ min' cognoſcit ſimul producendo, quã ſi ſucceſſiuè, ſed de hac rõe Valentiæ plura infra, vbi conabimur illam defendere.

Obiectio. *Soluitur.*

Noua ratio ex vi noſtri intellectus.

72 9. Probari poteſt ex vi noſtri intellectus, nam in cognoſcenda, & aſſerenda veritate ſequi debemus lumen naturale intellectus, vbi ex lumine ſuperiori aliud nõ oſtenditur, ſed intellectus noſter non poteſt apprehendere quantitatem exiſtentem ſiue continuã ſiue diſcretam ſine aliquo termino, vt patet experientia, nam etiam ſpatium imaginarium non concipimus, vt poſitiuè infinitum, ſed vaſtitatem illam apprehendimus infinitam negatiuè .i. non finitã, nam ſi apprehenderetur corpus poſitiuum extra cælum, impoſſibile eſt percipi, niſi vt terminatum certis terminis, vt experientia patet, Neq. dicas falli imaginationẽ, tũ quia id negatur, niſi aliunde, & ex ſuperiori lumine, vel probabilioribus rationibus oſtendatur, illam falli, tum quia non ſolum imaginatione concipim', ſed intellectu, & nõ eſt maior ratio cur dicant aſſertores infiniti non falli, & negantes falli, vel cõtra; vnde ſicut in moralibus ſentẽtia fertur pro poſſeſſore, donec aliud ab aduerſario probetur, ita negãtes infinitum, quod à noſtro intellectu cõcipi nõ põt; ſunt in quaſi poſſeſſione, quod non datur, quare id iudicandum donec oppoſitum oſtendatur, & licet Deus poſſit plura facere quã nos lumine naturali intelligere, vt ſunt multa ſupernaturalia, tamen nulla eorum ſunt aſſerenda, niſi aliquo lumine nobis demonſtrentur, alioqui aſſertio eſſet temeraria, at infinitum poſſe exiſtere nullo lumine demonſtratur ſupernaturali, nec euidenter eo lumine naturali, neq. probabili ratione, quæ non ſoluatur probabilius, Hæc ratio fundatur in illo Axiomate Ariſt. intellectus apt' eſt omnia fieri, ideſt omne, quod habet rationẽ entis concipere 3. de ani. t. 18.

Obiectio. *Reſp.* *Ariſt. axioma.*

ART. IV. *Explicatur opinio Auctoris.*

Hæc quæſtio de infiniti exiſtentia eſt problematica.

73 PRima Concluſ. In hac quæſtione nihil certo demõſtrari poteſt, nam argumenta, quæ probant infinitatem, nõ conuincũt; nec quæ illa oppugnant, ſunt adeo certa, vt non habeant effugium; vnde fit, vt vtraque opinio pro ſe habeat graues auctores.

Infinitũ indiuiſibile in certo genere dari nõ põt. id tñ nõ ita conſtat ſicut de infinito diuiſibili. *Fundamẽtum.*

74 Secunda Concluſ. Infinitum perfectionis indiuiſibilis, in certo aliquo genere, probabiliter non poteſt dari, ſed non poteſt tam probabiliter excludi, ac infinitum diuiſibile cõſtans ex pluribus ſiue collectiuè vnitis, ſiue alia ratione. Secunda pars probatur, quia ratio infiniti cõſequitur quantitatẽ 1. phyſ. 25. Quantitas autem diuiſibilis eſt, at diuiſibilitas primariò reperitur in continua, & diſcreta quantitate, & in cæteris ſecundariò, & metaphoricè, ergo probationes circa finiti, vel infiniti exiſtẽtiã primario ſumi debẽt ex iis, quæ cõueniunt quãtitati continuæ, & diſcretæ, & inde applicari debẽt ad alia, quæ habent quantitatẽ virtualẽ, & perfectionis.

Confirm.

Cõfirm. quia infinitũ opponitur finito, finitũ aũt dicitur id, quod habet terminum, at termin' reperitur, vbi adeſt pluralitas, in quibus eſt primũ, & vltimũ, ergo infinitum dicetur, vbi adeſt pluralitas ſine primo, & vltimo, quia oppoſita ſunt circa idẽ oppoſito modo. Ex his igitur patet concluſo, quoad primã partẽ, nã vbi eſt perfectio indiuiſibilis in certo aliquo genere, ibi debet eſſe quãtitas virtualis pfectionis, vel eſt infinita in õni genere, ſeu latitudine ẽtis, & hęc nõ põt eſſe niſi in Deo, vt rectè D. Th. 1. p. q. 7. ar. 2. Suar. l. 2. c. 1. & Vaſq. diſp. 25. c. 1. & ſeq. nam eſſe adeo excellens in ſua eſſentia, vt careat in ſua eſſẽtia omni limite perfectionis, qualis reperitur in aliis in certo gradu entis, excluſo omni alio formaliter, vel eminẽter eo modo, quo aliqui ſunt poſſibiles in perfectiſſimo ente, eſt perfectio infinita Dei ꝓpria ex Val. q. 7. p. 1. Suar. l. 2. c. 1. vel eſt infinita in certo genere, & hæc vel põt eſſe reſpectiua, & de facto reperitur primo, in recipiẽdo, vt inq t D. Th. q. 7. a. 2. vbi ait lignũ eſſe finitum ſecũdũ formã, ſed infinitũ, in recipiẽdo quaten' eſt in potẽtia ad infinitas figuras, 2. in actuãdo, vt dicũtur Angeli habere infinitatẽ, q̃a nõ ſũt formę, quæ terminãtur ꝑ aliquã materiã, 3. excedẽdo, vt natura ſuperior dicitur infinita reſpectu inferiorũ, quia cõtinet perfectionem ad quã inferiores perfectiones ẽt ſi multiplicentur in infinitũ, nõ pertingunt. 4. poteſt eſſe in continendo, quia continet formaliter, vel eminenter omnes perfectiones poſſibiles in illo genere etiam ſi ſint infinitæ, & huiuſmodi infinitas non poteſt dari, nam eo ipſo, quo ſpecies eſt, in genere debet habere terminũ, nõ ſolum quatenus excludit alia genera entiũ, ſed ẽt intra illud genus, nã omne genus diuiditur per differentias, quarũ vna excludit

S. Thom. Suarez. Vaſq. *Valent. Suarez.*

aliã ab eadẽ ſpecie, ergo neceſſariò dicit terminũ intra illud genus, quia nõ cõtinet perfectiones alias illius generis, & hoc eſt, quod D. Th. ſignat 1. contr. Gent. c. 43. dũ probat Deũ eſſe infinitũ, quia nõ cõtinetur in genere, neq. idem dici põt de ſũmo genere, quia hoc habet maiorẽ perfectionẽ, quam ſpecies, vt potentiale reſpectu actualis, & ſimile quid dicitur, de materia, quæ determinatur ꝑ formã. nã ẽ quędã ĩfinitas negatiua perfectionis, at infinitas de qua agimus eſt poſitiua, per addictionẽ tãtæ perfectionis, vt nõ habeat finẽ, vnde patet idẽ dici poſſe de ente reſpectu inferiorũ, licet in ente ſit alia rõ, quia in cõceptu cõfuſo includit infinitatẽ, nã includit, tã ẽs creatũ, quã increatũ, vt alibi explicatũ ẽ, & fuſius in metaphyſica.

S. Thom.

75 Sed cõtra hãc rõnẽ obijci põt. nã Deus diſtinguitur ab õnib⁹ creaturis, & tñ cõtinet perfectiones õnes illarũ ob diuerſũ modũ cõtinẽdi, ergo idẽ dici poſſet de illa ſpẽ infinita cõtenta ſub genere aliquo, quia poſſet cõtinere oẽs perfectiones ſpecierũ illius generis, & tñ diſtingui ab illis, quia ſpẽs infinita cõtineret illas indiuiſibiliter, & eminẽter; ſpẽs aũt illę cõtinerẽt perfectiones formaliter, & diuiſibiliter: ſed adhuc Reſp. põt, quia ſpẽs cõſtitutæ per differentias diuidẽtes geneas, nõ ſe mutuo cõtinent, nec formaliter ob oppoſitionẽ differentiarũ, nec virtualiter, tum eadẽ rõe, qua vna ſpẽs potentia ſub vno genere põt cõtinere virtualiter perfectiones õium ſpẽrum illi⁹ generis, poterit ẽt ſpẽs cõtẽta ſub alio genere ſuperiore, atq. adeo vna ſpẽs cõtenta ſub genere ſubſtãtiæ oẽs perfectiones õium ſpẽrum ſubſtãtiæ, & cõſequenter ẽt accidentium, quæ cõtinentur virtualiter in ſubſtantijs, at hoc ſuperat perfectionẽ entis creati, quia non eſt rõ cur nõ poſſit ẽt naturali virtute creare, tũ quia infinitũ in vno genere cõtinet oẽs perfectiones illius generis, at repugnat oẽs perfectiones contineri in vno, & poſſe dari alias ſpẽs ſub illo genere. vt patet ex Diuina perfectione, quæ cum cõtineat oẽs perfectiones pertinẽtes ad rõem Diuinitatis, nõ põt dari ali⁹ Deus, at hoc repugnat generi, quia de eius rõe eſt diuidi, & cõtrahi ꝑ plures differẽtias.

Obiectio.

Reſp.

Confir. prima. Pars concluſionis ex Ariſt. quia probat primum Motorem eſſe indiuiſibilem ex infinitate illius, quia. ſ. exiſtimauit infinitatem non poſſe coniungi cum corporeitate, ſed cum incorporeitate, vt ſuo loco dicemus.

Confirm. 1.

76 Tertia concluſio probabile eſt nullum quantum exiſtens poſſe eſſe infinitum patet ex dictis contra infinitum extenſum continuum, & infinitam multitudinem diſcretorum.

Nulla quantitas eſſe poteſt actu infinitu. Prima ratio ex dictis.

Secundo probatur, quia omne quantum neceſſario includit plura, quæ dupliciter poſſunt conſiderari primo, vt dicunt multitudinem abſtrahendo ab ordine partium inter ſe, ſecundo, vt habent ordinem, & quidem ſub poſteriori conſideratione ſatis

2. Ratio.

A excluſum eſt ſupra, vbi oſtendimus ex varijs rationibus habere vltimum, ſed ſub priori ratione ſatis excluſum eſt ex dictis contra multitudinem actu infinitam; ſed adhuc

Confir. ex ratione Valentiæ, quod omnis multitudo rerum determinatarũ, exiſtentium habere debeat vltimam partem, nam vbi ſignari põt vna pars, vltra quã tota multitudo non actu procedit, illa erit vltima illius multitudinis, quia de ea verè dici põt, omnes partes exiſtentes intra illud totũ nõ extenduntur, vltra illam, iuxta definitionẽ datã vltimæ partis exiſtentis in aliquo toto.

Confirm. ex Valent.

Dices: vltimũ in aliqua multitudine deffiniri debet in ordine ad numerabilitatẽ, ſicut in extenſione permanenti in ordine ad poſitionẽ, & ſitũ; & in ſucceſſiua in ordine ad ſucceſſionẽ, nã vltimũ dicit duplicẽ reſpectũ; vnũ poſitiuũ, reſpectu pręcedentiũ, quæ ſupponit, alterũ negatiuum, reſpectu ſubſequentis, quod negat. Sicut ẽ cõtra primũ, cui opponitur vltimũ, dicit reſpectum negatiuũ ad præcedẽtia, quæ negat, & poſitiuum ad ſubſequentia, quæ ſupponit. Et quia tripliciter põt aliquod reſpicere præcedentia, ſcilicet ſecundũ numerationẽ, ſitum, & ſucceſſionẽ; ideo vltimum definiri debet per ordinẽ ad præcedentia hoc triplici modo, cum negatione ſubſequentis: vnde cũ Aduerſarij, dicunt quãlibet vnitatẽ ſignatã, vltra quã cũ omnib⁹ reliquis intra illud totum non eſt alia, potius debet dici prima, nã primo loco ſumitur, & deinde aliæ vnitates ſumuntur; at ꝙ in alia multitudine primo loco ſumitur, & deinde alia, illud habet rõnẽ primi, & nõ rõnẽ vltimi, ẽg. 77

B

Obiectio.

C

Reſp. hanc difficultatẽ fuiſſe ſolutã à Valentia, dum diſtinguit partes alicuius multitudinis poſſe dupliciter conſiderari, primo vt habent ordinẽ ſitus, vel ſucceſſionis, & ita partes illius multitudinis habent vltimã determinatẽ, nã in illa multitudine exiſtente, vltima pars eſt ex natura rei determinata, vltra quã alia non ſubſequitur actu exiſtens, quã probabile eſt dari in omni multitudine exiſtẽte, ex eo, quod omni multitudini exiſtẽti, & habente partes ordinatas ſecundum ſitum, vel ſucceſſionẽ, põt fieri additio, vt alibi ex Diuina productione, per quã ſingulæ partes determinatæ illius multitudinis cognoſcuntur, atq; adeo videt nõ extendi totum illud, vltra vnã partẽ illius multitudinis cõparatã ad alias præcedẽtes.

Reſp.

D

E Secundo partes multitudinis poſſunt cõſiderari, vt non habent hunc ordinem, ſicut multitudo aggregata Angelorum, vel lapidum, & tunc in illa multitudine nulla vnitas ſecundum ſe determinata habet rationem vltimi, ſiue in multitudine finita, ſiue infinita, ſed quælibet vnitas poteſt habere rationem vltimi, vt patet ex quaternitate, in qua quælibet vnitas eſt ea, quæ cõparata ad alias, non habet aliam in illo toto, vltra ſe; at inſtant hoc modo, aſſignatur in illa multitudine vltimum ſecundum nume- 78

Inſtantia.

ratio-

rationem, nam ſi numerentur illæ vnitates, ſiſtit numeratio ad vnam, vltra quam non procedit; at hoc non habet locum in multitudine infinita, quia numeratio in illa ſiſtere non poteſt. Sed ſoluit Valentia, ideo numeratio habet vltimam, quia in illa multitudine eſt vltima; ergo ratio vltimi non debet definiri à priori reſpectu numerationis, ſed ſecundum eam rationem, ſecundũ quam prius exiſtit, & fundat numerationẽ; at illa rõ prior non poteſt eſſe, niſi definitio aſſignata, ex qua demonſtratur, omnem multitudinem actu exiſtentem habere vltimam, quia illa multitudo, vltra vnam, & reliquas omnes non extenditur, atque adeo, nullam multitudinem actu exiſtentem eſſe infinitam actu, ſed infinitam in potentia, quatenus poteſt extendi per alias vnitates & ſicut in illa multitudine quælibet vnitas poteſt eſſe vltima, ita poteſt eſſe prima, quia ante illam non eſt alia acceptam, cum omnibus alijs, quia primum, & vltimum in hac multitudine non diſtinguntur, niſi per negationem præcedentis, vel negationem ſubſequentis, quas negationes eadẽ vnitas fundare poteſt diuerſa ratione.

Solutio, ex Valentia.

79 Hæc dixi in gratiam Valentiæ, quem acriter impugnaui, dum docerem hanc ipſam materiam; Scrupulus tamen ad huc manere poteſt, quia videtur, quod nulla vnitas ſecundum ſe ſit vltima, ſed tantum dum accipitur, & ſignatur; hoc autem videtur ſignificare numerationẽ quandã, ſed ad hoc videtur reſpõdiſſe Valentia ad primam obiectionẽ, negãdo requiri noſtram acceptionẽ, & ſignationẽ, quia prius natura in multitudine ſunt partes actuales, quam aſſignentur; atq. adeo prius natura quælibet rõem vltimi, vel non.

Autor defendit Valentiam, quem alias impugnauit.

80 Confirm. ſecundo ex infinitate potentiæ Dei, nam ſi poſſet creare infinitas creaturas ſub vna ſpecie, poſſet etiam ſimilia creare ſub alijs ſpeciebus, atque adeo ſimil creare omne creabile; at ex hoc ſequitur prius potentiam eſſe limitatam, & aliquo modo finitam, vt ait Alenſ. 1. p. q. 21. memb. 2. hoc enim diſtinguitur potentia finita ab infinita, quod à potentia finita poteſt effluere tota in effectus, quia ſic eſt limitata in producendo; at infinita non ſic, quia nũquam poteſt finiri in producendo ſemper nouos, & nouos effectus, vt producantur effectus, qui adæquent Diuinam perfectionẽ, quam imitantur, & participant creaturæ.

Confir. ſecũdo.

Alenſis.

81 Reſp. primo Aliqui Deũ non poſſe creare ſimul omne creabile; non tamen hinc ſequitur non poſſe creare infinita, quia etiam ſi ſub ſingulis ſpeciebus creetur vna infinitas indiuiduorũ, adhuc tamen ſub ſingulis ſpeciebus eſſent aliæ, & aliæ infinitates indiuiduorũ. Sed contra, tũ quia argumentũ procedit à ſimili, nam ſicut poteſt produci vna infinitas ſub ſingulis ſpeciebus, eadẽ ratione poſſent produci ſimul infinitæ vnitates indiuiduorũ, & plures ẽt, ſi plures dãtur, quia non eſt ratio cur poſſit vna infinitas, & non alia, tum quia non eſt certum dari plures infinitates indiuiduorũ ſub vna ſpecie, nã de rõne vnius infiniti eſt continere omnia, quæ pertinent ad illam ſpeciem, vel genus; ſi enim aliquid deeſt, non eſt infinitũ, tum quia ex hoc non poterit effugere, quia obiectũ potẽtiæ Diuinæ ſit infinitũ ſyncathegorematicè, nã vel omnia indiuidua, & omnes ſpecies producibiles effluere ſimul poſſunt à potentia Diuina, & vrget argumentũ propoſitũ initio, vel non poſſunt ſimul effluere, & cũ nõ ſint finita, ſed infinita; erunt infinita ſyncathegorematicè, cũ illis repugnet ſimultanea exiſtentia; at Aduerſarij, ne concedant hanc infinitatẽ obiecto potentiæ Diuinæ, cõcedunt poſſe produci poſſe infinita, & infinities infinita, & multa in intelligibilia. Ex quo patet nõ cõſequenter ſatis loqui, qui dicunt poſſe produci vnã, aut alterã infinitatẽ indiuidualẽ, non autẽ oẽs ſpecies producibiles, quia hi nõ poterũt effugere, quin obiectum potentiæ Diuinæ ſit infinitum ſyncathegorematicè.

Prima aliquorum reſponſio.

Reijcitur.

Corollarium.

82 Reſp. 2. Alij poſſe quidem produci omne creabile, non tamen exhauriri potentiã Diuinam quoad productionẽ, quia illas creaturas productas ſimul ẽt conſeruat; conſeruatio aũt eſt eadẽ actio, ac productio, tũ quia poſſet illas creaturas annihilare, & iterũ de nouo producere, quare non eſſet exhauſta, ſed impedita ex exiſtentia obiecti, cui repugnat productio, dũ exiſtit, tum quia poteſt eadẽ res pendere per duas actiones totales, atq; adeo per infinitas, vt dictum eſt de depẽdẽtia effectus à pluribus cauſis totalibus.

2. Aliorum Reſponſio.

Sed cõtra, tũ quia argumentũ habet vim ex limitatione potentiæ infinitæ reſpectu nouorum effectuũ, qui quãtumuis multiplicentur ſecundũ perfectionẽ eſſentialem, nũquam tñ poſſunt adæquare perfectionẽ Diuinã, at Reſp. procedit quoad influxum circa eoſdẽ effectus, quẽ dicunt nõ exhauriri ex eo, quod ponuntur effect⁹, ex vi vni⁹ influx⁹, nã ex eadẽ potẽtia poſſent ꝓuenire plures influx⁹ circa eoſdẽ effect⁹, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè.

Non probatur primo.

83 Tum quia inquit. Nauaret. impoſſibile eſt infinitatẽ illã relucere in cõſeruatione cuiuſcũq. rei extra Deum, alias talis potentia cõpleretur per ordinẽ ad aliquid extrinſecũ, atq; adeo eius perfectio eſſet relatiua nõ abſoluta contra cõmunem Theologorũ, dicẽtium infinitatẽ illa conſiſtere in eo, quod in ſe ſemper præhabeat, ſeu cõtineat infinitas perfectiones producibiles. Sed nõ video, quid ſolidi habeat hæc doctrina, nã cũ conſeruatio ſit continuata productio, quod ipſe aſſerit de continentia creaturarũ producibiliũ, dici põt de cõtinẽtia illarũ cõſeruabiliũ, & ꝙ ipſe putat abſurdũ infinitatẽ relucere ĩ cõſeruatione, põt ẽt dici ẽe abſurdũ relucere in ꝓductione ob eã dẽ rõne, & quia ex D.Th. tãta virt⁹ requiritur ad creandũ, quãta ad cõſeruãdũ, ergo ſi ex vno colligitur ĩfinitas ſimiliter, & ex alio.

2. Ex Nauarr.

Nauarræ doctrina non placet.

84 Reſp. 3. Alij ex creatione totius creabilis

3. Aliorũ reſp.

non exhauriri potentiam, ſed adæquari, & A
reduci ad actũ ſecundũ, atq. adeo quodam-
modo extrinſecè perfici; hoc autem non eſ-
ſe abſurdum patet, tum ex potentia gene-
ratiua in Deo, quæ quia producit Verbum
infinitum, & adæquatum, nõ põt aliud pro-
ducere, tum quia ex reductione cuiuslibet
potentiæ ad actum nullum ſequitur incon-
ueniens, ergo multò minus ex reductione
Non placet primo. potentiæ Diuinæ. Sed contra primo ex ge-
neratione Verbi, nam ideo Verbum aliud
non põt produci ſiue æquale, ſiue perfecti⁹,
quia hoc Verbum adæquat perfectionẽ Di-
uinam, nam recipit eandem numero eſſen-
tiam; at nulla multitudo creaturarum exi- B
ſtens adæquare põt perfectionẽ Diuinam;
85 ergo nulla multitudo exiſtẽs adæquare po-
Non placet 2. teſt potentiam Diuinam; Secundo, quia ex
reductione potentiæ ad actum, nullum ſe-
quitur inconueniens, quando reducitur eo
modo, quo reſpicit actum; at potentiæ Di-
uinæ repugnat reſpicere totum ſuum actũ
ſimul exiſtens, vt probatum eſt; ergo ſequi-
tur inconueniens, ſi ſic reducatur ad actũ;
Alenſ. Potentia Diuina inquit Alenſ. loc. cit. du-
pliciter conſiderari poteſt. Primo abſolutè:
Secundo cum diſpoſitione, ſeu præordina-
tione: vnde creabile dicitur, vel quod eſt in
potentia creantis cauſæ abſolutè, & ſic non C
poteſt dici omne creabile creari in A. nec
De⁹ creare in A. omne creabile; vel dicitur,
quod eſt in diſpoſitione, vel præordinatio-
ne creantis cauſæ, & ſic poteſt creare omne
creabile in A. Neq. hinc fit, quod poſt A. ni-
hil poſſit creari, quia multa ſunt in poten-
tia creatis, quæ nõ diſpoſuit creare. Et hinc
patet ad fundamenta Aduerſariorum.

86 *Confirm.* Confirm. quia potentia Diuina in hoc di-
ſtinguitur à creata; quod hæc præſupponat
materiam, ex qua limitatur quoad effectus.
At Diuina nihil ſupponit ex parte effectus,
ergo nihil habet, vnde limitetur ab vlla mul
titudine effectuum, quia non habet ex ſe, cũ D
ſit omni ratione infinita; neq. ex termino,
quia hic habet totum ſuum eſſe à potentia,
ergo potius limitatur, à potentia, qua limi-
tet illam. 3. quia nulla multitudo creatura-
Non placet 3. rum põt adæquare rationẽ entis, ergo nul-
la poteſt exiſtere, quæ adæquet potentiam
Diuinam, Conſeq. prob. quia potentia Di-
uina extenditur ad omne ens, quia extendi-
tur ad omne, quod non implicat contradi-
ctionem; Antecedens prob. quia eſſentiæ
omnium habent rationem entis realis, qua-
tenus ſunt imitationes Diuinæ eſſentiæ, ſed
in hac imitatione nũquam poteſt dari adæ- E
quatio; neq. ratio entis põt adæquari ab ali-
qua multitudine creaturarum exiſtẽte, quia
adhuc vltra illas põt dari alia ratio entis, ſi-
cut maior acceſſio, & imitatio Diuinitatis,
Hæc probabiliter dixi: Quib⁹ ſcio poſſe Re-
ſponderi, ſed non ſatis probabiliter. nã quæ
docet Nauarr. q. 7. controu. 25. §. 3. nullum
habent veſtigiũ probabilitatis, cum loqua-
tur ſine aliqua probatione.

ART. V. Soluitur primum Argumentum primæ opinionis ductum ex Potentia Diuina, & eius obiecto.

AD primũ Reſp. D.Th. 1.p. q.25. art. 2. 87 *S. Thom. & Henr. ſolutio.*
& Henr. in ſum. art. 35 q. 6. quando cau-
ſa eſt æquiuoca, non eſt neceſſarium cauſæ
infinitæ reſpondere effectum infinitũ, quia *Non placet.*
non habent adæquationem in eſſendo, ſed
hæc habet difficultatẽ, quia effectus cauſæ
æquiuocæ poſſet habere infinitatem infe-
rioris rationis. Pro ſolutione huius argu-
menti inquirendum eſt, quale ſit obiectum
Diuinæ omnipotentiæ, de quo Scholaſt. 1.
d.42. vbi D.Th. q.1. vbi Duran. q.1. Biel. q.1. *S.Th. Ferr.*
Dorbel. q. 1. Aegid. q.1. princ. & d.43. q.2. *Dur. Sylu.*
vbi Bona art. 1. Dur. & d.43. q.5. Aegid. q.2. *Biel. Bañez.*
Capr. q.1. Henr. in ſum. art. 53. q. 1. 3. & 5. *Dorb. Zumel.*
Alenſ. 1. p. q.20. m.1. & q.21. m.2. D.Th. 2. *Aegid. Gonz.*
contra Gent. c.7. & 8. vbi Ferr. & q. 21. de *Bonau. Vaſq.*
pot. ar.1. & 2. & 1.p. q.25. per totam, & q.21. *Capr. Gran.*
art.1. & ſeq. & illis locis Thomiſtæ, vt Sylu. *Henr. Molin.*
Bagn. Zumel. Gõz. vbi Vaſq. diſp. 104. Gra- *Alenſ. Suar.*
nadus tom. 1. p. 1. tr. de Diuina Pot. diſp. 3. &
diſp. 7. & ſeq. Molin. art. 3. Suar. 1. p. tr. 1. l. 3.
c.9. & diſp. 30. met. ſect. 11. 88

Dico primo obiectũ Diuinæ omnipoten- *Obiectũ omnipotentiæ non benè explicatur per omne poſſibile.*
tiæ nõ rectè explicatur per omne poſſibile,
Primo, quia poſſibile dicitur à potentia, ſed
hoc non põ dici à potentia paſſiua, nã poſ-
ſibile omne non habet potentiã paſſiuam,
vt patet ex ijs, quæ ſũt creabilia, ergo à po-
tentia actiua Dei, atq. adeo tãdem explica-
tur idẽ per idẽ, vide Alenſ. 1. p. q. 20. mem. 3. *Alenſ.*
affert, illud Anſelm. de conceptu virginali, *Anſelm.*
Deus põt de trunco facere vitulum, non tamen de *Auguſt.*
*trunco põt fieri vitulus, quia deeſt aptitudo ex
parte materiæ,* & Aug. lib. de ſymbol. *omnipo-
tens dicitur, quia de nihilo fecit quæcũq. fecit, nõ
.n. aliqua materia eum iuuit;* Secundo, quia
conſtat multa eſſe ſecundum ſe poſſibilia re-
ſpectu alicui⁹ potẽtiæ, quæ tamen nõ con-
tinetur ſub illa rõe ſub obiecto potẽtiæ Di-
uinæ, vt eſt peccare, mentiri, præcipere, vel
impellere ad peccatum, quæ Deus non põt
efficere, nõ eſt ex defectu potentiæ cũ enti-
tates ſimiliũ rerum efficere poſſit, ſed quia
dedecent eius bonitatem, vt ea efficiat, atq.
adeo ſi ea efficeret, eſſet, & non eſſet Deus,
quia nõ eſſet ſũmè bonus, & rõ eſt, quia act⁹
potentiæ Diuinæ eſt liber, atq. adeo nõ põt
verſari, niſi circa obiectũ, circa quod põt nõ
ferri voluntas, at voluntas Diuina non põt
ferri circa illa obiecta. 3. ſub obiecto imme-
diato Diuinæ potẽtiæ, non cõtinentur ea,
quæ dicũt ordinẽ eſſentialẽ ad creaturã, vt
meritum, obedientia, adoratio, &c. nã licet
hæc contineãtur ſub obiecto omnipoten-
tiæ ſecundũ aliquam rõem, cum ad illa om-
nia Deus concurrat non ſolũ, vt cauſa vni-
uerſalis, ſed ẽt particularis, tamen non põt
illa ſeipſo ſolo ſine interuentu creaturæ ef-
ficere, vt optimè Molin. 1. p. q. 25. art. 3. fusè *Molin.*
oſtendunt, ſed ſubijciũtur Diuinæ potentiæ
quanti-

quantitatis concurrit cum creaturis ad illa opera, vnde optimè aliqui dicunt obiectum omnipotentiæ eſſe oẽ poſſibile, & eſſe pôt ſine defectu operãtis, Rectè tñ monet Alenſ. q. 21. m. 1. Hæc oĩa ſubijci Diuinæ potentiæ tanquã illa ordinanti ad finẽ aliquem, nam permittit peccata ob aliquã rõnabilẽ cauſã.

Alenſ.

89 Dico 2. obiectum hoc non rectè explicari per omne, quod habet rationem entis, nã Deus eſt ens, & tñ non cõtinetur ſub obiecto omnipotentię, quia nõ eſt ens factibile.

Neq omne id, quod habet rationem entis.

Dico 3. quidquid inuoluit contradictionem non contineri ſub obiecto omnipotentiæ, quia hoc eſt formaliſſimè impoſſibile, vt D. Thom. 1. p. q. 25. art. 3. & 2. contra Gent. c. 25. Alenſ. 1. p. q. 20. & 21. Alb. 1. d. 42. art. 4. & 6. vbi Cap. Greg. Durand. Ricc. & alij cum Scoto d. 44. quia quod inuoluit cõtradictionem eſt incapax exiſtentiæ, quia duo contradictoria eſſe ſimul non poſſunt; at quod eſt incapax exiſtentiæ, non poteſt eſſe obiectum potentiæ, quę per ſuam actionem reſpicit exiſtentiam Rei; Ex quo patet non rectè excludi ab obiecto potẽtiæ, quia eſt negatio, quia negatio ſicut ſuo modo abuſiuo exiſtit, ita poteſt eſſe obiectum potentiæ. Hinc ſecundo fit, quæ probabiliter includant contradictionem probabiliter ẽt excluduntur ab obiecto potentiæ; quæ verò euidenter, ſic etiam excluduntur, & quia infinitum actuale probabiliter, & non euidenter includit contradictionẽ, ideo etiam probabiliter, excluditur ab obiecto Diuinæ potentiæ.

Quidquid repugnãtiam inuoluit, non eſt ſub obiecto omnipotentia.

S. Thom. Alenſ. Albert. Capr. Gregor. Durand. Ricc. Scot.

Corollarium.

90 Dico 4. obiectum potentiæ Diuinæ eſt omne, quod non implicat contradictionẽ, quia hoc eſt capax exiſtentiæ, quia nihil eſt, quod impediat, quin poſſit exiſtere, ergo debet vi Diuinæ potentiæ exiſtere, nã alioqui non contineret, omne poſſe, atq. adeo non eſſet omnipotentia, vt fusè dicitur prima parte Theologiæ.

Omnipotentiæ obiectũ eſt quidquid contradictionem non inuoluit.

Tale eſt quodlibet ens finitũ quomodolibet.

Dico 5. hoc, quod non implicat contradictionem eſt quolibet ens finitum, ſiue ſecundum perfectionem, ſiue extenſionem, ſiue intenſionem, ſiue multitudinem, quia hæc omnia nihil habent, quod impediat, quin ſint capacia exiſtentiæ.

91 Dico 6. hæc entia finita, quæ ſunt obiectũ Diuinæ omnipotentiæ, dicũtur finitã, quia quodlibet illorum, & tota multitudo, quæ poteſt ſimul exiſtere, neceſſariò habere debet aliquem terminum, quia nihil ſine termino exiſtere poteſt, cum compoſitum ex infinitis partibꝰ æqualis perfectionis nequit exiſtere vt probatum eſt, neceſſariò ſequitur, id quod poteſt exiſtere, habere finem, nam habere, & non habere finem, opponuntur contradictoriè, atq. adeo vnum eorum debet verificari de quolibet; quare ſi enti, quod poteſt exiſtere, falſò tribuitur negatio finis, neceſſariò de eo verificari debet poſitio finis, vnde Conimbr. art. 3. ex Capr. & Hiſp. dicunt; quãcunq. magnitudinem, cuiꝰ Deus habet ideam, eſſe finitam, verum nulla tanta eſt, qua Deus maiorem non percipiat, nec vllam notari poſſe, qua maior ab illo effici nequeat, vnde.

Dicitur ens finitum, quia habet aliquem terminum.

Conimbr. Capr. Hiſpal.

Dico 7. hic finis, ſeu terminus, qui eſt in obiecto potentiæ Diuinæ, non eſt determinatus, ſed indeterminatus, ita patet exemplo multitudinis poſſibilis, non enim ſunt tres Angeli, neq. quatuor, neq. quinq., &c. præciſè, ſed plures quam quinq., & quam ſex, &c. & idem dicitur de perfectionibus ſpecificis, in intenſione, & extenſione, nam obiectum potentiæ, non eſt præciſè palmꝰ, ſ. vnus, duo, tres, &c. & hoc eſt, quod alij dicunt eſſe finitum in infinitum, & alij infinitum ſyncathegorematicè, quia non pôt aſſignari terminus in obiecto adæquato potentiæ Diuinæ, Hinc fit, vt nequeat totum obiectum ſimul exiſtere, quia nullum indeterminatum pôt, vt indeterminatum, exiſtere, niſi habeat determinationem in ſe, vel in alio, vt patet ex iis, quæ dicunt Doctores de ſuppoſitione confuſa, ſeu termino vagè ſumpto, nam licet potentia equitatiua reſpiciat omnem vnũ equum vagè, tamen nõ pôt exequutio equitationis exerceri, niſi determinetur potentia ad talem determinatum equum, ſic etiam potentia creata productiua, licet reſpiciat omnia indiuidua, tamen non pôt exire in productionem, & actum, niſi circa determinatum indiuiduũ; ergo ſimiliter dicendum de omnipotentiæ reſpiciente plura ſub aliquo termino indeterminato. Confirm. quia quando potentia habet ſphæram extrinſecã terminatã, non pôt determinari vltima pars illius ſphæræ intrinſeca, vt patet ex dictis ſupra de maximo, & minimo. Sed ſphæra omnipotentiæ habet terminum extrinſecum, tum quia ſi haberet intrinſecum, poſſet totũ illud attingi ſimul, atq. adeo produceretur omne producibile, quod oſtendimus implicare, tum quia multitudo rerũ producibilium, dupliciter pôt ſe habere cũ infinitudine. Primo attingẽdo per ſuam exiſtentiã infinitatẽ, ita vt infinitas ſit intrinſeca multitudini, Secũdo tendendo ad infinitatem, ita vt nunquã multitudo exiſtat cũ negatione finis, ſed potius contra cũ poſitione finis, ſed cum tendentia ad infinitatẽ, & hoc modo infinitas ſe habet, vt terminus extrinſecus multitudinis producibilis: nam multitudo actu infinita non pôt produci, ſed omnis multitudo infra illũ; & tale eſt obiectũ omnipotentiæ, quod dicitur infinitũ ſyncathegorematicè, vt rectè Suar. loc. cit. & alij ferè oẽs, quia poſſe facere omnia ſimul, quæ non implicant contradictionẽ, deſtruit rõem omnipotentiæ, nam ad infinitatẽ huius potentiæ pertinent duo, Primo poſſe ſimul efficere quamcũq. rem poſſibilẽ, 2. vt nõ poſſit exhauriri, ſed ſẽper poſſit plura, & plura, quia videtur aperta repugnantia, quod potentia remaneat integra, & independens ab omni alio, & tamen nihil poſſit efficere, Hanc doctrinã optimè explicauit Cap. 1. d. 35. q. 2.

92 *Terminus in obiecto omnipotentia eſt indeterminatus.*

Corollarium.

93 *Confirm.*

Suarez.

Notabile dictũ Capr.

94 Hanc doctrinam optimè explicauit Capr. 1. d. 35. q. 2. art. 1. ad 3. Aureol. contr. 2. primo loco. *Non enim oportet, quod Diuinus intuitus ſiet ad aliquam magnitudinem finitam, ideſt determinatam, vel infinitam, aut quod ſucceſſiuè procedat in intelligendo maiorē, & maiorem: eſt enim dare medium, ſcilicet qua intuitus Diuinus non fertur in aliquam magnitudinem infinitā; ſed infinitas magnitudines intelligit, & nulla eſt maxima, quā intelligit, nam quacumq. data, quam intelligit, adhuc maiorem illa intelligit: ſed nulla eſt ibi ſucceſſio in intelligendo, neq. aliquis terminus in intellectis ſecundum exceſſum eorum ad inuicem.* Ex his patet ſolutio, argumenti, nā obiectum adæquatum eſt quidem infinitū, ſed ſyncathegorematicè, vt ibi optimè dictum eſt? Ad primam probatio. Reſp. ex effectis ſic infinitis colligi potentiam infinitam cathegorematicè, quia illa debet ſimul continere, & indiuiſibiter, perfectiones omnium effectum ſic infinitorum, vt fusè prima parte Theolog. oſtendemus. Reſp. 2. D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. infinitá potētiam poſſe eſſe ex effectu aliquo infinito non quoad ſubſtantiam, ſed quoad modū productionis: ſed hæc ſupponit opinionem quod ad creandum requiratur virtus infinita ſimpliciter, quam non omnes admittūt.

Solutio principalis argumēti.

Ad ſecundam probationem. Reſp. infinitum ſyncathegorematicum dicere eſſentialiter aliquam indeterminationem, quam explicat Ariſt. per actum admixtum potentiæ: & quia indeterminatum nō poteſt exiſtere, niſi auferatur indeterminatio, & hæc non poteſt auferri totaliter ab hoc infinito, ideò dicunt Doctores hoc infinitum includere ſucceſſionem, quoad exiſtentiam, vel determinationem perfectionis. Vnde cum quæritur, quale ſit obiectum, quod poteſt ſimul produci à Deo. Reſp. eſſe quodcunq; finitum, quod determinabitur, vel determinari poteſt prout eſt determinabile, i. nō hoc, vel illud finitum, & in hoc diſtinguitur obiectum potētiæ finitæ ab infinitæ, nā illud eſt finitum determinatum, at hoc eſt infinitum indeterminatum, ſed determinabile, at finitum quod poteſt determinari, poteſt eſſe maius, & maius in infinitum.

Ariſt.

95 Reſp. 2. obiectū omnipotentiæ poſſe dupliciter conſiderari, primo remotè, & ſic eſt omne finitum indeterminatum, ſeu finitū, in infinitum, ſecundo proximè, & hoc eſt omne finitum, ad quod poteſt potentia determinari à voluntate, vndè cum voluntas poſſit determinare potentiā ad mille, bis mille, &c. omnia hæc continētur ſub obiecto. Sed quia potentia indeterminata, quæ non eſt formaliter libera, non poteſt exire in actum, niſi determinetur, & potentia Diuina nō poſſit determinari, niſi à ſua voluntate, ideò non eſt completa, & proxima potentia ad eliciendum actum, niſi adſit decretum Diuinæ volūtatis ad tale, & tantū.

Secūda ſolutio.

Ad primam confirmationem reſpondēt, primo eo modo, quo poteſt ſucceſſiuè, poteſt ſimul, ſed ſicut ſucceſſiuè, nunquā pōt deueniri ad completam productionem totius, ſed in infinitum procedet productio, ita neq. poterit in ſimultanea productione poni totum in eſſe producto?

Prima ſolutio cōfirmationis.

Reſp. 2. negando maiorem. nam Primo intellectus poteſt ſucceſſiuè producere aſſenſum, & diſſenſum, non tamen ſimul. Secundo poteſt infinitas intellectiones producere ſucceſſiuè per æternitatē, non tamen ſimul. Tertio continuum eſt diuiſibile ſucceſſiuè per infinitas diuiſiones, non tamen ſimul. & ratio, quia multa ſunt abſolutè poſſibilia ſecundum ſe, & diuiſim, non tamen ſunt compoſſibilia; & collectiuè propter repugnantiam incluſam ſiue explicitè, & formaliter, ſiue implicitè, & conſequenter, vt patet in diuiſionibus continui, quare quælibet poteſt poni, & vna diuiſio nō repugnat alteri, & tamen non poſſunt omnes diuiſiones cōtinui ſimul poni propter repugnantiam implicitam, & conſequentem. ſ. quod deueniretur ad partes indiuiſibiles, & hoc modo omnes creaturæ licet diuiſim poſſint exiſtere, & abſolutè ſint poſſibiles, non tamen collectiuè ſunt compoſſibiles, non quia vna formaliter, & explicitè repugnat alteri, (licet hæc repugnātia ſit inter aliqua) ſed quia ex poſitione infinitarum ſequitur repugnātia, ſiue quia potentia Diuina exhauriretur, ſiue quia pars eſſet æqualis toti, ſiue quia id, quod eſſentialiter habet actū admixtum potentiæ, eſſet omnino in actu, & completè, ſiue ob alias repugnātias dictas, incluſas implicitè, & conſequenter in exiſtentia infinitorum actu; Vnde patet ad primam probationem maioris. Ad ſecundam probationē Reſp. quod, licet ſingulis partibus infiniti conueniat per accidens ſucceſſio, nō tamen omnibus cum illis omnib⁹ repugnet ſimultas, & compoſſibilitas ob repugnantiā conſequentem. Vnde dicuntur habere infinitatem ſyncathegorematicam, de cuius eſſentia, eſt incompletio, & potentia non reducibilis ad actum, niſi ſucceſſiuè.

Secūda ſolutio.

Omnibus infiniti partibus repugnat ſimultas.

96 Ad tertiam improbationem Reſp. quod attinet ad futuritionem, eſſe diuerſam rationem, quia futurum poteſt habere actum admixtum potentiæ, neq. vnquam totū ponetur in actu, & ideo ſibi non conuenit ratio repugnās infinitati, at ſimultas deſtruit admixtionem actus cum potentia, & ideo illa repugnat infinitati, ſed quod attinet ad præteritionem cōmuniter negant, potuiſſe infinita eſſe præterita, quia hæc eſſet omnia poſita in actu, atq. adeo repugnat infinitati, vt oſtendemus cum de æternitate: ſed quia Thomiſtæ concedunt potuiſſe infinita eſſe præterita, ideo in eorum ſententia explicandū eſt quo modo infinito repugnat ſimultas, & non præteritio Reſp. Sonc. quia ſimultas exigit actualitatem infinitorum, at nō ſic præteritio, quia præteritio eſſe pōt ſine actualitate ſimultanea, & completa: ſed cum ſucceſſione, & incompletione, & ideo infini-

Reſpōſio Sonc.

infinito repugnat exiſtentia, & rõe actualitatis, & ſimultatis, quia ſic deſtruitur admixtio actus cum potentia, vt patet. Nã Deus poſſit producere in quolibet inſtanti diuiſim vnam animam, atq. adeo ſingulæ animæ ſunt poſſibiles, vnde nulli earum repugnat actualitas, ſed non põt in omnibus, & ſingulis ſimul, atq. adeo illis repugnat actualitas cum ſimultate.

97 *Non datur ſummum in obiecto poſſibili ex vi omnipotentiæ.*

Ad 2. confirm. Reſp. In obiecto poſſibili ex vi potentiæ Diuinæ non dari ſummum, quia exhauriretur potentia Diuina contra infinitatẽ illius, vt ſupra; & cum dicitur De⁹ poteſt omne poſſibile, intelligi debet, diuiſim, quia quãcũq. rem, vel multitudinẽ finitã Deus põt; non tñ collectiuè, nã vt quælibet illarum ſit ens reale, ſatis eſt, vt quælibet poſſit diuiſim exiſtere, quia ſic eſt poſſibile, q̃ ſi dicant, nõ ſolum ſingula concipi, vt entia realia, & poſſibilia, ſed ẽt totã collectionẽ, ad id Reſpondetur illam collectionem eſſe poſſibilẽ, & ens reale, non vt dicit collectionem quoad ſimultatẽ exiſtentiæ cõtentorum in illa collectione, ſed ſecundum quamlibet rem in illa contentam, & hoc ſatis eſt, vt Deus habeat abſolutè potentiam circa totam illam collectionem, vt dicitur de diuiſionib⁹ continui, & de potentia Dei conſeruandi, & deſtruẽdi eandem rem, quæ non poſſunt ſimul effici. Hinc Reſp. ad argumentum in ea propoſitione, *Deus poteſt producere totum, quod poteſt: vel totum, quod eſt producibile ſimul, poteſt ſimul produci* inuolui repugnantiã in adiecto, etiam ſi prædicatũ includatur in ſubiecto, nã in ſubiecto ſupponitur dari ſummum ſiue ſecũdum extenſionem, ſiue intenſionem, ſiue multitudinẽ cum dicitur *quidquid poteſt, vel totum, quod poteſt*, ſicut ſi dicetur homo irrationalis eſt irrationalis, videtur eſſe verum, quia prędicatum includitur in ſubiecto, ſed tamen eſt falſum ob falſam ſuppoſitionem, & implicantiam poſitam in ſubiecto, vt rectè Scotus loc. cit. aduertit; & Confirm. ex aperta inſtantia, nam omnes concedunt, Nõ poſſe produci creaturam ſimpliciter infinitam in genere entis, ſed infra illam ſemper poſſe produci prefectiorem, & perfectiorem in infinitũ, quo poſito põt fieri ſimile argumẽtum, *omnes ſpecies creatas, ſe inuicem excedentium in perfectione quas Deus poteſt in hoc inſtanti producere, poteſt producere*; ſed illæ nõ ſunt finitæ perfectionis, ergo infinitæ, vnde ſicut dicitur ad hoc, ita ad illud, & ſimiliter quantã maximã perfectionẽ producibilem in hoc inſtanti, Deus põt producere in hoc inſtanti: Hæc .n. omnia habent idẽ vitium.

Scot. *Confirm.*

Secunda ſolutio.

Reſp. 2. quod eo modo quo illa ſunt producibilia, ita Deus põt producere, ſed ſunt producibilia, remotè præciſo decreto Diuino, ita Deus remotè põt, ſed hæc, quæ ſunt producabilia remotè, ſunt finita in infinitũ, ſeu indeterminatè, quia fiunt proximè producibilia, vt ſtant ſub decreto Diuino determinatè, vt hæc, vel illa producantur ſub tali termino, vel tali. Ex quo ſoluitur aliud, ſcilicet faciat Deus, quod poteſt, Nã quod poteſt fieri remotè, non poteſt in exequutione poni, niſi poſt decretum Dei, & quia Deus nõ poteſt velle, vt exiſtat effectus ſub indeterminatione, quia ſic implicat, ideo non poteſt velle, vt ſic fiat; ſed fiat ſub certo termino, vnde ex poſſibili poſito in eſſe nõ ſequitur impoſſibile, tum quando ponitur in eſſe eo modo, quo exigit poni in eſſe, ſed aliter ſequitur impoſſibile, tum quando ponitur in eſſe, vt eſt poſſibile, ſed infinita nõ ſunt poſſibilia collectiuè, ſed diuiſim, ideo ponuntur in eſſe diuiſim, non collectiuè.

Solutio alterius argumenti.

Reſp. 3. Etiam ſi verè poſſit facere ſimul, quæ poteſt facere ſimul: ſicut poteſt facere omnia, quæ poteſt facere; nõ tamen poteſt poni, vt hæc omnia ſint ſimul facta, quia ſi eſſent poſita in actu, nihil amplius pro illo nunc poſſet facere; at hoc eſt impoſſibile, quia cum infinitum ſit impoſſibile, illa, quę facta eſſent, iam eſſent finita; at non poſſe plura, quàm finita, certa, & determinata, eſt contra infinitatem potentiæ, per quam fieri poſſunt plura, & plura in infinitũ, & cum dicitur poſſibili, poſito in eſſe, nõ ſequi abſurdũ, eſt vera ſeruata eadẽ ſuppoſitione terminorũ in eſſe poſſibili, & exiſtentiæ; nõ tñ variata ſuppoſitione; at hic variaretur ſuppoſitio, ſcilicet ex diſtributiua, ſeu copulatiua ad diſtributam, ſeu copulatam, vt patet in hac, *Petrus poteſt hodie comedere omnes panes, qui ſunt in hac Vrbe*, eſt vera diſtributiuè, ſeu copulatiuè, non tamen copulatim, quia poteſt comedere ſingulos, tamen non poteſt in eſſe, quia ſi comederet actu ſingulos panes diſtributiuè, tũnc comediſſet omnes, atque adeo copulatim, quia nullus iam remaneret, quem non comediſſet, atque adeo ſinguli copulatim eſſent comeſti; ergo idem dicendum ſi poſſibile obiectum potentiæ Diuinæ poneretur in eſſe: ſic etiam cũ gratia ordinaria poſſunt vitari ſingula peccata venialia copulatiuè accepta; tamen nõ poteſt poni in eſſe, vt ſint ſingula vitata cum gratia ordinaria, quia à ſenſu copulatiuo tranſiretur ad copulatum. Alij tamen volũt mutari ſuppoſitionem ex cõfuſa, vt ſupponunt termini in eſſe poſſibili in determinatam, vt ſupponũt, quando ſunt ſub actione. 98

Tertia ſolutio.

Ad 3. Confirmat. Reſp. ex vna Hypotheſi impoſſibili ſequi poteſt aliud impoſſibile: quare non mirum ſi ex infinitate Angelorũ impoſſibili, ſequantur infiniti effectus; at negatur, Deum nunc poſſe, quod ex hypoteſi impoſſibili poſſent infiniti Angeli, vt rectè Capr. & Conimbr. notant; ſicut Deus poteſt quidquid poſſet alius Deus, ſi eſſet; ſed ille ſi eſſet, poſſet producere aliũ filium; non tamen ſequitur, quod qui nunc eſt, poteſt producere, quia illud eſt ex conditione impoſſibili, hoc autem eſſet abſolutè. 99

Ad 3. confirm.

Capr. Conimbric.

Ad 4. In hac materia duo extrema ſunt vitanda, vnum ne facilè Deo negemus, quæ videntur includere perfectionem; ſecundo occaſio-

Ad 4. confirm.

ne facilè concedamus; ſed vtrumque debet recta ratione perpendi, nam vtrumque eſt expoſitum periculo vel errandi, vel dandi occaſionem Gentibus deridendi res fidei, dũ ex huiuſmodi opinionibus reddũtur res incredibiles gentibus, & ideo cum humana rõ inueniat in poſitione infiniti repugnantiam contradictionis, ea neganda eſt, vt ſupra notauimus ex Hugone, & alijs.

Operari neceſſariò cohæret cum virtute infinita.

100 Ad 5. Reſp. Conimbr. operari neceſſariò repugnat cum infinita virtute, quia modus ille operandi dicit imperfectionem virtutis, atq. adeo finitudinem, quia repugnat virtutẽ eſſe infinitã, & nõ habere perfectiſſimum modũ operandi, qui eſt cum libertate, ſed ſi daretur infinita virt' cum tali modo operãdi, produceret quidem infinitum, ſed tunc infinitũ exiſteret ex hypotheſi impoſſibili. Sed hæc Reſp. non omnino placet, nam Deus habet virtutem productiuam ad intra infinitam, & tamen neceſſariò producit, ergo hæc neceſſitas non repugnat cum infinitate. Secundo quando effectus habet repugnantiam, etiam ſi ponatur virtus, nõ tamen ſequitur effectus, vt ſi daretur virtus motiua infinita, non ſequeretur ex illa velocitas infinita motus, quia eſſet inſtãtanea occupatio ſpatij, quod eſt maius mobili. Hoc autem implicare videtur. At Conimb. cõcedent ex hypotheſi impoſſibili virtutis infinitæ ſequi motum inſtantaneum; & ſicut, quia ea ꝓducere ad intra cũ neceſſitate eſt perfectionis ideo cohæret cum infinitate virtutis, at non ſit producere ad extra, ideo non cohæret cum infinitate virtutis, & ratio eſt, quia productio ad intra eſt neceſſaria ad exiſtendum, at nõ ſic productio ad extra, at exiſtentia neceſſaria eſt perfectior exiſtentia contingenti, ſicut modus liber producendi eſt perfectior modo producendi ad extra neceſſario.

Hæc reſponſio non probatur omnino.

Secunda aliquorũ reſpõſio.

101 Reſp. 2. poteſt ex modo operandi neceſſariò virtutis Diuinæ, ſequi effectum infinitum, ſed vtrunque eſt impoſſibile, ideo non mirum, ſi vnum ſequitur ex alio, & licet in diſputationibus admictantur ſuppoſitiones impoſſibiles ad cognoſcendas naturas, & cauſas, ac connexiones rerũ, non tamen ad inferendum aliquid contra partem, cum qua diſputatur, atque adeo non poteſt inferri ad conuenire Deo abſolutè, dũ eſt liberum operans; vnde liberum agens non habet minorem virtutem, quam agens neceſſarium, quia hoc reſpiceret infinitum quidem effectũ, ſed impoſſibilem, at illud, effectum poſſibilem.

Tertia aliorũ reſponſio.

Reſponderi 3. poteſt, ſi Deus haberet virtutem infinitam, & modum agendi neceſſarium, non ſequeretur, præciſo omni alio; effectus infinitus, nec finitus, ſed nullus, niſi illa virtus ex circoſtantijs, vel alio modo determinaretur ad effectus, quia nulla potentia, ſiue finita, ſiue infinita poteſt ferri in terminum, ſed effectum habentem indeterminationem, quia exiſtentia exigit perfectam determinationem in re, cui conuenit, ſed obiectum potentiæ infinitæ, eſt indeterminatum, vt probatum eſt, quia non poteſt exhauriri; ergo non poteſt, vt ſic, eſſe ab illa, niſi ponatur determinatio per quam effectus habeat finitudinẽ tantã, vel tantã.

ART. VI. *Soluitur ſecundum argumentum ductum ex parte creaturæ.*

Infinitũ actu repugnat creaturæ, vt exiſtenti. Primo.

AD ſecundum Cap. Reſp. ad primo, Infinitatem actualem repugnare creaturæ, vt exiſtenti: tum quia eo ipſo, quo eſt creatura, decidit ab infinita perfectione extra genus, atq. adeo collocatur in determinato genere, at eo ipſo, quo eſt in genere, eſt finitæ perfectionis, nam genus non poteſt exiſtere, niſi ſub determinata differentia, at quod conſtituitur per determinatam differentiam, non poteſt continere infinitã perfectionẽ, quæ continetur ſub illo genere, tũ quia per illam excludit à ſe perfectiones aliarum ſpecierum, tum quia creatura includit contingentiam, at infinitas excludit contingentiam; nam infinitum in tali genere perfectionis includit omnem perfectionẽ participabilem in tali genere, ſed inter has perfectiones maximè continetur exiſtentia, quia hæc eſt perfectio cuiuslibet entis, ergo eo ipſo, quo perfectio eſt infinita, neceſſariò eſt exiſtens, vt v.g. ſapientia eo ipſo, quo eſt infinita, debet includere omnem perfectionem, quæ poteſt participari à ſapientia, atq. adeo exiſtentiã, vnde neceſſitas exiſtendi includitur non ſolũ in Deo, vt continet omnes perfectiones, ſed etiam in ſingulis attributis, etiam vt inter ſe diſtinguntur ratione infinitatis, quæ includitur in ſingulis, neque obſtat, quod concipi poſſit aliquando aliqua perfectio infinita, & tamen non exiſtẽs, nam etiam impij concipiunt Diuinam perfectionem non exiſtere; quia licet non concipiatur explicitè ex modo concipiendi, tamen concipitur implicitè ex parte ei conceptæ, & fortè hoc ſignat Capr. cum dixit infinitatem repugnare cum actualitate creaturæ, tum ob alias arationes dictas. 102

Secundo. *Capr.* *Tertio.*

Ad primum prob. Reſp. cum dependentia ſit imperfectio, quo ens eſt perfectius, eo minus debet dependere, atq. adeo, quod eſt infinitæ perfectionis, nullo modo dependere debet, & licet ex natura ſua exigat perfectiorem influxum, tamen hoc non ponit maiorem, ſed minorem depẽdentiam, quia illa exigentia nõ eſt ex imperfectione, quæ conſiſtit in elongatione ab actu, ſed ex perfectione, ſicut ex eo, quod generatio Verbi eſt perfectior non ſupponit in Verbo maiorem imperfectionem. 103

Infinitas pugnat cum dependentia.

Ad ſecundam probat. Reſp. quamlibet infinitatẽ repugnare cũ depẽdentia, quia eo ipſo quo eſt infinitum in ſuo genere includit exiſtentiam ſui generis, ſicut infinitũ in ratione eſſentiæ includit exiſtentiam proportionatam toti generi entis. Hæc autem 104

repu-

repugnantia non eſt formalis ſecundũ conceptum explicitum in actu ſignato, namſic dependentia immediatè, & formaliter repugnat cum independentia, ſed eſt virtualis ſecundum conceptũ implicitum in actu exercito, quia ex infinitate conſequitur incluſio exiſtentiæ, atq. adeo independenti a, quæ formaliter repugnat cum dependentia, & ſicut eſt infinitas in ratione entis, & in tali genere, ita eſt independentia in tali genere entis, ſed quia hoc repugnat, ideo repugnat infinitas creaturæ non ſolum ſecundum eſſentiam, ſed etiam in tali genere. A

Primo.

Secundo.

Secundo repugnat multitudini infinitas actualis ſiue continuæ, ſiue diſcretæ ob rationes dictas ſupra ad primam probationẽ Reſp. multitudi non repugnare infinitatem ſyncathegorematicã, vt ibi dicitur, & confirm., ex definitione Ariſt. patet in infinito includi plures vnitates habẽtes talem conditionem, vt ex eo ſemper poſſit alia, & alia vnitas, ſeu pars accipi, & tamen ſemper maneat aliud accipiendum, vnde patet ſingulas vnitates non ita eſſe neceſſarias ad conſtitutionem, vt collectiuè concurrant, ſicut vnitates decem ad denarium numerũ, quorum ſi vna auferatur, deſtruitur numerus denarius, nec mirum, quia ſicut numerus finitus vnus poteſt eſſe maior altero, ita vnum infinitum ſyncathegorematicum maius altero; Sed repugnat illi infinitas cathegorematica, quia omnis multitudo exiſtens debet habere vltimum, ſeu terminum ſiue in ſe, ſiue in alio: ſiue, quia nullum indeterminatum pôt exiſtere, at multitudo carens termino, eſſet indeterminata, ſiue quia vt aliqui putant. Talis multitudo non poteſt habere conſtituentia, cum illæ vnitates, nec ſumptæ collectiuè poſſint cõcurrere ad cõſtituendam multitudinem infinitam, quia ſi ſic, ablata qualibet vnitate deſtrueretur infinitum, neq. eadem ratio eſt de finito communi, cum hoc habeat multas ſpecies, in quibus poteſt conſeruari, vnde per ablationem vnitatis ſi deſtruitur quaternarius manet ternarius. & vnum finitum eſt maius altero, At non ſic infinitũ formaliter, de quo loquimur, nam cũ non habeat plures ſpecies ſub ſe, quarum vna ſit maior altera, per detractionem deſtrueretur ſecundum rationem totalem infiniti, ſeu ſecundũ ſpecificam rationem infiniti, vt ſic. B C D

105 *Implicat multitudo actu infinita, quia non haberet conſtituentia.*

Neq. poſſunt vnitates diſtributiuè acceptæ componere infinitum formaliter, tum quia prædicatum, quod conuenit termino ſupponenti diſtributiuè, conuenit cuilibet inferiori, præcisè ſumpto, vt ſi curſus conuenit homini ſupponenti diſtributiuè, conueniet Petro etiam præcisè ſumpto; at vna, & ſingularis vnitas non componit infinitũ ſi præcisè ſumatur, quia componit ſimul cũ aliis, tum quia etiam ſequeretur præciſa vna vnitate deſtrui totum compoſitũ, quia propoſitio, habens ſubiectum diſtributiuè ſupponẽs falſificatur, ſi in vno ſingulari ſit falſa. E

Confirm. quia infinita multitudo exigit infinitas vnitates, à qua ſi auferantur finitæ vnitates, adhuc manet infinita, at per hoc non ſaluatur compoſitio multitudinis infinitæ, ergo. Minor prob. nam præciſis omnibus vnitatibus, quæ non ſunt neceſſariæ ad infinitatem, quæritur an ex reliqua infinitate ſi auferatur vna vnitas, maneat infinitas, an non: ſi primum eſt contra ſuppoſitum, quo præciſæ ſunt omnes vnitates non neceſſariæ, & remanſerunt ſolum vnitates neceſſariæ ad infinitatem; Si verò dicatur ſecundum, ſequitur infinitum deſtrui, & fieri finitum per ablationem vnius vnitatis, & per additionem vnius reddi infinitũ, quod videtur ex terminis abſurdum. 106 *Confirm.*

107 *Obiectio ex Boneto.*

Dices: cum Boneto l. 2. Theolog. Nat. c. 2. §. Dicto de infinitate, vbi maior pluralitas non habet maiorem repugnantiam; quam minor pluralitas, ibi nec infinita pluralitas habet aliquam repugnantiam, ſed mille indiuidua non habeat maiorem repugnãtiam ad ſimul exiſtendum, quam centum indiuidua, ergo nec infinita habent aliquam repugnantiam; maior probatur, tum quia ſi infinita repugnant coexiſtere, debet repugnãtia illorum creſcere iuxta augmentum multitudinis indiuiduorũ, tum quia vel illa repugnantia erit in ſingulis reſpectu ſingulorum, & ſic erit maior, vbi maior pluralitas, & infinita, vbi infinita pluralitas: at hinc ſequitur nec poſſe coexiſtere etiã, vbi eſt finita multitudo, & pluralitas, quia indiuidua ſemper retinerent eandem repugnantiam, vel non erit in ſingulis reſpectu ſingulorũ, & non apparet, vbi ſit, neq. an ſit finita, an infinita.

Respond.

Reſp. duplicem eſſe repugnãtiam, vnam inter formas, ſeu partes multitudinis, & hæc multiplicatur ad multiplicationem partiũ, Alteram in toto reſpectu alicuius prædicati, Hæc autem repugnantia non eſt prioris generis, ſed poſterioris, quia eſt in tota multitudine infinita reſpectu exiſtẽtię, eo quod exiſtentia trahat finitatẽ in multitudine, vt dictũ eſt, vnde patet ad probationẽ maioris.

108 *Implicat continuum actu infinitum.*

Denique repugnantia etiam reperitur in multitudine partiũ quantitatiuarũ infinitarũ ex ſpeciali ratione quantitatis, nam licet infinitas non deſtruat extreitatem, tamen deſtruit terminum requiſitum ab extreitate exiſtente, vt probatum eſt à poſteriori, & priori.

Omnis creatura terminum exigit.

Ad 1. confirm. Reſp. Ex dictis patere, omnem creaturam exigere terminũ iuxta conditionem ſuæ naturæ, nam ſi ſpectetur perfectio ſpecifica, non poteſt eſſe infinita, vt probatũ eſt, neq. ſi intẽſiua, vel extẽſiua, vel productiua, nam hæc conſequitur ad perfectionem ſpecificam vel intenſiuam, vel extenſiuam, & licet perfectio ſpecifica in certo genere infinita ex eo, quod ponitur in certo genere, non ſit increata ſecundum adæquationem entis increati, tamen eſſet increata inadæquata. ſ. in ſuo genere, quod licet

113 *…ſſibilitas in- …cathegor. …ſsibiliter …aliter re- …quire.* babiliter, vt dictum eſt dupliciter enim poteſt eſſe incuidentia contradictionis, primo quoad connexionem prædicti cum ſubiecto, quæ non eſt euidenter falſa, vel vera ſicut cum dicitur implicare naturam, cum propria perſonalitate aſſumi ab alia, nã hæc propoſitio, licet multis appareat implicare, quod eſſe in ſe, & in alio implicet, non tamen id eſt euidẽs implicare, & talem incuidentiã non habent multa abſurda, quæ ſequuntur ex poſitione infiniti, nam euidenter implicant, vt quod, *totum non ſit maius ſua parte*; & ſimiles, ſecundo, quia licet propoſitiones, quæ inferuntur habeant euidenter implicantiã, quoad connexionem prædicati cum ſubiecto, tamen ſequela non eſt euidens, ſed incuidens, eo quod fundatur in aliquo principio probabili, & talia ſunt abſurda, quæ ſequuntur ex infiniti poſitione, nam aduerſarij negant ſequi, eo quod negant, aliquod principium neceſſarium ad ſequelam, *vt quod infinitum habeat rationem totius*, & quod principium illud, (*totum eſt maius ſua parte*,) eſt verum in finitis non in infinitis, & ſimilia.

114 *Diſpoſitas ad inſtantias alias.* Vnde patet eſſe diuerſam rationem, tum quia in myſterijs, iã cognitis emendari poteſt diſcurſus ex ſuperiori lumine, at non ſic in poſitione infiniti, quia cum habeamus probabilem diſcurſum, nec aliunde habetur certitudo oppoſiti, vt habetur in myſterijs fidei non debet oppoſitum aſſeri etiam ſi adſint aliquæ difficultates, quia non poſſumus aſſentiri opinioni ponenti infinitum, neque ex lumine naturali, nec ſupernaturali, tum quia ex poſitione infiniti, ſequitur aliquid, quod eſt contra lumen naturale, & licet aduerſarij negant id ſequi, tamen immerito, quia immerito negant principia ab omnibus admiſſa, ex vi terminorum, vt cognoſcuntur lumine naturali. At non ſic in illis myſterijs, quia hæc licet ſint ſupra lumen naturale, non tamen contra lumen naturale, nã ſemper in diſcurſibus, qui ſint contra illa admiſcetur aliqua falſitas, vt in myſterio Trinitatis, quod idem non poſſit identificari cum duobus diſtinctis realiter, quod verum eſt in natura finita, quæ non poteſt eſſe inadæquatè idem cum vno, at non ſic in natura infinita, quæ eſt inadæquatè idem cum vno, & ſimiliter dicendum de ſeparatione naturæ à propria ſubſiſtentia, quia ex eo quod in natura nullũ ſit exemplum iudicarunt phyloſophi impoſſibile, at non eſt impoſſibile, quia natura eſt prior exiſtens, quam ſubſiſtens, & ſimiliter dicendum de alijs, quare non oportet ad ſingula reſpondere.

115 *Ad Confirm.* Ad Confir. Reſp. ex dictis patere Deum poſſe producere in ſingulis inſtantibus diſtributiuè, ſeu, vt alij melius diuiſiue, ſeu in ſenſu diuiſo, nõ tñ collectiuè, & in ſenſu cõpoſito, ſicut dicatur de diuiſionib' cõtinua.

Inſtantia. Dices; Hora labitur, & abſoluitur; ergo etiam productiones Angelorum, quæ fieri poſſunt in illa hora.

Soluitur. Reſp. labi quidem, ſed in fine horæ non produxiſſet in qualibet parte proportionali vnum Angelum, quia implicat, nam cõtinuum diuiſum, ſeu ſignatum eſſet in omnes partes proportionales, & daretur vltima pars. In cuius rei confirmationem Sotus 116 multa affert abſurda. Primum, quia ſequeretur continuum eſſe numerabile, per quãlibet ſui partem, quod etiam abſurdum patet, ex 3. phyſ. 59. nam licet Deus poſſit efficere horam continuam; non tamen poteſt numerare omnes partes proportionales, incipiendo à prima, quia non datur prima, neq; vltima, neq; valet, Tranſijt tota hora, & quælibet eius pars: ergo potuerſit omnes numerari, ſicut non valet, Muſca pertranſijt totum pedale, ergo potuit tranſire ſingillatim, numerando omnes eius partes.

Abſurda ex Soto. Primum Abſurdum.

2. Abſurdum. Secundum eſt, nam ſi Deus potuit hoc modo producere infinitum: ergo potuit per inſtantia horæ producere omnes partes proportionales pedalitatis, nam ſicut cognoſcit omnes partes, ita cognoſcit omnia inſtantia, ita vt nullum prætermittatur inſtans totius horæ, in quo non producatur pedalitas, & vniatur præcedenti, & tñ illius continui nulla eſſet pars maior pedalitate, nam ſi detur pars maior pedalitate, illæ duæ pedalitates fuerint productæ in duobus inſtantibus diuerſis: ſed nulla poſſunt eſſe inſtantia immediata, inter quæ non medient alia infinita; ergo inter primam, & ſecundã pedalitatem fuerũt infinitæ aliæ productæ, quare hæ non ſunt immediatè vnitæ.

117 *3. Abſurdum.* Tertio ſequitur dari vltimam partem infiniti cõtinui, nã ſi Deus in prima parte horę proportionali producit in manu mea baculum pedale, & in ſecunda parte proportionali producit aliud continuum, quod excludat illud, quod prius tenebam, & ſic conſequenter, vt ſemper, quod vltimo producitur ſit in manu, tunc ſequitur, quod in fine horæ habebo aliquid pedale in manu, quia nihil fuit productum, niſi in manu, neque excluſum, niſi per aliud productum, quare infinitum tẽdens verſus, v. g. orientem, terminabitur in manu mea.

118 *4. Abſurdum.* Quarto, quia poſſet Deus ex vno infinito ſecundum quid, ideſt ſecundum vnam extremitatem efficere infinitum ſecundum omnem extremitatem, nihil addendo; nam ponatur eſſe aliquod infinitum ſecundum partes æquales vnius palmi, ſi ex hoc dematur pro ſingulis partibus proportionalibus horæ vnus palmus, qui addatur alteri corpori finito, vndequaqtte, ita vt quarta pars palmi addatur ſingulis lateribus, & hoc fiat per omnes partes proportionales, certè in fine horæ erit corpus infinitum vndequaq; cũm partes æquales vndequaq; fuerint additæ infinities.

119 *5. Abſurdum.* Quinto, poſſet Deus ex illo infinities infinita tollere, & ſemper maneret infinitum, vt ſi in partibus proportionalib' horæ Deus auferat

auferat omnes palmos impares, & vniat partes, iam tolletur vnum infinitum, & ſic conſequenter fieri poterit.

6. abſurdum. Sexto, ſi corpori circulari per ſingulas partes addatur aliquid circulariter in inſtāti terminatiuo horæ, poſſet dici, immediatè ante hoc corpus erat circulare, & nihil fuit additum, niſi circulariter, & tamen tunc non eſt circulare, & ſimiliter dabuntur infinitæ lineæ, quarum ſingulæ à ſingulis in infinitum diſtabunt.

120 *7. abſurdum.* Septimo, producat Deus duas columnas, & per ſingulas partes proportionales horæ producat pedalitatem inter illas, in fine erit infinitum, quod claudetur duabus columnis, nam Deus videbit columnas illas eſſe in aliquo loco finito.

8. abſurdum. Octauo, ſequeretur poſſe Deū efficere, vt aliquid in eodē inſtāti ſit, & nō ſit, vt ſi De⁹ in prima parte proportionali producat vnū Angelum, & in ſecunda annihilet, & ſimiliter in cōſequētib⁹; quare in fine horæ erit, & nō erit, nā ſupponitur in inſtanti extrinſeco terminatiuo horæ, neq; producitur de nouo, neque annihilatur; ergo erit, & non erit, & ſimiliter fiat argumentatio, ſi dicatur non eſſe.

DVBITATIO QVINTA,

Quam infinitatem habeant obiecta in congitione Dei, cathegorematicam, an ſyncathegorematicam?

1 *Arim. Baſtez. Aureol. Molin. Gabr. Vaſq. Argēt. Gonz. Maior. Arrab. Almai Tann. Capr. Mach. Bonau. Valent. Scot. Henr. Riccar. Vuald. Durād. Tromb. Bacch. Suar. Marſ. Ferr. Alenſ. Sonc. Alb. Conim. S. Th. Murc. Caiet. Ruuius.*

DE hac Scholaſtici in prim. diſt. 35. vbi Arim. q.1. ad 7. Aureol. Gabriel. Arg. art.4. ad 3. Maior. q. 2. Alm. q.1. Capr. q.2. art.2. ad argumenta Aureol. q.2. & 4. d.43. q.1. art.2. conc.9. & in 3. d.14. q.2. ad primū, vbi Bonau. q.3. ar.2. Scot. q.1. Ricc. q.3. Durand. q.2. Bacc. q.1. Dur. 1. d.39. q.2. Marſ. q. 38. Alenſ. 1. q.23. memb.3. art.2. Alb. in ſumm. 1.p. q.60. in 3. q.1. incidenti, D.Th. 1.p. q.14. art.12. vbi Caiet. Bagn. Mol. Vaſq. diſp.63. Gonzalez diſp. 32. Arrab. diſp.37. Adamus diſp. 2. q. 8. dub. 4. Machin. diſp. 28. Valentia puncto 6. Henr. quodl. 5. q.3. Vuald. q.1. l.1. art.1. c.14. Tromb. tract. de præſ. Dei. art.4. Suar. tom.1. 3.p. diſp.36. Ferrar. 1. contra gentes cap.69. Soncin. 12. Metap. q.62. vſq. ad 67. Philoſophi in 3. Phyſ. vbi Conimb. cap. 8. q.4. Murcia diſp.2. q.4. Ruuius trac. 2. q. 2.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

2 *Entium alia habitura ſunt exiſtentiā alia non.*

PRimo Notādum dari duo rerum genera, vnum eorum, quæ habent exiſtentiam in aliquo tempore: alterum entium poſſibilium, quæ nunquam exiſtunt in aliquo tempore: & inter hæc alia ſunt, quæ licet non habeant, tamen poſſunt habere ſimultaneam exiſtentiam; alia verò poſſunt quidem habere exiſtentiam, ſed non ſimul, ſiue id oriatur ex parte obiecti, ſiue potētiæ.

3 *Infinitam verā multitudinem*

Secundo Not. contra Vuiclephum apud Vuald. lib.1. c.14. Deum cognoſcere infinitam multitudinem rerum, quas Deus non fecit, ſed poteſt facere, quia comprehendit ſuam omnipotentiam; at in hac continentur infinitæ creaturæ; vnde Pſal.146. *Sapientia eius non eſt numerus*, vt explicat Aug. 12. de Ciuit. cap. 18. & D.Th. 1. cōtr. Gent. c.68. Hanc autem ſcientiam Theologi diuidunt in viſionis, quæ fertur circa res, quæ habent aliquam exiſtentiam, & ſimplicis intelligentiæ circa res poſſibiles. Et quia res exiſtentes ſub certa aliqua differentia tēporis, ſunt finitæ; ideo ſcientia circa illa eſt finita obiectiuè: vnde quæſtio non poteſt intelligi de hac ſcientia: ſed quia ex rebus exiſtentibus aliquæ exiſtunt per totam æternitatem cū quadam ſucceſſione; ideo quæſtio intelligi poteſt nō ſolum de ſcientia ſimplicis intelligentiæ circa poſſibilia, ſed etiam viſionis circa multitudinem, quæ exiſtet per totam æternitatem, vt ſunt cogitationes, & affectus cordium.

Deum cognoſcit, quas non fecit, ſed pōt facere. Vualdan.

August. S. 1 hom.

Scientia Dei alia eſt viſionis, alia ſimplicis intelligentiæ.

Quæſtio fit de rebus poſſibilibus, & de ijs, quæ per totam æternitatē ſucceſſiuè exiſtent.

3. Not. infinitatem ſcientiæ Diuinæ duplicem eſſe, vnam formalem, & hæc eſt ſemper infinita ſimpliciter, & cathegorematicè: vnde eſt infinita in genere ētis. Alterā obiectiuè, & de hac quæſtio intelligitur, an cathegorematica, an ſyncathegorematica ſit.

4 *Hæc quæſtio eſt nobiliſſima. Soncin. Aureol. Auerr.*

4. Not. Hanc quæſtionem ex Sonc. loc. cit. & Aureol. in 1. diſt. 35. p.2. art.1. eſſe omnium earum, quæ ſunt de Deo, nobiliſſimā, quia ex Auer. 12. met. t.43. nemo eſt, qui non cupiat ſcire, quæ Deus cognoſcat: vnde in ea Chaldæi valdè laborarūt, quo circa ab Ariſt. dicitur ſcientia Patrum.

5. Not. exiſtentiam obiecti infiniti eſſe duplicem, vnam obiectiuam, alteram realem, & hæc vel eſt in propria menſura, vel vt ſub menſura æternitatis.

5 *Eſt in quæſtione infinitum materialiter ſumptum pro rebus.*

6. Not. quæſtionem hanc non intelligi de infinito formaliter, i. vt dicit negationem finis, nam hæc à quolibet cognoſci poteſt; ſed de infinito materialiter, id eſt rebus, quæ ſunt infinitæ: neque de cognitione infiniti confuſa, ſeu implicita, & in alio, quomodo dicitur cognoſcere infinita, qui cōcipit naturam vniuerſalem vel cognoſcit palmum continui, vel eſſentiam Dei, in quibus continentur infinita; ſed de cognitione diſtincta, & explicita, quæ terminetur ad res ipſas contentas, quæ ſunt infinitæ. Quæ cognitio poteſt eſſe vel ſucceſſiua, prius vnum, deinde aliud cognoſcendo, vel ſimultanea circa totam collectionem infinitam rerum, ſiue in ſeipſis ſint entia ſucceſſiua, ſiue ſimultanea.

ART. II. Opiniones Doctorum.

6 *Deum non cognoſcere res ad extra putauit Auer.*

PRima opinio, ſeu error eſt dicentiū Deū nō cognoſcere res, quæ ſunt ad extra; ne vileſceret eius intellectus, ita Auer. tertiā c. 25. 12. met. t.51. vbi ſignificat Deū cognoſcere res creatas in cōmuni, vt entia ſūt, nō autem naturas genericas, ſpecificas, & ſingulares,

lares, vt refert D. Th.& Molin.q.14.a.6.& fuſè Aur.1.d.35.p.2.a.1.& Cap.1.d.35.q.2.c.4.(licet Ferr.1.cõtr.Gẽt.c.50. & Marſ.1.q.38.a.3.conẽtur cũ à tali errore liberare) Tribuitur ẽt Ariſt. 11.met.t.51.refert.Arim.1.d.35.q.1.ſed alij negant in Ariſt. ſẽtiſſe: videtur Aureol.1.d.35.q. vnic.p.2.a.1.ex mẽte Ariſt.&a.2.ex propria ſẽtentia, vbi ait, *Si quæratur an Deus ſic intelligat creaturã, quod intuitũ ſuũ ferat ſuper eſſentiã, & ex hoc procedat vlteriꝰ vſq. ad creaturã, ita vt ſint duo intuita, Deus, & creatura, & ſit ibi pluralitas, & multitudo. intellectorũ, & ponat in numerũ creatura cum Deo in rõe intellecti, ſic nullo modo cõcedi põt, quod Deus intelligat creaturas, aut aliquid aliud extra ſe; propter rões ſupra adductas, & quia eſſent plura verba in Deo, quia quot intellecta, cũ verbũ nõ eſt aliud, quam res poſita in proſpectu, ſiue in eſſe conſpicuo, & formato: ſi verò. Quæratur, An Deus ſic intelligat creaturas, quod ſuũ intuitũ terminet ad eſſentiam ibi ſiſtendo, nec vlterius progrediendo; ſic tamen, quod ibi ſiſtendo, dicatur attigiſſe eminenter, & pluſquam æquipollenter omne aliud extra ſe, & omnem creaturam, & ſecundũ hoc non ſit aliqua multitudo intellectorum in Deo, nec ponant in numerum creaturæ, vt intellectæ cum Diuina eſſentia, vt intellecta; ſic quod ſit vnũ ſimpliciſſimum intellectũ, & ſic concedi debet, quod Deus perfectiſſimè, & ſupereminenter omnem creaturam, & omne aliud extra*, ex Auer. 12. met. t. 51. *quod ſicut eſſentia eſt omnia eminenter, ita intellectio omnium eminenter.* Vnde patet ipſũ

7 ſequi errorẽ Auerrois. Et infra §.his nõ obſtãtibus ait dupliciter põt aliquid intelligi. *Primo terminatiuè, quod ẽ, & quantũ ad eẽ, quod habet per modũ cõſpicui, quod eſt eẽ in anima, & eſſe diminutũ. Secũdo denominatiuè .i. quãtũ ad eſſe, quod habet in re extra, quod ẽ verũ, & reale eſſe, vnde licet ſit eadem res, non tamen eſſe idem, ſ. reale, & intentionale; quare Deus nõ intelligit creaturas terminatiuè, quaſi ipſæ terminent intuitũ Diuinũ, nec in eſſe reali, nec intentionali, ſed alio terminante .i. Diuina eſſentia, creaturæ dicuntur denominatiuè intelligi, vt patet ex imagine, quæ eſt intra ſpeculum obiectiuè, non quidem à re extra ſpeculum exiſtente, quæ diceretur viſa denominatiuè per hoc, quod res alia, ideſt imago exiſtens in ſpeculo terminaret intuitum videntis, nec tamen propter hoc res exterior minus denominatiuè videretur, nam aſpiciens illam imaginem operari poſſet circa rem exteriorem, ideſt propriam faciem, maculas abſtergendo, componendo, ordinando, &c. quare diceretur proprium vultum cernere æquipollenter, & æquè perfectè, ac ſi ipſa res exterior intuitum terminaret*; Hinc putat falſo tribuit Ariſtot. & Auerr. ꝙ cõceſſerint Deo ſciãm creaturarũ tm̃ in confuſo .i. ſub rõe entis, & non ſub proprijs rationibus, & quidditatibꝰ. Idẽ docet infra p.4. ar.3.prop.3.ad 2. Auerr.& d.36.q.vnic.a.3. vbi ait eſſe impoſſibile, vt creaturæ ſint præſentes in æternitate ſm̃ eſſe cognitũ diſtinctũ à Deitate; vnde infra ait, res eſſe præſẽtes in æternitate, nõ quidẽ in ſe, ſed in alio, quo quidẽ præſente, dicitur creaturæ denominatiuè præſentes.

Cenſuratur, vel ita opin. Ex quo patet infinita nõ habere eſſe cognitũ à Deo in ſeipſis, ſed in eſſentia, in qua cõtinẽt.

Sed hæc opinio putatur ab aliquibus erronea, & ab omnibus omnino falſa: contra quam plura Sonc. 12.met. q.62.65.66. & 67.& Capr. 1.d.35.q.2.c.2.& 3.ad argumenta Aureol. vbi fuſè oſtendit illius falſitatem.

Sonc. Capr.

2. opin. eſt dicentiũ creaturas terminare in- 8 tellectionẽ Diuinã, ſecũdario, eas tñ nõ eſſe infinitas actu, ſed potẽtia, ex quo fit, ꝙ ſicut repugnat infinito, Hinc cõpletè exiſtere, ita creaturis cognitis repugnat actualis exiſtẽtia cõpleta, ſiue ſint cognitę ꝑ cognitionẽ ſimplicis intelligẽtiæ, ſiue viſionis, quia res cognoſcuntur à Deo ſm̃ perfectionẽ, & modũ eſſendi quem habent, ex parte obiecti, alioqui cognitio Dei nõ ſolũ nõ eſſet perfecta, ſed eſſet falſa, quia videret aliud infinitũ, quã ſit poſſibile, vel futurũ, ſed res nõ sũt poſſibiles cũ infinitate actuali, ſed cũ infinitate potẽtiali, ergo ſic intelligit eſſe infinitas, neq. obſtat, ꝙ ſicut creaturæ, quia nequeũt habere ſimultaneã exiſtẽtiã realẽ, carent infinitate actuali, ita quia habẽt ſimul exiſtentiã obiectiuã habere debẽt infinitatẽ actualẽ, ſm̃ illã exiſtẽtiã, nã exiſtentia illa obiectiua nihil ponit in obiecto, niſi denominationem quãdã extrinſecã, atq. adeo nec variat multitudinẽ, nec modũ eſſẽdi intrinſecũ, à quo ſumitũ diuerſitas infinitatis. Cõfir. quia ſi à denominatione reciperet infinitatẽ, illã nõ eſſet infinitas cathegorematicè creata, ſed increata, quia ſicut eadem eſt forma, quæ denominat Deũ cognoſcẽtẽ, & creaturas cognitas, nã eadẽ eſt infinitas, quæ denominat Deũ infinitè cognoſcẽtẽ, & creaturas infinitè cognitas, neq. eſt abſurdũ, ꝙ aliꝙ Diuinũ denominet extrinſecè creaturas, vt patet ex alijs, ita Dur.3.d.39.q.2. citatur Marſ.q.43.a.3.c.11.Maior.3.d.14.q.3.Almain. 1.d.35.q.1. Valent.1.p.q.14.p.6.Suar.3. p.diſp. 26.ſect.3.§.ſed quæret aliquis, vbi ait, *modũ cognoſcẽdi nõ variare modũ quãtitatis ipſiꝰ rei, nec res habet magnitudinẽ vel multidinẽ, finitatẽ, vel infinitatẽ, hoc vel illo modo ex ordine ad cognitionẽ, quę eſt illi extrinſeca, ſed in ordine ad exiſtentiã, quã ex natura ſua habere põt*, nec rectè dici põt, ꝙ ſit infinita cathegorematicè in eẽ cognito, & ſyncathegorematicè à parte rei, qa res nõ habet aliã quãtitatẽ in eſſe cognito ab ea, quã habet in eſſẽtia, eãq. tribuit Gab.1.d.14.& Viguer.in inſtit.c.20 §.2.verſ.1. & à Gõz. tribuitur Petr. Veg. in cõcord. D.Th.d.11.ſequitur Machin.1.p.q.14.d.28 & Marſ.1.q.38.a.3.ad 5. Trõb.de p̃ſcietia futurorũ cõtigẽtiũ q.penult. videtur Nicol.de Niſ. tr.1.p.3.port.1.q.vnic.ad 8. ſignificat Maſiꝰ 3. phyſ.q.vlt.ad 5.Arg.1.d.35.q.1.ad 3. licet hi videantur cõtrariũ ſẽtire in ſequẽtib. Videtur ẽt Cap.1.d.43.q.1.a.2.ad 8.Aur. *infinita*, inquit, *eẽ in actu nõ ẽ intelligibile, nec cõceptibile, & qui oppoſitũ dicãt, propriã vocẽ ignorãt* fuſè Adam. 1. p.diſp. 2. de Deo q.8. d.4.& 6. vbi notat falſo à Vaſq. aſſeri, hanc opin. eſſe ſolius Dur. ex Antiquis.

Creaturas cognoſci quidem à Deo, ſed vt infinitas in potentia putãt aliqui.

Inſtantia.

Soluitur.

Confirm.

9

Durand. Marſ. Maior. Almain. Valent. Suarez.

Gabr. Viguerr. Gonſalez, Machin. Tromb. Niſſe. Maſius. Argent. Capr. Tannet.

Hi tñ inter ſe diuiſi sũt; nã aliqui putãt multitudinẽ v.g. futurarũ cogitationũ nõ ita videri, vt nullã illarũ nõ actu videat, ſed p̃ter quãlibet multitudinẽ, quæ aliqñ extiterit actu, eſſe alias 10 cogitationes poſſibiles, quas tñ nõ videt, niſi ſecundũ eſſe poſſibile, ita Aur.& Dur. apud Valent. Sed neuter illã docet, nã opin. Aur. ſup. relata; Dur. aũt, vt patet nu.10.& 11. ſolũ vult infinitũ intelligi, vt ẽ, quia ita exiſtit, vt ſemꝑ reſtet aliud; ita intelligitur eẽ, nõ tñ negat ex parte intellectꝰ Diuini nõ eſſe intellectionẽ actu circa oẽs cogitationes futuras in tota æternitate, ſed vt tota æternitas nũquã habitura eſt cõplementũ, ita neq. cogitationes in ea futura, & ſicut

Primũ diſcrimen inter hos auctores.

& ſicut in qualibet differentia tẽporis ſunt finitæ cogitationes, ita illas cognoſci, nũquã tñ nouit quot præcisè erãt pro tota ſucceſſione, q̃a nũquã erãt tot præcisè, quin aliæ: Ex quib⁹ patet ab ipſo, nec poni ſucceſſionẽ ex parte cognitionis, nec alicui⁹ ignorantiã: ſed cuiuſcũq.

11 *Nulla eſt creatura futura, quæ à Deo nõ videantur ex Valẽtia.*

ſit, certè rectè ĩpugnatur à Valent. quia ſequeretur vel à Deo ignorari aliquã creaturam, vel dari ſucceſſionẽ in cognitione Diuina, Nã vel Deus nunc videt oẽs cogitationes futuras, quæ erunt in aliquo tẽpore vel nõ, ſi primum id eſt directè cõtra ipſos, ſi 2. tunc quæro an cognoſcet poſtea, & ſequitur ſucceſſio in cognitione, vel nũquã, & ſequitur Deũ aliquã creaturã exiſtentẽ ignorare, ſicut ignoratur à nobis, q̃ eſt cõtra fidẽ, vt infra ex Aug. 2. de Ciu. c. 18. *Omnia*, inquit, *finita ſciã Dei cõprehendi quidquid ſciã cõprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur.*

Secundũ diſcrimen.

At alij putãt à Deo actu cognoſci ſimul totã multitudinẽ creaturarũ ſiue poſſibiliũ, ſiue futurarũ nõ quidẽ ſimul, ſed ſucceſſiuè exiſtẽtiũ, ita vt nullã ignoret, & nunquã poſſit aſſignari multitudo quanta ſit, quia nõ ſunt actu infinitæ, nec actu finitæ, ſed finitæ in infinitum, ſeu finitæ ſine termino certo, vt dictũ eſt de natura infinitatis ſyncathegorematicè, & licet in quolibet inſtãti ſignato ęternitatis De⁹ videat finitas creaturas ſub certo termino, tñ cõprendendo oĩa inſtantia, & totã æternitatẽ non videt finitas ſub certo termino, ſed plures, & plures, ita nunquã poſſit determinari terminus creaturarũ, quas in tota ſucceſſione videt futuras, ita Valent. eãq. tribuit D. Th. 1. p. q. 14. a. 12. ad 1. & 2. & patet, tũ quia cũ q. 7. probauerit eſſe impoſſibilẽ multitudinẽ infinitã actu, non põt aſſerere in q. 14. quod ſciã viſionis videat multitudinẽ infinitã actu, quia videret illã exiſtentẽ, atq. adeo nõ eſſe impoſſibilẽ, tũ quia cogitationes viſas ait multiplicandas ſucceſſiuè per totã æternitatẽ, at ſucceſſio repugnat infinitati cathegorematicè, vnde ad 3. ait, *ẽt ſi per impoſſibile daretur multitudo infinita actu* id ẽ cathegorematicè; *illa ñ videretur à Deo*, ergo nõ ſentit de facto videri infinitũ actu, ſequuntur alij,

Valentia. S. Thom.

Granadus.

vt Granad. 1. p. q. 14. tr. 2. de obiecto materiali ſciæ Diuinæ diſp. 1. vbi ly actu poſſe accipi ex parte cognitionis, & obiecti cogniti, & ſic ait obiectũ ſciæ Diuinæ eſſe nõ infinitũ actu, ſed potẽtia, nõ quia nõ cognoſcatur quidquid eſt poſſibile, vel quia in Dei cognitione res poſſibiles habeant primã, & vltimã, vltra quã nõ ſit alia, ſed quia nõ cognoſcit aliquã magnitudinẽ vel multitudinẽ actu exiſtere, quæ primum, & vltimum nõ habeat, ſed potius quidquid produci põt, videt habiturũ terminos aliquos, qui

12 bus cõcludatur, ſẽper tñ reſtat aliud ꝓducibile.

Solutio argumenti.

Ex qua opin. facilè ſoluitur argumentũ propoſitũ in præcedẽti dubitatione nã negatur infinitũ à Deo cognitũ, ẽt vt eſt in mẽte Dei eſſe

13 cathegorematicum, ſed ſyncathegorematicum ſicut eſt à parte rei.

Alij volunt creaturas habere infinitatem cathegorem. in mente Dei, ſyncathegorematic. à parte rei.

3. opin. eſt dicentiũ infinitũ cognitũ à Deo, vt habet exiſtentiã, & præſentiã obiectiuã eſſe cathegorematicũ, licet ſm̃ exiſtentiam realẽ ſit ſyncathegorematicã, q̃a licet ſm̃ exiſtẽtiã realẽ cõtingat aliquã multitudinẽ eſſe partĩ in actu, partim in potentia, tñ in eſſe cognito reſpectu Diuini intellectus nõ eſt aliquid in potẽtia cognoſcibile, ſed quidquid eſt cognoſcibile actu cognoſcitur, & ſimul eſt cognitum ſine vlla potentialitate. At quæ nullã habent potẽtialitatẽ, nõ poſſunt habere infinitatẽ ſyncathegorematicã, quæ aſſentialiter includit actũ ꝑmixtũ potẽtiæ, ergo habet infinitatẽ cathegorematicam, cũ multitudo cognita careat vltimo, atq. adeo ſit infinita; neq. mirũ eſſe debet, q̃ eadem multitudo ponatur infinita ſyncathegorematicè ſm̃ exiſtentiã realẽ, & cathegorematicè; ſm̃ exiſtentiã obiectiuã, quia ſm̃ illã nõ habent ſimultatẽ, & ſm̃ illã habent, nã ſimul terminant cognitionẽ, & nõ ſimul productionẽ ſeu potẽ- 14

S. Thom. Gonſalez. Vaſquez. Caiet. Ferr. Bonau. Riccard. Vualdenſ. Nauarrete. Lorca. Capr. Molin. Hurtad. Ruuius. Murcia.

tiã productiuã. Hæc tribuitur D. Th. 1. p. q. 14. a. 12. & 3. p. q. 10. a. 3. ſequũtur ex Recẽtioribus Gonz. diſp. 42. Vaſq. diſp. 63. c. 2. vbi illã tribuit Caiet. in D. Th. Ferr. 1. cõtr. Gẽt. c. 69. circa fin. Bonau. 1. d. 39. ar. 1. q. 3. ad argum. Ricc. a. 1. q. 3. Vualdenſ. tom. 1. lib. 1. c. 14. q̃ abſolutè doceãt Deũ cognoſcere infinitã multitudinẽ, in qua nõ eſt prima, nec vltima, ſed nõ rectè ex hoc illud colligũt, quia ad veritatẽ hui⁹ ſatis eſt infinitas ſyncathegorematica: expreſſi⁹ Nauarr. 1. p. cõtrou. 51. qui addit creaturas eſſe infinitas cathegorematicè nõ ſolum in eſſe obiectiuo, ſed ẽt in eſſe reali, & vt ſunt præſentes ſecundũ ſe in æternitate, & terminãt viſionẽ Diuinã; Lorca 3. p. q. 10. d. 48. n. 12, & tribuit Capr. d. 14. q. 2. & videtur Molin. 1. p. q. 14. a. 12. Ex philoſophis Hurtad. diſp. 13. phyſ. ſect. 2. & 3. ſ. 38. Ruuius 3. phyſ. tr. 2. q. 2. Murcia diſp. 2. q. vltim. qui tribuit Capr. 1. d. 35. q. 2. art. 1.

Ex hac opinione ſoluitur argumentũ, quo ex 15

Solutio argumenti.

infinitudine obiectiua probatur infinitudo realis, negando conſequentiã, nam nõ omnia, quę cognoſcit Deus, põt facere, quia cognoſcit peccatum, & multa impoſſibilia; quæ nõ põt facere ſimiliter cognoſcit ſimul conſenſũ, & diſſenſum poſſibiles circa idẽ obiectum, & tñ nõ poſſunt à parte rei eſſe ſimul, & ſic de alijs, & rõ diſcriminis ex Murc. quia productio reſpicit exiſtentiam poſſibilẽ à parte rei, vnde quib⁹ repugnat exiſtentia ſimultanea, rẽpugnat ẽt productio ſimultanea, At cognitio non ſic, quia hæc ferri põt ẽt circa impoſſibilia: & ideo ſimul põt ferri in creaturas oẽs, quæ habeãt exiſtẽtiã obiectiuã, ſed nõ õnino placet, q̃a hoc quęritur cur infinitis creaturis realib⁹ nõ repugnat exiſtẽtia obiectiua ſimultanea, & repugnat realis. Rñ. 2. Gonz. q̃ vt cognoſcatur, ſatis eſt habere eſſe in potentia Dei, quæ nullis terminis clauditur, & ex ſe ad infinita tẽdere põt, at vt ꝓducatur, nõ eſt id ſatis, ſed neceſſariũ ẽt eſt, vt nõ repugnat ex parte facti; & cũ dicitur, nõ ens nõ eſſe intelligibile, intelligitur de non eſſe poſſibili, ſeu obiectiuo, quia quod nõ habet eſſe intelligibile, nõ põt ſciri, vt eſt veritas duarũ cõtradictoriarũ, nõ aũt de eſſe exiſtentiæ; Sed hoc magis diſplicet, quia vt alibi oſtẽdi, poſſibile ex parte potẽtiæ, & ex parte obiecti, ſeu facti ſeinuicem neceſſariò inferunt. Rñ. 3. põt quia multa ſequũtur abſurda ex ſimultanea exiſtentia reali, quæ non ſequuntur ex exiſtentia obiectiua infiniti, quæ rõ, an ſit vera patebit infra. Rñ. 4. ex Scot. doctrina, q̃ infra potentiã cõtẽtæ ſunt infinitæ nõ ſic in exiſtentia reali, quia nõ exeũt in actũ, niſi ꝑ modum finitũ, ſicut ſi eſſet lagena infinita plena aqua, & haberet os finitũ, nõ poſſet

Reijcitur.

Reſponſio Gonſalez.

Neq. probatur.

exire aqua infinita ſimul, ſed finita,ſed neq. placet,quia ēt ſi cõtinens potentia ſit infinita actu,tñ contenta,vt diſtinguuntur à continẽte,ſunt, quæ exeunt extra potentiã ſiue ſm̃ poſſibilitatem, ſiue exiſtentiã, atq. adeo eorũ infinitas eſt attendenda,non aũt infinitas potentię, at illa eſt infinitas ſyncathegorematica,neq.eſt ſimile de lagena,quia ſicut creaturæ ſecundum ſuum eſſe formale diſtinguuntur à potentia,& ſimul ſunt producibiles, & cognoſcibiles, ita ſimul poſſunt exire ex potentia ad extra, vt alibi oſtendi.

ART. III. Opinio Auctoris circa terminum ſecundarium cognitionis Diuinæ.

16 *Deus cognoſcit ſe ipſum, vt obiectũ primariũ, creaturas omnes, vt obiectum ſecundarium.* *S. Thom.* *Capr.* *Fundamẽtum.*

B PRima Concl.Diuina cognitio non tantum terminatur ad ſuam eſſentiam, vt primariũ obiectũ, ſed ēt ad oẽs creaturas in ea cognitas,vt ſecundariũ obiectũ,non ſolũ in cõmuni, ſed ēt vt sũt ab inuicẽ diſtinctæ, ita D. Th. 1.cõtr.Gent.c.49.50.& 51.& 1.p. q.14.a.5.& ſeq.Cap.1.d.35.q.2.ex D.Th.q.1. a. 2. Prima pars prob. à D. Th. 1.illud per ſe, primo eſt obiectum intellectus,cuius habet ſpeciem,quia operatio proportionatur principio,quæ eſt ſpẽs,ſed illud,quo Deus intelligit, non eſt aliud quã eſſentia ſua,quia non recipit ſpecies ab extrinſeco, ergo.

Confirm. C Confir. quia cognitio Diuina ſi tenderet in creaturas,vt primariũ obiectũ, reciperet ſpẽs, & nobilitatem ab illis,tum quia omnis cognitio ſpecificatur ob obiecto per ſe,primo.quale eſt primariũ,tum quia obiectũ eſt ꝑfectio intelligentis,quia perficitur dũ actu intelligit, nã fit vnum cum obiecto, at hoc eſſe falsũ patet, quia cognitio Diuina eſt ipſamet eſsẽtia. Secũda pars prob.quia effect⁹, vt cõtinetur in cauſa,ita ex vi illius cognitę cognoſcitur,vnde quis dicitur ſcire cũ cauſa cognoſcit,nec mirũ,quia in omni cauſa debet cõtineri ſimilitudo effectus cum õis cauſa producat ſibi ſimile, *Inſtantia ex Aureol.* At cõtra ait Aur. nã ſic ſequitur à Deo cognoſci effectum in ſua eſſentia non intuitiuẽ,ſed abſtractiuẽ,& diſcurſiuẽ: D *Soluitur ex S. Thom.* At ℞.D.Th.q.2.de verit.ar.3. Hoc diſtingui causã materialem ab immateriali, quod in illa contineatur materialiter,in hac immaterialiter, quia quidquid cõtinetur in alio, eſt in illo per modũ recipiẽtis,at quidquid in alio cognoſcitur, debet eſſe in illo immaterialiter, & inde eſt, ꝙ in cauſa materiali non cognoſcitur effectus niſi per diſcurſũ,quia nõ eſt in illa intelligibiliter,at in immateriali ſunt cognoſcibiliter,& ideo in ea, & per eã cognoſcũtur intuitiuẽ.

17 *Creaturæ cognoſcuntur à Deo diſtinctè.* E Tertia pars prob.quia omnes effect⁹ sũt à Deo mediatẽ, vel immediatẽ ſm̃ totũ ſuũ eſſe,quod habẽt, ergo cognoſcuntur à Deo in ſua eſſentia ſm̃ totũ eſſe, quod habent, quia cognita cauſa cognoſcuntur effectus ſm̃ totũ eſſe, quod habent à cauſa; at Deus cognoſcit ſeipsũ, & oẽs cauſas medias, nã cognita cauſa cognoſcitur effectus immediatus,& hoc cognoſcito cognoſcitur effect⁹ ex illo ſequens, & ſic vſq. ad vltimũ effectum. *Confirm.* Confir. quia rerũ diſtinctio nõ põt eſſe caſualis, ergo ab agẽte intẽdente illã,atq. adeo cognoſcẽte,& quia

A vniuerſalis diſtinctio nõ põt eſſe ex intentione alicuius cauſæ ſecũdæ,quia ipſæ ſunt cauſatæ,ergo à prima cauſa.Confir.quia natura vniuerſalis nõ põt perfectẽ cognoſci,niſi cognoſcantur oẽs modi, quibus põt haberi,vt patet inductione, ergo ſimiliter natura entis. Hæc dixi ex mente D.Th.quæ à nobis fuſi⁹ examinãda,& probãda 1.p.noſtræ Theol. 18

Obiectio. Dices:Nihil põt terminare cognitionẽ potentiæ,niſi participet obiectum primũ illi⁹, ſed creaturæ non participãt eſſentiã Diuinam,quæ eſt obiectũ primũ intellect⁹ Diuini,vt dictũ eſt,ergo. *Reſpond.* ℞.creaturæ non participent Diuinitatẽ per modũ prædicationis, ſed per modũ ſimilitudinis, & imitationis, quia continentur eminenter in Diuinitate quoad totã ſuã actualitatẽ ſm̃ quã eſt cognoſcibilis,& ex hac continẽtia,& participatione oritur,vt intellect⁹ Diuin⁹ ponat differẽtiã inter eſſentiã, & creaturas, ſicut intellectus human⁹ ponit differentiam inter ens in cõi,& particularia entia,quia perfecti⁹ eſſentia cõtinet creaturas, quã ens ſua inferiora; & hinc ẽt oritur,quod licet ens ſit vniuerſalius quoad prædicationẽ,quã eſſentia Diuina, nõ tñ in rõe obiecti,quia eſſentia perfectius continet oẽm rõnem entis, quã illam contineat cõcept⁹ entis,quia hic cõtinet inferiora cõtinentia potentiali,at eſſentia cõtinet continentia actuali,vnde licet eſſentia contineatur ſub ente ſecũdũ prædicationẽ, tñ ens continetur in eſſentia perfectiori modo, & ideo non mirũ ſi obiectũ intellectus Diuini ſit nobilius obiecto intellectus creati, quia Diuinitas eſt quid nobilius quã ens cum ſit prior tota latitudine entis, vt actus potentia, & ob hanc continentiã perfectiorem obiecti ſecundarij in primario, quã eſſentia,& creaturæ in ente,ſit,vt non requiratur ad rõnẽ obiecti adæquati adæquatio per prædicationẽ, ſed ſatis eſt adæquatio ꝑ continentiã. Hinc ad rõnẽ obiecti formalis per ſe primi nõ eſt ſatis, ꝙ ſit illa rõ, ſub qua terminat actũ,nã conſtat intellectũ Diuinũ terminari ad lapidẽ ſub rõe lapidis,& ad plãtam ſub rõe plantæ, atq. adeo eſſent plura obiecta primaria, ſed requiritur,vt ſit illius, cui⁹ ſpecie primo informatur per quod oĩa alia cognoſcuntur à tali potentia,at hoc nõ eſt ens in cõi, quia intellectus Diuinus non procedit à potentia ad actũ.i.à cõmunioribus ad determinata,vt noſter intellectus,ſed poti⁹ cõtra, illi primo obijcitur quod eſt actualiſſimũ; 19

Inſtantia. Quod ſi dicas nulla potẽtia cognoſcat aliquid ſub vniuerſaliori rõe, quam ſit ſuũ obiectũ adæquatũ, ſed cognoſcit eſſentiam ſuam ſub rõe vniuerſaliori .i.entis,quã ſit Diuinitas, *Soluitur.* Reſp.maiorem eſſe veram cũ obiectũ adæquatũ nõ includit totũ ambitũ illius rõis vniuerſalis eminẽtius,quã per prędicationẽ,ſecus verò quando includit,& huiuſmodi eſt eſſentia Diuina,quæ includit totam perfectionẽ entis eminentius,& actualius,quam ipsũ ens vniuerſaliter sũptũ,quia hoc cõtinet cõfusẽ & potentialiter. Hæc ex doctrina Thomiſtarum alibi examinanda.

20 Dices 2. Impoſſibile eſt perfectionē intrinſecam Deo pendere à nō Deo, quia bonorum noſtrorū nō indiget, ſed ſi creaturæ terminarent intellectionē Diuinam primario, vel ſecundario, tunc intellectio penderet à creaturis, quia intellectio nec eſſe, nec intelligi pōt ſine ſuo termino, quia circumſcripto termino non eſſet intellectio eius, neq. dicas creaturam in tali eſſe intellecta nō diſtingui à Diuina eſſentia, & ſic intellectio nō penderet à non Deo, Nā creatura terminat ſecundū eſſe propriū, ſecundū quod inter ſe diſtinguūtur; neq. dicas intellectionem non pendere ab obiecto ſecūdario, ſed primario, quare præciſo ſecundario, adhuc maneret intellectio terminata ad eſſentiam, nam vel illa intellectio ſic terminatur ad eſſentiam, vt vlterius nō procedat, & habetur intentū, vel vlterius procedit ad creaturas, & ſic circūſcriptis creaturis, De⁹ illas nō intelligeret. *2. Confirm.*

Reſp. ēt ſi ſublato omni eſſe creaturæ De⁹ nō intelligeret creaturas, negatur tñ ſequi intellectionē circa creaturā pedere coexigitiuè à creatura, ſed ab eſſe, ꝙ habet creatura in Deo, ſed quia cognitio, & eſſētia ſunt idem, ibi nō eſt propriè depēdentia, & coexigētia; ꝙ ſi creatura nō haberet eſſe in Deo tūc nō poſſet à Deo intelligi, & ſic intellectio coexigit eſſe creaturę, vt optim. D. Th. q. 2. de verit. ar. 3. ad 3. vbi ait ſicut effectus in artifice, nō eſt aliud, quā ipſa ars, quia ea rōne effect⁹ eſt in principio actiuo, ſm̄ quā eā aſſimilat ſibi effectū, hæc aūt eſt forma, per quam agit, ita creaturæ in Dei eſſentia, quia per eā producit effectus, & licet creaturæ intelligatur ſm̄ eſſe, quo diſtinguuntur, tñ hoc ipſū eſſe continentur in Deo perfectiori modo, quā ſit in ipſis rebus, vt D. Th. q. 4 de verit. art. 6. vbi ait creaturas verius eſſe in ſeipſis ſm̄ prędicationē, at verius in Deo ſm̄ rem quia ex Anſ. ſunt creatrix eſſentia. Vnde cū dicitur, quod creaturæ habent eſſe intellectū, proſpectū, & intuitū à Deo, nō ſignificatur eſſe creaturæ obiectiuè diſtinctum ab eſſentia, ſed in recto dicitur eſſe verbi, vel ſpeciei, & in obliquo rem, cuius eſt ſimilitudo. *Reſp.* *S. Thom.* *Anſelm.*

21 Dices 3. ſi Diuinus intellectus aliquid extra ſe attigeret ponēdo illud in eſſe proſpecto, & intuito; ſequeretur diuiſionē cōtinui eſſe euacuatam, & perfectā reſpectu cognitionis Diuinæ, Nā vel ponūtur oēs partes cōtinui diuiſæ in eſſe proſpecto, & ſic euacuatur diuiſio, vt nō vlterius procedat, vel ponuntur ſub aliquo certo numero, & repugnat perfectioni cognitionis Diuinæ, quia cū illæ partes ſint adhuc diuiſibiles, nō videret oēs diuiſiones, ſed maneret in potētia ad cognoſcēdas alias diuiſiones, & creſceret ſucceſſiuè, vt noſter intellect⁹, Neq. n. pōt intelligi hoc poſſe fieri niſi vno ex trib⁹ modis, primo, ꝙ videantur oēs partes diuiſæ vſq. ad indiuiſibiles, in quas ꝑ cognitionē diuideretur, 2. ꝙ videantur oēs, ſed vlteri⁹ diuiſibiles, & tunc Diuina cognitio ſucceſſiuè augeretur, 3. ꝙ videretur totalitas cōtinui in cōfuſo, & partes in potētia reducibiles ad actū ſucceſſiuè inexplebiliter, vt accidit in noſtro intellectu, & repugnat perfectioni Diuinæ cognitionis, ergo dicendū eſt à Deo partes, ita intelligi, quod non ponantur in eius intuitu. *3. obiectio.*

A

Cōfir. quia ex poſitione rerū extrinſecarū in intuitu Diuino, ſequeretur in intellectu Diuino poni magnitudinē actu infinita, q. a cū magnitudo poſſit creſcere in infinitum, Deus ſimul videret totū illud augmentū, ꝙ cū actu nō ſit finitū, erit infinitū, at hoc eſt impoſſibile, quia qua rōe ibi poneretur, eadē poſſet à Deo poni in eſſe reali. Confir. 2. ex ſpeciebus numerorū, quæ in eſſe proſpecto oēs eſſent poſitæ, atq. adeo vel ſiſteretur in numero finito, & patet repugnare, vel in infinito, & repugnat, quia numer⁹ eſt totitas quædā, & incluſio tot vnitatū, quia idem eſt, eſſe numeratū, ac eſſe tot, quod dicit finitudinē, neq. dicas multitudinē, in qua ſiſtitur nō eſſe mēſuratā certo numero, ſed eſt multitudo nō numerata; Nā Diuin⁹ intellectus attingit omnē multitudinē numeratā deſcēdente ab illa multitudine nō numerata, atq. adeo attingit vltimū numerū, à quo proceditur ad illa multitudinem infinitā, cū intelligat oēs ſpēs numerorum, at impoſſibile eſt reperiri numerū, qui immediatè deſcēdat à multitudine infinita, vel ex quo immediatè fiat tranſitus ad infinitatem, quia dato tali numero cum ſit finitus, adhuc poſſit illi fieri additio in infinitum antequam conſurgat illa multitudo infinita, ergo Diuinus intellectus nō ponit in actu oēs ſpēs numerorum. *Confirm.* *Confirm. 2.*

B

C

22 Reſp. primo, illud argumentum habere vim etiam contra Aureol. qui licet dicat diuiſiones non terminare intellectionē Diuinam immediatè, aſſerit tamen terminari ad imaginem illarum diuiſionū, per quam cognitionem omnia fiunt, quæ fierent per cognitionem immediatè terminatā ad ipſas diuiſiones, atque adeo illa, vel eſſet imago omnium diuiſionum, vel aliquarum diſtinctè, vel totius collectionis confusè, & nullius diſtinctè, vnde vt ipſe ad hoc Reſpondet, ita nos ad illius argumentatum. *Reſp. 1.*

D

R. 2. hinc probari diuiſiones poſſibiles cognitas à Deo, & numeros non eſſe infinitas cathegorematicè, q. i eſſet expleta tota diuiſibilitas cōtinui, & capacitas augmēti numerorū, cōſeq. patet ex differētia iter infinitū cathegorematicū, & ſyncathegorematicū. *Reſp. 2.*

Reſp. 3. Cap. quamlibet partem continui in Diuino intellectu eſſe diuiſibilē, quia habet partes, & indiuiſibilē, quia tota diuiſibilitas eſt reducta ad actū ſecūdū intellectū, quæ R. niſi explicetur iuxta infra dicēda eſt omnino falſa, quia diuiſibilitas nūquā pōt eſſe ſm̄ ſe totā reducta ad actū, licet cognoſcat, ſimul reducibilitas illa ad actum ſucceſſiua. *Reſp. 3. Capr.*

E

Reſp. 4. Capr. licet omnes partes continui ſint obiecta ſecūdaria, & habeant eſſe proſpectum reſpectu Diuinæ cognitionis, non tamē eſt aliqua pluralitas partium, vel diuiſionum in eſſe diminuto, quia nullū eſſe acquirunt ex hac cognitione, ſed ſolū verbū Diuinum habet infinites reſpectus ad partes intel- *Reſp. 4. Cap.*

intellectus, quarũ multiplicatio in infinitũ non eſt abſurda ex D.Th.q.2.de verit.quæ ē de ſciā Dei,a.9.ad 4.Neq.diuiſio ē euacuata in Diuino intuitu, quod intelligat primam, & vltimā diuiſionem, ſed eſt euacuata, quia Deus actualiter, ſine ſucceſſione videt õnē diuiſionē continui poſſibilē. Neq. hinc fit, *quod intuitus Diuinus ſe arreſtet ad aliquā diuiſionē continui, ita vt videat illā, & nullā aliā vlteriorē, nec quod videat aliquā partē, & nullā aliā, minorem, ſed eodē intuitu, ſimul videt totũ continuũ, & medietatē cõtinui, & dimidiũ medietatis, & breuiter dimidiũ cuiuslibet dimidij ſine fine*, ex D.Th.1.cõtr.Gēt.c.70.&q.2.de verit.a.9.ex quo patet à Deo videri partes oēs vlterius diuiſibiles, neq.tamē hinc ſequitur Diuino intellectui aliquid accreſci, quia nõ videt partes aliquas diuiſibiles, quin ſimul videat illas eſſe ēt diuiſibiles, & partes partiũ in infinitũ ſine ſucceſſione, ex parte cognitionis, nā ſicut nõ datur pars in cõtinuo, quæ nõ habeat partes, ſic Deus nõ videt partē aliquā, quin videat partē illi⁹, ſine arreſtatione ad aliquā partē, ex quo patet, nec videri partē indiuiſibilē, nec partē, cuius partē ignoret; *Sicut ſi aliquid tangeret ſimul omnia puncta continui, tangeret ēt partē, quālibet quātuncũq. magnā, vel paruā, ſecũdũ ſe totā*, ita Diuin⁹ intellect⁹ totum continuũ penetrat non ſolum partes, ſed ēt omnes lineas ſuperficies, & puncta, ex quib⁹ patet ex mente Capr. partes viſas à Deo in cõtinuo eſſe infinitas ſyncathegorematicè, quia non poteſt melius explicari hęc infinitus, quam à Capr. explicetur.

23 Ad primā Confir. Reſp. non ſequi cognoſci magnitudinē infinitā, quia nõ eſt neceſſārium, quod intellectus ſtet ad magnitudinē finitā, vel infinitā, vel quod ſucceſſiuè procedat in intelligendo maiorē, & maiorē; ſed datur cognitio media, quæ .ſ. feratur ad infinitas magnitudines, inter quas nullā videt eſſe maximā, quia quacũq. data, quā intelligit, adhuc cognoſcit maiorē, & hoc ſine vlla ſucceſſione, vel terminus in intellectus ſecundum exceſſũ earum adinuicem, ſicut ex eo, quod Deus videat infinitas partes continua, quarũ vna eſt minor alia non ſequitur quod vnam videat omniũ minimā, ſic ēt de creaturis quorũ vna eſt perfectior alia, non videt vnam omnium perfectiſſimam, etiam illa omnia ſimul videat.

Ad 2. Reſp. eodem modo videri ſimul omnes ſpecies numerorum, nec ſiſtere in aliqua ſpecie, qua nullā maiorē videat, ſed qualibet ſpecie viſa videt maiorē ſine vlla ſucceſſione, quia illæ nõ videntur per plures ſpecies, ſed per vnam ſcilicet Dei eſſentiam.

ART. IV. Opinio Auctoris circa infinitatem à Deo cognitam qualis ſit.

24 SEcunda Concl. omnia, quæ cognoſcātur à Deo nõ ſunt certo numero finita, ita D.Th.1.cõtra Gēt.c.69.q.2.de verit.quæ eſt de ſcientia Dei art.9.& 1.d.39.q.1.ar.3.4. & 9. & 1.p.q.14.art.12. vbi fusè id probat, ſed res eſt adeo certa de fide, vt probatione hoc loco non indigeat, Nam potentia cognoſcitiua ſe extendit ad plura, vel pauciora cognoſcenda ſecundũ virtutem medij maiorem vel minorē, vt patet inductione, nā viſus, quia recipit ſpeciem determinatā ad particulares cõditiones, nõ cognoſcit niſi obiectum ſic determinatũ, & intellectus, quia recipit ſpeciem denudatā à particularib⁹ cõditionibus, cognoſcit naturā vniuerſalē, & & quia natura vniuerſalis eſt apta participari ab infinitis ſingularibus, ideo cognoſcit infinita, nõ quidē vt inter ſe diſtinguuntur, ſed vt conueniunt, quia ſpecies illa non repreſentat ſingularia, vt diſtinguntur, ſed vt cõueniunt, & hinc dicitur à D.Th. cognoſci infinita in potentia, ſed mediũ, quo Diuin⁹ ītellect⁹ ītelligit ē ſimilitudo īfinitorũ ſimul, nõ ſolũ, vt cõueniunt, ſed ēt, vt īter ſe diſtinguũtur, quia ē eſsētia Diuina, quæ ab īfinitis ſolũ nõ indiuiduis, ſed ēt ſpecieb⁹ eſt participabilis, vt alibi oſtēdim⁹, ergo. Cõfir. ex Aug. 12.de Ciuit.c.18. *quāuis*, inquit, *infinitorũ numerorum nullus ſit numerus, non tamen eſt incomprehenſibilis ei, cuius ſcientia non eſt numerus*, & cum dicitur *ſcitum finiri per ſcientiam*, intelligitur, nõ de fine terminante rem ipſam, ſed adæquationis; quia ſcitum non excedit intellectum, vt aliquid illius ſit extra cognitionē, quare videtur finiri.i.adæquari, & cõtineri intra cognitionē intellectus, neq. tñ per hanc cognitionē, quæ eſt tota ſimul, dicitur pertranſiri infinitũ, quia tranſitus importat motũ ex vno in aliud, atq. adeo ſucceſſionē, cuiuſmodi nõ eſt cognitio Diuina, quia eſt ſimplex intuitus, quo perfectè cognoſcitur infinitũ, neq. hoc repugnat definitioni infiniti, quæ eſt, vt eius quantitatē accipientibus, ſiue .ſ. per realē acceptionē, ſiue per cognitionē, ſemper reſtet aliquid vltra accipiendũ, nā hoc intelligitur de infinito, quod cognoſcitur per modũ infiniti .ſ. ſucceſſiuè per partē poſt partē, non aũt de infinito, quod cognoſcitur per modũ finiti.i. totũ ſimul; ſed de hac cõcluſione alibi. Hinc patet non poſſe à Deo cognoſci infinitum per numerationē, tũ quia hic modus cognoſcendi includit imperfectionē ſucceſſionis, tum quia per numerationē nunquā põt perueniri ad finē, atq. adeo, nõ poſſet cognoſci infinitum, ſecundum ſe totum à Deo. 25

3. Concl. omnia, quæ à Deo cognoſcũtur ſimul cognoſci, quia ex parte cognitionis Diuinæ non eſt ſucceſſio, ſed ab æterno tota extitit ſine vllo augmento, atq. adeo omnia habere ſimul obiectiuam exiſtentiam ſiue formaliter, ſiue fundamentaliter. Ex hoc tamen cõcedunt aduerſarij nõ fieri, totā illā collectionē poſſe ſimul habere exiſtentiam realē; Quibus poſitis, vt veris in omni opinione. Difficultas pęnè reſtat de nomine, An .ſ. multitudo infinita cui repugnat exiſtentia ſimultanea realis, & habet ſimultaneam obiectiuam, habeat infinitatem cathegorematicam, an ſyncathegorematicā.

S. Thom. — *Mens Capr.* — *Ad primam confirm.* — *Ad 2. confirm.* — *Res à Deo cognita, non ſunt in certo numero finita.* — *S. Thom.* — *Fundamentum* — *Confirm. Argent.* — *Deus non cognoſcit infinitũ per numerationem.* — *Quas res Deus cognoſcit, ſimul cognoſcit.*

A B C D E

73

26 *A Deo infinitũ obiectum dicit formam infinitæ perfectionis cathegorem.*

4. Concluſ. obiectum cognitum à Deo dicit formam infinitæ perfectionis cathegorematicè, nam dicit cognitionē Diuinam, quæ eſt infinitæ perfectionis, quia denominatur à cognitione Diuina, vt forma extrinſeca; quare ſi aduerſarij volunt hac ratione creaturas in eſſe cognito, ſeu vt ſunt obiectiuè in mente Dei, habere infinitatem cathegorematicam, vltra conceditur; Sed alia eſt earum mens. ſ. obiectam materialiter acceptum ſecundum quantitatem vel multitudinem, vel intenſionē habere infinitatem cathegorematicam in ſeipſo, & intrinſecè ex eo, quod Deus illud ſimul cognoſcat.

27 *Omnia, q̃ Deus cognoſcit, ſunt infinita in potentia, & ſyncathegorem.*

5. Concluſ. omnia, quæ actu cognoſcuntur per cognitionem directam à Deo ſiue ſcintia ſimplicis intelligentiæ, ſiue viſionis, non eſſe infinita actu, & cathegorematicè, ſed in potētia, & ſyncathegorematicè: Hæc concluſio antequam probetur, explicatur. Nam cognitio Diuina cum contineat perfectionē cognitionis directæ, & reflexè pfectiori mō, quã ſit in creaturis, pōt cōſiderari, vt fertur directè circa aliquod obiectũ, v. g. creaturas, & vt fertur reflexe, circa ſuã cognitionem, & creaturas cognitas, ſeu exiſtētes obiectiuè in mente Diuina; nos hic cōſideramus creaturas, vt cognitas per cognitionem directam, quas dicimus non eſſe infinitas actu, ſed potentia. Nam cognitio directa fertur in creaturas, ſicut ſunt, ſed ſunt infinitæ ſyncategorematicè, vt ſupponitur ex dictis, ergo cognoſcit eſſe infinitas ſyncathegorematicè.

Inſtantia. ℞. eſſe infinitas ſyncathegorematicè, & ſic cognoſcuntur reſpectu exiſtentiæ realis non autē reſpectu exiſtentiæ obiectiuæ.

Soluitur. Sed contra, quia creaturæ cognitæ per cognitionē directã nō cognoſcuntur, niſi in ordine ad exiſtentiã realem, quia, vt cognoſcantur habere exiſtentiam obiectiuam, exigitur cognitio reflexa, per quam cognoſcantur creaturæ, vt prius cognitæ per cognitionem directam, quia exiſtentia obiectiua, non eſt realis, ſed rationis, quæ non eſt, niſi dum actu cognoſcitur, & obijcitur intellectui.

28 *Confirm.*

Confir. quia per cognitionem directam, vel cognoſcuntur infinita actu, vt poſſibilia, & repugnat dictis, vel vt impoſſibilia, & non poſſunt ex vi illius cognitionis habere infinitatē actu, vt poſſibilē, ſed vt impoſſibilē; ſicut ſimul cognoſcit duo contradictoria, non vt ſimul poſſibilia, ſed impoſſibilia.

Confirm.

Confirm. 2. quia obiecta cognita, vel habent hanc infinitatem actualem ex natura ſua, & non, vt aduerſarij concedunt; vel illã acquirunt ex vi cognitionis, & neq. quia cognitio directa non immutat quantitatem, & modum quãtitatis obiecti, ſed cognoſcit illam, vt eſt, atq. adeo relinquit illam in eadem quãtitate, in qua erat ante cognitionē.

Obiectio. Dices: videt infinitas creaturas eſſe capaces exiſtentiæ, & has videt ſimul, ergo videt infinitas cathegorematicè:

Soluitur. ſed contra, quia cum omnes creaturæ non ſint ſimul capaces exiſtentiæ, non poſſunt videri infinitæ creaturæ ſimul exiſtere, ſed non niſi finitas ſimul exiſtentes, non tamen finitate determinata, ſed indeterminata, nã videt poſſe ſimul exiſtere plures quã mille, quam decē milia, &c. nunquam tamen videt infinitas ſimul exiſtentes: quare non poteſt determinari quot ſint, quæ poſſunt exiſtere ſimul, quia non habent terminũ ſecundum ſe determinatum:

29 *Inſtantia.* At inſtant omnes creaturas infinitas poſſe exiſtere non copulatiuè, ſed diuiſim, quia nulla eſt creatura ex viſis, quæ nō poſſit exiſtere, atq. adeo creaturæ, vt abſtrahunt ab exiſtentia ſimultanea, ſeu copulatiuè, & diuiſim, ſic cognitæ ſunt infinitæ actu, quia vt ſic non includunt ſucceſſionē:

Soluitur. Sed contra, tum quia repugnat Deum cognoſcere obiecta cũ hæc abſtractione, quia eius cognitio eſt perfecta, & pertingit ad omnes conditiones, & modos eſſendi obiectorum; tũ quia hinc potius probatur obiecta ſic cognita eſſe infinita, ſed abſtrahentia ab infinitate cathegorematica, vel ſyncathegorematica; neq. enim magis hæc repugnat quam cognoſcere animal, vt abſtrahit a rationalitate, & irrationalitate.

30 *Alia obiectio.*

Dices: Ex his rectè probari creaturas in mente Dei poſſibiles non eſſe infinitas cathegorematicè, vt habent ordinem ad exiſtentiam realem, ſed vt habent exiſtentiam obiectiuam ex vi cognitionis Diuinæ ſiue directæ, ſiue virtualiter reflexe, quia exiſtat ſimul. ℞. & ob hoc ſit.

31 *Creaturæ, Deo cognita ſunt ſyncathegorem. infinita, etiam in ordine di exiſtentiã obiectiuum ſimultaneam.*

6. Concluſ. Creaturæ poſſibiles ſiue futuræ cognitæ à Deo, non ſolum carent infinitate cathegorematica in ordine ad propriã exiſtentiam realem, ſed etiam obiectiuam ſimultaneam, patet ex dictis de diſcrimine inter infinitatem cathegorematicã, & ſyncathegorematicam, quæ non ſolum differunt in modo eſſendi, ſed etiam in multitudine,

Fundamentũ. nam infinitas cathegorematica attingit intrinſecè infinitatem. ſ. vt exiſtat multitudo determinata ſecundum perfectiones ſingulorum, ſed ſine vltimo. At infinitas ſyncathegorematica non attingit illam intrinſecè, ſed extrinſecè, quia non pōt peruenire ad infinitatem, ſed ad quãlibet multitudinem minorem poteſt peruenire, vnde infinitum hoc explicatur per finitum in infinitum. ſ. per numerum finitum ſine determinatione finis tanti, vel tanti, nam poteſt eſſe multitudo maior, quã trium, quatuor, mille, &c. ſemper intra numerum finitum, ſine certo numero, ſed nũquã ſub infinitate exiſtens, ergo ſub eadem infinitate exiſtit obiectiuè, tum quia exiſtit ſub finitate in infinitũ, ſicut ſub eadem infinitate cognoſcatur, tũ quia ſi ſimultanea exiſtentia realis nō deſtruit infinitatem ſyncathegorematicam partium continui, quia ſecum compatitur indeterminationem, multo minus illã deſtruet ſimultanea exiſtētia obiectiua.

Confirm.

Confir. quia exiſtentia obiectiua non facit, vt tres homines ſucceſſiuè exiſtentes

ſint plures, quam tres, ita neque exiſtentia obiectiua, vt multitudo infinita extrinſecè ſit multitudo infinita intrinſecè, quia hæc eſt maior illa.

2. Ratio.

32 2. Probatur ex natura exiſtentiæ obiectiuæ, nam ſicut cognitio non mutat naturam, & quantitatem intrinſecam, & realem obiecti, ita neque exiſtentia obiectiua, quia exiſtentia hæc vel non eſt aliud, quam denominatio extrinſeca ſumpta à cognitione, vel eſt relatio rationis conficta ab intellectu in obiecto, fundata in præcedente cognitione, vt patet ex dictis de ente rationis, at neq. denominatio extrinſeca, neque relatio rõnis põt mutare naturã, & proprietatẽ realẽ, & intrinſecã obiecti, cui couenit. Sed infinitas, ſiue cathegorematica, ſiue ſincathegorematica multitudinis, & magnitudinis è perfectio intrinſeca rerũ, igitur ex mutatione denominationis extrinſecè, vel relatione rationis nõ poteſt mutari. Neq; enim ferri poteſt ſententia dicentium creaturas per cognitionem acquiſiuiſſe, aliquod eſſe reale diminutum actuale extra intellectũ, vt tribuitur, Scoto 1. d.36. q.1. Melaſoſſio Bargio, d.35. & Vuald. t.1. l.1. art.1. t.2. & 3. contra quos Gabr. d.35. q.1. art.3. Caiet. 1. p.q.15. art.1. Valent. q.15. p.2. Molin. q.14. art.5. & 5. met. l.3. c.2. nu.18. & diſp.31. met. ſect.2. Vaſq. diſp.70. c.2. & diſp. 114. nu.4. & Thomiſtæ, cũ D.Th. 1.p.q.14. art.9. quia ab æterno omnes creaturę ſunt quidẽ effectus Dei, non actuales, ſed poſſibiles, quia poſſunt reduci ad actum.

Scotus. Bargius. Vuald.

Confirm.

33 Confir. quia ſicut, ſi eſſet infinita aliqua multitudo cathegorematica, & cognoſceretur ſucceſſiuè non euaderet in ſe infinita ſyncathegorematica, ſed denominaretur extrinſecè cognoſci, per cognitiones infinitas ſyncathegorematicè, ita infinita multitudo ſyncathegorematica ſi ſimul cognoſcatur, non euadet in ſe infinita cathegorematicè, ſed denominaretur cognoſci per cognitionem infinitam cathegorematicè, qualis eſt cognitio Dei, & ratio eſt, quia obiectum ex cognitione nullam mutationem realem recipit intrinſecam, ſed ſolum ex non cognito, & poſſibilitate, vt cognoſcatur, fit actu cognitum. Ex quo patet nõ poſſe mutari hanc infinitatem ex mutatione modo eſſendi, quia hic modus eſſendi non eſt aliquid intrinſecum, ſed extrinſecũ, quod nõ mutat prædicatũ reale intrinſecũ.

Obiectũ ex cognitione nullã recipit realem mutationem.

Corollarium.

Confirm. 2.

Cõfir. 2. quia infinitas obiecti ſucceſſiua non refundit in cognitionem Dei infinitatem ſyncathegorematicam, quia cognitio habet intrinſecè, & indiuiſibiliter totã ſuam perfectionem ab æterno, ita neque cognitio infinita cathegorematicè, circa obiectũ infinitum, ſecundum ſe ſyncathegorematicè refundere poterit in obiectum infinitatem cathegorematicam.

Confirm. 3.

34 Confir. 3. quia ſicut ſimultanea cognitio huius infiniti eſt circa obiectum includens, hãc potentialitatem, vt ſemper eis reſtet,

A aliquid efficiendum, in qua potentialitate conſiſtit ratio infiniti ſyncathegorematici; ita exiſtentia hæc obiectiuè ſimultanea per intellectum afficit obiectum, quod intrinſecè habet talem potentialitatẽ, ergo afficit obiectum infinitum ſyncathegorematicè, atque adeo hoc infinitum, & non aliud exiſtit per exiſtentiam, hanc obiectiuam, ſicut exiſtentia obiectiua, qua ſimul totum tempus intelligitur, afficit naturam intrinſecè ſucceſſiuam, neque ex illa exiſtentia deſinit eſſe ſucceſſiuum obiectum denominatum per illam exiſtentiam obiectiuam.

3. Ratio ex natura entis realis.

35 3. Prob. ex natura entis realis. Nam infinito cathegorematico repugnat eſſe ens B reale; ergo per exiſtentiã obiectiuã in mente Dei multitudo, ſeu magnitudo infinita non poteſt habere infinitatem cathegorematicam, nam prædicatũ, quod repugnat rei, non poteſt verè illi tribui, neque per exiſtentiam realem, neq; obiectiuam, quia cognitio, per quam exiſtit obiectiuè, eſſet falſa, ſi tali obiecto reali tribueret infinitatem cathegorematicam, vel ſi infinito cathegorematico tribueret realitatem.

Confirm.

Confir. quia ens infinitum exiſtens obiectiuè, vel repreſentatur, vt ens reale, vel vt ens rationis, vel vt ens impoſſibile. Non C primum, quia repugnet ens infinitũ cathegorematicè eſſe ens reale, ergo etiam repugnat habere exiſtentiam in mente Diuina, quia in mente Diuina eſſet falſitas, & error, ergo vel erit ens rationis, vel impoſſibile, ſed multi putãt à Diuino intellectu nõ fieri ens rationis præſertim ſine fundamento, quod eſſet omnino conſictum, idq. in omnia ſententia, ergo ſequitur eſſe ens impoſſibile, ergo creaturæ reales nõ habẽt ex exiſtẽtia obiectiua infinitatẽ cathegorematicã.

Obiectio.

36 Dices ſicut non repugnet, aliquod ens eſſe intrinſecè ſucceſſiuum, & tamen habere ſimultaneam exiſtentiam obiectiuam, D dum ſimul à Deo cognoſcitur, ita non repugnat multitudinem in ſe, & in ordine ad exiſtentiam realem, & productionem eſſe infinitã ſucceſſiuè, ideſt ſyncathegorematicè, & tamen in mente Dei ſecundum exiſtentiam obiectiuam habere ſimultatẽ, atq. adeo infinitatem cathegorematicam, nam in mente Dei continetur tota multitudo infinita, quæ tamen non põt exire in actũ, niſi finito modo, & ſucceſſiuè, ſicut dicunt de lagena continente intra ſe infinitã aquã, ex cuius orificio finito non poſſet exire, niſi finito modo, & ſucceſſiuè.

Reſp.

Reſp. ſucceſſiuum ens cognoſci ſimul, & E ſic exiſtere obiectiuè nõ repugnat, at repugnat infinitum ſyncathegorematicum eſſe cathegorematicum, & ſi ſit ſimul in mente Dei, quia ex illa ſimultanea exiſtentia; non acquirit infinitatẽ, quia eſt perfectio intrinſeca; ſed bene denominationem extrinſecã à forma infinita, & ſecundum illam poteſt dici obiectum habere infinitatem cathegorematicã. Neq. eſt ſimile de lagena, quia ſi crea-

creaturæ in mente Dei haberent infinitatẽ cathegorematicam, omnes illæ cognoſcerentur, vt collectiuè entia realia, atq. adeo vt ſic capaces exiſtentiæ, quare ſi ex ſe omnes creaturæ eſſent capaces exiſtentiæ, iam tota impoſſibilitas oriretur ex parte potentiæ Diuinæ, ſicut tota impoſſibilitas ponendi aquam extra lagenam oritur ex defectu lagenæ, quod eſt contra omnes, 1. d. 43. & 44. quod ſi nihil eſt, ex parte Dei, cur non poſſint omnes creaturæ ad extra poni, neque impedimentũ eſſe pôt ex parte creaturæ, nã quod Deꝰ pôt facere, pôt etiã fieri.

37 *Probabile eſt infinitatẽ conſequentem exiſtentiam obiectiuam, eſſe cathegorematicam, ſed confictã ab intellectu.*

Fundamẽtum.

7. Concl. probabile eſt infinitatem, quæ cõſequitur ad exiſtentiam obiectiuã, eſſe cathegorematicã, non realẽ, ſed ab intellectu confictã, prima pars patebit ex argumentis, quibus aduerſarij probant, creaturas poſſibiles, & futuras, vt ſimul exiſtunt in mente Dei, eſſe infinitas cathegorematicè, quia quoad illã exiſtentiã nullã habeat potẽtialitatẽ, & indeterminationem, neq. quoad exiſtẽtiã, neq. quoad quantitatẽ perfectionis.

2. Pars prob. quia infinitas debet proportionari exiſtentiæ, per quam tollitur ab ea potentialitas. Sed exiſtentia obiectiua non eſt realis, ſed rationis, vt patet ex dictis de ente rationis, ergo infinitas cathegorematica non eſt realis, ſed rationis; maior patet, quia ex ſimultate obiectiua infinitas tranſit ab eſſe potentiali, ſeu ſyncathegorematico, ad actuale, & cathegorematicũ, at effectus, ſiue in genere cãæ formalis, ſiue alio genere debet ꝓportionari ſuæ cãæ: *Confirm.* Cõfir. q̃a infinitas cathegorematica includit repugnantiã, cũ realitate, ergo ẽt illam includit, dũ ſunt in mente Dei. 38 *Confirm. 2.* Confir. 2. quia ſecundum Thomiſtas negatur conſequentia ab infinitate in eſſe obiectiuo ad infinitatem in eſſe reali, ergo ſm̃ ipſos ĩfinitas in eſſe obiectiuo nõ eſt realis, quia ſic poſſet eſſe in eſſe reali.

Obiectio.

Dices: intellectus Diuinus nõ format ens rationis circa obiectum, quod cognoſcit, ergo non poteſt tribuere infinitatem rationis obiecto. *Soluitur.* Reſp. hinc probari obiectum ex vi cognitionis Diuinæ non habere formaliter exiſtentiam obiectiuam, ſed tantum fundamẽtaliter, quia ſcilicet cognitio creaturarum directè eſt fundamentum, ob quod creaturæ apprehendantur exiſtentes obiectiuè, & iuxta hanc opinionem dici debet creaturas habentes exiſtentiam obiectiuam fundamẽtaliter, ex vi cognitionis Diuinæ, habere illam formaliter, ex vi cognitionis humanæ, à qua etiam habet infinitatem rationis. At ſecundum alios ponentes ex vi cognitionis Diuinæ, vt habet vim reflexiuæ, apprehendi creaturas, vt formaliter exiſtentes obiectiuè, apprehendi ẽt habere, nõ infinitatẽ realẽ, quia repugnat, ſed rationis, quæ eſt proportionata exiſtentiæ.

39 *Corollarium.*

Ex quibus patet nõ eſſe mirum ſi ex exiſtentia obiectiua, non rectè infertur infinitas in eſſe reali, quia nõ eſt eadem infinitas, ſed ſimilis ea ſimilitudine, qua ens rationis A eſt ſimile enti reali, ſicut ex exiſtentia obiectiua ſimultanea cõtradictoriarũ non rectè infertur ſimultanea exiſtẽtia realis. & ſubiectiua, quia non eſt eadẽ exiſtẽtia, ſed ſimilis.

ART. V. *Aſſerruntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.*

40 *Primum aduerſariorũ fundamentum.*

PRimo obijcitur de ratione infiniti ſyncathegorematici eſt aliqua potentialitas, & ſucceſſio, quoad exiſtẽtiam; ſed creaturæ exiſtentes in mente Diuina nõ habent hanc potentialitatem, & ſucceſſionem, quia omnes, ſiue poſſibiles, ſiue futuræ ſunt præ- B ſentes in mente Dei ſimul, nec vnquam illis cognitis fieri poteſt additio, vnde *Auguſt.* Aug. 12. de Ciuit. c. 18. ait multitudinem infinitam numerorum nõ ſolum à Deo cognoſci, ſed etiam ſua cognitione ineffabili modo finiri, quia ab eo comprehenditur, at quod comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur, non quidem, quia ibi inueniat terminũ primæ, & vltimæ vnitatis, ſed quia intra ſuã ſcientiam, ita concludit totam illam multitudinem, vt nihil illius ſit, extra ſcientiã, ſed quod eſt intra aliud dicitur, eo tanquam termino claudi, & finiri.

Diſcrimen inter cathegorem. & ſyncathegorem. infinitum.

Maior. prob. ex diſcrimine inter infinitũ C ſyncathegorematicum, & cathegorematicum, quod illud non poteſt totum ſimul exiſtere, ſed quidquid illius exiſtit, eſt finitũ, quod eſt in potentia ad exiſtendum, & addi poteſt eſt, infinitum, vt ſignat Ariſt. per illa verba; *ſemper eſt aliquid extra accipere*, & illa, *vt ſemper aliud, & aliud ſumatur*; hoc autem neceſſario includit quandam ſucceſſionem, & potentialitatem ad additionẽ, & exiſtendum. At contra, infinitum in actu dicitur cuius nihil eſt extra, quia totum continet in ſe ipſo, vnde fit, quod ſicut ex infinito in potentia id, quod exiſtit, ſemper eſt finitũ, & quod eſt in potentia, eſt infinitũ carens D vltimo, ita econtra in infinito in actu id, quod exiſtit, eſt infinitum carens vltimo.

41 *Confirm.*

Vnde Confir. quia in mente Diuina omniaque habent exiſtentiã obiectiuam, ſunt actu, & carent primo, & vltimo, ergo ſunt in infinita actu. Antecedens probatur, quia multitudo rerum poſſibilium, & futurorum ſimul exiſtens in conſpectu Dei, nullo ipſi adueniente aliunde, ſed conſideratis illis ſolum vnitatibus, quas habet eo modo, quo ſimul in intellectu Dei ſunt, non habet primam, & vltimam, atque adeo tota illa mul- E titudo non eſt partim actu, partim potentia, ſed tota eſt eodem modo, ſ. actu, vel potentia. Neq; dicas illã multitudinem, rerum eſſe infinitam in potentia, quia quælibet illarum eſt in potentia, nam eadem ratione multitudo hominum futura, non dicitur finita actu; ſed in potentia, quia quilibet illorum eſt in potentia, at hoc eſſe falſum patet quare ſicut non dicitur finita multitudo actu ex eo, quod res, & vnitates actu exiſtant, ſed quia numerari eius vnitates poſſunt

poſſint vſq. ad vltimam ab aliquo intellectu, etiam ſi actu nó exiſtant; ſic etiam dicetur multitudo infinita actu rerum poſſibilium, & futurarū quoties eo modo quo ſunt obiectiuè, dum in ea non poſſit aſſignari prima, & vltima numerando etiam ſi realiter non exiſtant.

Confirm. 2. Confirm. 2. quia quæſtio non eſt de infinitate actuali rerum exiſtentiū realiter, ſed exiſtentium in mente Diuina; ſecūdum quã non poteſt illi fieri additio, ergo impertinẽs eſt ad infinitatem multitudinis in eo ſtatu, quod ſint, vel poſſint eſſe realiter, quia ſatis eſt, quod in eo ſtatu non poſſit habere primam, & vltimam vnitatem.

42 *Allatum fundamentum ſoluitur. Suarez.* Reſp. totam hanc controuerſiam oriri ex diuerſa explicatione terminorum, atq. adeo reuocari ad quæſtionem de nomine, vt notauit Suar. vnde recolenda ſunt, quæ docuimus de natura infinitatis ſyncathegorematicè; nam conuenit cum infinito cathegorematicè in carentia terminorum, & in imper tranſibilitate per numerationem ſucceſſiuam, ſed differrunt: nam infinitum ſyncathegorematicum dicit actum permixtum potentia, ſiue quoad exiſtentiam ſimpliciter, vt patet in creaturis, quæ ſecundum ſe ſunt determinatæ perfectionis, ſed non poſſunt ſimul exiſtere, ſiue quoad determinationem perfectionis, quomodo diximus partes continui etiam ſi ſimul exiſtunt, eſſe infinitas ſyncathegorematicè, quia ea ſimultas exiſtentiæ, non tollit omnem indeterminationem, vt requiritur ad exiſtentiam ſingularum, nam partes in continuo non ſunt determinatæ ſecundum ſe, ſed in toto, qua ratione, non vt plures determinatæ exiſtunt, ſed vt vnum determinatum, & vt plures indeterminatæ cum potentia ad determinationem, vnde fit, vt infinitas partium indeterminatarum non ſit partim actu, & partim potentia, ſed omnes ſunt actu cum indeterminatione, neq. partes, quæ exiſtunt ſunt finitæ, & quæ ſunt in potentia ſunt infinitæ, ſed omnes exiſtentes ſunt infinitæ, nam ea conditio conuenit infinito ſyncathegorematico rerum ſecundum perfectionem determinatarum, quia illarum, quæ exiſtunt ſunt finitæ, & quæ ſunt in potentia ad exiſtendum ſunt infinitæ infinitate ſyncathegorematica, & potentiali ad exiſtendū ſimpliciter; Hinc fit, vt creaturæ poſſibiles, vel futuræ per æternitatem etiam ſi exiſtãt ſimul obiectiuè, ſint infinitæ ſyncathegorematicè, quia ex illa exiſtentia nõ deſtruitur potentialitas ad exiſtendum cõſtitutiua infinitatis ſyncathegorematicè realis. Hinc 2. fit infinitum cathegorematicum non rectè dici eſſe illud extra quod non eſt aliud, quia hæc ex Ariſt. eſt definitio perfecti, nam ſi intelligatur, vt non ſit aliud vllum ens patet eſſe falſum, quia extra infinitos homines ſūt infiniti equi ſi autem de extremitate illorum, quæ pertinet ad ſpeciem multitudinis, quæ dicitur infinita, conuenit perfecto, quia per fectum dicitur, cui nihil deeſt, atq. adeo nihil habet extra eorum, qui pertinent ad ipſum, quod ſi accommodatur ad infinitum, poteſt etiam accommodari ſyncathegorematico, quod licet ſecūdum partes exiſtentes aliquid habeat extra, non tñ extra totam latitudinem ſecundum quam eſt infinitum, & ſicut ex infinito ſyncathegorematico partium eſt aliud, & aliud accipere reſpectu partium finitarum acceptarū, ita ẽt ex infinito cathegorematico, ſi daretur, poſſet aliud. & aliud accepi nunquã deueniendo ad finem. 43

Obiectio. Dices: quoad exiſtentiam obiectiuam nõ habent potentialitatem, ſed actualitatem, ergo vt ſic ſunt actu infinitæ.

Soluitur. Reſp. concedendo nõ habere potẽtialitatem, ſed etiam neq. realitatem habere in ordine ad exiſtentiam obiectiuam, ſed in ordine ad exiſtentiã realem, & ideo in ordine ad illam non poſſunt habere infinitatem realem, ſed in ordine ad realem, & ſubiectiuam, quia ſicut realitas non ſumitur in ordine ad exiſtentiam obiectiuam, ita neq. infinitas realis.

Ad primam confirm. Ad primã confirm. Reſp. ex eo, quod ſint actu per exiſtentiam obiectiuam, & carent principio, & fine, nõ ſequitur infinitas actualis, vt patet ex partibus continui ſiue vt exiſtunt indeterminatè in illo, ſiue vt cognoſcuntur tanquam ſuppoſitæ diuiſionibus; nam quoad realem eſſentiam, & exiſtẽtiam, ſecundum quam ſunt obiectum cognitionis perfectæ, & concipiuntur ſimul exiſtere in mente Diuina per exiſtentiam obiectiuã, non habent ſimultatem, ſed potentialitatẽ, vt dictum eſt, quia ſimultas eſt ex parte cognitionis, & exiſtentiæ obiectiuæ, nõ autem ex parte obiectorum realium, quibus tribuitur ſimultas exiſtentiæ obiectiuæ, vt patet ex tempore, quod ſimul cognoſcitur, vt rectè Tromb. loc. cit. *Trombet.*

44 *Ad 2. confirm.* Ad 2. confirm. Reſp. quæſtionem eſſe de multitudine entium realiū infinita, qualem infinitatem habeat, dum eſt in mente Diuina; & dicimus illam eſſe ſyncathegorematicam, quia licet tota illa multitudo ſit ſimul, & ſine vlla ſucceſſione in mente Dei, tamen in ordine ad illa non habet infinitatem realem, ſed in ordine ad exiſtentiam realem ſucceſſiuam ex parte obiecti, à qua obiectum infinitum non poteſt abſtrahere.

45 *Inſtantia ex Vaſq.* Dices: cum Vaſq. infinitas non exigit exiſtentiam rerum, ſicut neq. finitas, nam etiam poſſibilia ſunt finita, vel infinita, ſed ſolum attenditur ex carentia termini ſecundū numerationem, & menſurationem.

Soluitur. Reſp. neminem negare infinitatem poſſe conuenire rebus etiam antequam exiſtant, ſed dicimus ſpecies infinitatis ſumi in ordine ad exiſtentiam, nam ſicut variò modo illam reſpiciunt, ita oriuntur diuerſæ ſpecies infiniti, & carere termino ſecundum numerationem eſt commune vtriq. infinito.

Secundum fundamentum Gonſalez. 2. obijcitur Gonſalez ſi Deus ſolum cognoſcit infinitam hominum multitudinem ſyncathegorematicè cognoſceret ſolum aliquam

quam multitudinem vltra quam eſt dabilis alter homo, & hoc eſt falſum, nam alter homo, qui eſt dabilis vltra illam, vel cognoſcitur, & tunc cognoſcitur alius homo, qui eſt extra multitudinē, vel non cognoſcitur, & tunc non ē dabilis, quia ſi nō ē cognoſcibilis, neq; ē factibilis. Cōfir. quia ſequeretur Deū non cognoſcere infinitum, quia infinitum ſyncathegorematicum eſt ſimpliciter finitū tam in eſſe ſubiectiuo, quam obiectiuo.

Confirm.

46 Reſp. negando extra multitudinm à Deo cognitam eſſe alterum, quia omnes cognoſcit, vt ſunt: at extra totam multitudinem collectiuè acceptam non eſt alter homo factibilis, quia alioqui illa multitudo non contineret omnes homines; Quod ſi poſſunt dari plures infinitates hominum, tunc extra vnam multitudinē poſſent videri homines contenti intra aliā multitudinem.

Soluitur.

Ad confir. Reſp. infinitum ſyncathegorematicum poſſe conſiderari, dupliciter, primo comparatione infiniti cathegorematici, & ſic habet aliquam rationem finiti, quia eſt infrà infinitum cathegorematicum.

Ad Confirm.

Secundo in ordine ad omnes ſpecies finiti determinatas, & ſic habet rationem infiniti, quia eſt maius omni finito determinato, quia illud, quod non habet determinatum terminum, ſed pōt habere maiorem, & maiorem, eſt infinitum; cuiuſmodi eſt infinitum ſyncathegorematicum, neque eſt de ratione infiniti ſyncathegorematici, vt nequeat habere partes exiſtentes, niſi ſub determinato termino, vt patet ex partibus continui. Sed id conuenit infinito, quod eſt in ordine ad exiſtentiam ſimpliciter, vt patet ex hoc exemplo, nam tam partes cōponentes continuum, quam diuiſiones ſunt infinitæ ſyncathegorematicæ, ſed illę exiſtūt ſimul ſub infinitate, hæ autem non exiſtunt ſimul niſi finitæ, ſed quæ poſſunt exiſtere ſunt infinitæ.

47 3. Obijc. Nauar. & Gonz. illa infinita, quæ videntur ſciā viſionis, non ſunt infinita ſyncathegorematicè, ſed cathegorematicè, ſed à Deo per ſciā viſionis videntur infinitæ cogitationis ſub actuali exiſtentia, ergo illa ſunt infinitæ cathegorematicè. Maior prob. quia omnia, quæ videntur ſub actuali exiſtentia non dicunt potentialitatem ad exiſtentiam, ſed quæ videntur ſcientia viſionis, omnia videntur actuali exiſtentia, ergo ſine potentialitate, atq; adeo ſub infinitate, non ſyncathegorematica, ſed cathegorematica; cum potentialitas ſit de conceptu infiniti ſyncathegorematici. Minor prob. tū quia tota collectio cogitationum, quæ videntur per totam æternitatem, habebunt exiſtentiam, tum quia omnis propoſitio de futuro eſt vera ratione alicuius propoſitionis, quæ ſit vera de præſenti, ſed tota collectio vere erit futura, ergo ratione veritatis de præſenti, qua dicatur tota collectio habere, vel habuiſſe exiſtentiam. tum ex natura ſcientiæ viſionis, quæ fertur ad rem exiſtentēm, in aliquo tempore, & in alio futuram, & in alio elapſam, & cum nulla ſit cogitatio, quam non videat pro aliquo tempore præteritam videt neceſſario omnem collectionem, pro aliquo tempore præteritam, atq; adeo expletam, quia collectio non eſt aliud, quam ſingulæ cogitationes, collectiuè ſunt.

Tertium fundamentum Nauarrate, & Gonzal.

48 Reſp. negando maiorem, quia per ſcientiā viſionis videntur, quidem res ſub exiſtentia, ſed eo modo, quo habent exiſtentiam, & quia exiſtentiam habent ſucceſſiuè per totā æternitatem, quæ nunquā poteſt eſſe expleta, ideo videt cogitationes, ſic ſucceſſiuè exiſtere, vt potentia ad exiſtendum nunquā ſit expleta. Ex quo patet quod licet Deus videat vnamquamq; cogitationem pro aliquo tempore exiſtere, & pro alio extitiſſe, nunquam tamen videt totam collectionem expletam, & elapſam, quia nunquam fieri poteſt, vt ſit elapſa, quia videtur vnaquaq; cogitatio elapſa poſt aliam, & illi aliam ſuccedere ſine termino, nam ſicut tēpus infinitum nunquā pōt videri elapſum, ita neque tota collectio cogitationum, quæ ſunt ſub illo.

Soluitur.

49 Hinc aliqui negant, quod De^9 videat ſcientia viſionis totam collectionem, vt futuram, quia licet quælibet pars illius collectionis determinata videatur pro aliquo tempore, vt futura, quia pro aliquo tempore erit præſens, non tamen de tota collectione dici poteſt, quod aliquandò ſit præſens. At alij totam collectionem dicunt poſſe accipi dupliciter primo diſtributiuè, & ſic videri poteſt præſens pro aliquo tempore, nō quidem primario, ſed ſecundario. ſ. ratione ſuarum partium, vt dictū eſt ſupra.

Corollarium.

Secundo collectiuè, & primario. i. vt comprænendit omnes collectiuè, & ſic non poteſt eſſe futura; nec præſens, quia nunquam tota collectio poteſt eſſe expleta, ſicut Deus nunquam videt tempus à parte poſt infinitum eſſe expletum, quia poſt quamlibet elapſam partem videt aliam, ſine fine.

Hinc aliqui dicunt, videt omnes diſtributiuè exiſtere, non tamen collectiuè, quia nulla eſt, quam non cognoſcat, ſed nunquam, vt ſimul exiſtant, vel extiterint, quia nunquam vere dici pōt. Nunc omnes ſunt elapſæ, & nulla ſupereſt, vt exiſtat, quod apertè conſtat ex partibus continui, quas oēs cognoſcit eſſe á ſe ſeparabiles per diuiſionem, ſed nunquam videt diuiſibilitatem expletam, & idem patet de cognitione perfectionum creabilium, quæ poſſunt eſſe perfectiores, & perfectiores; ſed ità, vt nunquam videat creaturam, ità perfectam, qua nō videat aliam perfectiorem. Nec mirum, quia Deus non poteſt cognoſcere impoſſibile, vt poſſibile. Ex quo patet Deum cognoſcere omne creabile, vt eſt in ſe, ſed in ſe cum includat potentialitatem, nunquam poteſt ſimul poni in actu, ſed poſſe poni diuiſim iuxta determinationē Decreti Diuini, ita tamen, vt nunquam perueniatur ad finem, nec vnquam cognoſcit, aliquod creabile

A creabile poſitum ad extra, vltra quod non poſſit poni aliud, quia nullum eſt tale.

50 *Quartum fundamentum.* 4. Obijc. Reſp. omnes, licet in propria duratione exiſtant ſucceſſiuè, tamen in mẽſura æternitatis, non ſunt ſucceſſiuè, ſed ſimul, nõ ſolũ exiſtentia obiectiua, ſed etiam reali, ergo ſi habent infinitatem, illa eſt infinitas cathegorematica, quia eſſet infinitas rerum, quæ actu ſimul exiſtunt realiter.

Antecedẽs prob. quia ſi res eſſent in æternitate, cum ſucceſſione, etiã æternitas eſſet ſucceſſiua, quia nunc coexiſteret vni, nunc alteri, quibus prius nõ coexiſtebat, hoc autem non poteſt eſſe ſine ſucceſſione, nam contradictoria non poſſunt eſſe ſimul, & B idem oſtenditur, ex menſuratione ſucceſſiua, quia eſſet menſura ſucceſſiua, ſi aliquid de nouo menſuraret, tum quia æternitas comprehendit omne tempus, atque adeo omnia, quæ ſunt in tempore, ſed æternitas eſt ſimul, quia omnia, quæ ab æternitate compræhenduntur, ſunt ſimul, quia quæ in inferioribus ſunt diſperſa vniuntur in ſuperiori, & quia inferiora contenta in ſuperioribus, menſurantur ab illis, ideo quidquid menſuratur per mẽſuras inferiores, mẽſuratur ꝑ ſuperiora, cuiuſmodi eſt æternitas reſpectu temporalium, hinc fit vt menſura æternitatis menſurando res ſucceſſiuus, nõ C ſe attemperet illis, ſed potius trahit res mẽſuratas ad propriam ſui naturam, atq; adeo efficit, vt tempus ſit in illa ſub indiuiſibili ratione. Hinc fit vt tempus ex modo exiſtendi in æternitate, non habeat præteritũ, neq; futurũ, ſed ſit ſimul; hæc Thomiſt. & multa alia, quæ non expedit hic referre.

51 *Confirm.* Cõfir. quia ſi illa multitudo infinita eſſet tota actu, per exiſtentiam propriam, & realem, tunc haberet infinitatem cathegorematicam, quia eſſet ablata omnis potentia- D litas, & indeterminatio, ſed dum exiſtunt, ſimul, & actu per exiſtentiam obiectiuam, vel realem in æternitate, eſt ablata omnis potentialitas, ergo.

Soluitur primo. Reſp. primo, ſicut conſtat, res poſſibiles, & futuras exiſtere in mente Dei obiectiuè ab æterno, ex vi cognitionis æternæ illarũ, cũ cognitio ſit actualis repreſentatio obiecti; at repreſentari, aliquid idem eſt, ac fieri præſens obiectiuè, atque ex vi cognitionis æternæ res fiunt præſentes ab æterno, quoad illam exiſtentiam, quam habituræ ſunt, vt optimè D. Th. q. 2. de verit. ar. 12. *S. Thom.* Sicut igitur hoc conſtat, ita eſt incertum, An res præter hanc exiſtentiã habeant aliã E exiſtentiam realem priorem hac obiectiua,

52 per quam coexiſtant realiter æternitati.

Capr. Deza. Ferr. Caiet. Catarin. Nauarr. Gonſalez. Aluarez. Riccard. Granad. Molin. Affirmant Thomiſtæ, vt Capr. Dez. Ferr. Caiet. Catari. Nauar. Gonſalez. Aluar. & ex alijs Riccard. Granada, & apud ipsũ Molina.

Alenſ. Bonau. Scot. Durand. Aureol. Arim. Suarez. Sed negant alij communiter, vt Alenſ. 1. p. q. 23. mem. 4. art. 3. Bon. 1. d. 39. art. 2. q. 3. ibidem Scot. §. contra illud Durand. d. 38. q. 3. l. 1. de ſciã abſoluta c. 7. ex Henr. Ægid. & Syl. Vaſq. diſp. 64. Valent. q. 14. p. 5. Pezant ar. 12. diſp. 4. Adam Tannier. diſp. 2. de Deo q. 8. d. A 6. c. 5. Theodor. Smiſing. tr. 2. diſp. 4. q. 3. à nu. 84. & tr. 3. diſp. 2. q. 4. à nu. 60. & mihi ſemper placuit, de qua non eſt huius loci diſputare, ſed ſupponi; ſolum aduertendum eſt aduerſariorum argumenta nihil aliud probare, quam creaturas ſecundum earum eſſe formale non coexiſtere Dei æternitati, quia ſic eſſent ab æterno, ſed ſecundum earum eſſe virtuale, & eminentiale, quod cum ſit idem eſſe cum Dei eſſentia, & potentia, eſt æternum, & ab æterno, & infinitum cathegorematicũ, ſicut eſt ipſa eſſentia, cum qua identificatur, & de hoc eſſe virtuale intelligitur doctrina D. Thom. dum aſſerit à Deo cognoſci creaturas futuras, quia ſunt præſen- B tes æternitati, .ſ. præſentia reali ſecundum eſſe eminentiale, nam ideo cognoſcuntur à Deo, quia in eſſentia Diuina, quæ eſt medium cognoſcendi, continentur, at continentur eminenter, igitur ſunt præſentes ſecundum eſſe eminentiale, neq. obſtat indiuiſibilitas æternitatis, quæ ambit omne tẽpus, quia ſolum probatur inadæquata coexiſtentia, quia hæc coexiſtit omnibus eadem omnino inuariata, quando illæ exiſtunt. 53

Soluitur 2. Reſp. 2. quod etiam ſi creaturæ eſſent præſentes æternitati, adhuc tamen nõ ſequitur infinitas actualis creaturarum ſecundum ea- C rum eſſe formale, quia illa præſentia in æternitate ſupponit præſentiam creaturarum in propria duratione, atq. adeo cum infinitate ſyncathegorematica; quæ conſequitur creaturas ſecundum eſſe formale, & exiſtentiale proprium ipſarum; quod facilè intelligitur, intellecta natura æternitatis, quæ ita eſt tota ſimul, & formaliter indiuiſibilis, vt virtualiter ſit diuiſibilis, quatenus per ſuã indiuiſibilem perfectionem pôt coexiſtere tempori infinito, nam per hoc diſtinguitur ab D inſtanti, quod eſt formaliter, & virtualiter indiuiſibile, & raptim tranſit; ex qua virtuali diuiſibilitate oritur, vt inadæquatè coexiſtat omnibus præteritis, præſentibus, & futuris, & quia ipſum eſt formaliter indiuiſibile, in eo non diſtinguitur præteritum, præſens, & futurum, niſi virtualiter per conceptum, quo concipitur coexiſtere indiuiſibiliter, præterito, præſenti, & futuro, atque adeo ſine vlla reali ſucceſſione in ipſa æternitate, quia denominatio coexiſtentiæ, non ponit mutationem in æternitate, ſed in rebus, exiſtentibus in tempore: vnde patet, ad primam probationem, & ſecundam, nam propter virtualem diuiſibilitatem coniunctam cum formali indiuiſibilitate poteſt cõ- E prehendere omne tempus ſine vlla ſui variatione; & ſingula ſunt in æternitate inadæquatè, pro tempore ſcilicet quo erunt, & cui coexiſtet æternitas, eadem, quæ nunc eſt.

Ad confirm. ſupra explicatum eſſe, non 54 *Ad confirm.* concedi ab omnibus, facta illa hypotheſi, ſequi infinitum cathegorematicum, nam adhuc non attingeret intrinſecè infinitatem. Sed adhuc eo conceſſo negatur conſequentia, quia ex præſentia obiectiua non deſtruitur potentialitas neceſſaria ad infinitatem realem,

realem ſyncathegorematicã, at non ſic per exiſtentiam obiectiuã, quia ſemper illæ creaturæ erunt exiſtentes cum ſucceſſione; licet exiſtentia obiectiua non ſit ſucceſſiua.

Obiectio. Dices: Cum Deus cognoſcat infinitas creaturas ſyncathegorematicè, cur non pôt illis producere? nam ita Deus plus poſſet cognoſcere, quam producere, cum tamen vt eſt infinitè ſciens, ita & potens.

55 *Respond.* Reſp. 3. poſſe intelligi plus à Deo poſſe cognoſci, quam produci. Primo ex parte obiecti, ſcilicet aliquid eſt, quod terminat cognitionem Dei, quod non pôt terminare actionem productiuam, & ſi loquamur de rebus poſitiuis creatis, nullum tale eſt, nam multitudo illa cogitationum, quæ terminat cognitionem Dei, ſicut cognoſcitur obiectiuè ſecundum ipſius ſucceſſionem, ita etiam poteſt fieri. Secundo ex parte cognitionis, & productionis Dei, ita vt aliquis modus ſit productionis actiuè ſumptæ, qui nõ ſit cognitionis, & neq. quia ſicut cognitio Dei, qua multitudinem illam cognoſcit eſt tota ſimul, ita etiã & productio actiuè ſumpta, cum ſit ipſa Dei eſſentia, ſicut & ipſa cognitio eſt etiam eſſentia rei. Tertio, vt ſit aliquis modus in ipſa productione paſſiuè ſumpta, qui non ſit in ipſa cognitione, & ita benè dicitur, nam modus cognitionis eſt, vt ſit ſimul; modus autem illius multitudinis, atq. adeo ꝓductionis paſſiuæ eſt, vt ſit infinita ſucceſſio, vt nunquam poſſit eſſe tota ſimul, ſicut modus cognitionis eſt, vt habent perfectionẽ infinitam, qui modus non eſt ipſius obiecti cogniti extra ſe, idem apparet in cognitione temporis.

56 *Trombet.* Huius autem diuerſitatis rationẽ videtur Trombetta attigiſſe, nam licet de ratione infiniti ſit actus permixtus potentiæ, atq. adeo entitati infiniti repugnat eſſe ſimul cum omni determinatione, non tamen repugnat cognoſci ſimul ex parte quidem potentiæ, non obiecti: vnde non valet, quod repugnet entitati ſecundum aliquem modum eſſendi, repugnare eius cognoſcibilitati. Sed quod repugnat entitati ſimpliciter, ſicut albedini, & nigredini repugnat eſſe ſimul in eodem ſubiecto, non repugnat cognoſci ſimul abſolutè; ita etiam rebus non repugnat eſſe ſimiliter, ſed eſſe ſimul, & ideo non repugnat cognoſci ſimul, quia ad ſimilitudinem hanc cognitionis, non eſt neceſſaria ſimultas exiſtentiæ obiectorũ, ſed tantũ ſufficit quodlibet obiectum habere ſuum eſſe, atq. adeo ſuam cognoſcibilitatẽ, & cum dicitur quidquid repugnat entitati, repugnat cognoſcibilitati, infinitas repugnat entitati; ergo. Negatur conſequentia, quia quidquid dicit eſſentiam, & infinitas dicit modum rei, nã non omnis modus, qui conuenit cognitioni, conuenit etiam rei, vt patet, nam corporalia ſpiritualiter intelligimus; illud verò negari non poteſt, quia modus, qui repugnat entitati ſecundum aliquem modum eſſendi, repugnat etiam cognoſci ſecundum eundem modum eſſendi.

57 Ex his ego colligo rõem diuerſitatis, cũ. n. de rõe infiniti ſyncathegorematicè ſit aliqua indeterminatio, ſi Deus produceret illud, iã tolleretur rõ potentialitatis, & indeterminationis, quã retinet in cognitione, ideo cognitio pôt ſimul terminari ad oĩa, non tamen productio poteſt ſimul, neque quod cognoſcit vno actu ſimul per vnam ideam, poteſt produci, vt patet in motu, tempore, & reliquis ſucceſſiuis.

Obiectio. Dices 4. Ex Tromb. & Argent. 1. d. 44. q. 1. ar. 2. Si eſt proceſſus in infinitum in ſpeciebus ſecundum perfectionem, tunc in intellectu Diuino eſſet aliqua creata diſtans in infinitum ab aliqua alia, atque adeo talis creatura eſſet infinitæ perfectionis, quia cum in infinito non poſſit eſſe exceſſus, hæc creatura eſſet æqualis Deo.

58 *Resp. Argent.* Reſp. Argentina non repugnare in eſſe cognito eſſe duas creaturas in infinitum diſtantes, ſicut poſſunt eſſe duo numeri in infinitum diſtantes, licet in re repugnet eſſe, & admittit inter infinita exceſſum: vnde talis creatura non eſſet æque perfecta, ac Deꝰ: *Non probatur.* Sed non placet alijs, quia cum totum ens creabile ſecundum perfectionem, non ſit actu infinitum, ſed in potentia, non poteſt perueniri ad vnam creaturam, quæ omnes alias infinitè excedat, quia iam abſolueretur, & finiretur infinitum in potentia; ideo 59 *Resp. Trombet.* melius Tromb. dicit hanc diſtantiam, etiam eſſe infinitam ſyncathegorematicè, quare ſicut non datur creatura, qua non poſſit eſſe perfectior, ita non datur diſtantia, qua non ſit alia maior.

TRACTATIO DECIMANONA.

De eſſentia motus in 3. Phyſic.

1 CVM in motu ſex conſiderari poſſint: Primo ipſius eſſentia: Secundo ſpecies: Tertio paſſiones: Quatto termini: Quinto efficiens: Sexto ſubiectum; Hæc omnia quatuor diſputationibus concludemꝰ. In primo de eſſentia motus in cõi ex præcepto Ariſt. 1. Phyſic. 13. Primo Poſt. 5. primo Prior. c. 4. primo de part. c. 1. de qua ſecundum multos agit Ariſt. in 3. cum de mutatione ſucceſſiua agat in 5. In ſecundo de ſpeciebus: In tertio de paſſionibus: cum Ariſt. in 5. lib. In quarto de cauſis cũ Ariſt. in 6. 7. & 8. libro.

QVÆSTIO PRIMA,
De nomine motus, & mutationis.

DE hac quæſtione Perer. lib. 3. à cap. 2. & ſeq. Tol. in tex. 6. 3. Phyſic.

Primo Not.

2 *Omnis variatio contingẽs aut eſt motus, aut eſt mutatio.* Primo Notandum. Omnem variationẽ contingentem in rebus duobus nominibus à Philoſophis explicari, ſcilicet motus, & mutationis, & quia variatio ſolet cõtingere multis modis, aliquando illam ſecundum variam differẽtiam indifferenter his nominibus explicarunt. Aliquando verò diſtinctis, & appropriatis nominibus: vnde diſtingunt motum à mutatione: quare.

3 *Quot modis ſumatur motus.* Notandum Secundo. Motum primo ſignificare quamcumque operationem, vt Plato dixit primam cauſam mouere ſeipſam, ideſt intelligere ſe. Sic & Aug 4. ſuper Geneſ. ad lit: & impropriè, vt D. Thom. 1 par. q. 18. art. 3. ad primum, & q. 53. art. 1. & q. 9. art. 1. ad primum. Secundo ſignificare mutationem Phyſicam cõnaturalem, quæ fit concernẽdo corpus, & hoc modo motus accipitur ab Ariſt. locis ſupra citatis, & 2. Phyſ. 3. cum definit naturam, & 3. Phyſ. 1. Tertio accipitur pro mutatione inſtãtanea, quomodo generatio ſolet dici motus. Quarto pro mutatione à termino poſitiuo ad poſitiuum 5. Phyſ 7. 8. & 9. Quinto pro acquiſitione ſucceſſiua termini, ſiuè ſit à contrario in contrarium; ſiuè à priuatiuo.

4 *Quot modis ſumatur mutatio.* Notandum Tertio. Mutationem accipi tripliciter. Primo pro quacumque variatione ſubiecti, ſicuti immutabilia dicuntur, quæ nullã habent variationẽ, & definitur 5. Phyſ. 7. quod ſit tranſitus de non eſſe ad eſſe: vnde ad illã requiritur ſubiectum, per quod diſtinguitur à creatione, & dicũtur termini oppoſiti, de quibus 1. Phyſ. diximus, & ſic mutatio eo modo accepta confunditur cum motu, qui dicitur eſſe tranſitus de nõ eſſe ad eſſe, ſeu id, per quod res aliter ſe habet, ac prius, vt Mengus tract. de primo, & vltimo inſtãti q. 11. oſtendit, hęc duo nomina cōfundi, ac pro eodẽ aliquãdo accipi. *Mengus.* Patet ex 5. Phyſ. t. 8. & 3. Phyſ. vbi dicit ſe promiſcuè vti illis nominibus, donec diſtinguat: vnde 3. Phyſ. initio 4 Phyſ. 97. *nihil*, inquit, *refert nobis in præſentia dicere motũ, aut mutationẽ*: quod Simpl. 3. Phyſ. t. 1. & 7. adnotauit: Auerroes com. 8. reprehendit Alex. quod motum definierit eſſe mutationem, nam idem eſt motus, & mutatio D. Thom. tex. 6. in fine dicit motum in tertio definitum accipi largè, & idem eſt ac mutatio Idem Alber. tract. 2. c. 4. & Philop. Iauell. in epit. tract. 1. c. 2. & mutationem hoc modo ſumptam reperiri in omnibus prædicamentis, patet 7. Phyſ. 5. vbi ponit entis ſpecies, totidem & motus, & mutationis, quod probatur ex diuiſione tradita 3. Phyſ. tex. 7. ibi in omnibus prædicamẽtis ait dari actũ, & potentiam, ſolum de hac mutetione dubitari poteſt, an præ requiratur præexiſtentia ſubiecti cũ priuatione formæ, non ſolum ſecundũ inſtans naturæ negatiuè, ſed etiam temporis, de qua re fusè 1. Phyſ. vbi oſtendimus non ſufficere ad mutationem prçcedentiam naturę, ſed requiri præcedentiã inſtantaneã temporis, nam alioqui non eſt tranſitus de nõ eſſe ad eſſe, ſed fuiſſet trãſitus, niſi forma ex vi agẽtis producta, & exiſtẽs in materia impediſſet priuationis exiſtẽtiã. *Ariſt. Simpl. Auer. Alex. D. Thom. Alber. Philop. Iauell.*

5 Secundo accipitur ſtrictè pro acquiſitione termini per ſe, qua ratione mutatio dicitur eſſe tantum ad quatuor prędicamenta, & ita cõprehendit motum propriè dictum, tanquam ſpeciem ſui. Vnde 5. Phyſ. t. 9. omnis motus dicitur eſſe mutatio, vt ſpecies ſub genere.

Tertio ſtrictiſſimè pro acquiſitione determinati termini, qui diſtinguitur à motu propriè dicto, qui eſt tantum ad tria prædicamenta, ſcilicet vbi, quantitatem, & qualitatem. De qua re infra: & hæc mutatio retinet nomen generis, quia non addit mutationi in communi ſenſibilem quandam differentiam: nam eſt ad ſubſtantiam per ſe inſenſibilem; contra verò motus addit mutationi in communi ſenſibilem differentiã, ſiuè ſucceſſionis continuæ, ſiuè quia eſt ad terminos ſenſibiles, tum propriè, tum communiter. 6

QVAESTIO II.

Quomodo definitur motus ab Ariſt.

DE hac quęſtione Sax. 3. Phyſ. q. 2. Georg. q. 2. Per. lib. 13. c. 3. 4. & 5. Conimb. c. 1. q. 1. Murc. diſp. 1. q. 1. Maſ. ſect. 1. q. 1. Ruuius tract. 1. q. 1: Simpl. com. 8. t. 7. Alb. tract. 1. c. 6. qui cũ Plutarcho lib. de Plac. c. 13. afferunt varias motus definitiones.

ART. I. continens definitionem motus.

PRimo Not. variè motũ definiri, nam Themiſtius apud Maſium definit motum, quod ſit actus primus rei, quæ poteſt eſſe; Alexander autem quod ſit prima motio rei, quæ poteſt eſſe. Plotinus ennead: 6. lib. 3. c 4. exitus de potentia in illud, ꝙ poteſt eſſe. Gal. lib. 1. methodi c. 6. prioris ſtatus cõmutatio. Sed hæ definitiones, vel non differunt ab ea, quam tradit Ariſtoteles, vel non conueniunt motui, ſeũ mutationi per ſe, ſed cuicumque mutationi. 7

Secũdo Not. ab Ariſt. 1. Phyſ. t. 6. 9. & x. motum definiri quod ſit actus eius, quod potentia eſt: ſed quia huius definitionis explicatio, pendet ex explicatione definitionis tradita in tex. 17 vbi dicitur, ***quod eſt actus mobilis, vt mobile eſt.*** & alterius traditæ textu 23. vbi dicitur, ***quod eſt actus motiui, & mobilis***, ideò quatuor particulæ ſunt explicandæ. Prima actus. Secunda eius quod exiſtit. Tertia in potentia. Quarta, prout in potentia. 8

ART. II. Explicatur actus, quo definitur motus.

VNde Notandũ Primo ly (actus) ab Alex. & Porphyrio in gręco textu legi endelechia; à Simplicio verò energia, quod endelechia ſignificat actum perfectum; at motus eſt actus imperfectus 3. Phyſ. 15. Sede negant illi, nam Endelechia etiam ſignificat actum imperfectum, vt ex tẽx. 18. conſtat, vbi diſputans, an motus ſit actus mobilis, vel mouentis, indifferenter vtitur nomine energiæ, & endelechiæ: accedit, quod hic accipit pro actu abſtra- *Alex. Porph. Simpl. Energia. Endelechia.*

hente ab imperfecto, & perfecto ex modo ſignificandi, licet poſtea contrahatur per ſequẽtes particulas ad actum imperfectum; quare actus hic videtur ſignificare idẽ, ac latine forma. Vnde motus dicitur actus, ideſt forma quædam entis in potentia, vt in potentia.

Quot modis ſumatur act⁹.

2 Not. Secundo, triplicem diſtingui actum; primus eſt, quo res ipſa conſtituitur in tali ſpecie. Secundus, quo talis denominatur. Tertius, quo fit de nouo talis, & hic vltimus dicitur operatio rei. Dubitatur igitur quomodo hic accipiatur *actus* aliqui pro abſtrahente, aliqui pro operatione, aliqui pro forma dicũt accipi.

Tripliciter res dicitur eſſe in potentia.

3 Not. Tertio, tripliciter res dicitur eſſe in potentia. Primo ad fieri formæ. Secũdo ad eſſe formæ. Tertio ad operationem formæ, ideò triplex datur actus reſpondens triplici illi potentiæ, & quidem forma reſpectu operationis ab illa manantis, dicitur actus primus, ſed reſpectu proprij fieri eſt actus ſecundus, & ideò fieri formæ reſpectu exiſtentiæ formæ dicitur actus primus, & ita accipitur hic actus ſecundum aliquos, ſed quia actus imperfectus vt ſignificatur per alias particulas definitionis, ideo.

4 Not. Quarto, motum dici actum, quia per motum id, quod antea erat in potentia, fit aliquo modo in actu; & Confirmatur, quia quidquid eſt, vel eſt in potentia, vel in actu; ſed motus non eſt potentia, quia dum res eſt in pura potentia, non mouetur; ergo eſt aliquis actus; actus autem vel eſt vt forma, quæ dicitur actus primus; vel eſt vt operatio, quæ dicitur actus ſecundus, ex 2. de anima tex. 2. dubitatur qualis actus ſit motus.

Referũtur variæ opiniones. 1. Opinio.

Nam aliqui volunt eſſe operationem agentis in mobile, atque adeo actum ſecundum.

Reijcitur ex Fonſeca.

5 Alij vero cum Fonſ. 5. met. c. 13. q. 9. ſect. 2. id negant, eo quod diuiſio actus in primum, & ſecundum, eſt diuiſio actus perfecti; at motus non eſt actus perfectus; ergo neque primus, neque ſecundus. Neque ly actus, accipitur pro imperfecto, quia non fuiſſet neceſſarium addere alias particulas ad explicandã imperfectionem actus, quo conſtituitur motus; vnde putat actum accipi, vt abſtrahit à perfecto, & imperfecto, ſequitur Ruuius 3. phyſ. tract. 1. q. 1. vbi actum diuidit in perfectum vt forma ſubſtantialis, & imperfectum vt accidentalis, qui dupliciter eſt accidentaliter vt forma remiſſa reſpectu intenſæ, & eſſentialiter, qui eſt incapax perfectionis, & ſic eſt motus.

2. Opinio. Ruuius.

3. Opinio.

6 Alij tamen, præter actum primũ, & ſecundum, dari alium, qui propriè nõ eſt actus, cùm actus ſignificet perfectionem, ſed per tranſlationem, & metaphoricè, quia ſicut medicina dicitur ſana, quia cauſat ſanitatem, ita motus dicitur actus, quia eſt via ad actum, ſeu perfectionem.

4. Opinio. Ferr.

7 Alij cum Ferr. 3 phyſ. q. 1 opinantes hic ſumi actum pro eo, qui fit ab anima, putant motum eſſe actum includentẽ duplicem relationem, vnam ad potentiam præcedentem, & alteram ad actum ſequentem, quæ relationes, cum ſint entia rationis efficiunt, vt actus incluſus in motu ſit pendens ab anima.

5 Opinio.

Alij denique accipi actum pro exercitio potentiæ ſubiectiuæ, & actiuæ, ſicut actio eſt exercitium, & actus potentiæ actiuæ ſolum. A

Authoris opinio.

8 Ego dico Primo hic accipi (actum) pro perfectione in actu ſecundo. Prima pars probatur, tum quia reſpicit potentiam, vt illã perficiat, at non poteſt perficere illam niſi ſit perfectio, tùm quia omnis actus eſt perfectio, quia eſt determinatio quædam addita potentiæ. Secunda pars probatur, quia motus habet rationem exercitij potentiæ tùm motiuæ, tùm mobilis, exercitium autem potentiæ eſt actus ſecundus. Neque placet, quod diuiſio actus in primum, & ſecundum conueniat actui perfecto, quia illa diuiſio adæquat omnem actum, ſicut diuiſio potentiæ, & actus adæquat ens. & B Confirmatur, quia omnis actus ſiue perfectus, ſiue imperfectus reſpicit potentiam. Confirmatur Secundo, quia operatio, licet ſit actus perfectus, vt includit terminum, tamen vt eſt exercitium potentię, qua ratione propriè dicitur operatio, potius eſt via ad terminum; actus autẽ ſecundus propriè dicitur operatio, atque adeo dari poteſt actus ſecundus, qui ſit via ad terminum.

Confirmatur. Confirm. 2.

9 Dico Secundo, actus, vt ponitur in definitione motus, ſignificat perfectionẽ, vt abſtrahit à completa, & incõpleta. Patet ex eo, quod contrahitur ad incompletam ex eo, quod ſit in potentia, vt in potentia, nam tota eſſentia C ſpecifica motus cõſiſtit in perfectione incompleta, quæ eſt via ad terminum, atque adeò eſt via ad actum primũ, quæ eſt forma, & ad actũ ſecundum, vt ſignificat terminum actualem, vt patet in potentijs vitalibus. Neque eſt mirum quia actus inchoatus ſemper præcedit actum primum perfectum; & hac ratione Themiſtius cap. 7. motum dixit eſſe actum primum, quia ſcilicet eſt via ad omnem actum perfectum, atque adeo omni actu prior. Ex quo patet falſitas aliarum opinionum, & quid veri ſingulæ contineant.

Themiſ.

Relatæ opiniones reijciuntur ex dictis.

Obiectio.

10 Dices cũ motus ſit medium quid inter actũ, & potentiam, cur potius dicitur actus, quàm D potentia.

Reſponſio S. Thom.

Reſp. ex D. Tho. tripliciter aliquid poteſt conſiderari. Primo vt eſt actu ſolum, vt aqua iam calefacta. Secundo cum eſt potentia ſolũ, vt aqua dum eſt frigida, eſt in potentia calida, & in his ſtatibus non mouetur, quia in primo iam mota eſt. In ſecundo eſt omnino in potentia, & in termino à quo, & nullo modo in actu. Tertio cum eſt in actu, & potentia, ideſt dum aqua incipit calefieri, & nondum intelligitur eſſe in termino, & hic actus dicitur imperfectus permixtus potentiæ, quia eſt actus reſpectu potentiæ actiuæ, & paſſiuæ, & potentia reſpectu termini. Dicitur vero potius actus, quã E potentia, quia eſt idem realiter cum forma. Secundo, quia actus eſt nobilior potentia, & quia omnia denominantur à termino, & præterea motus eſſe definitur per potentiam in obliquo, quare non ponitur ſolum actus.

ART.

ART. III. Explicatur qualis ſit potentia, per quam definitur motus.

1 *Quomodo accipiendum ſit ly ens poſitum in definitione motus.*

NOtandum Primo, pro explicatione ſecundæ particulæ, ſcilicet (eius quod eſt in potentia.) Ens hic non accipi tranſcendentaliter, quia non eſt ſubiectum adæquatum motus, non enim relatio eſt ſubiectum motus. Vnde tranſcendentiam 6.top.c.20. vitandam eſſe dicit in definitione. Neque nominaliter ſcilicet pro ente reali, quod non exiſtit, ſed poteſt exiſtere, quia motus ſupponit in ſubiecto exiſtentiam, ſed accipitur particulariter, ideſt vt ſignificat id, quod exiſtit, neque accipitur pro omni exiſtẽte, ſed pro eo, quod eſt capax proximè motus, hoc autem eſt corpus; noluit autem dicere eſſe actum corporis naturalis, quia nondũ probauerat omne mobile debere eſſe corpus, quod præſtat 6.phyſ.32.

2 *Quid ſignificet ly potẽtia.*

Secundo Not. Potentiam accipi poſſe dupliciter. Primo pro virtute, ſiuè actiua, ſiuè receptiua actus, quæ poteſt eſſe, & cum actu, & ſine actu. Secundo pro virtute, vt habet annexam negationem actus, quomodo dicunt cœlum non habere potentiam, niſi ad vbi 8.met. t.12.& 12.met.t.10. Hinc aliqui putant potẽtiam hic accipi primo modo; alij autem ſecundo modo.

3 *Quid ſit eſſe in potentia.*

Tertio Not. Motus non dicitur actus potentiæ, ſed eius, quod eſt in potẽtia, quare explicandum eſt, quid ſit eſſe in potentia; hoc autẽ dupliciter accipitur. Primo pro eo, quod eſt conſtitutum per potentiam, tamquam per formam, homo dicitur in potentia ad videndum, quia habet potentiam viſiuam, per quam eſt factus potens ad vidẽdum, cum actu nõ videat, at re vera, cum videtur, dicitur non eſſe in potẽtia ad videndum, ſed actu videre, quod genus eſſendi in potentia, habet annexam priuationem actus: vnde dicunt potentiam materiæ corrũpi per aduentum actus. Secundo pro ſubiecto, quod habet actum, ita vt eſſe in potentia, tunc maximè dicatur, cum reducitur ad actum. Ego dico potentiam hic accipi pro ſubiecto actus, nam motus eſt actus illius ſubiecti, cuius potentia actuatur per motum. Neque tamen opinio oppoſita eſt reprobãda, nam dici poteſt motum eſſe actũ illius entis, quod ante receptionem motus erat in potentia, & nũc non eſt in potentia, ſed in actu.

4 *Bacconi dictũ refellitur.*

Quarto Not. ex Bacc.2.d.35.q.1.art.2.6.cõtra tria, motum dici actum entis in potentia dupliciter. Primo, vt ſit in potentia reſpectu termini, & hoc conuenit illi primario, & per eſſentiam, quia non eſt motus ante inchoationem actus, neque poſt ceſſationem, ſed vt eſt in via ad terminum. Secundo, vt ſit in potẽtia, vt ſubiecti, & hoc illi ſecundariò conuenit, ſicut cuilibet accidenti; ſed fallitur, quia ſubiectum eſt conceptio motus ſecundum peculiarem rationem mutationis.

Dices, cum ad motum concurrat potentia agentis, & potentia ſubiecti, cuius actus dicitur motus, potentiæ ne agentis, an ſubiecti.

Reſp. clare patere ex tex.6.7.8.9.11. & 15. ſemper explicari per potentiã receptiuã, nam dicit eſſe actũ mobilis, non mouentis. Et Confirmatur, quia eſt actus imperfectus eius, actus vero potẽtiæ agentis, vt ſic eſt perfectus. Confirm.2. quia non excluderetur motus cauſatus à rebus ſpiritualibus, quia eſſet actus potentiæ agẽtis, qui tenderet ad actũ perfectũ. Conf.3. quia neque eſt actus mobilis vt patiẽs eſt, ita.n. eſſet paſſio, motus autem formaliter neque actio, neque paſſio eſt. Neque Ariſt.tex.23.cũ dixit eſſe actum actiui, & paſſiui, definit motum formaliter, ſed materialiter acceptum, vt oſtendat idem realiter eſſe actionem, paſſionem, & motum, cum rationem motus habeat ſolũ reſpectu mobilis, vt ibi Philop. Auer. 3.phyſ. com.3. & alij, & dicitur entis in obliquo, quia ita definitur accidens maxime in cõcreto per ſubiectum, tanquam per eius differentiam. *Confirmatur.* 5 *Philop. Auer.*

6 *2. Obiectio. Reſpon.*

Dices 2. Si motus eſt actus mobilis, vt ſic ergo motus eſt paſſio formaliter.

Reſp. Mobile dupliciter conſiderari. Primo formaliter vt id, quod ſuſcipit actionẽ ab agente, & huius actus eſt paſſio, nõ motus formaliter. Secundo vt ſubiectum ſine ordine ad agens, ſed ſolum ad formam in eſſe perfecto, & huius actus eſt motus. Sed de hac re infra, cum de diſtinctione inter motum, & paſſionẽ, nam multi volunt motum nõ diſtingui formaliter à paſſione.

3. Obiectio.

Dices 3. Licet aliquid poſſit eſſe ſimul actu, & potentia reſpectu diuerſorum, vt aqua eſt actu frigida, & potentia calida, vel reſpectu eiuſdem diuerſis temporibus 3.phyſ.8. tamen reſpectu eiuſdem ſimul nihil poteſt eſſe actu, & potentia, qua igitur ratione motus eſt actus, quo mobile conſtituatur in actu, & in potentia.

Reſpon.

Reſp. Licet ſubiectum per motum ſit actu, & potentia ſimul reſpectu eiuſdem, non tamen eodẽ modo, quia motus eſt actus imperfectus, & potentia ad perfectionem vltimatam, quare non repugnat ſubiectum moueri actu, & eſſe adhuc mobile, quatenus tendit ad terminum motus in eſſe quieto.

ART. IV. Explicatur cur reduplicetur potentia in definitione motus.

1 *Actus hic ſiat tripliciter.*

PRimo Not. Cum potentia reſpiciat actum, explicandum eſt, quotuplex eſt actus, hic autem triplex eſſe poteſt. Primo ipſemet motus. Secundo terminus ipſius, ſeù forma, quæ adæquatur illi motui. Tertio pro parte vlteriore illius formę, quæ habet latitudinem, ex quo dubitatur, quis ſit actus, quẽ reſpicit potentia, vt reduplicatur, quare.

Secundo Not. In explicatione ly, prout in potentia, non cõuenire Doctores, nam qui dicunt motum hic definitum eſſe ſucceſſiuũ, volunt, hac particula, explicari ſucceſſionẽ motus; nam motus actuat ſubiectum, quod eſt in potentia, prout adhuc remanet potentia ad vlteriorem perfectionẽ, ſeũ partem formæ, nam

ſit actus mobilis, vt ſic, ideſt vt habet potentiã ad motum; nam ſicut videns habens potentiã viſiuam, exercet ſuam virtutem, quando actu videt, ita mobile exercet ſuam potentiam cum recipit, & habet motum. Confirm. 2. quia motus non poteſt dici actus mobilis, dum mobile eſt in potentia remota, ideſt cum negatione actus, quia implicat illam potentiam, vt ſic actuari per motũ, quia corrumperetur per aduentum motus, cum includat negationem motus, ſed quæ ſit ex his opinionibus magis vera, patebit ex dicendis quæſtione ſequenti. Nam hæc vltima non poteſt eſſe vera, nam ſic hæc definitio conueniret omni actui, quia omnis actus ſiue perfectus, ſiue imperfectus reſpicit ſubiectum ſub ratione potentię, & non ſub ratione actus.

7 *Confirmat.* *Iudicium Authoris circa has opiniones*

Explicatur tex. 16. Ex his Primo patet explicatio definitionis traditæ tex. 16. quod motus ſit actus mobilis, vt ſic, nam poteſt tripliciter explicari ſicut præcedens; nam mobile, vt mobile poteſt reſpicere, vel vlteriores partes eiuſdẽ formæ, vel ipſam formã. Primo in fieri. Secundo in facto eſſe, vel Tertio poteſt reſpici ipſa forma in fieri; quem reſpectum non habet ipſum, vt eſt actu, ſed vt habet potentiam.

8 *Obiectio.* At inquies, cur motus definitur per mobile, inquit The. t. 6. & ex Alex. Ferrar. 3. phyſ. q. 1. cum ſit æquè ignotum, ac motus.

1 Reſponſio nõ probatur. Reſpondent, id fieri in definiendo correlatiua, qualia ſunt motus, & mobile, ſed non placet alijs, quia definitio ordinatur ad notificationem definiti, atque notificatio fieri poteſt ex re, æque ignota?

2. Reſponſio. Reſp. 2. Alij mobile non dicere relationem ad motum, ſed ad mouentem, ideo addunt ex Them. mobile, per quod definitur motus, eſt notius cognitione confuſa, quàm motus cognitione diſtincta; nam exiſtentia motus in mobili eſt notiſſima, vnde mobile quoad cognitionẽ confuſam, eſt etiam notum, ita ex Ariſt. 4. phyſ. tex. 149. colligitur.

9 *Senſus definitionis in t. 23* Hinc Secundo patet ſenſus definitionis traditæ tex. 23. ſcilicet *motus eſt actus eius, quod potentia actiui, ac paſſiui, quatenus huiuſmodi, & ſimpliciter, & rurſus ſecundum vnumquodque*. Non enim intelligitur eſſe actum agentis vt ſic, neq; paſſi vt ſic, vt infra. Sed mobilis, & dicitur actus agentis, vt agens, & paſſi quatenus illa mobilia ſunt. Neque enim hæc definitio eſt diuerſa à priori, vt Auct. D. Tho. & alij, ſed explicatio quædam prioris, nam in hoc declaratur quid ſit ens in potẽtia, & dicitur eſſe ens naturale potens mutari.

Auct. D. Thom.

10 *Motus inſtantaneus, et ſucceſſiuus quid ſint.* Tertio patent definitiones ſingulorum motuũ, & in primis ſucceſſiui, & inſtantanei, vterque enim eſt actus mobilis vt ſic, ſed differunt, quod inſtantaneus ſit totus ſimul, ſucceſſiuus vero habeat partem poſt partem.

Item quid ſint motus, et mutatio. Quarto, patet diſtinctio inter motũ, & mutationem; nam mutatio eſt integer tranſitus ab vno termino ad alium, inter quos, terminus à quo, eſt omnino extrinſecus, ideſt qui non eſt, dum eſt mutatio, vnde priuatio dicitur principium intrinſecũ mutationis, non propter coexiſtentiam priuationis, & mutationis, ſed propter ordinem intrinſecum, quem habet mutatio ad ipſam, ſed motus conſiſtit in continua introductione vnius latitudinis; vnde ſẽper eſt inter duos terminos extrinſecos quoad coexiſtentiam, & intrinſecè ſolumque eſt in latitudine intercepta inter duos terminos, vt calefactio inter minimũ, & ſummum calorem; nam quando eſt ſub minimo calore, vel ſummo, res non propriæ mouetur.

A

Obiectio. Dices, calefactio intrinſecè terminatur ad calorem, vt actio. Confirm. quia ſpecificatur à termino.

11 *Reſponſio.* Reſpondetur, terminum dupliciter dici intrinſecum. Primo, quod coexiſtentiam, quia eſt in eodem inſtanti, in quo eſt motus per quem producitur. Secundo, quoad ordinẽ, quia motus per ſe primo tendit in illum, quo acquiſito non procedit vlterius, & ſemper durat vſque ad illius acquiſitionem, & ſimiliter dupliciter dicitur actio inſtantanea. Primo, quia tota eſt ſimul. Secundo, quia continuatur in inſtanti. Vnde vltimus terminus eius incipit per primũ ſui eſſe, non quia tota calefactio ſit in inſtanti, ſed quia actio continuatiua illius caloris ſit in inſtanti; nam continuatiuum partium diuiſibilium ſemper eſt indiuiſibile. His poſitis duo in calefactione poſſunt conſiderari. Primum eſt ſucceſſiua intenſio, & hæc habet pro termino intrinſeco calorem vt octo, quia tota actio tendit in illum; ſed non primo, nam in inſtanti, in quo eſt calor vt octo, non eſt intenſio, quia iam deſijt per primum non eſſe. Secundum poteſt conſiderari quædam inſtantanea mutatio, quæ eſt cõſumatiua caloris, vt actio, & hæc eſt omnino intrinſeca cum calore vt octo, quem vltimatè perficit. Ad Confirmationem vt ſpecificetur, ſufficit, vt ordinetur ad illum, & in illo extrinſecè terminatur, vt infra. Ex quo patet mutationem ex ſuo genere eſſe perfectiorem motu, quia tota eſt indiuiſibiliter, vnde eſt virtuoſior.

B C

Ad confirmationem

ART. V. *Continens argumenta contra motus definitionem, eorumque ſolutiones.*

D

1 HAnc definitionem ab omnibus probatam, ſolus Valleſius controu. 18. ad Tyrones, reijcit contra quem plura Vilalpandus hic.

1. Obiectio Obijcitur Primo, motus non eſt in vno prædicamento, ergo non poteſt definiri per vnam definitionem.

Solutio Perer. Reſp. Perer. c. 1. motum non eſſe per ſe aliquo prædicamento, ſed vagari per multa prædicamenta, vnde ab Ariſt. 3. phyſ. tex. 4. dicitur non eſſe quid vniuocum, quod aliqui probãt. Primo, non poteſt dari terminus vniuocus, à quo ſpecificetur motus in communi; ergo motus non eſt vniuocus, ſed hæc ratio non conuincit, quia hac ratione intellectus non eſſet in prædicamento qualitatis, quia obiectum à quo ſpecificatur, non eſt vniuocum.

E

2 *2. ſolutio.* Secundo probat ex 5. phyſ. 31. vbi numerat tres modos, quibus motus dicitur vnus. Primo vnitate generis, quando ſcilicet terminantur ad

res vnius prædicamenti. Secundo, vnitate ſpecici, quando terminantur ad res vnius ſpecici. Tertio, vnitate numerali, quando ſubiectum, terminus, & tempus habent vnitatem numeralem, quod ſi plures motus conuenirẽt in motu, tanquã in genere, eſſet alia vnitas motus, ſcilicet generica.

3 *Tolet. Perer.* Tertio, alij probant, vt Tolet. q. 1. & Perer. ibidem, quia eſt via ad aliud; ſicut igitur materia, & forma, non ponuntur per ſe in prædicamento, quia ſunt principia ſubſtantiæ completæ, ita motus cum ſit via ad terminum, reducitur ad prædicamentum termini, ſicut imperfectum ad perfectum, & completum, & his *Fonſ.* Fonſ. q. 8. ſect. 3. & 4. addit continuitatem motus eſſe per ſe in prædicaméto quantitatis, ſicut ſucceſſio continua temporis, quia vt ſic eſt ens completũ, motus tamen totus non dicitur eſſe per ſe in prædicaméto, quia dicit formam imperfectam cum hac ſucceſſione de qua re quid à nobis ſentiendum ſit, infra.

Solutio Authoris. Reſpondeo ad argumentum, etiam ſi motus ſit analogum quid, poterit tamen definitione analoga definiri, cuiuſmodi eſt hæc, cuius omnes particulæ ſunt analogæ.

4 *2. Obiectio ex Fonſ.* Obijc. 2. Ex Fonſ. quæſt. 9. hæc definitio eſt obſcuriſſima.

Reſponſio. Reſp. Id eſſe proprium eorum, quæ habent actum permixtum potentiæ, vt cognitione cõfuſa notiora ſint, quam cognitione diſtincta, & præcipuè motus, qui in ſuis ſpeciebus, & præſertim in locali notiſſimus eſt, ſed cognitione definitiua motus in communi, nõ ita facilè patet, cuius rei difficultates patebunt ex dicẽdis.

3. Obiectio. Obijc. 3. Videtur conuenire animæ, quæ eſt actus corporis, vt eſt in potentia ad vitam.

Confirmatur. Confir. Conuenit ipſi potentiæ, qua aliquid conſtituitur in eſſe potentiali.

Reſp. 1. Animam nõ eſſe actum entis in potentia, quale hic Ariſt. accipit, nam hoc eſt ens completum.

Reſp. 2. Non eſſe actum imperfectum, qui tendat ad perfectionem eiuſdem generis acquirendã ſimul cum anima, vnde deeſt illi hæc particula, ſecundum quod eſt in potentia ad vlteriorem actum: vnde calor non eſt actus calefactibilis, ſed calidi, nam ſi eſſet aliquod calidum ex ſe, nec poſſet perdere, illud eſſet calidum, ſed non calefactibile, vt ſol eſt lucidus, non tamen illuminabilis: quare immediatus actus calefactionis, eſt ly reale factum, quod deinde eſt in potentia ad operationem.

Ad confirmationem. Ad confirmationẽ patet ex dictis, nam dupliciter poteſt aliquid eſſe actus entis in potentia. Primo, conſtituens rem in eſſe potentiali, & hic actus non eſt motus, quia per motum ſubiectum non redditur potens, ſicut fit ſubiectũ potens per potentiam immanentem. Secundo, actus, quo ens in potentia recedit à ſua potentialitate, & accedit ad actum completum, & ita conuenit motui, ſed non potentijs immanentibus.

Reſp. 2. Intellectum non eſſe actum imperfectum, id eſt permixtum potẽtiæ, vt eſt motus, nam licet diſponat ad operationẽ, tamen non diſponit, vt via, ſed vt principium.

A Obijc. 4. Conuenit tempori, quod eſt duratio ſucceſſiua, quæ ita actuat ſubiectum, vt relinquat potentiam, qua tendit ad vlteriorem perfectionem. 5 *4. Obiectio.*

Reſp. Rationem temporis non conſiſtere, vt ſit actus entis in potentia, quo ſubiectum tendat ad perfectionem, ſed vt ſit duratio huius tendentiæ, & ideò non actuat mobile, vt illud diſponat ad perfectionẽ, & vt ſit via ad formã. *Soluitur.*

Obijc. 5. Terminus eſt de eſſentia motus, ita vt non poſſit concipi motus, nec definiri ſine termino; cur igitur non ponitur terminus? *5. Obiectio.*

Reſp. Sicut definitur motus in communi, ita explicatur terminus in communi, illis ſcilicet verbis *in potentia*, nam potentia reſpicit B id, cuius eſt potentia: quare termini ſunt explicati: nam: per ly *in potentia* explicatur terminus ad quem, quia omnis potẽtia eſt ad aliud, & per ly prout in potẽtia, explicatur terminus à quo, qui eſt priuatio neceſſaria ſubiecto. *1. Reſponſio.*

Reſp. 2. In hac definitione ſubintelligitur genus, quod eſt mutatio in communi, in qua includuntur terminus à quo, & ad quem. *2. Reſponſio.*

Obijc. 6. Quia conuenit alijs à definito. Primo qualitati remiſſæ, quæ eſt actus entis in potentia, vt in potentia, quia actuat ſubiectum relinquendo illud ad vlteriorem gradum. 6 *6. Obiectio.*

Confirm. Conuenit paſſioni, quæ eſt actus paſſi, vt eſt in potentia ad terminum recipiendum. C

Reſp. Ex Sax. & Murcia ad primum negando conuenire qualitati; nam calor, vt duo v. g. eſt actus perfectus, & non via ad vltimum calorem, quia licet ſit diſpoſitio quædam ad recipiendum maiorem calorem, non tamen propriè eſt via ad illum, cum ſit calor productus, non productio caloris; at verò motus debet eſſe actus imperfectus, qui ſit via ad aliud. *Soluitur ex Sax. & Murcia.*

Ad confirmationem Reſp. negando conuenire paſſioni, quia paſſio vt ſic eſt potius via ad recipiendum terminum, quàm ad producendum; ſecus verò motus, qui non quomodocumque eſt actus, ſed eſt actus, quia eſt productio, & via ad terminum producendum. D *Ad confirmationem.*

Reſp. 2. Infra dicemus, an motus diſtinguatur à paſſione, & quomodo, & inde patebit ſolutio argumenti, nam paſſio eſt ſecundum aliquos, formæ ab agente, motus autem eſt receptio formæ abſolutè. *2. Solutio.*

Obiic. 7. Non conuenit omni motui, nam non conuenit motui cœlorũ, quia hi non ſunt in potentia ad motum, cum ſemper mouentur; ergo. *7. Obiectio.*

Reſp. Negãdo non cõuenire motui cœlorũ, quia quamuis ipſi ſecundum ſe totos non ſint in potentia ad motum, ſunt tamen ſecundum partes, nam pars Orientalis eſt in potentia, vt poſſit eſſe deinde in occaſu, & quæ eſt ad dexteram, eſt in potentia, vt poſſit accedere ad ſiniſtram. E 7 *Reſponſio.*

Obijc. 8. Actus non poteſt conuenire motui, tum quia actus ſignificat perfectionem, cum ita perficiat ſubiectũ, vt ipſum reducat de potentia ad actum, & non relinquat in potentia; at mo- *8. Obiectio.*

at motus non eſt perfectio, ſed tendentia ad perfectionem, nam mobile mouetur, vt fiat in A actu, modo ſi motus eſſet actus mobilis, non oporteret, quod mobile moueretur, vt fieret in actu, poſtquam iam eſt in actu per motũ, tunc vel eſſet actus primus, vel ſecundus: ſed motus nec eſt primus, nec ſecundus. Non primus, cum non ſit forma ſubſtantialis. Neque ſecundus, cum hic non relinquat ſubiectum in potentia, ſed illud ſupponat, vt actu exiſtens, cũ ex illa effectiuè procedat.

Confirmatur. Confirmatur, illa definitio non eſt bona, quæ continet oppoſita, & huiuſmodi eſt hæc definitio, quia actus, & potentia ſunt inter ſe pugnantes differentiæ entis.

Confirm. 2. Confir. 2. Nam ſi motus eſſet actus entis, ſequeretur materiam eſſe ſubiectum motus, cũ ipſa ſit ens in potentia: ſed hoc eſſe falſum patet ex eo, quod oporteret ſubiectum eſſe ens in actu; per hoc enim motus differt à mutatione ſubſtantiali; quod hæc ſit immediatè in materia prima, quæ eſt ens in potẽtia; at motus eſt in ſubiecto completo.

8 *Confirm. 3.* Confir. 3. Quia motus eſt actus entis in actu; ergo non in potentia. Probatur conſequentia; non enim eſt idem ens in actu, & ens in potentia. Antecedens patet, quia motus eſt actus mobilis: ſed mobile eſt ens in actu, cum ſit compoſitum ex materia, & forma.

Reſponſio. Reſp. Quamuis motus ſit tendentia ad perfectionem completam, ideſt formam; tamen C benè eſt perfectio incompleta, & ſic etiam eſt actus incompletus. Vnde differt actus imperfectus à perfecto, quod hic compleat potentiam in ſuo gradu, nec intrinſecè eſt via ad perfectionem: quare mobile mouetur, vt ſit in actu completo; cum hoc tamen ſtat, quod cum mouetur, ſit in actu incompleto, & non ſit in potentia ad motum ex Ferr. q. 1. ad primum. Ex quibus apparet motum reſpectu mobilis eſſe actum primum, vel ſaltem viam ad actum primum; reſpectu verò mouentis eſſe actum ſecundum, & operationem. Neque enim actus primus dicitur tantum forma ſubſtãtialis, quia etiam datur actus primus accidentalis, vt alibi: D nam triplex eſt actus primus, vnus, per quẽ res ſit. Alter, per quem res eſt, ſeù conſtituitur. tertius, per quem res operatur; motus autem eſt actus primus primi generis formæ.

9 *Ad confirm.* Ad confirmationem reſpõdetur, quod cum actus, & potentia non referuntur ad idem, non ſunt oppoſita, & ſic ponuntur in prædicta definitione motus. Vnde ſi mobile mouetur ſecũdum aliquam diſpoſitionem, tunc dicitur eſſe in actu ſecundum diſpoſitionem, quam habet: ſed adhuc dicitur eſſe in potentia ſecundum diſpoſitionem acquirendam eiuſdem generis cum diſpoſitione acquiſita. Vel eſt in potentia ad formam, quæ eſt actus completus.

Ad 2. confir. E Ad Secundam confirmationem reſpondetur motum eſſe actum entis in potentia permixta, vt dictum eſt.

Ad 3. confir. Ad Tertiã Ego reſpõdeo aliud eſt aliqd eſſe in potẽtia pura, vt eſt materia; aliud in potentia abſoluta, cuiuſmodi eſt omne ſubiectũ receptiuum alterius. Secundo, verum eſſe moA tum eſſe actum entis in actu ſubſtantiali, ſicut ipſius compoſiti, cum quo benè ſtat, quod idẽ ens eſt in potentia ad diſpoſitionem accidentalem, qua caret.

Obijc. 9. Actus, & potẽtia ſunt prædicata metaphyſica; ergo non debent poni in definitione phyſica, quia propoſitio pertinet ad illam ſcientiam, ad quam pertinet prædicatum, cum ſit forma ſubiecti. 10 *9. Obiectio.*

Reſp. Poni in definitione phyſica, vt contracta, non in communi, quomodo pertinent ad metaphyſicam: nam actus metaphyſicus non eſt actus entis in potẽtia, ſeù informatiuus materiæ, vt alibi. *Reſponſio.*

Obijc. 10. Hæc definitio vel conuenit motui B ſucceſſiuo, vel inſtantaneo, vel vtrique: ſed nulli poteſt conuenire; ergo. Reſpondetur de hoc videndum eſt ſequenti quæſtione, cui conueniat. *10. Obiectio.*

QVAESTIO III.

Quibus conueniat hæc definitio.

NOt. cum motus ſit acquiſitio quædam termini, quæ dupliciter fieri poteſt, ſucceſſiuè, & in inſtanti, ſit vt dupliciter dicatur motus. ſ. ſucceſſiuus, & inſtãtaneus; & quia motus inſtãtaneus ſolet ſpeciali nomine dici mu- C tatio, & ſucceſſiuus dicitur ſpecialiter motus, vt patet ex 5. phyſ. dubitari ſolet, an hæc definitio motus conueniat motui, vt eſt communis ad ſucceſſiuum, & inſtantaneum, an vero ſolũ ſucceſſiuo. ideo ſit. 1 *Motus duplex ſucceſſiuus et inſtantaneus.*

DVBITATIO I.

An hæc definitio motus conueniat mutationi, vt diſtinguitur à motu propriè dicto, qui dicitur ſucceſſiuus; an vero ſolum ſucceſſiuo.

ART. I. Opiniones Doctorum.

D PRima opinio eſt dicentium, hanc definitionem conuenire cuicunque mutationi ſiue ſucceſſiuæ, ſiue inſtantaneæ, ita Simpl. initio 3. vbi ait nomine motus, & mutationis apud Ariſtot. idem ſignificari vſque ad librum 5. vbi diſtinguit motum à mutatione, ſequitur D. Tho. 5. phyſ. tex. 7. Ferr. q. 1. Sueſſ. 3. phyſ. com. 6. vbi D. Thom. lect. 7. qui ad hunc ſenſum trahit Them. & Auer. nam Auer. licet ex hac definitione colligat continuitatẽ motus, tñ per continuitatem intelligit fluxum, quomodo generationem, & auctionẽ. Themi. dixit eſſe cõtinuos motus, quia hi fiunt per minima, quæ in inſtanti acquiruntur. Alb. tract. 1. c. 4. qui dicit Ariſt. E in 3. non facere diſtinctionem inter motum, & mutationẽ. Ruui c. 3. q. 2. nu. 18. Ocha. in 2. q. 9. ad 14. BB. vbi ait conuenire mutationi in communi, quia eſt actus eius, quod fuit in potentia ad illum actum. 2 *Aliqui potãt conuenire & mutationi, & motui. Simplic. S. Thom. Ferr. Sueſſa. Them. Auer. Albert. Ruui. Ocham.*

Secunda, eſt dicentiũ hanc definitionẽ conuenire 3

tionis, non intelligi acquiſitionem formæ ſubſtantialis præciſè, ſed integram operationem naturæ ordinatam ad acquiſitionē formæ, qua ratione includit alterationem præuiam, vt ordinatam ad acquiſitionem ſubſtantiæ, quomodo 6.phyſ.52.dixit ante omne fieri eſſe factum, & ante corrumpi corruptū eſſe, & 7.phyſ.34. vnā generationem eſſe velociorem altera. Sed contra, quia generationē dicit, eſſe actum generabilis,vt ſic, alteratio autē non eſt actus generabilis vt ſic,ſed alterabilis. *Reijcitur.*

10 *Confirm. 1.* Confir. Quia tex.4. cùm diſtinxiſſet prædicamēta, dixit *ad quatuor illorum eſſe motū*,& inter cæteros nominat motum ad ſubſtantiam, & deinde definit motum.

Confirm. 2. Confir.2. Quia Ariſt.tex.23.definit ſingulos motus ex definitione motus in genere, vt alteratio eſt alterabilis alteratio, generatio generabilis &c.

Confirm 3. Confir.3. Ex tex.17. vbi, poſtquam definit motū eſſe actum mobilis vt ſic,ſubdit *hoc fieri tactu motiui, quare mobile ſimul, et patitur, nam id, quod mouet ſemper affert formam*, & inter has affert formæ ſubſtātialis exemplū.

Confirm 4. Et Confir. Quia Ariſt. lib. 5. incipit diſtinguere motum à mutatione; ergo ante pro eodem acceperat; ſed mutatio fit in inſtāti; ergo.

Confirm 5. Confir. 5. Quia illi poteſt accomodari definitio motus hic tradita,vt patet ex dictis.

11 *3 Obiectio.* Obijc.3. Ille motus hic definitur, qui identificatur cū actione,& paſſione, vt patet, nam poſt definitionem incipit explicare quomodo ſe habeat motus cum actione, & paſſione, ſed mutatio inſtantanea identificatur cum actione, & paſſione.

12 Reſp. Propter hæc argumenta mihi valdè probari opinionem oppoſitam, neque exiſtimo poſſe ſatis firmè improbari.

Soluitur 1. argumentum. Reſpondeo tamen ad argumenta. Ad 1. motum, per quē definitur natura, eſſe ſucceſſiuū, quia ei opponitur quies, id autem fit,ſiuè quia operationes ordinatæ naturæ fiunt cum ſucceſſione,vt ſemper procedat ab imperfecto ad perfectum,ſiuè quia motus ſucceſſiuus eſt notior,nam mutationes inſtantaneas vix poſt magnum diſcurſum animaduertimus, quare per ſucceſſiuum motum clarius patebat diſtinctio naturalium à ſupernaturalibus, & addo Ariſt. ſupra addiſſe, *naturam eſſe principium motus & mutationis*,vnde potius fauet nobis.

Ad confirmationem. Ad Confir. Reſp. Ariſt. non egiſſe de communiſſimo conceptu motus,quia prius egit de motu,qui erat notior natura,ex hoc facilè colligi poterat cognitio motus inſtantanei,& motus in communi,& vniuerſaliora ſunt præmittenda,quando nobis faciliorem aditum parant ad ſequentia, quod ſi non, ſemper noſtræ facilioris cognitionis rationem in rebus tractandis habere debemus.

13 *Soluitur 2 argumentum vt Georg.* Ad 2. Exiſtimo cum Georgio in eo exēplo poni generationem,vt ſucceſſiua eſt ratione ſubiecti,nam naturalis forma ex vi agentis naturalis ſemper perficitur ſucceſſiuè, quare exiſtimo motum hic definitum, licet non compræhendat generationem vt inſtantaneam, côpræhendere tamen generationem vt ſucceſſiuè fit, atque adeo compræhendi mutationē, quæ diſtinguitur à motu propriè dicto. Et hinc patet ad 1.2.& 3. Confir. *Soluitur 1. 2. & 3. confir.*

A

Soluitur 4. Ad 4. Benè inde probari noſtram ſententiā, falsò tamen ibi aſſumi omnem mutationem fieri in inſtanti, poteſt tamen fieri in inſtanti,& ſucceſſiuè,& hoc colligo,nam 4.phyſ.à tex.94. vario modo explicat mutationem habere extenſionem,vt quod ſit velox, vel tarda, & fieri in tempore tex.97. Non refert,inquit, *dicere in præſentia motum, aut mutationem*, cùm tamen ibi motū clarè vſurpet pro ſucceſſiuo, cuius paſſio eſt tempus.

14 *Soluitur 5. confir.* Ad 5. Confir. Non benè accomodari illam particulam *(vt in potentia)* nam generatio cū ſit actus exiſtentis ſub forma,non eſt in potentia ad formam ideſt oſtendi in probatione cōcluſionis. Neque propriè mutatio inſtantanea habet rationem viæ,& tranſitus; neque mutatio inſtantanea, & terminus eius in alio differunt,niſi quia mutatio connotat immediatè ante præcedētiam priuationis formæ, quam priuationem non connotat forma in facto eſſe, ſed quoad exiſtentiam formæ non diſcrepant, quia forma eadem perfectione actua in primo inſtanti, ac in tempore conſequenti,& ratione illius priuationis connotatæ generatio dicitur habere rationem prioritatis. Neque ſubiectū generationis inſtantaneæ dicitur mutari, quod partim ſit in termino à quo,partim in termino ad quem, quia in indiuiſibili non eſt partim, & partim, ſed dicitur mutatio, quia ita ſubiectū, eſt nunc ſub forma, vt immediatè ante fuerit ſub priuatione, ex quo etiam ſequitur generationem nō eſſe actum permixtum potentiæ, neque eſſentialiter imperfectum, cum habeat ſemper coniunctā formam ſub eſſe perfecto; fateor tamen hoc argumentum habere maximam probabilitatem pro contraria ſententia, quia non poteſt negari generationem eſſe actū imperfectum ſecundum ſuum eſſe eſſentiale, cū ſit prius natura, quā terminus,quia ſe tenet ex parte cauſæ, & ordinetur ad terminum à quo diſtinguitur vt motus à ſuo termino.

B

C

D

15 *Soluitur 3 argumentum.* Ad 3. Reſp. Loqui de motu, qui identificatur cum actione, & paſſione maximè Phyſicis, quales ſunt,quæ habent ſucceſſionem propter rationes dictas. Nam licet inter actiones inſtātaneas detur aliqua,quæ ſit Phyſica, tamen ſecundum rationem communem inſtantaneitatis,non pertinet ad Phyſicā,neque obſtat,quod etiam detur motus ſucceſſiuus localis Angelorum,qui non eſt phyſicus, ex communi contra Scotiſtas,quia ille motus non excedit rationem Phyſicam ratione ſucceſſionis, ſed ratione ſubiecti, vel quia eſt inſēſibilis, & fortè incognoſcibilis ex principijs Phyſicis de qua re alibi.

E

DVBITATIO II.

An ſub hac definitione comprehendantur motus deperditiui, ſeu priuatiui.

1 *Quid ſint motus depditiui.* NOr. Motus deperditiuus dici eos, quibus acquiritur non eſſe rei, vt eſt remiſſio, decre-

decrementum, ſeù dici eos, quibus ſubiectū recedit ab actu ad priuationem illius, quia aliter ſe habet ac prius, atque adeo habet aliquam variationem in ſuo eſſe non poſitiuā, quod ſcilicet habeat eſſe, quod antea non habebat; ergo priuatiuam.

2 *Fonſ. & Perer. negant comprehendi.* Reſp. cum Fonſ. q. 9. ſect. 4. ad 2. Perer. c. 5. d. 9. negatiuè, quia hi motus nō ſūt reales, quia corruptio v.g. eſt deperditio formæ, quod eſt formam tunc primum non eſſe; hoc autē formaliter eſt negatio, licet connotentur aliqua realia, vt actio agentis, qua producitur forma incompoſſibilis &c. & hoc idem de omnibus huiuſmodi motibus intelligendum eſt.

Confirmatur. Confir. Fonſec. quia huiuſmodi motus non intenduntur à natura per ſe. Confir. Quia in definitione ponitur actus, at hæ mutationes non ſunt propriè actus, ſed tantum ceſſationes ab actuum conſeruatione.

Obiectio. Dices Ariſt. tex. 5. affert exempla illorum.

3 *Reſpon.* Reſp. Ariſt. vel loqui ſecundum noſtram conceptionem, qui concipimus illos motus, vt reales, & habentes fluxum quendam, oppoſitos motibus acquiſitiuis, cum in re non ſit aliud, quàm negatio entis, vnde per quandam analogiam illis conuenit definitio, quatenus priuatio concipitur, vt actus quidam, & tunc fieri priuationis concipitur, vt actus quidam, & id, quo mediante recedit ſubiectum ex forma, tanquā ex priuatione ipſius priuationis, quæ concipitur aduenire vt terminus corruptionis. Vel ex Fonſ. ea exempla ſunt adiuncta, non vt intelligamus, eos motus comprehendi ſub definitione motus, ſed ad explicandam naturam eorū motuum, qui contrario modo progrediuntur; quod ſi nomine actus volumus intelligi abuſiuè, quomodo dicimus perfectum latronem, ita poteſt dici comprehendi hos motus per ſe, & immediatè per illos explicari definitionē motus, vt id dicatur magis moueri, ꝙ perfectius acquirit actum negantem formam.

DVBITATIO III.

An conueniat generationi.

1 *Simplic. affirmat. Themi. Auer. & Philop. Alij diſtingūt* Affirmat Simpl. 8. phyſ. tex. 9. in digreſſ. At Themi. 3. phyſ. tex. 1. Auer. 6. phyſ. com. 32. & 59. Philop. & alij apud Per. lib. 13. c. 5. d. 9. & li. 14. c. 5. negat. Alij diſtingūt generationē poſſe cōparari, vel cū termino, vel cū ſubiecto. Primo modo habet ſolum rationē productionis, & non mutationis, quia terminus non erat antea, atque adeo non mutatur, ita 5. phyſ. t. 8. docet generationem nō eſſe motum, quia motus eſt entis in potentia, & generatio eſt non entis, ideſt termini, quia antea non erat, quare non exiſtentis in potentia. Secūdo modo ſic eſt mutatio, vt hic definita, quia nihil eſt excludens, & 1. phyſ. vbique vocat tranſmutationē, & ibi loquitur de generatione ſubſtātiali contradiſtincta ab accidentali, quia loquebatur de principijs corporis naturalis in fieri.

Conf. Quia generatio ſubſtātialis habet omnia principia tranſmutationis. Hoc tamen non comprehenditur vt inſtantanee, ſed vt ſucceſſiuè fit, vt dixi.

DVBITATIO IV.

An conueniat creationi.

Reſp. Negatiuè, quia non eſt actus entis in potentia, quia non præſupponit ſubiectum. 1 *Motus definitio non competit creationi.*

Dices. creatio eſt tranſitus à quodā in quodam; ergo eſt mutatio. Conſequentia probatur ex 5. phy. 7. vbi ſic definit mutationem. Antecedens probatur, quia per creationem tranſit res de non eſſe ad eſſe. *Obiectio.*

Reſp. Mutationem eſſe tranſitum ſubiecti præexiſtentis à quodā, cuiuſmodi non eſt creatio: neq; dicas eſſe mutationem impropriè, nā non variatur res, dum producitur de nouo, quia tunc primo eſt; at variatio ſupponit eſſe aliquod prius, & in illo eſſe variationem. *Reſpon.*

DVBITATIO V.

An conueniat motui violento & artificiali.

Reſp. Aliqui cū Simpl. & Per. c. 5. d. 8. Negatiuè, quia ſubiectum non habet potentiam, ſed repugnantiam ad illos motus. Conſ. quia Ariſt. non definiuit naturam per hos motus, licet verè natura ſit principiū motus violenti, vndè poſſet hæc definitio illi accomodari, & per potentiam debet intelligi non quæ eſt cum inclinatione formæ, ſed quæ eſt in ſubiecto ſuſceptiuo formæ, vt benè Alex. apud Simpl. com. 9. & licet Ariſt. tex. 11. afferat exēpla artificialium vt ædificationis, tamen id fecit, vt explicaret id, quod fit in naturalibus, nā ferè ſemper naturalia Ariſt. explicat per analogiam ad arteſacta. 1 *Simpli. & Perer. negant.* *Alex.*

Alij tamen volunt conuenire, quia verè ſubiectum eſt in potentia reſpectu formarum, quæ violenter, vel artificialiter illi conueniunt; ergo id, quo à potentialitate ſubiectum recedit ad formam illam, eſt verè actus illius, vt in potētia ad illam. Vndè primo patet multo magis id conuenire motui indefferenti. ſed non placet, quia hic definitur motus cuius principium eſt natura, at horum principium non eſt natura, vt habet eſſe artificiale, ſed ars, vt alibi oſtendi. 2 *Affirmant alij.*

Ex his patet ſecundo conuenire motui cæli, quia licet totum cælum non ſit in potentia ad totum locum, cùm ſemper ſecundum ſe ſit in eodem loco, tamen ſecūdum partes eſt in potentia ad aliud, & aliud vbi. *Definitio motus competit cælo.*

Confir. quia cùm hic definiatur motus cuius principium eſt natura, Natura autem eſt principium motus cæli 1. cæli. Conf. 2. ex 8. phy. 4. vbi volens probare motum cæli eſſe æternum, aſſumit tanquam fundamentum definitionem hic traditam, & probat Perer. d. 7. refert Auer. Simpl. & Alb.

Dices, motus eſt actus imperfectus, vndè quod mouetur, eſt imperfectum 3. phy. 15. 8. phy. 3 *1. Obiectio.*

phy. 40. Sed cæli motus non ſupponit imperfectionem in ſubiecto, cùm non moueatur ob propriam indigentiam, ſed vt alia perficiat.

Reſponſio. Reſp. licet cælum non acquirat perfectionẽ ex motu, quoad proprium eſſe, acquirit tamẽ perfectionem quoad exercitium potẽtiæ actiuæ, cùm acquirat approximationem requiſitã ad agendum, quare vt agens mouetur ad illam perfectionem acquirendam; Hinc etiam Angeli, cùm non ſint vbiq; neq; poſſint agere ad quamcunq; diſtantiam, mouentur ad tollendã hanc imperfectionem.

4 2 Obiectio. Dices 2. Motus debet acquirere aliquã formam, ſed per motum cæli non acquirunt aliquam formam 8. phy. 79. Quod ſi dicas inferiores orbes acquirere locum extrinſecũ ambientem locatum, quid dicent de motu primi mobilis, qui ſecundum Ariſt. fit per ſpatia imaginaria.

Reſponſio. Reſp. multa Fonſ. q. 9. ſect. 4. ad 3. & nos cũ de termino motus localis nam etiam ſi nulla forma acquiratur ſenſibilis, etiam inhærens ſubiecto, ſufficit acquiri approximationem ad aliquod ſpatium fixum.

DVBITATIO. VI.

An conueniat motui æterno.

1 Affirmat Auer. RESp. affirmatiuè Auer. 3. phyſ. teſt. 6. quia ille eſt actus entis in potentia, quia cęlũ habet potentiam ad motum, ſecundum quod eſt in potentia, quia per motum illum adhuc diſponitur potentia ſubiecti, vel ad formã, vel ad vlteriores partes formæ; neq; continuitas, & perpetuitas repugnat motui hic definito, ſed maximè cum illo cohæret; neque obſtat quod æternitati à parte ante repugnet priuatio antecedens, quia cum motus ſecundum Ariſt. fuerit ab æterno, & non in inſtanti ſupponit ſubiectum præceſſiſſe per inſtans ſub priuatione, ſed an hoc cohæreat cum æternitate ſecundum principia verè philoſophiæ dicetur infra.

DVBITATIO VII.

An hæc definitio conueniat operationibus animaſticis.

1 Operatio intellectus non eſt motus phyſicus. RESp. 1. Nulla operatio intellectus eſt motus phyſicus, vt hic definitur. Prob. quia 1. de part. animal. c. 1. negat, ob id animam rationalem pertinere ad phyſicum & 7. phyſ. 20. in intellectu inquit, non eſſe motum, quia *anima potius quieſcendo, & ſedendo fit ſapiens* & 1. de anima 48. repræhendit. Plat. qui dixerat intellectum mouere ſe ipſum, nam quælibet operatio intellectus magis quieti, quã motui aſſimilatur. 2. ſi eſſet motus, non poſſet ad aliam ſpeciem pertinere, quam ad alterationẽ, ſed 2. de anima 57. negat intellectionem eſſe alterationẽ & 7. phy. 57. *alterationem,* inquit, *fieri in qualitatibus ſenſibilibus* & 1. de gen. 1. Omne, *quod alteratur,* ait *poſſe corrumpi* & 2. de gener. 24. *alterationẽ,* inquit, *eſſe ad qualitates, quæ tactu percipiuntur,* 4. maximè tertia operatio videtur ſignificare motum quendam, vt D. Tho. 1. poſt. tex. 43. indicat, ſed non

A

2 eſt verus motus, nam vel ſumitur pro iudicio concluſionis, & cùm fiat in inſtanti, non eſt motus, vel vt includit iudicia circa præmiſſas, & cùm hi actus non ſint continui, non poteſt habere rationem motus, quare diſcurſus habet aliquam ſimilitudinem cum motu, nam eſt quidam progreſſus intellectus ab vno ad aliud vt fusè Simpl. 6. phy. 32. Simpl.

3 Senſatio non eſt alteratio. Ex his patet ſenſationem non eſſe alterationem, tum ex Ariſt. 2. de anima 68. tùm quia propriè non eſt ſucceſſiua.

Obiectio. Dices Ariſt. 8. phy. 26. imaginationem & opinionem dicit eſſe motus quoſdam, & bene ibi Alex. & Simpl. com. ſuo 25. & Conf. quia huius operationes principium eſt natura; ergo.

B

Reſponſ. Reſp. dicitur ſimilitudinariè motus, non propriè, vt indicat illud verbum (quoſdam) ad Conf. forte non agere de omni motu, qui fit à natura, tum quia 2. phy. 1. inter entia naturalia connumerat animalia, inter motus verò tantum alterationem &c. & non meminit ſenſationis; tum quia etiam generatio, vt inſtantanea eſt à natura, & tamen non compræhenditur ſub definitione, negare tamen nequit motum ſenſationis fieri cum aliquo motu phyſico, vt eſt alteratio, nam vt ſit contactus, ſemper eſt coniuncta aliqua alteratio.

C

DVBITATIO VIII.

An quando Forma non diſtinguitur realiter a ſubiecto, incipiat eſſe in ſubiecto per mutationem.

1 Aliqui concedũt mutationẽ metaphyſicam negat phyſicam in hoc caſu. RESp. Aliqui eſſe aliquam mutationem metaphyſicam, patet, quia eſt aliqua variatio in conceptu formali rei, ſed non eſſe rei verã mutationem phyſicam patet ex 5. phy. tex. 18. vbi negat ad relationem eſſe motum, nec per eam mutari ſubiectum, quia non eſt diſtincta à ſubiecto. Vnde eſt ſecundum realitatem, vt prius, licet ſit conceptibile aliter ac prius.

2 Hinc deducunt difficile ſaluari poſſe, quomodo motus localis ſit verè phyſicus motus, niſi acquiratur aliqua forma diſtincta realiter à ſubiecto.

D

Opinio Autoris. Ego reſpondeo ad relationem non eſſe per ſe motum, non quia non ſit diſtincta, ſed quia non acquiritur niſi conſequenter ad aliã mutationem factam in ſubiecto, vel termino; nam alioqui relatio non habet maiorem diſtinctionem a ſubiecto, quam habeat vbi intrinſecum.

QVÆSTIO IV.

Quæ ſint neceſſaria ad motus eſſentiam conſtituendam.

E

DVBITATIO I.

An ſubiectum ſit neceſſarium ad motum ſub priuatione prius exiſtens.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 Motus hic idẽ eſt ac mutatio. NOt. 1. Motũ hic accipi, nõ vt diſtinguitur a mutatione, ſed vt ſignificat idẽ ac mutatio

tatio & comprehendit ſub ſe tam ſucceſſiuas quam inſtãtaneas, & tã eas quę ſunt a termino poſitiuo in poſitiuum, quàm à priuatiuo in poſitiuum, & contra definitu .n. hic motus, quod ſit tranſitus de non eſſe ad eſſe, 5. phyſ. tex. 3. & 7. vbi Auct.

Auct.

Secundò Not cum conſtet ad motum concurrere. 1. Agens, 2. ſubiectum, 3. duos terminos, ſ. à quo, & formam, quæ dicitur terminus ad quem, 4. fluxum formæ, ſeu ipſam exiſtentiã formæ in ſubiecto, menſuram quandam ipſius, quæ dicitur duratio, relationem mobilis ad mouens, & relationẽ mouẽtis ad mobile, vt notat Io. de Magiſtris 3. phyſ. q. 2. Videndum eſt quid horum concurrat ad primarium illius conceptum.

2 *Tripliciter aliquid poteſt eſſe neceſſarium ad conceptum alterius.*

Tertiò. Not. tripliciter aliquid põt eſſe neceſſariũ ad cõceptũ alterius, primo intrinſicè, & cõſtitutiuè, ſiuè ſubiectiuè, tãq̃ pars eſſẽtiæ, & quidditatis, vt materia dicitur neceſſaria ad cõpoſitũ, ſiuè artificiale, ſiuè naturale, ſiuè informatiuè, quomodo forma dicitur conſtituere materiam in certa ſpetie, cum ex ſe in nulla ſit ſpetie prædicamentali. 2. Terminatiuè, quatenus terminat aliquam habitudinem, quę conſtituit rem in ſua eſſentia, vt obiectum eſt neceſſarium ad eſſentiam potentiæ, quia hæc conſtituitur per relationem ad ſuum obiectum 3 Cõnotatiuè, quatenus eadem res omnino in ſe inuerita, habet plures rationes, ſignificatas per varia nomina, ratione diuerſorum, quæ connotantur per illa nomina, quomodo hominis perſona diſtinguitur à ſeipſa, vt priuata, & vt publica, v.g. Rex, Dux &c. quia licet, vt ſignificatur nomine Regis, cõnotat poteſtatem, quæ nõ connotatur, vt ſignificatur nomine proprio, vt Philippus &c. & hoc modo dicunt nominales idẽ ſignificari nomine albi, & ſimilis, ſed per ly ſimile connotatur aliud album ſibi coexiſtens, absque, eo quod addatur aliquid intrinſecũ alteri albo, nũc igitur quæritur quid ſignificetur, vel cõnotetur per motũ?

3 *Motus quid non ſit.*

Quartò. Not. omnibus conſtare motum nõ eſſe ſubſtantiam aliquam compoſitam, quia eſt in ſubiecto, & eadem ratione nõ poſſe eſſe ipſam materiam, ſeu partes materiæ; neq; eſt eſſentialiter ipſa forma, quia hæc eſt terminus motus, & manet non exiſtente motu, imò pręſente termino ceſſat motus, neq; aliud eſt alia forma accidentalis, quæ maneat, quare inquirendum eſt, quid ſit huiuſmodi mutatio, per quam ſubiectum eſt ſub forma, cum prius eſſet ſub priuatione formæ.

4 *Quinque sũt in hac mutatione.*

Quintò. Not. In hac mutatione, poſſe conſiderari. Primo actionem agentis per quam exiſtit forma, ſiuè in ſe, ſiuè in ſubiecto, ſecundo ipſam exiſtentiam formæ ſiuè in ſe, & quaſi extra ſubiectum, ſiuè in ſubiecto, tertio in hac exiſtentia in ſubiecto poſſe conſiderari duo, ſcilicet dependentiã formæ à ſubiecto, & informationem, quæ inter ſe diſtingui patet ex animæ rationalis informatione, quæ informatio diſtinguitur in actiuam, & paſſiuam de quibus plura 2. phy. tract. 11. q. 4. 5. & 10. Quarto, paſſionem, quæ conſiſtit in receptione formæ ab agente, vt nos oſtẽdimus in logica tract. 17.

A q. 2. d. 4. & 5. & fuſius infra. Quinto, ipſum trãſitum ſeu viam, per ſubiectum ex termino à quo tranſit ad terminum ad quem, & de hoc tranſitu quæritur quid ſit, an aliquid ex ſupra dictis, an aliquid ab illis diſtinctum. Sexto, eſſe priuationem præuiam in ſubiecto, quam primo phyſicorum oſtendimus eſſe neceſſariam ad conceptum mutationis.

5 *Motus localis denominat cæteros motus.*

Sextò. Not. ex D. Th. 4. d. 49. q. 1. art. 4. quæſtiũcula 3. nomẽ motus, mutationis, diſtãtiæ, & omnium huiuſmodi deriuatum eſſe ad alios motũs ex motu locali, ſiuè quia, vt inquit, eſt omnium prior, ſiue quia eſt omnium notiſſimus, & hinc primo fit q ſicut mobile localiter acquiſito loco intento, ibi quieſcit, ita

B quodlibet ſubiectũ dicitur quieſcere ſub termino motus: ſecundo fit quod ſicut nomen diſtantiæ primo inuenitur in loco, ita illud inde transfertur ad omnem differentiam formarum, & ob id omnia contraria in quocunque genere ſini, dicitur maximè diſtantia; Tertio, nomẽ proceſſionis primo inuentũ fuit ad motum localem ſignificandum, per quem aliquid ordinatè ab vno loco per media ordinatim in extremum tranſit, & hinc tranſlatum ad ſignificandum omne id, in quo eſt aliquis ordo vnius ex alio, vel poſt aliud, & ideo dicimus corpus procedere à nigredine ad albedinem, & de non eſſe ad eſſe, & radium a Sole, opera-

C tionem & operatum ab operante, & ſimilia, vt fusè D. Th. q. 10. de potentia.

S Thom.

6 *Quæſtio de quidditate oritur ex motus & varijs locis Ariſt.*

Septimo. Not. Hanc controuerſiam de ratione formali motus, certam eſſe ex varijs, quæ de motu docet Ariſt. quia in prædic. Quantitatis dicitur ſpeties quantitatis; atq; differentiam illius conſtitutiuam contineri infra genus quantitatis, ex principijs Ariſt. At hoc videtur negare in metaphyſicis dum ait motum eſſe quantum per accidens, vnde in poſtprædic. negat pertinere ad aliquod ſpeciale prædicamentum. Deinde 3. phy. a tex. 18. ad 23. ſignificat motum non diſtingui ab actione, & paſſione, at contrarium ſignificat tex. 6.

7 *Quot nominibus vocetur motus.*

D Octauo. Not. Motum varijs nominibus appellari à Doctoribus, dicitur enim primo via ad terminum, ſecundo acquiſitio termini, tertio traductio ſeu tranſitus ſubiecti ab vno ad alium terminum, quarto fluxus formæ, & ſimilibus per quæ ſignificatur natura ipſius mutationis. Vnde ſpeciales aliqui motus ſpecialibus appellantur nominibus, vt transformatio, tranſmutatio, conuerſio, tranſubſtantiatio, &c. quæ ſuo loco explicabuntur.

ART. II. Opiniones Doctorum.

8 *Negant aliqui ſubiecti ingredi quidditatem motus.*

E PRima opinio, eſt negantium ſubiectum eſſe neceſſarium ad eſſentiam motus, quia ſicut non eſt de ratione formæ v.g. albedinis dũ eſt in eſſe quieto, vt ſit in aliquo ſubiecto, ſed ſolum, vt in ſe forma quædam & actualitas, talis rationis ſiue informabilis ſit ſubiecti, ſiue non, ita neq; eſt de ratione illius dum eſt in fieri, conſeq. probatur, quia forma, præter depẽdentiam

dentiam ab efficiente, non habet maiorem dependentiā in fieri, quā in facto eſſe, antecedēs prob. tum ex myſterio Euchariſtiæ, in quo ſunt accidentia ſine ſubiecto, tum quia actualitas perficit potentiā, & non pendet a potentia; At forma in fieri ſeu fluens non eſt aliud quam motus, ergo, poteſt eſſe ſine ſubiecto; Conf. quia ſi quis concipiat motum ſub *Confirmatur.* ratione actualitatis, vt ita dicam, potentialis, & mutationem, vt quandam aliter habitionem, concipiet rectè naturam motus & mutationis, & tamen in hoc conceptu non includitur aliquod ſubiectum, quod denominetur. Ita Scotus in 4. d. 12. q. 4. ad primū, & Tatar. 5. pro ſolutione, vbi ex hoc negat mutationem eſſe reſpectū quod reſpectus nequeat eſſe ſine fundamento, quare cum Scotus alicubi aſſerit eſſe reſpectum, intelligi debet non eſſentialiter, ſed concomitanter; ſed mutationem ſucceſſiuā ait eſſe quandam quantitatem diſtinctæ rationis à permanente, & inſtantaneam reductiuè pertinere ad prædicamentum quantitatis, in quo eſt motus per ſe & directè, ſicut inſtans, & puncta pertinent ad idem genus, ſūt quantitatis, cuius illa termini, vel continuatiua. ſequūtur alij, vt Bonetus l. 4. ſuæ phyſicæ cap. 2. vbi ob id negat motū eſſe receptionem formę in ſubiecto.

Scotus. Tatar. *Bonetus.*

9 Hi tamen inter ſe diuiſi, ſunt nam alij volūt ſubiectum non eſſe neceſſarium motui ſiue fiat per potentiam diuinam ſiue naturalem: probāt ex rarefactione ſpecierum Euchariſtiæ, per quā acquiritur noua quantitas ſine ſubiecto, & rarefactio illa eſt ſpecies quædam motus, ita aliqui apud Scotū loc. cit. & citatur in margine Gotifredus de fontibus quodlibet 11. q. 3. Quæ opinio fusè reijcitur a Scoto, quod euertat principia philoſophiæ naturalis.

Primum diſcrimen inter hos autores. *Gotifred.*

Alij verò concedant quidem motum naturalem non poſſe eſſe ex cauſis naturalibus ſine ſubiecto; at ſupernaturaliter poſſe eſſe, quare cum Ariſt. docet inter principia mutationis poni ſubiectum, loquitur de naturali ex cauſis naturalibus, non tamen de mutatione ſecūdum ſe, & vt abſtrahit a naturalitate.

Secūdum diſcrimen.

10 Secunda opinio, eſt dicentium ſubiectū eſſe neceſſarium motui, non tantum, vt eſt a natura, ſed etiam, vt ſecundum ſe, & abſtractè sūpto, quia ſubiectum conuenit motui, & habet rationem tranſitus inter duos terminos, nam non poteſt intelligi ſine ſubiecto, quod tranſit, quod. ſ. prius erat ſub termino à quo, & deinde ſub termino ad quem, vt oſtendi 1. phy. tract. 4. q. 5. quare licet Deus poſſit efficere formam ſine ſubiecto, ſicut poteſt illam conſeruare, tamen illæ formæ fluxus, ſeu aliter habitio nō eſt motus, niſi fiat in ſubiecto, vt patet ex creatione Angeli, per quam eſſentia, aliter ſe habet poſt ac ante creationem, quæ tamen non eſt motus, quia eſſentia illa non habet veram rationem ſubiecti. ſed ſecundum noſtrum modum concipiendi, quomodo creatio habet ſimilitudinem cum vera mutatione: Confir. *Confirmatur.* Ariſt. probat ſubiecti neceſſitatem ex ratione communi mutationis, quia priuatio non poteſt

Concedunt alij ſubiectū eſſe de eſſentia motus.

A mutari in ſuum oppoſitū, ergo debet dari tertium, quod mutetur ex vno oppoſito in aliud. Ita cōmunis omniū ſentētia, vt patet ex dictis lo. cit. & fusè Suar. d. 49. ſect. 2. nu. 7. ex D. Th. 1. p. q. 45. ar. 7. ad 2. & 3. contra Gent. c. 17. & q. 3. de potentia art. 2. vbi fuſe probat creationem non eſſe mutationem.

Suar. S. Thom.

11 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volūt ad ſubiectū hoc neceſſarium mutationi, nō eſſe neceſſariam exiſtentiam realem, ſed ſufficere obiectiuam, & potentialem, ex creatione, per quam creaturæ eſſentia mutatur de non eſſe ad eſſe ita Bonetus lib. 4. phy. c. 2.

Prima differentia inter hos autores. *Bonetus.*

At alij volunt eſſe illi neceſſariam exiſtentiam realem quādo motus eſt realis; ſecus autē B ſi non habeat realem rationem motus, ſed tantum apprehenſam, & ſimilitudinariam, conceptam ad modum mutationis realis, cuiuſmodi eſt illa mutatio, quæ tribuitur creationi, ita communis.

Secunda differentia.

12 Sed adhuc inter hos eſt diſcrimen, quod alij velint ſufficere exiſtentiam ſubiecti in eodem inſtanti in quo eſt forma, & quod habet priuationē prius natura, quā habeat formā, dicitur autem prius natura, nō quidem poſitiuè quaſi ibi ſit priuatio in eodem inſtanti temporis cum forma, nam hoc repugnat, vt alibi oſtendimus, ſed quia ſubiectum ex ſe haberet priuationem niſi fuiſſet præuentum ab agente introducendo formam, ita Bonet lo: cit. qui C putat ly aliter ſe habere &c. debere explicari negatiuè ideſt non prius ſe habuit ſic, ſicut nunc. Verum alij ad conceptum mutationis exigunt ſubiectum priuatum non ſolum ſecūdum prioritatem naturæ, ſed etiam inſtantis temporis, quia ſicut ſubiectum, nō eſt ſub priuatione formæ, ſed fuiſſet, ſi per actionem agētis non eſſet introducta in illo inſtanti forma, ita non eſt vera mutatio ex priuatione in formam, ſed fuiſſet, ſi ibi non fuiſſet introducta forma, eſt communis apud Suarez, Murciam, & alios de quibus nos 1. phy. loc. cit. & oſtēdit Scotus 4. d. 43. q. 5. ad prim. pro opinione, vbi negat receptionem formæ in materia in D eodem inſtanti in quo fuit creata eſſe mutationem.

Tertia differentia. *Alij aliter procedunt.* *Suarez. Murcia. Scotus.*

13 Tertia opinio eſt dicētiū motū, & mutationē poſſe accipi, dupliciter primo formaliter, ſcilicet pro formali ſignificato, & ita neceſſariò exigit ſubiectum priuatū in priori inſtanti temporis; ſecundo materialiter, ſcilicet pro materiali ſignificato, quod eſt fluxus quidam formæ, vel forma in fieri, & ita non exigit ſubiectum, nam ſicut accidens, & inhærentia accepta formaliter exigit actuale ſubiectū, nam accidēs dicitur, quod alteri accidit, ſed materialiter accepta non exigit eſſentialiter ſubiectum, ſed ſolum aptitudinaliter, quæ aptitudo eſt paſſio accidentis, ita idem dicēdū de acci-E dente ſumpto in fieri. & in fluxu, quod vt eſt mutatio formaliter exigit actuale ſubiectum, at vt eſt materialiter mutatio, non exigit, quia tunc non habet actualem rationem mutationis, ſed poſſibiliter, & aptitudinaliter. Ita Ioannes Tribarne 4. d. 12. q. 4. diſp. 50. ſect. 5. vbi

Alij tertio loco diſtinguūt. *Io. Tribarne.*

præterea docet mutationem formaliter eſſe habitudinem, ſeu relationem ſubiecti ad formã fluentem, ſeu fluxum formæ inſtantaneum, vel ſucceſſiuum, quem recipit, & recipiendo aliter ſe habet, vel eſt habitudo fluxus recepti ad ſubiectum recipiens, at materialiter eſſe fluxum formæ aptitudine fundans, vel terminans talẽ inhærentiam, vnionem ſeu receptionem, & cũ actu fundat, vel terminat, habet rationem formalem mutationis. Sequitur illam Ioãnes de
14 *Io. de Magiſtris.* Magiſtris 3. phyſ. quæſt. 2. vbi ait motum materialiter eſſe ipſam formam, ſed formaliter eſſe relationem ſubiecti, vt moti ad mouens, quia mouens non eſt, nec ipſum mobile, nec mouens, quia hæc ſunt ſubſtantia; at motus eſt accidens, neque formaliter eſt forma, quia hæc manet corrupto motu, neq; fluxus formæ, quia eſſet relatio intrinſecus aduenienſ; neq; relatio mouentis ad mobile, quia eſſet in mouente, ergo eſt relatio moti ad mouens, quæ eſt extrinſecus aduenienſ, de prædicamẽto paſſionis.

ART. III. *Opinio Auctoris.*

15 *Subiectum neceſſario requiritur ad mutationem vt ſic.* PRima concluſio, mutatio formaliter ſumpta exigit neceſſario ſubiectum. patet ex dictis in ſecunda ſententia; & 1. phyſ. & confirmatur, primo, nam mutari, quod eſt effectus formalis mutationis, eſt aliter ſe habere, ac prius, at hoc non poteſt conuenire niſi ſubiecto, ex tribus, quæ requiritur ad motum, ergo minor probatur, nam non conuenit termino à quo, quia cum hic non exiſtat, dum eſt mutatio, non poteſt ſe habere aliter nunc ac prius; neq; termino ad quem, quia cum hic ante mutationem non ſit, ſed nunc primo ſit, non poteſt aliter ſe habere, ac prius, ſeu ante mutationem, ita Rada tom. 4. controu. 6. art. 1. neq; *Rada.* hoc conuenit mutationi, vt eſt à cauſa naturali, ſed ſecundum præciſam, & abſtractam rationem, ergo ſubiectum eſt neceſſarium mutationi ſecundum præciſam rationem.

16 *Obiectio.* Dices terminus ad quem nunc exiſtit, & prius non exiſtebat ergo nunc aliter ſe habet, ac prius.

Reſpon. Reſp. negando cõſequentiã, quia cum prius non fuerit, non potuit habere aliud eſſe, quam nunc habeat, quia tunc nullum habuit eſſe.

Reſp. 2. etiam ſi id concederetur, adhuc non poſſet negari, quia ibi eſſet ſubiectum, nam ibi eſſet eſſentia, quæ denominaretur aliter ſe habere ſub exiſtentia, ac prius ſub negatione exiſtentiæ.

17 *Subiectũ requiſitum ad mutationem debet præexiſtere ſub priuatione.* Secunda concluſio, hoc ſubiectum neceſſerium mutationi debet eſſe præexiſtẽs ſub priuatione termini ad quem, quia debet recipere denominationem ab vtroque termino oppoſito alias non poſſet dici aliter ſe habere nunc, ac prius, ſed hanc denominationem non poteſt recipere niſi exiſtat, ergo debet exiſtere prius ſub vno, & deinde ſub altero termino, minor probatur, quia denominationes ſumptæ à formis, quæ non neceſſario, ſed contingenter conueniunt ſubiecto, ſupponunt ſubiecti exiſtẽtiã vt alibi, ex eo quod in hoc differũt prædicata contingentia à neceſſarijs, ita colligitur
A ex D. Th. 1. p. q. 45. art. 2. ad ſecundũ, & art. 3. c. vbi ex hoc negat creationem eſſe vere mutationem, niſi ſecundum modum noſtrum intelligendi. *S. Thom.*

Dices, datur non ſolum mutatio ſubiectiua, quæ requirit ſubiectum exiſtens, ſed etiam obiectiua, quæ non requirit ſubiectum exiſtẽs, ergo mutatio ſecundũ præciſũ conceptũ, non exigit ſubiectũ exiſtens, antecedẽs patet ex dictis quoad mutationẽ ſubiectiuam, ſed quoad obiectiuam probatur, nam ſicut totum dicitur generari, ita & corrumpi, ſed totum, nec prius erat ante generationẽ, nec manet poſt corruptionem, vnde Scotus 2. d. 5. & 4. d. 11. q. 1. art. *Obiectio.* *Scotus.*
B 2. concedit aliquid generari ſubiectiuè, vt materia, aliquid obiectiuè, vt terminus ad quem.

18 *Aliquorum reſponſio.* Reſp. aliqui totum non dici mutari per ſe, ſed per accidens, quia mutatur ratione partis, ſcilicet materiæ, quæ mutatur, per ſe à priuatione ad formam. Sed contra, quia generatio per ſe denominat terminum, ergo & mutatio, nam generatio eſt ſpecies mutationis, Reſp. *Non placet.* generationẽ poſſe dupliciter cõſiderari, primo, *Vera reſponſio.* vt denominat terminum, & ſic non eſt ſpecies mutationis; ſed productionis præciſè, ſecundo, vt denominat materiam, & ſic eſt ſpecies mutationis, vt notat Scotus 1. d. 5. q. 5. §. huic *Scotus.* opinioni, vbi Tataretus oſtendit, alios eſſe ter- *Tatar.*
C minos generationis, vt eſt mutatio, ſcilicet priuationem, & formam; Alios vero generationis, vt eſt productio, ſcilicet producens, & productum. Hinc deducit, quod omnis generatio, vt eſt mutatio, eſt productio, non tamen contra, quia licet producens, & productum conueniant in natura communi, non tamen in vno cõmuni ſubiecto, quod prius ſit ſub priuatione, & deinde ſub forma, vt patet ex generatione diuina, in qua eſt quidem natura communis ſub paternitate, & filiatione, non tamen habet rationem ſubiecti, vt Scotus loc. cit. & nos Deo dante ſuo loco probabimus contra Gottifredum de fontibus.

19 *Inſtantia.* D At inſtant, eadem generatio, qua denominetur materia generari, denominatur etiam totum, ſed materia denominatur per generationem, quæ eſt mutatio, ergo & totum, Reſp. ab *Soluitur.* eadem forma poſſe prouenire diuerſos effectus formales denominationis concretos, vel vnum æquiuocè, quia eadem forma poteſt habere diuerſos reſpectus ad diuerſos, effectus concretos, vel per vnum æquiuocè acceptum, ſignificari poteſt illa forma ſecundum varias habitudines, ſicut ex vna ſanitate poſſunt varia concrete denominari propter varias habitudines, ſcilicet ſigni, cauſæ, effectus, ſubiecti & c. Ita eadem generatio poteſt denominare vnum, vt
E ſubiectum, & alterum, vt terminum propter varias habitudines, & rationes in ordine ad diuerſa, quare eadem eſt forma materialiter, ſed non formaliter ob diuerſitatem rationum.

20 *Subiectũ de* Tertia Concl. Subiectum vt ſit capax mutationis, debet eſſe ſub forma oppoſita termino

let eſſe ī priori inſtāti ſub forma oppoſita terminō ad quem.

Alenſ. *S.Thom.* *Scot.* *Tatar.*

no ad quem in aliquo priore ſaltem inſtanti tẽporis,nec ſufficit prioritas naturę, ita communis vt oſtendi in Phyſicis, ex Alenſ.4.met. tex. 29.& 1. met.t.11. *Omnis*, inquit, *motus,etiam ſcientialis incipit à priuatione ,ſcilicet ignorantia, & potentia*, D.Thom.1.par.q.45.art. 2.ad 2. & art.3.& q.53 art.3.vbi loquitur de motu Angeli; Scotus 3. d.2.quæſt. vbi agit de Conceptione B.V.6.per illud petat,vbi Tatar. & clarius 3.d.q.1.6.pro ſolutione, vbi ad mutationem propriè dictam ex Baſſ.4.d. 12. q.4. tria requirit. Primo, duos terminos. Secundo, ſubiectum. Tertio, quod ſubiectum prius tẽpore fuerit ſub priuatione; cum autem aliqua ex dictis conductionibus deeſt, dicitur mutatio impropriè,ſequitur Fonſ.5.met.c.13.q.9.& Murcia 3. phyſ. diſp.1. q.1. dub. 2. Ratio eſt, quia ſi ſubiectũ non fuit aliquando fuerit ſub priuatione, ſed habeat formam in primo inſtanti, in quo eſt,non mutaretur, quia ſemper haberet eundẽ ſtatum; nec in illo eſſet aliqua nouitas,neque dicas habere nouitatem,quia in eodem inſtanti temporis habet priuationem prius natura, quam formã, & in poſteriori natur natura non habet illam,quia inter priuationem, & formã eſt repugnantia ſimul coexiſtendi etiam in eodem inſtanti temporis,quia alioqui ibi ſimul eadem forma eſſet,& non eſſet,& alibi oſtendi tr.19. Logicæ. Neque dicas prioritatem naturæ, ſecundum quam priuatio dicitur eſſe in materia prius, quam forma,non eſſe prioritatem in *quo*, ſed *à quo*; nam ſi ibi priuatio exiſtit, eſt prioritas in *quo*,prioritas.n. *à quo* reperitur ſolũ, vbi eſt aliqua originatio, ſed ſi ibi non exiſtit priuatio, ſed dicitur prius natura,quia ſubiectum illam haberet,niſi in illo inſtanti haberet formam oppoſitam, at hoc non actu ponit mutationẽ in materia; ſed poneret niſi &c.neque ex eo,quo ſubiectum in illo priori naturę concipiatur præciſè ſine formą; rectè infertur,quod ſit ſub priuatione formę, vt rectè Tatar.3.d.2.quia à pciſiua cognitione ad diuiſiuam,non valet conſequẽtia,ſicut ex eo quod intelligo hominem, præciſè non cognoſcendo riſibilitatem non infertur ergo in homine non eſt riſibilitas,vel eſt negatio riſibilitatis, quaſi poſitiuè affirmari poſſit de illo negatio riſibilitatis.

Baſſol. *Fonſec.* *Murcia.*

21 *Author ſoluit varias inſtātias.*

Tatar.

22 *Paſſiones profluentes non mutare ſubiectum.*

Hinc intelligitur, ſubiectum nõ mutari per emanationem paſſionum à ſua eſſentia,quia illa emanatio eſt in inſtanti, in quo primo exiſtit eſſentia: quod ſi vera eſt ſententia dicentiũ accidentia corporea,etiam ſi ſint vitales potentiæ ſubiectari in materia prima, & fluere effectiuè à forma,tunc dicendum,eſt materiã mutari per receptionem illarum paſſionum, quia in illa fuiſſet priuatio illarum prius tempore, vt patet. Secũdo intelligitur productiones formarum in materia in prima rerum creatione non fuiſſe cum mutatione,quia materia in primo inſtanti ſuæ exiſtentiæ habuit illas formas.

23 *Motus non tantū vt tranſitus,ſed etiā*

Quarta Concl. Motus dicit ordinem ad terminum non ſolum vt eſt tranſitus, ſed etiam vt facit ſubiectũ aliter ſe habere,ac prius;eſt contra quaſdam recentiores,quia tranſitus ſubiecti formaliter non eſt aliud quam aliter ſe habitio ſubiecti,quia tranſitus eſt actus quo ſubiectum ex vno termino tranſit ad alium, at ſubiectum tranſire ſic, eſt formaliſſimè idem aliter ſe habere, ac prius. Confir. quia mutatio eſſentialiter dicit ordinem ad terminum, vt oſtendimus alibi; ſed aliter ſe habitio non eſt aliud, quia mutatio ergo.

vt facit ſubiectum aliter ſe habere,refertur ad terminum.

Confirmatur.

Dices. Subiectum aliter ſe habet per formam, ergo non diſtinguitur à forma, atque adeo non habet ordinem ad formam. 24 *Obiectio.*

Reſp.negando anteced.quia forma ſecundũ ſe, non inducit illum effectum, niſi mediante vnione,& receptione,atque mutatio eſt ipſa receptio, at receptio dicit ordinem ad rem, quæ recipitur. *Reſponſio.*

ART. IV. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

Ad fundamentum primæ opinionis Reſp. concedendo, quod ſicut non eſt de ratione albedinis in facto eſſe actualis inhorrentia in ſubiecto, ita neque vt eſt fieri, ſed negamus hãc albedinem in fieri, ſeu fluxũ albedinis habere rationem formalem mutationis,quia licet materialiter ille fluxus ſit mutatio,non tamen formaliter,quia deeſt illi complementum,quo conſtituitur cõceptus mutationis,ſcilicet vnio cũ ſubiecto,quod mutatur. Neq; placet,quod alij reſpondent negando conſequentiam; nam ſicut agens eſt de conceptu, verum vt ſunt in fieri, non tamen vt ſunt in facto eſſe, ita & ſubiectũ, quia dependentia ab agente eſt intrinſeca ipſi fieri rerum, cum ipſum fieri ſit actio, quæ non poteſt concipi,nec eſſe ſine agente,at non ſic ſubiectum, nam dari poteſt agens, ſupplens concurſum ſubiecti, & dari poteſt effectus,non indigens ſubiecto, vt ſubſtantiæ abſtractæ.

25 *Albedo in fieri niſi dicat vnionem cum ſubiecto, non eſt formaliter mutatio.*

Ad confirmationem Reſp. conceptum aliter habitionis neceſſariò includere ſubiectum, quod aliter ſe habeat, & ſimiliter actualitas potentialis poteſt quidem concipi,ſed non haberet rationem mutationis formaliter, quia nihil per illam mutaretur actu. *Ad confirmationem.*

Dices, motus eſt quædam forma; at forma poteſt eſſe, & concipi ſine actuali informatione. Reſp. Formam eſſe duplicem vnã entitatiuam,de cuius ratione non eſt actualis informatio,ſed aptitudinalis,alteram modalem,de cuius ratione eſt actualis informatio, motus autẽ ſumptus materialiter reſpectu ſubiecti,non eſt forma ſecundi, ſed primi generis, at ſumptus formaliter, eſt ſecundi generis, quia includit vnionem cum ſubiecto, vt per illum mutetur ſubiectum. 26 *Inſtantia.* *Soluitur.*

Ad fundamentum Gottifredi de Fontibus. Reſp.1.negando agentia naturalia poſſe habere actionem ſine ſubiecto; neque illa rarefactio ſpetierum oſtendit oppoſitum. Nam per rarefactionem, vel non acquiritur noua quantitas, ſed modus quidam quantitatis,& ſic erit ex vi agentium naturalium ex ſubiecto,ſcilicet quantitate,atque adeo non eſt ibi mutatio ſine

Agens naturale, non pōt habere actionem ſine ſubiecto.

27

ſubiecto,vel acquiritur noua quantitas,& tunc illa rarefactio conſequens alterationem factam à cauſis naturalibus, eſt immediatè à Deo ſupplente defectũ cauſarũ naturaliũ ad occultandũ myſteriũ ſicut facta diſpoſitione corporis, in illud inducitur anima rationalis à Deo,neq; per hoc aufertur agenti naturali propria actio; quæ eſt transmutatiua ſubiecti,ſed negatur illi actio excedens vires illius, neque illa productio eſt per nouum miraculum, quia eſt ex vi inſtitutionis euchariſtiæ,& qua vult concurrere ad effectus cauſarum naturaliũ, qui producerentur ſi ibi eſſet ſubiectum.

Reÿciũtur fundamẽta aliorum.

Ex his patet ad fundaméta aliarũ opinionũ, nam qui negãt eſſe neceſſariã exiſtentiã ſubiecti,non probãt de motu vero,& reale,ſed motu ex modo ſignificandi, & obiectiuo, per quẽ denominatur terminus: & qui negant eſſe neceſſariam priuationem præexiſtentẽ in aliquo priori tẽporis, neque intelligi poſſunt de motu,vt dicit mutationem à parte rei, ſed vt dicit mutationem ſecundum modum concipiendi. At ſecundæ opinionis argumenta probant noſtram concluſionem,vt patet.

28 *Inſtantia.*

Dices. Motus localis denominat quidem aliquod ſubiectum moueri, ſed non eſt in illo, ſed in corpore extrinſeco; nam ibi eſt ratio loci,qui eſt terminus motus; at motus eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt terminus.

Solutio.

Reſp. 1. Ex hoc non probari ad motum nõ eſſe neceſſarium ſubiectum, ſed talem rationẽ ſubiecti, licet inhæſionis, quia dici poteſt, ad mutationem ſufficere ſubiectum denominationis,quia illa non eſſet mutatio intrinſeca, ſed extrinſeca.

Reſp.2. Negando motum localẽ eſſe in corpore extrinſeco,ſed in ipſo mobili,quia terminus eius non eſt locus extrinſecus, niſi ſecundum denominationem, ſed eſt vbi intrinſecum, vt alibi.

DVBITATIO II.

An ſubiectum, quod eſt neceſſarium ad motum, reſpiciatur ſub ratione mobilis, an ſub ratione paſſiui.

1 *Aliqui volunt reſpici ſub vtraque rõne.*

PRima opinio eſt dicentiũ, reſpici ſub vtraque ratione, eo quod putent has rationes, ſeù potentias inter ſe nullo modo, ne ratione quidem diſtingui,eo quod putent motum formaliter eſſe idem,ac paſſionem,nam ſicut motus eſt receptio, formæ in ſubiecto, ita & paſſio,nec aliquod prædicatum vni poteſt conuenire,quod non conueniat alteri.

2 *Aliȷ̃ reſpici tantũ ſub ratione mobilis.*

Secunda opinio eſt dicentium, motum reſpicere ſubiectum ſub ratione mobilis,non autẽ ſub ratione paſſiui, quia mobilitas dicit ordinẽ ſubiecti ad duos terminos, ſcilicet à *quo*, & ad *quem*, & non dicit ordinem ad agens, at paſſio,nec dicit ex ſe ordinem ad duos terminos, quando ſcilicet non eſt coniuncta cũ mutatione,vt accidit quando ſubiectum in primo inſtanti ſuæ productionis acciperet formam, vt in emanatione paſſionũ ab eſſentia, ibi enim eſſet paſſio, & non eſſet mutatio. Secundo dicit ordinem ad agens, à quo recipiendo formã patitur.

3 *Differẽtia inter hos Auctores.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam quidã dicunt has duas potẽtias diſtingui ex natura rei, alij vero nequaquam, ſed ſolum ratione connotati,ſed formaliter eadem eſt potentia, quæ recipit abſolutè formam, & quæ illam recipit vt communicatã ab agente,& hæc opinio mihi placet;cuius probatio pendet ex cognitione naturæ motus qualis ſit,de qua infra,nũc ſufficiat auctoritas Ariſtotelis, qui tria tantum ſtatuit principia mutationis; at paſſionem definit in ordine ad agens, ſicut etiam potentiam paſſiuam 9.met.t.2. vbi *patiendi*,inquit,*potentia, quem in ipſo patiente principium eſt transmutationis paſſiuæ,ab alia,prout aliud eſt*.Neque in quæſtione de nomine neceſſaria videtur alia probatio; nam de re conſtat, formam recipi in ſubiecto,& illam ſubiecto cõmunicari ab agente, quare ſolum eſt quæſtio de nomine. An potentia dicatur paſſiua, ex eo quod recipit formam, an ex eo quod illam recipit ab agente, ita vt ly paſſiua addat ad potentiam receptiuam ordinem ad agens. De re tamen quæſtio eſſe poſſet,an hæ ſint duæ potentiæ,vna, quæ recipit formam, altera, qua recipit formã ab agente,ſeù actionem agentis,ſed videtur ſatis notum, illas potentias non diſtingui ex natura rei,quia ſufficit vna pro vtroque munere.

Opinio Auctoris.

Ariſt.

Confirmatur.

Confir. Quia agens non agit in aliam potentiam, quam in eam, in qua producitur forma; alioqui productio paſſiua non eſſet identificata realiter cum forma; quare potius inquirenda eſt diſtinctio inter mutationem, & paſſionem,de qua ſeq quæſtione.

DVBITATIO III.

An agens ſit de conceptu mutationis.

4 *Efficiens ſecundum aliquos eſt de eſſentia motus, vt connotatũ. 1. Ratio.*

PRima opinio eſt dicentium cauſam effectiuam eſſe de conceptu motus, non quidẽ intrinſecè, ſed extrinſecè tanquam connotatũ, ſicut eſt ſubiectum, & terminus à quo:probãt. Primo,quia motus eſt aliquid productum non vt terminus,ſed via ad terminum, at nõ poteſt concipi via, & progreſſus. ad terminum, niſi concipiatur cauſa à qua procedit; minor probatur,motus ſicut eſt in ſubiecto,quod mouetur, ita eſt à motore, à quo procedit. Confir. quia motus eſt operatio quędã potentiæ motiuæ, ergo eſt formaliter actio, quia actus huius potentiæ eſt formaliter actio; maior probatur, quia motus non eſt forma permanens, ſed in fieri conſiſtens in actuali quandam tendentia.

5 *Confirmatur.*

2. Ratio.

Secundo, probant alij, quia motus includit formaliter actionem, ſed hoc includit in ſuo conceptu agens, vt patebit infra. ergo & motus, maior prob: tum quia motus eſt id, per quod mouens dicitur, mouere,& mobile dicitur moueri; ſed forma,per quam mouens dicitur mouere, eſt actio,quia eſt producere motum vt *quo*; & terminum vt *quod*,ergo forma

denominãs mouentem eſt actio, tum quia mouere eſt agere ſicut moueri eſt pati; ſed cauſa dicitur mouere per motum, vt patet ex ſpeciebus motus, quia dicitur alterare per alterationem, quę eſt ſpecies motus, & generare per generationem, quę eſt motus formaliter, quia per illas ſubiectum aliter habet nunc, ac prius.

3 *Reſponſio aliquorum.* Reſp. Mouere non eſſe agere, niſi ſecundum modum ſignificandi; ſicut videri non paſſio, niſi ſecundum modũ ſignificandi; ſed contra agere propriè, ſecundum rem ſignificatam nõ eſt, *Reijcitur.* niſi producere, ſicut actio eſt productio rei, ſed mouere, ſiue accipiatur in communi, ſiue in ſpecie, eſt producere aliquid, nam alterare eſt producere qualitatem, augmentare eſt producere ſubſtantiam vt quantam, mouere localiter eſt producere vbi, & generare eſt producere formam ſubſtantialem, & ſic de alijs.

Confirmatur. Confir. Quia natura eſt principium motus, ſed id, cuius principiũ eſt natura, eſt actio, quia cum principium illud ſit actiuum, ad quod eſt ab illo, eſt actio.

4 *Negant alij agens ingredi quidditatem motus.* Secunda opinio eſt negantium, agens eſſe de conceptu motus, atque adeo negant actionem eſſe de conceptũ motus; fundamentũ ſumitur ex dictis ab Ariſt. in 1. phyſicor. vbi oſtendit de conceptu mutationis, vt ſic eſſe tria principia, *Ariſt.* ſcilicet ſubiectum, terminũ à *quo*, & ad *quem*.

Confirmatur. Confir. Quia mutatio eſt via, & tendentia ſubiecti ad terminum, at hæc tendentia, licet ex generali ratione entis creati, exigat agens, non tamen ex ſpeciali ratione mutationis; nam ſufficienter eius natura concipitur, ſi concipiatur ſubiectum tendere ex priuatione ad formam, in quo conceptu non includitur actio, nam actio potius eſt tendentia, per quam agẽs tendit ad terminũ, & hæc opinio eſt communior, cuius veritas patebit ex dicendis infra.

5 *Auctoris opinio.* Ex quibus Reſp. ad fundaměta aduerſariorum. Ad Primum, motum concipi quidem, vt viam, ſed ſubiecti ad terminum, non vt viam agentis ad terminum. *Motus eſt via non agentis ad terminũ, ſed ſubiecti.*

Ad probationẽ Reſp. Motum concepi Primo ſubſtantiuè, & hoc tripliciter, ſiue vt tranſitum, & viam ſubiecti, & ſic; non includit motorem, vel mouentem, ſiue vt actionem, & ab hoc agens dicitur mouens, & ſic dicit ordinem ad motorem, ſiue vt paſſionẽ illatam à motu, qui eſt actio, & ſic eſt forma denominãs ſubiectum. Secundo adiectiuè, & idem eſt eſſe motum, ac ſubiectum habět motum ab alio productum, & ſic ſemper ſumitur paſſiuè, quia ſignificat rem ab alio motam.

Ad confirmationem. Ad Confir. Reſp. Motum vt formam denominantem agens, eſſe formaliter operationem potentiæ motiuæ, ſicut vt denominat potentiã paſſiuam, eſt actus potentiæ paſſiuæ, ſed vt formam mobilis nõ eſſe operationem nec actiuæ, nec paſſiuæ potentiæ formaliter, ſed eſſe viam, per quam ſubiectum tranſit de vno in aliud: de qua quid ſit patebit infra.

Reſp. 2. Alij motum materialiter eſſe operationem, & actum potentiæ actiuæ, & paſſiuæ, non autem formaliter.

6 *Ad rationes.* Ad 2. Reſp. negando maiorem, ad 1. probationem Reſp. motum denominare agens quod ſit mouẽs actiuè, ſed ſic motus non accipitur, vt eſt tráſitus; ſeu actus mobilis, ſed vt actio.

Ad 2. probationem agens mouere quidẽ per motũ formaliter, ſed vt motus ſignificat actionem, non autem vt ſignificat tranſitũ ſubiecti; quia vt ſic formaliter non denominat agens, & idem dicitur de alteratione, augmětatione generatione, & ſimilibus, quia hæc omnia poſſunt accipi, & vt habět conceptũ actionis, paſſionis, & motus.

Ad Confir. Reſp. Aliqui naturam eſſe principium motus materialiter ſumpti, quia realitas motus exiſtit vel natura. *Triplex reſponſio ad confirmationem.*

Reſp. 2. Alij ibi ly principium ſumi pro paſſiuo, vt Scotiſtæ. At communiter dicunt ſumi indifferenter pro actiuo, vel paſſiuo.

Reſp. 3. Alij ibi motum non accipi pro tráſitu, ſed prout habet conceptũ actionis, & paſſionis, ſed hoc melius cognoſcetur ex ſequenti dubitatione vbi inueſtigatur natura motus.

DVBITATIO IV.

Quæ ſit ratio formalis, in qua conſiſtat mutatio.

ART. I. Opinio Doctorum, & Auctoris.

Oſtenſum eſt ſupra, motũ non eſſe formaliter paſſionem præcisè, eo quod ſit capax actionis, neque actionem præcisè, eo quod habeat in ſe paſſionem: nunc videndũ eſt, in quo conſiſtat ratio motus formalis, an ſcilicet in aggregato ex actione, & paſſione; an in fundamento actionis, & paſſionis.

Prima opinio eſt dicentium, in mutatione nullam eſſe realitatem, & formalitatem niſi actionis, & paſſionis; ſiue ſit mutatio inſtantanea, ſiue ſucceſſiua. Ita Bonetus l. b. 4 ſuæ phyſicæ c. 2. §. habet autem, & §. amplius autem, vbi in §. mutari, notat generationem obiectiuè ſumptam non eſſe mutationem, quia ſcilicet denominat terminum: ſed ſubiectiuè, ſcilicet vt denominat ſubiectum, & ſic eſt ſpecies mutationis: at vt ſumitur obiectiuè, & comparatur termino præcisè, ſic habet rationem productionis, & infra. *Moueri autem eſt realiter paſſio ſucceſſiua, & eſt reſpectus paſſi ſucceſſiuus ad agens, ſeu mobilis ad motorẽ, & breuiter motus, & moueri ſunt idem realiter: ſed ſic differunt, quod motus concipitur per modũ quietis, aut nominaliter: moueri autem per modum fluxus, & verbaliter.* Sequitur Hurtad. diſp. 11. ſec. 3. vbi docet, in generatione v.g. præter conceptum actionis, & paſſionis nihil remanere, quod ſit motus formaliter, atque adeo motum eſſe aliquid compoſitum ex duobus conceptibus: quod explicans Bonetus, ait, motum nõ fundari ſuper ſimplicẽ entitatẽ, ſed ſuper concursũ plurium, quarũ neutra per ſe, & præcisè ſũpta eſt quidditas motus formaliter, ſed tota reſultãs eſt motus formaliter: vnde fit, vt vna illarũ realitatũ dempta, ne remaneat nomen, nec definitio motus. Huius opinionis

2 Secundũ aliquos motus eſt actio, et paſſio formaliter. Bonetus.

Hurtad.

Burle. meminit Burl. 3. phy. t. 23. d. 1. 6. aliter autē dici pōt; & *S. Thom.* tribuitur D. Tho. qđ in 2. d. 1. q. 1. ar. 5. ad 8. dicat, motum importare relationem inter mouens, & motum; et hæc relatio non eſt, niſi actio, & paſſio. *Pendaſius.* Sequitur Pendaſius 3. phy. par. 14. vbi reddit rationem, cur Ariſt. non meminerit motoris inter principia mutationis, quia ſcilicet ibi intēdebat inueſtigare interna principia, *Niphus.* & videtur Niphi tex. 22. vbi negat actionem, & paſſionē eſſe accidentia motus, ſed conſtituere vnum motum ſimpliciter, licet ſint inter ſe ratione differentes; nam motus, vt ab agente, eſt actio; vt patiente, paſſio; ſed fluxus, & tendentia; vt imperfectum quid, eſt motus; & vt eſt terminus, eſt forma; hæc enim omnia vnum, & idem ſimpliciter ſunt, non autem ratione, & eſſentia; & infra, actio nō efficit aliquo modo motum, ſed eſt ipſe motus, quo efficitur opus in termino ad quem.

3 *Ratio ex Ariſ.* Fundamentum ſumi poteſt ex Ariſt. 3. phyſ. tex. 23. vbi *motum* ait, *eſſe actum eius, quod potentia actiui, ac paſſiui, quatenus huiuſmodi, et ſimpliciter; & rurſum ſecundū vnumquodque, vt ædificatio, & medicatio.* *Confirmatur.* Confir. ex tex. 16. *Nam adhoc agere quatenus huiuſmodi idipsū manere eſt, hoc autem facit iactu, quare ſimul & patitur, idcirco motus eſt actus mobilis, quatenus mobile exiſtit.* ideſt actus intrinſecus mobilis. Hinc tex. 18. probans motum eſſe in mobili, ſubdit; *actus enim eſt huius, & ab ipſo motiuo, motiui enim actus non alius eſt;* oportet enim eſſe actum vtriuſque, & probat eſſe actum mouentis; quia ſicut eſt actus mobilis; eo quod prius erat in potentia, & per motum reducitur ad actum; ita & motiuum *mouendi quidem* vim habet, ideſt cum mouet; *mouens autem eo quod agit,* ideſt fit actu mouens, quādo agit; *quare ſimiliter vnus eſt amborum actus.*

4 *Confirm. 2.* Confir. 2. Quia præciſo conceptu actionis, & paſſionis, nulla manet realitas, vel formalitas, quæ ſit motus: nam quod dicunt remanere tendentiam ſubiecti ad formam, falsò illam diſtinguunt ab actione, & paſſione; nam ſi tendentia ſe teneat ex parte agentis, & formaliter actio, quia agens per actionem tendit in terminum: ſi ex parte ſubiecti, eſt paſſio quia ſubiectum per paſſionem tendit in terminum.

5 *Confirm. 3.* Confir. 3. Quia ſi eſſet aliquid præter illos conceptus, id eſſet aliqua ratio, quæ eſt ſubiectum actionis, & paſſionis; at motus non poteſt eſſe de genere ſubiectorum. 11. met. ſum. 4. c. 3.

Confirm. 4. Confir. 4. Quia mutatio eſt id, per quod ſubiectum aliter ſe habet, ac prius; ſed hoc non poteſt eſſe, niſi actio, & paſſio; ergo: minor probatur; quia id, per quod ſubiectum aliter ſe habet, debet raptim tranſire; aliàs ſi non ſic tranſiret, non denominaret ſubiectum habere ſe aliter, ac prius, ſed potius vt prius: ſed hoc non poteſt eſſe forma, quia hæc denominat, & 6 in primo inſtanti, in quo eſt, & deinde neque reſpectus materię ad formā, quia hic vt manet dū manet forma, ita ſimiliter denominat; ergo manet vt ſic actio, & paſſio, quæ non manent. Neque obſtat, ꝙ motus non conſtituat prædicamentum, ſicut actio, & paſſio; quia tunc conſideratur, vt connotat priuationem formæ, qua A ratione non poteſt conſtituere prædicamentū; ſed ratione poſitiuæ perfectionis pertinet ad prædicamēta actionis, & paſſionis. Neque hinc ſequitur, actionem, & paſſionem eſſe formaliter idem, quia inadæquatè identificatur cum motu, vt homo eſt formaliter animal, & rationale; & tamen hæc inter ſe non ſunt formaliter idem, & patet in omni compoſito; & duabus partibus, partes nō eſſe inter ſe formaliter idem, licet ſint idem vni tertio. Neque motus proiecti manet, tranſacta omni actione, quia licet ibi non manet actio immediata proijcientis, manet tamen actio virtutis impreſſæ, quæ eſt inſtrumentum proijcientis. Denique B conceditur, motum eſſe vnum per accidens, quia includit duos conceptus diuerſorum prædicamentorum, quorum vnus non vnitur alteri, vt formæ, vel ſubiecto, vel vt parti integranti, & & ſic paſſio non accidit actioni, vel e contra; ſicut animal, & rationale ſibi mutuò non accidunt in compoſitione hominis, ſed ſunt duo conceptus in eadē entitate. Et hoc multo magis afferri poteſt ſecundum opinantes, actionem eduactiuam, nec ratione diſtingui à paſſione, vt Hurtadus putat diſp. 16 met.

7 *Diſcrimina inter relatos Auctores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui putant, nomine motus, & actionis non intelligi vnionem formæ, ſed generationem formæ. Alij C vero vnionem, quòd per illam proxime mobile patiatur, & mutetur. Alij tamen dicūt, motum ſumi tripliciter: primò pro forma fluente, ſeu acquiſita, & ſic albedo & ſpatium in acquiri dicitur motus, albedo quidem dicitur forma intrinſeca, & ſpatium ſeu locus, forma extrinſeca. Secundo pro fluxu formæ, ſeu acquiſitione, ſeu via ad formam; & ſic calefactio, & pertranſitio ſpatij eſt motus. Tertio pro duratione fluxus, ſeu acquiſitionis; qua ratione 5. met. tex. 18. tempus dicitur motus. Ita *Venetus.* Venetus in ſum. met. c. 27. ex Auer. 3. phy. tex. 4. vbi ait, motum primò modo non differre à forma, niſi ſecundum perfectum, & imperfe- D ctum, ſeu magis & minus; at ſecundo modo acceptus eſt de prædicamento paſſionis.

8 *Secundū alios motus, eſt fundamentū reſpectus quem fieri forma dicit agens ad ſubiectum. Auer.* Secunda opinio, eſt dicentium, motum formaliter non conſiſtere in reſpectu, quem habet ipſum fieri formæ ad agens; neque quem habet ad ſubiectum, vt ſubordinatum agenti; quorum primus eſt actio, & ſecundus paſſio: ſed in ipſo fundamento, quod habet hos reſpectus. Ita Auer. 5. phy. tex. 3. dum ait, motū in ſui ſubſtantia conſtitui ex duobus, termino, & ſubiecto; vnde Ariſt. excludit motorem, & tempus, tanquam extrinſeca motui. Optime *Aſtudil.* Aſtudil. 3. phy. q. 2. ar. 2. conc. 2. vbi probat actionem, & paſſionem addere motui relatio- E nes quaſdam: quod explicatur ab aliquibus nomine viæ, ſeu tendentiæ ad formam, vt D. *S. Thom.* Tho. in 4. d. 1. q. 1. ar. 4. quæſtiun. 2. & 3. phy. lect. 3. vbi ait, motum eſſe viam in ens, quaſi exiſtens inter potentiam puram, & actum; vnde non eſt ens completum, ſed ſignificat actum imperfectum mobilis, licet ſecundum ſimilitudi-

tudinem dicatur de omni operatione, vt dicitur 1.p.q.9.ar.1.ad primum. Alij dicunt cum Linconienſi apud Burl. tex.23. extrum de potentia ad actum, quam dicit eſſe primam definitionem indemonſtrabilem. Alij explicāt nomine tranſitus ſubiecti ad formam. Alij nomine actus imperfecti 3.phy.tex.15. Alij nomine acquiſitionis formæ; & licet Bonetus loc.citad neget, & quod per corruptionē, quæ eſt motus, nulla forma acquiritur, ſed deperditur; tamen fallitur; tum quia per illā acquiritur forma negatiua, ſicut deſtruitur poſitiua; tum quia corruptio non eſt motus poſitiuus, ſed negatiuus; atque adeo, vt non habet propriè rationem actus, ita neque propriè rationem motus: & licet acquiſitio ſcientiæ non ſit motus, & mutatio corporalis; eſt tamen vera, & realis mutatio intellectus. Et hæc opinio, tanquam communior, eſt probabilior, licet præcedens habeat rationes validiores, & probatur; Quia licet motus, actio, & paſſio dicant eamdem realitatem; tamen habent conceptus diſtinctos ob diuerſos terminos, vel modum reſpiciendi illos; nam actio ſecundum ſe non ſolum abſtrahit à ſubiecto, ſed etiam quando eſt in ſubiecto, abſtrahit à termino à *quo*; ſicut etiam ab eo abſtrahit paſſio; & licet omnibus ſit communis idem terminus ad *quem*, tamen diuerſo modo reſpicitur, nam ab actione reſpicitur, vt effectus, à paſſione vero, vt cauſa immediata dans eſſe paſſum, ſed à motu reſpicitur præciſè ſub ratione termini, quia reſpicitur, vt opponitur termino à *quo*.

Scoto. | 9 | 10 *Hec opinio eſt ſecunda ratio fundamentalis.*

Confirm. 1. Michael Pariſienſ. Confir.1.ab Incognito, qui dictus fuit Michael Doctor Pariſienſis tempore Vrbani Sexti in 2.d.13.q.2. Quia motus, actio, & paſſio licet ſint inter eoſdem terminos, non ſunt plures viæ æqualiter primæ, vt bene 3.phyſ.tex.3. ſed poſſunt eſſe plures æqualiter non primæ, quia actio eſt prius natura paſſione, & motu; nam ex actione infertur paſſio ſubiecto, & per conſequens motus. Sed hæc ratio indiget explicatione, de qua infra.

11 *Confirm. 2.* Confir.2. quia quod eſt capax diuerſarum formalitatum, diſtinguitur ab illis; ſic enim Ariſt.probat, materiam primā diſtingui à formis, quia eſt capax diuerſarum formarum, vna enim forma non eſt capax alterius; ſed motus eſt capax reſpectus, quo conſtituitur actio, & illius, quo conſtituitur paſſio, quæ inter ſe ſunt diuerſa, & vna non accidit alteri; ergo motus ab vtraque diſtinguitur. Minor probatur tum ex 3.phy.22. *Omnino vero dicere eſt; quod neque doctio cum diſciplina, neq; actio cum paſſione idem, ſed cui hæc inſunt, motus, nam huius in hoc, & huius ab hoc actum eſt, ratione diuerſum eſt*. Tum quia ſicut in via eſt vna quantitas, in qua eſt duplex diſtantia, quæ diſtantiæ diuerſitas eſt diſtincta à quantitate ſecundum ſe; ita motus eſt vna perfectio, in qua fundantur diuerſi reſpectus, vt oſtendit Ariſt. 3.phy.tex.20.21.

12 *Confirm. 3.* Confir.3. Quia ex illa compoſitione motus ex conceptu actionis, & paſſionis ſequeretur non reduci ad ſpeciem termini, ſicut neque actio, & paſſio, contra communem. Deinde nō apparet, quomodo illi conceptus inter ſe vniantur, quia non vniuntur immediatè, cum nullū genus vnionis habeant, ſcilicet informationis, continuitatis &c. neque mediatam, quia hæc eſt in tertio; at nullum eſt tale ſecūdum ipſos, quia motus nihil eſt præter conceptum actionis, & paſſionis. Neque dicant vniri, vt animal & rationale in homine; quia hæc vniuntur immediatè, vt genus, & differentia; at actio, & paſſio non ſic vniuntur ad conſtituendam vnā entitatem, & realitatem, quia ſunt diuerſorum prædicamentorum, atque adeo habent diuerſas quidditates; at vna res, qualis eſt motus, habet vnam quidditatem, per quam res eſt eſſentialiter, & abſolutè.

ART. II. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

AD 1.Reſp.inde reddi probabilem opinionem oppoſitam, quia videtur Ariſt. non agnoſcere aliam entitatem, ſiue ratam, ſiue modalem præter aggregatum ex actione, & paſſione; ſicut via inter duos terminos. A, & B. nō dicit aliam entitatem, præter eam, quæ eſt ex termino. A, in B, & ex termino B, in A, ita motus non dicit aliam entitatem præter actum actiui in paſſiuum, quæ eſt actio, & actum paſſiui ab actiuo, quæ eſt paſſio. 13 *Contraria opinio eſt probabilis.*

Reſp.2.Alij, ibi motum accipi materialiter, nam formaliter non eſt actus actiui, vt ſic, vel paſſiui, vt ſic. Sed non eſt ad mentem Ariſt. quia ibi ſubditur, *quatenus huiuſmodi*, per quæ ſignificatur ratio formalis. *Aliquorum reſponſio non placet.*

Reſp.3.Alij motum accipi tripliciter; primo actiuè, vt refertur ad mouētem, & ſic eſt actio; quia vt actio eſt ab agente, ita motus a mouente, & ſic eſt actus actiui. Secundò paſſiue, & ſic eſt paſſio, & actus paſſiui. Tertio abſolutè vt tranſitus ſubiecti; & ſic eſt motus, quem dicimus diſtingui ab actione, & paſſione; nam hic eſt actus mobilis, vt ſic. Et mihi placet; nam ibi Ariſt.oſtendit definitionem, qua motus definitur eſſe actus mobilis, vt ſic, eſſe notiorem ea, qua dicitur actus entis in potentia; quia per illam magis innoteſcunt definitiones ſpecierum motus, vt quod ædificatio ſit actus ædificabilis, medicatio, medicabilis. Deinde tradit aliam definitionem motus, vt actio, & paſſio eſt (vt notant Conimbr.) in ordine ad actiuum, & paſſiuum. 14 *Motus ſumptus abſolute, diſtinguitur ab actione & paſſione.* *Conimbr.*

Ad 1. Confir.Reſp. ex dictis, quod mouere poteſt accipi actiuè, & formaliter; motus enim, vt diſtinguitur ab actione, non eſt mouere actiuè, ſed formaliter, ſicut calefactio v.g. ſignificat & actionem, & motum, qui proprie deberet magis dici caleſcentia, quam calefactio, quia hæc ſignificat factionem, ſeu productionem caloris. 15 *Motus, vt diſtinguitur ab actione eſt mouere formaliter non actiue.*

Reſp.2.Ibi Ariſt. inueſtigare definitionem motus per ſubiectum mobile, explicando illud ens in potentia, per quod tradita eſt definitio prior motus, eſſe ipſum mobile, & non ipſum motiuum, vt notat Themiſtius; vt autem hoc probet, *Themiſ.*

probet, ſupponit, quod omne mouens in mouendo mouetur, modo habeat duas conditiones: prima eſt, quod mouens ſit potentia mobile; vnde primus motor in mouendo non mouetur. Secunda, quod immobilitas illius ſit quies; qua ratione polorum immobilitas non eſt quies, quia non ſunt capaces motus. Vnde probat ſuppoſitionem, quod omne mouens, quod communicat in materia cum re mota in mouendo mouetur, ſed omne mouens eſt tale agens, vt ſignificat illis verbis; nam moués, quod quidem tactu, & communicatione materiæ agit, eſt agens in hoc, quatenus tale communicans in materia; quare mouens ſimul patitur. Sed melius in textus explicatione, nam inde deducit motum eſſe actum mouentis, vt mobile eſt, non vt mouens. Hinc patet ad tex. 18. nam ibi infert ex dictis, motum eſſe in mobili, vt in ſubiecto, & conuenit illi à motiuo, & quia dubitari potuiſſet, an motus ſit alius actus, vt eſt mobilis, & vt eſt motiui, reſpondet non eſſe diuerſum, & quia idem eſt eſſe mouens & motiuum, idem etiam erit actus mouentis, & motiui. Ex his autem infertur, quod motus habeat in ſe, materialiter ſuptus rationem actionis, & paſſionis, ſed non formaliter, vt motus eſt. Vnde Auer. cum Ariſt. 4. met. tex. 2. motus eſt ens, quia eſt via ad verum ens. Accedit, quod licet mouere, ex modo ſignificandi, ſemper denotet cauſam effectiuam, quæ moueat; tamen ex re ſignificata, non ſemper; quia aliquando ſignificat formalem, vt motus dicitur mouere ſubiectum, & albedo facere ſubiectum, album, &c.

16 Ad 2. Confir. Reſp. remanere conceptum tranſitus, & tendentiæ mobilis ad formam, quę vt conuenit mobili ſecundum ſe, & non vt reſpicit agens, non eſt paſſio formaliter, ſed motus, vt dictum eſt.

Præciſo conceptu actionis & paſſionis remanet conceptu tranſitus.

Ad 3. Confir. infra explicabitur, quomodo motus hic habeat reſpectum actionis, & paſſionis, an vt ſubiectum, vel vt agens, vel aliter; nunc ſatis ſit, ibi negari motum moueri, vt ſubiectum motus; nam denominari deberet ab aliqua ſpecie motus, ac hoc eſt impoſſibile, quia ipſe eſt ratio denominandi, vt albedo, quæ eſt ratio denominandi ſubiectum, non denominatur ipſa, vt ſubiectum, quod ſit alba.

Motus non mouetur, vt ſubiectum motus.

17 Ad 4. Reſp. ſubiectum denominari, aliter ſe habere, formaliter per motum immediatè, per formam autem, ſeu terminum motus mediatè; & licet ſubiectum non poſſit ſic denominari, niſi eſſet agens, à quo produceretur forma; tamen illud non ingreditur cóceptum motus, vt eſt tranſitus; qui raptim tranſit, ſicut ipſi aſſerunt de actione. Dices, quid ſit hic tranſitus ſubiecti. Reſp. eſſe actum quemdam, qui includit reſpectum ad ſubiectum, & duos terminos, ſcilicet à *quo*, & ad *quem*: neque poſſe clarius explicari, quia nobis eſt ignota propria differentia.

Subiectum immediate dicitur aliter ſe habere p motum.

Obiectio. Reſponſ.

DVBITATIO V.

A *Qua ratione motus dicatur actus imperfectus.*

PRima Concluſio, hoc dicitur à Doctoribus de motu ſucceſſiuo, vt patet ex doctrina illorum 3. phy. tex. 15. vbi motus dicitur actus imperfectus D. Tho. 1. p. q. 18. art. 1. & 3. ad primum, & q. 53. ar. 1. ad ſecundum, & q. 56. ar. 1. ad 3. & in 1. d. 4. q. 1. ar. 1. ad primum, & d. 7. q. 1. ar. 1. ad tertium, & alibi, vbi docet motum eſſe actum imperfecti, operationem perfecti. Soncin. q. met. q. 11. & alij. Fundamentum; quia eſt actus ipſius poſſibilis, quod eſt imperfectio.

1 S. Thom. *Soncinas.*

B 2. Concluſio. Motus dicitur actus imperfectus ob multas rationes; primò quia eſt actus exiſtentis in potentia; at quod eſt in potentia, eſt aliquid imperfectum. D. Tho. in 1. d. 8 q. 3. ar. 1. 3. phy. tex. 15. 2. Quia forma, quæ acquiritur per motum, eſt imperfecta reſpectu ſui, dum eſt in termino motus. 3. Reſpectu mouentis; nam mouens, cum ſit in actu, eſt perfectum. Ita Soncin. loc. cit. 4. Quia motus eſt via ad formam, quaſi medians inter potentiam & actum, atque adeo nó eſt ens completum & perfectum. Ita Alenſ. 7. met. tex. 21. D. Tho. in 4. d. 4. q. 1. ar. 4. quæſtiuncula 2. & 3. phy. lect. 3. & Scot. in 1. d. 5. q. 2. lit. T, vbi ait, mutationem dicere imperfectionem, ſcilicet potentialitatis in ſubiecto, & concomitanter C defectum potentiæ actiuæ in mouente, quia exigit neceſſario cauſam concauſantem, vt producat.

2 Aſſeruntur rationes qua re motus dicitur actus imperfectus. S. Thom. *Sonci.* *Alex. S. Thom. Scotus.*

3. Concluſio. Mutatio inſtantanea etiam dici poteſt actus imperfectus, quia vt dicit prioritatem naturæ ſecundum ſuum eſſe, quo diſtinguitur à termino, habet proportionaliter prædictas imperfectiones, & incompletiones; nam eſt via ad perfectionem in ſubiecto potentiali, quod mouetur à mouente exiſtente in actu, & licet ſecunda illa imperfectio non cóueniat mutationi, eo quod terminus eſt ſimul perfectus, tamen dicitur forma, vt eſt in fieri, eſſe imperfectior ſeipſa, vt eſt in facto eſſe.

3 Mutatio inſtantanea poteſt etiam dici actus imperfectus.

D

DVBITATIO VI.

Quæ habitudo ſit magis intrinſeca motui, quæ eſt ad ſubiectum, vel quæ eſt ad terminum?

REſp. Scotus in 1. d. 11. q. 1. ad primum §. pro opinione litt. G, habitudinem ad terminum eſſe magis intrinſecam, quia terminus ad *quem* eſt quid formalius reſpectu motus, quam ſubiectum, cum ab illo ſpecificetur, ſed de hac nos infra.

Opinio Scot.

E

QVÆSTIO V.

An motus ſit ens, & conſtituat prædicamentum per ſe.

DE hac quæſtione Alber. 3. phyſ. tr. p. ca. 3. Venet. tra. 4. Can. q. 1. ar. 2. Sotus q. 1. & 2. Tol.

8.Tol.q.1.Ægid. q.3.& 8. Ruuius c.3. q.2. & 3.Per.lib.13.c.1.Alex.1.qæſt. naturalium c.21. Auic.2.ſuff.c.2.Plot.Encade 6.lib.3.c.21.

Alij 5.met.vbi Auer.t.9. Scnc.q.24. Anton. Andr.q.11.Iand. q. 19. Scot. q. 10. Suar. diſp. 40.ſect.8.Fonſ.c.13.q.8 Simpl.in prædicamẽto quantitatis.

Motus hic ſumitur, vt eſt via ad terminum.

Notandum hic non ſumi motum, vt dicit ſucceſſionem continuam, ratione cuius ſolet poni in prędicamento quantitatis, quia de hoc infrà, ſed vt dicit puram acquiſitionem termini, ſeù tranſitũ ſubiecti de vno termino in aliũ, ſeù vt dicit viam ad terminum.

3

Secundũ aliquos motus eſſe non ens. Pythag.

Prima opinio eſt dicentium motum non eſſe de genere entium, ſed non entium, atq; adeo pertinere ad prædicamentum coordinationis priuationum. Ita Pythag. apud Simpl. hac t.11. & iudicat Ariſt. t. 13. dum motum ex Pythagora, & Platone videtur ponere in coordinatione non entium; videtur etiam Platonis in Sophiſta, licet in Timæo appellet inæqualitatem, nam dum mouens virtute debet excededere mobile, eſt inæqulis virtutis, ac mobile, & Plotino tribuitur quod motus ſit alteratio, per quam mobile aliter, & alter ſe habet, ſed de Plotini ſententia ſatis patet Enead. 6. lib.3. c.21.22.& 23. vbi ait; *Motus, qui circa ſenſibilia verſatur, eſſe ſtimulus quidam, & impetus ab alio in aliud vrgens, & impellens participem motionis, ne torpeat, neque maneat in eodem, vt tali quadam inquietudine, ac veluti diſtracta circa multa ſolicitudine quandam imaginem vitæ conſequatur, vbi etiam probat mobile diſtingui à motu.*

Platonis.

Plotini opinio.

3

Probatur eſſe ens.

Verum hæc ſententia reijcitur ab Ariſtotele locis cit. vbi primo aſſerit eſſe difficile accipere quid ipſum ſit; aut enim in priuationem neceſſe eſt ponere, aut in potentiam, aut actum ſimplicem, horum autem nullum videtur eſſe poſſe. Relinquitur igitur, actum quendam eſſe, talem autem, qualem diximus, difficilem quidem cognitu, ſed qui eſſe poſſit.

Confirmatur.

Confir. quia motus eſt ratio, per quam mobile acquirendo formam abijciat priuationem illius; ergo debet eſſe aliquod ens, quia medium ad poſitiuam formam debet eſſe poſitiuum.

Confir. 2. Quia dum mobile eſt in motu; cõcipitur eſſe ſub aliquo ſtatu poſitiuo, in quo prius non erat.

Obiectio.

Obijc. Motus ſicut eſt ad formas poſitiuas; ita eſt ad priuatiuas, vt corruptio, remiſſio, & diminutio; ergo ſecundum ſe abſtrahit à poſitiuo, & priuatiuo.

Reſp.

Reſp. Nos loqui de mutatione ad formas poſitiuas, quæ propriè eſt mutatio, nam quæ ſunt ad priuatiuas, habent quidem ſimilitudinem motuum, vnde concipiuntur ad modum motus poſitiui; non tamen propriè ſunt mutationes. At ne contendamus de nomine, cõcedimus, motum ſecundum illam rationem communem non dicere conceptum poſitiuũ, ſed eſſe indifferentem, & contrahi ad ſpecies poſitiuas, & priuatiuas, vt alibi dicetur.

5

Obiectio.

Dices; Id, quod eſt principium alicuius generis, eſt ante illud genus, & non cauſatum ab aliquo illius generis; ſed motus eſt principium omnium generum, quia omnia ſunt terminus illius, vel pendent à termino illius; ergo non eſt in genere aliquo, ſed eſt via ad illa.

Non eſſe in genere principaliter, ſed reductiuè, ſeù ſecundariò.

Reſp. Alb.3.phyſ.tr.1.c.3.in fine, hinc rectè probari, motum non eſſe in genere aliquo principaliter, ſed reductiuè: nam ea, quæ ſunt in genere ſunt entia; at motus propter ſui imperfectionem non eſt ens, ſed entis, & ideò pertinet ad genus illius rei, cuius eſt ens, vbi etiam docet cauſari ab ijs, quæ ſunt in genere: & ſimiliter eſt principium aliorum, quæ ſunt in genere, ſed hoc patebit infrà.

4

Motum conſtituere prædicamentum per ſe ab alijs diſtinctum ex Plotinio. Vicomer.

Secunda opinio, eſt dicentium, motum non contineri ſub aliquo ex decem prędicamentis, ſed conſtituere vnum prædicamentum per ſe à reliquis diſtinctum, quod ſub ſe continet varias ſpecies motus. Refert illam Alber. tr.1. c.3. & expreſsè docet illam Plotinus lib.1. de Generib. entis c.17.& Encade 6 lib.3. c.21. & ſignificat illam Vicomer. in Ariſt. loc. cit. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam Plotinus ait ſub motu contineri actionem, & paſſionem, vt ſpecies, de qua re Nos infrà. Alij tamen contineri generationem, alterationem, & alias ſpecies, non vt habent rationem actionis, & paſſionis. Sed hæc opinio ab omnibus reijcitur primo, ab Alber. loc. cit. ex Ariſt. 3. phyſ t.4. dicente motum non eſſe præter res, id eſt prædicamenta, nam quod mutatur, vel mutatur ſecundum ſubſtantiam, vel qualitatem, vel locũ, vel aliquod aliorum prædicamentorum; at ad hæc prædicamenta nihil eſt accipere commune vniuocum; ergo nihil poteſt eſſe genus vnum non incidens in aliquod iſtorum prædicamentorum; ergo neque motus, neque mutatio eſt alicuius generis, quod ſit extra dicta prædicamenta: ſed hæc ratio non placet, quia Ariſtoteles ſolum vult motum non terminari aliquid, quod ſit extra prædicamenta; at nihil aſſerit de ipſo motu.

Diuiſio non inter hos auctores.

Reijcitur ex Ariſt. authoritate.

5

Reijcitur ex Analogia terminis.

Secundo Alij, quia motus ſumit diſtinctionem, & vnitatem ſpecificam à terminis: ſed termini non habent commune vniuocum; ergo nec motus poteſt eſſe vniuocus ad ſpecies motus. Ita Perer. lib.13. c.5. ex Alex. Simpl. Them. & Alber. ex Auerr. t.4. Sed hæc ratio non placet D. Thom 1.d.15.q.4.art.1. ad 2 & 2.d.2.q.1.art.1 ad 3. ſequitur Ruuius quæſt.3. nam potentia generatiua ſubſtantiæ, qualitatis, quantitatis, &c. ſpecificatur ab his, quibus nihil eſt commune vniuocum, & tamen potentiæ illæ cõueniunt vniuocè in ratione potẽtiæ, quæ eſt ſpecies qualitatis; & ratio. eſt tũ quia ſpecificatum non habet vnitatem eiuſdem rationis cũ ſpecificatiuo terminatiuè, & extrinſecè: tum quia etiam ſi in prædicamentis non ſit aliquid vniuocum, vt ſignificantur nomine entis, & dicunt naturam, tamen poſſunt habere aliquid modale, & accidentale, quod illis vniuocè conueniat, quia illud non pertinet ad entitatem, in qua vniuocè conueniant, & huiuſmodi ſunt modi ſe habendi in ordine ad aliquod extrinſecum, vt modus cauſalitatis, prioritatis

Perer.

Hæc impugnatio non placet. S.Thom. Ruuius.

ritatis fundandi relationem, & ſimiliter terminandi, & ſpecificandi.

Confirm. Confir. Quia definitio motus æqualiter cõuenit omnibus ſpeciebus, nam licèt motus localis ſit perfectior cæteris 8 Phyſ. t. 57. & 58. tamen hæc maior perfectio non tollit rationẽ vniuocam; tum quia non eſt in ratione cõmuni motus, ſed ſecundum peculiares differentias, vt homo eſt perfectior cæteris animalibus, tum quia illa perfectio non eſt eſſentialis, ſed accidentalis, ſcilicet ratione ſubiecti, quod ſupponit habere minorem potentiam, ſeù indigentiam, quàm ſubiectum cæterorum motuum.

6 *Tertio ex incõpletione, & imperfectione motus.* Tertio alij, quia nullum prædicatum etiam ſi vniuocum, quod eſt modale, & dicit naturam incompletam, eſt genus, quia genus dicit naturam completam, & non modum: ſed motus nõ dicit naturam completam, ſed incompletã, & modalem: ergo non poteſt eſſe genus, atque adeò neque poteſt conſtituere nouum prædicamentum; ſed huius rationis vis patebit ex dicendis. & ex dictis in Logic. tract. 18. q. 3. & 4. & tr. 17. q. 2. d 3.

Quarto, motus eſt modus exiſtentiæ. Quarto, quia motus eſt modus quidam exiſtentię, nam per modum exiſtentiæ dicitur eſſe inferior: ſed exiſtentia non conſtituit nouum prædicamentum eſſentiæ; ergo ſed hæc ratio habet inſtantiam ex actione, quæ etiam videtur modus exiſtentiæ, magis quam motus; quare aſſignanda eſt ratio differentiæ, de qua in Logica tr. 17. q. 2. d. 3. fusè. *Nõ probatur impognatio.*

Quinto, ex cõ ſenſu Philoſophorum. Quinto, Alij ex communi Philoſophorum conſenſu, quia omnia entia reuocarunt ad decem capita, vt Nos fusè in Logic. tr. 18. q. 4. d. 5. vbi fusè id probauimus.

1. Obiectio. Dices cum Plotino. Motus non eſt ſubſtantia, vel qualitas mobilis, neque actio, quia in paſſione eſt motus; neque paſſio, quia in actione eſt motus: vnde probabilius eſt actionem, & paſſionem reuocari ad motum; neque relatio, nam ideò eſſet, quia motus eſt alterius, & in altero, ſed hinc ſequitur etiam qualitatem eſſe relationẽ, quia eſt alicuius, & in aliquo vt potentiæ, & habitus. Et ratio, quia licet hæc ſint alicuius, tamen ſunt in ſe, antequã ſint alicuius. At relatiuum eſt, quod in ipſa habitudine generatur, nullo illic prorſus exiſtente, pręter habitudinem, quare patet ad nullũ prędicamentum ſpectare. *Pertinere, vt viam ad terminum.*

Reſpon. Reſp. Hinc probari ad nullum horum pertinere directè, non tamen quin pertineant reductiuè, vt via ad terminum.

7 *2. Obiectio.* Dices 2. Id, quod non habet aliud prædicatum quidditatiuum ſupra ſe, & prædicatur de alijs, eſt genus ſupremum: ſed tale eſt motus; ergo. Minor probatur, quia ſi quid eſt ſuperius, maximè eſſet tranſmutatio: ſed hæc idẽ eſt, ac motus; vel ſi eſt genus, iam datur aliud genus præter decem, & prædicari de varijs ſpeciebus ſatis patet, & probat ibi Plotinus c. 23.

Reſpon. Reſp. Mutationem non conſtituere nouum prædicamentum ex defectu naturæ completæ, non ex defectu eorum, de quibus prædicatur in quid, & vniuocè; an autem habeat ſupra ſe prædicatum vniuocum, negat Ariſt. quia actus non eſt quid vniuocum; ſicut neque proceſſio, per quam Plotinus c. 22. definit motum de potentia ad actum.

A

QVAESTIO VI.

Sub quo genere prædicamentali conſtituatur motus.

Dictum eſt motum non conſtituere prædicamentum per ſe, nec eſſe extra latitudinem entis, nunc inquirendum, ſub quo prædicamento contineatur.

DVBITATIO I.

B

An motus contineatur ſub genere paſſionis, & an diſtinguatur à paſſione.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *An motus ſit formaliter paſſio, an materialiter.* NOt. 1. Hanc quæſtionem diſputari ſub alio titulo, ſcilicet an motus formaliter ſit paſſio, vel includat formaliter paſſionem, an vero ſolum ſit materialiter, & realiter idem: de qua Heru. quodl. 4 q. 4. Capr. in 2. d. 2. q. 2. Ferr. 3. phyſ. q. 3. Iauell. q. 4. Sotus q. 3. Tolet. q. 2. Veracrutius ſpecul. 1. Gratiadeus optimè q. 7. inter diſputatas. Maſius q. 1. Runius tr. 1. de motu. Conimbr. c. 3. q. 1. art. 2. Murc. diſp. 9. q. 2.

C

Suar. fusè diſp. 49 ſec. 2. Fonſ. 9. met. c. 13. q. 8. & 12. & 7. met. c. 8. q. 3. Cap. 2. d. 1. q. 2. concl. 2. & argumenta contra illam.

Quod modis accipiatur paſſio. Not. 2. Paſſionem accipi dupliciter; Primo pro qualitate, quomodo ponitur ſub tertia ſpecie qualitatis à nobis explicata in Logica tr. 16. q. 4. Secundo pro actu potentiæ paſſiuæ, qui reſpondet actioni, & de hac nos hic quęrimus; nam ex D. Thom. q. 26 de veritate apud Zerbium 5. met. q. 20. 5. propter primũ. Paſſio communiter dicitur receptio alicuius, quocunque modo, nam paſſio dicitur à Patin græce, quod idem eſt, ac recipere, propriè vero eſt receptio cum trãſmutatione, ſed videndum eſt quid ſit. *Zerbius.*

D

2 Not. 3. Vt diſtinctio inter motum, & paſſionem cognoſcatur, opus eſſe cognoſcere, quid ſit paſſio, & in quo ſubiecto ſit, & an includat rationem formalem motus, vel contra.

Paſſio tranſitiuè, & intrãſitiuè. Not. 4. Paſſionẽ accipi poſſe dupliciter; Primo tranſitiuè, & eſt, quando res, quæ recipitur, eſt diuerſa à receptione, & ſubiecto, vt receptio caloris dicitur paſſio tranſitiuè. Secundò intranſitiuè, vt quando receptio non diſtinguitur à re, quę recipitur, vt quando receptio identificatur cum re recepta; hinc dicunt, terminũ pati intranſitiuè, dum fit: & licet hoc ſit præter communem vſum loquendi, non mirũ; quia etiã dum aliquid perficitur, non dicitur ſecundum vulgi opinionẽ, pati, & tamen dicitur pati ſecundum Philoſophos. Sed alij exiſtimãt Philoſophos non diſcrepare à vulgi opinione quo ad hunc modum loquendi; nam etiam Philoſophi negant, ſubiectum, dum perficitur, pati paſſionem corruptiuam, quam negat vulgus, dum negat illud ſubiectum pati. *Paſſio apud Philoſophos & populum.*

E

3

Not. 5.

3 *Motus ponitur in genere paſſionis, actionis, et termini.*

Not. 5. Mutationem tripliciter poſſe conſtitui in genere. Primo ſub paſſione. Secundo ſub actione. Tertio ſub genere termini: & hoc dupliciter; vel principaliter, vt quãdo aliquid ponitur ſub recta linea prædicamentali; vel reductiuè, vt quando ſecundario dicitur pertinere ad prædicamentũ, vt cauſa illius, vel ſub alio reſpectu.

6 *Reijcitur opinio Zerbij, q. d. paſſio non ſit ſine alteratione.*

Not. 6. Non ſatis probari opinionem Zerbij loc. cit. dum ait paſſionem non reperiri niſi in alteratione, nam non eſt niſi ad terminũ, qui habet contrarium, quod abijcitur à patiente, at ſic non reperitur niſi in motu alterationis, nam in locali non recipitur aliquid in mobili, ſed mobile recipitur in loco; in motu autem augmenti, & decrementi abijcitur, & recipitur non forma; ſed aliquid ſubſtantiale .ſ. alimentum, ad cuius additionem, vel ſubtractionem ſequitur quantitatis magnitudo, vel paruitas. In generatione vero nõ eſt motus, vel quies niſi ratione alterationis præuiæ, quare manet, vt paſſio ſolum ſit ſecundum alteratione, ſed hic de nomine diſputat contra communem modum loquendi, vt patebit ex dicendis, quare accipitur hic paſſio, quæ reſpondet actioni.

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 *Mutationem eſſe idem formaliter cum paſſione.*

PRima opinio eſt dicentium mutationem non diſtingui per aliquid poſitiuum, ſed eſſe formaliter idem cum paſſione, cum formaliter mutatio non ſit, niſi receptio formæ, at receptio hæc eſt formaliter paſſio; vnde mutatio dicitur eſſe ſub prædicamento paſſionis, hanc Alb. 3. phyſ. tract. 1. c. 3. tribuit Ariſt. ex Auer. 3. phyſ. t. 4. & 5. phyſ. t. 9. dum ait motum acceptũ pro forma fluente, eſſe in prædicamento termini, ſed acceptum pro fluxu eſſe in prædicamento paſſionis, quem ſequitur Iand. q. 6. & limitat quatenus fluxus recipitur in paſſo, licet 5. met. q. x. dicat hunc fluxũ eſſe quãtitatem, nec diſtingui à tempore, defendit Canonicus loc. cit. vbi ait, motum principaliter eſſe in prædicamento paſſionis, licet vt via reuocetur ad prædicamentum termini, & idem Burl. tribuitur cap. 2. d. 2. q. 1. ar. 3. Probatur à Suar. diſp. 49. ſect. 2 nu. 4. & ſeq. ex iiſdem conditionibus vtriuſque naturæ; Primo, vt motus, eſt intrinſecè via, & eſſentialiter reſpicit terminum; vnde Ariſt. ait motus diſtingui ex terminis: ita paſſio eſt extrinſecè acquiſitio, & receptio; at hæc non poſſunt intelligi ſine ordine ad terminum acquiſitum, vel receptum; vnde D. Thom. 1. 2. q 1. ar. 3. docet, paſſiones ſpecificari ex terminis. Secundo, quod ſicut motus diſtinguitur à termino nõ realiter ratè, ſed modaliter, vt ſignificat Ariſt. 3. phyſ. tex. 4. & 5. phy. tex. 9. vbi Doctores. ita & paſſio; nam cũ forma maneat, & non maneat paſſio, diſtinguitur à parte rei, & cum motus nõ poſſit exiſtere ſine termino, non poteſt eſſe diſtinctio realis rata; ergo modalis. Confir. quia paſſio eſt dependentia actualis receptionis formæ à ſubiecto, vt infra; ſed hæc dependentia eſt modus quidam; ergo.

1 Ratio. Suarez.

1. Thom. 2. Ratio.

In quibus paſſio, & mutatio ſint ſimiles. 1. Rõne eiuſdem termini. 2. Rõne identitatis, ac termini. Confirmatur.

A 3. Quia vtrumque reſpicit idem ſubiectum: quod de paſſione eſt certũ, quia eſt actus potentiæ paſſiuæ, actus autem reſpicit ſuam potentiam, ſicut actio reſpicit potẽtiam actiuam, vt alibi. De motu autem probatur ex definitione, qua motus dicitur actus entis in potentia id eſt ſubiecti, vt habet potẽntiam, ſ. receptiuã, & ex dictis ſuperiore dubitatione patet, motũ reſpicere ſubiectum. 5 *3 Ratione ſubiecti.*

4. Quia vtrumque reſpicit idem ſubiectum ſecundum eandem capacitatem, & potentialitatem; tum quia ſubiectum recipit formã per eandem potentiam, per quam recipit viam ad ad formam; at paſſio, & motus ſunt viæ ad formam; maior probatur, quia via non eſt aliud, quam ipſa forma in fieri; quare in eadem potentia exiſtit, in qua ab agente fit, & recipitur. *4. Rõne eiuſdem potentiæ ſubiecti.*

B Cõfir. Quia nõ ſolũ calor v. g. eſt actus potẽtiæ, ſed ẽt paſſio, & motus ad illũ; qa ſubiectũ ſicut habet potẽtiã cũ negatione caloris, ita cũ negatione viæ ad calorẽ; ergo ſicut calor adueniens actuat, ita & via; ſed ibi non eſt duplex potentia, ſed vna reſpectu caloris; ergo etiam vna reſpectu viæ, & mediorum ad calorẽ. Hinc aliqui dicunt, motum eſſe primum actum potentiæ; quia per illum primo tranſit ab eſſe in potentia ad eſſe in actu; & ideo Alex. apud Simpl. 3. phyſ. com. 8. motum vocat primã mutationem eius, quod eſt in potentia; ſed melius dixiſſet primam actualitatem: & hoc æquè cõuenit motui, ac paſſioni, quia potentia reducitur ad actum, quando illum recipit, at receptio inchoatur ab ipſo fieri, ſeu acquiſitione paſſiua ipſius formæ, quæ acquiſitio eſt proprius actus illius potentiæ, at motus conſiſtit in actuali acquiſitione formæ: ſed hæc actualis acquiſitio eſt formaliſſimè paſſio, quia tunc ſubiectum pati incipit, cum incipit acquirere formam. At inquiunt conuenire quidem motum, & paſſionem in multis, ſed differre, quia per motũ primo reducitur ſubiectum de potẽtia in actum, quia mutatur, quod nunc ſe habet aliter, ac prius; at hoc non eſt de ratione paſſionis, quia cum conſiſtat in receptione formæ, tamdiù eſt paſſio, quamdiù eſt receptio, hæc autem receptio non ſolum eſt in primo inſtanti, ſed in toto tempore quo durat compoſitum. Reſpondent aliqui primo, negando paſſionem adhuc manere poſt primum inſtãs productionis, quia paſſio nõ eſt quæcunque receptio, ſed quæ eſt ab agente; at actio agentis non manet poſt primum inſtans; ergo neque paſſio. Sed reſponderi adhuc poſſet, manere productionem ſub cõceptu coſeruationis, atq; adeo ordinẽ receptionis ad agens, per quem cõſtituitur paſſio.

Confirmatur.

6 *Motus eſt primus actus potentiæ.*

C

Motus in quo differt à paſſione.

D

7 *Quomodo paſſio manet poſt primũ inſtãs.*

Reſp. 2. Suar. paſſionem, & mutationem eſſe omnino idem ſecundum rem, nam eadem receptio, quæ mutatio, eſt etiam paſſio, & ſicut paſſio manet poſt primum inſtans, ita & mutatio ſecundum rem; ſed differre ſecundum nomen, eo quod mutatio connotet negationem receptionis formæ immediatè præfuiſſe, quam non connotat paſſio, ſed in primo inſtanti; ſicut ſubiectum recipiẽdo formam mutatur, ita patitur, vnde videntur diſtingui non per aliquod poſi-

E

7 poſitiuum,ſed negatiuum, ſicut productio, & conſeruatio. Ita videntur ſentire aliqui recentiores, vt Hurtadus ex Suario. Qui 2. Confirmant illam, ex eo quia ſi motus diceret alium actum ex natura rei diſtinctum à paſſione, ſequeretur, quodlibet mobile, dum acquirit vnã formam, moueri pluribus motibus, ſ. ex exiſtẽtia formæ in ſubiecto, & ex exiſtentia paſſionis, & exiſtentia ipſius motus: quod nemo concedet: vnde Auer. in proem. logic. paſſio eſt traſmutatio rei à diſpoſitione in diſpoſitionem, & commutatio partium rei traſmutabilis; & non differt, quod dicatur patietur, traſmutetur.

Hurtadus.

Auer.

Differentia inter hos autores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui putant nulla ratione diſtingui. Sed hi facile reijciuntur ex dicendis; cum mutatio neceſſariò connotet terminum à quo, oppoſitum termino ad quem, at non ſic paſſio.

8 *Motũ diſtingui ratione ratiocinante, à paſſione.*

Alij vero putant diſtingui ratione, non quidem ratiocinata, ſed ratiocinante, quia ſolum diſtinguuntur ex nominum diuerſa appellatione. Ita videntur ſentire aliqui Suarij ſectatores, eo quod illa negatio connotata per mutationem, non ponat diuerſam rationem fundamentalem in ipſa receptione formæ, in qua formaliter conſiſtit mutatio, & paſſio. Et hinc dicũt diſtingui per aliquod negatiuum extrinſecum.

Motum diſtingui ratione ratiocinata. Ruuius. Fer. Sot. Maſius.

Alij vero dicunt diſtingui ratione ratiocinata. Ita communis, quam ſequitur Ruuius & expreſſe Ferr. Sot. & Maſius loc. cit. ex Ariſt. dicente diſtingui ratione. Confirmatur, quia actio & paſſio dicunt motum non quomodolibet ſumptum, ſed actio dicit motum, vt eſt ab alio, & paſſio, vt eſt in alio; at eſſe ab alio, & in alio, ſunt rationes inter ſe diſtinctæ, & à motu, quia hic denotat fluxũ inter duo extrema.

9 *Motum diſtingui ex natura rei a paſſione.*

2. Opinio eſt dicentium mutationẽ, & paſſionem diſtingui ex natura rei. Ita communis in 3.phy. qui tamen primo diuiſi ſunt, quod alij velint, hanc diſtinctionem eſſe realem ratã, contra quos videtur ſtare Ariſt. 3. phy. à tex. 18. At alij diſtingui formaliter. Sed hi etiam inter ſe diſcrepant, quod aliqui velint, paſſionẽ eſſe dependentiam termini ab agente, etiamſi ſit extra ſubiectum; alij vero quod ſit ipſe actus ſubiecti, qui eſt ipſa receptio formæ, vt eſt ab agente; at motus conſiſtit in ſimplici receptione formæ, connotata negatione immediatè ante. Deinde etiam inter ſe diuiſi ſunt propter varia fundamenta, quibus id probant; nam alij id probant, quia habent diuerſas definitiones, nam motus dicitur actus entis in potentia, & mobilis, vbi non ſit mentio paſſionis, & paſſio eſt actus receptus in paſſo, vbi nihil de motu. Sed facilè ſoluitur, quia licet non fiat mentio expreſſa ſecundum vocem, fit tamen ſecũdum rem, quia idem eſt actus mobilis, ac forma recepta in mobili.

Paſſionem eſſe dependentiam termini ab agente. Alij eſſe actũ ſubiecti.

Aſſeruntur varia fundamenta opinionis.

2. Alij, quia motus abſtrahit à ſubiecto, non autem paſſio. Sed ſupponit falſum, vt ſupra.

10 3. Quia ſequeretur motum eſſe in prædicamento paſſionis, cum formaliter ſint idem; res autem ponuntur in prædicamentis ſecundum proprias rationes formales: at motus non eſt

A per ſe, & directè in prædicamento, ex opinione Ariſtotelis, tum quia motum ponit inter poſtprædicamenta, vt doceat non eſſe in prædicamento; tum quia 3.phyſ.t.4. negat motum eſſe præter res, atq; adeo eſſe in omnibus prædicamentis, in quibus ſunt termini; tum 3. quia 3. phyſ. 22. ait actionem & paſſionem eſſe affectiones motus, *Omnino autem neq; doctio idẽ propriè eſt, ac diſciplina: neque actio idem ac paſſio: ſed motus, cui hæc inſunt; nã huius in hoc, & huius eſſe actum ab hoc diuerſum eſt ratione*, tum 4. Quia ſecundum ſe eſt ratio incompleta, vt intra; at in prædicamentis per ſe non ponuntur rationes incompletæ, vt materia, forma, ſubſiſtentia, &c. tum. 5. Quia paſſio vniuocè prædicatur de ſuis inferioribus B cum ſit vnum ex prædicamentis; at motus nõ ſic ex cõmuni in 3.phy.t.4.

Motus non eſt directè in prædicamento.

Ex quibus patet, actionem, & paſſionem eſſe duos modos ipſius motus, quod actio ſit motus, vt dicit reſpectum ad agens, & paſſio, vt dicit reſpectum ad paſſum ex vi agentis: hãc ex Suario docere debent omnes, qui actionem, & paſſionem putant inter ſe diſtingui ex natura rei, ſed inter ſe, vt modos, ſed à motu, vt ſubiecto modorum. Sed non placet, quia etiam ſi actio diſtinguatur à paſſione ob diuerſos reſpectus, at non eſt neceſſarium paſſionem ſic diſtingui à motu, quia dicunt omnino eoſdem reſpectus, ſcilicet ad terminum, & ſubie- C ctum. 11

Actio & paſſio ſunt modi mutationis. Suarez.

4. Probant alij, quia paſſio non dicit relationem ad mobile, ſed ad agens; at motus, vt patet ex eius definitione, & ex t.23. dicit ordinem ad mobile. Antecedens probatur, tum ex 3. phyſ. 5. actionem dicit eſſe actum huius in hoc; paſſionem verò huius ab hoc; at eſſe actum ab hoc, eſt reſpicere agens; tum 2. Quia paſſiuum, vt ſic reſpicit actiuum, à quo reducitur ad actũ; ergo actus illius reſpicit actiuũ, quia actus non reſpicit alios terminos ab ijs, quos reſpicit potentia; tum 3. Quia alioqui ſequeretur tranſacta actione, adhuc remanere paſſionem, quia remanet receptio formæ in D ſubiecto; quod ſi dicant, quod ſicut non remanet mutatio, nec remanere paſſionem; tunc contra, quia actioni conſeruatiuæ, nulla reſpõderet paſſio, quia per illam nihil de nouo fit in ſubiecto, ſed tantum conſeruatur forma præcedens; tum 4. Quia fieri poteſt, vt illatũ per actionem, non ſit formaliter actio, quia actio non fit per actionem, nec terminatur ad actionem, & non ad aliud, quàm ad prædicamentũ paſſionis pertinet; ergo paſſio formaliter reſpicit actionem, & agens, & conſiſtit in ipſo fieri paſſiuo: tum 5. Quia paſſio non reſpicit paſſum, vt hebet rationem ſubiecti, quia hoc eſt commune omni formæ, ſicut eſt cõmune omni ſubiecto, vt afficiatur forma; ergo reſpicit E illud ſub peculiari ratione paſſi; at hæc non cõſiſtit in alio, quam in reſpectu paſſi ad agẽs, à quo recipiendo formam, patitur, ſicut paſſio, vt diſtinguitur ab alijs accidentibus, nõ poteſt conſtitui per aliud, quam per ordinẽ ad agens. Hinc præclarè Albertus 3.phyſ. tr.1.c.3. explicans

Paſſio dicit ordinem ad agens, non ad mobile ſuſ probatur.

2

12 plicans dictum Auuer. *quod via eſt paſſio*, ait quod melius dixiſſet *affectionem mobilis eſſe paſſionem*; verificari tamen poſſet dictũ illius; *ſi dicatur quod via poteſt accipi dupliciter: primo in ſe in ratione ſpatij, ſecundo ex parte viantis per ipſam: via quidem ſimilis eſt motui, vt eſt in ſe, & nõ paſſioni: ſed via ex parte viantis in ipſa eſt paſſio viantis, quod per viam quaſi trahitur ab agente, quod compellit illum ſic viare, & moueri.* Supra tamen in eodem capite dixerat opinionem, quę ponit motum ſub genere paſſionis, eſſe valdè celebrem. Et in 5. Ea autem, quæ, ait *paſsionem conſiſtere in affectione ſubiecti, facta in motu, & per motum*; at motus non eſt affectio ſubiecti, ſed cauſa affectionis, neque ex eo quod ſint in eodem ſubiecto, ſequitur eſſe in eodẽ prędicamẽto, quia ſic oĩa accidentia eſſent in eodẽ prædicamento, quia ſunt in eodẽ ſubiecto, ſ. ſubſtantia, & licet tam paſſio, quàm motus aliquid abijciat à ſubiecto; tamen non ſequitur eſſe idem, quia eſt argumentum in 2. figura ex affirmatiuis, nam aliter abijcit motus, & aliter paſſio, quia paſſio abijcit aliquid à ſubſtantia, at motus per ſe ſolum priuationem, & denique, ait *in omni motu eſſe paſſionem, non tamen motum eſſe paſſionem.*

Paſsio eſt affectio mobilis ex Alb.

ART. III. Opinio Auctoris.

13 PRima Concl. Paſſio dicit ordinem tùm ad ſubiectũ, tũ ad agens. Prima pars patet ex dictis, & cõfirmatur, quia eſt actus ſubiecti, cũ ſit actus potentiæ paſſiuæ, quæ eſt in ſubiecto, vt eſt receptiuum formæ ab agente. Conf. 2. Ex ijs, quæ docet Ariſt. 1. de gen. à t. 51. Vnde tex. 55. concludit, caliditatem ſeparatã, ſi daretur, nihil poſſet pati. & tex. 77. agere eſt entis in actu, pati autem eſt entis in potẽtia, ideſt quoad receptionem formæ. & 12. met. tex. 25. paſſiones & motus non ſunt ſine ſubſtantijs, nec poſſe eſſe priores ſubſtantijs ratione, tempore, vel natura, quia eſſent ſeparabiles. 7. met. tex. 47. & 54. & 1. phy. tex. 14. & licet loquatur de qualitatibus, tamen hæ non habent rationem paſſionis, niſi propter paſſionem illatam materiæ, vt alibi; vnde Auer. 9. met. tex. 2. Patiens patitur propter materiam. Hinc Auer. diſp. 6. ad 6. dub. & diſp. 10. ad 2, paſſio eſt ſignum materiæ, agere vero formæ.

Paſsio dicit ordinem ad ſubiectum, & agens Confirm.

2 Pars probatur ex dictis in 2. opinione. Confir. quia ex 1. de gener. tex. 50. & 51. paſſiuum & actiuum ſunt correlatiua; ergo paſſio & actio, quia hæ ſunt actus illarum potentiarum; & ſicut paſſiuum reſpicit actiuum in potentia, ita paſſio actualis reſpicit actionem actualem; nam ſicut ſe habet potentia ad potentiam, ita proportionaliter actus ad actum. Confir. 3. Ex ijs, quæ docet Ariſt. 1. de gen. à tex. 50. vſque ad tex. 79. vbi ſemper ſupponit paſſionem & paſſiuum reſpicere actionem, & actiuum & 1. de an. tex. 57. *paſſio*, inquit, *non eſt ſimplex, ſed alia eſt quædam corruptio à contrario, alia eſt ſalus magis eius, quod eſt potentia ab eo, quod eſt actu, ſimiliter potentia ſe*

Paſsio indicat materiã, actio formã.

Confirm. 3.

14

A *habet ad actum.* Hinc Simpl. 1. de an. t. 14. *paſſio propriè, quæ extrinſecus aduenit, atq; in mutatione ab aliquo mouẽte conſiſtit.* Et Auer. cum Ariſt. 1. de gen. tex. 50. paſſiua & actiua eſſe contraria, probat ratione & inductione, & idem 2. de an. tex. 35 Scot. in 4. d. 43. q. 5. ad 1. pro opinione docet paſſionem eſſe reſpectum extrinſecum ad agens, nec oportet, vt ſit mutatio, vt quando forma inducta, eſt coæua ipſi paſſio, vt dicit Aug. & infra, hic reſpectus aduenit materiæ, quia poteſt à Deo perpetuò conſeruari ſine, tali reſpectu receptionis à Deo, & idem Alb. trac. de ſex principijs.

Paſsio eſt ab agente ex Simpl & Scoto.

Alber.

B 2. Probatur rõne, nã cũ de re cõſtet, produci formã in materiã, & hãc recipere formã; difficultas ſolũ eſt de nomine, an hæc potẽtia receptiua dicatur paſſiua in ordine ad formã præciſe, an vero in ordine ad illã, vt productã ab agẽte; quare cũ cõmunis dicat, paſſiuũ reſpicere actiuũ, & paſſionẽ reſpicere actionẽ; eſt loquendũ, vt plures, vt potentia receptiua, non dicatur paſſiua, niſi in ordine ad actiuam. Et ratio huius eſt ex Alberto 2. tr. de ſex principijs c. 6. quia, illud, ſuſcipere formam, eſt pati; quod actio nõ tenderet in patiẽs, niſi ab agẽte ſuſciperetur forma ad traſmutationẽ in patiẽte, ergo oĩs actio infert paſſionẽ, *& omne quod per ſe & ſecundum ſuã ſubſtantiã paſſionẽ infert, eſt actio.* Vnde idẽ Alber. tr. 3. c. 1. duo, inquit, ſũt in paſſione: *primũ forma recepta in*
C *patiẽte ab agẽte; & ſic paſſio eſt effectus actionis. 2. eſt motus, quatenus eſt actus imperfecti ſ. patientis, & imperfectus in patiente; & ſic motus cõtinue fluit à mouẽte in patiens quod mouetur & quoad hoc paſſio eſt cõtinua illatio actionis*, & infra. *paſſio eſt id, quod infertur ab agente, vt agens eſt, & paſſio eſt ſecundũ formã agentis, vt agens eſt, & ideo agens, & patiens cõmunicãt in forma; nã forma, quæ eſt actus agẽtis, & paſſio patientis ſecũdũ q́ ab agente recepta; ſed in agente eſt, vt perfecta; in patiente vt via ad perfectionem.*

Quæſtio videtur eſſe de nomine.

15 *Alber.*

In paſsione eſt forma, & motus.

Cõf. Quia paſſio, per q̃ aliquid pati dr̃, neceſſariò exigit principiũ, a quo patiatur, vt pa-
D tet ex cõi cõceptu, q́ nihil à ſeipſo pati poſſit; vnde inter agẽs & patiens ſẽper eſt neceſſaria aliqua diſtinctio, ſed hoc aliud, nõ eſt receptio formæ, qa hoc includitur formaliter in paſſione, imo eſt ipſa ratio paſſionis: neq; eſt ipſa forma, q̃ recipitur, qa hęc nõ eſt id, à quo eſt paſſio, & patitur ſubiectum, ſed potius id, per quod, tanquam per cauſam formalem agens inducit paſſionem; ergo illud principium erit agens, quia non reſtat aliud, cui id poſſit conuenire. Confir. 2. ex 9. met. tex. 2. vbi patiendi potentia definitur, quod ſit in ipſo patiente principium tranſmutationis paſſiuæ ab alio, prout aliud eſt.

Confirmatur.

Confirm. 2.

E Dices 3. phy. tex. 22. paſſio dicitur actus huius ab hoc; ergo non dicit ordinem ad ſubiectum, ſed agens. Confir. Quia idem obiectum reſpicitur ab actu, & eius potentia; ſed potentia paſſiua reſpicit actiuam, à qua debet in actum reduci; ergo. Confir. 2. Quia ſi paſſio dicitur in ordine ad paſſum, etiam paſſum

16 *Probatur paſsionem nõ dicere ordinem ad ſubiectum*

dicetur per ordinem ad paſſionem,quia ſubiectum, vt terminat paſſionē, non habet aliā denominationē,quā paſſi, at hoc eſt falſum, quia ſequeretur paſſionē eſſe actionē, quia eſſet id, à quo ſubiectū pateretur: Quod ſi dicant,non eſſe actionem, quia per paſſionem pateretur, non actiuè,ſed formaliter; nam tunc ſequeretur paſſum non pati à paſſione, vt paſſum ſed vt ſubiectum, nam omne ſubiectum ſic patitur per formam, quia omnis forma afficit ſuū ſubiectum.

Reſp. ad probationes, q̄ paſſio nō reſpiciat ſubiectum.

Reſp.Paſſionē diuerſo modo reſpicere agēs, ac paſſū;quia paſſū reſpicit vt principiū,agens vero vt terminū; & hoc ſignificatur ī definitione paſſionis, dum dicitur actus *huius*, ſ. paſſi, *ab hoc*,ſ.ab agente: quare reſpicit vtramq; potentiam, ſed in diuerſo genere,ſ. materiali, & effectiuo.Ad Confirmationem Reſp.potentiā, & actum reſpicere idem obiectum,ſed non idem principium,nam actus reſpicit potentiā, vt ſui principium, quam non reſpicit potētia. Ad 2.Reſp.rectè ibi dictum,ſed negatur,paſſū reſpicere paſſionem, vt ſubiectum, & non vt paſſum; quia eo ipſo quo ſubiectum reſpicit formam,vt ab alio receptam,reſpicit vt paſſū; at quando reſpicit præciſè,vt formam,tunc reſpicit vt ſubiectum.

Motus abſtrahit ab agente & paſſo ex S.Tho.

Dices 2.D.Thom.4 d.40 q.4. ad 1.ait, motum abſtrahere ab agente,& patiente. Reſp.patebit infra, quia motus diſtinguitur à paſſione, quoniam hæc reſpicit ſubiectum, vt paſſum; at motus,vt mobile.

17 *Paſſio non reſpicit terminū à quo.*

2.Concl. Paſſio non dicit ordinē ad terminū à quo. Probatur ex dictis ſupra,quia in prima creatione materia prima paſſa eſt recipiēdo formā à Deo creatore; ſed ibi non fuit terminus à *quo*; nam in eodem inſtāti,in quo fuit creata, habuit formam, atque adeo nunquam habuit priuationem formæ: & idem accidit in productionibus rerum, ex quarum eſſentijs emanant proprietates; nam ibi eſt paſſio perfectiua abſque termino à quo.

Negatio abſolutè non eſt terminus à quo.

Reſp. Præcedere quidem terminum à *quo*, quia præceſſit negatio formæ, non quidem in ſubiecto per modū priuationis, ſed abſolutè in ſe per modum ſimplicis negationis. Sed cōtra, tum quia illa negatio non habet rationem termini à *quo* reſpectu paſſionis, quæ eſt receptio in ſubiecto;nam talis negatio nunquam fuit in ſubiecto recipiente;ſed reſpectu ſimplicis productionis paſſiuæ, quæ non eſt propriè paſſio;niſi imaginaria, & ſecundum modum concipiendi, vt ſupra oſtendi. Tum quia ſi productio illa ponatur ab æterno, adhuc eſſet paſſio eiuſdem rationis, ac nunc dum productio eſt temporanea,ſed ibi nullus præcederet terminus à *quo*, neq; per modum priuationis, neque negationis; ergo paſſio non dicit ordinem ad terminum à *quo*.

18 *Paſſio formaliter non eſt dependentia paſſiua formæ ab agente. Contra Aureol.*

3.Concl. Paſſio nō eſt formaliter ipſa depēdētia paſſiua formæ ab agēte eſt cōtra Aureolū 1.d.27.q.1.art.1.Probatur,quia pōt dari talis depēdētia abſq; ſubiecto receptiuo formæ, vt patet in creatione;at oſtendimus, paſſionem reſpicere eſſentialiter ſubiectum; ergo. Confirmatur, quia pati aliquid ab alio ſupponit paſſum exiſtens diſtingui ab eo, à quo patitur, & ab eo ſecundum quod patitur, vt patet ex communi modo loquendi, quo dicimus aliquem pati febrem, vel aliud malum, vel incōmodum,ſed ſi dependentia eſſet paſsio, non eſſet diſtinctio inter paſſum exiſtens, & id ſecundum quod patitur, quia dependentia eſſet paſsio, & non id ſecundum quod patitur, neque eſſet aliud. Neque dicas, illud eſſe exiſtentiam, quia exiſtentia etiamſi diſtinguatur ab eſſentia,non tamen ſupponit eſſentiam exiſtentem. Confir. 2. Quia motus eſt idem cum paſsione realiter ex 3.phy ſed motus eſt in materia,non in forma 5.phy tex.3. dependentia vero eſt in forma,vt patet; ergo.

A

Confirmatur.

Confirm.2.

B

Probatur dependentiam termini eſſe paſſionem.

Dices 1. Sicut cauſa per actionem dr̄ agere actiuè, ita terminus dicitur fieri paſsiuè, etiāſi nullum ibi ſit ſubiectum; ſed non dicitur fieri,niſi per dependentiam paſsiuam;ergo paſsio non eſt aliud, quam dependentia paſsiua.Confirmatur 1. Quia hæc dependentia eſt in omni productione formæ, ſiue ſit extra ſubiectum, ſiue in ſubiecto; at receptio formæ ab agente non eſt,niſi reſpectu formæ, quæ producitur in ſubiecto; ergo non poteſt eſſe paſsio, quæ adæquatè reſpondere debet omni actioni, cum actio & paſsio ſint inter ſe mutuo correlatiua,vt Ariſt.ſæpè ſignificat. Confir. 2. Quia hæc dependentia paſsiua pertinet ad

C

aliquod prædicamentum, ſed non ad actionem, quia formaliter potius opponitur actioni; & non ad prædicamentum relationis, quia hæc ſupponit exiſtentiam terminorum, & fundamenti; ergo paſsionis. Neque dicas, ad hoc prædicamentum non pertinere, niſi fieri formarum in ſubiecto; quia alias paſsiones non agnouit Ariſtoteles: nam neque ſecundum illos agnouit aliud genus actionis, quam quæ ſunt ex ſubiecto, & tamen creatio pertinet ad hoc genus: ergo idem dicendum de paſsione.

19 *Paſſio grammaticalis & realis.*

D

Reſp.Duplicem eſſe paſsionem, vnam grāmaticalem, quæ explicatur verbo paſsiuo,quo modo obiectū dicitur amari,videri,&c.& huius generis eſt dependentia paſsiua, nā dr̄ paſsio, non quia ſit actus potentiæ paſsiuæ, ſed quia terminat actionem, à qua paſsiuè denominatur fieri, alioqui Deus diceretur capax paſsionis, quia eſt capax huius denominationis paſsiuæ: alteram realem, quæ eſt actus ſubiecti circa formam illi cōmunicatam ab agēte,& de hac nos agimus, dum negamus eſſe illam, dependentiam paſsiuam termini independenter à ſubiecto. Ad 1. Conf. ex Ariſt. omni actioni reſpondere paſsionem, quia non agnouit actionem realem independentem à ſubiecto,imo Scotus 1.d.3 q.6.&9.& refert Fonſ. 9

Ariſt. non agnouit actionem independentem à ſubiecto. Scotus.

E

met.c.8.q.3.ſect.3.ex Ariſt.putat, tres cōditiones eſſe neceſſarias ad actionē propriè: prima, vt quandiu exercetur, ſemper ſit in fieri. 2. Vt habeat ſubiectum inhæſionis,vnde excluditur creatio. 3. Vt ſit productio termini imperfecta, ideſt vt id quod producitur, quatenus per illam producitur,ſit imperfectū, tēdens in terminum.

Tres conditiones requiſita ad actionem propriè ex Fonſ.

terminum, tanquam in complemẽtum, & perfectum in ſuo genere. Ex quo patet, ab Ariſt. ideo dictum, omni actioni reſpondere paſſionem, quia loquebatur de actione propriè dicta, quæ eſt cum receptione formæ: at ſi agnouiſſet actionem ſine ſubiecto, id ſine dubio negaſſet, ſed de hac re infra. Ad ſecundam Cõfirmationem Reſp. 1. Hoc debere eſſe fundamentum aduerſariorum, quia ex eo optimè probatur & defenditur opinio. Reſp. 2. Hanc dependentiam, quæ cõſiſtit in fieri formæ, pertinere ad prædicamentum paſſionis indirectè, quatenus, ſ. connotatur à paſſione, quæ eſt receptio formæ, vt fit ab agente: neque eſt eadẽ ratio actionis, & paſſionis; quia actio conſiſtit in communicatione perfectionis, quæ vniuocè conuenit illi, quæ fit ab agente ſine ſubiecto, ac cum ſubiecto: At non ſic datur communis conceptus dependentiæ formæ ab agente, & receptioni ipſius formæ, quia ſæpe dependentia hæc eſt ſubſtantialis, & receptio eſt accidẽtalis; ſiue quia non poteſt aſſignari hic communis conceptus receptioni; & productioni paſſiuæ eiuſdem formæ.

Dependentia termini pertinet indirectè ad paſſionẽ.

2. Obiectio.

Dices 2. Aliquando forma producitur ab vno agente, & vnio ab alio agente, vt patet ex generatione hominis; ergo tunc primo agẽti tribueretur ſolũ actio, & non paſſio, cũ ibi nõ ſit ſubiectum; & ſecundo agenti tribueretur paſſio, & non actio, quia non haberet pro termino, niſi paſſionẽ; cũ tamen paſſio ſit via, & non terminus. conſeq. patet, quia illa actio vnientis non terminaretur, niſi ad receptionem, ſeu vnionem, quæ ſm̃ aduerſarios eſt paſſio.

Reſpon.

Reſp. Rectè dici, primæ actioni, cũ ſit creatio, non reſpondere paſſionẽ realẽ, ſed grãmaticalem; at falſo dicunt, in ſecundo agente non eſſe actionẽ; eſt. n. vnitio actiua, cuius terminus non eſt ipſa vnitio paſſiua, quatenus eſt in fieri, ſed quatenus eſt in termino, qui eſt vnio.

Inſtantia. Soluitur.

Dices quid dicendum ſit de opinione oppoſita, Reſp. ſm̃ ipſos debet dici, paſſionem accipi primo propriè, & philoſophicè pro prædicamento paſſionis diſtincto contra prædicamentũ actionis, cui correſpondet, & ſignificat ipſum produci & fieri, quod conuenit compoſito, ſeu formæ, & materiæ, ſicut actio ſignificat ipſum producere. Secundo populariter, & ſignificat ipſam affectionem paſſi, a quo abijcitur aliqua perfectio, & ab hac paſſione materia dicitur pati, & non forma, & paſſio ſic accepta, non opponitur actioni, & ratio nominis eſt tum quia in actionibus corruptiuis non videtur aliquid fieri, ſed potius deſtrui, vt patet in combuſtione domus, ideo populariter actio non videtur exigere ſemper aliquid factum, ſed ſemper exigere paſſum, in quod agat, hinc deducit ſubiectum paſſionis eſſe id, quod eſt terminus actionis. Tum quia agens licet phyloſophicè acceptum reſpiciat primo compoſitum, & ſecundario formam, & materiam, non tanquam id, in quo recipitur forma, ſed tanquam id, quod ſecundario fit, vt pars compoſiti, tamen quia primo reſpectu videtur materia quaſi quoddam receptiuum, in quo fiat forma; ideo imaginatio obtinuit, quod actio paſſionem reſpiciat ſub habitudine receptiui, & quod agens agat ſub habitudine termini, quem agat.

4. Concluſio. Paſſio non conſtituitur adæquatè per receptionem formæ. 28
Probant aliqui cum Boneto lib. 4. phy. c. 2. Primo, quia dicit ordinem ad agens, non ad ſubiectũ, at receptio dicit ordinem ad ſubiectum recipiens. Sed falſo negãt ordinem ad ſubiectum, vt ſupra, ſicut etiam falsò aſſerunt, motum poſſe eſſe ſine ſubiecto.

Non omnis receptio eſt paſſio. Boneti ratio non placet.

2. Aliorum ratio.

2. Probant alij, quia ſequeretur paſſionem differre realiter ab actione, & forma contra Ariſt. doctrinam. ſequela probatur; nam receptio, ſicut eſt in recipiente, cum non ſit forma denominans extrinſecè, ita identificatur cum illo; ſed ſubiectum diſtinguitur realiter à forma, & actione; ergo &c. Sed neque placet. Tũ quia etiamſi potentia receptiua ſit in ſubiecto, tamen receptio, ſiue actus huius potentiæ poteſt eſſe in forma recepta; ſicut, licet potentia actiua ſit in agente, tamen actio eſt in termino, quia huiuſmodi actus ſunt cauſalitates, per quas cauſantur proprij cauſarum effectus, & ideo ſunt formaliter in effectis, quos paſſiuè denominant, & earum principia actiuè, atque adeo receptio eſt in forma, quam paſſiuè denominat recipi, ſicuti potentiam denominat recipientem actiuè: neque hinc fit, eſſe denominationẽ extrinſecã, q. a ſicut forma denominat intrinſecè ſubiectum ita, & receptio cum illa identificata: neque potentia receptiua dicitur in ordine ad receptionem, tanquam id, quod recipitur, ſed ad formam, quæ per receptionẽ formaliter recipitur. Tum 2. Quia cum receptio ſit actus ſubiecti, non eſt neceſſarium identificari cum illo, quia actus potentiæ potius diſtinguitur à potentia, quam identificetur. Tum 3. Quia receptio, vnio, informatio ſunt idem, licet diuerſis nominibus appellentur; at oſtendimus in phy. tr. 11. q. 10. d. 3. & 4. Eſſe duplicem vnionem, vnam in forma, alteram in materia, atque adeo erit duplex receptio, actiua in materia, & paſſiua in forma; & vtraque eſt diſtincta ab eo, in quo eſt. At inſtãt, hinc ſequi, paſſionem non eſſe in ſubiecto, ſed in forma, atque adeo non rectè diceretur, ſubiectum pati, ſed forma, quæ habet paſſionem. Sed contra. Nam paſſio ſicut non eſt forma recepta, ſed ipſa receptio; ita non denominat ſubiectum, tanquam forma, ſed tanquam conditio formæ; & ideo ſicuti ſubiectum dicitur fieri calidum &c. ita dicitur pati, quia hoc non eſt recipere receptionem, ſed formam.

Neque eſt efficax primo. Potentia receptiua reſpicit formã receptam. Secundo. Tertio. Vnio in compoſito phyſico duplex. Inſtantia. Soluitur.

3. Ratio aliorum.

3. Probant alij. Quia paſſio reſpicit agens; ſed receptio non reſpicit agens, ſed ſubiectum recipiens; & formam receptam; ergo paſſio nõ eſt receptio præciſè. Reſp. receptionem reſpicere etiam dantem, atque adeo efficiens. Sed contra receptio accipitur dupliciter; primo vt habet rationem paſſionis, & ſic reſpondet dationi effectiuè; Secundo, vt eſt actus ſubiecti tranſeuntis ex vno termino in alium, & ſic non eſt paſſio.

4. Quia actio & paſſio ſunt idem realiter, vt infra: ſed ſi paſſio eſſet receptio, nõ eſſent idẽ, ſed diuerſa: ergo. minor probatur, quia actio eſt dependentia, quam habet forma ab agente: paſſio vero eſt dependentia formæ à ſubiecto: ſed hæ duæ dependentiæ ſunt diuerſæ, tũ quia termini ſunt diuerſi, à quibus ſpecificantur, tum quia poteſt manere dependentia à ſubiecto eadẽ numero abſq; eo quod remaneat dependentia ab agente, vt patet in generatione formæ ignis, quę pendet à ſubiecto, etiam poſt tranſactam actionem; & ſimiliter poteſt mutare dependentiam à ſubiecto abſq; mutatione actionis: vt ſi formam, quam conſeruat in vno ſubiecto, conſtitueret in alio, quia licet vt conſeruetur extra ſubiectum, requiratur noua actio per maiorem influxum, non tamen quando conſeruat per ſubiectum, licet diuerſũ, ſed quam vim habeat hęc ratio, patebit ex dicẽdis; nam hoc non ſolũ probat non eſſe receptionẽ, ſed nullo modo eſſe concurſum materialem, quia hic cõcurſus ſeparatur à concurſu agẽtis, nã hinc optimè probatur, actionẽ & paſſionẽ diſtingui inter ſe à parte rei, vt fusè docuimus tr. 7. q. 2. d. 4. in fine & infra fuſius.

Ratio Trombetta.

5. Probat Tromb. 9. met. q. 1. & 2. nam actio cũ ſit cauſa paſsionis, præcedit natura paſsionem, ergo in eo inſtãti, in quo recipitur actio, non eſt paſſio, quia paſſio eſt in inſtanti, quod eſt poſterius natura, ergo non omnis receptio eſt paſſio, paſſio. n. eſt receptio formæ inſequẽs actionẽ, nam quod recipit formam per ſimplicem inhærentiam actualem formæ inhærentis ſubiecto, non patitur.

21 *Motus diſtinguitur formaliter a paſſione. Sot. Tolet. Pererius. Fland.*

5. Concl. Motus licet ſit idẽ realiter cũ paſſione, tamen ab illa formaliter diſtinguitur. Ita Sotus 3. phy. q. 1. cõc. 5. Tol. q. 1. contr. 5. opin. & q. 2. Perer. c. 6. Doctores 3. phy. tex. 20. & 22 vbi oſtendunt, eſſe idẽ realiter, & diſtingui ratione, vbi per diſtinctionem rationis intelligit formalem. quæ eſt rationis obiectiuæ, & ex natura rei. Sequitur Flandr. 5. met. q. 22. art. 3. & alij.

1. Pars patet ex Ariſt. loc. cit. & nos infra cũ de actione; qa alioqui in oĩ motu includerẽtur plures motus, ſ. ſucceſsio entitatis, motus, actionis, & paſsionis: q̃ oẽs entitates eſsẽt receptæ ĩ eodẽ ſubiecto, & ſimiliter entitas formæ.

2. Pars probatur, quia actio & paſsio ſm̃ ſe nõ dicũt ſucceſsionẽ, at motus dicit ſucceſsionẽ; verũ nõ placet, tũ qa hic accipit̃ motus, vt abſtrahit à ſucceſsione; tũ qa dẽt ꝓportionaliter cõparari. ſ. mutatio ĩſtãtanea cũ actione, & paſsione ĩſtãtaneis, & ſucceſsiua cũ ſucceſsiuis.

22 *Ex identitate formali, motus cũ paſſione non ſequi actionem non eſſe diſtinctũ prædicamẽtũ a paſſione cõtra Tol.*

2. Toletus; qa ſi motus non differret formaliter à paſſione, & actione, tunc actio & paſſio non cõſtituerent diuerſa prædicamẽta, qa hæc dicũt diuerſã rationẽ formalẽ à parte rei. Sed reſponderi poſſet, paſſionẽ, & actionẽ identificari realiter cũ motu, ſed inter ſe formaliter diſtingui. Sed contra, quia formaliter identificantur cũ eodẽ numero motu, ita vt ratio formalis motus nõ ſit diſtincta neq; à ratione formali paſsionis, nec actionis; & ſequitur inter ſe non diſtingui formaliter; quia formalitates, ꝙ quas inter ſe diſtinguũtur, vel nihil addũt motui, & poſsũt inducere diſtinctionẽ inter ipſas; vel aliquid addunt; & per illud ſicut diſtinguũtur inter ſe, ita etiã à motu: quæ ratio eſt Ariſt. tex. 21. & 22. vt infra.

Probatur diſtinctio ex diuerſitate terminorum.

3. Probatio ex dictis in logica tr. 17. q. 2. qa paſsio, & motus reſpiciũt diuerſos terminos; nã licet tã paſsio, quã motus reſpiciant ſubiectũ; tñ differũt, tũ quia diuerſo modo illud reſpiciunt, nã paſſio illud reſpicit, vt accipiẽs aliquid. ſ. formã ab agẽte, at motus illud reſpicit, vt ex vno termino trãſiens ad aliũ, & quaſi cõſurgens ex termino à quo ad terminũ ad quẽ, etiãſi per impoſsibile hic eſſet improductus, nã ſubiectũ, vt mobile reſpicit formã, vt formaliter illi cõmunicat effectũ ſuũ nulla habita ratione cõmunicationis facta ab agente. Tũ quia motus reſpicit ſubiectũ, vt immediatè præſuppoſitum ſub priuatione formæ, ad quam per motũ tendit. At paſsio non ſic, ſed reſpicit ſubiectum abſolute, vt potens recipere formam ab agente.

23 *Suar. Quomodo motur diſtinguatur a paſſione p aliquid poſitiuum.*

Reſp. Suar. hinc ſequi nõ diſtingui per aliqd poſitiuũ, ſed negatiuũ, quia per cõnotationem negationis, vel actionis agentis. Sed contra tum quia ſatis eſt ad diſtinctionẽ à parte rei, quod vnũ includat aliquod poſitiuũ, quod alterum nõ includit; vt paſsio includit ordinẽ ad agẽs, quẽ non includit motus; & cõtra motus includit ordinem ad priuationem formæ, quem nõ includit paſsio, ſiue ille ordo ſit traſcendentalis, ſiue prædicamentalis, ſiue alterius rationis, de quo nunc non diſputo. Quod ſi dicant illũ ordinem non eſſe, niſi per intellectum, quatenus illi actui non tribuitur nomẽ mutationis, niſi inquantum concipitur præſupponere priuationẽ. Tunc contra inſtatur; nam mutatio, vt mutatio, non eſt aliquid confictũ à ratione, ſed verum ens reale, & phyſicum; ergo non habet eſſe ab intellectu; ſed vt mutatio, dicit ordinẽ ad priuationem præuiam, ſicut ad formam ſequentem; ergo.

Confirm.

Confir. Quia paſsio manet nõ manente mutatione; quia manet paſsio toto tempore, quo forma recipitur in ſubiecto ab agente; at mutatio ſolum eſt in primo inſtanti.

1. Obiectio.

Dices. Sicut actio dicitur ſine ordine ad ſubiectum, vt patet in creatione; ita paſsio debet dici forma recepta ſine ordine ad agens.

Confir. Quia ſicut calefacere eſt agere; ita calefieri eſt pati; ſed calefieri eſt moueri; ergo actio, vel eſt motus, vel paſsio.

Cur actio poſſit eſſe ſine ſubiecto, at paſſio non ſine agente.

Reſp. quidã, de ratione actionis eſſe inferre paſsionẽ: quare nõ poteſt eſſe actio ſine ſubiecto. Quod licet naturaliter verum ſit, non tñ, vt ego exiſtimo, id eſt de ratione actionis in communi, vt infra. Quare Reſp. negando conſequentiam, quia paſsio ſemper dicit ordinem ad agens, à quo ſubiectum patitur, neque poteſt ſine eo intelligi, vt patet ex diuerſa denominatione, nam aliter dicitur aqua calida, & aliter calafacta, illa denominatio ſumitur a calore ſecundum ſe, hæc autem paſſione, ſcilicet calore, vt reſpicit agens, quare ſeruatur optimè proportio, vt ſicut for-

ma, vt ſe formaliter cõmunicat ſubiecto, nõ cõ ſtituit prędicamentum actionis; ita, vt recipitur formaliter, non conſtituit prædicamẽtum paſſionis. Cur autem hæc receptio non conſtituat aliquod prædicamentum, ratio eſt, quia habet præciſè rationem viæ; non ſic autem actio, & paſſio, quia hæc dicunt conceptum completum, vt infra, cum agemus, in quo prædicamẽto ſit motus.

Cur receptio vt ſic, non cõſtituit peculiare prædicamentum.

Ad Confir. Reſp. concedendo, quod calefacere eſt agere; at calefieri, vt dicit tranſitum, præciſè, non eſt pati, ſed quatenus recipitur calor ab agente: vnde calefieri, vt ſignificat motum, non eſt pati, ſed denominatio ſumpta à calefactione, ſicut creare eſt agere, at creari non eſt pati, ſed denominatio ſumpta à creatione.

Calefieri, vt dicit motum, non eſt pati.

25 Dices 2. Sicut Angelus, vt procedit à Deo, habet conceptum actionis, cur non habet cõceptum paſsionis cui intelligatur præexiſtere, & recipere ſuum eſſe à Deo.

Obiectio. 2.

Reſp. diuerſitatem eſſe, quia verè in Angelo eſt dependentia à Deo, receptionem vero non eſſe verè in Angelo, cum non præexiſtat, ſed id tantum prouenit ex noſtro modo intelligendi, quo intelligimus eſſentiam quaſi exiſtẽtem ſub non eſſe, & deinde accipere eſſe, cum tamen verè nihil præexiſtat, ſed tota entitas ſimpliciter producitur.

Cur terminus creationis habet conceptũ actionis, & non paſsionis.

26 Dices 3. Hinc ſequitur motum non diſtingui ab actione, quia in motu non ſunt, niſi duę rationes, vna à *quo*, altera in *quo*; ſed non eſt idem cum ratione in *quo*, quæ eſt paſsio; ergo idem cum ratione à *quo*. Reſpondebitur in ſequenti quæſtione, vbi dicemus, quid ſit actio, & quomodo diſtinguatur à motu.

Obiectio. 3.

Reſpon.

27 Dices 4. Ariſt. in prædicamento paſsionis, ait, quod *calefieri eſt moueri ad calorem*; at calefieri eſt pati calorem.

4. Obiectio.

Confirmatur.

Confir. Quia fundamentum relationis, qua paſſum refertur ad agens, eſt paſsio: ſed fundamentum illud eſt motus; quia mobile non dicit relationem ad mouens, niſi quatenus mouetur, id eſt recipit formam; ergo receptio formæ eſt motus: ſed hæc eſt paſsio: ergo idem paſsio & motus.

Cõf. 2. Quia motus eſt actus; at omnis actus reſpicit aliquam potentiam; ſed non reſpicit actiuam; ergo paſsiuam; at quod eſt actus potentiæ paſsiuæ, eſt paſsio, vnde 3. phyſ. tex. 16. motus dicitur actus mobilis.

Reſp. ab Alberto cõcedi, ex ſententia Ariſt. formaliter eſſe idem paſsionem, & motum, ſed quia contrarium exiſtimamus.

Motus & paſſio eſt idem ex Ariſt. apud Albertum.

Reſp. eſſe idem realiter, ſed ratione diſtingui, nam calefieri, vt eſt tranſitus de non calido ad calidum eſt motus, vt autem recipitur ab agente, dicitur paſsio; qua ratione dicitur ſubiectum calefieri, quod ſi fiat tranſitus de non calefacto ad calefactum, ibi eſt motus, & paſſio, ſed diuerſa ratione, has autem formalitates diſtingui patet, quia ſol in primo inſtanti, quo recepit calorem, dicitur illuminatus, quia illuminatio dicit paſsionem, non autem vt dicit tranſitum.

At contrariũ oſtenditur.

Ad 1. Confir. Reſp. motum, vt ſic, non eſſe fundamentum relationis, quia paſſum, vt ſic, refertur ad agens, ſed paſsio, quæ eſt receptio formæ ab agente, & quia receptio connotat aliud à quo res recipitur, ideo dicitur, fundamentum eſſe receptionem.

Fundamentũ relationis paſſi, ad agens an ſit motus an paſſio.

Reſp. 2. Paſſum vt ſic, non habere relationẽ ad agens, diſtinctam ab ea, quam habet effectus ad illud; nam eadem relatio, quę denominat, effectum fieri ab agente, denominat ſubiectum, in quo recipitur ille effectus; non tñ oĩs receptio formaliter eſt paſsio, vt dictũ eſt, q̃a pôt recipi forma formaliter, abſq; eo ꝙ cõſideretur agens, à quo fit. Ad 2. Motũ eſſe ſimpliciter actũ mobilis, quatenus hoc dicitur tranſire de vno termino in aliũ; at paſsio formaliter non eſt actus mobilis, ſed paſſi, quod addit ſupra mobile connotationẽ agentis; vnde ab Ariſt. motus dr̃ mobilis, & nõ dr̃ actus paſſi; & quia eadẽ eſt potẽtia mobilis & paſſi; & paſsio ac motus ſũt idẽ realiter; ideo hæc cõfundũtur inter ſe aliquãdo, & paſsio dr̃ motus, & cõtra.

Relatio paſſi et effectus ad agens eſt eadem.

Paſsio non eſt actus mobilis formaliter, ſed paſſi, & contra motus, nõ eſt actus paſſi formaliter.

Dices 5. Ex 5. phy. tex. 10. negatur paſsionẽ eſſe motum, quia ad motum non eſt motus; at hæc cõſequẽtia ſupponit motũ eſſe paſsionẽ. 28

5. Obiectio.

Reſp. Ægid. illam conſequentiã habere vim ex identitate reali motus & paſsionis. Sed non placet, quia licet forma ſit idem realiter cum motu, tamen forma eſt terminus motus.

Cur ad paſſionem nõ dicatur eſſe motus, quia ad motum nõ eſt motus examinantur varij modi.

Reſp. 2. Alij cõſequentiã habere vim ex eo ꝙ paſsio cõproducatur ad ꝓductionẽ motus; vnde ſi ad motũ nõ eſt motus, neq; erit ad paſſionẽ. Sed cõtra, tũ quia inde ẽt infert ad actionẽ nõ eſſe motũ, quæ tñ nõ cõproducitur ad productionẽ motus, ſed potius cõtra, cũ actio, ſi diſtinguitur à motu, ſit prior rõne, q̃ motus, nã nõ pôt intelligi termino cõuenire exiſtẽtiã niſi ꝑ actionẽ; tũ q̃a cõꝓductio nõ negat ſimpliciter eſſe terminũ motus, ſđ nõ eẽ ꝑ ſe primo.

Reſp. 3 Hinc optime ꝓbari motũ eſſe actionẽ, licet nõ oĩs actio ſit motus; nã Ariſt. ſupponit, vt ꝑ ſe notũ, *ad motũ nõ eſſe motũ*, q̃a daretur proceſſus in infinitũ; ergo neq; ad actionẽ, vel paſsionẽ. Cõſequẽtia aũt hæc habet vim ex eo, ꝙ oĩs motus ſit actio; quare vt ad motũ nõ eſt motus, ita nec ad actionẽ; & quia paſsio ſequitur ex actione, ideo nec ad paſsionẽ datur ꝑ ſe motus: & licet hinc probetur ſolũ ad eas actiones nõ eſſe motum, quæ ſunt motus; tñ aliud nõ erat neceſſariũ, quia ad alias actiones, conſtat ex terminis, non eſſe motum cum fiant ſine traſmutatione ſubiecti, cum terminus eorum ſine mutatione incipiat. Sed neque placet, vt infra.

Reſp. poſſet, inde potius probari, paſsionẽ eſſe motũ, nã alioqui eſſet in cõſequentia fallacia conſequentis, vt ſi quis negaret hominem eſſe ſenſibilem, quia rationale non includit ſẽſibilitatẽ, nã ab inferiori ad ſuperius negatiuè nõ valet. Quod ſi paſsio includeret motũ, rectè valeret à negatione motus ad negationẽ paſsionis, q̃a cõceptus motus eſſet determinatus per paſsionẽ. Sed inſtari poſſet, ꝙ inter ſuperius & inferius eſt vera regula argumẽtãdi quoad exiſtẽtiã, ſed nõ quoad alia ꝑdicata, nã poſſet illa 29

Auctoris reſp.

Inſtantia.

conſequentia habere vim ex vi huius ſyllogiſmi. *Nullum ens terminans motum;* eſt motus, ſed paſſio terminat motum, ergo paſſio non eſt motus, at ipſe ſupponit eſſe motum; ergo paſſio non terminat, quæ propoſitio eſt oppoſita minori illius ſyllogiſmi. Quare ego reſpondeo, (*Soluitur.*) habere vim ex identitate rationis; quia tã motus, quam actio, quam paſſio neque ſubiectiuè mouentur, neque terminatiuè; quia ſunt tendẽtiæ quædam ad terminum; at reſpectu mutationis ſi eſſet mutatio, daretur proceſſus in infinitum, tum ex connexione harum formalitatum in naturalibus, nam ſi ad actionem eſſet motus, etiam ad motum eſſet motus, qui cum omni motu eſt coniuncta aliqua actio & paſſio, & cum motu terminato ad actionem eſſet coniuncta alia actio, quæ non poſſet habere alium terminum, quam ipſum motum, atque motus terminatus ad actioné ſequenté, vt terminat actioné præcedẽté, ita terminat motũ illi coniunctũ, quia ille motus nõ poſſet habere aliũ terminũ, & ſic dabitur ꝓceſſus in infinitũ.

30 *Motus eſt ad ſubiectum vt mobile, non vt paſſum.*

6. Concl. Motus reſpicit ſubiectum ſub ratione mobilis, non autẽ ſub ratione paſſi. Patet ex dictis; quia paſsũ dicitur ꝑ ordiné ad paſſioné formaliter; ergo nõ poteſt reſpici à motu, vt diſtinguitur à paſſione, quia paſſio formaliter ſub qua ratione denominat paſſum, cõſtituitur per differentiam, per quã diſtinguitur à motu. Hinc ſequitur reſpici à motu ſub ratione mobilis, ſ. vt habet rationem tranſeuntis. Vnde rectè D. Tho. 2.d.4.q.4.ad.1. *Motum abſtrahere ab efficiente, quod reſpicit actio; & à paſſo, quod reſpicit paſſio, & ideo motus eſt vnus, licet actio, & paſſio ſint duo; & ideo actio Iudaeorũ diſplicuit, paſſio autẽ Chriſti placuit.*

ART. IV. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

31 *In quo cõueniant, & differant paſſio & motus.*

AD 1. Reſp. Paſſioné & motũ in multis cõuenire, vt dr̃ in argumẽto, ſed nõ eodẽ modo in illis cõuenire, nã primo cõueniũt in termino ad quem materialiter, ſed nõ formaliter; nã forma, vt eſt paſſionis terminus, dicit depẽdentiã paſſiuã ab agẽte, at vt terminus motus, præſcindit ab illa. 2. Conueniunt etiam in ſubiecto, ſed ſub diuerſa ratione, quia vt dictum eſt, paſſio reſpicit, vt paſſiuum, ideſt ſubordinatum actioni agentis; at motus reſpicit illud vt mobile, ideſt vt eſt ſubijcibilis duobus terminis oppoſitis. (*Inſtantia.*) Neque obſtat, quod forma recipiatur in eodem ſubiecto, & potẽtia; in quo ab agente producitur; (*Soluitur.*) quia non dicimus, potentiam, quam ſubiectum reſpicit motum, eſſe diſtinctam ab ea, qua recipit formam, & productionem paſſiuam formæ; ſed dicimus, in illa potentia diſtingui duas rationes per intellectum; nam ſicut potentia intellectiua vna & eadem ſimplex ſub diuerſa ratione producit iudicium, & diſcurſum; ita potentia ſubiectiua ſub diuerſa ratione reſpicit mutationem ſeu formam, vt inducit mutationem, ac paſſioné ideſt formã, vt introductam in ſubiecto: imò inter hæc eſt maior diſtinctio, q̃ inter actus intellectus, qa inter hos eſt diſtinctio realis, at nõ ſic inter motũ, & paſſioné; qa vna eſt receptio formæ, habens tamen duplicem rationem, ſ. vnam, quã mutat ſubiectum, alterã, qua fit ab agente in ſubiecto.

Eadem potentia diuerſimode eſt ad formam, & ad viam.

Ad Confir. Reſp. concedẽdo eſſe vnam potentiam ad formam, & viam, ſeu media ad formã; ſed ſub diuerſa ratione reſpicit viã, & finé; ſicut voluntas ſub diuerſa ratione reſpicit electioné, & intentionem; ſed ſicut electio non eſt idem formaliter cum intentione; ita neq; motus eſt idem cum forma, & paſſione, quam infert, vt eſt producta ab agente.

32 *Obiectio. 1.*

Dices: motus & paſsio non comparantur inter ſe, vt electio, & intentio; ſed vtraq; eſt electio, quia vtraque habet rationem viæ; ergo reſpiciunt potentiam ſub vna ratione.

Reſ. quidam negando paſsionem habere rationem viæ, quia ſequeretur non eſſe per ſe in prædicamento; nam via cum ſit quid imperfectum, & tendens ad terminum, vt perfectioné, reducitur ad prædicamentum termini, ſed de hoc patebit infra quid ſit dicendum.

Reſpon.

Reſp. 2. Alij, vtrunque habere rationem viæ, ſed diuerſa ratione, nam motus eſt via, quatenus per illum tranſit ſubiectum ab vno ad alium terminum, ſed habet rationem paſsionis, quatenus eſt fieri ipſius rei in ſubiecto, atq; adeo tendens ad rem, quæ fit.

2. Obiectio. Reſpon.

Dices 2. Quid eſt prius natura, fieri ipſius rei, an tranſitus? Reſp. de hoc infra, cum de modo, quo motus connexionem habeat cum actione & paſsione.

33 *Ad 2. Confir. reſponſio aliquorum.*

Ad 2. Conf. Reſp. quidã, ſubiectũ nõ mutari pluribus mutationibus, dũ recipit formã, quia eſt vna receptio realis, quę cõſideratur, & vt eſt ab agẽte, & vt reddit ſubiectũ formaliter trãſiens; ſicut nõ ſunt plures homines, ꝙ habeat in ſe plures gradus entis. (*Non ſatisfacit.*) Sed nõ placet alijs; quia receptio nõ cõponit̃ eſsẽtialiter ex rõne trãſitus, & ex rõne ipſius fieri ab agente, vt homo cõponitur ex animalitate, & rationalitate.

2. Reſponſio aliorum.

Reſp. 2. Alij ipsã receptioné paſsionis non inducere mutationé ſm̃ rationé paſsionis, ſed vt habet cõiunctam mutationem; ſicut intelligibilitas eſt amabilis, vt habet rationem boni. Sed de hac re infra.

3. Autoris reſponſio.

Reſp. 3. ſubiectum, vt dicitur pati per receptionem formæ, vt eſt ab agente, atque adeo dicit habitudinem mediatam ad agens, ita dicitur mutari per receptionem formæ abſolutè.

Reſp. 4. Alij, paſsioné, & actioné eſſe modos ipſius formæ ab hac diſtinctos ex natura rei, atq; adeo ſubiectum recipiens formam, nõ recipit in ſe formaliter illos modos: vnde etiam fit, vt non dicatur moueri per receptionem illorum modorum. (*Inſtantia.*) Sed cõtra inſtatur. Quia ſubiectum formaliter non pateretur, & haberet rationem paſsi per ordinem ad agẽs, atq; adeo per actionem, quia ſubiectũ nõ recipit effectũ formalé modi, niſi ab illo, à quo modificatur; at nõ modificatur ab actione & paſsione; ergo nõ habet rationem paſsi; ſic.n. corpus licet recipiat animam rationalem, quæ eſt inextenſa, nõ tamen recipit eſſe inextenſum.

Soluitur.

Reſp. cõcedẽdo paſsũ rõne ſuæ ſubſtãtiæ nõ poſſe

poſſe appellari paſſum, ſed accidentaliter ratione formæ, quam recipit, & quæ vnitur ſubiecto, vnde duplex ibi interuenit paſſio; vna, qua fit ipſa forma, altera, qua vnitur, & licet dicatur forma educi per vnam actionem, tamen intelligitur de vna totali, & duplici partiali, cui reſpondet duplex paſſio partialis; vnde licet ſubiectum nō dicatur pati per paſſionem, qua forma efficitur, tamen dicitur pati per paſſionem; qua forma recipitur, & illi vnitur dependenter à ſubiecto, in qua reſponſione illud probo, quod aſſerit ſubiectum pati per paſſionem, qua forma recipitur per vnionem cum ſubiecto ex vi agentis.

ART. V. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis, quatenus probant contra primam concluſionem, paſſionem dicere ordinem ad ſubiectum.

34 *Paſſio dicit ordinē ad ſubiectū, & ad agens.* AD 1. Ex quarto fundamento Reſp. paſſionem dicere quidem ordinem ad agens, vt ibi probatur, ſed falsò negatur ordo ad ſubiectum: neque ibi rectè probatur. Quare ad 1. prob. Reſp. Paſſionem dici actum huius, ideſt ſubiecti, ad hoc; quare inde potius probatur dicere ordinem ad vtrumque.

Ad 2. prob. Reſp. Paſſiuū reſpicere actiuū, ſed paſſiuum includere ſubiectum; atque adeo paſſionem, quæ eſt in ſubiecto, reſpicere paſſiuum, quod conſtituit formaliter in ratione patientis, & actiuum, tanquam correlatiuum a quo.

Ad 3. prob. Reſp. Cum paſſio includat dependentiā ab agente, quādo perit omnis actio, perit etiam conceptus paſſionis: ſed quia nihil poteſt exiſtere in vniuerſo ſine conſeruatione diuina, nunquā poteſt reperiri receptio formæ ſine paſſione; poteſt tamen reperiri ſine mutatione.

Ad 4. Patet ex dictis in 3. concluſ. nam ibi oſtendimus, quomodo hoc fieri nō ſit propriè paſſio, licet connotetur à paſſione, & ad quod prædicamentum pertineat: cæterū vltrò concedimus, paſſionem reſpicere agens.

Ad 5. Reſp. rectè probari, paſſionem reſpicere ſubiectū, non ſolum vt accidens, ſed etiā vt tale accidens; nam ſicut hoc accidens includit reſpectum ad formam, vt eſt ab agente communicata, ita reſpicit ſubiectum ſub ratione paſſi, ideſt vt ſubordinatur agenti, à quo patitur, ideſt recipit formam per actionē agentis.

35 *Obiectio.* Dices: prius debet eſſe paſſio in ſe, quam actuet ſubiectum; ſed in illo priori non dicit receptionem, quia idem eſt ac actuatio; ergo ſecundum ſe non dicit ordinem ad ſubiectum. Quod ſi dicas, paſſio ſecundum ſe eſt accidēs, ergo reſpicit ſubiectum; tunc inſtatur, tum ex eo quod hic ordo non conuenit illi ſecundum ſpecificam rationem paſſionis, ſed ſecundum communem rationem accidētis. Tum quia accidens ex ſe non dicit actualem inhærentiam, ſed aptitudinalem in ſubiecto.

Confirmatur. Confir. Quia omnis forma illud eſſe dat ſubiecto, quod habet in ſe, nō autem illud, quod acquirit ex eo quod recipitur in ſubiecto, vt calor dat eſſe calidum, quia ſecundū ſuam entitatem eſt talis; ſed paſſio dat ſubiecto eſſe paſſum; ergo eſt paſſio ex ſe antequam recipiatur in ſubiecto, alioqui ſe mutuò cauſarent paſſio, & ſubiectum, nam ſubiectum cauſaret paſſionem ſecundum ſe, & hæc cauſaret paſſū in eſſe paſſi.

Reſp. Paſſionem, quæ eſt actus ſubiecti, nō eſſe prius in ſe, quam ſit in ſubiecto, quia dicit ſecundum ſe eſſe actualem rationem ſubiecti: quod clarè apparet in motu locali, & omnibus mutationibus, quorum termini non vniuntur ſubiectis per vnionem diſtinctam, ſed ſe ipſis. Neque benè ſupponitur ab aduerſarijs, paſſionem eſſe modum, & actum formæ, & non ſubiecti, vt ſupra probatum eſt. 36 *Reſponſ. Paſſio non eſt prius in ſe, quā ſit in ſubiecto.*

Ad 1. prob. Reſp. reſpicere ſubiectum non conuenire paſſioni vt eſt accidens, quia ſunt plura accidentia, quorum eſſentia nō conſiſtit in actuali affectione, ac ratione ſubiecti, ſed aptitudinali; ſed conuenit illi, tum quia habet rationem quamdam modalem; tum ex ſpeciali ratione paſſionis, quæ eſt eſſe receptionem.

Ad 2. prob. Reſp. concedendo totum, ſed hic actualis reſpectus non conuenit paſſioni, vt accidens eſt, ſed vt tale accidens.

Ad confir. Reſp. Paſſionem, & potentiā paſſiuam habere inter ſe mutuam dependentiam quoad denominationem ſecundum diuerſam rationem; nam paſſio pendet quoad ſuam exiſtentiam à principio paſſiuo, vt eſt potentia receptiua actionis; ſed potentia paſſiua pendet à paſſione quoad actualem denominationē patientis actu, ſicut actio pendet à potentia actiua, & hæc pendet ab actione quoad denominationem agentis actualiter. *Ad confirmationem.*

DVBITATIO II.

An motus contineatur ſub genere actionis.

ART. I. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt affirmantium, eſt aliquorū apud Albertum 3.phyſ.tract.1.c.3.qui tribuit Gilberto, licet libro de ſex principijs dicat eſſe qualitatē, quòd opponatur quieti, quæ eſt qualitas quædam, oppoſita autem pertinēt ad idem genus, ſed hoc fundamentū friuolum eſt, quia quies, ſiue ſumatur vt priuatio motus, ſiue pro exiſtentia formæ in ſubiecto, ſeù poſſeſſione formæ, non eſt qualitas, vt facilè patet conſideranti: vnde alij probant, quia motus eſt actus mouentis, at ſic eſt actio; hinc Gilbertus ait, omnis motus in actione, & omnis actio in motu formatur. 1 *Affirmāt aliqui Gilberti fundamentū.* *Reijcitur.* *Aliorum probatio.*

Confirm. 1. Confir. Quia motus poteſt ad tria comparari. Primo ad agens, & hic habet rationem actionis. Secundo ad ſubiectum, cuius eſt actus, qui in illo recipitur ab agente, per quē aliquid abijcitur à ſubiecto, quod eſt proprium paſſionis. Tertio ad formam, vt finem, nam motus eſt fluxus alicuius in id, quod eſt terminus motus, ſed prima ratio, quæ illi conuenit, eſt comparatio

ratio

ratio eius ad agens, nam inde ſequitur compa-
ratio ad ſubiectum,& terminũ,quia motus non
eſt aliud niſi id, ꝙ ab agente,ſeù mouente fluit
in patiens,ſeù mobile,at id,quod ab agente ſic
fluit, eſt actio,ergo prima ratio motus conſiſtit
in actione.
2 *Confirm.2.* Confir. 2. Quia motus eſt actus communis
agentis,& patientis, ſeù mouẽtis,& moti,at ni-
hil eſt illis commune niſi, quod fluit ab vno in
alterum,at hoc eſt actio.
Confirm.3. Confir.3. Ex 2. de anima tex.24.actus acti-
uorum ineſſe videtur in patiente diſpoſito, at
nihil eſt,quod ſit in patiẽte diſpoſitio ab agen-
te niſi motus, ergo motus eſt actus agentis,
atq; adeo actio.
Confirm.4. Confir. 4. Hæc tria, actio, motus, & paſsio,
vel differunt ſecundum eſſentiam,& non, quia
eſſent ab inuicem ſeparabilia, vel conueniunt,
ergo motus ſecundum eſſentiam pertinet ad
prædicamentum actionis, licet accidentaliter,
& per rationem differant, quatenus motus di-
catur,vt eſt exitus mobilis, vt autem eſt exitus
ab agente,ſic eſt actio,ſed vt eſt affectio,qua
afficitur patiens, ſic eſt paſsio.
3 *Confirm.5.* Confir. 5. quia efficiens definitur, quod ſit
principium motus,at id,cuius efficiẽs eſt prin-
cipium,eſt actio; & ſic etiam definitur natura,
quæ eſt principium actiuum,& paſsiuum.
Confirm.6. Confir.6. Quia Ariſt.3.phyſ.tex.19. probat
actionem non eſſe in agẽte, quia per illam mo-
ueretur,ergo motus eſt actio, alioqui dici poſ-
ſet, per illam non moueri agens, quia non eſt
motus.
Differunt inter ſe relati Auctores primo. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt;nam aliqui pu-
tant motum ſecundum ſuum conceptum for-
malem eſſe actionem, quia formaliter eſt actus
mouentis,ſeù vt loquitur Ariſtoteles, actus hu-
ius in hoc.
4 Alij vero motum includere quidem forma-
litatem actionis, quia eſt formaliter actus mo-
uentis,vt ſimitas includit curuitatem, ſed dif-
ferre per connotatũ,vt ſimitas à curuitate,nam
ſicut ſimitas connotat ſubiectum .ſ. naſum, ita
motus ſubiectum priuatum forma,vnde actio
Hurtad. vt eſt in ſubiecto priuato,eſt mutatio, ita Hur-
tadus diſp.11.phyſ. ſect.3. qui addit includere
etiam formalitatem paſsionis.
Hinc Primo, vt ſicut curuitati accidit eſſe
ſimitatem, ita actioni accidit eſſe mutationem,
nam non eſt de ratione actionis fieri circa ſu-
biectum ante priuatum forma, ſicut eſt de ra-
tione mutationis. Confir. quia actio, qua lux
perducitur de non eſſe ad eſſe,eſt eiuſdem ra-
tionis cum conſeruatione,at illa eſt mutatio,nõ
autem hæc; ergo per accidens conuenit actio-
ni eſſe,vel non eſſe mutationem.
Secundo patet motum non eſſe fluxum,ſeù
viam diſtinctam ab actione, quando hanc non
non includat,quia ſic efficeret diſtinctum præ-
dicamentum ab actione, & eſſet prior natura,
quã actio; atque adeo ex vi illius exiſteret ter-
minus,& non produceretur ab agente.Confir.
quia non apparet quid ſit hic fluxus diſtinctus
ab actione, per quam producitur terminus in
ſubiecto, vt patet, tum ex mutatione inſtanta-
nea, à qua ſi præſcindatur conceptus actionis,
A nihil in illa remanet, nam mediante actione,
qua forma fluit, ſeù tranſit de non eſſe ad eſſe,
ſubiectum fluit,ſeù trãſit à priuatione ad actũ.
Tertio patet mutationem pertinere ad præ- 5
dicamentum actionis nõ directè,& per ſe, ſed
reductiuè,quia licet includat formaliter actio-
nem, tamen illi addit ordinem ad tales termi-
nos à *quo*,& ad *quem*,& ad ſubiectum,qui or-
do accidentalis eſt actioni, ſicut ſimitas non
pertinet per ſe ad prædicamentum qualitatis,
ad quod pertinet figura curua, quia includit
ordinem,qui eſt accidentalis curuitati.
Secunda opinio eſt communis dicentiũ mu- 6
tationem neque directè,& per ſe, neque redu- *Negant alij.*
B ctiuè pertinere ad prędicamentũ actionis,quia
non includit formaliter actionem, ſed ſolum
identicè,& materialiter; at quæ ſic identifican-
tur, non eſt neceſſe pertinere ad idem prædi-
camentum, vt patet ex ipſa actione, & paſsio-
ne: vnde Ariſt. motum poſuit inter poſtprædi-
camenta, vt dicit conceptum connotantẽ pri-
uationem: nam connotare priuationem, non
repugnat actioni, & paſsioni, nam etiam actio
communicat eſſe rei, quæ ex ſe illud non ha-
bebat, & tamen conſtituit ſuum prædicamen-
tum. Et licet actio æterna non connotet ne-
gationem termini; tamen creatio animæ illam
connotat, & licet creatio non connotet priua-
tionem in ſubiecto; tamen actio agentis natu-
C ralis illã connotat,& tamen omnes huiuſmodi
actiones, & paſsiones ſunt in prædicamentis,
ita Alb.tr.1.c.3.Hieronim.Plà 1.phyſ.diſputat. *Alber.*
de princ.p.2.q.8.vbi ait diſtingui mutationem *Pla.*
à productione, quod illa ſubiectũ, hæc termi-
num principaliter reſpicit. Alenſ.5.met.26.vbi *Alenſ.*
ait,formam,motum,& paſsionem eſſe idẽ rea-
liter, ſed ratione diſtingui, nam motus dicitur
inquantum dicit calorẽ ſub eſſe imperfecto,&
tendentiã ad eſſe perfectum, at paſsio dicitur,
vt denominat ſubiectum in ordine ad aliquod
extrinſecum,& actionem ab alio.
Primo,quia vel includit formalitatem actio- *1.Ratio.*
nis,& paſsionis,& nõ quia ſequeretur, motum
D non eſſe vnum ens per ſe, quia includeret duo
prædicamenta: neque dicant,motum non eſſe *Inſtantia.*
ens vnius ſpeciei, ſed diuerſarum, ex quo vt
paſsio pertineat ad vnum genus, & vt actio ad
aliud: ſicut calor, vt potentia pertinet ad ſe-
cundam ſpeciem qualitatis,& vt paſsibilis qua-
litas ad tertiam. Non inquam id dicas; tum *Soluitur.*
quia hoc non eſt dicere, quod motus includat
actionem,& paſsionem formaliter,ſed identi-
cè, ſicut calor eſt identicè potentia,& paſsibi-
lis qualitas; tum quia motus in communi de-
bet contrahi ad ſuas ſpecies per differentias
proportionatas illis; at illi non poſſunt eſſe pro-
portionatæ differentiæ diuerſorum generũ. Vel
E includit formalitatem actionis præcisè,& neq;
quia mutationis eſſent quatuor principia, ſu-
biectum,priuatio,forma,& agens,nam hoc in-
cluditur in conceptu actionis incluſæ in mu-
tatione.
Secundo alij probant, ſi motus includeret 7
formalitatem actionis,& Paſsionis; tunc actio, *2.Ratio.*
& paſsio

& paſſio ſe inuicē includerent, quia quæ identificantur vni, tertio identificantur inter ſe. Sed hæc ratio non habet vim quoad incluſionem: nam homo formaliter includit animalitatem, & rationalitatem; nō tamen hæc ſe mutuo includunt; neque habet vim quoad identificationē realem, niſi ſint adæquate idem vni tertio, vt alibi propter myſterium Trinitatis, nam extra illud omnino valet illud principium quo ad res indiuiduas, nec poteſt habere inſtantiā; ſed exiſtimo habere vim quoad identificationē formalem, nam aliqua, quæ ſunt formaliter vni tertio, neceſſariò debent eſſe formaliter inter ſe, nam ſi vnum eorum formaliter eſt idem cū tertio; ergo in hoc tertio non includitur aliquid, per quod formaliter diſtinguatur ab alio, ergo quidquid formaliter eſt idem cum tertio, eſt idē formaliter cum omni eo, quod eſt formaliter cum illo tertio. At Aduerſarij negant motū eſſe idem formaliter cum actione, licet hanc formaliter includat, quia motus includit actionem, & paſſionem, vt ipſi putant.

ART. II. Opinio Auctoris.

8 *Motus nō dicit eſſentialiter conceptum actionis, & paſſionis. 1. probatio ex dictis. Confirmatur.*

PRima Concl. Mutatio non includit formaliter conceptum actionis, & paſſionis, patet ex dictis in ſecunda opinione.

Confir. Quia motus includens actionem, & paſſionem, vel nullum conceptum, prĕter illas, in ſe dicit, vel dicit alium conceptum, cui aduenit formalitas actionis, & paſſionis. Vel tertio dicit conceptum, qui aduenit actioni, & paſſioni. Non primum, tum quia ſic non poſſent identificari actio, & paſſio, quia non identificātur inter ſe ſecundum ſuas rationes formales, quia ſic diſtinguntur, vt infra, neque in alio ſcilicet mutatione, quia hæc nihil eſt præter illas; tum quia actio non poteſt immediatè aduenire paſſioni, quia illa eſt prior natura paſſione; nec paſſio poteſt aduenire actioni, quia formalitates diuerſorum generum, non poſſunt inter ſe immediatè coaleſcere, ſed vniūtur in tertio, vt benè Ariſt. 3. phyſ. tex. 22. *Neque doctio cum diſciplina, neque actio cum paſſione idem propriè eſt, ſed cui inſunt hæc, motus*; ergo ratione motus ſunt idē inter ſe; tum quia hæc quatuor poſſunt immediatè vniri; ergo vt materia, & forma, & conſtat neutram habere huiuſmodi naturam: Secundo, vt genus, & differentiā, & neque, quia vnum genus non habet proportionem cum alio genere, qualis exigitur ad genus, & differentiam, quę debent eſſe in eodem genere: Tertio, vt partes integrantes, & neque, quia hę vel ſunt extenſionis, vel intenſionis, cuiuſmodi nō ſunt actio, & paſſio: Quarto, vt ſubiectum, & accidens, & neque, quia oppoſitum nō eſt ſubiectum alterius, at actio, & paſſio oppoſito modo referuntur; ergo. Neque ſecundum, quia ille conceptus, cui aduenit conceptus actionis, & paſſionis, habet rationem motus, præciſa ratione actionis, & paſſionis, quia in illo priori ſubiectū habet aliquod eſſe, quod prius non habebat; atque adeò mutatur; ergo conceptus mutationis, non includit formaliter formalitatē actionis, & paſſionis, cum hæc ſupponant mutationem conſtitutā in ratione mutationis; tum quia ſiuè illi conceptus adueniāt motui, vt ſubiecto, ſiuè, vt generi, ſupponunt illius conſtitutionem; tum quia ille conceptus non poſſet conſtituere motū, neque vt ſubiectum, neque vt genus, nam quæri poſſet de illo prĕciſè ſumpto, in quo genere ſit, & quam formalitatem habeat, certè nō niſi mutationis. Neque tertium, tum quia ſi motus diceret cōceptū, qui adueniret actioni, & paſſioni, ad cōſtituendum conceptum motus, tunc adueniret illis tamquam forma ſubiecto, vel vt differentia generi: ſed neutro modo, quia tunc formalitas illa eſſet in duobus ſubiectis, & vna differentia eſſet diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum contra Ariſtotelem in antepręḍicamentis. Secundo, quia relatio conſtituens actionem, eſt oppoſita relationi, per quam cōſtituitur paſſio, vt patet, quia reſpiciunt eoſdē terminos oppoſito modo; ergo non poſſunt includi in vna formalitate motus. Tertio, quia etiam ſi includeret formalitatem actionis, non poſſet includere formalitatem paſſionis, quia hæc, vt eſt poſterior natura, actione, ita & motu, vt includit actionem; atque adeo motus erit prius in ſe conſtitutus, quàm illi adueniat paſſio, quod magis confirmatur ex dictis ſupra dub. 2.

Ariſt. — 9 *2. probatio.* — 10 *3. probatio.*

Obiectio. Dices inter agens, & patiens, non ſunt niſi duæ habitudines, vna ab agente in patiens, quæ dicitur actio, altera patiētis ab agente, quæ dicitur paſſio; ergo motus non dicit alium conceptum præter conceptum actionis, & paſſionis, quia diceret aliam habitudinē præter illas antec. eſt Ariſt. 3. phyſ. tex. 22. dum actum huius in hoc, ait differre ratione ab actu huius ab hoc: & 18. ait *vnum eſſe amborū actum, ſicut enim idem ſpatiū eſt vnum ad duo, & duo ad vnum, Accliue, & Decliue*, &c. *ſimiliter quoque, & in mouente, & moto*, & tex. 21. ait eſſe vnum actū, ſed ratione diuerſum, *vt via Thebis ad Athenas*, & ab Athenis ad Thebas. *Ariſt. dictum.*

11 *Reſpon.* Reſp. Inde potius probari oppoſitum; nam ſolum vult oſtendere actum agentis, & paſſi, nō diſtingui inter ſe realiter, ſed ſolum ratione, nam vna eſt habitudo realiter inter agens, & patiens, ſed plures formaliter, at non poſſunt eſſe vnum realiter, niſi eſſet vna habitudo motus, per quam ſubiectū reſpicit præciſè terminum, cum qua identificantur duæ habitudines formaliter diſtinctę inter agens, & paſſum; quod optimè explicat tex. 22. dum negat *doctionem cum diſciplina, & actionem cum paſſione eſſe propriè idem, ſed cui inſunt hæc, motus, nam huius in hoc, & huius ab hoc actum eſſe, ratione diuerſum eſt*.

12 *Motus nō includit quidditatiuè conceptum actionis.*

2. Concl. Motus formaliter, non includit formalitatem actionis. Primo, quia motus præciſè dicit tranſitum ſubiecti de vno termino in alium; at hic conceptus non includit formaliter actum agentis, ſed potius actum mobilis; ergo nō includit formaliter formalitatē actionis, quia formalitas actionis eſt, vt ſit actus agētis: vnde Ariſt. definiēs motum, numquam meminit

Primum fundamentum. minit ordinis ad agens. Neque dicas omiſſum fuiſſe, eo quod motus ſumit denominationem à termino à quo, & ad quem, nam ab his habet vltimam formalitatem, per quam conſtituitur eſſentia motus formaliter: Non inquam id dicas, quia hoc non eſſet includere formaliter actionem, ſed potius illam ſupponere: ſed id, cum quo identificatur, & ratione huius identificationis tex. 12. & 23. motum explicat eſſe actum motiui, & mobilis.

Confirm. 1. Confir. Quia ſicut paſſio non includit formaliter formalitatem actionis, vt ſuppono, quia eſt actus paſſi, actio autem actus agentis, ita neque motus, quia eſt actus mobilis, quod diſtinguitur ab agẽte, magis quam paſſum, nam mobile, & paſſum, vel ſunt omnino idem realiter, & formaliter, vel ſunt idem realiter, & formaliter diſtinguntur, quod paſſum ſupra mobile addat connotationẽ agentis; vnde tex. 18. motum ait eſſe in ipſo mobili, cuius eſt actus, ſed ab ipſo motiuo; ex quo loco potius habetur motũ eſſe formaliter paſſionem, quam actionẽ.

Confirm. 2. Confir. 2. Quia 3. phyſ. tex. 15. motus dicitur actus imperfecti, & admixtus potentiæ, at non ſic, ſi includeret formaliter actionem, quia hic eſt actus perfectus, cum conſtituat prędicamẽtum diſtinctum à cœteris. Reſp. actionem etiã dici actum imperfectum reſpectu termini, ſed contra, tum quia motus dicitur ſimpliciter, & abſolutè actus imperfectus, quia includit in ſe potentialitatem, at actio dicit imperfectionẽ, ſecundum quid .ſ. comparata cum termino, qualem imperfectionem dicunt omnia ferè entia prædicamentalia; tum quia motus eſt actus imperfecti, licet ſubiecti, vt eſt in potentia ad formam, quare motus non eſt vltimus actus illius, cuius eſt actus, at actio eſt actus perfectus agentis, quod extra perfectionem agit, atque adeo per ſuam actionem non acquirit ſibi intrinſecam perfectionem.

13 *Secundũ fundamentũ Alberti.* Secundo probat Albert. loc. cit. quia motus comparatus ad mouentẽ eſt effectus illius, ergo non eſt actio; conſeq. probatur, quia actio eſt via ad effectũ, & id, per quod ponitur effectus ad extra, anteced. probatur, quia actio eſt in mouente, motus autẽ eſt in mobili, at quidquid eſt in mobili, eſt effectus mouẽtis, & ideo à Gilberto dicitur, *motus formatur in actione, vt effectus in cauſa, & actio in motu, vt cauſa in effectu*: vnde negat mouere mouentis, eſſe eſſentialiter motum mobilis, niſi dicatur, ꝙ mouere illud ſit in mobili, ſicut in ſuſcipiente ipſum mouere, ſed nõ ſuſcipit per modum eius, quod eſt mouere, ſed per modum eius, quod eſt moueri; ſed hæc ratio non caret *Non probatur* difficultate, nam motus nõ eſt effectus agẽtis, vt terminus qui producitur, ſed vt via, & quo aliud producitur, quod conuenit actioni, neq; actio eſt in agente per inhæſionem, ſed per denominationem, ex quo poteſt ſumi aliqua probatio, nam motus nõ denominat agens moueri, ſicut actio, ſed reſponderi poſſet, quod denominat illud mouere.

14 *Motus eſſet in* 3. Concl. Si motus includeret formalitatem actionis, eſſet in genere actionis. Probatur, quia res conſtituitur in eo prędicamẽto, in quo ponitur per formam, quo conſtituitur ſecundum ſuum principale ſignificatum, ſed motus ſi includeret actionem formaliter, per hãc conſtitueretur ſecundum id, quod principaliter dicit in ſua eſſentia. Ergo: minor probatur, quia ſecundum aduerſarios motus non differret ab actione per aliquod poſitiuum, quod includat in ſuo conceptu, ſed per priuationem connotatam, at hæc priuatio nõ eſt pars principalior motus, ſed potius imperfectior, ergo pertinere debet ad prædicamentum actionis, quã in ſuo conceptu principaliter includit. *prædicamẽto actionis, ſi includat conceptum actionis in ſe. Ratio.*

Obiectio. Dices, res pertinet ad illud prædicamentũ, ad quod ſpectat ratione ſuæ vltimæ differentiæ, & ſpeciei, ſed motus nõ conſtituitur in vltima ſpecie per conceptũ actionis, ſed per connotationem priuationis, vt patet inductione omnium entium tàm naturalium, quàm artificialium, ergo.

Reſponſio. Reſp. Entia connotatiua pertinere ad prædicamentum, ad quod pertinet id, quod per illud principaliter ſignificatur, & conſtituitur; nam ex illo ſpectatur eius eſſentia, & nõ ex cõnotato, vt patet inductione, & nos oſtendimus in Logica; vnde magis conſequenter Hurtad. *Hurtad.* diſp. 11. phyſ. ſect. 3. dixit motum pertinere ad prædicamentum actionis, & paſſionis.

ART. III. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

15 *Motus formaliter nõ eſt actio, ſed effectus actionis.* AD 1. Reſp. Alb. motum poſſe accipi dupliciter primo materialiter, & ſic eſt actio, ſecundo formaliter, & ſic non eſt actio, ſed effectus actionis, nam motus poteſt comparari Primo ad agens, & ſic eſt actio, quatenus habitudo eſt accidens quoddã agentis ad effectũ. Secundo poteſt comparari ad patiẽs, vt ſubordinatur agẽti, & ſic eſt paſſio. Tertio ad ſubiectum, vt eſt in potentia ad terminum, quatenus ſubiectum habet ordinem ad duos terminos .ſ. à quo, & ad quem, & ſic eſt motus formaliter, vnde motus formaliter non eſt actus mouentis, ſed mobilis. Dices 3. phyſ. tex. 16. *id* *Inſtantia.* *agere, quatenus tale, id demum mouere eſt*, & infra, *quam ob rem, motus actus eſt rei, quæ vim habet, vt moueatur, quatenus eam vim habet*, & tex. 17. concludit: *motus eius quod agere, & pati poteſt, quatenus tale eſt actus*; legite Ariſt. 11. met. ſect. 4. c. 2. vbi Alenſ. Reſp. *Ariſt. Alenſ. Soluitur.* mouere, poſſe accipi dupliciter primo effectiuè, & ſic denominatur à motu, vt eſt actio, ſeu potius à motione, quæ denominet agens, ſecũdo formaliter, quia vt ſic denominat, non ipsũ agens mouere, ſed per ſe ipſum mouere ipſum mobile, ſicut albefacere, vt actio denominat agens, at vt formaliter reddit ſubiectum albũ, denominat motum, & ipſam etiam formam in eſſe permanenti; & hoc ſignificat Ariſt. ibidem, vbi ait eſſe actum mobilis vt ſic, & tex. 17. dicitur actus actiui, & paſſiui materialiter ſumptus, nam formaliter non eſt niſi actus mobilis vt ſic, & eodem modo diſtingui poteſt alteratio effectiuè, & formaliter, quæ ſcilicet alterat in ge-

in genere cauſæ formalis.

16 Ad 1. Confir. Reſp. motum illũ rectè diſtingui ſecundum tres illas habitudines, ſed negamus motum cõſtitui per habitudinem, quæ eſt ad agens, ſed per habitudinem ſubiecti inter terminum à *quo*, & ad *quem*, omnia enim hæc ſunt realiter idẽ cum forma, quæ habet rationem formæ, & habet rationem actionis; tum paſſionis, & motus, ex his prima ratio in illa entitate eſt actio, quia per illã entitas tota habet exiſtentia ab agente: qualis autem ſit hæc prioritas, dicetur alibi.

Motus conſtituitur per ordinem ſubiecti inter terminum à quo, & ad quem.

17 Ad 2. Reſp. motum materialiter ſumptum eſſe actum agentis, & patientis, non autem formaliter ſumptum, quia ſic eſt actus mobilis.

Motus formaliter eſt actus mobilis.

Ad 3. confir.

Ad 3. Primo actum actiuorum recipi in patiente bene diſpoſitio, intelligi de ipſa actione, & motu materialiter ſumpto: quia quidquid eſt ab agẽte, ſiue ſit forma, ſiue motus, ſiue paſſio, ſiue actio, eſt in ſubiecto, circa quod operatur agens.

Reſp. 2. Etiam ſi intelligatur de actione, vt dicit actum agentis, adhuc non ſequitur ipſũ motum eſſe actionem formaliter, ſed ipſam actionem eſſe in paſſo capaci actionis, quia nõ quodlibet agens poteſt agere in quolibet, nam diuerſa ratione hæ tres habitudines sũt in paſſo, vt dicemus cum de diſtinctione.

Reſp. 3. Intelligi de actu terminatiuè, quia terminus actionis eſt in paſſo diſpoſito.

Ad 4. confir.

Ad 4. Reſp. Hæc tria differre ſecundum eſſentiam, quia ſunt habitudines diuerſæ rationis, cum reſpiciant diuerſos terminos formaliter, vt infra, neque tamen hinc ſequitur poſſe inter ſe ſeparari, quia habẽt identitatem realẽ.

18 Ad 5. Reſp. Efficiens eſſe principiũ motus, & transmutationis materialiter ſumptæ, nam motus vt eſt actus agentis, eſt ſola actio, & materialiter motus, & idem dicitur de diſpoſitione naturæ.

Ad 5. confir.

Ad 6. confir.

Ad 6. Rectè quidem id probare Ariſt. quia cum actio naturalis ſemper ſit inſeparabiliter coniuncta cũ motu, ſi ipſa eſſet in agente, iam ſimul cum ipſa, in illo eſſet motus. At Dices. Si actio, vt actio formaliter reciperetur in agẽte, per illam formaliter mutaretur, quia ex non agente per aliquid ſibi intrinſecum fieret agẽs, ergo actio, vt actio eſt motus non ſolum identicè, ſed formaliter; nam motus formaliter eſt id, per quod formaliter ſubiectum mutatur.

Inſtantia.

Reſp. Ex hoc probari in conceptu actionis includi rationem formalem motus, non tamen actionem includi in motu, de quo nos quærimus.

Diluitur.

Reſp. 2. Ad hanc denominationem ſatis eſſe realem identitatem illorum conceptuũ, vt patet ex eo, quod ex actione, quæ reciperetur in agente, ſicut trãſmutaretur agens, ita etiam pateretur, & tamen conſtat actionem, & paſſionẽ nõ ſe mutuo formaliter includere, ergo ſufficit idẽtitas realis ad talem denominationem, quia ſecundum vnam rationem tribueret vnam, & ſecundum aliam, tribueret alteram denominationem.

19 Dices. Lignũ mouetur præciſè ex eo, quod ignis circa lignum generat ignem, ergo generatio, quæ eſt ab igne, eſt motus, ſed hæc generatio eſt actio, ergo motus eſt actio. Confir quia motus formaliter eſt ab aliquo, & in aliquo, ſ. à motore in mobili; ergo motus eſt formaliter actio, & paſſio; quia actio eſt actus ab agente, & paſſio in patiente.

Obiectio.

Confirmatur.

Reſp. concedendo illud lignum moueri, ſed non præciſè ex habitudine agentis ad effectũ, ſed ex habitudine ſubiecti inter duos terminos, quæ habitudo eſt coniuncta cum habitudine agentis ad effectum.

Reſponſ.

Ad confir. motus formaliter, vt habet rationem formalem mouendi formaliter ſubiectũ, nõ dicit habitudinem ad motorem, ſed ad ſubiectum ſub ratione mobilis, etiam ſi per impoſſibile non eſſet ab alio.

Ad confirmationem.

Et ex his patet ad alia, quæ afferuntur in illa prima opinione, nam quomodo hæc tria diſtinguantur, dicetur infra.

DVBITATIO III.

An motus ſit in prædicamento ſui termini.

ART. I. Opiniones Doctorum.

Prima opinio eſt negantium, prob. quia motus habet rationem vniuocam ad ſuas ſpecies motus, ſed ratio vniuoca non poteſt eſſe tranſcendentalis, quia omne prædicatum vniuocum continetur ſub certo genere entis; ergo neque motus poteſt eſſe tranſcẽdentalis: at ſi eſſet in prædicamento ſui termini, eſſet tranſcendẽtalis, quia pertineret ad omnia prædicamenta, ad quæ pertinent termini motus.

1 *Motum eſſe in prædicamento ſui termini negãt aliqui. Ratio.*

Confir. quia motus habet ſuam propriam rationem entis diſtinctam à ratione formæ, ergo debet reponi ſub certo prædicamento diſtincto a prædicamentis formarum; conſequẽtia probatur, quia prędicamenta diuerſa ſunt poſita ad cognoſcendas diſtinctas rationes entium; antec. probatur, quia motus eſt via ad terminum, & eſt id, per quod acquiritur terminus, at hæ rationes ſunt diſtinctæ vt ſuo loco, ergo.

Confirm.

Confir. 2. quia ſi ratio motus pertineret ad prædicamentum termini, ſequeretur motum in communi ad nullum prædicamentum pertinere, quia terminus, ſeu forma in communi ad nullum prædicamentum pertinet; at eſt abſurdum ſpecies alicuius generis eſſe in prædicamento, & genus illorum nullo prædicamẽto contineri, neque vt ſummum, neq; vt ſubalternum genus.

Confirma.

Hi tamen diuiſi ſunt, nam aliqui dicũt motum nulla ratione pertinere ad prædicamentũ ſui termini, quia ſecundum propriam rationẽ diſtinguitur à termino.

Diſcrimen inter hos Auctores.

Alij tamen diſtingunt motum accipi dupliciter, Primo vt dicit formam ſub eſſe imperfecto, & ſic eſt in prædicamento ſui termini; Secundo vt viã ad terminum, & ſic ſicut diſtinguitur à termino, ſic non eſt in prædicamento ſui termini; ſed conſtituit prædicamentum per ſe,

ſe, ſcilicet paſſionis, vnde Ariſt. in prędicamento paſſionis, ait calefieri eſſe pati: ita Auer. 3. phyſ. tex. 4. & 5. phyſ. tex. 9. vbi motũ pro forma appellat motum ſecundum materiã, & vt actum appellat ſecundum formam. A

Auer.

4 *Alij ſecundo diſtinguunt.*

2. Opinio eſt dicentium actionem, & paſſionem poſſe accipi tripliciter 1. materialiter ſcilicet pro motu, & ſic actio, & paſſio ſunt in genere termini, ſicut & motus; 2. formaliter pro reſpectibus, & ſic ſunt in diſtinctis prædicamentis; 3. pro aggregato ex materiali, & formali, & ſic in nullo ſunt prædicamento, quod ſi obijcias, quod reſpectus ad mouens, & mobile ſunt in genere relationis. Reſp. id verum de reſpectibus mouentis ad mobile: & mobilis ad mouens, non autem de reſpectibus motus ad mouens, & ad mobile, quia hi reſpectus B ſunt tranſcendentales, & pertinent ad actionẽ, vel paſſionem, ita Burl. 3. phyſ. t. 23. d. primo.

Burla.

5 *Tertia opinio eſt Suarez.*

3. Opinio eſt Suar. diſp. 49. ſect. 2. motum acceptum pro forma eſſe quidem in prædicamento formæ, ſed eam acceptionem eſſe valde impropriam; tum quia forma eſt terminus motus, tum quia forma præciſo fluxu, nec habet rationẽ motus, nec actionis, nec paſſionis, quare fluxus ipſe recipit has denominationes, qui conſideratus vt via ad terminum præſcindendo à ſubiecti denominatione, & ordine ab agente, in nullo ponitur prædicamento, nam prædicamenta continent ea, quæ prædicantur de prima ſubſtantia, at ſic præcisè non prædi- C catur. At cõſideratus vt eſt actus mobilis, pertinet ad prædicamentum paſſionis. Hinc patet Ariſt. in poſtprædicamentis accepiſſe motum, vel vniuerſaliter ad mot' acquiſitiuos ſiue ſubſtantiales, ſiue accidentales, & purè deperditiuos, qua ratione eſt quid analogũ, vnde ibi generationem, & corruptionem voluit inter ſpecies motus, vel præciſiuè, quomodo eſt quid commune ad actionem, & paſſionem, nam ibi tractat de proprietatibus motus, & alijs, quæ omnia sũt communia actioni, & paſſioni, & ita motum accipit 3. phyſ. tex. 4. dum ait non eſſe præter res.

6 *Non probatur propter duo.*

In qua opinione duo diſplicẽt: Primo, quod D putat fluxum, vt eſt via ad terminũ, abſtrahendo à ſubiecto habere rationem motus; nam ſupra oſtendimus motum ſecundum ſpecificam rationem dicere actualem ordinem ad ſubiectum; neque præciſo illo, habere poſſe rationẽ motus, & mutationis, niſi impropriã, & ex modo concipiendi qualem habet terminus creationis.

Secundo diſplicet dum motum vt reſpicit ſubiectum, putat idẽtificari formaliter cũ paſſione, nam oſtendimus differre non ſolum ratione termini, à *quo*, qui connotatur à motu, & non à paſſione, ſed etiam ratione ordinis ad agens connotati à paſſione, & non à motu; vnde E etiam Tertio differunt quoad terminum formalem, quia motus reſpicit formam, vt excludentem terminũ à *quo*, at paſſio reſpicit eandem formam, vt communicatam ab alio.

7 *Secundũ alios*

4. Opinio eſt dicentium, motum ad nullum prædicamentũ per ſe directè pertinere, ſed per accidẽs, ratione ſ. alterius, & reductiuè ad prędicamentum formæ, ad quam tendit. Ita communis, quam videtur ſequi Auer. 3. phyſ. t. 4. & ſeq. & 5. phyſ. t. 9. Alber. tract. 1. c. 3. & apud ipſum probati viri in ſecta peripatetica, Sonc. 4. met. q. 16. ad 4. vbi motum per ſe eſſe de natura termini, propter quod non eſt in vno genere, ſed circuit multa genera, & ideo ponitur inter poſtprædicamenta, quia non diſtinguitur à termino, vt ipſemet docet 5. met. q. 24. Alenſ. tex. 26. eſſe de genere termini, & 11. met. fol. mihi 318. & ſeq. vbi ex Ariſt. ibi ſum. 4. c. 2. probat motum non eſſe vndecimum prædicamentum, quia motus non eſt quid ſeparatum à terminis, ſed dicit formam, quæ terminat motum, licet ſecundum diuerſum modũ, nam motus dicit formam ſub eſſe imperfecto, & forma ſub eſſe perfecto, vnde motus eſt in genere, & ſpecie termini; nam motus ad rem, quę eſt in ſpeciali genere, eſt in illo genere ſcilicet qualitatis, quantitatis, &c. & in ſpecie per terminum determinatæ ſpeciei. Hinc deducit tot eſſe genera motuum, quot entium, ad quæ eſt motus. Flandr. 11. met. q. 9. ex D. Thom. & videndus 5. met, q. 22. ar. 3. vbi de diſtinctione actionis, & paſſionis; ſequuntur recentiores cõmuniter Greg. 2. d. 1. q. 4. ar. 1. poſt tertiã concluſionem, qui ait, ſuo tempore fuiſſe opinionem famoſam, quia ſubiectum mutari non eſt aliud, quam habere formam ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiue, quam prius non habebat.

Motus directè nõ eſt in prædicamẽto, ſed per accidẽs ratione formæ.

Auer.

Alber.

Soncinaſ.

Alenſ.

Flandr.

Gregor.

8 *Primũ diſcrimen inter hos Auctores.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Primo, nam quidam putant motum non poni per ſe in aliquo prædicamento, neque ſumptum in genere, neque in ſpecie, ſed reduci ad prædicamentum termini, quia eſt via ad terminum, ſeù acquiſitio termini; at via non per ſe, ſed reductiuè pertinet ad prædicamentum, ſicuti patet ex alijs, nam vt in genere ſubſtantiæ materia, quæ eſt principiũ, reducitur ad prædicamentum compoſiti, & vnitas; & punctum reducitur ad quantitatem; ita via, quæ eſt principiũ termini, reducitur ad terminum; nam via per ſuam eſſentiam, & differentiam ſpecificam differt à termino, vt nigreſcere non eſt qualitas, nec ſpecies qualitatis. Ita Auicenna apud Albertum, & & alij probati Peripatetici. Neque dicas principium remanet in re principiata, vt materia, & forma; nam hoc verum eſt in rebus permanentibus; at motus eſt principium ſicut via, atque adeo non vt ens permanens. Confir. quia ideo Ariſtoteles generationem dicit eſſe naturam, quia eſt via ad naturam; ergo motus eſt in genere, quia eſt via ad genus.

Auicenna.

Aliud diſcrimen.

Alij vero putant, motum in genere, in nullo eſſe prædicamento, ſed in ſpecie, eſſe in prædicamento formæ, ſed ſecundum diuerſum modum, nam forma dicit rem ſub eſſe ſuo completo; at motus dicit eamdem ſub eſſe imperfecto, ideo eſſentialiter ſunt in eodem prædicamento, & quia inde videtur ſequi, formam remiſſam eſſe per ſe in genere eodẽ, in quo eſt intenſa; ideo dicunt, hanc imperfectionem nõ intelligi quoad gradum eſſendi, vel quoad rationem eſſentiæ, quomodo nigredo eſt imper-

fectior

perfectior albedine, ſed quoad modum exiſtendi, quia motus ſignificat formam, vt eſt in fieri, vt opponitur formæ in eſſe quieto, atque adeo vt habet modum exiſtendi imperfectè, ſub qua mobile non quieſcit; at terminus etiam imperfectus, quia eſt via ad genus quoad gradum, vel eſſentiam, habet modum exiſtendi perfectum, ſicut habet forma intenſa, & perfecta eſſentia. Ita Burlæus 3.phy.tex.4.6.dico igitur. Confir. quia motus vel terminatur ad terminũ ſibi extrinſecum, & non contentum eſſentialiter intra motum; vel ad terminum ſibi eſſentialem, à quo ſolum differat ſecundum eſſe: non primum, quia ſic quilibet motus poſſet terminari ad quemlibet terminum, ſiquidem non eſt ſibi eſſentialis, ſed extrinſecus, ſeù extraneus, nam extraneum æqualiter eſt terminus extranei; ergo ad terminũ ſibi eſſentialem, atq; adeo motus, & terminus ſunt eiuſdem eſſentiæ.

Burlæus.

10

Confir. 2. Quia ſi linea fieret ex fluxu puncti, & terminaretur puncto, tunc punctum terminans, & fluens non eſſent diuerſa eſſentialiter, ſed ſolũ accidentaliter; ergo ſimiliter forma fluens, & terminans fluxum, ſiue qualitas, ſiue quantitas ſit, quæ fluit. Hinc Alpharabius ait, quod ſicut eſt additio lineæ ad lineã, & intenſi ad remiſſum, ita motus acquirit formam poſt formam. Ita Ariſt. Alex. Auer. & omnes Peripatetici apud Albertum.

Alphar.

11 Secundo differunt, quod aliqui velint, motũ, licet ſit ad terminum communẽ analogũ (quia nullum prædicatum eſſentiale eſt vniuocum decem prædicamentis) tamen ipſa ratio communis motus, quę ex illo termino analogo ſpecificatur, eſt vniuoca ad ſuas ſpecies, ſicut potentia actiua eſt vniuoca ad potentiam generatiuam, alteratiuam, loco motiuam &c. & tamen nihil eſt commune ſubſtantiæ, qualitati, quantitati, & vbi Scio alios reſpondere, omnibus dari communem rationem vniuocam accidentaliter, ſcilicet rationẽ terminatiuam. Sed alibi oſtendetur id falſo, & extra rem aſſeri.

2. Diſcrimen.

Alij vero dicunt rationem motus eſſe analogam, nec ſpeciales motus eſſe verè ſpecies motus, ſed modos quoſdam, quia aliter inuenitur motus in natura, quæ eſt huius prædicamentis & aliter in natura alterius; & ſic etiam ly actus, ſeù perfectio, per quam definitur motus, nõ eſt vnius rationis. Ita tribuitur Auerroi, & alijs.

Auer.

12 Tertio differunt, quod alij, motum, ſimpliciter dicunt, reduci ad prædicamentum termini. Alij vero cum Alberto diſtinguunt, motũ poſſe conſiderari dupliciter; Primo ſecundũ eſſe, quod habet in mobili. Secundo vt cauſatur à mouente; & ſic eſt effectus actionis, & nõ actio, quia actio eſt in agente, ſed motus in mobili; vnde mouere mouentis, nõ eſt eſſẽtialiter motus mobilis, ſed cauſatiuè. At primo modo adhuc poſſe conſiderari dupliciter: Primò ſecundum eſſe, quod habet in mobili. Secundo vt eſt cauſans aliquid in mobili: & quidẽ primo modo accipitur ſm̃ propriam eſſentiã, & pertinet ad prędicamentũ formæ, ſicut imperfectum eſt eiuſdem generis cum perfecto. At ſecundo modo eſt in prædicamẽto paſſionis, quia motus vt

3. Diſcrimen.

A ſic eſt affectio mobilis cauſata à motu, ideſt à forma fluẽte de eſſe in eſſe eo, quod mouetur.

Alij autẽ dicunt, partim reduci ad prædicamentũ formę, q̃nus pars materialis illius eſt ipſa formalitas termini; partim ad actionẽ, quatenus formalitas actionis eſt pars formalis motus. 13

ART. II. Opinio Auctoris.

Concl. 1. Motus vt eſt via ad formã, pertinet ad prædicamentũ formæ, ſed reductiuè vt principium, ita Auic. apud Albert. & Auer. 14

Motus vt via ad formã, eſt in pdicamento formæ reductiuè. Auicenna. Auer.

1. Pars patet: via ad formã, eſt quodammodo forma, vt via ad naturam, eſt natura 2.phy.14. neq; dicas cum Burl. Ariſt. loqui de via *in quã*, non de via *per quam*, nam generatio, de qua ibi

B Ariſt. eſt via *per quam* .ſ. peruenitur ad genitũ. Conf. qa mot⁹ eſt via, q̃ns eſt tẽdẽtia, & acquiſitio termini; ſed acquiſitio, & tendẽtia eſt formalis participatio quædã termini; ergo pertinent ſm̃ quandã conuenientiã ad prædicamẽtum termini. Minor probatur ex Auer. 5. phyſ. com. 9. vbi ait, viam, & mediũ inter potentiã, & actũ eſſe de genere actus, qui eſt cõplementũ; nã ſi potẽtia, & actus sũt in eodẽ genere, multò magis mediũ inter potentiã, & actũ: imo ex Auer. eſt in eadẽ ſpe. quia, inquit, ire calorẽ, eſt quodãmodo calor. Neq; dicas cũ Burleo id eſſe verũ de medio *in quod* vt eſt forma embrionis, in quã primò mobile tranſmutatur, quã ſit forma

Confirmatur.

C hominis; nõ autẽ de medio *per quod*, qualis eſt tranſmutatio; nam ibi vult probare, motum, & generationem eſſe de genere termini, at per medium, *in quod*, non rectè id probaretur.

2. Pars probatur; quia via ſe tenet ex parte principij effectiui, vel ſubiectiui: ſed hæc habẽt rationem principij reſpectu termini; ergo & via, quæ ſe tenet ex parte ipſorum. 15

Confir. Quia via eſt prior, quam terminus in eadem coordinatione; ergo habet rationẽ principij, quia omne prius altero eiuſdem coordinationis habet aliquam rationem primi, atque adeo principij aliorum eiuſdẽ coordinationis.

Confir. 2. Quia terminus pendet aliquo mo-

D do à via, per quam eſt.

3. Pars probatur, quia omne principiũ alterius, reducitur ad idẽ prædicamentũ, in quo eſt res principiata; quod eſt verũ non ſolũ in principijs intrinſecis, & imperfectis, vt sũt materia, forma, vnio; punctũ, & vnitas, &c. ſed in principijs perfectis, vt ſunt efficiens, & finis; nam licet hæc ſecundum proprias rationes ſint in alio prædicamento, vel in nullo, tamen ſub ratione principij reuocantur ad prædicamentum, in quo ponitur effectus.

Dices: Principium alicuius generis eſt ante omnia, quæ ſunt illius generis, ſed motus non eſt huiuſmodi, ergo minor probatur; nam mo- 16

Obiectio.

E tus, quæ eſt alteratio, cauſatur ab aliquo, quod eſt in genere qualitatis, ſcilicet à calore &c. ergo. Reſp. Albertus, motum eſſe principium alicuius, quod eſt in aliquo genere, & cauſari, tanquam actum, ab aliquo, quod eſt eiuſdẽ generis; vnde nullus motus in particularis eſt principiũ totius generis: quod ſi ponatur motus vt

Reſp. ex Alb.

principium totius generis tunc ille motus non cauſabitur ab aliquo illius generis, ſed ab aliquo quod ſit extra illud genus; vt v.g. calefactio, quæ eſt principium omnium calorum, nō poteſt eſſe ab aliquo calore, ſed ab alio, quod ſit extra illos omnes calores.

17 *1. Obiectio.* Dices 2. Sicut actio, quæ eſt via, per quam agēs tendit ad formā, non eſt in genere formæ, ſed in genere determinato actionis; ita motus, qui eſt via per quā mobile, tendit in formā, nō eſt in prædicamento termini, ſed determinato, quod nō poteſt eſſe aliud, quam prædicamentum paſſionis.

Reſp. 1. Reſp. 1. Ex hac ratione potius probari, motum conſtituere peculiare prædicamentū, ſicut actio, & paſſio; nam motus habet ſuā peculiarem denominationem diſtinctam à denominatione actionis, & paſſionis.

Reſp. 2. Reſp. 2. Ex dictis in Logica, petere diuerſitatem rationis, & motus, ac paſſionis, vt ſupra notaui; nam actio denominat agens, vt communicat exiſtentiam effectui; & paſſio denominat paſſum, vt recipiens effectum ab agente; vnde vtraque dicit conceptum perfectum, quatenus perficiunt agens, & paſſum: at motus vt denominat mobile dicit eſſe in tranſitu de vna in alia formā, qui tranſitus habet imperfectum conceptum in ratione entis; quare nō eſt tendentia in illis eiuſdē rationis.

18 *Inſtantia.* At inſtabis Motus vt via non dicit maiorem imperfectionē, quam actio, & paſſio; nam omnia reſpiciunt terminū vt finem; neque imperfectio debet excludere à prædicamentis, quia non omnia ſunt æquè perfecta; & quod ſub vna ratione, vel genere eſt imperfectum, poteſt in alio genere eſſe perfectum, & ſub hac ratione poni in prædicamentis.

19 *Solutio Suar.* Reſp. Propter hoc Suar. diſp. 49. ſec. 2. nu. 20 putat, hanc rationē eſſe inſufficientē, quia eadē eſt ratio de actione, paſſione, & motu.

Impugnatur. Sed nō placet; quia, vt diximus, licet nō quælibet imperfectio impediat aliquid eſſe in prædicamēto, tñ aliqua impedit, vt diximus de materia, forma, punctis, &c. de qua imperfectione diximus in Logica: ea autē eſt, ꝙ res reſpiciat intrinſecè aliud, à quo cōpleatur, & perficiatur, vt ibi explicauimus; & huiuſmodi eſt imperfectio motus, qui eſſentialiter eſt ipſa tendētia in terminū, à quo, tanquā à fine intrinſeco, perficitur: Hoc autem non eſt in actione, quia ſicut agens nō perficitur per terminū, ſed per ſe dat perfectionē termino, ita & actio, quæ ſe tenet ex parte agentis; & paſſio, quæ cū ſit receptio, ſe tenet ex parte paſſi, ꝙ ex ſe nō tendit ad terminū, ſed illum recipit ab alio communicatū, deinde dico imperfectionē incluſā in actione, & paſſione in ordine ad terminū. illis conuenire, ex eo quod includunt aliquid motus non præcisè ex propria ratione formali, quia actio reſpicit agens, & paſſio paſſum.

20 *Motus dicens terminū ſub eſſe incōpleto, eſt in prædicamento termini.* 2. Concl. Motus vt dicit terminum ſub eſſe incompleto, pertinet ad prædicamentum termini; patet ex dictis in 4. opin. & ex 3 phyſ. 4 & 5. t. 31. ex cōmuni expoſitione, nam motus hoc modo acceptus non differt à termino eſſentialiter, ſed accidentaliter, id eſt ſecundum diuerſum modum eſſendi, nam terminus dicit formam quatenus informat actu ſubiectum in eſſe quieto; at motus dicit eandem formam, vt informat ſubiectum actu cum admixtione potentiæ, nam denominat mobile vt exiſtens ſub acquiſitione formæ, ſeù tranſitu ad formam; vnde mobile vt ſtat ſub motu, non eſt ſub omnimoda priuatione formæ cum potētia excludente omnem actum formæ, ſed eſt aliquo modo actu ſub forma ſub eſſe imperfecto ſecundum modum eſſendi, cum potentia ad perfectum ſecundum modum eſſendi, nam eſt in potentia ad formam ſecundum eſſe actuale, & quietum.

Confir. Motus formaliter eſt acquiſitio termini: ſed hæc non eſt aliud, quam exiſtentia vt de nouo incipiens, at exiſtentia pertinet ad prædicamentum eſſentiæ. 21 *Confirmatur.*

Dices. Motus eſt ad ſubſtantiam, quantitatem, & vbi: ſed in his non eſt forma diminuta, quia nihil horum ſuſcipit magis, & minus. *Obiectio.*

Confir. Quia vbi non poteſt fluere de imperfecto ad perfectum, quia mobile dum mouetur in quolibet inſtanti ſemper eſt ſub alio, & alio vbi. *Confir. 1.*

Confir. 2. Quia ſi motus eſt idem cum ſuo termino, ſequitur motum localem eſſe idem cum vbi, quod eſt terminus motus, atque adeo eſſet in inſtanti, ſicut eſt aliquod vbi terminans motum. 22 *Confir. 2.*

Reſp. Formam diminutam accipi dupliciter. Primo, diminutione remiſſionis, quæ opponitur formæ intenſæ, & hæc non reperitur in genere ſubſtantiæ, quantitatis, & vbi: Secundo diminutione potentiæ, quæ opponitur actui quietationis, & hæc reperitur in illis generibus, quia forma ſubſtantialis eſt in fieri, & eſſe quieto. *Reſpon.*

Ad 1. Confir. Motum non dici formam diminutam, quaſi ipſa fluat de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum, ſed dicitur illa, ſub qua mobile exiſtens fluit, & tranſit ad eſſe perfectū. 23 *Ad 1. confir.*

Ad 2. Reſp. Vbi, ſub quo mobile manet tantum per inſtans, eſt imperfectum, quia eſt in potentia, cum mobile non quieſcat ſub illo, nam quies non eſt in inſtanti, ſed in tempore, cum ſit priuatio motus: Vnde Ego reſpondeo, motum idētificari cum ſuo termino, quod ſi motus eſt ſucceſſiuus, terminus debet eſſe diuiſibilis, vt per partes poſſit acquiri; ſi verò eſt indiuiſibilis, acquiritur per acquiſitionem ſibi proportionatam. ſ. indiuiſibilem, quæ non eſt ſucceſſiua, ſed in inſtanti, ſicut eſt ſuus terminus. *Ad 2. confir.*

Dices 2. Si motus non differt à forma terminante, niſi ſicut imperfecta à perfecta, ſequitur ſemper motum eſſe eiuſdem ſpeciei cū termino, quia forma imperfecta, & perfecta ſunt eiuſdem ſpeciei cum non differant, niſi ſicut magis, & minus; at illud eſſe falſum patet ex motu ex nigro in album, nam ex Ariſt. 8. phyſ. mobile toto tempore in quolibet inſtanti mēſurante motum, eſt ſub forma priori, & ſolum in vltimo inſtanti ſub poſteriori. 24 *2. Obiectio.*

Confir.

Confirmatur. Conf. Quia forma eſt in termino motus: ergo ſi motus eſt idẽ cum termino, ſequitur motum eſſe in fine motus; at conſtat motũ præcedere.

25 *Reſpon.* Reſp. Motum acceptũ pro forma diminuta ſemper eſſe in eodem genere cũ termino motus; non tamen ſemper in eadem ſpecie, nam licèt diuerſitas perfectionis ſecundum gradus eiuſdem formæ nõ variet ſpeciem, tamen quia eſt ſecundum formas ſpecificas ſecundum. ſe, tunc variat ſpeciẽ, nam forma animalis eſt perfectior forma ſpermatis.

Ad confirm. Ad confir. Reſp. Rectè inde probari motum etiam ſumptũ pro forma imperfecta, diſtingui à forma perfecta, & completa completione quietationis. Neque Ariſt. negat mobile dum mouetur .ſ. ſucceſſiuè, non eſſe aliquo modo ſub forma poſteriori, ſed non eſſe completè, nam non cõpletur ſub certo gradu, niſi in fine, vt alibi oſtendemus, & ſicut terminus per diuerſas ſui partes, terminat diuerſas partes motus, ita identificatur cum illis ſibi proportionatis. Dixi ſucceſſiuè, nam quando motus eſt inſtantaneus, eſt alia ratio, vt alibi.

26 *3.Concluſio.* 3. Concl. Motus etiam vt dicit formã diminutam, non eſt in eodẽ genere cum forma perfecta eodẽ modo, ſed diuerſo Nam forma perfecta, ſeu terminus ſub eſſe quieto, eſt in prædicamento directè, & per ſe, ſiue in recta linea, quando prædicatur in recto, & in quid de indiuiduo, ſiue à latere quando non ſic prædicatur, vt materia, forma, differentiæ &c. At motus neutro modo eſt in prædicamento, ſed reductiuè, & per accidens, tum quia ob ſui imperfectionem non habet eſſe prædicamẽtale, ſicut Deus ob ſui perfectionem, ſiue quia ſicut generatio non dicitur natura niſi per analogiã ad ad naturam, quæ eſt ſubſtantialis forma, cum ipſa in ſe non ſit talis; ita & motus.

Confirmatur. Confir. 1. Quia motus eſt exiſtentia formæ, vt de nouo incipiens vt .ſ. dictũ eſt, ſed exiſtentia non pertinet æque primo ad prædicamentum, ac eſſentia, ſed reductiuè, quia in prædicamentis ponuntur entia ſecundum eſſentiã.

Confir. 2. Quia mobile tendẽs ad formã per motum, eſt principium formæ, *vt quod*; & tñ non pertinet ad prædicamentũ formæ niſi reductiuè, ergo & motus, qui eſt principiũ formę *vt quo*; quia habet imperfectiorẽ rationẽ principij, & idẽ argumentũ ſumi poteſt ex efficiente, quod reductiuè pertinet ad prædicamentũ effect'; vnde Deus, qui in nullo eſt p̃dicamẽto, dr̃ eſſe in omnibus reductiuè, quatenus eſt omnium primũ principiũ. Neque in quæſtione de nomine ſunt plura dicenda; nam de re conſtat; quod non ſit in prædicamento in recta linea; ſed an reductiuè, an à latere, vel alia ratione, quæſtio eſt potius de nomine, quam de re.

1.Obiectio. Dices, eadem eſt forma ſub eſſe quieto, & ſub eſſe fluente, ſeu in fieri, ergo eodem modo pertinet ad prædicamentũ, nam idem non poteſt diuerſo iure cenſeri.

Reſpon. Reſp. Eſſe quidẽ realiter, ſed diuerſa ſm̃ rationem formalẽ, vt infra, quæ diuerſitas ſufficit non ſolũ ad reponendã eandem entitatem ſub diuerſa ratione in eodẽ prædicamento diuerſo modo, ſed etiam in diuerſis ſpeciebus, & vt eadem qualitas caloris eſt in ſecunda, & tertia ſpecie qualitatis ſub diuerſa ratione, & actio, & paſſio, & quantitas, ac vbi in diuerſis prædicamentis.

Dices 2. Cum motus dicat ordinem ad ſubiectũ, & terminũ, cur magis reducitur ad prędicamentũ termini, quã ſubiecti? Reſp. ob duas rõnes. Prima eſt, quia motus habet maiorẽ idẽtitatẽ cũ termino in rõne entis, quã cũ ſubiecto, at res ponuntur in prædicamentis ſm̃ rationẽ entis, quã includunt. Secunda, quia ordo ad terminum eſt magis intrinſecus, cum inde habet ſuam ſpetiem in ratione entis. 27 *2.Obiectio. Reſpon.*

Dices 3. Cum motus includat relationẽ, cur non reuocatur ad prædicamentum relationis? 28 *3.Obiectio.*

B Reſp. Quia relatio quã includit, non eſt prędicamentalis; cum ipſe ſit fundamentum huius relationis, quare non poteſt pertinere ad prædicamentum relationis, ad quod pertinent ſolũ relationes prædicamentales. *Reſpon. 1.*

Reſp. 2. Relationẽ incluſã eſſe tranſcendentalem, quæ pertinet ad varia prædicamenta, alioqui omne accidens eſſet in prædicamento relationis; añs prob. quia tres relationes poſſumus concipere in motu, vna ad terminũ, altera ad ſubiectũ, & conſtat has eſſe tranſcendẽtales, vt patet ex alijs accidentibus, quę reſpiciũt terminum, & ſubiectum. Tertia aſt ad mouens, & hanc diximus non includi in motu. ſed eſſe cõ-C ſtitutiuũ motus in rõne actionis, & ẽt ſi includeretur in motu, illã conſtat eſſe tranſcendentalẽ. Inſtabis relatio effectus ad cauſã eſt prædicamentalis, ſed motus refertur ad mouens, vt ad ſui cauſã. Confir. in 3. phy. t. 3. adducit diuiſionem relationis, vt inde colligat definitionem motus, ergo in motu includitur relatio p̃dicamentalis. Reſp. relationẽ effectus ad cauſam, quæ ſupponit actionẽ, & paſſionem, eſſe prędicamentalẽ, ex 5. met. t. 20. nõ autem quæ includitur in actione, & paſſione, & per conſequens identicè cũ motu; imò neq; relatio incluſa ſm̃ aliquos in eſſentia effectus eſt prędicamentalis, etiam ſi ſupponat actionẽ, alioqui omnes crea-D turæ eſſent in prædicamento relationis. *Reſpon. 2.* *Inſtantia.* *Soluitur.*

Dices 4. Cur ratione ſucceſſionis continuæ, non ponitur in prædicamento quantitatis. 29 *Obiectio*

Reſp. Nos hic loqui de motu, vt abſtrahit à ſucceſſione, & ſolũ de eo tractamus, vt eſt acquiſitio termini, nam de ſucceſſiuo infra. *Reſpon.*

ART. IV. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

30 *An eſſẽtia motus ſit vniuoca ad ſuas ſpecies infra.* AD primũ argumẽtũ primę opinionis Reſp. infra oſtẽdemus, an ratio motus ſit vniuoca ad ſuas ſpecies, nam Suar. diſp. 49. ſect. 2. nu. 16. & ſeq. ait motum, qui eſt accidentalis actus mobilis, eſſe vniuocũ, ſed cõmunis negat, tamẽ E ſuppoſita huiuſmodi vniuocatione, adhuc non ſequitur cõſtituere nouũ prędicamẽtũ per ſe, quia aliquid vniuocum poteſt accidentaliter, & denominatiuè prædicari de omnibus prædicamẽtis, vt prædicamẽtalis relatio de ſubſtãtia, quantitate, qualitate, &c. ſimiliter vbi de iiſdẽ; &c. atq; adeo poſſet cõtineri in certo, & determinato

minato prædicamẽto, etiam ſi de alijs prædicetur, quare cum negant Doctores decem prędicamentis eſſe aliquod commune vniuocum, intelligunt de vniuoco eſſentiali; & cum Doctores omnia prædicata tranſcendentalia reuocãt ad quinque ſcilicet rem, ens, verum, bonum, aliquid, loquitur de tranſcendentibus, quæ cõcomitantur ens, vt ens.

Ad 1. confir. Ad 1. Confir. Reſp. Etiam ſi illæ rationes ponantur diſtinctæ, adhuc tamen nõ ſequitur poni in diſtincto, & determinato prædicamento, quia non habent entitatẽ perfectam, qualis exigitur ad coordinationem prædicamentalem, & ideo ponuntur in prædicamentis reductiuè.

31 *Ad 2. confir.* Ad 2. Conf. Vt ratio terminatiua in cõmuni, nullũ certũ ſibi prædicamentũ determinat, ſed vagatur per omnia, ad quæ cõtrahitur, ita motus in cõmuni reducitur ad prędicamentũ ſpeciei, ad quam cõtrahitur, at ſecundũ ſe ad nullum prædicamentũ determinatũ pertinet, neq; eſt abſurdum ſpeciẽ pertinere ad aliquod prędicamentum, & genus illius, ratione ſui ad nullum quando eſt commune ad multa prædicamenta, vel quando genus ex ratione ſui, non eſt capax coordinationis prædicamentalis, vt dictum eſt de motu.

Inſtantia. At inquies, tunc ſaltem conſtituere deberet prædicamentũ per ſe, quia haberet omnes conditiones sũmi generis ſ. vniuocationem ad ſua inferiora, & negationem generis ſuperioris.

Soluitur. Reſp. deficere à ratione generis sũmi ob imperfectionẽ, quam in ſe includit, etiã ſi ponatur vniuocũ, quia coordinatio prædicamentalis eſt eorũ, quæ ſunt in genere entis perfecta, vt dictum eſt in ſecunda opinione ex Ariſt.

Alij dicũt deficere illi ſpecies, quia inferiora ſunt modi, non ſpecies vt ſubſtantia, & accidens reſpectu entis. Hinc patet quid dicendũ ſit de tertia ſententia.

Hinc 2. patet non eſſe, quod reſpondeamus argumẽtis tertiæ, & quartæ ſententiæ, quia illa probant noſtras concluſiones, etiã ſi aliqua ſint leuia, & ſi in aliquo opponuntur, ſoluta ſunt ex dictis.

QVAESTIO VII.

Qualis diſtinctio ſit inter actionem, paſſionem, & motum.

De hoc Hæru. quodl. 4. quæſt. 8.

DVBITATIO I.

Quæ requirantur ad actionem, & paſſionem.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Saxonia.* NOt. 1. Ex Sax. 3. phyſ. q. 9. actionem accipi quatrupliciter; Primo pro omni actu, vt 12. met. Deus dicitur actus purus. Secundo pro eo, quod ſignificatur per modũ actus ſecundi, vt intellectio, & volitio dicuntur actiones Dei. Tertio vt diſtinguitur contra factionem, vnde ſcientia actiua diſtinguitur contra artẽ, ideſt factiuam. Quarto pro operatione ipſius agentis, quomodo eſt vnum ex prædicamentis, & hoc modo hic accipitur. *Actio hic ſumitur pro agentis operatione.*

A

2. Not. Paſſionẽ accipi ſex modis. Primo pro omni forma accidẽtali: quo ſenſu turpitudo, & pulchritudo dicuntur paſſiones corporis; & ſcientiæ, & virtutes animæ. Secundo pro tertia ſpecie qualitatis. Tertio pro motibus appetitus ſenſitiui: quo ſcientia moralis dicitur refrenare paſſiones. Quarto pro motibus nociuis ſubiecti, qua ratione dicitur infirmus pati. Quinto pro proprietate eſſentiæ, qua rõne ſcientia demonſtrare dicitur de ſubiecto: hanc proprietatẽ ait Saxonia, dici, quia ſunt duo termini ſupponẽtes pro eadẽ re, quorũ vnus, qui aliquid connotat, dicitur paſſio, reliquus dicitur ſubiectũ, vt ſenſibile dicitur paſſio coloris. Sexto pro operatione agentis, vt recipitur in paſſo, & ita conſtituit prædicamentum, & accipitur hic. *Sex modis ſumi põt paſſio.* 2 *Quo ſẽſu accipitur hic paſſio.*

B

3. Not. Actionem, & paſſionẽ hic non accipi grammaticaliter, ſed realiter; dicitur n. actio grãmaticalis, quæ ſignificatur verbo actiuo, etiã ſi non ſit actus potẽtiæ actiuę, contra vero paſſio grãmaticalis dicitur, quæ ſignificatur verbo paſſiuo, etiamſi verè nihil ibi ſit, quod patiatur, vt v. g. cũ dicitur, forma informat, ly informat, ſignificat actionẽ informandi, cũ tñ illa informatio, vt eſt à forma, non eſt actio; ſic cũ materia dicitur recipere, & ſuſtẽtare formã: & ſimiliter dum dicitur obiectũ videri, amari &c. ibi ſignificatur paſſio quædã obiecti, cum tñ nihil patiatur. Dicitur autẽ actio realis, quæ eſt à potẽtia actiua, tanquã cauſalitas ipſius: quod dicitur propter formam, quæ eſt ab illa potentia, non tanquã cauſalitas, ſed terminus: paſſio autẽ dicitur, quæ eſt à potentia paſſiua, vt eius cauſalitas, de quibus videndum eſt, quid ſint. *Agimus hic de actione, & paſſione non grammaticaliter, ſed realiter.* 3

C

4 Not. Licet de his plura diximus in Logica tr. 17. q. 2. ſed ad complementũ doctrinę aliqua sũt hic examinãda; nam Ariſt. 3. phy. t. 19. actionem ait, eſſe actũ actiui; paſſionẽ, actũ paſſiui; & finis actionis eſt aliquid factũ; paſſionis autẽ eſt affecti. ſ. ſubiecti. Vnde infertur, paſſionẽ, & actionẽ inter ſe diſtingui ex principio, & ex fine. Deinde t. 20. inquirẽs, an actio ſit paſſiuo, & idẽ cum paſſione, ait. *Eſt n. doctio actus docentis, in quodã tñ, & nõ deciſus, ſed huius in hoc.* & t. 22. probãs actionẽ non eſſe omnino idẽ cũ paſſione, ſubdit. *Omnino aũt dicere eſt, quod neq; doctio cũ diſciplina, neq; actio cũ paſſione idẽ propriè eſt; ſed cui inſũt hęc, motus; nã huius in hoc, & huius ab hoc, actũ eſſe, rõne diuerſũ eſt.* 4 *Actio, & paſſio differunt ex principio, & ex fine.*

D

5. Not. diſtinctionem aliam eſſe rationis, quæ eſt per intellectum, aliam eſſe à parte rei, ideſt præciſa omni cognitione intellectus, ſed quæ conuenit ex natura rei ſiue ſit modalis, ſiue formalis, ſiue realis rata. *Diſtinctio alia rationis, alia realis.*

E

6. Not. Vt cognoſcatur diſtinctio inter aliqua, oportere prius cognoſcere rationes formales illorum conſtitutiuas, atque oportet cognoſcere, quid ſit actio, & paſſio, & motus; vt autem hæc cognoſcantur, opus eſt examinare, quæ ſint neceſſaria ad quidditatem, & exiſtentiam illorum; & ideo primo quæritur de requiſitis ad actionem, & paſſionem.

ART.

ART. II. Opinjones Doctorum.

5 *Tria ad actionē requiri putant aliqui.*

PRima opinio eſt dicentium, ad actionē propriè dictam tria requiri. Primū, vt quandiù exercetur, ſemper ſit in fieri, vnde excluduntur oēs formæ in eſſe quieto, vt albedo, calor, &c. Secundo, vt habeat ſubiectū inhæſionis, in quo exerceatur; vnde excluditur creatio. Tertio, vt ſit productio alicuius termini imperfectè, ideſt vt id, quod per eam producitur, quatenus producitur, ſit aliquid imperfectū tendens in terminū tanquā in aliquid completū, & perfectū in ſuo genere; ex hac.n.cōditione terminus nō eſt perfectus, dum ꝑducitur, ſed qn̄ productus eſt; hinc productio inſtantanea, nō eſt propriè actio, vt generatio, illuminatio, &c. quia per eā terminus ꝑducitur, & ꝑductus eſt, ita Scot. in 1.d.3.q.6. §.ad argumenta, & q.9. & quodl.13.

Scotus.

6 *Idem dic de paſsione.*

Hinc infert Scotus, idē proportionaliter dicendū de paſſione. Secundo infert intellectionē, & volitionē non eſſe propriè actiones, quia licet habeant primā, & ſecundā conditionē, nō tn̄ tertiā, quia ipſa eſt terminus actionis, & ꝓductionis; & licet ſit actus ſecūdus, non tn̄ omnis actus ſecundus eſt actio, vel paſſio; nam pōt eſſe qualitas, vt eſt intellectio. Hinc patet diuiſionē illā actionis in immanentē, & tranſeuntē partim eſſe vocis æquiuocæ in ſua ſignificata, partim generis vniuoci in ſuas ſpecies; nā ſi nomine actionis immanētis intelligatur ipſū intelligere, ſic eſt diuiſio æquiuoci; ſi autē intelligatur ipſa elicitio intellectionis, quæ immanet, ſicut ipſa intellectio, ſic eſt generis in ſpecies.

7 *Petrus Pariſienſis.*

Hanc ſequitur Petrus Pariſienſis loc.cit.q.9. vbi etiā aſſignat differentiā inter actionem de genere actionis, & eam, quæ eſt de genere qualitatis; nam hæc non tendit in alterū, vt aliquid accipiens eſſe reale, vt actio propriè, ſed in aliud, quod accipit eſſe ſecundum quid, vt eſſe cognitum, volitum, &c. Secundo tendit in aliquid vt terminum, & aliquid vt paſſum. Tertio actio propriè eſt gratia alterius; at quæ eſt qualitas, eſt gratia ſui. Hinc, actiones propriæ ſunt entitates reſpectiuæ, at aliæ ſunt abſolutæ, & illam videtur ſequi Vulpius 1.p.ſuæ Theol. trac.1.diſp.20.art.6.

Vulpius.

8 *Relata opinio refellitur.*

Sed hæc opinio in multis videtur deficere. Primo, quia negat creationē eſſe propriè actionem; contra ea, quæ oſtendimus in Logica loc. cit.& tom.1.opuſc.diſp.1. ſed excuſari poteſt, quod non negauerit eſſe veram actionem, ſed non propriè .ſ. ſecundum eam proprietatem, ſecundum quam Ariſtoteles nominat actionē de genere actionis; quia Ariſtoteles noluit ponere ſub genere actionis, niſi quæ ſunt ex ſubiecto, cui inferunt paſſionem, ſiue quia non agnouit aliud genus, ſiue quia non ab omnibus admittebatur. Vnde 2.phyſ.tex.29.definit efficiēs eſſe, vnde principium mutationis, & quietis, & D.Tho.in 1.d.8.q.4.ar.3.ad 3. ait, actionem prædicamentalem dicere aliquid fluēs ab agente in patiens. Secundo, dum negat actionē inſtantaneam eſſe propriè actionem; nam cum generatio ſit vera mutatio, vt infra oſtendemus, non poteſt concipi ſine aliqua actione. Et con-
A firmatur, quia materia prima per generationē, & formam genitam patitur; ergo debet dari actio reſpondens illi paſſioni, antecedens patet tum ex communi conceptu Peripateticorum; tum quia vbi eſt mutatio, ibi neceſſariò eſt paſſio. Quod ſi aduerſarij velint eſſe in ſuo modo loquendi pertinaces, non eſt cum illis contendendum, cum quæſtio hæc ſit de nomine, & de re ipſa conſtet; illud autem certum eſſe debet, hunc modum loquendi non eſſe Peripateticum, vt patet ex explicatione definitionis tradita de cauſa efficiente, quæ dicitur principiū mutationis, vt comprehendatur generatio. Vide, quæ docuimus in Logica tr.17.q.1.dub.3. vbi fuſè de hac re. *Confirmatur.*

9 *De quidditate actionis putāt alij non eſſe, inferre terminum ad quē.*

B 2. Opinio eſt dicentium, de ratione actionis non eſſe, inferre terminum ad quem, qui per illam exiſtat; nam poteſt dari actio, per quā nullum ens acquirat exiſtentiam. Ita videntur ſentire aliqui, qui negant per motum localem acquiri vbi intrinſecum, ſed ſolum acquiri à mobili locum extrinſecum præexiſtentem, ſed tamen coniunctum cum tali mobili; quæ coniunctio non eſt aliquis modus intrinſecus mobili, vel loco, ſed ſolum coexiſtentia vtriuſque cum negatione diſtantię, vt docet Sonc.5.met. q.40.& 41 eamdē ſequi videtur, qui negant per cognitionē intuitiuā Dei produci Verbū, quia illius actionis terminus nō ſit alius, quā Verbū;
C dum hoc negant produci, aſſerunt conſequenter, ex vi actionis potentiæ intellectiuæ nullum produci terminum. Expreſſe Sonc 5.met.q.36. & 9.met.q.20.& ſeq.Iauel.q.16.& 21.Caiet.1. p.q.27.ar.1.diſt.1.& 2. Ferr.1.contr.gen.c.53. Capr. 1. diſt. 27. q 2. Vincen. relect. de gratia Chriſti q.7.dub.1. inter quos tamen eſt magnū diſcrimen; nā alij volunt, illas actiones, quæ carent termino, non eſſe de genere actionum, vt Sonc.ex D.Tho. At alij eſſe propriſſimè actiones; eſſe tamen puras actiones, quæ nullum terminum intrinſecum habent, ſed ſunt ordinatæ ad attingendum obiectum immediatè.

Sonci. *Iauel.* *Caiet.* *Ferr.* *Capr.* *Vincen.* *Differētia inter hos Auctores.*

10 *Impugnatur præcedens opinio.*

Sed hæc opinio omnino falſa eſt, tum in ijs,
D quæ aſſerit de prædictis actionibus, potentiæ.ſ. motiuæ, & intellectiuæ, vt alibi oſtēdemus. Tū ex principio vniuerſali.ſ. quod poſſit dari actio, cui nullus terminus intrinſecus reſpondeat, vt habēs exiſtentiā ex vi potētiæ actiuę ꝑ actionē, vt fuſè oſtēdit Suar.diſp.48.met.ſec.2.à nu.16. *Suarez.*

Impugnatur primo.

1. Quia de rōne omnis cauſæ eſt, vt per ſuā virtutē reſpiciat aliquē effectū mediāte cauſalitate ſibi proportionata, vt patet ex definitione cauſę, ex qua ſequitur aliud; ergo cauſa efficiēs mediante actione, quæ eſt eius cauſalitas, reſpiciet aliquē effectū, atq; adeo nō pōt dari actio ſine effectu. Confir. quia actio eſt ſpecies cauſalitatis, vt diximus to.2.phy.tr.12.q.2. ſed cauſalitas nec eſſe, nec intelligi pōt ſine termino
E cauſato; ergo neq; actio ſine termino ꝓducto. *Confirmatur.*

11 *Impugnatur ſecundo.*

2. Probatur ex definitione efficientis tradita 2.phy.t.29.& nos explicauimus tr.12. q.1. vbi dicitur, qđ ſit, vnde principiū mutationis primū, aut quietis; ſed in hac neceſſariò includitur terminus aliquis exiſtens per actionem; ergo

minor probatur,tum quia mutatio non poteſt intelligi ſine termino ad quem;tum quia nomine quietis non intelligitur, niſi terminus ad quē, cuius poſſeſſio,& acquiſitio inducit quietem,cum habeat rationem finis; tum ex exemplis,quæ afferuntur ad explicandam definitionem,vt Conſilians,Pater filij;efficiens reſpectu effectus, & commutans reſpectu commutati, Ex Nipho ibi:vnde D.Thom. opuſc. 32.c.2. & 2.Phyſ.in fine, actionis phyſicæ ponit duplicē terminum, generationem, & formam, quæ eſt finis generationis.

Nipho. S.Thom.

Confirmatur. Confir.ex 3.met.t.11. vbi dicitur principiū, & cauſam eſſe præter res, quarum eſt principium, & poſſibile ab illis ſeparatum eſſe, quia .ſ.vt ait Alens.nihil eſt cauſa ſui ipſius, vbi nomine principij, & cauſæ vtitur ad ſignificandū principium, quod diſtinguitur ab eſſentia rei, & ſignificat efficiens, vt 3.de anima t. 19. vnde Ariſt. principia interna vocat elementa, vt 12. met.t.23.

Alenſ.

12 *Impugn. 3.* 3. Probatur ex natura actionis; nam vel hæc ponitur, vt quid medium inter agens, & formam,ſeù terminum; vel non.Si primum, non poteſt intelligi ſine aliqua forma, ſeù termino, quia vt ſic concipitur, & eſt, vt via, quia agens tendit ad terminum, ſeù communicat exiſtentiam termino; ſi dicatur ſecundum tunc non ponitur actio,ſed terminum exiſtere immediatè ab agente, atque adeò magis ponitur terminum exiſtere ex vi agentis.

13 *Confirmatur.* Confir.quia omnis actio, vel eſt tranſiens,& conſtat habere terminum, quia actionem eſſe tranſeuntem, idem eſt, ac terminum produci extra potentiam agentis, etiam ex cōſenſu Aduerſariorū;vel eſt immanens, & terminus productus eſt in ipſa potentia producente, vt explicauimus in logica tr.17.q.2.d.3. & infra fuſius. At negant Aduerſarij hanc differentiam ſumi ex effectu, ſed ex ipſa actione, nā immanens dicitur,quæ manet in ipſa potentia, à qua eſt; tranſiens verò, quæ in extrinſeco ſubiecto recipitur.Sed contra quia Thomiſtæ volunt actionem tranſeuntem etiam recipi in ipſo agēte,vt videtur aſſerere D.Thom. 1.d.32.q.1.ar. 1.& d.40.q.1.ar.1.ad 1. & alibi, ergo cum D. Thom.1.p.q.18.ar.3. ad 1. & q.41. ar.1. ad 2. docet tranſeuntem tranſire in externum,& inferre paſſionem;non autem ſic immanentē,debet intelligi quoad effectum, & terminum, & ſimili modo debet intelligi, tùm 1.2. q.3.ar.2. ad 3.& alibi docet,actionem immanentem eſſe perfectionem agentis;tranſeuntem verò patiētis, Et cum.q.9.de potentia ar.9. ad 4.docet in tranſeunte requiri diuerſum principium in agente,& in patiente; non ſic autem in immanente;de qua re infra.

Thomiſtæ poſſunt actionē tranſeuntem in agente ex S.Thom.

14 *Confirm.2.* Confir. quia non poteſt concipi formaliter actio ſine termino aliquo producto ex vi illius, ergo nō poteſt dari actio ſine termino,conſeq. prob.quia res magis ſunt ſeparabiles per intellectum,quam ſecūdum realem exiſtentiam,cū intellectus ſit natus coniuncta ſeparare, etiam ſi ſecundum rem ſint inſeparabilia.

Antecedens prob.quia actio non poteſt concipi niſi,vel vt via:& ſic neceſſariò includit terminum,quia ita ordinatur ad terminum,vel vt dependentia & ſic neceſſario includit rem quę dependet, & à quo dependet, vel vt exercitiū potētiæ actiuæ, & neceſſariò infert terminum, quia exercitiū eſt quo potentia tendit in aliud, vel vt communicatio,& neceſſario infert rem cui fit communicatio.& quæ communicatur; vel vt productio, & hæc neceſſariò dicit ordinem ad rem productam,vel vt cauſalitas,& nō poteſt eſſe ſine aliquo cauſato.

Reſp.poſſet non negari,omnem actionē habere aliquem terminum,nam latio reſpicit locum,& cognitio obiectū, ſed negatur, eſſe neceſſarium, vt ille terminus recipiat exiſtentiam ex vi illius actionis, ſed cōtra,tum quia nō poteſt intelligi poſitiuus influxus cauſæ efficientis, quin illi reſpondeat aliquod fieri, & factū eſſe in aliqua re;fieri autem eſt recipere,ſeu dependere in exiſtentia, tum quia res illa nunc denominatur eſſe actualis terminus ad quem actionis,& prius non denominabatur,ergo nūc eſt facta aliqua mutatio in illa,nam noua denominatio non poteſt poni niſi aliquid de nouo ponatur ſiue ſit forma denominans,ſiue ſubiectum ſiue vniforme cū ſubiecto, ſed hæc denominatio,vel eſt extrinſeca, & non,quia actio non terminatur ad denominationem extrinſecam, vel eſt intrinſeca, & cum nō poſſit eſſe à negatione,quia denominatio paſſiua nō poteſt eſſe à forma negatiua, nec actio poſitiua terminari poteſt ad formam negatiuam, ergo erit à forma aliqua poſitiua, quæ in illa fiat, & antea non erat, tū quia non poteſt intelligi actionem terminari ad aliquam rem, niſi in illa ponatur ex vi actionis aliquid ſiue ſit modus dependētiæ ſiue alia res, nam quod in termino ad quē ſupponitur actioni, non poteſt habere rationē termini ad quem, quia ratio per quam dicitur terminus ad quem, cōſequitur actionem, ſicut quod ſupponitur,potius habet rationem ſubiecti,ergo vt aliquid ſit terminus,debet habere aliquid poſitiuum de nouo,ſiue ſit exiſtentia ſiue noua dependentia in exiſtentia rei, quæ dicitur fieri per actionem, vt bene Suar. 3.p.t.3. diſp.50.ſect.2.& 3. 15 *Reſpōſio aduerſariorum.* *Reijcitur.* 1 2 3 *Suarez.*

Dices. Ariſt.9.met.t.16 loquens de prioritate potentiæ,& actus ait, cum autem *quorundā quidam vltimum ſit vſus, vt viſus viſio, & nihil præter hāc aliud à viſu fiat,opus, à quibusdam vero fiat aliud, vt ab ædificatiua domus præter ædificationem,* ergo datur actio ſine termino. 16 *Obiectio.*

Reſp.viſionem, & ſimiles actiones eſſe formaliter qualitates, ſed grāmaticaliter actiones, quia.ſ.ſignificantur vt actiones,nam ſicut actio eſt tendentia potentiæ in ſuum terminum, ita ille qualitates ſunt formæ,quibus potētiæ tendunt in obiecta ita Vaſq. 1.p. diſp.141.c.4.nu. 20.& 21.docet tamen huiuſmodi actus immanentes eſſe terminos actionum potentiarum,& idem probat Sonc.5.met.q.36.& 38.& 9. met. q.20.& 21.& nos infra in libris de anima *Reſpon.* *Vaſq.* *Sonc.* *Suarez.*

Reſp.2.Suar.diſp.48.met.ſect.2.vbi fuſe ꝓbat ꝑter qualitates dari actiones, vi quarū producuntur

citur illæ qualitates, nõ.n.ſunt ex ſeipſis vnde putat ab Ariſt. non negari terminum produci per actiones immanentes, ſed illum non produci extra potentiam actiuam, vel non produci, qui permaneat poſt actionem, ſicut producitur terminus per actiones tranſeuntes, quod colligi poteſt ex doctrina Ariſt. 1. ethi. c. 1. vbi ait aliquarum artium fines eſſe ipſas operationes, vt in arte cytharizandi, & canendi, & non opus factum per illas. i. quod permaneat tranſacta actione, nam conſtat per illas produci ſonum, quare ſimiliter negatur per actiones immanẽtes produci aliquid, ſ. opus, quod permaneat tranſacta actione. At inſtant, id eſſe commune vtriuſq; generis actionibus nam cytherizatio eſt actio trãſiens, & non relinquit opus poſt, & intellectio eſt actio immanens & relinquit poſt ſe habitum.

17 *Inſtantia.*

Solutio. 1

Reſp. immanentem habere ex ſuo genere non relinquere opus poſt ſe, quia nulla illarũ illud reliquit, at non ſic tranſeũtem, quia plurimæ illorum reliquunt opus. Vnde autẽ oriatur vt aliquis terminus maneat, & alius non maneat poſt actionem, ex imperfectione an ex perfectione, alibi a nobis explicatur.

Solutio. 2

Reſp. 2. habitus nõ eſſe terminos intellectionis, vt actio eſt, quia hic eſt intellectio, vt qualitas eſt, nam cum hac identificatur, & non cum habitu, à quo diſtinguitur realiter; ſed fieri per intellectionem, vt qualitas eſt tanquã per principium nam actio, qua fit habitus, eſt à qualitate illa, quæ eſt actualis perfectio intellectus.

18 *Actio conſtituitur ſecundũ alios per ordinem ad terminum ad agens, & ad ſubiectum. Ratio.*

3. Opinio, eſt dicentium ad rationem actionis ſecundum ſe requiri non ſolum terminum ad quem tendit, ſed agens à quo eſt, ſed etiam ſubiectum in quo ſit atq; adeo actionem conſtitui ex habitudine ad hæc tria, quæ illam habitudinem adæquatè terminant; ſub diuerſa tamen ratione; fundamentum eſt, quia cum ſit modus, neceſſariò exigit ſubiectum, quod modificet, eadem dicant eſſe neceſſaria, ad paſſionem, licet ſub diuerſa ratione terminandi illas habitudines. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt nam aliqui volunt hoc ſubiectum tã reſpectu actionum immanentum, quam tranſeuntium eſſe ipſum agens, nam actio eſt modus quo agens ſe communicat ſubiecto, vel termino vnde illud denominat, quod ſi ab illis petas in quo igitur differũt actiones immanentes, à tranſeuntibus? Reſpondent, differre penes ſubiectum termini, quod ſcilicet immanẽtiũ termini ſint in ipſo agente, at tranſeuntium, ſint extra: ita illi, qui docent actionem eſſe in agente, vt infra.

Diſcrepant inter ſe hi autores. Primo.

19 *2. Alij.*

At alij dicunt illud eſſe ipſum terminum productum, quia actio non eſt in agente, nec modificat illud intrinſece, ſed extrinſece, ſed intrinſece modificat terminum; fundamentum quia actio ex ratione ſua eſt accidens, nam ponitur in prædicamentis accidentium, ſed de ratione accidentis connaturaliter eſt habitudo ad ſubiectum inheſionis, hoc autem non poteſt eſſe agens, vt infra, neq; materia ſeu ſubiectum præexiſtens, vt patet ex creatione, quæ eſt productio ex nullo ſubiecto preexiſtente, ergo erit terminus tãquam ſubiectum concomitãs; ita multi ex recẽtioribus, qui actionem, & terminum habere dicunt inter ſe mutuã dependentiam; nam terminus ſecundum ſe eſt prior natura actione, & indepeudens, quia eſt entitas abſoluta, à quo actio ſubiectiuè dependet cũ ſit illius modus; ſed vt effectus pendet ab effectione tanquã à cauſa denominãte, vel vt alij, terminus pendet ab actione in genere cauſæ efficiẽtis nam actio ſe tenet ex parte efficiẽtis, at actio pendet à termino in genere cauſæ materialis, ita communiter recentiores.

20 *Quarta aliorum opinio.*

4. Opinio eſt dicentium de ratione actionis eſſe habitudinem tum ad agens, tum ad terminum, tum ad ſubiectum denominationis, quod eſt agens, & terminus, nam per actionem agens denominatur producens, & producere & terminus produci, & productus; Non tamen de ratione actionis ſecundum ſe eſſe habitudinẽ ad ſubiectum inhæſionis & probãt ex creatione, quod ſi actio aliqua habet hanc habitudinem, illa conuenit actioni, vel vt eſt coniuncta cum conceptu mutationis, vel paſſionis, vel vt habet peculiarem differentiam, per quam conſtituitur in ratione eductionis, ita communis opinio tum antiquorum, tum recentiorum, de quibus dixi in Logica tract. 17. q. 1. d. 1. & Suar. diſp. 47. met. ſect. 4. *Suarez.*

ART. III. Opinio Auctoris.

21 *De quidditate actionis vel paſsionis non eſt ſucceſsio.*

PRima Concl non eſt de ratione actionis. vel paſſionis ſucceſſio. patet ex dictis contra primam opinionem. Confir. quia terminus productus, vt v. g. lumen in inſtanti, neceſſario habere debet dependentiam ab aliqua cauſa efficiente; ſed hæc dependentia non poteſt intelligi ſine exercitio potentiæ effectiuæ. Hoc autem eſt formaliter actio, eſt.n. actio, id, quo formaliter potentia effectiua communicat eſſe effectui: Cõf. quia illuminatio ſiue fiat in inſtanti ſiue ſucceſſiuè, modo acquiratur idem lumen, nõ ſolum eſt eiuſdẽ ſpeciei, ſed etiam eiuſdem perfectionis quantitatiuæ ob eandem intenſionẽ termini, at quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, pertinere debent ad idem prædicamentum. At negabunt eſſe eiuſdem ſpeciei, ſed contra, quia omnis diſtinctio actionum debet accipi, vel ex principijs, vel terminis, vel ſubiectis diuerſis, at ſupponimus hæc omnia in caſu poſito eſſe nõ ſolũ eiuſdem ſpeciei, ſed etiam indiuidualiter, neq; dici poteſt ſumi ex diuerſo modo tendẽdi ad eundem terminum, vt dicitur de diſtinctione ſpecifica motuum localiũ. Nam in motu locali ponitur diſtinctio ex modo, quia eſt diuerſum ſpatium, per quod tenditur, at hic eſt idem, cum ſit eadem latitudo termini, tum quia hic ex modo non acquireret actio, ſeu productio, niſi quãdam extenſionem ſuam partium, ſed partes ſunt eiuſdem ſpeciei ſiue ſint extenſę, ſiue inextẽſæ, ergo: tum quia etiã ſi poneretur ibi diſtinctio in illa, vt habet rationẽ mutationis, quę formaliter eſt tranſitus quidã, nõ tamen, vt habet rationem productionis.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Aduerſariorum inſtantia.

Soluuntur.

Confir. 3. quia cauſa cum effectum producit in inſtanti, dicitur agens, & producens, ſed hęc deno-

eductio nó dicitur actio ab Ariſt. quatenus eſt à ſubiecto, ſed quatenus eſt ab agente, ergo quo eſt perfectiori modo ab agente, debet dici ſecundum Ariſt. magis, & perfectior actio, etiã ſi ab illo non fuerit cognita, nam nomen impoſitum ad ſignificandam aliquam perfectioné communem, ſignificat illam in quibuſcunque reperitur etiam ſi hæc nó ſit cognita ab imponente nomen.

26 *Agens eſt ſubiectum denominationis nõ inhæſionis.*

Reſp. 2. Alij negando creationem non habere ſubiecta, quia ſubiectum illius ſicut omniũ actionum tranſeuntium eſt agens, ſed contra hác plura infra vbi oſtendemus agens eſſe quidem ſubiectum denominationis, non tamen inhæſionis.

Reſp. 3. Alij creationem non eſſe actionem formaliter, ſed virtualiter tranſeuntem, formaliter verò eſſe immanenté, quia ſi eſt actus voluntatis diuinæ efficax pro tali, vel tali tempore, dicitur tamen carere ſubiecto ratione termini producti per creationem, quæ non producitur ex ſubiecto concurrente ad illius exiſtentiam, ſed de hoc plura diximus to. 1. opuſ. diſp. 1. vbi oſtendimus quid veri, quid ne falſi habeat hæc opinio.

27 *4. Aliorum reſponſio. Impugnatur ex Suarez.*

Reſp. 4. Alij ſicut alias actiones, ita & creationem eſſe in termino, vt ſi biecto, quia eſt modus illius. Sed non placet Suar. diſp. 20. ſect. 5. nu. 7. loquens de creatione, quam dicit eſſe in termino non vt in ſubiecto, ſed vt in termino, ex ſpeciali habitudine viæ ad terminum, & fuſius diſp. 48. ſec. 4. vbi loquitur vniuerſaliter de omni actione, quem ſequitur Hurtadus diſp. 11. ſect. 7. vbi de motu, & diſp. 12. ſect. 4. vbi de creatione, *Hurtad.* fundamentum quia terminus ſecundum ſuam exiſtentiam eſt omni ratione poſterior actione, nam nulla ratione illam habet ex ſe, ſed ab agente, atq; adeo mediante actione. Vnde duplici ratione é poſterior, primo actione, vt actio eſt via ad terminum, & hoc modo eſt poſterior ſecundum ſuam exiſtentiam abſolutam etiam in prima illius conceptione, non enim poteſt cõcipi exiſtens exiſtentia ſibi proportionata, niſi concipiatur exiſtere ex vi agentis. Secundo eſt poſterior actione, vt cauſa formali denominante, & ſic eſt poſterior ſecũdum ſuũ conceptum relatiuum effectus, vt dicetur fuſius infra cum de ſubiecto actionis, neq; eſt modus inhærens, ſed cohærens termino, ſicut eſt modus denominans extrinſecè cauſam agenté, neq; omnis actio infert paſſionem, ſed quæ eſt ex ſubiecto inhæſionis, immo neq; hæc habet ex natura actionis, vt ſic illum inferre, ſed concomitanter quatenus ſ. cum concurſu actiuo eſt coniunctus concurſus paſſiuus ſubiecti; vel ſi ea proprietas tribuitur omni actioni, debet intelligi de paſſione grammaticali, quia cũ oĩs actio reſpiciat terminum, hunc denominat paſſiuè productum.

28 *Ordo ad agẽs eſt de eſſentia omnis actionis. Suarez.*

3. Concl. de ratione omnis actionis eſt reſpicere agens, vt ſui principium elicitiuum, ita Suar. diſp. 48. ſect. 4. nu. 11. vbi ait nullam eſſe actionem immanentem propriè dictam quæ nó ſit agentis creati, quia in diuinis non eſt elicitiue à potentia, probant primo aliqui ex idẽtitate actionis cum termino, ſed terminus, eſt elicitus, & pendens ab agente, ergo & actio ſicut quia filius in diuinis eſt a Patre, etiam productio paſſiua filij eſt à Patre. *1. Ratio aliquorum.* At Reſp. poſſet actionem non pendere, vt actionem, ſed vt terminum & vt paſſiue dicatur productus, nam alioqui productio actiua, qua Pater producit filium in diuinis deberet dici actio, & elicita à Patre; ſed falluntur, quia productio actiua nó eſt in filio, ſed in Patre, atq; adeo non eſt neceſſariũ, vt ſi filius ſit productus à Patre, & eo poſterior Origine, quod ẽt actiua productio ſit talis, nã diſtinguũtur realiter, & ſuppoſito.

2. Aliorum ratio.

2. Probant, quia de ratione actionis eſt ordo ad terminum dependentem ab agente, nam dicitur in ordine ad terminũ actum, ſeu factum, at hoc includit imperfectioné depédétię & ob id filius dicitur genitus, non factus, ergo de ratione actionis eſt, vt ſit à potentia actus, quia eſt ratio per quam terminus proxime pendet ab agente, atque adeo ſicut terminus eſt pendens, vt quod, ita actio eſt pendens, vt quo, quia eſt ratio formalis, per quam terminus depẽdet.

29 *3. Ratio.*

3. Probant, quia actio eſt actus, & exercitiũ potentiæ actiuæ, ergo eſt elicita à potentia, quia omnis actus, & exercitium cauſæ eſt à cauſa tanquã eius cauſalitas.

Confirm.

Confir. quia actio non eſt aliqua perfectio increata; ſed creata; ſed non creatur, & producitur immediatè à Deo, quia ſupponimus eſſe actionem creaturæ, non Dei, ergo eſt à potentia creata, & non eſt perfectio producta, vt terminus, ergo vt via ad terminum, atq; adeo reſpicit agens, vt ſui principium elicitiuum, quia eſt ipſa elicitio termini, quæ ſe ipſa elicitur.

30 *Obiectio 1.*

Dices, in Deo ſunt actus immanentes, vt intelligere, & amare, & tamen ibi nó eſt hæc habitudo actus ad ſuum principium elicitium, quia ſic eſſent hæ perfectiones actæ & factæ, at hoc repugnat perfectionibus diuinis.

Confirmatur.

Confir. quia in Deo ſunt generatio actiua, q̃ eſt actus potentiæ generatiuæ, & ſpiratio actiua, quæ eſt actus potentiæ ſpiratiuæ, & tñ ibi non ſunt elicitæ, ergo non eſt neceſſarium ad rationem actionis, elicitio à potentia.

Reſpon.

Reſp. nullam perfectioné intrinſecam Deo eſſe propriè actionem, ob rationem noſtrę cõcluſionis, quod ſi aliquando dicitur actio, id eſt impropriè; ſ. quia ſignificatur, vt ſecũdus actus potentiarum, nã oẽs perfectiones diuinæ, quæ intelligi poſſunt per modũ actionis, ſunt vel actus immanẽtes abſolutè, ſeu vt loquitur Suarez metaph. conſiderati, & hos conſtat non eſſe accidentia; ſed ſubſtantiam Dei, ſicut omnia attributa realia, neq; poſſunt cõcipi, vt habentes originem ſiue ſeipſis, ſiue per aliud à potentia aliqua, quod ſi dicant, concipi vt actus ſecundos ſupponentes actum primũ. Reſp. in Deo non eſſe huiuſmodi diſtinctioné, ſed ſimplicem perfectionem Dei habere eminenter rationem actus ſecundi, & primi, neq; rectè dici actũ primum eſſe de eſſentia & non actũ ſecundum de qua res nos fuſius 1. p. illa n. diuiſio actus primi, & ſecundi conuenit actibus, ex natura ſua operatiuis, quod ſi nó é operatiuus neq;

neque eſt actus primus, neque ſecundus, vt ait Ægid. luſit. lib.4. de Beatitudine q.4. ar.1. §.5. nu.38. Vel ſunt actus, non abſolute, ſed relatiuè, ſeu Theologicè conſiderati, quatenus per illos procedunt perſonæ, & neq; poſſunt dici propriè actiones, tum quia non emanant ipſi licet per illos emanēt perſonæ, tum quia actio vt ſic dicit depēdentiam in ſe, cum dicat ordinem ad terminum dependentē à cauſa, & hæc repugnant diuinis perfectionibus, vt fuſius ſuo loco, vbi etiam explicabitur cur in creatis idētitas non impedit rationem formalem actus, & potentiæ, & impedit in diuinis, interim videri poteſt Ægid. luſit. lib 4 q.5. ar.4. §.4. à nu.98. ex Scoto 3.d.6.q.3.

31 *2. Obiectio* Dices 2. In diuinis eſt vera productio, ergo & actio, quia productio eſt ſpecies actionis. *Reſpon.* Reſp. negando omnem productionem eſſe ſpeciem actionis, ſed ſolum eam, quæ eſt ad terminum dependentem.

3. Obiectio. Dices 3. Si actio elicitur à potentia, vel elicitur ſeipſa, & idem dici poteſt de termino, atque adeo non eſt neceſſaria actio, vel per aliam actionem, & erit progreſſus in infinitum. *Reſpon.* Reſp. elici ſeipſa, neq; eſt eadem ratio de termino, quia hic eſt indifferēs, vt ſit ab hac, vel illa potentia, & vt ſit per hanc vel illam actionem, nam idem terminus poteſt produci à Deo, & creatura principaliter, vel inſtrumentaliter, & poteſt idem terminus produci, vel reproduci ab eadem potentia per hanc, vel illam actionē, at actio, ita eſt addicta huic potētiæ, vt illa numero non poſſit eſſe ab alia potentia, quam hac numero.

32 *Reſpicere terminum productum eſt eſſentiale actionis, patet ex dictis. Confir.1.* 4. Concl. de ratione omnis actionis eſt reſpicere terminum productum, ſeu actum ſiue ſit tranſiens, vt omnes concedunt, ſiue immanens, vt oſtenditur ſupra. Confir. quia immanēti, vel conuenit carere termino intrinſeco, vt actio eſt & non, quia illa carentia non conuenit tranſeunti; vel ex differentia, qua differt à tranſeunte, & neq; quia hæc duo genera actionum non differunt penes terminū, ſed penes ſubiectum termini, eo quod terminus tranſeuntis recipitur in ſubiecto extrinſeco agenti, at terminus immanētis eſt in eodem ſubiecto, à quo elicitur actio, vt infra.

Confir.2. Confir. quia etiam aduerſarij non audent negare omnem actionem reſpicere aliquem terminum, ſed dicunt illum non eſſe intrinſecum ſed poſſe eſſe extrinſecum, vt terminus motionis eſt locus, & cognitionis, ac amoris obiectum, licet errent negantes debere eſſe intrinſecum, vnde vel negant motum poſſe eſſe in vacuo, cuius falſitas alibi eſt demonſtrata, & cōceditur ex motu primi mobilis, qui ex Ariſt. non habet ſuperiorem orbem, & tamen mouetur non ſolum ſecundum partem concauam, ſed etiam connexam, ex 8. phy. t. 62. vel qui motum in vacuo admittunt, negant illum eſſe poſitiuum, ſed negatiuum, ſed grauius errant, nam mobile ex vi actionis potentiæ motiuę promouetur ex vno ſpatio in aliud, at hoc non poteſt intelligi ſine poſitiua agitatione corporis, vt potentiæ motiuæ, minor prob. tum quia illa agitatio eſt poſitiuè ſenſibilis, tū quia ad eam neceſſarius eſt concurſus diuinus alioqui poſſet quis moueri localiter, Deo non concurrente, nam diuinus concurſus non eſt neceſſarius ad negationem, tum quia non eſſet ratio cur Deus non poſſet moueri localiter: quia illi non repugnat habere negationem, nam nunc non eſt diſtans à lapide, a quo ab æterno fuit diſtans; Neque poteſt intelligi coexiſtentia corporis cum loco, ſeu indiſtantia illorum, quæ nunc eſt, & prius non erat ſine aliqua actione terminata ad aliquod poſitiuum, quod nunc ſit, & prius non erat, vt alibi, & idem oſtendetur de cognitione ac amore, fuſius ſuo loco.

Dices, motus localis eſt perfectior cæteris, quia eius ſubiectum non eſt in potentia ad aliquod intrinſecum, ſicut illud quod mouetur per alterationem, vel nutritionem, &c. 8.phyſ. t.59. Confir. quia Ariſt. nunquam meminit loquens de motu locali, alterius termini, quam loci extrinſeci qui acquiratur per motum. 33 *Obiectio.* *Confir.1.*

Confir.2. quia alioqui omnis latio eſſet compoſita ex duplici motu, ſ. illo, quo acquiritur locus extrinſecus, & quo acquiritur vbi intrinſecum atque adeo, non haberet vnitatem per ſe, neque dicas loci acquiſitionem non eſſe motum, quia hæc eſt actus entis in potentia, nā dum res mouetur, aliqua pars loci eſt acquiſita, alia acquirenda. *Confir.2.*

Confir.3. quia hic terminus extrinſecus non eſt ens reſpectiuum, quia ad hoc non eſt motus, neque abſolutum, quia non eſt ſubſtantia, nec quantitas, &c. *Confir.3.*

Reſp. ibi negari acquiri formam, quę habeat diſtinctionem realem à mobili, quam habent termini aliorum motuum, ita Conimb. 34 *1 Reſponſ. Conimb.*

Reſp.2. Burl. ibi negari per motum acquiri formam, per quam abijciatur aliquid de ſubſtantia mobilis, ſicut abijcitur per alios motus, nam in actione & diminutione deſtruitur, & producitur aliquid ſubſtantiæ mobilis, & per alterationem ratione contrarietatis, quæ tandem completur per abiectionem ſubſtantiæ mobilis, at hoc non conuenit motui locali, & licet per motū progreſſuum animalis aliquādo ob defatigationem peruenitur ad aliquam violentiam in ſubſtantia, id non eſt ratione motus localis, vt ſic, ſed ratione talis motus, & inſtrumentorum, immò neq; ratione talis motus, ſed ratione reſiſtentiæ mobilis ex qua prouenit defatigatio, & ſic interitus ſubiecti; vnde per accidens oritur ex motu. *2. Reſponſio ex Burle.*

Ad 1. Confir. Reſp. mentionem fieri de loco tanquam notiori, quam vbi, tum propter differentias loci, quæ in ſpatio vniformi non poſſent ſumi, niſi in ordine ad loca extrinſeca, nā ignis dicitur moueri ſurſum, ſ. ſupra aerem, & infra concauū lunę, cōtra vero terra, deorſū, ſ. infra aquam: agit. n. præcipuè de motu propter motū, & locum elementorum, tamen ex ijs, q̄ docet de loco, facile poſſunt intelligi, quæ cōueniunt, vbi, nā hoc eſt illud, quo corpus quodammodo coniungitur loco. *Ad 1. Conf.*

Ad 2. Confir. Reſp. extrinſecam acquiſitionē loci *Ad 2. Conf.*

loci non eſſe motum, tum quia poteſt eſſe in corpore immobili, vt patet ex Turri ad quam accedunt variæ partes aeris vi ventorum, tum quia non eſt per ſe, ſed per accidens ad variationem alicuius vbi, nam ex eo quod mobile acquirit varium vbi, coniungitur cum varijs locis, vnde loca acquirũtur conſequenter, & per accidens, atq; adeo acquiſitio loci non eſt actus entis in potẽtia, i. actus per quem mobile quod eſt in potentia per ſe primo illum acquirat tum quia ſi in ſuperficie eſſent cõditiones neceſſaria ad terminandum motum, non poſſet fieri motus in vacuo, quia ibi non eſſet terminus habens conditiones neceſſarias.

Ad 3. Conſ. Ad 3. Hoc, vbi, non eſſe de prædicamento relationis, ſed eſſe peculiare prædicamentum diſtinctum à cæteris, cuius natura qualis ſit diximus in Logica tr. 17. q. 4.

35 *In quo conueniunt, & differant actio, & paſſio.* 5. Concl. actio & paſſio conueniunt in exigentia agentis, & termini, & dependentia à potentia actiua, ſed differrunt in exigentia ſubiecti inhæſionis, nam vt ſupra oſtẽdimus hæc eſt neceſſarium ad paſſionem, nam non poteſt intelligi paſſio, ſeu receptio ab alio actiuè, niſi ſit ſubiectum recipiens paſſiue, neq; obſtat quod terminus ſicut dicitur produci & agi, ita & pati, nam illa eſt paſſio quidem grammaticalis, non tamen realis vt ibi oſtendi, quia illa paſſio non eſt actus potentiæ paſſiuæ, nam hæc præcedit ſuum actum, at terminus ſequitur productionem, non ſolum actiuam, ſed etiam paſſiuã, quia nõ ſolum facere, ſed etiam fieri prius natura eſt quàm res ſimpliciter exiſtens.

Obiectio. Dices ſicut 9. met. t. 2. dicitur potentia paſſiua, quæ in ipſo patiente eſt principium tranſmutationis paſſiuæ ab alio pro vt aliud eſt, ita potentia actiua eſt principium tranſmutandi aliud, vt aliud eſt, at actus poteſt eſſe ſine potẽtia paſſiua, vt dictum eſt, ergo etiam paſſio.

1. Reſpon. Reſp. hinc potius ſequi paſſionem poſſe eſſe ſine actione, ſicut actio ẽ ſine paſſione, nõ tñ ſine potẽtia paſſiua, ſicut neq; actio ſine actiua.

2. Reſpon. Reſp. 2. ibi definiri actiuam naturalis agentis, quæ non operatur niſi circa materiam, vt alibi dixi atque adeo illius actionem, neq; eſſe ſine paſſiua, & paſſione concomitanter.

DVBITATIO II.

De conceptio formali actionis & paſſionis.

ART. I. *Explicantur termini & ſenſus quæſtionis.*

1 *Quid ſit conceptus formalis.* PRimo Not. conceptum formalem hic non accipi pro actu mẽtis vt diſtinguitur cõtra obiectiuum, ſed pro obiectiuo, qui diſtinguitur contra materialem, qui concipitur de re, nam audito nomine aliquo ſignificatiuo alicuius, formamus de illa aliquem conceptum, hic autem poteſt eſſe vel per accidentia, & concomitantia rei, vt cum audita hac voce (homo) concipitur corpus habens talem figuram, & hic conceptus dicitur materialis non formalis, vel per propriam differentiam illius conſtitutiuam, & hic dicitur conceptus obiectius ſed formalis rei.

A

2. Not. ex Aureol. quodl. 2. ar. 1. quidditatiuã rationem actionis, eſſe etiã quę importatur per hanc circumloquutionẽ (in *hoc*) paſſionis vero per huiuſmodi, (ab *hoc*) ſiue hoc actum, & productum ſit forma producta in inſtãti ſiue ſucceſſiue, nam omnes conueniunt, actionem quidditatiue eſſe habitudinem agentis in hoc .i. formas in ſubiecto exiſtentes; paſſionem vero eſſe habitudinem huius .ſ. formæ exiſtentis in ſubiecto ab agẽte, vt Auer. 3. phy. t. 18. & 21 *Aureol.*

3. Not. ex dictis patere conceptum formalẽ paſſionis, conſiſtere in actu potentiæ paſſiuæ, vt ſic, qui eſt receptio formæ ab alio, vt agente, vbi etiam diximus diſtingui à motu per ordinẽ B ad agens. Nunc videndum eſt an hæc receptio ſit aliquid abſolutum, an reſpectiuum, & quale reſpectiuum. 2 *Cõceptus formalis paſſionis eſt receptio formæ ab alio.*

4. Not. hic actionem non accipi, vt diſtinguitur contra effectionem, quæ actio dicitur dirigi à recta ratione, agibilium, ſicut effectio dirigitur ab arte; ſed accipitur pro actu potentiæ actiuæ, vt diſtinguitur contra paſſionem, quæ eſt actus potentiæ paſſiuæ. Hæc autẽ actio ex Fonſ. 7. met. c. 8. q. 3. ſect. 3. diſtinguitur à ratione agendi, ſeu cauſalitate agentis, quia actio eſt verum ens, nam ſi eſt tranſiens, eſt ſubiectiue in paſſo, ſi vero eſt immanens eſt ſubiectiuè in agente quñ eſt creata, at quod eſt in alio ſu- C biectiuè, eſt verum ens, & multo magis ſi per ſe exiſtat; ſed ratio agendi eſt purus quidem eſſendi, ſeu habendi modus agentis ad patiens, vel effectum, hinc fit vt actio creata ſit ab agẽte dependens, atque verus effectus illius, & nõ ſic cauſalitas, quia ſi eſſet verum ens cum ſit prima cauſa, habere debet rationem effectus atque adeo per aliam cauſalitatem, & ſit in infinitum, vel negari debet eſſe verum ens, tum quia non omnis actio eſt in agente, vt patet ex tranſeunte, at omnis ratio agendi, & cauſalitas etiam in illo non quidem, vt in ſubiecto cum non ſit ens verum, ſed vt purus ſe habendi modus. ſed hęc Fonſ. ſingularis opinio nec placuit D in phyſicis, nec mihi nunc probatur quare actio ipſa eſt cauſalitas, qua effectus producitur, & ipſa per ſe producitur, vt quo, ſicut effectus vt quod, vnde dici poteſt effectus, vt quo ſicut terminus dicitur effectus, vt quod nam huiuſmodi modi eſſendi, & ſe habendi qui nõ ſunt vera entia, & ſunt à parte rei, ac rebus intrinſeca, non ſatis intelligi poſſunt; nec vlla ratione probantur. *Actio hic ſignificat actũ potẽtiæ actiuæ.* *Fonſ opinio.* 3 *Impugnatur.*

5. Not. in actione & paſſione octo poſſe cõſiderari primum, habitudo actus, ad agens 2. ad effectum ſeu terminum. 3. habitudo ad ſubiectum 4. motus ſubiecti, 5. ipſa forma, quæ producitur. 6. relatio agentis ad paſſum, & cõtra habitudo paſſi ad agens 7. relatio efficien- B tis, vel paſſi ad effectum, 8. relatio effectus ad agens vel paſſum de quibus dubitari poteſt, an pertineant ad rationem formalem actionis, & paſſionis. An ſcilicet actio ſit habitudo agentis immediatè ad paſſum an ad effectum, & mediatè ad paſſum, & contra paſſio ſit habitudo 4 *In actione & paſſione octo conſiderãtur.*

bitudo immediata ſubiecti An effectus ad agens,vt notat Aur quodl. 2.ar.1.

5 *Ens abſolutũ eſt duplex.*

6. Not.ens abſolutum eſſe duplex, vnum abſolutione perfecta, quod ſilicet nullam relationem includit in ſuo concepu, vt Deus,cõceptus ſubſtantiæ &c.Alterum abſolutione imperfecta, quia.ſ.in ſuo conceptu . Includit aliquem reſpectum ad aliud , ſiue illa relatio ſit rationis, vt dicitur de omnipotentia Dei , ſiue realis traſcẽdentalis,vt dicitur de potẽtia creata,materia, forma,& ſimilibus,dicitur autem ens abſolutum,quia non includit relationem prædicamentalem, quę contradiſtinguitur cõtra omnia alia entia,nam omne ens, vel eſt in prædicamento relationis,vel in prædicamentis entium abſolutorum.

6 *Ocham. Actio hic eſt productio agentis ad effectum.*

7. Not.ex Och. 2. q.5. actionem accipi 3.p. pro principio elicitiuo 2.pro reſpectu agentis, ad effectum 3. pro ipſo effectu productionis, hic accipi ſecundo modo , & hoc dupliciter, vel pro ipſa producte effectus,vel pro relatione conſequente productionem,hic non accipitur pro relatione conſequente , ſed pro reſpectu,qui eſt ipſa productio.

ART. II. Opiniones Doctorum.

7 *Secundũ aliquos actio & paſsio eſſentialiter dicũt relationẽ quæ dicitur extrinſecus adueniens.*

PRima opinio eſt dicẽtium actionem,& paſſionem formaliter non includere relationẽ prædicamentalem , ſed aliud genus relationis, quod dicitur extrinſecus adueniens, dicitur.n. relatio intrinſecus adueniens , quæ neceſſario ponitur poſitis extremis;extrinſecus vero, quæ poſitis extremis,non neceſſario conſurgit, ſed requiritur aliquid aliud extrinſecum : & quia poſito agente,& paſſo, non ſtatim conſequitur actio,& paſſio, ideo sũt relationes extrinſecus aduenientes,ita Scotus 3.d.1.q.1.& 4 d.13.q.1. & d.6.q.10.& quod 11.ar.3.Mayronus in prędic.paſſu 8.& 29. Venetus in sũma metaph. c. 31.& 32. vbi ait actionem non includere relationem,ſed reſpectum, eo quod relatio ſit in determinato prædicamento,at reſpectus pertinet ad varia prædicamenta,vnde magis late patet reſpectus, quam relatio, quia omnis relatio eſt reſpectus, nõ contra. Fabrus Theor.41.c.1.

Scotus. Mayor. Venetus. Fabrus.

8 *Ratio huius autorum.*

Fundamentum , quia actio non eſt ens abſolutum , ergo reſpectiuum, nonintrinſecus adueniens,quia non eſt prædicamentale,quia non referatur ad ſuos terminos , vt purè terminos, & ab Ariſt. diſtinguatur prædicamentum relationis, a prædicamento actionis, ergo extrinſecus adueniens,quia omne reſpectiuum, vel eſt intrinſecus,vel extrinſecus adueniens. Antecedens prob. quia ex conceptu actionis , quia eſt alterius actio tam agentis quam rei actæ, at abſolutum cum ſit ad ſe, vt ſic nec refertur vt qꝫ, nec vt quo,tum quia ſi eſſet ens abſolutum, ad actionem eſſet actio contra Ariſt. 5. phyſ. t.9. & 10 Conſeq. prob. quia illud ens abſolutum cum non ſit ſubſiſtens, vt ſuppoſitum, habebit rationem formæ, & cum hæc non ſit à ſe, erit ab alio agente atq; adeo per aliam actionem , tum 3. quia non poſſet aſſignari ſubiectum illius,non.n.eſſet agens,quia hoc in agendo mutaretur,non paſsũ,quia hoc non recipit formã, niſi præintelligatur mutari recipiendo actionẽ,atq; adeo omne ſubiectũ neceſſario haberet duplicem mutationem reſpectu vnius formæ.

9 *Secũdũ alios actio & paſſio sũt formæ abſolutæ.*

2. Opinio eſt dicentium,actionem,& paſſionem eſſe formas abſolutas,quia nõ dicunt formaliter aliud, quam formam, quæ producitur, & recipitur,vnde videntur habere relationem, quia non poſſunt explicari ſine aliqua relatione at verè non ſunt relatiua tum eſſe,ſed id oritur, vel quia ſunt relatiua ſecundum dici ſicut eſt ſubſtantia capitis,partis, &c. quæ in ſe ſunt abſoluta, ſed vt ſignificantur per talia nomina, explicantur per relationes , vt refert Clypeus in prædicam. q.41. opin.2. Vel quia illa denominatio nõ eſt propriè ab aliqua relatione, ſed à forma extrinſeca, ſicut obiectum cognitum, licet referatur ad cognitionem; tamen non habet in ſe relationem , ſed ſolum cognitionem, vt formam extrinſecam.Ita Heru. quod 1.q.9. art.3.& quod 7.q.14.Iauel.5.met. q. 3.videtur ſequi Niger in Clyp.de prædicam.q.41.

Clypeus thomiſtarum. Herueus.

10 *Probat Heru.*

Fund.ponitur ab Heru.quod 7.quia actio nõ eſt forma relatiua , ergo eſt abſoluta , conſeq. prob.quia omne ens vel eſt ad aliud , & eſt relatiuum,vel ad ſe,& eſt abſolutum, antecedẽs prob. quia omnis relatio eſt in prædicamento relationis,ſed actio non eſt huiuſmodi,ergo nõ eſt relatio: maior prob. quia conſtitutiua relationis prædicamentalis eſt , quo aliquid realiter ſit ſeu referatur ad aliud , at hæc conuenit omni relationi, ergo neq; dicas,conſtituitiuum relationes non ſolum id exigere , ſed etiam, vt habeat in alio extremo correſpondentem relationem , tunc contra , tum quia relatiua ſunt, quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere & hoc habet ſiue in altero extremo habeat,ſiue nõ correſpondentem relationem , tum quia ſecundũ Ariſt.relationes non mutuæ ſunt in prædicamẽto relationis , alioqui oporteret ponere aliud genus relationis non mutuæ,tum quia relationes agentis,& paſſi vel ſunt ambæ reales, & deberẽt poni in prædicamẽto relationis, quia sũt mutuæ vel ambæ rationis,& neutra poſſet cõſtituere prædicamentum reale , vel vna realis, altera rationis, & tunc vtrũq; prædicamentum actionis, & paſſionis non eſſet reale, ſed vnum tãtum, tum 4.quia ex 5.met.t.20. ſicut relationes ait eſſe prædicamentales, quę fundãtur,ſuper vnitatem &c. ita quæ ſuper potentiam actiuam,& paſſiuam,ſuper agere, & pati . Cõf. quia optime intelligitur agens conſtitutum per actionem , ſi intelligatur perſona emanare ab agente præciſa relatione, ergo.

Inſtantia. Soluitur.

11 *1. Aliquorum reſponſio.*

Reſp. aliqui actionem & paſſionem materialiter includere abſolutum ſiue ſit forma facta , ſiue quid aliud at formaliter conſtitui per relationem ſeu habitudinem ad agẽs vel paſsũ.

Reijcitur ex Herue.

Sed cõtra inſtat Heru. nã dupliciter aliquid poteſt eſſe de ratione alterius primo intrinſecè & eſſentialiter, quomodo genus eſt de ratione ſpeciei,& non,quia vnum prædicamentum nõ eſt genus alterius prædicamenti, ſed relatio,& actio paſſio ſunt prædicamenta diſtincta , ergo 2. extrinſecè & per additamentum , vt ſu-

biectum

biectum dicitur de ratione accidentis, & neq; quia poſterius non poteſt eſſe de ratione prioris, ſed relatio agentis in actu ad paſſum in actu, & contra, eſt poſterius actione, & paſſione, quia hæc ſunt fundamenta relationum, nam relationes illę fundantur ſuper mutatione, quæ
21 eſt idem cum paſſione, & actione, & cum forma.

12 *2. Aliorum reſponſio.* Reſp. 2. Alij relationes, quæ referuntur ſua habitudine datiui caſus, vt ſimilitudo &c. ſunt in genere relationum, at quæ referuntur habitudine ablatiui caſus, ſiue tanquam a quo, ſiue in quo, vt actio & paſſio, ſeu ipſa forma acquiſita in paſſo, conſtituunt aliud genus relationis.

Impugnatur. Sed contra tum quia aliqua referuntur habitudine genitiui caſus, vt Paternitatis &c. & tamen ſunt in genere relationis, ergo relatio prædicamentalis non determinatur ad vnum modum habitudinis. Confirm. quia maius, & minus referuntur habitudine ablatiui caſus, & tamen pertinent ad genus relationis. *Confir.* Confirm. 2. Quia 5. met. t. 20. Ariſtot. agit de fundamentis omnium relationum prædicamentalium, & inter illa ponit potentiam actiuam, & paſſiuam & agere, & pati, ergo. Confirm. 3. Quia relatio mouentis, ad rem motum habet habitudinem in caſu accuſatiuo, & tamen eſt habitudo agentis ad paſſum, denique licet paſſum habeat relationem realem ad agens, non tamen forma habet relationem realem ad ſubiectum, in quo eſt. Ex his *Corollarium Herueí.* Herueus deducit, nullam relationem eſſe de ratione actionis, & paſſionis, ſed de ratione actionis, & paſſionis, eſſe agens, & patiens, ac motum, non quidem intrinſecè, ſed extrinſecè, & per additamentum, vt etiam eſt de ratione effectus, nam actio immanens hoc differt a tranſeunte, quod illa nō habet actionem effectiuam, ſed formalem, nam calere eſt idem, ac eſſe in actu ſub calore, at tranſiens eſt effectiua, nam calefacere non eſt eſſe actu calidum, ſed efficere calorem & calidum. Hinc fit vt actio huiuſmodi non denominet ſubiectum, in quo eſt ſecundum ſe, ſed magis illud, a quo eſt, vt cauſa effectiua, vt v. g. calor productus in aqua non habet rationem actionis, vt denominat aquam calidam, ſed vt denominat cauſam calefacientem, atque adeo cauſa eſt de conceptu actionis, quia ex hoc habet calor, vt ſit actio. Hinc patet idem dicendum de paſſo reſpectu paſſionis, & licet agens ſit de ratione aliorum, quia vnumquodque habens cauſam agentem poteſt per illam definiri, tamen cauſa hæc cum mutatione, non complet niſi rationem actionis tranſeuntis & hoc modo vnum vnius prædicamenti poteſt eſſe de ratione alterius prædicamenti, quia non eſt intrinſecum conſtitutiuè, ſed extrinſecè ſpecificatiuè, hæc ex Herueo. Hinc patet ſecundum Herueum paſſionem & actionem non diſtingui per intrinſeca conſtitutiue, ſed per extrinſeca ſpecificatiua, & quidem realiter, quando hæc ſpecificatiua realiter diſtinguntur.

A 3. Opinio eſt dicentium, actionem & paſſionem includere, & rem abſolutam, & relationem. Sed non conueniunt, neque in abſoluto, neque in relatione, neque in modo, quo actio & paſſio dicunt illud abſolutum vel relationem. Nam aliqui volunt, illud abſolutum, in quo eſt relatio, eſſe agens, & terminum eſſe ipſum paſſum, ſecundum quam paſſum tranſmutatur ab agente, quæ eſt prior ordine termino producto, quia ex Auctore ſex principiorum, actio non requirit quid agat, ſed in quid agat, ideſt quod ſubijcitur, & hanc ſignificari ab Ariſtotele per ly in hoc. 13 *Actio & paſſio ſecundum alios dicunt abſolutum & reſpectiuum, ſed diuerſimode. Primus dicendi modus.*

B Confir. Quia omnes termini qui ſignificant actionem, important habitudinem ad ſubiectum, vt ſol dicitur illuminare aerem, ignis calefacere ſubiectum, &c. *Ari. Confir. 1*

Confirm. 2. Quia ob id ratio productionis in diuinis, non eſt de genere actionis, ſed relationis, quia non habet ſubiectum, ſed terminum, & ſic etiam creatio. *2*

At alij volunt, illud abſolutum eſſe ipſum motum propriè, vt Ferrar. & Sot. apud Maſium; Alij eſſe mutationem, vt abſtrahit à ſucceſſiua, & inſtantanea, quod Ariſtoteles 3. phyſ. tex. 19. actionem, ait, eſſe motum, & tex. 20. actionem, & paſſionem eſſe idem cum motu, vnde dicunt actionem eſſe motum, vt eſt à motore. *Secundus dicendi modus. Fer. Sotus.* Alij verò eſſe ipſam formam, vt eſt in fieri, nam actio non eſt niſi forma, vt eſt ab agente; ita Thomiſtæ apud Soncin. 5. meth. quæſt. 38. aiunt, motum, actionem, & paſſionem habere idem ſignificatum formaliter, ſcilicet formam, & differre per relationem connotatam; nam actio eſt formaliter ipſa forma, connotata relatione agentis ad paſſum, vt paſſio connotat relationem paſſi ad agens, & motus dicit formam connotata relatione imperfecti, & perfecti, quia eſt forma imperfecta tendens ad perfectionem: neque eſt abſurdum, terminum vniuocum ſignificare abſolutum principaliter, & formaliter, & connotare relationem, vt patet ex omnibus relatiuis ſecundum dici; & has relationes connotatas ait eſſe prædicamentales, & realiter diſtinctas inter ſe, & ob hanc relationem D. Thom. 2. contr. gen. cap. 9. ait, actionem eſſe accidens agentis: hinc etiam docet, decem prædicamenta dici ſimplicia, quia in ſuo principali ſignificato non ſignificant res diuerſorum generum; & quia non addunt ſupra ens aliquam differentiam, atque adeo ſunt irreſolubilia in conceptum generis, & differentiæ. 14 *Alij recenſentur dicendi modi.* *C* *D* *S. Thom.*

At alij dicunt, hoc abſolutum, neque eſſe motum, neque formam, ſed modos quoſdam diuerſos eſſendi; nam actio eſt motus huius, ideſt agentis in hoc, & paſſio motus huius ideſt patientis ab hoc, ita Conimbr. 3. phyſ. cap. 3. quæſt. 1. ſect. 2. *Conimbr.* E Alij hanc relationem eſſe prædicamentalem, quæ triplex eſſe poteſt, vna quæ fundatur in productione reſpectu termini producti, ſeu effectus; altera in inductione reſpectu formæ inductæ; nam vel producitur totum compoſitum, vel pars illius; tertia, quæ fundatur ſuper potentiam acti-

uam reſpectu potentiæ paſſiuæ, quæ eſt mouentis ad mobile. Videtur Capr. 2. diſtinct. 29. quæſt. 1 art. 1. & Soncin. 5. metaph. quæſt. 38. apud Suar.

Capri. *Soncin.*

15 Alij, hanc relationem eſſe traſcendentalem, & conſiſtere in dependentia effectus à cauſa agente, vt Suar. diſput. 48. ſect. 1. per quem reſpectum actionis ad agens, vt principium præciſè, non refertur agens ad aliud, ſed potius ipſa actio ad agens, à quo egreditur, & denominat tanquam forma illius extrinſeca; & licet actio neceſſario includat tum habitudinem ad principium à quo, tum habitudinem ad terminum productum, vt ſupra dictum eſt; proinde dum denominat agens, illud facit referre ad terminum, vt effectum traſcendentaliter, tamen poteſt intelligi habitudo actionis ad principium præſcindendo ab habitudine ad terminum, atq; adeo per hunc reſpectum actionis ad cauſam præciſè ſumptam non refert Ipſum agens ad aliud. Hinc denique deducit, actionem rectè poſſe dici vltimum actum, & exercitium potentiæ actiuæ, non quidem intrinſecum, ſed dimanantem ab illo ſiue ſit extrinſecum, ſiue intrinſecum. Neque obſtat, quod actio ſit dependentia effectus à cauſa effectiua, quia ipſa dependentia cum eſſentialiter reſpiciat ſuum principium, ratione huius reſpectus iurè dicitur exercitium, & actualitas quædam potentiæ actiuæ. Hinc patet, quid dicendum ſit de paſſione, nam ipſa etiam includit relationem traſcendentalem ad paſſum, hoc autem dicitur quod reſpicit formam ex actione agentis, ex quo patet actionem, & paſſionem ſolum ratione diſtingui. At alij affirmantes, actionem includere relationem traſcendentalem, negant terminum huius relationis eſſe ipſum agens, ſed effectum, quia actio non eſt id, quod eſt ab alio, ſed eſt id, per quod fit ab agente aliud; nam actio incipit ab agente, & tendit in aliud, quia eſt forma denominans agens tanquam ſubiectum; quare ſicut potentia actiua reſpicit effectum, & potentiam paſſiuam, non autem agens; ita actio, quæ eſt ratio, per quam potentia reſpicit illa, non reſpicit agens, vt terminum ſuæ relationis, ſed vt principium denominatum, à quo eſt. Et ex his Alij dicunt, actionem non eſſe relationem inter agens & patiens, ſed inter agens, & effectum, nam relatio petit diſtinctionem realem inter extrema, ſed actio ex ſe non petit diſtinctionem inter agens, & paſſum; tum quia poteſt eſſe idem agens & patiens, vt alibi; tum quia poteſt eſſe ſine vllo ſubiecto, vt creatio. Ita Hurtadus diſput. 5. phyſ. ſect. 7. §. 66. Alij eſſe inter agens & effectum, & paſſum, nam agens refertur per actionem & ad effectum, & ad paſſum, in quod inducit formam.

Suarez.

16 *Alij aliter explicant.*

Hurtadus.

3. Differunt in modo; nam alij volunt illud abſolutum dici eſſentialiter, & in recto, relationem vero in obliquo, & connotatiue. Ita Maſius 3. phyſ. cap. 3. diſputat. de motu ſect. 2. quæſt. 1. & tribuit illam Ferrar. Iauell. & Sot. & D. Thom. 1. part. quæſt. 41. art. 1. ad 2. & quæſt. 45. art. 2. ad 3. nam ab entibus connotatiuis illud eſſentialiter dicitur, in quo cum alijs conueniunt, & illud ſecundario, ac connotatiuè, in quo differunt; at paſſio, & actio conueniunt in motu, & differunt in relationibus; ergo &c.

Maſius. *Ferr.* *Iauel.* *Soto*

A

18 Alij relationem dici primario, abſolutum vero ſecundario; nam paſſio, & actio conueniunt in abſoluto, ſiue hoc ſit motus, ſiue forma; & differunt in relationibus: at quælibet res primariò dicit differétiá, p quá cóſtituitur.

Alij vero dicunt, vtrunque primario, & eſſentialiter dici, quia hæc relatio non eſt modus, vel accidens Rei abſolutum, ſed eſt entitas, quæ eſt eſſentialiter relatiua traſcendentaliter, & dicitur abſoluta, non ex eo, quod ſit ad ſe & non dicat reſpectum ad aliud; ſed quia reſpectus, ille non pertinet ad prædicamentum relationis, quia abſoluitur ab alio, vt puro termino, ſed eſt traſcendentalis huiuſmodi ſunt multæ qualitates, & alia entia, quæ diſtinguuntur à prædicamento relationis, nam actio eſt actus quidam procedens à potentia actiua, & tendens ad aliud, ſcilicet effectum, illa aút proceſſio, & tendentia eſſentialiter reſpicit id a quo procedit, & ad q tendit.

B

Alij diſtinguunt cum Aſtudillo 3. phyſ. q. 2. vbi ait primo actionem acceptam pro dependentia effectus ad agens, vel ordine agentis ad effectum, qui ſignificatur per actionem formaliter, & ſic actionem eſſe purum reſpectum. Secundo acceptam pro motu, qui eſt in paſſo, connotatiue ſignificato, vt ab agente, & ſic connotatur relatio, quæ eſt intrinſeca motui ad agens. Tertio acceptam pro actu ſecundo ſiue emanatione, quæ diſtinguitur à potentia actiua, & a relatione agentis ad paſſum, nam potentia eſt cauſa actionis & relatio illa conſequitur actioné, & eſt de prædicaméto relationis, ſed eſt operatio quædam agentis, de cuius ſubiecto nos infra, ipſe tamé putat eſſe in agéte ex D. Th. q. 8. de potétia ar. 8. & 1. d. 32. q. 1. ar. 1. & his modis actio impropriè accipitur. Deniq; ait ab Ariſt. accipi pro motu cú vel ſub aliqua relatione reali, & hoc dr̃ actio prędicamétalis, ná nó eſt purus reſpectus, quia ſm̃ Ariſt. actio & paſſio sút motus, vt ab hoc, & vt in hoc, at hæc non dicúnt purum reſpectú, ſed motum ſub reſpectu, ita vt illa relatio ſit de ratione actionis, vnde fit vt non ſit connotata, quia quæ ſunt de ratione alicuius non ſunt connotata, ſed ſignificata per terminum ſignificantem illam rationem, probat autem Aſtudillo actionem, & paſſioné non dicere eſſentialiter motum tantú, quia hæc propoſitio, *actio eſt paſſio*, eſt falſa, ergo ſubiectú, & prædicatú nó ſupponunt pro codé, ſed motus eſt idé, ergo non dicunt tm̃ motú, neq; dices eſſe impropriá nó falsá, quia ex improprietate colligitur falſitas, ná ſi paſſio, & actio ſupponerent pro motu cónotando, vel nó connotando relationé, ná eſſet ratio cur ſit im.ppria niſi velint dicere hanc *corpus eſt albú*, eſſe impropriam qa alia eſt ratio albi, alia corporis, q oíno eſt abſurdú, neq; in cótrariú afferri pôt ly ſciétia abſo-

Alij cum Aſtudillo diſtinguunt.

C

S. Thomas.

D

E

abſolutum eſſentialiter ſcum reſpectu connotato, nam ſcientia eſt purum abſolutum, neque obſtat dictum Ariſtoteles 5. metaph. tract. 33. dum negat, diuerſa genera &c. reſolui alterum in alterum, nec ambo in idem, quia non eſt abſurdum in vno prædicamento includi duo diuerſorum prædicamentorum nõ æquè principaliter, ſed vnum, vt materiale, alterum, vt formale, vtrunque tamen ſignificari tanquã de intrinſeca ratione, vt v.g. in actione, motus ſignificatur, vt materiale, ordo vero ad agens, vt formale, nam vt potentia dicit intrinſecum ordinẽ ad actum, & obiectum, ita actio ſeu motus actionis tranſeuntis dicit intrinſecũ ordinem ad agens, cum hoc tamẽ diſcrimine, quod ordo potentiæ eſt idem cum illa, & eius differentia eſſentialis de prædicamento qualitas, at ordo ad agens videtur ſecundum rem extrinſecus motui, & de prędicamento relationis, quare dictum Ariſt. non intelligitur de reſolutione reali, ſed prædicabili, & ſenſus eſt, nec ea, ideſt prædicamenta, *reſoluuntur inuicem*, ideſt vnum non continetur ſub alio, vt inferius ſub ſuperiore, nec *ambo in idem*, ideſt quod habeant genus ſub quo continentur.

19 *Autoritas Ariſt. Explicatur.*

Addunt deinde probabiliter dici poſſe ordinem ad agens eſſe de intrinſeca ratione motus, ſicut ordo potentiæ ad obiectum, quia motus conſiſtit eſſentialiter in fieri ab aliquo, & hoc eſt relationem fundari in actione, & paſſione, nam deficiente motu, non manet amplius relatio, & non deeſt aliquid ex parte termini, ergo ex parte motus, at nihil ex illo deeſt niſi dependentia fundamentalis ab agente.

ART. III. Opinio Auctoris circa relationem, quam dicit actio, & paſſio.

20 *Actio eſt potẽtiæ actiuæ, paſſio potentiæ paſſiuæ actus.*

PRima Concl. actio eſt actus potentię actiuę, vt paſſio potentiæ paſſiuæ, patet ex 3. phy. tr. 18. & ſeq. & confirmatur ex vi nominum, nã actio vel dicitur ab agente, vel agens ab actione, & ſimiliter ſe habet paſſio cum paſſo, hoc autem non ob aliam rationem niſi quia actio eſt actus & exercitium potentiæ actiuæ, & paſſio paſſiuę.

Tales actus ſunt entia abſoluta imperfecti.

2. Concl. Huiuſmodi actus potentiarum prædictarum non ſunt entia abſoluta perfectè, ſed imperfectè, patet ex ijs, quæ docet prima opinio dum probat, hos actus includere relationem, ſeu reſpectum.

Confirm. quia non poteſt concipi actio, & paſſio ſine ordine ad principium actiuum, & paſſiuum, & ad terminum, qui per actionem fit.

21 *Obiectio.*

Dices actio eſt ratio fundãdi relationẽ inter agens, & patiens, ergo non eſt relatio, vel includens relationem, alioqui relatio fundaretur in ſeipſa.

Confir.

Confirm. quia ſi intelligatur agens cum actu, qui ab ipſo emanet, optimè intelligatur conſtitutum, ergo non eſt neceſſaria relatio inter agens, & actum, vel patiens.

Cõfir. 2. quia actio eſt motus 3. phy. tr. 19. ſed motus eſt quid abſolutum, & non dicit relationem, ergo neq; actio.

Reſpon.

Reſp. Relationem fundatam in actione, & paſſione eſſe prędicamentalem, quæ non includitur in illis, nam relationes incluſæ in illis ſunt traſcendentales, quæ ſunt rationes fundandi prædicamentalium.

Ad p. Confir.

Ad 1. Confir. Reſp. optime intelligi conſtitutum agens per ſuum actum, ſed in hoc actu includitur relatio ad terminum, & ad ſuum principium à quo eſt, nam omnis actus alicuius eſt actus tanquam à *quo*, vel in *quo*, & ad *quem*, quia ſi non poteſt intelligi agens, & actio niſi aliquid per illa producatur. An autem in agente ſit aliqua relatio reſpectu actionis dicetur alibi, nam exiſtimo, non dari aliam, præter eam, quæ ex actione conſurgit in agente ad effectum, neque agens refertur ad actionem, ſed denominatur ab actione tanquam à forma.

Ad ſecundã.

Ad 2. Confir. 1. Negando in motu non includi relationem aliquam ſine ad mobile, ſine ad terminum. Reſp. 2. actionem eſſe idem cum motu realiter, non formaliter, & ideo etiam ſi motus abſtraheret a relatione, tamen actio, & paſſio ratione propriarum formalitatum poſſent includere relationes, vt verè includunt.

22 *Relatio quã dicit actio & paſſio, non eſt prædicamentalis. Aureol. 1. Aliquorum ratio. Non placet.*

3. Concl. Relatio incluſa in actione, & paſſione non eſt prædicamentalis, ita Aureol. 1. d. 37. quæſt. 1. ar. 1. 6. reſtat ergo vbi ſuſe probant aliqui primo quia ſpecies vnius prædicamenti, non poteſt includi in ſpecie, vel genere alterius, quia prædicamenta ſunt impermixta, ſed hæc ratio probat quidem non includi conſtitutiue, non tamen non includi connotatiue, nam hoc modo accidens includit ſubſtantiam, & cauſa effectum, & contra.

2. Ratio.

2. Alij, quia incluſum in conceptu alicuius, non poteſt eſſe poſterius illo, quia conceptus eſt poſterius ijs, ex quibus conſtat, vt totum eſt poſterius partibus, ſed huiuſmodi relationes ſunt poſterius, quam actio, & paſſio, ergo: minor probatur, quia actio, & paſſio vel ſunt fundamentum, vel rationes fundandi, ad quas conſequuntur huiuſmodi relationes, vt dixi in Logica tr. 15. q. 5. d. 5. nam omnis relatio, vel eſt potentialis, & hæc refertur quidem ad effectum potentialem ante exiſtentiã actionis, & termini, ſed non eſt prædicamentalis, ſed traſcendentalis incluſa in potentia actiua, & paſſiua; altera eſt actualis, & hæc eſt quidem prædicamentalis, ſed vt ſupponit terminum exiſtentem, ita & actionem, per quam exiſtit terminus, adeo enim fortes eſt Pater Petri, & non Franciſci, quia generauit Petrum &c.

23 *Prædicta relatio non eſt extrinſecus adueniens. 1. Ratio Thomiſtarum.*

4. Concl. Hæc relatio, non eſt extrinſecus adueniens, probant primo Thomiſtæ quod non differant genere extrinſecus, & intrinſecus adueniens, nam quando aliqua conueniunt in ratione formali communi, non variantur ſecundum genus ex vario modo originis, vt patet ex calore, qui ab intrinſeco conuenit igni, & ab extrinſeco aquæ, &

ex accidentibus ſeparabilibus, & inſeparabilibus, & ex productus ex ſemine, & putri materia, ſed huiuſmodi relationes conueniunt in ratione formali, ſcilicet reſpiciendo aliud, & differunt ſolum origine vt patet ex explicatione aduerſariorum, ergo.

Impugnatur à Suarez. Sed inſtat Suar. Inde ſequi, neque relationes traſcendentales differre genere à prædicamentalibus, eo quod conueniant in reſpiciendo aliud; ſed contra, tum quia huiuſmodi relationes non differrunt ſolum origine, vt extrinſecus, & intrinſecus aduenientes, ſed etiam in ratione formali referendi, quia diuerſo modo reſpiciunt ſuos terminos, vt diximus tract. 15. quæſt. 1. diſt. 3. tum quia cum reſpectus traſcendentales non contineantur ſub vno genere, nam traſcendunt per omnia prædicamenta vt alibi oſtendi, multo minus ratio communis, ſub qua continentur traſcendentales poteſt contineri ſub determinato genere, atque adeo, prædicamentalis. Hinc fit vt traſcendentales differant toto genere à prædicamentalibus, quod ſi Scotus velit extrinſecus aduenientes non ſolum origine, ſed etiam in modo referendi differre ab intrinſecus aduenientibus, ſicut differunt traſcendentales, diſputant de nomine, appellando extrinſecus aduenientes, quas alij vocant traſcendentales.

Nō probatur impugnatio.

Scotus.

Reſp. Aliqui quod Scotus nō vult diſtingui per originem tanque per rationem formalem, ſed vt per ſignum, quia ſcilicet vbi eſt diuerſa origo ibi ſit diuerſa ratio formalis, & modus referendi, ſed excuſari non poteſt, dum omittit explicationem rationis formalis, & oſtendere, quomodo diſtinguantur à prædicamentalibus.

24 *2. Aliorum ratio.* 2. Probant alij, quia omnis relatio, vel eſt prædicamentalis, vel traſcendentalis, quia vel reſpicitur terminus ſub ratione puri termini, vel ſub alia ratione, vt diximus in Logica tract. 15. quæſt. 1. diſt. 2. diuiſ. ergo extrinſecus adueniens debet contineri ſub aliquo ex illis membris.

Confirmatur. Confir. Quia ſi extrinſecus adueniens non eſt traſcendens, dicet determinatum modum referendi, ergo conſtituit determinatum genus relationis, ſicut relatio intrinſecus adueniens, cum non ſit maior ratio in vno, quæ in alio, immò ſit eadem ratio determinati modi referendi.

Cōfir. Quia relationes extrinſecus aduenientes adæquatè diſtribuuntur in ſex vltima prædicamenta, & ex principijs Scoti vnio eſt relatio extrinſecus, & tamen ſub nullo illorum continetur, ſed reuocatur ad prædicamentum compoſiti, vnde ſicut vnio ab alijs dicitur traſcendentalis relatio, ita debet dici de alijs huiuſmodi.

3. Ratio aliorum. 3. Probant alij, quia definitiones huiuſmodi relationum ſunt falſæ, tum quia oſtendimus in Logica loc. cit. nunquam conſequi relationem de nouo inter duo extrema, niſi fiat aliqua mutatio in vno, vel vtroque extremo, tum quia multæ ſunt relationes intrinſecus aduenientes, quæ non neceſſario ſequuntur poſitis extremis relatis, vt patet ex relatione propinquitatis, & diſtantiæ, &c. & contra actio eſt relatio extrinſecus, & neceſſario ponitur poſitis extremis, quia extremum, ad quod refertur agens, vt agat, non eſt potentia, paſſiua, quia ad hanc refertur per relationem potentialem, ſed eſt terminus productus in potentia paſſiua, ſeu potentia paſſiua, vt ſtat ſub paſſione, & contra terminus paſſionis eſt potentia actiua, vt ſtat ſub actione, at poſitis terminis neceſſario ponuntur illæ relationes.

Confir. Confir. Quia Scotus, vel loquitur de relatione actionis ad principium, & ſic eſt eſſentialis actioni, vel de relatione agentis ad effectum & ſic ſupponit actionem, vel ad actionem, & ſic ſupponit etiam actionem tanquā terminū, tum quia omnis relatio non ponitur niſi poſito termino, tū quia principio actiuo nihil prius conuenit actione, vel ad paſſum formaliter, & hoc ſupponit non ſolum actionem, ſed etiam paſſionem, per quam formaliter conſtituitur paſſum, vel ad paſſum materialiter, ſeu vt eſt in potentia, & ad hanc non refertur relatione actuali, ſed potentiali, quia non eſt facta, ab agente per actionem.

4. Improbatur denominatio, nam cum illæ relationes, quas ipſe appellet extrinſecus aduenientes, ſint traſcendentales ſeu ſecundum dic; immerito innouat nomina appellando intrinſecus aduenientes, quæ ſunt prædicamentales, & extrinſecus, quæ ſunt traſcendentales; nam ob quatuor rationes poſſunt ſic dici, primo qui intrinſecus adueniens ſit eſſentialis, & extrinſecus, ſit accidentalis, & non, quia omnes relationes prædicamentales, quæ dicūtur intrinſecus, ſunt accidentales, & relatio actionis ad agens, eſt eſſentialis, & tamen extrinſecus adueniens, ſecundo intrinſecus, quia ab intrinſeco pullulat, & extrinſecus, quæ ab extrinſeco communicatur ſubiecto, & neque, quia actio ab intrinſeco pullulat ab agente, in quo ſecundum Scotum recipitur, tertio dicitur extrinſecus, quia eſt rei denominatæ per illam, extrinſeca ſubiectiue, & neque quia ſecundum Scotum actio eſt intrinſeca agenti relatio, & ſecundum omnes paſſio eſt intrinſeca paſſio, & ſic vbi eſt intrinſecum ſubiecto vbicato. Quarto dicitur intrinſecus quia connaturalis rei relatæ, extrinſecus quia innaturalis, & neque, quia nihil naturalius conuenit potentiæ actiuæ, quam actio, & ſic de alijs. Ex quibus ego non poſſum probare hūc modum dicendi, quia diſputat de nomine contra communem, & receptum modum loquendi ſcholarum, nam de re ferè conſtet, quod .ſ. relationes extrinſecus aduenientes, cuiuſmodi ſunt illa ſex vltima prædicamenta, includunt relationem non prædicamentalem, ſed traſcendentalem & ſecundum dici. 25 *4. Reijcitur illa denominatio.*

5. Concl. Actio, non eſt denominatio ſūpta à forma connotando agens, patet ex dictis in Logica tract. 17. quæſt. 2. dubitat. 1. art. 3. Confir. quia hæc denominatio vel ſumitur à forma ſecundum prædicata eſſentialia & 26 *Actio non dicitur à forma connotando agens.*

non

nonſtum ex dictis loc. cit. tum quia non poteſt ſecundum illa prædicata denominare, niſi ſecundum rationem genericam & ſpecificam, quas habet: vnde ſi eſt ſubſtantialis, denominat ſecundum denominationem ſubſtantiale, ſi ſub genere qualitatis ita ſimiliter denominabit ſcilicet ſecũdum eſſe calidum, album &c. vel ſumitur à prædicatis, quæ ſunt extra illius eſſentiam, & hoc additum dicitur à nobis actio, & paſſio, ergo non ſumitur a forma, ſed ab his modis additis formæ. Confir. quia ſi eſſet aliud prædicatum præter hæc, tandiu duraret denominatio, quandiu durarent hæc prædicata, at conſtat agens actu non dici niſi in primo inſtanti, in quo eſt forma. Hinc puto Heruæum non excluſiſſe relationẽ tranſcẽdentalem, ſed prædicamentalem, & quia actio eſt in forma ideo dixit denominationẽ ſumi a forma, non quidem ſecundum ſe, ſed vt dicit hãc relationem traſcendentalem.

Heruæus.

27 6. Concl. Actio includit relationem traſcendentalem ad terminum ſeu effectum. Prima prob. quia cum probatum ſit non eſſe ens perfectè abſolutum, ſed imperfectè, neceſſario includit aliquam relationem, quia hoc eſt eſſe ens imperfectè abſolutum, ſed non includit relationem prædicamentalem, ergo traſcendentalem, quia omne ens relatum adæquate in hæc duo diuiditur, quia omne reſpiciens aliud vel reſpicit illud, vt pure terminum, & eſt relatiuum prædicamentale, vel non vt pure terminum, & eſt relatiuum traſcendentale, vt oſtendi in Logica loc. cit.

Actio eſt traſcendentalis relatio ad effectum.

2. Pars probatur ex dictis dum oſtendimus non poſſe dari actionem ſine termino, quia implicat concipi actionem ſine termino acto, ſicut concipi ſine agente, at hoc non eſt niſi ratione relationis incluſæ ad terminum. Confir. quia actio non poteſt concipi niſi, vt exercitium potentiæ actiuæ, quo communicat eſſe alicui, atque adeo concipi debet vt communicatio exiſtentiæ alteri. ergo non poteſt concipi ſine aliquo termino, cui communicatur exiſtentia.

28 7. Concl. actio, & paſſio non includũt huiuſmodi relationem tanquã ſuperadditam alicui enti abſoluto, ſed vt conſtitutiuum entis abſoluti, hęc cõcl. magis explicatione indiget, quam probatione, nam dupliciter poteſt relatio traſcendentalis conuenire alicui. Primo ſubiectiuè, ideſt vt ſubiecto iam conſtituto in ſua exiſtentia, & eſſentia, quomodo ſcientia, quæ eſt relatio quædam traſcendentalis ad obiectum aduenit intellectui, & hoc modo negamus relationẽ hanc aduenire actioni, & paſſioni, Secundo conſtitutiuè ſicut relatio ad obiectum aduenit ſcientiæ, & ordo ad formam aduenit materiæ, vt ita dicimus relationem includi in paſſione, & actione.

Actio & paſſio dicunt relationem traſcendentalẽ vt conſtitutiuam entis abſoluti.

Probatur à Sonc. quia ſequeretur actionem, & paſſionem eſſe entia per accidens, atque adeo non eſſe per ſe in vno prædicamento, quia includeret, vel conceptus diuerſorum prædicamentorum, ſcilicet illud ens abſolutũ præſuppoſitum, & relationem aduenientem, vel ſaltem includeret duas ſpecies eiuſdem prædicamenti, cum illa duo entia ſint in ſe cõſtituta exiſtentialiter, & non tanquã genus, & differentia; neque vt materia, & forma; neque vt partes integrantes vniuntur? Reſp. Sonc. non conſtitui ex illis vnum per accidens, quia non æque primo, ſed vnum primario, alterum connotatiuè includitur, & ſignificatur.

Dicta relatio non ſuperadditur enti abſoluto.

29 2. Probatur ab aliis, quia ſumma genera dicunt conceptum ſimplicem, ſed actio eſt huiuſmodi, ergo. Reſp. Diſtinguendo maiorem, nam dicunt conceptũ ſimplicem metaphyſicè, vt ſimplicitas excludit compoſitionem ex genere, & differentia, quia non ſunt aliud genus ſupra ſe, ſed phyſice non, vt excludit aliud genus compoſitionis, vt patet ex opinione dicentium ſub genere ſubſtantiæ non contineri niſi ſubſtantias compoſitas ex genere, & differentia, quia ſummum genus debet includere talem compoſitionem. Sed contra, quia ſimplicitas ſummorum generum non ſolum debet excludere prædictam metaphyſicam compoſitionem, ſed etiam quamlibet aliam entium habentium integrum conceptum entis, quia ſic includeret conceptum duorum prædicamentorum, vnde patet cur in ſummo genere ſubſtantiæ detur compoſitio phyſica, quia ſcilicet eius partes ſunt eſſentialiter imperfectæ. Reſp. 2. Sonc. ſumma genera eſſe irreſolubilia in plures conceptus, quoad ſignificatum principale, non autem vt includit etiam connotatum. Sed contra, quia licet hoc dici poſſit quando aliquid connotatur, vt terminus ſignificati principalis, quomodo relatio intrinſecè eſt quid ſimplex, licet connotet aliud terminatiuè, tamen non poteſt id aſſeri quando aliquid connotatur, vt componens, & integrans conceptum eſſentialem rei, nam tunc ſicut tota eſſentia includit duo, licet vnum principaliter, aliud connotatiuè, ita eſt reſolubilis in plures conceptus, quod repugnet ſummo generi.

2. Ratio.

30 3. Probatur, quia non apparet quid ſit hoc abſolutum, cui aduenit relatio, nam non poteſt eſſe niſi, vel motus, vel forma, at infra conſtabit hæc non includi in actione, & paſſione, nam actio poteſt dari ſine motu, vt creatio, & formam ſubſequi actionem, non præcedere; at id, quod cõponit ſiue principaliter, ſiue ſecundario, & connotatiuè, debet præcedere totum compoſitum.

3. Ratio.

Confir. Quia relatio traſcendentalis eſt differentia conſtituens conceptum abſolutum, vt diſtinguitur à relatiuo prædicamentaliter, ergo non aduenit alteri, enti abſoluto, vt accidens illius, quia ſic abſolutum adueniret abſoluto.

Confir.

4. Probatur ex conceptu actionis & paſſionis, nam ſatis intelligitur actio, vt actus, & communicatio exiſtentiæ effectui, & paſſio, vt actus, ſeu receptio potentiæ paſſiuæ ab agente, ſiue hæc communicatio ſit in agente ſubiectiue ſiue in effectu, ſiue in paſſo, ſed in hoc conceptu non includuntur duo vt inter ſe diſtincta, & determinatæ exiſtentia,

4. Ratio.

ſed ſolum ens quoddam eſſentialiter relatum, ergo non ſunt neceſſarij duo conceptus, ideſt abſolutus & relatiuus ad cõſtitutionem actionis,& paſſionis.

31 *1. Corollariũ.* Hinc patet actionem identificari realiter cũ dependentia effectus à cauſa, nam actio eſt dependentia actiua, 2. patet non bene explicari *Secundum.* actionem formaliter ſumptam, per dependentiam paſſiuam effectus, quod.ſ. ſit id, quo effectus eſt à cauſa, nã licet hæc depẽdentia ſit idẽ realiter cum actiua, tamen formaliter non eſt actio, quia non eſt ipſum eſſe effectus ab alio, ſed potius id, per quod eſſe effectus eſt à potentia actiua, ſeu potius eſt id, per quod formaliter cauſa communicat eſſe effectui, ſeu eſt actualis communicatio exiſtentiæ effectus.

ART. IV. Explicatur terminus huius relationis qua conſtituitur actio & paſſio.

32 *Agẽs per relationem incluſ. in actione refertur immediate ad effectũ, vt terminum.* PRima Concl. Agens per hanc relationem, quam includit actio, refertur immediatè,& per ſe ad effectum, vt terminum & nõ ad paſſum, ſed mediate ac per accidens ad paſſum, ita Aure. quodl. 2. art. 1. concl. 2.

Prima pars probatur, quia actio eſt veluti forma denominans agẽs actu agere ſeu eſt exercitium potentiæ actiuæ, ergo agens per illam reſpicit rem actam ſeu productã conſeq. prob, quia idem eſt terminus potentiæ, & actus potentiæ, nam potentia nõ reſpicit obiectum immediatè, ſed per actus, vt potentia viſiua reſpicit colorem per viſionem illius, ſed obiectum ſeu terminus potentiæ eſt res producta, ergo etiam erit idem obiectum actionis,& agentis in quo eſt potẽtia, quæ informatur extrinſece per actionem.

Confirmatur. Confir. quia agens actuale dicitur, quia ab eo eſt effectus, ergo actio eſt id, per quod, ſeu quo eſt effectus, ſicut agens eſt id a quo eſt effectus, vt principio quod, ergo per illam agens refertur ad effectum.

Secunda pars probatur contra aliquos recentiores dicentes agens per actionem reſpicere paſſum, vt terminum, tum quia actio poteſt eſſe ſine ſubiecto vt dictum eſt, ergo per ſe ex ratione actionis non reſpicit paſſum, quia non poteſt actu reſpici, quod non eſt, tum quia paſſum non exigitur ab agente ex ratione agentis, ſed ex imperfectione ipſius quatenus caret virtute perfecta, & ĩtegra exigita à productione effectus, vt alibi oſtendemus, ergo non reſpicit paſſum per ſe & immediatè, ſed ratione effectus, qui exigit concauſationem ſubiectiuã, ex quo patet Tertia pars concluſionis nam cũ reſpiciat paſſũ ex eo, quod effectus exigit cooperationem ſubiecti, non reſpicitur niſi ratione effectus.

33 *Obiectio* Dices potentia actiua 9. met. definitur per paſſiuam, ergo per ſe & immediatè hæ duæ potentiæ ſe reſpiciunt, quia potentiæ non definiũtur per ea qui illis per accidens conueniunt.

Confirmatur. Confir. quia agens & paſſum ſunt duæ concauſæ, quæ in ſuo genere concurrunt ad actionẽ, & effectum, ergo prius ſe mutuo reſpiciunt, quam reſpiciát actionem & effectum, quæ sũt ipſis poſteriora.

A

Reſpon. Reſp. alibi à nobis explicatam fuiſſe definitionem Ariſt. ideo nunc ſolum dico ibi definiri potentiam actiuam naturalem, quæ neceſſario reſpicit effectum depẽdentem à ſubiecto; atq; adeo neceſſario reſpicit mediate paſſum neq; ibi dicitur reſpici per accidens, vt ly per accidẽs diſtinguitur contra neceſſarium, ꝙ dr̃ per accidens contingens quia per hoc non põt aliquid definiri, ſed ly per accidens ſignificat ꝑ aliud & diſtinguitur contra immediatum, ſicut homo dicitur per accidens ſubſtantia, quia mediante animali eſt ſubſtantia, & per hoc per accidens recte poteſt definiri.

B

Ad Conf. Ad Confir. Reſp. 1. non eſſe certum, concauſas per ſuas entitates ſe inuicem traſcendentaliter reſpicere, quia vt ſumuntur in actu primo nihil intelligitur illis addi præter coexiſtentiã, propriarum entitatum.

Reſp. 2. etiam ſi huiuſmodi, concauſas traſcendentaliter ſe reſpicerent, adhuc nihil dicitur contra concluſionem, quia nos non agimus de termino cauſarũ in actu primo, ſed de termino cauſæ efficientis, vt ſtat ſub actu ſecundo actionis, an reſpiciat immediate paſſum, an mediante effectu,& dicimus reſpici mediante. At inſtabis actio prius reſpicit paſſum, quã effectum, quia paſſum reſpicit, vt ſui cauſam atq; adeo prius natura, effectũ verò, vt aliquid poſterius natura, ſed in illo priori denominat agens, ergo agens immediate per actionẽ & non mediante effectu reſpicit paſſum. 34 *Inſtantia.*

C

Soluitur. Reſp. ex hac inſtantia reddi probabilem opinionem oppoſitam, non tamen eſt recedendũ à concluſione, tum quia actio diuerſo modo reſpicit paſſum, ac effectum, quia illud vt ſubiectum, & hoc vt terminum at agens non reſpicit paſſum, vt ſubiectum ſui, ſed bene effectum, vt ſui terminum, quare dicendum eſt ab agente non reſpici omne illud quod reſpicitur ab actione, & patet quia actio reſpicit agens, vt ſui principium, at non ſic agens ſe ipſũ reſpicit, tum quia actio nõ reſpicit paſſum, vt actio, ſed vt paſſio,& informat agens, vt actio, non vt paſſio.

D

2. Concl. actio reſpicit per ſuam relationẽ traſcendentalem agens vt principium a quo, & effectum, vt terminum patet ex definitione actionis, quia eſt actus huius.ſ. agentis in hoc .i. tẽdẽs in effectum, vt terminũ receptum in paſſo: ergo in conceptu actionis includũtur agẽs, & effectus & non includuntur conſtitutiue, ergo terminatiue. 35 *Actio eſt ad agens traſcẽdentaliter, vt principium à quo, ad effectum vt terminum. Ratio.*

Confir. Confir. quia de effectu omnes concedunt & patet ex dictis: de agente verò probatur, quia omnis actus reſpicit ſuam potẽtiam, nam ſi eſt actus primus, reſpicit ſuam potẽtiam receptiuam illius. Si vero eſt actus ſecundus, reſpicit actum primum ſibi proportionatum, quia receptio ſeu informatio paſſiua reſpicit potentiam receptiuam ſeù informabilem, vt actiua reſpicit formã finalizatio reſpicit finem, tãquã actum primum, cuius virtus eſt bonitas, ergo ſimiliter actio, quæ eſt actus ſecundus agentis,

E

reſpiciet

reſpiciet agens, vt ſui principium: omnis enim cauſalitas reſpicit effectũ & cauſam, licet diuerſo modo, & ſub diuerſa ratione, vnde fit vt ille reſpectus licet ſit vnus in re, tamen diſtinguitur ratione, quia poteſt conſiderari actio, vt eſt ab agente præſcindendo à termino, & contra.

36 *Oppoſitum opinantes aliqui. Probant.* Contrarium docẽt quidam recentiores negantes actionem reſpicere agens per ſuam relationem traſcendentalem, ſed ſolum reſpicere effectum. 1. Quia potentia actiua non dicit ordinem ad ſeipſam, ſed ad effectum, & paſſiuam, ergo neq; actio, conſq. prob. tum quia actio eſt ratio per quam agens dat eſſe effectui, ergo eſt ratio referendi potentiam ad effectũ, ergo non dicit relationem ad potentiam actiuam, quia idem obiectum reſpicit actus, quod potentia à qua eſt, tum quia ſi actio diceret reſpectum ad agens, cum hoc ſit forma denominans agens, denominaret agens referri ad ſeipſum, nam forma communicat totam ſuam rationem ſubiecto.

Confir. Cõfir. quia actio eſt forma quædã, quaſi media inter agens, & patiẽs, ergo reſpicit vtrumq; ſed vt reſpicit agens, non habet rationem actionis, ſed paſſionis, quia vt ſic tenet ſe ex parte paſſi, & terminatur ad agens, ergo vt habet rationẽ actionis, debet reſpicere paſſum, quia incipit ab agente, & terminatur ad paſſum, vnde patet quod ſicut eadem forma reſpectu ſui ſubiecti quod informat, habet rationem cauſæ formalis, & reſpectu formæ a qua informatur, rationem cauſæ materialis, ita idem motus, vt ab agente procedit in paſſum, habet rationem actionis, ſed vt à paſſo procedit ad agens, vt ſuũ principium, habet rationem paſſionis & hoc ſignificat Ariſt. dũ 3. phy. t. 20. actionem ait eſſe actũ huius .i. agentis, in hoc, id eſt paſſum, paſſionem vero eſſe actum huius .i. paſſi, ab hoc .i. agente.

Confir. 2. Confir. 2. quia actus non refertur ad id, cuius eſt actus, quis. n. dicet viſionem referri ad vidẽtem, & non ad obiectum, paternitatẽ dicere ordinem ad patrem, & non ad filium, ſed actio eſt actus agentis, ergo.

Confir. 3. Quia ſequeretur actionem habere rationem actionis, etiam ſi per impoſſibile nullus effectus ex illa ſequatur, quia prius concipimus actionem eſſe ab agente, quã effectum, ergo in illo priori erit conceptus actionis, præſcindendo a reſpectu ad effectum, atque adeo hic reſpectus non erit de eſſentia illius, at hoc eſſe falſum patet, tum quia nam poteſt concipi agẽs actuale ſine effectu, tum quia ſi reſpectus ad agẽs cõſtituit actionem, reſpectus deinde ad effectũ erit extra conceptum actionis, de quo quæri poſſet quem conceptum habeat, non paſſionis, quia hæc denominat paſſum recipere effectum, & non influxum, per quem eſt effectus, ergo habebit conceptum actionis, atque adeo erit duplex actio, ſicut duplex reſpectus.

37 *1. Reſpon.* Reſp. potentiam actiuam non dicere ordinem ad ſeipſam nude acceptam, at potentiam, vt ſtat ſub actione, dicere ordinem non ſolum ad effectus, & potentiam paſſiuam, ſed etiam ad ſeipſam nude acceptã, quia ſicut ipſa actio dicit illum ordinem, ita potentia, vt ſtat ſub actione vnde patet ad 1. & 2. prob.

Reſp 2. Potentiam actiuam reſpicere quidẽ effectum, & potentiam paſſiuam mediate, & non ſeipſam, non tamen inde ſequi actionem non reſpicere agens, vt ſui principium. *2. Reſponſ.*

Ad 1. prob. Reſp. quod ſicut actio eſt ratio, per quam agens refertur ad effectum, ita etiam includere debet relationem ad agens, quia non eſt ratio referendi, niſi quatenus ipſa eſt ab agente, vt via ad effectum. Ex quo patet quod licet ſit idem obiectum potentiæ, & actus, non tamẽ eſt idem principium, & ideo actus refertur ad potentiam, vt ſui principium, ac non ſic potentia reſpicit ſeipſam, ſed potius actionem & principiatum mediante quo reſpicit effectũ.

Ad 2. probant Reſp. 1. actionem non eſſe formam informantem, ſed extrinſecè denominantem agens, & ita non eſt neceſſaria, vt illud denominet ſecũdum totum ſuum eſſe, ſed ſolum ſecundum eam rationem, per quam agens dicitur, at non dicitur agens ſui, ſed effectus, ergo. 38

Reſp. 2. Etiam ſi actio eſſet forma intrinſeca agenti, adhuc non denominaret illud productiuum ſui, vt patet ex actionibus immanentibus, tum quia denominatio agentis, non ſumitur ab actione, vt eſt recepta in alio, ſed vt eſt ab alio, vt patebit ex dicendis infra cum de actione an ſit in paſſo, tum quia forma non poteſt communicare ſubiecto, niſi ſuum eſſe, quod habet, vnde ſi eſt reſpectiua, denominat ſubiectiuum reſpectiue reſpectu termini, quem ipſa reſpicit, vnde cum actio ſit ab agente, debet illud denominare, vt actiuum principium actionis, quia actio non reſpicit agens niſi, vt principium actiuum, & vt principiatum ab actione tum quia formæ reſpectiuæ non ſemper denominãt eodem modo extrema, ſed diuerſo modo, vt cognitio denominat potentiam cognoſcentem, & obiectum cognitum.

Ad 1. Conf. Reſp. negando actionem, vt reſpicit agens, habere rationem paſſionis, quia ſicut non eſt actus paſſi, ſed agentis, ita ſe tenet ex parte agentis quod reſpicit, tanquã ſui principium, & terminum, & effectum receptum in paſſo, neq; .n. negamus actionẽ ĩ ratione actionis plura illa reſpicere in diuerſo genere, vt infra cõſtabit, & hoc confir. ex definitione Ariſt. dũ actionẽ, ait, eſſe actum huius, in hoc, atq; eſſe reſpicit ly huius, & ly ĩ hoc ſed diuerſo modo. 39 *Ad p. Confir.*

Ad 2. Reſp. in mo actui nihil eſt magis intrinſecum, quam reſpicere ſuam potentiam ſecundum eam rationem, ſecundum quam eſt actus potentiæ, nam ſi eſt actus potentiæ actiuæ, reſpicit illam, vt actiuam, ſi paſſiuæ, reſpicit illam, vt paſſiuam, vnde viſio reſpiciendo, obiectum ad quod, reſpicit etiam videntem, vt principium à quo, & vt forma accidentalis reſpicit ſubiectum, quod informat. *Ad ſecundã.*

Ad 3 Reſp. negãdo actionem habere rationem completam actionis, etiam ſi nullus effectus ſequatur, quia licet actio poſſit dici prius natura effectu tanq; principiũ a quo dependet 40 *Ad tertiam.*

effectus

effectus à cauſa (quod multi negant) tamen non poteſt eſſe ſine effectu, tum quia ipſa etiã pendet ab effectu actuali, vt ſine eſſentialiter connexo, vnde actio, & effectus habent inter ſe mutuam depẽdentiam in diuerſo genere cauſæ; tũ quia ſi non eſſet huiuſmodi dependentia, ex prioritate naturæ sẽper ſequeretur inſeparabilitas, at nõ sẽper ex prioritate naturæ ſeqtur inſeparabilitas, vt patet ex genere, qđ eſt prius natura, nõ ſolũ ſingulis, ſed etiã omnibus differẽtijs, & tamen nõ eſt ab omnibus ſeparabile.

Reſp. Actionem eſſe quidem priorem natura effectu, ſed non relatione ad effectum, atq; adeo ſicut non poteſt eſſe ſine hac relatione, ita neq; ſine effectu; imò ipſe reſpectus ſingularis ad agens, vt conſtituit hanc actionem, eſt inſeparabilis à reſpectu ad hunc effectum, vt infra conſtabit.

ART. V. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

41 *Ad 1. opin.* RESp. ad argumenta primæ opinionis non eſt, quod reſpondeamus, quia probant actionem eſſe formam non abſolutam, ſed relatiuam, quod nos concedimus, negamus tamen diſtingui à relatione tranſcendentali, de cuius ſubiecto infra conſtabit.

Ad 2. opin. Ad argumenta ſecundæ opinionis, ad primũ Reſp. negando hanc relationem eſſe in prædicamento relationis, vt probatum eſt, nam licet ſuper actionem, & paſſionem fundentur relationes prædicamentales, tamen hæ relationes non fundantur, ſed intrinſecè conſtituant conceptum actionis, & paſſionis.

Ad 1. Confir. Rectè quidem intelligi agens conſtitutum per actionem, dum intelligitur cũ forma, vt emanans ab illo, ſed non poteſt intelligi forma vt emanans ſine emanatione, quæ eſt actio diſtincta ab ipſa forma ſecundum ſe, at in emanatione includitur ordo tum ad formã, quę emanat, tum ad principium à quo emanat,

42 neque eſt neceſſarium recurrere ad reſponſiones ibi adductas, quia rectè impugnantur ab Herueo, licèt in eo, quod dicat paſſionem, & actionem non diſtingui per intrinſeca, ſed per extrinſeca connotata, non probetur, vt infra.

Ad 3. opin. Ad argumenta tertiæ opinionis nõ eſt, quod hic reſpondeam, quia quatenus ponũt actionem, & paſſionem connotare relationes prædicamẽtales, iam patet eſſe falſum, qui vero probant includere relationes tranſcendentales, sũt pro noſtra opinione; de incluſione verò motus, vel formæ patebit infra.

DVBITATIO III.

An actioni ſit magis intrinſecus ordo ad agẽs, an ordo ad terminum.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Ordo, & ad agens, & ad* NOt. 1. Ex dictis patere actionem habere, ſeù eſſe ordinem quamdam tranſcendẽtalem ad agens, vt ad principium à quo, & ter-

A minum, ſeù effectum vt terminum, ſeù finem ad quem, non quidem extrinſecum, ſed intrinſecum; nunc quæritur quid ſit magis intrinſecum illi. *effectũ eſt intrinſecus actioni.*

2. Not. Ordinẽ dupliciter poſſe dici intrinſecum alteri: Primo inhæſiuè, & ſic non accipitur hic: Secundo conſtitutiuè, & ita accipitur hic; hoc adhuc dupliciter accipi poteſt: Primo vt determinans per informationẽ rem iam exiſtentem, & indeterminatam, quomodo forma dicitur conſtituere materiam in certa ſpetie prædicamentali; & ſic non accipitur hic, quia actio non ſupponitur indeterminata, & deinde per aduentũ horum ordinum determinatur in ſpecie: Secundo vt componẽs intrinſecè eſſentiam, & ita accipitur hic. *Intrinſecus ordo hic ſumitur conſtitutiuè, non inhæſiuè.*

B 3. Not. Actionem conſtitui per hos ordines intelligi de conſtitutione per compoſitionem ex illis tanq̃ ex partibus reintegrantibus, vel vt genere, & differẽtia, quæ ſunt partes metaphyſicæ, nam alia genera compoſitionum non poſsũt cõuenire actioni per illos ordines, quia nõ habent rationem materiæ, & formæ, neque eſſentiæ, & exiſtentiæ, vel ſubſiſtentiæ, vt patet facilè ex explicatione terminorum, quare hinc quęritur comparatio inter illos ordines, quoad compoſitionem eſſentię actionum, & paſſionũ. 2

4. Not. Has entitates, ſeù modos, includentes in ſua eſſentia reſpectus ad aliud, ab hoc ſpecificari, non quidem intrinſecè, tanquã per per propriã differentiã, ſed extrinſecè tanquã

C per terminum habitudinis, vt D. Tho. 12. q. 54 ar. 2. nam ordo, qui eſt intrinſecus rei, variatur iuxta variationem termini, quem reſpicit. *S. Thomas.*

5. Not. Cum ex duobus prædicatis, quæ eſſentiam conſtituũt illud, quod habet rationem differentiæ, magis pertineat ad eſſentiam, quam quod habet rationẽ generis, meritò ex his reſpectibus, ille dicetur magis intrinſecus, qui habet rationem differentiæ, & ſpecificat eſſentiam; quare videndum eſt, vnde ſumi debeat ſpecies actionis ex principio actiuo, an ex termino, vel aliunde, de quo, & ſi alibi à nobis fuſè tractandum eſt, tamen hic breuiter attin-

D gemus. 3 *Ille reſpectus dicitur magis intrinſecus, qui hẽt rationem differentiæ.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt negantium, duos illos reſpectus poſſe intrinſecè cõſtituere rem per ſe vnam; nam illi reſpectus inter ſe ſpecie differunt, cum reſpiciãt duo diuerſa, vnus potentiã actiuam, & altera terminum productum, ergo non poſſunt vnam per ſe eſſentiam componere, niſi vnus habeat rationẽ generis, & alter rationẽ differentiæ, ſed hoc dici non poteſt, quia actio, & paſſio cum ſint ſumma genera, non componuntur ex genere, & differentia; tum 4 *Negãt aliqui reſpectus ad agens, & ad effectum, conſtituere actionem.* *Ratio.*

E quia non eſt ratio cur vnus magis habeat rationem generis, vel differentiæ; nam actio in cõmuni includit, & reſpectum ad agens in communi, & ad terminum in cõmuni, & actio determinata ad agens determinatam, & terminũ determinatum.

2. Opinio eſt dicentium, ordinem ad principium 5

Secundū alios ordo ad agēs. eſt magis intrinſecus actioni. S. Thom. Ratio.

pium eſſe magis intrinſecum, quia actio ſumit ſpeciem ex principio actiuo. Videtur D. Tho. 1.2. q.1. ar.3. vbi loquens de motibus proprijs ait, *cum enim motus quodammodo diſtinguatur per actionem, & paſſionem, vtrumque horum ab actu ſpeciem ſortitur; actio quidem ab actu, qui eſt principium agendi, paſſio ab actu, qui eſt terminus motus noſtri, vnde calefactio nō eſt aliud, quam motio quædam à calore procedens; calefactio vero paſſio, quam motus ad calorem, definitio autem manifeſtat rationem ſpeciei*.

Confir. 1. Confir. Quia illud eſt ſpecificatiuum actionis, quo variato variatur ſpecies actionis, nam ſi ex illo non ſpecificaretur, non eſſet neceſſariū inde variari ſpeciē, ideo enim ex variatione formæ ſubſtantialis, variatur ſpecies ſubſtantiæ, & non ex variatione formæ accidentalis, quia ex ſubſtantiali ſpecificatur, & non ex accidentali: ſed actio variatur ex variatione principij actiui, & non terminorū; ergo. minor probatur, nam creatio cœli, & terræ eſt eiuſdem ſpeciei, etiam ſi illa ſint diuerſæ ſpeciei; contra vero actio vitalis, & non vitalis, ſunt diuerſæ ſpeciei, etiā ſi ſint circa idem obiectum, vt manducatio Angeli, & hominis eiuſdem cibi.

6 *Confir. 2.* Confir. 2. Quia actiones connotatiuæ ſpecificantur ex obiectis; vt obiecta ſunt principia actiua illarum medijs ſpeciebus, ex D. Th. loc. cit. & 1. p. q.77. ar.3. ergo principium actiuum eſt ſpecificatiuum.

Confir. 3. Confir. 3. Res diuerſorum prædicamentorū non poſſunt habere idem ſpecificatiuum, quia vbi eſt idem ſpecificatiuum, eſt eſſentia eiuſdē ſpeciei; ſed motus ſpecificatur ex termino, ergo ab eo actio non poteſt ſpecificari, quia actio eſt in diſtincto prædicamento, ac motus.

Confir. 4. Confir. 4. Quia omnis actio dicitur naturalis, vel ſupernaturalis, ex principio actiuo, etiā ſi ſit idem terminus, vt patet in productione viſus per potentiam naturalem, & per ſupernaturalem, ex D. Tho. q.6. de potent. art.8. ergo etiam quoad eſſentiam ſpecificatur à principio actiuo, quia hæ conditiones ſequūtur eſſentiam.

Confir. 5. Confir. 5. Actio eſſentialiter reſpicit agens, ergo diſtinguitur ſpecie ex agēte ſpecie diſtincto, quia ordo diſtinguitur ex eo quod reſpicit, vnde calefactio, quæ eſt ab igne, eſt diuerſæ ſpeciei ab ea, quæ eſt à ſole.

7 *Differunt inter ſe hi Auctores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui dicunt hoc verum de actionibus intellectus, & voluntatis, in quibus idem obiectum eſt principium, & terminus, non autem in actionibus naturalibus, vt 1. p. q.77. ar.3. videtur ſentire D. Tho. ſed videtur cōtra mentē D. Tho. 1.2. q.1. ar. 3. nam ibi videtur loqui de omni actione, ſiue naturalis agentis, ſiue voluntatis.

2. Alij dicūt D. Tho. intelligi de omni actione, quæ eſt ab agente vniuoco, quia ibi principium eſt eiuſdē ſpeciei cum termino actionis; nam ab agente æquiuoco, non poteſt actio ſumere ſpeciem cum ab eodem ſint plures ſpecie actiones, vt à ſole eſt calefactio, & illuminatio, & ab eodem calore ſequitur in cera mollities, & in luto durities, quæ licet ſint actiones ſecundariæ, tamen ſunt ab eodem principio. A

Sed alijs hoc non placet eo, quod hæ actiones habere debent ſuum ſpecificatiuum, quod ſi non eſt principium, non apparet, quod aliud eſſe poſſit; vnde. 8

3. Alij dixerunt, omnes actiones ſpecificari à principio actiuo, ſiue vniuoco, ſiue æquiuoco; nam omne agens habet in ſe principium continens effectum, vel formaliter, & eſt vniuocū, vel eminenter, & eſt æquiuocum, quare diuerſæ actiones agentis ſpecificātur quidem ab eodem principio materialiter, non tamen ſub eadem ratione, quia propter ſuam eminentiam cōtinet ſub diuerſa ratione diuerſos ſpecie effectus, ita Greg. Martinez 1.2. q.1. ar.3. du.17. *Martinez.* B qui not 2. ait hāc doctrinā eſſe veram de actionibus primarijs potentiarum, non de ſecundarijs, qualis eſt exiccatio, & induratio reſpectu caloris.

4. Alij dicunt hanc opinionem intelligi de principio non ſolū actiuo, ſed etiam finali; nam inde D. Tho. probat actus humanos ſpecificari ex fine, quia finis eſt illorum principium, ita Vaſq. 1.2. q.1. ar.3. in explicatione textus. *Vaſq.*

3. Opinio eſt dicentium, actiones non ſpecificari à principio actiuo, ſed à termino, atque adeo ordinem ad terminum eſſe magis intrinſecum, videtur cōmunis apud eos, qui loquuntur de ſpecificatione motus, & D. Tho. q.6. de C potentia art 8. dum ait: *propriè actio, ſicut & motus à termino ſpeciē ſumit; à principio autem habet, quod ſit naturalis.* 9 *Secundū alios ordo ad effectum eſt magis intrinſecus actioni. S. Thom.*

1. Pars probatur, quia ſi à principio actiuo ſpecificarentur omnes actiones, quæ eſſent ab eodem principio, eſſent eiuſdem ſpeciei, etiam ſi ad diuerſos terminos tendant, vt illuminatio, & calefactio à ſole, & contra, quæ eſſent à diuerſis principijs, eſſent diuerſæ ſpeciei, etiam ſi ad eundē terminum ſint, vt calefactio ab igne, & ſole, at vtrumque patet eſſe falſum, ex communi conceptu.

2. Pars probatur, quia actio etiam ſi procedat ab agente, tamen eſt via ad aliquod eſſe, D quia eſt cōmunicatio alicuius eſſe, ſed via ſpecificatur à termino, quia eo variato variatur.

Denique probatur vtraque pars, nam motus eſt inter terminū *à quo*, & *ad quem*, at non ſpecificatur ex termino *à quo*, ſed *ad quem*, ſed actio cooperatur cum principio actiuo, vt cum termino *à quo*, & cum forma, vt termino *ad quem*, quia egreditur ab agēte, & tendit in formam, ergo non ſpecificatur à principio actiuo, ſed à forma.

4. Opinio eſt ad ſpecificationem vtrumque concurrere copulatiuè, vnde vno eorum variato, variatur ſpecies actionis, at ad ponendā eandem ſpeciem, debet poni vtrumq; videtur D. 10 *Ordo, & ad agens, & ad effectū ex æquo eſt intrinſecus actioni ſecundū alios. S. Thom.* E Thom. q. 6. de potentia art. 8. *actio*, inquit, *ex duobus naturalem ſpeciem accipere videtur, videlicet ex agente, & termino: calefactio enim ab infrigidatione differt, quia vna earum à calore procedit, & ad calorem terminatur, altera à frigore ad frigus*, & 1. p. q.77. art.3. vbi ait, *ex his autem duobus actio*

ſpeciem

ſpeciē ſumit, ideſt ex principio, vel fine, ſeu termino, vbi per ly, vel ſignificat diuerſitatem ſumi ex cuiuſcunque diuerſitate.

Ratio horum Auctorum. Fundamentum ex D. Tho. q. 54. ar. 2. omnia, quæ dicunt ordinem ad aliud, diſtinguntur ſecundum diſtinctionem eorum, ad quæ dicuntur, ſed actio dicit ordinem ad plura .ſ. principium actiuum, & terminum, ergo diſtinguitur ſecundum illorum plurium diſtinctionem; & ſicut bonum eſt ex integra cauſa, ita & vnitas ex vnitate vtriuſque, & ſicut malum ex ſingulis defectibus, ita & pluralitas, & diſtinctio, ex ſingulorum diuerſitate.

Confirmatur. Confir. Inductione, nam productio hominis per generationem, & per creationē ſpecie diſtinguntur, quia eſt diuerſum principium, etiā ſi terminus ſit idē. Secundo generatio, & reſurrectio eiuſdem hominis ſpecie diſtinguntur ex diuerſitate principij. Tertio ſic productio naturalis, & ſupernaturalis eiuſdem viſus; contra vero cum identitate principij ſtat diuerſitas ex diuerſitate termini, vt illuminatio, & calefactio ab eodem ſole.

11 *Diuerſitas eſt inter hos Auctores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant principij, & termini vnitatem ſufficere ad vnitatem actionis. quia non eſt aliud vnde ſumi poſſit diuerſitas.

Alij verò putant non ſufficere, ſed prætereа requiri vnitatem modi, quo procedit actio, vt patet ex generatione, & creatione eiuſdem hominis factis à Deo, quæ ſpecie diſtinguntur ex modo: Secundo ex motu recto, & circulari ab eodem principio, & ad eundem terminū: Tertio ex augmentatione, & diminutione ab eadē anima, & ad eandem quantitatem, quæ omnia ſpetie diſtinguntur ex modo: Quarto actus qui tendunt ad idem obiectum per medium neceſſarium, & probabile, vel mathematicū, & phyſicum ſpetie diſtinguntur ex modo: Quinto deſcenſus, & aſcenſus ad eundem terminum, & ab eodem principio diſtinguntur, quia diuerſo modo, ſeu per diuerſam viam tendunt.

12 *5. Opinio multa ſimul requirit ad vnitatem ſpecificam actionis.* 5. Opinio eſt dicentium ad vnitatem ſpecificam actionis ſemper requiri vnitatem ſpecificam termini; Secūdo ad diuerſitatem termini ſemper diuerſificari ſpetiē actionis: Tertio non poſſe diuerſificari ſpetiē actionis ex ſola diuerſitate principij actiui ſine diuerſitate termini: Quarto contrarium etiam poteſt probabiliter defendi: Quinto neque actiones habentes eoſdem terminos diſtingui ex modis ſibi cōnaturalibus; Sexto poſſe diſtingui ex modis non connaturalibus: Septimo diuerſitatem indiuidualem actionum variari ex variatione quacūque ſine termini, ſine principij, ita Suar. diſp. 48 met. ſect. 3. à nu. 7. ad finem, tribuit illam Alb. 5. phy. tr. 3. c. 1. Ægid. 1. d. 13. q. 2. inter quos eſt diſſidium, quod Albert. negat ſufficere diſtinctionem terminorum quoad eſſe naturale, & reale, ſed quoad rationem terminādi, ſicut quo ad vnitatem aſſerunt requiri vnitatem terminorum ſecundum rationem terminandi, vt patet ex obiectis ſpecificatiuis habituū, & actuū, quæ non ſpecificant ſecundum eſſe naturale, & materiale, ſed sm̄ rationē formalē obiectiuum.

Suarez. Alber. Aegid.

13 *Diſcrimen inter hos Auctores.*

A At vero Suar. putat actiones ꝓductiuas ſpecificari à terminis ſecundum eſſe proprium naturale, & reale, quia ſic attingūtur per actionē, nam hoc eſt communicatio alicuius, ergo non poteſt habere terminum magis formalem, quā ſit natura, quæ communicatur, & producitur in eſſe.

Confir. Quia alias vnitas, & diſtinctio formalis termini non poſſet aſſignari, quia vel ſumenda eſſet ex natura rei productæ, & habetur intentum, vel ex modo producendi, & non quia vel hic eſt genericus, & non poteſt dare ſpeciē, vt animalitas v.g. non poteſt conſtituere vltimam ſpeciem ſubſtantiæ, vnde ſub vno genere modi producendi per eductionem continentur variæ ſpeties productionis, & ſub generali modo creationis, variæ ſpecies creationis, & ſic de alijs, quæ licet conueniant in modo B generico, tamen differunt ſpetie ex terminis, vt frigefactio, & calefactio ex 5. phy. t. 31.

Vel eſt ſpecificus, & non poteſt intelligi niſi habeat vnitatem ſpecificam termini vt infra. Neque eſt eadem ratio productionis, ac habituum, & actuum cognitionis, & appetitus, quia obiecta non producuntur per huiuſmodi habitus, & actus, ſed attingūtur extrinſecè per aliquod medium, vel ſub aliqua vna ratione, at termini per huiuſmodi actiones producuntur ſecundum totum eſſe eorum, & nihil eſt in illis, quod non attingatur intrinſecè, & hæc opinio C eſt communis ſcholaſticorum recētiorum.

ART. III. Opinio communis ſcholarum explicatur.

PRima Concl. Actionis vnitas ſpecifica exigit vnitatem ſpecificam termini; probatur ex 5. phyſ. t. 31. vbi ad vnitatem ſpecificam motus vnitas termini exigitur, vt ibi dicit, & nos infra, cum de motu, & Ægid. loc. cit. vbi præclarè docet, vnitatem, & diſtinctionem motus nō ſumi ex terminis totalibus, ſed formalibus, quia hi communicantur per actionem, & attinguntur immediatè, nam frigefactio, & calefactio D poſſunt eſſe in ſubiectis eiſdem, & diuerſæ ſpeciei, ergo etiam & vnitas actionis, quia eſt eadem vtriuſque ratio; nam ſicut terminus cōparatur ad motum per modum formæ, ad quā per ſe primo tendit, ita, & actio. 14 *Ad ſpecificā vnitatē actionis requiritur ſpecifica vnitas termini. Ratio.*

Confir. Quia actio realiter non eſt niſi ipſa res, quæ fit, prout egreditur ab agente, ergo ſequetur vnitatem, & diſtinctionem formæ. *Confir. 1.*

Conf. 2. Quia Ariſt. 5. phy. t. 4. motus denominatur magis à termino ad quem, quam à termino à quo, ergo inde etiam ſpeciem ſumere debet, quia nomen ſignificat eſſentiam rei. *Confir. 2.*

Confir. 3. Quia ſicut Ariſt. 5. phy. t. 48. probat motus ſpecificari ex terminis, quia ex terminis habent contrarietatem, ita poteſt probari E de actionibus, quia frigefactio contraria eſt calefactioni, quia frigus, & calor contraria sūt. *Confir. 3.*

Deniq; hanc concluſionē probant argumēta tertiæ opinionis, nam actio non poteſt ſpecificari niſi à principio actiuo, & termino, quia hæc duo ſunt præciſè neceſſaria ad actionem, vt ſic,

vt ſic, quia ſubiectum non eſt neceſſarium, vt in creatione, neque terminus à quo, vt in actione æterna, ſed non à principio, vt ibi probatũ eſt ergo.

Primum corollarium. Hinc patet ad diuerſitatem termini ſemper diuerſificari actionem, quia deeſt vnitas termini neceſſaria ad vnitatem ſpecificam actionis.

Secundum. 2. Patet hanc diuerſitatem non ſumi à terminis *à quo*, ſed *ad quem*, quia actio non ordinatur ad terminum *à quo*, ſed *ad quem*, vt rectè D.Tho.1.p.q.25.ar.1.& q.45.ar.1.& alibi.

15 *vnitas termini debet eſſe naturalis, et realis.* 2. Concl. Hæc termini vnitas, vel diuerſitas debet attendi ſecundum eſſe naturale, & reale termini producti, quia actio debet ſpecificari à termino formali, hoc autem eſt terminus, qui attingitur ſecundum eam rationem, ſub qua attingitur, at hic attingitur ſecundum ſuum eſſe reale, & naturale, ergo ſecundum hanc rationẽ ſpecificat; & quia actiones intellectus, & voluntatis, non attingunt obiecta ſecundum eorũ eſſe naturale, ſed ſecũdum peculiares rationes, v. g. ſenſibilis, intelligibilis, appetibilis, ideo ſpecificantur ab obiectis, non ſecundum eorũ eſſe naturale, ſed ſecũdum peculiares rationes formales obiectiuas, vt alibi ſuſius oſtẽdi in logica tr.17.diſp.3.q.3.

16 *Probabile eſt ad diſtinctionem ſpecificã actionis ꝑ ſe non concurrere principium actiuum. 1 Ratio.* 3. Concl. Probabile eſt, diſtinctionem ſpecificam actionis, ita ſumi à termino, vt per ſe ad illam non concurrat principiũ actiuũ, dixi per ſe, ſeu immediatè, nam per accidẽs quatenus ſ. ex illo ponitur diuerſus terminus, ſic per illum mediatè concurrit, ſed hoc non eſt concurrere ratione ſui, ſed alterius. Et probatur 1. à priori, quia principium actionis vel eſt vniuocum, & potius ipſum ſumit ſpeciem ab actione, & termino, nam eſt ex natura ſua determinatũ ad talem actionem talis termini. Vel eſt æquiuocũ, & ex ſe eſt indeterminatum, & ab illo non poteſt ſumi determinata ſpecies actionis, quia indeterminatum non poteſt ſpecificare, & determinare ſpeciem.

Obiectio. Dices. ſicut ab illo oritur effectiuè determinata ſpecies, ita poteſt in genere cauſæ formalis extrinſecè concurrere ad determinatam ſpeciẽ actionis, nam ſicut dicitur concurrere effectiuè non ſecundum ſuam adæquatam vnitatem, ſed inadæquatam, per quam continet eminenter talem effectum, ita poteſt per illum gradum continentiæ ſpecificare actionem.

Reſpon. Reſp. ex hoc fundamẽto reddi probabilem opinionem cõtrariam, ſed quia probabilior eſt concluſio, ideo dico, principium illud ſemper determinari à termino, nam eſt tale, quia continet talem terminum, quare ſpecificatio primario ſpectatur ex termino, & ſecundario, & per accidens ex principio actiuo.

Confirmatur. Confir. quia eſt commune axioma, potentias ſpecificari ex actibus, & actus per obiecta; non tamen contra vt alibi oſtendemus.

17 *2 Ratio.* 2. Probatur inductione illarum operationũ, quarũ ſpecies videntur ſumi ex principijs actiuis, & non ex terminis, quòd in his ſit vnitas, & tamen ex illis nulla eſt, in qua ſpecies non ſumatur ex terminis, ergo minor probatur, inductione, nam ponũtur hæ actiones. Primo generatio, & creatio eiuſdem hominis. Secundo generatio, & reſurrectio eiuſdem. Tertio creatio, & eductio eiuſdem formæ. Quarto calefactio ab igne, & ſole, vel à ſolo Deo. Sed hæ rationes ſecundum eam rationem, ſecundum quam sũt diuerſæ ſpeciei, ſemper habent diuerſos terminos formales; nam Primo terminus formalis generationis, eſt productio vnionis formæ cum materia, & terminus formalis creationis, non eſt hæc vnio, ſed ſubſtantia materiæ, & animæ rationalis, vnde ſi in creatione hominis ſpectetur præciſè ipſa vnitio animæ cũ corpore, non diſtinguatur ſpecie à generatione.

Primum corollarium. Hinc patet ſecundum genus actionis, nam ſi in reſurrectione ſpectatur præciſè ipſa vnitio non diſtinguetur ſpecie à generatione, vt *Suarez.* Suar.3.p.tom.2.diſp.34.ſect.5.nam ſicut actio, qua Deus reproduceret Angelum annihilatũ, non eſſet diſtinctæ ſpeciei à prima productione, ita reproductio eiuſdem ſpecificæ vnionis, quia ſicut duratio non variat ſpeciem, ita neque interruptio: quomodo autem reſurrectio diſtinguatur à prima productione, dicetur infra.

18 *Secundum corollarium.* Hinc etiam patet ad 3. genus actionũ, nam ibi apertè reperitur terminus ſpecie diſtinctus, quia terminus eductionis eſt forma, vt pendens, & vnita materiæ; at terminus creationis eſt forma, vt habet modũ per ſe exiſtendi, vnde per creationẽ ſit forma ſcilicet quãtitas, at per eductionem ſit concretum. ſ. quantum. *Inſtantia.* Dices in hac ſumitur diuerſitas ex principio à quo procedit actio; nã creatio eſt à ſolo principio actiuo, at eductio ex actiuo, & paſſiuo, ſeu materiali. *Soluitur.* Reſp. rectè quidẽ hanc differentiam aſſignari, ſed illã oriri ex termino, nam terminus vnius habet modũ eſſendi diſtinctum ab alio.

Ex quarto genere magis eſt manifeſta concluſio, tum quia illæ omnes calefactiones ſunt eiuſdem ſpeciei, etiam ſi principia ſint omnino diuerſa; tum quia dici poſſet, quod licet illa principia ſint materialiter diuerſa; non tamen formaliter, quia vel conueniunt in vna quadam proportionali ratione, vt ignis, & ſol, vel vnum continet eminenter aliud, vt Deus qui non ſolum continet eminenter effectum ignis, ſed etiã virtutem, & actionem illius, vnde poteſt facere eandem ſpecie actionem.

Probabilitas contrariæ ſententiæ. Ex hac ratione patet probabile eſſe ad ſpecificandas actiones concurrere principia actiua nõ materialiter ſumpta, ſed formaliter, id eſt ſecundum eam rationem, qua continent terminos productos, atque adeo ſi termini ſunt eiuſdem ſpeciei, etiam gradus proportionaliter conueniẽt, ſi autem diuerſi, etiam in principio vno materialiter erit diuerſitas virtualis.

19 *Actiones non ſpecificantur ex modis connaturalibus.* 4. Concl. probabile eſt, actiones non ſpecificari ex modis, qui ſunt rebus cõnaturales, Probatur 1. quia cum terminus formalis actionis ſit res producta ſecundum proprium eſſe, non poteſt reperiri modus cõnaturalis termino, qui mutet formalitatẽ illius ad ſpecificandã actionem, quia modus connaturalis actionis eſt proportionatus illi.

Confir. nam omnis modus agendi, vel ſe tenet ex parte agentiũ, qualis eſt eductio, & creatio,

tio,& ex dictis patet, & ex illis præciſè,cum ſint generales,non poſſe ſumi ſpeciem, & cum illius modi diuerſitate reperiri etiam diuerſitatem terminorum formalium.

Vel tenet ſe ex parte viæ, ſicut eſt in motu recto,& circulari, & ibi etiam ſi terminus vltimatus eſſet idem,tamē proximus,& immediatus ſemper eſt diuerſus, & idem patet in motu,quo acquiritur idem locus per deſcenſum, & aſcenſum, quia ibi eſt diuerſitas viæ, & termini formalis, & proximi; neq; adhuc eſt certum motus locales ſpecie eſſentiali inter ſe differre, an accidentali: Hinc patet quid dicendū ſit de motu augmentationis, & diminutionis, nam ſi illi accipiantur sm̄ rationes proprias, habēt terminos diuerſæ rationis,tum quia terminus formalis diminutionis non eſt quantitas minor, ſed negatio quātitatis fundata in quantitate minore,quæ erat præcedens,at augmenti terminus eſt poſitiua quātitas addita alteri,ſed ſi accipiantur ſecundū improprias,tunc dicendum,quantitas maior, & minor habent diuerſas formales rationes terminandi, ſed de hac re alibi.

Vel tertio modus tenet ſe ex parte rei productæ, & tunc conſtat variari ſpeciem actionis ex variatione termini formalis; quia idem terminus vt habet diuerſum modum eſſendi, habet diuerſam rationem terminandi, vt patet in forma producta ſeparata à ſubiecto,& vnita ſubiecto; quare nunquam poteſt variari ſpecies actionis,ſine aliqua variatione termini formalis.

20 *Obiectio.*

Dices. Variari ex modo. Primo,quando terminus eiuſdem rationis producitur per reſultantiam,vel per actionē ab extrinſeco Secundo quando producitur per agens principale, immediatè, vel mediante inſtrumento, quia actio inſtrumentalis eſt diſtincta ſpeciei ab actione principali. Tertia actio connaturalis,& violenter differūt ſpecie,& tamen eſt idem terminus. Quarto quando idem terminus acquiritur ſucceſſiuè,& inſtantaneè,vt lumen &c.

Reſpon.

Reſp. negando illas actiones ſpecie diſtingui eſſentialiter,ſed ſolum accidentaliter,& ex aliquo cōnotato,nam frigefactio aquæ eſt eiuſdem ſpeciei intrinſecè,ſiuè emanet ab intrinſeco,ſiuè illi tribuatur ab extrinſeco,& ſolū differunt quoad connotatum extrinſecum à quo fit, vel ſic denominatur, & idem patet ad Secundum, nam actio propriè inſtrumentalis eſt eadem non ſolum numero,ſed etiam ſpecie cū actione principali; ſed differunt quoad denominationem accidentalem ſumptam à diuerſis principijs,vt v.g. eadem ignefactio, quæ eſt inſtrumētalis,vt eſt à calore,eſt principalis, vt eſt ab igne.

Ad Tertium, inde potius probatur identitas ſpecifica, nam ſicut idem calor eſt innaturalis aquæ,& cōnaturalis igni,ita eadē ſpecies calefactionis eſt violenta aquę,& connaturalis igni, quia vni ſubiecto eſt ꝓportionata, & nō alteri.

Ad Quartum,dicemus,quomodo ſucceſſio, & inſtātaneitas variet motum, nam dici poteſt, quando illa differentia eſt exigita in motu ex natura, terminorū indicat diſtinctionē in motu;at quādo eſt illi per accidēs ex ratione.ſ. alterius, tunc nō indicat diſtinctionem eſſentialē in motu, ſed ſolum accidentalem, ſed infra fuſius.

5. Concl. quando modus non eſt connaturalis actionibus, tunc probabile eſt actiones ſpecie diſtingui,etiam ſi terminus ſit idem; probat Suar.loc.cit.nu.21.quia Deus poteſt eandē rem producere per actionem naturalem, & ſupernaturalem, vel per duas actiones ſupernaturales,nam naturalitas,& ſupernaturalitas ponerēt in illis actionibus diuerſitatē ſpecificā.Hoc autē dupliciter fieri poſſet, Primo ex variatione principij, vt ſi actio producibilis per virtutem naturalem ab vna creatura, producatur,ab alia per potentiam obedientialem, nam inde contrahit quandam ſpecificā diuerſitatem,ex Suar. 3.p. to.1. diſp.31.ſect.6.ad 6. quia ille ordo ad tale principium vt eſt eſſentialis,ita connaturalis illi actioni, atque adeo diſtinguitur ſpecie ab ordine ad aliud principium. Secūdo ex intrinſeca ratione actionum procedentium à voluntate diuina cū diuerſitate ſpecifica, quia Scot. 1.d.13. q.vnic. §.ad quæſtionem, putat omnes actiones diſtingui non ex terminis, ſed ſeipſis, quia tota ratio formalis vnius, nō eſt ratio formalis alterius,vnde ex diſtinctione proceſſionū in diuinis putat ab Auguſtino colligi diſtinctionem perſonarum, non contra; quæ opinio ex Suar.licet vniuerſaliter ſit falſa tamen in ſupernaturalibus actionibus non eſt improbabilis, quia hæ non coaptantur terminis productis. 21

Actiones diſtinguūtur ſpecie à modis non connaturalibus, & ſi terminus ſit idem.

Ratio ex Suarez.

Scotus.

6. Concl. Diſtinctio indiuidualis actionum pendet,& à principio actiuo,& à termino,nam quocunque illorum variato,variatur actio,nam cum actio ſit modus termini,non poteſt manere mutato termino,& cum fluat ab agēte, non per aliam actionem, ſed ſeipſa, variato agente non poteſt manere,tum quia non eſſet actualis dependentia ab illo,ſed ab alio,quia deſtructo termino deſtruitur reſpectus, tum quia cū variatur agens, vt.ſ.ex agente fiat non agens, ibi intercedit mutatio, vt patet ex terminis, ſed nulla mutatio fit in agente in aliquo abſoluto, quia ſupponitur non corrumpi quoad aliquam eius intrinſecam perfectionem, ſed ſolū quod deſinat agere,neque fit variatio in termino, quia ſupponitur idem perſeuerare: ergo, neceſſario debet fieri mutatio in actione; tum quia mutato effectu formali, neceſſario debet eſſe variatio, vel in ſubiecto, vel in forma; ſed agere, ſeu eſſe agens, eſt effectus formalis actionis,ergo illo mutato, dēt mutari, vel agēs vel actio, ſed non mutatur agens, ſecundum ſuam entitatem,ergo ſecundum actionem. 22

Indiuidualis diſtinctio actionum eſt à principio, & à termino.

Fundamentū

7. Concl. Actioni intrinſecus eſt tam reſpectus ad agens, quam ad terminum, ſed quoad rationem indiuidualem æquè intrinſecus, ſed quoad ſpeciem magis eſt intrinſecus ordo ad terminum. 23

Quoad indiuiduationē ordo ad agens, & ad terminum, eſt ex æquo intrinſecus: quoad ſpeciē magis eſt intriſecus ordo ad terminum.

1. Pars probatur ex dictis, quia ſicut eſt impoſſibile reperiri actionem ſine ordine ad terminum,ita ſine ordine ad agens.

2. Pars probatur ex concl. 6. quia æquè va-

riatur

riatur variato principio, ac termino.

3. Pars probatur, quia ab ordine ad terminũ conſtituitur in certa ſpecie, cum nunquã poſſit naturaliter reperiri actio eiuſdẽ ſpeciei ſine tali termino, & hoc variato, neceſſarium eſt variari ſpeciem actionis, quia terminus eſt veluti vltima forma actionis, at non ſic principium actiuum, quia poteſt mutari, non mutata ſpecie actionis, & cũ idẽtitate ſpecifica principij poteſt eſſe diuerſitas ſpecifica actionum.

Hæc ex communi aliorum opinione, nam quid nos ſentiamus, alibi explicabitur, & ex huius opinionis principijs ſoluenda ſunt argumẽta aduerſariorum.

ART. IV. *Soluuntur argumenta aduerſariorum.*

24 *Ad 1. opinion.* AD argumenta primæ opinionis reſp. illud argumentũ rectè procederet, ſi illi duo reſpectus eſſent inter ſe adæquatè diſtincti, quia nõ poſſent vniri, niſi vt genus, & differentia, at illi non diſtinguntur niſi per rationem inadequatè, quatenus concipitur vna habitudo confundendo aliam, ſeu terminum eiuſdem habitudinis, & ratio eſt, quia actio eſt vnus reſpectus ſecundum rem, quia adæquatè reſpicit agens, & terminum, nõ quidem æquè primo, ſed cum ſubordinatione, quia reſpicit agens à quo egreditur, vt tendat in terminum, at vbi eſt ſubordinatio vnius per aliud, ibi eſt vnum tantum, ſic enim relatio reſpicit fundamentum, vt illud ordinet ad terminum, & habitus potentiam, vt reſpiciat obiectum.

25 *Ad 2. opinion.* Ad argumenta ſecundæ opinionis Reſp. rectè quidem per definitionem probari eſſentiã rei; vnde rectè probatur actionem eſſentialiter reſpicere agens, ſed negamus æqualiter reſpici, ac terminũ, eo quod mutato agente, poteſt manere eadem ſpecies actionis, nõ ſic autem mutato termino; vnde ratio ſpecifica non ſolum pendet à termino in communi, ſicut ab agente in communi; ſed etiam à tali ratione agentis.

Ad Confirm. Ad Confir. Reſp. ex dictis patere creationẽ cœli diſtingui ſpecie à creatione terræ, & creatio, & generatio eiuſdem vt diſtinguntur ſpecie, habent diuerſos terminos; de actione vitali, quomodo diſtinguatur à non vitali, dicetur alibi, nunc ſatis ſit in manducatione eſſe varias actiones, nam contritio cibi eſt eiuſdem ſpeciei facta ab Angelo, & ab homine, ſed attractionem cibi non eſſe eiuſdem ſpeciei, vt ait Alenſ. vel vt alij; operationes aliæ ſunt ſecundum ſubſtantiam vitales, per quas producitur terminus vitalis, & huiuſmodi non poſſunt vlla ratione effici ſub Angelo, vt ſentire, appetere, generare &c. Aliæ ſunt vitales ſecundum modum, & hæ fiunt quidem ab Angelo in corporibus aſſumptis verè, & realiter ſecundũ ſubſtantiam, quia producunt terminum eiuſdem rationis, ac producitur per potẽtias vitales, ſed non quoad modum niſi ſecundum apparentiã, vt eſt cõmeſtio, motus progreſſionis &c. vnde nõ diſtingũtur ſpecie eſſentiali, ſed accidẽtali, ſ. quoad denominationẽ ſumptam à principio.

Retorquetur argumentum. Ex quo potius probatur noſtra concluſio, nam reſpicere eſſentialiter principium determinatum, à quo fiunt, eſt proprium operationũ vitalium, ergo non conuenit actioni, vt ſic, de qua quærimus, & à vitali arguere ad actionem, vt ſic, eſt fallacia cõſequentis lege D. Tho. 1 p. q.53. & q.6. de anima ar.8. Alenſ. 2. p. q.35. Bonau. Scot. Gab. Dur. 2. d.8. Suar. l.4. de Ang. c.38. *S. Thom. Alenſ. Bonauent. Scotus.*

26 *Ad 2. Confir. reſpõſ. S. Tho.* Ad 2. Confir. Reſp. D. Thom. obiectum ad actum potentiæ paſſiuæ comparari vt principium actiuum, nam color vt mouet viſum, eſt principiũ viſionis, ſed ad actum potentiæ actiuæ comparari vt terminum, & finem, at q.6. de potẽtia ar.8. ait propriè ſumere ſpeciem à termino, licet naturalitatem habeat à principio, nam actus naturales dicuntur, quæ ſunt ab intrinſeco principio; quæ doctrina D. Tho. vera eſt, quia nunquam actio ſpeciem ſumit à principio vltimate, ſed vt ordinatur ad terminum, per quẽ vt magis determinatũ vltimo ſpecificatur, ſed de ſpecificatione actuũ dicetur alibi.

Reſponſio Auctoris. Ego reſpondeo ad vtramque confirmationẽ in actionibus vitalibus poſſe conſiderari duplicem diſtinctionem, vnam, qua diſtinguitur ſecundum communem rationem à non vitali, & hanc ſumi ex principio, quia vitalis dicit eſſentialem reſpectum ad principium vitæ, ſiue effectiuũ, ſiue paſſiuum iuxta varias opiniones, & ſicut omnis actio dicit ordinem ad terminum, ita etiam, & vitalis; ſed inde non habet actio rationem ſpecificam, ſed genericam, quod vltra concedimus, ſicut actio habet rationem genericam eſſentialiter ex ordine ad principium efficiens: alteram, qua diſtinguntur inter ſe ſecundùm rationes ſpecificas circa obiectum eiuſdem potẽtiæ, & hæc in operatione vt actio eſt, per ſe ſumitur à termino intrinſeco, ſed vt vltimus actus potentiæ ab obiecto, & per accidens à principio, vt informato ſpecie talis obiecti, quia talis ſpeciei eſſentia ſumitur ab obiecto.

27 *Ad 3. Confir. 1 Reſponſio.* Ad 3. Confir. actionem, motum, & paſſionem reſpicere eundem terminũ, ſed ſub diuerſa ratione, nam actio reſpicit illum vt productum; paſſio vt receptum in paſſo, & motus vt receptum in mobili, & ideo ſumere ab illo diuerſam rationem.

2. Reſponſio. Reſp. 2. hæc tria poſſe cõſiderari dupliciter: Primo ſecundum communem rationem, ſecũdum quam inter ſe diſtingũtur, & hæc ſumitur à principio vt de actione, & paſſione dictum eſt, & de motu probatur, quia dicitur à mobili. Secundo, ſecundum rationem ſpecificam ſub eodem genere, vt de actionum ſpecie inter ſe, vel paſſionum, vel motuũ, & hæc diſtinctio ſumitur à termino, vt dictum eſt.

Ad 4. Confir. Ad 4. naturalitatem, & ſupernaturalitatem, & violentiam poſſe conſiderari dupliciter. Primo eam, quæ eſt ſecundum ſubſtantiam, & hãc ſumi à termino, qui eſt connaturalis, vel non naturalis ſubiecto, vel principio: Secundo eã, quæ eſt ſecundum modum, & hæc ſumitur à principio actiuo, ſed hæc non ſpectat ad eſſe ſpecificum actionum, ſed accidentale, vti fusè alibi oſtendimus.

28 Ad 5.Reſp.Primo,actionem,quæ poteſt eſſe ab agente vniuoco,& æquiuoco,non determinare ſibi ſm ſpeciem vnum illorum, ſed gradum illis communem, ratione cuius continetur in vtroque agente effectus, ſiue ſit communis vniuocè, ſiuè proportionaliter, atque adeo non variatur ſpecie ex illorum variatione.

Ad quintam prima reſponſio.

2. Reſponſio.

Reſp.2. Actionē in genere, determinare ſibi agens, nō tamen hanc, vel illam ſpeciem actionis determinare ſibi hoc, vel illud, ſed poſſe eſſe à pluribus, quia vltima determinatio eſt à termino, ad quem tendit, & ratio eſt, quia ſæpè idem agens, poteſt eſſe principium plurium actionum ſpecie diſtinctarum, & contra eadem ſpecies actionis eſſe à pluribus agentibus ſpecie diſtinctis.

Ad 3. Opinionem.

Ex his patet ad argumenta tertiæ opinionis, nam illa probant noſtram concluſionem, quod actio ſpecificatur à termino; & ſi argumentum illud ſumptum ex ſimilitudine inter terminum à quo, & agens, non eſt ſolidum, quia actio non reſpicit eſſentialiter terminum *à quo*, ſicut reſpicit agens.

ART. V. *Soluuntur argumenta quartæ opinionis dicentis ex vtroque ſumi ſpecificationem.*

29 REſp.ex dictis patere actionem reſpicere, & principium, & terminū, ſed diuerſo modo, & cum ſubordinatione, nā principium reſpicit vt id, à quo recipit exiſtentiam, terminū verò, vt id, cui ſuo modo dat exiſtentiam, neq; reſpicit principium, vt ibi ſiſtat, ſed vt eſt tendentia ad terminum, ſicut relatio reſpicit ſubiectum, vt illud referat ad terminum; ex quo fit, ibi non eſſe duas relationes, ſed vnam, quia licet res ponat duo ſub diuerſa ratione, tamen illa reſpicit non ęquè primo, ſed cum ſubordinatione vnius ad aliud, at vbi reſpiciuntur plura cum hac ſubordinatione, ibi non ſunt duæ ſpecies, ſed vna, quæ ſumitur ab vltimo termino, tum quia ille terminus eſt magis determinatus, tum quia ipſius principij ſpecificatio etiā ſumitur à termino, nam principium ſpecificatur ab actibus, & actus à ſuo termino intrinſecè, & quādo habet obiectum à ſuo obiecto extrinſecè. Vnde extat commune axioma, vbi ex pluribus vnum eſt propter aliud, vbi eſt vnum tantum.

Ad 5. Opinionem. *Axioma.*

Corollarium.

Hinc patet huius actionis ſpecificationem non eſſe ſimilem ſpecificationi boni, quod dicitur conſurgere ex integra cauſa, ſicut malum ex ſingulis defectibus, nam bonum æquè primo reſpicit illa; at non ſic actio, & inde ſequitur variato principio effectiuo, & poſito eodē termino, nō variari cōnaturaliter actionis ſpeciem, ſed ſolum quando variatur terminus.

30 Ad Confir. Reſp. In illa inductione multa apparent eſſe falſa, nam creatio, & generatio hominis, etiam ſi habeant eundem terminum vltimatum, non tamen formalem à quo ſumitur ſpecificatio, vt ſupra oſtendi; De reſurrectione autem an ſit ſpecie diſtincta à mutatione naturali, diſputat Suar. 3.par.t.2. diſp.54. ſect.4. Conimbr.1. ad gen. cap.4. q.14. Ægid. Luſitanus t.3.lib.1.q.10. vbi ex communi aſſerunt eſſe eiuſdem ſpeciei cum generatione ob vnitatem termini formalis, & differre ſolum accidentaliter.ſ.ex parte agentis, & diſpoſitionum, quia eſt ſupernaturalis quoad modū, nō quoad ſubſtantiam, & addo etiā ſi differrent, id non eſſet contra noſtram concluſionem, quia non loquimur de ſpecificatione actionum ſupernaturalium. Ex quo patet idem dicendum de reſtitutione viſus, & creatione, nam eſt eiuſdem ſpeciei quoad ſubſtantiam, & differunt accidentaliter quod modum.

Ad confir. *Suarez.* *Conimbr.* *Ægid. Luſit.*

ART. VI. *Explicatur an, & quomodo actio dici poſſit dependentia termini ab agente.*

31 PRimo Suar. diſp.48.ſect.1.nu.15.ait, actionem ſecundum rem non eſſe aliud, quam ſpecialem illam dependentiam, quā effectus habet à efficiente; quia actio neq; eſt ipſa res faciens, neq; facta, neq; illæ ſimul ſumptæ, neque coëxiſtentia illorum, vt ſupra probatum eſt, ergo eſt quid medium inter efficiens, & effectū, ſed hoc medium non eſt aliud, quam illa dependentia effectus à cauſa, quia ſine hac non poteſt intelligi vnum eſſe effectum, & aliud eſſe cauſam, & ea poſita intelligitur ratio effectus & cauſa, etiam ſi præſcindatur omnis alius modus.

Opinio Suarez quomodo actio ſit dependentia termini ab agente.

Confir. Quia effectus cauſæ efficientis pēdet à ſua cauſa per cauſalitatem illius, quia id eſt commune omni cauſæ, & effectui, at cauſalitas efficientis eſt actio, ergo actio eſt dependentia effectus à cauſa effectiua, dixi a cauſa effectiua, quia ſicut ſunt cauſalitates aliarum cauſarum, ita & dependentiæ ab illis.

Obiectio.

Dices dependentia oritur ex actione, quia effectus pendet a cauſa, quia fit, ergo formaliter non eſt actio, ſed effectus actionis. Reſp. Suar. 1. negando antecedens, nam per illam cauſalem, non exprimitur cauſa à qua, ſeu reſultantiæ, ſed formalis, ſicut dicitur Petrus eſt homo, quia rationalis.

Duplex reſponſio.

Reſp. 2. Inde probari dependentiā non eſſe actionem formaliter, quia per illam ſecundum præciſos conceptus non ſignificatur, eadem dependentia ſub eodem reſpectu, & hæc diſtinctio rationis ſignificatur per illam cauſalē.

Opinio Fonſecæ de eadem re.

32 At Fonſ.6.met.c.8.q.2.ſect.4 In fine. Negat actionem eſſe dependentiam effectus a cauſa, quia actio, & paſſio ſunt actus dependentes, & non dependentiæ; ſed ex dictis de cauſalitate efficientis patet actionem eſſe cauſalitatem efficientis, atq; adeo pendere, vt quo, & non vt quod, ab ipſo efficiente, nec poſſe intelligi eſſe modum eſſendi ſine vlla entitate ſaltem modali, quæ cauſalitas media eſt neceſſaria tam materiæ, quàm formæ, licet reſpectu horum forte non habeat veram rationem accidentis prædicamentalis, ſed prædicabilis propter vnitatē per ſe effectus; quod cauſalitas illa non ingreditur conſtitutionem compoſiti, nihil prohibet eſſe accidens prædicamentale. Neq; ſequitur

tur

tur cauſam prius actu cauſare, quam ſit actu cauſa, nam cauſaret actionem, vt imo, quæ eſt accidens exiſtens in effectu, & tamen nullã habet rationem cauſandi, non inquam, ſequitur, quia reſpectu primæ cauſalitatis, ſeu primi effectus, vt *quo* non debet eſſe alia prior cauſalitas, quia ipſa per ſeipſam cauſatur, dum eſt ratio cur effectus cauſetur, quare hæc ratio nõ habet efficaciam.

1 Ratio Fonſecæ. 2. Probat idem Fonſ. quia dependentia non conſtituit cauſam in eſſe cauſæ, ſed effectum in eſſe effectus, tum quia formaliter facit illum dependere, at dependere eſt effici, vel ſupponit effici, in eo, cui conuenit, at cauſa non pẽdet dũ cauſat, tum quia ſicut cõcurſus actualis conſtituit cauſa in actu.(nam cauſa actualis non eſt aliud, quam cauſa actu concurrens,) ita actualis dependentia conſtituit effectum in actu, quia effectus in actu non eſt niſi effectus actu dependens.

33 *3. Aliorum opinio.* 3. Alij primo putant cũ prima opinione, actionem realiter eſſe ipſam dependentiam effectus a cauſa, tum quia alioqui oporteret ponere in effectu alium modum qui eſſet actio, ſine neceſſitate. Confir. Quia actio eſt ratio per quam effectus habet eſſe à cauſa, ſed effectum eſſe a cauſa, eſt habere dependẽtiã a cauſa, ergo dependentia eſt actio, quia per eam habet eſſe, atque adeo pendet a cauſa, effectus.

Secundò hos dependentia diſtinguitur ab actione. 2. Putant dependentiam diſtingui ab actione, quod actio ex ſua ratione non denominat niſi agens, cuius eſt actus, & exercitium, at dependentia diſtinguitur in actiuam, & paſſiuã, vnde denominatur effectus à paſſiua, & agens ab actiua, nam agens habet dependentiam actiuam, dum dicitur eius principium, vel dicendum diſtingui, quod actio ſe teneat ex parte agentis, dependentia verò ex parte effectus, nam licet id, per quod agens agit, ſeu producit effectum, effectus agitur, & producitur, tamen idem ſecundum vnam rationem ſe habet ex parte agentis, & ſecundum aliam & parte effectus.

Non à parte rei ſed ratione ratiocinante. 3. Hæc differentia non videtur eſſe à parte rei, neq; ſecundum rationem ratiocinatam, ſed ſecundum rationem ratiocinantem, quia ſolum videtur eſſe ſecundum modum ſignificandi actiuum, & paſſiuum, quia producere & produci differrunt ſecundum modum ſignificandi *Autor approbat hanc ſententiam.* huiuſmodi, ſed actio eſt idem ac productio & dependentia actualis idem, ac produci, ergo: & hæc opinio mihi placet.

34 *Quid dicendum ad alias opiniones.* Ex quibus facile ſoluũtur, argumẽta vtriuſque ſententiæ. Nam argumenta primæ opinionis probant non eſſe inter illa diſtinctionem a parte rei.

Argumenta ſecundæ ſententiæ probant diſtinctionem rationis ex modo ſignificandi, quia dependentia ex modo ſignificandi ſignificat quidem actionem ſecundum rem, ſed ex modo ſignificandi ſignificat non actionem, quæ actiue ſignificatur, ſed paſſiue.

DVBITATIO IV.

A *An actio & paſſio includat rationem motus, vt ſubiectum, vel genus, vel contra.*

De hac Canon. 3 phyſ. quæſt. 2. art. 4. Murcia diſp. 1. q. 2.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo hic nomine motus intelligi mutationem, vt communem mutationi inſtantaneæ, & ſucceſſiuę, nam ſicut actio eſſe poteſt. Inſtantanea & ſucceſſiua, ita poteſt eſſe coniũcta, cum mutatione vtraque. 1 *Motus hic includit inſtantaneum & ſucceſſiuum.*

B 2. Not. Hanc difficultatem non poſſe intelligi de actione ſecũdum ſe vt, ſ. includit creationem, quia ſic conſtat non includere motũ, nec cum illo habere identitatem, ſicut neque habet coniunctionem cum paſſione phyſica, & reali, ſed ſolum cum verbali, & grammaticali, ſed ex actione eductiua, quæ neceſſario eſt cõiuncta cum paſſione, & cum ratione poſitiua incluſa in motu. *Hic tantum eſt ſermo de actione eductiua.*

3. Not. actionem tripliciter poſſe identificari cum motu, primo vt cum ſubiecto quatenus actio concipitur, vt relatio quædam exiſtens in motu ad principium effectiuum, ſicut paſſio ad ſubiectum. In quo recipitur forma; Secundo, vt cũ genere quatenus cõcipitur motus, vt genus ad actionem, & paſſionem, nam vt C genus eſt id quod prædicatur de pluribus, &c. ita motus prædicatur de actione, & paſſione, & eſt indifferens ad illa, per quæ determinatur ad ſpecies actionis vel paſſionis. 3. Vt cum effectu, ſeu termino, quaſi actio ſit veluti ratio per quam ab agente eſt motus, nam nõ ſolum conceptus paſſionis, ſed etiam motus eſt poſterior natura ipſa actione. *Tripliciter actio identificatur cũ motu.*

4. Not. ex Ariſt. 3. phyſ. à t. 18 ad 24. motum eſſe in mobili, quia eſt actus mobilis, qui eſt a mouente, & non inhæret, vel denominat mouens, ergo eſt in mobili, neq; dicas vnum motũ eſſe in mouente, & alium in mobili, quia vnus D eſt actus mobilis, & mouentis, nam ab vtroque cauſatur in diuerſo tamen genere, ſicut eſt eadem magnitudo, quæ dicitur accliuis, & decliuis: Deinde t. 28. actionem, & paſſionem eſſe eundem motum, nam idem, quod producitur ab agente, recipitur in paſſo, ergo actio & paſſio ſunt idem motus, nam ſi id quod producitur in paſſo, non eſſet ab agente, a quo eſſet, non enim eſſet a ſeipſo, quia hoc eſt proprium Dei, neq; à paſſo quia ſic paſſum eſſet agens, ergo eſt ab agente: Neq; eſt abſurdũ, actum agentis eſſe in paſſo, & non in agente, quia actus agentis non eſt eius vt ſubiecti, in quo, ſed vt principij à quo; neq; eſt abſurdum eundem a- E ctum ſecundum diuerſam rationem conuenire pluribus diuerſis ſecundum ſpeciem, quia ille non eſt vnus formaliter, ſed plura, & vnus tanquam ſubiectum plurium rationum, quia vnus motus fundat rationem actionis, & paſſionis. 2 *Motus ex Ariſt. eſt in mobili.*

5. Not. 2. Dici aliquid eſſe in ſubiecto pri-

mo ſecundum inhærentiam ſua realem ſiue rationis, ſecundo ſecundum prędicationem, quomodo prædicatum dicitur ineſſe ſubiecto in propoſitione affirmatiua, & non ineſſe in negatiua. A

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Secundũ aliquos motus eſt genus ad actionem, & paſſionem.*

PRima opinio eſt dicentium motum eſſe genus ad actionem, & paſſionem, quod motus prędicatur in quid tam de actione, quam paſſione, ergo eſt genus, antecedens prob. quia licet non omnis actio abſolute, & ſecundum ſe ſit motus, tamen omnis actio eductiua ęſſentialiter eſt motus, quia per illum educitur forma à ſubiecto.

Confirmatur. Confir. Quia cum motu eſt coniũcta tam actio, quam paſſio, ſicut cum animali eſt coniũcta rationalitas, & irrationalitas, nam motus contractus per ordinem ad agens conſtituit actionem, & contractus per ordinem ad paſsũ, conſtituit paſſionem. B

Bonetus. Videtur Bonet.l.4.phy.c.2.§.amplius autem vbi ait motum eſſe indiuiſibilem, quia non eſt niſi actio, & paſſio raptim tranſeuntes, vnde de motu non exiſtit, niſi indiuiſibile in actu s.ſ. ipſa actio, & paſſio, cui ſuccedit aliquod indiuiſibile, & infra ait, motum indiuiſibilem pertinere ad actionem, & paſſioné, quæ ſunt actus fundati ſupra concurſum plurium realitatum, & fuſius infra, amplius autem, ſed clarius *Nyphus.* Niphus t.24.q.1. vbi ait actionem, & paſſioné non eſſe vnum motum ſubiecto, quia tunc eſſent accidentia motus, ſed vnum motum ſimpliciter ratione tamen differentes, nam motus vt ab agente actio eſt, vt in patiente, paſſio, vt in termino ad quem fluxus, vt imperfectum quid, vt diminuta forma, quæ omnia ſunt idé ſimpliciter, non tamen eſſentia. C

4 *Motus ſecundum alios actioni, & paſſioni communis eſt vt ſubiectum.*

2. Opinio eſt dicentium motum eſſe quidé commune actioni & paſſioni nõ autem, vt genus, ſed vt ſubiectũ, quod ſubiectat duos formalitates ſ. actionis, & paſſionis, ſicut eadem quantitas fundat relationem æqualitatis, & inæqualitatis reſpectu diuerſorum, & eadem entitas fundat relationem eff.ctus reſpectu ſuæ cauſæ, & relationem cauſæ reſpectu ſui effectus, fundamentum ſumitur ex 3. phyſ. t. 22. *neq; actio cum paſſione idem propriè eſt, ſed motus cui hæc inſunt*, nam *huius* .i. agentis, *in hoc* .i. paſſum, *& huius ab hoc actum, eſſe ratione diuerſum*, ergo actio & paſſio, ſunt in motu tanquam in ſubiecto. D

Confir. Confir. Quia ibi t. 21. ait, etiam ſi, doctio & diſciplina idem, non ſequitur docere & addiſcere eſſe idem, *ſicut neq; ſi ſpatium vnum diſtantiam ſit, & diſtare hinc illuc, & inde huc vnum & idem eſt*, vbi *Burle.* Burl. aſſignat rationem, quia ſpatium dicit diſtantiam abſolutam, ſed diſtare dicit illam terminis applicatam, & eodem modo motus reſpicit formam, & non agens, vel patiens, ſed actio & paſſio dicunt motum terminis applicatum, quia actio addit motui ordinem ad agés, ſicut paſſio ad paſſum. E Et idem docet *Aegid.* Ægid. apud Venetũ t.22.§.dubitatur, motus dicit ſolum ordinem ad formã inducendam per motum, & non ad agens, vel patiens. Vnde Burl. t.23.d.1. ait reſpectus actionis, & paſſionis fundari in motu, & infra: *actio, & paſſio non ſunt aliud quam motus, vt eſt a mouente, vel vt recipitur in patiente, nam actio eſt motus, vt eſt a mouente, & paſſio eſt motus, vt recipitur in mobili, & ideo dicuntur idem realiter, & diuerſa ſecundum definitionem*. Et idem ſignificat *Venetus.* Venetus t.21. §.dubitatur, vbi ait ſpatium intermedium non eſſe diſtantiam, ſed hanc eſſe relationem fundatam in rebus diſtantibus, & t.22 §.ad dubiũ poſtquartam expoſitioné, vbi negat ab Ariſt. dici actionem, & paſſionem eſſe motum aſſertiue, ſed inquiſitiue, quia licet agentis, & patiétis ſit idem actus, non tamen actio & paſſio sũt ille actus, quia actus dicit rem abſolutam, at actio, & paſſio dicunt reſpectus diſtinctos ab abſoluto, cui inſunt, vnde negat actionem & paſſionem eſſe in agente & patiente, quia alioqui agens pateretur, & paſſum ageret, ſed eſſe 5
in motu, qui eſt actus vtriuſque realiter, licet ſub diuerſa ratione & idem infra §. dubitatur. Concl.4. ex Auer. & Simplicio & fuſius c.31. met. in ſũma. *Guido.* Guido quod 2. q.3. apud Bacho. vbi ait actionem & paſſionem eſſe idem ſubiectiue 3.phyſ.22. *Suarez.* Videtur Suar. diſp.49 ſect.2. nu.14. vbi ait motum ſumptum pro fluxu, vt eſt via ad terminum præſcindendo ab ordine ad ſubiectum, & agens, ratione diſtingui ab actione, & paſſione, & quodammodo in vtroq; includi, vel tanquam quid ſuperius, & traſcendens; vel tanquam materialis, & inadæquatus conceptus vtriuſq; & infra nu. 20. ait actioné & paſſionem addere motui, non modos ex natura rei diſtinctos, ſed reſpectus quoſdã traſcendétales, qui ſunt veluti differentiæ, ſeu potius modi etiam traſcendentales ratione diſtincti, quibus fluxus ille completur, vt habeat rationem actionis, vel paſſionis *Maſius.* Maſius 3. phyſ. ſect.2.q.1.cõcl.5.fuſe *Pla.* Hieron. Pla.3.phy.diſp. de motu q.4. Vnde hi Doctores, vt ſoluãt fundamentũ aduerſariorum, dicunt actionem in genere cauſæ efficientis eſſe priorem motu, ſed in genere cauſæ materialis, eſſe poſteriorem, ſicut accidés, eſt poſterius ſuo ſubiecto: at in diuerſo genere cauſæ non eſt impoſſibile idem eſſe prius, & poſterius reſpectu eiuſdem, cõtra quos *Actio eſt prior & poſterior motu in diuerſo genere cauſæ.* Canonicus 3. phyſ. q.2. lect.4. Videtur D. Th.3.phyſ.t.18.ſect.4. vbi actionem eſſe actũ, vt à mouente in mobile, & paſſionem eſſe actũ mobilis, vt in mobili eſt a mouente, & vtrunq; actum ait eſſe motum, atq; adeo illę habitudines cadunt ſupra motum immediatè, & mediate ſupra agens, & patiens, & hanc videntur ſequi oés, qui putant actionem, & paſſionem non addere aliquid abſolutum ſupra motum, ſed aliquid reſpectiuum, quia ad omne abſolutum eſt motus, at ad actionem non eſt motus, vt videtur ſétire *Fonſ.* Fonſ.7.met.c.8.q.3.ſect.4.& ſimiliter *Saxo.* Saxonia 3.phyſ. q.9. vbi ait actionem, & paſſionem eſſe paſſiones motus, illiq; ineſſe nõ per realem inhærentiam, ſed per prædicationé denominatiuam. *Conimb.* Conimb.c.3 q.1.art.2.

Hi

Diſcrimen inter hos auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam quidam putant motum habere rationem ſubiecti, vt accipitur pro forma imperfecta.

Alij verò vt accipitur pro fluxu formæ, quia in eo fundantur relationes conſtituentes actionem, & paſſionẽ, ita aliqui apud Niphũ loc. cit.

Actio & paſſio ſecundum alios eſt ſubiectum motus.

6 3. Opinio eſt dicentium, motum non ſe habere, vt ſubiectum actionis, & paſſionis, ſed potius has eſſe, quaſi ſubiectum motus, quia licèt hæc non differant inter ſe realiter; tamen eſt accidentale actioni, & paſſioni, vt ſint, & denominentur motus, nam actioni, vt ſic non neceſſario conuenit præexigere ſubiectum priuatũ forma, vt patet, ex creatione; ergo eſt illi accidẽtale illud habere; ergo multo magis eſſe mutationem, quia mutatio addit ſupra actionem, & paſſionem ordinem traſcendentalem ad ſubiectum priuatum forma.

Confir.

Confir. Quia nullum accidens efficit ſuum ſubiectum, ſed actio efficit motum, ſiuè accipiatur pro fluxu, ſiuè pro forma. Confir. 2. quia nullum prius eſt in ſuo poſteriori, vt ſubiecto; ſed actio eſt prior natura motu, quomodocunque accipiatur; ergo Confir. 3. quia ſubiectum pertinet ad idem prædicamentum, ad quod pertinet accidens illius, cum ſit forma: ſed motus non pertinet ad prædicamentum actionis, & paſſionis; ergo. Confir. 4. quia illa vel ſunt accidentia communia, vel propria motus. Ita Murcia 3. phyſ. diſp. 3. q. 4. vbi oſtendit motũ non eſſe eſſentialem actioni, & paſſioni; nec prædicatum commune illis etiam analogicè: ſed eſſe illarum ſubiectũ. Sequuntur alij apud Niphum loc. cit. Hinc inferunt, hanc propoſitionem, *Actio, vel paſſio eſt motus*, non eſſe eſſentialem, quia illa poſſunt eſſe abſque ratione mutationis. Secundo eſſe accidentalem, quia accidit illis eſſe mutationem. Tertio ſequitur, eſſe directam, quia accidens prædicatur de eo, quod habet rationem ſubiecti; contra verò, hanc, *Motus eſt actio, vel paſſio*, eſſe indirectã, quia ſubiectum in recto prædicatur de accidente.

Secundũ alios motus, actio & paſſio ſũt inter ſe connexa.

7 4. Opinio eſt dicẽtium hæc inter ſe eſſe cõnexa, & motum nec habere rationem generis vel ſubiecti reſpectu actionis, & paſſionis, nec actionem, & paſſionem reſpectu motus, quia motus non dicit conceptum diſtinctum ab actione & paſſione, ſed formaliter non eſſe niſi actionem, & paſſionem, at nec actio eſt ſubiectum, vel genus paſſionis, neq; contra; nam ſunt duo conceptus, quorum neuter accidit alteri, vt animal, & rationale ſibi mutuo non accidunt, neq; vnus conceptus vnitur alteri tanquam ſubiecto, vel formæ, vel parti integranti, immò actio eductiua nec ratione diſtinguitur à paſſione, atq; adeo non habere duos conceptus, ita Hurtad. diſp. 11. phyſ. ſect. 3. §. 13. & ſect. 4.

Hurtad.

Hæc opinio refutatur ex dictis.

Sed hæc ſententia à nobis fusè confutata eſt ſupra, & infra, fuſiùs dum de diſtinctione paſſionis ab actione.

Opinio Canonici hac in re diſtinguentis.

8 5. Opinio eſt Canonici dicentis, actionem ſi eſt in agente, fundari in potentia actiua, at ſi eſt in paſſo, fundari in potentia paſſiua, neque Auctor ſex principiorum dum ait actionem fundari in motu, loquitur de fundatione tanquam in ſubiecto, quia cum ibidem aſſerat etiam motum fundari in actione, daretur circulus in eodem genere, ſed loquitur de fundatione concomitãtiæ, quia nec actio. ſ. phyſica eſt ſine motu, nec motus ſine actione, accipiendo motum pro mutatione cõmuni ad ſucceſſiuam, & inſtantaneam, & hæc opinio eſt ſine dubio vera de ſubiecto motus, & actionis, vt ſunt realiter vna entitas, ſed difficultas adhuc manet de illis, vt accipiuntur ſecundum proprias rationes diſtinctas, & de ſubiecto proximo formalitatis, non autem de remoto.

ART. III. Opinio Auctoris.

Phyſicus motus ſẽper coniungitur cum actione, & paſſione.

Prima Concl. Motus phyſicus, qui ad eſſe 9
tendit, ſemper eſt coniunctus cum actione, & paſſione. Dixi Phyſicus: nam productio vt ſic, non habet hanc connexionem cum motu, & paſſione, vt patet ex creatione, quæ non dicitur à Thomiſtis actio phyſica, ſed metaphyſica, quia in illa non interuenit mutatio phyſica, quæ dicit ordinẽ ad materiam, neque ille tranſitus termini de non eſſe ad eſſe, dicitur mutatio phyſica, imo nec propriè mutatio vt alibi, quare concluſio ſic explicata probatur, quia cũ motus realis incipiat eſſe, neceſſariò eſt ab aliquo agente, atque adeo habet conceptũ actionis, & quia motus phyſicus dicit intrinſecum ordinem ad ſubiectum, cum agens naturale nequeat agere independẽter à ſubiecto, neceſſario habet etiam conceptum paſſionis, & quia agens phyſicum ſupponit ſubiectum priuatum forma, ideo acquiſitio formæ in tali ſubiecto habet rationem mutationis; ergo.

Confirmatur.

Confir. Inductione omnium mutationum ſiue ſucceſſiuarum, ſiue inſtantanearum, nam in omnibus reperitur & agens, & paſſum, & ſimiliter in immanentibus, ita Saxo. q. 9. Georg. in definitione motus d. 3. ſequitur Maſius ſect. 2. q. 2. ex D. Thom. 2. contra Gent. c. 17. & q. 3. de potent. art. 2.

Saxonia. Georgius. Maſius.

Obiectio.

Dices. Motus deperditiuus eſt phyſicus, ſed hic non exigit actionem, ſed potius negationẽ actionis conſeruatiuæ, vt patet, dum aer ex luminoſo fit tenebroſus.

Reſpon. 1.

Reſp. 1. Concluſionem intelligi de acquiſitiuis, non de deperditiuis, quia hi ſunt non per exercitium potẽtiæ, ſed per negationem exercitij; præſertim in formis, quæ carent contrario, quæ deſinunt exiſtere ex defectu cõſeruationis, vt lumen quod corrumpitur in aere ſine vlla actione circa ipſum, vel formam illi incompoſſibilem.

Reſpon. 2.

℞ 2. In motu eſſe coniunctam aliquã actionem, ſiue præuiam, ſiue concomitantem. Nam in motibus deperditiuis formarum carentium
contrario, reperitur actio præuia, qua impedi- 10
tur applicatio agentis ad paſſum, ſed in ijs, quæ habent contrarium, reperitur actio concomitans, per quam producitur forma incompoſſibilis, non quidem circa eundem terminum, vt actio, & paſſio realis, ſed circa idem ſubiectũ;

nam in ſubiectum, in quo eſt frigiditas, inducitur calor expellens ab eo frigiditatem; nam in huiuſmodi formis corruptio vnius eſt productio alterius, & contra.

Reſpon. 3. Reſp. 3. Quod ſicut motus deperditiuus cōcipitur per modum entis poſitiui, ita concipitur ibi aliqua actio corruptiua, quę terminatur ad formam corruptam, & per conſequens cōcipitur ſubiectum per illam pati.

2 Obiectio. Dices 2. Actio eſt in agente, & paſſio in patiente; ergo, non poſſunt habere coniunctionem, quia ſunt in ſubiectis non ſolum realiter, ſed ſæpè etiam loco diſtantibus.

Reſp. 1. Non eſſe certum actionem eſſe in agente, de quo infra.

Reſpon. Reſp. 2. Etiam ſi id eſſet verū, adhuc tamen ibi eſſet coniunctio motus cum actione, & paſſione, non quidem identicè, & materialiter, ſed concomitanter.

11 *Motus non eſt genus ad actionem, & paſſionem.* 2. Concl. Motus non eſt genus vniuocum, vel analogum ad actionem, & paſſionem; probant aliqui. *1 Ratio aliquorum.* Primo, quia creatio eſt actio, & tamen nō eſt motus, & illuminatio aeris in primo inſtanti, in quo fuit productus, fuit paſſio, & tamen non fuit motus, quia ſubiectum non præextitit priuatum. *Confir.* Confir. quia quæ ſunt de intrinſeca ratione motus cum ſit genus, ſunt etiam de intrinſeca ratione inferiorum, ſed de intrinſeca ratione motus eſt terminus à quo, & ad quem, & ſubiectum, ergo erunt etiam hæc de intrinſeca ratione actionis, & paſſionis, at hoc patet eſſe falſum, vt dictum eſt.

2. Aliorū ratio. Secundo, alij probant, impoſſibile eſt multiplicari inferiora, quin multiplicetur ſuperius in illis incluſum, vt patet, quia genus vt animal multiplicatur in homine, & equo, ſed motus non multiplicatur determinatus ad actionem, & paſſionem; ergo: minor probatur, tum quia idem numero motus habet coniunctam actionem, & paſſionem, tum quia alioqui cū aliquid mouetur localiter, duplici motu moueretur, altero, qui eſſet in actione, & altero, qui eſſet in paſſione, & idem dici poſſet in alijs.

3. Ratio. Tertio, alij, quia ſi motus eſſet genus, ſequeretur eſſe de eſſentia illarum, at hoc eſt falſum, ergo: minor probatur, quia impoſſibile eſt rebus diuerſorum prædicamētorum eſſe aliquid commune eſſentialiter, at facilè ſoluitur, ſi ponatur cōmune per analogiam, ſicut ens, & alia huiuſmodi.

12 *Obiectio.* Dices. Actio eſt motus, & ſimiliter paſſio eſt motus, ſed hæc prædicatio non eſt accidentalis, ſed eſſentialis, ergo eſt generis ſuperioris de inferiori.

Maior probatur, quia definitio motus conuenit actioni, & paſſioni, ergo & motus; nam actio eſt actus agentis in potentia ad actionem, & paſſio eſt actus patientis in potentia ad paſſionem, ergo. Confir. quia id, quod eſt actus mobilis, eſt eſſentialiter motus, ſed paſſio eſt actus mobilis, quia idem eſt mobile, & paſſum.

1. Reſponſio. Reſp. 1. Aliqui illam prædicationem eſſe indirectam, & per conſequens neque eſſe eſſentialem, neque generis, ſed de hoc infra.

2. Reſponſio. Reſp. 2. Alij eſſe quidem directam, ſed non formalem, ſed identicam, & materialem, vnde negant definitionem motus conuenire actioni, & paſſioni, vt ſic, ſed ſolū quatenus identificantur cū motu, nam actio nō eſt actus agētis, vt eſt in potentia, quatenus in potentia; ſed potius quatenus eſt in actus, quia actio ſequitur actū; neque paſſio id habet, quia non ſupponit priuationem formæ, quam dicit potentia.

Reſp. 3. Alij eſſe eſſentialem, quia actio, & paſſio includunt motum, vt partem materialē, ſicut cum dicitur album eſt ſubſtantia; ſed habet difficultatem, quia pars materialis non prędicatur in recto, & in terminis abſolutis, vel abſtractis de compoſito, ſed tantum in concreto. *3 Reſponſio.*

Ad Confir. Mobile, & paſſum ſunt idē materialiter, ſeū realiter, non autē formaliter, vnde paſſio non eſt actus mobilis formaliter. *Ad Confir.*

3. Concl. Actio, & paſſio, non prædicantur eſſentialiter, & vt genus de motu, patet ex dictis ſupra vbi oſtendimus conceptum actionis, & paſſionis non includi in motu neque ſimul, neque diuiſim, ſiue motus accipiatur materialiter pro partibus formæ, ſiue formaliter pro generatione partiali formæ: videtur eſſe contra Aureol. quodl. 2. ar. 1. vbi ait actionem eſſe genus ad motum inſtantaneum, & ſucceſſiuū, ſed hic nomine motus intelligit actionē quam putat non diſtingui à motu. Confirmat Hiero. Pla. quia ſi motus includit formaliter actionē, & paſſionem, cum actio, & paſſio ſunt idē realiter, ita eſſent etiam idem formaliter, quia quę ſunt idem formaliter vni tertio, ſunt idem formaliter inter ſe. Reſp. Soto, & alij hic commiſti fallaciam defectus appellationis. argumentando à sēſu formali ad ſenſum reduplicatiuū, ſed non placet, quia hic argumentum eſt à ſenſu formali ad formalem. 13 *Actio, & paſſio non prædicantur vt genus de motu.*

Reſp. 2. Alij, quæ ſunt eadem vni tertio diſtributo, eſſe eadem inter ſe. At hic non ſic arguitur, quia motus non diſtribuitur, cum dicitur actio eſſe idem cum motu, ſed confunditur; ſed contra, quia licet hoc ſit verum, quando tertium eſt aliquod prædicatum ſuperius, quod diſtribui deberet, tamen non ita, quando tertium eſt aliquod ſingulare, quod non poteſt diſtribui, neque obſtat id, quod dicitur de idētitate perſonarum cum eſſentia in diuinis; nam illud eſt ibi peculiare propter infinitatem eſſentiæ, at in rebus finitis, ſicut quæ ſunt idem realiter cum indiuidua entitate, ſunt etiam inter ſe idem realiter, ita quæ ſūt idem formaliter cum indiuidua formalitate, ſunt idem formaliter inter ſe, vnde hoc principium in rebus creatis nullam habet inſtantiam.

Hinc infertur contra Sotum 3. phy. quæſt. 1. & 2. Niph. t. 24. q. 1. §. vbi aduertendum; motū non componi ex actione, & paſſione tanquam ex partibus integrantibus, quia permanentibus actione, & paſſione, non manet motus, vt patet dum terminus primo productus conſeruatur, manet ibi actio, & paſſio, & tamen non manet motus, quia non manet carentia formæ connotata à motu; ergo: motus aliquid aliud requirit, quam actionem, & paſſionem: ſed de hac re diximus ſupra. *Nota contra Sotum, & Niphum.*

4. Conc.

14 *Motus non eſt ſubiectum actionis, & paſſionis.*

4. Conc. Motus ſecundum rem, non habet rationem ſubiecti reſpectu actionis, & paſſionis, ſed ex noſtro modo concipiendi ſe habet vt ſubiectum quo. Prima pars probatur ex dictis in 3. opinione, præſertim prima, & ſecunda Confir. Secunda pars de ſubiecto *quo* patet, quia ſubiectum *quod* eſt ſubſtantia; at motus non eſt huiuſmodi; ergo erit ſubiectum *quo* & non *quod*: ſed Tertia pars, quod ſit ſubiectum patet ex dictis in 2. opinione, & confirmat Hieronymus Pla. nam vt ſe habet figura reſpectu quantitatis, ita actio, & paſſio reſpectu motus, quia vt quantitas nõ poteſt eſſe ſine aliqua figura; ita neque motus ſine aliqua actione, & paſſione, ſed quantitas eſt ſubiectum figuræ; ergo: ſed non placet, tum quia figura eſt conſequens ad quantitatem, at non ſic actio, & paſſio ad motum, tum quia quantitas eadem permanens, non determinat ſibi hanc numero figuram, ſed motus hic determinat ſibi hanc actionem, & paſſionem, ita vt variari nequeat vnitas vnius, quin varietur vnitas alterius.

Confir. 2. 2. Confir. quia hæc tria ſunt inter ſe connexa, & vnum non eſt prædicatum ſuperius reſpectu alterius; ergo: vnum ſe debet habere vt ſubiectum, ſed actio, & paſſio non ſunt ſubiectum motus, quia vnum accidens non poteſt ſubiectari in duobus; ergo: motus eſt ſubiectum illorum.

Confir. 3. Confir. 3. quia id, quod ponitur vt genus in definitione accidentis, & non eſt ſuperius, debet eſſe ſubiectum illius, vt album dicitur eſſe corpus habens albedinem; ſed motus ſic ponitur in definitione actionis, & paſſionis, nã actio eſt motus, & huius in hoc, & paſſio vt huius ab hoc; ſed hæc ratio habet difficultatem, quia licet quãdo accidens definitur in concreto, ſubiectum ponatur in recto, tamen quando definitur in abſtracto, ponitur in obliquo, vt ſimitas dicitur concauitas naſi, at motus ponitur in definitione actionis, & paſſionis abſtractè ſumptarũ, nam concretũ actionis eſt agens, & paſſionis eſt paſſum. Reſp. 1. vt ſubiectum remotum eſt agens, & paſſum, ita concretum remotum; at vt ſubiectum proximum, & *vt quo*, eſt motus, ita actio, & paſſio illi inexiſtentes conſtituunt concretum proximum. Neque obſtat, quod motus ſit ſubiectum *quo* temporis, & tamen motus in obliquo ponitur in definitione tẽporis, tum quia vt tempus dicitur numerus motus, ita poſſet dici motus numeratus, tum quia cum numerus ſit idem, ac partes temporis, vnde cum ponitur numerus in recto, conſequenter, & virtualiter ponitur motus in recto; expreſsè autem ponitur in obliquo, vt explicaretur quomodo tẽpus eſſet motus, nam eſt motus, vt habet rationem numeri.

15 *Fundamentũ & ratio Authoris.*

Denique ego prob. quia actionem & paſſionem concipimus per modum entium relatiuorum, ſed quæ ſic concipiantur, ſunt in ſubiecto relato, quia relatio eſt vt forma ſubiecti. vnde Aug. 7. de Trinit. omne relatiuum aliquid aliud dicit præter relationem, at ſubiectum relatum per illas relationes eſt motus, ergo motus eſt ſubiectum illarum; minor probatur, nam ſubiectum relatum aliud eſt remotũ, & hoc eſt agens, vel paſſum, & hæc non poſſunt eſſe ſubiecta, in quibus eſt actio, vt procedens à potentia actiua, vel paſſio, vt procedens à paſſiua, Aliud proximum, & hoc non poteſt eſſe niſi vel forma, vel ipſa mutatio, quæ eſt acquiſitio ipſius formæ, ſed non eſt forma, quia hæc procedit, vt terminus motus, & vt *quod* ergo erit ipſa acquiſitio formæ, quæ procedit, vt quo à potentia, nam actio, quę eſt relatiuum debet procedere, vt quo a potentia, & idem dicitur proportionaliter de paſſione.

Confir. quia in tota entitate, quæ procedit à potentia actiua, & paſſiua ſunt quatuor conceptus, vnus eſt formæ, qui eſt omniũ poſtremus, alter actionis, qui videtur omnium primus, cũ per actionem cæteri conceptus exiſtant, Tertio, eſt motus, qui vt diſtinguitur à paſſione, eſt ſimplicior paſſione, & prius, Quarto, eſt paſſionis, qui eſt poſterior actione, cum actio ſit illatiue paſſionis, & poſterior motu cum addat ſupra motum ordinem ad agens; ſed ex his ex noſtro modo concipiendi, tam forma quam motus poſſunt habere ſubiecti rationem reſpectu aliorum, ergo minor probatur, tum quia cum forma concipiatur, vt id, quod precedit, debet habere formam, per quam pręcedit, quia omne *quod*, habet ſuum *quo*, at hæc forma nõ eſt niſi actio, ergo forma concipitur, vt ſubiectum actionis, tum quia cum motus reſpiciat terminum, & actio ſupra ordinem ad terminũ addat relationem agentis ad paſſum, vel motus ipſius ad agens, neceſſario motus habet rationẽ ſubiecti reſpectu relationis, conſtitutiuæ actionis, & paſſionis, ſemper .n. conceptus, cui additur, habet rationem ſubiecti, reſpectu conceptus, qui additur. Confir. 2. quia motus eſt indifferens ad fundandam relationem actionis, & paſſionis ſicut ſubiectum ad recipiendas diuerſas formas, at actio non poteſt fundare paſſionem vel contra. *Confir.*

5. Concl. actio, & paſſio poſſunt habere ex modo concipiendi rationem ſubiecti reſpectu mutationis, patet ex 3. opin. nam mutatio ſe habet, vt aliquid addens ſupra illas, nam illæ, non neceſſario reſpiciunt terminũ à quo ſicut mutatio, ergo conceptus mutationis ſe habet, vt adueniens conceptui actionis, & paſsionis. 16 *Actio et paſſio ex modo cõcipiendi eſſe poſſunt ſubiectum reſpectu motus*

Confir. Quia actio & paſſio ſunt priora mutatione prioritate ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam, nam ab actione & paſſione ad mutationem non conuertitur ſubſiſtẽdi cõſequẽtia, quia datur actio & paſſio circa ſubiectum non præexiſtens ſub priuatione, quæ eſt mutatio, at nulla poteſt dari mutatio, quæ ſit ſine actione, & paſſione, ſed hæc prioritas, quę eſt in actione & paſſione, non poteſt reduci ad genus cauſæ efficientis, formalis, vel finalis, nam nulla ex his poteſt conuenire vtrique, ergo reducitur ad genus cauſæ materialis. *Confir.*

Dices ſi motus eſt quaſi ſubiectum actionis, & paſſionis, ergo actio eſt ſubiectum paſſionis, & contra quia cum ipſe ſint in motu, ſunt etiã in ſubiecto, in quo eſt motus, ſed hic eſt in actione, vel paſſione, ergo. *Obiectio.*

Reſp.

17 *Reſpon. 1.* Reſp. Negando conſeq. ex doctrina, quam tradit Aureol. quodl. 3. quia non omne quod conuenit prædicato, ſemper conuenit cuicũq; ſubiecto illius, nam communicabilitas conuenit eſſentiæ diuinæ, & hæc paternitati, & tamen paternitati non conuenit communicabilitas, nam prædicata præſertim accidentalia nõ ſemper denominant inferiora, vt v.g. ſenſibilitas eſt adæquata paſſio animalis, non tamen hominis, quia dicunt aliquam conditionem, quæ non deſcendit ad inferiora, & hoc multo magis habet veritatem inter prædicata inter ſe contingenter coniuncta, vt v g. lac eſt album, & lac eſt dulce, ergo dulce eſt album, at non ſequitur album eſt per ſe obiectum viſus, & non guſtus, ergo dulce eſt per ſe obiectum viſus, & non guſtus quare idem dicendum in caſu noſtro, quod licet motui conueniat actio, & motus actioni, non tum actio conueniet paſſioni.

Reſpon. 2. Reſp. 2. concedẽdo conſeq. nam licet actio non ſit paſſio, & contra, formaliter accepta, at vnum de altero prædicatur materialiter accepto.

18 *2. Obiectio.* Dices 2. Implicat idem eſſe ſubiectum ſimul & formam reſpectu eiuſdem, ſed concluſione 4. Oſtendimus motum eſſe ſubiectum actionis, & paſſionis, ergo non poteſt nec actio, & paſſio eſſe ſubiectum motus. *Confir.* Cõfir. motus eſt vnũ accidens, at vnum accidens non poteſt eſſe in duobus ſubiectis præſertim immediatis, & nõ ſubordinatis.

Reſpon. Reſp. hæc argumenta petere explicationem quomodo hæc inter ſe ſint connexa, nam dicimus vnam eſſe entitatem formæ actionis paſſionis, & motus, quæ entitas nõ eſt aliqua perfectio abſtrahens ab his quatuor formalitatibus, quaſi illa ſit prior, cui adueniãt hi quatuor conceptus, ſed illius perfectio conſiſtit in quatuor conceptibus, nam eadem tota entitas eſt forma, eſt actio, &c. vt explicabimus infra cum de horum diſtinctione, & identitate, vnde non mirum ſi eadem entitatas conſiderata ſecundũ vnam rationem, nunc habeat rationem ſubiecti, nunc formæ reſpectu eiuſdem, vt v g. motus habet rationẽ ſubiecti quatenus cõcipitur illi aduenire habitudo ad agens, vel paſſum, at habet rationem formę, quatenus actio, quę põt eſſe ſine motu, concipitur illi aduenire mutationis conceptus, dum actio concipitur circa ſubiectum præexiſtens ſub priuatione formæ.

Ad Confir. Ad Confir Reſp. idem accidens nõ poſſe eſſe realiter in duobus ſubiectis inter ſe realiter diſtinctis, at quando ſunt diſtincta ſecundum rationem, non implicat accidens realiter cum illis identificatum concipi eſſe in duobus ratione diſtinctis, quia idem eſt identificatum à parte rei cum vtroq; atq; adeo poteſt concipi nunc cum illo, nunc cum alio coniunctum.

19 *Prædictæ formalitates ſecundũ ſe ſpectatæ habent tantum connexionẽ idẽtitatis in vna entitate.* 6. Concl. ſi prædictæ quatuor formalitates conſiderentur ſecundum eſſe, quod habent à parte rei, nulla illarum habet rationem ſubiecti, vel formæ reſpectu alterius, ſed ſolum habent connexionem identitatis in vna entitate; hæc concluſio magis patebit ex ſequenti dubitatione, vbi agetur de diſtinctione illarum inter ſe, nam illę formalitates ſi ex natura rei nõ habent diſtinctionem, conſtat conſtituere vnam ſimplicem entitatem, in qua non eſt compoſitio ex parte materiali, ac formali: ſi vero inter illas ponatur diſtinctio ex natura rei, tunc nulla eſſe poteſt ſubiectum, vel forma alterius, nã de actione conſtat non eſſe ſubiectum, tũ quia actio ſe tenet ex parte efficientis, quod non conincidit cum materia 3. phy. t. 10. tum quia actio eſt ipſa realitas motus, quo agens tendit in formam, licet vt ſic non habeat denominationem motus niſi quatenus reſpicit ſubiectũ ſub termino a *quo*, & ad *quem*. De forma vero multo magis patet cũ illa ſit terminus motus, & actionis, & per conſequens poſterior, neque motus poteſt eſſe ſubiectum actionis, quia in re eſt poſterior, vel idẽ omnino, & multo minus poteſt eſſe ſubiectum formæ, quia præſente forma ceſſat motus .i. de Gent. t. 55. quare manet difficultas de paſsione, & motu, & quidem ſi ſecundum realitates poſitiuas conſiderentur videtur motus eſſe ſubiectum paſsionis, quod paſsio dicit totam realitatem motus & addit relationem ad agẽs, quæ relatio videtur recipi in motu ſecundum ſe conſiderato, ſed quia hęc relatio non videtur modus diſtinctus ex natura rei à motu, ideo non videtur poſſe dici ſubiectum, ſed de hac re infra.

20 *Si inter ſe diſtinguũtur à parte rei, ſingulæ ſunt ſubiectum aliorum.* 7. Concl. ſi illæ formalitates inter ſe diſtinguuntur ex natura rei, tunc ſingulæ ſunt aliarũ ſubiectum, non vt habent propriam rationem formalem, vt probatum eſt 5. Concl. ſed vt materializantur ſub vna entitate, quia cum ſingulæ formalitates ſint determinationes quædã illius entitatis tota entitas, vt cõtinet alias formalitates per identitatem, ſe habet, vt ſubiectũ illius formalitatis, & *Confir.* Confir. ex alijs formalitatibus ſimilibus, nam dicuntur eſſe in illa entitate cum qua identificantur tãquam in ſubiecto, ſiue proprio, ſiue improprio; ſic. n. figura eſt in quantitate & per conſequens in omnibus formalitatibus, quæ ſunt idem cum quantitate

ART. IV. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

21 *Motus coniũctus cum actione, & paſsione, non tamen eſt quatenus.* Qvamuis ex dictis facilè poſſint, & opiniones conciliari, & argumenta ſolui; tamen vt rudioribus ſatisfiat, ea expreſſe ſoluimus.

Ad 1. Prim: ſententiæ. Reſp. motũ eſſe quidem coniunctum cum actione, & paſsione ob identitatem realem entitatis, non tamen inde ſequitur eſſe genus, tum quia illa ſunt coniuncta cum forma, non tamen ſequitur formam eſſe genus, tum quia datur actio, quæ non eſt motus, vt creatio, & illuminatio prima aeris comproducta cum aere, & idem dicitur de paſſione, vt ſupra, at nulla res poteſt aliquando exiſtere ſine ſuo genere, quod ſi dicant non eſſe genus actionis in communi, ſed eductiuæ, adhuc in mundi creatione formæ elementorũ fuerunt eductæ, & ſimiliter eorum qualitates,

&

& tamẽ ibi non fuit mutatio, cum materia non præextiterit ſub priuatione.

Ad Confir. Ex his patet ad Confir. nam negatur illa ſimilitudo nã actio & paſsio ſunt ſimul coniunctã cũ motu ſingulari & indiuiduo; at idẽ animal numero non eſt rationale, & irrationale.

Bonetus. Neq; Bonetus docuit illam opinionem, ſed potius motum eſſe formaliter compoſitum ex *Nyphus.* actione & paſsione, vt docet Niph. de cuius opinione infra.

Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis.

22 AD argumenta ſecundæ opinionis. Reſp. recte inde probari 3. concl. quatenus tamen nobis repugnant. Reſp. verba illa Ariſt. 3. phyſ. 21. & 22. habere varias interpretationes, ſed ſi velimus ſequi per ly in *hoc* intelligi effectum, dicimus actionem eſſe in illo, vt in termino, non autem in ſubiecto, & cum paſsio dicitur actus, *huius*, per ly *huius* intelligi paſsũ, non motum, quaſi paſsio ſit habitudo paſsi ad agens, quod ſi nomine actus intelligit motum, quod paſsio ſit motus paſsi ab hoc ideſt agẽte, non ſit motum eſſe ſubiectum, ſed eſſe ipſã rationem formalem paſsionis, ab agente.

Eadẽ entitas eſt actio, paſsio, mutatio, & forma. Ego Reſp. vnum eſſe actum, ſeu entitatem, quæ vt eſt ab agente, dicitur actio, vt eſt in paſſo dicitur paſsio, vt eſt tranſitus inter terminos, dicitur mutatio; vt autem eſt terminus, dicitur forma at inter has formalitates à parte rei nulla eſt ſubiectum alterius.

Neq; Doctores dum dicunt actionem & paſsionem fundari in motu, & eſſe in eo, non accipiunt motum formaliter ſed materialiter, quia eadem eſt entitas motus, actionis & paſſionis licet differant ratione.

Soluuntur argumenta tertiæ opinionis.

23 *Rationes tertiæ opinionis probant quintã noſtram concluſionem.* AD argumenta tertiæ opinionis. Reſp. inde probari quintam Concl. quod ex modo concipiendi actio & paſsio habeant rationem ſubiecti, quatenus verſantur circa formam nõ præexiſtentem in ſubiecto, nam illa actio tunc habet rationem mutationis connexam ob idẽtificationem, ſed ex noſtro modo concipiendi habet actio illa, & paſsio rationem ſubiecti, ex his patet huiuſmodi propoſitiones, eſſe ſm vnã rationem directas, & ſecundum aliam indirectas, nam in re potius ſe habent concomitãter.

Ad 1. & 2. Confir. Ad 1. & 2. Cõfir. Reſp. inde probari 4. Cõcl. & primam partẽ 3., & improbari 2. partem 3. Concl. ſed Reſp. ex modo noſtro concipiendi tunc actionem, neq; eſſe priorem, neq; concipi, vt cauſam motus, ſed concipi, vt exiſtentem in motu, per quem tendit ad terminum.

Ad tertiam. Ad 3. Reſp. ſubiectum inhæſionis non pertinere ad prædicamentum accidentis inhærẽtis vt patet inductione ex ſubſtantia; quantitate, qualitate, relationibus &c.

At ſubiectum compoſitionis per ſe pertinet quidem ad prædicamentum compoſiti, vt materia prima ad prædicamentum ſubſtantiæ: at hoc non eſt tale ſubiectum, vt patet.

A Ad 4. Reſp. Hieronymus Pla. eſſe accidentia propria motus, nam nulla putat dari actionem ſine motu, etiam ſi ſit conſeruatio, quia licet cauſa cõſeruans, nõ tribuat effectui nouũ eſſe, tamen de nouo illud eſſe cõmunicat, vnde ſi productio rei fuit per mutationem, ſimiliter erit, & conſeruatio, ſi verò fuit ſimplex emanatio, ſimiliter & conſeruatio, quia hęc nõ eſt niſi continuatio eiuſdem actionis, & quando dicitur, quod mutatio eſt id, per quod ſubiectum aliter ſe habet nunc, ac prius, debet intelligi de mutatione, per quam res de nouo producitur non de ea, per quam conſeruatur, vel ly nunc ac prius, debet explicari de prioritate non immediate ante, ſed quæ erat in termino *à quo*, nam res per mutationem aliter ſe habet in termino *ad quem*, ac ſe habebat in termino à quo; quando cæpit mutatio, vt cõplectitur productionem, & conſeruationem. 24 *Ad quartam. Pla.*

B

Sed hæc doctrina peruertit conceptum mutationis, nam ex illa ſequitur ſubiectum ſemper eſſe in continua mutatione, dum habet formã, etiam ſi nulla adſit actio, quia ſemper ſubiectũ aliter ſe habet ſub forma, ac ſe habebat, quãdo erat ſub priuatione formæ.

Ego Reſp. actionem non eſſe paſſionem mutationis adæquatam, nam conſtat dari actionẽ aliquam ſine motu, ſed poſſe dici proprium, quod conuenit omni, ſed non ſoli, nam omnis motus habet coniunctam actionem, ſed actio C reperitur etiam extra motum, vt in creatione, conſeruatione, & emanatione paſſionum. *Reſponſio Authoris.*

DVBITATIO. V.

An actio & paſſio diſtinguantur inter ſe, & a motu ex natura rei, an vero per ſolam operationem intellectus.

DE hac Heru. quodl. 4. q. 4. cap. 2. d. 2. q. 2. Ferr. 3 phyſ. q. 3. Iauel. q. 4. Soto q. 2. Tol. q. 2. Gratiadeus q. 7. inter diſputatas; Veracruſius ſpeculatione prim. Conimb. cap. 3. q. 1. art. 2. Ruuius tr. 1. de motu q. 7. Saxon. q. 9. Ioannes de Magiſtris q. 3. Suar. diſp. 49. ſect. 1. 1

D

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo. Not. Ex dictis de conceptu actionis & paſsionis, ac motus ſatis patere poteſt, qualis ſit diſtinctio inter illa, tamen, vt opiniones aliorum in promptu habeantur, eam expreſſe hic tractare volui.

2. Not. actionem poſſe accipi tripliciter primo, ſecũdum communem rationem, quatenus eſt productio termini abſolute. Vt comprehendit creationem tranſubſtantiationem &c. 2. Vt eſt productio termini ex ſubiecto, vt excludit creationẽ, & ſimiles, & cõprehẽdit productionem cuiuslibet termini, qui pendet à ſubiecto, vt intellectio, ſenſatio, illuminatio &c. Tertio pro productione, quæ eſt cum alteratione corruptiua, vt calefactio, humefactio &c. de qua Ariſt. in libris de Generatione, & licet Niphus t. 24. q. 1. apud Ariſt. ſolum alteratiuam putet 2 *Actio ſumi poteſt tripliciter.* E *Nyphus.*

putet dici propriè actionē, nā aliæ potius dicūtur productio, vel efficientia, quæ eſt æquiuoce actio, quia actio habet coniunctam paſſionem, tamen nos putamus actionem ſignificare omnē productionem, vt omnes ſub ſe comprehendit ſpecies productionis ſiuè ſint ſine ſubiecto, ſiue ex ſubiecto, ſiue ſucceſſiue, ſiuè inſtantaneę, ſiue per modum emanationis, ſiue per modum per ſe productionis.

3 Hic non eſt ſermo de creatione & ſimilibus, quæ nō pēdēt à ſubiecto.

3. Not. Cum creatio careat ſubiecto, nullam habet coniunctionem cum reali mutatione, & paſſione, quia hæc neceſſario coexigit ſubiectum, atq; adeò quæſtionem non poſſe intelligi de huiuſmodi actionibus, quæ fiunt independenter a ſubiecto, nam non poſſunt identificari, cum iis, quæ non ſunt, ſed ex conceptu actionis ſecundum ſe, quæ ſaluatur in huiuſmodi actionibus, duci poteſt argumentum ad alia genera actionum, quæ habent coniunctionem cum paſſione, & mutatione reali, vt diſtinguitur à paſſione, & mutatione grammaticali, qualis cernitur in termino producto de non eſſe ad eſſe, qui paſſiue denominatur productus.

Motus etiā vſurpari poteſt dupliciter.

4. Motū poſſe accipi dupliciter primo pro ipſa forma, nam per hanc receptam in ſubiecto mutatur ſubiectum. Secūdo pro ipſo actu, quo ſubiectum immediatè, & formaliter acquirit formam, ad quam prius erat in potentia, & ſub priuatione, nam hic propriè dicitur actus entis in potentia, vt ſic, quia motus formaliter eſt illa ratio, per quam ſubiectum formaliter mouetur, quia hæc denominatio non poteſt habere formam magis aptam, quam ipſa ratio motus, ſicut creatio eſt forma, qua Deus dicitur creans, & creatura creari, & hoc ſignificat Ariſt. 3 phyſ. t. 18. cauſa motus dicitur actus motiui, & mobilis, in hac deciſione motus accipitur, ſecundo modo, nam qua ratione actio diſtinguatur à termino dicetur infra, nunc ſolū quomodo diſtinguitur à motu, vt dicit tranſitum ſubiecti ex quodam in quidam 5. phy. t. 7. qui formaliter non eſt id ad quod tranſit, & quomodo à paſſione, quæ eſt coniuncta cum motu.

4 Motus eſt intrinſecus ſubiecto denominato.

5. Not. Ab omnibus fere concedi, motum eſſe intrinſecum ſubiecto denominato, tum quia non poteſt intelligi formam eſſe intrinſecam ſubiecto, & fieri ipſius formæ non eſſe intrinſecum, nam per fieri dicitur forma fieri in ſubiecto, ſed forma, eſt intrinſeca ſubiecto, vt patet inductione, nam terminus alterationis, eſt intrinſecus ſubiecto, quod alteratur, ſic quātitas ſubiecto, quod augetur, & ſimiliter vbi, quod eſt terminus lationis, nam alibi oſtendemus cōtra Sonc. 5. met. q. 4. Heru. quodl. 1. q. 9. Arim. 2. d. 1. q. 4. art. 1. dicentes terminum intrinſecum motus, eſſe locum extrinſecum, vt circumſcribentem locatum; terminum eſſe vbi intrinſecum, & conſequenter ex naturali connexione locum extrinſecum, nam cum mobile mouetur præſertum localiter in ſe ipſo mutatur 6. phyſ. t. 9. nam ex vno ſpatio accedit ad aliud, cum alioqui non eſſet ratio cur Deus nō poſſit moueri, nam denominatio extrinſeca et

Soncin. Heru. Ariminen.

A cum nouitate eſſendi illi non repugnat, vt patet ex denominatione creatoris, tum quia non poteſt intelligi ſubiectum denominari eſſe in hoc ſpatio, in quo prius nō erat ſine aliqua mutatione intrinſeca, vel in mobili, vel in ſpatio, ſed non poteſt eſſe in ſpatio, cum ſit immobile ergo.

Confir.

Confir. Quia oppoſita ſunt nata fieri circa idem, ſed quies opponitur motui 6. phyſ. t. 67. vnde Auer. t. 9. ait natum moueri, ſi non mouetur, neceſſario quieſcit; ſed quies eſt intrinſeca ſubiecto quieſcenti, ergo & motus; Hinc Ariſt. 5. phyſ. t. 3. ait motum eſſe in materia, nō in forma, & philop. 3. de anima t. 139. motus in patiente eſt, & Auer. 6. phyſ. t. 7. motum, ait, dum aliquid mouetur, non eſt in termino ex B quo, neq; ad quem, ſed inter vtrunque.

5 An aliqua inter ſe diſtinguuntur cognoſci debet ex natura illorum. Sonci.

6. Not. Cum diſtinctio ſequatur vnitatem, & hæc ſequatur naturam Rei, vt cognoſcatur diſtinctio inter aliquæ debet cognoſci illorum natura, hoc autem eſt id, quod per definitionē explicatur, nam ex 4. met. t. 10. ratio, quam explicat nomen, eſt definitio, vt bene Sonc. 5. met. q. 38. & quia in rebus ſępe includūtur plures conceptus, vnus, quo conuenit cum aliis, & per hūc vt non conſtituitur ſub propria ratione formali, ita non diſtinguitur ab aliis, alter, quo diſtinguitur ab aliis, & hic debet eſſe propria ratio formalis, per quam conſtituitur. Hāc autem rationem formalem, ait Soncinas dici, C quod continetur in aliquo vt determinatum ſub indeterminato, vt v. g. ratio formalis animalis eſt anima ſenſitiua, non anima in communi, vel vegetatiua, quia animal ſignificat ſubſtantiā animatam ſenſitiuam, at hominis ratio formalis non eſt hæc, ſed anima rationalis, quia licet ſignificet ſubſtantiam animatam ſenſitiuam, tñ hæc nullum genus animæ exprimit, at homo exprimit determinatè animā rationalem contentam, ſub anima ſenſitiua, vt determinatam ſub indeterminata, vnde etiam homo continetur ſub ſignificato animalis tanquam determinatum ſub indeterminato.

6 Diſtinctio altera eſt realis rata altera realis formalis.

7. Not. Diſtinctionem vnam eſſe realem ratam, alteram realem formalem, illi reſpondent D duo entia inter ſe ſeparabilia, vel identificata cum rebus ſeparabilibus, ſecūdum ſe, licet per accidēs ſint inſeparabili niſi impedimētū ſeparationis aliunde oriatur, huic verò reſpondent duo conceptus, qui habent diuerſam rationem entis, ſed imperfectam, vt ſuo loco dicemus.

3. Rationis, quæ eſt per intellectum, cui reſpondent duo conceptus obiectiui formaliter. i. vt ſtant ſub actu intellectionis, hanc Thomiſtæ vocant etiam formalem, ſed formalem rationis quæ non ſupponitur, ſed conſequitur ad actus intelligēdi, at realis ſupponitur ad intellectionem, nunc quæritur qualis ſit diſtinctio, rationis ne an realis, & ſi realis, an rata, an for- E malis?

7 Diſtinctio realis formalis eſt multiplex.

8. Not. Diſtinctionem realem formalem etiā multiplicari, nam alia eſt modalis, & hæc diuiditur in modalem accidentalem, vt inter qualitatem, & figuram, & puram modalem, quæ dicit purum modum eſſendi in extremis, vt inter

ter rem exiſtentem in potentia cauſarum, & in ſeipſa ſecũdum Fonſecam. Alia eſt formalis eſſentialis, quæ eſt inter genus & differentiã, quæ ordinantur ad vnam eſſentiam, vt fuſe ſuo loco explicabitur.

In motu conſiderati poſſunt ſex ortæ Aſtudillo.

9. Not. Ex Aſtudillo 3.phyſ.q.2.ar.2. In motu ſex reperiri, ex quibus multæ ortæ sũt Doctorum ſententiæ. Primo eſt forma v.g. in calefactione eſt calor, qui ꝓducitur, & ĩ motu fluit de imperfecto ad perfectũ. Secundo eſt fluxus, ſeu tendentia, ſeu via de imperfecto ad perfectum. Tertio ipſa affectiõ, quæ prouenit in ſubiecto a calore. Quarto eſt inhærentia motus, quia cum ſit quoddam accidens, debet inhærere, vel ſeipſo, vel per aliquid additum. Quinto eſt relatio motus ad ſubiectum. Sexto eſt relatio motus ad cauſam agentem.

8 *Preterea in motu eſt entitas agentis, entitas paſſi, & entitas formæ. Ioannes de Magiſtris.*

9. Not. Ex Ioanne de Magiſtris. In motu eſſe tres entitates pro deféſione opinionis Thomiſtarum a parte rei diſtinctas. 1. entitatem agentis. 2. entitatem paſſi. 3. entitatem formæ. Nunc videndum an reſpectus fundati in illis diſtinguantur non quidem a fundamento, quia de hoc alibi, ſed inter ſe, & probãt diſtingui, quia omne nomen imponitur ab aliquo modo eſſendi, vnde formæ habenti diuerſos modos eſſendi. Imponuntur diuerſa nomina, & quia forma producta habet tres modos eſſendi, ideo ſignificatur triplici nomine, primũ eſt actio, quo ſignificatur eſſe formæ ab hoc, 2. paſſio quo ſignificatur fluere formæ ab hoc in hoc, 3. motus, quo ſignificatur eſſe formæ ab imperfecto ad perfectum, hinc patet hæc non diſtingui realiter ratẽ, ſed realiter modaliter, quia ſignificatur eadem res, ſub diuerſis modis eſſendi, & quia illi modi eſſendi à parte rei diſtinguũtur, ideo illa diſtinguntur modaliter, & quia in modis eſſendi diſtinctis fundantur modi prædicandi diſtincti, ideo, actio, & paſſio cõſtituũt duo prædicamenta.

ART. II. Opiniones Doctorum.

9 *Putant aliqui actionem, paſſionem & motũ realiter diſtingui. Scot. Aureol. An. Andr. Canon.*

PRima opinio eſt dicentium inter actionem, paſſionem, & motum eſſe diſtinctionem realẽ. Ita Scot. quodl. 15. & 4. d. 13. q. 1. Aureol. 1. diſt. 27. q. 1. ar. 1. prop. 2. ex D. Thom. 1. p. q. 28. ar. 3. Ant. Andreas de ſex principijs q. 9. Canon. 3. phyſ. q. 2. Ioan. de Magiſtris q. 3. conc. vnic. Sax. q. 9. Aſtudillo q. 2. Cap. 2. d. 1. q. 2. ar. 1. c. 1. & ar. 3. quem citat, & ſequitur Sonc. 5. met. q. 36. & 38. Fland. q. 22. art. 3. fusè illam explicat. Heru. quodl. 7. q. 14. & quodl. 4. q. 4. apud Conimb. Incognitus 2. d. 13. q. vnic. Fer. 3. phy. q. 3. & 4. Soto q. 1. & 2. & hanc Venet. tribuit Auer. Boet. Simpl. Alb. & omnibus peripateticis. Fundamentum ex Veneto in ſumma metaph. c. 31. nam actio, & paſſio diſtingũtur realiter à motu, quia actio, & paſſio ſunt in motu 3. phyſ. te. 20. ſed nihil eſt in ſeipſo; ergo.

Confir. quia manet actio, & paſſio ſine motu, vt illuminatio, intellectio &c. Secundo probat Simpl. in prædicamentis, actio, inquit non eſt motus primo, quia actio eſt actus perfecti habens in ſe perfectionem ſuam, at motus eſt actus imperfecti habens ad aliud ſuam perfectionem, vnde ipſa eſt actus entis in actu, & motus eſt entis in potentia. Hinc confirmatur actionem, & paſſionem inter ſe realiter diſtingui, quia ſi eſſent idem, ſequeretur eandem eſſe potentiam actiuam, & paſſiuam. Conſeq. probatur ex 3. phyſ. t. 10. vbi ex identitate potentiæ ad ſanandum, & ægrotandum, concludit ſanitatem, & infirmitatem eſſe idem, vt hoc multo magis habet vim ex identitate actuum ad idẽtitatem potentiæ, nam ex 2. de an. t. 33. potentiæ diſtinguntur per actus.

Confir. 2. quia prædicamenta ſunt impermixta 1. Poſt. nam illa propoſitio, in qua ſupremum genus negatur de alio, eſt immediata quia nihil illis eſt commune.

Confir. 3. quia ſi eſſent idem realiter, eſſent idem numero; at quæ ſunt idem numero, ſunt idem ſpecie, & hæc idem genere 5. met. 12. At hic diuerſa genera eſſent idem numero contra Regulam ante prædicamentalem. Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies, & differentiæ.

Confir. 4. quia prędicamenta ſunt inter ſe diſtincta realiter ex 5. met. 13. & 6. met. 4. vbi diuiſo ente in ens extra, & in anima, illud diuidit in decem prædicamenta, quæ diuiſio nulla eſſet, ſi actio eſſet paſſio.

Confir. 5. ex D. Thom. 2. d. 40. q. 4. ad p. Si eſſent idem realiter, eſſent idem numero accidens, & tantum differrent penes terminos, ſ. agens, & patiens; at hoc eſt falſum, quia ſunt in diſtinctis prædicamentis. Vnde D. Thom. ibidem, quia motus abſtrahit ab vtroq; termino, nam ſignificatur ſine ordine ad agens, vel paſſum, ideo eſt vnus.

10 1 Differentia inter hos Autores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui ponunt non ſolum paſſionem diſtingui ab actione, ſed etiam diſtingui a motu, quia motus eſt ſubiectum actionis, & paſſionis ex 3. phyſ. t. 22. Vnde Aut. ſex princip. ait actionem & paſſionem funderi in motu, ita aliqui apud Canon. & videtur Guid. quodl. 2. q. 3. apud Bachonũ. dũ ait actionẽ & paſſionẽ eſſe idem ſubiectiue, ſ. ratione motus, ſequuntur alij quos ſupra citauimus, & alij apud Tol. c. 3. q. 1.

Alij vero dicunt actionem diſtingui realiter a paſſione, ſed negant paſſionẽ diſtingui a motu, ita Canon. loc. cit. ex Scoto, & ſuis.

2. Differentia

2. Diuiſi ſunt in ratione in qua differrunt, nã cum putent hæc tria eſſe entia connotatiua, quæ includũt tum principale ſignificatum tanquam rationem formalem conſtitutiuam, tum ſecũdarium ſignificatum, quod dicitur connotatum, alij ponunt hanc diſtinctionem in principali ſignificato & connotato, alij ſolum in principali ſignificato, vt ſcholæ, alij ſolum in connotato, vt Thomiſtæ.

3. Differentia

3. Differrunt in explicandis huiuſmodi ſignificatis, nam Scotiſtæ dicunt ſignificari ab actione principaliter relationem, quę eſt in agẽte, & à paſſione, relationẽ, quæ eſt in patiente, vnde putant paſſionem diſtingui ab actione, per relationes realiter diſtinctas licet ſint idem ratione motus, vel formæ connotatæ, quia re-

latio

latio conſtitutiua actionis, eſt in agente, & cõſtitutiua paſsionis eſt in paſſo.

At Thomiſtæ putantes ſignificari principaliter motum, vel formam, aiunt diſtingui quidẽ per relationes exiſtentes in agente, & paſſo, ſed has connotari, nam eadem res eſt motus, vt dicit relationem ad terminum, eſt actio vt connotat relationem agentis ad paſſum, eſt paſsio vt connotat relationem paſsi ad agens ita Cap. Sonc. Heru. Ferr. & Soto apud Conimb. & videtur Simpl. 7. phyſ. t. 26 Hinc Sonc. q. 28. explicat D. Th. dicẽtem 2. cõtra Gent. c. 6. *actionẽ eſſe accidens agentis*, intelligi de actione nõ pro ſignificato formali, ſed relatione connotata, & ꝓpter huiuſmodi relationes negat Auer. 3. phyſ. t. 22. actionem, & paſſionem eſſe idem ſecundum quidditatem. i. adæquatam, ſed eſſe idem ſecundum ſubiectum, quod. ſ. principaliter ſignificatur, quia apud Auer. eſſe idem ſubiecto & realiter, non diſtinguuntur ex 4. met. com. 3. Deniq; concludit actionem & paſſionẽ diſtingui a motu, quod motus primario dicat formam, & ſecũdario relationem imperfectionis, quia motus eſt ipſa forma vt eſt tendentia ad perfectionem.

Capre. Sonci. Herue. Ferr. Sot.

4. Differentia

4. Differrunt in cõnotatis nã Thomiſtæ volunt connotari relationes, quæ ſunt in agente, & paſſo, at Saxonia cũ Nominalibus, & Heru. vult connotari ipſum agens, & ipſum patiens, eo, quod putent actionem non eſſe niſi formã connotato agente, & paſſionem, eandem formã connotato ipſo patiente.

5. Differentia

5. Differrunt in explicanda identitate reali actionis, & paſſionis, nam aliqui putant identificari cum motu, vt incluſo etiam in actione & paſſione, contra quos plura Fland. loc. cit. At alij identificari cum motu concomitanter, quia actio & paſſio phyſica non fiunt ſine motu, qui vnus dicitur non poſitiue, ſed negatiue; Nam motus ex D. Tho. 3. phyſ. poteſt conſiderari 2. Primo, ſecundum quod habet in rerum natura, vt motus, & ſic non pertinet ad actionem, 2. ſecundum id, quod ſibi attribuitur a ratione. i. vt medium inter agens, & patiens, & ſic pertinet ad actionem, & paſſionem, quia motus vt eſt quid medium, poteſt conſiderari, vt abſtrahens ab agente, & patiente, ita per carentiam vniuſq; termini dicitur motus vnus; nam actio & paſſio ex modo ſignificandi denominantur ſecundum terminos, ſ. ab agente & patiente & quia termini ſunt plures, ideo actio & paſſio ſunt plura, & quia motus ex modo ſuo ſignificandi abſtrahit ab vtroq; terminorum, ideo dicitur vnus non poſitiue, ſed per remotionem terminorum, non quidem motus, ſed eorum à quibus actio & paſſio ſecundum completam rationem denominantur, ſicut materia dicitur vna per carentiam formarum diſtinguentium ex D. Tho. q. 1. de veri. ar. 5. ad 14. ita Fland. loc. cit. ex D. Tho. 2. d. 40. q. 1. ar. 4. ad 1.

Flandria.

S. Thomas. Fland.

13 *Actio ſecundum ſe, per alios diſtinguitur à paſſione, & motu: non vero actio eductiua.*

2. Opinio eſt affirmantium, actionem ſecundum ſe diſtingui à paſſione, & motu, quia datur actio. ſ. creatio, quæ nullam habet coniunctionem cum motu, & paſſione vt ſępe dictum eſt, at actionem eductiuam, ne ratione quidem

A diſtingui a paſſione, & per conſequens a motu, nec habere plures conceptus videtur aliquorũ apud Tol. c. 3. q. 1. dicentium motum formaliter cõſtitui per actionem & paſſionem. expreſſe Hurtad. diſp. 1. phy. ſect. 3. §. 13. & ſect. 4. & diſp. 16. met. ſect. 4. ex D. Tho. Opuſ. 48. tr. de actione: fundamentum 1. ex 3. phy. 23. motum definit actum motiui, & mobilis, at actus motiui eſt actio, mobilis, paſſio, neq; id intelligitur materialiter, quia definitio explicat rationem formalem rei. Confir. quia actio formaliter eſt ratio, per quam forma ex vi agentis exiſtit, & cum ſit actio eductiua, illa exiſtit in ſubiecto, atq; adeo eſt formaliter paſſio ſed motus eſt ratio ſeu via, per quam exiſtit forma, ergo.

Hurtad.

B 2. Quia agens per actionem producit terminum, ergo terminus paſſiue producitur per eandem actionem, conſeq prob. quia ſicut eadem potentia denominat factiuam, & viſiuum, & terminum producibilem ac viſibilem, ita actio eadem formaliter denominat agens, & videns, & terminum actum, ac viſum, nam formaliter idem eſt, *ego video Petrum viſione, & Petrus viſione videtur a me, & ego actione produco Petrum & Petrus actione producitur a me*, nam actiua & paſſiua verba non differũt, ſecundum rem ſignificatam, ſed ſolum ſecundum terminationem; ſed ratio formalis, qua Petrus producitur, eſt paſſio, ergo actio formaliter eſt paſſio, & contra.

C Dices ſicut Pater producit per generationẽ actiuam in diuinis, & Filius per paſſiuam producitur, quæ eſt diſtincta ab actiua, ita in creatis: ſed contra quia quæ conueniunt Deo Trino, nõ poſſunt transferri ad creaturas, nam principium illud, *quæ ſunt eadem in tertio determinato & ſingulari, ſunt eadem inter ſe*, fallit in Deo & ſimiliter *Perſona conſtituitur generatione actiua, vel paſſiua*, at non ſic in creatis, vnde retorquetur argumentum nam ibi productio actiua diſtinguitur à paſſiua, quia conſtituunt intrinſece perſonas, at non ſic in creatis, ergo in creatis non eſt neceſſarium ponere diſtinctionem.

Obiectio. Reſpon.

D Dices 2. productio, qua terminus producitur, nõ eſt paſſio realis, ſed ſolum grammaticalis ſicut paſſio, qua obiectum dicitur viſum viſione, amatum amore &c. & ideo non mirum ſi vtraq; denominatio ſumitur ab eadem forma, quæ vt eſt ab agente in terminum, denominat agens & terminnm actiuẽ, & paſſiuẽ, at paſſio realis eſt actus ſubiecti circa eũdem terminum circa quem verſatur actio. Sed contra, quia ſicut eadem actio, quæ formaliter denominat ignem calefacientem lignum, denominat lignum paſsiue calefactum ab igne ſicut denominat calorem productum in ligno, ergo actio eſt formaliter idem cum paſsione non ſolum grammaticali, ſed etiam reali, conſeq. eſt nota, E nam ſicut actio eductiua eſt ratio educẽdi terminum ex ſubiecto, ita eſt ratio cur educatur terminus ex ſubiecto, ſed ratio per quam terminus educitur ex ſubiecto eſt paſsio, ergo actio, & paſsio ſunt formaliter eadem ratio.

14 *2. Obiectio.*

Reſpon.

Antecedens prob. quia non poteſt intelligi, ignem

ignem alterare lignum, quin intelligatur lignũ alterari ab igne, quia ſicut non præſcindit viſio obiecti ab obiecto viſo, ita neque alteratio ligni, à ligno alterato; nam ſicut ſe habet potentia viſiua ad obiectum, ita potentia eductiua ad ſubiectũ; ergo ſimiliter proportionantur actiones vtriuſque potentiæ, ſicut potentia viſiua, & eius actio non poſſunt concipi ſine obiecto, ita potentia eductiua, & eductio ſine ſubiecto.

3. Obiectio.

Dices 3. Actionem non tribuere denominationem termino, circa quem immediatè verſatur, ſed agenti *à quo* eſt, quia reſpicit id *à quo*; ſicut filiatio denominat Filiũ in quo eſt, & non Patrem, ad quem terminatur, alioqui Pater eſſet Pater per Paternitatem, & per filiationem.

Confir.

Confir. quia cauſalitas materiæ vnit quidẽ materiam formæ, non tamen formam materiæ; ergo. Sed contra, tum quia inde ſequeretur terminum, neque poſſe denominari à paſſione, quia hæc eſt cauſalitas materiæ, ſicut actio efficientis; quare ſicut terminus non agitur per actionem, ita neque reciperetur per receptionem actiuã materiæ; tum quia etiam alij modi denominant terminum, nam vnio ex eo præciſè, quod terminum attingit, denominat illum vnitum, vt vnio Hypoſtatica Verbum, & receptio materiæ formam receptam, vt cognitio obiectum cognitum, & amor amatum, tum quia terminus in ratione termini includit formam, quam terminat, vt obiectum cognitum cognitionem, quia conſtituitur per illam; ergo, & effectum formalem illius, neque obſtant oppoſita, nam per filiationem ſicut Filius reſpicit Patrẽ, ita Pater reſpicitur à Filio, vt dictum eſt de viſione, per quam potentia videt, & obiectum videtur, neque reſpici à Filio, eſt formaliter eſſe Patrem, quia hoc eſt intrinſecè reſpicere Filium, non reſpici extrinſecè à Filio, ſed hoc reſpici poteſt dici filiatũ, ſicut obiectum viſum, & terminus actus, neque filiatio terminatur ad Paternitatem, ſed ad perſonam, cui conuenit Paternitas, imò etiam ſi terminaretur ad Paternitatem, adhuc Pater non cõſtitueretur formaliter per illam vt terminat, ſed materialiter, vt patet, nam homo ſecundũ ſubſtantiam abſolutam terminat, & tamen per terminationem non conſtituitur in ratione Patris, quia eſſe patrem, non eſt denominatio extrinſeca, ſed intrinſeca; & hinc patet ad confirmationem, nam per vnionem denominatur non ſolum ſubiectum, ſed etiam terminus, vt dixi.

Reſpon.

15 Dices 4. Terminum quidem denominari à forma, quam terminat, ſed accipere ſolam denominationem termini, atque adeo res poteſt dici terminus actionis, non tñ acta per actionẽ.

4. Obiectio.

Sed cõtra, quia formaliter eſſe terminũ actionis, & eſſe actum, ſunt idem formaliter, vt patet in omnibus ſimilibus denominationibus.

Reſpon.

Fonſec. opinio

Hanc videtur ſequi Fonſ. 7. met. c. 8. q. 3. ſect. 4. § non eſſe autem, vbi ait motum, actionem, & paſſionem non eſſe tria accidentia abſoluta, quorum vnum dicitur motus, alterum actio, tertiũ paſſio, qua motus ſuſcipitur, ſed in motu præter continuitatem eius peculiarem nullũ eſſe aliud accidens abſolutum, niſi incompletũ illud, quo tẽditur ad perfectionem, & ab Ariſt. 3. phyſ. 6. 16. & 23. dicitur actus imperfectus, per quem non ſolum agens, dicitur formaliter agens, ſed etiam patiens, formaliter patiens; & vt denominat agens, dicitur actio, & paſſio vt denominat patiens, neq; relinquitur aliud accidens, à quo dicatur abſolutè agens, vel patiens; nam relatiuè denominantur à relationibus ſibi inhærentibus, quæ fundantur in ratione agendi, & patiendi, & idem docet de mutationibus inſtantaneis, additis duabus dependẽtijs in forma, vna ad agens, altera ad patiẽs, quæ ſunt puri modi eſsẽdi, & licet ibi præcipuè intendat probare termino non addi aliquod accidens abſolutum per actionem, paſſionem, & motum, tamen ſecundariò etiam docet inter hæc non eſſe diſtinctionem illam.

3. Opinio eſt dicentium, motum, actionem, & paſſionem diſtingui inter ſe, non à parte rei, ſed per intellectum, quæ dicitur diſtinctio rationis, & ab alijs formalis, eo quod ratio, & forma ſunt idem ſecundũ Ariſt. ita Thomiſtæ apud Maſium loc. cit. q. 1. concl. 1. & 2. vbi conciliat diuerſa corũ dicta, nam diſtinguitur realiter ob diuerſas relationes connotatas, ſed ratione ratiocinata ſecundum diuerſas rationes formaliter intrinſecas, & quia propriè actionis, & paſſionis formalitates fundantur per intellectum in motu, ideò ab illo etiam ratione diſtinguntur, & tribuit illam Ferr. Iauell. & Soto, ſequitur Ruuius tr. 1. de motu q. 7. Suar. diſp. 49. met. ſect. 1. nu. 8. ex D. Tho. 11. met. lect. 9. & 2. contra Gent. c. 9. videtur Alenſ. 5. met. t. 26. vbi ait, albedinẽ eſſe idem realiter cum albefieri, & differre ſolum ſecundum modum, & rationem, nam dicitur qualitas, & forma, vt conſideratur abſolutè, & ſecundum id, quod eſt; dicitur actio, vt eſt ab alio, quare addit illi reſpectũ ad agens. Paſſio verò vt recipitur in paſſo. Denique motus quatenus ſignificat rem ſuam per modũ ad aliud, Conimb. c. 3. q. 1. ſect. 2. Ægid. 2. d. 3. p. 2. q. 2. ar. 2. dub. 1. latet. vbi paſſionem effectum actionis ſecundum rationem, Vaſq. 1. p. diſp. 116 nu. 71. & diſp. 123. nu. 4. & 5. vbi optimè explicat, quomodo actio, & paſſio ſint idem re, & non ratione. 16

Secundũ alios motus actio, & paſsio diſtinguũtur inter ſe per rationem.

Ruuius. Suarez. Alenſ.

Conimbr. Aegid. Vaſq.

Fundamentum diſtinctionis ſumitur ex diuerſitate prædicamentorum, & diuerſitate cõceptuum illorum, vt patet ex dictis de ratione formali actionis, paſſionis, & motus, nam includunt diuerſa, vt motus priuationem, vel eadem ſub diuerſa ratione, vt actio, & paſſio, quæ eſt inter eadem extrema ſub diuerſa ratione. Nam agens, quod eſt principium in actione, eſt terminus in paſſione, & paſsũ, quod eſt principiũ in paſſione, eſt terminus in actione. Hanc autẽ diſtinctionem non eſſe à parte rei, probant ex 3. phyſ. t. 18. *vnum eſſe actum amborum, ſcilicet motiui, & mobilis, ſicut enim idem eſt vnũ ad duo, & duo ad vnum, accliue, & decliue, hæc enim vnum quidem ſunt, ratio verò non vna eſt, ſimiliter quoque & in mouẽte, & motu,* & t. 22. *neque doctio, ac diſciplina, neque actio cum paſſione idem propriè eſt, ſed cui inſunt*

Ratio fundamentalis.

ſunt hæc, motus, n am huius in hoc, & huius ab hoc actum eſſe, ratio e diuerſum eſt; quare Ariſtoteles ait illa diſtingui ratione, atque adeo per opus intellectus, & non ante.

17 *Confir. 1.* Confir. Ratione, quia actio, & paſſio ita cōiunguntur cum vno motu, vt nec actio à paſſione, nec paſſio ab actione ſeparabilis eſt, etiā de potentia abſoluta, quia repugnat paſsionem fieri in ſubiecto, quin ab aliquo efficiente procedat, atque adeo per actionem, quia non poteſt poni aliquis effectus ſine cauſa, & contra non poteſt eſſe actio ex ſubiecto, quin inferat paſsionem, quia actio, quæ fit in ſubiecto, in illo ponit terminum ſuum, ſiue actio, & paſsio ſint ſucceſsiuæ, ſiue inſtantaneæ; ex hoc ſequitur, diſtinctionē eſſe ex vi intellectus, quia omnis diſtinctio vel eſt ex natura rei, vel per intellectum. Neque dicas etiam ſi actio eductiua coniūgatur cum paſsione, tamen ex natura ſua actio eſt ſeparabilis à paſsione, vt in creatione, & tranſubſtantiatione. Nam hinc nō poteſt argui diſtinctio ex natura rei, niſi inter eas actiones, & paſsiones, quæ ſunt ſeparabiles, ſicut potētia actiua, & paſsiua ſecundum ſe ſunt diſtinctæ, & ſæpè etiam realiter, tamen quando coniunguntur, vt in potentia immanenter operante, non diſtinguntur ex natura rei, ſed ratione ratiocinata, vt patet in intellectu, qui eſt vna potentia productiua, & receptiua actus, licet vt productiua, ratione diſtinguatur à ſeipſa, vt eſt receptiua; eo quod intellectus conſiderat illā ſecundum vnam rationem, & non ſecundum aliam, atque adeo habent ſeparabilitatem ex vi intellectus, & idem patet ex attributis diuinis, quæ licet in creaturis ſeparabilia ſint ſecundū analogam rationem, tamen in Deo ſunt inſeparabilia, atque adeo idem à parte rei, & ratione diſtincta.

Confir. 2. ex Suarez. Confir. 2. Suar. quia actus potentiæ actiuæ, & paſsiuæ, etiam ſi procedāt ab illis diſtinctis realiter, non habent ab illis diſtinctionem realem, quia eſt idem vtriuſque actus, diuerſo tamen modo vtramque potentiam actuans; nam actiuam actuat, vt illam à qua eſt; paſsiuam verò vt illam in qua eſt; vt idem actus eſt egrediens ab actiua, & recipitur in paſsiua. Ita idem actus exercet vtrumque munus; ergo non eſt neceſſaria diſtinctio à parte rei, ſed ſufficit diſtinctio rationis.

18 *In multis diſcrepāt hi Auctores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui putant hanc diſtinctionē eſſe quidem inter actionem, & paſsionem, non tamen inter motum, & reliquas, ex quibus alij dicunt motum eſſe idē formaliter, & ratione ratiocinata cum actione, vt aliqui apud Alber. 3. phyſ. tr. 1. c. 3. qui dicunt ſolum differre ratione connotati ſubiecti exiſtentis ſub priuatione, quod actio vt ſic, non connotat, ſicut ſimitas differt à curuitate ratione ſubiecti connotati; ſed diſtingui ratione à paſsione,

Suarez. Alij verò motum dicunt nō diſtingui ratione à paſsione, ſed diſtingui ab actione, à qua etiam diſtinguitur paſsio, ita Suar. diſp. 49. ſect. 2. & 3. ex Auer. 3. phyſ. com 4. & 5. phyſ. com. 9 & multi ex antiquis quos ſupra retuli.

A Aliqui verò putāt hæc tria inter ſe diſtingui ratione ratiocinata, ita Alenſ. loc. cit. ſequuntur Conimb. loc. cit. in fin. ar. 2. *Alenſis. Conimbr.*

Secundo differūt, quod aliqui putant actionem, paſsionem, & motum eſſe modos quoſdā abſolutos, atque inter ſe differre per intrinſecam differentiam, & nō per relationes connotatas, nam ſi conſtituerētur per relationes, pertinerent ad prædicamentum relationis, & non conſtituerent diuerſa prædicamenta, ita Conimb. loc. cit. 19

At alij volunt diſtingui per relationes connotatas, & has non quidem extrinſecas, vt dicebat prima opinio, ſed intrinſecas motui eidem; nam eadem entitas vt dicit relationem ad terminos *à quo*, & *ad quem*, eſt mutatio; vt dicit B relationem ad agens, dicitur actio, vt illam dicit ad paſſum, dicitur paſsio, vel vt alij, illam entitatem dici actionem, quatenus reſpicit patiens, dici vero paſsionem, vt reſpicit agens, quia ab Ariſt actio dicitur motus huius in hoc, & paſſio motus huius ab hoc.

Verum alij putant intrinſecè, & formaliter non diſtingui, quia dicunt eundem motum, ſed extrinſecè, ratione ſcilicet connotati, ſiue illud ſit relatio agentis, & paſsi, ſiue ipſum agens, & paſſum.

4. Opinio eſt dicentium, hæc tria eſſe inter ſe idem realiter, & differre ex natura rei, docet illam Toletus. c. 3. q. 1. in confutatione 5. opi- C nionis, & in 6. opinione, dum ait motum accipi dupliciter. Primo pro forma fluēte, quæ acquiritur, & ſic non diſtinguitur à forma. Secundo pro ipſa acquiſitione, & fluxu, & ſic eſt formaliter motus, qui diſtinguitur à forma; & ab actione, & paſsione, quod actio, & paſsio inter ſe relatiuè opponuntur, & non ſic opponuntur cum motu, & q. 2. ait motum nō dicere rationem cōmunem actioni, & paſsioni, ſed has eſſe motum vnum materialiter, & realiter, ſed ratione ſunt duo, quia conſtituunt duo prædicamenta; tribuitur Soto q. 1. concl. 5. Perer. l. 11. c. 6. Niph. 3. phyſ. tex. 24. in recognitionibus, & hanc ſequuntur multi ex recentioribus. 20 *Alij volunt actionem, paſſionē, & motum eſſe idem realiter, & diſtingui ex natura rei. Tolet.* *Soto. Perer. Nyph.*

D Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant hæc eſſe quoſdam modos abſolutos terminorum, quia forma dicit entitatem perfectam, hæc autem dicunt entitatem imperfectā, quaſi modificantem entitatem formarum, nam eadē entitas diuerſo modo ſe habet, vt eſt quid permanens, & in genere termini ſcilicet ſubſtātiæ, quantitatis, qualitatis, &c. & diuerſo modo vt eſt in via, & alio vt eſt ab agēte, & alio vt eſt in patiente. *Differētia recenſentur inter hos Auctores.*

Alij vero putant, non eſſe modos modificantes aliam entitatem, cum qua identificātur, ſed eſſe accidentia quædam prædicamentalia, & phyſicè ſubiecto inhærentes, quando actio eſt eductiua, vel prædicabilia, ſeu metaphyſicè, E quando actio eſt independens à ſubiecto, quia tunc eſt ſubſtantialis.

At alij eſſe relationes tranſcendentales, quales ſunt cauſalitates cauſarum, quæ ob diuerſitatem terminorum ſunt inter ſe diſtinctæ.

Denique Niph. patet diſtinctionem realem *Nyph.*

accipi

accipi dupliciter. Primo re exiſtentiæ, & eſt inter ea; quæ non implicat ſeparatim exiſtere, & ſic non diſtingũtur realiter, ſed ſunt idem, quia ſunt vnus motus. Secundo re prædicamenti, & eſt inter ea, quæ ſunt in diſtinctis prædicamentis, & ſic diſtinguntur realiter, vel ſunt idẽ realiter re abſoluta; non autem re relationis, quia in omnibus abſolutis ſunt eadem, & in re relationis differunt.

ART. III. Opinio Auctoris.

22 *Actio, paſſio, & motus aliqua ratione diſtinguntur inter ſe. 1. Ratio ex Ariſt.*

PRima Concl. Motus, actio, & paſſio habent inter ſe aliquam diſtinctionẽ, patet Primo, ex auctoritate, & ratione Ariſt. 3. phyſ. t. 20. dupliciter, nam qñ ſunt plura nomina, & non ſynomina, vt veſtis, & inſtrumentum tunc oportet ſignificatum illorum non eſſe idem, vt idẽ, ſed diuerſum omnino, vel idem, vt diuerſum, vt patet ex terminis, ſed hæc tria motus actio, & paſſio ſunt plura nomina, & non ſynomina; ergo habent diuerſa ſignificata; vnde Ariſt. t. 21. *neque ſi agere, & pati idem eſt; non tamen, vt ratio ſit vna, quod quid erat eſſe dicens, vt tunica, & indumẽto, ſed vt via & Thebis Athenas, & Athenis ad Tebas.*

Confir. 1. Confir. Quia actio, vt actio poteſt eſſe ſine motu, & paſſione, & paſſio ſine motu; ergo.

Confir. 2. Confir. 2. quæ diſtinguuntur definitione, diſtinguntur ratione formali, quia definitio illam explicat: ſed motus, actio, & paſſio habẽt diſtinctas definitiones, nã in definitione motus, qua dicitur actus entis in potẽtia, &c. & actus mobilis nihil de actione, & paſſione, & cum actio dicitur actus huius ab hoc, ſeu actus expreſſus ab agente; & paſſio actus huius .i. actus receptus in paſſo, nihil dicitur de motu, ergo ſingula definiuntur diuerſa definitione, ex quo patet hæc non ſe mutuo includere.

Obiectio. Dices. Si hæc inter ſe diſtinguerẽtur, vt minimum deberent ratione diſtingui, at non poſ-
23 ſunt ſic diſtingui; ergo nulla ratione diſtinguntur, minor probatur, quia quæ ratione diſtinguntur, debent habere diuerſa connotata, vel idem diuerſo modo conceptũ, vt patet ex cognitione, quæ non diſtinguitur ratione ex eo, quod denominat potentiam, & obiectum, quia quocunque modo accipiatur, ſemper connotãtur ijdem termini eodem modo, nam cognitio dum denominat potentiam, reſpectu alicuius obiecti, illam denominat, & dum denominat obiectum, reſpectu alicuius potentiæ, illud denominat, & ſic etiam de vnione Hypoſtatica; quæ ſemper reſpicit eoſdem terminos eodẽ modo acceptos; in quo diſtinguitur ab alijs vnionibus, vt alibi.

Sed hæc reſpiciũt eoſdem terminos connotatos eodem modo acceptos; ergo: minor probatur, nam actio eductiua reſpicit terminum intrinſecè in ratione termini, cum ſit eſſentialis determinatio agentis ad illum; & paſſum intrinſecè in ratione ſubiecti; & denique extrinſecè agens, quem determinat, at eoſdem terminos reſpicit paſſio, quia eſt determinatio ſubiecti ad terminum, atque adeo reſpicit terminum, & ſubiectum, deinde agens extrinſecè;
A tum quia non poteſt intelligi aliquid moueri, niſi intelligatur aliquid mouẽs; tum quia paſſio non poteſt concipi vt aliquid reale, quando concipiatur eſſe ab alio per aliquam actionem; ſed non per aliam à ſe; ergo paſſio habet eadẽ connotata, & eodem modo, ac actio; tum quia ſicut viſio ſub eadem ratione denominat videntem, & obiectum viſum, ſic eductio denominat educẽs, ſubiectũ ex quo, & terminũ qui educitur, quia idẽ eſt educi ex aliquo, & fieri ex illo.

Dices. Eductio includit duo .ſ. actionem, & paſſionẽ, & ideo eductio eſt paſſio formaliter, at hinc nõ fit, eductionem, vt includit præciſè actionẽ, eſſe formaliter paſſionem, quia creatio eſt actio, & non eſt paſſio, ſed contra, quia edu- *Inſtantia.*
B ctio diſtinguitur à creatione in ratione actionis, quia non ſolum ratione paſſionis cõiunctæ, ſed ratione differentiæ propriæ diſtinguitur ab actione, hæc autem differentia connotat ſubiectum, ſicut differentia propria creationis illud excludit. *Solutio.*

Confir. Quia Ariſtoteles diſtinguit actionem à paſſione, ſicut accliue, & decliue, at hæc non diſtinguntur ratione, quia non ſunt duo conceptus viæ, ſed tantũ ſecundum denominationẽ diſtinguntur, nam incipiendo à radice, via dicitur accliuis; ſi verò à ſummitate dicitur decliuis, vbi ſunt ijdem termini eodem modo connotati; ita actio, & paſſio ſunt idem ſecundum rem, ſed incipiendo ab agente dicitur actio, ſed à patiente, dicitur paſſio, nam ſicut non poteſt concipi decliue à ſummo ad radicem, quin concipiatur accliue .ſ. à radice ad ſummitatem, ita non poteſt concipi eductio ab agente, quin intelligatur in paſſo. 24 *Confir.*

C

Reſp. 1. negando, omnia, quæ ratione ratiocinata diſtinguntur habere diuerſitatem aliquã in connotatis, vt alibi explicabimus, nam poſſunt aliqua entia eſſe abſoluta à connotatis, & tamen adhuc inter ſe ratione diſtingui per cõceptus obiectiuos, qui reſpondent conceptibus formalibus, vnde actio, motus, & paſſio, vt ſupra dictum eſt, diſtinguntur per intrinſecos
D conceptus.

Reſp. 2. Etiam negando minorem, quia hæc tria habent diuerſitatem in connotatis, nam de motu conſtat, cum hic non reſpiciat, niſi terminum *à quo*, & *ad quem*, de actione autẽ, & paſſione conſtat, nam diuerſo modo ijdem termini reſpiciuntur, & connotantur, vt infra; nam à paſſione ſubiectũ connotatur, vt principium, & agens, vt terminus, & contra ab actione agẽs connotatur, vt principium, & ſubiectum, vt terminus.

Ad Confir. Reſp. Mirum eſſe, vt vnde Ariſtoteles colligit diſtinctionem rationis, inde hi Auctores colligant identitatẽ: ibi .n. ſunt ijdem *Ad Confir.*
E termini materialiter, ſed non formaliter, quia vbi vnus terminus habet rationem principij, in alio habet rationem finis, & contra: quare ibi non eſt ſolum denominatio; ſed vera formalitas diuerſa.

2. Concl. Probabile eſt diſtinctionem, quæ eſt inter hæc tria eſſe à parte rei eſt communis, & 25 *Diſtinctio inter*

ter motum, actionē, & paſſionem eſt à parte rei. Aureol

1. Aliquorum ratio non placet.

Aſtudillo.

fuſè probat Aureol. loc. cit. Primo probant aliqui, quia ſunt in diſtinctis ſubiectis; ſed hæc ratio ex dictis rejcitur, nam oſtendimus relationem exiſtentem in agente ad effectum, vel paſſum non ingredi conceptū actionis, nec formaliter, nec connotatiuè. Neque obſtat, quod obijcit Aſtudillo 3. phyſ. q. 2. quod inde ſequatur agens eſſe formaliter, & realiter agens, & tamen per nihil actionis eſſe tale, neq; per motum incluſum in actione, neque per reſpectū, nam vt rectè D. Tho. 1. d. 32. q. 1. ar. 1. quia actio vt ſic, non ſignificatur, quatenus inhærens, ſed quatenus eſt ab alio, ideo denominat agēs à quo eſt, & non ſubiectum, in quo eſt, ſed de hac re infra.

26 *2. Aliorum ratio.*

2. Probant alij apud Aureol. quia actio, & paſſio dicunt habitudines reales, & oppoſitas; ergo ſunt inter ſe diſtincta; quia nihil ſibi ipſi opponitur, ſed alteri, & hinc patet vtramq; diſtingui à motu, quia cū à motu nō diſtinguātur realiter, habent diuerſam naturā à motu; nam ſi actio eſſet eiuſdem rationis cum motu, deberet motus opponi paſſioni, ſicut illi opponitur actio, vel dicēdum eſſet motum includere oppoſita, hac enim ratione ſimilitudo, non ſolum diſtinguitur à diſſimilitudine, cui opponitur, ſed etiam à fundamento illius; añs prob. quia egreſſus effectus ab agente, & egreſſus agentis in effectum ſunt à parte rei; & quia oppoſito modo reſpiciunt terminos, ſunt oppoſita, nam actio incipit ab agente, & terminatur in effectum, & paſſio incipit ab effectu, & terminatur in agens; ſed hæc ratio habet inſtantiam in relationibus diuinis, quæ inter ſe opponuntur, illæ non opponuntur eſſentiæ, cum qua tamen identificantur, ſed facilè ſoluitur, quod ibi ſolum ſaluatur identitas propter infinitatem eſſentiæ; ergo vbi non eſt infinitas, ibi non poteſt poni oppoſitio huiuſmodi cum identitate. Melius ſoluūt negantes actionem, & paſſionem opponi, eo quod ſint in eodem motu; at repugnat oppoſita eſſe in eodem ſubiecto; ergo multo magis repugnat identificari cum eodem motu; ſed ex dictis patet hæc inter ſe habere aliquam oppoſitionem, vt patet tum ex potentia actiua, quæ ab Ariſt. definitur in ordine ad paſſiuam, atque adeo opponuntur relatiuè, tum ex propria ratione actionis eductiuę, & paſſionis, neque enim cōcipi poteſt receptio ſine datione, neque datio ſine receptione, juxta dicta alibi; nam licet creationi non reſpondeat paſſio id eſt, quia ipſa nō eſt datio reſpectu ſubiecti, quod recipiat effectū datum, ſed reſpectu effectus, quæ recipit exiſtentiam datam, neque huiuſmodi oppoſita ſe excludunt ab eodē ſubiecto materiali, ſed formali, ſicut actiua, & paſſiua potētia poſſunt identificari realiter, licet diſtinguantur formaliter, vt patet in potentijs vitalibus, & alijs huiuſmodi, quę producūt, & recipiunt proprios actus. Hinc patet ex hac ratione probari quidem diſtinctionem à parte rei, ſed non realem ratam, ſed formalem.

27 *3. Alterum ratio.*

3. Probāt alij, quia actus ſpecificātes ſm proprias rōnes potētias à parte rei diuerſas ſunt à parte rei diſtincti; ſed actio, & paſſio ſunt actus ſpecificatiui potētiarum diuerſarū à parte rei, ſ. actiuæ, & paſſiuæ, quia potētiæ ſpecificantur A per proprios actus; ergo ſunt à parte rei diſtincta. Maior probatur, quia ſi actus non eſſent à parte rei diſtincti, ſed idem realiter, & formaliter, tunc illæ potentiæ à parte rei diſtinctæ ſpecificarentur ab iiſdem actibus formaliter, & materialiter. Neque dicas ſufficere in illis actibus eſſe diſtinctionem rationis, nam potentiæ cōſtituūtur in ſua ſpecie à parte rei; ergo à parte rei debent habere ſpecificatiuum, & ſicut à parte rei habent ſpeciem diſtinctam, & propriam, ita debent habere ſpecificatiuum diſtinctum ante opus intellectus, alioqui ſi à parte rei eſſet idem ſpecificatiuum formaliter, etiam ſpecificatū deberet habere eandem ſpeciem à B parte rei, & ſolum ratione diſtinctam.

Hæc ratio habet Primo inſtantiā ex obiecto actuū voluntatis, & intellectus, quod non habet diſtinctionem à parte rei, & tamen illi actus à parte rei habēt ſuam ſpeciem; nam ens vt bonum non diſtinguitur ex natura rei ab ente, vt vero, ſed tantum ratione. 28 *1. Inſtantia*

Reſp. 1. Falſum eſſe bonum, & verum non diſtingui à parte rei, ſed de hac re alibi dicēdū.

Reſp. 2. Eſſe diuerſam rationem actuum potentiarum rationalium, & aliarum, tum quia potentiæ rationales habent virtutem precīſiuā, & quaſi factiuam ſuorum obiectorum, atque adeo poſſunt ab illis ſecundum illam precīſionem factis ſumere ſuam ſpecificationē, at actus C aliarum potentiarum non ſic; ſed ſupponunt ſua obiecta, & ideo ſpecificantur ſecundum rationes, quas habēt à parte rei, tum quia diuerſo modo potentiæ ſpecificantur per actus, ac actus per obiecta; nam illæ ſpecificantur per actus à ſe elicitos, vt fines, ad quos ordinantur, & ideo ſi eſſent eiuſdem rationis formalis, non exigent diuerſa principia totalia, neque ſpecificarent diuerſos ordines. At obiecta ſpecificāt extrinſece, non tanquam fines producti, ſed extrinſecè attincti per actus; quare potius ſimilitudo deberet ſumi reſpectu terminorum, qui ſunt intrinſecę, nam non poteſt idem effectus D ſecundum vnam rationem produci per actiones formales diuerſæ ſpeciei. *Soluitur dupliciter.*

2. Habet inſtātiam in modo ſpecificationis, nam ſæpe actus habent diſtinctionem realem ratam, & tamen potentiæ illam non habent, ergo nō eſt neceſſarium, vt actus habeant diſtinctionem eiuſdem rationis, ac potentiæ ſpecificatæ. *2. Inſtantia*

Reſp. ſpecificatū non ſpecificari ex ſuo ſpecificatiuo, vt dicit realitatem, ſed vt dicit rationem formalem, nam videmus ex eadem potētia produci actus diſtinctos realiter, vt ſuppono ex alibi dicendis tom. 1. opuſc. diſp. 3. *Soluitur.*

4. Alij probant ex diuerſitate terminorum, E nam quæ ſunt relatiua ſiue prædicamentalia, ſiue traſcendentalia, ſpecificātur, & diſtinguūtur ex terminis formaliter diuerſis, vt oſtendimus to. 1. opuſc. diſp. 3. ſed motus, actio & paſſio habent terminos formaliter diuerſos, ergo inter ſe diſtinguuntur ex natura rei; minor probatur, primo de motu nam motus reſpicit ſubie- 29 *4. Ratio aliorum.*

ſubiectum vt transmutabile, & terminus ad *quem,& à quo*,& non reſpicit agens, neq; ſubiectum, vt patiens, vt ſupra oſtendimus: at actio & paſſio ſecundum ſe non reſpiciunt terminum *a quo*,& licet eadem entitas termini *ad quem* v.g.caloris reſpiciatur ab actione, paſſione,& motu; tamen ſub diuerſa ratione, nam a motu reſpicitur, vt habet vim inducendi traſmutationem, atq; adeo vt excluſiuam termini *a quo*,at non ſic ab actione, & paſſione, ſed ab actione, vt effectu, & a paſſione, vt habet vim affectum quendam inducendi in ſubiectum, vt ſupra: De paſsione vero,& motu. Idem probatur, nam licet actio & paſsio ſit inter eoſdem terminos.ſ. agens, paſſum & terminum *ad quẽ* tamen ſub diuerſa ratione, nam actio reſpicit agens, vt ſui principium, & ſubiectum, vt terminum, contra vero paſsio reſpicit ſubiectum, vt ſui principium, & agens vt terminum, ſicut ratio,& receptio, quod explicat Ariſt.t.23. per *actum huius.i.agentis in hoc*.i. ſubiectum, & actum *huius .i. paſſi ab hoc*.i. agente quare diuerſo modo ſe habent ille termini reſpectu actionis, & paſsionis, ſicut termini viæ decliuis & accliuis,& viæ inter Athenas & Thebas, qui reſpectu vnius habent rationem principij, & reſpectu alterius, habent rationem finis; De termino autem *ad quem*, etiam ſi ille ſit idem materialiter, non tamen formaliter, quia in actione habet rationem effectus, at in paſsione habet rationem cauſæ, quia ipſe informando ſubiectum cauſat paſsionem in illo & hæc ratio videtur à priori; ſed non caret difficultate. Prima, quia hæc diſtinctio terminorum non eſt ex natura rei, ſed rationis, atque adeo non habet vim inducendi diſtinctionem in alio, niſi rationis, ſed Reſp. negando eſſe rationis, nam illæ rationes ſunt ſeparabiles, vt patet in calore producto per creationem, qui habet ratione͂ effectus, & tamen, vt hic non habet rationem inducentem mutationem, vel paſsionem; 2. Quia tam ab actione, quã à paſsione agens reſpicitur ſub ratione agentis, & paſſum ſub ratione patientis, ergo ſub eadem ratione vterq; terminus reſpicitur tam ab actione, quæ à paſsione. Reſp. concedi reſpici ſub eadem ratione agentis,& paſſi, ſed hæ rationes adhuc habent diuerſam formalitatem in ratione terminandi quoad modum, nam agens reſpicitur ab actione, vt principium à quo incipit & ſubiectum in quod tendit: contra verò paſsio reſpicit ſubiectum, vt ſui principium immediatum, a quo incipit, quia eſt actus potentiæ paſſiuæ, ſed agens, vt ſic reſpicit tum mediate, ratione.ſ.formæ, quæ recipitur & communicatur ab agente, tum in ratione termini, quia agens reſpectu relationis incluſæ in paſsione, habet rationem termini.

30 *Inſtantia cõtra allatam rationem.* — *Soluitur.* — *2. Inſtantia.* — *Soluitur.* — *3. Inſtantia.*

3. Difficultas eſt, quia actio & paſsio pendent tam ab agente, quã paſſo, quia ſingula concurrunt ad illas in proprio genere, ergo agens & paſſum reſpiciuntur ſub eadem ratione,& modo terminandi, antecedens prob. quia ab agente naturali non poteſt prouenire actus, quin ad illam concurrat paſſum, neq; a paſſo poteſt eſſe actus, quin ad illam concurrat agens, alioqui eſſet aliquod ens in rerum natura nõ productum ab agente. Reſp. Fonſ. loc. cit. ex hoc cauſalitatem non eſſe ipſam actionem, vel paſſionem, quia hæc fiunt ab agente, & paſſo, ſed etiam modum purum eſſendi, qui non competit niſi cauſæ, cuius eſt cauſalitas, ſed ex dictis in 2. phyſ. patet falli.

Reſponſio Fõſeca Reijcitur.

Ego Reſp. ex hoc argumento reddi valde probabilem opinionem dicentium hæc non diſtingui ex natura rei, ſed ratione, ex modo.ſ. concipiendi inadæquatè entitatem cui conuenit ratio motus, actionis & paſsionis, ſed quia probabilius aliqui putant, hæc diſtingui ex natura rei, dicunt ad actionem,& paſsione͂ vtrũq; concurrere in eodem genere, ſed diuerſo modo; nam ad actionem concurrit principaliter agens,& ſecundario ſubiectũ, & vt coadiutiuũ. At ad paſsionem primario concurrit ſubiectũ, & ſecundario agens, vel Reſp. 2. ad actionem concurrere ſubiectum, vt illi coniungitur paſſio,& ad paſsionem agens, vt habet coniunctã actionem.

Reſponſio Authoris.

5. Alij probant ex ſeparabilitate, quæ eſt iudicium diſtinctionis. Nam primo actio eſt ſeparabilis à motu,& paſsione, vt probat Scotus 1. d.5.q.2.F. ex productione,& probari poteſt ex creatione. Reſp. illam quidem actionem eſſe diſtinctam, ſed non eductiuam, ſed contra, tum quia ſi nomine eductiuæ intelligatur actio, quę ſit concurrente ſubiecto ꝑ potentiã ſubiectiuã præſcindendo à receptione adhuc eſt ſecundũ rem ſeparabilis à motu & paſsione, quia vt diximus 1. phyſ. licet naturaliter non poſſit forma educi ſine receptione, tame͂ de potẽtia Dei poteſt: at vbi non eſt receptio, ibi non eſt nec motus, nec paſsio, tum quia etiã ſi nomine eductionis intelligatur ſuſtentatio & receptio, adhuc actio diſtinguitur, quia ad diſtinctione͂ ſatis eſt ſeparabilitas, quæ conuenit ex natura rerum, licet per accidens ex aliquo impedime͂to impediatur ſeparatio, ſicut eſſentia diſtinguitur à paſsione, licet hæc eſſentia non poſſit ſeparari ab hac paſsione,& ſimiliter animal diſtinguitur a rationalitate, quia ſecundum ſe reperiri poteſt ſine illa, licet animal contractum ad hominem nequeat reperiri, ſine rationalitate, & ratio quia diſtinctio ſequitur naturã rei, vnde debet ſpectari ex ijs, quæ rebus conueniunt ex natura ſua & non ex ijs, quæ conueniunt per accidens & ratione alterius, vnde Scotus l. c. ait mutationem includere duplice͂ imperfectione͂ potentialitatis vnam formaliter in ſubiecto; Alteram concomitanter in potentia actiua, quæ neceſſario requirit concauſam, vt producat, at non ſic productio vt ſic, nec creatio. 2. Idem patet de actione & paſsione, quæ poſſunt ſeparari a motu, nam in productione formæ in materia ſimul cum productione materiæ, vt accidit in prima rerum creatione, ibi eſt paſsio, quia eſt receptio formæ ab agente, & tamen ibi non eſt mutatio materiæ, quia non extitit ſub priuatione formæ.

31 *Quinta aliquarum ratio.*

Reſp. Suar. ibi non eſſe ſeparabilitatem ratione

32 *Inſtãtia Suarez.*

tione entitatis poſitiuę, ſed ratione connotatæ priuationis, atq; adeo ibi non eſſe diſtinctionē ex natura rei, ſed rationis, quam inducit priuatio: ſed contra, tum quia priuatio cum ſit à parte rei poteſt inducere aliquam diſtinctionē à parte Rei, ſicut ipſa eſt, tum quia licet ipſa nō induceret formaliter, tamen induceret arguitiue, nam inde arguimus in forma, quæ eſt terminus vtriuſq; eſſe diuerſam rationē, vt terminat motum, & paſſionem, tum quia motus diſtinguitur a paſſione, quia in paſſione includitur ordo ad agens, qui non includitur in motu, vt eſt tranſitus, vt ſupra dictum eſt. *Reijcitur.*

Confirmatur, Confir. quia actio & paſſio præter habitudinem ad terminum, includunt habitudinem ad agens, & paſſum, vt oſtendimus: at motus licet dicat habitudinem ad terminum ex D.Tho. 2. d. 1. q. 1. ar. 5. ad 8. tamen abſtrahit ab agente & patiente ex D.Tho. 2. d. 40. q. 4 ad 1. & 3. phyſ. ſect. 4. in fine & nos ſupra oſtendimus. Vnde D.Tho. q. 3. de potentia ar. 3. ait in omni motu, & mutatione eſſe duplicem proceſſum, ſ. vnum inter terminos, & alterum inter mouens & mobile.

33 *Confir. 2 ex Aſtudillo,* Confir. 2. Aſtudillo actio, & paſſio inſunt motui, ergo diſtinguuntur a motu, quia nihil ſibi ipſi ineſt, niſi dicat aliquid præter id cui ineſt, ratione cuius dicatur ineſſe: Vnde 5. met. 14. loquens de prædicamentis, *quoties eſſe dicitur, toties eſſe ſignificatur* .i. quot modis aliquid prædicatur, tot modis ſignificatur aliquid eſſe, ſed actio & paſſio habent alium & alium modū prædicandi à motu, ergo etiā aliud eſſe.

Obiectio, Dices ſi hæc eſſent interſe diſtincta à parte rei, ſequeretur in eductione formarum includi quatuor motus, ſ. vnum, ratione actionis, alterum, ratione paſſionis, tertium ratione motus, quia hæc ſingula dum recipiuntur in ſubiecto, deberent in eo cauſare mutationē, quia aliter ſe haberet ac prius. *Reſpon,* Reſp. ſicut vna eſt actio, per quam omnes illæ formalitates eiuſdē entitatis producuntur, & vna paſſio, per quam ſubiectum eas recipiendo patitur, ita vna mutatio, per quam ſubiectum omnia illa recipiendo mutatur, nam vna ratio communicat alteri ſuum effectum ob identitatem realem, ſicut obiectum volibile eſt diſtinctum ab intelligibili, & tamen volibile non eſt intelligibile per diſtinctam intelligibilitatem, ſed per illā ſibi idētificatam, & intelligibile eſt volibile per volibilitatem eandem ſibi identificatam, & idem patet ſecundum aduerſarios, nam ſubiectum, recipiendo formam, mutatur, ſed non per diſtinctam mutationem, ſed per totā, quæ eſt ab ipſa diſtinctam, ſed ſibi coniunctam per identitatē realem, ex quo ruit fundamentum Fonſecæ.

34 *Diſtinctio inter actionem & paſſionem non eſt realis rata. Aegid. S Thom. Soncin. 1. Ratio.* 3. Concl. probabilius eſt, hanc diſtinctionem inter actionem & paſſionem, non eſſe realem ratam, quæ dicitur inter rem & rem, eſt communis Ægid. 2. d. 18. q. 2. ar. 2. d. 2. Later. d. 38. q. 1. ar. 2. vbi ait eſſe idem eſſentialiter .i. realiter D.Tho. 1. p. q. 28. ar. 3. ad 1. & q. 41. ar. 1. ad 2. & alij vbi ait actionem & paſſionem conuenire in vna ſubſtantia motus, quia vnus numero motus, ſed differunt proprijs rationibus, quæ ſunt habitudines. Sonc. 5. met. q. 22. ad 2. P. probatur ex Ariſt. 3. phyſ. 20. & 21. & 22. vbi id Ariſt. probat exemplo viæ inter Thebas, & Athenas, & t. 18. ait *motum eſſe in mobili, actus .n. eſt huius, & ab ipſo motiuo, motiui enim actus non alius eſt, oportet .n. eſſe actū vtriuſq;* & infra, *quare ſimiliter vnus eſt amborum actus, ſicut .n. idem ſpatium eſt vnum ad duo, et duo ad vnum, & accliue, & decliue, hæc quidem vnum ſunt, ratio tamen non vna eſt; ſimiliter quoq; & in mouente & motu.* Ex quo patet actionem & paſſionem non diſtingui realiter à motu vnde cū t. 19. *Motum eſſe quendā actum alium actiui et paſſiui, illud .n. actio eſt, hoc verò paſſio, opus autem & finis, illius .n. quidem factum, huius vero affectus,* debet intelligi non de alietate reali, ſed formali, nam ibidem ſubditur, *cum igitur vtraq; ſicut motus, ſi diuerſi quidem* .i. motus, *in quo ſunt* .i. quaſi dicat nō poſſunt eſſe diuerſi, quia nō habent ſubiectū diuerſorū motuū, nā ſi actio & paſſio diſtinguerētur, vt duæ res, ſingulæ earū terminare poſſet motum & cū actio & paſſio ſint in eodē ſubiecto, vt ſupponitur, tunc idē moueretur duobus motibus, dum mouetur ad vnam formam, immo tribus, nam daretur præterea alius motus ad formam.

Reſp. ad hæc Venetus in ſumma metaph. c. 31. ad 4. ibi Ariſt. non loqui determinatiue, ſed inquiſitiue, vnde ait actio non eſt paſſio, ſicut nec doctio doctrina, & concedit quod ſicut eſt eodem via &c. Ita idem motus agentis, & patientis, & conſequenter idē actus vtriuſq; quia omnis motus eſt actus, ſed hinc nō ſequitur actionem agentis eſſe paſſionem patientis, quia in plus ſe habet actus, quā actio, nā actio pōt accipi dupliciter. Primo materialiter & ē, quælibet operatio & actus ſiuè ſit motus, ſiuè forma terminans motum. 2. formaliter & eſt reſpectus, ſecundum quem aliquid eſt formaliter agens, & hæc eſt motus, nec forma, nec paſſio, & ſimiliter paſſio materialiter eſt quælibet operatio, & actus patientis ſiuè ſit motus ſiuè forma, & ſic paſſio materialiter ſumpta eſt actio materialiter ſumpta, at paſſio formaliter eſt reſpectus ſecundum quem aliquid dicitur formaliter pati, & hæc nec eſt actio, nec motus, nec forma abſoluta. *Solutio Veneti.*

Sed in hac doctrina multa eſſent examinanda; quę patere poſſunt ex dictis, nūc ſatis eſt, ꝙ falſò aſſerit ab Ariſt. id inqſitiue, nō determinatiuè aſſeri, vt patet ex cōtextu, vt nos ī textu. *Reijcitur.*

2. Probatur ratione, nam hæc diſtinctio poteſt prouenire ex quatuor capitibus 1. ex ratione materiali: 2. ex ratione formali intrinſeca. 3. ex termino connotato à ratione formali. 4. ex relationibus connotatis in agente, & paſſo exiſtentibus, ſed ex nullo horum poteſt perueniire diſtinctio realis, ergo minor probatur, nam ratio materialis eſt eadem vtriuſq; ſiue illa ſit motus, ſiue paſſum, ſiue ſit aliquid prædicatum commune traſcendens, nam hæc nō poteſt diſtingui realiter a ſuis inferioribus vt alibi oſtēdimus; neq; ex ſecundo capite. ſ. rationis formalis, nam habitudo ad agens, vel paſſum fundatæ 35 *Secunda ratio.*

datæ

datæ in eodem, non ſunt ſeparabiles ab eō, in quo fundantur, ergo nō pōt habere diſtinctionem realem ab illa, atq; adeo neq; inter ſe qua quæ identificantur in 3. ſingulari identificātur inter ſe:neq; ex 3.termini .ſ. connotati, quia ab vtraq; habitudine connotantur iidem termini licet ſub diuerſa ratione, vt ſupra oſtendimus, neq; ex 4. capite nam relatio illa vel nulla eſt, vel non conſtituit, ſed conſequitur actionem, & paſſionem,vt ſupra oſtendimus contra Scotum,cap. & alios, nam in agente ad effectum, vel paſſum non poteſt eſſe niſi duplex relatio, vel conſequens actionem & hæc eſt prædicamentalis,quæ non poteſt conſtituere actionem neq; vt ratio formalis,neq; vt ratio connotata, nam quæ ingrediuntur conceptum alicuius ſiue conſtituēdo,ſiue integrādo,debēt eſſe priora rebus conſtitutis, vel hæc relatio præcedit actionem, & præter relationem potentiæ motiuæ ad mobile,ſiue actiuæ ad effectum, non poteſt concipi in eo eſſe alia actualis ante actionem, vel hæc relatio eſt ipſa actio, & hæc non eſt in agente,vt infra, ergo ex nullo capite inter actiooem, & paſſionem poteſt eſſe diſtinctio realis rata. *Confir.* Confir.quia idem actus, qui egreditur ab agente recipitur in paſſo, ergo actio, & paſſio non diſtinguuntur realiter, quia idem non diſtinguitur realiter a ſeipſo,antecedens prob.tum ex Ariſt.t.21. & 22. tum ratione,quia actio eſt ipſa communicatio exiſtentiæ formę,ergo eſt in ſubiecto in quo eſt forma, alioqui non eſſet tranſiens.

36 *Obiectio.* Dices actio eſt ſeparabilis à paſſione, ergo diſtinguitur realiter, quia ſi non haberet entitatem in ſe perfectam ab alia diſtinctam non poſſet ſeparata exiſtere, antecedens probatur tum ex actionibus, quæ fiunt ſine ſubiecto,vt creatio, &c. tum ex actionibus immanentibus, quæ ex D.Tho.1.p. q.23. art.2. ad 2.& 2.2.q.59.ar.3.ad 3.& d.40.q.1.ar.1.ad 1. differrunt a trāſeuntibus,quæ trāſeuntes ex ſe inferunt paſſionem,non ſic immanentes,vnde quādo actio eſt ſine motu, non infert paſſionem niſi grammaticalem quodl.4.ar.6. Vnde D.Thom.2.q. Gent.c.56 in fine & 57.licet mouentis, & mobilis ſit vnus actus communis, tamen operatio vtriuſque eſt diuerſa, vbi multa Ferr. de hac operatione.

Reſpon. 1. Reſp.1.negando conſeq. quia licet aliqua actio ſit ſeparabilis,non tamen inde ſequitur diſtinctio realis,ſed formalis, quia non eſt mutua ſeparabilitas, quę eſt neceſſaria ad diſtinctionē realē ratam,ex quo patet ex hoc argumēto nec probari diſtinctionē realē actionis à motu, ob negationem mutuæ ſeparabilitatis.

Reſpon. 2. Reſp.2. etiam ſi creatio & aliæ huiuſmodi actiones,quæ ſunt ſine ſubiecto, ſint etiam ſine motu,& paſſione,diſtinguantur realiter paſſionibus, quia huiuſmodi actiones diſtinguntur realiter,non ſolum a paſſionibus, ſed etiam ab actionibus, ex quibus ſunt paſſiones, at actiones,quæ ſunt ex ſubiecto illæ non diſtinguntur realiter a paſſionibus a ſe illatis;ſicut rationale, quod eſt in homine, diſtinguitur realiter ab animali,quod eſt in æquo,non tamē ab animali,quod eſt in homine.

Reſpon. 3. Reſp.3. quod dicitur de actionibus immanentibus, non eſt vſquequaque verum, quia licet non inferant paſſiones coniunctas cum tranſmutatione proprie dicta,quæ dicitur phyſica,inferunt tñ paſſionem ſimpliciter, quæ eſt in prædicamento paſſionis,& dici poteſt metaphyſica.

37 *Actio & paſſio non differt realiter à motu.* 4. Concl. actio & paſsio non diſtinguuntur realiter a motu, ita communis Doctorum dicentium motum actionem, & paſsionem materialiter accepta eſſe idem realiter, vt Scotiſtæ, & Thomiſtæ.

1.Ratio. 1. Quia non poteſt inter illa eſſe mutua ſeparabilitas, nam non poteſt dari motus ſine actione & paſsione, etiam ſi poſsit dari actio & paſsio ſine motu.

2.Ratio. 2. Quia actio & paſsio non addunt ſupra motum niſi habitudines ad agens, vel patiens, ſed hæ habitudines non diſtinguntur realiter a motu.in quo fundantur, vt patet inductione ex alijs, & quia non poteſt reperiri, habitudo ſine ſuo fundamento vnde *Scotus.* Scotus 4.d.13. q.2. ad 1.actio fundatur in motu & d.13.q.1. G,F, actio & paſsio ſunt idem motus, licet Scotus 2. d.2.q.2.F, dicat nunquam ab Ariſt. an actio ſit motus ſit expreſſe definitum.Confir.ex 3 phy. t.18. quia ille actus, qui efficitur a mouente, recipitur in mobili,quia ille actus,qui efficitur ab efficiente,recipitur in paſſo,quia huiuſmodi actio eſt eductio,& non creatio, at hoc neceſſario exigit identitatem realem, alioqui non poſſet eſſe idē vt bene ibi Burleus Niph.t.18. & 22.in recognit.

38 *Confir. 1.Obiectio.* Dices inter actionem & motum eſt mutua ſeparabilitas; ergo eſt diſtinctio realis, antecedens quoad ſeparabilitatem actionis patet ex dictis, ſed de ſeparabilitate motus probatur,nam proiectum ſeparatum a proijciente mouetur, & tamen ibi nulla eſt actio,quia nullum eſt agens, & per conſequens ibi nulla eſt paſsio.

Confir. Confir. Quia motus eſt actus mobilis, nam ſequitur potentialitatē ex D.Tho.1.p.q.9.ar.1. & patet ex eius definitione, quia eſt actus exiſtentis in potentia,vt ſic, vnde a D.Tho.4.d.1. q.1.ar.4.quæſtiun.2. dicitur quaſi exiſtens inter potentiam puram,& purum actum,at actio ſequitur formam & actum,ex D.Tho. 1.p.q.91. ar.2.& q.115.ar.1. Vnde D.Th.1.p.q.14.ar.5. ad 3.& alibi actio ſpeciem habet à forma agētis,& 2.d.40. q.1.c. & ad 5. actiones differunt ſpecie ſecundum diuerſitatem formarum, etiā ſi ipſa agentia non differant ſpecie. Hinc 1. d. 45.q.3. id quod eſt indeterminatum & in potentia non poteſt eſſe principium actionis, & ideo forma, quæ eſt terminans potentiam materiæ, eſt principium actionis, & idem quodl. 6.art.2.

Reſpon. Reſp.negando ibi non eſſe actionem,quia licet ibi non ſit præſens proijciens, eſt tamen præſens impetus & virtus impreſſa, quæ eſt principium actionis vt alibi.

Ad Confir. Ad Confir.Reſp.negando conſeq. quia licet motus ſit actus mobilis, ratione ſuæ potentialitatis,

litatis, tamen poteſt eſſe idem cum actione, quæ eſt actus motiui ratione ſuæ virtutis, & actualitatis, quia agens communicat eſſe, mobile vero illud recipit, quia idem ſecundum diuerſam rationem, poteſt eſſe actus duorum, quæ ſunt diuerſæ rationis, vt ſæpe Ariſt. 3. phyſ. affirmat: Deinde motum non ſolum ratione ſui principij ſubiectiui, ſed etiam in ſe & formaliter includere aliquid potentialitatis, vnde ex hoc diſtinguitur a paſſione, quæ eſt actus ſubiecti, vt eſt in potentia, ſed non vt eſt in potentia, ſed vt eſt actuatum per formam, quia per hanc affectum, dicitur paſſio.

39 *2. Obiectio.*

Dices 2. ex 3. phyſ. t. 22. actio non eſt paſſio; ergo ſubiectum, & prædicatum non ſupponunt pro eodem; ergo aliud ens eſt, pro quo ſupponit actio, & aliud pro quo ſupponit paſſio; ergo non ſupponunt pro eodem motu, atq; adeò non ſunt idem realiter cum motu. Neque dicas, ab Ariſtotele non negari propoſitionem, in qua paſſio prædicatur de actione, vt falſam, ſed vt impropriam, quia improprietas hic infert falſitatem, nam ſi vtraque ſupponeret pro motu, nulla eſſet apparentia improprietatis, ſicut neque eſt in his, corpus eſt album, etiam ſi alia ſit ratio corporis, alia albi; & ſimiliter album eſt dulce, vt patet ex regulis Logicæ.

Reſpon.

Reſp. ab Ariſtotele dici actionem, & paſſionem non eſſe idem propriè, ſcilicet omni modo, ſicut tunica, & indumentum, non tamen nō eſſe idem aliqua ratione: neque vnquam dixit actionem, & paſſionem inter ſe falsò prædicari abſolutè, nam concedit eſſe idem cum motu, cui inſunt. Ex quo patet, negari prædicationē in ſenſu formali, non autem materiali, & quia actio, & paſſio ſunt termini abſtracti; ideò efficiunt ſēſum formalem in prædicatione mutua.

40 *3 Obiectio ex Aureol.*

Dices 3. ex Aureol. ſi actio, & paſſio nō differrent realiter à motu, non eſſet ratio, cur poſito motu in aliquo mobili, ſit ab vno, quā alio motore, poſitis duobus motoribus appropinquatis ad mobile, nam ex natura mouētium, & motus, intellectus poteſt fundare reſpectum magis ad vnum, quā aliud; ergo debet poni aliquid, ꝑ quod motus magis habeat cōnexionē cū vno, quā alio, hoc autē eſt actio, per q̄ motus potius ab vno, quā ab alio eſt. Confir. quia poteſt manere idē motor, & motus, nō manēte eadē actione, nā poſito igne, & cōbuſtibili pōt Deus per horam ſuſpendere actionem ignis, & facere in combuſtibili eumdem motum, quem feciſſet ignis, ſi non fuiſſet impeditus.

Reſpon.

Reſp. 1. ex hoc ſolum probari diſtinctionē à parte rei, non autem realem ratam, & patet ex dictis.

Ad confir.

Reſp. 2. Cū motus non ſit terminus actionis, nō eſt dependens ab agente per actionē, tanquam per viam à motu diſtinctam, dici poſſet ab Aduerſarijs pendere per ſeipsā, ſicut pēdet actio. Ad confir. Reſp. Aduerſarij nō manere eundē motū in caſu poſito, niſi ſm̄ ſpeciem, ſed variari, vt variatur actio, vel ſi manet; inde probatur diſtinctio quidem realis, formalis, non tamē rata, quæ eſt inter rem, & rem, quia nō eſt mutua ſeparabilitas, ſecundum proprias rationes, & ſecundum identitatem cum tertio.

41 *Actio differt à motu formaliter. Aureol.*

5. Concl. Actio diſtinguitur à motu nō modaliter ſm̄ rē, ſed formaliter. Videtur Aur. loc. cit. vbi ait actionē, & paſſionē nō eſſe motū ſm̄ ſuas quidditates reales, & formales, ſed fundamentaliter. Prima pars patet, quia actio propria non eſt modus motus, quia ſm̄ ſe eſt prior motu ſecundum rem, cum ſe teneat ex parte cauſæ, & ab ea nō cōuertatur ſubſiſtendi cōſequētia, ſi ex modo intelligendi noſtro accipiantur, ita actio videtur eſſe modus; quia actio concipitur tanquā ordo quidam ad agens adueniens motui, dū actio dr̄ eſſe motus ab agente in paſſum, & idem dici pōt de paſſione quatenus cōcipitur eſſe motus huius ideſt paſſi, ab agente.

Obiectio.

Dices paſſio eſt natura poſterior motu, cū motus ſit ſimpliciter, nec pendeat à paſſione; ergo poteſt habere rationem modi reſpectu motus.

Reſpond.

Sed negant ex eo, tū quia illud eſt prius, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: ſed à paſſione non conuertitur ſubſiſtendi cōſeq. ad motum, quia valet cōſeq. eſt motus; ergo actio, & paſſio; non tamen contra: Eſt actio, & paſſio; ergo eſt motus, vt patet ex prima rerum creatione ſm̄ materiam, & formam. Exiſtimo tamē motū ratione ſuæ ſimplicitatis poſſe dici priorem: nam ſimpliciora ſunt priora compoſitis, tum quia motus reſpicit formam, vt excludentem terminū à quo; at hoc ſupponit informationem, atq; adeo paſſionē in ſubiecto. 2. Pars patet, quia cum in re diſtinguantur, & nō realiter realitate exiſtentiæ, ſed realitate naturæ, & nō modaliter; ergo formaliter, quia ſūt plures rationes formales, quæ conſtituunt vnā entitatem materialem, in qua diſtingūtur variæ rationes formales; quæ formalitates non debent concipi quaſi ſingulæ abſcindant ſibi aliquam partem illius entitatis. ſed ſingulæ totā ſibi vendicāt, licet nō totaliter; ſi qs tn̄ vocaret modos nō inhærentes, ſed adhærentes, nō repugnarē.

42 *Probabile ēt eſt actionem, paſſionem, & motum non diſtingui à parte rei.*

6 Conc. Nō eſt improbabilis opinio negātiū diſtingui hæc tria à parte rei ſm̄ rationes poſitiuas, quas includunt, ſed ratione, quia licet actio, paſſio, & motus conueniant in reſpiciendo terminum; tamen diuerſo modo, nam actio reſpicit illum, vt effectum, nam eſt via, per quam fit ab agente; Paſſio verò ſub ratione formæ impreſſæ illi ab agente. Motus autem, vt terminū cauſantem in ſubiecto mutationem per excluſionem termini à *quo*, ſeū vt actum perfectum, in quem mobile per motum tēdit, vt eius potentia perficiatur: & hinc motus habet intrinſecè eſſe quid incompletum, quia eſſentialiter ordinat. ſubiectum ad complementum: ſed hæ rationes non diſtinguntur à parte rei, ſed ſolū ratione, quia in re eadem eſt ratio, per quam terminus fit ab agente; recipitur in paſſo ex vi agentis & informando excludit oppoſitum, nā ſicut forma formaliter illud excludit, ita efficiens effectiuè.

Confir.

Confir. Suar. quia hæc tria ſecūdum ſuas rationes reales, ita coniunguntur, vt neq; per potentiam Diuinam ſint ſeparabilia, quia non poteſt intelligi paſſionem fieri in aliquo ſubiecto, & non ab aliquo, nec pōt eſſe actio ex ſubiecto, quin ibi ſit paſſio, quia fieri actionem ex ſubiecto eſt in illo recipi terminum

num actionis, atque adeo in ſubiecto fieri paſſionem; at vbi eſt paſſio, ibi eſt tota realitas motus; ergo hæc tria ſunt inter ſe inſeparabilia.

ART. IV. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

43 *Figura differt à quantitate formaliter.*

AD 1. Reſp. Inde poſſe probari diſtinctionem formalé, non autem realem, nam figura eſt in quantitate, & tamen nemo dixit diſtingui realiter ratc, ſeu realitate exiſtentiæ, ſed formalitatis, & idem de relatione reſpectu fundamenti, & alijs huiuſmodi.

Ad Confir. Reſp. 1. negando ibi non eſſe motum, quia licet non ſit ſucceſſiuus, nec alteratiuus, eſt tamen inſtantaneus, & perfectiuus, ſicut ibi eſt actio, & paſſio.

Eadem entitas poteſt eſſe actus diuerſarum potētiarum.

Ad 2. argum. negando ex diuerſitate principiorum, quorum ſunt actus, rectè inferri actus inter ſe diſtingui realiter, quia eadé entitas poteſt ſub diuerſa ratione eſſe actus diuerſarum potentiarum, præſertim quando potentiæ ſunt inter ſe ſubordinatæ, vt eſt potentia paſſiua, & actiua, nam ſicut eadé actio procedit à ſpecie, & intellectu, multo magis poteſt aliqua entitas ſecundũ diuerſam rationem procedere à potentia actiua, & paſſiua, ſeu mobili.

Ex identitate materiali actuũ, non infertur identitas potētiæ.

Ad 1. Confir. Reſp. negando ſequelam, quia ſicut ex identitate reali obiectorum, non rectè infertur identitas actuum, ita neque ex identitate materiali actuum, poteſt inferri identitas potentiæ, neque oppoſitum docuit Ariſt. vt diximus in explicatione textus, ná vel ibi loquitur de poſſibilitate obiectiua actuum, ex qua rectè infertur identitas actuum, vt aliqui explicant; vel ſi loquitur de ſubiectiua: debet explicari de illa, quę ſpeciali ratione inadæquatè cócepta reſpicit talem formam; & licet ex identitate actuum formalium rectè inferatur identitas ſpecifica potentiarum, non tamen rectè infertur ex identitate materiali; neque ex idétitate formali, idétitas realis de qua nos agimus.

44 *Explicatur prædicamētorum impermixtio.*

Ad 2. De impermixtione prædicamentorum alibi diximus, nam aliqui explicant de impermixtione communis generis, in quo diuerſa prædicamenta non poſſunt cóuenire, & ita dicimus actioni, & paſſioni non dari commune genus, nam motus, qui dicitur illis eſſe communis, habet communitatem, vel ſubiectiuam, vel accidentalem, quod de illis accidentaliter prædicatur, vt putat Ruuius, vel ſi eſſentialiter non vt genus, ſed vt prædicatum tranſcendens, ita Thomiſtæ apud Aſtudillum q. 2.

Aſtudill.

Alij vero explicát de impermixtione per incluſionem, nam vnum non includitur in eſſentia alterius; vt pars conſtitutiua illius, & ita negant motum includi in conceptu actionis, & paſſionis, & contra: licet fateantur includi, vt connotatum de quo plura Aſtudill. q. 2.

Identitas numerica, altera eſt ſubiectiua, altera ſingularis.

Ad 3. Reſp. Identitatem numericam vnam eſſe ſubiectiuam, & ex hac non inferri identitatem ſpecificam, alteram ſingularem, & ex hac infertur identitas ſpecifica, at ſi hæc tria eſſent idem realiter, haberét quidem identitatem ſubiectiuam, quia eſſent in eodem ſubiecto; non tamen eſſent eiuſdem ſpeciei, ſicut plura accidentia in eodem ſubiecto dicuntur vnum numero, & tamen ſunt plura ſpecie, at illa nõ habent identitatem ſingularem, quia hæc eſt ex hecceitate proportionata naturę ſpecificę, quã cõtrahit ad tale indiuiduum, at ſicut actio habet ſuam, ita & paſſio, & motus. Inde ſunt tres modi, vel formalitates numero diſtinctæ, & ſpecie.

Ad 4. de prædicamẽtorum diſtinctione plura in Logica tr. 8. quæſt. 4. nam aliqui volunt ſufficere diſtinctionem rationis, & nos probauimus ſufficere diſtinctionem ex natura rei, & non requiri realem ratam. 45

Ad 5. Reſp. cum identitate reali vt ſtat pluralitas ſpecifica, vel generica formalitatum, ita & pluralitas numeralis, vt dictũ eſt ad D. Tho. Reſp. forte ipſum putaſſe actionem, & paſſionem non differre per intrinſeca, quia intrinſecè dicunt formaliter eundem numero motum, atque adeo idem numero accidés, ſed differre extrinſecè per connotata, & inde pluralitatem quandã habere vt ſignificat 1. p. q. 28. ar. 3. ad 1. & q. 41. ar. 1. ad 2. p. 2. q. 45. ar. 2. ad 2. 3. phyſ. lect. 4. 3 de anima lect. 2. dum ait actio, & paſſio conueniunt in vna ſubſtantia motus, & differũt ſecundum diuerſas habitudines, vel ſi putauit actionem, & paſſionem non includere formaliter motum, loquitur de identitate ſubiectiua, quia habitudines ad agens, vel paſſum conſtitutiuæ illarum ſunt in motu vt ſubiecto, de qua re vide petrum de Bergomo in tabula D. Tho. d. 34. *Cum identitate reali poteſt eſſe pluralitas numeralis.*

Dices. Receptio eſt idem cum ſubiecto recipiente, ſed hoc eſt diſtinctum realiter à forma, quæ eſt idem cum actione; ergo etiá receptio diſtinguitur ab actione. 46 *1. Obiectio.*

Reſp. negando maiorem, quia cauſalitas eſt idem cum termino, & non cum cauſa: vt alibi oſtendimus. Atqui receptio non eſt aliud, quam vnio ſubiecti cum forma; ſed vnio eſt idem cum ſubiecto, quia eſt modus eius. *Reſpond.*

Reſp. Receptioné formæ eſſe in forma, ſiue ſit vnio, ſiue cauſalitas illius, ſicut informatio eſt in materia, ſiue ſit vnio, ſiue cauſalitas, nam materia cauſat vnionem in forma, & forma in materia, vt 1. & 2. phyſ. fusè explicauimus.

Reſp. 2. In mutatione poſſe cõſiderari duos terminos formales (nam de totali non eſt hic ſermo) vnus eſt ipſa forma, quæ vnitur ſubiecto, alterũ eſt vnio, per quam vnitur, quæ formæ vt diſtinguntur inter ſe, ita & viæ ad illas, vnde ſicut in cõpoſito phyſico ſunt duæ vniones, ita duæ viæ vltra viam ad formam principalem; hic igitur accipitur mutatio primario, vt eſt via ad formam principalem, nam aliæ ſũt ſecundariæ, & propter principalem, & propter ſubordinationem integrãt vnam mutationem, quia vbi ſunt plura, quorum vnum eſt propter aliud, ibi eſſe vnum dicitur.

Dices 2. Illæ rationes ſunt oppoſitæ, vt potentia actiua, & paſſiua, ergo non poſſunt identificari realiter. Reſp. eſſe quidé oppoſita correlatiuè, ſed non repugnant eſſe idem, quia nõ ſunt *2. Obiectio.* *Reſpond.*

ſunt idem ſecundum omnem rationem, ſed ſolum ſecundum realitatem, at diſtinguntur ſecundum formalitetes, atque adeo eadem entitas poteſt ſecũdum vnam rationem habere rationem paſſionis, & ſecundum aliam, rationem actionis, vel motus, quia hęc oppoſitio excludit rationes oppoſitas ab eadem formalitate, non autem ab eadem realitate, vt patet in potentia immanente, quæ eſt actiua, & paſſiua.

ART. V. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis.

47 *Motus accipitur hic ab Ariſtotele materialiter.*

AD 1. argumentum Reſp. ex dictis patere motum ibi non accipi formaliter, ſed materialiter, quia oſtẽdimus formaliter non dicere ordinem ad motiuũ, neque ibi definit motũ, ſed vult explicare, qua ratione idem actus eſt paſſio, & paſſio, quia idem actus qui eſt à mouente, recipitur in mobili; nam in alijs definitionibus vbi exactè naturam motus explicat, non facit mentionem agentis, & motiui.

Reſp. 2. Etiam ſi ibi definiretur motus, adhuc non ſequeretur eſſe idem ratione cum actione, & paſſione, tum quia ſub diuerſa ratione eſſet actus illorum, nam eſſet actus vt via ordinata ad deducendum mobile ex imperfecto ad eſſe perfectum, & completum; at actio, & paſſio ſub alia ratione vt dictum eſt: tum quia cum inde non poſſit inferri actionem, & paſſionem inter ſe eſſe idem ratione, quia illæ haberent diuerſam definitionem, conſequẽter dicendũ eſſet motũ ratione ab vtraque diſtingui, quia ipſe habet conceptum communem vtrique; at illæ non ſic, quod ſufficit ad diſtinctionem rationis, imò etiam ex natura rei.

Ad Confir. Reſp. Sub diuerſa ratione formã exiſtere per actionem, paſſionem, & motum, vt dictum eſt, & hoc ſufficere ad diſtinctionem rationis.

Terminus paſſiue producitur paſſione grãmaticali.

Ad 2. Terminum paſſiuè produci paſſione grammaticali, non autem paſſione philoſophica; vt patet ex exemplo obiecti viſi, ad inſtantiam ignis calefacientis lignũ, & ligni calefacti. Reſp. eſſe calefactum dupliciter accipi. Primo terminatiuè, & ſic denominatur ab actione paſſiuè paſſione grammaticali. Secũdo ſubiectiuè, & ſic non denominatur ab actione, ſed à paſſione, quæ eſt actus ſubiecti recipientis, nam ſicut actio eſt cauſalitas efficiẽtis, ita paſſio ſubiecti circa formam, nam ad productionem illius exigitur concurſus vtriuſque cauſæ.

Confirmatur.

Confir. quia vnio denominat verbum vnitũ, ꝙ non patitur vera paſſione, ſed grammaticali, quare ex hac denominatione paſſiua, non rectè infertur philoſophica paſſio, imò neque ſemper infertur paſſio grammaticalis intrinſeca, vt quãdo denominatur terminus productus, nam aliquando eſt extrinſeca, vt de verbo vnito dictũ, eſt obiecto viſo, amato, &c. & licet alteratio ligni actiua non poſſit intelligi ſine alteratione ligni paſſiua; tamen id non oritur ex idẽtitate formali vtriuſque, ſed ex connexione neceſſaria; ſicut non poteſt intelligi actio ſine termino; non tamen ſequitur eſſe idem cum effectu, & idẽ patet in ſimilibus exemplis. Hinc

A patet terminum poſſe dici actum per actionẽ, & receptum per receptionẽ, ſed dicimus hanc denominationem paſſiuam, vt ſic non efficere paſſionem philoſophicam, ſed grammaticalẽ, quia licet receptio ſit paſſio; tamen id habet, vt eſt actus ſubiecti, non vt denominat formã receptam, atque adeo receptio actiuè ſumpta potius quam paſſiuè eſt paſſio, quia ſubiectum quod patitur, eſt recipiens.

48 *Obiectio.*

Dices. Terminus in ratione termini includit formam, quam terminat. ſ. actionem; ergo & effectum illius, non actiuè, ergo paſſiuè.

Reſpond. 1.

Reſp. 1. negando antecedens, nam terminus potius eſt extrinſecus formæ, quam terminat ob diſtinctionem requiſitam inter rem termi-

B natam, & terminum; neque terminus præciſè ſumptus, ſe habet vt obiectum cognitum, ſed ſe habet vt obiectum terminans, antequam intelligatur denominari à cognitione, quare terminus vt actus includit actionem.

Reſpond. 2.

Reſp. 2. Etiam ſi illam includeret, nõ tamen inde ſequeretur, actionem non diſtingui à paſſione reali, & philoſophica: ſed ad ſummum non diſtingui à grammaticali, quæ cõuenit termino, vt denominatur productus, neque ſecũdum rationem eſt idem eſſe terminum actionis, & eſſe actũ, quia illud eſt prius cum ſit neceſſarium ad exiſtentiam actionis, at denominatio ſupponit exiſtentiam actionis.

Reſpon. 3.

C Reſp. 3. Etiã ſi illa actio denominans ſubiectum agens, & terminum actum, ſit vna ſecundum rem; tamen habet multiplicem rationem, vt vtrumque denominat.

ART. VI. Soluuntur argumenta tertiæ opinionis.

49 *Vnus actus põt eſſe materialiter plurium, ſed ſub diuerſa ratione.*

AD fundamentum Reſp. inde rectè probari eſſe diſtinctionem inter illa, ſed quatenus probant non diſtingui ex natura rei. Reſp. dici vnum actum vtriuſque materialiter ſumptum, at diuerſũ ratione. i. formaliter, nam apud Ari-

D ſtotelem forma dicitur ratio, non quidem quæ ſit per intellectũ, ſed quæ ſit ex natura rei, ſicut ex natura rei aliud eſt aliquid agere, & aliud aliquid pati; alioqui verberari eſſet idem, ac verberare, &c. idque patet ex eodem cõtextu: vt nos ſupra notauimus, quia proportio duorũ ad vnum eſt dupla, & vnius ad duo, eſt ſubdupla; quæ ex natura rei diſtinguntur, & ſic etiã aſcenſus, & deſcenſus, quia habent terminos formaliter diſtinctos, & idem patet ex doctione, & diſciplina.

Ad 1. Confir. Reſp. ex dictis patere, quid dicendum ſit de ſeparabilitate, nam ad hanc diſtinctionem ſufficit ſeparabilitas ex parte vnius extremi, quæ ſemper reperitur, vt oſtendimus

E ſupra, nam actio ex ratione ſua eſt ſeparabilis à paſſione, & motu; & paſſio à motu.

Inſtantia.

At inſtant rectè inferri diſtinctionem, vbi eſt ſeparabilitas, at vbi hæ tres formalitates ſũt inſeparabiles, non debent diſtingui, vt ex potentia actiua, & paſſiua, quæ quando ſunt ſeparatæ, diſtinguuntur, at non vbi ſunt inſeparabiles,

vt in

vt in potentia immanente: Sed contra ex dictis, quia diſtinctio conſequitur naturam rei, qua ſi aliquid eſt ex ſuo conceptu capax ſeparabilitatis, ibi eſt diſtinctio in natura; neque exemplũ potentiæ obſtat, quia etiam ibi ponitur à multis diſtinctio formalis inter potentiam vt actiuam, & receptiuam, quę rationes formales integrant vnam rationem potẽtiæ intellectiuæ, volitiuæ, &c. neque obſtat exemplum diuinorũ, quia ibi eſt ſpecialis ratio ob peculiarem modum eſſendi infinitum attributorum, quæ ſunt diuerſæ rationis, ac in creaturis.

Reſp. 2. Separabilitatem eſſe quidem inditium diſtinctionis, & inſeparabilitas nõ eſt inditium identitatis, vt patet ex Perſonis diuinis, & alijs correlatiuis.

Ad 2. Confir. eſſe vnum actum materialiter, & plures formaliter, nam diuerſo modo reſpicit vtramque potentiam; at hæc diuerſitas nõ eſt per intellectum, ſed à parte rei, ſicut à parte rei exercet duo munera per duas rationes oppoſitas, nam ſi ibi eſſet vna ratio, potens exercere vtrumque munus, iam neque eſſet inter illa diſtinctio per intellectum.

QVAESTIO VIII.

De ſubiecto actionis.

DE hac Ariſt. 3. phy. à t. 18. & ſeq. vbi Burl. Venetus t. 22. Niphus t. 24. q. 2. Tolet. c. 3. q. 2. Sotus q. 2. Hieronym. Plà diſp. de motu. q. 5 Conimbr. c. 3. q 1. Ruuius tr. 1. de motu q. 6. Maſius ſect. 2. q. 3. Perer. l. 13. c. 6. & 7. Albert. 5. met. tr. 5. c. 3. vbi Sonc. q. 37. Fland. q. 16. ar. 4. ad 6. & q. 22. ar. 2. Fonſ. c. 15 q. 8. Zerbius q. 20. Niger in Clypeo Thomiſt. in prædic. q. 12. Suar. diſp. 48. met. ſect. 1. Hurtad. diſp. 16. met. ſect 3. Iauell. 9. met. q. 15. vbi Tromb. q. 1. & 2. Herueus quodl. 4. q. 4. Aureol. quodl. 2. Cap. 2. d. p. q. 2. ar. 3. Argent. 2. d. 37. q. vnic. ar. 2. Faber theoremate 41. Ferr. 2. contra Gent. c. 1. Georg. Buſt. in qq. nat. q. 3.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Actio ſumitur dupliciter ex Scoto.* PRimo Not. apud Scotum in 4. d. 13. actionem accipi dupliciter: Primo pro operatione, quæ ex modo ſignificandi habet modum actionis, vt eſt intellectio, volitio &c. quæ ſecũdum Scotiſtas eſt in genere qualitatis, ſed dicitur actio ſecundum modum ſignificandi, quia ſicut actio pẽdet continuò à ſuo principio; ita & huiuſmodi operationes: & ſicut actio tendit ad terminũ, ita huiuſmodi operationes ad obiectum, quod habet rationẽ termini, de qua Nos diximus ſupra dari actionem, per quam qualitas illa producitur, vt fatetur Tromb. li. 9. met. q. 1. ar. 1. notab. 4. *Trombet.* Secundo accipitur pro actione ſecundum rem ſignificatam, & hęc tripliciter accipitur: *Actio ſecundũ rem ſignificatam ſumitur tripliciter.* Primo pro forma actuali, per quã agens denominatur actu agere: Secundo pro forma, quæ terminat actionem, quomodo nomen cauſæ tribuitur effectui, quæ ſecundum Scotiſtas ſolet dici actio acta, eamquæ diſtingunt contra actionem reſpectiuam: Tertio pro reſpectu, qui conſequitur in agente ad poſitionem termini, vt Paternitas in Patre, & aliæ relationes in cauſis, quæ ſunt capaces relationum, nam Deus v. g. licet ſit cauſa; non tamen habet huiuſmodi relationem. *Senſus quæſtionis.* Quæſtio igitur non eſt de hac relatione, neque de forma, quæ eſt terminus actionis, quia conſtat apud omnes, relationem illam eſſe in agente, & formam actionis tranſeuntis eſſe in paſſo: ſed eſſe de actione, per quam denominatur agens actu agere, & eſt via: & medium inter agens, & terminum.

2 *Actio alia immanens alia tranſiens. S. Thom. Ariſt.* 2. Not. Actionem diuidi in immanentem, & tranſeuntem, vt D. Thom. 1. p. q. 18. ar. 1. & q. 54. ar. 2. ex Ariſt. in 9. met. & cæteris omnibus Doctoribus; qui tamen non conueniunt in explicatione huius diuiſionis; omnes enim tranſeuntem dicunt eſſe, quæ tranſit in exteriorem materiam, atque adeò non manet, nec eſt perfectio agentis, ſed ſubiecti: immanens verò, quę manet in agente, & eſt eius perfectio, ſed non conueniunt in explicãdo quid ſit id, quod manet, & quod tranſit, neque quid ſit id, in quo manet, & in quod tranſit, nam primò Zerbius 5. met. q. 20. 6. propter quartũ, immanentem nõ dici, quæ manet in illo eodem, quod eſt per ſe actiuum immediatum tamquam in ſuo per ſe ſubiecto, quia hoc eſt impoſſibile accipiendo actionem pro re acta, quia virtus actiua non eſt virtus tranſmutandi ſeipſam, ſed aliud; at id eſt verum accipiendo actionem pro reſpectu per ſe, & quia producitur vt principium, quod non eſt neceſſarium, vt per eam agẽs transmutetur. *Opinio Zerbij.* Secundo dicitur immanens, non quia eſt in agente, ſed quia eius principium actiuũ immediatum eſt vnitum ſecundum eſſe Principio Receptiuo, vt intellectio dicitur immanens, nõ quia recipitur in intellectu agente, ſed in poſſibili, qui eſt vnitus ſecundum aliquos agenti. Vnde oppoſito modo dicitur tranſiens, quia potentia receptiua non eſt ſecundum eſſe coniuncta cum actiua.

Opinio Scoti. Alij autem cum Scoto apud Tromb. loc. cit. tranſiens dicitur ſecundum quam aliquid producitur in eſſe reali; immanens verò eſt, per quã nihil producitur ad extra in eſſe reali, ſed in eſſe intentionali, & licet tranſeat in aliquid extra, non tamen tranſit in illud vt ſubiectum, ſed vt terminum, vt volitio in obiectum verſatur vt terminum, non vt ſubiectum, quia vt in ſubiecto eſt in voluntate, vel ſuppoſito volẽte.

3. Alij cum eodem Scoto apud Tromb. loc. cit. dicunt tranſeuntem eſſe terminum actionis de genere actionis receptum extra ſuppoſitum agẽs, vnde tranſit ad extra in aliquid ſubiectiuè, & terminatiuè, at non ſic immanens. Hinc fit, vt immanens ſit gratia ſui, atque adeò vltimus finis potentiarum 1. & 10. ethic. & 10. met. at tranſiens gratia alterius, ſcilicet operis producti. *3. Aliorum opinio.*

4 *4 Opinio. Actionem immanentem, et tranſeuntem diſtingui rõne termini.* Alij 4. Actionem immanentem diſtingui à tranſeunte, non ex poſitione, vel negatione termini producti in eſſe reali, quia non poteſt eſſe actio ſine hoc termino, ſed quia terminus productus

ductus producitur extra agẽs. Hoc autem poteſt intelligi, vel extra potentiam productiuã, etiamſi recipiatur in alia potẽtia eiuſdem ſuppoſiti, adhuc dicitur tranſiens, vel extra non ſolum potentiam productiuam, ſed etiam extra ſuppoſitum. quare duo requiruntur ad actionem tranſeuntem, primo quod terminus, trãſeat extra potẽtiam,& extra ſuppoſitũ producens quod ſi vna ex his addictionibus deficiet, dicitur immanens, contra vero immanens dicitur,cuius terminus recipitur in eadem potentia, quæ eſt productiua, vel in diuerſa potentia, ſed coniuncta in eodem ſuppoſito cum potentia productiua,ita Fland. 5.met. q.22.ar. 2.6.pro cuius declaratione.

Fland.

5. Opinio. Immanentem & tranſeuntem diſtingui ratione termini, & ipſius actionis.

5. Alij putant diſtingui nõ ſolum ratione termini exiſtentis extra vel intra eandem potentiã vel diuerſam eiuſdem ſuppoſiti,ſed etiam,quia ipſa actio formaliter recipitur intra, vel extra eandem potentiam,vel ſuppoſitum, & hæc videtur communis expoſitio recentiorum, à qua non eſt recẽdum in vſu terminorum quare videndum eſt in hac quæſtione, quæ actio diuidatur in immanentem & tranſeuntem,nam aliqui volunt diuidi actionem de prædicamento actionis, alij vera cum Scotiſtis id negant, eo, q neq; tranſiens, neq; immanens eſt in prædicamento actionis,quia hæc continet ſolum actiones agentes,ſed diuidi actionem actam, quarũ vna manet in agente nõ vt agens, ſed vt perfectibile eſt per actionẽ, altera vero eſt perfectio alicuius extrinſeci operati: vnde manet difficultates,quomodo illa diuiſio explicanda eſt.

Omnis actio differt realiter ab agente in creatis.

Dices an actio immanens ſit propria intellectus & voluntatis, affirmant aliqui cõtra quos Och.2.q.4.& 5.D,ſed de hac re nos alibi,illud certum eſſe debet,omnem actionem ſiue tranſeuntem,ſiue immanentem in creaturis differre realiter ab agẽte, quando terminus differt realiter,vt oſtendit Aureol.quodl.2. & D.Tho.1. p.q.54.ar.1.& 2.& 1.d.3.q.4.ar.2.& quodl.10. q 3.ar.1.

4 *Quæſtio tantum eſt de actione tranſeunte.*

3. Not. hanc quæſtionem non intelligi de actione immanente, quia de hac conſtat eſſe in agente ex omnium conſenſu, ſiue ſit in eadem potentia,ſiue diuerſa eiuſdem ſuppoſiti,ſed intelligi de actione tranſeunte.Hęc autem diſtingui ſolet in tranſeuntem formaliter, & eſſentialiter. Vt eſt ſecundum communem calefactio, & aliæ huiuſmodi tranſmutationes, & in immanentẽ formaliter, & virtualiter tranſeuntem,vt dicitur de volitione diuina,quæ manẽs in agente ponit terminum ad extra, de qua Theologi,quæſtio igitur eſt de tranſeunte formaliter & virtualiter.

5 *Agens dicit ordinẽ ad terminum, ad formam, & ad paſſum.*

4. Not. ex Tromb.loc.cit.Agens habere triplicem reſpectum, primus eſt ad terminum primo productum, qui dicitur vt *quod*, totalis, & adæquatus, 2. ad formam quam inducit in ſubiectum,vel paſſum,3.eſt ad ipſum paſsũ, hos autem reſpectus eſſe diſtinctos, probat, qa termini ſunt diſtincti,nam compoſitum,forma, & paſſum ſunt diſtincta;at reſpectus diſtingũtur ex terminis; ex his primus dicitur productio actiua,2.inductio,vel eductio actiua,3.trãſmutatio actiua,ſeu actio, qua agens formaliter agit his tribus reſpectibus actiuis reſpondent tres reſpectus paſſiui, vnus dicitur productio paſſiua denominãs per ſe primo terminum totalem. Alius inductio paſſiua, quę denominat per ſe primo formam 3. tranſmutatio paſſiua, ſeu paſſio,quæ denominat ſubiectum, & nullo modo terminum totalem, vel formalem, quia neç compoſitum dicitur tranſmutare,nec forma;Nunc difficultas eſt quis ex his reſpectibus habeat rationem actionis, nam Scotiſtæ cum Scoto 4. d. 13. q.1. putãt primos duos reſpectus eſſe in genere relationis, cum reſpectibus paſſiuis ſibi correſpondentibus,ſed tertius reſpectus eſt propriè actio, & reſpectus illi correſpondens eſt paſſio, ſed contra hanc doctrinam plura diximus ſupra, ta non volui illam hic annotare nã ex illa Scotus deſumit ſuã opinionem de exiſtentia actionis in agente, nam illa relatio agentis ad paſſum, non poteſt eſſe in paſſo, quia paſſum eſt terminus illius, non ſubiectum.

6 *Mutatio duplex, abſoluta altera, altera reſpectiua.*

5. Not. ex Scotiſtis cum Scoto 3. d. 1. q. 2. mutationem eſſe duplicem, vnam abſolutam, quam vocant ad ſe, & eſt ad formam abſolutã acquiſibilem propria acquiſitione alio non acquiſito,& hæc eſt mutatio proprie. Alteram reſpectiuam, quæ dicitur ad alterum, quia eſt ad formã acquiſibilem alio abſoluto acquiſitio & dicitur mutatio improprie,& hinc Ariſt.negat,ad relationem eſſe mutationem,& ſimiliter neque ad actionem,quia hæc acquiritur ex eo, quod producitur aliquis terminus, ad quem actio ordinatur.

Opinio Trombetta.

Trombetta ad mutationem proprie exigit duplicem terminum oppoſitum.ſ. de priuatione mutationis ad ipſam,& de priuatione termini ad ipſum vnde,quia agens recipiendo actionem non tranſit de duplici oppoſito ad duplex oppoſitum,quia non tranſit de priuatione termini ad terminum, ideo negat mutari per tranſeuntem actionem, ſed inde ſequeretur, neq; ſubiectum mutari, quia licet recipiat terminum, non tamen actionem atq; adeo non tranſit ad actionem.

7 *Actio ex Thomiſtis tripliciter, concomitanter, antecedenter, et eſſentialiter.*

6. Not. apud Thomiſtas tripliciter accipi actionem,primo cõcomitanter.ſ.pro eo, quod per actionem in ſubiecto relinquitur, hoc autẽ eſt forma, & ſic cũ dicitur eſſe in paſſo & perfectio eius, eſt prædicatio per concomitantiã, & cauſalis, quia ad actionẽ ſequitur perfectio paſſi. 2.Antecedenter .i. pro principio proximo actionis, & ſic eſt in agente. 3. Eſſentialiter,pro ipſa emanatione, per quam introducitur forma in patiens, vt calefactio pro ipſa introductione actiua caloris ab agente in aqua & de hac eſt quæſtio, quia illa emanatio eſt actus quo agens reducitur de potentia actiua ad actum agendi.

Datur actio, quæ nullum habet ſubiectum, etiam ſi ſit tranſiens.

7. Not. ab omnibus debere concedi dari aliquam actionem realem,quæ non habeat ſubiectum inhæſionis,ſed ſolum denominationis,vt patet ex creatione, quæ eſt tranſiens & tamen independens à ſubiecto,& idem patet ex tranſubſtantatione ex D.Tho.3.p.q.75. art.8. quæ

eſt

eſt effectiue inſtrumentaliter à verbis,& tamen nullum eſt ibi ſubiectum commune termino à *quo & ad quem*. Verum hoc non poteſt conuenire actionibus naturalibus agentium creaturarum, quia hæc agentia non poſſunt habere actionem naturaliter niſi ex ſubiecto, quare quæſtio intelligi debet de his actionibus naturalibus, non quidem immanentibus, ſed tranſeuntibus, nam vt initio diximus actiones immanentes ſunt in agente, vt in ſubiecto.

8 *Actiones immanentes non poſſunt carere ſubiecto.*

Dices an carere ſubiecto poſſit cõuenire actionibus immanentibus Reſp. negatiue, quia hæ non conueniunt niſi creaturis, quæ nõ operatur niſi ex ſubiecto, nam in Deo non ſunt actiones propriè,nam ſi metaphyſice accipiantur actus Dei immanentes, nõ ſunt propriè & ſecundum rem actiones, quia non ſolum non ſunt accidentales, ſed ſubſtantiales, ſed etiam caret origine ſiue qua nõ poteſt intelligi actio non.n. ibi intellectio & volitio producuntur, ſed ſi Theologicè conſiderentur quatenus per eos producuntur duæ perſonæ diuinæ,non poſſunt propriè dici actiones,ſiue quia actio vt ſic dicit emanationem a ſuo principio at ibi eſt quidem emanatio perſonarum, non tamen ipſarũ productionũ actiuarũ à ſuis principijs,ſiuè quia actio, vt ſic includit dependentiam tum à ſuo principio, tum à termino at in diuinis nulla eſt imperfectio dependentiæ.

9 *Inter producens & productũ eſt duplex reſpectus.*

8. Not. inter producens, & terminum productum eſſe duos reſpectus, vnum originis, per quam terminus verè producitur ab agente, alterum, qui conſequitur originem, vt paternitas, & ſimiliter ex parte termini producti eſt reſpectus originis paſſiue, per quam terminus producitur, & qui conſequitur originem paſſiuam, vt filiatio, difficultas igitur non eſt de reſpectu, qui conſequitur, nam conſtat illum eſſe in cauſa, ſed de reſpectu originis.

ART. II. Opiniones Doctorum.

10 *Actio ſecundum aliquos eſt in agente vt in ſubiecto. Scotus. Ant. And. Trombet. Zerbius. Canon. Tatar. Io. de Magiſt.*

PRima opinio eſt dicentium actionem eſſe in agente,tanquam in ſubiecto, ſicut eſt ab ipſo,vt principio, vnde inferunt actionem diſtingui realiter à paſſione, ita Scotus 4. diſt. 13.quæſt.1. ſequitur Antonius Andreas 9.met. quæſt.vlt.Tromb.quæſt.1.& 2.Zerbius 5.met. quæſt.28. Canon. 3. phyſ. quæſt. 2. Tatar. hic Not. 4. Ioannes de Magiſtris quæſt. 3 eandem videtur ſequi aliqui Thomiſtæ, vt Heru.quod. 4.quæſt.1.apud Fonſec.Fland.loc.cit.Aquarius 9.met. quæſt.vlt. citatur à Maſio, Caiet. 1. p. quæſt.25. ar.1. Torres quæſt.2. art.1. Dub. 4. p.2. & Petrus Bergomenſis in Tabula Aur. d. 35. Ferr. 3. phyſ. quæſt. 4. Raimundus Lullus part.2.Prouerb.& à Caiet.tribuitur D.Thom. 2.diſt.40. quæſt.1. ar.4. ad primum, vbi de actione Iudeorum in Xpum & quæſt. 7. de potentia ar.9.ad 7. & art 10. & quæſt.4. de Veritat.art.1. & 1. p. quæſt. 45. ar.1. *actio*, inquit, *quæ non eſt ſubſtantia agentis, ineſt illi, ſicut accidens ſubiecto*, & actionem & paſſionem non eſſe idem numero accidens, & ſimiliter creationem eſſe in Deo, & eandem Flandria tribuit D.Thom. in prædictis locis, & alijs, vt quæſtione de vnione verbi ar.5.vbi addit actiones, quæ ſunt à diſtinctis principijs eſſe diſtinctas,vt viſio, & auditio, & 1. diſt.32. quæſt.1. art.1. Zunica diſp.2.de Trinitate diſp.12.nu.2. obiect.3.& diſp.1.d.8.

11 *Ratio fundamentalis.*

Fundamentum, quia omnis forma, quæ denominãs aliud & reducit illud & de potẽtia ad actum,eſt in illo vt in ſubiecto,quia hæc reductio non fit per perfectionem extrinſecam, ſed intrinſecam, ſed ita ſe habet actio reſpectu agentis,tum quia illud denominat agere,& cum prius eſſet in potentia ad agendum, nunc eſt in actu immo agens per actionem prius reducit ſe de potentia ad actum, quam reducat paſſum,vnde D.Thom.1.p. quæſt.54. art.1. actio propriè eſt actualitas virtutis, tum quia omne agens perfectius eſt dum actu agit,quam quando non agit, nam vnumquodque perficitur dum aſſequitur ſuum finem;finis autem potentiæ actiuæ eſt operatio, & actio 1. cæl.32. & 2.cæli 17.50. 59. & alibi, vnde D.Thom. q.7. de potentia art. 10. ad primum. *Agens vt agens non eſt extraneum à genere patientis, vt ſic; vnde vtriuſque ordo eſt realis vnius ad alterum,& præcipuè cum actio media ſit perfectio agentis, & quæſtione 4. de Verit. ar. 2. ad 7. Operatio inquit eſt perfectio operantis*, & loqui de tranſeunte ibi patet.

Actus in eo cuius eſt actus.

Confir.1. quia actus eſt in eo,cuius eſt actus tũ ex 2.de anima t.24. 26. ibi *vniuſcuiuſq; actus,in eo,quod potentia exiſtit, & in propria materia aptus eſt fieri*,nam potentia, & actus ſe inuicẽ reſpiciunt,tum ex c.1.de ſomno, & vigilia, ibi actus eſt eius,cuius eſt potentia,ſed actio eſt actus agentis 3.phyſ.29.

Actio & paſſio ſunt oppoſita.

Confir. quia ſi actio non eſſet in agente deberet eſſe in paſſo, ſed in hoc non poteſt eſſe, ergo debet eſſe in agente,minor prob.nam oppoſita non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, ſed actio & paſſio ſunt oppoſita, tum quia principia habentia effectus incompoſſibiles, ſunt incõpoſſibilia, at agere & pati ſunt effectus formales incompoſſibiles, quia nihil patitur à ſeipſo,vel agit in ſeipſum,ergo actio & paſſio sũt incompoſſibiles,tum quia correlatiua ſunt oppoſita,at agens & patiens ſunt correlatiua, ſed agere eſt ab actione, & pati à paſſione, vel potius relationes conſequentes actionem & paſſionem ſunt correlatiuè oppoſitæ,vt paternitatis & filiatio reſpectu eiuſdem, ergo,tum quia ex Zerbio 5. pp quatuor ibi eſt actio ſubiectiue,in quo eſt formaliter quidditatiua ratio actionis, ſed quidditatiua ratio actionis, quæ eſt eſſe à quo aliud eſt,nõ eſt in paſſo,q̃a nihil productũ in paſſo,eſt tale, ſed eſt id,q̃ eſt ab alio.

12 *Forma denominans eſt in re denominata.*

Confir.3 actio denominat agens, & non paſſum,ergo eſt in agente,& non in paſſo,conſeq. probatur, quia impoſſibile eſt formam eſſe in ſubiecto aliquo quin illud denominet,cum nõ poſſit eſſe in illo quin det illi effectum formales per ſui informationem,atq; adeo quin illud denominet, & contra impoſſibile eſt formam deno-

denominare ſubiectum quin in illo ſit, neq; dicas quod ſicut locus denominat locatum, & tamē non eſt in illo, ſed in ſuperficie extrinſeca, ita actio denominat extrinſece agens, cum tamen ſit intrinſece in paſſo, nam illud obſtat, quia nulla forma denominat aliquid extrinſece, quin denominet aliud intrinſece, vt locus denominat ſuperficiem locantem, & corpus contentum extrinſece locatum, at actio, vt ſic nihil intrinſece denominaret, niſi denominaret agens, ergo.

Confir 4. quia agens prius natura eſt agens, quam ſit paſſum, ergo non poteſt denominari ab actione, quæ ſit in paſſo, quia in illo priori iam denominatur agens.

Agens & paſſū ſe mutuo reſpiciunt.

Confir. 5. Agens, & paſſum referuntur mutuo proprijs relationibus, ergo in ſingulis illorum ſunt formaliter relationes intrinſecæ, tum quia alioqui non eſſent mutuo relatiua, ſed agens refertur ad paſſum per actionem, ergo eſt intrinſeca agenti, tum quia fundamentum relationis eſt in eo, in quo eſt relatio, & relatio eſt in agente, ergo & fundamentum illius, hoc autem eſt actio, ergo: maior probatur, quia diſpoſitio neceſſaria in eſſe vel in fieri ad ſuſceptionem alicuius formæ debet eſſe in eodem ſubiecto, in quo eſt forma.

Confir. 6. nam ſi vnum agens ageret in duo paſſa, tunc vel ageret per vnam actionem, & ſic vnum accidens eſſet in duobus ſubiectis, vel per plures & tunc vna potentia haberet ſimul duas actiones.

13 *Ariſt. ſupponit actionem eſſe in agente.*

Confir. 7. nam Ariſt. 8. phyſ. 15. oſtendit, Deum produxiſſe mundum ab æterno, quia ſi in tempore produceret, mutaretur at hoc ſupponit actionem recipi in agente ergo.

Confir. 8. actio dicitur tranſiens, quia tranſit de agente in paſſum, ſed vel tranſit eadem numero, & tunc idem accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum relinquendo prius ſubiectum, vel ſi non relinquit, eſſet in duobus ſubiectis, vel eſt diuerſa numero, & ſequitur aliquam actionem eſſe in agente, & cum omnes tranſeuntes ſint eiuſdem rationis, quælibet erit in agente.

Differentia inter hos autores. *Scotiſtæ.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam Scotiſtæ, dicentes actionem accipi dupliciter, primo materialiter. ſ. pro ipſo fieri formę, ſeu pro ipſa forma in fieri, quam vocant actionem actam, aſſerunt illam eſſe primum effectum actionis relatiuæ & eſſe in paſſo ac identificari cum motu ex Ariſt. nec eſſe in prædicamento actionis, ſed formæ, quæ producitur.

2. Formaliter, pro ipſa forma relatiua ad paſſum, quam vocant actionem agentem, & reſpectiuam & hanc eſſe in ipſo agente, nec in eo inducere mutationem per ſe & abſolutam, ſed ad aliud quia acquiritur ex eo, quod per eam pducitur forma in paſſo, & hāc eſſe ī predicamēto actionis, diſtinguique realiter à paſſione.

14 *Thomiſtæ.*

At Thomiſtæ diſtinguentes actionem accipi dupliciter, primo formaliter pro formali ſignificato, ſecundo connotatiuè, vt non conueniūt in explicatione illorum, ita neq; in ſubiecto, nā Ferr. & Heru. Maſius c. 3. q. vlt. Georg. Buſtus,

Ferr. *Heru.*

A qui putat formaliter ſignificari formam, vel motum, aſſerunt eſſe formaliter in paſſo, & ratione relationis connotatæ in agente. Cap. 2. d. 1. q. 2. ad 6. Aur. contra ſecundā origo actiua nō eſt propriè actio trāſiens, nec relatio exiſtēs in mouēte. Cōtra vero non alij ratione relationis formaliter ſignificatæ eſſe in agente, & ratione formæ connotatæ eſſe in paſſo. *Maſius.*

Sed Flandria cum dixerit actionem concomitāter eſſe in paſſo, antecedenter in agente, ſubdit actionem eſſentialiter ſumptam quoad rem ſignificatam eſſe in agente at quoad modū ſignificandi non eſſe ſubiectiue in agente, quia non ſignificatur, vt exiſtens in agēte, ſed vt exiſtens ab agente ex D. Tho. q. 8. de potētia ar. 2. *Nihil*, inquit, *prohibet, aliquid eſſe inhærens,* *Flandria.* 15

B *quod non ſignificatur, vt inhærens ſicut actio non ſignificatur, vt in agente, ſed vt ab agente,* neq; ibi poteſt intelligi de eſſe in agente, vt in cauſa, quia dicitur quod aliquid ſignificatur non vt inhærens, eſt tamen inhærens .i. ſubiecto, & ſic eſt actio, vnde q. 7. de potentia ar. 9. ad ſeptimum *actionem vt ſic ſignificari, vt ab agente, ſed vt accidens conſideratur, vt in ſubiecto agente*, hanc ſignificat Caiet. 1. p. q. 25. ar. 1. qui putat actionem tranſeuntem præter motum, & relationem aliquid aliud dicere in agente ſubiectiuè exiſtens, quia debet ſumi in agente creato aliquid inhærenter quod reſpōdeat illi perfectioni, quæ in agente increato eſt

C per identitatem, vt ex D. Thom. colligit, ſed hoc non eſt motus, neque relatio, quia hæc nō ſunt in Deo, neque per inhæſionem, neque per identitatem ex D. Tho. 2. cōtra Gent. c. 12. initio, & in illa perfectione conſiſtit formaliter actio, ſeu operatio, neq; eſt abſurdum actionem eſſe in agente, & terminum eius in paſſo, ſicut non eſt abſurdum ſecundum aduerſarios potētiam eſſe in agente, & actionem, ac terminum in paſſo, nam ſicut ex potentia poteſt prodire per ipſam actio, ita & multo magis ab actione exiſtente in agente poteſt exiſtere, & prodire mediante actione ſua, terminus, & ex his fundamētis poteſt probabiter hæc opinio defendi.

D 2. Opinio eſt dicentium actionem formaliter, & materialiter ſumptam eſſe in paſſo, nam materialiter ſiue ſumatur pro motu, ſiue pro forma, ex omniū cōſenſu eſt in paſſo; & formaliter ſumpta, ſeu eſſentialiter, ſeu pro ipſa emanatione, ſeu actu quo deducitur potentia actiua ad actum, eſt etiam in paſſo, & nō in agēte. 16 *Actio ſecundum alios eſt in paſſo vt in ſubiecto.*

Simpl. 3. phy. t. 22. ibi Them. Philop. Vicom. Pſellus Theod. Metochita, Burl. t. 23. & Auer. com. 8 Alb. tr. 1. c. 9. Iand. q. 5. Gratiadeus diſp. 7. Vener. t. 18. Niger in Clypeo q. 62. Tol. q. 2. Sotus. q. 1. Conimb. Ruuius, Pla. Maſius loc. cit. Sonc. 9. met. q. 20. Iauel. q 15. apud Maſium, & eſt ſine dubio Ferr. 3. phyſ. quæſt. 2. & 2. contra

E Gent. c. 1. licet relatio connotata ſit in agente, eādem docuit Cap. 2. d. 1. q. 2. & à Sonc. Cap. & Ferr. tribuitur D. Thom. 1. p. q. 25. ar. 2. q. 18. ar. 3. ad 1. & q. 23. ar. 2. ad 1. q. 54. art. 1. & in 1. d. 32. q. 1. ar. 1. & d. 8. q. 4. & q. 7. de potentia art. 1. ad 8. & 9. met. t. 15. lect. 8. & 11. met. lect. 9. ī fine, & 3. phy. lect. 4 & 3. de anima lect.

Simpli. *Them.* *Philop.* *Burla.* *Alber.* *Niger.* *Tolet.* *Soto.* *Conimb.* *Ruuius.* *Pla.* *Maſ.* *Fonſ.* *Ferr.* *Capr.* *Heru.*

2. t. 3.

2.t.3. quod ſi alibi oppoſitum ſignificat loquitur de actione immanente ex Ferr. Sequitur Heru. quodl.4 q.4. vbi actionem ſtricte acceptam non eſſe in agente, ſed in paſſo ſubiectiuè; obiectiuè vero in forma, ſeu compoſito nam dupliciter aliquid ſe habere poteſt paſſiue, ſcilicet ſubiectiuè, & obiectiuè, nam fieri conuenit ſubiecto, formæ & compoſito, ſed diuerſomodo, nam ſubiecto non conuenit fieri ſimpliciter, ſed ſecundum quid .i. fieri v.g. calidum, frigidum &c. & ideo paſſiue ſe habet ſubiectiuè; At alijs cõuenit fieri ſimpliciter cõpoſito quidem principaliter & *vt quod* at formæ, ſecundario, & *vt quo*, ſeu vt termino formali, & ideo dicitur fieri obiectiuè; hanc vidẽtur ſequi Nominales, vt Georgius 3 phyſ. de definitione motus d.3. vbi ait, actionem pure naturalem eſſe operationem, quæ procedit ab agente, & recipitur in paſſo, idem Saxonia q.9. vbi ait, actionem, prædicamentalem eſſe operationem agentis, ſicut paſſio eſt operatio agentis, vt recipitur in paſſo, & optimè explicat naturam actionis, & paſſionis,

Georg. *Saxon.*

17 *1. Aliquorum ratio non probatur.* probant aliqui ex identitate actionis cum motu, vel forma: ſed Reſp. aduerſarij negando illam eſſe actionem agentem, vt Scotiſtæ, vel eſſentialem, vel formalem, vt aliqui Thomiſtæ, ſed ſolum eſt verum de actione acti, quæ eſt forma, vt eſt ab agente, vel actione concomitanter, ſeu conſequutiue, vt Fland.

2. Aliorum ratio ſoluitur ab aduerſarijs. 2. Probant alij, quia non eſſet diſtinctio inter actionem immanentem, & tranſeuntem, ſed Reſp. diſtinctionem non ſumi ex ipſius actionis formalis, ſeu eſſentialis ſubiecto, quia omnis actionis ſubiectum eſt agens, ſed ex ſubiecto termini, quod terminus immanentis eſt in ipſo agente, ſed tranſeuntis in paſſo,

Allata ſolutio rejcitur. ſed contra, tum quia tranſiens ſolet diuidi in eam, quæ eſt formaliter, & virtualiter tranſiens, & eam, quæ eſt formaliter immanens, & virtualiter tranſiens at ſi omnis actio tranſiens eſt in agente, & terminus in paſſo, iam omnis actio eſſet virtualiter ſolum tranſiens, tum quia repugnat hæc expoſitio Ariſt. menti vt infra, & Ferr. loc. cit. 5. circa hanc definitionem verſ.3. 1. parte oſtendit eſſe contra mentem D. Tho. dum ponit differentiam quod immanens perficiat agens, tranſiens vero paſſum, nam hæc differentia non poteſt intelligit ratione termini, tum quia ibi ponitur formalis differrentia actionum, at hoc attenditur ex ſubiecto, cuius ipſæ ſint perfectiones, tum quia ſecundum Thomiſtas ſentire non habet terminum, & tamen eſt actio immanens, tum quia p.1. quæſt. 54. art.1. ad vltimum dicitur quod actio, quæ tranſit in aliquod extrinſecum, eſt realiter media inter agens, & ſubiectum, & immanens non eſt media inter agens, & obiectum, ergo agens, & ſubiectum actionis non eſt idem, neque ibi loquitur de actione concomitanter, ſed eſſentialiter, quia ſoluit argumentum, quod intelligere Angeli non ſit eius ſubſtantia, ſed ibi quæritur de ipſa actione intellectus eſſentialiter ſumpta, & non de termino.

Ferr.

18 *3. Ratio Heruei.* 3. Probat Heru. Nam actio exiſtens in agen-

A te, vel eſt relatio agentis ad paſſum, & non tum quia actio eſſet in genere relationis, tum quia omnis huiuſmodi relatio actualis ſupponit terminum, & actionem, ac paſſionem 5. metaph. t.20. neq; dicat id verum de relatione extrinſecus adueniente, quia huiuſmodi relatio nulla eſt vt nos alibi, & oſtendit Heru. quia non poteſt dici extrinſecus rei denominatæ, quia omnis relatio eſt in ſubiecto relato alioqui in nullo eſſet ſubiecto, neque poteſt dici extrinſecus, quia reſpicit terminum, qui eſt extrinſecus rei denominatæ, nam ſic omnis relatio eſſet ſic extrinſeca, neque quia non ſequitur per ſe rẽ, cui conuenit, tũ quia cõſequi per ſe, vel per accidens ad aliud non variat rationem prædicamenti, vt patet ex nigredine corui, &

B alterius, nam vtraq; eſt in prædicamento qualitatis ergo omnis reſpectus ſiue conſequens per ſe ſiue per accidens eſt in genere relationis, quia ſemper eſt ad aliud, tum quia omnis reſpectus eodem modo conſequitur poſitis æquæ ijs, quæ ſunt neceſſaria ad conſequutionem, quod ſi non conſequitur, eſt ex defectu alicuius requiſiti.

Vel actio eſt forma, quæ eſt principium actionis, & neque quia poſito principio, non ſemper ponitur actio, vt patet.

Vel actio eſt aliqua forma abſoluta, acquiſita in agente dum agit, in quo fundatur reſpectus agentis ad paſsũ, & neq; tum quia deberet

C dari proceſſus in infinitum, nam illa forma eſt effectus illius principij, non per ſeipſam, quia ſic non eſſet neceſſaria actio diſtincta à termino; ergo per aliam actionem diſtinctam, & ſic de alijs in infinitum, tum quia ſequeretur agens in eo quod eſt agens, eſſe patiens, quia in eo, quod eſt agens acquirit ſibi formam, at quod ſe habet vt ſic, habet rationem patientis,

Tum 3. quia agens in agendo mutaretur, quia omne in quo acquiritur aliquis actus de nouo, mutatur, ſed ſic eſſet agens in caſu poſito, ergo.

D Sed hæc ratio non omnino placet, nam dici poſſet primo eſſe relationem quandam traſcendentalem, quæ habeat terminum extrinſecum, per illam factum, quia licet relatio prædicamentalis, non habeat hoc munus, tamen illud habet traſcendentalis, vt alibi dictum eſt. *Heruei ratio non ſatisfacit.*

2. Dici poſſet actionem, nec eſſe relationem, nec formam, quæ eſt principium, vel terminus actionis, ſed eſt ipſa emanatio, ſeu communicatio formæ, hæc autem eſſe poteſt in agente, licet terminus ſit in paſſo, ſicut aduerſarij dicunt potentiam eſſe in agente, & actionem in paſſo.

E Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt nam aliqui volunt actionem eſſe diſtinctam à potentia actiua, & forma, & quaſi viam ad formam, ita communis recentiorum. 19 *1. Diſcrimen inter allatos autores.*

Alij non diſtingui à forma, niſi ratione connotati, ſcilicet agentis, eo, quod actio non eſt aliud quam forma, vt facta ab agente, calefactio enim eſt calor factus ab alio, vt pa-

tet ex vi nominis.

Secundum diſcrimen. 2. Differunt in ſubiecto immediato actionis, nam aliqui putant eſſe ipſum paſſum, nec inhærere formæ ſubiectiuè, ſed obiectiuè, quæ potius dicitur adhærere, ita Suar. Ruuius, & alij recentiores.

Alij eſſe immediatè in termino, & mediatè in paſſio, neque in diuerſo genere cauſæ putat repugnare, vt actio in genere cauſæ efficientis ſit prior termino, & poſterior in genere cauſæ materialis, ſicut eadem actio ſecundum aduerſarios eſt poſterior potentia actiua in genere efficientis, & prior in genere cauſæ formalis, quæ denominat illam potentiam, vt agentem, & agere.

20 Sed alij dicunt, actionem non exigere ſubiectum inhæſionis, nam eſt accidens quoddam quod ex natura ſua non eſt inhærens, ſed procedens, neque habet eſſe in, ſed ab, quod ſi dicant actionem eſſe eſſentialiter accidens, ergo eſſentialiter habet eſſe, *in*, ſiue actuale ſiue aptitudinale, tunc Reſpondent habere quidem eſſe, *in*, ſed vt ſic habet conceptum paſſionis, vel Reſp. ſicut accidenti non conuenit eſſe, *in*, eſſentialiter, ſed accidentaliter, vnde poteſt eſſe accidens ſine inhærentia actuali, ita actio vt actio. i. vt dicit ly *eſſe ab*, non neceſſario dicit eſſe in ſubiecto, quod ſi habet ſubiectum, illud habet, ſecundum aliam rationem, ita ſumitur à D.Thom. 1.p.q.37.ar.2.& q.7.de potentia ar.10. ad 8. vbi dicitur poſſe aliquid denominari ab aliquo, quod non eſt forma ſicut agens denominatur ab actione, quę ab ipſo procedit, neque dices quoad modum ſignificandi, ſignificari, vt *ab*, ſed quoad rem ſignificatam habere eſſe *in*, nam D.Thom. d. q. 7. dic: *quod illud, quod ab aliquo denominatur, non oportet, vt ſit forma ſecundum rei naturam, ſed ſufficit quod ſignificetur per modum formæ grammaticè loquendo, denominatur enim homo ab actione, indumento, & alijs huiuſmodi, quæ realiter non ſunt formæ.*

S.Thom.

Tertium diſcrimen. 3 Differunt nam aliqui ponunt actionem in paſſo, vt dicit in ſe aliquam perfectionem mediam inter agens, & terminum ab vtroque diſtinctam, at vero in opinione nominalium dicentium nihil addere, ſed dicere potentiam, cum connotatione effectus ex vi potentiæ exiſtentis, dici debere, actionem formaliter eſſe in agente, & hac ratione paſſio dicitur effectus actionis. i. agentis ſeu potentiæ actiuæ, ita videtur Ocham. 2. quæſt. 9. & primo diſtinct. 30. quæſt. 2. G.

Ocham.

At alij dicunt adhuc in hac opinione debere dici actionem eſſe in paſſo, & non in agente ita Georgius, & Saxonia, quia putant denominationem agentis eſſe extrinſecam.

Georg.

21 *Alij volunt actionem cū motu eſſe in paſſo: actionē ſine motu eſſe in agente.* 3. Opinio eſt dicentium, actionem, quæ eſt coniuncta tum motu eſſe in paſſo; at quæ eſt ſine motu, eſſe in agente, ſicut paſſio eſt in paſſo: fundamentum, quia ab actione dum præſcinditur ratio motus, nihil manet niſi relatio, nec alio modo à nobis intelligi & explicari poteſt D. Thom. p. 1. q. 41. ar. 1. & 2. Nam licet dicatur quod ſit productio, ſeu via ad eſſe, tamen non probant, hanc viam dicere aliquod abſolutum præter motum, & confirmatur, quia proceſſiones diuinæ non ſunt aliud quam relationes perſonales actiuæ in perſonis producentibus, & paſſiuæ in productis, vt v.g. generatio nō eſt aliud, quam paternitas alio modo concepta, & tamen ſunt veræ productiones, & influxus actiui præciſis imperfectionibus, ſed relationes ſunt intrinſecæ rebus relatis, ergo actio præſcindens à motu eſt in agente.

A

Vaſquez. Ita Vaſq. 1.p. diſp. 173. cap. 2. ex quibus infert, quod creatio actio eſſet quidem in Deo creante, ſicut relatio Creatoris, niſi eſſet incapax relationis ex tempore, hinc fit vt denominetur à creatione exiſtente in creatura, quæ eſt relatio creaturæ pendens à Creatore.

B

ART. III. Opinio Auctoris circa ſubiectum actionis.

22 *Nulla actio eſt in agente vt ſic Efficax ratio ex Tromb.* PRima Concl. Nulla actio eſt in agente vt ſic, eſt communis, & probat Tromb. loc. cit. nam de tranſeunte, patebit infra, de immanente vero, de qua poteſt eſſe difficultas probatur, nā potentia immanēs integratur ex duplici ratione, vna actiua, à qua eſt actio, altera paſſiua, à qua recipitur actio, at hæ rationes ſunt ſaltem diſtinctæ per rationem, quia habent diuerſos modos concurrendi, nam actiua concurrit ad actionem in genere cauſæ efficientis, paſſiua verò in genere cauſæ materialis, ex quo Scotus infert illas rationes diſtingui formaliter. Confir. ex 2. phyſ. tr. 3. medicus dicitur ſanare ſeipſum per accidens, quia non ſanatur, vt medicus, ſed vt infirmus.

C

Confir. Confir. 2. quia potentia receptiua, vt ſic dicit imperfectionem potentialitatis, à qua non poteſt abſtrahere, & ideo non poteſt poni in Deo, at actiua dicit perfectionem, quia actio eſt ab actu, at idem ſecundum idem, & reſpectu eiuſdem non poteſt eſſe actu, & potentia perfectum, & imperfectum.

Confirm. 3 ex Aur. 1. d. 27. q. 1. ar. 2. ita ſe habet agens ad actum, ſicut potentia actiua, quia agens non reſpicit actum niſi, per potentiam actiuam, ſed proportio actiua ad actum non eſt, vt *in quo*, ſed *à quo*, nam potentia, quæ reſpicit actum ſub habitudine, vt *in qua*, non eſt actiua, ſed paſſiua vnde ſi eſt potentia actiua, præciſe non poteſt recipere actum.

D

Obiectio. Dices de ratione actionis immanentis eſt recipi in eadem potentia, à qua elicitur, ergo de ratione ipſius eſt, vt ſit in agente, vt ſic. Confir. quia natura dicitur principium eius in quo eſt per ſe, & non ſecundum accidens; ergo motus per ſe, ſecundum accidens recipitur in agente.

Confir.

E

Reſpon. Reſp. 1. non concedi illud ab omnibus, quia ſufficere putant recipi in potentia, quæ ſit in eodem ſuppoſito, in quo eſt actiua.

Reſp. 2. recipi in eadem potētia non formaliter, vt actiua, ſed materialiter, quia eadē, quæ eſt actiua, eſt etiam receptiua, & in hoc diſtinguitur

guitur à tranſeunte quod tranſeuntis actionis principium actiuum, & paſſiuum ſint in diuerſis ſuppoſitis, vel ſunt in diuerſis potentijs cõpletis eiuſdem ſuppoſiti, vt volitio, quæ ſecundum aliquos elicitur ab actu intellectus, & voluntatis, & tamen eſt in ſola voluntate; at non ſic immanens.

Ad Confir. Ad Confir. ibi non dici idem eſſe principiũ actiuum, & paſſiuum, ſed ſolum quod ſint in eodem compoſito, vt diſtinguatur ars, & natura, quod ars per ſe reſpicit materiam extrinſecam, compoſito habenti artem, non ſic natura, vel ibi ſolum aſſignari inter artificialia, & naturalia ex parte materiæ, vt alibi explicauimus; vnde Scotus ſolum principium paſſiuum putauit eſſe naturam.

23 *Corollarium.* Ex his patet, idem multo magis dicendum de actione formaliter immanente; & virtualiter tranſeunte, cuiuſmodi ponitur volitio diuina producendi creaturas, nam hæc ſicut vere non producitur, ſed ſolum ſecundum modum concipiendi, ita debet etiam concipi recipi in potentia, non vt actiua, ſed vt receptiua. Nam vt habet rationem tranſeuntis, recipitur in effectu vt Aureolus apud Cap. 2. d. 1. q. 2. Arim. d. 1. q. 2. Molina 1. p. q. 25. ar. 1. diſp. 1. & diſp. 45. ar. 3. Sotus 2. phyſ. q. 1. Fonſ. 5. met. cis q. 8. ſect. 4. nam ſicut calor quando producitur ab igne, eſt idem cum ſui productione, ita quãdo producitur à Deo immediate ex ſubiecto, quia vtrobiq; actio immediate ex eſt communicatio exiſtentiæ caloris Reſp. quidam ad cõceptũ actionis non ſufficere procedere à potentia conſtituta in actu primo, niſi excludat neceſſitatem actus ſecundi ad ſui conſtitutionem, at actio Dei non procedit à Deo, niſi ſit conſtituta eius potentia per actum ſecundum volitionis.

Aureol. Ariminen. Molin. Sotus. Ferr.

Sed contra, tum quia motus cœli qui eſt ab Angelo, procedit ab illo, vt conſtituto per actũ ſecundũ volitionis, & idem de omnibus actionibus externis, quæ procedunt à principio libero, tum quia ille actus ſecundus reſpectu actionis ſequẽtis, ſe habet vt actus primus, quia eſt applicatio præuia actus primi ad actum ſecundum.

Damaſcen. Confir. ex Damaſ. 1. fid. c. 9. vbi creationem ait eſſe opus Dei ex eius voluntate procedens, & non illi coæternum.

24 *S. Thom. Caiet. Capr. Ferr. Putant creationẽ non indigere aliquo vt paſſiente. Ratio.* Contrarium docet D. Tho. 1. p. q. 25 ar. 1. ad ſecũdum vbi Caiet. & q. 45. Cap. loc. cit. Ferr. 1. contra Gent. c. 16. Negãtes creationem, & alias Dei actiones ad extra indigere aliquo, quod ſe habeat, vt patiens, nam Deus omnia producit per actum intellectus, & voluntatis, quæ non ſunt actiones formaliter tranſeuntes, neq; dicas habere naturam actionum immanẽtium reſpectu Dei, at tranſeuntium reſpectu creaturarũ, quia reſpectu vnius termini ſufficit vna actio, & vnius rationis. Confir. 1. quia actio eſt complementum potentiæ, cum per illam reducatur ad actum: at nihil creatum poteſt eſſe complementum potentiæ diuinæ.

Confir. Confir. 2. quia creatio non ſupponit ſubiectum, ergo non poteſt recipi in illo; neq; poteſt recipi in termino, quia terminus ſecundum exiſtentiam eſt poſterior actione, cum actio ſit cauſa termini, & patet, ex vi nominis, at ſubiectum eſt prius. Hinc Ferr. loc. cit. ait actionem diuinam, qua producuntur res, non eſſe ſecundum veritatem actionem tranſeuntem, ſed immanentem, ſed habere aliquam ſimilitudinem cum tranſeunte, quatenus per ipſam aliquis effectus relinquitur in creaturis, vnde à nobis ſignificatur per modum tranſeuntis, & dici poteſt tranſiens productiue, non ſubiectiue.

Ferrar.

25 *Soluitur ratio.* Reſp. actionem immanentem poſſe dupliciter conſiderari, primo in ordine ad obiectũ, vt ſic & ſic habet conceptum actionis immanentis, & talis eſt noſtra cognitio circa ſuum obiectum, ſecundo in ordine ad obiectum, vt effectum, qui ex vi illius producitur & ſic habet conceptum tranſeuntis; Actus autem diuini intellectus, & voluntatis non habet rationem actionum immanentium propriè, quia non ſũt eliciti, ſecundum rem à potentijs, ſed ſecundũ noſtrum modum concipiendi, ſed dicuntur actiones, quia habent totam perfectionem, quã habent operationes elicitæ ſine imperfectionibus dependentiæ à potentia, vel obiectis, quid quid n. eſt Deo intrinſecũ, eſt increatum, ſed in ordine ad obiectum, vt effectum, ſic illæ actiones dicuntur virtualiter tranſeuntes, non quia ipſæ ſint formaliter actiones tranſeuntes, ſed quia ſunt virtutes, & principia actionum tranſeuntium, quia illæ operationes habent rationem imperij, ex quo procedunt creaturę ſiue elicitiuè, vt à luce ſolis lumen in aere & ſecundum multos ſpecies ſenſus communis à viſione, & actibus ſenſuum exteriorum, ſiue applicatiuè, vt motus localis ab appetitu. quare ſicut viſio, vt procedit à potẽtia viſiua, eſt actio, tamen vt ab ea procedit ſpecies, eſt virtus actiua. Hinc patet ad vnum effectum vnam actionem concurrere per modum actionis, licet poſſit concurrere alia per modum virtutis actiuæ.

26 *Ad 1. Confir.* Ad 1. Confir. Reſp. negando, actionem eſſe complementum, ſed exercitium virtutis, nam dupliciter poteſt aliquid eſſe complementum alterius, primo, vt compartis eſſentialis, quomodo forma eſt complementum materiæ, vel comprincipij, vt ſpecies complet virtutem intellectiuam, ſecundo vt pars componendo complete totum, vt forma eſt complementum eſſentiæ, at neutro modo actio poteſt eſſe cõplementum virtutis, nam virtus non eſt pars eſſentialiter incompleta, ſed completa, tum quia eſt in genere qualitatis per ſe, tum quia actio ſupponit virtutem completam, neq; dicas eſſe complementum extrinſecum, ſicut finis complet ea, quæ ſunt ad finem; & terminus relationem, nam licet id dici poſſit de virtutibus creatis, quæ ex natura ſua ſũt ordinatæ ad opus vt ad finem ſuum iuxta ea, quæ docet Ariſt. 1. cæli 17. non tamen de illis, quæ non habent ex natura ſua hũc ordinem, ſed cõcomitanter, qualis eſt potentia Dei, quia ſicut in his carere exercitio non ponit imperfectionem, ita habe-

re illud non addit perfectionem neceſſariam ad exiſtentiam potentiæ, vel perfectionem ſtatus potentiæ. Alij tamen concedunt non eſſe abſurdum ponere in Deo perfectionẽ extrinſecam, quod D. Tho. q. 7. de potentia ar. 10. dicit quod actio, eſt quædam perfectio propria agentis, ſed an rectè dicatur 1. p. exponemus, videatur Ferr. 1. cõtra Gen. c. 1. §. circa primã.

Ferr.

27 *Actio tranſiẽs non eſt in Deo.*

Hinc patet, actionem Dei tranſeuntem non eſſe in Deo; nam cum dicitur quod Deus eſt ſua actio, intelligitur de actione immanente, quæ habet conceptum actionis ex modo concipiendi; nam tranſiens nõ eſt idem cum Deo, cum quidquid eſt Deus, ſit æternum, & actio tranſiens ſit temporalis.

Actio tranſiẽs eſt in effectu.

2. Patet actionem tranſeuntem Dei, eſſe in effectu tanquam in obiecto ſeu termino, quia ſi concipiatur effectus eſſe à Deo præciſis reliquis omnibus ex parte Dei, rectè concipitur productio effectus, & potentia Dei habere ſuum exercitium circa effectum.

Ad Confir.

Ad 2. Confir. Reſp. quidam terminum in genere cauſæ materialis eſſe priorem effectu, & in genere cauſæ efficientis eſſe poſteriorem, at hoc patet ex alijs non eſſe abſurdum, præſertim cum actio, & terminus non differrant, niſi ſecundum modum conſiderandi ex D. Thom. 2. cõtra Gent. c. 1. vbi operatio trãſiens dicitur perfectio facti, ſed Ferr. ibi §. conſiderandum 2. id non intelligit ſubiectiue, ſed obiectiue, quia eſt via, per quam ad perfectionem opus prouenit, vide eundem c. 16. vbi negat aliquod extrinſecum à Deo, poſſe dici complementum potentiæ diuinæ, vel perfectionem.

Vaſq.

Alij vero dicunt eductionem eſſe in paſſo; creationem vero eſſe ſubſiſtentem, ſicut terminus productus, vnde Vaſq. loc. cit. Negat creationem ſecundum rem ſignificatam habere cõceptum accidentis, ſed ſolum ex modo ſignificandi, de qua videndus Ferr. 2. contra Gent. c. 16. §. ſed occurrit.

28 *Actio tranſiẽs eſt extra ſuppoſitũ agens. Probatur 1. ex Ariſt.*

2. Concl. Actio tranſiens non recipitur in eadem potentia, neq; formaliter, neq; materialiter ſumpta, à qua producitur, ſeù omnis, actio tranſiens recipitur extra ſuppoſitum, Agens, eſt Ariſt. à t. 18. ad 24. vbi de ea re fusè diſputat, & concludit paſſionem, & actionem eſſe eundem motum, & motum eſſe in mobili, atque adeo etiam actionem, quæ eſt idem cum motu, vt benè Saxo. q. 8. oſtendit.

Saxon. Confir.

Confir. 1. Ex 2. de Anima à t. 139. 140. vbi ait *actionem & paſſionem eſſe in eo, quod mouetur; actiui .n. & motiui actus in patiente fit*, vnde non neceſſe eſt mouens moueri; vnde hoc ponitur fundamentũ, ſi agens reciperet actionem, tunc omne agens eo motu, quo mouet cætera, moueret ſe, & effectum, quem producit in paſſum, produceret in ſeipſum, atque adeo omne agens moueretur.

Solutio ob.

Reſp. Tromb. negando omne, ꝙ recipit de nouo aliquã formã, moueri, nam ex Scoto in 2. d. 1. q. 5. duplex eſt forma, quædam abſoluta, quę acquiritur mutatione ad ſe, & quo ad hanc vocat Ariſt. motum, altera relatiua, quæ acquiritur aliquo alio acquiſito, & ſecundum hanc dicitur mutatio ad alterum, & negat eſſe motum; quare negauit ad actionem, & motum eſſe motum, quia acquirendo actionem, non mutatur ad ſe, ſed ad alterum, nam actio non aduenit ipſi agenti, niſi quia terminus productus abſolutus in aliquo alio producitur; hæc & alia ſimilia confingit Tromb. Sed contra, tum quia Ariſt. putat abſurdum agens moueri quacunque mutatione, nam reputat abſurdum mutari recipiendo ſuam actionem, ergo negat non ſolum mutationem ad ſe, ſed ad alterum, quia negat illam mutationem, quæ inducitur per actionem, tum quia inde Ariſt. probat actum ſẽſibilis obiecti eſſe in ipſo ſenſitiuo, vt ſonatio & auditio in ſenſorio auditas, vt viſio in viſu, & guſtatio in guſtu, ſed actus coloris in viſu, & ſaporis in guſtu non ſunt nominata, cum tamen actus ſenſibilis, & ſenſitiui ſit vnus, neque placet quod docet Zerbius §. propter tertium verſ. & huic, ibi actionem accipi pro actione acta, quia notũm eſt ſonum ſecundum eſſe reale non eſſe in aure, ſed ſecundum eſſe intentionale .i. ſpeciem ſoni receptam in organo, quæ per talem actionem cauſatur; non inquam placet, quia Ariſt. non loquebar de exiſtentia ſenſibilium ſecundum eſſe reale, ſed de actione intentionali ipſorum, qua producunt ſpecies, & hãc dicit eſſe in ſenſorio, & idem cũ paſſione. 29 *Reÿcitur 1.* *Reÿcitur 2.*

Confir. 2

Confir. 2. quia cum illa actio ſit aliqua entitas, habebit terminum intrinſecum; hic autem non poteſt eſſe niſi forma abſoluta, quam producit in paſſum, ergo agens non ſolum reciperet actionem, ſed terminum actionis.

Confir. 3

Confir. 3. 9 met. t. 16. vbi dicitur actionem eſſe in re facta, vt ædificationem in re ædificata tamquam eius perfectionem, nam ex 2. de anima t. 24. & 26. actus agẽtium in eo, quod patitur, atque diſponitur ineſſe videtur, & idẽ 2. moral. ad Eudemum c. 5. vbi oſtendere volẽs actionem virtutis conſiſtere in medio, ſumit quod omne continuum habet exceſſum, defectum, & medium, vel ſecundum ſe, vel reſpectu noſtri, at actio eſt continua, quia eſt motus, qui eſt aliquid continuum, qui locus nõ poteſt explicari de actione acta, ſeù forma, ſed de actione formaliter ſecũdum ſe, quia in illa v[illegible] eſt bonitas, & malitia moralis. Vnde cum Alenſ. 6. met. t. 1. ait actionem eſſe perfectionem agentis, vt factio perfectio facti accipit actionem, vt diſtinguitur contra effectionem, nam 9. met. t. 19, expreſsè de omni tranſeunte affirmat eſſe perfectionem non agentis, ſed patientis.

30

Confir. quia 5. phyſ. probat actionis nõ eſſe actionem, quia motus eſſet motus; actio igitur eſt motus.

Solutio ad uerſariorum.

Reſp. Ad hæc omnia intelligi non de actione agente, ſed acta, nam conſtat duplicem eſſe actionem, alteram reſpectiuam, & prædicamẽtalem, quæ eſt in agente; alteram actam, quæ eſt in paſſo, & hanc affirmat Ariſtoteles eſſe idẽ cum motu, ſed contra obijcit Ferr. q. 4. quia per actionẽ Ariſtoteles intelligit illum actum, à quo actiuum denominatur agere, vt patet ex t. 19. & ſeq. ſed ea eſt actio quam dicũt reſpectiuã, vt patet ex definitione, & ratione ipſo- *Refellitur ex Ferr.*

rum...

rum. Et Confir. quia ita loquitur de actione, ſicut de paſſione: ſed Ariſt. loquitur de paſſione prædicamentali; ergo.& Confir.2. quia relatio Scoti extrinſecus adueniens, eſt fuse improbata in prædicamentis,ná nulla poteſt concipi actualis relatio in agente ante exiſtentiam effectus, & quæ conſequitur effectus exiſtentiam, nó poteſt eſſe actio,vt ſupra probatũ eſt.

31 *Probatur 2. ratione.* 2. probatur Concl. quia præciſa omni entitate,quæ de nouo recipiatur in igne v.g. dum calefacit lignum, adhuc ignis dicitur calefacere; ergo: antecedens patet, quia agere eſt producere rem;hæc autem producitur abſque eo, quod producatur aliquid de nouo in agente; nam non recipit aliquid agens, quia agentis eſt communicare alteri perfectiorem, non illá recipere; neq; de ratione actionis eſt eſſe in agéte,tum quia actio vt actio nó dicit eſſe in alio, ſed eſſe ab alio, ſeú eſſe rationem per quá aliquid eſt ab alio. t. 20. & 22. tum quia actio eſt exequutio potentiæ, at accidit illi in ſe recipere exequutionem, tum quia in ſe nó recipit terminũ, quare ſicut in ipſo non recipitur terminus, ita neque ipſa productio, neque ratio termini exigit,vt actio,per quam eſt,ſit in agéte,nam præter potentiam exigitam in agente actus, qui eſt ab illa potentia,ſe tenet potius ex parte termini, quia eſt à potentia vt *quo*; ſicut terminus eſt vt *quod*, quare vtrumque præſupponit potentiam, vt principium ſui eſſe.

32 *Confir. 1.* Confir.1.quia Deus cum cœpit agere in prima rerum productione, aliquid de nouo recepire debuiſſet, quia ſi habuit veram rationem actionis, neque dicas ibi non eſſe aliam actionem, quam volitioné efficacem; quæ licet fuerit ab æterno, tamen pro tali tépore fuit productio creaturaum, namen illa volitio habuit totam ſuam perfectionem ab æterno,& tamen non fuit ab æterno actualis productio creaturarum, ergo actualis productio eſt aliquid diſtinctum à volitione, quia hæc habuit ſuá exiſtentiam in tépore ſimul cum exiſtentia creaturæ, quod ſi dicant volitionem diuinam dici productionem, quatenus connotat creaturam, vnde quia in tempore eſt ipſum connotatum, etiam in tempore denominatur productio; tũc contra: productio dicit communicationem exiſtentiæ creaturæ, at hæc diſtinguitur à creatura, & à volitione, nam hæc actualis communicatio eſt ſimul cum exiſtentia creata, imo ipſa habet exiſtentiam creatam; ergo productio non poteſt eſſe volitio diuina connotata exiſtentia creaturæ: quod ſi dicant à volitione procedere immediatè creaturá ſine alia media actione, tunc contra, quia habent eandem difficultatem, quam habet negantes actionem mediam in agentibus creatis,denique non poſſunt id aſſerere de Deo, quod eius actio ſit creatio,quæ nó indiget ſubiecto, nam id habet difficultatem, & non effugitur difficultas in alijs actionibus diuinis eductiuis.

Confir. 2. Confir.2. quia tolleretur diſtinctio actionis immanentis, & tranſeuntis, quicquid dicat Tromb. illam diuiſionem non cõuenire actioni prædicamentali,ſed actioni actæ. Cætera vide in Fonſ.loc.cit.qui optimè loquitur.

Confir.3.Suar. quia actio non diſtinguitur à termino,vt alibi; ergo in eo ſubiecto erit, in quo eſt terminus, nam alioqui eadem entitas accidentalis eſſet in ſubiectis non ſolum realiter,ſed etiam loco diſtinctis,atq; adeo idem eſſet in duobus locis. *Confir 3. Ex Su. rez.*

Confirm.4. nam ab agente non ſolum fluit effectus,ſed etiam actio ipſa per ſeipſam:ſed in agente per actionem tranſeuntem ex eo, quod agit, nulla res, vel modus acquiritur in agente in ipſo manens; ergo actio ita fluit ab agente, vt ſit in paſſo. Minor probatur tum quia agés ex eo præciſè quod agit, non patitur, ſeù mouetur,quia agenti vt ſic per accidens eſt mutari licet antecedenter ratione applicationis, moueatur aliquando, vel concomitanter, ſeù conſequenter ratione repaſſionis; tum quia terminus actionis tranſeuntis non manet in agente, vt patet ex differentia actionis immanentis; ergo neque actio, quia non poteſt intelligi prior actio ſine aliquo termino, & terminus exiſtens in extrinſeco ſubiecto,non poteſt eſſe terminus intrinſecus actionis immanentis. 33 *Confir. 4.*

3.Concl. eadem ratio eſt actionis coniunctæ cum motu, ac abſtrahentis à motu,eſt contra Vaſq.probant aliqui quia identificatio actionis cum motu, non poteſt actionem ſeparare ab agente,& ponere illam in paſſo, quia eſt prior ratione quam motus, atque adeo in illo priore non eſt in agente præſcindendo à motu. 34 *Tam actio cõiuncta cũ motu quam præciſa à motu, non eſt in agente. 1. aliquorum ratio. Non probatur*

Sed fallitur, quia ex identitate cum motu, id probatur à poſteriori,nam conſtat motum eſſe in paſſo,ergo ibi etiam eſt actio identificata cũ motu, quia vna entitas realis non poteſt eſſe in duobus ſubiectis diſtinctis realiter; nam alioqui ex prioritate actionis præciſa identitate,nó poſſet probari non eſſe in agente,nam aduerſarij ponéres actionem diſtingui à motu realiter, concedunt actionem eſſe priorem motu,& tamen illam ponunt in agente, & licet prius eſſet,actionem non eſſe in agente,quam identificari cum motu, tamen non eſt probatum, non eſſe in agente, donec probetur identitas cum motu.

2. aliorum rõ. 2. Probant alij, nam actio eiuſdem rationis eſt,ſiue ſit coniuncta cum motu,ſiue non; ergo exigit idem ſubiectum;conſeq.patet, aňs prob. nam actio qua aer illuminatur in eodé inſtanti, in quo primo exiſtit, non eſt coniuncta cum motu, & tamen eſt eiuſdem ſpeciei cum actione,qua aer præexiſtens illuminatur,quæ eſt cõiuncta cum motu: Imò eadem actio, qua producitur lumen in primo inſtanti circa ſubiectum præexiſtens, & qua idem lumen conſeruatur, eſt vna actio, & tamen vt productio eſt coniuncta cum mutatione ſubiecti, & non vt conſeruatio; ergo ſemper eſt in eodem ſubiecto, alioqui idem accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, & idem argumentũ fieri poteſt de productione primi gradus, & intentione eius, nam actio productiua eſſet in aere, & intenſiua in agente. Hæc ratio rectè procedit de mutatione,vt connotet priuationem,ſed nó videtur à Vaſq. hoc modo accipi mutatio, ſed

potius

potius ſecundum conceptum poſitiuum depẽdentiæ à ſubiecto.

35 *Quot modis actio abſtrahat à motu.* 3. Probatur, quia actio abſtrahens à motu, vel coniuncta, poteſt dupliciter intelligi, Primo ab omni motu, & idem eſt, ac abſtrahens à ſubiecto, cui opponitur actio eductiua, quam vocat coniunctam cum motu, vt videtur intelligere Vaſq. vel Secundo actio abſtrahens à motu ſucceſſiuo, licet ſit coniuncta cum mutatione, cui opponitur actio ſucceſſiua, ſed neutrum poteſt dici; ergo.

Minor probatur quoad Primum, nam argumenta quibus probabatur creationem nõ eſſe in agente, ſed in nullo ſubiecto; quia de ratione ipſius eſt independentia à ſubiecto, probat huiuſmodi actiones non eſſe in agente, vt in ſubiecto, vnde ar. 1. not. 7. diximus nos non loqui de huiuſmodi actionibus, etiam ſi in 2. concl. aliquid dixerimus.

2. Probatur minor quo ad ſecundam partẽ, tum quia nulla eſt ratio, cur actio pendens ex ſubiecto, ſit in agente quando eſt inſtantanea, & in paſſo, quãdo eſt ſucceſſiua, quia hi modi eſſendi nõ variant ſubiectum, ſed modum eſſendi in eodem ſubiecto; ſicut neque variant naturam formæ, quæ producitur; tum quia vtraq; dicit aliquam paſſionẽ in ſubiecto, at actio eſt idem realiter cum paſſione ſibi proportionata; ergo in eodem ſubiecto, ac paſſio, tum quia cũ omnis actio eductiua ſit ex ſubiecto, ſiue ſit inſtantanea ſiue ſucceſſiua, pendebit ab eodem ſubiecto, ergo vtriuſque eſt eadem ratio quoad ſubiectum.

36 *Problema eſt, an actio ſit in agente, ſi nihil addit præter agens, & effectum.* 4. Concl. Actio in opinione dicentium, nihil medium dicere inter agens, & effectũ problematicè poteſt defendi an ſit in agẽte, an in paſſo, nam pendet ex vſu nominis, nam ſi actio ſignificat potentiã connotato effectu, tunc actio formaliter eſt in agente, & connotatiuè in paſſo; at contra accidit, quando formaliter ſignificat effectum, & cõnotat potentiam; ſed quoniã denominatio ſumpta ab actione, eſt ex omnium conſenſu aliqua ratione extrinſeca, ideo actio abſolutè non debet dici eſſe in agente, tum quia ſecundum completum conceptum non eſt in agẽte, tum quia in hac ſententia cõmuniter ſignificatur effectus connotata potentiæ præſentia.

Confir. 1. Confir. quia potentia eſt ex ſe indifferens ad agendum, vel non agendum, & ad hanc vel illam actionem, ſed hæc indifferẽtia tollitur ex poſitione effectus; ergo actio formaliter dicit effectum, quia actio eſt id, quod formaliter reducit potentiam ad actum.

Confir. 2. Confir. 2. quia actio aliquid addit potentiæ, ſed non addit niſi effectũ ex hac opinione; ergo actio dicit effectum cum connotatione præſentiæ potentiæ.

Confir. 3. Confir. 3. quia potentia nõ diceretur magis agere in hac, quam in illa materia; ſi actio non eſſet in materia, quia ex parte ſui nihil haberet, quo determinaretur, cũ actio nihil addat potentiæ, neque ex parte materiæ, ſi actio non eſſet in materia.

37 *Obiectio.* Dices, Sicut nunc agens determinatur ex A præſentia materiæ, vel ex electione agentis, vt habeat actionem circa hanc, & non illam materiam, ita ab iiſdem determinatur, vt effectus ſit in hac, & non in illa materia, etiam ſi actio non ſit in materia, ſed in agente.

Sed contra, tum quia ſi hæc præſentia ſufficeret ad hanc determinationem, ſufficeret etiam vt actio immanens, haberet effectum circa materiam externam. Sed Reſp. eſſet quidem ſufficiens, ſi actio immanens poſſet habere effectum circa materiam externam, tum quia ſi actio eſt in agente, materia manet indeterminata, vt erat prius, ergo nõ eſt ratio, cur hæc materia in ſe recipiat effectum, & non illa. Sed Reſp. reſpici hanc, & non illam, quia hæc eſt præſens, & non illa. *Reſpond.* *Inſtantia.* *Soluitur.* B Quare Ego probo diuerſam eſſe rationem actionis, ac effectus, nam ex præſentia determinatur agens ad actionem circa materiam, quia operatur circa illam, ſed ſi circa illam non eſſet actio, & operatio, non eſſet cur reciperet effectum illius actionis.

ART. IV. *An actio, vt actio habeat ſubiectum, & quomodo.*

Difficultas manet in aſſignando ſubiecto actionis, nam cum ſit accidens, debet eſſe in ſubiecto, & cum nõ ſit ab agente, debet aliud aſſignari. Reſp. Suar. loc. cit. actionem vt ſic nõ exigere ratione ſui, ſubiectum inhæſionis, ſed C denominationis; nam ſi actio vt ſic haberet ſubiectum, tunc omnis actio deberet illud habere, cum tamen oſtenderimus creationẽ non habere ſubiectũ, nam quod conuenit poſitiuè ſuperiori, debet conuenire omnibus inferioribus. 38 *Actio vt ſic, nõ exigit ſubiectum inhæſionis, ſed denominationis ex Suar.*

Confir. 1. Conf. quia actio vt ſic, vt diſtinguitur à paſſione ſecũdum propriam rationem formalem, non dicit eſſe in alio, ſed ab alio; nam ſicut paſſio conſtituitur per habitudinem ad ſubiectũ, ita actio, quæ à paſſione diſtinguitur, debet præſcindere ab hac haditudine, neque obſtat, quod dicatur accidẽs, quia non eſt propriè, ſed per tranſlationem, nam ex Suar. diſp. 39. ſect. 1. num. 12. accidens primario conuenit illis, quæ D propriè inſunt, & informãt ſua ſubiecta, & ſecundario ac per tranſlationem ob ſimilitudinẽ quandam illis, quæ habent quandam ſimilitudinem, cum iis, quæ inhærent, vt v.g. habitus quatenus denominat veſtitum, dicitur accidens illius, & hoc modo actio dicitur accidens, & ideo non indiget vt ſic ſubiecto inhæſionis, ſed denominationis, quod habet quãdam ſimilitudinem cum ſubiecto inhæſionis; nam ſicut v.g. albedo dum denominat album, eſt in ſubiecto denominato, ita veſtis dum denominat veſtitũ, concipitur vt exiſtens in veſtito, & ſic actio vt denominat agens, & quia contingenter illud denominat, dicitur accidens, vide quæ diximus E in Logica tr. 18. q. 4. d. 5.

Confir. 2. Confir. 2. quia actio infert paſſionem quaſi actiuè, ergo ipſa ſecundum formalem rationẽ immediatè, non afficit paſſũ, ſed mediante paſſione, hinc patet actionem immanentẽ, & tranſeuntem non diſtingui, vt habent rationẽ actionis, quia neutra ineſt agenti, vt ſic, ſed vt habet inferre

inferre paſſionem, quo ſubiectum paſſionis illatæ ab immanenti coincidat cum potētia actiua, non ſic in tranſeunte.

39

Actio habet ſubiectum ratione termini.

Hinc deducit, actioni conuenire ſubiectum ratione ſui termini, quem afficit, & modificat, nam ſicut actio, quæ eſt ad terminum carētem ſubiecto, non indiget ſubiecto, vt dictum eſt de creatione. ita, quæ eſt ad terminum, qui eſt in ſubiecto, eſt in ſubiecto, quia accōmodatur ſecundum ſuam exiſtentiam exiſtentiæ termini, à quo ſpecificatur.

Hinc denique fit, actionem habere idem ſubiectum, quod habet terminus, quia non habet ſubiectum niſi ratione termini.

Confirmatur.

Confir. Inductione, nam omnis actio, vel eſt immanens, vel tranſiens, ſi primum, patet exiſtere in eodē ſubiecto, in quo eſt terminus eius intrinſecus, vt v. g. actio intelligendi manet in intellectu, in quo eſt verbū, ſeù intellectio, quæ eſt terminus actionis, & ſic etiā de actione voluntatis &c. & licet hæ actiones habeant alterum terminum extrinſecum, qui non producitur per illam actionem, ſed eſt ſubiectū, quod dicitur terminus reſpectu relationis incluſæ in verbo, ſeù termino producto. Si ſecundum, adhuc actio eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt terminus, vt calefactio in ligno, in quo eſt calor, nam actio debet verſari circa lignū, vt ibi poſſit relinquere ſuum terminū. ſ. calorem, & idē patet in alijs.

Idem ſubiectum actionis, & termini, ſiue ſit immanēs, ſiue trāſiens.

Volitio ad motum, & habitum comparatur non vt actio, ſed vt principium.

Dices 1. Aliquando actio eſt in agente, quia eſt immanēs, & terminus eſt extra, vt volitio in voluntate, & motus in brachio, & volitio in Deo, & terminus creatus per volitionem eſt creatura Deo extrinſeca. Reſp. illas actiones non comparari ad illos effectus, vt actiones, ſed vt principia ſiue elicitiua, ſiue applicatiua potentiarum exequutiuarum.

40

Actio qua ſe aqua infrigidat, eſt immanens, ſicut motus elementorum ad loca ſua.

Dices 2. qñ aqua ſe reducit ad frigiditatē, ibi frigefactio, quæ eſt ex natura ſua actio trāſiens, habet terminum in ipſo principio agēte. Reſp. ibi frigefactionē eſſe in eodem agente, in quo eſt frigus; ſed an debeat dici immanens, an trāſiens pēdet ex alia quæſtione, de actionē diuiſa per illa membra, nam aliqui putant nō diuidi niſi actionem, quæ ſupponit naturam in ſuo ſtatu connaturali, vnde talis actio non eſſet nec immanens, nec tranſiens, at qui putant diuidi actionem communem omnibus, tunc dicendum eſt illam actionem, quæ eſt per reſultantiam dici immanentem: ſicut actio motus localis elementorum ad locum proprium.

Dices 3. qua ratione actio cum ſit ex natura ſua modus, non habeat ſubiectum inhæſionis, cū modus ſeipſo inhæreat ſubiecto modificato.

Non omnes modi vniuntur rebus modificatis vt ſubiectis, ſed habēt diuerſas rationes vnionis.

Reſp. eſſe varia genera modorum, nam exiſtentia eſt modus eſſentiæ, & tamen non inhæret illi, ſic creatio eſt modus termini ſui, & tamen non inhæret cū ex natura ſua ſit independens à ſubiecto, ſic motus eſt modus termini, & non inhæret illi, ſed ſubiecto, cui inhæret terminus. Ratio quia ille reſpectus, quem hæc habent ad ſua modificata, nō eſt ad illa vt ſubiecta, quia ſunt priora quoad exiſtentiam, quam res modificatæ, at ſubiectum vt ſic præſupponi debet, vt præexiſtens ad ſuam formam.

Confir. quia ſicut duo poſſunt cōiungi per identitatem realem, vel formalem, quę vt ſic nō ſe habent vt ſubiectum, & forma, ita poſſunt coniungi vt cauſa, & effectus; eſſentia, & exiſtentia, & hæc cum ſubſiſtentia, & ſimilia, vnde datur modus identificatus, alius cōiunctus per adhærētiam, alius per tendentiam, alius per inhærentiam, alius per informationem; qui modi habent diuerſam comparationem cum ſuis rebus modificatis; vt patet, nam actio diuerſo modo comparatur ad terminum, & ad ſubiectum, vt patet ex dictis alibi; nam ad ſubiectum comparatur aliquid, vel vt ſubſtentatum, vel vt informans, atque adeo præexiſtēs. At actio non ſic reſpicit terminum, ſed vt via ad illius exiſtentiam, nam agens per actionem dat exiſtentiam termino, ad quod eſt tale, nec comparatur cum termino vt informans, neque vt ſubſtentatum.

Vniri alteri, vt ſubiecto eſt vniri per inhæſionem, vel informationē.

41

Actio ſecundum rem ſignificatā, eſt in ſubiecto.

Suarez.

S. Thom.

5. Concl. Actio licet ex modo ſignificandi, non dicat ordinem ad ſubiectum, tamen ſecundum rem ſignificatam eſt in ſubiecto, ita Suar. loc. cit. ſect. 4. Aureol. 1. d. 27. q. 1. ar. 2. & alij D. Thom. 1. d. 32. q. 1. ar. 1. ubi ait. *Sciendum quod ſecundum diuerſam naturam generis diuerſus eſt modus denominationis: quædam enim genera ſecundum rationē ſuam ſignificant aliquid, vt inhærens, ſicut quantitas, & qualitas, & huiuſmodi, & in talibus non fit denominatio, niſi per formam inhærentem, quæ eſt principiū ſecundum aliquod eſſe, vel ſubſtantiale, vel accidentale; quædam vero ſunt, quæ ſecundum rationem ſuam ſignificant, vt ab alio ens, & non vt inhærens, ſicut præcipuè patet in actione, actio enim ſecundum quod actio ſignificatur, vt ab agente, & quod ſit in agente, hoc accidit ſibi in quantum eſt accidens*, & infra, *& ſi per impoſſibile, poneretur aliquam actionem eſſe, quæ non eſſet accidens, non eſſet inhærens, & tamen denominaret agentem, & tunc agens denominaretur ſecundum illud, quod ab eo eſt, & in eo non inhærens*; ex quibus ſumitur probatio cōcluſionis. Nam 1. Pars probatur, quia actio ſignificatur vt aliquid ab agente, per qđ formaliter communicat exiſtētiam effectui, ſed eſſe ab alio, nō eſt eſſe in alio ergo actio ex modo ſignificandi, nō ſignificatur, vt forma inhærens; maior probatur ex definitione actionis, quia dicitur actus huius, ſed nō eſt actus informans, ſed in genere cauſæ efficiētis, cuius cauſalitas ſignificatur per eſſe ab alio. Vnde Aureolus ait nullam formam, quæ denominat aliquid per modum egreſſus, poſſe poni ſubiectiuè in eo, quod denominat, non enim albedo eſt ſubiectiuè in re denominata, quia nō denominat per modum egreſſus, ſed per modum exiſtentis in illo, & patet ex terminis, quia formam egredi ab aliquo, non eſt manere in illo vt in ſubiecto; neque dicas id intelligi de re acta, non de formali actionis, qa illud formale actionis maximè exprimitur per vim actiuā, at cōſtat nullum cōcipere, ipſū agere agentis niſi per modū egreſſus ab eo, vnde Auer. 3. phy. t. 18. *actio*, inquit, *motoris eſt mouere, et nō eſt in eo, ſed eius.*

Actio ex modo ſignificādi non eſt in ſubiecto.

2. Pars

42 2. Pars probatur, quia licet actio, vt actio nō exigat ſubiectū, quia poteſt dari actio indepēdens à ſubiecto, tamen actio, quæ eſt eductio, neceſſario includit dependentiam à ſubiecto; etiam intra latitudinem actionis; nam actio cōtrahi debet per differentiam contentam infra genus actionis, vnde ſicut actio per independentiam à ſubiecto contrahitur ad actionem formaliter ſubſtantialem, quæ dicitur talis, nō ſolum quia eſt ad ſubſtantiam, ſed etiam quia habet modum eſſendi per ſe, qui conuenit ſubſtantijs, vt eſt creatio, tranſubſtantiatio, &c. ita contrahitur per dependentiam à ſubiecto ad actionem accidentalem; ergo ſecundum propriam differētiam neceſſario debet habere ſubiectum. *Confir.* Confir. quia actio etiā, vt diſtinguitur à paſſione, & motu, eſt accidens; ergo vt ſic exigit aliquod ſubiectum. Conſequentia patet ex natura accidentis, añs probatur, quia eſt genus prædicamentale diſtinctum à paſſione, neque dicas ſufficere illi ſubiectum denominationis, nam ſicut reſpectu agētis denominati eſt accidens, ita ſufficit illi hoc ſubiectum, nam actio, quęcunque ſiue ſit ſubſtantialis, ſiue accidentalis, denominat accidentaliter, ſeū contingenter agens; & tamen non omnis talis actio eſt in
43 *Impugnatur Suarez.* genere accidentium; neque dicas cum Suario, non eſſe accidens niſi per ſimilitudinem, tum quia eſt contra receptam diuiſionem prædicamentorum, quæ diſtinguuntur ab accidentibus prædicabilibus, quod illa verè inhæreant; prædicabilia ſolum prædicantur contingēter; tum quia non eſt ratio cur actus, ſeū operatio procedens à potentia ſubiectiua in genere cauſæ materialis, ſit accidens, & non ſit verū accidens operatio potentiæ actiuæ; quod ſi dicant paſſionem eſſe accidens, quia inhæret, at actio nō inhæret, tunc contra, quia petitur principium, nam de hoc ipſo diſputatur, cur paſſio ſit inhærens, & nō operatio potentiæ actiuæ imperfecte operantis. Tum quia actio vt actio eſt in determinato genere entis, ergo vel eſt verè, & propriè in genere ſubſtantiæ, vel accidentis, nam omne participans veram rationem entis, debet contineri verè, & propriè ſub aliquo membro diuidens ens, alioqui aliquid poſſet eſſe in genere, & nō contineri ſub aliqua ſpecie illius.

44 *Obiectio. Reſpon.* Dices. Actio ſignificatur vt ab alio; ergo nō eſt in alio, quia ly ab, diſtinguitur ab eſſe in, Reſp. non rectè à modo ſignificandi infertur res ſignificata, nam alioqui multa in Deo deberent poni accidentia, quia multa prædicata ſignificantur ad modum accidentium, & operationum elicitarum &c. & tamen ſecūdum rem ſignificatam non ſunt talia.

Dices 2. Si actio diceret in, non diſtingueretur à paſſione, & motu. Reſp. ex dictis patere diſtinctionem, nam actio eſt operatio potentiæ actiuæ, & tendit ad potentiam paſſiuam; at paſſio eſt operatio potentiæ paſſiuæ, vt pendēs ab actiua tanquam à ſuo termino, at motus eſt operatio potentiæ mobilis, vt abſtrahit ab agēte, atque adeo à paſſo.

45 6. Concl. Subiectum actionis non eſt terminus productus per illam, eſt communis apud Scotiſtas, & Thomiſtas, vt Suar. diſp. 48. ſect. 4. Hurtad. diſp. 16. met. ſect. 2. & diſp. 11. phyſ. ſect. 7. §. 47 & diſp. 12. ſect. 4. vbi loquitur de creatione, *Terminus productus nō eſt ſubiectum actionis. Suarez. Hurtad.* fundamentum quia ſubiectum accidentis dicitur illud, quod concurrit ad actionem, & terminum illius; ſed hoc non poteſt eſſe ipſe terminus; ergo terminus non poteſt eſſe ſubiectū actionis; maior prob. quia de ratione ſubiecti eſt ſubſtentare illud, cuius eſt ſubiectum, hoc enim differt ſubſtantia ab accidente, quod ſubſtantia eſt per ſe, & nō indiget ſubſtentaculo, ſed ipſa ſubſtentat alia, at contra accidens, indiget ſubſtentatione, quæ fit ab eius ſubiecto, vt notat Ariſtoteles in ante prædicamētis, cap. de ſubſtantia. *Ariſt.* Minor probatur, quia hoc diſtinguitur creatio ab eductione, quod illa non præſupponit ſubiectum cōcurrens ad ſubſtentationem, at eductio illud præſupponit, at non præſupponitur exiſtens, atque adeo neque vt concurrens ad actionem.

Confirmatur. Confir. quia alioqui creatio non eſſet independens à ſubiecto, ſicut non poteſt eſſe ſine termino, cuius creatio ſit modus.

Confir. 2. quia actio eſt ratio ponendi rem extra cauſas, quod ſi res eſt independens à ſubiecto, ponit illam extra ſubiectum, ſi autē eſt pendēs, ponit illam in ſubiecto; ergo prius natura actio eſt in ſubiecto, quam ibi ſit terminus; nam ideo hæc forma eſt in hoc ſubiecto, quia agens habet ſuam actionem in hoc ſubiecto.

Reſp. ad hæc omnia poſſet actionem recipi
46 *Solutio aduerſariorum reijcitur.* in materia mediante forma; quæ eſt terminus actionis, ſed argumēta probāt immediatè pendere ab illa, nam prius eſt, actionem agētis eſſe circa materiam, quam in ea recipi formā, ſicut via eſt prior termino, vt patet ex vi nominis, nam terminus ex ſua ſignificatione dicitur, qđ aliud conſequitur, vt extremum in illa re, quā terminat. *Confirmatur.* Confir. quia illud habeat rationē ſubiecti reſpectu actionis eductiuæ, ex quo fit terminus, & illud habet rationem termini, qui fit ex ſubiecto: ſed terminus non fit ex ſe ipſo tanquam ex ſubiecto; ergo actio non attingit terminum vt ſubiectum, maior patet, quia eſſe ſubiectum, non eſt aliud quam principium intrinſecum, ex quo fit aliquid, hinc enim probatur, verbum nō attingi ab vnione tanquam ſubiectum, ſed ipſam humanitatem, quia fit ex humanitate.

Deniq; probatur argumēto vniuerſali, quia duæ cauſæ, quæ ad ſuas cauſalitates exigūt exiſtentiam, non poſſunt ſe mutuo cauſare quoad exiſtentiam, quia aliqui idem eſſet prius, & poſterius reſpectu eiuſdē, quia vt cauſa eſſet prius natura, & vt cauſatū eſſet poſterius; neque di-
47 *Conimbr. effugiū precluditur.* cas cum Conimbr. 2. phyſ. c. 7. q. 7. ar. 3. ad 4. id nō implicare in diuerſo genere cauſæ, nam hęc repugnātia oritur ex natura cauſæ, & effectus, & non ex tali, vel tali genere cauſandi, nám ea ratio, quę eſt cauſata in effectu ab aliqua cauſa, nō poteſt eſſe cauſa, nec ratio requiſita ad cauſandum illam rationem, per quam cauſa cauſauit effectum, nam huiuſmodi cauſæ prius exiſtunt in ſe, quām ex illis oriatur cauſalitas, at

illam

illam exiſtentiam habet cauſa v.g. materialis ex vi cauſæ effectiuæ, atq; adeo ex vi actionis; ergo actio exiſtit non ſolum prius natura, quam ſit cauſalitas termini, ſed etiam prius, quam ſit exiſtentia termini prærequiſita ad ſuam cauſalitatem. *Confir.* Confir. quia ſi actio eſſet in termino, iam terminus eſſet cauſa actionis, atq; adeo ſui ipſius, quia non alia ratione cauſa efficiens eſt cauſa termini, niſi quia eſt cauſa actionis; nam terminus pendet à cauſa per cauſalitatem, quã habet cauſa.

48 *Reſponſio aliquorum.* Reſp. quidam actionem eſſe ſimul duratione cum termino, & ratione talis ſimultatis poſſe ſe inuicem cauſare; quod ſi dicas ſufficere ad implicantiam prioritatem naturæ in actione; tunc reſpondet actionem in illo priori naturæ non eſſe in termino, cum tunc terminus non exiſtat, niſi ex vi concurſus effectiui, quare actio in illo priori non exiſtit niſi ex vi cauſæ efficiẽtis, ſupplente Deo concurſum cauſæ ſubiectiuæ exigitum ab actione. *Impugnatur.* Sed contra, tum quia licet hoc dici poſſet de actione creatiua, non tamen de eductione, quia hæc eſſentialiter includit concurſum materialem, & non eſſe ex ſolo concurſu effectiuo; tum quia in opinione aduerſariorum, cum actio ſit modus inhærens termino, non poſſet à Deo concurſus ille ſuppleri, quia ſicut non poteſt modus ille creari, ita non poteſt ſuppleri concurſus ille, nam alioqui non eſſet ratio, cur non poſſit creari, nec conſtitui modus extra ſubiectum, ſicut cõſtituuntur alia accidentia, tum quia ſequeretur in eodem inſtãti temporis ſimul eſſe concurſum ſubiectiuum, dum ponitur in illo inſtanti ſubiectari, & ſimul non eſſe, dum ponitur in priori naturæ, quod eſt in eodem inſtanti tẽporis ſuppleri per effectiuum, vnde etiam ſequitur in eodem inſtanti eſſe hanc ſuppletionem concurſus, & non eſſe.

49 *2. aliorum reſponſio.* Reſp. 2. Alij, actionem vt viam eſſe priorem termino, quia per ipſam communicatur exiſtẽtia termino, ſed vt dependẽtiam eſſe poſteriorem termino, vel ſaltem ſimul, quia non poteſt concipi dependentia ſine re, in qua ſit, & quæ denominatur dependens, ſicut non poteſt intelligi relatio ſine fundamento relato. *Refellitur.* Sed contra, tum quia ſecundum ipſos actio ſecundum omnem ſuam rationem eſt modus, ergo etiam vt via indiget termino vt ſubiecto inhærentiæ, tum quia actio nõ eſt via, per quam eſt motus, ſed eſt via vt tendentia ad terminum, at hæc via non poteſt intelligi ſine ſubiecto, quod per illam tendit ad terminum. tum quia oſtendimus actionem non eſſe dependentiam paſſiuã termini, de qua procedit argumentum, ſed vel non eſt dependẽtia, vel ſi eſt, dicitur eſſe actiua, per quam agens communicat eſſe termino, at hæc dependentia actiua nõ ſupponit prius natura termini exiſtentiam.

3. Reſponſio. Reſp. 3. Alij inter actionem, & terminum nõ eſſe prioritatẽ *in quo*, ſed *à quo*, quam habet terminus reſpectu actionis, quia eſt cauſa materialis actionis. *Reijcitur 1.* Sed hæc Reſp. 1. reijcitur, quia dum concipitur terminus, vt prior actione, vel eſt independens, vel dependens, nõ primum, quia non eſt Deus, ſed ens creatum, atq; adeo vt dependens, vel eſt dependens, & tunc vel pendet per ſeipſum, & tunc fruſtra poneretur actio in poſteriori naturæ, nam actio ponitur, vt per eam terminus exiſtat, vel pendet per dependentiam diſtinctam à termino, & neceſſario debet præſupponi actio per quam pẽdeat.

50 *Inſtantia.* Reſponderi poteſt in illo priori eſſe independentem præciſiuè, nõ tamen poſitiuè, vt eſt Deus, quia in illo priori intelligitur entitas termini, non cogitãdo de dependentia. *Soluitur 1.* Sed cõtra, tum quia licet poſſit cõcipi entitas termini præſcindendo per intellectum à dependentia; non tamen poteſt habere exiſtẽtiam realem in aliquo inſtanti priori, ſiue temporis, ſiue naturæ ſine dependentia; nam quæro à quo terminus habet exiſtentiã in illo inſtanti, non enim habet exiſtentiam à ſe; ergo ab alio communicatam, etiam ſi talis communicatio non concipiatur, quia ſicut omne ens vel eſt creatum, vel increatum, ita omnis exiſtẽtia vel habetur à ſe, vel ab alio; ergo in nullo inſtanti poteſt eſſe prius, quam ſit actio, quia actio eſt ipſa formalis communicatio exiſtentiæ, tum quia nõ poteſt eſſe exiſtentia, niſi ſint omnia prærequiſita ad eius exiſtẽtiam, at inter prærequiſita ad exiſtentiam eſt actio, ſicut eſt agens; nam agens nõ requiritur, niſi ratione actionis, per quam formaliter communicat exiſtentiam termino.

Soluitur 2. Reſp. 2. In illo priori haberi exiſtẽtiam præciſè, quia ſecundum ſe præſcindit à creata, & increata. Sed contra, quia in illo priori eſt terminus hic exiſtens per hanc exiſtentiam; ergo nõ poteſt præſcindere à ſuis membris, quia cõceptus genericus exiſtens in particulari, nõ poteſt eſſe, niſi contrahatur per aliquam differẽtiam non ſolum ſpecificam, ſed etiam indiuidualem; ergo exiſtentia non poteſt eſſe in re vt ſic præciſa, ſed debet eſſe determinata ad aliquam ſpeciem, & indiuiduam differentiam exiſtentiæ; *Alia inſtanti.* at inſtant ſicut animalis gradus habet ſuam proportionatam exiſtentiam, diſtinctam ab exiſtentia differentiæ indiuidualis. ita terminus habet in illo priori exiſtentiam indeterminatam ad creatam, & increatam; *Refellitur.* ſed cõtra, tum quia illa doctrina de exiſtentia gradus generici non eſt probabilis, niſi apud eos, qui ponunt, gradus genericos habere ſuas indiuiduationes genericas, per quas conſtituitur indiuiduum generis, cui conuenit illa imperfecta exiſtentia; quod etiam non caret maxima difficultate, vt dicemus in metaphyſica, tum quia neque eſt ad rem: nam etiam ſi termino conueniat exiſtentia cum ipſe ſit determinatus, debet illi conuenire exiſtẽtia determinata, quæ non poteſt eſſe niſi creata; at animali, quia eſt quid indeterminatum quoad ſuas ſpecies, cõueniat illa exiſtẽtia indeterminata quoad ſpecies, ſed determinata iuxta determinationem ſuæ naturæ; animali enim non conuenit exiſtẽtia proportionata lapidi, vel Angelo.

51 *Reijcitur 2.* 2. Reijcitur Reſp. 3. ex ratione actionis, & termini, nam de ratione termini eſt ſecundum ſuam exiſtentiam conſequi actionis exiſtentiã, quia terminus eſt vltimum rei, quo habito res

non

nō vltra progreditur, ſiue ſecundum durationem, ſiue ſecundum extenſionem, ſiue ſecundum mediationē; nam habito fine, ceſſant media, ſicut præſentibus habitibus ceſſat ex Ariſtotele, motus: quis enim audebit dicere, finē prius exiſtere, quam medium à natura ordinatum ad dandam exiſtētiam fini, & licet finis ſit prior in intentione, ſeù quoad exiſtentiam intentionalem, tamen vt ſic, non cauſatur à medijs, ſed ſecundum exiſtentiam realem, ſecundum quam eſt poſterior.

Confir. Confir. quia cauſalitas eſt prior effectu in omni genere cauſæ, ſed actio eſt cauſalitas efficientis reſpectu termini, vt alibi oſtendi; ergo eſt prior termino in hoc genere. Maior prob. quia cauſa eſt prior effectu, non ſolum vt dicit virtutem præciſè, ſed etiam vt dicit virtutem ſub exercitio, quia prioritas in cauſa reſpectu effectus non eſt, vt eſt cauſa in potentia; ſed vt eſt actualis cauſa; vt optimè Ruuius 2. phyſ. tr. 4. de cauſis q. 1. Reſp. eſſe priorem in hoc genere, ſed poſteriorem in genere cauſæ materialis; ſed contra hanc plura diximus ſupra; nūc ſatis eſt, quod falsò abſolutè aduerſarij dicunt; terminum eſſe priorem actione, cum potius oppoſitum ſit abſolutè verum, neq; tamen ex hac prioritate inferri poteſt actionem poſſe exiſtere ſine ſuo termino, tū quia id vniuerſaliter aliqui falſum putant; quod prius poſſit per potentiam Dei abſolui à ſuo poſteriori, nam ſubſtantia eſt prior omni accidente, & tamen ſubſtantia creata nō poteſt exiſtere ſine aliquo accidente, quia non poteſt exiſtere ſine modo aliquo exiſtendi, de quo nos alibi; tum quia quidquid ſit de alijs, certæ actuales relationes non poſſunt exiſtere ſine ſuo termino, quem ponunt vt infra; vnde cauſa vt cauſans, nec poteſt eſſe, nec intelligi ſine ſuo termino, quia eſſentia actionis actualis conſiſtit in actuali productione termini, ſicut cauſa in actu primo cōſtituitur per potentiam productiuam; vnde inter actionem, & terminū eſt conuertibilis conſequentia, ſed quia terminus ideo exiſtit, quia actio exiſtit, non tamen cōtra, nam actio eſt ratio cur exiſtit terminus, ideo habeat aliquam prioritatem naturæ, quæ tamen non impedit ſimultatē cognitionis, & coexiſtentiæ, vt aliqui apud Mendoz disp. 8. phy. ſect. 7. §. 98. *Mendoz.*

52 *Cōtra ſenſiũt. Conimbr. Aretius.* Contrarium docet Conimb. loc. cit. Areſius 1. de generat. diſp. 5. q. 39. ſect. 4. ad 4. vbi præterea addit actionem in illo priori naturæ, quo eſt ab agente, non eſſe in ſubiecto actu, ſed aptitudine, quia de eſſentia accidentis nō eſt actu, ſed aptitudine inhærere, ſed hoc ex dictis eſt falſum, quia in eodem inſtāti temporis eſſet, & non eſſet in termino; & quia licet de eſſentia accidentis nōn ſit actu inhærere, tamen neceſſario exiſtendo debet inhærere naturaliter, vel ſupernaturaliter eſſe per ſe.

Ratio horum Auctorum. Fundamentum huius opinionis ſumitur ex natura modi, qui eſſentialiter exigit eſſe in re modificata; & cum ſit accidēs, debet eſſe in illa per inhærentiā, at actio eſt modus nō ſubiecti, quia ab hoc realiter diſtinguitur; ergo termini.

Confir. 1. Confir. quia actio formaliter eſt depēdētia termini ab agente; ſed depēdentia eſt in re, quæ dependet; & ſi eſt accidentalis, debet eſſe per inhærentiam; minor probatur, quia depēdentia ſupponit rem ab illa denominatam, ſicut relatio ſupponit fundamentum.

Confir. 2. quia illud eſt prius à quo non cōuertitur ſubſiſtendi conſequentia; ſed huiuſmodi eſt terminus reſpectu actionis, nam valet hæc conſequentia, *actio exiſtit; ergo terminus exiſtit*, nō tamen contra, nam præſente termino ceſſat motus, atque adeo etiam actio, vel ſaltem variari poteſt actio; manente eadem numero ſubſtantia termini. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia actio non poteſt intelligi ſine termino; vt patet, at terminus ſecundum ſuum eſſe abſolutum poteſt intelligi ſine actione, vt calor abſque eo, quod intelligatur calefactio. *Confir. 3.*

Confir. 4. ex D. Tho. q. 2. contra Gent. c. 81. & 1. p. q. 45. ar. 3. ad 3. loquens de creatione, ait *creaturam eſſe eius ſubiectum, & prius ea eſſe, vt ſubiectum accidente.* *Confir. 4.*

Reſp. Modos modificare res, quibus ſūt addicti diuerſa ratione, nam vnio etiam ſi ſit modus vnitorum, tamen diuerſa ratione illa modificant; ſicut modificata ſunt diuerſæ rationis, nam alia modificantur vt principia, alia vt termini, alia vt ſubiecta, vel alia, & alia ratione. ita modificationes ſunt diuerſæ rationis, & quia actio comparatur ad terminum, vt ad finem, vel effectum, & non vt ad ſubiectum, ita non poteſt modificare illum vt ſubiectum; & ideo optimè Suar. dixit illi non inhærere, ſed adhærere, neque hoc ſolum cōuenit actioni, ſed etiam indiuiſibilibus, quæ licet cōſiſtant, & adhęreant partibus diuiſibilibus, quas continuāt, vel terminant, non tamen illis inhærent, vt alibi oſtendimus. 53 *Soluitur ratio* *Suarez.*

Ad 1. Confir. Reſp. 1. negando actionem formaliter eſſe dependētiam, ſed eſſe cauſam dependentiæ, per quam terminus pendet, ſed qñ poteſt transferri difficultas ad dependentiam paſſiuam, ſeù productionē paſſiuam, quæ prior eſt quam terminus ſecundum ſe, ideo. *Ad 1. Confir.*

Reſp. 2. dependentiam accipi dupliciter. Primo abſolutè, vt dicit rationē, per quam res exiſtit, ſiue paſſiuè accipiatur, ſiue actiuè. Secundo relatiuè, ſeù nominaliter, & ſignificat formam, per quam res etiam poſtquam eſt producta, dicitur habere dependentiam, ſeù eſſe ens depēdens; Primo modo dependentia eſt prior natura quam terminus, quia per dependentiam habet exiſtentiam, at Secundo modo eſt poſterior, ſed huiuſmodi dependentia non eſt actio formaliter, ſed fundamētaliter, quia eſt relatio, quæ fūdatur in illa actione, & priori dependētia, & ſupponit terminum exiſtere ex vi actionis, vt illi addatur hæc relatio dependentiæ. 54

Ad 2. Confir. Reſp. ex dictis in Logica tr. 19. diſp. 2. q. 3. d. 5. hanc prioritatem vario modo explicari. ſ. quoad exiſtentiā, & quoad eſſentiā, ſed quocunq; modo explicetur, diſtinguitur à prioritate ſecundum cauſalitatē, vnde etiam ſi concedatur, terminum habere prioritatem cōſequentiæ reſpectu actionis, non tamen habere prioritatem in genere cauſæ materialis. *Ad ſecundam*

Reſp.

Reſp.2.Etiam ſi non conuertatur conſequētia quoad exiſtētiam inter terminum,& actionem,ſecundum ſtatum præſentem, non tamen habere prioritatē hanc conſequētiæ,quia licet nunc exiſtat terminus,& nō exiſtat actio productiua ; tamen neceſſario actio præextitit, & hoc ſufficit ad tollendam hanc prioritatē,quia ſi terminus exiſtit neceſſario, actio exiſtit ; vel extitit, nam ſine actione terminus eſſe non poteſt,quod eſſe neceſſariū ad hāc prioritatē docet ibi Ariſt.& Nos in explicatione textus.

55 *Ad tertiam.* Ad 3. Reſp. etiam ſi terminus sm̄ eſſe abſolutū poſſit cognoſci non cognita actione, non tn̄ hinc ſequitur habere prioritatē cauſalitatis, ſed ſolū sm̄ cognitionē, quia.ſ. sm̄ eſſe abſolutum,& permanens,non habet actualē depentiā ab actione ſed illā habuit, ſicut neq; illā habet à ſua cauſa quoad cognitionem, & tn̄ reſpectu ſuæ cauſæ non habet prioritatem, etiā ſi cauſa actualis nō poſſit intelligi ſine effectu,quia hęc dependētia,vel independentia,quod cognitionem nō oritur præciſè,& adæquatè ex poſitione,vel negatione cauſalitatis,ſed ex varijs capitibus,præcipuè ex poſitione,vel negatione ordinis vnius ad aliud.

Ad quartam. S.Thom. Ad 4.Reſp.D.Tho.ar.3.diſtingui actionē,vt viā,& ſic nō eſt in termino inhæſiuè, ſed adhæſiuè; & vt relationē,& ſic eſt in termino inhæſiuè, ſicut aliæ relationes in ſuis relatis.

56 *Actio eſt in paſſo vt in ſubiecto.* 7.Concl. Subiectū actionis eductiuè eſt paſſum. Primo,quia non eſt agen.e,neque in termino ; ergo erit in paſſo.

Confir. 1. Confir. quia quæ ſunt vnum ſubiecto,& differūt quidditatiuè,ſunt in eodē ſubiecto, alioqui non eſſent vnū ſubiecto,ſed actio,& paſſio sūt talia,ex Auer.3.phy.21.ergo,& patet loqui non de re acta, ſed de formali actionis, quia ſecundum eam differūt quidditatiuè actio, & paſſio, & conſtituunt diuerſa prædicamenta.

Confir 2. Confir.2 quia actio formaliter eſt actus huius in hoc ; ergo eſt in paſſo, nam *per ly huius* ſignificatur habitudo actionis ad potentiam actiuā,at hæc habitudo non eſt ſubiectiua, ſed originatiua: *& per ly in hoc* ſignificatur habitudo ſubiectiua,quia.ſ actio eſt egreſſus ab agēte in paſsū ſubiectiuè,& in effectū terminatiuè.At verò cū paſſio dicitur actus huius ad hoc *per ly huius* ſignificatur habitudo ſubiectiua,& nō originatiua; nam hæc ſignificatur *per ly ab hoc* .ſ.agente; ergo ex cōceptu formali actionis,& paſſionis, patet vtrumque recipi in paſſo, ſeu producto. Vnde Auctor ſex principiorum definit actionē eſſe *ſecundum quam id, quod ſubijcitur agere dicitur*,quidquid dicat Aureol.

Confir.3 Confir.3.quia actioni cōuenit ſubiectum ratione termini,tum ex Auer.7.met.com.31.tum quia non reſpicit paſſum, niſi & illi imprimat formam ; vnde quando terminus nō habet ſubiectum,neq; actio illud habet;ergo habet idē ſubiectum, quod habet terminus,ſed terminus eſt in paſſo ergo & actio; hinc

Auerro. Auer.loc.cit. in fine docet formā nō generari per ſe,quia alioqui generatio eſſet,& nō in materia;ergo generatio pēdet à materia;& nō niſi in genere cauſæ materialis ; ergo actio eſt ſubiectiuè in materia;vnde ſubdit,*generās igitur eſt illud,quod* A *mouet materiā,donec recipiat formā.id eſt, eſt illud, quod extrahit ipſam de potētia ad actū,* & infra: *ſubiectū formæ non habet eſſe niſi per formam, & ideo actio agentis non pendet ab ipſo,niſi ſecundum quod pendet à forma.*

Confir. 4. Agens agit terminum, non agit in terminū,ſicut non agit paſſum,ſed agit in paſſum,quia facit formam in materia,& licet forma nō dicatur fieri primo,& vt quod, ſed hoc modo fiat compoſitū,tamen verè fit ſecūdario, & vt quo, quia non fit compoſitum niſi ratione termini formalis, neque placet, quod docet Aureol.1.d.27.q.1.1.ar.1. dum negat agens reſpicere materiam vt receptiuam formæ, nam B non videtur quo alio modo poſſit illam reſpicere;& multo minus probatur,dum ait prædicamentum paſſionis non conſtitui per actum materiæ receptiuæ, ſed per produci, & agi ipſius termini, ſeu compoſiti. *Confir.4* *Aureol.*

ART. IV. Reſp.argumentis primæ opinionis.

Ad 1. duplicem eſſe potentam, vnam actiuam, & hæc reducitur ad actum non per actum, quē in ſe recipiat, ſed qui ab ipſa egreditur. Alteram paſſiuam, & hac reducitur ad actum,quem in ſe recipiat.Vnde actio vt actus potentiæ actiuæ, non debet eſſe in illa, ſed ab illa,Et hic patet ad 1. probat. nam huiuſmodi C actus nō eſt perfectio intrinſeca, ſed extrinſeca; nam dicitur tranſiens. Ad 2.prob. Reſp.1. aliqui negandū agens perfectiùs eſſe dum agit, quā dum non agit, ſed ſi ab aliquibus id aſſeritur,debet explicari arguitiue,quia actio indicat perfectionem,quæ eſt in agēte, idque probant ex Deo,qui non eſt magis perfectus dum agit, quam dum non agit. 57 *Potentia duplex, actiua altera,altera paſſiua.*

Reſp. 2. Agens per actionem eſſe perfectiùs nō intrinſecè,ſed extrinſecè, quia habet perfectiorem ſtatū, dum habet ſuum finem,qui finis nō eſt,vt aliquid exiſtēs in ipſo,ſed vt egrediēs, ex ipſo. & de hac perfectione intelligit D.Th. *S.Thom.*

58 *Ad 1. Confir.* Ad 1.Confir.Reſp.actum reſpicicere poten- D tiam ſibi proportionatam, atq; adeo habet cōnexionem illam cum potentia,quæ exigitur ab illis.Vnde ſi eſt paſſiua,habet connexionem cū illa per inexiſtentiā, ſi autem actiua; habet cōnexionem cum illa per egreſſum. Vnde ad 1. probat. Reſp. ibi loqui de potentia paſſiua, vt patet ex contextu.

Ad 2.prob. Reſp. ibi non dici actum eſſe in eo, ſed eius, cuius eſt potentia, actio autem eſt quidem actus agentis, ſed vt non illi inhærens, ſed vt ab illo egrediēs. Hinc intelligitur,actionem eſſe perfectionem tum paſſi per inhærentiam, tum termini,ſicut via, per quam peruenitur ad perfectionē,ſicut domificatio eſt per- E fectio domus,quia per eam producitur,& perficitur domus 9.met.t.16.tum agentis q.7. de potentia ar.10.ad 1. & q.4. de verit. ar.2. ad 7. nō quidem per modum inhærentis, quia ſignificatur non vt aliquid in agente exiſtēs, ſed vt ab ipſo in aliud tranſiens ex Ferr.loc.cit.§.conſiderandum 2. & infra ad 2.ex D.Tho.1.d.32.

ar.1.quia per actionem prouenit agenti,quatenus per illã conſeruatur ſpecies agentis,vel ponitur finis,ad quem ordinatur potentia; hæc.n. perfectio non eſt agentis tanquam recipientis, ſed tanquam dantis perfectionem alteri; vnde potius eſt perfectio agentis arguitiuè,quã formaliter.i.non ponit perfectionem in agẽte,ſed indicat perfectionẽ agentis,iuxta illud D.Tho. 2. cõtra Gent.c.2.*ex modo,& ſpecie actionis, menſura,& qualitas virtutis penſatur*,& clarius 4.d.47.q.2.ar.1.q̃ſtiun.p.c.& quodl.6.ar.2

59 *Ad 2. Confir.*

Ad 2.Conf.Reſp.eſſe in paſſo, ad 1.improb. Reſp.Suar. actionem, & paſſionem,non opponi inter ſe,ſed eſſe diuerſas,ſed nõ placet, quia negari non poteſt agens, & patiens habere aliquam oppoſitionem relatiuam; ergo ſimiliter actio,& paſſio,quare conceditur, non opponi contrariè, qua ratione ſe excludunt ab eodem ſubiecto,in quo inhærent,ſed relatiuè,quæ nõ ſemper ſe excludunt ab eodem ſubiecto inhæſionis, vel identitatis realis, ſed ab eodem conceptu formali, ſeù ab eodem ſub eadem ratione; nam actio,& paſſio ſunt connexa, & paſſio infert actionem, ſicut recipere ſupponit dare. vnde nihil patitur à ſe ipſo formaliter ſumpto, ſed à ſe ipſo materialiter pati, ſatis conſtat etiã apud aduerſarios, tum quia ponunt actionem immanentem eſſe in eadem potentia,à qua elicitur, tum quia nõ poteſt negari eandem rem eſſe, quam accipit paſſum, & quam dat agens, atq; adeo datio,& receptio eſt in eadem re. Ad 2.improb.patet ex dictis,nam idem ſecundum eandem rationem non poteſt eſſe agens, & patiens. at poteſt ſecundum diuersã rationem, ſicut eadem potentia realiter eſt actiua, & paſſiua ſecundum diuerſam rationem,quod ſi inſtent, relatio conſequens actionem eſt incompoſſibilis cum relatione conſequente paſſionẽ; vt patet ex paternitate,& filiatione; ergo etiam actio,& paſſio. Reſp.negando ãs, nam relatio conſequens actionem immanentem eſt in eodẽ ſubiecto; in quo eſt relatio conſequens paſſionem. Reſp.2.negando cõſequentiam,quia relatio eſt intrinſeca rei denominatæ, & quia aliqñ agens eſt ſuppoſitum diſtinctum à patiente, & re producta, hinc fit, vt relationes, quæ denominant illa ſuppoſita; ſint incompoſſibiles, & tales ſunt relationes paternitatis, & filiationis. At actio non eſt neceſſario intrinſeca agenti.

Inſtantia.

Dices, actio, & paſſio dicunt diuerſas habitudines; ergo reſpiciũt diuerſos terminos, quia habitudines ſpecificantur ex terminis. Reſp.eſſe diuerſas habitudines, ſed inter eoſdẽ terminos acceptos diuerſa ratione,vt patet ex aſcenſu,& deſcenſu; nam eadem via diuerſo modo accepta habet rationem aſcenſus,& deſcenſus, etiam ſi ſit inter eoſdem terminos diuerſa ratione acceptos, & idem patet in alijs relationibus, nam idem non poteſt alteri eſſe ſimile, & diſſimile ſecundum eandem rationẽ, at poteſt eſſe ſecundum diuerſam rationem.

Soluitur.

Ad 3.improb. Reſp.1. inde probari actionẽ, vt ſic nullum habere ſubiectum, quia eſſe ab alio,nõ dicit eſſe in ſubiecto,quia diſtinguitur ab eſſe *in*.Reſp.2.eo modo quo actio eſt ĩ paſſo; ita ibi eſſe quidditatiuam rationẽ actionis, vnde ſicut in paſſo eſt forma, quæ eſt ab alio, ita in illo eſt eſſe ab alio, & licet paſſum nõ ſit illud,à quo eſt aliud,nam hoc eſt ipſum agens, tamen in eo eſt ly eſſe ab alio, vt infra magis conſtabit.

Ad 3. Confirm. Reſpon. & dico, actionem denominare agens, & non paſſum, quia agens eſt illud, quod communicat eſſe, & paſſum non eſt illud,quod communicat, ſed quod recipit eſſe, at agens idem eſt, ac communicans eſſe. Ad improbationem Reſp. formam eſſe in ſubiecto, quod denominat ſecundum exigentiam propriæ eius naturæ, & quia natura actionis non eſt, vt denominet per modum inhærẽtis,ſed emanationis, quia non dicit habitudinẽ inhærendi, ſed emanandi, ideo eſt in ſubiecto denominato, non per modum inhærentiæ, ſed emanationis, in qua denominatione extrinſeca conſiſtit eius effectus formalis. Neq; dicas formã non poſſe denominare aliquid extrinſecè, quin denominet aliud intrinſecè; nam illud eſt quidem verum, ſed non eodem genere denominationis, ſed diuerſo, vt patet exemplo adducto in argumento,& ex cognitione,quæ denominat extrinſecè obiectum cognitum,& intrinſecè potẽtiam cognoſcentem,quare actio, quæ denominat extrinſecè agens agere, denominat terminum intrinſecè actum,& ſubiectũ, in quo recipitur paſſum; nam non omnis forma denominat quodlibet ſubiectum ſecũdum omnem rationem, ſecundum quam poteſt denominare,ſed vnum vno modo,aliud alio modo denominat ſecundum varias habitudines, quas includit. Dico 2. actionem formaliter nõ denominare ſubiectum,in quo,ſed à quo eſt,vt dictũ eſt. At materialiter denominat ſubiectũ, in quo,quia denominat vt paſſio, quæ eſt materialiter, & identicè actio. At inſtabis, cur non denominet illud agere,cum inhærendo det illi effectum formalem,qui ab actione vt ſic non poteſt eſſe,niſi ipſum eſſe agens,vel agere, atq; adeo paſſum diceretur agere. Reſp. quidam cum Suar. actionem vt ſic non inhærere, ſed abſtrahere ab omni ſubiecto inhæſionis,quia dicit habitudinem emanationis,nõ inhæſionis, vt patet ex creatione,ſed inhærentiam illi conuenire, vt habet cõiunctam formalitatem paſſionis, & quidem rectè; ſi ageretur de actione vt ſic,vel de ſubſtãtiali,ſed hic agitur de actione accidentali, quæ etiam intra latitudinem actionis debet habere differentiam, cui conueniat inhærentia. Reſp.idem Suar. actionem vt ſic non eſſe accidens formaliter,& propriè,ſeù Phyſicum, ſed analogicè,& Logicum,quatenus accidentaliter denominat,ſed huic obſtat,quia ponitur ex decem prædicamentis ſecundum propriam rationẽ ab alijs diſtinctum; ergo ſecundum propriam rationem eſt prædicamentale, & non ſolum prædicabile, atque adeo habet propriam inhærentiam.

60 *Ad 3. Confir.*

Actio formaliter denominat ſubiectũ, à quo eſt.

Inſtantia.

Aliquorũ ſolutio.

Ego Reſp.actionem intra latitudinem actionis, vt diſtinguitur à paſſione,eſſe accidens, & inhærere,ſed non denominare ſubiectũ *in quo*, quia hoc licet cõcurrat ad actionem in ſuo genere,

61 *Solutio Authoris.*

ſtere, eo quod actio eductiua pendet ab agēte, ſub cto, tamen non concurrit ad illam, vt *à quo*, nō denominat niſi principium *à quo*, nam actio exprimit ſolam habitudinem emanationis, & *à quo*, nec mirum quia ſunt quædā formalitates, quæ ſicut non conueniunt rebus, niſi poſito aliquo extrinſeco, ita nō denomināt niſi illud extrinſecum; vnde cùm actio non ſignificet motum niſi ſub habitudine principij *à quo*, non denominat niſi illud principiū, hinc etiam fit, vt hęc formalitas, etiam ſi ſit in paſſo, vel termino, non det illi effectū formalem agētis, ſed paſſi, vel producti, quia ſub hac ratione actio reſpicit paſſum, & terminū. Hinc Primo fit actionem ſecundum formalitatem actionis non habere effectum formalem intrinſecum actiuè ſignificatū, ſed paſſiuè, quia effectus formalis eſt à forma, vt habet rationem formæ, ſed quia reſpectu agentis actio eſt forma extrinſeca etiam ſm formalitatem propriam actionis, & reſpectu paſſi eſt forma intrinſeca, vt recepta, ideo paſſo dat effectum formalem intrinſecū, vt actio cōiūgitur formalitas receptionis. Hinc

Corollar. Secundo infertur etiam actionem immanentē, non denominare intrinſecè potentiam viſiuam, non vt actiuam, ſed vt receptiuam viſionis, quia ſic cōſtituitur vt videns, ſicut obiectum denominat viſum, at potentiam viſiuam vt productiuam denominat nō quidem videntem, ſed producere viſionem.

62 Obiectio. Dices, effectus formalis non poteſt ſeparari à forma exiſtente in ſubiecto; ergo neque effectus formalis actionis ab actione exiſtente in paſſo. Reſp. effectum formalem, qui eſt à forma, vt intrinſecè informat, non poſſe ab illa vt ſic ſeparari, at effectum formalem extrinſecum poſſe ab illa ſeparari; & quia agere eſt effectus formalis extrinſecus actionis, ideo ab illa ſeparatur, & non communicatur paſſo; vel Reſp. 2.

Reſpon. clarius effectum formalem eſſe inſeparabilem à forma ſecūdum modum, quo procedit à forma, & quia agere nō procedit ab actione, vt eſt forma intrinſeca, ſed extrinſeca; quia agere non eſſe ab alio, ſed eſſe à quo aliud.

63 Ad 4. Confir. aliorū reſpon. Ad 4. Confir. Reſp. aliqui, actionem in priori naturæ non inhærere actu in paſſo, ſed aptitudine, quia de eſſentia accidentis nō eſt actu inhærere, ſed aptitudine, ſufficit .n. ad eſſentiā actionis actualis relatio ad terminum, atque adeo in illo priori naturæ, quā ſit in paſſo, denominare poteſt agēs, quod ſi dicas, etiam ſi de eſſentia accidentis non ſit actualis inhærentia; tamen non poteſt connaturaliter exiſtere, niſi actu inhæreat, tunc reſpondent ad hoc ſatis eſſe, quod inhæreat in reali inſtanti temporis.

Reſponſio Auctoris. Ego Reſp. actionem ſecundum ſe, non exigere ſubiectum, & hac ratione eſſe prius natura quam ſit in paſſo, quia vt ſic dicit conceptū genericum, qui poteſt eſſe ſine paſſione; at vero, actionem eductiuam pēdere à potētia ſubſtentatiua ſubiecti, atque adeo vt ſic non eſſe priorem, ſed poſteriorem concurſu ſubſtentatiuo, ſed priorem cuncurſu receptiuo, & paſſione, iuxta dicta in ſuperiori tomo, vbi cōcurſum ſubſtentatiuum diximus eſſe diſtinctum à

A receptiuo, quare actio eductiua poteſt exiſtere, & denominare agens, antequam recipiatur in paſſo, hæc prioritas naturæ reducitur ad prioritatem cauſæ reſpectu efficientis, non tamen propriè eſt talis, quia actio non eſt cauſa, ſed exercitiū cauſæ, nec paſſio eſt effectus, ſed ſe tenet ex parte effectus.

Ad 5. Reſp. agens, & patiens referri mutuò inter ſe per relationes intrinſecas, ſed illas relationes nō eſſe actionem, & paſſionem, ſed fundari ſuper actionem, & paſſionē, vt dictum eſt in Logica: vnde ad 1. prob. negatur agens referri prædicamentaliter ad paſſum per actionem: ad 2. prob. Reſp. duplex eſſe fundamētum relationis. Vnum in quo, & huic eſt intrinſeca relatio, vt eſt albedo reſpectu ſimilitudinis, alterum ratione cuius, & reſpectu huius nō eſt neceſſarium, vt relatio ſit intrinſeca, vt eſt vnitas reſpectu ſimilitudinis, & ſic actio, & paſſio, & ratio eſt, quia hæc non ſunt fundamenta, in quibus exiſtunt relationes, ſed rationes fundandi, quæ pertinent ad conditionem ſine qua non. 64 Ad 5. Confir.

B

Ad 6. Ibi propriè eſſe duas actiones, quia accidentia multiplicantur ex ſubiectis, neque eſt abſurdum agens denominari à duabus actionibus eiuſdem rationis, quia non ſunt illi intrinſecè, ſed extrinſecè. Vnde hinc cōfirmatur noſtra concluſio, quia ſi eſſent intrinſecè in agente, tunc in eodem ſubiecto eſſent duo accidētia eiuſdem rationis, quod negant aduerſarij, neque dicas ibi eſſe vnam actionem, tum quia ſi corrumperetur vnum ſubiectum, adhuc perſeueraret actio circa alterum; ergo eſt diuerſa, nam idem non poteſt corrumpi, & conſeruari, tamen cū actio illa ſit indiuiſibilis, deberet eſſe intenſior, ſicut eſt quando verſatur circa vnum ſubiectum. 65 Ad ſextam

C

Dices, ab vno agente eodem tempore non prouenit niſi vna actio, tùm quia actio ſe tenet ex parte agētis, vt ait D. Tho. 4. d. 9. art. 2. quæſtiunc. 2. tum 2. quia prius non multiplicatur ratione poſterioris, ſed actio prius eſt vt ab agente, quam vt in paſſo; ergo eſt vna actio ex vnitate agentis, neque eſt abſurdum vni actioni reſpōdere duas paſſiones partiales, & duos terminos; tum 3. quia ſi duo agentia agerēt circa vnum ſubiectum, ibi eſſet vnus effectus, & duplex actio; ergo actionum vnitas, & multiplicatio ſpectatur ex parte agētis, ans eſt D. Tho. 1. p. q. 101. ar. 5. ad 2. vbi ait vnam actionem eſſe poſſe à duobus agentibus ſubordinatis, non autem eiuſdem ordinis: tum 4. quia actiones diuerſitatem ſpecificam ſumunt ex diuerſitate principiorum, etiam ſi agentia non differrant ſpecie ex D. Tho. 2. d. 40. q. vnic. ar. 1. in c. & ad 5. & q. 6. de potentia art. 8. Obiectio.

D

Reſp. hæc argumenta petere explicationem cauſæ, ex qua actiones ſpecificantur, de qua re alibi dicetur, nunc ſatis ſit doctrina D. Thom. vnitatem ſpecificam ſpectari ex termino, & principio, quo agens agit, de qua re infra. At numeralem ſpectari ex ſubiecto, & agente, vnde pluralitas oriri poteſt ex ſubiecto, vel agente; nam ſingula eorum ſatis ſunt ad multi- Reſpon.

E

plicitatem; neque actio eductiua eſt prius ab agente, quam à ſubiecto, cum ab vtroque pendeat vt à cauſa; neq; eſt abſurdum ab vna potentia oriri plures actiones inadæquatas potentiæ, etiam ſi ſint eiuſdẽ rationis, & ordinis; vnde ad 3 prob. Reſp. ibi eſſe vnam actionem totalem conſtantem ex duabus partialibus, ſicut principia illius ſunt partialia; at alij dicunt ibi eſſe vnam actionem, & indiuiſibilem à duabus cauſis partialibus, nam ſicut ibi non eſt partialitas effectus, ita neque actionis, ſed ſolum ibi eſt partialitas cauſæ, iuxta explicationem cauſæ partialis traditam in tr. de cauſis.

Ad ſeptimam Ad 7 Reſp. aliqui argumentum Ariſtotelis habere vim, quia ipſe putabat mundũ produci à Deo per actum immanẽtem ſui imperij, atq; adeo ſi de nouo produceret, haberet nouam actionem immanentem, per quam mutaretur; ſed errauit, quia potuit per actionem immanẽtem æternam, vt dicetur in 8. phyſ.

Reſp. 2. alij habere vim, quod Ariſtoteles putauerit Deum agere ex neceſſitate naturæ, atque adeo ex non operante, non potuit fieri operans ſine mutatione, vel ſubiecti, quod nullum erat ante creationem mundi, vel mutationem ſui; ſed in hoc etiam errauit vt alibi.

Reſp. 3. alij Ariſtotelem non loqui de mutatione phyſica, ſed morali; quod prius noluerit creare, & poſtea voluerit, ſed errat, vt alibi, quia ab æterno voluit habere effectum in tali tempore.

Ad octauam. Ad 8. actionem non dici tranſire per motũ localem, ſed quia actio illa nõ manet, dum producitur in agente, ſed in ipſo paſſo primum exiſtit.

1. Inſtantia. Dices 1. actiones diuinæ ad intra sũt in principio productiuo, ergo etiã actiones ad extra.

Reſp. aliqui apud Zuñicam diſp. 2. d. 14. m. 1. negando antecedens, quod productio actiua, quæ in rebus creatis extrinſecè denominat perſonam producentem; ergo ſimiliter in diuinis, ſed diſplicet alijs, vt alibi.

67 Reſp. 2. aliqui actiones in diuinis non eſſe aliud, quã relationes, nam ex D. Tho. 1. p. q. 41. ar. 1. ad 2. ab omni actione ſi abſtrahatur motus, non manet niſi relatio, at in diuinis non eſt motus. At non placet alijs, quod productio in diuinis non ſit imperfectior, quam aliæ productiones, quæ ſunt influxus verus, & realis. Confir. quia Pater per generationem cõmunicat Filio eſſentiam propriam; ſed hoc non poteſt intelligi fieri per relationem, quia hæc non eſt ratio identitatis, ſed diuerſitatis; nam Pater vt refertur ad Filium, eſt diſtinctus ab illo, vt autem communicat eſſentiam, eſt idem cum illo; ergo referri non eſt communicare. Confir. 2. quia ſpiratio actiua nõ poteſt dici relatio; nam Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum, vt conſtituti per proprias relationes, & nõ conſtituti per relationem ſpiratoris; nam ſequeretur, vel ſpiratorem eſſe nouum ſuppoſitum, vel Patrem & Filium identicè, & nõ formaliter conuenire in productione Spiritus S. ſed hac doctrina Areſij 1. de Gen. diſp. 5. q. 39. ſect. 4. ad 2. non diſtinguit in relationibus diuinis rationem quaſi prædicamentalis relationis à traſcendentali, nam ex traſcendentali habet, vt ſit via, & productio, vt fusè dicitur in materia de Trinitate, vt Zuñica diſp. 3. de Trin. d. 23. & 4. Ruiz. diſp. 83. ſect. 2. & diſput. 90. ſect. 1. & 2. neque diſtinguit productionem à communicatione. *Zunigá. Ruiz.*

Reſp. 3. Suar. 1. p. tr. 3. lib. 6. quem ſequitur Zuñica diſp. 2. d. 14. m. 2. aſſignando plures rationes diuerſas. Ego Reſp. diuerſam eſſe rationem, quia productio in diuinis, vel formaliter eſt ipſa relatio, vel actus immanens, at vtrũque eſt in producente, vt fusè dicetur in 1. p.

Dices 2. creatio, quæ eſt actio tranſiens eſt in Deo; ergo etiam aliæ actiones. Reſp. negando antecedens, vt alibi oſtendemus. 68 *2. Inſtantia.*

3. Inſtantia. Dices 3. ex D. Tho. qui pluribus in locis aſſerit actionem eſſe in agente, vt refert Flandr. & Ferr. loc. cit. Reſp. Ferr. cum à D. Tho. nũc dicatur actionem eſſe in agente, nunc vero negatur eſſe formam agẽtis, debet explicari. Primo, quod loquatur nunc de actione immanente, quæ eſt in agente, nunc de tranſeunte, quæ nõ eſt in agente. Secundo, quod loquatur de relatione connotata, quæ eſt in agente, vt 1. d. 40. q. 1. ar. 1. ad 1. & q. 8. de potent. ar. 2. & 2. d. 40. q. 1. ar. 4. ad 1. vel loquitur de inhærentia impropria, quæ eſt per denominationem, vel de inexiſtentia quo ad efficaciam tantum, vt ſecũdum Thomiſtas actus diuinæ voluntatis, vel Angelicæ. *Soluitur.*

69 *4. Inſtantia.* Dices 4. quia ſequeretur creaturã poſſe eſſe ſine actione Dei, quia actio ſi eſt in ipſa creatura, eſt modus eius, atque adeo poſſet creatura ab ipſa ſeparari. Reſp. negando conſequentiam, quia ad cognoſcẽdam diſtinctionem aliquorum ſatis eſt, quod in aliquibus poſſit eſſe ſeparatio; vnde cum forma poſſit ſeparari ab hac numero creatione; inde rectè infertur, creationem vt modum diſtingui à termino, etiã ſi ab aliquibus non poſſit ſeparari. Reſp. 2. etiã ſi terminus non poſſit eſſe ſine omni actione Dei, poteſt tamen eſſe ſine hac, vel illa. Reſp. 3. negando actionem eſſe modum termini inhærentem, ſed adhærentem. *Soluitur.*

QVÆSTIO X.

De termino actionis.

DE hac dicendum cum de termino motus. Nam licèt fortè non ſit eadem ratio motus, & actionis, quoad identitatem cum termino, eo quod actio includat formaliter dependentiam ab agente, nõ autem motus, vt notat Areſius 1. de gen. diſp. 5. q. 37. ſect. 3. tamen habent inter ſe maximam connexionem, quare faciliùs veritas cognoſcetur, ſi vtraque quæſtio ſimul tractetur. *Areſius.*

IN IV. LIBRVM DE PHYSICO AVDITV Textus explicatio, & diſputationes.

BREVIS EXPOSITIO TEXTVS Summæ primæ de loco.

Cap. 1. Affert rationes quibus oſtenditur locum eſſe, vel non eſſe.

AGit Ariſt. de loco, quia eſt vna ex paſſionibus, quæ conueniunt corporibus phyſicis, ſicut eadem ratione de infinito, quia vtrumq; conuenit ratione quantitatis ideo inquirendum an, quid, & quomodo ſit, nam eſſe patet quia ex cõmuni conceptu omnia entia, quæ exiſtunt, concipiuntur eſſe alicubi, ſicut non ens non eſt alicubi, nam vbi eſt Hircoruus, vel chimera? tum quia datur motus præcipuè localis pertinens ad phyſicum, cum ſit communis omnibus naturalibus, ergo & locus qui eſt terminus, ex quo patet locum non pertinere ad phyſicum, vt ſubiectum motus cum ſit immobilis, ſed vt terminum. 2 Oſtendit difficultatem in tractando de loco propter varias proprietates illius, præſertim cum ab antiquis nihil de eo ſit dictum. Nam tex. 3. cum locus recipiat corpus, vnum ex egreſſu alterius, videtur eſſe materia, & quid diuerſum à corporibus receptis. Exiſtens tex. 4 motu corporum naturaliũ oſtendit non ſolum eſſe, ſed habere quandam potentiã per quam attrahat ad ſe corpora, nam vnumquodque corpus fertur in ſuum locum ſine aliquo extrinſeco motore ſurſum, vel deorſum. Quæ tex. 5 ſunt locum differentiæ inter ſex ideſt dexterum & ſiniſtrum, &c. quæ ſunt in natura determinata ſecundum ſe, & non tantum reſpectu noſtri, nam quæ ſumuntur reſpectu noſtri, variantur ex noſtra mutatione, ita vt quod nunc eſt dextrum, vel ſurſum, eſſe poterit ſiniſtrum, & deorsũ, vt oſtendunt mathematica, quæ habent has differentias reſpectu noſtri, 3. tex. 6 probat exiſtentiã loci auctoritate veterum: nam qui vacuum affirmabant, locum eſſe, poſuerunt cum illud dicebãt eſſe locum carens corpore, & ideo rectè Heſiodus dixit prius fuiſſe factum chaos, tãquam locum cæterorum, tum terram, & alia, quia putabat omnia eſſe alicubi. Hinc tex. 7. colligit non ſolum locum eſſe, ſed etiam habere potentiam, & prioritatem dignitatis ſ. cum ipſum ſit ſine alijs, ac alia nõ ſine ipſo, pereuntibus enim locatis, non perit locus.

Tex. 2. · Tex. 3. · Tex. 4. · Tex. 5. · Tex. 6. · Tex. 7.

Deinde tex. 8. proponit dubitationes contra exiſtentiam loci, primo quia nõ poteſt eſſe natura diſtincta à corpore cum habeat tres dimẽſiones, neque eadem cum corpore, quia duo corpora non ſunt ſimul, vt ſunt locus, & locatum. 2 tex 9 ſi datur locus corporis, debet etiam dari locus ſuperficiei, lineæ, & puncti, nã ſicut ex ſucceſſione vnius corporis in locum alterius probatur dari locum corporis, ita etiam & locus ſuperficiei dari debet cum ſuperficies aeris ſuccedat in locum, in quo erat ſuperficies aquæ & cum ſit eadem ratio de alijs, ſequitur dari locum pũcti at hoc eſt impoſſibile, quia non poteſt differre à puncto, quia duo indiuiſibilia vnum efficiunt, atq; adeo, idem dicendum de alijs, atq; adeo etiam de corporibus, 3. tex. 10 quia non apparet quid ſit, non enim eſt neque

Tex. 8. · Tex. 9. · Tex. 10.

A elementum, neq; ex elementis, ſiue incorporeis, quia magnitudinem habet, ſiue corporeis, quia eſſet corpus, at corpus eſt in loco, & non eſt locus, alioqui corpus eſſet in corpore, 4. tex 11. quia ſi eſſet, maxime eſſet cauſa, nam conſtat non effectũ, at apparet non eſſe, neq; materiam, neque formã &c. 5. tex. 12. quia eſſet in loco ex Zenonis ratione, quia omne quod eſt, eſt in loco; atq; adeo dabitur proceſſus in infinitum, 6. tex. 13. quia ſequeretur non dari augmentationem, quia cum locus ſit æqualis locato cũ auctione locati debet augeri locus, at cum locus ſit immobilis, non poteſt augeri, ex his igitur patet dubitari nõ ſolum quid ſit, ſed etiam an ſit locus.

Tex. 11. · Tex. 12. · Tex. 13.

B Cap. 2. Afferuntur rationes, quibus dubitatur de quidditate loci.

CVm dubitatum ſit de exiſtentia loci: nunc tex 14. incipit dubitare de quidditate illius, & primo videtur eſſe forma, pro cuius probatione ait quod ſicut in alijs omnibus, aliquid dicitur per ſe tale, & aliquid per aliud tale, ita etiam alius locus eſt communis, vt cælum, in quo ſunt omnia mediate, alius proprius, in quo primo, & dicitur corpus quod immediatè continet, & quod nihil amplius continet, quare ſi locus eſt quod primo & immediatè continet vnumquodque corpus, neceſſario erit terminus, atq; videtur eſſe forma terminans magnitudinem, terminus autem eſt forma; ſed C ex alia parte videtur eſſe materia, quia vt tex 15. videtur eſſe quædam diſtantia diuerſa à magnitudine, ſub qua tanquam ſub forma continetur ſicut corpus contineri ſolet à proprio termino, & ſuperficie, at quod eſt tale, eſt materia. Confir. quia ſi à corpore ſpherico mente remoueas terminum, & qualitates, nihil relinquitur, niſi materia prædicta quantitate interminata, ergo diſtantia accepta cum interminatis dimenſionibus, quia eſt receptiua determinatarum magnitudinum, eſt materia. Hinc Plato dixit idem eſſe locum, & materiam, nam receptiuum eſſe idem ac locum dixit in D Timeo & in ſermonibus non ſcriptis, vnde tex. 16. ait ſolum Platonem ex his, qui locum eſſe dixerũt, definiſſe quid ſit. Deinde tex. 17. oſtendit nec formam, nec materiam eſſe, quia hæc non ſunt ſeparabilia à compoſito, in quo ſunt ſiue compoſiti corruptione, at locus ſeparatur à locatis, abſq; horum corruptione, vnde etiam fit, neq; eſſe partem intrinſecam, neq; accidens intrinſecum, quia accidens non eſt ſeparabile à ſubiecto, in quo eſt, vnde fit vt locus potius videatur eſſe vt vas, nam vas eſt locus potens transferri & ſimul cum re contenta, & non eſt pars huius. Hinc etiam tex 18 infert non eſſe formam, quia forma non eſt ſeparabilis, vt locus, neque eſſe materiam quia locus continet, cum materia contineri, & regi ſoleat à forma: vnde E digrediendo, ait male Platonem dixiſſe ideas, & numerum non eſſe in loco, quia omne participatum eſt in alio vt in loco, & participãs ſiue ſit paruum & magnum ſiue materia, eſt locus, vt ait in Timeo, 3. tex. 19. quia ſequeretur locum non eſſe terminum motus, at terminus hic habet differentias ſurſũ &c. ſed hæ non conueniunt materiæ, & formæ, quia locus ſurſum &c. eſt extra id, quod ad locum mouetur, & non ſic materia, & forma: lo-

Tex. 14. · Tex. 15. · Tex. 16. · Tex. 17. · Tex. 18. · Tex. 19.

cus autem non eſt, vbi non ſunt hæ differentiæ. 3. Tex. 20. tex. 20. ſi eſt materia, & forma, tunc ſequitur locũ eſſe in loco, quia omne mobile ſecundum locum, eſt in loco, & materia, & forma ſunt mobilia, ad Tex. 21. motum. ſ. corporum, ergo. 4. tex. 21. quia materia eſt incorruptibilis, at locus eſt corruptibilis, quia locus in quo erat aer, qui conuertitur in aquam, corrumpitur, cum aqua ob minorem extenſionem Tex. 22. non poſſit occupare eundem locum. Vnde tex. 22. concludit patere rationes, ab quas dubitatur de quidditate, & exiſtentia loci.

Difficultates Textuales.

PRima Difficultas quomodo inueſtigat exiſtentiam loci, cum notum ſit locum eſſe.

Reſp. etiam ſi notum id ſit, tamen dialecticè dubitat inueſtigando in quo genere rerum ſit, vnde ſumi poteſt dubitatio de exiſtentia loci, ſicut dubitari poteſt de motu, licet notum, ſit, motum eſſe, vt optime Auer.

2. Diffic. qua ratione probat omnia entia eſſe, in loco ex eo, quod nõ entia non ſunt in loco.

Reſp. 1. Ibi claram eſſe fallaciam conſequẽtis, quia augumentatur à negatione ſuperioris, ad affirmationem, vt ſi dicatur quod non eſt animal, non eſt homo, non tamen ſequitur, ergo omne animal eſt homo. patet. n. multa eſſe entia, quæ non ſunt in loco.

Reſp. 2. Habere vim ex ſuppoſitione antiquorum, qui nullum aliud ens agnoſcebãt præter corporalia, atq; adeo, ſicut incorporalia nõ ſunt entia, ita neque ſunt in loco, contra vero corporalia.

Reſp 3. An incorporalia ſint in loco infra dicetur.

3. Diffic. Quomodo motus localis dicatur communiſſimus.

Reſp. ex Auer. primo reperitur in omnibus, in quibus ſunt alij motus, at cælo conuenit localis, & non alij motus. 2. Quia non eſt corpus naturale, quod non ſit particeps motus localis, nam totus mundus & terra mouentur ſecundum partes. 3. Eſt prior, tempore alijs, quia eſt perpetuus, et continuus. 4. Eſt cauſa aliorũ, quia generatio, corruptio & augmentatio non eſt ſine alteratione, et hæc non ſine applicatione agentis & paſſi.

Ex Veneto, et Burl. t. 5. Not. 8. *4. Diffic. Cur t. 4. dicat ſurſum & deorſum eſſe loci partes & ſpecies, & reliquæ differẽtiarum ſex.*

Reſp. Venet. locum habere partes quæ ſunt tum ſubiectiuæ, ſeu ſpecies, & hæ ſunt duæ. ſ. ſurſum, & deorſum tũ partes quantitatiuæ, quæ ſunt etiam ſpecies, & hæ ſunt ſex. ſ. deorſum ſurſum dextrum ſiniſtrum ante & retro, quibus additæ aliæ duæ, quæ ſunt ſpecies tantum, erunt octo. Nam locus poteſt conſiderari tripliciter, 1. vt dicit reſpectum ad totum, & ſic ſunt duæ ſpecies tantum. 2. vt dicit tantum reſpectum ad partem, & ſic ſunt ſex ſpecies, quæ etiam ſunt partes quantitatiuæ, 3. vt indifferenter dicit reſpectum ad totum & partes & ſic ſunt octo, quia eſt duplex deorſum, & duplex ſeorſum.

Dices. Locus eſt ſuperficies, at hæc eſt ſpecies athoma. Reſp. Burl. concedendo, vt locus A *accipitur pro ſuperficie, ſecus autem ſi pro corpore locante, vel virtute præſeruatiua; ſed cõtra; quia Auer. ait loci definitionem difficile cognoſci, eo quod locus dicitur multipliciter, at definitur per ſuperficiem. Reſp. 2. Venet. quod ſicut ſcientia non eſt ſpecies vltima, etiam ſi non ſit niſi, in homine, quæ eſt ſpecies ſpecialiſſima, ita locus eſt genus, quia dixit reſpectum, continentiæ, & propinquitatis, licet hic reſpectus non ſit niſi in ſuperficie, quæ dicitur materialiter, ſicut reſpectus formaliter.*

Dices 2. Qua ratione concauum Lunæ dicatur ſimpliciter ſurſum, cum ſupra Lunam ſint alia corpora. Reſp. non dici ſimpliciter ſurſum, quia hoc eſt concauum vltimæ ſpheræ B *maxime diſtans à centro mundi, ſed dici ſimpliciter ſurſum in ſphæra elementorũ reſpectu locorũ elemẽtorũ mediorũ. Dices 3. poteſt Deus facere corpus contiguum huic mundo, & illud mouere, ille motus eſſet ad locum, & tamen ad nullam ſpeciem loci. Reſp. Venet. non eſſe localem actu, quia non eſſet in loco, nec ad locum, nec circa locũ, ſed in potẽtia, ſed an bene infra.*

5. Diffic. An hæ differentiæ loci ſint ex natura Dei in vniuerſo.

Reſp. Ariſt. tex. 5. eſſe ex natura rei, quia quæ ſunt reſpectu noſtri, non manent ſemper eædem in eodem, vt patet, ſed huiuſmodi ſpecies ſemper manent in mundo, qualitercunque C *nos mutemur, nam hæ non ſunt in qualibet parte mundi, ſed in determinatis partibus, nã ſurſum ſemper eſt in loco ad quem mouetur ignis, & deorſum, ad quem mouetur terra, quæ loca non differunt tantum ſitu, ſed etiam virtutibus naturalibus diuerſarum rationum.*

Dices ſi ſunt in mundo, vel vt eſt animatũ & non quia ſic omne animatum haberet illas differentias, cum tamen plantæ non habeant, niſi ſurſũ & deorſum vel vt inanimatum, & neq; ex Auer. com. 5. quia ibi non ſunt niſi ſecundum exiſtimationem, vt Burl. t. 5.

Reſp. Eſſe in vniuerſo, vt animato non ſimpliciter, ſed tali aĩa ſenſitiua, vel intellectiua, D *vt colligitur 3. phy. t. 34. 2. cæl. 9 ſed nos alibi.*

6. Diffic. An corpora mathematica ſint in loco.

Reſp affirmatiue, quia ſunt quanta, non tamen determinant ſibi locum ſurſum, vel deorſum ſicut, neq; determinant ſibi qualitatem aliquam ſenſibilem.

Dices phyſicus conſiderat quantitatem, quæ eſt ens mathematicum, ergo ens mathematicũ eſt naturale, quia phyſicus non conſiderat niſi naturalia, ergo habet diſſerrẽtias poſitionũ. Confir. quia impoſſibile eſt aliquod vendicare ſibi genus, & nullam ſpeciem ſub genere, quia alioqui eſſet genus extra ſpecies.

E *Reſp. 1. Aliud eſt res naturalis, et mathematica. aliud quantitas naturalis, & mathematica, quia illa inter ſe differrũt, vt infra, Hæ aũt non, quia eadem eſt quantitas, linea &c. naturalis, & mathematica, quæ conſideratur à phyſica & mathematica. ſed diuerſa ratione, quia phyſicus agit de illa, vt affecta qualitatibus ſenſibi-*

ſenſibilibus, at mathematica, vt abſtrahit.

Reſp. 2. Rem naturalem accipi dupliciter. 1. obiectiuè, i. pro omni eo, quod eſt coniunctum cum re naturali, & ſic omne quod conſiderat phyſicus eſt naturale, ſed hæc non determinat ſibi certas differentias loci, 2. formaliter & dicitur quod includit in ſe principiū motus &c. & ſic res mathematicæ non ſunt naturales, atq; ideo non determinant ſibi certam ſpeciem loci.

Ad Confir. Reſp. Mathematica à parte rei exiſtentia ſicut non poſſunt eſſe niſi in corpore naturali, ita neq; niſi in loco determinato, ſed ſicut dicūtur talia per abſtractionem intellectus, ita vt ſic non determinant ſibi certum locum, ſicut hæc quantitas non determinat ſibi certam figuram, licet non exiſtat ſine determinata figura.

7. Diffi. Quomodo hæ differentiæ poſitionum ſint diſtinctæ.

Reſp. 1. Burl. in Rebus animatis anima ſēſitiua, reperiuntur ſex differentiæ diſtinctæ ex natura rei, at in rebus inanimatis reperiuntur ſecundum exiſtimationem, etiā ſi ſint corpora naturalia, nam denominantur dextra, vel ſiniſtra &c. in ordine ad nos, vel cælum, vnde cuilibet tali parti poſſunt indifferenter conuenire illæ differentiæ.

Reſp. 2. Has differentias non eodem modo conuenire, nam ſurſum & deorſum inueniuntur in mundo, vt ſunt partes, & vt ſunt vbi at reliquæ reperiuntur ſolum, vt ſunt partes, quia in mūdo ſunt duo loca extrema completa, quæ non ſunt partes aliorum locorum; ſed dextrum & ſiniſtrum, Ante, & Retro non ſunt loca totalia, ſed partes locorum, & hinc fit vt naturalia non moueantur ad illa loca naturaliter, vnde hæ differētiæ ſunt diſtinctæ realiter vt ſunt partes, & vt ſunt vbi totalia, at ſurſum & deorſum diſtinguitur & vt sūt partes mundi, & vt ſunt vbi totalia, nam dextrū, & ſiniſtrum, Ante & Retro ſunt partes loci, nam vna determinata pars Lunæ eſt dextera, altera ſiniſtra, vna pars concaua ante, altera retro, & tota cōcaua ſuperficies eſt ſurſū, et tota eſt deorſū, ſed vna pars terræ, quæ eſt verſum dextram cæli partem, eſt dextera, & ſic de alijs.

Dices in cælo ſicut dextram &c. ſunt determinatæ partes, ita ſurſum, & deorſum: non. n. quælibet pars orbis eſt ſurſum, ſed determinata 2. cæl. t. 38. Reſp. Burl. cælum poſſe conſiderari dupliciter, primo, vt eſt pars principalior vniuerſi animata & ſic habet ſurſum & deorſum in partibus determinatis, ſicut alias differentias poſitionum. 2. vt eſt terminus motus & ſic in illo non eſt niſi ſurſum, & eſt in toto cælo; ſicut deorſum in terra, vnde in cælo eſt duplex ſurſum vnum, quod eſt pars ſurſum, ad quod eſt motus, & alteram eſt ipſum ſurſum, quod eſt terminus motus & hoc ſurſū dicitur locus, illud autem dicitur pars, at aliæ differentiæ ſolum ſunt partes, & non loca, quod explicatur exemplo animalis, in quo ſunt hæ differentiæ partes diſtinctæ ſeu ſunt diſtinctæ vbi, quæ ſunt partes vnius vbi totalis exiſtentis A *in toto animato, ita dicendum in cælo, quod habet ſuum vbi totale, vt eſt animatum, & habet partes vbi, quæ ſunt partes totius vbi, & præt. quia totū. i. cælū eſt pars vniuerſi cōtinēs mundum inferiorem, ſic eius ſuperficies concaua eſt locus ſurſum, qui diſtinguitur à ſurſum cæli quod eſt pars, nam pars cæli circa polum meridianum eſt ſurſum partiale, at tota concauitas eſt ſurſum quod eſt locus.*

8. *Diffic. Quomodo ratio, qua prob.* corpus nō eſſe in loco, *quia* punctus eſſet in loco, *habet vim.*

Reſp. Habere vim ex cōceptu vulgari, quod ſicut locus dicitur, quia eſt receptaculum corporis, ita quia eſt receptaculum ſuperficiei li- B *neæ & puncti, dicetur horum locus at locus pūcti non poteſt dari, quia locus eſt diſtinctus à locato, ſed punctus ſuppoſitus puncto non diſtinguitur ab illo, ſed eſt idē, ergo eſſet locus ſui ipſius, quę ratio habet vim ex doctrina Auer. Burl. & Venet. quia in quātitate mathematica non eſt diſtinctio inter contigua, & continua, ſed hæc differentia eſt ſolum in naturalibus, quia ablatis formis, & accidentibus duorum contiguorum ſtatim fierent vnum, ſicut ſunt duæ partes aquæ inuicem approximatæ.*

Continuum à contiguo non diſtinguitur ex natura quantitatis, ſed ratione ſubiectorum naturaliū in quibus eſt quantitas.

Dices. Non rectè ſequi ꝙ ſicut ex motu corporis, corpus eſt in loco ſibi adæquato, ita ex motu indiuiſibilium colligitur hæc eſſe in C *locis ſibi adæquatis, quia corpus cum moueatur per ſe, eſt in loco per ſe; at illa vt mouentur per accidens, ita ſunt in loco per accidens ſcilicet ratione corporis, in quo eſt corpus per ſe. Reſp. Burl. ex Auer. in re non habere vim, ſed ad hominem ſecundum famoſam exiſtimationem, quod indiuiſibilia acquirant per motum, loca ſibi adæquata, de quo nos alibi, neq; corpus per ſe motū eſt de prædicamento quantitatis, quia hæc cū ſit accidens, mouetur niſi per accidens, ſed eſt de ſubſtantiæ prædicamento.*

Dices. Sicut corpus eſt locus ratione ſuperficiei, ita debet locari ratione eiuſdem, ergo ſu- D *perficies per ſe eſt in loco. Reſp. negando conſeq. quia locatur ratione totius, quia vbi fluens à loco eſt in toto corpore ex Veneto, & ideo cætera omnia ſunt in loco per accidens.*

Dices 2. Quomodo ex duobus indiuiſibilibus fit vnū. Reſp. Venet. nō fieri vnū per idētitatem quod vnū fiat aliud. i. A. fiat B, vel cōtra ſed ex vtroq; fit tertiū, at inſtant, ergo illa duo corrūpūtur, & tertiū generatur, & neq; quia nō datur generans, & corūpens, cū quantitas non ſit actiua. Reſp. Venet. quod ſicut partium motus aliæ à motore generantur, & aliæ corrūpuntur propter repugnantiam ad eſſendum ſimul ex natura motus, ita corruptio & generatio indiuiſibilium fit à ſegregante ea a natu- E *ralibus corporibus, vel copulante ea, propter repugnantiam illorum ad eſſendum ſimul ex natura continentiæ, ratione cuius illis repugnat immediatio.*

9. *Diffic. Quomodo tex. 31. negatur locum eſſe finalem cauſam.*

Reſp.

Reſp. Locum propriè non eſſe aliquam cauſam, ſed habere ſimilitudinem cum cauſis, quia non eſt propriè materia cum non componat, ſed eſt ſimilis, quia eſt indifferens ad omne locatum recipiendum, neq; eſt forma, quia corrumperetur cum mutat locum, & omnia, quæ mouentur ad eundem locum, eſſent eiuſdem ſpeciei, ſed eſt ſimilis, quia continet, & quia eſt determinati ſitus, ſicut forma eſt determinatæ ſpeciei, neq; efficiens, quia eſt terminus, ſed eſt ſimilis, quia trahit, neq; cauſa finalis, quia hæc habet rationem boni. locus autem, vt ſic nō habet rationem boni, quia dicit ſuperficiem, & relationem continentiæ, ſed eſt ſimilis, quia eſt terminus motus, licet extrinſecus. Dixi locus, vt ſic &c. quia locus elementorum habet rationem boni & cauſæ finalis reſpectu illorum, ſed hæc habet, vt naturalis eſt, nam locus innaturalis per indifferentiam, vt dicitur motus reſpectu cæli, vel per violentiam, vt ſurſum reſpectu grauium, non habet rationem boni, reſpectu illorum, atq; adeo neq; rationem cauſæ finalis ex Veneto & Auer. t. 11.

10. *Diffic.* An locus proprius, & per ſe ſint idem, & locus communis, & per accidens.

Reſp. Negatiue primo quia concauum Lunæ eſt locus per ſe ignis, immo per ſe primus, & tamen non eſt proprius eius, ſed communis elementis alijs, quæ continet, quorum nullum eſt pars vel paſſio ignis.

Reſp. 2. Aqua eſt locus communis piſcium cum contineat multa alia, & tamen nō eſt per accidens, ſed per ſe illorum, quia non locat illos ratione alicuius alterius loci extrinſeci.

Reſp. 3. Triplex eſt locus, vnus per ſe primus, & dicitur ſuperficies immediatè, & adæquatè locans corpus. v.g. lapidem, ſecundus per ſe non primus, qui locat ratione loci alterius, ſed ſibi intrinſeci, vt aer dicitur locus lapidis ſignati ratione ſuperficiei tangentis lapidem.

3. Locus, per accidens, qui locat ratione loci alterius ſibi extrinſeci, vt elementum ignis dicitur locus prædicti lapidis, quem locat ratione aeris contenti in igne.

Reſp. 4. Ly per ſe & accidens accipit. t. 14. tanquam oppoſita immediatè, quare ly per ſe accipitur pro ly per ſe primo, & ly per accidens, quod locat ratione alterius ſibi intrinſeci ſiue extrinſeci.

Hinc patet omnem locum proprium eſſe per ſe, non tamen contra, vt concauum Lunæ eſt locus per ſe ignis, & non proprius.

2. Omnis locus per accidens eſt communis, nō cōtra; primum patet quia eo ipſo, quo eſt per accidens neceſſario locat plura. i. vnum per ſe, & aliud per accidens; ſecundū vero quia aqua eſt communis piſcium, non tamen per accidens alicuius illorum, quia locat piſces per ſuperficiem intrinſecam.

3. Eundem numero eſſe proprium, communē, & per accidens reſpectu tamen diuerſorum, vt patet ex concauo Lunæ, quod reſpectu totius ſphæræ elementaris, eſt proprius, reſpectu omnium elementorū communis, & reſpectu aquæ per accidens.

4. Locum proprium diuidi in per ſe primo, A & per ſe ſecundo, vt reſpectu ſphæræ elementaris cælum lunæ eſt locus proprius per ſe ſecundo, at concauum per ſe primo ignis, neq; locus per ſe alicuius eſt per accidens partium, niſi partium continuarum, nam reſpectu diſcontinuarum eſt per ſe, vt cælum reſpectu ignis, qui eſt diſcontinuus à cæteris corporibus ſphæræ elementaris. Dices an concauum lunæ ſit per ſe primo ſphæræ elementaris. *Reſp.* Venetus eſſe impoſſibile vnum locum eſſe proprium diuerſorum locatorum; tamen poſſe eſſe per ſe primo duorum locatorum, nam per ſe primo non eſt genus reſpectu proprij, neq; ly proprium, per ſe primo, & per ſe, habent ordinem inter ſe, nam non omnis locus per ſe pri- B mus eſt proprius vt dictum eſt de concauo lunæ, quod eſt locus per ſe primus reſpectu ignis, & non proprius & cælum lunæ eſt locus proprius totius ſphæræ elementaris, quia continet totam illam, & nihil aliud non pertinens ad illam, & tamen non eſt per ſe primo, quia continet illam ratione ſuæ ſuperficiei cōcauæ.

11. *Diffi.* quot fuerunt opiniones antiquorum circa naturam loci.

Reſp. Fuiſſe tres. Nam dixerunt eſſe materiam. Alij formam; alij eſſe ſpatium ſeparatum, ſeu dimenſionem inter latera corporis cōtinentis, nam putant ſex differentias prædictas loci, ſurſum &c. eſſe diſtantias quaſdam C indeterminatas in potentia ad recipiendum quæcunque corpora, per quæ recepta determinantur, & ideo dicebāt locum eſſe materiam, quia illæ dimenſiones ſunt indeterminatæ, ſicut eſt materia, ſed hæc ratio primo peccat per fallacia conſequentis, quia eſt ex puris affirmatiuis in 2. figura. 2. per fallaciā æquiuocationis, dum dimenſiones à materia inſeparabiles, quæ determinantur per formam confudit cū dimenſionibus ſeparatis, quæ non determinantur per formam locati, ſed per magnitudine continētis.

Dices quid intelligit Auer per dimenſionem. *Reſp.* Burl. intelligere profunditatem materiæ, quæ per diuerſas ſuperficies poteſt ter- D minari. *Reſp.* 2. Venet. intelligere corporeitatē de prædicamento quantitatis, cui inſunt tres dimenſiones. i. longitudo latitudo, & profunditas, quorum quælibet eſt ex interminata, & terminatur per ſuperficies; Vnde non accipitur formaliter pro extenſione, quantitatis continuæ, quæ eſt modus ſeu paſſio illius, ſed materialiter pro ipſa corporeitate, cui inſunt illæ tres dimenſiones, ſicut cum 3. phyſ. dixit Ariſt. eandem eſſe diſtantiam ab Athenis Thebas &c accipit diſtantiam materialiter.

12. *Diffic.* Quomodo forma eſt inſeparabilis à materia.

Reſp. Eſſe inſeparabilem per ſe, & per acci- E dens ſeparabilem, nam dupliciter poteſt eſſe ſeparatio, primo per ſe, quando .ſ. tranſmutatur forma de materia in materiam abſq; generatione, & corruptione alicuius corporis naturalis, vt locatum mutatur de loco in locū. & hæc ſeparatio eſt impoſſibilis, nam forma non poteſt aduenire materiæ, niſi ſed componendum ali-

aliquod ens naturale, 2. per accidens, quando ſit illa mutatio per generationem, vel corruptionem alicuius corporis naturalis, vt accidit in nutritione, per quã in animali ſemper corrumpitur aliqua pars, & alia generatur manente eadem forma numero, ita Aueroiſtæ, vbi notat Auer. com 18. locum ſeparari à locato ſecũdum opinionem ponentium vacuum, nam ſecundum Ariſt. non ſeparatur, ſed corrumpitur, quia corrumpitur illa ſuperficies ex trãſmutatione locatorum; Differt tamen à ſeparatione formæ, quia locus ſeparatur, à locato abſque corruptione locati, at non ſic forma. At Burl. nomine loci intelligi corpus locans, quod ſeparatur, & remanet, & ſi intelligitur ſuperficies, tunc ſeparatur ſecundum partem, vt locus aquæ eſt ſuperficies vaſis, & aeris, vnde ſi ſeparatur locatum, manet ſuperficies vaſis, licet corrumpatur ſuperficies aeris. Verum Venet. ait intelligi de loco vt ſic, qui non corrũpitur ex translatione locatorum, vt patet ex motu cælorum in proprijs locis, & cum aqua transfertur de vno vaſe in aliud, licet ex aliqua condictione aduincta corrumpatur.

13. *Diffic. Quomodo negat Ariſt. t. 20. locũ eſſe materiam & formam, quia hæc mouerentur ad locum, dum mouetur compoſitum.*

Reſp. Loqui de motu per accidens, nam cõſtat hæc non moueri per ſe ad motum compoſiti. At inſtabis, nõ eſſe abſurdum locum per accidens moueri ad locum vt patet de ſuperficie continentis. Reſp. etiam ſi locus poſſit moueri per accidens ad motum ſui ſubiecti, tamen id eſt raro. At materiam & formam moueri ad motũ compoſiti eſt ſemper: ſed non placet, quia accidens mouetur ſemper ad motum ſui ſubiecti: Ergo. Reſp. Ariſt. comparere compoſitũ in quo eſt materia & forma, cum locato in quo eſt locus, quia locus non eſt neceſſariũ, vt moueatur ad motum locati, & contra, at ad motũ cõpoſiti neceſſario mouetur materia & forma per accidens.

Dices quomodo vtitur propoſitione per accidens in demonſtratione.

Reſp. Burl. hanc propoſitionem, materia & forma mouentur per accidens ad motum cõpoſiti, *eſſe per accidens ſemper; ſed contra, quia Ariſt. vult eſſe ex propoſitionibus non ſolum neceſſarijs, ſed etiam per ſe, cuiuſmodi non ſunt, quæ per accidens ſiue raro, ſiue ſemper. Reſp. 2. Venetus illam propoſitionem eſſe per ſe, licet materia & forma moueantur per accidens, ſicut licet fortuna ſit cauſa per accidens, tamen illa propoſitio, qua enuntiatur cauſa per accidẽs de fortuna, eſt per ſe, neq; hæc propoſitio,* locus eſt in loco, *ingreditur demonſtrationem, quia eſt per accidens, nam accidit loco eſſe in loco, ſicut quod materia, & forma ſint in loco compoſiti, quia accidit compoſito eſſe in loco, vt cælo vltimo, quod non eſt in loco. Neq; Ariſt. cum ait, locum eſſe immobilem, negat mobilitatem per ſe, non autem, negat per accidens.*

A

Cap. 3. Quot ſint modi eſſendi in alio.

IN hoc capite Ariſt. ſternit ſibi viam ad cogno- *Tex. 23.*
ſcẽdam naturam loci, pro quo ſupponit varios
modos eſſendi in alio, primus eſt partis in toto, 2.
totius in parte, quia non eſt extra partes. 3. ſpecies
in genere. 4 genus in ſpeciebus, vel pars ſpeciei in
definitione eius. 5 vt forma in materia, & eius diſ-
poſitionibus, 6. vt Reſp. In Rege, tãquam in primo
mouente, & effectus in ſua cauſa. 7. vt in fine, quo
ſenſu dicunt animam eſſe magis vbi amat, quam
vbi animat 8. maxime proprie, vt in vaſe, & om-
nino, vt in loco, quia contentum eſt in contiẽte.

Cap. 4. Quærit an aliquid ſit in ſeipſo.

B

VT oſtendat nihil eſſe in ſeipſo, diſtinguit tex. *Tex. 24.*
24. dupliciter aliquid eſſe in ſeipſo, vno modo
per ſe primo, altero per aliud vt quantitas per ſe-
ipſam dicitur quanta, ſed per aliud colorata, vnde
concludit aliquid eſſe poſſe in ſeipſo, per aliud. i.
per partes, vt quando totum conſtat ex partibus,
quarum vna eſt in alia, tunc dicitur eſſe in ſeipſo,
ſic etiam dicitur homo albus ratione partis, quia
eſt albus ratione ſuæ ſuperficiei, & homo ſciens
ratione intellectus, vnde Amphora non eſt in ſeip-
ſa, neq; vinum, vt ſic eſt in ſeipſo, ſed amphora vi-
ni eſt in ſeipſa, quia vinum, quod eſt pars totius,
eſt in alia parte i. in amphora; At nihil poteſt eſſe
in ſeipſo primo per ſe tex. 25. Sed ratione partis, *Tex. 25.*
vt album eſt in corpore ratione ſuperficiei, in qua
C eſt primo albedo ſicut ſcientia in intellectu, & 2.
In homine, vt ſuſè explicat, & probat tex. 26 quia *Tex. 26.*
eidem conueniret recipi, & recipere, atque adeo
amphora eſſet vinum, & contra, at conſtet id eſſe
falſum, quare continens primo debet eſſe diuerſum
ab eo quod primo continetur. Deinde tex. 27. *Tex. 27.*
probat, neq; aliquid poſſe in ſeipſo primo ſecundũ
accidens, quia illud dicitur in alio ſecundum ac-
cidẽs, quod eſt in ipſo propter aliquid aliud, quod
eſt in ipſo, vt anima eſt in loco per accidens, quia
eſt in corpore, quod eſt in loco, ſed corpus nõ po-
teſt eſſe in ſeipſo ratione alterius, quod eſt in ipſo,
quia eſſent duo corpora ſimul, ergo corpus non
poteſt eſſe in ſeipſo primo ſecundum accidens.

Cap. 5. Soluitur dubium Zenonis de loco.

D

EX dictis oſtendit ſolui rationem Zenonis, nam *Tex. 28.*
non ſequitur dari proceſſum in infinitũ, quia
licet locus ſit in alio, vt forma in ſubiecto, non ta-
men vt in loco. Hinc tex. 29. locum neq; eſſe ma- *Tex. 29.*
teriam, neq; formam quia locus eſt velut vas loca-
ti, at vas non eſt pars contenti in ipſo, ſed materia,
& forma ſunt partes intrinſecæ compoſiti.

Difficultates Textuales.

PRima Diffic. Vnde ſumitur ſufficientia modorum eſſendi in alio.

Reſp. Sumi ex his capitibus, 1. quia omne E *vel eſt totum, vel pars, 2. cauſa vel cauſatum, ex primo vel eſt ſecundum totum, & partem realem, & habetur primum & 2. modus: vel ſecundum totum & partem rationis, & ſic habetur 3. & 4. At ex 2. cap ſumuntur alij 4. Nã vel eſt ſecũdum cauſam materialem & eſt. 5. vel effectiuam, & eſt 6. vel finalem, & eſt 7.*

vel

vel formalem, & eſt 8. quia continens eſt veluti forma contenti.

2. Diffic. An aliquid ſit in ſeipſo.

Affirmabant Antiqui, vnde dicebant locum rei non eſſe aliud ab ipſa re; quod probari poteſt ex modo, quo dicimus Deum eſſe in ſeipſo, quia non eſt extra ſeipſum, ergo ſimiliter quælibet res, quia non eſt extra ſe.

At mihi videtur dicendum, omne ens eſſe in ſeipſo negatiuè, quia non eſt extra ſeipſum: At vero nō quodlibet eſt in ſeipſo poſitiue, niſi ratione ſuæ partis, nam modus eſſendi poſitiuus exigit diſtinctionem inter extrema, at idem nō diſtinguitur à ſeipſo adæquate, ſed inadæquatè ſumpto, nam pars diſtinguitur à toto, & de hoc modo eſſendi Ariſt. doctrina intelligenda eſt, cum ait aliquid eſſe in ſeipſo ſecundum aliud, quia totum denominatur à diſpoſitione partis, vt homo dicitur eſſe in aqua, in qua habet pedes. Hæc autem denominatio, vel eſt ſimpliciter vel ſecundum quid, nam ſi diſpoſitio illa eſt propria partis, tunc denominat ſimpliciter totum vt homo dicitur ſimus ex ſummitate naſi, vel criſpus ex capillis: ſi autem eſt communis cæteris partibus, tunc denominat ſecundum quid vt æthyops dicitur albus non ſimpliciter, ſed ſecundum dentes.

3. Diffic. Quomodo Amphara vini eſt in amphora vini.

Reſp. Ariſt. eſſe id verum inadæquatè, nam ly amphora in ſubiecto ſupponit pro vino, & in prædicato ſupponit pro amphora, & quia vinum eſt in amphora, ideo verum eſt amphoram vini eſſe in amphora.

4. Diffic. Qua ratione negatur album eſſe in corpore primo, quia eſt ratione ſuperficiei, cum hæc non ſit pars corporis.

Reſp. Id dici exemplariter ex ſuppoſitione ab aliquibus ex antiquis conceſſa ſ. ſuperficiē eſſe partem corporis, cum componatur ex indiuiſibilibus, & colores eſſe ſolum in ſuperficie, iuxta illud, color eſt extremitas perſpicui in corpore terminata, tamen verè vtrunq; eſt falſum, vt alibi oſtenditur.

5. Diffic. Quomodo probatur nihil eſſe in ſeipſo primo.

Reſp. Probari 1. inductione, quia non eſt in ſeipſo, vt pars in toto, vel contra, neq; vt ſpecies in genere, vel contra, neq; alio modo ex narratis, ergo. At inquies hinc ſequitur, nihil eſſe in ſeipſo ratione partis, quia hic modus nō eſt numeratus inter prædictos octo. Reſp. fuiſſe numeratum, quia ſi eſt continuum, non eſt in ſeipſo, vt totum in partibus, ſed vt pars in toto, nam dicitur eſſe in ſe ratione partis, ſed in diſcontinuis eſt eo modo, quo locatum eſt in loco.

2. Illud conuenit alicui per ſe primo, quod conuenit illi, vt tale eſt. quod autem non conuenit inquantum tale, non conuenit primo, vbi Aegidius ait hanc primitatem inuoluere, vt cæteris conueniat per ipſum, et non illi per alterum ex primo Poſt: ergo nihil eſt primo in ſeipſo, quia nulli inquantum idem conuenit eſſe in ſeipſo, tum quia alia eſt definitio rei exiſtentis in alio nam eſt recipi, alia eius, in quo A *eſt aliud, nam eſt recipiens, tum quia ex vi primitatis nihil poteſt eſſe in ipſo, niſi ſit ipſum, atq; ſi amphora vini eſſet primo in ſeipſa, ipſa primo vinum non poſſet eſſe in amphora, niſi eſſet amphora; ſed ex doctrina Aegid. ſequitur nullum habens partes poſſe eſſe in alio primo, quia quidquid eſſet in illo, deberet eſſe totum, cui conuenit primo. Vnde Burl. ait duplicem eſſe primitatem, vnam adæquationis, quæ eſt inter extrema conuertibilia, & non eſt neceſſaria ad hanc quæſtionem, alteram oppoſitionis, & eſt in illo, quod non eſt per alterum, ſed ſeipſo, & de hac loquitur hic, ſed Venetus, neq; recipit explicationē primitatis adæquationis, nam putat non eſſe neceſſarium ad* B *hanc primitatem, vt de quocunq; verificatur vnum, verificetur aliud: nam viſibilitas primo conuenit colori, & tamē motus eſt viſibilis, & non eſt color. Vnde ait ſufficere, vt prædicatum illi inſit, et non per aliud, ſed de hac re nos alibi.*

6. Diffic. Quod ſint modi eſſendi in loco.

Reſp. Ex Auer. quædam per ſe eſſe in loco per ſe, vt mobilia motu recto, vt grauia, & leuia, tum quia continentur in alio ratione ſui, tum quia exigunt determinatum locum. Quædam per accidens ſunt in loco per accidens, tum quia ſunt in loco ratione ſubiecti, tum quia ex ſe non determinant ſibi locum vt ſapores, colo- C *res & ſimilia accidentia, quædam per ſe ſunt in loco per accidens. Vt cæli, nam cum quodlibet illorum moueatur localiter, eſt per ſe in loco, & quia eſt in loco ratione centri, dicitur eſſe in loco per accidens, quædam per accidens ſunt in loco per ſe, vt orbes planetarum, nam quilibet eſt per ſe, quia ratione ſui continetur in alio, & eſt per accidens, quia accidit cuilibet illorum contineri in alio, nam quilibet non minus moueretur localiter, & quieſceret ſine orbe continente, quam nunc ſit per ſe in loco & moueatur vltima ſphæra, vbi Not. ly per ſe poſſe determinate ly eſſe, & ly locus, nam aliud eſt aliquid eſſe per ſe in loco: aliud eſſe in loco* D *per ſe, nam ſicut datur eſſe per ſe, vel per accidens in loco, ita datur locus locans per ſe, & per accidens, vt Venet. t. 45.*

7. Diffic. Quomodo aliquis locus eſt per ſe primo duorum locatorum.

Reſp. Si ly primo ſit determinatio ly duorū locatorum, & eſt impoſſibile, quia duo non poſſunt eſſe æquè primo in aliquo loco. Sed ſi ſit determinatio ly locus & ſic eſt verum, quia concauū Lunæ ratione ſui, & ratione alterius eſt locus duorum, neq; tamen hinc ſequitur totum elementum per ſe primo eſſe in concauo, ſed ratione ſuæ partis ſ. ignis, atq; adeo per accidens, ignis vero eſt per ſe primo, ſicut per E *accidens dupliciter ſumitur primo, vt opponitur ei, quod eſt primo, & ſic concedit aliquid eſſe in ſeipſo per accidens 1. ratione partis, 2. vt opponitur ei, quod eſt per ſe, & ſic nihil eſt in ſeipſo per accidens, quia id, quod conuenit alteri ratione partis conuenit per ſe, non. n. grauia, & leuia mouentur per accidens etiam ſi*

mouean-

moueantur per aliud, ſed dicuntur moueri per ſe, at ſedens in naui mouetur per accidẽs quia mouetur ad motum alicuius extrinſeci, & hoc modo nihil eſt in ſeipſo per accidens, quia eſt per partem ſui.

8. *Diffic. Quot modis aliquid dicitur in loco per alterum.*

Reſp dupliciter. Dici 1. ex cõtinẽtis parte, & habitudine, & ſic omne, quod eſt in loco per alterum, eſt in loco illius, vt anima eſt in loco corporis. 2. ex parte & habitudine contenti, vti homo eſt in aqua per pedes, & ſic cœlum eſt in loco per centrum ſeu terram, quæ eſt in aqua, vt in loco, in qua tamen non eſt cælum.

Cap. 6. Explicantur quædam propoſitiones, ex quibus cognoſcitur natura motus.

EXplicauit hucuſq; quid non ſit locus, nunc incipit explicare quid ſit, pro quo ſupponit tex. Tex. 30. 30. Locum continere locatum. 2. nihil eſſe locati, 3. primum ſeu proximum eſſe æqualem locato 4. locum nõ dari ſine aliquo locato, ſed ab vnoquoq; eſſe ſeparabilem 5. omnem locum habere ſurſum, & deorſum, quia omne corpus corruptibile, vel eſt ſurſum, vel deorſum. 6. vnumquodq; corpus. ſ. corruptibile naturaliter ferri, & quieſcere in proprio loco. Tex. 31. Hinc tex. 31. Docet inueſtigandã definitionem loci, quæ habere debet 4. conditiones. 1. vt oſtendat quidditatem. 2 vt per illam ſoluantur omnes dubitationes, quæ oriuntur circa locum 3. vt ex illa manifeſtentur omnes proprietates loci. 4. vt oſtendat cauſas omnes quibus dubitationes de loco fieri poſsũt, ita n erit optima definitio. Tex. 32. Deinde tex. 32. 1. docet occaſionem inquirendi locum fuiſſe motum localem, qui eſt in triplici genere, nam aliud eſt latio, aliud augmẽtum, aliud decrementum: nam cum his eſt coniuncta mutatio loci. 2. Alia moueri per ſe, alia per accidens, & ex his alia actu mouentur per accidens, ſed ſunt in potentia, vt moueantur per ſe, vt partes corporis, & clauus in naui dum ſunt in toto mouentur per accidens, ſed ſeparata à toto, mouentur per ſe; Alia vero nunquam poſſunt moueri per ſe vt accidentia, quæ à ſubiecto ſeparari nequeunt. naturaliter. Tex. 33. 3. tex. 33. Locus alius communis, qui non immediate continet locatum, alius primus, ſeu immediatus. i. in quo locatum eſt immediate, & hic eſt æqualis locato, & huius naturam inquirimus. 4. Tex. 34. te. 34. locus debet eſſe diuiſus a locato, nam ſi continens non eſt diuiſum à contento, ibi contentum non eſt in illo, vt in loco, ſed vt pars in toto, ſed ſi corpus continens fuerit diuiſum, & tangens ratione vltimæ ſuperficiei, q̃ eſt æqualis locato, tunc erit locus proprius in quo primo eſt locatum, æqualitas autem erit ſecundum ſuperficies, ſecundum quas ſunt ſimul; probat autem locum nõ poſſe eſſe continuum cum locato, tum quia mouetur cum locato, vnde non poſſet eſſe terminus motus, ad quem locatum moueatur, tum quia tunc contẽtum eſſet vt pars in toto, vnde ex his patet quid ſit locus. ſ. eſſe ſuperficiem vltimam corporis continentis locatum.

Cap. 7. Hic colligit, & probat definitionem loci.

Tex. 35. IN hoc cap. probat tex. 35. eſſe ſuperficiem, quia locus vel eſt aliquid intrinſecum locato, vel extrinſecum ſi intrinſecum, erit materia vel forma, & A ex dictis patet nõ eſſe, ſi eſt ex rinſecũ vel eſt ſpatium vel ſuperficies, non primum, vt ſupra, & probat. tex 36 & 37 ſicut tex. 38. non eſſe materiam, Tex. 36. ergo eſt ſuperficies corporis continentis, dicit autem Tex. 37. corpus contentum, quod eſt mobile ſecundũ Tex. 38. lationem. Tex. 39.

Cap. 8. Oſtenditur alia via loci definitio.

PRimo tex. 40. Proponit difficultatẽ in cognoſcenda definitione loci, Tex. 40. nam videtur ex aliqua ratione eſſe materia, ex alia videtur forma, ex alia interuallum, cum manens immotum ſuſcipiat varia locata quæ mouentur, vnde fit vt loci rationem non habeant termini vaſis continentis, ſed ipſum interuallum medium, & vacuum. Hinc etiã Tex. 41. B fit vt difficilis etiam ſit inueſtigatio differentiæ loci, cum differat a vaſe, nam vas vt ſic trãſferri poteſt cum re contenta, non ſic locus, vnde differũt per immobilitatem & mobilitatem, quod vas ſit locus, qui transferri poteſt, & locus ſit vas immobile, & ſic Aqua, quæ vehit nauim, eſt potius vas quam locus, totus autem fluuius, quia eſt immobilis, potius habet rationẽ loci, quare locus erit continentis terminus immobilis primus, quam immobilitatem conuenire loco probat tex. 42. ex communi Tex. 42. conceptu, quo centrum, & concauam ſuperficiem cœli locum eſſe dicimus deorſum, & ſurſũ quia ſunt immobilia, ad quæ mouentur grauia & leuia quare locus erit ſuperficies continẽs, & hinc eſt vt locus ſit æqualis locato quia termini corporis continentis, & contenti ſunt ſimul. C

Difficultates Textuales.

PRima Diffic. t. 30. Quomodo locus eſt æqualis locato.

Reſp. Locum materialiter eſſe maiorem, quia corpus v. g. cœlum eſt maius igne & ignis aere: ſed formaliter ſumptum, eſſe æqualem, quia ſuperficies continens eſt æqualis.

Reſp. 2. Hanc æqualitatem non eſſe ſecundum omnem dimenſionem, quia locatum habet tres dimenſiones, & ſuperficies habet duas, quare eſt æqualitas ſecundum quid. i. ſuperficiem conuexam, quæ eſt primo locata, quia D *indiuiſibilia, vt ſic non faciunt maius.*

Reſp. 3. Hoc intelligi de loco, & locato proprio, & primo, quia inter hæc eſt æqualitas.

Dices, locus eſt ſuperficies continens ſuperficiem locatam, ergo eſt maior, quia alioquin, non eſſet ratio cur magis contineret, quam contineretur.

Confir. quia ſequeretur idem eſſe centrum duorum circulorum æqualium contra Euclidem, nam idem eſt centrum ſuperficiei cõuexæ ignis, & concauæ cœli, quæ tamen ſunt inter ſe æquales.

Reſp. 1. Negando conſeq. quia corpus naturale continet quamlibet partem eſſentia- E *lem, & non eſt maius aliqua illarum, ſed contra, quia licet non ſit maius ſecundum extenſionem, eſt tamen maius entitatiue, qua ratione continet partes, quia totum eſt perfectius qualibet parte.*

Reſp. 2. Superficiem concauam non contiNERE

nere

nere connexam ratione ſui, ſed ratione corporis continentis, & contenti, vnde Ariſtoteles ait eſſe ſuperficiem corporis continentis.

Ad Confir. ſecundum Mathematicos non poſſe dari idem centrum æqualium circulorum, quia abſtrahunt quantitatem à materia, atque adeo non poſſunt dari duo indiuiſibilia immediata, & conſequenter neque duos circulos æquales habentes idem centrum, at ſecundum phyſicos dari poſſunt duo indiuiſibilia immediata in duobus corporibus contiguis, atque adeo concedunt idem centrum duorum circulorum æqualium.

2. Diffic. Quomodo tex. 30. locus diſtinguatur à materia, quia eſt ſeparabilis, cum materia ſit incorruptibilis, & locus ſit corruptibilis.

Reſp. Aegidius materiam eſſe incorruptibilem ſecundum eſſentiam, & ſic ſeparabilem, at ſecundum exiſtentiam eſſe corruptibilem, & ſic inſeparabilem ab eo, cuius eſt materia, quia corrumpitur cum eo, At locus eſt ſeparabilis tam ſecundum eſſentiam, quam ſecundum eſſe, quia cum locus non ſit in locato, poteſt corrumpi locatum, manente loco & contra.

Sed contra ex Burl. quia implicat aliquid manere ſecundum eſſentiam, & non ſecundum eſſe, quia nihil poteſt exiſtere ſine ſuo eſſe ſeu exiſtentia.

Reſp. 2. Burl. locum eſſe ſeparabilẽ à locato, quia locatum poteſt manere in alio loco, & licet per illam ſeparationem locus corrumpatur, tamen accidens, quando corrupitur non corrupto ſubiecto, dicimur ſeparari; Vnde locus differt à materia, & forma, quia hoc compoſitum non poteſt manere ſine hac materia, & hac forma, ſed locatum hoc manet ſine hoc loco.

Sed non placet Veneto, primo locus eſt ſeparabilis à locato ſine corruptione illius, ſecundo quia hoc animatum durare poteſt per centum annos, & tamen hac materia propter continuum fluxum non durat per decem, manente eadem numero forma. Neque argumentum illius contra Aegidiũ habet vim, quia ex Aegidio duplex eſt eſſe, vnum eſſentiæ, alterum exiſtentiæ, quod eſt determinatum, & particularizatum, & illud habet à forma, nam ſicut materia per quantitatem acquirit modum quemdam extenſionis diſtinctum à materia, quantitate, & extenſione quantitatis, ita per formam acquirit modum quendam eſſendi determinatum, & particularizatum, quod non eſt materia, vel forma, ſed modus quidam materiæ ſubſtantialis, & non propriè ſubſtantia, vel accidens, vnde fit quod materia non poteſt manere ſine ſuo eſſe eſſentiæ, at ſicut poteſt eſſe ſine forma hac, ita ſine eſſe, quod habet ab hac forma, quod dicitur eſſe exiſtentiæ, non ſimpliciter, ſed determinatum, & ſecundum hoc eſſe, materia generatur, & corrumpitur, quæ doctrina, an ſit vera, alibi eſt examinanda.

Reſp. 3. Venet. locum ſeparari à locato,
A quia eſt extra locatum, & diuiſus à locato, at materia non eſt extra, ſed intra compoſitum, & ideo locus eſt ſeparabilis, non ſic materia, & forma.

3. Difficultas. Quomodo perfecta definitio dicitur illa, per quam cognoſcuntur omnia accidentia illius.

Negant hanc aliqui quia ex eo, quod homo diſiniatur eſſe animal rationale ordinatum ad fælicitatem, non poteſt reddi cauſa cur homo habeat peiorem odoratum, quam cætera animalia, neque cur habeat meliorem tactum, vel an habeat vnam formam vel plures, & an ſic vnius ſpeciei athomæ.

At contrarium docet Ariſtoteles tex. 31.
B quod Auer. intelligit primo de definitione completa, quæ datur per omnes quatuor cauſas, non autem de incompleta, quia omnia accidentia non conueniunt ſubiecto ex vi vnius tantum cauſæ, ſed plurium, vt v. g. homini eſſe diſciplinabile conuenit per formam, at viſibilitas per materiam, & eſſe generatiuum conuenit illi ex vi cauſæ efficientis, at eſſe Beatificabile per cauſam finalem.

2. De accidentibus proprijs, non communibus, quia communia non habent certam cauſam intrintrinſecam ſubiecto. Neque de omnibus proprijs, ſed conuertibilibus cum definito, quia hæc tantum poſſunt demonſtrari per
C definitionem completam.

3. Illas difficultates incidentes de re poſſe determinari per definitionem, quæ proueniunt ex ignorantia definitionis, non autem omnes difficultates ſimpliciter, vt rectè probat argumentum primæ opinionis.

4. Diffic. Cur cælum tex. 32. dicatur maximè eſſe in loco.

Reſp. Quia ſemper mouetur localiter, at ex motu locali cognoſcitur locus, magis, quam ex quiete, quia licet vtrunque ſignificet locum, cum ſint priuatiuè oppoſita, quæ ſunt circa idem, tamen magis motus facit cognoſcere locum eſſe, quia eſt quid poſitiuum,
D quies autem eſt quid priuatiuum. Neque quilibet motus hoc facit, vt patet ex motu alterationis, per quem non acquiritur locus neo formaliter, nec concomitanter, ſed id facit motus localis ſiue purus, & ſolitarius ſiue mixtus ſeu concomitans augmentationem, vel diminutionem.

5. Diffic. Cur Ariſt. diuidens mobile, ait aliud quidem per ſe actu.

Reſp. Quia inter illa, quæ mouentur per ſe actu, alia ſunt per ſe potentia, quod dicitur propter materiam, cui conuenit per ſe moueri, ſcilicet non ratione alterius, ſicut formæ per ſe mouere, at inquies, quod non
E eſt per ſe, non poteſt per ſe moueri, at materia non eſt per ſe, cum non ſit per ſe exiſtens.

Reſp. materiam ob id non moueri per ſe perſeitate tertij modi, ſed perſeitate quarti modi, tanquam id, cui conuenit per ſe moueri in potentia, nam illi primo tribuitur ratio

moven-

mouendi paſſiue, at compoſitum per ſe mouetur actu ideſt vt per ſe exiſtens, perſeitate tertij modi.

6. Difficultates. Quot ſunt conditiones loci.

Reſp. Eſſe tres 1. eſt continentia, & per hanc differt à vacuo, quod antiqui dicebant eſſe ſpatium inter latera vaſis. 2. eſt immediatio cum locus tangat locatum & per hanc differt locus proprius à communi 3. eſt diuiſio, & hæc communis loco proprio, & communi, ſed excludit formam, quia hæc non eſt ſeparata ab eo, cuius eſt forma, ſiue ſit ſubſtantialis ſiue accidentalis, nam finis continens alius eſt intrinſecus, & eſt forma ſiue partis, ſiue totũ, ſiue ſuperficies. Alius extrinſecus, qui eſt finis corporis continentis, vt concauum lunæ reſpectu ignis, & hic eſt duplex, ſcilicet cõtingens, & incontingens, ille dicitur, qui eſt immediatus locato, vt concauum lunæ reſpectu ignis, incontingens, qui eſt remotus, vt concauum reſpectu aeris.

7. Diffic. Quot modis accipitur locus apud philoſophos.

Reſp. Accipi octo modis, 1. pro corpore locante, quo modo Ariſt. dixit aerem eſſe locum aquæ. 2. pro ſuperficie corporis locantis, vt vbique Ariſt. 3. pro origine loci, vt centrum ab Auer. dicitur locus cœli. 4. pro vbi fluente à loco compoſito, quem locum compoſitum Auctor ſex principiorum vocat ſuperficiem ambientem, & ſic Auer. ait ſurſum, & deorſum eſſe partes ſubiectiuas loci, qui eſt vbi, ſcilicet pro vbi fluente à ſimplici loco, quem Auctor ſex princ. ait eſſe centrum, & de hoc vbi intelligitur illud Boetij dicentis, quod locus per omne corporis ſpatium diffunditur. 6. pro virtute præſeruatiua locati, quam Ariſtoteles vocat potentiam loci naturalis, & de hoc Porph. locus eſt principium generationis. 7. pro ſpatio attractiuo multorum, vt Platea eſt locus contractuum, & Patria dicitur locus ciuium.

8. Pro magnitudine ſubiecta alicui rei non occupanti ſpatium, circa quem maxime apparet oppoſitio ſui ipſius, vt ſuprema ſphæra dicitur locus Dei.

Deinde notat Burl. locum accipi pro ſignificato, & eſt aggregatum ex ſuperficie, & continentia. Secundo pro denominato, & eſt tantum ſuperficies talis, vnde ſuppoſitione ſimplici ſupponit pro aggregato, ſed perſonali pro ſuperficie, ex quo deducit locum ſupponens ſimpliciter in nullo eſſe prædicamento, at perſonaliter in prædicamento quantitatis, quod reijcit Venetus, quia ſic Pater, & alia relatiua in nullo eſſent prædicamento, immo nulla concreta accidentalia.

8. Diffic. Quomodo locus eſt ſuperficies, cum definiatur per ſuperficiem, & idem nõ definiat ſeipſum. Confir. vbi cauſatur effectiuè ex circumſcriptione loci, ſed non cauſatur ex circũſcriptione ſuperficiei, quia quantitas non eſt actiua. Confir. 2. Quia locus eſt terminus motus localis, vt patet ex nomine, ſed ſuperficies hæc non eſt terminus, motus localis, quia terminus debet eſſe intr:nſecus ſubiecto, cui eſt intrinſecus motus: at hæc ſuperficies non eſt intrinſeca ſubiecto moto.

Confir. 3. Quia corpora naturalia mouentur ad loca naturalia propter conuenientiam quam habent cum illis, vnde inter ſe ſpecie diſtinguntur, at hanc conuenientiam non habent cum ſuperficie, quæ in ſe eſt ſpeciei athomæ.

Reſp. Quod ſicut homo, qui definitur per animal, neceſſario eſt animal, ita illud, quod definitur per ſuperficiem, eſt ſuperficies, neque per hoc idem definitur per ſeipſum eodem modo conceptum, ſed diuerſo: vnde licet locus ſit ſuperficies, tamen non definitur per ſuperficiem conceptam, vt ſuperficiem, ſed conceptam, vt terminum continentis, atq; magis explicitè, ſicut homo definitur per animal rationale, quod eſt idem, ac homo, ſed magis explicitè.

Ad 1. Confir. Reſp. aliqui negando minorem, quia quantitas, licet non ſit actiua actiuitate alteratiua, & corruptiua contrarij, eſt tamen actiua ſpirituali motu, qualis eſt localis: ſed hæc non caret difficultate, vt alibi fuſius.

Ad 2. Motum localem habere duplicem terminum, intrinſecum vnum, & eſt vbi: extrinſecum alterum, & eſt locus, & quia vbi etiam dicitur locus, ideo acquirit duplicem locum.

Ad 3. Licet corpora naturalia non habeant maiorem conuenientiam eſſentialem, cum vna ſuperficie quam cum alia, tamen habet maiorem conuenientiam accidentalem, quatenus vna ſuperficies eſt in corpore habente diuerſã virtutem præſeruatiuam locati, ac alia, vnde licet ſuperficies ſecundum ſe ſit vnius ſpeciei, tamen ratione accidentium coniunctorum cum ſuperficie, eſt diuerſæ ſpeciei, nam ſicut homo vt ſic non eſt diuerſæ ſpeciei, tamen homo albus, & niger ſunt diuerſæ ſpeciei, ita ſurſum, & deorſum ſunt diuerſæ ſpeciei, ſic n. Ariſt. 7. phyſ. dixit lineam rectam, & curuam eſſe diuerſæ ſpeciei.

9. Diffic. Circa immobilitatem, an loco conueniat.

Reſp. Ariſt. hanc eſſe differentiam loci, quia per hanc differt à vaſe, cum quo maxime conuenire videtur ratione continentiæ, nam vas eſt ordinatum ad continendas res, vt eas deferat ex vno loco ad aliam, at non ſic locus, ſed magis, vt recipiat mobile, quod ſuo motu accedit ad illum, vnde fit ne motus ſit otioſus, vt ſit immobilis, nam alioqui nunquam poſſet pertingere ad locũ, motum æquali velocitate, ac mobile; hinc etiam infert, vt totus fluuius magis habeat rationem loci reſpectu nauis, quam aqua deferens nauim: hoc autem intelligitur de toto fluuio, vt locante nauim ratione differentiæ loci, quia illi magis conuenit immobilitas quam parti ipſis, nam ſecundum rationẽ continentis magis conuenit ratio loci ipſi par-

ti, quam toti, quia totum continet nauim mediante parte.

10. Diffic. Quomodo locus ſit immobilis, cum ſit in corpore mobili.

Reſp. Aliqui eſſe immobilem per ſe, ſed mobilem per accidens, ſed contra, quia hoc non eſt proprium loci, ſed cuiuslibet accidentis eſt moueri per accidens ratione ſubiecti, in quo ſunt.

Reſp. 2. Aegid. locum non eſſe immobilem ratione ſuæ partis materiali. i. ſuperficiei, ſed ratione formalis, qui eſt ordo ad totũ vniuerſum, ſeu diſtantia à polis, & centro mundi, ex quo nauis exiſtens in fluuio ligata ad ſtipitem dicitur ſemper eſſe in eodem loco, etiam ſi continue varientur ſuperficies aquæ fluentis; quia ſemper retinet eandem diſtantiam à polis, & centro, ſic ſurſum, & deorſum, quæ diuidunt loca mundi, licet variari poſſint quoad materiale, non tamen quo ad formale.

Sed obijcit Burl. implicat per potẽtiam Dei aliquid eſſe ſine ſuo formali, quia implicat aliquid eſſe ſine ſeipſo; ſed non implicat aliquid manere in eodem loco mutato ordine, & diſtantia à polis, ergo hæc diſtantia non eſt formale loci. Minor prob. tum primo, quia poteſt intelligi Deum mouere totum vniuerſum motu recto, conſeruato corpore appenſo in aere, tunc illud corpus maneret in eodem loco, cum ponatur ibi quieſcere, & tamen mutatur diſtantia, tum 2. quia illa diſtantia vel eſt in locante, & mouetur ſimul cum locante, vt v. g. ordo qui eſt in concauo lunæ, mouetur circulariter, ſicut cœlum lunæ, vel eſt in locato, & tunc ſi remanet in locato, mouetur ſimul cum illo, ſi non remanet, tunc vel incipit eſſe in alio ſubiecto, & ſequitur accidens migrare de ſubiecto in ſubiectum, vel corrumpitur, & ſequitur non manere eundem ordinem & eandem numero diſtantiam à polis contra Aegidium; ſed hoc facile ſoluitur, nam diſtantia à polis dicitur formale loci quatenus diſtantia ſumitur ſecundum ordinem, in natura conſtitutum, ſecundum quem poli, & centrum ſunt naturaliter immobilia, quod ſi ſpectentur in ordine ad potentiam Dei, dicimus poſſe quidam totum vniuerſum moueri recto motu, ſed tunc centrum & poli immobiles debent ſpectari reſpectu ſpacij imaginarij, quod eſt omnino immobile, vnde ad ſecundum probationem. Reſp. diſtantiam illam poſſe eſſe tum in locante, & cum mouetur locans corrumpitur illa numero, ſed ſuccedere in ſimili corpore locante aliam diſtantiam æquipollentem, & ideo ſemper dicitur locatum eſſe in eodem loco per æquipollentiam, tum in locato, quod dum non moueretur, ſemper manet eadem numero diſtantia, ſicut manet in eodem loco, dum vero mouetur, corrumpitur prior, & accedit alia ſicut corrumpitur ſemper aliqua pars vbi, & ſuccedit alia.

Reſp. 2. Burl. formale non eſſe immobilitatem, ſed ſuperficiem, nam licet, vbi cauſetur à loco, tamen variato loco opus eſt vbi variari, quia nouũ vbi nõ cauſatur à nouo loco, niſi habeat nouam diſtantiam, & ſitum ad polos, & A *totum cœlum, quia vbi non cauſatur à loco abſolutè, ſed vt habet tantam diſtantiam & talem ſitum, & ſic idem vbi conſeruatur à varijs locis ſucceſſiuè habentibus eundem ordinẽ & diſtantiam, non autem dum variant ordinem, & diſtantiam.*

Sed hæc Burlæi opinio patitur eaſdem difficultates, quas ipſe propoſuit contra opinionem Aegidij, nam corpus quieſcens in aere retineret eundem locum & vbi, moto vniuerſo motu recto, & tamen variaretur ſuperficies cum diuerſa diſtantia, & ſi Deus annihilaret vniuerſum præter vnum vas plenum aqua quieſcens, illa eſſet ſemper in eodem vbi & tamen ibi nulla eſſet diſtantia à centro, & polis, B *& contra ſi annihilato vniuerſo præter vnum pedale aeris, & muſcam per illum aerem motam, tunc illa haberet nouum vbi ſine vlla diſtantia.*

Confir. Quia effectus formalis variatur ſiue ex variatione formæ, ſiue ſubiecti, vt v. g. Quando variatur ſiue variato tempore, ſiue re temporali. Habitus ex variatione veſtis, & veſtiti, motus variato agente, vel paſſo, ergo etiam vbi ex variatione loci, vel locati.

Reſp. 3. Venetus quod licet ſurſum, & deorſum, quæ ſunt termini motuum naturalium includant ordinem ad totum vniuerſum, ſeu C *diſtantiam à centro & polis, non tamen locus in communi, quia annihilato vniuerſo præter vnam amphoram vini, vinum eſſet in loco ſine tali ordine, & diſtantia, quare putat de ratione loci eſſe ſuperficiem cum continentia, & immobilitate, & immediatione. Vnde fit, vt ſicut datur locus ſimplex, & compoſitus, ita datur vbi fluens à loco ſimplici, & eſt ſitus totius mundi coextenſus mundo ſecundum omnem dimenſionem, & aliud fluens à loco compoſito inhærens in locato indiuiſibiliter, quare ſicut alteratio non eſt ad quamlibet qualitatem, ſed ad certas, ita motus per ſe non eſt ad quodlibet vbi, ſed tantum ad vbi, quod fluit à centro* D *& polis, quia tale non poteſt nouiter aduenire ſine mutatione facta in mobili, ſed ab vbi fluens à ſuperficie ambiente locatum, non eſt per ſe motus, quia poteſt alicui conuenire abſque eo, quod ſubiectum mutetur ſicut aduenit relatio, qua in re attendi debet, id quo naturaliter contingere poteſt, nam ſi ſpectentur caſus per potentiam ſupernaturalem, tunc ſequeretur ad nullum vbi tam ſimplex, quam compoſitum, eſſe per ſe motum, quia vtrunque aduenire poteſt ſubiecto abſque ſui mutatione, compoſitum quidem per potentiam naturalem, ſimplex vero per diuinam, vt ſi Deus moueret totum vniuerſum motu recto* E *corpore immoto manente in aere, nam tunc illud haberet nouum vbi tam ſimplex, quam compoſitum, ſine ſuo motu, ſed per motum alterius circa ipſum; Neque cum dicitur ad vbi eſſe per ſe motum, ly per ſe dicit perſeitatem primi modi, ſed ſecundi, quæ eſt inter prædicata ſeparabilia per potentiam Dei, vel*

intelle-

intellectum, neque ſitus coextenſus mundo eſt dimenſio, quam ponebant antiqui, diſtincta à dimenſionibus partium, ſed eſt accidens, quoddam extenſum per dimenſionem mundi, ſicut materia prima non eſt dimenſio, ſed extenſa per dimenſionem à ſe diuerſam; hunc autem ſitū dicunt eſſe immobilem tam per ſe, quam per accidens, vnde non variat ſubiectum primarium, ſed ſecundarium, ſicut quantitas eſt per ſe primo in materia, & ex hoc perpetuatur ſicut materia, & in compoſito eſt ſecundario, quod variatur, ita hic ſitus eſt, primario in mundo, cum quo perpetuatur, ſed ſecundario in partibus, quæ mutantur, abſque mutatione ſitus, & ſicut non ſequitur quantitas eſt adæquatè in compoſito, ergo eſt in illo per ſe primo, ita neque medietas ſitus eſt adæquatè in medietate mundi, ergo in illa eſt per ſe primo, & ratio eſt, quia aliud eſt ſubiectum denominationis, aliud inhæſionis.

Dices, ſitus eſt diſtantia, qua aliquid diſtat à centro mundi, ſed diſtantia eſt relatio.

Reſp. Duplicem eſſe diſtantiam, vnam, quæ poſitis extremis reſultat ab intrinſeco in illis, & hæc eſt relatio exiſtens in extremis, vt ſimilitudo in ijs, quæ ſunt ſimilia, vnde per accidens mouetur, ad motum extremorum, vt patet ex diſtantia inter orbem lunæ, & vltimum cœlum, quæ ſemper eſt eadem, & mouetur ad motum orbium; Alteram, quæ conuenit ab extrinſeco, ſcilicet centro mundi, & hæc eſt ſitus mundi faciens diſtinctum prædicamentum à relatione, qui eſt immobilis per ſe, & per accidens, ſicut neque totus mundus mutat ſitum per ſe vel per accidens, ſed de hac quæſtione in diſputationibus.

11. *Difficultas, quæ immobilitas loco conueniat.*

Reſp. Quadrupliciter dici immobilem 1. per ſe, quia non eſt corpus, cui conuenit per ſe moueri, 2. eſſentialiter, quia per immobilitatem differt à vaſe, 3. quia non mouetur motu, quo mobile mouetur ad ipſum, nā alioqui eſſet motus otioſus, vnde augetur, vel minuitur ad augmentum, vel diminutionem locati ſaltem ſenſibiliter ex linconienſi, 4. quia non mouetur ad motum locati, vt mouetur amphora cum vino, qui dicitur motus translatiuus.

12. *Difficultas. Circa definitionem loci an ſit bona.*

Reſp. Affirmatiuè, quia habet ſuperficiem, vt genus, & continentiam, ac immobilitatem, vt differentiam, ſed quia contra illum ſunt aliquæ difficultates, ſunt ſoluendæ infra.

Cap. 9. Definitionem aſſignatam conuenire loco corporum ſimplicium mobilium.

IN hoc cap. explicat, quæ corpora ſint in loco vt inde probet eſſe bonam definitionem, & p. tex. 43. ea, inquit, ſunt in loco, quæ habēt aliud corpus extra ſe continens illa, contra vero, quæ non habent, & quia difficultas eſſe poteſt ex vltima ſphæra, quatenus mouetur & non habet corpus extra ſe, ideo addit, ſi Aqua fuerit huiuſmodi .i. ſine corpore continente, adhuc ſecundum ipſius partes *Tex. 43.*

A moueretur .i. non eſſet in loco ſecundum ſe totam, ſed ſecundum partes ex Simplicio, quia locus non ponitur niſi propter motum, quare ſicut mouetur, ita eſt in loco, & quia non moueretur ſecundum ſe totam, non eſſet in loco ſecūdum ſe totam, ſed quia moueretur ſecundum partes, ideo ſecundum partes eſſet in loco, nam partes aquæ ita eſſent inter ſe cōſtitutæ, vt alia cōtineret aliā, atq; adeo vna eſſet locus alterius, quare idem dicendum de vltima ſphæra, quam explicat nomine totius, nec mirum, quia in vniuerſo alia mouētur motu circulari, alia ſurſum, & deorſum; hinc vt explicet quomodo partes vltimæ ſphæræ ſint in loco, notat tex 44. alia *Tex. 44.* eſſe in loco ſecundum potentiam, alia ſecundum actum, nam partes continui ſimilaris ſunt in loco ſecundum potentiam, at poſt diuiſionem earum, dū ſe tangunt, ſunt in loco ſecundum actum, hinc fit B partes vltimæ ſphæræ eſſe in loco ſecundum potentiam. Deinde tex. 45. Notat alia per ſe eſſe in *Tex. 45.* loco, quia corpus quod mouetur localiter, vel per augmentationem, per ſe alicubi eſt; vnde fit, cælum ſecundum totum non eſſe per ſe in loco, quia à nullo corpore continetur, ſed vt mouetur circulariter partibus ſibi inuicem ſuccedentibus, ſic ratione partium eſt in loco quia vna continet aliam: Alia ſunt in loco per accidens .i. per aliud vt anima, & vltimum cælum, quia eſt ratione ſuarum partium non quidem actu, ſed potentia. Hinc tex. 46. omnia eſſe in cælo ait, quia forte cælum eſt *Tex. 46.* quoddam totum omnia continens, non quidem ratione corpulētiæ, ſed ratione vltimi termini, quo tangit. & ita terra dicitur eſſe in aqua, & hæc in aere, & hic in æthere .i. igne, & hic in cælo, hoc au- C tem non eſt amplius in alio.

Cap. 10. Soluuntur omnes dubitationes circa locum.

HIc tex 47. ſoluit rationes probantes non eſſe *Tex. 47.* locū ex definitione prædicta & prima quod aucto corpore opus eſt augeri locum. Reſp. non eſſe opus ſi locus eſt ſuperficies, quia augeri eſt corporum: Neq; ſequitur dari locum puncti, quia locus eſt terminus continentis, locus debet toti corpori reſpondere, non autem cuilibet illius dimenſioni, neq; ſequitur duo corpora ſimul, quia locus nō eſt corpus, ſed terminus corporis, inter terminos autem corporis continentis non eſt aliud D ſpatium corporeum, quam corpus cōtentum, quod eſt in medio, neq; ex eo, quod locus eſt alicubi, ſequitur eſſe, vt in loco, ſed vt terminus in terminato, neq; omne quod eſt, in loco eſt ſed illud ſolū, quod eſt mobile.

Deinde tex. 48. Explicat rationem, cur vnum- *Tex. 48.* quodq; feratur naturaliter in proprium locum, dicens, eſſe ſimilitudinem quandam inter locum, & locatum, nam quod alteri adhæret non vi, ſed naturaliter tangit, ei eſt propinquum & congeneum, & habent inter ſe ſympathiam quandam, ſed non eſt talis ſimilitudo, vt inter illa non ſit actio & paſſio, nam ea ſolum ſunt impaſſibilia inter ſe, quæ ſūt adnata .i. continua, quæ vero ſunt ſe tangentia actiua, & paſſiua, ſunt adinuicem, cuiuſmodi ſunt elementa, quæ ſimilem habent qualitatem, & diſſimi- E lem aliam.

Hinc tex. 49. infert eſſe rationabile, vt vnum- *Tex. 49.* quodq; naturaliter quieſcat in ſuo loco, quia locatum eſt in loco, vt in ſuo toto, nam ſe habet, vt pars ſeparata ad ſuum totum, & ſicut pars cum eſt extra ſuum totum, ad hoc mouetur, ita vnumquodq; ad ſuum locum, nam locatum ſe habet, vt materia,

locus verò, vt forma, vt aqua eſt materia reſpectu aeris, quia potentia aer eſt, aer vero vt actus, & licet aer ſit potentia aqua, quia.ſ.ex aere fit aqua, tamē eſt alio modo, quia fit ex nobiliori ignobilius elementum, atque dicitur potius interitus aeris, quam generatio aquæ, ſed de his alias dicetur clarius; nunc certum eſt elementum inferius, licet ſit actu per ſuam formam, tamen eſt materia reſpectu elementi ſuperioris, nam aqua eſt actu aqua, & ſimul eſt potentia aer, quia gerit vicem partis.ſ. materialis reſpectu illius, quare hæc ſe tangent, cum actu ſunt, ſ. per propriam formam, at cū ambo vnū actu ſunt. i. ex vno elemento aliud fuerit productum, tunc erunt vnum continuum.

Difficultates Textuales.

PRima Diffi. Quid intelligitur nomine cœli, & totius.

Reſp. Ex 1. cœl. t. 96. cœlum accipi tripliciter. 1. pro vniuerſo, & ita hic accipi aiunt græci, 2. pro vltima ſphæra, & ita hic ex D. Tho. 3. pro omnibus ſphæris, & ita hic Alex. ex quibus patet partes accipi, 1. pro partibus vniuerſi, vt ſunt elementa, 2. pro reliquis ſphæris præter vltimam ex Alex. 3. ex D. Thom. pro partibus integrantibus vltimam ſphæram.

2. Diffic. An vltima ſphæra ſit in loco, & quomodo.

1. Philop. Negat eſſe in loco reali, quæ eſt ſuperficies continens, ſed eſſe in imaginario, quæ eſt vacuum, ſed reijcit illam Auer. tum quia ſecundum Philoponum vacuum eſt imbibitum in corporibus, & ex hoc eſſet extra illa, tum quia eſſet in loco per ſe contra Ariſt.

2. Themiſt. ait tam totum cœlum, quam vltimā ſphæram eſſe in loco per partes, ſed diuerſo modo, nam totum eſt per partes diſcōtinuas, quales ſunt orbes ſe locantes: at vltima eſt per partes continuas, non quidem ſe locantes, ſed locatas per partes verſus cōcauum motas circa conuexum immediatè contentum, contra quam multa Auer.

3. Auempace, eſſe in loco ratione corporis contenti cum circa cuius conuexum mouetur, nam vt mobilia motu recto mouentur ad aliquid extra ſe, & ideo non eſt opus, vt habeant locum ſeparatum, ſed ſatis eſt illis pro loco conuexum contenti corporis, ſed contra hanc multa Auer. præcipue quod Ariſtoteles neget eſſe in loco, quæ non habent corpus extra ſe, vnde aſſerit naturalia eſſe in loco tripliciter, primo eſſentialiter, vt mota motu recto, ſecundo per partes, vt aggregatum ex omnibus orbibus, tertio per accidens, vt vltima ſphæra.

4. Alex. Negat vltimam ſphæram eſſe in loco, ſiue per ſe, ſiuè per accidens probat, quia non mouetur per ſe ſecundum totum, vt patet, neque ſecundum partem, tum quia tunc aliqua eius pars moueretur per ſe, cum tamen non ſit per ſe exiſtens, tum quia eſt impoſſibile aliquid quieſcere ſecundum totum, & moueri ſecundum partem, quia totum dicit omnes partes, & eodem modo probatur non moueri per accidens ſecundum totum, quia ſecundum ſe totum per accidens mutaret A locum, neque ſecundum partem, quia tunc aliqua eius pars moueretur per ſe, cum omne per accidens reuocetur ad aliquid per ſe, hinc Alex. negat omne corpus eſſe in loco, quia nec in definitione corporis ponitur locus, nec in definitione loci, corpus, ſed contra, inquit Auer. quod licet corpus ſecundum ſe non definiatur per locum, tamen vt motum localiter, includit locum, atque adeo omne motum localiter eſt in loco per ſe vel per accidens, vnde Ariſtoteles ponit illam in loco per accidens.

5. Auer. dicantis non eſſe in loc. per ſe vel per partes, ſed per accidens, ideſt per centrum, quia per centrum eſt quieſcens fixa, & B immobilis, nam licet locus cognoſcatur ex motu, tamen quæritur in naturalibus propter quietem; Nomine autem centri intelligit terram, quæ eſt cauſa quietis vltimæ ſphæræ quies autem non opponitur motui ſecundum locum, ſed ſecundum ſubiectum, quæ dicit fixionem quandam, & æqualitatem diſtantiæ à certo ſigno, dicitur vero centrum eſſe locus impropriè, & ſimilitudinariè, nam ſicut locus propriè habet quietare, & immobilitare locatam, ita centrum habet quietare, & immobilitare totum cœlum, & hunc locum non definit hic Ariſtoteles: Quod ſi Auerroi obijcias inde ſequi cœlum moueri per accidens, C atque adeo poſterius, quam alia, cum tamen ſit cauſa aliorum.

Reſp. Cœlum moueri per ſe, & per ſe eſſe in loco proportionato illi motui, at motui circulari locus proportionatus, non eſt ſuperficiens continens, quia hæc per accidens ſe habet ad motum, ſed eſt illud circa quod mouetur, quia hoc ſibi neceſſario determinat, non aliquid continens. Hæc doctores, ſed quid ſentiendum ſunt, alibi dicetur.

3. Difficultates. Quomodo partes ſeinuicem tangentes, ſint in loco partim in actu, partim in potentia.

Reſp. Auer. ex Ariſtotele, quædam eſſe in D loco in actu puro, vt partes diſcontinuæ inter ſe diſtantes, quorum ſingulæ ſunt in ſuo loco adæquato, quædam eſſe in pura potentia, vt partes continui ſimilares, quæ per ſe non exiſtunt, quædam partim in actu, partim in potentia, vt partes ſe immediatè tangentes, nam quia per ſe exiſtunt, ſunt in actu, & quia nulla illarum habet propriam ſuperficiem ambientem, ſunt in potentia, quædam verò nec actu, nec potentia ſunt in loco, vt vltima ſphæra, quæ nec habet, nec habere poteſt ſuperficiem ambientem. At totum cœlum dicitur in loco per partes ideſt diſcontinuas quatenus eſt aggregatum ex pluribus orbibus, quorum E vnus continet alium vbi Auer. tex. 45. notat quod orbes contenti, licet ſint ſimpliciter in loco, tamen hoc eſt illis per accidens, quia orbis non exigit moueri intra alium, ſicut quod mouetur recto motu.

4. Diffic. Quomodo cœlum dicitur eſſe in loco per centrum.

Reſp. 1. Centrum hoc non accipi naturaliter quaſi ſit ens quodam habens in ſe principium motus, nam ex Ariſtotele lib. de motu animalium, omnes Dij non poſſent mouere totam terram, ſcilicet connaturaliter, ſed accipi mathematicè, quod conſiſtit in indiuiſibili ex Veneto, & Burl.

Reſp. 2. Cœlum non dicitur eſſe in loco per centrum tanquam per locum ſuperficialem, ſed ſitualem, & ideo non eſt neceſſarium, vt centrũ ſit in loco, vel cœlum continetur aliqua ſuperficie, quia ly per non dicit habitudinem continentis, ſed contenti vt ſupra.

Reſp. 3. Secundum alios duplex eſt locus, vnus continens, & eſt ſuperficies continentis, alter menſuralis, & conuenit corpori habenti virtutem præſeruatiuam locati ſiue continens, ſiue contentum.

5. Diffic. Quotuplex eſt locus naturalis.

Reſp 1. Locum naturalem dici illum, in quo eſt virtus præſeruatiua locati, quæ qualitas non eſt ſenſibilis, quia quoad has qualitates licet ſit conuenientia quoad vnam, eſt tamen contrarietas quoad alia, vt patet ex loco elementorum, ſed eſt qualitas occulta influxa à cœlo.

Reſp. 2. Hunc locum naturalem, vnum eſſe ſine ſitu determinato, et dicitur ille, ad quem locatum mouetur vbicunq; reperitur, vt magnes reſpectu ferri, alterum cum determinato ſitu, & dicitur ille, ad quem mouetur locatum dum eſt in determinato ſitu mundi, vt eſt concauum aeris reſpectu aquæ, hæc non mouetur ad eſſendum ſub aere dum aer eſt in concauo lunæ, ſed dum eſt ſub igne &c. quia eatenus habet virtutem præſeruatiuam, quatenus habent talem ſitum, & talis eſt locus elementorum.

6. Diffic. Quomodo omnia elementa dicantur eſſe in loco per centrum.

Reſp. Id eſſe, quia omnia quærunt locum tum tali diſpoſitione, vt medium eorum, ſit in medio mundi, nam terra eſt in aqua, & aqua in aere, & hic in igne orbiculariter.

Reſp. 2. Speciali modo id conuenit terræ, quia cum hæc moueatur à circumferentia aquæ, ad centrum mathematicum magis eſt in loco per centrum, quam per ſuperficiem; & idem dicitur de aqua, quæ recedit ab aeris circumferentia ad terram, quæ eſt centrum naturale; quare ſi portio aquæ poneretur in centro, ipſa moueretur ſurſum magis, vt eſſet ſupra conuexum terræ, quam ſub ſuperficie concaua aeris: contra vero aer, & ignis, quia magis locantur per circumferentiam, concauã, quam per centrum.

Vnde ſi portio aeris poneretur in concauo moueretur deorſum magis, vt eſſet ſub igne, quã ſupra cõuexã aquæ hinc patet locum grauium primarium eſſe centrum, et ſecundarium eſſe ſuperficiem, contra vero leuium.

Dices, ſi portio terræ poſita extra centrum moueretur ad cẽtrum mathematicum, cum hoc ſit indiuiſibile, illa terra ſecundum medietatem aſcenderet.

Reſp. Concedendo aſcendere, ſed id eſſe per accidens, ſcilicet ad motum totius, nam pars continui non appetit, vt medium eius, correſpondeat medio mundi; ſed vt medium totius ſit medium mundi, unde licet vna pars illius totius diceretur moueri ſurſum, tamen totum diceretur abſolutè moueri deorſum, quia attenditur id quod eſt per ſe, non quod eſt per accidens.

7. Difficultas. De virtute præſeruatiua loci.

Vide Burl. & Venetum hic, & Marſ. lib. de generat, & nos ibi ſolum hic aduerto hanc virtutem non eſſe æqualiter in omnibus partibus, vt virtus præſeruatiua ignis eſt magis ſub æquinotiali, & ideo ignis magis mouetur ad illam partem, quam ad polarem. Quod ſi virtus eſſet æqualis in omnibus partibus tunc Deus, vt auctor naturæ determinare debet partem, ad quam moueri debeat, vnde opus naturæ dicitur opus intelligentiæ ex Auer. 12. met. ex quo habet vt virtus hæc operetur varios effectus, & licet prope cœlum ſit intenſior ſecundum gradus formales, tamen ſecundum gradus virtuales fortius operari poteſt in remotius, ſicut calor cordis licet ſit intenſior prope cor, quam in cerebro, tamen in cerebro operatur plures, et perfectiores effectus, quam in corde.

8. Diffic. Quomodo cœlum ex Auic. moueatur ſitualiter, & non localiter: contra vero ex Auer.

Reſp. Auic. cœlum moueri ſitualiter, non ſecundum totum, ſed partes, quia partes variant ſitus ſecundum diuerſas differentias poſitionum. At Auer. obijcit, quod ſit impoſſibilis motus ſecundum ſitum, & non ſecundum locũ cum locus ſit prior ſitu.

Confirm. Quia ex Ariſtoteles 6. phyſ. cœlum mutat locum ſecundum formam, & non ſecundum ſubiectum, vt ibi. Vnde putat Auer. cœlũ moueri localiter, & non ſitualiter, quia ſemper habet eundem ſitum in vniuerſo.

At alij volunt moueri localiter, & ſitualiter ſecundum partes, quia partes cœli non tantum mutant locum, ſed etiam ſitum procedendo in occidens, & à meridie in ſeptentrionem, neque ſic ſitus, pertinent ad prædicamentum poſitionis, quia ad hunc non eſt per ſe motus, ſed ad prædicamentum vbi, & licet locus ſimplex, ideſt centrum mundi ſit prius ſitu, non tamen locus compoſitus, ideſt ſuperficies locans, quia ſine hoc loco poteſt eſſe ſitus, vt patet ex ſuppoſitione, quod omnes partes mundi eſſent continuæ inter ſe, ſed de hac re fuſius ſuo loco.

TRACTATIO XX.

De loco, & iis, quæ ſunt in loco.

TRactat de loco Ariſt. in 4. phyſ. init. vſq; ad tex. 45. vbi quatuor docet. Primo an ſit locus; Secundo quid ſit ex ſentētia antiquorum: Tertio tex. 36. quid ſit ex propria ſētētia: Quarto tex. 43. & ſequentibus, quibus conueniat eſſe in loco; quæ omnia vt explicetur, explicandæ à nobis ſunt conditiones, quæ loco tribuuntur ab Auctoribus, vt notat Ariſtoteles t. 30. nam alioqui niſi conſtet, quid nomine loci intelligatur, incōſtans, & inanis erit diſputatio; quocirca ſit.

QVÆSTIO I.

De conditionibus, quæ loco tribuuntur.

1 *Quid Ariſt. de loco doceat.*

DE hac Ariſt. 4. phyſ. tex. 30. vbi primo loco tribuit continere locatum his verbis: *Accipiamus autem de ipſo quæcumque videntur verè ſecundum ſe ineſſe ipſi. Cenſemus igitur locum eſſe primum quidem, quod continet illud, cuius locus eſt, et nihil ipſius rei eſſe*, id eſt nec materia, nec forma, nec aliquo modo eius pars, nec aliquod accidens, illi inhærens, ſed aliud continens locatum. Secundo æqualitatē, his verbis: *Primum locum neque minorem eſſe, neque maiorem.* Tertio ſeparabilitatem à quolibet locato determinato, nō tamen à quolibet, quia daretur vacuum, his verbis: *Præterea neque deſeri ab vnoquoque, & ſeparabilem eſſe.* Quarto omnem locū habere ſurſum, & deorſum, id eſt talem poſitionē, & ſitum in vniuerſo, vt ſurſum, aut deorſum eſſe dicatur. Quinto eſſe terminum motus naturalis, his verbis: *Et ferri natura, & manere in proprijs locis vnumquodque corporum; hoc autem facere, aut ſurſum, aut deorſum*; id eſt quia omnia corpora vel ſunt leuia, vel grauia. Leuia ſurſum naturaliter feruntur, & ibi quieſcunt: Grauia verò deorſū. Hinc tribuitur Sexta proprietas loco, ſcilicet vis conſeruandi locatum: Septima attrahendi locatum. Denique immobilitas t. 41. his verbis: *Vt autem vas locus eſt, qui transferri poteſt; ſic locus vas immobile: quapropter cum in eo, quod mouetur quippiam moueatur, muteturq; id, quod intus eſt, vt in flumine nauis, vt vaſe magis quàm loco, vtitur continente. Vult autem immobilis eſſe locus. quocirca totus magis fluuius locus eſt, quia immobilis totus eſt.* Quæ omnes conditiones, & proprietates ſunt à nobis breuiter explicandæ; ſed prius ne laboremus in æquiuoco explicanda eſt vocis ſignificatio.

DVBITATIO I.

Quid nomine loci ſignificetur.

PRimo Not. Locum accipi propriè, & ſignificat tam locum mathematicū, quam phyſ. 2. metaph. & ſignificat locū rerū ſpiritualiū. Nā omnis locus vel eſt corporum ſiue per ſe, & diuiditur in cōmunem, qualis eſt cœlū reſpectu mortalium & proprium, qualis locus rei adæquatus, ſiue per accidens, vt partiū, quæ ſunt in loco ratione totius, & forma ratione cōpoſiti, & accidens ratione ſubiecti, & ſm̄ Aueroiſtas dicitur de cœlis, quæ ſm̄ ſe non indigent loco, vel locus eſt rerum ſpiritualium, & diuiditur iuxta diuiſionem rerū ſpiritualium, nam anima dicitur locus ſpecierum, & Angeli dicūtur eſſe in loco per operationem, vt Thomiſtæ vel per ſubſtantiam, vt Scotiſtæ. hic igitur non agimus de loco metaphorico, ſed propriè accepto. 2 *Locus metaphoricè et propriè.*

2. Not. Locum mathematicū à phyſ. differre, quia mathematicus dicit præciſe ſuperficiē cōtinētē immobiliter, at phyſ. addit alias qualitates, de quibus infra dicimus, & Alber. ī prædic. ait naturalem eſſe, qui quæritur propter motū.

3. Not. Locum alium realem, alium imaginarium, vt cum imaginamur extra cœlum dari locum ex Alenſ. 10. met. t. 29.

DVBITATIO II.

An locus contineat locatum, & quid ſit hæc continentia.

NEgāt aliqui, quia id, q̄ cōtinet, eſt corpus exiſtens extra contentū: ſed locus nō eſt corpus, q̄a ex Ariſt. eſt ſuperficies corporis cōtinētis t. 35. & 41. Superficies aūt corporis cōtinētis eſt ſimul cū ſuperficie corporis contenti, atq; adeò non eſt ratio cur potius vna ſuperficies aliam contineat. 1 *Opinio negatiua.*

Contrariū docet Ariſt. & probat ex cōmuni conceptu: nā locum oēs cōcipiunt eſſe aliquid circūſcribens locatū: vnde Ariſt. non dixit eſſe ſuperficiē continentē locatū, ſed corporis cōtinentis t. 35. & 41. atq; adeò ſuperficies dicit̄ continere ratione corporis, in quo eſt. Vel dicitur cōtinere ratione corporis locati, quia licet ſit ſimul cū ſuperficie illius; nō tñ eſt ſimul cū profūditate illius: vnde t. 9. negat Ariſt. pūctū eſſe in loco, quia non eſt rō cur vnū pūctū magis cōtineat, quā cōtineatur, vt fusè Tol. q. 1. ad 4. Canon. q. 1. ar. 2. & Perer. lib. 11. c. 1. vbi addit, ſuperficiē nō habere rationē loci, vt habet ſuā diuiſibilitatē, vel præciſè vt eſt extremitas corporis, ſed vt eſt terminus illius corporis, q̄ continet aliud, ita vt corpus per ipſā tangat aliud, q̄ cōtinet adde ex Simpl. ī 4. digreſſ. de loco poſt t. 49. qñ continens nō eſt diuiſū à contento, tunc hoc non eſſe in illo, vt in loco, ſed vt partē in toto continuo; ex quo fit vt licet oīs locus cōtineat, non tñ omne continens eſt locus, vel contentum eſt locatum: vnde patet ad fundamentum aduerſariorum.

2 *Opinio Ariſt.*

Punctum non eſt in loco.

Dices: Vnde oritur, vt vnū corpus contineat aliud?

Quare ſit ſitus. aliud? Reſp. Perer. 1. ob figurã: 2. ob cõſeruationẽ, ꝙ aliqua loca sũt ſalubria: 3. ratione ordinis, & diſpoſitionis: vnde ſuperiora cõtinẽt inferiora, & perfectius imperfectius. 4. ob differẽtiam inter agens, & paſſum, nã paſsũ debet cõtineri infra actiuitatẽ agẽtis, & ob oẽs has cauſas elementa cõtinentur à cœlo, nã elemẽta ex ſe carent figura 3. cœli. 67. in cœlis aũt militat tertia, & quarta ratio, quia vnum eſt maius altero, & mouetur ab altero: quare vltima ſphæra à nulla continetur.

Diffic. Eſt in explicanda hac continentia.

4 *Continentia eſt relatio.* Cõmunis opinio affirmat eſſe relationẽ quãdã inter corpus cõtinens, & cõtentũ, q̃ alia eſt actiua in corpore cõtinẽte, altera paſſiua in cõtẽto; ſicut. n. maioritas eſt relatio inter duo corpora, ita cõtinẽtia actiua eſt ſpẽs quędã maioritatis, q̃ cõuenit corporibus rõne quãtitatis cõparatis ĩter ſe, nõ quocũq; modo, ſꝫ ſm determinatũ ſitũ, p quẽ vnũ corpus ſit intra aliud.

Locum non diſtingui ab vbi. Alij verò dicũt, locũ nõ diſtingui ab vbi circũſcriptiuo actiuè alterius corporis: ſicut eſſe ĩ loco dicit vbi circumſcriptiuum paſſiuè, & hoc vbi, quod eſt in corpore continente Ariſt. vocat ſuperficiem immobilem.

5 *Alij connotationem.* Alij verò putant, hãc continẽtiã nihil addere corpori cõtinenti, vel cõtẽto, præter quãtitatẽ vtriuſq; corporis, cõnotato tali ſitu, qa præciſo oĩ accidẽte ſuperaddito, ſtatim ac ponitur vnũ corpus intra aliud, ſtatim intelligitur hæc cõtinẽtia. Sicut. n. tactus duorũ corporũ nihil addit ſupra quãtitates corporũ ſibi appximatorũ, niſi cõnotationẽ quãdã talis præſẽtiæ localis: ita dici dẽt de cõtinẽtia. Neq; obſtat, ꝙ à nobis intelligitur p modũ relationis, qa oĩa, q̃ à nobis intelligũtur cũ connotato, intelligũtur p modũ relatorum: Vt priuatio, figura, & ſimilia; Verum quid dicendum ſit, patebit infra, vbi etiam explicabitur quæ cõtinentia ſit neceſſaria ad locum, actualis, an aptitudinalis.

DVBITATIO III.

De æqualitate loci, & locati.

De hac Pererius c. 1. Tol. q. 2. Saxon. q. 2. Murcia diſp. 1. q. 3.

1 *Opinio negatiua.* PRimo aliq negãt hãc æqualitatẽ, tũ qa hęc repugnat cũ cõtinẽtia; quia cõtinẽtia dicit maioritatẽ; tũ quia Diſcipulus dr̃ eſſe ĩ ſchola, vel foro, & tamen non adæquatur illis.

2 *Duplex æqualitas. datur.* Sed cõmunis ſẽſus oppoſitum docet. Vnde Auer. com. 48. & 77. diſtinguit duplicẽ æqualitatẽ. Alterã dimẽſionũ, q̃ eſt inter quãtitates habẽtes æqualẽ extẽſionẽ ſm omnẽ dimẽſionẽ, & hęc æqualitas repugnat corpori locãti, cũ locus debeat cõtinere; cõtinẽs aũt debet eſſe maius cõtẽto. Alterã cõtinẽtiæ, q̃ eſt vt toto corpore corpus impleat, quãtũ hoc capere põt, & hæc æqualitas reperiri dẽt inter locũ, & locatũ: nã ſi locus nõ poſſet capere locatũ, pars locati nõ eſſet in loco; & ſi hoc eſſet minus, quã locus, capere poteſt, pars loci eſſet vacua.

3 *Soluũtur ar-gumenta in contrarium.* Hinc patet ad fundamentũ aduerſariorũ ꝙ locus eſt æqualis locato, rõne ſuperficierũ locantis, & locati, & continet ratione corporis, in quo eſt ſuperficies locantis, & locati.

A Ad 2. Hanc proprietatem non cõuenire loco cõmuni, qualis eſt ibi Schola, & forum: ſed loco proprio: vnde in definitione dicitur quod eſt terminus primus primitate, ideſt immediatus, quod immediate contineat locatum, & non mediante alio, vt cœlum continet terram. *Baculus ab aqua eminẽs, in quo loco ſit?* Vnde ſi baculus conſtituatur intra aquam eminens in aere, ex illis duobus corporibus integraretur vnus locus adæquatus baculi: nã ſuperficies concaua corporis locantis, & ſuperficies conuexa corporis locati ſunt æquales, non quidem entitatiuè, quia hac ratione ſuperficies cõuexa locati põt eſſe maior, eo ꝙ ſit in corpore magis denſo, quã ſit locãs; corpus verò denB ſum intra æquale ſpatiũ, habet plures partes, quia magis vnitas, quã rarũ; ſed æqualitate cõtinentiæ, ſeù in ordine ad ſpatiũ, nam ſi vtraq; ſuperficies corporis cõtinentis, & contenti ſeparetur à ſuis corporibus, vna non occupabit maius ſpatium, quàm alia, quia ſecundum ſe totas ſe penetrarent.

DVBITATIO IV.

De ſeparabilitate loci à locato.

1 *Sunt ſeparabilia locus & locatum.* DE qua Reſp. Ariſt. 4. phy. 3. & 6. Locũ, & locatũ eſſe ſeparabilia, qa licet corpus nõ C poſſit eſſe ſine aliquo loco; tñ poteſt eſſe ſine hoc, vel illo: ſicut quantitas licet nõ poſſit omnino carere figura; põt tñ hac vel illa figura carere, & licet termini corporis ſolidi non facile mutentur, vt patet, quia recedente vno corpore, ſuccedit aliud, remanentibus terminis illis in eadem diſtantia; non tamen ita æquè Patet in corpore fluido, quia recedente corpore, ꝙ intra terminos corporis fluidi continebatur, illi termini vniantur, & non ſunt in eadem diſtantia, qua prius: tamẽ hoc non impedit quin corpori fluido, vt locus eſt, accidat illud; nam non habet, vt partes confluant: nam ſi ſuccederet aliud corpus æquale priori, iam extrema D eſſent in eadem diſtantia. Hinc patet, locum neque eſſe aliquid intrinſecum locato, neq; eſſe aliquid identificatum realiter cum locato, quia non eſſent mutuo ſeparabilia.

DVBITATIO V.

Qua ratione locus ſit terminus lationis, ſeu motus localis.

1 *Aliqui negãt.* PRima opinio eſt negantium, eo quod locus eſt extrinſecus locato; at motus eſt intrinſecus, atq; adeo debet habere terminum intrinſecum locato.

Affirmant alij. 2. Opinio eſt affirmantium, vt patet ex vi noE minis; ideo. n. dicitur motus localis, quia eſt ad locum, tãquam ad terminum, ſicut infrigidatio eſt motus ad frigiditatem; vt. n. cæteri motus, & actiones ſpecificantur à ſuo termino; ita & latio ſeu motus localis: vnde ad fundamentum aduerſariorũ Reſp. motũ localẽ habere duplicẽ termi- 2

Duplex terminus motus localis. terminũ, vnũ intrinſecũ, ſiue quo nulla ratione eſſe poteſt motus ſiue fiat in vacuo, ſiuè ſpatio imaginario, ſiuè in pleno, & dr̃ vbi intrinſecũ, de quo alibi; alterũ extrinſecũ, & hic eſt locus, nã mobilia mouẽtur, vt approximentur alicui corpori extrinſeco, & hinc dicitur terminus motus, & hũc terminũ negamus idẽtificari cũ motu, neq; hoc eſt ſingulare in motu locali, nã viſio, intellectio, & ſimilia habent duplicem terminum, intrinſecum ſcilicet identificatum, & extrinſecum realiter diſtinctum.

3 *Difficultas de termino præcipuo.* Sed maior difficultas eſt circa terminum præcipuum motus localis, vt naturalis, an ſit ſuperficies corporis continentis, an ſitus corporum, vt ſcilicet aqua ſit ſub aere, etiam ſi aer ſit immediatè ſub cœlo, & ignis in centro terræ, an ſit vbi intrinſecum, an diſtantia determinata à cœlo, vt corpora recipiant ab illo influẽtias ſecundum debitam proportionem. Quæ difficultas licet pertineat ad tertium, & quartum de cœlo, vbi agitur de virtutibus motiuis elementorũ, & eorum ſitu, vt ſunt partes vniuerſi; tamen hic aliqua pro Iunioribus breuiter dicemus; vnde ſit.

4 *Terminus nõ eſt vbi.* 1. Conc. Terminus motus localis, vt naturalis eſt, non poteſt eſſe vbi intrinſecum, quia cũ motus localis ſit operatio ordinata ad perfectionem acquirendam per ipſum motum, ita ex eo præciſè, quod acquirit terminum, acquirat aliquam perfectionem, ergo id erit terminus motus naturalis, ex cuius conſequutione perficitur mobile: ſed mobile perficitur ex ſuperficie corporis continentis, nam conſeruatur à corpore vel vt pars à toto, vel vt corpore ſimili, congeneo vnde patet, lationem in ſpatio imaginario non eſſe motum naturalem, quia mobile ex acquiſitione diſtantiæ præciſè non magis perficitur nunc, quã ex priori vbi: vnde qñ ſit motus in pleno, & ſi acquiritur vbi, non tñ illud eſt terminus motus vt naturalis, & cõfirm. nam terra, cùm mouetur, non mouetur vt ſit in tanta diſtantia à cœlo, vt nunc eſt, ſed vt ſit ſub omnibus elementis, præcipuè aqua, nam *Ex aſir. paritate terræ.* ſi concipiatur, terram vniuerſam maximè comprimi, itaut aqua deſcenderet per vulnam, adhuc aqua diceretur naturaliter implere totum illud ſpatium, quod antea implebat terra; cũ tñ in eo caſu varietur vbi intrinſecũ. Et ſimiliter, ſi cœlum eſſet ſuperius, quàm nunc eſt, adhuc ignis nõ naturaliter ſiſteret in eo ſpatio, in quo nunc naturaliter quieſcit, ſed aſcenderet ad ſuperficiem cœli; ergo illud non eſt terminus motus naturalis. Ex quo primo patet, grauitatẽ *Corollaria ex tradita doctrina.* v.g. non mouere elementum ad certum ſpatiũ in vniuerſo, ſed vt ſit ſupra, vel infra tale corpus. Hinc 2. patet, an motus cœli, & animalium ſint propriè motus locales naturales, nã nõ videntur acquirere aliquam perfectionem maiorem ex variatione locorũ: ſed animalia mouẽtur ad locum nõ vt ibi quieſcant, ſed vt acquirant cibum, vel aliud, ideò habent virtutẽ motiuam ad diuerſas partes, & non ad vnam tantum, præcipuè cum ſuperficies, quibus continentur, ſint eiuſdem corporis: vnde nõ poterit connotari corpus magis, vel minus naturale.

A 2. Concl. terminus abſolutè dicendus eſt ſuperficies corporis continentis, patet ex dictis, *Terminus eſt ſupficies corporis.* & confirmatur, quia licet elementum requirat determinatum ſitum, & ordinẽ, vt ſcilicet terra ſit ſub omnibus, aqua, aere, & igne, &c. tñ cũ hoc ordine sẽper reperitur cõiũcta ſuperficies corporis alicuius; cũ.n. terra mouetur, vt ſit ſub omnibus elementis, ſed ẽt ſub ſuperficie aquę; quæ cum habeat omnes conditiones; tam eas, quæ ſitui accommodari non poſſunt, quã quæ non poſſunt, dicenda ſimpliciter eſt terminus motus, & licèt fortè eſſe terminum motus immediatius conueniat ſitui, quam ſuperficiei; tamen quia hic ſitus à natura in collocatione elementorum intentus, eſt fundatus in natura elementorum, vt ſcilicet perfectius elementum B contineat imperfectius; ideò dicendum eſt primario elementum tendere ad ſuperficiem cõtinentis, quam conſequitur mobile per talem ſitum.

6 *Obiectio.* Dices contra, nam ſi ſitus ſeparetur à ſuperficie, vt v.g. ſi aqua collocetur in concauo lunæ, & ignis in centro, & lapis in concauo lunæ relinquatur naturæ ſuæ, certè deſcendet ad cẽtrum ſed tunc non poteſt acquirere, niſi ſitum, & non acquirit niſi ſuperficiem aquæ; ergo cũ nunc mouetur, naturaliter intendit acquirere ſitum, & non ſuperficiem aquæ, & illum lapidem deſcenſurum patet, quia ſi intra terræ cauernas ſit magna ignis copia, & lapis colloce- C tur ſupra ignem, experimur deſcendere vſque dum ſit ſub igne.

Solutio. Reſp. deſcẽdere quidem, nam adhuc ibi eſſet ſub aqua, licet non immediatè, & præterea ſemper eſt aliqua ſuperficies continentis; nam ſemper motus eſt, vt corpus contineatur ſub aliqua ſuperficie: vnde t. 30. dixit: *Locum eſſe, ad quem naturaliter feruntur corpora, & eò lata etiam quieſcunt naturaliter.*

7 *Quod locus ſit centrum.* Dices 2. portio terræ etiam ſi ſit ſub aqua adhuc, ſi non impediatur, tendit ad centrum; ergo locus non eſt ſuperficies aquę, ſed centrũ, ſeu ſumma diſtantia à cœlo.

D Reſp. aliqui illam portionem terræ fore, vt non moueretur, ſed eſſet ſub aqua naturaliter, quod ſi nunc etiam ibi exiſtens aqua deſcẽdit, eſt, quia ſub portione illa terrę eſt portio aeris, *Solutio aliquorum.* ſupra quam grauitat terra, at ſi nullus eſſet aer, non grauitaret, quia elementa in proprijs locis neque grauitant, neque leuitant, vt patet ex aere, cuius locus eſt ſupra aquam, & infra ignẽ, nam quælibet portio ibi quieſcit, nec tendit ad exiſtendum immediatè ſuperficie ignis, quia ſatis eſt, quod totũ ſit ſub igne, & portiones eius ſint in toto, quia vna pars non leuitat, vel grauitat reſpectu alterius.

E At alij dicunt fore, vt moueretur, non quia ibi ſit locus adæquatus, ideſt ſecundum vtramque conditionem loci, continẽtiam ſcilicet, & conſeruationẽ: nam indiuiſibile, quale eſt centum, non poteſt continere diuiſibile, ſed quia ibi habet locus vnam conditionem perfectiori modo ſcilicet conſeruandi vim, ſiue quia ibi eſt magis remota à ſuis contrarijs, cum ſit maxima frigiditas, ſiuè quia influxus cœli infrigidans

magis

Alij concedũt motum.

magis pertingit ob diſpoſitionem materiæ, quam in ſuperficiem concauã: A nam ſicut omne agens fortiùs agit in propinquum,quàm in remotum cæteris paribus, non tamen cæteris imparibus, vt hic; ſed de hac re cum de elementis.

DVBITATIO VI.

De differentijs poſitionum,quæ conueniunt loco.

1 *Poſitionũ differentiæ.*

PRimo Not. ex Ariſt. de inceſſu animalium c.4.2.cœl.à t.10.& infra. Auer.3.phy.com.54.4.phyſ.5.ſex eſſe differentias poſitionũ loci, ſcilicet, ſurſum, & deorſum; dextrum,& ſiniſtrum; ante,& retro: B & has poſitiones omnes reperiri in animalibus ſine vlla operatione intellectus. In plantis verò reperiri tantum ſurſum, & deorſum; dicitur enim in viuentibus illa pars ſurſum, ex qua ſumitur augmentum; deorſum, ad quam vltimo defertur alimentũ; quæ partes in ordine ad vniuerſũ diuerſo modo conſtitutæ ſunt in animalibus, ac in plantis, quia in animalibus eſt os,quod eſt propinquius cœlis, in plantis ſunt radices remotiores à cœlo. Dextrum dicitur vnde incipit motus localis,huic opponitur ſiniſtrum, quia in ea parte magis viget virtus motiua,vnde ait Ariſtoteles, homines primum pedem dextrum, & manum mouere,& cum homines volunt aliquid proijcere,attollãt ſiniſtrum pedem immoto dextro. C Similiter onera ſiniſtro imponunt humero, vt virtus motiua ſit liberior.Ita loc.cit.Ariſtoteles vbi de hac re multa. Ante,dicitur,vbi maximè vigent ſenſus; oppoſita pars, retrò, dicitur. Poſſunt etiam colligi hæ differentiæ ex tribus dimenſionibus, vt ſurſum, & deorſum ex longitudine; dextrum, & ſiniſtrum ex latitudine; ante,& retro ex profunditate: vt Ariſt.2.cœl.8. & de longitud.& breuit.vitæ.

2 *Quomodo illa conueniãt loco.*

2. Not. conſtare has differentias conuenire loco ex 4.phyſ.4. & 30. dum ait omnem locũ habere ſurſum, & deorſum: ſed difficultas eſt quomodo conueniant:nam Venetus putat cõ- D uenire eſſentialiter ſuperficiei, non vt ſuperficies eſt,ſed vt eſt contentiua locati: nam continere eſt de eſſentia loci,&videtur eſſe Burl.& Tiennen. dum aiunt ſuperficies corporis continẽtis eſſentialiter variari per has differentias, quia aliud eſſentialiter eſt corpus, ad quod feruntur leuia, aliud ad quod feruntur grauia; ſuperficies verò vt ſic ita poteſt tẽperare motum leuium,vt grauium: quare hæ differentiæ conueniunt loco, non mathematicè ſumpto, pro ſuperficie contentiua, ſed phyſicè,vt ſcilicet eſt in tali corpore: Et Confir.quia ſurſũ, & deorſum terminant motus diſtinctæ ſpeciei, vt eſt motus deorſum,& ſurſum,vt 1.3 & 4.de cœl. ſæpè docet Ariſt. E & fauet 3. phyſ. 54. 4. phyſ. 45.& 42. ergo termini ſpecie diſtinguntur,quia motus ſpecie diſtinguitur ex terminis; corpori autem naturali conuenit ſurſum, quia ex natura ſua conuenit,vt ſit in tali ſitu, vt ſupra omnia corpora, igni.

3 *Alijs non placet hæc doctrina.*

Sed non placet alijs, tùm quia actualis continentia fortè nõ eſt de eſſentia loci,quare quæ ratione continentiæ conuenient, non poterunt eſſentialiter conuenire loco; tum quia ſurſum, & deorſum non apparet, quomodo eſſentialiter varient continentiam:vnde negant omnino has differentias eſſe eſſentiales: nam eſſe ſurſũ non eſt aliud,quàm eſſe ſupremum; eſſe deorſum eſt eſſe infimum: ſed eodem loco mouente fieri poteſt ex infimo ſupremus,& contra.vt ſi Deus, immota terra, & aere impelleret cœlum verſus Antipodes; tunc locus terræ, qui antea erat infimus tantum,vna ratione eſſet infimus,& alia eſſet ſupremus.

Confir.quia motus ſurſum,& deorſum, non diſtinguuntur in ratione motus, quia vbi, quod eſt terminus,nõ differt eſſentialiter ab alio vbi.

4 *Auctoris placitum.*

Ego autem in hac re nihil dicendum cẽſeo: nam pendet ex quæſt. alibi examinanda de his differentijs poſitionum, an conueniant corporibus ex natura rei,vt dicunt conuenire animalibus; an verò conueniant reſpectu naturæ, & illa dicantur ſurſum, & ante dextrorſum ex ſitu, quem habent reſpectu partium animalis ſuperiorem, anteriorem,vel dextram &c. de qua dicemus 2.cœl.& diximus aliquid 4.phyſ. textu 4.

DVBITATIO VII.

Qua ratione locus dicatur attrahere locatum?

1 *Attractio loci reſpectu locati.*

PRimo Not. ab Ariſt.4.phyſ.t.4. tribui loco reſpectu locati quandam potentiam, quia fertur vnumquodque in ſuum locum: quam potentiam, Auer.7.phyſ.t.10. Burl. loc.cit. & alij in t.4.dicunt eſſe attractiuam.

Sed difficultas eſt,qua ratione fiat hæc attractio: nam dupliciter poteſt intelligi illam fieri. Primo in genere cauſæ efficientis, ſiuè per immediatam impreſſionem motus, vt manus trahit calamum in ſcribendo, ſiuè per impreſſionem qualitatis motiuæ, vt magnes trahit ferrũ. Secundo in genere cauſę finalis,vt bonum,qua ratione dicitur: trahit ſua quemque voluptas.

Non eſt effectiua.

2. Not. hanc attractionem non poſſe eſſe in genere cauſæ efficientis, quia cum virtus actiua ſit determinata quoad ſphæram, non poſſet fieri attractio ad quamcumque diſtantiam; at hæc attractio eſt ad quamcumque diſtantiã, ſed in genere cauſæ finalis, quæ non requirit determinatam diſtantiam, nam res ex ſua virtute fertur ad bonum ſuum conſequendum, etiam ſi ſit diſtantiſſimum, modo non impediatur.

2 *S. Auguſt.*

Confir. quia apparet locatum quieſcere in proprio loco, ex t.30. at hoc non quieſcit, niſi in ſuo fine, iuxta illud Auguſtini *Creaſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Neque obſtat,quòd res quò magis accedit ad finẽ, eo velocius moueatur,quia id nõ oritur,quod approximetur cauſæ efficienti, ſed quia inuenit minorem reſiſtẽtiam ob minorem copiam aeris antecedentis,& ob multiplicationem aeris ſubſequentis, qui

mobile

Pla. Iand. Perer. Gratiad. Tolet.

mobile impellit,vt alibi, & fusè Hieron.Plà.4. phyſ. diſp.de loco q.7. Iand. q.16. Perer.c.1. Gratiad.q.3.ar.4.Tolet.in comment.c.1.

DVBITATIO VIII.

An locus habeat vim conſeruatiuam locati.

1 *Alij qui putant eſſe fictitiam.*

PRima Opinio eſt Vall. & Hurtad. diſp.14. phyſ. ſect.3. dicentium hanc virtutem attractiuam,& conſeruatiuam eſſe chymericam, & metaphoricam,quatenus terra petit,vt inter ipſam,& cœlum interponatur ignis, & aer: & quia habet vbicationem infra cætera corpora, dicitur centrum, ſicut etiam ſpatium imaginarium illi correſpondens. Dicitur autem conſeruare, & attrahere terram, quia terra in illo exiſtens,cœleſti fruitur influxu, quo non frueretur, ſi alio modo eſſet.

2 Fundamentum, quia vnum elementum habet contrarias qualitates, ac alterum; at contrarium non conſeruat, ſed deſtruit contrariũ. Neque dicas vnum ſymbolum conſeruari ab alio: nam ex Ariſt. inter ſymbola eſt facilior tranſitus, atque adeo corruptio.

Confir.quia ſi in loco proprio res conſeruarentur, ſequeretur ibi non corrumpi, nam cauſæ conſeruantes defenderent res à corrumpentibus.

Solutio Alberti. Reſp.Alb.3.cœli t.2.c.4. locum per ſe conſeruare locatum, quod virtute naturali tendit ad illum,quia ibi quieſcit, at vero per accidens agit ad corruptionem, quatenus ſcilicet cum ſuperficie locali ſunt coniunctæ qualitates cõtrariæ, nam ea contrarietas non conuenit loco vt ſic,& quo magis excellit in qualitatibus actiuis maximè in calore, eo magis corrumpit ex Alb.4.meteor.tr.1.c.7.

Ad Confir.Reſp. quod etiam ſi locus defendat locatum à corruptione,tamen poteſt adeo augeri virtus contrariorum,vt vincat virtutem conſeruatiuam.

3 *Oppoſita ſententia cõis.* 2. Opinio communis, eſt contraria. Primo, quia non vbique omnia generantur, & conſeruantur,vt docet Ariſt.8.de hiſt. animaliũ c.28. & 29. vbi multa de gener. & conſeruat. diuerſarum rerum,de diuerſis generationibus. Hinc planta in terra,aues in aere, piſces in aqua conſeruantur.vide 4.meteor.c.4.

Confir.1. Confir. ex inclinatione rerum ad propria loca,& quietẽ,quã ibi habent, vt patet 4.phyſ. 4. & 48. & 4. cœl. 23. & 24. at hæc inclinatio neceſſariò ſupponit rem habere aliquam perfectionem à proprio loco.

4 *Confir. 2.* Confir. 2. quia ſimilia à ſimilibus conſeruãtur, at inter ſymbola eſt ſimilitudo ſaltẽ in vna qualitate; ergo. Ita Doctores ſupra cit. quos ſequitur Maſ.ſect.1.q.6. & ſect.2.q.3. ex Alex. Themiſt. Simpl. D.Thom hic,& opuſc.52. ex 4 phyſ.7.vbi hanc virtutem vocat mirabilem,& antiquiorem, ſed immeritò, quia non loquitur de hac, ſed de alia, quam deducit ex opinione Heſiodi,ponẽtis Chaos,quaſi oporteret primũ fuiſſe receptaculum ijs, quæ ſunt, atque adeo deducit id vt abſurdum, vt patet ex contextu. *Maſius.*

Diſſidẽt Authores. Sed inter hos eſt diſcrimen, nam aliqui hãc virtutem tribuunt loco tàm naturali ratione primarum qualitatũ, quam Mathematico per accidens, quod per ipſum ponantur res in debita diſtantia,vt recipiant influxus cœleſtes attemperatos ad conſeruationem.

Alij vero dicunt conuenire loco naturali, nõ mathematico, ita communis, ſed cum diſcrimine,quod alij tribuant hanc conſeruationem non ſolum influxibus cœleſtibus,ſed etiã qualitatibus intrinſecis elementis; at alij ſolum influxibus cœleſtibus,quibus attemperantur virtute actiuæ,& paſſiuæ elementorũ,ne ſe ſe mutuò tàm facilè interimant. 5 *2. Differentia*

Deinde alij volunt hanc vim conſeruatiuam eſſe inter corpora ſimplicia, non autem reſpectu mixtorum; at alij etiam reſpectu mixtorũ. *3.Differentia*

3. Opinio eſt dicentium loco non conuenire cõſeruationem directè reſpectu locati, quia huiuſmodi conſeruatio licet cauſæ alicui conueniat reſpectu ſuorum effectuũ,vt ſoli reſpectu luminis, & potentiæ vitali reſpectu actuũ; tñ nõ cõuenit reſpectu omniũ entiũ,niſi Deo, qui oĩa cõſeruat,vt alibi;at loco cõuenit cõſeruatio reſpectu oĩs corporis locati, ſiuè ſimplicis,ſiuè mixti,ſed indirectè, quatenus defendit rem locatam à contrarijs,& hac ratione elemẽta ſymbola ſe conſeruant; tum quia licet habeant aliquam actionem mutuam, ſed ratione ſymbolæ qualitatis ſe defendunt ab alijs contrarijs; tum quia ſunt in tali ſitu,& diſtantia ab influentijs cœleſtibus,vt retundatur actio contrariorum. Denique conuenit conſeruatio per æquiualentiam,quia ſcilicet elemẽta,& mixta, quæ alicubi corrumpuntur per productionẽ aliorum ſimilium, alibi dicuntur cõſeruari ſecundum ſpecies; ſed quid ſentiendum ſit, dicetur cum de elementis. Hinc patet ad fundamentum Hurtadi: nam hæc conſeruatio non eſt directa, ſed indirecta orta partim ex ſymbolis qualitatibus,partim ex influxibus cœli. 6 *Quæ conſeruatio conueniat loco.*

DVBITATIO IX.

De immobilitate loci qualis ſit.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

NOt.1. Hanc conditionem Theophraſtus, & Eudemus dicunt conuenire loco,nam Ariſtoteles dum numerat alia omiſit, ſiue quia ea colligẽda erat ex notioribus, ſiue quia ea apponenda erat in definitione, inquit Piccol. ſed malè, quia in definitione ponitur continentia,cuius tamen meminit,vnde t.41. illam condictionẽ probat conuenire loco; tum quia per hoc differt locus à vaſe, tum quia ex Themiſt locus eſt terminus motus localis;terminus autem huius motus debet eſſe immobilis, aliter vix poſſet attingi; atq; adeo inclinatio corporis ad locum,& motus ipſe eſſent fruſtra, quia non poſſet pertingi ad locũ, nam vel mobile mouetur æquali, vel tardiori motu,& nũquam poterit pertingere ad locum, vel maiori velocitate quam locus, & tũc pertingeret quidem 1 *Quomodo cõueniat loco.*

dem

dem, ſed contra rectam naturæ inſtitutionem, per quam motus ordinatur ad quietem mobilis in loco adepto, at hæc quies non poſſet eſſe in loco mobili; tum quia ſi eſſet immobilis, nō eſſet neceſſarium, vt mobile moueretur, vt mutaret locum, quia poſſet acquiri de nouo locus p approximationē loci ad mobile, vt vel poſſet moueri, & nō mutare locū, nam ſi locus moueretur, vel ad motum corporis, in quo eſt, & ſequitur mutare locum, & non moueri, &, patet ex Turri circundata aere, vel moueretur ad motum locati, ita vt ſimul eam deferat, & ſequitur locatum moueri, & non mutare locū. vide Perer. loc. cit. c. 1. in fine; tum denique quia differentiæ motus ſunt immobiles, vt ſurſum, & deorſum, ex t. 4. & 5. vbi ait has differentias eſſe ex natura rei determinatas, & idem colligitur ex t. 42. ſed hæc ratio reijcitur, quia ſi Deus impelleret vniuerſum totum, per motum rectum verſus Antipodes; tunc tam centrum terræ, quàm concauum lunæ moueretur, atq; adeo ſurſū, & deorſū, ſed de hoc multi multa.

Perer.

Solutio Authoris.

Ego Reſp. Ariſtotelē loqui naturaliter, quia conſtat eſſe à natura determinata ſurſum, & deorſum. Secūdo quia etiam ſi ſic moueretur, adhuc eſſent determinata ſurſum, & deorſum, quia grauia, & leuia eodem modo mouerentur ad ſua loca, quia etiā ſi vniuerſum ex caſu poſito mutaret ſpatium imaginarium; tamen partes contentæ in vniuerſo, ſemper ſeruant eandem diſtantiam inter ſe.

2 Immotum, & immobile, vt differant,

2. Not. aliud eſt aliquid eſſe immotum, aliud eſſe immobile, nam Primum dicit negationem motus actualis: Secundum verò dicit, vel negationem exigentiæ motus, qua ratione omnia exiſtentia in proprijs locis ſunt immobilia, quia inde non petunt moueri. Vel negationem potentiæ ad motum, non quidem actiuæ, ſed paſſiuæ. Ex quo oritur difficultas qua ratione locus, cum ſit accidens quoddam corporum naturaliū, poſſit eſſe immobilis, cū omne corpus naturale ſit mobile ratione materiæ, ex qua cōponitur, quæ eſt principium motus; moto autē ſubiecto, mouentur omnia accidētia, quæ ſunt in illo, atque adeò repugnat loco immobilitas.

Confir. quia cœlum, quod eſt locus ignis patet continuo moueri.

Confir. 2. ex vaſe, quod cum ſit locus aquæ, mouetur cum aqua ab vno ad aliud ſpatium. Hinc inueſtiganda eſt qualis ſit mobilitas, quæ loco conuenit.

3 Duplex immobilitas.

3. Not. Immobilitatem hanc eſſe localem, cuius alia eſt ſimpliciter, alia ſecundum quid. Illa dicitur, qua aliquid omnino eſt incapax motus, & hæc poteſt eſſe vel in ordine ad potentiam naturalem, qua ratione totum vniuerſum dicitur immobile, quia non datur in natura aliqua potentia, quæ poſſit totum vniuerſum, transferre de vno in aliud ſpatium; vel in ordine ad Potentiam Diuinam; qua ratione vniuerſum eſt mobile. Et Ego exiſtimo præſentiam localem eſſe immobilem, quia licet poſſit deſtrui; non tamen ex vno ſpatio transferri ad aliud. Immobilitas ſecundum quid, non negat ſimpliciter, & omnino mobilitatem, ſed ſecūdum aliquam determinatam rationem mobilitatis: & hæc diuiditur Primo in immobilitatē per ſe, quæ per ſe negat mobilitatem, & per accidens, quæ negat mobilitatem per accidens. Vt igitur mobilitas per ſe conuenit toti ſeparatim ab alio, ita immobilitas per ſe, dicitur qua aliquid, vt totum quoddam, & ſeparatum ab alio moueri non poſſit; qua ratione omnes partes totius ſiuè integrantes, ſiuè eſſentiales, & accidentia ſubiectorum dicuntur immobilia. At vt mobilitas per accidēs dicitur, qua aliqua mouentur ad motum aliorum, ſiuè ſint partes, ſiuè accidentia; ita immobilitas per accidens, dicitur qua aliqua nō ſunt mobilia ad motum aliarum, vt ſunt omnia tota ſeparata ab alijs; qua ratione ſubiectum dicitur mobile per ſe, & immobile per accidens. Secundo diuiditur in immobilitatem terminatiuè, & ſubiectiuè: illa conuenit termino; hæc ſubiecto, & quia per motum alterationis, dum mouetur ſubiectum ſubiectiuè, mouetur etiam terminus terminatiuè eadem ſpecie motus, & non mouetur ſubiectiuè, terminus dicitur immobilis ſubiectiuè. Tertio diuiditur immobilitas in immobilitatem ordinis, ſeù ſitus, & ſpatij. Immobilitas primi generis conſiſtit in ordine corporum inter ſe; qua ratione caput eſt ſupra collum, collum ſupra ſcapulas &c. immobilitas verò ſpatij conſiſtit in præſentia ad ſpatiū imaginarium, quæ vt alibi oſtendemus, eſt realis, & inuariabilis reſpectu ſpatij: quas immobilitates patet diſtingui, quia poteſt ſeruari eadem immobilitas ordinis, mutata præſentia ad ſpatiū, vt patet, dum homo ambulat, & patet ex elementis, quæ connaturaliter habent immmobilitatem ordinis, cum ſemper mutet præſentiā ad ſpatium, dum elementa in vna regione augentur, & in alia diminuuntur; ibi enim neceſſarium eſt mutari ſpatium, ſeruato eodem ſitu. Et poteſt manere eadem præſentia mutato ordine, & ſitu, vt cum aer violenter eſt ſub aqua, & ignis ſub terra; ibi enim mutaretur ſitus ſine variatione præſentiæ.

Præſentia localis immobilis.

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 Prima opinio eſt dicentium, loco conuenire immobilitatem per ſe, nam cum ſecundū Ariſtotelem ſit ſuperficies, & hæc non ſit ſeparata à corpore, non poteſt moueri per ſe localiter. Ita Simplicius in tex. 41. *merito, inquit, locus eſt immobilis, quia ſi ſuperficies ipſa eſt immobilis; multò magis locus, qui ſuperficiē ſupponit*, eamque tribuit Themiſtio: ſed non placet. Primo nam hęc immobilitas nō eſt propria loci, ſed conuenit omnibus accidentibus, quæ ſunt in ſubiecto; imò & partibus alicuius compoſiti, & etiā Nautæ, quia hæc omnia mouentur per accidēs ad motum alterius. Secundo, quia ex hac mobilitate per accidens, ſequuntur eadem abſurda, ac ex mobilitate per ſe, ſcilicet corpus immotum mutare locum, vel moueri, & non mutare locum, & ſimiliter motum fruſtrari ſuo termino vt ſupra. Tertio alij probant, quod immobilitas eſſentialiter conuenit

Immobilitas loco conuenit per ſe. Simpli.

Themiſ. Reijcitur.

nit loco, at oppoſitum prædicati eſſentialis, neque per ſe, neque per accidens poteſt rei conuenire.

5 *Immobilitas oppoſita mobilitati terminatiuæ, & translatiuæ. Landu. Alex. Tatar. Georg. Fundamentũ.*

2. Opinio eſt dicentium loco conuenire immobilitatem, quæ negat mobilitatem, ſiuè terminatiuam, vt ſupra, ſiuè trãſlatiuam, quam habet vas. Landunus q. 9. ex Auer. com. 40. & 41. Alexander apud Simpl. 4. phyſ. 40. Tatar. q. de loco not. 4. Anglicus apud Canon. q. 1. poſt 3. concl. Georg. q. de loco du. 1. & videtur Auerroiſtarum apud Tolet. Fundamentum, nam patet locum non moueri eo motu, quo mouetur corpus, dum tendit ad locum, ſicut mouetur albedo eodem motu, quo ſubiectũ, quod mouetur ad illã: vnde abſente locato põt locus manere immobilis. Et Confir. nam hoc diſtinguitur locus à vaſe, quod vas vt ſic cum habeat virtutem tranſlatiuã rei in ſe contentæ, nam eſt inſtitutũ ad deferendos liquores, non eſt locus.

6 *Reijcitur.*

Sed neq; placet alijs, quia licet illa vera ſint; tamen non eſt hæc immobilitas ab Ariſt. tributa loco, nam nec prima, nec ſecunda immobilitas ſufficit. Non prima, quia licet locus non neceſſario moueatur ad motũ locati; tamen aliquando poteſt; ſicut & locatum ad motum loci: vt ſi duo corpora ſint, quorum vnum ab altero contineatur, vt aer à dolio, & dolium ab aqua maris, nam & dolium moueretur mota aqua maris, & aer motu dolio, atque adeo ſimul mouetur locus, & locatum. Neque dicas in huiuſmodi exemplis continens, & contentum nõ habere rationem loci, & locati, ſed vaſis, & vaſati, ideſt contenti intra vas; nam illa corpora non ſolum habere debent locum communem, ſed etiam proprium, nam omne quantum occupare debet naturaliter ſpatiũ ſibi adæquatũ.

7 *Tranſlatiua immobilitas reijcitur.*

Neque ſufficit ſecunda immobilitas, ſcilicet tranſlatiua; tum Primo, quia ſequeretur, nullũ ſolidum, & durum poſſe habere rationem loci, nam omne tale corpus eſt aptum ad deferendũ corpus contentum; tum Secundo, quia non diceretur abſolutè immobilis, ſed ſolum ad deferendum corpus; at hoc dicit potius ineptitudinem ad deferendum, quàm immobilitatem; tum Tertio, quia inde ſequeretur, corpus poſſe moueri, & nõ mutare locum: vt ſi Deus impelleret totam mundi machinam verſus vnam partem ſeruato eodem ſitu elementorum, tunc aer moueretur, & tamen ſimul cum eo deferretur terra: quod ſi dicas, tunc aerẽ non habere rationem loci reſpectu terrę, nam petitur ratio huius, quæ nõ põt eſſe alia, niſi quia locus vt ſic debet eſſe immobilis, & propterea ineptus ad deferendam rem locatam de vno loco ad aliũ.

8 *Immobilitas radicalis conuenit locato, non loco.*

3. Opinio eſt dicentium, loco non conuenire immobilitatem ſecundum rem, ſed ſecundum exigentiam, quia verè moueri poteſt, ſed non exigit moueri. Tribuitur Auer. com. 4. & Philopono, ſed non placet alijs, quia hæc immobilitas potius conuenit locato, quam loco, nam locatum exiſtens in proprio loco exigit inde non dimoueri.

Confir.

Confir. quia ſicut incorporeum dicit negationem omnis corporis, ita immobile negationem omnis immobilitatis: ſed hæ rationes non conuincunt, nam dicere poſſunt hanc immobilitatem eſſe ſecundum quid, eamque non ſemper conuenire, licet ſemper in loco ſit exigentia illius immobilitatis; quæ immobilitas eſt diuerſæ rationis ab immobilitate locati, vt alibi. Quare ab alijs reijcitur, quod locus debet habere eam immobilitatem, qua terminet motum, at terminus debet habere immobilitatem fixã, vt patet ex dictis, quia alioqui motus poſſet fruſtrari termino, & quia ſubiectum poſſet mutare locum ſine motu proprio, ſed per motum loci ad ipſum, vt cum aqua mouetur ad lignum in medio flumine infixum.

9 *Immobilitas ordinis.*

4. Opinio eſt dicentium immobilitatem neceſſariam loco eſſe ordinis, & ſitus, per quam partes vniuerſi inter ſe connaturaliter ſemper ſeruant eundem ordinem, & ſitum: qua ratione leuia ſurſum, grauia deorſum; media medium obtinent locum, nam ſicut locata habent hanc differentiam locabilitatis, ita eadem proportionaliter debet eſſe in loco quoad rationem locandi, atque adeò loca debent habere immobilitatem ordinis, & ſitus, vt leuiora ſint ſupra, & loca grauiorum, quæ conuenient ſicut orbis lunæ eſt locus leuiſſimi corporis, ſ. ignis.

10 *Reijcitur. Perer.*

Sed non placet alijs, quia hæc immobilitas non conuenit loco vt ſic, ſed vt naturali, vt concedit Perer. cap. 3 dicens locum ignis eſſe concauũ lunæ, & immobilitatem eſſe tum ex parte ignis, quia hic ſemper fertur in concauum lunæ, neq; alibi naturaliter quieſcit; tũ ex parte orbis lunę, qui ſemper eodẽ modo ſe habet, neq; proprius accedens, neque recedens à centro, ſemperq; terminat motum localem ignis, vt t. 42. dicitur, conſeruat, perfectionẽ, ac quietem largitur. Verum conſtat non ſolum elementa, ſed etiam animalia eſſe in loco; at conſtat non quodlibet animal habere vnum numero locum, in quo quieſcat naturaliter, nam aliud in aqua, aliud ſupra terram, aliud in aere degit, & ſecundũ aliquos aliud, vt Salamandra in igne; imò ex illis, quæ viuunt in aere, aliud in vna regione, aliud in alia gignitur, & conſeruatur.

Confirmatur. Quantitatis locus abſtrahit à ſitu.

Confir. quia quantitas præciſa omni alia qualitate, & naturalitate moueri poteſt localiter, ſaltem ab extrinſeco; ergo habere debet locum; at hic connaturaliter abſtrahit ab omni ordine, ergo ſitu, & immobilitas requiſita ad locum, non eſt immobilitas ordinis, & ſitus. Denique hæc immobilitas, non eſt immobilitas ſimpliciter, tum quia locus ille admittit motum ſecundum partes, vt orbis Lunæ, qui licet retineat eundem ſitum reſpectu ignis, ſemper tamen mouetur, & ſi aqua vi ventorum, vel alterius cauſæ attollatur, etiam debet moueri ſuperficies aeris. Tum quia ſi totum vniuerſum verſus Orientem moueri intelligatur, ſeruaretur ſitus inter partes vniuerſi, tamen omnes partes acquirerent nouum ſpatium. Scio ab Aduerſarijs hæc omnia concedi, ſed immeritò, quia locus debet eſſe terminus motus localis, ſiuè naturalis, ſiuè violenti, atque adeò debet habere immobilitatem, quæ eſt neceſſaria ad terminum vtriuſque motus, cuiuſ-

cuiuſmodi non eſt hæc immobilitas ordinis.

Immobilitas per æquiualentiam eadem.

11 5. Opinio eſt dicentium, locum habere immobilitatem ſimpliciter, non tamen eamdem numero, ſed per æquiualentiam: qua ratione Turris exiſtens in medio flumine dicitur eſſe in eodem loco, quia licet ſemper mutetur ſuperficies aquæ, & aeris præterlabentis, tamen ſemper ſuccedit noua ſuperficies; habens eamdem diſtantiam à polis mundi, & centro, ratione cuius diſtantiæ, quæ conuenit nouæ ſuperficiei, dicitur eſſe in eodem loco. Et licet mutata ſuperficie, mutetur etiam diſtantia exiſtens in illa; tamen dicitur manere eadem numero diſtantia ratione eiuſdem numero termini, ad quem terminatur diſtantia æquiualens. Ita Scotus 2. diſt. 2. quæſt. 6. Vbi Liche Doctores Parienſes 4. phyſ. quæſt. 3. Canon. quæſt. 1. Sequitur Tat. loc. cit. Videtur indicare Ferrar. quæſt. 1. Saxon. quæſt. 3. qui licet velit formale loci eſſe diſtantiam ad polos; tamen vult hanc eamdem non manere, niſi ſecundum æquiualentiam, quæ ſententia licet ſecundum rem poſſit eſſe vera; tamen non placet alijs, quia non eſt ſecundum mentem Ariſtotelis primo quia dum res mouetur per aerem, poſſet dici eſſe in eodem loco per æquiualentiam.

Turris in medio flumine, vt ſit in loco. *Scot. Lychet. Tata.*

A

Nauis in fluuio quomodo eſſet.

12 Confirmatur, quia nauis in fluuio eſſet in eodem loco per æquiualentiam contra Ariſt. tex. 41. Et ſimiliter vas eſſet locus aquæ, quia non ſolum habet ſuperficiem per æquiualentiam, ſed etiam eamdem contra Ariſtotelem tex. 42. Et ex his rationibus etiam reijcitur opinio, quæ ponit immobilitatem loci eſſe, quod illi perpetuo conueniant ſuæ propietates, vt eſſe æqualem, continere &c. nam hæc immobilitas conuenit cuilibet rei, & etiam vas eſt immobile, nam habet ſuas proprietates; qua autem ratione immobilitas æquiualentiæ conueniat loco, infra dicemus. Neque dicant ad vnitatem numericam ſufficere vnitatem termini, ad quem eſt diſtantia: nam ad vnitatem relationis non ſufficit vnitas termini, niſi adſit etiam vnitas fundamenti, & ſubiecti, vt patet ex alijs relationibus: neque dicas, quod ſicut locus diſtat à polis, & centro; ita poli, & centrum habent ſuas diſtantias ab illo loco, quæ manent eædem numero ob identitatem ſubiectorum, & termini; tum quia ſi locus moueatur, mutatur etiam diſtantia, quam habent poli ad locum; tum quia etiam ſi remaneret diſtantia exiſtens in polis, & centro, non eſſet intrinſeca loco, ſed extrinſeca, & diſtincta numero à diſtantia exiſtente in loco.

B

Dices ex Ariſt. eadem eſt via Athænis Thebas, ac Thebis Athænas. Reſp. dici eamdem materialiter, & ratione æqualitatis; non autem formaliter, & identitatis numericæ.

C

Immobilitas ſimpliciter.

13 6. Opinio eſt dicentium conuenire immobilitatem ſimpliciter, itaut nec per accidens, nec per ſe moueri poſſit, cuiuſmodi immobilitas conuenit ſpatio imaginario, quod nulla ratione moueri poteſt, quam immobilitatem dupliciter explicant primo in ordine ad centrum, & polos Mundi v. g. Cum Turris Sancti Vincentij aere ambitur, in aeris ſuperficie duo poſſunt conſiderari. Primo ipſa ſuperficies, & eſt materiale loci: 2. Diſtantia à polis, & centro Mundi, quod eſt formale in loco; vnde etiam ſi varientur ſuperficies, quia tamen remanet eadem diſtantia, dicitur turris eſſe in eodem loco. Hæc opinio ita explicata tribuitur D. Thom. opuſc. 52. de loco, & 4. phyſ. 41. Vbi Aegid. Ferr. q. 1. Gratiad. lect. 6. q. 6. Colon. ibid. Sotus q. 1. circa finem. Fland. 5. met. q. 14. ar. 9. & 10. Tolet. q. 5.

Exemplificat in Turre S. Vincentij. *S. Tho. Aegid. Ferr. Gratiad. Colon.*

Reijcitur ab alijs.

Sed contra hanc opinionem, ita explicatam inſurgit Georgius, Peren, & Canon. 1. quia talis ordo, ſeù immobilitas vel eſt ſubſtantia, vel accidens. Si ſubſtantia; cùm quælibet ſubſtantia exiſtens in inferioribus ſit mobilis, locus moueri poterit. Si accidens, ſimiliter erit mobile ad motum ſubiecti, vel oporteret idem numero accidens eſſe ſucceſſiuè in diuerſis ſubiectis.

Reſp. Ferrar. Quod licet non maneat eadem 14
diſtantia numero, manet tamen eadem ſpecie. Sed contra, quia iam non idem numero locus, ſed ſpecie remanebit.

Eadem manet diſtantia ſuperficie variata.

Reſp. 2. Fland. & Colon. etiam ſi varietur ſuperficies, ſemper remanere eamdem numero diſtantiam, quia illa inhæret in centro, & polis Mundi, quæ nunquam mouentur. Sed contra, quia huiuſmodi diſtantia non efficeret vnum cum ſuperficie, quæ habet rationem materialis, neque apparet quomodo efficiat locum, ideſt ſuperficiem eſſe immobilem.

D

Confir. 1

Confir. Quia ſola hæc diſtantia eſſet locus, nam omnibus ablatis, ea poſita, ponitur locus, & contra.

Confir. 2.

Conf. 2. Quia cum hæc diſtantia ſit relatio, alia erit diſtantia locati ad polos, alia ad centrū diuerſæ etiam erunt in ſuperficie continente ad hos terminos, & præterea diuerſæ etiam, quas hi termini habebunt ad locum, & locatū.

Confir. 3

Confir. 3. Quia etiam vas eſſet locus, quia habet etiam diſtantiam à polis. 2. Quia ſi terra ſeruaretur immota, & Deus deprimeret cœlum, tunc variaretur diſtantia Vrbis alicuius à polis, & tamen non eſſet mota.

Confir. 4.

Confir. 4. Quia ſi eſſet pars terræ perfectè rotunda, ita vt omnes eius partes æqualiter recederent à centro, & aliquis illam moueret ſub æquatore ab Oriente in occidens, eſſet ſemper in eodem loco, quia eſſet ſemper in eadem diſtantia à centro, & polis. Idem etiam accideret, ſi formica in rota, quæ contrario motu moueatur; ac formica, æquali tamen velocitate, ea formica perpetuò moueretur, & ſemper eſſet in æquali diſtantia à polis, & centro, & tamen cum moueatur localiter, non poteſt dici eſſe in eodem loco propter hæc argumenta.

E

Aliorum opinio. *Sotus. Tolet. Fonſ. Ruuius. Suarez.*

Alij cenſent, aliter interpretandam horum ſententiam, vt non obſcurè Sotus, & Tol. ad ſecundum, & melius Fonſ. cap. 13. quæſt. 7. & cap. 15. quæſt. 9. ſect. 2. Ruuius, Soar. & alij immobilitatem loci prouenire ab immobilitate ſpatij, quod fixum ſemper eſt, neque vlla ratione mutari poteſt; quare immobilitas

primo conuenit ſuperficiei ſpatij imaginarij, in quam, realem ſuperficiem incidere dicimus; vnde realis ſuperficies habet vt ſit immobilis quatenus habet præſentiam localem ad ſpatiũ, quæ præſentia eſt omnino immobilis. Explicarunt autem per polos Mundi centrum, & puncta in Oriente, & Occidente, quia ea nunc non mutantur, cum verè immobilitatem potius habeant à punctis ſpatij imaginarij, in quæ incidunt centrum poli, & alia, & hanc immobilitatem tribuerunt loco Antiqui, ponentes ſpatium diffuſum per Vniuerſum, & immobile.

ART. III. Opinio Auctoris.

16 *Non ſufficit tranſlatiua immobilitas.*

PRima Conc. Licet locus exigit immobilitatem tranſlatiuam actiuè, & paſſiuè; non tamen ſufficit.

1. Pars patet, nam locus non eſt ordinatus ad transferendum locatum t. 17. ſicut eſt ordinatum vas ad transferendum contentum, atq; adeò non habet mobilitatem tranſlatiuam, quã habet vas; Vnde t. 41. locus dicitur vas immobile, atq; adeo habet immobilitatem tranſlatiuam actiue, neque locus mouetur ad motum rei locatę, vt dicitur t. 40. ſicut mouetur corpus continens ignem exiſtens infra aerem, vel vter plenus aere exiſtẽs infra aquam: nam aer, quod inde mouetur, trahit ſecum vtrem, & ignis motus trahit corpus continens, atq; adeò locus habet immobilitatem tranſlatiuam paſſiuè, quia ſcilicet non trahitur à locato. Quod ſi aliquando trahitur ad replendum vacuum, id eſt contra propriam naturam loci.

2. Pars probatur ex dictis, quia locus debet habere eam immobilitatem, qua poſſit terminare motum alterius ad ipſũ: ſed ad hoc nõ ſufficit immobilitas tranſlatiua, qua locus diſtinguitur à vaſe, cum adhuc poſſet moueri per aliam rationem motus, etiam ſi non transferat aliud, vel transferatur ab alio. Confir. Quia aqua exiſtens in olla dum feruet, mouetur, & tamen olla non mouetur, ergo hæc immobilitas non ſufficit ad rationem loci. Confir. 2. Nam eadem ratione locatum deberet eſſe immobile, quia non mouetur ad motum corporis continentis, vt patet ex tum contento infra aerem, vt fuſe D. Tho. op. 52. & Aſtudillo 4. phyſ. q. 2.

17 *Obiectio ex Ariſt.*

Dices, cõtrarium videtur docere t. 40. & 41. nam t. 40. propoſita difficultate cognoſcendi naturam loci, ait, ex immobilitate videri, locũ eſſe interuallum, eo quod locus non transfertur cum locato: ſed moto locato, ad huc remanet locus immotus ad recipienda alia corpora; vnde t. 41. infert locum eſſe vas immobile, nam ſi aliquid moueatur ſimul cum re contenta, vt nauigium in flumine, res contenta potius vtitur continente, vt vaſe, quàm vt loco. Hinc ſi aliquod corpus transfertur ſimul cum locato, negat habere rationẽ loci; ſed vaſis vel retis, &c. & ſi vas ponatur habere hanc immobilitatem, tunc eſſet locus, ergo hæc immobilitas tranſlatiua ſatis eſt ad rationem loci.

Soluitur.

Rep. Locum dici vas immobile, quia habet illam immobilitatem tranſlatiuam tamen inde non infertur illam ſufficere ſicut homo habet

A animalitatem, per quam diſtinguitur ab inſenſibilibus, non tamẽ illam ſatis eſſe ad conſtitutionem hominis, neq; vas ex eo præciſè eſſet locus, quod ponatur, non transferre contenta.

2. Conc. Immobilitas neceſſaria ad locum, eſt immobilitas ſimpliciter. Primo ex t. 40. vbi ait ſeorſum, & deorſum habere maximè rationem loci, quia ſunt maximè immobilia, at hæc habent immobilitatem ſimpliciter. Cõfir. Quia hæc condicta ab Ariſt. requiritur ad locum ex opinione omnium antiquorum at immobilitas requiſita ab antiquis eſt immobilitas ſimpliciter, nam ob id dicebant eſſe interuallum diffuſum per omnia, quia erat omnino immobile: 2. Quia illa immobilitas requiritur ad rationem 18
Immobilitas ſimpliciter requiritur.
Ariſt.

B loci, per quam corpus dicitur eſſe in eodem, vel diuerſo loco: ſed corpus dicitur eſſe in eodem loco, quando eſt omnino immotum localiter, & ratione ſpatij, etiam ſi omnia alia putauerit. Contra verò dicitur eſſe in diuerſo loco, quando per motum localem habet diuerſũ ſpatium, & ſi omnia alia retineat, ergo debet habere immobilitatem ſimpliciter ſecundum ſpatium; vnde Turris S. Vincentij dicitur eſſe ſemper in eodem loco, ſiue ambiatur aere ſiue aqua, quia eſt immota quoad ſpatium. Confir. Quia dum res eſt in vaſe, non poteſt negari quin ſit in aliquo loco primo, alioqui corpus exiſteret, & nullibi primo exiſteret, at non po-

Res in vaſe alicubi eſt.

C teſt, eſſe in vaſe, vt in loco niſi, vt connotat ſpatium, nam alioqui ſi aqua cõtenta infra vas moueretur ſimul cum vaſe diceretur eſſe in eodẽ loco, quia eſt in eadem numero ſuperficie vaſis. Confir. Ex dictis ſupra art. 1. not. 1. nã ibi oſtendimus immobilitatem loci negare omnem rationem motus localis, nam alioqui res immota localiter mutare poſſet locum, & mota localiter non mutaret locum, quare non pertineret per ſe & adæquatè ad rationem motus localis, vt per illum corpus tendat de vno loco ad aliũ. Hinc primo patet, diſcipulos translatos ſimul cum gymnaſio in alium locum, non dici manere in eodem loco, ſed mutaſſe locum, licet ma- 19
Deducuntur aliqua.

D neant in eodem gymnaſio, quia non manent in eodem ſpatio, ſicut; neq; gymnaſium: vnde in hoc caſu eſſent in eodem gymnaſio, non tanquam in loco, ſed tanquam in vaſe.

Hinc patet 2. Locum debere eſſe immobilẽ etiam circulariter, quia alioqui ſi eadem celeritate mouerentur locus & locatum, daretur motus localis circularis, & non eſſet mutatio loci, neq; ſecundum totum, neq; ſecundum partes, nam partes locati ſemper correſponderent partibus iiſdem loci, quia ſimul accederẽt & recederent ab eodem ad idem punctum. Confir. Quia locus eſt ſuperficies conuexa corporis continentis immobilis ſeu conſiſtenter, at ſuperficies corporis moti circulariter nõ

Immobilis eſt locus etiam circulariter.

E eſt immobilis, neq; conſiſtit, quia cõtinuo mutat vbi, & ſpatium non ſolum ſecundum partes, ſed etiam ſecundum totum, tum quia totũ non eſt aliud, quã ſuæ partes, tum quia nulla pars eſt vbi prius erat.

3. Concl. Immobilitas ſitus, licet non ſit de 20

Immobilitas ſitus eſt de quidditate loci naturalis. ratione loci in communi, vt patet ex dictis ſupra; eſt tamen de ratione loci naturalis, quia corpora leuia, & grauia ſemper ſeruant eundem ſitum, licet quia elementa ſunt corruptibilia ſecundum partes, varientur ſecũdum numerum ſuperficies corporum continentium.

A

Confir. Confir. Quia ſi à Deo vniuerſum, ita moueretur, immota terra, vt terra contingeret orbẽ lunæ, tunc terra non diceretur eſſe in eodem loco. Quia non eſſet ſub aqua &c. 2. Quia hæc immobilitas eſt neceſſaria loco naturali, per quam eſt terminus motus naturalis, motus autem naturalis ſemper eſt ad certum ſitum, terra.n. ſemper deſcẽdit, quia natura eſt determinata ad vnum.

Confir. 2. Quia naturalia debebant quieſcere in proprio loco; ergo locus debet habere certum ſitum.

B

Elementa locum ſuum immobilem habent. Confir. 3. Quia cum elementa careant cognitione, ſortita ſunt certas qualitates, quibus ad locum mouerentur, quod ſi locus non haberet certum ſitum, & ſurſum fieret deorſum; iam graue moueretur, vt prius, & cum non inueniret locum, neq; cognoſceret vbi nam eſſet, nũquam poſſet conſequi proprium locum, ideò natura cõſtituit, vt hæc loca haberẽt certũ ſitũ.

4. Quia locatum ab huiuſmodi loco recipit perfectionem, & cõſeruationem, adhoc autem non ſufficit immobilitas ſpatij, ſed requiritur ordo partium vniuerſi, vt cognata ſint contigua & in certa Mundi parte ad recipiendos influxus cœleſtes attemperatos.

C

21 *Obiectio.* Dices ſi locus ſimpliciter dicit omnimodam immobilitatem, iam locus naturalis non debet addere immobilitatem ſitus, quia ea, quam addit, eſt minor.

Solutio. Reſp. Immobilitas addita ſi præciſè conſideretur, eſt minor, ſed poſita priori immobilitate ſimpliciter facit maiorem, quia non tantum dicit immobilitatem ſimpliciter, vt.ſ. corpora ſint in eodem ſpatio; ſed etiam eodem ordine, & ſitu, vt ſcilicet leuia ſemper ſupra, grauia infra ſint.

22 *Immobilitas eſt exiſtentia in vbi.* 4. Concl. Hæc immobilitas formaliter conſiſtit in exiſtentia corporis in ſpatio, quæ dicitur vbi intrinſecum, quia nihil eſt aliud, quod habeat immobilitatem ſimpliciter, nam ſuperficies corporis, vt oſtendimus, non habet hanc immobilitatem, neq; immobilitas ſitus, nam corpora habentia hanc immobilitatem, poſſũt mutare ſpatium: Neque immobilitas diſtantiæ à partibus Mundi veris, nam diximus, ſi impelleretur Mundus verſus vnam partem, omnia mutarent locum, & tamen non mutarent diſtãtiam: & contra, ſi mutarentur partes Vniuerſi, immutato vno corpore, non mutaretur locus, & tamen mutaretur diſtantia: neque conſiſtit in diſtantia à partibus imaginarijs, quia vt res non dicitur propinqua rei nõ exiſtenti, ita neq; diſtans ab illa. Antecedens patet, nam vt non dicitur æqualis rei non exiſtenti; ita neq; propinqua, cum non ſit maior ratio vnius, quàm alterius denominationis.

D

E

Confir. 1. Confir. 1. Nam ſicut dicunt immobilitatem conſiſtere in diſtantia à punctis imaginarijs; ita melius poſſet dici conſiſtere in propinquitate cum ſpatio imaginario, in quo eſt.

Confir. 2. Quia ſi diſtantia actualis ſumi poteſt in re exiſtente in ordine ad corpus non exiſtens, cum poſſent eſſe plura corpora diſtantia, & diſtantia in infinitum, illud habebit actu infinitas diſtantias maiorẽ, & maiorem in infinitũ. *Confir. 2.*

Confir. 3. Quia hac ratione dici poſſet homo nunc diſtare ab Antichriſto. Et ſi concedãt; petam quanta ſit hæc diſtantia? vnius vlnæ &c. *Confir. 3.*

Confir. 4. Quia vt poteſt res exiſtens habere diſtantiam à re non exiſtente; ita non exiſtens diſtabit à re exiſtente; quare idem homo ſimul diſtabit, & erit propinquus, vt ſi nunc longe ab Hiſpania, & ſimul concipiatur, vt futurus proximus Hiſpaniæ, quare manet, vt conſiſtat in hac conſiſtentia corporis reſpectu ſpatij. *Confir. 4.*

2. Probatur, quia ea immobilitas exigitur à loco, quæ eſt radix omnis alterius immobilitatis, quæ conuenit loco, quia in illa continentur aliæ tanquam in radice: ſed omnis immobilitas, quæ conuenit loco oritur ex immobilitate huius inexiſtentiæ in ſpatio; ergo. Minor probatur, tum quia locus, vt diſtinguitur à vaſe, includit conſiſtentiam quandam realem, oppoſitam motui, nam vas dicit ſolum continentiã, & non dicit hanc conſiſtentiam; at locus, addit hanc conſiſtentiam, patet ex t. 41. Vbi dicitur immobilis, niſi hac ratione explicetur, non eſſet immobilis, quia ideo locus non transfert rẽ contentam, vel transfertur cum re contenta, quia vt locus habet hanc conſiſtentiam in ſpatio, tum quia ab hac oritur relatio diſtantiæ, vel propinquitatis à corpore vero, vel imaginario, ergo ſi eſt neceſſaria relatio diſtantiæ, vel propinquitatis, magis erit hæc neceſſaria, quæ eſt origo relationum. Confir. Id, quo formaliter locus redditur immobilis, eſt conſiſtentia realis oppoſita motui locali, non relatio diſtantiæ, vel propinquitatis; ergo ſi ſuperficies eſt locus, non præciſe, vt continens, ſed vt immobiliter continens, non erit locus, niſi vt conſiſtenter continens, quia hæc formaliter opponitur immobilitati, nam quies à conſiſtentia non differt. Eſt autem hæc conſiſtentia vbi, quod habet ſuperficies. At obijcies: (vbi) eſt conſiſtentia rei in loco: ſed locus non includit locum; ergo neque hanc conſiſtentiam. Reſp. Aliqui (vbi) dicere ordinem ad locum tãquam ad terminum, & tamen vbi includi à loco, vt partem formalem. Reſp. 2. Alij cum dicimus (vbi) eſſe conſiſtentiam rei in loco, non dicimus eſſe in loco actualiter exiſtente, ſed id, quo põt eſſe & conſiſtere in loco ambiente, ſi ille ſit; quare vt nullum eſt corpus, quod non poſſit contineri ab alio; ita nullum eſt, quod non poſſit eſſe locatum; quare quod eſt locans reſpectu vnius, erit locatum reſpectu alterius, & ideò vt locus vnius includit aliquid, quo poteſt eſſe locatum reſpectu alterius. Ego Reſp. (vbi) ſumi in ordine ad ſpatium imaginarium, etiam ſi nullum ſit circumſtans corpus. Neq; Ariſt. dũ 4. phyſ. t. 41. docet cymbam motam cum aqua fluuij, non eſſe in aqua vt in loco, ſed potius ĩ toto fluuio, quia totus eſt immobilis, id aſſerit ob eandem 23 *2. Vbi fundamentum.* *Confir.*

diſtantiam à polis ei.i.ſed quia exiſtit in eodem ſpatio immobiliter ſecundum Ripas, & Alueum.

DVBITATIO X.

An prædictæ conditiones conueniant loco naturali, an Mathematico.

1 *1. Opinio affirmat ſolum loco naturali conuenire. Perer.*

PRima opinio eſt dicentium, has proprietates non conuenire loco cuicunq; ſed tantū naturali, quia de eo Ariſt. agit in phy ita Perer. lib.11.c.3. Confir. quia de loco agitur propter motum localem; at locus, qui eſt terminus motus localis, eſt locus naturalis.

Confir. 2. Confir.2. Nam loco, de quo agit, tribuit t.4. potentiam trahendi ad ſe corpora; at hic eſt locus naturalis, in quo quieſcunt, conſeruantur, & perficiuntur corpora.

Confir. 3 Confir. 3. Quia immobilitas, quam tribuit loco, non poteſt conuenire Mathematico, ſed tantum naturali, qui eſt determinatus, vt diximus ſupra: hinc deducit ſolis elementis conuenire locum naturalē, de quo Ariſt in 4. phyſ. nam ibi dicit, omnem locum habere ſurſum, & deorſum; at hæ differentiæ non conueniunt, niſi loco elementorum, quorum participatione mixta tendunt ſurſum & deorſum.

2 *2 Opinio cuilibet loco concedit eas.*

2. Opinio eſt dicentium, has conditiones conuenire cuicunq; loco ſiuè phyſ. ſiuè mathematico, quia locus, de quo agit Ariſtoteles in 4.phyſ. eſt locus, qui terminat motum localem; 4.phyſ.t.1.& 32. at hic locus eſt tam phyſicus, quam mathematicus. quia corpora mouentur non ſolum motu naturali, ſed etiam violento, & indifferenti.

Confir. 1 Confir. Quia Ariſt. probat motum localem pertinere ad phyſicum, tum quia debet agere de ijs, quæ communia ſunt rebus naturalibus ſiuè ſimplicibus ſiuè mixtis 3 phyſ. t.2. at omnia hæc ſunt in loco ſcilicet ſiuè naturali, ſiuè innaturali; tum quia motus localis pertinet ad phyſicum; ergo & locus. At ad phyſicum pertinet omnis motus corporalis, ſiue naturalis, ſiuè violentus.

Confir. 2. Quia probat exiſtentiam loci ex ſucceſſione corporum in eumdem locum; at hæc ſucceſſio eſt tam per motum naturalem, quam per violentum.

3 *3. Opinio media ſub diſtinguit.*

3. Opinio eſt dicentium, Ariſtotelem hic agere de loco in communi, primario tamen de loco naturali, propter quam hæc docet de loco in communi aſſignare tamen conditiones, quarum aliquæ conueniunt loco in communi; aliquæ verò tantum loco naturali, at attrahere locatum, ibiq; quieſcere, quod præſtitit, quia cum indagaturus eſſet naturam loci in communi, aſſignat omnes conditiones, quæ reperiuntur in locis. vt cognitis conditionibus, quæ cōueniunt locis ſecudum peculiares rationes eorum, eliciat definitionem loci in communi, quæ eſt ſuperficies corporis continentis immobiliter, & hæc opinio mihi placet, vt rectè probatur in 2.opin. & Confir. 1.

4 *Opinio Autoris. Confir. 1.*

Quia locus naturalis non pōt cognoſci, niſi cognoſcatur locus in communi; communia autem prius tractari debent proprijs.i.de partib. c. 1. 1. phyſ. 57.3. phyſ 2. *Confir. 2.* Confir. 2. Quia agit de loco, qui inuenitur ex tranſlatione corporum. 4. phyſ. 3. 36. & 40. hic autem eſt locus in communi. *Confir. 3.* Confir. 3. Quia agit de loco ſm̄ quem dicebant Antiqui t.1.& 6.& 3.phyſ.54. quicquid eſt eſſe in loco. *Confir. 4.* Confir. 4. Quia oīa, quæ à t.32. ad 43. dicuntur, conueniunt loco in communi, vt patet intuenti præſertim vt definitio ipſa loci hic tradita. *Confir. 5.* Confir. 5. Quia locus conſtituit modum eſſendi in alio, qui diſtinguitur à cæteris modis eſſēdi in alio enumeratis t.23. & patet ex alijs, quæ duci poſſunt ex t.32. & 45.

5 *Soluuntur primæ ſententia argumenta.*

Ex his Reſp. ad argumenta primæ opinionis negando hic agere de loco naturali ſecundum ſpecialem rationē.

Ad confirmationem inde colligi oppoſitum, quia motus localis in cōi tēdit ad locū in cōi.

Ad 2. Reſp. concedendo illam proprietatem conuenire loco naturali: ſed referri ab Ariſt. vt cognitis, quæ conueniunt locis ſm̄ ſpecialē rationē, colligere poſſit definitionem loci in cōmuni, præſertim cū hanc doctrinā hic tradit, vt paret ſibi viam ad inquirendas conditiones loci naturalis, & ideo t.4. ex motu elemētorū inueſtigat locum, qui habeat vim conſeruandi, & t. 30. habere ſurſum, & deorſum, & 46. dum docet quæ sūt in loco, vt terra, inquit, in aqua, & t.48. corpora, inquit ferri in loca ſua, quia ſunt congenea; vnumquodque autem quieſcit in loco, vt pars in toto, & t.42. oſtendit, locum eſſe immobilem, quia ſurſum, & deorſum maximè ſunt immobilia.

6 *Immobilitas loci vnde proueniat.*

Ad 3. Confir. ex dictis, & clarius ex dicendis patet, quomodo locus in communi ſit immobilis; diximus .n. oriri immobilitatem ex actuali præſentia corporis ad ſpatium imaginariū. At inquies Ariſt. probat immobilitatem ex mobilitate ſurſum, & deorſum. Reſp. 1. Per illas differentias poſitionum ſignificari omnem aliā poſitionem, & differētiam loci, vt colligitur ex t.4. Reſp. 2. Rectè ex illis probari immobilitatem loci in communi, quia ſurſum, & deorſum habent rationem termini; vnde ſignificat omnem terminum motus localis debere eſſe immobilem, alioqui motus procedere, poſſet in infinitum, nunquam attingendo terminum.

7 *Obiectio ex Ariſt.*

Dices 4. Phyſ. t.5. Mathematica non ſunt in loco; ſed nō poteſt intelligi de omni loco; ergo de naturali; ergo tantum de naturali agit.

Soluitur. Reſp. Ariſt. ibi oſtendere differentias poſitionum reperiri non ſolum quoad nos, ſed etiam in rerum natura, cum hoc diſcrimine, quia quę ſumuntur quoad nos, variantur iuxta noſtrum ſitum; at quæ quoad naturam ſunt determinata, idq; probat ex mathematicis, quæ, cum non ſint in loco ſcilicet naturali, habent differentias poſitionum ſolum quoad nos.

Reſp. 2. Conimb. ex opinione Græcorum ibi ex mathematicis probari, dari locum, quæ cum non ſint in loco per ſe, & vi ſua, ſicut nec vi ſua mouentur; tamen ſunt in loco ex vi alterius mouentis illa.

QVAE-

QVÆSTIO II.

De exiſtentia loci.

DIſputat de hac re Ariſt. 4. Phyſ. à t. 3. poſtquam oſtendit, agere de loco pertinere ad phyſicum, eo quod omnes exiſtimant, quæ ſunt, alicubi eſſe; quæ verò non ſunt, nuſquam eſſe (vbi.n.eſt Hyrcocerrus aut ſphinx?

1 *Negant locū aliquē.* 1. Opinio eſt negatiuum dari locum, quia, ſi eſſet in rerum natura, eſſet res ſenſibilis, habens trinam dimenſionem; quia talis debet eſſe, vt poſſit recipere intra ſe corpora ſenſibilia trinè dimenſa: ſed hoc eſt impoſſibile, quia repugnat duo corpora eſſe ſimul, at ens trinè dimēſum eſſet corpus, & ſimiliter locatum ita t. 8. *Confir. 1.* Confir. 1. t. 9. nam ſi datur locus corporis, deberet etiam dari, & ſuperficierū, & reliquorum terminorum, quia eſt eadem ratio, nā vbi prius erat ſuperficies aquæ, deberet eſſe ſuperficies aeris: ſed hoc eſt falſum, nam deberet etiam dari locus puncti, qui primo illud contineret; at hoc non poteſt eſſe neque diuiſibile, quia locus eſt æqualis locato, neq; indiuiſibile, quia duo indiuiſibilia ſimul eſſent.

Confir. 2. Confir. 2. Quia locus ob æqualitatem cum corpore locato, debebat habere corpus, at non poteſt, quia vel eſſet corporeum elementū; vel ex elementis corporeis, atq; adeo duo corpora ſimul; vel elementum incorporeum, vel ex huiuſmodi elementis, & neq;, quia talia elementa non dantur.

Textus emphi. Confir. 3. t. 11. deberet eſſe cauſa; at non eſt materia; nec forma, nec finis, nec efficiēs, ex Zenone & t. 12. quia deberet eſſe in loco, quia quidquid eſt in loco eſt, atq; adeo cum res augentur, deberet etiam locus augeri, at cum locus ſit immobilis, non apparet quomodo augeatur. 5. ex ſexto Empirico lib. 6. Pyrr. Stypothipoſ. c. 6. & lib. 9. aduerſ. Mathem. c. 1. ꝙ Ariſt. dum ex tranſlatione corporum probat exiſtentiam loci petet principium, nam vel probat ex motu in communi, & eſt fallacia conſequentis, dum ex affirmatione ſuperioris, affirmat inferius, vel ex motu, vt locali & petit, quia ſupponit dari locum, quare ipſe putat exiſtentiam loci eſſe adeo notam, vt non indigeat probatione.

2 *Opinio peripatetica.* 2. Opinio eſt Ariſt. t. 3. 1. quia ſicut ex mutatione ſecundum formas colligitur dari materiam diſtinctā à formis; ita ex ſucceſſione corporum in eodem loco colligitur, locum eſſe diſtinctum à locato; conſtat.n. quod in ſpatium, in quo erat aqua, ſubintret aer &c. Confir. t. 4. ex motu corporum ſimplicium, quorum vnūquodq; fertur in locum ſuum, ſiuè deorſum, ſiuè ſurſum, cum inclinatione, at inclinatio entis, non eſt ad non ens. Confir. 2. & t. 6. ex opinione ponentium vacuum, nam vacuum eſt locus carens corpore, vnde Heſiodus ante omnia poſuit chaos non ſolum, vt molem indigeſtam, ſed vt receptaculum propterea, quod pleriq; omnia alicubi, & in loco eſſe exiſtimarint. Con-

3 fir. Quia natura indiget loco, tum ad agendum

A

& patiendum nam agens, & paſſum debent eſſe in certis locis, vt ſint ſibi proxima, vnde 1. de anima t. 38. dicitur omne, quod mouetur eſſe in loco, tum ad rectam conſtitutionem vniuerſi, vt ſ. quodlibet ſit in ſuo loco, & mihi placet vnde. Reſp. ad argumenta primæ opinionis. *Opinio Autoris.*

Soluuntur argumenta. 1. Opinionis. Ad 1. Reſp. locum conſiderari dupliciter 1. ratione corporis in quo eſt, 2. ratione ſui primo modo eſt trine dimenſum, at ſecundo modo eſt ſuperficies, neq; hinc ſequitur penetratio corporum, quia corpus locatum occupat ſpatium, non quidem occupatum à corpore locāte, ſed diuerſum, quod continetur inter latera ſuperficiei, in quo non eſt aliud corpus.

B

4 *Termini corporum per accidēs ſunt in loco, vt puncta.* Ad 1. Confir. Reſp. Infra cum de re locata, nam res locata per ſe eſt corpus, at per accidēs locantur termini corporis, & etiam pūcta, quia cum hi termini nequeāt, nec ſeparari, nec moueri ſine corpore, locantur ad locationem corporum.

Reſp. 2. Corpus locari, vt quod, at ſuperficiem locari, vt quo quia per ſuperficiem conuexam locatur, ſicut corpus per ſuperficiem concauam locat.

Ad 2. Reſp. eſſe elementum corporeum vel ex elementis, ſed ratio per quam locat, eſſe ſuperficiem, quæ intra ſua latera continet locatū.

Ad 3. Reſp. 1. Non eſſe neceſſarium, vt per ſe ſit cauſa, ſed ſatis eſt, vt ſit conditio requiſita ad cauſandum, neq; .n. omnia, quæ exiſtūt, habere debent rationem cauſæ, vt patet ex quātitate, quæ non eſt cauſa.

C

Locus eſt cauſa formalis ſubiecti, & locati. Reſp. 2. Suam eſſe cauſam formalem, tum reſpectu ſubiecti in quo eſt, at reſpectu locati quatenus continet illud, & quaſi determinet, habere rationem cauſæ formalis extrinſecæ, & ſimiliter reſpectu motus quem ſpecificat, & deniq; habere rationem cauſæ finalis tū reſpectu motus, tum reſpectu mobilis ſiue ſecundū ſe ſiue, vt habet coniunctam virtutem motiuam naturalem, vel violentam.

5 *Locus non eſt in alio loco, ſed in ſpatio imaginario.* Ad 4. Locum vt locum, non exigere, vt ſit in alio loco extrinſeco, vt patet ex vltima sphera, ſed exigere, vt ſit in ſpatio imaginario, de quo intelligitur illud omnium antiquorum, ꝙ quidquid exiſtit alicubi eſſe debet, & præterea locus eſt in alio, vt ſubiecto.

D

Ad 5. Reſp. probari locum ex motu locali ſenſibile, nec in ea petitur principium, quia cū ille motus ſit actio realis, debet habere terminum aliquem, & cum ſubiectum per illum habeat diuerſam diſpoſitionem, ac quando quieſcit, debet dari terminus illius mutationis, hunc autem terminum dicimus locum, à quo motus denominatur localis, at hinc non determinat quid ſit locus terminās motum, an ſit ſuperficies continentis, an vbi, an ſpatium, quod infra.

E

QVÆSTIO III.

De natura & eſſentia loci.

DE hac quæſt. Tolet. q. 3. & 8. Saxon. q. 1. ar. 2. Fonſ. 5. met. c. 13. q. 7. Suar. diſp. 40. ſect. 3. & diſp. 51. ſect. 2. Conimb. 4. phy. c. 5. q. 1

Vbi Murcia, Ruuius, & alij. D.Tho. opuſc. 52. Simpl. 4. Phyſ. t. 43. vbi colligit Antiquorum opiniones.

A

DVBITATIO I.

An locus ſit interuallum, ſeu ſpatium.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Difficile eſt quidditatem loci cognoſcere.* PRimo Not. Ex 4. phyſ. t. 2. Naturam loci inueſtigare non eſſe facile, & ratio eſt, quia continet conditiones, quaſi repugnantes, nam ratione continentiæ debet eſſe corpus, vel aliquid in corpore naturali, quod conſtat ex naturis, atq; adeo mobile, at mobilitas repugnat cum immobilitate neceſſaria ad locum.

B

Definitio dupliciter inueſtigatur. 2. Not. Dupliciter poſſe inueſtigari definitionem rei. Primo à poſteriori, ſcilicet ex effectis, & proprietatibus, ob quam cauſam Ariſt. à t. 30. proponit proprietates quaſdam loci; ſcilicet continentiam, æqualitatem, ſeparabilitatem, & differentias poſitionum. Secundo ex prædicatis, quæ ſunt communia cum alijs, & illis, quæ ſunt propria rei diſtinctæ, nam vt rectè monet t. 31. tunc erit bona rei definitio, & explicans quid rei, cum ex illa notificantur proprietates, nam eſſentia eſt origo proprietatum, & ex illa notificantur cauſæ difficultatum, & diſcordiarum, quæ ſunt circa definitionem rei, & deniq; ex illa ſoluuntur omnia argumenta, quæ circa rem illam proponuntur.

C

2 3. Not. Ex t. 32. Sicut ex latione probatur exiſtentia loci, quia ſi nullus daretur motus localis, nulla fieret inquiſitio loci; ita ex eodem motu debet inueſtigari, quæ ſit natura loci: vnde ex motu probatur debere eſſe aliquid diſtinctum, & ſeparabile à locato, & contra; *Ex motu colligitur natura loci.* quia tam hoc locatum ſine hoc loco, quàm hic locus ſine hoc locato poteſt exiſtere; & inde etiam probatur loci immobilitas, quæ eſt neceſſaria ad terminum motus: & ſicut dicitur t. 32. aliquid dupliciter mouetur per ſe, & per accidens; ita aliquid dicitur eſſe in loco per ſe, & per accidens. Ex quo oritur differentia loci communis, & proprij, quod locus communis non ſit æqualis locato, ſicut eſt proprius, de quo eſt quæſtio; vnde t. 34. infert Ariſtoteles, locum eſſe terminum, ſeù ſuperficiem corporis.

D

3 *Antiquorum placita.* 4. Not. Ex Simpl. Antiquos varia ſenſiſſe de loci natura, nam alij corpus eſſe dixerunt, vt Proclus, alij incorporeum; & ex his alij ſine dimenſione, alij præditum dimenſione; & ex ijs, qui indiuiſibile, & ſine dimenſione eſſe dixerunt, alij opinantur eſſe ſubiectum corporibus, vt Plato, qui locum materiam nuncupauit. Alij, velut Damaſius, putant eſſe aliquid corporibus præbens perfectionem. Rurſus eorum, qui illum fatentur dimenſionibus conſtare, alij duabus velut Ariſtoteles, & quicunque Peripateticorum. Et horum alij omnino indifferens, atque interdum ſine corpore permanere, velut Democritus, & Epicurus, Alij verò putarunt illum eſſe ſpatium, quod ſemper habeat corpus, & idem ſpatium aptum ſit ad capiendum vnumquodque corpus, velut inclyti Platonicorum, & primi, in quorum numero eſt Lamſacenus Straton.

E

5. Not Interuallum, ſeù ſpatium, quod concipitur inter latera, ſeù extremitates alicuius corporis, poſſe dupliciter explicari. Primo, vt ſit ens poſitiuum, & hoc tripliciter: primo vt ſit corpus quoddam ſubſtantiale, habens partes ſine quantitate extenſas: qua ratione multi volunt ſubſtantiam corpoream, ablata quantitate per ſuas partes entitatiuas remanere extenſam: 2. Vt ſit corpus quantum ideſt trinè dimenſum præciſa omni ſubſtantia ſubſtentante illud, & hi duo modi ſupponunt aliquid impoſſibile naturaliter, nam ſubſtantia corporea non poteſt naturaliter per ſuas partes entitatiuas exiſtere ſine quantitate, vt alibi oſtendimus: nec corpus de Prædicamento quantitatis, cum ſit accidens poteſt naturaliter exiſtere ſine ſubiecto: 3. Vt ſit corpus ſubſtantiale quantum, ſiue quia ſit ſubſtantia informata per quantitatem, vt ſunt omnia corpora nunc exiſtentia, ſiue quia fingatur aliqua ſpecies quantitatis ſubſtantialis, quæ ſit eiuſdem rationis cum quantitate accidentali quoad effectus, ſed differat quod hæc non pendeat à ſubiecto: qua ratione videntur Antiqui poſuiſſe illud interuallum. 2. Vt ſpatium illud ſit aliquod negatiuum, quod à Nobis concipitur per modum cuiuſdam entis, habentis capacitatem recipiendi locatum; cùm tamen ibi verè non ſit aliquod ens, ſed repugnantia ad capiendam tantam, vel tantam quantitatem; vt fuſius explicauimus, cum de ſpatio imaginario. 4 *Interuallum dupliciter explicatur.*

ART. II. Opiniones Antiquorum referuntur, & refelluntur.

PRima opinio eſt dicentium, locum eſſe materiam, eo quod ſicut materia recipit varias formas, ſibi ſuccedentes; ita locus varia corpopora. Ita Plato in Timæo, & videtur Ariſtotelis 3. de anima. 6. Vbi laudat eos, qui dicebant animam eſſe locum formarum; anima autem eſt materia recipiens ſpecies; hanc autem materiam dicebat Plato carere dimenſione. 5 *Locum eſſe materiam. Plato. Ariſt.*

2. Opinio eſt dicentium locum eſſe formam rei locatæ, nam ſicut forma continet, & terminat locatum; ita locus continet, & circumſcribit locatum.

Sed vtraque opinio reijcitur ab Ariſtotele t. 6. quia inter locum, & locatum eſt mutua ſeparabilitas: vnde locus eſt extrinſecus locato; at inter compoſitum, & materiam ac formam non eſt mutua ſeparabilitas, quia compoſitum deſtruitur ſeparatis forma, & materia à Deo. 6 *Reijcitur ab Ariſt.*

Confirmatur, quia locatum, quod eſt in loco, præſupponitur eſſe compoſitum ex materia, & forma, atque adeo ſicut illud compoſitum eſt in loco; ita materia, & forma, atque adeò materia eſſet in materia, & forma in forma. *Confir.*

Con-

Explicatur Plato. Confirmat Ariſt.alijs rationibus vſq; ad t.21. neque Plato,vel alius ex antiquis dixit propriè eſſe materiam, vel formam : ſed metaphoricè, & proportionaliter , nam ſicut materia recipit formam, & forma continet,& determinat materiam ; ita locus recipit,continet,& determinat locatum; tamen diuerſo modo, nam locus recipit extrinſecè, & determinat; at materia,& forma intrinſecè ad conſtitutionem vnius cõpoſiti concurrunt : vnde mouentur ſimul cum compoſito, non ſic locus cum locato,& materia determinatur à forma ad certam ſpeciem prædicamentalem,non ſic locatum à loco;quare huiuſmodi continentiæ, & determinationes ſunt diuerſæ rationis.

7 *Locum eſſe interuallū Stoici affirmant.* 3. Opinio eſt dicentium, locum eſſe interuallum quoddam reale, ſeu quantitatem trinè dimenſam per ſe exiſtentem,quę repletur corpore. Corpus locatum eſt trinè dimenſum , & locatur non ſolum ſecundum ſuperficiem cõuexam, ſed ſecundũ ſe totum, & ſingulas partes ; ergo locus debet eſſe talis, vt poſſit locare illud ſecundum ſe totum; hoc autem non poteſt præſtare ſuperficies; ergo requirit trinam dimenſionē. Ita Stoici,vt *Criſipp. Democr. Epicu. Galen.* Criſipp. & Democr. Epycurus, Syrianus,Lampſacenus, & Galenus apud Themiſ.t.37.& meminit Ariſt. 3.phy.26. & benè explicat Tolet.& Fonſ. ſequitur Phyloponus in digr.t.39.& 41. qui dicit interuallum hoc non eſſe aliud, quam id, quod concipimus remanere inter latera vaſis, & eſſe trinã dimenſionem, æqualem corpori recepto. Huiuſmodi proprietates ſunt. Prima eſſe diuerſum,ac ſeparabile à corporibus receptis; nunquam tamen caret aliquo corpore,ſicut natura licet diuerſa ſit ab omnibus formis, nunquam tamen omnino ſeparatur ab omni forma. Secunda eſt expers omnis materiæ, & formæ, vt admittere poſſit penetrationem aliorum corporum,quæ impeditur à materia: vnde Tertio illi conuenit eſſe immobile, impaſſibile, & indiuiſibile, quorum oppoſita conueniunt ratione materiæ : Quarto eſſe diffuſum per totum vniuerſum.

8 *Reÿcitur ab Ariſtotele.* Sed non placet Ariſtoteli t. 8. quod daretur penetratio corporum, quæ impeditur à quantitate, non à materia, vt experientia docet in ſanctiſſimo myſterio Euchariſtiæ, & in rarefactione, & condenſatione, & ſubſtantiæ, vt ſic non repugnare penetrationem, patet ex materia, & forma, quæ ſunt ſubſtantiæ, & ſe penetrant. Secundo ex Ariſt.t.37.quia eſſent infinita loca, quia cum infinitæ ſint partes corporis, omneſq; per ſe ſint in loco, quia per ſe occupant ſpatium,erunt etiam infinita loca.

9 *Reſpõſio Philoponi.* Reſp.Philop. ex hac ratione etiam Ariſtotelis opinio refellitur,quia partes exteriores corporis ſunt etiam infinitæ,quæ reſpondent partibus ſuperficiei locantis, ſed facilè ſoluitur,vt *Refellitur.* oppugnat Ariſtotelem : Nam argumentũ Ariſtotelis eſt ad hominem;putabant enim antiqui interuallum illud eſſe homogeneum, & continuum, & vnum in toto vniuerſo, atq; tot eſſe loca, quot locata, neque curant in loco, an ſit actualis diuiſio, an non ; vnde conſequens eſt, vt etiam ſi locatum ſit vnum continuum, tot inde eſſe loca integra,& per ſe, quot ſunt partes locati,quia non requirunt ad rationem loci integri,& per actualem aliquam diuiſionem. Ariſt. verò non ita , quia requirit ad rationem loci integri actualem diuiſionem, vel ſignationem . Confir. quia ex antiquorum ſententia *Confirmatur.* colligi poteſt,partes continui eſſe per ſe,& diuiſas, quia ideò ponunt hoc ſpatium,quod penetretur cum corporibus locatis, & permeet per omnes partes, & partes habeant etiam locum per ſe : quod autem concipitur per ſe habere locum, concipitur vt ens integrum,& diuiſum. Sed antiqui aliter eludere poſſent vim *Solutio p antiquis.* rationis; nam dicere poſſent cum locatum eſt diuiſum,etiam deſignare ſibi certam partem illius ſpatij, quæ habent rationem loci per ſe, etiam ſi illud ſpatium ſit ratione continuum. Vnde Burlęus aliter vim illius rationis exponit; ponit enim impoſſibilem penetrationem dimenſionum ; quare ſi tàm locus,quam locatum habeat dimenſiones, neceſſe eſt,vt fiat diuiſio loci, & locati vſque ad indiuiſibilia, inter quæ eſſe poteſt penetratio : indiuiſibilia autem infinita ſunt; quare erunt infinitæ partes locatæ, quibus correſpondent infinita loca & cum hęc loca ſint indiuiſibilia,& immediata,ex quibus effici non poteſt maius, erunt ſimul infinita loca, & hanc expoſitionem ſequitur Vicomercatus. *Vicomer.*

3. Hoc interuallum non poteſt eſſe ſubſtantia,quia eſſet corpus phyſicũ, atque adeò corpus mobile,& in loco; non accidens,quia eſſet ſine ſubiecto, vel ſi eſt in ſubiecto, mouebitur ad motum illius ſubiecti,in quo eſt. & ratione illius erit in loco : vnde mouebitur ad motum vaſis v.g. in quo eſt,atque transferretur cum loca[t]o,quã rationem tetigit Ariſtoteles loc.cit. *Interuallum, nec ſubſtãtia, nec accidens.* neque dicas remanere in ſubiecto,quod ſuccedit mobili; nam migraret accidens de ſubiecto in ſubiectum. *Ariſt.*

10 *Fruſtra ponitur.* 4. Quia nulla neceſſaria ratione ponitur ; nam vt recipiatur corpus , non requiritur , vt præcedat corpus; imò oppoſitum requiritur; nam ſi concipiatur tolli huiuſmodi interuallũ, tanquã aliquid reale,quod eſt inter latera vaſis, adhuc inter illa poſſet poni corpus, quia ſufficit diſtantia illa , quæ eſt non repugnantia capacitatis tantæ quantitatis. Et Confir.quia extra cœlum non eſt aliquid reale, & tamen poſſet ibi poni corpus: quod ſi ponant illud extra cœlum, neceſſariò deberent admittere reperi aliquid reale infinitum. Confir.2.quia hoc interuallum cum receperit eſſe, vt concedit Philoponus, & ſic extenſum, & receptum alicubi, *Confirmatur.* debuiſſet præcedere aliud extẽſum, in quo reciperetur ; atque adeo vel concedendum extenſum recipi in diſtantia imaginaria , vel erit proceſſus in infinitum.

11 *Refutatur ex proprietate loci.* 5. Patet ex proprietatibus loci; nam illi ſpatio non conueniret continere, quia cum ſit accidens , inquit Themiſt. debet eſſe in alio , vt in ſubiecto : Secundo cum careat materia , & forma, non haberet vim conſeruandi, & generandi ſubſtantiam, quia quãtitas non eſt actiua, & cum

& cum ſit eiuſdem rationis in omnibus, non eſſet diuerſitas motus, quare nō eſſet ratio cur vni corpori hic motus conueniat, alter alteri: quare cum nullæ eſſent differentiæ locorum, nullus erit motus, vt argumētatur Euſt. 4. phy. 69. & 66. & contra hanc opinionem plura Perer. c. 5.

Perer.

Alij refelluntur dicendi modi. Deinde alij probant deſtruendo omnes modos; nam aliqui dixerunt eſſe corpus animatum, alij inanimatum, alij eſſe accidens: non Primum, quia nullam operationem vitalem exercet, vt patet diſcurrenti. Confir. quia deberet eſſe mixtum; at mixtum non poteſt eſſe locus elementorū, quia locus eſt prius locato. *Confirmatur.* Confir. 2. quia corpus animatum deberet nutriri, atque adeò moueri localiter. Non Secundum, quia deberet eſſe penetratio cum locato. Deinde non eſſet mixtum, nec ſimplex conſtans ex contrarijs. Neque tertium, quia vel eſt in ſubiecto, vel ſeparatum à ſubiecto; non ſecundum, quia non eſſet accidens: neque primum; quia maximè eſſet quantitas, & non; quia eſſet penetratio. Et confir. quia dum quis mouetur localiter, non mouetur, vt determinatur ea denominatione, quæ oritur à quantitate: tum quia illi aſſignandus eſſet locus.

12 *Obiectiones pro antiquis.* Sed pro opinione Antiquorum obijcit Philoponus, quia videmus naturam refugere vacuum, & hoc non alia ratione, niſi quia repugnat illud ſpatium eſſe ſine corpore aliquo, vt refugit materiam eſſe ſine forma.

Reſp. Inde oppoſitum confirmari; nam cū reperiatur hoc interuallum reale, non eſſet ratio cur refugeret natura vacuum, nam ſemper eſſet vniuerſum plenum: refugit igitur vacuū, quia omnia corpora optant eſſe contigua, vt recipiat influentias ab altero, vt init. 1. meteororum aſſerit Ariſt. quod ſi hoc interuallum eſſet, recipere poſſet actiones, vt alibi.

13 *Obiectio à proprietate.* 2. Quia illi conueniunt omnes proprietates loci, vt eſſe æquale, continere, ſeparare, immobile, & reperitur in omni motu, etiam vltimæ ſphæræ, quæ ſecundum Ariſtotelem non poteſt habere locum, cum non habeat ſuperficiē ambientem.

Soluitur. Reſp. Æqualitatem loci, & locati, non debere eſſe ſecundum dimenſiones, ſed ſecundū continentiam: cætera patebunt ex dicendis, & partim ex dictis, quod ſcilicet potius contineretur, & moueretur, neque poſſet reperiri in omni motu, ne detur penetratio, & probatū eſt extra cœlum poni non poſſe.

Obiectio à vacuo ducta. 3. Locus, & vacuum idem ſunt, ſolumq; differunt, quia locus continet corpus, non ita vacuum: ſed vacuum omnes concipiunt eſſe illud interuallum ſine corpore: ergo erit locus. Et Confir. quia ex tranſlatione corporum ſuccedentium in eundem locum, colligimus locum: ſed corpora ſuccedunt in illud ſpatium; nam licet illa, quæ transferuntur in corpore ſolido, vt liquores in vaſe, poſſint acquirere eandem ſuperficiem; tamen in fluido non manet eadē ſuperficies: & tamen dicimus ex tranſlatione, corpora eſſe in eodem loco.

Soluitur. Reſp. Locum, & vacuum eſſe idem, quia locus eſt ſuperficies apta continere, quæ ſi nihil contineat, dicitur vacuum: vnde etiam ſi extra cœlum ſit ſpaiium; non tamen dicitur vacuū, ſed inane: vnde patet ad confirmationem; corpus enim replet capedinem illam inter latera corporis, quare in corpore duro acquiritur idem omnino locus: in fluido vero idem locus per æquiualentiam.

4. Opinio eſt dicentium, locum eſſe interuallum; ſed alio modo explicatum, ac ab antiquis, nam illud dicunt corpus eſſe ſubſtantiale, indiuiſibile, immobile, materiæ expers, & animatum, anima fontana, id eſt (quæ eſt fons, & Diuinam habet vitam) ita Proclus Lycienſ. apud Simplic. 4. phyſ. digreſſ. de loco poſt tex. 49. qui dixit, præter hanc ſphæram, quam cernimus conſtare ex corporibus ſenſibilibus, eſſe aliam ſphæram lucis, id eſt (quia facit agnoſcere alia) conſtantem ex corporibus, indiuiſibilibus, immaterialibus, & animatis, inter quæ ponitur locus, quia locus debet eſſe perfectior locato. Sed hæc opinio facilè reijcitur, tum quia ſine vllo fundamento ponitur hæc ſphæra corporum materiæ expertium, cum repugnet eſſe corpus, & immateriale, niſi abuti velit nominibus, nam quod affert ex Platone de ſimilitudine huius lucis cum luce Iridis, & quod ex oraculo Chaldęorū de luce ignis, ætheris, & mundi animata, fabuloſa potius ſunt, quam vera, vel potius metaphoricè dicta. Confir. quia cum corporeum opponatur ſpirituali, & hoc idem ſit ac immateriale; ſequitur corporeum opponi materiali; ergo idem nequit eſſe corporeū, & immateriale. 14 *Quomodo aliqui explicent interuallum.* *Proclus.* 15 *Reijcitur opinio 1.* *Confirmatur.*

2. Quia hoc corpus ſubſtantiale vel ponit expers quantitatis, & non quia ſubſtantia corporea, & incorporea diſtinguntur per capacitatem, & incapacitatem quantitatis. Vel ponit eſſe quantum, & admittit penetrationem inter quantitates locati, & locantis. Neque dicas nō repugnare penetrationem ob carentiam materiæ, quia materia ſecundū ſe ſicut non eſt impeditiua penetrationis; ita neque eius carentia eſt permiſſiua penetrationis: nam hic effectus ponitur ex præſentia, vel abſentia quantitatis, vt alibi oſtendimus ex 4. phyſ. 8. *Reijcitur 2.*

3. Quia illud corpus concipimus eſſe in loco ſicut reliqua, quare ſi modum concipiendi ſequi velimus, dari debet proceſſus in infinitum. Neque dicas non eſſe in loco ob immaterialitatem, quia ratio exiſtendi in loco, nō eſt materia, ſed quantitas, 4. phyſ. 8. *Reijcitur 3.*

Dices: corpus quantum recipitur in ſpatio, tanquam in loco, ſed hoc ſpatium vel eſſet nihil, & non, tum quia motus localis eſſet ex nihilo ad nihil; tum quia eſt proprietas naturæ, vel eſt aliquid, & nō incorporeum, quia debet habere æqualitatem cum locato; at æqualitas eſt inter quanta præcipuè eiuſdem generis, vt linea lineæ &c. ergo erit corporeum: ſed non eſt mobile, quia ſic locus indigeret loco, ad quem moueretur; ergo immobile, & tunc vel erit diuiſibile per corpora ſubintrantia illud, ſicut aqua, & aer diuiditur per corpus noſtrū, & non, quia tunc eſſet mobile: nam partes illę diuiſæ 16 *Obiectio ex Proclo.*

diuiſæ per ſubintrationem alterius mouerétur, & haberent alium locum, atque adeo ſimiliter totum; quare erit indiuiſibile: ſed omne indiuiſibile eſt expers materiæ; quod enim eſt materiale, eſt capax paſſionis, & corruptionis, atque adeo diuiſionis, quæ aufert vnitatem corporis. Hæc Proclus.

17 *Solutio Simplicij.* Reſp. Simplicius negando vltimam conſequentiam, nam cœlum eſt indiuiſibile, nó quidem quia caret partibus, ſed propter indiſſolubilem vnionem partium, & tamen eſt materiale. Deinde punctum eſt indiuiſibile, & tamen materiale, quare indiuiſibilitas ſubſtantiæ, quæ eſt coniuncta cum immaterialitate, eſt alterius rationis ab indiuiſibilitate puncti, & indiuiſibilitate orta ex vnione partium: nam dicit plenitudinem quandã perfectionis. legendus Simpl. loc. cit. qui multa contra hanc opinionem affert.

Corollarium. Ex his patet falsò dici locum eſſe quid incorporeum, quia non poteſt eſſe nec ſubſtantia ſpiritualis, nec accidens, cum ſubſtãtia ſpiritalis ſit perfectior corporibus, & ad intelligendum, & volendum ordinetur, & nó vt corpora in ipſa recipiantur, & accidens ſine ſubiecto eſſe non poſſit, neque apparet quale ſit hoc accidens.

ART. III. Explicatur, & reijcitur opinio dicentium locum eſſe ſpatium imaginarium.

18 *Interuallum quid negantium.* QVinta opinio eſt dicẽtium locum eſſe interuallum, quod occupat, & repletur à corpore, quod intelligitur eſſe inter terminos v. g. alicuius vaſis, quod non eſt aliquid reale, & poſitiuum, ſed negatio quædam, ſeú non repugnantia ad capiendum aliquod corpus, quã vocant ſpatium, ſeu capacitatem quandã imaginariam. Ita refert Auic. 7. ſuff. c. 6. & Plutar. 1. de Placitis c. 20. tribuitur Stoycis, & Epicuro, quã ſequitur Mirand. lib. 6. contr. Aſtrologos c. 4. & Scaliger exercitatione 5. nu. 3. & videtur Vall. lib. 4. phyſ. in c. 4. & q. 23. putat probabilem Tolet. q. 3. conc. 3. & à Simplicio tribuitur Democrito, Valleſ. enim quæſt. ſupra cit. dixit, ſpatium imaginarium, quando non repletur corpore eſſe locum in potentia; quãdo verò repletur corpore, eſſe locum in actu: vnde locus eſt quantitas corporis locati, vt eſt in aliquo ſpatio. *Stoici. Epicu. Mirand. Scaliger. Valleſ.*

Reijcitur communiter. Sed hanc ſententiam communiter reijciunt: nam nomine huius ſpatij tria poſſunt intelligi. Primo aliqua res poſitiua ſecundum conceptũ, licet non exiſtens niſi per conceptionẽ, & non; tum quia tantum realiter exiſteret locus, cum id realiter exiſteret: ergo hoc ſpatium non poteſt eſſe locus, cum non exiſtat in rerum natura id, quod fingitur eſſe hoc ſpatium, tum quia vt ridiculum eſt dicere ſomniantem fuiſſe in loco, quem ſomniabat, ita eſſe in loco, quem vigilans concipit; tum quia ſi quando exiſtit, non eſt locus; ergo neque quando concipitur, quia non differunt, niſi vt res exiſtẽs, & cognita.

19 Secundo aliquid poſitiuum exiſtens, vt ponebant antiqui, & non, quia ab Aduerſarijs intelligitur hoc ſpatium penetratum cum re locata; ergo intelligitur res naturaliter impoſſibilis, cum res naturaliter ſint in loco, atq; adeo naturaliter eſſet penetratio, nam ſi hoc ſpatium eſt aliquid, maximè eſſet quantitas, quæ eſſet, vel exiſtens ſine ſubiecto, quod naturaliter eſt impoſſibile; vel exiſtens in ipſo locato, & ſe penetraret cum quantitate locati, & non eſſet maior ratio, cur quantitas hæc ficta ſit locus quantitatis exiſtentis in locato, quàm contra. *Non eſſet poſitiuum.*

Vel Tertio eſſet vbi apprehẽſum veluti per ſe ſubſiſtens, & vndequaq; diffuſum, & neque, tum quia modus rei, ſi ſecundum ſe intelligatur, non poteſt eſſe, nec concipi ſine re modificata; at locus poteſt eſſe ſine re locata: tum quia cum duo vbi concipiantur omnino eiuſdem rationis penetrata, non eſt ratio, cur vnũ ſit locus, & alterum locatum; tum quia vbi eſt potius ordo ad ſpatium, quam ipſum ſpatium: at vbi non eſt ordo ad vbi, quia eſſet proceſſus in infinitum. *Non vbi apprehenſũ ſubſiſtens.*

Vel Quarto, eſſet accidens ſeparatum à ſubiecto, & non, quia repugnat naturæ accidentiũ; vel ſubſtantia corporea, hæc enim eſt mobilis; non autem ita ſpatium, neque aliquid ſecundum conceptum formalẽ impoſſibile, quia ſic locus eſſet impoſſibilis: quare non minus abſurdum eſſet dicere, hominem eſſe in ſpatio, quàm incidere in chymeram. Ex quibus etiã patet non eſſe ſpatium circumdans locatum, quia ridiculum eſt, corpus exiſtere tanquam in loco, in re non exiſtente. 20 *Non accidẽs ſeparatum.*

Vel Quinto, nomine ſpatij intelligunt priuationem, vel negationem ſpatij veri, ſeù quantitatis, & tunc contra, quia negatio hæc adueniente nouo ſpatio, ſeù quantitate tollitur: at locus non deſtruitur adueniente locato. Confirmatur, quia negatio formæ requirit ſubiectũ idem, quod haberet forma, ſi eſſet at nullum fingi poteſt ſubiectum præter locatum, quia aliud corpus penetratum cum locato eſſe nequit: at corpus locatũ non poteſt habere priuationem ſui, tum quia dicunt locum verè eſſe nihil, quare tollũt locum: ſed in hac ratione multa ſunt, quæ examine indigent, & infra ſunt examinanda. *Non priuatio veri ſpatij.*

2. Alij probant, quia illi non conueniũt proprietates loci. Primo, quia negatio non conſeruat locatum, neque eſt eadem ratio de ſuperficie, quia hæc eſt aliquid corporis conſeruantis: ſpatium verò nequaquã. Secundo cum ſit non ens, poteſt eſſe æquale locato: Tertio non ambit, & continet locatum: Quarto non erit ſeparabile, quia non ens non ſeparatur; & licet dicant hoc ſpatium eſſe à parte rei, quomodo ſunt reliquæ negationes; tamen id non ſatisfacit, nam hæ proprietates ſunt entia realia, & poſitiua: quare conuenire debent enti reali poſitiuo. 21 *Non conuenire illi proprietatem loci.*

Confirmatur. Confir. quia extra cœlũ reperitur hoc ſpatium, & tamen ibi non habet rationẽ loci: vnde negant vltimum cœlum eſſe in loco; ergo neq; hic: Quinto non haberet differentias poſitionum, tum quia eſt eiuſdem rationis, tum quia

ſic in-

eſt infinitum ſaltem ſyncategorematicè: in infinito autem non poteſt eſſe deorſum, & ſurſum,ſicut non eſt medium.

Solutiones adverſariorum reijciuntur.

Reſp.1.has proprietates non conuenire loco ſecundum ſe,ſed ex opinione Ariſtotelis, nam alij id negant: ſed contra, quia conueniunt ex cõi conceptu omniũ, qui locum apprehẽdunt tum ex natura rei, vt patet ex motu, qui eſt ad locum, nam inde colliguntur hę proprietates.

Reſp. 2. hæc omnia applicari poſſe ſpatio, nam ratione illius eſt diſtantia à cœlis,ex quorum influxus attemperatione oritur conſeruatio locati, & æqualitas cum locato, non ſolum eſſet in illo ſecundum continentiam, & ambitum, quam habet corpus extrinſecum,ſed etiã ſecundum dimenſiones, & ſeparabilitates maximè eſt in illo,cum in illud ſubintrant diuerſa locata;decimus enim numerus cõtinet quinque vnitates,& eſt ęqualis numero decimo hominum: neque neceſſarium eſt,vt hæ proprietates ſint poſitiuæ, ſicut etiam dici poteſt de differentijs poſitionum, quæ ibi poſſent poni, imò ponuntur,dum ſurſum,& deorſum ponũtur eſſe in diuerſis ſpatijs imaginarijs ſecũdum partes finitas, verum nõ omnino ſatisfacere ſatis patet ex dictis. Sed verè ſpatio imaginario licet poſſint accommodari hæ proprietates;tamen illæ, quæ intelliguntur conuenire loco, ſpatio non conueniunt; non enim ſpatium cõtinet vt locus à parte rei, quia locus continet vt aliquid ſeparatum, & poſitiuè circumdans locatum; at non ſic ſpatium imaginarium.

Retorquẽt ad ſpatium.

22 Tertio alij, nam præcipua proprietas loci eſt,vt ſit terminus motus localis: ſed hoc ſpatium non poteſt eſſe terminus; ergo:maior patet ex 4.phyſ.30. & 32. vbi ait, locum maximè quæri propter motũ: motus autẽ localis maximè eſt motus elementorũ, quia cœli nõ ad locum, ſed in loco mouentur, vt conſeruent, & generent inferiora: ſimiliter animalia mouẽtur in loco ad quærendum neceſſaria victus &c. quare ex motu elementorum inueſtigandus eſt locus. Minor probatur; tum Primo, quia non ens nõ poteſt eſſe terminus actionis realis,qualis eſt motus: nam vt benè Themiſtius 3.phyſ. in t. 36. inter latera amphoræ verè ſpatium poſitiuum nullum eſt, niſi quãtitas aquæ,vel corporis locati; ſpatium autem imaginariũ, quod concipimus præciſa quantitate aquæ,eſt ſola negatio repugnantiæ capedinis: tum Secundo, quia ſpatium illud eſt eiuſdem rationis: quare non eſſet ratio, cur aliquid magis moueretur ad hunc locum,quam illum: tum Tertio,quia id, quod maximè acquiritur per motum localem, eſt ſuperficies continentis, vt ſupra q. 1. probauimus.Et Confir.1. quia ſi elementa mouerentur ad certum aliquod ſpatium, ſequeretur aquã violenter contineri in ſuperficie terrę, quia habet grauitatem,quę ſi non detineretur, poſſet contingere ſpatium inferius,& ſimiliter aer violenter eſſet ſub igne, cum tamen nullũ violentum ſit perpetuum, 5.met.6.

Tale ſpatium non eſſet terminus motus. *Themiſtius.* *Confir. 1.*

23 *Confir.2.* Confir.2. quia elementa, dum ſunt in proprijs locis, adhuc niterentur vlterius tendit,vt aqua dum eſt ſupra aquam,niti deberet in locum deorſum deſcendere, vnde fieret, vt ſuperior aeris pars eſſet denſiſſima, confluentibus vndique ad ſuperiorem locum partibus, & inferior eſſet rariſſima,quod eſt contra experientiam; ſimiliter inferior aquæ pars eſſet ſuperioribus denſior contra experientiam, tum quia Vrinatores experiuntur inferiores partes non habere tantam denſitatem,tum quia ſemper eſt dulcior aqua, quo inferior, quod eſt ſignum raritatis. Confir. 3. quia non poſſet reddi ratio, cur oleum, qđ naturaliter quieſcebat in vitro, infuſa aqua aſcendat: etenim illud ſpatiũ, in quo erat,ſibi erat connaturale, cum naturaliter quieſceret; mouetur igitur ſolũ, vt ſit ſupra corpus, quod eſt ſe grauius. Similiter, aqua naturaliter in eo ſpatio,quod occupat quieſcente, ſi illi ſupponatur aliquid aereum, velociſſimè deſcendit,vt ſit infra illud; ergo non mouetur propter ſpatium,ſed vt ſit ſub re leuiore. Antecedens patet, ſi vtribus inflatis alligetur pondus centum librarum, & mergatur in aqua, videmus emergere ex aqua: ſed hic motus non poteſt tribui aeri exiſtenti in vtribus; nam aer licet aſcendat;tamen non habet tantam vim,vt poſſit trahere tantum pondus tanto impetu, nam ſi vter inflatus cooperiatur cineribus in fouea, non ſe mouebit ſurſum,cum faciliùs poſſit vtres perrumpere,quam attollere tantum pondus:& ratio eſt, quia cum aer deberet inſeruire naturæ ad omnes motus ſiue naturales, ſiue violentos, non debuit habere tantam vim,& impetum in aſcendendo, vt facilè excipere potuerit omnẽ impetum.

Ab Vrinatorũ experientia. *Confir. 3. Ab oleo aquæ ſuperfuſo.*

24 *Confir. 4. Exemplo trabis in aere.*

Confir. 4. quia ingens trabs in aere deſcendit citius paruo plumbo, & in aqua non; ergo ſignum eſt deſcenſum non eſſe ob acquiſitionem ſpatij, ſed vt ſint infra aerem leuiorem, & ſupra aquam grauiorẽ, idem poteſt cõfirmari, ſi comburatur terra,ablatis aqua,& aere; ignis erumpens ex terra nõ moueretur ad concauũ, ſed quieſceret in ſuperficie ignis; ergo tunc mouetur,vt ſit ſupra grauiora. Confir.demum, quia uariato ſpatio, inuariato continente, non variatur motus, & contra, inuariato ſpatio, & variato continente, variatur motus; ergo terminus motus non eſt ſpatium. Antecedens probatur,quia ſi in vaſe confundantur terra,aqua, aer, & ignis in quocumque ſpatio ponantur, ſemper terra ſubſidet omnibus,ignis eminet.

Inſtantia.

Dices, locus cognoſcitur ex motu locali; ergo illud habet rationem loci,quod habet neceſſariam connexionem cum motu locali,alioqui poſſet eſſe motus ſine ſuo termino, ſed id, quod habet neceſſariam connexionem cum motu locali,non eſt ſuperficies,vt patet tum ex motu vltimæ ſphæræ, quæ ex Ariſt. non habet aliud corpus ſupra ſe, tum ex motu in vacuo, quem eſſe poſſibilem infra oſtendemus: neque eſt aliud, niſi vel ſpatium,vel vbi intrinſecum; ergo alterutrum ex his debet eſſe locus: ſed non poteſt eſſe vbi,quia hoc eſt ratio formalis, qua corpus eſt in loco; ergo erit ſpatium imaginarium.

Confirmatur.

Confir. quia illud habet rationem loci, cui primario conuenit immobilitas,quia per illam

locus

locus diſtinguitur à quocumque alio continẽte intra ſe aliquid, vt à veſte, vaſe, & ſimilibus: ſed immobilitas primario cõuenit ſpatio imaginario, quod eſt per quamlibet potentiam immobile, & ratione illius conuenit alijs; ergo.

Soluitur. *Duplex locus realis, & imaginarius.*

Reſp. quidam, locum eſſe duplicem: vnum realem, alium imaginarium: ſpatium eſſe quidẽ locum imaginariũ, vt probant argumenta, non autem realem: ſed contra, quia hæc argumenta probant, nullum aliud præter hoc ſpatium habere rationem loci.

Reſp. 2. Alij negando motum poſſe eſſe in ſpatio imaginario: vnde Ariſt. negat vltimam ſpherã moueri propriè localiter, vt docet Simplicius loc. cit. ſed moueri circa locum, nam putat motum localem propriè non eſſe, niſi rectum. Verũ id ab ipſomet Simplicio reijcitur, quia vltima ſphæra mouetur, mutando ſpatiũ ſecundum partes; ergo verè mouetur localiter, quia eſſentialiter motus localis non eſt aliud, quam ſucceſſiua occupatio diuerſi ſpatij: neq; Ariſt. id negat, cum in 8. phyſ. motũ primi mobilis dicat eſſe omnium perfectiſſimum, velociſſimum, & menſuram.

26 *Solutio Authoris.*

Ego Reſp. Ariſt. primario ex motu elementorum inueſtigaſſe naturam loci; hic autem non ſolum dicit occupationẽ diuerſi ſpatij, ſed etiã corporis, ſub quo, vel ſupra quod elementa exigunt exiſtere, & intendunt acquirere per motum, & ex hoc loco inueſtigauit naturã loci mixtorũ: nam ſi hæc ſunt inanimata mouentur ex prẽdominãte elemento; ſi verò animata, mouentur ad acquirendam aliquam perfectionem neceſſariam ad ſui conſeruationem, ratione victus, generationis &c. atq; adeo ſemper mouẽtur, vt vel recedant ab vno corpore ſibi noxio, vel vt accedant ad aliud ſibi proficuum; & eadem acceſſio, & receſſio ad corpus ſpectatur in motu violento ex intentione mouẽtis. Ex quo fit, vt licèt tẽdentia ad hæc corpora ſit coniunctã cum tendentia ad ſpatium imaginariũ; tamen hæc tendentia non habet rationẽ motus localis ex ſpatio ſecundum ſe, ſed vt habet cõiunctum corpus locans. Vnde motus in vacuo non eſſet propriè motus localis, ſi non tendit ad corpus locans; ſed eſſe ſimilem illi, quatenus habet occupationem ſpatij. Vel melius dicitur, illum motum eſſe materialiter localẽ, non autẽ formaliter, quia non reſpicit locum, tanquam terminum ad quem, à quo ſpecificatur.

Ad Confir. Reſp. Immobilitatem, quæ dicit conſiſtentiam poſitiuam, primariò conuenire vbi, ſeù præſentiæ locali; ſumi tamen in ordine ad ſpatium, vt habet immobilitatem negatiuã; de qua re infra fuſius.

ART. IV. Explicatur opinio dicentium locum conſiſtere in ſitu, ſeù poſitione.

27 *Damaſcij opinio.*

SEſta opinio eſt Damaſcij præceptoris Simplicij apud Simpl. loc. cit. & ab eodẽ tribuitur Theofraſto, & Iamblico, & Aureolo apud Can. 4. phyſ. q. 1. locum dixere eſſe poſitionem, & diſtingunt duplicem poſitionem. Alteram extrinſecam, quæ aduenit, & recepit à re ſine aliqua imperfectione, vel perfectione rei, vt quod ſit in ſchola, vel atrio. Altera ingenitam, & naturalem, & hæc duplex: altera eſt rei ſecundum ſe, qua totum habet partes, hoc, vel illo modo connaturali diſpoſitas, vt caput ſupra collum &c. Altera conuenit rei, vt eſt pars vniuerſi, qua leuia ſuper grauia conſtituuntur: & omiſſa priore poſitione extrinſeca, ſcilicet prima, poſitio naturalis habet propriè rationem loci: vnde quælibet pars dicitur eſſe in proprio loco, etiam hic locus eſt inſeparabilis à re, & cum re mouetur. Secunda verò habet notiorem conceptum loci, non tamen proprium, quia non eſt adæquatus rei, ſed inadæquatus, & communis: nam totus locus deorſum dicitur locus v. g. lapidis, idemque eſt locus totius, & partis. Hinc infertur, cur homo moueatur ſuper terram, quia ſcilicet licet naturaliter ſit ſupra terram, atque deberet quieſcere; tamen eſt illi inadæquatus: nam vniuerſa ſuperficies terræ eſt illi inadæquata, & de hoc loco dicitur, quod ſit ſeparabilis, & immobilis. *Poſitio multipliciter diſtinguitur.*

28 *Refutatur 1.*

Sed cõtra hanc ſẽtiam multo meritò obijciuntur. Primo, quia poſitio ſupponit locum, eſt enim diſpoſitio partium in ordine ad locum; nam, cum dicimus partes eſſe diſpoſitas, quæritur adhuc, in quo ſint diſpoſitæ? & reſponderi ſolet: vel in toto, vel in ordine ad locum: vnde diſtinguitur modus eſſendi in toto, & in loco, & ratio, quia diſpoſitio includit quandam relationem: debet igitur aſſignari terminus huius relationis. Confir. quia poſitio dicit ſituationem paſſiuam partiũ locati in loco, eſt enim locari ordinatè in loco, at hæc ſituatio paſſiua non conuenit loco, nam potius locus actiuè continet, & circundat locatum. *Confirmatur.*

Refutatur 2. Secundo, huic poſitioni non conueniunt proprietates loci, vt continere, æqualitas, conſeruatio &c.

29 *Refutatur 3.* Tertio, quia poteſt mutari hæc poſitio, remanente re locata immota. Vt ſi totum vniuerſum per Diuinam Potentiam per lineam rectam, conſeruata terra immota in eodem ſpatio, tamen mutaſſet poſitionem, & non locum: & ſimiliter ſi totus orbis ſimiliter cum terra moueretur, ſeruata naturali diſpoſitione elementorum; tunc diceretur terra mutare locum, & non mutare poſitionẽ, & nunc ſol mouetur localiter, & nõ mutat poſitionem, ſeù ſitum.

Confir. 1. quia locus vel eſt in prædicamento quantitatis, vel vbi; poſitio vel in prædicamento ſitus, vel relationis. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia ad poſitionem non eſt motus localis, niſi conſecutiuè. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia hæc poſitio eſt in ipſo locato, quia cum ſit poſitio partium, debet eſſe in ipſis partibus locati, vt optimè Auctor ſex principiorum, atque adeo mobilis ſicut ipſum locatum, at locus eſt in locante, quia eſt id, quo locans, capit locatum. *Confir. 3.* Conf. ex Canon. 4. phyſ. q. 1. quia ſi plura corpora poſſent poni in eodem loco, tunc eſſent plures poſitiones, quia poteſt corrumpi cum vno corpore illius poſitio, & non corrumpi alterius poſitio, & tamen eſſet vnus locus: vide Canon. *Canoni.*

Sed

30 *Obiectiones afferantur.* Sed contra obijcitur primo, quia ſurſum, & deorſum, quæ ſunt loci differentiæ, poſitioni conueniunt, at illa ſunt eadem eſſentialiter, & quidditatiuè, quæ habent eaſdem differentias. Confir. Quia hæ differentiæ poſitionum non conueniunt corpori vt continens eſt, ſed per determinatam poſitionem, quia continens, vt ſic non determinat ſibi ſurſum & deorſum vel aliam differentiam loci, ſed prout ponitur in determinato ſitu.

Canonici ſolutio. Reſp. 1. Canon. ſurſum, & deorſum conuenire poſitioni, non quia ſunt idem poſitio, & locus, ſed quia habent connexionem, quia ſemper cum loco eſt aliqua poſitio: vnde per accidens, & conſequenter conueniunt poſitioni, vt infra patebit magis.

31 *Solutio Iauelli.* Reſp. 2. Iauel. 4. phyſ. q. 13. quod illæ differentiæ conueniant in nomine, non tamen in re ſignificata, nam vt ſunt differẽtiæ poſitionis, ſignificant ſurſum, & deorſum paſſiuè, ſcilicet ſub ratione contenti & ſituati, at vt ſunt differentiæ loci ſignificant illas actiuè, ſcilicet continentis, & ſituantis. Vnde Reſp. ad Confir. negando antecedens, nam continere ita contrahitur per ſurſum, & deorſum, ſicut ipſum contineri, nam vt dicuntur aliqua eſſe locata ſuperius, aliqua inferius, ita aliquid eſt locans ſuperius, & aliquid inferius.

Obiectio 2. Ob 2. Illud eſt formaliter locus, quo ſolo poſito circa locatum ipſum habet determinatum locum in vniuerſo: ſic eſt in propoſito; nã ponatur corpus eſſe in determinata poſitione hic, vel ibi, & varietur continens, ſemper corpus erit in eodem loco: ſed ſi ponatur idem continens, & varietur poſitio, non eſt idem locus; ergo. *Confir.* Confirmatur quia poſitio primo terminat motum localem: nam circumſcripto aere, & aqua, ſi terra ponatur in concauo lunæ, adhuc deſcenderet, & tamen ibi eſſet ſola poſitio ſine continente.

Soluitur à Canon. Reſp. Canonicus: nihil habere determinatũ locum, niſi habeat continens: quare aqua exiſtens intra vas, ſemper habet locum eumdem immediatum, etiam ſi varietur ſuperficies ambiens vas, ſed tunc non habet eumdem locum mediatum: quare aqua mutaret locum per accidens, & vas per ſe, de qua re nos infra.

Ad Confir. Reſp. Canon. motus localis non primò terminatur ad locum, quia locus non eſt aliquid locati, de quo nos infra.

32 *Obiectio 3.* Ob 3. Ex modo loquendi; nam quærenti, vbi eſt? Reſp. per poſitionem, vt intus, extra. Et confirmatur, quia cum res habeat congruam diſpoſitionem partium in toto, dicimus partes eſſe in loco proprio.

Soluitur. Reſp. Id eſſe, quia ad variationem loci, conſequitur variatio poſitionis: vnde propriè deberet reſponderi, locus.

Ad Confir. Modum loquendi, quo partes benè diſpoſitæ dicuntur eſſe in proprio loco, eſſe improprium, & ſumptum ex diſpoſitione partium in vniuerſo, quomodo dicimus, aquam eſſe in proprio loco, cum eſt ſupra terram, & infra aerem.

Alij tamen dicunt has differentias ſurſum, deorſum &c. conuenire tam poſitioni, quàm loco, licet diuerſo modo, quia aliud ſignificatur cum ly ſurſum, & deorſum ſunt differentiæ loci, & aliud cum ſunt differentiæ poſitionis, & ſitus, vt alibi oſtendimus ex D. Thom.

DVBITATIO II.

Quid ſenſerint Peripatetici de natura loci.

Prima opinio eſt dicentium, locum non eſſe ipſum ſpatium imaginarium, nec aliquid extrinſecum locato, ſed eſſe modum quemdã intrinſecum rei locatæ, quo ſit præſens ad ſpatium, & vocant vbi intrinſecum, quæ opinio diſtinguitur ab opinione aliorum, quos ſupra retulimus, quia illi volebant eſſe modum quẽdam ſe habendi corporum inter ſe, ita vt vnum corpus ordinetur ad aliud: hæc verò vult eſſe modum quemdam ſe habendi corporum circa ſpatium, atque adeò eſſe aliquid reale rei locatæ intrinſecum, quod eſt fundamentum illius poſitionis. 1 *Locum eſſe vbi putant aliqui.*

Ratio. Fundamentum eſt, quia hic modus eſt terminus primarius, & formalis motus localis, quod, etiam ſi motus in vacuo fieret, acquireretur hoc Vbi; & confirmatur, quia hoc variato, cæteris omnibus inuariatis, concipimus corpus variare locum, & contra. Tribuitur Auer. 3. phyſ. 41. dum ait locum corporis eſſe vbi illius: ſed hic non agnoſcit aliud vbi, quàm denominationem à loco, & ſequitur Aureol. apud Capreol. in 2. d. 2. q. 1. *Auer. Aureol.*

Verum contra hanc opinionem aliqui inſurgunt, negantes dari poſſe hoc vbi, tum quia non poſſet eſſe aliquid reale, cum ſit relatio terminata ad ſpatium non reale: tum quia hic modus vel eſſet indiuiſibilis, & deberet eſſe totus in toto, & totus in qualibet parte totius, atque adeò non ſucceſſiuè, ſed in inſtanti acquireretur, quod experientiæ repugnat. Vel eſſet diuiſibilis, & neque, quia non poteſt habere diuiſibilitatem intenſionis: nam poſtquam res eſt in loco, deberet poſſe magis eſſe in loco, & quaſi intendere exiſtentiam in loco, quod non eſt intelligibile. Neque diuiſibilitatem extenſionis, quia ſi res parum mutat extenſionem loci, dicitur mutare locum, quia nulla pars eſſet amplius in eodem ſpatio, atq; adeo in nulla parte eſſet idem locus. 2 *Reijcitur ab ijs qui negãt vbi.*

Sed clarè conſtat, vt alibi oſtendemus, dari hoc vbi intrinſecum, cum neceſſariò dari debeat terminus intrinſecus motus localis, cum actio ſit eſſentialiter via ad terminum. Vnde alij hanc opinionem alio modo impugnant, eo quod de ratione loci ſit aliquid extrinſecum, in quo dicitur eſſe locatum; non .n. locatum dicitur eſſe in hoc modo, ſeu vbi, ſed potius hic modus debet dici eſſe in re locata. 3 *Locum eſſe vbi, reijcitur aliter.*

Confir. Confir. Ex communi modo loquendi; nam dicimus, in eo loco, vbi nunc eſt terra, futura eſt aqua: & Ariſt. ait ſuccedere ſibi corpora ſecundum eumdem locum. 4. phyſ. 3. 7. & 30. Sed nõ ſuccedunt in idem vbi intrinſecum, quia hoc corrũpitur recedente ſubiecto à ſpatio. 2. Quia

illi

illi non conueniunt proprietates loci, nam non continet, neque eſt receptaculum locati, neque eſt æquale, cum non concipiatur, vt aliquid extenſum, neque immobile, quia non remanet in ſpatio, dum mobile recedit: neq; dicas eſſe immobile, quia corrumpitur: nam locũ dicimus eſſe immobilem, quod remaneat, & non moueatur cum re mota, nec corpus eſt in illo, ſed potius contra illud eſt in corpore: deinde varia corpora poſſunt ſuccedere in eundem locum, at non in idem vbi; nec modus ſeparari poteſt à re; at locus poteſt à locato.

4 *Locũ eſſe quid extrinſecum.*

2. Opinio eſt dicentium ſecundum Ariſt. locum nõ eſſe aliquid intrinſecũ, ſed eſſe aliquid extrinſecũ, eo quod Ariſt. 4. phyſ. t. 40. definiat locũ eſſe ſuperficiẽ corporis cõtinentis primo immobiliter: ita Peripatetici vno excepto Philopono, & ex parte aliqua, Simpl. nam illi conuenit ratio loci, cui conueniunt proprietates, quas communiter concipimus cõuenire loco, ſcilicet cõtinentia, & qualitas, ſeparabilitas, differentia poſitionum, & eſſe terminũ motus localis: at hæ proprietates conueniunt termino corporis continentis. Sed quoniã hæc definitio non erat omnino completa, ideò propoſita difficultate t. 40. & 41. diſtinguit vas à loco, quod vas ſit mobile, locus immobilis: vnde concludit eſſe terminum corporis continentis immobilis, atque omnes proprietates oſtendit conuenire huic termino, vt infra oſtendemus. *Confirmatur.* Et Confir. quia dum vnũ corpus continetur ab alio, verè habet modũ eſſendi in alio: ſed hic modus eſſendi non poteſt eſſe, niſi modus eſſendi in loco; ergo locus conuenit corpori extrinſeco, continenti ſecundum extremitatem ipſius.

5 *In terminorũ explicatione diſſident. Alber. de Saxonia. Sotus.*

Sed ſectatores huius opinionis non conueniũt in explicatione terminorũ: nam Alber. de Saxon. q. 1. dixit, per extremitatẽ ſecundũ Nominales intelligi partẽ aliquam corporis continentis ex ea parte, qua tangit locatum: ſed non placet Soto q. 1. & 2. nam nulla pars poteſt eſſe extrema ob ſuam diuiſibilitatẽ in infinitum. Et Confir. quia nulla pars continentis poteſt eſſe æqualis locato: vnde t. 34. inquit: locum, & locatum eſſe æqualia, quia extrema ſunt ſimul; partes autem nullæ poſſunt eſſe ſimul, niſi per penetrationẽ. Confir. 2. quia dicitur locus primo continere locatũ; nulla autem pars primo continet locatum, cum non poſſit aſſignari aliqua pars determinata, quæ primo cõtineat: ſed qualibet data, poteſt aſſignari minor.

6 *Alij ſuperficiẽ eſſe terminũ.*

At alij per terminum, ſeu per extremitatem intelligunt ſuperficiem, ideſt longitudinem, & latitudinem corporis, ambientẽ aliud corpus, vt dicit carentiam profunditatis: hæc autẽ ſuperficies ambiens poteſt cõſiderari: Primo ſimpliciter, & ſecundũ ſe, & ita non eſt locus, quia ſic quælibet ſuperficies eſſet locus: Secundo cũ aliquo adiuncto, quod triplex poteſt eſſe. Primum eſt virtus quædam conſeruandi locatum: Secundum immobilitas, quædam ſupra explicata: Tertium eſt cõtinentia, vnde orta eſt diſſenſio inter Peripateticos, quid formaliter conſtituat locum, quod infra explicabitur.

7 3. Opinio eſt dicentium: locum, alium eſſe imaginarium, alium realem: imaginarium dicunt ipſum ſpatium, quod vocant imaginariũ; realem verò diuidunt in intrinſecum, quẽ dicunt conſiſtere in ipſo vbi; & extrinſecum, quẽ dicunt eſſe ſuperficiẽ corporis continentis, & hunc diuidunt in Mathematicũ, & Phyſicum. *Locum imaginariũ, & realem.* A Mathematicum dicunt eſſe quãlibet ſuperficiẽ corporis continentis, vt ſ. abſtrahit ab omnibus accidentibus ſenſibilibus, conſideratis tantum ijs, quæ eſſentialiter includit, quem appellant Mathematicum, non quia de eo agant Mathematici, vel quod debeatur rebus Mathematicis, ſed quia habet abſtractionem ſimilẽ rebus Mathematicis. Phyſicum verò appellant ſuperficiem corporis immobilem, quem naturalem appellant, quia res ex ſua natura per virtutem B motiuam eo tendunt, & in eo quieſcunt, ex quo non, niſi violenter extrahuntur. Hi tamen diuiſi ſunt. Primo in explicatione immobilitatis: *Immobilitas loci.* nam aliqui immobilitatem explicant in ordine ad ſpatium, quod locata occupant per vbi intrinſecum, in quo ſpatio accipiuntur puncta, ſuperficies, & lineæ immobiles: vnde etiam ſi totum vniuerſum à Deo moueretur ad aliud ſpatium, adhuc illud ſpatium prius, in quo erat vbicata res, eſt immobile.

Alij verò explicant immobilitatẽ ad polos, & centrum mundi, quia diſtantia in ordine ad illa eſt determinata, & immobilis, cũ termini ſint fixi, & immobiles. Secundo differunt in explicanda naturalitate loci: nam alij dicunt conſiſtere in virtute quadã occulta, cõſeruatiua locati: ita Alb. lib. 4. tr. 1. & D. Th. opuſc. de nat. loci: inclinat Sot. 4. phyſ. q. 1. licet q. 3. contrarium videatur docuiſſe, & fauet Ariſt. 8. de hiſt. animal. c. 28. & 29. & 4. phyſ. t. 41. 48. & 49. & 4. cœl. 23. & 24. 8

Eſt in ordine ad Polos ſecũdum alios. C

Sed non placet, quia præter qualitates elementorum ſenſibiles, non experimur alias, nec videntur neceſſariæ. Confir. quia ſi aqua haberet vim conſeruatiuã terræ, tunc maximè conſeruaret, qñ haberet illã ſibi ꝓpinquã; at conſtat tunc terrã diſcedere à ſuo ſtatu naturali. Conf. quia elementa ordinãtur ad mutuam pugnam. 9

Reijcitur.

D 2. Alij naturalitatem loci ſumunt ex ſpatio imaginario, ratione cuius diſtant à cœlo, à quo recipiunt res in tali ſpatio exiſtentes, peculiarem influxum conſeruatiuum. *Naturalitas loci.*

Sed contra, tum quia id eſt fictum, cum influxus pertranſeat per totũ medium, tum quia ſi Deus, terra immota manẽte, impelleret cœlum verſus Antipodes, nõ maneret terra in ſuo loco naturali, & tamen eſſet in eodem ſpatio; ergo. Conf. 2. quia ſi ſub aqua cõſtituatur aer, non eſt aqua, etiam ſi maneat in eodem ſpatio in loco naturali; ergo. *Non ſumitur ex ſpatio imaginario.*

3. Alij naturalitatem loci ſumendam eſſe ex certo quodã ordine, quẽ partes vniuerſi ponũt ad vniuerſi conſtitutionem; vt enim in corpore E animali partes habent certum ordinem, vt ſit rectè conſtitutum: ſic in vniuerſo partes illius, cuiuſmodi ſunt elementa, debent habere certum ordinem, & diſpoſitionem: vnde fit, vt ille locus dicatur naturalis locato, qui eſt maximè conformis naturæ locati. Sed in loca- 10

Naturalitatẽ loci ex ordine vniuerſi.

to duplex ratio naturæ, poteſt intelligi: altera particularis, altera vniuerſalis; nam vniuerſalis dicitur natura ipſa particularis vna, & eadem, vt eſt principium operationum, quæ tendunt in bonum vniuerſi; particularis verò vt eſt principium operationum, quæ tendunt in proprium commodum. Hinc patet, ex duplici capite naturalitatem loci ſpectari poſſe, vel quia eſt conformis locato, vt habet naturam particularem, vel vt habet naturam vniuerſalem, & aliquando locus connaturalis rei, vt eſt natura vniuerſalis, non eſt connaturalis illi, vt particularis eſt natura. Vt autem locus dicatur naturalis naturæ vt vniuerſali; non debet haberi ratio dignitatis, nec conſeruationis propriæ, ſed vtilitatis, & pulchritudinis vniuerſi: ſed vt ſit naturalis rei, vt eſt natura particularis, haberi debet ratio ipſius boni non abſolutè ex ſuppoſitione, ſed ſecundum quid, quatenus poſitis corporibus, ex quibus integratur vniuerſum in eo loco melius ſe habeat locatum, etiam ſi ſit pugna inter locans, & locatum; hoc autem patet ex ſingulorum inductione, quia concauum Lunæ dicitur locus naturalis ignis, & concauum ignis eſt locus aeris, & huius eſt locus aquæ, & ſub hac terra. In qua diſpoſitione primo habita eſt ratio dignitatis, & perfectionis cuiuſcunque elementi, vt patet: quod ſi ſoli non tribuit ſupremum locum; id factum eſt, vel quia cœlum illius eſt ignobilius cœlo ſtellato, quod plura habeat ſydera, vel quia tanta diſtãtia erat magis expediẽs vniuerſi cõſeruationi, ac pſectioni, vt melius ab eo potuiſſet regi, initio meteo. nam cum ſit incorruptibilis, non referebat eſſe hic, vel ibi, ſed melius fuit ipſi ibi eſſe, vnde melius ſuas operationes exercere potuiſſet, quare non nocuit hic ſitus, vt eſt natura particularis, & expediuit, vt eſt natura vniuerſalis.

Quomodo locus dicitur naturalis.

11 Secundo habita eſt ratio conſeruationis vniuſcuiuſq; tum quia vnicuiq; attribuit elemẽto ſymbolum in proprio loco, & à diſſymbulo fecit diſtans per interpoſitionem alterius medij corporis, non ſolum ſitu, ſed natura, & proprietatibus, vt hac ratione melius fieret commixtio; tum quia in ea diſtãtia à cœlo illa poſuit, quę melius ipſorum conſeruationem iuuabat; nam calida fecit cœlo proximiora, & frigida diſtantiora, vt ſic minus vtraque paterentur: vnde ſic magis ſecura ſũt quoad cõſeruationem totalem ipſorum, quam ſi alio modo diſponentur; nam quantũ ex vna parte deſtruitur vnius elementi tantumdem alterius producitur ex alia parte ex acceſſu, & receſſu ſolis.

Elementorum conſeruatio.

Dices: in quo conſiſtat naturalitas elementorum, vt ſunt naturæ vniuerſales.

Quæſito ſit ſatis.

12 Reſp. Hanc eſſe connaturalitatem, quã nunc cernimus, vt ſcilicet ex terra, & aqua fiat vnus globus, vndiq; aere circumdatus, & hic ab igne contineatur, & ignis à cœlo: vnde terra non tota circumdatur ex aqua, ſed potius intra ſe veluti in vaſe aquas contineat, vnde multas partes habeat ſolo aere circũdatas: nam hoc modo diſpoſita, proprium finem. ſ. mixtiones, & conſeruationes mixtorum melius aſſequuntur, & aliter diſpoſita, non ita.

Hinc falluntur dicentes, diſpoſitionem, quæ nunc eſt in elementis, eſſe omnino illis innaturalem; nam licet ſit contra naturam particularẽ ipſorum; non tñ contra vniuerſalem, quia non tàm in propriũ, quàm in vniuerſi totius cõmodum inclinant; nam ſi bruta, vt prolem alant, quærunt ſibi loca incommoda, ſed commoda proli; nõ diceretur locus ille violentus illis, ſed naturalis naturis ipſorũ, quæ inclinatur in generationem. & conſeruationem prolis, atque adeò bonum vniuerſi.

Diſpoſitio elementi naturalis.

Hinc patet locũ poſſe eſſe naturalẽ, & violentum reſpectu eiuſdẽ sm̃ diuerſas naturas.

4. Opinio eſt dicentiũ, locum includere ſolũ duo. ſ. ſuperficiẽ, & continentiam: vnde ſuperficiem vt terminatiuã, dicunt eſſe vnam ſpeciẽ quantitatis: vt verò eſt contentiua, eſt locus, qui eſt altera ſpecies quantitatis. 13 Immobilitatẽ verò negant eſſe de ratione loci in communi, ſed tantum de ratione loci naturalis, eo quod elementa diſpoſita sm̃ propriã naturã, naturaliter feruntur in determinata loca, quæ ſunt immobilia; nam nõ niſi violẽter, aliter elemẽta feruntur. Ita Hier. Pla. q. 3. loc. cit. & fundamentũ eſt, quia illi conuenit ratio loci in communi, quod põt prædicari de omnibus locis in ſpecie. Sed datur triplex ſpecies loci. ſ. naturalis, violẽti, & artificicialis; ergo locus erit id, quod põt prædicari de his tribus ſpeciebus loci; at ꝙ prædicatur de his tribus, eſt, eſſe ſuperficiem continentem; ergo locus erit ſuperficies continens locatũ. Minor patet ex cõmuni modo loquendi, nam cum res mouetur violẽter, dicitur moueri ad locũ, reſque eſſe in loco innaturali, cuius aliquis eſt violẽtus, aliquis verò præter naturam, qui dicitur artificialis, cuiuſmodi eſt vas reſpectu rei contentæ: nam cum res contenta intra vnum vas trãsfertur ad aliud, dicitur moueri localiter: ergo acquirit nouũ locum, atque adeò vas habebit rationẽ loci. Et Confir. nam continere, & eſſe ęquale, ſunt præcipuè conditiones loci; at hæc conueniunt illis tribus ſpeciebus, vnde infert locum eſſe ſpeciẽ quantitatis, quia habet proprietates quantitatis. Confir. nam locus alius dicitur definitiuus conueniens rebus ſpiritualibus, alius circumſcriptiuus, qui commenſuratur rei locatæ sm̃ ſuam extenſionem; at id, quod eſt cõmune his locis, eſt continere locatum, & eſſe illi æquale; ergo ratio loci conſtituetur per ſuperficiem continentem æqualem locato: & licet ſpiritualia non dicãtur contineri, ſed potius continere locum quoad quãdam depẽdentiã, nam potius locus ab ipſis, quã ipſa à loco dependent; tñ dicũtur cõtineri quoad contactũ quendã. Dices, quę ſuperficies habeat rationem loci, concaua, ne an conuexa. 14

Locum includere duo.

Hieron. Pla.

Confirmatur.

Reſp. Illam ſecundum quam eſt contactus, ſiuè ſit conuexa, ſiuè concaua: vnde cœlum vltimum dicitur eſſe in loco, quia eſt ſecundum concauam partem ſui in cõuexa cœli ſibi inferioris, ſiuè ſit ſuperior, ſiuè inferior, ſiuè dextra, ſiuè ſiniſtra, ſiuè anterior, ſiuè poſterior, ſiuè circularis, ſiuè plana. Ex quo infert omne corpus locans eſſe locatum, & contra omne locatum

Satisfacit quæſito.

locatum eſſe locans, vt patet ex duobus lapidibus contiguis. Secundo patet id. eſſe verum nõ ſolum in loco, vt locus eſt, ſed etiam, vt naturalis, quia ſicut aer dicitur eſſe in igne, tanquam in loco naturali, eo quod conſeruatur ab igne per qualitates ſymbolas, ita ignis eſt in aere, quia conſeruatur ab aere per qualitates ſymbolas.

15 *Reijcitur opinio Pla.* Verum hæc ſententia Primo difficultatem habet, quia negat immobilitatem eſſe de ratione loci in communi: ſed de hac re infra. Secundo quia ponit continentiam in qualibet ſuperficie corporis contigui, cum tamen Ariſt. dicat, locum eſſe ſuperficiem corporis continentis; at ſecundum communẽ conceptum corpus inferius, non dicitur continere ſuperius; ſed cõtra, quia de ratione continentis eſt excedere contentũ, alioqui non eſſet ratio, cur vnum dicatur contentum, & aliud continens; nemo .n. dixit, vinum cõtinere dolium, ſed contra. Tertio, quia videtur apertè repugnare Ariſtoteli *Ariſtoteli repugnat.* diſtinguenti locum à vaſe, nam licet vas poſſit habere rationem loci, quatenus eſt ſuperficies corporis continentis primo immobiliter, ſicut eſt ſuperficies alterius corporis; non tamen illam rationem habet, vt vas, quia vas non habet rationẽ immobilis, ſed potius contra, nam connotat vim ſecum tranſlatiuam rei contentę intra ſe, & per hanc diſtinguitur à loco. Neque quod aſſertur de loco violento, illi fauet: nam etiam locus, in quo eſt lapis v.g. violenter, vt ſic, habere poterit rationem immobilis. Neque ſufficit, quod inter duo corpora ſit æqualitas ſecundum ſuperficiem, quia æqualitas eſt ſecundum ſuperficiem, ſed continentia eſt ratione corporis, in quo eſt ſuperficies, quæ dicitur locus, quia in definitione loci dicitur, quod ſit ſuperficies corporis continentis, ideſt exiſtens in corpore continente: vnde continentia non conuenit ſuperficiei, ſed corpori.

16 *Alij eſſe quæſtionem de nomine.* 5. Opinio eſt dicẽtium quæſtionem de quidditate loci potius eſſe de nomine, quam de re, quia in re ſatis conſtat, quæ reperiantur in re locata, vt diximus ſupra; diximus enim in corpore locato reperiri ſubſtantiã; Secundo quantitatem; Tertio terminum quantitatis, quæ dicitur ſuperficies; Quarto vbi intrinſecum ſumptum in ordine ad ſpatium imaginariũ; Quinto poſitionem, ſeù ſitum partium locati: Sexto ipſum ſpatium imaginarium: Septimo ſuperficiem corporis continentis extrinſecam locato: Octauo continentiam actiuam in continente, & paſſiuam in contento: Nono æqualitatem inter continens, & contentũ: Decimo vbi circumſcriptiuum actiuum in continente, & paſſiuum in contento, quod aliqui dicunt conſiſtere in configuratione vnius corporis cum altero: Vndecimo immobilitatem: vnde quæſtio nunc eſt de nomine, cui nam conueniat hoc nomen, *locus*. Vnde Secundo dicunt, hoc nomen, *locus*, poſſe attribui, ſecundum varia illius prædicata, varijs rebus: nam Primo tribui poteſt ſpatio imaginario; concipimus enim mente ſpatium quoddam diffuſum per vniuerſum, quod nulla ratione dimoueatur neque ſecundum totum, neque ſecundum partes, qua ratione ſolemus dicere, locum eſſe id, quod occupatur à corpore; eſſe æquale corpori; terram, annihilatis alijs elementis, eſſe in eodem loco, & alia huiuſmodi, quæ verè tantum ſpatio imaginario conueniunt, & ratione huius, locus dicitur omnino immobilis; neque aliquid poſſe moueri, niſi in hoc ſpatium mutet, vel ſecundum totum, vt in moto recto, vel ſecundum partes vt in circulari, & hanc acceptionem loci ſequuti ſunt Scaliger, Auic. & alij antiqui ex Simplicio, & nunc eſt vulgaris. *Scaliger. Auicen.* Secundo ſumitur pro ſitu, quem habent corpora in vniuerſo, abſtrahendo à quacumque ſuperficie, ita ſolemus dicere, ſolem eſſe in Oriente, in Occidente, in Ariete, ſimiliter Pontificem eſſe Romæ, ideſt in tali parte terræ, vbi eſt Roma, nulla habita ratione ſuperficiei, & ita locus habebit immobilitatem ex diſtantia ad alias partes vniuerſi, vel ab aliquo puncto aſſignata in ſpatio illo imaginario: quare videtur etiam adduci ad ſpatij immobilitatem, & tunc locum reſpexit Aureol. & *Aureol.* alij, qui dixerunt de eſſentia loci eſſe ſitum, vel indiſtantiam. Tertio ſuperficies corporis continentis, quomodo locum dicimus continere locatum, & vnum corpus eſſe in alio, vt in loco, & hanc acceptionem ſequuti ſunt Peripatetici cum Ariſtotele, cui volunt accommodare omnes alias proprietates, ſed ſine neceſſitate, quia illæ proprietates non conueniunt naturæ loci eodem modo acceptæ, & hanc opinionem defendi in vtroque philoſophiæ curſu; & multis hæc opinionum conciliatio placuit.

DVBITATIO III.

Quid de natura loci ſentiendum ſit.

ART. I. Ponuntur principia, ex quibus dignoſci poteſt natura loci.

PRimo Not. In re, dum locatur, ſeptem poſſe conſiderari. Primũ eſt, ipſa rei quantitas. Secundum eſt ſuperficies corporis ambientis. Tertium eſt ſpatium illud, quod quãtitate repletur. Quartum eſt vbi quoddam, quo quantitas dicitur eſſe hic, vel ibi, quod eſt terminus motus localis, neq; propter hunc ordinem neceſſarius eſt alius modus intrinſecus reſultans in locato ex extrinſeca circumſcriptione alterius corporis ſibi cõtigui. Quintum eſt relatio continentis. Sextum relatio cõtenti. Septimum eſt poſitio partium locati, ſeù ſitus. 1 *Septimo in re dum locatur, conſideranda.*

2. Not. Communi conceptu locum concipi diſtinctum à re locata. Secundo adiacere rei locatæ, illamque continere, & quaſi concludere: Tertio quod ſit aliquid acquiſitum per motũ localẽ, & ex hac conditione orta eſt difficultas, an locus ſit, vbi intrinſecum; an verò ſuperficies extrinſeca; nam id, quod attingitur immediatè, tamquam terminus intrinſecus potentiæ mouentis, eſt vbi intrinſecum; *Quid communis opinio de loco affirmet.*

ſuperficies verò acquiritur extrinſecè, & quaſi per accedens reſpectu motus, licet per ſe reſpectu mouentis.

2 *Materiale, & formale loci.* 3. Not. Sicut in alijs rebus quæritur, & materiale, & formale; ita etiam dum inquiritur natura loci; nam cum videamus ad naturam loci plura concurrere, & ſuperficiem, & continentiam, & vbicationem, & alia; quæri poteſt quid horum ſit neceſſarium ad conſtitutionem integram loci, quid verò deinde ſit neceſſariũ vt formale, quid vt materiale. Et quia materiale poteſt accipi dupliciter: Primo ſubiectiuè, & dicitur eſſe id, quod exiſtens ſubiectat vel formam, vel accidentia illius rei, ad quorum exiſtentiam materialiter concurrit: Secundo prædicatiuè, & conuenit prædicato communi ſpeciebus, vel quaſi, quod in aliquibus eſt verè genus, in aliquibus verò eſt aliquid proportionale generi, ideò de loco inquiri debet, quæ ſit pars materialis ſubiectiuè, & quæ prædicatiuè.

ART. II. Oſtenditur locum diſtingui ab vbi.

3 *Vbi diſtinguitur à loco.* PRima Concl. Vbi non habet propriam rationem loci, ſed ab illo diſtinguitur. Ita Capreol in 2. diſt. 1. q. 6. videtur Soncin. 4. met. q. 19. dum locum ait eſſe ſubiectiuè in locante, & non in locato, in quo eſt, vbi, vt docet 5. met. q. 41. prop. 4. & ib ad 5. ait locum, & vbi inſeparabiliter ſe comitari Hieron. Pla. 4. phyſ. q. 3. p. 3. Conimb. c. 5. q. 1.

Fundamentũ. Patet Primo ex ijs, quibus probauimus locũ eſſe aliquid extrinſecum. Confir. quia vbi eſt terminus motus localis: ſed terminus motus localis, non poteſt eſſe locus, tum quia locus præſupponitur motui: at terminus motus non præſupponitur, ſed ſequitur. Neque dicas, licet præſupponatur quoad exiſtentiam, non tamen quoad acquiſitum eſſe: ſicut beatitudo obiectiua præſupponitur ſecundum exiſtentiã ante beatitudinem formalem, non tamen quoad acquiſitum eſſe: non inquam, id dicas, quia inde confirmatur noſtra concluſio: nam ipſum vbi nullo modo præſupponitur, ſed etiã quoad exiſtentiam ſubſequitur motum: vnde ipſũ vbi eſt coniunctio quædam corporis cum ſpatio, ſiuè loco, atque adeò diſtinguitur à corpore, & à loco; tum quia ſicut eadem materia prima, quia recipit varias formas, diſtinguitur à formis, & ab informatione illarum; ita locus, quia ſucceſſiuè recipit varia corpora, diſtinguitur à corporibus, & à præſentijs corporum ad locum: vnde Ariſtoteles, ſicut ex hac corporum viciſſitudine collegit dari locum, ita colligere debet diſtingui ad vbi ſingulorum corporum.

4 *Capreol. confirmat. 1.* Confir. 1. ex Cap. in 2. d. 6. q. 1. ar. 1. quia locus, & vbi ſunt in diſtinctis ſubiectis; nam vbi eſt in ipſo corpore locato: quia vbi eſt motus, ibi eſt terminus eius intrinſecus; at locus eſt in corpore locante; at corpus locans, & locatum diſtinguntur.

Confir. 2. Confir. 2. quia vbi eſt ratio formalis conſtituens corpus in loco, ſeù eſt præſentia corporis ad locum, ſed præſentia eſt medium quid inter duo, ſcilicet locatum, & locum; ergo ipſa non eſt locus; hanc enim habitudinem habet ly eſſe in loco.

Confir. 3. Ex communi modo loquendi, nam cum ex Ariſt. 4. phyſ. t. 3. 7. & 30. corpora ſuccedãt ſibi inuicem in eundem locum: vnde dicimus, quod eundem locum, quem prius occupabat terra, nunc occupat aqua, vnde t. 7. dicitur locus non interire corruptis ijs, quæ ſunt in loco, at corpora non ſuccedunt in idem vbi intrinſecum, quia hoc corrumpitur, dum corpus recedit à ſpatio, vt diximus. 5 *Obiectiones Aduerſariorũ.*

Sed contra hanc concluſionem primo obijciunt. Locus dicitur id, quod per ſe primo acquiritur per motum localem: ſed hoc eſt ipſũ vbi: nam etiam ſi motus localis fieret in vacuo, acquireretur hoc vbi.

Confir. 1. quia illud dicitur ratio formalis rei, qua poſita, circumſcriptis omnibus alijs, ponitur res; & qua variata, inuariatis alijs rebus, variatur locus; ſed hoc inuariato, cæteris variatis, non variatur locus; ergo ratio formalis loci eſt ipſum vbi. Minor probatur, nam turris dicitur eſſe in eodem loco, etiam ſi varietur corpus extrinſecum, quia retinet idem vbi: contra verò variaret locum, ſi variaret vbi, etiam, ſi cum ea variatione retineret eamdem ſuperficiem, vt patet ex communi cõceptione. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia aduerbia localia ſumuntur à loco, ſed hæc ſumuntur ab ipſo vbi, quia ſicut corpus ab vbi in cõmuni habet, qđ ſit alicubi, ita quod ſit hic, vel ibi, habet ab hoc, vel illo vbi. Hic autem & ibi ſunt aduerbia localia. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia alioqui deberent dari plura prædicamenta, quia præter prædicamentũ vbi, deberet poni prædicamentum loci, quia cum locus vt ſic non poſſit pertinere ad prædicamentum quantitatis, neque pertinet ad prædicamentum, vbi; ergo debet dari aliud. Deniq; locus eſt immobilis, & non eſt in loco. 4. phyſ. t. 20. At hæc non conueniunt, niſi vbi: nam ſuperficies eſt mobilis, & eſt in loco, in quo eſt corpus, cuius eſt ſuperficies, *ea enim*, inquit Ariſt. *quæ ſunt*, 4. phyſ. t. 1. *alicubi eſſe omnes exiſtimant. Quod namque non eſt, nuſquam eſt*. Propter hæc argumenta non exiſtimo improbabilem opinionem diſtinguentium locum intrinſecum ab extrinſeco, quod extrinſecus, qui eſt propriè locus, ſit ſuperficies &c. locus verò intrinſecus ſit vbi, quod quia non participat perfectè proprietates loci, ſed imperfectè, & ſecundum quid; ideò nõ eſt propriè, & ſimpliciter locus, ſed impropriè, & ſecundũ quid: nam licet propriè, & ſimpliciter terminet motum localem; tamen terminus intrinſecus motus localis non eſt ſimpliciter locus, vt infra. Quia tamen argumẽta propoſita aliquo modo oppugnant concluſionem præcedentem; ideò hæc argumenta ſunt ſoluenda: vnde. 6 *Confir. 3.*

Ad 1. argumentum Reſp. Zabarel. tract. de conſt. ſcient. natur. c. 20. motum localẽ propriè non eſſe ad locũ, quia locus non eſt quid inhærens locato, ſed extra: vnde locatũ nõn dicitur acqui- 7 *Solutiones primæ ex Zabar.*

acquirere locum, ſed potius locationem, quam vocant vbi, quod ſignificat reſpectum quendam locati ad locum: vnde dicitur à Latinis motus ad vbi. Verum alijs non placet, quia vbi non eſt reſpectus ad locum extrinſecum, ſed ad ſpatium, nam poteſt dari vbi etiam ſine vllo corpore extrinſeco reali; ideo.

Secunda Veneti. Reſp. 2. Alij cum Paulo Venet. Motum localem habere duplicem terminum. Vnum intrinſecum, & per ſe primum, & dicitur vbi. Alterum extrinſecum, & eſt ſuperficies corporis continentis, & quia mutatio vbi intrinſeci ſemper eſt coniuncta per naturalem concomitantiam cum mutatione loci extrinſeci, dictus eſt motus localis à loco, qui eſt extrinſecus; tum quia hic eſt notior; tum quia hic ſæpè intenditur per motum, eo quod mouens intendit applicare corpus motum, & approximare ad aliud corpus.

Alij tamen dicunt dici motum localem ab vbi, nam hoc etiam ex Simplicio dicitur locus: vnde ſecundum hos per motum localẽ acquiritur duplex locus, ſcilicet intrinſecus, & extrinſecus. Intrinſecus per ſe primo, & extrinſecus per naturalem concomitantiam.

8 Ad 1. Confir. Reſp. negando, variata ſuperficie, non variari locum indiuidualiter; nam turris etiam ſi ſit immota, variando ſuperficies, verè variat locum, licet nobis non appareat, quia ſuccedit alia ſuperficies, quæ æquiualet priori. *Sine motu proprio mutat locum.* Neque mirum, quod corpus ſine proprio motu locali variat locum, quia cum eſſe in loco dicat habitudinem corporis locati ad locum, & habitudo variari poſſit tum ex mutatione intrinſeca ſubiecti; tum ex variatione termini; illa turris mutat habitudinem, ſeù mutationem ſumptam à loco extrinſeco, non ex intrinſeca mutatione ſubiecti, ſed ex variatione termini, ſeù formæ denominantis, qui eſt locus extrinſecus. Quod verò dicitur de aqua exiſtente in vaſe, negamus ibi eſſe tamquam in loco, quia non eſt in vaſe, tamquam immobiliter exiſtente, ſicut Ariſtoteles negat, nauem in fluuio currenti motam, eſſe in eo, tamquam in loco, 4.phyſ.41. vnde fit, vt ſicut vas mouetur per ſe, aqua verò in eo exiſtens, mouetur per accidens; ita, & vas acquirit locũ per ſe, aqua verò per accidens.

9 *Quid de aduerbijs localibus.* Ad 2. Confir. Reſp. Aduerbia localia ſumi aliquando à loco extrinſeco, aliquando ab vbi intrinſeco: & quia locus extrinſecus eſt nobis notior; ideò frequentiùs ſumuntur ab extrinſeco, vt cum dicimus, eſſe domi, in foro &c. ideſt in ſpatio illo, in quo eſt domus; aliquando tamen ſumuntur præcisè ab vbi intrinſeco, quando ſcilicet non connotatur reſpectus ad aliquid extrinſecum circumſtans, ſed tantum ſignificatur præſentia, vt eſſe hic, vel ibi. At inſtabis, hæc dicuntur aduerbia localia. Reſp. Suar. propriè debere dici aduerbia præſentia, ſed propter naturalem concomitantiam cum loco extrinſeco, tamquam à notiori, dicta ſunt aduerbia localia.

Ad 3. Reſp. Infra, vbi quæremus in quo prædicamento ſit locus.

Ad 4. Reſp. Cum de immobilitate loci; A nunc verò ſit.

2. Concl. Vbi habet impropriè rationem loci, quia licet non participet perfectè omnes proprietates loci; tamen aliquas participat perfectè, vt immobilitatem, & rationem terminandi motum localem; alias verò participat per quamdam accommodationem: nam cum ipsũ ſit in toto corpore, videtur illud continere, & habere cum illo æqualitatem, & cum coniungat corpus cum ſpatio imaginario, participat rationem inferioris, & ſuperioris, & alias differentias loci. Et licet ipſum vbi ſit in corpore, tamquam forma in ſubiecto; tamen ipſum corpus poteſt dici eſſe in illo, tamquam in loco; ſicut corpus dicitur eſſe in loco extrinſeco, B etiam ſi hic tamquam forma denominans locatum, ſit in illo tamquam in ſubiecto denominato. 10 *Vbi eſt impropriè locus.*

3. Concl. Nomine loci ſimpliciter intelligitur ſuperficies corporis continentis primo, & immobiliter: patet ex dictis in ſecunda opinione ſecundæ dubitationis. Confir. nam nomine loci omnes intelligunt aliquid extrinſecum, quod contineat, & ſit receptaculum alterius corporis: nam ex communi conceptione, dum dicitur aliquod eſſe in alio, tamquam in loco, videtur ſignificari habitudo corporis ad aliquod extrinſecum continens. Hinc fit, vt ſecluſo corpore circumſcribente, corpus C propriè non dicitur eſſe in loco, quia non eſt in ſpatio imaginario, vt in loco, cum id ſit negatio quædam; at nomine loci ſignificatur aliquod poſitiuum. Neque eſt in ſpatio reali intrinſeco, vt in loco, quia ſpatium hoc intrinſecum reale, eſt ipſum corpus locatum, neque in illo modo intrinſeco, ſeù vbi, quia nõ ſe habet, vt receptaculum locati, quæ habitudo ſignificatur per ſe eſſe in loco, & potius ipſum eſt in locato, quam contra. 11 *Locus eſt ſuperficies immobilis.*

ART. III. *Afferuntur, & ſoluuntur argumenta; quibus oſtenditur non eſſe ſuperficiem.*

D

SEd contra hanc concluſionem Simpl. loc. cit. Tolet. quæſt. 3. multa obijciunt argumenta, & Perer. c.6.15. Nos aliqua tantum proponemus. Ommiſſis ijs, quæ proponit Ocham. qui cum neget dari ſuperficies indiuiſibiles ſecundum profunditatem, quia deberet dari ſubſtantia ſimiliter longa, & lata ſine profunditate, aſſerit locum eſſe corpus locans ſecundum infinita vltima, quæ ſunt infinitæ partes, vnde concedit aliquid moueri motu recto in eodem loco proprio, vt piſces in aqua, non tamen in omni eodem loco proprio, quia cum ſint infinita loca propria cuiuſlibet locati; ſicut infinitæ partes tangentes E ipſum locatum continuè piſces variant loca propria partium tangentium, licet continuè ſint in eodem loco proprio totali, ideſt in aqua; nec putat abſurdum aliquid moueri motu recto, & tamen ſemper manere in quolibet ſuo loco proprio, vt patet in aqua, 12 *Obijcitur ex Simpl. opinio Ocha. de loco.*

quæ mouetur ſimul cum vaſe, ſed non manet in quolibet ſuo loco communi, quia ſemper varientur partes aeris tangentes vas, quæ dicuntur loca communia. Hæc Ochamus, ommiſſis igitur his, quia ſunt contra Ariſtotelem, dicentem dari locum primum, & æqualem locato, eſſe vltimum corporis, & denique eſſe per ſe, & per accidens immobilem, quæ omnia non poſſunt benè conſiſtere cum prædicta doctrina; alia proponemus.

13 Obijc. 1. Si locus eſſet ſuperficies, etiam locatum deberet eſſe ſuperficies, quia vt corpus locans media ſuperficie continet; ita locatum per ſuperficiem continetur.

Soluitur ex Toleto. Reſp. ex Tol. ſuperficiem non eſſe locum, vt ſuperficies eſt, ideſt habens longitudinem, & latitudinem præcisè, ſed vt terminus corporis, velut continens aliud: vnde quicquid conuenit ſuperficiei, conuenit corpori; & ideò contactus dicitur eſſe inter corpora, cum tamen medijs ſuperficiebus fiat; nam ſuperficies non eſt id, quod tangit, ſed quo corpus ipſum tangit aliud: ratio autem cur ipſum corpus non dicatur locus, ſed ſuperficies: & locatum dicatur ipſum corpus, eſt, quia ita melius explicatur natura loci: nam ſi locus diceretur corpus, quatenus media ſuperficie continet; tunc idem locus potuiſſet dici eſſe ſimul plurium rerum, vt aqua dicitur locus omnium piſcium, quia continet piſces medijs varijs ſuperficiebus: ſed hic non eſt locus primus,& proprius, ſed communis, & remotus, & ideò locus ipſe dictus eſt ſuperficies ipſa, qua immediatè continetur corpus: dicitur autem ipſum corpus eſſe locatum propter rationem allatam,quia eſt,quod continetur, & tangitur,vide Perer.c.2.ad 3. *Perer.*

14 *Obijcitur ex diſtantia pertranſeunda.* Obijc. 2. quia ſi ſuperficies eſt locus in motu locali, nulla diſtantia pertranſietur, quia mutarentur tantum ſuperficies, quæ cum ſint indiuiſibiles, non efficerent maiorem diſtantiam. Et Confirmatur, quia corpora,quæ locantur, menſurantur non ſolum ſecundum ſuperficiem, ſed etiam profunditatem; ergo debet dari ſpatium menſurans omnes dimenſiones corporum,diſtinctum à corporibus.

Soluit Tolet. Reſp. Superficiem non eſſe vndequaque indiuiſibilem; nam ratione longitudinis eſt diuiſibilis, qua ratione ſucceſſiuè acquiritur,vt benè Tolet.ad 5.

Ad Confirm. Reſp. Tolet. ad 6. menſurari quidem ex vaſe profunditatem, ſed non per diſtantiam diſtinctam à corpore intercepto inter latera vaſis; nam ex hac menſuramus quãta ſit diſtantia inter latera vaſis, vnde deinde alia menſuramus: neque ex eo, quod concipimus dimenſionem inter latera vaſis, non concepto corpore aliquo in particulari, ſequitur dari talem dimenſionem ſeparatam, vt patet ex abſtractione, qua Mathematici vtuntur. Neque vnitas loci ex ſola ſuperficiei vnitate ſumenda eſt, ſed etiam ſpatij, & diſtantiæ ad Polos,vt infra. Et hinc dicitur, ſuperficiem, vt habet rationem loci, debere includere immobilitatem,vt infra.

Obijcitur 3. Si locus terræ eſſet ſuperficies 15
A aquæ, tunc lapis non tenderet ad centrum, ſed quieſceret in ſuperficie aquæ, ex qua non niſi violenter extrahi poſſet. *Lapis quieſceret in aqua.*

Soluitur. Reſp. Tolet. ad 11. locum naturalem terræ eſſe ſub aqua, & aere, quare ſemper deſcendit, donec conſtituatur ſub his elementis; de qua re in lib. de elem. & licet vnum corpus poſſit ambiri ex ſuperficiebus plurium corporum, eæ tamen integrant vnam rationem loci; vt multi lapides ſunt plura in ratione ſubſtantiæ, efficiunt tamen vnam domum in ratione figuræ,vt benè Tolet. ad 11. Videte Perer. lib.11. c.6. vſque ad finem,vbi diſputat de termino motus localis, & loco cœli.Saxon. q.4.Tienn.q.1.

B Obijc. 4. Superficies eſt ſpecies quantitatis 16
diſtincta à loco; ergo locus non eſt ſuperficies, & confirmatur, quia locus ſecundum multos ponitur in prædicamento vbi.

Explicatur Ariſtoteles. Reſp. pluribus Fonſec. 5.met. c.13.quæſt.7. c. 5. quæſt. 9. Perer. c.1. & 3. nam alij dicunt Ariſtotelem in prædicamentis ſequutum fuiſſe opinionem famoſam ſui temporis circa ſpecies quantitatis. Alij verò cum Georgio dicunt ibi locutum fuiſſe de loco materialiter, non formaliter: nam locus materialiter dicit ſimpliciter ſuperficiem, formaliter verò dicit cõtinentiam, quæ non pertinet per ſe ad quantitatem, & ſequitur Perer. & Nos infra, vbi C etiam oſtendemus, in quo prædicamento ſit locus.

5. Obiiciunt, quia ſequeretur primam 17
ſphæram non eſſe in loco, cum tamen ſecundum Ariſtotelem moueatur localiter. *De loco primæ ſphæræ obiter*

Confir. quia terra tendens in centrum, tendit in proprium locum; at centrum non eſt ſuperficies, ſed punctum.

Confirm. 2. quia ſi Deus omnia annihilaret præter terram, adhuc terra ferretur in centrum, & ibi non eſſet aliquid reale, ſed tantum imaginarium; ergo locus non eſt ſuperficies realis, ſed ſpatium imaginarium: nam vt moueri poteſt ad locum imaginarium, ita D ibi eſſe poteſt.

Confir. 3. Locus dicitur illud, quod repletur corpore; ſed id, quod repletur,non eſt ſuperficies continens, ſed vacuum, ſeu inane.

Reſp. De loco primæ ſphæræ dicetur alibi, quia fortè non eſt in loco, niſi ſecundum ſuperficiem concauam, à qua dici poteſt moueri localiter; vel ſecundum alios propriè non moueri localiter, ſed propriè moueri ſecundum vbi, ſeu vbicaliter, & quia huiuſmodi motus ſemper eſt connexus cum acquiſitione loci in omnibus corporibus præter primum mobile; ideò habet ſimilitudinem cum motu locali.

E Ad 1. Confir. Reſp. Aliqui acquiri ſpatium imaginarium, ſed melius alij reſpondent centrum non eſſe locum terræ, quia nullas habet proprietates loci, ſed eatenus dici moueri ad centrum, quatenus tendit, vt ibi contineatur actu, vel aptitudine ab alio corpore in ſumma diſtantia vndequaq; à cœlo.

Ad

Ad 2. Confir. In eo caſu terrã non moueretur; etſi moueretur, eſſet, vt diſtaret per ſummã diſtantiam à cœlo.

18 Ad 3. Reſp. propriè repleti concauum corporis, nam cum nihil inane intra ipſum relinquitur, dicitur repleri. Neq; ſpatium propriè poteſt repleri, quia eſt nihil, & adueniente corpore deſinit eſſe ſpatium imaginarium. Sed hi non intelligunt, quid ſit ſpatium imaginarium; non.n.eſt negatio corporis realis, ſed capacitas corporis realis, vt alibi; quare ego dico repleri ſuperficies, quia terminãt totum illud ſpatium imaginarium, & quãtitatem corporis replentis.

19 *Proprietates loci repugnare ſuperficiei.*

Ob.6. Quia ſuperficiei repugnat proprietas loci, ideſt immobilitas: nam ſicut omne corpus eſt mobile, ita eſt ſuperficies in eo exiſtens, atq; adeò cœlum lunæ non eſſet in loco, quia non eſt ſub ſuperficie immobili, ſed mobili, ideſt ſub ſuperficie Mercurij, quæ mouetur. At hoc videtur omnino falſum, quia non datur corpus, quod non ſit in loco 4.phyſ.t.1. *ea.n.quæ ſunt, alicubi eſſe omnes exiſtimat, quod nanq; non eſt, nuſquam eſt.* Confir.1. Quia poſſet res mutare locum ſine motu, vt turris flante vento nõ moueretur, & tamen mutando ſuperficies mutaret locum: & contra poſſet aliquod corpus moueri, & numquam mutare locum, vt ſi aqua intra vas moueretur non mutaret locum, quia non mutaret ſuperficiem vaſis; hoc autem eſt contra Ariſt. qui ex motu colligit locum, & eſt contra rationem, quia per motum localem mobile acquirit nouam diſtantiam, & reſpondet diuerſis ſpatijs: nam qui ab hoc loco prius diſtabat per ſtadium, per motum diſtat per ſemiſtadium, & patet etiam ex vi nominis, quia motus localis non eſt aliud, quàm transmigratio ex vno loco in alium.

20 *Solutio.*

Reſp. Aliqui apud Conimb. loc. cit. ad 2. ar. 3 non eſſe abſurdum rem immotam mutare locum, & immotam retinere eundem locũ, quia cum non mutat vbicationem, eſt immota, etiãſi mutet ſuperficiem, quæ eſt locus, & cum mutat vbicationem, & non ſuperficiem, mouetur, & non mutat locum.

Non placet.

Sed contra: nam impoſſibile eſt moueri vbicationem ſine mutatione loci, cum mutatio illa ſit motus localis: nam latio ex Ariſtotele eſt translatio corporis de loco ad locum. Deinde videtur eſſe ridiculum, quod aqua deferatur in vaſe à Neapoli ad Hiſpanias, & ſit in eodem loco cum non habeat eamdem diſtãtiam, & propinquitatem, quam habebat antea, quod ſi dicant, id prouenire ex diuerſa vbicatione, iam concedent, non ex ſuperficie locati, ſed vbi, per quod mouetur res, cum vbicatio ſit locatio, & præſentia ad ſpatiũ, quæ non variatur, niſi quia corpus ex vno loco emigrat in alium; ideò.

21 *Solutio aliorum.*

Reſp. Alij ſuperficiem quidem omnem eſſe mobilem, ſicut eſt corpus, in qua ipſa eſt: ſed vt ſic non habere rationem loci, ſed quatenus induit aliquam immobilitatem, non quidem quę neget ab ipſa ſimpliciter mobilitatem, quia hoc repugnaret.i.aliquid eſſe mobile, & immobile reſpectu eiuſdem: ſed quæ neget mobilitatem non oppoſitam illi, ſiuè quia eſt mobilitas alterius rationis; ſiue quia eſt in altero, ſed A quia ſuperficies corporis, vt conſtituatur in ratione loci, connotat, immobilitatem vt rectè Coronella apud Aſtudillum q. 2. nam ſuperficies, ſicut ſecundum ſe non eſt locus, ita neque connotat immobilitatem, vt infra peculiari dubitatione explicabitur; quare dum res mouetur cum vaſe hoc non habet rationem loci reſpectu rei contentæ, ſicut neq; aqua fluuij deferens ſecum cymbam eſt locus reſpectu cymbæ, ſed tunc res illa non locatur per ſe, ſed per accidens, ſcilicet ratione totius, conſtantis ex continente, & contento, & ſic etiam mouetur, ad motum totius, ſeu continentis, qua ratione nautæ dicitur moueri per accidens ad B motum nauis, & ratio eſt quia nihil poteſt locari ab alio locante niſi hoc habeat rationem immobilis.

Ad 1. Confir. Reſp. Aliqui ex Simplicio ibi mutari locum ſuperficialem, qui eſt extrinſecus, & abſolutus, non autem ſitualem, qui eſt intrinſecus, & ex Veneto t. 42. ad 1. dicitur locus reſpectiuus, neq; .n. terminus intrinſecus, & per ſe motus localis, eſt locus extrinſecus, ſed vbi intrinſecum, quod tamen naturaliter habet coniunctum locum extrinſecum, à quo, tanquã à manifeſtiori termino ducta eſt appellatio motus localis quamuis verè poſſit eſſe motus localis ſine vllo loco extrinſeco, quod an verè dica- C tur, patebit ex dicendis: vnde etiam patet qua ratione aqua exiſtens in vaſe, moto vaſe, mutet, vel non mutet locum: quatenus verò eſt intra eandem ſuperficiem vaſis, non mutat locum. Neq; hoc mirum, quia ibi non mouetur per ſe, ſed mouetur per accidens: vnde non mutat locum per ſe, ſed per accidens, quatenus vas mutat locum, & magis, vel minus diſtat à determinato puncto, ſed reijcitur à Veneto, nam cõtingere poteſt vt locatum ſit maioris ponderis, quam locans, ſed tunc locans potius mouetur ad motum locati, vt ſi veſica impleatur arena, mouebitur deorſum ad motum arenæ, quare Venetus concedit aliquid moueri per ſe motu D recto, & tñ ſemper eſſe in loco proprio ſuperficiali, qui dicitur locus abſolutus, ſed non in loco proprio ſituali, qui dicitur locus reſpectiuus, nam hic eſt locus, ſecundum quem aliquid dicitur moueri, & quieſcere, hunc autem locum intrinſecum, & reſpectiuùm dicunt eſſe vbi intrinſecum.

Aqua in vaſe quomodo mutet locum.

Sed ex dictis patet, quod vbi licet ſit terminus intrinſecus motus, quo nulla ratione etiam per potentiam Diuinam carere poteſt; non tamen eſt propriè, ſed impropriè locus ſimpliciter, vt infra, & hæc reſponſio magis recentioribus probatur, quam Burlei dicentis Turrim prædictam, eſſe in eodem loco per æquiualen- E tiam, ſed in alio, & alio ſecundum numeram, vnde negat omne, quod aliter, & aliter ſe habet reſpectu loci, moueri, ſed illud, quod ſe habet aliter, ac prius reſpectu, quieſcentis ſecundum propinquitatem, & diſtantiam localem. 22

Reſp. 3. Alij omne, quod aliter ſe habet, quã prius reſpectu loci, mouetur localiter ſecundũ

ſe,

ſe, vel ratione alterius, quod mouetur ad ipsũ, quare tunc motus non erit in locato, ſed in locante.

23 *Superficies, vt immobilis eſt locus.* 4. Conc. Superficies non habet rationem loci, niſi vt dicit continentiam, & immobilitatem: Patet primo ex definitione Ariſt. nam definit locum eſſe ſuperficiem corporis &c. 2. Quia ſuperficies, vt ſic non magis habet ratione loci, quam locati, quia reperitur tam in corpore locante, quàm locato; ergo debet dari aliquid, per quod diſtinguatur, vt habeat rationem loci, & locati. Confir. quia ſuperficies, ſecundum ſe non dicit, niſi longitudinem, & latitudinem, & præſcindit ab omni ordine ad aliud extrinſecum; at locus non ita, ſed dicit ordinem ad aliud, ideſt ad locatum.

Inſtantia. Dices: Ergo locus eſt aliquid aggregatũ per accidens, atque adeo non poteſt conſiderari à Phyſica, quia ſcientia non conſiderat ens per accidens.

24 *Soluitur.* Reſp. Burlæus, aliud eſſe id, quod ſignificat locus; aliud id, quod denominat: nam ſignificat quidem aggregatum per accidens, ſcilicet ex ſuperficie, & continentia, qui eſt reſpectus locati ad locatum: ſed denominat ſuperficiem, quæ ambit locatum, quia nihil denominatur locus, niſi ipſa ſuperficies: vnde ſupponit ſimpliciter pro aggregato, & ita nec eſt in aliquo prædicamento, nec eſt ſcibile. At verò ſupponit perſonaliter pro ſuperficie, & ita eſt in prædicamento quantitatis. Sed contra hanc doctrinam inſurgit Venetus 4. phyſ. t. 36. notab. 2. quia hinc ſequeretur nec æquale, nec ſimile eſſe de prædicam. Relat. per ſe, quia hæc ſignificant aggregatum ex ſubiecto, & relatione: vnde ſicut hæc dicuntur eſſe in prædicamento relationis; ita & locus eſſe in prædicamento, in quo ponitur eius forma, quæ eſt continentia, vel immobilitas.

Ego verò dico ſicut de ente cõnotatiuo poteſt eſſe ſcientia; ita de loco, quod eſt ens connotatiuum, vt infra.

QVÆSTIO IIII.
An locus ſit ens ſimplex, an compoſitum, & qua compoſitione?

DVBITATIO I.
An locus ſit aggregatum per accidens?

ART. I. *Opiniones Doctorum.*

1 *Opinio affirmatiua.* Prima opinio affirmat, quia continet in ſuo conceptu plura, quæ ſunt diuerſi generis, ſcilicet ſuperficiem de genere quantitatis; continentiam de genere relationis; immobilitatem de genere qualitatis, nam vt mobilitas eſt qualitas; ita & immobilitas; ſicut potentia, & impotentia. Ita ſignificat Auer. *Auer.*

2 *Negatiua opinio. Scotus. Tatar. Gadius.* 2. Opinio eſt negatium eſſe ens per accidẽs. Ita communis. Scotus quodl. 11. ar. 3 vbi Tatar. Gadius, & alij, nam ſupponit pro ſuperficie, cõnotando continentiam corporis, ex quo deducunt ſuperficiem non eſſe locum, quando nihil continet, neq; tamen eſſe diuerſum locum ex eo, quo ſucceſſiue contineat, diuerſa corpora, nam in terminis connotatiuis inſpiciendum eſt pro quo ſupponat & Pater habens plures paternitates ad plures filios, eſt vnus, & idem numero pater, ſequitur Ruuius loc. cit. *Ruuius.*

ART. II. *Opinio Auctoris.*

Prima Conc. Locus non dicit conceptum ſimplicem, ſed compoſitum: quia cõſtat ex Ariſt. definitione, & conceptu communi locũ includere plura, ſcilicet ſuperficiem, continentiam, immobilitatem, figuram &c. & hæc plura non includuntur æque primo in cõceptu loci. 3 *Locus dicit compoſitum conceptum.*

2. Conc. Hoc compoſitum non eſt per accidens, ſed per ſe, tum quia de aggregatis per accidens, ſcientiæ non tradant; at de loci natura tractat phyſicus; tum quia aggregata per accidens non dicunt plura ordinata ad vnum; at loci natura dicit quidem plura, ſed ordinata ad aliquem vnum finem, ſcilicet quietem locati, & habet vnam quandam proprietatẽ, ſcilicet terminare motum; tum quia aggregata per accidens dicunt plura diuerſæ rationis, vt plura ſunt, ideſt æque principaliter; at locus non ita, quia principaliter ſignificat vnam rationem, ſicut alia concreta accidentalia. *Compoſ. per ſe.*

3. Conc. Hæc vnitas per ſe loci, non eſt abſoluta, ſed connotatiua. Prima pars probatur, quia omne compoſitum ex partibus diuerſorũ generum non poteſt eſſe vnum vnitate abſoluta, vt patet ex explicatione nominis: nam partes huius compoſiti ſunt eiuſdem generis; at locus componitur ex partibus diuerſorum generum, vt diximus. Confir. quia omne compoſitũ vnum per ſe abſolutè, vel habet compoſitionẽ metaphyſicam ex genere, & differẽtia, vel phyſicam ex materia ex forma, ſed locus neutram habet, vt infra dubitatione ſequenti: nam licet componatur ex ſuperficie, & alijs conditionibus; tamen ſuperficies nec habet rationem generis, nec aliã rationem differentiæ, cum ſint diuerſorum generum; differentia. n. non eſt extra genus, quod contrahitur: vnde Ariſt. fixionem pedis dixit eſſe pedalitatem quandam: neque ſuperficies habẽt rationem materiæ componentis vnũ per ſe cum forma, quia hæc materia eſt ſubſtantialis, & reſpicit formam ſubſtãtialem: vnde nullum accidens eſt compoſitum ex materia, & forma; locus autem eſt accidens accidentale, vt infra. 4 *Vnitas eſt cõnotatiua.*

2. Pars patet ex prima, quia cum ſit compoſitum vnum per ſe, & non perſeitate abſoluta; ergo connotatiua. Ex quibus patet ad argumẽtum primæ opinionis. 5

DVBITATIO II.
Quomodo ſuperficies includatur in conceptu loci.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

1 Primo Not. Entium alia eſſe ſimplicia, alia compoſita, & ex his alia eſſe entia per accidens.

Entium diviſo multiplex. dens, (quæ ſilicet primario includunt partes. Diuerſorum prædicamentorum, vel eiuſdem prædicamenti, quæ cum ſint entia integra, ſunt inepta ad conſtituẽdam vnam naturam, vt alibi à nobis explicatur.) Alia eſſe entia per ſe, quæ ſcilicet dicunt primario vnam naturam, & ex his, alia eſſe entia abſoluta, quæ ſcilicet dicunt vnam naturam abſq; connotatione alterius, alia verò eſſe entia cõnotatiua, quæ aliquid dicunt primario, aliud ſecundario, vt Rex qui primario dicit naturam intellectualem, & ſecundario poteſtatem, quæ eſt ens quoddã morale, vel contra primario poteſtatem, & connotatiuè naturam. Hinc ortum eſt, vt dupliciter aliquid dicatur de conceptu alterius, primo cõſtitutiuè per incluſionem, quia includitur in conceptu formali eſſentiæ, vt genus, & differẽtia, ex quibus fit vnum per ſe, ſecundo connotatiuè, quod requiritur quidem ad integrum conceptum rei, ſed eſt extra formalem conceptum illius.

Dupliciter ens connotatiuum. 2. Not. Ens aliquod connotatiuum dupliciter eſſe, 1. ex natura talis rei, qua ratione accidens, licet ſit formaliter ens ſimplex, tamen cõnotat ſubiectũ, ad quod ordinatur, vnde dicitur entis ens, & ſimiliter relatio, quæ non ſolũ fundamentum, ſed etiam terminum connotat, 2. ex modo ſignificandi, vt omnia adiectiua ẽt ſubſtantialia, quæ licet ſecundum ſe non ſint connotatiua, tamen vt ſignificantur tali nomine ſunt connotatiua, vt humanum, quod ſignificat humanitatem, vt receptam in ſubiecto, & ſimiliter quando aliqua plura ſignificantur vno nomine etiam ſubſtantiuo, vt ſimitas, quæ formaliter, & primario ſignificat curuitatem, quæ ſecundum ſe non exigit determinatum ſubiectum, tamen vt ſignificatur nomine ſimitatis, connotat determinatè naſum, & non aliud ſubiectum, ſic etiam prandium, & cæna licent ſignificent eundem actum commeſtionis, tamen differrunt in connotato horæ matutinæ, & veſpertinæ.

2 *Quomodo ſuperficies includatur in eſſentia loci.* 3. Not. Conſtare ex dictis ſuperficiem includi in conceptu loci, ſed difficultas eſt de modo; quo includatur, nam quadupliciter poteſt. Includi, primo vt genus proximum, 2. vt materiam, ex qua ſimul cum ſua ratione formali conſtituatur vnum ens abſolutum, 3. vt ſubiectum connotatum, 4. vt rationem formalem primario incluſam in conceptu loci, connotata continentia, & immobilitate, hic ſolum quæritur an habeat rationem generis, an materiæ, vel ſubiecti, nã de ratione formali infra dicitur.

4. Not. Ex ijs, quæ concurrunt ad rationem loci, poſſe dubitari an ſit ens abſolutum, an cõnotatiuum, conſtat. n. ex definitione includi, ſuperficiem, continentiam, & immobilitatem; ex quibus ſuperficies pertinet ad prædicamentum quantitatis, continentia ad relationem, immobilitas ad qualitatem, ſicut & mobilitas, nam oppoſita pertinent ad idem genus, cum contraria ſint, quæ ſub eodem genere maximè diſtẽt, difficultas igitur eſt quo modo hæc tria coaleſcãt ad formandam vnum conceptum loci.

3 5. Not. eſſe inter entia aliqua, quibus præciſè ſumptis conueniunt quædam proprietates, ſed ijſdem conueniunt aliæ, poſita aliqua conditione, v. g. lineæ ſecundum ſe aliæ proprietates conueniunt, & aliæ vt eſt in materia viſibili, & aliæ vt in materia tangibili, ſic etiam figuræ acutæ alia ſecundum ſe, alia vt eſt in materia ferrea conueniunt, ſic etiam ferro & ligno alia ſecundum ſe, alia vt habent talem, vel talẽ figuram: hinc fit, vt entibus connotatiuis aliæ proprietates conueniant, vt dicunt principale, & formale ſignificatum, & alia, ratione connotati, & ideo locus alias proprietates habet ratione ſuperficiei, & alias ratione continentiæ, & immobilitatis. *Proprietates diverſæ eiuſdem rei.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium locum eſſe ens vnum compoſitum ex ſuperficie, tanquam ex genere, & cæteris tanquam ex differentijs: vnde negant ſuperficiem cõnotari, vt ſubiectũ, ita Tol. q. 4. Sot. q. 1. conc. 4. Conimbr. q. 1. ar. 2. Tribuitur Soncin. 5. met. q. 40. quod dicat pertinere ad rationem formalem loci, & D. Tho. 1. d. 12. q. 1. ar. 5. ad 2. vbi ait, *Alia ratio eſt de tempore, & de loco, quia locus eſt idem per eſſentiam, quod ſuperficies corporis locantis, tẽpus autem non eſt idem numero cum aliquo accidente in ſubſtantia fundato: 2. quia locus totum ſuum complementum habet in re, at tempus ab actione animæ numerantis.* 4 *Locum eſſe compoſitũ ex ſuperficie. Tolet. Soto. Conimb.*

Primo, quia ſuperficies conſiderata ſecundũ ſe, eſt prædicatum ſuperius ad ſuperficiem, relatam ad ſubiectum, quod extendit, & ad locatum, quod locat; ergo habet rationem generis. Cõſequentia patet ex definitione generis; nam illæ ſuperficies ſic diuerſo modo relatæ ſpecie differunt, quia relata ad ſubiectum eſt in genere quantitatis, & relata ad locatum eſt in genere, vbi, & ſuperficies, vt dicit præcisè ſuam extenſionem, prædicatur, *inquid*, de illis. *Fundamentũ.*

Confir. Quia ſuperficies prædicatur in recto de loco, at materia non prædicatur ſic, ſed in obliquo de eo, cuius eſt materia; ergo non eſt materia, ſed quia contrahitur ad rationem loci per continentiam, & immobilitatem; ideò debet eſſe genus.

Confir. 2. Quia in prædicamento quantitatis locus ponitur ſpecies quantitatis; ergo proximum eius genus eſt ſuperficies, quia quantitas non contrahitur ad locum, niſi per ſuperficiẽ.

Hi tamen inter ſe diuiſi, nam aliqui dicunt eſſe ens per ſe, & ſpeciem abſolutam quantitatis. Videtur Sonc. 4. met. q. 14. ad 4. dum ait eſſe proprietatem entis mobilis. 5 *Diſſident inter ſe. Soncin. Conimbr. Pla.*

Alij eſſe ens connotatiuum, quod dicit ſuperficiem formaliter, & connotat continentiã, vt Conimb. & alij. Videtur Hieronymi Plà, qui docet, locum definiri per ſuperficiem, tanquam per ſubiectum, ſi ſumatur ſecũdum eſſe, quod habet in re, quia locus, & ſuperficies ſunt idem realiter; at vero ſi ſuperficies ſumatur pro ratione cõmuni, q̃ prędicatur ſuperficiei, & loco, ſic definiri per ſuperficiem tãquã per genus, & per alias particulas, tanquam per differentias.

2. Opinio.

2. Opinio, eſt dicentium ſuperficiem includi eſſentialiter in ratione loci; non tamen vt genus, ſed vt ſubiectum, quod vt reſpicit ſubiectum, quod informat eſt ſuperficies; at vt reſpicit locatum, habet rationem loci; nam prædicatum, quod idem numero contrahitur per diuerſas rationes, non poteſt habere rationem generis, ſed ſubiecti: ſed huiuſmodi eſt ſuperficies, quia eadem numero reſpicit intrinſecè ſubiectum, & extrinſecè locatum; ergo.

Maior patet, nam genus eſt prædicatum vniuerſale abſtrahens à differentijs indiuiduantibus, atque adeo non poteſt habere vnitatem numericam, neque vt habens talem vnitatē cōtrahi ad inferiora: vnde illa contractio conuenit ſuperficiei, vt ſubiecto. Confirmatur, quia relatio continentiæ eſt accidens ſuperficiei; ergo non poteſt, vt differentia contrahere illam ad certam ſpeciem entis, ſed vt ſubiectum determinatur per ſua accidentia.

Confir. 2. Quia locus eſt concretum accidentale; at id, quod prædicatur in recto de cōcreto accidentali, eſt ſubiectum; ſic .n. dicitur album eſt corpus habens albedinem, & arca ſunt ligna, vt habent talem figuram; & ſuperficies prædicatur in recto de loco, vt patet ex eius definitione. Ita Scot. quodl. 11. ar. 4. Sequitur Tatar. & Gadius ibi. Iand. 4. met. q. 4. Ruu. q. 2. Iauell. q. 13. Venet. hic.

ART. III. *Explicatur opinio Auctoris.*

7 *Superficies non eſt loco generis.*

PRima Conc. ſuperficies in definitione loci non habet rationem generis, patet ex dictis in ſecunda opinione, & confirmatur, quia ſuperficies non poteſt contrahi per continentiā, & immobilitatem, tamquam per differentias, quia omnis differentia per ſe continens ſuperius, debet eſſe in eodem genere cum re contracta; ita .n. inquit Ariſt. pedalitas non contrahitur per alatum, & non alatum, ſed per habēs fixos pedes, vel non fixos. Sed continentia, & immobilitas non continetur intra idem genus cum ſuperficie, quia ſuperficies eſt in genere quantitatis, non ſic continentia, & immobilitas. Confir. quia ſuperficies videtur ſpecies infima in genere quantitatis; vnde non poteſt cōtrahi, niſi per differētias indiuiduales. Confir. 2. Quia prædicata, quæ conueniunt eidem numero rei, determinantia illam ad hoc, vel illud eſſe, non poſſunt habere rationem differentiarum, quia differentiæ diuerſæ repugnant nō ſolum ſimul, ſed etiam ſucceſſiuè eidem numero rei indiuidualiter exiſtenti.

8 *Superficies nō eſt vt materia.*

2. Conc. ſuperficies reſpectu loci non habet veram rationem materiæ, quia materia eſſentialiter eſt ens ſubſtantiale, & incompletum in ſuo genere, nec pertinens ad prædicamentum directè; at ſuperficies, neque eſt ens ſubſtantiale, neq; eſſentialiter partiale, cū ſit ſpecies per ſe quantitatis. At ſpecies eſt ens integrum in eo genere, cuius eſt ſpecies.

Confir. Quia locus pertinet ad prædicamētum accidentium; at ſpecies pertinētes ad prædicamenta accidentium non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, quia alioqui non inhærerent ſubiecto.

3. Conc. ſuperficies reſpectu loci habet rationem ſubiecti, nam cum ſuperficiei eidem numero exiſtenti conueniat & continere, & cōtineri, mobilitas, & immobilitas, & ſimilia, non poſſunt habere reſpectu illius, niſi rationem formæ ſiuè intrinſecè, ſiuè extrinſecè denominantis, quia omne prædicatum, quod rei conuenit, vel eſt eſſentiale, ſiuè vt genus, ſiuè vt differentia, ſiuè vt materia, ſiuè vt forma componēs illam: vel eſt accidentale neceſſario, vel contingenter conueniens: at hæc prædicata non cōueniunt eſſentialiter ſuperficiei, vt patet, quia non componunt illam ſecūdum eſſentiam; ergo ſunt accidentalia, atq; adeò habent rationem formæ reſpectu ſuperficiei. 9 *Superficies ſe habet vt ſubiectum.*

Confirm. Quia eadem numero ſuperficies habet rationem termini reſpectu ſubiecti, in quo eſt, & rationem locantis reſpectu corporis contenti; at prædicata diuerſa, quæ adueniunt enti ſingulari, non poſſunt habere rationem differentiarum contrahentium genus ad ſpecies, ſed determinantium idem ſubiectum ad diuerſa concreta accidentalia.

ART. IV. *Soluuntur argumenta primæ opinionis.*

AD primum negatur ſuperficies ſecundū ſe eſſe communem, vt genus, ad ſuperficiem, vt terminum & vt locum, ſed eſſe ſubiectum potens in ſe recipere vtramque rationem, vt dictum eſt. 10 *Solutiones.*

Ad 1. Confir. Reſp. In concretis negatur, id, quod prædicatur in recto, eſſe genus, ſed eſſe ſubiectum.

Ad 2. Infra videbimus, an locus ſit ſpecies quantitatis, & an diſtincta à ſuperficie; id autem videri certum, eſſe ſpeciem ratione ſuperficiei incluſæ, ſiuè vt genus, ſiuè vt ſubiectum; differre tamen à ſuperficie, quia illi addit alias conditiones, ſcilicet continentiam, immobilitatem, ſeu diſtantiam. Neque D. Tho. & alij docuerūt aliud, niſi quod ſuperficies includitur in conceptu eſſentiali loci: ſicut omnia concreta accidentalia includunt ſubiectum, & ſolus Tolet. explicat includi, vt genus.

Dices, ſuperficies conſiderata ſecundum ſe, id eſt vt dicit extenſionem longitudinis, & latitudinis, eſſentialiter dicit ordinem ad ſubiectū ſaltē aptitudine; ergo etiā dicit eſſenitaliter ordinē aptitudinalem ad corpus locatū; ergo per illas aptitudines non contrahitur, vt ſubiectum per accidentia, ſed vt commune per differentias eſſentiales; at quod ſic contrahitur, habet rationem generis, ergo. 11 *Inſtantia.*

Reſp. Negando vtramq; aptitudinem eſſe de eſſentia ſuperficiei, nam licet aptitudinalis inhærentia ſit de eſſentia illius, ex eo quod ſuperficies ſit eſſentialiter accidens; tamen aptitudo ad locandum, nō eſt eſſentialis, ſed ad ſummū, vt inquit Scotus, eſt proprietas; nam eſſentiale illi eſt extendere ſubiectum, quod informat; at comparari ad aliud corpus eſt illi accidentale. *Solutio.*

at

at locabilitas actiua conuenit ſuperficiei in ordine ad aliud corpus.

Confir. Quia indiuiduum vnius ſpeciei non poteſt eſſentialiter ordinari ad aliud eiuſdem ſpeciei, quia ex illo ordine diſtingueretur ſpecie: ſed ſuperficies quantitatis corporeæ continentis, eſt eiuſdem ſpeciei cum ſuperficie quãtitatis contentæ; ergo.

DVBITATIO III.

Quomodo locus includat in ſuo conceptu ſuperficiem, primariò ne, an ſecundario?

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. Cum locus non dicat conceptũ ſimplicem, ſed compoſitum, & in omni cõpoſito vna pars habeat rationem materiæ, alia formæ; quæritur quid habeat rationem materiæ, quid formæ.

Nomen connotat. vt differat ab abſoluto. 2. Not. Hoc differre nomen abſolutum à cõnotatiuo, quod abſolutum reſpiciat vnum ſignificatum ſiuè ſimplex, ſiuè compoſitum; cõnotatiuum verò non vnum, ſed duo reſpicere; ſed vnum primariò, alterum ſecundario. Primitas autem ſignificati non attenditur ex primitate ſecundum rem, nam hac ratione concretũ accidentale ſemper primariò ſignificaret ſubiectum, & ſecundariò accidens, quia ſubſtantia in ratione entis habet primitatem reſpectu accidentis; ſed attenditur ex primitate impoſitionis, nam ſicut ſignificatum nominis pendet ex intentione imponentis; ita & primarium ſignificatum ex eadem intentione pendet. Quare videndum eſt, hoc nomen (locus) quid primariò ſignificet, ſuperficiem ne, an continentiã, an immobilitatem.

2 *Duplex via cognoſcendi.* 3. Not. Duplicem viam nobis eſſe relictam à Philoſophis cognoſcendi rationem materialẽ, & formalem, vnam ex ratione determinabilis, & determinantis; prioris & poſterioris conceptus, nam illa ratio eſt materialis, quæ tanquam prior ſupponitur, & eſt determinabilis; illa verò formalis, quæ poſterius aduenit, & eſt determinans. Altera via ſumitur ex ratione principij operationum, nam illa ratio eſt materialis, quæ eſt principium paſſionum, ſeù operationum communium pluribus; illa verò eſt formalis, quæ eſt principium paſſionum & operationum propriarum; quæ non ſunt communes alijs non ſignificatis per illud nomen: qua ratione dicimus, Serram ſignificare ferrum ſic figuratum, & dentatum, quia ſignificat inſtrumẽtum, quod eſt principium actionis ſecandi, quæ actio ſecandi eſt ita propria ferræ, vt non cõueniat alijs inſtrumentis; vnde illud, quod in ferra eſt principium talis actionis, dicitur ratio formalis; alia verò dicuntur vel ratio materialis, vel conditio ſine qua non, & connotata.

ART. II. *Continens opiniones aliorum.*

3 *Opinio affirmans locũ eſſe formaliter qualitatem.* PRima opinio eſt dicentium locum formaliter eſſe qualitatem conſeruatiuam, materialiter verò eſſe ſuperficiẽ, & hanc virtutem aiũt eſſe in cœlo, omnia conſeruante, deinde verò alijs communicari. Neq; ex his volunt fieri vnã eſſentiam: nam eſſet ens per accidens, ſed eſſe duas acceptiones nominis loci, vt ſignificatur vnum formaliter, aliud materialiter. Sed rectè confutantur à Toleto q. 2. qui ſoluit tria argumenta Iand. 4. phyſ. q. 5. Alber. tr. 1. c. 10. & ratio eſt, quia præcipua proprietas loci, ſcilicet cõtinere, eſt eſſe æquale, & eſſe terminum motus localis, non conuenit qualitati illi, vnde t. 41. non ponitur in definitione loci. *Impugnatur à Toleto.*

Confir. 1. Quia non ſuſcipit magis, vt qualitas illa.

Confir. 2. Quia conſeruare non conuenit, niſi loco naturali, & naturali conuenit ratione corporis, in quo eſt ſuperficies. Deniq; quia ablata hac conſeruatione, adhuc res dicitur eſſe in loco, vt lignum in igne, & homo in aqua.

4 2. Opinio eſt dicentium materiale loci eſſe quidem ſuperficiem; formale verò eſſe continẽtiam, quia per hanc diſtinguitur à ſuperficie ſecundum ſe, & intellecta ſuperficie continente aliud corpus, intelligitur locus alterius corporis. *Alij eſſe continentiam.*

Hi tamen diuiſi ſunt, nam aliqui dicunt, hãc continentiam conſtitutiuam loci, debere eſſe actualem, quam dicunt conſiſtere in vbi circumſcriptiuo actiuè: nam ſicut in locato eſt vbi paſſiuum; ita in ſuperficie locante eſt vbi actiuum: vnde locum inferunt pertinere ad prædicamentum vbi: ita Scot. quodl. 11. ar. 3. & in 2. d. 6. q. 3. ar. 2. & q. 6. Tatar. in 4. phy. in t. 47. ar. 1. Venetus t. 40. Pariſienſ. q. 1. qui dicunt hoc vbi eſſe relationes extrinſecus aduenientes. At Venetus loco cit. ait pertinere ad prædicam. relationis, quia tam ratio termini, quam ratio cõtinentis per ſe eſſentialiter ſunt de prædicamẽto relationis. *Diſſident inter ſe.* *Scotus. Tatar. Venet. Pariſienſ.*

5 Alij verò negant continentiam conſtitutiuã loci, eſſe actualem. Ita Canon. q. 1. ar. 2. conc. 2. Quia continere actu ſupponit locum conſtitutum, ſicut actus ſecundus ſupponit actum primum: ſed actualis continentia eſt actus procedens à loco. Confir. quia inter proprietates loci eſt, vt poſſit ſeparari à locato: ſed actualis continentia non poteſt ſeparari à contento; ergo non poteſt conſtituere locum, qui eſt ſeparabilis. Confir. 2. Quia ſi detur corpus habens latera, inter quæ ſit vacuum, illa ſuperficies eſſet locus, & tamen nihil contineret. Neque obſtat, quod Ariſt. dixerit eſſe ſuperficiem corporis continentis, quia non intelligitur actualiter, ſed aptitudinaliter aptitudine proxima: nam verba, quæ ſignificant differentias conſtitutiuas rerum, non dicunt actum, ſed aptitudinem: vnde ipſe aſſerit, conſtitui per aptitudinalem cõtinentiam. Sed neque hęc opinio omnibus placet, tum primò quia ſuperficies conuexa corporis continentis non eſt locus, & tamẽ eſt terminus corporis continentis, non ſolum actu, ſed aptitudine: ſed hoc facilè ſoluitur; tũ quia non eſt de ratione loci eſſe terminum alterius, ſed id per accidens ſe habet ad locum: nam ſi per poſſibile, vel impoſſibile daretur ſuperficies *Negant eſſe actualem. Canon.* *Ariſt. dictum explicatur.* *Reijcitur hæc opinio.*

cies non inexiſtens, ſed per ſe exiſtens, illa haberet rationem loc., ſi cætera adeſſent, & tamē non eſſet terminus alterius corporis; tum quia dici poſſet, nō omnem terminum corporis cōtinētis, eſſe locum, ſed omnē locum eſſe terminum continentis, vt inquit Venet. t. 36. At non vidit definitionem debere conuerti cum definito; quare alio modo debet ſolui, quod ſuperficies conuexa non eſt terminus continētis formaliter, ſed materialiter, quia corpus non continet aliud corpus per ſuperficiem conuexam, ſed per concauam. Tum. 2. quia differentia cōſtitutiua rei facit rem differre ab omni alia: ſed continentia non eſt huiuſmodi, quia non facit locum differre à vaſe, neque à veſte, ſeù habitu, & ſimilibus: nam hæc omnia continent aliud, & tamen non habent rationem loci.

Venet.

6 *Alij locum formalē eſſe ſuperficiem.*

3. Opinio eſt dicentium rationem formalem loci conſiſtere non in ſuperficie reali, ſeù ſpatio reali, ſed in ſpatio imaginario, quod propriè occupatur, & repletur à corpore locato, quia vbi, quod eſt terminus motus localis, non ordinatur ad vniendum corpus cum ſuperficie extrinſeca, ſed cū ſpatio imaginario; ergo hoc habet rationem loci. Verum contra hanc opinionem ea obſtant. quibus ſupra oſtēdimus, locum eſſe aliquid reale, cuiuſmodi non eſt hoc ſpatium. Confir. 1. Quia extra cœlum non eſt locus; & tamen ibi non eſt ſpatiū imaginariū.

Solutio impugnatur.

Reſp. Poteſt, locum non eſſe ſpatium imaginarium quodcunque, ſed illud, quod continetur intra terminos corporis realis. (Sed contra) nam cum ipſi dicant illud ſpatium habere rationem loci, quod terminat vbi acquiſitum per motum: ſed illud ſpatium extra cœlum terminaret hoc vbi, quia ſi motus fieret extra cœlū, ibi acquireretur vbi, atq; adeo ſpatium. Confirm. 2. Quia licet in ſpatio poſſit concipi immobilitas, non tamen continentia actualis, vel aptitudinalis, quia ſicut continere aliud dicit aliquid poſitiuum reale, niſi ſit continentia ſecundum rationem: continentia .n. ſupponit exiſtentiam duorum, quorum vnum comprehendat aliud, ita continens aliud habet eſſe reale.

7 *Locum eſſe vbi.*

4. Opinio eſt dicentium, locum formaliter conſtitui per vbi, non quidem intrinſecum rei locatæ, de quo ſupra diximus non habere rationem loci propriè, ſed per vbi intrinſecum ſuperficiei rei locantis, quia inde habet ſuperficies, vt ſit immobilis. Sed contra, quia hoc vbi eſt commune locanti, & rei locatæ; ergo non conſtituit magis locum, quam rem locatam: nā per idem vbi, per quod ipſa eſt in loco, non poteſt habere rationem loci alterius, quia formaliter ratio paſſiua loci, non eſt actiua. Quod ſi dicant illud vbi, vt refertur ad corpus continens, conſtituere rem, vt locatam, at verò vt refertur ad rem contentam, habere rationem loci; tunc illud obſtat, quia iam concedunt illud vbi ſecundum ſe non eſſe differentiam conſtitutiuam loci, niſi aliud addatur.

Impugnatur.

8 *Alij eſſe immobilitatem. S. Thom.*

5. Opinio eſt dicentium rationem formalem conſtitutiuam loci conſiſtere in immobilitate. Ita D. Thom. loc. cit. & quodl. 6. q. 11. ar. 11. 5. met. lect. 13. vbi Alenſ. t. 18. Fland. q. 14. ar. 9. & 10. Grat. ad 4. phyſ. lect. 4. q. 6. Aegid. tex. 41. Ferr. q. 1. Colon. in cap. 1. Capr. in 2. d. 2. q. 2. ad arg. contr. 3. concl.

Alenſ. Fland.

Hi tamē diuiſi ſunt, nam aliqui hanc immobilitatem dicunt conſiſtere in poſitione, & diſtantia, quam ſuperficies continens habet in ordine ad centrum, & polos Mundi, quia hæc eadem ſemper perſeuerat formaliter, licet varientur materialiter ſuperficies, vt v.g. turris exiſtēs in campo, dicitur eſſe in ſuperficie continente, tanquam in loco, quia illa ſuperficies continet turrim immobiliter; nam licut recedat vna ſuperficies, & ſuccedat alia; tamen in ſuperficie ſuccedente ſemper ſeruatur eadem poſitio, & diſtantia ad Polos, & centrum, atque adeo ſeruatur immobilitas formaliter, licet materialiter varietur: contra quam multa obijcit ſane, de quibus infra.

Diſſident inter ſe primo.

2. Alij hanc immobilitatem explicant ratione ſpatij imaginarij, in quo eſt ſuperficies per vbi occupatiuum illius ſpatij. Ita Fonſ. ait ſentire Thomiſtas, dum explicant immobilitatem per diſtantiam ad Polos, & centrum, circumſcribunt .n. immobilitatem ſpatij per dictam diſtantiam.

Diſſident ſecundo.

Alij explicant immobilitatem per vbi, quod locus habet in ſpatio imaginario, illudq; vocāt conſiſtentiam oppoſitam motui; ſed de immobilitate loci infra peculiari diſputatione agēdū.

Diſſident 3.

6. Opinio eſt dicentium rationem formalem poſſe accipi dupliciter, primo pro eo, quod vltimo aduenit rei, & hac ratione immobilitas eſt ratio formalis: nam ſi ponatur ſuperficies continens, etiam habens talem figuram, & non ponatur immobilitas, non ponitur locus, ſed ſtatim ac concipitur in ea immobilitas, concipitur locus. 2. Pro principio, vnde fluunt paſſiones, & hac ratione ſuperficies eſt ratio formalis loci, quæ ſignificatur in recto nomine loci: ſed hæc non habet rationem loci, niſi connotata figura, continentia, & immobilitate: quare hæ nō ſunt rationes formales conſtitutiuæ, ſed rationes cōnotatiuę, quia proprietates, vt eſſe æquale, tangere, & ſimilia oriuntur ex ſuperficie. Ita recentiores quidam. 9

Ratio formalis dupliciter explicatur.

7. Opinio eſt dicentium locum poſſe accipi dupliciter. Primo populariter, & ratio illius vltimo conſtitutiua eſt cōtinentia, quia locus ſecundum ſe, vt populariter ſumitur, eſt aliquid commune ad locum naturalem, artificialem, & violentum: at, id, quod eſt commune his omnibus, eſt ſuperficies, vt ambiens, ſeù continens rē locatam; ergo continentia conſtituit locum. 2. Philoſophicè, & ita continentia non eſt vltima differentia cōſtitutiua loci, quia requiritur etiā immobilitas, non ſolum ad rationem loci naturalis, ſed etiam ad rationem loci in communi; inter hos tamen eſt aliquod diſcrimen. 10

Alij diſtingūt vel populariter vel Philoſophice.

ART. III. Opinio Auctoris.

PRima Conc. Locus populariter acceptus, primariò ſignificat ſpatium, ſeù interuallum imaginarium, & ſecundariò corpus continens. Ita Scot. quodl. 11. vbi Tatar. & Gadius, nam 11

Locus populariter acceptus eſt ſpatium.

aulgares

vulgares homines non agnoſcentes aerem, ſi interrogarentur, an ab vno latere ad aliud ſit longitudo, latitudo, & profunditas? Certè reſponderent affirmatiuè; at illud ſpatium ipſi concipiunt habere rationem loci, nam cum vident aliquem occupare ſpatium occupatum ab alio, dicunt illum occupaſſe locum alterius; at certè cum ipſi non agnoſcant ibi eſſe aliud corpus continens, nomine loci non intelligunt, niſi illud ſpatium: & quia aliquando vident vnū corpus ab alio contineri, etiam dicunt eſſe locum; ſic n. locum Epiſcopi in Eccleſia dicūt eſſe talem ſedem, locum verò Principis talem &c. & hoc ſignificat Ariſt. 4. phy. t. 41.

Scotus. Tatar. Gadius.

12 2. Conc. Locus phyloſophicè acceptus primario ſignificat ſuperficiem, & ſecundariò continentiam, & immobilitatem. Hæc cōcluſio tria continet. Primò ſuperficiem ſignificari nomine loci. Secundò connotari immobilitatem: Tertiò continentiam.

Philoſoph. eſt primario.

Primum non aliunde probatur, quàm ex cōmuni conceptione: nā ſtatim nomine loci concipimus ſuperficiem aliquam ambientem corpus. Confir. quia ei conueniunt proprietates, eſſe æquale &c.

Secundum etiam patet quoad immobilitatē ex omnium conceptione; neq; eſt, qui dubitet immobilitatem eſſe neceſſariam ad conceptum loci, niſi vnus, aut alter, qui dicunt non eſſe neceſſariam ad conceptum loci in communi, ſed tantum ad conceptum loci naturalis. Verum Ariſt. probat contrarium, vt patet ex differentia, quam ponit inter locum, & vas. Ex Scoto quia motus ordinatur ad conſequutionem loci, & quietum mobilis in illo conſequuto, vt ſupra: vnde Ariſt. probat, nauim motam per aquam fluuij fluentem, non eſſe in eo, tanquam in loco, ſed concipi eſſe in toto fluuio tanquam in loco, ex eo, quia totus fluuius habet rationem immobilis, aqua verò fluens rationem mobilis, vt rectè notat Venet. ibi, qui ſoluit etiam argumenta allata contra hanc rationem Ariſt.

Ariſt. *Venet.*

Tertium, ſcilicet requiri cōtinentiam, patet ex dictis, nam locus in hoc conuenit cū vaſe.

Difficultas eſt de cōtinentia, an ſcilicet aptitudinalis continentia, an actualis connotetur.

Nos dicimus probabile eſſe, & connotari tū aptitudinalem, vt ſupra, tum actualem continētiam, ideſt ſuperficiem tunc habere rationem formalis loci, quando actu continet; patet primo ex definitione loci: dicitur enim ſuperficies corporis continentis. Confir. Quia tunc actu locus eſt, cum locatum eſt; ſed locatum tunc dicitur, quando actu circumſcribitur; ergo. Confir. 2. Quia continentia loci diſtinguitur à ſuperficie, nam addit ſuperficiei continentiam; non aptitudinalem, quia hæc non diſtinguitur à ſuperficie, nam ſuperficies eſt ex natura ſua apta continere, & locare, atq; adeo non eſt locus, ſed locatiua.

Continentia tum actualis tum aptitudinalis.

Dices primo ex Ariſt. idem eſt locus, & vacuum: ſed vacuum dicit ſuperficiem cum aptitudinali continentia.

13 Reſp. 1. Loqui ex opinione antiquorum circa ſignificatum per nomen loci, & vacui, quam

Inſtantia ex Ariſt.

A vacui ſignificationem licet ipſe admittat, tamen efficit id, vt reijciat reperiri ſuperficiem, inter cuius latera nihil actu contineatur; non tamen admittit habere actu rationem loci, dum non continet. Imò hinc magis confirmatur concluſio, quia vacuum, licet materialiter ſit idem ac locus; tamen inter ſe diſtinguntur formaliter: diſtinguntur autem, quod actu continens dicitur locus; dum poteſt continere, & non continet, dicitur vacuum; ſed contra nam vacuum definitur, quod ſit locus carens corpore, ergo non eſt de ratione loci actualis continentia. Reſp. dici locum materialiter, & per ampliationem: nam id quod fuit, vel erit locus dū cōtinet, eſt vacuum, dum non continet, nam eſt eadem ſuperficies, quæ nunc eſt repleta corpore, nunc carens corpore.

Soluitur.

B Dices 2. Continere ſupponit locum: vnde dicimus aliquid tendere ad locum, vt contineatur à loco.

Reſp. Negando continere eſſe actum loci integrè conſtituti, ſed imperfectè cōſtitui, quomodo etiam ſolemus dicere, actus partium eſt integrare totum; non n. eſt ſenſus, partes eſſe actu antequam integrent totum, quia prius habebant potius rationem totius, atq; hæc continentia primo attendenda eſt ratione ſitus, qui debetur corporibus, quæ dicuntur continere, & contineri: vnde ſi ſit aliqua vallis plena aere, licet concaua ſuperficies conueniat valli, & aeri conuexa; tamen aer dicetur continere, & eſſe locus terræ, & non contra, quia aer habet ſitū natura ſua ſuperiorem aere; quod ſi hæc deſit, illa ſuperficies dicetur continere, quæ eſt concaua: continetur verò corpus ratione conuexæ: vnde continentia non videtur aliud, quam negatio diſtantiæ connotato tali ſitu, & ſuperficie ſicut ipſe contactus eſt negatio quædā, cui continentia addit huiuſmodi connotata: ſ. ſitum, & diuerſum rationem ſuperficierum hinc collige ſitum partium vniuerſi inter ſe eſſe negationē diſtantiæ connotato vbi intrinſeco circa tale ſpatium, vel tale. Neque elemēta appetunt hūc ſitum ratione ſui, ſed quia eſt conditio, vt conſeruentur: vnde terra deſcenderet ad centrum, etiamſi, ibi combureretur igne, quia ibi naturaliter deberet eſſe ſui conſeruatiuum, licèt nunc per accidens abſit. Neque ex hoc ſequitur prædicamentum vbi extrinſecum, eſſe negatiuum, quia illud eſt ſuperficies contentiua, connotata negatione diſtantiæ. Hinc proportionaliter eodem modo explicandus eſt ſitus, qui eſt ordo quidam, quem habent partes ad locum, nam actualis coniunctio cum loco, non ponit aliquē modum realem in re, quia idē eſſet ordo partium in vacuo: ſed tunc ille ordo partium habet rationem ſitus, cum eſt negatio diſtantiæ à loco: vnde ſi Deus efficeret hominem extra cœlum in vacuo, licèt eius partes haberēt poſitionem de genere quantitatis, & figuram; nō tamē haberet rationem ſitus, niſi collocetur ſupra aliud corpus: vnde ille homo, ſi conſideretur, quatenus ſub eius pedibus poteſt produci terra, haberet rationem ſtationis aptitudinalis, ſi vt à tergo poteſt produci, haberet rationē ſupi-

Continere nō ſupponit locū integre conſtitutum.

C D *Quid ſit ſitus*

E

nitatis aptitudinalis,actu tamen hos ſitus non habet,niſi terra actu producatur ; Moueor tamen , vt dicam contactum non addere aliquid reale,quia non apparet, in quo poſſit hoc accidens recipi ; nam non poteſt in profonditate quia hæc non tangit immediatè , neque in ſuperficie , tum quia hæc non eſt diſtinctum aliquid à profunditate: tum quia cum ſuperficies ſit ſimul cum alterius ſuperficie, deberet etiam gigni hic modus poſt ſuperficiem,quia ſuperficies, ita etiam vnitur profunditati ſicut vnitur terminus ipſius cum ſint ſimul: Verum hæc ratio non habet multam vim in opinione dicentium dari ſuperficiem diſtinctam à corpore , nam in ea poſſet ſubiectari relatio cõtinentiæ .

14 Dices 3.Per aptitudinem continendi diſtinguitur ſuperficies ab ipſa vt eſt ſpecies quantitatis .

Reſp.Diſtingui quidem, eſtq; paſſio quantitatis ; tamen non habet rationem loci actualis, niſi actu contineat .

Dices 4.An nomine loci connotetur etiam figura.

Figura etiã connotatur.

Reſp.Probabile eſt connotari figuram . Probatur , quia de ratione loci eſt continentia : at hæc non poteſt intelligi ſine figura , id eſt ſine concauitate : ſicut nec contentum ſine conuexo: nam præciſa figura non apparet quomodo vna res poſſit aliam continere ; hinc patet dura ; quæ non poſſunt configurari ad figuram locati,non habere rationem loci .

Confir.Quia locus differt à vaſe per ſolam immobilitatem;at de ratione vaſis eſt figura aliqua concaua .

Confir.2. Quia variata figura, variatur ratio numerica loci .

Obiectio contra figuram.

Dices 5. Figura eſt de ratione loci; ergo variata figura eſſentialiter , variatur eſſentialiter ratio loci: ſed hoc eſt falſum,quia diſtinctio illa figurarum non cauſat diſtinctionem eſſentialem locorum, nam locus quadratus, & rotundus non differunt eſſentialiter in ratione loci.

Soluitur.

Reſp.Quod,licet ad continentiam ſit neceſſaria figura ; tamen non eſt de eſſentia loci taliter continere , quod oritur inadæquatè ex figura : ſed taliter continere eſt differentia materialis loci,& non eſſentialis : vnde differentia eſſentialis figurarum eſt ſolum numerica reſpectu loci: hinc etiam ſit,figuram nõ eſſe accidẽs reſpectu loci,quia ab accidente non poteſt formaliter ſumi differentia numerica ſubiectorũ : ſimile quid apparet in diſtinctione vniuerſaliũ, quæ fieri dicuntur per diuerſam intellectionẽ; nam licet intellectiones diuerſorum generum, & ſpecierum, ſint ſpecie inter ſe diſtinctæ, non tamẽ relationes genereitatis,& ſpecieitatis ſpecie diſtinguũtur , quia diſtinctio eſſentialis intellectionũ non redumnat in relationes ſpecieitatis,& genereitatis .

15 3.Conc. Locus naturalis ſupra locum abſolute addit virtutem conſeruatiuam,quia cõſtat loco hanc conuenire , ſed non conuenit omni cum aliquis deſtruat locatum, vt locus, in quo res eſt violenter, ergo conueniet naturali . Dices conuenit artificiali , vt patet ex dolio conſeruante vinum,& vaſe aquam. Reſp. eam cõſeruationem non eſſe directam per influxum , ſed indirectam per ablationem contrariorum, vt dicemus cum de loco elementorum,vel dicendum ille non habere rationẽ loci, ſed vaſis.

16 Difficultas maior eſt in hoc ente connotatiuo quid habeat rationem formæ ſeu quæ ſit ratio formalis .

Spatio primario conuenire rationẽ eſſentialem.

1.Opinio eſt dicentium formalem rationem loci non conuenire ſuperficiei, ſed ſpatio imaginario: nam illi primario conuenit ratio eſſentiæ,cui primario conuenit differentia cõſtituẽs eſſentiã:ſed immobilitas,quæ eſt differẽtia cõſtitutiua loci , primariò conuenit ſpatio imaginario .

Argumenta pro hac ſententia.

Confir.1. Quia locus eſt propter motum; at motui eſt per ſe neceſſariũ hoc ſpatiũ, quia nõ poteſt intelligi fieri motũ circularẽ , ſiuè rectũ ſine ſpatio;non.n.poteſt fieri in puncto,& hoc patet ſufficere; nam ſi Deus produxiſſet vnum tantum corpus , potuiſſet efficere, vt illud per inane moueretur,& patet ĩ motu vltimæ ſphæræ, extra quam nihil eſt præter ſpatium .

Confir. 2. Quia huic ſpatio conuenit proprietas loci,vt eſſe æquale, immobile, ſeparabile,recipere corpora.

Soluuntur.

Reſp.Immobilitatẽ,quę cõſtituit locũ, licet oriatur terminatiuè ex ſpatio formaliter , tñ nõ eſſe illã, q̃ cõuenit ſpatio,quia immobilitas loci eſt realis,& poſitiua;at ſpatij nõ ita,vt infra.

Ad 1.Confir.Reſp.Etiã ſi ex motu colligatur locus;non tñ locus eſt neceſſarius propter motũ,quia, ſi per impoſſibile nullus eſſet motus , adhuc eſſent res in proprijs locis.Spatia autem imaginaria ponuntur pp quantitatẽ rerũ corporaliũ:ſpatiũ.n.eſt neceſſarium ad motum pp ſucceſſionem,quã per ſe requirit motus:nã hæc ſucceſſio exigit diſtantiã inter terminos illius motus , & licet naturaliter hæc diſtantia nõ reperiatur ſine corpore,& quantitate ; tñ hæc nõ eſt ſimpliciter neceſſaria ad motum , ſed tantum per naturalem concomitantiam.

Ad 2.Primo patet,illi nõ cõuenire cõtinentiã,& cõſeruationẽ : deinde infrà oſtendemus, qua rõne alia conueniant, & non conueniant.

Alij eſſe ſuperficiem.

17 2.Opinio docet ſuperficiẽ , eſſe rationẽ formalẽ loci,1.qa in illa fundãtur proprietates loci, ſ.æqualitas,circumſcriptio,&c.Confir.quia Ariſt.definiendo locum, ponit ſuperficiẽ in recto.Reſp.præcipuã proprietatem eſſe,quod ſit terminus motus , quæ oritur ex immobilitate, nã aliæ proprietates ſunt communes cũ ſuperficie vaſis,quæ non eſt locus.

Ad Confir.Reſp.Illã nõ eſſe bonã regulã cognoſcendi rationẽ formalẽ cõcretorũ, quia oĩa concreta definiuntur per rationem materialem in recto ſic .n. ſimus dicitur naſus habens curuitatem,& ſic patet ex alijs.

Alij Immobilitatem.

3. Opinio eſt dicentium immobilitatem eſſe rationem formalem loci , per quam ſuperficies continens vltimo conſtituitur in ratione loci , ſed quia à multis id negatur ; hæc difficultas , ſequenti dubitatione examinabitur , vbi etiam ſoluentur argumenta initio propoſita .

DVBI-

DVBITATIO IV.

Quomodo immobilitas includatur in conceptu loci?

DIctum eſt ſupra immobilitatem includi in conceptu loci; nunc videndus eſt modus, quo includitur.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Secundū aliquos immobilitas eſt paſſio loci.* PRima opinio eſt dicentium in cóceptu loci neceſſariò reperiri immobilitatem, non tñ vt incluſā in cóceptu eſſentiali loci, ſed vt paſſionem loci: nā immobilitas, vel formaliter eſt ipſum vbi, vel conſequitur ad vbi, vel vt alij ad relationem diſtantiæ à præcipuis partibus vniuerſi, at vbi, & diſtantia ſupponit locum; eſt.n. vbi exiſtentia rei in loco, & diſtantia eſt relatio eorum, quæ exiſtunt in loco; ergo non poteſt includi in conceptu loci.

Confir. Quia vbi conſequitur ad ſuperficiē continentem etiam ſingularem; ergo habet rationem paſſionis, & non formæ, quia forma, ſeu ratio formalis eſt prior re conſtituta, ita aliqui Thomiſtæ dicentes locum conſtitui formaliter per relationem diſtantiæ à partibus præcipuis mūdi, vel per vbi intrinſecū, ad quæ cóſequitur immobilitas, tanq; paſſio & idē videtur ſentire Coronellus apud Aſtudillū hic quęſt. 2. ait ſuperficiē, vt res quædā eſt, eſſe mobilē; at vt habet ratione loci.ſ.per aliquā rationē, quæ conſtituitur in eſſe loci, habere immobilitatē expreſſè Zerb. 5. met. q. 14. §. Propter ſm. Verſic. Vltimū verò, dū ait, immobilitatē non eſſe formale loci, ſed aliquod cócomitans eius formale, ſicut virtus cóſeruatiua, & ratione ſui formalis, qui eſt ordo ad primum locans, dicitur per ſe, & per accidens immobilis. Qui ordo non fundatur ſubiectiuè in corpore locante, quia tunc accidens migraret de ſubiecto in ſubiectū: ſed eſt in primo locante ſubiectiuè, & in locatis, ſicut in menſuratis, & in alijs locantibus ſicut in menſuratis ſecundariò, & licet cœlum ſit mobile ſecundum partes, non tamen ſecundum totum.

Coronellus. *Zerbius.*

2 *Alij putant eſſe rationem formalem.* 2. Opinio eſt dicentiū, immobilitatē includi in conceptu loci, tāquā rationē formalem cóſtitutiuā illius. Primū patet ex definitione loci, cū dr̄ ſuperficies corporis cótinentis immobilis, nā eodem modo ponitur in definitione continentia ac immobilitas. 2. Patet, nā per immobilitatem ſuperficies vltima conſtituitur in ratione loci, nam ſuperficies continens conuenit etiam vaſi, veſtibus, & ſimilibus: & per immobilitatem diſtinguitur ab his omnibus; at ratio formalis dicitur illa, per quam res vltimo diſtinguitur ab alijs, quia idem eſt principium diſtinctiuum, & conſtitutiuum.

Confir. Quia immobilitas ſupponit ſuperficiem continentem, & illā vltimo determinat; at in rebus illa dicitur ratio formalis, quæ vltimo aduenit, & determinat alia prædicata incluſa in rebus, vt patet ex conditionibus formæ, & materiæ. Ita communis opinio recentiorum. Quam videtur ſequi Maſius cap. 5. quæſt. 4. eamque tribuere D. Thom. opuſ. 52. cap. 2. d. 2. q. 1. ad 1. 3. loco cōtra 2. ibidem Hiſp. Soto q. 1. Tol. q. 5. Gratiad. lect. 6. q 6. veracreat de loci Iand. q. 22. Bruxellenſis q. 1. ar. 1. ad 7 Aegid. & Niph. & alij hic c. 4. eo ꝙ dicāt materiale loco eſſe ſuperficiē, eāq; eſſe mobilē, ſed formale eſſe relationem diſtātiæ ad primū cótinens, & præcipuas partes, ſ. centrū & polos & Zenit, & rōne huius locū eſſe immobilem, quia rōne huius quælibet ſuperficies habet rōnem hāc, ſed verè ſi Doctores potius ſentiunt cū 2. opinione, neq; eſt hoc loco reijcienda quoad id ꝙ dicūt relationem diſtātiæ eſſe rationem formalē loci; nā ſupra oſtendimus qd ſit hæc relatio, & quomodo conueniat loco; quare hic ſolum eſt breuiter declaranda. *Maſius.*

3 *Alij vero conditionem ſine qua non.* 3. Opinio eſt dicentiū, locum formaliter includere ſuperficiem continentem, & connotare immobilitatem, non tanquam rationem materialem, vel formalem, ſed vt cōditionem, ſine qua non: ſicut, inquiunt, ſerra formaliter in ſuo conceptu dicit duritiem ferream, & connotare figuram, vt conditionem, ſine qua non, duritiès haberet rationem ferræ: vnde conſequenter dicunt vas non diſtingui à loco ſecundum rationem formalem, ſed tantum ratione connotati: vnde ab Ariſt. 4. Phyſ. t. 41. dicitur, *Vt vas locus eſt, qui trāſferri poteſt: ſic locus vas immobile*; & hæc opinio videtur probabilior.

ART. II. Opinio Auctoris.

4 *Locus primario dicit ſuperficiem cōtinentem.* PRima Conc. Locus dicit primario ſuperficiē continentem, primitate tum rei, tum impoſitionis: primum patet, quia ſuperficies eſt ſpecies quātitatis, q̄ ex genere ſuo eſt perfectior, quā vbi, cum ſit ens abſolutum, vt alibi: ſecundum patet ex communi conceptu, nam locus concipitur, vt aliquid continens aliud: nec expreſſè in eo concipitur immobilitas, vel mobilitas; imò à vulgo ignoratur an locus debeat eſſe mobilis, vel immobilis.

Instantia. Dices Concl. veram eſſe populariter, non autem philoſophicè, quia philoſophicè videtur prius ſignificari immobilitas.

Solutio. Reſp. etiam philoſophicè eſſe veram, quià licet philoſophi addiderint ad conceptum loci immobilitatem; non tamen mutarunt ſignificatum primarium loci, quod habebat apud vulgum, & populum; alioqui continua eſſet æquiuocatio inter Philoſophos, & Populum circa ſignificationes nominum.

Dices locus diſtinguitur ab alijs ratione immobilitatis, ergo eſt differentia conſtitutiua loci, atque adeo primario ſignificatur quia differentia in qualibet re eſt præcipua pars rei, Reſp. hoc principium verum eſſe in abſolutis, non autem in connotatiuis, quia illud per quod differunt, non primario ſignificatur ſed connotatur, vt indutione patet ex alijs.

5 *Locus connotat immobilitatem.* 2. Conc. probabile eſt immobilitatem cōnotari à loco, vt rationē formalem determinatiuā loci, patet ex dictis in 2. opinione; nam verè immobilitas

Vati, vt vltima determinatiuam loci. mobilitas eſt vltima ratio, quæ, adueniēs ſuperficiei, dat illi rationem loci; an autem immobilitas habeat rationem formæ, vt forma dicitur principium paſſionum, patebit infrà.

Inſtantia. Dices: In concreto accidentali forma nō cōnotatur, ſed primario ſignificatur: ſed locus eſt concretum accidētale, quia eſt compoſitum ex ſuperficie, continentia, & immobilitate, quę ſūt accidentia ſuperficiei.

Soluitur. Reſp. Negando formam, quæ ſignificat id, quod vltimo aduenit, ſemper primario ſignificari, vt patet ex nominibus ſignificantibus inſtrumēta artificialia ex multorum ſententia, quos retulimus in Logica tract. 12. quæſt. 7. dub. 3. ar. 2. Licet contrarium ibi art. 5. docuerimus: ſed alia ratio eſt loci, atq; inſtrumentorum artificialium, quia ſunt peculiaria nomina ſignificantia inſtrumenta, vt inter ſe diſtinguuntur; ex eadem enim materia fit enſis, ferra, clauis &c. & diſtinguuntur per figuras, tanquam per formas, ad quas primario ſignificandas ſunt varia nomina impoſita; at verò locus, vas, & ſimilia ſunt primario impoſita ad ſignificandum corpus continens.

6 *Probabile eſt ſuperficiē eſſe formam loci.* 3. Conc. Si nomine formæ intelligatur id, quod eſt principium paſſionū propriarū, probabile eſt, ſuperficiem continentem eſſe formā loci, immobilitatem verò eſſe conditionem, ſine qua non: nam omnes proprietates, quæ loco tribuuntur, vel ſunt communes cum alijs, vt æqualitas, circumſcriptio &c. & conſtat oriri ex ſuperficie; vel ſunt propriæ loci, vt eſt eſſe terminum motus localis, & hoc oritur primario ex ſuperficie cōnotata immobilitate vt cōditione ſiue qua non; motus enim habet duos terminos, vnum intrinſecum, ſcilicet vbi, de quo alibi; alterum extrinſecum, & hic eſt locus, vt ſupra probatum eſt: nam ex intentione mouentis, motus tendit ad coniungendum mobile cum corpore continente: atque adeò corpus continens primariò intenditur acquiri, vt dicunt Doctores de Beatitudine obiectiua, quæ acquiritur per actus animæ: & ne hæc tendentia ad locum ſit fruſtratoria, ſuperficies continens, quæ quæritur per motum, debet eſſe immobilis, atque adeò immobilitas eſt conditio, ſine qua non ſuperficies terminat motū. *Immobilitas eſt cōditio ſine qua non.*

Confir. 1. Conf. 1. Quia immobilitas, quę exigitur à loco, eſt poſitiua formaliter cauſata ab vbi ipſius ſuperficiei; at hoc vbi non poteſt eſſe ratio formalis loci, quia ipſum eſt ratio, per quam ſuperficies eſt in ſpatio, ſeù in loco; ergo non poteſt eſſe ratio formalis cur ſuperficies locet alia corpora, quia præſentia localis non ipſa eſt locans, ſed id, cui conuenit præſentia: ſicut præſentia localis corporis locati non ipſa locatur, ſed corpus, quod habet præſentiam.

Confir. 2. Confir. 2. Quia ratio fundamentalis paſſiua locandi, non eſt mobilitas, ſed quantitas, vt infra: ita ratio formalis locandi actiua non debet eſſe mobilitas, ſed quantitas correſpondens quantitati rei locatæ.

7 *Inſtantia.* Dices: Cū ſpatiū imaginariū eſſentialiter habeat immobilitatē, & ſuperficies accidētaliter, cur potius ponitur ſuperficies, quàm ſpatium.

A Reſp. Hinc Ariſt. t. 40. ait. *Locum eſſe difficilem captu, quoniam in ipſo continente quieſcete fit translatio eius, quod fertur. Poſſe enim videtur eſſe ſpatium medium aliud quippiam à motis magnitudinibus. Confert autem aliquid, & aer, apparens incorporeus eſſe. Videntur enim non ſolum termini ipſius vaſis eſſe locus, ſed & quod intermedium eſt, vt vacuū,* 1. Solu

Reſp. 2. Spatium imaginarium non habere immobilitatem poſitiuam, quæ dicit conſiſtentiam in ſpatio, neceſſariam ad locum, ſed negatiuam, quæ non eſt de ratione loci. 2. Solutio.

Reſp. 3. Etiam ſi ſpatium haberet immobilitatem neceſſariam loco; non tamē haberet alias rationes neceſſarias ad conſtitutionem loci; & B ideò non poteſt habere rationem loci philoſophicè accepti: vnde etiam patet vbi, quod habet immediatè immobilitatem poſitiuam, non eſſe propriè locum, vt ſupra. 3. Solutio.

Dices 2. Conditio ſine qua nō ponitur in agēte reſpectu actionis, non aūt reſpectu conſtitutionis eſſentiæ, quia quicquid ingreditur cōceptum eſſentialem, eſt eſſentiale, & non conditio ſine qua non. 8 2 Inſtantia.

Reſp. Tria eſſe genera cōditionū ſine qua nō: vnū, quod requiritur ex parte principij actiui reſpectu actionis, vt approximatio: alterū requiſitū ad exiſtētiā rei, qualis ſunt ſm̄ communem, diſpoſitiones conſeruantes formam in materia; & ex his aliæ ſunt antecedentes, aliæ conſequētes, ſeù concomitantes, vt alibi explicauimus: C tertiū, quod requiritur ad cōſtitutionem eſſentiæ, vt terminus reſpectu relationis, & ſm̄ multos oīa connotata reſpectu eſſentiæ connotatiuæ, & in hoc genere reponitur hæc conditio, quæ licet integret totū cōceptū loci, non tn̄ rationem formalem primario ſignificatā, quæ eſt principiū paſſionum, & cū ſit potius determinatiua, quàm determinabilis, non poteſt habere rationem materiæ, vt fuſius explicauimus tom. 1. opuſc. diſp. vlt. Soluitur.

ART. IV. Soluūtur argumēta aduerſariorū.

D A D primum 1. Opinionis Reſp. 1. Inde probabiliter dici poſſe, immobilitatē eſſe paſſionē loci, quia conſequitur ad vbi, per quod dici pōt, cōſtitui ſuperficiē in ratione loci: ſed quia neq; à Philoſophis, neq; à popularibus ſuperficies continens cōcipitur habere rōnē loci, niſi dū cōcipitur habere immobilitatē, qua diſtinguitur à vaſe, & ab alijs, dici debet immobilitatē ēt ſi ſit paſſio reſpectu vbi, reſpectu loci nō eſſe paſſionē, ſed differentiā quandā cōſtitutiuā illius, nā vbi niſi intelligatur, vt habens immobilitatē, non pōt cōſtituere locū, vt patet ex vbi fluenti: ſicut quantitas ēt ſi ſit paſſio materiæ, tamen reſpectu loci, non habet rationem paſſionis, ſed conſtituentis formaliter. 9 *Immobilitas eſt paſſio vbi.* 1

E Reſp. 2. Vbi, ex quo cōſequitur immobilitas conſtituens locū, non ſupponit illū locū, qui cōſtituitur: nā licet ſupponat ſuperficiē continētē, ṫn̄ illa non habet rationē loci, niſi vt ſtat ſub vbi immobili, quod vbi nō eſt pręſētia rei ad locū, ſed ad ſpatiū, & eſt diſtinctū ab vbi paſſiuo, quod hēt locatū reſpectu loci, ſeù ſuperficiei cōtinētis. 2. Reſponſio.

Reſp. 3.

3.Reſponſio. Reſp.3. Etiã ſi vbi dans immobilitatẽ ſuperficiei,diceret ordinem ad locum;non tamen ad illum,quem conſtituit,ſed ad alium.

Ad Confir.Reſp. cõcedendo vbi eſſe paſſionẽ quantitatis;non tñ loci,ſed illũ conſtituere, vt dictũ ẽ,& vt ſic eſſe priorẽ ſuperficie,vt habet rationẽ loci,neq; ad argumẽta 2. opinionis eſt,ꝙ reſpõdeamus,cũ probẽt noſtrã opinionẽ.

DVBITATIO V.

In quo prædicamento ſit locus.

DE hac q.Fland.5.met.q.14.ar.9. Ant.And. q.10.Fõſ.c.13.q.7.Alenſ.t.18.Scot.in prędicam.q.21.& 22.Ruu.q.6. Murcia diſp.2.q.2.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Locus ſecundum aliquos & in prædicamẽto quãtitatis.* PRima opinio eſt dicẽtiũ,locum eſſe in prædicamẽto quantitatis,nã Ariſt. ponit illũ,vt ſpeciẽ quantitatis,vt cũ de prędicamento quãtitatis:neq; obſtat,quod in 5.met.t.18.illius nõ meminerit, tum quia ſatis eſt meminiſſe in vno loco, tũ quia ſolũ probaretur non eſſe diſtinctã ſpeciẽ à ſuperficie,niſi accidẽtaliter.Ita D.Th. in 2.d.12.q.vnic.ar.5.ad 2.5.met.lect.15.Auer. ibidẽ tex.18.Sõc.q.40.Sotus in prædicam.quãtitatis q.1.ad 6.ĩ 2.d.6.q.1.ar.2. Valleſ.cõtr.27. *S.Tho. Auer. Sonc. Sotus. Gregor.*

1. Differentia inter hos Autores. Hi tñ inter ſe diuiſi ſunt, nã aliqui ponunt nulla ratione diſtingui à ſuperficie, ſiuè sm rationem menſuræ,ſiuè extẽſionis: ſed ſolum extrinſecè,ratione cõtinentiæ, & circumſcriptionis locati. Ita D.Tho.Sonc.Saxon.4.phyſ.q.1. Fonſ.loc.cit.Soar.diſp.51.ſect.2.n.9. Ruu.c.de quantitate q 4. nam nullam habet diuiſibilitatem diſtinctã à ſuperficie, nec aliam rationem extenſionis,at ſicut quantitas formaliter conſtituitur per extenſionem partium,ita debet ſpetie diuerſificari ꝑ diuerſã rationẽ partiũ & extẽſionis,cuiuſmodi nõ eſt in ſuperficie & loco. *S.Thom. Sonc. Saxon. Fonſ. Iou. Rubius.*

2 *2.Differẽtia.* 2.Alij dicũt diſtingui ſpecie eſſentiali ob diuerſã rationem eſſentialẽ extenſionis,nõ quidẽ realiter,ſed formaliter,nã ſuperficies dicit præcisè extenſionẽ sm longitudinem,& latitudinẽ; at locus addit ſuperficiei modum extenſionis circũſcriptiuè locati, quatenus eius partes reſpondent partibus locati,& puncta punctis,quę extenſio eſt diſtinctæ rationis ab extenſione ſuperficiali,tum quia habet diuerſum modum diuiſibilitatis,nam hæc extenſio diuiditur iuxta diuiſionem locati, tum quia poteſt manere extenſio ſuperficialis abſq; extẽſione circumſcriptiua.Ita Alb.tract.8. prædicam. cap.5. Iauell. in Epithom.tract.5.Tolet.q.2. *Alber. Iauell. Tolet.*

3. Differẽtia. 3.Alij putãt eſſe ſpecies diſtinctas, nõ quidẽ sm extenſionem eſſentialem quantitatis:nam vt ſic ſunt eiuſdem ſpeciei;ſed sm rationem menſuræ, eo quod eadem extenſio, vt extendit, & menſurat ſubiectum,quod informat,dicitur ſuperficies;vt verò menſurat locatum, quod cõtinet,dicitur locus. Ita Sotus loc.cit.& Maſius in prædicam.quantit.ſect.3.q.45 ex D.Thom. opuſc.de nouẽ Generib.c.2.apud Zerb.5.met. 24. 5. propter 2. Qui ob id ait in Metaphyſica *Sotus. Maſius. Zerbius.*

A locum nõ poni, vt ſpeciem diſtinctam à ſuperficie, quia ibi non conſiderat quantitatem ſub ratione menſuræ,ſed sm ſuum eſſe: vnde, cum in 2. Sententiarum loc. cit. docet eſſe idem per eſſentiam cum ſuperficie, accipit locum materialiter,non autem formaliter.

2.Opinio eſt dicentium, locum materialiter ſumptum eſſe ſpeciem quantitatis, quia eſt ſuperficies; formaliter verò non eſſe ſpeciẽ quãtitatis,quia eſt immobilitas, per quã ſuperficies conſtituitur in ratione loci Ita Scot. in prædic. q.23.Ant.And. 5. met.q.10 Sequitur Zerbius loc.cit.eamq; tribuit D.Tho. quod aſſerat locum formaliter dicere ſitũ, & ordinem ad primum cœlum,quod eſt primum continens; quę ratio eſt diuerſa formaliter à rõne ſuperficiei. 3 *Secundũ alios locus formaliter non eſt ſpecies quantitatis. Scotus. Ant.And. Zerbius.*

B Confir. Quia alioquin diuerſitas ſuperficierũ impediret vnitatem loci,quia ab eodem res habet quod ſit,& ꝙ ſit vna. At id patet eſſe falsũ, quia corpus contentum intra aerem, & aquam dicitur eſſe in vno loco;at hoc dici non poteſt, quia vni corpori reſpondet vnus locus; at hãc vnitatem non habet ex ſuperficiebus, quæ ſunt plures;ergo ex ſitu & ordine ad vnũ primũ cõtinens. Addit tamen,ordinem ſiuè diſtantiam hanc, vt eſt ratio formalis loci non eſſe relationem, ſed quantitatem exiſtentem ſubiectiuè in cœlo,vel in medio fluminis. At verò ſi ſumatur pro relatione diuerſitatis localis, tũc ſubiectiuè eſt in illa parte aquæ de nouo diſtante: nam ibi

C cauſatur quoad eſſe completum, non tamen quoad eſſe fundamentale: vnde fit locum materialiter eſſe ſpeciem quantitatis, non aũt formaliter: vnde Scotus ex illa ratione materiali docet conuenire loco rationem menſuræ, & menſurati, nam ratio menſurandi intrinſecè,& extrinſecè non variat per ſe rationem menſuræ,ſed per accidens,quia ſemper menſurat ſub eadem ratione formali extenſionis, & ratione eiuſdem materialis conuenit illi æqualitas, vel inæqualitas,& diuiſibilitas. *Locus materialiter eſt ſpecies quantitatis.*

Confir.2. Quia locus, vt locus dicit relationem continentiæ ad locatum.

D Confir.3. Nam vel eſt ſpecies quantitatis cõtinuæ,vel diſcontinuæ. Non primum, vt patet ex vno locato exiſtente in aqua,& in aere,vt dictum eſt,cui reſpondet vnus locus.Neq;ſecundum, quia ſpecies quantitatis diſcretæ ſunt numerus,& oratio.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt locum formaliter pertinere ad prædicamentum relationis. *Diſcrimẽ inter hos Autores.*

Alij ad prædicamentũ vbi, eo quod ad quæſtionem,qua quæritur vbi res ſit? Reſp.Quod eſt in foro &c. At hoc eſt pertinere ad prædicamentum vbi,quod Ariſt. in illo prædicamento docet.

E 3. Opinio,eſt dicentium hanc quæſtionem penè eſſe de nomine,nã cõſtat in conceptu loci plura includi, quæ non poſſunt pertinere ad vnum prædicamentũ, vt ſuperficies,relatio cõtinentiæ, vbicatio ſeù immobilitas, & diſtantia reſpectu primi continentis, quæ omnia conſtat pertinere ad diuerſa prædicamenta, atq; adeo locũ ſecundũ oẽs cõceptus,quos includit, non 4 *Alij putant hanc quæſtionem eſſe de nomine.*

pertinere ad vnum prædicamentum: quare ſolum difficultas manere poteſt in quo prædicamēto ſit ratione ſuæ formalitatis, ſeù principalis ſignificati: de qua re cum extent variæ Doctorum ſententiæ, vt diximus, diuerſæ etiā erūt ſentētiæ de prædicamēto, & ſpecie loci, & hęc opinio mihi placet; quare q̃ſtio à nobis ſoluēda eſt iuxta noſtram de loci formalitate ſententiā.

ART. II. Opinio Auctoris.

5 *Hæc difficultas eſt de nomine.*

PRima Conc. Hanc difficultatem eſſe in oī opinione, ſiuè dicatur vbi tantū eſſe locum; & ſuperficiem continentem vocemus vas; ſiuè contra ſuperficiem vocemus locum, & non ipſum vbi, ſiuè illam locum extrinſecum, hoc intrinſecum vocemus, conſtat illa duo habere diuerſas rationes denominandi; atq; adeò pertinere ad diuerſa prædicamenta; quare quæſtio de nomine eſt, an vnum dicatur primario, an ſecundario.

Locus non eſt in prædicamento vbi.

2. Cōc. Locus propriè nō pertinet ad prædicamentū vbi, vt ſpecies illius, vel genus, quia nō eſt eſſentialiter vbi, neq; eſt de rōne illius, neq; habēt eſſentialem conuenientiā, vel vniuocā rationē, quia vbi eſt accidens intrinſecè denominans (quāuis nō ſit nomē impoſitū ad ſignificāda cōcreta illorū abſtractorū;) at locus licet ſit accidens verū reſpectu ſubiecti, in quo eſt, tamen reſpectu locati non eſt, quia nō afficit, nec mutat locatum, ſed ſolum extrinſecè adiacet; quare analogicè participat rationem accidētis.

6 *Locus non eſt in prædicamēto quantitatis, vt diſtincta ſpecies.* *Ratio Suarez.*

3. Conc. Locus vt ſic non pertinet ad prædicamentū quātitatis, vt ſpecies diſtincta ab alijs. Probat Soar. diſp. 40. ſect. 7. n. 10. nā dupliciter pōt locus conſiderari: primò ſm̄ cōtinētiā aptitudinalē: 2. Secundū actualem, ſed continentia neutro modo, conſiderata addit ſuperficiei aliquid pertinens ad quātitatē; ergo minor prob. nā. Primo modo, licet nō d tur locus ſine actu; tñ non implicat, vnde definitur vacuū eſſe locum carētem corpore aptū repleri, & ita nihil addit ſuperficiei, ſed tm̄ explicat aptitudinem, quā ſuperficies habet, & licet de ratione loci ſit concauitas, tñ hoc ad ſummū addit quamdā figuram, quæ non pertinet ad rationem quātitatis. 2. Modo multo minus addit ſpeciem pertinentē ad quantitatem: nam vel illa ſpecies addita erit quantitas corporis locantis, & non eſt, niſi ſuperficies; neq; denominatio localis addit aliquid quātitatis, ſed ſolum aptitudinem quādā cū propinquitate ad aliud corpus, vel cum relatione ad illud, vel eſſet quantitas locati, & neq; quia licet ſupponat in locato quantitatē, tñ non addit quantitati locanti aliquod extenſionis genus: nā ex cōparatione loci ad corpus locatū, vt forma extrinſeca, habet quidem inde rationē quandā accidentis inpropriā; nā locatū accidentaliter denominatur à loco; tñ vt ſic nō pertinet ad quantitatē, quia quantitas dicit eſſentialiter verā rationē accidētis, atq; adeò verè inhęret, at nec quātitas loci inhęret locato, neq; cōtra, & præterea, & illa quantitas locati nō diſtinguitur ſpecie à quantitate locante, ſed ſolū numero, & neque includitur à loco, niſi terminatiuè, quare locus ſupra ſuperficiē non addit differētiā aliquā per ſe pertinētē ad quātitatē, & hinc patet idē dicendū de immobilitate, quā locus addit ſupra ſuperficiem.

Confir.

Confir. Quia effectus formalis quantitatis eſt oīno diuerſus ab effectu formali loci, vt patet ex diuerſis denominationibus, vt patet de veſte, quæ veſtit ſm̄ vltimā ſuperficiē, & vt ſic eſt forma extrinſeca, & tñ vt ſic non pertinet ad quātitatē. Et ſimiliter albedo gypſi cōparata ad ipſū eſt verè inhærens, at reſpectu parietis, quem denominat dealbatū, eſt forma extrinſeca adiacens, & ſolū denominans medio corpore adiūcto, & ideo, vt ſic non pertinet ad prædicamentum quantitatis, ſed ad prædicamētum vbi, vel habitus, vel reductiuè ad quantitatem, vt proprietatem illius.

7 *Inſtantia.*

Dices, locus formaliter cōſtituitur per circūſcriptionē actiuā, at, hęc eſſentialiter dicit extēſionē, quia habet plures partes afficiētes plures partes ſuperficiei locantis. Reſp. 1. hāc circumſcriptionē locati. Nō addere aliquid perfectionis intrinſecæ pręter ſuperficiē, & vbi intrinſecū, ſed tm̄ denominationē extrinſecā ortam ex ꝓpinquitate vnius corporis ad aliud cū tali figura. Reſp. 2. etiāſi aliquid adderet, nō pertineret per ſe ad genus quantitatis, ſicut neq; circūſcriptio paſſiua locati ē diſtincta ſpēs quātitatis. *Soluitur dupliciter.*

2. Inſtantia.

Dices 2. Locus ſuperficiei nō ſolū addit relationem continentiæ, & immobilitatē, ſed etiā fundamentū illius relationis, per ꝙ diſtinguitur à ſuperficie, at illud fundamētū per ſe pertinet ad quantitatē, quia dicit eſſentialiter extēſionē. Reſp. illud fundamentū nō diſtingui ab ipſa ſuperficie, nam non dicit diuiſibilitatē niſi ſm̄ lōgitudinem, & latitudinē, per quas eſſentialiter conſtituitur ſuperficies eſt. n. cōdictio cōcomitans eſſentiā quantitatis, fundare huiuſmodi relationes, ſicut recipere alia accidentia, vt alibi. *Reſpon.*

8 *Locus vt menſura locati, eſt proprietas quantitatis. Ratio.*

4. Cōc. Si locus ſpectetur, vt mēſura extrinſeca locati, reducitur ad prædicamētū quātitatis, nō vt ſpēs, ſed vt proprietas, patet, nā dicit aptitudinē ad menſurādū locatū, at ſm̄ hāc nō eſt ſpēs quantitatis, nā vt aptitudo quātitatis ad recipiendā albedinē, vel ad æqualitatē, ſolum dicit proprietatem quandam ratione diſtinctam à quantitate, ita & hæc aptitudo reſpectu ſuperficiei in ordine ad locatum.

Confir.

Confir. ex veſte, quę rōne ſuperficiei, apta eſt peculiari modo circūdare, & determinare veſtitū, & requirit peculiarē figurā; tñ nihil addit ſuperficiei, pertinēs ad prędicamētū quātitatis: ſed dicit, vel ſupponit aptitudinem, denominandi aliud veſtitum, vt pertinentem ad quantitatem, vt eius proprietatem.

Confir 2.

Confir. 2. Quia ēt ſi in ſuperficie rei locatæ cōſiderari pōt aptitudo, vt ab alia re circūſcribatur, ēt ſi actu non circūſcribatur, vt patet in vltima ſphæra, & requirit figuram conuexam, & tñ non explicat ſpeciē peculiarē quantitatis, ſed tm̄ paſſionem quandam; ergo ſimiliter &c.

Confir 3.

Confir. 3. Quia de ratione loci non eſt continuitas, ſicut eſt de ratione quantitatis, quia ſi homo partim eſſet in aqua, partim in aere, diceretur eſſe in vno loco; & tamen ſunt duæ ſuperficies

superficies

perficies cõtiguæ, & de ratione loci eſt immobilitas, quæ conuenit illi ratione vbi in ſpatio imaginario, vt variæ ſuperficies ſuccedentes in idem ſpatium dicantur idem locus;at nulla ſpecies quantitatis eſt ita immobilis,vt patet: ergo locus, ſecundum id,quod addit ſuperficiei, nõ pertinet ad quantitatem vt noua ſpecies.

9 *Locus,& terminus extrinſecus,in nullo eſt prædicamento.*

5. Concl. Si locus conſideretur vt terminus extrinſecus, ad nullum prædicamentum propriè pertinet, tum quia ſic habet rationẽ quãdam negatiuam, quatenus conſideratur vt id, vltra quod vlterius quantitas non diffunditur, quomodo vt ſuperficies continen is, eſt terminus corporis contenti; ſic ſuperficies corporis contenti,eſt terminus continentis ſecundum varias ſuperficies,ſcilicet conuexam, & concauam. Confir.quia terminus vt ſic non pertinet directè,& per ſe ad aliquod genus,ſed reducitur ad genus rei quam terminat.

Locus vt eſt in ordine ad locatum,ponitur in prædicamẽto relationis.

6. Concl. Locus ſi conſideretur ſecundum relationes,quę ſunt inter ipſum,& locatum,ſic pertinet ad prædicamentum relationis, nam nam triplex relatio poteſt conſiderari inter illa vna eſt propinquitatis,& hæc eſt æquiperantiæ in vtroque. Altera continentiæ,quæ eſt diſquiperantiæ, quia vnum cõtinet,& circumſcribit, & alterũ continetur, & circumſcribitur, Tertia terminationis, & hæc eſt etiam æquiperantiæ, nam ſe mutuo extrinſecè,tamen terminãt; an autem hæ relationes ſint prædicamentales, an verò purè denominationes, nõ eſt huius loci examinare.

Locus vt conſeruãs, habet rationem cauſæ.

7. Concl. Si locus conſideretur vt conſeruans, ſic non habet rationẽ accidentis,ſed cauſæ, vel per ſe, ſi per proprium influxum conſeruat, vel per accidens, ſi ſolum remouet nociua,vt diximus.

10 *Locus vt forma locati eſt in prædicamento habitus.*

8. Concl. Locus vt forma extrinſeca locati, pertinet ad prædicamentum habitus,qui habet eundem modum denominandi, ac habitus, vt patet ex dictis in Logica; licet diſtinguatur ab habitu per alias conditiones,quas includit locus vt ſupra.

Locus ſimpliciter eſt in prædicamento quantitatis.

Hinc patet locum ſimpliciter pertinere ad quantitatem,tum quia ſimpliciter,& primario includit ſuperficiem,tum quia loco ſimpliciter conueniunt paſſiones quantitatis, ſcilicet eſſe menſuram, cum menſuret locatum; Secundo æqualitatem &c. quæ non intelliguntur ſecundum actum,quia ſic ſunt accidẽtia communia, ſeù contingentia,non propria,ſed ſecundum aptitudinem.

ART. III. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

11 AD argumenta primæ opinionis, quatenus probat locum pertinere ad quantitatem, & non eſſe ſpeciem eſſentialiter diſtinctam à ſuperficie, non eſt reſpondendum, cum nobis faueant,at quatenus probant diſtingui,vt dicitur in ſecundo modo. Reſp. negando locum addere diuerſam extenſionem formaliter.Nam extenſio illa circumſcriptiua locati, vel nullam dicit extenſionem, niſi ſuperficiei cum connotatione relationis continentiæ, atque adeo non eſt extenſio eſſentialiter,ſed ſolum accidentaliter diſtincta ab extenſione ſuperficiei, vt diximus,vel ſi dicit aliam extenſionẽ, illa non pertinet eſſentialiter ad quantitatem, ſed ad illud prędicamentum,ad quod pertinet relatio continentiæ, & circumſcriptionis, vt patet ex extenſione aliorum accidentium entitatiua,vt albedinis,ſimilitudinis &c.

Locus nõ addit diuerſam extẽſionẽ formaliter.

A

Inſtantia.

Dices: ſuperficies vt habet rationem loci, habet vbi, quod eſt extenſum per extenſionem diuerſæ rationis ab extenſione ſuperficiei, quia extenſio vbicationis eſt entitas modalis, at non ſic extenſio quantitatis. Reſp. Poſſe conſiderari duplex,vbi,vnum locati,& de hoc conſtat diſtingui à loco, vt diximus, quia locus eſt intrinſecè in corpore locante, hoc autem vbi eſt modus intrinſecus corporis locati,quo eſt pręſens ſpatio,alterum eſt in locante corpore,per quod habet locus immobilitatem,& hoc habet quidem extenſionem ſuam ex partibus entitatiuis, ſed illa extenſio vt rectè in argumento probatur, non eſt quantitatiua prædicamentaliter,ſed tranſcendentaliter, qualis extenſio eſt in ſubſtantia,& in omni ente materiali,quare locus ob illam non eſt ſpecies quantitatis, ſed de natura, vbi, ſeù præſentiæ localis, dicetur infra.

Solutio.

B

12 *Diuerſitas mẽſuræ non diſtinguit ſpecie locum, & ſuperficiem.*

Hinc patet ad argumentum aliorum in tertio modo dicendi,locum;& ſuperficiem non poſſe diſtingui ſpecie ex illa diuerſitate menſuræ, tum quia quantitas non menſurat actiuè ſubiectum, quod informat, ſed potius reddit illud menſuratum, vel menſurabile, quia menſura actiua ſupponit in mẽſurato quantitatem, ratione cuius menſuretur; tum quia etiam ſi menſuraret, adhuc illa diuerſitas non induceret diuerſam ſpeciem ſecundum menſuram,vt rectè Scotus loc.cit.

C

2.Reſponſio.

Reſp.2. Etiam ſi menſura intrinſeca, & extrinſeca eſſet diuerſæ ſpeciei,adhuc non eſſent ſub genere quantitatis, ſed relationis, vel alterius generis,nam mẽſura actiua,& paſſiua formaliter ſumpta, & vt actualis, eſt denominatio extrinſeca ab actu intellectus menſurante; ſed ſecundum aptitudinem, eſt quidem intrinſeca quantitati, ſed non vt eius differentia, ſed vt paſſio, at paſſio non eſt ſub ſubiecto tanquam ſub genere per ſe, & directè, licèt fortè reducatur,vt ſic ad idem genus.

D

13 *Ad 2. opin.*

Ad argumenta 2.opin.Reſp.1. Omnia illa bene concludere ex ſuppoſitione, quod locus non dicat formaliter ſuperficiem,ſed continẽtiam,& immobilitatem,quia hęc duo non pertinent formaliter ad quantitatem,ſed quia nobis concedunt locum materialiter, id eſt ratione ſuperficiei includere quantitatem, non eſt, quod aliud reſpondeatur, quia nos etiam dicimus locum ob ſuperficiem incluſam eſſe ſpeciem quantitatis, ſiue hæc primario,& formaliter, ſiue ſecundario, & materialiter includatur,de qua re ſupra.

E

Soti,& Tolet. reſponſio.

Ad 1. Confir. Reſp. Sotus, & Toletus, illas ſuperficies eſſe diſcontinuas in ratione ſuperficiei, ſed vnum continuum in ratione loci ratione

tione vnius diſtantiæ à partibus vniuerſi, neq; nouum ea, quæ ſunt plura in vno genere, eſſe vnum in altero genere vt tres lineæ, quæ ſunt plura in ratione continuæ quantitatis, ſunt vnū in ratione ternarij, quæ eſt quantitas diſcreta.

Rō probatur. Sed non placet alijs, nam locus vt ſic, eſt in corpore locante vt ſubiecto, ergo plurificatur ex pluritate ſubiectorum, quia ad diſcontinuationem accidentium ſatis eſt diſcontinuatio ſubiectorum, alioqui albedines exiſtētes in ſubiectis diſcontinuis eſſent vna, & continua in ratione albedinis.

Reſpōſio Murciæ. Reſp. 2. Murcia ibi non eſſe vnum locum, ſed plura partialiter ob diſcōtinuitatē ſuperficierum, quæ integrant vnum adæquatum locum reſpectu vnius locati, neq; diſtantia à polis, & partibus vniuerſi eſt vna, ſed plures iuxta pluralitatem ſubiectorum, inter ſe tamen æquales, & præterea etiam ſi eſſet vna, non tribueret vnitatem loco, quia oſtendimus non eſſe rationem formalem loci; ſed potius eſſe ipſum, vbi quod per ſe, & omnino immobile.

Reſpōſio Authoris. Ego Reſp. Eſſe in vno loco populariter, nō autem philoſophice, cætera, quæ ibi à Zerbio adduntur, quam ſint falſa, patebit infra.

Ad 2. Confir. Reſp. Dicere illam relationem connotatiuè, & ideo ratione illius non eſſe ſpeciem quantitatis.

14 *Ad 3. confir.* Ad 3. Reſp. Eſſe ſpeciem quantitatis continuæ, neque ibi eſt vnitas loci philoſophicè accepti, ſed populariter. Hinc patet cur Ariſt. numerauerit, locum vt ſpeciem diſtinctam à ſuperficie in prædicamento quantitatis, ſiue quia ſcilicet ſecundum vulgi opinionem erat interuallum medium diſtinctum à ſuperficie continentis, ſiue quia nondū explicauerat quid eſſet locus, quare numerauit vt diſtinctam ſpeciem, nam ratione continentiæ, & diuerſæ denominationis prima facie videtur diuerſa ſpecies; explicaturus in 4. phyſ. an ſit ſpecies diuerſa à ſuperficie.

Inſtantia. Dices: locus eſt paſſio ſuperficiei; ergo diſtinguitur ſpecie ab illa, quia paſſio, & ſubiectum non ſunt eiuſdem ſpeciei. Hinc ſequitur neque eſſe ſpeciē quantitatis, quia non eſt ſpecies, niſi vt includit formaliter ſuperficiem, at paſſio non includit formaliter ſubiectum.

Confirmatur. Confir. quia illud habet rationē loci, quod terminat motum naturalem, quia vnumquodq; naturaliter mouetur, vt quieſcat in loco ſibi proprio, ſed motus naturalis non eſt ad quantitatem 4. phyſ. 30. ſed id, quod habet cum mobili conuenientiam in natura; at hæc conuenientia non eſt ratione quantitatis, quia nō eſt natura. ſ. principium motus, & quietis.

Soluitur. Reſp. Locum ratione formalis, & principalis ſignificati: ideſt, ſuperficiei non eſſe paſſionem quantitatis, ſed ſpeciem; at ratione connotati; atque adeo ſecundum totum conceptum habere rationem paſſionis, ſicut vnum, quod includit ens ratione entitatis, non eſt paſſio entis, ſed ratione additæ negationis.

15 *Ad confirm.* Ad Confir. Reſp. 1. Inde probari locum eſſe materiam, & formam, quia hæc duo habent rationem naturę, atque adeo neque eſſe ſuperficiem, neque immobilitatem, vel diſtantiam, quia hæc omnia, cum ſint accidentia, non ſunt naturæ.

Reſp. 2. Locum ſecundum ſe abſtrahere à naturali, & Mathematico, atque adeo ex peculiaribus rationibus loci naturalis, non eſt inueſtiganda eſſentia loci ſecundum ſe, quia eſſet fallacia conſequētis, locus enim naturalis, ſuppponit conditiones loci in cōmuni, ſcilicet eſſe ſuperficiem corporis continentis immobiliter, & illi addit naturalitatem, quæ ſumitur ex conditione corporum, quæ locant, & locātur; nam debent eſſe talia, vt inter ſe habeant conuenientiam in natura, vt ſe mutuo foueant, at hæc conuenientia non eſt neceſſaria ad locum Mathematicum, quia hic poteſt eſſe reſpectu corporis locati, cum quo habeat oppoſitionem, vt quando ignis eſt in concauo terræ, ibi enim eſt tanquam in loco, ſed Mathematico, non tamen naturali, ſed potius innaturali, & violento.

Reſp. 3. Locum reſpici adæquatè à motu, vt ſic, talem autem locum à tali motu, atque ad locum naturalem à moto naturali, & innaturalem à motu innaturali.

QVAESTIO V.

De ijs quibus conuenit eſſe in loco.

DVBITATIO I.

An poſſit exiſtere aliquod ens, quod nullibi exiſtat.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Non exiſtentia non ſunt in loco.* PRimo Not. Res non exiſtentes, non eſſe in aliquo loco, quia rerum eſſentiæ vt abſtrahunt à tempore, ita à loco. Confir. quia exiſtētia localis eſt determinata exiſtentia; ergo ſupponit exiſtentiam ſimpliciter, quia eſſe ſecundum quid, ſupponit eſſe ſimpliciter, quare quæſtio ſolum intelligitur de rebus exiſtentibus.

2. Not. Res non exiſtentes eſſe tum ſubſtantiales, tum accidentales, & vtraſque poſſe eſſe tum ſpirituales, tum corporales, & quia exiſtere in loco conuenit primario per ſe, & vt quod ſubſtantijs totalibus; nam partes, & accidentia dicuntur per accidens, & ſecundario eſſe in loco, quare, quæ de ſubſtantijs dicentur, applicanda proportionaliter erunt accidentibus.

2 *Locus hic ſumitur pro ſpatio.* 3. Not. Locum poſſe accipi dupliciter. Primo pro ſuperficie corporis continentis vt ſupra. Secundo pro ſpatio, hic non accipi pro ſuperficie, quia de hoc infra agemus, ſed pro ſpatio, vt ſenſus ſit, an poſſit intelligi aliquid exiſtere, & tamen in nulla parte ſpatij exiſtere.

Res eſt in ſpatio per aliquā formam. 4 Not. Neceſſario debere poni aliquam formam, per quā res dicatur eſſe in loco, ſeù ſpatio, hanc autem non poſſe eſſe ipſum ſpatium, quia poteſt eſſe idem ſpatium, & non denominare locatum, & poteſt eſſe idem locatum, & non

non denominari eſſe in hoc ſpatio; ergo debet dari aliquid medium inter locatum, & ſpatiũ, ſiue illud ſit approximatio, ſiue quid aliud, quia eſſe in alio, diſtinguitur ab exiſtere ſecundum ſe; nam licet res à loco denominetur locata, ſicut ſubiectum dicitur à calore calidum; tamen vt fiat talis denominatio requiritur aliqua coniunctio inter ſubiectum, & formam, per quam res tali, vel tali modo ſe habeant inter ſe, vnde quantitas, prçter exiſtentiam, debet habere modum quendam extenſionis localis, vt dicatur eſſe in loco circumſcriptiuè, & ſimiliter Angelus vt ſit definitiuè, debet habere modum quendam quaſi replicationis, at exiſtentia quantitatis, & ſubſtantia Angelica poteſt ſeparari à quolibet ex modis in particulari; ergo inter ſubiectum, & illos modos eſt diſtinctio, nunc quæritur, an ens exiſtens poſſit ſeparari non ſolum à ſingulis determinate, ſed etiam ab omnibus collectiuè, & indeterminatè ſũptis.

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Putant aliqui poſſe ens eſſe nullibi.* *Moncæus.* PRima opinio eſt affirmantium, poſſe exiſtere aliquod ens, quod nullibi ſit, id eſt, vt nõ ſolum careat modo eſſendi in loco extrinſeco, ſed etiam in ſpatio imaginario, ita Philippus Moncæus diſp.1. theolog.c.8. & apud ipſũ Bonau.1.d.37.p.2.ar.1.q.3.§. ad illud; *ſimiliter ſi fieret Angelus extra mundum, tunc eſt extra, non ſecundum motum ſuum, ſed Angeli; fortè hac eſt magis fictionis, quam veritatis, quod Angelus extra mundum extat, ſicut patebit;* ſed ibidẽ conſtat de mente Auctoris, nam in tota illa q̃ſtione ſupponit oĩa eſſe in ſpatijs imaginarijs, *nam ſicut nõ poteſt cogitari*, inquit, *Deum habere terminum in duratione, ita neque in exiſtentia, & præſentialitate, & ſicut non poteſt habere interciſionem in duratione, ita neque in præſentialitate.* *Aureol.* Aureoli ibidem art.2.§. reſtat ergo, vbi ait, *destructa tota machina corporali, nullus poſſet niſi phantaſmate apprehẽdere, quod Angeli à ſe diſtent, vel ſint elongati, & abſentes, ſic quod nec poteſt apprehendere, quod ſint propinqui, & præſentes.*

Capreol. Citat Capr. ibidem q.1.ar.3.§. ad argumenta contra 2. *Ad illud*, inquit, *quod duo Angeli destructa tota machina. Dico, quod ipſi non diſtarent diſtantia quantitatis dimenſiuæ, nec eſſent proximi per eundem modum, ſed tamen, ſi vnus ageret in alium illuminando eum; vel aliter dico, quod ibi eſſet præſentia, immo contactus virtutis, nec eſt illud fantaſticum, ſed reale;* ſed de huius Auctoris opinione infra.

S Thom. Videtur ſententia D. Thom. 1. d. 37. q. 1. ar.1. & q.2.ar.1. dum ait, ſpiritualia eſſe abſoluta à quantitate, ſitu, & loco, vnde ibidem q.3. ar.1, ad 1. & 2. negant eſſe in loco, vt in loco, ſed vt in operato, quare ibidem ad 4. quando nihil operatur circa locum, non eſt in loco, & *Plato.* idem q. 3. de potentia ar. 19. videtur Platonis apud Ariſtotelem 4.phyſ. t.18. dum negat formas, & numeros eſſe in loco.

4 *Ratio fundamentalis.* Fundamentum ſumitur ex Ariſt.4.phy.t.18. *ſemper*, inquit, *id, quod alicubi eſt, & ipſum eſſe aliquid, & aliud aliquid extra ipſum*, ex quo patet terminum inexiſtentiæ, ſeù præſentiæ localis debere eſſe aliquid reale, & realiter exiſtens; alioqui poſſet dici: Deum ab æterno coextitiſſe, & nũc coexiſtere rebus futuris, imo & poſſibilibus, quæ nunquam erunt, nam exiſtit earum negatio, cum capacitate exiſtentiæ, ſed illud ſpatium non eſt ens reale exiſtens, quia non habet maiorem entitatem, quam creaturæ poſſibiles, imò minorem, cum ſpatium non habeat maiorem entitatẽ, quam chimera, vt colligitur ex 4.phyſ. t.37. nam ſi eſſet ens, maneret ſimul cum alijs corporibus ſucceſſiuè occupãtibus eundem locum, ex quo patet, Deum ante mundi conſtitutionem nullibi fuiſſe, id eſt, in nullo loco, nec tamen propterea ſequitur, abſolutè non fuiſſe, quia erat in ſe ipſo.

Confir. Ex 4.phiſ. t.45. & ſeq. vbi probat vniuerſum non eſſe in loco & merito: quia alioqui deberet dari proceſſus in infinitum. *Confir. 1.*

Confir. 2. Ex Theodoreto q.3. in Geneſim vbi probat, Angelos non fuiſſe productos ante mundum corporeum, quia non potuerũt produci ſine loco, qui tũc nullus fuiſſet, ergo ſupponit, non potuiſſe eſſe in ſpatio imaginario. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia omne, quod ſe habet contingẽter ad ſingulas ſpecies alicuius prædicati ſuperioris, ſe habet contingenter ad totum genus, nam ſicut totum actuale non eſt aliud quã partes, ita totum potentiale non eſt aliud, quã partes ſpatij, quia poteſt à ſingulis ſeparari, ergo contingenter ſe habet ad totum ſpatium, atque adeo poteſt ſeparari ab omni ſpatio. *Confir. 3.*

Confir. 4. quia conſtat quantitatem poſſe ſeparari ab omni connaturali vbi circumſcriptiuo, ergo ab omni alio, quia cum nullo alio habet neceſſariam connexionem; ergo ex ſeparatione à ſuo cõnaturali, non poteſt ſequi aliud vbi, quia omne aliud eſt contra, vel ſupra ſuam naturam, neque neceſſario illi communicatur à Deo, quia ea neceſſitas non oritur ex exigentia ſubiecti, vt patet, neque ex parte Dei, quia hoc eſt agens liberum, quare non poteſt neceſſitari ad agendum, niſi ex ſe ipſo, ex ſuppoſitione alterius actionis, & termini, at in caſu noſtro nulla eſt actio, vel terminus neceſſitans, cum terminus non exigat alium modum exiſtendi. *Confir. 4.*

Confir. 5. quia ſubiectum poteſt ſeparatum exiſtere ab omni forma, à qua diſtinguitur, & eſt independens, vt patet ex natura rei independentis ab altero, ſed quodlibet ens diſtinguitur à parte rei à quolibet vbi, per quod eſt in ſpatio, vt patet; quia poteſt eſſe ſine hoc, vel illo, & eſt independens non ſolum à ſingulis, ſed à toto genere illorum, quia eſt prius toto genere illorum, cum ſit ſubiectũ: vnde ſoluitur illud, quod ſit independens à ſingulis determinatè, non tamen vage ſumptis, quia eſt prius omnibus vage ſumptis; & licet naturaliter non poſſit ſeparari ab aliquo illorum, tamen de potentia abſoluta poterit; nam Deus poſſet concurrere ad exiſtentiam ſubiecti, non concurrendo ad exiſtentiam vbi, quod eſt forma conſequens ſubiectum, quia non eſt, vnde Deus ex primo concurſu neceſſitetur ad conſequentem concurſum 5 *Confir. 5.*

curſum, cum ibi non ſit nec dependentia eſſẽtialis, nec in alio genere cauſæ, neque dicas ex prioritate non ſequi ſeparabilitatem, vt patet in actione, quæ eſt prior natura termino, & tamen Deus non poteſt efficere vt ſit actio, & non cõſequatur terminus, nam id conceditur, quia actio eſt actualis, & eſſentialis habitudo ad terminum, at non ſic ſubiectũ ad vbi, ſeu exiſtentiam in ſpatio.

Confir. 6.

Confir. 6. quia non aliter poteſt ſaluari, qua ratione Chriſtus Dominus habeat ſuam quantitatem in Euchariſtia ſine vlla extenſione locali; niſi quia Deus impediuit, ne ex quantitate conſequeretur extenſio localis, ergo idem dicendũ eſt de quolibet, vbi, & ſicut ibi eſt quantitas non ſolum ſine hac, vel illa determinata extenſione locali; ſed etiam ſine omni etiã vage ſumpta; ita eſſe poterit ſine omni, vbi, vage ſumpto.

Confir. 7.

Confir. 7. quia ſicut quantitas licet habeat naturaliter neceſſariam connexionem cum figura, tamen poteſt ſeparari ab omni figura, vt patet ex corpore Chriſti in Eccleſia, ita ab omni vbi, ergo idem de alijs, quæ minorem connexionem habent cum ſpatio extenſo, quam quantitas cum figura.

6 *Alij negant poſſe ens exiſtens abſtrahere ab omni vbi.*

2. Opinio dicentium, nullum ens exiſtẽs ſiuè ſit corporale, ſiuè ſpirituale poſſe abſtrahere ab omni vbi, vt dicit habitudinem ad ſpatium imaginarium, poſſe tamen abſtrahere ab vbi, vt dicit habitubinem ad locum extrinſecum. Fundamentum ſumitur ex communi conceptione omnium, vt teſtatur Ariſtoteles 4. phyſ. t. 1. *Etenim ea, quæ ſunt, omnes exiſtimãt alicubi eſſe*, ex quo patet ea, quę nullibi ſunt, nullo modo exiſtere, ex Hugone Victorino lib. 1. de Sacram. p. 3. c. 7. *quod nuſquam eſt ipſum*, inquit, *omnino nihil eſt*. Neque dicas ab eo ly, nullibi, vel nuſquam eſſe accipi, non ſolum vt dicit negationem exiſtentiæ in alio, ſed etiam in ſemetipſo ex ſumma ſententiarum tr. 1. c. 4. tum quia eſſet manifeſta poſitio principij, dum ex eo, quod non eſt in ſe, infertur abſolutè nõ eſſe, vt patet: tum quia eſſe in ſeipſo eſt valde improprius modus eſſendi, imo ex Ariſtotele non conuenit, niſi rebus habentibus partes, ratione quarum verificatur propoſitio, quatenus partes ſunt in toto, & totum in partibus; nam ly eſſe in, non poteſt intelligi ſine aliqua diſtinctione extremorum, qualis non poteſt intelligi inter idem, & ſeipſum eodem modo acceptum, ita Suar. l. 1. de Angel. c. 3. & 11. nu. 27. & 28. Murcia 4. phyſ. diſp. 1. q. 4. §. eſt autem, & 1. phyſ. diſp. 5.

Ratio. Hugo Victori. Inſtantia. Soluitur. Suarez. Murcia.

7 *Diſcrimen inter hos Auctores.*

Hi tamen licet conueniant in negatione abſtrahendi corpus, vel ſpiritum ab omni vbi intrinſeco, nõ tamen quoad locum extrinſecum, nam aliqui differentiam ponunt inter corpus, & ſpiritum, quod illud non poſſit abſtrahi ab omni loco extrinſeco, at ſpiritus poſſit, & inter hos eſt aliud diſcrimen, quod alij velint hoc nõ conuenire Angelis naturaliter, vnde negant ſe poſſe conſtituere extra cœlos; at alij volunt conuenire naturaliter, & etiam diuiſi ſunt; nam aliqui putant, nõ poſſe ex lege naturali Dei extrinſeca, ſed ab intrinſeco naturæ poſſe, ita Suar. A c. 11. nu. 29. quia ex natura ſua nõ exigunt corpora, & ſecluſa lege Dei poſſent ſe conſtituere extra mundum, at alij affirmãt id poſſe tàm ab intrinſeco, quam ab extrinſeca lege, quia nulla eſt, quæ id prohibeat, nam Chriſtus Dominus eſt ſecundum ſuum corpus ſupra cœlos, atque adeo non eſt, cur ibi non poſſint eſſe Angeli ad Chriſti Domini honorem, & laudem.

8 *Alij concedũt corpus poſſe abſtrahere ab omni loco extrinſeco, ſpiritum etiã ab omni loco intrinſeco.*

3. Opinio eſt dicentium, corpus naturaliter non poſſe abſtrahere ab omni vbi intrinſeco reſpectu ſpatij, at poſſe ab omni loco extrinſeco vt vltima ſphæra; ſed ſpiritum poſſe abſtrahere ab omni vbi tam intrinſeco, quam extrinſeco, quia voluntariè illud in ſe producit, & in eo ſe cõſtituit, at ſupernaturaliter tam corpus, B quam ſpiritum poſſe eſſe ſine omni vbi tam intrinſeco, quam extrinſeco ob rationes primæ ſententię videtur eſſe communis Thomiſtarũ.

9 *Quodlibet ens ſecundũ aliquos ſupernaturaliter põt eſſe ſine omni loco.*

4. Opinio eſt dicentium, quodlibet ens poſſe ſupernaturaliter priuari omni vbi tã intrinſeco, quam extrinſeco, quia poteſt non influere ad illam formam poſitiuam, per quam conſtituitur in loco, ſiue illa ſit intrinſeca, ſiuè extrinſeca, conſeruata exiſtentia ſubiecti, at non poſſe per potentiã Dei produci aliquod ens exiſtens, quod non ſit coexiſtens, ſeu indiſtans negatiuè ab aliqua parte ſpatij; fundamentum primæ partis patet ex dictis in prima opinione, at fundamentum ſecundæ, patet ex dictis C in ſecunda opinione.

ART. III. Opinio Auctoris.

Inferiora corpora naturaliter nequeũt eſſe ſine omni loco.

PRima Concl. Corpora inferiora ex lege naturali non poſſunt eſſe niſi in aliquo loco, quia omnia ſunt infra orbem Lunæ, & non occupant totum ſpatium; ergo aliquam partẽ, quia eſt inintelligibile, qđ aliquid exiſtat infra aliquem circulum, & non occupet totum, vel aliquam partem illius ſpatij comprehenſi à circulo. Confir. quia non poteſt intelligi eſſe ibi corpus, & non habere propinquitatem, vel diſtantiam ad alia corpora exiſtentia intra eundẽ D circulum, & circumferentiam circuli, vt propinquitas, & diſtantia fundantur in exiſtentia corporis in ſpatio.

Inſtantia.

Dices: corpus poteſt ſeparari ab vbi circumſcriptiuo, vel definitiuo, ergo ab omni.

Soluitur.

Reſp. Naturaliter non poſſe eſſe ſine aliquo vbi circũſcriptiuo, licet poſſit ſeparari ab hoc, vel illo determinato: ſicut quantitas licet poſſit ſeparari ab hac, vel illa figura determinata, non tamen ab omni.

Dices 2. Vltima ſphæra eſt corpus, & tamen abſtrahit ab omni corpore locante, ſeu continente.

Reſp. Hanc concluſionem intelligi de corporibus inferioribus ad excludendam vltimam E ſphæram, nam de illa dicemus infra.

11 *Spirituales ſubſtantiæ naturaliter eſſe poſſunt ſine omni loco extrinſeco.*

2. Concl. Subſtantiæ ſpirituales ex natura ſua poſſunt abſolui ab omni loco extrinſeco, quia habent virtutem motiuam ex natura ſua non reſtrictam ad aliquem locum, etiam indeterminatè ſumptum; ergo ex vi illius poſſent ſe conſtituere

ſtituere extra vniuerſum, vbi eſſent ſine vllo loco extrinſeco, quia cum ſint ſpirituales, non poſſunt impediri à quantitate cœlorum, quin illos penetrẽt, & permeent. Antecedens patet, quia ſpirituales ſubſtantiæ non dependent ab aliquo corporeo quoad earum naturæ conſeruationem: neque quoad actiones immanentes, quia nihil recipiunt ab extrinſeco corpore.

Inſtantia. Dices: impediri ex lege Auctoris naturæ, ne extra cœlos ſe collocent.

Soluitur. Reſp. Ideò in concluſione dixi (ex natura virtutis motiuæ) nam, an impediantur ex lege extrinſeca Dei dicetur cũ de motu Angelorũ.

12 *Corpus ſupernaturaliter eſſe poteſt ſine omni loco extrinſeco.* 3. Concl. Quodlibet corpus ſupernaturaliter pôt abſtrahi, & ſeparari ab omni loco extrinſeco; quia pôt Deus annihilare omnia entia conſeruato ſolũ vno corpore; tũc.n. illud corpus abſtraheret ab omni loco extrinſeco, & hæc clara ſunt. Difficultas igitur manet de exiſtentia in ſpatio imaginario, vnde ſit.

Nullum ens etiam per potentiã Dei abſtrahi poteſt ab omni parte ſpatij. 4. Concl. Nullum ens exiſtẽs ſiuè ſpirituale, ſiuè corporale poteſt etiam per potentiam Dei abſtrahi ab omni parte ſpatij, vagè ſumpta per indiſtantiam negatiuam. Dixi (vagè ſumpta) quia à qualibet determinatã parte non ſolum per potentiã Dei, ſed etiã per propriã potentiã poteſt Angelus abſtrahi, imò & corpus animatum; imò quodlibet corpus per potentiam

13 *Ratio.* extrinſecam creatã: vnde probatur concluſio, nã quicquid exiſtit, vel exiſtit intra hunc mundum, vel extra mundum, & non exiſtit in toto ſpatio, nã hoc repugnat eius finitati; vnde exiſtere vbiq; eſt propriũ Dei ratione ſuæ infinitatis, & immenſitatis; ergo exiſtit in parte illius ſpatij, nam non pôt intelligi aliquid coexiſtere per indiſtantiam alteri, quin coexiſtat, vel toti, vel parti illius: ſed nõ neceſſario eſt indiſtans ab aliqua parte determinata, vt ſupra probatũ eſt, quia ab omni determinata poteſt abſtrahi; ergo ab aliqua parte indeterminatè, ſeu vagè.

Confir.1. Confir. quia ſicut nõ poteſt intelligi ens ſine aliqua duratione ſaltem inſtantanea; ita neque ſine aliquo ſpatio, ſaltem indiuiſibili, nam ſicut ens exiſtens ex infinita duratione determinat ſibi finitam partem, cui coexiſtit; ita ex infinito ſpatio determinat ſibi finitam partem ſpatij.

14 *Confir.2.* Confir. 2. Nam ſi poſt productũ v. g. hominem, vel Angelum, Deus produceret aliud corpus, vel Angelum; inter illa, vel eſſet diſtantia, vel negatio diſtantiæ; ſunt.n. hæc contradictoria, à quibus abſtrahere nõ poſſunt: ſed tam diſtãtia, quam negatio illius ſupponit extrema in aliqua parte ſpatij; hæc.n. prædicata non cõueniunt ſubiectis, niſi ſint in aliquo ſpatio, alioqui Deus non poſſet videre an ſint diſtantes, an indiſtantes, & quanta ſit diſtantia.

Confir.3. Confir. 3. Nam non magis entia creata poſſunt abſtrahere à ſpatio, quam increatũ: ſed ens increatũ non poteſt abſtrahere à ſpatio, & quia eſt infinitum, & immenſum, non poteſt abſtrahere à ſpatio infinito; nam eſt ſumma Dei perfectio eſſe vbique non ſolum per potentiam, & præſentiam, ſed etiam per eſſentiam; ergo neque entia creata, quia finita, poſſunt abſtrahere à ſpatio finito.

A Reſponderi poſſet eſſe diuerſam rationem, quia Deus per ſuam immenſitatem ita eſt in ſpatio, vt non poſſit eſſe in minori; at entia creata ſaltem per potentiam Diuinam poſſunt eſſe in ſpatio minori, quam ſit ſibi adęquatum, imo etiam in puncto, atque adeò ſine omni ſpatio. 15 *Inſtantia.* Sed contra, quia diuerſa occupatio ſpatij debet conſequi ad diuerſitatẽ modi eſſendi ſubiectorũ: ſed diuerſitas modi eſſendi ſubiectorũ eſt coniuncta cum diuerſitate poſita, quod.ſ. Deus nõ poſſit occupare minus ſpatium ob ſuam immenſitatem, & ens creatum poſſit ob ſuam finitatem ſubordinatam Diuinæ potentiæ; non tamen quoad abſtractionem ab omni parte ſpatij: ſicut non poteſt Deus producere creaturam, quæ ſit indiſtans à ſeipſo, atq; adeo, quæ non occupet aliquam partem ſpatij illius infiniti, in quo eſt Deus, alioqui, ſi nullam partem illius ſpatij occuparet, non eſſet indiſtans à Deo. *Soluitur.*

B

5. Concl. Nullum ens poteſt naturaliter abſtrahere ab omni vbi intrinſeco in ordine ad ſpatiũ imaginariũ, nam ſicut nõ poteſt abſtrahere ab omni parte ſpatij; ita neq; ab vbi, quod neceſſario conſequitur ad ſubiectum indiſtans à ſpatio. 16 *Nullũ ens naturaliter eſſe pôt ſine omni vbi in ordine ad ſpatium.*

Confir. Ex dictis in ſecunda ſentẽtia ex Ariſtotele 4. phyſ. t. 1. & Hugone, nam illa debent intelligi ſaltem naturaliter. *Ariſt. Hugo.*

C Confir. 2. quia non minorem quantitas connexionem habet cum figura; quã cum exiſtentia in ſpatio, ſed ex quantitate neceſſario conſequitur figura. ergo.

Confir. 3. Ex iis quibus probabitur dari vbi intrinſecum, qui ſit terminus motus, nam ſicut datur vbi ſucceſſiuum, per quod ſubiectum eſt in ſpatio ſucceſſiuè dũ mouetur, ita debet dari, vbi quieſcens per quod ſit in ſpatio ceſſante motu, neque hãc concluſionẽ negare poſſunt, niſi negantes dari vbi intrinſecum, contra quos infra.

D 6. Concl. Quodlibet ens creatum exiſtẽs, an poſſit ſupernaturaliter abſtrahi ab omni vbi intrinſeco, problema mihi eſt, nam quod poſſit; probant rationes primæ ſententię: oppoſitũ vero probatur. *Problema eſt, an ens exiſtẽs poſſit ſupernaturaliter eſſe ſine omni vbi intrinſeco.* Primo quia ſicut implicat dari ens exiſtens, & nõ in aliqua parte ſpatij, vt dictum eſt, ita implicat non poni formam, per quam formaliter ſit in illo, quia effectus formalis nõ poteſt poni ſine ſua forma; ſed forma illius cõcreti, ſcilicet ſubiecti exiſtẽtis in ſpatio, eſt vbi, quod aliqui vocant præſentiam localem; ergo. 17 minor prob. quia forma non poteſt eſſe ipſum ſubiectum, quia eſt indifferẽs ad eſſendum hic, vel ibi, neque ipſum ſpatium, tum quia eſt quid negatiuum, tum quia eſt terminus inexiſtentiæ, nam ſubiectum exiſtit in ſpatio, & non per ſpatium, tanquam per formam.

E Confir. quia implicat, mobile eſſe ſucceſſiuè in ſpatio ſine forma; ergo, & permanenter, quia forma eſt eiuſdem rationis in fluxu, & in termino, vt patet inductione aliorum motuum, ſcilicet alterationis, augmenti, generationis &c. Antecedens patet, tum quia implicat *Confir.1.*

motum

motum eſſe ſine terminis *à quo*, & *ad quem*; tum quia implicat eſſe actionem,& exercitium potentiæ actiuæ ſine aliquo termino producto.

1. Inſtantia, Soluntur. Reſp.1. Terminum huius motus eſſe indiſtantiam, ſed contra, nam v l nomine indiſtantiæ intelligitur relatio propinquitatis, & hæc nec poteſt eſſe per ſe terminus motus, nec poteſt rei conuenire ſine fundamento; debet enim aſſignari ratio cur nunc ſit propinqua,& prius non erant; hoc autem fundamentum non eſt, niſi vbi vtriuſque extremi;tum quia motus poteſt eſſe in ſpatio imaginario,reſpectu cuius nō poteſt conuenire relatio prædicamentalis,cùm ſit non ens. Vel nomine indiſtantiæ intelligunt negationem diſtantiæ,& neque dici poteſt,tum quia terminus intrinſecus motus poſitiui debet eſſe poſitiuus; tum quia hæc negatio conuenit rebus ratione alicuius poſitiui, ob quod nunc conuenit negatio diſtantiæ,& prius non conueniebat; tum quia hic ſupponimus dari vbi intrinſecum,quod alibi probabimus, & ſolum quærimus,an res exiſtens poſſit abſtrahi ab omni vbi intrinſeco.

18 2. Inſtantia. Reſp.2.Alij: motum non poſſe dari ſine termino poſitiuo; at permanenter poteſt ſubiectū eſſe ſine omni vbi, quia deſinente motu, deſinit terminus motus,præſertim in motu locali, cuius terminus eſt vbi inadæquatum ſubiecto; at in permanentia eſt vbi adæquatum.

Reijcitur. Sed contra, quia ſicut dum ſubiectum mouetur,quia eſt in ſpatio fluenter,non poteſt eſſe ſine vbi fluente; ita quia in permanentia eſt in ſpatio permanenter, nō poteſt intelligi ſine vbi permanente, quod eſt eiuſdem rationis cū vbi fluente.

19 Confir. 2. Confir.2.Quia quod nullibi eſt,ſecundum ſe non exiſtit, quia non poteſt concipi, exiſtentiā conuenire rei, niſi intelligatur eſſe in ſpatio, ſiuè infinito,ſiuè finito,quia licet non ſit neceſſarium,vt intelligatur eſſe in ſpatio poſitiuo,ſibi extrinſeco (vnde ſancti ad hoc excludendū, dixerunt Deum ab æterno fuiſſe in ſeipſo;) tamen neceſſariò debet intelligi exiſtere in ſpatio. Hinc fit, vt ex negatione exiſtentiæ in extrinſeco nō rectè inferatur negatio exiſtētię ſimpliciter ſicut ex negatione exiſtentiæ in ſpatio.

Confir.3. Confir.3.Suar. lib.4. de Angelis c. 3. num. 5. multis rationibus,præſertim ex diſtātia,& propinquitate vnius rei ad aliam,quæ fundantur,in vbi,neq; poteſt intelligi eſſe duo entia inter ſe nec diſtantia,nec propinqua, cum hæc ſint immediatè oppoſita;tum quia realis præſentia intrinſecè comitatur omnem realem entitatem; cum debita proportione iuxta vniuſcuiuſque capacitatem, nam ſicut Diuina ſubſtantia per ſuam immenſitatem ex ſe habet præſentiam ad omnia ſpatia tùm vera, quàm imaginaria indiuiſibiliter,quia eſt ſpiritualis, & illimitata,quia infinita; ita entia creata,ſicut participant Diuinam ſubſtantiam, ita participant aliquid illius realis præſentiæ; vnde non poteſt intelligi quin inter Diuinam ſubſtantiam, & ens creatum ſit præſentia,licèt inadæquatè.

Ab ectio. Dices: An ſicut non poteſt dari aliquod ens exiſtens abſtrahens ab omni vbi; ita nequeat dari aliquis locus abſtrahens ab omni locato?

Reſponſio Scoti. Reſp.Affirmatiuè Scotus quodl. 6. eo quod de ratione loci ſit actualis continentia, vt patet ex eius definitione,at illa dicit ordinem ad actualiter contentum; ergo vbi nullum eſt locatum, nullus erit ſimiliter locus:hinc infert,non poſſe per potentiam Dei fieri,vt locus, & locatū ſint ſimul,quin oriatur vbi circumſcriptiuum, nam hoc vbi circumſcriptiuum non eſt aliud,quàm correſpōdentia totius ad totū locū,& partis ad partem; ergo ſi locus, & locatum habent præſen iam cum hac correſponden ia, implicat ibi non eſſe vbi circumſcriptiuum.

20 Reſponſio authoris. Ego Reſp.Locum poſſe conſiderari dupliciter· primo ſecundum potentiam locatiuam, & ita poteſt abſtrahere ab omni locato, nā de ratione illius loci non eſt actualis cōtinentia, ſed aptitudinalis: 2. actualem, reſpectum locandi; & ſecundum hanc rationem non poteſt conſeruari locus ſine locato: ſicut neque cauſa, vt actu efficiens ſine effectu.Ex quo patet, ex mutatione locatorum non variari locum ſecundū ſuam rationem formalem, ſed ſecūdum actum illius locandi,nam ex Ariſt.4.phyſ. t.3.in eundē locum ſuccedunt varia corpora,& t. 57. vacuū appellat locum, in quo nihil eſt; vnde alius locus dicitur vacuus,alius plenus.

Inſtantia. At inſtabis ex Ariſt.4 phyſ t.13. *Amplius, ſi vt omne corpus eſt in loco, ſic & in omni loco corpus eſt· quomodo ergo dicemus de ijs, quæ augmentantur? neceſſe enim eſt ex his augmētari locum ſimul cum ipſis, ſi neq; minor, neq; maior cuiuſq; locus eſt.*

Soluitur. Reſp. Ex illo argumento Antiquos probaſſe nullum dari locum, quia cùm locus ſit immobilis,in augmentatione non poſſet dilatari: vnde Ariſt. t.47. Reſp.Non oportere locum propriè augeſcere, cum corpus augetur, quia ſatis eſt,quod corpus circumfuſum, vt aer, & aqua cedat, vnde ſuperficies concaua ipſi inhærens ſit maior,atque adeo per accidens augetur;quare cum Ariſt. docet,quod in omni loco eſt corpus vel intelligitur ſuppoſita cōſtitutione vniuerſi, ſecundum quam naturaliter non datur vacuum; vel intelligitur de eſſe in loco per ſe, vel per accidens, nam partes corporis continui v.g. aeris ſunt in loco per accidens, vel in potentia,quatenus ſunt in potentia ad diuiſionē.

ART. IV. Reſpondetur ad argumenta aduerſariorum.

21 Explicatur motus Ariſt. AD 1.Primæ ſententiæ.Reſp.Ibi Ariſt. loqui de exiſtentia in loco extrinſeco, quod eſt ens poſitiuum.Reſp.2.Ibi ſolum docere extrema debere eſſe diſtincta,& nihil expreſsè docet de termino inexiſtentiæ, an debeat eſſe poſitiuus,an negatiuus; at conſtat ſpatium illud eſſe diſtinctum ab ente, quod eſt in ſpatio, & licèt ſpatium ſit aliquid negatiuum, adhuc tamen poteſt dici quod ſit in illo. Neque tamen hinc ſequitur idem dici poſſe de alijs negationibus,quia aliæ negationes non habent rationē ſpatij replebilis, & occupabilis, qualem habet negatio hæc,quæ cōſtituit ſpatium imaginariū,

&

& hinc ſequitur, cur non poſſit dici Deũ fuiſſe
ab æterno in rebus futuris,& poſſibilibus, tum A
quia illæ res non fuerũt ab æterno; at terminus
huius inexiſtentiæ debet eſſe exiſtens ſaltẽ abu-
ſiuè;tum quia neq; illę res,neq; earum rationes
habebant rationẽ ſpatij,& inde etiam fit, vt nõ
ſequatur,Deũ fuiſſe in Chymera,quia Chyme-
ra,nec exiſtit, nec eſt ſpatiũ; neq; ex t.37. pro-
batur,ſpatiũ eſſe chymerã,nam ibi ſolũ dicitur
non eſſe ens.ſ.reale poſitiuum,quale ponebant
Antiqui: Ex quo non ſequitur eſſe chymerã.

22 *Inſtantia.* Dices: res exiſtit in ſpatio:ſpatium eſt nihil;
Solutio Suar. ergo exiſtit in nihilo.Reſp.Suar.lib.4.de Angel.
c.8.nu.12.negando ſequelam,quia vbi v.g.An-
gelus eſt,iam aliquid eſt, atq; adeò vbi, qđ eſt
in Angelo,non eſt in nihilo,ſed in aliquo.ſ.An-
gelo:ſed ſolum ſequitur, quod Angelus ſit vbi B
nullum eſt corpus:ſicut cœlum empyreũ licèt
non contineatur ab alio corpore, non tñ eſt in
Reijcitur. nihilo, ſed eſt realiter ibi, vbi ſuperius corpus
non eſt:ſed non placet,tum quia etiam ſi vbi ſit
in Angelo,tanquã in ſubiecto; tñ per illud An-
gelus conſtituitur in ſpatio,quod eſt nihil;tùm
quia licèt in ſpatio, in quo eſt Angelus, non ſit
aliud corpus, tamen per illam inexiſtentiã An-
gelus ponitur eſſe in ſpatio,quod non eſt nega-
tio corporis; quare debet explicari quomodo
ſit in ſpatio, quod eſt nihil diſtinctum à nega-
tione corporis.

Solutio Authoris. Ego Reſp.Nihil poſſe accipi dupliciter.Pri-
mo,vt negat omnẽ negationẽ entis poſitiuã,& C
abuſiuã,& ita res nõ dicitur eſſe in nihilo,dum
dr̃ eſſe in ſpatio, quia ſpatiũ non eſt hoc nihil:
Secundo vt negat aliquã determinatã rationẽ,
& ita res dicitur eſſe in nihilo,dũ eſt in ſpatio,
quia eſt in capacitate,quę eſt negatio repugnã-
tiæ ad capiendũ corpus. Neq; hoc eſt abſurdũ,
quia per ly (in) non ſignificatur aliqua relatio
realis cõtinentiæ, vel quid ſimile,ſed forma ab-
ſoluta, per quã formaliter res exiſtit in ſpatio
repletiuè,vel alio modo;ſicut.n.eſſe in ſubiecto
ly (in) dicit inexiſtentiã formæ, dependentẽ à
ſubiecto,quæ dependentia dicitur inhærentia;
ita ly (in)reſpectu ſpatij dicit dependentiã for-
mę locatiuę à ſpatio,tanquã à termino explica- D
uimus tr.17. Logic.q.4.d.1.& 4.& fuſius infra.

Ad 1. Confir. Reſp. Vniuerſum non eſſe in
loco, quia non habet aliud corpus continens,
quod ibi intelligit nomine loci.

23 Ad 2.Confir. Reſp. De Angelorũ creatione
Quãdo Angeli creati ſint. qñ fuerit fusè diſputat Molin. 1.p. q.61.ar.3. &
Molina. Suar.lib.1.de Angelis c.3.illud tñ videri certũ,
Suarez. Angelos non fuiſſe creatos ante mundum cor-
poreũ,ſed ſimul cũ ipſo,non quidẽ ex illa rõne
Theodor.ꝙ.ſ.Angelus indiguiſſet loco,in quo
reciperetur, qa Angeli nõ indigẽt loco corpo-
reo.vt falsò ipſe ſupponit,ſed quia ſcriptura id
ſignificat,& auctoritas Patrũ, ac Conciliorum.

Ad 3. confir. Ad 3.Conf.Reſp.negando id,ꝙ contingẽter E
ſe habet ad ſingulas ſpecies,cõtingenter ſe ha-
bere ad totũ genus,nam multę ſunt ꝓprietates
inſeparabiles ſm̃ cõem rationẽ ab aliqua natu-
ra;& tñ ſeparabiles ſm̃ particulares differẽtias:
ſicut de facto homo põt ex ſe ſeparari ab hoc,
vel illo loco determinato, non tñ ab omni. Et
ſimiliter quantitas ex ſe põt ſeparari ab aliqua
determinata figura, non tñ ab omni, vt cõiter
dicitur: & numerus ſm̃ ſe põt ſeparari à pari-
tate,vel imparitate,non tñ ab vtraque: & ratio
eſt,quia quælibet res ratione ſuæ exiſtentiæ nõ
põt concipi ſine ſpatio,põt tñ ſine hoc,vel illo.

Ad 4.Conf.Reſp. Etiã ſi quantitas poſſet ſe- 24
parari ab omni vbi circumſcriptiuo, non tñ ab *Quantitas nõ*
omni ſimpliciter, ſicut non põt exiſtere extra *poteſt ſepara-*
omne ſpatiũ,quia eſſe definitiuè, vel circũſcri- *ri ab omni vbi*
ptiuè pertinẽt ad modũ exiſtẽdi localiter; vnde *ſimpliciter.*
ex poſſibilitate carẽdi modo,nõ rectè infertur
poſſibilitas carendi omni exiſtẽtia locali; vnde
Deus ex eo,ꝙ conſeruat exiſtentiã rei ſine mo-
do connaturali,neceſſitatur ad dandũ aliũ mo-
dum exiſtendi ſupernaturalẽ, ſicut ex eo,quod
Deus vult cõſeruare quantitatẽ indepẽdenter
à ſubiecto, neceſſitatur ad dandum illi alium
modum exiſtendi,ſiuè immediatè influendo in
quantitatem,ſiuè communicando aliam formã,
neque eſt nouum, vt ex voluntate vnius Deus
neceſſitetur ad volendum aliud, quando illa
ſunt inter ſe neceſſariò connexa; ſic enim qui
efficaciter vult finem,neceſſariò vult media.

Ad 5.Conf.Reſp.Inde maximè ꝓbari oppo- *Ad 5. Confir.*
ſitam ſententiam, quia poſſet res conſeruari in
ſpatio per ſolã indiſtantiã ſine vbi ſuperaddito.
Reſp.2. ex dictis patere cur Deus neceſſitetur
ad influendũ in vbi, conſequens ſubiectũ, quia
neceſſitatur ex eo, quia conſeruat ſubiectũ in
ſpatio; eſſe autẽ in ſpatio,cum ſit effectus rea-
lis, & poſitiuus, exigit formã realem,& poſiti-
uam.Neq; dici poteſt,quod ille effectus ſit ne-
gatiuus,quaſi idem ſit eſſe in ſpatio, ac eſſe in-
diſtans à ſpatio, quia negatio diſtantiæ ab alio
ſupponit vbicationem,vt ſupra oſtendimus.

Ad 6.Conf. Chriſtũ Dominũ in Euchariſtia 25
carere omni extẽſione locali,ſed ibi habere vbi *Chriſtus Do-*
ſacramẽtale,quod lꝫ diſtinguatur à definitiuo, *minus in Eu-*
tñ habet aliquã proportionẽ cum illo, vt dixi- *chariſtia ha-*
mus in Logica tr.17.q.4.d.4. Ad 2.Confir. An *bet vbi ſacra-*
autẽ Chriſtus Dominus præter vbi ſacramẽtale *mentale.*
in ordine ad ſpecies habeat aliud vbi in ordi-
ne ad ſpatium,quod mutatur motis ſpeciebus,
& quare hoc ſit,diximus in 3.p. q.75.

Ad 7. Conf. Patere poteſt ex dictis in Logi- *Ad 7. Confir.*
ca tr.17. diſp.3. q.5. vbi explicauimus quid ſit
figura,& quomodo diſtinguatur à ſubiecto, nã
figura ſitualis mutatur per motum localẽ, non
autẽ organica; dicitur autẽ organica,quæ pro-
uenit ex intrinſeca compoſitione quantitatis;
ſecundum ſe ratione propriæ extẽſionis priuſ-
quam intelligatur occupare locum; ſitualis ve-
rò dicitur,quæ pẽdet ex extenſione locali quã-
titatis,quæ poteſt carere omni figura ſituali,nõ
tamen organica, de qua re Suar. tom.3. in 3.p. *Suarez.*
diſp.48.ſect.1.ad 2.

Dices:Mathematica ſunt exiſtẽtia,& tñ om- 26
nino abſtrahũt à loco;ſicut ab alijs ſenſibilibus: *Inſtantia.*
vnde 6.phyſ.t.5.negat Ariſt. mathematica eſſe
in loco. Reſp.quidã mathematica per ſe, ideſt *Reſponſio ali-*
ſm̃ ſe conſiderata abſtrahere à loco, per acci- *quorum.*
dens autem,ratione.ſ.naturalium, cum quibus
ſunt coniuncta realiter, à parte rei non abſtra-
here,quod ſignificat Ariſt.1.de generat.t.44.&

idem putant dicendum de artificialibus, quia vt ſic abſtrahunt à loco, materialiter tamen, & vt coniuncta cum naturalibus, non abſtrahunt, ſed nõ placet, quia ſicut rebus naturalibus debetur tactus ratione quantitatis; ita & locus, vt probat Ariſtoteles 1. de gener. tex. 44. vnde priùs locus conuenit Mathematicis, quàm naturalibus. Et Confir. ex dictis, quia non poteſt intelligi aliquid exiſtẽs, niſi in determinata parte ſpatij.

Reijcitur.

Reſponſio Auctoris.

Ego Reſp. Locum eſſe duplicem, vnum Mathematicum, qui dicit præciſè ſuperficiem cõtinentem immobiliter, & ab hoc loco mathematica non abſtrahunt, ſicut nec alia entia, & de hoc intelligitur Ariſt. 1. de gen. t. 44. alterum Phyſicum, qui ſupra locum mathematicum addit determinatũ ſitum exigitum ab ijs, quę ſunt in loco, vt v.g. quod aqua ſit ſupra terrã, & ſub aere, & aer ſub igne &c. & ab hoc loco mathematica abſtrahunt à qualitatibus ſenſibilibus, grauitate. ſ. & leuitate, ratione quarum debentur corporibus huiuſmodi loca, nam mathematica ſecundum ſe, non exigunt contineri à corpore determinatæ ſpeciei, quia ipſa tàm naturaliter ſunt immediatè ſub cœlo, quã ſub aqua; at non ita corpora naturalia, vt fusè cum de elementis.

DVBITATIO II.

An, & quomodo vltima ſphæra ſit in loco.

DE hac Tolet. hic quæſt. 7. Conimbricen cap. 5. quæſt. 2.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Ex Ariſt. vniuerſũ non eſt in loco ratione totius, ſed partium.*

PRimo Not. Hanc quæſtionem ab Ariſtotele de toto vniuerſo, de quo aſſerit non eſſe in loco ratione totius, ſed ratione partiũ, vt dicitur tex. 43 & 45. nam eius partes ſunt in loco, quia non ſolum terra eſt in aqua, & hæc in aere, & hic in æthere, ſeù igne, & æther in cœlo; ſed hæc omnia etiam ſunt in cœlo, vt dicitur tex. 46. at verò cœlum, ideſt vniuerſum, non amplius in alio eſt, quia vt dicitur tex. 45. totum non eſt alicubi, nam dum aliquid eſt alicubi, requiritur, vt ſit ipſum aliquid: & præterea aliquid aliud continens, in quo ſit illud aliud; at præter vniuerſum, & totum nihil eſt extra; ergo vniuerſum non eſt in loco. Nos autem quæſtionem inſtituimus de vltima ſphæra, nã de ea parte vniuerſi eſt præcipua difficultas.

Quæſtio ſit de ſuperficie corporis continẽtis.

2. Not. Locum hic poſſe accipi dupliciter: Primo pro ſpatio imaginario, vt idem ſit eſſe in loco, ac occupare ſpatium imaginarium, & de hac dubitatione dictum eſt ſupra: Secundo pro ſuperficie corporis continentis, & de hoc intelligitur quæſtio.

2 3. Not. Rationem difficultatis oriri ex eo, quod vltima ſphæra non habet aliud corpus extra ſe, atque adeo non poteſt eſſe ſecundum ſe in loco: ſed quoniam apparet moueri localiter, & omnis motus localis per ſe tendit ad locum, tanquã ad terminum, videndum eſt, quomodo habeat locum. Reſp. Ariſt. t. 43. quę mouentur motu recto, quia mouentur ſecundum ſe tota, ſecundum ſe tota habent locum; quæ vero mouentur circulariter, quia ſecundum ſe tota nõ mutant locum, ſed ſemper ſunt in eodem, & quia ſecundum partes mutant locum; ideò ſecundum partes habent locum. Quare explicandum eſt, qua ratione dicatur ſecundũ partes habere locum.

4. Not. Omnia corpora præter vltimam ſphærã habere aliud corpus, in quo contineãtur, vt ſignificat Ariſtoteles 4. phyſ. t. 46. *Nam terra eſt in aqua, hæc in æther, hæc autem in æthere, idem, igne æther in cœlo celum autem non amplius in alio eſt.* Sed quia vltima ſphęra ſecundum Ariſtotelem mouetur, & motus corporum oſtendit eſſe locum, *fertur enim vnumquodque in ſuum locum*, ideo quærendus locus vltimæ ſphæræ. 3

Vltima ſphæra non habet aliud corpus in quo contineatur.

5. Not. Hanc quæſtionem præcipuè habere difficultatem in opinione Ariſt. ponentis vltimam ſphæram eſſe mobilem localiter, nam ſecundum Theologos ponẽtes ſupra cœlos mobiles, cœlum empyreum immobile facilè dici poſſet non habere locũ, neque ratione ſui, quia non indiget, neque ratione motus, quo caret.

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima Opinio eſt dicentium, cœlum eſſe in loco ſecundum ſe totum, quia ſecundum ſe totum mouetur; nam mouetur ſecundum omnes, & ſingulas ſui partes: ſicut ſi palmus ligni moueretur motu recto, diceretur mutare totũ locum, etiam ſi vna pars ſuccedat in locũ alterius; ergo ſimiliter cũ res mouetur motu circulari. Sed hæc opinio reijcitur ab omnib', nam æquiuocat de mutatione loci ſecundũ totum, dupliciter enim poteſt accipi hæc mutatio. Primo vt ſingulæ partes acquirant quidem locum nouum, ſeù nouũ vbi, ſed reſpectu ſpatij prius occupati ab alia parte mobilis, & hac ratione corpus circulare motum circulariter mutat totum locum, vt probat argumentum. Secundo vt ſingulæ partes acquirant nouũ vbi, ſed reſpectu ſpatij non occupati ab alia parte eiuſdẽ corporis mobilis, & hac ratione mobile circulariter nõ mutat totum locum, ſed quod mouetur motu recto, quia licet qđ recta mouetur ſecundum aliquas partes occupet ſpatiũ occupatum ab alijs partibus, tamen ſecundum aliquas acquirit ſpatium occupatum prius à partibus eiuſdem mobilis, vt facilè patet intuenti naturam motus recti. Sed hæc ratio non conuincit, nam eadem ratione orbes inferiores deberent locari per ſuperficiem concauã propriam, & conuexam alterius ſibi ſubordinati; nam ſinguli orbes mouentur propter influxũ in hæc inferiora. 4

Secundam aliquos cœlũ eſt in loco ſecundum ſe totum

Nõ placet hæc opinio.

2. Opinio eſt dicentiũ eſſe in ſuperficie conuexa inferioris orbis tanquã in loco, quatenus per ſuam ſuperficiem concauã inferiorẽ continet, tribuitur à D. Th. t. 43. Auẽpace, & Alph. ſed hi ex Auer. 43. dixerũt eſſe centrũ: tribuitur à Perer. 5

Secundũ alios eſt in ſuperficie cõuexa orbis inferioris.

à Perer. Themiſt. in tex.45. ſed hic t.30.&45. apertè excludit vniuerſum eſſe ab ijs,quæ ſunt per ſe in loco, ſed eſſe per accidens,ſcilicet ratione partium, quia ſcilicet vniuerſum habet multas partes,quæ per ſe ſunt in loco,licet deinde videatur ſignificare eſſe in loco, quia ſecundum concauam ſuperficiem continet orbẽ inferiorem, & per conſequens cõtinetur ab illo, quatenus terminatur, nam cum omnis motus localis ſit ad locum, & vltima ſphæra moueatur localiter, vt ſecundum varias ſui partes approximetur, & elongetur à varijs partibus orbis inferioris, merito orbis inferior, dicetur illius locus,mouetur enim,& ſecum trahit alios cœlos ad exhibendum in hæc inferiora varios, & attemperatos influxus.

6 *Alij putant vltimã ſphæræ eſſe in centro phyſico circa quod mouetur.* 3. Opinio eſt dicentium, locũ vltimæ ſphæræ eſſe centrum non quidem mathematicum, ſed phyſicum, quia à centro non continetur: ſed quia circa centrum mouetur; ideò dicitur locus phyſicus illius, eſt Auer. hic tex.43. Alb. tr.1. c.13. Ægid. tex.43. auctor opuſc. de natura loci, Iand. q.9. Burl. t.46. ſequitur Ferr. c.9. quia talis eſt locus,qualis eſt motus,quia à motu locus ſumit diſtantiam: ſed ſicut motus rectus ſit à medio, vel ad medium, ita circularis ſit circa medium 1.cœl.6. Confir. quia is dicitur locus, ratione cuius corpus dicitur quieſcere, & habere immutabilitatem: ſed cœlum ſemper dicitur nõ mutare locum ratione centri,à quo ſemper æquè diſtant,quod expreſſe videtur Ariſt. 8.phy.75. cuius opinionis duplex eſt ſenſus primus, vt dicatur eſſe per ſe in centro, tanquam in loco; dicitur tamen eſſe per accidens, quia centrum non eſt locus per ſe, ideſt definitus ab Ariſt. ſed per accidens dicitur locus, ita Burl. Iand. & Perer. ſecundus eſt, vt cœlum dicatur eſſe per accidens in loco ratione centri, quia hoc eſt per ſe in loco, & ita tribuitur à D. Thoma ipſi Auerr. & ſequitur Alb. *Ariſt.*

7 *Vltima ſphæra p alios eſt in loco ratione partium.* 4. Opinio eſt dicentium, cœlum eſſe in loco ratione partium, quia ſcilicet partes ſunt in loco, nam vna eſt locus alterius, refert Tolet. eſſe Pſelli, & D. Thomæ, ſequitur Ferr. q.2. Sotus q.2. ar.1. concl.4. & in illos tex. vbi etiam Vicomer. Gratiad. lect.17. q.4. ratio eſt,quia vna pars ſuccedit alteri, & licet non varientur partes materialiter,quia cum cœlum ſit continuum, ſemper vna pars erit cõiuncta cum eadem parte, tamen variari dicuntur formaliter, quia variant ſitum,& ſpatium, vnde habẽt immobilitatem. *Pſellus. Sotus. Vicomer. Gratiad.*

8 *Alij volũt cœlum ſecundũ Ariſt. non eſſe in loco.* 5. Opinio eſt dicentium ſecundum Ariſtotelem,cœlum vltimum nulla ratione eſſe in loco, ita Alex. apud Simpl. tex.45. & ſequitur Simpl. t.43. & 39. ibidem Themeſtij, Tolet. & aliorum, qui extra cœlum ponunt vacuum ſeparatum, nam eo ablato, vt verè debet auferri, tollitur omnis locus cœli, videtur Aſpaſij apud Simpl. ibid. vbi ait, omne corpus contentum in alio eſſe mobile ſecundum lationem, non tamen quicquid mouetur ſecundum lationem, continetur in alio, vt cœlum, Saxon. q.7. qui cũ Alex. & Simpl. negant idcirco motum cœli eſſe localem, licet videatur ſimilis motui locali, *Alexan. Simpli. Themiſ. Tolet. Saxon.*

A eſt Auic. 2.ſuff. c.8. qui ideò dicit motum localem terminari ad ſitum, non ad locum, qua in re errat, quia ſitus ſupponit locum, Tatar. dub. vltima. *Auicen. Tataret.*

ART. III. Opinio Auctoris.

9 *Vltima ſphæra non eſt in orbe inferiore vt in loco.* PRima Concl. Vltima ſphæra nõ locatur ab orbe inferiore: Primo, quia ex t.46. de ratione loci eſt continere; at hoc conuenit ſuperiori orbi reſpectu inferioris, non contra. Confir. quia inferior nihil facit ad motũ cœli, propter quem conſtituunt hunc locum: Secundo, quia ita cœlũ benè eſſet igne &c. quare potius mutatur,& augetur difficultas: neque locus eſt B omne id,quod acquiritur per motũ: ſed quod acquiritur tanquam continens, & neque ita ſphæra mouetur, vt diuerſo modo aſpiciat inferiorem orbem, quia illũ ſecum trahit, quare varius aſpectus cauſatur ex motu proprio orbiũ, & licèt omnes orbes moueantur, vt diuerſo modo aſpiciãt inferiora, non tñ ad illa, vt ad locũ mouentur, quia nõ mouentur, vt recipiãt, ſed vt communicent aliquid inferioribus.

10 *Vltimã ſphæra nõ locatur à centro. 1. Ratio.* 2. Concl. Centrum nõ habere rationem loci reſpectu vltimæ ſphæræ: neq; per ſe, neque per accidens. Primò, quia cum idem centrum ſit omnium orbium, idem locus erit omnium, cũ tamen inferiores ſint in ſuperioribus, tanquam C in loco ex ipſomet Auer. & Ariſt. t.43. quia centro non conueniũt proprietates loci, præcipuè continentia, quam proprietatẽ t.30. primo tribuit loco, vt inde definitionem loci in vniuerſum ſumpti colligat, & patet ex conceptione loci, & locati, quam omnes habent.

Inſtantia. Reſp. Locum eſſe duplicem, alterum locantem, & ita non eſt centrum, alterum terminantem motum, & ita eſt centrum, quia motus ſit circa ipſũ. Sed contra primo, quia effectus formalis loci eſt locare; ergo id,quod non locat, neque poteſt habere rationem loci. *Soluitur.*

Confir. 1 Confir. quia terminare motum conuenit loco ratione locationis: nam ideò mobile moue-D tur ad locum, quem non habet, vt locetur.

Confir. 2. Confir. 2. quia præciſo omni motu à cœlo, adhuc haberet centrum, quia hoc debetur figuræ circulari; non igitur ratione motus, centrum debet dici locus.

11 *2. Ratio.* 2. Quia non poteſt explicari quid ſit centrum terminare motum: nam vel intelligitur, vt centrum acquiratur, & nõ, quia per motum cœlum non magis accedit ad centrum; non igitur illud acquirit, vel terminari eſt cœlum volui circa centrum, & neque, tum quia eodem modo moueretur, ſiuè intra illud ſit terra, ſiuè aer, vel aliud; tum quia ſi eſſet aliquod corpus ſolidum, adhuc eodem modo moue-E retur. Vel Tertio terminari motum eſt eſſe aliquod neceſſarium, vt fiat motus, & id, vnde reguletur motus, & non, tum quia etiam diſtantia, & ſpatium imaginarium deberet dici locus; nam prius eſt ſphæram moueri per hoc ſpatium, quàm concipiatur, motum fieri circa centrum, tum quia axis magis re-

 gulat

gulat motum, quàm centrum: nam ſuper eodem centro poſſunt fieri diuerſi motus, cum ſunt diuerſi axes; poteſt enim eſſe motus circa Orientem, Occidentem, Septentrionem &c. quare tota regulatio motuum circularium ſumenda eſt ex diuerſitate axium;tum quia ſi centrũ dicitur locus, propterea quod ab eo cœlum habet immobilitatem, quæ requiritur in omni motu,cum proijcitur lapis, locus lapidis eſſet vel manus,vel aliud,vnde eſt immobilitas requiſita ad motum.

3.Ratio. Tertio, ſi centrum eſt locus, vel ſumitur mathematicè, ſcilicet vt indiuiſibile,& non, tum quia huiuſmodi indiuiſibilia non ſunt,niſi per imaginationem,tum quia cœlum neque ſecundum totum, neque ſecundum partes diſtaret diuerſo modo ab illo; quare nulla eſſet ratio, cur dicatur ratione illius moueri, vel phyſicè,& ſit aliquod diuiſibile,vt v.g. terra,& eadem, imò fortiori ratione deberet dici locum eſſe cœlum immediatè contentum. Ex his etiam confutatur hæc opinio iuxta ſecundum ſenſum. Et Confir.1. nam,vt aliquid dicatur eſſe in loco per accidens,ratione ſcilicet alterius eſſe debet pars eius, quod eſt in loco; cœlum autem non eſt pars terræ.

12 Confir. 2. quia ex Auer.tribuitur cœlo hic locus, ratione ſcilicet motus; ergo eodem modo, quo conuenit motus, deberet conuenire locus; cum igitur motus per ſe conueniat; etiam locus per ſe conueniat, non igitur locus cœli benè aſſignatur is, qui eſt proprius centri.

Soluuntur rationes tertiæ opinionis. Ex his Reſp. ad argumenta 3.opinionis,motum localem oſtendere locum, qui eſt ſuperficies continentis, nam tex. 32. explicans in quibus motibus inueniatur locus dicit eſſe duplices, ſcilicet lationis,augmenti,& decrementi; per lationem autem intelligit motum rectũ; ſumit autem illam diſtantiam Ariſtoteles ex medio, ad medium; & circa medium, non tamquam ex loco, nam centrum eſt locus rei, *Mouetur ad medium.* quæ nam locus eorum ſecundum moueatur à medio, non eſt mediũ: ſed ſurſum: ſumit igitur à medio, vt oſtendat diuerſitatem in motibus eſſe in ipſo motu intrinſecam, cum ſcilicet vnum ſit, vnde ſumi poſſit diſtinctio motuum.

Ad 2. Cœlum non habere quietem, & immediatè à centro, ſed ex ſe, quia eſt in tali ſpatio; explicatur tamen per centrum,tanquam à poſteriori; vnde patet ad 76. cum dicit cœlum quodammodo moueri, & quodammodo quieſcere,quieſcere,quia ſemper occupat eundem locum totalem,quod ait conuenire ratione centri, nam ibi tantum intendit oſtendere motum circularem poſſe eſſe perpetuo continuum, quia in circulo non eſt principium, & finis, non ſit in motu recto, quia in medio, per quod fit motus rectus, eſt principium, & finis.

13 *Probabilius è cœlum nõ eſſe in loco ratione partium.* 3.Concl. Licet probabile ſit, vltimam ſphæram eſſe in loco ratione partium; probabiliùs tamen eſt, eſſe oppoſitum.

1.Pars patet ex auctoritate Doctorum, qui ita loquuntur.

A 2.Pars patet ex Ariſtotele 4.phy.t.41vbi negat, partes continui ſimilaris eſſe in loco, niſi ſecundum potentiã; *cum verò ſeparata ſunt; tangunt autem ſe, vt aceruus ſunt ſecundum actum*; ergo multo minus vna pars poteſt habere rationem loci reſpectu alterius. Secundo, quia vna pars reſpectu alterius, nullam habet conditionem loci. Primo, locus eſt ſeparatus à locato, non ſic partes: Secundo mouetur vna pars ad motum alterius, quod eſt contra rationem loci: Tertio non ambit magis,quam ambiatur: Quarto, quia t.34. diſtinguit modũ eſſendi in loco, à modo eſſendi in toto: Quinto, quia ſi hæc loci inuectio ſit propter motũ: ſed nihil cõducit ad motum, quia ſicut totum cœlum ſemper habet eundem locum; ita & B partes,quia totũ nihil eſt aliud, quam ſuæ partes: neque dicas mutari locum ratione partiũ, quia mutant ſitum. Sed contra, tum quia totum mutat ſitum; nam nihil poteſt ſignari in cœlo, quod ſit in eodem ſpatio, in quo prius erat, tum quia idem dici poteſt abſq; eo,quod dicamus vnam partem eſſe in alia, tanquam in loco. Ex quibus patet magis erraſſe Porrect. apud Alb. tract.1.c.3. qui dixit locum vltimæ ſphæræ eſſe eius ſuperficiem conuexam, nam ea mouetur cum locato,neque cõducit ad ſaluandum motum cœli. *Error Porrectoni.*

Dices Ariſt.ait t.45. Cœlum eſſe per accidẽs in loco,& per accidẽs intelligitur ratione partium. Confir.1.quia t.43.cum dixiſſet,corpus, quod non habet aliud extra ſe,non habere locum, explicat exemplo aquæ, nam ſi aqua ponatur huiuſmodi,id eſt vltimum corpus, partes quidem ipſius mouebuntur. nam continentur à ſe inuicẽ; totum enim partim poteſt dici moueri circulariter, quod eſt moueri ſecundum partes,partim non,id eſt ſecundum totum,quia non mutat totum locum. Ex quo ita argumentatur,ita habet locum,vt mouetur: ſed mouetur ſecundum partes; ergo habet locum ſecundum partes. Et Confir.2.ex tex.45. vbi ait, *totum cœlum non eſſe alicubi, quia non eſt in continente, in quo autem mouetur, hic etiam locus eſt partibus; altera enim partium alteri adhærens eſt*, id eſt omnes partes ſunt quodammodo in loco,quia in circulo alia, aliam continet. 14 *Obiectio ex Ariſt.* *Confir.1.* *Confir.2.*

Reſp. Si Ariſtotelis textus cõſulatur, per totum cœlum intelligere vniuerſum conſtans ex pluribus corporibus,& orbibus, quorum vnus alium cõtinet, & hoc eſt eſſe in loco per accidens ratione partium, quam reſponſionem clarè poſuit Auerr.4.phyſ.43. & dicit eſſe Themiſtij. *Exponitur mens Ariſt.* *Auer.*

Ad 1. Confir. Reſp. Exemplo illo explicare qua ratione motus circularis vnius corporis intra aliud fiat; ſicut enim partes aquæ, quarum vna continet aliam, omnes mouentur, & non mutant totum locum; ita omnes ſphęræ mouentur ad motum vnius orbis,neq; mutant totum locum; quare non accipit partes aquæ extimas, quia illarum vna non continet aliam: ſed partes ſecundum profunditatem, inter quas eſt continentia; & ita patet ad 15 *Ad 1. Confir.*

Ad 2.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Nam vna ſphæra dicitur moueri in alia, & ideò eſt in ea, vt in loco; totum autem non eſt in loco, quia extra ipſum nō eſt aliud continens, vt ipſemet Ariſtoteles in fine textus explicat, & hæc eſt explicatio Georg. Burl. Sueſſ. ex Them. & Confir. quia hac ratione etiam cœli inferiores dicerentur eſſe in loco per partes, ex quibus integrantur ſecundū circumferentiam.

Georg. Burla.

16 *Vltima ſphæra ſecundum Ariſt. non eſt in loco.*

4. Concl. Vltima ſphæra ex Ariſtotele nō eſt in loco 4. phyſ. 43. vbi ait nō eſſe in loco, quod non habet aliud corpus extra, idem tex. 45. & tex. 46. vbi dixit terram eſſe in aqua &c. cœlum autem non eſt amplius in loco, & 4. phyſ. 19. impoſſibile; inquit, eſſe locum illius rei, quæ non fertur ſurſum, & deorſum, quod debet intelligi non neceſſario, quia motus circularis non requirit corpus continens: Secundo patet ex dictis, quia non poteſt aſſignari, quod habeat rationem loci: Tertio, quia vel cœlo debetur locus, quia eſt corpus, & non, quia tunc deberet eſſe proceſſus in infinitum. Et Confir. habere locum conuenit corpori, vel ratione conſeruationis, vel ratione ordinis vniuerſi, quia contiguari debet cum alijs, inter quæ aliqua eſt maior alia; ſed vltima ſphæra, & conſeruatione non indiget, & eſt omnibus maior; vnde ordo vniuerſi potius oppoſitum requirit, vt ſcilicet veniatur ad corpus extra, quod non ſit aliud; vel debetur locus, quia mouetur, & nō, quia latio vt ſic abſtrahit à loco, vnde poteſt fieri in vacuo. *Confirmatur.* Et Confirm. quia partes verè mouentur in toto, & tamen non ſunt in eo, vt in loco; ergo ad motum verum non requiritur locus; quare ad motū ſufficit variatio ſpatij imaginarij. Vel Tertio, propter figurationem, & neque, quia cœlū, cum ſit corpus conſiſtens, non figuratur ab alio corpore: ex quibus patet, cœlos inferiores eſſe in loco tantum propter ordinem vniuerſi.

ART. IV. *Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.*

17 *Obiectio 1.*

PRimo obijcitur ex 4. phyſ. tex. 45. Omne corpus, quod eſt mobile ſecundum lationem, aut ſecundum augmentum, per ſe alicubi eſt; ſed vltima ſphæra eſt tale corpus; ergo eſt alicubi, id eſt in aliquo loco.

Confir. Confir. Ex 4. phyſ. t. 1. & t. 6. vbi ait, omnia corpora eſſe in loco, & 3. phyſ. 53. idem aſſerit de corpore ſenſibili.

Reſpon. Reſp. Conſtare de mente Ariſtotelis, vltimam ſphæram non eſſe in loco, quia non habet aliud corpus extra ſe, illam continens: vnde tex. 35. ſubditur: *Cœlum autem nuſquam eſt totum, nec vllo in loco, ſiquidem nullo corpore continetur: ſed quatenus mouetur, eatenus partibus eſt locus; quandoquidem alia aliam continet.* Quod intelligitur vel de partibus eiuſdem ſphæræ continuis, quæ ſunt in loco non actu, ſed potentia; vel de partibus diſcontinuis, vt ſunt Epicycli partibus eccentricis, & concentricis; vel de partibus, quarum ſingulæ ſunt cœli totales, cum vnum cœlum contineatur ab alio: vnde propoſitio illa, quod omne mobile, &c. ſit per ſe alicubi, intelligi debet iin ordine ad ſpatium imaginarium, non autem in ordine ad locum extrinſecum, vel de corporibus inferioribus.

Ad Confir. Ad Confir. Reſp. Clarè patere loqui ex opinione Antiquorum, vnde tex. 1. dixit, videri omnia eſſe in loco, quia nondum Antiquos ponentes interuallum refutauerat; vnde tex. 12. locum quæri propter motum, quia motus horum inferiorum direxit nos in cognitionem loci, tex. 13. proponit difficultatem circa locum, & ideò loquitur indiuiſibiliter, ſi omnis locus occupatur corpore, etiam corpus omne eſt in loco, & idem ferè aſſerit 4. phyſ. vnde ibidem dixit, omne corpus eſſe graue, vel leue, quod certè ſecundum Antiquos intelligitur. Hinc patet, cum cœlum dicitur eſſe alicubi, intelligi ratione ſpatij imaginarij.

18 *2. Obiectio.*

2. Obijcitur, quia motum cœli Ariſtoteles vocat localem; ergo debet aſſignari locus ea ratione, qua dicitur motus localis. Antecedēs probatur primo cœli 5. vbi diſtinguit motum localem ſimplicem in circularem, & rectum, hic debetur elementis, ille cœlo: & 5. phyſ. inter ſpecies motus ponit lationem, qua comprehendit circularem, de qua præcipuè in 8. agitur, quæ ibi dicitur eſſe præſtantiſſima, & præcipua lationum; lationum autem tum 5. tum 3. phyſ. definit motum ad locum. *Confir.* Confir. ex 4. phyſ. 32. vbi ait, locum inueſtigari propter motum, & propterea cœlum maximè eſſe in loco putamus.

Reſpon. Reſp. hoc argumentum petere difficultatē, cur motus cœli dicatur localis, & in hoc dico Primo: certum eſt Ariſtotelem definiuiſſe in 3. & 5. lationem eſſe ad prædicamentum vbi; hoc autem prædicamentum, vt probabilior eſt ſententia, eſt locus extrinſecus, quo ſecundum omnes, caret vltima ſphæra; quare meritò dixerunt quidam, motum hunc eſſe diuerſæ rationis ab alijs, quibus acquiritur locus extrinſecus.

Dico 2. Hoc motu acquiritur vbi intrinſecum, & ſpatium imaginarium, & ſitus, vt patet.

Dico 3. Propter hos terminos vocatus eſt motus localis, quia hi termini, vel aliquādo nomine loci appellātur, vel habēt maximā connexionem cum loco: Secundo, quia omnis motus ex 12. met. 7. terminatur vel ad quātitatem, vel ad qualitatem, vel ad locū. Cum igitur in hoc motu nō poſſit terminus apparentius aſſignari quā ipſe locus; ideò dictus eſt motus localis, nā eodem modo eſſet operatio à potentia, ſiuè acquiratur terminus extrinſecus, ſiuè non, qua ratione etiam motum in vacuo diceremus localem; ideò ſumpſit denominationem à loco.

19 Dico 4. Propriè motus localis dictus eſt rectus, non quod ſemper ad rectum requiratur locus extrinſecus, vt patet in vacuo, ſed quia ex conſtitutione vniuerſi nullus nunc ſit motus rectus, quo non acquiratur locus verus; quare melius dicetur latio, vel circulatio.

Dico 5. Ideò Auer. dixit, locum eſſe centrū,

Canoni. quia mouetur circa centrum, quod eſt in loco, quia terra locatur à cœlo, vt fuſè explicat Canoni, q.2.

29 Ad confir. Ad Confir. Reſp. Locum inueſtigari propter motum, non tanquã cauſam finalem, quod ſcilicet locus ſit medium neceſſarium, vt ſit motus, ita vt ablato loco auferendus eſſet motus: ſicut ablato medio neceſſario ad finis exiſtentiam, aufertur finis: ſed ly (propter) dicit cauſam inueſtigationis loci, nam motiuũ, quo inueſtigatur locus, eſt motus, ſicut per generationem inuenta eſt materia: & quod Ariſtoteles ſubdit, cœlum eſſe maximè in loco, putamus non id dicere ex propria ſententia, vt D.Tho. Burlæus, Sotus, & Toletus; ſed Antiquorum, qui idcircò locum dixerunt eſſe interuallum, propterea, quod cœlum maximè moueretur.

DVBITATIO III.

An ſubſtantiæ ſpirituales ſint in loco, & quomodo.

1 *De fide eſt Angelos eſſe in loco.* DE hac dubitatione Scholaſtici in 2. diſt. 37. D.Thom 1.p.q.52. Suar.lib.4.de Angel. vbi Primo docent eſſe de fide Angelos eſſe in loco, ideſt præſentes, & indiſtantes ab aliquo loco, nam ex ſcriptura conſtat, Angelos eſſe in cœlo, & fuiſſe eiectos de cœlo, & de corporibus obſeſſorum, quod non intelligitur de eſſe in loco per vbi intrinſecum, quia dari hoc vbi non eſt de fide, ſed intelligitur de eſſe in loco per aliquod corpus extrinſecum, à quo extrinſecè Angelus dicitur eſſe locatus, neque intelligitur de modo eſſendi circumſcriptiuo, ſeù continentiæ, quia hic modus eſſendi eſt proprius corporum, ſed intelligitur de modo eſſendi per indiſtantiam, & intimam præſentiã vnius Angeli cum alia re.

2 *Nullus Angelus eſt vbique.* Secundo docent nullum Angelum eſſe vbique, ſed vnumquemq; eſſe in certo loco, tum quia ſcriptura tribuit Angelis motum de vno loco in alium, tum quia eſſe vbique ſupponit immenſitatem, quæ eſt propria Dei; tum quia Angeli ſunt finitæ perfectionis. Hinc Angeli dicuntur eſſe in loco definitiuè, in quo errat Durand.in p.diſt.37.p.2.nu.26. *Error Durãd.*

In Angelis radix eſſendi in loco eſt ſubſtãtia virtualiter quanta. Tertio dicunt, Angelos eſſe in loco fundamentaliter per ſuam ſubſtantiam, quatenus habet rationem quantitatis virtualis, nam perfectio rei eſt veluti quædam quantitas illius rei; nam ſicut corpora ſunt in loco per quantitatem ſuam formalem, ita ſpiritualia per virtualem; an autem hæc quantitas ſit voluntas, vel alia ratio, dicetur alibi, addit tamen Granada controu.7.tract.9.diſp 3.ſect.2. fundamentum exiſtentiæ Angelicæ in corpore, dependenter à corpore, ita vt deficiente corpore deſinat exiſtentia localis Angeli, eſſe operationem trãſeuntem, nam cum vbi Angelicum ſit independens à corpore, non poteſt eſſe ſufficiens ad vniendum Angelum cum corpore, nam vnio pendet ab vtroque extremo, ergo debet addi aliquid, quod per ſe reſpiciat vtrumque extremum, hoc autem non poteſt eſſe niſi operatio, vel applicatio, vel aliquid ſimile reſpiciens corpus.

3 *Quid ſit hæc virtualis quantitas.* Quarto, hæc quantitas virtualis, per quam ſubſtantiæ ſpirituales ſunt capaces exiſtendi in loco, non eſt operatio Angeli tranſiens in corpus, neque virtus operatiua, neque applicatio virtutis, neque præſidentia aliqua, ſed vel eſt ipſa eſſentia ſubſtantiæ, vel proprietas illius, conſtitutiua eſſentiæ, vt poſſit eſſe præſens loco, quæ proprietas quantæ perfectionis ſit reſpectu tanti, vel tanti loci, arguitiuè cognoſcitur ex operationibus, & virtute operatiua, quę omnia ſunt à nobis fuſè probãda in 2.p. Theologiæ cum de Angelis.

Ratio formalis conſtituendi Angelos in loco eſt vbi. Quinto, ratio formalis, per quam ſubſtantia ſpiritualis conſtituitur præſens ſpatio, & per conſequens loco, eſt forma intrinſeca, quod dicitur vbi. Tribuitur Henricoquodl, 2.q.9.Bonau. in 2.diſt.2.p.2.ar.2.q.1. Scoto q.6. Gabr. q.2.ar.2. Greg. q.2.ar.2. Marſil q.2.ar.2. qui affirmant Angelos eſſe in loco per ſuam ſubſtantiam, & non per operationem. Expreſſiùs Vaſq. 1.par. diſput.188.cap.7. Mallonius in 2. diſt. 8. diſput. 9. ſect.2. Peſantius 1. par. q.52. ar.1.q.2.optimè Molina ibi diſp.vnic.memb.5. Suar, diſp.51.mete.ſect.3.& 4. & lib.4. de Angelis c. 2.

4 *Ratio dicti.* Fundamentum, quia ſubſtantia Angeli non poteſt eſſe præſens alteri per ſeipſam; ergo debet dari aliqua forma, per quam fiat præſens v.g. cœlo. Antecedens probatur, quia ſubſtãtia ſecundum ſe eſt indifferens ad eſſendum præſens huic, vel illi ſpatio, huic, vel illi corpori, nam conſtat, Angelos moueri, atque adeo fieri diſtantes, & indiſtantes reſpectu diuerſorum: vnde de malis Angelis ſcriptum eſt, *quorum locus non eſt inuentus amplius in cœlis*. Conſequentia probatur, quia eſſe præſens hic, vel ibi, eſt nouus effectus; ergo exigitur noua forma, vel modus realis; hac enim ratione probamus inter materiam, & formam requiri vnionem, & inter humanitatem, & Verbum poni vnionem, quia ſcilicet eſt nouus effectus in rerum natura.

Solutio aduerſariorum reijcitur. Reſp. Sufficere mutationem in altero extremo, ſed contra, nam poteſt contingere, vt Angelus fiat præſens alteri corpori. ſ. cœlo empyreo abſque vlla mutatione cœli empyrei; ergo tunc debet aliquid addi in Angelo, per quod fiat præſens; & aliquid amittere quando fit abſens, quia nouus effectus realis non poteſt poni ſine noua forma, vel quaſi forma. Conf. ex motu locali, qui indiget termino intrinſeco.

5 *Corollarium.* Ex qua ratione patet, hoc vbi eſſe modum accidentalem à ſubſtãtia Angeli diſtinctum ex natura rei, quia poteſt adeſſe, & abeſſe præter ſubſtantiæ Angelicæ corruptionem; quare ex ſeparabilitate probatur diſtinctio; ex incorruptione ſubſtantiæ probatur nõ eſſe aliquid ſubſtantiale, nam cum omne ſubſtãtiale pertineat, vel ad eſſentiam, vel ad integritatem ſubſtantiæ ea abſente corrumperetur ſubſtantia.

Inſtantia. Dices: ſi Angelus per ſuã ſubſtantiã reciperet vbi, quo conſtitueretur in loco, non poſſet tranſire ab extremo ad extremum ſine medio.

Confir.

Confir.

Confir. Quia ſequeretur, Angelum neceſſariò ſemper eſſe in loco adæquato, quia ratio habendi tale vbi cum ſit ſubſtantia Angeli, quæ eſt eadem, & inuariabilis, ſemper erit ratio habendi æquale vbi, nam ideò corpus ſemper neceſſariò occupat æquale ſpatium, quia ratio occupandi eſt quantitas, quæ niſi variatur, per rarefactionẽ, & condenſationẽ, ſemper eſt eadẽ.

Soluitur. 1.

Reſp. 1 Concedendo non poſſe dari illum tranſitum, vt fusè probat Suar. lib. 4. c. 19. quia difficilè concipitur quomodo poſſit fieri hic tranſitus per naturalem potentiam, nam ſicut non poteſt intelligi Angelum eſſe naturaliter in duobus locis diſcretis inadæquatis; ita neque hic tranſitus. Et Confir. quia non eſſet ratio cur non poſſit moueri ad locum remotum quantumcunq; diſtantem ſine vllo termino.

Soluitur. 2.

Reſp. 2. Negando ſequelam, quia licet Angelus ratione ſuæ ſubſtantiæ habeat aliquod vbi intrinſecum, nullum tamen determinatum neceſſariò habet; atque adeò neque habet neceſſariò determinatum modum mutandi illud vbi, quia poteſt huic tranſitus fieri immediatè ab vno vbi diſtante in aliud, vel mediatè tranſeundo per totum medium, præſertim intra ſuam ſpheram, nam producere ſibi vbi intra ſuam ſphæram in tanto, vel tanto ſpatio, eſt liberum Angeli.

Ad confir.

Ad Confir. Reſp. Negando ſequelam, quia licèt Angeli ſubſtantia neceſſariò exigat aliquod vbi vagè, nullum tamen determinatè: neq; determinatæ extenſionis, quia in hoc diſtinguitur ſubſtantia ſpiritualis à corporali, quia licet in vtraq; ſit determinata capacitas tanti, vel tanti vbi; tamen hæc capacitas immediatè ſubditur voluntati Angelicæ, quoad occupationem tanti, vel tanti ſpatij. At verò quantitas non ita, nã ratione ſuæ extenſionis occupat quicquid põt, & niſi varietur extenſio per raritatem, & condenſationem, non variatur capacitas recipiendi vbi. Vide Suar. diſp. 51. met. ſect. 4. nu. 33.

Suarez.

Vbi Angelicũ eſt indiuiſibile ſubiectiuè, & diuiſibile terminatiuè. Suarez.

7 6 Hoc vbi Angelicũ eſt indiuiſibile ex parte ſubiecti, & diuiſibile terminatiuè, ſeù in ordine ad ſpatium, vt fusè probat Suar. diſp. 51. met. ſect. 4 & diſp. 30. ſect. 7. & tom. 3. in 3. par. diſp. 48. ſect. 1. nam ſicut vnio animæ rationalis ad corpus licet ſit ſpiritualis; tamen habet partes, per quas anima vnitur diuerſis partibus corporis; ita & hæc præſentia in ordine ad ſpatium.

Confirmatur.

Confir. Quia hoc vbi acquiritur per motum continuum; ergo debet habere partes diuiſibiles, nam ſi eſſent indiuiſibiles, non poſſet eſſe motus continuus, ſed diſcretus, nam cum non dentur duo inſtantia immediata, ſi vnum acquiritur in inſtanti, aliud non poteſt acquiri immediatè poſt, quia immediatè poſt ſequitur tempus, atque adeò vt ſit alia acquiſitio inſtantanea alterius vbi indiuiſibilis, debet inter vnam acquiſitionem, & aliam intercedere tempus, per quod diſcontinuantur duæ illæ acquiſitiones. Scio ad hæc multa reſponderi, ſed non eſt noſtrum, illa exactè examinare; neq; accidenti ſpirituali repugnat omnis diuiſibilitas, vt patet ex eius intenſione, & remiſſione; ſed tantum illi repugnat diuiſibilitas quantitatiua, orta ex extenſione ſubiecti; at diuiſibilitas, quæ conuenit huic vbi, oritur ex quaſi replicatione totius ſubiecti ĩ diuerſis locis. Hinc fit vt extenſio quantitatiua ſit per commenſurationem ad locum; hæc verò per coexiſtentiã ſuperioris rationis.

Inſtantia.

8 Dices eſſe diuerſam rationẽ vnionis animæ, ac huius præſentiæ, quia vnio, quatenus pendet à ſubiecto ſpirituali, eſt ſpiritualis; quatenus verò à corpore extenſo, eſt extenſa; at præſentia hæc ſolum pendet à ſubiecto ſpirituali, & non à loco extenſo, ergo non poteſt habere diuiſibilitatem.

Soluitur.

Reſp. Quod licet præſentia, ſeù vbi non habeat dependentiam à loco poſitiuo; habet tamen dependentiam à ſpatio imaginario, quia ſingulæ præſentiæ, ſeù vbi ſunt determinatæ ad certum ſpatium, ſicut partes vnionis animæ ad certas partes corporis: ſicut dicitur de vbi extenſo, etiam ex parte ſubiecti, ſed hæc fuſius examinabimus in 2. p. Theologiæ, cum de Angelis.

DVBITATIO IV.

An quæ ſunt in eodem ſubiecto, habeant vnam præſentiam, an vero ſingula ſingulas?

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

Quæſtio hæc fit de ente cõpoſito in ordine ad vbi.

1 PRimo Not. Hanc quæſtionem non intelligi de entibus ſimplicibus, quia conſtat omnia illius prædicata habere vnam præſentiam, ſicut habent vnam entitatem; ſed intelligi de entibus, quæ habent compoſitionem ex pluribus entibus: neq; intelligi de loco extrinſeco, quia conſtat plura entia in eodem ſubiecto occupare eumdem locum, quare difficultas intelligitur de ipſo vbi intrinſeco, ſeù præſentia, per quam vnũquodq; ens exiſtit in ſpatio, vel loco.

Quotuplex ſit ens cõpoſitũ.

2. Not. Entia, compoſita, quæ exiſtunt in loco, vel dicunt compoſitionem eſſentialem, ex partibus ſiue Phyſicis, ſiuè Metaphyſicis: vel integralem ex partibus ſiuè intenſionis, ſiuè extenſionis; vel ſubſtantialem ſiuè ex exiſtentia, & eſſentia, ſiuè ex natura, & ſubſiſtentia, ſiuè inhærentia; vel compoſitionem accidentalem ex ſubiecto. ſ. & accidentibus, ſiuè proprijs, ſiue cõmunibus, ſiuè diſtinctis realiter, ſiuè modaliter; quare de his omnibus poteſt noſtra quæſtio intelligi an locantur formaliter per vnum vbi, an per diſtincta.

3 3. Not. Hæc omnia de facto eſſe in eodem ſpatio, quia illa entia ſe excludunt ab eodem ſpatio, quæ habent diſtinctas quantitates, vt infra ex Ariſt. 4. phyſ. t. 27. at verò quæ ſunt in eodem ſubiecto, habent vnam quantitatem, per quam omnia extenduntur, & fiunt occupatiua loci, ſeù ſpatij impenetrabiliter; quare difficultas manet an per idem vbi, per quod locatur quantitas, locentur formaliter mediatè alia, an verò requirant aliud vbi immediatum, per q locentur.

AR-

ART. I. Opiniones Doctorum.

3 *Affirmāt aliqui* *Vaſquez. Ruuius.* PRima opinio eſt dicentium per vnum vbi locari omnia, quæ ſunt in eodem ſubiecto. Ita Vaſq. 3. p. diſp. 190. nu. 20. Ruuius 4. phyſ. tr. de natura loci q. 5. nu. 59. Quia præſentia fundatur in eſſe rei; ergo ſecundum modum eſſendi, debetur ſingulis rebus præſentia.

Confir. 1. Confir. Quia ſicut per vnam quantitatẽ omnia, quæ ſunt in eodem ſubiecto extenduntur; ita per eamdem quãtitatem fiunt capacia præſentiæ localis; ergo habent vnam præſentiam, quia entia non ſunt immediatè capacia præſẽtiæ, ſed mediante quantitate; ſed hæc eſt vna; ergo etiam præſentia, quæ in illa recipitur, eſt vna; præſentia.n. primò debetur ſubſtantiæ ratione quantitatis, ratione cuius præſentia eſt extenſa, & dicitur circumſcriptiua; & deinde communicatur accidentibus. Et hinc patet idẽ dicendum de rebus ſpiritualibus, nam omnia, quæ ſunt in eadem ſubſtantia locantur per eãdem præſentiam, quæ per ſe primo conuenit ſubſtantiæ, ſecundario accidentibus.

4 *Confir. 2.* Confir. 2. Nam illis debetur præſentia per ſe, quæ mouentur localiter per ſe, quia præſentia eſt terminus motus: ſed partes, & accidentia ſubiecti non mouentur per ſe, ſed per accidẽs; totum autem ſubiectum mouetur per ſe; ergo præſentia per ſe conuenit toti, cæteris autem per accidens,

Confir. 3. Confir. 3. Quia ſi tot eſſent vbi, quot qualitates habet corpus, ſequeretur, idẽ corpus moueri pluribus motibus, ideſt tot, quot ſunt eius partes, & accidentia.

Confir. 4. Confir. 4. Quia ſequeretur formam, & eius effectum formalem habere diſtinctas vbicationes à ſeipſis, & à corpore.

Confir. 5. Confir. 5. Quia motus ipſe non habet diſtinctam vbicationem à ſubiecto; ergo neque alia accidentia ſubiecti.

5 *Vbi circumſcriptiuũ putant alij eſſe vnum.* 2. Opinio eſt dicentium, vbi circumſcriptiuũ eſſe vnum in vno corpore, per quod primariò quantitas, ſecundariò cætera occupant locum circumſcriptiuè, ſicut primò quantitas eſt impenetrabilis, & per impenetrabilitatem quantitatis cæteris communicatam, cætera fiunt impenetrabilia; vbi verò definitiuum multiplicari prout multiplicantur entia, quæ ſunt in loco, eo quod eſſe in loco finito, ſequitur exiſtentiã cuiuſcunque rei. Ita Suar. diſp. 51. ſect. 5. Hort. diſp. 14. met. ſect. 4. *Suarez. Hurtad.*

6 *Alij putant multiplicari.* 3. Opinio eſt dicẽtium in vno corpore multiplicari vbi circumſcriptiua iuxta multitudinem entitatum inter ſe realiter diſtinctarum, quæ ſunt in vno corpore; in ſingulis tamen entitatibus eſſe vnum vbi, & non duo, vnum ſcilicet definitiuum, alterum circumſcriptiuum, vt ſignificat Suar. Murcia 4. phyſ. diſp. 1. 24. d. vlt. Et hæc opinio mihi placet nam forma de nouo producta in ſubiecto quãto eſt præſens ſpatio, & non per præſentiam, quæ eſt in quantitate, tum quia non poteſt idem accidens tranſire de ſubiecto in ſubiectum, tum quia eſt modus identificatus cum quantitate, nec poteſt modificare aliam, entitatem à qua realiter diſtinguitur, tum quia præſentiæ rerum realiter diſtinctarum ſunt inter ſe realiter diſtinctæ, quia ſunt mutuo inter ſe ſeparabiles ſicut ipſæ entitates, vt patet in præſentia albedinis, & quantitatis, vnde colligit Murſia illas entitates & ſi inter ſe vnitas moueri motibus realiter diſtinctis.

A

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt nam aliqui, vt Murcia, volunt accidentia omnia, quæ fundantur in præſentia locali non eſſe præſentes localiter per aliam, ſed per eandem, nam ſicut quãtitas non ſolum reddit impenetrabilem ſubſtãtiam quam informat, ſed etiam accidentia, quę in ſe recipit ita præſentia non ſolum facit præſens ſubiectum, ſed etiam accidẽtia, quæ fundantur in ipſa, vt relatio propinquitatis, diſtantiæ, & ſimilia. Confir. quia ſicut præſentia localis ſeipſa eſt præſens ſpatio, ita accidentia illius vt patet, quia habent neceſſariam cõnexionem cum eodem ſpatio determinato, nam variato ſpatio, vt corrumpitur præſentia, ita accidentia illius. At alij putant omnia accidentia talia habere etiam præſentias diuerſas, non quidẽ ſpecie, ſed numero, ſicut dicitur de alijs accidentibus realiter diſtinctis exiſtentibus in eodẽ ſubiecto, quia omnes modi eſſendi in loco, eiuſdẽ rationis ſunt eiuſdem ſpeciei etiam ſi ſubiecta differant ſpecie, vt omnia vbi circumſcriptiua ſunt eiuſdem ſpeciei, & definitiua licet differunt ſpecie à circumſcriptiuis, tamen inter ſe ſunt eiuſdem ſpeciei, hinc fit in hoc prædicamento non dari genus generaliſſimum & ſubalternum diſtincta, ſed tantum eſt vnum genus habens ſub ſe duas ſpecies, vel dici poteſt genus ſubalternum eſſe vbi indiuiſibile coniunctũ vbi definitiuum, & ſacramentale, quæ deinde inter ſe ſpecie differunt.

B

C

ART. III. Opinio Auctoris.

PRima Conc. Vbi circumſcriptiuum primario conuenit quantitati, patet quia hoc vbi præter correſpondentiam totius ad totum, & partis ad partem ſpatij, dicit incompoſſibilitatem partis cum parte; at in cæteris rebus, (præter quantitatem, etiam ſi remanerent extenſæ præciſa quantitate, vt multi aſſerunt de ſubſtãtia materiali, atque adeo occupare poſſunt ſpatium diuiſibiliter, ideſt per correſpondentiam totius ad totum, & partis ad partem ſpatij;) non oritur ex incompoſſibilitate partium, ſed ex conſeruatione effectiua talium partium cũ tali diſtantia, atq; adeò illud vbi non eſſet propriè circũſcriptiuũ, ſed ſimilitudinariè. Quod ſi aliquis contenderet, omne vbi per quod totũ correſpondet ad totum, & pars ad partem ſpatij, debere dici circumſcriptiuum, nõ repugno, modo conſtet de re, quod ſcilicet aliud ſit vbi circumſcriptiuum, quod cõuenit ratione quãtitatis, & aliud, quod conuenit ratione extẽſionis entitatiuæ. 7 *Vbi circumſcriptiuũ per ſe conuenit quantitati.*

D

E

2. Conc. Subſtantia habet aliquem modum exiſtendi in loco independenter à quantitate; quia ſubiectum habet non ſolum exiſtentiam prius natura, quam vniatur formæ; ſed etiam 8 *Subſtãtia habet præſentiã ad locum in-*

omnes

dependenter à quantitate. omnes conditiones neceſſarias,quibus ſubiectū conſtituitur in actu primo aptum ad informationem paſſiuam: ſed ſubſtantia exiſtens in determinato ſpatio eſt ſubiectum quantitatis; ergo habet prius natura exiſtentiam in loco, quā informetur,atq; adeo independenter à quantitate. Maior patet ex dictis ſupra tract. 14. q.3. & tract.9.q.2.d.3.& tr.5.q.4.d.2.quia effectus ſicut dependet à virtute cauſæ, vt ab influente; ita dependet ab alijs requiſitis, vt virtus influat, tanquam à conditionibus,ſine quibus non,atq; adeo ſupponuntur prius natura. Minor probatur,tum ex generali ratione cauſæ ſubiectiuæ, quæ non poteſt intelligi cauſare, niſi intelligatur exiſtens in determinato ſpatio, quia actus exercitus exiſtendi nō poteſt eſſe reſpectu ſpatij vagè ſumpti,ſed determinatè: ſicut cætera omnia,quæ exiſtunt, tum quia cauſa non eſt in actu,niſi ſub connaturali modo: vnde Chriſtus in Sacramento Altaris non poteſt habere actiones naturales videndi &c. quia non habet connaturalem modum exiſtendi in loco, tum ex peculiari ratione, quia ſubiectum non poteſt intelligi informari quantitate, niſi intelligatur prius natura habere aliquam exiſtentiam localem proportionatā ad recipiendas partes quātitatis; at hæc exiſtentia localis non poteſt eſſe indiuiſibiliter, ſed diuiſibiliter, vt oſtendimus ſupra tract.16. quia hac ratione tota ſubſtantia reſpondet toti quantitati,& pars parti.

9 *Confir.1.* Confir. Quia anima rationalis habet ſuam præſentiam immediatè tam reſpectu corporis, quàm reſpectu quantitatis. At præſentia animæ non poteſt eſſe à quantitate, quia eſt indiuiſibilis ſubiectiuè, ex quo etiam patet præſentiam animæ diſtingui etiam à præſentia corporis;ergo idem dicendum eſt de alijs formis, quia etiā aliæ formæ debent habere pręſentiam,ſibi idētificatam,& proportionatam ſuæ entitati; ergo multò magis materia habet ſuam præſentiam diſtinctam à præſentia quantitatis,cùm pręſupponatur ad quantitatem.

Confir.2. Confir. 2. Quia præſentia localis formæ non poteſt communicari ſubiecto; ergo quantitas nō poteſt communicare ſuam præſentiam materiæ,quia præſentia,vt conſtituat rem præſentem,debet informare ſubiectum;at præſentia informans quantitatem non poteſt informare materiam; ergo neq; poteſt facere materiam præſentem. Minor probatur tum ex generali ratione formæ, quæ non poteſt informare, niſi vnum ſubiectum immediatè; vnde accidentia animæ rationalis non informant corpus; tum ex ſpeciali ratione modi, qui non poteſt informare,niſi ſubiectum,quem modificat; at non poteſt modificare quantitatem, & materiam.

10 *1. Instantia. Soluitur.* Dices 1. Omnia eſſe in loco per vnionem, & quantitatem,ſed contra,quia ly (per vnionem) vel dicit cauſam formalem, & non, nam vnio eſt diſtincta à præſentia, cum inuariata vnione, varietur præſentia quoad hoc, vel illud ſpatiū; vel dicit conditionem,ſine qua non,& tunc debet oſtendi quæ, & qualis ſit communicatio formalis;vel dicit cauſam efficientem,& neque, tum quia vnio non eſt efficiens; tum quia præſentia producta eſſet diſtincta.

A Dices 2. Accidens formæ informare ſubiectum mediatè,quod ſufficit ad hoc,vt ſubiectū denominetur tale;ſicut.n.figura,licèt ſit immediatè in quantitate,tamen denominat totā ſubſtantiam taliter figuratam. Ita præſentia localis quantitatis denominat ſubſtantiam præſentē. *2. Instantia.*

Confir.Quia ſicut locus, & locatum inter ſe configurātur; ita,& multò magis ſubiectum,& quantitas debent inter ſe mutuò communicare præſentiam. *Confir.*

Reſp.Figuram organicam non communicari ſubſtantiæ à quantitate, ſed illam habere ex diſpoſitione ſuarum partium entitatiuarum; quantitatiuam verò communicari mediatè: vnde ſi per impoſſibile ſubſtantia non haberet fi- *Soluitur.*
B guram ſibi identificatam,non reciperet illam in ſe formaliter à figura quantitatis, ſed prius deberet cauſari in ipſa ſubſtantia extenſio localis, tum conſequi figuram,vt patet in anima rationali,quæ non recipit talem figuram,etiam ſi ſit coniuncta cum quantitate ex eo,quia in ſe non habet diſpoſitionem illam partium, neque obſtat denominatio, quia in omni denominatione ſubiectum,quod denominatur vt quod,eſt totum ſuppoſitum,ſiuè habeat in ſe formam mediatè,ſiuè immediatè.

Ad Confir.Reſp. Inde potius oppoſitū probari,tum quia licet locus, & locatum configurentur; tamen habent diuerſas figuras inter ſe *Ad confir.*
C diſtinctas realiter; vnde ſequitur, debere has extenſiones locales eſſe inter ſe realiter diſtinctas, tum quia præſentia non poteſt conſtituere in loco,niſi ſubiectum, quod immediatè attengit,nam hi modi nō excedunt in communicatione effectus ſuum immediatum ſubiectum: vnde perſeitas,& creatio,qua quantitas Euchariſtiæ exiſtit non facit, vt qualitates inhærentes quantitati ſint creatæ,& per ſe exiſtentes. Deniq; probatur ex ſeparabilitate illarum, vt infra conc. 2. Ex his primo ſequitur præſentiam materiæ diſtingui realiter à præſentia quantitatis, & formæ, quia ſingula habent ſuas præſentias ſibi identificatas: 2. Idem dicendum de *11 Corollarium.*
D præſentijs accidentium, vt melius concluſione ſequenti, quia accidentia cum ſuis præſentijs ſunt ſeparabilia à quantitate.

3.Conc.Vbi,quod conuenit ratione entitatis in ſingulis corporibus,multiplicatur iuxta multiplicationem entitatum, quæ ſunt in corpore, quia vbi eſt modus entitatis,cum ea identificatus realiter: ſed idem modus non poteſt modificare plura realiter diſtincta, quia identificaretur cum pluribus realiter diſtinctis; ergo debet plurificari iuxta numerum entitatum. *12 Vbi multiplicatur iuxta pluralitatem entitatum.*

Confir.Quia quę ſunt reeliter diſtincta,poſſunt inter ſe ſeparari, & ſic conſeruari; at poſt ſeparationem ſingula haberent propria vbi ſecum identificata realiter; ergo dum ſunt vnita, *Confir.*
E habent vbi ſimiliter identificata.

Reſp.Poſſent, eſſe diuerſam rationem, quia cum ſunt ſeparata, non poteſt vbi vnius communicari alteri; at verò cum ſunt vnita, vbi vnius, poteſt alteri communicari, quia omnia accidentia ſunt ibi,vbi eſt quantitas. *Reſponſio aduerſariorum.*

Sed

Reijcitur. 1. Sed contra, quia dupliciter poteſt intelligi hæc communicatio, primo quoad ipſam rationem formalem, vbi, at hæc, ſicut nō poteſt idētificari cum pluribus entitatibus; ita nec communicari, quia hæc communicatio non poteſt intelligi, niſi per modum informationis, at modus non informat, niſi modificando. Secundo quoad effectum formalem, & neque, quia modus non tribuit effectum formalem, niſi modificādo, atq; adeò niſi ſubiecto, cuius eſt modus.

Reijcitur. 2. Quod ſi dicant vbi poſſe tribuere effectum formalem alteri ſubiecto per vnionem; tunc cōtra, tum quia id, ſecundum communem, repugnat entitati modali, quod non poſſit connaturaliter aliquid eſſe ſimul modus, & forma, & quia nō poteſt modus informare quin communicetur tota entitas in genere cauſę formalis, at hoc repugnat multis entitatibus, quia idētificarētur cū vno modo; tū quia inde etiā ſequeretur debere poni plures præſentias locales, & vbicationes, quia eadem forma, afficiens plura ſubiecta, tribuit plures effectus formales, vt eadem anima afficiens plures materias præſtaret plura eſſe animata, atq; adeò eſſent plura eſſe locata; tum quia non poteſt intelligi, quod aliquid fiat præſens huic ſpatio intrinſecè ſine præſentia, ſibi identificata, quia de ratione præſentiæ eſt, vt per ſeipſam faciat aliud prēſens, & non per vnionem, alioqui poſſet ſeparari à re præſenti.

13 Confir. 1. Confir. Nam ſicut in Euchariſtia manet quātitas cum ſuo vbi deſinente ſubſtantia panis, & vini; ita poſuiſſet Deus conſeruare ſubſtantiā deſtructa quantitate; ergo habent vbi diſtincta. Et idem patet de vbi, quod habet materia, & forma, & de vbi, quæ habent accidentia diſtincta realiter, nam hæc omnia poſſunt ſeparata conſeruari cum ſuis entitatibus, cum quibus identificantur; ergo diſtinguuntur realiter ſicut entitates, cum quibus identificantur, quia vbi conſtituens aliquid in loco, non poteſt etiam diuinitus exiſtere quin illud formaliter actu cōſtituat in loco, quia modus nequit exiſtere ſine ſuo effectu formali, communicato rebus, quarum eſt modus, & ideò vnio non poteſt exiſtere ſine extremis, quæ vnit.

Confir. 2. Confir. 2. Nam entitates, quæ vniuntur in eodem ſuppoſito, vel habent rationem ſubiecti, vel formæ, vel concomitanter: ſed hæc nō poſſunt vniri inter ſe per informationem niſi prius natura, ſibi ſint præſentia localiter, quia hæc eſt conditio requiſita ad informationem: ſed conditio, prærequiſita ad informationem, non poteſt oriri ab informatione; ergo præſentia localis, non poteſt à ſubiecto communicari formæ, vel à forma ſubiecto, quia hæc communicatio non poſſet fieri, niſi per informationem; ergo ſingulæ entitates habent propriam præſentiā, & vbi cum mutua independentia, neque hæc communicatio poteſt eſſe per concomitantiam eo quod plura ſint in eodem ſubiecto, nam ex eo quod forma tribuat vnum effectum formalem ſubiecto, non ſequitur tribui eundem effectum alteri formæ informanti idem ſubiectū, vt patet, tum exemplis, nam albedo ex eo quod eſt in lacte, non dicitur dulcis, neque dulcedo ſit alba, & quantitas ex eo quod ſit in materia, vel forma, non redditur per ſe exiſtens à perſeitate materiæ, vel formæ; tum ratione, quia ſicut effectus non pōt eſſe ab agēte, niſi mediāte actione; ita non pōt eſſe à forma, niſi mediante actione actiua informationis, ſed forma informans ſubiectū nō informat aliam formā in eodem ſubiecto exiſtentem; ergo non poteſt illi communicare ſuum effectu formalem, atque adeò, vbi, quod eſt in quantitate non poteſt cōſtituere accidentia in loco. Deniq; probatur, 14 quia hæc omnia, quæ ſunt ſic diſtincta, mouentur non ſolum per denominationem extrinſecam, ſed etiam intrinſecè, recipiendo in ſeipſis motum proprium; ergo habent in ſeipſis proprium vbi; aliter.n. denominatur moueri Deus vnitus hypoſtaticè humanitati, ſcilicet per denominationem extrinſecum, & aliter accidentia, quæ ſunt in eodem ſuppoſito; ſi hoc moueatur.

4. Conc. Vni entitati non poteſt conuenire, 15 *In vna entitate vnus eſt modus exiſtēdi localiter.* niſi vnus modus exiſtendi localiter intrinſecè, & immediatè, quia vnus ſufficit, nam eo ipſo, quo entitas conſtituitur in ſpatio, debet conſtitui ſecundum determinatam rationem exiſtendi, ſcilicet diuiſibiliter, vel indiuiſibiliter, nam ratio communis non poteſt exiſtere, niſi ſit determinata, & ſingularis; ergo ſi habet vnam rationem exiſtendi diuiſibiliter, non poteſt naturaliter habere modum exiſtendi indiuiſibiliter, & contra, quia hi modi exiſtendi habent repugnantiam naturalem, inter ſe.

1 Inſtantia. Dices: poſſunt naturaliter habere duos modos exiſtendi diuiſibiliter, quia inter ſe non repugnant, ſed potius conueniunt: neque dicas repugnare quod ſint duo accidentia eiuſdem rationis in eodem ſubiecto, nam illi modi exiſtendi eſſent diuerſæ rationis, quia vnus eſſet cum penetrabilitate, alter cum impenetrabilitate: *Soluitur.* ſed contra, quia omnes modi exiſtendi diuiſibiliter habent partes impenetrabiles, quia ſingulæ partes ſunt addictæ determinato ſpatio; quare penetrabilitas, vel impenetrabilitas conuenit ipſis entitatibus, quibus conueniunt modi exiſtendi, eo quod partes vnius entis, ſ. quantitatis exigunt ex ſe, & immediatè eſſe in diuerſis ſpatijs, non ſic autem partes ſubſtantię, vel aliorum accidentium, ſed id habent beneficio quantitatis, vt nequeant eſſe naturaliter in eodem ſpatio.

Dices 2. In eodem corpore ſunt principia 16 *2. Inſtantia.* diuerſa diſtinctorum vbi, nam ſubſtantia eſt principium vbi definitiui; quantitas vero vbi circumſcriptiui; ergo in eodem re poſſunt eſſe duo vbi, nam ſubſtantia, ratione ſui habet vbi definitiuum, at verò vt informatur quantitate, habet vbi circumſcriptiuum, atque adeò habet duo vbi ſub diuerſa ratione.

Soluitur. Reſp. Vbi definitiuum poſſe accipi dupliciter, primo vniuerſaliter, vt ſignificat limitationē ſpatij quomodo eſt commune ad omnia vbi finita, ſiuè ſit circumſcriptiuum, ſiuè non, & hoc vbi non multiplicatur, niſi multiplicatis differentijs, per quas contrahitur: Secundo vt dicit modum

modum exiſtendi in ſpatio indiuiſibiliter, & hæc diſtinguitur ab vbi circumſcriptiuo, nec poſitiuè conſequitur, niſi ad ſubſtantiam indiuiſibilem, non autem ad ſubſtantiam ſecũdum ſe, niſi permiſſiuè, ſicut viſibile ad animal, ſubſtantia verò materialis ex natura ſua ſicut exigit quantitatem, ita cõſequenter exigit vbi circumſcriptiuum conſequens quantitatem: vnde ſi ponatur in puncto, ibi non habet modum exiſtendi, ſibi connaturalem, atq; adeò ſubſtantia, & cætera accidentia materialia habent ſingula vbi circumſcriptiua, non autem definitiua definitione indiuiſibilitatis, ſed limitationis, quæ ratio includitur in vbi circumſcriptiuo, quia hæc ratio definitionis conſequitur ad omne ens finitum.

17 *3. Inſtantia.* Dices 3. Subſtantia habet ſuum vbi ſingulare prius, quam informetur quantitate, ſed hoc non eſt circumſcriptiuum conſequens quantitatem; ergo definitiuum.

Soluitur. Reſp. Illud vbi eſſe circumſcriptiuum, quia conuenit illi, vt conſtituatur aptum ſubiectum quantitatis, nec à quantitate communicatur illi intrinſecè aliud vbi, ſed per denominationẽ extrinſecam, tanquam ſubiecto remoto, & idẽ proportionaliter dicitur de alijs accidentibus, quæ habent proprium vbi.

4. Inſtantia. Dices 4. Vbi conueniens ſubſtantiæ, & alijs accidentibus non reddit ſubſtãtiam & accidẽtia impenetrabilia, vt patet, quia ſunt in eodem ſuppoſito, & ſpatio; at hæc omnia ſunt impenetrabilia; ergo debent habere aliud vbi communicatum à quantitate, per quod reddantur impenetrabilia.

Soluitur. Reſp. Fortaſsè ex hoc argumento Suar. poſuit in eadem re duo vbi, ſed ſine neceſſitate, quia vt cætera eſſent impenetrabilia, ſatis fuit vt eſſent coniuncta cum quantitate, quæ eſt impenetrabilis, quia illa excludit ab eodem ſpatio omnem aliam quantitatem: vnde in ſpatio occupato à corpore humano, non poteſt eſſe alia quantitas ſimul cum anima, etiam ſi illa nõ habeat modum exiſtendi circumſcriptiuum, quia eſt vnita ratione corporis cum quantitate in eodem ſpatio.

18 *Neceſſariò vbi quantitatiuum eſt diſtinctum ab vbi ſubſtantiæ.* 5. Conc. Etiam ſi ſubſtantia, & accidentia nõ eſſent capacia vbicationis, niſi prout habent quantitatem; adhuc tamen vbi quantitatis eſſe diſtinctum ab vbi ſubſtantiæ, & aliorum accidentium, quia ex vi quantitatis formaliter non conſtituerentur in loco, ſed tãtum tribueretur illis extenſio in ordine ad ſe, per quam redderentur apta ad recipiendam vbicationem diuiſibilem: ſed illa vbicatio nec poteſt eſſe vbicatio quantitatis, quia identificaretur cum ſubſtãtia, vel accidentibus, ſicut vbicatio quantitatis cum quantitate, neque poteſt eſſe effectus formalis vbicationis quantitatiuæ, nam non informaret immediatè ipſam ſubſtantiam, vel accidentia: neque informaretur à ſubſtantia, vel accidentibus.

Quæſitũ ſolutum. Dices: An entitas modalis habeat diſtinctum vbi à re, cuius eſt modus: Reſp. affirmatiuè, quia vbicatio rei modificatæ ſicut poteſt eſſe ſine modo; ita poteſt eſſe ſine vbicatione modi; ergo vbicatio rei non eſt idem cum vbicatione A modi, vt patet, nam poteſt corrumpi vnio inter corpus, & animam, immotis localiter anima, & corpore; & tamen ſicut ibi non manet vnio, neq; manet vbi vnionis.

ART. IV. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

19 *Singulis entibus propria debetur præſentia.* AD 1. Reſp. Inde ſequi ſingulis deberi proprias præſentias, quia habent proprium eſſe diſtinctum ab alijs, & licet accidentia non habeant eſſe per ſe, habent tamen proprium eſſe in alio: & licet non moueantur per ſe perſeitate totali, mouentur tamen per ſe perſeitate B intrinſeca.

Ad 1. Confir. Patere ex dictis, ſubſtantiam, & accidentia materialia poſſe habere extenſionem præciſa quantitate.

Reſp. 2. Etiam ſi non haberent aliam extenſionem, niſi communicatam à quãtitate; adhuc tamen ſequitur habere proprium vbi, nam ſicut haberent extenſionem diſtinctam ab extẽſione quantitatis, vt alibi oſtendimus, ita haberent proprium vbi, diſtinctum ab vbi quantitatis, nam vbi quãtitatis non poſſet illis communicare ſuum effectum, vt diximus.

20 *Quomodo accidentia moueantur per accidens.* Ad 2. Confir. Patet ex dictis, quia partes, & accidentia non dicuntur moueri per accidens ex eo quod non recipiant in ſe intrinſecè mo- C tum, & terminũ motus, quia hoc implicat, ſed dicuntur per accidens moueri, quia mouentur ratione ſuppoſiti, cui primo, & per ſe conuenit motus, vt ſubiecto totali; vel dicitur per accidens reſpectu agentis, quod intendit per ſe primo mouere totum corpus, vnde quæ ſunt in corpore, dicuntur moueri per accidens, vt ventus imprimit impetum Naui, vt moueat illam non autem Nautam, vnde eodem modo moueret Nauim, etiam ſi ibi non eſſet nauta; ſed horum terminorum explicatio patebit infra.

Ad 3. Reſp. Sicut non eſt mirum ſingulis entitatibus conuenire propriam durationem; ita neque conuenire ſingula vbi, atq; adeo ſicut nõ D eſt mirum totum ſuppoſitũ includere tot entitates; ita neq; motum totius ſuppoſiti includere tot motus quaſi partiales, qui terminantur ad vbi quaſi partialia, ex quibus coaleſcit vnum vbi, per quod ſuppoſitum dicitur eſſe in vno ſpatio; ita. n. Homo veſtitus dicitur eſſe per vnũ vbi in vno ſpatio, & tamen veſtis, & homo habent duo vbi. Reſp. 2. ſingulas entitates moueri vno motu immediatè, ſicut ſunt ſubiecta vnius vbi; ſubſtantia verò, quæ ſubiectat accidentia moueretur quidem immediatè ſuo motu, ſed remotè, & mediatè per motus, qui recipiuntur in accidentibus inhærẽtibus ſubſtãtiæ. *Ex pluribus vbi partialibus coaleſcit vnum totale.*

21 Ad 4. Confir. Reſp. Formam, & ſubiectum E habere diuerſa vbi, formam verò, & eius effectum formalem habere diuerſa, ſi effectus eſt diſtinctus realiter à forma; ſi verò non diſtinguitur, non habere diuerſa.

Motus vbicatur ſe ipſo. Ad 5. Reſp. Motum vbicari ſeipſo, quia non eſt aliud, niſi vbicatio fluens; eſt. n. productio vbicationis in hoc ſpatio; at quod eſt huiuſmodi, eſt

di, eſt ſeipſo eſſentialiter addictum huic ſpatio, ſicut ipſum vbi, à quo non differt, niſi quod vbi ſit ratio formalis, per quam ſubiectum exiſtit in loco; motus verò eſt ratio formalis, per quam motus mouetur per ſpatium, ſeù exiſtit in ſpatio ſucceſſiuè. Ex qua ratione patet, motum non exiſtere formaliter in loco per vbi, per terminatum, quia vbi exiſtit, quando non exiſtit poſt motum, cùm ſit eius terminus.

Confir. Quia ſi exiſteret per vbi, à ſe diſtinctum, vel eſſet vbi terminans ipſum motum, & non, quia vbi locans eſt forma intrinſeca, & coexiſtens locato; at vbi terminans eſt forma extrinſeca, & ſubſequẽs; vel eſſet aliud vbi, & neque, quia illud deberet acquiri per motum, atque adeò motus deberet ſubiectare alium motum, atq; adeo vel deberet procedi in infinitum, vel ſiſtendum in primo motu, qui ſeipſo locetur: neq; eſt eadem ratio de alijs accidẽtibus, & motibus, quia illa nec ſunt vbi, nec tẽdentia ad vbi; alteratio .n. quæ eſt in hoc ſpatio tendit ad qualitatem, quæ ſicut eſt in ſpatio per vbi à ſe diſtinctum, ita & alteratio.

21 *Vbi ſe ipſo eſt in ſpatio ex communi ratione forma.*

Reſp. 2. Quod licet alia accidentia ſint in loco per vbi diſtinctum, quia poſsũt mutare ſpatium hoc, vel illud; tamen ipſum vbi ſeipſo eſt in ſpatio, tum ex communi ratione formæ, quę ſeipſa, & non per aliam formam, habet rationẽ illam, quæ eſt in effectu, tum quia vbi non poteſt mutare ſpatium, quia cum eſſentialiter ſit addictum tali ſpatio, mutaret ſuam eſſentiam: vnde tota immutabilitas, quam loco tribuit Ariſt. radicatur in immutabilitate huius vbi; tũ quia ſicut actio non fit per aliam actionem, ſed ſeipſa; ita vbi non eſt in ſpatio, niſi per ſeipſũ, quia ſicut actio eſt reſpectiue addictus huic agẽti, ita vbi huic ſpatio hinc patet, accidentia, quæ fundantur in ipſa præſentia locali, quam modificant, non indigere alio vbi, quia cùm intimè vniantur illi præſentiæ, ſunt immobiliter determinata ad idem ſpatium, ad quod eſt determinata præſentia.

Actio ſe ipſa fit, & vbi ſe ipſo vocatur.

QVAESTIO VI.

Quid ſit vbi, ſeù præſentia localis, & quotuplex.

1 DE hac quæſt. aliqua diximus in Logica tr. 17 q. 4. vbi explicauimus rationẽ formalem conſtitutiuam prędicamenti vbi, & dub. 4. explicauimus quot ſunt ſpecies vbi; plurima etiam dicemus, cùm de termino motus localis; quare hic aliqua breuiter pro perfectione materiæ attingam.

Res ſunt in loco per aliquã formam.

Prima Conc. Datur aliqua forma, per quam res dicuntur eſſe in loco, quia omne cõcretum debet denominari ab aliqua forma. Sed eſſe alicubi eſt concretum, ergo.

Confir. Quia ſubſtantia, & quantitas ſecundum ſe ſunt indifferentia ad eſſendum in hoc, vel illo loco, ergo exigunt formã determinantẽ non ſolum effectiuè, ſed etiam formaliter ad eſſendum in loco, tum quia licèt omne ens ſeipſo, quo exiſtit ſit in loco, tamen hoc non habet ex ſua entitate, ſed ex forma, per quam cõſtituitur in loco, nam in entitate eſt ordo exigitiuus formæ locantis, at exigentia reſpicit terminum exigitum diſtinctum ab exigente, tum quando ſubiectum eſt indifferens ad plura indiuidua, etiam ſi ſit ex natura ſua determinatũ ad ſpeciem in communi non poteſt habere illud eſſe niſi per formam à ſe diſtinctam, quia ſpecies non poteſt exiſtere, niſi in indiuiduis.

A

2. Conc. Hæc forma eſt ipſe locus, quia ſicut eſſe album denominatur ab albedine; ita eſſe in loco, ſeù eſſe locatum denominatur à loco.

3. Conc. Hæc denominatio non eſt intrinſeca, ſed extrinſeca, quia locus, neq; ſecundum ſe eſt intrinſecus locato, vt dictum eſt ſupra, quia non identificatur cum locato: neq; per informationem, quia inter locum, & locatum non eſt vnio phyſica, ſed tantum coexiſtentia cum indiſtantia, nam omnis vnio phyſica ordinatur ad aliquod vnum phyſicum, quale non eſt cõpoſitum ex loco, & locato; de qua re dicemus cũ de motu locali, interim videatur Suar. lib. 4. de Angelis cap. 6. contr. Vaſq. 1. p. q. 188. c. vlt.

2 *Eſſe in loco eſt denominatio extrinſeca.*

B

Suarez.

4. Conc. Vt fiat hæc denominatio, requiritur tàm ex parte loci, quàm ex parte locati alia forma, in qua fundatur propinquitas, & indiſtantia inter ipſa, nam nulla res dicitur eſſe in loco, à ſe diſtante, nec contineri adæquatè ab illo; ergo requiritur indiſtantia: ſed hæc indiſtantia fundatur non in ſubſtantia ipſorum extremorum, quia illa extrema ſecundum ſe eſſe poſſunt diſtantia, & indiſtantia; ergo debet dari alia forma, in qua fundatur.

Ad hanc denominationẽ requiritur forma.

C

5. Conc. Hæc forma eſt aliquid reale poſitiuum, tum quia fundat denominationem realem poſitiuam, tùm quia eſt terminus intrinſecus motus realis, & poſitiui. Dicitur autem vbi, ſeù præſentia localis, per quam ſubiectum ponitur hic, vel ibi.

5 *Hæc eſt quid reale poſitiuũ*

6. Conc. Hęc forma non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis, quia aduenit tàm ſubſtantijs completis, quàm accidẽtibus: neq; obſtat, quod immenſitas in Deo ſit ſubſtantia, tùm quia ſicut quidquid eſt in Deo, eſt Deus, ita etiam eſt ſubſtantia; nam ob infinitatem ſuæ eſſentiæ non eſt capax accidentium; Contrà verò in creaturis tum quia etiam in Deo immenſitas habeat rationem attributi, atq; adeò concipitur, vt aliquid addictum eſſentiæ.

Forma eſt accidentalis.

D

7. Conc. Non eſt quantitas, vel qualitas, vel relatio, ſed conſtituit nouum prædicamentum. Primum patet, tum quia conuenit tàm ſpiritualibus, quàm corporalibus; at non ſic quantitas; tum quia ipſamet quantitas, cùm ſit indifferens ad eſſendum hic, vel ibi, indiget forma determinante, vt ſit hic, vel ibi. 2. Patet, tùm quia ſub nulla ſpecie qualitatis continetur, vt patet diſcurrendo per illas; tum quia qualitas non eſt terminus per ſe motus localis, ſed alterationis. Dixi (per ſe) quia aliquando alteratio ſequi poteſt ex motu locali, ſiuè propter approximationem agentis, & paſſi, ſiuè propter aliam diſpoſitionem neceſſariam mobilis: vnde aliquando eſt motus localis ſine vlla alteratione, quod fere ſemper contingit in motu locali

4 *Importat nouum prædicamentum.*

E

Angeli.

Angeli.3.Prob.tum quia ad relationem non eſt per ſe motus ſicut eſt ad vbi, tũ quia relatio nõ deperditur per ſe primo,niſi prius fiat mutatio in aliquo abſoluto ex parte fundamẽti,vel termini; at vbi per ſe primo deperditur, vt patet in Angelo exiſtẽte in cœlo Empyreo,& ad nos deſcendente; tum quia non poſſet eſſe, niſi relatio propinquitatis,ſeu indiſtantiæ; at hæc relatio ſupponit extrema eſſe hic, & ibi,ſicut relatio diſtãtiæ ſupponit vnũ extremũ eſſe hic, & aliud alibi. Et præterea hoc vbi non põt deperdi ſine mutatione ſubiecti intrinſeca; at relatio propinquitatis, vel diſtantiæ põt deperdi ſine tali mutatione .ſ. ex mutatione termini ſicut aliæ relationes.

Ex quibus patet, conſtituere nouũ prædicamentũ, nã conſtat non poſſe pertinere ad prædicamẽtũ qñ,actionis,vel paſſionis,ſitus,vel habitus;quia ſitus ſupponit,partes eſſe hic,vel ibi, & addit modũ quemdã eſſendi, vt alibi, & idẽ dicitur de habitu, vt patet ex dictis in logica.

Forma eſt abſoluta, ſed traſcendẽtaliter relatiua.

8.Conc.Hæc forma eſt ens abſolutũ, ſed dicens relationẽ traſcendentalẽ, quia nõ põt cõcipi ſine ordine ad ſpatiũ aliquod imaginariũ: neq;obſtat ꝙ ſpatium imaginarium ſit non ens, quia huiuſmodi relationes,ſicut non requirunt terminũ exiſtentẽ; ita neq; terminũ poſitiuum.

5 *Subiecto intrinſeca.*

9.Hęc forma licèt diſtinguatur à ſubiecto;tñ eſt intrinſeca ſubiecto. Prima pars patet,qa hac rõne probamus extrema diſtingui ab vnione,qa poſſunt carere hac, vel illa vnione: ſed mobile põt carere forma,qua eſt hic,vel ibi,vt patet ex ipſa rõne mobilis, ꝙ dicit poſſe mutare varias præſẽtias locales. 2.Pars prob.tũ ex dictis,tum qa cũ ſit accidẽs, debet habere ſubiectũ,ꝙ informet;ar hoc nõ põt eſſe niſi illud ſubiectũ,ꝙ denominatur eſſe hic,vel ibi;nõ.n.põt intelligi aliquid eſſe hic per formã exiſtẽtẽ in alio. Difficultas eſſe põt de ſubiecto inmediato,ꝙ nã ſit: & quia ſubiectũ cõſiderari põt dupliciter, primò ſm̃ illã perfectionẽ, per quã ſubſtentat, & recipit hanc formã:2 Sm̃ rationẽ,ratione cuius vendicat ſibi talẽ formam,& de vtroq; põt eſſe difficultas, nã ſicut in aere aliud eſt ſubiectum lucis, aliud ratio recipiendi lucem; ita dubitari poteſt de ſubiecto huius vbi.

Reſp.Cõmuniter ſubiectũ eſſe ipſã entitatẽ, ſiuè ſubſtantialẽ,ſiuè accidentalẽ, quæ eſt in loco; rationẽ verò eſſe vel ipſã quantitatẽ molis in rebus materialibus,vel quantitatem virtualẽ, ſeu perfectionis in rebus ſpiritualibus.

6 *Opinio authoris de ſubiecto vbi.*

Ego dico primo entitatẽ cuiuslibet rei eſſe immediatũ nõ ſolũ ſubiectũ, ſed ẽt rõnem cur ſubiecto conueniat aliquod vbi:patet ex dictis, quia oſtendimus,rem quamlibet eo ipſo ꝙ exiſtit,ex ſuã ratione, præciſo omni alio,vindicare ſibi aliquod vbi,ſibi proportionatum.

Dico 2.Vendicare ſibi tñ,vel tm̃ vbi;tale vel tale vbi cõuenire immediatè entitati cuiuslibet rei, quia illa res verè ſicut eſt in loco immediatè,ita recipit vbi:ſed rationẽ, cur illi conueniat non eſt entitas ſm̃ ſe, ſed vt habet quantitatem formalẽ,vel virtualem: nã ideò Angelus ſuperior exigit maiorem locum,quia habet entitatẽ maioris perfectionis. Et ſimiliter vna ſubſtantia materialis exigit maiorem locum, quàm alia, A quia eſt capax maioris quantitatis.

7 *Vbi aliud definitiuũ,aliud circumſcriptiuum.*

10.Conc. Hoc vbi diſtinguitur in definitiuũ, & circũſcriptiuũ, patet ex dictis in logica Difficultas manet an ſit adęquata diuiſio,quia pręter hæc videtur dari vbi ſacramẽtale,ꝙ neq;eſt circũſcriptiuum,cũ Chriſtus in Sacramento nõ ſit cõmenſuratus loco, ſed indiuiſibiliter: neq; definitiuũ,quia ex hoc definitur ſubiectũ,vt nõ ſit extra illud ſpatiũ;at non ita per vbi ſacramẽtale, quia eſt in omnibus hoſtijs conſecratis,ſed de hac re diximus in 3.p.in q.76 D.Th.diſp.6 q.1.dub.2.& 3. & q 7. Illud ſolũ hic adnotãdũ in corpore Chriſti præter vbi,ꝙ habet in ordine ad ſpatiũ,habere aliquã vnionẽ non quidem formalẽ cum ſpeciebus,ſed effectiuã,per quam B ſpẽs intimæ præſentes corpori Chriſti, illi inſeparabiliter coniunguntur,dũ exiſtũt:vnde præſentia ſacramentalis corporis Chriſti dependet à ſpeciebus effectiuè, & hæc actio dicitur vnio ſacramentalis,vt ibi fusè explicauimus,& multa de hac re docet Suar.diſp. 46.47.& 48.

Vbi ſacramẽtale. *Suarez.*

11.Conc. Hæ præſentiæ inter ſe eſſentialiter differunt,patet ex explicatione illarũ,nã circũſcriptiua nõ ſolũ hẽt partes ex parte ſubiecti, ſed ẽt ex parte ſpatij: vnde nõ põt cõuenire,niſi ſubiecto diuiſibili & ſicut ſubiectũ diuidiẽ ſm̃ trinã dimenſionẽ;ita & præſentia,quia oẽs partes ſubiecti debẽt eſſe præſentes, & cõmenſuratæ partibus ſpatij, vnde ſicut ſubiectum ha- C bet indiuiſibilia terminatiua, & continuatiua; ita & præſentia.

8 *Diſcrimẽ inter hæc vbi. Inſtantia. Soluitur.*

Confir.Quia eſt ſicut alia accidentia, quæ sũt in ſubiecto diuiſibili. Hinc patet quod ſicut partes pręſentiæ ſunt diſtinctæ à partibus quãtitatis,& partibus ſubſtantiæ; ita etiam à partibus aliorum accidentium, quia omnia hæc indigent forma ſuperaddita,vt ſint præſentia. At verò definitiua,& reſpicit ſpatium indiuiſibiliter, & non neceſſariò habet partes diuiſibiles ex parte ſubiecti, quia eſt in Angelo indiuiſibili;neq; ex parte ſpatij,quia reſpicit illud indiuiſibiliter etiamſi ſit in ſe indiuiſibile. Dices, Angelus, exiſtens in palmari ſpatio, habet vbi di- D uiſibile in partes, nam poteſt remanere in medietate palmi, corrupta illa parte vbi, per quã erat in alia medietate; ergo illæ partes ſunt diſtinctæ.

9 *Quid ſit vbi ſacramẽtale.*

Reſp.Quidam id negando, ſed corrumpi totum vbi, & acquiri aliud de nouo; verùm alij concedunt remanere partẽ:ſicut remanet vnio, qua anima rationalis informat corpus,etiãſi deperdatur illa pars informationis, qua informabat manũ,dum illi obtrũcatur; alioqui dici deberet corrumpi totam informationem,& aliam de nouo produci, ablata qualibet minima parte corporis;quare dicẽdum eſt, illam informationem entitatiuè eſſe diuiſibilem;nõ tamen ſu- E biectiuè, qa vna pars nõ eſt in vna parte ſubiecti,& altera in altera parte, ſed ſingulæ ſunt in toto ſubiecto,nam hac ratione præſtant, vt totum ſobiectum ſit in ſingulis partibus materię, vel ſpatij; Deinde ſacramentalis præſentia diſtinguitur à definitiua, tùm quia eſt diuiſibilis ſubiectiuè,nam inhęret humanitati Chriſti,quę

eſt diuiſibilis;implicat autem ſubiecto diuiſibili inhærere accidens ſpirituale,& indiuiſibile ; tũ quia vbi ſacramentale cõnotat duplicem actionem,vnã, qua humanitas Chriſti effectiuè ſubſtentat ſpecies;alteram,qua ſpecies producunt, & conſeruant vbi,ſeù præſentiã corporis Chriſti,vnde fit,vt motis ſpeciebus, moueatur corpus Chriſti;non ſic autem moto loco,mouetur corpus locatum;neq; moto corpore,cui aſſiſtit Angelus,neceſſariò mouetur Angelus.

1.Obiectio. Dices:An illa præſentia, quam habet humanitas Chriſti exiſtens ſub ſpeciebus reſpectu ſpatij imaginarij præciſis connotatis actionibus, & conſiderata præcisè ſecundum ſuam rationem formalem intrinſecam,dici poſſit definitiua ?

Reſpon. 1. Reſp.1. Etiam ſi conueniat cum præſentia Angelica quoad rationem reſpiciendi ſpatium indiuiſibiliter; tñ differunt quoad rationem reſpiciendi ſubiectum, quia hæc eſſentialiter reſpicit ſubiectum diuiſibile; illa verò indiuiſibile,vnde neceſſariò eſſentialiter differunt.

Reſpon. 2. Reſp.2.Poſſe dici definitiuum,alterius tamẽ rationis ab Angelico , quia definit humanitatẽ Chriſti in tãto, vel tanto ſpatio, nam licèt poſſit Chriſtus eſſe ſimul in alio ſpatio ; non tñ ex vi illius numero præſentiæ,ſed alterius: qua ratione etiam Angelus, imò etiam corpus põt ex vi alterius præſentiæ cõſtitui à Deo in alio ſpatio,& corpus etiã circumſcriptiuè,& hoc ſolũ differunt, quod nunc Deus ex vi inſtitutionis ſacramenti decreuit cõcurrere ad diuerſas præſentias Chriſti, iuxta multitudinem conſecrantium, quod non decreuit circa præſentias Angelorum, & aliorum corporum, quæ fuſiùs alibi ſunt explicata.

10 *2.Obiectio. Opinio Alber. & Venet. oppoſitum ſentiunt Sotus & Iauel. & Murc.* Dices 2.An præſentia ſurſum, & deorſum ſpecie diſtinguantur.Affirmat Albert.tr.10.c.2. Venetus hic t.4.negãt Sotus hic q.1.Iauell.q.3. Murc. diſp 1. q.4. nam ſicut magnum, & paruum non diſtinguntur ſpecie ratione quantitatis, ſed in ratione relationis, quia eadem quantitas reſpectu vnius eſt magna,& reſpectu alterius eſt parua: ita neq; illæ præſentiæ, quia eadem præſentia reſpectu corporis ſuperioris dicitur deorſum; reſpectu inferioris ſurſum ; ergo ſecundum eſſe abſolutum præſentiæ non diſtinguntur.

Confir. Confir.Quia quæ acquiruntur per motũ cõtinuum,non poſſunt diſtingui ſpecie,quia continuitas nõ eſt inter diſtincta ſpecie, cuiuſmodi eſſet motus acquiſitiuus terminorum diſtinctæ ſpeciei;ſed vbi ſurſum, & deorſum acquirũtur per vnum motum continuum,nam ſi ignis exiſtens in centro terræ moueatur vſq; ad cõcauũ lunæ,mouebitur continuo motu,& tñ acquiret vbi ſurſum, & deorſum , quia nunc eſt in loco terræ,aquæ,aeris,& ignis, quare, cum Ariſt.hic t.4. dicit ſurſum , & deorſum eſſe ſpecies loci, non loquitur de ſpeciebus diſtinctis per differẽtias eſſentiales in ratione loci ſimpliciter, ſed ratione loci naturalis , ratione connotati , quia ſurſum connotat corpora leuia,quorum eſt locus; deorſum verò corpora grauia: neq; hinc ſequitur motum ſurſum , & deorſum non diſtingui ſpecie , vt aliqui falsò putant , contra A Ariſtotelem primo cœli cap. 2. vbi probat diſtingui ſpecie ex contrarietate , quia motus diſtinguuntur ex terminis non materialiter , ſed formaliter ; at licèt idem terminus materialiter reſpiciatur à motu ſurſum,& deorſum; non tamen formaliter, vt patet ex diſtinctione terminorum à quibus,nam terminus A, diſtinguit ſpecie motum , qui eſt à præſentia B, ſuperiori,tanquam à termino quo;& motum,qui eſt à præſentia D, inferiori,quia ſunt tendentiæ oppoſitæ , ſed de hac re dicetur, cùm de elementis. Deniq; poteſt circa vbicationem dubitari, 11 *An vbicatio ſit formaliter diſtantia.* an ipſa ſit formaliter diſtantia , ita ut per illam vna res diſtet ab alia formaliter;an verò ſit fundamentum , in quo fundetur diſtantia vnius rei B ab alia : Et ratio difficultatis ſumitur ex eo , quod neceſſariò inter duo,quæ dicuntur diſtare per relationem diſtantię,interponatur aliqua forma,quæ ſit formaliter diſtantia,& cum hęc forma non poſſit eſſe quantitas ſecundum ſe, quia ipſa poteſt eſſe in puncto,vt patet in quãtitate humanitatis Chriſti in Euchariſtia; ergo debet dari alia forma, quæ ſit actualis diſtantia; hæc autem non poteſt eſſe,niſi vbi circumſcriptiuum, quod ſicut reddit partes quantitatis commenſuratas loco,ita illas facit diſtare inter ſe, tamquam diſtantia actualis, eſſentialiter determinata ad tantam perfectionem, ita vt nõ poſſit eſſe, nec maior, nec minor. Ex quo di- C cunt diſtingui vbi circumſcriptiuum à definitiuo, quod vbi definitiuum non faciat hoc modo diſtare, quia ſubiectum conſtituit totum in toto,& in qualibet parte ſpatij.

Ex altera verò parte vbicatio videtur eſſe fundamentum diſtantiæ, quia cum adſtringat ſubiectum ad certum ſpatium , ita vt ex vi illius vbicationis non poſſit eſſe in alio ſpatio. Hinc fit, vt illud vbi diſtet ab omni alio, atque adeò corpus illud informatum illo vbi, diſtet ab omni alio informato alio vbi,hinc dicũt vbi circumſcriptiuum, definitiuum, & immenſitatem differre, quod circumſcriptiuum neceſſariò diſtat ab vbicationibus cęterorum mobiliũ, D quæ ſunt eiuſdem ſpeciei cum ſuo ſubiecto , quia ita determinat ſuum ſubiectum ad hoc ſpatium,vt nulla pars eiuſdem ſubiecti ſit ſimul in eodem loco cum alia parte , neq; aliud corpus ſimul cum illo; vnde vbi conuenit quantitati,quæ ex hoc dicitur impenetrabilis;at verò definitiuum diſtat neceſſariò ab alio, quia ita definit mobile ad vnum ſpatium, vt ex vi illius non poſſit fieri præſens alij ; non tamen diſtat ab omnibus ſimul exiſtentibus,quia plures Angeli non poſſunt eſſe ſimul in eadem diſtantia; immenſitas verò eſt intimè præſens omnibus vbicationibus à ſe diſtinctis, quia eſt fundamẽtum ſummæ indiſtantiæ, ita Hurtad. diſp. 14. *Hurtad.* E ſect. 2. Verùm, hæc examinare non vacat ; volui tamen hic illa adnotare , vt alij illa examinent. 12

QVAE-

QVAESTIO VII.

De locabilitate corporis in ordine ad potentiam ſupernaturalem.

DVBITATIO. I.

An duo corpora poſſint eſſe ſimul in eodẽ ſpatio?

DE hac q. Ruuius tract.de nat.loc.q.6.Conimb.c.1.q.4. Murcia diſp.1. q.6. Maſius cap.5.quæſt.4.Salas 1.2.tom.1. tract.2.diſp.14. ſect.19.

ART. I. Explicantur ſenſus quæſtionis.

1 *Corpus poteſt eſſe in loco connaturaliter & ſupernaturaliter.*

PRimò Not. Dupliciter poſſe corpus eſſe in loco: primò cũ modo ſuo cõnaturali.ſ.circũſcriptiuo:2. Cũ modo ſupranaturali, ſ.indiuiſibiliter,per quẽ totũ eſt in toto,& totum in partibus,ſiuè cum hoc vbi ſit cõiunctus modus exiſtendi ſacramentalis,qualẽ habet humanitas Chriſti in Euchariſtia, ratione vnionis cũ ſpeciebus, ſiuè non habeat coniunctum vbi ſacramentale.

2.Not. hanc coexiſtẽtiã duorũ corporũ poſſe conſiderari,vel in ordine ad potentiã connaturalẽ,quæ eſt in corporibus,& attenditur reſpectu potentię cauſarum naturalium;vel attenditur reſpectu potentiæ obedientialis, quæ attenditur reſpectu potentiæ Diuinæ,vt operantis contra,vel ſupra leges naturæ.

2 *Naturaliter duo corpora nequeunt eſſe in eodem loco adæquatè.*

3.Not. Corpora habentia modũ cõnaturalẽ exiſtẽdi circũſcriptiuũ, nõ poſſe naturaliter eſſe in eodẽ loco adæquatè,4.phy.27. & 55.quia experiẽtia cõſtat,naturaliter nõ poſſe vnã quãtitatẽ ſe penetrare cũ alia: vnde ſupra probauimus impenetrabilitatẽ eſſe paſſionẽ quãtitatis: neq; obſtat, ꝙ obijcitur de vaſe, pleno cinere, recipiente tãtã aquã,quantã reciperet,ſi ibi nõ eſſet cinis,nam id nõ oritur ex penetrabilitate, ſed ex raritate cineris,& poris,intra quos cõtinetur aer, nã cinis cõdẽſatus, expulſo aere occupat minus ſpatiũ, & aqua ẽt cõdẽſatur ex ea mixtione,& aliquæ partes aquæ exhalant,ex q. bus fit,vt ex cinere,& aqua,quæ remanent,fiat corpus adæquatũ ſpatio ꝙ remanet intra vas:ex Ariſt.4.phy.56.vbi Doctores:& ſect.25.probl. 8.ex quo fallũtur,q. oppoſitũ docẽt apud Alexãdrũ opuſc.de mixtione,& ferneliũ li.2.Phyſiologiæ c.vlt.& Abul.q.119.in c.17. Matth.vbi ſoluit argumẽta Aduerſariorũ,& benè Conim. & Ruuius loc.cit. explicãt cũ Hẽrico quodl.9. q vlt.& Riccar.in 4.diſt.49. ar.4.q.5. qui explicant qua rõne pane vino madefacto nõ ſit penetratio,nã vinũ recipiť in poris,ex quo apparet ſubſtãtia panis humida ꝑ cõtactũ nã cõſtat ibi nõ recipi, humiditatẽ vini,qa nec põt eſſe ĩ duabus ſubiectis, nec de vno in aliud ſubiectũ tranſire, licet dici etiam poſſit, in illa produci aliquid humiditatis. Nec vas aqua plenum recipiens corpus argenteum,vel aureum,effunditur, quia partes ſuperiores aquæ, ſumẽtes figurã ſphæricã cõnaturalẽ intumeſcũt, & ſiccitas labrorũ ſcyphi prohibet fluxum, quare ijs madefactis facilius aqua dilabitur.

Alex. Fernel. Abulẽn. Conimbr. Ruuius. Henric. Riccar.

A

4.Not.Ex dictis ſupra,ex quãtitate oriri primò aptitudinẽ occupãdi locũ diuiſibiliter, cui reſpondet actus actualis occupatio, quæ conſiſtit in actuali extenſione in ordine ad locũ, quæ dr̃ vbi intrinſecũ: vnde hæc extenſio localis ſm̃ actũ propriè non eſt paſſio, ſed connaturalis actus paſſionis:Secũdo oriri aptitudinẽ expellẽdi aliã quãtitatẽ ab eodẽ ſpatio,in quo ipſa eſt, quæ aptitudo dr̃ impenetrabilitas,à qua oritur actualis excluſio ab eodẽ ſpatio. Ex quo patet, hanc impenetrabilitatẽ nõ reſpicere quodlibet ens,quia non repugnat quantitatẽ eſſe ſimul in eodem ſpatio cum quolibet alio ente, vt patet inductione, nam de facto in corpore humano quantitas eſt ſimul cum materia, forma, & alijs accidentibus, & ex arreptitijs patet, illam eſſe ſimul cum ſubſtantijs ſpiritualibus: vnde vlterius ſequitur, hanc impenetrabilitatem debere eſſe inter duo extrema, quæ ſe mutuò excludant, ſicut patet in alijs, quæ inter ſe ſunt oppoſita. Quod ſi in vno illorum impediatur excluſio,ſatis eſt,vt illa poſſint eſſe ſimul,quia deeſt extremum,quod debet excludi.

3 *Ex quantitate manat aptitudo occupãdi locum ex hac actualis extẽſio in ordine ad locũ ſeu vbi.*

B

5.Not. Ex communi ſententia quantitatem eſſe inſeparabilem ab aptitudine tum occupãdi locum diuiſibiliter, tum excludendi aliam quantitatem ab eodem ſpatio, quia hæ aptitudines, vel ſunt eſſentiales, vel ſi accidentales nõ diſtinguntur à parte rei à quantitate, ſed ſolum ratione,ſicut dicunt de paſſionibus entis; vel ſi diſtinguntur à parte rei, habent neceſſariam conuexionem cum eſſentia non ſolum naturalem,ſed etiam metaphyſicam.

4 *Aptitudo occupandi locũ diuiſibiliter, & excludendi aliã quantitatẽ a ſpatio neceſſario connectitur cũ quantitate.*

C

Alij tamen volunt, quantitatem poſſe ſeparari ab hac aptitudine: vnde quantitas remaneret occupatiua ſpatij radicaliter, & remotè, non autem proximè, atque ita dicunt quantitatem corporis Chriſti in Euchariſtia non ſolum fuiſſe priuatam actuali extenſione locali circumſcriptiua, ſed etiam aptitudine; verum id non eſt neceſſarium ad ſaluandum hoc myſterium.

D

6.Not. Ex myſterio Euchariſtiæ conſtare, quantitatem corporis Chriſti habere modum exiſtẽdi indiuiſibiliter in ordine ad ſpatiũ,eãq; ſic exiſtentem eſſe penetratiuè cum quantitate ſpecierum, vt oſtendit Suar. tom.3. in 3. partem. diſp. 51. ſect. 2. & 5. & diſp. 52. ſect. 2. & 3. contra Durand.in 4. diſt.44. quæſt. 5. ar. 2. num.12. & quæſt. 6. quare ſolum difficultas in hoc poſſet eſſe.An ex quantitate poſita indiuiſibiliter in ordine ad ſpatium connaturaliter ſequatur penetratio cum alia quantitate. Affirmat Murcia loco cit. quæſt. 6. ex Suar. diſput. 45. ſect. 1. Sed ibi nihil de hac re, potius ſignificat illam diſp.48. quia ex hoc modo exiſtendi indiuiſibiliter impeditur reſiſtentia penetrandi, nam ſicut ex hoc modo partes eiuſdem quantitatis habent, vt ſint ſimul, eo quod tota quantitas eſt in toto ſpatio,& tota in ſingulis partibus, imò & in ſingulis punctis ſpatij;ita habet vt poſſit eſſe ſimul cum alia quãtitate,qa tãta repugnãtia eſt vnius partis cũ

5 *Quãtitas corporis Chriſti exiſtit indiuiſibiliter in ſpatio,& penetratur cũ quãtitate ſpecierum. Suarez.*

Fit ſatis quæſito.

E

comparte, quanta cum quantitate ſeparata: neque tamen hinc ſequitur quantitati naturaliter A conuenire penetrationem, quia ſicut illi ſimpliciter ſupranaturalis eſt modus exiſtendi indiuiſibiliter; ita & penetratio: ſed dicitur illi naturalis ſecundum quid, quatenus ſtat ſub modo exiſtendi indiuiſibiliter, ſicut licèt intueri Deum ſit ſimpliciter ſupernaturale intellectui creato; tamen illi, vt illuminato, eſt con-

Inſtantia. naturale: ſed reſponderi poſſet, partes corporis Chriſti ſe penetrare, quia ſingulæ habent modum exiſtendi indiuiſibiliter, qui modus non eſt in alia quantitate, exiſtente commenſuratiuè ad ſpatium: vnde neceſſarium eſt nouum miraculum, vt quantitas Chriſti ſe pe-

Soluitur. netret cum quantitate accidentium: ſed contra, quia ablato impedimento penetrationis in B vno extremo, aufertur reſpectu cuiuſque alterius: vnde ſicut ſe poteſt penetrare cum comparte, ita cum alia quantitate, quia in ſe non habet impedimentum, quæ ratio quam vim habeat, patebit ex dicendis.

6 *Superficies ē vnus locus, & ſi ambiāt duo corpora.*

7. Not. Quando duo corpora ambiuntur vna ſuperficie, tunc illa ſuperficies eſt vnus numero locus, quia accidentia indiuiduātur à ſubiecto, cui inhærent, at hoc eſt vnum, quia eſt corpus continens. Confir. quia ſi duo agētia agerēt circa vnum ſubiectū, ibi eſſet vna actio ab vtroq; ob vnitatē ſubiecti, contra verò ſi eſſet vnum agens circa duo ſubiecta. Dices quot ſunt effectus formales tot debēt eſſe formę, ſed ſūt plu- C ra locata, vt effectus formales loci, ergo. Reſp. 1. Negando maiorem, quoad formas extrinſecas qualis eſt locus reſpectu locati, nam per vnam cognitionem poſſūt denominari plura obiecta cognita, formæ autem intrinſecæ multiplicātur ex multitudine effectuum, quia non poteſt dari vna forma informans plura ſubiecta quod ſi daretur, tunc eſſent ab vna plures effectus.

Reſp. 2. Negando locum eſſe formam locati ſed locantis, nam forma locati eſt vbi, quod verum eſt de forma intrinſeca.

Dices 2. Cur quando ſunt duæ ſuperficies, ſ. aquæ & aeris, quæ locant vnū corpus adæquatè, ſunt duo loca, & non contra .ſ. qñ ſunt duo D locata, nō ſūt duo loca. Reſp. 1. aliquos negare eſſe formaliter duo loca, ſed vnū formaliter, & duo materialiter. Reſp. 2. alij rōnem eſſe, quia vnitas loci ſumitur à ſubiecto, non à locato, & quia ſubiecta locantia ſunt duo, ideo duo loca, ſicut ſunt duo vbi quando ſunt plura locata.

ART. II. Opiniones Doctorum.

7 *Duo corpora eſſe ſimul in eodem ſpatio putant repugnare. Duran. Palud.*

PRima opinio eſt dicentium implicare contradictionem duo corpora poſſe eſſe ſimul in eodē ſpatio ita Durand. in 4. diſt. 44. q. 5. ar. 2 12. & q. 6. vnde negat id fieri poſſe per dotem ſubtilitatis, vel aliā formā, q̄ etiā docet Palud. E q. 6. ar. 2. quia de ratione quantitatis eſt, vt habeat partes extra partes; ergo nulla pars quantitatis poteſt eſſe in eodem ſpatio cū alia, quia ly (extra) non ſolum dicit diſtinctionem entitatiuam partis à parte, ſed etiam ſpatij, quia opponitur ad ly (intra.)

Confir. 1. Confir. 1. Quia ſequeretur poſſe totum Mūdum tranſire per formam acus; quia eadem ratio eſt vnius partis quantitatis, ac totius quantitatis: vnde Ariſt. dixit, ſi vnū corpus poſſet eſſe ſimul cum alio, q̄ ſimul poſſet eſſe ēt infinita.

Confir. 2. Confir. 2. Quia repugnantia vnius quātitatis cum alia eſt formalis: ſed repugnantia formalis non pōt tolli per potentiam Diuinā: ſicut non poteſt poſita forma impediri effectus formalis. Maior prob. quia dimenſio eſt ratio formalis per q̄ duo corpora repugnāt eſſe ſimul 4. phy. 46. quia illa facit formaliter diſtare, ergo manēte dimenſione, manet repugnantia.

Confir. 3. Confir. 3. Quia ſicut ſe habent quantitates permanentes quoad occupationem ſpatij imaginarij; ita ſucceſſiuæ quoad coexiſtentiam in B duratione imaginaria: ſed implicat duas partes entis ſucceſſiui eſſe ſimul duratione, quia ſic deſtrueretur ſucceſſio; ergo implicat duas quātitates permanentes eſſe ſimul in eodem ſpatio.

Confir. 4. Confir. 4. Quia duo accidentia eiuſdē ſpeciei nō poſſūt eſſe ſimul in eodē ſubiecto; ergo neq; duo corpora in eodem ſpatio, quia hæc ſunt eiuſdem ſpeciei.

Confir. 5. Confir. 5. ex Boetio 1. de Trinit. c. 1. vbi negat fingi vllo modo poſſe vnum locū duobus corporibus conuenire; at quæ non poſſunt mēte comprehendi, non videntur poſſe fieri, quia obiectū intellectus eſt omne ens poſſibile, vnde Luc. 1. Nō eſt impoſſibile apud Deū oē verbū.

C *Confir. 6.* Confir. 6. Quia impoſſibile eſt, aliqua eſſe diuiſa, & indiuiſa reſpectu eiuſdem loci, at huiuſmodi eſſent hæc corpora, nam, quia duo corpora habent diuiſionem ſm̄ extremitates, ratione quarum occupant locum; & quia ſunt in eodem loco, habent indiuiſionem.

8 *Alij non putāt repugnare ſi careant extēſione locali, ſecus ſi non careant. Scotus.*

2. Opinio eſt dicentium non implicare contradictionem duo corpora eſſe ſimul qñ vtrūq; vel alterum ipſorum caret proprio connaturali modo extenſionis localis, vt patet ex myſterio Euchariſtiæ. At verò ſi vtrumq; habeat modum connaturalem exiſtendi in ſpatio circumſcriptiuè, non poſſunt eſſe in eodem loco. Ita Scotus in 4. diſt. 49. q. 16. ad 2. Sed ibi expreſſè op- D poſitum docet, & fuſius quodl. 11. art. 3. §. de

Fundamentū. ſecundo intellectu: ſed cuiuſcunq; ſit, probari poteſt hoc fund. quia ſi plura corpora poſſent eſſe in vno loco, ergo infinita; quia non eſt maior ratio vnius, quam alterius, ſed hoc eſt falſum, quia tunc ab vno loco eſſent infinitæ circūſcriptiones poſſibiles in infinitis corporibus locatis, & infinitæ actiuæ in loco.

Confir. 1. Cōfir. Impoſſibile eſt idem ſimul bis repleri, ergo impoſſibile eſt in eodē loco eſſe duo corpora, quia à ſingulis repleretur; antecedens prob. quia vnus effectus non poteſt eſſe à pluribus cauſis totalibus præſertim formalibus.

Confir. 2. Cōſ. 2. Quia quodlibet corpus facit diſtare E latera loci, tāta diſtātia; quāta eſt quātitas corporis locati: ſed ſi ibi eſſēt duo corpora palmaria, ſequeretur q̄ ibi eſſet diſtantia duorū palmorū, & tamē adæquaretur ab vno palmo, quia deſtructo vno illorum, adhuc ſpatium illud eſſet adæquatum ab vno, nam non eſſet nec maius, nec minus, quam antea.

Confir. 3.

Confir.3. Confir. 3. Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, ſed ſi duo corpora eſſent in eodem loco, eſſent eadem vni tertio, ergo, minor probatur, quia dimenſiones corporis locati nõ ſunt diuerſæ à dimenſionibus loci imò eędem, ex 4. phyſ. t. 37. & 76.

Confir. 4. Confir. 4. Quia vnum corpus cum extenſione locali, non poteſt eſſe in duobus locis, ergo neque duo corpora in eodem loco.

Confir. 5. Confir. 5. Duo indiuiſibilia non poſſunt eſſe immediata, quia non eſſent duo ex 6. phy. 1. ergo nec duo corpora ſimul.

Confir. 6. Confir. 6. Quia tunc ab vno puncto continentis poſſent trahi duæ lineæ rectæ ad alium punctum corporis contenti, quia illæ eſſent in duobus corporibus.

Confir. 7. Confir. 7. Ex Scoto quod licet duæ quantitates non repugnant eſſe ſimul, quia non habent repugnantiam formalem reſpectu loci, tamen repugnant propter duo vbi circumſcriptiua reſpectu eiuſdem termini.

9 *Alij tertio nullatenus putant repugnare.* 3. Opinio eſt dicentium, nulla ratione implicare duo corpora eſſe ſimul. Ita D. Thom. in 4. diſt. 44. q. 2. ar. 2. quæſtiunc. 2. 3. & 4. 3. p. q. 54. ar. 1. ad. 1. & lect. 6. in capit. 15. 1. Corinth. Capreol. ibid. q. 3. ar. 1. & ar. 3. ad argum. contr. 2. & 3. ibi Sonc. q. 3 Palatinus diſp. 3. conc. 3. & 6. Sotus in 4. diſt. 49. q. 4. ar. 6. ibi Baſſol. q. 4. ar. 3. & probabiliter Riccar. art. 4. quæſt. 5. cir. finem. Pezant. in addit. ad 3. partem. q. 83. ar. 2. & 3. Viguer. cap. 14. Inſtitut. §. 3. verſic. 6. Abulenſ. q. 219. in cap. 27. Matth. Bonau. diſt. 49. ar. 6. q. 1. Scotus q. 16. litt. F. §. Reſpondeo ergo. Ouandus prop. 34. Maior q. 20. concl. 3. & in fine. Angleſ. in floribus in 4. de Beatitud. art. 5. diffic. 2. Suar. tom. 2. in 3. p. diſp. 48. ſect. 5. Salas 1. 2. tom. 1. tr. 2. diſp. 14. ſect. 19.

10 *1. Diſcrimen inter hos authores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant, hanc penetrationem non eſſe poſſibilem per aliquam formam ſuperadditam per quam tollatur impedimentum penetrationis, quod oritur ex natura quantitatis: ſed ſolum poſſe fieri extrinſecè per potentiam Dei non concurrendo ad impedimentum citantur D. Tho. Capreol. Sōc. Palatius, Baſſol. Sotus, Viguer. & alij.

2. Diſcrimen. Verum alij volunt, hoc non ſolum poſſe fieri extrinſecè per ſolam potentiam Dei, ſed etiã per formam intrinſecam, qualem dicunt eſſe dotem ſubtilitatis communicatam corporibus Beatis. Citantur Bonau. Scotus, Angleſ. Ouand. Maior. Suar. & Salas, & vtramq; putat probabilem Riccardus, ſed hi Doctores male citantur, quia non loquuntur de virtute per quam formaliter auferatur impedimentum penetrationis, ſed per quam effectiuè fit penetratio; quare *Ægidius ſtatuens.* Ægidius de præſentatione oſcitanter legit hos Doctores: præſertim Scotũ, qui loc. cit. expreſsè negat eſſe qualitatem abſolutam ſiuè actiuè ſiuè paſſiuè, de qua re nos alibi, vbi opiniones Doctorum fideliter referemus.

11 *Corpora penetrari nō repugnat.*

ART. III. Opinio Auctoris.

Prima Conc. Nō implicat penetratio corporum, ita Henricus quodl. 9. q. 32. ad 1. Conimbr. & Ruuius loc. cit. quã Sotus ait eſſe de fide; Conimbr. indubitabilem; Ruuius ita veram, vt oppoſita ſit improbabilis, & temeraria ex Suar. & Salas: patet ex myſterio Euchariſtiæ, in quo quantitas Chriſti eſt ſimul cum quantitate ſpecierum. Et licet Riccard. neget ibi eſſe quãtitatẽ humanitatis, eo quod ibi Chriſtus ſit ſolum ſm̃ ſubſtantiam; tñ fusè id reijcitur à Suario diſp. 51. ſect. 2. Vnde aliqui ſententiam Durandi damnant hæreſis, Alenſis vocat erroneã, & Suar. ſaltem temerariam, quia eſt cõtra torrentem Doctorum, & ſine vrgenti fundamẽto, & parum conſentanea modo loquẽdi ſcripturæ, Cõciliorum, & Sanctorũ Patrum, qui vbiq; docent, corpus Chriſti eſſe hic quale eſt in cœlo, aut quale erat in noctè cœnæ, iuxta verba Chriſti; *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*; At ſine quãtitate non põt tradi. Et ſimiliter, *Hic eſt ſanguis meus*, at non poteſt effundi, niſi liquidus, &; conſequenter quantus cum tali temperie qualitatum. *Henri. Conimbr. Ruuius. Sotus. 1. Ratio à poſteriori. Oppoſita Durandi opinio qualificatur.*

2. Prob. Quia maiorem connexionem habet quantitas cum vbi circumſcriptiuo, quàm cum expulſione alterius quãtitatis ab eodem ſpatio, quia illud conuenit quantitati abſolutè ſecundum ſe; hoc autem cõuenit in ordine ad aliud, ſcilicet corpus, quod expellitur: vnde ſine actuali vbi circumſcriptiuo naturaliter quantitas eſſe non poteſt; at poteſt eſſe ſine actuali expulſione, vt ſi v.g. ſi nullum ſit corpus approximatum, quod actu expellatur: ſed quantitas poteſt priuari vbi circumſcriptiuo, vt patet ex myſterio Euchariſtiæ; ergo etiam actuali impenetratione, ſeù reſiſtentia quo minus penetretur. *2. Ratio.*

Confir. Quia maiorẽ repugnantiã habẽt duę formæ contrariæ reſpectu eiuſdẽ ſubiecti, quã duo corpora reſpectu eiuſdẽ loci: ſed per potentiã Dei poſſunt poni duæ formæ cõtrariæ in eodẽ ſubiecto; ergo & duo corpora in eodẽ loco. Maior patet, quia formæ contrariæ inhærẽt eidẽ ſubiecto; at locatũ non inhæret loco, ſed tm̃ extrinſecè continetur: neq; dicas contraria non poſſe eſſe in eodẽ ſubiecto, quia ex Ariſt. 4. met. tr. 9. & 27 eadem ratione contradictoria, ſicut contraria eſſent in eodem, & idem 10. met. tr. 15. at contradictoria non poſſunt eſſe in eodem etiam per potentiam Dei, nam vt rectè Scotus contraria inferunt quidem contradictoria connaturaliter (vt intelligit Ariſtoteles) quoad coniunctionem, non autem in ordine ad potentiam Dei abſolutam, niſi quoad identitatem, quatenus vnum contrarium non eſt aliud. *Confirmatur.*

2. Conc. Duo corpora etiam ſi ſingula habeant connaturalem extenſionem in ordine ad ſpatium, poſſunt tamen eſſe in eodem loco penetratiuè, & adæquatè. Primo probatur ex myſterijs fidei: primũ, ex Natiuitate Chriſti ex vtero Virginis virginitate integra, & incorrupta permanente. 12 *1. Ratio à poſteriori. 1. Exẽplum.*

Reſp. Durãdus id fieri potuiſſe ſine penetratione corporum, & ſine aliqua fractione, vel diuiſione genitalis membri per ſolam dilatationẽ membrorum naturalium, nã cum ibi ſit diſcõtinuitas, potuerunt extreme partes dilatari, vt *Solutio Durandi.*

potuerit exire corpus Chriſti abſque aliqua fractione; ſicut in ſtatu Innocentiæ fætus ab vtero exijſſet ſine fractione, vel diuiſione Virginei Clauſtri ex Aug. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 26. & D. Thom. 1. p. q. 98. ar. 2. ad 4. Sed contra, tum quia partus Chriſti ex Virgine dicitur ſingularis ex eo, quia nullum habet exemplum in natura, & dicitur omninò miraculoſus ſupra omnes vires naturæ; ſed illa ratione factus, non eſſet ſingularis, nec miraculoſus, tum quia in natura multa, quæ ſunt reſtricta, cum dilatantur, recipiunt maiora corpora, & Natiuitas in ſtatu innocentiæ fuiſſet naturalis illi ſtatui.

Rejicitur 1.

Rejicitur 2.

Maior patet ex eo, quod Patres docent, Virginitatem in Beata Virgine fuiſſe modo quodam admirabili conſeruatam, vt Auguſt. Epiſt. 120. cap. 12. S. Leo. Epiſt. 10. cap. 4. & Sermon. 4. de Natiuit. & Serm. 5. ait, Virginem peperiſſe Saluatorem virtute Altiſſimi, & obumbratione Spiritus ſancti: & alij fuiſſe miraculum admirandum, & ex maximis miraculis, vt Cyrillus hom. contr. Neſtorium, quæ refertur in Conc. Epheſ. Sophronius in Epiſt. quæ refertur in 6. Synod. act. 2. vnde Ignatius Epiſt. 13. ad Heronem, & Cyrillus lib. 6. contra Iulianum circa finem, aſſerunt partum hunc fuiſſe peregrinũ, & admirandum, & eadem alij Patres, qui tractant de virginitate Matris, quæ Patrum dicta non poſſent eſſe vera in opinione Durandi, qui excogitauit modum partus naturaliter poſſibilem, cum futurus fuiſſet in ſtatu innocentiæ, & ſolum eſſet ſupernaturalis ſecundum modum, quia poſt peccatum viribus naturæ dari non poteſt; tum quia illi modo repugnat Guerreus homil. 2. de laudibus Virginis: Nunquam, inquit, Rex gloriæ vincula laxauit, aut dilatauit.

Rejicitur 3.

Et Nazianzenus in epiſtola prima ad Cledoneum vocat Atheum, qui dixerit Chriſtum per Virginem, tamquam per canalem effluxiſſe: vnde Auguſt. lib. contra Felicianum Arianũ c. 8. ait vtramq; Chriſti Natiuitatem non intelligendam, ſed fide tenendam, *Hoc fides credat, intelligentia non requirat: ne aut non inuentum putet incredibile; aut repertum non credat ſingulare.* Neq; obſtat illud Exodi 13. & Nu. 8. *Omne maſculinum ad aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur*; quod ſingulariter de Chriſto Ambroſius, Niſſenus, & alij intelligũt, apud Suar. tom. 2. in 3. part. diſp. 5. quia aperire vuluam, non eſt diuidere illam, ſed conferre fœcunditatem, ſicut claudere eſt reddere ſterilem, Gen. 10. & 1. Reg. 1. vnde Hieronym. Dialogo 2. contra Pelagianos in principio, *Solus*, inquit, *Chriſtus clauſus portas vuluæ Virginalis aperuit; quæ tamẽ clauſæ iugiter permãſerunt*: quia, ſ. Virgo fuit fœcũda, & Virgo permanſit, vt fusè Suar. loc. cit.

13 *2. Exemplum*

Secũdũ ſumitur ex Chriſto reſurgente clauſo ſepulcro, vt ex traditione Eccl docet Suar. loco cit. Ex Iuſtino, Nazian. Auguſt. Hieron. Chryſoſtomo, Theophyl. Euthymio, Beda, & Bernardo: vnde ꝙ dicitur, mulieres inueniſſe reuolutum lapidem, debet intelligi, quod fuerit reuolutus poſt reſurrectionem, vt ſaluetur traditio Eccleſiæ.

3. Exemplum Durandi. Inſtantia.

Tertiũ ſumitur ex ingreſſu Chriſti ad diſcipulos ianuis clauſis, Ioan. 20. Neq; dicas cũ Durãdo & Paludano, ianuas quidẽ fuiſſe clauſas, ſed Chriſtum fuiſſe ingreſſum per feneſtram, vel alias rimulas mutata figura, aut ianuam fuiſſe ſtatim apertam, & clauſam, tam repente, vt non fuerit cognitum à diſcipulis, nam vt rectè Sotus, & Suar. loc. cit. Hæ non ſunt expoſitiones, ſed cauillationes, nam prima reſponſione vtitur Caluinus ad plures errores defendẽdos, vt ſcribit Maldonatus Ioan. 20. verſ. 19. Sed SS. Patres notant, ideò ab Euangeliſtis poſitum ly (ianuis clauſis) vt denotarent hanc penetrationẽ, vt Suar. & Maldon. referunt: vnde Hilarius 3. de Trinitate impugnat dicentes intraſſe non per fores clauſas, ſed per alias domus partes, & ab ijſdem Patribus refellitur 2. reſponſio, præſertim Abulenſi loc. cit. q. 119. Quod Chriſto tribuit indecentem figuram, & ab ijſdem reijcitur 3. reſponſio etiam à Caluino adducta apud Maldonatum reprobata, quod Sancti Patres dicant, ita ingreſſum per ianuas clauſas, vt exiuit ex vtero Virginis, & ex ſepulcro.

Refellitur.

Aliorum inſtantia.

Reſp. 4. Alij ad hæc omnia loca, Chriſtum tranſiſſe ab extremo ad extremũ, non tranſeundo per medium, atq; ita egreſſum ex vtero incorrupta Virginitate, & ex ſepulcro obſerato, & intraſſe domum ianuis clauſis. Sed contra, tum quia hic tranſitus ab extremo ad extremũ, vel eſt impoſſibilis, vel etiam ſi poſſibilis, ſit difficilius tamen intelligitur quam penetratio corporum: vnde non effugiunt difficultatem, ſed augent; tum quia quicquid ſit de poſſibili, certè de facto non ita fuiſſe colligitur ex Patribus, cùm Patres agnoſcant motum ſucceſſiuum per fores clauſas, eas penetrando, & non per mutationem diſcretam; tùm quia hic modus erat magis accommodatus ad confirmandos Diſcipulos adhuc rudes in fide de Gloria ſui corporis, quia faciliùs percipiebant penetrationem, quàm tranſitũ illũ ſine medio.

Soluitur.

4. Exemplum

4. Exemplum ſumitur ex Aſcenſione Chriſti, qui ex 4. ad Hebræos cœlos penetrauit: vbi Doctores notant ly (penetrauit) quod ſignificat tranſitum ſine diuiſione, licèt hic locus ab alijs aliter explicetur.

14 *2. Ratio ex Scoto.*

2. Probatur ratione Scoti: Quæ habent incõpoſſibilitatem ob oppoſitionem virtualem, poſſunt eſſe compoſſibilia, ſaltem per virtutem Diuinam: ſed duæ quantitates ſunt incompoſſibiles in eodem loco ob oppoſitionem virtualem; ergo poſſunt eſſe per virtutem Diuinam compoſſibiles in eodem loco. Maior probatur, nam oppoſita virtualiter non ſunt oppoſita ſecundum ſe, ſed ſecundum effectus, vt v.g. lumẽ producens calorem in aere, opponitur virtualiter alteri agenti fortiori, quod induceret frigiditatem in eũdem aerem, ſicut oppoſita formaliter, quæ ſecundum ſe, & ſuos effectus opponuntur, vt album, & nigrum: ſed Deus poteſt impedire effectus cuiuſcunq; creaturæ, ſiuè non concurrendo, ſiuè alia ratione, ergo poteſt tollere incompoſſibilitatem in ijs, quæ ſunt oppoſita virtualiter. Minor probatur, quia duæ dimenſiones non repugnant formaliter, nam repu-

repugnantia formalis eſt reſpectu eiuſdem ſubiecti informati, quæ informatio nō eſt hic, ſed eſt reſpectu loci, quod repletur, ſicut repleri natus eſt ſecundum ſuam capacitatem; ergo ſolum opponuntur, quia non poſſunt habere illum effectum in illo loco, quatenus effectus vnius cauſæ, qui eſt repletio loci, opponitur alteri quantitati, quæ non poteſt habere effectū replendi eundem locum, quia inuenit adæquatè repletum, vnde ſecundum Scotum per potentiam Dei tollitur repugnātia, quia impeditur actus replendi, quin oriatur à corpore ſuperueniente. Sed non placet, quia ſequeretur, quod ſi inde auferretur corpus nō glorioſum, quod locus eſſet vacuus, quia non eſſet plenus, quod eſt contra omnium ſenſum; quare Ego probo tolli repugnantiam, quia illa incapacitas eſt duplicis repletionis, reſpectu ſcilicet potentiæ naturalis, at non eſt reſpectu potentiæ obedientialis, atque adeo non eſt capacitas, & incapacitas duplicis repletionis in eodem, ſecūdum eandem potentiam, ſed diuerſam; nam ſicut poſitio vnius corporis penetratiuè cum alio, nō poteſt ex parte agentis fieri niſi per potentiam Dei abſolutam, ita neq; poteſt fieri ex parte termini niſi per potentiam obedientialē, nam hæ potentiæ ſe mutuo reſpiciunt, hinc D. Thom. & Scotus explicant dotem corporis glorioſi conſiſtere in hoc, quod corpus glorioſum animatum tali anima ex ordinatione diuina ita ſe habeat, quod ad nutū voluntatis Beati Deus faciat corpus Beati ſimul cum non glorioſo, ad quem effectum ſolus Deus concurrit actiuè, ſicut dos impaſſibilitatis nullam habet actiuitatem, quia conſiſtit in negatione paſſionis, orta ex ordinatione diuina nolēte concurrere cum cauſis ſecundis ad inferendam paſſionem, quare potius impoſſibilitas conſiſtit in reſiſtentia.

Scoti dictum.

Nō probatur.

19 *Corollarium.* Hinc infert, per quid diſtinguitur poſſibilitas, quam habent omnia corpora in ordine ad potentiam Dei, per quam poſſunt conſtitui in vno loco, ab illa poſſibilitate, quæ dicitur dos. Reſp. diſtingui per connotata; nam poſſibilitas, quæ dicitur dos, connotat ordinationem Dei, ponendi ad nutum voluntatis Beati, illius corpus intra aliud corpus, ex eo quod informatur tali anima; vnde poteſt dici poſſibilitas proxima. At poſſibilitas cæterorum corporū eſt remota, quia non connotat talem Dei ordinationem, & ſi aliquando id præſtat in alijs, non id ordinat, ex eo quod informetur tali anima; & ideo non dicitur dos.

ART. IV. Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis.

16 *Eſſentia quātitatis non eſt extreitas partium cum naturali cōmenſuratione ad locum.*

AD 1. Reſp. Maior, Conimb. Ruuius, Suar. & alij communiter: de ratione eſſentiali quantitatis eſt quidē habere partes extra partes in ordine ad totum; quam extenſionem aliqui explicant per aptitudinem, occupatiuam loci commenſuratiuè; non autem in ordine ad locum, id eſt cum actuali commenſuratione ad locum, vnde fit, vt partes priuari poſſint actuali commenſuratione, quia prius poteſt abſolui à poſteriori, & aptitudo à ſuo actu, atque adeò partes habentes extreitatem in ordine ad totum, poſſunt carere extreitate actuali in ordine ad locum. At quæ carent extreitate actuali, neceſſariò ſunt ſimul localiter, quia habent intreitatem localem: & quod dicitur de partibus vnius continui, dici poteſt de intreitate cum alio continuo, quia eſt eadem ratio. Sed his obſtat, quod hic ſupponimis illas quantitates habere extreitates etiam locales. Sed contra, quia licet illa extreitas ſit in ſingulis continuis ratione partium ex quibus conſtituuntur, non tamen eſt extreitas localis vnius continui ab alio, ſed eſt intreitas.

Totus mūdus poſſet cōtineri intra foramen acus.

Ad 1. Confir. Reſp. ijdem Doctores concedendo poſſe totum mundum contineri intra foramen acus, ſicut Chriſtus totus continetur in minima parte hoſtiæ conſecratę: neque hinc fit, partem eſſe æqualem toti, quia æqualitas quantitatis ad quantitatem attenditur in ordine ad totum, non autem in ordine ad locum.

17 *Ad 2. Confir. 1. aliquorum reſponſio.*

Ad 2. Confir. Reſp. quidam primo, negando eſſe propriè repugnantiam, quia repugnantia eſt reſpectu eiuſdem ſecundum idem; at hic ſunt duæ quantitates, quæ videntur quidem repugnare reſpectu eiuſdem loci; tamen non repugnant, tum quia ſiue quantitates conſiderentur ſecundum ſe, ſiuè ſecundum extenſiones locales, ſunt eiuſdem ſpeciei; tum quia omnis repugnantia continetur ſub aliqua ſpecie oppoſitionis; at inter duas quantitates non eſt oppoſitio nec contraria, nec relatiua, nec priuatiua, nec contradictoria. Verum negari non poteſt duas quantitates reſpectu eiuſdem loci habere aliquam incompoſſibilitatem quocumque nomine talis incompoſſibilitas appelletur, quia duæ quantitates non poſſunt eſſe compoſſibiles.

2. reſponſio aliorum.

Reſp. 2. Alij eſſe quidem repugnantiam, ſed non formalem, nam hęc eſt inter plures formas reſpectu eiuſdem ſubiecti, quod informant, at locus non eſt forma locatorum, quia non informat illa, ſed potius informat corpus continens; vnde Scotus ait habere repugnantiam virtualem, vt ſupra. Sed contra, quia licet locus non ſit forma locati, eſt tamen quaſi forma, quia locatum à loco denominatur: vnde cum duo repugnent eſſe in eodem loco, hæc repugnantia debet dici formalis.

Inſtantia.

Soluitur.

Reſp. Repugnantiam formalē eſſe inter plures formas reſpectu eiuſdem ſubiecti; at etiam ſi locus eſſet forma, hic eſſent plura ſubiecta reſpectu vnius formæ, atque adeo potius eſſet repugnātia ſubiectiua, quam formalis, eo quod repugnet duo ſubiecta informari vna forma, niſi dicatur, locum ſe habere, vt receptaculū, & materiam, & locatum ſe habere vt formam: ſed hæc ſolum metaphoricè dicuntur.

3. reſponſio.

Reſp. 3. Alij repugnantiam duarum quantitatum ſiuè ſit formalis, ſiuè ſubiectiua, ſiuè virtualis, non eſſe, niſi reſpectu potentiæ naturalis; non autem reſpectu potentiæ obedientialis; potentia autem naturalis impediri poteſt ab Auctore naturæ per potentiam abſolutam, quia

hæc

hæc non ſubditur legibus naturæ: vnde licèt dum manent quantitates, maneat illa repugnãtia, & reſiſtentia in actu primo; tamen non erit in actum ſecundum expulſionis, vel reſiſtentiæ alterius quantitatis ab eodem loco, quia vincitur à potentia ſuperiore, ponente illas quantitates in eodem loco, quod alij explicant, dicentes expellere corpus ab eodem loco, eſſe effectum formalem quantitatis non primarium, ſed ſecundarium, qui impediri poteſt per potentiã Dei, ſicut impedita fuit ſubſiſtentia in humanitate Chriſti ex vnione ad Verbum. Ex quo patet, hanc penetrationem non eſſe contra attributum eſſentiale quantitatis, quia hoc nõ poſſet fieri à Deo; ſed contra attributum accidentale, connaturale tamen quantitati.

18 *Non eſt eadẽ ratio de quãtitate ſucceſſiua.* Ad 3. Confir. Reſp. quidam negando paritatem, nam partes quantitatis permanentis cõparantur cum ſucceſſiuis nõ in ordine ad locũ, ſed in ordine ad ſe: nam ſicut eſt eſſentiale quantitati permanẽti, habere partes extra partes, & non ſimul in ordine ad totum; ita ſucceſſiuè habere partes extra partes, & non ſimul ſecundum durationem, ſed vnam poſt aliam.

Inſtantia. Dices: ſicut non eſt de eſſentia quantitatis permanentis habere partes extra partes, habentes actu diſtinctum ſitum, & diſpoſitionem in loco: ſed habere illas in ordine ad totum cum aptitudine habendi partes ſic diſpoſitas in ordine ad locum; ita dici poſſet de eſſentia quantitatis ſucceſſiuæ eſſe habere partes extra partes in ordine ad totũ ſucceſſiuum cum aptitudine ad habẽdum partes cum ſucceſſione.

Soluitur. Reſp. negando conſequentiam, quia in primario cõceptu entis ſucceſſiui includitur ſucceſſio, atque adeò negatio ſimultatis ſecundum durationem, atque adeò non poteſt conſtitui per aptitudinem ad ſucceſſionem, nam quicquid nõ habet actu ſucceſſionem, etiam ſi poſſit illam habere, eſt ens permanens, vt infra; & patet ex calore, qui cum poſſit habere ſucceſſionem, ſiuè ſecundum ſui productionem, ſiuè corruptionem; tamen cum illam non habet, eſt ens permanens.

2. reſponſio. Reſp. 2. Alij, quod ſicut poſſunt duo entia ſucceſſiua, vt duo motus eſſe in eadem duratione imaginaria; ita duo corpora extenſa localiter in eodem ſpatio imaginario; quare potius inde probatur noſtra concluſio. Et ſicut illorum motuum vnus non eſſet ſucceſſiuus ad alium, ſed ſimul; ita illorum corporum vnum non eſſet extra locum alterius, ſed ſimul in loco alterius.

19 *Thomiſtarum reſponſio.* Ad 4. Confir. Reſp. Thomiſtæ ex Ægidio in p. diſt. 17. par. 2. q. 2. ar. 1. Durando loc. cit. q. 6. Fonſ. lib. 5. c. 10. q. 2. dicentes eſſe diuerſam rationẽ, quia cũ vnitas numerica accidentis ſumatur ex ſubiecto, ſi eſt vnum ſubiectum, *Non probatur* impoſſibile eſt accidentia, quæ ſunt in illo, eſſe duo; at vnitas numerica loci ſumitur ex locato, nec vnitas locati ex loco. Verũ hæc doctrina nititur falſo principio, vt alibi.

Reſponſio Authoris de vnitate accidentium. Ego Reſp. Primo negando antecedens, quia non repugnat, duo accidentia eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto, ſiuè naturaliter, quando ſunt reſpectiua; ſiuè ſupernaturaliter, quando ſunt abſoluta. An autem ex illis fiat vnum
A numero accidẽs magis intenſũ, vt putat Ægid. quodl. 4. q. 1. Ocham. in p. diſt. 17. q. 7. vbi Gregor. q. 5. & Adamus in 2. diſt. 1. q. 1. An verò maneant ſic diſtincta, vt aliqui probabilius putant, patebit ex dicendis alibi.

Ad 5. Confir. Reſp. Scotus: Primò nulla accidentia cõſtituere intrinſecè indiuiduum; ergo multò minus locus id poteſt, corpus enim ex ſe poteſt exiſtere, etiam ſi locus non eſſet, vt patet ex vltima ſphæra; & tamen eſſet indiuiduum. *Indiuiduum non conſtituitur ab accidentibus.*

Reſp. 2. Boetium intelligi, ex loco oſtendi diuerſitatem numeralem, nam ex diuerſitate loci naturaliter cognoſcimus eſſe diuerſa corpora, quia naturaliter plura non poſſunt eſſe in vno loco: quare ſi duo corpora eſſent in eodem loco, naturaliter non poſſemus cognoſcere illa eſſe duo; Durandus verò aliter explicat, ſed non placet. Ex quo patet dupliciter poſſe apprehendi aliquid impoſſibile: primò abſolutè, & hoc cum implicet, non poteſt fieri à Deo: Secundo, ſecundum quid, id eſt naturaliter, & hoc poteſt fieri à Deo, qui eſt Auctor naturæ. *Diuerſitas locorum arguit diuerſitatem corporum.*

B

Ad 6. Confir. Reſp. Eſſe diuiſum accipi dupliciter: Primo ſecundum entitatem: Secundo ſecundum locum, vnde non ſequitur illa corpora exiſtentia in eodem loco eſſe diuiſa, & indiuiſa ſecundum eandem rationem: nam eſſent diuiſa ſecundum entitatem, & indiuiſa ſecundum locum, nam licet omne corpus connaturaliter exigat proprium locum, & diſtinctum à loco alterius; tamen exequutio huius inclinationis naturalis poteſt impediri à Deo, vnde fiat, vt duo corpora exiſtant in eodem loco; licèt dum ibi exiſtunt, exigant connaturaliter duo loca. 20 *Corpora exiſtentia in eodem loco eſſent diuiſa ſecundum entitatem, indiuiſa ſecundum locum.*

C

ART. V. Reſpondetur Argumentis ſecundæ ſententiæ.

D AD 1. Reſp. In eodem loco per potentiam Dei non poſſent eſſe infinita corpora, quia infinitum abſolutè implicat; quod ſi horum infinitas nõ implicat, poterunt ibi poni à Deo, à quo producerentur infinita vbi intrinſeca, quia ſingula haberent proprium vbi; at verò circumſcriptiones extrinſecæ ſumptæ à loco, eſſent vna formaliter, & plura cõnotatiua, quia eſſet vnus locus formaliter denominans, & circumſcribens actiuè cum connotatione pluriũ ſubiectorum, quæ denominantur circumſcripta paſſiuè. At dices, ſicut vni paſſioni reſpondet vnica actio, & pluribus plures; ita &c. 21 *Si infinitum non implicat, poſſunt infinita corpora poni in eodem loco.* *Inſtantia.*

Soluitur. Reſp. eſſe diuerſam rationem, quia actio, & paſſio ſunt idem identicè, at non ita circumſcriptum paſſiuè, & circumſcribens actiuè. Vel
E dicendum circumſcriptionem actiuam eſſe vnam entitatiuè, ſed formaliter ſecundnm rationem diſtingui in tot, quot ſunt circumſcriptiones paſſiuè.

Ad 1 confir. Ad 1. Confir. Reſp. negando antecedens reſpectu potentiæ abſolutæ, ſiuè quia idem ef-

fectus

fectus poteſt eſſe per potentiam abſolutam à duabus cauſis totalibus; ſiuè quia illa repletio nō eſt vnus effectus, ſed duplex, quia ſunt duo vbi à duobus ſubiectis replentibus; ſiuè quia replere præter quantitatem corporis, & vbi, non dicit aliquid ſuperadditum in corpore replente, neque in corpore repleto, atque adeò cum non ſit noua entitas, non indiget influxu cauſæ, quia omnis influxus eſt ad aliquam entitatem; quare hæc denominatio eſt connotatiua, nam repletio actiua formaliter dicit corpus cum vbi, & cōnotat talem ſitum, & corpus repletum; contra verò repletio paſſiua.

22 *Diſtantia abſolutè accepta, ſi duo corpora ſint in eodem loco, nō multiplicatur ſecundū effectū diſtantiæ.*

Ad 2. Confir. Reſp. Diſtantiam relatiuè acceptam, multiplicari pro ratione ſubiectorum, vel terminorum; at abſolutè acceptam pro interuallo interiacente inter extrema, multiplicari quidem ſubiectiuè, quando ſunt duo corpora in eodem loco, non tamen ſecundum effectum, & formalitatem diſtātiæ, quia duo palmi v. g. penetrati, non inducunt diſtantiam inter extrema bipalmarem, ſed palmarem, quia illam diſtantiam duo palmi non inducunt, niſi quando ſunt coniuncti ſecundum extrema, nō autē quando ſunt coniuncti penetratiuè: quare destructo vno palmo, illud ſpatium eſſet minus ſubiectiuè, non autem formaliter.

Locatum non eſt æquale loco ſecundum dimenſiones.

Ad 3. Confir. Reſp. negando conſequentiā, quia licet locatum ſit æquale loco ſecundum ſuperficiem; non tamen eſt idem, imò neque eſt æquale ſecundum dimenſiones, vt alibi eſt dictum: neque Ariſt. docet oppoſitum, ſed ſolum loquitur de dimenſionibus, quæ ſunt inter latera loci, nō de dimenſionibus, quæ ſunt formaliter locus, & ſunt ipſa latera.

Ad 4. Negatur antecedens vt infra; neque ſequitur conſequentia, quia eſt diuerſa ratio, quia vbi circumſcriptiuum eſſentialiter determinat ſubiectum in tanto ſpatio, vt non poſſit eſſe extra.

Ad 5. Confir. Reſp. Scotus, negando conſequentiam, quia indiuiſibilia cum nullam habeant magnitudinem, ſimul poſita fiunt vnum; at corpora non ſic, ſed fallitur, quia Ariſtoteles non dicit fieri vnum entitatiuè, ſed fieri vnum penetratiuè, quia non faciunt maius quantitatiuè, at hoc modo etiam duo corpora fierent vnum.

Duo corpora in eodem loco nō faciūt maius quantitatiuè.

23 *Reſponſio Bonauen.*

Reſp. Bonau. 4. d. 49. p. 2. ar. 4. q. 1. quantū mathematicum non diſtingui ab alio, niſi per ſitum, atque adeò quæ nō diſtinguntur ſitu, efficiunt vnam quantitatem; at quantum naturale non ſic, quia etiam ſi non diſtinguantur ſitu, diſtinguntur ſubiectis, quæ diſtinguntur per qualitates naturales, ſed reijcitur à Scoto, nam linea mathematica non diſtinguitur realiter à naturali, ſed ſolū ratione, quatenus mathematicus non conſiderat illam, vt eſt in materia, ſed non dicit, illam eſſe diuiſam à materia, vnde 2. phyſ. 18. dicitur, abſtrahentiū non eſſe mendacium, non verò diuidentium; vnde ſi linea naturalis poteſt diſtingui à naturali ſine diſtincto ſitu, ſimiliter poterit mathematica à mathematica, quare erunt etiam ſecundum rem duæ lineæ mathematicæ.

Non placet.

At inquies Auer. 1. phyſ. 22. quæcumque in Mathematicis ſunt ſimul, ſunt vnum. *Inſtantia.*

Reſp. Dici vnum non ſecundum ſe, quia ſic ſunt duo, ſed quoad conſtitutionē figuræ, quia cum non conſtituant aliquod maius, accipiuntur in conſtituenda figura, ac ſi eſſet vna linea, de qua D. Tho. d. 44. q. 2. ar. 2. quæſtiunc. 1. lege ipſum, & Scot. loc. cit. *Soluitur.*

24 *Ad 6. Confir.*

Ad 6. Reſp. Dupliciter poſſe trahi illam lineam: Primo à puncto loci ad punctū loci, & ita eſt vna, cui reſpōdent duæ lineę in corporibus penetratis: Secundo ad puncta locati, & ita vt ſint duę lineę, ſicut ſunt duo corpora, in quibus exiſtunt lineæ, & duo puncta, quibus reſpondet vnum punctum in corpore locante: neque id eſt contra axioma mathematicū, quia illa loquūtur de corporibus conſtitutis ſecundum connaturalem modum eſſendi.

Ad 7. Reſp. Scotus inter illa vbi non eſſe repugnantiam formalem, quia ſunt in duobus ſubiectis, at repugnantia eſt reſpectu vnius, neque repugnant ratione vnius termini, nam non repugnat eundem terminū terminare duas relationes prædicamētales, vt vnus pater relationes duorum filiorum, ergo neque id repugnabit relationibus tranſcendentalibus, quas Scotus vocat extrinſecus aduenientes, quia maiorem dependentiam habent relationes prędicamentales à termino, quam traſcendentales. *Ad 7. Confir.*

ART. VI. Explicatur modus, quo fit penetratio corporum, & qua virtute.

25 *Quid ſit impenetrabilitas, & vnde.*

PRimo Not. Impenetrabilitatem eſſe incōpoſſibilitatem duorum corporum in eodem loco, cuius principium radicale eſt quantitas, à qua oritur aptitudo occupandi ſpatium diuiſibiliter, in qua fundatur actualis occupatio loci diuiſibiliter, quæ occupatio dicitur vbi circumſcriptiuum. Ex quo proximè oritur ſecundum D. Thomā impedimentum penetrationis, nam ex eo, quod quantitas habet partes extra partes diuiſibiliter in ordine ad locum, fit, vt determinat ſibi tales terminos, ratione quorum impedit, ne ibi ſit alia quantitas circumſcriptiuè. At verò alij dicunt oriri ex tali occupatione loci impenetrabilitatem, tanquam à conditione ſine qua non; à quantitate verò, tanquam ratione formali impediente, quia cum quantitas ſic exiſtens in ſpatio, repleat capacitatē ſpatij, illa ſemel repleta non admittit aliud corpus; nam ſicut ſubiectum habens vnā formam, nam poteſt recipere aliam, quia per illam expletur eius capacitas; ita proportionaliter hic dicendum. Alij verò dicunt, hoc impedimentum oriri ex groſſitate, quam habent corpora. Ita Petrus de Tarantaſio apud Scotum loc. cit. contra quem Scotus ibi, & D. Thomas loc. cit. ar. 2. q. 2. quæſtiunc. 2. quia hæc non tollitur, niſi ablata quantitate, vel materia, quæ nō auferuntur à corpore glorioſo, dum ſe penetrat cum alio. *Petrus de Tarantaſio.*

2. Not. Difficultatem explicandi penetrationem, conſiſtere in explicatione modi, quo tollitur hoc impedimentum, ſeù actualis reſiſtentia; 26

Actualis reſiſtentia ſe penetrandi quo tollatur. ſtentia; hoc autem tripliciter fieri poteſt: Primo auferendo cauſam impedimenti, & hanc conſtat non auferri, nam ſiuè illa ſit quantitas, ſiuè extenſio localis, conſtat, hanc non auferri: Secundo auferendo ipſum impedimentum, ſeù actum impediendi, & hoc poteſt dupliciter fieri, vel impediendo actualem reſiſtentiam, ſiuè negando concurſum ad reſiſtendum, ſiuè ligando potentiam reſiſtitiuam per aliquam qualitatem, vel ſuperando reſiſtentiam per virtutẽ actiuam, nam ſicut virtus motiua expellit aliud corpus à loco ſuperãdo reſiſtentiam illius occupatiuam loci; ita poſſet aliqua virtus non expellendo aliud corpus, ſed penetrãdo illud, ſuperare reſiſtentiam illius, qua impedit, ne aliud corpus ſit ſimul cum illo in illo loco.

Aliquorũ opinio. 3. Not. Eos, qui putant, hanc penetrationem fieri per qualitatem aliquam, quatenus formaliter informat ſubiectum, dicunt conſequẽter, hoc impedimentum tolli formaliter ex parte virtutis reſiſtitiuæ, quod illa per qualitatẽ formaliter ligetur, ne exeat in actum ſecundum

27 impediendi, ſicut virtus actiua magnetis ligatur per qualitatem illi impreſſam per fricationem allij, & hanc qualitatem dicunt eſſe dotẽ

Refellitur à S.Thom. ſubtilitatis, quibus repugnat D.Thom.loc.cit. quia nihil poteſt prohibere corpus aliquod, ne ſit ſimul ſituatum cum alio corpore in eodem loco, niſi illud tollit hanc diſtinctionem ſitus; hoc autem non eſt aliud, niſi id, quod eſt cauſa identitatis loci, quia nihil eſt impedimentũ diuerſitatis, niſi id, quod eſt cauſa identitatis; at qualitas ſicut non eſt ratio conſtituendi aliquid in loco; ita nec poteſt eſſe cauſa exiſtendi in diuerſo, vel in eodem loco. Et Confir. quia cauſa diuerſitatis ſitus, eſt quãtitas; nam ſicut quãtitas dimenſiua, eſt quantitas habens ſitum; ita diuerſa quantitas cauſat diuerſum ſitum. At nulla qualitas poteſt tollere prædictam neceſſitatem diſtinctionis ſitus vnius quantitatis ab altero, ſicut non aufert diſtinctionem quantitatis; ergo nulla qualitas poteſt facere vt duo corpora ſint ſimul, & in eodem ſitu. Hinc D. *Confirmatur.*

Opinio S.Thom. de penetratione. Thom. hanc penetrationem tribuit ſolum virtuti Diuinæ, quæ facit, vt corpus aliquod ſit ſimul cum alio in eodem loco; ſicut corpus D. Petri nullam qualitatem habuit, vt ex eius vmbra ſanarentur infirmi: ſed virtus Diuina ad ædificationem fidei ſanabat infirmos, ſiuè quia virtus Diuina ſuperat reſiſtentiam quantitatis, ne ſimul cum illa ſit alia quantitas; ſiuè quia nõ concurrit ſimul cum quantitate ad reſiſtendũ, ſicut ignis Babylonicus ceſſauit vrere pueros ex concurſu Diuino illi denegato.

28 *Inſtantia.* Dices, hinc ſequi, neque per potentiam Dei poſſe auferri hanc diſtinctionem ſitus, quia cũ ſit de eſſentia quantitatis permanentis per poſitionem enim ſitus diſtinguitur à ſucceſſiuo, ſicut non tollitur quantitatis eſſentia, ita neq; hæc ſitus diſtinctio. Reſp. poſitionem ſitus eſſe duplicẽ, vnam de genere quantitatis, & conſiſtit in partibus copulatis cum ordine, & ſine hac non poteſt eſſe quantitas, alteram de genere ſitus, & dicit reſpectum extrinſecum partiũ ad partes loci, & hæc conſequitur naturaliter *Soluitur.*

ad quantitatem, ſed non eſt de eſſentia, atque adeo priuari poteſt; ſed contra: nam hinc ſequitur duo corpora extenſa localiter non poſſe eſſe ſimul, quia nullũ priuatur poſitione ſua extrinſeca.

Alij tamen ponunt in corpore qualitatem, non quæ formaliter reddat quantitatem penetrabilem, ſed effectiuè, eo quod qualitas actiuè conſtituens vnam quantitatem in ſpatio ſuperat reſiſtentiam alterius quantitatis impeditiuam ſimultatis corporum. Et ex his alij dicunt ſufficere potentiam obediẽtialem ex parte reſiſtentiæ; alij ponunt aliam qualitatem. *Alia opinio de penetratione.*

Alij verò ex parte vtriuſque quantitatis dicunt ſufficere potentiam obedientialem, ſiuè ex parte reſiſtentiæ, ſiuè ex parte actionis, nam ſicut qualitas naturalis habet virtutem actiuã, & reſiſtitiuam contrario; ita in rebus eſt potentia obedientialis, tàm quoad agendum, quã quoad reſiſtendum, vel negationem reſiſtendi: ſicut patet, cùm Deus ponit ſummum calorem in ſubiecto ſummè frigido, ibi frigiditas, & caliditas, non reſiſtunt ratione potentiæ obediẽtialis; ita vna quantitas non reſiſtit alteri.

Alij denique requirunt ex parte vtriuſque quãtitatis hanc virtutem actiuam, & aliã quaſi paſſiuam; alij verò dicunt ſufficere eſſe tantũ in vna. Sed hæc examinare excedit limites noſtri inſtituti; quare nobis ſufficit varios modos ſignificaſſe, alibi tamen à nobis fuſius examinandos.

DVBITATIO II.

An idem corpus poſſit eſſe ſimul in duobus locis.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. Certum eſſe non poſſe per potentiam naturalem, idem corpus eſſe in duobus locis, nam quantitas, quæ eſt ratio formalis, qua corpus eſt capax exiſtentiæ in loco, eſt finita, atque adeo habet determinatum effectum ſibi adæquatum, extra quem eius virtus non extenditur, ſed effectus adæquatus quantitatis finitæ eſt locabilitas finita, cui correſpõdet corpus locans finitum, hoc autem eſt illud, quod eſt æquale quantitati locabili; ergo extra illud non poteſt extendi, quare quæſtio intelligitur de potentia Dei abſoluta. *Idem corpus non poteſt naturaliter eſſe in duobus locis.*

2. Not. Videri etiam certum poſſe vnum corpus eſſe in duobus locis per ſimplicẽ præſentiam, vt patet ex myſterio Euchariſtiæ, vbi Chriſtus exiſtens in Cœlo, eſt etiam præſens ſacramentaliter in Euchariſtia, ſed difficultas eſt de præſentia locali pro cuius intelligentia.

3. Not. Præſentiam vnius rei ad alteram eſſe duplicẽ, vnam ſimplicem, quam vna res immediatè coexiſtit cum alia in aliquo ſpatio, ſine tamen commenſuratione vnius ad alteram. Alteram localẽ, qua vnum corpus coexiſtit cum alio tanquam in loco, quæ addit ſimplici præſentiæ cõtinentiam quandam paſſiuam ex parte locati, & actiuam ex parte loci. Hæc autem ab om- *Præsẽtia vnius rei ad aliam, vel ẽ ſimplex, vel localis.*

ab omnibus diuiditur in circumſcriptiuam, & definiriuam; ex quorum terminorum expoſitione pendet huius controuerſiæ deciſio.

2 *Quid ſit præſentia circūſcriptiua: ſecundum Thomiſtas.*

4. Not. Modum exiſtendi in loco circumſcriptiuè explicari communiter, vt dicat commenſurationem locati ad locum, ita vt totum ſit in toto loco,& pars in parte. At Thomiſtæ præter hanc conditionem exigūt circumſcriptionem, atque adeo comprehenſionem locati à loco, quæ comprehenſio ponit terminum in locato, vt non poſſit extra illum extendi, nam tunc dicitur aliquid ab alio cōprehendi,quando nihil rei comprehenſæ eſt extra comprehēſionem comprehendentis. *Quid ſit præſentia definitiua.* Modus autem exiſtendi definitiuè, ex communi dicit præſentiā ad aliud determinatum ſpatium indiuiſibiliter, ideſt vt totum ſit in toto, & totum in qnalibet parte, ex qua ſpatij determinatione oritur negàtio eſſendi vbique,& eſſendi alibi ex vi illius modi præſentię,quem habet,& ideo nec Deus dicitur eſſe definitiuè,quia eſt vbique,neque Chriſtus in Euchariſtia,quia ex vi modi Sacramentalis, quo eſt in vna hoſtia, poteſt eſſe in alia,& alia; ex quo fit, non deſtrui modum eſſendi in loco definitiuè, quod ſit in alio loco, ex vi alterius modi,nam Deus poteſt Angelum exiſtentem in ſuo loco adæquato eleuare, vt ſimul etiam ſit definitiuè in alio loco ſiue adæquato, ſiue inadæquato.

3 *Refelluntur Thomiſtæ.*

At Thomiſtæ ex definitiuo loco ita putāt coarctari locatum, vt extra illum nulla ratione eſſe poſſit; ſed eos falli patet,tum quia id gratis aſſerunt, tum quia id eſt contra nominis ſignificationem, nam comprehenſio dicit quidem, vt contineatur totum quod cōprehenditur,ita vt nihil illius ſit,quod ſub comprehenſione non contineatur, non tamen impedit,quin idem totum poſſit etiam ſimul ab alio comprehēdi,vt patet ex obiecto, quod comprehenſum per vnam cognitionem Angeli, poteſt etiam per alterius cognitionem comprehendi, neque circumſcriptio à definitione in hoc diſtinguuntur, ſed ſolum quoad modum exiſtendi in loco,ſiue ſint in alio toto, ſiue non. Tum 3. quia hi confundunt potentiā naturalē cum obedientiali, habent enim locata ex vi circumſcriptionis,& definitionis,negationem eſſendi in alio loco ex vi potentiæ naturalis, ſed illam non habent ex vi potentiæ obedientialis, quia hæc non contradicunt, ſcilicet non poſſe ex vi potentiæ naturalis, & poſſe ex vi obedientialis,vt patet inductione in cæteris: materia enim non eſt ſimul capax ex vi potentiæ naturalis duarum formarum ſubſtantialiū, at hanc negationem non habet ex vi obedientialis, & ſimiliter efficiens habet ex vi potentiæ naturalis effectum adæquatum,extra quem,nō poteſt; at eleuatum poteſt; imò illa negatio eſſendi in pluribus locis, non conuenit enti finito ex vi exiſtentiæ localis circumſcriptiuæ, vel definitiuæ, ſed ex finitate, ratione cuius adæquatur finito loco.

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 PRima opinio eſt dicentium,Chriſti corpus eſſe in Cœlo,modo extēſo, & in ſpeciebus ſacramentaliter; negantium tamen de potentia abſoluta idem corpus eſſe poſſe in duobus locis modo extenſo, & connaturali, ita Henric. quodl.9.q.32.D.Tho.hic q.75.ar.1.ad 3. & 4. d.10.q.1.ar.1.d.44.ar.2.q̄ſtiunc.3. ad 4.quodl. 3.ar.2. Bon.d.44.q.1.Cap.d.10.q.1.ar.3.Palud. q.1.Dur.q.1.& 44.q.6.Carth.d.13.q.3.num.1. Sotus probabiliter diſt.9.q.2.ar.1.ad 3.& d.10. quæſt.1.ar.5.accedit Ferr.4. contr.Gent.c.63. Ægid. quodl.1.q.1. & theorem.3. de Euchar. Gotfredus quodl.13. q.4. Led. q.76.ar.1.d.3. Heru.quodl.11.q.13.Maſius 4.phyſ.c.5.q.5. *Negant idem corp⁹ eſſe poſſe in duobus locis modo extenſo.*

Ratio. Fundamentū eſt, quia repugnat aliquid circumſcribi aliquo termino, & eſſe extra illum, quia ſi eſt extra nō clauditur intra illū. Confir. quia occupatio loci eſt effectus formalis, licet ſecundarius quantitatis,ſed implicat ab vna forma eſſe plures effectus formales adęquatos, ſicut implicat vnum effectum formalem eſſe adæquatę à pluribus formis.

2.Opinio eſt affirmantiū, idem corpus poſſe conſtitui in duobus locis,etiam modo extenſo, Ita Alen.4.par.q.11.ar.2.§ vlt.& q.41.memb.3 Scotus 4.d.10.q.1.& 2. Ocham.q.4. & in centiloq.concl.28.Riccar.ar.2.q.v.& quodl.2.q.2 Aliac.q.5.ar.2. Adam.q.5.ar.3. Marſil.q.7.ar.3. d.1. Arg.q.1.ar.3.Maior.q.2. Gab.q.1.ar.1.& lect.46.ſuper canon. Aureol.apud Capreol. d. 10.q.1. Ruad.Taper.ar.25. Sotus 4.phyſ. q.2. Claud.Rep.4.c.4.& 7. indicat Hugo de ſancto Vict.l.2.de Sacr.par.4.c.11.vbi tamen dicit abſolutè poſſe à Deo conſtitui idem corpus in duobus locis, & non explicat an modo extenſo,vel ſacramentaliter.Bell.lib.3.c.3.& 4.Suar. 3.par.tom.3.diſp.48.ſect.4.Turrianus lib.3.de canon.apud Bell. Alan. de Sacram.Euch.c.38. Murcia 4.phyſ.diſp.1.q.7. Veracru. ſpecul.2. Tatar.c.1.de hac re. 5 *Affirmāt alij.*

Fundamentū,quia non magis repugnat duo corpora eſſe i eodem loco, ac vni eſſe in duobus locis, ſed duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco; ergo: Reſp.eſſe diuerſam rationem, quia duo corpora exiſtentia in eodem loco, non fiunt vnum,quia ibi retinent diſtinctionē, at exiſtentia in duobus locis diſcontinuis ſequitur vnum fieri duo diſcōtinua. *Ratio.* Sed contra,tum quia ſicut vnitas loci, non dat locatis vnitatem ſubſtantialem,ita neque pluralitas locorum,dat locato pluralitatem ſubſtantialem; tum quia ſi illa diſcontinuitas ſufficeret,etiam Chriſti corpus haberet hanc pluralitatem,quia eſt in cœlo per præſentiā realem,& in hoſtia, tum quia ſecundum multos idem Angelus poteſt eſſe in duobus locis diſcōtinuis inadęquatis,& tamen non inde multiplicatur, nam quod fit in hoc caſu in Angelo per potentiam naturalem, fit in omnibus per obedientialem. Confir.ex multis apparitionibus, vt Chriſtus Paulo Damaſcum proficiſcenti,Petro Romam deſerēti,ex Innoc. c. per venerabilem, qui filij ſint legit. D. Ambroſ. interſuit exequijs D.Martini Turoni, cū eſſet Mediolani; neque dicas, Chriſtum tunc cœlum deſeruiſſe,nam repugnat Aug. c.prima quidē hęreſis de conſ.d.2.qui docet,*poſt aſcēſionē, donec finiatur ſaculū, ſurſum eſt Dn̄s:* 6

neque

neque poteſt dici viſionem illam fuiſſe imaginariam, nam licet hoc dici poſſit de apparitione D. Ambroſij, ex Ægid. quodlib. 1. q. 2. & quodlib. 2. q. 12. & Ricc. 2. d. 7. q. 1. ad 4. tamen de apparitione Chriſti non poteſt dici, quia eſſet contra veritatem ſcripturæ. Neque & ſi alicui apparuit D. Ambroſius in exequijs, ille fuit Angelus in perſona Ambroſij, ex Riccardo.

Alij vtrumq; aſſerunt probabiliter. 3. Opinio eſt dicentium, vtramque eſſe probabilem, quia neutra habet pro ſe rationes cõuincentes, ſed ſolum probabiles, quæ probabiliter ſolui poſſunt; nam quod dicunt ſecundam ſententiam fauere veritatibus fidei, falſum eſt, quia facilius eſt corpus habere duplicem præſentiam ſimplicem, quam duplicem localem, quia ex locali determinatur corpus ad tale ſpatium: vnde non debet veritas fidei confirmari ex opinione difficiliori, quia potius inde redderetur difficilior ad credendum, neque prudenter fieret, ſi argumentis hæreticorum facilioribus reſponderetur per inſtantias difficiliores, ita Ruuius tract. de natura loci quæſt. 7. par. 1. *Ruuius.*

ART. III. Opinio Auctoris.

7 *Nõ repugnat idem corpus eſſe in multis locis modo extenſo.* PRima Concl. Nulla implicatio ex his, quas Doctores adducunt, oſtendit probabiliter, idem corpus repugnare conſtitui in multis locis modo extenſo, & connaturali: nam omnes reducuntur ad quatuor capita, iuxta quatuor, quæ in ipſo corpore conſiderari poſſunt: Primum, corpus ipſum: Secundum, locus extrinſecus: Tertium, vbi intrinſecum: Quartum, quæ conſequuntur ipſum corpus in diuerſis locis conſtitutum. Ex his igitur capitibus ſumi poteſt repugnantia, nam ex parte Dei nulla eſſe poteſt, ſed ex his nulla poteſt duci ratio probabilitatis, quæ non habeat manifeſtam inſtantiam in corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente in multis locis.

Soluuntur implicantiæ, quæ ducuntur ex natura corporis.

PRimo igitur ex primo capite, ſcilicet ex corpore ipſo nulla poteſt duci ratio, quia non repugnat eius extenſioni, cum vtrobique ponatur extenſum, & deinde modo extenſo magis repugnat ſacramentalis, qui eſt indiuiſibilis, quam extenſus, cum tamen ille admittatur, vt eſt de fide; ergo, neque repugnat corpori ratione vnitatis, eo quod ſi vnum corpus eſſet in duobus locis, eſſet diuiſũ à ſeipſo contra rationem vnius, quia hæc repugnantia habet manifeſtam inſtantiam in corpore Chriſti exiſtente in Cœlo, & in Sacramento abſque vlla diuiſione ſui, & ratio eſt, quia indiuiſio, conſtituens vnitatem corporis, non eſt indiuiſio ſecundum locum, ſed propriæ entitatis, ac realitatis; at huic realitati non repugnat pluralitas locorũ, nam vnitas entitatiua eſt prior quam exiſtentia localis, & poteſt eſſe indiuiſio in entitate cum diuiſione locali, & vnitas loci *Nõ repugnat ratione vnitatis corporis.* cum diuiſione entitatiua corporum ſe penetrantium; non enim diuiſio, vel indiuiſio loci repugnat cum diuiſione, vel indiuiſione entitatiua; vnde idem corpus ex ſe eſt indifferens, vt ſit in multis locis, nec tamen eſt indifferens, vt diuidatur entitatiuè.

A

8 *Confir. 1* Confir. Ex pluralitate multarum præſentiarum ſacramentalium, quæ non opponuntur formaliter vnitati entitatiuæ Corporis Chriſti, quia ſunt poſteriores entitate; ergo, neque pluralitas locorum poteſt opponi entitati corporis, cum ſit poſterior.

Confir. 2. Confir. 2. quia neque pluralitas accidentiũ opponitur formaliter vnitati ſubſtantiæ, cum poſſint in eadem ſubſtantia eſſe plura accidentia diſtincta, ſed vbi, & loca ſunt accidẽtia quędam; ergo. neque repugnat continuitati corporis, vt patet in corpore Chriſti, quod non diſcontinuatur, nec maiorem vim diſcontinuãdi habet modus extenſus, quam ſacramentalis, & ratio eſt, quia ſicut vnitas entitatiua ſubſtantiæ, eſt prior vnitate, & pluralitate entitatiua accidentium; ita etiam eſt prior vnitas continuitatis corporis, quam vnitas, & pluralitas loci; quare ſicut pluralitas entitatiua accidentium, non opponitur formaliter vnitati ſubſtantiæ, ita neque pluralitas locorum vnitati continuationis, quia locus eſt quid poſterius.

B

Confir. 3. Confir. 3. quia magis dicitur opponi vnitati, & continuitati corporis quanti, pluralitas quantitatum illi vnitarum, quam pluralitas locorum: ſed Deus poteſt efficere, vt plures quantitates informent idem corpus; ergo, & plura vbi.

C

9 *Neque ratione finitudinis corporis repugnat.* Neque 4. repugnat finitudini corporis, quia nec repugnat corpori Chriſti, exiſtenti in cœlo, & Sacramento, & ratio eſt, quia non repugnat finitudini extenſionis, ratione cuius totum eſt maius ſua parte, & vnum corpus alteri æquale, vel inæquale, quia ex conſtitutione corporis in multis locis, non ſequitur partem excedere totum; etiam ſi pars conſtituatur in loco ampliore, quam totum, quia ex hac conſtitutione ſequitur habere maius vbi, & perfectius, potius quam habere maiorem quantitatem in ſe, vt ſi Deus poneret totum cœlum per penetrationem in grano frumenti, non ſequitur cœlum habere tam minimam quantitatem, ſed tamen exiguum ſpatium occupare. Neque repugnat finitudini ratione occupationis loci, quaſi ex poſitione in pluribus locis ſequatur poſſe poni in infinitis, atque adeò habere immenſitatem Dei, quia locus extrinſecus in vniuerſo eſt finitus, nec poſſit dari infinitus; quare ſolum ſequitur poſſe poni in multis, quot poſſunt dari locis, non tamen in infinitis, quod non eſt abſurdum ratione potentiæ obedientialis, quæ indifferens eſt ad multa; quare, vt ipſi dicunt corpus Chriſti poſſe eſſe vbique, ſi totus mundus conuerteretur in corpus Chriſti; ita debent concedere in caſu præſenti, quia modus inextenſus, tamquam perfectior repugnat finitati; quare vniuerſaliter reſpondeo etiam quoad vbi intrinſecum, potentiam corporis obedientialem

D

E

ſe

ſe extendere non ſolum ad multa vbi, ſed etiã ad omnia poſſibilia vbi, quæ ſi poſſunt eſſe infinita actu, etiam tot vbi corpus habere poterit; ſi infinita in potentia, totidem poſſunt eſſe in corpore ſucceſſiuè, hęc autem infinitas, cum illis non cõueniat ex principijs intrinſecis, ſed ex potentia agentis, non infert infinitatem ſimpliciter in corpore, ſed in potentia agentis, & in corpore ſolum erit indifferẽtia quædam, & indeterminatio ad illa vbi, quæ Deus poterit producere.

10 *Inſtantia. Soluitur.* Dices: ergo corpus Chriſti poterit habere immenſitatem.

Reſp. negando cõſequentiam, nam ſicut ex eo, quod corpus creatur ab æterno, non participat æternitatem Dei ob alias differentias, ita in præſenti, nam immenſitas diuina eſt indiuiſibilis quædam perfectio, qua Deus ſua vi eſt vbique actu, & neceſſariò, & per eandem ſibi identificatam, & eſſentialem rationem poteſt coexiſtere in infinitis creaturis, at corpus non per vnũ vbi, ſed per infinita coexiſteret in infinitis locis, & quodlibet eorum eſſet determinatum ad finitum ſpatium, nec illa vbi naturaliter, ſed ſupernaturaliter, ac liberè conueniret corpori, à quo ex natura rei differrent.

Confirmatur. Confir. quia ſi Deus crearet infinita corpora, hæc haberent infinita vbi; neque tamen adæquarent immenſitatem Dei; ergo ſi illa omnia vbi ponerentur in vno corpore, nõ exequarent immenſitatẽ Dei, & augetur difficultas, quia ſi crearetur corpus actu infinitum, illud haberet vbi infinitum perfectius omnibus alijs, & nõ adæquaret immenſitatem Dei, quia immẽſitas Dei eſſet infinitæ perfectior illo vbi infinito, cum vna ſimplici ratione conſtituat Deum vbique, & totum in qualibet parte, vel puncto diuiſibili; at vbi illud eſſet ratio accidentalis creata modificans corpus liberè, ac ſupernaturaliter à Deo cõmunicata, & cũ alijs imperfectionibus, quæ immenſitati repugnant.

11 *Neque ratione finitudinis potentiæ.* Neq; repugnat finitudini potẽtiæ actiuę, vel paſſiuæ corporis, quaſi ex eo quod ſit in multis locis, ſequatur poſſe agere in omnia ſimul etiam infinita, ſi infinitis applicetur, vt paruus ignis poſſit illuminare, & comburere totum mundum omnibus partibus applicatum, atq; etiã idem corpus poſſe pati ab omnibus agentibus ſimul, ſi illi omnia applicentur. Non inquã hoc obſtat, tum quia eadem eſt difficultas, ſi ſubſtãtia ſpiritualis v.g. Angelus replicetur, nam eius virtus finita eſt, & ſequeretur replicatã poſſe mouere omnia corpora, quibus applicaretur; tum quia, vt benè Sotus virtus replicata non poterit plus agere in pluribus locis, quàm in vno, quia per replicationem eius virtus non augetur nec intenſiuè, nec extenſiuè: vnde ſi virtus eleuatiua, vt octo eleuet pondus ſibi adæquatum in vno loco, nihil poterit alibi operari, quia deficit virtus, in qua lapſus eſt Maior loco citato: vnde ſi Petrus conſtitutus in multis locis, eleuet in vno loco enſem ponderis ſuæ virtuti adæquatũ, non poſſet in alijs locis euaginare alios enſes, licèt poſſet apprehendere, & ſi vno ictu adæquato ſuæ virtuti, poteſt vnum hominem accidere in vno loco, non poſſet in alijs locis alios occidere propter nouam reſiſtentiam: vnde ſi ſimul poſſet mouere virtute ſibi adæquata in duobus locis gladios duos, virtute vt quatuor in quolibet loco, & in ſingulis corporibus feriendis inueniatur virtus reſiſtitiua, vt quinque, neutrum feriet. Hinc fit, ignem in pluribus locis conſtitutũ, poſſe quidem in multis locis agere actione inadæquata ſuæ virtuti, vt quantum augetur actio extẽſiua circa plura ſubiecta, tantum minuatur actio in celeritate, & intenſione propter maiorem reſiſtentiam paſſi, cum actio nõ ſolum ſit menſuranda ex reſiſtentia paſſi, quod eſt in vno loco, ſed etiam, quod eſt in vtroque, quia ab vtroque imminuitur eius virtus: ſed actione adęquata agens in vno loco, non poſſet in alio aliquid agere.

Dices: an idem ſit in actione, in qua non eſt contrarium, vt illuminatione, productione ſpecierum intenſibilium. *Inſtantia.*

Reſp. aliam eſſe rationem, quia in hoc ſufficit applicatio eiuſdem virtutis, quod fit per conſtitutionem illius in multiplici loco, ſed nõ producet intenſius lumen, quàm ſi eſſet vno loco producturum, cum ex conſtitutione illa non acquirat maiorem virtutem. *Soluitur.*

Soluuntur argumenta, quæ ducuntur ex loco extrinſeco.

Ex ſecundo capite, ſcilicet ex parte loci extrinſeci quinq; rationes excogitari poſſunt. Prima, quia locus eſſentialiter eſt terminus rei locatæ; de ratione autem termini eſt, vt extra illum res terminata non exiſtat, ſed nõ valet, vt patet in corpore Chriſti exiſtente in cœlo, tamquam in loco, cum tamen ſit extra cœlũ ſacramentaliter; quare non eſt de ratione loci, vt res locata non ſit extra illum ſupernaturaliter, & ratio eſt, quia non eſſet extra locũ adæquatum ex potentia naturali corporis finita, at ex potentia obedientiali, ex qua eſſe poteſt extra locum adæquatum potentiæ naturali, & reſpectu potentiæ obedientialis non eſt vllus terminus. 12 *Non repugnat quia locus eſt terminus.*

Secunda, quia de ratione loci adæquati eſt, vt res non poſſit eſſe extra; ergo non poteſt eſſe in pluribus locis adæquatis.

Reſp. eſſe adæquatum potentiæ naturali, nõ obedientiali, ratione cuius, vt patet corpus per penetrationem poni in minori, & minori loco in infinitum, quam eius ſtatus naturalis requirat; ita poteſt in maiori loco conſtitui.

Tertia, termini loci, & locati ſũt ſimul, ſed locato repugnat eſſe extra proprios terminos; ergo etiam extra terminos loci. 13

Reſp. hinc ſequi tantũ naturaliter non poſſe eſſe extra terminos loci, nam ſic termini illi ſunt ſimul adæquatè, ſed aliter eſt per potentiã Dei; quare poteſt poni extra terminos loci, licet non poſſit poni extra terminos propriæ naturæ, & id patet in Chriſti corpore exiſtente in Sacramento.

Quarta, omnis locus ſubſtantiã creatam cõ-

tine, vel definitiuè, vel circumſcriptiuè; at huiuſmodi continentiæ includunt, vt contentum non ſit extra continens.

Reſp. definiri loco, eſt ita eſſe in vno loco, vt naturaliter nequeat eſſe alibi, vt ſupra diximus: vnde corpus cõſtitutum ſupernaturaliter in multis locis, poteſt dici, in quolibet eſſe definitiuè; quod ſi dicant eſſe alicubi definitiuè, eſſe in loco hac conditione, vt per nullam potentiam eſſe alibi poſſit, tunc dicendum eſt definitiuè ſubſtantiam non eſſe alicubi, vt neque anima in manu, vel brachio, quare alio modo dicetur eſſe in loco. ſ. per præſentiam realẽ ſuæ ſubſtantiæ, inadæquatè tamen.

14 Quinta, nam inde ſequitur, eandem rem eſſe poſſe ſimul in diuerſis temporibus.

Non eſt eadẽ ratio de re coexiſtente in diuerſis temporibus.

Reſp. ſi ſit ſermo de temporibus extrinſecis coexiſtentibus, non repugnat eandem rem coexiſtere ſimul diuerſis tẽporibus, quæ ſimul coexiſtunt; ſi verò loquatur de temporibus extrinſecis, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, tunc cõceditur non poſſe coexiſtere illis, quia illa eſſe nequeũt ſimul, quia ſunt ſucceſſiua, at vbi hæc habent permanentiam, ideò poſſunt eſſe ſimul in diuerſis locis. Si autem loquantur de tempore intrinſeco, eſt diuerſa ratio, quia duratio non eſt modus rei diſtinctus realiter à re, vt eſt locus, & ideò multiplicari nequit in ipſa re, ipſa inuariata exiſtente in ſua entitate, quam conſequitur duratio.

Soluuntur argumenta, quæ ducuntur ex natura vbicationis.

15 EX Tertio capite. ſ. ex ratione exiſtendi in loco poteſt ſumi triplex repugnantia. Prima, quia impoſſibile eſt multiplicari occupationẽ loci, non multiplicata ratione occupandi locum, ſed hæc non multiplicatur, cum quantitas ſit eadem; ergo.

Nõ repugnat, qa plura vbi nõ poſſint eſſe ſimul.

Secunda, quia duo vbi videntur repugnare in eodem ſubiecto, quia ſicut vnũ vbi conſtituit ſubſtãtiam in vno loco cum omnibus ſuis accidentibus; ita etiam ſecundum vbi, cum etiam ſit accidens; ergo vbi, quod eſt ratio eſſendi in ea, conſtitueret ſubiectũ in B. & contra, quod eſſe impoſſibile patet, nam effectus formalis vnius vbi, non poteſt eſſe ab alio vbi, vt neque duratio, quæ fuit ratio eſſendi hæri, poteſt eſſe ratio eſſendi hodie.

Tertia, quia videtur impoſſibile corpus trãſire ab extremo ad extremum ſine medio; at ſi corpus poneretur in duobus locis, poſſet id fieri per productionem immediatam ſecundi vbi, quo conſtituitur in ſecundo loco.

Sed hæ rationes non obſtant. Non Prima, quia ratio formalis eſſendi in loco, nõ eſt quãtitas, ſed vbi intrinſecum, quod aduenit quantitati, licèt quantitas ſit radix qua ſubſtantia commenſuratur loco, vnde eadem quantitate permanente, põt idem corpus diuerſis temporibus eſſe in multis locis, habendo plura vbi.

Ad Secundum, habet inſtantiam in corpore Chriſti, nam ſicut vbi ſacramentale non conſtituit vbi commenſuratum, quod habet in cœlo ſacramentaliter; ita neque vbi conſtituens in A. extenſiuè, poteſt conſtituere ibidem cõſtitutiuũ in B. quia licet duo illa vbi ſint compoſſibilia in eodem ſubiecto, atque adeò illud conſtituant in duplici loco, non tamen poſſunt ſibi inuicem ſuos effectus formales communicare, quia nec ſe mutuò afficiunt, nec alterum eſt capax effectus formalis alterius, vt licet calor, & frigus ſint in eodem ſubiecto, tamen nõ communicãt ſibi inuicem effectus formales, vt calor reddat frigus calidum, & contra; ita licèt vtrumque vbi afficiat ſubſtantiam, non tamen vnum afficit aliud communicando illi ſuum effectum formalem: & ſimile quod eſt, quando plures ſubſiſtentiæ terminant eandem naturam, nam vna non conſtituit alteram ſubſiſtentiam ſubſiſtentem, vt patet in diuinis.

Ad Tertium, patet inſtantia in corpore Chriſti, deinde reſpondeo negando antecedẽs, nam vt Deus, cum primum producit corpus, producit etiam cum hoc vbi; ita etiam cum illud conſeruat, poteſt conſeruare effectum cum illo, vel alio vbi; vnde ſi Romæ tempore præcedente conſeruabat, poteſt etiam tempore conſequenti conſeruare alibi, atque adeò corpus exiſtens Romæ incipiet exiſtere alibi ſine tranſitu per medium, & ſicut intelligitur hic tranſitus cum corruptione vnius vbi præcedentis, ita etiam cum conſeruatione illius. Difficultas eſt qualis nam actio ad hoc requiratur ſubſtantialis ne, an ſufficit accidentalis, ſed infra. 16

Soluuntur argumenta ducta ex conſequentibus poſitionem corporis in duobus locis.

EX Quarto capite. ſ. ex conſequentibus nõ poteſt duci probabilis ratio, nam omnia poſſunt duci ad quatuor genera oppoſitionis; primũ contrarietatis, nam videtur cõſequi hæc oppoſitio ex conſtitutione corporis in diuerſis locis, ſi in vno applicatur agens calidum, in alio frigidum. 17

Neque repugnat ex conſequentibus corpus.

Sed habet inſtantiam in corpore Chriſti, cũ Deus potuiſſet inducere in corpus Chriſti, vt exiſtens extra Sacramentum qualitatem contrariam ei, quam habet in Sacramento, & præterea nec implicat contraria etiam in ſummo eſſe in eodem ſubiecto, nec ex poſitione corporis in duplici loco ſequitur huiuſmodi oppoſitio, vt quæſtione ſequenti: ſm̃ eſt relatiuæ oppoſitionis, quod ſequatur idem corpus à ſe ipſo diſtare, cum tñ relatio diſtantiæ requirat extrema realiter diſtincta, ſed habet inſtantiam in corpore Chriſti; quare Reſp. non diſtare à ſeipſo abſolutè ſũpto, ſed quatenus eſt vbicatũ, & per accidens, nam primo, & per ſe diſtant à loco: ſecundario verò à ſe, vt eſt in illo loco, vt ſi in vno loco haberet albedinẽ, & in alio negationẽ, non eſſet abſolutè ſibi diſſimile, ſed propter albũ, & nigrũ & ſicut ſimilitudo, & diſſimilitudo nõ eſſet idẽ cũ corpore, ſed cũ fundamẽtis; ita & relatio diſtãtię cũ vbiquitatibus.

Nõ ratione oppoſitionis relatiuæ.

Ex quo patet ſolutio repugnantiæ, qua dicitur corpus eſſe ſibi pſens, & cõtiguũ, & excludere 18

ſeipſum

ſeipſum ab eodem loco, ſi ſibi occurreret, nam id eſſet verum ratione diuerſorum vbi, & locorum, nec mirum ſi ſe excludat, cum occurrat ſibi ſecundum diuerſas partes impenetrabiles parte dextera occurrente ſiniſtræ, quæ etiam cum exiſtebat in vno loco, non poterat ſe penetrare. Hinc collige relationem præſentiæ in A. & relationem diſtantiæ ab A. quatenus eſt in B. non opponi, quia ſecundum diuerſam rationem, vt neque repugnat, idē corpus ſecundum diuerſas qualitates eſſe ſimile, & diſſimile alteri.

Non ratione oppoſitionis quantitatiuæ, vel contradictoriæ. Tertium, genus oppoſitionis priuatiuę, & quartum contradictionis eodem modo ſequerentur ex corporis cōſtitutione in diuerſis locis extenſiuè, ac ſacramentaliter, vt poſſe in vno loco moueri, & in alio quieſcere; ſed verè huiuſmodi non repugnant, cum ſint reſpectu diuerſorum, vt infra.

19 *Idē corpus localiter extenſū eſſe poteſt in diuerſis locis.* 2. Concl. Idem corpus cum ſua extenſione locali poteſt conſtitui à Deo ſimul in diuerſis locis; patet Primò ex Patribus, qui referunt, Chriſtum poſtquam aſcendit in cœlum, appāruiſſe in terris, non relicto cœlo, vt fusè Claud. loc. cit. Bellar. lib. 3. de Euch. c. 3. D. Algerus lib. 7. de Euch. c. 4. Magnetes apud Turr. lib. 3. de canoribus apoſtol. *Fundamentū à priori.* Secundo probatur ratione, quia nihil eſt aliud corpus conſtitui in duplici loco, quam ſubiectare duo vbi extenſa localiter: ſed hæc duo vbi ſupernaturaliter nō ſunt incompoſſibilia; ergo poteſt conſtitui idem corpus in duobus locis extenſiuè, cum effectus formalis vbi ſit conſtituere rem in loco. Minor probatur, nam omnia vbi, quæ ſucceſſiuè poſſunt eſſe in eodem loco, vel ſunt eiuſdem rationis, vel diuerſæ. Si primum, poterunt eſſe ſimul, cum non habeāt repugnantiam formalem, licèt naturaliter repugnent tum ratione finitatis potentiæ receptiuæ vbi, cum ratione modi, qua acquiritur nouum vbi, ſcilicet per motum localem, quo deperditur præcedens vbi; tum quia duæ formæ eiuſdem ſpeciei in eodem, licèt poſſint à Deo poni, quod careant formali repugnantia, & habeant diuerſos ordines ad idem ſubiectū; tamen naturaliter eſſe nequeunt. Si Secundum, neque repugnat per potentiam Dei poni ſimul in eodem, cum formæ contrariæ poſſint; ergo multò magis diuerſæ, nam ſi repugnat, vel eſt, quia excluſio formæ diuerſæ includitur in altera forma; & non, quia à forma licet effectus primarius poſitiuus non poſſit ſeparari propter identitatem effectus cum forma; tamen effectus ſecundarius, & negatiuus ſeparari poteſt, vt in ſubiecto habente albedinem eſt excluſio nigri; vel quia ex eo ſequuntur contradictoria; & non, quia licet ex propoſitionibus contrariè oppoſitis ſequi poſſint contradictoria; non tamen neceſſariò ſequuntur ex duobus contrarijs, vt v.g. ex nigro non infertur neceſſariò non album, & cōtra, ſed ſolùm illa negatio eſt naturaliter conconiuncta cum altera forma, quod impediri poteſt de potentia.

20 *Confir. 1.* Confir. quia non videtur maior repugnantia inter duos modos eſſendi naturales, quàm inter modum eſſendi Chriſti in cœlo, & in Sacramento, ſed minor.

A Confir. 2. quia eadem natura poteſt habere plures ſubſiſtentias. *Confir. 2.*

Confir. 3. Nam huiuſmodi replicatio corporis non repugnat eſſentiali rationi quantitatis, cum ſemper retineat ſuam extenſionem in ordine ad ſe, nam cum extenſio localis ſit proprietas conſequens quātitatem, conſeruari poteſt quantitatis eſſentia abſque ratione paſſionis. *Confir. 3.* Probatur tertio ex alijs myſterijs ſupernaturalibus, habentibus aliquam proportionē cum hoc, vt ex D. Tho. vna natura poteſt eſſe in pluribus ſuppoſitis, quod eſt difficilius, quam eſſe in pluribus locis. *Fundamentū à poſteriori.* Secundo, eundem

B effectum eſſe poſſe à pluribus cauſis totalibus. Tertio, ex poſitione duorum quantorum in eodem loco, quia neutrum repugnat ratione vnius, ſiuè duo corpora in eodem loco, ſiuè idem in duobus locis ponatur, quia hæc diuiſio, vel vnitas non eſt entitatiua, quæ conſtituit vnum, vel plura: ſed localis, quæ eſt extra rationem vnius. Quarto, corpus Chriſti cum præſentia naturali, quam habet in cœlo, habet etiam alias ſacramentales; ergo de potentia abſoluta poterit habere aliam naturalē in terra, tum quia hoc facilius eſt, cum in prima ſit duplex difficultas, & exiſtentiæ in duobus locis, & exiſtētiæ diuiſibilis, & indiuiſibilis ſimul,

C tum quia ex retenſione extenſionis localis in ſecundo loco non reddit difficiliorem replicationem, quia omnia, quæ ſequuntur ex hac, ſequuntur etiā ex præſentia ſacramentali. Conf. quia ſicut tota ſubſtantia panis, & quęlibet eius pars conuertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, & quālibet eius partem; ita potuiſſet Deus inſtituere, vt pars panis conuerſa eſſet in partē corporis Chriſti, atq; adeo corpus Chriſti ſucceſſiſſet in locum panis diuiſibiliter. *Confirmatur.*

Obijc. ex Ægidio, eo modo, quo ſe habet natura ad ſpeciem, ſe habet quantitas ad locū, ſed per vnam naturam non poteſt res eſſe in pluribus ſpeciebus; ergo neque &c. 21 *Obiectio ex Ægid.*

D Reſp. Negando maiorem, tum quia natura, & ſpecies non diſtinguuntur; at quantitas, & locus diſtingūtur; tum quia natura eſt ratio formalis proxima eſſendi ſpeciei; at non ſic quātitas eſſendi in loco: ſed vbi additū quantitati; tum quia inde ſequeretur, nec plures quantitates eſſe poſſe in eodē loco, vt neq; plures naturæ in eadē ſpecie. *Reſpon.* Secundo, idem corpus nō poteſt eſſe bis in eodē loco; ergo neq; idem in duplici loco. *Inſtantia.* Reſp. idem fieri poſſe de præsētia ſacramētali. Reſp. Maior, conceſſo antecedente, negando conſequentiā Ego reſp. quando præſentiæ ſunt diuerſarū rationū, non dubium quin poſſit eſſe bis in eodē loco, quia habent vnde diſtinguantur, nec aſſignari pōt diſcrimen; *Reſpōdet Author.*

E ſi verò præſentiæ ſint eiuſdē rationis, tūc ſi corpus cōparatur ad idem ſpatiū ſm̄ diuerſas partes, vt manum, & caput, nō dubium quin poſſint, quia diuerſo modo comparantur ad ſpatium, vnde habent, vnde diſtinguantur, ſicut patet in præſentijs acquiſitis à corpore

circulari, circulariter moto. Si autem fiat comparatio ad idem ſpatium ſecundum eandē partem corporis, difficile intelligitur pluralitas præſentiarum, cum non appareat, vnde diſtinguerentur, ſed quia apertè non apparet repugnantia, dicendum eſt, ſi plura accidentia numero poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, poterunt eſſe tales præſentiæ, nam vt idem corpus poteſt ſucceſſiuè habere plures præſentias circa idem ſpatium, ita poterunt ſimul habere, per potentiā Dei, quia cum illæ præſentiæ habeant ſuam numericam diſtantiam, poterunt à Deo conſeruari in eodem, quia actio Dei non pendet à tempore. Tertio alij, quia non poteſt poni in pluribus locis per vnam mutationem, cum vna mutatio ſit ad ſuum terminum, neque per plures eiuſdem rationis, quia ex Ariſt. non poſſunt eſſe ſimul in eodem, neque per plures diuerſæ rationis, quia earum termini ſunt inſeparabiles. Reſp. eſſe poſſe per actiones plures eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei, quæ licet naturaliter non poſſint eſſe ſimul, poſſunt tamen ſupernaturaliter, vt infra.

22 3. Concl. Præſentia naturalis eſt ſimul cum ſacramētali in corpore Chriſti, quia eſt de fide Chriſtum eſſe in Sacramento, & eſſe in Cœlo præſentiam naturalē, quam nō amiſit per præſentiam ſacramentalem. Trid. ſeſſ. 13. c. 1. & ratio, quia non poteſt afferri repugnantia, vt fusè Bellar. & Valent. neq; obſtat id Matth. 25. *Non eſt hic, ſurrexit enim*, quæ conſequentia non eſſet bona, ſi idem corpus eſſe poſſet in pluribus locis, nam conſequētia illa optima eſt morali modo, & ſine nouis miraculis, & præterea Angelus loquutus eſt ad mentem mulierum, quæ putabāt Chriſtum in ſepulcro mortuum, quare optimè dixit, nō eſt hic, ideſt loco mortuorum, ſurrexit enim &c. & Sancti, dum negant idē corpus eſſe in pluribus locis, loquuntur ſpectata natura rerum.

Trident.

4. Concl. Corpus Chriſti habet plures præſentias ſacramentales, quibus exiſtit in diuerſis Sacramētis, patet ex Trid. c. 3. c. 1. & omnibus, quibus probatur Chriſti præſentia in Sacramento, ratio, quia nulla afferri poteſt implicatio, nam vt Angelus poteſt poni in pluribus locis totalibus ex Auguſtino de cura pro mortuis c. 3. ita corpus ſacramentaliter. Difficultas ſolum eſt, an vna præſentia ſacramentalis ſit compoſſibilis cum alia ex natura ſua, an ſolùm ex nouo miraculo; ſed de hac infra.

Chriſtus habet plures præſētias ſacramētales. Fundamentū.

Ex his facilè patet ad argum. 1. opin. Nam circumſcribi loco, licet habeat naturaliter cōiunctam negationem eſſendi in alio loco, non tamen ſupernaturaliter, quia vt ex vi cauſę naturalis, cui in corpore reſpondet potentia naturalis non poſſit eſſe tum ex vi potentiæ Dei abſolutæ, cui in corpore reſpondet potentia naturalis poteſt eſſe in pluribus, nam circumſcriptio eſſentialiter non dicit niſi contineri totum intra locum cum coextenſione ad locum, vt dixi art. 1.

Ad Confir. Reſp. quantitatem non eſſe cauſam formalem, per quam corpus occupat locum, ſed per quam eſt aptum occupare locū, & ſicut habet potentiam naturalem, & obedientialem, ita reddit aptum ad occupandum locum proportionatum vtrique potentiæ, per quas potentias poteſt recipere duplex vbi; & mirum eſt, cur hoc negant cum ſit de fide habere poſſe vbi indiuiſibiliter conſtitutiuum in loco; quod magis eſt alienum à diuiſibilitate quantitatis, quam duplex vbi extenſum.

DVBITATIO III.

An corpori exiſtenti in pluribus locis per Dei potentiam: conueniant eadem prædicata in vtroque loco.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo, certum eſt prædicata corpori naturaliter, vel inſeparabiliter conuenientia, illi conuenire in omnibus locis, nam ſicut non poteſt produci ſine illis præciſo miraculo; ita nec ſine illis conſeruari ſine nouo miraculo, nec ſatis eſt, vt exiſtat connaturaliter, ſi illis habeat in vno loco, quia non poterunt illi conferre ſuum effectum formalem, niſi vbi ſunt præſentia; ergo in alio loco ſine illis non poterit eſſe connaturaliter.

1 Prædicata neceſſaria competūt corpori in omni loco.

Confir. quia ſicut accidens licèt in A. habeat ſubiectum, ſi illud non habet in B. non poterit in B. naturaliter exiſtere, nam vbicumq; eſt, debet ſuo ſubiecto ineſſe, vel miraculosè conſeruari ſine ſubiecto; ita cum corpus non poſſit exiſtere ſine proprietatibus naturalibus, illas habere debet vbicumque eſt, & hinc facilius patet concomitantia horum accidentium, nam de cōcomitantia aliorū accidentiū infra.

Confirmatur.

Secundo, certum eſt, prædicata aduenientia, & contingenter conuenientia corpori, quæ à loco non pendent, ſi hoc prius exiſtens in aliquo loco habeat illa prædicata, & per actionē adductiuam moueatur ad alium locum, ex natura rei ſecum ferre omnia illa, quæ ſunt realiter vnita, nam conueniunt corpori ita dependenter ab hoc, vel illo vbi, vt variato loco, & vbi, illa non varientur, vt patet, dum mouetur localiter, nam motū corpus ſecum fert omnia accidentia illi inhærentia, quæ non pendēt ab vbi præcedente, quia vnio illorum accidentiū cum corpore, non diſſoluitur ex motu locali.

Prædicata, quæ à loco nō pendent, ſēper concomitantur corpus.

Tertio, certum eſt, corpus replicatum prędicata, quæ intrinſecè includunt præſentiā localem, vel in ea fundantur, vt eſſe propinquū &c. non habere in vtroq; loco eadem, ſed diuerſa. Patet, quia ſtatim ac conſtituitur vnum corpus in duobus locis, non ſolū præſentia in B. eſt diſtātia à prēſētia in C. & vbi eſt vna prēſentia nō eſt alia, quod vbi ſit ita ratio eſſendi hic, vt nō poſſit eſſe ratio eſſendi alibi: vnde Ariſt. locū dixit eſſe immobilē, qd. ſ. vbi definit exiſtere eo ipſo, quo mouetur corpus, ſed etiam omnia illla, quæ fundantur in illis præſentijs, oportet multiplicētur. Difficultas igitur eſt de prædicatis abſolutis, & independentibus ab vbi hoc, vel illo, quæ non neceſſariò conueniunt ſubiecto, an hæc eſſe debeant vbicunque fuerit corpus ipſum, an verò id tantum ſit ne-

2 Non ſic, quæ locali præſentia fundantur.

Senſus quæſtionis.

ſit neceſſarium de potentia ordinaria, & non de potentia abſoluta.

ART. II. Recenſentur Doctorum opiniones.

3 *Secundum aliquos accidentia comitantia corpus in vno loco, non comitantur de lege ordinaria in alio loco.*

PRima opinio dicit, poſita miraculoſa conſtitutione corporis in diuerſis locis, tamen ex natura rei, ac de lege ordinaria, haberi poſſe aliqua prædicata in vno loco, quæ non conueniunt in alio loco; imò neceſſarium eſſe nouum miraculum, vt accidentia illa conueniant in vtroque loco, vt ſi corpus Romæ frigeſiat, miraculo nouo opus eſt, vt frigeſcat Neapoli per idem numero frigus. Ita Maior. d. 10. q. 4. Occham. q. 4. Ricc. ar. 15. Ledeſm. prima quarti q. 16. art. 2. d. 3. Hugo Victor. lib. 2. de ſacr. par. 8. c. 3. quatenus ait, corpus Chriſti in Sacramẽto eſſe impaſſibile, licet extra fuiſſet paſſibile, probabilem putat Innoc. l. 4. de Myſt. Alt. cap. 12. & tribuitur Gabr. & Almai. ſed immeritò.

4 *Putãt alij accidentia neceſſario comitari corpus.*

2. Opinio, nec per potentiam abſolutam fieri poſſe, vt accidentia, quæ habent in vno loco, non habeant in alio. Scot. diſt. 10. q. 4. indicat D. Thom. d. 11. q. 3. ar. 4 quæſtiunc. 3. probatur, quia forma, & negatio formæ in eodem contradictoriè opponuntur; ergo, neque dicas ineſſe ſecundum diuerſa vbi, quia conueniunt ſubiecto ſecundum ſe, quatenus eſt independens ab vbi; ergo non poterunt ineſſe ſecundum diuerſa vbi; ſecluſa autem diuerſitate vbi, nulla alia fingi poteſt, ratione cuius conueniant ſecundum diuerſa; ergo conuenient ſecundum idem, quod implicat.

Confir. 1. Confir. quia ratio recipiendi huiuſmodi accidẽtia, eſt materia ſecundum eſſe ſuum, quod eodem modo ſe habet in omnibus locis; ergo quicquid ineſt, & in vno loco; inerit etiam in omnibus locis, cum ſit in omnibus eadem ratio, alioqui poſſet corpus Chriſti eſſe viuum in Sacramento, & mortuum extra.

5 *Confir. 2.* Confir. 2. quia per idem vbi corpus eſt in loco per ſe, & accidentia per accidens, vt per quantitatem extenditur ſubſtantia, & omnia eius accidentia, alioqui quodlibet accidens haberet proprium vbi: ſed quodlibet vbi exiſtens in corpore, neceſſariò afficit omnia accidentia; nec poteſt à Deo impediri, quin illa afficiat, cum per accidens afficere illa, non ſit aliud, quam informare ſubiectum, in quo illa ſunt; ergo vbicumque eſt ſubiectũ, erunt omnia illius accidentia.

Confir. 3. Confir. 3. quia diuerſitas cauſarum efficientium non poteſt efficere, vt eidem ſubiecto inſit forma, & eiuſdem negatio, quia cum ſint extrinſecæ ſubiecto propter earum diſtãtiam, non tollitur contradictio; ergo neque diuerſitas locorum, cum ab illis extrinſecè etiam afficiatur corpus.

Confir. 4. Conf. 4. quia ſi corpus diuina virtute habeat duas albedines numero ſolum diſtinctas, fieri non poteſt, vt ſecundum vnam ſit calidum, & ſecundum aliam non calidum, quia albedo nõ eſt ratio cur illi conueniat calor: ſed albedo v.g. non conuenit mediante vbi; ergo non poteſt corpus quatenus habet vnum vbi, habere albedinẽ, & non habere quatenus habet aliud. A

3. Opinio eſt dicentium, accidentia, quæ dependent neceſſario à loco extrinſeco, vel quatenus pendent ab eo variari naturaliter circa idem corpus in diuerſis locis ſimul poſitũ; at verò, quæ non ſic pendent, implicat contradictionem variari, ſed neceſſariũ eſſe vtrobiq; illi conuenire, ita Ruuius 4. phyſ. tr. de natura loci 2. 7. nu. 78. & tribuit S. Tho. 3. p. q. princ. ar. 4. Scoto in 4. l. 10. q. 4. Bell. tom. 2. controu. li. 3. c. 4. & communi modernorum.

4. Opinio ait de potentia abſoluta fieri poſſe, vt corpus habeat in vno loco accidentia, & non in alio, vt docet ſecunda opinio, ſed ex lege ordinaria, & natura rei nequaquã, ſed neceſſario illa habere in vtroq; loco. Hi tñ inter ſe diuiſi ſunt, nam alij aiunt corpus replicatum eaſdem proprietates habiturum in vtroq; loco neceſſitate naturali; at ſupernaturaliter fieri poſſet, vt in vno habeat, & non in alio, Gabr. d. 10. q. 1. ar. 2. & lect. 46. in Canon. Soto ibidẽ ar. 5. Marſ. q. 7. ar. 3. apud Ruuium. Alij vero diſtinguũt, nam proprietates idẽtificatas ex natura rei neceſſario habere. Sed diſtinctas naturaliter habere, quia non pendet à loco extrinſeco, & idem de actionibus immanentibus nõ pendentibus à loco, & eorum terminis, at quæ pendent à loco vt videre, audire &c. naturaliter in vtroque loco non habere: Tranſeuntes vero diuerſas habiturum in diuerſis locis, vt v.g. ſi corpus in vno augeatur, non eſt neceſſarium augeri in alio; ſimiliter ſi in vno ſit infirmus, vel moriatur, nõ tamen in alio, licet Deus ad vitandam confuſionem formarum efficeret, vt corpus per nouum miraculum eaſdem mutationes, & accidentia haberet, nunquã tamen fieri poſſet, vt in vno annihiletur, & non in alio, tribuitur apud Ruuium, Suar. 3. p. q. 85. diſp. 47. Conimb. 4. phyſ. c. 5. q. 5. Hugoni Victor. Innoc. loc. cit. Alenſ. 4. par. q. 44. m. 7. (ſed hæc quæſtio non adeſt) Maior. 4. d. 10. q. 4. & Och. ſed de horum ſcientia dictum eſt ſupra.

Alij tertio cõcedunt de potentia abſoluta, negant de ordinaria. B C

ART. III. Opinio Auctoris. D

PRima Concl. Non repugnat, vt corpus habeat aliqua accidentia in vno loco, quæ nõ habeat in alio: Ita Alenſ. 4. q. 10. m. 7. ar. 3. §. 7. Maior. Gabr. Aliac. Ocham. Sotus, Ledeſ. loc. cit. quæſt. præcedenti, Palat. d. 11. q. 1. Claud. rep. 4. c. 7. Ricc. ar. 13. quia Deus poteſt producere in corpore albo exiſtente in vbi B. aliud vbi C. & hoc ſecundum non producere in albedine; ergo albedo non erit in ſecundo, vbi quia non habet rationem ibi eſſendi, nam etiã ſi per idem vbi formaliter eſſet in loco ſubiectum, & eius accidentia, poſſet tamen Deus producere ſecundum vbi in ſubiecto abſque eo, quod afficiat accidentia, nam vt accidentia conſtituantur in loco, non eſt ſatis eſſe in ſubiecto, exiſtente in loco, ſed requiritur, vt illud vbi afficiat accidentia, quæ debent conſtitui in loco, & verè illis vniri debet, 6 E

Poteſt corpus aliqua accidẽtia habere in vno loco, & non in alio.

bet, vt illis communicet ſuum effectum formalem; at hanc vnionem poteſt Deus impedire, vt patet in vbi ſacramentali corporis Chriſti, quod afficit corpus Chriſti, & non extenſionem eius localem, quam habet corpus Chriſti in cœlo. Et ſimiliter vbi, quo conſtituitur ſubiectum in B, non afficit vbi, quo conſtituitur in C, etiam ſi habeat in eodem ſubiecto. Et deinde probabilior eſt ſententia dicentium quodlibet accidēs diſtinctum realiter à ſubiecto habere proprium vbi, vt habet propriam durationem, ſibi identificatam. Ex quibus facilè intelligitur qua ratione ſubiectum poſſit eſſe in duplici loco per duplex vbi, cum eius accidentia ſint in vno per vnum vbi, vt accidentia animæ rationalis, quæ poteſt p duplex vbi ſpirituale conſtitui in duplici loco, cum materia ſit in vno per vnum vbi corporale. & cōtra, vnde conſtat ſolutio ad ſecundam confirmationem ſecundæ ſententiæ.

Confir. Confir. Quia corpus Chriſti, vt eſt in cœlo habet extenſionem localem, & non in ſacramento, quia vbi ſacramentale afficit corpus, & non eius extenſionem localem; ergo ſimiliter vbi locale poteſt afficere corpus, & non eius albedinem ac alia accidentia.

Confir. 2. Confir. 2. Quia identitas ſubiecti non ſufficit ad contradictionem, nam poteſt corpus in vno tempore habere aliquod accidens, & non in alio; ergo ſimiliter in vno loco, & nō in alio.

7 *Obiectio.* Dices: Ideo poteſt corpus retinere vnū vbi in vno loco ſine alio, quia extenſio localis repugnat cum vbi ſacramentali, & vnum vbi non poteſt eſſe, vbi eſt aliud; at hæc ratio hic non militat.

Reſpon. Reſp. Concedendo id ita eſſe, ſed hinc infertur non obſtare identitatem ſubiecti quominus poſſit habere in vno loco aliquid, quod non in alio loco, & præterea licet propter illā incompoſſibilitatem nequeat extenſio localis eſſe connaturaliter cum vbi ſacramentali; tamen ſupernaturaliter poſſunt illi duo modi eſſendi conuenire eidem etiam reſpectu eiuſdem loci extrinſeci, ita vt per vbi coniunctum cum extenſione locali exiſtat indiuiſibiliter, & per vbi ſacramentale indiuiſibiliter, vt ſupra quæſt. præcedenti.

8 *2. Fundamentum.* 2. Probatur, anima rationalis, vt eſt in capite, habet aliquam partialem vnionem cum capite, quam non habet cum pede, & contra; & ſic de alijs partibus; ergo etiam prout eſt in loco totali, aliquam rationem abſolutam, quam non habet in alia, ita eſt in capite tamquam in loco partiali, vt ſi caput ſepararetur ab alijs partibus remanente anima in omnibus partibus diuiſis, eſſet in illis, tamquam in locis totalibus diuiſis.

Confir. 1. Confir. Quia humanitas Chriſti ſubſiſtit in Verbo, & tamen non eſt vbicunq; eſt verbū; ergo ſi accidens exiſtat in corpore, non eſt neceſſe, vt ſit vbicunq; eſt corpus conſtitutum in multis locis, ſi accidens impeditur habere ſecundum vbi.

Confir. 2. Confir. 2. Quia accidens poteſt eſſe in loco ſine ſuo ſubiecto, vt ſi ſimul ponatur in duobus ſubiectis, vt benè Dur. 3. diſt. 1. q. 3. Argēt. ibid. q. 3. ad 3. Maior. q. 3. Caiet. 3. p. q. 3. ar. 6. contra Scot. 3. d. 1. q. 2. Capr. q. 2. vel ſaltem, ſi conſeruetur à Deo independenter à ſubiecto in alio loco ad modum, quo conſeruantur ſpecies Euchariſtiæ contendente Scoto; ergo à fortiori poterit corpus eſſe in aliquo loco ſine vllo accidente. *Dur. Argent. Maior. Caiet.*

9 *3. Fundamentum.* 3. Probatur ratione Occham. & Gabr. Eorum, quæ contingenter inter ſe, & cum tertio coniunguntur, poteſt vnum cōiungi cum tertio ſine altero, ſed præſentia huius loci, & accidens à corpore ſeparabile contingenter inter ſe, & cum corpore coniunguntur; ergo poterit accidens eſſe in corpore, & non coniungi cum aliquo loco, in quo eſt corpus, nec poteſt afferri implicatio; vnde poſita coniunctione vtriuſq; cum corpore, nō ſequitur neceſſaria coniunctio inter ſe per potentiam abſolutam, ſed ſolum ex natura rei, cum poſſit ſecundum vbi poni à Deo in ſubiecto, quin afficiat ipſum accidens, vt illud conſtituat in loco.

10 *Ad 1. Secundæ opinionis.* Ex his patet ad argumenta ſecundæ opinionis ad primum Reſp. nullum ſequi contradictorium, nam dupliciter poteſt forma negari de ſubiecto: primo abſolutè, vt ſcilicet nullibi conueniat: ſecundo cum determinatione loci, vel modi. Prima negatio repugnat cū poſitione formæ in eodem, nam negatiua propoſitio ſemper erit falſa, nam forma, quæ alicubi conuenit ſubiecto, licèt alibi non conueniat, non poteſt ſimpliciter negari de ſubiecto, & idem dicit Marſil. de terminis priuatiuis in rigore ſumptis, quia ſi forma oppoſita cōuenit alicubi ſubiecto, non poteſt ſimpliciter de ſubiecto priuatio verificari, vt quies ſimpliciter non cōuenit ſubiecto, ſi alibi mouetur, ſed ſolum dici debet quieſcere ibi &c. At ſecūda negatio poteſt conuenire ſubiecto ſimul cum forma ſine contradictione; non. n. ſequitur, ſi in A, ſit ſubiectum lucidum, & in B, non ſit lucidum; ergo ſimpliciter erit lucidum, & non lucidum, ſeù tenebroſum, nam eſt fallacia in modo argumentandi à parte ad totum, vel ab inferiori ad ſuperius negatiuè, ſicut. n. non ſequitur, animal in equo non mouetur; ergo nullum animal mouetur; ita nec ſequitur anima in pede quieſcit, ſeù non mouetur; ergo nullibi mouetur; vel homo non habet albedinem; ergo nullum habet colorem. Et demum eſt aperta inſtantia in Euchariſtia, nam Chriſtus habet extenſionem localem in cœlo, & non in ſacramēto, & in Euchariſtia mouetur motis ſpeciebus, cum quieſcat in cœlo. Et ad inſtantiam. Reſp. quod licèt vbi non ſit ratio formalis recipiendi huiuſmodi accidentia; eſt tamen forma abſoluta, quæ poteſt multiplicari in ſubiecto, etiam ſi non multiplicetur in accidētibus; ex quo efficitur, vt ſubiectum exiſtat in duplici loco accidentibus exiſtentibus in vno, & licèt vnio talis accidentis non ſit in ſubiecto ſecundum ſe, & immediatè; tamen, quia ſubiectum habere poteſt duplex vbi, cùm forma vnicum ſolum habeat; ideò fieri poteſt, vt accidens inhæreat ſubiecto in vno loco, ſ. in quo eſt *Marſil.*

eſt ſimul cum ſubiecto, & non in alio, in quo accidens non eſt, quia non poteſt inhærere ſubiecto, cui non eſt præſens; vnde vnio formæ cum ſubiecto habet dependentiam ab vbi, tanquam à cõditione neceſſaria ad informationẽ, ad quam requiruntur extrema præſentia, & præterea eſt conditio, vt ſubiectum recipiat formam ab agente, quod, vt agat, debet eſſe applicatum paſſo: vnde ſubiectũ exiſtens in duplici loco, & in vno habet agens applicatum, & non in alio, in vno recipiet formam, & non in alio.

Ad 1. Confir. Patet ex dictis, quia deeſt conditio, vt materia recipiat; ea autem eſt præſentia extremorum.

Ad 2. Patet ex dictis.

Ad 3. Ex dictis patere, nullam ſequi implicãtiam, & aliquo modo eſt ſimile de cauſis efficientibus: nam corpus comparatum ad duplicem cauſam, poterit ab vna fieri calidum, & ab altera poteſt non recipere calorem, quia inde non fieret ſubiectum non calidum in ſe, ſed vt à tali cauſa; ita ſubiectum eſt calidũ in vno loco, & nõ in alio, quia vnum vbi afficit ſubiectum, & non calorem.

11 *Ad 4. Confir.*

Ad 4. Diuerſam eſſe rationem, quia vbi eſt conditio, ſine qua informationis, at non ſic albedo, quę eſt omnino impertinens ad vnionem formæ cum ſubiecto. Hinc ſoluitur aliud, ſi corpus per vbi duo eſſet in eodem loco, illa nõ ſufficerent, vt corpus diceretur album, prout habet vnum vbi; non autem prout habet aliud vbi; ergo neq; ſufficientia erunt duo vbi diſtãtia, quibus corpus exiſteret in duobus locis. Soluitur inquam negando cõſequentiam, quia vt albedo denominet corpus in vno loco, ſufficit, ſi ſemel ſit ibi vnita corpori, & impertinens ad id eſt eſſe ſemel, vel bis; at quando eſt in locis diſtantibus per diuerſa vbi, & albedo eſt tantum in vno loco, ſolum ibi poterit informare ſubiectum, atq; adeò illud denominare prout eſt ibi, & nõ prout in alio loco eſt ſubiectum, cùm inde albedo ſit abſens.

Inſtantia.

Dices ſi albedo ſit ſimul cum corpore in duplici loco, & Deus velit efficere vt albedo maneat in vno, & non in alio loco, an ſit neceſſarium corrumpere vnionem, quam habet cum ſubiecto; ſi.n. corrumpatur, nullibi denominabit ſubiectum; ſi autem nõ corrumpatur, vtrobiq; illud denominabit; ergo fieri nequit vt ſubiectum ſit album in vno loco, & non in alio?

Soluitur.

Reſp. Fieri poſſe per ſolam corruptionem vbi, quo vnio eſt in ſecundo loco, quia eo ipſo albedo non habet vnionem cum ſubiecto in ſecundo loco; quia illa vnio nõ habet vbi, quo cõſtituatur ĩ ſecũdo loco, atq; adeò albedo nõ poterit informare, nec denominare ſubiectum.

12 *Accidentia conuenientia corpori ĩ vno loco ex vi agentis naturalis ex vi eiuſdem nequeunt conuenire in alio loco.*

2. Conc. Corpus exiſtens in duplici loco, poteſt in vno naturaliter recipere plura accidentia ab agente naturali, quæ ea vi eiuſdem agẽtis naturaliter habere nequeat ĩ alio loco, quomodo intelligi poſſet prima opinio. Probatur, quia, ſi aer ſit Romæ, atque Neapoli illuminetur à lucerna, lumen in ea productum non poterit eſſe Romæ, quia lucerna non poteſt producere duplex vbi in lumine, nec agere ad tãtam diſtantiam, & ad producẽdum duplex vbi in eodem ſubiecto, neceſſaria eſt virtus ſupernaturalis, cum conſtitutio rei in duobus locis ſit effectus ſupernaturalis.

Ratio.

Inſtantia.

Dices id verum eſſe per ſe, ſed per accidẽs, ſ. ratione ſubiecti per quandam reſultantiam poteſt ille effectus cõſtitui in alio loco, in quo eſt ſubiectum, ſed cõtra, illa reſultantia eſt vera productio ſecundi vbi; ergo debet exiſtere ex vi alicuius virtutis; hæc autem non poteſt eſſe naturalis, cum effectus ſit ſupernaturalis; ergo præter ſubiecti vnitatem requiritur alia virtus actiua ſupernaturalis, & hæc non eſt lucerna; ergo ex vi potentiæ naturalis lucernæ, non poteſt ille effectus produci.

Soluitur.

13 *Confir.*

B Confir. Quia cum fuit inſtitutum Sacramẽtum Euchariſtiæ, etiam ſi corpus Chriſti, vt eſt extra Sacramentum reciperet aliquod accidẽs ab agente naturali, illud ex vi agentis naturalis nõ comitaretur Chriſti corpus, vt eſt in Sacramento, cum præſentia ſacramentalis, qua accidens deberet in illo conſtitui, ſit indiuiſibilis localiter, & ſupernaturali virtute fiat.

Confir. 2.

Confir. 2. Quia corpus Chriſti, vt exiſtens in Sacramento, non poteſt pati ab agente naturali propter indiuiſibilitatem localem; ergo non poterit ex vi illius recipere aliquod accidens.

Confir. 3.

Confir. 3. Quia ex virtute ſubiecti non fit, vt mutatio localis, quæ fit in vno loco in ſubiecto, fiat in alio loco; ergo neque eſt neceſſariũ, vt alteratio, quæ fit in vno loco, fiat in alio, & ſic defectu virtutis actiuæ, quæ cum ſit finita, & naturalis, non poteſt accidens conſtituere in duplici loco. Demum in animali, quia cum habeat modum exiſtendi in duplici loco, poteſt cibus applicari in vno loco, & non in alio; ergo ex vi virtutis naturalis illum conuerteret in ſui ſubſtantiam in vno loco, & non in alio; neq; tamen vt dicit Scotus diſt. 10. q. 6. ex vi nutritionis in illum cibum transferendum in alium locum, quia vt benè Maior, mutatio illius nutrimenti in locum diſtantem inſtantanea ſine tranſitu per medium eſt valdè ſupernaturalis, atque adeò virtute naturali fieri nequit. Vnde ſi ignis conſtituatur in duplici loco, & in vno iuxta ponantur ligna, & non in alio, augeretur in vno, & non in alio.

Scotus.

Maior.

Corollarium.

Ex his patet poſſe corpus exiſtens in duplici loco de potentia abſoluta habere contraria accidentia, etiam in ſummo, & eamdem materiam habere plures formas ſubſtantiales, nam ſi de potentia abſoluta eſſe poſſunt in materia exiſtente in vno loco; multò magis erunt, dum conſtituta erit in duplici loco.

Inſtantia.

Dices, An poſſit habere contrarios actus vitales? Reſp. negatiuè, quia reſpectu horum homo ſe habet actiuè; quare ſicut exiſtens in vno loco, non habet potẽtiam ad vtrumq; actũ ſimul; ita neq; exiſtens in duobus locis, cum ex replicatione nec acquirat nouam potentiam, nec præcedens augeatur; imò neq; id fieri poterit per potentiam abſolutam, propter incompoſſibilitatem intrinſecam illorum actuum: vnde non poterit Deum amore, & odio proſequi, &

Soluitur.

qui, & hoc peculiari ratione, quia Deus eſſet cauſa principalis, vel productionis odij ſimul cum amore, vel conſeruationis vtriuſque, (cũ conſtet illum effectum non poſſe eſſe à cauſa naturali) quia repugnat Diuinæ bonitati, & ſapientiæ, cum nullus poſſit aſſignari congruus finis illius effectus.

14 *Corpus exiſtẽs in duobus locis ex natura rei petit accidentia acquiſita in vno loco, habere & in alio loco.*

3. Concl. Licet ex vi agentis naturalis accidentia producta in corpore in vno loco, non poſſint conſtitui in alio, tamen illud corpus ex natura rei petit, vt accidentia abſoluta acquiſita in vno loco, conſtituantur à Deo in alio loco, poſita replicatione ſubiecti. Ita Gab. d. 10. q. vnica, & Liche. q. 5. ar. 3. Ricc. ar. 15. & ſequitur D. Thom. q. 25. ar. 1. & 81. ar. 4. dum dicit, mutationes, quæ inuoluunt motum localem, vel contactum, non ſequi neceſſariò in Sacramento ex eo, quod fiunt in Chriſto extra Sacramẽtum, at alias mutationes intrinſecas formarum abſolutarum neceſſariò conſequi præſentiam ſacramentalem. Idem D. Thom. d. 10. q. 3. ar. 4. Bon. ar. 2. q. 2. Maior. q. 1. Ricc. ar. 5. q. 2. Aug. q. 5. Scot. q. 2. & 4. Sotus d. 11. q. 2. ar 4. Altiſiodor. lib. 4. tr. 5. c. 5. q. 6. Alenſ. q. 11. mem. 2. ar. 1. †. 5. Innoc. lib. 4. de myſt. Alt. c. 12. Ægid. theor. 48. de Euch. Petrus Sotus l. 6. 1. Claud. & alij locis citatis.

Ratio. Probatur ex rationibus ſecundæ opinionis, quia vnio illa accidentis, cum ſit independens ab hoc, vel illo vbi, vniet accidẽs ſubiecto independenter ab hoc, vel illo loco, atque adeò ſubiectum ſemper ſuum accidens retinere debet in quocumque ſit loco, vt conſtat in motu locali.

Confir. 1. Confir. quia identitas entitatiua ſubiecti cõnaturaliter petit habere, quantum fieri poteſt, eadem accidentia, vnde licet ſubiectum ſupernaturaliter cõſtituatur in duplici loco, connaturaliter, petit tum ratione perfectæ vnitatis, tùm ratione vnionis abſolutæ, vt accidẽtia eadem habeat vtrobique.

Confir. 2. Confir. 2. quia alioqui magna perturbatio ordinis naturalis ſequeretur, videlicet, vt eadẽ materia habeat in vno loco vnam formam, & in alio aliam ex vi alterius agentis, & ſimiliter contraria accidentia &c.

Confir 3. Demum Confir. Ex naturali concomitantia poſita à Tridentino.

15 *Cõtraria ſicut nequeunt eſſe ſimul in ſubiecto in vno loco, ita neque ſi replicetur,*

Ex his patet Primò, formas cõtrarias in eodem ſubiecto replicato naturaliter ineſſe, non poſſe magis, quàm in vno, nam ſi quicquid habet in vno à Deo, conſequẽter ponitur in alio, in eo gradu, quo formæ illæ repugnant in vno loco, repugnabunt etiam ſi corpus ſit in duobus, & ideò vel totaliter, vel partialiter ſe excludent pro varietate agentium, à quibus producuntur, nam agentia æqualis virtutis producent formas in gradu remiſſo æquales, quę verò ſunt inæquales, agens fortius producet gradum maiorem, quam aliud, donec impleatur latitudo qualitatis.

Subſtantiales formæ incompoſſibiles nequeunt eſſe in materia replicata.

Secundo, formas ſubſtantiales incompoſſibiles, eſſe non poſſe in materia replicata, etiam ſi diuerſa agẽtia illi applicẽtur: nam ſi hæc ſint eiuſdem ſpeciei, vnam producent; ſi diuerſæ, vel vnum omninò impediet aliud, ſi sũt æqualis virtutis, vel ſi inæqualis fortiùs produceret, licèt tardiùs propter reſiſtentiam alterius, vel diuident partes materiæ, quibus inæqualiter applicantur.

A

Tertio, prædicata oppoſita non poſſe conuenire eidem in diuerſis locis, quia forma, quæ conuenit in vno loco cõnaturaliter, conueniet etiam in alio, licèt de potentia abſoluta aliter ſit, vt ſupra.

Oppoſiti motus alterationis quomodo ſe habent.

Quarto, quid dicendum de motibus alterationis oppoſitis, nam ſi agentia ſunt æqualis virtutis, vel neutrum aget ſe inuicem impediẽdo, vel vtrumque remiſſe circa eandem partẽ ſubiecti, vel circa diuerſas partes, ſi inæqualis, aget id, quod eſt fortiùs.

B

16 *Actiones immanẽtes ſi dependẽt ab aliquo extrinſeco, ſunt tantũ in eo loco vbi illud eſt.*

Quinto, quid dicendum ſit de actionibus immanentibus, de quibus dico, ſi ſunt dependentes ab aliquo extrinſeco, poterunt eſſe in vno loco, ſcilicet in quo habent illud extrinſecum, & non in alio, vt benè Maior. loc. cit. d. x. q. 5. quia niſi ſupernaturaliter illa dependentia ſuppleatur, non poterit actus produci, atque adeò exiſtere vbi non eſt cauſa, à qua pendet.

Confir. 1. Confir. quia huiuſmodi actiones pendentes ab extrinſeco, vt viſiones &c. non ſecum fert homo, dum mouetur; ergo connaturalius huiuſmodi actiones non habere vbi, in loco vbi, non eſt illud extrinſecum, à quo pendeat.

Confir. 2. Confir. 2. quia eſt ſupra naturam, vt homo exiſtens in India videat naturaliter, quæ Romę fiunt, licèt Romæ ſciat, quæ fiunt apud Indos, quia licèt Romæ non habeat præſentem viſionem productam in India, tamen quia illam habet præſentem apud Indiam, ſenſus interni, & intellectus ipſe habent ſufficientem notitiam independentem à præſentia locali obiectorum exiſtentium apud Indos, & ratione huius notitiæ poteſt ſcire Romę, quę fiunt apud Indos, atque illa narrare &c.

C

Sed hoc habet difficultatem, vt Romæ deberet produci ſpecies in ſenſibus internis, quæ pendent à ſpeciebus viſibilibus; at hæ non sũt Romæ; ergo neque ſic poſſunt produci ſpecies internæ, atque adeo neque actus.

D

Inſtantia. Dices, an Chriſtus per concomitantiam habeat viſiones, & alios actus vitales, quos habet in cœlo.

Solutio Maioris. Reſp. Maior negatiuè ob rationem D. Thomæ explicatam, cum præſertim ratione modi indiuiſibilis exiſtendi per illos actus nec videre, nec audire poſſit: ſed quia probabile eſt huiuſmodi actus eſſe per concomitantiam.

Solutio Authoris. Reſp. 2. Id non eſſe ex ſola naturali conſequutione ex eo præciſè, quod ſunt in corpore Chriſti in cœlo, eſſe in Sacramento; ſed quia pertinet ad maiorem Chriſti dignitatem, & ornamentum, vt omnia accidentia, quibus Chriſtus ornatur in cœlo, ponantur in Euchariſtia, non tamen habere vbi, quo eſt in cœlo, quia hoc repugnat poni in Sacramento, cum ſit eſſentialiter ratio exiſtendi in cœlo, & extenſio localis potius obſtat fini Sacramenti, qui eſt occultare corpus Chriſti, vt exhibeatur totum ſub qualibet parte.

E

Sexto, patet idem dicendum eſſe de alijs rationi-

[illegible] rationes ſiue reſpectiua, ſiue abſoluta. tionibus, quæ pendent ab extrinſeco, non ſolũ reſpectiuis, ſed etiam abſolutis, vt corpus in vno loco poterit alteri cõtinuari, & nõ in alio, quia hoc includit præſentiam localem, neque eſt ratio cur non continuetur, cum ex eo, quod ſit alibi non reddatur incapax continuationis. Hinc patet Chriſti ſanguinem effuſum in cruce, & diſcontinuatum, in hoſtia, ſi fuiſſet cõſecrata, & conſeruata, remanſurum fuiſſe continuatum, quia in illa non eſt facta talis mutatio localis, nec ſine miraculo fieri poſſet, vt res fluida alteri continua immoto loco, non remaneat continua; concedi tamen debet quod, quando res vnita alteri, dependet neceſſariò in ſua exiſtentia ab illa, non poſſit naturaliter exiſtere in vno loco ſine vnione cum illa, (licèt ſupernaturaliter poſſit, vt ſi Deus conſtituat duo vbi in materia, abſq; eo illa conſtituat in anima, vel in vnione; tunc.n. materia erit in duplici loco ſiue anima, & ſine vnione cũ illa, & ſic poni duo vbi in capite, & non in collo;) tum quia naturaliter materia dependet à forma, & accidens à ſubiecto, & caput viuum à reliquo corpore, non poterunt naturaliter ita conſeruari, ſicut primo ita conſtitui, niſi Deus naturaliter in ſecundo loco ſine re modificata, quia de intrinſeca ratione ipſius eſt, vt vbicumq; eſt actu, modificet.

7. Quid de gratia, & peccato mortali; Beatitudine, ac miſeria ſentiendum? De quibus dico non magis poſſe in eodem exiſtente in duobus locis, quàm in vno de potentia ordinaria, at de potentia abſoluta, ſi gratia habitualis ſolum connaturaliter fert ſecum remiſſionem peccati, poſſe eſſe ſimul. & ſi remiſſionem eſſentialiter ſupponit, vel coniunctam habet, nõ poſſe eſſe ſimul cum peccato.

Dico 2. Beatitudinem, quatenus dicit viſionem Dei, ac fruitionem non poſſe eſſe ſimul cũ miſeria, quatenus hæc dicit pœnam damni, quia hæc includit priuationem viſionis, ac fruitionis Dei, & de potentia abſoluta eſſe poteſt cum pœna ſenſus.

18 *Motus localis an replicetur.* 8. Quid de motu locali, nam vt producere duo vbi, quibus corpus conſtituitur in duplici loco, excedit facultatem naturalẽ; ita poſtquam corpus eſt conſtitutum in duplici loco, ſimul in illo producere duo vbi videtur eſſe ſupra naturam propter identitatem rationis, atq; adeò potentia motiua naturalis non poterit illud corpus ab vtroq; loco mouere.

Confir. Cõfir. Quia productis ſupernaturaliter duabus formis in eadem materia, agens naturale non poteſt, corrupta vna producere aliam in eadem materia, in qua coexiſtat cum præcedẽte; ergo neq; productis duobus vbi in eodem, poterit agens naturale corrupto vno, producere aliud, in habente aliud vbi, quia ſicut fuit ſolius Dei illa duo prima producere, ac conſeruare, etiam aliud in alterius locum ſubſtituere, quando corrumpitur.

19 In contrarium tamen eſt communis. Scotus, Marſ. Gabr. Maio. Aliac. Sot. Claud. loc. cit. qui dicunt, poſſe tale corpus in vtroq; loco ſimul moueri, vel moueri in vno, & non in alio. Et mihi placet primo ex corpore Chriſti, qui moueri poteſt in Euchariſtia, etiam ſi in cœlo nõ mouetur; & in diuerſis hoſtijs poteſt ſimul moueri diuerſis motibus.

Confir. Si eſſet in vno loco, poſſet moueri ad locum immediatum; ergo etiam ſi exiſtat alibi, quia ex replicatione non minuitur virtus motiua. *Confir. 1.*

Confir. 2. Ex anima rationali exiſtente in partibus, qui motibus contrarijs mouentur. Et ſimiliter Angelus in locis inadæquatis.

2. Probatur ex ratione ducta ex parte potentiæ motiuæ, quæ poſito priori miraculo connaturaliter petit concurſum, vt ad conſeruandum vtrumq; vbi; ita ad producendũ vnũ, perſeuerante alio, vel ad producendum ſimul multa vbi ſucceſſiua, quibus moueatur in diuerſis locis; nam licèt vbi diſtans non impediat acquiſitionem alterius vbi diſtantis, tamen negari non poteſt expleri capacitatem numeralem ſubiecti per vnum vbi, ſicut expletur capacitas materiæ per vnam formam, vnde neceſſarius eſt cõcurſus diuerſæ rationis, ad producendum ſecundum vbi in potentia obediẽtiali dum retinetur primum, ſed talis, qui connaturalis ſit ſubiecto, replicato ĩ duobus locis. *2. Fundamentum.*

Confir. Ex natura ipſius vbi, nam cum hæc ſint diuerſa, & motus conſiſtat in productione ipſius vbi, ex mutatione vnius non ſequitur mutatio alterius; atq; adeò corpus poteſt conſidere in vno loco, dum mouetur in alio, vel in vtroq; moueri motibus diuerſis ob diuerſitatem terminorum. *Corollarium.*

Et ex his patet ad oppoſitas rationes; non.n. eſt ſupra naturam producere illa vbi poſtquã eſt factum primum miraculum, quia debetur talis concurſus potentiæ.

DVBITATIO IV.

An corpus exiſtens in duplici loco, ſiuè modo extenſo, ſiuè ſacramentali, poſſit in vno ſubſtantialiter annihilari, et in alio ſubſtantialiter permanere?

NEgant omnes de potentia ordinaria; difficultas ſolum eſt de potentia abſoluta. 1

Prima affert, inclinat Vgo, Alenſ. & alij dicentes Chriſti corpus in Euchariſtia eſſe impaſſibile, licèt extra ſit paſſibile, clariùs Gabr. lect. 46. in cant. Soto d. 10. q. 2. ar. 2. fauet Sotus q. 4. ad argumenta contr. 1. & 2. Coroll. 2. concluſionis, quod licèt de corpore id negat, de Angelo videtur affirmare. *Affirmant Hugo. Alenſ. Gabr. Soto.*

2. Negat, ita Doctores adducti in ſecunda ſententia quæſtionis præcedentis. *Negant alij.*

Not. quæſtionem non eſſe de corruptione accidentali, qua res deſinit eſſe in vno loco partiali, vel totali &c. ſed de deſitione ſubſtantiali, ita vt eius ſubſtantia tranſeat de eſſe ad non eſſe, ſiuè tota eius ſubſtantia ſecundum omnes ſui partes deſinat eſſe, ſiuè ſecundum vnam partem eſſentialem, ſiuè ſecundum vnionem ſubſtantialem partium requiſitam ad eſſe ſubſtantiale compoſiti. *Senſus quæſtionis eſt de deſitione ſubſtantiali.*

1. Conc.

5 *Negant corpus annihilari in vno loco, & in alio non.*

1. Ratio.

1. Conc. Non poteſt corpus conſtitutum in duplici loco, in vno verè ſecundum ſubſtantiã deſinere per annihilationem, & non in alio, nã ſi annihilaretur verè talis ſubſtantia tranſiret de eſſe ad non eſſe in rerum natura; ſed deſinẽte tota illius ſubſtantia eſſe in rerum natura, deſinunt etiam accidẽtia illius, ſed vbi, quibus illud corpus exiſtit in duplici, ſunt accidentia illius corporis; imo modi accidentales, qui nullo poſſunt modo exiſtere ſine illo; ergo deſinet vbi deſinente corpore, atq; adeò corpus deſinet eſſe in omnibus locis, in quibus erat prius.

Inſtantia. Dices deſinere vbi vnius loci, ſed non deſinere vbi alterius loci?

Soluitur. Reſp. Et ſi id fieri poſſit, non tamen ex illo corpus erit in loco, quia corpus non exiſtens, non poterit dici eſſe in loco, vt neq; eſſe in tẽpore, quia hæc eſſentialiter ſupponunt eſſe, quod ſupponitur ablatum per annihilationem.

Confir. 1. Confir. Quia ſicut eſt impoſſibile rem eſſe annihilatam, & exiſtentem; ita in vno loco remanere, & in alio annihilari, quæ ratio explicatur ſic, nam ſi corpus replicatum annihiletur, præter amiſſionem vbi in vno loco, quod aliud corpus amittit, quidditas illius redigitur in nihilum, at certè nihil fingi poteſt redigi in nihil, ſi idem numero maneat in alio loco, quare ſolum ammittit vbi, vel concurſum effectiuum, quo conſeruabatur in illo loco; at ex amiſſione vbi, non poteſt dici annihilari; & concurſũ cõſeruatiuum perdere ſimpliciter, ſi idem numero eſt vtrobiq; ſi verò eſt duplex, (vt eſſe poteſt de potẽtia abſoluta) licet in vno loco vnus deſineret; tamen non diceretur corpus annihilari, ſed ſolum deſinere eſſe ibi ex vi talis actionis, nam quælibet actio illarum eſt ſufficiẽs ad retinendum corpus in eſſe.

3 *Confir. 2.* Confir. 2. Quia nunc ex multorum ſententia corpus Chriſti conſeruatur duplici concurſu in cœlo. ſ. naturali, & in Euchariſtia ſupernaturali, tamen cum deſinit eſſe ſub ſpeciebus, amittit concurſum ſupernaturalem, & non concurſum naturalem, ergo deſinere cõſeruari ex vi vnius cõcurſus nõ efficit annihilationẽ.

Confir. 3 Cõfir. 3. Quia ſi annihilaretur, ratio cur deſineret eſſe in eo loco, non eſſet deſitio vbi, ſed ſubſtantię corporis, nam alioqui ſolum deſineret eſſe ibi, & non annihilaretur; ergo ex vi deſitionis ſubiecti, vt eſt prior natura vbi, non ſolum ſequitur deſitio vnius vbi, ſed vtriuſque, quia deſinit entitas; in qua vtrumq; ſubiectatur; ergo ſi cauſa deſitionis vbi eſt deſitio ſubſtãtiæ, eadem erit cauſa deſitionis alterius vbi, quod ſine ſubiecto conſeruari nequeat.

Confir. 4 Confir. 4. Quia corpus replicatum non poteſt in vno loco annihilari, & ex vi illius in altero loco nõ annihilari; ergo aliquid aliud efficere debet Deus, vt in alio loco non annihiletur, ſed ſubſtantialiter conſeruetur; at hoc quid ſit explicari non poteſt, quia ſi dixerint eſſe, Deum ceſſare à concurſu conſeruatiuo corporis hic, & non ceſſare à concurſu conſeruatiuo alibi; huic dicto obſtat, quia poteſt eſſe idem numero concurſus vtrobiq; & licet ſit duplex ex ceſſatione vnius non diceretur corpus annihilari, quia in eodem inſtanti conſeruatur alio concurſu, vt ſupra dictum eſt.

A Et Confir. Quia in eodem loco, poteſt res eadem conſeruari duplici concurſu adæquato ex duplici cauſa, & ex ceſſatione vnius non dicitur res ſubſtantialiter deſinere, ſi alter concurſus perſeuerat; quare nihil poteſt ab Aduerſarijs aſſignari, quod non habeat manifeſtam inſtantiam in corpore Chriſti, dum deſinit eſſe ſub ſpeciebus.

4 *Confir. 5.* Confir. 5. Quia deſitio rei eſt ceſſatio ab actione, qua indiget res ad ſui exiſtentiam; at nõ eſt deſitio, niſi ſit ceſſatio ab omni actione, qua res indiget, vt res accipiat eſſe à ſua cauſa, alioqui poſſet in eodem loco annihilari, & permanere in eſſe, quod apertè implicat; quare ſolum B ex hoc ſequitur rem deſinere eſſe in tali loco, non autem ſimpliciter.

Confir. 6 Confir. 6. Quia ſi cõſeruaretur duplici concurſu, ex vi ceſſationis ab vno concurſu non magis deſineret eſſe in vno loco, quàm in alio, quia actio non indiuiduatur à loco, ſed terminatur ad corpus ſecundum ſe, vt eſt indifferẽs ad hunc, vel illum locum.

2 Reſpon. 2. Probatur, quia tunc res annihilatur quando verum eſt dicere, nihil entitatis illius exiſtere in rerum natura, cum annihilatio ſit deſitio totius entis, ſed dum res manet in vno loco, nõ eſt abſolutè verum dicere, nihil illius remanere, ſed potius contra; ergo tunc non eſt res annihilata. C Maior probatur, quia non apparet in quo alio conſiſtat annihilatio; non. n. ſatis eſt, rẽ non eſſe vbi erat, vt patet, dum res mota eſt localiter, & in corpore Chriſti, quod deſinit eſſe ſub ſpeciebus his corruptis. Minor probatur, quia dum res in aliquo loco permanet, nõ eſt verum abſolutè dicere, quod non ſit, cum alibi ſit, & terminet viſionem Dei, qua videtur exiſtens.

Corollar. Ex hac conc. patet primo non poſſe corpus replicatum in vno ſubſtantialiter corrumpi, & non in alio loco, ſiuè ſola vnio partium corrũpatur, ſiuè aliqua eius pars, quia per deſitionem vnionis partium, etiam ſi maneant partes in eo D dem loco; verè totum corrumpitur, & deſinit eſſe in rerum natura, atq; adeò, vt deſinit eſſe in tempore; ita etiam deſinit eſſe in loco, quia eſſe in loco ſupponit eſſe totius; quod ſi exiſtẽtia totius non eſt, neq; eſſe poterit in loco.

5 *Si corporis partes diuerſis vniantur vnionibus, poteſt corpus deſinere eſſe in vno loco, & nõ in alio.*

2. Conc. Si partes corporis replicati vniãtur inter ſe diuerſis vnionibus, fieri poteſt vt corpus deſinat eſſe in vno loco, & nõ in alio, quia ad corruptionem totius nõ eſt neceſſaria corruptio partium, ſed ſufficit corruptio vnionis, vt patet in morte hominis: ſed vnio, qua partes vniuntur in vno loco, eſt diuerſa ab vnione, qua partes vniantur in alio loco; ergo poteſt Deus ceſſare à conſeruatione vnius in vno loco, & conſeruare alteram, quæ eſt in alio loco, E atq; adeo compoſitum illud corrumpetur in vno loco, & non in alio; quia non eſt omnino idem compoſitum ob diuerſitatem vnionis.

6 *Si vbi vnionis qua partes vniuntur,*

3. Conc. Si corpus cõſtitutum in duplici loco deſinat eſſe in aliquo eorum, ex eo ſolum, quod aliqua eius pars, vel vnio amittat vnum vbi,

deſitio, corpus corrumpitur tãtum accidentaliter. vbi quæ erant in vno loco, tunc illa deſitio non eſt vera corruptio ſubſtantialis, ſed ſolum accidentalis, quia nihil entitatis ſubſtantialis deperditur, ſed ſolum ratio eſſendi in loco, & *Ratio.* tunc licèt deſinat eſſe in loco, non tamen totaliter, quia vt totaliter deſinat eſſe, neceſſarium eſt, vt vnitas omnium partium deſtruatur; vt autem totũ deſinat eſſe in loco, ſufficit, vt aliquid, quod eſt de intrinſeco illius, deſinat eſſe *Corollarium.* in loco. Ex his patet poſſe Deum efficere, vt corpus viuat in vno loco, & non in alio, vt ſi exiſtente Petro Romæ, & Neapoli, Deus ceſſet à conſeruatione vbi, quo vnio partium illius corporis exiſtit Romæ, quare tunc Romæ non erunt vnitæ, quia ibi non eſt vnio, quæ eſt ratio vniendi, atq; adeò corpus, vt Romæ exiſtẽs non viuet, cum tamen Neapoli viuat, quia hic habet partes vnitas, & idem in ſimilibus caſibus dicendum.

7 *1. Obiectio.* Sed contra primò objicitur, corpus annihilari hic, & non annihilari alibi non eſt contradictio; ergo fieri poteſt.

Reſpon. Reſp. Licet non ſit contradictio logica, & expreſſa, eſt tamẽ phyſica, & implicita per neceſſariam conſequentiam. quia ſi corpus annihilatur hic, & non alibi, ſequitur annihilatum eſſe hic, & non eſſe hic annihilatum, quia idem numero corpus eſt hic, & alibi, vt Petrus eſt rationalis Romæ, & non eſt rationalis Mãtuæ, licèt contradictione logica non opponantur; tamen poſita exiſtentia eiuſdem vtrobiq; manifeſtam inuoluit contradictionem, quia ſi Petrus eſt rationalis Romæ, & non eſt rationalis Mantuæ, non eſt idem Romæ, ac Mantuæ, vel non eſt rationalis Romæ, cum ponatur ab Aduerſarijs, rationalis.

2. Obiectio. 2. Obijc. Poteſt Deus efficere, vt anima corporis replicati moueatur extra materiã in vno loco immediato materiæ, & in alio nõ moueatur; ergo corrumpi poteſt vnio in illo loco, & non in alio, atque adeò corrumpetur ille homo in vno loco, & non in alio?

Reſpon. Reſp. Si vnio vna eſt, & per motum localem animæ corrumpitur illa vnio, certum eſt, quod vtrobiq; corrumpetur, licèt cauſa corruptionis illius ſit ille motus localis animæ in vno tamen loco, quod ſi ſeparatio illa localis fiat ſine corruptione vnionis, ſed per ſolam corruptionem vbi, quo anima erat in eo loco ſimul cum materia: Ex quo ſequitur illum hominem deſinere eſſe in vno loco, & non in alio.

8 *3. Obiectio.* 3. Deus ſubſtantiam illam vtrobiq; liberè conſeruat; ergo poteſt ceſſare à conſeruatione in vno loco, & non ceſſare in alio.

Reſpon. Reſp. Fieri id poſſe, ſed inde negatur ſequi, illud corpus annihilari, vel corrumpi, vt patet, nam dum ſpecies Euchariſtiæ corrumpuntur, Deus non cõſeruat corpus Chriſti Romæ v.g. & tamen non dicetur ex eo annihilari, vel corrumpi ſubſtantialiter.

4 Obiectio. 4. Poteſt Deus vtrobiq; conſeruare duplici concurſu ſubſtantiali, & poteſt ceſſare à concurſu ſubſtantiali conſeruatiuo Petri Romæ, & non ceſſare à concurſu communicato Neapoli; ergo tunc deſinet eſſe ſubſtantialiter Romæ, & non Neapoli, quia deſinit eſſe totum, quod per illum concurſum fuerat acceptum Romæ, quo verè ſubſtantialiter extitit.

Reſpon. Reſp. Hoc argumẽtum habere apertam inſtantiam in Petro exiſtente in vno tantum loco, in quo duplici concurſu conſeruatur, nam tunc ex deſitione vnius concurſus non diceretur Petrus corrumpi, ſed ſolum deſinet conſeruari illo concurſu, quia corruptio importat deſitionem entitatis ſecundum ſe, & nõ vnius, vel alterius concurſus, vt patet in re, quæ ſucceſſiuè cõſeruatur à pluribus cauſis, etiam totalibus, & ſpeciebus Euchariſtiæ primum conſeruatis à pane, & poſtea à Deo.

5. Obijc. Corpus productum in vno loco, poteſt reproduci in alio, vt patet in corpore Chriſti, ergo exiſtens in vno loco poteſt deſinere eſſe ibi, & remanere in alio, quia vt productio requirit negationem formæ tamquam terminum à quo; ita deſitio negationem illius formæ, vt terminum ad quem: ſed corpore ſemel producto, poteſt iterata productio illius in alio loco, negationem corporis tamquam terminum à quo habere; ergo etiã poterit deſinere eſſe in vno loco, & remanere in alio deſitione illa habente negationem corporis, tamquam terminum ad quem. 9 *5 Obiectio.*

Confir. 1. Quia ſicut per ſecũdã productionem non acquirit terminus eſſe ſimpliciter, ſed eſſe ex vi noui concurſus, & in nouo loco; ita ſatis erit ad deſitionem, terminum deſinere ex ceſſatione actionis, & eſſe in loco etiam ſi non deſinat eſſe ſimpliciter. *Confir. 1.*

Confir. 2. Quia in eo inſtanti verè dicitur corpus non habere eſſe in illo loco, & habere eſſe in alio; ergo poteſt eſſe corruptum in vno loco, & remanere in alio. *Confir. 2.*

Reſp. Aliud eſſe productionem, quæ ſit incæptio ſubſtantialis rei, & hæc terminari non poteſt ad rem prius exiſtens, quia implicat incipere eſſe, quod ante exiſtebat, cum incæptio importet non ſolum nouitatem actionis, ſed etiam ipſius eſſe, quod de nouo per actionem incipit. Aliud verò eſſe productionem, quæ nõ eſt incæptio rei, ſed vel conſeruatio, vel noua actio communicans idem eſſe ſubſtãtiale corpori, quod antea habebat, nam poteſt corpus exiſtens in vno loco fieri in eodem, vel alio loco, quia non tranſit de non eſſe ad eſſe, ſed de non eſſe ex tali actione, ad eſſe ex tali actione. *Reſpon.*

Ex quo ſumitur argumentum pro nobis, quia ſicut implicat, rem exiſtentem in vno loco incipere ſubſtantialiter in alio loco, quia illa actio non poteſt eſſe ratio incipiendi illius rei, cum ex vi cauſæ prius incæperit; ita non poterit deſinere eſſe ſubſtantialiter, ſi remanet in alio loco, quia non tranſit de eſſe ad non eſſe ſimpliciter; ſed tantum tranſit de eſſe ad nõ ex eſſe ex vi talis actionis, & in tali loco. 10

Ad Confir. Reſp. id non ſufficere ad deſitionem corporis, ſed ſolum ad deſitionem actionis, nam deſitio ſimpliciter corporis petit, vt de eſſe tranſeat ad non eſſe, vel totius entitatis quando res annihilatur, vel partes ſubſtantiales, vel vnionis partium, quando res corrumpitur; *Ad 1 Confir*

pitur; at ex ſola deſitione actionis res nō trāſit ad nō eſſe ſuæ entitatis ſimpliciter, ſed ad nō eſſe ex vi talis actionis; neq; eſt eadē ratio de ſecūda actione, dante idē eſſe, ac de deſitione rei adhuc exiſtentis, quia per ſecūdam actionem, licèt res non incipiat; tamen verè fit tota ſubſtantia rei; at per deſitionem actionis res non deſinit eſſe, cū nec de illa entitate, nec de aliqua eius parte verè dici poſſit tranſiſſe de eſſe ad non eſſe, quia ſolum deſinit eſſe ex vi ſecūdæ actionis, quod non eſt deſinere eſſe in ſe, ſed ſolum ſecundum actionem deſinere eſſe, atq; adeò rem, vt habet eſſe ex illa. Et huius ratio eſt, quia nō repugnat duplicem actionem recipi in eodem ſubiecto, repugnat autem ſimul eſſe exiſtentiam rei, ac eius annihilationem, & corruptionem ſiuè in eodem, ſiuè in diuerſis locis, quia ſequitur corpus habere eſſe, & non habere.

A Dices totum eſſe, quod habet ex vi ſecundæ actionis deſinit, dum deſinit ſecunda actio.

Reſp. Negando, quia eſſe, quod habet per ſecundam actionem, cum conſeruetur per aliā actionem, non deſinit eſſe deſinente ſecunda actione; quod ſi aliunde non conſeruaretur; tunc non ſolum actio, ſed etiam eſſe ipſius rei deſineret eſſe, quia tunc neceſſariò dependeret illud eſſe ab illa actione, quod non eſt in caſu noſtro.

Ad 2. Non ſatis eſſe ad deſitionem rei, vt res non ſit in vno loco, ſed vt nullibi ſit, ita vt trāſeat ad non eſſe non ſolùm loci, ſed etiam ſuæ entitatis: alioqui cum res per motum localem relinquit locum, deſineret eſſe ſimpliciter. *Ad 2. Confir.*

B

LIB. IV. SVMMAE II. DE VACVO.

Cap. 1. Explicat vacuum pertinere ad phyſicam, & rationes negantium, & aſſerentium vacuum.

Tex 50. IN hoc capite à tex. 50. ad 56. ait vacuū pertinere ad phyſicum ſicut & locus, quia antiqui iiſdem argumentis locum, & vacuum eſſe negarunt, & affirmarunt, nam qui dicūt dari vacuum, ſupponunt idem ſubiecto eſſe locum, & vacuum, & plenum, & differre ratione.

Tex. 51. Primò, tex. 51. redarguit Anaxagoram dicentē ſpatium aere plenum eſſe vacuum, cum conſtet, ex reſiſtentia vtris aere pleni, & ex clepſydris aere plenis non admittentibus aquam, aerem eſſe corpus, vnde alij dixerunt vacuum eſſe ſpatium in quo nullum ſit ſenſibile corpus; nam omne ens putant eſſe ſenſibile, vt tex. 52. *Tex. 52.* at quia in aere nulla apparet ſenſibilis qualitas; ideo, quæ aere ſunt plena, vacua eſſe dixerunt, at qui dari vacuū negant, debent demonſtrare nullum eſſe ſpatium diuerſū, ab exiſtentibus corporibus ſiue ſit ab his ſeparatū, ſiue actu intra ipſa exiſtens, & diſcontinuans illa vt Democritus & Leucippus, ſiue etiam extra totum vniuerſum, quare errauit Anaxagoras dum volens improbare vacuum, probauit aerē aliquid eſſe. *Tex. 53.* Hinc 3 tex 53. probat vacuum dari, quia datur motus qui ſine vacuo eſſe nequit, nam corpus non poteſt recipi in pleno, ne dētur duo in eodem ſpatio, nam non eſſet ratio cur non infinita in eodem eſſe poſſint, quod ſi hoc concedatur, minimū ſpatium poteſt recipere maximū. *Tex. 54.* Hinc tex. 54. Democritus ponebat vniuerſum eſſe immobile, & ſic qui vacuum eſſe à corporibus ſeparatū dixere.

Tex. 55. At qui vacuum eſſe imbibitum in corporibus, aliter tex. 55. probant. 1. ex condenſatione, vt patet ex dolio, quod capit tātundem vini incluſi in vtribus, ac extra, & augmentatione, & vaſe, quod tantundem aquę capit, cum cinere, ac ſine.

Tex. 56. Deinde tex. 56. pythagorici infinitum vacuum eſſe extra cœlum, quod in cœlum, veluti ſpiritus attractus in corpus, ingreditur, & ex hoc vacuo oriri rerum diſtinctionem.

Sum. 2. Cap. 2. referuntur opiniones aſſerentium dari vacuum.

Tex. 57. IN hoc capite ad veritatem cognoſcendam explicat vacui nomen, quia non poteſt de re diſputari, niſi cognita ſignificatione nominis, dicens vacuum ex vſu communi eſt locus, in quo nihil ſit quia omne quod eſt, dicunt eſſe corpus; & omne corpus eſſe in loco, atq; adeo cum in vacuo nullum ſit corpus, vacuum dixere in quo nihil eſt, &

C quia omne corpus eſt graue, vel leue, conſequenter dicunt vacuum, in quo non eſt aliquid graue, vel leue, neq; hinc ſequitur punctum eſſe vacuum, quia licet in eo non ſit graue vel leue, tamen non eſt aptum excipere corpus. Hinc tex. 58. patet locum plenum colore, vel ſono eſſe vacuum, ſi caret corpore tangibili. *Tex. 58.* At alij 2. tex 59 vacuum dixerunt locum in quo, nec hoc aliquid eſt, nec vlla ſubſtantia corporea, vnde materiam eſſe vacuum, quia eſt locus, ſed errant, quia materia non eſt ſeparabilis à corporibus at vacuum, vt ſeparabile à corporibus cōcipitur, tex. 60. explicata definitione vt cui, quod ſit locus carens corpore, nunc incipit dubitare an detur vacuum ſiue ſeparatum à corporibus, ſiue in his incluſum, & non dari probat, quia ipſi vacuum dicebant non eſſe corpus, ſed *Tex. 59.* *Tex. 60.*

D interuallum, ſed hoc interuallum diuerſum à corporibus non datur, cum non ſit locus, nec aliquid inter latera loci, ergo neq; datur vacuum.

Sed ex alia parte tex. 61. videtur dari ex iiſdē rationibus, quibus datur locus, nam ſicut locum eſſe probatur ex motu, ita & eſſe vacuum, quia vacuum eſt id, in quo ſit motus ſicut locus excipit mobile. *Tex. 61.*

Hic tex. 62. diluit argumenta aſſerentium vacuum eſſe, quia non eſt neceſſariū vacuū ad motum alterationis, quia plenū alterari poteſt, neq; ad localem, quia corpora ſibi cedunt, vt patet in motu, qui ſit in humidis continuis, vt cum proijcitur lapis in aquam, circa quam ſiunt multi circuli dum partes poſteriores aquæ cedūt prioribus & idem in motu condenſationis, vt tex. 63. nam ſæpe *Tex. 62.* *Tex. 63.*

E ſit per excluſionem corporis, quod continetur in poris corporis condenſati. ſ. aeris. Et idem de motu augmentationis, nam hæc fieri poteſt non ſolū per ingreſsū vnius corporis intra poros alterius, ſed per alterationem, vt cum ex aqua ſit aer. Vnde ratio aduerſariorum ducta ex augmentatione, vel cinere poſito in aqua nō probat vacuum dari, ſed difficultatem in modo augmentationis, quæ in omni opinione eſt ſoluenda.

Cap. 3. Excluditur ex ipſo motu opinio ponentium vacuum, vt neceſſarium ad motum.

Tex. 64. IN hoc capite á tex. 64. ad 75. probat iterum non dari vacuum ſeparatum.

Primo, quia maximè propter motum, ſed ad illum non eſt neceſſarium, vt cauſa efficiens, vt tex. 64. Tex. 65. neq; vt locus in quo fiat motus, vt tex. 65. ergo.

Tex. 66. Secundo, tex 66. probat vacuum potius eſſe impedimentum motus, nam vt terra quieſcit in medio, quod æqualiter diſtet ab omnibus partibus, ad quas ſimiliter ſe habet ita vacuũ erit cauſa quietis quia corpus exiſtens in medio vacuo, non eſt cur ad hanc potius, quam ad illam partem moueatur:

A

Tex. 67. Tertio, tex. 67. quia in vacuo non poteſt eſſe motus naturalis cum nulla ſit in eo partium differentia ſ. ſurſum, & deorſum, quam requirit motus naturalis, ſicut neq; in infinito ſi quidem vacuum eſt priuatio, cuius nulla eſt differentia, ex quo fit vt neq; ſit motus violentus, nam hic ſupponit naturalem, cuius eſt quædam deuiatio. ſ. præter, vel contra naturam.

B

Tex. 68. Confir. tex 68 nam motus violentus prædictorũ fit abſente motore, at hic fit per antiperiſtaſim. ſ. per impulſum aeris prius impulſi à proiecto ſecundum aliquos, vel ex aere proximo iacienti, qui impulſus velocius monetur, quam ipſum proiectum, vnde ſuo motu velociori magis impellit, at neutro modo poteſt fieri impulſio in vacuo, cum in illo non ſit aer, vel aliud corpus.

Tex. 69. Quarto, In tex. 69. nõ poteſt in vacuo aſſignari ratio ob quam quod mouetur, quieſcat magis in hac, quã in illa parte, quare quieſcat immotum, vel mouebitur in infinitum, niſi accedat aliquod impe Tex. 70. diens, at contra abſurdum eſt Confir. tex. 70 in vacuo fit motus ex aduerſarijs, quia maximè cedit, at hinc ſequitur motum fieri per omnes vacui partes, cum eodem modo ſit in omnibus partibus æquè affectis, at patet naturalia ferri in determinatum locum.

C

Tex. 71. Quinto, idem probat tex 71. & 72. 73. ex velo- Tex. 72. citate, & tarditate motus ſumpta ex diuerſitate Tex. 73. medij quod in vacuo mobile moueretur in inſtanti, vt ſuſe dicemus in quæſtionibus.

Tex. 74. Deinde tex. 74 idem probat ex differentia mobilium, nam in vacuo omnia mobilia diuerſa virtute prædita, & diuerſa figura, æquali celeritate ferrentur, ſed hoc eſt contra experientiam, nã videmus grauia per idem ſpatium celerius ferri, quam minus graue conſequentia probatur, quia ratio diuerſitatis in celeritate oritur, ex eo quod grauius cum ſolum figura celerius ſcindit mediũ, ac hæc ratio deeſt in vacuo, quia non eſt quod ſcindetur.

D

Tex. 75. Hinc tex. 75. colligit vacuum non ſolum non prodeſſe motui, ſed potius illi obeſſe vnde fit quod ſicut non detur locus ſeparatus a corporibus, ita neque vacuum.

Cap. 4. Probat vacuum ſeparatum non dari.

E

IN hoc capite probat vacuum non eſſe etiam Tex. 76. abſtrahendo à motu: & 1. tex 76. nam ex poſitione illius ſequitur corpus meare p corpus atq; adeo duo corpora eſſe ſimul, at hoc eſt impoſſibile, vt patet experientia, nã ſi cubum ponas in aqua, vel aere, videmus, tantundem aquæ vel aeris cædere, & idem contingit in translatione omnium corporum, nam debet corpus aliud cædere ſurſũ, vel deorſum, vel circumcirca, niſi comprimatur, quod fit à natura ne duo corpora ſint ſimul, conſequentia probatur, quia in vacuo non eſſet hæc ceſſio, vel condenſatio, nam cum non ſit corpus, non poteſt moueri, atq; adeo neq; cadere, & condenſari, neq; dicas eam ceſſionem prouenire ex qualitatibus ſenſibilibus aquæ, quæ impediunt permeationem corporum per ipſam, at hæ qualitates non ſunt in vacuo, nam impedimentum eſſendi in eodem loco, non oritur ex qualitatibus ſenſibilibus, ſed ex quantitate, tum quia hæc eſt ratio occupandi locum, tum quia corpus habens eandem quantitatem, ſiue ſit frigidum, ſiue calidum ſiue huius eſſentiæ, ſiue alterius, ſemper excelleret ab eodem loco tantum corporis, quanta eſt ipſius quantitas.

A

Secundo, tex 77. idem probat non eſſe neceſſarium vacuum ad recipiendum locatum, nam cubus dum mouetur fert ſecum omnia, quæ habent alia corpora. ſ. ſpatium trine dimenſum. ſed ſecundum aduerſarios ſpatium trine dimenſum non differt à loco, ergo non eſt neceſſarium ponere aliã trinam dimenſionem ad locandum præter dimenſionem vniuſcuiuſq; etiam ſi impaſſibile. ideſt ſine qualitatibus ſit, ergo fruſtra ſpatium illud ponitur circa corpora æquale illis. Tex. 77.

B

Confir. tex 78 quia ſi vacuum eſt aliquid ipſius ſpatij in quo eſt motus neceſſario deberet eſſe intra mundum, & intra illum non eſt, nam maximè aer apparet eſſe illud, at aer etiam ſi non videatur, tamen eſt aliquid. quare neq; aqua eſt vacuum licet per illam piſces diſcurrant, quia aqua piſcibus cædit, eo modo quo aer alijs corporibus, & hæc eſſe aliquid diſcernitur per tactum, ex his igitur patet non eſſe aliquid diſtinctum ab exiſtentibus corporibus. Tex. 78.

C

Cap. 5. Vacuum non eſſe aliquid imbibitum in corporibus.

IN hoc capite à tex 79. ad 72. probat vacuum non eſſe aliquid intra corpus & primo refert opinionem aſſerentium dari ex raritate, & denſitate, nam dum fit denſatio, partes corporis recipiunt ſe in vacuo, putant. n. denſationem fieri, vt ſit conſtrictio multitudinis hominum cum non detur penetratio corporum, non poteſt corpus recipi in alio, ergo debet recipi in foraminibus vacui, Ex quo deducebant ſine vacuo non poſſe fieri aliquẽ motum, quia motus non poteſt fieri ſine conſtrictione, alioqui per quemlibet motum deberet totum fructuare, vt dixit Xuthus, vno corpore impellente aliud, vnde ſequitur eſſe neceſſarium, nõ poſito vacuo omnem mutationem & generationẽ inter aquam. ſ. & aerem eſſe in corpora æqualis quantitatis contra experientiam, quod ſi hæc ſunt abſurda erit etiam abſurdũ negare vacuum corporibus imbibitum fundatur hæc ratio in experientia quadam, nam quando corpora contigua non poſſunt condenſari, vt multi lapides, nõ poſſet vnus per impulſum moueri localiter quin omnes moueantur, ergo idem dicendum de partibus vniuerſi. Tex 79.

D

Sed hanc tex. 80. Reijcit nam dupliciter poni poteſt primo, vt vacuum ſit veluti foramina ab alijs partibus plenis ſeparata, & habentia vt ait Simplicius notabilem quantitatem, vt apparet in pumice, & ſpongia, & patet non eſſe ſeparatum, ſicut neq; locus eſt ſpatium trine dimenſum, quare nec ratum erit corpus aſperſum vndequaq; vacuis meatibus. Secundo, tex 81. vacuum poni Tex. 80. Tex 81.

E

poteſt non ſeparatum, ſed imbibitum, & diffuſum in corporibus, & diſſectum in minutiſſimas partes, & hoc licet non ſit ita abſurdum, tamen habet inconuenientia: primo vacuum non eſſet cauſa omnis motus, ſed tantum aſcenſus, nam raritas eſt in leuibus ſicuti denſitas in grauibus: ſecũdo vacuum non erit cauſa motus, vt id in quo, ſeu per quod, ſed vt motor, ſicut vtres inflati trahunt ſecum quidquid illis adhæret at hoc ſequitur, & vacuum moueri, & habere locum; hoc autem eſt impoſſibile, quia deberet eſſe aliud vacuum, ad ꝙ, Tex.82. vt ad locum moueatur, & ſic in infinitum tex.82. ſi vacuum eſt tantum cauſa aſcenſus, quę erit cauſa deſcenſus, cum hic fiat à grauitate, & non à leuitate cauſata à vacuo. Quarto ſi rarum ob vacuũ fertur ſurſum, quo rarius & magis vacuum celerius, quare ſi omnino erit vacuum mouebitur celerrimè, i. in nõ tempore, at impoſſibile eſt vacuũ moueri, ſicut impoſſibile eſt in vacuo motum eſſe quia ſi ipſum mouetur, deberet habere proportionem cum motu pleni, quia omnis motus habet proportionem quoad celeritatem tum alio motu, at inter motum pleni & vacui nulla eſt proportio quoad celeritatem, neq; dicas eadem ratione probari non poſſe fieri motum à grauitate, & leuitate, quia purum graue, & purum leue deberet moueri in non tempore, nam eſt diuerſa ratio, quia Antiqui volebãt quod ſicut medium vacuum nulli reſiſtit, ita nihil reſiſtit vacuo moto, in quo nullũ eſt plenum, atq; adeo in eo motu nulla eſſet reſiſtentia, neq; intrinſeca, neq; extrinſeca, at graue, & leue purum habent reſiſtentiam extrinſecam.

Cap. 6. Soluuntur rationes aſſerentium vacuum.

Tex.83. IN hoc capite à tex.83. Soluit rationes aduerſariorum, & primo aſſerit iure dubitatum ab aduerſarijs de exiſtentia vacui, quia ſi non ponitur denſatio & rarefactio, verè ſequitur vel nullũ eſſe motum, vel cœlum fluctuare, vel mutationem inter aquam & aerem eſſe inæqualia, cum tum conſtet plus aeris fieri ex aqua, atque hæc difficultas eſt in omni mutatione, præter circularem, quare vt hæc abſurda euitentur, & negetur vacuum, oportet oſtendere modum, quo fit denſatio, & rarefactio, Hinc tex.84. vt id oſtendat, pri- Tex.84. mo ſupponit vnam eſſe materiam contrariorum. Secundo, quod eſt actu fieri ex eo, quod eſt in potentia. Tertio, materiam etiam ſi ſit diuerſa à contrarijs, non tamen eſſe ab illis omnibus ſeparabilẽ Quarto, materiam etiam ſi nunc ſit ſub colore, nũc colore, & frigiditate, ſed eſſe aliam & aliam ſed eandem ſemper numero permanere; hinc deducit eandem eſſe materiam parui, & magni quia hæc contraria ſunt in ratione quantitatis, vt patet ex mutatione ſubſtantiali aquæ in aerem, nam ibi materia, quæ erat ſub forma aquę, eſt ſub forma aeris, non quia acceſſerit extrinſecus aliquid materiæ, ſed quia materia, quæ erat potentia aer, facta eſt actu aer, & idem dicitur, cum ex aere fit aqua, nã ſolũ eſt diſcrimen & in vna mutatione ex magno fit paruum, & in alia, ex magno paruum, & quod dicitur de mutatione ſubſtantiali, idem dicitur de accidentali, vt cum aer multus fit paruus media denſitate, vel contra media raritate, nam id oritur ex eo, quod, id, quod erat in potentia, fit actu quia materia eſt in potẽtia ad paruitatem & magnitudinem, denſitatem, & raritatem, vt .n. aliquid ex calido fit frigidum & contra, quia eadem materia eſt in potentia ad vtrunq; ita ex calido fit magis calidum, non quia aliquid exiſtens in materia eſſet non calidum quando erat minus calidum, ſed quia A in omnibus materiæ partibus, calor eſt auctus, ad quam auctionem materia erat in potentia, ſicut ſi orbis maioris circumferentiæ contrahatur ad minorem circumferẽtiam & ſiue eadem ſit, quæ erat antea ſiuè alia, non hoc ſit quia aliqua eius pars, quæ prius non erat curua, ſed recta, fiat curua, ſed quia omnes eius partes tam curuæ nactę ſunt maiorem curuitatem, ad quam erant in potẽtia, quia non dicitur aliquid fieri magis vel minus tale per additionem, vel ſubtractionem, ſed quia idem mutatur de perfecto ad imperfectum, vel contra, quia nulla pars ſumi põt omni qualitate deſtituta, ſicut non aliquid accipi poteſt in flãma, in quo nõ ſit albedo, & calor, ſed quia minus calidum eſt in potentia ad maiorem calorem: ex quo patet idem B accidere in condenſatione, & rarefactione, nam corpus minus cum ſit maius, non recipit nouam materiam, ſed eadem magnitudo extenditur, & dilatatur, quia materia eſt in potentia ad maiorem, & minorem extenſionem, quare idem eſt rarum, & denſum, ob vnam vtriuſq; materiam.

Deinde 85. probat grauitatem, & leuitatem nõ Tex.85. oriri a vacuo, nam graue eſt denſum, vt leue rarũ, licet denſum ſit etiam durum, & rarum ſit molle, ſed cum diſcrimine eſt grauitas & durities in plumbo, & ferro, nam in plumbo eſt grauitas maior cum quadam mollitudine ob partes inconcoctas, vt in ferro eſt maior durities ob partes ſicciores cum minori grauitate.

Hinc tex.86. colligit vacuum nec eſſe ſimplici- Tex.86. ter ſeparatum ob motum, neq; imbibitum ob raritatem, C niſi velint appellare vacuum illud quod eſt cauſa lationis, vt materiam grauium & leuiũ, quæ eſt lationis cauſa, nam denſum & rarum quatenus leuitatem & grauitatem habent, ſunt principia lationis, ſed quatenus eſt materia duritie, & mollitudinis non ſunt lationis, ſed paſſionis & impaſſibilitatis cauſa, atq; adeo potius alterationis.

Difficultates Textuales.

PRima difficul. An ad phyſicum ſpectet tractare de vacuo.

Reſp. Affirmatiuè ex tex.50. quia priuatiue oppoſita ad eandem ſcientiam ſpectant, vt viſus eſt luminis, & tenebrarum.

D *Dices, Vacuum neq; eſt motus, nec mobile, neq; horum paſſio; Confir. vacuum eſt impoſſibile ſaltem naturaliter, ergo non tractatur à ſcientia de natura; Confir.2. Quia ſi vacuum eſſet ens, diſtingueretur à loco, quia ſi eſſet, neceſſario eſſet ſimpliciter æquale locato, at locus non æquatur locato, niſi ſecundum duas dimenſiones.*

Reſp. Vacuum eſſe priuatiuè oppoſitum corpori locanti, ſiue locato, atq; adeo pertinere ad phyſicum, ad quem pertinet locus, & locatum, quæ ſunt vel paſſiones rerum phyſicarum vel res ipſæ phyſicæ & licet de priuationibus non habeatur ſcientia affirmatiue ponens in- E *eſſe, tamen haberi poteſt affirmatiue non ponens ineſſe, vt quomodo fiat motus mixtorum vel elementorum in vacuo ſi daretur & an poſſit motus fieri velocius in pleno, quam in vacuo.*

Ad 1. Confir. Reſp. etiam ſecundum illã impoſſibilitatem debere oſtendi à phyſico.

Ad 2. Confir.

Ad Confir. Reſp. duplicem eſſe æqualitatẽ, vnam continentiæ, & dicitur illa, ſecũdũ quã duo æqualiter continent, vt ſi diceretur circulus æquari quadrato ſi vtrunq; æqualiter cõtineret; & ſic locus eſt æqualis locato, quia tãtum præciſe continet locus, quatenus locatum, vt patet ſi fingatur ſuperficiem locati, & locãtis ſeparari à corpore, nam æqualem haberẽt cõtinentiam, alteram commenſurationis, quæ dicitur ſecundum quam duo ſimpliciter eadem menſura menſurabilia ſunt ſecundum omnem dimenſionem & hanc æqualitatem non habẽt corpora locantia, & locata; ſed ſuperficies locantis, & locati corporis: At ex poſitione antiquorum ſequeretur tam locum, quam vacuum eſſe æquale locato æqualitate commenſurationis, nam idem numero eſt locus & vacuum ſucceſſiue, ſicut idem aer eſt luminoſus, & tenebroſus, vnde apud Antiquos apud quos vacuum eſt ſeparatum, idem dum continet aliud, eſt locãs, dum nihil continet, eſt vacuum & ita locus, & locatum eſſent æqualia commenſuratiue, quia neutrum alterum excederet ſicut materia, et forma eiuſdẽ cõpoſitionis ſe excedunt.

A

2. Diffic. Cur ſi eclypſidra plena aqua & aere, obturato foramine ſuperiori, exit aqua, non autem ſi ſit plena ſolum aqua.

B

Reſp. Experientia conſtat non exire aquam in ſecundo caſu non propter impedimentum extrinſecum. ſ. reſiſtentiã aeris inferioris, ſed intrinſecum, nam licet appetitu connaturali ſpeciei appetat deſcendere, tam appetitu generico appetit non diſiungi à corporibus, atque adeo refugere vacuum vincit autem appetitus genericus, quia prior, & reſpicit bonum magis vniuerſale, ſcilicet vniuerſi.

C

Reſp. 2. In primo caſu exire aquam, & ratio diuerſitatis eſt, quia aer facilius rareſit, & condenſatur, quam aqua, vt patet, quia vaſi pleno aqua nihil poteſt addi, at pleno aere poteſt addi aqua, quia aer condenſatur vnde in caſu poſito aer cum rareſiat, non ſequitur vacuum, ſicut ſequeretur ſi eſſet ibi ſolum aqua, quæ non ita facile rareſit.

3. Diffic. An vas plenũ cinere tantũ aquæ capit, quantum ſi vacuum eſſet. Affirmabant antiqui apud Ariſt. tex. 56. Sed Auer. negat experientiam, ſed nõ eſt negãda, ſed ratio afferenda, prima eſt quia per ingreſſum aquæ excluditur aer incluſus intra cineres, ſed contra, quia aer ille non occupabat totum vas, ſecunda, quia ex illa infuſione præter excluſionem aeris, corrumpuntur multæ partes aquæ, & multæ cineris, vt patet, quia inde nunquã poterit extrahi tanta aqua, quanta fuit infuſa, neq; cineres deſiccati replebant vas vt antea; & ego addo, quia partes cineris, et aquæ cõprimũtur, & condenſantur ex illa mixtione.

D

4. Diffic. Quomodo punctum non ſit vacuũ, cum in eo nihil ſit.

Reſp. Antiquos cum exiſtimarent nullum aliud ens dari niſi corporeum, vacuum dicebãt illud, in quo non eſt corpus. Alij limitabant ad corpus tãgibile, alij ad graue, & bene, eo quod omne ens putabant eſſe corpus tangibile, & graue, vel leue, & hinc dicebant vacuum eſſe id in quo, non eſt aliquod ens, neq; hinc ſequitur punctum eſſe vacuum, quia vt ſit vacuũ, debet eſſe receptiuũ corporis, quam receptibilitatem non habet punctum: ſed contra inſtant, nam centrum, quod eſt indiuiſibile, eſt locus, vt ſupra dictum eſt ergo eſt receptiuus, quia locus dicitur id, quod recipit aliud.

E

Reſp. Centrum eſſe quidem locum menſurãtem, non autem ambientem, at locus receptiuus eſt locus ambiens, non locus menſurans. Dicitur verò locus menſurans, locus ſimplex propter ſuam indiuiſibilitatem, & quo, quia eſt quo omnia elementa, & cæli cognoſcuntur naturaliter locari: at locus ambiens dicitur cõpoſitus, ex ſuperficie & continentia, et ex partibus, quantitatiuis ſuperficiei.

5. Diffic. An omne tãgibile ſit graue et leue.

Affirmabant Antiqui, & videtur Ariſt. tex. 58. At contra ex cælo in quo eſt raritas, & denſitas, quæ ſunt ſenſibilia cõmunia, atq; adeo tangibiles qualitates, & tamen cælum neq; eſt graue, neq; leue.

Reſp. Raritatem, & denſitatem, quæ conſequuntur calorem & frigus ac Auer. 7. phyſ. ſunt ſenſibilia communia, & maximè per tactum ac 2. de anima, ſed raritas, & denſitas cæli ſunt diuerſæ rationis, atq; adeo non perceptibiles tactu, ſed ſolum per viſum, vnde ſi quis exiſtens iuxta cælum lunæ extenderet brachium, non poſſet propter ſoliditatem cæli, non tñ habet ſenſatione tactus vt hic Venetus.

Notat tamen Auer. tex. 63. duplicem eſſe cõdenſationem vnam veram, quæ eſt mutatio corporis de maiori quantitate in minorẽ abſq; exitu alicuius ab ipſo, & talis nõ ſolum ſit per motum localem, ſed etiam per alterationem, alteram apparentem, quæ eſt per conſtrictionẽ partium alicuius corporis per exitũ alterius, vt in conſtrictione ſpongiæ, quæ apparet eſſe minor, & occupare minorem locum, tamen verè non occupat, quia partes exeuntes occupant tantundem loci, ac prius, & hæc condenſatio ſit per ſolum motum localem, ex quo patet rarefactionem vnã eſſe veram, alteram apparẽtem, vt partes ſpongiæ, cũ cõpreſſæ dilatãtur.

6. Diffic. Quomodo vacuum eſt cauſa motus ſecundum antiquos, vt dicitur tex. 64.

Reſp. Antiquos poſuiſſe vacuum, vt cauſam formalem motus ita, vt non poſſit fieri motus abſq; vacuo, 2. vt cauſam finalem, ita vt corpora mobilia mouerentur ad vacuum, vt finẽ, vtrunq; reijcit Ariſt. nam ſupra oſtendit motum alterationis, localem, augmentationis, rarefactionis fieri ſine vacuo. Secundum vero tex 64. nam vacuum eſt eiuſdem naturæ in omnibus: at elementa, & eorum motus non ſint eiuſdem rationis, vnde non mouentur ſingula ad quamcunq; partem. Alex. putat Antiquos poſuiſſe vacuum, vt cauſam effectiuam motus. Dices vacuum eſt locus, ergo non eſt eiuſdem rationis, quia locus habet differentias ſurſum, & deorſum, atq; poteſt eſſe terminus diuerſorũ corporum ſpecie. Reſp. alij rectè hinc probari vacuum non eſſe quia eſſet locus, & tamẽ non

haberet differentiam vllam loci: Reſp.2.ſuperius ex inferius poſſe accipi dupliciter primo, vt dicunt tantum ſitum mundi & ſic ſi intra concauum lunæ eſſet vacuum, ibi eſſe ſuperius .i. quod eſſet iuxta concauũ lunæ, & inferius, quod eſſet prope centrum. 2 vt dicunt ſitum tũ virtute præſeruatiua corporum, & ſic non eſſet in vacuo ſurſum, & deorſum, & ſic negat Ariſt. eſſe diuerſitatem rationis, vnde tex.66. ait poſito vacuo tolli omnem motum, quia cũ ſit eiuſdem rationis in omnibus partibus corpus in vacuo poſitum non haberet maiorem conuenientiam cum vna, quam cum alia, atq; adeo non eſſet ratio cur ad vnam magis, quã ad aliam moueretur, neq; poteſt moueri ad vtranq; partem, quia moueretur contrarijs motibus, & experientia docet corpus non diuidi, vt vna pars ad vnam, & ibi ad aliam moueatur; ergo nullo modo moueretur.

Confir. Quia ex ſimili ratione dicunt aliqui terram in medio quieſcere, quia cum æqualiter diſtet à circumferẽtia cœli, æqualiter trahitur à circumferentia cœli ex omni parte. Vnde fit vt non magis ad vnam, quam aliam partem moueatur, ſed hæc doctrina non eſt vera, quia ſequeretur terram quieſcere violenter in medio, ibi enim quieſcit propter ſummam grauitatem, quare illa doctrina, non eſt intelligenda poſitiuè quaſi in cœlo ſit virtus attractiua terræ, ſicut eſt in magnete, reſpectu ferri, ſed negatiue, quia cum in cœlo non ſit differentia virtutis attractiuæ, non eſt ratio cur ad vnam, quam aliam partem moueatur, & ideo quieſcit in medio, & ita dicitur de corpore exiſtente in vacuo.

Dices, experientia conſtat grauia moueri ſurſum, & leuia deorſum, ſed hic motus non eſt ab intrinſeco, quia nulli corpori ſimplici poteſt conuenire ab intrinſeco duplex motus, ergo fit ab extrinſeco, ergo in vacuo eſt virtus attractiua ad motus. Reſp. Ægidius illum motum ab extrinſeco fieri, ideſt virtute cœli regulatiua vniuerſi; & elementorum, per quam impeditur vacuum, ne corpora maneant inter ſe diſſoluta; ſed non placet alijs, tum quia cum ſit agens naturale, ſemper attraheret, nam idem manens idem ſemper facit idem, tum quia ſequeretur terram non aſcendere ſurſum ad replendum vacuum naturaliter, ſed violenter, ſicut quando aſcendit lapis ex vi proiectionis, nam eſſet ab extrinſeco non conferente vim paſſo; hac enim ratione vapores naturales aſcendunt, quia licet ſint ab extrinſeco, tamen habent in ſe virtutem intrinſecam motiuam.

Reſp.2 Venetus hunc tractũ fieri à vacuo nõ poſitiuè, ſed negatiue, ideſt ne ſequatur vacuũ: poſitiue autem, vel fit à tota ſpecie, vt quando magnes trahit ferrum, vel à calido, vt in eleuatione vaporum, aliquando fit ab intrinſeco, vt quando aqua mouetur ad replendum vacuum, quia quodlibet corpus habet à natura, vt moueatur ad omnem differentiam poſitionis ad fugiendum vacuum, & licet vni corpori ſimplici non ſit naturalis niſi vnus motus per ſe primo, ideſt ex natura ſpeciei, tamen per A *ſe 2. ex natura generis omnes motus poſſunt competere, aliquando fit à calido, & ab intrinſeco, vt quando caro ſubingreditur ventoſam nam aer rarefactus ab igne ſtuppæ dum à carne infrigidatur, fit denſior, atq; adeo occupans minorem locum, & ideo ne ſequatur vacuum, attrahitur aer.*

7. Difficultas, an corpus, cui conuenit motus violentus, conueniat naturalis.

Reſp. Ariſt. tex.67. Affirmatiue, quia motus innaturalis dicitur is, qui eſt veluti privatio naturalis, nam non cognoſcitur innaturalitas motus niſi ex naturalitate, cum enim corpus ad nullum motum habet inclinationẽ, nullus motus poteſt illi eſſe contra inclinatio- B *nem, quia priuatiuè oppoſita ſunt nata fieri circa idem, & licet cælum moueatur naturaliter, & tamen non poteſt moueri violenter, tamen hinc non fit priuatiuè oppoſita non fieri circa idem, ſed ſolum non eſſe neceſſarium, vt vbicunq; reperitur habitus, ibi poſſit reperiri priuatio, nam in ſole reperitur lumen, non tamen in eo eſſe poſſunt tenebræ, & in cœlo reperitur motus, & non quia, quies priuatio motus, & ſimiliter non eſt neceſſarium, vt in cœlo reperiatur motus violentus.*

Dices, motus ſecundum ſe eſt ſenſibile commune, ergo motus violentus poteſt cognoſci ſine ordine ad motum naturalem, conſequentia C *probatur, quia motus violentus non habet ſenſibilitatem in ordine ad motum naturalem, vt patet ſi videatur lapis aſcendere.*

Confir. Motus naturalis non eſt prior violento; ergo cognitio illius non eſt neceſſaria ad cognitionem violenti, antec. probatur, quia poſterius non poteſt eſſe ſine ſuo priori, vt nec punctus ſine linea, nec numerus ſine vnitate, nec homo ſine animali, at violentus eſt in lapide moto ſurſum abſq; naturali ergo.

Reſp. Motum violentum poſſe accipi dupliciter primo materialiter, & ſic poteſt cognoſci, vt probat argumentum, 2. formaliter, vt violentus eſt, & ſic non poteſt, vt linea curua ſecũ- D *dum ſe poteſt materialiter cognoſci, at non formaliter, vt curua ſine cognitione lineæ rectæ ex 2. de anim. Rectum eſt index ſui & obliqui, quia violentum dicit ordinem ad naturalem, vt menſuram, non contra, neq; obſtat quod ſint duo oppoſita, & tamen non habeant mutuam correllationem, vt patet in ijs, quæ ſe habent per modum menſuræ & menſurabilis.*

Ad Confir. Reſp. Negando anteced. ad probat. Reſp. duplicem eſſe prioritatem, vnam intrinſecam, & in his poſteriora non poſſint eſſe ſine prioribus, vt probant exempla ibi adducta, alteram extrinſecam, ſcilicet originis, & cauſalitatis, & in his poſteriora poſſunt eſ- E *ſe in antiquo ſubiecto abſq; ſimultanea exiſtẽtia priorum, & huiuſmodi eſt motus naturalis, & violentus; ſed quia motus naturalis eſt prior ſecundum conuenientiam, quam violentus, ideo non poteſt cognoſci violentus ſine naturali, quia naturalis eſt menſura violenti, & licet priuatio in eodem ſubiecto ſecundum*

actum

actum præcedat habitum, nunquamtamen ſecundum aptitudinem, ſed ſemper præcedit A *habitus, & præterea à toto genere in aliquo ſubiecto ſemper actus præcedit potentiam, & forma priuationem, vt alibi oſtendi.*

8. *Difficultas circa tex. 68. de cauſa motus proiectorum poſt ſeparationem à proijciente.*

Reſp. Ariſt. eſſe aerem, ſed difficultas eſt de modo. Nam Plato ait fieri ab aere ſuccedente, qui impellit proiectum, ſicut lapis proiectus in aquam facit vnam circulationem pellentem lignum, & in loco in quo erat lignum, fit alia circulatio iterum pellens lignum, & ſic conſequenter remiſſius, & remiſſius donec omnino deficiat, ita aer ſuccedens pellit lapidem, & ſic alius, & alius, vſq; ad finem, & hunc modum Plato vocabat per Antiperiſtaſim, B *id eſt contra pulſionem corporum in loco proiecti.*

At Ariſtoteles putat fieri per pulſionem, & delationem factam ab aere velocius moto, quam proiectum, vt mouetur lapis à vento velociter moto ſurſum, nec mirum, quia aer non mouetur in ſuo loco per motum pure violentum, vt mouetur lapis, ſed per violentum ab extrinſeco proijciente, et ab intrinſeco, id eſt ſua leuitate poſt ſeparationem à proijciente, quia in ſua ſphæra mouetur ab intrinſeco ad omnem differentiam poſitionis, vt patet ex ijs, quæ 8. phyſ. & 4 cæli docet Ariſtoteles, ſed difficultas eſt quid intelligatur per motum velociorem. C *Reſp. Burl. intelligi fortiorem, ſed non placet, ſi non eſt ſeparatio aeris à lapide, neq; lapidis ab aere, quomodo eſſe poteſt fortior motus, quis enim dicet vas continens, & deferens aquam, motum, moueri fortius, quam aquam.*

Reſp. 2. Ægidius intelligi velociorē ſecūdū propriam ſignificationem, neq; tamen ſequitur aerem ſeparari à lapide relinquendo illum poſt ſe, vt patet tum exemplo lapidis poſiti in circulo proiecto in altum, ſi circulus fortiter vertatur, lapis ſimul vertetur ſemper manens in eadem parte circuli, quia motus circuli cum ſit velocior motu lapidis, impedit ne lapis D *moueatur deorſum, tum exemplo ciati pleni aqua, qui ſi repente vertatur ob nimiam velocitatem, aqua non cadet à ciato, ſed ſimul vertetur, ſed hæc exempla optime oſtendunt quomodo lapis non deſcendat, ſed non, quomodo lapis moueatur ab aere nec circulariter moto, nec verſo: ſed tantum motu recto.*

Reſp. hic Venetus intelligi motum factum ad maiorem diſtantiam, vel maiorem potentiam aeris ad motum ſurſum, quam ſit potentia lapis ad deſcenſum, quod ſi potentia lapidis motiua deorſum ſit maior, tunc mouetur deorſum, quod ſi ſit æqualis, tūc lapis, nec deorſum, nec ſurſum mouebitur, ſed de hac fuſius E *in 7. phyſ.*

9. *Diffic. Quæ ſunt cauſæ diuerſitatis velocitatis, & tarditatis motus.*

Reſp. Ariſt. tex. 71: eſſe ex parte medij, raritatem, & denſitatem, & ex parte mobilis virtutem motiuam, ſed contra, quia poſitis medio, & mobili cum iiſdem conditionibus prædictis adhuc ſequitur motus velocior, vel tardior, primo ex parte medij ſi moueatur verſus partem, ad quam mouetur mobile ſit motus velocior, quam ſi moueatur motu contrario, ſecundo ex parte mobilis, nam ſi ſit figuræ circularis, vel alterius figuræ ſequitur diuerſitas motus ſecundum velocitatem, ergo: tertio, quia motus cæli habent hāc diuerſitatem, & tamen ibi non eſt medium, nec grauitas, nec leuitas.

Reſp. Ariſtoteles, per illam diſpoſitionem medij intelligere omnem aliam, quæ ex parte medij adiuuat, vel impedit motum, nam vt denſitas tardat motum, quia reſiſtit, & ideo nomine denſitatis intelligitur omnis diſpoſitio reſiſtitiua, ita raritas velocitat, quia non reſiſtit, & ideo ſignificat omnem diſpoſitionem adiuuantem.

Ad 2. Reſp. Per grauitatem & leuitatem intelligere omnem diſpoſitionem mobilis, ſiue ſit virtus motiua, ſiue quantitas, ſiue figura, vel aliquid aliud.

Ad 3. Reſp. Loqui de motu leuium, & grauium, vel nomine grauitatis et leuitatis intelligere omnem virtutem motiuam ſiue intrinſecam, ſiue extrinſecam, ſed de hac re infra.

10. *De cauſis ex quibus oritur ſucceſſio motus.*

Reſp. Auer. oriri ex reſiſtentia, 1. mobilis reſpectu motoris, vt quando mobile eſt ſeparatum à motore, vt contingit in cælo, 2. medij tantum vt quando mobile non eſt ſeparatum à motore, vt in motu elementorum. 3. Vtriuſq; ſcilicet mobilis, & medij, vt in motu animalium, cuius principium eſt cor, vnde fit vt motus factus in vacuo non poſſit eſſe ſucceſſiuus quando reſiſtentia oritur ſolum ex medio, at ſecus quando oritur ex mobili, quare animal ſi poſſet viuere in vacuo, poſſet ſucceſſiue per illud moueri. Dices cælum non inclinatur in motum contrarium, ergo non reſiſtit motui, nam reſiſtentia oritur ex inclinatione ad oppoſitum, vt corpus animalis reſiſtit animæ, quia inclinatur in oppoſitum. Reſp. hanc reſiſtentiam in cælo non oriri ex inclinatione in oppoſitum, ſed ex naturali determinatione ad tātam velocitatem, vel tarditatem, ſicut minimum naturale exiſtens in ſua naturali diſpoſitione reſiſteret comprimenti, non quia inclinatur ad motum contrarium condenſationis, vel rarefactionis, ſed quia ab intrinſeco determinat ſibi tantam raritatem, & denſitatem, tantam magnitudinem, & paruitatem, & non maiorem, vel minorem, neq; poteſt corpus animalis recte comparari, cæleſti, quia illud vt eſt compoſitum ex partibus diuerſarum rationum, ita habet diuerſas inclinationes, ſic etiam corpus opacum reſiſtit lumini, non quia opacitas inclinatur in formam contrariam, ſed quia repugnat naturæ ſuæ recipere lumen, ita repugnat corpori circulari eſſe ſimul in pluribus locis. Hinc reijcitur ab his auctoribus opinio dicentium tarditatem, & velocitatem motus cæleſtis prouenire ex libera intelligētiæ voluntate, quia ex Ariſtotele cæli naturaliter

defendi, negando corpora ſimplicia habere in vacuo mutationem niſi indiuiſibilem, non tamen inſtantaneam, hac ratione; nam ſi terra ponatur extra centrum in concauo lunæ, & medium ſit vacuum, & ſeparetur à concauo, tūc ſtatim deſcendit, ita vt ſit verū dicere, nūc non eſt in centro, & immediatè poſt erit in cētro: non tamen in aliquo inſtanti primo erit in centro, ſed in quolibet tempore terminato ad hac inſtans, & ideo non eſt ſimul, ſed ſucceſſiuè in termino à quo, & in termino ad quem, non quidem ſucceſſione menſurata tempore vel inſtanti, ſed ſucceſſione ſubita, eo modo, quo dicemus tempus terminatum ad hoc inſtans ſuccedere huic inſtanti, & diuiſionem lineæ incipiētis diuidi per remotionem de præſenti, ſuccedere inſtanti præſenti, neq; eſt ſimile de gradibus incompoſſibilibus ac de partibus vacui, quia gradus ſibi inuicem reſiſtunt, at partes vacui non reſiſtunt mobili, & ideo mobile poteſt eſſe ſubito in omnibus partibus vacui, quare mobile pertranſiet totum vacuum, & quamlibet partem, ſed non prius in medio, quā in extremo prioritate temporis, ſed naturæ quando ſit tranſitus per mutationem ſubitam vt in fine notat Venetus, quia terminus magnitudinis naturaliter ſupponit medium.

15. Diffic. Quomodo tex. 81. magis laudat ponentes vacuum imbibitum, quam ſeparatū, cum ſit locus carens corpore.

Reſp. Cauſam eſſe, quia ponentes ſeparatū, ponabant accidens ſinè ſubiecto, & per ſe exiſtere, & licet ſit locus, qui eſt ſeparatus à locato, tamen non eſt ſeparatus à locante, & licet A *Venetus concedat illos loquutos de vacuo formaliter ob argumentum prædictum, hos autem de vacuo materialiter, tamen ſine ratione, nam vtriq; formaliter loquuti ſunt.*

16. Diffic. Quomodo tex. 81. dicitur materia nunquam ſeparari ab vtroq; contrariorum, cum cœlum ſit ſeparatum ab omni contrario.

Reſp. Loqui de materia generabilium, neq; de omnibus contrarijs, nam conſtat aliquam carere albedine, & nigredine, ac cæteris qualitatibus ſecundis inter ſe contrarijs, vt in elementis, ſed de contrarijs primis, quales ſunt B *qualitates actiuæ & paſſiuæ, vbi Not. rarum & denſū non dici ab Ariſt. contraria propriè, ſed large quatenus non poſſit verificari de eodem ſub eadem ratione, & reſpectu eiuſdem ſicut dicunt contraria paruum, & magnum.*

17. Diffic. Circa tex. 85. cur plumbum ſit grauius ferro, ſed non durius.

Reſp. Quia plumbū habet plus de ſicco terreſt i, quam ferrum et minus de humido aqueo indigeſto, vnde aqueū, quod dominatur in omnibus metallis, non eſt bene digeſtum in plumbo, ſed in ferro eſt bene digeſtum, & hinc ferrū eſt durius plumbo, ſed hinc non ſequitur quālibet C *duritiem prouenire ex digeſtione humidi aquei, vt patet ex duritie, & ſoliditate cœli; nam ſicut raritas & denſitas cœli eſt alterius rationis, ab his inferioribus, ita & durities.*

TRACTATIO XXI.

De vacuo in 4. Phyſ.

NOT. Ariſtoteles à t. 50. ad 87. agit de vacuo, ac tria docet. Primo ad Phyſicum pertinere: Secundo, eius definitionem aſſignat, reprobata definitione Antiquorum: Tertio, rationes admittentium vacuum proponit, & confutat. 4. à tex. 6. confutat opinionem ponentiū vacuum ſiuè ſeparatum, ſiuè corporibus imbibitum rationibus dictis, tum ex ipſa motus natura, tum ex motus velocitate, & tarditate, tum ex ipſa vacui natura. Nos etiam nonnulla de vacuo quæremus.

QVAESTIO I.
Quid nomine vacui intelligatur, & an ad Phyſicum ſpectet.

ART. I. Explicantur termini, & referuntur Doctorum ſententia.

1 *Opinionis antiquorum de vacuo.*

PRimo Not. Ex Antiquis aliquos vacui nomine intellexiſſe id, in quo nihil eſt, quia in eo non eſt corpus, omnia autem entia, putabant eſſe corpora, & confutat Ariſt. quia punctum eſſet vacuū, quia in puncto nihil eſt; aliquos vero dixiſſe eſſe id, in quo non eſt graue, vel leue, quod omne corpus putarent eſſe tantangibile, & hanc etiam confutat, quia poteſt conuenire etiam pleno, vt ſi detur corpus plenum corpore ſonoro, & colorato, cuiuſmodi inquit Philoponus ex Pythagoreorum ſententia eſt cœlum, & eſt conformis opinioni vulgarium, qui putant corpus plenum aere, eſſe vacuum, quod non ita appareat corpus ſenſibile; & plures refert Simplicius ibidem Plut. D 1. de Placitis c. 18. & lib. 2. c. 9. & Plato in Thimeo, & Scalig. exer. 5. Fracaſt. de ſympat. D. Th. Simpl. Auer. 4. cœl. 39. Card. 1. de ſubtilit.

Secundo Not. Alij dicunt dupliciter accipi nomen vacui. Primo adiectiuè, quomodo prædicari poteſt de loco, quod ſit vacuus, vt vas ſolo aere repletum, dicitur à plebe vacuū, & ita accepit Ariſtoteles, cum dixit vacuum eſſe locum non repletum corpore, ita vt locus ſit materiale, formale verò ſit ipſa abſētia corporis, vel carentia continentiæ actiuæ corporis, & ita eſt nomen priuatiuū, vt cœcum &c. Secundo ſubſtantiuè pro ipſo inani contento, & incluſo intra latera vaſis, & hoc ſolum differt ab inani, quod eſt extra cœlum, quia hoc E nullo corpore intelligitur limitatum; illud verò intra corpus exiſtens, & hæc vltima acceptio magis propriè explicat rationem vacui. 2 *Vacuum ſumitur adiectiuè, & ſubſtratiuè.*

ART. II. Opinio Auctoris.

3 *Vacuum eſt locus priuatus corpore.*

PRima Concl. Vacuum eſt locus priuatus corpore, ex t. 57. & 60. patet ex communi conce-

conceptione; cum enim ex phiala aquam educimus, & concipimus nō ſubintrare aliud corpus, intelligimus phialam eſſe vacuam, ſed quia duo poſſunt intelligi intra ſuperficiem illius phialæ, quibus repleatur vel corpore, vel ſubſtantia aliqua ſpirituali; vacuum tollitur non ex repletione ſubſtantiæ ſpiritualis, ſed corporis, ſiuè ſit ſubſtantia quanta, ſiuè ſola quãtitas, quæ ſubeat vicem materiæ, vt in Euchariſtia patet. Primo, quia licet Deus repleat omnia, adhuc tamen videmus naturam refugere vacuum; ergo vacuum non tollitur per repletionem ſubſtantiæ ſpiritualis: Secundo probatur, quia per id tollitur vacuũ, per ꝙ impeditur partiũ vniuerſi vnio, ſed hæc nō impeditur ex ſubſtantia ſpirituali, ſed corporea; ergo.

Inſtantia. Dices: Angeli ſunt in loco; ergo tollunt rationem vacui.

Soluitur. Reſp. nō ex quolibet, quod eſt in loco, tolli vacuum, ſed quod eſt cum commenſuratione ad locum. Ex his colligitur ſpatium, quod eſt extra cœlum non eſſe vacuum, quia ibi non eſt priuatio pleni, cum in eo naturaliter non poſſit recipi corpus; ſed negatio quædam pleni, quæ dicitur inane, vt infra. Confir. quia extra cœlum non eſt ſuperficies, neque eſt aliquod poſitiuum, quod aptum ſit recipere aliud.

4 *Agere de vacuo, & Phyſici* 2. Concl. Tractatio de vacuo pertinet ad Phyſicum, t.50. quia iiſdem rationibus probatur, & deſtruitur vacuum, & locus; cuius rationis ſecundum D.Thom. & Vicom. hic ſenſus eſt, vt aliqui ſicut ex motu dixerũt eſſe, vel non eſſe locum; ita, & vacuum, non quod rationes probantes, vel deſtruentes vacuum ſint ita firmæ, vt rationes probantes, & deſtruentes locum. Secundo, quia cum vacuo opponatur quodammodo locus, Phyſicus, qui agit de vno oppoſito, agere etiam debet de alio, ſicut de infinito; quare vacuum explicatur quoad quid nominis, & vt reijciatur à natura.

QVÆSTIO II.
De exiſtentia vacui.

DVBITATIO I.
An detur in natura vacuum?

DE hac Toletus quæſt. 10. Conimbricen. cap. 9. quæſt. 1. Maſius diſp. de inani per 4ſ. qq. Rubi. tr. de vacuo q. 1. & 2. Murc. diſp. 2. q. 1. Vrtad. diſp. 14. phyſ. ſect. 6. Veracrut. ſpecul. 2. ſect. 3.

ART. I. Explicatur opinio Antiquorum.

1 *Vacuum dari cenſebant antiqui.* FVit Antiquorum ſententia, qui vaacuum dari putarunt, vt Ariſt. à 56. ad 87. refert, & confutat, eius interpretes, præcipuè Simpl. & Plut. loc. cit. & Lucretius ab eo carmine; *nec tamen vndique corpora ſtipata tenēt &c.* & Simpl. t.86. com. ſuo 95. ſoluit rationes Stratonis, qui ponebat vacuum propter receptionem lucis, & caloris, vbi etiam refert ſententiam Platonis de vacuo; Stoicorum verò ratio ſoluitur ab eodem Simplicio 1. cœl. t. 99. com. ſuo 95. ratio autem, quæ ſumitur à motu ad

A aſſerendum vacuum ſoluitur ab Ariſtotele, & fusè Themin. Auer. Simpl. 4. cœl. tex. 39. & ex Ariſtotele colligitur duplex modus ponēdi vacuum. Primus eſt dicentium, vacuum eſſe ſpatium non repletũ corpore locabili, & diſtinguitur à rebus, vt locus à locato, & hunc modum dicendi videntur ſequuti Plato ex Simpl. com. 95. & ipſemet Simplicius, & Philoponus de opificio mundi cum Scaligero loc. cit. nu. 2. qui dicit neceſſariò debere dari vacuũ in natura, quia ſi non daretur vacuum, non daretur locus, cuius ea eſt natura, vt cedente corpore, corpori fiat vacuum, vt impleatur; differt tamen ab Antiquis, quod illi ponebant vacuum ſine corpore, ipſe tamen non vult ſpatium eſſe ſine corpore.

B Secundus eſt dicentium, vacuum non eſſe aliquid ſeparatũ à corporibus, ſed eſſe corporibus inſitũ propter rarefactionem, & condenſationem corporum poroſorum: eſt Xuthi Pythagorici Philoſophi.

ART. II. Opinio Ariſt. & Auctoris.

PRima Concl. Non datur vacuum in natura; hanc concluſionem ita abſolutè poſitam probat à t.64. ad 76. Primo ex motu t.64. 2 *Nō datur vacuum.*
nam ab Antiquis ponebatur propter motum; 1. *Ariſt. ratio.*
ſed non propter motum: nam vel eſt cauſa efficiens motus, & non, quia vnumquodque corpus habet motũ à principio intrinſeco: & confirmatur,

C quia vacuum non poteſt eſſe cauſa motus deorſum, vel ſurſum, cum vacuum ſit eiuſdem rationis; quare corpus non mouebitur neque ſurſum, neque deorſum, aut idem mouebitur ad loca contraria, vel ſecundum varias partes mouebitur ad vnum, & ſecundũ alias ad aliũm locum. Vel requiritur vacuum, vt medium; vel vt terminus motus localis, & neque, quia non eſſet maior ratio cur ad hanc, quàm ad illam partem, quia in vacuo non eſt differentia poſitionis tex. 65. & fuſius explicat tex. 66. & ex hoc fundamēto tex. 69. infert mobile debere moueri in infinitum, quia non eſſet maior ratio cur hic, quàm ibi quieſceret.

D Confir. tex. 20. quia vacuum ponatur, vt cædat corpori, ſed cædit ex omni parte; ergo mobile mouebitur in omnem partem.

Secundo probat tex. 67. quia ex vacuo tolleretur motus omnis, nam tolleretur naturalis, 2. *Ratio*
qui eſt ad aliquam differentiam loci conueniẽtem mobili, in quo conſeruetur mobile; hæc autem differentia non eſt in vacuo, cum vacuũ ſit priuatio, & non ens: & quia eſſet infinitum, in quo non eſt ſurſum, & deorſũ; quod ſi auſertur naturalis, auſertur etiam violentus, quia motus violentus dicitur, quando mobile recedit à differentia loci ſibi conuenientis, & accedit ad locum diſconuenientem. Confir. t. 68.

E quia tolleretur cauſa motus proiectorum, quia hic prouenit vel à ſucceſſione aeris, vel ex motu velociori aeris, quæ ſit motus proiectorum.

Tertio probat tex. 71. ex velocitate motuũ, & ſupponit diuerſitatē in velocitate oriri; vel 3. *Ratio.*
ex mobili, vel ex ſpatio, & ſupponit eſſe æqualitatem in mobili, & grauitate; & ſumit tantũ

eſſe

eſſe diuerſitatem in reſiſtētia medij, quod dupliciter poteſt reſiſtere: Primo, quando ſunt eiuſdem rationis,ſi vnum mouetur contra mobile; alterum non; Primum magis reſiſtet: Secundo quando ſunt diuerſæ rationis media,illud magis reſiſtet,quod eſt craſſius: hoc poſito ſequeretur motum in vacuo fieri in inſtanti, quia qualis eſt proportio vacui ad plenum; talis eſt proportio velocitatis motus facti in vacuo,& in pleno,quia totam reſiſtentiam putat fieri à ſpatio: ſed vacui ad plenum nulla eſt proportio, quia ſi à vacuo excelleretur plenũ in ſubtilitate,vel craſſitie, deberet vacuum cõtinere id, quod continet plenum, vt aliquid
4 *Confir.1.* plus, vt patet ex nomine exceſſus: & confir. tex.72.quia ſi motus fieret in vacuo ſucceſſiuè; ſequeretur,idem mobile moueri in æquali tẽpore per vacuum,& plenum,quia ſi mouerentur in vacuo per horam, & in pleno per duas horas, ſi plenum duplo magis ſubtilietur, erit æqualis motus in pleno, & vacuo; quæ ratio rectè procedit contra Antiquos,qui ſolum ex reſiſtentia medij putabant oriri ſucceſſionem motus, quod falſum eſſe patet ex motu cœli, qui in inani eſt ſucceſſiuus,vt infra,& hęc fundatur, quia vnius motus ad alium ſemper eſt determinata proportio.

Confir.2. Confir.2. tex.74. quia maior grauitas, & figura,non iuuaret ad velocitatem motus; nam ideò iuuant,quia facilius ſuccedit medium, quod non contingit in vacuo.

Non datur vacuum vt reale ſpatium ſeparatum. 2. Concl. Vacuum non datur, quod ſit ſpatium reale ſeparatũ,per quod moueantur corpora, probatur à tex.76. Primo, cum ſpatium ponatur nõ eſſe corpus mobile, neque aliquid eius,cum corpus tranſit per illud, daretur penetratio dimenſionũ,nam ei non cederet quãtitas ſpatij: quare qua ratione duo corpora poſſunt eſſe ſimul,eadem poſſunt eſſe infinita: quia tota repugnantia cur corpora non poſſint eſſe ſimul, ſumitur ex quantitate, & hæc concluſio ſupra probata fuit cum de loco.

5 *Neque vt inſitum corporibus. 1. Ratio.* 3. Concl. Non datur vacuum imbibitum in corporibus: probat à tex.79. Primo,quia non eſſet cauſa cuiuſlibet motus localis, quia ſecũdum illos motus eſſet cauſa leuitatis,ob raritatem: ſed leue non eſt cauſa, niſi motus ſurſũ. Et confir. quia moueretur mobile in inſtanti: nam quãtò corpus eſt leuiùs; tantò citiùs mouetur: cum igitur vacui ad plenũ non ſit proportio in leuitate; vacuum mouebit in non tempore.

Confir.2. quia vacuum ſecundum hos, non eſſet cauſa motus, tanquam per medium: ſed vt cauſa efficiens, vt vtres pleni attollunt in aqua id, quod illis eſt alligatum; quare ipſum moueretur, atque adeò eſſet in loco,& ita deberet dari proceſſus in infinitum, nam ideò ponunt vacuum,vt quod mouetur,recipiatur in loco.

6 *2. Ratio.* Demum probatur, quia ſi hoc vacuum ponitur maximè per rarefactionem,& condenſationem: ſed nõ requiritur propter hæc; ergo: minor probatur, & ſupponit Primo contraria debere fieri circa idem ſubiectum: Secundo ex eo, quod eſt in potentia tale, ſit actu tale; A Tertio materia ſemper eſt cum altero contrariorum: Quarto eodem numero materia eſt ſub diuerſis formis, & contrarijs ſucceſſiuè,ex quibus infert eandem materiam fieri ſucceſſiuè paruam, & magnam: vnde in rarefactione non acquiritur aliqua pars materiæ, neque in rarefactione deperditur, vt quando ex aqua fit aer, tunc naturæ aquæ nihil additur; ſed fit tantæ quantitatis,quantæ erat in potentia. Vnde tribus modis ait Iauellus fieri condenſationem,& rarefactionem: Primo per motum localem,vt quando aliquis mouetur,partes aeris præcedentes condenſantur, & ſubſequẽtes rareſiunt: Secundo per alterationem, vt cũ aqua B ebullit in vaſe vi caloris, & vi frigoris reſtringitur: Tertio per generationem,& corruptionem,cum ex vno pugillo aeris ſit duplex ignis, & contra. Et quibus patet propter rarefactionem non eſſe neceſſarium ponere vacuũ, quia partes rareſiunt accipiendo maiorem quantitatem; contra verò cum condenſantur.

ART. III. *Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.*

SEd contra hanc concluſionẽ obijcitur primo ex Ariſt. tex.53. quia tolleretur motus localis, & auctionis,vel danda eſſet penetratio dimenſionum, quo admiſſo poſſet corpus minimum recipere maximum: nam qua ratione C poteſt compati vnam eius partem, poteſt & aliam,& ſic deinceps.Conſequentia patet,quia vel corpus recipitur in pleno,& datur dimenſionum penetratio; vel in vacuo, & datur vacuum,& hoc eſt fundamentum Scalig. Confir. ex Meliſſo, qui ideò vniuerſum dicebat eſſe immobile, quod ad motum requireretur vacuum, in quo poſſet recipi. 7 *1 Obiectio.*

Reſp. communiter recipi in pleno, neque datur penetratio, quia corpus,quod prius implebat, cædit alteri vel per motum ſuum, vel condenſationẽ partium: vnde tollitur illa fluctuatio totius vniuerſi ex vnius motu, quam Ariſtoteles t.79. dixit formidatam eſſe ab Anti- D quis: nam licet primum,vel ſecundum corpus moueatur; tamen deinde tertium,vel quartum condenſaretur, & ceſſaret motus corporum, quod confirmatur ex dolio pleno vino,in quo iniectus ſit lapillus; ſi enim circumuoluatur iam lapillus moueretur ſolum, quia vinum illi ſecundum partes cęderet, de quo argumento multa Ariſt.t.84 & 85. *Reſpon.*

Secundo ex tex.55. nam experimur dolium tantundẽ vinum capere, ſi vinum ſine vtribus, atque cum vtribus ponatur; quod non poteſt eſſe, niſi ſint vacuitates, quas vtres impleant. Confir. ex t.56.vbi ait Cyatum plenum cinere calido,tantundem aquæ capere, quantum ſine E cinere,quæ explicari nequeunt,niſi dentur vacuitates inter partes cineris,& vini. 8 *2. Obiectio.* *Confirmatur.*

Reſp.tex.63.& fuſiùs ſect.25.probl.8.id fieri, quia in vino includitur aer, qui facilius excluditur,cum vinum continetur in vtribus ob compreſſionem, quam cum vinum in dolium inijcitur ſine vtribus, nam non poteſt effluere, dum *Reſpond.1.*

dum vinum eſt ſimul vnitum in dolio, quare in locum aeris excluſi recipitur quātitas vtrium, & aerem excludi facilius ex vaſe paruo, quam magno, patet ex eo, quod ex ſpongia maiori difficilius exprimitur aer, quàm ex minori, quę reſponſio ſolum videtur probanda, quia Ariſtotelis: nam non video cur aer vi ſua nō poſſit egredi per ſuperiores partes dolij, cum aer quærat eſſe ſupra vinum, & confir. quia idem accideret in aqua, cuius oppoſitū ipſemet ibidem docet; ideò.

Reſpond. 2. Alij reſpondent id accidere, quia vinum eſt valdè ſpirituoſum; vnde euaporant partes ſpirituoſæ, & ſubtiliſſimæ, vt patet ex odore, qui ſentitur: nam odor ſemper effluit cum aliquo corpore; loco igitur illarum partium ponitur quantitas vtrium; ſed mihi non omnino ſatiſfacit; non enim eſſe poteſt tanta euaporatio, quanta eſt quantitas vtrium: vnde dico id oriri ex condenſatione vini in vtribus: nam comprimitur vinum, & condenſatur, & aliquæ etiā partes exhalant; quare occupat minus ſpatiū, contra accidit ſi fodiatur terra, nam nunquam ea, quæ extracta eſt ex fouea, poſſet in eadem recipi, quia inter partes terræ extractæ interponitur aer, quod ſi recipi debent, excludēdus eſt aer interpoſitus.

Ad Confir. 1. Reſponſio. Ad Confir. Reſp. Ariſt. eodem loco inde potius deberet probari cinerem per totum vacuum eſſe, cum nihil occupet ſpatij pluſquam aqua ſola, vel dari penetrationem dimenſionū; quare dicit id accidere, quia in cinere aliquæ partes condenſantur.

2 reſponſio. Secūdo, aliquæ partes exhalant. Tertio propter calorem cineris, etiam aliquid aquæ euaporat. Quarto, quia partes cineris non ſunt admodum conſtipatæ, quare continent multum aeris; per aquæ verò aduentum conſtipantur, & aer excernitur; vnde vt hi effectus fiant, debet paulatim infundi aqua. Denique licet appareat ſenſibus tantundem aquæ recipi; tamen ratio contrarium oſtendit: nam cum duo corpora non poſſint ſe penetrare, ſi tantundem aquæ caperet ſiuè repletum cineris, ſiuè non, certè daretur penetratio: & idem ait Alber. t. 56. contingere in farina, & Scaliger, nam idem aſſerit, ſi calci inijciatur aqua, licet ipſe paulum aliter philoſophetur. Hinc patet ad experientiam poſitam à Georgio quæſtione de vacuo, quod ſi in vas plenum aqua inijciatur pecunia, etiam hanc recipiet; eſt enim ea ratio, inquit ipſe, quod pecuniæ ſiccitas aliquam partem aquæ corrumpit; tum aer extruditur: Tertio comprimitur aqua: Quarto eleuatur aqua ſupra labia vaſis, & non effunditur propter ſiccitatem, quod ſi humectentur, inquit Scaliger, effunderetur aqua: de qua re Conciliator in probl. cit. Scalig. exercit. 101. nu. 19. vide Ariſt. 21. ſect. probl. 198. vbi docet Maſſam ex farina, & aqua mixtam eſſe leuiorem, quam ſit aqua, & farina ſeparatim.

9 *3. obiectio.* Tertio, quia aliter non poſſet fieri actio in viuentibus, nam partes, quibus debet nutriri, debent recipi in corpore, non ratione pleni; ergo vacui.

A

Reſp. alibi; nunc ſufficit dicere eſſe in viuentibus poros repletos corpore ſubtiliori, quam ſit alimentum, & hoc adueniente, illud cædit, & condenſatur, & deinde fit aliqua rarefactio, vt alibi, ita t. 63. & addit hanc dubitationem ſeipſam deſtruere, nam cum auctio fieri debeat ſecundum omnes partes viuētis, aliquo accedente corpore, ſi auctio fieret per vacuū, non omnis pars augeretur, & ſi fieret, neceſſario vel deberet fieri, non accedēte corpore, vel duo corpora eſſe ſimul, vel totum corpus auctum deberet eſſe vacuum ſecundum omnes partes; quare nihil eſſet augendum. *Reſpond.*

Quarto tex. 56. Ex Pythagoricis, quia non aliter putabant corpora inter ſe nō confundi, ſed eſſe diſtincta, niſi quia inter vnum, & alterum eſt vacuum, quod eſt extra cœlum, & ingredi intra vniuerſum veluti per inſpirationē ad res determinandas. *4. Obiectio.*

B

Ad hoc non reſpondet Ariſt. quia facilè auctoritas horum, & fundamentū negari poteſt. *Reſpond.*

Quinto, ex Stratone apud Simpl. com. 95. qui dicebat ablato vacuo nullam poſſe fieri illuminationē in profundo corporis perſpicui, nam lumen non poſſet ingredi. Reſp. hoc argumentum ſupponere lumen eſſe corpus, cū ſit qualitas quædam, ex ſe non habens extenſionem, vt alibi. *5. Obiectio.* *Reſpond.*

Sexto, ex Saxon. q. 8 phiala eſt vacua vino; ergo eſt vacua, quia valet à parte in modo ad totam. Confir. quia vacuum eſt locus non repletus corpore; ergo eſt à tertio ad ſecundum adiacens. Confir. 2. plenum eſt; ergo, & vacuū, quia ſi in natura datur vnum oppoſitorum, debet, & reliquum dari. 10 *6. Obiectio.*

C

Reſp. In ly (vacuum eſt) includitur negatio, à parte autem in modo includente negationem, non valet ad ſuum totum. *Reſpond.*

Ad 1. Confir. negatur conſequentia, vt patet in alijs, quando ſubiectum non ſupponit.

Ad 2. quando vnum eorum non abhorret, nam tunc verum eſt, ſi datur vnum oppoſitorum, debere dari, & reliquum.

D

Septimo, videmus inter textum oui aliquādo reperiri concauitatem ſine corpore; neque dicas portionem oui cōuerti in aerem, quo repletur concauitas, quia ſi ex pugillo aquæ fiunt decem aeres, multo magis ex pugillo oui quare occupabit aer amplius ſpatium, quam illa pars oui conuerſa. Reſp. per partes oui, quæ ſunt poroſæ, tranſit aer. *7. Obiectio.* *Reſpond.*

Octauo, quia extra cœlū naturaliter eſt vacuum, quia ſi Deus ibi producit continuum, quod moueatur cum cœlo, illud non moueretur cum pleno, quia ibi nihil eſt; ergo in vacuo. illud moueretur neque in pleno, neque in vacuo, ſed in ſpatio imaginario vt infra ex Soto q. 3. concl. 5. ad 1. & D. Thom. 3. p. q. 87. ar. 4. quia ſuperficies cōuexa cœli non eſt apta continere aliud, & Sotus vult eſſe infinitum. Vnde patet Stoicos ſub nomine differre à Peripateticis, dum aſſerunt extra cœlum eſſe infinitum vacuum, vt docet Simpl. 4. phyſ. t. 70. 1. cœl. t. 99. Them. 4. phyſ. nam Ariſtoteles appellat inane, ſicut nomine vacui tantum intelligit 11 *8. Obiectio.* *Reſpond.*

E

telligit locum non repletum, vel inane incluſum intra certos terminos.

DVBITATIO II.

An poſſibile ſit dari vacuum per potentiam naturalem.

Conimb. quæſt.2.& 3. Scotus quodlib.11. vbi Tatar. & Gad.

ART. I. *Probatur naturaliter non poſſe dari vacuum.*

1 *Vacuum naturaliter dari non poteſt. 1. Ratio à poſteriori.*

REſp. Naturaliter non poſſe dari: probat Sax.q.8.Georg.loc.cit.Thien.in tex.57. Sotus q. 3. Canon. q.4. Primo aliquibus experientijs, nam videmus mira fieri à natura contra inclinationem propriam particularium naturarum, ne detur vacuum: Primo, quia ſi omnia foramina follis obſtruantur, nulla vi poteſt vna pars eleuari ab alia, niſi fiat aliquod foramen, vel fractio, per qd̃ ſubingredi poſſit aer, quo poſito facillimè fit ſeparatio: Secundo videmus aquam manere ſuſpenſam in aere, vt ſi Clepſida impleatur aqua, & foramen ſuperius obturetur, aquam non deſcendere patet experientia. Similiter ſi vas plenum aqua eleuetur ex aqua, etiam ſi habeat os deorſum, attrahet aquam quouſque aer ingredi poſſit: Tertio videmus quibuſdã machinis facilè aquam aſcendere, ſolum ne detur vacuũ: Quarto ex Card. lib.1.de ſubtilitate, ex vacui ratione aqua aſcẽdit, dum illam per canalem ſugimus: Quinto ex vacui ratione, lucernæ ad modum turris inuentæ, quæ cum oleo impleantur, egredi tamen, & deſcendere nequit, vt quotidiè videmus: Sexto os phialæ calefactæ aerem intra ſe habentis, ſi ſupra aquam ponatur, apparet paulatim ſurſum illam aſcẽdere, nam cum aer denſatur, minorem occupat locum, vnde aqua aſcendit ad replendum locum: idem patet in cucurbitulis, quibus vtuntur medici. Alex. li. 2. problem. q.60. *Alexan.*

2 *Cardan. Fracaſt.*

Videndus Cardan. & Fracaſtr. loc. cit. qui multa adducunt. Sed licet id certum ſit, tamen nõ eſt facilè reddere rationem huius, nam aliqui dicunt non dari, quia Deus ita vult: ſed contra, quia cum Deus nihil fruſtra agat, huius reddenda eſt ratio. Alij, quia locus trahit ad ſe locatum: ſed contra, quia attractio illa non eſt, niſi per modum finis. Tertio alij ne tollatur vnitas naturæ: ſed hi debent aſſignare cauſam cur ſit neceſſaria hæc corporum contiguitas ad optimam conſtitutionem vniuerſi: Quarto alij ex recta gubernatione Dei circa vniuerſum, per quam omnia, quæ in illo ſunt, rectè diriguntur in proprios fines; ad hanc autem gubernationem pertinet nõ permittere vacuũ: nam ſi corpora diſcontinua eſſe poſſent; Primò ſequeretur vniuerſum non rectè eſſe conſtitutum, nec perfectum, vt domus, cuius parietes non haberent connexionem, non eſſet optimè conſtituta, nam omnis pluralitas ne ſit confuſa, & perturbata ad vnitatem aliquã, ſaltem artificioſam reuocari debet: Secũdo propter vitam animalium, maximè hominis, propter quem tota hæc vniuerſitas gubernari debet: nam ſi poſſet dari vacuum, ſubito animalia propter interclusam reſpirationem obirẽt: Tertio, vt melius à virtute cœli hoc vniuerſũ gubernetur, nam licet fortè poſſet recipi actio etiam per vacuum, tamen melius recipitur per medium hoc adiuuante, vel temperante actionem cœlorum: Quarto, quia natura nihil habet fruſtra; at poſitum vacuũ eſſet omnino fruſtra, nam potius eſſet noxium vniuerſo, & ſingulis corporibus naturalibus.

Recta vniuerſi gubernatio hoc exigit.

3 *2. Ratio ex Ariſt.*

Secundo probatur ratione Ariſt. 1. met. c.2. quia quælibet res intẽdit ſui conſeruationem; quod ſi natura vacuum admitteret, non ita poſſent conſeruari res inferiores: minor probatur, quia hæc inferiora conſeruantur per actionem mundi ſuperioris; ea autem actio, cum fiat per contactum, tolleretur ſi admitteretur vacuum. Neque dicas: ſaltem poſſet dari vacuum in centro, nam hac ratione poſſent omnia corpora, cum ſint contigua, recipere actionem cœleſtem; non inquam, id benè dicitur, quia cœli debẽt agere in res inferiores per omnes lineas, nam cum Luna v.g. eſt in alio hemiſphærio, ſi in medio eſſet vacuum, non poſſet agere in noſtrum hemiſphærium; vt igitur detur actio per omnes lineas, admitti non debet vacuum in medio mundi; quæ ratio an ſit vera, alibi videndum. Confir. quia vniuerſum eſt vnum vel per continuationem, vel cõtiguationem; quare ſi detur vacuum, tolletur vniverſi vnitas; neque eadem ratio eſt de partibus aliorum entium, quę admittunt diuiſionem per aliquam vim: nam ſi vna pars corporis v.g. ſeparetur ab alia, retinet connexionem cum alia, cui adiungitur; quare licet amittat vnitatem vnius indiuidui, retinet tamen vnitatem cum vniuerſo, & ideò reperitur virtus in natura potens diuidere illas partes, & propter aliud bonum vniuerſi, quod ſi partes etiam vt ſunt vniuerſi, diſiungerentur, tunc nulla remaneret vnitas; ideò non reperitur in natura virtus potens deſtruere vnitatem vniuerſo debitam. Vide Franc. Cardan. & Scaliger.

Inſtantia. Soluitur. Confir. Card. Scalig.

4 *Confir. 2 ex Conimb.*

Confir. & explicatur hæc ratio communis à Conimb. ex fine, & efficiente, ſeù medijs, quibus natura vacuum fugit. Primo, quia ingenitus eſt omnibus ſe ſe conſeruandi appetitus. Hinc natura vtilia quærit, noxia fugit, hinc inclinatio ad generationem ſimilis, hinc animalibus in educando fœtu cura, hinc in litteratis acre ſtudium, libros componendi &c. de quibus Cicer. lib. 2. de natura Deorum, & Baſil. homil.9. Hexamer. quia igitur vacuum diſſoluit illam conſeruationem, vnionem, ac influxũ cœleſtium corporum; ideò totius naturæ conſenſio eſt in vacuo impediendo, & eo maior, quo maius eſt bonum totius, quàm partis, vt ex 1.Ethic.c.2. colligit D.Tho.3.contr.Gent. c.17. at inquies Ariſt.2.cœl.27. ait primo non conuenire vltimæ ſphæræ aliam figuram, quã circularem, quia alioqui eſſet ibi vacuum, nam locus occupatus à parte angulari, dum mouetur,

Cicero. S. Baſil. Inſtantia.

tur, relinqueretur vacuus. At ibi non poteſt eſſe hæc cauſa, quia non ſunt ibi corpora, quorum ſocietas dirimeretur, nec influxus, cuius tranſmiſſio impediretur; ergo ob alium finem vacuum impeditur.

Soluitur. Reſp. Illud propriè non fore vacuum, nec tanti momenti, vt eſſet inter corpora colligata, quia non ſequerentur eadem incommoda, ſed adhuc non permitti debet à natura, & id probabiliter, quia magna videretur naturæ imperfectio, vt ſpatium ſemel occupatum, poſteà inane relinquatur, ſiuè intra cœli complexum, ſiuè extra accidat. Ricc.2.d.14.q.3.

Riccar.

5 *Media a'ia quibus vacuũ impeditur.* Confirmat ex medijs, quibus vtitur ad impediendum vacuum; neque enim vna cauſa eſt, nam aliquando vtitur cõmuni quadam vi motrice, quæ omnibus rebus ſublunaribus, præter peculiares, quibus tendunt ad propria loca attributa eſt, cuius impulſu ad omnem loci differentiam, cum opus eſt, rapiuntur, vt dicitur de vi impreſſa.

Aliquando vi alteratrice vtitur ad corpus rarefaciendum, vt locum ampliorem occupet.

Aliquando vaſa frangit; aliquando per nullam actionem, ſed tantum per negatiuam reſiſtentiam vacuo repugnat, vt diximus de follibus, ſemper tamen natura in his, vt in cæteris compendio ſtudet, & quantum poteſt facilioribus, ac ſimplicioribus vtitur medijs, vt cum poteſt vacuum impedire per attractionem, nõ vtitur denſatione, vel rarefactione: ſi poteſt denſatione, non vtitur attractione; ſi autem neutrum ſufficit, vtroque vtitur. Scoto tribuitur, poſſe naturaliter dari vacuum in 4. d. 43. q 5. dum ex maiori corpore generatur minus.

ART. II. Afferuntur & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.

6 *1 Obiectio ex multis experientijs.* *1. Experiẽtia.* SEd contra hæc objiciũtur primo aliqui caſus, ex quibus videtur ſequi vacuum naturaliter. Primus ſi phiala impleatur aqua calida, & obturetur, vt nulla ratione ingredi poſſit aer, & exponatur maximo frigori; aqua illa ob congelationem occupabit minorem locum, quare alius locus erit vacuus.

2 Experiẽtia. Secundus ſit: vas, habens os, cui adæquatè ita applicetur os follium, vt non poſſit ingredi aer, & attollatur folles; tunc vel attrahet aerẽ vaſis, & ibi erit vacuum; vel non, & erit vacuum inter partes follis.

3. Experiẽtia. Tertius caſus ſint duo lapides poliriſſimi, & vnus alteri ſuperponatur, ita vt excludatur aer, & vnus deinde ab altero attollatur æqualiter, & perpendiculariter; tunc mediũ vel erit vacuum cum iam cito non poſſit aer ingredi in partem mediam, vel motus aeris ad partem mediam erit in inſtanti, nam dum prima pars lapidis ſuperioris diſtinguitur à prima inferioris, & media diſtinguitur à media, quare aer neceſſario debet ſimul eſſe in prima parte, & media, nam immediatè poſt inſtans ſignatum non erunt illi lapides contigui; at immediatè poſt illud inſtans, non poteſt corpus circumſtans ingredi, quia ſpatiũ determinatũ non poteſt pertranſiri in tempore indeterminato.

A Quartus ſit lucerna ad modum turris vndequaque concluſa, & ſolum ſit foramen in parte inferiori cum canali quodam, vbi ſit lycnus, oleoq; ſit plena, cum in illam non poſſit ingredi aer, dum paulatim conſumitur oleũ, dabitur neceſſariò inter partes lucernæ vacuũ. *4. Experiẽtia.*

Quintus ex Conimb. cœlum ſupremum eſt figuræ quadratæ; ergo ſi moueretur, daretur naturaliter vacuum, quia naturaliter moueri poteſt; ſimili enim argumento Ariſt.2.cœl.tex. 27. probat cœlos eſſe figuræ rotundæ, quia alioqui daretur vacuum. *5. Experiẽtia.*

Reſp. ad primum caſum, vel per poros ingredi aerẽ, vel ſi non poteſt, non ſequi congelationem, vel ſi eſt maxima frigiditas, ſequi fractionem vaſis; ſi enim virtus reſiſtitiua connexionis partium eſt maior, quàm congelatiua, non ſequitur congelatio, ſin minus ſequitur congelatio cum fractione, ita vt in inſtanti terminatiuo fractionis congelatio extrinſecè incipiat, nam alioqui, ſi in eodem inſtanti inciperent, cum fractio nequeat eſſe facta immediatè poſt inſtans inceptionis congelationis, ſequeretur medio illo tempore dari vacuũ: quod ſi eſſet vas æqualis reſiſtentiæ in omnibus partibus, & frigefactiuum ſit applicatum æqualiter in omnes partes, ſequetur fractio in illis partibus, quas Deus determinabit, vel vt ait Sotus, cum aqua ſit grauis congelabitur in partibus inferioribus, vnde rumpetur in ſuperioribus. Quod ſi Deus aquam annihilaret, illæ partes vaſis vel vnirentur, vel rumperentur in medio. Tatare. q. de vacuo not.4. dicit rumpi in ſuperiori parte, quæ eſt vicinior naturæ vniuerſali, ſcilicet cœlo. Vel vt alij non ſequitur fractio ob indeterminationem agẽtis, ſed neque congelatio: ſicut ſi ouum prematur qua parte in lõgum, & in geminos vertices ſe porrigit, ne à robuſtiſſimo quidem comminui valet, quia ſub ea figura vndique ſe fulcit, & munit, de qua re Leuinus lib.4. de occult. natur. miracul. c.14. apud Conimb. loc. cit. 7 *Reſp. ad Primum.* B C *Sotus.* *Tatare.*

D Ad Secundũ iam diximus non poſſe ſeparari illas partes, niſi fiat aliqua fractio, vel rarefactio in aere, qui continetur intra vas, vel folles. *Ad Secundum.*

Ad Tertiũ Reſp. Aliqui ſemper inter duo corpora dura mediare aerem, ex 2. de anim. t. 113. ita Iauell. tr.2. epit. c.3. ſed poſito non mediare aerem, quod fieri poteſt, ſi vnus alteri ſit coniũctus paulatim per partes, poſt partes exprimendo, & excludendo aerem, inde non ſequitur vacuũ, quia locum aeris occupant partes lapidis excludentes aerem. *Ad Tertium.* *Iauell.*

Secundo alij non dari vacuum ex eleuatione perpendiculari, quia cum fiat in tempore, poterit aer ſubingredi: ſed cõtra, quia eleuatio ita fit in tempore, vt fiat ſimul ſecundũ omnes partes, quare aer non poterit in eodẽ tempore ingredi in medium, cum in eo tẽpore, quo fit eleuatio, prius debeat eſſe in principio, quá in medio, ex qua ratione etiá colligitur non poſſe vnum lapidem perfectè planum cõiungi cum alio, ſi perpendiculariter cadat, quin mediet aer, nam qui eſt in medio, non poteſt ſimul 8 E

excuti

Solutio Authoris. executi; quare Ego Reſp. vnum lapidem non poſſe æqualiter eleuari ab alio per potentiam naturalem, licet inæqualiter poſſet, quomodo aer poſſet ingredi ſucceſſiuè, vel ſi potētia naturalis eſt maior, quàm grauitas vtriuſque lapidis, vtrumque eleuabit.

Ad Quartum. Ad 4. Reſp. Ex calore rarefieri partes olei, quæ aſcendunt ad partes ſuperiores, ne detur vacuū, & deinde deſcendit aliud, & ſic conſequēter, donec totū oleum abſorbeatur, vel ingredi poſſit aer, & addo ſemper inter partes olei contineri aliquid aeris, quo repletur pars illa, cui deeſt oleum, cuius ſignum eſt, nam ſi lichnum ſit groſſius, quam oporteat, vel canale breuius, quia nimium calore rarefit oleum, effunditur oleum, vt etiam efficitur, ſi aliquod foramen ſit in alia parte lucernæ. *Confir.* Et Confir. quia experimur extincta lucerna nos audire bombum quendam, qui non oritur, niſi ex cōdenſatione partium olei, quæ erant rarefactæ. Neq; obſtat, vel longitudo canalis, vt non poſſit calefieri oleum intra lucernā, quia nunquā poteſt eſſe tāta, quin ſequatur aliqua actio, pro ut eſt neceſſaria ad conſeruationē illius luminis, & licet extenuetur oleum in canali, tamen nō repugnat extenuari etiam contentum intra lucernam, præcipuè cum flamma aſcendat ſurſum, & calefaciat partes ſibi directè oppoſitas, neque vnquam eſt oleum in canali adeò frigidum, quin habeat aliquid caloris plus, quam prius ante infuſionem haberet.

9 *Ad Quintum. Conimbr.* Ad 5. Reſp. Conimb. Eam figuram illi datā, quæ commoda eſt ſedi Beatorum, non autē ad motū, ſed poteſt tamen vtrumq; moueri, ſed ex eius motu nō abſolutè inductū iri in vacuū, ſed vacui commutationē ex vna parte in aliā. Argumentū verò Ariſtotelis habere probabilitatē, nam licet non ſit impoſſibile, cœlos angulari figura præditos moueri; tamen non decuit hac figura præditos eſſe, nec locum ſemel occupatū, vacuū ſuo motu relinqueretur: neq; quis obijciat; ergo viribus naturæ in extima cœli ſuperficie dari poteſt vacuū: *Inſtantia. Soluitur.* nam Reſp. illud propriè non forè vacuū, nam præterquā non circumfunditur loco; non poteſt repleri naturaliter niſi ex alia parte, quæ deferat inane tantundē ſpatij. Ego Reſp. cœlum illud naturaliter moueri non poſſe. Et in his, & alijs huiuſmodi experientijs ſoluendis, illud notandū, cauſas naturales impediri ab operatione, cum ex ipſarum operatione ſequitur vacuum, quia impeditur à virtute impeditiua vacui, & conſeruatiua connexionis partium vniuerſi, ſeu regitiua vniuerſi; quare quādo duæ virtutes particulares concurrunt, ex quarum vnius defectu impeditur vacuum, illi tribuēdus eſt defectus, quæ minor eſt, vt v.g. in clepydra, cuius fundum eſt durum, potius aqua non deſcendit, quam frangatur fundum; contra verò in follibus; ſi magna vi dilatentur, lacerabuntur folles ne detur vacuum, quia vis dilatatiua maior eſt, quam vis connectens partes follis.

10 *Obiectio.* Secundo probatur ratione, quia quodlibet corpus eſt poſſibile, vt non ſit intra latera huius vaſis; ergo poſſibile eſt, vt nullum ſit, vt patet ex æquipollentiarum regulis; ergo poſſibile eſt dari vacuum; antecedes patet, quia quolibet demonſtrato, ipſum non eſſe hic, poſſibile eſt. *Georgi.* Confir. ex Georgio, nam ſi ponatur ignis in ſua ſphæra cum debita ſibi raritate, & aliquid per illud deſcendet, tunc ignis non poterit magis rarefieri, quia ponitur habere ſummā raritatem; ergo vel duo corpora ſimul erunt penetratiuè, vel dabitur vacuum.

Canon. Confir. 2. Ex Canon. ſi ponatur candela in vaſe, cuius infima pars firmetur in parte inferiori vaſis pleni aqua; ita vt flamma excludat aquæ quantitatem per palmum, & ſuperponatur vas vitreum, expertum eſt, extingui candelam; ergo datur vacuū, nam locus qui occupabatur à flamma, non poteſt occupari ab aqua, quia ignis eſt in centuplo rarior aqua, quare maiorem locum occupat, quam aqua, & raritatem aeris in duplo ſuperat; ergo non poteſt repleri ab aere; ergo erit vacuus.

Reſpon. Reſp. Negando conſequentiam, quia licet quodlibet diſtributiuè, & in ſenſu diuiſo, poſſibile ſit, vt non ſit ibi, non tā collectiuè, & in ſenſu compoſito, nam neceſſariò aliquod vagè debet ibi eſſe, licet non hoc, vel illud; quare nō ſeruatur regula æquipollentiarum, nam termini non eodem modo ſupponunt: & licet locus ſit prior omni locato, non tamen poteſt ſeparari ab omni, licet ab hoc, vel illo, ſicut neque ſubſtantia ab omni accidente.

Ad 1. Conf. Reſp. Georg. Poſſe ignem rarefieri vltra raritatem ſibi debitam, neque poſſe dari raritatem ſummam, & ſi daretur, tunc nō ſequeretur motus, vt diximus in alijs.

Ad 2. Confir. Reſp. Eo caſu poſito, aqua aſcenderet, & aer rarefieret, nam aqua obedit virtuti regitiuæ totius vniuerſi.

11 *Quæſito ſit ſatis.* Dices: an virtute Angelica poſſit dari vacuū. Reſp. negatiuè, quia immutare totius naturæ corporalis ordinē pertinet ad conditorē illius, ad quem etiam pertinet miraculorū ordo: vt optimè Aug. 12. de Ciuit. c. 18. D. Tho. q. 16. de malo ar. 9. ad 2. & ar. 10. 3. contr. Gent. c. 102. & colligitur ex c. 2. ad Hæbreos; non enim Deus ſubiecit Angelis orbem terræ: & ex Iob 34. *Quem conſtituit alium ſuper terram.*

Confir. quia poſſet etiā fieri ab hominibus, ſi virtus impeditiua corporis replentis locum, vnde conſequitur vacuum, eſſet finita.

Aliquorū opinio. Sed Reſp. j. Aliqui virtutē Angelicā dupliciter cōparari poſſe ad vacuū: Primo ex decreto Dei, quo ſibi reſeruauit ius immutandi naturæ curſū, & ita non poteſt: Secundo reſpectu reſiſtentiæ corporum ad impediendum vacuū, & hæc vis ſeparari poteſt à virtute naturali Angeli; neque ex primo colligi poteſt ſecundum, nam etiam retroceſſio ſolis eſt miraculoſa, ex D. Thom. 1. par. q. 105. ar. 8. & 3. contr. Gent. c. 101. & Auguſt. 21. de Ciuit. c. 8. quia etiam ſi facta fuerit ab Angelo naturali virtute cum generali concurſu Dei, dicitur tamen miraculoſa, quia ſolum Dei diſpenſatione fieri poteſt ob decretū factum; ſic etiā Angeli habent vim mouendi totam terram, ex D. Tho. q. 6. de malo ar. 10. ad vltimum, & Ferr. 3. contr. Gent. c. 101.

c.101. tamen non poſſunt naturaliter exercere illam, quia eſſet contra decretum Dei circa partes principales vniuerſi. Ita ſimiliter in Angelis eſt potentia naturalis, ſed non poteſt exire in actum ob decretum Dei; quam potentiam in illis eſſe probatur, quia virtus ad reſiſtendum vacuo, non eſt infinita, vt patet ſed finita, at hæc excedi poteſt à finita maiori, qualis eſt virtus omnium Angelorum ſimul collecta: quod ſi dicant virtutem reſiſtitiuam eſſe maiorem, peto quantò eſt maior, ſit v.g. mille graduum; at poterunt tot Angeli creari, vt adæquent, & ſuperent illam. Neque dicas actum illius virtutis non poſſe eſſe tantum quin poſſit eſſe maior, atque adeò infinitum ſyncategorematicè, quia virtus, quæ habet talem actum, deberet eſſe infinita ſyncategorematicè.

Secundo Reſp. Reſiſtentiam, qua res vacuo repugnat, non cadere ſub certam menſuram, quare à virtute finita maiori vinci non poteſt, ſed ſolum à virtute infinita, vt patet in reſiſtentia cœli ad diuiſionem, & vi, qua corpus penetrationi obſiſtit, & partes exigui ignis in vacuo ſecari nequeunt, qua igitur vi, horum partes ita adhæreſcunt; ſic partes vniuerſi. At

12 *Inſtantia.* vrget difficultas propoſita, qua ratione à virtute finita eſſe poſſit illa in infinitum reſiſtentia.

Soluitur. Reſp. Non fieri per impetum aliquem à natura expreſſum, ſed per ipſam naturalem colligationem partium vniuerſi, vt diximus de partibus cœli, & ignis; & ex appetitu illius colligationis, ſi vacuũ diuina virtute fiat intra res ſublunares, & circumiecta corpora naturę ſuę relinquerentur, dilatabuntur quoad fieri poteſt per ſpatium vacuum non primario, vt occupetur ſpatium, ſed vt ſe quoad fieri poſſit, attingant, & vnita conſeruantur, vt caro intumeſcit intra cucurbitulas addenſato aere. Et hinc fit, vt Angelus non poſſit impedire illum motum, etiam ſi factus ſit per impetum finitũ, quia latio nunc oritur ex appetitu mutuæ colligationis partiũ vniuerſi, quæ vis ſuperari tantum poteſt à virtute infinita: vnde appetitus in reſiſtendo machinis, & obſtaculis eſt infinitus ſyncategorematicè, nam virtuti infinitæ reſiſtere non poteſt, & cuilibet minori poteſt.

DVBITATIO III.

An poſſit dari vacuum per potentiam Dei.

ART. I. Opiniones Doctorum, & Auctoris.

1 *Vacuum implicare putãt aliqui.* PRima Opinio eſt negantium, eo quod putent implicare, aliqua inter ſe diſtare ſine quantitate reali intermedia, quæ eſt realis diſtantia, ſicut implicat dari effectum formalem ſine forma. Tribuitur Perer. lib. 11. c. 12. Bann. 1. par. q. 8. ar. 2. in fine, & omnibus, qui negant Deum eſſe in ſpatijs imaginarijs, eo quod putent nullo modo poſſe intelligi ſpatium ſine longitudine, latitudine, & profunditate; at hæc omnia eſſentialiter dicunt quantitatem realem.

2 2. Opinio eſt affirmantium. Ita Scot. quodl. 11. vbi Tatar. & Gad. Canon. hic q. 4. ar. 1. concluſ. 2. Saxon. q. 8. Sotus concl. 6. Georg. loc. cit. Conimb. c. 9. q. 2. Suar. diſp. 30. ſect. 7. nu. 18. optimè Zumel. 1. p. q. 8. ar. 2. & omnes alij, qui ponunt ſpatia imaginaria, ex Auer. 4. phyſ. 6. 1. cœl. 92. & mihi placet. Primo, quia Deus poteſt annihilare omnia, quæ ſunt intra concauũ Lunæ, conſeruatis partibus cœli Lunæ, in eadem diſtantia; ergo: antecedens probatur, quia quæcumque abſoluta eſſentialiter diſtincta, & independentia, Deus poteſt vnum corrumpere non corrupto alio; ſed inferiora, & cœlum ita ſunt; nam cœlum eſt ens abſolutum, diſtinctũ eſſentialiter, & indepẽdẽs ab his inferioribus. *Secundũ dici non implicat.* *Ratio fundamentalis.*

Confir. 1. quia non videtur cur Deus non poſſit, annihilatis corporibus intra cœlum, ſuſpẽdere concurſum ad motum partium cœli, quæ deberent vniri; imò etiam ſi Deus non ſuſpendat concurſum, ſequeretur vacuum, quia non poſſet in inſtanti totum ſpatium repleri à partibus illis cœli. Neque dicas, elementa, quæ ſunt intra concauum cœli, non poſſe corrumpi ſecundum ſe tota, licet ſint corruptibilia ſecundum partes, vt patet, accedente Sole, & alijs ſyderibus virtualiter calidis ad Zenith alicuius Regionis, ignis, & aer augentur, ſed aqua, & terra corrumpuntur; contra verò recedente Sole, & accedẽtibus Stellis Saturno, & Mercurio virtualiter frigidis, accedit, nam id euenit, quia deeſt potẽtia naturalis corruptiua totius elementi; at reſpectu Dei totũ eſt corruptibile cathegorematicè, & ſyncathegorematicè ſumptum, quia omnia elementa ab intrinſeco ſunt ſecundum ſe tota corruptibilia, & potentia extrinſeca Dei eſt potens corrumpere, cũ omnia ſint in plena potentia obedientiali reſpectu Dei. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia Deus poſſet extra cœlũ producere alium mundum non contiguum huic; ergo inter illos duos mundos interciperetur vacuum. Confir. ex D. Thom. 3. p. q. 57. ar. 4. Chriſtum tenere pedes ſupra conuexum cœli empyrei ex illo Eph. 4. aſcendit ſuper omnes cœlos. 3 *Confir. 2.*

Confir. 3. quia omnes rationes, quibus Aduerſarij probant implicantiam, facilè ſoluuntur, vt patebit ex dicendis. *Confir. 3.*

ART. II. Proponuntur argumenta Aduerſariorum, & ſoluuntur.

PRimo, vbi eſt diſcontinuatio partis à parte, ibi totum deſinit eſſe, vt ſi auferatur caput, deſtruitur homo: ſed ſi daretur vacuum eſſet diſcontinuatio vnius elementi ab alio, quæ sũt partes principales mundi; ergo, poſito vacuo, deſtrueretur totus mundus, atque adeo non eſſent latera, inter quæ eſſet vacuum. 4 *1. Obiectio.*

Confir. quia nihil poteſt à Deo fieri contra ordinem vniuerſi: ſed huiuſmodi eſt vacuum; ergo. Maior probatur, tum quia inordinatum non poteſt fieri ab agente perfecto; tum quia hic ordo repræſentat diuinam bonitatẽ, quæ repreſentatio eſt finis diuinæ operationis; tum quia hic ordo eſt à diuina arte; at artifex nihil facit *Confirmatur.*

facit contra artem ſuam, niſi per errorem, qui in Deo eſſe non poteſt.

Reſpon. Reſp Dupliciter poſſe intelligi corruptionem totius diſcontinuata parte. Primo, vt corrumpatur totum, vt includens partem ſeparatam, & ita conſtat corrumpi: ſed inde non ſequitur non dari vacuum, ſed potius dari, nam ablato corpore, non eſt idem totum, ſcilicet plenum, ſed aliud ſcilicet vacuum.

Secundo corrumpatur totum quod remanet, & hoc totum licet naturaliter corrumpatur, quando corrumpitur aliqua pars principalis, à qua reliqui totius exiſtentia pendent, vt eſt caput, & cor in animalibus; tamen id non eſt neceſſarium reſpectu Potentiæ Diuinæ, quia poteſt ſupplendo concurſum illius partis conſeruari totum. Et præterea fortè vnum elementum non ſic pendet ab alio, vel vna pars elementi ab alia, vt animal à capite, vel corde.

5 *Ad confir.* Ad Confir. Reſp. Dupliciter poſſe res conſiderari: Primo, ſecundum ſe, & ita vacuum eſt contra ordinem vniuerſi, ſed contra hunc ordinem Deus ire poteſt. Secundo, ſecundum potentiam obedientialem, & ita nihil, quod à Deo fit, debet eſſe contra naturæ ordinem, vt Aug. 23. contra Fauſt. c. 3. docet; quare id, quod eſt omnino inordinatũ, vel ab omni ordine deflectens, non poteſt fieri à Deo, nam repugnat aliquod opus non referri ad eius bonitatem, quæ eſt præcipuum obiectum Diuinæ voluntatis, at quod eſt deflectens ab vno rerum ordine ſcilicet naturaliter, quẽ res habent ad impediendum vacuum, poteſt à Deo fieri, quia eſt conſentaneum alteri, quem ipſe nouit: vnde nõ ſolum hic, ſed alij, quos Deus nouit, repreſentant Diuinam bonitatẽ, & quia Diuina ars non ſe totam explicat in rerum productione; ideò poteſt Deus ſecundum illam aliter, atque adeò contra naturæ curſum vſitatum operari; neque tamen tunc etiam contra ſuam artem operatur, ſed contra naturæ curſum, quia id, quod efficit, eſt etiã conforme ſuæ arti.

6 *2. Obiectio.* Secundo obijcitur, quia inter latera, quæ ſunt ſimul, non eſt vacuum: quia ſupponit latera inter ſe diſtantia, atque adeò non ſimul; ſed illa latera eſſent ſimul; ergo minor probatur, quia illa ſunt ſimul, inter quæ nullum eſt medium, 5. phyſ. 25. 7. phyſ. tex. 9. ſed inter illa latera nullum eſſet medium, quia nullum corpus eſt inter illa, quod mediet. Neque dicas non mediare corpus, ſed diſtantiam, quia diſtantia non poteſt concipi ſine partibus, atq; adeo ſine quantitate.

Confir. 1. Confir. 1. quia ſi non poneretur eſſe aliquid poſitiuum, deberet eſſe aliquid negatiuum: ſed non poteſt eſſe negatiuum, tum Primo, quia negatio non ſuſcipit magis, diſtantia autem ſuſcipit magis, & minus: tum Secundo, quia dum concipimus minorem diſtantiam inter parietes huius gymnaſij, quam inter Neapolim, & Romã, ſemper concipitur longitudo, & quantitas poſitiua minor: tum Tertio, quia ſi eſt negatio, maximè deberet eſſe negatio quantitatis, ſcilicet longitudinis &c. Sed non poteſt

A intelligi diſtantia ſine longitudine: ergo erit longitudo ſine longitudine: tum Quarto, quia negatio debet eſſe in aliquo ſubiecto; ſed negatio hæc pleni non poteſt eſſe in aliquo ſubiecto; ergo.

Confir. 2. quia cum vacuum ſit nihil, Deus faceret nihil. *Confir. 2.*

Reſp. Scotus quodlib. 11. Medium eſſe duplex, poſitiuum, & actuale, Secundo priuatiuum, & potentiale. Simultas igitur excludit vtrumque medium; & quia inter latera vacui eſt medium priuatiuum, & potentiale; ideò illa latera non ſunt ſimul, quia interiacet vacuitas, quæ eſt quid priuatiuum, nam ibi non eſt realis, & actualis quantitas, tamen poteſt ibi
B eſſe: vnde inter illa latera eſt medium priuatiuũ tantæ diſtantiæ, quantæ eſt quantitas, quæ inter illa intercipi poteſt. *Reſpon. Scoti*

Dices: diſtantia eſt relatio realis, quæ non ſolum fundatur in extremis, quæ diſtant; ſed etiam in ipſo medio, per quod extrema diſtant; at relatio realis non poteſt fundari in negatione: ergo. 7 *Inſtantia.*

Reſp. quidam apud Scotum: ad diſtantiam ſufficere, quod extrema ſint poſitiua; eſto medium non ſit poſitiuum; & ita poteſt concedi illa latera diſtare poſitiuè per diſtantiam formalem, ideſt relatiuam, etiam ſi ibi non ſit diſtantia fundamentalis poſitiua. *Solnitur. 1.*

C Reſp. 2. Alij: ibi non eſſe diſtantiam poſitiuam ob carentiam actualis medij poſitiui, ſed eſſe diſtantiam priuatiuam ob medium reale, quod ibi natum eſt eſſe. *Solnitur 2.*

Ego Reſp. Diſtantiam poſſe accipi dupliciter: Primo pro habitudine extremi ad extremum, & hanc eſſe poſitiuam, vt dicitur in prima ſolutione: Secundo pro medio, quod interpoſitum facit diſtare extrema, & hęc eſt priuatiua: vnde ſi intra illa duo latera eſſẽt duo corpora penetratiuè, ibi eſſet vna diſtantia relatiua, & plures diſtantiæ intermediæ. *Reſponſio Auctoris.*

Ad 1. Confir. Reſp. Illud ſpatium non eſſe quid poſitiuum, ſed negatiuum conceptum
D ad modum poſitiui; licet enim apprehendatur, vt longitudo realis, non tamen eſt realis, & poſitiua, ſed negatiua, quia verè eſt negatio repugnantię ad capiendum tantam, vel tantam quantitatem realem, vt infra. 8 *Ad 1. Confir.*

Ad 1. probationem Reſp. negationem hanc ſuſcipere magis, & minus, ſicut terminus, qui negatur, nam capedo hæc tanta eſt, quanta eſt, quantitas, qua impleri debet.

Ad 2. probationem Reſp. Concipi quidem longitudinem realem maiorem, & minorem, ſed non eſſe realem, ſed ad modum realis.

Ad 3. Reſp. Dici negationem quantitatis realis, & longitudinis realis; non tamen eſt ne-
E gatio longitudinis, quæ ſit capedo longitudinis realis, & præterea nõ propriè dicitur negatio quantitatis realis, quia hæc conueniret etiã alijs, quam ſpatio, vt albedini: ſed dicitur negatio repugnantiæ ad capiendum corpus.

Ad 4. Reſp. quidam apud Fonſec. c. 13. q. 7. ſect. 1. eſſe in rebus locatis, ſed contra, quia non *Solutio aliquorum. Reijcitur.*

 exi-

exiſtentibus rebus locatis,non eſſet capedo ipſarũ, cũ hæc præcedat tanquã potentia actũ, quare ipſe reſpondet, non eſſe hanc negationem alicubi determinatè, ſed eſſe id, vbi eſt, quicquid alicubi eſt; quare ineptum eſt quærere,vbi nam ſit,cum negationes puræ non indigeant ſubiecto,vt ſint.

Soluit Author, Ego dico, ſi loquamur de diſtantia ipſa, à qua res dicuntur diſtare, & ratione cuius extrema duarum rerum dicuntur eſſe capacia tanti, vel tanti corporis, cum illa negatio ſit priuatio quædam, & non pura negatio: dico eſſe in ipſo corpore,quod debet habere rationem loci,ſuppoſito tamen tali ſitu rerum.

Dico 2. hoc ſpatium imaginarium,quod eſt pura negatio, eſt diffuſum per totum orbem, & extra, & præceſſit omnem creaturam per æternitatem.

Ad 2. Confir. Ad 2.Confir. Reſp. Dupliciter poteſt conſiderari hoc ſpatium; Primo,vt dicit negationem repugnantiæ ad capiendum tantum, vel tantum corpus, & ita non producitur à Deo, quia eſt æternum, ſicut Deus: Secundo vt dicit negationem pleni,& hæc negatio producitur vt aliæ negationes; ideſt vel per non productionem rei poſitiuæ, vel per annihilationẽ poſtquam res eſt producta: ſicut debet produci cæcitas, licèt hic producatur aliquid poſitiuum, ad quod conſequitur negatio viſus.

9 *3. Obiectio,* Obijc. 3. Alij, quia ſi poſſet dari huiuſmodi ſpatium, poſſet etiam dari in infinitum: nam extra cœlum eſt hoc ſpatium, ſcilicet hæc capacitas corporis, & non poteſt eſſe finitum; ergo infinitum; igitur poterit dari infinitum corpus,quia priuatio non eſt, niſi rei, quæ poteſt eſſe.

Confir. 1. Confir. 1. quia ſi extra cœlum Deus moueret lapidem,deſcenderet in infinitum, quia nõ eſſet ratio cur magis hic,quàm ibi quieſceret.

Confir. 2. Confir. 2. quia ponamus Deum facere columnam quindecim palmorũ,quæ vniatur cœlo,& ex ſummitate colũnę faciat vt lapis vſque ad imum per horam deſcendat; ſed in medietate horæ deſtruat vniuerſum, & columnam, relicto ſolo lapide; quæro an lapis mouebitur, an non,nihil poteſt aſſeri,ſolùm ex implicatione vacui; non igitur extra cœlum eſt vacuũ.

Confir. 3. Confir. 3. Sequeretur duo contradictoria, ſcilicet locum eſſe, & non eſſe; eſſe quidem, quia vacuum eſt locus non repletus corpore; non eſſe verò, quia ponitur non eſſe locatum; ergo neque locus, quia locus dicit ordinem ad locatum.

Reſp. Fonſeca, Ad 3. Multa Reſp. Fonſ. c. 15. ſect. 5. ad 6. & c. 13. q. 7. ſect. 1. & Nos infra. Illud ſpatium eſſe infinitũ,vt poſſit capere quicquid eſt producibile à Deo ſucceſſiuè, ita vt non videat Deus illud ſpatium, ita plenum ex rebus à ſe producibilibus, quin infinitum adhuc maneat implendum: nam illud ſpatium repletur per infinitam Dei immenſitatẽ;ſicut enim ait Ioannes Maior 1. d. 37. q. vnic. Deus ſua pleniſſima duratione indiuiſibili intelligitur coexiſtere infinito tẽpori imaginario, nam coexiſtit tempori, quod ante, & ante potuit exiſtere ſine termino, cum duratio Dei, vt concipitur implere durationem ſucceſſiuam realẽ, ita etiam ſua immenſitate ſpatium imaginarium.

Dices:Ergo corpus eſſe poteſt in infinitum, nam eſt negatio pleni infiniti per modum priuationis. 10 *Inſtantia.*

Soluitur. Reſp.& dico Primo: ſi loquamur de vacuo, quod intra vniuerſum concipitur poſſe fieri à Deo,certum eſt, non eſſe infinitum, de quo eſt præcipua controuerſia, nam continetur certis limitibus,ſcilicet Orbis Lunæ.

Dico 2. Licet vacuum ſit negatio pleni,ſpatium tamen non eſt negatio pleni,ſed capedo, ſeù capacitas pleni. Ex quo fit,vt vacuum nõ poſſit eſſe infinitum: ſicut neque plenum;ſpatium verò poſſe eſſe infinitum non repugnat, & vacuum diſtingui à ſpatio, patet, quia vacuum tollitur per corpus aliquod; ſpatium verò nequaquam, ſed manet,ſicut manet corpus contentum.

Dico 3. Non valere conſequentiam: Capedo eſt infinita; ergo corpus capiendum eſt actu infinitum: quia corpus capiendum eſſe totum ſimul non poteſt; capedo autem illa, cum coexiſtat immenſitati Diuinæ, tota eſt ſimul, ſicut non valet, potentia Dei eſt infinita actu; ergo obiectum,quod poteſt fieri, eſt infinitum actu. Neque eadem ratio eſt de tempore imaginario, quia cum tempus includat ſucceſſionem, neque per intellectum concipi poteſt eſſe infinitum actu, vt patebit in libris de cœlo: & addit Zumel non poſſe Deum producere corpus in omnibus partibus ſpatij collectiuè ſumptis,ſed diuiſim: ſicut ex eo,quod intelligit ſimul infinita, non ſequitur poſſe illa producere collectiuè. *Zumel.*

Dices 2.in capedine infinita eſt cõiuncta negatio pleni: ſed illa eſt infinita actu; ergo etiã negatio pleni. 11 *2. Inſtantia.*

Soluitur. Reſp. Duplicem eſſe negationem, alteram ſimpliciter, alteram priuatiuam: negatio ſimpliciter eſt infinita actu, ſed priuatiua nequaquam, quia hæc addit potentiam termini negari ad exiſtendum: vnde tanta eſt priuatio, quanta eſt potentia rei negatæ ad exiſtendum; quæ cum ſit infinita ſyncategorematicè, etiam priuatio erit infinita ſyncategorematicè, ita vt negatio,quæ eſt coniuncta cum ſpatio imaginario, nunquam ſimul poſſit tota auferri, ſicut ſpatium nunquam totum ſimul poteſt eſſe plenum.

Ad 1. Confir. Ad 1.Confir.reſpondeo illum lapidem mouendum per tantum ſpatium, quantus eſt impetus; quod ſi relinquatur naturæ ſuæ, non mouebitur, quia eſt extra vniuerſum, intra cuius terminos poteſt operari: neque ibi grauitas grauitaret.

Ad 2. Confir. Ad 2. Reſp. Primo, neque lapis iuxta colũnam mouebitur eadem ratione: Secundo,etiam ſi moueretur, dum exiſtit vniuerſum, & columna, non tamen his deſtructis, quia caret termino, quem naturaliter debet occupare, nam non eſſet maior ratio cur hic, quam ibi conſiſtat,vnde permanebit vbi eſt.

Ad 3. Confir. Georg. Ad 3. Reſp. Georg. Dupliciter capitur locus:

cus: Primo, vt connotat actualem continentiam, & ita non capitur in definitione vacui: Secundo, vt connotat aptitudinalem; & ita capitur in definitione vacui, quare ſumitur locus materialiter; & ex his patet ad fundamentum primæ opinionis.

QVAESTIO III.

De motu corporum ad replendum vacuum.

DVBITATIO I.

An motus, quo corpora mouentur ad replendum vacuum, ſit naturalis illis.

1 *Negant aliqui eſſe naturalem.*

PRima opinio eſt negantium ex 4. cœl. 39. vbi ait, aerem non ſuccedere in locum ignis, ablato igne, niſi vi, & hunc motum vocat tractionem.

Conf. quia fit cõtradicente natura mobilis.

2 *Affirmãt alij. Tolet. Scaliger. Ratio.*

2. Opinio eſt affirmantium Tolet. 4. phyſ. q. 10. Scalig. exerc. 5. nam dicunt eſſe violentũ illis ſecundum ſe, & vt ſunt naturæ particulares, ſed naturalem, vt ſunt partes totius vniuerſi, & ſubordinatæ naturæ vniuerſali: nam elementa, vt partes vniuerſi maximè ordinantur ad bonum vniuerſi; at hi motus ordinantur ad optimam conſtitutionem vniuerſi.

Confirmatur. Confir. quia eadem ratione motus circularis dicitur naturalis cœlo, vnde abſolutè dicẽdus eſt naturalis, ſic naturale eſt follibus non poſſe explicari, & immobiles conſiſtere, ſi foramen, qua aer eſt ingreſſurus, occludatur: Ariſtoteles autem loquitur de vi facta, vt ſunt naturæ particulares.

3 *Opinio Auctoris.* Verum de huius motus naturalitate, vel innaturalitate dicetur alibi, cum eadem ratio ſit, ac de alijs operationibus ob bonum vniuerſi contra propriam, & particularem inclinationem.

DVBITATIO II.

Qua virtute moueantur hęc corpora ad replendum vacuum.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Opinio Card.* PRima Opinio eſt Cardani de ſubtilitate lib. 1. qui ait fieri à forma alicuius corporis, quod deberet nimium rarefieri ad replendum vacuum: *Impugnatur.* ſed non placet alijs, quia motus hic non proportionatur virtuti motiuæ corporis, quod deberet rarefieri ad impediendum vacuum, ſed cum vi diſtrahente vnum corpus ab altero: nam experientia conſtat eò celeriùs

2 moueri corpus ad replendum vacuum; quò ab agente extrinſeco alterum corpus celerius trahitur.

Confir. 1. Confir. quia ſi ſunt duo magnæ quantitatis, & grauitatis corpora ſimul contigua, & vnum eorum ſurſum impellatur, etiam alterum illi contiguum ſurſum ferretur; at hic non poteſt oriri à corpore, quod deberet rarefieri, quia nullum tale eſt intermedium; quare tunc motus ille vel fiet à corpore, quod ſurſum fertur, vel corpore ſuprapoſito ſurſum elato.

Confir. 2. quia ſi virtus illa motiua eſt in corpore, quod deberet rarefieri, illa certè debet eſſe determinata; quare tantæ grauitatis poterit eſſe corpus aſcendens, vt nulla ratione aſcendere poſſit virtute illius, & maior ſit reſiſtentia grauitatis, quã actiuitas corporis, quod deberet rarefieri, quod etiam experientia docet, quia ſi exiguum corium madefactum applicetur lateri, & ita comprimatur, vt aer omninò medius eijciatur, ſi corium trahatur ſurſum, etiam laterem deferimus, etiam ſi ſit magnæ quantitatis; at incredibile eſt motum illum fieri ab humore intercepto, quod deberet fieri ad impediendum vacuum, cum ille modicus ſit. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia quis credet ab aere incluſo intra folles prouenire, vt etiam ſi quantumcũque maxima vi conemur illos explicare non poſſimus, nam ſic maior virtus motiua modico aeri tribueretur, quam homini valentiſſimo: demum patebit ex dicendis. Vide Scalig. exercit. 8. *Confir. 3.* *Scaliger.*

2. Opinio eſt dicentium fieri ab aliqua cœli influentia, Ægid. 4. phyſ. lect. 12. propoſ. 3. Gratiad. d. 1. lect. 3. ſed contra, quia gratis cõfugitur ad cœlum: Secundo, quia ſi hi motus fiunt à cœlo, ſemper cœlũ producet hos motus in omnibus corporibus intermedijs per qualitatem hanc motiuam; quare in corporibus proximioribus producet illam intenſiorem, & in diſtantioribus remiſſiorem; quare corpora cœlo proximiora velocius mouebuntur, quàm remotiora; nam cœlum eſt agens neceſſarium. Poſſet reſponderi tunc produci, quando ſubiectum eſt diſpoſitum per illum motum, quo corpora inter ſe diuiſa efficerent vacuum. 3 *Opinio Ægid. & Gratiad. Reijcitur.*

Confir. quia quæ qualitas immittitur à cœlo follibus, qua impediatur explicatio illius occluſo foramine, & non impediri, quando aperitur foramen. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia hæc qualitas quæcumque illa ſit, debet habere proportionem cum velocitate motus, quem poteſt efficere; non enim poteſt velociorem, & velociorem in infinitum; at corpora ad replendum vacuum, non mouẽtur determinata velocitate, ſed tanta, quanta mouetur corpus illi contiguum; ergo ſignum eſt, motum illum non proportionari cum virtute impreſſa à cœlo. 4 *Confir. 2.*

Confir. 3. quia ſi datur hæc qualitas, illi ſine dubio repugnaret grauitas, vel leuitas corporum, quæ per illam feruntur ſurſum, & deorſum; quare grauitas ex illa impediretur, ne moueretur deorſum, atque adeo ne ita grauitaret, cum ſurſum detinetur, ne detur vacuum, ac quando ſurſum detinetur ob aliam cauſam; at hoc eſt contra experientiam, quia æquè grauitat ſaxum, ſiuè ne detur vacuum, ſiuè ob aliã rationem, nam tanta virtus actiua requiritur ad eleuanda duo corpora contigua ſimul, ac trahendo vnum poſt aliud, ne detur vacuum. *Confir. 3.*

5 *3. Scalig. putat fieri à grauitate, et leuitate corporũ.* 3. Opinio eſt Scalig. exer. 5. §. 1. dicentis fieri grauitate, & leuitate corporũ, quibus tendunt in propria loca, & edunt determinatos motus, vt ſunt naturæ particulares, at mouent in quãlibet partem ob conſeruationem vnitatis corporum, quæ eſt neceſſaria ad vniuerſum; quare eadem qualitas mouet in contrarias partes ob diuerſum finem, quod ſi dicant vnius formæ, vnam tantum eſſe effectionem. Reſp. verum id eſt primario, ſed duas vnam primario, alterã ſecundariò concedi; vel verum id eſſe, niſi illi formæ alia potior imperet, vt in animali patet, quia manus deorſum inclinat, at animæ vi attollitur, & premit. Et licet nõ ſit in elementis appetitus, vt in animalibus, eſt tamen obedientia, vt primario opere ſibi, ſecundario vniuerſitati conſulãt, vel vt Alij vnam eſſe effectionem, ſcilicet ratione vnius finis, nam loca propria non appetunt corpora, niſi, ne detur vacuum, ſiuè id fiat ordinaria effectione, ſiuè ſucceſſiua vtraque tamen naturali: neque mirum, quod ab eadem forma motus fiunt cõtrarij propter compoſiti conſeruationem, vt patet in motu, in ære, & vitro, nã ſi frigida fruſtra in id, quod in fornacibus liqueſcit, immittantur illico reſiliunt, at ille motus non fit ab igne exiſtente in vitro ignito repellente, nam nõ mouet ad tres vlnas, vt videmus moueri vitrum frigidum; ergo fit à forma interna.

6 *Impugnatur Scalig. opinio.* Sed non placet, quia hi motus non proportionantur leuitati, & grauitati, imò non auctis his qualitatibus poteſt eſſe motus velocior, & velocior &c. quia experimur aquam v.g. ea velocitate aſcendere, qua velocitate attrahitur corpus illi proximum, & magis, ac magis in infinitum; ergo non aſcendit per grauitatem, nam cum grauitas determinata ſit, non poteſt producere motum velociorem &c. in infinitum.

Confir. 1. Confir. Quia aqua velocius poteſt aſcendere ob vacuum, quam deſcendere; at grauitas nõ poteſt eſſe velocior ad producendum motum ſurſum, quam deorſum.

Confir. 2. Confir. 2. Quia experimur grauitatem reſiſtere motui ſurſum, nam quò corpus eſt minus graue, faciliùs aſcendit corpore contiguo moto: & quò grauius, eò difficilius aſcendit vt in tubis eductorijs aquæ, nam quò illæ ampliores ſunt, & plus capiunt aquæ eò difficiliùs extrahitur aqua; imò tantam difficultatem experimur, quantam haberemus in extrahenda aqua, quàm tubus capit, quamuis non aſcenderet ad replendum vacuum; vnde dum in quibuſdam machinis non ſentitur hæc difficultas, id eſt propter artificioſam diſpoſitionẽ partium machinæ, ex quã fit, vt nõ magno impulſu magnum impetum imprimamus, vt patet in alijs machinis artificialibus. At non poteſt ſimul grauitas reſiſtere motui ſurſum, & illum producere, quia alias deſtrueret ſuum opus, dum efficeret.

7 *Confir. 3* Confir. 3. quia patet in clepſydra ad irrigandos hortos aquam non deſcendere, & tamen verè grauitare, vt patet ex pondere, quod ſentitur in eleuatione; ergo ibi non conſiſtit aqua per grauitatem. Idem patet in tubo pleno aqua; nam ſi os ſuperius vna manu obturetur, & ex ore inferiore ponatur manus, verè ibi ſentitur pondus aquæ; ergo grauitat intra tubum; ergo non conſiſtit ibi per grauitatem.

Demum probatur, quia ſi hi motus eſſent ab his qualitatibus poſſent impediri, vt impeditur motus deorſum &c. nam non eſt maior vis grauitatis ad mouendum deorſum, quam ſurſum ob vacuum; quare vt aliquando non poteſt impellere corpus obiectum ad deſcenſum, ita neque poſſet ad aſcenſum. *Impugn. 2.*

Confir. quia eadem de cauſa aſcendunt grauia, ne detur vacuum, ob quam ſunt immobilia, ne detur vacuum; ſed hoc non fit ab his qualitatibus motiuis; ergo neque motus: minor probatur, tum quia ſi grauitas follium eſſet, qua conſiſterent, vt nequeant explicari, cum illa ſit grauitas determinata, & exigua, non poterit cuiuis maximo impulſui reſiſtere: tum quia eadem eſt difficultas explicandi, ſiuè ſint ex materia graui, ſiuè leui, ſiuè multum graui, ſiuè multum leui. *Confirmatur.*

4. Opinio eſt dicentium eſſe in his corporibus virtutem quandam peculiarem, quæ oritur ex natura horum corporum ad impediendum vacuum. Ita Conimbr. loc. cit. ſed contra patet ex dictis in præcedentibus, & præcipuè, quia cum illa ſit determinata; motus, qui eſt ab illa, debet eſſe determinatæ velocitatis, quia cæteris paribus, maior virtus requiritur ad motum velociorem, quam tardiorem. 8 *4. Putant alij id eſſe ex vi peculiari corporum. Conimbr. Refelluntur.*

Confir. quia aqua adeo grauitat, dum fertur ſurſum ad replendum vacuum, ac ob aliã rationem; at non ita grauitaret, ſi haberet hãc qualitatem; quia hæc reſiſteret grauitati: ſicut quia impulſus in pũcto reflexionis reſiſtit grauitati impellenti deorſum; ideò medio impulſu detinetur lapis in aere per aliquod tempus, & facilius detinetur dum in lapide eſt impulſus, quàm dum non eſt talis impulſus; quare ſimiliter in hoc caſu eſſe deberet, ſi datur hæc æqualitas, quod tamen eſt contra experientiam, quia tanta virtus requiritur ad eleuandos duos lapides contiguos ſimul; ac ad vnum, vt ſupra dixi. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia ab eodem mouentur, à quo aliquando franguntur, & rareſiunt; ſed non habent vim ad ſe frangenda, vel ſe rarefacienda ſupra, quàm illis debetur; ergo neque ad motum illis innaturalem. *Confir. 2.*

5. Opinio eſt, dicentium fieri hunc motum non à qualitatibus motiuis, ſed à formis ſubſtantialibus immediatè, ſed non placet, tum quia non habent maiorem inclinationem ad hos motus, quàm ad motus in propria loca, ſed ad hoc inclinantur per virtutem accidentalem; ergo. 9 *5. Alij putant id eſſe à formis ſubſtantialibus. Reijciuntur.*

Confir. Quia militat eadem ratio determinationis quoad velocitatem, & tarditatem, vt ſupra dixi, quia formę ſubſtantiales habent determinatam virtutem. *Confir. 1.*

Confir. 2. Quia is motus eſt in vino conſecrato, *Confir. 2.*

crato, vbi nulla eſt forma ſubſtantialis, nam per fiſtulam æquè aſcendit poſt conſecrationem, ac ante.

10 *Alij ſexto aſſerunt id eſſe & à vi naturali elementorum, & à vi extrinſeca attrahentis corpus.* 6 Opinio eſt dicentium, hunc motum partim fieri à virtutibus naturalibus elementorũ, partim vi, & ab extrinſeca virtute eius, quod trahit aliud corpus: nam terra, aer, & aqua, cũ grauitent etiam in proprijs locis, mouentur ablato corpore inferiore per grauitatem ſibi connaturalem ad locum deorſum, ſicut ignis mouetur per virtutem naturalem ſurſum ablato corpore ſuperiore: at aqua, & aer ſurſum mouentur per attractionem, nam ob coniunctionem corporum contiguorum attracto corpore ſuperiore, trahitur aliud corpus; terra verò non ita, nam cum ſit ſicca, non habet illam vnionem, quæ neceſſaria eſt ad hanc tractionẽ; debet autem illa ratió eſſe adhæreſcentia quædam, qua vnum corpus alteri adhæreſcat, quãdo ex ſeparatione vnius corporis ab altero ſequi debet neceſſariò vacuum, quod accidens concurrit ad hos motus vt gluten ad motum corporis agglutinati, quãdo illud ſiuè propria vi, ſiuè ab extrinſeco mouetur: vnde aqua in vas ignitum trahitur, terra verò non trahitur. Ita colligitur ex Ariſt. 4. cœl. ex t. 36. ad 40.

Ratio. Probatur hoc ſententia, quia quando datur hic motus, ſemper virtus motiua corporis immediatè moti mouet cum reſiſtentia, non ſolũ corporis grauis, vel leuis immediatè, ſed etiã, quod mediatè, & in locum alterius debet ſuccedere; ergo ſignum eſt, motum vtriuſq; cauſari ab illa virtute: nam experimur tantam virtutem motiuam requiri ad eleuandum duos lapides contiguos, alterum eorum ſurſum trahendo; ac ad eleuandum vtrumq; quamuis alter non aſcendat ob vacuum, vt patet in eleuatione tabulæ ex aqua: nam experimur difficultatem eamdem, ac in eleuanda aqua, donec fiat diſcontinuatio, & ſubingrediatur aer.

11 *Impugnantur.* Sed non placet alijs, tum quia videtur fingi illa qualitas, quæ dicitur adhæreſcentia: tum quia corpora adhæreſcentia ſunt humida, & viſcoſa, at hoc non reperitur inter corpora dura, & ſicca, vt fatetur Ariſt. de terra, & tamẽ illa non ſeparantur, quando timetur vacuum; ergo illa inſeparabilitas, nõ poteſt oriri à qualitate, quæ dicitur adhæreſcentia; tum quia experimur aerem non tenaciter adhærere manui, vel ſollibus, ſi alter in eius locum ſuccedit; ergo non habet vim adhæreſcendi ſollibus, etiam ſi alter non ſuccedat, nam illa qualitas eſt agens naturale, quod in paſſum benè diſpoſitum naturaliter aget, ſi non adſit impedimentum; at nullum adeſt impedimentum, quãdo aliud corpus poteſt ſuccedere; tum quia non experimur aliquam adhæreſcentiam corporis, quæ naturaliter vinci non poſſit; at nulla vi ſolles poſſunt explicari, ſi foramen occludatur, neque nobis obijciant adamantem, nam *Conimbr.* vt benè Conimb. 4. cœl. in fine ſect. 4. probl. q. 10. hic etiam ignis calore igneſcit, & malleorũ ictu defingitur, vt experientia conſtat; cauari tamen, & ſulcari lineis, vel expoliri, vel ſculpi, niſi ſuis ramentis non poſſe.

A 7. Opinio eſt dicentium fieri hunc motum à Deo, vt prouiſore naturæ, vel ab aliqua intelligentia, cui ea cura demandata eſt. 12 *Alij ad Deũ vel ad intelligentiam cõfugiunt. Refelluntur.*

Sed non placet alijs; quia obſtant, quæ attulimus pro 6. opinione: & confirmatur, quia in tubis aquarum eductoribus ſentimus maiorem reſiſtentiam in extrahendo maſculo, id eſt corpore illo, quo repletur concauum tubæ; quam illa, quæ oriri poteſt ab ipſa grauitate maſculi: ſed ſi motus aquæ ſubſequentis ſurſum verſus maſculum, efficeretur à Deo, vel aliqua intelligentia, ſine dubio non ſentiremus tantam reſiſtentiam in extrahendo maſculo: nam ſi v. g. loco aquæ aſcenderet aliud corpus vi alicuius agentis naturalis, recedente maſculo, ſolum ſentiremus in extrahendo maſculo eam difficultatem, quæ prouenire poteſt à grauitate illius; ergo ſi aqua aſcendit virtute Dei, vel intelligentiæ ad replendum vacuum, ſicut aſcẽderet aliud corpus virtute agentis naturalis, non ſentiremus, niſi grauitatem maſculi.

B

8. Opinio eſt dicentium, cõiunctionem corporum, qua vnum ab altero ſeparari non poteſt, ita vt detur vacuum inter illa; immediatè fieri à virtute Diuina; motus autem corporum grauium, ſurſum, & leuium deorſum fieri ab eo agente, quod mouet corpus, in cuius locum aliud ſuccedere debet, ne detur vacuum. 13 *Secũdũ alios cõiunctio corporũ ne detur vacuum, eſt à virtute diuina.*

Prima pars probatur, quia nõ datur alia cauſa naturalis, à qua poſſit prouenire, vt patet, quia omnes excluſimus.

C

2. Pars probatur, quia hac ratione corporũ ſibi mutuò adhæreſcentium, licèt non ſint cõtinua, vnum mouetur ad motum alterius: vnde videmus potentiam motiuam vnius debere proportionari reſiſtentiæ motiuæ vtriuſq; corporis, alioqui non poterit vnũ eorum moueri. *Motus corporum eſt ab agente quod mouet corpus*

Confir. Quia ſi manu occludamus tubum aliquem aqua plenum, & inferius apertum, quo eſt maior copia aquæ incluſæ in tubo, eo magis manus deorſum deprimitur, quod ſignũ eſt, illam depreſſionem manus proportionari cum grauitate aquæ, & ab ea effectiuè prouenire, poſita ea coniunctione, quam Deus vult eſſe inter manum illam, & aquam, poſito quod aeri non pateat aditus. *Confir. 1.*

D

Confir. 2. Quia hinc optimè ſaluantur omnes motus, qui fiunt ad impediẽdum vacuum, & quo pacto reddantur immobilia; nam immobilitas illa oritur à Deo, cum hæc cõiunctio maximè pertineat ad bonam gubernationem huius Vniuerſi, quare pertinebit maximè ad eum, ad quem gubernatio vniuerſalis totius vniuerſi pertinet. Quod ſi petas qua ratione Deus ſeruat hanc coniunctionem, cum nihil operetur circa illa corpora. *Confir. 2.* 14 *Quæſito.*

Reſp. Deum ſuo imperio efficere hanc coniunctionem, & contactum corporum, vel certè conſeruare ne diſſoluatur vnio perſiſtendo in concurſu, quo conſeruat vbi vnius immediatum ad vbi alterius, ad eum modum, quo conſeruaret, ſi corpora eſſent vnita, & dura, vel ad eum modum, quo conſeruaret vbi claui infixi alicui trabi, virtute trabis illum comprimentis, ex qua compreſſione prouenit vt non poſſit ſurſum *Fit ſatis.*

E

ſurſum impelli clauus, quin etiam impellatur trabs ſurſum ab impellente clauum. Ex his patet, quod poſita hac lege vniuerſali de mutua corporum coniunctione, quæ eſt valdè naturalis, & conformis potentiæ paſſiuæ omniũ corporum, & veluti naturaliter ab illis poſtulata, vt exigitur motus circularis à potentia paſſiua cœli, etiam ſi nullum ſit agens naturale reſpectu illius: quare ſit nullum eſſe agens naturale, quod poſſit efficere vacuum, ſicut non eſt potentia naturalis potens impedire motum cœli poſita Dei lege naturali vniuerſi.

ART. II. Opinio Auctoris.

15 *Ex lege prima cauſa datur inter corpora vniuerſi cõiunctio naturaliter indiſſolubilis.*

PRima Conc. Inter corpora, conſtituentia vniuersũ, ponenda eſt coniunctio illorum ex lege primæ cauſæ omnino indiſſolubilis per cauſas naturales, tum quia experientia conſtat naturam fugere vacuum, vt ſupra probatum eſt: ſed hæc fuga non oritur, niſi ex aliqua lege colligante inter ſe corpora, nam alioqui non eſſet ratio cur vnum corpus non poſſet disiungi ab omni alio, tum quia hæc vnio eſt neceſſaria ad rectam conſeruationem vniuerſi; ergo debet oriri à prima cauſa vniuerſi, ad quã pertinet ordinare media ad finem, hæc tamẽ vnio non reſpicit hoc, vel illud corpus determinatè, ſed vagè aliquod corpus: vnde quodlibet corpus poteſt ab alio determinato ſeparari, nõ tamen ab omni.

Motus corporis non eſt à ſpatio.

2. Conc. Motus quo vnum corpus mouetur, non eſt à ſpatio, quia ſpatium cum ſit non ens, non habet virtutem motiuam.

3. Conc. Non eſt à cauſa aliqua vniuerſali, quæ regit vniuerſum, cuius perfectioni repugnat vacuum: nam huic modo dicendi repugnat, quod non ita facilè ad cauſam vniuerſalem eſt recurrendum, nam facilè omnes quæſtiones difficiles ſolui poſſent, cum earũ cauſa quæritur; cur. n. ſit refluxus &c. tũ quia apud Peripat. cauſæ vniuerſales nihil agunt immediatè, vel ſine conſortio cauſarum ſecundarũ, ſed omnia medijs cauſis ſecundis, vel cum illis hæc igitur cauſa ſecunda quæritur.

16 *Non eſt à virtute exiſtẽte ex mobili.*

4. Concl. Non eſt aliqua virtus in ipſo mobili, vt ſcilicet à natura fuerit tributa aliqua virtus ad hunc effectum præciſe; tum quia illa virtus, cum poſſit eſſe grauitas, vel leuitas, cum hic motus ab eodem corpore nunc deorſum fiat, nunc ſurſum in proprio loco; tamen, quia inclinaret ſæpè ad oppoſitum motũ connaturalem mobili, quare omne mobile haberet reſiſtentiam intrinſecam, vt dicitur in animalibus ad motum connaturalem; tum 3. Quia non tribuit virtutem intrinſecã mobili, niſi ad motus, ex quibus perficitur ipſum mobile; ex hoc autem motu nullam acquirit perfectionem.

1. Inſtantia. Neque dicas acquirere perfectionem, quia ſi permitteretur vacuum, non poſſet recipere actionem cœli: nam, ſi eſſet propè cœlum, non moueretur ad replendum vacuum.

Soluitur. *2. Inſtantia.* Neque 2. dicas, omne corpus ſicut dupliciter poteſt cõſiderari, vt. ſ. eſt pars vniuerſi, & vt eſt tale corpus, ita duplex dabitur illi virtus; altera, vt eſt

A

Soluitur. pars vniuerſi, altera vt eſt tale corpus, tũ quia natura non dat principia actiua ad actus incõpoſſibiles, tum quia motus hic fit ad omnem differentiam poſitionum; non igitur probabile eſt oriri ex vna qualitate, quia natura eſt determinata ad vnum, & clarius hinc patet non poſſe eadem virtute, qua res mouetur ad propriam perfectionem, moueri ad vacuum replendum.

17 *Alia ratio cõcluſionis.*

Demum mihi clarè probatur, quia ſi fieret hic motus à virtute intrinſeca, dum ex aqua corpus aliquod attollitur, ſimul cum aqua, nõ ſentiretur grauius pondus, dum ſimul corpus eſt coniunctum cum aqua, quàm cum eſt ſeparatum; imò leuiùs, quia virtus illa aquæ impelleret corpus, quod attollimus; quare facilitas, quam experimur in machinis trahentibus põdera ratione vacui, non eſt, quia corpus virtute ſua concurrit ad replendum vacuum: ſed quia pondera ſunt ita artificiosè librata, vt trahenti, modicam vim adhibere opus ſit. Neque dicas onus illud ſentiri, quia grauitas ponderat in oppoſitum, tum quia ex corpore impellente tolleretur illa ponderatio, cum ſuperet, tum quia ſaltem deberet ſentiri æquale pondus; quare ex his ſit.

B

18 *Motus fit ab ea vi quæ ſeparat vnum corpus ab alio.*

5. Conc. huiuſmodi motus fit ab illa virtute, quæ remouet vnum corpus ab alio, ſiuè id fiat per motum localem, ſiuè per cõdenſationem, quia omnia corpora, tum propter perfectionẽ propriam, tùm vniuerſi habent inter ſe connexionem, vt tracto vno, trahatur, & aliud, ſicut ſenſu videmus in continuis. Primo patet ex Ariſt. 4. cœl. 39. vbi clarè dicit fieri per attractionem, vbi Thiẽ en. tr. 3. Sueſſ. Simpl. com. ſuo 22. vbi id explicat exemplo cucurbicularum, & alij Doctores ibi, qui loquũtur de motu aeris, & aquæ ſurſum: nam deorsũ hæc fieri naturaliter, etiam in loco proprio pendet ex quæſtione, An elementa grauitent in locis proprijs. Secũdo probatur, nam videmus, cum, qui trahit, fatigari; vnde patet, motum ad replendum vacuum non eſſe naturalem, quia fit ab extrinſeco citra propriam inclinationem, licet dici poſſit naturalis ratione naturæ vniuerſalis, quæ inſtituit, vt corpora inter ſe ita cohæreant, vt vi naturali diſiungi nequeant. Secundo colligo ſi Deus annihilaret aerem, aquam non aſcenſuram ad replendum vacuum, quia non eſſet qui traheret, neque ipſa haberet vim motiuam.

C *1. Ratio. Ariſt. Sueſſ. Simpl.*

2. Ratio.

D

QVÆSTIO IV.

De motu in vacuo.

DVBITATIO I.

E

An ſi detur vacuum, poſſit in eo fieri motus.

DE hac Conimb. c. 9. q. 4 & 5. Maſ. diſp. de vacuo. q. 2. Murcia diſp. 2. q. 2. Hieron. Blà. q. 3. Mengus tr. de 1. & vlt. Inſtanti q. 11. Angelus Forſenproníenſis in tr. 6. de motu locali, Vaſq. 1. p. diſp. 195. c. 3.

AR-

ART. I. Recenſentur Doctorum opiniones.

A

1 *Negãt aliqui motum fieri poſſe in vacuo.* *Ratio.* PRima opinio eſt dicentium in eo non poſſe fieri motum: primo quia omnes motus pẽdent à motibus cœli ex 8. phyſ.t. 56. dum ait ſine motu circulari nullum aliorum motuum eſſe poſſe, & 12.met.t.38. D.Tho.1.2.q.109. ar.1.1.p.q.115.ar.3. Sed ſi eſſet vacuum, motus non dependerent à cœlis, quia ex vacuo impediretur influxus cœli.

Confir.1. Confir. Quia motus localis dicit ordinem ad locum, vt patet ex vi nominis; at in vacuo non eſſet locus, quia non daretur ſuperficies.

Confir.2. Confir. 2. Quia omnis motus exigit terminum à quo, & ad quem inter ſe diſtantès: ſed ibi nulla eſſet diſtantia, quia diſtantia eſt aliquid reale poſitiuum.

B

Confir.3. Cõfir.3. Quia ſi vacuũ eſſet, tam pars per ſe eſſet in loco, ac totũ. Hinc fit vt neq; violẽter aliquid moueri poſſit, qa ablato motu naturali, aufertur violentus, quia ſupponit naturalem.

Confir.4. Confir.4. Ex motu proiectorum, quia medium eſt cauſa motus eorũ, quare ablata cauſa aufertur motus.

Confir.5. Confir.5 Quia nõ eſt maior ratio cur huc, vel illuc moueatur, quia non eſſent in vacuo differentiæ loci ante, & retro; ſurſum &c. nec magis conſeruaretur corpus in vno loco, quã in alio, cum vacuum ſit vniforme.

2 *Confir 5.* Confir.6. Quia de ratione motus eſt ſucceſſio: ſed in vacuo non poſſet eſſe ſucceſſio motus, quia vt probat Ariſt.4.phyſ. à t.64. ad 75. omnis ſucceſſio oritur ex reſiſtentia medij, atq; adeo ablato medio auſertur omnis reſiſtentia. *Perer.* Ita Perer.lib.11.cap.12.ex Ariſt.loc.cit. & tri- *Scotus.* buitur Scot.in 2.diſt.2.q 9.in fine: ſed hic loquitur ex ſententia Ariſt. nam alioqui ipſe putat oppoſitum.

C

3 *Concedunt alij.* 2.Opinio eſt dicentium: In vacuo, ſi daretur, poſſe fieri motum. Ita Simplicius, Philoponus, Auerr.D.Thom. Burl. Niphus, Vicomer. Soto, Villapand. licèt differant quod alij velint fieri in inſtanti, alij in tempore, fundamentum, quia nulla eſt repugnautia cur ibi nõ poſſit fieri motus.

D

4 *Alij diſtingũt de vi motiua naturali vel ſubordinata talis vel nõ.* 3.Opinio eſt dicentium, virtutem motiuam, à qua pendet motus, diuidi in ſupranaturalẽ, à qua conſtat poſſe fieri motum etiam in vacuo, imò per inane extra cœlum; & in naturalem, cuius ſunt duæ ſpecies, vna, quæ ita ſubordinatur influxibus cœlorum, vt nec poſſint motus efficere, nec recipere, ſine illorum influxu, vt ſecũdum aliquos Thomiſtas ſunt virtutes elementorum, & quæ ex elementis componuntur; altera, quæ non pendet ab influxu cœlorũ, vt virtutes Angelicæ, quæ ſunt ſuperiores cœlis; & quidem à prima non poteſt fieri motus in vacuo, ſed à ſecunda poteſt fieri. Ita quidam Thomiſtæ.

E

5 *Affirmat alij de omnia vi motiua.* 4. Opinio eſt dicentium motum fieri in vacuo neq; repugnare reſpectu virtutis ſupernaturalis, neq; naturalis, ſiuè Angelicæ, ſiuè corporeæ, quia non apparet cur graue poſitum in vacuo, non deſcenderet, & ignis non aſcenderet: ſolum poſſet eſſe repugnantia ex vnione corporis mobilis cum alio corpore, cuius lateribus adhæret corpus mobile; quia illa vnio non poſſet diſſolui ex vi grauitatis, vel leuitatis, atq; adeò graue detineretur ſurſum, & leue deorſum.

ART. II. Opinio Auctoris.

PRima Conc. Reliqui motus à locali, facta ſufficienti applicatione, poſſunt eſſe in vacuo; eſt autem ſufficiens applicatio ſi ſe contingant, patet, quia ſi ignis tangat ſtuppam, nõ eſt cur non vrat, cum agentia nihil à medio recipiant, niſi vnionem quandam cum paſſo. Hinc patet motum progreſſiuum, modo ponatur terra ſubſtentans animal, in qua poſſit figere pedes, poſſe fieri in vacuo, quia nihil recipit à medio, ſed potius impeditur, nam non repugnat per modicum tempus viuere ſine reſpiratione, & præterea poſſet animal mouere manus. Hinc etiam patet, idem dicendum eſſe de motu violento proiectorum, ſi hic motus fiat ab impetu impreſſo; ſi autem fiat à medio, non erit; Auis autem per vacuum inquit Tatar. nõ volaret; quia requiritur fixio in aere, ſicut in motu progreſſiuo animalis fixio pedis in terra. 6 *Cæteri motus à locali poſita applicatione, eſſe poſsũt in vacuo.* *Ratio.* *Tatar.*

2.Conc. Motus circularis poteſt fieri in vacuo, nam vltima ſphæra ſecundum Ariſt. caret ambiente, & tamen mouetur; quare, ſi omnia annihilarentur, ſeruata ſolum vltima ſphæra, eodem modo, quo nunc, moueretur, vt alibi. *Circularis motus eſſe poteſt in vacuo.*

7 *Mixta etiam & elementa mouerẽtur in vacuo.* 3.Conc. Nõ ſolum animalia, ſed etiam mixta, & elementa aliquando mouerentur in vacuo, modo ponatur terminus aliquis, & non ſit inane infinitum. Explicatur Conc. Dixi (aliquando) quia ſi ponatur lapis tangere cœlũ, annihilato igne, & aere, probabile puto, quod non moueb tur, quod naturalius illi eſſet retinere cõiunctionem, quam habet cum alio corpore, quàm tendere ad locum ſuum, quia hæc coniunctio fit ex virtute regitiua vniuerſi. Secundo dixi (aliquãdo) quia nolo hic determinare quæſtionẽ illam, vt.ſ. ſi ponatur terra iuxta cœlum, annihilatis omnibus elementis, an moueretur, vel non; nam hæc quæſtio pendet an terra moueatur ad cẽtrum præciſè, an quatenus habet ſitum reſpectu aliorum elementorum, quod pendet ex materia de elementis; ſed vt vera ſit noſtra concluſio, ſufficit, ſi cõſtituamus in vniuerſo terram, & annihiletur aer, & in medio ſpatij vacui cõſtituatur lapis, tunc.n. deſcendet lapis ad totam terram.

Ariſt. Dixi 2. (modo ponatur terminus) quia vt benè Ariſt.t.64. motus non fieret in vacuo, vbi nulla eſſet differentia poſitionum, quia non eſſet maior ratio cur huc, quàm illuc tenderet; cuiuſmodi eſſet, ſi nullus eſſet terminus, ſed eſſet infinitum inane, vt eſt extra vniuerſum; tamen, vt benè Philoponus aduertit, quando eſt terminus, licet ratione vacui, nõ eſſet ſurſum, & deorſum; tamen poſſet ſumi differentia poſitionum ex terminis vacui, ſ. concauo lunæ, & terra; his poſitis. *Philoponus.*

Proba-

Ratio dicti. Probatur Conc. Quia in illis corporibus eſſet virtus motiua vt nunc, & eſſet extra locum proprium, & non impedita; ergo ſi nunc mouetur in pleno, vbi habet medium, quod reſiſtet, etiam & tunc, vbi nulla eſſet reſiſtentia; quod autem illa virtus non haberet reſiſtentiam: probatur, quia quinq; poſſent impedire: primo, quia non eſſet diſtinctio partis mouentis, & motæ, & hoc non impedire patebit alibi, vbi oſtendemus, eleméta moueri à propria grauitate, & forma, quæ eſt principium motûs eius, in quo eſt; tum quia elementa prius mouent ſe, quàm ſcindant aerem, quia agens corporeum non mouet, niſi mouendo ſe: 2. Quia non habet in vacuo concurſum cœli, vt ait Perer. c. 12. ex Ariſt. 8. phyſ. 56. 12. met. 38. Sed ſuppoſuimus non requiri: 3. Quia non eſſet terminus, verſus quem deberet moueri; quare eſſet indeterminatus: ſed contra, quia aſſignamus terminum, ſ. terram, & cœlum. 4. Ne diſiungatur à termino, cum quo eſt, ſed ponimus cum nullo corpore eſſe contiguum: 5. Quia ſi relinquit ſpatium, in quo eſt, efficeret vacuum, quod refugit natura, nam per talem motum adhuc tendit ad replendum vacuum, & præterea eſt in proprio loco; & hæc plana ſunt.

ART. III. Reſpondetur ad argumenta Aduerſariorum.

8 *Motus localis non pẽdet ab influxu cœli.* RESp. ad 1. Primæ opinionis eas actiones, quæ pendent ab influxu cœli, non poſſe fieri à virtute naturali, cuiuſmodi fortè ſunt generationes animalium perfectorum; at quæ non pendent, poſſe fieri, vt motus localis elementorum, & fortè etiam alterationes.

Ad 1. Confir. Reſp. Concedendo motum localem denominari à loco, ſi non tamquam à medio, ſaltem à termino vltimo ad quem; qui terminus eſſet in hoc motu, quia daretur ſuperficies corporis, inter cuius latera eſt vacuũ; motus autem ille tenderet ad ſuperficiẽ: quod ſi ponatur motum fieri per inane ſpatium, tunc ille motus diceretur quidem latio, quia ferretur per illum in diuerſas partes ſpatij; non tamen propriè eſſet localis, ſed illi ſimilis. Vel dici poſſet eſſe localem intrinſecè, non autem extrinſecè, id eſt, haberet conditiones intrinſecas motui locali, non autem denominationem extrinſecam, ſumptam à loco, nam ex intentione mouentis motus ordinatur ad locum extrinſecum. Et quia de facto non eſt mutatio ſpatij ſine mutatione loci extrinſeci, ideò nomẽ motus localis nũc ſignificat acquiſitionem vbi intrinſeci, & loci extrinſeci, quia illi, vt ſic eſt nomen impoſitum. *Motus in vacuo eſſet localis intrinſece, non extrinſece.*

Ad 2. Confir. Patet ex dictis ibi eſſe diſtantiam negatiuam, quæ concipitur in ordine ad diſtantiam poſitiuam potentialem, vt infra.

9 *Totũ & pars in vacuo quomodo.* Ad 3. Confir. Reſp. Totum, & partem poſſe accipi dupliciter: primo pro toto particulari, & eius parte, & ita negatur conſequentia, nam eodem modo totum eſſet per ſe in ſpatio vacuo, & pars per accidens, & ita etiam mouerẽtur totum, & pars: 2. Pro toto vniuerſo, & ita tam totum, quã pars eſſet per ſe in loco imaginario; non autem eodem modo in loco extrinſeco reali, nam potius partes principales eſſent per ſe in loco, & totum vniuerſum per accidens, quia totum non habet locum extrinſecum niſi ratione partium, neq; hinc ſequitur auferri motum naturalem, quia oſtendimus, quod graue etiam ſi mouẽtur per vacuũ, adhuc deſcenderet ad ſuum elementum, & leue aſcenderet; quod ſi ponatur inane, quale ponitur extra cœlum, ibi non eſſet nec motus naturalis, nec violentus, vt alibi, at hoc cõcedere, nullum eſt abſurdum, quia naturalitas, & innaturalitas motus ſumitur ex inclinatione mobilium ad terminum extrinſecum à natura intrinſeca, at ibi nullus eſſet terminus extrinſecus motus.

Ad 4. Reſp. Negando motum proiectorum oriri à medio, vt cauſa adæquata, vel principali, ſed vt cauſa adiuuante impetum impreſsũ, qui eſt cauſa principalis.

Ad 5. Reſp. Etiam in ſpatio imaginario extra cœlum non eſſent differentiæ locales, & poſitionis, atq; adeo non poſſet eſſe motus ex virtutibus motiuis elementorum, ſed ex virtute diuina, vel Angelici, vel alia ſimili, tamen in vacuo eſſent differentiæ, non quidem ratione carentiæ corporis, ſed ratione corporis, intra cuius latera eſſet carentia corporis. 10 *Quomodo in vacuo eſſent differentiæ localis.*

Ad 6. Motum, qui fieret per illud vacuum, & ſpatium, fore ſucceſſiuũ, vt patebit dub. ſeq.

DVBITATIO II. An motus, qui fieret in vacuo, eſſet ſucceſſiuus, an inſtantaneus.

DE hac Ruuius 4. phyſ. de Natura vacui q. 3 Hieronym. Plà. q. 3. Murcia q. 2. Conimb. c. 9. q. 5.

ART. I. Opiniones Doctorum.

PRima ſententia eſt dicentium, neceſſariò debere fieri in inſtanti. Auer. 4. phy. 71. ibidem. Burl. Aegid. Iand. q. 13. Venet. in ſum. c. 22. Perer. lib. 11. c. 11. & 12. Quod cum ſit impoſſibile; impoſſibile etiam eſt, motum eſſe in vacuo; vnde tantum abeſt, vt vacuum adiuuet motum, quod dicebant Antiqui, vt etiam illum deſtruat. 1 *Motum in vacuo eſſe inſtantaneum putant.*

Alij verò dicunt ſequuturum motum, ſed non in inſtanti, ita Alb. Thienn. 4. Phyſ. q. 2. Vidẽdus Saſſon. q. 9. 10. 11. 12. qui fusè. Videtur etiam Caiet. 1. p. q. 45. ar. 5.

2. Opinio eſt dicentium, motum in vacuo futurum, & ſucceſſiuè: eſt Auic. 2. ſuff. c. 6. Et Auempac. apud Alber. Philoponi digreſſ. de vacuo poſt comm. 83. D. Thom. in 4. d. 44. q. 2. ar. 3. & 4. phy. t. 74. vbi etiam Simplicius, Gratiad. qq. diſputatis, Patauij q. 11. Scot. 2. d. 2. q. 9. ad 4. Sot. 4. phyſ. q. 3. ar. 2. Canon. q. 4. ar. 2. Georg. d. 2. Ferr. q. 3. Tatar. quæſt. de vacuo Not. 3. Tolet. q. 9. 2 *Motum in vacuo ſucceſſiuum concedunt.*

Fundamentum horum, quia non tota reſiſtentia eſt à medio pleno, ſed eſt aliqua intrinſeca *Ratio.*

ſeca mobili,& ſpatio, quod mobile non poteſt ſimul adæquari toti ſpatio,ſe maiori.

3 *Vacuum duplex eſt.* Pro ſolutione nota vacuum dupliciter poſſe capi : primo pro corpore, quod prius erat plenum, modo vacuum, vt ſi Deus annihilaret terram, & aquam, conſeruato aere, igne, & cœlo; tunc aer eſſet vacuum; & de hoc non eſt difficultas, nam certum eſt, ſi lapis in cœlo relinqueretur naturæ, deſcenſurum ſucceſſiuè vſq; ad extremam ſuperficiem aeris. 2. Poteſt accipi pro ipſo ſpatio imaginario, carente corpore, & de hoc eſt difficultas, in qua ab omnibus penè, vt Sax. q.11. & Ioanne de Magiſtris q. de hac re dicitur, ſi mixtum moueretur, per vacuum, fore ſucceſſiuum motum, quia cum in motu ſint contrariæ virtutes motiuæ, poſſet vna retardare motum alterius, vt patet. Et addit Sax. poſſe contingere, vt ſit aliquod mixtum, quod velocius moueatur in pleno, quàm in vacuo, vt ſi mixtum habeat tres gradus terreæ grauitatis, & duos leuitatis aereæ, & ponatur in ſphæra ignis, vbi tàm ex parte terræ, quàm aeris ſit extra locum ſuum, quare habet potentiam motiuam, vt quinq; & reſiſtentia ignis ad motum ſit, vt vnum; hoc poſito caſu, mouetur per ignem proportione dupla; cum ergo peruenit ad aerem, ſi ibi eſt vacuum, aer vt duo inciperet reſiſtere terræ, vt 2. Quia aer appeteret ibi permanere : ſed quia terra in eo mixto dominatur, adhuc deſcendet, ita vt terra ſolum moueat, & aer reſiſtat; quare mouebit in vacuo ſolum proportione tripla ad duo, quæ eſt minor proportio, quàm dupla; quare in vacuo erit tardior motus, quàm in pleno. Ex his etiam deducit, motum naturalem poſſe eſſe velociorem in principio, quàm in fine, vt patet, ſi mixtum, habens quatuor partes terræ, & vnam ignis, & ſingulorum elemẽtorum, & hoc moueatur ex igne ad centrum; quare difficultas ſolum eſt de graui ſimpliciter.

Saxon. Io. de Magiſtris.

Not. 2. Vniuerſam difficultatem oriri, an in hoc motu poſſit reperiri aliqua reſiſtentia, ſiuè ex parte ſpatij, ſiuè ex parte mobilis; ſi. n. eſt aliqua reſiſtentia, patet fore ſucceſſiuum; ſi nulla, non erit in motu ſucceſſiuo aliqua. Nam

4 *Duplex eſt reſiſtentia.* dupliciter accipi poteſt reſiſtentia : primo pro diſpoſitione inclinante ad oppoſitum eius, quod intendit introducere agens, vt aquę frigiditas reſiſtit calori; & hanc patet non eſſe in graui ad deorſum, vt ponimus : 2. Pro formali incompoſſibilitate vnius cum altero, vt quod vnum non poteſt coexiſtere pluribus locis adæquatis, vel quod plura non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco, quia habent naturalem incompoſſibilitatem, & de hac dubitatur, an ſit in caſu poſito.

Reſiſtentia alia eſt intrinſeca, alia extrinſeca. 3. Not. Ex Saxon. duplicem eſſe reſiſtẽtiam: alteram intrinſecam, alteram extrinſecam. Extrinſeca poteſt eſſe primo, quando duo mobilia ſunt æqualis virtutis, quorum vnum alteri reſiſtit, vt ſi in libra apponantur duo æqualia pondera, neutrum deſcendet ad reſiſtentiam vnius ad alterum : 2. Per coniunctionem contrariæ virtutis, vt ſi graui appendatur leue, vel ſaltem alligatum reſiſtat ratione figuræ, vt ſi

A folium papyri extenſum alligetur graui: 3. Ex tractione alterius virtutis in oppoſita parte, vt ſi magnes ſurſum poneretur, & ſub eo ferrum, quod ſuperet virtutem tractiuam magnetis, iã ferrum retardaretur in ſuo motu : 4. Medium ratione groſſitiei, vel ſubtilitatis: 5. Incompoſſibilitas terminorum, ſ. termini à quo, & ad quem, nam poteſt hæc etiam dici reſiſtentia extrinſeca. Demum mouẽs extrinſecum, quod non mouet ſecũdum totam virtutem, qua poteſt. Intrinſeca verò etiam multipliciter ponitur: primò finitas virtutis agentis, nam quodlibet agens finitum ponitur agere, ablata quacumq; extrinſeca reſiſtentia ad certum gradũ velocitatis, & hanc fusè impugnat Saxon q.9. ar.2. *Saxon.* nam nulla eſſet ab agente naturali actio

B inſtantanea, quia velocitas huius nõ habet proportionem cum actione ſucceſſiua in velocitate; quare erit in infinitum velocior alia. Conſequentia patet, quia quodlibet eſt finitæ virtutis, cuius oppoſitum patet in lumine, obiectis viſibilibus, quę ſimul videntur, etiam ſi vnũ altero ſit remotius, quæ probatio rectè oppognat opinionem vniuerſaliter intellectam, nam omni ablata reſiſtentia non habet potentia naturalis terminum velocitatis, ſed ſimul producit effectum.

ART. II. Opinio Authoris.

C REſp. Ablata omni reſiſtentia medij pleni, motus localis in eo adhuc fieret in tempore : primò probatur ex motu vltimæ ſphæræ, qui ſit per ſpatium ſine medio, & tamẽ ſucceſſiuè, & idem concedit Auerr. de motu proiectorum in vacuo, & progreſſiuo animalium. Reſp. Auerr. apud Burl. duplicem eſſe reſiſtentiam intrinſecam, alteram ex parte rei motæ, quæ habet partem inclinantem ad contrarium motum intentum à mouente, vt accidit in animali. Alteram ex natura ipſius mobilis, quod. ſ. motor eſt diſtinctus à re motu, quæ à natura eſt determinata, vt tali motu cum tanta velocitate moueatur, quomodo cœlum habet natu-

5 Motus localis ſine reſiſtentia medij adhuc eſſet in tempore. 1. Ratio. Inſtantia.

D ralem reſiſtẽtiam, vt celerius moueatur, & hæc eſt cauſa etiam ſucceſſionis motus proiectorũ in ſimplicibus verò vtraq; deeſt; quare ſolum reſpicienda eſt extrinſeca reſiſtentia medij, quę eſt ablata, vnde omnis cauſa ſucceſſionis etiam aufertur. Sed contra, nam ſi mobile habet inclinationem ad motum, non minus reſiſtet, ſi ſit agens extrinſecum, quam intrinſecum, quia nõ apparet qua ratione reſiſtat extrinſeco, & non intrinſeco.

Soluitur.

Confir. Quia ſecundum Theologos. Angelus poteſt moueri ſucceſſiuè de cœlo ad terram, cum tamen non ſit reſiſtentia aliqua medij; non. n. Angelus, cum ſit ſpiritualis, debet

E ſcindere medium.

2. Ratio. 2 Probatur ratione, ſuppoſito vacui diſtantiam eſſe centum palmorum, id eſt capacitatem centũ palmorum, & ſit A. 2. Mobile eſſe vnius palmi, & ſit B, nunc ſic argumentor, mobile B, non poteſt coexiſtere ſimul ſpatio A; ergo mobile non poteſt in inſtanti moueri per A.

Antece-

Antecedens patet, quia quantitas vnius palmi non poteſt in inſtãti replere, niſi ſpatium vnius palmi, quia non occupat maius ſe. Conſequentia probatur, quia non poteſt in inſtãti moueri per A, quin coexiſtat to i A; quare eſſet æquale ipſi A. nam æqualia dicuntur, quæ ſecundũ extenſionem ita ſe habẽt, vt nihil ſit in vno, qđ commenſuratiuè ſe habeat cum alio, & cõtra.

6 *Confir. 1.* Confir. quia nihil poteſt pertranſire maius ſe, quin prius coexiſtat ſpatio æquali ſibi: ſed in hoc ſpatio datur pars æqualis mobili, & maior. prius mobile erit in ſpatio æquali ſibi quã in maiore, ex quo argumento probatur etiam eſſe ſufficientem reſiſtentiam in ſpatio, vnde cauſari poſſit ſucceſſio motus, quia ex priore, & poſteriore in ſpatio ſequitur prius, & poſterius in motu, & ex hoc in tempore.

Confir. 2. Confir. 2 & explicatur idem argumentum, nam ponatur haſta centum palmorum affixa terræ, & circa haſtam ſit vacuum, & ponatur mobile vnius palmi, quod commenſuratiuę ſe habeat cũ ſupremo palmo illius haſtæ, & deſcendat iuxta haſtam, non poteſt non ſucceſſiuè deſcendere, quia omne corpus, quod commenſuratiuè ſe habet cum alio, prius commẽſuratiuè ſe habet cum parte propinquiore, quã cum remotiore: ſed vbi eſt prius, & poſterius, ibi eſt ſucceſſio; ergo: & hic caſus explicatur magis, ſi addatur, iuxta illam haſtam duo mobilia moueri, alterum à ſuprema parte, alterũ à medio; tunc quæro vel ſunt ſimul in terra, vel non. Non ſimul, quia dum mobile ſupremum erat in medio; alterum vel aliquid ſpatij confecit, vel nihil: non Secundum, quia ponimus ſimul incæpiſſe motum; ergo aliquid pertranſijt; ergo prius eſt in natura, quàm ſupremum: ſed prius, & poſterius in motu efficit ſucceſſionem; ergo.

Reſponſio Aduerſariorum. Reſp. quidã ad hæc argumenta primo, eſſe quidam abſurdum, quantitatẽ vnius palmi habere ſe cõmenſuratiuè, & æqualiter cum quãtitate centum palmorum: ſed id ſequitur ex impoſſibili .ſ. ex motu, qui ponitur in vacuo:

Reijcitur. ſed contra, quia ſi eſt impoſſibile palmum replere ſimul ſpatium capax centum palmorum; erit abſurdum fieri motum in inſtanti, non tamen fieri ſucceſſiuè; quare diſtantia illa extremorum eſt ſufficiens cauſare ſucceſſionem in motu.

7 *2 Reſpon. Reijcitur.* Secundo Alij Reſp. Non ſequi replicationẽ, & coexiſtentiam illam, cum ſpatium ſit nihil: ſed contra hanc ſatis multa ſuperioribus quæſtionibus, nunc tamen ſufficit; ſi eſt tanta negatio repugnantię ad capiendum corpus, vt nõ poſſit repleri, ſi ponatur corpus palmare: ſed per centum palmos, benè adæquatur, vt Auer. concedit de motu animalium, quem poſſe fieri putat in vacuo, nam aſſumit vacuum æquale ſpatio pleno.

8 *3. Ratio.* Terio probatur ratione Ariſtotelis 6. phyſ. tex. 53. quia mobile, vel in eodem inſtanti eſt in termino à quo, ad quem, & medio, vel in diuerſo; non in eodem, quia tunc minus eſſet æquale maiori, vt vidimus; ergo in diuerſo: ſed inter duo inſtantia mediat tempus; ergo motus ille ſit in tempore.

A *Reſponſio Alberti.* Reſp. Alber. Mobile, quod eſt ſurſum, reſpicit tantum deorſum, & non medium; quare in toto tempore præcedenti, eſt in termino à quo, & in inſtanti ſequenti eſt in termino ad quem; medium autem cum non ſit reale, non pertrãſiri prius tempore, quam perueniatur ad terminum: ſed dicitur pertranſiri prius natura; vt patet in illuminatione, quæ ſimul fit in medio, & in loco remoto, ſed prius natura in parte viciniori. Sed contra, quia ex hoc ſequeretur *Refellitur.* mobile ſimul adæquatè eſſe in maiore ſpatio, quam poſſit ſua quãtitate occupare: neq; exẽplum de illuminatione eſt ad rem, nam luminoſum producit ſimul in totam ſuam ſphærã lumen, neq; benè opinãtur lumẽ aliquod fluere à luminoſo, & per motũ localẽ tranſire per

B corpus, quod illuminatur. Hinc etiam neque poteſt recipi, quod dicunt in tempore eſſe in termino à *quo*, & ad *quem*; ſed in inſtãti medio fieri motũ, tum quia in eo inſtanti iam palmus commenſuraretur ſpatio centum palmorum, tum quia quietes in termino à *quo*, & ad *quem* eſſent continuæ, cum continuarẽtur vnico inſtanti: ſed quando quies eſt continua, non põt habere mediũ motũ, cum diſcontinuetur motu; tum quia locus adæquatus in termino ad quem acquiritur in inſtanti, nam cum eſſe adęquatum conſiſtat in indiuiſibili, nõ poteſt prius acquiri ſecundũ vnam partem, deinde ſecun-

C dum aliam; quare ſi motus etiam præcedens eſſet in inſtanti, iam duo inſtantia eſſent immediata, vel in eodem inſtanti erit in motu per medium, & quieſcet in termino ad quem.

Confir. quia ſi lapis ponatur deſcendere, & partem ignis aſcẽdere per eandem lineam, eorum motus non poſſet eſſe in inſtanti, quia in medio ſe inuicem impedient, & præterea cum ignis creatur in centro terræ, vel in eodem inſtanti, quo eſt creatus, eſt in concauo; & non, quia in eodem inſtanti eſſet in termino à quo, & ad quem, vel in a. o, & cum inſtantia nõ ſint ſibi immediata, quieſcet in centro, nullo impediente per tempus, neque apparet quanto tẽ- 9 *Confirmatur.*

D pore ibi quieſceret.

ART. III. *Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.*

SEd contra hanc concluſionem primo obijcitur auctoritas Ariſtotelis, qui 4. phy. à tex. 65. ad 75. contra Antiquos oſtendit, quod tantum abeſt vacuum iuuare motum localem, vt penitus illum auferat. 10 *1. Obiectio.*

Conf. 1. Ex rationibus Ariſt. tex. 65. & ſeqq. quia in vacuo cum non ſint differentiæ poſitionis, non eſſet ratio cur magis verſus hinc, quàm illam partem moueretur, & cum illud vacuum eſſet infinitum, quare non eſſet ratio, *Confir. 1.*

E vbi quieſceret mobile; vnde debemus dicere mobile in vacuo non moueri.

Confir. 2. Ex ratione Ariſtotelis à tex. 71. & 75. motus debet fieri in tempore: ſed in vacuo non poteſt fieri in tempore; ergo in vacuo nõ eſſet motus. Maior ſupponitur ex 3. phyſ. initio, *Confir. 2.*

tio, vbi motus dicitur eſſe de genere cōtinuorũ. Minorē probat ſuppoſitis primo inter quęlibet duo tēpora finita eſſe aliquā proportionē. 2. Inſtās nō habere proportionē cum tempore: 3. Totā inæqualitatē velocitatis, & tarditatis in motibus prouenire ex medij ſubtilitate, vel groſſitie. His poſitis argumentor. Qualis ē ꝓportio medij pleni ad vacuũ, talis eſt diuerſitas motuum in ijs ſm̃ velocitatē, & tarditatē: ſed inter plenum, & vacuũ, vt inter ens, & non ens nulla eſt proportio; ergo neq; inter velocitatē motus facti in vacuo, & pleno: ſed ſi fieret in vacuo ſucceſſiuè, eſſet proportio; ergo.

Confir. 3. Confir. 3. Quia ſi fiat in tēpore motus in vacuo; tūc per idem tēpus mobile moueretur in vacuo, & in pleno, ꝙ apertè eſt falsũ. Conſeq. patet, quia ponamus mobile moueri in vacuo per horam, & in pleno per duas horas: ſi medium duplo ſubſilietur, mobile in pleno etiā mouebitur per horam.

11 Reſpon. Reſp. Valde controuerſum eſſe de Ariſt. ſententia. Et primo Ariſt. probaſſe, motũ in vacuo nullo modo fieri poſſe, tũ quia fieri deberet in inſtanti, quod eſt abſurdum vt Auer. & ſui; tũ quia pēdet à motu cœli D. Th. 1. 2. q. 104. ar. 1 Land. 4. phyſ. 14. Sed cōmuniter dicūt Alij Ariſtot. loquutũ ex Antiquorũ opinione, qui totā reſiſtentiā ex medio pleno putabant eſſe. Alijs verò id non placet. ꝙ 3. cœl. 32. velit Ariſt. tā in naturali, quā in violento motu, naturam vti medio, tanquā inſtrumēto: Sed apertè ab Ariſt. recedunt propter veritatem tuēdam; ſed quicquid Ariſt. ſenſerit, non valdè laborandum, id verò certum rationes eius non ſimpliciter concludere; vnde.

Auer. S Thom. Land.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Nos ponere eſſe terminũ ad quem in vacuo, & ratione terminorum habere differentias poſitionem.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Falſo ſupponi totā reſiſtentiā oriri ex medio reali; prouenit. n. aliqua ex diſtantia terminorum, & capedine illa, quæ eſt ſpatium imaginarium; vnde non eadē proportione motus velocior fit, qua medium ſubtiliatur, quia ſemper remanet ſucceſſio ex ſpatio imaginario virtute actiua in ordine ad illud ſpatium, vt infra. Hinc patet.

Ad 3. Confir. Ad 3. Confir. Nunquam. n. eadem velocitate mobile mouebitur per plenum, & per vacuũ, quia in pleno eſt duplex cauſa reſiſtentiæ virtuti agenti, ſcilicet reale medium, & capacitas ſpatij imaginarij: & licet inter plenum, & vacuum non ſit proportio in ratione entis, poteſt tamen eſſe in ratione reſiſtentiæ, vt infra.

12 2. Obiectio. 2. Obijcitur, in omni motu ſucceſſiuo debet eſſe aliqua reſiſtentia paſſi ad agens: ſed in vacuo nulla pōt eſſe reſiſtentia; ergo. Maior probatur, quia omnis mora in motu vel oritur ex motore, & non, quia videmus eandem virtutē actiuam ſi habeat minorem reſiſtentiam, velocius agere; vnde lumen quia nullam habet reſiſtentiā in ſubiecto, producitur in inſtanti; ergo tota ſucceſſio prouenit ex reſiſtentia; tum quia ſi eſſet aliqua cauſa ſucceſſionis motus in motore, maximè eſſet limitatio potentiæ: ſed hoc non, nam 11. met. & 1. Politic. appetitus dicitur eſſe infinitus, quare inclinatio ad locum non eſt limitata. Et Confir. Quia in maiore corpore, eſſet maior limitatio, nam quantum additur de virtute, tantum additur de limitatione, vnde grauius non deberet magis deſcendere, quàm minus graue. Tum 3. Quia illa maior limitatio, vel ſolum reſiſteret quando corpus eſt in vacuo, vel ſemper. Non primum, quia cum nunquam ponatur corpus in vacuo, fruſtra poneretur illa limitatio: Neq; 2. Quia tunc magis graue poſitum in vna libræ parte, non ſemper traheret minus graue ſurſum poſitum in alia parte, remota reſiſtentia medij, quod eſſe falſum patet. Conſeq. conſtat quia graue, vt tria habet tres gradus limitationis, & graue vt vnum non habet, niſi vnum; ergo limitatio grauitatis, vt tria, erit tripla ad limitationem grauis, vt vnum; quare magis reſiſtet motus deorſum; Tum 4. Quia illa limitatio non eſt materia, quia non eſt actiua; neque forma, quia nihil ſeipſum limitat; neq; qualitas, quia in graui eſt grauitas, quæ toto conatu mouet deorſum. Probatur minor, quia hic nō eſt reſiſtentia extrinſeca, nam ſupponimus nō eſſe medium, neq; in mobili eſſe inclinationem ad contrarium motum, qua reſiſtat motori; nam graue v. g. neq; ratione materiæ, neq; ratione quantitatis repugnat motori, mouenti deorſum, cum hæc ſint indifferentia ad huiuſmodi motus, & multò minus ratione formæ, quia per hanc inclinatur ad locum deorſum; & cum hęc ſit motor, non repugnat ſibi ipſi; neq; benè dicitur retardari ab influxibus cœli, tum quia hoc fingitur, tum quia in vacuo eſſe nequeunt.

Confirmatur.

Neque poteſt eſſe ex diſtantia terminorum, primo quia hæc diſtantia non impedit in alijs motibus v. g. illuminatione qn fiat ſimul: 2. Quia cum diſtantia illa non ſit realis, non poteſt eſſe cauſa moræ realis: 3. Si qua eſſet reſiſtentia, maximè eſſet incompoſſibilitas mobilis in termino *à quo*, & *ad quem*: ſed hæc non tollitur poſita hac reſiſtentia ſpatij. Minor probatur, quia alioquin graue circumſcripta reſiſtentia medij moueret in infinitum velocius, quia cum duplo gradu velocitatis ad gradum datum, adhuc impediretur, ne mobile ſit ſimul in diuerſis locis, & quadruplo, & cum octuplo, & ſic in infinitum: ſed quocunque gradu dato, ad quem non ſequitur mobile eſſe in diuerſis locis, poteſt moueri circumſcripta reſiſtentia medij: 4. Quia ſequeretur corpus maius tardius moueri, quàm minus, quia magis eſt abſurdum corpus maius eſſe in diuerſis locis, quàm minus: 5. Quia etiam in motu alterationis diſtantia formalis termini deberet ſufficere ad ſucceſſionem, cuius contrarium patet in illuminatione.

Non eſt diſtantia terminorum.

Confir. Confir. Quia omnis potentia motiua reſpectu alicuius reſiſtentiæ producit actionem in determinato velocitatis gradu: ſed hic non poteſt aſſignari quanta velocitate moueretur graue in vacuo; ergo. Confir. 2. Quia videtur contra Ariſt. & rationes illius.

Reſp. ex Canon. q. 1. Phyſ. concl. 2. Succeſ- 13 Reſpon. Can.

ſionem in motũ cauſari ex triplici capite, primo ex parte medij, quod ſcilicet reſiſtit poſitiuè agenti, & hoc abeſt in caſu poſito: 2. Ex parte ſubiecti mobilis, quia non eſt aptum ſimul recipere terminum, quia ſcilicet reſiſtit agenti: 3. Ex parte termini, quia non eſt aptus acquiri indiuiſibiliter, ſed diuiſibiliter, & hæc reperitur in motu per vacuum, quia terminus ille non poteſt ſimul acquiri, ita vt mobile coexiſtat ſimul commenſuratiuè illi ſpatio, & reperitur etiam in motu cœli; quare tota ſucceſſio cauſatur ex termino, qui non poteſt acquiri ſimul, neque per potentiam Dei, nam licèt Deus efficeret, vt Ambroſius in inſtanti fuerit, præſens dum obiret diem ſuum Sanctus Martinus; tamen non fuit per motum localem, vt coeſtiterit toti ſpatio, ſed per replicationem corporis. His quarto additur à Georgio dubi. 2. ex proportione virtutis motiuæ ad mobile ſiue proportio ſit ex natura rei, ſiue voluntaria, & hoc eſt oriri ex finitudine potentiæ.

A Et ad primam probationem. Reſp. Si auferatur reſiſtentia poſitiua, ideſt oppoſitum, non ſtatim tolli omnem ſucceſſionem: ſed ſi auferatur omnis omnino reſiſtentia; tunc benè ſequitur motus in inſtanti, & ita eſt in lumine; quare non virtus finita ſimpliciter eſt cauſa ſemper ſucceſſionis, ſed in ordine ad talem, vel talem effectum, nam etiam lumen, ſi eſt in loco diſtanti, ſi debet producere lumen intenſius in aliqua parte, debet illi per motum applicare, quia cum ſit virtus finita, non poteſt in quamlibet diſtantiam intenſiſſimum effectum producere.

B Ad ſecundam probationem conceditur limitationem potentiæ, quæ nihil eſt aliud, quam ipſa potentia motiua, eſſe cauſam ſucceſſionis motus, imò ſicut motus effectiuè cauſatur à potentia; ita & eius ſucceſſio; quare cum Ariſtoteles dicit appetitum finis eſſe infinitum, loquitur de appetitu ſenſitiuo, de quo dicit non poſſe eſſe tantum, quin poſſit eſſe maior. Ad aliam Reſp. In maiore corpore eſſe maiorem limitationem extenſiuè, non intenſiuè, & ſi eſſet, non eſſet cauſa tarditatis motus, ſed velocitatis, & eumdem effectum faceret in pleno, & in vacuo; nam eſt ipſa motiua virtus tanta, & non maior. Ad aliud Reſp. eſſe formam ſubſtantialem, & qualitatem ſuperadditam, & licet forma non limitet ſeipſam, vt cauſa effectum; eſt tamen ex ſeipſa formaliter limitata, nam tantum qualibet virtus poteſt, & non plus; quare licet grauitas vt duo toto conatu inclinet ad deorſum; tamen vt quatuor magis inclinat, ſed vtraque finitè.

C 14 *Quid dicendum de diſtantia terminorum. Georg.* Ad aliud caput de diſtantia terminorum. Reſp. ad primum Reſp. Georg. eſſe diuerſam rationem, quia quantitas non impediet productionem alicuius formæ, quæ intrinſecè identificatur cum ipſo motu, quia non eadem pars eſt ſimul in tota quantitate, vt patet in lumine, tamen impedit motum localem, quia mobile non poteſt eſſe ſimul commenſuratiuè in maiore ſpatio, quàm ipſum eſt, quod facilè patet etiam in pleno.

Ad ſecundum, duplicem eſſe reſiſtentiam, alteram veluti effectiuam, & poſitiuam, & ita non reſiſtit quantitas; vel ſpatium: Secundo quaſi formaliter, quia ſi non poteſt commenſurari quantitati minori ſecũdum omnes partes, & hæc eſt in vacuo, in pleno vtraque reperitur, quia debet medium ſcindi, quod poſitiuè reſiſtit, vnde mora non cauſatur effectiuè à ſpatio, ſed à cauſa motus: ſed tale ſpatium, cum non potuerit per mobile ſimul occupari, eſt conditio cur producatur ſucceſſiuè motus, ſicut priuatio, quæ eſt non ens, dicitur neceſſaria ad realem tranſmutationem.

Ad tertium, non ſequi velocitari in infinitum, quia poſito tali termino cum talibus circumſtantijs, ex virtute tanta producitur motus in tanta velocitate.

Ad quartum negatur conſequentia, quia ex eo quod quantitas maior non poſſit eſſe in duobus locis, benè ſequitur non moueri in inſtanti, ſed non ex eo quod non moueatur velocius cum ipſa occupat vnius ſpatium.

Ad 5. Reſp. diſtantiam illam impedire motum inſtantaneum, quæ eſt cum aliqua reſiſtentia, vel incompoſſibilitate, quæ non eſt in illuminatione.

Ad Confirm. Fore inæqualem in velocitate & tarditate motus ob inæqualitatem virtutis in mobili, vel alia circumſtantia; quare quælibet virtus habet determinatam velocitatem reſpectu alicuius ſpatij, vt patet in animalibus ſecundum Aduerſarios, licèt à nobis ignoretur. *Ad Confir.*

D Ad 2. Confir. Reſp. Aliqui has Ariſtotelis rationes non concludere, licet ſententia ſit vera; quare ipſam probant, quia motus non poteſt eſſe ſine termino, at in vacuo nullus eſt terminus, quia terminus vel eſt ſuperficies ambiens, vel denominatio extrinſeca à loco ambiente.

Alij limitant ſententiam Ariſtotelis, quod vera ſit naturaliter, quia non poteſt eſſe motus naturalis ſine influxu cœli, at ſupernaturaliter concedunt, quia Deus poteſt ſupplere influxum cœli.

Alij limitant ad motus grauium, vel leuium, non verò ad motus animalium: probatur quia non poſſunt diuelli ab alio corpore contiguo per nullam virtutem, etiam ſi ibi innaturaliter ſit, vt ſi ſaxum immineat pendens à cœlo, quia eſt illi magis naturale eſſe coniunctum cum alio quàm moueri ad centrum.

E Confir. Quia illis eſt naturale, vt moueantur per plenum; ergo innaturale eſt moueri per vacuum, ita Capr. *Confir. Capreol.*

Confir. 2. Quia hæc non mouentur, vt ſint in tali ſpatio, ſed vt ſint ſub corpore continente. Sed de hac re cum de elementis.

QVAE-

QVÆSTIO V.

De ſpatio imaginario.

DVBITATIO I.

An ſit, & quid ſit ſpatium imaginarium.

Opinio antiquorum. OMiſſa opinione Antiquorū dicētiū ſpatiū imaginariū eſſe corpus, vel quātitatem, in quibus recipiūtur alia corpora, cōtra quos plura Ariſt. 4. phyſ. oſtendens tale ſpatiū eſſe impenetrabile cum alio corpore, atq; adeo non poſſe habere rationē loci. Inter recentiores, adhuc manet controuerſia quid illud ſit.

ART. I. *Referuntur Doctorum opiniones de ſpatio imaginario.*

1 *Putant aliqui ſpatium imaginariū habere eſſe tantū ab intellectu. Vaſq. Altiſiod. Bonau. Riccius. Mungæus. Gillius. Granadus.* PRima opinio eſt dicētiū, ſpatiū imaginariū non habere aliquā entitatē à parte rei ſiuè ſm̄ eſſentiā, ſiue exiſtentiā, ſed eſſe oīno nihil ſicut entia fictitia, & habere ſolū rōnem entis ex noſtra conceptione, ſicut cætera entia rōnis. Ita Vaſq. 1. p. diſp. 29. c. 2. Vbi illā tribuit Altiſidiorenſi, Bonauent. Ricc. Scot. Durand. Capreol. Alex. Alber. Ægid. Argent. Gabr. & D. Th. in 1. diſt. 37. q. 2. ar. 2. & idē Vaſq. c. 3. nu. 10. Sequitur Mungeus diſp. 1. Theolog. & Gillius fuſiſſimè lib. 2. tr. 9. c. 18. & ſeq. Granadus to. 1. in 1. p. controu. 1. tr. 3. diſp. 3. ſect. 2. & ſeq.

Ratio. Probāt primo ex vi nominis, nam ideò dicitur imaginarium, quia reipſa nihil eſt, ſed ſola imaginatione noſtra confictum.

Confir. 1. Confir. Ex auctoritate Sanctorū dicētium, Deū ante mundi creationē fuiſſe in ſeipſo, & nullo modo in alio ex eo quia ante creationē nihil erat: vnde *Tertulli.* Tertull. lib. cont. Prax. c. 5. Ante oīa Deus erat ſolus, & ipſe ſibi & Mūdus, & locus, & oīa: & *S. Auguſt.* Aug. lib. de fide contr. Manich. c. 37. deridet dementiā Manichæorū, interrogantiū, *Vbi erat Deus antequā eſſet cœlū, & terra?* quia, ſ. erat in ſeipſo, & non in alio, & *S. Bernard.* Bernard. lib. 5. de Conſideratione poſtquā oſtēdit Deū eſſe in oī loco Vniuerſi, *Alias verò*, inquit, *vbi erat antequā Mūdus fieret, ibi eſt. Non eſt quod quæras vltra vbi erat: præter ipſū nihil erat: ergo in ſeipſo erat.* At verò, ſi ſpatia imaginaria eſſēt aliquid, iā Deus eſſet ī illis.

2 *Confir. 2.* Confir. 2. Quia ſi ſpatiū imaginariū nō eſſet purū nihil, & impoſſibile, vt eſt chymera; haberet aliquā rationē poſſibilis à parte rei; at nō pōt habere hīc poſſibilitatē; quia omne, quod eſt poſſibile à parte rei, vel eſt ſubſtātia, & nō, vt patet, vel accidens, & non, tū quia hoc deberet eſſe in ſubſtantia, tum quia maximè eſſet quantitas, vt dicebant Antiqui, at hoc ſpatium quantitatiuum impugnat Ariſt. ex penetratione corporū, quę inde ſequeretur, vt alibi dictū eſt; tum quia daretur accidens ſine ſubiecto.

Confir 3. Confir. 3. Ex Granado, quia recipiens entitatem realem, debet eſſe reale, quia quod non eſt, non recipit aliud.

Confir. 3. Confir. 4 Quia ſicut res qn̄ producitur, non dr̄ eſſe in nō repugnātia, vt producatur, quia nō dr̄ recipi, & quaſi cōſtitui in ſua non repugnātia: ſicut neq; albedo, cui nō repugnat eſſe in pariete, qn̄ producitur, dr̄ poni in nō repugnātia, ſed in ſubiecto: ita nulla res, qn̄ vbicatur, dr̄ eſſe in nō repugnātia, vt vbicatur, & proinde nulla res eſt in ſpatio imaginario, nā vt ſe habet repugnātia rei ad ſui exiſtentiā; ita non repugnātia vbicationis ad illius exiſtētiā; ergo ſicut res, cū accipit exiſtentiā, non accipit illā in ſua nō repugnātia quę ſit capacitas recipiēs exiſtentiā; ita cū res vbicatur, nō ponitur in ſua nō repugnātia, q̄ ſit capacitas, ī qua recipiatur.

2. Opin. eſt dicentiū ſpatiū imaginariū eſſe quidē negatiuum quoad exiſtētiā, ſed poſitiuū quoad eſſentiam, quia putant non eſſe aliud, quàm poſitiuam extenſionem. 3 *Alij volunt eſſe ens poſitiuum quoad eſſentiam.*

Primum diſcrimen inter hos authores. Hi tn̄ inter ſe diuiſi ſunt, nā aliqui putāt eſſe aliquā realē capacitatē, ſeu aptitudinē ad capienda corpora diffuſam in infinitum. Ita veteres, contra quos plura Ariſt. & patet eos falli, quia daretur aliquid poſitiuum realiter exiſtens improductum à Deo.

Secundum diſcrimen. Alij verò dicunt eſſe poſitiuā ſm̄ conceptū eſſentiæ, non ſm̄ exiſtentiā, nā putant non eſſe aliud, quā poſitiuā extenſionē poſſibilē, non tn̄ actu exiſtentē, ſed ex noſtro modo concipiendi. Ita Philipp. Mongæus diſp. 1. c. 3. Tum 1. quia ſpatiū, & vacuū ſunt idē formaliter, & ſolū differunt rōne connotati, quod ſpatiū non cōnotat terminos reales, intra quos cauſatur; at vacuū cōnotat tales terminos, ſ. latera cōtinētis corporis: ſed vacuū formaliter eſt negatio quātitatis contentæ intra latera; ergo ſpatiū erit ēt negatio quantitatis diffuſa ſine termino. Tū 2. Quia ſpatiū extra cœlū concipimus ad modū ſpatij, q̄ eſt intra concauū cœli: ſed hoc ſpatiū eſt poſitiuū realiter exiſtens; ergo illud, q̄ ibi concipimus, eſt poſitiuū exiſtens non realiter, ſed per conceptionē. Tum 3. Probaret ſignificat illā *Hurtad.* Hurtad. diſp. 16 Phyſ. ſect. 2. §. 13. Tum vbicationē apprehendit in ordine ad ſpatium imaginariū, q̄ declaramus per propoſitiones affirmatiuas, ac ſi eſſet verū ens reale, nā dicimus inter vbicationē A, & B, eſſe interuallum duorū palmorū, non qa illud ſpatiū ſit aliquid reale, ſed quia aptitudo eſt, vt inter vtrāq; vbicationē interijciantur duo palmi, non pōt explicari, niſi per hos termines interuallū, & ſpatiū, q̄ dicitur imaginariū, quia imaginamur, vt immenſū vndequaq; diffuſū, fixum, immobile, incapax naturaliter duorū corporum ſimul in eadē parte: vnde concludit ſpatiū imaginariū nihil eſt, præter ſpatiū reale, q̄ realiter pōt eſſe inter duo extrema, & ideò dicitur aptitudo ad recipiendū tm̄ corpus. Fuſius Granadus t. 1. in 1. p. controu. 1. tr. 3. diſp. 3. ſect. 2. & probat 4 *Granadus.* 4. quia ſpatiū vel eſt aliquid, q̄ poſſet moueri ab vno loco ad aliū, & eſt intelligibile etiā ex cōfeſſione aduerſariorum, vel eſt immobile, & hoc non pōt eſſe, niſi quia capacitas illa v. g. In qua eſt cœlū, eſt affixa tali loco & contra, quia præter capacitatē negatiuā debet poni alius locus, cui eſt affixa, q̄ cū nō poſſit eſſe aliquid poſitiuū reale, vel rōnis, erit etiā aliquid negatiuū, atq; adeo procedetur in infinitū, neq; explicari pōt quid illud ſit, neq; dicas illā capacitatē eſſe ſeipſa immobilē, & affixam ſibi ipſi, & nō alteri ſpatio cū ſit prima & radicalis rō immobili-

mobilitatis, nam hæc capacitas ſicut nõ eſt ratio, cur res exiſtat in loco, ita neq; poteſt eſſe ratio immobilitatis, ſed ſicut vbi eſt ratio cur aliquid exiſtat in loco, ita eſt ratio cur exiſtat immobiliter. Confir quia ſicut non repugnãtia ad exiſtendũ, non eſt aliud quã rem poſſe exiſtere, ita non repugnantia immobilis non eſt aliud, quã rem poſſe eſſe immobilẽ, ergo tota immobilitas ſpatij reuocatur ad locũ, ſeu vbi intrinſecum ſua natura immobile, quia res ad hoc vbi, eſt in potẽtia, ergo immobilitas ſpatij imaginarij, non eſt aliud, quã poſſibilitas veri vbi, ergo quando res dicitur exiſtere immobiliter, erit in hoc vbi, & non in ſpatio negatiuo. A

5 Secunda alios hoc ſpatiũ eſt negatio poſſibilis. 3. Opinio eſt dicentiũ, ſpatiũ imaginariũ eſſe quidẽ negationẽ quandã, ſed non impoſſibilẽ, ſed poſſibilẽ, ſicut eſt cæcitas in oculo, vel negatio lapidis in homine: eſt cõis recentiorum. B

Differunt inter ſe hi Auctores 1. Hi tñ inter ſe diuiſi ſunt primo, nam quidã dicunt eſſe priuationem, eo quod ſit negatio corporis replẽtis cum aptitudine ad repletionem paſſiuam, nam ſicut vacuum repleri poteſt tanto corpore; ita & ſpatium illud inane.

6 Differunt 2. Alij verò dicunt eſſe negationẽ per modum puræ negationis, nã cũ ibi nihil ſit poſitiuũ, & aptitudo ſit poſitiua, non põt ibi eſſe aptitudo neceſſaria ad priuationẽ: ſed hi adhuc differũt in termino huius negationis, nã nõ apparet, qd neget hęc negatio cõſtituẽs ſpatiũ imaginariũ.

Alij putant negari quantitatem, ſicut vacuũ negat corpus contentum. Ita Mongæus.

Vulpius. Alij negari formaliſſimẽ locum, Ita Vulpius 1. par. Theol. q. 18. ar. nu. 3.

Alij negari repugnantiã capiẽdi corpus, & ſi datur; tñ ſpatiũ eſt negatio repugnãtiæ ad capiendũ tantũ corpus, quæ nõ repugnantia explicatur poſitiuẽ per capacitatẽ, ſicut repugnãtia per incapacitatẽ: vnde ſpatiũ punctuale eſt incapax alicuius extenſionis, & ſpatiũ palmare incapax extenſionis bipalmaris. Ita cõis opinio recentiorũ Fonſ. 5. met. c. 13. q. 7. ſect. 1. & 15. q. 7. ſect. 5. ad 6. c. 5. q. 1. ſect. 1. Conimb. 8. phyſ. c. 10. q. 2. ar. 4. vbi negant eſſe aliquid reale, & factũ ab intellectu, ſed habens eſſe. ſ. abuſiuum, ęternũ, & immutabile. Molin. 1. p. q. 8. diſp 2. 6. tertio ſpatiũ, vbi ait, ſpatiũ occupatũ à machina mundi, non eſſe aliquid à Deo creatũ, quia ante vllã creationẽ, neq; eſſe quid poſitum, ſed eſſe capacitatem, id eſt non repugnantiã recipiendi tantũ, vel tantũ corpus à Potentia diuina; vnde tanta eſt capacitas quantitatis, quantũ eſt corpus in eo capibile. Vnde cũ Scholaſtici negant Deum ante creationẽ fuiſſe in ſpatio, loquuntur de exiſtentia in re poſitiua realiter à Deo diſtincta, ſicut eſt nunc in rebus creatis. Suar. diſp. 51. met. ſect. 1. n. 12. & 23. licet n. 24. velit eſſe ens rationis, non quidẽ factũ, vt entia impoſſibilia, ſed habens fundamentũ in corporibus, quæ ſunt, vel eſſe poſſunt, quatenus ſua extenſione apta ſunt conſtituere ſpatia realia, vt ait ſe explicaſſe diſp. 51. ſect. 7. num. 28. vnde cum dicitur corpus eſt in ſpatio, ly (in) non accipitur trãſitiuẽ, id eſt in alio, ſed intrãſitiuẽ, quia eſt ibi, vbi ſecluſo omni alio corpore eſt vacuũ, in quo non differt à Vaſq. ſed clarius explicat tom. 2. in 1. 1. Theol. lib. 4. c. 8. nu. 12. dum dicit Angelos eſſe in ſpatio, ꝙ nihil eſt per ly eſſe (in) non ſignificatur aliqua relatio realis cõtinetiæ, vel ſimilis ad ſpatiũ, ſed quod Angelus ſit ibi, vbi corpus eſſe põt, licet nõ ſit.

(Margin: Fonſec. Conimbr. — Molin. — Suarez. — C — D — E)

ART. II. Opinio Auctoris.

7 Spatium imaginarium non eſt quid poſitiuum. Ratio ex Fonſ. PRima Conl. Spatium imaginariũ formaliter non eſt quid poſitiuũ ſiuẽ sm̃ eſſentiã, ſiuẽ sm̃ exiſtentiã accipiatur. Probatur cum Fonſ. 5. met. c. 13. q. 7. ſect. 1. contra Philop. 4. phyſ. digreſ. de loco, & alios. Primo ex generali rõne, quia ſpatium fuit in æternitate, & eſt extra hoc vniuerſũ, vt infra: ſed ante mundi creationẽ nullum fuit ens poſitiuũ exiſtẽs præter Deum, quia vel eſſet à ſe, & eſſet Deus, vel ab alio, vel ab hoc Deo, vt ſupponitur, quia hic Deus nihil produxit ante hunc mundũ, vt ea de re cõſtat, vel ab alio Deo, & repugnare etiam sm̃ rationẽ naturalẽ dari plures Deos. Secundo, vel eſſet ſubſtantia, vel accidens. Non Primũ, quia vel ſubſtantia ſpiritualis, & repugnat eſſe diffuſam, & extenſam, vel corporalis, & hæc non reperitur ſine quantitate, atque adeo incapax alterius corporis quanti. Non ſecundum, quia accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto.

1 Solutio aduerſariorum. Reſpondere poſſent eſſe ſubſtantiã immaterialẽ, quæ eſt diffuſa indiuiſibiliter, nam ſicut anima rõnalis, quia eſt actus recipitur in corpore extẽſo, ita illa ſubſtãtia, quia eſt locatiua; recipere põt corpus, etiã ſi illa ſit in ſe indiuiſibilis: neq; immateriali ſubſtantiæ repugnat potẽtia receptiua, qa anima rõnalis recipit intra ſe ſua accidẽtia; ergo multò magis põt recipere extrinſecè locatũ.

Reijcitur. Sed contra tum quia ſpatiũ cõcipitur, vt habẽs partes, atq; adeò nõ vt indiuiſibile, nã dicimus vnã rem eſſe in vna parte ſpatij, aliã in alia, & eandẽ rem trãſire de vna parte in aliã; tũ qa ſequeretur eſſe Deũ, qa eſt ſubſtãtia indiuiſibilis infinita; tũ qa ſubſtãtia indiuiſibils nõ põt intelligi habere diuiſibilitatẽ virtualẽ, niſi in ordine ad aliud formaliter diuiſibile, cui coexiſtit indiuiſibiliter, vt alibi.

8 2. Solutio. Reſp. 2. Alij illam ſubſtantiã eſſe formaliter extensã per ſuas partes entitatiuas, quæ cum nõ ſint impenetrabiles, poſſunt in ſe admittere oĩa corpora, nam impedimentũ penetrationis oritur ex quãtitate, qua illud ſubiectum caret.

Refellitur. Sed hic modus dicẽdi nouus, præterquã quod repugnat fidei, & eius principijs, dũ ante mundi productionẽ ponit aliã ſubſtantiã ſiuẽ productã, ſiuẽ improductã. Repugnat etiã principijs Philoſophię naturalis, tum quia ponit ſubſtantiã corporeã exiſtentẽ ſine quantitate, tum quia ponit illam infinitam, & immenſam; tum quia eſt eadẽ ratio, quia illa ſubſtãtia exiſtit, & non in alio ſpatio, ſed in ſeipſa; dici põt exiſtere omne corpus, & omne ens in ſeipſo, & non in ſpatio imaginario, nam vt concipi põt exiſtere illam, ita & alia entia, atq; adeo tota hæc diſputatio de ſpatio imaginario eſſet inutilis, nam huius ſpatij naturam inueſtigare cogimur ex modo concipiendi res exiſtentes finitas in aliquo determinato ſpatio.

2. Concl.

Neq; eſt quãtitas exiſtens per intellectũ, 1. Ratio.

2. Concl. Spatium imaginarium non eſt formaliter quãtitas poſitiua non exiſtens realiter, ſed per intellectum: Primo quia ſpatium conſiſtit in capacitate corporis, ſed quantitas ſic concepta non eſt capacitas, ſed potius ob rationem impenetrabilitatis, incapax corporis.

Confir. 1.

Confir. quia quantitas dum exiſtit, eſt in ſpatio; at non eſt in ſeipſa non exiſtente, quia repugnat id ratione identitatis; nam ly, in, ſupponit diſtinctionẽ inter extrema, quibus cõuenit, tum ratione negationis extremi, quia nihil eſt in re non exiſtente.

Confir. 2.

Confir. 2. quia ſpatium eſt ab æterno præciſa omni creatura intellectuali, nam ſi ponatur ab æterno produci ſolum lapidem, ille eſſet in ſpatio, vt nunc eſt vniuerſum productũ in tempore; ergo non includit negationem exiſtentiæ à parte rei, quia alioqui eſſet, & nõ eſſet à parte rei.

10 *2. Ratio.*

Secũdo probatur ex incorruptibilitate ſpatij, nam ſpatium non deſtruitur per exiſtentiã quãtitatis, ſed quod includit negationem exiſtentiæ, corrumpitur per poſitionem exiſtentiæ, quia idem repugnat ſimul exiſtere, & non exiſtere.

Confir.

Confir. quia ſi hoc ſpatium conſiſteret in extenſione quantitatiua corporis; tunc non eſſet ſimpliciter immobile, quia omnis quantitas eſt ſimpliciter mobilis ratione ſubiecti: Secundo non ſuccederet in idem ſpatium vnũ corpus poſt aliud, quia non haberet eandem extenſionem, nam alioqui deberet idem ſpatiũ migrare de ſubiecto in ſubiectum.

1. Inſtantia.

Dices Primo, quod ſicut quantitas per poſitionem exiſtentiæ non corrumpitur, ſed potius producitur; ita ſpatium potius producetur per exiſtentiam aduenientem: ſed contra,

Soluitur.

nam ideo quantitas non corrumpitur, quia ſecundum ſe abſtrahit ab exiſtentia, & negatione exiſtentiæ, atque adeò poteſt eadem optimè intelligi ſub vtroque extremo: at ſpatiũ includit negationem exiſtentiæ, ideò per poſitionem exiſtentiæ corrumpi debet, ſicut Auer. & alij dicit corrumpi rem ſub eſſe poſſibili, vt includit negationem actualitatis, dum ponitur in actu.

2. Inſtantia.

Dices 2. corrumpi non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quatenus ab exiſtentia obiecti-

Soluitur.

ua tranſit ad exiſtentiam realem; ſed contra, quia dupliciter poteſt concipi res ſub exiſtentia obiectiua. Primo abſolutè, & ſic non corrumpitur ſimpliciter: Secundo cum negatione exiſtentiæ realis, tamquam ratio conſtitutiua, & tunc per poſitionem illius ſimpliciter corrumpitur, quia iam non manet idem conceptus rei.

11 *Nec ſpatium eſt quid negatiuum, concomitanter poſitiuum.*

3. Concl. Spatium imaginarium formaliter eſt quid negatiuũ, & concomitanter poſitiuũ. Prima pars probatur, quia qđ exiſtit ab æterno ante illam creationem, & nunc eſt extra orbem vniuerſum, non poteſt eſſe, niſi negatiuũ: nam poſitiua omnia extra Deum ſunt ex efficientia Dei: ſed tale eſt ſpatium imaginarium, vt infra, cum de eius exiſtentia dicetur; ergo.

Confirmatur.

Confir. ex dictis in 1. concluſ. nam cum formaliter non ſit poſitiuum, neceſſariò debet eſſe negatiuum.

A

2. Pars probatur, quia à nobis apprehenditur, vt quid poſitiuum per modum quantitatis poſitiuæ diffuſæ in infinitum: hinc aliqui dixerunt, ſpatium eſſe ens rationis, quatenus ſcilicet apprehenditur ſub ratione poſitiua, vt diximus in prima parte Philoſophiæ tract. 3. q. 5. d. 3 & 4. dum oſtendimus, qua ratione priuationes, & negationes habent eſſe rationis.

Inſtantia.

Dices: eſſentia realis non habet exiſtentiam obiectiuam, ſed realem; ergo ſpatium non poteſt concipi, vt quantitas realis habens eſſe obiectiuum.

Soluitur. 1.

Reſp. 1. eſſentiam realem poſſe habere tum obiectiuã, quando ſcilicet non exiſtit realiter, ſed cognoſcitur, nam obiectum illius cognitionis habet eſſe fundamentaliter, & ex vi cognitionis reflexæ habet exiſtentiam obiectiuã, neque idcirco eſt ens rationis, quia hoc dicitur, quod ſolam habet exiſtentiam obiectiuam, & eſt incapax exiſtentiæ realis.

B

Soluitur 2.

Reſp. 2. negando, illud ſpatium imaginariũ, licet concipiatur per modum extenſionis poſitiuæ, eſſe ens reale; nam eſt ens rationis poſitiuum, quia concipitur vt ens poſitiuum, nam licet quantitas ſecundum ſe ſit ens reale, tamen negatio non poteſt eſſe quantitas realiter, ſed tantum conceptibiliter.

12 *Hæc negatio conſtituẽs ſpatium eſt negatio repugnantia ad capiendum extenſũ.*

4. Concl. hæc negatio, quæ conſtituit ſpatiũ imaginariũ, non eſt negatio corporis, vel quantitatis, vel ſpatij, ſeù loci realis; ſed negatio repugnantiæ ad capiendum extenſum; hæc cõcluſio à nobis fusè ſupra probata eſt quæſtione præcedenti d. 1. & 2.

C

1. Pars probatur, quia negatio corporis non ſtat cum ipſo corpore, ſed ſpatiũ exiſtit ſimul cum corpore replente illud, nam capacitas eſt ſimul cum re, quæ in re illa continetur.

Inſtantia.

Dices: ſpatium illud non eſt ens reale, atq; adeo neque quantitas, & ſpatium reale; ergo dicit negationem corporis.

Soluitur.

Reſp. In hoc ſpatio triplicem negationem poſſe conſiderari, vnam illius conſtitutiuam, & huius terminus non eſt quantitas, ſeù corpus, quod in eo recipitur, ſed repugnantia ad capiendum. Alteram neceſſariò conſequentem, per quam diſtinguitur ab eo, quod non eſt ſpatium, & terminus huius negationis non ſolum eſt corpus, ſed omne aliud ens, à quo diſtinguitur, quia non eſt materia, nec forma, nec qualitas &c. & hanc negationem ſemper retinet: Tertiam conſequentem contingenter, & huius terminus eſt coniunctio cum corpore, nam quando eſt plenũ caret hac negatione, at quando eſt inane habet illam, ſicut patet in materia, quæ præter ſuam eſſentiam, habet negationem identitatis eſſentialis cum forma; quam ſemper retinet, nam etiam dum eſt informata diſtinguitur à forma, & habet negationem coniunctionis cũ forma, quæ dicitur priuatio, & hæc conuenit, & recedit.

D

E

2. Pars probatur, quia cum ſit negatio, quæ reſpicit, debet habere terminum, ſed non poteſt habere alium terminum, quàm repugnantiam

tiam ad capiendum; ergo. Minor probatur, quia non negat corpus repletiuum, vt dictum eſt, neque aſſignatur alius; ergo negatur repugnantia.

13 *Confir. 1.* Confir. quia ſpatium concipitur per modū entis negatiui diffuſi per totum, ordinatum ad recipienda corpora: ſed hoc ens negatiuū, non poteſt eſſe receptiuum, niſi neget id, quod impedit receptionem, quia debet negari id, quod opponitur fini, nam vnumquodque habere debet ſuam naturam proportionatā fini: ſed id, quod impedit receptionem, eſt repugnantia recipiendi corpora; ergo hæc repugnantia negatur.

Confir. 2. Confir. 2. quia, vt in puncto concipitur repugnantia ad capiendum corpus; ita in ſpatio eſt negatio illius repugnantiæ: & ſicut in quantitate palmari eſt repugnantia ad capiendum corpus bipalmare, ita in ſpatio bipalmari eſt negatio illius repugnantiæ.

Obiectio. Dices: negatio eſt formaliter aliquid negatiuum, nam eſt negatio poſſibilitatis: ſicut repugnare, eſt non poſſe eſſe; ergo negatio repugnantiæ eſt formaliter quid poſitiuum, quia negationi non opponitur niſi poſitiuum, ſeù affirmatiuum; ergo negatio repugnantiæ, licet ſecundum vocem ſit quid negatiuum; tamen ſecundum rem eſt quid poſitiuum, & affirmatiuum, vnde *Granadus.* Granadus ſect. 2. ait eſſe poſſibilitatem rei, quæ dicitur non repugnare, vel certè eſt negatio, quæ oritur ex poſſibilitate rei, nam ideò res non repugnat, quia eius prædicata ſunt poſſibilia; hinc deducit, hanc non repugnantiam non eſſe aliud, quam eſſe poſſibile corpus in tali, vel tali ſpatio cum ſuo vbi.

14 *1. Reſponſio.* Reſp. Tripliciter Primò, negando negatiuū, ſemper opponi poſitiuo ſecundum ſe, tum quia ex communi, vnitas eſt negatio diuiſionis, ſeù diſtinctionis, & tamen diſtinctio eſt negatio vnius ab alio; ſimiliter finitum eſt negatio infinitudinis, & infinitudo eſt negatio finitudinis: ſic etiam poſſibilitas eſt negatio repugnātiæ ad exiſtendum, & impoſſibile negatio potentiæ ad exiſtendum; ergo poteſt dari ſecundum rē negatio negationis, nam ſufficit, quod quatenus vnum negat aliud, quod res negata vt ſic cōcipiatur ad modum rei poſitiuæ, quare negatiuo opponi poteſt negatiuum ſecundū rem, & poſitiuum ſecundum modum ſignificandi, tum quia ſicut poſitiuum poſitiuo opponi poteſt, vt calor frigori; ſic negatiuum negatiuo, nam non eſt maior ratio; tum quia huiuſmodi negationem repugnantiæ Doctores agnoſcunt in multis: ſic Thomiſtæ negant naturam habere aptitudinem poſitiuam ad inferiora, ſed non repugnantiam, ſic etiam potentiam obedientialem dicunt formaliter eſſe nō repugnantiam, licet fundatam in re, & ſimilia; quare immeritò nunc volunt hanc negationē repugnantiæ formaliter eſſe quid poſitiuum, neque timendus eſt proceſſus in infinitū, quia non ponitur ibi terminus, & deinde excluſio illius, & deinde excluſio huius excluſionis, ſed ponitur vt quid vnum, ſcilicet non repugnantia ad capiendum corpus, ad exiſtendum &c. licèt à nobis explicetur per duas voces explicantes quaſi duas formas, quarum vna excludat aliam, vt in poſitiuis, hinc intelligitur malè explicari hanc non repugnantiam per poſſibilitatem poſitiuam rei, quia licet id concedatur in rebus poſitiuis, quæ exiſtere poſitiuè poſſunt, non tamen in ijs, quæ non poſſunt exiſtere niſi negatiuè, ſicut eſt ſpatium imaginarium, & alia huiuſmodi, nam alia ratio eſt in ijs, quæ habent negationē repugnantiæ ad exiſtendum poſitiuè, & alia in ijs, quæ habet negationem repugnantiæ ad exiſtendum negatiuè, quia in his non exigitur poſſibilitas poſitiua, nam non poteſt eſſe maioris perfectionis poſſibilitas, quam ſit exiſtentia, quæ eſt eius actus.

Reſp. 2. poſſibilitatem capiendi corpus eſſe quid poſitiuum, licet explicetur per negationem, ſicut irrationale eſt differentia poſitiua, licèt explicetur per negationem, tum quia impoſſibile ad capiendū corpus eſt perfectio indiuiſibilis formaliter, & virtualiter, nam talis entitas eſt incapax capiendi extenſū modo extenſo; quod ſi dicant hanc perfectionem indiuiſibilem eſſe impoſſibilem, atq; adeò formaliter nihil. Reſp. negando, vt patet ex dictis de indiuiſibilibus quantitatiuis, tum quia hæc repugnantia vel eſt exigentia poſitiua ſpatij exiſtentis in corpore, vel fundatur in illa; nam quia corpus exigit ſpatium diuiſibile, ideò illi regugnat recipi in indiuiſibili, & quia palmaris quantitas exigit ſpatium palmare; ideò repugnat illi recipi in ſemipalmari; quare illa repugnantia capiendi corpus tanta, vel tanta, oritur ab exigentia ſpatij tanti, vel tanti, quæ eſt in corpore, & licèt vis exigitiua ſpatij tanti, vel tanti ſit diſtincta à capedine ſpatij tāta, vel tanta; tamen capedo aliqua, quæ eſt non repugnantia, ſpecificatur à termino capibili paſſiuo, atque adeò repugnantia capiendi ſpecificatur ex repugnantia capibilis rei. *2. reſponſio.*

Confir. quia ſicut eadem viſio denominat oculum actiuè videntem, & obiectum viſum, & virtus actiua denominat potentiam potentem, & obiectum poſſibile; ita capedo corporis paſſiua denominat ſpatium capax actiuè: & ſicut impoſſibilitas obiecti denominat etiam potentiam impotentem, ex quo dicitur Deus non poſſe producere impoſſibile; ita ex repugnantia, & impoſſibilitate rei receptibilis paſſiuè ſpecificatur repugnantia recipiendi actiuè. *Confirmatur.*

Reſp. 3. quod licèt tàm ſpatium, quàm repugnantia ſint negatiua; tamen ſpatium dicitur negatio illius repugnantiæ non formaliter, ſed materialiter acceptæ, id eſt illius entitatis, in qua fundatur talis repugnantia, at ſemper datur aliquid, in quo fundetur repugnantia. Hinc patet quam grauiter decipiātur, qui ſpatium putant eſſe non ſpatium, ex eo quod dicat negationem, ſicut negatio ſpiritus eſt non ſpiritus, tum quia ſpatium hoc non conſtituitur per negationem quantitatis realis poſitiuæ, ſed per negationem repugnantię ad capiendū, quæ dici ſolet potentia Logica; at hæc negatio eſt extenſa, ſicut ea, quæ in ſpatio capi debet, 15 *3. Reſponſio.*

bet, tum quia etiam ſi habeat conſequentem negationẽ; tamen terminus huius non eſt omne ſpatium, ſed reale poſitiuum, ex qua negatione ſpatij determinatæ rationis, qui inferunt negationem omnem ſpatij, decipiuntur fallacia conſequentis: ſicut qui ex negatione hominis colligunt negationem omnis animalis.

Fonſeca. Molin.

Secundo patet rectè à Fonſ. Molin. & alijs, dici ſpatium non eſſe aliquid poſitiuum reale, ſed capedinem, quæ eſt nõ repugnantia ad capienda corpora, eamque eſſe extenſam, & maiorem, & maiorẽ iuxta quantitatẽ corporis capibilis, nam commẽſuratur corporibus ibi locandis, ita vt ſpatium ſextarij ſit non repugnãtia recipiẽdi ſextarium aquæ, & eſt repugnantia naturaliter recipiendi cadum.

16 *Spatium imaginarium diſtinguitur à vacuo.*

Tertio patet hoc ſpatium diſtingui à vacuo, Primo ratione connotati, nam vacuum connotat latera concaua corporis, inter quæ dicitur vacuum; at ſpatium imaginarium nihil tale connotat, quale dicitur fuiſſe ante mundi creationem, & nunc eſt extra vniuerſum: Secundo ratione ſignificati formalis, quia licet vtrũq; dicat negationem; tamen vacuum dicit negationem corporis replentis, quia aufertur adueniente corpore replente, negatio autem aufertur per poſitionem termini, qui negatur; at ſpatium non poteſt dicere negationem corporis replentis, quia non aufertur per poſitionem corporis replentis, vt patet, nam concipitur, vt receptaculum, & capedo corporis; at recipiẽs non deſtruitur per receptum, ſed potius perficitur; tum Tertio, quia vacuum eſt concauũ cõtinentis, at non eſt huiuſmodi hoc ſpatium, tum quia totus mundus dicitur occupare tantum ſpatium, quanta eſt diametri longitudo, at non datur concauum, quod tale ſpatium in ſe contineat totum mundum; tum quia flante vento dicitur turris eſſe in eodem ſpatio, & tamen non manet idem concauum continentis, cum ſuccedat aliud, & aliud corpus; tum quia ſi Deus deſtruat omnia ſublunaria, conſeruatis lateribus orbis Lunæ, vbi nunc ſunt, & collocet in medio illo vacuo lapidem; tunc ſpatium lapide occupatum diſtabit a concauo Lunæ per ſpatium carens corpore, aptum tamen repleri; ergo ſpatium, & concauum continentis non ſunt idem: ſed ſpatium eſt capacitas tanta, quantum eſt corpus receptibile, & agitabile diuidi poteſt in totidem partes.

17 *Negatio conſtituens ſpatium concipi debet per modũ per ſe ſtantis.*

5. Concl. Hec negatio conſtituens ſpatium non debet concipi per modum inhærentis in ſubiecto, ſed per modum per ſe ſubſiſtentis, patet, quia ibi nullũ eſt ſubiectũ, in quo poſſit eſſe, vel intelligi ineſſe, nam vel illud eſſet poſitiuum, & cõſtat nullum ibi eſſe, vel negatiuũ, & de hoc adhuc quæri poſſet, an ſit in ſubiecto; quare vel dandum proceſſum in infinitũ, vel ſiſtendum in negatione non exiſtente in ſubiecto. Ex quo patet, hanc negationem non poſſe habere rationẽ priuationis, ſed puræ negationis, quia priuatio eſt negatio formæ in ſubiecto apto ad formam, quare aufertur adueniente forma negata; at hæc negatio non tollitur, ſed permanet adueniente corpore; ſed poſita repugnantia, quæ non poteſt poni in ſpatio, quia eſſentialiter dicit negationem repugnantiæ.

A

ART. III. Reſpondetur ad argumenta Aduerſariorum.

18 *Hoc ſpatiũ eſt poſitiuum per noſtram imaginationem.*

AD Primũ primæ opinionis Reſp. dici imaginarium, vt diſtinguatur à reali poſitiuo, nam illud ſpatium à Nobis concipitur, vt quãtitas poſitiua, cùm tamen rationem poſitiuam non habeat realiter, ſed per noſtram imaginationem.

Explicantur Patres

Ad 1. Confir. Reſp. cum Sancti Patres dicũt Deum ante mumdi creationem fuiſſe in ſeipſo, & negant fuiſſe in alio, intelligunt de alio, tamquam in effectu, vel tamquam in loco, qui dicit continentiam actiuam, & paſſiuam; non tamen negãt quin fuerit in ſpatio imaginario, in quo fuit mundus productus, & in alio ſpatio infinito, in quo poſſunt alij mundi produci, non quidem localiter, ſed repletiuè, & præſentialiter præſentialitate negatiua, vt oſtendemus in prima parte Theologiæ ex Caiet. Maior. Bonau. Riccard. Altiſiod. Bagnes. Zumel. Molin. & alijs, quos citat Arrubal 1.p.diſp.11. c.6. & mihi videtur D. Thom. 3.p.q.57.ar.4. dum docet Chriſtum eſſe ſupra conuexum ſupremi cœli. & ad primum, explicans id pſalmi octaui: *Eleuata eſt magnificentia tua ſuper ſuper cælos*, docet, Deum eſſe ſuper ipſos cœlos: nec deſunt Patres, id clarè ſignificantes in illud Iob 11. *Excelſior Cælo eſt, profundior Inferno, longior terra menſura eius, & latior mare.* Vbi Hieronym. Beda lib.1. c.11. Greg. lib.10. Moral. c.8. vnde Greg. & Aug. tom.4. lib. de Eſſentia Diuina, ex eo ꝙ eſt excelſior cœlo, inferunt eſſe extra cœlũ, Deũ eſſe extra omnia, ſed non excluſum; intra omnia, ſed nõ incluſum: vnde Aug. lib.7. Conf. c.5. ait, mundum eſſe ſicut ſpongiam immerſam infinito mari, & 11. de Ciuit. c.5. docet eſſe vaniloquũ, qui docet Deum præſẽtia incorporea eſſe abſentem ab illis ſpatijs, quæ ſunt extra mundũ. (Ex quo loco ſumi poteſt diſtinctio præſentiæ poſitiuæ, quæ conſiſtit in reali relatione inter extrema poſitiua, & negatiuæ, quæ conſiſtit in præſentia ad ſpatium imaginarium, & explicatur per negationem abſentiæ: ſed hæc fuſiùs prima parte.

Caiet. Maior. Arrubal. S. Thom. S. Hieronym. Beda. S. Gregor. S. Auguſt.

19 *Spatium imaginariũ habet exiſtentiã abuſiuam.*

Ad 2. Confir. Reſp. ſpatium eſſe aliquid negatiuum; non tamen ſicut ens impoſſibile, ſed ſicut negationes, quæ habent, vel poſſunt habere exiſtentiam abuſiuam, ſibi proportionatam, vt oſtendemus dub. ſequenti; neque tamen ob id debet eſſe ſubſtantia, vel accidens, quia diuiſio illa entis in ſubſtantiam, & accidẽs conuenit enti reali poſitiuo, cuiuſmodi non eſt hoc ſpatium.

Ad 3. Confir.

Ad 3. Reſp. ex hoc falli Aduerſarios, quia putant illam receptionem eſſe aliquem concurſum poſitiuum profectum à ſpatio, cum non ſit niſi concurſus cauſæ ponentis corpus in tali ſpatio. Non enim ſpatium recipit corpus, vt materia formam, ſed vt non repugnans.

Reſp. 2.

Reſp. 2. Sicut non omne receptum in alio eſt poſitiuum reale, vt patet ex cæcitate, quæ recipitur in oculo, ita neque omne recipiens debet eſſe poſitiuum.

Ad 4. confir. Ad 4. Reſp. Ibi multas committi æquiuocationes: Primo, quia ſpatium non eſt negatio repugnantiæ vbicationis, ſed præſupponitur ad vbicationem, & eius non repugnantiam, tamquam ſpecificatiuum vbicationis: vnde malè infert ex eo, quod vbicatio non recipiatur in non repugnantia vbicationis; non recipi rem in ſpatio imaginario: Secundo, quia non omnis negatio repugnantiæ eſt capedo, & capacitas; quare non rectè infertur, ex eo quod exiſtentia non recipiatur in ſua non repugnantia; nec recipi rem in ſpatio, quæ eſt negatio repugnantiæ ad capiendum: Tertio ſicut exiſtentia dicitur recipi in eſſentia, cui conuenit negatio repugnantiæ ad exiſtendum, cum ſit ordo ad exiſtendum; ita dici poteſt proportionaliter de capacitate huius ſpatij.

Ad argumenta 2 opin. Differt ſpatiū à vacuo. Ad argumenta ſecundæ opinionis. Ad Primum Reſp. ex dictis patere vacuū non diſtingui à ſpatio ſolum ratione connotati, ſed etiam ratione ſignificati formalis, nam ſpatium exiſtit ſiuè adſit corpus replens, ſiuè non, atque adeò formaliter non dicit negationem corporis replentis.

Ad Secundū. Ad Secundum Reſp. concedendo à Nobis ſic concipi, quia omnes negationes cócipimus ad modum rerum poſitiuarum: ſed imaginatio corrigenda eſt per rationem, quæ probat illud, quod ſubeſt poſitiuo, eſſe verè negatiuū.

20 *Ad Tertium.* Ad Tertium Reſp. Rectè vbicationem apprehendi in ordine ad ſpatium imaginarium; tamen negamus illud ſpatium imaginariū eſſe in ſe quantitatem realem, quæ poteſt eſſe inter duo extrema, nam eſt id, quod præſupponitur ad quantitatem, quæ poteſt eſſe inter duo extrema, vt patet ex dictis.

Ex ſe ſpatiū eſt immobile. Ad Quartum Reſp. Spatium eſſe ex ſe immobile, & ab illo ſpecificari immobilitatem, vbi & præſentiæ realis, ad replicam Reſp. vbi eſſe proximam rationem, per quam res exiſtēs in loco, eſt immobilis, at ſpatium eſſe rationem remotam, nam per vbi res formaliter cōſtituitur in ſpatio; tria enim debent diſtingui: Primo rem exiſtentem: Secundo rem in qua: Tertio rationem, per quam res exiſtit in alio, quæ cū videantur confundi in illo argumento Granadi, non eſt mirum, ſi conſequentiā illius argumenti non probat.

Ad confir. Ad Confir. Reſp. Etiam ſi non repugnantia ad exiſtendum ſit, rem poſſe exiſtere ſiuè poſitiuè, ſiuè negatiuè, ſeù abuſiuè; non tamen ſequitur non repugnātiam immobilem, eſſe rem non habere, ſed poſſe habere immobilitatem, quia tunc id poſſet in aliquo ſenſu concedi; quando eſſet non repugnantia ad immobilitatem, at nunc dicimus, ipſam non repugnantiā eſſe in ſe immobilem, & nō in potentia ad immobilitatem, ſicut ſi diceretur, non repugnantia exiſtens, affirmaretur, quod nó repugnantia habeat in ſe exiſtentiā, & non, quod ſit in potentia ad exiſtendum.

DVBITATIO II.

An ſpatium imaginarium exiſtat ex vi operationis intellectus, an verò realiter.

ART. I. Opiniones Doctorum, & Auctoris.

1 Negāt aliqui hoc ſpatiū eſſe reale. Prima Opinio eſt dicentium non exiſtere, niſi per operationem intellectus: eſt omnium qui negant poſſe aliquid exiſtere in ſpatijs imaginarijs.

1. Ratio. Fundamentum ſumitur ex natura negationum, quæ non exiſtunt, niſi per operationem intellectus, nam realis exiſtentia eſt vltimus, & perfectiſſimus actus, nam conſtituit ens in vltima perfectione illius: ergo non poteſt conuenire negationi, quæ eſt imperfectiſſima; quod ſi exiſtit, illi conuenit exiſtentia ſolū obiectiua.

Confirmatur. Confir. quia negationem exiſtere, non eſt aliud, quàm terminum, qui per eam negatur, non exiſtere; ergo potius negat exiſtentiā formæ, quam ponat aliquam, quia formā non exiſtere nihil ponit, ſed aufert.

2. Ratio. Secundo probatur ex ſpeciali ratione ſpatij, nam ideò dicitur imaginariū, vt diſtinguatur à reali, nam reale habet exiſtentiam à parte rei, hoc autem non ita, ſed per noſtrā imaginationem.

Confir. 1. Confir. quia ſpatium etiam ſi explicetur per negationem; tamen in ſe debet eſſe aliquid poſitiuum, quia debet eſſe extremum, in quo dicitur res inexiſtere; at nihil exiſtit in negatione, ſed in poſitiuo.

Confir. 2. Confir. 2. quia etiam ſi negationes formarū exiſtāt in ſubiecto, quia ſunt neceſſariæ ad excludendam formam à ſubiecto, quæ excluſio non poteſt eſſe, niſi negatio exiſtat in ſubiecto; tamen hoc non eſt in negatione, quę conſtituitur ſpatium, nam non eſt terminus, qui excludi debeat ab alio; terminus enim eſt repugnantia capiendi, quæ à nullo excluditur, quia illud, quod habet talem repugnantiam, neceſſariò illam habet, nec ea priuari poteſt; & quod habet negationem repugnantiæ, ſempee illam habet, nec poteſt priuari per poſitionem repugnantiæ.

Confir. 3. Confir. 3. quia daretur aliquod exiſtens independens à Deo, quia illud ſpatium exiſteret ante vllam Dei productionem; imò eſſet coæternum, & coexiſtens Deo.

Confir. 4. Confir. 4. quia eſſet infinitum, quia non eſſet à quo eius terminus poſſit circumſcribi; nō enim ab efficiente, cum ſit improductum; neq; à materia, vel forma, quia illis caret; neque à fine, quia cum ſit capedo infinitè entitatis ſiuè creabilis, ſiuè creatoris, potius hanc habet infinitatem.

Confir. 5. Confir. 5. quia deberet habere infinitā perfectionem per eſſentiam in genere negationis, nam ideò Deus habet infinitam eſſentiam in genere entis, quia non habet exiſtentiam ſuam ab aliqua cauſa, ſed ex ſua eſſentia; ſed illud ſpatium haberet ſolum exiſtentiam ex ſua eſſentia; ergo habere deberet infinitam eſſentiam

tiam in genere negationis.

Confir.6. Confir.6. quia haberet ſummam omnium perfectionem, quæ eſt eſſe per eſſentiam, atque adeo eſſet Deus, nam haberet idem conſtitutiuum, ac habet Deus, ſcilicet eſſe per eſſentiam.

3 *Concedũt aliq́ ſpatium habere exiſtentiã realẽ, ſed obiectiuam.* 2. Opinio eſt dicentium, ſpatium ſecundum rationem poſitiuam, qua concipitur à nobis eſſe ens rationis, & habere eſſentiam obiectiuè, ſed ſecundum rationem negatiuam, quam habet in ſe præciſo omni opere intellectus, habere exiſtentiã realem, ſed abuſiuam, ſicut aliæ negationes.

Primã partẽ fusè probauimus vniuerſaliter de omni negatione tom.1.Philoſophię tract.3. q.5.d.5.nec hic eſt aliquid addendum.

2. Pars probatur ibid.q.3.concl.2.vbi oſtẽdimus negationes habere eſſe abuſiuum, & remotiuum ante omnem actum intellectus.

Confir.1. Confir. Spatium hoc eſt neceſſariũ ad motum localem, vt alibi oſtendimus, tum quia vbi intrinſecũ reſpicit eſſentialiter ſpatium imaginarium, & non locum extrinſecum, tum quia diſtantia realis facta per quantitatem, non poteſt intelligi ſine ſpatio hoc imaginario, tum quia locus includit immobilitatem à parte rei, at immobilitas, vt diximus, ſiuè ſumatur ex ordine ad puncta fixa, ſiuè ex vbi, non poteſt eſſe ſine ſpatio imaginario omnino immobili, & mihi placet, quam docent plerique recentiores Molin.Zumel,Suar. *Molin. Zumel. SuareZ.*

4 Confir.2. Confir.2. quia quantitas v.g.palmaris exigit connaturaliter ſpatium, & interuallum palmare, in quo recipiatur: ſed non exigit ſpatium, & interuallum poſitiuum reale, quia repugnat quantitati recipi in alia quantitate ob impenetrabilitatem; ergo in ſpatio reali negatiuo; ergo dabitur ſpatium reale negatiuum, quia terminus exigitus à natura reali poſitiua non poteſt habere exiſtentiam rationis.

Confir.3 Confir.3. quia omnia incompoſſibilia habẽt incompoſſibilitatem reſpectu tertij, vt patet ex natura contrariorum reſpectu eiuſdem ſubiecti, & duarum formarum reſpectu eiuſdẽ materiæ, & contradictoriorum reſpectu eiuſdem durationis: ſed duæ quantitates habent incõpoſſibilitatem ſimul exiſtendi ob impenetrabilitatem; ergo illam habent reſpectu tertij: ſed hoc non poteſt eſſe, niſi ſpatium, & interuallũ imaginarium, vel ſuperficies cõtinentis, & non eſt ſuperficies, tum quia reſpectu illius non repugnat ſimul eſſe ob indiuiſibilitatẽ; tum quia etiam ablatis ſuperficiebus, remanet eadẽ omnino incompoſſibilitas; ergo debet ſumi reſpectu ſpatij imaginarij, quod formaliter occupatur à quantitate.

ART. II. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

5 *Negationes habẽt exiſtentiã obiectiuã.* AD Primum Reſp. ex dictis tr.3. q.5. patere negationibus, & priuationibus conuenire exiſtentiam quamdam abuſiuam, neq; hęc exiſtentia dicit perfectionem ſimpliciter, nam ſicut exiſtentia dicitur proportionari eſſentiæ: ſed eſſentia negationis ſicut non eſt ens ſimpliciter, A ſed abuſiuè, ita non habet rationem perfectionis, niſi abuſiuè, atque adeò illi debetur exiſtentia abuſiua, quæ dici poteſt actus abuſiuus.

Ad Confir. Ad Confir. Reſp. negationem poſſe conſiderari dupliciter: Primo vt non exercens actũ negandi, & ſic illi non conuenit exiſtentia: Secundo vt exercet actum negandi, & ſic neceſſario exiſtit, quia exercitium in omni genere ſupponit exiſtentiam illi proportionatam, ex quo patet, tunc exiſtere negationem, cum forma non extitit, quia exiſtere negationis, eſt formam non exiſtere, vt patet ex natura contradictoriorum, quorum vnum eſt verum, alterũ falſum, neceſſario ſupponit exiſtentiam obiecti B veri, quia omnino dicitur vera, vel falſa, ex eo quod res vel eſt, vel non eſt, atque adeo cum oratio negãs de forma exiſtentiam ſit vera, neceſſario ſupponit negationem exiſtentiæ conuenire eſſentiæ formæ. lege Fonſec.5.met.c.9. q.1.ſect.1.& c.15.q.7.ſect.5.ad 6. *Fonſec.*

6 *Quomodo dicitur imaginarium.* Ad 2. Reſp. Dici ſpatium imaginarium, non quia exiſtat tantum ex vi noſtræ imaginationis, ſed quia illud non eſt vera, ſed ficta quãtitas, quatenus non apprehendimus illam capedinem, & interuallum ad modum quantitatis, ſicut alia non entia ad modum entis, ex qua conſideratione habet eſſe rationis.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Explicari, & eſſe aliquid C negatiuum, diffuſum, & exiſtens, & vt ſic poſſe eſſe terminum vbicationis, ſeù inexiſtentiæ, ſicut negatio poteſt eſſe terminus, & obiectum intellectionis, & terminus *à quo* generationis, vt alibi oſtendi. Neque eſt abſurdum aliquid exiſtere in ſpatio negatiuo exiſtente, & hinc etiam poſſe dici corpus eſſe illi præſens, non quidem per pręſentiã, quæ ſit relatio prędicamentalis, quia hæc requirit terminum poſitiuum realiter exiſtentem, ſed quæ ſit relatio traſcendentalis, quæ poteſt eſſe ad terminum negatiuum.

Confir. quia vt aliquid dicatur eſſe in alio, duo requiruntur: Primo, vt extrema ſint D diuerſa; Secundo vt vtrumque exiſtat: ſed res locata, & ſpatium imaginarium ſunt diuerſa, & vtrumque exiſtit; ergo: maior probatur quo ad primam conditionẽ, & 4.phyſ.tex.3.& fusè tex. 26. vbi probat nihil poſſe eſſe in ſeipſo, ex eo quod id, quod eſt in alio, ſit diuerſum ab illo, in quo eſt aliud, vt vinũ eſt in amphora, quia nec amphora eſt vinum, nec vinum eſt amphora. Sed quo ad ſecundam conditionem colligitur ex tex. 1. 6. & 7. neque obſtat, quod Ariſtoteles tex. 23. numerans modos eſſendi in alio, non meminit huius modi, quo res dicitur eſſe in ſpatio, nam ibi numerat modos eſſendi in alio poſitiuo, & hunc modum comprehendit ſub modo eſſendi in alio, vt in loco, E & vaſe, nam 1.cœl.tex.95.ſecundum Ariſtotelem extra cœlum neque locus, neque vacuum, neque contingit eſſe corpus; *quapropter neq; quæ illic ſunt, nata ſunt eſſe in loco;* quare agnoſcit extra cœlum eſſe aliqua entia impaſſibilia, optimam vitam habentia, non tamen ibi *Ariſtotelem.*

eſſe

eſſe vt in loco, ſcilicet continente ipſa.

7 *Ad 2. Confir.* Ad 2. Confir. Rationem ponendi exiſtentias abuſiuas negationum, eſt, quia negatio exercet actum negandi, & tollendi exiſtentiam termini, ſupra quem cadit, quæ ratio reperitur etiã in ſpatio, ſiuè illa negatio ſit æterna, & incorruptibilis, ſiuè corruptibilis.

Ad 3. Confir. 1. Solutio. Ad 3. Reſp. quidam concedendo, illud ſpatiũ eſſe æternũ, & coexiſtens Deo, & independens per ſe ab actione Dei, quia hoc eſt proprium negationum, vt tunc exiſtant, quando circa terminos negatos non eſt actio, nam ſi eſſet actio, non eſſet negatio, ſed potius poſitio exiſtentiæ termini.

Solutio Authoris. Ego Reſp. Eſſe æternum, & ſuo modo abuſiuo coexiſtens Deo; ſicut dicunt de omnibus negationibus creaturarũ, quæ ab æterno abuſiue extiterũt, & poſita creatione deſierunt ſuo modo exiſtere, nec mirum, quia nõ habent rationem entis, ſed non entis, vnde duplex eſt dependentia à Deo; vna per ſe, & hæc non poteſt conuenire, niſi rebus poſitiuis, quæ indigẽt quoad ſui conſeruationem, influxu diuino, ſed potius negatione influxus, huiuſmodi ſunt negationes: ſed quia tàm influxus in terminum, quam negatio illius, eſt in libera poteſtate Dei; ideò huiuſmodi negationes dicuntur pendere à Deo, quia Deo nolente influere in terminos, exiſtunt, & Deo volente influere, non exiſtunt, ſed exiſtunt termini: hinc negationes rerum exiſtentium dici poſſent contineri per accidẽs ſub obiecto omnipotentiæ Dei: ſicut Ariſt. ob proportionalem quandam rationem docet, tenebras contineri per accidens ſub obiecto potentiæ viſiuæ.

8 *Ad Quintam.* Ad 4. Reſp. Spatium illud eſſe infinitũ, quia adæquari debet immenſitati Diuinæ.

Inſtantia. Dices: hinc ſequitur poſſe dari infinitam quantitatem, nam ſi datur infinitum ſpatiũ capax quantitatis; ergo debet dari terminus illius, ſcilicet quantitas capibilis.

Soluitur. Reſp. negãdo conſequentiam, nam ſicut ex eo, quod omnipotentia Dei ſit infinita, non ſequitur poſſe dari creaturam actu infinitam, ſed ſatis eſſe infinitam ſyncategorematicè, vt ſupra dictum eſt; ita ex ſpatio actu infinito, non ſequitur dari poſſe infinitam quantitatem actu.

2. Inſtantia. Dices: eadem ratione deberet poni infinita duratio ſucceſſiua coexiſtens toti æternitati, quæ ſit capedo, & menſura omnium motuum poſſibilium, & quæ fluxerit per partes ab æterno, ſed hoc eſt falſum, quia ſi daretur huiuſmodi fluxus ab æterno per partes, etiam ſi negationis, non eſſet ratio cur motus, & tempus reale nõ poterit eſſe ab æterno, quia eſt vtrobique eadem ratio prioris, & poſterioris, quæ repugnat æternitati.

1. Solutio. Reſp. Aliqui concedendo etiam durationẽ imaginariam ab æterno, & motum, ac tempus reale poſſibile ab æterno: ſed quia hoc ab omnibus non admittitur.

2. Solutio. Reſp. 2. Alij eſſe eamdem rationem durationis, & ſpatij, quia duratio imaginaria non eſt, niſi realis duratio, quę cõcipitur prius, & prius in infinitum, quæ vt ſic nulla eſt à parte rei, ſed ſolum ex noſtra conceptione: ſed ſpatiũ imaginarium eſt à parte rei in priori, & poſteriori, quia alioqui Deus non poſſet exiſtere in creaturis ſine ſui mutatione, niſi intelligatur prius præexiſtens in eodem ſpatio, in quo ſunt creaturæ; at hæc ratio non militat in ſucceſſione, quia non habet immobilitatem, ſicut ſpatium; tũ quia infinitæ durationes poſſent ſimul coexiſtere, nec habẽt repugnantiam reſpectu ſpatij immobilis, vt fuse cum de tempore diceremus; tum quia etiam ſi repugnet duratio realis ſucceſſiua ab æterno; non tamen repugnat duratio imaginaria, quia illa ratio prioris, & poſterioris non militat eodem modo in duratione reali, ac in negatiua, vt infra.

Ad 5. Cum negationes non ſint entia propriè, nõ poſſunt habere nec eſſentiam, nec exiſtentiam propriè, atq; adeò nullam perfectionem habent, ſed potius imperfectionem, quia perfectio vel cõuertitur cum ente, vel eſt paſſio ſupponens entitatem: ex quo fit, vt negationes nequeant habere exiſtentiam per eſſentiam, quia habere hoc modo exiſtentiam, ſupponit rem habere eſſentiam, & exiſtentiã qualem ſolum habet Deus. At inquies ſaltem habebit exiſtentiam abuſiuam, per ſuam eſſentiam abuſiuam, quia illam non habet ab alio. 9 *Ad 5 Confir.* *Inſtantia.*

Soluitur. Reſp. Neq; id dici poſſe, nam vt diximus, negationes quoad ipſarum exiſtentiam abuſiuam habere aliquam dependentiam ab alio, tum à libera negatione influxus diuini, tùm à termino, & fine: & hinc patet.

Ad 5. Nam dicimus potius habere ſummã imperfectionem, quia illa exiſtentia abuſiua ponit ſummam imperfectionẽ, nam ſicut homo latrocinando deſtruit perfectionem bonitatis, & ponit ſummam malitiam in genere ſi latrocinij; ita exiſtentia negationis entis deſtruit perfectionem, & quo maior eſt perfectio, quæ deſtruitur, eò maior eſt imperfectio negationis. 10 *Ad 6. Confir.*

SVM.

LIB. IV. SVMMA III. DE TEMPORE.

Cap.1. Dubitatur an ſit tempus.

CVM Ariſtoteles de loco,& vacuo dixerit, nunc de tempore, quod eſt paſſio motus differit, & Primo ſuo more dubitando inquirit exiſtentiam illius, *Tex 87.* tum naturam, vt tex 87 & primo t.88. *Tex.88.* oſtendit non eſſe, quia omne tempus vel eſt factũ, ideſt præteritum, & non exiſtit, vel futurum, & neque,ſed omne tempus infinitum componitur ex præteritis,& futuris partibus,ergo non eſt,nam compoſitum ex partibus non exiſtẽtibus, non po- *Tex.89.* teſt eſſe exiſtens, ſed eſt non ens: Secundo t. 89. omne diuiſibile ſi exiſtat, debet habere vel aliquas, vel omnes partes exiſtentes, at tẽpus nullas habet exiſtentes, quia ſunt præteritæ, vel futuræ, neque dicant eſſe ipſum, nunc, quia hoc non eſt pars, nam pars dicitur,quæ menſurat totum,vt binarius ſenarium,vel ex qua totum componitur,vt quaternarius eſt pars ſenarij,quia licet non menſuret, tamen componit illum, at neutrum conuenit ipſi nunc.

Tex 90. Hic t.90.dubitat, an nunc diſtinguens præteritum à futuro,ſit vnum, an plura,& Primo probat, non eſſe plura; patet,quia nulla pars temporis eſt ſimul cum alia, niſi quando vnum tempus continet aliud,vt annus menſem,& menſis diem,ſed in qualibet parte temporis eſt aliquod nunc ergo in parte priori fuit aliquod nunc,quod tamen modo non eſt,atq; adeo neceſſe eſt eſſe corruptũ,at non eſt corruptum in ſeipſo,quia tunc eſt, neque in alio immediato, quia nunc non ſunt contigua, vt neque punctum puncto, neque in alio mediato, quia cum inter duo nunc,tempus intercedat & in tempore ſint infinita nunc, ſequitur ipſum nunc, quod corrumpitur,eſſe, & durare ſimul cum infinitis, nunc, ſed hoc eſt impoſſibile, ergo non poteſt corrumpi in alio nunc mediato,ergo non poſſunt eſſe plura nunc;ſed vnum erit in toto tẽpore.

Tex 91. At t 91. probat, non poſſe vnum in toto tempore permanere, quia quælibet res finita habet *Tex.92.* plures terminos; Secundo tex.92.quia ſequeretur priora, & poſteriora eſſe ſimul, quia ſunt in eodem nunc.

Cap.2.Quæritur quid ſit tempus,& probat non eſſe motum.

Tex.93. EX his colligit naturam temporis eſſe obſcuram, nam alij dicunt eſſe ipſum motum cœli. Alij eſſe ipſum cœlum, & ex illis dicunt tempus eſſe partem conuerſionis,vt dies,& nox,cum tamen pars conuerſionis non ſit conuerſio,quia non eſt reditus ad idem,ergo tempus non eſt cœli conuerſio. Secundo tempus eſt vnum, omnium autem cœlorum conuerſiones ſunt plures vt ipſi *Tex.94.* cœli, Deinde t.94. fatuam putat opinionem,quæ ait eſſe ipſã, ſphæram quod omnia contineat ſicut ipſum tempus; ſed opinio dicentium eſſe idem *Tex 95.* cum motu probabilior eſt, vt t.95. ob mutuam *Tex.96.* connexionem,vnde tex 96 oſtendit non eſſe motum, tum quia tempus eſt vbique, at motus eſt vbi eſt mobile,tum quia tempus non eſt velocius, & tardius,vt eſt motus.

Cap.3.Hic oſtendit non eſſe ſine motu, & quid ſit.

Tex.97. PRimo probat tex. 97. quia dum non percipimus motum,vt dum dormimus, neſcimus, an

A prætereat tempus.vt de ijs, qui apud Sardum Aſiæ Vrbem dormiſſe fabulantur apud Heroes, quia ſomno excitati nunc inceptionis ſomni, cum ipſo fine copulabãt,& idem accidit, qui mente abſtracti,non percipiunt motum medium, & ideo tempus lætitiæ putatur breue,& triſtitiæ longũ. Nec mirum, quia ſicut ſi non eſſet aliud,& aliud nunc, non eſſet tempus ita cum non percipitur aliud,& aliud nunc, non percipitur tempus.

Hinc tex 98.colligit tempus eſſe aliquid ipſius *Tex 98.* motus, quia talis connexio eſt inter illa, vt ſimul illa ſentiamus, etiam ſi nullus ſit externus motus: ſed ſolum internus affectuum, vt patet, dum in tenebris nullum ſenſibilem motum ſentimus, B quia tamen agitatur animus per aliquam paſſionem, tempus ſtatim percipimus; & inde patet, quia dum apprehenditur tempus præteritum,etiã motum tunc præteriſſe apprehendimus.

Hinc ad inueſtigandam definitionẽ motus,ſupponit tex.99. motum ſequi continuitatem magni- *Tex 99.* tudinis quia eſt à quodam in quoddam, & quia magnitudo eſt cõtinua ſimiliter & motus,& hinc tempus eſt continuum, nam quantus eſt motus, tantũ eſt tempus. Secundo ſupponit prius,& poſterius primo reperiri in loco, ſcilicet ſecundum poſitionem ob partium permanentiam, & ordinẽ, & hinc promanant ad motum ſecundum proportionem,& hinc ad tempus ob mutuam eorum cõnexionem. Tertio prius,& poſterius in motu eſſe idem, ac ipſe motus, ſcilicet realiter,ſed ratione C diuerſa. Quarto tex. 100. ſupponit tempus tunc *Tex.100.* cognoſci, cum diſtinguimus prius, & poſterius in motu,diſtinguimus autẽ cum aliud,& aliud nunc concipimus, & aliquid inter illa concipimus cum enim extrema, ſcilicet nunc intelligimus eſſe altera, ideſt diuerſa à medio: & anima duo nunc eſſe affirmat,hoc quidem prius,illud autem poſterius,tunc,& hoc ideſt priores,& poſteriores partes in motu acceptas terminatas per nunc prius, & poſterius, dicimus eſſe tempus; nam tempus videtur eſſe id, quod ab ipſis nunc terminatur.

Hinc tex.101.definit tempus eſſe numerum mo- *Tex.101.* tus ſecundum prius, & poſterius, quia dum vnum nunc apprehẽdimus & non,vt prius, & poſterius in motu, aut vt idem quidem, non autem prioris finem, & poſterioris alicuius, non concipimus tẽ- D pus, quia neque concipitur motus, ſed cum eſt prius, & poſterius, tunc tempus eſt, ideo tempus eſt numerus &c. quare tempus non eſt motus,niſi quatenus in motu contingit numerus prioris, & poſterioris,& illam definitionem probat tex.102 *Tex.102.* à ſigno, nam vt plus, & minus numero diſcernimus ita motum maiorem, & minorem tempore, & quia numerus alius numeratus, & numerans, tempus erit numerus quo motus numeratus, non quo numeramus .i. ipſe motus vt eſt numeratus.

Confir tex 103.nam ſicut motus ſemper alius, *Tex.103.* & alius eſt, ita & tempus, quia rationabile eſt, vt res ſemper fluentis, numerus etiam ſit ſemper fluens, & licet tempus cum in prius, & poſterius diſtinguatur, ſit aliud, & aliud tamen ſimul acceptum non ſic diſtinctum, eſt idem, quia ipſum E nunc, quod natura ſua fluit, eſt idem realiter, & ſubiecto, ſed diuerſum ratione, ideſt vt prius, & poſterius ſumitur, & hoc modo acceptum nunc poteſt tempus metiri. Vbi nota in hoc capite identitatem realem appellare identitatem ſecundum id,quod eſt; ſed rationis ſecundum eſſe,vnde eſſe alterum,eſt diſtingui ratione.

Cap.4.

Cap. 4. Quomodo ipſum Nunc, ſe habeat ad tempus.

Tex.104. EXplicat quomodo ipſum Nunc ſit idem, & non idem. Nam ratione, & eſſentia eſt diuerſum, ideſt quatenus deſignatur in alia, & alia parte motus, quia eſſentia ipſius nunc, eſt diſtinguere partes priores & poſteriores, ſed eſt idem quatenus eſt id, quod eſt, ideſt ſecundum entitatem, quæ eſt ſubiectum diuerſarum rationum; probat, quia magnitudinem ſequitur motus, & hunc tempus, quare quod accidit in magnitudine, idem proportionaliter de motu, & tempore dicẽdum, vnde ſimiliter mobile ſequitur punctum, nam vt punctum fluens facit magnitudinem, ſic mobile motum, nam cognoſcimur prius, & poſterius in motu, quia mobile nunc eſt in hac parte, nunc in alia magnitudinis Hoc autem, quod fertur ſiuè ſit lapis, ſiuè punctũ, eſt idem ſecundũ id, quod eſt, ideſt entitatem, ſed ratione eſt aliud, ſicut Sophiſtæ dicunt. Coriſcum in Lyceo, & foro eſſe alium, & alium, quia eſt alibi, & alibi, ita punctum eſt diuerſum, quatenus ab eo deſignantur partes priores, & poſteriores magnitudinis. At ipſum nunc, ſequitur mobile, vt tempus motum, nam ex mobili cognoſcimus prius, & poſterius in motu; per Nunc, vero cognoſcimus quatenus per ipſum numerari poſſunt prius, & poſterius in motu. Deinde ibi. *& notum maximè eſt*, oſtendit mobile eſſe magis notum, quam inſtans, & denique ibi. *eſt igitur*, concludit ipſũ nunc eſſe aliquo modo idem, & aliquo modo non non idem, ſicut & ipſum mobile.

Tex.105. Hinc tex 105. ponit duas proprietates inſtantis, Prima, quod habeat tantam connexionem cum tempore, vt ſi ſimul ſint, & non ſint. Secundo, quod inſtans cõtinuat, & diuidit tempus, quia ſicut mobile eſt cauſa cur latio ſit continua, & diuidi poſſit, vt ibi probat, ita nunc, eſt cauſa continuationis, & diuiſionis temporis, & eandem proprie-
Tex.106. tatem probat in tex 106 quia inſtans ſe habet ad tempus, vt punctum ad lineam, cum eo tamen diſcrimine, quod punctus poteſt bis demonſtrari, non autem inſtans, vt dicitur ibi, *ſed cum ſit quidem*.

Tex.107. Hinc tex. 107. oſtendit, quomodo inſtans ſe habeat ad tempus, dicens, non eſſe partem temporis, vt neque punctum lineæ, quia diuiſio duorum, non eſt pars illorum, ſicut neque vnio illorum: ſed inſtans eſt accidens temporis quatenus eſt finis, quia terminus eſt accidens eius, cuius eſt terminus, & ſecundum eam rationem, qua eſt, terminus eſt accidens ſolius temporis; quia termini ſunt illius ſolius, cuius ſunt termini ſecundum rationem, ſecundum quam terminant; nam ſecundum aliam rationem poteſt pertinere ad aliud, vnde inſtans, vt numerus pertinere poteſt aliorum à tempore, quia numerus nõ eſt ſolum illorum, in quibus eſt ſubiectiuè, vt numerus denarius non ſolum eſt in decem equis, ſed ſed etiam in lapidibus &c. ſed inſtans eſt numerus, & eſt ſubiectiuè in tempore.

Cap. 5. Explicatur qualis numerus ſit tempus, & redditur ratio proprietatum, quæ tempori conueniunt.

Tex.108. PRimo ait in motu eſſe minimum sm̃ multitudinẽ, quia dicitur vnus motus, non autẽ ſecundum magnitudinem, quia diuiditur in infinitum.

A Secundo licet ſit longum, & breue, paucum, & multum, non tamen velox, & tardum. Tex.109.

Tertio licet ſit reſpectu omnium temporalium idem, nõ tamen partes temporis ſunt eædem, quia pars præterita non eſt futura, neque præſens eſt aliqua illarum.

Quarto tex. 112. non ſolum tempus eſt menſura motus, ſed etiam eſſe motus, eſt menſura temporis, quia non ſolum ex tempore cognoſcimus quantitatem motus, ſed ſæpè ex motu cognoſcimus tempus, vt probat.

Difficultas textuales.

B *PRima Difficultas, quomodo, quæ ſunt intrinſeca tempori, ſint ſimul, quando vnum alterum continet.*

Reſp. ab Ariſtotele non expreſsè id dici: ſed colligi à contrario ſenſu & vera eſt, quod annus, qui continet 300. dies, eſt ſimul cum illis diebus, quia non eſt alia entitas anni, præter entitatem illorum dierum, ſed vnus dies non eſt ſimul cum alio, quia vnus non continet alterum, ſicut idem non eſt in diuerſis locis niſi vnum, alterum contineat vt. Petrus dicitur eſſe in Hiſpania, & Compluti, quia hoc continetur in Hiſpania; ac non eſt Compluti, & Madriti, quia vnum non continet aliud.

C *2. Difficultas, an inſtans corrumpatur, quando eſt, an quando non eſt.*

Reſp. Corrumpi quando eſt, quia corrumpitur intrinſecè, ſed cõtra, quia corruptio terminatur ad non eſſe, ergo quando eſt corruptio eſt. non eſſe rei, quæ corrumpitur, quia actio non poteſt eſſe ſine ſuo termino. Reſp. quod ſicut generabile generatur quādo non eſt, nam prior eſt generatio quam ſit genitum, ita corruptibile corrumpitur quando eſt, quia prior eſt corruptio, quā ſit corruptum eſſe. ideſt non eſſe rei; ſed hoc non placet alijs, tum quia licet motus ſit ante terminum totalem, & completum, non tamen eſt ante terminum partialem, qui correſpondet partiali motui: dum enim
D *eſt calefactio, eſt calor aliquis illi correſpondens, ſcilicet indeterminatus, tũ quia licet hoc dici poſſit de generatione, & corruptione, quæ ſunt motus, non tamen quando non ſunt motus, quia in his ſimul eſt fieri, & factum eſſe, atque adeo generabile erit quando eſt terminus, & ſimiliter corruptio quando eſt negatio termini præexiſtentis. At inſtans non corrũpitur per motum ergo.*

Reſp. 2. Alij generationem, & corruptionẽ ſumi dupliciter: Primo propriè pro mutatione de non eſſe ad eſſe, vel contra, quæ conſequitur alterationem, & ſic non generatur, nec corrũpitur inſtans, & tempus, de quibus 3. met. tex.
E *17. dicitur, quod multa quandoque ſunt, & quandoque non ſunt; ſine generatione, & corruptione: Secundo cõmuniter pro quacunque inceptione rei poſt nõ eſſe, & deſitione rei poſt eſſe, & ſic generantur, & corrumpuntur indiuiſibilia, vnde ſimul generantur, & corrumpuntur exponendo hæc per poſitionem de præſenti.*

ſenti, & negationem de præterito, & futuro. At contra inquiunt, ſi corrumpitur inſtans in aliquo inſtanti, quia nec in ſeipſo, quia diſtingueretur à ſeipſo, nec in alio, quia non datur.

Reſp. 1. Satis eſſet imaginarium eſſe id, in quo corrumpitur.

Reſp. 2. Etiam ſi inſtans corrumpatur intrinſecè, tamen inſtans non eſt intrinſecum actui corruptionis, ſed extrinſecum, quia actus deſitionis eſt immediatè poſt inſtans, vide Burl. in tex. 92. d. 2. vbi in fine explicat non eſſe oppoſita inceptio, & deſitio intrinſeca, quia negatio incluſa in qua eſt, poteſt eſſe repugnantia, non reſpicit idem tempus, ſed in inceptione reſpicit tempus præcedens, & in deſitione futurum.

3. Difficultas, an ratio tex 93. quæ probat tempus non eſſe circulationem, ſit bona.

Reſp Quidam negatiuè, quia Ariſt. ſic arg. quælibet pars tẽporis eſt tempus, ſed quælibet pars circulationis non eſt reuolutio completa, ſed hæc ratio nulla eſt. Primo, quia inde ſequeretur, quod homo non ſit ſubſtantia, quia quælibet pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, ſed nõ quælibet pars hominis eſt homo, & ſimiliter quod annus non eſſet tẽpus, quia quælibet pars anni non eſt annus, tũ quia ſicut quælibet pars temporis eſt tempus non quidẽ totale, ſed partiale, ita quælibet pars circulationis non eſt circulatio completa, ſed partialis, & incompleta.

Confir. quia quando propoſitiones non communicant in aliquo termino, nõ eſt efficax, quia ibi non eſt medius terminus, vt ex his. Sortes currit, & baculus eſt in angulo; ſed talis eſt ratio Ariſtotelis, vt patet ex propoſitionibus illius: ergo.

At Alij Reſp. Rationem quidem ſecundum ſe non eſſe efficacem ob argumenta prædicta, ſed ad hominem efficaciter probare, nam Antiqui dicebant completam circulationem eſſe idem cum tempore conuertibiliter, at Ariſt. optimè probat non eſſe idẽ conuertibiliter, quia quælibet pars temporis eſt tempus &c. vnde ad primum rectè inde ſequi hominem, & ſubſtantiam non eſſe idem conuertibiliter, ſicut etiam quod tempus, & annus non ſint idẽ conuertibiliter, vnde ad aliam inſtantiam patet, quod Antiqui dicebant circulationem totam eſſe idem conuertibiliter cum tempore.

Ad Confir. Illas propoſitiones licet non communicent in termino, tamen poſſunt communicare hoc modo, quando aliqua ſic ſe habent, quod nulla pars vnius, eſt pars alterius; illa non ſunt idem, ſed ſic ſe habent tempus, & circulatio completa, quia nulla pars circulationis eſt tempus, quod eſt idem, ac reuolutio cõplexa ex poſitione antiquorũ, at quælibet pars temporis eſt tempus.

At inſtabis inter antiquos fuit Plato, qui poſuit tempus eſſe motũ cæli, non tamen completum, ſed partes temporis eſſe partes motus. Reſp. hanc opinionem reijci ex alia ratione, quia ſequeretur, quod ſi eſſent plures cæli, ibi eſſent plura tempora, ſicut eſſent plures motus,
A *at illud eſt impoſſibile: ergo.*

Dices: illud impoſſibile ſequi non ex identitate temporis cũ motu, ſed ex pluralitate cœlorum, quæ eſt impoſſibilis. Reſp. Auer. apud Burl. qñ duo ſunt ſe contingẽtia, vt tempus, & motus cæli, & ponitur aliquid eſſe ipſum præcedens, vel diſponi per præcedens, & ſi id ſit impoſſibile, neceſſario ſequitur conſequens, vt v.g. quia dies ſequitur ad ortum ſolis, & poſitio alarũ ad volatũ, quandocunq; ponitur ortus, vel volatus, et ſi ſit impoſſibile, ſequitur poſitio diei, & alarũ, at cœlum eſt antecedens ad motũ, quia nõ poteſt eſſe ſine motu, & motus eſt idem cum tempore, ſi ponatur cælũ diſponi per pluralitatẽ, ſequitur pluralitas motus, atque
B *adeo tẽporis; ſed hæc ſolutio non ſoluit argumentum, vt patet, quia impoſſibile ſequitur ex poſitione impoſſibili; ideo Burl. ait, rationẽ optimè concludere contra Platonẽ, qui putabat multiplicationem temporũ eſſe impoſſibilem, at nõ ſic multiplicationem cœlorũ, cum dicat poſſe à Deo produci plures mundos, ergo illa impoſſibilis ſequitur ex alia. ſ. tempus, & motus cæli ſunt idem, atque adeo hæc debet eſſe impoſſibilis.*

4. Difficultas, an ex pluralitate cœlorum ſequatur pluralitas temporum.

Aliqui affirmant, tum quia tẽpus eſt in cœlo vt ſubiecto; tum quia tempus conſequitur
C *primum motum, at ſi eſſent plures primi cæli, ibi eſſent plures primi motus.*

Alij cũ Burl. diſtinguunt, tẽpus poſſe accipi Primo, vt paſſionẽ motus, & ſic multiplicatur ſicut cælũ, & motus, neq; id eſt abſurdum ex ſuppoſitione poſita apud Platonicos, vt dixi: Secundo, *vt menſurã, & ſic non ſequitur; quia ad multiplicationẽ menſuratorũ, nõ eſt neceſſariũ multiplicari menſurã, nam idẽ eſt numerus 10. hominũ, & 10. canes menſurãs, & ratio eſt, q̃a accidit mẽſuræ, vt ſic, vt ſit in mẽſurato vt in ſubiecto, & nomen hoc* tẽpus *ſignificat durationẽ, vt eſt menſura, ideo abſolutè nõ ſequitur, plures ſunt cæli; ergo plura tẽpora, quod*
D *ſi dicas, quid eſt tempus vt menſura. Reſp. Burl. neq; eſſe accidens, neq; ſubſtantiam, ſed abſtrahere, quia ratio menſuræ poteſt eſſe accidens, & poteſt eſſe ſubſtantia.*

5. Diffic. Quomodo motus ſit in aliquo determinato loco, & non tẽpus, vt dr̃ tex. 95. cum tempus ſit in eodem ſubiecto, in quo motus.

Reſp. Burl. Tempus vt paſſionem eſſe in determinato ſubiecto, & loco, ſed vt menſuram eſſe vbique, quia eſt menſura omnium tranſmutabilium vbicunque exiſtentiũ, at non ſic motus eſt in omnibus vt in ſubiecto, ad quod dicit ordinem. At inquies, ſicut tempus eſt vbique vt menſura, ita & primus motus mẽ-
E *ſurat omnes alios, qui ab ipſo pendent,*

Reſp. 1. Ly tempus ſignificat menſuram, non ſic motus, ſed dicit habitudinem ad mobile, ideo hic multiplicatur ex ſubiecto, at non ſic tempus, quod non expreſſè dixit ordinem ad ſubiecta, ſed menſurata, quia menſura non multiplicatur ex multiplicatione

menſuratorum, nec primus motus eſt menſura aliorum ratione ſui, ſed ratione temporis.

Reſp.2. Burl. Tempus eſſe menſuram, quæ relinquit in ſuum menſuratum prædicamentum, Quando tanquam ſuum effectum, atque adeo eſt in omnibus ratione ſuorum effectuũ, at non ſic motus menſurat alios motus.

6. Difficultas, An ſimul motum ſenſimus, & tempus.

Reſp. Affirmatiuè tex. 98. quia experientia conſtat; quod dum ſumus in tenebris, neque in nobis aliquis motus ſit, ſiuè in corpore, ſiuè in anima, non percimus tempus, contra vero cum aliquem motum exteriorem corporis, vel interiorem mentis, tempus ſenſimus; ex quo Auer. deducit, tempus eſſe accidens motus, quia cum ſit aliquid motus, & non ſit cauſa, nam non ponitur in eius definitione, ergo erit conſequens.

Dices: Hinc ſequi tempus non conſequi motum primi mobilis præcisè, ſed quecumque motum, at hoc eſt falſum, quia ſequeretur tot eſſe tempora, quot ſunt motus.

Confir. Quia ſi tempus ſequeretur motum imaginationis, ſequeretur pendere ab anima, ſicut & ipſa imaginatio.

Reſp. Auer. Tempus ſentiri ſimul cum quolibet motu dupliciter intelligi: Primo, eſſentialiter, & primario, & eſt falſum, quia multiplicaretur ſicut motus; Secundo, non primo, & eſſentialiter, ſed ſecundario, & ſic eſt verum, quia dum ſentimus, quemlibet motum ſentimus, ideſt cognoſcimus etiam primum motum, quem primo ſequitur tempus, & ideo non multiplicatur tempus ex quolibet motu; & ratio huius doctrinæ eſt, quia omnis motus inferior pendet à motu cæli, per omnia ſunt in eſſe transmutabili, ideſt non, quia nobis ſit intrinſeca transmutatio, ſed quia percipimus nos coexiſtere alicui, quod actu transmutatur, neque eſt neceſſarium ad percipiendum motũ, per quem ſumus in eſſe transmutabili, percipi motum cæli determinatè, & diſtinctè, ſed ſatis eſt in vniuerſali, & confusè vt patet ex cæcis, qui percipiunt motum, & tamen nunquam viderunt cælum, illi enim percipiũt aliquid eſſe prius, & poſterius, & menſurant prius, & poſterius per longitudinem transmutationis, & quia prius, & poſterius primo sũt in motu cæli, ideo percipitur motus cæli, vel alij dicunt, cognoſci motum cæli in motibus inferioribus, vt in effectu.

Dices 2. Quomodo percipiẽdo tempus percipitur motus.

Reſp.1. Gal. Non percipi tempus niſi percipiatur motus in anima noſtra, contra quem Auer. apud Burl.

Reſp.2. Alij non percipi, niſi percipiatur aliquis motus quicunque ſit, & hoc ait Auer. eſſe percipere tempus per accidens.

Reſp. 3. Auer. Non percipi, niſi percipiamus nos transmutari, quia ſumus in eſſe trãſmutabili, & hanc perceptionem ſequitur tempus eſſentialiter; ſed quis ſit ſenſus horum verborum infra explicabitur.

A 7. Difficultas, quomodo motus eſt continuus propter continuitatem magnitudinis, ſeù ſpatij tex. 99.

Reſp. Continuitatem hinc non accipi pro eo, cuius partes copulantur termino cõmuni, quia ſic poteſt eſſe ſpatium diſcontinuum, vt eſt aer, & aqua, & tamen motus eſſe continuus. Sed accipi pro eo, quod eſt diuiſibile in infinitum, quia hæc diuiſibilitas, & pluralitas partium in motu pendet in genere cauſæ materialis à continuitate, ideſt diuiſibilitate ſpatij. Addit Venetus hic nõ loqui de omni motu, ſed eo, qui indiget tali magnitudine, vt motus corporeus, qui ſit ſupra magnitudinem, nec de omni tali, ſed ſolũ locali, qui indiget magnitudine, quali

B magnitudine non indiget continuatio intenſionis, vnde infert cauſam vniuerſalem cõtinuationis motus non eſſe magnitudinem, ſed continuationem actionis motoris, formalem vero eſſe ipſam quantitatem motus, & non tempus, ſed de hac re alibi.

Dices: eodem modo debet accipi, hic continuitas, ac accipitur dum continuitatem temporis ait accipi à continuitate motus, ſed hæc eſt continuitas oppoſita nõ indiuiſibilitati, ſed interruptioni, ſeù diſcontinuationi: ergo.

Reſp. Burl. tex. 99. Continuitatem, vt dicit extenſionem quantitatiuam abſolutè tribui à tempore ipſi motui, quia motus eſt continuus duratiuè per tempus ſibi formaliter inhærens;

C & non contra: ſed continuitatem oppoſitam interruptioni accipit tempus à motu, nec mirum, quia ſicut ſubſtantia eſt extenſa per quãtitatem, & tamen quantitas habet continuationem dependenter à ſubſtantia; ita vt non interrumpatur in ſuo eſſe ratione ſubiecti; ita dicendum de motu, & tempore. leg. Iand. hic q.20. & 5. phyſ. q.9.

Sed hæc doctrina dubia eſt in primo dicto vt infra, & non ſoluit difficultatem ſumptam ex æquiuocatione.

Quare Reſp. Continuitatem accipi eodem modo, quia nihil eſt aliud probandum quam diuiſibilitas temporis.

D 8. Difficultas, quomodo tex. 99. prius, & poſterius in tempore oritur ex priori, & poſteriori in motu, cum tempus ex ſeipſo ea habeat, & alia habent illa, quia coexiſtunt tempori.

Reſp. Vna pars motus dicitur prior altera, ſecundũ durationem, quia coexiſtit priori parti temporis, & non dicitur vna pars temporis prior altera, quia eſt in priori parte motus, vnde Burl. ait prius, & poſterius in motu ſunt cauſa materialis reſpectu prioris, & poſterioris in tempore, & hæc ſunt cauſa formalis, cur illa ſint in motu: ſed non placet Veneto, quia ex Ariſtotele, & Auer. continuatio motus eſt cauſa continuationis temporis, ſed cauſa

E eſt prior effectu, ergo continuatio motus eſt prior cõtinuatione temporis, ergo motus nõ habet extenſionem ex tempore, ſed habet propriã.

Ego Reſp.1. In motu eſſe plures partes cum ſucceſſione, quæ partes ſunt cauſa, vt tempus habeat ſuas partes diſtinctas à partibus motus, atque adeo ſucceſſionem diſtinctam, nam

vt prior

vt prior pars motus dicitur, quæ eſt in priore parte ſpatij, ita prior pars temporis, quæ mẽſurat priorem partem motus.

Reſp. 2. Etiam ſi prius, & poſterius ſit idem ſubiecto, ſcilicet realiter cum motu tamen ratione differunt, ſiuè quia, vt inquit Burl. motus eſt in quantitate. ſ. continua, prius autẽ, & poſterius in numero ordinato, ſicut hæc aduerbia ante, & poſt, ſiue quia alia eſt definitio motus, vt ſic, quia definitur in ordine ad mobile: & alia prioris, & poſterioris, vnde ſubdit motum accipi vt actum mobilis, & vt habet prius, & poſterius: tempus non cognoſcitur ex motu, vt eſt actus mobilis, ſed dum cognoſcimus in eo prius, & poſterius.

Reſp. 3. Motũ eſſe in tempore non tanquam in ſubiecto, ſed tanquam in menſura, atque adeo partes motus in partibus temporis; non tamen contra, quia menſura non eſt in menſurato vt in ſubiecto, licet ſit in motu, vt eſt accidens, & paſſio eius, neque eſt abſurdum aliquid eſſe in alio ſuo poſteriori tanquam in menſura.

Reſp. 4. Prius, & poſterius motus dicit ordinem ad termini partes priores, ac poſteriores, at prius, & poſterius temporis dicunt durationem, vnde partes motus durant formaliter per temporis partes. Vnde magnitudo habet prius, & poſterius ſecundum ſitum, tempus ſolum ſecundum durationem, motus vero participat vtrumque.

7. Difficultas, quomodo tempus conſequitur motum.

Reſp. Ariſtoteles tex. 95. ratione prioris, & poſterioris motus, nam eo ipſo, quo cognoſcimus, & diſtinguimus prius, & poſterius in motu, concipimus tempus, nam concipiendo extrema motus, ideſt duo, nunc, & medium inter illa, concipimus tempus.

Dices: hinc ſequi motum terminatum eſſe tempus.

Reſp. Non id dici abſolutè, ſed ſub conditione, ſi motus terminaretur duobus inſtantibus eſſet tempus. quod tamen conſtat eſſe falſum, nam vnumquodque continuum habet ſuos terminos, ſed ſicut ſi ſuperficies, & corpus terminarentur iiſdem terminis, illa eſſent idem, ita ſi motus, & tempus haberent eoſdem terminos, motus eſſet tempus, & quia termini proprij motus ſunt inſtantia, ſi motus terminaretur inſtantibus, tunc motus eſſet tempus. Vnde propoſitio Ariſtotelis debet intelligi cauſaliter, quod ex motu diuiſo per duo inſtantia eſt tempus.

8. Difficultas, quomodo tempus dicitur numerus motus.

Auer. ait eſſe numerum numerantem, non quidem ſimpliciter, qui aptus omnia numerare, ſed ſecundum quid, ideſt aptus numerare res determinati generis vt vlna, quę dicit octo palmos applicatos tali materiæ, vt apta ſit numerare pannos, & ſimilia, & licet Ariſtoteles dicit eſſe numerum numeratum, intelligit reſpectu numeri ſimpliciter, à quo numeratur, vt poſſit habere rationem menſuræ, vt ſignificet non eſſe numerum ſimpliciter, qui non nu- A *meratur, ſed ſecundũ quid. ſ. quæ numeratur. ex Linc. at reſpectu motus, cuius dicitur numerus, eſt numerans, quia tempus numeratum, & diſtributum per horas &c. numerat motum ſecundum prius, & poſterius, non quidem illius motus, qui numerantur, ſeu menſurantur à tempore, ſed motus primi Orbis, quia tempus ſecundum prius, & poſterius, quæ ſunt in motu cæleſti, menſurat motus inferiores. Vt Auer. tex. 101. reddit rationem cur tempori cum conueniat tam numerus numeratus, quam numerans, potius definitur per numerantem. Et Reſp. quia numerare motum per ſe conuenit tempori, at numerari per accidens, nam numeratur, vt* B *fiat aptum ad numerandum, ſeu menſurandum.*

Sed hæc doctrina mihi maximè placeret, ſi communiter admitteretur, nam cum hic definiatur tempus, vt eſt menſura actiua, merito definiri debet per numerum numerantem. At illud omnino duplicet; dum motum hic poſitũ accipit pro motu quolibet, & prius, & poſterius pro iis, quæ ſunt in cœleſti motu, nam ly prius, & poſterius determinat ly motus, nam ſenſus eſt, tempus eſt numerus motus non ſecundum partes extenſionis, quæ ſunt ſimul, ſed quæ ſunt priores, & poſteriores. Secundo, quia ſi ly prius, & po- C *ſterius, non determinat ly motus, debet determinare ly tempus, vt. ſ. tempus ſecundum ſui partes priores, & poſteriores eſt numerus, ſeu menſura motus cuiuſcunque.*

9. Difficultas cur mobile dicatur tex. 102. idem ſecundum ſubiectum, & diuerſum ſecũdum eſſe, ſeu rationem.

Reſp. Burl. Conſtat mobile manere idem ſecundum ſubſtantiam, & mutare diuerſa loca, & accidentia; & quia ex mobili, & motu fit propoſitio, ibi mobile habet rationem ſubiecti, & motus rationem prædicati, quod appellat eſſe, & rationem, ſeu definitionem, quia eſſe eſt nota prædicati, & prædicatum D *forma eſt ſubiecti, forma autem eſt ratio, ideo per eſſe, & rationem poteſt intelligi prædicatũ, & per definitionem intelligi prædicationem. Vnde patet, cur mobile, ideſt lapis idem ſecundum ſubiectum, de quo prædicatur ſurſum, v g. & deorſum.*

10. Difficultas, cur tex. 104. inſtans dicatur menſura motus, cum inſtans non ſit comparabile tempori.

Reſp. menſuram eſſe quadruplicem, vna eſt perfectionis, & eſt illud, quod excedit in perfectione, ſed per approximationem ad illud cognoſcitur perfectio menſurati, vnde ille color dicitur perfectior, qui magis accedit ad albedinem, ille imperfectior, qui ma- E *gis recedit, & ſimia dicitur perfectius animal, quam canis, quia magis accedit ad hominem. Secundo, eſt adæquationis, qua ratione menſura, & menſuratum ſunt æqualia: vt locus, & locatum; & phyala eſt menſura vitri. Tertio, replicationis ſecundum*

quam menſuratum eſt maius, ſed per replicationem cognoſcitur eius magnitudo, vt quarta eſt amphoræ, vel dolij. 4. eſt terminationis, ſecundum quam cognoſcitur quantitas alicuius, quia non eſt extra illam, vt pũctus eſt menſura lineæ; & hoc modo inſtans eſt menſura temporis, quia facit cognoſcere tempus, an vnius, vel duarum horarum ſit, ſed hoc non præſtat vnum, ſed duo: quæ ex vtraque parte terminent, & hæc menſura non eſt comparabilis cum menſurato quoad magnitudinem, vel paruitatem.

A

11. *Difficultas, quomodo dicatur manere inſtans in toto tempore.*

Negant aliqui, quia omne tempus indiget duobus inſtantibus, ergo ſi manet idem in toto, ſequitur duo inſtantia eſſe ſimul, atque adeo ea, quæ fuerunt ante mille annos, & ea, quæ ſunt, iam ſunt in eodem inſtanti.

B

At contrarium Ariſtoteles tex 104. & ſolũ inquirendus eſt ſenſus huius Ariſtotelicæ doctrinæ; Primo, Auic. inſtans ſumptum pro illo, quod circumdatur præterito, & futuro tempore, & non manet idem, neque ſecundum rem neque ſecundum definitionem, at ſumptũ pro extremitate termini immobilis facientis fluxum, & ſic manet idem ſecundum rem per totum tempus, ſed diuerſum ſecundum definitionem, ſicut continuè extremitas primi mobilis facit alium, & alium fluxum.

Secundo, Ægidius eſſe idem ſecundũ rem, ideſt eſſentiã, & non ſecundũ eſſentiam. i. exiſtentiam, quia exiſtentia continuè variatur, ſicut variatur tempus, ſed ſemper eſt eiuſdẽ eſſentiæ, ſicut ſemper eſt eadem eſſentia temporis.

C

Tertio Burl. eſſe idem ſecundũ ſubſtantiam in qualibet differentia temporis, nam idem quod erat futurum, fit præſens, & præteritum, ſed diuerſum ratione, quia alia eſt definitio futuri, præſentis, & præteriti.

Quarto, Ocham. manere idem ſecundum æquiualentiam, ſicut manet idem locus in locato immoto variato corpore continente, ſed eſt diuerſum ratione, quatenus quodcunque inſtans eſt finis præteriti, & principium futuri, at alia eſt ratio finis, & alia principij. Sed hæ omnes expoſitiones licet aliquid veri attingant, non tamen ſunt ad mentem Ariſtotelis, vnde.

D

Quinto, Venetus ait, inſtans formaliter acceptum, ideſt pro termino intrinſeco temporis non manet idem numero in toto tempore, ſiuè ſecundum rem, ſiuè rationem: vt rectè probat argumentum initio poſitum, at inſtans materialiter, ideſt ſubiectum inſtantis, quod eſt mundus, manet idem ſecundum rem, & non ſecundum rationem, nam ſicut idem ſubiectũ manet in toto motu diuerſificatum ſecundum rationem, & idem punctum cauſans lineam per ſuum fluxum, diuerſum, tamen ſecundum rationem, ſecundum diuerſa puncta cauſat, ita mundus manet idem ſecundum rem in toto tempore, ſed variatur ſecundum rationem, cum mundus vt eſt in tempore A. non ſit idẽ ratione cum mundo, vt eſt in tempore in B. ſed hæc opinio non reddit rationem, cur mundus, ſeu primum mobile ſit inſtans materialiter, potius, quam mutatum eſſe motus, cum immediatum ſubiectum temporis ſit motus.

E

Sexto, Ego Reſp. Inſtans, quod dicitur eſſe idem in toto tempore, eſſe durationem ſimultaneam mobilis, quæ dicitur inſtans temporis diſcreti, hoc autem in toto tempore manet idem ſecundum rem, ſed prout coexiſtit diuerſis partibus temporis, & inſtantibus, dicitur differre ſecundum rationem, nec mirum, quia Ariſtoteles comparat mobile punctum, & inſtans, dicens, quod ſicut mobile facit motum, & punctum lineam, ita inſtans, ſcilicet duratio mobilis facit tempus, & loquitur more Mathematicorum.

Hinc patet ad rationem oppoſitam, nam procedit de inſtantibus intrinſecis temporis, at Ariſtotelis intelligit de extrinſecis.

12. *Difficultas, quomodo inſtans dicitur conuerti cum tempore.*

Reſp. tex. 105. affirmatiuè, quia qualis eſt proportio motus ad mobile, talis eſt numerus motus ad numerum mobilis, quia qualis eſt proportio menſuratorum, talis debet eſſe proportio menſurarum, ſed mobile, & motus cõuertuntur, quia ſi datur motus, datur mobile, & ſi datur mobile, ſcilicet formaliter, datur motus, & ſic etiam negatiuè; ergo etiã numeri vtrorumque conuertuntur, ſed tempus eſt numerus motus, & inſtans numerus mobilis, non quidem numerus diuiſibilis, ſed indiuiſibilis, quia eius duratio eſt tota ſimul, vt vnitas dicitur numerus, & menſura omnium numerorum, quia eſt principium numerorũ, ſicut inſtans mobilis principium temporis, atq; adeo menſura: ſed vnitas eſt menſura replicationis numerorum, ſed inſtans eſt tantum terminationis, vt punctũ lineæ, quia duo puncta menſurant vnam lineam.

Dices 1. Inſtans eſt prius tempore, ergo nõ conuertuntur. Confir quia numerus, & numeratum eſſe, non conuertuntur, ergo neque inſtans, & tempus, quia vt ſe habet numeratũ eſſe ad numerum, ita inſtans ad tempus, ſed in fine motus eſt numeratum eſſe, & non motus; atque adeo nec eius numerus.

Confir. 2. Si illa aduerſarentur, ſicut ſunt infinita tempora, ita infinita inſtantia, cum tamen dicatur eſſe vnum in toto tempore.

Reſp. Prioritatem naturæ qualis eſt inter inſtans, & tempus, non deſtruere conuertibilitatem, vt patet ex ſubiecto, & paſſione.

Ad Confir. Reſp. Inſtans copulare partes motus, non autem omne numeratum eſſe, copulare partes motus: vnde negatur conſequi. Ad 2. inde non tolli conuertibilitatem, ſicut ſunt plures homines, & vna humanitas, & tamen conuertuntur, & hoc quia omnes habent eſſe per vnam humanitatem, ſed omnia tempora habent eſſe per hoc inſtans præſens, ita Venetus, ſed non vacat illud examinare.

Dices 2. Omnis numerus dicit multitudinem, ſed inſtans non dicit multitudinem, ergo non eſt menſura. Confir. quia non poteſt eſſe menſura ipſius mobilis, quia non eſt perfectionis, nec adæquationis, nec replicationis, nec terminationis ergo.

Reſp. Illud intelligi de numero ſimpliciter, non autem de numero ſecundum quid, applicato ad certũ genus, vt eſt numerus vnitatis, & inſtãtis; nam ſicut vnitas eſt virtualiter omnis numerus, ita inſtans virtualiter continet plura, tum quia habet rationem principij, & finis, tum quia continet plures partes mobilis, quatenus omnes partes eius ſunt in eodem inſtanti.

Ad Confir. Reſp. Eſſe menſuram tum adæquationis, nõ quidem quod inſtans ſit tantum, quantum eſt mobile, ſed quia inſtans habet totum ſuũ eſſe ſimul ſicut mobile, tum terminationis non quidem intrinſeca, ſed extrinſeca, quia terminat totam duratioñe mobilis, vt ſic.

13. Difficultas, cur inſtans dicatur accidere motui t. 107.

Reſp. Hoc non intelligi de inſtanti inceptiuo, vel continuatiuo, quia hæc non ſunt accidentia temporis cum ſint priora, ſed de terminatiuo, vel diuiſiuo, nam hoc eſt poſterius, non quod tempus ſit ſubiectum eius, ſicut neque linea puncti, quia hæc non habent per ſe ſubiectum ex Veneto, ſed per accidens ſcilicet ratione illorum, quorum ſunt principia, & termini, quare vt numerus eſt ſubiectum temporis proximũ, ita & inſtantis, vt materia prima eſt ſubiectum linearum, ſuperficierum, & punctorũ ratione corporis, cuius hęc ſunt principia propinquiora, vel remotiora, ſed de ſubiecto indiuiſibilium dixi ſupra.

14. Difficultas. An tempus ſit numerus.

Reſp. affirmatiuè, quia tempus ſignificat durationem vt reductam ad certum numerũ, vt annus dicitur duratio 12. menſium, menſis eſt 4. hebdomadarum, hebdomada 7. dierum, dies 24. horarum, & hora 60. minutorum.

Dices: tempus non eſt numerus numerans, quia ſic eſſet quantitas diſcreta, neque numeratus, quia ſic eſſet motus, qui numeratur à tempore.

Confir. Numerus eſt notior numerato, quia ducit in cognitionem numerati, ſed tempus non eſt notius motu, quia non eſt notius natura, cum ſit cauſatum à motu; neque quoad nos, quia tẽpus non percipimus, niſi quatenus percipiamus motum.

Confir. 2. Quia definitio debet conuenire omni contento ſub definito, ſed non conuenit tẽpori infinito, quia huic ſicut repugnat numerari, atque adeo ratio numeri, vnde dicitur eſſe ignotum, ita &c.

Confir. 3. Tempus eſt ens abſolutum, ergo non debet definiri per prius, & poſterius, quæ ſunt reſpectus.

Reſp. Numerum accipi vt applicato determinato generi, vt alibi, neque tamen hinc ſequitur eſſe quantitatem diſcretam, quia non eſt numerus rerum diuiſarum, ſed continuarum, neque eſt numerus numeratus, vt ſic, quia
A tempori accidit numerari, ſcilicet à motu, neque hinc fit eſſe motum, quia non eſt res numerata, vt ſic, ſed vt menſura aliorum. Hæc Venetus, ſed non omnino placent, vt alibi. Vide Zim. 4. phyſ. contrad. 17. in tex. 112. vbi oſtendit aliud eſſe menſuram, & numerum, nam tempus eſt numerus numeratus, & menſura menſurans.

Ad 1. Confir. Reſp. Motum eſſe notiorem natura, quatenus eſt cauſa materialis temporis, ſed tempus notius quatenus eſt forma, & quia cauſa formalis eſt nobilior, ideo eſt ſimpliciter notius ſecundum naturam; ſed quoad nos motus dupliciter conſideratur: Primo vt accipit quantitatem à ſpatio, & ſic eſt notior,
B quia aliquando dicimus motum eſſe longum non ex tempore, ſed ex longitudine ſpatij. Secundo vt accipiat dimenſionem à tempore, non quidem ſimpliciter, quia ſi nullum tempus eſſet, & eſſet vnus motus, adhuc haberet ſuam dimenſionem prioris, & poſterioris, ſed quoad Nos, nã diuidimus motũ diuiſione temporis, & ſic tempus eſt notius quoad Nos, nam ex Auer. in principio ſemper menſuramus numeratum per numerum; ſed cum obliuiſcimur numeri, tunc cognoſcimus per numerata, vt ſi quis oblitus ſit temporis conſumpti in motu ex A. in B. & deinde incipiens moueri per idem ſpatium, vel æquale cum tanta veloci-
C tate, cognoſcat motum fuiſſe completum in vna hora, ita cognoſcet tempus alia vice confectum, fuiſſe vnam horam, quia quantitas ſpatij eſt notior quam temporis, & hac ratione per motum horologij cognoſcimus quota hora ſit in motu cœli: at contra accidit, quando duratio motus eſt notior quantitate ſpatij, & quia accidit motui, quod fiat in ſpatio, vel ſuper quantitatem ſpatij, non autem quod fiat in tempore, ideo accidit motui, & menſurare tempus, non autem tempori menſurare motũ, vnde patet idem poſſe eſſe notius, & ignotius reſpectu diuerſorum intellectuum, vel reſpectu eiuſdem diuerſis temporibus, ex Burlæo
D tex. 111.

Ad 2. Confir. ex Veneto, tempus dupliciter accipi: Primo materialiter, ſcilicet pro duratione ſucceſſiua numerabili per animam habente prius, & poſterius: Secundo formaliter ideſt pro duratione habente prius, & poſterius numerata per animam, & reducta ad certum numerum 5. annorum &c. nam v. g. vlna materialiter ſignificat quantitatem ligni numerabilẽ, & diuiſibilẽ in partes, ſed formaliter ſignificat eandem quantitatem, vt reductã ad certum numerum palmorum, ita tempus, nam annus eſt duratio 12. menſium, menſis 4. hebdomadarum &c.

E Hinc Venetus negat hic definiri tempus materialiter ſumptum, ſed formaliter, atque adeo non conuenire tempori infinito, quia genus huius non eſt tempus formaliter, ſed materialiter ſumptum; ſed hæc doctrina indiget examine de quo alibi, nam per partem temporis infiniti poteſt menſurari ſi non vt

infinitum, ſaltem vt finitum, & deinde tempori ratio menſuræ eſt extrinſeca, vt dixi.

Ad 3. Confir. Reſp. Auic. quod licet tempus non ſit relatio prioritatis, & poſterioritatis, tamen hanc recipit; quia talis relatio eſt paſſio temporis, vnde fit hanc definitionem non eſſe quidditatiuam, ſed per addatamentum, & ſic non eſt abſurdum terminum vnius prædicamenti definiri per terminum alterius.

A

Reſp. 2. Burl. prius, & poſterius non poni in definitione, vt dicunt relationem, ſed vt dicunt numerum ordinabilem, qualem important hæc nomina, primum, ſecundum &c.

3. Reſp. Venet. prius, & poſterius primo accipi materialiter pro partibus denominatis: Secundo accipi formaliter pro ipſis relationibus, & ſimiliter tempus accipi poteſt materialiter pro ipſa quantitate ſucceſſiua durationis, & ſic eſt in prædicamento quantitatis. Secundo formaliter pro ipſa duratione vt numerata, & ſic eſt in prædicamento relationis, ſicuti locus materialiter eſt quātitas, ſed formaliter, ideſt per continentia eſt relatio, vnde non mirum ſi contrahatur per prius, & poſterius, quæ ſunt relationes, nam definitur tempus formaliter per numerum, quæ eſt formaliter relatio tanquam per genus, non mirum ſi differentia contrahēs eſt etiam relatio. Sed hæc omnia etiam ſi aliquid veritatis attingant, tamen non omnino placent, vt dicemus ſuo loco.

B

15. Difficultas, quomodo datur minimum in continuo ſecundum multitudinem, cum ſit diuiſibile in duas medietates.

Reſp. Non dari minimum ſimpliciter, ſed ſecundū quid, ideſt ſecundū multitudinē quia in quolibet ſiuè permanenti, ſiuè ſucceſſiuo eſt vnitas, quæ eſt indiuiſibilis, & licet illud vnum continuum ſit diuiſibile in infinitum, vt dicit magnitudinem, non tamen vt dicit multitudinē, & licet poſt diuiſionem ſint duæ vnitates, tamen hæ non ſunt partes vnitatis, quæ eſt in toto, quia vnitas qualibet eſt æqualis alteri, quia qualibet pars continui eſt ita vna, ſicut eſt vnum totum, ſed illæ vnitates partium, ſunt partes multitudinis binarÿ &c.

C

Dices: numerus applicatus quantitati cōtinuæ, eſt continuus, de cuius quantitate poteſt dubitari, atq; adeo menſurabilis per aliā quantitatem priorem, & de hac ſimiliter. ergo procedendum eſt in infinitum, quia continuum menſuratur per continuum, & hoc vt cognoſcatur, debet menſurari per aliud &c. atque adeo non poſſumus certificari de vno continuo, niſi ſimus certi de infinitis, quod eſt impoſſibile.

D

Reſp. In continuis ab ipſorum diuiſibilitatem non poſſe dari menſuram minimam ſecūdum naturam, ſed ex humana inſtitutione, per quam conſtituitur aliquid vt minimum, & indiuiſibile, & ideo menſura in continuis non eſt ita certa, vt in diſcretis, in quibus eſt indiuiſibile ſimpliciter, at in minimo ex inſtitutione poteſt eſſe error, quatenus digitus, qui ſumitur vt minimum, poteſt eſſe vnus maior altero; tamen deuenitur ad minimum aliquod ſecundum ſenſum ex publica inſtitutione, ad quod reuocari debet omnis menſura huiuſmodi, tanquam ad menſuram per ſe notam, & quia indiuiſibile ſecundum ſenſū vni, eſt diuiſibile alteri, ideo apud varias nationes ex publica inſtitutione ſunt variæ menſuræ.

E

16. Difficultas, quomodo tex. 112. tempus, & motus ſe inuicem menſurant.

Reſp. Communiter diuerſo modo, quia tempus per ſe menſurat motum, & per accidens menſuratur à motu, dum eſt ignotum.

Sed difficultas eſt, quia Ariſtoteles probat mutuam menſurationem ex mutua definitione, nam conſtat motum ingredi definitionem temporis, non tamen contra, vt patet ex definitione motus 3. phyſ. tex. 6.

Reſp. Per definitionem non intelligi explicationem quidditatis, quomodo correlatiuè ſe mutuo dicuntur definire, ſed determinationem per viam adæquationis, nam quantitas motus adæquatur quantitati temporis, ex Auer. 4. phyſ. com. 113. & contra vt Auer. com. 99. non quod ſint duæ quantitates realiter diſtinctæ, ſed formaliter, vt Zimar. contr. 18. ex Scot. 4. d. 48. q. 3.

At inquies t. 114. tempus dicitur menſurare de motu, & quantitatem, & eſſe, & hoc accidit motui, quia non habet omnes ſuas partes in actu; & tex. 112. dicitur per ſe motum menſurari à tempore; at per accidens tempus à motu.

Reſp. In tex. 112. loqui abſolutè, at t. 114. loqui comparatiuè, quia alio modo tempus cōparatur ad motum, & res permanentes temporales, nam permanentia non menſuratur à tempore ſecundum eorum quantitatem, ſed ſolum ſecundum eſſe, ideſt durationem, at motus cū non habeat partes ſimul, ſed ſucceſſiuè menſuratur à tēpore tam quoad eſſe, quam quoad quantitatem, & ideo inquit motui accidit ſic menſurari à tempore, quatenus eſt ens non habens omnes ſuas partes ſimul, vt fusè Zimar. contrad. 19 in tex. 114.

Cap. 6. quid ſit eſſe in tempore, & quæ ſint in tempore, & quæ non.

IN hoc cap. tractat de tempore in ordine ad ea, quæ ſunt in tempore tanquam menſurata in menſura; & Primo oſtendit motum per tempus menſurari, accepta vna parte aliquota motus mēſurata per tempus v. g. per horam, nam per illam menſuramus, & quantitatem, & exiſtentiam motus, ſicut per lineam cubitalem menſuramus lineā quinque cubitorum: Secundo explicat quomodo mobilia menſurentur à tempore, ſupponit, & explicat tex. 115. quid ſit eſſe in tempore; quod eſt vel eſſe, quando tempus eſt, vel eſſe ſicut aliquid dicitur eſſe in numero, & hoc vel vt aliquid extrinſecum, ſicut numerata ſunt in numero, vel vt intrinſecum, ſiuè vt partem, ſiuè vt paſſionem, ſed mobile non eſt in tempore, vt in numero, vt aliquid

Tex. 114.

Tex. 115.

quid

quid intrinſecum numero; neque vt tex. 116. eſt
eſſe quando eſt tempus, nam ſicut non dicitur eſſe
Tex. 116. in motu, vel loco; quod ſit, quando eſt motus, vel
locus, ita neque eſſe in tempore, eſt, eſſe quando
eſt tempus, nam per accidens eſt illa ſimultas exi-
ſtentiarum ad eſſe in tempore, vel loco: & motuũ.
quare dicendum eſt quod eſſe in tempore ſit eſſe
vt in numero, non tanquàm pars, ſed vt numera-
tum, atque adeo idem eſt eſſe in tempore, ac mē-
ſurari tempore, quod fuſius explicat tex. 117. di-
cens Primo omne, quod eſt in tempore, exceditur
Tex 117. à tempore ſecundum vtrumque extremum; quia
continetur à tempore: Secundo quod patitur à
tempore paſſione corruptiua, quia tempus facit ea
tabeſcere, & ſeneſcere, & obliuionem, hinc Ter-
tio deducit res æternas non eſſe in tempore.

Deinde tex. 118. probat tēpore menſurari quie-
tem, quia hæc dicit priuationem motus, vnde tam
Tex. 118. mota, quam quieſcentia menſurantur tempore,
non quidem ſecundum propriam entitatem, ſed vt
ſunt ſub motu, vel quiete, ideſt vt hæc rationem
quandam quantitatis habent. Hinc tex. 119. quæ
nec mouentur, nec quieſcunt, non ſunt in tempo-
Tex 119. re, quia non menſurantur tempore. Hinc t. 120.
declarat, quæ non entia ſint, vel non ſint in tem-
Tex. 120. pore, poſita prius diſtinctione nō entium, quorum
quædam ſunt ſemper non entia, quædam aliquan-
do; & ait, quod ſemper eſt non ens, non menſura-
tur tempore, quia hoc nō eſt in tempore, nec per
ſe, nec per accidens, ideſt ratione motus; at non
aliquando menſuratur tempore, quia hęc mobilia,
& quieſcere poſſunt pro tempore, quo ſunt entia,
& pro tempore quo ſunt entia, ideſt vt dicũt pri-
uationem proximam, exiſtente in materia diſpoſi-
tà exceduntur a tempore, licet ſecundum Auer. vt
dicunt puram negationem, & priuationem remo-
tam non excedantur: vnde omnia generabilia, &
corruptibilia menſurantur tempore; & quia quæ
aliquando ſunt, aliquando nō ſunt; alia ſunt pręte-
rita, alia futura, vtrumque genus non entis
menſurantur tempore.

Difficultates Textuales.

*PRima Difficultas, quid tex. 114. intelligi-
tur per eſſe motus, dum dicitur tempore
motum, & eſſe ipſius.*

*Reſp. Burl. Intelligi quidditatem, quæ con-
ſiſtit in habendo partem priorem, & poſterio-
rem. Sed non placet Veneto, tũ quia ex Burl.
non conuenit per ſe habere huiuſmodi partes,
cum poſſint eius partes eſſe ſimul, ſed illas ha-
bet ratione temporis à quo habet durationem
ſucceſſiuam, tum quia Auer. ait, tempore men-
ſurari quantitatem, & eſſe motus, & hoc ac-
cidit motui eſſe, ergo per eſſe non intelligatur
quidditas. Confir. quia eſſentia ſecundum ſe
abſtrahit ab hic, & nunc ergo non poteſt men-
ſurari tempore, vnde cum in antiqua tranſla-
tione dicitur: quod menſuratur eſſentia, intel-
ligitur paſſio eſſentialis, ideſt ipſa duratio in-
trinſeca motus.*

*Reſp. 2. Venet. intelligi quantitatem motus,
quæ per ipſam durationem motus, habet eſſen-
tialiter ſucceſſionem, & per motũ intelligi paſ-
ſionem ſucceſſiuam fundatam in motu, ideſt
actionem, & paſſionem, quæ ex Ariſtotele ſunt
non in agente, vel paſſio, ſed in motu vnde*

*cum Auer. ait, quantitatem accidere motui, nō
A accipit quantitatē pro duratione, ſed pro lon-
gitudine motus oppoſita breuitati, nam habet
duplicem longitudinem, vnam abſolutam, quæ
eſt proprie paſſio, vt eſt duratio, alteram reſpe-
ctiuam, quæ opponitur breuitati, vnde tempus
menſurat motum ſecundũ vtrumque accidens
illius. Tertio Zim. contrad. 19. ait, hic Ariſto-
telem docere diuerſo modo à tempore menſu-
rari ſucceſſiua, & permanentia: quia perma-
nentia menſurantur quidem quoad eorum eſſe
ideſt durationem, ſed non quoad eorum quan-
titatem: ſed motus menſuratur ſecundum ſuã
ſucceſſionem, & ſecundum ſuum eſſe, ideſt
durationem.*

*Ego Reſp. per eſſe motus intelligi ipſũ mo-
B ueri, quod eſt concretum motus, ſiue quia ex
Simplicio idem eſt motus, ac moueri, ſiue
quia motus ſignificat rem ipſam tanquam for-
mam, & habitum, moueri vero tanquam actũ,
ita vt moueri dicat ordinem ad mouens, & ad
exiſtentiam motus,*

*2. Difficultas, quid intelligit tex. 115. per
intrinſeca numero.*

*Reſp. Per extrinſeca intelligi, quæ ſunt nu-
merata, ſed per intrinſeca intelligi tria gene-
ra prædicatorum, quæ numero conueniunt.
Nam quædam definiunt numerum vt genus,
& differentia eius, ſcilicet vnitas, & multi-
tudo, quædam definiuntur à numero, vt par, et
C impar, quæ ſunt paſſiones abſolutè, quædam
ſe mutuo definiunt, vt duplum, & dimidium,
quæ ſunt conſequentia numerum, vt paſſiones
reſpectiuæ.*

*3. Difficultas, quomodo omne, quod eſt in
tempore, excedatur à tempore ex duobus ex-
tremis.*

*Reſp tex. 117. contineri, quia quod eſt in nu-
mero, exceditur à numero, ſed quod eſt in tē-
pore, eſt in eo, vt in numero, ergo. Hoc autem
non intelligitur de proprio tempore, vel nume-
ro, ex Auer. quia hæc ſunt æqualia; ſed ab
alio numero maiori ex duobus extremis, nam
duo numerata exceduntur à ternario in duo-
D bus extremis &c. vnde cum motus infinitus
non poſſit ſecundum ſe excedi, non poteſt
dici eſſe in tempore, niſi ſecundum partes,
vnde Burlæ. eſſe in tempore accipit duplici-
ter: Primo pro eſſe quando eſt tempus, & ſic
impropriè, & hoc modo motus æternus eſt in
tempore quia habet eſſe extenſum cum tempo-
re: Secundo, & ſic eſt eſſe in tempore, vt in
numero, & ſic motus æternus non eſt in tem-
pore, quia non menſuratur tempore.*

*Dices. ideo debet excedi, quia continetur à
tempore, continens autem excedit contentum,
ſed hoc eſt falſum, quia ſimiliter quod eſt in
inſtanti, excedi deberet ab inſtāti, cum tamen
ſit indiuiſibile.*

*E Confir. quia duo numerata ſunt in numero
binario, & tamen non continentur ab illo,
tum quia adæquantur, tum quia forma con-
tinetur, non continet illud, cuius eſt forma;
vt albedo in ſubiecto.*

*Reſp. Burl. Diuiſionem illam de exiſtente
in tem-*

in tempore, vel quando eſt tempus, ſeù coexiſtente cum tempore, vel exiſtente in tempore A *vt in numero, non eſſe ſufficientem de quocunque ente, ſed de numero diuiſibili, nam quando eſt in aliquo, quod eſt numerus diuiſibilis, vel eſt in eo, quando ipſum eſt; vel in eo, vt in numero, & quia tempus eſt numerus diuiſibilis, ideo gratia materiæ valet in tempore, vnde quod eſt in tempore, non exceditur à tempore, quod eſt menſura ſua adequata, ſed ab aliquo tempore ſcilicet maiore.*

*Reſp. 2. Venet. omne, quod eſt in inſtanti cõtineri ab illo ſi non formaliter, ſaltem virtualiter, quia inſtans eſt cauſa vt ea, quæ ſunt in tempore, contineantur à tempore; propriè tamen inſtans eſt quidem menſura permanen*B *tium, non autem ſucceſſiuorum, vt menſura dicit rationem numeralem.*

Ad Confir. Sicut quæ ſunt in loco, continentur non ſolum à loco communi, ſed etiam proprio, & adæquato, ita quæ ſunt in tempore, neque eſt abſurdum ex duobus æqualibus vnum eſſe menſuram alterius, & licet forma vt ſic, non contineat ſubiectum, ſed contineatur, tamen ſub alia ratione poteſt continere, vt v.g. binarius, vt eſt forma determinati ſubiecti, continetur in ſubiecto, tamen vt eſt numerus, non reſpicit determinatum ſubiectum, ideo numerat, ita continet illa, in quibus eſt.

*4. Difficultas, quomodo tex. 117. tempus di*C *citur cauſa per ſe corruptionis, cum Auer. dicat eſſe cauſam per accidens.*

Reſp. Ariſtotelem accipere ly per ſe, vt diſtinguitur contra per accidens, ſed Auer. vt diſtinguitur contra per ſe, quia tempus eſt quidem cauſa per ſe corruptionis, ſed non primo.

Dices: motus nõ eſt cauſa per ſe corruptionis, ſed per accidens, quatenus explicat cauſam per ſe corruptam. ex 2. cœl. ergo neque tempus.

Confir. quia corruptio cum non intendatur à natura per ſe, non poteſt habere cauſam per ſe.

Reſp. Burl. ly per ſe, accipi pro neceſſario, & D *ineuitabili, ſicut per accidens pro euitabili, & contingenti, quia licet, non omne generabile corrumpatur, quia multa ſunt generabilia potentia remota, quæ nunquam generabuntur, tamen omne generabile exiſtens neceſſario corrumpetur, cum nequeat eſſe æternum.*

Ad Confir. Corruptionem non habere cauſam per ſe perſeitate intentionis; ſed habere per ſe perſeitate neceſſitatis, & ineuitabilitatis, quod diſtinguitur contra per accidens, quod eſt contingens.

Dices 2. Omne generabile eſt corruptibile, ſed omne corruptibile neceſſario corrumpetur, ſicut generabile neceſſario generabitur 1. cœl.

*Reſp. Generabile potentia propinqua neceſ*E *ſario generabitur, nõ autem quod potentia remota, ita corruptibile potentia propinqua cuiuſmodi eſt exiſtens, neceſſario corrumpetur, non autem corruptibile remote, cuiuſmodi eſt generabile non exiſtens, quia hoc ſicut eſt generabile, ita eſt corruptibile, & ſicut nunquam generabitur, ita nunquam corrumpetur.*

Ego ad hæc omnia Reſp. tempus non eſſe cauſã per ſe influentẽ in corruptionem, ſed eſſe concomitantem, quia cauſæ corrumpẽtes dum longo tempore agunt, corrumpunt alia.

5. Difficultas, an æterna ſint in tempore.

Negat Ariſtoteles tex. 117. quia non continentur à tempore, cuius ſignum quia non patiuntur aliquid à tempore. Sed quid intelligat per æterna. Reſp. aliqui intelligi ſubſtantias ſeparatas, quæ ex Auer. vocat non entia. Alij etiã corpora cœleſtia circa, quæ nihil tẽpus operatur. Sed Auer. ait cœlos non eſſe in tempore tanquam menſurata in menſura, ſed eſſe vt coexiſtentes cum tempore, ſicut vna quantitas coexiſtit cum alia. At inquies eodem modo etiam ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt in tempore, quia coexiſtunt tempori. Reſp. Burl. illas coexiſtere coexiſtentia entitatiua, quia ſic omne, quod eſt, eſt in tempore non quantitatiua ſicut cœli, ſed exiſtere in tempore vt in numero, nec cœlis, nec intelligentijs conuenit.

Sed Paulus Venetus in tex. 117. ſ. Not. ait, æterna, vt æterna non eſſe in tempore, ſed ſecundum eſſe accidentale, ſiuè intrinſecum, ſiuè extrinſecum ſunt aliquo modo in tempore, vt in menſura, non quidem ſecundum eſſe ſubſtantiale, quia ſic ſunt æterna, ſed accidentale, ſecundum quod habent incæptionem, & deſitionem, nam Deus dicitur creare in tempore, & intelligentia in tempore intelligunt.

6. Difficultas, an, & quomodo quies eſt priuatio motus.

1. Opinio eſt negatiua: forma nobilior ſemper ſe habet vt habitus reſpectu ignobilioris, vt patet ex Auer. hic tex. 117. vbi cum Ariſtotele nigredinem ait ſe habere vt priuationem reſpectu albedinis.

Sed quies eſt nobilior motu, quia finis eſt nobilior ijs, quæ ſunt ad finem ex 2. phyſ. quia imponit illis neceſſitatem, ſed quies eſt finis motus, nam omnis motus eſt propter quietem.

2. Opinio eſt affirmatiua, & patet ex Ariſtotele hic, quia quies dicit negationem, & omiſſionem actus: vnde potentia non laborat, dum quieſcit.

3. Opinio diſtinguit duplicem quietem, vnã priuatiuam, & eſt formaliter negatio motus cum aptitudine ad illum, quam habet mobile ante, & poſt acquiſitionem alicuius diſpoſitionis; alteram poſitiuam, & formaliter eſt diſpoſitio apta acquiri per motum immediatè, ſicut albedini opponitur negatio eius priuatiuè, & nigredo poſitiuè, ita Alb. quem ſequitur Venetus, & quia quies in genere non opponitur motui poſitiuè, nam oppoſita poſitiua ſunt ſub eodem genere, & ſolum reperitur inter ea, quæ ſpetie differrunt; ſed opponitur priuatiuè, ideo Ariſtoteles ait, illam eſſe priuationem, cum tamen quies in ſpetie, opponatur motui in ſpetie tum priuatiuè, tum poſitiuè, quia huiuſmodi quies alia eſt poſitiua, alia priuatiua.

Hinc patet aliquam quietem eſſe entitatem abſolutam, vt terminus augmentationis, & alte-

alterationis, vt quantitas, & qualitas. Aliquam eſſe reſpectiuam, vt vbi & ſitus, quæ ſunt termini lationis, aliquam nec abſolutam, nec reſpectiuam, vt quies priuatiua.

Secundo, ſequitur, quod licet in latitudine eſſendi, quies poſitiua ſit perfectior, quam motus, tamen in latitudine cognoſcendi cõtra eſt, nam magis à nobis cognoſcitur motus, quam quies, ſicut vnum in latitudine eſſendi eſt magis poſitiuum, quam multitudo, contra vero in latitudine cognoſcendi, ex Auer. apud Venetum.

Ex his patet ad iudiciũ aduerſariorũ, nam Ariſtoteles loquitur de quiete priuatiua, non de poſitiua, de qua prima opinio, ſed vtraque tempore menſuratur, ex Ariſtotele apud Venetum, per accidens, ſcilicet per durationem rei quieſcentis, ſicut albedo menſuratur per accidens per quantitatem ſubiecti.

7. Difficultas, quomodo quies menſuretur tempore.

Reſp. Non menſurari per adæquationem, quaſi partibus temporis reſpondeant partes quietis, ſicut dicitur de motu, quia quies non habet has partes, nam ſic eſſet tranſmutatio ex vna in aliam partem, atque adeo quieſcens, ſecundum idem quieſceret, & tranſmutaretur.

Reſp 2. ex Burl. quies menſuratur tempore per accidens: Primo ex Burl. quia cum ſit priuatio motus, ſicut poteſt ſciri quandiu corpus nõ mouetur ideſt per horam, vel duas &c. ita quandiu quieſcit, nam eodem modo, quo cognoſcitur habitus per ſe, cognoſcitur priuatio per accidens, vt ſenſus cognoſcit nigrum, quatenus eſt priuatio albi, non quod nigredo ſit propriè priuatio, ſed quia in ſua entitate poſitiua ad imperfectionem quandam accedit, vnde quies menſuratur, quia cognoſcitur, quod res, quæ nata eſt moueri, priuatur motu per aliquod tempus determinatum. Secundo, ex Veneto, ſicut à loco fluit reſpectus prædicationis exiſtens in toto locato, & non in aliqua eius parte, quo totum per ſe locatur, & quælibet eius pars, & accidens locatur per accidens, ita à tempore fluit reſpectus, quando locatus exiſtens in re temporali, & non in aliqua eius parte, vel accidente, quo totum menſuratur per ſe, & quælibet eius pars vna cum accidentibus, per accidens, ſiuè accidentia ſint abſoluta, ſiuè reſpectiua, ſiuè poſitiua, ſiuè priuatiua, & quia quies ſiuè priuatiua, ſiuè poſitiua eſt accidens quieſcens, ideo per accidens menſurantur eodem tempore, quo quieſcens; ſed hæc doctrina indiget examine, de quo alibi.

Reſp. 3. quietem de virtute ſermonis non menſurari tempore, quia eſt priuatio, at priuatio non eſt aliquid exiſtens in rerum natura, ſed hoc fundamentum à nobis alibi reiectum eſt, dum oſtendimus priuationem habere exiſtentiam abuſiuam.

Dices: ſi quieſcens menſuraretur tempore, etiam Deus, & poli mundi ſic menſurarētur, quia nunquam mouentur.

A *Reſp. eſſe quidem immobilia; non tamen quieſcere, quia quies eſt negatio motus in ſubiecto apto moueri, cuiuſmodi nõ eſt Deus &c.*

8. Difficultas, an aliquod non ens ſit in tempore.

Reſp. affirmatiuè Ariſtoteles tex. 120. quia illa, quæ aliquando non ſunt, & aliquando ſunt, excedunt à tempore, quia tam eſſe, quam non eſſe, illorum exceditur à tempore ex vtraque parte, nam tempus eſt infinitum ex vtraque parte.

Dices: priuatio antecedens formam eſt in materia ab æterno ex Ariſtotele, ergo non exceditur à tempore, & idem dicitur de priuatione, quæ ſubſequitur exiſtentiam formæ, quia in futurum erit æterna.

B *Reſp. Auer. Tempora priuationum determinãtur per tempora ſubiectorum propinquorum, & non remotorum, dicitur autem ſubiectum propinquum, quando eſt diſpoſitum ad formam, quod non eſt ab æterno, atque adeo priuatio proxima ad formã, non eſt ab æterno in materia; & de hac loquitur Ariſtoteles cum ait, non eſſe, menſurari tempore; & quia priuatio ſequens formam, non habet hanc propinquitatem, ideo hæc cum ſit æterna à parte poſt, reſpectu nullius ſubiecti menſuratur tempore, quia cum tali priuatione non coniungitur poſſibilitas eſſendi propinqua.*

C *Dices 2. Eadem eſt priuatio proxima, & remota; ergo vtraque menſuratur tempore.*

Reſp. negando conſequentiam, quia non eodem modo denominat ſubiectum propinquũ, & remotum, ſicut eadem quantitas numero eſt in Petro, & materia prima; ſed in Petro eſt temporaliter, & in materia prima æternaliter, & ideo in vno menſuratur tempore, & nõ in alio.

Dices 3. Si aliquod non ens eſſet in tempore, illud eſſet in tempore præſenti, at hoc implicat, quia non ens, iam eſſet, atq; adeo ſimul eſſet, & non eſſet.

D *Reſp. Burl. Illud antecedens de virtute ſermonis implicare, quare eſt verum in ſenſu accõmodo, ideſt quod non ens, natum eſſe in tempore, vel quod fuit, vel erit, menſuratur tempore.*

Ego Reſp. Intelligi de eſſe veritatis propoſitionis, quia aliquod non ens, natum eſt verificari de aliquo ſubiecto, pro aliquo tempore, ſiue ſ. antecedat eſſe ſubiecti, ſiue ſequatur vt v.g. de Homero verificatur nõ eſſe determinatum, quia ſcilicet ſunt tot anni elapſi ex quo fuit, & iam non eſt, & addo ex dictis 1. phyſ. negationem exiſtere abuſiuè, quod Venetus hic tex. 120. §. ſed dubitatur ait, cum dicitur non ens, eſt ens ly, ens ex parte ſubiecti accipitur nominaliter, ſed ex parte prædicati participaliter pro exiſtente, quare nulla contra-

E *dictio.*

Cap. 7.

Cap.7. in quo explicantur aliqui termini, ſcilicet, nunc, aliquando, iam, nuper, quando, repente, & quomodo tempus magis eſt cauſa corruptionis, quam generationis.

Tex.121. DEterminatis ijs, quæ in tempore eſſe, vel nō eſſe dicuntur nunc à tex 121. ad tex. 130 explicat terminos ſignificatiuos alicuius temporis, & prius explicat duas proprietates ipſius, nunc, ſcilicet quod continuat tempus, vt idem in toto fluxu, & quod diuidit in prius, & poſterius, vt eſt principium futuri, & finis præteriti. Deinde
Tex.122. tex. 122. ait, nunc, aliquando ſignificare tempus, quod prope eſt, quod Nos appellamus præſens, vt nunc, dicimus veniſſe vel venturum, vel venire.
Tex.123. Et deinde quid ſignificet aliquando, tex 123. &
Tex.124. 124. quid ſit iam, tex. 125. quid nuper, & quid
Tex 125. quondam, & quid repente, tex 127.
Tex.126. Tum tex. 128 explicat, cum in tempore fiat ge-
Tex 127. neratio & corruptio, cur tempus dicitur eſſe ma-
Tex.128. gis cauſa per ſe corruptionis, quam generationis, quia tempus eſt numerus mutationis, at omnis mutatio vnamquamque formam per ſe corrūpere, at eandem genere per accidens apta eſt, ideſt ſpectata natura mutationis ſecundum ſe, quæ nunquam permanentes habet partes, ſecus autem ſpectata intentione agentis. Confir. quia nihil generatur, niſi appareat cauſa, a qua generatur, at ſæpè corrumpuntur res nullo apparente corrumpente, ſed ſolum ex temporis diuturnitate, vt ſenio confecti.

Cap. 8. oſtendit mutationem eſſe in tempore.

Tex.129. IN hoc capite à tex. 129. omne, quod mouetur, in tempore moueri, quia in motu eſt tardius, & celerius, vt inductione oſtendit, at celerius, & tardius tempore definiuntur, & determinantur. Secundo, quia prius, & poſterius in tempore ſunt, quia ſumuntur ex diſtantia, quam habent ad ipſum nunc, at prius, & poſterius ſequuntur omnem motum.

Cap.9. afferuntur quædam dubitationes de tempore, & ſoluuntur.

Tex.130. HIc Primo tex. 130. quærit, an tempus pendeat ex anima: Secūdo, cur idē apud omnes, in terra, cœlo, & mari; ſoluens primo ſecundam quæſtionem ex eo, quod tempus eſt paſſio motus, at motus eſt in omni corpore, quia omnia corpora ſunt in loco; & licet aliqua corpora non moueantur actu, tamen ſunt mobilia potentia, tempus autem, & motus ſunt neceſſario connexa ſiuè ſecundum actum, ſiuè ſecundum potentiam, vnde inferri poteſt, quod dum quieſcunt ſunt in tempore per ordinem ad motum quem poſſunt habe-
Tex 131. re: Secundo tex. 131. ait, tempus non eſt ſine anima, quia nihil eſt numerabile ſine anima; licet materialiter eſſe poſſit ſine anima, cum poſſit eſ-
Tex.132. ſe ſine anima: Tertio tex. 132. qualis ſit motus, cuius tempus eſt numerus, nam videtur eſſe numerus omnis motus, quia omnis eſt in tempore; ſed quia neque hic, neque ille à tempore continetur ſit, vt tempus ſit numerus motus, vt motus eſt, atque adeo erit menſura non determinati motus, ſed continui, & perpetui motus, quod ſi dicas, contingit duo ſimul moueri, ergo dantur duo
A tempora æqualia ſimul. Hoc autem eſſe falſum patet, quia vnum eſt tempus, in quo aliqua duo ſimul fiunt; nam ſimul fieri, eſt fieri in eodem tempore, tempora enim, quæ non ſunt ſimul, vt præteritum, & futurum ſpetie conueniunt, non numericè, quare poterunt motus eſſe varij, & diſtincti ſpetie, & loco, tamen in omnibus eſt idem tempus, quia rerum æqualium, & quæ ſimul ſunt, eſt idem tempus, ſed quoniam hæc oſtendūt tempus eſſe idem ratione, & eſſentia potius ſubiecto, & numero, ideo inueſtiganda eſt identitas numerica, quæ tex 133 explicat, dicens tempus eſſe Tex.133.
menſuram primæ ſphæræ, quia ex omnibus motibus latio eſt prior, magis regularis, & ſimplex, & inter lationes circularis eſt primus; & quia vnumquodque debet menſurari vno alquo eiuſdem generis, vt vnitates vnitate; equi equo &c.
B ideo tempus debet menſurari vno tempore determinato, nam etiam aliquando tempus motu menſuratur, tamen motus non menſurat, niſi prius ſit tempore menſuratus. Ex quo ſit; (cum id, quod eſt primum, & ſimplicius menſuret omnia eiuſdem generis) vt motus circularis qui eſt maximè regularis, & æqualis, ſit omnium motuum menſura præſertim cum numerus ſit notiſſimus; nam alteratio, generatio, & auctio non ſunt regulares, ſed latio ſolum. Hinc ſit tempus eſſe cœleſtis motus, quia hoc menſurantur cæteri motus inferiores, ſed etiam cœli, quia cognoſcimus annum præteriſſe ex vnica cœli conuerſione.

Difficultates Textuales.

C *PRima Difficultas, quæ ſit differentia inter inſtans, & punctum.*

Reſp. Auer. com. 122. eſſe plures: Prima, quod idem punctus poteſt bis demonſtrari, non autem idem inſtans ob fluxum huius; Secunda, pūctus eſt in actu cum ſit fixus, at inſtans in potentia cum ſit fluens; Tertia, duo puncta poſſunt eſſe immediata in diuerſis, quæ ſunt contigua, at inſtantia non ſic, neque in diuerſis, neque in eodem tempore: Quarta, idem punctum eſt principium, & finis eiuſdem lineæ, ſi non rectæ, ſaltem circularis, at idem inſtans non eſt principium, & finis eiuſdem, ſed diuerſorum temporum, ſicut eſt eadem
D *ſuperficies conuexa, & concaua reſpectu diuerſorum, ſcilicet conuexa reſpectu centri contenti ab eo, & eſt concaua reſpectu ſuperficiei continentis, ita inſtans eſt finis præteriti, & principium futuri, vnde patet hæc non oppoſit.*

Dices: quomodo inſtans eſt continuatiuum temporis, cum ſit ex continuitate motus.

Reſp. Diuerſo modo, nam ex continuitate motus eſt continuum materialiter, ſed ex inſtanti, eſt formaliter, & licet inſtans diuidat partes temporis, tamen non tollit à partibus temporis immediationem, quia non facit maius, cum ſit indiuiſibile.

E *2. Difficultas, quot modis accipitur, nunc, tunc, & quando.*

Reſp. Quod ſicut accipitur dupliciter: Nūc Primo, pro inſtanti indiuiſibili: Secundo, pro tēpore præterito, & futuro propinquo præſenti inſtanti; ita & tunc; vnde cum dicitur, tunc illuminatio fuit, non ſignificatur tempus, ſed inſtans,

inſtans ſecundum diſtantiam quam habet ad inſtans præſens. At tempore Ariſtotelis ly tunc non accipiebatur pro inſtanti, ſed pro tempore. Vnde ly Quando, etiam non ſemper ſignificat tempus determinatum duobus inſtãtibus, nam dum accipitur interrogatiuè, & aduerbialiter, tunc habet ſignificationem expreſſam ab Ariſtotele tex. 123. At ſumptum relatiuè, & nominaliter non habet illam ſignificationem, ſed aliquam dependentem ab inſtanti, vel tempore, vt patet in hac tu fuiſti quando ego fui, *non ſignificat nos fuiſſe in eodem inſtanti, vel tempore.*

3. *Diffic. quomodo omnis mutatio t. 128. dicatur remotiua à natura, & ſubſtãtia rei, cũ illuminatio, ſenſatio, et intellectio, nihil remaneãt à ſubiecto, nec diſponant ad corruptionẽ.*

Reſp. Ariſtotelẽ loqui de mutatione propriè dicta, quæ eſt inter terminos poſitiuos per ſe, vel per accidens oppoſitos, quod dicitur propter formam ſubſtantialem, quæ non habet oppoſitam formaliter, ſed virtualiter ratione qualitatum, quas ſibi determinat, vnde fit, vt licet per ſe non ſit inter terminos poſitiuos, tamen eſt per accidens inter illos, quia materia nunquam eſt ſpoliata aliqua forma.

Sed argumentum procedit de mutatione impropria, quæ neque per ſe, neque per accidens, eſt neceſſario inter terminos poſitiuos, cuiuſmodi ſunt illuminatio, ſenſatio, & intellectio, & licet albefactio, & denigratio, nec corrumpãt ſubſtantiam, nec ſint per ſe diſpoſitiones ad corruptionem ſubſtantiæ, tamen ſunt per accidens, ratione primarum qualitatum, ſecundum quas neceſſaria fieri debet mutatio, dum illæ acquiruntur.

4. *Diffic. Cur. t. 28. Motus dr̃ magis cauſa corruptionis, quam generationis, cũ motus non poſſit eſſe ſine termino ad quẽ, qui generatur.*

Reſp. Auer. Id dici, quia non eſt cauſa generationis, & exiſtentiæ, niſi per accidens id eſt ratione generantis dirigentis motum ad formam, ſed ſecundum ſe, non habet niſi auferre à ſubiecto formam, quæ ibi eſt, quod Ægidius exponit, quod ſicut calor ſecundum ſe eſt per ſe conſumptiuus in infinitum, ſed vt inſtrumentum animæ eſt nutritiuus, ita motus abſolutè eſt cauſa corruptionis, quia album ſi vt ſic alteratur, dicit corruptionem albedinis, & non generationem rubedinis, ſed vt inſtrumentum agentis dicit generationem alterius coloris.

Sed non placet alijs eo, quod quæ ingrediuntur definitionem rei, non conueniunt illi per accidens, ſed per ſe, vt patet, ſed generatio formæ includitur in definitione motus; eſt. n. actus entis in potentia &c. vel ex Auer. acquiſitio partis poſt partem.

Confir. quia calor vt per ſe primo eſt à calefaciẽte, vt cauſa principali ita à calefactione vt inſtrumentali, ſeu via, & hoc ſignificat Iand. q. 26. docet motũ ſecundum ſe eſſe cauſã corruptionis, ſed vt inſtrumentum agentis eſſe cauſã generationis, nam eo ipſo, quo aliquid mouetur retinẽdo perfectionẽ prius non habitã corrũpitur in tali ſubiecto, diſpoſitio prius habita, id eſt terminus à quo, *& ideo ab Ariſt. dicitur omnis mutatio à natura remotiua eſt, in genere cauſa finalis aliqualiter, nã motus, qui eſt forma recepta, eſt finis agẽtis, dum corrũpit aliã, vel vt alij in genere efficiẽtis ꝓpinqui, vt calor receptus excludit frigus à ſubiecto, uel ut alij in gñre cauſæ formalis, ſed de hac re alibi, & quia accidit motui eſſe inſtrumentũ agentis intendentis aliã formã, ideo motus per accidẽs eſt cauſa generationis, vt per accidẽs eſt, ꝙ ad vnam formam ſequatur alia. i. ad lationẽ calor, putat enim Iand. motũ hic non accipi pro receptione, vel fluxu, ſed pro forma recepta, quæ eſt cauſa excludens formam oppoſitam.*

Reſp. 2. Alij motum poſſe accipi dupliciter: Primo, in cõmuni, & ſic per ſe primo eſt cauſa corruptionis, & per ſe ſecundario generationis vt localis per ſe primo facit diſtare, & per ſe ſecundo facit appropinquare, vt rectè hinc Ariſtoteles: Secundo in particulari, id eſt vt contractus ad terminum ad quem, *vt calefactio, vel* à quo, *& ſic primo modo eſt cauſa per ſe primo generationis caloris, & per ſe ſecundo corruptionis frigiditatis; ſi ſecundo modo tunc per ſe primo eſt cauſa corruptionis. & ſecundario generationis, vt tranſmutatio ex albedine, vel calore. Et ratio eſt, quia omnis motus per ſe eſt à contrario in contrarium, ergo per ſe dicit generationem vnius, & corruptionem alterius, licet vnam primario, aliam ſecundario, & licet ſucceſſio motus, & formæ, oriatur à forma contraria, non tamen ſequitur eſſe cauſam per accidens generationis formæ, quia tam motus, quã corruptio formæ, ordinatur ad formam generandã.*

5. *Difficultas, cur tempori magis tribuitur corruptio, quam generatio.*

Reſp. Tempori non tribui corruptionem violentam, quæ eſt ab extrinſeco; ſed intrinſecam, quæ eſt ex ſenio.

Reſp. 2. Cauſam cur tempori tribuatur corruptio eſt, quia non apparet alia cauſa ſenſibilis, ſicut apparet in generatione, nam poſito animali, & ablato omni extrinſeco, ibi ſequitur corruptio ex progreſſu temporis, non quia ibi deſit aliquod agens corrumpens, ſed quia non apparet, cum ſit intrinſecum.

Reſp. 3. Tempus per accidens corrumpere, & generare, ſed magis per accidens generare, quia corrumpit ratione motus, in quo eſt, & non generat ratione motus, vt ait Egidius, non placet, quia motus eſt tàm cauſa corruptionis, quàm generationis, vt dictum eſt. At Burl. ait id dici, non quia tempus ipſum per ſe tranſmutat aliud, neque quia applicat agens, ſed quia continuat applicationem agẽtis contrarij in ipſum, ſed contra, quia vt continuat actionem corruptiuam, ita & generatiuam, ideo Venetus ait id dici, quia tempus eſt paſſio motus, qui eſt corruptio, & generatio; quod ſi magis per accidens tribuit generationem, loquitur ſecundum famoſitatem, & communem modum loquendi, nam conſueuimus dicere nos pati ex diuturnitate temporis.

A B C D E

Dices

Dices: Ariſtoteles ſupra dixit tempus eſſe per ſe cauſam corruptionis, & generationis.

Reſp. Non loqui abſolutè, ſed conditionaliter, ideſt ſi eſt cauſa per ſe, magis eſt corruptionis, quam generationis, ſed abſolutè eſt cauſa per accidens, quia eſt conditio ſine qua non concomitans generationem, & corruptionem, lege Burl. Venetum, & Ægidium, qui vario modo declarant, quomodo ſit cauſa per accidens, vel per ſe corruptionis, & generationis; diſtinguentes ly per ſe, accipi pro neceſſario, vt diſtinguitur contra contingens: Secundo, vt diſtinguitur contra principium applicans, quod dicitur cauſa per accidens, & elicitiuum per ſe: Tertio, pro intento, quod diſtinguitur contra caſuale.

6. Difficultas, an vbi eſt prius; & poſterius, ſit tempus.

Affirmat Ariſtoteles tex. 129. quia prius, & poſterius non dicuntur niſi ſecundum diſtantiam, quam habent ad inſtans præſens, ſed inſtans præſens eſt finis præteriti, & principium futuri.

Dices: ſi Deus deſtructo mundo creet vnũ Angelum, & poſtea annihilet, tunc erit ibi prius, & poſterius ſine tempore, quia ibi non eſt ſimul eſſe, & non eſſe Angeli.

Confir. Quia tempus, & mundus vel haberent ſimul eſſe, & non eſſe, & implicat; vel prius eſſe, & poſtea non eſſe, & habetur intentum.

Reſp. Burl. Ibi non eſſe ſimultatem naturalem, nec poſterioritatem, ac prioritatem, ſed ibi eſſe ſimultatem æternitatis, in qua omnia contradictoria ſunt ſimul vera, quia æternitas non eſt menſura adæquata alicuius partis contradictionis, nam quæ eſt adæquata vni, ita menſurat illud, vt non menſuret aliud, nec eſt abſurdum duo contradictoria eſſe ſimul vera in eadem menſura, quæ nulli illorum eſt adæquata.

Sed contra, quia ſicut implicat duo contradictoria eſſe ſimul vera in eodem inſtanti temporis, ita neque in æternitate, quia implicat aliquid non æternum eſſe in æternitate, at duo contradictoria non poſſent eſſe æterna, quia includunt mutationem, & variationem, ſed ille Angelus eſſet in æuo, in quo non habet ſimul eſſe, & non eſſe, ſed prius eſſe, & poſtea non eſſe, nam licet in nullo inſtanti eſt prius, & poſterius, tamen vnum inſtans eſt altero prius, nam inſtans æternitatis eſt prius, quam inſtans æui, & hoc eſt prius inſtanti temporis, prioritate naturæ, & cauſalitatis, at vnum inſtans temporis eſt alio prius prioritate ſucceſſionis. Hinc fit, vt licet inſtans æternitatis non ſit prius, vel poſterius ſuo non eſſe; tamen inſtans æui, & temporis poteſt eſſe, & ideo poteſt dari prius, & poſterius, quod nõ ſit differentia temporis, ſicut poteſt dari duratio, quæ non ſit tempus, ſicut non eſſe rei generabilis perpetuum, quod præceſſit, non menſuratur tempore, ita non eſſe Angeli, mundi, &c. non menſuratur aliqua menſura, licet eſſe omnium prædictorum menſuram habent; hinc patet prius, & poſterius

A *accipi dupliciter: Primo phyſicè, & pertinet ad tempus: Secundo metaphyſicè, & non conſtituit tempus: & ita ſoluuntur argumenta propoſita, quibus addo ſimultatem poſſe accipi dupliciter: Primo ex parte menſuratorum, & ita repugnat duo contradictoria eſſe ſimul in eadem menſura. Secũdo, ex parte menſuræ, & ſic repugnat etiam, quando eſt formaliter, & virtualiter indiuiſibilis, non autem quando eſt virtualiter diuiſibilis, vt eſt æuum, & æternitas, & ſimilia.*

7. Diffic. Quomodo tempus ſit in omnibus rebus, vt tex. 130.

Reſp. Communiter, quia omnia participant motum actu, vt quæ actu mouentur, vel potentia, quæ quieſcunt, ſed poſſunt moueri vt partes
B *centrales terræ: at tempus eſt ſimul cum motu, vt paſſio eius.*

Dices: qua ratione ſit paſſio, intrinſeca, an extrinſeca.

Reſp. Ægid. & Burl. eſſe intrinſecã, ſed differrunt, nam Ægidius vult ſolum eſſe ratione diſtinctam, & dici paſſionem, quia ratio temporis ſupponit rationem motus. Vnde inuenitur in omnibus, in quibus inuenitur motus actu, vel potentia. At Burl. eſſe realiter diſtinctã, ſicut alia eſt realitas ſubiecti, alia accidentis, tempus autem eſt accidens, quo extenditur motus, vt ſubſtantia per quantitatem.

C *Reſp. 2. Venet. Eſſe paſſionem intrinſecam mundi, ſed extrinſecam motus, quia eſt forma motus, vt numerus rerũ numeratarũ; at numerus eſt forma extrinſeca numeratarũ, vt patet, dum per numerum quinque digitorum numerantur quinque homines, canes, &c. Vnde cõtra Burl. ait adhoc vt tempus ſit actu vbiq; ſufficit, quod ſit mobile, & actu moueatur in aliquo indiuiduo ſuæ ſpeciei, vt patet ex terræ globo, qui ſi poneretur extra ſuũ locum, ad illũ moueretur, & nunc actu mouetur ſecundũ aliquas ſui partes. Sed hæc exiſtentia tẽporis in rebus eſt in illis cum aliquo ordine, nam primario eſt in motu cœlorũ: Secundo, in alijs motibus:*
D *Tertio, in quieſcentibus actu, ſed potẽtia mobilibus, ideo negat eſſe in ſubſtantijs ſeparatis, quia in illis nec poteſt eſſe motus per ſe, nec per accidens, ſed de hac re in quæſtionibus.*

Dices 2. Si tẽpus eſt vbique .i. in omni puncto mundi, & ibi ſit quantitas permanens, tunc eſſent duæ quantitates in eodẽ ſubiecto extẽſæ.

Confir. Quia migraret de ſubiecto in ſubiectum, quia eſſet in hoc homine illum corrumpens, tum in alio genito, & ſic conſequenter.

Reſp. Eſſe extẽſiones diuerſæ rationis, nam tempus habet extenſionem durationis, & quãtitas permanens, extenſionem ſitus, quæ ſunt diuerſæ rationis, & licet omne accidens exi-
E *ſtens in ſubiecto extenſo coextendatur, illi tamen nõ coextenditur ex ſua eſſentiali extẽſione, ſed per extenſionẽ ſubiecti, & addit Venet. tempus eſſe in motu ex vi intellectus intelligẽtiæ, ſed non placet, quia ſecundum ſuam realitatem eſt præciſo opere intellectus.*

Ad

Ad Confir. Reſp. Venetus negando migrare de ſubiecto in ſubiectum, ſed deſinere informare vnum ſubiectum per deſitionem illius, & incipit actuare aliud per generationem illius, quia non eſt in illis ſubiectiuè, ſed menſuratiuè, & ideo non mouetur ad motus huius ſubiecti menſurati. At inquies, debet habere aliquod ſubiectum inhæſionis, ad cuius motum moueatur.

Reſp. Eſſe in mundo, quod eſt immobile per ſe, & per accidens, vt patet ex tribus pũctis illius, ſcilicet centro, & duobus polis. Sed quia dici poterat tempus eſſe in cœlo ſulo ſubiectiuè, non ratione illorum punctorum, ſed ratione motus, & accidens non moueri ad motum ſubiecti, niſi habeat eſſe fixum in eo, vel diuidatur diuiſione ſubiecti, cuiuſmodi nõ eſt tempus.

Ego Reſp. Idem numero tempus menſuratiuè eſſe in pluribus menſuratis, ſed inhæſiuè non eſſe niſi in proprio ſubiecto, ſicut & motus.

8. *Difficultas, circa tex.132. quomodo vnũquodque menſuratur aliquo proximo ſui generis, cum tempus, & motus non ſint eiuſdem generis.*

Reſp. Ariſtotelem nunquam dixiſſe, nihil poſſe menſurari niſi proximo ſui generis; ſed vnumquodque poſſe menſurari ſuo proximo, ideſt per rem eiuſdem ſpeciei, nam poteſt aliquid menſurari duabus menſuris, quarum vna ſit eiuſdem ſpeciei, alia diuerſæ, vt eſt motus, & tempus, & hoc ſignificat Ariſtoteles, cum dixit menſuratum eſſe vnigeneum ſuæ menſuræ actu, vel potentia, ſeù aptitudine.

9. *Difficultas, quomodo tempus minus, non poſſit menſurari tempore maiori, cum ambitus terræ menſuremus per multitudinem graduum cœli.*

Reſp. Venetus eſſe diuerſam rationem, quia quantitates cœli, & terræ ſunt ſimul, & partibiliter inuicem correſpondentes; & ſimiliter duo motus inæquales inuicem non communicantes ſunt ſimul, quorum partes inuicem correſpondent, ſed non poſſunt dari duo tempora ſimul non communicantia, & ideo non poteſt minus tempus menſurari maiori vt minor motus, & quantitas, maiore; eſt autem hæc menſura non perfectionis, vel terminationis, vel replicationis, ſed adæquationis, non quidem formaliter per coextenſionẽ menſuræ cum menſurato, ſed virtualiter per correſpondentiam partium menſuræ cum partibus menſurati.

10. *Difficultas, quomodo tempus menſuretur per motum.*

Reſp. Ariſt. tex. 133. Tempus menſuratur per motum, nam motus menſuratus tempore, metitur quantitatem motus, & temporis, hic autem eſt circularis, qui eſt omnium primus, maximè regularis, & notiſſimus, nam alij motus non ſunt regulares, nam per hunc motum cœli, non ſolum menſuramus alios motus inferiores, ſed etiam ipſum tempus, quia ex vna cœli circulatione perfecta cognoſcimus præteriſſe annum.

Reſp. 2. Diuerſa ratione motus per tempus menſuratur, ac menſurat tempus, quia tempus primo, & eſſentialiter menſurat motum, & accidentaliter menſuratur per motum, quia accidit tempori menſurari per motum, at non ſic motui menſurari per tempus, nam ratio menſuræ per ſe primo conuenit tempori, & ſecundario motui.

11. *Difficultas, quomodo tex. 134. dicitur idem numerus decem ouium, & canum, & tamen non eſt idem denarius ouium, & canum.*

Reſp. Aliqui eſſe idem genericè, ſed diuerſum ſpecificè, quia numerus ſe habet vt genus ad denariũ, & denarius ſe habet vt ſpecies ad denarium ouium, & canum, ſicut menſura ſe habet vt genus ad tempus, & tempus vt ſpeties ad præteritum, & futurum, quę ſunt tempora inuicem ſuccedentia.

Confir. Quia illa ſunt eadem in aliquo, quæ per nullam differentiam differrũt ab illo, contra vero illa non ſunt idem, quæ per aliquam differentiam differrunt, at ſic ſunt ſpecies reſpectu generis, vt patet exemplo trianguli æquilateri, & iſoſcelis, nam ſunt eadem figura, ſed non idem triangulus, quia diuidendo figuram, & triangulum per ſuas differentias non differunt in ratione figuræ, nam figura diuiditur in circularem, triangularem, quadrangularem &c. at conſtat illos triangulos non differre per differentias circuli, vel quadranguli &c. neque differrunt à figura per differentiam triangularem, quia quilibet illorum eſt triangularis figura. At vero differrunt inter ſe, quia non continentur ſub eadem differentia trianguli, quia hæ ſunt habere latera æqualia, vel inæqualia. At inſtabis, quia ſicut vna figura generica vnitate conſtituitur, ita vnus triangulus ſpecifica vnitate.

Reſp. ita eſſe, ſed Ariſtoteles ſolum vult, quod non eodem modo conueniunt in figura, ac in triangulo, quia continentur ſub vna differentia diuiſiua figuræ, & non ſub vna differentia diuiſiua trianguli.

Sed Ego exiſtimo Ariſtotelem loqui de numero numerante, qui eſt vnus obiectiuè in intellectu numerãte, & cum ait, denarios multiplicari, loquitur de numeratis.

TRACTATIO XXII.

De tempore, & cæteris durationibus.

TRactat Ariſt. de tempore in 4. phyſ. à text. 87. poſt tractationem de motu, ſiuè quia omnis motus fit in tempore; ſiuè quia tempus eſt paſſio motus, de quo docet an ſit, & quid ſit, vt oſtẽdimus in textu, vbi Doctores, Burl. Venet. Iand. à q. 17. ad 28. Alb. tract. 3. vbi de tẽpore, & tract. 4. vbi de æternitate, Conimbr. cap. 14. q. 1. 2. & 3. Ruuius 1. tract. de tempore, & 2 de cæteris duration. Murcia diſp. 3. Veracr. ſpec. 4. Ferr. q. 4. ad 7. Vrtad. diſp. 15. phyſ. ſect. 5. 6. & 7. Ioannes de Celaya c. vlt. q. de tempore, vbi fusè de opinione Nomin. diſtinguens tempus logicale, & phyſicum, Bonet. lib. 6. phyſ. & lib. 8. in prædicam. & fusè Logici in prædic. Ariſtotelis, Fonſec. 5. met. cap. 13. q. 10. & ſeq. Suar. 50. Sonc. 8. met. q. 24. Fland. q. 14. ar. 11. 13. 14. & 15. Ex Theologis Albertus de quatuor cœuis, D. Thom. 1. p. q. 10. vbi Bagnes, Molin. Valent. Zum. Vaſq. Gill. lib. 2. tract. 10. vbi de æternitate Dei. Nauarret. à controu. 28. ad 32. Gonz. diſp. 20. 21. & 22. Ocham. 2. q. 10. ad 13. Scotus 2. d. 2. q. 1. & ſeq. vbi Lych. & Tatar. Arim. q. 1. Aureol. q. 1. Riccard. & alij.

QVAESTIO I.

De ratione formali durationis.

DVBITATIO I.

An ratio formalis durationis ſit permanentia in exiſtentia, an vero aliquid aliud.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

1 *Duratio eſt ens reale ab eſſentia diſtinctum.*

PRimo Not. In hac quæſtione tria eſſe certa: Primum, dari aliquam duratiõẽ, quia conſtat, res genitas non ſtatim corrumpi, ſed permanere in ſua exiſtentia ſiuè per annum, ſiuè per menſem &c. quæ permanentia appellatur communiter duratio. Secundum, aliquam durationem eſſe ens reale, quia conuenit enti reali, dum realiter exiſtit, neque ante, neque poſt, vt D. Thom. 1. d. 19. quæſt. 2. art. 1. ex quo patet, durationem diſtingui ab eſſentia, quia duratio ſupponit exiſtentiam, at non ſic eſſentia, ſed hæc potius ſupponitur ab exiſtentia. *D. Thom.*

Confir. Nam dum res amittit durationem, aliquid reale amittit: hinc Sonc. 12. met. q. 57. oſtendit, durationem non conſiſtere in relatione rationis, quia res formaliter exiſtunt ante omne opus rationis (quomodo autem tempus indigeat opere intellectus, dicetur infra.) Tertium, durationem eſſe intrinſecam rei duranti, nam dum res intelligitur retinere ſuam exiſtentiam, præciſo omni ente extrinſeco, dicitur durare. *Eſt intrinſeca rei duranti.*

A Et Confir. quia ſicut res non poteſt exiſtere per exiſtentiam ſibi extrinſecam, ſed debet illi formaliter vniri; ita neque durare per durationem, quæ non inſit illi formaliter. Hinc Sonc loc. cit. oſtendit, durationem non conſiſtere in relatione reali; tum quia Deus formaliter durat, & durabit per æternitatem, in qua nihil erat, præter ipſum; ergo non potuit pendere, ſicut neq; nunc pendet ab aliquo extrinſeco; tũ quia exiſtentia cuiuſcunq; rei eſt abſoluta, & independens ab extrinſeco, tanquam puro termino; ergo & duratio, quæ vel eſt idẽ cum exiſtentia, vel neceſſariò illam concomitatur. Vnde ſi initio Deus creaſſet vnum ſolũ indiuiduum, illud duraſſet, & tamen non fuiſſet aliud, à quo pendere potuiſſet.

B 2. Not. Nomen durationis, vel deductum, vel habere proportionem cum ipſa duritie, quæ eſt qualitas oppoſita mollitudini, nam durare ſignificat facere rem duram, vel rem firmare, & ſolidare; hinc ſignificat idem ac confirmare, & idem ac tolerare, perſeuerare, ac permanere. Hinc duratio diuiditur in realem, & imaginariam; quæſtio igitur, non intelligitur de imaginaria, quæ à nobis concipitur, etiã ſi res non exiſtat per modum cuiuſdam ſucceſſionis perpetuæ, quia ſicut non eſt aliquid reale, ita neque propriè eſt idem, vel diſtinguitur poſitiuè à rebus, ſed negatiuè, tamquam non ens ab ente, quatenus negatio non eſt idẽ C cum ente. 2 *Nomen à quo deducitur duratio.*

3. Not. Ex D. Thom. 1. p. q. 42. ar. 1. ad primum, quantitatem, aliam eſſe formalem, ſeù molis, quæ propriè pertinet ad prædicamentum quantitati; aliam virtualem, ſeù perfectionis, quæ ſic metaphoricè dicitur; illa dicitur prædicamentalis, hæc traſcendentalis, illa exigit veras, & reales partes; hæc verò licèt aliquas habeat, vt patet ex partibus gradualibus intenſionis, ponderis, vel qualitatis; non tamen eas neceſſario exigit, vt patet in ſubſtãtia Angelica, quæ propriè nullas habet partes, ſed eſt omninò indiuiſibilis ſecundum rem, licèt habeat partes metaphoricè, ideſt ſecundũ D noſtrum modum intelligendi, quatenus rem illam intelligimus, vt æquiualentem pluribus perfectionibus, vel partibus inter ſe diſtinctis. 3 *Quãtitas formalis, & virtualis.*

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

4 *Duratio eſt forma conſtituens ipſum quando.*

PRima Opinio eſt dicentium, rationem formalem durationis non eſſe permanentiam in exiſtentia, niſi apud conceptum vulgi, ſed apud Sapientes, rationem formalem durationis eſſe illam formam, quæ conſtituit prædicamentum *quando*, vt eſt communis analogicè ad æternitatem Dei, & creaturarum durationes, per quam res conſtituitur formaliter durans, ſeù exiſtens in tempore, ſeù aliquando: E nam ad interrogationem factam de re, quando eſt? Reſp. per aduerbia tẽporis, ſcilicet nunc, antea, vel poſtea: ſicut per vbi ſignificatur forma prædicamenti vbi, quia reſpõdetur per aduerbia localia, ſcilicet hic, ibi, illic, ſupra, infra. Neque ibi nomine temporis ſignificatur duratio

ratio ſucceſſiua, ſed quælibet duratio, qua ratione Rom.8. Æternitas dicitur æternũ tẽpus, ex D. Thom. & Lyran. ibi & Daniel.7. Deus dicitur *antiquus dierum*, & Iob 10. *Numquid ſicut dies hominis, dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora?* Vbi æternitati, in qua nulla eſt ſucceſſio, tribuũtur anni, & dies; quare tempus aliquando ſignificat duratioñe, vt abſtrahit à ſucceſſione; vnde quæſtio intelligitur de duratione, vt ſignificat formam cõſtitutiuam prædicamenti *quando*; quam formam dicunt diſtingui à permanentia exiſtentiæ, quia ratio formalis prædicamenti *quando* diſtinguitur à rationibus cæterorum prędicamentorum: ſed permanentia non diſtinguitur ab illis; ergo. Minor probatur, quia permanentia eſt idem ac exiſtentia, & ſolum ab ea diſtinguitur accidentaliter ratione connotati; ergo ſicut exiſtentia non conſtituit proprium prædicamentum, ſed traſcendit per omnia, (quia pertinet ad prædicamentum, in quo reponitur eſſentia, cuius eſt exiſtentia, nam ſi eſt quantitatis, pertinet ad quantitatem; ſi ſubſtantiæ ad ſubſtantiam &c.) ita & perſeuerantia exiſtentiæ.

Confir.1. Confir. Quia ſicut conſeruatio, quæ eſt perſeuerantia productionis, non pertinet ad prædicamentum durationis, ſed actionis; ita neq; permanentia exiſtentiæ.

Confir.2. Confir.2. Quia ſicut permanentia in poſſeſſione aliarum formarum non pertinet ad ſpetiale prædicamentum, ſed ad genera ſingularũ formarum, vt loci permanentia ad locũ; quantitatis, ad quantitatem, & ſic in alijs; ita neque permanentia in exiſtentia debet conſtituere peculiare prędicamentum, ſed traſcendere per omnia.

Confir.3. Confir. 3. Quia ratio conſtitutiua prædicamenti, *quando*, poteſt intelligi præciſa ratione permanentiæ ſecundum exiſtentiam: ſed non poteſt intelligi ſine duratione; ergo duratio non eſt permanentia. Maior probatur, nam ad interrogationem factam alicuius prædicamenti debet reſponderi per aliquam ſpeciem, vel differentiam illius: ſed ad interrogationem prædicamenti, *quando*, Reſp. Per aliquid abſque eo, quod in ea concipiatur permanentia, vt interroganti, *quando*, facta eſt Incarnatio? Reſpond. In inſtanti; in quo non eſt permanentia, vt patet. Similiter, quãdo cœli, & terra ſunt creata, Gen.2. Reſp. In inſtanti. Similiter dum fit interrogatio de inceptione, quando facta eſt, vel fiet? & tamen inceptio non dicit permanentiam: ſimiliter dũ fit interrogatio de re, quando deſinet, quia deſitio non dicit permanentiam, ſed potius carentiam permanentiæ.

Confir.4. Confir.4. Nam tempus eſt formaliter duratio, & tamen non dicit permanentiam, nam eſt ſucceſſiuum, quod opponitur permanẽti. Neq; dicas ly (permanens) hic non accipi prout pertinens ad quãtitatem, ſed vt dicit negationem deſitionis, & interruptionis, qua ratione motus, & tempus eadem numero permanent per ſuas partes quomodo exiſtunt ſucceſſiua, non contra; quia licèt hinc rectè probetur, motum durare; non tamen habere permanentiam, quia nihil eſt in motu, quod idem perſeueret in eſſe præhabito, quia eo ipſo, quod eſt, tranſit, & non permanet, atque adeò ſi duratio conſiſteret in permanentia eiuſdem exiſtentiæ, motus non duraret.

A

Confir.5. Quia ex communi modo loquendi Doctorum, in omni duratione concipitur aliquod *nunc* ſiuè tẽporis, ſiuè Eui, ſiuę Æternitatis; Nunc autem dicit durationem indiuiſibilem rei ſiuè incipientis, ſiuè poſt inceptioñe. Dum.n.dicitur, *Angelus nunc exiſtit*, non diſtinguitur, an nunc incipiat, an prius inceperit, ſed ſolum quod habeat exiſtẽtiam pro illo indiuiſibili, quod dicit nunc v.g. B, Neque dicas tunc non prædicari aliquid ſuperadditum exiſtentiæ, ſed ipſam exiſtentiam prædicari de re, nam ſi exiſtentia ſola prædicaretur, ſemper dũ exiſtit, poſſet dici, quod exiſtit in inſtãti B; quia ſemper eſt eadem exiſtentia; at id eſt falſum, quia iam inſtans B, pertraſijt, atq; adeo nõ poteſt prædicari de Angelo. *Confir.5.*

B

Confir.6. Quia permanentia non dicitur de re exiſtente in inſtanti, quia permanentia ſupponit exiſtentiam prius habitam, at duratio eſt in inſtanti, nam ex duobus quorum vnum productum eſt in inſtanti intrinſece, vel deſinit extrinſece, dicitur plus duraſſe altero, ꝙ productum vel corruptum in inſtanti extrinſece, & tamen non eſt exceſſus, niſi per inſtans, ergo inſtans eſt duratio; conſequentia probatur, quia nihil auget aliud, niſi ſit eiuſdem rationis formalis cum illo. *Confir.6.*

C

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam quidam dicunt, hanc formam eſſe ſpeciem quandam quantitatis propriè dictæ, nam ſicut tempus eſt ſpecies quædam quantitatis propriè dictæ, ita & quælibet alia duratio, tum quia cuilibet durationi conueniunt proprietates quantitatis, ſ. finitudo & infinitudo; magnitudo & paruitas; æqualitas, & inæqualitas, vnde dicitur vita breuis, & longa; vnus maior, alter minor ætate &c. tum quia omnis duratio menſuratur tempore; ergo eſt eiuſdem generis cum tempore, nam quæ pertinent ad diuerſa genera, non ſunt commenſurabilia. Ita ſignificat D. Thom. in 1 diſt. 8.q.2.ar.1.ad 6. vbi ait, Duratio dicit quandam diſtenſionem ex ratione nominis, *Et quia in Diuino eſſe non debet intelligi aliqua talis diſtentio; ideò Boetius æternitatem non dixit eſſe durationem, ſed poſſeſſionem, metaphoricè loquens ad ſignificandum quietem Diuini eſſe.* Henricus quodlib.5.q.13 B, Aureol. in 1. diſt.9.q.2.ar.1.& alij, qui morã appellant, hæc autem non poteſt intelligi ſine aliqua extenſione, atq; adeò ſine diuiſibilitate, & eamdem docent omnes, qui volunt, omnem durationem formaliter includere ſucceſſioñe, vt infrà. *Alij hanc formam eſſe ſpeciem quantitatis.* *D. Thom.* *Henr.* *Aure.*

D

E

Alij verò dicunt, durationem formaliter dicere quantitatem, vt abſtrahit à formali, ſeù molis, & virtuali, ſeù perfectionis; ſecundum ſpecies verò aliquam, ſcilicet tempus, eſſe veram ſpeciem quantitatis; alias verò eſſe quan- *Alij dicere quantitatem abſtrahentem à formali, & virtuali.*

titates virtuales, vt probant argumenta ſuperius poſita, quia hæc quantitas ſufficit, vt cæteris durationibus cōueniant metaphoricè proprietates quantitatis, & vt menſurentur per tempus, nam ſicut res, per quantitatem virtualem recipiunt has denominationes: vnde Deus dicitur magnus; perſonæ inter ſe æquales; vnus Angelus maior altero, & inter Angelos, vnum eſſe occupatiuum maioris ſpatij, quam alium, & ſimilia; ita dicimus annos duraſſe per ſex mille annos, habere æqualem durationem, & ſimilia: vnde ſi Deus poſt mille annos creationis mundi creaſſet aliquem Angelum, Angeli prius creati plus duraſſent, quàm vltimus creatus. Ita Gillius lib. 2. tr. 10. c. 4.

Gill.

6 *Duratio eſt permanētia.*

2. Opinio eſt dicentium, durationem formaliter eſſe poſitiuam permanentiam rei in exiſtendo: vnde quæ exiſtunt tantum per inſtans, non propriè durare, ſed impropriè, quia non habent propriè permanentiam, ſed impropriè, quatenus prius intelliguntur ſub productione, vt in via, quam ſub permanentia ſui eſſe, quam habent res, vt ſunt termini productionis. Hác fere docét omnes recentiores, vt Suar. diſp. 50. met. ſect. 2. num. 9. & ſequentib. Conimbr. 4. phyſ. c. 14. q. 2. & 3. Ruuius q. 4. de tempore, Maſ. ſect. 3. q. 1. Hurtad. diſp. 17. met. ſect 1. Perer. lib. 12. c. 5. & eſt omnium, qui dicunt durationem non diſtingui ex natura rei ab exiſtētia, de quibus infra, & videtur ſumi ex D. Th. 1. diſt. 19. q. 2. ar. 2. vbi ait, durationem omnem attendi in re ſecundum quod eſt in actu, quia tamen dicitur res durare quamdiù eſt in actu, & non dum eſt in potentia. & infrà. *Sicut igitur prius, & poſt temporis, prout intelliguntur numerata complet rationem temporis; ita permanentia actus ſecundum quod intelligitur in ratione vnius, quod habet rationem menſuræ, complet rationem Aeui, & æternitatis*. & 2 d. 1. q. 1. ar. 1. ad 5. *Vt tempus eſt numerus prioris, & poſterioris, & ideò eſt menſura per modum numeri: ſed æuum, & æternitas menſurant actum, in quo non eſt renouatio, & ideò ſunt indiuiſibiles menſuræ per modum vnitatis. Et ſicut tempus eſt numeri prioris, & poſterioris in motu; ita Aeuū eſt vnitas permanentiæ actus*. Sequitur Caiet. 1. p. q. 10. ar. 2. 6. Circa vim. Capr. in 2. diſt. 2. q. 2. ar. 3. ad 3. Durandi contra 5. *Duratio, inquit, ſecundum vſitatum modum loquendi videtur importare quandam diſtenſionem, & ſic non conuenit Deo, nec Angelo ex D. Thom. in 1. diſt. 8. q. 2. ar. 1. ad 6. Sed quandoq; accipitur pro menſura cuiuſcumq; actus ſiuè ſit ſucceſſiuus, ſiue totus ſimul, & ſic competit Deo, & Angelo*. Et infrà ait eſſe falſum quod duratio Angeli non ſit quanta, quia etiam Deus eſt quantus quantitate virtutis, & ita competit illi menſura æternitatis: vbi ex D. Thom. in 1. diſt. 19. q. 3. ar. 1. explicat quid ſit hæc quantitas virtutis. Probant, quia ex proprietate vocis durare ſignificat perſeuerare: vnde Virg. *Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis*: ideſt perſeuerate: ſed perſeuerare in exiſtentia, nō eſt aliud, quàm retinere exiſtentiam iam acceptam; hac

Suar. *Conimb.* *Ruuius.* *Maſ.* *Hurt.* *Perer.* *D. Thom.* *Caiet.* *Capr.* *Fūdamentū.*

A n. ratione res dicuntur magis, vel minus durare, quia longiori, vel breuiori tempore retinent exiſtentiam.

Confir. Quia exiſtentia, & duratio ſe habēt vt conſeruatio, & productio; ergo ſicut conſeruatio ſupponit productionem; ita duratio exiſtentiam. *Confir.*

Confir 2. Quia res non durat antequam ſit, neq; poſtquam deſinit eſſe; neq; in inſtanti, in quo generatur, quia tunc dicitur potius fieri, quàm durare; ergo dicitur durare, quia poſt inſtans productionis perſeuerat in exiſtentia. *Confir. 2.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt, hanc perſeuerantiam, vt eſt quid ſuperadditum exiſtentiæ, dicere formaliter negationem deſitionis exiſtentiæ, & licèt hæc negatio virtualiter contineatur in ipſa poſitiua exiſtētia; non tamen formaliter, & ideò ratione huius negationis, ratione diſtinguitur duratio ab exiſtentia: nam concepta exiſtentia rei cum illa negatione, concipitur res durare, vt patet inductione tam in ijs, quæ durant in tempore, quā in inſtanti; tàm in duratione Dei, quàm aliarū rerum; eo .n. ipſo, quo concipiuntur exiſtere, nec perdere exiſtentiam, concipiuntur durare. 7 *Perſeuerantia dicit negationem.*

B

Confir. Quia duratio ſaltem ratione diſtinguitur ab exiſtentia; ergo ex vi ſui conceptus, debet addere aliquid exiſtentiæ, per quod diſtinguatur: ſed hoc non eſt poſitiuum, quia nō apparet quid illud ſit; ergo erit negatiuum. Significat Capr. in 2. d. 2. q. 2. ar. 3. ad 1. & 6. cōtr. 2. p. 6. concl. vbi ait, æuum eſſe idem cum eſſe Angeli, nec addit, niſi quandam indiuiſionem ſecundum prius & poſterius, ſibi ſuccedentia; vel quandam ſimultatem, quę non eſt aliud ſecundum rem, quàm ipſum eſſe cum tali negatione, vel reſpectu rationis; non autem aliquam relationem realem, vt dicit ad 2. & ad 6. eadem res dicitur eſſe in quantum eſt actus entis, vel eſſentiæ. Dicitur duratio inquantum nō rapitim tranſit, ſed diù ratum eſt. Dicitur menſura quatenus induens rationem vnitatis, vel ſimultatis poſſit certificare quantitatem aliorum eiuſdem generis. *Confir.* *Cap.*

C

D

Alij verò dicunt concipi quidem rem durare concepta exiſtentia cum illa negatione, non quia illa negatio ſecundum ſe, & formaliter ſit de conceptu durationis, ſed quia per illam circumſcribimus poſitiuam permanentiam exiſtentiæ: ſicut per irrationale deſcribitur poſitiua differentia brutalis, nam ſi illa negatio, eſſet de conceptu formali durationis, numquam poſſet concipi ſine illa; at conſtat, ſæpè concipi durationem ſine tali negatione: vnde cum concipimus Deum ab æterno durare, nō cōcipimus ab æterno non fuiſſe deductum: neq; cum concipimus tempus, concipimus illud conſiſtere in negatione: vnde dicunt durationem conſiſtere formaliter in poſitiua permanentia, ſeù continuitate ipſius exiſtentię. *Addere poſitiuum.*

E

3. Opinio eſt dicentium formaliter nec eſſe permanentiam exiſtentiæ, nec eſſe exiſtētiam, ſed menſuram exiſtentiæ; vt .n. locus nō eſt ſuperficies ſimpliciter, ſed ſuperficies continēs. ita duratio eſt exiſtentia, vt menſura: & ſicut eſſe 8 *Eſſe menſurā exiſtentiæ.*

eſſe in loco eſt aliquid diſtinctum à loco; ita eſſe in duratione, eſt aliquid diſtinctum à duratione. Ex quo aliqui dixerunt, prædicamentum *Quando* nō eſſe durationem, ſed eſſe modum exiſtendi rei in duratione. Et quia menſura poteſt accipi dupliciter actiuè, & paſſiuè; ideò aliqui dixerunt, durationem cuiuſcumq; rei non eſſe menſuram actiuam, ſed paſſiuam; quò circa explicant definitionem temporis, quod dicatur numerus motus ſecūdum prius & poſterius, non numerans, ſed numeratus, ita Vaſq. 1. p. diſp. 31. c. 5. nu. 13. & 14. quia duratio dat rei menſurabilitatem non ſolum poſitiuā qualis eſt duratio finita, ſed etiam negatiuā, qualis eſt æterna, quę propter ſuam infinitatem, eſt immenſurabilis.

Vaſq.

Alij verò dicunt eſſe menſuram actiuā, qua ratione tempus primi mobilis, quod eſt notiſſima duratio, dicitur numerus numerans, & ex eo menſurantur omnes motus rerum inferiorum.

Alij verò dicunt, rationem menſuræ intrinſecè claudi, vel connotari, per conceptum durationis, nam ex D. Thom. Duratio, vt ſic eſt permanentia rei ſecundum rationem vniformitatis, vel difformitatis pro vt connotat, vel fundat rationem menſuræ, nec diſtinguit mēſuram actiuam, vel paſſiuam, ita Gonzalez 1. p. q. 10. diſp. 20. ſect. 1. quod D. Tho. 1 p. q. 10. ar. 4. dicat æternitatem, æuum, & tempus eſſe menſuras, ſed idem Gonzalez. ſect. 4. ait æternitatem ſecundum ſuam rationem formalem eſſe fundamentum relationis menſuræ actiuæ diuini eſſe.

Gonz.

ART. III. Opinio Auctoris.

9 *Nō conſtituitur formaliter per menſuram.*

Prima Concl. Duratio non conſtituitur formaliter per rationem menſuræ. Probatur quia ratio menſuræ eſt relatiua, quæ neceſſariò exigit duo extrema diſtincta ex natura rei quando relatio eſt realis; vel diſtincta ratione, quando relatio eſt rationis: ſed Duratio non eſt ens relatiuum, tum quia conſtat experientia, dum concipitur duratio non concipi aliquid exiſtens in ordine ad aliud, ſed aliquid perſeuerare, in exiſtentia; tum quia ſi non eſſet in Mundo, niſi ſolus Angelus, vel motus cœli; illa certè durarent; imo de facto Deus ab æterno durauit; & tamen nihil fuit ab æterno.

Confir. Ex ſequentibus concluſionibus, in quibus probatur non conſtitui, neq; per mēſuram actiuam, neq; paſſiuam.

Obiectio.

Dices inter durationes tempus maximè participat rationem durationis, ſed tempus conſtituitur per rationem menſuræ, nam ideo definitur, quod ſic numerus motus ſecūdū prius & poſterius, quia per hoc mēſurat omnes motus inferiorum.

Reſpon.

Reſp. Tempus ſecundum ſe non conſtitui per menſuram, vt infra probabitur, ſed nos vti motu primi mobilis tamquam notiſſimo ad menſurandas durationes rerum inferiorū, quare accidit illi mēſurare, & aptitudo menſurandi eſt potius paſſio, quæ eſſentiale illi, & propter hoc definitur numerus, vt infra fuſius.

A

Dices 2. Duratio pertinet ad quantitatem, vt abſtrahit à quantitate molis, & virtutis, ſed his nihil eſt cōmune præter rationem mēſuræ, ergo. Reſp. 1. Inde potius probari oppoſitum, nam ſicut menſura non eſt ratio formalis, ſed paſſio quantitatis, ita neq; durationis. Reſp. 2. quantitate molis, & virtutis eſt commune extēſio ſeu partibilitas communis ad partes formales, & virtuales.

Non eſt menſura actiua.

2. Conc. Ratio formalis durationis non eſt ratio mēſuræ actiuę, quia omnis menſura actiua reſpicit menſurabile: ſed duratio ſecundum ſuam rationem formalem nullum menſurabile reſpicit; ergo. Minor probatur, quia vel mēſurat rem extrinſecam, & non tum quia ſicut accidit vni, quod aliud exiſtat; ita accidit illius durationi, quod aliud menſuret; tum quia mēſura ſupponit durationem conſtitutam ſecundum ſuam rationem; ſicut ratio menſuræ ſupponit quantitatem permanentem, nam ratio menſuræ illi conuenit, ex eo, quod aſſumitur ab intellectu ad quantitatem aliorum cognoſcendam, vel menſurat exiſtētiam illius rei, cuius eſt duratio, & neq; quia vt notat Alb. 2. d. 8. ar. 8. ad 11. & Dur. 2. d. 2. q. 5. Sicut quantitas non menſurat ſubiectum, quod informat; ita neq; duratio exiſtentiam, quam modificat.

B

10 *Confirmatur.*

Confir. Quia omnis menſura reſpicit quantitatem ſiuè formalem, ſiuè virtualem; quare vel menſurat exiſtentiam illius rei ſecundum quātitatem perfectionis, & non, tum quia perfectio rei non conſiſtit in duratione: nam aliqua, quæ minus durāt, ſunt perfectiora ijs, quę plus durant, vt homo eſt perfectior cœlorum quia cum maior ſit perfectio ipſius eſſe, quam durationis; potius ex eſſe menſurabitur duratio, quàm contra, iuxta illud, primum in vnoquoq; genere eſt menſura aliorum; vel menſurat exiſtentiam illius ſecūdum durationem, & cum ipſa menſura ſit ipſa duratio, iam menſuraret ſeipſam; at hoc repugnat eſſentiæ mēſuræ, quæ ſemper reſpicit extrinſecum, quod eſt notificabile per illam, vt benè Scotus 2. d. 2. q 2. 9. ad 2. partem ex 10. met. c. 1. & 2. Vel mēſurat exiſtentiam non ſecundum quantitatem perfectionis, vel durationis, ſed aliam quantitatem, & non poteſt aſſignari, quæ ſit, nam ſi dicatur eſſe quantitas molis, illa eſt immenſurabilis per durationem, quia menſura & mēſurabile debeat eſſe homogenea: vnde confirmatur, quia homogeneitas hæc conſiſtit in vnitate rationis formalis, ſiuè vniuoca, ſiuè analoga; non enim per pondus menſuratur quantitas molis; vel contra; neq; per vlnam menſuratur modius frumenti ob defectum huius homogeneitatis: ſed duratio menſurās, & menſurabilis non conuenit in ratione mēſuræ, ſed potiùs per hanc opponūtur, quia in vno eſt actiua, in altero paſſiua, ergo debent habere homogeneitatem in alia ratione, quā menſuræ, ſicut menſura, & menſuratum, ſecundum quantitatem conueniunt in ratione formali quantitatis.

C

D

Confir.

E

3. Conc. Ratio formalis durationis non eſt menſura paſſiua, primo patet ex dictis in pri-

Durationis quidditas nõ eſt menſura paſſiua. ma,& 2 cõc.quia multa ex illis applicari poſſunt ad probandam hanc concluſionem; præſertim confirmatio 2.& 3. 2.concluſionis.

2. Ratio. 2.Probatur eſſe mẽſurabile eſt eſſe cognoſcibile per aliam quantitatem, vel per habens modum quantitatis;nam ſicut actiua menſura eſt id,quo quantitas cognoſcitur; ita menſurari eſt ſic cognoſci,quia ſunt correlatiua: ſed eſſe ſic cognoſcibile nõ poteſt eſſe prima ratio durationis;ergo ratio menſuræ paſſiuæ nõ eſt ratio formalis durationis. Minor probatur, tum quia cognoſcibilitas nullius rei poteſt eſſe prima ratio,cum ſit paſſio omnis entis; tum quia eſſe cognoſcibile per applicationem talis,vel talis medij, eſt rei extrinſecum,quia pẽdet ab intellectu applicante, & à tali medio; At duratio rei ſecundum ſe, eſt independens ab intellectu, vel alia re creata, licèt duratio huius, vel illius poſſit habere aliquam dependentiam ab alia creatura &c.

1 Inſtantia. Dices,etiam ſi cognoſcibilitas, cum ſit paſſio entis,non poſſit eſſe prima ratio rei,vt habet rationem entis; tamen poteſt eſſe prima ratio alicuius determinati entis, vt v. g. menſuræ paſſiuæ, quæ conſtituitur per cognoſcibilitatẽ,vt patet ex eius definitione; ergo etiã durationis,quæ eſt menſurabilitas.

Soluitur. 1. Reſp.1.Paſſionem entis in communi debere eſſe paſſionem, licet ſecundario cuiuslibet determinati entis,ſicut ſẽſibilitas, quæ eſt paſſio animalis, eſt paſſio cuiuslibet determinati animalis.

Soluitur. 2. Reſp.2 Menſurabilitatem eſſe ſpeciẽ quãdam cognoſcibilitatis, cum dicat cognoſcibilitatem determinatam ad talem modum cognoſcendi: ex quo ſequitur primo non eſſe id, quod eſt menſurabile ſi cognoſcibilitas ſit de eius eſſentia; quia eſſe menſurabile nõ poteſt eſſe prima ratio formalis rei, cui cõuenit, ſed aduenire illi ſicut & cognoſcibilitas, atq; adeo eſſe paſſionem durationis,& non rationem formalem.

Confirmatur. Confir.Quia menſurabile,& menſurans cõueniunt in ratione durationis;& tamen non conueniunt in menſura actiua,& paſſiua;ergo hæc non eſt ratio formalis durationis.

2. Inſtantia. Dices, ſicut per quantitatem cognoſcimus ſubſtantiam, quæ informatur, quanta ſit; ita per durationem exiſtentiæ poteſt cognoſci, exiſtentiam quantitatis durare; ergo eſt menſura illius exiſtentiæ,quæ durat.

Soluitur. Reſp.Negando per quantitatem informantem cognoſci ſubſtantiam quanta ſit, tamquã per menſuram,quia cognoſci, quanta eſt ſubſtantia per quantitatem illius, eſt quantitatem cognoſci per ſeipſam; nam æque notum eſt eſſe tantam quantitatem, & eſſe tantum quantum, imò concretum eſt notius quam abſtractum,quare potius deberet dici effectũ formalem cognoſci per illam, tamquam per rationem formalem,quia ſubſtantia quanta eſt effectus quantitatis, non tamen poſſe cognoſci per illam, vt per menſuram, nam hæc debet eſſe notior,& extrinſeca,vt alibi.

12 4.Concl.Licet probabile ſit, durationẽ eſſe

A formam prædicamenti quando, vt patet ex argumentis primæ ſententiæ;probabilius tamẽ eſt non eſſe huiuſmodi formam, quia prædicamenta variantur, per varias denominationes, quæ fiunt ad varias interrogationes de aliqua re, vt dictum eſt de diſtinctione prædicamentorum, ſed ad interrogationem factam de re per quando,& per durationem, nõ reſpondetur idem prędicatum;ergo duratio,& quando non ſunt idem, atq; adeo forma prædicamenti quando,non eſt duratio. Min.prob. nam ad interrogationem,quæ fit de re, per quando,nõ reſpondetur per durationem, ſcilicet per diẽ, annum,&c. ſed per differentias,& determinationes temporis,ſcilicet diem heſternum,præſentem, vel futurum, & ſimiliter de menſe;& *Forma prædicamẽti quãdo,nõ eſt duratio.*

B anno: ſed ad interrogationem factam per durationem,quæ explicatur per quandiù, ſcilicet res durat, Reſp. per tempus ſcilicet diem,annum, menſem &c. vt patet ex ſenſu communi Philoſoph conſtat .n. interrogationem factam per quando, pertinere ad interrogationem factam de duratione coarctata ad tres differentias temporis,ſ.præteritum,preſens,& futurũ; ergo duratio ſecundum ſe non poteſt eſſe forma prædicamenti quando,quia per durationes non tam ſatisfit interrogationi, quæ fit tantum de longitudine, & breuitate durationis, quàm quæ fit de differentijs durationis ſecundum diuerſa tempora.

C Confir.Quia duratio rei eſt intrinſeca realis, abſoluta ab omni termino,vt dicetur infra: at non ſic duratio, vt conſtituens prædicamentũ quando,quia hæc neq; abſtrahit à re, quæ dicitur eſſe in tali,vel tali duratione,& eſt extrinſeca rei, quam denominat, nam cum quæritur quando res fuit,vel erit; non quæritur duratio rei præcisè ſecundum ſe,ſed vt conſtituit rem ſub tali duratione. *Confir. 1.*

Inſtantia. Dices,idem eſt quærere quando res exiſtit, ac quando res durat: ſed durat per durationẽ intrinſecam; ergo duratio conſtituens prædicamentum quando, eſt duratio cuique rei intrinſeca.

D Reſp.Propter hoc argumentum dixi in Logica tract.17.dub.2. ar.3. concl.2. durationem intrinſecam conſtituere prædicamentum quãdo; at re melius cõſiderata exiſtimo quæri durationem extrinſecam, cui coexiſtit per durationem intrinſecam, iuxta ibi dictata prima concluſione,nam quãdo quæritur,quando extitit, vel durauit, quæritur extrinſeca duratio, per quam, tamquam per notionem manifeſtatur duratio intrinſeca:nam in illo quæſito ſupponitur duratio intrinſeca, ſicut & exiſtentia non poteſt quæri, nam quæritur id, de quo eſt dubium. *Soluitur.*

E Confir.2.Quia ſiuè ſit duratio intrinſeca,ſiuè extrinſeca,vt hæc conſtituit prædicamentũ quando,ſignificat permanentiam: Nam prædicamentum quando propriè acceptum formaliter conſtituitur per durationem ſecundum vſum communem gentium;ſed ſecundum vsũ communem ſignificat permanẽtiam; ergo duratio vt eſt conſtitutiua prædicamenti quando, 13 *Confir. 2.*

eſt

eſt permanentia. Maior prob. quia prædicamẽta diſtinguũtur per varias denominationes, quibus reſpondetur ad varias interrogationes, quę fiunt de rebus; at hæ interrogationes ſunt cõmunes tum Philoſophis, tum Populo; at inter has interrogationes eſt hæc, quæ pertinet ad prædicamentum quando; ergo.

Confir. 3. Confir. Quia ſi duratio non dicit permanẽtiam, non apparet quid adderet ſupra exiſtentiam; à qua tamen ſaltem ratione diſtinguitur.

Dixi quãdo propriè acceptum, nam impropriè, & per translationem ſignificat etiam inſtantaneam exiſtentiam, quia etiam duratio, per quam conſtituitur prædicamentum quãdo, ſignificat propriè permanentiam, & impropriè exiſtentiam inſtantaneam.

Obiectio. Dices, cum quæritur quando res extitit, vel fuit producta, non magis propriè eſt interrogatio, quæ fit de rebus exiſtentibus in tempore, quam de ijs, quæ exiſtunt tantum per inſtãs; ergo prædicamentum quando non magis propriè ſignificat durationem temporaneam, quã inſtantaneam.

1. Solutio. Reſp. 1. Non omnem interrogationem de quando pertinere ad hoc prædicamentũ, quia hæc interrogatio fieri poteſt de generatione Filij, vel productione Spiritus sãcti, quę habẽt durationem æternam, & tamen conſtat, hanc durationem non pertinere ad hoc pręedicamẽtum, ſicut nullum diuinum prædicatum intrinſecum pertinet ad prædicamenta, vt oſtendi tr. 17. Logicæ q. 4. d. 3. & tr. 13. q. vlt. dub. 1. quia entia prædicamentalia debent eſſe finitæ eſſentiæ; vnde dici poſſet per interrogationem factam de productione inſtantanea, etiam ſi fiat per quando, non exigere, vt reſpondeatur per durationem propriè, ſed impropriè; ſicut reſpondetur quando in interrogatione nõ ſumitur propriè, ſed impropriè, & metaphoricè.

14 *Nõ probatur.* Sed hæc reſponſio habet difficultatem, nam ſicut Deo conuenit æternitas, quæ eſt propriè duratio; ita ly quando propriè Deo cõueniet, niſi dicatur, quod licèt duratio ſecundum ſe propriè Deo conueniat; tamen duratio conſtitutiua prædicamenti, Deo non conuenit propriè, qui dicit imperfectionem quandam: ſicut licèt ſapientia ſecundum ſe propriè Deo conueniat; tamen ſapientia qualis, non conuenit propriè, quia in Deo non eſt qualitas propriè, ſed impropriè, cùm ſit accidens.

2. Solutio. Reſp. 2. Cum ſignificatio nominum ſumenda ſit ex conceptu communi, etiam dum concipitur duratio inſtantanea; adhuc ibi concipitur, rem prius exiſtere, quàm durare; tũ quia duratio prædicatur de re, vt exiſtente; at prius concipi debet ſubiectum, quàm prædicatum; atq; adeò prius concipi debet res exiſtens, quã durans, cum hoc tamen diſcrimine, quod in inſtanti duratio habet prioritatem ſecundum naturam, vel modum concipiendi. In alijs autem habet prioritatem ſecundum tempus; tamen communiter non concipitur aliquid exiſtere ſimul & corrumpi, ſed prius exiſtere, tũ corrumpi: vnde aliqui etiam ex Philoſophis dixerunt non poſſe aliquid durare tantum per inſtans, vt referemus alibi.

A 5. Concl. Duratio eſt permanentia exiſtẽtiæ. patet ex dictis in ſecũda opinione, nam hic eſt communis conceptus non ſolum popularis, ſed etiam philoſophicus. 15 *Quid ſit duratio.*

Confir. Nam quæ exiſtunt, vel ſunt in tempore, & in his conſtat eatenus dici durare, quatenus per totum illud tempus perſeuerant, ſeù permanent in exiſtentia. Vel ſunt in inſtanti, & hæc dicũtur durare per inſtans, quatenus prius intelliguntur eſſe in fieri, quàm in facto eſſe, atque adeò durare, vt terminum actionis, licèt impropriè. *Confir. 1.*

Confir. 2. Ex argumentis, quibus aliqui probant durationem connotare ſucceſſionem, nã hoc non poteſt intelligi ſine permanentia, vt B patet ex ethymologia nominis. *Durate*, inquit Virgilius, *& voſmet rebus ſeruate ſecundis*. *Confir. 2.*

Dices, hinc ſequitur, tempus non eſſe durationem, nec motum durare, quia nulla illorũ pars permanet, ſed raptim tranſit. *1. Obiectio.*

Reſp. Succeſſiua aliter perſeuerare, ac permanentia; nam in ſucceſſiuis perſeuerantia eſt cum innouatione, & inueteratione partium inter ſe continuarum; at non ſic permanentia, quia hęc perſeuerant cum eadem immota exiſtentia; nec mirum, quia ſicut ſunt varia genera entium; ita habent varia genera vnitatum; vnde etiam inter permanẽtia eſt diuerſitas, alia enim eſt vnitas entis indiuiſibilis, alia entis diuiſibilis, quia hæc includit diuerſas partes; non C ſic entitas indiuiſibilis; quare falluntur qui dicunt tempus non eſſe durationem, nec motũ durare, quia ſunt varij modi durandi, ſicut & eſſendi. *Solutio.*

Dices 2. Sequeretur, quæ ſunt in inſtãti, non durare, quia in inſtanti non poteſt præſupponi prius exiſtentia, & poſtea perſeuerãtia; at illud eſſe falſum patet, tum quia ſicut res non ſolum vt eſt in ſpatio diuiſibili, fundat relationem diſtantiæ, & propinquitatis; ita res non ſolum vt eſt in tempore, ſed etiam vt eſt in inſtanti, fundat relationem præteriti, præſentis, & futuri; tum quia ſicut dicitur alteratio durare per horam; ita generatio dicitur durare per D inſtans. 16 *2. Obiectio.*

Reſp. Quæ ſunt in inſtanti, concipi durare, quatenus diuiditur inſtans in duo inſtantia naturæ vnum, in quo prius fit, & alterũ quo poſtea exiſtit, & facta eſt, & hac ratione retinetur conceptus durationis, ſicut conceptus perſeuerantiæ; at ſicut ibi non eſt prius, & poſterius, propriè; ita neq; perſeuerantia, quæ neceſſario ſupponit exiſtentiam prius acceptam; vnde ad primam probationem Reſp. negando ſimilitudinem, quia in duratione præter fundamentũ prioris, & poſterioris, requiritur perſeuerantia eiuſdem; at quæ ſunt in inſtanti poſſunt fundare prioritatem ad futurum, & poſterioritaE tem ad præteritum, ſed non habent perſeuerantiam. Ad 2. prob. Reſp. propriè dici exiſtere, at impropriè durare, tum quod non habeat aliam durationem præter exiſtentiam, tũ propter identitatem exiſtentiæ, & durationis. *Solutio.*

AR-

ART. IIII. Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis.

17 *Quando qua ratione diſtinguatur à cæteris prædicamentis.* AD 1. Reſp. Ex dictis in Logica loc. cit. patet quomodo prædicamentum quãdo diſtinguatur à cæteris ratione permanentiæ, & quomodo conueniat omnibus alijs prædicamentis, nam ſecundum ſuam eſſentiam diſtinguitur ab alijs eſſentialiter, & conuenit alijs accidentaliter, & denominatiuè: ſicut relatio etiã ſi diſtinguatur ab alijs; tamen accidẽtaliter cõuenit alijs omnibus, quia prædicamenta, ſicut ſunt impermixta ſecundum eſſentiam; ita permixta ſecundum conuenientiam accidentalẽ, quomodo autem permanentia diſtinguatur ab exiſtentia, dicetur infra.

Ad 1. Confir. Ad Confir. Reſp. Inde potius probari oppoſitum, nam ſicut productio pertinet ad prædicamentum paſſionis, etiam ſi terminus pertineat ad varia prædicamenta; ita & conſeruatio pertinet ad actionis prædicamentum. Et eius terminus ad varia prædicamenta; quare ex cõmutata proportione ſicut exiſtentia pertinet ad varia prædicamenta, ita perſeuerantia, quæ proportionatur conſeruationi, pertinet ad ſpeciale prædicamentum Quãdo. Deinde alij negantes perſeuerantiam diſtingui ab exiſtentia, dicunt exiſtentiam conſtituere ſpeciale prædicamentum Quãdo, vt loc. cit. diximus.

18 *Ad 2. Confir.* Ad 2. Reſp. ibi confundi exiſtentiam poſſeſſionis à permanentia, nam licèt exiſtentia poſſeſſionis ſubiecti reſpectu aliarum formarum pertineat ad varia prædicamenta; tamen permanentia pertinet ad prædicamẽtum, ad quod pertinet duratio; vnde ex illa cõparatione potius probatur oppoſita ſententia, quod. ſ. duratio ſit permanentia, quia eatenus dicitur ſubiectum durare in poſſeſſione formarum, quatenus permanet in poſſeſſione illarum.

Ad 3. Confir. Ad 3. Patet ex dictis qualis ſit illa interrogatio, nam oſtendimus vel ibi concipi permanẽtiam, vt poſteriorem exiſtentia, vt omnes concipiunt; vel ibi ly quando non ſumi propriè, ſed metaphoricè, nam propriè omnis duratio dicit permanentiam ſiuè ſecundum rem, ſiuè ſecundum noſtrum modum concipiendi; nomina.n. vt ſunt impoſita rebus, vt à nobis conceptis, ita ſignificant illas, vt à nobis concipiuntur.

Permanentia tẽporis qualis ſit. Ad 4. Permanentiam temporis eſſe diuerſæ rationis à permanentia rerum permanentium, vt infra explicabitur, nam permanentia motus conſiſtit in continuatione exiſtentiarum partium ſibi ſuccedentium, ſicut & vnitas motus conſiſtit in ſucceſſione vnius partis poſt aliam non interruptam. At permanentia rerum non fluentium conſiſtit in identitate eiuſdem exiſtentiæ ſine variatione ſubiecti, & aliqua partium: vnde aliqui dicunt permanentiam, quæ conſtituit tempus, eſſe diuiſibilem, quæ vero conſtituit alia genera durationum, eſſe indiuiſibilem.

19 *Ly nũc ſumi dupliciter.* Ad 5. (Nunc) accipi dupliciter. 1. Pro re indiuiſibili formaliter, & diuiſibili virtualiter, qua ratione dicimus nunc æternitatis, & in hoc (Nunc) clarè patet includi permanentiã, vt diſtinctam ab exiſtentia ſiuè ſecundum rẽ, ſiuè ſecundum noſtrum modum concipiendi. 2. Pro re indiuiſibili formaliter, & virtualiter, & hoc (Nunc) non eſt duratio, ſed terminus, vel continuatiuum durationis, ſ. temporis, ſicut mutatum eſſe, ad quod conſequitur non eſt motus, ſed aliquid motus; quare conceditur in omni duratione concipi aliquod Nunc; ſed vel vt duratio, quando habet virtualem diuiſibilitatem, vel vt aliquid durationis, quando non habet virtualem diuiſibilitatem. Adde Nunc aliquando accipi pro tempore præſenti, vt cũ dicitur, Nunc Præceptor docet, aliquando pro futuro proximo, vt Nunc docebit, aliquando pro præterito, vt Nunc docuit, vt patet ex ijs, quæ in 5. phyſ. docent Ariſtoteles & alij Peripatetici.

DVBITATIO II.

An duratio diſtinguatur ab exiſtentia, & quomodo.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Cum duratio formaliter dicat permanentiam in exiſtentia, meritò dubitari poteſt, an diſtinguatur ab exiſtentia, nam permanentia videtur aliqua perfectio, quæ ſuperadditur exiſtentiæ: vnde vidẽdum eſt, quid permanentia addat exiſtentiæ, nam ſicut exiſtentia in creatis eſt terminus productionis; ita permanentia videtur terminus conſeruationis, vnde ſicut exiſtentia diſtinguitur à productione; ita permanentia videtur diſtingui à conſeruatione; quare nunc videndum eſt quomodo permanentia diſtinguatur ab exiſtentia. 1 *Duratio ſuperadditur exiſtentiæ.*

2. Not. Permanentiam includere exiſtentiam ſiuè formaliter ſiuè connotatiuè, quia non poteſt intelligi permanentia ſine exiſtẽtia rei permanentis, & rei, ſecundum quam res dicitur permanens, vt cum Homo dicitur permanere & durare in eadem opinione, exigitur tùm exiſtentia Hominis, tùm opinionis. Ex quo colligitur, permanentiam non poſſe diſtingui adæquatè ab exiſtentia, ſed inadæquatæ, tamquam includens ab incluſo; quare dubitatur qualis ſit hæc diſtinctio. *Duratio includit exiſtẽtiam.*

3. Not. Cùm diſtinctio alia ſit realis, ſeu à parte rei, alia rationis, conueniunt ferè omnes, illa diſtingui ratione, vt infra explicabimus; quare difficultas manet an diſtinguantur realiter; & quia realis diſtinctio eſt duplex, altera realis rata, quam vocant inter rem, & rem, altera realis modalis; de vtraque dubitatio intelligitur. 2

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicẽtium, durationem diſtingui à parte rei à re durante. Riccar. 2. d. 2. ar. 1. q. 1. §. Dico primo, vbi loquitur de tempo- 3 *Duratio ſecũdum aliquos*

differt à parte rei ab exiſtentia. tempore;& §. Quantum ad tertium vbi loquitur de Æuo.Maior q.2 vbi ait differre realiter quod duratio ſit ens ſucceſſiuũ, & habeat partes inter ſe realiter diſtinctas; at exiſtentia Angeli eſt permanens,& ſimplex & 1.d.8 §.viſo,& d.9.q.1.ar.1. vbi probat æternitatem eſſe modum intrinſecùm diuinitatis,ab illa ex natura rei diſtinctum. Ex Scoto quodl.6. Arg.d.2. q.1.ar.1.§.4.dico,vbi ait non differre ſecundũ rem, ſed formaliter ſecundum variam habitudinem,ſeù modũ eiuſdem rei;vt motus, actio, & paſſio.Citatur Maior.q.2.Henr. quodl.3.q.11.& quodl.9.q.7.vbi de Æuo. & 1. p. art.31. q.1.vbi vocat modum eſſendi D. Tho.2. d.4. q.1.ar.2.& 1.p.q.10.ar.6.vbi ait diſtingui tamquam menſuram à mẽſurato. Sequitur Bagnes 1.p.q 3.ar.4.dub.1.ad 3. vbi ait, durationem, quæ eſt continuatio exiſtentiæ,non diſtingui ab exiſtentia,vt rem à re,ſed vt modum, & ſignificat q.10 ar.4.dub.1. in fine; vbi tamen aſſerit diſtingui ab eſſentia realiter, ſicut ipſa exiſtentia.Gonzalez diſp.20.ſect.1. concl.1. Iauell.4. phyſ.q.10. Sot.q.4.concl.3.& 4. qui ponit diſtinctionem à parte rei, ſed negat eſſe realem, vel ex natura rei Conimb. c.14. q.2. ar.2. Ruuius tract.de Tempore q.1.Murcia diſp.3.q.3 vbi loquitur de tempore,& q.4. de Duratione permanẽtium.Burl.tr.101.& 102.Idẽ Capr.in 2.d.2.q.2.ad arg.cõtr.2. part.cõcl.6. Vbi negat durationẽ Angeli addere aliquid poſitiuũ ſupra illius exiſtentiam, ſed eſſe formaliter ipſã exiſtentiam vt non raptim tranſit, at vero tẽpus diſtingui ait à motu quem ſequitur Ioannes de Neap. q. 32. variarum qq. puncto 2.§. Ex quibus,Flandr.5.met.q.18.Pariſ.4. phyſ.c. de Tempore q.1.Ferr.q.4.

Mayr. Maior. Henr. S.Tho. Bannes. Gonzalez. Iauel. Sotus. Conimb. Ruuius. Murc. Burle. Capreol. Io de Neap. Flandria. Pariſien. Fer.

4 *1. Differentia inter hos authores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt,nam aliqui putant diſtingui tamquam rem à re,quia licet duratio intrinſeca ſit inſeparabilis ab exiſtentia; tamen dicit perfectionem, quæ ſecundum eſſentiam,& ſui exiſtentiam diſtinguitur ab exiſtentia rei durantis, cum duratio ſit vel in prædicamento quando,vel quantitatis,quia eſt veluti extenſio exiſtentiæ; exiſtentia autem pertinet ad diuerſa prædicamenta.

Confir.Duratio dicitur eſſe menſura quædã exiſtentiæ,ita Capr.in 1.diſt.9. in 2. diſt.2. Antonius And.5.met.q.11.Sotus 4.phyſ. q.4.Canon.4.phyſ.q.5.d.3.Thiennenſis q 3.Gratiad. lect.17.q.1.qui omnes loquuntur de tempore. Scotus 2.d.2.q.2.in 4.diſt.48.q.1. Sonc.5.met. q.56.ex D.Tho.1.p.q.16.

Capr. An. And. Sotus. Canon. Thien. Gratiad. Scotus. Sonci.

2. Differẽtia. Alij verò dicunt diſtingui modaliter, eo quod duratio ſit modus exiſtentiæ, quo formaliter res perſeuerat in exiſtentia;formalis.n.effectus exiſtentiæ,eſt, ponere rem extra ſuas cauſas,ẽt ſi exiſtat tantum per inſtans; at effectus durationis ſupponit exiſtentiam ſimpliciter, & facit perſeuerare,ſeù continuari exiſtẽtiam. Eſt cõmunis recentiorum Bagn.1.p.q.3.ar.4. d.1. ad 3.Murc.loc.cit.§. Dico 3.Ruuius, qui illam tribuit Riccardo,Maiori,Argentinæ,Henrico, Iauello,Conimb.& Scoto. Videtur Sylu. in conflato 1.p.q.10 ar.1.§.1.Not.3. vbi æuum ait eſſe materialiter, & realiter exiſtentiam,ſed

Bannes. Murcia. Ruuius. Syluester.

A formaliter addere vniformitatem in durando. ſed hic idem dicit de æternitate,at inter ponẽtes diſtinctionem modalem adhuc eſt diſſidiũ. nam aliqui illam diſtinctionem agnoſcunt. In permanentibus,non autem in ſucceſſiuis eo,quod putant ſucceſſiua extendi formaliter per tempus, quia tempus non eſt aliud, quam motus ſucceſſio, vt Aureol.at permanentia cum ex ſe ſint indiuiſibiliter,indigẽt aliqua forma ſuperaddita per quam extendantur. At alij contra diſtinctionem agnoſcunt in ſucceſſiuis, non in permanentibus,quia permanentia per eamdem exiſtentiã conſeruatam intelliguntur formaliter durare,magis & minus, prout magis, & minus conſeruãtur, at motus ſecũdum eaſdem omnino partes magis,& minus duret:vnde non mutatis partibus motus,mutatur duratio, & cõtra nõ mutatur duratio,mutatis partibus motus, vt quando ſub eadem duratione fiunt duo motus,vnus tardus,alius velox, verũ tertio alij putãt eandem eſſe rationem in permanẽtibus,& ſucceſſiuis,ita Suar.loc.cit.nu.5. & Hier.Pla.4 phyſ.diſp.de durat.

B

Fundamentum ſumi poteſt ex opinione dicentium, exiſtentiam diſtingui realiter ab eſsẽtia,nam ſicut exiſtere eſt extra eſſentiam creaturæ; ita & duratio; neque durare eſt exiſtere rei vt ſic; ergo ſi exiſtentia eſt res diſtincta ab eſſentia,multò magis duratio.Quod autem diſtinguitur ab exiſtentia probatur,quia ſunt ſeparabiles, nam exiſtentiam ſeparari à duratione patet, quia in primo inſtanti generationis exiſtit res, & tamen non durat, & duratio in Chriſto ſeparatur ab exiſtentia, quia in eo eſt duratio creata,quia nõ æterna; & tamẽ in opinione D.Tho. eſt exiſtentia increata, & infinita; vnde ſi Verbum dimitteret humanitatem, continuaretur eadem duratio creata;ergo. 5 *1. Ratio.*

C

Sed adhoc Reſp.1.Suar. negando exiſtentiã diſtingui realiter ab eſſentia: Secundo etiam ſi id concedatur, non ſequitur diſtingui ab exiſtentia durationem, quia duratio neque eſt eſſentia, neq; conditio eſſentiæ præuia ad exiſtentiam. *Impugnatur à Suarez.*

D

Ad improbationem de Humanitate Chriſti Reſp Inde confirmari oppoſitam opinionem. in Chriſto.ſ. eſſe exiſtenriam creatam, nam licèt reſpondere poſſint humanitatem Chriſti durare increata duratione, & per conſequens per æternam durationem; non tamen æternè durare, quia vnio humanitatis cum exiſtentia non fuit ex æternitate: vnde quandiù vnio illa permanet,tandiù humanitas illa dicitur habere durationem æternam; tamen hoc non ſatisfacit;nam de ipſa vnionis duratione peti poteſt qualis ſit,creata ne,an increata? & qua ratione non ſit finita; tũ quia etiam ſi diſſoluatur vnio, manſura eſſet in humanitate eadem duratio, vt ex argumento colligitur, ſaltem quoad ipſã entitatem naturæ, quæ eadem numero manet: vnde Reſp. in humanitate Chriſti eſſe durationem creatam,& ſimiliter exiſtentiam.

E

2.Alij probant, quia ſunt in diuerſis prædicamentis, nam exiſtentia ad nullum determinatum pertinet prædicamẽtum, ſed reducitur 6 *2. Aliorum ratio.*

ad

ad prædicamentum eſſentiæ, cuius eſt exiſtentia, at duratio pertinet ad determinatum prædicamentum *Quando*, vel durationis, quia non eſt maior ratio de vbi, quam de duratione, cũ pertineant ad diuerſa quæſita de rebus.

Confir. Quia ſpecies eſſentiarum & exiſtentiarum diſtinctarum ſunt tot quot ſunt prædicamenta diſtincta, quæ cõtrahũtur ad diuerſas ſpecies; at durationis ſpecies non ſunt, niſi tres. æternitas, Æuum, & tempus.

Refellitur à Suarez. Reſp. Suar. ad hæc ſatis eſſe diſtinctionem rationis, quæ etiã ſatis eſt vt multiplicato vno ſecundum eſſentiam, non multiplicetur reliquum; ſecus autem quoad multiplicationem realem, & entitatiuam. Sed non placet, quia diſtinctio prædicamentorum exigit diuerſitatem naturarum, quæ ſicut ſunt à parte rei, ita exigunt diſtinctionem à parte rei; quare vis huius rationis patebit ex dicendis de genere, ſub quo continetur duratio; interim pateat ex vi huius non probari diſtinctionem realem, ſed ad ſummum ex natura rei.

3. Ratio. 3. Alij, quia duratio eſt menſura exiſtentiæ, ſed non placet, quia duratio non eſt menſura exiſtentiæ, quam formaliter modificat, vt dictum eſt ſupra, ſed extrinſeca, vt patebit cum de motu.

7 *4. Ratio.* 4 In Deo æternitas eſt diſtincta virtualiter ab exiſtentia; ergo in creatis ex natura rei diſtinguntur, quia diſtinctio virtualis in Deo ſumitur à Nobis per ordinem ad diſtinctionem actualem in creatis.

1. Reijcitur à Molina. Reſp. Molina 1. p. q. 3. ar. 4. diſp. 2. æternitatem, & durationem in Diuinis nõ eſſe attributum diſtinctum ab exiſtentia, ſed vt dicit negationem principij, & finis, quia vt ſic conſequitur immutabilitatem. Sed non placet, tum quia æternitas eſt attributum, etiam vt duratio eſt, nam includitur in conceptu æternitatis; tũ quia illæ negationes explicant poſitiuam differentiam æternitatis; at hæc differentia debet cõtineri intra latitudinem durationis; atq; adeo eſt duratio infinita. Multa contra hanc Gonzal. loc. cit. ſed friuola, quę non vacat cõſutare.

Gonzalez. 2. Reijcitur à Gillio. Reſp. 2. Gillius lib. 2. tr. 10. c. 6. æternitatem eſſe quidem attributum diſtinctum ab exiſtentia, ſed non poſitiuè, ſed per additionẽ, & connotationem negationis; vnde non diſtinguitur virtute, quæ. ſ. æquipolleat pluribus rationibus creatis, inter ſe diſtinctis; ſed quid ſentiendum ſit, dicendum cum de æternitate.

8 *Secundũ alios duratio ab exiſtentia diſtinguitur p intellectum. Occham. Gabri. Georg. Baſſol. Scotus. Capr. Molina.* 2. Opinio, eſt dicentium durationem nõ diſtingui à parte rei ab exiſtentia, atq; adeò non eſſe modum ſuperadditum illi; ſed diſtingui ratione. Ita Occham. 2. d. 2. q. 10. Ibidem Gabr. q. 1. Georgius 4. phyſ. q. 1. qui tempus dicunt non diſtingui à primo mobili. Baſſol. q. 1: Scot. 2. d. 2. q. 1. Cap. q 2. ar. 1. & ar. 3. vbi etiam Soncin. poſt c. 7. qui Doctores præciſè loquuntur de duratione permanenti. Molin. 1. p. q. 3. ar. 4. diſp. 2. 6. In dialectica, ait eſſe probabilius durationem eſſe idem prorſus, ac exiſtẽtiam, atq; adeo exiſtentiam non eſſe verum accidẽs, pertinens ad quantitatem, quando eſt ſucceſſiua, vel ad prædicamentum quando, dum eſt permanens, licèt ſit contra communem ex Scoto

A q. 2. & Maximo. centur. 1. c. 4. 5. & 6. apud Ioannem Cypariſſiotam decad. 8. c. 3. *Tempus*, inquit, *cum motum habeat menſuratum, numero circumſcribitur: æuum verò cùm habeat prædicamentum Quando ſimul cum exiſtẽtia cogitatum, ſubit dimenſionem, tamquam principium exiſtentiæ capiens.* Licet Molina putet probabilem opinionem communem, quod diſtinguatur.

Sequitur Suar. diſp. 50. ſect. 1. qui, vt hanc opinionem tueatur, ſupponit ſe loqui de duratione vera, non de imaginaria, quæ concipitur per modum cuiuſdam perpetuæ ſucceſſionis, in quam incidunt omnia, quæ exiſtunt, reſpectu cuius dicuntur res magis, & minus durare, nam cum hæc duratio ſit negatiuum quid, propriè nec eſſe idem, nec diſtingui poteſt à rebus; 2. Se non loqui de duratione extrinſeca, per quam res menſuratur, quia conſtat diſtingui, cum omnis mẽſura diſtingui debeat à mẽſurato, ſaltem ex natura rei; ſed loqui de duratione vnicuiq; intrinſeca, per quam res dicitur formaliter durare ſecluſa omni duratione extrinſeca. Fusé Gill. loc. cit. c. 6. Hanc ſequitur Durand. 2. d. 2. q. 4. nu. 14. Caiet. 1. p. q. 10. ar. 5. & 6. qui loquuntur de diſtinctione temporis à motu. Citatur Tolet. 4. phy. q. 13. Sed ibi docet oppoſitum, & ſimiliter q. 12. concl. 1. Maſ. ſect. 4. q. 1. c. 3. Perer. lib. 12. c. 1. & 5. Vaſq. 1. p. diſp. 31. c. 5. nu. 13. & 14. & diſp. 33. *Suarez. Gillius. Dur. Caiet. Tolet. Maſius. Perer. Vaſq.*

Hi tamen inter ſe primo diuiſi ſunt circa id, ratione cuius diſtinguitur ab exiſtentia, nam Aliqui dicunt eſſe ſucceſſionem, quam duratio connotat in ſe, vel in alio actu, vel poſſibili, vt Occh. Gabr. Georg. & Nominales, contra quos infra. 9 *Differunt inter ſe hi autores. Primo.*

Alij diſtingui per rationem menſuræ ſuperadditam exiſtentiæ, vt Vaſq. & alij, contra quos ſupra fusè dictum eſt. Alij coexiſtẽtiam ad tẽpus verum, vel imaginarium, nam exiſtentia ſecundum ſe coexiſtit tam inſtanti, quàm tempori; at non ſic exiſtẽtia, vt durans, quæ opinio parum, aut nihil differret ab opinione Nominalium. *Secundo.*

Alij verò dicunt addere aptitudinem radicalem coexiſtendi cum tempore vero, vel imaginario, nam exiſtentia, vt ſic nõ neceſſario dicit hanc aptitudinem, nam ſecundum ſe poteſt coexiſtere inſtanti tantum; at tunc non dicitur duratio, niſi vt eſt apta ad coexiſtendum cum tempore; quæ opinio eſt valde probabilis, eo q dici poſſet, exiſtentiam formaliter ſub ratione exiſtentiæ conſtitui per vim, per quam conſtituit eſſentiam in actu, etiam ſi tantum per inſtans det effectum. At eadem exiſtentia nõ habet rationem formalem durationis, niſi vt habet vim dandi effectum cum aptitudine ad coexiſtendum in tempore, quæ opinio videtur communis recentiorum, & fuit nominalium, vt Occh. 2. q. 10. §. 2. dico Gab. d. 2. q. 1. Arim. q. 2. Georg. 4. phyſ. q. 1. vbi ob id, ait tempus non diſtingui à primo mobili. Sax. q. 14. tribuitur Scoto 2. d. 2. q. 1. & 2. Cap. q. 2. ar. 1. c. 5. & 6 & ar. 3. Boſſ. q. 1. ar. 3. Son. ibi in cõp. Cap. c. 3. *Tertio. Occham. Gabri. Arim. Georg. Saxon.*

Pro-

10 *Ratio.* Probatur quia ſecundum omnes,duratio eſt perſeuerantia; at hæc non poteſt intelligi ſine coexiſtentia ad tempus,quia cõnotatur coexiſtentia ad tempus.

Minor probatur,tum quia perſeuerantia diſtinguitur ratione ab exiſtentia: ſed omnis diſtinctio rationis includit aliquid ab vno cõnotatum, quod non connotatur ab alio; at hoc connotatum à duratione, non poteſt eſſe, niſi tempus, nam omne quod exiſtit, vel eſt in inſtanti,ſeù ſimul,vel temporaneum, ſeù ſucceſſiuè. Tum quia perſeuerantia vel eſt ipſa conſeruatio,vel ſupponit conſeruationem; at hæc diſtinguitur à productione, & hanc ſupponit; ergo & inſtans,in quo eſt productio: ſed poſt inſtans ſequitur tempus; ergo perſeuerantia connotat coexiſtentiam cum tempore.

11 *Duratio per aliquos addit conceptũ permanentiæ.* Alij denique cum Suar.Maſio,& alijs dicunt addi exiſtentię conceptum permanentiæ,quòd duratio ſit formaliter ipſa exiſtentia, vt permanens.

Hi adhuc inter ſe diuiſi ſunt,nam aliqui putant formaliter eſſe exiſtentiam, ſed connotari perſeuerantiam, ſeù permanentiam in exiſtentia, quia durare non eſt aliud, quàm exiſtere perſeueranter,ſeù permanenter.

Alij verò dicunt primariò, & formaliter ſignificari ipſam permanentiam, & connotari exiſtentiam,nam licèt exiſtentia, & permanentia nulla ratione diſtinguantur ex natura rei; tamen concipiuntur diuerſis conceptibus, vt patet ex prædicatione permanentiæ de exiſtẽtia,quæ eſſet nugatoria,ſi non haberent diuerſos conceptus. Quod ſi petas,quid ſit illa permanentia? Reſp. Aliqui eſſe ipſammet exiſtẽtiam conceptam cum coexiſtentia ad durationem imaginariam,& hinc Nominales dixerunt connotari aliquam ſucceſſionem.

Alij dicunt eſſe exiſtentiam non corruptam ſiuè hoc illi conuenit eſſentialiter, ſiuè accidẽtaliter ex vi conſeruationis Diuinæ.

ART. III. Opinio Auctoris.

12 *Duratio diſtinguitur ab exiſtentia.* PRima Concl. Duratio diſtinguitur aliquo modo ab exiſtentia,quia hæc ſunt duo nomina, & non ſunt ſynomina; ergo habent diſtincta ſignificata.

Confir.ex Concl.4. vbi oſtendimus non eſſe eundem conceptum formalem.

13 *Non differt realiter rate. Ratio.* 2.Concl.Duratio non diſtinguitur ab exiſtẽtia realiter realitate rata. Hæc concluſio quoad æternitatem,eſt clara, ob Dei ſimplicitatem; quare æternitas non diſtinguitur nulla ratione à parte rei ab exiſtentia Dei,imo neq; ab eſſentia,niſi per intellectum,vt infra; Quoad aliorũ verò durationes probatur,nam præciſis omnibus accidentibus realiter diſtinctis ab exiſtentia,ſi ſolum res intelligatur permanere, cum ſua exiſtentia,dicitur durare.

Confir.1. Confir. Quod ſi diſtinguatur realiter, poſſet Deus ſeparare illam ab exiſtentia, & hanc conſeruare ſine duratione, quod videtur implicare;at quæ inſeparabilia ſunt etiam per potentiam Dei,non ſunt diſtincta realiter.

Confir.2. Confir.ex D.Thom.in tex.99.& 131.& 1.p. q.10.art.2.vbi *Deum*, inquit,*eſſe ſibi ſuam durationem,quia eſt ſibi ſuum eſſe.* & ar.6. *Æuũ, eſt eſſe Angeli*: vnde patet tempus non diſtingui realiter à motu.Ex 4.phyſ.tr.99.*Quoniam autem in magnitudine eſt prius, & poſterius; neceſſe eſt & in motu eſſe prius, & poſterius proportionaliter ijs,quæ ibi ſunt.*At verò in tẽpore eſt prius, & poſterius propterea quod alterum ſequitur ſemper alterum ipſorum: eſt autem prius, & poſterius ipſorum in motu,id quidem quod eſt,motus eſt eſſe, tamen ipſi alterum,& non motus.

Confir.3 Confir. Quia tempus poſſet per potentiam Dei ſeparari a motu, quod implicat, quia de ratione motus eſt habere prius, & poſterius,q; ſine tempore eſſe non poteſt.

Confir.4. Confir. Quia non poteſt aſſignari effectus formalis huius entitatis ſuperadditæ, nam poſita exiſtentia rei conſeruata, intelligitur rem durare.

14 *Obiectio.* Sed contra primo Tempus eſt mẽſura motus, menſura autem realiter diſtinguitur à re menſurata,cum ſit inter menſuram, & menſuratum relatio realis. Confir. quia motus eſt cauſa tẽporis.4.phyſ.99.tamquã ſuæ paſſiones.

Ad arg.& Conf.Reſp. Infra conſtabit,an tẽpus diſtinguatur à motu, & quõ; illud autem eſt certum, ad rationem menſuræ intrinſecę,& rationem paſſionis non eſſe neceſſariam diſtinctionem realem realitate rata, quia ſufficit diſtinctio formalis, vel rationis, ſed menſura extrinſeca eſt,quæ diſtinguitur realiter.

Duratio non eſt ipſa eſſentia rei. 3.Concl. Duratio ſecundum conceptũ formalem non eſt ipſa eſſentia rei,tum quia duratio ſupponit exiſtentiam, quæ diſtinguitur ab eſſentia in creatis.3.de anim.9.2. Poſt.33. tum quia omnes res eiuſdem ſpeciei habent eandẽ eſſentiam, non tamen eandem durationem, cũ vnum alio plus duret, & multa habent eandẽ durationem,non tamen eandem eſſentiam.

15 *Non eſt ipſa exiſtentia.* 4.Concl. Secundum conceptum formalem non eſt ipſa exiſtentia. Probãt Alij primo,quia *1 Aliquorum ratio.* in duratione creata, vt ſic neceſſariò includitur aliqua ſucceſſio; at nõ ſic in exiſtẽtia creata,vt patet in permanentibus,præſertim inuariabilibus.Maior probatur, quia recipit magis, & minus,& non ſecundum extenſionem,vnde Angelus magis durauit hodie, quàm heri; at hæc extenſio,cum non ſit in quantitate permanenti,neceſſariò erit in ſucceſſiua: ſed hæc ratio ex dictis patet non concludere. *Non placet.*

2 Aliorum ratio. Probant Alij 2. Quia de ratione durationis eſt aliqua conſeruatio; at de ratione exiſtentiæ creatæ non eſt conſeruatio, ſed ſufficit productio; ergo diſtinguntur ex natura rei, quia diſtinguntur ſecundum conceptum, nam vt conſeruatio addit productioni permanentiam; ita duratio exiſtentiæ permanentiam, & continuationem, at permanentia, & continuatio diſtinguntur à re, quæ permanet, ſaltem vt modus à re.

Nõ eſt efficax. Sed Reſp. Alij hinc non probari,niſi diſtinctionem rationis, qualis eſt inter conſeruationem,& productionem.

Pro-

5. Ratio. Probant 3. Alij, quia exiſtentia vt ſic ſolum tribuit rei eſſe extra ſuas cauſas: ſed duratio, præter hoc, addit permanentiam in ſua exiſtẽtia, atque adeò ſupponit exiſtentiam. Vnde aliquid poteſt habere exiſtentiam in inſtanti, non tamen dicitur durare per inſtans: ſed duratio inſtantanea eſt impropriè duratio.

Confirmatur. Confir. quia duratio habet rationem quandam quantitatis, & extenſionis, ſaltem conceptibiliter, vnde dicitur æqualis, & inæqualis, maior, & minor; exiſtentia autem ſecundum ſe non participat illas proprietates, nam quod vna exiſtentia ſit æqualis perfectionis, vel inæqualis cum altera ratione acceſſus, vel receſſus à perfectione primæ exiſtentiæ, quam participant, non pertinet illa compoſitio ad huiuſmodi quantitatem, ſed perfectionis quaſi eſſentialis.

Confir. 2. Confir. 2. ex Ariſt. 4. phyſ. à tex. 93. qui fusè probat tempus non eſſe motum, neque ſphæram ipſam mobilem, ſed eſſe aliquid, quod nõ poteſt eſſe ſine motu, & tex. 95. probat, quia motus eſt velox, vel tardus, quæ tempori non conueniunt: vnde in motu cœli, & horologij vni horæ eſt æquale tempus, licèt non æqualis motus; ergo ſimiliter in alijs durationibus. Conſequẽtia probatur à paritate rationis, imò & magis, quia ſi in motu eſt diſtãntia, cum ſit ſucceſſiua; in vtroque multo magis erit in duratione exiſtentiæ permanentis, cum in illa ſit ſucceſſio, non ſic in exiſtentia.

16 *Duratio videtur differre ab exiſtentia ex natura rei* 5. Concl. Probabile eſt durationem creatam diſtingui ex natura rei ab exiſtentia. Hæc concluſio prius explicatur, nã dixi (in rebus creatis) vt excludam Deum, in quo propter ſummam eius ſimplicitatem, nulla eſt diſtinctio ex natura rei; in rebus verò creatis tria ſolẽt quoad rem noſtram attinet, diſtingui eſſentiam, quæ in primo ordine collocatur: Secũdo exiſtentiam, quæ ſupponit eſſentiam: Tertio durationem, quæ addit ſupra exiſtentiam, permanentiam, quæ oritur ex conſeruatione. Vnde ignis exiſtentia in ſua productione pendet ab igne generante, & deinde non pendet ab illo, ſed à Deo conſeruante. *Ratio.* Ex quo probatur cõcluſio, exiſtentia, & duratio habẽt diuerſos effectus formeles, vt patet ex dictis concluſione præcedenti. ergo.

Confir. 1. Confir. quia duratio videtur pertinere ad prædicamentum quando, vel quantitatis; exiſtentia autem reducitur ad prædicamentum rei, in qua eſt eſſentia; prædicamenta autem ſaltem diſtingui formaliter, patet ex dictis ex Logica.

Confir. 2. Confir. 2. quia exiſtẽtia eſt indiuiſibilis, quia non recipit magis, & minus; duratio autem recipit; imo in exiſtentia eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe duratio perfectior, & imperfectior ſecundum rationem durationis, & duæ res diuerſæ ſpeciei poſſunt conuenire in eadem ſpecie durationis, vt albefactio, & nigrefactio, quę fiunt in eodem tempore.

A *Afferuntur argumenta contra quintam concluſionem.*

17 *Obiectio.* PRimo obijc. quia ex vi præcisè ipſius exiſtentiæ ablato omni modo ſuperaddito res durat; ergo duratio non diſtinguitur ex natura rei ab exiſtentia. Antecedens probatur, quia res exiſtens, vel concipitur in primo inſtanti, quo incipit intrinſecè exiſtere; vel vt permanet in eſſe. Si Primum, quæſtio eſt, an tunc dicatur durare, quod pertinet ad modũ loquendi, nunc autem ſupponitur non ita durare, vt exiſtit, quia exiſtit intrinſecè, ſed incipit extrinſecè durare. Si Secundo modo, nemo negat, rem perſeuerantem in exiſtentia durare, quia B duratio non eſt aliud, quàm permanentia in eſſe: ſed permanentia nõ eſt aliquid ſuperadditum exiſtentiæ, tum quia vt ipſa exiſtentia permaneneat, non eſt opus, vt addatur aliquid (loquendo de permanentibus) quia non eſſet ſola permanentia, ſed augmentatio quædam, quare permanere non eſt aliud, quam eandem rem retinere exiſtentiam; ergo permanentia nihil rei addit exiſtentiæ; tum quia permanẽtia in eſſe non videtur aliud, quàm ipſa exiſtẽtia continuata: ſed continuatio exiſtentiæ non addit aliquid ſupra exiſtentiam: ſed eſt ipſamet exiſtentia, quæ non deſinit habere ſuum effectum formalem, ſcilicet conſtituendi rem C extra ſuas cauſas.

Confir. 1. Confir. quia productio, & conſeruatio non diſtinguntur, niſi ratione, quia conſeruatio per ſe loquendo non eſt aliud, quam productio conſeruata; ergo ſimiliter perſeuerantia in exiſtentia.

Confir. 2. Confir. 2. quia duratio eſt inſeparabilis à ſua exiſtentia, & contra; & in vnaquaque re vtraque variabilis æquè, vel inuariabilis, nam impoſſibile eſt, rem durare, niſi dum exiſtit; & impoſſibile eſt, dum manet in exiſtentia, vt nõ duret: nam quod dicitur de exiſtentia in primo inſtanti, in quo non durat, ſolum infert diſtinctionẽ rationis, vt in conſeruatione, & pro- D ductione, vt infra.

Confir. 3. Confir. 3. quia res non poteſt magis exiſtere ſine propria exiſtentia, quàm durare ſine propria duratione; ergo hæc ſunt mutuò inſeparabilia, nam ſi exiſtentia eſt omnino neceſſaria, ſimiliter, & duratio; & ſi illa incorruptibilis, ſimiliter & duratio; ſi corruptibilis, & ſucceſſiua, vel permanens, ſimiliter & duratio; ergo ſunt æquè variabiles, vel inuariabiles. Ex quibus patet differre ratione, vt patet ex diſtincta ſignificatione vocum; durare enim, & exiſtere non ſunt voces ſynonimæ; ergo habent diuerſa ſignificata, ſaltem ratione, ſicut conſeruatio, & productio; tempus, & motus, exiſtentia Dei, & æternitas, quę demonſtratur de Deo E per immutabilitatem.

Reſpondetur. Reſp. Propter hæc argumenta valdè probabilis eſt contraria ſententia, præſertim in rebus permanentibus, quare ſit.

18 *Duratio non* 6 Concl. Probabilius eſt, durationem non diſtingui ab exiſtentia à parte rei per aliquid abſo-

differt ab exiſtetia à parte rei. *Ratio.* abſolutum ſuperadditum exiſtentiæ, quod formaliter conſtituat durationem, ſed diſtingui ratione connotati, nam eadem entitas concepta abſolutè, vt ſimpliciter tribuit eſſe, dicitur exiſtentia; at concepta, vt connotat exiſtentiam præuiam, dicitur duratio, atque adeo duratio ſecundum conceptum ſuum formalem non diſtinguitur ab exiſtentia, ſed ratione connotati, vt rectè probant argumenta adducta contra quintam concluſionem.

Confirmatur. Confir. Occham. quia ſicut Deus pōt creare rem v. g. Angelum in primo inſtanti ſine vllo ſuperaddito poſitiuo abſoluto, vel reſpectiuo, præter reſpectum ad Deum, ita poſſet eundem in perpetuum conſeruare, non cauſando aliquid de nouo, ſed non poteſt conſeruari ſine duratione; ergo duratio non dicit aliquid poſitiuum ſupra exiſtentiam Angeli.

Inſtantia. Reſp. Ex vi conſeruationis, ſicut res durat, ita producitur aliquid ſupra exiſtentiam: ſed contra, *Soluitur.* quia conſeruatio ſecundum ſe non eſt diſtincta à productione, quando eſt idē agens, nam idem terminus formaliter, qui producitur, conſeruatur. Quod ſi variatur agens, variatur conſeruatio ratione connotati, vel ſi variatur ſecundum ſuam rationem formalem, ea eſt indiuidua, ſed productione non attingitur aliquis terminus præter exiſtentiam; ergo neque per conſeruationem; concedit tamen Occham. durationem connotare ſucceſſionem, cui poteſt Angelus coexiſtere, quod ſecundum totale ſignificatum, licèt principaliter ſignificet exiſtentiam: quia alioqui non poſſent verificari extrema contradictionis de eodem, niſi in illo ponatur aliqua diſtinctio; at de Angelo in primo inſtanti creationis negatur conſeruatio, quia poſſet immediatè poſt annihilari, & immediatè poſt affirmatur conſeruatio; ergo ibi debet poni aliqua diſtinctio non in exiſtentia Angeli; ergo in connotato per durationem: vnde dicitur vnus Angelus plus durare, quia coexiſtit maiori ſucceſſioni ſiuè reali, ſiuè imaginariæ. Ita Occham. loc. cit. *Ocham.* Neque hinc fit, durationem permanentem creatam non diſtingui ab æternitate Diuina, nam infra explicabitur diſcrimen, nunc ſufficit, quod licet duratio creata non poſſit eſſe ſine ſucceſſione aliqua; tamen ſucceſſio poteſt eſſe ſine duratione permanente creata v.g. Angelica; at contra æternitas, quia poteſt eſſe ſine ſucceſſione, & ſucceſſio non pōt eſſe, niſi illi coexiſtat æternitas: vnde eſſe, fuiſſe, & forè aliter ſunt in Deo, ac in Angelo, quia Angelus poteſt habere eſſe, licet non habeat fore, nam poteſt poſt inſtans exiſtētiæ annihilari, imò in eo caſu haberet eſſe, & haberet nunquam fuiſſe; at Deus ita coexiſtit vni differentiæ temporis, ac alteri, nec eſt poſſibile oppoſitum.

19 *Obiectio.* *Solutio.* Dices: quomodo fuiſſe, eſſe, & forè diſtinguntur in Angelò. Reſp. Occham. diſtingui ratione conotati, quia eſſe connotat partem ſucceſſionis modo exiſtentem: fuiſſe partem præteritā; fore verò partem ſucceſſionis futurā; & ratione huius diſtinctionis poteſt Deus conſeruare aliquid in vna parte, & non in alia.

A Hinc fit, durationem Angeli totam eſſe ſimul, quo ad id, quod formaliter includit in Angelo, ac ratione connotata ſucceſſionis, non eſt ſimul, ſed de hac re infra.

Soluuntur argumenta in contrarium. Hinc ſumi poteſt fundamentum ad ſoluenda argumenta ſupra ducta, nam diuerſitas effectus formalis non arguit diuerſitatem formę à parte rei, ſed rationis, quod eadem forma, vt præcisè ſignificatur tali nomine, & ſic concepta, dat talem effectum; at verò, vt concipitur, & ſignificatur tali, dat alium ſicut ſecundum communem, eadem potentia intellectiua dat animæ poſſe apprehendere, vt concipitur præcisè, & ſignificatur ſub tali ratione; dat verò poſſe iudicare, vel diſcurrere ſub alijs rationibus præcisè conceptis. B Et idem patet ex attributis Diuinis, quę dant diuerſos effectus, prout diuerſo modo concipiuntur: neque obſtat, quod pertineant ad diuerſa prędicamenta: ſiuè quia ſufficit diuerſitas rationis, vt aliqui putant, ſiuè quia res ſub vno conceptu poteſt pertinere ad aliquod prædicamentum, at ſub alio concepta ad nullum determinatū, ob eius imperfectionem, ſub qua concipitur, vt dicitur de motu, actione, & paſſione. Et hinc ad vltimam confirmationem Reſp. quod tam exiſtentia, quam duratio ratione ſuæ intrinſecæ perfectionis eſt indiuiſibilis formaliter; ſed duratio diuiſibilis virtualiter, quia concipitur, vt potens coexiſtere ſucceſſioni, à quo conceptu C abſtrahit res, vt concipitur ſub nomine exiſtentiæ, & illa conuenientia in eadem duratione eſt in aliquo extrinſeco, non autem in aliquo intrinſeco .ſ. in tempore menſurante.

ART. IV. Soluuntur argumenta adducta contra quintam concluſionem.

AD 1. Reſp. negando, rem durare præcisè ex vi exiſtentiæ, quia in primo inſtanti res habet exiſtentiam, & tamen non durat: vnde exiſtentia eſt indifferens ad durandum, vel nō durandum, atque adeò debet dari aliud, per quod determinetur ad durandum: ſicut cor- 20 *Res in primo inſtanti non durat.*
D pus, quia eſt indifferens ad exiſtendum in hoc, vel illo ſpatio per ſuam ſubſtantiam, ponitur vbi, per quod determinetur ad hoc ſpatium; illud autem, per quod determinatur exiſtentia durandi, concipitur vt modus quidam, dans illi vim permanendi.

Exiſtentia nō augetur duratione. Ad 1. improb. Reſp. per illud additū, exiſtentiā non propriè augeri, quia auctio eſt per additionem quantitatis ad quantitatem, niſi impropriè, quia additur aliquis modus accidentalis.

Ad 2. improb. continuationem addere aliquid exiſtentiæ, ſicut continuatio quantitatiua addit aliquid ſupra rem, quæ denominatur cōtinua.

E *Ad 1. Confir.* Ad Confir. De diſtinctione productionis, & conſeruationis alibi dicetur; nunc ſatis ſit oſtēdere ex identitate illarum non ſequi durationem eſſe idem cum exiſtentia, quia duratio eſt accidentalis exiſtentiæ; at verò illæ duæ actiones ſunt ſubſtantiales, quia reſpiciunt formaliter

ter eamdem exiſtentiam.

Ad 2 Confir. Exiſtentia poteſt ſeparari à duratione. Ad 2. Reſp. Durationem non poſſe ſeparari ab exiſtentia; at exiſtentiam ſeparari à duratione, vt dictum eſt. Neque dicant, ex illa ſeparatione ſequi ſolum diſtinctionem rationis, & ratione connotati, vt productio, & conſeruatio, quia exiſtentia non ſeparatur à connotato durationis, cum illud connotatum ſecundũ Aduerſarios ſit ipſamet exiſtentia; ergo ſeparatur ab eo, quod eſt formale in duratione. Quod ſi dicant, exiſtentiam connotare negationem antecedenter, quam non connotat duratio; tunc contra, tum quia exiſtentia ſecundum ſe non connotat negationem illam, cum maneat conceptus exiſtentiæ abſtrahendo ab illa negatione immediatè ante; tum quia inde ſequeretur, durationem ſeparari ab exiſtentia, non contra, quia eſſet præciſa negatione connotata per cõceptum exiſtentiæ.

Ad 3. Confir. Et hinc patet ad 3. Confir. Nam licet exiſtẽtia, & duratio in multis proportionaliter conueniant, vt ibi probatur; non tamen conueniũt in propria ratione formali, vt colligitur ex ſeparabilitate, & diuerſitate effectuum. Et quia pertinent ad diuerſa genera, cum duratio ſemper habeat conceptum accidentis, non ſic exiſtentia.

DVBITATIO III.

Quid ſit illud, quod permanentia addit exiſtentiæ.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. Cum dictum ſit durationem diſtingui ab exiſtentia ſiuè ratione, ſiuè ex natura rei, iuxta probabiles de ea re ſententias; nunc vidẽdum eſt quid ſit illud, per quod permanentia, ſeù duratio diſtinguatur ab exiſtẽtia.

Duratio prædicatur de eſſentia exiſtẽte. 2. Not. Satis conſtare, durationem accidentaliter prædicari non ſolum de eſſentia, ſed etiam de eſſentia exiſtente, quia eſſentia poteſt eſſe exiſtens, & non durans, vt in primo inſtãti ſuæ productionis; hoc autem poteſt dupliciter contingere, primo quia duratio, licèt ſupponat exiſtentiam rei, cui conuenit; tamen ſecundum ſuam rationem formalem ſe tota diſtinguitur ab exiſtentia; qua ratione ſubſiſtentia diſtinguitur ab exiſtentia, nam ſicut exiſtẽtia eſt modus eſſentiæ, & ſubſiſtentia exiſtentiæ; ita duratio eſt modus non ſolum exiſtẽtiæ, ſed etiam ſubſiſtentiæ, vel inhærẽtiæ, iuxta naturam rei, quæ durat, quæ poteſt eſſe ſubſtantia, vel accidens. 2. Quod duratio non ſolum præſupponat exiſtentiam, ſed etiam illam includat; cui tamen addit aliquod connotatum, ratione cuius dicitur prædicari accidentaliter de re exiſtente, ita vt ipſa exiſtentia, vt dicit tale connotatum, dicatur duratio; pro cuius cõnotati explicatione.

2 *Exiſtentia durans quinque põt connotare menſuram.* Not. 3. Quinq; poſſe connotari ab exiſtentia, vt induat conceptum durationis; rationem menſuræ ſiuè actiuæ, ſiuè paſſiuæ, quod ſicut quantitas, vt extendit ſubiectum, habet rationem quantitatis; vt verò notificat aliam quantitatem habet rationem menſuræ, quæ diſtinguitur in palmum, vlnam &c. ita exiſtentia, vt tribuit eſſentiæ eſſe actu, ſeù extra cauſas, habeat rationem exiſtentiæ; vt verò notificat aliã exiſtentiam, vel notificatur per aliam, habeat rationem durationis, quæ diuiditur in horam, diem, menſem, annum &c. 2. Poteſt connotari aliquod ſucceſſiuum ſiuè reale, & poſitiuum, ſiuè imaginarium: vnde exiſtẽtia induat rationem durationis, quatenus coexiſtit alicui ſucceſſiuo, & quaſi implet ſpatiũ illud ſucceſſiuũ ſicut quantitas habet rationem loci locantis, vel locati, quatenus coexiſtit ſpatio imaginario permanenti, & illud implet. Et quia exiſtentia illud non habet, dum eſt in inſtanti, ſed immediatè poſt; ideo non habet rationem durationis, dum eſt in inſtanti, ſed immediatè poſt. *Succeſſiuum.*

3. Poteſt connotari conſeruatio, ita vt exiſtentia dicatur duratio quatenus eſt terminus cõſeruationis, ſicut habet præcisè rationem exiſtentiæ, quatenus terminat productionem. *Conſeruationem.*

4. Poteſt connotari relatio quædam prioritatis, ſeù antecedentiæ ſui ad ſeipſam, quæ eſt relatio rationis, ita vt exiſtentia præcisè dicatur: quatenus dat exiſtere abſq; vlla neceſſaria cõnotatione; dicatur autem duratio quatenus cõnotat hanc præcedentiam, cum perſeuerantia ſupponat antecedentiam quandam exiſtentiæ rei, quæ dicitur perſeuerare ſiuè antecedentia illa habeat initium, ſiuè non, cuiuſmodi eſſet duratio æterna: 5. Poteſt connotari negatio deſitionis rei, ſicut ens, vt induat rationem cuius, connotat negationem diuiſionis, nam licèt illa negatio contineatur virtualiter in exiſtentia; non tamen ſignificatur formaliter per illã, quomodo ſignificatur, dum exiſtentia explicatur per nomen durationis. *Relationem.* *Negationem deſitionis.*

4. Not. Dupliciter aliquid connotari: primo, vt integrans conceptum rei, quo modo album connotat ſubiectum, quia concretum componitur ex ſubiecto, & forma: 2. Vt terminus quomodo ſubiectum connotatur ab albedine, & terminus à relatione; quare videndum eſt quomodo prædicta connotentur ab exiſtentia, vt habeat conceptum durationis. 3 *Aliquid connotatur dupliciter.*

ART. II. Explicatur, & confutatur opinio dicentium addere relationem menſuræ.

PRima opinio eſt dicentium, durationem addere exiſtentiæ relationem menſuræ. Ita Durandus in 2. diſt. 2. q. 3. ex D. Tho. 1. p. q. 16. Capr. in 1. diſt 9. ar. 2. Ant. And. 5. met. q. 11. Sonc. q. 56. Sotus 4. phyſ. q. 4 Canon. q. 5. dub. 3 Thienn. q. 3. Gratiad. lect. 17. q. 1. Tribuitur Scoto in 2. diſt. 2. q. 2. & in 4 diſt. 48. q. 2. & ſequuntur multi ex recentioribus, contra quã multa diximus ſupra, præcipuè, quia res durãt præciſis alijs rebus; at res non poteſt habere rationem menſuræ actiuæ, vel paſſiuæ præciſis alijs; quia huius ratio non poteſt intelligi ſine alia re, quia rem eſſe menſurabilẽ nõ eſt aliud, quàm eſſe cognoſcibilem per aliam quãtitatẽ, vel id, quod habet rationem quantitatis, tamquam per notius: & ſic etiam proportionaliter eſt 4 *Duratio ſecũdum aliquos addit relationẽ menſuræ. Dur. S. Tho. Capr. An. And. Sonci. Sotus. Canon. Thien. Gratiad. Scotus Non probatur*

eſt dicendum de actiua menſura, quia eſt id, quo aliud eſt cognoſcibile.

Inſtantia. Dices: Ariſtoteles definit tempus, quod ſit menſura motus, vnde D.Thom. 1.par.q.10. ar.4. C. *æternitas eſt menſura eſſe permanentis, tempus vero motus*, & ſubdit, motum æternum non menſurari tempore ſecundum totam ſuam durationem, quia cum ſit infinitus, eſt immenſurabilis, ſed menſuratur ſecũdum quamlibet circulationẽ, quæ habet principium, & finem in tempore.

Solutio. Reſp. de ſenſu illius definitionis dicetur infra, præſertim cum multi velint aliam eſſe rationem temporis reſpectu motus, ac durationis permanentis reſpectu rerum permanentiũ. Ad authoritatem D.Thomæ Reſp. loqui de menſura formali, quatenus quantitas informãs ſubiectum facit illud eſſe cognoſcibile ſecundum extenſionem entitatiuam, quam habet, nam ex illa quantitate cognoſcitur exiſtentia ſubſtantiæ, tamquã effectus formalis illius. At hæc non habet propriè rationem menſuræ, ſed impropriè, nam per tempus cognoſcimus durationem illius motus, quæ eſt effectus formalis temporis, vel id dicitur, quia per vnam partem motus, poſſumus menſurare alias partes: vnde dicimus, motum cœli duraſſe 6000. annis.

5 *Duratio eſt modus, ſeu extenſio exiſtentiæ.* Ex his patet Primo durationem in vniuerſum eſſe modum quendam exiſtentiæ, & veluti extenſionem illius, quæ dicitur permanentia exiſtentiæ: vnde habet res, vt non ſtatim deſinat, ſed aliquandiù ſit: vnde fit, ſi Deus produceret Angelum in inſtanti, & immediatè deſineret cõſeruare, Angelum debere dici extitiſſe, tamen eius exiſtentiam non debere dici propriè durationem, quia nullam habet extẽſionem, neque formalem, vt motus, neque virtualem, vt permanentia, quæ licet ſint tota ſimul; tamen coexiſtunt tempori, vel durationi imaginariæ: vnde patet etiam non ſufficere ad rationem durationis, vt ſit exiſtẽtia rei, quæ poſſit coexiſtere moræ imaginariæ, vel veræ, ſed requiritur, vt actu coexiſtat, & quaſi impleat durationem imaginariam, vt benè Occh. 2.d.20.q.10.& 13. Gabr.q.1.not.3.c.7.& d.1. Scot. quodl.6.§.reſtat nunc. *Occham. Gabr. Scotus.* Impropriè autem dicitur durare per inſtans, nam poteſt in illa exiſtentia diſtingui duplex conceptus, alter exiſtẽtiæ quatenus facit rem eſſe extra cauſas, alter vt occupat indiuiſibilem moram imaginariam, quæ duratio inſtantanea aliquando ſolet pertinere ad tempus diſcretum, vt infra.

ART. III. Explicatur opinio dicentium addi ſucceſſionem moræ.

6 *Duratio ſecũdum alios addit ſucceſſionem moræ.* SEcunda Opinio, hoc connotatum per exiſtentiam, vt habeat conceptum durationis, eſſe ſucceſſionem moræ, cui res durans per ſuã exiſtentiã poteſt coexiſtere, ſiuè illa mora ſit intrinſeca rei duranti, ſiuè extrinſeca, ſiuè actu exiſtens, ſiuè poſſibilis; ſiuè realis, ſiuè imaginaria, eo quod non poſſit concipi rem durare, niſi concipiatur exiſtere, & coexiſtere tali ſucceſſioni: vnde hi Doctores putant conceptum durationis non eſſe ſimplicem, ſed compoſitum ex exiſtentia, & hac ſucceſſione. Ita Nominales, Aureol. & alij ſupra citati. *Nominales. Aureol. et alij.* Ex quo inferunt, omnem rem durantem menſurari tẽpore, quia tantum tempore noſtro cognoſci poteſt duratio permanens.

Diſcrimen inter hos Auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam quidam non agnoſcunt aliam durationem formaliter, niſi tempus; vnde negat æternitatem eſſe formaliter durationem, ſed dicunt eſſe perfectionem, qua Deus attingit omne tẽpus, ſeù omnem durationem imaginariam, ſicut immenſitas non ponit in Deo aliquam magnitudinem, ſeù extenſionẽ, ſed tantum vim, qua Deus omnem locum attingit abſque ſui extenſione. Ita Aureol. in 1.diſt.9.in 2.par.q.1.ar.2. contra quem plura quæſt. ſequenti.

Alij verò putant durationem formaliter nõ includere ſucceſſionem, niſi connotatiuè, ita vt ipſa exiſtentia permanens, vt coexiſtens ſucceſſioni, ſit formaliter duratio: vnde æternitatem dicunt eſſe formaliter durationem. Ita Nominales, contra quos multa ſupra diximus, & plura infra.

7 *Tertius dicendi modus aliorum.* 3. Opinio eſt dicentium, exiſtentiam poſſe concipi dupliciter. Primo, reſpectu effectus formalis, quem dat eſſentiæ, quam ponit in rerum natura, ſeù extra cauſas, & retinet conceptum exiſtentiæ: Secundo, vt dat vim coexiſtendi rei ſucceſſiuæ, ſiuè veræ, ſiuè imaginariæ, & ita habet conceptum durationis, diſtinctum ratione à conceptu exiſtentiæ, ſicut quãtitas quatenus dat effectum formalem extendendi ſubiectum, retinet conceptum quantitatis; vt autem dat vim occupandi locum, nõ habet conceptũ quantitatis, ſed paſſionis quãtitatis. Hæc videtur ſententia Suar. diſp. 50. ſect.2.nu.9. *Suarez.* dum ait, durationem formaliter ſignificare aliquid poſitiuum, quod eſt ipſa permanentia in exiſtendo, & differt ab exiſtentia ſolum ex diuerſo modo concipiendi, nam cõceptus exiſtentiæ nihil connotat; ſed abſolutè dicit actualitatem rei extra cauſas, at conceptus durationis ſupponit inceptionem, & fieri ipſius rei durantis, nam in conceptu perſeuerantiæ, quæ includitur formaliter in conceptu durationis, neceſſariò concipitur præexiſtentia eiuſdem exiſtentiæ; at huiuſmodi perſeuerantia non diſtinguitur ex natura rei ab ipſa exiſtentia, quia nihil includit in re præter exiſtẽtiã; ſed diſtinguitur ratione, quia includit dupliciter exiſtẽtiam, ſcilicet vt præſentem, & vt præcedentem; hic autem modus concipiendi alius eſt in re permanente, ac in re ſucceſſiua, quia ſucceſſiua dicitur durare per additionem realem alterius rei, quia ſemper aliquid noui additur; at permanens non durat, quia ei aliquid additur: ſed quia eadem in eodem eſſe perſeuerat; verum ſi velimus rem omnino cõcipere, etiam idem dicemus de duratione ſucceſſiua, nam, quia res ſucceſſiuæ non exiſtunt, niſi dum fiunt; ideò tũc exiſtere dicuntur, etiã ſi non omnes partes rei ſucceſſiuæ factæ ſint, & ideò dicũtur durare, quandiù nouæ partes

fiunt; tamen verè cum nouæ partes fiunt, ipsũ exiſtere creſcit,& conſumatur, quare duratio nihil addit ſupra ipsũ eſſe talis rei, ſed ipſummet exiſtere tale eſt, vt per fluxum, & additionem ſuarum partium ſit in rerum natura, & ideo etiam ſic durat: vnde duratio etiam in ſucceſſiuis nihil rei addit ſupra exiſtētiam, ſed connotat tantum præexiſtentiam, vel ſecundũ rationem, vt in permanentibus; quæ ſunt ſecundum ſe tota, vel ſecundum rem, quæ ſint ſecundum partem,vt in ſucceſſiuis. Ex his patet, hunc modum explicandi parum differre à modo Nominalium, quia dum dicitur duratio eſſe permanentia in exiſtendo, & hæc explicatur per formalem, vel virtualem præſuppoſitionem exiſtendi,at hoc concipi nõ poſſit ſine habitudine quadam prioris, & poſterioris,neceſſariò concipi debet ad modum ſucceſſionis, licèt hic modus concipiendi nõ includatur in ſignificato illius vocis.

8 *1.Obiectio.* Dices 1. Res dicitur durare à primo inſtanti,in quo eſt vſque ad vltimum: vnde res prior altera ſolum ſecundum inſtãs,dicitur plus durare,vt cœlum ſuo motu.

Confirmatur. Confir. quia generatio ſubſtantialis dicitur durare tantum per inſtans.

Reſpond. Reſp. Concedendo in vltimo inſtanti rem durare, ſi deſinit intrinſecè,quia in vltimo tota permanet: ſed in primo negatur durare, quia cum ante illud non extiterit, non poterit in illo dici perſeuerare in exiſtentia: vnde res, quæ incipiunt per primum ſui eſſe, dicuntur incipere durare per vltimum non eſſe; vnde licet creatio incipiat per primum eſſe; tamen conſeruatio incipit per vltimum nõ eſſe;quare in primo inſtanti dici poteſt incipere durare; quare res excedens aliam ſolum per inſtans; non dicitur magis durare, ſed prior in exiſtendo.

Ad Confir. Ad Confir. Reſp. Aliquando duratio accipitur impropriè pro ipſa exiſtentia, & ſic generatio dicitur durare per inſtans; aliquando propriè pro perſeuerãtia, & ſic negatur; at inſtabis, ſi exiſtentia rei permanentis incipit per primum eſſe, & duratio per vltimum nõ eſſe; ergo diſtinguntur pluſquam ratione.

Confir. quia omnis duratio eſſet ſucceſſiua, quia hic modus incipiendi eſt rerum ſucceſſiuarum.

Reſp. & dico 1. idem dici poſſet in creatione, & conſeruatione.

Dico 2. Illam inceptionem durationis non eſſe quoad aliquid rei, ſed tantum quoad denominationem ſumptam ex exiſtentia, vt denotatur præextitiſſe; quare ex diuerſo modo inceptionis,nec poteſt deduci diſtinctio maior quam rationis.nec eſſe ſucceſſiua,vt patet in quiete, quæ incipit per vltimum non eſſe, & tamen non eſt ſucceſſiua, ſed potius eſt priuatio rei ſucceſſiuæ,ſcilicet motus.

Dico 3. Durationem permanentem dupliciter accipi: Primo, quoad ſufficientiam tantum, & ſic dicit ſolam exiſtentiam, quatenus de ſe eſt ſufficiens ad diu permanendum in eſſe,& ſic incipit per primum ſui eſſe: Secundo,vt exercet actum durandi,& perſeuerandi, quod propriè ſignificatur nomine durationis, & ſic incipit per vltimum non eſſe, ſed hoc exercitium durandi non addit aliquid poſitiuum ſupra ſufficientiam durationis,ſed dicit eandem exiſtentiam eodem modo ſe habentē: vnde exiſtentia rei, qua nec actu nec aptitudine permanet, non meretur nomen durationis, ſed poterit dici principium, vel terminus durationis.

9 *2 Obiectio.* Dices 2. Sicut in rebus creatis reſpectu ſpatij imaginarij ponitur vbi,diſtinctum ex natura rei à quantitate ipſius; ergo etiam duratio, nam vt per vbi fit formaliter quantitas præſens ſpatio imaginario; ita per durationem fit præſens durationi imaginariæ: nam ideò vbi ponitur diſtingui, quia eſt definita potentia ad determinatam partem ſpatij: vnde inuariata quantitate, variatur vbi pro diuerſis partibus ſpatij; ergo eadem ratione duratio diſtincta erit, quia non eſt, niſi præſentia quædam ad durationem imaginariam, ſecundum aliquam partem illius,quæ proinde variatur, prout varijs partibus durationis imaginariæ reſpondet: vnde ſicut res dicitur eſſe alicubi, etiam ſi indiuiſibili ſpatio ſit præſens, ita res durare etiam ſi indiuiſibili durationi imaginariæ ſit præſens.

Reſpond. Reſp. Eſſe inter illàm ſimilitudinem, quod vtrumque concipitur vt capacitas quædam, ſpatium quidem corporis, & aliarum rerum; & duratio vt capacitas temporis, & motus, & aliarum exiſtentiarum, quæ poſſunt illi coexiſtere. Sed differunt, nam in ſpatium ſucceſſiuum, quod dicitur tempus imaginarium,incidit res ex vi ſuæ exiſtentiæ actualis, etiam ſi nihil huic intelligatur ſuperaddi; at in ſpatiũ locale,non ſufficit exiſtentia, niſi ponatur modus quidam, qui dicitur formalis præſentia, quod colligimus, nam res retinens eandem exiſtentiam per ſui mutationem, poteſt mutare præſentiam ad determinatum ſpatium; at non ſic retinens eandem exiſtentiã poteſt mutare præſentiam ad durationem imaginariam, nam ſi quæ concipiatur ibi mutatio, ſolum eſt ex parte alterius extremi.

Hinc negatur conſequẽtia, quia ex eo,quod res ex vi totius exiſtentiæ,non habet,vt repleat ſpatium, requiritur præſentia, quæ ſit modus quidam; at quia res ex vi ſuæ exiſtentiæ incidit in tempus imaginarium, & eadem, præciſo omni alio, eſt apta coexiſtere infinito, eadem perſeuerans, ideò duratio nihil addit. Hinc fit, vt exiſtentia in ſe nihil minuatur,vel augeatur ex coexiſtentia ad tantum, vel tantum ſpatium; at non ſic in locali præſentia, nam ſpatium, cui reſpondet præſentia localis, concipitur vt immobile,& ideo debet fieri mutatio in ipſa præſentia, dum fit præſens res maiori,vel minori ſpatio; at aliud ſpatium apprehenditur vt fluens, & ideo eadem exiſtentia immutata, poteſt per ſeipſam adeſſe maiori,vel minori durationi.

10 *3.Obiectio Conimbr.* Dices 3. ex Conimbr. Habent diuerſas definitiones; ergo diſtinguntur formaliter, quia exiſten-

exiſtentia dicitur modus, quo res eſt extra ſuas cauſas; at duratio eſt protenſio rei in ſua exiſtentia, dum res vltra inſtans protenditur, vel ſaltem ſignificat menſuram permanentem exiſtentiæ, etiam ſi ſit per inſtans.

Confir. 1. Confir. Ex eo, quod exiſtentia in Deo, & æternitas diſtinguntur ratione, cum æternitas ſit attributum, quod oſtenditur per immutabilitatem; & exiſtentia ſit de eſſentia Dei, quæ non poteſt oſtendi à priori, 1. par. quæſt. 2. ar. 2. ergo duratio, & exiſtentia in creatis diſtinguntur plus quam ratione, nam quo res recedunt à ſuo principio, magis recedunt à ſua ſimplicitate, vt Henricus 1. par. art. 21. quæſt. 4. & art. 23. q. 2. Alb. in 1. d. 8. tr. 22. Dur. q. 2. Ægid. ibidem 2. principali q. 2. ar. 2.

Confir. 2. Confir. 2. quia exiſtentia non habet locum in prædicamentis, at duratio habet, vt rerum permanentium in prædicamento *quando*; ſucceſſiuarum in prædicamento quantitatis, ex *Molin.* Molin. 1. par. q. 2.

Reſpond. Reſp. Ex primo rectè probari diſtinctionem rationis, quia nihil additur à parte rei.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Non eſſe abſurdum quoad aliquid eſſe ſimilitudinem in Deo, & creaturis.

Ad 2. Confir. Ad 2. Aliqui putant exiſtentiam poni etiam in iiſdem prædicamentis. Alij concedunt totum, ſed ſufficere putant diſtinctionem rationis, vt Suar. Alij negant tempus, & durationem ſpectare ad peculiaria prædicamenta, ſed de hac re infra.

ART. IV. Explicatur opinio dicentium, hoc additum eſſe negationem deſitionis.

11 *Alij putāt durationem addere exiſtentiæ negationē deſitionis.* QVarta Opinio eſt dicentium, durationem includere formaliter exiſtentiam, ſed ab hac diſtingui per negationem deſitionis, quam duratio ſuperaddit exiſtentiæ, nam perſeuerantia, quæ conſtituit durationem, non addit ſupra exiſtentiam, niſi huiuſmodi negationem. Ita *Molin.* Molin. 1. par. quæſt. 3. diſp. 2. ar. 4. & quæſt. 10. art. 1. diſp. 4. in qua opinione illud verè dicitur, quod dum concipitur res durare, concipi poteſt ſub illa negatione deſtructionis, nam etiam id concipi poteſt in duratione Dei, & duratione inſtantanea: vnde omnis res, quæ concipitur ſub illa negatione, dicitur durare, nam hoc ſufficit, vt concipiatur res durare. Sed dubium eſt, an ſit neceſſarium ad concipiendam durationem, concipere rem ſub illa negatione; ſi enim illa negatio formaliter ſignificatur per durationem, *Obiectio.* neceſſariò concipi dicitur; at hoc patet eſſe falſum, quia duratio eſt poſitiuum; quid; & permanentia in eſſe, non videtur eſſe aliquid negatiuum, ſed continuatio ipſius eſſe.

Confir. 1. Confir. quia dum concipitur Deus durans ab æterno, non concipitur ab æterno non fuiſſe diſtinctus.

Confir. 2. Confir. 2. quia ſequeretur, tempus conſiſtere in negatione:

Confir. 3. Confir. 3. quia rem deſtrui, eſt priuari eſſe; ergo rem non eſſe deſtructam, eſt non eſſe priuatam eſſe; at hæc negatio nihil addit ſupra ipſum eſſe, vt v. g. motum durare eſt, non ceſſaſſe, at hoc non dicit, niſi ipſum modũ, quia negatio ceſſationis, eſt negatio quietis, at hæc non eſt, niſi motus ipſe.

Reſp. In his conceptibus metaphyſicis, & ſimplicibus, licet poſitiuè ſignificentur; tamen conceptus eorum non diſtinguitur ab alijs, niſi per negationem, quæ licèt formaliter accepta ſit negatio alterius priuationis; tamen ratione differt à poſitiuo, & intellectus noſter vtitur quaſi per quandam reflexionem, & maximè ad declarandam identitatem, & exiſtentiam eiuſdem rei, vt patet de vnitate, & ſimplicitate, quæ videntur voces poſitiuæ; tamen de formali ſignificant negationem: idem de duratione dicitur, vt optimè ſignificat Capr. 2. d. 2. ar. 3. ad 1. & 6. contra ſecundam partem ſextę concluſionis. 12 *Reſpond.* *Capre.*

Ad 1. Confir. Ad 1. Patet etiam Deum, vt durantem, concipi exiſtentem, & in exiſtentia permanſiſſe, vt nec deſtructus, nec deſtrui potuerit.

Ad 2. Confir. Ad 2. Conſtabit cum de tempore.

Ad 3. Confir. Ad 3. Conceditur per hanc negationem nihil in re declarari, niſi exiſtentia poſitiua rei, quæ per illam negatur, ſpeciali modo declaratur, quod ſufficit ad diſtinctionem rationis, ſed vt cognoſcatur melius, quænam ex prædictis opinionibus ſit vera, ſequens dubitatio inſtituitur.

DVBITATIO IV.

An ſucceſſio ſit de ratione durationis in communi, an vero detur duratio aliqua permanens.

DE hac Scholaſtici 2. diſt. 2. vbi Bonauent. par. 1. art. 1. quæſt. 3. Ricc. art. 1. quæſt. 3. Scotus quæſt. 1. Mairon. quæſt. 3. Veril. quęſt. 1. Baſſol. quæſt. 1. Baccon. quæſt. 2. Aureol. quæſt. 1. art. 1. D. Thom. 1. par. quæſt. 10. art. 5. vbi Caiet. Bag. Molina diſp. 1. Vaſq. diſp. 33. Gonzal. diſp. 21. ſect. 2. Durand. 2. diſt. 2. quæſt. 3. Cap. quæſt. 2. Ægid ibidem 1. par. diſt. quæſt. 1. ar. 3. & de menſura Angel. quæſt. 7. Palud. d. 18. q. 1. Henric. quodl. 11. q. 12.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Succeſſionem includere aliquam pluralitatem partium, nam cum ſucceſſio neceſſario dicat ordinem prioris, & poſterioris, & hic non poſſit eſſe niſi inter plura; neceſſario in ſucceſſione includi debet pluralitas partium: hæc autem pluralitas poteſt eſſe duplex, vna formalis, & actualis, quãdo ſcilicet ſunt actu partes, altera virtualis, quando ſcilicet partes ibi non ſunt actu ob defectum actualis diſtinctionis, ſed per æquipollentiam, eo quod continetur ibi perfectio vna æquiualens pluribus, ex quo fit, vt duplex ſit ſucceſſio, vna formalis, quę dicit actualem tranſitum de vno termino in alium, 1 *Succeſsio dicit plures partes, ſiuè formaliter, ſiuè virtualiter.*

altera virtualis, quæ non includit actu hunc tranſitum, ſed per æquipollentiam eo quod habet in ſe perfectionem, per quam coexiſtit formali ſucceſſioni, qualem habent res permanentes; vnde quæſtio non intelligitur de ſucceſſione virtuali, ſed formali.

Succeſsio duplex eſt ex Bon. cum variatione, & ſine variatione.

2. Not. formalē ſucceſſionem ex D. Bon. eſſe duplicem; vnam cū variatione, in qua vna parte adueniente, altera deſinit eſſe, qualem habet motus, & tempus, & non habet omnis duratio vt patet ex æternitate, & æuo Angelico, in quibus futurum nō eſt poſt præteritum. Alteram ſine variatione, quæ extenſionem durationis dicit ſine variatione, & innouatione. Poſſe autem intelligi prius, & poſterius ſine nouitate circa exiſtētiam, explicat exemplo radij cōtinuè exeuntis à Sole, non quia nouum aliquid emittatur, ſed quia quod emiſſum eſt, continuatur, quia Solis influentia eſt continuatio dati; nam licet creatura permanens habeat eſſe totum ſimul, tamen continuationem ſui eſſe non habet totam ſimul, ſed ſucceſſiuè, ſine noua exiſtentia ſuæ eſſentiæ, vel proprietatis abſolutæ.

2 *Succeſsio formalis competit ſubiecto intrinſecè, & extrinſecè.*

3. Not. ſucceſſionem formalē dupliciter cōuenire ſubiecto. Primo intrinſecè, & eſt forma intrinſecè inhærens ſubiecto, quod durat, ſiue ſit inter vtrumque terminum poſitiuum, ſiue inter poſitiuum, & negatiuum. Secūdo extrinſecè, & eſt quando nullus terminus formalis, & completus inter quos eſt ſucceſſio, eſt intrinſecus ſubiecto; dixi completus, nam poteſt fieri, vt ſucceſſio ſit extrinſeca ſubiecto, & tamen ſucceſſio eſt extrinſeca, quia completus nō eſt intrinſecus, completus autem per aliquid connotatum, vt ly creatio denominat extrinſecè Deum, quia licet creatio dicat actum voluntatis intrinſecum Deo, tamē quia hic non eſt cōpletè creatio, ſed completur per cōnotationē habitudinis rationis ad creaturam, vel ipſius creaturæ vt termini, ideo denominat extrinſecè, & Deus ex non creante fit creans ſine ſucceſſione intrinſeca.

Succeſsio intrinſeca eſt durationi dupliciter.

4. Not. ſucceſſionē dupliciter poſſe eſſe intrinſecam durationi; Primo, quoad inhęrentiā ſiue per informationem, ſiue per identitatem; vnde dicitur extrinſeca, quæ nō inhæret, ſed alio modo eſt coniuncta, ſcilicet per aſſiſtētiā, vel alia ratione. Secundo, quoad conceptum ſiue vt differentiam eſſentialiter conſtitutiuam; quomodo ſucceſſio dicitur intrinſeca motui, & tempori, ſiue vt connotatum, quomodo priuatio dicitur intrinſeca motui, & naſus ſimitati; & cum connotatio ſit diuerſæ rationis, vt alibi oſtendimus, hinc fit, vt conceptus rei connotatiuus ſit diuerſæ rationis, & quia intrinſeco opponitur extrinſecum, ideo dupliciter aliquid poteſt dici alteri extrinſecum, ſcilicet quoad inhærentiam, & quoad conceptum.

3 *Succeſsio connotata, vel eſt imaginaria, vel realis.*

5. Not. ſucceſſionem cōnotatam poſſe eſſe duplicem: vnam imaginariam, qualis eſt ſpatium illud, quod nos concipimus, vt coexiſtēs æternitati; nam apprehendimus illud interuallum per modum cuiuſdam entis ſucceſſiui, cum tamē in re non ſit aliquod ens. Alteram

A realem; qualis eſt ſucceſſio, quæ eſt in motu, ſiue ſit negatiua, qualis eſt inter priuationem, & formam; nam priuationi forma ſuccedit, & cōtra alteram poſitiuam ex parte vtriuſque extremi, qualis ſucceſſio eſt inter partes motus; ſucceſſio enim nō poteſt eſſe vera niſi inter ea, quæ ſint diſtincta, nam cum non ſit ſucceſſio niſi vnum exiſtat, quando alterum non exiſtit, & idem nō poſſit ſimul exiſtere, & non exiſtere, ideo neceſſariò ſucceſſio debet eſſe inter plura. Hinc fit vt ſucceſſio neceſſario ſit inter duo entia; vel inter duas partes eiuſdem rei; pro cuius intelligentia.

Ad veram ſucceſsionem neceſſaria eſt prioritas durationis ex Ægid.

6. Not. ex Ægidio, cum in omni ſucceſſione ſit prius, & poſterius, & vbicumq; eſt prius, &

B poſterius, ſit ſucceſſio, fit, vt; cum prius ſit duplex, vnum natura, alterum duratione, ad ſucceſſionem verā, & actualem nō ſit ſatis prioritas naturę, ſed neceſſaria eſt prioritas durationis, vt patet, nam ſi Deus produxiſſet creaturā ab ęterno, Deus eſſet prior natura, quam creatura, & tamen inter Deum, & creaturam non eſſet actualis ſucceſſio, ſed virtualis; At vero nunc de facto, quia nulla creatura eſt ab æterno, Deus precedit per durationem æternam omnes creaturas, nam erat æternitas Dei, quādo nulla erat duratio creaturę, vnde inter ęternitatem Dei, & durationem creaturæ eſt ſucceſſio, quia eſt inter illa ordo prioris, & poſte-

C rioris, & hinc etiam dicit æternitatem Dei eſſe poſt omnem creaturam ſine duratione, ſaltem natura, nam dicitur quod Deus regnabit in æternum, & vltra, ſcilicet omnem creaturam. Hinc ſequitur, quod ſicut æternitas habet ordinem prioris reſpectu aliarum durationū, ita etiam & ęuum Angeli reſpectu tēporis, immo reſpectu alterius æui, ſcilicet animæ rationalis, nam hoc prius, & poſterius non ponuntur in eodem, ſed in diuerſis entibus totalibus, ſed difficultas eſt, an ex hac prioritate inferatur ſucceſſio, nam aliqui videntur docere; ſucceſſionē dicere prius, & poſterius in eodem, & reſpectu eiuſdem, quare pro huius difficultatis ex-

D plicatione.

4 *Succeſsio triplex.*

7. Not. triplicem eſſe ſucceſſionē, prima qua ens ſuccedit enti, ſecunda qua non ens ſuccedit enti, & has eſſe in omni creatura, quia omnis habet eſſe poſt non eſſe, & poſt eſſe, poteſt habere nō eſſe; tertia qua ens ſuccedit enti, & ſic eſt ſucceſſio in tempore, & inter duas formas cōtrarias reſpectu eiuſdem ſubiecti; nam ſicut quando eſt vna pars temporis nō eſt alia, ita quando eſt vna forma, nō eſt alia, vnde colligit Ægid. ſucceſſionem veram eſſe inter illa, quæ cum ſimul eſſe non poſſint, ſucceſſiuè eſſe accipiunt, & quia formæ contrariè poſſunt eſſe ſimul per potentiam abſolutam, non autē

E partes temporis, ideo magis eſt ſucceſſio inter duas partes temporis, quam inter duas formas contrarias, quia formis ſucceſſio non conuenit eſſentialiter, ſed connaturaliter, at tempori cōuenit eſſentialiter, quia nō eſt intelligibile duas horas eſſe ſimul in eadem plaga terræ.

Hinc ſecūdo infert Ægid. veram ſucceſſionem

nem non eſſe niſi inter entia poſitiua, quia negationes ſicut non habent veram exiſtentiam, ſed abuſiuam, ita nõ poteſt negatio ſuccedere enti; quia ſucceſſio dicit ordinem quendam, at ordo neque eſt inter non entia, neque inter non ens, & ipſum ens, niſi ſecundum noſtrum modum intelligendi, nam realis ibi relatio eſſe non poteſt.

5 *Succeſſio, vel eſt ſecundum totum vel ſecundum partem.*

8. Not. ſucceſſionem poſſe accipi primo, ſecundum totum, vt quando totum eſſe incipit, vel deſinat eſſe; Secũdo ſm̃ partem quando vna rei pars eſſe incipit, & altera eiuſdem rei eſſe deſinit vt patet in tempore, & hæc eſt propriè eſt ſucceſſio; nam alia eſt impropriè, nam vel eſt ſucceſſio inter eſſe, & non eſſe eiuſdem, & eſt contra veram rationem ſucceſſionis quę eſt inter entia poſitiua, vel eſt inter duo tota, quorum vnum eſt poſt aliud, & ob carentiam incõpoſſibilitatis, non habent veram rationem ſucceſſionis: nam etiam ſi vnus Angelus producatur poſt alium, non eſt neceſſarium, vt cũ productione vnius ſit coniuncta deſitio alterius, & contra. Hæc autem ſucceſſio ſecũdum totum poteſt eſſe actu, & potentia: actu quidem illam habet æuum quoad inceptionem, nam incępit eſſe poſt nõ eſſe, ſed quoad deſitionẽ illam non habet actu, ſed potentia, quia non deſinit eſſe actu, ſed poſſet, ſi Deus illud non conſeruaret.

Corollarium.

Ex his ego colligo triplex eſſe genus ſucceſſiuorũ, vnum per accidẽs, & eſt inter illa quorum vnum ſuccedit alteri, ſed ſine incompoſſibilitate; Alterum ꝑ ſe, & diuiditur in ens ſucceſſiuũ eſſentialiter, & eſt inter ea, quæ ſunt incompoſſibilia etiam in ordine ad potentiam diuinam, & in ſucceſſiuum cõnaturaliter, & eſt inter incompoſſibilia per potentiam naturalẽ.

6 *Ens, vel eſt eſſentialiter ſucceſſiuum, vel denominatiuè.*

9. Not. ens dupliciter poſſe dici ſucceſſiuũ. Primo eſsẽtialiter, & vt quo, & eſt ipſamet ſucceſſio, quæ eſſentialiter habet quandam extenſionem partium, quarum vna ſuccedit alteri cum incompoſſibilitate. Secundo denominatiuè, & eſt ſubiectum, in quo recipitur hæc ſucceſſio, per quam denominatur eſſe ſucceſſiuè, vt cum mobile ſucceſſiuè dicitur exiſtere in loco per ſucceſſiuum motum.

Ex quibus ſenſus quæſtionis eſt, an duratio dicat ſucceſſionem formalẽ, & quomodo, ſcilicet extrinſecè, an intrinſecè, & denominatiuè an eſſentialiter.

ART. II. Opiniones Doctorum.

7 *Omnis duratio ſecundum aliquos dicit ſucceſſionem. Aureol.*

PRima opinio eſt dicentium omnem durationem includere in ſuo conceptu ſucceſſionem, ita Aureolus qui 1.d.9.p.2.q.2.ar.2. negat æternitatem eſſe formaliter durationem, quia non includit ſucceſſionem, & 2.d.2.q.2. ar.2, vbi negat æuum eſſe intrinſecè, & formaliter durationem, ſed extrinſecè ex coexiſtẽtia ad tempus, quod ſolum eſt duratio; nam non poteſt concipi durare aliquid niſi concipiatur ante, & prius, videtur etiam aliquorum nominalium, qui volunt non poſſe cõcipi aliquid durare, niſi cõcipiatur exiſtentia, vt coexiſtens ſucceſſioni actuali, vel potentiali Och. in 2.q. 10. & Gab. 2.d.2.q.1.ar.1.not.3. *Ocham. Gab.*

A

Prima ratio.

Fundamẽtum 1. ſumitur ex modo noſtro cõcipiendi, nam nõ poteſt concipi aliquid durare niſi vel in inſtãti, tanquam in termino durationis, qui ſuccedit ad tempus præcedens, vel in tempore, quod conſtat ex præterito, præſenti, & futuro, nam omne quod durat, habet durationem, vel præteritam, vel præſentem, vel futuram, neque poteſt intelligi aliter durare; ſed hæc ſunt differentiæ temporis.

Confir. 1.

Confir. vbicumq; eſt trãſitus de vno termino ad alium, ibi eſt ſucceſſio; vt patet ex ratione ſucceſſionis; ſed in omni duratione cuiuſcũque rei; quantumcumq; permanentis eſt tranſitus de vno termino ad alium; ergo ibi eſt ſucceſſio. B Minor ꝓb. quia omne, quod durat, trãſit ex nõ coexiſtentia diei craſtini, ad coexiſtẽtiam cum illo, vel ex coexiſtentia ad diem heſternum, ad non coexiſtentiam cum illo, nam coexiſtentia craſtina nõ eſt hodie: & erit cras, & contra, cras non erit coexiſtentia cum die heſterna, & heri erat: ergo ibi eſt tranſitus. 8

Confir. 2.

Confir. 2. omnis duratio dicit quandam extẽſionem cum ſit continuatio quædam exiſtẽtiæ, atque adeo includit partes, & partes, quia non poteſt concipi extenſio ſine partibus, ſed hę partes non ſunt ſimul, ergo ſucceſſiuè. Minor patet, tum quia ſi partes durationis eſſent ſimul, C vna duratio non eſſet maior altera ſecũdum extẽſionem durationis, quia vtraque eſſet ſimul atque adeo tantum duraret vna, quãtum altera, tum quia illę partes apprehenduntur nõ vt ſimul, ſed vt ante, & poſt exiſtentes, tũ quia duratio eſt præſentia rei reſpectu durationis imaginariæ, at hæc ita ſe habet reſpectu imaginariæ, ac præſentia localis reſpectu ſpatij imaginarij, nam ſicut res ſecundum ſe eſt indifferẽs ad eſſendum in hoc, vel illo loco, ita ad eſſendum in hoc, vel illo tempore, quæ indifferentia tollitur per præſentiam, ſed hæc habet partes addictas partibus ſpatij, ergo & præſentia duratiua habet partes addictas partibus imaginarij temporis, ſeu durationis, quæ cum D ſint ſucceſſiuæ, ſucceſsiuæ etiam erunt partes præſentiæ durationis, quia vt ſe habet extenſio permanens ad lineam, ita nõ permanẽs ad ſucceſsionem ſecũdum prius, & poſterius, ergo vt eſt impoſsibile cõcipi extenſionem permanentem, quin cõcipiantur longitudo lineæ, ita cõcipi extenſionem nõ permanentem quin cõcipiatur ſucceſsio ſecũdum prius, & poſterius, nam extentio nõ permanẽs non poteſt concipi niſi cum diuiſibilitate in partes nõ permanẽtes .i. ſucceſsiuas ſecũdum prius, & poſterius.

Confir. 3.

Confir. 3. quia vbi eſt comparatio ſecũdum æqualitatem, & inæqualitatem, ibi debet poni extẽſio, & diuiſibilitas, nam ſi eſſet indiuiſibili- E tas, ibi ſolum eſſet æqualitas, ſed omnis duratio comparari poteſt cum alia ſecũdum ęqualitatem, & inæqualitatem, vt patet, quia omnis eſt alteri æqualis, vel inæqualis.

Confir. 4.

Cõfir. 4. quia omnis duratio eſt tanta, vel tãta, at Tãtitas nõ conuenit niſi quãto, vnde duratio dicitur tãta, quanta eſt altera, quia habet

dę

de partibus prioribus, & poſteriorib' tot quot altera, & ſi eſt maior, habet de partibus prioribus, vel poſterioribus plus, & minus ſi minor.

9 *2. Ratio.* Secundum fundamentum ſumitur ex æternitate, quia ſi duratio in communi non diceret ſucceſsionem, maximè id eſſet, quia comprehendit ſub ſe æternitatem, cui repugnat ſucceſsio, at hoc eſt falſum; ergo. Minor probatur, primo ex Scriptura, quæ tribuit exiſtentiæ, & durationi diuinæ ea, quæ includunt ſucceſsionem, vt Iob 10. Dies tui, & anni tui. 2. Pſ. 2. Ego hodie genui te, at ly hodie ſignificat tempus; 3. Exod. 33. vbi tribuitur Deo miſericordia in futurum, at tranſitus ex negatione ad poſitionem actus, dicit ſucceſsionem; 4. Prou. 8. ante omnes colles ego parturiebar, at ly ante, dicit ordinem ad poſt.

Secundo ex ratione: Nam Nunc, ſeu indiuiſibile, ſicut diſtinguitur à tempore, ita ab æternitate; ergo in æternitate eſt ſucceſsio; conſequẽtia patet, quia Nunc ſiue ſit initiatiuum, ſiue terminatiuum, ſiue continuatiuum, neceſſario ſupponit in re, cui conuenit, habere partes, nam idem non poteſt eſſe principium, & finis reſpectu eiuſdem; ergo debent dari plura inſtantia, quorum vnum ſit initium, & alterum ſit finis, at illa inſtantia nõ ſunt ſimul, vt patet; ergo ſucceſsiuè, atque adeo etiam partes illius entis erunt ſucceſsiuè. Antecedens prob. quia Nunc æternitatis adæquatur cum Nunc temporis, at cum hoc nõ adæquatur æternitas, quia hæc excedit illud.

Confir.1. Confir. quia Deus durauit verè ante mille annos, & durabit poſt mille; ergo duratio Dei non eſt tota ſimul, ſed partim eſt, partim nõ eſt.

Confir.2. Confir.2. quia æternitas eſt perfecta poſſeſſio ex Boetio, (id eſt) permanentia in exiſtentia, ſed poſſeſſio ex vi nominis dicit ſucceſſionem, ſecundum prius, & poſterius, nam eſt poſt ſeſſio, id eſt, pmanẽtia in re prius habita.

Confir.3 Confir.3. quia impoſſibile eſt, extrema contradictionis verificari de eodem ſine ſucceſſione, ſed de Angelo v.g. verificantur ſucceſſiuè contradictoria, ſcilicet in primo inſtãti, in quo creatur, nõ conſeruatur, quia potuiſſet immediatè poſt annihilari, atque adeo non fuiſſet conſeruatus; ſed poſt primum inſtans dicitur conſeruari; ergo oportet ponere aliquid, ratione cuius hæc verificantur, at hoc nõ poteſt eſſe niſi aliqua ſucceſſio, quæ cum non ſit in Angelo, debet eſſe alibi, cui coexiſtens Angelus dicitur plus, vel minus durare, iuxta ſucceſſionem maiorem, vel maiorem, ſiue hęc ſucceſſio ſit actu, ſiue in potentia.

10 *Differunt inter hi Autores* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui ponunt ſucceſſionem eſſe intrinſecam rei durantis, eo quod putent omnem durationem eſſe accidens quoddam habens partes fluẽtes, quales habet tempus, *Primo.* vnde non agnoſcunt aliam durationem, quam tempus: nam ſicut vbi extendit ſubiectum quoad ſpatium, ita vt totum ſit in toto, & pars in parte, ita duratio extendit ſubiectum reſpectu moræ imaginariæ, ita Aureol. *Aureol.*

Secundo. Alij verò dicit illam ſucceſſionem eſſe quidem intrinſecam durationi, quoad conceptum A illius, non tamen rei durantis, ſed extrinſecam, eo quod putent durationem non eſſe ens ſimplex, ſed cõpoſitum connotatum, quod includit exiſtentiam rei connotata ſucceſſione imaginaria, vel vera temporis, ita nominales, quia *Nominales.* nõ poteſt intelligi aliquid durare, niſi cum habitudine ad aliquod ſucceſsiuum, quam habitudinem aliqui vocãt coexiſtentiam, ita Och. vbi ait quoad totale ſignificatũ includere ſucceſsionem, nõ tamẽ quoad principale, & Gab. loc cit. quare immerito Vaſq. negat eſſe opinionem Gabrielis.

11 *Putant alij durationem, vt ſic non dicere ſucceſſionem, ſed durationẽ creatam.* Secunda opinio eſt, dicentium durationem in cõmuni non includere ſucceſsionem intrinſecam ſiue extrinſecam rei durantis; at illam B includere durationem omnem creatam, prima pars probatur ex æternitate, cui repugnat omnis ſucceſſio, nam Deus durat formaliter ſine vlla variatione ſui, & ſi per impoſsibile nulla eſſet poſsibilis alia creatura, adhuc haberet ſuam durationem. *Ratio.*

Secunda pars probatur, quia nulla creatura poteſt durare ſine cõtinuo influxu diuino, quo conſeruetur, at hęc conſeruatio exiſtentiæ eſt ſucceſsiua: ergo duratio includit ſucceſsionẽ. Minor prob. nam conſeruatio non eſt tota ſimul, nam alioqui cõſeruatio craſtina eſſet hodie, quod eſſe falſam patet, tum quia implicat ex terminis, tum quia ſequeretur creaturã ſemel C creatam, & conſeruatam non poſſe annihilari, nam implicat rem annihilari dum conſeruatur, *Inſtantia.* at ſi conſeruatio tota eſſet ſimul, ſtatim ac eſt, poneretur omnis, quæ eſſet futura: Reſp. poſſet eſſe quidem totam, ſed non dare eſſe pro nunc, ſed pro futuro, ſicut Deus cognoſcit nunc rem exiſtentem pro futuro tempore, non tamen exiſtentẽ pro ęternitate. Sed contra, quia ſicut implicat rem à Deo cognitã pro tali tẽpore futuram, *Soluitur.* illam nõ exiſtere in tali tempore, ita implicat rem, quæ habet formam, pro qua durabit pro tali tempore, non exiſtere, & quia illa forma durationis cõtinet omne tempus futurum, non poterit vllo tempore res illa D annihilari.

12 *Confir.1.* Confir. quia res permanẽtes nõ poſsũt proportionari, & correſpondere diuerſis partibus temporis per ſe ipſas; ergo debet addi aliquid, per quod proportionẽtur, at hoc nõ poteſt eſſe forma permanens, quia eſſet eadem ratio; ergo debet eſſe ſucceſsiua, quia permanens, & ſucceſsiuum immediatè opponuntur. Antecedens probatur, quia ſicut permanens entitas ſecundum ſe eſt indifferens ad eſſendum in hac, vel illa parte durationis, vnde debet dari forma determinatiua, ita ſecundum ſe non poteſt proportionari enti ſucceſsiuo, ſed debet dari forma habens partes correſpõdentes partibus E ſucceſsiuis.

Confir. 2. Confir.2. vbi eſt maior, & minor duratio, ibi eſt ſucceſsio, ſed omnis duratio creata eſt, vel poteſt eſſe maior, vel minor, quã altera; ergo omnis habet ſucceſsionem. Maior prob. quia vbi eſt maioritas, ibi eſt partium poſitio ſecundum quas eſt maioritas, & minoritas, nam vbi eſt

eſt indiuiſibilitas,ibi non poteſt eſſe inæqualitas extenſionis cum inæqualitas dicat maioritatem,vel minoritatem partium in vno, quam in alio,at partes durationis non ſunt permanẽtes,quia ſic poſſent eſſe ſimul atque adeo in indiuiſibili,at ſecundum indiuiſibilitatem durationis non haberent maioritatem,ſm prioritatem,quia prius incipit vna,& alia poſterius, ꝙ eſt eſſe maiꝰ ſm durationẽ;ergo debẽt eſſe ſucceſſiuę.Minor prob.ex duobꝰ Angelis ſimul creatis,quorum vnus annihiletur, & alter cõſeruetur,nam conſeruatus magis durat,& idem patet ex Angelis creatis initio mundi, qui habẽt maiorem durationem, quam anima rationalis creata hodie;& quis adeo deſipiet,vt dicat,hominẽ ſexgenariũ non plus duraſſe, quã puerũ.

Confir.3.

Confir.3.nam ſicut Angelus, licet ſit indiuiſibilis ſecundum ſubſtantiam,tamen habet vbi diuiſibile, cuius partes ſunt, ita addictæ partibus ſpatij,vt implicet partem A, conſtituere ſubiectum, & correſpondere alteri ſpatio, ab eo,cui eſt addicta;ita licet idem Angelus ſit ſm ſuam exiſtẽtiam indiuiſibilis,tamen habet durationem diuiſibilem, per cuius partes correſpondet partibus durationis imaginarię,ita vt duratio,quæ correſpondet hodierno diei,non poſsit correſpondere diei craſtino.

Confir.4.

Confir.4.ex Patribus aſſerentibus ſolam durationem diuinam habere vniformitatem, & carere præterito,& futuro. Creatam vero habere aliquam variationem.Anſel.c.30.Proſologij,& vt refert Molina,& Suar quod dicat durationem Dei eſſe totam præſentem, at creaturam non habere in ſua duratione, quod vẽturum eſt,ſicut iam non habet præteritum,& idem Hier. ep.ad Marcellam.

Bonau. Alber. Murcia. Ricard. Scotus. Baſſ. Hurtad.

Ita Bonau.2.d.2.p.1.ar.1. q. 3. citatur Alb. 1.p.ſummæ q.25.nu.2 ar.2.& ſignificat in ſumma de quatuor coæui q.3.ar.6. ſequitur Murcia 4.phyſ.diſp.3.q.3.probabilem putant. Ricard.2.d.2.ar.1.n.3.Scotus q.1.6.qui vult;Baſſ. q.1.ar.2.& alij,ex recentioribus Hurtad.diſp. 17.met.ſect.3.vbi ait durationem creatam includere in recto exiſtentiam rei durantis,& in obliquo tempus cum illa actu exiſtens,vel potentia,vt dicebant nominales.

13 *Prima differentia inter hos Auctores.*

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt,nam aliqui volunt durationem eſſe extenſionem quandam, quæ eſſentialiter componitur ex partibus ſucceſsiuis, per quam res ſucceſsiuẽ coexiſtit durationi ſucceſsiuẽ, ſicut motus eſt ens ſucceſſiuum,per quod ſubiectum ſucceſsiuẽ occupat ſpatium,& ſecũdum hos æuum non diſtinguitur à tempore per intrinſecam differentiam, ſed per connotationem ſubiecti incorruptibilis ab intrinſeco, ita videtur colligi ex Scoto, & explicat Sonc.

Scotus. Secunda differentia.

Alij vero concedentes durationem eſſe extenſionem quandam ſicut eſt tempus, tamen differre, nam æuum habet ſucceſsionem ſine nouitate,& inueteratione exiſtentiæ, tempus autem cũ nouitate, & inueteratione exiſtentiæ rei durantis;nam motus qui durat per tempus habet partes, quarum vna deſinit adueniente altera,at Angelus, qui durat per æuum,nõ habet hanc inueterationem in exiſtentia, ſed duratio habet ſucceſsionem ratione conſeruationis ſucceſsiuę ſiue illa ſucceſsio ſit in ipſa actione,ſiue in reſpectibus, qui conſequuntur in Angelo ex huiuſmodi cauſationibus, atque adeo nulla eſt ſucceſsio in aliquo abſoluto, nã ſicut aliter durat riuulus procedens à fonte,& aliter radius à Sole, quod riuulus durat per nouas partes aquæ fluentis, alijs recedentibus at radius eſt idem lumen conſeruatum continuẽ,ita tempus riuulo aſsimilatur,radius æuo; nam exiſtentia æuiterni primo producta conſeruatur per influentiam Dei,quę eſt ſucceſsiua,Ita Bonau.& alij: nam ex Alberto ſicut datur duratio nullam habens varietatem, qualis eſt diuina,& duratio habens omnimodam variationem ſecundum prius,& poſterius, vt tẽpus;ita debet dari duratio media habens aliquã varietatem cum aliqua inuariatione,vt æuum, quod habet variationem ſine innouatione exiſtentiæ, nam vbi dantur extrema, debet dari medium ſiue per participationẽ,ſiue per abnegationem vtriuſque extremi.

Bonau.

Tertia differentia.

Tertio,alij dicũt omnem durationem creatam eſſe diuiſibilem,& ſucceſsiuam, *vt quod*, id eſt compoſitam ex pluribus partibus, quia præſentia in tẽpore debet proportionari partibus temporis,at negant omnem eſſe diuiſibilem,*vt quo*,id eſt, quę faciat rem durare diuiſibiliter,ita vt tota res ſit in toto tempore, & pars in parte, quomodo tempus facit durare motum,nam dãtur res permanentes, quæ non durant diuiſibiliter, ſed potius indiuiſibiliter, quia qualibet ex his eſt tota in toto tempore, & qualibet parte temporis, ſicut anima eſt indiuiſibiliter in corpore,& Angelus in loco;etiã ſi vnio informationis ſit diuiſibilis, *vt quod* & ſimiliter vbi.

14 *Alij 3 negant duratione vt ſic dicere ſucceſsionem.*

3. Opinio eſt negantium durationem communem ſiue Deo,& creaturis, ſiue omnibus creaturis includere in ſuo conceptu ſucceſsionem,eo quod non ſolum æternitati; ſed æuo; & alijs durationibus creatis non cõueniat ſucceſsio,tam quoad eſſe ſubſtãtiale,quam quoad fieri,& conſeruari quare duratio in communi abſtrahit à ſucceſsione, & permanentia, ſed permiſsiuẽ dicit vtramque.

Ita Alenſ.1.p.q.12.ar.3.D.Th.q.10.ar.5. vbi Caiet.& quodl.10.ar.4.& 2.d.2.q.2.ar.1.Ægi. q.1.ar.3 Argen.c.3 Dur.q.3 Och.q.10.quoad principale ſignificatũ Cap.2.Bachon.q 1.ar. 2. ꝓbabiliter putat Ric.Scot.Mayr.Baſſ.q.1.Rubion.q.2.docuit illam fuſẽ Henr.quod.5.q.11. & 13.Molina 1.p.q.10.ar.5.diſp.1. Vaſq. diſp. 33.c.3 Gonz.diſp.21.ſect.2.ex Bannes ibi d.2. & alij Thomiſtæ.Suar.diſp.50.met.ſect.5.Fonſ. 5.met.c.13.q.12.Sonc.12.in q.53. Conimb. 4. phyſ.c.14.q.3.Ruuius tract.2.de durat.nu.69. Maſius diſp.de tempore ſect.3.q.2.& alij communiter Perer.lib.12.c.11.& 12.

Primo probant aliqui ex eo, quod duratio non diſtinguatur ab exiſtentia,ſed dãtur res permanentes, quæ non habẽt exiſtentiam ſucceſſiuam vt Angeli cœli, &c. Verum hæc ratio ſupponit,identitatem, quam aduerſarij negãt; dein-

deinde Och.& Gabriel admittentes hac identitatem,exigunt ad conceptum durationis ſucceſſionem,ratione totalis ſignificati, nam dicũt nomine durationis non ſignificari exiſtentiam abſolutè ſumptã,ſed vt habet coexiſtentiam cum ſucceſſione exiſtenti, vel poſſibili;quare ex identitate durationis, & exiſtentiæ optimè oſtenditur durationem ſm̃ formale ſignificatũ, & ſecundum perfectionem, qua eſt intrinſeca rei duranti,non eſſe ſucceſſiuam;non tamẽ ratione totalis ſignificati.

15 *2. Ratio eſt Ruuius.*

Secundo probat Ruuius. Nam duratio ſequitur naturam,& modum eſſendi rei durantis,ſed datur modus eſſendi carẽs ſucceſſione, vt dictum eſt de Angelis, &c. ergo debet dari duratio carens ſucceſſione. Maior probatur,tũ quia duratio,vel eſt idem cum exiſtentia, vel ſequitur illam, vt modus illius,at effectus habet modum eſſendi ſimilem ſuæ cauſæ, tum quia ex 4.phyſ.t.97.& 98.& 6.phyſ.t.37.ꝓbat: Tempus habere partes priores,& poſteriores, quia motus illas habet,at hęc conſequentia nõ habet vim niſi quia modus eſſendi, vt effectus ſequitur modũ eſſendi ſuæ cauſæ. Minor probatur,quia ſi Angeli exiſtentia haberet partes, hæ vel deſinerent, aduenientibus nouis, & ſequitur Angelos eſſe naturaliter corruptibiles, vel remanerent,& ſequitur nõ eſſe ſucceſſiuè, ſed permanentes: nam ex illis conſtituitur ens ſecundum ſe totum permanens licet additio fiat ſucceſſiuè,vt patet ex nutritione,quæ licet fiat ſucceſsiuè,tñ totum,quod reſultat eſt permanens.

Neque eſt efficax.

Sed hæc ratio videtur claudicare, nam ibidem dicitur,quod motus ſequitur magnitudinem,at hęc,licet habeat partes non tamen ſucceſsiuas,ſed permanentes, ad accidens, conſequens aliud,non habet modum eſſendi illius, ad quod conſequitur. At reſp. poſſet eſſe diuerſam rationem conſequutionis, nam motus non ſequitur magnitudinẽ, vt effectus cauſam quia non eſt ex influxu magnitudinis, ſed virtutis motiuæ,quæ applicat mobile ad diuerſas partes ſpatij: ſed duratio ſequitur per reſultãtiam ab exiſtentia rei durantis, vnde ſicut partes motus ſunt ſucceſsiuè,ita ſucceſsiuè in illis reſultant partes durationis: At inſtari poteſt ex modo eſſendi ſucceſsiuo non poteſt reſultare duratio permanens, quia modus eſſendi permanens eſt perfectior ſucceſsiuo,at ex permanenti poteſt reſultare modus exiſtendi ſucceſsiuus,quia hic eſt imperfectior,at imperfectum poteſt eſſe à cauſa perfectiori. Confirm. quia producta quãtitate ex illa, ſtatim reſultaret,vbi permanens,nam licet aliqui probabiliter putent illud vbi poni ex vi productionis, vel virtutis conſtituentis quantitatem in tali ſpatio,ob naturam vbi,quod eſt per ſe,& non ſecundarius terminus motus, tamen probabile eſt fieri conſequutiuè ad exiſtentiã magnitudinis,quia eſt diuerſa ratio huius vbi,ac vbi, quod eſt terminus motus, quod hic ſit inadæquatus terminus,illud vero adæquatus, ſed de hac re alibi.

16 *3. dicit ratio.*

Tertio alij probant, quia quidquid recipi- A tur,per modum recipientis recipitur, vnde ſit vt forma ſequatur modum eſſendi ſubiecti,ſed duratio rerum permanentium recipiuntur in ſubiecto carente ſucceſsione,ſcilicet in Angelo exiſtente; ergo.

Nõ ſatisfacit.

Sed reſp. receptum non ſequi in omnibus conditionem ſubiecti, nam alioqui motus ſucceſsiuus non poſſet recipi in mobili permanẽti,neq; informatio diuiſibilis in anima indiuiſibili, ſed illa propoſitio intelligitur de modo proportionato diſpoſitioni, quæ eſt in ſubiecto,non enim in materia diſpoſita per calorem & ſiccitatem recipi poteſt forma aquæ, & ſic de ſimilibus.

17 *4. Ratio ex Henri.*

Quarto probat Henr.quod.5.q.13. quia duratio eſt menſura ipſius eſſe rei,non vt dicit B quod quid, vel quale,ſed ſub ratione,qua quãtũ eſt,cum menſura ex 10.met.t.2. ſit id, per quod cognoſcitur quantitas rei. At menſura debet eſſe vnigenia menſurato, quia alioqui non poſſet ducere in cognitionem rei; hinc Caiet.putat per menſuram diuiſibilem non poſſe cognoſci rem indiuiſibilem. Vnde fit, vt proprio modo eſſendi reſpondeat proprius modus durationis, at in rerum vniuerſitate eſt triplex modus eſſendi, vnus quo res eſt omnino immutabilis,& huic reſpondet æternitas, quæ propter impotentiam ad mutationem eſt ex ſe ſtans fixa in eodẽ, & ob id dicitur Nunc ſtans ex ſe immutabiliter,& indiuiſibiliter ca- C rens partibus,tam ſimultaneis, quam ſucceſſiuis,vnde ratione ſui menſurati nullam habet rationem cõtinui, ſed ſolum ratione noſtri intellectus, comparantis illam ad noſtrum tempus habens præteritum,præſens, & futurum; & ideo Apol.1.dicitur, *Qui eſt,qui erat,& qui venturus eſt.* Alter modus eſſendi rei actu exiſtentis immutabiliter,ſed cum potẽtia ad mutationem,& duratio huic proportionata,dicitur æuum, quod propter ſuam immutabilitatem eſt totum ſimul, quia nihil manet in exiſtentia æuiterni accipiendum,ſed ex ſe non eſt ſtans,ſed beneficio alterius, vt oſtendit quodl. 5.q.11.nam ex ſe caderet in non ens; eſt tamen D indiuiſibile ſecundum ſe,ſed ex vi intellectus habet protenſionem per comparationem ad tempus,vt dictum eſt de æternitate. Tertius modus eſſendi eſt entis exiſtens mutabiliter actu,& potentia.& huic proportionatur tempus,de quo infra.

18 *Non ſatisfit.*

Sed hæc ratio fundatur in illa propoſitione, quod menſura debeat eſſe vnigenia menſurato;at hinc non infertur idẽ modus eſſendi ſpecificus, nam aliqui ex perfectiſſima ſpecie alicuius generis,nõ poſſent menſurari perfectiones aliarum ſpecierum illius generis, neq; diuina eſſentia poſſet eſſe menſura creaturarum, vnde alibi dictum eſt vnigeneitatem intelligi E quoad proportionem, quia debet inter menſuram, & menſuratum eſſe aliqua proportio, per quam ex cognitione vnius cognoſcitur perfectio alterius.

19 *5 aliarum ratio.*

Quinto alij probant,quia ſequeretur Angelum reddi formaliter extenſum, nam impoſſibile eſt formam informare ſubiectum, & non dare

dare illi effectum formalem primarium, nam ſicuti actio non poteſt eſſe ſine termino, ita neque informatio ſine effectu formali, ad quem terminatur, ſed effectus formalis ſucceſſionis eſt reddere ſubiectum extenſum ſucceſſiuè; ergo ſucceſſio informans Angelum illum extēdit ſucceſſiuè; ergo exiſtentia Angeli non ſolum eſt virtualiter extenſa, ſed etiam formaliter, at hoc eſt falſum, quia caret eſſentialiter partibus actualibus, ſed ſicut exiſtentia habet partes virtualiter, ita & eius duratio eſt virtualiter extenſa.

Neque eſt efficax. Sed hęc ratio etiam claudicat, quia aduerſarij ſicut negant Angelos ſecundum ſubſtantiam habere intrinſecè partes, & extenſionem, ita concedunt Angelos ſecundum eſſe accidentale durationis habere partes, & extenſionem ſecundum prius, & poſterius, neque enim hæc ſucceſsio extendit partes ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum eſſe additum, ſicut motus ſucceſsiuus extēdit quidem ſubiectum ſecundum eſſe accidentale illi additum, ſiue ſit vbi, ſiue qualitatis, ſiue quantitatis, non tamen extendit illud ſubſtantialiter, tribuendo illi partes ſubſtantiales.

20 *Sexta aliorū ratio. Refellitur 1. à Bonau.* Sexto alij, quia ſequeretur æuum non diſtingui à tempore, nam vtrumq; includit partes, quarum vna eſt poſt aliam. Reſp. Bonau. diſtingui, quia æuum habet illas ſine inueteratione, at tempus cum inueteratione, vt dictum eſt, ſed contra, quia negatio inueterationis, vel negat deſitionem, & tunc ſequeretur partes additas æuo ſimul permanere cum præexiſtentibus, vt fit in nutritione, at huiuſmodi additio non ponit in toto intrinſecam ſucceſsionem, ſed ſolum in actione, p quam fit additio, at æuum non eſt duratio actionis, ſed Angeli, vel non negat deſitionem illarum partium, & tūc deſinunt, ſicut deſinunt partes temporis, atque adeo non differrunt æuum, & tempus.

Refellitur 2. ab alijs. Reſp. ſecundo alij differre ſubiecto Sed cōtra, quia hoc non ponit differentiam intrinſecam in forma, vt patet, & quantitate, quæ eſt eiuſdem rationis in cęlo, & inferioribus.

Refellitur 3. ab Aureolo. Reſp. tertio Aureol. concedendo non diſtingui, quia non datur duratio diuerſę rationis à tempore, ſed fallitur, quia æternitas ex communi Theologorum ſententia, eſt formaliter duratio, & diſtinctę rationis à tēpore, vt infra.

21 *Quarta opinio diſtinguit* Quarta opinio eſt, dicentium duplicem eſſe durationem, vnam abſolutam, quę conuenit enti exiſtenti ſecundum ſe, præciſo omni alio ente, & hanc abſtrahere à ſucceſsiua, & permanenti, ſed fieri ſucceſsiuam, & permanentem ex determinatione ſubiecti, cuius eſt duratio, quia ſi ſubiectum habet ſucceſsionē in ſua exiſtentia; ſimiliter illam habebit duratio illius, ſi verò habeat permanentia, ſimiliter, & duratio; nā hæc eſt intrinſeca cuicumq; rei tanquā modus intrinſecus exiſtentiæ abſolutè ſumptę. Alteram eſſe relatiuam, quæ ſumitur per ordinem ad aliud, & hanc includere ſucceſsionem in ſuo conceptu, ſiue in ipſa re, quæ durat, ſiue in altero cui coexiſtit actu, vel potentia, vt dicebāt nominales: quod ſi petas quid ſit hæc duratio relatiua; Reſp. eſſe exiſtentiam rei, vt coexiſtentem tempori vero, vel imaginario, nam cum illa coexiſtentia includat terminum ſucceſsiuè exiſtentem, neceſſario debet eſſe ſucceſsiuè, nam ſicut coexiſtentia Petri cū Paulo non eſt niſi quando eſt Paulus, & cū Ioāne, non eſt niſi quādo exiſtit Ioannes, ita coexiſtentia cum partibus temporis, non eſt niſi quando exiſtunt partes tēporis, ſed hæ ſunt ſucceſsiuè: ergo etiam coexiſtentia eſt ſucceſsiuè, ita Gillius p.p. lib. 2. tr. 10. c. 11. n. 3. dum ait ſucceſsionem intrinſecam repugnare æternitati, non autem extrinſecam, ſequitur Molin. loc. cit. ar. 1. diſp. 2. Et mihi videtur communis ꝙ licet à nemine ſub his terminis explicetur, tamē implicitè ab omnibus aſſeritur, dum huiuſmodi duratio ponitur indiuiſibilis in ſe, & tamen habere coexiſtentiam ſucceſsiuam cum tempore. *Gillius. Molin.*

Alij tamen illam durationem relatiuam dicunt conſiſtere in diuerſis reſpectibus ad cauſam producentem, vel conſeruantem, nam eadem res, vt eſt ſub reſpectu ad cauſam conſeruantem, dicatur ſuccedere ſibi ipſi, vt eſt ſub reſpectu ad cauſam producentem, ita aliqui apud Scotum lo. cit. §. alio modo.

Sed Auctores huius ſententiæ diuiſi ſunt; Nam alij affirmant ſucceſsionem eſſe in termino relationis, ſcilicet in tempore cui res coexiſtit, ita Gab. lo. cit. dum ait durationē nō eſſe aliud, quam exiſtentiam rei connotata ſucceſſiōne, ſiue in ſeipſa, ſiue in alio exiſtente actu, vel potētia ex quo infert omnem durationem compleri per ſucceſsionem motus connotatā. Secundo infert omnes res creatas menſurari tempore, ratione motus, per quem completur, diuinam verò exiſtentiam propter ſuam infinitatem eſſe menſurabilem. Hinc 3. infert vnū Angelum magis durare, quam alium ob maiorem durationem motus, cui coexiſtit, & ratione eius vnus dicitur prior altero. 22 *Primum diſcrimen inter hos Auctores Gabr.*

Alij verò hanc ſucceſsionem ponūt non ſolum in ipſo termino, ſed in ipſa duratione relatiua, ſiue ſit coexiſtentia explicata per relationem rationis, vel denominationem extrinſecā, ſiue ſit relatio ad cauſam. Nam ex ſucceſsione oritur ſucceſsio in relatione, & ex ſucceſsione formæ, oritur ſucceſsio in re denominata, quia forma denominans licet incompletè ſumpta non dicat ſucceſsionem, cum ſit ipſa exiſtentia abſolutè ſumpta, tamē complete ſumpta dicit illam, ita Gillius, optimè Suar. 1. p. l. 2. de attributis c. 4. n. 7. vbi ait ſecundum hanc coexiſtentiam eſſe ſucceſsionem, & futurū, ac præteritū. *Secundum diſcrimen. Gillius. Suarez.*

ART. III. Opinio Auctoris.

Prima concl. Duratio communis ad creatam, & increatam abſolutè ſumpta, nō dicit intrinſecè ſucceſſionem formalem, quia ſequeretur æternitatem dicere intrinſecè ſucceſſionem, quia quod conuenit ſuperiori prædicato, cōuenit omnibus inferioribus; at hoc patet repugnare, quia poneretur in Deo intrinſecè mutatio, & compoſitio, nec dicas æternitatē 23 *Duratio abſoluta ſumpta non includit ſucceſsionem formalem. Ratio.*

Dei

Dei ſecundum ſe conſideratam non eſſe propriè, & formaliter durationem, ſed virtutem diuinam aptam attingere omnem durationem imaginariam, tũ quia Scriptura tribuit Deo ea,quæ ſignificant duratione͂, vt fusè Gillius lo.ci.c.2.n.6. VndeAug.in id Pſ.2. *Ego hodie genui te.* Et Pſ. 120. *In generatione, & generationem anni tui*(hęc habe) *Qui anni tui, niſi qui non veniunt,vt tranſeant, niſi qui nõ ideo veniunt,vt non ſint? Omnis dies in hoc tempore,ideo venit vt non ſit, &c. nihil horũ ſtat,antequam veniat,non eſt;cum venerit, nõ erit;Anni tui,qui non mutantur in generatione,& generationem erunt;*& infra. *Anni Dei æternitas Dei eſt, æternitas ipſa Dei ſubſtãtia eſt, quæ nihil habet mutabile, ibi nihil eſt præteritum quaſi non ſit, nihil eſt futurum, quaſi nondum ſit; non eſt ibi niſi, EST, non eſt ibi fuit,vel erit*, & fusè Anſel.in Monologio c.20.21.& in Proſologio c.21. & ſeq. tũ quia Deus,& creatura cõparantur ſm̃ durationem,at comparatio fit ſm̃ formã,quę formaliter eſt in vtroq; tũ deniq; quia omnis perfectio ſimpliciter ſimplex debet poni in Deo, at duratio eſt pfectio talis, quia ſm̃ ſe nullã includit imperfectionem, quia ſm̃ ſe dicit præcisè permanentiam in eſſe, quæ contrahitur ad æternitatẽ per rationem vniformitatis, de qua re fusè dicemus 1.p.

24 Neque duratio creata vt ſit includit ſucceſsionem formalem. 1 Ratio. S. Baſil. S. Auguſt. S. Iſidor. Plato. Confir.

Secunda concl. duratio creata ſm̃ communẽ rationem abſolutè ſumpta, non includit ſucceſſionem formalem, primo, quia ſequeretur æuum Angelicum includere ſucceſſionem, at hoc repugnat conceptui communi SS.vt patet ex Baſilio l.1.& 2. contra Eunomium, Auguſt. lib.83.qq.q. 72. vbi æuum diſtinguit à tempore,quod illud ſit ſtabile, tempus autem mutabile,at ſucceſſio non poteſt eſſe ſine mutabilitate,& idem 12.cõfeſſ.c.11.& 15.Iſid.lib.1.de ſũmo bono c.18.Plato in Timæo fuiſſe, & fore tẽporis geniturę eſſe ꝓpria, nõ æui affirmat.

Confir.Fonſ.quia duratio eſt perſeuerantia in exiſtentia,at hæc non poteſt habere ſucceſſionem,niſi illam habeat exiſtentia,cuius eſt ꝑſeuerãtia. Minor prob.quia perſeuerantia exiſtentię includit,primo exiſtentiam,& hanc cõſtat non includere ſucceſſionem;ſecundo conſeruationem,at conſeruatio termini indiuiſibilis,ſicut non poteſt habere partes, ita neq; eius terminus,tum quia non eſt influxus diſtinctus à productione,vt alibi oſtendemus, tum quia eius partibilitas oritur ex partibilitate termini,ita non poteſt includere ſucceſſionem, quæ eſſentialiter exigit pluralitatem partium ſuccedentium; tertio eſt ipſa perſeuerantia, quæ reſultat ex conſeruatione, ſicut exiſtentia ſimpliciter ex productione,at hæc neq; dicit ſucceſſionem,tum quia eſt retentio eiuſdem eſſe, in qua ſicut non includũtur diuerſa eſſe,ita neque ſucceſſio;eſt perſeuerantia ſpecies quædã conſtantię,quæ excludit mutationem, tũ quia poſita conſeruatione exiſtentiæ præciſo omni alio modo ſuperaddito intelligitur rẽ exiſtentem perſeuerare, quia exiſtentia iam producta non deſinit eſſe,at in hoc cõceptu nulla includitur ſucceſſio;ergo.

A Hæc ratio videtur valdè probabilis; Poteſt tamen habere duo effigia. Primum, quod terminus conſeruationis non ſit exiſtentia, ſed perſeuerantia exiſtentiæ, atque adeo poſſe habere diuerſas partes ſucceſſiuas,ſicut habet ꝑſeuerantia,ad quam formaliter terminatur,etiã ſi exiſtentia rei ſecundum ſe non habeat ſucceſſionem,nam ſicut productio terminatur ad exiſtentiam,ita conſeruatio ad perſeuerantiã. Alterum quod perſeuerantia nõ ſit actio quædam,per quam retineatur exiſtentia, ne corrũpatur, ſed modus extendens exiſtentiam in ordine ad tẽpus verũ,vel imaginarium: ſed hæc duo effigia ex dictis facile impugnari poſſunt, tũ qa licet cõſeruatio poſſit eſſe noua actio diB ſtincta à productione, & huic ſuccedens,tamẽ non ſuccedit,vt habens partes, vel vt conſtituens vnum cum productione, ſed vt noua totalis actio,atque adeo, vt habens ſuam durationem intrinſecam, tũ quia,& ſi terminus cõſeruationis ſit exiſtentia,vt perſeuerans, adhuc non poteſt habere partes,quia exiſtentia,vt ꝑſeuerans non habet partes ſucceſſiuas: nam eadem exiſtentia indiuiſibilis perſeuerat, at dicere poſſent,quod exiſtentia eſt eadem indiuiſibilis, ſed perſeuerantia non eſt indiuiſibilis, ſed diuiſibilis,quæ facit, vt exiſtentia eadem perſeueret per tantum, vel tantum tempus.

Inſtantiæ. Soluuntur.

Secundo probatur, ex rationibus tertiæ ſẽC tentiæ,quia licet videãtur habere difficultatem quandam,tamen adhuc retinent ſuam probabilitatem: nam ſicut dantur eſſentiæ ſimplices, & compoſitæ,ex partibus, ita & earum durationes,& ſicut eſſentiæ compoſitæ ex partibus integrantibus diuiduntur in permanentes, & ſucceſſiuas,ita etiam,& earum durationes,quia non eſt ratio cur eſſentiæ rerum permanentiũ conſeruentur in eadem exiſtentia ſine variatione,& non poſſit conſeruari earum duratio. 2. Ratio.

Tertio Suar.n.13.& 14.ex argum. communi: Dantur entia creata in quibus nulla ſit ſucceſſio,& varietas ſecundum eſſe eorum ſubſtantiale, vt patet ex entibus natura ſua incorD ruptibilibus: ergo, datur duratio carens ſucceſſione,& varietate, quia vnumquodque ens, ſicut habet ſibi proportionatam exiſtentiam, ita habet ſuam intrinſecam durationem cũ ſit permanentia formaliter in exiſtentia,at impoſſibile eſt eſſe ſucceſſionem in entitate, vel modo rei, niſi in exiſtentia talis rei, vel modi ſit ſucceſſio, nam talis ſucceſſio poſitiua non eſt niſi in aliqua re,vel modo poſitiuo cum res nõ diſtinguatur à ſuo eſſe, ſicut neque modus à ſuo. Et confir.inductione, quia ſi ſucceſſio eſt ſubſtantia rei,debet eſſe ſucceſſio in exiſtentia ſubſtantiæ,ſi in operatione, etiam in exiſtentia operationis,& ſic de alijs. 3. Ratio. Confir.

E Verum hęc ratio non caret æquiuocatione; nam confundit ſucceſſionem, quæ eſt in entitate alicuius rei,cum ſucceſſione modi ſuperadditi illi entitati;vnde argumentum rectè ꝓbat nõ poſſe eſſe ſucceſſionem in entitate quin ſit in exiſtentia illius entitatis, & contra, quia entitas rei non eſt aliud quam eſſentia exiſtẽs;

at non

at non probat entitatem permanentem,& non ſucceſſiuã;non poſſe modificari per modum ſucceſſiuum,ſicut mobile modificatur per motum,& hoc eſt,quod aſſerunt aduerſarij dum dicunt æuum eſſe ens ſucceſſiuum ; At Suar. ſupponit durationem non diſtingui ab exiſtẽtia rei,quare ſicut res non eſt ſucceſſiua , ita neq;coexiſtẽtia,atq;adeo,neq; duratio:ſed cõtra,quia etiã ſi ſint idẽ ſm̃ rem,tñ diſtinguũtur rõne,atq; adeo duratio ſm̃ illud,per ꝙ diſtinguitur ab exiſtentia,poſſet includere ſucceſſionẽ,ſiuè ſit connotatũ,ſiuè formalis differentia.

27 *4 Ratio.* 4. Quia ſi omnis duratio creata includeret ſucceſſionem,vel illam includeret,vt differentiam metaphyſicã,vel vt connotatum;Nõ primo modo. Tũ 1.quia ſicut rebus eſt intrinſeca duratio,ita etiã eſſet ſucceſſio, cum hæc differentia non poſſit eſſe in diuerſo ſubiecto , at genus,atq; adeo omne ens præciſè ex vi durationis mutaretur,at hoc eſt falsũ, tũ quia omnis mutatio includit actionẽ diuerſam à ſubiecto mutato, at poteſt fieri vt Deus nullam diuerſam habeat actionẽ à productione, & conſeruatione circa ſubiectũ durans , neque dicas mutari ex vi conſeruationis,quia infra oſtẽdetur hanc non eſſe diuerſam à productione,neque eſſe ſucceſſiuã;tum 2.quia nõ poſſet facilè vitari,quin ponatur in Deo mutatio,nam ꝙ dicit,Deũ habere durationem ſine mutatione ob eius incapacitatẽ , ob infinitam eius perfectionẽ eſſentialẽ,& ſimplicitatem.Facilè cõceditur hæc Dei incapacitas,ſed inde videtur ſequi,nec eſſe capacẽ durationis,vt putabat Aureolus,vel durationẽ non includere in ſuo cõceptu ſucceſſionem,quia nõ concipitur diuerſo modo durationem Dei , ac creaturæ quoad hoc,licet Dei duratio ſit ſimpliciter neceſſaria & independẽs,creata vero ſit cõtingens,& depẽdẽs.Tũ 3.quia hęc ſucceſſio ponitur neceſſaria ad durationem creatã, vt extendat ſubiectum permanens in ordine ad ſucceſſionem imaginariam,vel realem tẽporis, ſicut ponitur quantitas permanens in ſubſtantia,vt hãc extẽdat in ordine ad ſpatium imaginariũ,ſed ob id non eſt neceſſaria; tũ quia nõ eſt neceſſaria ad hoc,vt duratio diuina coexiſtat durationi imaginarię;ergo neq;eſt neceſſaria durationi creatę ad illũ finem,nam vtraq; coexiſtit tempori , & magis videtur improportionata tẽpori duratio diuina, quã creata ab omnimodam illius immutabilitatem. Tũ quia optimè intelligitur ſubiectum permanere,& coexiſtere ſucceſſiuo tempori vero,vel imaginario per fluxum tẽporis,ſicut Arbor exiſtens in medio flumine ſine vlla intrinſeca ſui mutatione ſucceſſiua,& fluxu coexiſtit aquis fluentibus fluminis,& diuerſis partibus aeris agitatis ex vento,& ratio,quia vt duo entia approximentur,nõ eſt neceſſarius motus in vtroq; extremo,ſed ſatis eſt , ꝙ ſit in vno,vnde ꝑ motũ localẽ corp⁹ coexiſtit diuerſis partib⁹ ſpatij imaginarij ĩmobiliter exiſtẽtis. Neque duratio includit ſucceſſionem tãquam connotatum eo,quod duratio ſignificat exiſtẽtiam cũ coexiſtentia ad tempus verũ, vel imaginarium.Nam primo hic diſputat᷑ de nomine cum cõſtet in re dari exiſtentiam ſine ſucceſſione,& dari negationem deſitionis exiſtentiæ & dari etiã tempus ſucceſſiuum, nũc ſolũ manet difficultas,an duratio ſignificet exiſtentiam vt dicit negationẽ deſitionis abſolutè,an vero, vt dicit coexiſtẽtiam cum tempore ſucceſſiuo. Secundo,quia ſi durationis conceptus ſm̃ ſe 28 ſpectetur,non poteſt connotare coexiſtentiam temporis,nam dupliciter poteſt aliquid cõnotari.Primo,vt integrans,& componens conceptũ,ſicut ſubiectũ dicitur connotari à cõcreto accidentali.ſ.albo.Secundo extrinſecè , vt terminus relationis intrinſecè componentis conceptum rei,vt ſubiectum dicitur connotari ab accidente abſtractè concepto v.g. albedine ; at neutro modo poteſt ſucceſſio connotari à duratione ſm̃ ſe,tum quia ſi per impoſſibile, non eſſet,nec poſſet eſſe niſi vna creatura in mũdo, ſi permaneret in eſſe,adhuc diceretur durare , neque poſſet aliter concipi. Neque dicas tunc concipi permanentiã cum quadam ſucceſſione imaginaria,nam conſtat,nihil tale afferri noſtrę menti,ſed concipi eandem exiſtentiam,vt conſeruatam,neque cogitari de ſucceſſione. Tum quia non concipitur ſucceſſio, vt immediatè , & intrinſecè conſtituens durationem, nam ſic duratio Angeli v.g. componeretur ex exiſtẽtia Angeli,eius perſeuerantia,& tempore ; immò haberet ſe,vt verbum,quod ſignificat actionẽ, & cõſignificat tempus præteritum,præſens,vel futurum. Neque concipitur vt terminus , nam maximè eſſet terminus coexiſtẽtiæ, at experiẽtia conſtat dum concipitur Angelus durare, non concipi coexiſtentiam cum alio;ergo neq; concipi tempus,nam cõcipitur præciſè Angelus,nullo alio ente concepto extra illum.

5. Alij probant,quia ſequeretur æuum,& alias ſpecies durationis nõ diſtingui à tempore, quia omnes alię eſſent ſucceſſiuę,ſicut eſt tempus,at hoc eſt falſum,quia æuum eſt ex natura ſua incorruptibile,at tempus, corruptibile,nã corruptibilitas eſt eſſẽtialis ſucceſſiuis entibus: Vnde patet falli qui non agnoſcũt aliam ſpeciẽ ſucceſſionis præter tempus. 29 *Quinta aliorum ratio.*

Reſp. aliqui negando conſequentiã,quia habet diuerſam rationem ſucceſſionis,vt Bonau. docet de Radio egrediente ex Sole ; & fluuio egrediente ex fonte. Sed contra, nã infra cũ de æuo,oſtendemus in radio non eſſe ſucceſſionẽ quatenus durat, ſed quatenus intenditur , vel extenditur per ſubiectum. *Prima inſtantia. Soluitur.*

Reſp. 2. Alij ſicut ſucceſſio motus eſt diſtincta à ſucceſſione temporis: ita ſucceſſio vnius durationis ab alia. Sed cõtra,tũ quia nõ eſt certũ illas ſucceſſiones ſm̃ rem diſtingui , tũ quia diſtinctio illa oritur ex eo,quod motus ſe habet,vt exiſtentia rei, eſt .n. acquiſitio termini , & tempus eſt permanentia illius, at vt omnes durationes eſſent permanentię , ita deberent habere ſucceſſionem ſecundum permanentiã. *Secunda inſtantia. Solutio.*

Reſp. 3. Alij tempus non diſtingui intrinſecè ab alijs durationibus creatis,ſed extrinſecè, ſcilicet per ſubiecta in quibus ſunt : nam tempus eſt in corporibus corruptibilibus, & quæ ſeneſcunt 4.phyſ.t.116. At æuum in rebus corrupti- *Tertia inſtantia.*

ruptibilibus, & quæ nũquam inueteraſcunt. Sed contra, quia ex differentia ſubiectorum oriri debet differẽtia intrinſeca durationibus, *Soluitur.* nam ex eo, quod tempus exigit tale ſubiectum & æuum aliud diuerſum, illa debent eſſe diuerſa eſſentialiter, quia exigentia illa diuerſa, debet fundari in principijs eſſentialibus diuerſis. ſicut ex eo, quod calor exigit tale ſubiectum, & ſcientia tale, rectè infertur calorem, & ſcientiam eſſentialiter diſtingui, & formarum diſtinctio eſſentialis, rectè infertur ex eo, quod exigunt diuerſas diſpoſitiones.

30 *Omnis duratio creata eſt formaliter ſucceſſiua actu, vel potẽtia.* 3. Concl. omnis duratio creata habet ſucceſſionem formalem actu, vel potentia reſpectu eiuſdem, vel diuerſæ exiſtentiæ, non quidem continuam, ſed diſcretam.

1. Pars probatur, quia triplici ratione habet ſucceſſionem, primo per ſucceſſionem entis ad non ens, & hæc reperitur actu in omni duratione creata, quia omnia fuerunt creata in *Fundamentũ* tempore, atque adeo prius fuerunt ſub negatione exiſtentiæ, quam ſub exiſtentia. Secundo per ſucceſſionem non entis ad ens, & hæc ſucceſſio actu quidem reperitur in rebus corruptibilibus, at potẽtia in incorruptibilibus, quia omnia per potentiam Dei poſſunt redigi in nihilum. Tertio per ſucceſſionẽ totius ad totũ, quia ſicut ex entibus creatis vnum poteſt eſſe prius altero, ita vnum poteſt ſuccedere alteri, atque adeo duratio vnius ſuccedere ad durationem alterius.

2. Pars prob. quia continua ſucceſſio eſt inter partes eiuſdem rationis eiuſdem entis, at hæc ſucceſſio, vel eſt inter ea, quæ ſunt diuerſæ rationis, vt ſunt negatio, & exiſtentia, vel eſt inter entia totalia, quæ non efficiunt vnum ens.

31 *Omnis duratio creata eſt ſucceſſiua formaliter, vel virtualiter.* 4. Concl. omnis duratio creata habet ſucceſſionem virtualem, vel formalẽ. Nã omnis duratio creata, vel conuenit enti ſucceſſiuo, qualis eſt motus, & habet ſucceſſionem formalem, vt eſt tempus, vel conuenit entibus permanentibus, & habet ſucceſſionẽ virtualem, quia per permanentiam ſuæ exiſtentiæ habet vim coexiſtendi tempori, in quo eſt ſucceſſio forma- *Ratio.* lis. Confir. quia ſicut in omni ente creato ponitur quantitas quædam virtualis ob perfectionem, quam ſingula habent ſibi proportionatam, ita debet poni duratio virtualis ob ſimilem rationem.

Obiectio. Dices huiuſmodi ſucceſſiones nõ ſunt propriè, ſed metaphoricè ſicut quantitas virtualis non eſt propriè, ſed metaphoricè quantitas; ergo ob illas, non debent dici omnes durationes creatæ ſimpliciter ſucceſſiuæ.

Soluitur. Reſp. concedendo non debere dici ſimpliciter ſucceſſiuas, ſed ſecundum quid, nam virtualis eſt metaphoricè ſucceſſio. Cęterę autem ſucceſſiones, licet ſint propriè, vt patet, quia vnũ eſt verè, & propriè poſt aliud, tamen modus habendi non eſt propriè, quia non reperitur ſucceſſio in ipſa duratione, quia non eſt in ipſa compoſitione durationis, vt dictũ eſt, ſed eſt inter negationem exiſtentiæ, & poſitionem illius reſpectu eiuſdem eſſentię, at ex negatione, & exiſtentia nõ componitur aliquid vnum;

A neque negatio propriè exiſtit, ſed abuſiuè, at ſucceſſio eſt inter ea, quæ propriè exiſtunt, & idem patet, quando totum ſuccedit toti, quia ibi ſunt duo omnino inter ſe ſeparata, tãquam entia totalia quare ſucceſſio non habetur ab ente vno, ſed à duobus.

5. Concl. duratio relatiua includit in ſuo cõceptu formalem ſucceſſionem, quia nomine durationis relatiuæ intelligimus exiſtentiam rei non abſolutè ſumptã, ſed vt coexiſtentem actu vel aptitudine tempori vero, vel imaginario; at hæc includit ſucceſſionem, ſiuè in ſe, ſiuè in termino; ergo. Confir. ex argumentis primæ, & ſecundæ ſententiæ, quorũ aliqua probant hanc concluſionem: qualia ſunt, quę ponunt in omni duratione præteritum, & futurum, annos, Dies, & Menſes, quæ omnia non poſſunt intelligi de duratione abſoluta cuiuſcumque entis; ergo de hac relatiua. 32 *Duratio relatiua includit formalẽ ſucceſſionem.* *Confir.*

B

6. Concl. ſucceſsio formalis includitur in duratione extrinſecè, ſiuè terminatiuè, ſiuè formaliter. Prima pars patet, quia hæc duratio intrinſecè dicit exiſtentiam, in qua nullla eſt ſucceſſio formalis, & dicit relationem coexiſtentiæ, quæ vel eſt relatio rationis, vel denominatio partim extrinſeca, partim intrinſeca: at vtraque ratione dicit ſucceſſionem extrinſecè, nam in forma, quæ dicitur coexiſtentia, includitur alterum extremum cui res dicitur coexiſtens, quod extremum eſt intrinſecum rei duranti. *Formalis ſucceſſio ineſt durationi extrinſecè.*

C

Secunda pars probatur, quia cũ relatio coexiſtentiæ, ſiuè actualis, ſiuè aptitudinalis reſpiciat ſucceſſionem, vt terminũ, hæc includitur in duratione relatiua, extrinſecè terminatiuè.

3. Pars patet, qa omne ens etiã Deꝰ, eſt capax denominationis, quæ includit ſucceſſionem; ergo duratio cuiuſcumque entis formaliter includit ſucceſſionem, non intrinſecè, vt ſupra probatum eſt; ergo extrinſecè, cõſequentia prima probatur, quia cum ſubiectum permaneat ſub illa denominatione ſucceſſiua, neceſſario durare debet ſub ſucceſſione denominante, quia omnis denominatio, vt eſt à forma denominatè, ita ſubiectum ſicut exiſtit ſub denominatione, ita ſub forma denominante. Antecedens probatur, quia Deus dicitur ex tempore creaſſe, atque adeo tranſiſſe ex negatione creationis ad creationẽ, ſic dicitur cõcurrere ad motum, atque adeo ex nõ concurrente ſucceſſiuè fit cõcurrens ſucceſſione ad motũ, ad augmẽtũ gratiæ, &c. & idem patet ex ſimilibus prædicatis extrinſecis, at in his omnibus denominationibus includitur ſucceſſio, ſiuè continua, ſiuè diſcreta, vt bene Gill. lib. 2. t. 10. c. 11. n. 3. *Gillius.*

D

Dices 1. Malè dicitur ſucceſſio includi formaliter in duratione permanẽte, quia ſic eſſet formaliter pmanens, & ſucceſſiua, ꝙ implicat, & hoc multo magis repugnat Dei æternitati. *1. Obiectio.* *Reſpond.*

E

Reſp. 1. repugnãtia tũc eſſet quãdo eodẽ modo includeretur, at nos dicimus permanentiã includi intrinſecè, at ſucceſſionẽ extrinſecè, nõ ſolũ terminatiuè, ſed etiam vt formã denominantẽ extrinſecè ex defectu noſtri intellectus aſſueti ad concipiendã durationem cũ quadã ſucceſſionẽ. Reſp.

Reſp.2.formaliter,accipi dupliciter, primo vt diſtinguitur contra extrinſecè,& ſic non accipitur hic: ſecundo,vt diſtinguitur cõtra virtualiter,& ſic accipitur hic, quia forma denominans extrinſecè eſt ſucceſſiua,ſicut intrinſeca eſt permanens.

2.Obiectio. Dices 2.an relatio coexiſtentiæ ſit intrinſeca,an extrinſeca rei duranti. Reſp. illam eſſe relationẽ rationis,tũ quia eſt ad terminũ negatiuũ idẽ tempus verum,vel imaginarium, tum quia huiuſmodi relationes non habent rationẽ fundandi ſufficientem ad relationem realem, vt alibi,tum quia conuenit Deo ex tempore.

Reſpond. Reſp.2.ſm̃ exiſtentiam obiectiuã, eſſe intrinſecam, quia concipitur, vt inhærens rei durãti,ſicut aliæ relationes rationis.

Reſp.3.denominatio coexiſtẽtiæ,q̃ cõuenit ſubiecto à parte rei,eſt poti' denominatio partim intrinſeca,partim extrinſeca,quã relatiua, quia à parte rei nõ eſt relatio denominãs;ergo debet poni alia forma,p quã fiat denominatio.

ART.IV. Soluuntur arg.primæ opinionis.

33 *Inſenſibilia nõ cognoſcũtur à nobis, vt ſunt.* AD 1.Reſp.1.negando ex noſtro modo cõcipiendi colligi naturã rerum ſm̃ ſe,nã cũ nos non poſſimus in hac vita aliquid apprehẽdere ſine phantaſiæ actu, quæ verſatur circa illa,quæ ſunt ſenſibus ſubiecta;nõ poſſumus inſenſibilia apprehendere eo modo, quo ſunt in ſe,vnde ſpiritualia apprehẽdimus ad modum rerum corporaliũ,& ſubſtantiam in ordine ad accidentia,& per conceptũ connotatiuum nõ tamen dicimus in conceptu ſpiritualium includi quantitatem, quia modus concipiendi non includitur in re ſignificata.

Non õnis duratio à nobis concepta dicit ſucceſsionem. Reſp.2.negando omnẽ durationem à nobis concipi cũ ſucceſſione, immò patet æternitatẽ à nobis cõcipi cũ vniformitate, & ſine vlla intrinſeca variatione;& proportionali modo durationes rerum permanentiũ,vnde infra oſtendemus in æternitate nõ eſſe præteritum,& futurum:quare duratio quæ à nobis concipitur cũ ſucceſſione,non eſt abſoluta, ſed relatiua, quæ vt dictum eſt,includit ſucceſſionem.

34 *Diſcreta ſucceſsio eſt in omni duratione,non ſic cõtinua.* Ad primã confir reſp.illam eſſe ſucceſſionẽ diſcretã,quã dicem' reperiri in omni duratione actu,vel potẽtia,ſiuè intrinſecè,ſiuè extrinſecè,at nos loquimur de ſucceſſione cõtinua;q̃ eſt īter partes eiuſdẽ durationis incõpoſſibiles.

Reſp.2.etiã ſi ſucceſſio illa eſſet cõtinua,adhuc eſſet extrinſeca,quia tota illa ſucceſſio, & mutatio eſt ratione temporis extrinſeci reſpectu rei,quæ dicitur coexiſtens illi.

Reſp.3.ſucceſſionẽ illam nõ eſſe in ipſa duratione rei permanentis, ſed inter terminum à Quo,& ad Quem mutationis, nam terminus ad quem ſuccedit termino à quo.

Duratio dicit extenſionẽ virtualitem. Ad 2.conf.reſp.1.duratiõe cõcipi per modũ extenſionis,non tñ verè includere formalẽ extenſionẽ,ſed virtualẽ qua rõne res quo ſunt perfectiores,eo concipiuntur cũ extenſione,& maioritate quadam perfectionis,ad modũquãtitatis,cum tñ non includãt quantitatẽ formalem,ſeu molis,ſed virtualem, & metaphoricã: & ſimili modo concipitur res illa habere illam quantitatẽ perfectionis cum vnione quadã cõtinuationis,cũ vere ibi nulla ſit propriè continuatio,ſicut ibi non ſunt partes quantitatiuæ, ſed virtuales.Hinc ex D. Th. 1.p.q.10.a. 1.ad 4.verba diuerſorũ temporũ attribuuntur Deo, quatenus eius ęternitas omnia tẽpora includit, nõ ꝙ ipſe varietur ſm̃ pteritũ,pſens,& futurũ. *S.Thom.*

Reſp.2.etiam ſi illæ partes virtuales concipiantur,vt plures,tñ ibi nõ eſt pluralitas ſm̃ rẽ; ſed ſolum ſm̃ rõnem,ex quo non licet inferre ibi eſſe ſucceſſiuè, niſi fortè per denominationem extrinſecam ab intellectu cognoſcente illas ſucceſſiuè qua rõne diuina attributa poſſẽt etiam cognoſci,atq; adeo habere ſucceſſionẽ. *Pluralitas illarum partium eſt ſecundũ rationem.* Hinc D.Th.1.p.q.10.ar.5.ad 3.*Quod dicimus Angelum eſſe vel fuiſſe, vel futurum eſſe,differt ſecundũ acceptionem noſtri intellectus,qui accipit eſſe Angeli per comparationem ad diuerſas partes temporis.* *S.Thom.*

Reſp.3.duratiõnẽ debere concipi,vt perſeuerantiã eiuſdẽ exiſtentiæ, quæ non eſt aliud, quã ipſa exiſtentia nõ deſinens,ſeu ſeipſam retinens virtute propria,vt diuina,vel virtute alterius,vt creata.Vnde D.Th.1.p.q.10.ar.1.ad 1.ait: *Sicut cauſatur in nobis apprehenſio tẽporis ex eo, quod apprehendimus fluxum ipſius Nunc,ita cauſatur apprehenſio æternitatis inquantum apprehendimus Nunc ſtans.*

Hinc patet ad probationes minoris.Ad primam reſp.concipi ſimul ſecundũ intrinſecam perfectionem,quia ibi non ſunt niſi per intellectũ,immo concipi, vt quid indiuiſibile ſm̃ rẽ, ſed ſm̃ perfectionem extrinſecã partes illę ſũt ſucceſſiuè,& ob hãc rõnẽ, vna dicit maior altera,quia.ſ.vna coexiſtit maiori durationi ſucceſſiuæ,ſiuè reali,ſiuè imaginariæ. 35 *Secundum extrinſecã perfectionẽ partes illæ ſunt ſucceſsiuæ.*

Ad 2.prob.Reſpon.negando ſic apprehendi ſecundum intrinſecam perfectionem,& etiam ſi ſic apprehenderentur,ibi non eſſet ſucceſsio ſecundum rem,ſed per intellectum.

Ad 3.Reſp.negando durationem formaliter eſſe præſentiã reſpectu durationis imaginariæ, ſicut neq; quãtitas formaliter eſt præſentiæ reſpectu ſpatij imaginarij,ſed ſicut hæc præſẽtia eſt,vbi,additũ quãtitati:ita pręſentia durationis eſt coexiſtẽtia cũ duratione imaginariæ;q̃ coexiſtẽtia variatur variato termino.ſ.duratione imaginaria, non autẽ quia variatur ſubiectum durans,quod dicitur coexiſtere; Neque eſt eadem ratio præſentiæ localis,& duratiuæ, quia præſentia localis cum ſit in ordine ad ſpatium, quod eſt immobile, variatur in ſeipſa, & intrinſecè, vt vario modo denominet, at duratiua cum ſit in ordine ad durationem fluentem, vt vario modo denominet,nõ eſt neceſſarium variari in ſeipſa, ſed ſatis eſſe variari durationem imaginariam in ordine ad quam exiſtentia habet rationem durationis.

Inſtantia. Dices etiam ſi exiſtentia, vt impletiua durationis ſucceſsiuæ,non varietur in ſeipſa,tamen, vt actu implet,non poteſt non variari intrinſecè,quia actualis impletio eſt diuerſa prout ſũt diuerſæ res implete.

Solutio. Reſp.id optimè ſequi ſi actualis impletio eſſet aliqua forma diſtincta à re implente, &

re implera, ſed non ita eſt, ſed tantum dicit extrema coexiſtentia cum relatione rationis, vt alibi oſtendi.

Ad 4.prob.Reſpond.quod ſicut datur quãtitas permanens formalis, quæ exigit formales permanentes, & virtualis, ſeu perfectionalis, quæ non habet in ſe partes formaliter, ſed eſt indiuiſibilis cum partibus virtualibus, ſcilicet ſecundum conceptibilitatem, ita datur quantitas ſucceſſiua formalis, quę ſcilicet habet partes actualiter diſtinctas,& virtualis, quæ non habet partes actu, ſed eſt conceptibilis in ordine ad partes ſucceſſiuæ quantitatis, quæ partes ſunt prius,& poſterius, vt dictum eſt in concluſionibus.

Quãtitas ſucceſſiua, alia eſt formalis, alia virtualis

36 Ad 3.confir. Reſp. duplicem eſſe æqualitatem, vnam poſitiuam, & hæc propriè eſt inter quanta formaliter, alterã negatiuam, & hæc eſt inter quanta virtualiter, qua ratione vna perſona dicitur æqualis alteri, quia vna non excedit aliã in perfectione; & hæc conuenit durationibus permanẽtibus, ſiuè ratione propriæ perfectionis, ſiuè ratione principij, ex quo duratio oritur. Quo modo æternitas eſt maior euo, etiam ſi vtrumque eſſet ab æterno, dicetur infra.

æqualitas alia eſt poſitiua, alia negatiua.

Reſp.2.hanc comparationem non conuenire durationibus permanentibus ſecundum ſe, ſed vt connotant ſucceſſiuam durationem, cui coexiſtit.

Ad 4 Reſpond.eodem modo ſicut ad tertiã nam tantitas conuenit illi, vel vt dicit quantitatem virtualem, vel vt connotat ſucceſſionem cui coexiſtit, vt dixi. vide Cap.1.d.19.q.vnic.a. 2.ad arg.4.loco propoſita, & Caiet.1.p.q.10. ar.2.§.ad hoc breuiter.

Capr. Caiet.

Ad 2. fund. Reſpond æternitatem non habere intrinſecè ſucceſſionem, ſatis patet ex diuina immutabilitate, vt 1 p.oſtendemus, & aſſerit Aug.c.49.de vera religione *Mentis aſpectu omnem mutabilitatem ab æternitate ſeiungo, & in ipſa æternitate nulla ſpatia temporis cerno, quia ſpatia temporis præſentis, & futuri, rerum motibus conſtant.* Quare reſp.ad primam prob. Deo tribui dies, & annos non intrinſecè, ſed extrinſecè, quia eius duratio concipitur à nobis coexiſtere diebus, & annis, vt rectè notat Aug.tr.99.in Ioannem in id; *Quæcumq; audiet, loquetur, in eo*, inquit, *quod ſempiternũ eſt ſine initio, & ſine fine, cuiuslibet tẽporis verbum ponatur, ſiuè præteriti, ſiuè præſentis, ſiuè futuri, nõ mendaciter ponitur; quãuis illa natura immutabilis non recipiat, fuit, & erit, ſed tantum eſt; ipſa enim veraciter mutari non poteſt, tamen propter mutabilitatẽ temporum, in quibus verſatur noſtra mortalitas, & mutabilitas, non mendaciter dicimus, fuit, & erit, & eſt, &c.* Vnde quia nos verbis vtimur,& tribuimus rebus, vt concipiuntur à nobis, merito Deo temporis differentias, & ſpecies tribuimus, non quidem intrinſecè, ſed extrinſecè. Neque audiendus eſt Aureol. 1. d. 9.q.2.ar.2.& d.35.q. vn.ar.1. dum negat æternitatem coexiſtere tempori, quia contra communem modum loquẽdi,& ſentiendi Doctorum opinatur, vt 1. p. oſtendemus, & docet Anſel.in Monologio c.19. & 21.& licet c. 22. neget eſſe propriè in tempore, tamen ibi loquitur, vt loquitur Ariſ.4.phy.t. 116.& 117.vbi negat eſſe in tẽpore eſſe idẽ ac eſſe, qñ eſt tẽp⁹, *ſed cõtineri à tempore, & pati à tempore, ſicut & dicere cõſueuimus, quod tabefacit tempus, & omnia ſeneſcunt in tempore:* Ex quo Anſel. loc.cit.ait magis propriè dici eſſe cum tempore, quam in tempore: ſed hinc negari non poteſt æternitatem coexiſtere tempori, & ob hãc coexiſtentiam tribui Deo, non intrinſecè, ſed extrinſecè annos,& dies.

Dictum Aureol Reijcitur.

S. Anſel.

Reſpond.alij Deo non tribui dies, & annos propriè dictos, ſed impropriè, ſicut tribuuntur aliæ huiuſmodi denominationes, vt expreſsè colligitur ex Iob 10. *Nunquid oculi carnei tibi ſunt, aut ſicut videt homo, & tu vides: Nũquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui, ſicut humana ſunt tempora.*

Dies, & anni Deo tribuũtur impropriè.

Ad 2.probat.Reſpond. Nũc æternitatis dupliciter accipi poſſe, Primo intranſitiuè, vt dicit indiuiſibilitatem abſolutè,& ita eſt idem ac æternitas: ſecundo tranſitiuè, vt dicit indiuiſibilitatem formalem præſcindendo à diuiſibilitate virtuali: per quam coexiſtit durationi ſucceſſiuę, & ſic diſtinguitur ratione ab æternitate, quomodo anima, vt indiuiſibilis formaliter poteſt coexiſtere puncto, & vt diuiſibilis virtualiter poteſt coexiſtere corpori, ſed hinc nõ fit habere eandem diſtinctionem ab ęternitate, ac habet Nunc à tempore, neque habere rationem continuatiui, vt habet Nunc temporis, quia Nunc æternitatis habet proportionem cum Nunc temporis, non quoad omnia, ſed ſolum quoad coexiſtentiam. 37

Nunc æternitatis ſint dupliciter.

Ad 1.Confir.illam locutionem eſſe veram ratione coexiſtentiæ æternitatis cum tempore præterito,& futuro; non autem ratione perfectionis intrinſecæ æternitatis ſecundum ſe ſumptę, quia in illa, vt ſic non eſt præſcriptum, neque futurum, neque heri,& cras; ſed eſt vnũ hodie inuariabile, iuxta illud Pſ. 2. Ego hodie genui te.

Propriè in æternitate eſt tantum hodie inuariabile.

Ad 2.Conf.Reſp.poſſeſſionem nõ dici poſtpoſitionẽ, ſed à pedum poſitio: quare dicit potius conſiſtentiam quandam, & cum ſit perfecta, erit perfecta cõſiſtentia ſine vlla variatione.

Poſſeſsio idest pedum poſitio

Reſp.2.etiam ſi poſſeſſio inde diceretur, nõ tamen ſequeretur in ſe dicere variationẽ, quia aliud eſt nomẽ à quo, & aliud nomẽ ad quod: quare etiã ſi nomẽ à quo diceret aliquã prioritatẽ,& poſterioritatẽ, non tñ eſt neceſſariũ, vt illã dicat nomen ad q, vt alibi explicauimus.

Nomen à quo & ad quod ſignificandum imponuntur.

Ad 3.Conf.Reſp.contradictoria poſſe verificari de eadem re diuerſo tempore, ſiue illud tempus ſit menſura intrinſeca rei, ſiue extrinſeca: cui tamen mẽſura intrinſeca coexiſtit, ſicut de eadẽ arbore exiſtente in flumine verificantur contradictoriæ, vt coexiſtit diuerſis partibus aquæ fluentis.

Contradictoria de eadem re verificari poſſunt diuerſo tempore.

Hinc igitur patet ſucceſſionẽ non eſſe formaliter, vt prædicatũ intrinſecũ durationis in cõmuni, neq; durationẽ eſſe formaliter ens aliquod cõſtans ex pluribus partibus ſucceſſiuis.

ART.

ART. V. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis, quæ docet omnem durationem creatam eſſe ens ſucceſſiuum.

38 *Cōſeruatio eſt extrīſecè ſucceſſiua.*

AD 1. Reſpond. negando conſeruationem eſſe intrinſecè ſucceſſiuam, ſed tantum extrinſecè, ſicut eſt termini exiſtentia, & licet conſeruatio hodierna non ſit craſtina, quoad exiſtentiam, tamen ſecundum ſe, & ſubſtantiam ſuam eſt eadem ſine vlla variatione, neque obſtat, quod poſſit id, quod hodie conſeruatur, cras non conſeruari, nam hoc non ponit variationem in conſeruatione perſeuerante, ſed tantū mutationē in cōſeruatione, quæ de exiſtente fit non exiſtens, ſicut Angelus de exiſtente fit non exiſtens, vel quādo producitur de non exiſtente fit exiſtēs; & licet cōſeruatio ſit tota ſimul quoad intrinſeca in quolibet inſtanti, in quo eſt, non tamen eſt tota ſimul quoad extrinſecum, cui coexiſtit, vt dictum eſt de arbore, quæ tota ſimul ſecundum intrinſeca coexiſtit aquis labētibus, non tamen quoad aquas, quibus coexiſtit, neque forma illa, quæ dicitur duratio, continet formaliter totum tempus futurum, ſed tātum virtualiter, quatenus habet virtutem coexiſtēdi toti illi tempori, ſi aliunde non impediatur ſ. per deſitionem exiſtendi. Neque eſt abſurdum idem ſubiectum eſſe in potentia, & actu reſpectu eiuſdē formæ diuerſis tēporibus, ſed idē eſt neceſſarium, vt v.g. ſedēs immotus per horam per vnam numero ſeſſionem ſedet, & tamen in quolibet inſtanti illius horæ eſt in actu ſeſſionis, & in potentia ad ſedendum, vel non ſedendum reſpectu aliorum inſtantium.

Inſtantia. Dices actio, qua conſeruatur Angelus, eſt diuiſibilis, quia eſt in tempore, & quia ſi eſſet indiuiſibilis, poneret totam ſubſtantiam Angeli ſimul, atque adeo non poſſet tempore ſequenti ceſſare, quia tota poſita eſt in primo inſtanti; ergo etiam æuum Angeli eſt diuiſibile in partes, quia nō poteſt actio diuiſibilis terminari ad exiſtentiam indiuiſibilem.

Soluitur. Reſpond. negando antecedens ad 1. prob. reſp. ex eo, quod aliquid coexiſtit tempori, non rectè inferri eſſe formaliter diuiſibile, quia ſatis eſt virtualis diuiſibilitas, ſicut anima rationalis ex eo, quod coexiſtit corpori quanto, non infertur eſſe diuiſibilem formaliter.

Ad ſecundam probat. reſp. poni quidem totam actionem, & totum effectum, quoad ſubſtantiam ex ipſo quo actio, & cōſeruatio exiſtit, ſed non poni totaliter quoad modum durationis, quia poteſt in vno tempore exiſtere, & tñ alio non exiſtere tota ſubſtantia actionis, & effectus.

Permanēs duratio determinatur ad hāc vel ad illā coexiſtentiam ex poſitione termini. Ad Confirmationem reſpond. negando anteced. Ad prob. reſpond. durationem permanentem ex ſe poſſe coexiſtere, cuilibet parti temporis, ſed determinari ad hanc, vel illam coexiſtentiam ex poſitione termini, cui coexiſtit, quia talis duratio etiam ſi ſit formaliter indiuiſibilis, tamen eſt virtualiter diuiſibilis, quæ ſatis eſt ad correſpondentiam tempori, vt patet ex coexiſtentia arboris ad aquas fluminis.

A

Reſp. 2. ſicut ſubſtantia Angeli eſt indifferens, vt producatur in hoc, vel illo tempore, ita etiam, vt duret hoc vel illo tempore, ſed ſicut dependentia à voluntate Dei, eſt determinatio, vt producatur hoc, vel illo tempore; ita vt conſeruetur, vnde determinatio oriri poteſt, primo ex parte voluntatis diuinæ, & eſt extrinſecè, ſecundo intrinſecè ex actione diuina, tertio terminatiuè ex parte temporis, cui coexiſtit.

B

Ad 2. reſpond. ſufficere ad illam maioritatem, vel minoritatem, diuiſibilitas virtualis cum coexiſtentia ad tempus habens plures, vel pauciores partes, vt ſupra explicatum eſt.

Ad 3. reſpond. hoc argumento maximè vrgeri, qui dicunt durationem eſſe formam intrinſecam prædicamenti. *Quando*, & hoc non eſſe aliud, quam aliquid derelictum in re temporali ex adiacentia temporis, ſicut vbi dicunt eſſe aliquid derelictū in re locata ex circumſcriptione loci; at nos, qui negamus ex vi temporis poni aliquid intrinſecum in re, & ſolum eſſe denominationem extrinſecam, non vrget; vnde reſpond: 2. durationem permanentem poſſe comparari; primo cum vbi extrinſeco, quod conuenit rei locāti per denominationem ſumptam à loco extrinſeco; & ita eſt eadem ratio, quia ſicut res locata inuariata intrinſecè denominatur extrinſecè à loco ſucceſſiuè illud circundante, vt patet ex Turri, circa quam variatur aer; ita duratio permanens, ſiuè ſit æuum, ſiuè aliud ſimile, inuariatum intrinſecè coexiſtit varijs partibus temporis, à quibus ſucceſſiuè denominatur. Secundo cum vbi intrinſeco, quod conuenit rei locatæ in ordine ad ſpatium immobile, & reſpectu huius eſt maxima diſſimilitudo: nam terminus, quem reſpicit vbi, eſt inuariabilis, & ſubiectum quod illud acquirit, debet variari ex communi, at in duratione contra accidit, quia duratio permanens eſt inuariata, & terminus, quem reſpicit, ſcilicet duratio imaginaria eſt variabilis, & eſt hinc varia denominatio res permanētis, neque repugnat rē permanentem correſpondere per ſuam durationem formaliter indiuiſibilem, & virtualiter diuiſibilem durationi ſucceſſiuæ, vt dixi, quia illa correſpondentia non eſt aliqua forma addicta tali durationi imaginariæ, ſicut vbi eſt addictum tali ſpatio, ſed potius ſe habet ſicut ſubiectum indiuiſibile, quod per ſuam indiuiſibilem entitatem recipit vbi diuiſibile, ſiuè permanenter, ſiuè ſucceſſiuè. Quod ſi negetur vbi intrinſecum, tunc argumentum nullam habet vim, vt facilè patet, quia non poneretur niſi coexiſtentia cum tali ſpatio, vt ponitur cum duratione. 39

Permanēs duratio comparari poteſt cū vbi extrinſeco & intrinſeco.

C D E

Inſtantia. Dices, quod poteſt deficere à duratione, quam poteſt habere, non habet ſimul totā durationem, quia potēſt carere aliqua parte durationis, ſed huiuſmodi eſt duratio Angeli. Reſpond.

Inſtantia. ſpond. negando maiorem, qnãdo ceſſat ab eadem numero duratione, quæ poſſet continuati, & quod potuerit plus durare, non eſt per additionem nouæ partis durationis intrinſecę, *Soluitur.* ſed extrinſecę, quia per eandem numero durationem inuariatam intrinſecè poteſt plus, vel minus durare, prout plus, vel minus conſeruatur in ordine ad tempus maius, vel minus, quia æuum indiuiſibile formaliter, eſt virtualiter diuiſibile.

Ad 4. Reſp. Molina multos, ex Patribus loqui de æternitate, vt eſt communis ad æternitatem per eſſentiam, & per participationem, vt Aug. 11. conf. c. 14. dum ait: *Præſens ſi ſem-* 40 *Explicātur SS Patres ex Molina.* *per eſſet præſens, neque in præteritum tranſiret, iam non eſſet tempus, ſed æternitas*, vel loqui in ordine ad coexiſtentiam cum tempore, vt Greg. 27. moral. c. 3. dum in æuo ponit initium, & nõ in æternitate. Vel loqui quoad modum eſſendi durationis, quia diuerſas eſt in æuo, & æternitate, quia æuum eſt dependens, & vt poteſt, non eſſe in futurũ, ita potuit non eſſe in præterito, quia ſemper habuit; & habebit eſſe dependenter à volũtate Dei, & ideo ab Anſelmo dicitur æuum ex ſe non continere neque præteritum, neque futurum, at non ſic æternitas Dei, vt benè Molin. 1. p. q. 10. art. 5. diſp. 1.

S. Anſel. Dices præciſo omni tempore vero, vel imaginario, poteſt Angelus in ſua duratione exiſtens eſſe malus, & bonus, ſed non ſimul, quia *Prima inſtantia.* repugnat; ergo ſucceſſiuè, atque adeo eius duratio eſt ſucceſſiua formaliter, quia habet in ſe prius, & poſterius. Confir. Angelus productus in hora 20. poſt annihilari hora 21. & reproduci hora 22. Sed hoc non poteſt intelligi *Confir.* ſine ſucceſſione durationis ad durationem, nam duratio horæ 20. eſt prior duratione horæ 21.

Reſp. negando poſſe Angelum eſſe bonum, & malum niſi intelligatur conſeruari, & exiſtere in ordine ad tempus verum, vel imaginariũ, *Soluitur.* quia cum illa prædicata nequeat habere ſimul, neceſſariò debet habere in ordine ad diuerſa puncta temporis, nec mirum, quia ſicut non poteſt Angelus pduci niſi in aliqua parte ſpatij, vel imaginarij, ita neque niſi in aliqua parte durationis cui Angelus coexiſtat.

Ad confir. ſi producatur idem Angelus cum eadem duratione, ibi non eſſe ſucceſſionem *Ad 1. Confir.* plurium durationum in hora 20. & 22. ſed eſſe ſucceſſionem eiuſdem ad ſeipſam reſpectu tẽporis, quia prius coexiſtebat horę 20. deinde horę 21. quare tota ſucceſſio non eſt intrinſeca & ſecundum partes exiſtentiæ, & æui Angelici, ſed extrinſeca, & ſecundum partes temporis, quod ſi reproducatur cũ alia numero duratione, tunc eſſet ſucceſſio vnius durationis ad aliam.

Dices 2. quia ſi daretur huiuſmodi duratio ſic permanens, ſequeretur dari infinitũ in actu; 41 contra communem, nam duratio Angeli cũ ſit *Secunda inſtantia.* infinita à parte poſt, & nunc tota detur in actu ſimul, ſequitur dari infinitum in actu.

Confir. quia ſicut illud, quod poteſt ſimul coexiſtere infinito ſpatio, eſt actu infinitum, ita A duratio tota ſimul, quæ poteſt coexiſtere infinito tempori, erit infinita. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia quod habet ſuum eſſe, & durationem ſimul, identificat ſibi præteritum, & futurum; ergo ſicut implicat Angelũ, qui fuit nõ fuiſſe, ita etiam non fore, cum fore ſit idem *Confir 2.* at fuiſſe.

Reſp. dupliciter aliquid dici infinitum. Primo poſitiuè, quia attingit infinitam perfectionem ſimpliciter, vel in aliquo genere, & ſic nõ eſt infinita duratio Angeli, quia non habet in- *Soluitur.* finitam latitudinem perfectionum. Secundo negatiuè, quia ex ſe non habet principium, per quod deſinat eſſe in infinitum, & ſic eſt Angeli duratio, nam ad hoc non exigitur aliud, quam B continua conſeruatio eiuſdem perfectionis, ſicut eadem albedo durans per mille annos, nõ habet in ſe maiorem latitudinem perfectionũ gradualium quam, quæ durat per diem, ſed tantum ex vi ſuæ conſeruationis habet coexiſtentiam cum maiori tempore.

Ad 1. confir. reſp. durationem Angeli nõ habere virtutem ad coexiſtẽdũ ſimul cũ infinito tẽpore, ſed ſucceſſiuè ſicut ſucceſſiuè eſt tẽp', *Ad 1. Confir.* quare diuerſa eſt ratio quantitatis potentis coexiſtere infinito ſpatio, quia hæc cum coexiſtat ſimul infinito ſpatio, debet habere infinitam perfectionem, ratione cuius coexiſtit; ſecus autem ſi ſucceſſiuè coexiſteret, vt facilè patet ex C Angelo, & alia quæcumq; re finita, quæ ſucceſſiuè poteſt coexiſtere ſpatio infinito.

At inſtabis. Potentia Dei dicitur infinita; non quia ſimul poteſt producere aliquod infinitũ, ſed quia ſucceſſiuè; ergo etiã duratio, quæ ha- 42 bet vim coexiſtendi infinito tempori. *Alia inſtãtia.*

Reſp. negando conſequentiã, quia potentia Dei non dicitur infinita præcisè ex eo, quod poteſt ſucceſſiuè infinitos effectus, quia ſic *Soluitur.* quęlibet virtus creata, ſi exiſteret infinito tempore, poſſet infinitos effectus, vt patet ex Angelis quorum potentiæ poſſunt habere ſucceſſiuè infinitas cogitationes, & volitiones; ſed dici infinitam, tum quia poteſt in infinitas per- D fectiones maiores, & maiores in infinitum, tũ quia reſpectu obiecti ſimul factibilis nõ habet terminum, quia quæcumque finita multitudo ponatur, non adæquatur illius potentiæ, ſed adhuc poteſt plures, & plures, vt alibi oſtendemus.

Secũdo, quia eſt diuerſa rõ, nam potentia debet continere formaliter, vel virtualiter perfectiones omnes effectuũ, at non ſic duratio permanens continet formaliter, vel virtualiter totam perfectionem temporis cui exiſtit, ſicut quantitas permanens non continet totam perfectionem quantitatis, cui ſucceſſiuè coexiſtit.

E Ad ſecundam confirmationem reſp. negando idem eſſe, præteritum, & futurum, quia li- *Ad 2. Confir.* cet Angelus per eandem durationem coexiſtat tempori præterito, vnde dicitur fuiſſe, & præſenti, vnde dicitur eſſe, & futuro vnde dicitur fore, tamen non eſt idem fuiſſe, eſſe, & fore, quia hæc præter exiſtentiam rei denominatæ inclu-

includunt diuerſas partes temporis, quæ non ſunt idem, & hinc fit, vt ſicut repugnat tempus præteritum, non eſſe præteritum, ita Angelum, qui coexiſtit tempori præterito, nó coextitiſſe, quia pendet ex libera voluntate Dei operantis, ita non repugnet Angelum non fore, etiam ſi per eandem exiſtentiam, & durationem, qua fuit, ſit futurus, quia Deus illum cõſeruat liberè.

43 *Oſtẽditur falſitas duarum opinionum.* Ex his patet opinionẽ, quæ ponit intrinſecã ſucceſſionem in æuo, eſſe falſam, ſed minus eſſe intelligibilem opinionem dicentium illam ſucceſſionem eſſe ſine nouitate eſſendi, quia nõ poteſt intelligi ſucceſſio ſine pluralitate partiũ quarum vna exiſtit poſt aliam, at huiuſmodi exiſtentia non poteſt eſſe ſine nouitate eſſendi, vt patet ex terminis neq; placet, quod dicũt de lumine, nam vel conſeruatur idem numero ſine vlla additione, vel diminutione, vel ſi ſucceſſiuè intenditur, & remittitur, ibi eſt nouitas eſſendi, ſicut in alijs qualitatibus, quæ intendũtur, nam quod ſucceſſio oriatur ex ſucceſſiua applicatione, vel remotione agentis, vel ex reſiſtentia contrarij, non aufert nouitatem eſſendi. Hæc dixi pro captu Philoſophorum, nam plura in p.p.

QVÆSTIO II.

De ſpeciebus durationis.

DE hac Conimb. 4. phyſ. c. 14. q. 3. Fonſ. 5. met. c. 13. q. 9. Suar. diſp. 50. met.

DVBITATIO I.

Quot ſunt ſpecies durationis?

1 REſp. cõmuniter eſſe quatuor, ſcilicet Æternitatem, Æuum, Inſtãs tẽporis diſcreti, & tempus ſucceſſiuum, ac continuum; pro quarum explicatione.

Perer. Diuiſio durationis, vel eſt ex extenſione moræ. Not. 1. ex Perer lib. 11. c. 6. ex duplici capite poſſe accipi diuiſionẽ durationis. Primo, ex ipſa extenſione moræ, quæ quadruplex eſſe põt. Prima eſt omnino infinita, carens principio, & fine, & dicitur Æternitas, alia quę caret fine, ſed habet principium, & dicitur æuum: tertia, quæ habet principiũ, & finem, & hæc, ſi eſt ſucceſſiua, dicitur tempus; ſi careat ſucceſſione, quod habeat ſimultatem quandam, dicitur inſtãs tẽporis diſcreti, & eſt quarta. Poſſet fingi quinta quę caret principio, & habeat finem, ex quibus non datur aliqua de facto, an poſſit aliqua eſſe alibi dicetur. Et Peripatetici negarent fortaſſe dari durationem, quæ habeat principiũ, & careat fine, cum axioma illud ſit apud ipſos certũ 1. cęli 10. 12. met. 39. omne, quod incipit eſſe, neceſſariò deſinet eſſe, licet hoc nõ ſit certum apud Peripateticos, vt neque certum animum noſtrum eſſe creatum, & immortalem.

Vel ex exiſtẽtia rerum. Secunda ex exiſtẽtia rerũ, vnde vt alia exiſtẽntia eſt per ſe, & nõ in alio, vt ſubſtãtiæ cõpletę, alia in alio, ſed ad ſe vt accidẽtis abſoluti, alia in alio ad aliud, vt accidẽtis relatiui. Alia cũ alio, vt partes componentes totum, alia poteſt

A exiſtere per ſe, & cũ alio, vt anima rationalis.

2 *Alij diuidũt durationum alio modo.* Alij verò diuidunt durationes ex exiſtentia alio modo; nã aliæ ſunt res, quæ habent exiſtẽtiam permanentẽ, vt ſubſtantia; aliæ, quæ ſucceſſiuã, vt motus; ijs igitur conueniunt diuerſę exiſtentiæ, nam ſicut quæ exiſtunt ſucceſſiuè, nullas habent partes ſimul, ſed propterea exiſtunt, quia ipſorum partes ſucceſſiuè fiunt; ita etiam ſimilis duratio illis conueniet. ſ. ſucceſſiua, & ſine interruptione, & hęc duratio dicitur Tempus; Duratio autem permanens diuerſis nominibus appellatur: nã quædam res permanentes ſunt, quæ ex ſe habent exiſtentiam, vt Deus, cuius exiſtẽtia eſt idem cum eſſentia, vnde eius exiſtentia, nec eſt deficiens, nec potens

B deficere, & huius entis menſura dicitur æternitas; quædam, quæ exiſtunt ab alio, & hæ vel carent ex natura ſua fine, ſed poſſunt habere ex voluntate alterius, & harũ duratio dicitur ęuũ, vel non carent, ſed ex natura ſua ſubiacẽt corruptioni, & dicitur inſtans temporis diſcreti, ſed de ſingulis fuſius agendum: ſed contra durationem permanentem creaturarũ, argumentantur non nulli apud Henr. quodl. 5. q. 11. nã putant, nullã creaturã habere eſſe permanens, ſed in continuo fluxu, quod creaturæ indigent perpetua conſeruatione; hæc autẽ eſt quædam continua datio eſſe, quorum ſententia dicitur ſimilis Heracliti figmento, contra quẽ Ariſt. 4. *Opinio aliorum.*

C met. ſed hæc opinio pugnat cum experientia: aliter. n. eſt idem Angelus hodie, qui fuit heri, aliter fluuius; neq; conſeruatio eſt noua actio, ſed continuatio eiuſdem actionis, vt D. Th. p. p. q. 104. ar. 1. ad 4. explicat. *Reijcitur. S. Thom.*

DVBITATIO II.

Quæ ſit æternitatis natura?

D. Th. 1. p. q. 10. per totã, vbi Molina Bagn. Vaſq. Nauar. Gõz. Gra. tr. 3. diſ. 5. & Scholaſt. in p. d. 8. vbi D. Th. & etiã d. 19. q. 2. Cap. d. 9. Scot. quodl. 6. vbi Tatar. & Gadius Vulp. t. 1.

D diſ. 17. Henr. 1. p. ar. 31. Suar. diſ. 50. met ſect. 3. Ruuius 4. phyſ. vbi Conimb. Maſ. vt & alij.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Aeternũ ſtat multipliciter ex Perer.* PRimo Not. ex Perer c. 8. Æternũ pluribus modis vſurpari: Primo pro eo, quod fine, & initio durationis caret, habetq; eſſe omnino immutabile, quæ acceptio propria eſt. Secũdo pro eo, quod rei inſeparabiliter conuenit ſiuè res ſit æterna, ſiuè non: vnde dicuntur propoſitiones æternę veritatis. Tertio pro re, cuius durationi non eſt aliquis certus finis conſtitutus.

E Sic Gen. 17: Abrahæ terra Chanaam promittitur poſſidendam in æternũ, vt explicat D. Aug. *S. Auguſt.* Quarto pro re, quæ ſignificat rem æternam, vt legalia veteris legis videntur fore æterna, ratione. ſ. rerũ, quas ſignificant. Quinto pro re, habẽte quidẽ initium, carente tamen fine, vt ignis inferni dicitur æternus. Sexto pro re corruptibili.

bili, habebte tamen valdè diuturnam durationem, cuius interitus à nobis percipi nequit, cũ per minimas, & inſenſibiles partes intereant; vnde montes, ac colles dicuntur æterni: Septimo, pro ſingulari participatione æternitatis Dei, vnde dicitur beatitudo æterna, de qua vltima ſignificatione magna lis inter Scotum, & D. Thom. nam D. Thom. par. 1. q. 10. ar. 5. & alibi putat viſionem beatificam non æuo, vel tẽpore, ſed menſurari æternitate, quod actiones denominatur ab obiecto, hoc autem æternum eſt. Sed facilè reſpondetur, denominari quoad ſpecificationem, non tamen quoad durationẽ, alioqui, viſio cœli menſuraretur æuo.

Beatitudo ſecundũ S. Tho. mẽſuratur æternitate.

2 *Secundũ Scotum mẽſuratur æuo.*

Ideo Scot. 4. d. 49. q. 6. ad ſecundũ dubiũ, putat menſurari æuo, quia nulla operatio poteſt eſſe immutabilior, & diuturnior, quam eſſe rei elicientis operationem, & ſupernaturalitas eſt per accidens ad rationem menſurabilitatis, quia mẽſuratio fit ratione durationis, alioqui actiones Chriſti in terris menſurari deberent æternitate: ſed hæc quæſtio, cùm ſit de modo loquendi, parum refert, & Theologis relinquẽda eſt, Nos de æternitate in prima acceptione hic diſputamus.

Æternitas alia eſſentialis, alia participata.

2. Not. Æternitatem diuidi in eſſentialem, & participatam, illam eſſe propriam Dei, hãc non poſſe Deo cõuenire, quia includit imperfectionem, ſed diſputatur, an poſſit conuenire creaturis à parte ante, nam à parte poſt nemo negat illis conuenire, vt patet ex Angelis, anima rationali, & cœlis, quare inquirendum eſt, quid ſit æternitas per eſſentiam.

Definitio æternitatis ex Boetio, & Anſel.

3. Not. Æternitatem definiri ab Anſel. in monologio c. 27. quod ſit interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio, & ſumpſit à Boetio 5. de conſol. proſ. 6. cum qua conſonat illud Ricc. 2. de Trinit. carere omni initio, & fine, & omni mutabilitate dat æternum eſſe, vnde ex Alb. 4. phyſ. tract. vlt. æternum dicitur quaſi extra terminum, quia caret terminis, ſcilicet principio, & fine, ſed quia etiam chimera caret initio, & fine, cum tamen non ſit æterna, ideo ponitur ly vitæ, quæ ſumitur pro exiſtentia diuina actuali, & perfecta, iuxta illud Io. 5. ſicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit &c.

3 *1. Corollariũ.*

Ex qua definitione patet, æternitatem eſſe formaliter in Deo, & carere ſucceſſione prioris, & poſterioris, vt ſupra oſtendimus, & fuſius 1. par. contra Aur. & Gabr. quia licet ex tempore habuerit ſucceſſiuè coexiſtentiam cũ tempore, id non proceſſit ex aliquo ſui defectu, ſed temporis, quod extitit ex tẽpore ſucceſſiuè: nam relatio rationis incluſa in coexiſtentia eſt ſucceſſiuè, ſicut eſt terminus, vt rectè Molina 1. par. q. 10. ar. 1. diſp. 2. ex quo obiter patet æternitatem, vt dicit durationem diuinæ exiſtentiæ, non pendere ab intellectu, ſed eſſe à parte rei, vt idem Molina diſp. 3. vbi etiã diſp. 4. oſtendit non compleri per rationem menſuræ, in quo videntur decipi Ferr. & Syl. dum aiunt, durationem diuinam non habere completum conceptum æternitatis, niſi ſortiatur rationem menſuræ, nam licet æternitati tribueretur ratio mẽſuræ, quæ eſt relatio quædam rationis, tamen illa non eſt neceſſaria ad rationem æternitatis, quia hæc eſt quid abſolutum, at menſura relatiuè dicitur ad menſurarum, vt fusè 1. par. oſtendemus.

Error Fer. & Syl.

2. Corollariũ.

Secundo, patet æternitatem diſtingui tum à tempore, quia hoc eſt eſſentialiter ſucceſſiuũ, non ſic æternitas, vt D. Tho. ar. 4. tum ab æuo, quod eſt duratio propria creaturarum incorruptibilium, vt D. Thom. ar. 5. & nos infra.

4 *3. Corollariũ.*

Tertio, Patet diſtingui æternitatem à Deo, quia propoſitio in qua æternitas prædicatur de Deo, non eſt nugatoria, & identica: ſicut ſi diceretur veſtis eſt indumentũ, ſed formalis.

Confirmatur.

Confir. quia ſequitur ex Thomiſtis, immutabilitatem non diſtingui à parte rei, ſed ratione, alioqui Deus non eſſet ſimplex ſumma ſimplicitate contra Maironum 1. d. 8. q. 5. §. viſo quid ſit formalitas, & d. 9. q. 1. ar. 1. ex Scoto quodlib. 6. §. contra iſtud, qui putant diſtingui modaliter; & cum exiſtentia, & æternitas non ſint ſynonima, non diſtinguntur ſola ratione ratiocinante, vt aliqui probant, quia exiſtentia non eſt in determinato prædicamento, vt eſt æternitas in prædicamento *quando*, & alij ex eo, quod quæ ſola ratione ratiocinante differunt, prædicantur mutuo inter ſe in recto, at æternitas prædicatur de exiſtentia in obliquo, vt patet ex definitione, ibi, *interminabilis* vitæ, ideſt exiſtentiæ, ſed de vi harum rationum 1. par. quare dicimus diſtingui ratione ratiocinata; difficultas ſolum eſſe poteſt, qualis ſit hęc diſtinctio rationis ratiocinatæ, virtualis, ne, an connotatiua: virtualis conſiſtit in conceptu aliquo ſimplici, qui æquiualet pluribus conceptibus ex natura rei diſtinctis inter ſe, vt intellectus, & voluntas in Deo ſecundum communem; connotatiua vero, quæ conſiſtit in conceptu rei, quæ diſtinguitur à ſeipſa abſolutè sũpta, & ſub conceptu connotatiuo, nam hic addit ſupra conceptum abſolutum aliquam negationem, vel habitudinem &c. quomodo ſecundum aliquos diſtinguitur ſuperficies à loco; ſed de hac quæſtione non poſſumus hic diſputare, ne liber creſcat in immenſum, quare ſolũ diſputabimus de ratione formali æternitatis an ſit poſitiua, an negatiua.

ART. II. Opiniones Doctorum.

5 *Aeternitas ſecundum aliquos conſtituitur per negationem.*

PRima Opinio eſt dicentium, conſtitui per negationem quandam, & per illam diſtingui ab exiſtentia, quod hæc dicatur abſolutè, æternitas vero addat negationem finis, & principij, ſiuè aliam quãdam. Tribuitur Alenſ. 1. p. q. 12. m. 2. vbi *æternitas propriè dicitur diuturnitas ſine principio, & ſine fine, & mutabilitate*, vnde m. 4. *ſi non habet*, inquit, *principiũ, & finem, ſequitur, quod ſit æternum*, D. Tho. 1. d. 8. q. 2. ar. 1. ad 1. *in ratione, æternitatis eſt quædam negatio, in quantũ æternitas eſt vnitas, & vnitas eſt indiuiſio*, quam vnitatẽ Cap. 1. d. 9. q. vnic. ar. 2. ad primum primo loco, ait, vnitatem ipſius exiſtentiæ diuinæ, non difformem, nec variabilem, & clarius ad p. vltimo propoſitorum *Duratio*, inquit, *Dei nihil poſi-*

tiuum

tiuum addit ad ſuum eſſe, vel eſſentiam, ſed ſolam negationem variationis, vel ſucceſſionis, quam ſupra dixit vnitatem formalem, & idẽ docet 2.d.2.q.2.ar.3.ad arg. contra 6. concluſ. Hanc probabiliter ſequitur Scot. quodl. 6. vbi ait connotatiuè dicere exiſtentiam, & formaliter triplicem negationem ſcilicet terminabilitatis, ſucceſſionis, & dependentiæ, & præterea dicere relationẽ potentialem coexiſtendi cuicunque durationi ſine varietate, & dependentia in exiſtendo, vt ſignificatur per ly perfecta poſſeſſio, vt Gadius d. quodlib. 6. Ægid. 1.d.8.par.1.prin.q.2.art.2. vbi ait de ratione æternitatis tria videntur eſſe. Primo, interminabilitas, quia æternum dicitur extra terminos, & addit Ioannes de Neap. q.32. variar. pun.4. intrinſecos, & extrinſecos, vnde Aug.15.de Trin.c.5. *Deus eſt vera æternitas, quia ſine initio, & fine*: Secundo, inuariabilitas, quia de ratione eius eſt incommutabilitas, ex Aug.3. de Trin. c.19. *Vera autem immortalitas, vera incommutabilitas ipſa eſt æternita*: Tertio, ſimultas. Anſel. c.24.monolog. *tota ſimul &c.* quæ tria tangit Dion. c. 10. de diuinis nomin. proprietas, inquit, æternitatis, eſt antiquum, & inuariabile, & totum ſecundũ totum metiri. Dur.1.d.19.q.2.nu.5. putat interminabilitatem, ideſt impoſſibilitatem habẽdi terminos durationis, eſſe de ratione æternitatis, propriè dictæ, & definitæ à Boetio, idẽ Mar.1.q.22.ar.3. ad primũ, & idem tribuitur illis, qui dicunt æternitatem formaliter conſtitui, & diſtingui ab eſſentia per vniformitatem, quæ eſt ſpecies quædam vnitatis, vt Caiet. 1.p. q.10.ar.2.§.quod ſecundũ, Ferr.1.contr.Gent. c.15.§.proportionaliter, Syl. 1.par.q.10.ar.1. §.1.not.3. Sonc.1 d.9.q 2.ad 1.contra p. & ad 3.contra 3. vbi Hiſpal. q.vnic. ar.3. not.4. & ar.4.ad 3.contr.3. tribuitur Molin. 1.par. q.3. ar.4. diſp.2. § ad hoc tamen argumentum, vbi negat æternitatem ſignificare purè durationẽ diuinam, *quia ſignificat durationem ſine principio, & fine tàm in ſe, quàm correſpondenter tempori vero, vel imaginario, vnde ſupra durationem addit negationem principij, & finis, quæ negatio conuenit tum durationi, tum exiſtentiæ*. Putat enim durationem non diſtingui ab exiſtentia; ſed de huius opinione infra: citatur Perer.l.12.c.7. Suar. diſp.50 met.ſect.3. nu.5. Gillius l.2.t.10.c.10.nu.6.& 7. D.Thom. quodl. 10.q.2.ar.4.ad vlt.

Scotus. Gadius. Ægid. Io de Neap. Dur. Marſil.

6 *Ratio fundamentalis.*

Fundamentũ ſumi poteſt ex communi conceptu, nam æternitas vt communis ad participatam, & eſſentialem concipitur, vt carens termino, vnde ſi fuerit à parte ante, caret principio, ſi à parte poſt, caret fine; ergo ratio formalis æternitatis in communi, conſiſtit in negatione finis, ſed æternitas eſſentialis eſt ſpecies quædam æternitatis; ergo eius propria differentia debet conſiſtere in determinata ratione negationis principij, & finis, quia differentia contrahẽs, debet eſſe ꝓportionata generi, & differentiæ genericæ contractæ, eſt autẽ illa negatio termini, & principij, non ſolũ actualis, ſed etiam poſſibilis, vnde diſtinguitur ab æuo.

Differunt inter ſe hi Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt: nam quidam dicunt eſſe negationem mutabilitatis, vt Alenſ. & videtur Thomiſtarum, dum illam dicunt eſſe vniforminatem, vt D. Thom. Capr. Caiet. Sylu. Sonc. & alij.

At Alij 2. Eſſe negationem principij, & finis tàm actualis, quàm poſſibilis, vt Dur. Ioannes de Neapoli, Baſſ.2.d.2.q.1 ar.1.ar 3. vbi ait addere, vel negationem termini in eſſendo actu, & potentia ſupra id, quod dicit Deus, vel relationem coexiſtendi ex ſe, & à ſe cuilibet durationi poſitæ, tanquam id, à quo talis duratio, cui coexiſtit, ita pendet, vt nequeat exiſtere ſine illa. ſequitur Nicol.de Orb.1.d.19.q.1. & Gab.2.d 2.q.1.ar.1.Suar.diſp.50.met.ſect.4.

3. Alij denique addunt negationem menſuræ paſſiuæ, quia nulla ratione poteſt definiri, & determinari per aliquam menſuram cum ſit immenſurabilis, ita Vaſq.1.p.diſp.31.c.5.& 6.

4. Alij apud Molinam dicunt addere ad exiſtentiam negationem deſitionis, ſucceſſionis, & dependẽtiæ tàm ſecundum ſe totam, quàm ſecũdum quamlibet partem ſui, tribuitur Molinæ, ſed immeritò, quia licèt in 1.concl. id videatur aſſerere, tamen in 2.concl. ſe explicat, dicẽs, illam perfectionem eſſe in ſe poſitiuam, ſed explicatam per negationem.

7 *Æternitas ſecundum alios eſt, quid poſitiuũ, ſed explicatur negatione. Henr.*

2. Opinio eſt dicentium, rationem formalem æternitatis eſſe poſitiuam, explicatam tamen per negationem, ſicut differentia formaliter conſtituens animal brutale, eſt poſitiua, ſed explicatur per negationẽ rationalitatis. ſignificat Henr.in ſum. ar.31. lit.I. vbi æternitatẽ vocat diſpoſitionem, & modum durationis; hæc autem ſignificat aliquid poſitiuum, vnde ad 2.ait, principaliter, & perfectius ſignificari per conceptum poſitiuum, quam priuatiuum, expreſsè Alb.1.d.8.ar.8. ad 1. vbi ait, *interminabilitas eſt negatio conſequens differentiam poſitiuam, quæ propter ſimplicitatem æternitatis nominari à nobis affirmatiuè non poteſt*, fusè Mayronus 1.d.9.q.1.ar.1. Nauarettus 1.p.q.10. controuer.28. qui primo docet, non ſatis eſſe ad eius rationem formalem carentiam principij, & finis, quia talis carentia poteſt conuenire durationi creatæ, ſed debet habere omnimodam immutabilitatem, ex Aug. lib. 83. qq. q.10. Hugo de S. Vict. lib. 2. de Trin. c.4. 2. negat æternitatem formaliter dicere vniformitatem cum negatione menſuræ, quia formaliter ſumpta non poſſunt conſtituere vnũ per ſe: Tertio, vniformitatem cum interminabilitate non conſtituere completè rationem æternitatis, quia ſicut tẽpus includit rationẽ menſuræ, ita & æternitas, quia hæc inter ſe comparantur, & diſtinguntur: ſed comparantur in ratione menſuræ, cum Deus dicatur eſſe in æternitate, ſicut motus in tempore: ergo debent diſtingui ſecundum rationem talis menſuræ. Quarto, hæc ratio menſuræ quam includit, non eſt formalis, ſed radicalis, vt habet eſſe abſolutũ, nec indigere complemento per operationẽ intellectus, vt tempus indiget vt malè, Ferr.1.contr.Gent.c.15. quia æternitas eſt quid reale ſecundum ſuam completam rationem,

Alber. Mayr.

Gonzal.

Gonzal. Gonzal.1.par.diſp.20.ſect.3. vbi per illam negationem terminorum ait explicari infinitatē poſitiuam diuinę perfectionis. Vnde ſect.4.negat in ſua ratione formali includere intrinſecè ens rationis, ſiuè ſit per modū negationis, ſiuè per modum relationis menſuræ, quia eſt perfectio realis Dei, licèt ſit fundamentum relationis menſuræ exiſtentiæ diuinæ, non quidem realiter, quia Deus non poteſt eſſe realiter mēſuratus, ſed ſecundum rationem, hanc ſequi debent omnes, qui dicunt tempus diſtingui ex natura rei à motu, & æuum ab Angelo.

8 *Diſcrimen inter hos Auctores.* Hi tamen diuiſi ſunt in explicanda hac perfectione poſitiua, nam aliqui volunt conſiſtere in continentia virtuali abſoluta omnis temporis poſſibilis, ſicut infinitas eſſentiæ diuinæ in continentia omnium perfectionum poſſibiliū.

Alij vero in perfectione relatiua, quæ eſt virtus coexiſtendi omni tempori, ſiuè hæc ſit realis, ſiuè rationis.

Alij vero in vtraque perfectione, vt videtur ſentire Molina, dum ait, *quod ſicut ſcientia diuina per ſeipſam retenta ſimplicitate habet extenſionem ad infinita obiecta, circa quæ poſſent eſſe infinitæ cognitiones creatæ, ita duratio diuina, quia talis duratio eſt, habet vim coexiſtēdi infinitę durationi ſucceſſiuæ imaginariæ, quare ſicut ſcientia diuina vnitè habet in ſeipſa latitudinem extenſiuam infinitam reſpectu obiectorum, ita duratio diuina vnitè habet in ſeipſa latitudinem infinitam reſpectu temporis infiniti, cui poteſt correſpondere.*

ART. III. Explicatur genus, & definitio æternitatis.

9 *Æternitas eſt quidditatiuè duratio.* Prima Concl. Æternitas eſt eſſētialiter duratio, eſt omnium Doctorum. Alenſ.1.par. q.12.m.2. Alb.1.d.8.ar.8. D.Thom. q.2.ar.1. Henr.par.1.ar.32.q.2. Bon.d.8.par.1. in lit.T. Maior. 2.d.2.q.13. Durand. d.19.q.2. Nauar. Gonz, Suar. Vaſq. & alij cōmuniter, *Ratio.* quia æternitas implet omnem durationem imaginariam poſſibilem, & ita implet, vt non poſſit non implere. *Error Aureoli.* Contra hanc concluſionem primo videntur tenere Aureol. apud Cap.d.9.q.1.1.ar. 2. & alij, qui putant de ratione durationis eſſe vt includat prius, & poſterius, quod eſſe nequit in re omnino indiuiſibili, *Reijcitur.* ſed falluntur, quia duratio nō dicit formalem extenſionem, ſed virtualem, ſicut Deus dicitur immenſus, quia coexiſtit omnibus indiuiſibiliter, neque ab vlla re æquatur, vel ambitur.

Confirmatur. Et Confir. quia duratio dicitur permanentia in eſſe, & dicitur à duro, quod opponitur molli, nam reſiſtit deſtruenti, quod maximè conuenit exiſtētiæ iudiuiſibiliter implenti moram imaginariam.

Opin. Mayron. Contrarium ſecundo loco tenere videtur Franciſcus de Mayronis d.9.q.1.ar.1. nam duratio formaliter non poteſt intelligi ſine duratione imaginaria, cui coexiſtit, & quam implet: ſed æternitas Deo conuenit, omni alio extrinſeco circumſcripto; ergo æternitas non eſt duratio.

Refellitur. Sed Reſp. æternitatem conuenire quidem Deo, omni alio poſitiuo circumſcripto, nam, quæ Deo conueniunt, ſunt neceſſaria; poſitiua autem omnia præter Deum ſunt contingentia quoad exiſtentiā, non tamen poteſt Deo æternitas conuenire, eſſe negatiuo etiam circumſcripto, vt patet de immutabilitate Dei, quæ conuenit in ordine ad ſpatium imaginarium; duratio autem imaginaria, quam implet æternitas, eſt neceſſaria, & negatiuum quid.

10 *Obiectio.* Dices: vt ſit duratio, debet ſaltem poſſe coexiſtere tempori imaginario, vt ait Gab. ſed æternitas non poteſt coexiſtere tempori imaginario, quia ſicut tempus reale non poteſt eſſe ab æterno, ita neque imaginarium, quod eſt capedo quædam, ſeù non repugnantia ad capiēdum tempus reale.

Reſponſio aliquorum non probatur. Reſp. Aliqui ſufficere, ſi coexiſtat omni tēpori poſſibili, ſed hoc non placet, tum quia æternitas, vt coexiſtit inſtanti temporis, non coexiſtit tempori imaginario, quare neq; propriè vt ſic dicitur duratio, quare neque æternitas, ſi de ratione æternitatis eſt propriè duratio. Scotus quodlib. 6. dicit, æternitatem, quoad hoc complementum, non eſſe propriè in Deo.

Aliorum reſponſio. Alij autem Reſp. Sufficere, ſi exiſtentia Dei, in quolibet ſigno determinato coextiterit tēpori imaginario: vnde etiam ſi coexiſtat inſtanti tēporis; tamen non inde habet eſſe durationis: ſed ex coexiſtentia cū tempore imaginario, quod neceſſariò implet: vnde æuum Angeli non dicitur æternitas, quia ſi producitur in inſtanti, & corrumpatur ſtatim, non neceſſarò implet tempus imaginarium.

11 *Reſponſio Auctoris.* Ego dico 1. Hinc poſſe probari, motum poſſe ab æterno.

Dico 2. Tempus imaginarium eſſe actu infinitum: ſicut & ſpatia imaginaria, licèt non poſſit ſimul impleri totum corpore, vt alibi explicauimus, neq; pendet æternitas Dei ab vlla re extrinſeca, nam vis coexiſtendi durationi ſucceſſiuæ, vel ſupponit durationem formaliter in Deo, quare explicatur per coexiſtentiā illā à poſteriori, quia aliter nos intelligere nequimus.

Opinionē Banes. Tertio, contra eandem concluſionem Bagnes 1.par.q.10.ar.1. & 2.d.2.c.3. & 4. vbi ait, æterninatem eſſe menſuram durationis diuinę, vnde ar.3. colligit formaliter nō eſſe durationem, ſed materialiter, quia menſura formaliter non eſt ipſum menſuratū, at duratio eſt menſurata, *Impugnat Gonzal.* cōtra quem multa Gonzalez ar.1. diſp. 20.ſect.2. ex D.Thom.1.d.19.q.2.ar.2. vbi ait, æternitatem, tempus, & æuum ſignificare durationem quandam.

12 *Definitio Æternitatis.* 2.Concl. Æternitas rectè deſcribitur, eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio. Ita Boet.5.de conſol.proſa vlt.

Explicatur. Dicitur interminabilis, ideſt ſine termino, qui ſit principium, & finis, non tantum de facto, ſed etiam de poſſibili, quia ex natura ſua habet, vt careat principio, & fine, cum ab omni agente ſit independens; & ratio, quia eſſe diuinum non poteſt habere principium, neq; finē,

& ideo

& ideo dicitur æternitas, ideſt extra terminos, qua particula excluduntur omnes aliæ durationes, quibus nō repugnat principiū, vel finis.

A

Dicitur (vitæ) nam cōuenit rei habenti exiſtentiam, ita perfectá vt ſit vita, & Henric. vult ſignificare immutabilitatem exiſtentiæ diuinę, nam omnis variatio mors quædam eſt.

Dicitur (tota ſimul) quia æternitas non habet partes ſibi inuicē ſuccedentes, imò eſt omnino indiuiſibilis formaliter, qua particula excluditur tempus, & durationes, quæ admittūt aliquam variationem, ſaltem accidentalem in eſſe, nam non habent eſſe ipſorum totū ſimul, vnde fit, vt æternitas hæc non poſſit creaturæ communicari, quia non poteſt fieri creatura, quę non ſit capax ex natura ſua mutationis accidentalis, & capax principij, & finis.

B

Dicitur perfecta poſſeſſio, ideſt duratio perfecta, vt ait Alenſ. q. 12. m. 2. Alb. d. 8. Henr. ar. 31. q. 1. & D. Tho. diſt. 8. q. 2. ar. 1. qui vult poſſeſſionem ſumi metaphyſicè, vt ſignificat quādam quietem, quam ex vi nominis non ſignificat duratio. Et Scotus quodl. 6. vult nomine perfectæ poſſeſſionis ſignificari independentiā in ſua duratione: vnde nulla creatura dicitur poſſidere ſuam vitam, quia illam habet à Deo, & dicitur perfecta, quia eſt totius eſſe nullam admittentis variationem, quod non eſt in Angelis, & Beatis, quia licet non varientur quoad actum beatificum, variantur tamen quoad alias operationes, vnde æternitas eſt duratio, cui repugnat omnis terminus, & variatio.

C

13 *1. Corollariū.* Ex hac definitione multa colliguntur: Primo, æternitatem in ſua ratione formali non pendere ab anima. Ita Caiet. 1. par. q. x. ar. 1. §. contra. Capr. 1 d. 9. q. 1. Ferr. 1. contra Gent. c. 15. Sylu. in conflatu q. 10. ar. 10. Primo, quia idem dicendum eſt de tempore. Secūdo, nam formaliter eſt duratio, hæc autem non pendere ab anima oſtendimus ſupra, neq; ratio menſuræ eſt de eſſentia æternitatis, vt dicitur in prima parte, nam menſurare conuenit æternitati reſpectu diuini eſſe ex modo noſtro concipiendi.

2. Corollariū. Secundo, ſequitur rectè à Boet. loc. cit. & D. Thom. q. 10. ar. 2. ad primū, æternitatem dici nunc perſiſtens, ſicut tempus, vbi fluens, neque benè dixit Aureol. ad rationem nunc pertinere, vt ſit terminus ſucceſſionis.

D

3. Corollariū. Tertio, hanc æternitatem in Deo eſſe abſq; vllo reali ordine ad tempus, vel aliam quamcunque durationem, quia ſequitur eſſe diuinū, quod abſtrahit à quacumque alia duratione, licet à nobis non poſſit concipi, niſi per coexiſtentiam cum tempore ſaltem imaginario. Et Confir. quia vis coexiſtēdi alteri durationi, ſupponit durationem formaliter in Deo.

14 *4. Corollariū.* Quarto, totam æternitatem coexiſtere cuilibet differentiæ temporis, non tamen totaliter, nam implicat totaliter coexiſtere omnibus differentijs temporis ſimul, etiam ſi tempus ſit æternum, quia coexiſteret ſimul præterito, & futuro, quod implicat, ſicut implicat eſſe ſimul præteritum, & futurum.

E

Confirmatur. Confir. quia abſorberetur à tempore, imo à minima parte temporis, ſi totaliter tempori poſſet coexiſtere.

Dixi totam coexiſtere, quia eſt indiuiſibilis, partibus carens, vnde rectè comparatur centro, quod coexiſtit omnibus circūferentiæ partibus. Deinde quæ fiunt in tēpore, non coexiſtunt æternitati ſecundum totam ipſius amplitudinem, ſed tantū pro tempore, quo exiſtunt, nam æternitas continet virtualiter omnem durationem.

Sed contra obijcitur, duratio æterna comparata ad tēpus, eſt minor, & minor, vel æqualis; ergo habet partes ſicut tempus. 15 *Obiectio.*

Confir. quia eſt ante, & poſt tempus; ergo eſt maior omni tempore. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia plus durauit Deus vſque ad hoc inſtans, quàm ad principium mundi, nam elapſi ſunt 6000. anni, quibus ante non durauerat. *Confir. 2.*

Confir. 3. quia neceſſario ponendum eſt in Deo præteritum, & futurum, nam Deus non habet potentiam ad præteritum; habet tamen ad futurum. *Confir. 3*

Reſp. Caiet. 1. par. q. 10. ar. 2. hæc omnia eſſe vera eminenter, & non formaliter, nā ęternitas dicitur maior tempore non per commēſurationem quantitatiuam, ſed per quandam excellentiam, vt inſinuat Dion. c 10. de diuinis nominibus, ſed propriè inter has durationes non debet eſſe comparatio, cum ſint diuerſarum rationum. *Reſpon. Caiet.*

Ad 1. Ante, & poſt, prius, & poſterius æquiuocè reperiri in æternitate per quandā extrinſecam denominationem, vt concipitur coexiſtere priori, & poſteriori tempori, vel vt concipitur exiſtere nullo exiſtente tempore, & ita patet. *Ad 1. Confir.*

Ad 2. nam additio facta poſt mundum cōditum, non attingit, neque mutat Deum, quia ſemper eodem modo perſeuerat in ſe, ſed extrinſecè incipit denominari à tempore, cui coexiſtit. *Ad 2. Confir.*

Ad 3. Præteritum, & futurum conuenire extrinſecè in ordine ad noſtrum tempus. *Ad 3. Confir.*

ART. IV. Explicatur, an differentia æternitatis ſit poſitiua, an negatiua.

16 *Ratio conſtituens æternitatem eſt poſitiua formaliter. 1. Ratio ex Scoto.*

Tertia Concl. Differentia conſtitutiua æternitatis, non eſt negatiua, ſed poſitiua formaliter. Primo probat Scot. quodl. 6. § reſtat nunc, quia ſicut infinitas intenſiua eſt modus realis diuinæ eſſentiæ, eo quod in diuina eſſentia contineatur latitudo realis perfectionis ſine termino, ex qua carentia denominatur infinita, ita æternitas eſt modus realis exiſtentiæ diuinæ, quia hæc non ſolum eſt infinita intenſiuè, ſed etiam extenſiuè, eo quod habeat durationem infinitam; vtrumq; enim dicit magnitudinem quandam diuinæ perfectionis, ſed differunt, quod infinitas ſecundum Scotiſtas eſt modus intrinſecus perfectionum abſolutarum tantum, at æternitas etiam relationum. Confir. quia infinitas in diuinitate, vel eſt negatio, & fundatur in poſitiua perfectione, vt alibi, vel *Confirmatur.*

bi, vel eſt poſitiuus modus ſupponens quantitatem virtualem entitatis, & habetur intentũ, quia in Deo æternitas dicit peculiarem rationem infinitatis, diſtinctam ab alijs, nam præciſis omnibus perfectionibus diuinis, retenta ſolum æternitate, illi conuenit infinita duratio, & contra poſitis cæteris, ablata duratione, non conuenit infinita duratio, atque adeo æternitas addit peculiarem quandam rationem entitatis.

17 *2. Ratio ex Molina.* Secundo, probat Molina, quia æternitas vt prior quacumque negatione, habet in ſe perfectionem, qua coexiſtere poſſit omni tempori poſſibili, & imaginario, ergo negatio non poteſt eſſe de ratione æternitatis, quia prior negatione habet indiuiſibiliter perfectionem, ratione cuius illi conuenit negatio principij, & finis. *1. Obiectio.* Reſp. hanc vim coexiſtendi reſpectu temporis imaginarij eſſe quidem perfectionem, ſed non diſtinctam ab exiſtentia niſi per negationẽ deſitionis, neque ibi debet poni aliquid æquiualens quantitati ſucceſſiuæ, quod Deum formaliter denominet, ſicut neq; eſt aliquid ęquiualens quantitati permanenti. *Soluitur.* Sed contra, tum quia hoc ipſum probat argumentum, ſcilicet durationem eſſe perfectionem diuinæ exiſtentiæ priorem quacumque negatione, tum quia ſicut ſapientia cõmunis ad creatam, & increatam contrahitur per differentias poſitiuas ad creatam, & eſt qualitas quædam accidentalis, & ad increatam, & eſt perfectio quædam poſitiua ſubſtantialis ſecundum vltimam ſuã perfectionem, ita & duratio communis contrahitur ad increatam per perfectionẽ poſitiuam, at hæc duratio eſt æternitas, & ſicut ſapientia increata ob ſuam perfectionẽ eſt idem cum miſericordia, ſed diſtinguitur virtualiter, quia æquipollet miſericordiæ, & ſapientiæ, quæ ſũt diſtinctæ perfectiones in creatis; ita æternitas, & exiſtentia in Deo diſtinguntur virtualiter, quia æquipollent exiſtentiæ, & durationi, quæ ſunt diſtinctæ in creatis, & licet hæc dicãt imperfectionem in creatis, tamen Deus non æquipollent illis, vt dicunt imperfectionem, ſed vt dicunt ſimpliciter perfectionem. At inſtabis, cur non ponitur in Deo perfectio ſimplex cũ virtuali diſtinctione plurium perfectionũ, per quas eminenter continet figuram &c. Reſp. id eſſe, quia illa dicuntur contineri eminenter, & virtualiter diſtingui, quæ ſecundum rationem communem dicunt perfectionem ſimpliciter, vt ſapientia, ſcientia, &c. At illa, quæ ſecundum communem rationẽ includunt formaliter imperfectionem, & hæc licet contineantur eminenter, non tamen dicuntur virtualiter diſtingui in Deo, quia non ſunt formaliter in Deo, ſecundum communem rationem, & inter hæc eſt figura, quantitas, &c. at duratio dicit perfectionem ſimplicem, ſed de hac fuſius 1. par.

18 *2. Obiectio.* Dices 2. Si adderet perfectionem poſitiuã, quæ virtualiter diſtingueretur ab exiſtentia, id eſſe, quia duratio diſtinguitur à motu, ſed hinc nõ rectè colligitur, nam ex duplici capite poſſet colligi. Primo, quia æternitas continet eminenter, omne tempus, atque adeo debet eminenter cõtinere omnes illas perfectiones, quas habent partes temporis, ſed ex hoc non poteſt colligi, quia non eſt neceſſarium ad hanc continentiam, vt in continente ſit entitas poſitiua eiuſdem rationis formalis analogicæ, cum re contenta, nam Deus continet eminenter figuram, gradum vegetatiuum &c. & tamen nõ conuenit cum his nomine, & ratione analogica: Secundo, colligi poteſt ex coexiſtẽtia æternitatis cum omni tẽpore poſſibili, vnde fit, vt habere debeat partes virtuales, per quas correſpondeat partibus temporis, & neque, quia ad hanc coexiſtentiam ſatis eſt, exiſtentia connotans negationem principij, & finis. Reſp. ſicut vita diuina cũ ſumma ſimplicitate continet eminenter omnes perfectiones vitales creatas, quia per rationes diuerſas virtualiter, quia participabilis eſt à diuerſis viuentibus inter ſe actu diſtinctis, ita æternitas continere debet perfectiones duratiuas diuerſas virtualiter, quia participabilis eſt à diuerſis durationibus actu, nam omnis duratio, & pars durationis eſt quędam participatio diuinę perfectionis. Sed contra, tum quia æternitas habet omnimodam indiuiſibilitatem, atque adeo non poteſt proportionari cum re diuiſibili, at vita diuina habet proportionem cum perfectionibus vitalibus, tum quia hæc correſpondentia eſt etiam in æuo Angeli cum infinito tẽpore, & tamen nemo dixit eſſe infinitæ perfectionis poſitiuæ.

Reſp. Ex dictis patere, quomodo æternitas contineat eminenter omnes perfectiones, quæ ſunt in partibus temporis, quia non continet illas ſecundum imperfectionem ſucceſſionis, ſed ſecundum perfectionem ſimpliciter, quæ conſiſtit in duratione, nam non omnis duratio eſt ſucceſſiua, ſicut omnis quantitas habet formaliter partes, ſecundum communem rationem, atque adeo non poteſt contineri ſecundũ eam rationem in diuina eſſentia, ſicut continetur duratio, & idem dicitur de figura, & cęteris, quæ in ratione communi includunt imperfectionem. *Soluitur.* Hinc patet ad 2. caput. i. coexiſtentiæ. nam dicimus Æternitatem eſſe quidẽ indiuiſibilem formaliter, ſed virtualiter diuiſibilem, quare ſicut anima rationalis reſpondet tota toti corpori, & tota ſingulis partibus corporis ob ſuam diuiſibilitatem virtualem, ita æternitas indiuiſibiliter, ideſt tota toti tempori, & tota ſingulis partibus, imò ſingulis punctis temporis, hoc autem non conuenit illi ratione alicuius negationis, ſed perfectionis poſitiuæ, quia dicit perfectiſſimam rationem entis, quod hoc modo exiſtit, & coexiſtit, neque obſtat, quod æuum Angelicum, etiam habeat hunc modum exiſtendi, & coexiſtendi, nam illum habet dependenter, & per participationẽ diuinæ perfectionis, at æternitas hoc habet ex natura ſua; & hinc fit, vt æuum Angelicum, etiam ſi habeat vim coexiſtendi infinito tempori, non ſit infinitæ perfectionis, æternitas autem ſit, quia æternitas id habet eſſentialiter, & neceſſario. At æuum id habet ex vi conſeruationis diuinæ, atque adeo contingenter, ſicut contingenter exiſtit, & conſeruatur; vnde non continet eminenter totam perfectionem temporis

poris poſſibilis,quia virtutem coexiſtendi non habet ex eſſentia,ſed ex conſeruatione Dei, & licet hæc conſeruatio ſit illi connaturalis,ſicut eſt cæteris rebus incorruptibilibus, tamen adhuc illi accidentaliter conuenit, vt infra,& fuſius 1.par.dicemus.Vnde hæc virtus coexiſtendi infinito tempori, non conuenit illi ex virtute propria,ſed aliena conſeruantis.

19 *3.Obiectio.* Dices 3. Exiſtentia diuina intellecta cũ negatione principij, & finis, præciſa omni alia perfectione poſitiua eſt ſufficiens ad coexiſtendum omni tempori,ergo nõ eſt neceſſaria alia perfectio poſitiua ſuperaddita exiſtentiæ ad coexiſtendum tempori omni poſſibili.

Soluitur 1. Reſp.1.Inde cõfirmari noſtram ſententiam, quia hæc negatio terminorum reperitur etiam in æuo,& tamen non eſt æternitas, quod ſi dicant æuum dicere negationem termini actualis,non tamen poſſibilis, quam dicit æternitas, tunc contra, quia cur æuo conueniat talis negatio,& æternitati talis,debet dari cauſa in illis prior, per quam ſingulæ conſtituantur, & primo differant, ergo differentia vtriuſq; cõſtitutiua,eſt poſitiua, prior negatione.

20 *Soluitur 2.* Reſp.2.Illam negationem principij,& finis, quæ conuenit exiſtentiæ,vel eſſe reſpectu perfectionis exiſtentialis eo, quod ſit infinitæ perfectionis,& non eſt ſufficiens ad coexiſtendum omni tempori poſſibili, nam poſſet infinita perfectio entitatiua durare per inſtãs,at ſic durans, non haberet vim coexiſtendi omni tempori, vel eſſe reſpectu moræ, & durationis, & ſic ſupponit durationem diſtinctam ab exiſtẽtia, quia habet terminos, vel carentiam terminorum diſtinctam à terminis,& negatione terminorum perfectionis entitatiuæ, ſunt enim infinitas entitatiua, & duratiua inter ſe diſtinctæ. Hæc dixi diſputatiuè, nam quid ſentiendum ſit de natura æternitatis,& quomodo diſtinguatur ab exiſtentia, dicetur Deo bene iuuante in 1. par.

DVBITATIO III.

De natura Æui.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Æuum ſumitur multis modis.* PRimo Not. Æui nomen ſignificare ſemper eſſe,vt latinè ſæculum dicitur. Damaſcen. lib.2. de fide cap.1. Alex. q.12.m.9.ar.1. ſiue vt Molina quæſt .10. ar.5. notat prima ſua ſignificatione periodum longam, & idem,quod ſæculum ſignificat, vnde & coæuus, & grandæuus aliquis dicitur ; ſæculum autem primo dicitur vniuſcuiuſque hominis vita, vnde,quæ ſimul viuunt,coæua dicũtur : Secundo,tempus mille annorum, quod ſit maximus numerus, & fieri ſolet inſignis aliqua mutatio.Tertio,tẽpus centum annorum,vnde Cicer.2.de oratore : Numam Pompilium , duodus ſæculis Pythagoram præceſſiſſe aſſerit,ideſt ducentis annis,vt ex Liuio conſtat. Vnde carmen Horatij, quo deſcribuntur ſacrificia, quæ fiebant centeſimo quoque anno,dicitur ſæculare:

A Quarto, vniuerſa præſens vita : Quinto,pro futura vita: Sexto,certa quædam ætas, in qua fuit facta aliqua inſignis mutatio,vnde dicuntur ſeptem ſæcula futura vſque ad finem mundi,& poſt erit octauum ſine fine : Septimo,pro æternitate,& ita Ariſt. 1.cœl.100. 12.met.39.confundit æuũ, & æternitatem:Octauo,pro ſpatio 50.annorũ, nam Deut.15. dicitur *ſit ſeruus in ſæculum*, cum tamen anno Iubilæi, ideſt 50. omnes liberabãtur : Nono,pro duratione rei incorruptibilis creatæ, & hic eſt communis vſus Theologum,cum illud diſtinguunt ab æternitate, & ita ſumitur hic.de quo duo quærenda, quæ ſit illius natura· Secũdo,an ſit vnum,vel multa,& circa naturam tria videnda ſunt.Primo,an B includat ſucceſſionem nõ ſolum extrinſecè, ſed etiam intrinſecè. Secundo, an diſtinguatur eſſentialiter à cæteris.Tertio, in quo ſita ſit hæc eſſentialis diſtinctio.

2. Not. Omne ens diuidi in permanens , & ſucceſſiuum; vnde ſit vt ens,quod non eſt ſucceſſiuum, neceſſario ſequitur eſſe permanens. *Ens aliud permanens aliud ſucceſſiuum.* Conſtat autem ſucceſſionem duplicem eſſe,vnã imaginariam, qua Nos imaginamur , vt coexiſtentem toti æternitati per modum cuiuſdam entis ſucceſſiui. Alteram realem,quæ eſt inter entia realia, quorum vnum ſuccedit alteri , & hæc diuiditur in priuatiuam,& poſitiuam,quæ diuiſio ſumitur ex parte extremorum. Nam C cum de ratione veræ ſucceſſionis ſit , vt ſit inter duo inter ſe diſtincta,quorum vnum nõ ſit altero exiſtente , neceſſario ſit,vt ſit inter duo entia, vel partes eiuſdem entis ; idem enim ſecundum eandem rationem ſicut non poteſt ſimul eſſe,& non eſſe,ita non poteſt habere in ſe ſucceſſionem realem; & quia vnum ens poteſt cõparari vel ad partes ſui, vel ad ſuas actiones , vel ad alia entia , vel ad eſſe , & non eſſe ſui ipſius . Hinc ſucceſſio vna eſt poſitiua , quando extrema vtraque ſunt poſitiua : altera negatiua,quando vnum extremum eſt negatio qualis eſt ſucceſſio inter eſſe , & non eſſe eiuſdem rei .

D 3.Not. Sicut omnia creata habent exiſtentiã ex vi productionis , ita habent perſeuerantiam exiſtentiæ ex vi conſeruationis,quæ vt eſt quædam actio realis ex natura rei diſtincta à termino,ita habet ſuam exiſtentiã diſtinctam ab exiſtentia termini,atq; adeo ſuam durationẽ propriam, quia duratio vel eſt ipſa exiſtentia , vel cõſequitur neceſſario exiſtentiã, dum non deſinit eſſe,& hinc ſit,vt inuariata duratione termini , variari poſſit duratio cõſeruationis, vt ſi eadem res ſucceſſiuè conſeruetur à duobus. 2 *Perſeuerãtia in exiſtentia eſt ex vi conſeruationis.*

4.Not. Non poſſe eſſe verã,& realẽ ſucceſſionẽ, niſi detur ſucceſſio,& varietas in aliquo eſſe exiſtentiæ. Patet ex dictis , vnde ſi eſt ſucceſſio in entitate intrinſeca rei , debet eſſe E varietas in exiſtentia entitatis intrinſecæ,ſi autem eſt in modo , vel alia proprietate, in exiſtentia huius debet eſſe varietas,& innouatio exiſtentiæ; hinc patet,quod ſicut poteſt dari exiſtentia,in qua nulla ſit variatio,vt de exiſtentia diuina conſtat,ita poteſt dari duratio ſine ſucceſſione, *vera ſucceſſio eſt cum varietate in aliquo eſſe.*

ſione. Hinc orta eſt difficultas in hac quæſtione, nam cum aliqui putarent omne eſſe creaturæ,eſſe in continuo fluxu, dixerunt omnem duratioñe creatam eſſe ſucceſſiuã. Alij contra putantes dari entia creata permanẽtia abſque vlla variatione in exiſtẽtia ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali, dixerunt dari duratioñe creatam abſq; ſucceſſione, vt ſunt entia ex natura ſua incorruptibilia.

ſucceſſio ſtat dupliciter ex Tataret.

5.Not. ex Tatar.2.d.2.q.1. initio,ſucceſſionem accipi propriè pro ordine duarũ partiũ continui ſibi inuicẽ ſuccedentiũ ab ipſarũ incompoſſibilitatẽ.Secundo,impropriè pro omni,quod continuè accipit eſſe,vel pro eo,quod accipit eſſe alia, & alia actione, quomodo ens permanens poteſt eſſe ſucceſſiuũ, quia omnis ſubſtantia in primo inſtãti accipit eſſe,& deinde ſemper accipit eſſe per conſeruationẽ, ſiue vna,& eadẽ,ſiue diuerſa actione,& in hoc ſẽſu putat à Scoto accipi ſucceſſionem, cum illam tribuit æuo Angelico.

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 *Æuum ſecundum aliquos dicit ſucceſſionem. Bona.*

PRima Opinio eſt dicentium, æuum includere ſucceſſionẽ,ita Bon.2.d.2.q.3.& Varro in imargine,Cap.2.d.2.q.2.ar.2.ad arg.cõtra.ſ.Murcia 4.phy.diſp.3.q.3. ſequũtur multi recentiores, & probabilẽ putant Scotus 2.d.2. q.1.& Ricc. ar.1. q.3. citantur Nominales dicentes omnem durationem includere ſucceſſionem, ſed hi loquũtur de incluſione connotatiua temporis,ſine cuius coexiſtentia nõ poteſt intelligi duratio,etiam ſi ſit æternitas,contra quos ſupra diximus multa. *Fundamentũ.* Fundamentum ſumitur ex natura creaturæ,quæ vt accipit eſſe in primo inſtanti, quo habet exiſtentiam ex vi productionis, ita continuè illud accipit ex vi conſeruationis, ex Auguſt.lib.8.ſuper Gen. ad lit.c.19.ex aere, qui cum non ſit ex ſe luminoſus, continuè illud accipit à Sole,at hoc non poteſt fieri ſine aliqua ſucceſſione, ergo:minor probatur, tum Primo, quia illa continua acceptio videtur quædam ſucceſſio in ipſa exiſtẽtia Angeli, nam dupliciter poteſt intelligi conſeruatio:Primo negatiuè,vt qui non aufert cãdelam,dicitur conſeruare lumen,quia non deſtruit illud: Secundo poſitiuè per verum influxum,& hoc modo conſeruantur creaturę à Deo, at ſi creatura nõ acciperet continuè exiſtentiam, Deus nihil influeret in ipſam, neque dicas conſeruare ex eo, quod non annihilat illam,quia hæc eſt conſeruare negatiuè, nam vt annihilans nihil agit,ita conſeruãs aliquid agit, vnde Deus conſeruat poſitiuè, & hinc dicitur ex Aug. creatura eſſe in continuo fieri; tunc vbi ſunt plures partiales actiones,ibi eſt ſucceſſio, ſed in actione conſeruatiua ſunt plures actiones, vt patet tũ ex ratione continuationis, quæ neceſſariò eſt inter plura,tum quia per illam actionem, qua Angelus exiſtit in hoc inſtanti,non habet eſſe vltimatum,quia poſita illa, adhuc poteſt non eſſe: nam ſi per illam actionem accipit hodie eſſe,cras poterit non eſſe, vnde ſi cras habet eſſe, exigitur alia actio,

A & ſic conſequenter in tempore futuro. Reſp. æuum poſſe conſiderari ſecundum ſe,& abſolutè,& ſic habet potentiam,& vim coexiſtendi tempori futuro. Secundo relatiuè.ſ.vt coexiſtens tempori,& hoc non habet actu,niſi ſit tẽpus,cui coexiſtere debet, vt patet ex alijs denominationibus relatiuis actualibus, vnde fit, vt per illam actionem, qua accipit eſſe hodie, poteſt eſſe cras,ſed non eſt,quia in hoc die nõ eſt craſtinus dies, quod ſi actio perſeuerauerit vſque ad cras,erit etiam eius terminus cras.ſed contra,inquit Scotus, nam hinc ſequitur, æuũ non diſtingui ab æternitate, quia etiam æternitas habet vim coexiſtendi omni tempori, ſed actu non coexiſtit, niſi illi tempori,quod exiſtit, vnde hodie non coexiſtit tẽpori craſtino.

B Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Primo, quia aliqui volunt illam ſucceſſionem eſſe in ipſa exiſtentia Angeli, ſed hoc non poteſt intelligi in exiſtentia indiuiſibili, nam ſucceſſio eſt inter plura tota,vel plures partes eiuſdem totius, cuiuſmodi non eſt exiſtentia Angeli, neque enim poteſt dici eſſe quidem plures exiſtentias indiuiſibiles, quarum vna alteri ſuccedit, dum conſeruatur Angelus,vt alibi oſtendi. 5 *Differẽtia inter hos Auctores.*

Secundo, Alij dicunt illam ſucceſſionem non eſſe in exiſtentia, ſed in æuo Angelico, & ideo dicunt in æuo eſſe ſucceſſionem ſine nouitate eſſendi,ideſt exiſtentiæ Angelicæ, vt ſignificat Bonau.

C Tertio Alij, ſucceſſionem in actione cõſeruatiua, & paſſione, ſeù receptione eiuſdem exiſtentiæ.

Secundo differunt,quod alij putent non ſolum eſſe diuiſibile *vt quod*, ideſt compoſitum ex partibus ſucceſſiuis, ſed etiam diuiſibile, *vt quo*, ideſt vt conſtituat rem præſentem tempori diuiſibiliter.

Sed Alij putant *vt quo* eſſe indiuiſibile, quia conſtituit rem durantem totam in toto tempore,& totam in qualibet parte temporis,cum res permanens ſit tota ſimul, ſed vt ꝙ eſſe diuiſibile, ſicut eſt diuiſibilis præſentia localis, quæ ſubiectiuè eſt indiuiſibilis, ſed integraliter eſt diuiſibilis.

D 2. Opinio eſt dicentiũ in æuo Angelico non includi ſucceſſionem, neque ſecundario, neque primario, dicitur autem ſecundario includere, quando illam includeret ex vi ſucceſſionis, quæ primo eſſet in exiſtentia Angeli, quomodo tempus ſecundario includit ſucceſſionem, quia conſequitur ad motum ſucceſſiuum. Dicitur autem primario includere, quando non includit ſucceſſionem ex vi prioris ſucceſſionis, ad quam conſequitur, ſed in ipſo includitur ſucceſſio ex ſua ratione, etiam ſi illud, ad quod conſequitur, non ſit ſucceſſiuum,ita Auctores infra citandi,quos ſequuntur recentiores Molina 1.par. q.10. ar.5. diſp. 1. Syl.in conflato Bagn.d.1. Gonzalez diſp.21. Valent.pun.3. Vaſq.diſp.34.Zumel.ibi q.2.Ripa d.1. Fonſ.5.m.c.13.q.12. Suar.diſp.50.met. ſect.3.n 4.& ſect.5.per totam.Ruui.4.phyſ.tr. poſter. de durat.Maſius tr.de durat.ſect.3.q.2. ex Ægid.tr.de mẽſ.Angel.& Sonc.12.m.q.53. 6 *Aeuum per alios non dicit ſucceſſionem.* 7

3.Opi-

Alij putant vtramq; opinionē eſſe probabilem.

Scotus. Riccar.

7 3. Opinio eſt dicentium, vtramque opinionem eſſe probabilem: nam licet in exiſtentia

A

Angeli non ſit diuiſibilitas, ſed indiuiſibilitas, atque adeo repugnet illi ſecundum ſe ſucceſſio; tamen ipſius duratio, quod dicitur æuum, neceſſario illam habet, quia non poteſt intelligi duratio, niſi præſens tranſeat in præteritum, & illi ſuccedat futurum, ita Scot. & Riccar. quæ opinio ex prædicto fundamento non placet, vt patet ex dictis de duratione in communi: ſed mihi valdè probatur ex eo, quod neutra opinio habeat pro ſe rationes conuincentes, nam omnes, quæ afferuntur, facilè ſoluuntur, vt patebit ex dicendis, ſed reijcienda potius videtur, eo quod communis opinetur non dari ſucceſſionem in æuo, quia non eſt ne-

B

ceſſitas multiplicandi entia etiam partialia, vt patetit ex ſolutione argumentorum.

ART. III. *Opinio Auctoris circa ſucceſſionem æui.*

Æuum diſtinguitur ab æternitate, & tempore. Occham. Gabri. Fundamentū. Opinio Scoti.

8 Prima Concl. Datur Æuum, ideſt duratio diſtincta ab æternitate, & tēpore. eſt omnium Patrum, Occham. q. 27. Gabr. d. 2. q. 1. & ratio eſt, quia duratio eſt diuerſa pro diuerſitate exiſtentiarum, vt exiſtentiæ implent durationem imaginariam; ſed datur exiſtentia media inter exiſtētiam motus, quæ eſt ſucceſſiua omnino, & Dei, quæ eſt omnino immuta-

C

bilis ſine fine, & principio; ergo: contrarium videtur tenere Scot. 2. diſt. 2. q. 1. Primo, quia ſicut quantitas ſiuè ſit corruptibilis, ſiuè non, ſemper habet eandem rationem impletiuam ſpatij imaginarij; ergo eadem erit ratio impletiua moræ imaginariæ, ſiuè exiſtentia ſit corruptibilis, ſiuè non.

Refellitur.

Reſp. Eſſe diuerſam rationem, quia ratio corruptibilitatis eſt accidentaria reſpectu ſpatij imaginarij, neque continetur, tanquā differentia ſub genere, ſub ratione impletiui ſpatij: ſed corruptibilitas eſt intrinſeca rei reſpectu impletiui durationis imaginariæ.

Obiectio.

9 Obijc. 2. Dam. lib. 1. c. 17. *Omnia*, inquit,

D

præter diuinitatem loco, & tempore circumſcribi. Aug. 8. Geneſ. ad lit. c. 20. vbi *corpora moueri per loca, & tempora, ſpiritus vero tantum per tempora*. Et Iſidorus lib. 1. de ſum. Bono. c. 8. cum tempus, & æternitatem diſtinguit, æuum non diſtinguit ab æternitate.

Soluitur.

Reſp. Damaſcenum tantum velle oſtendere, Angelos habere terminum ſuæ durationis, vt patet ex contex. Auguſtinus loquitur de operationibus Angelorum, cum vna alteri ſuccedit, & Iſidorus dicit, Angelos tempori non ſubijci, & negat illis conuenire æternitatem, dum ait, æternitatem omnia comprehendere.

E

Difficultas eſt, quæ ſit ratio conſtitutiua Æui, & qua ratione diſtinguatur ab alijs durationibus.

Quid ſit Æuū ex Bonauent.

Reſp. Bonau. 2. d. 2. ar. 1. q. 3. æuū Angeli dicere quandam ſucceſſionem, ſine tamen innouatione, & veteratione ipſius eſſe, quatenus Deus ita dat idem eſſe Angelo, vt ſemper influat, quod explicatur exemplo radij, qui ſemper idem egreditur à ſole, tempus vero ait eſſe ſimile riuulis à fonte egredientibus, quam Alb. 1. par. q. 23. m. 2. ar. 2. videtur prius docuiſſe, & probabilem putat Riccar. 2d. 2. ar. 1. q. 3. Baſſol. q. 1. ar. 2. Scotus q. 1. 6. qui vult tenere.

In æuo nō eſt ſucceſſio prioris, & poſterioris. Henr. Alenſ. S. Thom. Capr.

2. Concl. In æuo non reperitur per ſe aliqua ſucceſſio prioris, & poſterioris. Ita Henr. quodlib. 5. q. 11. & 13. Alenſ. 1. p. q. 12. mem. 9. ar. 3. D. Tho. q. 10. ar. 5. & 2. d. 2. q. 2. ar. 1. vbi Capr. Scot. Baſſol. Tatar. Mair. q. 1. Rub. q. 2. Aegid. q. 1. ar. 3. Arg. concl. 3. Durand. q. 3. Ricc. ar. 1. q. 3. Ocham. q. 10. Gabr. q. 1. not. 3. Fonſ. lib. 5. c. 13. q. 12. fusè citatur Palud. 1. d. 18. q. 2. 10

Probari Primo ſolet ex authoritate Baſil. lib. 1. & 2. contr. Eunom. Aug. lib. 83. qq. q. 22. 12. conf. 11. & 15. Iſid. lib. 1. de ſum. bono. c. 8.

1. Ratio fundamentalis ex Scoto, & alijs.

Secundo ꝓbatur ratione, & Prima eſt Scoti, D. Thom. & aliorum, quia implicat ponere ſucceſſionē ſine nouitate eſſendi, nam ſucceſſio eſt inter duo, quod vnum alteri ſuccedit; hoc autem neceſſariò includit variationem, quando vnum deſinit, alterum incipit eſſe.

Reſp. Scot. ſucceſſionem non eſſe in exiſtentia Angeli formaliter quoad ſubſtātiam illius, exiſtentiæ, cum conſtet morā diſtingui ab exiſtentia, nam mora eſt quædam quantitas in ſe extenſa, ſed informans exiſtentiam carentem partibus, ita vt eadem exiſtentia inuariata in ſe recipiat diuerſas partes moræ, nam ſicut motus eſt in mobili, & facit, vt illud moueatur, nō tamen facit, vt habeat ſucceſſionem in exiſtentia, & anima rationalis indiuiſibilis informat corpus, & non facit illud indiuiſibile, ita mora fluens, informat exiſtentiam Angeli, nō tamen facit exiſtentiam illam fluentem. Sed contra: tum quia hæc mora eſt ipſamet exiſtētia, à qua ſolum diſtinguitur ex eo, quod vt implet durationem imaginariam, dicitur mora, & ſicut quantitas virtualis Angeli, qua coexiſtit loco diuiſibili, eſt indiuiſibilis, ita etiam mora, qua Angelus coexiſtit tempori diuiſibili, eſt indiuiſibilis. Tum quia 4. phyſ. t. 98. & ſeq. & 6. phyſ. t. 37. vbi cōtinuationē, & prius, & poſterius tēporis ait oriri ex priori, & poſteriori, ac continuatione motus, neq; dicas ibi eſſe conſequētiam materialē, nam facilè quis negare potuiſſet tempus habere ſucceſſionem ex ſucceſſione partiū motus, cum poſſit eſſe ſucceſſio in mēſura, & non in menſurato, imo poſſet quis negare tempus eſſe ſucceſſiuum, etiam ſi motus ſit ſucceſſiuus, quia hæc non habent neceſſariā connexionem quoad ſucceſſionē. Tum 3. quia ex 10. met. t. 4. ſemper menſura eſt eiuſdem generis cum menſurato, atq; vt magnitudo magnitudine, ita ſucceſſiuum ſucceſſiua menſura menſuratur, quia proprio modo eſſendi reſpōdet proprius modus durationis in eſſendo.

Confirmatur.

Confir. ex Fonſ. quia cum duratio non ſit niſi continuatio, & permanentia ipſius eſſe, ſicut non datur ſucceſſio in exiſtentia, ita neque in duratione, ſi enim duratio formaliter eſt perſeuerantia ipſius exiſtentiæ, non apparet, quomodo poſſit eſſe ſucceſſio in perſeuerantia, & non in exiſtentia, quæ perſeuerat, vel

qua ratione intelligi poteſt exiſtentiam carere ſucceſſione, & perſeuerantiam illam habere, cum ſit ipſamet exiſtentia, vt non detinens dare eſſe.

Confir. 2. Confir. 2. quia ſi qua ratio eſſet, præcipuè eſſet, quia actio, qua Deus conſeruat exiſtentiã Angeli, eſt ſucceſſiua: ſed hoc non, quia cum eſſe, quod conſeruat, à quo accipit vnitatem, non ſit ſucceſſiuum, neque actio eſt ſucceſſiua, quare conſeruatio non eſt nouus influxus, ſed idem continuatus. Alias rationes affert Fonſec. ſect. 1.

12 *2. Ratio.* 3. Probatur, quia vel ſucceſſio eſt in ipſa exiſtentia Angeli, vel in duratione conſequente exiſtentiam Angeli. Non Primũ, quia vel eſt ſucceſſio quoad fieri, & factum eſſe, & ſequitur eſſe illã diuiſibilẽ, & corruptibilem, quia hæc ſucceſſio non poteſt eſſe niſi inter partes, quarum vna corrũpitur adueniente altera, vel eſt ſucceſſio quoad fieri, ſed nõ quoad factũ eſſe, qualis reperitur in calore, qui ſucceſſiuè producitur, ſed partes omnes ſimul permanent, & ſic etiã ſubſtantia, quæ augetur ſucceſſiuè, & neq; tum quia Angeli exiſtẽtia eſſet diuiſibilis, tum quia ibi non eſſet ſucceſſio intrinſeca cõpoſito, vel partib⁹, cũ vna maneat cũ alia ſimul, & licet vna pars ſucceſſiuè adderetur alteri, tñ hoc non ponit ſucceſſionẽ in entitate termini, ſed actionis, per quã exiſtit terminus, vt patet exẽplo nutritionis, quo explicãt ſuã ſententiã, de qua re fuſè Henr. quodl. 5. q. 11. vnde patet non ſolui ex eo, quod dicunt hanc ſucceſſionẽ eſſe inter reſpectus Angeli ad Deũ vt conſeruantẽ, & producentẽ, nam hæc ſucceſſio non ſolũ non eſt in ſubſtantia Angeli; ſed neq; inter ipſas actiones, nam eſt inter connotata per productionẽ, & conſeruationẽ, cũ productio connotet priorẽ negationẽ exiſtentiæ, cui ſuccedit exiſtentia cõnotata per conſeruationẽ: & præterea reſpectus nõ mutatur ſine mutatione fundamenti, vel termini, qualis mutatio hic nõ interuenit; non poteſt dici ſm .ſ. ſucceſſionẽ eſſe in duratione fundata in exiſtentia Angeli indiuiſibili formaliter, ſed diuiſibili virtualiter, ratione cuius virtualitatis, vt põt coexiſtere tẽpori, ita põt fundare durationẽ diuiſibilẽ. Sed contra ex dictis in 2. ratione, quia non eſt ratio, cur duratio intrinſeca rei ſumat diuiſionẽ formalẽ ex diuiſione virtuali ſubiecti. *Conf. ex Gonzalez.* Confirmat Gonz. quia eſt impoſſibile formam formaliter extenſã, non extendere ſubiectũ, qđ informat, quia non põt informare, niſi det ſubiecto ſuũ effectũ formalẽ primariũ, atque adeo Angeli exiſtentia eſſet formaliter diuiſibilis. Sed fallitur, tum quia virtualis extenſio eſt ſubſtantialis Angelo, at extenſio adueniens per durationem eſſet accidentalis, vnde ſicut non eſt abſurdum formam ignis ſubſtãtialiter eſſe virtualiter calidam, & per calorem aduenientẽ eſſe formaliter calidam, ita neque hic, debet reputari talis extenſionum diuerſitas abſurda, tum quia non omnia, quæ ſunt in forma communicatur eodem modo ſubiecto, vt alibi oſtendi: anima enim rationalis eſt indiuiſibilis, & tamen non reddit corpus indiuiſibile in ſua ſubſtãtia: ideo

Confir. 3. quia cœlum menſuratur æuo, & eius operatio .i. motus menſuratur tempore, ergo æuum nõ dicit ſucceſſionem partium inter ſe incompoſſibilium, quia ſic menſuraretur tempore, ſicut & motus eius: nam æuum haberet eaſdem conditiones eſſentiales, quas habet tẽpus, neq; obſtat ſubiecti indiuiſibilitas, nam etiam qualitates ſpirituales ſunt indiuiſibiles, ſubiectiuè, & tamen earũ acquiſitio, quia eſt ſucceſſiua, menſuratur tempore, quod ſi dicant æuum diſtingui à tempore, quia tempus habet ſucceſſionem cum variatione, innouatione, & inueteratione: at in æuo eſt quidẽ extenſio ſecundum durationem, ſed ſine variatione, innouatione, & inueteratione, tunc contra obijcit Henr. quia implicat eſſe ſucceſſionem ſine aliqua variatione, & innouatione, & patet ex terminis, quod ſi dicant non inueterari, quia partes priores non deſinunt eſſe, ſed permanent ſimul cũ ſuperioribus, tunc contra, quia ſi ſucceſſiuè à mundo condito eſſet auctum æuum Angelicũ per additionem continuã partium, iam immenſum eſſet, & nõ apparet, quid præſtent partes priores in illo ſubiecto, cum non poſſint dare ſubiecto coexiſtentiam præſentẽ cum tempore præterito, vt patet; tum quia nõ apparet, quale ſit illud augmentũ. nam non eſt intenſiuũ, neq; extenſiuum ſubiectiuè, neq; extenſiuũ duratiuè, quia huiuſmodi extenſio non poteſt eſſe niſi cũ deſitione partis prioris, adueniẽte parte poſteriori, nam huiuſmodi partes ſunt determinatæ ad determinatam durationem imaginariam. Deniq; hæc partiũ multiplicatio ſine neceſſitate ponitur, cum poſſit ſaluari per æuũ indiuiſibile formaliter, & diuiſibile virtualiter omne prædicatũ, & proprietas conueniens Angelorum durationibus. 13 *Confirmatur.* *Inſtãtia Henr.* *Soluitur.*

ART. IV. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta contra ſecundam concluſionem.

SEd contra hanc concluſionem Primo obijcitur authoritas Patrum, quia dicunt eſſe proprium Dei, vt non habeat in ſuo eſſe ſucceſſionem præteriti, & futuri. 14 *1. Obiectio.*

Reſp. Loqui de duratione reſpectu omniũ, quæ in Deo ſunt, nam in Deo nulla eſt ſucceſſio non ſolum quoad exiſtentiam, ſed neque quoad operationes: ſed in Angelis eſt ſucceſſio quoad operationes, quare loquũtur de duratione penitus immobili, vel loquuntur de permanentia, quæ eſt à ſe; at natura Angeli, vt non habet ex ſe eſſe, ita neque eſſe in futurum, quia indigent conſeruatione. *Reſpond.*

Secundo, ſi datur duratio permanens in creaturis, idem in ijs eſſet præteritum, & futurum; quare ſicut non poteſt non fuiſſe, ita neque non eſſe futurum: vnde Deus neceſſario conſeruaret. Ans prob. quia exiſtentia Angeli v.g. eſt ſimplex, & immutabilis, cum ponatur tota ſimul. Conſeq. prob. quia ſi eſt immutabilis, non poteſt aliter ſe habere, atque adeo Deus non poſſet facere vt Angelus non ſit, quod cum ſit falſum, dicendũ, eſſe Angeli eſſe mutabile, & habere ſucceſſionem. *2. Obiectio.*

Confir.

Confir. Confir. quia de eodem verificarentur duo oppoſita, ſcilicet actu, & potentia, nam dies craſtina cum ſit idē cum hodierna, eſſet actu, & in potentia.

15 *Reſpond. 1.* Reſp. In hoc argumento ſupponi falſum, non enim datur in duratione permanenti fuiſſe, & forè, ſed cum hoc diſcrimine inter Deū, & creaturas, quod Deus vt non poteſt non coextitiſſe præterito, ita neque futuro, Angeli verò, & anima rōnalis, licet nō poſſint nō coextitiſſe præterito; poſſunt tamen non coexiſtere futuro, quare æuum eſt duratio carens pręterito, & futuro vt partibus, ſed indiuiſibiliter coexiſtit præterito, & futuro, quando præteritum fuit, & futurum erit.

Reſpond 2. Reſp. 2. Scot. in Angelis idem eſt, eſſe, fuiſſe, & forè, quia cum eſſe ipſius ſit indiuiſibile, non habet partem futurā, ſed in illis datur diſtinctio rationis in ordine ad tempus, nam dicitur exiſtere, vel extitiſſe, vel forè in ordine ad tempus. Vnde hæ differentiæ non conueniunt illis intrinſecè, ſed extrinſecè. Hinc patet ad argumentum quo probatur, non poſſe Deum facere Angelum non fuiſſe, vel forè. Nam in ſenſu compoſito verum ideſt, at non in ſenſu diuiſo: nam potuit facere vt ille Angelus, cui conuenit eſſe præteritum; non fuerit, ſed ſuppoſito, quod ſit præteritus, non poteſt facere non eſſe præteritum.

Ad Confir. Ad Confir. In duratione permanenti non eſſe diem hodiernam, & craſtinam, ſed coexiſtentiam illius cum hodierna, & craſtina, quomodo coexiſtentia etiā Dei eſt ſucceſſiua; neq; in hac coexiſtentia idem eſt præteritum, & futurum, nam huiuſmodi coexiſtentiæ ſunt relationes ſimultatis cum tempore ſiuè reali, ſiuè imaginario, quarū vna alijs ſuccedit, vt partes temporis, ad quas terminantur. Hinc patet, cur durationes æuiternorum habere poſſint maioritatem, & minoritatem, nam licet in ſeipſis id non habeant, tamen extrinſecè, ratione temporis, cui coexiſtunt, illud habere poſſunt; quod ſi ſoli inſtanti coexiſterent, nullā eſſet maior, aut minor non ſolum intrinſecè, ſed nec extrinſecus quidem; & ob hanc coexiſtentiam verum eſt dicere, prius extitiſſe Angelū creatum ab initio, illo, qui nunc crearetur: neque eſt abſurdum eidem æuo coexiſtere intelligere Angeli, & non intelligere, quia hæ operationes dicunt ſucceſſionem, quæ operationes non menſurantur æuo, vt infra.

16 *Inſtantia.* Dices cū Scoto, ſicut in inſtanti temporis nō poſſunt duo contradictoria eſſe vera, ita neq; in æternitate: vnde in Dei voluntate æterna nulla poſſunt eſſe contradictoria, vt ſic, quare poſito, quod Deus voluerit Angelum forè non poſſet annihilare, quia non poſſet in æternitate habere oppoſitam voluntatem, ſcilicet non forè, ergo vt tollatur cōtradictio, oportet addere aliquas conditiones ad obiecta illarum volitionum, at nulla poteſt intelligi niſi comparando illas ad aliud, & aliud nunc æui, quod non poteſt ſine aliqua ſucceſſione in æuo, nam non poteſt tolli contradictio per coexiſtentiā ad tempus, tum quia tempus non fuit ab æterno, tum quia etiam ſi fuiſſet, cum æternitas ſecundum ſe ſit prior tempore, abſtrahit à coexiſtentia ad tempus, at in illo priori non poteſt ſaluari, quin illæ propoſitiones contradicant.

A

Soluitur. Reſp. Scot. Negando eſſe contradictorias, quia affirmatio, & negatio non cadunt ſupra idem quia affirmatio cadit ſupra exiſtentiam Angeli. Negatio verò ſupra æuū, vt ſi quis velit hominem eſſe, & non eſſe riſibilem, non eſſet contradictio. Sed contra, quia cadit ſupra eandem exiſtentiam.

B

Reſp. 2. Tolli illam contradictionē per habitudinem ad æternitatē, nam Deus vult quidem ab æterno habere exiſtentiam ad æternitatem, & ſimiliter voluit non habere coexiſtētiam, quia æternitas poteſt dupliciter conſiderari: Primo, adequatè, quomodo aliquid coexiſtit æternitati, quando exiſtit ſemper, dum eſt æternitas, & ſic in illis eſſet cōtradictio: Secundo, inadæquatè, ideſt ſecundum aliquam differentiam temporis coexiſtentis æternitati, & ſic vtraque eſt vera, ſicut duæ propoſitiones ſubcontrariæ, nam quælibet earum coexiſtit toti æternitati, & nō totaliter, vt animæ poteſt coexiſtere vna pars corporis, & non alia.

C

Ego Reſp. Cōntradictionem nō ſpectari ex ſimultate propoſitionum ex parte proferentis, quia duæ contradictoriæ poſſunt ſimul proferri, ſed ex parte obiecti, vt ſcilicet obiectum vtriuſq; ſit in eadem differentia temporis, at nō ſic ſunt illæ propoſitiones, quia Deus vult Angelum habere exiſtentiam, & durationem vſq; ad tale tempus, & non habere vſque ad tale tempus, verum, vel imaginariū, quia licet æternitas ſecundum ſe ſit prior tempore, tamen in obiecto includitur tempus, vt conditio exiſtentiæ.

3. Obiectio. Tertio, ſi haberet durationem permanentem, intelligeret futura contingentia, vt præterita, nam hac ratione dicimus, Deum intelligere omnia futura, quia ſua duratione comprehendit omnem durationem. Et Confir. quia *Confir.* eſſet potens coexiſtere tempori infinito, quare eſſet infinitæ virtutis, ſicut res potens coexiſtere ſpatio infinito, & infinitæ amplitudinis.

D

Reſpon. Reſp. Theologos, qui dicunt Deum cognoſcere futura contingentia, quod omnia complectantur à duratione diuini eſſe, id dicere, quia ex ſe independenter, & neceſſariò æternitas continet omne tempus futurum, quod Angelo non conuenit.

Ad Confir. Ad Confir. quod ex ſe, & neceſſario poteſt coexiſtere infinitæ durationi, eſt infinitæ virtutis; non tamen quod coexiſtit ex cauſa conſeruante, vel ſi non indiget conſeruatione, ſufficit, ſi ponatur virtus finita carens contrario corrumpente, quod non eſt in virtute coexiſtitiua infinito ſpatio, nam hæc eſt tota ſimul, & dum coexiſtit vni parti ſpatij, etiam alteri coexiſtit, ad quod requiritur noua virtus, ita Scotus 2. d. 2. q. 1. vbi ait ex coexiſtentia quanti virtutis, ad quantum molis infinitum, non colligi infinitatē, niſi illud quantum virtutis coexiſtat neceſſario, & ſimul quanto infinito molis ſecundum omnes huius partes, quia quantū

E

molis non eſt infinitum actu, niſi habeat omnes ſuas partes ſimul, vt patet ex tempore, & motu,quæ non dicuntur actu infinita, quia nō (A) habent omnes ſuas partes ſimul,ergo neque quantum virtutis eſt infinitum ex vi coexiſtētiæ ad infinitū, quia ſimul,& neceſſario coexiſtat omnibus partibus infiniti. Vnde Angelus coexiſtens per potentiam Dei infinito ſpatio, eſſet infinitus ſecundum coexiſtentiam, etiam ſi in ſua perfectione eſſet finitus. Ex his æuum licet diſtinguatur à tempore,quod non ſit ſucceſſiuum,non tamen ex hoc poſſe diſtingui ab æternitate, quare videndū eſt, per quid diſtinguantur inter ſe.

Ex his ſoluuntur argumenta primæ opinionis; nam continua cōſeruatio non indiget ſucceſſione, quia huiuſmodi continuatio non eſt (B) quantitatiua, ſed perſeueratiua, quia eadem dem numero actio perſeuerat, vnde neque ibi ſunt plures acceptiones, ſed vna continuata, neque plures actiones,neq; hinc fit non diſtingui æuum ab æternitate, quia hæc ex natura ſua perſeuerant, at æuum ex voluntate conſeruantis, vt infra.

ART. V. Per quid Æuum diſtinguitur ab æternitate.

17 *1. Aliquorum opinio.* PRimo, Alij diſtingui,quod æternitas careat principio,& fine; æuum autem habet principium, licet careat fine; tempus verò habet (C) vtrumque;quæ diſtinctio (licet de facto ſit vera) *Non placet.* tamen de poſſibili fortaſſe nō eſt vera, nam fortaſſe tempus ab æterno fieri potuit, & etiā æuum; vt ſi Deus crearet ab æterno fieri potuit, & etiam æuū; vt ſi Deus crearet ab æterno Angelum, & præterea poteſt Deus Angelū productum annihilare, vnde finem habebit: vnde inquirenda eſt diſtinctio, quæ oritur ex natura harum durationum.

2.Opinio. 2. Alij diſtingunt, quod æuum excludat variationem ſecundum eſſe, vnde diſtinguitur à *Neque ſatisfacit.* tempore; non tamen ſecundum operationes, vnde diſtinguitur ab æternitate; ſed non placet Henr. quodl.5.q.13. quia accidit ſubſtan- (D) tiæ,vt habeat operationes coniunctas, quæ variari poſſunt; quare hæc differentia eſt accidentalis; vnde

18 *3.Opinio.* 3. Alij dicunt, æuum eſſe durationem exiſtentiæ vniformis indefectibilis ex natura ſua ſecundum cauſas naturales naturaliter operātes, in quo differt à tempore; defectibilis tamen ex libera Dei voluntate, in quo differt ab æternitate. Vnde differentia eſſentialis ſumitur *Alenſ. Henr. S. Thom. Dur. Ægid. Argen.* ex defectibilitate,& indefectibilitate. Ita Alenſ. q.12.m.9.ar.1. Henric.ſupra quodl.5.q.13. D. Thom. 1.d.19.q 2.ar.1. & 2.d.2.q.1.ar.1. vbi Durand.q.3.Ægid.q.1 ar.5.Arg.q.1.ar.3.Baſſol.q.1.ar.1.Ocham.q.10.Gab.q.1.not.4. Maior.q.13.in fin.Io.de Neap. q.32.variar.punct. (E) 4.& punct.5. vbi ait differre, quod æuum poteſt coexiſtere habenti terminos, & ſic poteſt habere terminos quaſi extrinſecè, non autem æternitas,quæ ſententia ſi rectè explicetur vera eſt,vt benè Fonſ. ſect.2. explicat, diuidens durationem in ſucceſſiuam,& permanentem; hanc verò in depēdentem, & independentem; independens conſtituit æternitatem, ſi dependens, aut eſt defectibilis ſolum per potentiam in alio, & dicitur æuum, vel per potentiam in ſe, quod ſcilicet per cauſas naturales deficere poſſit,cum non ſit ſucceſſiua, tempus dici nequit,dicetur igitur cum tranſeat,ſed non ſucceſſiuè, inſtans permanens, ſeù temporis diſcreti,vt vocat D.Thom. opuſc.36.c.1.Caiet. *Inſtās diſcretum.* 1.par.q.10.ar.5.Capr.2.d.2.q.2.& immeritò à Scot.2.d.2.q.2.vocatur æuum; Quod ſi duratio eſt ſucceſſiua, aut eſt continua, & vocatur tempus, de quo 4.phyſ. à tex.88. & Nos infra. Aut diſcreta, ideſt quæ componitur ex partibus non ſucceſſiuis, ſed permanentibus, & ſibi inuicem ſuccedentibus,& dicitur tempus diſcretum,de quo D.Thom.q.53.ar.3.ad 3. & alibi apud Petrum Bergomenſem d. 741. vbi Caiet.quodl.10.ar.2.Capr.2.d.2.Ægid.tract.de menſura Ang.Dur. d.2.q.4. Alb.1.par ſum.de quatuor cœuis.Henr.quodl.5.q.23.vnde fit.

3.Concl. Æuum diſtinguitur ab æternitate, 19 quod æuum ſit duratio exiſtentiæ defectibilis *Diſcrimen inter Æuum. et Aeternitatem* non per potentiam in ſe, ſed per potentiam in alio; æternitas verò nullo modo ſit defectibilis, quia hæc differentia reſpicit intrinſecè rationē durationis,nam ratio defectibilis,& non defectibilis maximè reſpicit exiſtentiam,vt impletiuam moræ, nam exiſtentia dum non corrumpitur,dicitur duratio; & hanc voluit aſſignare D.Thom.cum dixit diſtingui æuum ab *S.Thom.* æternitate, quod æuum habeat annexam variationem ſecundū operationes, nam hac differentia à poſteriori voluit explicare defectibilitatem exiſtentiæ,quia quę ſunt omnino indefectibilia, non habent operationes diſtinctas à ſua ſubſtantia, quod etiam iudicauit Heru. 2. *Herv.* d.2.q.1.ar.1.in fine.

Sed contra Primo,æuum eſt menſura dura- *1.Obiectio.* tionis; duratio autem non eſt menſurabilis, vt permanens, vel fluens, variabilis,vel non;ergo huiuſmodi differentiæ ſunt extrinſecæ æuo, quare menſurabitur vt quantum, ſcilicet finitum,vel infinitum.

Reſp.concedendo rationē menſuræ eſſe ex- *Soluitur.* trinſecam his durationibus,vt durationes ſūt, nam durationi vt ſic non conuenit menſurabilitas, vt patet de æternitate, quæ ab extrinſeca menſura menſurari nequit,ſed tantum ratione noſtri induit rationē menſuræ,& menſurabilis.

Secundo, ſi Deus produxiſſet Angelum ab 20 æterno, habuiſſet durationem eiuſdem ratio- *2.Obiectio.* nis ac nunc,& tamen fuiſſet omnino indefectibilis,quia in æternitate non potuiſſet corrumpi;ergo ratio durationis non variatur eſſentialiter per defectibilitatem,vel non.

Reſp.defectibilitatem,& indefectibilitatem *Reſpond.* poſſe oriri ex duplici capite,primo ex natura; ſecundo ex libera aliqua voluntate,vel ex conditione liberè poſita: quando oriuntur ex primo capite,ſpecificam differentiam in duratione conſtituunt;quando verò ex ſecundo capite,non efficitur differentia,niſi accidentalis,cū oriantur ab extrinſeco, & ita eſt in caſu argumenti,

menti, nam oritur indefectibilitas in æternitate ex voluntate Dei creantis ab æterno.

3. Obiectio. Tertio exiſtentia Angeli eſt prior quocumque ordine ad mutabilitatem; in illo autem priori intelligitur durare, & ſine mutabilitate, ergo mutabilitas non variat rationem durationis.

Reſpond. Reſp. defectibilitatem eſſe intrinſecam exiſtentiæ Angeli, atque adeo dicit ordinem ad mutabilitatem, à quo non poteſt eius eſſentia abſtrahere.

4 Obiectio. Quarto ſequeretur, tempus motus recti, & circularis diſtingui eſſentialiter, quia motus circularis ex natura ſua poteſt eſſe æternus, non ita tamen rectus.

Soluitur. Reſp. negando primam cõſequentiam, quia in tempore eſt variatio partium, ex qua variatione ſpecificatur hæc duratio, & eſt per accidens partibus motus, q͏ ſuccedant aliæ partes.

21 Æuum eſt ens connotatiuũ. 4. Concl. Æuum eſt ens connotatiuum, nam dicit exiſtentiam rei, & connotant moram, quam implet.

Corollarium. Ex his patet æuum eſſe durationem rerum permanentium ex natura ſua incorruptibilium per potentiam naturalem, corruptibilium per potentiam Dei. Dixi rerum permanentium, vt diſtinguatur à tempore, quod eſt duratio motus, cuius eſſe conſiſtit in continua ſucceſſione partium: vnde colligitur æuum eſſe durationem totam ſimul.

Dicitur ex natura ſua, &c. ad diſtinctionem durationis rerum, quæ licèt ſint permanentes, tamen corruptibiles ſunt, vt ſunt omnia compoſita ex materia inferiorum, quæ duratio dici ſolet inſtans temporis diſcreti.

Dixi corruptibilium per potentiam Dei, ad differentiam æternitatis, quæ conuenit rebus omnino incorruptibilibus, & independentibus ab alio. Vnde etiam fit, vt æuum conueniat rebus, quæ admittunt mutationem accidẽtalem, ratione operationum, & aliorum accidentium, vt cœlo conuenit moueri, animæ rationali intelligere; æternitas verò nullam admittit variationem.

Ex quo etiam fit, vt æuo non repugnet habere, vel carere principio, ſi res æuiterna eſſe poteſt ab æterno, quia cum conueniat rebus, quæ habent exiſtentiam ab alio, ſi res recipere poſſunt exiſtentiam ab æterno, principio carebit æuum. Et quia liberè recipiunt exiſtẽtiam, poſſunt in tempore produci, atque adeo principium habere, vnde mihi placet opinio diſtinguentium æuum ab ęternitate, quod æuũ ſit rerum quibus ex natura ſua non repugnat habere principium; æternitas verò ſit rerum, quibus repugnat habere principium, & finem.

22 1. Obiectio. Dices 1. Si Angelus productus poteſt deſinere eſſe per non conſeruationem; ergo habet ſucceſſionem, quia antequam producatur, non eſſe præcedit eſſe; & poſt deſitionem non eſſe, ſequitur eſſe; ergo.

Soluitur. Reſp. hoc non arguere eſſe mutationem in eſſe Angeli, dum perſeuerat, quia dum exiſtit inuariatus, exiſtit quoad exiſtentiam, ſed tantum arguit liberam cõſeruationem cauſæ Angelum conſeruantis, & neque illa ſucceſſio eſt

A in æuo Angeli, ſed dum eſt æuum, ſemper Angelus eodem modo perſeuerat; non eſſe autem Angeli non conuenit Angelo dum eſt æuum, ſed dum eſt priuatio illius æui, per quam ſucceſſionem ponimus, ſicut ponimus vnum Angelum creari poſt aliũ, nam vnũ æuum ponitur totum ſimul, ſed poſt aliud, quod etiam eſt totum ſimul, quæ ſucceſſio facilè intelligitur ex coexiſtentia diuerſis partibus temporis imaginarij, in quibus duo oppoſita eidem conuenire non repugnat.

2. Obiectio. Dices 2. Angelus in æuo intelligit B. & poſtea non intelligit; ergo in eadem menſura indiuiſibili intelligit, & non intelligit.

B Reſpond. Reſp. negatur intellectionem mẽſurari æuo, quare illæ duæ intellectiones ſunt in diuerſis menſuris, quę tamen coexiſtunt vni æuo, quod Angelicam exiſtẽtiam cõſequitur, & hoc idem argumentum fieri poteſt in æternitate, nam homo nunc ambulat, & cras ambulabit, quæ coexiſtunt æternitati indiuiſibili.

3. Obiectio. Dices 3. Si Angelus habet durationem, quã habuit heri, vt hodie non coexiſtit heſternæ dici; ita neque heri coextitit.

Soluitur. Reſp. id nõ conuenire per ſe æuo, ſed per accidens, quia ſcilicet dies illa dum erat præſens nõ dicebatur externa, ſed hodie illa ſic dicitur, quod ſi poneretur illa etiam hodie, nõ dubium; quin coexiſteret vtrique diei, ſicut hodiernus dies, qui nũc eſt præſens, heri dicebatur futurus, & craſtinus.

C

23 4 Obiectio. Dices 4. Si initio huius horæ Angelus creetur, & in dimidio horæ alter, & vterque in fine horæ annihiletur. Primus plus durauit, quam ſecundus; ergo æuum non eſt duratio indiuiſibilis, quia indiuiſibile non reſpicit magis, & minus, ſicut vnum punctũ nõ eſt maius altero.

Aliquorum reſponſio. Reſp. Quidam illos Angelos ex ſe æqualiter duraſſe, nam duratio ipſorum eſt ipſa exiſtentia, quæ ſine alterius rei productione poſſunt coexiſtere infinitę durationi, hanc verò exiſtẽtiam vterque accipit initio ſui ortus; per accidẽns verò non æqualiter durant, quia ſcilicet

D non exiſtunt æquali tempori noſtro, ſicut punctum dicunt per accidens maius altero ex eo, quod ducatur per maiorem lineam, & anima rationalis ſ̃m ſe nõ eſt maior altera, quia coextendatur corpori maiori, ſed per accidens.

Nõ probatur. Mihi verò hæc reſponſio nõ placet, quia ſi coexiſtentia eſt maior in vno, quàm in alio, etiam ipſa duratio eſt maior in vnǫ, quàm in alio, quia coexiſtentia fundatur in ipſa duratione: quare

Reſponſio Auctoris. dico indiuiſibile duplex, aliud formaliter, & virtualiter, & hoc nõ ſuſcipit vlla ratione magis, & minus. Alterum indiuiſibile, & virtualiter diuiſibile, & ita ſunt huiuſmodi durationes, & recipere poſſunt magis, & minus propter coexiſtentiam maiori, vel minori tempori: neque ſimile eſt id de anima rationali, nam

E huius quantitas nõ attenditur ex actuali informatione, & coexiſtentia corpori, ſed ex virtute coexiſtendi; at quantitas durationis attenditur ex actuali coexiſtentia tempori.

Alia, quæ obijci poſſunt dicta ſunt ſupra

contra

contra ſecundam concluſionem.

24 *Æuum multipliciter ſicut res æuiternæ. Rubion. Maior.* A 5. Concl. Æuorum intrinſecorum multitudo attenditur ex multitudine æuiternorum, quia non diſtinguitur æuum ab exiſtentia rerũ, quot igitur ſunt res, sũt æua erunt, vt Rub. 2.d.2.q.2.ar.2. Maior. q. 3. Dari tamen debet vnum omnibus commune, alia menſurans omnes affirmant præter Ægid.2.d.2.q.2.ar.2.Argen.ar.4.Dur.q.5.Ocham.q.13. Gab.q.1. Sed differunt in modo explicandi. *Primus modus explicandi eſt Bonau.* Nam primo Bonau.2.d.2.ar.1. q. 2. dicit eſſe vnum, ſicut eſt vnum tempus, nam ſicut eſt vnum tempus ratione vnius materiæ, quæ quatenus tendit ad formam per motum, cauſat tempus, ita eſt vnũ æuum, ratione eius, à quo habet vniformitatẽ, quæ cauſatur ab vnitate, non quidem vna numero, ſed ſpecie.

Secundus eſt Alenſis. Secundo Alenſ.q.12.m.9. ar. 2. dicit eſſe quidem plura, vt æuiterna; dici tamen vnum, quatenus ſunt ſub vna æternitate influente, ſicut ordo cauſarum ab vna Dei prouidentia dicitur vnum fatum; ſed vtroſque impugnat D. Thom. quod ponant pluralitatem ſimpliciter, & afferant vnitatem ſecundum quid, neque æuum ſignificat ordinem cauſarum, vt fatum.

Tertius eſt Alber. Tertio Alb.1.p.q.23.m.2.ar.2.eſſe vnum ratione vnius actus menſurantis, licet æua mẽſurata ſint plura; quomodo etiam putat eſſe vnum tempus, ratione vnius numeri numerantis. Sed impugnat D.Thom. quod tempus non ſit numerus numerans, ſed numeratus.

Quartus eſt S.Thom. Quarto D.Tho.q.10.ar.6.vbi Caiet.opuſc. 36.c. 5. & alibi. Her. 2.d.2.q.2. Cap.q.2.c.6. Alb.de quatuor coæuis,q.3.a.8 Scotus, & Antonius And.q.3.Ricc.& Baſſol.q.2. dicunt eſſe vnum, quod eſt in Angelo perfectiſſimo, & hæc eſt menſura aliorum propter maiorem ſimplicitatem, & vniformitatem, ſicut dicitur vnum tempus, ratione temporis, quod conſequitur motum primi mobilis, quod eſt omniũ menſura propter ſimplicitatem ortam ex velocitate, & vniformitate, quæ requiruntur ad rationem menſuræ. Et addit Her.d.ar.3. quia ſicut habitus eſt menſura priuationis, quod habitus dicat perfectionem differentiam, à qua priuatio deficit, vt albedo reſpectu colorum; ita æuum perfectum dicitur aliorum menſura, neque ad rationem menſuræ inquit D.Thom. requiritur dependentia rerum, quæ menſurãtur à menſura niſi in noſtra cognitione, nam Arg.Aug.& Bonau. putant ceſſante motu cœli, futuros eſſe motus omnium inferiorum. *Opinio Argẽtinæ, & Aegidij.* Ex quo patet etiam ſolutio argumenti Argentinæ, & Ægidij, qui putant de ratione menſuræ eſſe, vt ſint in ſubiecto, quod ſit ſupra omnia menſurata, atque adeò mẽſura Angelorum in Deo tantum eſſe poterit, *Reijcitur.* ſed hic facilè negatur, nam ſufficit habere vim notificandi aliorum durationes, & perfectiones, vnde motu Solis menſuramus reliquorum Syderum motus, ſicut, & rerum corruptibilium. Sed optimè impugnatur à Durando, Ocham. & Gab. quia ex duratione primi Angeli non deuenimus in cognitionem durationis aliorum: quod probatur, quia non Nos; cum omnes ęquè cognoſcimus, neque Deus, aut Angeli, quia cognoſcunt ſingulorum incorruptibilium durationes per ſe ipſas.

Sed reſp. poteſt ex Scoto, & D. Thom. Ad rationem menſuræ ſufficere ſi ſit ſimplicior, & perfectior, nam quod huiuſmodi eſt, ex natura ſua eſt notius, & iuuat ad cognitionem cæterorum, etiam ſi hæc nota ſint, quia ex acceſſu maiore, vel minore ad primum æuum, colligitur perfectio aliorum, quomodo albedo dicitur menſura perfectionis aliorum colorum, & Deus omnium entium dicitur menſura, etiam ſi aliorum entium perfectio ſit aliundè nota. Sed inſtant Nominales, id in his rectè dici, quia poteſt colligi perfectio vnius, ex perfectione alterius perfectionis. *Inſtantia.* B Sed ex cognitione durationis primi Angeli cognoſci nequit quantum durauerit anima mea, vnde menſuram durationis Angelicæ dicunt eſſe tempus verum, vel imaginarium.

Reſp. hoc argumẽtum rectè probare actualem durationem incorruptibilium à nobis tẽpore menſurari; non enim nos melius cognoſcimus vnam animam, pluſquam aliam duraſſe, niſi ex coexiſtentia cum tempore: neque D.Thom.& Scotus de menſura actualis durationis loquuntur, quia hæc, cum pendet à libera Dei voluntate, nec contingens, nec pertinẽs ad naturam æui, de cuius ratione eſt, vt poſtquam cæpit, ex natura ſua perſeueret, ſine termino, niſi à potentia extrinſeca impediatur. *Soluitur.* C

Ex his patet, hos Doctores loquutos de mẽſura reliquorum, quoad intrinſecam rationem durationis, nam quo magis duratio accedit ad perfectiſſimam durationem, eo eſt perfectior.

Dices 1. In quo ſita ſit hæc maior perfectio, quia vis duratiua eſt æqualis in omnibus, cum ſine termino durent. 26 *1.Obiectio.*

Reſ. nõ eſſe inæqualitatem tantũ in vi duratiua, ſed in conditionibus durationis, quia quo Angelus eſt perfectior, eo habet ex natura ſua pauciores mutationes, non quidem in intrinſecã exiſtentia, nam omnes ſunt æqualiter expertes compoſitionis, & corruptibilitatis, ſed ratione accidentium, quæ ſuperadduntur exiſtẽtibus rebus, qua ratione vnus Angelus dicitur altero perfectior. quia magis elongatur à naturalibus imperfectionibus: vnde patet, durationem vnius Angeli, non dici menſuram alterius, vt quantitas eſt menſura alterius quantitatis, quoad extenſionem. Sed quoad rectitudinem, & obliquitatem, quomodo vnius motus non ſolum ratione durationis poteſt dici menſura alterius, ſed quoad vniformitatem, & difformitatem. *Soluitur.* D

Dices 2. In quo Angelo eſt hoc æuum. *2.Obiectio.*

Reſp. Aliquos, vt Ægid.& Arg. dicere eſſe in Lucifero, quod deducunt vt abſurdum ex opinione D.Thom. E

Alij vero dicunt non attendi perfectionem naturalem, ſed ſupernaturalem, quare dicunt eſſe in Angelo habente perfectiſſimam viſionem Beatificam. Ita D.Thom. loc.cit. Syl. 1.p. q.10.ar.9. Heru.loc.cit.ad vlt.Capr.ar.3. in fine. Sed neque inter ſe hi cõueniunt, nam Her. *Reſpond. S.Thom. Syluesſ. Cap.*

putant

putant æuum eſſe durationem ipſius viſionis, dicit perfectum æuum eſſe in anima Chriſti; poni verò in primo Angelo,quia hic præceſſit. Syluester autem exiſtimat æuum eſſe durationem exiſtẽtiæ naturalis Angelicæ,perfectæ tamen ex viſione Beatifica,& hanc D.Th. Ricc. Baſſol.& Bago.ſequuntur;]quod ſi annihiletur primus Angelus,tunc æuum primum eſſet in altero, vt ait Her.nam hæc primitas eſt ſolum relatio rationis,nam licèt vnum æuum à parte rei ſit altero nobiliùs, vnde Scotus putauerit inferius menſurari per ſuperius, tamen quod aſſumatur, vt menſura vnica cæterorum, eſt tantum à ratione.

27 *3.Obiectio.* Dices 3: An primum Æuiternum menſuretur æuo,nam videtur quod non,cum non habeat æuum ſuperius,quod eſt de ratione menſuræ,vt Scotus Baſſol. Occham. Gab. & Riccard.voluerunt.

Reſpond. Reſp.& dico primo: Rectè probari non menſurari æuo, neque id eſt abſurdum, nam licet primum temporale menſuretur tempore; id tamen eſt ratione partium temporis: ſicut per vnam partem panni menſuratam, notificamus totum; In æuo autem non includitur ratio partium. Dico ſecundo poſſe menſurare æuo ſibi intrinſeco, vt dicitur de æternitate. reſpectu exiſtentiæ diuinæ: ſed hæc menſura non eſt propriè dicta, nam idem notificaretur per ſeipſum,& ſolũ dicitur menſurari exiſtentia, quatenus quantitas durationis cognita denominat exiſtentiam tantum,vel tantũ durare.

DVBITATIO IV.

An præter æternitatem, & æuum detur alia duratio permanens.

1 *Datur alia permanens duratio præter Aeternitatem, & æuum. Ratio.* PRima concl.danda eſt alia duratio permanens diſtincta ab æternitate,& æuo.Probatur, quia datur aliud genus exiſtentiæ ab illis diſtinctum,nam ens permanens, vel eſt omnino independens,& huius duratio dicitur æternitas,vel eſt dependens,& hæc vel caret principio intrinſeco ſuæ corruptionis, & æuo durat; vel habet intrinſecum principium corruptionis,& defectibilitatis,quia ex natura ſua ex vi cauſarum naturalium,naturaliter operãtium,deficere poteſt,& huius generis duratio, dicitur inſtans temporis diſcreti, quo menſurantur omnes ſubſtantiæ corruptibiles, operationes,& accidentia permanentia, & cætera omnia,quæ carent ſucceſſione continua, modo ex natura ſua deficere poſſint.;

Bonau. Hæc concl.videtur eſſe Bonau.ar.2.q.2.vbi ait tempus aliquando accipi pro menſura variationis ſucceſſiuæ,ſiuè regularis,& continuę, ſiuè nõ,& hanc durationem dicit eſſe mediam inter æuum,& tempus,& ab antiquis appellatam fuiſſe ſæculum, quam etiam menſuram admittit D.Thom.p.p.q.10.ar.5.1.2.q.113.ar. 7.ad vltimũ opuſc.36.c.4.quodl.2.q.5.quodl. 9.q.9.Heru.2.d.2.q.1.ar.1 Cap.q.2.ar.2. cõc. 3.Durand.q.6.Henr.quodl.12.q.8.qui hãc appellant tempus diſcretum.Sed hi primum diſferunt à Bon.quia Bon. non videtur requirere ſucceſſionem aliquam rerum,hi autem requirunt, vt ſcilicet vna intellectio ſequatur aliã. Secundo differunt inter ſe, nam Her. & Dur. entia corruptibilia ſibi mutuò ſuccedentia ratione formarũ ſubſtantialium,quæ indiuiſibiliter durant,putant menſurari tempore diſcreto,Thomiſtæ verò menſurari tempore noſtro, qui fortè cum Durando explicari poſſunt de mẽſura extrinſeca,& homogenea,& hanc durationem clarè poſuit Auguſt.8.de Gen.ad lit. à c.20.ad 23.12.de Ciuit.c.15.

S.Thom. Herue. Capr. Dur. Henr.

2 *Hæc duratio requirit exiſtentiam entis permanentẽ.* 2.Concl.vt ponatur hæc duratio, nõ requiritur ſucceſſio plurium formarum inter ſe inuicem,ſed ſufficit,ſi ſit vnum ens,quod habet exiſtentiam ſimul permanentem,ex natura ſua tamen defectibilem. Hæc concl.tantum explicatione indiget: vnde Not.apud Philoſophos reperiri tempus continuum, de quo infra, & tempus diſcretum;tempus diſcretum appellãt durationem,quæ conſtat ex pluribus durationibus permanentibus, ſibi inuicem ſuccedentibus, vt duratio formæ hominis, & duratio formæ cadaueris,quæ immediatè ſuccedit formæ hominis, dicuntur efficere tempus diſcretum;quare ad tempus diſcretum requiruntur ſaltem duæ durationes entium diuerſorum, quorum ſingula permanentia ſunt, & ſibi inuicem ſuccedunt,ſed ſine coniunctione continua,ſicut ipſa entia,quorum ſunt durationes, non efficiunt aliquid perfectè cõtinuum;quod ſi ſint duo entia,quę ſimul exiſtant,horum durationes nõ efficiunt tempus diſcretum, quia ad rationem temporis requiritur, vt vnius duratio ſuccedat alteri, neque ſucceſſio quælibet ſufficit, ſed eorum entium, quæ ex natura ſua ita ſunt inſtituta,vt cum ſecundum perfectionem propriam non poſſint eſſe ſimul,vnum alteri ſuccedere aptum ſit, cuiuſmodi ſunt operationes eiuſdem potentiæ in Angelis: Durationes formarum corruptibilium,& permanẽtium, quæ in eadem materia ſibi inuicem ſuccedunt.Vnde exiſtentia Petri, & Pauli, ſi moriente Petro,oriatur Paulus, non menſuratur hoc tempore,tum quia horum formæ non ſibi immediatè ſuccedunt neceſſariò in eadem materia,& ſimul eſſe poſſunt in diuerſis materijs. Vnde inter tempus diſcretum dari debet duratio quædam,quæ dicitur inſtãs temporis diſcreti,& huiuſmodi durationibus dicẽtur durare illæ duæ exiſtentiæ: vnde tempus diſcretum eſt compoſitum ex duobus huiuſmodi inſtantibus,ſuccedentibus ſibi inuicem, & ex his probatur concl. *Ratiò Cõcluſionis.* nam etiam ſi tantum vna eſſet forma permanens,cui nulla alia ſuccederet, vt eſt lumen, adhuc illa haberet propriam durationem; ſed in illa nulla intelligeretur ſucceſſio formarum; ergo ad hanc durationem non requiritur ſucceſſio aliqua formarum, niſi intelligant requiri ſucceſſionem quoad exiſtentiam,& negationem exiſtentiæ, cum ſit duratio rerum ex natura ſua defectibilium.

3 *Obiectio ex Scoto.* Sed contra has obijcit Scotus, quod operationes Angelicæ etiam æuo menſurari dicuntur,nam ſicut ſubſtantia Angeli dicitur durare per

re per

re per æuum, quod ſemper durat, dum cauſa influit; ita operationes hæ ſemper durant, dum cauſa influit, & conſeruat; quare ex natura ſua non ſunt defectibiles. Neque dicas maiorem eſſe defectibilitatem, quæ pēdet ex libera cauſa creata, quàm increata, tum quia poſſet Deus per volitionem liberam creaturæ, producere, & conſeruare ſubſtantiam Angeli; tum quia maior eſt defectibilitas, quæ impediri non poteſt, quàm quæ impediri poteſt. Sed defectibilitas ex concurſu libero Dei; impediri non poteſt, quia vt Dei libertas impediri non poteſt; ita neque impediri poteſt hæc defectibilitas, at creatæ cauſæ defectibilitas poteſt impediri, neceſſitante nimirum Deo cauſam liberam ad concurſum.

Reſpond. Reſp. debere attendi concurſum cauſæ naturalis operantis; quare licet lumen dum Sol eſt ſuper terram, ſemper permanet; tamen quia illam permanentiam non requirit natura cauſarum naturalium naturaliter operātium; ideò lumen dicitur naturaliter eſſe defectibile, quod etiam intelligitur de operationibus Angelorū; nam Angeli naturaliter non influunt per æternitatem in eandem operationem, cum requirāt variationem operationum.

Reſp. 2. Reſp. 2. Concurſum, quem rei præbet Deus, efficere rem vt ſit minus defectibilis, quia non poteſt neceſſitari ad non præbendum concurſum, vt poſſunt creaturæ; quare quæ ſunt in potentia creaturæ, habent duplicem defectibilitatem. Primū habent eam, quæ eſt ex Deo nō concurrente, tum ad conſeruationem cauſæ creatæ, tum immediati influxus. Alteram ex cauſa creata, quę poteſt non influere, quare etiā ſi Deus neceſſitaret cauſam creatam, adhuc tamen manet defectibilitas ex libera Dei voluntate, neceſſitante cauſam creatam. Et præterea neceſſitas illa non eſt iuxtā ordinem cauſarum naturalium.

4 *1. Inſtantia.* Dices 1. In die Iudicij Sol non mouebitur; ergo lumen durabit per æuum.

Reſpon. etiam ſi id concedatur, non eſt abſurdum.

Reſpond. Reſp. 2. Sufficit ſi ex natura ſua iuxta ordinem vniuerſi ſit, vel fuerit aliquando defectibile, vt non menſuretur æuo.

2. Inſtantia. Dices 2. Noſtræ intellectiones non ſolum poſſunt deficere, ex defectu cauſæ conſeruantis, ſed etiam ex cauſa naturali impediente organa.

Reſpond. Reſp. hinc rectè colligi non eſſe ita perfectum inſtans permanens noſtrarum operationum, ac Angelicarum, & Aug. ſupra c. 20. loquitur de noſtris actionibus. Et idem dico de duratione entium corruptibilium ex actione cauſarum naturalium, ſiuè ſint formæ, quæ acquiruntur ſucceſſiuè, ſiuè non.

5 *3 Inſtantia.* Dices 3. An detur aliud genus durationis?

Opinio S. Th. D. Thom. ſup. p. p. q. 53. ar. vlt. in fine dixit dari aliam menſuram, quæ conuenit motui locali Angelico, quod idem dici poteſt de motu intellectionis, dum ſucceſſiuè, & continuè fit, quam menſuram appellat tempus diuerſum à tempore noſtro, quoniam motus localis Angelorum non pendet à motu cœli.

Idem D. Thom. p. p. q. 10. ar. 5. ad primum; vbi Caiet. & 3. contra Gen. c. 61. vbi Ferr. addit aliam, quam vocat æternitatem participatam, qua menſuratur res ordinis ſupernaturalis, vt actus Beatifici, gratia, &c. *Caiet. Fer.*

Ego dico primo, reſpectu motuum omniū ſucceſſiuorum, & continuorum, ſufficit tempus continuum, quo nos vtimur, nam licèt motus locales Angelorum, & cœli fortè ſpecie diſtinguantur, vel potentia, vel ex ſubiecto, nā vnus recipitur in ſubiecto diuiſibili, alter in indiuiſibili; tamen quoad rationem defectibilitatis in ordine ad replēdam moram imaginariam, eodem modo conueniunt; quare non eſt ratio cur conſtituatur tanta durationum varietas, quod ſaltem reſpectu noſtri negari non debet, nam reſpectu Angelorum non eſt neceſſarium, vt cognoſcantur ex motu cœlorum, ſed ſufficit illorum motus in ſeipſis cognoſci, ne concedatur reſpectu ipſorum menſura ignobilior re menſurata. *Opinio Auctoris.*

Dico 2. neque eſt neceſſarium ponere æternitatem participatam, ſed ſufficit æuum pro rebus ſupernaturalibus, quæ ex ſe ſunt indefectibiles; vel inſtans permanens pro rebus, quæ deficere poſſunt; neque quod res ſint ordinis ſupernaturalis, vel naturalis, variant rationem durationis, vt patet: nam res ordinis ſupernaturalis poteſt conuenire in duratione cum re naturali, & ſæpè etiam poteſt excedi à re ordinis naturalis in modo exiſtendi, & durandi.

QVAESTIO III.

De exiſtentia temporis, quæ dicitur duratio ſucceſſiua.

Reſp. ex Aug. l. 11. conf. c. 14. nihil eſſe notius exiſtentia temporis, primo, quia eſt in omnium ore, heri, hodie, cras, & ſimilia, quæ tempus ſignificant. Secundo ex Ariſto. 4. phyſ. à t. 82. & ſeq. vbi illud dari probat, & naturam explicat, & idem omnes tam veteres, quam poſteriores Philoſophi fatentur. Tertio ex Scriptur. Gen. 1. *Fiant luminaria magna in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem, & ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos.* Et Pſ. 37. *Tuus eſt dies, & tua eſt nox, &c.* Marci 13. Matt. 24. *Non eſt veſtrum noſſe tempora.* Ex quibus locis Per. l. 12. c. 1. colligit tempus eſſe ens reale, ſed an rectè, infra. Quarto, quia omnis res dum exiſtit, habet durationem ſibi proportionatam, vt Deus æternitatem, Angeli æuum, &c. ergo etiam motus, ſed duratio motus eſt tempus. 1 *Tempus eſſe omnibus conſtat.*

Sed obijciunt, quod cum partes temporis non exiſtant, neque totum poteſt exiſtere. Antecedens prob. quia præteritum, & futurum non ſunt præſens, non eſt niſi inſtans, quod nō eſt tempus. *1. Obiectio.*

Reſp. Communiter partes has exiſtere non ratione ſui, ſed inſtantis copulātis, præteritum cum futuro, quatenus eſt finis præteriti, & initium futuri, ſed nō placet alijs, quia illi hæc inſtantia *Aliorū reſpōſ.*

ſtantia negant, ſiue quia etiam ſi dentur, non poſſunt dare exiſtentiam tempori, tum quia cum exiſtentia partium ſit diuiſibilis, non poſ- Non placet. ſunt exiſtere per exiſtentiam indiuiſibilem inſtantis, tum quia quando exiſtit inſtans, non exiſtunt partes temporis,& contra: ergo partes temporis non poſſunt exiſtere per exiſtentiam inſtantis.

2. Reſponſio. Reſpon. Alij negando antecedens, quia entia ſucceſſiua nō ſunt niſi dum fiũt, quia idem eſt in ipſis eſſe,& fieri, quare cum partes ſucceſſiuę fiunt, ita ſunt: vnde negatur partes temporis eſſe præteritum,& futurum, ſed eſſe prius, & poſterius, quæ diſtinguuntur à præterito, & futuro, nam prius dum eſt prius, exiſtit, quia tunc eſt prius reſpectu poſterioris,& poſterius dum exiſtit; eſt poſterius reſpectu prioris, at præteritum dum eſt præteritum, non exiſtit, & idem dicendum de futuro: nam præteritum dicitur id, quod nunc nō eſt, ſed prius coexneq. ſatisfacit titit,& contra dicitur de futuro.

Sed contra inſtant, nam pars quælibet temporis eſt tempus, ſed prius nō eſt tempus, quia tempus eſſentialiter includit prius, & poſterius, at prius non includit prius, & poſterius, quia includeret ſibi oppoſitum, & idem dicẽdum de poſteriori, quod non includit prius.

Reſp. Pla. Reſp. Hier. Pla. diſp. de tempore p. 1. q. 1. negando prius non includere poſterius, & contra: licet reſpectu diuerſorum, quia prius, & poſterius durationis non eſt aliud, quam ſucceſſio, quæ reperitur in qualibet parte temporis, nam cum quælibet pars ſit ſucceſſiua, quælibet habet priorem,& poſteriorem, neque id repugnat, quia eſt reſpectu diuerſorum, nam quæ pars dicitur prior reſpectu ſequentis, dicitur poſterior reſpectu præcedentis, & quæ dicitur poſterior reſpectu præcedentis, dicitur prior reſpectu ſequentis,& quia ſucceſſio hæc eſt diuiſibilis in infinitum, procedetur in infinitum, quoad hanc prioritatem, & poſterioritatem: ſed de hac re infra.

3 2. Obiectio. 2. Obijc. Omne fieri ordinatur ad aliquod eſſe, quia non poteſt intelligi fieri, niſi aliquid fiat,& exiſtat, atque adeo prius natura intelligitur ly fieri, quam eſſe, ſed tempus non habet exiſtentiã poſt ipſius fieri, quia ſic eſſet permanens; ergo non poteſt fieri.

Soluitur. Reſp. eſſe accipi dupliciter, primo, vt diſtinguitur cōtra nō eſſe, & ſic fieri rei eſt exiſtere, tã in ſucceſſiuis, quã ꝑmanentibus, & licet ſit pri⁹ natura, tñ in eodẽ inſtãti nō ſolũ durationis, ſed eriã cognitionis. Secũdo vt diſtinguitur cōtra negationẽ conſeruationis, & ſic fieri non eſt eſſe, quia hoc eſſe eſt idem cum conſeruari, quod diſtinguitur à fieri, & hoc eſſe conuenit non ſucceſſiuis, ſed permanentibus, & hoc eſſe, non habent ſucceſſiua poſt ipſum fieri. Nã ſucceſſiua & permanentia conueniunt in fieri, atque adeo in eſſe neceſſario cōiunctum cum fieri. Sed differunt, quod ſucceſſiua non conſeruantur, atque adeo non habent eſſe conſeruatum, ſicut habent permanentia.

4 3. Obiectio. 3. Obijc. Si ſucceſſiua fierent, vel in tempore, & non, quia redit difficultas de illo tempore, A vel in inſtanti,& neque, quia tempus non eſt in inſtanti; ergo. Reſp. aliqui neutro modo fieri, ſed eſſe durationem motus, quo terminus fit, nam ſicut exiſtentia non exiſtit, ſed eſt id, quo aliud exiſtit, ita & motus non fit, vt Quod, ſed vt Quo, ſed non placet, quia tempus nō eſt ipſa via, qua aliquid fit; ergo nō poteſt ſeipſo fieri, nam huiuſmodi prædicata conueniunt rationibus formalibus, quæ ſeipſis tales ſunt.

Reſp. Auctor. Ego reſp. tẽpus, vel non fieri diſtincta actione à motu, ſi ab hoc non diſtinguitur, vel ſi diſtinguitur, dicitur fieri per emanationem non quidem in inſtanti intrinſeco, ſed extrinſeco,& menſura intrinſeca actionis, qua fit tempus, eſt ipſum tempus, ſicut menſura vlnę eſt ipſa quãtitas vlnæ, at extrinſeca eſt tempus aliud reale, B vel imaginarium.

4. Obiectio. 4. Obijcitur. Tempus habet eſſe obiectiuè ab anima; ergo non exiſtit à parte rei. Reſp. hoc exigere explicationẽ eſſentię tẽporis, quare ſit.

QVÆSTIO IV.

De natura, & eſſentia temporis.

De hac Ariſt. 4. phyſ. à t. 90. & ſequentib: vbi D. Thom. Ægid. Philop. t. 87. Simpl. in fine. Burl. t. 92. Venetus t. 89. Sotus, Tolet. Conimb. Maſus. Aſtun. Ferr. q. 4. Ruuius tract. de tẽp. Auer. t. 48. Albe. tra. 3.& ſumma de ho- C mine q. 3. Iand. q. 17. Marſ. t. 134. d. 1. Canon. q. 5. Gratiadeus lec. 15. q. 1. & q. 12. diſp. Valles contr. 28. D. Th. opuſ. 44. Scolaſtici 2. d. 2. vbi Arim. q. 1. Cap. 2. Aur. q. 2.& alij. Suar. diſp. 50. met. Fonſ. 5. m. c. 13. q. 10. Bonetus lib. 6. ſuæ phyſicę vbi multa contra communem ex ſuo ſenſu fingit. Venet. in ſumma phyſ. c. 25.

DVBITATIO I.

An tempus ſit aliquod ens reale, an verò pendeat obiectiuè ab intellectu?

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus D quæſtionis.

Primo Not. temporis obſcuritatem oriri ſecundum Rabi Moyſem apud Henr. quodl. 3. q. 11. ex debilitate ſuæ entitatis, quia eſt accidens connexum cum motu, cuius natura eſt vt non quieſcat vllo modo. Hinc Plato putauit non diſtingui à motu cœli, nec partes motus à partibus temporis, eo quod falsò exiſtimant, quod ſequitur rem, eſſe ipſam rem. Vnde Ariſtot. ait, tempus non percipi, niſi percipiatur motus, vt dormientes in ſardis, ſuæ dormitionis tempus non perceperunt, ſed copularunt, Nunc, in quo dormire cæperunt, cum Nunç E poſteriori, quo excitati ſunt, non percipientes tempus intermedium, imò vt percipiatur tempus, debet percipi motus ſecundum fluxum à priori in poſterius. Hinc etiam Ariſtoteles in 4. tractans de tempore, initio, quærit an ſit de numero eorum, quæ ſunt, an eorum, quæ non S. Auguſt. ſunt,& Auguſtinus 11. de Ciu. c. 26. *Tempus,*

1 Obſcuritas eſſentia temporis vnde.

in-

inquit, *metior, ſcio, ſed non metior futurum, quia nondum eſt, non metior præſens, quia nullo ſpatio tenditur, non metior præteritum, quia iam non eſt, quod igitur metior? An prætereuntia tempora, non præterita, &c.*

Quæſtio intelligitur in duplici ſenſu. 2. Not. quæſtionem hanc dupliciter poſſe intelligi: primo quoad totam entitatem temporis, an ſit in rerum natura, an vero in anima; ſecundo, quoad complementum, ita vt tempus ſit quid aggregatũ ex ente extra animã quoad materiale, & ente in anima quoad formale, & complementum.

2 *Tempus pendet ab anima multis modis.* 3. Not. multis modis poſſe intelligi tempus pendere ab anima. Primo ratione motus, ſiue quia cum motus ſit ens ſucceſſiuum, & hunc conſequatur tempus, non habet rationem entis permanentis, niſi apprehendatur ab anima, ſiue quia cõſequitur motum primi orbis, qui fit ab intelligentia orbi aſſiſtenti, & ita ſecundum aliquos intelligitur Ariſt. t. 131. tempus dicens non eſſe ſine anima, niſi tamen contingat motum eſſe ſine anima, id eſt fieri ſine intelligentia. Secundo dicitur pendere ab anima, quia nihil poteſt percipere tempus, niſi anima. Tertio quia poteſt oriri ex operatione animæ, ſcilicet ex diſcurſu, qui neceſſario debet fieri in tempore, quod Ariſ t. 98. indicauit, dicens, ſi ſint tenebræ, & nullum motum percipiamus per corpus, ſi tamẽ ſit aliquis motus in anima, tunc nos percepturos tempus ex ſolo; ſcilicet motu facto ab anima, & his modis non dubitamus tempus pendere ab anima.

Senſus quæſtionis. Sed difficultas eſt, an tempus, vt habeat eſſe completum, pendere debeat ab anima: nam aliqui volentes tempus compleri per rationem menſuræ, ſiuẽ actiuę, ſiuẽ paſſiuę, dicunt neceſſariò pendere ab operatione animæ menſurante: Alij verò negantes de eſſentia temporis eſſe rationem menſuræ, negant etiam eſſentialiter pendere ab anima; ideò.

3 4. Not. Aliud eſt loqui de tempore ſecũdum ſe, quatenus ſcilicet eſt duratio rei ſucceſſiuæ, & quantitas indeterminata; aliud de tempore ſecundum communem vulgarium conceptionem, ſeu vt eſt determinata ad certam menſuram, nam vulgares concipiunt tempus, vt mẽſuram quandam certam, & determinatam, qua omnia temporalia menſurantur. *Henr.* Vnde Henr. quodl. 3. q. 11. tripliciter, inquit, tempus poſſe conſiderari, primo, vt dicit fluxum continuum exiſtentiæ rei, & ita non pendet ab anima. Secundo, vt dicit determinatam diſtinctionem partium huius fluxus; & ita pendet ab anima diſtinguente partes temporis. Tertio, vt dicit vtrumque, ſcilicet eſſe continuum cum hac diſtinctione partium copulatarum, & ita partim pendet, partim non pendet. Difficultas igitur eſt quomodo accipi debeat tempus.

5. Not. In ijs, quorum exiſtentia eſt obſcura, qualis eſt exiſtentia temporis, prius oportet inquirere quid ſit, quam an ſit, & quomodo ſit, *Henr.* vt notat Henr. quodl. 3. q. 11. & Auer. temporis autem natura cognoſci non poteſt, niſi cognita natura motus, cuius eſſe conſiſtit in ſucceſſione quadam tranſlationis ipſius mobilis ex termino à Quo, ad Quem, vt patet in motu locali, per quem acquiritur ſpatium, dum eſt in motu ſemper inæquale, at in inſtanti acquiritur æquale.

A

6. Not. Tripliciter aliquid dici habere eſſe in anima: primo ſubiectiuè, ſecundo effectiuè, tertio obiectiuè; hic intelligitur tertio modo, vnde aliqui hanc quæſtionem inſtituunt ſub alio titulo, an ſcilicet tempus ſit ens reale, an rationis. 4 *An tempus ſit ens reale.*

7. Not. Menſurã alteram actiuã per quã mẽſuramus alia, vt vlna eſt menſura panni. Alterã paſſiuam eſt id per quod res actu menſuratur formaliter; & vtramque diuidi in actualem, & aptitudinalem, nam ea qua actu vtimur ad cognoſcendam quantitatem alterius, dicitur actiua actualis, ſed eadem vt eſt aſſumptibilis ad menſurandum, dicitur aptitudinalis; at paſſiua actualis dicitur ipſum actu menſurari, ſicut aptitudinalis eſt id per quod res poteſt formaliter menſurari, ex quibus actualis neutra ponit aliquid reale in re, cui conuenit, at vtraq; aptitudinalis ponit aliquid reale in re, per quod fit apta ad menſurandum, & menſurabilis.

B

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium tempus ſecundum totum ſuum eſſe, pendere ab anima, tam ſecundum partem materialem, quàm formalem. Tribuitur Galeno ex Aug. ſed falsò; eſt antiquorum apud Alb. 4. phyſ. tr. 3. c. 3. quia exiſtit ſola imaginatione intellectus concipientis trãſitum mobilis per vnam partem ſpatij, prius quam per aliam, & ex illo priori, & poſteriori, tanquam ex præterito, & futuro ratio componit apud ſe vnum tempus, tamen verè nihil eius reale eſſe, vel exiſtere. Videtur Och. 2. q. 12. & aliorum Nominalium, dum negant dari aliquod ens ſucceſſiuum diſtinctũ à permanentibus, ſed hi non negant tempus eſſe ens reale, ſed non diſtingui ab alijs, quare potius videtur affirmare eſſe ens reale: ſed cuiuſcunque ſit, probatur ex rationibus Ariſt. in t. 87. & ſeq. quas infra ſoluemus. Confir. quia non eſt materia, nec forma, quia ex Auer. 4. phyſ. te. 87. non eſt actus, neque compoſitum ex his. Confir. 2. quia omne, quod eſt, neceſſario vel eſt in tempore, vel in inſtanti, ſed tempus non in tempore, quia nihil eſt in ſeipſo, neque in inſtanti, quia non eſt in illo vt totum in parte, vel contra; neque vt partes ſubiectiuæ in toto vniuerſali, vel contra, neque alijs modis; ergo. Neque dicas vt tempus exiſtat, ſatis eſſe, quod exiſtat, aliquod indiuiſibile illius, quia cum idem ſit indiuiſibile partis prǽteritæ, & futuræ, ſequeretur illas partes ſimul exiſtere quod implicat.

5 *Secundum aliquos tempus ſimpliciter pendet ab anima. Galen.* C *Ocham.* D *Confir. 1.* *Confir. 2.*

E *Ad 1. Confir.* Sed his facilè ſatisfit: Nam ad primam dicimus tempus eſſe formam, non quidem ſubſtãtialẽ, ſed accidentalẽ motus ſiue primi mobilis, ſiue mundi, non quidem completam, ſed incompletam, & imperfectam, vt dicitur de motu 3. phyſ. neque ex eo, quod eius partes ſint præteritum, & futurum, quæ videntur diuerſæ ra-

ſæ ra-

ſe rationis, definit eſſe formam,quia definitio formę eſt apud Auctor.6.prin.ꝙ ſit inuariabilis eſſentia,quia præteritio,& futuritio nō reddunt rem diuerſę rationes,quia eadem omnino pars, quæ eſt futura ſit præſens,& præterita,& contra.nec mirum, quia eſt quantitas ſicut eſt linea, & ſuperficies,quę habent partes eiuſdem rationis,licèt ſint in diuerſo actu . Confir.quia prioritas,& poſterioritas ſupponunt multitudinem partium ſm̄ quantitatem : & illis addūt modum quendam accidentalem,qui ſm̄ Ruuiū num.21.pertinet ad qualitatem,& ſm̄ alios ad relationem,& ideo non mirum ſi vna,& eadem pars poteſt eſſe prior,præſens, & futura in diuerſa duratione imaginaria.

6 *Ad 2. Confir.*

Ad 2.confir.Reſp Auic. negando maiorem, quia tempus non eſt in inſtanti, ſed eſt quando inſtans eſt,ita vt ſint ſimul tēpus,& inſtans. At alij concedunt maiorem, quia maximè videtur poſſe negari propter Dei, & intelligentiarum exiſtentiam .

Sed hæc,inquit Venet.hic,ſunt in tempore, & in inſtanti. Reſp.2.negando minorem,quia quodlibet tempus eſt in tempore,nam ſi eſt finitum,eſt pars temporis, ſed pars eſt in toto; ergo,& ſi eſt infinita,tūc vt totum, eſt in temporis parte ex Ariſt.4.phyſ.Deinde tempus eſt in inſtanti,vt menſuratū in menſura,quia finitū tempus menſuratur inſtanti à quo finitur, & infinitum menſuratur inſtanti ratione ſuæ partis,ſicut tota amphora vini dicitur eſſe in amphora vini ratione ſuæ partis,atque adeo tempus eſt in inſtanti,eo modo, quo aliquid eſt in ſuo principio,vel fine. Hinc etiam inſtans materialiter ſumptum eſt in inſtanti, formaliter ſumpto, vt menſuratum in menſura, quia primum mobile v.g. quod eſt materiale inſtātis,eſt in inſtanti formaliter ſumpto, vt in mēſura,& contra inſtans formaliter eſt in inſtanti materialiter,vt in ſubiecto.

Inſtantia.

Dices partes cōponentes tēpus nō exiſtūt à parte rei,ſed tm̄ per intellectū, nā neq; præteritū exiſtit,neq; futurū,neq; eſt aliquid præsēs niſi inſtans,quod non eſt pars temporis. Conf. quia res compoſita,vt exiſtat, neceſſario exigit omniū partiū exiſtentiā,aliqui nō exiſteret totū,ſed pars,vt patet inductione,non.n. domus exiſtit exiſtēte fundamento,vel tecto;& ſic de alijs,imò compoſita exigūt partes certo modo vnitas, non exiſtunt etiam exiſtentibus partibus, niſi hæ habeant illum modum vnionis, vt patet ex homine,cuius materia, & forma exiſtit poſt mortem,& tamen nō exiſtit homo.

Confirm.

1. Reſponſio.

Reſp.1,aliqui ad exiſtentiā ſucceſſiuorū ſatis eſſe exiſtentiā indiuiſibiliū cōtinuantiū eius partes,vt Maſ.Iand.q.17.Bru.q.2.a.1.hoc.n.pmanētia diſtinguūt à ſucceſſiuis, ꝙ illa nō exiſtūt niſi ſimul exiſtāt ei⁹partes,at nō ſic ſucceſſiua.Sed infra cōſtabit,nō ſufficere,qa cōtinuatiuū dr̄ reſpu cōtinuatorū, ꝙ ſi cōtinuata,nūq̄ ſūt,nō poſset dici exiſtere eorū continuatiuū.

Non placet.

2. reſponſio.

Reſp.2.partes tēporis exiſtere de præſenti, non quidem præſentia ſimultanea, ſed ſucceſſiua,vt alibi explicatur,& patet ex diſtinctione inter naturā permanentem,& ſucceſſiuā quia vnumquodq; ens habet exiſtentiā ſuæ eſſentiæ proportionatā,& licet ad præſentiā rei indiuiſibilis,& permanentis requiratur,vt exiſtat ſm̄ ſe totā ſyncategorematicè ſumptā,tn̄ ad præſentiam rei ſucceſſiuę,nō requiritur præſentia ſm̄ ſe totam ſyncategorematicè, ſed ſatis eſt vt ſit ſm̄ aliquid ſui intrinſecum ſecundum ſe totum,& ſecundum alias partes ſit illi coniūctū.

7 *Ad Confir.*

Ad conf.Reſp.ex Alb.de prædic. quantit.c. 9.& Cap.loc.cit.ad 6.Arim. q. 4. Negando ad exiſtentiā totius ſucceſſiui non requiri actualē exiſtentiā partiū, ſicut requiritur ad exiſtentiā totius permanentis,quia totū,vt totū,nō pēdet ab exiſtentia partiū actu,nā aliquod totū,quale eſt ſucceſſiuū,nō pēdet niſi ab ordine partiū, quia eſt tm̄ dum fit,& actū permixtū potentię, at huic repugnat habere partes ſimul actu. Hinc Alb.tr.de tēp.c.7.ait partes ſucceſſiui eſſe quatenus ad indiuiſibile cōtinuationē recipiunt;Nō ſunt autē,quatenus permanentiā nō habent,& idem dr̄ de motu,quē conſtat ſenſibus exiſtere, neq; eſt eadem ratio de exiſtentia Antichriſti,etiam ſi exiſtat materia eius;tū quia hic eſt in genere ſubſtantiæ permanentis,q̄ exigit coexiſtentiā ſuarū partium, tum quia nulla materia eſt pars Antichriſti pro nūc,ſicut præteritū,&futurū ſunt partes huius tēporis nunc currentis;neque ſicut ab exiſtentia totius ad exiſtentiā partium valet cōſequentia, ita ab exiſtentia omnium partiū ad exiſtentiā vnius,quia à copulato extremo ad copulatiuā ſæpè fallit conſequētia,vt patet in hac *B.C.D.ſunt ternarius,ergo B.eſt ternarius, vel C.&c.* Et hoc ſiue conſequentia ſit reſpectu exiſtentię de tertio adiacente,ſiue de ſecundo,vt in hac *Materia,& forma aſini eſt;*ergo materia exiſtit, qa exiſtentia ſimpliciter non conuenit niſi rei ſubſiſtenti . Quare fundamentū falſitatis eſt axioma: quod putēt.*Quod quidquid actu,& præſentialiter eſt,quomodocumq;ſit præſens,debere eſſe præſens ſecundum quodlibet ſui* .At hoc habet apertā inſtātiā in motu,& omni ente habēte actū admixtū potētiæ,vt 3.phyſ.52.dr̄ de infinito.*Nō*,inquit,*oportet potētia eſſe infinitū ſic accipere,ſicut ſi poſſibile ſit, hoc ſtatuā eſſe, cū æs erit,& ſtatua.ſicut & aliquod infinitū, ꝙ erit actu,ſed qm̄ multipliciter eſt potētiā,et actū eſſe,vt Dies eſt,et Agō,eo ꝙ ſēper eſt aliud & aliud &c. nāq; in his eſt ſimul potētia et actu eſſe* . Vbi optimè D.Th.explicat duos modos eſſēdi,vel ſimul,vel ꝑ vnā partē poſt aliā.

8 *Tempus ſecundum alios nō pendet ab anima.*

2.Opin.eſt negantiū tēpus quoad ſuū eſſe ſiuè materiale,ſiuè formale pēdere ab anima. Ita Simp.t 103.ibid.Phil.Can.q.5.a.4. Tol. q. 15. Ruu.q.1.Per.l.12.de pr.c.1.Alb.tr.3. 10.& 16. & de 4.coæuis q.5.a.10.Aui.2.ſuff.c.11. Bur.& Sax.4.phyſ.q.16.Sco.4.d.48.q.2. & 5.m.q.24. Och.2.q.12.Gre Gab.2.d.2.q.1. Du.d.2.q. 4. Henr.qḻ.3.q.11.Her.2.d.2.q.1.a.3.optimè:fūdam.eſt,qa neq; vt ens ſucceſſiuū, vt patet pēdet ab anima.nec vt tale ens ſucceſſiuū, qa vt ens ſucceſſiuū habet aliquā differentiā, & non rationis, quia non poteſt contrahere ens reale; ergo realem ; ergo ſi vt ens ſucceſſiuum eſt ens reale,ſimiliter vt tale ens.

Simpl. Canon. Toles. Ruuius. Perer. Alber. Auic. Burid. Saxo. Scotus. Ochan.

Aaaa Reſp.

Inſtantia. Reſp.poteſt id,quo conſtituitur tempus,nõ cõtrahere ens ſucceſſiuum, ſed eſſe differentiã accidentalem conuenientẽ enti ſucceſſiuè. Sed dependenter ab anima:Sed contra, quia eſſe, quod eſt ab anima, eſt eſſe cognitum, at hoc non poteſt conſtituere tempus, nam maximè

Soluitur. illud eſſet, eſſe numeratum,& definitum: ſed per hoc non conſtituitur ens ſucceſſiuum in eſſe temporis, quia ex hoc quod ens ſucceſſiuum ſit determinatè cognitum ab intellectu, & diſtributum in partes,nihil accipit ens ſucceſſiuum, quo conſtituatur in eſſe temporis, nam nihil ex hoc poſſet accipere, niſi rationẽ menſuræ;at hanc non poteſt ab anima accipere, ſicut nec quantitas permanens accipit ab actu animę cognoſcentis illam determinatè,cũ ratio menſuræ non ſit denominatio illius extrinſeca,ſed ipſa intrinſeca extẽſio, nec poteſt eſſe ens rationis,nam nullus dicet, vnciam, vlnam,&c. eſſe denominationes extrinſecas, vel entia rationis,ſed entia realia;at vt ſic ſunt mẽſuræ;ergo neque entia ſucceſſiua accipiunt rationem menſuræ ab anima.

9 *Confir.1.* Conf.Tẽpus eſt ens ſucceſſiuum tale ex actu diſtinguente ſucceſſionem in partes,at à nullo poteſt diſtingui in omnes partes,vt patet;ergo à nullo actu poteſt conſtitui in eſſe temporis, vt quælibet eius pars ſit tempus.

Confir.2. Conf.2.Quia ſi penderet ab anima,maximè ex auctoritate Ariſt.dicentis t.131.*Si non eſſet anima,non eſſet tẽpus*,at ibi loquitur de tẽpore vt eſt ens artificiale,quia ablata anima,aufertur tempus in ratione cõpoſiti artificialis;at ſicut ens artificiale nõ eſt ens rõnis,ita nec tẽpus vt compoſitũ artificiale eſt ens rõnis; quare licet requiratur,vt aliquid ſit apud nos mẽſura, vt eius quantitas ſit nobis certa, & explorata; non tñ conſtituitur in ratione menſuræ formaliter per hoc, quod ſit nobis cognita,& explicata,ſed per propriam quantitatem, & extenſionem determinatam.

10 *Alij putant tẽpus pendere ab anima ſecundum eſſe completum.* 3.Opin.eſt dicentiũ pendere quoad ſuũ eſſe cõpletum,& formale, nã cum in tempore ſint materiale.ſ.duratio,& formale.ſ.numerus, ſeù ratio menſuræ;tempus, inquiunt, non pendet quoad materiale,ſed quoad formale ab anima, quia numerus non eſt ſine nũmerante;nõ enim quæuis duratio eſt tempus,ſed tanta,definita, ſeu numerata ab anima,& in partes priores, & poſteriores diſtributa ab anima, quibus poſſit menſurare aliorum durationes:Ita Auer. com. 102.ibidem Ægid.Ferr.q.4.& 5.Thien.t.103. Iand.q.27.Iauell.q.24.Sonc.5.met.q.24 Fland. q.14.Cap.2.d.2.q.2. c. 4. & ibi Hiſpal. Henr. quodl.3.q.15.Tribuitur D.Th.t.131. lect.23. & opuſc.de tẽp.& p.p.10.ar.1.vbi Caiet.& 1. d.19.q.5.ar.1.& videtur Aug.2.confeſſ. c. 28. vbi diſtinctionem temporis ait pendere à memoria præteriti,& futuri.Sotus 4. phyſ.q.4.ar. 2.Et eſt ſine dubio Aureoli 2.d.2.q. vnic.ar.1.

Auer. Ægid. Ferr. Thien. Iand. Iauel. Soncin. Fland Capr. & alij.

Ratio. Et horũ fundamẽtum primo eſt,quia aliqui putant de ratione temporis eſſe, vt ſit menſura;hoc autem habet ab anima, nam de ratione menſuræ eſt,vt ſit determinata quantitas, quã determinationem in tempore efficit anima di-

A ſtinguens partes temporis. Secundo, quia non poteſt concipi tempus ſine priori,& poſteriori: ſed hęc nõ ſunt entia;ergo,&c.Minor probatur,quia prius iam præterijt,atque adeo nõ eſt;poſterius nondum aduenit,atq; adeò nõ dũ eſt,atque adeò totũ ex illis cõſtans: nõ eſt ens.

Confir.1.Quia totum, cuius nulla pars exiſtit,niſi per intellectum, non eſt ens, niſi in anima: ſed tale eſt tempus, quia partes eius ſunt præteritum,& futurum,quæ non exiſtunt, niſi in anima colligente illa ad inſtans præſens, ex qua collectione habet partes exiſtentes,& inde ipſum totum dicitur ab anima conſtitui colligente prius,& poſterius. *Confir.1.*

B Secundo confirmant ex Ariſt.locis, quibus Ariſtot.aſſerit, tempus eſſe vnum omnium tẽporalium;vnde t.93.deducit, vt inconueniens multitudinem temporum,& t.133.& 2.de gener.t.61.apertè dicit tempus eſſe numerũ motus æterni,& continui: ſed hæc vnitas non poteſt eſſe ſine anima, nã vt ibidem dicitur, anima vtitur vno, tamquam menſura ad menſuranda omnia alia ſucceſſiua, & hanc temporis vnitatem ſequuntur Auctores ſupra citati, qui dicunt tempus eſſe vnum omnium temporalium: vnde t.131.ait: Si non eſſet anima, nõ eſt tempus, quia ablato numerante aufertur numeratum. Eandem ſequitur Georg. dub. vlt. quia tempus denominatur ab actu numerandi, qui nõ eſt,vel poteſt eſſe ſine anima numerãte. 11 *Confir.2.* *Georg.*

C Confir.3.Nullum ens,cui repugnat ex ſua ratione habere partes ſuas ſimul (quamuis cõtingat eas ſimul intelligi) habet completũ ſuũ eſſe actu ſine intellectione,vel alia cognitione, quoad ſuam totalitatem, ſed motus & tempus ſunt talia; ergo. *Confir.3.*

Hi tñ inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui putant formale temporis non eſſe rõnem menſuræ, ſed determinationem ſucceſſionis ex qua oritur ratio menſurę;putant.n.tempus dupliciter accipi.Primo vt eſt quantitas quædam ſucceſſiua indeterminata,& ſic eſt omnino realis. Secundo,vt eſt determinata, & diſtributa in annos,menſes,dies,&c.& ſic pendet ab anima,ita Aureol.loc.cit. *Diſcrepãt inter ſe hi Auctores.*

D At alij putant rõnem formalẽ tẽporis eſſe menſurã quãdã,& actualem numerationẽ partium ſm prius,& poſterius,quia Ariſt. ait tempus eſſe numerum motus, &c. ita Auer.& alij, ſed non videtur diſſentire,niſi in voce,nã hanc numerationem,qua conſtituitur tempus,putãt nõ eſſe aliud,quã ipſam determinationẽ,& diſtributionẽ in partes priores,& poſteriores,per quam accipiunt rationem anni,menſis,&c.

ART. III. Opinio Auctoris.

E PRima concl. Tempus eſſentialiter non requirit actum animæ.Primo ex 2.phyſ.t.97. vbi tẽpus dicitur eſſe ſimul cũ motu potentia, vel actu,& eſſe inſeparabilia.Secũdo, qa tẽpus eſſentialiter dicit durationẽ in ſucceſſione exiſtẽtẽ,nã ſtatim ac ponitur in re ſucceſſiua mora, omni alio præciſo,intelligitur poni tẽpus: ſed ad durationem ſucceſſiuam non requiritur 12 *Ad tempus nõ requiritur actus anima.* *1.Ratio.*

opus

opus animæ; ergo neq; ad rationem temporis. Minor probatur primo, quia motus eſt aliquid reale independens ab anima; ergo etiam eius duratio; nam tempus eſt modus intrinſecus ipſius motus, cum omnis motus, præciſa omni operatione intellectus duret, vt patet ex communi omnium cõceptu, tum Philoſophorum, tum Vulgarium: ſecundo quia duratio ex cõmuni conceptu eſt permanentia rei in eſſe actuali; ſed conſtat motum non ſolum exiſtere, ſed etiam permanere in eſſe per diuerſas ſui partes; ergo etiam durat per diuerſas ſui partes, hæc autem duratio dicitur tempus. Vnde per tempus menſuramus motum, nam ideo vnus motus eſt alio diuturnior, quia fit in maiori tempore.

Confir. 1. Confir. 1. Quia tarditas, vel velocitas motus eſt aliquid reale præciſo opere intellectus: ſed hæc attenduntur penes tempus; ergo tempus eſt præciſo opere intellectus.

Confir. 2. Confir. 2. Quia natura appetit durationem ſuæ exiſtentię, & operationum, quia duratio eſt aliquid reale, non enim natura appetit ens rationis, ſed entia realia.

2. Ratio. Secũdo probatur ex æternitate, & æuo, quæ conſtituuntur formaliter per durationem permanentem, præciſo omni opere animæ; ergo, & tempus; nam poſita duratione ſucceſſiua, omni alio præciſo, intelligitur optimè diſtingui ab æternitate, & æuo; ergo per illam durationem conſtituitur formaliter.

Tertio patet ex Gen. 1. Deum, inquit, feciſſe luminaria magna in firmamento cœli, vt diuiderent dies, & noctes, & eſſent in ſigna, & tempora. Et Actum 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Et Aug. 11. confeſſ. ait: Deum eſſe omniũ temporum conditorem. Vnde Schola Pariſienſ. ar. 199. apud Arim. contrarium damnauit erroris.

Tempus non expectat complemẽtum ab intellectu. 2. Concl. Tempus ex natura ſua non exigit aliquod complementum ab intellectu, quia eſſentialiter eſt duratio ſucceſſiua motus; hoc autem habet ex parte priori, & poſteriori motus: vnde in ſe habet partes priores, & poſteriores, præciſo omni opere intellectus; at in hac ſucceſſione prioris, & poſterioris conſiſtit formalitas temporis. Confir. quia tempus haberet eſſe completum ab anima, quia componitur ex partibus non ſimul exiſtẽtibus, ſed ſucceſſiuè; ſed hanc ſimultatem non exigit natura temporis; ergo ſine illa non eſt incompletũ, atq; adeo per additionem illius non completur.

Soluuntur argum. contra primã concluſionẽ.

13 1. Obiectio. 1. Obijc. de ratione formali temporis eſſe rationẽ mẽſuræ, ſiuè actiuæ, ſiuè paſſiuæ, ſed hãc habet ab intellectu. Sed contra primo, quia ſicut ad quantitatẽ permanentem conſequitur ratio menſuræ; ita ad ſucceſſiuam: non igitur

Soluitur. 1. eſt de eſſentia.

Conſ. 1. Quia omnis motus eſt in tempore formaliter in ſuo eſſe conſtituto: ſed ſi tantum eſſet vnus motus, tunc non haberet rõnem mẽſuræ, quia hæc ſupponit menſuratum, eſſe, & diſtingui à menſura; ergò de temporis ratione

A non eſt mẽſura, & ideò Simpl. t. 31. ait accidere tempori mẽſurabilitatem. Et Philop. t. 108. & 129. ſublata anima remanere totam eſſentiã temporis; & Themiſt. digreſſ. poſt t. 132. multum dubitat contra Ariſt. pręcipuè cur ſit vnũ, cur pendeat ab anima, & non ſoluit, ſed dicit debere diligenter conſiderari. Simpl.

Secũdo tempus non eſt ipſa ratio menſuræ, ſed id, quod aſſumitur ad menſurandum, ſed id, quòd aſſumitur ad mẽſurandum, eſt reale, etiam ſi ipſum menſurari, & menſurare, nihil reale dicat in re, quia quo mẽſuramus res reales, debet eſſe reale, & nõ ens rationis. Sed tẽpus eſt, id, quod aſſumitur ad menſurandum; igitur eſt indepẽdẽs ab anima. Cui autẽ tẽpori cõueniat ratio mẽſurę, & quõ, dicetur infra. Solutio. 2.

B Obijc. 2. tempus definitur eſſe numerus motus, atq; adeo completur per rationem numeri, at numerus actu pendet ab actu animæ numerante. Confir: ex Ariſt. t. 131. ſi non eſſet anima, non eſſet tempus; ergo pendet eſſentialiter ab anima. Reſp. Ariſtotelem velle illis verbis explicare ſucceſſionem temporis, nam ſucceſſio tunc perfectè cognoſcitur, cum intellectus comparat id, quod præcedit ad id, quod ſequitur tanquam duo diſtincta, & numerat illas tamquam plures partes eiuſdem continui, & quia huiuſmodi entia ſucceſſiua ſecundum ſe cognoſcuntur difficilè, vt Aug. 11. conf. c. 14. affirmat, ideò explicauit in ordine ad noſtrum 2. Obiectio.

C intellectum, vt nos concipimus, quaſi diceret, tempus eſt numerus, id eſt id, quod intellectus numerat in motu ſecundum prius, & poſterius in duratione; hoc autem formaliter nihil eſt aliud, quam ipſa duratio ſucceſſiua motus. Sed qua ratione tempori conueniat, ratio numeri, & qualis, dicetur in explicatione definitionis.

Reſp. Aliqui cum Soto propter hoc argumentum, tempus eſſe ens rationis, ſicut eſt genus; nã ſicut natura, quæ denominatur genus; eſt à parte rei; formale tamen illius eſt ab intellectu: ita materiale tẽporis eſt in re; formale verò, ideſt ratio numeri eſt ab intellectu. Sed errãt, quia ſupra oſtendimus, rationem forma-

D lem, qua tempus à motu, & cæteris rebus diſtinguitur, eſſe à parte rei.

Alij dicũt propoſitionẽ illã intelligi de poſſibili, quia ſi nõ eſſet poſſibilis intellectus, neq; tẽpus poſſibile eſſet; quæ propoſitio eſt vera, nã ablato Deo, omnia auferentur: ſed hoc eſt impertinens ad peculiarem tẽporis naturã explicandã; nam idem dici poſſet de qualibet re.

Alij 2. explicant hanc poſſibilitatem ex conſequentibus tempus; nõ enim, inquiunt, tẽpus requirit actualem operationẽ animæ, ſicut illã requirit ens rationis, vt dantem eſſe, ſed quia ex ratione temporis conſequitur menſura paſſiua, & actiua, quæ dicit intrinſecũ ordinẽ ad

E intellectũ; ideo ſi hic tolleretur, etiam tolleretur paſſio; atque adeo eſſentia, quod etiam in quantitate continua verum eſt.

Alij 3. explicant, quia tolleretur motus cœli, qui eſt ab intellectu aſſiſtente.

Alij 4. dicunt, tempus dupliciter poſſe conſiderari: Primo ſecundũ naturã ſuã, & ita non

pendet ab intellectu: ſecundo vt induit rationem menſuræ, quæ ab hominibus eſt inſtituta, diuiſa in partes determinatas, ita pendet ab intellectu, quia non eſſet hæc diuiſio annorum, menſium, &c. Sicut præciſo omni opere intellectus, eſſet quantitas; tamen non haberet rationẽ vlnæ, vel tantæ mẽſuræ, niſi ex inſtituto hominum. Ita Aureol. 2. d. 2. q. vnic. ar. 2.

Reſp. ſ. alij, tempus poſſe conſiderari ſecundũ ſuam naturam, & ita habere ſuum modum eſſendi independenter ab anima: ſecũdo ſecũdum totalitatem, ſecundũ quã apprehenditur à nobis; & ita habere modũ eſſendi dependenter ab anima; nam à nobis apprehenditur totus annus, vel dies de præſenti, ac ſi nunc eſſet. Et quia in ſe non habet ſimultatem eſſendi, ſed ex noſtra apprehenſione, ita dicitur pendere ab anima. Neque in hoc falſum dicit, quia non affirmat illud habere eſſe, ſimul, ſed apprehendi per primam operationem, ac ſi eſſet ſimul: nec mirum, quia talis apprehenſio eſt neceſſaria ad hoc, vt per tempus cognoſcamus aliorum durationes, vt explicatur in 4. concl.

15 *3. Obiectio.* Obijcies 3. Tempus nullas habet partes; ergo numquam eſt. Antecedens patet, quia non habet præſẽtes, quia nihil eſt præſens, niſi nũc; neque præteritum, quia præteritũ ideo eſt tale, quia aliquando fuit præſens. Et ſimiliter futurum, quia erit præſens; at implicat illud eſſe præſens, quia non poteſt eſſe in indiuiſibili.

1. Reſponſio. Reſp. Tempus nõ exiſtere, neque vnquam eſſe præſens ratione ſuarum partium, ſed ratione inſtãtis copulantis partes, nam Nũc de præſenti copulat; ergo copulata ſunt præſentia.

Nõ probatur. Sed contra ſequeretur non eſſe ens ſecundũ ſe, ſed ſecundum inſtans, quia ſecundum hoc exiſtit; tum quia nulla pars poteſt eſſe per ſe præterita, vel futura, quia nihil eſt præteritum, quod aliquando non de præſenti pertranſit; neque futurum, de quo aliquando non poſſit verè dici, quod eſt præſens; ſed de hoc numquam poteſt verè dici, quod ſint præſentia; ergo: tum quia ſi vtraque pars exiſtit ratione inſtantis, vtraque exiſtet, ſimul, neque exiſtet copulatio de præſenti, quia copulare ampliatur ad præteritas, & futuras.

Reſp. Aliqui præter inſtans dari immediatè poſt, breuiſſimam partem temporis, per quam eſt præſens, cum illius partes ſint ſimul. Sed nõ placet alijs, quia ſicut in quantitate non datur pars diuiſibilis, præter puncta, ita neque in tẽpore: ſed quælibet eius pars eſt diuiſibilis ſecundum ſucceſſionem.

Reſp. 2. Alij, vt Scotus, & Tol. eſſe præſens ratione inſtãtis copulantis partem præteritam cum futura. Sed hoc impugnatum eſt ſupra, vt fusè Murc. q. 2.

3. Reſponſio. Reſp. 3. Alij opuſ. 44 de tempore, & Simpl. in t. 31. Murc. loc. cit. & alij, tempus non ſolum habere præſentiam, ratione inſtantis, ſed etiam ratione ſuarum partium; quia ſicut nõ dantur duo indiuiſibilia immediata, ita poſt indiuiſibilia neceſſariò ſequi debet diuiſibile ſecundum eã rationem, ſiñ quam eſt diuiſibile, vnde.

Not. primo, ens reale diuidi in permanẽs, & ſucceſſiuum; quare ſicut enti, quia diuiditur in ſubſtantiam, & accidens, non conuenit modus exiſtendi eiuſdem rationis, ita non in omnibus requiritur exiſtentia eodem modo, nam ſicut eſſentia permanẽtium eſt habere ſuas partes ſimul, ita & exiſtentiam; ergo ſicut eſſentia ſucceſſiuorum conſiſtit in continuo fieri: ita etiam exiſtunt in ſucceſſione, vt eſt motus, & tempus, quæ nihil aliud ſunt, quam modi reales entium; quare exiſtere eorum nõ debet ſumi ex hoc, quod ſecundum ſe tota in aliquo diuiſibili habeant eſſe; hoc enim eſt proprium permanentiũ: ſed ex hoc ꝙ in aliqua duratione extenſa habeant eſſe. & quod dicitur de toto eſſe permanẽtium, & ſucceſſiuorum; ita dicendum de ſingulis partibus: vnde fit vt ſicut numquam poteſt dici de toto ſucceſſiuo, quod ſit præſens in indiuiſibili Nunc, ſed in fluxu, ita etiam de præſentia cuiuslibet partis: ideo Ariſt. dixit, ſemper tempus eſſe aliud, & aliud, quia in continuo fluxu eſt; omnes autem illæ partes, quæ fluunt ſimul ſumptæ, vnum totale tempus efficiunt: neque ad huiuſmodi continui rationem requiritur, vt partes, quæ continuãtur, ſint ſimul, ſed ſufficit, ſi vna poſt aliam immediatè conſequatur, quod aliquo modo explicari poteſt exemplo fluuiorum, qui habẽt eſſe ſucceſſiuum, ſecundum locum, nã non eſt totus in aliqua parte, ſed continuè fluit per aliquem locum; vnde directè ad argumentum.

Reſp. Auctor. Reſp. præteritum dicitur fuiſſe præſens non in aliqua indiuiſibili mora, & ſecundum ſe totum; fuit tamen præſens ſecũdum continuam, & extenſam ſucceſſionem, vt dies heſterna dicitur præterita, atque adeo partes eſſe præſentes præſentia ſucceſſiua, & ſimiliter præteritas, & futuras; quod vt melius intelligatur.

Not. 2. poſt inſtans neceſſariò ſequi partem diuiſibilẽ tẽporis à parte rei, quæ dicitur præſens, vt eſt immediata inſtãti: & licet in illa ſint inſtantia copulatiua illarum partiũ; tamen nũquam talia copulatiua ſunt immediata; atque adeo ſemper poſt inſtans, ſequitur immediatè pars indeterminata. Vnde annus, dies, & hora dicuntur præſentia non quidem ex eo, quod exiſtant in hoc inſtanti: ſed ſecundum præſentiam ſucceſſiuam totius anni, menſis, & horæ. Vt v.g. vltimus quartus horæ dicitur præſens in ſuo toto, nõ quia eſt præſens, quãdo eſt primus, ſed quia eſt præſens in tota hora, quia fluit de præſenti ad complendam totam horam. Et inde etiam dicitur hora de præſenti fluere, quia fluit vltimus quartus illius: & idem dicit de die, & anno; non tamen hinc ſequitur quod primus quartus ſit præſens, quia eſſet argumentari à menſura communi totius ad particularem partis: ſicut non ſequitur, Petrus eſt præſens in Hiſpania; ergo eſt præſens Compluti, nam poteſt eſſe in alia parte Hiſpaniæ; ita neque dies præteritus eſt præſens in hoc menſe; ergo eſt præſens in hac hora.

16 *4 Obiectio.* Obijc. 4. quomodo poteſt defendi opinio dicentium tempus eſſe præſens ratione inſtantis. Reſp. Venetus in t. 89. ad 1. id poſſe dici ob infinitas partes quas habet, Nã ratio præſentis tempo-

tempore, ipſius infinitæ partes ſunt, & infinitæ non ſunt: Nam illius ſunt infinitæ partes, quarum quælibet habet inſtans copulans partem quarum præteritam cum futura, & quælibet illarum dicitur tempus præſens; ſimiliter illius temporis infinitæ partes non ſunt, tam præteritæ, quam futuræ, quarum quælibet terminatur ad inſtans, præſens per modum finis, vel principij; vt enim aliquod tempus dicatur pars temporis præſentis, ſufficit quod detur inſtans terminans aliquod illorum temporum, vel copulans præteritum cum futuro: vt V.G. ſit A. inſtans præſens, B. ſit principium horæ præſentis, & C. ſit finis: tunc, inquit, nullum tempus præteritum incipiens ex B. & terminatum ante A. eſt pars temporis præſentis, licet fuerit pars eius: ſimiliter nullum tempus futurum terminatum ad C. & incipiens ab aliquo inſtanti futuro, eſt pars horæ præſentis, licet forte erit pars eius; ſed quodlibet tempus, quod fuit poſt B. vel erit ante C. copulatum ad hoc inſtans præſens, quod eſt A. dicitur pars horæ præſentis; quod ſi dicas tempus præteritum, & futurum eſt pars temporis præſentis; ergo præteritum, & futurum eſt, tunc negatur conſequentia, quia ſatis eſt quod aliquod indiuiſibile illius ſit, ſcilicet inſtans præſens, nam ly pars eſt ampliatiuus, præſertim in ſucceſſiuis, nec ſequitur aliqua pars temporis præſentis eſt; ergo omnis eſt, vel contra aliqua non eſt; ergo nulla eſt; quia regula Logicorum, quod ab indefinita, vel particulari, vel adiacéte ad ſuam vniuerſalem, licet arguere affirmatiuè, & negatiuè, falſa eſt, vniuerſaliter, præſertim vbi eſt ampliatio terminorum, ſicut non valet, aliquod præteritum eſt; ergo omne præteritum, & contra de futuro, quia præteritum. & futurũ ſunt termini ampliatiui. Hæc Venet.

17 *Tempus pendet ab anima vt diſtinctũ in partes determinatas.* 3. Concl. Tempus poteſt pendere ab anima, vt diſtinctum in partes determinatas, primo partes in continuo non ſunt determinatæ à parte rei, ſed ab extrinſeco, ſed partes tẽporis determinãtur ab intellectu, quia diſtribuũtur in annos, menſes, &c. ergo ex locis cit. Ariſ. ꝑ prima ſétẽtia vbi dicitur eſſe vnũ, &c. & ex t. 131.

Confir. Confirm. quia concipitur tempus, vt aptum menſurare noſtras operationes, & diſtinctum in determinatas partes, at hæc diſtinctio, ſeu determinatio fit per intellectũ, vnde *Conimb.* Conimb. q. 1. ex Aug. 11. conf. c. 8. Tempus dicitur opus animæ, quatenus in primo mobili ab anima limitatur ad metiendos motus ſublunares, nam anima, circuitionem à pũcto orientis ad idem, vocat diem, & hunc diſtribuit in viginti quatuor partes, quas vocat horas. *Alber.* Alb. de quatuor coæuis q. 3. ar. 10. Sonc. 5. met. q. 24. *Obiectio.* Contra primo, quia tẽpus eſſet ens rõnis, quia formale temporis, vt communiter concipitur, eſt ab anima. Confir. quia eſſet aggregatum per accidens, nã conſtituitur ex ente reali, & rationis.

Soluitur. Reſp. Iam patere, tempus ſecundum ſuam integram naturam eſſe ens reale, & vnum per ſe; opus autem animæ, quod diximus illi conuenire iuxta ſecundã concluſionem, eſt, vt quid connotatum quatenus habet rationem actualem menſuræ, quod non impedit quominus ſit tempus ens per ſe & reale, nam illã diſtinctionem determinatarum partium, non requirit tẽpus ex ſe, ſed propter vſum hominum. Vnde Conimb. dicunt, quòd licèt tempus abſolutè ſumptum ſit ens reale, cum motus ablata omni operatione mentis in ſua ſucceſſione perſeueret; tamen vt definitur ab Ariſ. habet aliquod eſſe rationis, quatenus illa limitatio, & ſectio ſola mentis actione fiat.

4. Concl. Tempus pendet etiam ab anima ſecundũ modum quendam eſſendi: Nã tempus poteſt concipi dupliciter, primo ſm̃ rationem durationis præciſè, & ſic non pendet vlla rõne ab intellectu. Secundo vt eſt id, quo cognoſcimus duratione᷄ aliarũ rerũ, quod eſt accipi ſub rõne menſuræ, & hoc modo pendet ab intellectu primo, vt eſt actualis mẽſura actiua, vel paſſiua, quia actu menſurare, vel menſurari nõ eſt ſine aliqua relatione actuali, quę cũ non ſit realis (cum per id nulla fiat mutatio per ſe, vel per accidens in re, vnde poteſt Deo conuenire) ſequitur neceſſario eſſe relatione᷄ rationis, & hoc omnes concedunt. 18 *Tempus ſecũdum quendã modum eſſendi pendet ab anima.*

Secundo pẽdet etiã, quoad modũ eſſendi ſimultaneũ, nã dũ duratio cõcipitur, vt apta ad menſuratione᷄ actiuã, & paſſiuã, neceſſario cõcipitur ſub aliqua rõne totius, atq; adeo, vt habe᷄s partes ſimul, nõ quide᷄ ex parte ſua, ſed ex parte modi cocipiendi, neq; ibi eſt falſitas, quia non affirmatur de tẽpore ſimultas exiſtẽdi, ſed per primã operatione᷄ concipitur, ac ſi eſſet ſimul dũ concipitur ſub rõne totalitatis, alioqui nõ poſſet diſtingui in partes determinatas, atq; adeo nõ poſſet aſſumi proximè ad menſurãdũ actu paſſiuè, & actiuè, ſicut cognitio qua ſpiritualia apprehendũtur, vt materialia, non eſt falſa, quia id eſt ex modo cõcipiẽdi. Conf. quia dũ cõcipiuntur partes cõtinuari per inſtantia; etiã vtraq; pars ſimul concipitur. Vnde Venet. in t. 88. not. 2. *Ideo*, inquit, *partes tẽporis, & motus ſunt ſimul ex opere intellectus, nõ ex opere naturæ*, & optimè Burl. in t. 92. ad 3. vbi ait tẽpus eſſe cõpletum per animũ, completio aute᷄ hæc conſiſtit in ſimultate, vt ipſe explicat, & D. Th. 4. phyſ. lec. 23. p. 4. vbi explicãs illud Ariſt. ꝙ ſi non eſſet intellectus numerans, nõ eſſet numerus, intelligi ſiuè de poſſibili .ſ. quia ſi non eſſet poſſibilis intellectus, nõ eſſet poſſibilis, & per conſeque᷄s actu numerus; ſiue de actu nõ reſpectu numeri ſm̃ ſe, ſed ſub actuali numeratione, ſubdit: *Sic igitur tẽpus non habet eſſe extra animã niſi ſecundũ ſuũ indiuiſibile, ſed totalitas tẽporis accipitur per operationem animæ mẽſurãtis prius, & poſteri⁹.* Ide᷄ 1. d. 19. q. 5. a. 1 *Confir.* *S. Thom.*

Tertio Bonet. l. 4. phyſ. c. 2. 9. amplius ait omnia ſucceſſiua pendere ab anima, quoad cõtinuitate᷄, quia actiones, & paſſiones raptim tranſeũtes, nõ ſunt à parte rei cõtinuabiles adinuice᷄, ſed totã cõtinuatione᷄ motus eſſe ab anima, quatenus intellectus cõcipit omnes has actiones nõ interruptas, ſed vt vnã in cõtinuo fluxu, & ſucceſſione exiſtentem, & idem aſſerit de omni ſucceſſiuo, ſed quid verè dicat, patebit ex dicendis de continuitate ſucceſſiuorum. *Bonetus.*

ART. IV. Soluuntur argumenta adducta Artic. 2.

20 *Tempus ſecundũ ſe totũ non habet eſſe rationis.*

AD argumenta primæ opinionis ſatis ibi oſtenſum eſt, non poſſe tempus habere eſſe rationis ſecundum totum eſſe, neque obſtat ſucceſſio, ratione cuius illi repugnat ſimultas, tum quia hæc non deſtruit rationem entis realis, vt patet ex motu, tum quia aliqui putãt etiam ſi enti ſucceſſiuo formaliter repugnet ſimultas, non tamen materialiter ſumpto, & in ſenſu diuiſo: de qua nos alibi.

Tẽpus eſt ens ſucceſſiuum, & tale ens ſucceſſiuum, non eſt ens rationis.

Ad argumenta ſecundæ opinionis quatenus ſunt contra tertiam, & quartam concluſionẽ. Reſp. tempus non habere eſſe rationis, vt eſt ens ſucceſſiuum, & tale ens ſucceſſiuum per differentiam ſuam per ſe contractiuam ſucceſſionis, vt rectè probat argumentum. Sed habere eſſe rationis ſibi accidentale, vt dictũ eſt duplici ratione, primo quatenus ab intellectu determinatur in certas partes, per quas reſpectu noſtri ſit aptum ad menſurãdos motus, & alia: non quidẽ quod id, per quod formaliter menſurat, ſit ens rationis, nam eſt ipſa realis extenſio, ſed quia per intellectum accipit quoddam eſſe determinatum, quod ſe habet, vt conditio ſine qua non poſſet reſpectu noſtri habere rationem menſuræ clarioris; vnde licet ab anima nihil accipiat tempus, per quod fiat ens ſucceſſiuum, tamen recipit determinationem extrinſecam, illius ſucceſſionis, in qua determinatione fundatur relatio rationis.

21 *Ad 1. Confir.*

Ad confir. Reſp. tempus poſſe accipi dupliciter, primo vt dicit ſuam quantitatem indeterminatam, & hanc non accipere ab anima. Secundo vt dicit quantitatem realem diſtributam, non quidem in omnes partes, ſed in certas partes minimas, ex quibus conſtituuntur maiores, & ſm̃ hanc rationem illi accidentalem pendet ab anima; & licet quælibet pars temporis ſit tempus indeterminatum, non tamen determinatum.

Ad 2. Confir.

Ad 2. Conf. reſp. Ens artificiale eſſe duplex, vnum reale, quod terminat actionem phyſicã, & hæc licèt ſecundum ea, quæ reſpiciunt finẽ proprium, ſit ens reale; tamen, vt eſt ideatum, dicit relationem rationis ad ideam, vt v.g. Cathedra deſeruit ad finem ſecundum ea, quæ realiter habet, quia ſecundũ ea terminat actionem phyſicam artificis; tamen quia illa actio eſt directa ab idæa, vnde habet, vt ſit ens artificiale diſtinctum à naturali; ideò dicit relationem rationis ad idæam. Alterum eſt, intẽtionale, quod non terminat intrinſecè actionem phyſicam, ſed extrinſecè actionem intellectus, vel voluntatis, tamquam obiectum, & hoc nõ ſolum habet eſſe rationis, vt ens idæatum, ſed etiam ſecundum ea, per quæ deſeruit ad finem, vt ſunt entia moralia, & ſimilia, & ad hęc pertinet tẽpus, vt eſt artificiale deſeruiens ad menſurandum alia, quia duratio ſucceſſiua non poſſet menſurare, niſi eſſet diſtributa in determinatas partes; non quod illa diſtributio, ſeù determinatio ſit ratio formalis menſurandi, quia hæc eſt quantitas ipſius temporis, ſed quia eſt conditio, ſine qua nõ quantitas aptiùs menſuraret.

ART. V. Soluũtur argumẽta tertiæ opinionis.

22 *Ratio menſuræ non eſt eſſentialis tempori.*

AD primum patet ex dictis, rationem menſuræ non eſſe de ratione temporis ſecundum ſe, quia menſura accepta ſecundum potentiam eſt paſſio illius independens ab anima; accepta vero ſecundum actum, contingenter illi conuenit, & dependenter ab anima, ſiuè ſit denominatio extrinſeca, ſiuè relationis, tũ quia etiam ſi tempus ſignificaret durationem non vtcumque, ſed diſtributam in certas partes, adhuc tamen illud eſſe, quod accipit ab anima, non eſt ratio formalis illius, ſed conditio, ſine qua non, vt dictum eſt.

Ad 2. Reſp. etiam ſi partes temporis habeant eam conditionem, vt non ſint ſimul, niſi obiectiuè in intellectu, vt dictum eſt; non tamen hinc ſequitur, ſecundum propriam naturam ſucceſſiuam non eſſe ens reale, & non habere exiſtentiam in ſucceſſione, ſeu in præteritione, vt loquitur Auguſt. & nos infra explicabimus. Et licet præteritum, & futurum reduplicatiuè ſumpta, ſeu in ſenſu compoſito; non exiſtant, tamen ſpecificatiuè, & in ſenſu diuiſo ſumpta exiſtunt, nam præteritum extitit, & futurum exiſtet exiſtentia de præſenti, nõ quidem præſentia ſimultanea reali, quia hæc illis repugnat, ſed exiſtentia ſucceſſiua proportionata illius eſſentiæ.

23 *Tempus ex ſe non exigit exiſtentiam obiectiuam.*

Ad 3. Reſp. rectè inde probari quomodo tẽpus habeat exiſtẽtiam obiectiuam, vt diximus iuxta 4. concluſionem; nõ tamen inde ſequi ſecundum ſe exigere illam exiſtentiam obiectiuam, quia ſucceſſio temporis eſſet, etiam ſi à Nobis non cognoſceretur: vnde conditionalis poſita ab Ariſt. nõ intelligitur de intellectu ſm̃ actualem exiſtentiam, ſed poſſibilem, quia ſi nõ eſſet poſſibilis, neque eſſet poſſibilis numerus, atque adeo neque eſſet actu, ſicut dicitur de ſenſitiuo, & ſenſibili, intellectu, & omni intelligibili, vl ſi intelligitur quoad actualem exiſtentiam intellectus, non loquitur reſpectu numeri ſecundum ſe, ſed vt ſtat ſub actuali numeratione; ex D. Th. 4 phyſ. lect. 23.

Ad 4. Reſp. inde rectè probari 4. concluſionem, ſed in eo peccare hanc opinionem, quod putet illam ſimultatem eſſe de ratione temporis, & motus, quaſi habeant eſſe imperfectũ in ſua ratione ſine illa ſimultate.

DVBITATIO II.

An tempus ſit ſubſtantia, an accidens?

ART. I. Referuntur Auctorum Opiniones.

1 *Tempus ſecũdum aliquos eſt formaliter ſubſtantia. Pythagorici*

PRima opinio eſt dicentium, tẽpus eſſe formaliter ſubſtantiam, quia eſt formaliter ipſum ſubiectum mobile, quod eſt ſubſtantia. Ita Pythagorici apud Plutarchum 1. de Placitis c. 21. dicentes eſſe ſphæram extremi ambientis, quam cùm vt ſtultam reieciſſet Ariſt. tex. 94.

Ocham. illam excitauit Occham par.4.phyſicæ c.2. & ſequentibus, vbi Primo oſtendit motum non diſtingui à permanentibus, & tempus non diſtingui à motu, niſi quatenus illi addit relationem menſuræ, ſequitur *Georg.* Georg. q. de temp. §. ſciendum 3. & in concluſionibus. *Gregor.* Greg. 2.d.2. q.1. qui hoc nomine (Tempus) putant nō intelligi aliquam vnam entitatem, ſed ſignificatū ab hac oratione, *aliquid mouetur velociſſimè, vniformiter;* quod intellectus conſiderans, poteſt certificari quãdiù aliquid durat, mouetur, & quieſcit; quare vtimur hoc nomine (tẽpus) pro longa oratione, neque huius oppoſitū voluit Ariſt. tex.93. & 94. ſed ſolum motum, & tempus non eſſe idem definitione, quia ſcilicet aliquid importatur per tempus, quod non importatur per motum, atque adeo non eſſe ſynonima. 1 Et hinc Ariſtoteles dixit eſſe vnum inſtãs in tempore, quia ſcilicet eſt vnum ſubiectum ſimul exiſtens, quod identificatur cum motu, & tempore.

2 *Secundū alios eſt accidēs diſtinctum à ſubiecto.* 2. Opinio eſt dicentium, tempus non ſolum habere conceptum entis realis, ſed etiam habere aliquam entitatem accidentalem diſtinctam à ſubſtantia non ſolum ratione, vt putãt Nominales, ſed etiam à parte rei, atq; adeò diſtingui à ſphæra corporis cœleſtis, ſiuè tempus diſtinguatur à motu, ſiuè non, eo quod motus neceſſariò diſtingui debet à ſubiecto, ſiuè diſtinguatur à termino, ſiuè non. Hanc docent omnes Peripatetici; inter ſe tamen diuiſi ſunt quoad modum diſtinctionis, nam aliqui volũt diſtingui vt rem à re; alij verò, vt modum à re; alij denique dicunt, quãdo motus diſtinguitur à ſubiecto vt res à re, etiam tempus ita diſtinguitur, vt accidit in motu augmentationis, & alterationis; quando verò motus diſtinguitur à ſubiecto, vt modus à re; ſimiliter & tempus, vt accidit in motu locali, quod mihi placet.

ART. II. Reÿcitur opinio Antiquorum dicentium eſſe ſubſtantiam.

3 *Tẽpus eſt ens reale. Ratio Ocham.* PRima Concl. Tempus eſt aliquod ens reale, patet ex dictis, & probat Ocham. 4.par. ſuæ phyſ. c.3. quia per tempus cognoſcimus, quæ res plus, quæuè minus durent; quod etiã Ruſticis eſt notiſſimum; nullus enim eſt tàm idiota, qui non concipiat vnum plus durare, quàm alium; at quod eſt ſic notum, non poteſt eſſe niſi ens reale: ſed hæc ratio claudicat, nam *Nō eſt efficax* etiam eſt notiſſimũ vnum eſſe Regem, & alios ſubditos, vel Magiſtratus, & tamen ratio Regis, & Magiſtratus nō ſunt entia realia, ſed rationis. Sed reſponderi poteſt eſſe diuerſam rationem, nam ruſtici non apprehendunt dignitatem realem, niſi ſecũdum actus, quos habet à parte rei per poteſtatem, quam habet per denominationem extrinſecam ab electione, vel ſucceſſione; at durationem apprehendunt vt aliquid intrinſecum rebus durantibus.

2. Ratio. 2. Probatur, nam tempus habet durationem, & ſucceſſionem: ſed ſecundum vtramq; rationem eſt ens reale, nam duratio vel eſt exiſtentia rei, vel eſt modus exiſtentiæ, & conuenit Deo, Angelis &c. præciſo omni opere intellectus, vt dictum eſt ſupra. Succeſſio verò, cùm ſit differentia contrahens durationem, nõ poteſt eſſe, niſi realis, quia ens reale poſitiuum, non poteſt eſſentialiter contrahi per relationẽ rationis, vel negationem, quia genus, & differentia debent eſſe eiuſdem coordinationis.

Confirmatur. Confir. Nam vnum ſuccedere alteri, non eſt per opus intellectus, ſed à parte rei, & licet videatur ſupponi aliqua negatio, quatenus, dum eſt vna pars ſucceſſionis, non eſt alia; tamen partes ipſæ formaliter ſucceſſionis ſunt reales, ſicut & partes ſuccedentes.

4 *Tempus non eſt ipſū cœlū.* 2. Concl. Tempus formaliter non eſt ipſum corpus cœleſte, eſt contra Antiquos, & Greg. dicentes, tempus eſſe ipſum corpus regulariter motum, diuiſum in partes priores, & poſteriores, quia per huiuſmodi corpus metimur motus aliorum corporũ. *Ratio Ariſt.* Probat Ariſt. 4.phyſ. tex.93. & 94. vbi vocat illam ſtultã, & ideò indignam confutatione. *Capre.* Vnde Cap. 2.d.2.q.2.ar. 3. ad argumenta Arim. contra primã, ait, duo millia annorum ſunt; quod opinio Greg. fuit tanquam ſtolidiſſima reprobata; ex qua ait ſequi quinque abſurda. Primũ, quod omnia, quæ mouentur, & quieſcũt, in æquali tempore mouentur, & quieſcunt. Secundũ, nullum moueri velocius altero. Tertium, annum, & diem eſſe ęquales, imò idem. Quartũ, idem eſſe inſtans, & tempus. Quintũ, Adam, & Antichriſtum eſſe in eodem tempore adæquato, & alia abſurda, quę licet Arim. conetur vitare, tamen non eſt niſi fuga verbalis, & corruptio doctrinæ Perip. & Theolog.

Confir. 1. Confir. ex tex. 101. vbi tempus ait eſſe numerum motus; at ſecundum hos nõ eſſet numerus motus, ſed ſpatij, aut mobilis.

Confir. 2. Confir. 2. quia tempus habet rationem menſuræ; hæc autem debet eſſe congenia menſuratis; at inter quantitatem mobilis permanentem, & ſucceſſionem durationis, ac motus non eſt hæc congeneitas; quod ſi dicant, quãtitatem mobilis, vt eſt in diuerſo ſpatio, habere rationem temporis; tamen non ipſum mobile, ſed motum potius tempus efficiunt.

Confir. 3. Confir. 3. quia tempus habet partes priores, & poſteriores, quibus carent ſpatiũ, & mobile.

1. Obiectio. Obij. 1. Spatium, ſiuè mobile diuiſum in partes, menſurat noſtros motus, nam dicimus equum confeciſſe quatuor miliaria, dum cœlũ pertranſit quindecim gradus, quod eſt ſpatiũ vnius horæ.

1. Reſponſio. Reſp. 1. Hoc non eſt menſurare motũ equi per quantitatem corporis cœleſtis, ſed potius per motum cœli, quod ſignificatur per illam particulã, (dum) quæ non deberet addi, ſi mẽſuraretur per quantitatẽ corporis, ſed oporteret dici motus equi eſt quindecim gradus.

2. Reſponſio. Reſp. 2. Cum menſura ſit notiſſima; partitio hæc graduum cœleſtium ſit ignotiſſima, nõ video quomodo per hos ruſtici poſſint menſurare motus. Quare Reſp. menſurari per motum illum, quia habet durationem æqualem motui equi. *Capre.* Vnde Capr. loc. cit. tempus eſſe men-

menſuram proximam, non remotam, & per ſe, non per accidens, at nullum corpus eſt menſura proxima, & per ſe quantitatis motuũ, niſi mediãte motũ, imò nec per motum, niſi præintellecta eius menſura, quæ eſt tẽpus, ſicut nunquam per baculum menſuramus quantitatem panni, niſi baculus eſſet ſubiectum quantitatis, cuius menſura eſſet nota per diſtinctionem in certos numeros.

6 *2. Obiectio.* Obijc. 2. Tempus debet eſſe notiſsimum, cũ ſit menſura: duratio autẽ motus cœli eſt ignota; notiſsimum autem ipſum corpus cœleſte; ergo. *Reſponſio.* Reſp. Tempus, & motum quoad exiſtẽtiam eſſe notiſsima, cum ſint sẽſibile commune, quod ſufficit ad rationem menſurę, licet tẽpus, & motus quoad quidditatem ſit ignotiſsimum; & præterea quoad quantitatem, vnde propriè habetur ratio mẽſuræ, notius eſt tempus, quàm cœlum, nam temporis quantitatem ſenſu percipimus, dum aſtra moueri videmus, cœlorum autem quantitatem fortaſſe, neque longa ratione certò aſſequi poſſumus, nec mirum, quia etiam eſt ignotum, an quantitas baculi ſit diſtincta ſubſtantia, & tamen eſt notior in ratione menſuræ, quam ſubſtantia. Ita Capreol.

3. Obiectio. Obijc. 3. Horologio metimur operationes noſtras; hoc autẽ eſt corpus regulariter motũ.

Reſpon. Reſp. Non horologio, ſed duratione motus horologij nos metiri motus.

4. Obiectio. Obijc. 4. Duratio eſt idem cum exiſtentia apprehenſa cum habitudine ad terminum ſiue poſitum vt in finitis, ſiue negato vt in infinita duratione, vt fusè Gillius 1. par. lib. 2. tr. x. c. 10. nu. 3. ſicut vlna non eſt aliud quam quãtitas continua ſub certis terminis, ſed tempus eſt duratio, ergo erit exiſtentia primi mobilis ſub certis terminis comprehenſa. *Reſpon.* Reſp. hoc argumento potius probatur, tempus eſſe idem à parte rei cum motu, quia eſt idem cum exiſtentia motus, non cum exiſtentia mobilis. Sed ex dictis ſatis patere eſſe idem materialiter, & realiter ratẽ, non tamen realiter, formaliter, ſeù ex natura rei. Vnde fit diſtingui realiter à mobili, ſicut motus ab eo diſtinguitur. An autem de ratione menſurę ſit habitudo ad terminum, dictum eſt alibi.

7 *Tẽpus eſt accidens formaliter.* 3. Concl. Tempus formaliter eſt accidẽs rei: Primo, quia ab Ariſtotele ponitur, vt paſsio motus; paſsio autẽ eſt accidens. Secundo, quia ſupponit rem conſtitutam in ſua eſſentia, imò exiſtentẽ; at quod aduenit intrinſecè rei exiſtenti, non poteſt eſſe ſubſtantia, ſed accidens, quia non poteſt eſſe compoſitum ſubſtantiale, nam vnum compoſitum ſubſtantiale, nõ afficit intrinſecè aliud; neque poteſt eſſe forma ſubſtantialis, quia hęc conſtituit, non ſupponit eſſentiam conſtitutam; neque informare poteſt aliud compoſitum iam conſtitutum, & multò minus poteſt eſſe materia.

Confir. 1. Confir. quia tempus nõ ſolum ſupponit ſubiectum conſtitutũ, ſed etiam motum; at motus non poteſt eſſe formaliter ſubſtantia; ergo multò minus tempus.

Confir. 2. Confir. 2. quia tempus eſt formaliter, & eſſentialiter ens ſucceſsiuum, non ſic autem ſubſtantia.

A

Tẽpus diſtinguitur à ſubiecto. 4. Concl. Tempus diſtinguitur à ſubiecto realiter, vel formaliter eo modo, quo ab illo diſtinguitur motus: patet ex dictis in ſecunda ſententia, nam tempus identificatur realiter cũ motu, vt infra; ergo quoad entitatem, & diſtinctionem realem à ſubiecto, ſequitur conditionem motus.

DVBITATIO III.

An tempus ſit formaliter motus, an verò ab eo diſtinguatur à parte rei.

ARR. I. Opiniones Doctorum.

B

1 *Quidam volunt tempus eſſe ipsũ cœli motum.* PRima Opinio eſt dicentium, tempus non eſſe aliud, quàm motum cœli circularem: Ita Plato apud Plutarc. 1. de Placitis c. 22. ſequutus Stoicos, dicẽtes eſſe ipſam motionem, vt Heroſtenes eſſe ſolis iter, quod Platonici *Plato.* dicunt ſignificaſſe Platonẽ, dum in Timæo dixit, tempus eſſe imaginem Æui, ſeù æternitatis in motu cœli conſtantem aliquo principio; vel eſſe conuerſionem cœli, & imaginem ſempiterni eſſe: vnde fit, vt motus ab æternitate ſolum differat per modum quendam, quod æternitas ſit indiuiſibilis, tempus verò diuiſibile: quæ ſententia variè explicatur à Foxio, ex

C

Calcidio in Timæum, & Plot. Enead. 3. lib. 7. ſed Ariſtotelem cum Platone nititur conciliare Foxius lib. 1. de naturali Philoſophia c. 12. *Ocham.* Platonem ſequitur Occham. 2. q. 12. lit. Z. Scot. *Scotus.* 2. d. 2. q. 2. & quodl. 6. Baſſol. ibidem q. 1. Gabr. *Baſſol.* & Arim. ibi. Pere. lib. 12. c. 1. & 5. Suar. fusè di- *Gabri.* ſput. 50. met. ſect. 1. nu. 5. & ſect. 9. nu. 1. Dur. d. 2. q. 3. nu. 14. Caiet. 1. par. q. 10. ar. 5. & 6. Tolet. 4. phyſ. q. 13.

2 *Ratio eſt:* Fundamentum, quia illa dicuntur eadẽ, quorum partes ſunt eædẽ: ſed ſic ſunt partes motus, & temporis, quia dies, quæ eſt pars temporis, & latio ſolis ſuper terram, quæ etiam eſt pars motus circularis, ſunt idem, & idem proportionaliter de nocte.

D

Confir. 1. Confir. quia prius, & poſterius in motu idẽ ſunt, ac motus, quia ſunt partes motus: ſed tempus non eſt aliud, quam prius, & poſterius motus: vnde Auer. ait, tempus eſſe motũ terminatum ad duo inſtantia.

Confir. 2. Confir. 2. Illud, quod eſt menſura extrinſeca omnium motuum, eſt tempus: ſed motus primi mobilis eſt huiuſmodi; ergo. Min. prob. tum ex 4. phyſicor. tex. 133. tum quia experiẽtia conſtat, per motum diurnũ menſurari motus, qui fiunt per diem, & horas: & per motũ ſolarem motus, qui fiunt per annum, & menſes; tum Tertio, quia in omni genere illud eſt menſura aliorum, per quod certificamur de

E

quantitate aliorum illius generis: ſed per motum primi mobilis, vt notiſsimum id fit; tum Quarto, quia ex 10. met. menſura, & menſuratum debent eſſe vnigenea, vt vox voce, numerus numero, ergo motus motui; ergo ille motus, præciſo omni accidente ſuperaddito, eſt men-

menſura : vnde ſi daretur alius motus certior, ei vniformior, ille eſſet menſura.

Confir.3 Confir. 3. ex Ocham. quod ſicut vlna non differt à quantitate, niſi ratione connotati, eo quod vlna ſit quátitas, quatenus cõnotat aliud ens, vt menſurabile; ita tempus eſt motus, vt connotat alios motus, vt menſurabiles : vnde motus, circumſcripto omni accidente realiter, & formaliter ſibi inhęréte, eſt ꝓpriè, & formaliter tépus : ſicut quantitas vlnæ præciſo omni accidente ſeipſa eſt menſura aliarũ quantitatũ, quia non menſurat per aliquod accidens ſuperadditum, quia illud accidens non eſt quantitas, nam eſſent duæ quantitates ſimul, neque qualitas, quia patet, albedinem maiorem poſſe eſſe in parua quátitate, & minorem in magna.

Confir. 4. Confir. 4. Omne, quod eſt actus entis in potentia, vt ſic eſt motus, vt patet ex definitione ad definitum, ſed tempus eſt huiuſmodi, quia tempus eſt in continua ſucceſsione partis poſt partem, vt motus, & ſubiectum eius eſt in continua acquiſitione, ſicut ſubiectum motus.

3 *Diſcrimen inter hos Authores.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſũt, nam alij vniuerſaliter negant diſtinctionem à parte rei inter exiſtentiam, & durationem, vt Scotus, Baſſol. Occham. Gabr. Arimin. Perer. & Suar. vt dictũ eſt ſupra; ex quibus aliqui ponunt diſtingui ratione connotati extrinſeci, vt Occham. qui ait cõnotari durationem imaginariam, cui coexiſtit motus. Aliqui ratione ratiocinata intrinſeca, vt Suar. At aliqui non loquuntur de omni duratione, ſed ſolum de tempore, vt Dur. Caiet. & Tol.

2. Diſcrimen. Ex illis autem, qui volunt diſtingui ſecundũ conceptum formalem intrinſecum, aliqui dicunt illum conceptum conſiſtere in exiſtentiã continuata motus; ita vt nihil aliud ſit tépus, quam motus continuus, ſeu perſeuerans; motus verò cõſiſtat formaliter in acquiſitione termini ſucceſſiua.

3. Diſcrimen. Alij verò dicũt conſiſtere in diuerſo reſpectu, ſeu ordine, quem habet motus, quia motus vt motus, eſſentialiter reſpicit ſubiectum, & terminos; tempus verò eſſentialiter reſpicit durationem imaginariam : vnde ſi eſſet motus eiuſdem ſubiecti ad eundem terminum, eſſet idem numero motus ſecundum eſſentiam, etiã ſi per impoſſibile, vel poſſibile nullum haberet reſpectum ad durationem imaginariam; atque adeò ſine vllo tempore.

Contra vero, ſi eſſet ordo ad durationem imaginariam præciſo omni ordine ad ſubiectum, & terminum, eſſet tempus ſine motu; ergo ſecundum hos conceptus diſtingui debent motus, & tempus : ſed hi conceptus non ſunt à parte rei diſtincti, ſed tantum per intellectũ.

4. Diſcrimen. Alij denique dicunt diſtingui, quod motus formaliter in conceptu explicito, non dicit rationem menſuræ, licet dicat illam implicitè; tempus verò dicit illam explicitè, & implicitè dicit tranſitum, & fluxum formæ ſucceſſiuum.

4 *Alij 2. diſtinguunt.* 2. Opinio eſt dicentium, motum poſſe accipi tripliciter : Primo, pro quantitate ſucceſſiua mutationis; quomodo 5. met. tex. 18. motus dicitur eſſe de genere quantitatis, & ita neque realiter, neque formaliter diſtinguitur à tempore, & motus hoc modo acceptus non diuiditur ad diuiſionem mobilis : quia non diuiditur in partes aliquo modo ſimul exiſtẽtes, ſed ſolum ſecundum longitudinẽ durationis, ideſt in partes ſuccedentes, quæ ſunt præteritæ, & futuræ, & ita non eſt velox, & tardus, ſed mẽſura velocis, & tardi. Secundo, accipitur pro forma fluente. Tertio, pro tranſitu, ſeu mutatione ſubiecti, etiam ſucceſſiua ab vno termino ad alium, quę formaliter idem eſt, ac acquiſitio termini, & ita diſtinguitur realiter à tempore, quia tempus eſt per ſe ſpecies quantitatis, cum dicat partem extra partem. At motus ſecũdo modo acceptus eſt de genere termini, & tertio modo de genere paſſionis, quæ per ſe non ſunt quantitates, vt patet.

Confirmatur. Confir. quia motus illis modis acceptus diuiditur ad diuiſionem mobilis ſecundum longitudinem, latitudinem, &c. at nõ ſic tempus, quia alioqui vna pars temporis eſſet in vna parte cœli, & alia in alia; atque adeò ſicut cœlum habet multas partes ſimul inter ſe adæquatè diſtinctas; ita & tempus : vnde ſequeretur eſſe infinita tempora ſimul ſimultate durationis, & vna pars temporis eſſet in Occidente, & alia in Oriente, contra Ariſtotelem 4. phyſ. dicẽtem, idem tempus eſſe apud omnes, ita Burl. in tex. 102. dub. 1. & debent illam ſequi, qui putant ſucceſſionẽ temporis per motus eſſe eandem. *Burle.*

5 *Alij 3. volunt tempus à parte rei diſtingui à motu. Diſcrepant in modo diſtinctionis.* 3. Opinio eſt dicentium, tempus eſſe entitatem quandam ſucceſſiuam, vt eſt ipſe motus, diſtinctam à parte rei à motu. eſt communis.

Sed inter hos eſt diſcrimen, nam quidã volunt diſtingui realiter realitate rata à motu, vt Ioannes de Magiſtris 4 phyſ. q. 6. Alij verò negant diſtingui realiter à motu, ſed tantum formaliter; vtraque tamen conuenit, quod ponit tempus eſſe entitatem ſucceſſiuam, cuius pars prior, & poſterior non manet ſimul in eodem tempore adæquatè, licet poſſint eſſe in eodem tempore communi, ſcilicet in eodem die, ratione diuerſarum partium eiuſdẽ diei, & ſicut motus habet duplicem diuiſibilitatem, alteram ex parte ſubiecti, ſecundum quam plures partes motus ſunt ſimul : nam dum v.g. mouetur caput, mouetur etiam brachium; alteram ex parte termini ad quem, qua ratione motus nõ habet plures partes ſimul; ita etiam tempus habet partes ex parte ſubiecti ſimul, vt cætera accidentia corporalia; & hac ratione tempus non eſt menſura motus, nam maior motus, & minor eſſet adæquatè in eodem tempore, nam motus totius eſt duplo maior medietate. Secundo, habet partes priores, & poſteriores reſpondentes partibus motus ratione partium formæ, & hac ratione tempus menſurat motũ, quare tempus eſt forma quædam ſucceſſiua, à qua motus habet partes priores, & poſteriores, incompoſſibiles ſecundum durationem. Ita Sotus q. 4. c. 3. & 4. Tatar. q. de temp. ar. 2. d. 2. laterali. Rubius q. 4. qui citat Iauell. q. 10. Conimbr. c. 14. q. 14. Ricc. 2. d. 2. ar. 1. q. 2. Maior. q. 2. *Sotus. Tataret. Rubius.*

q.2. Arg q.1.ar.1. Henr. quodl. 3.q.11. & D. Thom.2.d.4.q.1.ar.2.& 1.par.q.10.ar.6.

Ratio fundamentalis. Fundamentum ſumitur ex dictis de duratione in communi, quæ non diſtinguitur realiter, ſed formaliter ab exiſtentia rerum, quæ durant, quia nulla res durat per ſuam ſubſtātiam,niſi Deus,quia non durat,niſi præſuppoſita conſeruatione; ergo per aliquod accidens illi additum: ſed omne accidens reale diſtinguitur à ſubſtantia, cui accidit,quia ſubſtantia eſt per ſe,accidens verò eſt in alio, alioqui eadem entitas eſſet inhærens,& ſubſiſtens: neque dicas ſufficere diſtinctionem rationis, vt dicatur inherere,quia res durat præciſo omni opere intellectus; ergo eſt diſtincta per rationem, quia præciſo opere intellectus non durat per ſuam ſubſtantiam,alioqui etiam Deus, qui durat per æternitatem ratione diſtinctam ab eſsētia,non duraret per ſuam ſubſtantiam.

ART. II. Explicatur, quomodo tempus ſe habeat cum motu.

6 *Tēpus aliquo modo ſpectat ad motum.* PRima Concl. Tempus eſt aliquid aliquo modo pertinens ad motum. Primo, ex 4. phyſ.tex.199.vbi ait,omnem motum fieri in tempore: & licet motus cœli ceſſaret, vt accidit tēpore Ioſue; tamen quilibet motus haberet tempus ſibi intrinſecum.

Confirmatur. Confir. ex tex. 97. & 98. vbi negat tempus eſſe motum, ſed ait, non eſſe ſine motu, nam non poteſt concipi duratio ſucceſſiua,niſi concipiatur motus,vt patet ex dormientibus, qui ex eo quod non concipiunt motus, nec concipiunt tempus,quod pertranſit. Ita Aureol. in 2.d.2.q.1.ar.1.

7 *Tempus non differt à motu,vt res à re* 2. Concl. Tempus non diſtinguitur realiter à motu realitate rata, patet ex rationibus Nominalium, quibus conātur probare nullo modo diſtingui à parte rei, de quibus infra.

Confir. quia hæc diſtinctio eſt inter ea, quæ mutuò poſsūt inter ſe ſeparata exiſtere;at motus nō poteſt eſſe ſine aliqua duratione ſibi intrinſeca. Neque duratio poteſt eſſe ſine motu, in quo primo eſt.

Dices: tempus ex Ariſt. eſt vnum exiſtens in motu primi mobilis; at motus ſunt plures, & exiſtentes in varijs ſubiectis.

Reſp. Nos hic loqui de tempore intrinſeco ſingulis motibus,non autem de extrinſeco, de quo procedit argumentum. Neque circa hanc concluſionem eſſe poterit difficultas, ſed de diſtinctione rationis, an formali, quæ ſit in re, vnde ſit.

Differt à motu ratione. 3.Concl. Tēpus diſtinguitur ratione à motu. Ita Ocham. & Suar. loc. cit. quia aliquid importatur per motum,quod non importatur per tempus,& contra, quia per primum motū importatur,ſiuè per circulationem præcisè totus motus,& non pars; per tempus autem importatur tam pars motus, ſiuè circulationis, quam totum ſimul. Cum hoc per tempus importatur anima, & motus, & alia, de quibus anima debet certificari per tempus. Similiter ex hoc,quod iſta ſit vera,quælibet pars motus eſt motus,& ſimiliter iſta,quælibet pars circulationis non eſt circulatio, ſequitur, quod aliquid importatur per circulationem, & ſic de alijs ſimilibus prædictis, & ita patet euidenter, quod Ariſtoteles per ſuas rationes non intendit probare, niſi quod iſti termini non ſunt idem diffinitione, & aliquid importetur per vnum,quod non importatur per reliquum, vel ſaltem eodem modo. Vnde Aug. 11. Confeſſ.c. 24. *Iubes*, inquit, *vt approbem, ſi quis dicat tempus eſſe motum corporis? non iubes, nam corpus nullum niſi in tempore moueri audio: non eſt ergo tempus corporis motus.*

Confir. quia motus vt ſic,dicit viam ad terminum; at tempus dicit permanētiam in exiſtentia talis motus.

4. Concl. Tempus formaliter non eſt ipſe motus,eſt contra Antiquos,& Nominales. Primo probatur ab Ariſt.tex.94.95.96 & 97. nam tempus eſt vnum,motus autem multiplex,vnde duo motus poſſunt eſſe ſimul, & in eodem tempore,non autem duo tempora. Sed Reſp. quod ſicut tempus acceptum pro motu primi mobilis eſt vnum; ita ille motus eſt vnus. Et ſicut ſunt plures motus aliorum mobilium; ita, & plura tempora intrinſeca motibus; nam ſicut tempus eſt accidens motus vnius cœli, ita & motuum aliorum cœlorum, & aliorum corporum. Et ſicut motus eſt ſimul idē apud omnes, ita, & motus primi orbis, quia omnia, quæ ſunt in terra,& in mari poſſunt menſurari tempore, & motu primi cœli. Et ſicut ſunt diuerſi motus inferiorum corporum; ita & tēpora intrinſeca illorum: ſed communiter non admittitur hæc pluralitas temporū,quia communiter tēpus accipitur pro motu primi mobilis,quia eſt aptum mēſurare omnia,quia magis regulare,& notum. 8

2. Probat, quia quælibet pars temporis eſt tempus; at non quælibet pars motus circularis eſt circulatio; ergo non ſunt idē. Sed contra hanc rationem obijcit Occham.cap.11. & Ferr.q.4.oſtendendo,falſam eſſe conſequentiā, nam terminis codē modo ſumptis in alia materia non ſequitur conſequētia, vt pars corporis eſt corpus,& tamen nulla pars corporis rotundi, eſt rotūda. Similiter quælibet pars corporis eſt corpus,& non quęlibet pars pedis eſt pes,& addit Ferr. ſicut pars circulationis, non eſt circulatio; ita pars diei non eſt dies, quæ fit ex integra circulatione: & ſicut pars temporis in cōmuni eſt tempus, ita pars motus eſt motus, quare circulatio debet comparari cum integro die: vnde Sotus fatetur, hanc rationē vix eſſe probabilem. Ego dico, eſſe tantum adductam ad probandum tempus nō eſſe circulationem, & non ad probandum non eſſe motum. *2.Ratio.* *An ſit efficax, & quid probet.*

3. Probant Alij, quia motus idem numero eſt reproducibilis per potentiam Dei,quia nō eſt maior repugnantia in reproductione eiuſdē numero actionis, ac in reproductione eiuſdem numero inſtantaneæ,ac ſucceſſiuæ. At tēpus non poteſt idem numero reproduci, tum quia ad præteritum non eſt potentia; ergo tēpus *3.Ratio.*

pus præteritum non poteſt eſſe præſens, quia repugnant; tum quia non poteſt fieri vt dies præteritus, & præſens, non ſint duo dies; ergo nõ poteſt fieri vt dies heſternus, ſit hodiernus, quia heſternus, & hodiernus eſſet vnus dies.

Inſtantia. Sed ad hoc Reſp. Alij negando poſſe reproduci motum, quia vnitas numerica motus ſumitur ex vnitate numerica temporis. Sed repugnant *Solutio.* Alij, quod ſicut poteſt eadem indiuiſibilis actio conſeruari per horam, ita interrumpi, & reproduci; ergo etiam ſi actio ſit ſucceſſiua.

Confirmatur. Confir. quia vt poteſt reproducere corpus cum eodem numero vbi; ita poterit reproducere motum eundem tendentem ad idem vbi.

9 *An tempus poſſit reproduci, & quo.* Quare Reſp. Concedendo poſſe reproducere idem numero tempus, neque tunc Deus facit, vt quod fuit non fuerit, quare non repugnat, vt tempus præteritum ſit, vt poteſt eſſe præſens. In quo cauenda eſt æquiuocatio, quia in tempore præterito dicitur tempus, & præteritio, quæ conſtituitur per negationem exiſtentiæ rei, quæ aliquando fuit; quare cum dicitur tempus præteritum fieri præſens, non inelligitur, quod tẽpus quaſi retrocedat, & deſinat eſſe ſub priori negatione præteriti, & fiat præſens, quia repugnat vt ſupra. Sed idem tẽpus, quod ſemel fuit, & vt ſic ſemper manet præteritum, iterum in rerum natura cõſtituatur, vt naturaliter dies heſternus, & hodiernus ſunt duo, non tamen ſupernaturaliter, quia idẽ poteſt eſſe repetitum, vt quantitas pedalis poteſt adæquari ſupernaturaliter bipedali quantitati per replicationẽ, vt quia in motu poteſt concipi, & realis duratio ſecundum ſe, & coexiſtentia, & quatenus replens durationem imaginariam, dum reproducitur, nõ reproducitur cum eadem connexione, ſcilicet coexiſtentiæ, & repletionis eiuſdem ſpatij, quia ſpatium illud fluens, non poteſt redire, ſed eſt immutabile in ſuo fluxu. At ſecundum durationem in ſe poteſt redire cum exiſtentia ad aliam partẽ durationis imaginariæ, & licet in ſe non eſſet maior; tamen quoad Nos, quatenus concipitur coexiſtere maiori, vel minori ſpatio, eſſet maior &c.

4. Ratio. 4. Probatur, quia tẽpus ponitur motus cœleſtis, ſed hic vt motus nõ poteſt habere rationem menſuræ, quia menſura dicitur eſſe id, quod minimum; ille autem motus in ratione motus eſt maximus, ſed eſt minimus in ratione durationis, quod ſit velociſſimus; igitur motus vt durans, eſt tempus.

Confirmatur. Confir. quia tempore nõ cognoſcimus motum vt ſic, ſed durationem motus, nam motus vt ſic, non conſiſtit in acquiſitione termini. Ex eo autem quod vnus motus fiat in hora, alter in dimidiata, non poteſt cognoſci per primum motum, acquiſitas eſſe plures partes termini, vel pauciores; non igitur motus, vt motus mẽſurat motum.

5 Ratio ex Aureol. 5. Probat Aureol. quia tempus eſt per ſe ſpecies quantitatis ex Ariſt. cum habeat partem extra partem; non ſic motus, quia pertinet vel ad prædicamentum termini, vt dicit exiſtentiã termini imperfectam, vel ad prædicamentum paſſionis, vt dicit exiſtentiam termini imperfectam, vel ad prædicamentum paſſionis, vt dicit receptionem ſubiecti: ſed huius vis pendet ex dictis de ſpeciebus quantitatis.

Confir. quia implicat tempus eſſe in tempore ſe minore, cũ tamen motus, qui fit vna die, non implicet fieri in vna hora; vna autem dies fieri vna hora non poteſt, quia viginti quatuor horæ eſſent vna hora. *Confirmatur.*

6 Probat Burl. in tex. 112. digreſſ. de temp. ex diuerſis proprietatibus vtriuſque. Primo, quia motus diuiditur ad diuiſionem ſubiecti ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem; at non ſic tempus, nam alioqui ſequeretur, vnam partem temporis eſſe in vna parte cœli, & aliã in alia, atque adeo vnum tẽpus eſſet reſpectu eorum, qui ſunt in Occidẽte, & aliud eorum, qui ſunt in Oriente, vel Septentione, & Auſtro cõtra Ariſtotelem dicentem eſſe vnum tempus omnium. Sed Reſp. poteſt, quod ſicut ſunt diuerſæ partes motus extenſæ, ita & temporis, licet vnum adæquatũ reſpectu omnium; tum Secundo, quia tempus non eſt capax velocitatis, & tarditatis motus vt ſic: vnde põt eſſe maior, vel minor motus ſub eodem tempore, vt ſi in eadem hora vnus conficiat vnum milliare, & alter dimidium; & cõtra poteſt eſſe idem motus ſub maiori, & minori tempore, vt ſi vnus conficiat vnum milliare per horam, vt v.g. aquila, & alter per menſem, vt v.g. formica, quæ omnia facilẽ patent. 10 *6. Ratio ex Burla.*

Reſp. 1. Suarez. duplex eſſe tempus, vnum abſolutum, quod in ſe dicit ſuas reales partes, & hoc habet tot partes, quot habet motus, & variatur, variato motu; alterum relatiuũ, quod dicit coexiſtentiam cum duratione ſucceſſiua extrinſeca reali, vel imaginaria, & hoc poteſt eſſe idem variato motu, & poteſt variari manente eodem motu, quia ſolum addit tempori abſoluto denominationem quandam extrinſecam, vel relationem rationis. Hinc fit, vt motus velocior, ſicut habet plures motus, ita plures partes durationis abſolutæ, licet ex eo, qđ partes illę ſint magis, vel minus tranſeuntes, ſeũ magis, vel minus compreſſæ, ſeũ intenſæ poſſint coexiſtere maiori, vel minori durationi imaginariæ. Ita Suar. diſp. 50. ſect. 9. ſed contra, quia aliud eſt res durantes, quam duratio, cum enim motus ſit velocior, ſunt plures partes durantes; non tamen maior duratio formaliter, ſed ſolum materialiter, quia maior duratio formaliter extendit ſuum ſubiectũ, vel aptitudinem in ordine ad durationem imaginariam, ſicut quantitas in ordine ad ſpatium. 11 *1. Inſtantia.* *Soluitur.*

Reſp. 2. Motum tardum, & velocem per idem ſpatium, licet ſint æquales; tamen habere modum aliquem eſſendi diſtinctũ rei, quia velocitas motus non eſt denominatio extrinſeca, neque relatio rationis, ſed eſt modus intrinſecus, & realis rei: vnde motus tardus, & velox diſtinguitur ex natura rei quoad hos modos. Dubitari tamen poteſt, an per hos modos diſtinguantur ſecundum ſubſtantiam, ita vt ſint duo motus numero diſtincti, an ſit vnus numero mo- *2. Inſtantia.*

ro motus, habens diuerſos modos, & quidem primum eſt probabilius, quia cum motus ſit quædam via; eſt tamen modus ipſius termini; quare non videtur fieri hoc, vel illo modo per alium modum, ſed ſeipſo taliter fit, nam vt actio fit ſeipſa, ita modus modificatur ſeipſo: vnde ſicut variata habitudine actionis, variatur actio; ita variato modo motus, variatur motus. Vnde Reſp. durationem conſequi non motum abſolutè, ſed vt re factum, vt ſcilicet ad motum talem, ideſt factum tali modo per tale ſpatium conſequi tantam durationem, neque in ipſa duratione poteſt eſſe variatio, niſi varietur motus; quare non poteſt inferri maior diſtinctio inter motum abſolutè, ac velocē, & tardum; nam duratio ſequitur motum, tanta duratio talem motum: vnde quia motus velox, & tardus in re diſtinguuntur, non mirū, ſi habeant diuerſa tempora, quorum vnus ſit maius altero.

Soluitur. Sed non placet. Primo, quia velocitas, & tarditas, non variant numericam ſubſtantiam motus, ſicut neque raritas, & denſitas ſubſtantiam numericam quantitatis, de qua re alibi. Secundo, quia etiam ſi varietur identitas numerica motus ex velocitate, & denſitate; non tamen variatur identitas numerica temporis, quia eadem duratio eſt vnius v.g. horæ, ſiuè per motum velocem in illa acquiratur milliare, ſiuè dimidium, vbi patet motus eſſe inæquales, durationem verò vtriuſque ęqualem. Tertio, quia exiſtentia motus non inducit rationem formalem durationis, niſi ratione aptitudinis, qua implere poteſt durationem imaginariam, ſed aptitudo poteſt eſſe eadem, variato motu, & variari ſecundū magis, & minus, retenta æqualitate motus; ergo.

12 *3. Inſtantia.* Reſp. 3. apud eos, qui putant motum differre à ſua velocitate, & tarditate, tanquam ſubiectum motus à motu, ex natura rei diſtincta, proportionaliter dicent de tempore, nam formaliter comparata tempus, & motus, non erūt ex natura rei diſtincta, nam vt quantitas diſtinguitur à denſitate, vt res à modo, ita motus à velocitate, quæ eſt veluti compreſſio partium motus: vnde diſtingui poterit duratio motus à duratione quaſi modali ipſius velocitatis, nā vt in vnaquaque re ſit duratio illi proportionata; ita in modis rerum eſt duratio propria, ſicut & exiſtentia. Imò ſicut velocitas motus eſt modus partium motus, quo partes motus ſunt inter ſe conſtipatæ; ita duratio velocitatis eſt modus durationis motus, nam per eam partes durationis motus ſunt taliter affectæ, vt ſint magis conſtipatæ. Ex quo patet ad argumentum; quod ſi nomine temporis ſignificetur tantū duratio motus præſcindendo à motu, non magis tempus à motu diſtingueretur, quam in alijs rebus duratio ab exiſtentia, & hāc in ęquali motu ſemper eſſe æqualem, quia tot ſunt partes durationis, quot motus, nam nulla eſt pars motus, quæ non habeat intrinſecam durationem; ſi autem nomine temporis ſignificetur duratio tali modo affecta, ideſt quæ in velocitate conſiſtit, vel ſecundum rationem ex illa conſequitur: ſic non debet comparari tempus cum motu præciſè ſumpto; ſed cum motu, vt affecto tali modo, ſcilicet veloci, vel tardo, nam duratio non habet talem modum, niſi ex modo ipſius motus, & ita patet, tempus, & motum non diſtingui, neque eſſe inæqualia: vnde vt motus dicitur velox, vel tardus; ita tempus longum, vel breue; alioqui diſputabitur de nomine. Sed hæc reſponſio licet probabiliter defendi poſſit; tamen nō placet, quia confundit partes durantes cum partibus durationis; licèt enim per velocitatem, vel tarditatem ſint plures, vel pauciores partes durantes, non tamen variatur magis, & minus duratio, quia nō variatur aptitudo proxima ad coexiſtendum durationi imaginariæ, ſicut nec variatur actualis coexiſtentia, quæ eſt neceſſario connexa cum aptitudine; hoc enim differunt duratio permanēs, & ſucceſſiua, quod permanens eadem indiuiſibiliter eſt apta permanere nunc huic, nunc illi durationi imaginariæ; at non ſic ſucceſſiua, quæ habet partes fluentes, ſicut & duratio imaginaria. *Soluitur.*

Dices 1. Si tempus non eſt motus formaliter, erit quantitas motus, nam cum ſit aliquid pertinens ad motum, non poteſt pertinere, niſi vt quantitas illius, per quam extendantur partes motus nō quidem in ordine ad terminum, ſed in ordine ad durationem imaginariam. Sed non eſt quantitas, quia non eſt permanens, vt patet, neque ſucceſſiua, quia nec eſt continua cum eſſentialiter ſit numerus, quæ eſt quantitas diſcreta; neque diſcreta, quia eius partes copulantur termino communi .ſ. ipſo nunc. 13 *1. Obiectio.*

Reſp. Aureol. Reſp. Aureol. loc. cit. tempus acceptum, vt eſt quantitas indeterminata, eſt quantitas continua, quia non eſt aliud quam ſucceſſio, quæ eſt quantitas continua, quia eſt prius, & poſterius continuata per præſens; ſed vt eſt quantitas terminata, ideſt reducta ad certum numerum, & menſuram, ſic eſt quantitas compoſita ex continua, & diſcreta, quia nō poteſt ſic determinari v. g. ad annum, vel menſem, niſi reducatur ad certum numerum dierum, vel horarum, & horam ad numerum minutorum, vt Auer. 4. phyſ. com. 108. & 109. & ſic Ariſtoteles accipit tempus, dum illud definiuit. *Auer.* Neque obſtat, quod hinc ſequeretur, tempus includere ſpecies oppoſitas, nam tempus ſecundum ſe, & indeterminatè diuiditur contra quantitatem diſcretam, & vt eſt determinata, ſic includit numerum, quia non poteſt determinari aliter quàm per certum numerum. Definitur aùtem potius per numerum, quàm per continuationem motus, quia motus continuus eſt quaſi materia temporis, quia non eſt numerus ſimpliciter, ſed numerus motus: vnde continuatio accidit tempori gratia materiæ; at numerus, & diſcretio conuenit illi gratia formæ, ſicut etiam accidit in alijs menſuris ex 10. lib. Euclidis, quæ componuntur ex quantitate cōtinua, & diſcreta, ſed hæc magis patebit ex explicatione definitionis temporis.

Dices 2. Tempus eſt menſura motus, ergo eſt eiuſdem ſpeciei cum motu, quia menſura 14 *2. Obiectio.*

& men-

& menſuratum debent eſſe homogenea, 10. metaph. 4. vbi ſignum non ſufficere homogeneitatem ſecundum genus, ſed debere eſſe ſecundum ſpeciem, dum ait: *Magnitudinum quidem magnitudinem, & ſecundum vnumquodque longitudinis longitudo; latitudinis latitudo; vocis vox; grauitatis grauitas &c.*

1. Reſponſio. Reſp. Hanc homogeneitatem requiſitam eſſe commenſurationis, quæ aliquando eſt cũ homogeneitate prædicamentali, ſiue generica, vt in albedine reſpectu aliorum colorum, ſiue ſpecifica, vt in exemplis adductis; aliquando eſſe commenſurationis ſimpliciter, id eſt ſine prædicamentali, qua ratione Deus eſt menſura omnium, & æuum menſura Angelorum, quantitas ſubſtantiæ, & tempus motus, ac rerum temporalium, vt optimè Fland. 10. met. quæſt. 3. ar. 2.

2 Reſponſio. Reſp. 2. Burl. menſura eſt homogenea cum primo menſurato, at tempus non menſurat primo motum, niſi quia menſurat quantitatem ipſius, quæ eſt eiuſdem naturæ cum tempore, ſicut vlna menſurat pannum, quia menſurat primo quantitatem panni. Hinc fit, vt motus quatenus eſt acquiſitio termini, & tranſitus, cum non ſit primo menſuratus, non ſit eiuſdem naturæ cum tempore.

Dices: in quo conſiſtat hæc homogeneitas commenſurationis. Reſp. conſiſtere in proportione perfectionum vtrius; vt perfectio vnius cognoſci poſſit per perfectionem alterius.

ART. III. Explicatur, quomodo tempus ſit paſſio motus.

15 Tẽpus eſt paſſio motus. QVinta Concl. Tempus eſt paſſio motus. Primo, ex Ariſtotele, qui ſæpè docet, tempus conſequi motum, & habere continuitatem, ac prius, & poſterius à motu. Secundo, quia tempus eſt eſſentialiter duratio, ſed duratio eſt paſſio rei; quæ dicitur durare, nam ſupponit rem, & neceſſariam connexionem habet cum re durante; vnde Ariſtoteles oſtendit inter motum, & tempus eſſe tantam connexionem, vt non poſſit intelligi tempus ſine motu. Tertio, probat Burl. quæſt. 2. poſt 102. quia tempus eſt quantitas motus, at quãtitas eſt paſſio ſubiecti: ergo: maior probatur, quia tempus eſt quantitas, cum habeat partes inter ſe incompoſſibiles, ſed non eſt quantitas rei permanentis, nam ſic res permanentes fierent in ſe maiores, & minores propter tempus maius, & minus; ergo eſt quantitas rei ſucceſſiuæ, cuiuſmodi eſt motus. Confir. quia tempus non poteſt eſſe ſine priori, & poſteriori, quæ ſunt inter ſe incompoſſibilia, ergo non poteſt eſſe ſine generatione, & corruptione illorum, ſed generatio, & corruptio non poſſunt eſſe ſine motu; ergo. ſed hæc ratio ſupponit, motum non habere ſuam quantitatem diſtinctam à quãtitate durationis, quod à multis negatur, ex eo quod motus velox eſt magnus, & tamen duratio parua, vt infra.

(Confirmatur.)

Obiectio. A Dices: ſi tempus eſt paſſio motus, vel qui eſt in anima, & penderet ab anima, vel motus, qui eſt extra, & tunc vel conſequitur omnem motum, & multiplicaretur ad multiplicationem motus, quod eſt eius ſubiectum, vel qui eſt in cœlo, & ſequitur primo, cæcos à natiuitate, qui nunquam viderunt cœlum, non cognoſcere durationem temporis. Secundo, ſi plures eſſent motus primi, plura forè tempora; quod negat Ariſtoteles, etiam ſi darētur plures mundi, in quo eſſent plures cœli, & per conſequens plures motus: tum Tertio, quia tempus magis pendet à motu ſolis quam primi orbis, vt patet ex diebus, noctibus, menſibus, &c. quæ ſunt partes temporis, nam quieſcente primo orbe, & poſito motu ſolis eſſet B illa diſtinctio; non tamen contra.

Confir. 1. Confir. quia repugnat paſsioni eſſe ſine ſubiecto, ſed ſi cœli ſtarent, vt accidit tempore Gedeonis, adhuc eſſet tempus, quia adhuc eſſet motus velocior, & tardior, quæ tempore determinantur, ergo.

Confir. 2. Confir. 2. quia ſi tempus eſſet paſsio motus, non poſſet percipi ſine motu, nam ſubiectum ponitur in definitione paſsionis; ſed conſtat percipi, nam dum aliquis percipit continuè quieſcere, ibi percipit tempus, quia percipit prius quieuiſſe, & nunc, & deinde quieturum.

Confir. 3 C Confir. 3. Si tempus eſſet paſsio motus, cum non ſit indiuiſibile, deberet diuidi ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem ad diuiſionem ſubiecti, ſicut diuiditur ipſe motus, ſed hoc eſt falſum, quia tunc vna pars temporis eſſet in vna parte cœli, & alia in alia, atque adeo Primo, ſi duæ medietates cœli sũt æquales, & ſimul, ſimiliter duæ partes temporis erunt æquales, & ſimul, quod repugnat tempori, niſi quando vnum continet aliud. Secundo, ſicut ſunt diuerſæ partes cœli apud diuerſos, ita & diuerſa tempora; at hoc eſt contra Ariſtotelem, qui probat tempus non eſſe motum, quia hic non eſt idem apud omnes, at tempus eſt idem.

Confir. 4. D Confir. 4. quia ſequeretur prius, & poſterius temporis conſequi ex priori, & poſteriori motus; ſed hoc eſt falſum, quia vna pars motus dicitur prior altera, quia eſt in priori parte temporis, non contra, vt patet ex communi conceptu.

16 Reſpon. Reſp. Tempus vt dicit prius, & poſterius, quibus repugnat eſſe ſimul, accipi quadrupliciter. Primo, communiter, & eſt paſsio cuiuſlibet motus, ſiuè ſit in anima, ſiuè extra: & licet aliquod conſequatur motum animæ, tamen illud nõ penderet ab anima obiectiuè, ſed ſubiectiuè, quod non tollit realitatem. Secundo, propriè, & eſt paſsio motus localis, quia E illi magis conueniunt conditiones menſuræ, qua menſuratur alij motus, quia motus localis eſt notior sm ſe, & dicit vniformitatem. Tertio, magis propriè, & eſt paſsio motus circularis circa centrum mundi, quia eſt prior, & notior alijs, & idem apud omnes habitatores terræ. Quarto, propriiſsimè, & eſt paſsio mo-

 tus

tus primi mobilis, quia primus, notiſsimus, velociſsimus, & maximè vniformis, vt infra.

Corollarium. Ex his patet, tempus conſequi omnem motum, atque adeo multiplicari iuxta multiplicationem motuum, cum ſit intrinſeca duratio cuiuſlibet motus, vnde cum Ariſtoteles dixit conſequi motum primum, loquitur de tempore propriiſsimè, quod eſt idem apud omnes.

Ad 1. probat. Reſp. Burl. cæcos etiam ſi non percipiant diſtinctè motum primum, tamen percipiendo alios motus, percipiunt confuſè motum primum, nam percipiunt dari aliquem motum ſimplicem, & vniformem, qui menſuret motus alios, ſed neſcit in quo ſit hic motus: ſed non video neceſsitatem huius cognitionis, nam dici poſſet à cæco, non percipi tempus propriiſsimè, qui conſequitur primum motum, ſed tempus communiter, qui conſequitur motus, quos cognoſcit.

Ad 2. probat. Reſp. Burl. Tempus in eo caſu multiplicaretur materialiter, quia ſunt plura, quæ denominantur à tempore, ſcilicet durationes motus, non tamen formaliter, quia tempus formaliter præter hanc durationem addit diuiſionem in prius, & poſterius ante, & poſt factam per intellectum, at prius, & poſterius non eſſent diuerſificata apud intellectum, etiam ſi ea eſſent diuerſa, quia intelligeret vnam durationem primi vnius motus, quando eſt duratio alterius, neque tamen hinc infirmatur ratio Ariſtotelis contra Platonem, qui hic poſuit tempus, & motum eſſe idem, & ſynonima, at ſi eſſent talia, multiplicarentur etiam formaliter apud intellectũ, ſicut multiplicatur motus, & licet intellectus poſsit apprehendere vt diuerſa prius, & poſterius illorum motuum, tamen non ſequitur neceſſario ea multiplicatio ex multiplicatione motuum, ſed de hac vnitate temporis infra.

Ad 3. probat. Reſp. Burl. Tempus propriiſſimè pendere à motu primi orbis, ſed partes primi temporis pendere à motu primi orbis, & ſolis; ſed dies, menſis, & annus vt ſunt partes temporis propriè dicti, magis pendent à motu ſolis, at partes primi temporis magis à motu primi orbis. Sed non explicat rationem huius.

Ego Reſp. Tam partes primi temporis, quam diem, menſem &c. pendere magis radicaliter à motu diurno, quia ex duratione huius motus, ſumitur omnis diſtinctio menſium, annorum &c. At hæc magis proximè pendere à motu ſolis, quia menſis eſt duratio motus ſolaris facti triginta diebus, qui dies ſumuntur ex motu, quem habet ſol à primo orbe.

17 *Ad 1. Confir.* Ad 1. Confir. Reſp. Burl. Tunc non fuiſſe tempus propriiſſimè, ſed fuiſſe alia tempora conſequentia motum localem, & alios motus, qui acciderunt in prælio; nec mirum, quia ea ceſſatio motus fuit ſupranaturalis, nec cognita ab Ariſtotele. Neque ſequitur per locum intrinſecum, ex negatione motus cæleſtis, negatio aliorum motuum, ſicut neque ex poſitione aliorum motuum, poſitio motus cœleſtis, quia negatio omnis motus, non eſt de intellectu antecedentis, ideſt motus cœli non eſt, & contra. Sed ſequitur per locum extrinſecum, ſcilicet ratione ordinis naturalis vniuerſi, quia ſecundum hunc ordinem quilibet motus pendet in eſſe à motu cœli.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Tempus poſſe percipi dupliciter. Primo per ſe, ſcilicet per propriam intentionem temporis, & ſic cognoſcitur à ſolo intellectu. Secundo per accidens, ſcilicet per intentionem motus, quomodo percipitur tempus à Brutis habentibus memoriã, ex Ariſtotele opuſc. de memoria. Motus autem dupliciter accipitur: Primo, vt aliquod, in quo ſunt partes ſibi ſuccedentes ſecundum durationem: Secundo, vt quidam fluxus determinatus ſecundum formam, ſcilicet qualitatem, vbi &c. tempus igitur non poteſt percipi neque per ſe, neque per accidens niſi prius, & poſterius percipiantur ſibi inuicem ſuccedentia, atque adeo motus vt eſt fluxus quidam, ſed poteſt percipi abſque perceptione motus, vt eſt fluxus determinatus ſecundum formam, quia poteſt intelligi prius, & poſterius abſque cognitione determinati fluxus. Hinc fit, vt quando quis concipit ſe quieſcere continuo, ideſt ante, & poſt, ille neceſſario percipit fluxum prioris, & poſterioris, licet quieſcat .i. careat motu determinato, imo cum quies ſit priuatio motus, non poteſt concipi, non concepto motu.

Dices: Deus poteſt facere vt omnia quieſcerent, & tamen tunc tempus eſſet, quia illa quies eſſet in tempore; ergo tempus non eſt paſſio motus.

Reſp. Burl. Quietem poſſe accipi dupliciter, 18
Primo, vt dicit negationem motus in ſubiecto apto, & ſic poteſt eſſe vt nullus ſit motus, ſed illa quies non menſuratur tempore. Secundo, vt dicit priuationem motus in menſura, in qua motus natus eſt eſſe, & ſic non eſt in tempore, nec poteſt fieri vt omnia corpora quieſcerent, quia non poteſt intelligi quies ſine aliqua tranſmutatione prioris, & poſterioris, quia quieſcere eſt ſe habere eodem modo, ac prius; ſed hæc doctrina non ſatis explicat rem, vt patet.

Ego Reſp. Motum accipi dupliciter: Primo, vt dicit ſucceſſionem prioris, & poſterioris, & ſine hac ſucceſsione non poteſt intelligi quies, nec tẽpus, & ſic implicat omne quieſcere. Secundo, vt dicit negationem determinati motus ad formas, & ſic poſſunt omnia quieſcere, ſine quo motu poteſt intelligi tempus, nam ad percipiendum tempus ſatis eſt cõcipere aliquam rationẽ ſucceſſionis communẽ, etiam ſi non percipiatur motus ad vbi, vel qualitatem, vel quantitatem.

Ad 3. Confir. Ad 3. Confir. Reſp. Burl. tempus eſſe diuiſibile ſecundum longitudinem durationis, cũ ſit veluti linea ſucceſſionis; non tamen hinc ſequitur diuidi ad diuiſionem ſubiecti ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem,

tatem, ſicut neque linea, quæ eſt terminus ſuperficiei, ſic diuiditur, licet ſit in corpore, vt in ſubiecto.

Ad 4. Confir. Ad 4. Reſp. Burl. Prius, & poſterius partium motus, & temporis habere inter ſe mutuam dependentiam in diuerſo genere cauſæ, nam partes temporis priores, & poſteriores pendent à partibus motus materialiter, ſed priores, & poſteriores motus pendet à priori, & poſteriori temporis in genere cauſæ formalis.

19 Sed hæc Reſp. Supponit motum non habere ſucceſſionem in ſe diſtinctam à ſucceſſione partium motus, quod non omnes admittunt, vt alibi dictum eſt.

Reſp. 2. Poteſt, partes motus habere propriam ſucceſſionem, atque adeo prioritatem, & poſterioritatem ſumptam à ſpatio, nam illa pars motus dicitur prior, per quam ſucceſſiuè acquiritur prior pars ſpatij, ſeù formæ, vnde partes temporis pendent à partibus motus ſecundum prioritatem, & poſterioritatem, non tamen contra, etiam formaliter, & hæc videtur magis conformis Ariſtoteli, licet partes motus ſecundum durationem accipiant formaliter prioritatem, & poſterioritatem à partibus tẽporis.

Reſp. 3. Poteſt partes motus dici priores, & poſteriores prius natura: quam ſit prioritas, & poſterioritas in tempore ſibi intrinſeco à tempore imaginario, cui coexiſtere intelliguntur partes motus in illo priori; ſed quid dicendũ ſit, ex alibi dictis facilè patet.

ART. IV. Soluuntur argumenta propoſita articuli primi.

20 *Alia ſunt partes temporis, alia motus.* Ad 1. Reſp. negando formaliter eaſdem eſſe partes temporis, & motus, quia partes motus ſunt, vel partes termini, vel partiales acquiſitiones termini, at partes temporis ſunt partes durationis, ſecundũ quas durat illa acquiſitio termini, vnde formaliter loquẽdo dies nõ eſt latio ſolis ſuper Horizontem, ſed duratio eius; ſed dicta propoſitio eſt vera cauſaliter, quia dies eſt ex latione ſolis &c. vel temporaliter, quia dies eſt, quando ſol eſt ſuper terram, vel materialiter eſſe eaſdẽ concedi poteſt; nec mirum, tum quia conſtat plures poſſe eſſe partes motus, & paucas temporis, & contra; tum quia partes vtriuſque ſumuntur in ordine ad diuerſa; nam partes motus formaliter ſumuntur in ordine ad formam, quæ acquiritur, at temporis in ordine ad durationem imaginariã, quam implent. Hinc patet.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. vt infra in explicatione definitionis tẽporis, negando eſſe idem prius, & poſterius in motu, & tempore, tum quia Ariſtoteles non dixit tempus eſſe prius, & poſterius motus, ſed numerus motus ſecundum prius, & poſterius; tum quia dixit prius, & poſterius temporis ſequi ex priori, & poſteriori motus, vt infra.

Burl. Io. de Magiſtr. Secundo, Paulò aliter, Burl. & Ioannes de Magiſtris loc. cit. prius, & poſterius poſſe accipi dupliciter. Primo, materialiter, & hoc vel pro materiali, ſeù denominato ſecundario, & ſic ſunt partes motus, & nõ temporis, vel pro materiali primario, & ſic ſunt partes temporis, nam vna pars temporis ex ſe formaliter eſt prior altera, at partes motus id habent per partes temporis: & hoc ſignificat Ariſtoteles in definitione temporis, vt fusè Burl. Secundo formaliter, ideſt pro formali ſignificato, & ſic pertinent ad relationem.

Venetus. Tertio, Venetus ait prius, & poſterius motus eſſe prius, & poſterius temporis non formaliter, ſed cauſaliter, vt dictum eſt.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Reſp. Primum motum non menſurare alios motus formaliter, vt motus eſt, ſed materialiter, quia habet coniunctum tempus, quæ eſt duratio motus, & menſura formalis, vnde patet ad primam probationem, nam Ariſtoteles loquitur de menſura materiali, non formali; ſicut figura eſt viſibilis per colorem per ſe primo viſibilem. Ad Secundam probationem, non motum, ſed duratioñe primi motus formaliter dici diem, quæ diſtribuitur in horas, & duratio motus ſolaris dicitur menſis, & annus, quare negatur illum motum præciſo omni alio ſuperaddito menſurare omnes alios motus ſecundum durationem, licet poſſit menſurare ſecundum alias perfectiones in genere motus. Ad Tertiam probationẽ negatur, primo motu formaliter omnia menſurari ratione ſui, ſed ratione temporis adiuncti. Ad Quartã probationem Reſp. 1. non exigi vnigeneitatem in natura ſpecifica; ſed ſufficere quandam proportionem vt alibi. Reſp. 2. menſura, & menſuratum primo, & per ſe, ac formaliter eſſe vnigenea; non autem quæ ſunt talia materialiter, & ſecundario, at primo, & formaliter menſuratum non eſt ipſe motus ſecundum ſuam eſſentiam, ſed ſecundum ſuam durationem.

Ad 3. Confir. Ad 3. Confir. Ocham. Reſp. In vlna conſiderantur duo, ſcilicet ſubſtantia, & quantitas, ita in motu conſiderantur duo, ſcilicet eſſentia eius, quæ eſt acquiſitio termini, & duratio eius, quæ eſt tempus, quare ſicut vlna non menſurat alia per ſuam ſubſtantiam, ſed per quantitatem, ita neque motus niſi per ſuã quantitatem durationis menſurat aliorum durationes, & ſicut quantitas ſeipſa menſurat, ita & tempus. 21

Ad 4. Confir. Ad 4. Confir. Reſp. negando tempus eſſe actum, quia licet conſiſtat in ſucceſſione, & potentia, ſicut motus, non tamen ſimili modo, quia motus eſt actus entis in potentia ad terminum, ſecundum quod eſt in potentia ad illum, at tempus non eſt actus entis in potẽtia ad terminum *ad quem*, & ratio ex Burlæ. quia motus cum ſit actus imperfecti, reſpicit ſubiectum, vt tendens ad vlteriorem perfectionem ſibi acquiſibilem, at mundus cum ſit ſimpliciter perfectus, licet habeat partes habentes huiuſmodi potentiam, tamen ſecundũ ſe non tendit ad perfectionem ſibi acquiſibilẽ, tempus autem eſt actus mundi.

Inſtantia. Dices: Si tempus diſtinguitur à parte rei

Bbbb 2 à motu,

pliciter. Primo, materialiter pro re, quæ denominatur præterita, & non eſt tempus. Secundo, formaliter pro ipſa præteritione &c. & neque eſt tempus, ſicut album eſt ipſa albedo. Tertio, copulatiuè, ſeù concretiuè pro compoſito ex re, & præteritione, vt album pro ſubiecto, & albedine: & hoc eſt propriè tempus; ſed contra, quia has partes, quæ recipiunt hãc præteritionem, & futurationem, non apparet eſſe alias à partibus motus, at tempus non eſt compoſitum ex motu, & præteritione &c. ergo non eſt compoſitum, atque adeo erit ipſa formalis præteritio, &c. ſeù ſucceſſio.

Confir.3 Confir.3. ex Aug. 11. conf. c.10. dicente: *tempus non eſſe aliud, quam ſucceſſiuorum diſtinctionem, ſeù diſtenſionem*, hæc autem non eſt niſi ſucceſſio. & Auic. 5. phyſ. dicente: Tempus non eſſe niſi continuitatem motus; non permanſiua, ergo ſucceſſiua, at hæc eſt ſucceſſio.

Confir.4. Confir.4. ex tempore diſcreto, quod non eſt niſi ſucceſſio ipſorum nunc, ex D.Thom. quodl.9.ar.2.& 1.par.q.53.ar.3.in corpore, & ad primũ, vbi ait, tempus motus Angeli, ſi non ſit continuum, eſt quædam ſucceſſio ipſorum nunc, & virtualiter vbi ſunt plura nunc, ſibi inuicem ſuccedentia; ibi neceſſario eſt tempus, cum tempus ſit numeratio prioris, & poſterioris in mora; neque dicas, quod in tract. de inſtanti docet: tempus, quo menſuratur ipſa ſucceſſio in actionibus Angelorum, componitur ex indiuiſibilibus. Nam accipit tempus, quod eſt extrinſecum, quo menſuratur tempus intrinſecum.

3 *Alij volunt tempus dicere partes, & ſucceſſionem.* 3. Opinio eſt dicentium, tempus non eſſe ipſam ſucceſſionem in abſtracto; ſed includere formaliter partes, diſtinctas formaliter à partibus motus, & inde etiam includere diſtinctas ſucceſſiones illarum partium; partes enim motus, ſicut & ipſe motus ſunt actus ſubiecti, quibus acquiritur forma, ſeù ſunt partes formæ, quæ per acquiſitionem de nouo exiſtũt in ſubiecto, at partes tẽporis ſunt partes moræ, & durationis, per quas partes motus extenduntur ſecundum durationem. Hinc fit, vt ſucceſſio partium motus ſit diſtincta à ſucceſſione partium temporis, nam ſucceſſio partium motus ſumitur in ordine ad partes termini, ſeù ſpatij; at ſucceſſio tẽporis in ordine ad durationem imaginariã, quare tempus erit ens compoſitum ex partibus inter ſe ſucceſſiuis in ordine ad durationem imaginariam. Ita *S. Thom.* D. Thom. 4. phyſ. lect. 18. vbi ait, prius, & poſterius poni in definitione temporis, ſecundum quod cauſantur in motu ex magnitudine, & non, ſecundum quod cauſantur ex tempore, nam Ariſtoteles prius, & poſterius, ait, prius eſſe in magnitudine, quam in motu, & in motu quam in tempore, vnde rectè definitur tempus, quod ſit numerus motus ſecundum prius, & poſterius, ſcilicet ſumpta ex magnitudine, atque ex D.Tho. duplex eſt genus prioritatis, & poſterioritatis diuerſæ rationis, vnum in motu, alterum in tempore. *Alber.* Alber. in prædicam. tractatu de quantit. cap.4. quem ſequitur Capreol. 2.d.2. quæſt. 2. ar.3. ad 7. 8. & 9. argum. Aureol. contr. concluſ. & probat ex Alber. dicente, extenſionem motus eſſe cauſam extenſionis, & protenſionis temporis, neque hinc fieri eſſe quantum per accidens, quia eſt formaliter numerus compoſitus ex vnitatibus ſibi ſuccedentibus. Ægid. 4. phyſ. tex.102. d. 2. & 3. vbi ait differre formaliter. Venetus tex. 99. & 100. licet obſcure loquatur. *Capreol. Ægid.*

ART. II. Explicatur quomodo tempus ſit ens, ſeù duratio ſucceſſiua.

PRima Concl. Tempus eſſentialiter eſt duratio quædam, quia tempore metimur durationes omnium motuum, menſura autem dicitur eſſe congenea. Confir. quia eſt id, ratione cuius dicitur motus velox, vel tardus. 4. phyſ. 96. 6. phyſ. 23. dicitur autem motus velox, vel tardus, ratione durationis. Confir. demum ex conceptione omnium, quia temporis nomine intelligunt extenſionem, & moram actionum, quę certè eſt duratio actionum. 4 *Tempus eſt eſſentialiter duratio.*

2. Concl. Tempus eſt duratio ſucceſſiua. Ita Aureol. loc. cit. Capr. in 2.d.2.quæſt.2. ad argum. contr. quartum. Simpl. digreſſione de tempore, qui probat, ex eo quia omnes concipiunt tempus, vt aliquod ens ſucceſſiuum. 5 *Tẽpus eſt duratio ſucceſſiua.*

Secundo probat Aureol. 2.d.2. q.1. tempus formaliter prius, & poſterius dicit addita continuitate, nam eſt præteritum, futurum, & præſens, quæ non ſunt aliud, quam prius, & poſterius, nam præteritio eſt quædam prioritas reſpectu poſterioris, & præſentis. Sed prioritas, & poſterioritas cum continuatione formaliter, non ſunt aliud, quam quædam ſucceſſio habens partes priores, & poſteriores, quia ſucceſſio non eſt aliud, quàm hoc poſt hoc, vt inſtans prius tranſiens, & futurum accedens. Vbi Aureol. notat, cum dicitur tempus eſt ipſum præteritum, præſens, & futurm, accipi poſſe tripliciter: Primo, formaliter pro ipſa præteritione, & futuritione: Secundo, ſubiectiuè pro eo, quod dicitur pręteritum, & futurum: Tertio, cupulatiuè pro ſubſtrato, & ipſa forma præteritionis, & futuritionis. Cum igitur tempus dicitur præteritum, præſens, & futurum, hæc non accipiuntur ſecundo, vel tertio modo, ſed primo. Sed in hoc fallitur vt infra. *Aureol.*

Confir. 1. quia tempus diuiditur in præteritum, & futurum, de quorum ratione eſt, vt vnum alteri ſuccedat, & nõ poſſint eſſe ſimul; ergo tempus componitur ex partibus, quibus repugnat eſſe ſimul. *Confir.1.*

Confir. 2. quia tempus eſt duratio rei ſucceſſiuæ; nam motus in quo eſt tempus, eſt ens ſucceſſiuũ, cum ſit acquiſitio termini per partem poſt partem, & non ſimul: vnde Ariſtoteles dixit ex diuiſibilitate magnitudinis ſumi diuiſibilitatem motus; & ex diuiſibilitate motus, diuiſibilitatem temporis. *Confir.2.*

3. Concl. Tempus non eſt formaliter ipſa ſucceſſio: ſed eſt ens habens partes, quarum 6 *Tempus habet*

partes, quarũ vna ſuccedit alteri. vna ſuccedit alteri. Prima pars probatur, primo ab Aureol. quia tempus eſt ſpecies quantitatis, A ex Ariſt. in prædicamento quãtitatis, & 5. met. 18. ſed ſucceſſio non eſt ſpecies quantitatis, nam formaliter ſumpta; vel eſt negatio ſimultatis, vel relatio inter duo, quorum vnum eſt poſt aliud. Sed hoc probaret, neq; eſſe ens includens ſucceſſionem, quia quantitatis ſpecies non includit eſſentialiter relationem, vel negationem. Quare aliter probatur illa minor, nam ſucceſſio opponitur permanentiæ, ſed permanentia non eſt ſpecies quantitatis, quia reperiri poteſt tàm in rebus quantis, quàm in non quantis; ergo neque ſucceſſio, tum quia etiam ſucceſſio reperiri poteſt in non quantis, vt inter duas intellectiones Angelicas, tũ quia differentiæ oppoſitæ debent contrahere idem B genus, quare ſi permanentia, non contrahit quantitatem, neque illam contrahet ſucceſſio.

Confir. 1. Confir. quia tempus eſt formaliter duratio, ergo non poteſt eſſe formaliter ſucceſſio, conſequentia probatur, quia ſucceſſio vt ſic, non eſt duratio, quia ſucceſſio vt ſic, poteſt eſſe ſecundum ſitum, ſicut prioritas, & poſterioritas, quam conſtet non eſſe durationem. Reſp. tempus non eſſe quamlibet ſucceſſionem, vt rectè probatur, ſed illam, quæ eſt inter partes motus. Sed contra, tum quia ſucceſſio partium motus, & quæ eſt intrinſeca temporis, ſunt diuerſæ rationis, vt concl. 4. Tum quia C ex Ariſtotele tempus eſt numerus partiũ motus, ſcilicet priorum, & poſteriorum, at hic numerus non eſt formaliter ſucceſſio, quia ex Aureolo ſucceſſio eſt ipſa prioritas, & poſterioritas.

Confir 2. Confir. 2. quia æuum conuenit cum tempore, quod vtrumque ſit duratio, quæ eſt quædam permanentia in eſſe, & differunt, quia æuum eſt permanentia in eſſe, ſecundum identitatem eiuſdem eſſe: atque adeo eſt formaliter indiuiſibilis: at tempus eſt permanentia in eſſe ſecundum diuerſas partes ſucceſſiuas, per quas dicitur durare idem motus, atque adeo formaliter diuiſibilis, denique id patebit ex 2. D parte concluſionis.

7 2. Pars prob. quia ponitur ſpecies quantitatis ſucceſſiuæ, at quantitas eſſentialiter dicit partes ſiue permanentes, quando eſt permanens, ſiue ſucceſſiuas; quando eſt ſucceſſiua, ex quo patet prima pars, quia quantitas permanens, non eſt ipſa permanentia, ita neque tempus, quæ eſt quantitas ſucceſſiua, eſt ipſa ſucceſſio, ſed ſicut de ratione quantitatis permanſiuę, eſt ſimultas partium. Ita de ratione ſucceſſiuæ, non eſt ſimultas, ſed ſucceſſio partium, non quidem vt ipſum tempus, vel genus, ſed vt differentia ex Capr. loc. cit. ad Aur. contra primam.

Confirmatur. Confir. quia ſicut æuum eſt duratio, quæ E dicit perfectionem formaliter indiuiſibilem, & virtualiter diuiſibilem, ita tempus eſſe debet duratio, quæ dicat perfectionem formaliter diuiſibilem, atque adeo eſſentialiter includit partes, in quibus fundatur diuiſibilitas.

Confir. 2. quantitas permanens, non eſt ipſa partibilitas, per quam ſubiectum informatum ſit habens partes, ſed includit partes, per quas informando ſubiectum facit illud eſſe diuiſibile, & partibile, ita tempus non eſt formaliter ipſa ſucceſſio, ſed eſt quantitas habens partes ſucceſſiuas ſecundũ durationem, per quas informans motum reddit illum extenſum in ordine ad durationem.

Confir. 3. quia tempus eſt numerus ſucceſſionis motus ex Ariſtotele, vt explicat D. Tho. *S. Thom.* 2. diſt. 12. q. 1. ar. 5. ad 3. at numerus includit plures partes, & cum tempus ſit continuum, illius partes debent eſſe continuæ. Vnde Capr. *Capreol.* ad 8. Aureol. contra primã, ait, ſi ſucceſſio dicat protenſionem, ſeù extenſionem quantitatiuam, tum tempus poteſt dici ſucceſſio materialiter, ſed formaliter numerus, quod infra explicabitur.

ART. III. Oſtenditur ſucceſſionem motus, diſtingui à ſucceſſione temporis.

QVarta Concluſ. Succeſſio quam includit tempus, ſeù partes ſucceſſiuæ temporis, diſtinguuntur formaliter à ſucceſſione, & partibus, quas includit motus. Hæc concluſio ſupponit durationem diſtingui formaliter à motu. Nam ſi ratione diſtinguerentur, eodem modo diſtingui debent quoad ſucceſſionem: eſt omnium, qui dicunt tempus eſſe paſſionem motus, vt D. Thom. 1. par. q. 66. ar. 4. ad 3. Arim. apud Capreol. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. ad primũ. Aur. & tribuit Auguſt. 12. de Ciuit. cap. 15. Capr. loc cit. & ad 7. expreſsè ait, *Succeſſio videtur eſſe relatio, ſicut prioritas, & poſterioritas, vel negatio ſimultatis, & permanentiæ, nec videtur eſſe quantitas, imo nec relatio realis, ſed rationis, cum ſit ad non exiſtens, vnde tales ſucceſſiones multiplicari non eſt abſurdum, quia relationes multiplicantur ex fundamẽtis, ſed aliæ ſunt partes motus, aliæ partes temporis*, & quia videbat hoc facilè poſſe excludi, ſubdit: *Poteſt etiam dici, quod duplex eſt ſucceſſio, vna intrinſeca, ideſt* eſſentialis, *motui, quæ conſiſtit in fluxu formæ, & non eſt tempus, alia eſt extrinſeca, & adiacens, ideſt* accidentalis, *per modum menſuræ, & hæc eſt de ratione temporis*. 8 *Partes ſucceſſiuæ temporis differunt formaliter à partibus motus.* *S. Thom.* *Arim.* *Capreol.*

Primo prob. ex Ariſtotele 4. phyſ. tex. 99. & 9 5. met. tex. 18. vbi ait, motus continuitatem *1. Ratio.* oriri ex continuitate magnitudinis, & ex continuitate motus, continuitas temporis, ergo ſucceſſio temporis ex ſucceſſione motus, quia continuitas tàm motus, quàm temporis includit ſucceſſionem, nam vtraque continuitas diſtinguitur à continuitate permanenti. At hinc ſequitur ſucceſſionem, & continuitatem motus diſtingui ab illa, quæ eſt in tempore, ſicut cauſa diſtinguitur à ſuo effectu, & ſubiectum à paſſione, ſiuè ſit per cauſalitatem phyſicam, ſiuè per emanationem; vbi Zimar. contr. 11. ait, continuitatẽ temporis oriri à motu à priori, & vt à ſubiecto.

Conf. quia Ariſt. ibidẽ explicans, quo ordine *Confirmatur.*

prius,

prius,& poſterius illis conueniant, ſubdit hæc prius reperiri in magnitudine, tum in motu, tum in tempore,nam prior pars motus dicitur qua acquirit prior pars ſpatij,& prior pars tẽporis,quæ eſt vt menſura in prima parte motus,& poſterior, quæ in poſteriore.

10 2.Ratio. Secundo prob.quæ conſtituunt ſpecies diuerſas,non poſſunt eſſe eiuſdem rationis,quia alioqui eadem differentia athoma pertineret ad diuerſas ſpecies, ſed hæ ſucceſſiones conſtituunt ſpecies diuerſas, nam ſucceſſio eſſentialis motui,non cõſtituit illum per ſe ſub genere quantitatis;ſicut ſucceſſio, quæ eſt eſſentialis tempori,conſtituit tẽpus per ſe ſub quãtitate,ex Ariſt.in prædicam.quant.vbi tempus ponit in numero eorum, quæ propriè, & ſola quanta ſunt,alia autem omnia ſm̃ accidens.vbi addit,quod ſicut album dicitur multum.ſ.per accidẽs,quia ſuperficies multa eſt.ita actio dicitur longa eo, quod tempus multum eſt, & motus multus: ita ſi quæratur *Quanta* actio eſt,& idem dici poſſet de motu.Reſp.*Tempore definies eſſe annuam;* Et licet 5. met.t.18. motum, & tempus dicat eſſe quanta per accidens,tñ ly per accidens nõ excludit eſſe eſſentiale,ſed eſſe p ſe primo, quia .ſ. motus habet ſuam continuitatem à ſpatio, & tempus à motu,vt rectè Scotus ibi in tex. 1. qui tamen q.9. ait motum nõ pendere à ſpatio,niſi quoad diuiſibilitatem partium.

Dices hæc ratio ſupponit motum non eſſe per ſe ſpeciem quantitatis, at contrarium oſtendit Scotus loc.cit.§ de motu,& tempore.

Inſtantia. Reſp.1. etiam ſi motus ſit ſpecies quantitatis,adhuc tamen ex mente Scoti q.10.ſunt ſpecies inter ſe diſtinctæ, vt ipſe probat,atq; adeo habent partes,& ſucceſſiones diſtinctę rõnis.

Solaitur. Reſp.2 ex Cap.lo.ci.ad 7. Aur. contra 1. & ſæpè in eo.ar.Supponi non eſſe ſpeciẽ quantitatis cum Ariſt.vt dictum eſt.*Vnde,inquit,motus,& tempus non ſunt quantitates ſucceſſiuæ formaliter,licet ſint duo quãta ſucceſſiua, neutrum tamen eorum eſt propriè quantum, vt ſucceſſiuum, quia ſucceſſio poteſt eſſe inter non quanta,vt inter cogitationes Angelicas, ſed dicitur quanta, quatenus ſunt continua, vel diſcreta,vel quia habẽt vtrumque; vnde tamẽ conceditur, quod tempus de per ſe eſt quantitas;non autem motus.*Et probat ratione Albe. tr.de quant.c.4. quia motus ab eodem accipit genus à quo accipit ſpeciem, quia ſpecies, & genus ad vnam naturam pertinent,vt patet, nã quale dat alterationi nomen,& ſpeciem, vnde dicitur in genere alteratio, & in ſpecie calfactio,vel albefactio,& ſic de alijs: ſed motus recipit ſpeciem à termino, qui non continetur ſub vno genere quantitatis,ſed pertinet ad varia genera;ergo genus ſub quo eſt motus, non eſt quantitas, etiam ſi motus ſit diuiſibilis in partes,vt 6.phyſ.oſtenditur. Vnde concludit motum non habere determinatum genus, ſed eſt in genere termini, quia fluxus nõ variat naturam termini fluentis,quare vbi fluens,qui eſt motus,eſt in genere vbi: ſic calor fluens in genere qualitatis,&c.atque adeo illa extenſio eſ-ſentialis motui non poteſt eſſe quantitas, ſed alterius rationis, ſicut extenſio entitatiua ſubſtantię,& accidentium. At tempus habet extenſionem aptam menſurare, & menſurari ſecundum ſe: & ideo habet rationem quantitatis,diuerſam à linea, & alijs ſpecies permanentibus.

Tertio probat à priori ſucceſſiones,quę ſpecificantur à diuerſis, ſunt diuerſæ rationis, vt patet ex terminis, ſed ſucceſſio intrinſeca motus ſpecificatur à termino; quia acquiritur per motum,& ſucceſſio intrinſeca temporis,& extrinſeca, & quaſi paſſio motus,ſpecificatur in ordine ad durationem imaginariam, vnde poteſt eſſe multa ſucceſſio,& partibilitas in ordine ad terminum, & parua in ordine ad durationem imaginariam,& contra;ergo,&c.ſignificat Cap.loc.cit.ad 7.§.quartum eſt. 11 3 Ratio.

ART. IV. Soluũtur argum. primæ opinionis.

AD 1.Reſp.ſucceſſionem, licèt explicetur per negationem, adhuc tñ eſſe perfectionem quendam .ſ. modum quendam exiſtendi imperſectionem quidem,quam modus exiſtẽdi permanenter, & licet includeret aliquam relationem, tamen eſt relatio ſecundum dici, quæ non pertinet ad prædicamentum relationis,ſed vagatur per omnia. *Succeſsio eſt modus quidã exiſtendi imperfectus.*

Ad 1.Confir. Reſp. primo differentias ſubſtantiales rerum non poſſe alijs conuenire, nec accidentaliter,nec eſſentialiter, quia quod vni eſt ſubſtantia,nulli accidit 1.phyſ.t.26. Sed accidentales, quæ ſunt eſſentiales vni accidenti, poſſe denominatiuè,& accidentaliter conuenire alijs,ſicut illis poteſt conuenire ipſum accidens, quare non mirum ſi ſucceſſio poteſt denominatiuè conuenire rebus permanentibus, quibus conuenit motus,& tempus. 12 *Quod vni eſt ſubſtantia, nulli accidit.*

Reſp.2.Succeſſiones eſſe diuerſę rationis,nã vt diximus,alia pertinet ad quantitatem,alia eſt tranſcendentalis,vnde negatur ſucceſſionem propriã temporis cõuenire eodem modo alijs.

Ad 2.Confir.Reſp. Negando minorem, ad primam probationem Reſp.1.duplex eſſe fieri. Primo per alterationem præuiam, & hoc non eſt dum fit,quia dum eſt alteratio, non eſt terminus generationis,ſed fit, & de hoc loquitur ibi Ariſt,Secundo ſine alteratione,& hoc dum fit eſt,quia impoſſibile eſt eſſe actionem niſi ſimul cum illa ſit terminus,qui fit, vt patet tam in ijs quæ fiunt in inſtanti, in quibus fieri ſimul eſt cum facto eſſe, quam in ijs, quæ fiunt ſucceſſiuè, quia hæc licèt non ſint perfecto modo dum eſt factio,tamẽ eſt partialiter, vt ſunt partes actionis ſucceſſiuæ, ſed à nobis concipitur id,quod eſt ſub factione,non exiſtere non quidem exiſtentia ſimpliciter, ſed exiſtentia perfecta,quod habent res in facto eſſe; & quia in ſucceſſiuis non datur ſtatus diuerſus rei in fieri,& facto eſſe,ideo Reſp.2.rectè ibi dictum ſucceſſiua non eſſe niſi dum fiunt. Ad primam improb. Reſp. Ibi negari generationẽ generari .ſ.ſubiectiuè, quia ſubiectum ſaltem natura præcedit generationem, vel ſi negat generari termi- *Ad 2. Confir.*

terminatiuè,optimè negat, tum quia generatio non eſt terminus, ſed via ad terminũm, atque adeo ſeipſa generatur, tum quia generatio nõ eſt ſubſtantia completa, atque adeo ſicut non propriè,& ſimpliciter exiſtit, ſed ſecundum quid,ita ſimpliciter non fit, ſed ſecundũ quid, quare id quod ſimpliciter,& per ſe per motũ, vel mutationem fit,dum fit, ideſt dum eſt ſucceſſio alterationis,non eſt,ſed eſt in inſtanti; in quo eſt terminus alterationis; at quæ fiunt per accidens,& ſecundum quid,dum fiunt, ſunt. Et hinc patet ad 2. improbationem: nam primo non omne,quod generatur, procedit de non eſſe ad eſſe,quia ſatis eſt eſſe ab alio,vt patet ex generatione æterna,quam non præcedit non eſſe. Secundo etiam in generatione temporali,negatio quę præcedit,nõ eſt ſimul,cum ipſa generatione, ſed cum exiſtentia termini, dicitur autem non eſſe dum generatur, ratione alterationis præcedentis, quæ eſt proceſſus quidam.

Ad 3. Confir. Ad 3.Confir.reſp. Primo cum generatio nõ ſit ſubiectum,non dicitur propriè generari, & corrumpi, ſed dicitur per accidens fieri,quia per eam aliquid generatur, & corrumpitur, vnde propriè non generatur,nec corrumpitur niſi ſubſtantia.

13 *Capr.* Reſpon.2.Capr.Eo modo quo generatio,& corruptio ſunt,non rectè dicuntur ſimul eſſe. & non eſſe,vel incipere,& deſinere. Ad prob. Reſp. motum 24. horarum per diem generari, ſed non corrumpi niſi in vltimo inſtanti diei,& tunc etiam corrumpitur ipſa dies, ex Alb.tr.de temp.c. 13. vbi ait corruptionem motus eſſe in fine motus, ſicut linea finitur in vltimo puncto,vnde tempus primo corrumpitur in inſtanti,& non in tempore, quia primo corrumpi non eſt aliud, quam totaliter finiri, & compleri.

Reſp. 3. Alij diſtinguendo duplicem generationẽ,& corruptionem,vnam totalem, alteram partialem; Totalis quidem eſt in vltimo inſtanti extrinſeco, nam in eo dicitur generatio non eſt, ſed immediatè ante erat, atque adeo vltimum inſtans eſt intrinſecum nõ quidem exiſtentiæ termini, qui denominatur corrumpi,ſed ipſi corruptioni, & tempus immediatè præcedens eſt intrinſecum generationi,& negationi ipſius corruptionis. Partialis autem corruptio,& generatio eodem modo ſunt in partibus, & inſtantibus temporis intermedijs, quare nunquam ſimul eſt generatio, & corruptio,ſed vna exiſtit in inſtanti ſibi intrinſeco, altera in tempore, loquendo de generatione ſucceſſiua,& idem dicendum de toto tempore,& partibus eius.

ART. V. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis.

14 *Ad 1.* AD 1. Aureol. Reſpond. negando omne, quod alteri ſuccedit, formaliter ſuccedere per tempus, ſed per ſuas partes cum ſuo modo exiſtendi, licet cum illo; modo ſit coniuncta aliqua mora.

Ad 1.Confir.Reſp.Quidquid ſit de maiori, de qua infra,negatur minor, nam licet motus habeat ſuam ſucceſſionem peculiarem, tamen ea non eſt quantitas, ſed eſt entitatiua partibilitas communis omnibus corporeis,& qualitatibus intenſis.Hinc fit non eſſe duas quantitates ſimul(& ſi eſſent huiuſmodi,non repugnarent, vt infra,) & falſo aſſumitur non eſſe niſi vnam ſpeciem quantitatis ſucceſſiuæ ex Ariſt. quia ponitur oratio: Deinde etiã ſi illud concederetur,nihil contra nos, cum motus non ſit ſpecies quantitatis.Denique aduertit Capr. diuiſionem quantitatis in permanſiuam, & ſucceſſiuam,nullibi ab Ariſt.poni,ſed in continuã & diſcretam,poſitionem habentem,& hac carentem; habere autem poſitionem nõ eſt idem ac eſſe permanentem, nam poſitio includit tria, primo ſitum partium, ſecundo permanentiam vnius cum altera, tertio copulationem vnius cum alia, vnde hęc diuiſio eſt per quædam accidentalia. *Ad 1. Confir.* *Capr.*

Reſp.2.Ex proportione quantitatis permanentis,& ſucceſſiuæ ſequitur oppoſitum, nam ſicut quantitas permanens nõ eſt permanentia, ita neque ſucceſſiua eſt ſucceſſio,& ſicut quantitas eſt cum partibus entitatiuis ſubſtantiæ, ita tempus eſt cum partibus entitatiuis motus:vnde tempus nõ definitur eſſe ſucceſſio partium motus,ſed numerus ſucceſſionis illarum.

Ad 2.Confir. Reſp. Primo negando eſſe eadem priora,& poſteriora motus, & temporis, quia oſtẽdimus etiam diuerſas partes,& priora,ac poſteriora: nam pars prior, & poſterior motus nõ ſunt tempus, ſed ſubiectum temporis.Reſp.2.etiam ſi nõ eſſent diuerſa priora, & poſteriora motus,& temporis, adhuc tñ tempus nõ eſſet ſucceſſio,nec prius, & poſterius, ſed numerus ſucceſſionis, & motus ſecundum prius,& poſterius,vt in definitione explicabitur. 15 *Ad 2. Confir.*

Ad 3.Confir. Reſp. Cap. diſtenſionem ſucceſſiuorum ab Aug. non accipi pro ipſa partibilitate, ſeu ſucceſſione partium entium ſucceſſiuorum,ſed numerum, ſeu multitudinem, & menſuram talium. *Ad 3. Confir.*

Ego Reſp.2.eſſe diſtenſionem partium ſucceſſiuarum motus in ordine ad durationem imaginariam: nam extenſio motus in ordine ad terminum, extenditur formaliter in ordine ad durationem imaginariam per tempus: Hinc patet ad Auic. tempus nõ dici formaliter eſſe ipſam continuitatem motus,cum continuitas temporis ſit à motu,ſed materialiter; ſed formaliter eſſe menſuram continuitatis partium motus,ſicut ſi boues,& oues dicerẽtur eſſe numerus denarius,& ſimilis.

Ad quartam Confirm. Reſp. Quid ſit tempus diſcretum, explicabitur infra, Nunc ſatis ſit,hoc tempus non eſſe formaliter ipſam ſucceſſionem, ſed includere plura ſibi ſuccedẽtia ſine continuitate. *Ad 4. Confir.*

DVBI-

DVBITATIO V.

An tempus ſit paſsio cuiuſcumque motus, an vero ſolum primi motus, & an tempus ſit vnum, an plura.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Senſus quæſtionis.* PRimo Not. Cum dictum ſit tempus eſſe paſſionem motus, & motus diſtinguantur, tum ſpecie, vt localis, & alteratio, tum numero, vt duo motus locales, dubitari poteſt ad quem motum ſequatur tempus.

2. Not. Tempus poſſe accipi dupliciter. Primo abſolutè ſecundum propriam naturam .ſ. vt durationis eſt ſpecies. Secundo relatè ſecũdum proprietatem quandam illius .ſ. ſecũdum rationem menſuræ; & hoc modo adhuc dupliciter. *Tempus ſtat dupliciter.* Primo vt habet rationem menſuræ publicę, & communis totius Orbis. Secundo, vt habet rationem menſuræ priuatæ, nam conſtat ex Hiſtoria, notatos fuiſſe in cęlo multos Cometas, & à varijs Scriptoribus in varijs regionibus fuiſſe ſcriptum annum, diem, & horas in quibus apparuerunt, & in hoc omnes conuenire: ergo ſignum eſt illos habere aliquam communem menſuram illis regionibus, quæ dicitur tempus, & menſura publica, & hac ratione dicunt tempus accipi propriè, & preſſe; & quia ſæpè ex vno tempore, quod labi in motu Horologij conſpicimus, menſuramus alios motus, ideo illud tempus poteſt dici menſura priuata, & à Doctoribus dicitur ſumi largè.

2 *Tẽpus ſequitur motum localem.* 3. Not. Conuenire penè omnes, tempus vt menſuram publicam non conſequi motum alterationis, vel augmentationis, quia hi motus non ſunt ijdem numero apud omnes, ſed conſequi motum localem; ſolum dubitatur, quem motum localem conſequatur .ſ. primi orbis, an ſolaris, an aliorum.

4. Not. Hanc quæſtionem de vnitate numerica temporis, penè eſſe de nomine: pendet .n. ex acceptione temporis, vt patebit ex dicendis, ſed maior difficultas eſt de vnitate ſpecifica temporis, *Nec. quæſtio eſt de nomine.* nam cum diuerſos ſpecie motus conſequãtur diuerſæ durationes, dubitari merito poteſt an hæ durationes ſpecie diſtinguantur ſicut, & motus, præſertim cum motuũ alij ſint corporei, alij ſpirituales, vt motus Angelorum, &c. An vero ſint eiuſdẽ ſpeciei, ſicut quãtitas, quæ conuenit diuerſis ſpecie, imò genere rebus eſt eiuſdem ſpeciei.

3 *Bonetus.* 5. Not. Ex Boneto lib. 6. ſuæ phyſicæ c. 2. 6. Nunc autem, tempus poſſe accipi dupliciter. Primo ſecundum eſſe naturale .ſ. quod habet in materia ſenſibili, & vt concernit materiam. Secundo ſecundum eſſe mathematicum .ſ. ſecundum idem eſſe, vt abſtrahit ab omni materia ſenſibili, ſicut linea dicitur habere eſſe naturale quatenus eſt in ligno, vel lapide ſubiectiuè; at vt abſtrahit ab omni tali materia, dicitur habere eſſe mathematicum, & idem dici poteſt de quantitate diſcreta.

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 *Putant aliqui tempus conſequi omnem motum.* PRima opin. eſt dicentium tempus conſequi omnem motum, quia Ariſt. definit eſſe numerum motus, vt habet prius, & poſterius: at hæc conueniunt omni motui. *Confir. 1.* Confir. Quia quidquid exiſtit, habet durationem intrinsecã ſibi proportionatam, ſed omnis ſpecies motus habet aliquod indiuiduũ exiſtens; ergo quodlibet habet ſuam durationem, ſed illa non poteſt eſſe niſi tempus cum ſit ſucceſſiua, & continua; atque adeo diſtincta ab omni alia ſpecie durationis. *Confir. 2.* Confir. 2. ex D. Aug. l. 11. confeſſ. c. 32. *Audiui à quodam homine docto, quod Solis, & Lunæ, ac ſyderum motus, ipſa ſint tempora, & annis cur enim non potius omniũ corporum motus ſint tempora; an vero ſi ceſſarent lumina, & moueretur Rota figuli, non eſſet tẽpus, &c.* *Strato Lamp. Ocham. Gabr.* Ita Strato Lampſacenus apud Simpl. digreſ. de tempore, qui addit tot eſſe tempora quot ſunt actiones. Sequitur Och. 2. q. 12. Gab. 2. d. 2 q. 1. Greg. q. 1. Henr. q. 2. ar. 4. Aureol. q. 1. ar. 4. Bonetus li. 6 ſuæ phyſ. c. 2. vbi ait tempus ſecundum eſſe naturale, non eſſe vnum omnium temporaliũ, ſed plura, ſicut ſunt plures motus. ſed ſecundum eſſe mathematicum, eſt vnum omnium temporalium, ſicut linea Bipedalis mathematicè ſumpta, vt vna poteſt applicari ad plura menſuranda, & ſic numerus denarius poteſt applicari ad menſurandos plures numeros naturaliter ſumptos, vnde ſi eſſent plures mundi, æquè primi, non eſſent plura tempora mathematica, ſed vnum, ac ſit eſſe in re abſtractum, & ſuſpenſum in aere. Tolet. 4. phyſ. q. 12. Iand. q. 22. ex Themiſt. & Simpl. in t. 132. qui ob id dicunt eſſe plura tẽpora Suar. diſp. 50. met. ſect. 10. Fonſ. 5. m. c. 13. q. 11.

5 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui nolunt multiplicari ad multiplicationem motuũ ex 4. phyſ. t. 93. vbi ait, quod ſi eſſent plures cœli, non eſſent plura tempora, quia intellectus poteſt fundare vnã rationem etiam ſuper infinita, ſi eſſent, vnde intellectus omnia mutata eſſe, & omnem motum menſurat per vnum nunc, & per vnum prius, & poſterius.

Diſcrepãt inter ſe hi Auctore. Primo. Alij vero putant multiplicari, quia alioqui idem numero accidens eſſet in ſubiectis numero, & loco diuerſis, ita communiter alij, quos ſequitur Ruuius q. 3. Murc. q. 3. d. 1. Conimb.

Secundo. Secundo differunt circa vnitatem ſpecificã motus. Nam alij volunt tempora, quæ ſunt in motibus corporeis, diſtingui ſpecie à motibus, qui ſunt ſpirituales, quia corporeum ex ſuo genere diſtinguitur à ſpirituali, vt Ruuius.

At alij putant: Omnia tempora, quæ conſequuntur motus diuerſorum generum, eſſe diuerſæ ſpeciei, vt quod conſequitur alterationem, augmentationem, & lationem, non tamẽ quæ cõſequuntur motus eiuſdem generis, etiã ſi ſint diuerſæ ſpeciei.

Alij 3. denique omne tempus eſſe eiuſdem ſpeciei, ſicut omnis quantitas, etiam ſi ſubiecta ſpecie, vel genere differant, ita Murcia.

Alij 4. omnia tempora, quæ ſunt in motibus diuer-

diuerſæ ſpeciei, diſtingui ſpecie, ob idẽtitatem temporis cum exiſtentia motus, at exiſtentiæ ſunt diuerſæ rationis, quando ſunt eſſentiarum diuerſarum.

Alij 5. dicunt tempora diſtingui ſpecie in ratione durationis iuxta varias exiſtentias, ſed ſm coexiſtentiam cum alio, eſſe eiuſdem ſpeciei, quod aliquãdo mihi placuit: Nunc vero omnino diſplicet, quia tempus magis ſumit diſtinctionem à termino, vt dicit coexiſtentiam, quã vt dicit ſimpliciter ſuam exiſtentiam abſolutã.

6 *Secundum alios tẽpus eſt duratio primi mobilis.*

2. opin. eſt dicentium tempus propriè acceptum non eſſe durationem, cuiuſcumque motus, ſed primi mobilis, nam tempus primo reſpicit motum primi mobilis, vt ſubiectum, & primo ac intrinſecè menſuratum; cæteros vero motus non reſpicit, vt ſubiectum, ſed vt menſurata non quidem intrinſecè, ſed extrinſecè. Ex quo inferunt tempus eſſe vnum numero: *Ratio.* fundamentum præcipuum ſumitur ex Ariſt. qui apud omnes ait eſſe idem tempus; ergo debet habere vnum ſubiectũ, quod ſit apud omnes; hoc autem non poſſunt eſſe motus particulares, quia ſunt diuerſi apud omnes; ergo erit motus cœlorum; qui eſt apud omnes, ſed inter hos illi tribui debet tempus menſurans, qui eſt primus, quia in vnoquoque genere primum eſt menſura cæterorum. Vnde 4. phyſicor. text. 133. 134. ait eſſe paſſionem primi mobilis, & oſtendit tempus diſtingui à motu, quia poſſunt eſſe plures motus ſimul, ſed non plura tempora, cum hoc ſit vnum tantum, ita Auer. 4. phyſ. com. 132. & ſeq. & ibi Alex. apud Ruu. Alb tr. 3. c. vlt. Bonau. 2. d. 2. ar. 1. q. 2. Ricc. ar. 1. q. 2. Dur. q. 3. Baſſ. q. 2. quos citat, & ſequitur Maſius 4. phyſ. diſp. de temp. q. 5. Sotus q. 4. d. 2. Veracuz. ſpecul. 4. Ferr. q. 7. Thien. q. 2. & 3. Iauel. q. 13. Bur. t. 101. fuſè Cap. 2. d. 2. q. 2. concl. 1. ex D. Thom. 1. p. q. 10. ar. 6. vbi ait tempus eſſe vnum omnium temporaliũ ex vnitate primi motus, ad quem tempus comparatur, non ſolum vt menſura ad menſuratũ, ſed vt accidẽs ad ſubiectum, à quo recipit vnitatem, ſed ad alios motus comparatur, vt mẽſura ad menſurata; atque adeo ex illis nõ multiplicatur, & idem probat quodl. 2. ar. 5. quia omnes motus apti menſurari vna mẽſura, habent vnum tempus, nam cum menſura ſit homogenea menſurato 10. met. com. 4. ſicut omnes motus conueniunt in vno genere commẽſurabilitatis, ita habent vnam menſuram communẽ, hęc autẽ eſt primus motus, quia eſt ſimpliciſſimus in genere motus, idem fuſius opuſ. 36. de inſtanti, & 2. d. 2. q. 1. ar. 2. Et illam Conimb. tribuũt Theophr. Auic. & Porph. & eſt omnium græcorum t. 132. ſequitur Tatar. 4. phyſ. q. de temp. natur. ar. 2. ex Scot. quodl. 11. ad 3. qui vult poſt diem Iudicij nullum fore tẽpus actuale poſitiuum, quia licet in motibus, qui tunc fient, inuenietur prius, & poſterius, tamen inde non fiet tempus poſitiuum, ſed dicẽtur habere ſucceſſionem reſpectu temporis poſſibilis, & priuatiui, quod cum intellectus concipit, poterit per applicationem ad illos motus, cognoſcere illorum durationem.

Auerroes. Alber. Bonau. Riccar. Dur. Baſſol. Maſius. Sotus. Veracuz.

ART. III. Opinio Auctoris circa tempus priuatum, & intrinſecum motui.

PRima concl. Tempus acceptum pro duratione ſucceſſiua, eſt paſſio cuiuſcumq; motus. Probat Heru. quia omnis motus habet quãtitatem ſucceſſiuam, qua formaliter fit extenſus ſucceſſiuè, & cum per eam extenſionẽ ſcientificetur duratio cuiuslibet motus, in ſingulis erit ſuum tempus. 7 *Tempus. i. duratio ſucceſſiua, paſſio eſt cuiuslibet motus.*

Confir. ex t. 97. vbi ait percipi tempus, cum percipitur aliquis motus, & 98. *Licet*, inquit, *ſint tenebræ, nullus motus ſit in corpore; ſi tamen percipiatur anima motus, tempus etiam percipi*, vbi non reſtringit tempus ad primum motum primi mobilis. Et confir. ex t. 99. 100. 101. vbi definit tempus eſſe numerum motus in communi, eamque definitionem colligit, quod ſit in motu prius, & poſterius, & tũc percipi tempus, cum prius, & poſterius in motu concipimus, quod certè in omni motu reperitur, & t. 130. & 132. expreſsè ait, tempus conſequi vnumquemque motum, quod à Græcis etiam eſt animaduerſum, vt Eudemo, & Alex. apud Simpl. t. 102. 103. ibidem idem aſſerunt Themiſt. & Philop. Secundo cõfirmatur, quia ſi ceſſaret motus cęli, vt tempore Ieſue, & poſt diem Iudicij, adhuc fierent motus, non in inſtanti; ergo in tempore, & confirmatur, quia duratio eſt intrinſeca rei, quæ durat; ergo cum quilibet motus duret, quilibet habet ſuam durationem intrinſecam, cumque res ſit ſucceſſiua, etiam duratio ſucceſſiua erit, duratio autem ſucceſſiua tempus eſt; vnde fit, vt tot ſunt tempora, quot motus. Confir. ex 4. phyſ. t. 132. & 134. vbi ait in diuerſis rebus eſſe idem tempus, ſicut idem numerus denarius eſt in decem canibus, & decem hominibus, ſed in ſingulis illis rebus eſſent diuerſæ vnitates intrinſecæ, atque adeo diuerſi numeri denarij intrinſeci, licet ſit vnus numerus denarius extrinſecè numerans, & actiuè.

Confir. 1. *Eudemus. Alexan. Themiſt. Philop.* *Confir. 2.*

Dices 1. Ariſt. videtur repugnare t. 132. vbi proponit dubitationem, quem motum conſequitur tempus, & poſtquam diſputauit, cõcludere, non conſequi, niſi motum primi mobilis, vnde eſſe vnum tantũ tempus, quia alioqui eſſent plura tempora ſimul, quorum vnum non ſit pars alterius: vnde duo dies non poſſunt eſſe ſimul, cuius rationem affert Auer. & Burl. quia ſi non eſſet circulatio, omnis alius motus ceſſaret: vnde tempus eſt paſſio intrinſeca primi circularis motus, cæterorum verò, vt menſura extrinſeca. 8 *1. Obiectio.*

Reſp. primo Ariſtotelem ibi propoſitæ difficultati primum reſpondere, tempus conſequi quemlibet motum; deinde vero quærit qua ratione tempus ſit vnum? & huic reſpondet eſſe vnum, ſi accipiatur tempus antonomaſticè. i. pro eo, quo omnes vtuntur ad menſurandum. *Reſpon.*

Dices 2. in quantitate ſucceſſiua datur vna, quæ eſt omnium menſura; id; autem non obſeruatur in permanenti. 9 *2. Obiectio.*

Reſp. Heru. primo, quia datur vnus motus, qui *Solutio Heru.*

qui maximè omnium participat rationem mẽſuræ;hoc autem in quantitate permanenti nõ reperitur,nam licet detur linea tripedalis,&c. tamen huiuſmodi nõ eſt vna numero,ſed multiplicantur iuxta multitudinem ſubiectorum, quæ multiplicata aſſumuntur ad menſurandũ. Secundo quia duæ quantitates permanentes ſimul exiſtentes, ad inuicem comparatæ non ſolum faciunt plura quanta, ſed etiam maiorẽ quantitatem, vt patet in duobus cubis; vnde impoſſibile eſt, duo corpora applicari ſimul immediatè ad tertium, vel tamquam ad menſuram, vel ad locum, ſed omnes motus ſimul exiſtentes comparati ad inuicem non efficiunt maiorem motum ſecundum quantitatem ſucceſſiuam,etiam ſi efficiant plures motus, quia plus, & minus in quantitate ſucceſſiua accipitur ſecundum prius, & poſterius, momotus autem ſimul exiſtentes cõparati ad inuicem,non ſe habent, ſicut prius, & poſterius duratione,vnde licet duo motus habeant duas ſucceſſiones, non tamen habent plus de ſucceſſione,quàm vnus motus tantũ: Hinc fit, vt ad plures motus ſimul exiſtentes poſſit applicari immediatè vna numero ſucceſſio,qua mẽſurentur,& hanc durationem vocamus vulgariter tempus,vt infra.

Explicatur cur tempus dicatur vnum?

10 *3.Obiectio.* Dices 3,Cum ad ſingulos motus conſequãtur ſua tempora,cur non dicuntur plura tempora,ſed vnum?

Confir. nam ſi dicãt dici vnum ratione temporis primi mobilis, quia illud eſt notius,tunc obſtat,motus Solis,Lunæ, & aliorũ aſtrorum, qui ſunt vel notiores,vel æquè noti, ac motus primi mobilis; ergo eſſent plura tempora, & illis vti poſſemus, tamquam diuerſis menſuris.

Confir. 2. Quia ſi eſſent duo cœli habentes eundem motum, tunc eſſent plura tempora: ſed nunc ſunt plures cœli; ergo & plura tempora. Cur igitur Ariſt. dicit eſſe vnum tempus, & vnde ſumatur hæc vnitas.

Reſponſio. Reſp. Tempus commune non conſequi ad omnem motum,ſed ad notiorem,quo vti poſſint omnes ad menſurandos alios motus: vnde etiam ſi eſſent plures motus æquè noti, illis vteremur vt vna menſura ad dignoſcendas durationes aliorum ex *Vicom.* Vicom.t.94.& ex hoc explicatur quod dicitur t.95.tempus eſſe vbique non autem motum,quia ſcilicet omnes vtimur tempore primi mobilis,vt t.133.dicitur, & ibi Sotus,& D.Thom.quare quod dicitur t. 130. ſcilicet,tempus eſſe vbique,quia motus eſt vbique,non intelligitur de tempore,quod conſequitur quemlibet motum,ſed communi. Et ſimiliter dum t.125. ait tempus numquam deficere, quod habeat inſtans, quod eſt finis præteriti,& principium futuri, quod etiam 12.29. & 8.phyſ.10.& 11. repetijt. Sed ſi hæc aliquis vellet explicare,quod intelligat de tempore intrinſeco omni motui,non poſſet conuinci.

11 *Ad Confir.* Ad conf 1.& 2.Reſp. illis peti rationem,cur Ariſt.dicat eſſe vnum tempus; vnde apud Peripat.varij ſunt modi explicandi hanc vnitatẽ.

A Primus eſt Eudemi,& Alexandri apud Simpl. 4.phyſ.102. & 132. eſſe quidem multas durationes pro multitudine motuum: ſed quia tẽpus eſt duratio,vt numerata ſecundum prius, & poſterius,dicunt tempus eſſe vnum, ratione numeri numerantis, nam numerus quo menſe numeramus omnes numeros,ſiuè in leonibus, ſiuè in equis,idem eſt,ſicut eodem modio mẽſuramus hordeum, & frumentum, ſicut idem numero nomen poteſt pluribus conuenire. *Primus dicendi modus Eudemi.*

Sed contra Simplicius, & Themiſtius obijcit primo, quia tempus eſt numerus numeratus 101 & 102. ergo in motu numerato;tot igitur numeri,quot motus. Secundo quia ex t.132.tẽpus eſt paſſio motus, quare inhæret in motu. *Refellitur.*

B Confir.quia ſi tempus dicitur vnum, quia numerus numerans eſt vnus, etiam tempus præteritum, & futurum,eſſet vnum, quòd apertè eſt falſum; alius enim eſt dies heſternus, alius craſtinus.Et confir.2.quia tempus in recto dicit durationem,numerum vero cõnotat;quod ſi durationes ſunt plures,etiam ſi numerus ſit vnus,erunt plura tempora.

Secundo Simpl com.ſuo 136.dicit ſecundũ Ariſtotelem tempus dici vnum,quia licèt ſit in pluribus motibus;eſt tamen in illis, vt conueniunt in vna ratione motus,non vt diſtinguuntur inter ſe; quare conſequitur gradum communem pluribus motibus. Sed contra,quia *Secundus dicendi modus Simplicij.*

C hoc tantum oſtendit eſſe vnam rationem ſpecificam temporis, non vnitatem numericam: *Reijcitur.* ſicut homini, & equo licèt conueniat ſenſibilitas,tamen alia numero eſt ſenſibilitas equi, alia hominis, niſi fortaſſe dicatur eſſe peculiarem rationem in tempore, de cuius ratione eſt numerus, qui eſt collectio plurium vnitatum: quare ſicut vnitas licèt ſit in hoc, vel illo ſubiecto; tamen ſecunpum ſe non habet vnde diſtinguatur à numero alterius,quod non eſt in alijs accidentibus, nam albedo niuis abſtracta diſtinguitur ab albedine cigni, ratione ſcilicet intenſionis,quod cum non poſſit dici in accidentibus,quæ carent intenſione. Ego huic Reſp.addo,vnitatem non variari ex hoc,

D vel illo ſubiecto,quia non cõcipimus eſſe perfectiorem vnitatem in lapidibus, quàm in hominibus,quare erit perfectior numerus, quod in tempore patet clariùs,nam huius munus eſt extendere motum ſecundum durationem,quę duratio non variatur ex variatione motus:vndè etſi ſint duo tempora ęqualia apprehenduntur vt vnum,& vt vnum menſurantur,& iuxta hęc intelligi poteſt Ariſt.cum tempus ait eſſe vnũ, quia eſt vnus numerus omnium numeratorũ; non enim debet intelligi de numero numerante,cum expreſsè ſupra dixerit tempus eſſe numerum numeratum: ſed quia eadem ratio numeri concipitur in diuerſis ſubiectis, ideò ea-

E dem ratio temporis eſt in diuerſis motibus: & ex his apparere poteſt probabilis hæc Simplicij ſententia.Reſp. Æſculan.q.12.diſp. tempus non eſſe in motu ſimpliciter ſumpto, quia ſic multiplicaretur multiplicato motu: ſed eſt ſecũdum ſuum eſſe completum in motu, vt accepto per animam ſub vna ratione ſecundum

omnes

omnes motus,& quia motus ſecundum eſſe, quod accipit ab anima, non multiplicatur, quia omnes ſũt vnum numero obiectum,ideo nec tempora multiplicantur, etiam ſi motus ſimpliciter, & à parte rei multiplicentur. Sed cōtra,quia ſicut tempus multiplicatur realiter per multiplicationem realem motus,ita multiplicatur intentionaliter per multiplicationē intentionalem motus,at motus ſecundũ exiſtentiam obiectiuam multiplicatur, prout multiplicãtur intellectiones,quarum eſt obiectum, quia à ſingulis recipit aliquod eſſe diſtinctum.

12 *Tertius dicendi modus.* Tertio alij dicunt eſſe vnum ſpecie,non numero,quia t.132.& 134. ait ita eſſe vnum tempus in diuerſis rebus: ſicut eſt idem numerus in decem hominibus,& decem canibus: in his autem eſt vnus numerus ſpecie.Sed nõ placet, *Non placet. Primo.* quia Ariſt.non loquitur de vnitate ſpecifica: primo quia t.90.dicit eſſe impoſſibile,vt vnum nunc corrumpatur in alio nunc, quia tunc eſſe poſſunt plura tempora ſimul;hoc autem abſurdum intelligi debet de pluralitate numerica, nam vt vnum nunc corrumpatur in alio nunc, ſufficit ſi ſint duo tempora numero tantũ diſtincta.Confir.ex t.93.ait contra dicentes,tempus eſſe ipſum motum,ſi eſſent plures motus, eſſent etiam plura tempora, quod de numerica diſtinctione debet intelligi, nam illi motus *Confirm.* poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei.Confir.2.ex t.132. Vnum tempus eſſe ſimul;tempora autem, quæ non ſunt ſimul,eſſe vnum ſpecie, quare tēpus ſimul,quod eſt vnum, debet habere maiorem vnitatem,quàm ſpecificam,quare numericam. Idem penè colligitur ex te.90.

Secundo. Secundo probatur ex communi modo loquendi; dicimus enim in eadē hora alios mori,alios naſci: quæ forma loquendi non poteſt intelligi de identitate ſpecifica,nam eadem ratione poſſemus dicere hominem per eandem horam dormire & vigilare;calere & algere;ergo debet intelligi de identitate numerica.

Quartus dicendi modus. Reijcitur. Quarto alij dicũt tēpora pluriũ motuũ dici vnũ per coexiſtentiã ad vnũ tēpus.Sed contra, quia eadem ratione plures motus poſſunt dici vnum,quia coexiſtunt. Confir.quia coexiſtentia facit illa tempora eſſe æqualia,non eſſe vnũ.

13 *Quintus dicendi modus.* Quinto alij,vt Auerr.98.D.Tho.opuſc.36. c.2 Capr.& alij in ſecunda ſententia,dicunt tēpus eſſe vnum per antonomaſiam, quia ſcilicet accipiunt vnum tēpus conſequens motũ primi mobilis,cui præcipuè conuenit ratio menſuræ,vt probauimus, & iuxta hos explicatur Ariſt.cũ ait tempus eſſe vnum reſpectu omniũ motuum,quia eſt vnus numerus omniũ numeratorũ,nam t.133.clarius explicat: *Quia omnes motus menſurantur vno tempore agnato, & finito.* His addit Fonſ.ſect.2. & quidem egregiè, dici vnum tēpus ratione vnius moræ imaginariæ, quam implet tēpus reale,ſicut dicitur *Fonſeca.* eſſe vna ſuperficies loci, ratione vnius ſuperficiei imaginariæ, in quam incidit ſuperficies realis,quare ſicut deficiente loco reali,dicimus eſſe corpus in eodem loco, ratione eiuſdem ſpatij imaginarij; ita deficiente motu, dicitur res eſſe in eodem tempore ratione moræ imaginariæ. Vnde duplex tempus poteſt diſtingui, A alterum reale,quod eſt in motu, alterum imaginarium,quod complet primũ,ſicut locus accipit complementum ab immutabilitate ſpatij,& hic modus mihi placet.

Ex his patet ad ea,quæ initio obiecimus,nã tempus dicitur eſſe in primo mobili, quatenus trahit orbē Solis, ex quo fit motus primi mobilis,& ideo ſumitur ille motus,quo trahitur, quia eſt velocior,& notior, nã motus proprius Solis, & aliorum aſtrorum non ſunt ita noti; ſicut ille ex Fonſ.Not.licet tēpus reale ſit vnũ, & vnum ſit in primo mobili;tamen accipit diſtinctionem,cum applicatur per animam inferioribus motibus: nam à motu Solis diuiditur in dies naturales,artificiales,annos,luſtra,iubi- B læa,ſæcula,&c.à motu Lunæ in menſes,&c.

Sed inſtabis,cum menſura non ſit de ratione temporis,cur vnitas motus potius ſumitur ex ratione menſuræ quam ex ratione durationis ſibi eſſentiali. 14 *Inſtantia.*

Reſp.1.eſſe dubium,an menſurabilitas actiua ſit de eſſentia,an proprietas temporis, de quo alibi. *Soluitur.*

Reſp.2.eo tamē conceſſo, inde ſumitur ratio, quia ex cõmuni vſu neceſſaria eſt in vniuerſo vna mēſura communis inferiorum actionũ,& ideo vnitas temporis ſumpta eſt ex menſura potius,quàm ex eſſentialibus.

C Hinc patet cur motus Horologij, quo metimur noſtras actiones,non habeat rationē tēporis antonomaſtici, tum quia ille motus non eſt communis omnibus,tũ quia non menſurat niſi in ordine ad durationē primi mobilis, cuius eſt ſignum,nam pars motus, & durationis huius eſt ſignum motus,& durationis,quę ſunt in cœlo. *Corollarium.*

Sexto Bonetus tempus dici vnũ mathematicè acceptum,quia vt concipitur abſtractè ab omni ſubiecto, eſt vnum aptũ menſurare omnia.Sed contra, Ariſt.vnitatem tribuit tempori naturali,non mathematico,vt infra clarius. *Sextus eſt Bonetti.*

ART. IV. Explicatur tempus, vt habet rationem menſuræ.

D SEcunda concl.tempus, vt habet rationem menſuræ priuatæ, poteſt eſſe in quolibet motu,nam quodlibet huiuſmodi tempus poteſt eſſe vſui alicui ad menſurãdos aliquos motus,ſic enim ex duratione vnius motus cognoſcimus durationem præteritam,vel futuram alterius motus,qui habeat ſimilem velocitatē, vel tarditatem.Confir.ex motu Horologij quo regulamus alios motus,ſiue ſint horologia ferrea,ſiue aquea,ſiue arenarum. 15 *Tēpus vt mēſura priuata eſt in quolibet motu.*

3.Concl.tempus,vt habet rationem menſuræ plublicæ,nõ eſt in quolibet motu,ſed tantũ E in motu primi orbis,vt habet rationem primi, Et hic dicitur vnum tempus omnium, quia illud tempus habet rationem menſuræ publicæ,quod eſt aptũ menſurare omnes alios motus, quia ſic definitur tempus publicum,ſeu famoſum,ſeu antonomaſticè dictum: ſed hanc aptitudinem non habet tempus cuiuſlibet motus, *Tēpus vt mēſura publica eſt tantum in motu primi orbis. Ratio.*

tus,ſed tantum primi, qui eſt in primo orbe; ergo illud tempus tantum eſt menſura publica. Minor probatur, nam illi motui conueniunt omnes conditiones,requiſitæ ad menſuram; nam primo eſt minimus in ratione durationis,ob velocitatem: ſecundo eſt regulatiſſimus ob vniformitatem, quia numquam variatur ſecundum velocitatem, & tarditatem: tertio eſt notiſſimus toti orbi, ex acceſſu, & receſſu aſtrorum illuminantium orbem,neque obſtat, quod detur alius motus minoris durationis, quia illi deſunt aliæ conditiones,& motus primi mobilis eſt diuiſus in minutiſſimas partes,ſcilicet horas,quadrantes,& minuta: quarto eſt notus, non ſolum præſentibus, ſed etiam præteritis, & futuris, quia ab initio vſque ad finem mundi, ſeruat eandem vniformitatem. Hinc fit vt ex calculo cognoſcantur effectus,tum præteriti, quo fuerint tempore, tum futuri,quo erunt tempore.

16 Hinc etiam fit,vt illi motui coexiſtant omnes motus, tum præteriti, tum præſentes, tum futuri, quæ conditiones nulli alteri motui conueniunt.

Confir. 1. Confirm. ex Tatar. nam motus omnes particulares habent communem menſuram, ſed hæc dicitur tempus, quod eſt menſura publica. Maior probatur;quia omnes motus comparantur inter ſe ſecundum velocitatem, & tarditatem, at hæc comparatio non poteſt fieri,niſi detur communis menſura: per quam vterque menſuratur, nam velocior dicitur, quo conficitur maius ſpatium in minori tempore,tardior vero qui in eodem tempore conficit minus ſpatium.

Confir. 2. Confirm. 2. Sotus ex t. 112. vbi ait tempore cognoſci motum, & motu tempus, at ſi prius, & poſterius cuiuſcumque motus efficeret tempus, non dixiſſet motu cognoſci tempus, ſed tempore vno cognoſci aliud, id enim dixit, quia motus priuati ſunt ſigna temporis.

Corollariũ. Hinc primo ſequitur tempus ſecundum hanc rationem menſuræ,eſſe tantum in motu primi mobilis,tanquam in ſubiecto, in cæteris autem eſt tantum menſuratiuè extrinſecè. Secundo ſequitur tempus eſſe vnum numero, quia vnus tantum eſt motus primi mobilis, in quo fundatur tempus. Confirm. ex 4 phyſic. t.87. 95. 132. 133. vbi Ægid. D. Thom. Venetus, & Græci. vbi id ex profeſſo aſſeritur. Confirm.2. ex communi modo loquendi, quo omnes ſimul viuentes dicunt eſſe in eodem tempore, atque adeo in vno. Confirm. ex dictis ſupra,vbi oſtendimus cur tempus dicatur eſſe vnum,vide Suar.ſect.10.

ART. V. Proponuntur, & ſoluuntur argumenta contra tertiam concluſionem.

17 *1. Obiectio.* PRimo,inter quantitates permanentes non datur vna numero menſura, qua menſurantur omnia quanta; ergo neque inter ſucceſſiua, A quia ſicut inter quantitates permanentes non datur vna perfectior alia,ita neque inter ſucceſſiuas,at vbi eſt æqualitas perfectionis, ibi non eſt ratio cur vnum ſit magis menſura qua menſuratum.

Reſp. Heruei. Reſpon.Heru. eſſe diuerſam rationem,primo, quia inter motus datur vnus perfectior alio,ſiue eſſentialiter, ſiue quoad participationem proprietatum menſuræ, nam oſtendimus motum primi orbis perfectius illas participare, at hoc non eſt in permanente, quia non datur vna quantitas ex natura ſua participans perfectius proprietates menſuræ quam alia, vnde in illis datur vna menſura in genere, ſcilicet linea Bipedalis, &c. non tamen vna B talis numero, quæ ſit vniformior omnibus alijs. Secundo, quia duæ quantitates ſimul exiſtentes non ſolum faciunt comparatæ ad inuicem,duo quanta, ſed etiam maiorem quantitatem, & ideo non poſſunt immediate applicari ad tertium;ſicut ad menſuram, vel locum. At non ſic duo motus ſimul exiſtentes, quia licet ſint plura quam vnus, non tamen faciunt maiorem quantitatem ſecundum ſucceſſionem quam vnus, quia plus, & minus in ſucceſſione accipiuntur ſecundum prius, & poſterius in duratione, quomodo non ſe habent duo motus ſimul exiſtentes comparati adinuicem; & inde eſt quod ad plures motus C ſimul exiſtentes poteſt immediatè vna numero ſucceſſio,vt menſura communis applicari, & ideo reſpectu ſimul exiſtentium non eſt niſi vnum numero tempus.

2. Obiectio. 2. Obijcies,tempus dicitur menſurare omnes motus: ſed duratio motus primi mobilis non poteſt menſurare omnes, quia cum ſit regularis,non poteſt menſurare irregulares.

Reſpond. Reſp.negando minorem, qui rectum iudex eſt ſui,& obliqui.

Reſp. 2. tempore non menſurari motus vt ſic, ſed durationes motuum; durationes autem omnes ſunt regulares, licèt motus ſint irregulares, & quamuis ad menſurandum non D poſſimus accipere durationem, niſi regularem tàm ratione ſui, quàm motus, in quo eſt; tamen contra,duratio etiam ſi non ſit regularis ratione ſui motus, poteſt menſurari, quia poteſt fieri nota,quod exiſtat tanto tempore motus primi mobilis.

18 *3. Obiectio.* 3.Obijcitur ipſe motus primi mobilis eſt in tempore, & tamen non habet vllam menſuram extrinſecam; ergo neque cæteræ durationes.

Reſpond. Reſp.1. concedendo habere durationem intrinſecam,neque eſt eadem ratio de alijs, quia in omnibus alijs qualitatibus deuenitur ad aliquid,quod eſt per ſe tale, & cauſa cur alia ſint E talia,quod etiam in propoſitionibus veritatum verum eſt.

Reſpon. ſecundo,etiam motum cœleſtem habere menſuram aliquo modo extrinſecam. Primo tempus imaginarium, ſecundo aliquam partem motus notam, per cuius replicationem cognoſcimus omnes alias partes.

4. Obiectio. 4. Obijc. Menſura aptitudinalis eſt paſſio temporis; ergo ſequitur omne tempus; ergo etiam tempus ſub ratione menſuræ, non conuenit ſolum motui; ergo mobile nec eſt vnum.

Reſpondet Ruuius, menſuram paſſiuam eſſe paſſionem ſpecificam temporis, quia omnia poſſunt menſurari ſiue ab alio, ſiue à ſui parte per multiplicationem. At actiuam eſſe indiuidualem proprietatem primi motus, & non eſſe ſpecificam. Sed non placet, quia ſicut omnes motus ſunt menſurabiles ratione ſuarum durationum; ita poſſunt menſurare alia, ſi prius cognoſcantur.

Auctoris reſponſio. Ego reſpondeo, quemlibet motum poſſe eſſe menſuram actiuam alterius, ſed non poſſe eſſe communem omnibus, ſicut eſt tempus primi motus, quia quilibet motus non poteſt eſſe, ita notus omnibus, vt eſt primus.

19 *5. Obiectio.* 5. Obijc. Si tempus eſſet paſſio primi motus, ſequeretur extendi, ſicut extenditur ſubiectum primi motus ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, quia accidens extenditur iuxta extenſionem ſubiecti; at hoc eſt falſum, nam ſequeretur partes temporis eſſe ſimul, ſicut ſunt partes illius ſubiecti.

Reſpondent primo aliqui, illud tempus eſſe in ſubiecto indiuiſibiliter. Sed non video quo fundamento, cum tempus ſit accidens corporeum.

Reſpondent ſecundo alij, ſubiectum temporis immediatum eſſe motum, qui eſtens ſucceſſiuum, & non ſubiectum permanens. Sed non placet, quia licèt id ſit verum de proximo; non tamen de remoto, ad cuius extenſionem extenditur motus, atque adeo tempus in motu exiſtens.

Io. de magiſt. Reſp. tertio Ioann. de Magiſtris quæſt. 6. in tempore duplices eſſe partes, ſcilicet eſſentiales, quæ ſunt ſecundum prius, & poſterius, & ſubiectiuas, ſeu quaſi integrales; ſecundum illas non poteſt eſſe ſimul, at ſecundum has poteſt eſſe ſimul, nam ſicut in eodem tempore mouetur caput, & pes; ita in eodem tempore durat motus capitis, & pedis, atque adeo illi duo motus ſecundum huiuſmodi partes ſimul ſunt.

Corollarium. Hinc patet cur tempus hoc menſurans non ſit motus aſtrorum, per quæ nobis manifeſtatur motus primi orbis, quia ſcilicet cæteri orbes mouentur motu raptus à primo orbe, vnde oritur diuerſitas diei, & noctis, & ex hac diuerſitate ſumitur deinde diſtinctio hebdomadarum, menſium, & annorum, nam triginta dies efficiunt menſem, & duodecim mēſes efficiunt annum, vnde licet diuerſitas qualitatum temporis, ſcilicet veris, &c. pendeat à motu proprio orbis ſolaris, tamen tempus ipſum pendet à motu raptus.

ART. VI. Explicatur vnitas, vel diuerſitas ſpecifica temporis.

Quarta concluſio. tempus conſequens omnem motum corporalem eſt vnius ſpeciei. Primo ex. 4. phyſicor. te. 131. vbi ait, quod ſicut numerus ſeptenarius eſt eiuſdem ſpeciei ſiue ſit in hominibus, ſiue in lapidibus; ita tempus eſt idem ſpecificè, quamuis motus ſint diuerſæ rationis. Secundo, quia ratio temporis conſiſtit in eo, quod ſit menſura actiua motus ſecundum prius, & poſterius: ſed ratio menſuræ eſt eadem ſiue menſurata ſint diuerſæ, ſiue eiuſdem ſpeciei, vt quantitas eſt eadem ſiue ſit in bruto, ſiue in lapide; ita & tempus. 20 *Tempus eſt vnius ſpeciei. Ratio.*

Contrarium docent Nominales, primo quia diuerſi motus ſpecie, habent paſſiones diuerſæ ſpeciei, ſed tempus eſt paſſio motus.

Confirm. quia duratio idem eſt ac exiſtentia: ſed exiſtentiæ diuerſarum ſpecierum ſunt diuerſæ ſpeciei; ergo. *Opinio Nominalium.*

Confirm. ſecundo, quia alioqui ſequeretur in eodem ſubiecto eſſe duo accidentia eiuſdem ſpeciei, ſolum numero diuerſa; vt ſi idem ſubiectum moueatur per lationem, & alterationem, quia ad illos motus conſequuntur duo tempora.

Reſpondetur tempus conſequi motus ſecundum rationem communem motibus: ſicut quantitas ſequitur rationem corporis, & idem eſt paſſio communis omnium. Vnde confirmatur noſtra Concluſio. Neque inſtabis, quod licet tempus ſecundum ſe ſit paſſio communis; tamen tale tempus eſt paſſio talis motus: ſicut licet ſenſibilitas ſit paſſio animalis; tamen talis ſenſibilitas eſt paſſio talis animalis, quia contrahitur ſicut contrahitur animal: ſed ex illa contractione fiunt potentiæ ſenſitiuæ diſtinctæ ſpeciei, ſicut animal per contractionem fit diuerſæ ſpeciei; non inquam id obſtat, tum quia à multis negatur illa diuerſitas ſpecifica potentiarum; tum quia eſt diuerſa ratio, nam ex contractione tempus non formaliter, ſed materialiter contrahitur, quia non recipit ex illa aliquam perfectionem in ratione durationis: ſicut quantitas conſequens corpus eſt eiuſdem ſpeciei, etiam ſi corpus contractum per differentias ſit diuerſæ ſpeciei: quia quantitas non contrahitur, niſi materialiter in hoc, vel illo corpore, quia nullam acquirit perfectionem in ratione quantitatis, & extenſionis ex illa contractione; at potentiæ ſenſitiuæ ex contractione in tali animali variantur ſecundum perfectionem. 21 *Reijcitur. Inſtantia. Soluitur.*

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Inde poſſe probari durationem diſtingui ab exiſtentia, quia certiùs eſt, durationes nō diſtingui ſpecie ex qualibet diuerſitate ſpecifica exiſtentiarum, vt infra dicemus, quàm durationem identificari formaliter cum exiſtentia: vnde negatur eſſe idem exiſtentiam temporis, & motus, quia tempus non conſequitur motum, vt reſpicit talem, vel talem terminum, ſed vt reſpicit terminū ſucceſſiuè acquiſibilem.

Ad

Ad 2.Confir. Ad 2.Confir. Reſp. Quod licèt ibi ſit vnum ſubiectum remotum; tamen proximum,& vt quo, non eſt idem, ſed diuerſum, quia ſunt duo motus; at non repugnat eſſe duo accidentia numero diuerſa in ſubiectis proximis diuerſis, etiam ſi remotum ſit vnum.

22 *2. Ratio Nominalium.* 2.Obijc.Nam præter tempus, quod conſequitur motus corporis, datur tẽpus cõſequẽs motus ſpirituales ſucceſſiuos tum in Angelis, tum in anima noſtra; at ſpirituale non poteſt eſſe eiuſdem ſpeciei cum corporeo.

Soluitur. Reſp. Ruuius concedendo illa tempora diſtingui ſpecie ex modo eſſendi diuerſo: neque dicas illam diuerſitatem eſſe ex ratione communi, quæ poteſt conuenire in aliqua ratione ſpecifica, vt patet ex doctrina Ariſtotelis, diuerſorum generum, ſed ſubalternorum nihil prohibet eaſdem eſſe differentias, quia illa diuerſitas eſt non ſolum ex ratione communi, ſed etiam ſpeciali, prioris,& poſterioris, quia operationes ſpirituales partibus conue..rent formaliter, & ſolum habent gradus q...dam intenſiores ex diuerſo modo, quo applicatur virtus indiuiſibilis agentis ad operandum, vel mouendum aliud, eminenter eos continens; ergo prius, & poſterius ex modo ſunt diuerſa in ſpiritualibus, & corporeis.

At alij putant totam illam differentiam ſe habere materialiter quoad deſtructionem ſpecificam temporis, quia hoc conſequitur ſucceſſionem vt ſic, ſiuè ſit ſecundum intenſionẽ, ſiuè extenſionem, ſiuè in ſubiecto ſpirituali, ſiuè corporeo, quia formaliter extenſio durationis non variatur ſpecie ex ſubiecto, ſicut quantitas permanens, quæ ſecundum aliquos recipitur in anima rationali eſt eiuſdem ſpeciei cum ea,quæ recipitur in pane,imo eadem numero, de qua re alibi.

QVAESTIO VI.

In quo prædicamento ſit tempus,& quælibet alia duratio.

DE hac Fonſec. 5. metaph. cap.13. quæſt. 10. vbi de tempore,quæſt.12. ſect.5. de alijs durationibus. Suar. diſp.41. ſect.9. de tempore, & de alijs durationibus diſput. 50. ſect.12. Maſius 4.phyſ. diſp. de tempore ſect. 1. quæſt. 2.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. Cum dictum ſit tempus eſſe ens reale, & hoc diuidatur in x. ſumma genera, videndum eſt ſub quo genere cõtineatur, vnde colligi poſſit differentia propria,per quam conſtituitur.

1 *Tempus non eſt in prædicamento ſubſtantiæ.* 2. Not. Conſtare tempus non eſſe de prædicamento ſubſtantiæ, quia eſt forma ſucceſſiua, & fundatur in alio vt in ſubiecto. Neque A de prædicamento qualitatis, ſiuè quia fundatur in motu, qui eſt ex Boneto reſpectiuum quid, ſiuè quia qualitas eſt terminus motus habens permanentiam; at non ſic tempus,ſiuè quia ad interrogationem factam de re, qualis ſit? non reſpondetur per tempus,vt patet; neque eſt de prædicamento vbi, vel ſitus,vel habitus, vel actionis, & paſſionis, vt patet ex natura illorum prædicamentorum, & temporis, cum non habeant, nec fundent rationem menſuræ. Hinc fit, vt ſolum difficultas maneat circa prædicamentum quantitatis, Relationis,& Quando, an ſit ſub aliquo illorum.

3. Not.Id, quod in hac quæſtione difficul- B tatem facit, maximè oritur ex diuerſis ſpeciebus durationis, quæ non videntur poſſe pertinene ad vnum prædicamentum, nam æternitas diuina non videtur poſſe conſtitui ſub aliquo prædicamento accidentium, ſed potius ſub ſubſtantia,vel nullo; Æuum vero non videtur poſſe conſtitui ſub prędicamento quantitatis, cum illud ſit ſpirituale, & partibus carens; multo minus tempus diſcretum, quod conſtat ex duobus inſtantibus conſequentibus duas operationes Angelicas, & ſi dicant pertinere ad *Quando*; nec id oſtendi facilè poteſt, & obſtat tempus, quod videtur pertinere ad quantitatem ob eius diuiſibilitatem ſucceſſiuam, quare non apparet, ad quod prædica- C mentum pertineat duratio. *Difficultas huius quæſtionis vnde ſit.*

4. Not. Tempus poſſe conſiderari Primo ſecundum ſe,vt eſt duratio ſucceſſiua: Secundo, vt eſt menſura intrinſeca: Tertio, vt eſt menſura extrinſeca: & quia menſura diuiditur in actualem, & aptitudinalem, certum videtur ſecundum rationem menſurę actualis, non eſſe in aliquo prædicamento reali, quia hæc ratio non eſt ens reale, ſed rationis, quare quæſtio intelligi debet de tempore, vt eſt menſura aptitudinalis. Et ſicut in quantitate permanenti ratio menſuræ intrinſecæ, non eſt in alio prædicamento, ac eſt ipſa eſſentia quantitatis, idem videtur dicendum de tempore; vnde manet, vt quæſtio ſit de menſura D extrinſeca. 2 *Tempus ſtat multipliciter.*

Dices: menſurabilitas ſiue actiua, ſiue paſſiua, eſt paſſio quantitatis, at paſſio non pertinet ad idem prædicamentum, ad quod ſubiectum, vt inductione patet. *Inſtantia.*

Reſp. Paſſionem ſemper reductiuè pertinere ad prædicamentum ſui ſubiecti, tanquam perfectio ſubiecti, ſed ſecundum propriam rationem peculiarem ſæpè pertinet ad aliud prædicamentum, vt patet ex accidentibus, quæ ſunt paſſiones ſubſtantiæ, aliquando tamen per ſe ad nullum prædicamentum pertinent, vt patet ex ſuſceptione magis, & minus; E carentia contrarij, & ſimilibus, quæ dicuntur paſſiones, & tamen ad nullum prædicamentum per ſe, directè pertinet. *Soluitur.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

A

3 *Tēpus in nullo eſt prædicamento ſecundum multos.* *Ocham.*

PRima opinio eſt negantium, tempus per ſe eſſe in aliquo genere, quia, cuius partes nūquam ſunt, non poteſt eſſe aliquid per ſe, nam vel eſt pura negatio, vel includit negationem, & affirmationem, quæ non efficiunt aliquid per ſe. At quod eſt tale, non poteſt eſſe in aliquo genere. Ita Ocham. in 2.q.12. præcipuè ad primum principale, & alij.

Confir.1. Quia tempus eſſentialiter includit ſucceſſionem, hęc formaliter dicit negationem ſimultatis: at ens tale non eſt in prædicamētis.

Confir.2. Quia ens per accidens non eſt in aliquo prædicamento, ſed tale eſt tempus, quia eſt aggregatum ex eſſe reali, & rationis, ſcilicet numeratione, ſeu menſuratione paſſiua actuali, vel potentiali, nam hæc numeratio eſt neceſſaria ad eſſentiam temporis, ſiue formaliter, ſiue connotatiuè. B

Confirm.3. Quia ſpecies durationis debent pertinere ad idem prædicamentum, ad quod pertinet duratio, ſed duratio ſecundum ſe ad nullum ſpeciale prædicamentum pertinere poteſt, vt dictum eſt in 3.not.

4 *Secundū alios tempus eſt in prædicamēto Quando.*

2. Opin. eſt dicentium, tempus non eſſe per ſe ſpeciē quantitatis, ſed prædicamenti (Quando) nam ad interrogationem factam per Quādo. Reſp. per aduerbia, quæ ſunt ſpecies durationis, & temporis vt heri, hodie, &c. neque obſtat quod habeat quādam extenſionem ſucceſſiuam, quia motus etiam habet illam, & tamen non eſt ſpecies quantitatis, ſed reductiuè pertinet ad prædicamentum termini. C

Inſtantia. Dices diſtingui tempus, vt eſt ſpecies quantitatis à tempore, vt conſtituit prædicamētum Quando, quia vt dicit præcisè extenſionem, eſt eſſentialiter quantitas, ſed vt habet rationem menſuræ, & continentis ea, quæ ſunt in tempore, pertinet ad prædicamentum, Quando.

Soluitur. Reſp. negando tempus, vt dicit præcisè extenſionem eſſe propriè quantitatem, ſed impropriè .ſ. virtualem, ſeu traſcendentalem, neque tempus eſt identicè quantitas, ſicut eſt locus, quę eſt identicè ſuperficies, quia ſuperficies eſt vera ſpēs quantitatis, nō ſic extenſio tēporis. D

5 *Alij tertio diſtingunt.*

3. Opinio eſt dicentium, tempus ſecundum ſe, eſſe ſpeciem quantitatis, ſed vt menſuram extrinſecam rerum temporalium, eſſe in prædicamento, Quando. Secunda pars patet ex dictis in ſecunda opinione, quia per illud dicitur res eſſe in tempore, quod ſignificatur per ly *Quando*. Prima vero pars probatur, quia motus eſt eſſentialiter quantitas; ergo & tempus. Conſequentia probatur, tum quia habent eandem, vel ſimilem extenſionem, tum quia tēpus vel eſt motus, vt menſurat ex ſe exiſtentiam rerum corruptibilium, vel eſt intrinſeca diſpoſitio, & menſura motuum. Antecedens probatur, quia omne continuum eſt eſſentialiter quantitas, quia continuitas eſt inter partes. Neque dicas continuitatem conuenire motui per accidens 5. met. t. 19. quia licet id dici poſſit fortaſſe de motu locali, cuius continuitas pendet à continuitate ſpatij, & de continuitate ſubiectiua alterationis; non tamen de continuitate intēſiua alterationis, vt patet dū partes alicuius corporis ſimul alterantur ex parte ſubiecti, &c. & ſucceſſiuè ex parte termini, nam eadem pars ſucceſſiuè magis, & magis alteratur continuè; ergo continuitas ſucceſſionis nō pendet à continuitate ſubiecti. E

Confirmatur, quia poteſt eſſe illa continuitas in puncto alterato, ita Murcia in prædicam.quan.diſp.1.q.3. quia habet partes extra partes ſecūdum durationem copulatas per inſtantia. Burl. 4.phyſ. in t. 102.d. 1. Canon. q. 5.d.2. Sonc. 5.met.quæſt. 24. eſſe ſpeciem quātitatis, vt habet rationem ſpecialem menſuræ, quam non habent alia; at vt dicit diuiſibilitatem, ſic dicit eſſe quantum per accidens ex 5. met. quia ibi agit de quantitate ſecundum ſuā rationem formalem, & videtur D. Th. opuſ. 42. c.40. & 5.met.lect.15. Gillius 1.p.l.2.tr.11.c.4. nu[illegible]bi ait durationem in tota ſua latitudine, ne[illegible]maliter, nec identicè participare propria[illegible] rationem quantitatis, ſed ſecundum ſpeciem nobis notiorem, ideſt ſecundum tempus eſſe identicè quantitatem; alias vero ſpecies durationis habere rationem quantitatis virtualis ex Henr. in ſum. ar. 31. quæſt. 2. & quodl. 5. quæſt. 13. lit. B. Baſſol. 2. d. 3. quæſt. 1. ar. 1. *Confir.* *Henr.* *Baſſol.*

Primum diſcrimen inter hos Auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant extenſionem temporis nullo modo diſtingui ab extenſione motus, vt Aureol. & alij. 6

Fonſeca. *Zerbius.* *Scotus.* *Maſius.* Alij verò diſtingui, quia poteſt eſſe parua extenſio motus, & magna temporis, & contra. Ita Fonſ. c.13. quæſt. 10. ſect. 2. Zerb. 5. met. q. 14. propter 3. Scotus quæſt. 9. in fine, & quæſt. 10. Maſius loc. cit. Et ex his alij dicunt diſtingui ſolum formaliter: quia extenſio motus dicitur præcisè, vt eſt acquiſitio plurium partium termini, vt autem eadem incidit in ſucceſſiuam durationem imaginariam, dicitur duratio; ſicut eadem quantitas eſt, quæ extendit ſubiectum, & quæ, vt incidit in ſuperficiem imaginariam, & connotat continentiam, dicitur locus. Ita Scot. in 2.d.48. Durand. diſt. 2.q. 4. Antonius And. 5. met. quæſt. 11. Canon. 4. phyſ. q. 5. d. 3. Sotus quæſt. 4. Saxon. q. 14. & ferè Nominales.

Capr. *Heru.* *Fland.* *Ferra.* Alij verò dicunt diſtingui realiter. Ita Capr. in 2.d.2.q.2.a.3. ad argumenta Heru. quæſt. 2. Fland. 5. met. quæſt. 15. Ferr. 4. phyſ. q. 4. Nec Fonſ. diſſentire videtur loc. cit. dum dicit tempus, vt eſt duratio motus ſecundum ſe, non eſſe extenſionem, & continuationem diſtinctam ab extenſione, & continuitate motus, ſed eādem, vt incidit in durationem imaginariam, vt dicitur de loco, & ſuperficie; illam requirat dicens, nullum apparere incommodum ponere vtramque diſtinctam, quia eſt magis philoſophicū. Sed de diſtinctione extenſionis motus, & temporis dictum eſt ſupra.

Secundum diſcrimen. 2. Diſſident Auctores huius ſententiæ in modo quo tempus dicit quantitatem, nam aliqui volūt includi formaliter, ita vt tēpus formaliter ſit ratio, qua motus extenditur ſecundū morā.

Alij

Alij vero dicunt,includi materialiter , ſicut locus materialiter includit ſuperficiem, & formaliter continentiam corporis,ita tempus addit rationem menſurę,ſequitur Gillius 1.p.l.2. tr.10.c.4.num.3. & explicat exemplo quantitatis permanentis,nam ſicut eadem eſt quantitas abſolutè ſumpta,& ſumpta ſub determinato termino palmi , vlnæ, &c. ita eadem quantitas temporis abſolutè , & ſub determinato termino diei,menſis,&c. & ſicut quantitas , & determinatio non ſolum eſt in quantitate mẽſurante,ſed etiam in ſingulis menſuratis, ita & durationis quantitas, non ſolum eſt in tempore menſurante,ſed in ſingulis motibus menſuratis.

7 *Secundũ alios tempus eſt in prædicamẽto relationis.*

4.Opinio eſt dicentium pertinere ad prædicamentum relationis : hi tamen procedunt diuerſo fundamento , nam aliqui putantes tempus non diſtingui à motu , vt dicunt naturam motus eſſe reſpectiuam , ita & temporis , dicit enim relationem prioritatis,& poſterioritatis.

Alij vero dicunt tempus conſtitui per rationem menſuræ , hæc autem cum dicat relationem ad menſuratum , eſt de prædicamento relationis .

Bonetus. 3. Alij putantes tempus conſiſtere in coexiſtentia motus ad æternitatem, dicunt eſſe reſpectũ realem extra animam pertinentem ad prædicamentum relationis . ita Bonetus 6. phyſ. cap.2.

ART. III. Opinio Auctoris.

8 *Tempus probabiliter eſt ſpecies quantitatis.*

PRima concluſ.Probabile eſt tempus ſecundum ſe eſſe veram ſpeciem quantitatis,patet quia eſt ens reale,vt patet ex dictis , extenſum, & peculiari ratione continuum,nã quod ſit peculiare ratione extenſum, & continuum , patet ex eo, quia nõ aliunde per accidens poſſet extendi,quàm ex extenſione motus, ſed ex motu licet habeat extenſionem cauſaliter , & radicaliter,non tamen formaliter, tum quia vt oſtendi,extenſio motus ſumitur in ordine ad terminum,hæc autem , quæ eſt tempori eſſentialis,ſumitur in ordine ad durationem imaginariam,tum quia extenſio motus , & continuitas eſt difformis,at temporis eſt vniformis, idem enim tempus menſurat motũ Horologij, & Cœli,vnde fit vt motus habeat eſſe propriũ maius diſtinctum à maioritate tẽporis, vt dixi, tũ quia ex 3. phyſ.t.2.4.phyſ.129.patet omnẽ motũ fieri in tempore;ſiuè.n.motus ſit finitus, vt motus rectus,ſiuè infinitus,vt ipſe putat motũ cęli,omnis fit in tempore;ergo extẽſio temporis eſt diſtincta ab extenſione motus,& licet id intelligatur de tempore extrinſeco , tamen quia menſura debet eſſe cognata cum menſurato, etiam in motu debet dari ſimilis extenſio , per quam fiat menſurabilis per durationem motus cęleſtis. Confir.quia tempori conueniunt proprietates quantitatis,vt eſt menſura actiua,& paſſiua.ergo longitudo,& breuitas æqualitas.& ſimiles.

Confir. Confirm. quia in prædicamento quantitatis ponitur inter ſpecies illius , neque dicendum eſt poni ex vulgi ſententia niſi cogamur ex ali- A qua vrgenti ratione ſic Ariſtotelem interpretari , & licet ibi Ariſtoteles poneret ſpecies quantitatis , vt habet rationem menſuræ , per hoc tamen non ſequitur non eſſe per ſe ſpeciem quantitatis,cum ratio menſuræ ſit paſſio quantitatis , ſed ſolum ſequitur non diſtingui ab alijs ſpeciebus niſi ſub ratione menſuræ.

1.Obiectio. Sed contra primo obijcitur , quia Ariſt. 5. met.t.18.tempus , & motum dicit eſſe quanta per accidens. *Solutio.* Reſp.ex Scoto , & Zerb. dupliciter aliquid dici quantum per accidens : Primo formaliter , vt paries dicitur diſgregatiuus per accidens, & ita motus , & tempus non dicuntur quanta per accidens à magnitudine ſpatij,& tempus à motus quantitate, quia hæc B omnia habẽt partes alterius rationis,nam partes magnitudinis poſſunt eſſe ſimul , non ſic partes motus,& tẽporis, & partes motus poſſunt eſſe plures, & pauciores exiſtentibus partibus temporis æqualibus. Secundo quaſi effectiuè,& ita motus poteſt dici quantus per accidens , quia pendet à termini extenſione , & tempus à motu: vnde tempus eſt quantitas per ſe,& formaliter , licèt effectiuè à motu , ſicut motus habet extenſionem à magnitudine ſpatij, ſeu termini , nam tranſitus ab vno loco ad alium habet ſucceſſionem ratione extenſionis , quæ interuenit ratione ſpatij intermedij , & Ariſt. motum , & tempus vocat quantum per C accidens . Neque ex eo, quod tempus habeat extenſionem in ordine ad extenſionem motus, fit in ſe non habere ſuam extenſionem , ſicut quantitas permanens habet propriam extenſionem,etiam ſi illa habeat in ordine ad extenſionem entitatiuam ſubſtantiæ.

Et nota ex Zerb.motum non habere continuitatem à continuitate ſpatij, quia motus cõtinuus fieri poteſt in ſpatio diſcontinuo , ſed habere à ſpatio diuiſibilitatem partium, vt alibi explicatur .

9 *2.Obiectio.* 2.Obijc.quia tempus eſt numerus , hic autẽ non eſt vera ſpecies quantitatis.

Solutio. Reſp.eſſe numerum numeratum, ideſt ipſas D partes extenſas,quæ ſunt ipſa quantitas temporis,vt infra .

3.Obiectio. 3. Obijcitur etiam motus eſſet vera ſpecies quantitatis,cum tamen ab omnibus dicatur nõ eſſe per ſe in prædicamẽto,ſed reductiuè.Cõfir.quia ſicut motus eſt modus quidam exiſtẽtiæ termini; ita etiam tempus eſt modus ipſius acquiſitionis,ſeu motus.

Solutio. Reſ.motũ ex Fonſ. dupliciter poſſe cõſiderari:primo rõne acquiſitionis,& ita non pertinet ad vnum prædicamentũ , ſed reducitur ad prædicamentum formæ,vt via ad terminũ , & imperfectum ad perfectũ. Secundo rõne continuitatis,& hac rõne eſt ſpecies quædam quãtitatis diſtincta à cæteris. E nam habet continuitatẽ diſtinctam à cõtinuitate temporis, & aliarum ſpecierũ.Et conf.quia omne per accidens debet reduci ad per ſe , quare ſi motus eſſet quantus per accidens,deberet reduci ad quãtitẽ per ſe, cuiuſmodi nõ poſſet eſſe quantitas tẽporis,vel magnitudinis,cũ ab his diſtinguatꝰ.

Confir.2.quia prior eſt extenſio motus, quàm temporis,cum illa hanc cauſet. *Scotus.* *Zerbius.* Scotus verò,& Zerbius videtur dicere motum non habere aliam quantitatem à quantitate temporis,quia per hanc extenditur motus, nam alioqui eiuſdem termini acquiſitio fieri poſſet in inſtanti. Sed de motu dicetur ſuo loco,an pertineat ad ſpeciale prædicamentum, illud autem eſt certum, diuerſam eſſe rationem motus,& temporis,vt ex Alb.& Cap.ſupra oſtendi ex eo,quod paſſio motus,quæ eſt celeritas,& tarditas,non eſt paſſio temporis.

Ad Confir. Ad confir. negatur omnem modum rei reduci ad prædicamentum ipſius rei, nam figura eſt modus quantitatis, & tamen pertinet per ſe ad prædicamentum, vt ſpecies quædam prædicamenti qualitatis; modi igitur,qui habent ſpecialem modum afficiendi ſubiectum, vnde ſumitur, vt habeant integram eſſentiam, dicuntur poni ſub prædicamento per ſe.

Inſtantia. Dices cum Fonſ.c.13.q.12.ſect.5.ſi duplex quantitas ponitur,altera propria motus,altera temporis, ſequeretur in loco debere poni duplicem quantitatem,alteram, qua eſt tanta ſuperficies;altera,qua eſt tantus locus,nam poteſt eſſe ſuperficies continens magna, etiam in ratione ſuperficiei,& parua in ratione loci, vt ſi contineat corpus pyramidale,& contra,magna in ratione loci, & parua in ratione ſuperficiei, vt ſi contineat corpus rotundum, nam circularis quantitas eſt magis capax; in loco autem vna tantum ſuperficies ponitur, quæ vtrumque præſtet.

Soluitur. Reſ. Etſi ex hoc ꝓbabilis eſt hæc opinio;tamen non omnino ſatisfacit, nam in motu duplex quantitas cernitur, vna propter quam dicitur motus tantæ, vel tantæ celeritatis, & dicitur quantitas innominata, vel traſcendentalis;altera, propter quam dicatur tantæ longitudinis,aut breuitatis,quæ appellatur tẽpus; at in loco eſt ſolum quantitas ſuperficiei;quantitas vero propriè loci eſt tantum mathematica;eſt enim ipſa loci capacitas, quæ eſt aptitudo ad capiendum,fundata in quantitate ratione figuræ,vnde habet, vt ſit magis, vel minus capax.

10 *4.Obiectio.* 4.Obijc. tempus non eſt ſpecies quantitatis diſcretæ,quia licet dicatur numerus, tamen eſt numerus partium continuarum,neque eſt ſpecies,continuæ,quia non eſt linea, nec ſuperficies,nec corpus,neque dicas eſſe ſpeciem quãtitatis continuæ ſucceſſiuæ, diſtinctam à permanentibus,nã vt ait Sonc.permanens, & ſucceſſiuum non variant per ſe quantitatem continuam, quia quantitas non diuiditur ab Ariſt. in ſucceſſiuam,& permanentem,ſed continuã, & diſcretam, & habentem partes cum poſitione,& hac carentes,non inquam id dicas, quia permanens, & ſucceſſiuum licet non ſint immediatæ differentiæ quantitatis in communi, tamen ſunt differentiæ per ſe quantitatis continuæ,quia alia eſt ratio continuitatis in continuo permanente, ac in ſucceſſiuo;nã alio modo copulantur termino communi,quia in permanenti copulatio eſt reſpectu partium ſimul exiſtentium ex ſe, non exigentium ordinem,at in ſucceſſiuo copulatio eſt reſpectu partium non exiſtentium ſimul, ſed vnius poſt aliam cum ordine.

Reſp.2 Bur.t.101.d.2. tempus cõtineri ſub linea, quia tempus eſt diuiſibile ſolum ſecundum longitudinẽ, quæ diuiſibilitas eſt propria lineę,vnde linea diuiditur in permanentem, & ſucceſſiuam. *Solutio.*

5.Obijc.tempus pertinet ad prædicamentũ *Quando*;ergo non ad quantitatem, quia alioqui confunderentur rationes formales prædicamentorum. 11 *5 Obiectio.* Reſp.non confundi,quia ſub diuerſa ratione pertinet ad illa duo prædicamẽta,vt patebit concluſ.ſeq. *Solutio.* nam Quando neceſſario includit duo,ſcilicet tempus,vt menſurã, & aliud,vt menſuratum, at tempus & duratio non ſic, quia ſi per impoſſibile daretur tantum vnus motus,adhuc daretur tẽpus & duratio, non tamen prædicamentum *Quando*: nam aliud eſt rem durare, aliud eſſe in tẽpore propriè,quia eſſe in tempore propriè eſt contineri tempore,& conuenit ijs, quæ ſunt obnoxia tempori 4.phyſ.t.117.at durare conuenit Deo qui fuit ante omne tempus.

2.Concl. Tempus,ſiue vt denominat, res tẽporales, ſeu vt eſt menſura extrinſeca rerum 12 *Tempus multis modis ſpectat ad prædicamentum Quando.* actiua ſiue vt reddit ſubiectum aptũ denominari paſſiuè,pertinet ad prædicamentũ *Quando*,nam eſſe in tempore, efficit prædicamentũ *Quando*, tempus autẽ, & eſſe in tempore pertinet ad idem,ſicut locus,& eſſe in loco,& iuxta hanc dicendum eſt,tempus dupliciter poſſe conſiderari.Primo vt extendit ſubiectũ,in quo eſt,& pertinet ad quantitatem: ſecundo vt denominat res temporales, & pertinet ad prædicamentũ *Quando*.Vnde Porrect.definit. Quãdo eſſe id, quod ex adiacentia temporis relinquitur.i.denominatio ex tali tẽpore, vt ſi quæratur quando erit eclypſis? Reſp. menſe futuro erit,vnde Quãdo non eſt aliud,quam eſſe in tempore ſibi extrinſeco,à quo menſuratur, vt fusè in Logica tr.17.q.3.Scio multos eſſe, qui dicant tempus ſecundũ omnem rationem pertinere ad prædicamentum *Quando*, quia hæc denominatio debet fundari in aliquo effectu ipſius temporis,qui non eſt,niſi menſura, quæ non variat prædicamenti rationem,vt patet in alijs, quod ſi illis objiciatur, aliam eſſe extenſionem motus,quæ conſiſtit in ſucceſſione ſpatij,aliam temporis,quæ conſiſtit in ſucceſſione durationis, variarique vna poteſt, altera inuariata. *Obiectio.* Reſp. extẽſionem durationis oriri ex ſucceſſione in ordine ad ſpatium; maior vero, vel minor duratio ex velocitate,& tarditate, ſicut eadem quantitas extendit corpus in ſe, & in ordine ad locum, & tamen manente eadem quantitate,variatur maior, vel minor occupatio loci propter diuerſum modum extendendi ſubiectum,quia ſcilicet eſt maior,vel denſior, & hac ratione optimè poteſt defendi hæc opinio, & ad prædicamentum pertinere poſſunt omnes durationes ſimpliciter finitæ, vt Fonſ. fusè oſtendit 5. met.cap.15.q.10.vbi fusè de hac re. *Reſpond.*

Dices

13 *1. Inſtantia.* Dices, vt eſt menſura extrinſeca aliorum, eſt compoſitum ex ente reali: & rationis determinatio in certas partes, ideſt minuta, horas, &c. quæ determinatio eſt ab anima; ergo non poteſt pertinere ad aliquod prædicamentum.

Soluitur. Reſp. aliqui illam determinationem non dici formaliter, ſed connotatiuè, & ideo poteſt eſſe in prædicamento, quia ponitur in prædicamento ratione eius, quod dicitur formaliter & in recto.

Reſp 2. alij tempus, vt menſuram extrinſecam ſecundum actualem menſurationem, pendere ab anima, non autem ſecundũ aptitudinalem; nam vt res à parte rei coexiſtunt tempori, ita hoc à parte rei habet aptitudinem, vt alia menſuret, & illa denominat. Sed de hac re fusè in Logica tr. 17. q. 3. d. 2.

2. Inſtantia. Dices 2. In Logica lo. cit d. 3. diximus tẽpus non ſolum vt eſt menſura rerum extrinſeca, & vt eas denominat, pertinere ad prædicamentũ *Quando*, ſed etiam vt denominat intrinſecè res durare; ergo ſecundum omnem ſui rationem ad illud pertinet.

Soluitur. Reſp. Tẽpus vt denominat intrinſecè, poſſe dupliciter cõſiderari, primo vt dicit extẽſionẽ partiũ, & ſic pertinet ad quantitatem: ſecundo vt reddit ſubiectum menſurabile, & denominabile per tempus extrinſecum, & hac ratione pertinet ad prædicamentum *Quando*, nam dũ ſit interrogatio de re quando, vel quandiu durauit intelligitur de re vt durante ratione ſuæ intrinſecę durationis; ergo illa pertinet ad prędicamentum *Quando*, & hoc ibi nos docuiſſe, nec mirum, quia poteſt eadem res ſecundum diuerſas rationes pertinere ad diuerſa prædicamenta.

14 *Tempus vt diſtinctũ in certas partes, nõ eſt ſpecies quantitatis. Ratio eſt.* 3. Concl. Tempus, vt accipitur pro duratione motus finita, & diſtincta in determinatas partes, non eſt vera ſpecies quantitatis, quia id, quod pendet ex apprehenſione animi, cum nõ ſit ex ea parte ens reale, non poteſt eſſe vera ſpecies quantitatis; talis autem eſt determinatio horarum, dierum, annorum, &c. ſicut palmus, &c. in quantitate permanẽte, & hac pręcipuè ratione de tempore Ariſt. in 4. diſſerit. De alijs autem durationibus quid ſentiendum, non ſatis cõſtat apud Doctores, de qua re Fonſ. *Fonſecá.* q. 12. ſect. 5. docet æternitatem non poſſe ſub certo prædicamento contineri, vt neque vllũ aliud diuinum attributum, cum omnia, vt ipſa natura diuina, ſint infinitæ perfectionis ſimpliciter. Æuum autem, cum intrinſecam, & formalem extenſionem non habeat, careatque in ſe differentia poſterioris, & prioris, ad quantitatem pertinere non poteſt directè, ſed fortaſſe reductiuè, quatenus coexiſtit differentijs tẽporum, ſcilicet priori, & poſteriori, idemque dicendum puto de inſtanti permanenti, cum eodem modo extenſione in ſe careat. De tempore aũtem diſcreto, cum videatur includere ſucceſſionem, dubitari poteſt, an ad hoc prædicamentum pertineat? Sed tamen Reſp. cum tempus diſcretum non ſit vnum per ſe, ſed per aggregationem, non poteſt in vno prædicamẽto per ſe poni, quare reducetur ad prædicamẽ-

A tum hac ratione, vt ſi conſtet inſtantibus permanentibus, vel etiam tranſeuntibus, reducitur ad prædicamentũ *Quando*, in quo omnes durationes inextenſæ per ſe collocantur. Si autem conſtet temporibus continuis inter ſe non continuatis, & ad quantitatem, & quando reduci debet, iuxta ſupradictas concluſiones, nã aliquando quæritur quanta ſit duratio actionis? Aliquando vero quando facta eſt actio; quare omnis duratio poteſt dici eſſe, vel quantitas prædicamentalis, vel ſaltẽ tranſcendẽtalis.

Dices. Duratio in communi non pertinet ad quantitatem; ergo neque tempus, quia tempus eſt ſpecies durationis, atque adeo pertinens ad idem genus ac duratio. 15 *Obiectio.*

B Reſp. 1. negando conſequentiam, nã ſubſtãtia eſt ſpecies entis, & ſubſtantiæ cõmunis Deo & creaturæ, & tamen ens, & ſubſtantia cõmunis in nullo eſt prædicamento. *Solutio.*

Reſpond. 2. Durationem eſſe prædicatum quoddam analogum ad nullum prædicamentum pertinens, at hæc prædicata habere poſſunt inferiora ſub ſe, quæ pertinent ad varia prædicamenta; vnde ſicut duratio non eſt verum genus, ita neque tempus eſt vera ſpecies reſpectu illius, niſi impropriè, vt calor dicitur ſpecies accidentis.

At inſtant, ex dictis conſtat omnes durationes creatas pertinere ad prædicamentũ *Quando*; ergo & tempus, quæ eſt ſpecies illius durationis. *Inſtantia.*

C Reſp. hoc argumentum petere explicationem generis ad quod pertineat omnis duratio creata, ſed de hac quæſt. dixi in Logica tr. 17. q. 3. d. 3. Vnde ex illa doctrina merito poni poteſt tempus eſſe in prædicamento *Quando*. *Soluitur.*

ART. IV. Explicatur, ac defenditur opinio dicentium tempus ſecundum ſuam eſſentiam pertinere ad prædicamentum, Quando, & non quantitatis.

D QVarta concl. Tẽpus ſm ſe, ſeu ſuã eſſentiã non pertinet ad prædicamentũ quantitatis prædicamentalis, ſed traſcendentalis. Primo quia ratio, qua probant eſſe ſpeciem quantitatis, non eſt efficax, nã habere partes continuas, & menſurandi rationẽ, ac æqualitatẽ; eſt cõmune, tã quantitati prędicamentali; quam traſcendentali, vt patet ex partibus entitatiuis ſubſtãtiæ, & accidentiũ corporaliũ, quæ ſeparatæ à quantitate, adhuc remanerent extenſę, vt oſtẽdimus ſupra, cũ eadem continuatione partiũ, nã haberent ſuam entitatiuã integritatem, & vnitatem diſtinctam ab vnitate, & continuitate quantitatiua; & ratio illius poſſet fundare omnes illas denominationes æqualitatis, menſurationis, &c. ſicut ipſa quantitas; ſed ex gradu vniuerſali ad ſpeciẽ argumentari affirmatiuè, eſt fallacia conſequentis: ex quo patet inde non probari niſi quod tempus ſit quãtitas, ſiue prędicamentalis, ſiue traſcendentalis. 15 *Tempus ſecũdum ſe non eſt in genere quantitatis prædicamentalis. 1. Ratio.*

E Secundo, quia ratio formalis quantitatis prædicamentalis continuę conſiſtit, in continuitate partium inter ſe incompoſſibilium; ſed

ſed partes temporis continui non ſunt inter ſe incompoſſibiles,quia ſicut poſſunt dari duo motus ſimul,& in eodem tempore, ita duo tẽpora illorum motuum occupant eandem durationem imaginariam; at repugnat duas quãtitates ſimul occupare idem ſpatium, vt patet in quantitate permanente, cuius partes neque poſſunt eſſe ſimul in eodem ſpatio imaginario locali, neque cum alia quantitate,ergo ſimiliter debet quãtitatibus pluribus ſucceſſiuis occupari idem ſpatium imaginarium durationis.

17 *Solutio aduerſariorum.* Reſponderi poſſet partes temporis habere quidem incompoſſibilitatem,ſed diuerſo modo, ac partes quantitatis permanentis,ſicut eſt diuerſus modus extẽſionis, nam ſicut extenſio temporis conſiſtit in ordine partium, vt vna ſit extra aliam extreitate poſterioritatis,ita illis partibus repugnat ſimultas, quæ habent extreitatem huiuſmodi, at talis extreitas non eſt in vno tempore reſpectu cuiuſcunque temporis, ſed illius,quod coniunctum cum alio facit maius, cuiuſmodi non ſunt tempora,quæ ſũt ſimul, ſed quæ ſunt ordinata ſecundum prius, & poſterius; at partes quantitatis permanentis comparatæ cum qualibet quantitate faciũt aliquid maius,& ideo reſpectu cuiuſlibet quãtitatis habet incompoſſibilitatem.

Reijcitur. Sed contra, quia licet hoc probabiliter ſoluat argumẽtum, tamen adhuc manet difficultas: nam ſi accipiantur partes motus acquiſitiui vnius gradus,qui fiat per horam,atq; adeò habeat tempus ſibi intrinſecũ vnius horæ exiſtens in partibus motus, tunc ſi fingamus eundem gradũ acquiri per duos motus ſimul exiſtentes,ita vt per vnum motum acquiratur dimidius gradus, & per alium, aliud dimidium, tunc in illis duobus motibus eſſent partes tẽporis ſimul,quæ tamen in motu præcedente erant ſucceſſiuè, ergo partes temporis neque inter ſe, neque cum alterius temporis partibus habent incompoſſibilitatem ex natura ſua; ſed per accidens eſt, quod vna ſit poſt aliam, quia illis non repugnat eſſe ſimul, ſcilicet in ſenſu diuiſo; ſed an ſucceſſiuum poſſit produci, vt ſimul ſit, eſt altioris indaginis.

18 *3. Ratio.* 3. Prob. Duratio creata in communi,nõ eſt in prædicamento quantitatis,ergo neque tempus,quod continetur ſub duratione.Añs prob. quia ſecundum ſe non includit partes, cum ſit communis ad durationes indiuiſibiles, qualia ſunt æuum, & inſtans temporis diſcreti, & ad diuiſibiles, quale eſt tempus,at quod continetur ſub quantitate,eſſentialiter includit partes, conſeq.prob. tum quia differentiæ diuidentes idem genus conſtituũt ſpecies ſub eodem genere, quia ſunt eiuſdem coordinationis, tum quia repugnat ſpeciem aliquã ratione ſui generis contineri ſub vno prædicamento, & ratione differentiæ in alio, vt patet ex dictis in Logica.

Solutio aduerſariorum. Reſp. Poteſt,durationem nõ eſſe vniuocam ad illas durationes, & ideo non repugnat ſpecies contentas ſub ipſa pertinere ad varia prædicamenta, vt patet ex ſpeciebus entis accidẽtium,& quantitatis communis ad tranſcendẽtales,& prædicamentales: Sed contra,quia non eſt ratio,cur non ſit vniuoca, nam non repugnat illa vniuocatio, vt eſt duratio, quia tempus,& æuum ſunt vniuoca, & tamen ſunt durationes, neque ex eo quod poteſt cõtrahi per permanens,& ſucceſſiuum, nam ex aduerſarijs quantitas eſt vniuoca, & tamen cõtrahitur per ſimiles differentias, & actio ſucceſſiua,& inſtãtanea continentur ſub eodem genere. Neque Tertio,quia contrahitur ad indiuiſibiles,& diuiſibiles ſpecies,vt ſunt durationes ſimultaneę, & ſucceſſiuæ, quia ſubſtantia eſt vniuoca ad ſubſtantias ſpirituales,quæ ſunt indiuiſibiles,& corporeas, quæ ſunt diuiſibiles. Neque Quarto, quod duratio ſit communis ſubſtantiæ, & accidentibus, quia licet his nihil eſſentiale ſit commune vniuocum, tamen nihil prohibet, quin ſit aliquod prædicamentum accidentale, vt patet inductione, nam relationis prædicamentum conuenit tam ſubſtantiæ, quam accidentibus,& ſimiliter quãtitas &c. duratio autem eſt reſpectu omnis creaturæ prædicatum accidentale. *Refellitur.*

Dices: duratio vel conſtituit ſupremum aliquod genus,& tunc eſſent XI. prædicamenta, vel continetur ſub aliquo ex X. & non apparet ſub quo contineatur,vt patet inductione. 19 *1 Inſtantia.*

Reſp.1. Aliqui eſſe vniuocum, ſed non eſſe genus, nec continetur ſub genere ob ſui tranſcendentiam. Sed contra,quia hæc tranſcendẽtia accidentalis, vt non impedit vniuocationẽ, ita neque rationem generis, vt contra Sotum oſtendi in Logica.

Reſp.2. Alij, vt motus non eſt in genere ob ſui imperfectionem, vt alibi. Sed ponitur inter poſt prædicamenta; ita neque tempus, quod eſt imperfectioris entitatis quam motus, cum ſit paſſio illius. Sed ex dictis patet diuerſam eſſe rationem motus, ac temporis, nam licet tempus dicat maiorem imperfectionem quoad entitatem,tamen dicit maiorem quoad motum eſſendi,nam nõ eſt via ad aliud,vt eſt motus. Vnde materia non eſt per ſe, & directè in prædicamento, & tamen eſt perfectior quolibet accidente quoad entitatem cum ſit ſubſtãtia, ſed imperfectior quoad modum eſſendi, quia ſcilicet eſt pars. *Soluitur.*

Dices 2. Si duratio ſecundum ſe,non eſt in prædicamento quantitatis,in nullo erit prædicamento,atque adeo neque tempus. Reſp. negando conſequentiam, quia conſtituit prædicamentum *quando*, vnde ſit. *2. Inſtantia.*

5. Concl. Tempus ſecundum ſuam eſſentiã eſt in prædicamento *quando*, probatur,quia ſecundum ſuam eſſentiam etiam diuiſibilem, & extenſam,eſt ſpecies durationis, ergo continetur ſub prædicamẽto,in quo eſt duratio,ſed hæc vt dictum eſt in Logica loc.cit. conſtituit prædicamentum *quando*, ergo tempus etiam ratione ſuæ differentiæ, quæ eſt ſucceſſiuitas, eſt in eodem prædicamento, vt dictum eſt concluſ 4. nam non excedit latitudinem durationis. 20 *Tempus ſecũdum ſe, eſt in prædicamẽto Quando. Ratio.*

Confir. quia cæteræ durationis ſpecies ſecundum ſe, & ſuas eſſentias pertinent ad prædica- *Confirmatur.*

dica-

dicamentum *Quando*, ergo etiam tempus, quia ſunt ſpecies eiuſdem generis.

Confirmatur. Confir. 2. quia interrogatio facta per *Quando*, eſt communis ad res permanentes, & ſucceſſiuas, ergo duratio vtrarumque pertinet ad *Quando*, quia interrogatio eſt de duratione vtrarumque, ſed duratio rerum ſucceſſiuarum eſt ſucceſſiua, ergo duratio vt ſucceſſiua, & extenſa pertinet ad *Quando*. Denique id patet ex argumentis ſecundæ ſententiæ, quæ idcirco à nobis non ſunt ſoluenda; cum nobis faueant.

ART. V. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

21 *1. Solutio.* AD 1. Reſp. Aliqui tempus eſſe ſpeciem quantitatis ſecundum opinionem vulgi, nam non datur tempus præſens, niſi ſecundum opinionẽ vuulgi, cui Grammatici ſe accomodant, dum diſtinguunt tempus in præteritum, præſens, & futurum. *Non probatur.* Sed non placet: quia licet non detur tempus præſens, quod ſit ſimul ſecundum plures partes, vt falſo putãt Grammatici, tamen verè datur in fluxu vt infra.

Solutio Burl. Reſp. 2. Burl. in prædicamento quantitatis, quod licet tempus componatur ex non entibus, tamen adhuc eſt ſpecies quantitatis, quia per hoc diſtinguitur quantitas fluens à permanenti, quod hæc neceſſario cõponitur ex partibus, quæ ſunt entia; illa autẽ ex ijs, quæ ſunt non entia, qualia ſunt præteritum, & futurum, vnde Priſcianus ait præſens componi ex prærito, & futuro. *Nõ ſatisfacit.* Sed non placet, quia non poteſt compoſitum ex non entibus eſſe ſpecies quantitatis, quæ eſt ens reale, quia compoſitum illud non poteſt eſſe ens reale. Vnde melius 4. phyſ. tex. 102. d. 2. ait eſſe ſpeciem quãtitatis, & participare rationem formalem illius, ac proprietates.

3. Solutio. Reſp. 3. Alij ad entitatem ſucceſſiuorum ſatis eſſe dari aliquid illius exiſtens, vt in motu datur mutatũ eſſe, & in tempore datur inſtans. *Neque probatur.* Sed contra, quia tempus non eſt ſpecies quantitatis, vt includit entitatem indiuiſibilem, ſed diuiſibilem. Confir. quia inſtans non ſolum reperitur in tempore præſenti, ſed etiam præterito, & futuro.

4. Solutio. Reſp. 4. ex dictis ſupra, tempus exiſtere de præſenti, non ſolum ratione inſtantis, ſed etiam ſuarum partium, vt ſunt, non quidem tranſactæ, vel futuræ, ſed tranſeuntes; hæ autem sũt partes immediatæ poſt inſtans, & hoc præſens non dicitur ſolum more Grammaticorum, ſed etiam Philoſophorum.

22 *Ad 1. Confir. Succeſsio eſt modus poſitiuus exiſtendi.* Ad 1. Confir. Reſp. Succeſſionem eſſe modum quendam exiſtẽdi poſitiuum oppoſitum ſimultati, neque obſtat, quod explicetur per negationem, nam multa ſunt poſitiua, quæ à nobis per negationem explicantur, vt irrationalitas, ſpiritualitas, imo ipſa ſimultas etiam dici poteſt eſſe negatio ſucceſſiuorũ, nam ſucceſſiuum exigit duo: Primo ordinẽ inter duo, quorum vnum ſit poſt aliud, qualis ordo poteſt eſſe etiam in permanentibus reſpectu ſitus. Secundo, vt vnum exiſtat, quando non exiſtit aliud, & hęc negatio explicat proprium modũ exiſtendi ſucceſſiuorum, qui eſt, vt ſit prius, & poſterius ſecundum durationem: ſicut in permanentibus eſt ſecundum ſitum, at ſicut in permanẽtibus ille modus exiſtendi ſecundum ſitũ eſt poſitiuus, & tamen explicatur per negationem, quia vbi eſt vnum, non eſt aliud, ita hic modus exiſtendi ſucceſſiuorum, licet explicetur per negationem; conſiſtit autem illa poſitiua perfectio exiſtendi in immediata exiſtentia ſecundum durationẽ vnius poſt aliud, vnde ſi per impoſſibile prius exiſteret, dum eſt poſterius, adhuc inter illa eſſet ſucceſſio ſecũdum exiſtentiæ modum; vt inter partes caloris per alterationem acquiſitas, eſt ſucceſſio, etiam ſi deinde permaneant; quare illa negatio non eſt de conceptu ſucceſſionis, etiam ſi à nobis non intelligatur ſine tali negatione.

Ad 2. Reſp. Ex dictis patere tempus ſecundum ſe, & ſuam eſſentiam non includere illam numerationem menſis, anni &c. atque adeo nõ pendere ab anima, & ſic eſſe ſpeciem quantitatis, quæ cum ſit menſurabilis, & menſuratiua, non mirum ſi eadem proprietas conueniat tẽpori, quæ eſt ſpecies illius; at tempus ſecundũ vulgi opinionem includere quidem illã actualem numerationem, & determinationem in dies, menſes, & annos, ſed vt ſic non eſſe ſpeciem quantitatis, niſi ſolum ratione ſui materialis. 23 *Ad 2. Confir.*

Ad 3. Reſp. Durationem communem Deo, & creaturis propter ſuam analogiam non pertinere ad aliquod prædicamentũ, ſed durationem creatam propter ſui vniuocationem pertinere ad prædicamentum Quando, tanquam ratio conſtituens generaliſſimum illius prædicamenti, vt oſtendi in Logica tract. 17. q. 3. d. 3. neque diuiſibilitas temporis, quia hæc non eſt quantitas prædicamentalis, ſed traſcendentalis. *Ad 3. Confir.*

Ex his patet ad argumenta aliorum, nam argumenta ſecundæ ſententiæ nobis fauẽt, quia probant, vel ſecundã concluſionem, vel 4. & 5.

Ad argumenta vero tertiæ opinionis. Probant primam concluſionem, ſed ſi negatur eſſe quantitatem. Reſp. inde probari eſſe quantitatem tranſcendentalem, vt diximus.

QVÆSTIO VI.

Quomodo tempus diſtinguatur à motu.

1 HÆc quæſtio patet ex dictis, nam oſtendimus diſtinguià motu non ſolum ratione, ſed etiã ex natura rei contra Suar. tom. 2. met. diſp. 50. ſect. 1. nu. 5. & ſect. 9. nu. 1. de qua lege Burl. tex. 101. q. 1. Ægid. com. 113. Ruuius q. 4. qui citat Riccard. 2. d. 2. ar. 1. q. 2. Maior. q. 2. Arg. q. 1. ar. 1. Henr. quodl. 3. q. 11. ex D. Thom. 2. d. 4. q. 1. ar. 2. & 1. par. q. 10 ar. 6. optimè Ficinus in comment. Plot. ennead. 3. l. 7. de æternitate, & tempore, Conimbr. c. 14. q. 14. ar. 1. & 2. Soto q. 4. qui dicunt diſtingui ex natura rei, ſequitur Murcia diſp. 3. q. 3. qui tribuit Paulo Veneto tex. 96. Capr. 2. d. 2. q. 2. tum quia ex *Tẽpus à parte rei diſtinguitur à motu. Burle. Ægid.*

Ficino

ſicino motus intercipitur non interrupto tẽpore, tum ex eo quod omnia accidentia ex natura rei diſtinguntur à ſubiecto ob dependentiam realem accidentis à ſubiecto, tum ex eo quod tempus eſt realis menſura motus, tum quia partes motus poſſunt realiter multiplicari, non multiplicatis partibus temporis, vt patet ex motu tardo, & veloci facto ſub eodẽ tempore, & cõtra, poſſunt multiplicari partes temporis, non multiplicatis partibus motus, vt patet ex motu tardo; at implicat idem à parte rei, ſecundum eandem rationem formalẽ, quæ ſit à parte rei, vna multiplicari, & non multiplicari, vel vt Scotiſtæ probant, impoſſibile eſt eſſe vnam quantitatem à parte rei in duobus, quorum partes eiuſdem proportionis, & quãtitatis non ſunt inæquales numero, & quantitate, ſed tales ſunt partes motus, & temporis, vt patet ex dictis; neque dicas cum Fabro hinc ſequi motus particulares diſtingui à tempore, quod eſt motus, non autem à tempore, quod eſt in ſingulis, quia argumentum probat diſtingui à ſuo motu in quo eſt, quia ille variari poteſt ſecundum partes, non variatis partibus temporis.

2 *Contrariũ ſentiunt Suarez, Gabri. Gregor. Ocham. Perer.* Multa nititur reſpondere Suar. contrarium opinãs cum Scoto 2.d.2.q.2. & quodl.6. Baſſ. q.1. Gabr. Greg. Ocham. q.10. Perer. l 12.c.1.& 5. qui de omni duratione loquuntur, & in ſpecie de tempore Dur. d.2.q.3.nu.14. Caiet. 1.p. q 10.ar.5.& 6. Tol. hic q.13. apud Ruuium, ſed non rectè, vt alibi oſtendimus, nam ſicut creatura non durat per ſuam ſubſtantiam, & ſuum eſſe, quia hoc eſt proprium Dei: ita neque formaliter durat per dependentiam ſubſtantialem à Deo, ſeù conſeruationem, ſed per accidentalem, quæ ſupponit illam dependentiam. Vnde duplex eſt permanentia in eſſe, vna ſubſtantialis, quæ eſt actualis dependentia à Deo, & hæc non eſt formaliter, ſed cauſaliter, ſeù materialiter duratio. Altera accidentalis, quæ dicit quandam moram, & hæc eſt duratio; & licet tempus, & motus ſint inſeparabilia ob ob neceſſariam connexionem, non tamen hinc ſequitur identitas à parte rei, vt alibi oſtendi.

3 *Opinio Scoti ex Fabro.* Philippus Fabrus theor. 49. ait Scotum in 2. fuiſſe loquutum problematicè, ſed in 4.d.48. q.2. in corp. ſoluendo primam rationem contra opinionem theolog. licet apertè docet tẽpus non eſſe aliam quantitatẽ à motu, ſed eſſe vnam realiter, & ſolum diſtingui formaliter, quia in eodem ſubiecto permanẽte non oportet ponere duas quantitates, quorum vna ſit ſubiectum, & altera ſit paſſio. Motus enim inquit, realiter non eſt niſi motus includens ſuã ſucceſſionem, & vltra motum tempus nihil addit realiter, ſed formaliter addit menſuram, quia tempus eſt fluxus cœli, vt eſt menſura ipſius motus cœleſtis, & aliorum; ſed illemet fluxus abſolutè ſumptus eſt motus, nec mirum, quia motus habet omnes conditiones neceſſarias ad menſuram, ſcilicet notorietatem, vniformitatem &c. imò tempus ipſum cognoſcimus per motũ 4. phyſ. tex.7. vt patet ex dormientibus in ſardis. Hinc ait, quod licet Ariſt. tex.95. reprehendat dicentes tempus eſſe motum, tamen id fecit, quia abſolutè id aſſerebãt, & non declarabant, quomodo, & qualis ſit motus, tamen declarata natura motus, illos t.133. ait ad veritatem proximius acceſſiſſe: vnde definiẽs tempus ait eſſe numerum, ſcilicet numeratum motus, hæc autem ſunt ipſæ partes motus, & licet menſura diſtinguatur à menſurato, non tamen eſt neceſſarium, vt realiter, ſed ſatis eſt formaliter diſtinguatur, & ſi eſt neceſſaria diſtinctio realis, ea reperitur inter motum primi cœli, & reliquos, qui menſurantur ab illo, & ratione huius formalis diſtinctionis habent diuerſa prædicata, vnde motus dicitur velox, & tardus, non ſic tempus. Hæc dixi in gratiam Scotiſtarum, pro quibus multa Angelus Vulpius p.1. ſuæ theolog. diſp.17. per totam, vbi tandem ar.4. cap. 5. concludit diſtingui ex natura rei negatiuè formaliter, vel modaliter ex Scoto. *Vulpius.*

QVÆSTIO VII.

Quomodo tempus diſtinguatur à permanentibus.

De hac quæſtione nihil hoc loco dicendum, cum pendeat ex alia quæſtione de motu, an & quomodo diſtinguatur à permanentibus, nam Nominales putant nullam dari entitatem purè ſucceſſiuam, ſiue ſit motus, ſiue tempus, quæ diſtinguatur à permanentibus à parte rei, ſiue vt res à re, ſiue vt modus à re, ſiue vt forma alterius rationis, ſed ens ſucceſſiuum non eſſe aliud, quam plura entia permanentia, vt dicunt negationem ſimul coexiſtendi, ordinem vnius poſt aliud exiſtendi, vt v. g. ſucceſſio alterationis non eſt aliud, quam partes v.g. caloris ſucceſſiuè exiſtentes, & entitas ſucceſſiua lationis non eſt aliud, quã partes vbi exiſtentes non ſimul, ſed cũ ordine vnius poſt aliud, & in hoc conſiſtit fluxus, ſiue motus, ſiue durationis, vnde fluxus ille non eſt aliqua forma, ſiue modus ex natura rei diſtinctus à partibus permanentibus, per quem hæ partes non ſint permanentes, ſed ſint in fluxu, quæ opinio non eſt improbabilis, ſed quia cõmuniter alij putant oppoſitum nobis hic non probatur, ne à communi ſenſu Philoſophorum recedamus, præſertim cum præcipua difficultas circa formam ſucceſſiuam ſit omnibus ſoluenda in motu locali, cuius partes ſucceſſiuæ nõ manent ſimul, ſed continuo producũtur, & corrumpuntur, ita vt habeant ſolum eſſe in fieri; ſed de hac re ſuo loco. Lege Plotinum enead. 3. lib. 7. *Dicere autem*, inquit, *tempus eſſe ſtatum, vel ipſum ſtabile, vel aliquid ſtationis, procul admodum foret ab ipſa temporis notione, quippe cum identitatẽ minimè patiatur, ideoque cum ſtatu, atque ſtabili congruere nequeat.* *Opinio Nominalium. Refellitur.*

QVÆ-

QVAESTIO VIII.

Quomodo definiri debeat tempus.

DVBITATIO. I.

De varijs definitionibus temporis.

1 *Varij dicendi modi recenſentur.* VArias temporis explicationes affert Plut. in quæſt.Platon.& lib.1.de Plac. cap.21. Gal.de Hiſtor.Philoſ. c.34. Sextus empir. l.3. Pyrrhon. ſuppoſ. Simpl.in digreſſ.de tempor. nam Speuſippus dicit eſſe quantitatem motus; Stoici motus interuallum: quod etiam Ficinus ex Plotino vt infra, & addit eſſe ſpatium, non quidem loci, ſed durationis,& perſeuerantiæ, quæ eſt intima motui, quaſi propriũ interuallum, & ductus, tractuſque, & progreſſio motus. At l.1.de placit.c.22.Stoici ipſam motionem. Pythagoras eſſe mundi animam, non affectum, vel accidens motus; ſed cauſa, poteſtas,& principium continentis omnia, quæ fiũt competentiæ, & ordinis, quo vniuerſitatis natura animata mouetur; imo hæc, quæ otioſus ordo, competentia eſt, tempus nominatur, & alibi ambientis aeris ſphæra, Eratoſthenes ſolis iter.

Plato. Plato tempus cum cœlo natum,motum ante cœli natales, quando tẽpus non erat,quandoquidem nec ordo, nec menſura vlla, vel digeſtio, ſed indeterminatus motus, ſicut informis materia temporis, & rudis,& alibi,tempus eſt effigies æternitatis,vt mundus eſſentiæ ſcilicet diuinæ.

Plutarch. Plutarch. cõment.in dictionem,EI,ait tempus eſſe quid mobile,vnaq; cum materia, quæ in motu eſt, menti repræſentatur perfluitque perpetuo,neque eſt ſolidum, ſicut vas,ortus,& occaſus tempus, & lib. de inſtruendis liberis, quod cuncta aufert, addit tempus ſenectuti ſcientiam.

Ficinus. Ficinus in Plotin.enead,3.lib.7. tempus eſſe interuallum menſurale, præter interuallum proprium motus; ſed quid ſit in ſe, antequam menſuret? Reſp. eſſe durationem motionis, quæ conſequitur motum. Secundo docet melius dici ſimpliciter menſurã quandã ob eius continuitatem, quam numerum, atque adeo quantitatem quandam; & infra. Proceſſio ſecundum gradus eſt motus; ſed continuitas,& longitudo proceſſionis eſt tẽpus, vnde ſi longitudo corporis à corpore differt,eodem modo differt tempus à motu.Et cap.10.Plotinus tempus ait eſſe æternitatis imaginem, vt fusè explicat,& infra eſſe vitã animæ in motu tranſeunte ex alia in aliam vitam.

2 *Plotinus.* Deinde Plotinus c.12. reprobata Ariſtotelis definitione,ex Platone docet tempus eſſentialiter nec eſſe menſuram,nec menſuratum, ſed eſſe vna cum cœlo natum; & vt in Timæo æternitatis imaginem,mundanæ motioni inhęrentem, vnde vt notat Foxius lib.1. de Plat.& Ariſt.conſenſ.c.2. Plato in hoc ab Ariſtotele diſſentit, quod æternitatẽ dixit eſſe exemplar temporis,& hoc effigiem æui vna cum mundo factum,licet ab æterno,quatenus ab æternitate profluit: ſed Ariſtoteles catenus ab æternitate tempus ſeiunxit, quatenus illa rerum incorporearum,& conſtantium eſt; hoc corporearum, & mobilium, illa habet ſuam durationẽ ſimul connexam,hoc in ſucceſſione continua; & negat tempus cum mundo factum,& ratione,nõ re ipſa ab æternitate diſtinguit, vnde Simplic. loc.cit.putauit inter Platonem, & Ariſtotelem circa alia de temporis natura non eſſe diſſidiũ. at cęteri omnes cũ Theophraſto,Eud.& Alex. putant diſſentire, quod Plato poſuerit tempus eſſe ipſam cœli cõuerſionem, vt refert Plut. & colligitur ex Timæo, *itaque quemadmodum illud ſempiternum animal eſt, ita vniuerſum hoc pro viribus tale facere inſtituit;illius quidem animalis æterna natura eſt; quod genito operi congruere omnino nõpoteſt; idcirco imaginem æui mobilem effingere decreuit, ac dum cœlum exornaret, fecit æternitatis in vnitate manentis æternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocauimus; dies porro, & noctes; annos,& menſes,qui ante cœlum non erant,tunc naſcente mundo, naſci iuſſit, quæ omnia temporis partes ſunt*, & infra. *Tempus vero vna cum cælo factum eſt, & ad exemplar æternæ naturæ,ideo factum, vt mundus illi præſtantiori, quoad poteſt ſimillimus ſit,* & infra. *ſtellas,et lunam creatas, quo temporis numerus diſtingueretur, & obſeruaretur; & infra. Propter hæc etiam vnius ſapiẽtiſſimi circuitus reuolutio eſt,ſcilicet dies, & nox; menſis vero prouentus quando luna luſtrato circulo ſuo, ſolem conſequuta eſt; anni quando ſol ſuum peragrauit orbem; cæterorum autem ſyderum ambitus ignorãtes homines (pręter admodum paucos) neque nomine certo, aut appellatione illos appellant, neq; numeris inter ſe diſtinctis commetiuntur:itaq; vt ita dixerim, neſciunt horum peruagationes idipſum eſſe, quod ritè dicitur tempus, multitudine infinita, & varietate mirabili præditas.* *Tempus ex Plat eſt ipſa cæli cõuerſio.* 3

Hieroglyphicũ temporis. Huius naturam Ægyptij explicabant depicta imagine ſerpentis,caudam ſuam ſub gutture attractam occultantis; vt ſcilicet per ſpiras dierum, & annorum mutabiles viciſſitudines ſignificarent ex Cyrillo, vt per caudam occultatam latentem eius naturam,quod Aug.12.de Ciu.cap.14.expreſſit quid eſt ergo tempus? ſi nemo ex me quærat ſcio, ſi quærenti explicare velim, neſcio: & Simpl.4.phyſ.tex.87. tempus quid ſit, etiam ſapientes ignorant.

4 *Tẽpus ex Ariſtot.eſt numerus motus ſecundũ prius, & poſterius.* Denique Ariſtoteles 4.phyſ.tex.101.tempus ait eſſe numerum motus ſecundum prius, & poſterius; quam definitionem Sextus Empyricus ait eſſe ſumptam à Platone in Timæo, vbi tempus ait eſſe æternitatis in vnitate manentis æternam quandam in numero fluentem imaginem. Pro cuius definitionis intelligentia tres particulæ explicandæ ſunt: Primo ly (numerus:) Secundo ly (motus:) Tertio ly (ſecundum prius, & poſterius.)

DVBITATIO II.

Quomodo definitio temporis ab Ariſtotele poſita, ſit explicanda.

ART. I. Explicatur quomodo tempus ſit numerus.

1 *Tempus ex Plot. non eſt numerus.*

NEgat Plotinus enead.3.l.7.c.8. quod tēpus ponitur ſpecies quantitatis continuę; numerus autem eſt ſpecies quantitatis diſcretæ; vna autem ſpecies non prædicatur de altera. Confir. quia non apparet qualis numerus ſit, numeratus ne, an numerãs, nam Auer.com. 31.Alb.tract.6.c.3.Aſpaſ.apud Simpl.tex.102. dicunt de eſſentia temporis eſſe menſuram B menſurantem, atque adeò numerum numerãtem. At verò Alij communiter docent eſſe numerum numeratum, 4.phyſ.tex.102. pro quarum difficultatum explicatione.

Vnitas ſumitur dupliciter

1. Not. Vt ſciatur qua ratione tempus eſt menſura, numerum menſurari per vnitatem; hæc autem dupliciter concipitur: Primo, pro re denominata ab vnitate: Secundo, pro forma denominante aliquid vnum: Primo modo dicit vnitatē realem, quæ eſt pars numeri numerati; & ſic nulla vnitas menſurat numerum, quia non eſt ratio cur vna potius, quàm alia menſuret, nam ad menſurandum quaternariū numerum equorũ, ſatis eſt accipere vnum poſt C alium vſque ad vltimum, & hac ratione menſuratur ab vnitate, quæ eſt pars numeri, & denominatur ab vnitate non determinata, ideſt accipiendo vnum equũ, & applicando ſecũdo, tertio, & quarto. At Secundo modo vnitas eſt tantum conceptus in anima, habens tantũ eſſe obiectiuum, & non ſubiectiuũ, & ex hac vnitate menſurãtur omnes numeri, quia poteſt de quolibet vno prædicari, & denominare: & ſicut dicitur de vnitate, ita de numero. Nam ex Linconiēſi apud Venet.tex.102.§.not.1.numerus, quo primo, & per ſe numeramus, eſt collectio ex vnitatibus puris, quo numeramus, ſ.lineas, & tempora, & per hæc numerata nu- D meramus alia, vt per tēpora numerata numeramus omnia ſucceſſiua, nam ratio menſuræ primo inuenitur in quãtitate diſcreta: & hinc communicatur continuæ, vt v.g. linea reducta ad quantitatem octo palmorum, quæ dicitur vlna, menſurat, & hæc præſtat, ſi ſemel, vel bis &c. applicetur panno.

Lincon.

2 *Quot modis ſumatur numerus.*

2. Not. ex Ariſt. tex 102. duplicem eſſe numerum alterum numerantem, ſeù quo, & hic ex Auer.com.102. alius eſt ſimpliciter, quo numerantur omnia ſimilis denominationis, vt binarius omnes binarios, & ſic de alijs, & hic numerus nunquam eſt numeratus. Alius ſecundum quid, quo ſcilicet numerãtur aliqua, quæ E ſunt determinati generis, vt vlna, quæ eſt octonarius palmorũ, non numerat omnia; ſed tantum continua permanentia, vt ſic. Alterũ eſſe numeratum. Numerans dicitur abſtractus ab omni materia, & ſe habet in quantitate diſcreta proportionaliter, ac figura in quantitate continua, quæ vt ſic, non eſt contracta ad aliquam materiam v.g. aurum, argentũ &c. vnde ab Ocham. in 2.q.12.F. dicitur habere tantum eſſe obiectiuè in anima, non autem eſſe ſubiectiuè. Numeratus verò eſt applicatus rebus, vt multitudo lapidum, gemmarum, &c. ſeù ſunt ipſæ res numeratæ, quæ denominantur numeratæ à numero exiſtente in ipſis, nã dicitur numeratus, quia ita afficit illas res, vt numerari poſſint; hic autem numerus numeratus dupliciter accipi poteſt: primo præcisè, ideſt quatenus per illum ita res phyſicè conſtituuntur, vt numerari poſſint: Secũdo quatenus tali numero vti poſſumus ad alia numeranda, & hac ratione tempus dicitur numerus numeratus, quia eſt numerus ſecundum quid, qui eſt numeratus à numero ſimpliciter, & numerat alia eiuſdem generis.

Ocham.

3. Not. Aliter aliquid menſurare multitudinem, aliter magnitudinem, nam ad menſuram multitudinis non exigitur, vt ſit diſtincta ab omnibus partibus multitudinis, quia quodcunque vnum ex illis poteſt menſurare, accipiendo vnum poſt aliud. At menſura magnitudinis aliquãdo eſt diſtincta ab omnibus partibus magnitudinis menſuratæ, vt patet quando per vlnam menſuratur pannus; aliquando verò per vnam partem integralem illius, quæ eſt diſtincta ab alijs, & à tota magnitudine, & hoc quando pars illius eſt notior; ſic per horã menſuramus diem, & per diem mēſem, & per menſes annum.

3 *Aliter menſuratur multitudo, aliter magnitudo.*

4. Not. Cum tempus ſit intrinſecè duratio ſucceſſiua, tũc ab intellectu perfectè comprehenditur, cum intellectus comparando, quod præceſſit cum futuro, cognoſcit illa eſſe diſtincta, & numerat ea tanquam partes cõtinuæ ſucceſſionis, & quia hæ res ſucceſſiuæ difficilè intelliguntur; vt ſunt in ſe, ob earum imperfectam entitatē, ideò melius explicantur ad modum, quo à nobis concipiuntur, & ob id Ariſtoteles definiuit tempus per numerum, quaſi dicat, tēpus eſt id, quod intellectus noſter numerat in motu ſecundũ prius, & poſterius motus, ratione ſcilicet durationis, quod numerus non eſt aliud, quam ipſa duratio ſucceſſiua motus. Ita D.Thom. Alex. & Auer. Themiſt. tex.107. tempus, inquit, eſt numerus de priore, & poſteriore motus collectus, & Auer.com. 101. partes motus prioris, & poſterioris. Secundo, poteſt explicari, quod numerus prioris, & poſterioris non ſit numerus partium, ſed inſtãtium; tunc enim intellectus noſter concipit tēpus, cum concipit duo inſtantia, & inter ea quandam continuam ſucceſſionem, & hoc ſignificat definitio, eſt numerus motus ſecundũ prius, & poſterius, inſtans, inter quæ comprehenditur ſucceſſiua duratio, & ideo Ariſtoteles inſtantia vocat vnitates numericas in tempore, non quia ex illis componatur tempus, ſed quia ex illorum numeratione comprehendatur tempus, & vtrouis modo explicatur, ſēper definitur in ordine ad intellectum noſtrũ, in ordine ad quem continua melius explicantur, vnde vt à nobis cognoſcatur longitudo indi-

4 *Tempus comprehēditur cũ eius partes cognoſcũtur, vt diſtincta.*

Ariſt.

indiuiſibilis lineæ, lineam dicimus fieri ex ductu puncti, cum tamen à parte rei non ita ſit.

Ex modo cõcipiẽdi numerus eſt in rebus continuis

5. Not. Licet numerus propriè ſit quantitas diſcreta, vnde ab Ariſt. dicitur reſultare per diuiſionem continui; tamen mens non illum etiã ponit in continuis, dum eius partes diſtinguẽdo per cognitionem, quaſi diuidit, vt cõtinuorum quantitatem menſuret, & ideò ab Ariſt. dicitur numerus eſſe in quantitate continua in potentia, & non in actu. Hinc fit, vt in omni continuo tàm permanenti, quàm ſucceſſiuo ſit continuitas, & diſcretio, quæ à Nominalibus aliter explicantur ac à realibus, nam Nominales negant eſſe aliquid abſolutum, vel reſpectiuum diſtinctum à partibus continuatis, vel diſcretis, quia continuatio, & diſcretio nõ ſũt, niſi voces ſignificatiuæ partium, connotando diuerſas negationes, nam continuatio connotat magnitudinem motus intercepti inter partes; at diſcretio connotat negationem identitatis vnius cum alia. At Reales explicant aliter, vt alibi diximus, vnde ſecundum Nominales continuatio in permanentibus, & ſucceſſiuis differt, tum quia in permanentibus fit per ſe vnum, ſed in ſucceſſiuis non fit per ſe vnum poſitiuum, quia in illis eſt continuatio ratione affirmationis, & negationis, ex quibus non fit vnum per ſe, vt dictum eſt de motu: vnde tunc motus eſt continuus, quando quęlibet affirmatio, quæ eſt de eſſentia motus, ſuccedit ſuæ negationi ſine interceptione medij; tum quia in permanentibus licet non ſit continuatio ſine diſcretione; tñ poteſt intelligi ſine illa; at non ſic in ſucceſſiuis, quia ſucceſſio, & fluxus non poteſt intelligi ſine priori, & poſteriori; at hæc neceſſario includunt diſcretionem; cõtra verò diſcretio poteſt intelligi ſine continuatione.

Nominales. *Reales.*

5 *Tẽpus vt indeterminatũ, eſt quantitas continua.* *Ratio.*

Dico 1. Tempus indeterminatè ſumptũ eſt quantitas continua, vt diximus, probat Aureol. in 2. diſt. 2. q. 1. quia vt ſic non eſt aliud, quam quædã mora ſucceſſiua, ſed hæc eſt quantitas continua, quia non eſt aliud, quã prioritas, & poſterioritas, ſeũ pteritio, & futuritio cõtinuata ad præſens, tanquam terminum communẽ. Conf. quia ſicut linea ſecundũ ſe eſt quantitas indeterminata; ita & tempus, quia neutrum vt ſic includit aliquem numerum.

6 *Tẽpus vt determinatum, eſt quantitas compoſita ex continua, & diſcreta.* *Ratio.*

Dico 2. Tempus, vt quantitas determinata reducta ad certã menſurã, eſt quantitas cõpoſita ex continua, & diſcreta, ideſt conſtituta ex priore, & poſteriore, & numero; ideo eſt prius, & poſterius numarata. Ita Auer. 4. phyſ. t. 108. & 109. quia impoſſibile eſt, quantitatẽ determinari, niſi vt reducitur ad certum numerũ, vt patet ex Ariſt. in prædic. qui quantitatẽ determinatã dicit eſſe illã, quæ eſt reducta ad certũ numerũ. ſ. bicubitum, tricubitũ &c. tum experientia; nullus .n. poteſt concipere tempus annuũ, niſi reducẽdo illud ad numerũ menſium, & menſem ad numerũ hebdomadarũ, & hebdomadã ad numerum dierum, & diem ad numerum horarum, & horã ad numerum minutorum; ergo omnis quãtitas vt eſt determinata, includit infra ſuam rationem numerum, quia totam determinationẽ habet à numero, quod etiam patet exemplo lineæ; linea enim ſecun- A dum ſe nõ includit numerum, ſed vt determinatur ad vlnã, includit numerũ, octo palmorũ.

Tẽpus vt menſura, non eſt numerus abſtractus ab omni materia

Dico 3. Tẽpus determinatum ad menſurã, non eſſe numerum abſtractũ ab omni materia, quia huiuſmodi numerus eſt diſtinctus contra quantitatẽ contiuã; tempus autẽ eſt numerus determinatus ad talem materiam. ſ. ſucceſſionẽ motus: vnde non eſt numerus numerans, ſed numeratus? Et quia numerus hic duplex põt eſſe, vnus, qui conſtat ex partibus re ipſa diſcretis, alius, qui ex partibus diſcretis per cogitationem, tempus non eſt numerus partium re ipſa diſcretarum, ſed cogitatione.

7 *Tẽpus eſt numerus numeratus præciſè.*

Dices 4. Tempus eſſe numerum numeratũ præciſè: patet ex t. 102. & 110. vbi ait, tẽpus eſ- B ſe numerum, quẽ numeramus, non quo numeramus, neq; dicas, id dici, vt excludat eſſe numerũ numerantẽ, nam hoc excluſum erat per illã particulã, motus, cui fuerat additus numerus. Et Confir. quia ratio formalis cuiuſlibet accidentis cõſtituitur in ordine ad ſubiectum, ꝙ afficit, & informat, vt quãtitatis ratio formalis eſt extendere ſubiectũ, ideſt, vt efficit partes ſubiecti extra partes, & nõ menſurare aliud, vt patet in quantitate permanente. Sed duratio, quæ eſt tempus, eſt quantitas quędã; ergo ratio eius non conſiſtit, vt menſuret aliud, ſed vt extendat exiſtentiã rei, & faciat illã menſurabilẽ: vnde fit, vt menſura actiua ſit extra rõnem tẽ- C poris. Et quia etiã menſurabilitas eſt quãtitatis paſſio; ideò definitur per numerũ numeratum, ideſt menſurã paſſiuam, vt per paſſionem quãtitatis, quod colligitur ex t. 102. vbi probat tẽpus eſſe numerũ motus, quia plus, & minus diſcernimus numero; motum autẽ plurem, & minorem tempore, & ſubdit *tẽpus eſſe numerũ numerabilem*. Vnde ſenſus definitionis eſt, tẽpus eſt numerus motus, ideſt motus extenſus ſm̃ partes moræ.

Confir. 1.

8 *Confir. 2.*

Conf. 2 ex t. 99. & 100. vbi ait, tunc cognoſci tẽpus, temporiſq; prius, & poſterius, cũ cognoſcimus in motu prius, & poſterius. Sed prius, & poſterius in motu cognoſcimus, cum illum cognoſcimus, vt in ſe nume- D rabilẽ, non in ordine ad aliud, qđ numeretur; ergo etiã tempus ita cognoſcimus, & hoc colligi patet ex diſcurſu à t. 97. ad t. 101. vbi oſtẽdit tempus eſſe aliquid motus, ideſt paſſionẽ intrinſecã motus; paſſio autem prius afficit ſubiectum, quã ordinetur ad extrinſecũ, qñ ordo ad extrinſecũ ſeparari põt ab ordine ad ſubiectum, quod 12. met. 29. expreſsè docet Ariſt. Conf. 3. quia eſſentia tẽporis conſiſtit in extẽſione exiſtẽtiæ quoad morã; hęc autẽ conuenit rei pręciſo omni extrinſeco mẽſurabili. Tandẽ Confir. ex ſñtia Peripateticorũ. Philop. Them. Simpl. & D. Th. t. 102. qui idẽ repetit opuſc. de tpe c. 2. Sot. q. 4. Tol. q. 12. & 16. Perer. l. 12. c. 2. Ex his patet ſenſũ huius particulę eſſe numerũ E motus. i. partes motus numeratæ, ac diſcretæ ꝑ intellectũ. i. certo quodã modo comprehenſæ.

Confir. 3 *Philop. Themiſ. Simpl.*

ART. II. *Afferuntur, et ſoluuntur argumenta contra primam particulam definitionis.*

9 *1. Obiectio.*

SEd contra 1. Obijc. quia Ariſt. t. 102. oſtendẽs, tempus eſſe numerum ait, quia tẽpore

cognoſcimus maiorem, vel minorẽ motum: ſed plus, & minus cognoſcimus numero; ergo tẽpus eſt numerus motus. Hoc poſito ſic argumentor: numerus quo cognoſcimus plus, & minus, eſt numerans, quia numeratus numerus potius cognoſcitur. *Confirmatur.* Confir. quia numerus eſt quantitas diſcreta diſtincta à cõtinua, ergo nõ poteſt conuenire tempori, quod eſt quantitas continua, quia vna ſpecies non prædicatur eſſentialiter, & in recto de altera.

Reſpond. Reſp. Ariſt. Illã probationẽ eſſe à poſteriori, vt probat eſſe numerũ abſolutè, nam, dũ probat eſſe numerũ numerãtem, cũ hic ſupponat numerũ numeratũ, probat etiã eſſe numerum numeratũ, nam qđ aſſumitur ad alia numeranda, neceſſariò debet eſſe in ſe numerum, vnde Ariſt. ſtatim, vt tollat æquiuocationem, ait eſſe numerũ numeratum, & ita omnes græci exponunt. Neq; repugnat aliquid eſſe numerans, & numeratũ reſpectu diuerſorum, & ſub diuerſa ratione, vt Simpl. t. 201 & Philop. 102. *Ad Confir.* Ad conf. Reſp. D. Th. lect. 17. in fin. numerũ numeranẽ ſẽper eſſe quantitatẽ diſcretam, ſed numerans eſt diſcretus per ſe, ſed rõne ſubiecti põt eſſe partiũ continuarũ, ſicut decẽ vlnæ Panni ſunt quantitas continua, licet numerus denarius ſm̃ ſe ſit quantitas diſcreta: & idẽ dicimus de tempore. Hinc patet, qua rõne in tẽpore detur, & non detur minimũ, quia vt eſt numerus, datur minimũ. ſ. vnus annus, vel duo anni: ſed vt hẽt continuitatẽ, habet minimũ, vt bene D. Tho,

10 lect. 19. t. 108. *2. Obiectio.* 2. Obijc. quia tẽpus vocat numerũ, numerus autẽ abſolutè ſumitur pro numerante; ergo. Confir. 1. quia in definitionibus vti debemus verbis iuxta propriã ſignificationem, at numerus ex propria ſignificatione ſignificat numerantẽ. Confir. 2. quia ideò ponitur numerus in definitione motus, vt oſtendat tẽpori conuenire rõnẽ menſuræ actiuæ, nã hęc propriè numeris cõuenit. x. m. 2. 3. & 4. at menſura actiua cõuenit numero numerãti. Conf. 3. quia motus tunc habet rationẽ temporis, cum ita coextenditur alijs, vt illos menſuret, nam tempus, vt ſic, dicit menſuram, vt ſic.

Reſponſio. Reſp. propter hæc argumenta ex aliquorũ ſñia putat tẽpus eſſe numerũ numerãtem, ſed Auer. cũ alijs facilè cõciliari põt, nam Auer. ait tp̃s eſſe numerũ numerantẽ. i. menſurã numerantẽ. Nam in deſtr. depr. diſp. 1. c. 15. ait tẽpus nõ eſſe aliud, quã id, ꝙ apprehẽdit intellectus de hoc ſpatio menſurante motum, vt ibi notat *Nyphus.* Nyph. At Græci aiunt eſſe numerũ numeratum. i. menſurã taxatam, & definitã ab anima, & vtraq; vera eſt, nam ſi tp̃s eſt menſura numerata, & taxata ab anima, & in partes priores, & poſteriores diſtributa, id eſt ad menſurandum alios motus pręter eũ, cui eſt intrinſecũ tẽpus, ꝙ diuiſũ, & diſtinctũ eſt in partes; quare tẽpus erit menſura actiua aliorũ motuũ: nã quantitas continua diſtributa in partes, taxata à nobis, & definita eſt menſura formalis; quia tñ ꝑpterea taxatur, & diſtribuitur in partes, vt alias quantitates per illã menſuremus, hinc eſt, vt ea etiã ſic diſtributa dici poſſit menſura actiua, vt patet in vlna, & alijs menſuris permanentibus.

Themiſtij ſolutio. Vnde Reſp. ex Them. numerũ, & menſuram vſurpari ſolere tam actiuè, quã paſſiuè: vnde dicere ſolemus, inquit, aliquẽ bibiſſe vini doliũ, & vidiſſe magnũ numerum v. g. ceruorũ, id eſt centum ceruos, vnde patet ad 1. Confir. nam vterquẽ numerus propriè ſignificatur. *Ad 1. Confir.*

Ad 2. Confir. Ad 2. Reſp. negatur ea ratione dici numerũ, ſed vt ſignificetur diuerſitas partium motus, vt infra dicemus.

Ad 3. Confir. Ad 3. negatur aſſumptum, ſed tũc habet rationem temporis, cum concipitur motus, vt implens ſucceſſiuè durationem imaginariam, etiam ſi implicaret dari alium motũ. 3. Obijc. 11 *3. Obiectio.* quia t. 109. probat velox, & tardum nõ eſſe in tpe, quia nõ ſunt in numero, quo numeramus. *Reſponſio.* Reſp. ibi reddi rõnem aliquarũ proprietatum tẽporis, nam ex eo ꝙ eſt continuũ dicitur longũ, & breue, ſed quatenus eſt numerus dr̃ paucum, & multũ, nunquã tñ velox, & tardus, quia hęc nõ conueniunt alicui numero, numerus. n. quo numeramus, nõ eſt velox, vel tardus, vnde hæc eſt ꝓbatio à poſteriori, nam ex eo ꝙ hæc non conueniãt numeranti, neq; conueniẽt numerato; nã propriè tẽpus eſt ipſa duratio motus, quę cũ ſit ſucceſſiua, concipitur multitudo quædã partiũ, quarũ vna alteri ſuccedit, in quã ſucceſſione non eſt velocitas, & tarditas; imò neq; per potẽtiã Dei põt duratio fieri tardior, vel velocior, ſed qa hoc erat aliqñ difficile ad concipiendũ, explicat ex eo, ꝙ in numero non eſt velocitas, & tarditas, in quo id erat clarius. 4. Obijc. quia non alia ratione tẽpus eſt vnum, *4. Obiectio.* niſi quia per tẽpus concipimus illud, quo mẽſuramus aliorum motuum durationes; ergo menſura actiua eſt de eſſentia motus. Reſp. patere ex dictis, cur dicatur vnum tempus, & cur vnitas ſumpta ſit ex ratione menſuræ.

Dices: cum tempus ſit compoſitum ex quãtitate continua, & diſcreta; cur potius definitur ab Ariſt. per numerum, quæ eſt quantitas diſcreta: quam per continuã, cuius eſt ſpecies. 12 *Inſtantia.*

Soluitur. Reſp. Aureol. quia de tẽpore id, qđ eſt extra mentẽ, eſt ſolum motus, & tunc habet rõnem tẽporis, cum mẽs diuidit motũ in prius, & poſterius, atque adeo qñ eſt motus numeratus, vt continuatio conuenit illi gratia materiæ. i. motus, & diſcretio gratia formæ, nã tẽpus eſt cõpoſitũ ex quantitate diſcreta, & cõtinua, vt alia menſura, vide Venet. t. 109. §. cõtra iſta, vbi docet tẽpus eſſentialiter eſſe quãtitatẽ continuã, & diſcretã non ſimpliciter, ſed ſm̃ quid, ſicut locus non ſolũ eſt eſſentialiter ſuperficies, ſed etiã continens, nã vt locus addit quantitati cõtinuæ reſpectũ continentiæ, ita numerus quãtitati diſcretæ reſpectũ numerationis, vnde tẽpus tria eſſentialiter includit: Vnum, vt materiã. ſ. quantitatẽ continuã: Secundo, vt formã tm̃. ſ. reſpectũ numerationis: Tertio partim vt formã, partim vt materiã. ſ. quantitatẽ diſcretã, non actu, ſed potentia, nam multitudo vnitatũ reperta in tpe ſe hẽt vt forma reſpectu durationis ſucceſſiuæ, & vt materia reſpectu actualis numerationis, ſine qua nõ eſt tẽpus in actu, ſed tantum in potentia; & ideo magis definitur per numerum, quã per quantitatem continuã.

Ego

Ego Reſp. Id factum eſſe, primo vt ſignificetur diuerſitas quędã partium ſibi inuicē ſuccedentiũ: vnde in motu concipitur quędã diſcretio non quod partes ſint diuiſæ, ſed ꝙ vna non eſt alia, neq; exiſtit cum alia, ſed poſt aliã, vnde magis cernitur diſtinctio partiũ in quantitate ſucceſſiua, quã permanente. Secundo, vt ſignificetur diſtinctio tēporis ab æternitate, nã in tempore eſt duratio, ſed non eiuſdē omnino entitatis, ſed ſemper noua, & noua entitas exiſtit, ſucceſſiuè tñ, & continuè, quia non eſt numerus partiũ diſcretarum, ſed continuatarum, ideo additur numerus motus. Tertio, vt ſignificetur tempori conuenire rationem menſuræ, ſaltem vt paſſionē eius; ratio autem menſuræ primo conuenit numeris, reliquis vero per accomodationem, quatenus accipitur minima illius pars, quæ vt vnitas ſæpius replicata menſurat totũ. Vnde Georg. ait hanc, *tēpus eſt numerus*, eſſe prædicationem accidentalem, quia etiã ſi tempus connotet rationē animæ diſcretiuam, vt numerus; tñ ſupponit ea, quæ ſunt diſcretè cognita, efficere vnum continuum, quod non connotat numerus, & Tatar. ait ibi numerum accipi pro numerato, & mēſura motus, & addit cũ menſura ſit triplex. ſ. perfectionis, qua ratione ſpecies perfectiſſima cæteras mēſurat, adæquationionis, vt amphora vini vinum contentum, & reduplicationis, vt vlna menſurat pannum, tempus ait eſſe menſuram reduplicationis, quia vna pars temporis poteſt menſurare vnam partem motus, & alia aliam.

Georg.

Tatar.

13 *Corollarium.* Ex quibus patet hanc definitionē non eſſe eſſentialem, quia numerus ſupponit ea, quibus cõuenit, ergo etiã ſupponit partes tēporis, quę ſunt de eius eſſentia, ſed eſſe deſcriptionē quãdam, vt infra. Et Conf. quia tria tēpori conueniũt: Primo, qđ ſit duratio ſucceſſiua, quæ oritur ex partibus prioribus, & poſterioribus motus, nam vbi eſt prioritas, & poſterioritas, non eſt ſimultas, at vbi nõ eſt hæc, ibi eſt ſucceſſio, & mora quędã: Secũdo habet aptitudinē menſurandi motus, quia poſſunt cõcipi ab intellectu aliquæ partes, de quorũ duratione certus certificari põt de quantitate motus. Tertio, eſt actualis menſuratio, at hæc duo conſequuntur naturã temporis, quę cõſiſtit in duratione ſucceſſiua. Conf. ex opinione dicentiũ tempus hic definiri non ſm̃ ſe, ſed in ordine ad noſtrã cognitionem, & ideo definiri per rationē numeri, quia eo modo nos cognoſcimus tempus.

ART. III. *Explicatur qualis eſt motus, cuius tempus eſt numerus.*

14 *Subiectum temporis eſt motus.* PRimo Not. Cum accidēs definiatur per ſubiectũ propriũ, & tēporis ſubiectũ ſit motus t. 98. & ſeq. merito definitur per motum, motus autē eſt triplex. ſ. alterationis, augmentationis, & localis, merito dubitatur, de quo motu Ariſt. intelligit in hac definitione.

Mens Ariſt. 2. Not. ex dictis ſupra, qđ licet tēpus ſequatur omnē motũ, quia quilibet habet ſuã durationem ſucceſſiuã, tñ non conſtat, an ea fuerit Ariſt. mēs, nam cum abſolutè dicat eſſe numerum motus ſm̃ prius, & poſterius videtur intelligere de omni motu, quia in omni eſt prius, & poſterius. Et Conf. quia de eo motu hic loquitur, quē definierat in 3. phy. ſed quia multa hic docet, quæ non conueniũt tēpori, vt ſequitur omnem motũ, merito Philop. tex. 94. negat tempus eſſe numerũ motus, niſi localis, & neq; cuiuſlibet, ſed regularis, quē ſequuntur omnes ferè interpetres, vt Conimb. c. 14. q. 1. ar. 2. eo quod illud tempus conſequens primũ motũ, ſit idem apud omnes, & notiſſimũ, & maximè aptum ad menſuranda omnia, vnde dicunt hic definiri tempus publicum, & famoſum.

Philop.

Opin. Auctoris Ego dico; definitionē re ipſa conuenire omni tempori cuiuſlibet motus; ſed ex intentione Ariſt. non niſi tempori primi mobilis, vnde D. Tho. 1. p. q. 66. ar. 4. ſi à Deo, inquit, fieret alius orbis, qui cæteros contineret, ac ſuo motu traheret futurum, vt in eius motu ponendũ eſſet tempus famoſũ, ac publicũ, legite D. Tho. 2. d. 12. q. 1. ar. 5. & op. 48. de prædic. *Quando*, Bon. 1. d. 37. Alenſ. 1. p. q. 9. m. 9. Arg. 4. d. 48. q vnic. ar. 4. Cap. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. Iand. 4. phyſ. q. 28. Iau. q. 23. Alb. 4. phyſ. tr. 3. c. 4. qui citat Auic. Alex. Them. Auer. Theoph. Porph. D. Tho. opuſc. 36. c. 2. qui videntur negare hanc temporis diſtinctionem, vt referunt Conimb.

15 *Explicatur particula (motus)* 3. Not. Per particulam poſitã in definitione ly motus explicari ab aliquibus de partibus motus; vt ſignificatur tempus non menſurare motũ, vt ſic, ſed vt extenſum, ſeũ tempus eſſe numerũ partium motus, nõ earum, quas habet à termino, ſed quas hàbet à duratione, vt ſēſus ſit, tēpus eſt multitudo partiũ durationis motus, ſeũ partes motus numeratæ ſm̃ durationē, vt. ſ. implent durationē imaginariam. Sed non placet, quia vt rectè D. Tho. lect. 17. tēpus non ſequitur motum, vt eſt actus entis in potentia, vt ſic, ſed ratione prioris, & poſterioris, per quę ſignificantur diuerſæ partes; ergo nomine motus non ſignificantur partes, alioqui fruſtra adderentur illa verba ſecundũ prius, & poſterius, ſed poſita opinione, quod per ly motus intelligatur ſucceſſiuus motus, & addit ly prius, & poſterius ad maiorem quandam explicationē, merito, Primo dicitur numerus motus, quia vt tempus eſt aliquid ſucceſſiuũ; ita etiam menſurat rem ſucceſſiuam; vnde non propriè mēſurat ſpatium, & magnitudinem, vt benè Ariſt. t. 110. nam cum duo diſtingui poſſint in motu. Primo, ipſum tranſitum: Secundo, ſucceſſionē tranſitus, ſeũ acquiſitionis, nam cum non ſit ſimul, ſed per partes, neceſſario conſequitur aliqua duratio ſucceſſiua, tempus non menſurat motum ratione tranſitus, cum poſſit fieri in inſtanti, ſed ratione ſucceſſionis, non vt ſucceſſio eſt, ſed vt durans eſt: quare dicimus motũ duraſſe per horam, non autem ſucceſſiſſe per horam: vnde duo motus inequales in velocitate, qui durent per horam, eodem tempore menſurabuntur, licèt in acquiſitione vt ſucceſſiua diſtinguantur.

16 Sed ex hac particula oriuntur tres difficultates. Prima eſt, quia malè videtur poni genus tēporis in obliquo, dum dr̃, tēpus eſt numerus

 motus,

motus,explicauimus,ideſt ipſa duratio numerata, duratio autem eſt genus temporis.

Confir. quia tempus definitur per motum, quia eſt menſura motus, at non poteſt eſſe menſura, tum quia menſura eſt notior menſurato, cum ducat in cognitionem menſurati, at motus eſt notior tempore, tum quia menſura non pendet à menſurato, ſed potius contra, at tempus pendet à motu.

Reſp. hoc argumentũ valdè fauere opinioni illi, quæ habet menſuram, quæ eſt ab anima, eſſe rationem formalem tẽporis, & definiri per motum in obliquo, tanquam per ſubiectum.

Definitio tẽporis eſt deſcriptio.

Sed ſecundum alios Reſp. hanc definitionẽ eſſe potius deſcriptionem quandam, qua denotatur, tempus eſſe durationem ſucceſſiuã, explicauit autem Ariſt. per numerum, vt redargueret Antiquos, qui dicebant eſſe ipſum motum, & ideo dixit Ariſt. non eſſe motum, ſed numerum, ſeu menſurabilitatem motus ſecundum prius, & poſterius, quare motus ponitur propriè pro ipſa acquiſitione termini, vt ſubiectum durationis.

Ad Confir.

Ad Confir. Reſp. Tempus ſm̃ ſe eſt ignotius motu cum hic ſenſui pateat, ſed ſm̃ rationem mẽſura eſt motus, nam per tẽpus cognoſcimus tarditatẽ, ac realitatẽ motus, quatenus parua, vel magna mora motus durat; & licet tempus pendeat quoad ſuũ eſſe à motu, tñ motus pendet à tẽpore quoad eſſe durãs, atq; adeo vt eſt menſurabilis, & cognoſcibilis, neq; eſt abſurdũ duo à ſe inuicem pendere diuerſa ratione, ſic materia pendet à quãtitate quoad impenetrabilitatẽ, & quantitas pendet à materia quoad exiſtentiã, vnde falſũ eſt nullã menſurã pendere à re menſurata, vt patet ex quantitate, quæ eſt menſura ſubſtantiæ, & huius menſuræ.

17 *2. Difficultas.*

Secũda, cur dicitur, eſt numerus motus, nam etiam eſt numerus quietis t.118.119. & Confir. quia carcerati percipiunt tempus, & tamen non percipiunt motum primi mobilis; ergo.

Reſp. & Dico 1. Tẽpus propriè non eſt duratio intrinſeca quietis, quia ſi per quietem intelligitur priuatio motus, hæc eſt non ens, non igitur poteſt habere duratiõẽ realẽ; ſi autem intelligatur terminus motus, qui ſine mutatione ſui durat, & res ſub hac ratione non tẽpore, ſed inſtanti tẽporis diſcreti menſuratur, non enim in quiete eſt prius, & poſterius, nam ſubiectũ, dum quieſcit ſẽper eodẽ modo manet.

Soluitur.

Dico 2. Quietẽ non menſurari tempore extrinſeco per ſe, ſed tantũ ſecundario, & per accidẽs, ex Auer. t.118. Prima pars probatur, quia quod mẽſuratur per ſe aliqua menſura, eſt homogeneũ cum menſura. Secunda pars patet, quia ex tempore cœli cognoſcimus quanta ſit quies corporis à motu, & hoc tantum voluit Ariſt. tex.118. & magis quieti, quæ eſt priuatio motus, quã alij immobilitati conuenit menſurari tẽpore, quia eadẽ eſt menſura habitus, & priuationis, vt oculus eſt per ſe in lucẽ, & per accidens in tenebris. Ad Confir. Reſp. percipi alios motus, quibus ſignificatur motus orbiũ, vt ait Tatar. & Nos ſupra.

Tataret.

18 *3. Difficultas.*

Tertia eſt, quia videtur peti principiũ in definitione hac, nam tẽpus menſuratur per motum, & motus per tẽpus, vt ait Ariſt. tex.112. Confir. quia cum tempus ipſum ſit ſucceſſiuũ, vt eſt motus, etiam menſurabit ſeipſum.

Soluitur.

Reſp. diuerſa ratione, tẽpus metiri motũ, & contra, nam tempus metitur motũ vt vera eius menſura; per motũ verò cognoſcitur tempus, vt per rem menſuratã cognoſcimus menſurã, quod in alijs etiã accidit, nam per numerũ cognoſcimus res numeratas, dum ſcimus eſſe decem equos, quia decẽ vnitatibus numerãtur; & contra per res numeratas cognoſcimus numerum, vt dum ſcimus eſſe decem vnitates, quia æquantur decẽ equis; quod Ferr. q.5. explicat ex mulieribus, quæ ex digitis veniũt in cognitionẽ numeri quinarij, & Simpl. idẽ explicat in menſuris, nam cognoſcimus quanta ſit capacitas vaſis ex vino menſurato per aliud vas. Sic etiã cognoſcimus duratiõẽ motus ex tẽpore motus diurni, quod ſæpè cognoſcitur ex vmbra ſolis, & cum tẽpus, & hora diei ignoratur, ſæpè cognoſcitur motu tantæ velocitatis conficitur tantũ ſpatiũ per horã, cũ igitur confectum ſit tantũ ſpatiũ, colligitur quota ſit hora: vnde motus ita menſurat tẽpus, vt ſupponatur menſuratus alio tẽpore. Ad Conf. Reſp. primã menſurã non indigere, vt menſuretur, nã menſura vtimur ad cognoſcendas quantitates, & ideo tempus non eſt menſura, niſi quatenus pars ſumitur ad menſurandum totum. *Ferrar.*

ART. IV. Explicatur quid ſit prius, & poſterius in definitione temporis.

Tertia particula eſt ſecundum prius, & poſterius. Pro cuius explicatione.

19 *Motus habet triplices partes.*

NOt. 1. Motum habere triplices partes in ſucceſſione: primas ratione ſubiecti, nam alius eſt motus, qui recipitur in bracchijs, alius qui recipitur in capite, & hę partes eſſe poſſũt in eadẽ duratione. Alias rõne formæ, vel ſpatij acquiſiti, vt prior pars motus dicat̃, qua acquiritur prior pars ſpatij, poſterior pars, qua poſterior: tertij generis partes dicũtur rõne moræ.

Tempus igitur non eſt numerus partiũ formæ, quia multitudo partiũ formæ eſt ipſemet motus, cum nihil ſit aliud quam ſucceſſiua acquiſitio termini.

Tẽpus eſt numerus partiũ motus ſecundum moram.

Ex his patet tẽpus eſſe numerũ partiũ motus ſm̃ moram, nam licet prius, & poſterius in tẽpore, ſequatur prius, & poſterius in motu, & hoc ſequi prius, & poſterius in ſpatio, ſeu in termino, tñ huiuſmodi partes differunt, nã motus velociſſimus, & tardus habent eaſdẽ partes rõne ſpatij; nõ tñ rõne moræ, ꝙ optimè Tatar. 4 phyſ. d.2. & Scot. 2. d.2. q.2. p.1. explicatur.

20 *Numerus vel eſt monadic' vel ordinis ex Simplic.*

2. Not. ex Simpl. numerũ eſſe duplicẽ, alterũ monadicũ, quo res permanentes, vel quę ſimul ſunt diſcretæ numerantur, vt dicimus eſſe tres motus, quatuor &c. alterũ ordinis, vt dicimus primũ, ſm̃, tertiũ; vt igitur denotaret Ariſt. tẽpus eſſe numerũ ordinis, addit ſm̃ prius, & poſterius. Neq; ly prius, & poſterius ſumũtur formaliter, vt dicunt relationẽ, ſed materialiter. i. pro rebus prioribus, & poſterioribus; & ſenſus defini-

definitionis, ex Simpl. tex. 102. eſt, tempus, eſt duratio motus, diuiſa per operationem animæ in quaſdã partes determinatas, & minimas nobis notas, quarũ vna ſuo ordine eſt prior alia.

21 *Variæ opiniones quid ſignificat prius, & poſterius.* 3. Not. Eſſe magnam cõtrouerſiam Quid ſignificetur per ly prius, & poſterius, nam Auer. putat accipi pro priori, & poſteriori primi motus, quem eſſentialiter conſequitur tempus, ſequitur Ægid. quia ſi acciperentur pro priori, & poſteriori parte temporis, eſſet circulatio in definitione: at Burl. accipi pro indiuiſibilibus determinantibus tempus, quia tempus non cognoſcitur niſi per duo Nunc, quorum vnum eſt prius altero, & licet aliquod diuiſibile ſit magis notũ quam indiuiſibile, vt habitus priuatione, non tamen indiuiſibile, hoc eſt ignotius tempore hic definito, cum ſit duratio ſucceſſiua, cuius extrema ſunt actu numerata: cõtra quos Venetus tex. 107. in fine ad tertium. Venetus ait accipi pro partibus temporis connotando extrema indiuiſibilia, quæ menſurant tempus terminatiuè, neque ſequitur circulatio, tum quia tempus non eſt ſuæ partes, nam totum diſtinguitur à partibus, tum quia etiam ſi eſſent idem, adhuc poſſet definiri vt homo per animam, & corpus, quia ad rectam definitionem ſatis eſt diuerſitas conceptus confuſi, & diſtincti, tum quia non eſt definitio circularis, quãdo ſunt in diuerſo genere, ſcilicet quod vna eſt formalis, alia materialis, vel vna à priori, alia à poſteriori, cum igitur partes ſint priores toto, & totum poſterius, poteſt vtraque definitio approbari, & licet partes quantitatiuæ, ſiue integrales, non ponantur in definitione totius habentis eſſentiam ſecundum ſe diſtinctam à partibus illis, tamen quando eſſentia conſiſtit in illa ratione partium, vt dicitur de quantitate, tunc rectè definitur per partes.

22 *1. Obiectio ex Ferrar.* Sed contra hanc particulam obijcit Ferr. q. 5. circa tertium, quod ſit circulus in definitionibus, nam tempus definitur per prius, & poſterius, quod eſt in motu, & prius, & poſterius motus, definitur per tempus; dicitur enim prior pars motus, quæ fit in priori tempore, vt patet ex tex. 129. Propter hoc argumentum Galeno apud Simpl. hæc definitio non placet, at Ferrarienſis, ex D. Thom. lect. 17. Reſp. 1. *Soluitur 1.* prius, & poſterius in motu debere intelligi ſecundum quod cauſãtur in motu ex magnitudine, vt .ſ. prior pars dicatur, qua acquiritur prior pars termini &c. & nõ ſecundum quod menſurantur tempore, cui explicationi fauet *Ariſtotel.* Ariſtoteles, qui prius, & poſterius in tempore ſumit à priori, & poſteriori in motu, & hæc à ſpatio, & ſenſus eſt, tempus eſt numerus motus, id eſt duratio numerata partiũ motus, quarum vna ſit prior altera ratione ſpatij. Reſp. 2. *Soluitur 2.* optimè tempus explicatur per prius, & poſterius motus, & hæc per tempus, ſiuè quia tempus non explicatur per prius, & poſterius motus, tanquam per notius, ſed ad tollendã æquiuocationem .ſ. non eſſe prius, & poſterius in dignitate ſitu, &c. ſiuè quia prius, & poſterius motus ſunt ſubiectum prioris, & poſterioris, quæ ſunt propria temporis, vnde diuerſa ratione ſe mutuo explicant, nam prius, & poſterius motus ponuntur in definitione temporis, vt cauſa ſubiectiua, & prius, & poſterius temporis explicant prius, & poſterius motus, vt menſura, & forma dans eſſe durationis, & moræ, ſiuè quia prius, & poſterius ſunt materia temporis integralis, nam integrant totum tempus; materia autem definitur per formam, & contra, vt totum per partes, & contra.

2. Obijc. quia videntur ſuperflua illa verba 23 *2. Obiectio.* *prius, et poſterius*, nam ſatis eſt dixiſſe, eſſe numerũ motus, nam cum ſit eſſentialiter ſucceſſiuus neceſſario, erit numerus prioris, & poſterioris partis. Reſp. *Reſpon.* motũ poſſe conſiderari dupliciter: Primo in ordine ad ſubiectum, quod actuat: Secundo in ordine ad terminum, ad quem eſt tendentia; Ariſt. igitur, vt ſignificaret tempus non conſequi motum, vt actuat ſubiectum; ſed vt reſpicit terminum, ratione cuius habet prius, & poſterius, ideo ait eſſe numerũ motus ſecundum prius, & poſterius, nam licet conſideretur in motu, quod ſit via à termino à *quo*, ad terminum ad *quem*, non percipitur aliqua duratio, donec percipiantur partes priores, & poſteriores, nã ex hoc excluditur ſimultas, at vbi non eſt ſimultas, eſt ſucceſſio, atque adeo mora quædam.

3. Obijc. Hier. Pla. partes temporis non ſunt *3. Obiectio.* prius, & poſterius, quia ſic nunquã exiſterent, ſicut neque præteritum, & futurum vt ſic exiſtunt, quod ſi dicant ad exiſtentiam entis ſucceſſiui, non exigi, vt partes ſint, ſed vt fiant, atq; adeo poſſunt eſſe partes priores, & poſteriores dum fiunt; ſed contra, quia quælibet pars tẽporis eſt tempus, ſed prius nõ eſt tempus, quia neceſſario eſſet prius, & poſterius, nec poſterius eſt prius, & poſterius, ergo partes temporis non ſunt tempus. Reſp. *Reſponſio.* in tẽpore id, quod eſt prius, eſt etiam poſterius, & cõtra reſpectu tamen diuerſorũ, quia cum omnis pars ſit ſucceſſiua, neceſſario quælibet includit prius, & poſterius, vt in ſeq.

4. Obijc. Si tempus conſtitueretur ex prio- 24 *4. obiectio.* ri, & poſteriori, iam nulla daretur pars præſẽs temporis, atque adeo male diuideretur in præteritum, præſens, & futurum. Reſp. *Reſponſio.* negando conſequentiam, vnde Not. aliud eſſe, tempus exiſtere, ac eſſe præſens, nam ad exiſtentiã temporis ſatis eſt eius partes fieri, & ſucceſſiuè labi. Sed vt ſit præſens, exigit exiſtentiam aliquo modo ſimul quoad coexiſtendũ cum alia duratione vera, vel imaginaria, quæ nõ ſit omnino præterita, vel futura. Hinc fit, vt exiſtat per ſuũ eſſe poſitum extra cauſas, & ſit præſens per coexiſtentiã cum alio: nam dupliciter poteſt tempus dici præſens. Primo formaliter, & dicitur, quod actu, & formaliter dicit habitudinem ad mẽſuram durationis realis, vel imaginariæ cui coexiſtit, licet talis menſura dicat negationem coexiſtentiæ ad partẽ præteritam, & futurã. Secundo fundamentaliter, & dicitur quod non concipitur formaliter cum tali habitudine, ſed eſt fundamentũ, in quo poteſt intellectus hanc habitudinem fundare, quod eſt ipſa temporis exiſtẽtia fluens. Hinc fit, vt abla-

ta omni alia duratione reali,vel imaginaria, nõ detur præſens formaliter conſequenter, nec præteritũ, nec futurum, ſed eſſet præſens fundamentaliter tantum;quia abſolutè tantum eſſet tempus exiſtens.

DVBITATIO III.

Sub qua ratione tempus definitur.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Tria ſunt in tempore.*

PRimo Not.In tempore tria poſſe conſiderari: Primo durationẽ ſucceſſiuam,& cõtinuam, quæ eſt eius eſſentiam. Secundo aptitudinem menſurandi motum,nam per tempus cognoſcimus quantitatẽ motus, quod eſt paſſio ipſius.Tertio eſt actualis mẽſuratio motus, quod eſt accidens contingenter motui conueniens, quia poteſt ad eſſe, & ab eſſe ſalua eius ſubſtantia.

Actualis menſuratio competit tempori denominatiuè.

2.Not. Primum conuenire tempori, primario,ſecundum vero ſecundario, ſed vtrumque intrinſecè. Sed tertium conuenit per denominationem extrinſecam, nam ex eo,quod intellectus vtatur tempore ad cognoſcendam quãtitatem motus, nihil reale in eo ponitur, nunc igitur quæritur ſub qua ex his rationibus tempus ab Ariſtotele definiatur.

2 3. Not. Aptitudinem menſurandi poſſe dupliciter accipi: Primo paſſiuè,quatenus reddit ſubiectum aptum, vt menſuratur ab alio: Secundo actiuè, quatenus reddit ſubiectũ, quod afficit,aptum aliud menſurare,nõ enim quodlibet eſt aptum à quolibet menſurari,nam magnitudo non menſuratur pondere,nec pondus quantitate, ſed vnumquodque à menſura ſibi proportionata, & idem dicendum de menſura actiua. Hinc fit,vt duratio motus cognoſcatur per durationem alterius notioris.

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Secundũ multos tẽpus definitur, vt actualis menſura.*

PRima Opinio eſt dicentium, tempus fuiſſe fuiſſe definitum vt actualem menſuram, quatenus ab intellectu eſt diſtinctum in certas partes.ſ horas,menſes,& annos,&c. vt menſuret alia. Fundamentum, quia definitur per numerum, at tempori conuenit ratio numeri ſecundũ ſe,& à parte rei,quia eſt quantitas continua,& non diſcreta,ergo illi conuenit per intellectum diuidentem tempus in certas partes ad menſurandum.Confir.ex t.102.plus,inquit, & minus, ideſt multitudinem numero iudicamus. Sed plus,& minus in motu iudicamus tẽpore,ergo tempus eſt numerus,at multitudinẽ hanc habeat ab intellectu diſtinguente, & determinante partes temporis,quatenus eſt menſura. Confir. quia hæc definitio non conuenit teempori ſecundum ſuam eſſentiam,ergo conuenit illi ſecundũ aliquod accidens illius,quia in re non eſt aliud quã eſſentia, & accidentia; antec. prob. quia partes priores,& poſteriores poſitæ in definitione, vel ſunt partes ipſæ motus,& nõ, quia ſequeretur tẽpus non eſſe aliud quam motum; cum non habeat alios partes à A motu contra ea,quæ ſupra docuimus, vel ſunt partes temporis, & neque quia definiretur per partes integrantes, quæ non ſunt eſſentiales, atq; adeo non definiretur motus.ſm̃ eſſentiã, ita Auer.com.102.103.Conimb.c.14.q.1.ar.2.

4 *Tẽpus ſecundũ alios definitur vt duratio ſucceſſiua.* *Ratio.*

2.Opinio eſt dicentiũ, hinc definiri motum, non vt eſt menſura, ſed ſecundũ eſſentiam; vnde ex numerus nõ ſignificat menſuram,ſed diſtinctionem,& multitudinem partiũ motus ſecundum prius,& poſterius,in quo conſiſtit ratio durationis,ita D.Tho.opuſc.44.de tẽpore c.2. Tol.q.12. Per.l.11.c.2.Ruui.q.2. Fundamentum,quia Ariſt.exponens definitionem ait non eſſe numerũ numerantem, ſed numeratũ, ergo non definit motum ſub ratione menſuræ B actiuæ aliorũ,quia numerus quo alia menſuramus,eſt numerans non numeratus; numeratus autẽ ſumitur pro diſcretione partium priorũ, & poſteriorũ, in qua conſiſtit eſſentia motus. Confir. quia definitio debet explicare eſſentiã per aliqua, quæ habent neceſſariã connexionẽ cum eſſentia,ſed actualis menſuratio actiua,nõ habent hanc connexionẽ,quia contingenter illi conuenit,ergo nõ poteſt definiri ſub ratione actualis menſuræ,quia non eſt tẽporis eſſentia; ſed alicuius accidentis, ſicut ſi homo definiretur per definitionem albedinis,ex eo quod illi contingenter conuenit albedo. Ex quo patet ibi numerum non accipi pro menſura; ſed pro C diſcretione partium motus numeratarum.

Alij putãt definiri tempus vt menſuram aptitudinalẽ.

3.Opinio eſt dicentiũ,tempus per hanc definitionem non fuiſſe definitũ ſecundum ſuam eſſentiã per prædicata eſſentialia; ſed vt menſura aptitudinalis,quæ eſt paſſio motus,quia ſub hac ratione hinc agit de tẽpore, ergo ſub illa ratione tempus definit, quia modus definiendi,ſequitur modũ conſiderandi. Hi tamen diuiſi ſunt, nam alij volunt ſumi menſurã aptitudinales paſſiuam, alij verò actiuam.

ART. III. Opinio Auctoris.

5 *Non definitur tempus vt actualis menſura.* *Ratio.*

PRima Concl. Tẽpus non definitur vt actua- D lis menſura.Patet ex fundamento 2.opinionis. Confir.quia actualis menſuratio eſt denominatio extrinſeca cõueniens tẽpore ex vi cognitionis,at hæc ſupponit tempus,ergo nõ definiretur tẽpus,ſed actualis mẽſuratio,ſed ſoluit dici tẽpus eſſe numerũ ideſt menſurantem motum ſm̃ partes priores,& poſteriores,atque adeo explicat tempus per eius officiũ, ſicut ſi quis definiret calorẽ eſſe qualitatẽ, quæ calefacit, & rarefacit ſubiectũ; ſed contra inſtant, quia tunc non definiretur tẽpus,vt eſt menſura actualis,ſed ſm̃ ſe per aliquẽ eius munus; ſicut ſi quis definiret niuẽ eſſe eam, quæ recipit tali modo albedinẽ,non diceretur definire niuẽ,vt E albam,ſed niuem ſecundum ſe. At reſponderi poteſt numerum non conuenire tempori ſecundũ ſe, ſed vt eſt menſura,quia vt ſic eſt diſtributum in plures partes. Sed contra, numerus,vt dicit pluralitatem conuenit tempori, vt eſt ſucceſſiuum,quia ſucceſſio neceſſario vel ſupponit, vel includit pluralitatem; vt autem dicit

dicit actualem numerationem pendet ab intellectu:at tempus eſt præter operationem intellectus,vt ſup.nam ſupponit omnes partes numerabiles.

Confir. Confir. Quia illud tempus,& ſub illa ratione definitur, ſub qua habet neceſſariam connexionem cum motu,vt patet ex ſum.3.c.3. & 4. vbi oſtendit non eſſe tempus ſine motu, & c.8.vbi nec motum ſine tempore,& motus poteſt eſſe ſine actuali numeratione partium; ergo tempus ſub hac ratione non definitur.

6 *Non definitur tempus ſecundum eſſentiã.* 2.Concl. Tempus ſic non definitur ſecundũ rationem formalem,ſeu eſſentialem, quia eſſe numerum motus ſecũdum prius,& poſterius, vel dicit numerationem actualem, vel aptitunalem,vel dicit multitudinem, ſeu pluralitatẽ partium motus,ſed nihil horum eſt de ratione formali temporis:ergo. Minor probatur,quia numeratio actualis,vt dictum eſt, accidentaliter illi cõuenit,aptitudinalis vero eſt illius paſſio,vt patet ex ſimilibus, & pluralitas partium motus non eſt formaliter tempus,ſed materialiter, quia vt infra,partes temporis ſequantur partes motus. *Confirmatur.* Confir.quia Ariſt. explicans definitionem, ait numerum conuenire tempori in ordine ad noſtrum intellectũ, quia tunc cognoſcimus tempus cum numeramus per intellectum motum ſecundum prius.& poſterius.

Confir.2. Confir.2. Quia tempus eſſentialiter eſt duratio ſucceſſiua,motus ergo eſſentialiter non eſt numerus numeratus partium, ſeu partes numeratæ motus.Hinc Linconienſis apud Venetum t.102. eſſe quid nominis,quia nulla notior poteſt inueniri, nam omnes audientes ly tempus intelligant,quid ſignificet.

7 *Definitur tẽpus,vt menſura aptitudinalis.* 3.Concl. Tempus hic definitur, vt eſt menſura aptitudinalis, nam de tempore hac ratione agit in hoc 4.libro; ergo ſub illa ratione illud definit, antecedens patet ex toto diſcurſu Ariſt.in hoc 4.Confir.quia ideo definit per numerum, quia ratio menſuræ primo conuenit numero,tum alijs. Confir.2.ex dictis in 2.c. nã oſtendimus non definiri eſſentialiter; ergo ſecundum propriam paſſionem, quæ neceſſario illi conuenit, ſed propria paſſio eſt duplex .ſ. menſura paſſiua, & actiua,at hic non conſideratur tempus,vt menſura paſſiua,ſed vt actiua; ergo ſic definitur.

ART.IV. Soluuntur argum. aduerſariorum.

AD 1.primæ opin.Reſp. definit per numerum numeratum acceptum ſecundum aptitudinem,vt ſignificet aptitudinem menſurandi,quam habet tempus,eo quod numero conueniat primario aptitudo ad menſurandum. Neque placet, quod docet Ruuius accipi pro diſcretione non quantitatiua, ſcilicet partium diuerſarum,ſed qualitatiua,id eſt partium continuarum,quæ diſcretio eſſet à parte rei, ſicut partes corporis,quarum vna eſſet alba, altera nigra,eſſent diſcretio,quia diſcretione qualitatis indepẽdenter ab intellectu actu numerãte, ſed ab eo, qui põt numerare;nõ, inquã, placet tum quia illæ partes ſic diſcretæ conſtituunt

A motum,non tempus,tum quia non apparet cũ dici debeat diſcretio qualitatiua, cum nullum accidens ibi ſit,niſi duratio.

Ad 1.Confirm.Reſp. Tempus habere ex ſe ſuas partes, diſtinctas quidem indeterminatè, ſed determinationẽ illarum accipere ab intellectu; verum hæc determinatio actualis non eſt de ratione temporis ſecundum ſe, vel vt menſuratiui,niſi accipiatur ſm̃ aptitudinem.

Ad 2. Confir. Reſp. definiri non ſecundum eſſentiam, ſed ſecundum aptitudinalem menſuram,quæ eſt paſſio motus; vnde partes motus,non ſm̃ partes tẽporis formaliter,ſed materialiter accipiũtur; deinde partes tẽporis indeterminatè acceptæ non ſunt partes integrales, ſed eſſentiales,quia eius eſſentia conſiſtit in hac B ratione partium, vt dicitur de quantitate permanente. Ad argum. ſecundæ opinionis patet ex dictis,nam ex eo, quod definit per numerũ numeratum explicat tempus, vt eſt menſura actiua,quia omne continuum non poteſt habere rationem menſuræ actiuæ, niſi vt habet aliquam rationem numeri, vt dictum eſt alibi. Ad Confir. Reſp. explicare eſſentiam à poſteriore per ſuam paſſionem.

QVAESTIO IX.

De naturis,quæ tempore menſurantur.

C De hac Fonſ.q.12.ſect.3.Suar.ſect.11.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Not.hanc quæſtionem, etſi nota ſit ex dictis,à nobis explicatur vt communis modus loquendi Doctorum, in hac materia notus fiat: vnde ſupponenda ſunt quinque cõditiones menſuræ; quarum prima eſt vt ſit notiſſima 10.met. init. quia omnes debent eã vti ad cognoſcenda alia; ſecunda vt ſit minima, nam debet menſurare res cuiuſcumque entitatis,quod efficit cum eſt minimum, nam per D replicationem ſui adæquare poteſt totum, vnde maxima duratio cœli eſt diuiſa in minimas partes: tertia vt ſit regularis,quia alioqui non eſſet certa, quæ regularitas in motu attenditur ex motu,ratione cuius cognoſcitur duratio: quarta debet eſſe congenea,vnde nõ rectè per extenſionem temporis menſuratur, extenſio loci: quinta debet eſſe talis,vt menſurare poſſit omnia eiuſdem generis menſurata; vnde motus cœli menſurat præterita,& futura,quas conditiones reperiri in motu cœli oſtend.ſup. 1 *Quinque ſunt cõditiones mẽſura.*

2.Not.ex Ariſt.4.phyſ.105.106.& 107. mẽſurari tempore non eſt,eſſe ſimul tempore, tũ quia Petrus,& Paulus ſimul vixerunt; non tamen Petrus menſurat Paulum,vel contra;tum E quia menſurari loco non eſt eſſe ſimul cum loco, vnde ſicut menſurari loco eſt contineri loco,ita menſurari tempore eſt contineri tempore.Et conf. quia Deus eſt ſimul cum tẽpore & tamen non tẽpore menſuratur: aliud igitur eſt coexiſtere,aliud menſurari ab alio. *Quid ſit menſurari tẽpore.*

3.Not.

2 *Eſſe diuinum non habet mẽſuram.* 3.Not. hic diuinum eſſe, non propriè menſurari aliqua duratione,vt Dur. 2.diſt. 19.q.2. Ocham quæſt.13. Scot. q.2 ad 2. partem D. Thom.q.10.ar.2.ad 3.Gab q.1.ad tertiũ,quia infinitum,vt ſic non poteſt propriè habere mẽſuram,ſed ſi aliquo modo poteſt dici ſ. cũdum ſe menſurari,id fit æternitate,nam ita eſt communis modus loquendi Scholaſticorũ Alb.D. Thom.Ricc.Marſ.Ægid.Baſſol.Henr.& aliorum,de qua re apud Theologos,his poſitis.

Senſus quæſtionis. 4 Not. hanc quæſtionem dupliciter poſſe determinari: primo de his rebus ſecundum propriam naturam: ſecundo reſpectu noſtri; ſit igitur.

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Aliqui tres tãtum aſsignãt menſuras.* PRima opinio eſt eorũ,qui ponunt tres tantum menſuras,æternitatem, qua eſſe diuinum menſuratur;tempus,quo motus, & terminus,& ſubiectum motus mẽſurantur; Æuũ, quo menſuratur omnis forma, in qua ſecundũ ſuas partes non poteſt eſſe fluxus, ſiuè habeat terminum conſequentem, in quo poſſit eſſe fluxus,vt ſubſtantiæ corruptibilis,ſiuè non, vt Angeli,& eorum operationes;hoc tamẽ diſcrimine,quod quę incipiunt præuio motu,& ſunt ſimul cum termino intrinſeco motus,vt formę ſubſtantiales prout incipiunt,menſurantur inſtanti,quia pendent à cauſa ſecunda; non tamẽ immediatè poſt menſurantur, ſed æuo, quia æuum putat eſſe menſuram rei permanentis, & defectibilis,& quod duret ſine termino, vel non,ideſt per accidens,vt patet in Angelo,qui poteſt annihilari.Ita Scot. 4.diſt.49.q.6.2.d.2. q.4.6.concedo concl.Baſſ.q.2 ar.1.videtur eſſe Maior.q.4.licèt differat à Scoto, quod velit formam, in qua poteſt eſſe fluxus, menſurari æuo ſecundum ſuam intrinſecam exiſtentiam, videtur etiam Rubion.q.2.ar. 2. ab hac non abhorret Baccon.d.2.q.2.ar.1. licet ar.4. velit operationes Angelorum menſurari tempore., quod ſint actus ſecundi, & per conſequens in continuo fluxu. *Scotus. Baſſol. Maior. Rubion.*

4 *Putãt alij omne eſſe ſtabile menſurari æuo.* 2.Opin.eſt Ægid.q.1.ar.4. in ſolutione tertij dubij,qui vult æuo menſurari omne, quod habet eſſe ſtabile, & comprehendit viſionem Beatam,& omnem operationem Angeli; tempore autem,omne ens fluuibile, ideſt deſinens eſſe, & ita videtur comprehendere entia corruptibilia,& operationes,quæ deſinant,etiamſi eſſe eorum non ſit ſitum in continuo fluxu. Videtur Maioris q.13.& Gab.ſup.d.1.

5 *Alij putant quatuor mẽſuras.* 3.Opin. eſt ponentium plures, qui addunt tempus diſcretum,quo menſurantur entia ſucceſſiua diſcontinua.Ita Bonau.ar.2.q.2.D.Th. q.10.ar.3.ad primum 1.2.q. 113. ar. 7. ad vlt. opuſ.36.c.4.quodl.2.q. 5. Her.2.d.2.q.1.ar.1. Cap.q.2.ar.1.c.3.Dur q.6.Henr.quodl.12.q.8.

Alij quinque. Quarta addit quintũ,quo mẽſuratur motus localis Angelicus, & vocatur tempus diſtinctũ ab hoc noſtro, qui motus Angelorum non pendet à motu cœli, & idem dici poteſt de motu animæ rationalis, &c. Ita D.Thom.1.p. q.53.ar.vlt.& demum D.Thom.q.10.ar.3. ad primum cum Caiet.Bannes,& Ferrar. 3. contra Gent.c. 61. addit æternitatatem participatam, qua menſurantur entia ſuperioris ordinis, vt viſio Beatifica, lumen gloriæ, & alia huiuſmodi.

ART. III. Opinio Auctoris.

PRima concluſ. Si res conſideretur ſecundũ propriam naturam, quatuor ſunt menſuræ,ſcilicet æternitas,æuum,tempus diſcretum, ſeu inſtans temporis diſcreti,& tempus continuum.Et quidem æternitate Deus,æuo omnia entia ab intrinſeno incorruptibilia per potentiam naturalem;inſtanti temporis diſcreti mẽſuratur eſſe rerum permanentium,ab intrinſeco tamen corruptibilium contra D.Thom. & Them.qui volunt menſurari tempore, quia huiuſmodi res habent exiſtẽtiam totam ſimul, quare & durationem,quæ eſt motus exiſtentię; menſura autem debet eſſe homogenea menſurato.Confir.quia licèt habeant motum admixtum;tamen ipſorum eſſe non conſiſtit in ſucceſſione,ſicut ipſorum motus;ergo menſurando motus,qui ſunt in ipſis,non metimur ipſas. Confir.2.quia ſi ſpectetur duratio hominis, eſt tota ſimul,& ſi alia non exſtaret, eadem duratio poſſet coexiſtere maiori,& maiori parti tẽporis;ergo propria ipſorum menſura non poteſt eſſe tempus. Ex his patet dari tempus diſcretum, quia dantur eſſe aliquorum permanentium,quorum vnum cum ſit compoſſibile, alteri in eodem ſubiecto, ſibi inuicem ſuccedunt,vt cum Angelus mutatur de vna intellectione in aliam;ille enim intellectiones tempore diſcreto menſurantur. 6 *Quatuor ſũt menſuræ, æternitas,æuũ, tempus diſcretum, & continuum.* *Confir.* *Confir. 2.*

De tempore autem patet,menſurari eo res, quarum eſſe conſiſtit in continuo fluxu, vt patet,ex dictis. Ex his patet, quietem vt eſt priuatio temporis,menſurari tempore.Sed contra tempus diſcretum multa objiciuntur.Primum inceptio rerum permanentium corruptibiliũ, menſuratur inſtanti temporis continui, vt patet ex dictis alibi; ergo eſſe ipſorum in facto eſſe,tempore menſurabitur. Conſequentia patet,quia per inſtans non poteſt incipere, niſi tempus. *1 Inſtantia.*

Reſp.negando conſeq. quia per inſtans non menſuratur eſſe rei,ſed productio illius, vnde eſſe rei nunquam menſuratur inſtanti, quod patet,nam creatio Angeli menſuratur inſtanti, & tamen eſſe Angeli æuo. *Soluitur.*

Secundo res corruptibiles habent adiunctum motum; ſed huiuſmodi res menſurantur tempore; ergo. *2.Inſtantia.*

Reſp.nego minorem, quia vt aliquid menſuretur tempore, debet in ſua exiſtentia habere ſucceſſionem continuam vnde quod Albér. 4.phyſ.in t.155.& Auer. t.9. 14. dicunt mutationes inſtantaneas ratione motus,quos conſequuntur,menſurari tempore,non placet, nam habent exiſtentiam durantem tantũ per inſtãs. *Soluitur.*

3 Objicitur,ſi daretur tempus diſcretum, ſequeretur in tempore continuo eſſe duo inſtantia immediata, nam ſi detur Angelus, qui habeat *3.Inſtantia.*

habeat operationem durantem tãtum per inſtãs,& immediatè poſt eliciat aliam actionem. Si primæ operationi in tẽpore noſtro reſpondebit inſtans,quid reſpondebit ſecundæ?ſi inſtans,habetur intentum;ſi tempus,ideſt contra ſuppoſitum,quia tantundem duraret illæ operationes,quantum durat tempus. Neque dicas non poſſe Angelum immediatè poſt elicere aliam,nam neceſſariò deberet per aliquod tempus permanere ſine omni operatione.

Solutio Henr.

Reſp.Henr. quamlibet operationem Angelorum debere reſpondere alicui parti noſtri temporis, & nullo modo inſtanti: ſed nõ video cauſam huius neceſſitatis.

Solutio Capr.

Reſp.2.Capr.Primæ reſpondere inſtans, ſecundæ tempus per coexiſtentiam cum tempore noſtro;nõ tamen menſuratur tempore, quia illa coexiſtentia eſt per accidens, nam ſi prius hæc operatio facta fuiſſet, coexſtitiſſet Nunc temporis noſtri.Ex eo autem,quod eſt per accidens,non poteſt ſumi quantitas operationis, ſicut æternitas coexiſtit inſtanti temporis noſtri, & tempori ipſi,non tamen eadem æternitas eſt maior,& minor ſe ipſa.

Solutio Scoti.

Aliter 3.Scotus, nam hoc argumentum oppugnat etiam eos, qui volunt menſurari æuo; dicitur igitur primæ operationi reſpondere Nunc;ſecundæ verò nihil reſpondere omnino, quia cum noſtrum tempus ſit aliquod ſucceſſiuum,non poteſt illi commenſurari res, quæ habet eſſe indiuiſibile, ſicut punctum non poteſt commenſurari quantitati, & hæc mihi ſatisfacit.

8 *Reſpectu noſtri omnia mẽſurantur tẽpore.*

2.Concl.Ratione noſtri omnia menſurantur tempore ſiuè reali,ſiuè imaginario. Hæc cõcluſio non habet difficultatem in ijs,quorum eſſe eſt ſucceſſiuum,ſed tantum reſpectu rerum permanentium; reſpectu quarum, vt probetur concluſio.

Hic eſt ſermo de menſura quantitatis.

Not. Nos non loqui hic de menſura perfectionis, qua ratione primum, & perfectius in vnoquoque genere dicitur menſura cæterorũ. Sed loqui hic de menſura quantitatis rei, ſiuè ſit vera quantitas, vt longitudine menſuramus longitudinem,ſiuè habeat modum quantitatis, vt grauitate metimur grauitatem.

Menſura debet eſſe extrinſeca menſurato.

2.Not. menſuram formaliter dici in ordine ad intellectum,nam dicitur eſſe id,quo cognoſcimus quantitatem 9.met.c. 2. Ex quo ſequitur, menſuram propriè debere eſſe extrinſecã rei menſuratæ, quia menſuratum ſupponitur ignotum,ſed notificandum;menſuram verò eſſe notam,vnde etiam fit,vt res propriè non dicatur menſurari,tamquam à menſura actiua ab ipſa quantitate, quia intriſecè extenditur; ſed ex hac tantum fit menſurabilis; res igitur menſurari dicitur,cum adhibita per intellectũ alia quantitate cognoſcitur quanta ſit res, vnde quando eſt quantitas continua,vt tota innoteſcat,accipitur minima pars cognita, vt tempus diuidimus in diem,quæ omnibus nota eſt, propter Solis ortum, & occaſum, & per hanc repetitam menſuramus durationem,v.g. hebdomadam,menſem,&c. Ex his igitur probatur

9 *Ratio concluſ.*

concl.nam ſi exiſtentia Angeli v.g. menſuratur æuo; vel intrinſeco, vel extrinſeco. Non primum,quia illud non eſt notius nobis, cum ſupponatur mẽſurari à nobis,vt cognoſcatur; non ſecundũ,quia,vt benè Scotus,omnis menſura debet eſſe notior re menſurata in eo genere in quo menſurat, vt ſi duratio menſurat durationem,debet eſſe notior duratio, quia propter quod vnumquodque eſt tale, & illud magis. Sed nobis non eſt notior duratio vnius Angeli,quàm alterius, vt patet,nam non certificamur de ætate inferioris Angeli per ætatem ſuperioris, nã ſi anima vna ſit altera poſterior, tamen per æuum non certificamur,quænam ſit prior,& quanto vna altera ſit antiquior.& hoc idem dico de ijs, quorum duratio eſt inſtans temporis diſcreti,vel tempus ipſum diſcretũ, non.n.ex cognitione ætatis vnius cognoſcimus ætatem alterius,niſi per accidens;imò neque poſſumus cognoſcere vnam ætatem fuiſſe altera maiorem. Ex his ſecundo patet menſurari omnia tempore noſtro reali, vel imaginario; quia exiſtentia omnium quantum durauerit, non cognoſcimus niſi per noſtrum tempus,& dixi imaginariũ, quia cum tempus noſtrum ſit ceſſaturum, menſurabitur exiſtentia Angelorum tempore imaginario: vnde æuum Angeli,cum à parte poſt ſit infinitum,totaliter menſurari non poterit,vt optimè Durand.2.q. 5.nu.12.& ſequitur Ocham q. 13.Gab.q.1.ar. 2.& 3.Saxon.4.phyſ.q.17.& 18. videdus Och. 4.ſuæ phyſicæ à c.13. Ex his patet idem dicẽdum de ſubſtãtia rerum corruptibilium,quod colligitur etiam ex Ariſt.4.phyſ.t.115. & 133. vbi probat generabilia, & corrupſibilia menſurari tempore,quia tempore iudicãtur, & accipiunt periodum,& hac ratione 4.phyſ.t.115. & 133.omnia inquit menſurari tempore, quæ continentur tempore,& patiuntur à tempore. Hac etiam ratione viuẽtium ætates diuidimus.

10 Corollarium

Durand. Ocham. Gabr.

ART. IV. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta aduerſariorum.

11 *1.Obiectio.*

SEd contra hanc primo obijcitur, tempus, cum ſit entitas ſucceſſiua,non eſt homogenea rebus permanentibus. ergo. Reſp.Durãd. eſſe menſuram heterogeneam,nam eſſe Angelorum eſt indiuiſibile;temporis verò diuiſibile.

Solutio Auctoris.

Sed ego dico eſſe non congeneum in ratione entis;eſſe tamen in ratione menſuræ,nam vtraque eſt duratio, duratione autem tamquã menſura congenea alia duratio menſuratur. Neque obſtat eſſe indiuiſibile æui, quia ad cõgenitatem ſufficit virtualis diuiſio,& extenſio, ſeu vt concipiatur,vt aliquid extenſum,& habens latitudinem, cum ratio menſuræ ſit in ordine ad noſtrum intellectum.

2.Obiectio.

Secundo pari ratione etiam æternitas poterit tempore menſurari.

Reſponſio.

Reſp.Nominales non menſurari, quia caret principio,& fine;quod autem menſuratur, neceſſario debet eſſe aliquid finitum ſaltem ex aliqua parte. Neque æternitas caret principio tantum ſecundum rem,ſed etiam ex parte noſtri intellectus, quia non poteſt accipi aliqua

pars

pars in æternitate, quæ menſuretur, vt accipi poſſet in motu, etiam ſi eſſet ab ęterno. Et præterea, ſi quis dicat æternitatem non totaliter menſurari tempore, non eſſet redarguendus, nam dicimus Deum extitiſſe à principio mundi vſque ad hanc horam.

12 *3. Obiectio.* 3. Obijc. Menſurari à tempore eſt contineri, & pati à tempore; huiuſmodi autem non ſunt res incorruptibiles. Antecedens prob. quia t.114. dicit menſurari tempore eſt in tempore eſſe; hoc autem ait t.115. & 116. eſt contineri à tempore, & t.117. dicit contineri à tempore eſſe pati à tempore, ſicut dicere ſolemus quod tale facit tempus: vnde infert ea, quæ ſemper ſunt, quatenus ſemper ſunt; non ſunt in tempore; non enim continentur à tempore, neque eſſe ipſorum menſuratur à tempore; ſignum autem quod neque patiuntur aliquid à tempore, tamquam non exiſtentia in tempore.

Reſponſio. Reſp. ex his, & illis ſatis probari primam concluſionem, nam exiſtentia illarum rerum, cũ ſit infinita, vt ſic, non menſuratur ſecundum ſe à noſtro tempore, ſed non repugnat rationę noſtri menſurari tempore noſtro, quia nos hãc menſuram à nobis cognitam illis applicamus; vel Ariſtoteles loquitur de peculiari quadam *Confir. 1.* ratione menſuræ, quæ conuenit rebus inferioribus ob dependentiam, quam habent à cœli motu, & non de mẽſura, quatenus præcisè facit cognoſcere durationem alterius.

13 *4. Obiectio.* 4. Obijc. multa ſunt entia inſtantanea, vt generatio ſubſtantiæ, illuminatio, intellectio, &c. quæ non poſſunt menſurari tempore; ergo nõ omnia etiam reſpectu noſtri menſurantur tempore.

Reſp. aliqui non omnem mutationem indiuiſibilem eſſe in inſtanti, ſed aliquam eſſe, vt illuminatio medij, vnde in eodem inſtãti in quo aliquid primo eſt illuminatum, etiam illuminatur; at non ſic generatio, quia non ſimul aliquid generatur, & habet eſſe genitum, ſed prius generatur, & ideo non eſt in inſtanti, ſed in tempore terminato ad inſtans inceptionis, vel deſitionis; neque eſt abſurdum aliquam mutationem, nec tempore, nec inſtãti menſurari, nam ſufficit menſurari tempore motum, quem terminat, vel dicendum; quod ſicut punctum non eſt in ſubiecto, vel in loco per ſe, ſed per accidens, ratione alterius, ita mutatio indiuiſibilis non eſt in tempore per ſe, ſed per accidens ratione motus præcedentis.

Reſp. Auctoris Ego reſp. 1. omnes mutationes indiuiſibiles, & diuiſibiles menſurari per ſe tempore, licet diuerſa ratione, nam diuiſibiles menſurantur tempore ratione partium ſucceſſiuarum, ſed indiuiſibiles ratione inſtantium, nam tempus includit partes ſucceſſiuas, & inſtantię, & idem dico de illuminatione, quæ licet per ſe ſit inſtãtanea, tamen per accidens poteſt fieri ſucceſſiuè tam extẽſiuè, quam intenſiuè ſecundum durationem: & licet lumen ſit corporeum, atque adeo debet habere ſubiectum diuiſibile, tamen illud poteſt ſimul recipere ſecundum ſui partes lumen ſimul, quia licet inter duo mutata eſſe diuiſa diuiſione temporis intercedat motus, non tamen id eſt neceſſarium quando ſunt diuiſa diuiſione ſubiecti, quia ſicut partes ſubiecti poſſunt ſimul illuminari, ita & mutata eſſe poſſunt eſſe ſimul ſine motu medio.

QVAESTIO VLTIMA.

Reſp. Herauei.

De natura inſtantis, quod dicitur eſſe terminatiuum, & continuatiuum temporis.

DVBITATIO. I.

An dentur inſtantia realia in tempore.

ARim.2.d.2.q.1.c.3. contra quem Capr. q. ar.3. ad arg. Arim. q.2. poſt arg. Scoti.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Etſi ex his, quæ de natura quãtitatis diſputauimus, inſtantium natura clara eſſe poteſt; tamen propter multa, quæ Ariſt. tum 1. anim. 6. tum in 4. dicit aliquot dubitationes hic breuiter perſtringemus, & primo an detur: ſecundo quomodo dicitur in motu dari vltimum mutatum eſſe, non primum: tertio qua ratione dicatur in tempore eſſe vnum inſtans. 1 *Dubitationes de inſtanti.*

2. Not. Supponi tempus eſſe ens continuum, patet ex dicendis de motu; continuari autem intelliguntur partes temporis inſtanti, nam vt partes motus reſpondent partibus temporis, ita mutata eſſe motus inſtantibus temporis, quare vt indiuiſibile motus continuat partes motus, quia eſt finis vnius, & principium alterius, ita indiuiſibile temporis, &c. quare partes temporis eodem indiuiſibili copulantur, hæc autem copulatio non ita ſit, vt forma copulans .ſ. inſtans addat aliquam realem, & intrinſecam durationem partis tẽporis, quia hoc eſſet ens intrinſecè informare, ac modificare: ſed catenus dicitur continuare, quatenus eſt vltimum præcedentis, & principium ſequentis partis, quare intrinſecè ſolum denominat durare mutatum eſſe, extrinſecè verò partem præcedentem, & ſequentem, illam præteritam, & finitã; hanc futuram, & principiatam, ad quam denominationem non eſt opus coexiſtentia formæ denominãtis cum re denominata, ſed ſufficit immediatio exiſtentiæ inter illa: vnde ſi poſt inſtans non ſequitur pars, non dicetur principiata, neque hoc mirum, quia vt admittimus, totum reale ex partibus nõ ſibi coexiſtentibus; ita non mirum ſi admittatur concretum reale ex forma, & ſubiecto non coexiſtentibus, nam illud concretum, nec totum exiſtit indiuiſibiliter, nec diuiſibiliter, ſed ſecundum formam indiuiſibiliter, & ſecundum ſubiectum diuiſibiliter, vnde ſi ſit forma, & non ſequitur ſubiectum; non fiet concretum. At dices in inſtanti dicuntur compleri partes temporis; ergo dum exiſtit inſtans, exiſtunt hæc duo concreta, ſcilicet pars præterita terminata, & futura principiata, & vtraquę completa. *Partes temporis continuantur inſtanti.* 2 *Inſtantia.*

Reſp.

Soluitur. Reſp. ita dici, quod tunc exiſtant, quia exiſtit forma copulans non tamen adæquatè, quia ſi futura, quæ ex vi naturali deberet ſequi, impediatur à Deo, non erit principiata, alioqui nec poſſet à Deo impediri, quare id dicitur extrinſecè, & aliter in denominatione copulationis, ac in denominatione inceptionis. Hinc patet eodem modo diſtingui inſtans à ſubiecto, & partibus temporis, vt mutatum eſſe à ſubiecto, & partibus motus, quia inſtans identificatur cum mutato eſſe, vt partes temporis cum partibus motus.

Corollariũ. Ex his patet, quæ tempora dicantur continua, quæ contigua, nam quæ conueniunt motibus cõtiguis, ſunt contigua; quæ continuis cõtinua. At inſtabis, etiam ſi motus ſint diuerſæ ſpeciei, tamen tempora poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei; ergo etiam ſi illa ſint contingui, tamen tempora poſſunt eſſe cõtinua. Reſp. 1. negãdo añs, 2. negando conſeq. quia quãdo ſubiecta ſũt diuerſæ ſpeciei, etiam ſi quantitas permanens ſit eiuſdem ſpeciei, non dicitur continua, ſed contigua; ita quando motus ſunt diuerſæ ſpeciei, etiam ſi tempora ſint eiuſdem ſpeciei, adhuc dicentur cõtinua, quia vltimum vnius nõ per ſe eſt principium alterius, nam duo entia diuerſa, duas diuerſas durationes ſibi vendicãt, vnde fieri poteſt, vt inſtãs ſit immediatum tempori, & illud non continuet.

ART. I. Opiniones Doctorum.

3 *Negant aliqui dari realia inſtantia. Arim. Durand. Georg. Confir. 1.* Prima opin. eſt negantium dari hæc inſtãtia realia in tempore. Ita Arim. in 2. diſt. 2. q. 1. concl. 3. Durand. in 2. d. 2. q. 4. nu. 12. & ſequẽtib. Georg. q. 1. de tempore dub. 1. primo quia eadem ratio de inſtanti, ac de punctis in quãtitate permanenti, ſed non dantur puncta realia; ergo. Confir. 1. Georgius q. 1. de tempore d. 1. quia ſi reperiretur huiuſmodi entitas, in tẽpore quolibet finito, eſſent infinitæ res ſecundum ſe totas diſtinctæ, non facientes vnum, productæ, & corruptæ, nam quodlibet inſtans eſt aliquid non faciens vnum cum alio inſtãti, & in quolibet tempore ſunt infinita talia. *Confir 2.* Cõfir. 2. quia tempus eſſet diuiſum in omnem ſui partem. Conſequentia patet, quia dum exiſtũt inſtãtia, non exiſtũt partes temporis; ergo omnes partes temporis ſunt inter ſe diuiſæ, quia omnia inſtantia collectiuè ſunt diuiſa, quæ mediant inter partes temporis. *Confir. 3.* Conf. 3. ex ratione Ariſt. quia inſtãs, vel corrumpitur in inſtãti, vel in tempore; nõ enim in inſtanti, quia vel in eo, in quo eſt, & repugnat, quia ſimul eſſet, & non eſſet; vel in alio, & cum poſt inſtans nõ ſequatur inſtãs, deberet durare per tempus, vnde non eſſet indiuiſibile formaliter, & virtualiter. Non in tempore, quia ſicut tempus habet partes, ita id, quod corrumpitur in tempore, debet habere partes, quarum vna deſinat eſſe in vna parte temporis, altera in altera. Scio poſſe Reſp. corrumpi intrinſecè, ideſt nunc eſt, immediatè poſt non erit, quia neque requiritur aliud, vt corrumpatur, vt putauit falsò Georg. quia talis eſt eius natura, vnde poteſt dici corrumpi in ſeipſo; ideſt idem ens, quod eſt primũ

A eſſe ipſius, eſt vltimum eſſe. Confir. 4. ex Arimi. apud Cap. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. dum refert argum. Arim. cõtra 4. Si darentur inſtantia, vel eſſent terminatiua, & non, quia ſatis eſt negatio extẽſionis, vel cõtinuatiua, & neq; quia quę nõ ſũt, nec poſſunt inter ſe cõtinuari, atque adeo, neq; poteſt dari cõtinuatiuum, ſed partes temporis dum eſt inſtans, nõ ſunt ex conceſſione aduerſ. ergo. Reſp. non ens, quod nunquam fuit, vel erit, non poteſt continuari, at non ſic, quod eſt vel fuit. Sed contra tum quia ſic albedo, quæ fuit, & eſt corrupta, eſſet vna cum albedine futura, quia cum illa poſſet continuari, tum quia tempus præteritum ſecundum eſſe, quod dant illi aduerſarij, nunquam fuit, nec poſſibile fuit 4 *Confir. 4.*

B eſſe, quia ex Aug. 11. cõfeſſ. c 16. ſi tempus prę̃teritum aliquando fuit, vel fuit, dum fuit præteritum, & non, quia etiam nunc eſſet, vel dum fuit præſens, & neque, quia ad hanc præſentiã requiritur indiuiſibilitas, vel fuit, qñ fuit futurum, & patet, quod non, quia ſic eſſet, quando eſſet, & idem dici poſſet de tempore futuro, quod numquam erit: ex quibus patet temporis eſſentiam nõ eſſe ſucceſſiuam, quia eſſet compoſita ex impoſſibilibus. Reſp. 2. præter partes præteritas, & futuras dari præſentes, quarum quælibet habet infinitas partes præſentes, & exiſtentes, quia cuiuslibet temporis præſentis infinitæ partes ſunt habentes præteritam vnã,

C alteram futuram, quia nulla pars temporis eſt tota ſimul. Sed cõtra inſtat Aug. loc. cit. tum quia ſi annus ſit præſens, cum hic ſit numerus 12 menſium, debent eſſe præſentes omnes 12. menſes, vt ſit annus præſens, & idem dici poteſt de præſentia totius diei, hora, &c. tũ quia qua ratione poteſt dici annus præſens, quia habet partem præteritam, & futuram copulatas ad inſtans, eadem ratione totũ ſæculum, quod ſignificat totum tempus ab initio mundi ad finem, poſſet dici præſens.

5 *Concedunt alij realia inſtantia Capr.* Secunda opin. eſt dicentium dari inſtantia realia, quibus continuantur partes temporis. Ita Capr. in 2. diſt. 2. q. 2. ar. 1. & ar. 3. ad argum.

D Arim. contra ſecundum poſt argumenta Scoti. ex D. Thom. tr. de inſtantibus.

Ratio. Probatur ex Ariſ. qui ſæpè, vel ſupponit, vel oſtendit, hæc inſtantia eſſe realia: primo 4. phy. t. 91. & 92. dum hac ratione probat nõ reperiri inſtãs, quia vel eſt vnum, vel multa; nõ vnum, tũ quia nullius rei diuiſibilis, & finitæ eſt vnus terminus; tum quia quæ facta ſunt ante plures annos, eſſent ſimul in eodem nunc. Non plura, quia vel eſſent omnia ſimul, & nõ, quia in ſucceſſiuis nõ poſſunt eſſe ſimul, niſi ea, quorum vnum eſt pars alterius, vt dicetur eſſe ſimul dies, & hora, quia in die includitur hora, vel vnum eſt poſt aliud, & nõ, quia ſumo vnum in-

E ſtans, peto vel hoc perſeuerat, & eſt cõtra naturam inſtãtis, vel corrumpitur, & quæro, vel in ſeipſo, & nõ, quia ſimul eſſet, & nõ eſſet in alio, & cum inter quælibet duo inſtantia mediet tẽpus, in quo ſunt infinita inſtãtia, idem inſtans perſeueraret per infinita inſtãtia, quæ ratio cũ ponatur ab Ariſt. & ratio dubitandi ad impugnandam

gnandam entitatem realem inſtantis videtur ſupponere ſecundum Ariſtotelem, inſtans eſſe ens reale. Confir. 1. quia t. 105. ait tempus non eſſe ſine nunc; poſſet autem intelligi, ſi nunc eſſet negatio, quia quodlibet ens reale, poteſt intelligi ſine negatione ſui. Confir. 2. quia generatio eſt terminus alterationis, vt illuminatio Solis terminus motus localis; illæ autem mutationes reales ſunt, & tamen indiuiſibiles; ergo. Neque dicas nõ negari poſſe, reperiri durationes indiuiſibiles, etiam ſi immediatè ſequantur poſt tempus, ſed negamus illas pertinere ad tẽpus intrinſecè, tamquam terminos intrinſecos, vel continuatiua temporis, nam cõtra eſt, quia in motu locali, dum terminatur motus, acquiritur locus adæquatus corpori; hæc autem acquiſitio nõ poteſt eſſe, niſi in inſtãti reali, quo menſuretur illa acquiſitio adæquati loci. Neque dicas id eſſe in tempore, quia corpus in tempore cum moueatur, ſemper eſt in loco inadæquato; ergo tempus mẽſurans illum motum habet inſtans, quo per intrinſecam cõnexionem terminatur. Et confirm. quia ſi Deus crearet in inſtãti Angelum, dum cœlum mouetur, illi reſpondere deberet aliquid in tempore motus cœli.

Confir. 1. *Confir. 2.*

ART. III. Opinio Auctoris.

6 *Datur duratio formaliter indiuiſibilis, virtualiter diuiſibilis. Et formaliter & virtualiter indiuiſibilis.*

PRima concl. datur aliqua duratio, indiuiſibilis formaliter, & virtualiter diuiſibilis, patet ex æternitate, quæ eſt propria Dei, & Æuo, quæ eſt duratio Angeli, & ex duratione corporum permanentium.

2. Concl. datur in rerum natura duratio indiuiſibilis formaliter, & virtualiter, patet ex actionibus inſtantaneis, quæ durant tantum per inſtans, vt generatio, intellectio, creatio, & ſimiles. Sed hæc ab omnibus cõceduntur; difficultas ſolum eſt de inſtantibus, quæ ſunt cõtinuatiua, vel terminatiua partium temporis, de quibus ſit.

7 *Inſtantia non ſunt entia realia poſitiua.*

3. Concl. Probabile eſt, inſtãtia non eſſe entia realia poſitiua. Probant aliqui primo ex eo, quia darentur duo inſtantia immediata, nam debet dari primum inſtans, in quo eſt talis entitas diuiſibilis, & primum eſſe huius eſſet vltimum inſtans non eſſe alterius inſtantis; quare poſt eſſe vnius, ſequeretur immediatè eſſe alterius; quod autem primum eſſe vnius ſit vltimum non eſſe alterius, patet ex eo quod ſit vltimum nõ eſſe temporis ſequentis; ergo etiam eſt vltimum non eſſe inſtãtis ſequentis, quia quandocumque ſit tempus, ſit inſtans, & ante quamcumq; partem temporis factam ſit inſtãs.

Confirm. Confir. nam inſtãs non coexiſtit, dum pars temporis exiſtit; ergo datur aliqua pars temporis ſine inſtanti, ſcilicet illa pars, cui non coexiſtit indiuiſibile. Verum hæc ratio facilem habet ſolutionem eo, quod inſtans incipiat, & deſinat intrinſecè, quia primo eſt, nam immediatè ante nõ erat, & vltimo eſt, quia immediatè poſt non erit; at durationes immediatę, quæ connotantur, nõ ſunt inſtantaneæ, ſed temporaneæ; vnde patet.

A Ad confi. nam dum eſt inſtans, nõ exiſtit tempus: ſed exiſtit, vel exiſtet, & dum exiſtit tempus, neceſſariò exiſtunt infinita inſtãtia, quia in qualibet parte temporis includuntur inſtãtia, per quæ continuantur partes etiam minimæ temporis. Quare concluſio probãda eſt ex argumentis poſitis in prima opinione, ex quibus reſp. ad argumenta ſecundæ opinionis.

ART. IV. Soluuntur argumenta ſecundæ opinionis.

AD 1. Reſp. inde potius colligi oppoſitum, nam proponit illam rationem, & inſolutam relinquit, quare poſſet dici ea ratione probari cõtra antiquos, qui ponebant tempus B eſſe compoſitum ex inſtantibus, tantum abeſſe, vt non componatur ex illis, vt neque inſtantia ſint realia. 8 *Ad primum.*

Reſp 2. Ariſt. loqui de illorum incipere, & deſinere ſecundum ipſorum naturam, quæ cũ ſit priuatiua, dicuntur inſtantia corrumpi, vt priuationes per aduentum formæ, qua priuãt; nam dicunt negationem vlterioris durationis ſucceſſiuæ immediatæ ad alteram durationem ſucceſſiuam. *Mens Ariſt.*

Ad 1. Confir. ad Ariſt. inſtitutum parum referre, an inſtantia ſint negatiua, vel poſitiua; quare cum antiqui illa affirmarent eſſe realia; & ex ijs componi tempus, Ariſtoteles refutat C non componi ex illis, ſed terminari, & continuari ex illis tempus, quod fieri eodem modo poteſt, ſiuè ſint realia, ſiuè non, præcipuè cum ratio termini ſit priuatiua.

Ad 2. Confir. Reſp. nõ poſſe eſſe tempus ſine nunc, quia cum de ratione temporis ſit ſucceſſio partis futuræ ad præteritam, hoc autem diſtinctio optimè intelligitur per nunc præsẽs, quo præteritum à futuro diſtinguitur, ad hoc autem ſufficit, ſi concipiatur, vt aliquid negatiuum: vnde etiam patet, quomodo intelligitur, quod dici ſolet de tempore nos habere, niſi nunc, quia ſcilicet id, quod concipimus in tempore eſſe ſimul, nõ eſt aliquid diuiſibile, D ſed indiuiſibile, quod eſt negatio præteriti, & futuri cõnotans vtrumque, vt ex 6. phyſ. t. 24. colligitur, & ideò dicitur tempus non poſſe intelligi ſine nunc, quia nunc concipitur, vt continuatiuum præteriti, & futuri t. 121. nam eſt finis præteriti, & principium futuri, quod præterea falſum eſt vniuerſaliter, quia non omne nunc debet ita concipi, vt dicemus cum æternitatẽ mũdi ab Ariſt. poſitã impugnabimus. 9 *Ad 2. Confir.*

Ad 3. Conf. Reſp. Hoc argumentum mihi ſemper viſum fuit difficile, neque ſatis video reſponſionem; ideo tamen acquiſitionem loci adæquati non fieri per aliam actionem realem, quam per motum præcedentem, qui dum eſt, E efficit, vt corpus ſit in loco inadæquatũ; cum verò ceſſat motus, reſultat vbi adæquatũ corpori, quare potius motus terminatur negatione, qua ſuppoſita, deinde per quandam reſultantiam, quæ per accidens pendet à motu, reſultat vbi intrinſecum, quod ego cõfirmo, quia ſi Deus creaſſet in hoc eodem inſtãti illud mobile *Ad 3. Confir.*

bile in hoc ſpatio, futurum eodem modo in ipſo idem vbi.

Ad 4.confir.Reſp.nihil reſpondere propter improportionem,quam habent,ſicut ſi Angelus indiuiſibiliter conſtitueret ſe in re diuiſibili,non poſſet ſignari quanta pars illi reſponderet, Et idem dico ſi quæratur, quanta vox reſpondet grauitati lapidis.

ART. V. Soluuntur arg. primæ opinionis.

10 AD 1.Reſp.negando,puncta non eſſe entia realia,vt alibi oſtendimus.

Ad 1. Confir. Ad 1.conf.Reſp.concedendo dari talia infinita,ſed ſyncategorematicè,ſed negatur nõ facere vnũ continuũ,cum ipſa ſint ratio formalis continuandi partes tẽporis, & licet inter ſe non vniantur immediatè,tamen vniuntur mediate .ſ. ratione partium temporis.

Ad 2. Confir. Ad 2.negando illã diuiſionem in omnẽ partem,quia ſunt indeterminatæ,& in infinitum diuiſibiles ſecundum ſucceſſionem, ſicut dicitur de partibus permanentibus.

Ad 3. Confir. Ad 3.alibi explicatum eſſe huiuſmodi indiuiſibilia generari, & corrumpi in eodem inſtãti intrinſeco,ꝙ nullã ponit repugnantiã ꝗa exiſtentia ponitur in inſtanti,& negatio requiſita ad ꝓductionẽ ponitur ꝑcedere,& ꝙ requiritur ad corruptionẽ,ponitur ſequi ad inſtans.

Ad 4. Confir. Ad 4.partes tẽporis non eſſe omnino nihil, ſed habere entitatem, & exiſtentiã,qualẽ requirunt entia ſucceſſiua,vt alibi oſtẽdi:vnde Cap. 2.d.2.q.2.ar.3.ad 6.Arim.contra 4.ſ.ad 5. improbationem: *Omnia, inquit, illa, quæ adducũtur de chorea ſuarũ chimerarũ,et continuatione duarũ albedinum,non ſunt ad propoſitũ.* Hinc quæſitum de exiſtentia præteriti qñ fuerit,facilè ſoluitur. Reſp.1. fuiſſe qñ dum erat præſens,cuius præſentia denotatur per præſẽtiã inſtantis continuantis partes,nã tempus, ꝙ eſt præteritum,tũc dicebatur,& erat præſens. Reſp.2.Cap.fuiſſe etiã præſens dum erat præteritũ,ſm̃ ſuas partes, ſed terminabatur ad inſtans ſui vltimum,& terminatiuũ,ꝙ erat præſens.Hinc tñ non ſit tempus, ꝙ fuit initio mũdi,nunc eſſe pręſens,quia tunc præteritum dicitur præſens, qñ primo eſt præteritũ ſm̃ omnes ſuas partes; tertio præteritum erat qñ erat vltimo futurum .i. qñ primum inſtans ſui initiatiuum actu erat, nam in illo inſtanti deſinit eſſe futurum,& incipit eſſe præſens,nam in eo inſtanti non eſt,ſed immediatè poſt erit,ex quo patet malè Arim. hinc deducere, quod omne futurum quantumcumque futurum, eſſe præſens,quia non eſt præſens aliquod eius inſtans, ſed ſolum quando vltimò fuit futurum,vt v.g. ſit aliquod tempus, ſcilicet *A. cuius primum inſtans ſit B. vltimũ D. & mediũ C.* tunc poteſt concedi,quod A.eſt præſens in C. & vltimo futurũ in B.& primò præteritum in D. & cum ipſum ſit, quandiu aliquod inſtãs eius eſt præſens,ideo ſequitur,ꝙ A. exiſtebat, qñ erat pręſens,& qñ erat præteritũ,& qñ erat futurũ.

11 *2.Solutio Cap.* Reſp.2.Capr. approbando ſecundã reſponſionem ibi poſitam, nec obſtat auctoritas Auguſtini, tum quia ex Alberto, & Gandauenſi ignorauit naturã temporis,vt ipſemet fatetur; tum quia non aliud intendit, niſi oſtendere tẽpus non habere eſſe ratum,& fixum in natura. Vnde ad primã probationem conceditur aliquod tempus eſſe præſens, vt expreſsè concedit Ariſt.4.phyſ.t.90.dum concedit, duo tempora,quorum vnum includit aliud,eſſe ſimul, vt annus & menſis: neque eius probatio concludit,nullum tempus eſſe præſens, ſed quod nullum tempus ſecundum quamlibet ſui partem ſit præſens: vnde cum dicitur, *Nullũ tempus eſt totum præſens*, igitur, *nullũ tempus eſt præſens*. Reſp. negando antecedens,ſi ly *totũ* ſtat cathegorematicè; ſi verò ſtet ſyncategorematicè,negatur conſequentia,& cum inſtatur, *Tempus non eſt aliud,quàm omnes ſui partes; igitur,ſi tẽpus eſt,omnes partes eius ſunt.* Reſp. quod ſi ly *omnes* tàm in antecedente,quàm in conſequente,ſtat collectiuè,conceditur vtrumque.Sed hinc nõ ſequitur,quod qualibet pars eſt,ſed eſt fallacia compoſitionis,& diuiſionis, quia eatenus ſunt;quatenus copulantur ad idẽ inſtans; ſi verò ſtat diſtributiue vtrobiq; vtrũque eſt falsũ.Quod ſi in antecedẽte ſtat collectiuè,& in conſequente diſtributiuè, eſt fallacia compoſitionis. Neque tempus dicitur eſſe in inſtanti ſecundum quamlibet ſui partem,& tãquam in menſura,ſibi adæquata, ſed quia eſt in inſtanti per aliquid ſibi intrinſecum,& ideò dicitur, totum categorematicè ſumptũ eſſe in inſtãti,nõ aũt ſyncategorematicè,vt rectè Aui.

DVBITATIO II.

Qua ratione in motu detur finis, & non principium ex Ariſt 6 phyſ.à t.40.

De hac Tolet.6.phyſ.q.4.Sotus q.3.

ART. I. Explicatur ſenſus, & ratio difficultatis.

PRimo Not.duo in hac dubitatione ſupponi: Primo motum non poſſe fieri in inſtãti,vt optimè Ariſ.6.phyſ.29.vbi Iauell.q.6.Secundo ſicut punctus dicitur terminus lineæ,& inſtãs tẽporis,ita mutatũ eſſe,terminus motus.

2.Not. primum mutatũ eſſe ex parte principij,dupliciter accipi:Primo pro prima parte motus,qua non ſit alia prior: Secundo pro aliquo indiuiſibili,à quo initiatur motus, ante quod nihil eſt de tali motu. *Mutatum eſſe ſumitur dupliciter.*

3.Not.Difficultatem conſiſtere in hoc,quia ſi loquitur de partibus, cum tempus ſit continuum,vt non datur prima pars,ita neque vltima; ſi de terminis, ſicut habet terminum extrinſecum à parte poſt,ita à parte ante, præcipuè cum 4.phyſ.oſtenderit in tẽpore eſſe plura nunc, quia omne diuiſibile finitum habet principium,& finem. *Senſus quæſtionis.*

ART. II. Quid ſit ſentiendum.

PRima concluſ.Menſura primo mutatum eſſe,eſt indiuiſibilis, quia ſi eſt diuiſibilis, *Indiuiſibilis eſt mẽſura p. mutatũ eſſe.*

 ſit

ſit AC. & diuidatur in duas partes A B. B C. tunc quero vel in vtraque parte eſt primo mutatum eſſe, vel in vtraque eſt mutari; vel in altera eſt mutari, in altera mutatum eſſe. Si primum, cum partes temporis habeant prius, & poſterius, prius fui: primo mutatum eſſe in parte primi; non igitur in toto, A C. Sed in parte.ſ.AB. Si ſecundũ, ergo iã C.n õeſt primo mutatum eſſe, ſed mutari. Si tertium, ſequitur vt primum, ſcilicet quod mutatum eſſe non eſt in toto A C. Et confirmatur, quia ſi in toto A C. diuiſibili, ponitur eſſe primum mutatum eſſe, daretur aliquid prius primo, quia primo mutatum eſſe erit prius in parte priori, quam in toto.

Inſtantia.

Sed contra, quia id, ad quod primo eſt mutatum eſſe, eſt diuiſibile, vt augmentatio ad quãtitatem; ergo menſura huius primo mutati debet eſſe diuiſibilis, quia menſura debet eſſe proportionata, & conformis menſurato, 10. met. 4. ſemper, inquit, cognatum eſt metrum.

Soluitur.

Reſp. id, ad quod aliquid primo mutatum eſt, dupliciter poteſt conſiderari: primo ſecundum ſe, & ita eſt diuiſibile, & debet diuiſibili menſura menſurari, vt ait Ariſtoteles, longitudo longitudinis, latitudo latitudinis debet eſſe menſura. Secundo quantum ad receptionem rei in mobili ſumendo receptionem pro fine acquiſitionis formæ, & ita quoad hoc eſſe, debet forma eſſe indiuiſibilis.

Nequit aſsignari primũ mutatum eſſe ex parte motus

2. Concl. In motu non poteſt aſſignari primum mutatum eſſe, vt ſumitur pro parte motus, quia quilibet motus propriè eſt continuus, vt patet.

Primo mutatum eſſe aſsignari poteſt ex parte principij.

3. Concluſ. In motu finito ex parte principij eſt aſſignare primo mutatum eſſe, vt ſumitur pro indiuiſibili, quia ſi non datur hoc indiuiſibile, poſt quod eſt motus totus, non poſſet dici motus, & determinatus motus, quia vt ſit motus, debet incipere; vt ſit determinatus, debet habere terminum. Notandum tamen hoc indiuiſibile, quod præcedit motum, non poſſe dici propriè mutatum eſſe, quia de ratione mutati eſſe præcedit neceſſariò moueri, quare non omne indiuiſibile dicitur mutatum eſſe, alterum completum, & eſt in fine totius motus; alterum incompletum, & eſt initium partium motus. Et hinc factum eſt, vt Ariſtoteles dixerit t. 46. dari vltimum mutatum eſſe. non autem primum, quia ſicut non datur prima pars motus, ita neque primum mutatum eſſe motus, nam antequam omnino moueatur, mobile eſt in termino, à quo; dum autem eſt in termino à quo, neque mutatur, neque mutatum eſt. Hæc ex Iauello q.vlt.6.phyſ.

Corollarium.

Hinc etiam patet neque dari primum inſtãs reale temporis illius, quia hoc identificatur cum mutato eſſe: ſed ſi datur inſtans, ipſa duratio primi mobilis permanens, tunc dici poteſt dari primum, & vltimum inſtans, ſed hoc non eſt continuatiuum temporis.

A

DVBITATIO III.

Qua ratione 4. phyſ. t. 104. & 121. dicatur eſſe vnum Nunc in tempore?

DE hac quæſt. Capr.2.d.2. quæſt. 2. ar. 1. con.2. & ar.3. ad argumentum cont.ſecundam, Alber. de quatuor coæuis q. 3. & 12. D.Thom.1.p.q.10.ar.4. ad ſecundum. Niphus 3.met.diſp.3. Zerbius q.4. Iandun. Flandria 5. met.q.14.ar.15.& alij.

ART. I. Explicantur termini.

B

In tẽpore ſunt multa nunc.

PRimo Not. rationem difficultatis ſumi ex Ariſtotele, qui t.95. oſtendit in tempore eſſe multiplex Nunc, nam alioqui idem Nunc perſeueraret per totum tempus, atque adeò inſtans duraret pluſquam per inſtans; ideò.

De quo inſtãti ſit ſermo.

Not. 2. Ariſtotelem non loqui de inſtanti cuiuſcumque temporis, ſed eius, quod conſequitur motum localem, quod abſolutè dicitur tempus. Et quia in tempore poſſunt conſiderari tria genera inſtantium, ſcilicet initiatiuum, continuatiuum, & terminatiuum; ideò inquirẽdum eſt quomodo dicatur eſſe vnum Nũc, in toto tempore.

Vnum eſt inſtãs finis præteriti, & initium futuri temporis.

3. Not. ab Ariſt. t 90. dubitari, an inſtãs, quod eſt finis temporis præteriti, & initium futuri, C maneat in toto tempore idem, & primo probat eſſe vnum, quia ſi non maneret idem, oporteret ipſum corrumpi, ſed nõ poteſt corrumpi, quia vel corrumpitur qñ eſt, & implicat, quia ſimul eſſet, & nõ eſſet, vel qñ non eſt, & tunc in inſtãti priori, quam eſſet, & non, quia corrũperetur antequam eſſet: vel in poſteriori, & tunc vel in inſtanti immediato, & non dantur duo inſtantia immediata, vel mediato, & tũc illud inſtans corrumpẽdũ maneret per totum illud mediũ & cũ in illo medio ſint infinita inſtãtia, ſequeretur, ꝙ maneret ſimul cũ infinitis inſtantibus, ſed hæc ratio facilè ſoluitur ſi dicatur inſtãs intrinſecè produci, & corrũpi, quia cũ duret in- D diuiſibiliter, dũ producitur, in inſtãti exiſtit, & immediatè ante nõ exiſtebat, & dicitur corrũpi dum immediatè poſt non erit, atq; adeo in tempore nõ erit; hinc deinde ꝓbat eſſe plura inſtãtia, quia omne finitũ habet ſaltẽ duos terminos, ſed inſtãs eſt terminus tẽporis; ergo tẽpus ſaltẽ habet duo iſtãtia: ſed facilè ſoluitur, dũ tẽpus nõ ponitur finitum, ſed infinitũ ex vtraq; parte ſm̃ Ariſt. atq; adeo ſine vllo inſtãti, quare manet difficultas quomodo verum ſit in toto tempore manere vnum, & idem nunc in toto tempore.

Mens Ariſt.

4. Not. Difficultatis ſolutionem cõſiſtere, in explicanda mente Ariſt. quid intelligat nomi- E ne inſtantis, & qualem identitatem habeat ſpecificam, an indiuiſibiliter realem, an rationis.

ART. II. Opiniones Doctorum.

Alij diſtingũt duplex Nũc.

PRima opin. eſt Capr.2.d.2.q.2.c.2 Ferrar. 4.phyſ.q.6. qui diſtingunt duplex Nunc, alte-

alterum intrinſecum tempori, huius partes cõtinuans, & hoc dicunt eſſe multiplex. Alterum extrinſecum, quod eſt ipſum mobile, vt idem perſeuerat ſub toto motu, cuius ſubiecti vnitas, vt ſic dicitur inſtãs extrinſecum tempori, & vnum in toto tempore; & eandem ſequitur Arim. qui dicit exiſtentiam mobilis ſecundum ſubſtantiam ſuam inuariabilem, & perſeuerantem in ſuo eſſe, dici inſtans, exiſtentiam verò motus, quatenus ſemper eſt alia, & alia, dici tempus continuum, & hãc videntur ſequi Nominales; illam reijcit Burl. quia de eodem inſtanti ait Ariſt. quod ſit idem ſecundum ſubſtantiam, & eſſe diuerſum ſecundum eſſe; & Toletus q. 13. explicat.

Arim.

Secundum alias Ariſt. loquitur iuxta mathematicos.

Secunda eſt dicentium loqui Ariſtotelem ſecundum imaginationem mathematicorum, qui ſicut dicunt lineam fieri ex fluxu vnius puncti; ita etiam tempus fieri ex fluxu vnius inſtantis, & tunc erit vnum, & idem inſtans ſecundum ſubſtantiam, differens autem ſecundum eſſe, refert illã Burl. in t. 104. & Sotus q. 4. d. 3. principali, & has duas opiniones connectit, vt vnũ, Iauellus q. 25. dicens inſtans extrinſecum eſſe id, ex cuius fluxu imaginamur fieri tempus, hoc autem non eſt aliud, quam ipſum mobile, quod ſemper eſt idem ſecundum ſubſtantiam, & diuerſum ſecundum eſſe, vt v.g. idem homo eſt hic, & ibi; & mihi placet, & videtur fuiſſe Tat. q. de temp. ar. 1. qui ait impropriè accipi inſtans.

Tataret.

Tertia expoſitio eſt Burlei.

Tertia eſt Burl. ibidem, qui putat Ariſt. per ſubſtantiam intelligi ſubiectum propoſitionis, per eſſe autem intelligi prædicatum, nam eſſe eſt nota prædicati. His poſitis dicit, eſſe idem inſtans ſecundum ſubſtantiam, id eſt quia idem ſubiectum propoſitionis, de quo verificantur varia prædicata, ſcilicet eſſe ſurſum, vel eſſe deorſum, quare cum hæc non ſatisfaciat illi, aliam peiorem aſſignat, dicens, eſſe idem inſtãs ſecundum ſubſtantiam, & differre ſecundum eſſe, quia idem quod habet eſſe pręſens, habuit eſſe præteritum, & habebit eſſe futurum. Sed contra, quia Ariſtoteles videtur dicere eſſe idem numero ſecundum ſubſtantiam, & differre ſecundum eſſe; in hac autem expoſitione videtur tantum dici eſſe idem ſecundum ſpeciem. Et hæc expoſitio videtur fuiſſe Simplicij, & Scoti 3. met. 17. qui dixerunt eſſe idem Nunc ſecundum ſpeciem, multiplex autem numero, quia in inſtantibus nulla eſt differentia ſpecifica.

Refellitur.

Quarta eſt Scoti.

Quarta Scoti 2. d. 2. q. 2. eſſe idem numero quidem in toto tempore, ſed tamen vt dicit prius, & poſterius, nam idem Nunc ſecundum ſubſtantiam eſt principium, & finis, quod eſt differre ſecundum eſſe, quæ ingenioſa eſt, ſed non videtur ad mentem Ariſtotelis.

Quinta expoſitio.

Quinta eſt dicentium per inſtans intelligi mobile, quod eſt idem in toto motu, & differt ratione, prout eſt in diuerſis partibus ſpatij, nam cum tempus ſit idem realiter cum motu, & motus cum mobili, apertè ſequitur, ſicut omnes partes temporis ſunt idem realiter cũ mobili; ita etiam, & inſtantia omnia temporis;

A differunt tantum formaliter, ſicut etiam partes temporis differunt inter ſe formaliter. Hæc expoſitio eſt Themiſtij in t. 104. ibidem Vicomercatus, & non diſplicet Burlæo. Sequitur Sotus, & Toletus, qui explicat optimè, inquit enim ſicut mobile, vt eſt in hac, & illa parte ſpatij, facit motum; ita inſtans, vt eſt in priori, & poſteriori, facit tempus, non quod ſit idem Nunc formaliter, ſed ſubiectiuè, & identicè, quia ſcilicet identificantur cum eodem ſubiecto, & hac ratione dicitur inſtans metiri tempus, quia ſcilicet tempus cognoſcimus ex Nunc, quod eſt in priori, & poſteriori parte motus, & hanc eandem ſequitur D. Thomas 1. p. quæſt. 10. ar. 4. ad ſecundum, & mihi etiam placet.

Themiſt. Vicomer. Sotus. Toletus. S. Thom.

1. Corollariũ.

B Ex his patet, quomodo ſit vera illa propoſitio, De tempore, ſcilicet nos non habere, niſi Nunc; poteſt enim habere duplicem ſenſum. Primus, vt quicquid coexiſtit nobis de tempore, non eſſe niſi nunc; & falſus eſt, quia aliquid temporis nobis coexiſtit, quia cum poſt inſtans ſequatur pars temporis, illa nobis coexiſtit. Alter eſt, quod de tempore non habemus niſi nunc, quod ſit menſura mutati eſſe motus, & ita eſt verum, nam mirum eſt quod ponatur tempus futurum, quod numquam eſt præſens, ſed antequam ſit præſens, ſit præteritum; quare dari debet tempus præſens, quod habeat eſſe in ſucceſſione. Ita Tat. quæſt. de C tempore d. 3.

Tataret.

2. Corollariũ.

Ex his ſecundo patet, quomodo tempus dicatur cauſa corruptionis, potiuſquam generationis, & obliuionis, quam ſcientiæ; non enim eſt cauſa per ſe, quia tempus non agit; neque quia applicat agẽs per ſe, vt homo dicitur cõburere domum. Sed quia, vt inquit Tataretus Not. 4. eſt id, quo continuatur applicatio contrarij agentis, in paſſum, nam cum ſtatim ac res producitur, incipiat actio contrariorum, tandem poſt aliquod tempus corrumpitur ſubiectum, & hinc vulgus putat tempus eſſe cauſam corruptionis.

D

DVBITATIO IV.

Quomodo motus incipiat, & deſinat.

DE hac Tolet. 6 phyſ. q. 4. Sotus q. 3. Per. lib. 14. c. 9. Capr. 2. d. 2. q. 2. ad argumenta Gregorij contra ſecundam quæſt. quæ ſecundo loco proponuntur ad primam, & ſecundã, vbi de generatione inſtantis per ſe, & per accidens; & quæ per ſe, & propriè habent eſſe, non durant tantum per inſtans; ſed de hac diximus ſupra.

DVBITATIO V.

E

An tempus ſit cauſa corruptionis rerum temporalium.

REſpon. t. 117. affirmatiuè, quod res omnes temporales patiantur à tempore, vnde dicitur tempus edax. Sed contra, quia ita

in tempore res incrementa accipiunt, vt ad ad interitum accedant, quare nõ eſt magis cauſa corruptionis, quàm generationis: vnde videmus artes tempore procedente magis expoliri, & perfici, vnde à Platone tempus dr̃ ſapiens.

Reſ. tempus comparari poſſe, & cum rebus in indiuiduo & ſpecie; rebus primo modo ſpectatis affert, interitũ magis quàm perfectionẽ, quia plura indiuidua ſenio contabeſcunt, nam licet in breui aliquo tempore perficiantur; tamen deinde conſeneſcunt, & tandem intereũt, non quod tempus ſit cauſa corruptionis, ſed quia res exiſtentes in tempore corrumpuntur. Vnde dicitur cauſa analogicè, & impropriè. Si vero ſecundo modo accipiantur, dici potius cauſam generationis, quàm corruptionis, nam ex ſpeciebus rerum corruptibilium, quædam ſunt, quæ non exiſtunt, niſi determinato tempore, & his debet tempus mortẽ afferre; quædam, quæ non vendicant ſibi certa, & determinata tempora, & his tempus affert iuuamentum, quia tempore procedente augentur, vt plures ſpecies viuentium, & ad hæc ſpectant arteſacta; alij tamen dicunt his etiam plura nocumenta afferre, quam iuuamẽta, cum ſpecies pereant à ſuis contrarijs, vnde illis deſtitueretur vniuersũ, niſi denuo alia generarentur, ſicut artes etiam, quæ aliquo tempore maximè floruerũt, extinctæ deinde iterũ renouãtur, & ſic viciſſim per cõtinuũ quaſi circulũ cõſeruãtur.

IN V. LIBRVM DE PHYSICO AVDITV
Textus explicatio, & diſputationes.

SVMMA PRIMA IN QVO diuiditur motus in ſuas ſpecies.

In hoc libro explicantur ſpecies, vnitas, & oppoſitio motuum, vnde diuiditur in partes tres. In prima à t. p. ad 21. explicantur ſpecies. In 2. à t. 21. ad 46. vnitas. In 3. à t. 46. ad finem oppoſitio motuum.

Cap. 1. Explicantur aliqui termini neceſſarij ad diſtinguendos motus.

Tex. 1. PRimo igitur t. 1. tripliciter aliquid dicitur moueri paſſiuè, primo per accidens, quando denominatur moueri id, quod accidit ſubiecto, in quo eſt motus, vt muſicus ambulat, ſecundo per partem, quando totum denominatur moueri à motu ſuæ partis, vt homo ſanatur, quando ſanatur oculus: tertio per ſe primo, quando aliquid mouetur, neutro ex prædictis modis, ſed ſecundum ſeipſum totum ex motu ſibi proportionato, quia vnus motus eſt proportionatus augmentabili, & alius alterabili. Hinc etiam t. *Tex. 2.* 2. docet tripliciter dici aliquid mouere actiuè, iuxta denominationes ſumptas à motu paſſiuè, ſe*Tex. 3.*cundo t. 3. ponit diuiſionem eorum, quæ ſunt neceſſaria ad motum, nam præter primum mouens, & primum mobile, ſunt neceſſaria tempus in quo, terminus a Quo, & terminus ad Quem, & quidem ſubiectum v.g. lignum a termino a Quo .ſ. frigido tranſit ad Quem, vt calidum, nam motus eſt in ſubiecto .i. ligno, non in termino ad Quem, vt quantitas, &c. Tertio docet t. 4. motum magis deno*Tex. 4.*minari à termino ad Quem, quam à terminô a Quo, *Tex. 5.* & t. 5. terminos ad quos, eſſe immobiles, & nõ denominari ſubiectiuè moueri, & licet dubitetur an paſſiones .i. termini motus ſint motus, & ℞. negatiue, quia motus nõ eſt albedo, ſed dealbatio, alioqui ad motum eſſet mutatio. Hinc quarto docet, quod ſicut mouens, vel mobile eſt triplex, ita & terminus. Primo per accidens, vt motus ad albedinem eſt per accidens ad intelligibile. Secundo ſm̃ partem, vt motus ad albedinem eſt ad calorem, cuius pars eſt albedo. Tertio per ſe, vt albedo eſt per ſe terminus dealbationis. Hinc t. 6. ait debere *Tex. 6.* dimitti motum ſecundum accidens, quia quæ ſunt per accideus cum ſint indeterminata, relinquenda ſunt ab arte demonſtratiua, ſed tractanda quæ ſunt determinata .ſ. ex terminis contrarijs, vel medijs quæ habent rationem vtriuſque contrarij extremi.

Cap. 2. Quot modis poteſt intelligi aliquid in aliud mutari .ſ. quatuor modis.

IN hoc capite ſupponit mutationem eſſe à quodam .i. termino *à Quo*, in quiddã .i. terminum *ad* *Tex. 7.* *Quem*, qui termini 4. modis variari intelliguntur. Primo a ſubiecto in ſubiectum. Secundo ex ſubiecto in non ſubiectum. Tertio ex non ſubiecto in ſubiectum. Quarto ex non ſubiecto in non ſubiectum. Dicitur autem ſubiectum quod affirmatione monſtratur. Hinc deducit tres eſſe mutationum ſpecies, nam quæ eſt à non ſubiecto in non ſubiectum, non poteſt eſſe mutatio cum termini illius non ſint oppoſiti nec contrariè, nec cõtradictoriè. Ex his infert inter terminos contradictoriè oppoſitos eſſe generationem, & corruptionẽ, vel ſimpliciter, vel ſecũdum quid, nã ſi terminus ad Quẽ eſt poſitiuus, & à Quo negatiuus, eſt ſubſtantia, quæ ſimpliciter dicitur eſſe, & dicitur ſimpliciter generatio, ſed ſi non eſt ſubſtantia, ſed huius, id eſt accidens, dicitur generatio ſecũdum quid, ſed ſi terminus à Quo eſt poſitiuus, ad Quem negatiuus dicitur corruptio, vel ſimpliciter, vel ſecundũ quid iuxta rationem terminorum, vt expoſuimus: ſed vt cognoſcatur, quod non ens ſit ſubiectum motus t. 8. ait tripliciter dici non ens, primo, quod conue- *Tex. 8.* nit ſecundũ compoſitionem, & diuiſionem, vnde falſa propoſitio dicitur non ens. Secundo, quod nõ eſt actu, etiam ſi ſit in potentiam. Tertio, quod nõ eſt tale v.g. non album, ex his ait tantum nõ ens tertio modo eſſe ſubiectum motus; non quidẽ per ſe, ſed per accidẽs, quatenus accidit ſubiecto mobili .i. homini negatio albi, &c. ita Burl. Hinc deducit generationem ſubſtantiæ non eſſe motũ, tũ quia quod mouetur eſt; at quod generatur, nõ eſt; tum quia quod mouetur, eſt in loco, non ſic quod generatur, quia non ens non eſt in loco. Hinc t. 9. *Tex. 9.* infert corruptionem non eſſe motum, quia omni motui contrariatur motus, vel quies, at corruptioni neutrum contrariatur. Denique infert motũ ſolum eſſe illam mutationem, quæ eſt à ſubiecto in ſubiectum, quia à non ſubiecto in ſubiectũ eſt generatio, contra vero corruptio, ſubiecta autẽ ſunt, vel contraria, vel media. & licet aliquando priuatio ſignificetur nomine poſitiuo, vt nudus, non tamen ſufficit ad motum. quia in re non eſt aliquid poſitiuum, ex Auer, apud Burl.

Diff.

Difficultates Textuales.

Prima Difficultas, quomodo hic liber cohæreat cum alÿs.

Reſp. Aliqui in 3. & 4. tractatū eſt de paſſionibus communibus corporis naturalis, hic vero de particularibus, ita Porph. & Philop. At Simpl. vult hūc connecti lib. 3. ſed à ſexto incipere tractationem de motu, ſed patet in 3. tractari de motu. Vnde 3. alÿ dicunt hunc librū connecti quidē tertio, in quo incipit tractatio de motu, vbi eius quidditatem explicat, ſed hic perfici, diuiſionem illius explicando, ac proprietates, & quia hæc non poterant cognoſci ſine cognitione loci, & temporis, ideo in 4. interſerit tractationem de illis, ſed de connexione diximus tract. 2. q. 6. vbi ex Zabarella diximus hunc pertinere per ſe ad libros de generatione, & per accidens hoc loco inſertum.

2. Diffic. Quomodo motus ſecundū accidens diſtinguatur à motu ſecundum partem, cū motus ſecundum partem ſit ratione alterius, atq; adeo per accidens.

Reſp. 1. Per accidens accipi dupliciter. Primo, vt diſtinguitur à per ſe primo, & ſic comprehendit omne, quod conuenit alteri ratione alterius, quodcunque illud ſit, & ita non accipitur hic. Secundo, vt diſtinguitur à per ſe, & dicitur illud, quod non conuenit ex natura ipſius intrinſeca, ſed contingenter ſicut per ſe dicitur; quod conuenit ex natura intrinſeca, & neceſſario, & ita accipitur hic, dum diſtinguitur ab eo, quod conuenit ſecundum partem, cū pars ſit intrinſeca ſubiecto, vt patet exemplo muſici ambulantis, quia per accidens eſt, quod in ſubiecto, in quo eſt ambulatio, inſit muſica.

Reſp. 2. Hos modos differre inter ſe, quod denominatio ſumpa ratione partis, ſcilicet quantitatiuæ, conuenit toti, non per ſe primo, ſed parti per ſe primo conuenire poteſt, quia pars illa vt quantitatiua pars, poteſt eſſe ſeparata, & ſic apta moueri per ſe; at non ſic motus per accidens, conueniens ratione accidentis, quia hoc vt ex natura ſua non poteſt eſſe ſeperatum, ita neque per ſe moueri.

Reſp. 3. Ly per ſe accidens, non referri ad extrema propoſitionum, ſed ad totam, quia tota dicitur vera per ſe, & per accidens, vt patet in his, muſicus mouetur, & ambulans mouetur.

Reſp. 4. Per ſe diſtingui, in ſe primo, & per ſe ſimpliciter. Primū dicitur, quando prædicatū adæquate conuenit ratione totius ſubiecti, ſed alterum dicitur, quando conuenit ratione alicuius partis ſiuè actiuè, ſiuè paſſiuè, vt v.g. animal mouet ſe per ſe, ſed non primo, quia tam moueri, quàm mouere conuenit toti ratione diuerſarum partium, at partes dicuntur per ſe primo vel mouere, vel moueri. Hinc patet ad conuenientiam motus per ſe primo duæ conditiones exiguntur. Prima, vt motus non inſit ratione alicuius extrinſeci, quod mouetur. Secundo, vt moueatur ſecundum quamlibet ſui partem, vnde nauta in naui etiam ſi
A *moueatur ſecundum quamlibet ſui partem, quia tamen mouetur ratione nauis motæ, non dicitur per ſe primo moueri, & cū dicitur pars moueri per ſe, non intelligitur perſeitate tertÿ modi, quia hæc conuenit tantū per ſe exiſtentibus, ſed quarti modi, ſicut toti conuenit perſeitas tertÿ modi. Hinc patet eandem mutationem eſſe per ſe, & per accidens reſpectu diuerſorum terminorum.*

3. Diffic. Quomodo totum dicatur moueri ratione partis, cum poſſit habere diuerſas partes, quæ contrarÿs motibus moueantur.

Reſp. Duplicem eſſe diſpoſitionem, vnam, quæ determinat ſibi certam partem, vt criſpitudo capillos, & hæc ſine dubio denominat to-
B *tum ratione partis. Alteram indifferentem ad plures partes, & motus ad hanc diſpoſitionem ſecundum partem, non denominat ſimpliciter totum, niſi afficiat maiorem partem illius, ſed denominat ſecundum quid, vt homo non dicitur ſimpliciter calefieri, & frigefieri ſimpliciter ratione diuerſarum partium, ſed ratione manus calefieri, & ratione capitis frigefieri, ſic ætyiops dicitur albus ſecundum dentes.*

4. Diffic. An quælibet ſpecies motus habeat ſubiectum primum, ideſt ſibi proprium diſtinctum ab alio.

Reſp. affirmatiuè Ariſtoteles tex. 1. quod
C *primo intelligitur de ſubiecto conſtituto, & perfecto per motum, ſicut lucidum dicitur ſubiectum lucis, quia tale ſubiectū, cum formaliter conſtituatur per motum, adæquari debet motui tanquam ſui forma, atque adeo debet diſtingui ab eo, quod non habet talem formā. Difficultas ſolum eſſe poteſt de ſubiecto perfectibili, quod præſupponitur motui, vt diaphaneitas eſt ſubiectum lucis, & naſus ſimitatis, an hoc debeat eſſe proprium cuiuſcunque motus, & ratio difficultatis eſt, tum quia idem eſt ſbiectum contrariorum, tum quia ſubiectum motus eſt ens in potentia, ſed idem poteſt eſſe in potentia ad plures terminos. Reſp. Lin-*
D *con. eſſe vnum ſubiectum materialiter, ſeu abſolutum plurium motuum, nam idem corpus eſt mobile localiter, & alterabile &c. ſed formaliter, ſeù reſpectiuum non eſſe idem, ſed ſingulos habere ſuum ſubiectum primum: nam corpus vt mobile localiter, non eſt alterabile, vt ſic, nam ex vi reduplicationis dicitur reſpectus, & aptitudo ad diuerſos terminos, vnde dici poteſt ſubiectū perfectibile materialiter, vt ſubſtantia poteſt eſſe omnium motuum, vt probant rationes oppoſitæ, ſed formale, ideſt ſubſtantia cum aptitudine ad determinatum terminum, eſt diuerſum reſpectu diuerſorum motuum ſecundum ſpeciem, vel genus, neque*
E *obſtat, eiuſdem eſſe plura ſubiecta, vnum proximum, alterum remotum, vel vnum perfectibile, alteram perfectum.*

5. Diffic. Cur ſubiectum, terminus à Quo, & ad Quem, dicuntur intrinſeca motui, non autem mouens, & tempus.

Reſp. Id dici, quia tempus eſt accidens motui,

tui, & motor cauſa extrinſeca, ſed illa dici intrinſeca, non quia ex illis conſtituatur, vt ex partibus integrantibus, quia ſubiectũ non eſt materia ex qua, ſed in qua eſt motus, atq; adeo habent intrinſecam connexionem, & duo termini dicuntur intrinſeci, quia motus habet aliquid de termino à Quo, & aliquid de termino ad Quem; vel ſunt intrinſeci, vt duo pũcta terminantia lineam, vel melius, quia illa tria ſunt de definitione motus, non ſic motor, & tempus.

6. Diffic. Quomodo motus eſt de contrario in contrarium tex. 6.

Reſp. Intelligi de triplici contrarietate, vna perfectiſſima, quæ eſt inter extrema, altera imperfectior, quæ eſt inter media, & extrema. Tertia imperfectiſſima, quæ eſt inter media inter ſe, vt inter rubedinem, & viriditatem: dicuntur autem media eſſe quodammodo extrema, non quidem formaliter, quia non poteſt aliquid vnum per ſe eſſe compoſitũ ex contrarijs, ſed ſecundum modum loquendi ob diuerſam comparationem, quia fuſcum comparatum nigro dicitur album, & comparatum albo dicitur nigrũ ob maiorem, & minorem ſimilitudinem. Sed aliqui ex hoc textu poſſent probari, media non diſtingui ſpecie ab extremis, & per conſequens neque extrema inter ſe, quia aliter fuſcum nulli comparatum, eſſet album. At inquies, extrema aliquando non generantur neque ex ſe, neque ex medio, vt cum aliquod miſtum generatur primo ex elementis, quod eſt album, vel nigrum. Reſp. loqui de illis quando ſunt termini motus per ſe, at in caſu poſito non ſunt termini per ſe, ſed per accidens, vt notat Venet. tex. 6. §. contra prædicta.

Sed inſtabis ex tex. 7. vbi omnis mutatio eſt ex quodam in quoddam, ergo eſt ex poſitiuo in poſitiuum. Reſp. ſicut ens accipitur dupliciter. Primo, ſtrictè, & ſignificat ens reale poſitiuum, quod diuiditur in 10 prædicamenta, Secundo, largè, & ſignificat quidquid habet eſſe, ſiue verè, ſiue abuſiuè, quomodo ens diuiditur in poſitiuum, & priuatiuum, ita & ly quoddam accipitur dupliciter, quare hic accipitur largè.

7. Diffic. Quomodo Ariſtoteles diuidit mutationem de ſubiecto in ſubiectum à mutatione à non ſubiecto, cum eadẽ poſſit habere vtramq; rationem.

Reſp. 1. Mutationem, quæ eſt à contrario in contrarium, eſſe etiam à contradictorio in oppoſitum, quia in omni cõtrario includitur negatio ſui contrarij, vt v.g. mutatio ab albo in nigrum, eſſe à negatione nigri in nigrum; quia in albo includuntur negatio nigri, & ſimiliter eſſe in negationem albi, quia in nigro continetur negatio albi.

Reſp. 2. Quæ eſt per ſe à ſubiecto, ſeu contrario in ſubiectum, ſeu contrarium eſſe per accidens à contradictorio, in oppoſitum poſitiuum, vel contra, vbi ly per accidens accipitur pro eo, quod diſtinguitur à per ſe primo, nam natura in ea mutatione intendit terminum poſitiuum acquirere, & alium poſitiuum excludere. Vnde Alij dicunt, quæ eſt primario inter terminos poſitiuos, eſſe ſecundario inter terminos contradictorios, quare Ariſtoteles hic diſtinxit ſpecies mutationis à termino primario, non à ſecundario, nam aliquæ mutationes reſpiciunt contradictoriè oppoſitos tanquã terminos primarios, vt generatio, & corruptio, at aliæ primario poſitiuè oppoſitos, & ſecundario contradictoriè, vt alteratio &c. vbi nota terminos mutationis eſſe potius priuatiuè, quam contradictoriè oppoſitos, ſed explicantur per contradictionem, quia contradictorio cuiuſlibet formę eſt nomen impoſitum, ideſt nomen infinitum non ſic priuationi.

Dices: cur generatio ſubſtantiæ dicitur eſſe à priuatione, & non à forma, quæ præſupponitur in materia. Reſp. quia generatio per ſe ſupponit priuationem determinatam, at nõ ſic determinatam formam, ſed per accidens, & contingenter, nam generatio ignis vt eſt ab aere, ita ab aqua, & terra; ſed mutatio accidentium habentium contrarium per ſe eſt à ſuo contrario.

8. Diffic. Quid intelligat Ariſtoteles tex. 8. per ens actu, quod poteſt eſſe in potentia; terminũ ne generationis an materiam primam.

Reſp. Burl. Vtrumque poſſe intelligi, quia neutrum poteſt moueri, at inquies materia prima non opponitur enti in actu, cum ſimul ſit cum forma. At hoc non ens opponitur enti in actu. Reſp. duplicem eſſe oppoſitionem, vnã in eſſendo, qualis eſt inter ea, quæ ſe excludũt ab eodem ſubiecto, & hæc non eſt in caſu noſtro. Alteram in prædicando, quæ eſt inter ea, quorum vnum non poteſt prædicari de altero, & hæc eſt hic, quia materia non eſt forma. Neque materia prima dicitur non ens, quia nõ exiſtit in rerũ natura. Sed quia nõ eſt actus, ideſt forma, neque ex ſe habet formam, ſed ex ſe eſt in potentia ad omnes formas; & hinc patet cur id, quod generatur, dicitur non eſſe, nam intelligitur vel terminatiuè, & ſic totum compoſitum generatur, vel ſubiectiuè; & ſic materia prima generatur, quæ tamen terminatiuè eſt ingenerabilis, & incorruptibilis, & licet materia prima moueatur per accidẽs ad motum compoſiti, in quo eſt, reſpectu formarum accidentalium, tamen ad ſubſtantialem nec per ſe mouetur, quia ad hanc non eſt per ſe motus, nec per accidens, cum nihil moueatur per accidens ad ſuam propriã, & primariam perfectionem.

Cap. 3. ad quæ prædicamenta ſit propriè motus.

CVm oſtenderit tres eſſe ſpecies mutationis, & generationem, & corruptionem non eſſe motus, oſtendit tex. 9. motum eſſe mutationem, *Tex. 9.*
quæ eſt à ſubiecto in ſubiectum, & cum prædicamenta ſint decem, videndum eſt, ad quæ ſit motus. Hinc tex. 10. oſtendit non eſſe ad ſubſtantiam, quia *Tex. 10*
hæc non habet contrarium, neque ad relationem, quia hæc cõſurgit nulla facta mutatione in ſubiecto, ſed in altero, ſcilicet termino; neque ad actionem, & paſſionem, quia nõ eſt ad motum, at actio,

& paſſio

Tex.11. & paſſio eſt motus; & probat tex. 11. nam dupliciter motus contingit eſſe motum. Primo, vt ſubiecti, & ſic non eſt, quia motus non calefit, vel frigefit &c. vel termini, ad quem aliquod ſubiectũ mutatur, & neque niſi ſecundũ accidens, vt oſten-
Tex 12. ad tex.17. dit octo rationibus à tex. 12. ad 17. vt videre eſt in textu, vbi concludit, quod tres ſint ſpecies motus, non poteſt motus eſſe ſubiectum motus, nam vel moueretur eadem ſpecie motus, & ſic translatio trãsferetur, & alteratio alteraretur, vel diuerſa, & ſic translatio alteraretur &c. & inde oſtendit, motum non poſſe eſſe nec ſubiectum, nec terminum per ſe primum, neque ſecundum partem motus, ſed per accidẽs quatenus qui ſanatur, cur-
Tex.18. rit ex his tex. 18 concludit motum eſſe ad qualitatem, quantitatem, & vbi, quia in his eſt contrarietas, neque obſtat motus; qui eſt inter gradus eiuſdem formæ, inter quos non eſt contrarietas,
Tex.19. nam reſpondet tex. 19. quia licet inter illos non ſit perfecta contrarietas, tamen eſt quodammodo, quia magis album, & minus album ſunt quodammodo contraria, ſicut eſt quantitas maior, & mi-
Tex.20. nor. Hinc tex. 20 concludit tres eſſe ſpecies motus, deinde explicat tripliciter aliquid dici immobile. Primo negatiuè, vt ſonus dicitur inuiſibilis. Secundo, quod difficile, & tarde mouetur. Tertio priuatiuè, quod ſcilicet non mouetur, ſed aptum eſt moueri, quæ negatio motus dicitur quies, quæ priuatiuè opponitur motui.

Difficultates Textuales.

PRima Diffic. *Cur motus dicitur eſſe trium prædicamentorum, cum videatur conſtituere prædicamentum paſſionis.*

Reſp. 1. Aliqui motum eſſe de genere paſſionis, vt eſt receptio, non tamen vt motus, quia omne ens poteſt conſiderari, vt quieſcens, & ſic eſt forma, vel vt motum, vnde poſuerunt principia nominationum, nomen, & verbum, ſignificantes nomine, formas quieſcentes, & verbo, formas motas, & aduerbijs collationem inter illa.

Reſp. 2. Alij motus ſecundum ſuam formalem rationem, vt tranſmutatio temporalis, eſt paſſio; ſed hæc tria non eſſe motum, ſed materiam motus, quare ſecundum materiam eſt in prædicamento termini. At non placet Auer. quia ſi potentia eſt in eodem genere cum actu, multo magis motus, qui eſt proximior actui cũ ſit via media inter potentiã, et actũ, quia via ad calorem eſt quodammodo calor; ſed vt motus conſideratur tanquam forma in materia, ſic eſt in prædicamẽto paſſionis, ſed de hac diximus in qq.

2. Diffic. Quomodo potentia dicatur eſſe eiuſdem generis cum actu.

Reſp. Aliqui non intelligi de potentia reſpectiua, quæ refertur ad actum, nam illa eſt in genere relationis, & actus in genere abſoluto, ſed de abſoluta, ſed falſo dicitur, motus eſſe quid medium inter potentiam, & actum, quia inter materiam primam, et formã ſubſtantialem nihil mediat.

Reſp. 2. Alij intelligi quidem de potentia ſubiectiua inter quam, & proprium actum nihil mediat in perficiendo, ſed mediat aliquid

A *in diſponendo, ſed contra; ſubiectum motus, et terminus nõ ſunt in eodem genere, nam ſubiectum eſt ſubſtantia compoſita, terminus autem eſt aliquod accidens, neque medium in diſponendo eſt eiuſdem generis cum actu, quia alteratio diſponens ad formam ſubſtantialem, nõ eſt eiuſdẽ generis cum forma. Reſp. Subſtantiã compoſitã eſſe potentiam materialem, non formalem, quæ eſt eiuſdem generis cum actu, nam hæc v. g. reſpectu caloris eſt calefactibilitas, quæ eſt qualitas quædam, & diſpoſitio eſt eiuſdem generis cum forma non directè, ſed indirectè, & reductiuè ſicut via ad terminum. Sed non placet hæc doctrina alijs, tum quia potentia formalis ſubiectiua quantitatis, & vbi non eſt quantitas, nec vbi, tum quia ex*
B *Auer. motus vt via eſt de genere paſſionis, neque dicas id verum de motu vt via, & mediũ per quam, non autem in quam, quæ eſt forma aliqua prius recepta in ſubiecto, quam forma vltima, quia Nos hic loquimur de via per quam.*

Reſp. 3. Potentiam obiectiuam, & terminũ eſſe eiuſdem generis directè, quia eſt eadem res ſub ſtatu potentiali, & actuali. At ſubiectiua eſt eiuſdem generis non directè, ſed reductiuè, vt probant adducta contra alios.

3. Difficul. Quomodo ſubſtantiæ nihil eſt contrarium.

C *Alex. intelligit de ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma, nam ſimplices, vt ſunt formæ, ſunt inter ſe contrariæ vt formæ elementorum; ſed fallitur, quia contrarietas requiſita ad motum eſt ſecundũ formam, at hic negat illam, neque ex contrarietate diſpoſitionum ſequitur formarum contrarietas, ſed ſolum diuerſitas, ſed de hac fuſè in Logica tract. 13. q. 14.*

4. Diffic. An ſicut ex negatione contrarietatis, infertur negatio motus, ita ex poſitione illius ſequatur poſitio motus.

Affirmat Them. At negat Auer. nam non ſufficit contrarietas, niſi adſit ſubiectum, quod non ſit in pura potẽtia, qualis eſt materia pri-
D *ma, ſed exigit ens actu.*

5. Diffic. An ſubiectum acquirens de nouo relationem ex mutatione facta in alio extremo, tranſmutetur.

Reſp. 1. Non tranſmutari per ſe, quia ad illum terminum non eſt mutatio per ſe, qui acquiritur ſine motu ſui ſubiecti, quia terminus eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt motus, at huiuſmodi nõ eſt relatio, quia forte exiſtẽte albo, aduenit relatio ſolũ ex eo, quod naſcitur Plato albus. Confir. Alb. quia omnis motus eſt ab oppoſito in oppoſitum, ſed non ſic eſt acquiſitio relationis, tum quia termini per ſe motus ſunt in eodem ſucceſſiuè, at non ſic relationes,
E *nam non poteſt pater eſſe filius ſui filij, & contra, tum quia relatiuè oppoſita poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt, ſed nõ ſic termini motus, ſed potius ſe mutuo definiunt.*

Reſp. 2. Subiectum acquirens de nouo relationem tranſmutatur per accidens, quia accidit illi, etiam ſi habeat fundamentum habere

rela-

relationem, vt patet, quia prius erat albus, & non habebat ſimilitudinem, ſed poſtea illi aduenit ex poſitione alterius albi, & ſi acquirat fundamentum de nouo; adhuc illi accidit relatio, quia poterat in eo eſſe tale fundamentum v.g. albedo, etiam ſi non extitiſſet alterum extremum, ergo per accidens eſt, quod extiterit aliud extremum.

Ex hoc infert Auer. ad relationem eſſe transmutationem per accidens, ſiue acquiratur in extremo mutato ſecundum perfectionẽ abſolutam, ſiue quieſcente: ex quo vlterius patet, relationem nunquam acquiri in ſubiecto ſine aliqua eius mutatione.

A

6. Diffic. Quomodo tex.13, probet non dari proceſſum in infinitum in generationibus, quia non daretur prima, atque adeo nulla generatio eſſet, nec habitus &c.

B

Reſp. Habere vim ex diſcrimine inter eſſentialiter ſubordinata, & accidẽtaliter, quod in illis non detur proceſſus in infinitum, at in his datur, vt patet ex æternitate generationũ ſecundum Ariſtotelem: & ratio diſcriminis, quia omnes generationes accidentaliter ſubordinatæ, licet nõ habeant primam illius coordinationis, tamen extra illã datur vnus motus æternus prior omnibus, à quo omnes depẽdent; at ſi motus eſſet per ſe terminus motus, tunc inter motus eſſet eſſentialis ſubordinatio, quia inter motum, & terminum eſt eſſentialis ſubordinatio. Sed contra, ibi non eſſet maior ſubordinatio, quam ſit inter albedinem, & dealbationem, ſed non ſequitur ex eo, quod dealbatio non ſit, non eſſe albedinem, ergo neq; ex negatione prioris generationis, ſequitur negatio poſterioris.

C

Reſp. Eſſe diuerſam rationem, nam ſi generatio terminatur ad generationem; tunc prior eſſet poſterior, & omnes eſſent in eodem tempore adęquato: at in ordinatis neceſſario ſimul exiſtentibus, bene ſequitur, prius non eſt, ergo nullum poſterius, at dealbatio, & albedo non ſunt neceſſario ſimul. At inſtant, non eſſe ſimul generationem, & generari, ſicut terminus non eſt ſimul cum motu. Sed contra, tum quia ſicut omne ſucceſſiuum non eſt, niſi dum eſt in fieri, ita generatio, quæ eſt quid ſucceſſiuum, non eſt, niſi dũ eſt in generari, ergo generatio eſt ſimul cum ſuo generari, atque adeo generatio, quæ eſt per ſe terminus, eſt ſimul cum generatione, quæ terminatur, & quia hoc eſt in omnibus generationibus, omnes erunt ſimul. Tum Secundo, quia cum omne, quod mouetur partim ſit in termino à Quo, partim in termino ad quem, ſequitur generationem terminantẽ, eſſe ſecundum ſui partem, quando generatur, at ſucceſſiua ſunt, quando aliqua eorum pars eſt, & quia idem dici poteſt de alijs generationibus, ideo omnes erunt ſimul, nam dum generatio, quæ eſt motus, exiſtit, debet exiſtere partim genereratio, quæ eſt terminus à Quo, & partim, quæ eſt terminus ad Quem: aliter Venetus, nam quod indiuiſibiliter generatur, illud habet primum inſtans ſui eſſe, ſed generatio ex ſe eſt mutatio indiuiſibilis, ergo habet primum inſtans ſui, ſi generatur, atque adeo illæ infinitæ generationes eſſent ſimul in eodẽ inſtanti.

D

7. Diffic. Qua ratione formæ ab Ariſtotele dicantur immobiles.

Reſp. Dici immobiles ſubiectiuè, ſed mobiles terminatiuè, inter quos modos mobilitatis hcc eſt diſcrimen, quod mobile ſubiectiuè neceſſario eſt, dum eſt motus; at terminatiuè non eſt, quãdo eſt motus, ſed eſt in fine motus, quia per motum acquirit eſſe poſt non eſſe, & habet eſſe completum in fine motus.

E

8. Diffic. Cur Ariſtoteles omiſit probare motum, non terminari ad Quando, habitum, & ſitum.

Reſp. 1. quia ex dictis patere poterat, tum quia cum oſtenderit non eſſe ad actionem, & paſſionem, inde patet non eſſe ad Quando, nã temp s eſt menſura actionum, & paſſionum, & Quando non eſt aliud quam eſſe in tẽpore, tum quia terminus debet eſſe quid permanens, cuiuſmodi non eſt ipſum Quando, cum hoc ſit id, quod relinquitur ex adiacentia temporis, & ex probatione, ad relationem non eſſe motum, patet neque eſſe ad habitum, & ſitum, quia habitus poteſt acquiri ſine vlla intrinſeca mutatione illius, in quo acquiritur; & ſitus dicit quendam ordinẽ partium, ordo autem eſt relatio, atque adeo non per ſe, ſed per accidens eſſe poteſt terminus, nam conſequitur ad motum localem.

Reſp. 2. quia in his eſt minor ratio terminandi, quam in alijs, de quibus fuit probatũ non terminare per ſe motum; ſed an ad ſitum ſit per ſe motus, dicemus in qq. & fusè Venet. t.18. poſt prim Not. ad 4.

9. Diffic. An definitio quietis tradita t.20. ſit bona.

Reſp. 1. Definiri quod ſit negatio motus in ſubiecto in tempore, & loco, in quo aptum eſt moueri. Sed contra, quia nullum eſt aptum moueri ex loco, in quo naturaliter quieſcit, quare definitio non conueniet quieti naturali, ſed violentæ, ita Auer. quia illa eſt manifeſtior.

Reſp. 2. Conuenire quieti communi ad naturalem, & violentam, nam verba definitionis debent intelligi in ſenſu, accõmodo, ad ſingulas naturas definitas, nam ſingula nata ſunt habere motum diuerſo modo; animal .n. eſt aptum habere motum in quocunque loco, & inceptiuè, violenter quieſcentia apta ſunt habere à loco, in quo quieſcunt violenter; naturaliter vero quieſcẽtia non habẽt aptitudinẽ, cum inclinatio ad motum ex loco in quo quieſcunt, ſed ex alio loco, in quo eſſe poſſunt, & à loco, in quo quieſcunt, ſunt apta moueri ab extrinſeco per violentiam.

TRACTATIO XXIII.

A

De Speciebus motus in 5. Phyſic.

QVAESTIO I.

An rectè diſtinguatur mutatio à motu propriè dicto.

De hac Ariſt.5. phyſ. initio, & tex. 51. vbi Burl. Conimb.c.4.q.1.ar.3. Valleſ.q.29.Can.5.phyſ.q.5.Pariſ. ibidem, Hieron.Pla.diſp.1.q.1.Perer.lib.14.c.8.Murcia 3.phyſ.diſp.1.q.1.Scot. 2.d.1.q.1.vbi Tatar.& Lich.Zerb.5.met.q.20. Tromb.9.met.q.1.ar.2. Cap.1.d.17.q.2. ad 1. God.contr.5.& 4.d.10.q.3.ad 4.Dur.contr.x.

DVBITATIO I.

Quid mutatio ſignificet apud Ariſt. & quomodo diſtinguatur à motu.

ART. I. Explicantur varia ſignificata mutationis.

1 *Mutatio latiſſime ſumpta primo requirit ſubiectum.*

NOt.1. Hæc nomina motus, & mutationis variè à Plat.& Ariſt. vſurpari, nam Plato in Parmenide, motum ſumit vt quid ſuperius ad mutationem. Ariſt. autem aliquando confundit, vt patet ex dictis; aliquando diſtinguit, & tunc mutationem ponit, vt quid ſuperius ad motum 5.phyſ.3.& 7. quare mutationẽ tripliciter mihi videtur vſurpare. Primo latiſſimè, & definit illam tex. 7. eſſe tranſmutationem à quodam in quoddam. Vnde tranſmutationis latiſſimè ſumptæ, prima cõditio eſt, vt habeat ſubiectum, quod dicatur tranſmutari, & tranſire à quodam in quoddam. Vnde patet creationem non eſſe mutationem, quia non eſt ſubiectum, quod prius præexiſterit ſub vno termino, & deinde ſub alio, niſi ſecundum noſtrã conceptionẽ, qua concipimus rem prius fuiſſe ſub non eſſe, quam eſſe, vt benè D.Thom. 2.cont.gent.c.17.& 18.1.par.q.43.ar.2.ad 2.& q.3. de potentia ar.2.

Secundo duos terminos.

Secundo, requiruntur duo termini, ſcilicet à *quo*, & ad *quem*. Vnde licet in mutatione poſſit conſiderari deperditio termini à *quo*, & acquiſitio termini ad *quem*, tamen mutatio propriè ſignificat variationem duorum terminorum; qua ratione dum ex luminoſo aer fit tenebroſus, poteſt dici mutatus, licet non acquiſiuerit terminum poſitiuum, ſed tantum non eſſe luminis, quod benè explicat Geor.5.phy. q. an generatio ſit motus d.vlt.& ſi hac ratione mutatio ſumatur, reperitur in omnibus prędicamentis, vt benè Simpl. 3.phyſ. tex.4.5. & 16 & 5.phyſ.com.8.& Theoph.& Eud apud Simpl. Auic. lib.2.ſuffic.c.2. & 3. & ratio eſt, quia ſecundũ quodlibet prędicamentũ res po-

Georg.

teſt dici variata, & mutata, nam aliter ſe habet tunc, quam prius, quod eſſe conforme Ariſt. contra Simplic. oſtendo. Primo ex 1.phyſ.62. vbi ait, ad accidentia eſſe generationem ſecũdum quid, & inter accidentia numerat relationem, *quando*, & *vbi*, cum tamen 5. phyſ. 10. expreſsè neget ad relationem eſſe motũ propriè, & 12.met.à tex.19.ad 29.& 5.met.22.expreſsè docet, principia mutationis in communi reperiri in omni prædicamento, & 1. phyſ. 50. & 56. docet in vnoquoque prædicamento reperiri vnam primam contrarietatem, quæ eſt formæ, & priuationis, & 3.phyſ.3. in vnoquoque prædicamento eſſe actum, & potentiam, & ſi addatur ſubiectum, ſufficit ad mutationem. Dices, cum ex non agente fit agens, & non locato locatũ, non videtur eſſe mutatio, quia ſubiectum non mutatur, alioqui Deus, cum agit, mutaretur. Reſp. in actionem immanentem patet mutari ſubiectum; per tranſeuntem vero, licet non mutetur intrinſecè, mutatur tamen extrinſecè, & quoad denominationem, quod etiam ſufficit ad mutationem localem, etiam ſi nihil intrinſecum acquiratur per motum localem.

B

2 *Inſtantia.*

Solutur.

3 *Mutatio propriè dicta exigit primo, terminos oppoſitos, ſecũdo vt per ſe ſit ad terminum, & hæc perſeitas explicatur.*

Secundo accipitur mutatio magis ſtrictè, ſcilicet pro mutatione per ſe, ita vt fiat propria actione, neque neceſſario ſupponit formaliter aliquam aliam mutationem præcedentẽ, ad quam cõſequatur, & huius mutationis prima conditio eſt tex.6. vt habeat terminos oppoſitos, vel contrariè, vel contradictoriè, ideſt priuatiuè. Secundo, vt per ſe fiat ad aliquem terminum, quæ dupliciter poteſt explicari. Primo, quod ita per illam acquiratur terminus, vt non neceſſe ſit præcedere acquiſitionem alterius termini, quomodo productio formæ ſubſtãtialis neceſſario ſecundum ordinem naturalem ſupponit alterationem, qua acquiritur forma accidentalis diſponens. Secundo dicatur mutatio per ſe illa, quæ licet conſequatur aliã mutationem, tamen termini acquiſiti per vtramque mutationem, & ſint diſtincti, & per ſe à natura intenti, & non per accidens, vt ſcilicet conſequantur ad terminos acquiſitos per aliam mutationem præcedentem, & in hoc ſecundo ſenſu videtur ab Ariſtotele intellecta, cum ait ad relationem eſſe mutationem per ſe, quia ſcilicet relatio non eſt aliquid diſtinctum à fundamento, neque intenditur à natura. Conf. quia generationem vocat mutationem, cum generatio conſequatur alterationem, & hæc mutatio habet rationem quandam genericam ad alias ſpecies, quas docet eſſe quatuor, alterationem ſcilicet, generationem, auctionẽ, & lationem vt infra. Dices: corruptio ab Ariſtotele dicitur mutatio, & tamen non eſt per ſe intenta à natura. Reſp. in motu acquiſitiuo requiritur, & diſtinctio terminorum, & vt per ſe intendantur à natura; ſed in motu deperditiuo, cum deſinat forma eſſe, quod non eſſe per ſe, non intenditur à natura ſufficit diſtinctio terminorum, nam per corruptionem deperditur forma diſtincta realiter à forma acquiſita per mutationem præcedentem. At

C

D

E

Scotus

Opinio Scoti de mutatione propriè dicta. Scotus loc. cit. ait, mutationem per ſe eſſe ad formam abſolutam, quæ acquiritur propria acquiſitione, alio non acquiſito, vnde actio nõ eſt terminus mutationis, quia non acquiritur, niſi termino acquiſito in paſſo, & ideo ad illam non eſt mutatio ad ſe, ſed ad alterum, quæ eſt impropriè mutatio, vt tract. 19. quæſt. 7. artic. 1. diximus, vbi etiam de opinione Trombettæ.

Ex his patet, mutationem hoc modo ſumptam eſſe ad quatuor tantum prædicamenta, ſcilicet ad ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, & vbi, & de ſubſtantia patet, quia eſt terminus diſtinctus à terminis præcedentium mutationum, & maximè intentus à natura, licet naturaliter ſequatur alterationem; idem patet in quantitate, neque requiritur ad mutationem, vt ſubiectum amittat formam præcedentem, & acquirat aliam, ſed ſufficit, vt recipiat aliquam formam, qua prius priuabatur, vt patet in auctione, qua requiritur quantitas, quæ vnitur præexiſtenti, ita vt nunc ſit ſub maiori quantitate, quam prius, neque fortaſſe requiritur, vt forma producatur de nouo ſecundum ſe, ſed ſufficit ſi de nouo, ſubiecto vniatur, & incipiat forma habere exiſtentiam in ſubiecto de nouo, in quo prius non erat per realem coniunctionem, & non requiritur per inhærentiam, quia forma inhærens in vno ſubiecto, non poteſt migrare in aliud ſubiectũ, & idem patet de qualitate, quia non præcedit alia mutatio. Dices: alteratio ſupponit motum localem, nam hic 8. phyſ. 56. eſt omnibus prior. Reſp. duplicem motum localem poſſumus intelligere ſupponi ab alteratione. Primus eſt motus cœli, qui ſupponitur vt cauſa vniuerſalis coadiuuans actionem, ſed hoc eſt in qualibet actione, vt multi dicunt, quare non tollit rationem mutationis, quia non eſt in eodem ſubiecto, in quo recipitur motus alterationis. Secundo, motus localis ipſius mobilis ratione applicationis, ſed hoc eſt per accidẽs, vt fiat applicatio agentis per motum localem, nam quomodocũque fieret applicatio, ſequeretur motus, vnde requiritur motus localis, vt diſpoſitio ſubiecti ad alterationem. Vnde calefactio, vt eſt talis mutatio, qua fit calor, non fit ex motu locali, & præterea termini ſunt diſtincti, & per ſe intenti. Similiter motus localis eſt mutatio, quia per ſe non ſupponit aliã mutationem, quia motus localis per ſe fit à virtute motiua, & per ſe terminatur ad vbi ſine vlla mutatione præcedenti, niſi ea, qua eſt productum ſubiectum mobile. Neque quia acquiritur vbi, & locus, idcirco ſunt duæ mutationes, ſed vna habens vnum terminum totalem integratum ex vbi intrinſeco, & loco extrinſeco, hinc patet acquiſitionem duarum qualitatum eſſe mutationem, quia ſunt termini diſtincti à terminis præcedentis mutationis, & per ſe intenti à natura.

4 *Inſtantia.*

Soluitur.

5 *Ad reliqua prædicamẽta non eſt per ſe mutatio.* Secundo patet ad reliqua prædicamenta non eſſe per ſe mutationem, quia omnia alia conſequuntur mutationem, vel ad ſubſtantiã, vel ad quantitatem, vt figura, æqualitas; vel ad qualitatem, vt ſimilitudo &c. ad locum, vt ſitus, qui conſequitur motum localem partium corporis, vt habitus, qui conſequitur motum localem, veſtis, & veſtiti, quando quod conſequitur motum localem; & præterea eſt per accidens, vt dum res fit, coniungatur cum tali tempore, vt alibi diximus.

A

Scoti opinio. Difficultas poſſet eſſe de actione, paſſione, & motu ipſo, & quidem Scotus 3. d. 1. quæſt. 1. & 4. d. 6. quæſt. 10. & d. 13. quæſt. 1. quodlib. 15. ar. vlt. cum ſuis ſectatoribus, putauit ad actionem, & paſſionem, quas dixit eſſe relationes extrinſecus aduenientes, eſſe per ſe motum, & ratio eſſe poteſt, quia eſt accidens diſtinctum à quolibet alio, & per ſe intentum à natura, cum operatio ſit præcipuus finis.

B

Reijcitur. Sed contra Primo, quia actio vt infra patebit, non diſtinguitur realiter à forma ad quam eſt motus per ſe. Secundo, quia ſi ad actionem eſſet motus, cum omnis motus ſit ab aliquo agente, per actionem actionis eſſet actio, & ſic in infinitum, vt 5. phyſ. 11. dixit Ariſt. ad mutationem non eſſe motum. Tertio, actio propriè nõ intenditur per ſe, vt terminus motus, quia non fit, ſed eſt ratio quædam formalis fundata in entitate, quæ fit, nam effectus producitur ab agente; & vt producitur, habet conceptum actionis; neque eſt alius influxus agentis ad formam, & ad actionem, & cũ dicitur ex non agente fit agens; ergo mutatur, conceditur mutari extrinſecè, & denominatiuè, tamen illa mutatio non habet eſſe per aliã actionem ab ea, qua fit forma, ſed eſt ſibi ſua actio, ſicut vnitas non eſt vna per aliam vnitatem, & albedo alba, ſed ſe ipſa, ſeu vt Tromb. loc. cit. hanc non recipere has denominationes, ſed tantum eſſe id, quo aliquid fit, vel eſt album; & licet incipiat de nouo eſſe, cum ante non fuerit, non tamen eſt neceſſarium, vt fiat per aliam actionem, ſed ſufficit ſi ſit influxus, quo aliquid de nouo fit. Et ex his patet, ad motum non eſſe motum, id eſt, vt motus incipiat de nouo eſſe in mobili, vt terminus alterius motus, ſaltem formaliter diſtincti ab eo, & licet ſubiectum ſit in potentia ad formam, & motum, tamen non eſt ad motum, vt terminũ alterius motus, ſed vt via ad formam.

C

D

Quæſito. Difficultas ſolet tñ eſſe, an ad motũ dicatur eſſe motus, quatenus vna pars motus dicatur eſſe ad alterã partẽ motus, ſicut dicitur eſſe ad formã, vt v.g. dum calefit lignũ calore vt quatuor, quæritur an calefactio ad calorẽ vt duo, ſicut dicitur eſſe ad calorẽ, vt quatuor, ita etiã dicatur terminari ad motum, quo acquiritur calor, vt quatuor. *Fit ſatis.* Reſp. negatiuè, quia motus, vt motus nõ eſt terminus motus partialis præcedentis, ſed ipſa forma, quæ immediatè terminat partialem motum, dicitur etiam terminare totalem motum ratione cõtinuitatis motus, & formæ; neque propriè pars motus præcedentis eſt idem cum parte motus ſequentis. Neque benè dicitur ad motum eſſe motum; vt neque via eſt ad viam, ſed dicitur eſſe formam illam imperfectam, & non vltimatam, licet proximam.

E

Tertio

Mutatio ſtri ctiſſimè ſecundũ Ariſt. ſumitur quadruplicitur.

Tertio accipitur mutatio ſtrictiſſimè, vt diſtinguitur à motu propriè dicto, quod vt Ariſ. explicat in 5. phyſ. 7. diuidit mutationem, quæ eſt tranſitus à quodam in quoddam, quadrupliciter hoc poſſe eſſe, ſcilicet vel ex ſubiecto in ſubiectum; vel ex ſubiecto in nõ ſubiectum; vel ex non ſubiecto in ſubiectum; vel ex non ſubiecto in non ſubiectum, reijcit Ariſt. quartum membrum, quia cùm non ſit inter cõtraria, non poteſt conſtituere mutationem. Vnde ex tribus membris duas ſpecies mutationis colligit. Primam quæ eſt ex ſubiecto in ſubiectum, & vocat motum propriè. Alteram ex non ſubiectum, vel contra, & vocat mutationem ſimplicem, vt tex. 8. & 9. docuit; in qua doctrina ſunt aliquæ difficultates.

ART. II. Quid nomine ſubiecti intelligatur, cum per illud motum à mutatione ait differre Ariſt.

7 *Subiectum ſecundum aliquos eſt terminus poſitiuus, non ſubiectũ negatiuus.*

PRima opinio putat per ſubiectum intelligere terminum à quo, & ad quem, vt ſenſus ſit, motus eſt ex ſubiecto, ideſt termino poſitiuo, vel ſecundum rem, vel ſecundum ſignificatum, in ſubiectum, ideſt terminum poſitiuũ, per non ſubiectum vero intelligit terminum priuatiuum. Prob. 1. ex tex. 2. vbi ait quadrupliciter mutari id, quod mutatur, vel enim mutatur in ſubiectum, vel in non ſubiectum, &c. ſed id, quod mutatur, intelligitur ſubiectũ receptiuum, hoc autem non mutatur ex ſubiecto, vel ex non ſubiecto in ſubiectum, niſi vt ſubiectum ſignificat terminum; ergo. Confirm. quia ſubiectum, & non ſubiectum vocat contraria, vel contradictoria; contrarietas autem non cõuenit ſubiecto recipienti, ſed terminis. Conf. 2. quia mutationem ex non ſubiecto dicit conuenire non ſolum generationi, ſed etiã mutationi accidentali, cum in generatione accidentali ſemper ſupponatur ſubiectum, quod ſit ens integrum, & id patet exemplo Ariſt. vbi ait eſſe mutationem ex non ſubiecto, cùm lignum ex non albo fit album. Conf. 3. ex tex. 9. vbi ait ſubiecta inter quæ eſt motus, vel eſſe contraria, vel media, hoc autem terminis conuenit, ita Sotus tex. 7. ibidem Tol. videtur Cap. 2. d. 17 q. 2. ad arg. Godof. contra 5. vbi ex D. Th. q. 28. de veritate ar. 1. *Per ſubiectum intelligitur aliquid ſignificatum affirmatiuè, vt album, & nigrum, vnde vnus motus alterationis eſt, quo album abijcitur, & nigrum acquiritur, ſed in mutationibus, quæ ſunt generatio, & corruptio, aliter eſt; nam generatio eſt de non ſubiecto in ſubiectum, i. de non albo in album.* Contra vero corruptio, *et ideo in abiectione vnius affirmatiui, et adeptione alterius, duas mutationes intelligi, quarum vna ſit generatio, alia ſit mutatio, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid; quare in tranſitu de albedine in nigredinem ſi conſideretur motus, idem motus ſignificatur per ablationem vnius, & adeptionem alterius, non tamen eadem mutatio ſed diuerſæ ſe inuicem concomitantes, quia generatio vnius nõ eſt ſine corruptione alterius.*

Sotus. Tolet. Capr.

A Hinc deducit Cap. eandẽ inteſionem poſſe per intellectũ habere rationẽ motus, & mutationis: & ratio mihi videtur eſſe, quia motus denominat ſubiectum, at generatio terminum ad quẽ, ſicut corruptio terminum à quo.

Secũda opinio intelligi ſubiectum propriè, quod ſcilicet manet ſub vtroque extremo, ſeũ id, quod ſubijcitur, vt Ariſt. velit diſtinguere motum à mutatione per ſubiectum, quod in ſubiectum motus ſit aliquod ens perfectum, & actu, & ideo tex. 7. dicit, quod affirmatiuè mõſtratur; per non ſubiectum vero intelligat materiam primam, ſeu id, qnod non eſt aliquid perfectum, & actu exiſtens de quo poſſit verificari eſſe hoc, & mutatio dicitur eſſe ex non ſubiecto in ſubiectum quãdo fit mutatio ſubſtantialis, qua producitur indiuiduum aliquod ſubſtãtiale, & ens aliquod ſimpliciter, cum vero manet idem ens integrum ſub vtroque extremo, tunc dicitur motus, & mutatio ex ſubiecto in ſubiectum, vt fit in mutatione accidentali. *Alij per ſubiectũ intelligũt quod manet ſub vtroque extremo.*

B

8 *Tertia opinio Saxon. Vicomer. Simpl.*

Tertia opinio eſt Alb. de Sax. 5. phy q. 2. Vicomer. tex. 9. & 10. Simpl. tex. 9 exiſtimantium intelligi non ſubiectum præciſè ſumptum, vt ſubijcitur, ſed vt affectum hac, vel illa forma, quę habeat rationem termini à quo, & ad quẽ, non enim intelliguntur termini in abſtracto, ſed in concreto, vt album, & nigrum. Vnde per ſubiectum intelligitur, quod habet formã poſitiuam; per non ſubiectum, quod habet formã priuatiuam, quare motus dicitur, cum termini accipiuntur affirmatiuè, mutatio verò cum negatiuè; nam idem eſt dicere mutationem eſſe ex non ſubiecto ad ſubiectum, ac eſſe ex ſubiecto priuato ad formatum; & contra, idem eſt motum eſſe ex ſubiecto in ſubiectum, ac ex ſubiecto informato forma contraria: ad materiam informatam alia forma oppoſita idq; probant ex tex. 7. vbi Ariſt. Dico autem, inquit. ſubiectum, quod affirmatione monſtratur, ſiuè verè ſit poſitiuum, vt album, nigrum, ſiuè in re ſit negatiuum, ſed ex modo ſignificandi ſit poſitiuũ, vt tenebroſum, nudum, &c. & hoc modo ſemper dicitur motus, quando vero termini exprimuntur negatiuè, ſiuè ſint compoſita ſubſtantialia, vt ex non homine fit homo, ſiuè accidentalia vt ex non albo fit album, dicitur mutatio ex non ſubiecto in ſubiectum, quod colligitur ex eodem contextu; nam ſtatim mutionem, quæ eſt ex non ſubiecto, diuidit in eã, qua res ſimpliciter fit, vt generatio ſubſtantiæ, & cauſa, qua res fit ſecundum quid, vt cum mutatur accidentaliter, vnde fit mutatio, dici poſſit tàm ſucceſſiuà, quàm inſtantanea, deinde tex. 8. ſubdit, quæ generantur ſecundum quid, poſſe & moueri, non autem quæ generantur ſimpliciter, ideo ad ſubſtantiam dicit non eſſe motum, quia quæ mouentur, debẽt eſſe in loco; quæ autem generantur, non ſic, cur autem generatio non ſit motus, infra dicemus.

C

D

E

9 *Quartus dicendi modus aliorum.*

Quarta opinio eſt eorum, qui cum putent mutationem eſſe ipſum fieri rei inſtantaneum, motum eſſe fieri ſucceſſiuum, dicunt Ariſt. intelligere per mutationem, fieri totius rei, per

motum

motum autem productionem non totius rei, ſed alicuius conditionis rei, vt ſcilicet fiat alba, vel nigra, quod colligitur ex 5. phy. 7. & 8. vbi mutationem vult eſſe per quam res fit, motum vero per quam res exiſtens acquirit alias conditiones, & ideo ſubiectum motus dicit eſſe aliquod exiſtens, quia res mutat tantum cōditiones; ſubiectum verò mutationis dicit eſſe non ens, quia denominat terminum, qui non præcedit, ſed ſequitur mutationem, & ex hac differentia oritur alia, quæ ſumitur ex terminis, nam mutatio, cum eius ſubiectum non ſit, dicitur habere terminos contradictorios; motus vero, cum eius ſubiectum ſit, debet habere terminos poſitiuè contrarios, & ideo Ariſ. meminit huius diſtinctionis ſumptæ ex terminis. Secundo ex hac eadem oritur ſecunda differētia ratione ſucceſſionis, nam cum mutatio ſit inter terminos contradictorios, neceſſario debet eſſe inſtantanea, quia non poteſt dari medium inter contradictoria; ſed motus cum ſit ex ſubiecto in ſubiectum, ideſt ex vna conditione ſubiecti in aliam, quę cōtrariè opponuntur, neceſſario eſt ſucceſſiuus.

Obiectio. Dices cur potius ex ſubiecto diſtinxit, quàm ex terminis, vel ex ſucceſſione. Primo, quia definit motum per ſubiectum, ideſt actum mobilis, & ideo diſtinctionem motus voluit ſumere ex mobili. *Soluitur.* Secūdo, quia prima radix diſtinctionis oritur ex ſubiecto, nam diſtinctio terminorum, & ſucceſſionis oritur ex illius diſtinctione vnde potentias non diſtinguimus per proprias rationes formales, ſed per obiecta. Tertio quia mutationem conſiderauit, vt productionem totius rei, motum vero, & productionem alicuius accidentis; differentia autem horum conceptuum melius explicatur ex diſtinctis ſubiectis, cum hæc differentia ſit valde nota, nā omnes concipiunt ſubiectum exiſtens quādo eſt in eadem ſpecie, vel diuerſa. Quarto vt
10 vteretur materia prima, in qua eſt generatio, quam ipſe inuenerat.

Alia Obiectio. Dices dicūtur productiones inſtantaneæ, q̄ habent ſubiectum exiſtens, & inuariatē ſm̄ ſpeciem, vt illuminatio. *Soluitur.* Reſp. ex 5. phy. tex. 7. has mutationes non eſſe perfectas, quia participāt aliquid motus, ſcilicet ſubiectum exiſtens, & aliquid mutationis, ſcilicet fieri inſtantaneum. Reſp. 2. etiam illuminationem ſecundum Ariſt. eſſe ex non ſubiecto, nam productio dupliciter poteſt accipi: Primo vt denominat terminum, vt producitur albedo. Secundo, vt denominat ſubiectum, vt manus ex nigra fit alba, cū productio primo modo accipitur, dicitur fieri ex non ſubiecto, vt ex non albo dicimus fieri album, quod cum ſemper ſit, dum forma fit ex priuatione ſui, debet productio ita explicari, vt denominet terminum, & prima dicatur ex non ſubiecto: contra, quando producitur forma ex contrario ſui, aut non ex mera priuatione ſui, tunc debet explicari productio, vt denominet ſubiectum, & ratio eſſe poteſt, quia quando producitur forma ex priuatione ſui, tunc videtur mutatio tēdere ad eſſe illius formæ propter illam formam, & ideo dicimus formam fieri; quando autem ſubiectum, quod habet vnam formam, illam reijcit, & accipit aliam, tunc non fit mutatio propter formam, ſed propter ſubiectum, & ideo denominat ſubiectum, & ſimiliter quando forma fit in inſtāti, productio debet denominare formam, quia videtur fieri ſimpliciter, propter formam, quæ accipit eſſe ſimpliciter, ſed quando fit ſucceſſiuè, quia apparet ſubiectum, quod ſucceſſiuè manet ſub diuerſis partibus formæ, ſolet mutatio ſignificari, vt denominet ſubiectum, & ideo illuminatio, cum fiat ex priuatione, debet dici mutatio ex nō ſubiecto in ſubiectum. Vnde ſolemus dicere ex obſcuro aere, non fieri illuminatum, ſed lumen, quare tota diſtinctio mutationis, & motus ſumpta eſt ex modo loquendi hominum, ita vt non velit mutationem eſſe, quæ fit ex ſubiecto quod non eſt actu, nā poteſt aliquando habere, ſed ea, quæ ſignificatur, & dicitur ſignificari, vt dicatur fieri ex nō ſubiecto in ſubiectum, motum vero vult eſſe, qui ita ſignificetur, vt dicatur fieri ex ſubiecto in ſubiectum, vt fusè Ocham. 3. p. ſuæ phyſ. c. 8. & ſeq. Dices 1. eum in generatione mixtorum ex elementis fit albedo, ibi eſt motus, quia ſucceſſiuus, & tamē fit ex priuatione, nam elementa non habent calorem. Reſp. albedinem non eſſe per ſe terminum motus, ſed per accidens, qui producitur ſucceſſiuè, vt ſucceſſiuè producuntur qualitates primæ ad quas reſultat. Dices 2. illuminatio fit aliquando ſucceſſiuè, & tamen non ex priuatione. *Instantia.* Reſp. per accidens fieri ſucceſſiuè ex ratione applicationis corporis luminoſi, quę fit per motum localem, & ſimiles. *Solutio.*

DVBITATIO II.

Quæ conditiones conueniant motui, quæ mutationi.

NOt. 1. in omni mutatione largè ſumpta requiri ſubiectum, & duos terminos oppoſitos. Secundo vt terminetur per ſe ad aliquem terminum, vt ſupra explicauimus, & cū motus ſit mutatio quædam, continet has conditiones, & præterea alij addunt tertio, in motu ſubiectum debere eſſe ens actu 5. phyſ. 8. Vnde conſequitur debere eſſe in loco, quare materia non eſt in loco. Quarto vt ſit inter terminos contrarios, contrarietas autem triplex eſſe poteſt. Prima inter ſpecies eiuſdem generis, quæ conſtituuntur per oppoſitas differentias, & hac ratione 10. met. 12 & 14. contraria vocat omnia, quæ ſunt in eadem coordinatione prædicamenti, & ſub eodem genere differunt ſpecie, & hæc non ſufficit ad motum. Altera eſt inter formas, quæ propria actione ſe inuicem expellunt ab eodem ſubiecto, & hæc non neceſſario requiritur. Tertia eſt inter extrema poſitiua, ex ſe ita dependentia, vt vnum fiat ex alio, ratione eiuſdem latitudinis, & diſtinctæ, quæ continetur inter illos terminos, & ratione huius diſtinctæ dicuntur contraria, & hæc contrarietas ſufficit, & requiritur; nam prima

1 Cōditiones requiſitæ ad mutationem.

Requiſita ad motum.

Prima requiritur in generatione ſubſtantiali, quæ non eſt motus. Secunda non requiritur in A latione, & auctione, quæ ſunt motus. Quarta cōditio, motus propriè dicti vt ſit ſucceſſiuus, quę proprietas colligitur ex contrarietate terminorũ, nam vbicunque eſt latitudo inter terminum à *quo*, & ad *quem*, ibi eſt ſucceſſio, ſiue naturaliter, vt termini habentes latitudinem, nam hi acquiruntur ſucceſſiuè, aut ex admixtione contrarij, aut ex imperfecta applicatione agētis, vt in lumine, quod ſucceſſiuè acquiritur, cum agens ſucceſſiuè applicatur, ſiuè ſupernaturaliter vt in motu locali iuxta communem. Ex his inferunt mutationem eſſe quid ſuperius ad motum; nam datur mutatio inſtantanea, quæ non eſt motus, mutatio vero vt eſt ſpecies diſtincta, à motu diſtinguitur, quod motus ſit ſucceſſiuus, mutatio vero inſtātanea.

2 *Alij diſtinguũt mutationē, & motum ex terminis.* Alij 2. Putant diſtingui non per inſtantaneũ, & ſucceſſiuum, nam motum propriè dictum, dicunt poſſe eſſe ſucceſſiuum, & inſtantaneũ, & mutationē ſimiliter poſſe eſſe inſtantaneam, & ſucceſſiuam, ſed diſtingui ex terminis, quod motus ſit inter terminos contrarios, poſitiuè ſaltem quoad modum ſignificandi, mutatio vero inter terminos contradictorios; quare ſolum putant hanc diſtinctionem eſſe in nomine, quod tribuunt Them. Simplic. & alijs Græcis, & is eſt mos Ariſt. vt ex nominibus venetur naturam rerum 1. phyſ. 58. & deinceps. Confir. quia tex. 7. generationem ex non C albo in album, dicit eſſe mutationem, cum verè hanc eandem vocet motum, cum tex. 9. velit omnem tendentiam ad qualitatem eſſe motum, quia nunquam poteſt eſſe inter terminos oppoſitos propria oppoſitione, nam ea incompoſſibilitas, quam habet forma cum vna, habet cum altera. Vnde diximus cap. de oppoſitis formas ſubſtantiales ratione ſui non opponi, & hoc eſt, quod dixit Ariſt. generationem non eſſe motum, quia ſubiectum non eſt, ideſt terminus eſt non ens.

3. *Aliorũ opinio.* Alij 3. Putant motum poſſe eſſe ſucceſſiuũ, & inſtantaneum, & ſimiliter mutationem, tamen volunt motum ſemper eſſe ratione accidentium, & ſubſtantiarum, & horum fundamentum eſt, quia ſubiectum motus debet eſſe tale, vt verè ipſum denominetur moueri, & mutari, nam eſſe ſubiectum, eſt eſſe id, quod mutatur, & tranſit de vno extremo in aliud, atque ſub vtroque manet, ideſt retinet idem nomen, & definitionem, & debet variare tantum denominationem accidentalem; & ideo non ens ſignificans hoc ſubiectum debere eſſe connotatiuum, & ſignificat ſcilicet formam, ſecundum quam eſt variatio, & ſubiectum, vt album fit, & eſt nigrum; quod vero ſignificatur nomine ſubſtantiuo, cum eidem rei non poſſint conuenire plura nomina abſoluta ſubſtantiua, niſi ſucceſſiuè, non poteſt moueri ad talem terminum, vt dicatur illud eſſe aliud, vt ignis fit, vel eſt aqua, quia tali nomine ſignificatur eſſentia ſubiecti, quæ non eſt in ſubiecto vnoque extremo; quod etiam terminus in nominibus artificialibus, quæ ſignificantur nomine ſubſtantiuo, non enim dicitur ſtatua mutari, ſed fieri, & produci, vnde concludunt diſtingui motum, vt accipitur in 5. & 3. quod in 3. accipitur pro qualibet mutatione ſucceſſiua, cuius ſubiectum eſt hoc aliquid per ſe actu exiſtens, & hæc mihi placet, niſi obſtaret tex. 7. vbi Ariſtotel. generationem ſecundum quid, quæ certè cum terminetur ad accidens, denominat ſubiectũ, vocat mutationem, vt ex non albo fit album: quare in hac difficillima quæſtione licet ſit de nomine, vix habeo quid certi perferam. Hæc tantum certa mihi videntur, mutationem, quę eſt non ex contrario in contrarium, non eſſe motum, patet ex tex. 10. vbi generationem dicit non eſſe motum, quia non eſt ex contra- 3 *Auctoris ſententia.*
B rio in contrarium, quare mutatio erit inter formas carentes contrario, ſiuè ſint formæ accidentales, ſiuè ſubſtantiales. Secundo videtur certum motum eſſe, qui eſt inter terminos contrarios, ideſt habentes latitudinem, vel ſecundum gradus, vel ſecundum diſtinctionem aliquam, quod ſolum eſt in formis accidentalibus, quare mutatio eſſe poteſt tàm in formis ſubſtantialibus, quàm accidentalibus: motus vero ſolum in accidentalibus, vt addit mutationi terminos poſitiuos, & licet tex. 9. numerans contraria in motu, ponat ly *nudum*, tamen id fecit exempli gratia, ait enim. *Hæ (ſcilicet mutationes) ſunt, quę ſecundum contradictionem ſunt, neceſſe eſt eam, quæ ex ſubiecto eſt in ſubiectum, motum eſſe ſolum, ſubiecta autem contraria ſunt, aut media; etenim priuatio ponitur contrarium, & monſtratur affirmatione, nudum, & album, & nigrum.* tamen verè non eſt contrarium, ſed vtitur exemplo: ex quibus patet, illuminationem quatenus eſt ex non lumine ad lumen, dici eſſe mutationem, quatenus vero eſt à lumine ad maius, dicitur motus, ratio autem nominis vix alia congruentior reddi poteſt, quàm voluntas Auctoris, tamen ea redditur, quod mutari intelligitur aliquid cum ex non tali fit tale, motus vero nomen cum per antonomaſiam conueniat loca- D li, ſupponitur ſubiectum habere aliquam formam, & ex hac ad aliam moueri, ſicut corpus habet vnum locum, & mouetur ad aliũ, & hęc probabiliter dicta à me ſint in q. de Nomine.

DVBITATIO III.
An mutatio ſpecialiter ſumpta diſtinguatur eſſentialiter à motu.

RESP. 1. ex vi diſcriminis ſumpti pręcisè ex terminis à quibus, non diſtinguuntur eſsētialiter, ſed accidētaliter. 1. Pars prob. quia cũ ambo feruntur in eundē terminũ, habent idē ſpecificatiuũ formale. Ergo non diſtinguntur ſpecie, quia hęc debet ſumi ex diuerſo ſpecificatiuo. Conf. quia abiectio poſitiui termini per E accidēs ſe habet ad tendentiā termini, ergo ꝙ ſit à termino poſitiuo, vel priuatiuo, non variatur ſm̃ intrinſecā rōnē, vt patet ex generatione equi, quę eſt eiuſdē ſpeciei, ſiue in materia pręceſſerit priuatio, ſiue forma alia poſitiua; nam terminus formalis, & neceſſarius, eſt priuatio. *Ex terminis à quibus diſtinguũtur accidentaliter.*

Ffff 2 Pars

Secũda pars prob. quia præſuppoſitio termini poſitiui abijciendi ex vi motus ſignificatur nomine motus ex cõmuni vſu,tanquã cõnotatũ ; ergo rõne illi⁹ differt à mutatione ſimpliciter.

Inſtantia.

Dices.motus eſt ſpecies mutationis diſtincta à mutatione ſimplici ex 5.phy.t.7.Cõſ.quia qñ eſt à termino poſitiuo,eſt ſucceſsiuus,nõ ſic qñ à priuatiuo , at ſucceſsiuũ diſtinguit̃ ſpecie ab inſtãtaneo.

Soluitur.

Reſp. nõ numerari vt ſpecies eſſentialiter diuerſas, ſed accidentaliter præciſè ex rõne termini *à Quo*.Reſ. 2.poni,vt ſpecies diuerſas eſſentialiter, non quia differẽtia ſumitur præciſè ex vi terminũ *à Quibus*,ſed vt ſunt ſignificatiui differentiarũ eſſentialiũ , quia ſæpè tales mutationes differunt per ſucceſsionem , & inſtãtaneitatem.Ad conſ.vt reſpõdeatur,ſit.

Motus diſtinguitur eſſentialiter à mutatione.

2.Concl.motus vt ſucceſsiuus, diſtinguitur eſsẽtialiter à mutatione,vt inſtantanea:patebit ex dicẽdis quæſtione ſequenti. Conſ. quia illa differẽtia ſumitur formaliter ex modo tendẽdi ad terminũ *ad Quẽ*,& radicaliter ex termino formali *ad Quẽ*,nũquã tñ à terminis *à quibus*,quia eadem qualiter induit diuerſam rõnẽ formalẽ terminandi,& eſt acquiſibilis ſucceſsiuè, & inſtantanee, vt bene Conimb.5. phyſ. c. 4.q.1.ar.3.& nos infra.

QVÆSTIO II.

De natura motus ſucceſſiui, & continui.

DVBITATIO. I.

Quid ſit ſucceſſio, & continuitas ſucceſſionis.

ART. I. Opiniones Doctorum de natura ſucceſſionis.

1

Succeſſio eſt relatio inter partes ſecundum aliquos. Capr. Io de Magiſt.

PRima opinio eſt dicẽtium ſucceſsionẽ cõſiſtere in ſola relatione inter priorẽ,& poſteriorem partẽ;ita Cap.2.d.2.q.2.ad 7. cõtra 1.vbi ait hanc relationem non eſſe realẽ, quia eſt inter ens,& nõ ens; & ſucceſsionem motus diſtingui à ſucceſsione tẽporis;Io.de Magiſtris 3.phy.q.2. Not.1. ſucceſsionem ,ait,à qua vna pars,dicitur ſuccedere alteri,eſſe prioritatẽ naturalẽ,& poſterioritatem vnius partis ad aliã ; videtur Aureo 2.d.2.q.1.a.2.vbi diſtinguit partes ſuccedenies à ſucceſsione,& hanc dicit cõſiſtere in prioritate,& poſterioritate partiũ.Hi tñ diuiſi ſunt,nã Cap.vult ſucceſsionẽ propriã motus diſtingui à ſucceſsione tẽporis;at Aure. vult non diſtingui,nã ſicut in quãto permanẽti non ſunt duæ quãtitates,ita in motu ſucceſsiuo non ſũt duę ſucceſsiones,sed vnã.ſ.tẽporis quo partes mot⁹ formaliter reddũt̃ ſucceſsiuę.

Aureol.

Secundũ alios eſt negatio ſimultatis.

2.Opin,eſt dicentiũ ſucceſsionẽ cõſiſtere in negatione ſimultatis,aut permanẽtiæ Eſt eiuſdẽ Cap.ibidẽ,nã ſicut permanens dicitur id,ꝙ habet ſuas partes ſimul coexiſtentes,ita ſucceſsiuum,ꝙ opponitur permanenti,debet dici id, ꝙ habet partes nõ coexiſtẽtes ſimul;ergo ſucceſsio cõſiſtit in negatione coexiſtentię partiũ. Videtur Och.2.q.9.cõclu.5.vbi ait ad motum requiri negationẽ,quia motus includit ſucceſ-

A ſionem,in qua priori parti coexiſtunt negationes partis poſterioris cuiuſcũq; & cũ illæ partes ſint infinitæ,ſequitur cũ quacũq;parte formę acquiſitę coexiſtere infinitas negationes, & per tales negationes,& affirmationes ſaluatur ſucceſsio in motu,quia illud dr̃ propriè ſuccedere,ꝙ primo non eſt & poſtea eſt, & ideo dr̃ immediatè ſuccedere,& vtrãq;opinionẽ ſequit̃ Sonc.5.me.q.24,ar.2.not.3. vbi negat ſucceſsionem eſſe entitatẽ tẽporis, ſed eſſe vel negationẽ ſimultatis partiũ, vel relationẽ rõnis inter prius,& poſterius,quę cõſequuntur tẽpus, quod habet à motu , quia ſucceſsio prius eſt in motu,quam in tempore.

2

Alij volũt eſſe quantitatem.

B 3.Opin.eſt dicentiũ ſucceſsionem eſſe quãtitatem quandam;quia dicit pluralitatẽ partiũ realiter exiſtentiũ,quarũ vna ſuccedit alteri cũ continuitate. Vnde formaliter cõſiſtit in partibus ſibi inuicẽ ſuccedẽtibus.Eſt cõmunis Gręcorum in p̃dicam.quãtitatis,vbi etiã recentiores Murcia 4.phy.diſp.3.q.1.& in prædic.c.de quãtitate Hier.Pla diſp.de motu q.3.par.3.Maſius 4.phy.c.14.ſect.1.q.7. ex D.Th.opuſ.44. vbi explicat Ariſt.5.me.t.18.dicentẽ, ꝙ motus & tempus ſint quanta per accidens.i. nõ p accidens contingenter , ſed rõne alterius radicaliter,non tñ formaliter.Sequitur Aur.lo.ci. qui licet videntur ſignificare eſſe relationẽ, tñ negat,nã ſicut,inquit,in quãtitate permanẽti reperitur diſtantia,quæ ſm̃ vnã rõnem nõ eſt re-

C latio , quatenus ſignificat illud ſpatiũ , ꝙ iacet inter duos terminos,qui dicũtur diſtare,& ſm̃ aliam rõnem eſt relatio,quatenus ſignificat mutuã habitudinem,quã illi termini fundant rõne lineæ interpoſitę,ita in quãtitate ſucceſsiua cõſiderari põt prioritas,& poſterioritas vt ſignificant lineã quandã,& diſtantiã ſucceſsionis intermediã inter hoc & illud,& vt ſic nõ dicunt relationẽ, tñ nõ ſunt ipſæ partes motus,ſed aliquid illis additũ.ſ.tempus,at vero ſi prioritas & poſterioritas accipiũtur,vt dicũt habitudinẽ ab vna ad aliud , vt ſic dicunt relationem ; ſed ſecundum hanc rationem non ſunt formaliter ſucceſsio,ſed fundant & ſupponunt relationẽ.

Differunt inter ſe primo.

D Hi tñ inter ſe diuiſi ſunt,nã aliqui volũt eſſe quãtitatẽ traſcendentalẽ,qa quãtitas motus nõ eſt diſtincta à quãtitate terminorũ,nã rõ quantitatis eſt rõ partiũ: partes autẽ ſuccedentes,quę conſtituunt motũ,ſunt partes formæ,qa hæ ſibi inuicem ſuccedũt,ſed qñtas quæ eſt in terminis motuũ,nõ eſt vnius rõnis,ſed diuerſę;nã alia eſt qñtas prædicamentalis,qualis eſt in termino augmentationis . Alia eſt qñtas gradualis qualis eſt in termino alterationis; alia eſt qñtas vbicationis,qualis eſt in termino lationis; ergo qñtas motus traſcendit p varia genera.Cõſ.qa permanentia eſt prædicatũ traſcendens,ꝙ nõ pertineat ad rẽ vnius p̃dicamenti,ſed pertineat ad varia p̃dicamenta,ergo & ſucceſsio quæ opponitur permanentiæ.Conſ.nã ſucceſsio,& permanentia ſunt modi intrinſeci exiſtentiæ,ſed hi modi ſunt traſcendẽtes,tũ quia reducuntur ad p̃dicamentũ illius rei,cuius ſunt modi. Tũ qa alij modi exiſtẽtiæ,vt v.g.fieri,inherere,ſubſiſtere : ſunt traſcendẽtia , tum quia ipſa exiſtentia

E

eſt

eſt aliquid traſcendens; ergo multo magis modi illius, tum tertio, quia non poteſt cōcipi exiſtentia ſine aliquo ex his modis. Vnde Ariſt. 3. phyſ. 56. 57. & 9. met. 11. permanētiam, & ſucceſſionem reducit ad modos exiſtendi.

Confir. 2. Conf. 2. quia non numerat Ariſt. inter ſpecies quantitatis in prædicamentis, nam poſtquam numerauit ſpecies quantitatis ſucceſſiuæ, ſcilicet tempus, &c. dixit alia eſſe quanta per accidens, & de motu agit in poſt prædic. vt de re, quæ in plurib. ponitur & 5. met. 8. dicit motum eſſe quantum per accidens. Hanc ſequitur Suarius diſp. 40. ſect. 8. vbi fusè de hac re. *Suarez.*

Differunt 2. Secundo alij dicunt eſſe quātitatem prædicamētalem, quia eſt extreitas partium propria motus diſtincta ab extreitate partium termini, licet oriatur ex quantitate formæ, quia pōt eadem quantitas termini fieri in inſtanti, & tñ ibi non eſt ſucceſſio; ergo vt detur quantitas ſucceſſiua, præter quantitatem termini, & ipſum fieri, requiritur alia quantitas.

3 *Obiectio. Reſpond.* Dices, ipſum fieri eſſe extenſum per accidēs per extenſionem termini. Sed cōtra, quia forma non pōt cōmunicare aliud eſſe ſubiecto præter illud, ꝙ ipſa habet, ſed terminus ex ſe habet quantitatem permanentē; ergo non pōt cōmunicare enti ſucceſſiuo, niſi quantitatē, & extenſionē permanentem. *Inſtantia.* Dices hæc pendet ex illa & non in genere cauſæ efficiētis, vel materialis; ergo formalis. *Solutur.* Reſp. pendere quidem in genere cauſæ formalis extrinſecè; at hæc dependentia non tollit diſtinctionē inter vtramq; extenſionem. Vnde alij dicunt ens ſucceſſiuum habere extenſionē in ordine ad terminum, quia motus v.g. natura ſua reſpicit terminum, non tñ habet extenſionem à termino. ſ. formaliter, quia ſicut habet propria cōtinuatiua diſtincta ab alijs, ita habet propriam extēſionem, & proprias partes illius continuatas. Confir. alij, nam licet detur, quantitatē termini factam partibiliter per ſucceſſionem vnius partis ad aliam eſſe quantitatē ſucceſſiuā, adhuc tñ non eſt formaliter quantitas termini, cum huic addatur alius modus eſſendi ab eo, quem habet quantitas termini ſecundum ſe; nam eadē quantitas pōt habere eſſe permanens quādo facta eſt, & poteſt habere eſſe ſucceſſiuū dum fit, ex quo fit vt ſucceſſio addat quantati termini aliquā aliā rōnem quātitatis; tum quia addit eſſe ſucceſſiuū, quod ponitur ab Ariſt. in prædicamēto quātitatis. Tum quia addit nouum modū, quo partes ſunt extra partes. ſ. ſm prius, & poſterius; tū quia addit nouam rōnem menſuræ actiuæ, & paſſiuæ noua indiuiſibilia, &c. nam termini ſucceſſionis ſunt mutata eſſe, quibus cōtinuatur ſucceſſio, & terminatur. Vnde patet hanc ſucceſſionem habere imperfectā rōnem entis, quia neceſſario ſupponit exiſtentiam, & ex diuerſo modo exiſtendi oritur hæc noua formalitas ſucceſſionis, nā ꝙ exiſtit totū ſimul, nō pōt habere partes priores, & poſteriores, ꝙ autē exiſtit partialiter, hoc ipſo habet partes priores, & poſteriores; hæc autē ratio quātitatis. ſ. habere partes priores, & poſteriores, ſupponit neceſſario exiſtentiam, & ideo non eſt perfecta ratio entis, nā perfecta ratio entis, eſt prior exiſtentia. quare ſimpliciter non eſt dicendum, ſucceſſionem eſſe quantitatē termini, ſed cum tali modo eſſendi, ex quo etiā fit, vt tanta præcisè ſit quantitas ſucceſſionis quantus eſt terminus, & neutra variari poteſt, alia inuariata, quia ſunt eadē quantitas licet cum alio modo eſſendi, & licet quantitas terminorum ſit diuerſę rationis, tamē induere poſſunt rōnem ſucceſſionis quæ ſit vnius rōnis, nam hæc extenſio ſucceſſionis conſiſtit in potentia quadā occupatiua durationis ſucceſſiuæ, ſicut quantitas prædicamētalis termini cōſiſtit in virtute occupatiua ſpatij, & latitudo intenſiua conſiſtit in perficiendo qualitatem ſm proprium modum eſſendi. *Tantitas ſucceſſionis eſt ex termino.* Hanc docent Murcia in prædic. quantitatis diſp. 2. q. 3. Hiero. Pla. 3. phy. q. 3. & alij. *Murcia. Pla.* Sed hæc fuſius explicabuntur ex dicendis dub. ſequenti de continuitate ſucceſſionis ſine cuius cognitione nō poteſt ſatis percipi natura ſucceſſionis, & qualis ſit eius extenſio.

ART. II. Continens notabilia pro explicatione continuitatis entis ſucceſſiui.

NOt. 1. Cum ſucceſſio conſiſtat in exiſtentia partium nō ſimultanea; ſed vnius poſt aliam, & hoc fieri poſſit dupliciter, continuè, & diſcretè, ſeu diſcontinuè: inueſtiganda eſt ratio continuitatis, quia inde facilè conſtare poterit quid ſit ſucceſſio diſcreta, ſeu diſcontinua. 4

Not. 2. Continuum multipliciter accipi. *Continuum ſumitur multipliciter.* Primo pro eo, quod eſt perpetuū ſiue actu, ſiue potentia, qua rōne 8. phy. à tex. 54. ad 78. ꝓbat Ariſ. motum cęli eſſe continuū, non autē cæteros motus. Secūdo pro eo, quod à principio ad finem, & complementū formæ acquiſitæ nō eſt interruptū, qua ratione 8. phy. 23. negatur omnem motum eſſe continuum, quia ſæpè acquiſitio formæ perfectę interrumpitur. Tertio pro eo, quod opponitur diſcreto, de quo dicitur eſſe, cuius partes copulātur termino communi, & hanc continuitatem hic inueſtigamus.

Not. 3. ex 6. phy. tex. 33. duplicē continuitatē in motu cōſiderari poſſe. *In motu duplex eſt continuitas.* Primo ex parte ſubiecti, quomodo motus dr̄ continuus, quia eſt in ſubiecto cōtinuo, etiā ſi dum mouetur vna pars ſimul alia moueatur; qūo Ariſt. 5. phy. tex. 18. ait motū eſſe continuum per accidens 2. de gener. tex. 2. 5. phy. tex. 33. & hæc non reperitur: niſi in motu ſubiecti diuiſibilis, nam vt partes ſubiecti vniuntur inter ſe, ita partiales motus exiſtentes in partibus ſubiecti vniuntur inter ſe. Secundo in ordine ad tēpus, vt ait Ariſ. vel in ordine ad terminum, quæ communis eſt motibus ſpiritualibus, & corporalibus & conſiſtit in partibus ſibi ſuccedentibus in qualibet parte ſubiecti, cuius motus nulla pars exiſtit, altera exiſtere. Vnde vtraque continuitas eſt explicanda, quare pro explicatione prioris.

Not. 4. Hanc extenſionem non eſſe propriā motus propriè dicti, nā etiā cōuenit mutationi inſtantaneæ, vt patet in illuminatione facta in toto aliquo ſubiecto, & alijs qualitatibus cor- *Prædicta continuitas conuenit alijs à motu.*

poreis. Vnde etiam ſi illa continuitas aliquando fiat cum ſucceſſione, adhuc non eſt propria motus, qui ſemper oritur ex quantitate ſubiecti coniuncta, quoad ſucceſſionem ex imperfectione, vel voluntate agentis, q. ſ. agens nõ põt, vel non vult totum ſubiectũ ſimul immutare, vnde ſi forma ſit talis, quod indigeat conſeruatione, adhuc permanet actio agentis circa qualitatem productã in partibus prioribus ſimul cum actione in partibus poſterioribus, vt patet in illuminatione, ſed difficilè explicari poteſt in quo conſiſtat cõtinuitas hæc motus, quia nihil aſſignari poteſt, quo eius partes copulẽtur nam vt partes magnitudinis mouentur, ita & puncta & lineæ, & ſuperficies continuatiuæ; quare vel dicendum eſt motum ſuperficiei eſſe continuationem motus partium corporis, & motum linearum continuare partes motus exiſtentis in ſuperficie, & motum punctorum continuare motum exiſtentem in linea, vel nihil eſt quo partes illæ motus poſſint continuari: vt patet. Sed primum dici non poteſt; ergo ſecundum. Minor prob. nam motus quo mouetur punctum, eſt ita propriè motus, ac ille quo mouetur ſuperficies, & linea; ergo motus puncti non poteſt eſſe continuatiuus motus, quo mouentur partes lineæ. Conſequẽtia probatur, quia vnio vt ſic non poteſt participare eſſentiam rerum vnitarum, quia eſt modus vnitorum, at modus non eſt eiuſdem eſſentiæ, ac res modificata. Confir. motui particulari non conuenit aliqua proprietas ex his, quæ conueniunt vnioni duorum, quia nõ eſt actuatio, ſeu modificatio motuum linearum, & inde probari idem poteſt de motibus linearum reſpectu motuum ſuperficierum, &c. Hinc fit vt hæc continuatio ſubiectiua motus nõ aliter ſit, quã continuatio cuiuslibet actionis factæ in ſubiecto indiuiſibili, etiã ſi inſtantanea ſit; nihil enim eſt in actione qua producitur res diuiſibilis, quæ non ſit actio, nam quælibet pars rei diuiſibilis actione producitur, & cõtinuatiua etiam partium diuiſibilium actionibus identificatis cum illis, producũtur, ſicut productio vnionis inter animam, & corpus eſt vera actio, & non modus actionis ꝓductiuæ corporis, vel animę.

Confir.

Hinc fit continuationem hanc motus reduci ad continuationem ſubiecti, quia dicitur continuus, nam terminatur ad formam continuam in ſubiecto extenſam, & hæc dicitur cõtinua, quia eſt in ſubiecto continuo, nam licet fieri poſſit, vt ſubiectum ſit continuum, & non motus, eo quod terminantur ad formas diuerſæ ſpeciei exiſtentes in ſubiecto continuo, tamen ad continuationem hanc motus requiritur vtrumque; non enim apparet aliquid formaliter diſtinctum à partibus, quo continuentur partes, & hinc dicuntur continua per accidens, quia ratione ſubiecti ſunt cõtinua. Vnde explicanda eſt continuitas propria, & per ſe motus, quæ conſiſtit in continuitate ſucceſſionis. Vnde.

Corollarium.

6 Not. 5. ex Suar. d. 44. ſec. 8. num. 5. diſtingui continuitatem, & ſucceſſionem alicuius mutationis, nam poteſt eſſe mutatio continua, etiam ſi non ſit ſucceſſiua, vt patet tum in continuitate extenſionis, tum intenſionis, vt patet, ſi ſuperficies aliqua ſubito calefiat; tunc enim calefactio habet continuationem in ſuperficie illa, etiam ſi non habeat ſucceſſionem, & idem ſi ſubiectum ſubito calefiat vt octo, nam forma illa habet partes vnitas, quam vnionem explicamus per proportionem ad quantitatem cõtinuam; & ratio quia ſucceſſio requirit prius, & poſterius ſecundum durationem, & continuitas ſolum requirit vnionem partiũ. At ſucceſſio propriè ſumpta, intrinſecè includit aliquam continuitatem, nam licet aliqua ſucceſſio dicatur diſcreta, tamen illa non eſt in vna mutatione, at nos loquimur de ſucceſſione, quæ eſt in vna mutatione ſm̃ ſuas partes, & de hac continuatione quæritur in quo conſiſtat.

Cõtinuitas & ſucceſsio diſtinguunt.

ART. III. Continens opiniones Doctorum circa continuitatem entis ſucceſſiui.

7 PRima opinio eſt Och. 2. q. 9. negantis motum eſſe quantitatem continuam, quia eſſet vel ſuperficies, vel linea, vel corpus, nec locus, nec tempus; at non datur alia ſpecies quãtitatis continuæ præter has. Conſ. quia ſi eſſet quãtitas cõtinua, eſſet idẽ realiter cũ quãtitate permanente; & nõ, quia habent cõditiones repugnantes, vel diſtinguuntur, & ſequitur duas quantitates continuas eſſe ſimul, id eſt motum cum quantitate, quæ acquiritur per motũ, quę licet diſtincta, ſunt in eadem menſura. Sed ſi benè attenditur non negat motum eſſe continuũ, quia ibi poſt conc. 6. expreſsè aſſerit motũ eſſe receptionem cõtinuã, & ſucceſſiuam partis poſt partem alicuius formæ diuiſibilis in infinitũ, quæ partes continuæ, & ſucceſſiuæ poſſunt ſimul manere in omni motu, ita q nõ eſt repugnãtia, quin ſimul maneãt, vt patet in motu augmentationis, & alterationis, & ſimiliter locali, in quo licet naturaliter nõ maneat vnũ ibi cum alio, tamen de potentia abſoluta põt manere, quia põt fieri vt corpus acquirat vnũ locũ, non deſerendo aliũ, quem habebat, ſicut Deus poteſt facere, vt idẽ corpus ſit in duobus locis, quare ſolũ vult Och. motum non dicere aliquã entitatẽ abſolutã, vel reſpectiuã diſtinctã à termino, & ſubiecto, qa quidqd poſitiuũ eſt in motu ſiue abſolutũ, ſiue reſpectiuũ, põt ſimul manere ꝑ totũ motũ, ſed de hac re infra.

Motus nõ eſt quantitas cõtinua ex Och

2. Opin. eſt dicentium conſiſtere in eo, quod partes mutationis, quæ ſimul nõ ſunt immediatæ, & ſine interruptione, ſibi ſuccedant, & aliquo indiuiſibili termino copulentur, vt immediatè pars motus pręcedat, & alia ſequatur, vnde deducit, errare eos, qui dicunt ſucceſſionẽ eſſe de eſſentia motus, non autem continuitatẽ cũ in propria motus ſucceſſione, intrinſecè includatur continuatio. Et conſ. quia non poteſt ſucceſſio in cõmuni eſſe de eſſentia motus, q̃n determinata ſucceſſio ſit de eſſẽtia determinati motus, ſed oĩs ſucceſſio, vel eſt cõtinua, vel diſcreta, vt motus; ergo ſi ſucceſſio eſt de eſſẽtia motus, ſucceſſio cõtinua eſt de eſſẽtia motus continui, qui propriè eſt per ſe vnus. Ita Suar.

Opinio Suarez.

Suar. loc. cit. nu. 6. quem ſequuntur multi ex recentioribus.

8 *Alij negant ad cõtinuatum requiri vnionem inter partes ſuccedentes.* Tertia opinio eſt negantium requiri ad hãc continuitatem aliquam vnionem inter partes ſibi ſuccedentes, nam mutatum eſſe quod dicunt eſſe continuatiuum ſucceſſionis motus, nõ eſt acquiſitio alicuius entis indiuiſibilis cõtinuatiui, vel terminatiui formæ acquiſitæ per motum; tum quia hæc indiuiſibilia non dãtur, tùm quia qualitates ſpirituales ſucceſſiuè acquiruntur, & tamen carent his indiuiſibilibus. Tùm tertio, quia ſi illud indiuiſibile acquireretur, id eſſet in inſtanti; at hoc non eſt neceſſarium, quia inter partes præcedentes, & ſubſequentes non poteſt intercedere realis vnio, cuiuſmodi eſſent illa indiuiſibilia, quia inter extrema non exiſtentia, non poteſt eſſe vnio realis. Ita Ocham. lo. ci. & q. 12. quem ſequitur Arim. Gabriel. Georgius, & alij. *Ocham. Arim. Gabr. Georg.*

Quid ſit motum eſſe: Hinc dicunt, motum eſſe, ex vi nominis, nõ eſſe aliud, quàm ſubiectum actuatum eſſe forma, ad quam immediatè ante mouebatur, ſeu eſt mobile primo perueniſſe ad formã, ad quã immediatè ante mouebatur, vt tunc primo non poſſit ad illã amplius moueri, quia deſinit eſſe in potentia ad illam; vel ex parte formæ explicari poteſt, quod ſit forma primo denominans ſubiectum mutatum eſſe. Hoc autẽ probatur. quia huic mutato eſſe omnia conueniunt, quæ de mutato eſſe docet Ariſt. quod ſcilicet ſit indiuiſibilis permanẽtia mobilis ſub forma, quia non poteſt diuidi in partes ſucceſſiuas, ſecũdo quod ſit terminus motionis. Vnde docent partes ſucceſſiuas eatenus dici cõtinuas, quatenus copulantur eodem mutato eſſe, ideſt vt idẽ ſit terminus præcedentis partis, & initium ſequẽtis, ad quod opus eſt, vt inter partes motus nulla intercedat mora, nam alioqui non poſſet eſſe finis præcedentis, & initium ſequentis. Hinc fit, vt non ſit neceſſarium ad continuationem motus, vt forma acquiſita per partes præcedentes motus continuetur cum forma acquiſita per partes ſequentes motus, patet nam alioqui motus localis non poſſet eſſe cõtinuus, quia vel forma acquiſita eſt in locis extrinſecis, & conſtat non habere continuitatem, vt patet in motu lapidis ab igne ad cẽtrum 5. phyſ. 23. vel eſt forma aliqua intrinſeca mobili, ſcilicet Vbi, at partes Vbi acquiſitæ per motum præcedentes non continuantur cum partibus motus ſequentis, quia aduenientibus partibus ſequentibus corruptæ ſunt partes præcedentes.

9 *2. Corollariũ.* Hinc ſecundo docent ſufficere ad continuitatem motus, vt ſubiectum ſit vnum, & forma acquiſita talis ſit vt ex natura ſua habeat partes, quarum vna ſuccedat alteri, ita vt finis vnius ex natura ſua ſit initium ſubſequentis, nam hac ratione rectè intelligitur copulatio partis motus præcedentis cum ſequente, licet formæ acquiſitæ non copulentur aliqua vnione reali permanente.

3. Corollariũ. Tertio docent, qui motus dicantur cõtigui, ſcilicet illi, qui ita ſunt ordinati, vt finis vnius natura ſua non ſit initium alterius ſequentis, hoc autem eſt quando mobilia ſunt numero diuerſa, vel formæ efficiunt motus ſpecie, vel numero diuerſos.

Quarto docent quomodo mutatum eſſe diſtinguitur à motu, nam in alijs, præter motum localem, non diſtinguitur ex natura rei à parte motus præcedente, ſed à parte ſequente diſtinguitur, quia identificatur cum forma acquiſita, quę denominat ſubiectum fuiſſe mutatum, at pars formæ præcedens diſtinguitur realiter à parte ſequente, & quia in motu locali partes vbi acquiſitæ in tempore non identificantur cum vbi acquiſito in inſtanti, ideo in motu locali diſtinguuntur ex natura rei. *4. Corollariũ.*

Quinto docet, cur mutatum eſſe dicatur indiuiſibile; non enim ideo, quia partibus careat in ordine ad ſubiectum, quia identificatur cum forma diuiſibili in ordine ad ſubiectum conſtante ex partibus realiter diſtinctis, at eadem res indiuiſibilis non poteſt identificari cum diſtinctis realiter, quare eatenus dicitur indiuiſibile, quatenus non conſtat ex partibus ſibi ſuccedentibus, ſed totum eſt ſimul cum duratione, quia quando totus homo eſt mutatus, caput, pes &c. dicuntur mutata. *5. Corollariũ.*

Dices æqualitas, &c. identificantur cum quantitate, quæ conſtat partibus realiter diſtinctis, at relationes tales ſunt indiuiſibiles, quia æqualitas conſiſtit in indiuiſibili, nam pars totius non eſt æqualis, nec maior quantitate, qua totum dicitur maius, vel æquale. 10 *Inſtantia.*

Reſp. omnino eſſe impoſſibile, vt res indiuiſibilis cum re diuiſibili identificetur, quia ſi tota identificatur cum re diuiſibili, tota etiam cum qualibet parte identificari deberet, atque adeo totum cum rebus diſtinctis realiter identificaretur. Confirm. quia tota eſſet in toto, & qualibet parte. quare eſſet aliquid maius myſterio Trinitatis, quia indiuiſibile finitæ perfectionis identificaretur, non ſolum cum tribus diſtinctis realiter, ſed cum infinitis, quare hæ relationes ſunt diuiſibiles, ſed partes illarum non ſunt eiuſdem rationis cum toto, vt partes circuli, vel trianguli, quia pars quantitatis quando concurrit cum alia ad efficiendam quantitatem æqualem, habet particularem quandam formalitatem, quæ vtſic eſt pars relationis æqualitatis identificatæ cum tota quantitate, quãuis vt ſic nõ ſit ęqualitas, vt quęlibet pars figuræ triangularis non eſt triangularis. At inſtabis eadem ratione, nec mutatum eſſe poterit identificari cum parte motus præcedenti, nam etiam in illa parte ſunt partes diſtinctæ realiter, & prius eſt acquiſita vna pars, quàm alia. Reſpond. mutatum eſſe non eſſe aliquid indiuiſibile, ſed includere in alijs motibus (præter localem) omnes partes formæ acquiſitæ per motum præcedentem, & ſecundum aliquas earum identificatur cum aliqua parte præcedente motus, & ſecundum alias cum alia, & ſecundum omnes ſimul cum toto motu præcedente: Hæc ex officina Nominalium, non ſatis nota omnibus. *Reſoluitur.* *Alia inſtãtia.* *Soluitur.*

ART. IV. In quo explicatur ratio ſucceſſionis, & continuationis.

11 ***Succeſſio dicit eſſe ad terminum quantum.***

PRima concl. Succeſſio eſſentialiter includit eſſe ad terminum habentem aliquam quantitatem,ſeu latitudinem partium. Primo patet ex Ariſ.5.me.18.5.phy.99.vbi ait,diuiſibilitatem motus pendere, & ſumi à diuiſibilitate ſpatij,ſeu termini, vt ibi omnes Expoſitores.Vnde ob id dicit motũ, & tẽpus eſſe quãta per accidens.Secũdo quia niſi terminus haberet aliquam latitudinem, non poſſet intelligi ſucceſſio in acquiſitione illius termini;indiuiſibile.n.vel totum ſimul attingitur, vel nihil attingitur,ideo.n.ſubſtãtia,vt ſic acquiritur in inſtãti,Quãtitas vero, Vbi,& Qualitas ſucceſſiuè,quia ſubſtantia vt ſic eſt indiuiſibilis, hæc alia vero diuiſibilia.

Confirm.

Conf. quia non poteſt intelligi ſucceſſio,niſi ſit in partibus ſibi inuicem ſuccedentibus, eſt enim ſucceſſio modus quidam alterius; ſed partes ſuccedentes non ſunt niſi partes termini,qui acquiritur;ergo nõ poteſt intelligi ſucceſſio niſi reſpectu termini habentis partes.

Inſtantia.

Dices poteſt intelligi intellectio circa Deũ ſucceſſiuè intendi, & magis ac magis perfici in ordine ad Deum, & tñ Deus qui eſt terminus huius intellectionis,eſt indiuiſibilis.

Soluitur.

Reſp. Deum non eſſe terminum intrinſecũ intellectionis,ſed extrinſecũ,cũ ſit obiectũ,terminus.n.intrinſecus eſt verbũ mẽtis habẽs partes,quæ ſucceſſiuè acquiruntur ꝑ intenſionẽ.

12 ***Succeſſio intrinſecè etiã dicit quantitatem.***

2.Concluſ. Succeſſio non ſolum terminatiuè, vt eſt probatum, ſed etiam intrinſecè includit quantitatem, ſeu latitudinem termini. Probant aliqui primo ex Ariſto. loc. cit. quod ibi neget motum habere propriam quantitatemr niſi illam termini, ſed quantitas propria motus eſt ſucceſſiua; ergo ſucceſſio intrinſecè includit quantitatem termini. Verum Ariſt.id ibi non aſſerit, ſed ſolum diſtinguit quanta per accidens in ea; quæ ſunt quanta ſolum ratione ſubiecti,vt muſicum,& album,quæ quãta ſunt, *Eo quod illud, cui inſunt, quantum quid eſt*: Et in ea,quæ ſunt quanta: *Eo quod illa dinisibilia ſunt, quorum hæc ſunt paſſiones;dico autem non quod mouetur*(ideſt ſubiectum motus)*ſed quo motum eſt* (ideſt terminus motus) *etenim quoniam illud*(ideſt terminus)*quantum eſt, & motio eſt quanta,tempus autẽ propter illam*.Et idem ſignificat in 4.phy. tex.99.vbi magnitudinem motus ſequi magnitudinem, & continuitatem termini, & motus continuitatem ſequitur continuitas temporis. *Quantus enim motus eſt, tantum, & tempus ſemper videtur fuiſſe*,& addit. Prius,& poſterius in motu eſſe proportionaliter, & ſequi ad prius,& poſterius in magnitudine,ſicut prius, & poſterius in tempore ſequitur ad prius, & poſterius in motu, vbi concludit. *Prius autem, & poſterius in motu: re quidem ipſa, & ſubiecto, idem ſunt, quod motus,ratione vero diuerſa ſunt,& motus non ſunt, vt vertit.* Argilopolus,quia ſcilicet alia eſt ratio motus,qua motus,& alia qua prius,& poſterius.

Mẽs Ariſt. explicatur.

Ex his autem locis ſolum probatur dependentia ſucceſſionis à latitudine termini, non autem quod ſucceſſio includat intrinſece quãtitatem termini. Quare ego probo ex eo, quod exiſtentia ſucceſſionis eſt exiſtentia plurium partium, quarum vna alteri ſuccedit, ſed non poteſt intelligi, quod vna pars ſuccedat alteri, niſi intelligantur partes termini. Non enim eſt aliud, quod intelligatur ſuccedere,ſicut in ſucceſſione Patris ad Filium, neceſſario intelligitur exiſtentia præcedens Patris,& exiſtentia ſubſequens Filij.

Confir.

Confirm. Quia ſi ſucceſſio non includeret partes termini,iam intelligeretur in ſucceſſione alia entitas ſuccedens diſtincta ab entitate termini; ergo per entitatem illam ſucceſſiuam non acquireretur entitas termini,ſed alia entitas,quia fieri ſucceſſiue non eſt aliud, quæ tendere ad eſſe: at nõ poteſt intelligi partes huius termini fieri ex eo quod partes alterius entitatis tendant ad eſſe.

Confirm. 2. Nam ſucceſſio non dicit ſolam relationem prioris,& poſterioris,ſed dicit entitatem habentem partes priores, & poſteriores, ſed in ſucceſſione non poteſt intelligi eſſe alia entitas habens partes priores, & poſteriores,niſi entitas termini; ergo ſucceſſio intrinſecè includit entitatem, ſeu partes termini ſuccedentis.Minor probatur,quia tunc intelligũtur ſuccedere partes motus,cum intelliguntur partes termini,nam non ſuccedit,niſi id,quod fit,fiunt autem partes termini.

1. Obiectio.

Dices partes, ſeu quantitas termini ſæpè eſt diſcontinua, at quantitas ſucceſſionis eſt continua: Minor patet ex fluxu aquæ decurrentis per canales contiguos.

Reſpon.

Reſp. aliqui fluxum illum non eſſe continuum,ſed ex dictis patebit eos falli.

Reſp.2. alij continuitatem fluxus localis nõ attendi ex continuitate loci extrinſeci, ſed ex continuitate. Vbi intrinſeci in ordine ad ſpatium imaginarium, quod ſemper eſt continuum.

13 ***2. Obiectio.***

Dices 2.ſicut aliud eſt album,aliud eſt albedo,nam album dicit ſubiectum habens albenem; tanquam ſuam formam, ita aliud eſt ens ſucceſſiuum,aliud ſucceſſio; nam ens ſucceſſiuum eſt ſubiectum habens ſucceſſionem, tanquam formam; at ſubiectum habens ſucceſſionem ſunt partes termini;ergo ſucceſſio eſt forma illarum; ſed forma non dicit intrinſecè entitatem ſubiecti; ergo neque ſucceſſio entitatem,& quantitatẽ termini. Reſp.propter hoc argumentum aliqui probabiliter negant ſucceſſionẽ formaliter ſumptam dicere quantitatem,& latitudinem termini intrinſecè, ſed tãtum connotatiuè tanquam ſubiectum;ſed quia non eſt recedendum à concluſione propoſita propter rationes dictas.

Reſpon.

Reſp. negando ſimilitudinem inter album, & ſucceſſiuum, quia albedo eſt entitas omnino diſtincta à ſuo ſubiecto,at ſucceſſio nõ habet exiſtẽtiã omnino diſtinctã à partibus termini,cũ illæ ſint,quæ ſucceſſiuè exiſtunt neque ſucceſſioni conuenire poteſt exiſtẽtia,pręciſa exiſtẽtia partiũ termini

Nec

Nec mirum, quod ſicut quantitas terminans concipitur vt ens habens partes. Vnde ex modo concipiẽdi, ratio partium videtur, vt forma addita quantitati, cum tamen in re non ita ſit, ſed potius conſtituit eſſentiam quantitatis, ita ens ſucceſſiuum concipitur, vt aliquid diſtinctum à ſucceſſione, tanquam ſubiectum à forma, cum tamen ipſa ſucceſſio includat ipſum ens ſucceſſiuum, quæ diuerſitas oritur ex diuerſo modo concipiendi eiuſdem obiecti confuſo, vel diſtincto.

3. Obiectio. Dices 3. Hinc ſequitur ſucceſſionem non dicere quantitatem prædicamentalẽ, ſed tranſcendentalẽ, quia includit latitudinem, & quãtitatem termini, & hæc latitudo licet in quantitate ſit vera quantitas prædicamẽtalis, tamen in qualitate eſt latitudo intenſiua; & in vbi eſt alterius rationis cum reperiatur etiã in ſubiecto ſpirituali; at latitudo intenſiua, & vbicationis, non ſunt quantitates prædicamentales, ſed tranſcendentales. Confirmatur. Confir. quia tota latitudo termini poteſt eſſe ſine vlla ſucceſſione, vt patet in intenſione caloris, qui permanet poſt motum; & ſimiliter in quantitate acquiſita per augmentationem; imo vtraque forma poteſt acquiri in inſtanti, atque adeo ſine vlla ſucceſſione, ergo partes ſucceſſionis, non includunt partes termini, quia partes ſucceſſionis non permanent.

Reſpond. Reſp. Infra conſtabit, qualis ſit quantitas, quam dicit ſucceſſio; nunc vero ſatis ſit, quod præter latitudinem, & quantitatẽ termini, ſucceſſio addit illi propriam quandam rationem, per quam partes, ſeù latitudo termini conſtituuntur in ratione ſucceſſiui, quare ſucceſſio includit quidem illas partes, & præterea addit illis rationem formalem, qua conſtituitur ſucceſſio. Vnde patet ad Confirm. nam dicimus partes termini permanere, ſed non ſub ratione formali ſucceſſionis.

14 Succeſſio addit latitudini termini negationem ſimultatis partiũ. Capreol. Ocham. 3. Concl. Succeſſio formaliter ſumpta, addit ſupra latitudinem termini prius, & poſterius, ſeù negationem ſimultatis partium. Patet, quia non poteſt explicari à nobis ſucceſſio, niſi per prius, & poſterius, vel per negationem ſimultatis. Ita Capreol. 2. d. 2. q. 2. ad 7. Aureol. contra primã, Occham. q. 9. c. 6. 5. quid autem, vbi ait, *in omni ſucceſſione, parti priori coexiſtit negatio partis poſterioris cuicumque, & cum tales partes ſint infinitæ, ſequitur, quod in quacumque parte formæ acquiſitæ per motũ, ſunt infinitæ negationes, & per tales negationes, & affirmationes ſaluatur ſucceſſio in motu, quia illud dicitur ſuccedere, quod primo nõ eſt, & poſtea eſt, vt filius ſuccedit patri, quia pater eſt, & filius non eſt, & poſt eſt filius.*

Probabiliter ſucceſſio dicit prius, & poſterius fundamentaliter. 4. Concl. Probabile eſt per prius, & poſterius, ſeù per negationem ſimultatis ſumptam, non conſtitui formaliter ſucceſſionem, ſed cõſtitui per illa fundamentaliter ſumpta. Probatur, quia ſucceſſio eſt modus eſſendi poſitiuus, & realis; ergo non poteſt conſtitui per negationem ſimultatis, vel per relationem rationis, qualis eſt relatio prioris, & poſterioris. Antecedens probatur, quia omne ens exiſtens, vel habet exiſtentiam permanentem, vel ſucceſſiuam; ergo ſucceſſio, & permanentia diuidunt exiſtentiam realem, & poſitiuam, quia differẽtiæ non ſunt extra latitudinem diuiſi. Conſtat autem permanentiam eſſe modum realem poſitiuum exiſtentiæ; ergo etiam ſucceſſio, quia differentiæ debent eſſe eiuſdẽ coordinationis.

Confir. Nam tempus, cuius eſſentia conſiſtit in eſſe ſucceſſiuo, includit rationem realẽ poſitiuam, cum ſit ratio quædam, & paſſio exiſtentiæ realis; ergo negatio non poteſt eſſe de eſſẽtia entis ſucceſſiui, quia hæc negatio includeretur in tempore, nam quidquid eſt de ratione ſuperioris, includitur in inferiori, & idem dici poteſt de relatione prioris, & poſterioris; nam ſi hæc eſſet de ratione ſucceſſionis, eſſet etiam de ratione temporis. Confir. 1.

Confir. 2. quia per ens ſucceſſiuum intelligimus ens habens exiſtentiam fluentem, quem fluxum explicamus per negationem ſimultatis partium, cum tamen verè ſit poſitiuus, quia re vera partes exiſtunt cum illo modo eſſendi, qui dicitur fluxus, ſicut partes exiſtunt cũ modo eſſendi permanenti. Confir 2

Confir. 3. quia ſucceſſio dicit extenſionem quandam rei fluentem; at extenſio nec conſtituitur per negationem, nec per relationem. Confir. 3

Reſp. Ens ſucceſſiuum vt poſitiuum non includere negationem partium non exiſtentiũ vt ſic: ſed quatenus realiter fiunt, & tranſeunt; at vt componitur ex partibus quatenus non ſunt, eſſe aliquid negatiuũ, & ſic includere aliquam negationem partis, ſcilicet non exiſtentis. Sed contra, quia cum dicitur ens ſucceſſiuum, ſumitur, vt habens exiſtentiã ſibi proportionatam, atque adeò ſumitur vt ens poſitiuum, vt infra, cum de natura temporis. Inſtantia. Soluitur.

Dices ex Occham. loc. cit. concl. 5 hic fluxus non poteſt explicari niſi per negationem ſimultatis, vel per negationem prioritatis, & poſterioritatis, vel negationem partium formæ ſequentium; ergo neceſſario includit negationem, vel relationem, nam alioqui poſſet à nobis intelligi, & explicari ſecundum propriam perfectionem; neque enim debemus tribuere rebus aliam eſſentiam ab ea, quam nos intelligimus illas habere. Confir. quia ſucceſſio eſt prædicatum commune ad ens poſitiuum, & negatiuum, quia ſicut datur ſucceſſio inter res poſitiuas; ita inter res negatiuas, patet ex motu corruptionis, remiſſionis, diminutionis, & ſimilium; ergo non conſtituitur per rationem poſitiuam, quia alioqui ratio poſitiua includeretur in negatiua. Confir. 2. quia tempus definitur per prius, & poſterius; ergo ſucceſſiuum conſtituitur per prius, & poſterius. 15 Obiectio. Confir. 1. Confir. 2.

Reſp. dupliciter à nobis poſſe res intelligi. Primo per propriam ſpeciem rerum, & hæ res à nobis intelliguntur ſecundum proprium, & abſolutum conceptum: Secundo per ſpecies alienas, & hæ à nobis intelliguntur conceptu connotatiuo; qua ratione itelligimus hic ſpiritualia, in quorum cognitione ſemper admiſceretur, vel aliqua negatio, vel relatio; ita nec intelligimus Deum vt principium omnium rerum, Reſpon.

rum, vel per negationem dependentiæ ab alio; ſic etiam ſpiritualia per negationem extenſionis corporalis nobis notiorem, cum tamen nec Deus, nec ſpiritualia conſtituantur per negationem, & hoc modo dicimus cognoſci à nobis entia ſucceſſiua ob eorum imperfectionem, ob quam à nobis non poſſunt perfectè cognoſci.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Reſp. Sicut ens commune ad poſitiuum, & negatiuum non eſt vnum ens, ita ſucceſſio abſtrahens non eſt vera ſucceſſio, ſed concepta, quia id, quod obijcitur intellectui, vel eſt ens reale, vel habens ſimilitudinem illius, quare ſucceſſio, quæ eſt in corruptione, & ſimilibus negatiuis, eſt abuſiua, qualis eſt exiſtentia huiuſmodi negationum; at Nos quærimus naturam, & rationem formalem ſucceſſionis veræ, realis, & poſitiuæ.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. dicetur infra cum de tempore, nunc ſatis ſit reſponſio cõmunis, ibi prius, & poſterius non accipi formaliter, ideſt relatiuè, ſed fundamentaliter pro partibus motus, quæ ſunt entia abſoluta, & fundant relationes prioris, & poſterioris. Ex quibus patet falsò explicari ſucceſſionem, & fluxum per affirmationem exiſtentiæ vnius partis formæ, & coexiſtentiam negationum partium formæ, quas negationes dicunt eſſe infinitas, ſicut ſunt partes formæ, nam præter dicta habet peculiarẽ difficultatem, quod vna pars motus non pendet ab alia ſequente, cum poſſit motus deſinere qualibet parte acquiſita; ergo non poteſt dicere ordinem ad partem ſequentem; at ſi includeret illas negationes, diceret ordinem ad illas. Scio poſſe pro Occhamo Reſp. huiuſmodi negationem includi in qualibet parte formæ, non ſecundum ſe, sed vt dicit ſucceſſionem: ſed de hoc eſt controuerſia quid addat ſucceſſio, & fluxus ſupra formam, an ſit illa negatio, an alia, an poſitiuum.

16 *Probabilius ſucceſſio non dicit poſitiuã perfectionem realem.* 5. Concl. Probabilius eſt ſucceſſionem formaliter non dicere poſitiuam perfectionem realem, ſed tum negationem ſimultatis, tum prioritatem, ac poſterioritatem, & connotare ea, in quibus eſt ſucceſſio.

1. Pars probatur, quia ſucceſſio opponitur permanentiæ, vt patet, & non poſitiuè; ergo negatiuè. Minor probatur, quia intellecta negatione ſimultatis inter duas exiſtentias, ſtatim intelligitur opponi permanentiæ; ergo non dicit perfectionem poſitiuam, ſed negatiuam.

Confir. 1. Confir. quia ſucceſſio poteſt eſſe diſcreta, ſiuè diſcretio oriatur ex eo, quod vnum non exiſtit immediatè, ſed mediatè poſt aliud, ſiuè quia exiſtunt quidem immediatè, ſed ſunt diuerſæ rationis; ſed in illis præter exiſtentiam ipſarũ rerum nihil additur, niſi negatio ſimultatis; ergo ſucceſſio dicit formaliter negationem hãc. Minor patet, quia prius exiſtẽti nihil reale poſitiuũ additur, ex eo ꝙ poſt ipsũ exiſtit aliud: neque poſterius exiſtenti additur ex eo, quod aliud ipſum præcedit; ergo.

Confir. 2. Confir. 2. quia hæc perfectio poſitiua, quã addit ſucceſſio ſupra exiſtentiam rerum, vel eſt vna, vel multæ. Non Primum, quia vel eſt in vtraque; & non, quia perfectio vna, non poteſt eſſe in duobus ſubiectis diſtinctis, realiter, imò potius cum vnum exiſtat, non exiſtente alio, deberet migrare de ſubiecto in ſubiectum; vel eſt in vno, & non eſt maior ratio, cur ſit potius in vno, quam in alio. Neque dicas eſſe in poſteriori, quia illud eſt, quod habet ſucceſſionem, cum ipſum ſit, quod ſuccedit: nam ſic eſſet perfectius illo, cui ſuccedit, quia habet in ſe ſuperadditam perfectionem, quam aliud non habet, etiam ſi ſint eiuſdem rationis. Neque dici poteſt, quod ſit multiplex, nam vel vtraque eſt relatiua, & non poteſt fingi alia, quæ ſit diſtincta à relatione prioritatis, & poſterioritatis; vel abſoluta, & non, quia abſoluta perfectio exiſtit independenter à termino; at ſucceſſio neceſſario eſt inter duos terminos.

S. Thom. 2. Pars patet ex D.Tho. 1. diſt. 37. q. 4. ar. 3. quia tota ratio ſucceſſionis conſiſtit in priori, & poſteriori, nam eſt in ſuccedentibus, ſicut ordo in ordinatis, vt dicitur 3. par. q. 78. ar. 4. ad primũ, & 4 d. 11. q. 1. ar. 3. quæſtiunc. 1. ad 3.

Confirmatur. Confir. quia non poteſt intelligi ſucceſſio, niſi inter plura, quæ habent ordinem inter ſe prioris, & poſterioris: hæc autem relatio non eſt realis, ſed rationis, quia extrema vtraque non exiſtunt: vnde D.Thom. 4. d. 11. q. 1. ar. 3. quæſtiunc. 1. ad tertiũ, relationem, quæ eſt in Chriſto ſuccedente in Euchariſtia loco panis, negat eſſe realem, ſed rationis.

3. Probatur, quia ſicut omne accidens connotat ſubiectum, ſiuè ſignificetur cõcretè, ſiuè abſtractè; ita quicquid habet rationem accidentis, debet connotare ſubiectum, quia concipi ad modum accidentis, eſt concipi vt alteri aduenièns: ſed ſucceſſio ſic concipitur; ergo cõnotat ea, inter quæ eſt ſucceſſio.

Confirmatur. Confir. quia relatio ſiuè ſit realis, ſiuè rationis, connotat ſubiectum, & terminum; ergo etiam ſucceſſio, quæ eſt relatio.

17 *Succeſſio primo dicit negationem ſimultatis. S. Thom.* 6. Concl. Succeſſio, & primo, & radicaliter dicit negationem ſimultatis, & cõpletiuè formaliter ordinem prioris, & poſterioris, patet ex D.Tho. 1. d. 37. q. 4. ar. 3. vbi probat in omni mutatione eſſe ſucceſſionẽ, quia habet duos terminos, qui non poſſunt eſſe ſimul, & hinc tẽpus, quod eſt numerus motus prioris, & poſterioris, in quibus conſiſtit tota ratio ſucceſſionis, eſt ſucceſſiua; ergo ſecundum D.Tho. negatio ſimultatis eſt cauſa ſucceſſionis.

Confirmatur. Confirm. quia relatio omnis debet habere aliquod fundamentum in ratione fundandi: ſed relatio hæc prioritatis, & poſterioritatis, non poteſt habere aliud fundamentum, & rationem fundamenti, quam exiſtentiam rerum cum negatione ſimultatis; ergo ſucceſſiuo enti, primo, & radicaliter conuenit negatio illa, quam prioritas, & poſterioritas.

Succeſſio formaliter nõ ſpectat ad quãtitatem. 7. Concl. Succeſſio formaliter ſumpta non, poteſt pertinere ad quantitatem. Primo, quia oppoſita pertinẽt ad idem genus diuiſum per illa: ſed permanentia formaliter non pertinet ad quantitatẽ, quia poteſt reperiri in rebus indiuiſibilibus, quibus repugnat quantitas, vt Deo, & Angelis; ergo. neque ſucceſſio, quæ illi oppo-

opponitur. Confir. quia ſucceſſio poteſt eſſe inter ſpiritualia, vt cum vnus Angelus ſuccedit alteri, & vna operatio intellectus alteri, vt fusè D. Thom. loc. cit. in 1. d. 37. ergo formaliter nō pertinet ad quantitatem, vt genus.

ART. V. In quo explicatur ratio continuitatis ſucceſſiuæ.

Continuitas differt à ſucceſſione. PRima Concl. cōtinuitas diſtinguitur à ſucceſſione, patet ex dictis, quia poteſt eſſe mutatio aliqua cōtinua ſine ſucceſſione, vt patet tum ex mutatione facta in aliquo ſubiecto continuo, vt v.g. in calefactione, qua in inſtanti calefiat tota ſuperficies continua, ibi calefactio habet partes correſpondētes calori producto, continuas, cum recipiatur in ſubiecto continuo, & ſimilter ex intenſione, qua in inſtanti producatur intēſa qualitas v.g. luminis, vel caloris, nam ſicut inter gradus illius formæ eſt vnio correſpondens vnioni, quæ eſt inter partes extenſionis, quæ dicitur vnio continuatiua; ita inter partes intenſionis, qua producuntur illi gradus vniti, eſt proportionalis quædam vnio, atque adeo poteſt eſſe continuatio partium mutationis ſine ſucceſſione. Contra vero poteſt eſſe ſucceſſio ſine continuatione, vt patet ex operationibus diuerſæ ſpeciei, quarum vna ſuccedit alteri; ibi enim eſt ſucceſſio ſine continuatione, hęc tamen ſucceſſio non eſt per ſe vna, quia eſt plurium rerum ſine vlla vnitate; ideo inquirenda eſt continuitas, qua ſucceſſio conſtans ex pluribus partibus, fit vna.

Ariſtotel. 2. Concl. Ad continuitatem ſucceſſionis naturaliter requiritur vnitas ſubiecti, termini, & temporis. Ita Ariſt. loquens de vnitate, & continuitate motus; quare ne eadem repetamus, ibi erunt explicandæ, qua ratione hæc tria cōcurrant ad vnitatem, & continuitatem ſucceſſionis, nam conſtat, hæc non poſſe concurrere formaliter, ſed ad ſummum radicaliter, quia continuatiuum ſubiecti, vel temporis non poteſt eſſe formale continuatiuum ſucceſſionis, quæ eſt in motu.

Ocham. 3. Concl. Si non dantur indiuiſibilia, probabile eſt continuationem ſucceſſionis conſiſtere in ſucceſſione immediata partium motus eiuſdem rationis, vt optimè Ocham. 2. q. 12. Patet, quia vt rectè Suar. non poteſt intelligi aliud, per quod partes motus continuentur, niſi quia ſunt partes eiuſdem rationis, & ſibi inuicem immediatè conſequentes; non enim intelligi poteſt ibi aliud vinculum partes illas vniens, & conglutinans.

Inſtantia. Dices: immediata exiſtentia in rebus permanentibus non ſufficit ad continuationem, vt patet ex definitione contiguorum, quorum extrema dicuntur eſſe ſimul, ideſt immediatè; ergo neque immediata conſequentia vnius partis ad aliam erit ſufficiens ad continuationem ſucceſſionis.

Soluitur. Reſp. Simpliciter hanc immediationem nō ſufficere, vt patet in motibus diuerſæ ſpeciei ſe inuicem conſequentibus; ideo addi debere eſſe partes eiuſdem rationis, quia inter has non eſt ſingulis aſſignatus terminus ex natura rei; & ideo concipiuntur copulatæ termino communi. Vnde patet diuerſitas rationis inter huiuſmodi partes, ac res permanentes, quia hæ cū habeant terminum proprium, non ſunt continuæ, ſed contiguæ etiam ſi ſint immediatæ. At verò cum res permanētes amittunt terminum propriū, ex ſola immediatione fiunt continuæ, vt patet ex duabus partibus aquæ; at partes ſucceſſiuæ immediatæ non habent terminum proprium, vt dictum eſt.

4. Concl. Si dantur indiuiſibilia poſitiua, tūc probabile eſt, dari duo genera continuitatis in ſucceſſione. Vnum negatiuæ continuitatis, quæ conſiſtit in immediata ſucceſſione partium, iuxta 3. concl. vt ſi Deus deſtrueret aliqua indiuiſibilia inter aliquas partes ſine terminis proprijs; tunc enim ibi eſſet continuatio negatiua. Alterum genus eſt continuationis poſitiuæ, quæ formaliter conſtituitur per poſitiua indiuiſibilia, cuiuſmodi ſunt in motu mutata eſſe, & in tempore inſtantia, vt dicemus ſuo loco.

5. Concl. Continuatio eſt de eſſentia entis ſucceſſiui habentis vnitatem, quia licet detur ſucceſſio inter diſcōtinua, vt dictum eſt; tamen ex illis non fit vnum ens ſucceſſiuum, ſed ſunt plura entia ſucceſſiua; tamen non poteſt intelligi vnum ens ſucceſſiuum ſine continuatione, nam ibi nō eſt vnitas identitatis, cum ſint plures partes diſtinctæ realiter: neque vnitas informationis, quia inter illas nō eſt actus, & potentia: neque vnitas colligationis, nam ibi eſt vnitas per ſe, hic autem eſt vnitas per accidēs; ergo erit vnitas continuationis. Ex quo rectè Suar. loc. cit. nu. 7. docet errare eos, qui dicūt ſucceſſionem eſſe de eſſentia motus; non autem continuationem, quia non poteſt eſſe ſucceſſio in communi de eſſentia motus, quin determinata ſucceſſio ſit de eſſentia determinati motus; ergo ſicut ſucceſſio eſt de eſſentia motus; ita ſucceſſio continua eſt de eſſentia motus continui; atque adeo de eſſentia vnius motus, quia motus vnus per ſe, eſt tantum ille, qui eſt continuus, nam diſcontinui non habēt vnitatē per ſe, vt infra dicemus de vnitate motus. 18 *Continuatio conſtituit ens ſucceſſiuum.* *Suarez.*

DVBITATIO II.

Ad quod prædicamentum pertineat hæc extenſio, & continuitas ſucceſſionis.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Hic nos loqui de motu propriè dicto, de quo diſputant Doctores, an pertineat ad quantitatem, ratione, ſcilicet ſucceſſionis continuæ; nam mutatio inſtantanea, cum non habeat hanc ſucceſſionem, & diuerſitatem partium, nullo modo poteſt pertinere ad quantitatem; neque nos loqui de ſucceſſione diſcreta; quia de illa eſt eadem ratio, ac de quantitate diſcreta. 1 *Hic eſt ſermo de motu propriè dicto.*

2. Not. In motu duplicem ſucceſſionem reperi poſſe, vnam ex parte ſubiecti, & hanc cō- *Succeſſio duplex eſt in motu.*

ſtat

ſtat eſſe quantitatē, ſed non diſtinctam à quātitate ſubiecti; tum quia ſicut alijs accidentibus conuenit per accidens, ita & motui; tum quia etiā conuenit mutationi inſtantaneæ; vnde hæc extenſio non eſt propria motus; & ratione huius Ariſtoteles 2. de gener. tex. 2. dixit, motum eſſe continuum ex mobili, & 6. phyſ. tex. 33. motum diuidi ad diuiſionem ſubiecti. Hinc fit, vt licet aliquando hæc extenſio motus per ſubiectum fiat ſucceſſiuè, tamen hæc ſucceſſio non eſt propria motus; tum quia poteſt conuenire etiam mutationi, & generationi, vt patet, cum generatur ignis in ſtuppa; tum quia ſi terminus talis mutationis pendeat in fieri, & conſeruari ab agente, vt lumen, hic ſimul conſeruaretur in toto ſubiecto, quę conſeruatio eſt eadem actio, ac productio. Alterā eſſe extenſionem propriam motus, quæ attenditur reſpectu ſucceſſiuæ acquiſitionis termini, ſiue fit in ſubiecto extenſo, ſiue indiuiſibili.

2 *Species motus triplex eſt.*

3. Not. Tres eſſe ſpecies motus, ſcilicet alterationem, augumentationem, & lationem; quæ conueniunt, quod omnes exigunt terminum habentem aliquam latitudinem, quæ eſt radix ſucceſſionis, & continuationis; ſed differunt, quod in augumentatione præter hanc latitudinem, eſt per ſe neceſſaria extenſio ſubiecti; at in alteratione non ita, vt patet ex perfectiua, qualis eſt intenſio habituum, & actuum, vt neque in motu locali ſecundum ſe, cum etiam immaterialia moueantur localiter, licet in motu phyſico requiratur extenſio ſubiecti.

3 *Continuatio non eſt idem, ac ſucceſſio.*

4. Not. Continuationem non eſſe idem, nec reciprocari cum ſucceſſione; nam poteſt motus eſſe continuus, & non ſucceſſiuus, vt patet tum ex motu habente continuitatem ratione ſubiecti, nam poteſt tota aliqua ſuperficies ſecundum omnes ſuas partes ſimul illuminari, vel calefieri, in quo motu eſſet continuatio, cū ſit in ſubiecto continuo, & non eſt ſucceſſio. Tum ex intenſione; nam poteſt intendi ſimul aliqua qualitas, vt lumen, vel etiam calor per potentiam Dei in inſtanti, & tamen ille motus habet partes inter ſe vnitas, non ſecus ac habet forma acquiſita. Confir. quia eſt diuerſa ratio formalis vtriuſque, nā ſucceſſio requirit prius, & poſterius, at non ſic continuitas, ſed ſolum partes vnitas, vt patet in continuo permanēti.

Succeſſio motus exigit cōtinuationem.

5. Not. Succeſſionem motus requirere aliquam continuationē, quia licet reperiatur ſucceſſio inter diſcreta; tamen non pertinet ad eundem motum, ſed diuerſos; quare vt ſit ſucceſſio vnius motus, debet habere continuitatem, quia motus non poteſt dabere aliam vnitatem, quam continuitatis; conſiſtit autem illa cōtinuitas in eo, quod vna pars immediatè alteri ſuccedat ſine intermiſſione, ſeù interruptione, atque aliquo termino indiuiſibili copulentur, nam ad illum vna pars motus immediate præcedit, & alia ſubſequitur. At qui negant indiuiſibilia in continuo, negant etiā partes motus, & temporis continuari per aliquod indiuiſibile, vt Ocham. 2. q. 12. *Ocham.*

4 6. Not. Non poſſe negari in continuitate ſucceſſionis eſſe pluralitatem partium, vt pa-

A tet, tum ex ratione ſucceſſionis, quia nihil ſibi ipſi ſuccedit, tum ex ratione continuitatis, quæ eſſentialiter exigit plura inter ſe vnita. Difficultas igitur eſt, in quo genere entium ſit hæc pluralitas partium vnita, & quia maximè huius quæſtionis ſolutio pendet ex cognitione, quid nomine quantitatis intelligatur, ideo videtur hæc quæſtio eſſe de nomine, nam qui dicunt nomine quantitatis intelligi quidquid habet plures partes, quarum vna eſt aliquo modo extra aliam, concedent hanc continuitatem ſucceſſionis eſſe propriè quantitatem. At vero qui nomine quantitatis putant non ſignificari quamlibet extreitatem partium, ſed illam, quę dicit partes ex ſe incompoſſibiles, non facilè concedent hanc continuitatem eſſe quantitatem, ſicut neque concedunt partes ſubſtantiales, etiam ſi vna ſit extra aliam, eſſe quantitatem. B *In ſucceſſione continua eſt latitudo partium.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

Prima opinio negat pertinere ad quantitatē prædicamentalē, ſed ad tranſcendentalem, qualis eſt latitudo intēſiua qualitatū, & ponderis. Ita Suar. diſp. 41. met. ſect. 1. ex D. Thom. 5. met. Ocham. 2. q. 9 ad 4. N. vbi ait, quantitatem largè accipi pro omni eo, quod eſt diuiſibile in partes eiuſdem rationis, quæ ſi ſint diſtinctæ loco, & ſitu, conſtituunt quantitatem impropriè, ſiue partes maneant, ſiue non, & hoc modo ait motum dici quantum ratione C termini. 5 *Putant aliqui pertinere ad quantitatem tranſcendentalem. Suarez. Ocham.*

Fundamentum; quia quantitas prædicamētalis dicit conceptum realem poſitiuum, nec completur per negationem; ſed omnis extenſio ſucceſsiua, ſiue continua, ſiue diſcreta includit negationem, ſcilicet ſimultatis, nam eſſentialiter dicit vnam partem eius non eſſe, quando eſt altera; quæ negatio non conuenit illi ex aliqua perfectione poſitiua qualitatis, ſed ex imperfecta applicatione agētis, ſiue naturali, ſiue voluntaria, quia ſcilicet non vult, vel non poteſt in totum ſubiectum ſimul agere, vel totam formam ſimul producere. Confir. D quia omnis quantitas prædicamentalis habet partes ex ſe impenetrabiles, vt patet ex dictis de ratione formali quātitatis, vbi oſtendimus, ſubſtantias, & accidentia præciſa omni quantitate, habere ſuas partes vnitas entitatiuas, tam integrantes, quam intenſiuas, quæ fiunt impenetrabiles beneficio quantitatis; ſed extenſio ſucceſsiua non habet partes ex ſe impenetrabiles; ergo illa non eſt quantitas prædicamētalis. Minor probatur: nam omnis impenetrabilitas vel eſt reſpectu ſpatij, vel reſpectu durationis imaginariæ; ſed extenſio ſucceſsiua non habet partes ex ſe impenetrabiles reſpectu ſpatij, nam oſtendimus poſſe dari illam E extenſionem etiam reſpectu eiuſdem partis, & ſpatij, vt patet ex ſucceſsione intenſionis, & licet aliqua extenſio ſucceſsiua fiat per diuerſas partes ſubiecti; tamen illius partes non habent impenetrabilitatem ex ſe, ſed beneficio quantitatis ſubiecti, ſicut alia accidentia, quæ *Ratio eſt. Confir. 1.*

ſunt

ſunt in ſubiecto; neque habent impenetrabilitatem reſpectu durationis, quia licet partibus illis, vt ſunt ſucceſsiuæ, repugnet ſimultas, non tamen habent illam ſucceſsionem ex ſua natura, ſed ex imperfecta applicatione agentis; vnde eædem partes, quæ ſunt ſucceſsiuæ ex vi vnius agentis, poſſunt eſſe in inſtanti ex vi alterius agentis fortioris. Confir. 2. nam ſi hæc ſucceſsio pertineret ad quantitatem, etiam tẽpus, & motus, quæ conſtituũtur per hanc ſucceſsionem, pertinerẽt ad prædicamentũ quantitatis; ſed hoc eſt falſum; quia motus ad nullum prædicamentum pertinet, ſed reducitur ad prædicamentũ ſui termini; & tempus pertinet ad prædicamentum, *quando*; nam ad interrogationem factam per, *quando*, reſpondetur per aduerbia, quæ ſunt ſpecies durationis, & temporis vt heri, hodie, cras.

Confir. 2.

6 Dices: in motu locali partes extenſionis ſucceſsiuæ habent ex ſe impenetrabilitatem reſpectu ſpatij, quia parti vbicationis, qua hæc pars eſt addicta huic ſpatio, repugnat eſſe in alia parte tam ſubiecti, quam ſpatij; ergo hæ partes habent ex natura ſua impenetrabilitatẽ, & maiorem, quam partes quantitatis. Reſp. eam incompoſsibilitatem partium nõ eſſe impenetrabilitatem, quæ neceſſaria eſt partibus quantitatis; ſed oriri ex peculiari ratione modi; primo, quia incompoſsibilitas non eſt in extenſionibus aliorum motuũ, & tamen in his ponitur extenſio quantitatiua eiuſdem rationis, ac eſt in motu locali; tum quia hæc incompoſsibilitas eſt inter illas partes, etiã dum ſunt permanentes, & tamen nemo dixit, illam extenſionem partium eſſe formaliter, & eſſentialiter quantitatem prædicamentalẽ; imo nec haberi beneficio quantitatis prædicamentalis, vt patet ex opinione dicentium ſubſtãtiæ partes, præciſa quãtitate, poſſe manere in eodem ſpatio extenſo, atque habere partes vbicationis eſſentialiter determinatas reſpectu ſubiecti, & ſpatij. Et idem ex omni ſententia patet ex vbi Angelico, quod habet partes diuerſas iuxta diuerſitatem partium ſpatij. Tum Tertio, quia huiuſmodi incompoſsibilitas non eſt repugnãtia coexiſtentiæ vnius partis cum alia reſpectu eiuſdem, qualem exigit impenetrabilitas quãtitatis, ſed eſſe repugnantiam ſeparationis partis à tali ſubiecto, & ſpatio: vnde ſi per impoſſibile tales vbicationis partes poſſent ſeparari à tali parte ſubiecti, & ſpatij, & poni in alia, tunc eſſet compoſsibilis cum alia parte vbicationis reſpectu eiuſdem ſubiecti, & per duas vbicationes eſſet in eodem ſpatio.

Obiectio.

Soluitur.

7 2. Opinio eſt dicentium, extenſionem ſucceſsiuam continuam motus, vel temporis eſſe ſpeciem quandam quantitatis prædicamentalis diſtinctam à quantitate permanẽte. Ita Fonſeca 5. met. c. 13. q. 8. ſect. 3. concl. 2. vbi agit de continuitate motus, & q. 10. vbi agit de tẽpore. Gillius in 1. par. lib. 2. tract. 10. c. 4. nu. 3. videtur Albert. in prædicam. tract. 8. de quantitate cap. 9. & aliorum, dum tempus eſſe quantitatis continuæ ſpeciem aſſerunt, vt Cap. 2. d. 2. q. 2. ad 5. Aureol. contra primã, & fuſius ad 8. cõtra primã. Differunt tamen inter ſe, quod aliqui velint cum Aureolo, & alijs non eſſe in motu, & tempore duplicem ſucceſsionem, ſed vnam. Alij vero cum Cap. 2. d. 2. q. 2. ad quintã, Aureol. & 7. & 8. contra primã concl. affirmant eſſe duplicem, vbi ad 7. ſucceſsionem non eſſe quantitatem, ſed relationem prioritatis, & poſterioritatis, vel negationem ſimultatis, & permanentiæ. *Tales autem duas ſucceſsiones, quorum vna ſit inter partes motus, & alia inter partes temporis, non eſt inconueniẽs ſimul ponere, quia relationes multiplicantur multiplicatis fundamentis, & terminis*, & infra, *poteſt dici, quod duplex eſt ſucceſſio quædam intrinſeca motui, quæ conſiſtit in fluxu formæ de nõ eſſe ad eſſe, & de potentia ad actum, et hæc nõ eſt tempus, alia eſt extrinſeca adiacens motui per modum menſuræ, & hæc eſt de ratione tẽporis*. & fuſius probat infra ad octauã, quia extenſio motus eſt cauſa extenſionis, & protenſionis temporis. Sed de hac diuerſitate dicetur ſuo loco.

Secundũ alios ſucceſsiua, & cõtinua extẽſio motus ſpectat ad quantitatem prædicamentalẽ. Fonſeca. Gillius. Albert.

Differẽtia inter hos Auctores.

Probatur, quia omnis continuitas eſt quantitas quædam, quia dicit extremitatem partium vnitarum; ergo, & continuitas motus, & temporis; & quia continuitas huiuſmodi eſt inter partes ſucceſsiuas, ideo diſtinguitur à quantitate permanente, quæ eſt continuitas partium ſimul exiſtentium. Neque dicas, hanc continuationem ſumi ex continuatione ſubiecti, atq; adeo non conſtitui quãlitatem per ſe, ſed habere eſſe à quantitate per accidens, vt dicitur de alijs accidentibus, quę ſunt in ſubiecto; nam obſtat Gillius, quia licet continuitas motus localis poſsit reuocari ad quantitatem ſpatij, per quod fertur mobile. 5. met. tex. 19. non tamen, quæ conueniat motui alterationis; nam datur motus ſucceſsiuus non ratione continuitatis partium, quia eſſe poteſt ſucceſsio in eadẽ parte, & non per diuerſas partes ſubiecti.

Ratio eſt.

ART. III. Opinio Auctoris.

8 PRima Concl. Probabile eſt, ſucceſsionem continuam eſſe ſpeciem quantitatis prædicamentalis. Primo, quia Ariſtoteles in prædicamentis numerans ſpecies quantitatis, ibi ponit tempus; & licet in 5. met. tex. 18. dicat tempus eſſe quantũ per accidens, tamen id aſſerit non ad excludendam veram rationem quantitatis; ſed ad ſignificandam hanc quantitatem, quam in ſe formaliter habet, oriri à latitudine termini, non quidem in genere cauſæ formalis, vel materialis, quo modo albedo dicitur quanta ex vi ſubiecti, in quo eſt; & ſubſtantia dicitur quanta ex vi quantitatis, qua informatur, ſed in genere cauſæ quaſi efficientis per quandam quaſi emanationem.

Succeſsio cõtinua probabiliter eſt ſpecies quantitatis prædicamentalis. 1. Ratio.

2. Probatur; quia vbi eſt pluralitas partium cum continuatione, quarum vna excludit aliã, non ſolum per excluſionem identitatis, ſed etiã per excluſionẽ coexiſtentiæ, ibi eſt ratio quantitatis prędicamentalis; ſed partes entis ſucceſſiui ſe inuicem excludunt quoad coexiſtentiã ſub eadẽ mora, vt patet ex conceptu entis ſucceſſiui;

2. Ratio.

ceſsiui; ergo pluralitas partium entis ſucceſſiui conſtituit ſpeciem quantitatis prædicamẽtalis. Maior probatur; quia licet non quæcũque pluralitas partium vnitarũ conſtituat quãtitatem prædicamentalem, vt patet in multitudine partium entitatiuarum ſubſtantiæ materialis, & accidentium, tum ſecundum entitatẽ extendibilem reſpectu ſpatij per veram quantitatem, tum ſecundum latitudinem graduum intenſionis; tamen illa pluralitas partium, ex qua oritur incompoſsibilitas earundem partiũ reſpectu eiuſdem ſpatij imaginarij, quæ dicitur impenetrabilitas, vel reſpectu moræ imaginariæ; conſtituit veram ſpeciem quantitatis, cum ratio formalis quantitatis ſit ratio partium incompoſsibilium, vt dictum eſt tract. de ratione formali quantitatis; & licet reſpondeant, illam incompoſsibilitatem partium entis ſucceſsiui non oriri ex natura partium, cũ omnis acquiſitio termini, quæ eſt ſucceſsiua, poſsit eſſe in inſtanti; tamen id dicere non poſſunt de partibus temporis, quia implicat has ſimul coexiſtere; nam ſicut implicat, inſtans coexiſtere partibus temporis, ita implicat, partes temporis coexiſtere in inſtanti; nam licet partes acquiſitionis, ſeu tendentiæ ad terminum poſſint eſſe ſimul, non tamen ad hanc acquiſitionem conſequitur tempus ſecundum eaſdem partes, ſed ſolum conſequitur duratio inſtantanea, quæ eſt indiuiſibilis, atque adeo diſtincta à duratione temporanea, quę eſt diuiſibilis.

3 Ratio. Probatur denique ex dictis ar. 2. in opinione eorum, qui extenſionem ſucceſsiuam dixerunt eſſe ſpeciem quantitatis prædicamentalis, & magis patebit ex dicendis de natura temporis.

9 2. Concl. Probabile etiam eſt, hanc extenſionem, ſeu pluralitatem partium entis ſucceſſiui non eſſe propriè quantitatem prædicamẽtalem, ſed traſcendentalem.

Latitudo partiũ entis ſucceſsiui probabiliter eſt quãtitas tranſcẽdentalis.

1. aliquorum Ratio. Probãt aliqui Primo; quia huiuſmodi multitudo partium formaliter, non includit aliam rationem partium, præter eam, quæ eſt in termino: ſed hæc eſt tranſcendentalis; ergo & illa. Maior probatur; quia exiſtere ſub eſſe permanenti, & ſucceſsiuo, non variant naturã, ſed tantum modum eſſendi, nam idem calor eſt, ſiue fiat ſucceſſiuè, ſiue in inſtanti. Quare eadem latitudo partiũ eſt, dum res fit ſucceſſiuè, & dum fit, & eſt in inſtanti. Minor probatur; quia licet terminus augumentationis ſit quantitatis prædicamẽtalis, tamen non terminat motum ſucceſſiuũ, vt ſic, quatenus eſt quãtitas prædicamentalis, ſed quatenus habet pluralitatem partium, nam in ratione terminandi motum, conuenit cum qualitate, quæ ſecundũ latitudinem intenſiuam terminat alterationẽ, tum cum Vbi, quod terminat lationem, quod non habet ex ſe extenſionẽ prædicamentalem, cum reperiri poſſit etiã in Angelis. Sed Reſp.

Improbatur. Aduerſarij negando maiorem, quia licet quantitas termini ſit neceſſaria, vt oriatur ſucceſſio, tamen eſt diſtincta ratio partium, vt patet ex tempore, quod definit ſecundum ſuas partes durationis, & tamen partes termini manent, ergo ſunt diſtinctæ à partibus termini, ad quem conſequitur tempus; quare termino, dum fit, ſicut additur actio agentis ab illo diſtincta, ita dum fit ſucceſſiuè, additur extenſio quædam illius factionis, quæ formaliter eſt diſtincta ab extenſione termini.

2. Probat Suar. loc. cit. nu. 8. omnis ſucceſſio vel eſt in motu, vel in tempore, vt patet ex cõmuni conceptu; ſed in nullo horũ dicit quantitatem prædicamentalem; ergo: minor probatur: omnis quantitas requirit latitudinem, & multitudinem partium vnitarum; ſed in illis non reperitur, niſi vel ratio partium, quę eſt in termino motus, & hanc conſtat eſſe traſcendentalem, vt patet ex latitudine intenſiua, & vbicatione ſubſtantiæ ſpiritualis, quæ habet latitudinem diuerſæ rationis à latitudine extẽſiua, & quantitatiua. Vel reperitur ratio partiũ, quæ eſt in ipſo motu, ſeu tendentia ſubiecti ad formã, quæ habet partes correſpondentes partibus termini; & neque hæc conſtituit quantitatem prædicamentalem; tum quia tendentia, vt via reducitur ad prędicamentum termini, & vt actio, & paſſio pertinent ad propria prædicamenta, & non ad prædicamentũ quantitatis, atque adeo continuatio partialium motuum, vel actionum, vel paſſionum debet reduci ad idem prædicamentum, ad quod pertinet motus, actio, & paſſio. Tum quia illa ratio partium conſtituit quantitatem prædicamentalem, ex quorum natura oritur impenetrabilitas, vt dictum eſt ſupra, ergo non poteſt inde conſtitui quantitas prædicamentalis; nam duplex impenetrabilitas poteſt conſiderari in partibus alicuius entis; vna in ordine ad locũ, & hanc conſtat non conuenire partibus termini, & motus ex ſe, vt dictum eſt, & inde patet, idẽ dici poſſe de partialibus motibus, & actionibus, quibus acquiruntur illi gradus, & ſi qua eſt repugnantia, ea oritur ex quantitate ſubiecti, quatenus vna pars quãtitatis eſt in vna parte, & altera in altera, atque adeo ſicut illæ partes ſunt quantæ per accidens, ita impenetrabiles per accidens; licet in partibus vbicationis videatur repugnantia, vt vna pars, qua ſubiectũ exiſtit in vna parte ſpatij cum alia parte, qua alia pars ſubiecti exiſtit in alia parte ſpatij; tamen id non eſt ex natura ſucceſſionis, ſed ex peculiari ratione modi, vt dictum eſt ſupra; & ex impotentia, vel voluntate, & electione Angeli, dum vult eſſe hic, & non ibi; at ex natura ſua poteſt habere ſimul omnes partes vbicationis, quibus conſtituitur in ſpatio adequato; & denique in corpore non oritur illa incompoſſibilitas ex parte termini, ſed ſubiecti, quod habet partes ſe inuicem excludentes ab eodem ſpatio, atque adeo ab eodem vbi, & ideo exiguntur diuerſæ partes vbi, in diuerſis partibus ſui ſubiecti, & hinc Ariſt. 5. met. tex. 8. motum, ait, eſſe quantum per accidens, qui habet partes impenetrabiles ex ſubiecto, in quo eſt, ſicut alia accidentia. Altera impenetrabilitas eſt in ordine ad durationem imaginariam, & hæc licet ſit in partibus entis ſucceſſiui ex conditione aliqua extrinſeca, non tamen

Margin: A, B, C, D, E; 10 (beside "2. Probat Suar."); 1. Ratio Suarij; Ariſtotel. (beside "partibus ſui ſubiecti, & hinc Ariſt.")

men reperitur in illis ex natura illarum; quia ſicut partes termini poſſunt eſſe ſimul, & in eodem inſtanti, ita poſſunt acquiri in inſtanti. qđ ſi acquiſitio eſt ſucceſsiua, id oritur, vel ex imperfectione potentiæ agentis, non potentis ſuperare reſiſtentiam paſsi, vel ex defectu approximationis, vel ex voluntaria applicatione potentiæ. Ex quibus patet, neque rationem partium, quæ ſunt in duratione, conſtituere quantitatem prædicamentalem; tum quia tẽpus non extendit motũ, ſed potius ipſum extenditur ex extenſione motus, ſicut accidens extenditur ab extenſione ſubiecti: quare non poteſt magis eius ſucceſsio habere rationem quantitatis, quam habet ſucceſsio motus; tum quia ex natura talium partium non repugnat eſſe ſimul, cũ duratio non ſit diſtincta ab exiſtentia, niſi sm̃ rationẽ; ergo ſicut exiſtẽtia partiũ motus põt eſſe ſimul, ita & exiſtentia partium durationis, quibus durant partes motus.

Non ſatisfacit. Sed hæc ratio ſupponit partes entis ſucceſsiui, non diſtingui à partibus termini permanentibus, quod Aduerſarij negãt, vnde vis huius rationis pendet ex cognitione diſtinctionis inter permanentia, & ſucceſsiua, & extenſionẽ termini, & ſucceſsionis.

11 *3. Aliorum ratio.* 3. Alij probant, quia de ratione quantitatis eſt habere extreitatem, & extenſionem partiũ ex eſſentia ſua; caſq; communicare ſubiecto, quod informat in genere cauſæ formalis, quia habet prtes eſsẽtialiter, & vt *quo*; ſed ens ſucceſsiuũ neq; habet extenſionem illam partiũ ex natura ſua, neq; illas cõmunicat ſubiecto; quod informat; ergo non habet rationẽ quantitatis, minor quoad primã partẽ patet ex dictis, quia habet illas, vel ratione ſubiecti, vel termini, ſeù ſpatij. Vnde 5. m t. 18. motus dicitur quantus per accidens, ſed quoad ſecundã partem probatur, nam Angelus eſt capax motus ſucceſsiui vt alibi, & tamen ex illa ſucceſsione non extenditur ſubſtantia Angeli; vnde negant communiter Doctores Angelum eſſe capacem quantitatis permanentis: quia extenderetur per illam. *Confirm.* Confir. quia extreitas conſtituẽs quantitatẽ exigit partes, quarũ vna maneat ſimul cũ alia; alioqui vna non eſſet extra aliam, ſed ſimpliciter non eſſet, quando eſſet alia; ſed partes entis ſucceſsiui non habent hanc extreitatẽ, quia vna non eſt alia exiſtente.

Nõ eſt efficax. Sed neq; hæc ratio conuincit. Primo, quia ex dictis patet ens ſucceſsiuum habere partes ex ſua eſſentia, licet dependenter à latitudine ſubiecti, ſicut quantitas permanens habet ex ſe partes, licet dependenter à ſubſtantia ad quã ordinatur. Secundo quia forma non debet cõmunicare effectum formalem ſubiecto mediato, ſed immediato, vt inductione conſtat, at ſubiectum immediatum ſucceſsionis, nõ eſt Angelus, ſed motus localis, & tempus, ſeù duratio. Confir. quia multi putant quantitatem informare animam rationalem, & tamen nõ extendit illam cum ſit indiuiſibilis, ſed communicat illi ſuas partes per vnionem informationis; vnde in materia non ſunt niſi partes entitatiuæ, quas habet ex ſe, & quantitatiuæ, quæ non diſtinguuntur à partibus quantitatis, niſi ratione vnionis, per quam partes illæ vniuntur materiæ, pro qua ratione videnda, quæ diximus 2. phyſ. tract. 11.

Ex quibus patet ad confirmationem, nam ſicut diuerſa eſt ratio quantitatis permanentis, & ſucceſſiuæ, ita habet diuerſam rationem extreitatis, & licet extreitas videatur concipi inter partes permanentes, tamen illud eſt ex aſſuetudine concipiendi illam, ſed re vera id non eſt neceſſarium ad extreitatem, nam ſufficit diſtinctio partium, & incompoſſibilitas, vt alibi dictum. *Ad Confirm.*

4. Alij probant, ſucceſſio non pertinet ad quantitatem, vt ſupra oſtendimus; ergo neque continuitas ſucceſſionis poteſt ad illam pertinere, tum quia continuitas non addit ſupra partes, quæ dicuntur conſtituere continuum, niſi vnionem quandam inter illas, tum quia continuitas contrahit, & determinat ſucceſſionem infra genus, ad quod illa pertinet; quare cum ſucceſſio non pertineat ad quantitatẽ, ſed vel ad genus negationum, vel relationum, continuitas illius non poteſt pertinere niſi ad idem genus. 12 *4 Aliorum ratio.*

Primo poſſunt aduerſarij reſpondere, nam ſicut permanentia non pertinet ad quantitatem, & tamen contracta per partium extenſionem pertinet ad quantitatem, ita & ſimiliter ſucceſſio, nam permanentia, & ſucceſſio ſunt modi eſſendi tranſcendentes, qui poſsũt vagari per omnia rerum genera. *Refellitur 1.*

Reſp. 2. poſſunt cum quæritur de ente ſucceſſiuo continuo; an pertinent ad quantitatem, non quæritur de ipſa formalitate ſucceſſionis, ſed de ente, quod habet partes ſucceſſiuas cum continuitate? quare non eſt habenda ratio ſucceſſionis, ſed entis in quo eſt ſucceſſio. *Refellitur 2.* *Inſtantia.* Verum inſtari poteſt, nam ens, in quo eſt ſucceſſio, nõ poteſt eſſe niſi vel partes formæ, & de his conſtat ſecundũ ſe, non eſſe in vno prædicamento, ſed in pluribus, ſicut & ipſa forma; vel ipſa actio, vel paſſio per quam producitur, vel recipitur forma, & de his ſimiliter conſtat non eſſe in prædicamento quantitatis, ſed conſtituere propria prædicamenta, vel eſt motus, qui non poteſt diſtingui ab actione, & paſſione, niſi quatenus concipitur vt via quædam ad formam, & ſecundum cõmunem reuocatur ad prædicamentũ, ad quod pertinet forma; quare manet, vt quæſtio ſolum intelligatur de ipſa ſucceſſione extenſa, & cõtinua, an pertineat ad quantitatem prædicamentalem, an traſcendentalem. *Soluitur.* Vnde colligitur impugnatio primæ Reſponſionis, nam licet permanentia ſit compoſſibilis cum quantitate, tamen continuitas non contrahit immediatè permanentiam, ſed pluralitatem partiũ; At inquies, eodem modo continuitas non cõtrahit immediatè ſucceſſionem, ſed pluralitatem partium, quæ poſſunt eſſe cum continuitate, & diſcretione, & cum permanentia, & ſucceſſione.

13 3. Concl. Si ſucceſſio dicit entitatem poſitiuam, ſcilicet extenſionem continuam diſtin-

Succeſsio ſi ẽ entitas diſtincta à permanẽtibus, ſpectat ad quantitatem prædicamentalẽ.

ctam à permanentibus, probabilius eſt illam extenſionem pertinere ad quantitatem prædicamentalem, ſecus vero ſi non dicit extenſionem ex natura rei diſtinctam à permanẽtibus.

1. Pars probatur, quia illa extenſio eſt accidens ſuperadditum latitudini, ſeù extenſioni termini extendens illum in ordine ad moram imaginariam, ergo non pertinet ad prædicamentum termini, conſeq. prob. quia habet naturam diſtinctæ rationis à termino, vt patet ex effectibus formalibus, quia termini non habẽt vim extendendi ſeipſos, vel ſubiecta eorum in ordine ad moram, cum ſint ex ſe permanẽtes, at hæc extenſio habet vim extendendi ſubiectum in ordine ad moram, imò hic eſt effectus proprius illius, ſicut quantitatis permanẽtis effectus eſt extendere in ordine ad ſpatium locale; ergo debet pertinere ad aliud, & non niſi ad quantitatem, vt patet inductione. Confir. quia non eſt ratio cur linea, ſuperficies &c. pertineant ad ſpeciale prædicamentum, & nõ hæc extenſio, cum talis entitas habeat ſuas peculiares partes, cum peculiari incompoſſibilitate in ordine ad moram, & modo extenſionis. Et ſicut quantitas non ipſa per ſe ipſam formaliter extendit ſe, & ſubiectum in ordine ad ſpatium, ſed per vbi circumſcriptiuum, quo tota toti ſpatio, & partes partibus reſpondent, ita motus non immediatè, & per ſe ipſum, ſed per durationem formaliter reſpondet adæquatè moræ imaginariæ. An autem hæc duratio, quæ dicitur tempus diſtinguatur à motu, dicetur infra.

Confirm.

Secus ſi eſt entitas poſitiua diſtincta.

2. Pars patet ex dictis in prima opinione, & ſecunda concluſione, quia huius extenſio cum non addat latitudini, quam habet terminus, aliquid poſitiuum reale, ſed negationem, vel relationem, non eſt cur ſucceſſio continua ponatur in prædicamento quantitatis prædicamentalis, quia non pertinet ad illam ratione extenſionis, quia non diſtinguitur à terminorum latitudine, neque ratione ſucceſſionis, quia eſt negatio, vel relatio, neque ratione continuitatis, quia hæc pertinet ad prædicamentum, ad quod pertinent partes, quæ continuantur, & totum ex illis reſultans.

14 Corollarium de tempore.

Ex his patet, ad quod prędicamentum pertineat tempus ex communi ratione entis ſucceſſiui, & continui, nam ex hac probatur non eſſe ſpeciem quantitatis prædicamentalis. Vnde Ariſtoteles 5. met. tex. 18. dicit eſſe quantũ per accidens, quia non habet alias partes, quã habeat motus, & terminus. Confir. quia ſi tempus eſſet ſpecies quantitatis ex eo, quod habere videtur quandam extenſionem, multo magis vbi ſucceſſiuum deberet eſſe ſpecies quantitatis, cum præſertim hoc non emendicet partes ab alio, ſed vbi non eſt ſpecies quãtitatis, quia ab vbi ſucceſſiuo, & permanenti abſtrahitur ratio communis vniuoca, quæ conſtituit prædicamentum *vbi*, ergo neque tempus, tum quia ſimilis eſt ratio excludendi vtrũque à prædicamento quantitatis, ſiue illa ſit; quia non habent partes, quas communicando ſubiecto illud extendat intrinſecè, vt ſcilicet habeat ſuas partes entitatiuas, quarum vna ſit extra aliam; ſiue illa ſit, quod partes vtriuſque ſint modi quidam quantitatis, ſiue quia vtrobique eſt ſucceſſio continua, & non diſtincta à latitudine termini: tum quia tẽpus habet partes à motu, non ſic vbi, & vbi facit partes extra partes ſitualiter, & localiter, at tempus nõ ſic, ſed partem motus poſt partem.

Confirm.

An autem tempus ex ſpeciali aliqua ratione pertineat ad prædicamentum quantitatis, vel ad aliud, dicetur infra, & aliqua diximus in logica tract. 17. q. 3. videatur Suar. diſp. 41. ſect. 9. & Fonſ. 5. met. c. 13. q. 10. *Suarez. Fonſeca.*

15 Obiectio.

Dices: ratio qua probatur extenſionem ſucceſſionis, non eſſe prædicamentalem, ſed traſcendentalem, eſt, quia latitudo termini habẽtis ſucceſſionem, non eſt prædicamentalis, ſed traſcendentalis quantitas, eo quod pertineat ad diuerſa prædicata, ſicut termini, quos integrant; ſed hinc non rectè ſequitur: ergo. minor probatur, quia extenſio termini integralis, eſt diuerſæ rationis ab extenſione entis ſucceſſiui, quia illa habet partes compoſſibiles, hæc verò incompoſſibiles; vnde licet termini habeant extenſionem intrinſecam traſcendentalem, tamen poſſunt conuenire accidentaliter in vna ratione quantitatis prædicamẽtalis ſucceſſiuæ, ſicut ſubſtantia, & qualitas poſſunt conuenire in vna ratione quantitatis permanẽtis. Confir. quia ſucceſſio dicit partes extra partes quoad durationem, quia non ſunt in eadem duratione, & ſimul; ſicut quantitas permanẽs non habet partes ſimul quoad ſpatium, atque adeo vtraque conuenit in vna ratione extreitatis partium, licet differrant quoad ſpeciales rationes. Confir. 2. quia tempus, quod eſt ens ſucceſſiuum, ponitur in prædicamento quantitatis, vt ſpecies. *Confir. 1.* *Confir. 2.*

Inſtantia.

Reſp. Partes ſucceſſionis nõ eſſe alias à partibus termini, ſed ſolum differunt ſecundum modum eſſendi; nam eædem partes, quæ ſunt in termino cum permanentia, ſeù ſimultatem, ſunt in fieri cum ſucceſſione, ſeù negatione ſimultatis, quare illis per accidens conuenit ſucceſſio, ſcilicet ex impotentia, vel voluntaria applicatione agentis, neque partibus entis ſucceſſiuui repugnat ſimultas, niſi formaliter ſumptis id eſt vt ſunt ſub ſucceſſione; non tamen ſecundum ſe.

16 Ad 1. Confir.

Ad Confir. pluralitatem hanc partium non ſufficere ad conſtituendam quantitatem prædicamentalẽ, ſiue quia inter illas nõ eſt extreitas, ſed poſtreitas, vt Suarius putat eo, quod extreitas ſumi debet in ordine ad ſpatium, quod tamen mihi nõ placet, vt patet ex dictis, ſiue quia illa extreitas conſtituit quantitatem, quæ eſt radix impenetrabilitatis, cuiuſmodi non eſt hæc extreitas, nam illæmet partes ex natura ſua ſunt compoſſibiles non ſolum in ordine ad ſpatium, ſed etiam in ordine ad moram, nam incompoſſibilitatem habent per accidens, quatenus ex vi agentis ſiunt cum hac imperfectione ſucceſſionis; tum quia id, in quo eſt ſucceſſio, non ſunt aliæ partes, quam formæ, ſeù termini; nam ſucceſſio temporis

eſt in

eſt in partibus motus, at partes motus non ſunt niſi illæmet, quæ ſunt termini quatenus ſucceſſiuè fiunt; ergo in ente ſucceſſiuo non eſt alia extenſio, quam illæmet, quæ eſt termini: Neque dicas, quòd licet quantitas ſucceſſiua motus, & temporis oriatur à quantitate termini, tamen formaliter eſt diuerſa, ſicut effectus debet eſſe diuerſus à cauſa; quia cum non ſint ſecundum ſubſtantiam aliæ partes, non poteſt eſſe alia extenſio, ſed eadem, licet habeat diuerſum modum; dicitur autem extenſio motus oriri ab extenſione termini nō ſecundum ſubſtantiam, quia idem non oritur à ſeipſo, ſed ſecundum diuerſum modum, nam ſi terminus non haberet diuiſibilitatem, non poſſet motus habere ſucceſſionem, ſed eſſet ſimul.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. patet ex dictis, & magis patebit cum de natura temporis, & entis ſucceſſiui, nam ſi partes temporis non ſunt aliæ à partibus motus, & termini, tempus non poteſt dicere quantitatem prædicamentalem, at ſi ſunt diſtinctæ, tunc eſt maior difficultas de qua ſequenti quæſtione, vbi dicitur, an partes entis ſucceſſiui ſint diſtinctæ à parte rei à partibus rei permanentis.

QVÆSTIO III.

De exiſtentia entis ſucceſſiui.

DVBITATIO I.

An detur aliquod ens ſucceſſiuum.

ART. I. Probatur exiſtentia entis ſucceſſiui.

1 *1. Ratio.* RESp. affirmatiuè: Primo, quia ens ſucceſſiuum dicitur, quod includat plura, quorum vnum exiſtit poſt aliud; ſed dantur aliqua entia, quæ ſunt huiuſmodi; ergo. Minor probatur Primo ex motu, per quem acquiritur terminus habens latitudinem; ſed partes illius non acquiruntur ſimul, vt infra patebit tàm in motu alterationis, quàm localis; ergo ſucceſſiuè, quia non datur alius modus exiſtendi plurium partium, ſed vbi plures partes acquiruntur ſucceſſiuè, ibi datur acquiſitio ſucceſſiuè, quia omne concretum exigit ſuam formam proportionatam: *2. Ratio.* Secundo ex tempore, *3 Ratio.* quod eſt duratio ſucceſſiua, vt infra: Tertio ex ſono, qui vel eſt intrinſecè ens ſucceſſiuum, vel multiplicatur per medium ſucceſſiuè, vt in libris de anima, & oſtendit Saxonia 3. phyſ. *4. Ratio.* q.3.ar.2.c.6. Quarto ex curuitate, quæ eſt alia, & alia, dum baculus plus, & plus incuruatur, nec præexiſtens manet cum ſequente, vt oſtendit Saxon. loc. cit. ex qua oſtendit aliquod ens ſucceſſiuum eſſe eiuſdem ſpeciei cum permanente, nam curuitas permanens eſt eiuſdem ſpeciei cum multis, quæ ſunt ſucceſſiuè; non tamen id ait eſſe verum in omnibus, nam datur aliquod ens ſucceſſiuum, quod non habet aliquod eiuſdem ſpeciei, quod ſit permanens, vt motus, ſonus, & tempus, quod ſic fluit, quod impoſſibile eſt, illud permanere.

A Ita Saxon. locis citatis, quorum veritas patebit ex dicendis. Confir. ex motu locali, quem *Confirm.* ſenſu percipimus in corpore per aliquod ſpatium; ergo debet dari aliquod accidens, per quod corpus ſit in tali ſpatio ſucceſsiuè, ſiuè identificatum, ſiuè diſtinctum à mobili, nam corpus non poteſt eſſe in tali ſpatio præcisè per ſuam ſubſtantiam; ergo debet dari forma, per quam ſucceſsiuè occupet illud ſpatium, nam ſi duæ partes illius formæ poſſent eſſe ſimul, ſequeretur omnes ſic eſſe poſſe, atque adeo mobile poſſet eſſe ſimul in toto ſpatio, ſibi adæquato.

Reſponderi poſſet hinc non ſequi partem 2 quamlibet entis ſucceſsiui eſſe ſucceſsiuam, *Inſtantia.*
B quia poteſt eſſe ſucceſsio inter partes indiuiſibiles. Sed contra, quia licet id videatur ſen- *Solvitur.* ſui, & intelligentiæ magis facilè, vt concipiatur, tamen omnino repugnat, tum ex ratione continuitatis, vt alibi, tum quia pars diuiſibilis ſpatij non poteſt pertranſiri parte indiuiſibili motus, quia prius mobile eſt in parte propinquiori, quàm diſtantiori; non enim ſimul eſt in illis; ergo debet pertranſiri per partem diuiſibilem, nam in parte proximiori eſt per partem priorem, & idem dicitur de corruptione, & alteratione.

C *ART. II. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.*

COntrarium videntur docere Zenoniſtæ, 3 qui licet negabant expreſſe motum localem; tamen ex ratione ipſorum impugnatur omnis motus ſucceſsiuus: nam quamuis rationes ductæ ex negatione exiſtentiæ vacui, quod putabant neceſſarium eſſe ad motum, vt refert, & ſoluit Ariſt. 4. phyſ. tex. 54. & 62. non habeant vim quoad motum alterationis; tamen ratio ducta ex infinitudine partium ſpatij, habet locum quoad omnem motum, quia terminus cuiuſlibet motus habet illam latitudinem infinitarum partium, quam
D ſoluit Ariſt. 6. phyſ. tex. 19. infinitas partes *Obiect. Zeno.* pertranſiri ſimiliter in tempore, quod cum finitate habet infinitas partes, ſicut habet terminus motus. Sed quia poterat obijci qua ratione infinitæ partes pertranſeuntur finito tempore, & quomodo in tempore finito eſſe poſſunt partes infinitæ.

Reſp. 8 phyſ. tex. 62. & 78. illas partes non *Soluitur.* eſſe actu, ſed in potentia, ideſt non ſunt actu determinatæ, quod ſit per deſignationem, vel diuiſionem, ſed indeterminatæ, & ideò componere poſſunt extenſionem finitam, & pertranſibilem finito tempore, vt alibi fuſius explicauimus.

Contrarium 2. docere videntur Nominales, 4.
E Och. 3.p. ſuæ phyſicæ c.3. & & ſeq. & 2.d.9. *Ocham.* & 12. Arim.d.1.q.4.ar.1, & d.2.q.2. Georg.3. *Arim.* phyſ.q 1. & 2. & q.3 d.vlt. Sax.q.3. vbi diſpu- *Georg.* tat, an omne ens ſit permanens, an ſucceſ- *Saxon.* ſiuum, & q.4. vbi quærit, an hæc propoſitio, *motus eſt*, ſit concedenda. q.5. an alteratio ſit

res diſtincta à qualitate, & q.6. vbi an in motu locali ſit fluxus diſtinctus à mobili, & loco: A nam omnes hi negant dari fluxum diſtinctum à forma, quę intrinſecè, vel extrinſecè denominat ſucceſſiuè ipſum mobile; ſed horum rationes referemus infra, dum quęremus diſtinctionem motus à permanentibus, nam hi Doctores non negant ſimpliciter dari entia ſucceſſiua, ſed ea diſtingui à permanentibus: quare aliqua tantum hic referemus ex Gabriel. 2. d. 2. & Sax. loc. cit.

Gabriel.

1. Obiectio.

Primo, ex productione entis ſucceſſiui; nam omne, quod ex non eſſe, tranſit ad eſſe, exigit actionem, per quam fiat; actio autem fundatur in motu, ergo motus fieret per motũ, quod improbat Ariſtoteles 5. phyſ. à tex. 10. ad 18. B

Confir. 1. Confir. nihil quod fit, dum fit eſt, ex Auer. 5. phyſ. com. 13. ſed ens ſucceſſiuum non exiſtit, niſi dum fit, quia non exiſtit ante factionem, neque poſt; ergo ſimpliciter non eſt.

Confir. 2. Confir. 2. quia omne, quod producitur, incipit exiſtere, nam cum non fuerit ab æterno, debet habere initium ſuæ exiſtentiæ, ſed non poteſt incipere, quia non incipit in inſtãti, cum partes motus non poſſint eſſe ſimul, neque in tempore, quia incipere eſt habere determinatam durationem, in qua res dicatur primo eſſe; ita vt ante non fuerit, ſed tempus non habet partem determinatam, in qua res dici poſſit primo eſſe, nam ante quamlibet eius partẽ iam res exiſtebat in medietate priori illius. C

Respon.

Reſp. dupliciter aliquid produci. Primo, *vt quod*, & terminatiuè, & ſic motus non pducitur ſicut neque actio. Secũdo, *vt quo*, & via, & ſic motus producitur ex vi efficientis, at quod ſic producitur, non exigit produci per alium motum, ſed per ſe ipſum, vt quantitas non eſt quanta per aliam, ſed per ſeipſam, & hoc eſt cõmune omnibus rationibus, quę ſunt, *vt quo*; vnde differentia differt ſe ipſa ab alijs.

5 *Ad 1. Confir.*

Ad 1. Confir. Reſp. eſſe accipi dupliciter. Primo traſcendenter, quomodo diſtinguitur à negatione cuiuſcunq; exiſtẽtię, & ſic negatur; quod res dum fit, non fit, nam tunc habet exiſtentiam. Secundo determinate, ſecundum de- D terminatam rationem exiſtendi, ſcilicet vt termini, & quietis, & ſic res dum fit, non eſt in eſſe quieto, & de hoc eſſe loquitur Auer. at ens ſucceſſiuum non habet aliud eſſe, quam illud, quod conuenit illi ratione ipſies fieri, & non ratione quietis, quia per hoc diſtinguitur ſucceſſiue à permanentibus, quia non ſũt, niſi dũ fiunt, ex Auer. 3. phyſ. tr. 57. quare cum Ariſt. 5. phyſ. tex. 13. negat generationem fieri, quia eſſet dum fieret; loquitur de eſſe termini, quia non fit, vt terminus cui conuenit *eſſe* abſolutè, ſed dicitur eſſe *vt quo* aliud generatur, atque adeo exiſtit vt aliquid alterius, vt optime Ca- E preol. 1. d. 8. q. 1. ad arg. contra 1. concl. & 2. d. 2. q. 2. ad arg. Arim. contra 4. concl. vbi ait, generationem propriè non fieri, ſed per accidens, ideſt ratione termini confieri, neque illud principium, *quod res dum fit, non eſt*, eſſe verum, vt patet ex ijs, quæ fiunt per creationem, & generationem, in quibus ſimul eſt fieri, & factum eſſe.

Capreol.

Instantia. At inſtabis id verum in productione inſtantanea, at nõ in ſucceſſiuis, quia in his non eſt ſimul fieri, & factum eſſe.

Soluitur. Reſp. Capr. ideo in ijs, quæ fiunt ſucceſſiuè, non eſt ſimul fieri, & factum eſſe, quia fiunt per alterationem præcedentem, vt forma ignis dicitur fieri ſucceſſiuè, dum alteratur lignum, at motus, & tempus non indigent alteratione præuia vt fiant, ſed nõ puto ſe illum eſſe ſenſum propoſitionis, ſed puto id dici, quia illa, quæ ſunt in ſucceſſione, vt ſic fiunt, at vt ſic non habent eſſe completum, ſed incompletũ, at in inſtantaneis dum fiunt habent eſſe completum.

Dices; omne quod fit, dum fit, procedit de non eſſe ad eſſe, ergo dum fit non eſt. Reſp. Capr. negando antecedens, vt patet ex ijs, quæ producuntur ab æterno, in quibus non exigitur negatio præuia; ſed contra, quia ſaltem habet locum in ijs, quæ producuntur in tempore cuiuſmodi ſunt motus &c.

Ego Reſp. dum aliquid fit terminatiuè ex non eſſe præuio ad fieri, procedit ad eſſe per fieri, vnde concomitanter ipſum fieri habet eſſe non quidem terminatiuè, ſed vt via.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Reſp. omnia entia incipere in inſtanti, quia hoc ſolum eſt indiuiſibile, per quod poteſt cognoſci inceptio vera, vt fusè probabimus ſuo loco: hoc autem inſtans aliquando eſt intrinſecũ rei, quę incipit, & actioni, per quam incipit, vt plerumque incipiunt permanentia, aliquando extrinſecum, vt incipiunt ſucceſſiua, nam in determinato inſtanti res dicitur non eſſe, & immediatè poſt eſſe, vt fusè alibi.

Instantia. Dices: implicare inceptionem rei in inſtanti extrinſeco; nam res dum incipit eſt, quia tranſit de non eſſe ad eſſe; ſed in inſtanti extrinſeco non eſt, ergo non incipit in illo.

Soluitur. Reſp. vere actionem, quæ eſt inceptio rei, non eſſe in illo inſtanti, ſed in tempore immediatè ſequenti, & quia in illo tempore non datur prima pars qua menſuretur actio inceptiua, & prima exiſtentia rei, ideo ad explicandam primitatem exiſtẽtiæ indeterminatam dicitur res incipere in inſtanti extrinſeco, & quidem dicitur *in inſtanti*, vt denotetur primitas neceſſaria ad inceptionem, dicitur *extrinſeco*, vt denotetur, rem, quæ incipit non habere ſuam exiſtentiam in illo, ſed in tempore immediatè ſequente, quod eſt indeterminatum, vnde 6. phyſ. tex. 44 negat Ariſt. poſſe aſſignari primũ in quo vere incipit motus, nam ſicut motus nõ habet partem primam, ita non poteſt eius prima pars incipere, quare incipit eo modo, quo eius natura exigit.

Hinc patet quid dicendum ſit de deſitione, vt infra.

Solutio Capr. Reſp. 2. Capr. quod ſicut motus, & tempus non ſunt, nec generãtur, vel corrumpuntur, vt ſubiectum denominatum, quia hoc conuenit terminis ſolum, ita non incipiunt, & deſinunt, ſed per accidens hæc illis conueniunt, quatenus per illa alia generantur, & corrumpuntur; quæ reſponſio licet ſit accomodata modo loquendi de generatione, & inceptione ſimpliciter,

-citer, & abſolutè, non tamen omnino ſoluit difficultatem, quia verè huiuſmodi entia prius non erant, & poſtea ſunt; ergo aliquo modo incipiunt eſſe. Addit tamen Capreol. etiamſi per accidens corrumpantur, & generantur, nō tamen ſimul hæc duo illis conueniunt, nam motus v.g. ſolus per diem generatur, & tamen non corrumpitur per diem, ſed in vltimo inſtanti diei, ex Alb. loc. cit.

6 *2. Obiectio.* 2. Obijc. difficultas ducta ex compoſitione entis ſucceſſiui; nam compoſitum cuius partes non exiſtunt; non poteſt eſſe exiſtens, quia totum non diſtinguitur à ſuis partibus, vel ſi diſtinguitur, certè, eſſentialiter exigit illas, atque adeo ſicut nulla res poteſt exiſtere ſine ſua eſſentia exiſtente, ita neq; ſine ſuis partibus exiſtentibus, at partes entis ſucceſſiui non exiſtūt, quia componitur ex partibus præteritis, & futuris, quarum nulla exiſtit. *Confir. 1.* Confir. quia illud, quod non poteſt eſſe præſens, non poteſt eſſe exiſtens; ſed nulla pars entis ſucceſſiui poteſt eſſe præſens, quia non poteſt eſſe præſens ſecundum ſe totum; nam partes non ſunt compoſſibiles, neque ſunt partes, quia ens ſucceſſiuum præſentia non poteſt conuenire niſi rei indiuiſibili, nam omne diuiſibile ſucceſſiuum neceſſario conſtat ex præteritis, & futuris; cuiuſmodi eſt quęlibet pars entis ſucceſſiui; cum ſit eiuſdem rationis, cum toto. *Confir. 2.* Confir. 2. ex Saxonia, quia de ratione entis ſucceſſiui eſt, vt vna parte exiſtente, altera non exiſtat; ergo in eo includitur eſſentialiter negatio, atque adeo non poteſt habere eſſentiam realem.

1. Reſponſio. Reſp. 1. Intellectum noſtrum aſſuetū concipere res permanentes, non facilè concipere aliquod ens ſucceſſiuū, ſicut hoc exigit cōcipi, nam ſicut concipit res permanentes exiſtentes in toto aliquo tempore, ſecundū omnes ſuas partes ſimul exiſtentes, ita concipit omnia alia eodem modo. ſ. vt habentia ſimul entitatē exiſtentem, vnde ſimili modo concipit entia ſucceſſiua, ex quo dicūtur pendere ab intellectu, non quidē quoad ipſorum entitatē, ſed quoad modū exiſtendi, ſub quo concipiūtur; at vere ſecundum ſe tota ipſorū entitas ſit in cōtinuo fluxu, atq; nulla eius quantumuis minima pars eſt ſimul cum alia, ſed quando exiſtit vna eius pars, non exiſtit alia.

7 *1. Corollariū.* Hinc ſequitur 1. exiſtentiā totius entis ſucceſſiui eſſe in toto aliquo tēpore, cum ſuo modo ſucceſſionis debitæ ipſius eſſentiæ.

2. Corollariū. Hinc 2. ſequitur, dum quæritur exiſtētia entis ſucceſſiui, non eſt quæſtio formanda de exiſtētia ſimultanea, ex qua eius partes ſimul exiſtant pro aliqua duratione ſucceſſiua, quia cōſtat illi hanc non poſſe conuenire, ſed exiſtentia ſucceſſiua, quæ varietur, ſicut variātur partes eſſentiæ ipſius entis ſucceſſiui.

3. Corollariū. Hinc 3. intelligitur nō rectè ſolui quæſtionem ab aliquibus, qui dicūt ſucceſſiua exiſtere per indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua, ſiuè quia hæc indiuiſibilia non datur, ſiuè quia cum eius eſſentia ſit diuiſibilis, debet exiſtere per exiſtentiam diuiſibilem, tum quia dum exiſtunt indiuiſibilia, non exiſtunt partes, atq; adeo neq; compoſitū ex partibus, ſed partes exiſtunt immediatè poſt indiuiſibile, atq; adeo dum non exiſtit indiuiſibile. Hinc dicendum eſt ſucceſſiua exiſtere iuxta propriam naturā, vt ſcilicet pars vna ſuccedat alteri, nam cum eſſentia illius nō poſſit exiſtere exiſtentia permanente, quia impoſſibile eſt duas res realiter diſtinctas exiſtere per vnam numero exiſtentiam, & quod ſimul non exiſtant, quia eadem duratione exiſtunt, dicendum eſt exiſtere per exiſtentiam ſucceſſiuam; quæ ſcilicet habeat partes correſpondētes partibus eſſentiæ ſucceſſiuæ.

Hinc 4. deducitur partes motus non exiſtere per mutata eſſe, nec temporis per inſtantia, *4. Corollariū.* nam tunc futurum, & præteritum ſimul exiſterent, imo præteritum vt ſic, & futurum vt ſic exiſterent: quia hæc talia ſunt reſpectu inſtantis præſentis, quod inſtantanea exiſtentia illis conueniret, & exiſterent ſub ratione præteritionis, & futuritionis, at hoc patet ex terminis implicare. Confir. quia exiſtentia non conuenit rei dum eſt corrupta, neq; ante eius productionem, at dum exiſtit inſtans pars pręterita eſt corrupta, & futura non dum eſt producta, & idē dicitur de omnibus ſucceſſiuis; at inquies graues principali aſſerunt ſucceſſiua exiſtere per indiuiſibilia. Reſp. intelligi de exiſtentia inadæquata; ſicut ſi diceretur homo exiſtere per exiſtentiam vnionis, quæ eſt inter animam, & corpus, legite Conimb. cap. 14. quæſt. 40. ar. 4.

2. Reſponſio. Reſp. 2. ſucceſſiuum vt habet rationem entis realis, non componi ex partibus præteritis, & futuris, vt ſic, ſed præteritis vt prætereuntibus, & futuris vt aduenientibus, quare ſicut dum exiſtit indiuiſibile continuatiuum, non exiſtunt partes præteritæ vt prætereuntes, neque futuræ vt aduenientes, ita neque exiſtit aliqua pars entis ſucceſſiui, ex his ens ſucceſſiuum componi ex partibus ſecundum formalitatem realem prętereuntium, & aduenientiū; quam realitatem partes deperdunt dum adueniunt partes futurę, & aduenientes acquirūt eſſe reale, dum præteritæ amittunt eſſe reale, & futuræ, amittunt eſſe futurum, vt fusè Aug. lib. 11. de ciuit. c. 26. & Nos infra cum de tempore de qua re multa Capr. 1. d. 1. q. 1. *S. Auguſtin. Capreol.*

Ad 1. Confir. Reſp. nihil poſſe exiſtere niſi aliquando ſit præſens, dupliciter intelligi: Primo, vt ſecundum ſe totum ſit præſens in ſe, & negatur. Secundo, vt ſit præſens tertio permanenti, & ſic conceditur, nam ens ſucceſſiuum ſecundum ſe totum eſt præſens ſubiecto per partem poſt partem, quia nullā partem habet v.g. motus, quæ non ſit ſubiecto, nō quidem in inſtanti, ſed in tēpore, quod eſt immediatum inſtanti, & ſicut tempus immediatū eſt indeterminatum, ita & pars motus, quæ eſt præſens ſubiecto; ſicut dicitur de puncto moto per lineam, quia non coexiſtit alicui parti lineæ ſimul, ſed ſucceſſiuè pro ea duratione, ſub qua eſt motus. 8 *Ad 1. Confir.*

Ego clarius Reſp. præſentiā eſſe duplicem, vnam inſtantaneam, alteram temporaneam, *Solutio Authoris.*

quare cũ dicitur, nihil poſſe eſſe ens reale, niſi habeat exiſtentiã præſentẽ,de præſentia inſtãtanea determinatè falſum eſt; at ſi intelligatur de aliqua præſentia vagè, verum eſt,quia partibus præteritis,& futuris ſucceſſiui entis cõuenit præſentia temporalis ſuo tempori commenſurata,reſpectu cuius eſt ſecundum ſe totum præſens,cum in toto illo exiſtat.

Ad 2. Confir. Ad 2. Conf. Reſp.qđ licet in ente ſucceſſiuo includatur pars nõ exiſtẽs, tñ non includitur, vt dicit negationẽ exiſtẽtiæ, ſed vt dicit poſitionẽ exiſtẽtiæ,qñ extitit,quia tũc motus verè p illã extitit, licet nõ totaliter, ſed partialiter, quare negatur motũ ex illa nõ habere rationẽ entis realis, quia ſufficit, vt per illam partialiter extiterit, licet nunc per illam non exiſtat, nec mirum,quia hæc non eſt exiſtẽtia rei permanẽtis, ſed ſucceſſiuæ; vnde ex illo argumẽto ſolum ſequitur motum ſecundum ſe totum non habere realem permanentiã ſuarum partium, quod facilè conceditur.

Inſtantia. Dices:de ratione entis ſucceſſiui eſt, vt partes eius non ſint ſimul, quod explicatur,quod nulla pars exiſtat exiſtente alia; ergo in natura entis ſucceſſiui includitur negatio;ergo non poteſt eſſe ens reale, vnde ab Ariſt. in 3.phyſ. hoc genus entis ponitur includere actum permixtum potentiæ.

Soluitur. Reſpond. hoc argumentum petere explicationem qualis ſit exiſtentia entis ſucceſſiui, de qua dictum eſt ſupra, & infra dubitatione ſequenti.

9

3 Obiectio. 3. Argumentantur ex deſitione, quia omne ens ſucceſſiuum eſſentialiter eſt corruptibile, vt patet ex terminis,ſed non poteſt corrumpi, ergo:minor probatur:quia vel corrumpitur in inſtanti terminãte tempus,quo durauit motus; & non, quia ſicut eſt impoſſibile partes entis ſucceſſiui ſimul produci; ita ſimul deſinere,cũ de ratione ſucceſſiui ſit, vt pars ſit poſt aliam, atque adeo quãdo eſt vna,non ſit alia:vel corrumpitur in tempore immediato poſt inſtans terminatiuum; & neque,quia eſſet neceſſariũ, vt partes conſeruarentur in ſua exiſtentia vſq; ad illud tempus, vt poſſint in tempore ſimul deſinere:vel in tempore,quo fit ens ſucceſſiuũ, & neque,quia ſimul eſſent,quia fiunt,& non eſſent, quia deſinunt; ſicut quæ fiunt in inſtanti,non poſſunt in illo deſinere. *Confirm.* Confir. quia cum totum nõ ſit aliud,quam ſuæ partes, motus totus ſimiliter non erit aliud, quã ſuæ partes; ergo ſi totus motus eſt ens reale,debet habere aliquod indiuiduum reale, quod ſit realiter ſuæ partes.ſit igitur illud motus,quo mobile ex A. mouetur in C; qui vel conſideratur immediatè poſt inceptionem, & ſic totus non eſt realis,quia deſũt multæ partes,quæ adhuc non ſunt productæ,per quas debet promoueri mobile vſque ad C,vel conſideratur,dum mobile eſt in aliqua determinata parte,& neque erit realis, quia deſunt multæ partes, quarum aliquæ ſunt corruptæ, aliæ nõ dum productæ, vel dum mobile peruenit ad C, & neque erit realis,quia plurimæ partes ſunt corruptæ,ergo motus ex A. in C, nunquã exiſtit realiter.

A

Reſpon. Reſp. motum non deſinere in tempore, in quo fit; ſed immediatè poſt; vnde dicitur deſinere in inſtãti extrinſeco,in quo verum eſt dicere, motus non eſt, ſed immediatè ante erat; neque hinc ſequitur debere dari determinatã partem,quæ perſeueret vſque ad illud inſtans, & quæ tota ſimul deſinat; nam ſicut ens ſucceſſiuum non habet exiſtentiam totam ſimul, ſed per partes, vnam poſt aliam,ita non poteſt ſignari pars,quæ tota ſimul deſinat: dicitur autem deſinere in vltimo inſtanti extrinſecè,non quod immediatè ante illud extiterit totus motus, ſed quia ante illud præceſſit motus continuus continuitate ſucceſſiua,atque adeo ſecũdum aliquod ſui fuit immediatè ante illud inſtans,& ſicut motus habet vnitatem continuitatis ſucceſſiuæ, B atque infinitas partes, ita habet infinita inſtantia, in quorum ſingulis tanquam in proprijs terminis includẽtibus negationem ſucceſſionis, deſierunt ſingulæ partes motus præteritæ, vna poſt aliam; hinc Alb. 3. phyſ. tract.3.c.13. & Capreol. loc. cit. dicunt corrumpi propriè, & ſimpliciter conuenire ſubſtantiæ,cæteris autem ſecundum quid, *ſicut corruptio motus in fine motus, poſt quem non eſt plus de motu, ita .n. ponimus corrumpi tẽpus in vltimo Nunc temporis, poſt quod non eſt plus de tẽpore*, nam linea finitur in vltimo puncto,ita motus,& tempus primo finiuntur, & terminantur in vltimo inſtanti. *Alber. Capreol.*

C

Ad Confirm. Ad Confir. Rectè inde probari motum, & omne ens ſucceſſiuum nunquam exiſtere totaliter, ſed partialiter,quia nõ habet vnum indiuiduum,de quo affirmetur totalitas exiſtentiæ, ſed habet plura, quæ ſunt eius partes,de quibus dicitur,quod totaliter, & realiter extiterunt. Neque mirum, quia vnitas huius entis nõ eſt ſimplex, neque compoſita per informationem, ſed per continuationem, & non permanentem,ſed ſucceſſiuam, atque adeo includat plura,quorum vnum exiſtit poſt aliud.

10

4. Obiectio. 4. Id probant ex incognoſcibilitate, nam ſicut omne ens eſt cognoſcibile; ita quidquid eſt incognoſcibile, non eſt ens,cum cognoſcibilitas D ſit paſſio entis, ſed ens ſucceſſiuum eſt incognoſcibile, ergo non eſt ens; minor probatur, quia omne ens, quod ponitur ſucceſſiuum,eſt tempus,cuius naturam fatentur Galenus, & Auguſtinus apud Alb. ſe non cognoſcere,& meritò,quia eius cognitio pẽdet à cognitione motus, vt oſtendit Alb. 4.phyſ. tr.3. c.4. at motus non poteſt cognoſci, vt patet ex varijs ſententijs,quæ ſunt circa ipſius naturam. *Galenus. S. Auguſtinus.*

1. Reſponſio. Reſp.1. Cognoſcibilitatem, quæ eſt paſſio entis, non debet ſpectari reſpectu huius,vel illius, ſed ſecundum ſe, quod ſcilicet infra totã latitudinem intelligentium eſt aliquis intellectus,à quo poſſit intelligi. Vnde cum ens ſucceſſiuum ſit cognoſcibile ab intellectu E Angelico, merito dici poteſt ens.

2 Reſponſio. Reſp.2.negando minorẽ, nam ex Ariſt.motus eſt non ſolum cognoſcibile per intellectũ, ſed etiam per ſenſum, & licet illud non perfectè apprehendat, non tamen ſequitur non eſſe ens, ſicut neque ex eo, quod ſpiritualia,non perfe-

perfectè à nobis cognoſcuntur, ſequitur non eſſe entia: neque obſtat varietas opinionũ, quia A eaſolum oſtendit veritatem latere, vt dixit ille, in profundo putei.

11 5. Obiectio. 5. Ex natura motus, nam cum nihil poſſit occupare maius ſpatium, quam ipſum ſit, ſed æquale: ſed omne quod occupat æquale ſibi ſpatiũ, quieſcit; nihil igitur mouebitur. Reſp. Ariſt. in ipſo inſtanti mobile eſſe in ſpatio ſibi ęquali; in tempore verò moueri, & eſſe in ſpatio ſe maiore, 6 phyſ. 76. & 80. & ibidem refert quatuor alias rationes, vide in 3. de anima à tex. 75. & ſeq.

6. Obiectio. 6. In tex. 83. daretur medium inter contradictoria, nam dum res mouetur ab albo in nigrum, neque eſt alba, nec non alba. Reſp. non B eſſe cõtradictoria, quia partim eſt alba, & partim nõ alba, ratione graduum nigredinis, quare non eſt contradictio in eodẽ gradu, & forma eodem modo accepta, & loquitur de motu ad formam habentem contrarium.

7. Obiectio. 7. In tex. 84. quia circulus ſphęræ mouetur, & præterea quieſcit, quia ſecundũ omnes partes non mutat locum; ergo ſimul quieſcit, & mouetur. Reſp. tex. 85. diuerſa ratione moueri, & quieſcere, nam quieſcit ratione totius ſpatij, mouetur verò ratione ſitus, quem continuè intra idem ſpatium variant partes.

DVBITATIO II.

Qualis ſit exiſtentia entis ſucceſſiui, vt habet rationem entis. C

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

1 *Succeſsio eſt negatio ſimultatis.* PRimo Not. ex dictis ſucceſſionem eſſe quandam negationem ſimultatis, ſecundũ durationem cum prioritate, & poſterioritate plurium entium; ens autem ſucceſſiuum dico id, quod habet hanc ſucceſſionem; de cuius ratione ait Io. de Magiſtris eſſe duo. Primo, quod habeat partes ſibi inuicem incompoſſibiles in coexiſtendo, ita vt repugnet illis, vt ſic ſimul exiſtere adæquate in eadem parte tem- D poris. Secundo, quod illarum partium vna ſit præterita, altera futura, & copulentur per aliquod indiuiſibile, ſiue poſitiuũ, ſiue negatiuũ, continens illas partes ad inuicem; ex quo patet debere illi conuenire exiſtentiã proportionatam illius eſſentiæ. Nũc igitur, quæritur qualis ſit hęc negatio abuſiua ne, quę conuenit negationibus, an vera, quę cõuenit entibus poſitiuis.

2. Not. cum ens ſucceſſiuum ſecundum ſuũ conceptum includat poſitiuum, & negationẽ, & negationi non poſſit conuenire exiſtentia poſitiua; ſed ſolum abuſiua, quam habet, dum negat, ſeu excludit formam, cuius eſt negatio, ideo quærenda eſt exiſtentia entis ſucceſſiui, vt E habet rationem entis poſitiui.

Ratio poſitiua entis ſucceſſiui ſtat dupliciter. 3. Not. poſitiua ratio entis ſucceſſiui dupliciter poteſt intelligi, vna quæ cõuenit illi enti, quod dicitur ſucceſſiuum, vt v.g. partibus caloris, quæ ſucceſſiuè exiſtunt; altera, quę conuenit ipſi extenſioni caloris ſucceſſiuę, per quã partes caloris, quæ ſecundum ſe ſunt permanentes, habent exiſtentiam ſucceſſiuam, difficultas igitur non eſt de exiſtentia primi generis, ſed ſecundi, de qua quæritur qualis ſit, an poſitiua, an negatiua, & ſi poſitiua, an diſtincta ab illa, per quam partes entis ſucceſſiui v. g. caloris exiſtunt, an eadem: nunc ſolum primũ inquiremus, nam de diſtinctione dicetur quæſtione ſequenti.

4. Not. ens ſucceſſiuũ poſſe dupliciter conſiderari. Primo remotè, & conſtat apud omnes 2 non eſſe aliud, quam partes rei permanentis, vt ſucceſſiuè, & cum ordine quodam exiſtunt. Secũdo proximè, & dicitur eſſe aliquid, quod concipitur, vt modus afficiẽs exiſtentiam ſucceſſiui remoti, & de huius exiſtentia inquirimus qualis ſit.

5. Not. copulam præſentis temporis connotare non ſolum inſtãs præſentis temporis præſentialiter exiſtens; nec connotare minimum tempus perceptibile; nec ſolum tempus menſurans ſuam prolationem, ſed aliquando connotare magnum tempus præſens, aliquando paruum ſecundum velocitatem vtentium; vnde copula affirmatiua tenetur diſiunctiuè pro qualibet parte temporis præſentis magni, vel parui, & negatiua tenetur copulatiuè, ſiuè diſtributiuè pro qualibet parte temporis præſentis connotati per verbum affirmatiuum ſibi contradicentis. Hinc infertur ad ſaluandũ rigorem logicalium contrariorum, eſt videndũ, an arguatur à diſtributo ad non diſtributum, & contra, ex parte temporris connotati per certam copulam, ita Ioannes de Magiſtris 3. phyſ. q. 2. d. 1. *Copula præſentis tẽporis quid cõnotet.* *Io. de Magiſtr.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium, ens ſucceſſiuũ ſecundum rationem poſitiuam habere exiſtentiam negatiuam, quæ eſt ſuperaddita exiſtentiæ poſitiuæ ſucceſſiui remoti, quia per hanc negatiuam exiſtentiam, per quam negatur actualis ſimultas partium, vel entium, ſatis intelligitur ens ſucceſſiuum exiſtere, nam tunc ens ſucceſſiuum exiſtit, quando plura ſucceſſiuè exiſtunt, ſed plura ſucceſſiuè exiſtũt, dum exiſtũt cum actuali negatione ſimultatis; ergo: ita videntur ſentire Nominales, vt patet ex Ochamo 2. ſent. q. 9 z. vbi ait, motum, quoad quid rei includere partẽ formæ acquiſitæ per motum, cõnotando reſpectus partium acquiſitarum, & negationem interceptionis quietis, quia hæc omnia ſunt de intrinſeco conceptu motus, quibus poſitis ponitur, & deſtructis deſtruitur; vnde ſi Deus crearet vnam partem albedinis vna hora, & ſecundam in ſecunda, & tertiam in tertia intercepta quiete, tunc eſſet motus quoad poſitiuum, & negationẽ coexiſtentiæ partis prioris, cum poſteriori tamen deficit negatio interceptæ quietis, quod ſi hęc poneretur, ſtatim poneretur motus, ſiue hæc fiat ab agente creato, ſiue creante: ſed ſi quæratur quid nominis, tũc præter prædicta, quæ ſunt de eſſentia motus, requiritur connotatio nega- 3 *Ens ſucceſſiuum ſecundum rationẽ poſitiuam dicit p aliquos exiſtentiã negatiuam.* *Ocham.*

negationis coexiſtendi cum duobus contradictorijs extrinſecis, ſibi continuè ſuccedẽtibus, quæ negationes connotatæ ſunt infinitæ.

4 *Secundũ alios dicit exiſtentiam poſitiuã.*

2. Opinio eſt dicentium, exiſtere per exiſtẽtiam poſitiuam, quia ſicut ens ſucceſſiuum, vt poſitiuũ eſt, componitur ex ſuis partibus poſitiuis tranſeuntibus, ita eius exiſtentia componitur ex partialibus exiſtentijs poſitiuis partium.

Diſcrimen inter hos Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nam aliqui volunt nulla ratione in ente ſucceſſiuo includi exiſtentiam negatiuam: quia non includit negationem entis, vt eſt ens, nam oppoſitum non includit oppoſitum, neque vt ſucceſſiuũ, quia vt ſic eſt quid poſitiuum, nam eſt modus poſitiuus eſſendi diuidens exiſtentiam; ſicut perſeitas, & inhærentia dicuntur diuidere ens.

Alij tamen dicunt ens ſucceſſiuum exiſtere quidem per exiſtentiam poſitiuam, ſed compleri per aliquam negationem ſimultatis ſecũdum durationem, quia vna exiſtentia non habet rationem ſuccedẽtis alteri, niſi habeat negationem ſimultatis cum alia.

5 *Alij volũt illius exiſtentiam eſſe poſitiuã, & negatiuam.*

3. Opinio eſt dicentium, quod ſicut eſſentia entis ſucceſſiui partim eſt poſitiua, partim negatiua; ita & eius exiſtentia, vnde vt ens poſitiuum exiſtit per exiſtentiam poſitiuã, vt vero negatiuum, exiſtit per exiſtẽtiam negatiuã, quia vnumquodque habere debet exiſtentiam ſibi proportionatam, quare ſicut vt partes sũt præteritæ, vel futuræ, non componũt ens ſucceſſiuum, vt poſitiuum, ſed includit in ſuo cõceptu aliquam negationem, ita & eius exiſtentia, & quia in tempore poteſt conſiderari pręteritum, & futurum, magis eſt de ratione ſucceſſiui negatio futuri, quam præteriti, quia cũ de ratione ſucceſſiui ſit, vt nulla eius pars coexiſtat cum alia; nulla eius pars ſimul facta eſſe poteſt, vnde fit, vt quandiũ res eſt in ſucceſſione, ſemper aliquid eius ſuperſit faciendum, nam ſi nihil ſupereſſet, iam tota ſucceſſio eſſet finita; At quod ſupereſt, neceſſario includit nõ eſſe factum, atque adeò non exiſtere; ſed ex parte præteriti non eſt tanta neceſſitas, tum quia licet ante quamlibet ſignatam præceſſerit alia, non tamen aliquid pręcedit ad ſucceſſiuam partem vt immediatam poſt inſtãs. tum quia ſi fingantur partes actionis præcedentis permanere, adhuc ſaluaretur ſucceſſio inter illius partes, & tñ ibi non eſſet negatio partis præcedentis, vt patet ex lumine producto in aere per actionẽ ſucceſſiuã, atq; adeo per partes ſucceſſiuas; nam pars prius producta conſeruatur cum parte poſterius producta; tum quia ſucceſſio componitur ex partibus prioribus, & poſterioribus, at quod ſufficit ad prioritatem partis, quod prius fuerit producta.

Inſtantia.

Sed inſtabis, hinc ſequi non eſſe neceſſariũ, vt partes temporis præteritæ, non ſimul maneant cum futuris. Reſp. aliqui concedendo partes temporis priores poſſe manere cũ poſterioribus, ſed tunc non habere rationem præteriti.

Soluitur.

Reſp. 2. Alij negando ſequelam, quia licet id nõ repugnet ſucceſſiuo vt ſic, tamen repugnat tali ſucceſſiuo, cuiuſmodi eſt tẽpus; nam ratio temporis conſiſtit in ratione prioris, & poſterioris, quæ ſunt in motu, vnde eo ipſo, quo deficit hæc ratio, deſtruitur tempus, nam licet duratio partium actionis permanentis, ſemper maneat, tamen illa duratio non habet rationem temporis, ſicut actio illa non habet rationem motus ſucceſſiui, ſed inſtantanei: verum hæc reſponſio non placet omnibus, quare de hac re infra cum de tempore.

ART. III. Opinio Auctoris.

PRima Concl. exiſtentia qua ens ſucceſſiuũ exiſtit ſecundum rationem poſitiuam, eſt poſitiua, quia omnis eſſentia habere debet exiſtentiam ſibi proportionatam, at poſitiuũ non poteſt exiſtere per negatiuum. Confir. quia ſi illa exiſtentia eſſet negatiua, explicari debet terminus, qui negatur, at hic non poteſt eſſe ſimultas, quia per hanc non exiſtũt partes poſitiuæ, ſed potius exiſtit ſucceſſio, per quam exluditur ſimultas, neq; ſunt ipſæ partes, quia hæ manent, at per negationem deſtruuntur; neque eſt ipſa exiſtentia, quia tunc non poneretur, ſed potius deſtrueretur exiſtentia; 6 *Exiſtẽtia entis ſucceſſiui ſecũdum rationem poſitiuam, eſt poſitiua.*

Dices: nõ eſſe exiſtentiam abſolutè, ſed ſimultaneam, quæ eſt ſpecies quædam exiſtentiæ, repugnans exiſtentiæ ſucceſſiuæ, atque adeo per exiſtentiam negatiuam exiſtentiæ ſimultaneæ exiſtit ens ſucceſſiuum, etiam vt habet rationẽ poſitiuam; ſed contra: quia ſicut ens ſucceſſiuum dicit duo, ſcilicet pluralitatem entium, & ſucceſſionem inter illa, ita exiſtentia ſucceſſiua dicit duo, ſcilicet exiſtentiam, & ſucceſſionem, at exiſtentia ſucceceſſiua, nõ repugnat exiſtentiæ ſimultaneæ, & permanenti ratione exiſtentiæ, nam eadem exiſtentia poſitiua, quæ eſt ſucceſſiua, poteſt eſſe ſimultanea, vt infra; ergo ratione ſucceſſionis nõ ipſa exiſtentia eſt negatiua, ſed ipſa potius ſucceſſio. *Inſtantia.* *Soluitur.*

2. Concl. Si ratio conſtituens ens ſucceſſiuũ, eſt formaliter poſitiua, etiam exiſtentia, per quã illa exiſtit, debet eſſe poſitiua, quia debet eſſe proportionata eſſentiæ; vnde dici debet, quod ſicut ſunt duo genera entium realium, & poſitiuorum, ſcilicet permanentium, & ſucceſſiuorum, ita duo genera exiſtentiarum, quia ſicut parmanentia eſt modus quidam exiſtendi, ita & ſucceſſio, licet explicetur per negationem.

3. Concl. quod ſicut probabile eſt ſucceſſionem conſtitutiuam entis ſucceſſiui eſſe negationem quandam, atque adeo ſicut ens ſucceſſiuum conflatur ex poſitiuo, & negatiuo, ita proportionaliter dicendum eſt de exiſtentia illius ob proportionem neceſſariam inter eſſentiam, & exiſtentiam. 7 *Exiſtentia cõmẽſuratur eſſentiæ entis ſucceſſiui.*

Ex quibus patet ad argumenta aduerſariorum, nam argumenta primæ opinionis probãt ſucceſſionẽ habere exiſtentiã negatiuam, atq; adeo ens ſucceſſiuum, vt ſucceſſiuum formaliter ſic exiſtere; & idem probant argumenta ſecundæ opinionis, non autem quod vt poſitiuum ęſt, exiſtat per aliquid negatiuum.

4. Concl.

Exiſtẽtia ſucceſsiua ſat eſt ad ens reale. 4. Concl. hæc exiſtentia ſucceſſiua eſt ſufficiens, vt compoſitum ex partibus ſuccedentibus dicatur ens reale, patet quia à parte rei vere vna pars exiſtit poſt aliam, & licet non poſſit ſecundum ſe totum exiſtere ſimul, tamen exiſtit ſucceſſiuè, nam totum realiter exiſtere non eſt aliud quam omnes eius partes ſuo modo exiſtere; at modus exiſtendi partium entis ſucceſſiui eſt, vt vna ſit poſt aliam.

Inſtantia. Dices: totum non eſt aliud, quam ſuæ partes, ſed omnes eius partes non exiſtunt realiter; ergo neque totum exiſtit realiter, quia totum realiter exiſtere non eſt aliud quam omnes eius partes exiſtere: exiſtente enim vna parte, non exiſtit totum. *Confir.* Confir. quia nullũ indiuiduum alicuius motus datur, quod aliquando totaliter exiſtat, vt patet ex motu à parte dextera ad ſiniſtram, qui nunquã poteſt dici, quod totaliter exiſtat; nam dum eſt in principio motus, non eſt in medio ſpatio; & dum eſt in medio, nõ eſt in principio, vel fine; ergo nunquam totaliter exiſtit, nam aliæ partes ſunt productæ aliæ producendæ, ex quo argumento *S.Aug.* Aug. 11. conf. c. 15. probat tempus non eſſe ens reale, nam cum annus conſtet ex menſibus duodecim, dum eſt primus menſis deſunt alij; atque adeo non eſt totus annus. Neque dicas hinc probari totum ſucceſſiuum non exiſtere ſimul ſecundum ſe totum, & omnes partes, non tamen non exiſtere ſucceſſiuè, nam implicat aliquod totaliter exiſtere, & exiſtere ſucceſſiuè. Nam ly *aliquando* vel denotat tempus, quod ſequitur immediatè poſt inſtans incæptionis, & non, quia adhuc multæ partes neceſſariæ ad exiſtentiam totius deſũt, vel denotat tempus poſt completum motum, & tunc nihil illius exiſtit, vel tempus in quo fit motus, & neque: quia in illo tẽpore motus vel eſt cõpletus, & non exiſtit; vel non eſt cõpletus, & adhuc ſuperſunt aliæ partes producendæ, ex quo ſequitur nullũ poſſe dari tẽpus, in quo dici poſſit motũ totum realiter exiſtere, etiã ſucceſsiuè: quia totalitas exiſtentiæ repugnat cũ ſucceſsione, nam hæc eſſentialiter exigit vt vna parte exiſtente alia non exiſtat.

8 *Soluitur.* Reſp. hanc quæſtionẽ eſſe de nomine, nam de re conſtat vnam partem entis ſucceſsiui, nõ coexiſtere cum altera parte, quare ſolum de nomine diſputari poteſt; an ex hac dici poſſit totum ſucceſsiuum exiſtere. Ego vero exiſtimo optimè id dici poſſe; nam argumentum propoſitum rectè quidem probat non exiſtere permanenter; non autẽ repugnare, quod exiſtat ſucceſsiuè. Et ratio eſt, quia ſicut datur ens, quod habet totalitatem eſſentiæ ſucceſsiuæ: nam ens compoſitum ex partibus ſucceſsiuis eſt totum aliquod ſucceſsiuum ita debet dari exiſtentia totius ſucceſsiua, nam quælibet eſſentia exigit exiſtentiam ſibi proportionatã, nam ſicut ens reale dicitur, quod eſt capax exiſtentiæ realis, ita totum reale dicitur, *Conf ex Capr.* quod eſt capax totius exiſtentiæ realis. Confirm Capreol. 2. d. 2. q. 2. ad argumẽta Arim. contra quartũ, nam illa requirunt partes diuerſo modo exiſtentes, nam ſicut vnumquodque totum

A requirit partes proportionatas ſuæ naturæ, ita exiſtentiam partiũ propotionatã naturę: vnde plus requiritur ad exiſtimationẽ naturæ perfectę, quam imperfectę, & plus ad eſſe actuale, quam potentiale, & plus ad eſſe clarum, quam obſcurum, quare non mirum ſi ens ſucceſsiuũ exigat partium exiſtentiã diuerſæ rationis, ab ente permanente, ita Capreol. loc. cit.

Confir. quia quodlibet entis genus habet menſuram ſibi proportionatam, ſecundum quam exiſtit; ergo etiam ens ſucceſsiuum, ergo ſicut totum permanens, eſt totum in ſua menſura, ita ens ſucceſsiuum in ſua, at menſura entis ſucceſsiui eſt totum tẽpus in quo fit; ergo ipſum totum exiſtit adæquatè in toto illo tempore, quia in toto illo partes componẽ-

B tes totum habuerunt ſuam exiſtentiam, quare non exiſtit totum in prima parte, vel media, vel vltima temporis, ſed in omnibus ratione partium, quæ in illis extitere.

Dices: ergo exiſtit motus quando iam deſijt. *Alia inſtãtia. Soluitur.* Reſp. negando conſequentiam: quia non dicitur exiſtere poſtquam deſijt, ſed in toto illo tempore incluſo inſtanti inceptiuo, & terminatiuo extrinſecè, & ex inconſideratione huius modi exiſtendi ortus, eſt error aduerſariorum aliter loquentium.

Confir. 2. quia dum corpus minimum mouetur iuxta corpus maximum, dicetur totum hoc, & totaliter attigiſſe in tempore illo, quo *Confir. 2.*

C minimum corpus mouebatur; ergo ſicut totus tactus eſt in illo tempore, ita & totus motus per quẽ fit tactus; neq; obſtat, quod per nullam propoſitionem de præſenti, verum ſit dicere, quod ſit totus motus, quando præſentia eſt indiuiſibilis, tamen ſi per tempus præſens intelligatur totum illud tempus, dum eſt ex partibus prætereuntibus, verũ eſt dicere, quod totus motus eſt in illo tempore; nam dicitur homo moueri per horam, vel duas &c. & idẽ dicendum eſt de puncto moto per lineam, quã ſuo motu adæquat per totum illud tempus, non tamen in aliqua parte illius dicetur adæquatè, & totaliter exiſtere; At inquies cũ Suar.

D dum motus exiſtit, nunquam in toto illo tempore totus exiſtit, ſed ſolum partialiter, quia in nulla eius parte dici poteſt totaliter exiſtere, ſed in fine motus dicitur in illo tẽpore extitiſſe. Reſp. ex hoc argumento reddi probabilem modum loquendi Aduerſariorum, ſcilicet totum motum non poſſe in aliqua menſura totaliter exiſtere, ſed dum exiſtit, partialiter exiſtere, & in fine motus totaliter extitiſſe, & hoc ſufficit ad rationem entis ſucceſsiui, vt dici poſsit ens reale, quia id, de quo poteſt affirmari, quod realiter extiterit, nõ poteſt dici ens rationis, vel nihil.

Confir. quia ex acquiſitione formarum permanẽtium ſucceſsiua, ſcilicet per partem poſt *Confir 3.*

E partem, nulla illarum ſimul eſt acquiſita, quæ eſt ens reale: ſed illa eſſet ens reale, etiã ſi partes acquiſitę non permanerent, quia quod pars prius maneat cum poſterius acquiſita, eſt per accidens reſpectu acquiſitionis, nam non variatur acquiſitionis natura, ſiuè partes ſimul perma-

permaneat,ſiuè non: ſed acquiſitio eſt ens reale,& actus potentiæ realis,& obiectum ſenſus, quando permanent partes; ergò etiam, quando non permanent.

Inſtantia. Capreol. Sed contra, quia modus loquẽdi oppoſitus eſt valdè probabilis, quem ſequitur Capr. 2. d. 2. q. 2. ad argum. Arim. contra quartum, Soluitur. ideò Reſp. verè in ſingulis partibus illius tẽporis motum, & quodlibet ens ſucceſſiuum non exiſtere totaliter,& adæquatè, ſed partialiter, & inadæquatè, tamen in toto tempore exiſtere totaliter, & adæquatè, quia totalitas exiſtentiæ illius non conſiſtit in coexiſtentia vnius partis cum alia, ſed in exiſtentia omniũ partium in menſura ſibi propria, quæ eſt ſucceſſiua, ſicut eſt ipſe motus mẽſuratus,& ſicut in fine motus dicitur totus extitiſſe in illo tẽpore, ita Deus videns totum illud tempus, videt totum motum exiſtere, dum eſt totum illud tempus.

10 Obiectio. Dices. Impoſſibile eſt totum exiſtere, niſi quælibet eius pars exiſtat,quia non exiſtit ſine partibus. Vnde ex exiſtentia totius rectè infertur exiſtentia partium; ſicut ex exiſtentia domus,colligitur exiſtentia fundamenti, parietũ, & tecti. Similiter in continuis, hoc bicubitum eſt; ergo hoc cubitum, & hoc cubitum eſt,& ita vniuerſaliter à termino ſupponente pro aliquo toto, valet conſequentia ad omnes eius partes,& hinc eſt,quod licet nunc exiſtat materia, quæ erit pars Antichriſti, quia non exiſtit eius anima,non licèt inferre exiſtentiam Antichriſti, quia hic ſupponit pro compoſito ex anima, & corpore. Neque dicas eſſe diuerſam rationem in permanentibus,ac ſucceſſiuis, nam eadem ratione poſſet quis cõcedere exiſtere domum, cuius paries eſt præteritus, & tectum futurum,& fundamẽtum preſens: neque poteſt efficaciùs hoc reprobari, quã ſi id affirmaretur in ſucceſſiuis,nam quãdo ex pluribus terminis vnus ſupponit præciſe pro illis, pro quibus alij ſupponunt, impoſſibile eſt de illo affirmare exiſtentiam de præſenti, & de alijs negare, quamuis nõ idem dicetur de partibus ad totum, quando totũ dicit partes certo quodam modo, & ordine diſpoſitas: vnde ex exiſtentia corporis, & animæ D. Petri, non infertur exiſtentia D. Petri.

Reſpon. Reſp. ab exiſtentia totius diuerſo modo inferri exiſtentiam partium in permanentibus, & ſucceſſiuis, quia in permanentibus ſi totum eſt de præſenti, etiam partes erunt de præſenti,vt rectè probat argumentum; at non ſic in ſucceſſiuis,quia cum partes nunquam exiſtant ſimul, nunquam totum poteſt dici eſſe ſimul per propoſitionem de præſenti. Hinc fit, vt exiſtente materia Antichriſti, non dicatur exiſtere Antichriſtus,quia illa, pro Nunc, non eſt materia Antichriſti, quia hoc eſt ens permanens; at ſucceſſiuum, cum ſit accidens, vt ſic non aptum permanere, non habet partes permanentes.

11 Inſtantia. At inſtabis; ergo de præſenti nunquam dici poteſt, tempus totum exiſtit.

Soluitur. Reſp. Capr. loc. cit. ad quartã improbationẽ ſexti argumenti Arim. contra quartũ, ex Albe. in prædic. tr 8. quantitatis c. 9. Præſens accipi dupliciter. Primo pro eo, quod eſt ſecundum ſe totũ præſens, & ita eſt indiuiſibile, nec pars temporis, neque dici poteſt tempus tunc eſſe ſecundum ſe totum, vel aliquam ſui partem, ſed ſecundum aliquid ſui indiuiſibile. Secundo pro eo,quod ſecundum ſe totum ſyncategorematicè ſumptum, ideſt ſecundum quamlibet partem non eſt præſens, ſed ſecundum aliquid ſui,& ſic præſens eſt pars temporis, de quo Priſcianus ait, præſẽs eſt, cuius pars præterijt, pars eſt in inſtãti,& pars in futuro,quia illud coexiſtit ſuæ menſuræ,quia vt ait Alber. loc. cit. præteritum,& futurum copulãtur per indiuiſibile, quod non copulatur, ſed copulat, & ideò dicitur aliquid temporis, non vt pars, ſed vt continuatiuum,vel initiatiuum, vel terminatiuum: neque ſolum dicitur præſens ratione huius indiuiſibilis,ſed etiam ratione ſuarum partium,quæ ſunt terminandæ ad inſtans indiuiſibile: vnde partes habent præſentiam, quando amittunt futuritionem. Hinc dicitur non hora præſens, ſed etiam dies, & annus, ſcilicet, quæ decurrunt. Alber.

QVÆSTIO IV.

De diſtinctione entis ſucceſſiui à permanentibus.

DVBITATIO I.

An entitas ſucceſſiua diſtinguatur ex natura rei à ſubiecto.

DE hac Ocham. 2. q. 9. & 12. & lib. 3. ſuæ phyſicæ c. 2. 3. & 4. Arim. 2. d. 1. q. 4. Bacon. q. 2 Cap. q. 2. Georg. 3. phyſ. q. 1. d. 1. 2. & 3. & q. 3. d. 5. vbi loquitur de motu locali Saxon. q. 5. & 6. Conimb. c. 1. q. 3. Ruui. tr. 1. q. 4. Murcia tr. 4. diſp. 3. q. 2. & 3. Hier. Pla. diſp. de temp. q. 4. Suar. diſp. 49. ſect. 2. & diſp. 50. ſect. 9. vbi de tempore.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

PRimo Not. Ens ſucceſſiuũ neceſſario includere plura, inter quæ eſt ſucceſſio, hæc vero dicit negationẽ partis poſterioris, coexiſtentem parti priori, & quia partes poſteriores ſunt infinitæ, cum forma acquiſibilis ſucceſſiuè ſit diuiſibilis in infinitum, ſequitur in quacunque parte formæ acquiſitæ per motũ, coexiſtere negationes partium infinitarum, vt inquit Och. 2. q. 9. poſt concl. 6. §. *quod autem ad motum*, vnde infertur ſucceſſionẽ ſuperaddere exiſtentiæ partium hanc coexiſtentiam negationum. 1 *Ens ſucceſſiuũ dicit plura.* *Ocham.*

2. Not. Duo eſſe genera entium ſucceſſiuorum, vnum conſtat ex partibus ſucceſſiuis poſitiuis, & hoc diuiditur in motum,& tempus; vnde à Doctoribus hæc quæſtio tractatur ſub nomine motus, & temporis, an diſtinguantur à per- *Duplex eſt genus entis ſucceſſiui.*

à permanentibus; alterum eſt, quod conſtat ex parte negatiua, & altera poſitiua, & huiuſmodi eſt ſucceſsio, quam forma habet reſpectu ſuæ priuationis, & contra; Nos hic de primo genere inquirimus, & primum de motu, tum de tempore.

3 Not. Motum ſucceſsiuum poſſe comparari cum ſubiecto; & cum termino, nam cum non ſit aliud permanens, cum quo poſsit identificari, neque poterit controuerti, an diſtinguatur ab alio: Nos hic inueſtigabimus, an diſtinguatur à ſubiecto, & præcipua difficultas eſt de motu locali.

2 *Ad motũ requiritur, ſubiectũ, forma, priuatio formæ, & via.*

4. Not. Cum conſtet motũ eſſe acquiſitionem ſucceſsiuã formæ, quæ etiam dicitur fluxus formæ, & viam, per quam ſubiectũ à priuatione tendit ad formam, ſequitur ad motum requiri ſubiectum; formam, priuationem formæ, & hunc fluxum, ſeù acquiſitionẽ. Ex quibus ſola acquiſitio, ſeù fluxus habet rationem entis ſucceſsiui, quia ipſa neque præerat ante formam acquiſitam, neque poſt illam remanet, neque habet ſuum eſſe totum ſimul, quare de hoc fluxu, ſeù acquiſitione q̃ritur an, & quomodo diſtinguatur à permanentibus, ſcilicet termino, & ſubiecto, & primum de ſubiecto inquiremus.

Senſus eſt de diſtinctione à parte rei.

5. Not. Hic quæri de diſtinctione à parte rei ſiue ſit realis, ſeù rata, ſiue formalis, ſeù modalis; nam de diſtinctione rationis etiam ſi aliqui dubitent, nõ tamen cum probabili fundamento, vt patet tum ex diſtinctis proprietatibus, & conditionibus, tum quia ſucceſsiuũ ens exigit actualem dependentiam à potentia, non ſic ens permanens.

3 *Ens ſucceſſiuum vel eſt tale eſſentialiter, vel accidentaliter.*

6. Not. Ens ſucceſsiuum dupliciter poſſe intelligi. Primo, quod ſit ſucceſsiuum eſſentialiter, & per ſe. Secundo accidẽtaliter, & per accidens: primum genus dicitur, quod habet ex natura ſua partes cum ſucceſsione ob incompoſsibilitatem illarum quoad coexiſtendum quam incompoſsibilitatem aliqui dicunt eſſe naturalem, alij etiam de potentia abſoluta, vnde temporis partes negãt, poſſe eſſe ſimul etiam per potentiam Dei; At ſucceſsiuum accidentaliter, ſeù per accidens dicitur, cuius partes licet ſint cum ſucceſsione, tamen id eſt non ex natura illarum, ſed ex aliqua cauſa extrinſeca agentis, vel ſubiecti, vel cõtrarij, nam alioqui illis non repugnat ſimultas, & coexiſtentia.

7. Not. Difficultatem huius quæſtionis conſiſtere in cognoſcenda natura entis ſucceſsiui qualis ſit; nam ſi datur aliquod ens, cuius partibus ſimpliciter repugnat coexiſtentia, vt putat Ioannes de Magiſtris 3. phyſ. q.2. d.1. neceſſario dicendũ eſt illud diſtingui à permanentibus, quia entis permanentis partibus non repugnat talis coexiſtentia, vt patet ex vi nominis, & docet Ioannes de Magiſtris loc. cit. quod ſi ens ſucceſsiuum nõ eſt huiuſmodi; ſed ſolum per accidẽs, tunc dicendum eſt ens ſucceſsiuum non diſtingui à permanentibus, quia eadẽ latitudo entis poteſt habere partes eaſdẽ, ſiue cum ſucceſsione, ſiue cum ſimultate.

Io. de Magiſt.

A

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima Opinio eſt dicentiũ motum diſtingui quidem ratione à ſubiecto, non tamen ex natura rei, quia vt ponatur motus, ſatis eſt poni ſubiectum connotata varia partium formę exiſtentia cum negatione præuia priuationis, & coexiſtẽtia negationum partium poſteriorum formæ, at hæc omnia non ponunt in motu diſtinctionem à ſubiecto niſi rationis; ergo non diſtinguitur à ſubiecto ex natura rei, ſed ratione: ergo. minor probatur, nam idem ſubiectum poteſt induere plures rationes per præciſiuam cognitionem intellectus, nam dicitur ſubſtantia, quatenus conſideratur vt ens per ſe; dicitur motus vt conſideratur ſub forma cum duplici illa negatione, quia ex eo præciſè quod connotat negationem præuiam formę, & immediate eſt ſub forma, dicitur mutari, & ſi habeat formam partibilem cum coexiſtentia negationum partium poſteriorum, dicitur ſucceſſiuè mutari, atque adeo moueri; ergo per prædicta non ponitur diſtinctio realis inter motum, & ſubiectum, ſed tantum rationis, quia diſtinctio illa nõ ponitur ex vi formæ, cum hæc non ſit formaliter motus, ſed cõnotatur, neque ex negationibus, quia hæ etiã connotantur. Reſp. motum eſſe actum ſubiecti, & actus neceſſario diſtinguitur à ſubiecto; cum hoc habeat rationem potentiæ; ſed contra: nam in Deo intelligere, velle, & ſimilia habent rationem actuum vitalium, & tamen non ponunt diſtinctionem à parte rei in Deo, nam eadem diuina perfectio, quæ habet rationem eſſentiæ abſolutæ, conſiderata ſecundum plenitudinem perfectionis, habet rationem intellectionis, volitionis, & aliorum actuum, vt cõnotat diuerſa obiecta, vel effectus, ergo ſimiliter idem ſubiectum vt connotat formam cum duplici illo genere negationum, habet rationẽ motus. Confir: quia ſecundum aliquos eadem ſubſiſtentia diuina habet rationem vnionis cũ humanitate, quatenus connotat humanitatem ſibi præſentem abſque alio ſuperaddito, & idẽ patet ex omnibus modis, qui habent ſuam rationem formalem, & præterea rationẽ actualis vnionis. ita Valleſius controu. 20. ad Tyrones, vbi ait, motum diſtingui quidem à termino ex natura rei; at à ſubiecto nõ niſi ratione, & eandem Ruuius tribuit omnibus, qui putant motum nõ diſtingui à termino niſi ratione, quod ſecundum hos, motus non dicit formaliter niſi mobile, vt diuerſo modo ſe habet ad diuerſas partes, vel gradus formæ; abſque alia noua entitate præter entitatem formæ. hanc docent Nominales, vt Ocham. 2. q. 2. & 1. d. 30. q. 2. Gabr. q. 4. ar. 1. vbi idem ſentit de actione, & paſſione, & cæteris reſpectibus, Greg. d. 28. q. 2. vbi ad 15. non diſtinguit inhærentiam ab accidente, & ad 13. non diſtinguit paſſionem à ſubiecto, & fuſius 2. d. 1. q. 4. Valentia tom. 1. diſp. 3. q. 2. p. p. 5. ſi autem creatio, & omnes, qui vnionem hypoſtaticam negãt diſtingui ab humanitate, & Verbo, conſequẽter negãt motum

4 *Motus nõ diſtinguitur per aliquos à parte rei à ſubiecto.*

B

Inſtantia.

Soluitur.

C

Confirm.

D

E

tum diſtingui à ſubiecto, & termino, contra quos Nos plura ſupra in 1. tomo, & fuſius 3. p. ſequitur Maior. 3. phy. q. 3. tribuitur Soto q. 1. Veracrutio ſpecul. 1. c. 15. Tolet. q. 5. c. 2. apud Maſium, ſed immeritò, videtur Alb. 3. phyſ. tr. 1. c. 8. vbi ait, motum nihil aliud eſſe niſi quod recipit id, quod mouetur à mouente, ſed ibi non accipit motum ſubſtantiuè, ſed adiectiuè, tum quia ibi ait moueri, non dicit ſolum motum, ſed eſſe motus, ſecundum quod eſt in ſubiecto recipiente ipſum à mouente, tum quia tract. 3. c. 2. ait, motum eſſe vbi generatũ poſt vbi, vel forma generata poſt formam.

5 2. Opinio eſt dicentium, motum alterationis, & augmẽtationis diſtingui à parte rei à ſubiecto, quia cum identificentur cum forma; quæ diſtinguitur realiter à ſubiecto, non poteſt ille identificari cum eodem ſubiecto, quia idem idẽtificaretur cum duobus realiter diſtinctis. At motum localem eſſe idem realiter cum ſubiecto; neque illi addere aliquid poſitiuum reale intrinſecum, ſed tantum connotationem loci extrinſeci; nam putant per hunc motum non acquiri vbi aliquod intrinſecum, quia ly vbi: quod in communi modo loquendi vſurputatur, non dicit niſi locum extrinſecum, vt cum quæritur vbi eſt Petrus? Reſp. in foro, in gyinnaſio, &c. quæ ſunt loca extrinſeca; Conimbr. lib. 3. c. 2. q. 3. ar. 2. quia putant vbi, quod eſt terminus motus, non eſſe aliud, quam quantitatem ſubiecti prout modo huic, modo illi parti ſpatij reſpondet, & hanc ſequuntur omnes, qui negant per motũ localem acquiri, vbi intrinſecum, ſed ſolum locum extrinſecũ, cui diuerſo modo ſe habet; quæ diuerſitas cõſiſtit ex Ruuio in diuerſa diſtantia, vel præſentia reſpectu ſpatij, vel partium vniuerſi, quod videtur ſequi Sonc. 5. met. q. 14. ex D. Thom. 1. par. q. 100. ar. 3. vbi ait, mobile localiter vt ſic, eſſe tantum in potentia ad aliquid extrinſecum, & q. 6. de potentia ar. 3. motum localẽ, ait eſſe nobiliſſimum, ex eo quod non variet mobile ſecundum aliquid intrinſecum, & idẽ 2. d. 7. q. 3. ar. 1. ad 3. & d. 8. ar. 2. d. 12. ar. 1. ad 5. & alibi, vnde in 3. d. 15. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 2. in nullo motu, inquit, præter alterationẽ abijcitur, vel imprimitur aliquid in mobili.

Per alios vero diſtinguitur.

6 3. Opinio eſt dicentium, omnem motum diſtingui à parte rei à mobili, ſiue identificetur cum termino, ſiue ab eo diſtinguatur. ita Græci omnes 3. phyſ. tex. 4. ſequitur Perer. l. 13. q. 10. Suar. diſp. 49. metaph. ſect. 2. à num. 4. Burl. 3. phyſ. tex. 11. Thien. q. 1. Venet. tex. 18. Cap. 2. d. 2. q. 2. ad argumẽta ſecundo loco propoſita contra ſecundum, & apud ipſum Aureol. Baccon. 2. d. 1. q. 2. ar. 2. Arg. d. 19. q. 1. Ruuius c. 3. q. 4. Maſius ſect. 1. q. 5. Braxellenſis q. 1. ar. 3.

Putant alij ſemper diſtingui ſiue identificetur cum termino, ſiue non.

Hi tamen differunt, quod alij volunt diſtingui realiter realitate rata, tum quia ſucceſſiuũ non poteſt identificari cum re permanente, quia habent repugnantes conditiones quoad exiſtentiam, tum quia motus identificatur cũ forma, quæ realiter diſtinguitur à ſubiecto, ita Burl. Thien. Venet. Maſius, & alij. Alij vero volunt diſtingui realiter realitate modali, vt Tolet. Perer. & alij, quia motus non eſt ſeparabilis à ſubiecto, licet ſubiectum ſit ſeparabile à motu. Alij denique putant motum ſecundum communẽ ſuam rationem diſtingui à ſubiecto à parte rei, quæ diſtinctio in aliqua ſpecie motus eſt realis rata, vt quando forma eſt talis, in alia eſt realis modalis, quod terminus acquiſitus per motum eſt modus, & hæc opinio mihi placet.

Differẽtia inter hos Auctores.

ART. III. *Opinio Auctoris.*

7 PRima Concl. Motus vt dicit acquiſitionẽ ſucceſſiuam termini, eſt aliquid à parte rei. Primo ex Ariſtotele 3. phyſ. vbi definitur vt paſſio corporis naturalis, quæ demonſtratur de illo à phyſica ſciẽtia, quæ eſt realis. Confir. ex 2. de anima tex. 13. vbi ponitur inter ſenſibilia communia. Vnde 8. phyſ. tex. 22. contra Zenonem diſputans. *Dicere*, inquit, *omnia quieſcere, & huius rationem quærere, dimittentes ſenſum, infirmitas quædam eſt intellectus*, & infra. *ſuppoſitio quædam eſt, quod natura principium motus eſt*, vnde 1. phy. tex. 11. *nobis autem ſupponitur ea, quæ ſunt natura, aut omnia, aut quædam moueri: manifeſtum eſt autem ex inductione.*

Motus vt ſucceſſiua acquiſitio termini, eſt aliquid reale.

2. Probatur inductione, nã conſtat & animalia, & plantas augeri, & omnia inferiora alterari à parte rei, & idem multò certius patet de motu locali; vnde Zenoniſtas negantes motũ redarguit quidam Philoſophus deambulando: eſt enim motus localis actus potẽtiæ motiuæ, at actus eſt aliquid à parte rei, neq; enim poteſt dependere ab intellectu, cum ſit ſenſibile cõmune, at obiectum ſẽſus cum ſit prius, quam obiectum intellectus, non poteſt pendere ab intellectu, & ibi eſſe ſucceſſionem non ſolum patet ex ſenſu, ſed etiam ratione probatur: nam cum mobile coexiſtat per motum ſpatio mille paſſuum, nõ poteſt illud occupare ſimul, quia excederet ſuam ſphæram; ergo neceſſario illud occupabit ſucceſſiuè.

2. Ratio.

Sed contra Obijc. Primo, argumentum Zenonis relatum 6. & 8. phyſ. Reſp. ſolutum eſſe ſupra, & fuſius explicauimus in textu 6. phyſ. tex. 75. ſum. 5. c. 1. vbi Ariſtoteles affert, & ſoluit quatuor alias rationes, quibus auferttur motus.

1 Obiectio.
Reſpon.

8 Secundo, 6. phyſ. tex. 83. quia ſi daretur motus, daretur medium inter contradictoria; nam dum res mouetur ab albo in nigrum, neque eſt alba, neque eſt nigra, & per conſequens alba. Reſp. 1. ibi non eſſe contradictoria inter propoſitiones, ſiue quia illi termini negatiui accipiuntur infinitanter, ſiue quia non accipiuntur reſpectu eiuſdem; nam partim eſt alba ratione alicuius gradus, partim non alba ratione illius gradus albedinis, quæ opponitur gradui nigredinis, quam habet. Reſp. 2. neceſſario dum res mouetur, verificari de ſubiecto aliquod extremum contradictionis, quia negatiua, qua albedo perfecta negatur, eſt vera, & affirmatiua, qua albedo imperfecta affirmatur, eſt vera, atque adeo earum contradictoriæ propo-

2 Obiectio.

Reſpon.

propoſitiones ſunt falſæ.

3. Obiectio. Tertio tex. 84. ſequæretur circulum ſphæræ moueri, & quieſcere, quia cum ſecundum omnes partes non mutet locum, quieſcit, & tamen ſupponitur moueri ſecundum quamlibet ſuam partem. Reſpon. Reſp. tex. 85. diuerſa ratione moueri, & quieſcere, nam quieſcit ratione totius ſpatij, quia hoc totum mutatur ſolum per motum rectum, ſed mouetur ſecundum partes infra idẽ ſpatiũ, vt in textu explicamus.

4. Obiectio. 4. Obijc. Motus eſt actus entis in potentia; prout in potẽtia, ſed acquiſitio ſucceſſiua termini, non poteſt eſſe actus mobilis, quia nec præterita actuat, nec futura pars, cum mobile neutrum habeat, neque dicas motum actuare mobile ratione ſui indiuiſibilis, quia actus per quem definitur motus, eſt diuiſibilis, ex Auer. 8. phyſ. com. 2. vbi negat generationem eſſe motum, quia eſt actus indiuiſibilis.

Reſpon. Reſp. Cap. 2. d. 2. q. 2. ad argumenta Arim. contra quartã, inde potius probari oppoſitum, nam cum actus, per quem definitur motus, ſit imperfectus, ideſt permixtus potentiæ, neceſſario eſt ſucceſſiuus, atque adeo exiſtit quidẽ in mobili nõ ſimul, ſed ſucceſſiue, & licet mobile non actuetur per partem præteritam, vt ſic, tamen fuit actuata, ſuo tempore, ſicut actuabitur, quando pars futura erit.

9 *Omnis motus differt realiter à ſubiecto.* 2. Concl. Omnis motus diſtinguitur à parte rei à ſubiecto, ſiue ſit ſubiectum remotum, & mediatum, qualis eſt ſubſtantia: ſiue proximum, & immediatum, qualis eſt quãtitas, primo ex Ariſt. 3. phyſ. tex. 6. vbi motum ait eſſe actum ſubiecti, quod vocat ens in potentia, at ex t. 3. actus diſtinguitur à potentia, quam reſpicit, imo opponuntur relatiuè. Vnde t. 8. negat aliquid, poſſe ſimul eſſe actu, & potentia ſecundum idem. Confir. 1. Confir. quia motus intrinſecè conſtat ex actu permixto potentiæ, vnde eſt ſucceſſiuus, at natura ſubiecti mobilis non eſt huiuſmodi, vt patet ex natura equi, & aliorum, quę ſunt mobilia. Confir. 2. Confir. 2. ex t. 10. quod licet eadem ſit potentia ad ægrotare, & valere materialiter, tamen formaliter eſt diuerſa; quia alioqui ægrotare, & valere eſſent idem; *ſubiecto enim, & id, quod valet, & ægrotat ſiue humiditas, ſiue ſanguis vnum, & idem eſt.* Vnde ſequitur neceſſario motum ægrotationis, & ſanationis non eſſe idem cum ſubiecto, quia non haberent inter ſe oppoſitionem, ſed eſsẽt idem ob identitatem cum tertio. Confir. 3. Confir. 3. ex t. 11. quia ſubiecto accidit motus, quia contingit aliquando moueri, aliquando non, at quod eſt huiuſmodi, diſtinguitur à ſubiecto, tũ quia hoc ponit dependentiam in motu à mobili, at nihil pendet à ſeipſo: tum quia nullum certius ſignũ diſtinctionis eſt ipſa ſeparatione, vt alibi oſtendimus. 5. Ratio. Secũdo probatur à Maſio, quæ diſtinctis productionibus producũtur, illa sũt diſtincta, quia productiones diuerſæ exigunt diuerſos terminos, ſed ſubiectum per diuersã productionem producitur, ac motus; nam ſæpè ſubiecti productio eſt ſubſtantialis, & à principio extrinſeco æquiuoco, vel vniuoco, motus eſt productio accidẽtalis, & ab ipſomet

A ſubiecto; vnde habent diuerſa principia, & diuerſa tempora. Confir. 4 quia motus eſt operatio quædam agentis, & ſubiecti; at operatio in creatis diſtinguitur à ſuo principio, ſiue ſit actiuum, ſiue paſſiuum; neque enim eadem ratio eſt in creatis, ac in diuinis, quia in his eſt infinita perfectio in omni genere, & ſine vlla dependentia; at non ſic in creatis. Denique probatur ex ijs, quæ afferũtur ad probandam diſtinctionem à termino, nam multa illorum etiã ſi inſufficientia ſit ad probandam diſtinctionẽ à termino, ſufficienter tamen probant diſtinctionẽ à ſubiecto; vt quod motui cõueniat velocitas, & tarditas, non ſic ſubiecto; & quod motus non ſit in genere determinato, ſed ſequitur terminum, non ſic autem ſubiectũ, quia B eſt in determinato prædicamento. Confir. 4.

Confir. 1. Conimb. ex identitate reali inter motum, & terminum, at conſtat terminum diſtingui à ſubiecto, ergo etiam motus. Conimbr.

Confir. 2. Ruuius, quia ſi non diſtinguitur à ſubiecto, niſi ratione, ſequeretur neque ſubiectum, & terminum diſtingui niſi ratione, quia ſecundum aduerſarios motus nõ diſtinguitur termino, niſi ratione, ſicut neq; à ſubiecto. Sed hoc argumentum non vrget aduerſarios, quia motum non dicunt eſſe ſimplicem quandam entitatem, ſed includere ſubiectum, & terminum, à quibus ſimul ſumptis non diſtinguitur, niſi ratione, quatenus motus præter illa connotat negationem coexiſtentiæ partium termini in ſubiecto; nam aduerſarij negant ſubiecto, & termino addi aliquam entitatẽ ſucceſſiuam, vel motum pręter ſubiectum, & formam illi vnitam, de qua re infra. Ruuius.

Dices: præter formam nihil additur ſubiecto ex vi ſucceſſionis, ergo non diſtinguitur à ſubiecto; antecedens probatur, quia illud additum vel eſt ſubſtantia, & non, quia hæc non eſt in ſubiecto, vel accidens, & neque: quia non eſt de prædicamento relationis, quia hæc ſicut neceſſario prædicatur, poſito fundamento, ratione fundandi, & termino ita non corrumpitur ijſdem manentibus. at ſucceſſio definit eſſe, manente fundamento, & termino; neque eſt de prædicamento accidentiũ abſolutorum, vt patet inductione. 10 1 Inſtantia.

Reſp. 1. negando antecedens, quia additur aliquid, quod habet rationem viæ ad terminũ, quia acquiritur terminus. Reſp. 2. negando conſequentiam, quia diſtingueretur à ſubiecto ob identificationẽ, quam haberet cum forma. Soluitur.

Dices 2. non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate; ſed nulla neceſſitas vrget, vt ponatur motus diſtinctus ex natura rei à ſubiecto, quia ſufficienter ſubiectum intelligitur moueri; quod ſit in diuerſis partibus ſpatij, ſeù diuerſis partibus termini per ſolam receptionẽ termini, abſque noua entitate. 2. Inſtantia.

Reſp. negando non eſſe neceſſarium aliquẽ nouum modum eſſendi ſubiecto, tum quia cũ non poſſit intelligi ſubiectum moueri, niſi intelligatur, quod diuerſo modo ſe habeat ad partes formæ cum illas recipit ſimul, ac quãdo illas recipit ſucceſſiue, tũ quia motus ſicut Soluitur.

Hhhh ponit

ponit aliquid eſſe ab agente, ita ponit aliquid eſſe in mobili, quod eſt ſolum, dum eſt ipſe motus, & non eſt poſt motum exiſtente forma; tum quia entitas ſubiecti, & motus habent diuerſas conditiones, vt dixi, quia ſubiectum eſt permanens, at motus eſt ſucceſſiuus permixtus cum actu, & potentia; ſecundo: quia ſubiectum non eſt, dum fit, & contra non fit, dum eſt; ſed motus eſt dum fit, & fit dum eſt, quia in ipſo, idem eſt fieri, & eſſe ſecundum rem.

11 *Alteratio, & augmentatio differt à ſubiecto et realiter, & modaliter.*

3. Concl. Alteratio, & augmentatio partim diſtinguitur realiter à ſubiecto, partim modaliter; ratio huius concluſionis eſt clara explicatis terminis; nam hi motus includunt formã, & vnionem ſubiecti cum forma, cum quibus identificatur, & quia forma diſtinguitur realiter à ſubiecto, etiã motus ab eodem realiter diſtinguitur; & quia vnio diſtinguitur modaliter à ſubiecto, etiã & motus ratione vnionis diſtinguetur modaliter.

Obiectio.

Dices: forma, & vnio manent in ſubiecto, etiam trãſacto motu, ergo ſucceſſio eſt aliquid diſtinctum à forma, & vnione, at hoc non poteſt eſſe niſi ſubiectum, ergo ſucceſſio non diſtinguitur à ſubiecto. Reſp. eadem ratione probari põ; ſucceſſionẽ diſtingui à ſubiecto, quia hoc exiſtit, & ante, & poſt motum.

Reſpon.

Reſp. 2. hinc rectè probari ſucceſſionem diſtingui à forma, & vnione, ſed nõ probari ab his diſtingui realiter, quare poteſt realiter identificari cum illis, & quia illa diſtinguũtur realiter ratione formę, & modaliter ratione vnionis, ideo dixi motum, cuius terminus eſt forma vnita ſubiecto, diſtingui realiter à ſubiecto; nam ſucceſſio cum ſe teneat ex parte termini, qui eſt forma vnita ſubiecto, eſt &c. nam termini partes ſunt, quæ ſucceſſiuæ aduenium, & exiſtunt in ſubiecto ſucceſſiuè, nec debet diſtingui à ſubiecto ex diſtinctione, qua forma vnita diſtinguitur à ſubiecto; neque enim ea ſucceſſio eſſe poteſt intrinſeca partibus ſubiecti; nam hę omnes præexiſtũt ante vllam ſucceſſionẽ motus, ſed ſolum illi conuenit motus ſucceſſiuus denominatiuè.

Alia obiectio.

Dices 2. ſi motus identificatur cum forma; non poterit identificari cum vnione, quia vnio identificatur cum ſubiecto, à quo forma realiter diſtinguitur, alioqui idem identificaretur cum duobus diſtinctis realiter; ergo vel diſtinguetur ſolum realiter, vel ſolũ modaliter. Reſp. aliqui negando vnionem identificari cũ ſubiecto, ſed ſolum cum forma; ſed hoc tum repugnat principijs poſitis in 2. phyſ. vbi diximus dari duas vniones, tum repugnat concluſioni, quia ſolum diſtingueretur realiter.

Reſpon.

Reſp. 2. Motũ non eſſe entitatem ſimplicẽ, nã ſicut terminus non eſt formaliter abſolutè, ſed vt dicit vnionem tum ex parte ſua, tum ex parte ſubiecti; ita & motus includit ſucceſſionem tum partium formæ, tum partiũ vnionis vtriuſque, & quia vna vnio idẽtificatur cũ ſubiecto, ideo motus ſm̃ partialem conceptũ viæ ad illam vnionẽ identificatur cũ ſubiecto.

12 4. Concl. motus localis ratione termini intrinſeci diſtinguitur modaliter à ſubiecto; at ratione termini extrinſeci diſtinguitur realiter; prima pars probatur, quia terminus intrinſecus motus, ſupponitur eſſe vbi intrinſecum ſubiecti, quod eſt forma accidentalis, per quã ſubiectum eſt addictum huic ſpatio inſeparabiliter, etiam per potentiam Dei; per quam nõ poteſt fieri, vt hoc ſubiectũ ſit per hoc vbi in alio ſpatio, neque hoc vbi conſtituat aliud ſubiectũ in hoc ſpatio. Secunda pars probatur, quia terminus extrinſecus ponitur locus, qui diſtinguitur realiter à ſubiecto mobili ad locũ.

Latio ex termino intrinſeco, differt modaliter; ex termino extrinſeco, realiter.

1. Ratio.

2. Ratio.

2. Probatur vtraque pars, quia motus localis vel dicit poſitionẽ termini, vel nullum ponit terminum niſi ſeipſum, ſed vtraque ratione diſtinguitur à ſubiecto; ergo; minor probatur, nam ſi dicatur primũ: id primo repugnat cum terminus ſit de ratione motus, neque poteſt intelligi actio ſine re acta, & producta. Secundo, etiam ſi id concedatur, adhuc diſtingueretur à ſubiecto, quia motus eſt actus potentiæ motiuæ, & mobilis, at actus, ſeu exercitiũ potentiæ, diſtinguitur à potentia, alioqui eſſet perfectionis infinitæ, quales ſunt potentiæ immanentes Dei. Si vero dicatur ſecundũ, adhuc ſequitur diſtinctio, nã ille terminus vel eſt locus extrinſecus, & non, tum quia motus eſſet actio tranſiẽs, & non immanẽs, nec per illum mutaretur intrinſecè mobile, ſed tantum extrinſecè, vt Deus per creationem, nam locus eſt extrinſecus, & adiacens locato; tum quia eo conceſſo, ſequitur motum diſtincti realiter à mobili, ſicut ab eo diſtinguitur locus, cũ quo motus identificatur, vel eſt aliquid intrinſecũ, & cum non poſſit eſſe ipſum mobile ſecundũ ſe, quia eius exiſtentia non eſt terminus potentiæ motiuæ, tum quia præexiſtit motui, tum quia produceret ſeipſum, cum ipſamet potẽtia recipiat in ſe motum, & fortè immediatè, & proximè, & ea mediante recipit motũ ſubſtantia, & quantitas mobilis: neceſſario dicendum eſt, dari aliam formam intrinſecam mobili, per quam terminatur motus, quæ dicitur vbi intrinſecum, at hoc patet diſtingui ſaltem modaliter à ſubiecto, ergo.

13 *Obiectio.*

Dices, cum Conimbr. 3. phyſ. c. 2. q. 3. ar. 2. (vbi) non dicit niſi quãtitatem mobilis, prout modo huic, modo illi ſpatio coexiſtit, & reſpondet, ergo non diſtinguitur à mobili, quia non ratione quantitatis, quia hoc eſt proximũ ſubiectum motus, neque ratione coexiſtentię, & correſpondentiæ, quia hæc nihil addit ſubiecto, niſi exiſtentiã alterius extremi.

Confir.

Confir. ex 8. phyſ. t. 57. vbi motus localis dicitur inter omnes motus corporeos perfectior, quia mobile ſecundum locum non eſt in potentia ad aliquid intrinſecum, ſed extrinſecum, ſcilicet locum, ex D. Tho. 1. par. q. 110: ar. 3. vnde D. Tho. 2. d. 7. q. 3. ar. 1. ad 3. & d. 8. ar. 2. & d. 12. ar. 1. ad 5. docet per motum localẽ nihil acquiri in mobili, ſed tantum aliquid extrinſecum; ergo motus non diſtinguitur à mobili, quia ſi diſtingueretur, aliquid illi adderet. Confir. 2. quia qualis eſt habitudo alterationis ad formam, talis eſt mobilis ad motum localem, quia ſicut per alterationem forma paulatim acqui-

acquiritur in materia, ita mobile localiter per ſpatium paulatim acquirit motum localē, ſed alteratio non diſtinguatur à forma, ergo neque mobile à motu.

Reſpon. Reſp. Per motum localem non acquiri primario coexiſtentiā ſecundum ſpatium, ſeu approximationem, ſed ſecundario, quia primario debet acquiri illud, in quo fundatur illa coexiſtentia, ſeu approximatio, quia nulla relatio poteſt de nouo conſurgere in ſubiecto, niſi fiat aliqua mutatio in ſubiecto, vel termino, hoc autem eſt vbi, vt fusè oſtendemus infra, dum eſt de motu locali. Et confirmatur, quia per motum localem ſubiectum alio, & alio modo ſe habet in ordine ad ſpatium, ergo debet variari ſecundū modum. Ad Confir. Reſp.

Ad Confirm. ſuo loco explicandum, cur motus localis ſit perfectior; nam conſtat ſecundum ſe formaliter non eſſe perfectiorem; vnde dicitur perfectior, vel quia minimè omnium mutat ſubiectum, vel quia conuenit corporibus non ſolū corruptibilibus, quibus conuenit alteratio, & augmentatio, ſed etiam incorruptibilibus. Ad auctoritatem D. Tho. dicetur ſuo loco, nunc ſatis ſit, quod dicat nihil acquiri, per quod ſubiectum ſit corruptibile. Ad 2. Reſp. negando eſſe eandem proportionem: nam motus cum ſit ipſa forma inchoata, & imperfecta, non differt ab ipſamet forma perfecta ſecundum entitatem. At mobile neque eſt motus inchoatus, neque motus ſub eſſe imperfecto, ſed aliquid genere, natura, & entitate diſtinctū à motu, ex Bruxellen. qui plura adducit. *Bruxell.*

ART. IV. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

14 *Motus ē quid poſitiuum formaliter.* RESp. ad argumenta primæ opinionis, Primo, negando antecedēs, quia motus formaliter dicit aliquid poſitiuum, etiam ſi explicetur per illas negationes, de qua re infra. Secundo, non poſſe connotari varias partiū exiſtentias cum coexiſtentia negationum partiū poſteriorū, niſi addatur ſubiecto aliquid, per quod ſucceſſiuè illi inſint partes formæ: nam illud neceſſariò eſt aliquid diſtinctum à ſubiecto, hoc autem eſt actus tum potentiæ actiuæ, tum paſſiuæ. Ad improbationem Reſp. poſſe quidem aliquod ens per præciſiuam cognitionem diſtingui in varias rationes formales, ſed non rectè ſubſtantiæ tribuitur ratio motus ex illa connotatione, ſed potius ratio mobilis recipientis motum tanquam actum eius, per quē denominatur actu moueri, ex quo patet illam ſucceſſiuā exiſtentiam formæ non connotari à conceptu motus, ſed potius eſſe ipſum motū formaliter, neque eſt eadem ratio intellectionis, & volitionis diuinæ reſpectu eſſentiæ, & intellectus diuini, ac motus reſpectu mobilis, nam intellectio, & volitio non eliciuntur ab intellectu, & voluntate, vt dicetur 1 par. quia eſſet cum dependentia actus à potentia, & eſſentia diuina eſſet in potentia ad aliquem actū ſibi intrinſecum, at motus eſt actus dependens tum à mouente, tum à mobili; ſicut intellectio, & volitio creata.

Ad 1. Confir. Reſp. negando id poſſe dici. vt oſtendimus 3. par. quia neceſſaria eſt vnio quædam diſtincta ab humanitate, & ſubſiſtentia, vt fiat vnum ſubſiſtens. *Ad 1. Confir.*

Reſp. 2. Etiam ſi id admittatur, negatur tamen conſequentia, quia ſubſiſtētia diuina ſicut eſt infinita in genere ſubſiſtentiæ, vnde habet vim ſupplendi omnes ſubſiſtentias creatas ſecundum formalem rationem ſubſiſtentiæ, ita poteſt habere rationem omnem actualis vnionis contentam in omnibus ſubſiſtentijs creatis, cum hæ ſeipſis, & non media vnione vniantur naturæ. At hæc infinitas non eſt in ſubiecto, vt in ſe præhabeat omnem rationem actus virtualiter, vel formaliter, imo etiam ſi ſubiectum haberet virtualiter omnem rationē motus, & actus, adhuc tamen motus formaliter exiſtēs, diſtingueretur ab illo, vt patet ex omnibus actibus, & effectis contentis virtualiter in cauſa effectiua, & tamen ſecundum ſuas rationes formales diſtinguntur à ſua cauſa.

Ad argumentum ſecundæ opinionis dum negat, vbi non eſſe aliquam formā intrinſecā ſubiecto, ſed eſſe extrinſecā, ſatis dictum eſt in Logica tr. 17. q. 4 nam vbi non eſt ipsū forum, ſed exiſtētia in foro, at hęc exiſtētia eſt vbi intrinſecum. Ex quibus patet non bene aſſeri à Conimbricenſibus motum localē identificari cum ſubiecto proximo, id eſt quantitate, ſed diſtingui à ſubiecto remoto, ſcilicet ſubſtantia, nam cum motus, quo mouetur ſubſtantia, non ſit idem numero cum motu, quo mouetur quātitas, (cum ſingulæ entitates exiſtentes in eodem ſuppoſito, habeant ſuum proprium motum, & vbi;) neceſſario ſequitur motum, quo formaliter mouetur ſubſtantia, non magis diſtingui à ſubſtantia, quam motus, quo mouetur quantitas, & inter ſe diſtingui, ſicut quantitas diſtinguitur à ſubſtantia; falſo enim quis putabit ſubſtantiam ita denominari moueri localiter, ſicut denominatur alba per albedinem receptam immediate in quantitate, nam non ita moueri dicitur, ſed per motum immediatè receptum in ipſamet ſubſtantia, imo motus receptus in materia, diſtinguitur à motu recepto in forma, vt fuſius tract. de motu locali. 15 *vbi eſt forma intrinſeca.* *Motus diſtinguitur à ſubiecto proximo, et remoto.*

DVBITATIO II.

An motus diſtinguatur à termino ex natura rei.

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Hanc quæſtionem à Doctoribus inſtitui de omni ente ſucceſſiuo, atque adeo de tempore, & motu, & quia de tempore poteſt eſſe diuerſa ratio, ac de motu, ideo prius examinanda eſt quæſtio de motus diſtinctione à termino; deinde vero cum de natura temporis, inquirēda eſt diſtinctio temporis à permanentibus.

2. Not. Omnem motum habere terminum

Quiuis motus habet terminum partibiliter acquiſibilem.

abſolutum, ſeù formam partibiliter acquiſibilem; ſiue ſit ſubſtantialis habens partes extenſas, ſiue accidentalis habens partes extenſas ſubiectiuè, & intenſiuè, ſeù gradualiter, vt inductione patet ex augmentatione, & diminutione, & intenſione, & remiſſione; & denique ex motu locali, cuius terminus extrinſecus, qui eſt locus, conſtat partibiliter acquiri; & idem communis opinio putat de vbi intrinſeco, licet Ioannes de Magiſtris 3. phyſ. q.2.d.2. neget quoad partes extenſas, & quantitatiuas, de qua nos alibi.

Io. de Magiſt.

Motus eſt entitas cōpoſita ex partibus.

3. Not. Motum ex Ioanne de Magiſtris loc. cit. eſſe entitatem ſimplicem ſimplicitate quidē oppoſita cōpoſitioni ex materia, & forma, ſed eſſe compoſitam ex partibus tum extenſis ſubiectiuè, dum ſit in ſubiecto extenſo, tum ex partibus gradualibus intenſiuè cum ſit forma naturalis recipiens magis, & minus ſecundum velocitatem, vel maioritatem, 3. ex partibus eſſentialibus, quarum quælibet eſt ens, vt ly eſt, connotat tempus præciſè menſurās durationem illarum partium.

3 4. Not. In hac quæſtione ſupponi motum eſſe aliquid reale, ſiue ſimplex, ſiue compoſitum; nam alioqui non poſſet quæri, an diſtinguatur à termino reali, quod enim non eſt ens reale, non poteſt ab alio diſtingui à parte rei, quia diſtinctio ſupponit eſſe proportionatum diſtinctioni in ijs, quæ diſtinguūtur.

Terminus motus ē duplex.

5. Not. Terminum mutationis poſſe eſſe duplicem, vnum eſſe ipſam formam, quæ vnitur ſubiecto. Alterum ipſam vnionem, quam quia Nominales non agnoſcunt, vt diſtinctam ab extremis vnitis, non ponunt alium terminum niſi formam præciſè ſumptam. At Nos, qui vnionem dicimus diſtingui à forma vnita, & eſſe neceſſariam ad mutationem intrinſecā ſubiecti, terminum dicimus eſſe formam vnitam; vnde cum quæritur, an motus diſtinguatur à termino, intelligitur tam reſpectu vnionis, quam formæ.

ART. II. *Explicatur opinio dicentium diſtingui realiter à forma.*

Motus per eſ quo differt à termino. Io. de Magiſt. Venet. Burla.

3 PRima Opinio eſt dicentium, motum eſſe entitatem realiter diſtinctam à termino, ita Ioannes de Magiſtris 3 phyſ. quæſt.3. d.1. Venetus apud Tolet. cap. 3. quæſt. 3. quod dicat motum eſſe entitatem quandam abſolutam ſucceſſiuam id eſt raptim tranſeuntem, diſtinctam à forma, & idem dicit de actione, quod raptim tranſeat Burl. 3. phyſ. t. 11. vbi Primo oſtendit, motum non eſſe quid compoſitum ex affirmationibus, & negationibus, quia motus eſt ens, cum ſit prima ſuppoſitio phyſica, at ens non componitur ex non ente. Confir. quia motus quoad intrinſeca, vel dicit ſolum poſitiuum, & tunc ſi habet partes omnes ſimul, non diſtinguetur à permanentibus, ſcilicet ſubiecto, & termino, atque adeo ipſe motus eſſet mobile, & moueretur, & terminat motum, & ad motum eſſet motus, ſi vero illas habet ſucceſſiuas, iam habetur dari ens ſucceſſiuum poſitiuum diſtinctū à permanentibus, vel dicit ſolum negatiuum, vel compoſitum ex negatiuo, & poſitiuo, & non ſequitur motum non eſſe, quia illud, cuius aliqua pars non eſt, re vera non eſt, quia quod eſt nihil, non eſt pars alicuius entis. Secundo quietem, quæ eſt priuatio motus, eſſe priuationem poſitiui, & negatiui, ſed priuatio negatiui eſt quid poſitiuum, vt priuatio poſitiui eſt negatio, atque adeo quies erit cōpoſita ex priuatiuo, & poſitiuo. Tertio ſequeretur motum formaliter conſtitui per negatiuum, quia per illud res formaliter conſtituitur, per quod differt ab alijs, ſed differt à permanentibus extra animam non per affirmatiuum; quia per hoc eſt idem cum permanētibus ſecundum aduerſarios; ergo: ex quo vlterius ſequitur, quietem formaliter conſtitui per poſitiuum, cum formaliter neget motum ſecundum ſuum eſſe formale, idem enim eſt priuare negatum, ac ponere affirmatum. Quarto, ſequeretur naturam non eſſe principium motus, quia illud, quod eſt non ens, non habet ſui principium.

Confirm. Explicatur opinio Burlei.

Secundo oſtendit motum eſſe rem poſitiuam diſtinctam à permanentibus. Prima pars patet, quia eſt ſenſibile commune, & quia eſt ſenſibile diſtinctum ab alijs, ſiue ſenſibilibus proprijs, ſiue per accidens; ergo eſt res poſitiua diſtincta extra animam ab alijs. Confirm. quia motus nec recipit, nec terminat motum.

Tertio oſtendit motum, qui eſt de genere paſſionis, eſſe ens ſucceſſiuum, habens partem præteritam, & futuram, in quas diuiditur ſecundum diuiſionem temporis; & in partes ſimul exiſtentes ſecundum diuiſionem mobilis, vt dicitur in 6. phyſ. ex quo definiri poteſt, quod ſit tranſmutatio ſucceſſiua, per quam formaliter acquiritur in mobili terminus; vnde patet diſtingui à mouente cum ſit effectiuè ab hoc, quia nihil efficit ſeipſum, & diſtingui à mobili, cum ſit ſubiectiuè in mobili, cuius eſt actus, & diſtingui à termino, cum ſit via, & medium inter terminum à *quo*, & ad *quem*. Sequitur Thien. quæſt. 1. Venetus t. 18. d. 2. vbi quærit, an motus differat à mobili, loco, & ſpatio, & d. 3. vbi de alterat. & augment. an differant à ſuis terminis. Ruuius tract. 1. de motu quæſt. 4. Conimbr. quæſt. 3. art. 2. dum aiunt eſſe diſtinctionem formalem ex natura rei, Suar. diſp. 49. met. ſect. 2. vbi numero 5. ait diſtingui modaliter ex D. Thom. t. 9. Auer. & Themiſt. & ſignificat Ariſt. t. 4. Hurtad. diſp. 11. phyſ. ſect. 2. & tribuit Scoto & Durand. 3. d. 5. quæſt. 1. num. 4. vbi oſtendit, poſſe eſſe plures motus ad eundem terminum, & motum ſpecificari à termino.

Thien. Ruuius. Conimbri. Suarez. Hurtadus.

Hanc docent ex Scholaſticis Aureol. 2. d. 1. quæſt. 2. art. 2. quia via diſtinguitur à realitate ad quam eſt. Baccon. quæſt 2. art. 2. vbi ait, quod licet motus requirat formam, ad quam vadit, tamen differunt realiter, & propter hanc neceſſitatem Auer. 3. phyſ. 4. ait, motum eſſe idem cum termino formali, vt patet 4

Aureol. Baccon. Auer.

vt patet ex verbis ſequentibus; *motus*, inquit, *nõ eſt aliud, quam generatio partis poſt aliã illius perfectionis, ad quã tendit, donec perficiatur,& ſit in actu, neceſſe eſt vti motus, qui eſt in ſubſtantia, locetur in genere ſubſtantiæ, & ita in qualitate,& vbi*.quare motus eſt in genere perfectionis ad quã tẽdit,quia neceſſario requirit illã, neq; dr̃ in recto forma, ſed in obliquo, cũ dicat eſſe generationẽ partis &c, vnde concludit motũ materialiter eſſe formã, ſed differre ſm̃ quidditatem. & infra ſ. dico ergo; *operatio, & motus eſt aliquid præter reſpectum actionis,& paſſionis,quia aliter nõ fundaret illos reſpectus,vt 3.d.3.ar.2.& 2.q.à propagatio ponat aliquid ar.2.& eſt abſolutũ, & non illud abſolutum,ſcilicet creatum,quia hoc ſemper manet, & acquiſitio illa tranſit*. Caprcol. Eandem mihi videtur ſequi Capr. 2.d.1.q.2. ar.3.ad arg.Aur. 2.loco contra ſecundum, vbi ex definitione motus, quod ſit actus exiſtentis in potẽtia probat differre à termino,nam motus dicit quidem formam materialiter,ſed addit illi relationem viæ, ſeu tendentiæ ad vlteriorem actum,ſcilicet perfectiorem,atq; adeo dicit etiam relationem poſterioritatis ſub eſſe perfecto ad ſeipſum ſub eſſe perfecto;quas relationes dicit in obliquo,vnde motus eſt idem cũ forma, quoad eſſe materiale, ſed non quoad eſſe formale, ideſt quoad illas habitudines ad potentiam præcedentem,& actum ſequentem, & ratione harum relationum, tranſeunte motu,remanet forma,& quod motus eſt,& nõ ſit forma; & ad ſecundum ait formam imperfectam cum præciſione ordinis ad vlteriorem perfectionem,eſt terminus;ſed cum tali ordine,nõ eſt terminus,ſed motus,quia motus cõſtituitur per illum ordinem tanquam per differentiam formalem; *nam omne, quod ponitur in definitione alicuius,tanquam differentia illius ſiue in obliquo, ſiue in recto, dicitur formale illius*. & infra, *motus in ſui ratione non dicit ſolam formam, ſed aliquid vltra*. Vnde forma, & motus differunt ſecundum aliud, & aliud eſſe,& infra ad quartum, *motum quoad ſuum materiale, ſcilicet formam imperfectã non differre à forma, ſed quoad ſuum formale, ſcilicet ordinem ad actum poſteriorem, & potentiam priorem,& vt habet rationem paſſionis addit ordinem ad ſubiectum, & agens*. D. Thom. Argent. ex D.Tho.3.phyſ.lect.5.ſequitur Argent.2.d. 19.q.1.tribuitur D.Tho.2.contra Gent. c.17. vbi ait, quod dum eſt motus ſucceſſiuus, non eſt terminus, & c.18. vbi ait eſſe accidens termini,& c.10.vbi in ſucceſſiuis fieri dicitur eſſe ante factum eſſe.

5 *Diſcrepant hi Auctores. Primo.* Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam quidam dicunt illam diſtinctionem eſſe realem abſolutè, ſeu ratam, vt videtur ſentire Aur.Venetus, Burl.& Argentina,qui ad primam probat. ait dealbationem, & albedinem eſſe mutuo ſeparabilia, nam Deus poteſt efficere albedinem ſine motu dealbationis,& poteſt efficere motũ dealbationis, ex quo nihil de entitate albedinis completa, quæ eſt terminus motus, in eſſe ponatur, imo à termino propriè, qui eſt entitas completa, etiam naturaliter motus eſt ſeparabilis, quia ſunt incompoſſibilia.

A

Secundo. At alij negant eſſe realem ratam, ſed realẽ modalẽ, vel ex natura rei, vt Suar.Ruui.Hurt. nam motus eſt veluti modus affixus termino, cum ſit via,& fieri ipſius termini,tum quia via nõ poteſt eſſe ſine termino,licet terminus exiſtat ceſſãte via,tum quia ad motum eſſet motus contra Ariſt.3.phyſ.à tex.10.ad 18. quia omne ens reale habens propriam inexiſtentiã in ſubiecto, recipit eſſe poſt non eſſe per mutationem, neque dicatur recipere exiſtentiam ſeipſo, quia ſicut habet propriam exiſtentiam ab alijs diſtinctam,ita debet illam recipere per productionẽ diſtinctam à productione aliorũ.

B

Alij vocant formalem ex natura rei, vt Conimb. eo quod formalis ratio vtriuſque eſt diuerſa, & diuerſas hẽt conditiones à parte rei.

Tertio. Alij 3. dicunt non diſtingui realiter ratè,vel realiter eſſentialiter ex natura rei, ſed connotatiuè, eo quod motus dicit eſſentialiter eandem eſſentiam,ac forma, quia eſt eſſentialiter forma imperfecta; ſed differt a termino, quia connotat relationem ad potentiam præcedentem, cuius eſt actus, & ad actum ſequentẽ reſpectu cuius eſt in potẽtia, & quia in qualibet id habet rationem formæ, quod illã diſtinguit ab alijs,ideo motus connotat illas, vt differentias ſm̃ conſtitutiuas, vnde dicuntur idẽ materialiter, non formaliter, ita Capr. loc.cit. & d.39. q.1.ar.3. ad primum, & ibidem Hiſpal. apud Ruuium,ſed falſo,quia Capr.d.39. nihil de hac quæſtione fortè voluit citare 2. d. 18. q.1.ad vltimum,vbi ait motum, & eius terminum eſſe idem eſſentialiter, differentes ſolum ſecundum aliud,& aliud eſſe,vel alium,& aliũ modum eſſendi, & idem docet 4.d.12.q.1. ad 4. Scot.contr.1.& d.18.loc.cit.ad 2. ait diſtingui non quod ſint res totaliter diuerſæ, vt dictum eſt de actione,& paſſione.

C

ART. III. Proponuntur argumenta pro diſtinctione reali inter motum, & terminum.

D

6 *1. Ratio.* PRimo,ex oppoſitis cõditionibus,nam Primo, motus eſt ens ſucceſſiuum, terminus vero permanens, atque adeo habent exiſtentias oppoſitas, ſcilicet ſimultaneam, & non ſimultaneam, vnde in motu ſicut variãtur ſemper partes, ita & exiſtentiæ, at in permanentibus ſemper eſt eadem exiſtentia, quare ſi eſſet idem,tunc idem ſimul eſſet,& non eſſet.Secũdo, motus diuiditur ad diuiſionem temporis, nõ ſic terminus. Tertio, ad terminum eſt motus, at ad motũ non eſt motus, 5.phyſ. à t. 15. Quarto,motus eſt actus imperfectus,& via ad perfectionem,at terminus non ſic,ſed eſt actus perfectus, via autem eſt prius natura cum ſe teneat ex parte cauſæ,quam terminus,at idem non eſt prius natura ſe ipſo, niſi ſit aliqua diſtinctio inter extrema, neque poteſt eſſe cauſa ſui ipſius, ex Aug.1.de Trin.c.1. Quinto,motus eſt ſenſibile commune, 2.de an. tex.133.at terminus eſt ſenſibile proprium vt colores, &

E

primæ qualitates, nec eſt ſenſibile commune ratione termini, quia hic poteſt eſſe ſenſibile proprium, neque ratione negationis incluſę in motu, quia hæc nec eſt ſenſibile cõmune, nec propriũ; ergo ratione alicuius poſitiui diſtincti à termino. Sexto, ex Ocham. vnitas motus ex Ariſtotele, non eſt tanta, quanta eſt termini. Septimo, ex eodem motus eſt velox, & tardus, non ſic terminus, præſertim cum velocitas, & tarditas ſit paſſio motus, non ratione negationis, ergo. Octauo, motus eſt qualitas alia à quãtitate permanenti, ex Ariſt. in prædicamentis. Nono, idem motus non poteſt ſaltem naturæ viribus reparari, at idem terminus poteſt, vt ſi aliquod corpus idem ſpatium hodie conficiat, quod hæri, atque adeo habet idem vbi. Decimo, motus eſt medium inter priuationem, & formam, neque eſt medium per abnegationẽ; vt totum eſt medium inter partes, vt inquit Ocham. 2.q.9.ad x. quia includit partes, & eſt neutrum illarum, ita motus includit priuationem, & formam, & eſt neutrum præciſe; nam mutatio eſt medium quaſi poſitione, quia ſubiectum dum eſt ſub motu, non eſt ſimpliciter ſub priuatione, neque ſimpliciter ſub forma, & eſt ſub aliquo ente; ergo motus eſt aliquod ens diſtinctum à priuatione, & forma medians inter illa, & ideo dicitur via quædam, quia mediat ſicut via inter terminum à quo, & ad quẽ.

7 *2. Ratio.* Secundo probat. ex ſeparabilitate, nam quæ ſeparantur à parte rei, ſunt à parte rei diſtincta, tum quia idem à ſeipſo ſeparari non poteſt, nam maneret idem ob identitatem, & nõ maneret idem ob ſeparationem, tum ſimul eſſet, & non eſſet, nam ſi eſt idem cum re, quæ corrumpitur, iam idem eſſet, & non eſſet ob corruptionem; vnde 7.Top. c.1.loc.12. *ſi alterum interimitur, alterum non, profectò non idem ſunt*.

Sed terminus ſeparatur à motu, tum Primo, quia ceſſante motu remanet terminus; neque dicas deſinẽte motu, deſinere aliquid reale, non à termino diſtinctum realiter, ſed ratione, quia cum ſeparatio ſit independenter ab opere intellectus, & corrumpitur aliquid reale, illud erit independẽter ab intellectu diſtinctũ ab eo, quod remanet, & non corrumpitur. Tum Secũdo, quia idẽ terminus põt fieri Nũc per vnam actionem, nunc per aliam ab illa diſtinctam, ſiue diuerſis temporibus ab eodem agente, ſiue à diuerſis agentibus diuerſo, vel eodem tempore, quia plura agentia non poſſunt agere per eandem numero actionem circa idem paſſum, vt patet, quia illis reſpondent diuerſæ paſſiones, ergo idem terminus poteſt terminare duos motus, at idẽ non poteſt identificari cum duobus realiter diſtinctis; quod ſi negent id fieri poſſe naturaliter, certè non poteſt negari ſupernaturaliter fieri poſſe, vt idẽ terminus fiat per duas actiones adæquatas eodem tempore, vel ſaltem diuerſo. Tum Tertio, quia idem terminus non ſolum poteſt acquiri per diuerſos motus, ſed etiam per oppoſitos, vt idem locus per aſcenſum, & deſcẽſum; & idem gradus albedinis per intenſionem aſcendendo à non gradu, & per remiſſionem deſcendendo à ſummo ad inferiores, & ſic eadem quantitas per accretionem, & decretionẽ, qui motus ſunt inter ſe incompoſſibiles.

Confirm. Confir. quia quæ diſtinguntur numero, diſtinguntur realiter, ſed motus, & forma diſtinguntur numero, quia vel ſunt in genere diſtincto, atque adeo diſtincta ſpecie, at quæ ſpecie diſtingũtur, etiam numero diſtinguntur: vel ſi eodem genere, non eodem modo, quia terminus directè, & per ſe; motus autem indirectè, & reductiuè, quod indicat diſtinctionem inter illa.

ART. IV. Explicatur opinio negantium motum diſtingui realiter à forma.

8 *Secundũ alios motus differt à termino ratione. Auer. S Thom. Burid. Saxon. Fer. Georg.*

Secunda opinio eſt dicentium motũ, actionem, & paſſionem non diſtingui à ſuo termino à parte rei, ſed ratione, tribuitur Auer. 3. phyſ.com.4.& 5. D.Thom. t.9. ſequitur Burid.3.phyſ.q.2.Sax.q.4.& 5. Ferr.q.2. Georg. q.1.d.1.2.& 3 & q.3.d.4. vbi de motu locali; Sotus q.1.& 2. Tolet.q.3.Conimb.3.phyſ.c.2. q.3.ar.2.vbi vocat diſtinctionem formalem, & illam tribuit Alex. Themiſt. & Och.2.q.9. & 3.p.phyſ.c.2.3.& 4.Perer.l.13.c.10. ex D.Thõ. 11.met.ſum.4.c.1.lect.9.Maſius c.3.q.4.tribuit Iau.q.1.Veral.ſpec.1.Bruxel.q.1.ar.1.& Capr. Soncin.5.met.q.24.vbi ex hoc probat motum non eſſe per ſe ſpeciem quantitatis, & q.40. ex D.Thom.1.p.q.110. vbi negat mobile localiter, vt ſic eſſe in potentia ad aliquid intrinſecum, ſed extrinſecum, & q.5. de potentia ar.3. vbi localem ait eſſe perfectiſſimum, quia non variat quoad intrinſeca, ſed ſolum quoad extrinſecum. Greg.2.d.1.q.4.concl.p.ſpeciali, & ad 10.& 18. vbi in ſpecie de motu locali 1.d. 28.q.2.& Gab.d.30.q.4.ar.1.& Och.d.30.q.2. & 2.q.9.Val.1.p.diſp.3.q.2.p.1.apud Hurtad. loc.cit. videtur D.Th.3.Phyſ.lect.5.p.penul. ad 2. dub. vbi ait, ratio motus completur non ſolum per id, quod eſt de motu in rerum natura, quod eſt inchoatio quædam actus perfecti; nam in eo, quod dealbatur incepit aliquid albedinis, ſed etiam per id, quod ratio apprehẽdit, quia adhoc vt actus ille imperfectus habeat rationem motus requiritur, vt intelligatur tanquã medium inter duo, quorum præcedens comparatur vt potentia ad ipſum, & hinc motus dicitur actus, at conſequens comparatur ad motum vt perfectum ad imperfectum, & ideo dicitur in potentia ad illum, & hinc fit vt actus imperfectus acceptus, non vt tendẽs ad alium actum perfectum dicitur terminus motus, & non in omni motu dicatur motus, & videtur Capre.4.d.12.q.1.ar.3.ad 4. Scoto 4.p.vbi negat motum dicere aliquid abſolutum diſtinctum à forma, ex D.Thom.11. met.lect.87.

1. Ratio eſt. Fundamentum ſumitur, quia non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, at nulla neceſſitas cogit ponẽdi diſtinctionẽ inter terminum, & motum, & per conſequens actionem, paſſionem, & terminum diſtincta cum actio

motus,

motus, & paſſio ſint idem, 3. phyſicorum 18. minor probatur, tum quia poſita exiſtentia formæ in ſubiecto poſt priuationem intelligitur mutatio ſubiecti, quia per eam ſubiectum aliter ſe habet, ac prius, vt patet inductione in omni motu, ergo exiſtentia formæ ſatis eſt, tum quia nullum eſt ſignũ diſtinctionis à parte rei, quia maximè eſſet ſeparabilitas, ſed motus non poteſt etiam per potentiam Dei conſeruari ſine termini exiſtentia, quia motus eſt acquiſitio termini, vnde Och. Arim. & Burid. dicunt motum alterationis nõ eſſe aliud, quã qualitatem, quæ acquiritur, vel deperditur, & ſic augumentio eſt quantitas, quæ acquiritur.

Confir. Confir. ex Conimb. motus non habet diuerſam exiſtentiam à termino, ergo neque diuerſam realitatem, conſequentia patet, quia realitas non eſt niſi quidditas ſub modo exiſtendi, antecedens probatur, quia ſi haberet diuerſam exiſtentiam, ſequeretur motum, & terminum produci diuerſa productione, nã res vt ſe habet ad exiſtentiam, ita ſe habet ad productionem, at id eſt contra omnium conceptum, tum quia inde ſequitur proceſſus in infinitum in motibus, ſi ſinguli motus dicunt entitatem; tum quia nõ poſſet eſſe mutatio vna circa vnũ terminũ, ſed ſẽper eſſent plures, vna ex ratione ꝓductionis termini, altera rõne ꝓductionis ipſius motus, quia mutari nõ eſt aliud, quã aliter ſe hẽre nunc, ac prius, ꝙ fit per receptionẽ alicuius formæ, ſeu entitatis, at in ſubiecto eſſent duæ entitates de nouo; neque dicas vnam mutationẽ eſſe ad duos terminos, quia id eſt impoſſibile apud Ariſt. 5. phyſ. tex. 31. & 35. vbi Auer. inopinabile, inquit, eſt quod motus diuerſi ducant ad vnum finem, quia res diuerſæ ducunt ad diuerſos fines.

9 2. Ratio. 2. Fundamentum ſumitur ex natura motus. Nam motus non eſt, niſi ipſa receptio formæ ſucceſſiuæ, ſeu per partes in ſubiecto; connotata priuatione præuia eiuſdem formæ, ſed hęc receptio nõ dicit aliud, quam vnionem in fieri formæ, ſeu formam exiſtentem in fieri in ſubiecto; at vnio, & forma fieri, non diſtinguitur ſecundum rem ab ipſa forma, & vnione in facto eſſe: ergo. maior probatur, quia eo ipſo, quo intelligitur formam exiſtere, ſeu vniri ſubiecto, cum prius non fuerit, præciſa omni alia entitate intelligitur ſubiectum formaliter mutari, neque ad id opus eſt duplici forma, vna permanente, & altera tranſeunte, ſed ſatis eſſe, quod habeat formam, quam immediatè ante non habebat, & ſimiliter quãdo mutatur à forma ad non formam, non eſt opus, vt careat forma permanente, & habeat tranſeuntẽ, ſed ſufficit nnn habere formam quam prius habebat. Minor prob. nam motus eſt id, quo formaliter ſubiectum ſucceſſiuè mutatur, ſeu tranſit ex vno eſſe in aliud, ſed exiſtentia ſucceſſiua formæ in ſubiecto, ſeu vnio ſucceſſiua formæ, cũ ſubiecto de nouo, ſeu poſt priuationem eſt id, quo formaliter ſubiectum mutatur, ſeu tranſit de vno eſſe in aliud, ergo motus formaliter eſt exiſtentia, ſeu vnio exiſtẽs in ſubiecto per partes poſt partes.

Confir. 1. Confir. quia omnis forma, quæ ab agente per actionem continua fluit in eſſe, eſt forma fluens, ſed omnis fluxus eſt huiuſmodi: ergo eſt forma fluens, quod ſi dicant fluxũ eſſe quidem formam fluentem, non tamen contra forma fluens eſt fluxus, ſed contra hæc forma fluens acquiritur per fluxũ in ſubiecto de nouo, & hic fluxus iterum eſt forma fluens, ergo acquiritur per alium fluxum, & ſic in infinitum.

Confir. 2. Confir. 2. quia alteratio poteſt fieri per ſolam deperditionem formæ præexiſtentis ſine acquiſitione nouæ rei, vt patet, quando ſubiectum perdit partem formæ poſt partẽ, & nullam nouam acquirit; tunc alteratur, quia deperditio qualitatis non eſt ſine alteratione ſubiecti; ergo ad motum non eſt neceſſaria alia entitas præter formã, & quod dicitur de motu deperditionis formæ, debet etiam intelligi de acquiſitione formæ per partem poſt partẽ abſque eo, quod acquiratur alia entitas præter formam.

Confir 3. Confir. 3. quia creatio non diſtinguitur realiter à termino, ergo neque motus, quia eſt eadem ratio, anteced. prob. Primo, quia ſi Deus indigeret re media inter ſuum velle, & creaturam, non poſſet per ſolum velle ponere rem in eſſe, at hoc repugnat Dei omnipotentiæ, nam ex Ricca. c. 2. de Trinit. *quidquid ſit, niſi ad nutum eius fieret, procul dubio non eſſet omnipotens.* Tum Secũdo, quia ſi productio diſtingueretur à termino, ſequerequr formam exiſtere ante ſui productionem, quia productio cum ſit accidens exiſteret in forma, quam denominat, at ſubiectum exiſtit prius natura, quam accidens ſibi inhærens, ex Baccon. 5. dubitatam.

10 3. Ratio. 3. Fundamentum, ex conceptu formæ permanẽtis, & ſucceſſiuæ, Nam ob id maximè aduerſarij ponunt hanc diſtinctionem, quia entitas ſucceſſiua non poteſt identificari cum permanenti ob repugnantes cõditiones, quia permanens ſimul exiſtit, at ſucceſſiuum nõ ſimul. Sed ex his conditionibus non eſt opus ponere nouam entitatem diſtinctam à forma. Min. prob. nam ſimultanea exiſtentia non differt à ſucceſſiua ex partibus componentibus, ſed ex affirmatione, & negatione ſimultatis, quia eadẽ forma v. g. calor ſecundum eaſdem partes eſt permanens, cum habet partes ſimul, & eſt ſucceſſiua, dum habet partes cũ negatione ſimultatis, at negatio ſimultatis non ponit nouã entitatem, ſicut neque per negationem quietis in vno loco ponit aliam entitatem, quam exiſtentiam in pluribus locis.

Confirm. Confir. quia ſi entitas motus eſſet ſecundum ſe diſtincta, & intrinſecè à termino cum non duret per æternum tempus, ſed per horam debet aliquando corrumpi, ſed non poteſt corrumpi. Primo, quia non apparet à quo corrũpatur, cum non poſſit ab eodem res corrumpi, & produci. Secundo, quia non apparet, quando corrumpatur. Non enim corrumpitur in inſtanti, cum nullus motus ſit in inſtanti, quia eſſet permanens; neque in tempore,

quia

quia neque in tempore, in quo erit: quia tunc motus per vnam horam corrũperetur, & generaretur continuè, cum non ſit ratio, quare motus corrumpatur per corruptionem vnius partis, quin generaretur per generationem alterius partis. Neque in tempore, in quo non erit, quia in illo vel eſt ſimpliciter corruptus, vel ſimpliciter generandus, quia cum in quolibet motu ſucceſſiuo ſint mutata eſſe, quæ ſunt entitates ſimiliter diſtinctæ à forma, ſequitur in infinito tempore generari, & corrumpi infinitas entitates inter ſe omnino diſtinctas, & ſeparatas, non facientes vnum, quod eſt impoſſibile.

11 *4. Ratio.* 4. Fundamentum, quia in ſubita mutatione v. g. illuminatione aeris, non datur alia entitas abſoluta ſecundum ſe totã diſtincta à forma v.g. lumine, & aere; ergo neque in mutatione ſucceſſiua, quia eſt eadem ratio acquiſitionis formę poſt priuationem, licet fiat diuerſo modo. Antec. prob. quia non eſt ſubſtantia, vel quantitas, quia aer quando illuminatur, & quodcunque corpus, quando mutatur acquireret nouam ſubſtantiam, vel quantitatem, neque eſt qualitas, quia nullam ſpeciem qualitatis acquirit pręter formam, quę terminat mutationem. Neque inter entia datur aliud ens abſolutum.

Confir. 1. Confir. quia cum mutatio duret tantum per inſtans, deberet ſtatim corrumpi, at non apparet quomodo corrumpatur, quia non ad corruptionem ſubiecti, vt patet neque per inductionem contrarij, vel incompoſſibilis formæ, cum nullum tale appareat, neque per abſentiã conſeruantis, quia poſſibile eſt vt agẽs ſit præſens, & æquè approximatum in toto illo tempore, ſicut eſt in inſtanti.

Confir. 2. Confir. 2. quia forma ſubſtantialis immediatè recipitur in materia; ergo mutatio, quæ ponitur noua entitas, non præcedit formam in materia, quia nõ immediate, ſed mediante hac entitate reciperetur, atque adeo ſi eſſet ponenda, deberet eſſe poſterior, quam forma ſubſtãtialis, at hoc eſt falſum, tum quia terminus ſequitur, non procedit mutationem, tum quia fruſtra poneretur iam exiſtente forma in materia, præſertim cum ſit ſtatim deſtruenda.

12 *Motus nominaliter differt à permanentibus.* Ex his argumentis probant, non eſſe neceſſarium ponere res trãſeuntes, ſiue ſucceſſiuas, ſiue inſtantaneas diſtinctas à permanentibus, quæ durent per tempus, vel inſtans; ex quo vlterius inferunt motum ſolum nominaliter diſtingui à permanentibus, quod ſecundum Nominales, motus ſit nomen ſignificant plures dictiones, vt v. g. mutatio indiuiſibilis non eſt vna res ſimplex, de qua verificatur ly indiuiſibile, vt verificatur de anima rationali; ſed ſignificat ſubiectũ, ꝙ mutatur acquirendo formam, indiuiſibiliter illam acquirit, ideſt non verificatur ſucceſſiuè, quod habeat vnam, & non habeat aliam partem formæ.

Primũ diſcrimen inter Auctores. Vnde Auctores huius ſententiæ inter ſe diuiſi ſunt. Nam nominales motum negant eſſe ſimplicem quãdam entitatem, ſed eſſe aliquid compoſitum ex affirmationibus, & negationibus, ſcilicet ex rebus permanentibus, & negationibus ſimultatis, prioritatis, & poſterioritatis, nam ad motum localẽ v.g. opus eſt, vt corpus ſit in aliquo loco, in quo non fuit prius, & poſtea in alio, in quo non erat prius, ita vt ſit in diuerſis locis, neque ſimul, nec quieſcendo in illis, per quas negatiuas ſcilicet non eſſendi ſimul, nec quieſcendo, non ponitur aliqua entitas præter permanentes, & idem dicitur de alteratione, & augmentatione; vnde mutatio aliquando accipitur pro agente, aliquando pro mobili, aliquando pro termino, quod fusè explicant Ocham. & Arim. loc. cit. *Ocham. Arim.*

At ex Thomiſtis aliqui ponunt motum eſſe quid connotatiuum dicens in recto formam, & in obliquo relationem ad potentiam præcedentem, & ad formam ſequentem, quas relationes negant eſſe reales.

Alij vero dicunt motum eſſe perfectionem ſimplicem intrinſecè, & ſecundum ſuam rationem poſitiuam, ſed identificatam cum forma: & ab ea diſtingui ratione ratiocinata; nam vt eſt actus imperfectè conceptus, ſcilicet vt via ad formam, eſt motus; ſed omnis actus cõceptus, vt quieſcenter perficiens ſubiectum, eſt forma, & terminus. Dixi ſecundum rationẽ poſitiuam, vt excludat priuationem præuiam formæ neceſſariam in ſubiecto ad conceptum motus. *Secũdum diſcrimen.*

ART. V. Oſtenditur motum diſtingui ex natura rei à termino.

PRima Concl. Motus diſtinguitur à parte rei, & pręciſo omni opere intellectus ab entitate formæ. Hanc probant pluraque argumenta primę ſententiæ, præcipuè illud, quod ſumitur ex ſeparabilitate, & aliud ſumptum ex fundamento oppoſitorum proprietatum, & conditionum, quia ea, quæ à parte rei habẽt prædicata oppoſita, non poſſunt eſſe idem à parte rei; ſed terminus, & motus habent prędicata oppoſita à parte rei; ergo. maior prob. quia oppoſita non poſſunt conuenire eidem ſecundum eandem rationem, quare ſi nulla eſt in eodem diuerſa ratio à parte rei, non poteſt eſſe capax oppoſitorum à parte rei, neque ſufficit diuerſitas virtualis, ſeu rationis racionatę, quia hæc diuerſitas non eſt actu, ſed ſolum in potentia, quatenus poteſt ſubiectum per intellectum apprehendi diuerſo modo, at oppoſita requirunt in ſubiecto diuerſitatem actualẽ ante opus intellectus, nam alioqui cum ſit in ſubiecto ſimplicitas oppoſita conuenirent eidem entitati, vt ſimplex eſt; minor prob. nam præciſo omni opere intellectus motus eſt ens ſucceſſiuum, & via, ſeù tendentia ad terminũ, & operatio potentiæ motiuæ, & mobilis; at hæc non conueniunt termino, nam hic non eſt ens ſucceſſiuum, ſed permanens, non via, ſed id, ad quod ordinatur via; non operatio, ſed operatum. 13 *Motus à parte rei differt à termino.*

Confir. quia motus eſt ſenſibile commune, at terminus eſt ſenſibile proprium, vt colores, qui ſunt termini alterationis; verum hæc confirmatio *Confir. 1.*

firmatio probat quidem motum eſſe aliquid à parte rei, non tamen diſtingui à termino, quia eſſe ſenſibile commune, non conuenit alterationi, cuius terminus eſt color, ſed motui locali, & ſimilibus, quorum termini ſunt etiam ſenſibilia communia, vt quantitas, & vbi, vt alibi.

Confir.2. Confir.2. quia mutatio inſtantanea, ſeù tráſiens diſtinguitur à parte rei à ſuo termino, quia illa durat tantum per inſtans, & non coexiſtit tempori, quia per hoc diſtinguitur à motu, at terminus coexiſtit tempori; ergo etiam motus ſucceſſiuus à ſuo termino, quia eſt eadem, imo maior ratio diſtinguendi motum à ſuo termino, quam mutationis à ſuo.

14 *Solutio Ocha.* Reſp. Och. in ſua phyſ. loc. cit. mutationem ſucceſſiuam, & inſtantaneam non eſſe aliquod vnum ens diſtinctum à permanẽtibus, ſed per illud nomen verbale ſignificari per tropum, & gratia ornatus, quod multis dictionibus proprié ſignificatur, vt v.g. mutatio ſignificat tum ſubiectam, & ipſam formam exiſtentem in ſubiecto, tum priuationẽ formæ in ſubiecto præuiam ad exiſtentiam formæ in eodem ſubiecto, at hæc omnia ſunt permanentia, neque præter hæc eſt neceſſaria alia entitas, quæ appelletur mutatio; vnde fit, vt mutatio ſucceſſiua non dicat aliquam entitatem, quæ habeat partes fluentes inter ſe incompoſſibiles, quarũ vna non permaneat cum alia; ſed ſignificat eaſdem entitates, quæ ſignificantur nomine mutationis cũ hoc diſcrimine, quia ſicut nomine mutationis ſignificatur ſubiectum habere formam, & partes formæ non ſucceſſiue, ita nomine motus ſignificatur ſubiectum acquirere formam per partem poſt partem, ſeù formam exiſtere in ſubiecto per partẽ poſt partem, vt v.g. lignum calefit ſucceſſiue per calorem exiſtentem in ipſo per partem poſt partem, ita vt in quolibet inſtanti verum ſit dicere, lignum aliquam partem caloris habet, quã prius non habebat abſque eo, quod alia entitas ſit in ligno.

15 *Reijcitur 1.* Sed contra, tum quia ſubiectum non mutatur ab entitate formæ ſecundum ſe, ſed vnitæ ſubiecto; at vnio diſtinguitur à parte rei ab entitate formæ, vt alibi oſtendimus; ergo & motus, qui includit vnionem, quia includit actum ſubiecti, & formæ, ideſt informationem paſſiuam, & actiuam. Tum Secundo, etiam ſi eo ipſo, quo ſubiectum intelligitur immediatè poſt priuationem habere formam, intelligatur mutatio, non tamen hæc vel illa mutatio, quia poteſt variari mutatio ſecundum differentiam indiuidualem, etiam ſi entitas formæ ſit eadem, vt patet dum idem numero calor, qui eſſet productus ab igne poſt eius corruptionem eſſet reproductus à Deo, & idem in anima rationali, quæ eadem numero terminat diuerſam mutationem in prima hominis generatione, ac in reſurrectione; vnde etiam ſi poſita hac anima in corpore, intelligatur corpus mutari, tamen non intelligitur mutari per omnem mutationem, quæ poteſt terminari ad hanc animam, quia poteſt variari mutatio manente eadem anima; hac enim ratione colligimus, figuram diſtingui à quãtitate, quia licet quantitas non poſſit ſeparari ab omni figura, tamen ſeparatur ab hac, vel illa figura; ergo ſimiliter licet ſubiectum non poſſit ſeparari à mutatione, dum ibi de nouo exiſtit forma, tamen poteſt ſeparari ab hac, vel illa mutione, etiam in ea exiſtente eadem forma.

Reijcitur 2. Secundo, quia falsò docet, mutationem non ſignificare aliqđ vnũ ens, ſed plura per tropũ, quę ſignificantur per plures dictiones propriè, tum quia mutatio, licet requirat ſubiectum, & formam, tamen formaliter neque eſt ſubiectũ, neque forma, ſed eſt actus quidam medius inter formam, & ſubiectum, vt patet ex communi conceptu, & ex definitione motus, & ex ijs, quæ docet Ariſt. 3. phyſ. de motu, & eius identitate cum actione, & paſſione.

Reijcitur 3. Tertio diſplicet, dum ſucceſſionem motus conſtitutiuam ait, non eſſe aliud, quam partes formæ exiſtẽtes in ſubiecto cum ordine prioritatis, & poſterioritatis inter illas, per quem nihil additur partibus formæ, quia modus exiſtendi ſimultaneus, & ſucceſſiuus ſunt quædã perfectiones rerum, quorum vnus eſt alio perfectior; ergo dicunt aliquam perfectionem diſtinctam à partibus formæ, quia eædem partes habent perfectiorem modum exiſtendi, dum exiſtunt ſimul, ac dum exiſtunt ſucceſſiuè, vt patet ex ijs, quę Doctores docent de imperfectione motus, & temporis.

Hęc concluſio contra Nominales ſatis mihi videtur clara; ſed maior difficultas eſt in aſſignanda diſtinctione ex natura rei inter motũ, & vnionem formæ cum materia, quæ eſt terminus proximus mutationis, quia ipſa formaliter eſt medium inter ſubiectum, & formam, & eſt id, quo ſubiectum formaliter mutatur; quia non mutatur niſi per formam vnitam ſubiecto. Hinc aliqui dixerunt mutationem non diſtingui ab vnione ex natura rei ſecundũ intrinſecam formalitatem, ſed ratione priuationis connotatæ, quam cõnotat mutatio, & motus, ſed non ſic vnio, quia vnio, quæ in primo inſtanti generationis eſt mutatio, in tempore ſequenti non eſt mutatio, ſed vnio ſimpliciter ſolum ob defectũ immediatæ priuationis præcedentis, & ſicut poteſt eſſe mutatio inſtantanea, & ſucceſſiua, ita vnio. At alij putant diſtingui non ſolum ratione priuationis connotatæ, ſed ſecundum intrinſecam formalitatẽ, vnde ſit.

2.Concl. Licet probabile ſit motum nõ diſtingui à parte rei ab vnione formæ cum ſubiecto, niſi ratione priuationis connotatæ, tamen probabilius eſt diſtingui ſecundũ intrinſecam formalitatem. Prima pars patet ex dictis pro opinione Nominalium, nam præciſa omni alia formalitate, eo ipſo, quo intelligitur vnionem formæ cum ſubiecto immediatè poſt priuationem exiſtere in ſubiecto per diuerſas ſui partes non ſimul, ſed ſucceſſiuè, intelligitur perfectiſſimè conceptus motus, quia intelligitur ſubiectum moueri; ergo motus formaliter non includit aliam formalitatem, quam partes 16 *Probabilius ẽ motum diſtingui ab vnione formæ cũ ſubiecto, intrinſece.*

formæ

formæ vnitas ſucceſſiuè cum ſubiecto, quia in conceptu formali motus, non includitur alia formalitas. *Confirm.* Confir. quia ſubiectum formaliter mutatur per vnionē cum forma, nam per formam extrinſecè adiacentem non mutatur.

2. Pars prob. quia vnio vt ſic, non includit formaliter modum exiſtendi ſucceſſiuum, quē includit motus; ergo diſtinguuntur ex modo exiſtendi diuerſo ex natura rei, quia exiſtere ſucceſſiuè, & exiſtere ſimul à parte rei diſtinguntur. Confir. quia eadem vnio formæ cum eodem ſubiecto poteſt fieri per diuerſas actiones agentis: ergo etiam per diuerſos motus, conſeq.prob. quia motus vel includit actionē, vel habet neceſſariā connexionem cum actione, ita vt non poſſit variari vnum, non variato altero. Antec.prob.tum quia vnio producta à creatura, cōſeruatur à ſolo Deo, ergo poterat produci à ſolo Deo:& quia idem numero cōpoſitum poteſt produci per diuerſas actiones, ſiue naturaliter, ſiue ſupernaturaliter: ergo etiā vnio eadem, nam idem numero compoſitum, includit eandem numero vnionem, quia formaliter conſtituitur vnitum, ſeù compoſitum.

Confirm. Confir. quia proprietates motus nō conueniunt vnioni, vt velocitas, tarditas, & ſimilia de quibus ſupra, & licet ſubiectū formaliter mutatur per vnionem cum forma, tamen nō mutatur per illam, niſi vt eſt fieri, at fieri formam, & vnionem eſt formaliter motus, fieri autem diſtinguitur à re producta.

ART. VI. Oſtenditur qualis diſtinctio realis ſit inter motum, & terminum.

17 *Diſtinctio inter motum, & terminū non eſt realis rata.* TErtia Concl. Hæc diſtinctio realis inter motum, & terminum, non eſt realis abſoluta, ſeù rata; eſt communis recentiorum, & mihi videtur eſſe Capr.2.d.1.q.2.ar.1.c.2.& ad argumenta contra illam.

Capreol.

Prima, & ſecunda Ariſt. auctoritas explicatur. Primo prob. ex Ariſt.3.phyſ.t.4. vbi motus dicitur non eſſe præter res; ſed non placet, quia hinc ſolum probatur motum non eſſe ad aliquid, quod non contineatur in prædicamentis, vel ibi ſolum id afferi contra antiquos dicentes motum non eſſe ens reale, ſed extra omne ens.

Secundo prob. ex t.15. motus dicitur actus ideſt forma imperfecta, quod ſępè repetit vſq; ad tex.24. forma autem imperfecta non diſtinguitur realiter à perfecta, vt idem homo, qui erat imperfectus, fit perfectus. Sed neque hic locus conuincit, tum quia idem actus perficitur per additionem entitatis diſtinctæ realiter à præcedente, vt homo puer fit perfectus per additionem entitatis diſtinctæ realiter à præcedenti, tum quia ens ex natura ſua imperfectum non poteſt eſſe idem realiter cum ente ex natura ſua perfecto, quia natura non poteſt ſimul exigere perfectionem, & imperfectionē, at motus, & forma ſunt huiuſmodi. Confir.ex 9.met.t.16. vbi ait actionem immanentem diſtingui à tranſeunte, quod illa non habeat finē alterū, hæc vero habet, finis autē eſt terminus, ergo actio, & motus diſtinguuntur à termino.

Tertio probant, quia ſequeretur, dum pro- *3.Ratio.* A ducitur motus, produci ſimul, & corrumpi infinitas entitates, quia partes motus, quæ ſunt diſtinctæ realiter à partibus formæ, ſunt infinitæ, quæ tamen omnes eſſent productæ, & corruptæ, & ſimiliter inſtantia, & mutata eſſe, quibus copulātur partes illius entis ſucceſſiui.

Sed neq; habet vim, tum quia habet inſtan- *Nō eſt efficax* tiam in partibus motus localis, & vbicationū, quæ dum corpus mouetur, producuntur, & corrumpuntur, & tamen ſunt infinitæ. Tum quia ſicut non eſt abſurdum, dum forma corrumpitur ad productionem alterius cōtrariæ, ibi produci partes infinitas vnius, & corrumpi partes infinitas alterius, ita minus abſurdum B eſt corrumpi, & produci infinitas partes eiuſdem formæ. Tum quia non eſt abſurdum dari infinitas partes ſyncategorematicè in eſſe permanenti, ita multo minus in eſſe ſucceſſiuo.

Quarto Ego probo ex argumentis ſecundæ 18 ſententiæ, quæ omnino hanc demonſtrāt, præ- *4.Ratio.* ſertim primum, quia licet illa non demonſtrēt omnimodam identitatē inter motum, & formam, vt dixi; certè clarè oſtendunt nō diſtingui realiter realitate rata, vt patet conſideranti illa fundamenta.

Confir. quia fieri formæ non eſt aliqua enti- *Confirm.* tas ſe tota diſtincta à forma, ergo neque motus quia fieri non dicit aliam entitatem à motu, vt ſupra. Antec.prob. tum quia fieri formam, includit exiſtentiā formæ ex vi agentis, ſed exi- C ſtentia formæ vt dependens ab agente, non eſt entitas realiter diſtincta ab exiſtentia formæ ſecundum ſe, quia dependentia quam addit fieri ſupra formam, non eſt niſi quædam modalis entitas. Tum quia ſi fieri eſſet entitas diſtincta à forma, tunc agens ad producendā formam, deberet producere duas entitates, at hoc eſt abſurdum, ſiue quia ſicut vna entitas non eſt ratio producendi ſeipſam, ita poſſet dici de alia; quare non eſſet neceſſaria duplex entitas, ſiue quia non apparet quomodo entitas, quæ eſt ipſum fieri, vniatur cum forma; nam vel vnitur media vnione, & ſic eſſent tres D entitates, imò deberet addi alia, qua producitur ipſa vnio, de qua quæritur, quomodo illa productio vniatur cum ſuo termino, & ſic procedi poſſet in infinitum, vel entitas ipſius fieri vnitur ſeipſa cum forma, & ita non erat entitas, ſed modus quidam eſſendi, vt patet ex dictis alibi de natura mali, ſiue quia omne mobile, vt inquit Sotus, acquirendo vnam formā *Sotus.* moueretur duobus motibus contra Ariſtotelē 3.phyſ.t.19.conſeq.prob. quia moueretur ac- 19 quirendo formam, & acquirendo entitatem diſtinctam à forma; vnde etiam fieret, quod ad motum eſſet motus contra Ariſt.tex.10.ad 18. quia omne ens ab alio diſtinctum accipit eſſe E per actionem diſtinctam, atque adeo terminat per ſe actionem, neque poſſet dici produci ſe ipſo, eo quod ſit ratio producendi aliud, quia cum habeat exiſtētiam per ſe, debet etiam per ſe terminare productionem, neque dicas ſu- *Inſtantia.* biectum non moueri per formam formaliter, ſed terminatiuè; formaliter verò moueri per illam

illam entitatem,quæ eſt formaliter motus,nam per formam exiſtentem in ſubiecto, hoc aliter ſe habet ac prius, ergo per illam formaliter moueretur, & non ſolum terminatiuè. At inquies hinc ſequitur,motum non diſtingui ex natura rei à forma. Sed contra, quia forma vt inducit mutationem,licet non dicat aliam entitatem diſtinctam à ſe, tamen habet aliam rationem formalem,vt habet rationem motus,& vt habet rationem termini. *Soluitur.*

Confir. 2. Confir. 2. Quia diſtinctio realis, vel identitas cognoſcitur ex ſeparabilitate, vel inſeparabilitate; ſed motus non eſt ſeparabilis à termino, ergo non poteſt diſtingui realiter à termino. Minor prob. quia non poteſt intelligi exiſtere motum,& non exiſtere terminum, cū motus ſit acquiſitio actualis termini, nam ſubiectum relinquendo terminū à *quo*, acquirit terminum ad *quem*.

Confir. Quia ſi motus eſſet entitas diſtincta à termino realiter,tunc poſſet dari motus ſine vllo termino, quia id, quod eſt ab alio diſtinctum realiter,& prius natura illo, poteſt ſaltē per potentiam Dei conſeruari ſine alio, quia prius non pendet à ſuo poſteriori, atque adeo poſſet eſſe calefactio ſine vllo calore.

20 *1. Solutio aduerſariorum.* Reſponderi poteſt ex doctrina Scoti 1 d.4. q. 1. ad vlt. prius poſſe quidem ſeparari à ſuo poſteriori,quando eſt abſolutum à poſteriori, at quando connotat poſterius,non poteſt ſeparari, vnde lʒ poſſit fieri albedo ſine ſubiecto, non tamen album,quia hoc cōnotat ſubiectū.

Refellitur. Sed cōtra, quia ſicut poteſt fieri albedo ſine ſubiecto, quia habet exiſtentiam diſtinctam à ſubiecto, etiā ſi albedo ſit poſterior ſubiecto, non tamen poteſt fieri album, quia hoc non habet exiſtentiam diſtinctā à ſubiecto, & forma, ita poſſet fieri motus ſine termino, cum habeat exiſtentiam diſtinctam à termino, ſcilicet vt Deus cōcurrat ad entitatem motus, ſuſpendendo concurſum ad entitatem termini, cum hæc ſit poſt entitatem motus.

2. Solutio. Reſpon. 2. Poſſet illa ſeparari, quia dum exiſtit motus, non exiſtit terminus, & contra: quia motus eſt in tempore, terminus vero in inſtanti, in quo non poteſt eſſe motus.

Refellitur. Sed contra, quia ſicut totus motus identificatur cum tota forma,ita partialis motus cum partibus formæ; vnde ſicut pars motus eſt prior tempore toto motu, ita etiam eſt prior tempore tota forma, vnde fit,vt ſicut vna pars motus diſtinguitur realiter à parte motus poſteriore ſecundum tempus, ita etiam ab illa parte formæ, quæ identificatur cum parte poſteriore motus; ex quo vlterius fit,vt ſicut poteſt eſſe motus ſine parte poſteriore motus,ita poteſt eſſe ſine parte poſteriore formæ;at ſicut non poteſt eſſe motus partialis ſine parte formæ,ad quam terminatur,ita ab illa non diſtinguitur realiter; At inquies,motus partialis etiā ſeparatur à parte formæ cum hæc ſit in inſtāti, & ille in tempore antecedente; ſed contra, quia motus non eſt, in tempore præſcindendo à forma,quia tunc etiam eſt forma;ſed ſub diuerſo modo eſſendi,ac eſt in inſtanti,quia dum forma eſt cum motu, habet modum eſſendi ſucceſſiuum, at dum eſt in fine motus, habet modū eſſendi ſimultaneum, neq; obſtat prioritas naturæ ſecundum rationem cauſalitatis, quia habent ſimultatem ſecundum conceptū, qnia conceptus actionis includit terminum actum, ita & motus terminum ad*quem*.

Hinc patet. Alterationem non diſtingui à qualitate,nec augmentationē à quantitate,nec generationem à ſubſtantia,quia receptio caloris v.g. eſt realiter ipſe calor exiſtens in ſubiecto, & ſic de alijs. 21 *1. Corollariū.*

2. Subiectum motus immediatum ab aliquibus poni ipſum terminum, licet denominet ſubiectum remotum,non terminum; ſed ſupra oſtenſum eſt,eſſe ipſum ſubiectū,in quo recipitur forma, quia forma in fieri non habet diuerſum ſubiectum,ac formæ in facto eſſe,licet à nobis cōcipiatur entitas formæ,vt prior, & fieri, ac factum eſſe,vt poſteriora, & aduenientia formæ. *2. Corollariū.*

3. Patet actionem, & paſſionem non diſtingui realiter à termino, quia eſt eadem ratio, ac motus. Confir. cum forma exiſtat ab agente per actionem,tanquam per actualem rationem, qua exiſtit forma, ſi illa illa eſſet diſtincta realiter à forma, ſequeretur eodē modo terminum denominari productū per productionem,ac paries dicitur albus per albedinem,at hoc eſſe falſum patet,quia albedo non communicat exiſtentiam rei quā denominat, ſed illam ſupponit, & addit eſſe accidentale. At productio ita denominat,vt præbeat illi totum eſſe, quod habet, ergo eſt magis intrinſeca. Confir.2.quia eo ipſo,quo intelligitur entitas effectus exiſtere ex vi ſuæ cauſæ,intelligitur producta, præciſa omni entitate diſtincta realiter; ergo productio non eſt diſtincta realiter à forma producta. *3. Corollariū.* *Confirm.*

Dices: licet hoc verum ſit in alijs motibus, non tamen in locali,quia hic eſt in ſubiecto,& terminus eſt locus, qui realiter diſtinguitur à ſubiecto. *Obiectio.*

Reſp. Aliqui id concedendo, quia putant motum localem non habere alium terminum, quam locum extrinſecum,& idcirco ab Ariſt. dici per motum localem induci minimā mutationem in ſubiecto, & eſſe omnium perfectiſſimum. *Reſpon.*

At alij agnoſcunt præter locum extrinſecū alium terminum intrinſecum ſubiecto, hunc eſſe idem cum motu,quem vocant vbi intrinſecum,alij indiſtantiam à ſpatio vero, vel imaginario; nam motus non poteſt eſſe idem cum loco extrinſeco,vel ſpatio reali, nam cum motus poſſit eſſe in vacuo, poteſt carere & loco extrinſeco, & ſpatio reali, neque poteſt eſſe idem cum ſpatio imaginario, quia non poteſt identificari,nec terminari ad non ens,quale eſt ſpatium imaginariū; at motus inhæret mobili, tex.16.& 18. non ſic autem ſpatium, ergo debet dari alius terminus illius motus, qui ſit in vacuo,hunc autem dicimus eſſe,vbi,neque dicas cum Georgio,& Soncin. motum in vacuo non eſſe localem;nam quocunque nomine appelletur, 22 *Inſtantia.* *Soluitur.*

pelletur, certè eſt operatio realis potentiæ motiuæ, ergo aliquid reale ex vi illius acquiritur, & ponitur in eſſe, hoc autem non poteſt eſſe aliud, quam forma quędam, qua mobile occupat ſpatium vacuum, & hanc vocamus, vbi, ſed eadem eſt ratio de motu in pleno, quia operatio illa eſſet eiuſdem rationis; neque dicas motum eſſe in loco, quia locus eſt immobilis, at implicat aliquid habere in ſe motum, & non moueri, ſicut implicat aliquid moueri, & non habere formaliter in ſe motum.

2 Obiectio. Dices 2. In quo diſtinguitur terminus motus localis à termino cæterorum.

Reſpon. Reſp. Diſtingui ex hoc, quod in alijs termini partiales motuum partialium poſt motum manēt omnes ſimul, vt ex partibus caloris, quę manent poſt calefactionem, at termini partiales, quibus terminãtur partes motus localis, nō manent; nam ſicut variantur partes motus, ita partes vbi, & ſicut in fine motus nō exiſtit amplius motus, ita non exiſtunt partiales vbicationes, ſed in inſtanti reſultat vnū vbi adæquatum in corpore, ſecundū omnes ſui partes diſtinctum à partibus, vbi, terminatiuis motus.

23 *Inter motum, & terminum eſt diſtinctio realis modalis.* 4. Concl. Hæc diſtinctio à parte rei, quæ eſt inter motum, & terminum, eſt realis, formalis, ſeù modalis, quia cum in prima concluſione probatum ſit, eſt diſtinctionem à parte rei, & in 3. non eſſe realē ratam; ergo eſt realis, formalis, ſeù modalis; vnde hanc probant argumenta primæ opinionis. *Confirm.* Confir. quia ſecundū aduerſarios, motus ſecundum conceptū obiectiuum diſtinguitur à ſuo termino, ſed vt diſtinguitur, eſt aliquid à parte rei, cum ſit operatio realis potentię, & paſſio phyſica, & non ſit aliquid per ſe potens exiſtere ſeparatim à termino; ergo eſt exiſtens, vt formalitas quędā, vel modus exiſtēdi alterius; ergo eſt diſtinctio formalis, ſeù modalis.

Quæſito. Dices ex Conimbr. Cum diſtinctio formalis ſit duplex, vna, qua aliquid ſub ea realitate habet diuerſas eſſentias, altera, qua ſub eadem eſſentia habet diuerſos modos; quæ nam ex his conueniat termino, & motui.

Fit ſatis. Reſp. ſecundum eos, qui dicunt, motum nō eſſe aliud, quàm formam fluentem, erit ſecunda diſtinctio, quæ dicitur modalis, quia eſt eadem eſſentia ſub diuerſo modo, quæ ab eſſe imperfecto ad perfectum progreditur, quatenus accipitur in produci, & ſub eſſe producto. At ſecundum alios, qui dicunt, motum eſſe fluxum, dici debet diſtingui formaliter, & eſſentialiter, nam motus ſecundum eſſentiam eſt ſucceſſiuus; at forma, quæ acquiritur, etiā dum acquiritur, non ita ſe habet, quia ſi tunc ſecundum eſſentiam eſſet ſucceſſiua, etiā poſt motum eſſet ſucceſſiua, quia non mutatur eſſentia formæ.

ART. VII. Obijciuntur aliqua ex Ocham.

24 *Obiectio.* SEd contra hanc concluſionē Primo obijcit Ocham. c.5. Si motus eſſet res diſtincta à permanentibus, vel vt ſic eſſet indiuiſibilis, & negant aduerſ. vel diuiſibilis, & neque, quia deberet eſſe compoſita ex partibus, at non poteſt eſſe ex partibus ſimul exiſtentibus, tum quia eſſet permanens, tum quia eſſet longa, lata, & profunda. Vel non ſimul exiſtentibus, & neque, tum quia eſſet compoſita ex non entibus, tum quia cum pars motus pręcedens, & ſubſequens inter ſe non repugnent, non eſt cur non ſimul exiſtant, quia non eſt ratio, vnde corrumpi poſſit pars præcedens, adueniente ſequente. Confir. quia vel eſt entitas abſoluta, & non, quia non eſt ſubſtantia, nec quātitas, nec qualitas, vt patet. Vel reſpectiua; & neque, quia relatio ita pendet à fundamento, & termino, vt impoſſibile ſit illa exiſtere, non exiſtente relatione, at poteſt eſſe fundamentum, & terminus non exiſtēte mutatione, ergo mutatio non eſt relatio. Qđ ſi durat mutatio, durantibus fundamēto, & termino, cum hæc exiſtant in tempore ſimul, ſequitur motū eſſe permanens, & non ens ſucceſſiuum. *Confirm.*

Reſp. Ex his, ſicut impugnatur 3. concl. ita probatur potius 4. quę ponit eſſe vnā entitatē habentem duplicem formalitatem, ſeù modū eſſendi, atque adeo identificatam realiter cum permanentibus, & diſtinctam ab illis formaliter, ſeù modaliter. Vnde *Reſpon.*

Reſp ad Primū. Reſp. Motū eſſe diuiſibilē, duplici diuiſione, vna per accidēs, quam habet ex ſubiecto ſecundum extenſionem quantitatiuam, & ſecundum hanc poteſt habere partes ſimul, quia dum vna pars ſubiecti mouetur, poteſt ſimul altera moueri. Altera per ſe, quæ poteſt dici quaſi intenſiua, & conſiſtit in ſucceſſione partium, atque adeo conſtat ex partibus non exiſtentibus ſimul, ſicut ipſe motus non eſt ens exiſtens ſecundum ſe totum, vel totam aliquā ſui partē ſimul, ſed exiſtit in partibus ſucceſſiuè exiſtentibus, vnde nunquam exiſtit adæquatè in aliqua temporis parte, ſed ſolum in toto tempore, quo exiſtit; dixi (toto tempore) nō ſyncategorematicè, ſed cathegorematicè ſumpto; vnde patet ad primā prob.

Ad Secūdum Reſp. Partes ſucceſſionis habere inter ſe repugnantiam ex propria ratione ſucceſſionis, quia hoc dicit ſucceſſio, ideſt vnū exiſtens poſt aliud, & licet partes termini ſucceſſiuè acquiſiti poſſint eſſe ſimul ſecundum alium modū eſſendi, non tamen vt habent modum eſſendi ſucceſſiuum.

Ad 3. Confir. Reſp. Motū poſſe conſiderari dupliciter. Primo entitatiuè, & ſic non eſt vna entitas, ſed diuerſa, iuxta diuerſitatem terminorum, ad quorum prædicamentum reuocetur, nam ſi terminatur ad qualitatem, eſt qualitas, ſi ad quantitatem, quantitas. Secundo formaliter, & ſic motus eſt entitas tranſcendentaliter reſpectiua, quia dicit ordinem ad ſubiectum, & terminum, vt ſupra oſtendi, & vt ſic, cum ad nullum pertineat prædicamentum, nō eſt nec ſubſtantia, nec qualitas &c. ſed eſt ens, quod dicitur motus, qui numeratur inter poſt prædicamēta, vt optimè Capr. loc. cit. qui vult motum addere formæ aliquid reſpectiuum, & ſignificat Baccon. loc. cit. §. ad argumenta, quia dicit ordinem ad terminum. *Ad Confirm.* *Capreol. Bacho.*

ART.

ART. VIII. Soluuntur argumenta primæ opinionis propoſita art. 3.

25 *Ad Primum.* AD 1. Reſp. Motum, & terminum habere oppoſitas conditiones, vel diuerſo tẽpore conuenientes eidẽ entitati, vt ſucceſſio, & permanentia, nam eædem partes formæ, quæ ſunt ſucceſſiuæ, ſunt poſt motũ permanẽtes, vel ſub diuerſa ratione formali, & ſtatu; nã entitas eadem, vt eſt ſub ſucceſſione habet vnã proprietatem, & ſub permanẽtia aliam, & hæc entitas ratione ſucceſſionis diuiditur per ſe ſecundũ diuiſionẽ temporis, atvt permanens non ſic diuiditur, ſed ratione ſubiecti, vt cętera accidentia, ſicut etiã diuiditur per accidẽs ipſe motus; Hinc etiã fit, vt eadẽ entitas ſub diuerſa ratione formali habeat rationẽ viæ, & termini, perfectam, & imperfectã, ſit prior, & poſterior, velox, & non velox &c. hæc .n. omnia, & ſimilia poſſunt cõuenire eidẽ entitati, vel diuerſo tẽpore, vel ſub diuerſa ratione. Vnde Capr. loc. cit. d. 18. ad 4. ait non eſſe abſurdũ idem habere eſſe, & acquiri per ſeipsũ ſub eſſe impefecto, quia forma imperfecta eſt via ad perfectã, via autẽ eſt idem cum re, ad quam eſt, & ſolũ differunt sm̃ magis, & minus, ex Auer. 5. phyſ. t. 9. neque vt rectè Capr. 2. d. 1. q. 2. ar. 3. notat, motus eſt cauſa termini, quia actio non eſt id, quod dat eſſe, ſed quo cauſa dat eſſe effectui, vt Cap. 2. d. 1. q. 2. ar. 3. & hæc diuerſa ratio facit, vt vnitas termini ſit maior, cum cõſiſtat in vnitate partiũ ſimultanea, quam vnitas motus, quæ conſiſtit in immediata cõſequutione partium, quarũ vna non exiſtit exiſtente alia. licet Och. 2. q. 9. l. ad sm̃ doceat maiorẽ quandam vnitatẽ eſſe in motu terminato ad formã, cuius partes manẽt, quã in motu locali, cuius termini partes non manẽt, quia hic terminus non eſt vnus ſimpliciter, ſed per æquiualentiam, quia terminus hic tm̃ facit quoad vnitatem motus, quantum ſi eius partes manerent; & inde fit, vt quantitas motus, ſit diuerſa à quãtitate permanenti, & deniq; falsũ eſt, poſſe naturaliter redire idẽ vbi sm̃ eandẽ formalitatẽ, dum fit per idem ſpatiũ, licet ſit idem ſecundum realitatem eo, quod eſt idem ſubiectum, cum quo identificatur, & idem ſpatium per quod fit.

Capr.

Auer.

Ocham.

Solũ manet, vt explicemus, quomodo motus ſit ſenſibile cõmune, de quo in lib. de anima, nunc ſolũ ſatis eſt, vt Primo dicamus, inde non poſſe inferri diſtinctionẽ realẽ, quia ſi diſtinctio rationis ſufficit, vt idẽ ſit obiectũ voluntatis, & intellectus, imo etiã ſenſuũ; multo magis diſtinctio ex natura rei, ſatis erit, vt idẽ realiter ſub diuerſa ratione formali ſit ſenſibile commune, & proprium.

Secundo, cum motus dicitur ſenſibile commune, non intelligitur de omni; ſed de locali, nam ſenſibilia propria cõiuncta cum hoc motu percipi poſſunt à pluribus ſenſibus.

Tertio, Och. 2. q. 9. ad 3. M Non dici ſenſibile cõmune, quod ſit res diſtincta à ſenſibilibus proprijs, & ſenſibilis ab omnibus ſenſibus particularibus, vel à ſenſu cõmuni; ſed ſic dicitur, quia eſt via ad ſenſibilia diuerſorũ ſenſuum, vel idem cum ſenſibilibus diuerſorum ſenſuũ, nam vnus motus eſt ad ſẽſibile viſus .ſ. albedinẽ, & ſic quoad poſitiuũ ſuũ, motus eſt commune cum ſenſibilibus illius ſenſus. Alius ad ſenſibile tactus .ſ. ad calorẽ: alius ad ſonũ, qui eſt obiectum auditus, & ſic de cæteris, vt patet ex exẽplo numeri, & quietis, quæ affert, nam nec numerus dicit aliã rem à numeratis, nec quies à quieſcente, & tñ quies dicitur ſẽſibile cõmune, quia reperitur in tot generibus ſenſibiliũ quot motus, & idem dicitur de numero, qui põt eſſe in coloribus, odoribus, &c.

Quid ſit ſenſibile cõmune

A

26 *Ad Secundũ.* Ad 2. Reſp. Och. ad 21. Totã perfectionem abſolutam motus, quę præcedit duratione vltimũ terminũ, poſſe conſeruari à Deo ſine vlteriori termino, qui acquiratur per motũ, quia omnes partes poſitiuæ motus præcedẽtes poſſunt conſeruari ſine ſequentibus, ſed motum quoad totale ſignificatũ non poteſt cõſeruari, quia implicat conſeruari omnes affirmationes, & negationes, quæ ſunt de eſſentia motus, ſine acquiſitione vltimi termini ſunt autẽ hæ negationes. Primo, negatio formæ præcedens, quæ poſt motum nõ manet. Secundo, negatio partis prioris, quando eſt poſterior, & contra negatio poſterioris, quando eſt prior.

B

Motus quo ad totale ſignificatum nõ poteſt cõſeruari.

Reſp. Auctoris Ego Reſp. Tunc ex ſeparabilitate probari diſtinctionẽ realẽ, quando eſt ex parte vtriuſq; extremi. At quãdo eſt ex parte vnius extremi, tunc probatur diſtinctio formalis, ſeũ modalis, vt patet ex relatione, & fundamento, figura, & quantitate, & colligitur ex Ariſt. 1. phyſ. 59. quare hinc rectè probari diſtinctionẽ formalẽ, quia conſtat manere formã ceſſante motu 1. de gen. t. 55. at motus licet poſſit ſeparari à partibus formæ, à quibus diſtinguitur realiter, vt in argumento dicitur, non tñ à partibus, cũ quibus idẽtificatur, vnde in omni motu poteſt aſſignari duplex terminus, vnus non vltimatus, & partialis, & hic identificatur cum partibus motus, alter vltimatus, & cõpletus, & ſine hoc põt eſſe pars motus, quia poteſt ceſſare abſq; eo, quod perueniat ad vltimũ terminũ. Vnde patet ad 1. prob. Ad 2. prob. Reſp. cõcedendo hunc terminũ numero, poſſe fieri per diuerſas numero actiones, & motus, non tamen poſſe hanc numero actionẽ, & motum eſſe ſine hoc termino, ex 5. phyſ. t. 34. 35. ex quo probatur non diſtingui realiter rate, ſed formaliter, ſeũ modaliter. Ad 3. prob. Primo, etiam ſi concederetur, non ſequi diſtinctionem realem, ſed formalem, vt concedunt omnes in identitate fundamenti cum relationibus oppoſitis diuerſo tempore, vel eodẽ, ſed in ordine ad diuerſos terminos. Reſp. 2. Ibi eſſe vnum terminũ materialiter, ſed diuerſum formaliter, nam idẽ ſpatium habet diuerſam rationem terminandi comparatum ad locum deorſum, & ad locum ſurſum, quia reſpectu vnius dicitur ſurſum, & reſpectu alterius dicitur deorsũ, ſicut ex Ariſt. diuerſa eſt ratio formalis viæ, quæ incipit Athenis Thebas, & quæ incipit Thebis Athenas. licet ſit eadem materialiter, & idem poteſt dici de termino diminutionis, & accretionis, licet diminutionis terminus formalis ſit

C

D

27

Vnus eſt terminus materialiter, ſed diuerſus formaliter.

E

negatio quantitatis maioris. Reſp.3. etiam ſi ſpatium eſſet idem formaliter, & materialiter, adhuc tamen terminus motus non eſſet idem, quia hoc non eſt ſpatium, ſed vbi, quod diuerſificatur numero ſiue ex ſubiecto, ſiue ex tempore, ſiue ex ſpatio.

Ad Confir. Ad Confir. Reſp. Soto, quæ differunt genere, differre ſpecie, & numero, debet intelligi formaliter, ſeu differentia numerali formali, nõ materialiter, & ſubiectiue, nam actio, & paſſio differunt genere, & non differunt numero materialiter.

Authoris reſponſio prima Reſp. 1. Duplicẽ eſſe numericã diſtinctionem, vnam rerum ſubſiſtentiũ, & capaciũ exiſtentiæ præciſa coniunctione cũ alijs, & dicitur diſtinctio numerica perfecta, & quę ſic numero diſtinguuntur, ẽt realiter diſtingũtur, alterũ rerũ adhærentium, vel inhærentium, & quæ ſic numero diſtinguntur, licet aliquando realiter diſtinguantur, vt albedo, & quantitas, tamen id non eſt neceſſarium, vt patet in duabus relationibus, quæ ſunt in eodem fundamẽto, quia aliqua habeat diuerſam formalitatem in eadẽ entitate, & huiuſmodi eſſet hæc diſtinctio numerica, vel ſpecifica inter motum, & terminũ, neque enim ad diſtinctionem genericam, vel ſpecificam, eſt neceſſaria diſtinctio realis, ſed ſatis eſt formalis, & ſecundum aliquos etiam rationis, quare ſecundum illam formalitatem diſtinguntur ſpecie, & numero, vide Cap.2.d. 1.q.2.ad 16. Scot. contra ſecundum, vbi ait aliqua differre numericè, vel totaliter, vel quia connotant in obliquo diuerſas res, & ſic differunt numero, actio, & paſſio.

Secunda. Reſp. 2. Motum eſſe in eodem genere cum ſuo termino, vt dictum eſt, licet diuerſo modo, quia terminus adæquatus, & totalis eſt in genere per ſe, & directè, at formalis eſt per ſe indirectè, vt pars termini totalis, vt dicitur de materia, & forma. Motus autem eſt per ſe reductiuè, quia eſt via ad terminum, ſicut Ariſt. 4.met. t.2. ait generationem eſſe ens, quia eſt via ad ſubſtantiam, & ſic negatio &c. vnde falitur Och. 2.q.9. ad 12. dicens, omne, quod eſt in genere per reductionem eſſe eſſentiale alicui, quod eſt per ſe in genere, vt anima, reſpectu hominis, punctum reſpectu lineæ, & vnitas reſpectu numeri, at motus cum includat negationes, non eſt de eſſentia alicuius, quod eſt per ſe in genere; vnde ad 19. ait, motum quantum ad totale ſignificatum, nec eſſe in vno, nec in pluribus generibus, quia vt ſic componitur ex affirmatione, & negatione, quæ non faciunt vnum, quod eſt per ſe in genere; ſed accipiendo motum pro poſitiuo, quod dicit, ſic eſt in tribus generibus, in quibus ſunt termini.

Ocham. dictũ.

28 *Improbatur vt ſingulare, & fictum.* Sed hæc Ochami doctrina, vt eſt contra omnes, & communem modum loquendi Doctorum, ita vt ſingularis, & ſine fundamento confecta non eſt recipiẽda, nam ſæpè apud Theologos legimus Deum non eſſe per ſe in aliquo prædicamento, ſed reductiue pertinere ad omnia, vt omnium principium, & tamen Deus non eſt pars alicuius, immo punctum non eſt pars lineæ, & tamen ſecundum ipſum eſt reductiuè in quantitate. Confir. quia ad prædicamentum, in quo eſt aliqua ſpecies, pertinere debent per ſe directè, vel indirectè, vel reductiuè omnia, quæ ſunt neceſſaria ad ponendam illam ſpeciem in eſſe, cuiuſmodi ſine dubio eſt motus, & ex Auguſtino negatio reducitur ad prædicamentũ termini, & tamen non eſt de eſſentia illius. *Confirm.*

Inſtantia. Dices, motus ex 5. met. eſt in genere quantitatis, & non ratione termini, quia hæc poteſt eſſe qualitas, vt patet in alteratione, nec ratione negationis connotatæ, quia hæc ex Auguſtino 7. de Trin. eſt in eodem genere cum ſuo poſitiuo. Confir. quia motus eſt fluxus formæ, ex Auer. 3.phyſ. & communi, ſed fluxus hic differt à forma fluente, vt ſubiectum à forma. Confir. 2. quia eadem forma, quæ inducitur per motum, poteſt induci in inſtanti, ergo vel inſtanti eſt motus, & ſequitur negationes illas non eſſe de eſſentia motus, vel non eſt motus, & tunc eſt alia acquiſitio, atque adeo idem terminus terminat plura genera mutationum. *Confirm.*

Soluitur. Reſp. Motum dici de genere cõtinuorum, ſed hæc continuitas vario modo explicatur, vt alibi dictum eſt. Nam Ocham. 2.q.9. ad primum, ait de ratione motus eſſe præciſè incluſionem partis formæ acquiſitæ per motum, connotando reſpectus partium acquiſitarum, & negationes interruptionis, per quietẽ mediam. Vnde ſi crearetur plures partes albedinis in diuerſis temporibus interpellatis, illa productio non eſſet motus, ſolum ob defectum continuationis, vnde fit, motum eſſe vnum per continuationem, quia habet vnum terminum acquiſitum per partes ſine quiete media: At hæc continuitas eſt quidem quantitas largè, quatenus quantitas dicitur omne, quod eſt diuiſibile in partes eiuſdem rationis, ſiue ſint diſtinctæ loco, ſiue non, & ſic motus dicitur de genere continuorum, at vero quãtitas propriè eſt diuiſibilis in partes eiuſdem rationis diſtinctas loco, & ſitu. At vero nos alibi diximus haud quantitatem propriam motus eſſe ſucceſſiuam, quæ vel eſt traſcendentalis, vel prædicamentalis, diſtincta tamen à permanenti & quantitate termini.

29 *Ad 1. Confir.* Ad 1. Confir. Reſp. Och. ad 7. Fluxum dicere tantum negationes partium formæ, quæ non ſunt idem cum forma, motus autem includit formam cum negationibus.

Authoris reſponſio. Ego Reſp. Fluxum diſtingui à forma, quia dicit diuerſum modum eſſendi, ac forma permanens, nam dicit modum exiſtendi ſucceſſiuum, & immediatum partium, & licet Och. putet hanc ſucceſſionem, & immediationem, non addere formæ, niſi quaſdam negationes, & affirmationes, eo quod dicunt aliquid habere vnam partem cõtradictionis poſt aliam, & aliquid habere, quod prius non habebat, tamen oſtendimus dicere aliquid abſolutum, & conditionem quandam exiſtendi.

Ad 2. Confir. Reſp. Och. ad 9. motũ quoad ſuũ totale ſignificatũ non poſſe eſſe in inſtanti,

quia

quia includit multas contradictiones, quæ nõ poſſunt fieri etiã per potentiã Dei in inſtanti; ſed quoad partiale ſignificatũ põt eſſe in inſtãti,ſed tũc non per motũ,ſed per mutationẽ fit, nec eſt abſurdũ formã diuiſibilẽ fieri per mutationẽ in inſtanti, ex quo patet formã diſtingui ex natura rei à motu,vt dictum eſt.

30 *Inſtantia.* Dices 2. cum Baccon.ar 2.qñ ſunt duo agẽtia realiter diſtincta in principijs operationis, ſunt duæ actiones,nam ob id Pater,& Filius in diuinis habent vnã actionẽ,quia agunt per vnã formã; ergo vbi ſunt duo principia etiã reſpectu vnius numero ſubiecti, ibi ſunt duæ actiones,& per conſequens duæ paſſiones, quia ſingulis actionibus reſpondent ſingulæ paſſiones, ergo ſi actio, & paſſio, ac motus ſunt idem realiter cum forma, erunt in eodem ſubiecto plures actiones eiuſdem ſpeciei.

Soluitur. Reſp.Bacc.Motum non eſſe formã,niſi materialiter,quatenus neceſſario ſupponit formã circa quam eſt motus, ſed ſecundum quidditatem, & formam ſuam eſſe in prædicamenta paſſionis,ex Auer.5.phyſ.com.9.

Reſpõdet Author. Ego Reſp. in hoc argumento multa in eſſe peccata; Primo falſa eſt maior,quia poteſt eſſe vna actio indiuiſibilis à duobus principijs non ſolũ ſubordinatis, ſed æquè principalibus, vt idẽ motus nauis à pluribus trahentibus. Secũdo peior eſt ꝓbatio illius,quia ex vnitate principij rectè infertur circa eundẽ terminũ vna actio,ſed nõ rectè ex pluribus plures actiones, quia terminus exigit concurſũ ſibi adæquatũ, ſiue ab vno,ſiue à pluribus prĩcipijs ſit; Tertio cum ex duabus actionibus inferat duas paſſiones,& has dicat formaliter nõ diſtingui à motu, ſequitur ad eundem terminum, ſubiectũ moueri duobus motibus, vnde potius hinc probatur motum non diſtingui à termino, ſic ſequatur illud abſurdum.

ART. VIII. *Soluuntur argumenta 2. opin.*

31 *Allata argumenta nõ probant diſtinctionem realẽ ratã, ſed formalem inter motũ, & formam.* *Ad Primum.*

REſp. His argumentis rectè probari motũ non diſtingui à forma realiter rectè; non tñ nõ diſtingui formaliter, vnde exiſtimo pluresq; Auctores illius ſntiæ,dum ponunt diſtinctionẽ rationis inter motũ,& formã, intelligere de diſtinctione formali ex natura,quã vocãt rõnis,quia concipiuntur diuerſis conceptibus formalibus,ſed ijs reſpõdẽt diuerſi obiectioni, vt alibi dictũ eſt,vnde Reſp.ad Primũ.Negãdo multiplicari has formalitates ſine neceſſitate, vt oſtendimus,tũ quia motus eſt actus mobilis, vt paſſio eſt actus paſſiuæ potentiæ, & actio actus actiuæ potentiæ,quare ſi negant motum, etiã debent negare paſſionẽ, & actionẽ diſtingui à termino, tum quia ſeparatur terminus à motu. Ad 1.prob.Reſp.Nõ poſſe intelligi formã exiſtere de nouo in ſubiecto, niſi intelligatur actus tm̃ agentis, tunc mobilis, qui actus ſunt diſtincti à forma, & ſunt cõiuncti cũ motu. Vnde licet ſubiectũ aliter ſe habeat acquirendo formam, tñ in illa acquiſitione interuenit neceſſario motus,vel mutatio. Ad 2.prob. Reſp. oſtenſam fuiſſe ſupra ſeparabilitatẽ termini à motu, licet non contra.

Ad Confir.Reſp.Rectè inde probari nõ diſtingui realiter,quia ſicut non eſt capax exiſtẽtiæ præciſo termino, ita nõ habet realitatẽ diſtinctã à realitate termini,& hinc fit,vt nõ habeat diſtinctã productionẽ, ſed ipſe motus, vt eſt ipſa tendẽtia ad terminũ,ita eſt ipſa realiter productio termini,& ſui ipſius,& licet motus dici poſſit produci per actionẽ, tñ hæc eſt ſui productio, nec diſtinguitur à motu, niſi rõne connotati:vt alibi oſtendimus,vnde patet ad 1. improb. quia conſtat non dari proceſsũ in infinitum. Ad 2.improb. Reſp.negando eſſe duplicem mutationem ad vnum terminum, quia hæc mutatio nõ eſt alia entitas ab entitate termini, ſed eſt formalitas quædam termini.

32 *Ad Secundũ.* Ad 2. Fund. Reſp. Rectè inde probari non eſſe neceſſariã aliã entitatẽ diſtinctã à forma, ſed non probari non diſtingui formaliter, ſeù modaliter,cũ dicit diuerſũ modũ exiſtendi;& diuerſã rationẽ à forma, & vnione,vt ſupra oſtendi; nam vt rectè Burl. ex eo, quod põt intelligi corpus nunc eſſe in vno loco, nunc in alio abſque eo,quod intelligatur, motor trãſferens de vno loco ad aliũ, non ſequitur non eſſe neceſſariũ motorẽ ad exiſtentiã motus,ita ex eo quod in illa translatione nõ intelligatur aliqua formalitas præter exiſtentiã corporis in loco, non ſequitur ibi non eſſe neceſſariã aliã formalitatẽ, per quam ſubiectũ ſucceſſiue ſit in talibus locis, ſed non placet omnino, nam motor diuerſo modo comparatur ad motum, ac formalitas motus, quia illo, extrinſecè, hac intrinſecè, quare nego, poſſe intelligi illam translationem ſine motu, quia illa vbicatio cũ ſucceſſione eſt formaliter motus.

Ad 1. Confir. Ad 1.Confir.Reſp. Fluxũ diſtingui à forma ſm̃ ſe, quia dicit diuerſũ modũ eſsẽdi à forma ſecundũ ſe,non tamen dicit diuerſam entitatẽ.

33 *Ad 2. Confir.* Ad 2.Conf. Reſp.Och. Nullũ motum dari poſſe ſine deperditione, & acquiſitione, quia per acquiſitionẽ vnius partis perditur negatio illius,quæ erat in ſubiecto,& per aduentũ alterius perditur negatio illis præcedens, ſed ex poſitiuis in motu alterationis,& augmentationis nihil deperdi; at deperdi in motu locali; quia vna pars acquiſita vbi deperditur adueniente alia parte,eò quod idem corpus nõ põt *Burla.* eſſe ſimul in duobus locis; addit Burl. etiã ex vi aliorũ motuũ deperdi, quia ſunt à ſubiecto poſitiuo tanquam à termino *à quo* in ſubiectum, tanquam terminum *ad quem*.

Autoris ſolutio. Ego Reſp. Duplicẽ eſſe motũ, vnũ acquiſitiuũ, cuius terminus eſt forma poſitiua. Alterum deperditiuũ, cuius terminus eſt negatio formæ poſitiuæ præexiſtentis, & per hunc cõcẽditur non acquiri aliquid poſitiuũ de nouo, ſed ſicut talis motus non eſt propriè motus,cũ eius terminus non eſt propriè ens, ita non eſt neceſſariũ,vt ſupponat illam entitatẽ,quã ſupponit motus acquiſitiuus; ſed ꝓportionaliter loquẽdo,ſicut in neutro datur entitas diſtincta à termino, ita in vtroq; debet concipi quædã formalitas media, inter terminũ *à quo*, *& ad quẽ*.Addit Burl. loquẽdo de diminutione veras

ſemper habere terminum poſitiuum.ſ.quantitatem minoré,tamen deperdita, quia eſt ex vi actionis nutritiuæ, qua acquiritur ſubſtantia; hæc autem non eſt ſine quantitate.

Ad 3. Confir. Ad 3. Alibi erit examinandum, an creatio diſtinguatur à termino, nunc ſupponatur diſtingui, ad 1. improb. Reſp. Deum per ſuum velle producere res, ſiue vt per principium effectiuum, ſiue vt cauſam applicantem potentiam exequutiuam, ſiue vt per actionem formaliter immanenté,& virtualiter tranſeuntem. Vnde quodcunque ex his dicatur, nô ſequitur identitas inter productionem, & terminû,ſed potius diſtíctio,& ex eo, quod productio mediat inter potentiam Dei, & creaturam, non ſequitur non eſſe omnipotentem, quia non mediat, vt principiû coadiuuans potentiam diuiná, ſed vt ratio, qua,ponitur effectus ex vi potentiæ,ſeù voluntatis diuinę,neq; hoc repugnat Riccardo, quia adhuc poſita hac productione omnia pendent ex natura diuina,quia non alio modo pendent,niſi per hâc productionem, & dependentiam creaturæ à
34 Creatore. Ad 2.improb. Reſp.1.Baccon. duplicem eſſe paſſioné,vnam,quæ eſt via ad terminû,& hæc eſt motus, quæ habet pro ſubiecto non ipſum terminum, ſed ipſam materiá, in qua recipitur terminus. Alteram, quæ non eſt via ad terminû, ſed eſt circa ipsû terminû, quia eſt paſſio, qua terminus accipit eſſe, & hæc eſt ſimul cû termino, quia ſi præcederet, tunc terminus acciperet eſſe, antequam eſſet, atque adeo acciperet eſſe, poſtquam eſſet, & hoc ſignificat Ariſt. cum 2.phyſ. dixit cauſam in actu,& effectû in actu eſſe ſimul,& nô eſſe.

Inſtantia. At inquies, repugnat accidens non præexigere ſubiectum. Reſp.id verum de illo,quod oritur, vel aduenit ſubiecto, non autem de illo, quo ſubiectum accipit eſſe, quia fieri quo res capit eſſe, non poteſt præcedere,nec ſequi illud, quod capit eſſe, quam doctrinam melius explicauit Heru.quodl.4.q.8.§.quantum ad primum. Dicens, paſſum dupliciter accipi ſubiectiuè,& dicitur id,quod mouetur, & recipit formam.Secûdo obiectiue,& dicitur id, quod eſt obiectû cauſæ efficientis,quod obiectiue dicitur pati,dum fit, &,ſic creatura dicitur creari, quia creatio non habet vere ſubiectum, ſed tantum nominaliter ex modo ſignificandi; licet hic doceat,actionem non differre à forma realiter,vt fusè explicat.

1. Solutio Herue.

2. Solutio Capreol. Reſp. 2. Capr.2.d.1.q.2, ad 2. Greg.contra primû, creationem eſſe ipſam ſubſtantiá creaturæ, quæ tamen non dicitur ſemper creari, quia connotat nouitatem eſſendi; quæ eſt negatio preexiſtentiæ,vel præteritionis,quæ non eſt niſi in inſtáti primo ſui eſſe, & ſtatim ac eſt in ſequentibus inſtantibus, corrûpitur illa negatio, quod eſt verum,etiam ſi creatio paſſiua ponatur eſſe accidens, & ibidem ad 2. Scoti contra primá,dependentiam creaturæ à Deo, poſſe dupliciter conſiderari.Primo,vt accidés, & ſic eſſe poſteriorem creatura. Secundo, vt viam ad creaturam, & ſic eſſe priorem, ex D. Tho.q.3.de potent.ar.3.ad tertium.

A Reſp.3. ex dictis alibi actioné, quæ eſt eductio, eſſe inhæſiue in ſubiecto, in quo eſt terminus, ſed adhæſiue in termino. At quæ eſt creatio, in nullo eſſe ſubiecto, neque proprie eſſe accidens prædicamentale, ſed prædicabile, vt alibi. *3. Solutio.*

Ad 3.Fundam.Reſp. Recte inde probari nô diſtingui realiter, at non probari, non diſtingui à parte rei,quia à parte rei eadem forma habet varium modum eſſendi, ſed diuerſitas modi eſſendi permanenter, & ſucceſſiuè, non eſt per intellectum, & licet illa diuerſitas explicetur per negationem; tamen vere illa negatio ſupponit poſitiuam perfectioné, in qua fundatur,ſicut irrationalitas explicatur per negationé,cum tamen in re ſit perfectio poſitiua. 35 *Ad Tertium.*

B Ad Confir. Reſp. Ibi peti,quomodo corrûpatur motus. Reſp.1. Aliqui,motum non corrumpi ratione ſui materialis, ſecundum quod eſt idem cum forma, ſed ratione ſui formalis, ſecundum quod diſtinguitur à forma, vt ait Capr.2.d.1.q.2 ad argumêta Aureol.contra 2. illud autem eſt ordo, quem habet ad potentiá, quatenus eſt actus,& ordo, quem habet ad vlteriorem actum, qui ordo ſignificatur per id, quod dicitur actus entis in potentia, vt in potétia; nam de ratione motus eſt forma imperfecta.Secundo,ordo,& tendentia ad vlterioré actum,quæ eſt relatio eiuſdem ſub eſſe imperfecto ad ſeipsû ſub eſſe perfecto. Tertio ordo C poſterioritatis formæ ſub eſſe perfecto ad ſeipſam prius exiſtentem ſub eſſe imperfecto, quare motus ceſſat non ratione,qua identificatur cum forma, ſed ſecundum ordines quos addit ad formam. *Ad Confirm.* *Capreol.*

Reſp. 2. Motum ratione ſucceſſionis corrumpi, quia côſiſtit in influxu quodam potentiæ, qui non ſemper eſt. Ad 1. improb. Reſp. corrumpi ex natura ſua,quia talis eſt natura entis ſucceſſiui,vt non poſſit permanere, ſicut inſtans corrumpitur ex ſe,quia non habet vim exiſtendi niſi indiuiſibiliter, vnde non eſt neceſſe,vt corrumpatur ab aliquo agente,vel ex defectu ſubiecti, vel alia ſimili ratione, qua D corrumpuntur permanentia. Ad 2. improb. Reſp.corrumpi extrinſece, nam partes motus præcedentes corrumpuntur in inſtanti extrinſeco, ſicut etiam incipiût,vt alibi explicaui de parte motus, quæ corrumpitur, vere dicitur. *Hunc non eſt,& immediate ante erat*,& de parte,quæ producitur. *Hunc nô eſt,& immediate poſt erit*,atque adeo corrumpitur quando non eſt,ſed fuit immediate ante. Ad 3. improb.Reſp. Concedêdo corrumpi,& generari infinitas partes ſyncategorematice, qđ neceſſario concedendû eſt in motu locali,cuius partes non manent, neq; id eſt magis abſurdum, quam ſi concedatur illas partes permanere. *2.Reſponſio.* 36

E Reſp.2. Entitatem motus non eſſe diſtinctá ab entitate formæ, quare ſicut partes formæ ſunt infinitæ, ita & motus, & ſicut entitas formæ manet,ita & motus,vt recte Cap. ſed corrumpi quoad formalitatem motus, ſeù modû eſſendi, quem habet entitas,vt indicat rationé formalem motus, nam ſicut eadem entitas ex *Entitas motus nô eſt diſtincta ab entitate formæ.*

modo

modo eſſendi ſucceſſiuo, acquirit modũ eſſendi permanentem, ita amittit rationem motus, & habet eſſe formæ, & termini.

Ad Quartum Ad 4. fundamentum Reſp. Mutationem inſtantaneam diſtingui à forma, non ex modo eſſendi ſucceſſiuo, & permanenti; ſed ex alio modo eſſendi, ſcilicet raptim trãſeunti, & permanenti, quia mutatio raptim tranſit, nec durat niſi per inſtans, idque oritur tum ex ratione actionis, quæ non durat niſi per inſtãs, tum ex negatione connotata, quæ immediatè præcedit mutationem; vnde cum non ſit entitas diſtincta à forma, non eſt quærendum quid ſit; ſcilicet an ſubſtantia, an quantitas, quia poteſt eſſe ſubſtãtia, qualitas, &c. ſicut eſt entitas termini, & cum huiuſmodi entia ſecundum propriam formalitatem non habeant propria prędicamenta, ſed reuocentur ad prædicamenta terminorum, dicenda ſunt pertinere ad varia prædicamenta: docet tamen Burl. hanc rationem formalem, qua motus diſtinguitur à forma, non eſſe reſpectiuam prædicamentaliter, ſed eſſe abſolutam à tali relatione, ſed non eſſe abſolutam ſimpliciter ſcilicet à relatione ſecundum dici, & traſcendentali, ſicut neque ſubſtantia, qualitas, & quantitas; quam relationem ait eſſe de genere paſſionis inter mobile actu motum, & motorem actu mouentẽ, quare non manet, niſi dum actu mouens mouet.

37 *Ad 1. Confir.* Ad 1. Confir. Eodem modo corrumpi mutationẽ, quomodo corrumpitur ipſa actio instantanea, & inſtans, quia ea, quæ durant tantũ per inſtans, corrumpuntur eo modo, quo inſtans, ſcilicet intrinſecè, vt alibi. Reſp. 2. huiuſmodi entia, ſicut propriè non producũtur, ſed comproducuntur, ita neque propriè corrumpuntur, ſed deſinunt eſſe per accidens, ideſt habito fine, propter quem à natura ſunt inſtituta; vnde Ariſt. ait 1. de gener. 55. præſentibus habitibus, ideſt ſanitate, ceſſat motus, nam per ocium, & ceſſationem agentis, vt ceſſat actio; ita & motus cum actione coniunctus.

Ad 2. Confir. Ad 2. Confir. Reſp. Formam ſubſtantialem immediatè recipi in materia tum via perfectionis, quia primo à materia intenditur, tum primitate ſubiecti, quia non adeſt ſubiectum medium; ſed ex hoc non ſequitur non mediare accidentia via generationis, quia ſicut non poteſt recipi forma ſine receptione, ita neque ſine motu; qui eſt formaliter ipſa receptio, & actus mobilis, vnde fit formã eſſe prius in materia prioritate perfectionis, & via intenſionis, ſed motum eſſe priorem via generationis, & imperfectionis, licet vtrumque ſit ſimul tempore.

ART. IX. Quomodo explicetur opinio dicentium motum conſiſtere in entitate permanenti diſtincta à termino.

38 *Quorundam Doctorum opinio explicatur* RESP. Fuiſſe aliquos, qui ſenſerint per potentiam motiuam localem non produci motum, qui ſit entitas quædam ſucceſſiua cõpoſita ex partibus incompoſſibilibus ſiue naturaliter, ſiue etiam ſupernaturaliter, ſed produci entitatem permanentẽ, per quam formaliter mobile prouehitur per ſpatium, ſicut aduerſarij dicunt prouehi formaliter per motũ habentem partes incompoſſibiles. Dici tamen hoc ens eſſe ſucceſſiuum, quia non habet partes conſiſtentes vt cætera permanẽtia; ſed paulatim deficientes, vt communis opinio aſſerit de virtute impreſſa, & entitate ſoni, quod ſi ab his petas, quomodo hæc entitas deficiat, cum habeat partes ſimul in ſui productione exiſtẽtes? Reſpondent deficere, quia indiget continuo influxu potentiæ, nã ſi poteſt qualitas impreſſa paulatim deficere ex ſeipſa, cum nõ indigeat conſeruatione potentiæ producentis, à qua eſt ſeparata: multo magis poteſt hæc entitas deſinere ex eo ſolum, quod agens, deſinit influere, vt coguntur omnes fateri in deſitione motus ſucceſſiui, quia deſinit eſſe cum mouens otiatur, & deſinit à ſua actione, vt optimè Capr. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. & ſicut inſtantanea deſinunt eſſe, quia ex ſua natura ſunt determinata ad tantam periodum exiſtentiæ, ita & huiuſmodi entitas. *Capreol.*

Verum hæc opinio nullo modo mihi probabilis aliquando apparuit. 1. quia per illam entitatem non poſſet mobile ſucceſſiuè moueri, nam per illam formaliter mobile mouetur, per quam intrinſecè aliter, & aliter ſe habet in toto motu, ſed per illam entitatem non poſſet ſic ſe habere: ergo: minor prob. quia illa entitas, ſiue producatur in inſtanti, ſiue immediatè poſt inſtans, ſimul afficit, & informat ſubiectum; ergo mobile per illam eodem modo, & non aliter ſe habet in toto motu, quia ſemper retinet eandem entitatem. Tum quia cũ ſit permanens, non apparet, quomodo poſſit præſtare effectum ſucceſſiuum oppoſitum naturæ permanenti; nam forma totum effectũ quem poteſt, præſtat ſubiecto in eadem menſura, in qua illud informat, neque poteſt extẽdi effectus formalis intenſiuè, vel extenſiuè ſine aliqua additione facta ex parte formæ, vel ſubiecti, vel informationis, quæ ſucceſſiuè fiat, quæ omnia in caſu noſtro neque ſunt, neque eſſe poſſunt, vt facilè patet intuenti rem ipſã. 39 *Improbatur.*

Confir. quia mobile per motum conſtituitur in vno ſpatio, relinquendo præcedens; at non apparet quomodo mobile per hanc entitatem conſtituatur in ſpatio B. & relinquendo illud, conſtituatur in ſpatio C. quia per eandem indiuiſibiliter entitatem cõſtitueretur in ſpatio, & relinqueret illud. *Confir. 1.*

Confir. 2. quia vel per totam entitatem indiuiſibiliter conſtitueretur in toto ſpatio, & per quamlibet partem ſui, vel per partem vnã ſui, conſtitueretur in parte ſpatij v. g. A. & per aliam ſui partem in alia parte ſpatij v. g. B. at neutrum dici poteſt; non Primum, quia tunc mobile non eſſet circumſcriptiuè in loco, ſed indiuiſibiliter, quia cum quælibet pars habeat vim conſtituẽdi totum ſubiectum in totũ ſpatio, iam quælibet pars eſſet in toto ſpatio, quod eſt eſſe indiuiſibiliter; neque Secundum, tum quia cum partes illæ informant diuerſas partes ſubiecti; fit vt non poſſint tribuere effectum *Confir. 2.*

ctum formalem niſi partibus informatis, vnde pars conſtitutiua in A. informans partem ſubiecti C. non poſſet efficere vt illa pars C. ſit in alio ſpatio quam A. neque ſit in ſpatio B. cum non informatur illa parte formæ,& contra pars ſubiecti informata per B. nunquam poterit eſſe in parte A. ſpatij, quia caret illa forma, tum quia cum per illas partes ſimul informetur, ſequitur ſimul illas partes ſubiecti occupare partes ſpatij, & percurrit totum ſpatium.

40 *Improb. 2.* 2.Probatur, quia ſequeretur potentiam motiuam poſſe in infinitum mouere ſpatium producta qualitate finita; quod ex ipſis terminis apparet abſurdum, nam ſi virtus finita non poteſt effectiuè mouere in infinito tempore, ex doctrina Ariſtotelis, multo minus poterit formaliter, quia maior proportio requiritur inter formam,& effectum formalem, quam efficiens,& effectum. Conſeq.prob. nam qualitas producta in primo inſtanti extrinſeco, vel intrinſeco habet vim promouendi mobile continuè per ſpatiũ donec exiſtit, ſed poteſt exiſtere infinito tempore, ſi ſic conſeruetur ex vi potentiæ motiuæ; ergo promouebit continuo per infinitum tempus, ſed hæc promotio non poteſt eſſe per ſpatium finitum, vt ex dicendis in 8.phyſ.patebit, ergo erit per infinitum ſpatium, neque dicas illam virtutem non conſeruari, quia defatigatur virtus motiua, nam nec apparet quomodo defatigari poſſit, cum ponatur ſtatim producta, & ſuperata contrarietas ex parte ſubiecti; nec defatigatio eſt in ijs, quę ſunt incorruptibilia, vt cœli, & ijs, quæ connaturaliter mouentur, vt elementa.

Confir. Confir. quia illa ſucceſſiua occupatio loci, vel eſt aliquid poſitiuum, & ſic datur ens poſitiuum ſucceſſiuum, vel eſt negatio diſtantiæ, & non, quia ab ipſis ponitur effectus formalis qualitatis poſitiuæ, & quia hæc negatio conſequitur ad motum, & nõ eſt formaliter motus, nam alioqui ſemper cum habetur hæc negatio diſtantiæ, ab alio corpore moueretur, cum tamẽ poſſit haberi ſine proprio motu, ſed per acceſſum alterius ad ſe, quod ſi dicant negationem diſtantiæ non accipi ab alio corpore, ſed à ſpatio, reſpectu cuius haberi non poteſt ſine proprio motu, tunc contra, quia eadem ratione dici poſſet non requiri illam qualitatẽ permanentem, ſed motum conſiſtere in hac ſucceſſiua negatione diſtantiæ, contra quos dicetur cum de motu locali, quia hi negant ex vi potentiæ motiuæ acquiri terminum poſitiuum, vbi quæſtio examinabitur diligentius.

QVAESTIO V.

An ſucceſſio, & continuitas ſint de eſſentia motus propriè dicti.

DE hac queſt.Perer.lib.14.c.8.Tol.3.phy. q.1.Conimb.c.1.q.2. Fonſ.lib.5c.13 q.8. Suar. diſp.49.met.ſect.4. Capre.2.d.1.q.2.ad 10.Aur.2.loc.contra ſecundum.

A

ART. I. Explicatur ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. Cum dictum ſit, quid ſit ſucceſſio, & continuitas, nunc videndum eſt, ad quod genus pertineat hæc continuitas ſucceſſiua; ex hoc enim maximè pendet cognitio naturæ motus, nam cum natura rei conſtet ex aliquo prædicato communi, & ex aliquo prædicato differentiali, vtrumque cognoſci debet, vt cognoſcatur natura rei; vnde. 1

2. Not. Motum eſſe acquiſitionem alicuius formæ; formæ autem poſſunt eſſe duplicis rationis; aliæ enim ſunt ſecundum ſe indiuiſibiles, quæ ex natura ſua, ſicut carent partibus, ita non exigunt acquiri per partes, vt ſunt formæ ſubſtantiales, de quibus infra. Aliæ autem ſũt ſecundum ſe diuiſibiles, quæ habent aliquam latitudinem partium, ſiue ſit latitudo intenſiua partium, ſiue extenſiua, quæ ſolet dici quantitas intrinſeca formæ, & reperiri poteſt in illa, etiã exiſtente in puncto, ſiue ſit extenſiua, qualis reperitur in quantitate molis, & alijs formis, quæ illis proportionantur formarum autem diuiſibilium aliæ habent contrarium, vt primę qualitates, aliæ carent, vt quantitas, lumen, &c. *Forma eſt duplicis generis.*

B

3. Not. In acquiſitione harum formarum præter actionem, & paſſionem plura poſſe cõſiderari. Primo, eſt forma ipſa. Secundo, latitudo formæ annexa contrarietati. Tertio, eſt acquiſitio talis formæ, ſeù trãſitus ſubiecti à priuatione talis formæ ad formam. Quarto, eſt ſucceſſio talis tranſitus: quæ quidem ſucceſſio conſiſtit, vt pars formę exiſtat in ſubiecto poſt aliam partem, ſiue vna pars acquiratur non ſimul cum alia, ſed poſt aliam: hoc autem dupliciter fieri poteſt; Primo cum interpolatione, vt acquiratur ſimul vna pars, deinde intercedente tempore acquiratur alia pars etiam ſimul, vt multi dicunt fieri augmentũ viuentis; Secũdo vt acquiſitio illa fiat ſucceſſiuè ſine vlla quiete media, ſed continuè, & dicitur acquiſitio continua, vt prior dicebatur diſcreta: & hoc eſt quintum, quod reperitur in motu, ſcilicet diſcretio, vel continuitas. Sextũ eſt duratio: quæ omnia diſtingui formaliter, patet; nam ſucceſſionem diſtingui à tranſitu inde patet, quod poteſt eſſe tranſitus ſine ſucceſſione, & inter terminos motus poteſt eſſe tranſitus diuina virtute in inſtanti. Secundo, diſtingui à duratione, infra patebit; cum igitur hæc ſex ſint in motu, patet, motum non eſſe ipſam formam, vel latitudinẽ formæ, quia hæc ſunt permanentia; & ſimiliter neque eſſe durationem, tum quia hæc conſequitur vt paſſio, tum quia idem motus poteſt fieri in maiori, vel in minori duratione; ſolum igitur difficultas eſt de tranſitu ſucceſſiuo, & continuo, quid horum ſit formaliter motus. *In acquiſitione formarum plura sũt cõſideranda.* 2

C

D

E

4. Not. Hanc quæſtionẽ penè eſſe de nomine; nam ſi nomine motus intelligatur acquiſitio continua, & ſucceſſiua, conſtat de ratione illius eſſe ſucceſſionem, & continuitatem, ſicut de ratione hominis albi eſt albedo; ſi autem intelligatur acquiſitio formæ in communi, cõſtat de 3 *Hæc quæſtio videtur de nomine.*

ſtat de

ſtat de ratione illius neque eſſe ſucceſſionem, neque inſtantaneitatē, quia abſtrahit ab vtraque; quare vt fiat quæſtio de re, intelligi debet de acquiſitione formę habentis contrariū, an de ratione illius ſit ſucceſſio,& continuitas. & quia hæc acquiſitio poteſt conſiderari in ordine ad cauſas naturales, conſtat in ordine ad cauſas naturales fieri ſucceſſiuè; per cauſas autem ſupranaturales poſſe fieri in inſtāti: ideo videndum eſt, quomodo illi acquiſitioni conueniat ſucceſſio, & inſtantaneitas, vt differentia ne contrahentes acquiſitionem vt genus, an vt modus determinans acquiſitionē illius formæ vt ſubiectum.

De quidditate motus eſt eſſe ad formā habentem latitudinem.

Confir. 1.

5. Not. Primo videri certum, de ratione motus eſſe, vt ſit ad formam habentem latitudinē aliquam; nam hac ratione ſupra oſtendimus, Ariſtotelem dixiſſe, motum eſſe de contrario in contrariū. 5. phyſ. 2. Confir. quia hoc præciſo non eſſet, cur diſtinguatur a mutatione: vnde ad formam ſubſtantialem ratione ſui non eſt motus, licet ratione extēſionis ſubiecti poſſit eſſe motus, nam poteſt aſſignari latitudo formæ, quæ ſucceſſiuè acquiratur.

Confir. 2.

Confir. 2. ex 3. phy. init. vbi motum ait, eſſe de genere continuorum.

Acquiſitio eſt modus eſſendi quo res tranſit de vno in aliud.

Secundo videtur mihi certū, acquiſitionem, ſeù tranſitum non eſſe aliud, quam modum quendam eſſendi, quo res tranſit de vno in aliud, ſeù vt alij, eſſe exiſtentiam formæ de nouo, vt nūc primum communicatæ ſubiecto, ſicut actio non eſt aliud, quam exiſtentia effectus, nunc primum procedens ab agente.

4 *Confir. 1.*

Confir. quia idem intelligimus, cum dicimus, ſubiectū acquiſiuiſſe lumen, ac cum dicimus ſubiectum tranſiſſe de non lumine ad lumen; hoc autem non eſt aliud, quam lumen de nouo incipere exiſtere in hoc ſubiecto; nam exiſtentia abſolutè ſumpta abſtrahit ab inceptione, & perſeuerantia; vnde conſtat, nō eſſe aliud tranſitum, quam modum quendam exiſtendi.

Confir. 2.

Confir. 2. quia non poteſt concipi tranſitus ſine forma; ſignum igitur eſt eſſe aliquid pertinens ad formam, & non eſt eſſentia ipſa formæ, cum hæc ſit æterna; ergo erit modus formæ, & nō apparet quis alius modus, quam exiſtentia formæ de nouo. Vnde videmus eſſe acquiſitiones diuerſas pro diuerſitate formarum quarū ſunt modi, hinc cum forma habet exiſtentiam indiuiſibilem, etiam ipſa acquiſitio eſt indiuiſibilis; cum vero diuiſibilem, etiam diuiſibilis eſt, & per partes ſit acquiſitio, vt ſupra diximus.

Motus eſt ipſa acquiſitio.

Tertio mihi videtur certum, motum intrinſece dicere hanc acquiſitionem, imo eſſe ipſam acquiſitionem, patet 5. phyſ. 7. vbi ait, eſſe tranſitum de vno in aliud, & tex. 9. de contrario in contrarium. Secundo, patet ex communi conceptione, nam frigeſieri tunc res dicitur, cum acquirit frigus. Tertio, quia per motum intelligimus, quod opponitur quieti, huic autem opponitur tranſitus ſubiecti, vt patet. Quarto, quia ſubiectum moueri ad formam, tūc intelligimus, cum incipit habere formam aliquam; incipere autem formam eſt illam habere de nouo exiſtētiam in ſubiecto, quod propriè eſt tranſitus ſubiecti. Difficultas nunc remanet, an ſucceſſio,& continuitas requirantur, vt acquiſitio ſit motus. Pro cuius explicatione.

A

5 *In motu eſt quantitas ſubiecti.*

Not. 6. In motu multiplicem quantitatem poſſe conſiderari. Primo ratione ſubiecti, quomodo omne accidens eſt diuiſum ad diuiſionem ſubiecti; nam in qualibet parte mobilis eſt pars motus, ideo 6. phyſ. 31. dixit, motum eſſe diuiſibilem ad diuiſionem ſubiecti: & hāc patet, non poſſe eſſe de eſſentia; tum quia omnia accidentia ſunt quanta per accidens quantitate ſubiecti, tum quia quantitas motus debet eſſe ſucceſſiua, hæc autem eſt permanens.

Eſt quantitas graduum formæ.

Secunda, eſt quantitas graduum formæ, vel latitudinis formæ; & hāc licet requiratur à motu, tamen non ſufficere, aliqui volunt: quia poteſt hæc intenſio acquiri in inſtanti, vt

B

lumen à ſole poteſt intenſius produci in inſtanti, quam à luna, & poſſet efficere Deus, vt acquiſitio caloris ſit ſimul.

Confirm.

Confir. quia poteſt hæc remanere corrupta ſucceſſione motus. Confir. 2. Intenſio non menſuratur tempore vt motus, ex quo patet, non poſſe quantitatē motus formaliter oriri ex quantitate termini, ſicut extenſio ſubſtantiæ à quantitate, quia vnū non poteſt extendi formaliter per quantitatem alterius, niſi habeant quantitatem eiuſdem rationis. Confir. quia quantitas permanens non poteſt tribuere effectum formalem ſibi oppoſitū, qualis extenſio ſucceſſiua.

Eſt quantitas durationis.

Tertia eſt quātitas durationis, à qua habet motus, vt duret per

C

horam, & hanc patet eſſe potius paſſionē, cum ſit tempus 6. phyſ. 32.

Succeſſio partium acquiſitionis.

Quarta igitur eſt ſucceſſio partium acquiſitionis, nam forma non exiſtit in ſubiecto ſimul, ſed ſucceſſiuè, ideſt vna pars poſt aliam, quam diſtingui à duratione patet, quia ſucceſſio acquiſitionis attenditur ex parte termini, vt nihil ſit aliud, quā partes termini in fieri, vt vna pars fiat poſt aliam; vnde quando multæ partes termini acquiruntur, dicitur magna ſucceſſio, quamuis breui duratione fiat; quando vero paruæ partes acquirūtur, dicitur parua ſucceſſio, etiamſi multo tempore duret; duratio vero conſiſtit in mora, in qua ſit acquiſitio, quæ mora expli-

D

catur in ordine ad imaginariam durationem, vnde ſit, vt vna poſſit variari, altera inuariata, vt ſi aliquis per horam acquirat duos gradus, & alius octo, mora erit æqualis, ſucceſſio vero eſt inæqualis, cui ſimile quid accidit in ſubſtantia quanta, nam poteſt eſſe multa extēſio, & parua ſubſtantia, & è contra, vt patet ſecundum aliquos in rareſactione, & condenſatione, & de hac ſucceſſione partium dubitatur, an ſit de eſſentia, vel paſſio; & quia dupliciter eſſe poteſt; Primo diſcretè, quo modo plures intellectiones ſibi inuicem ſuccedunt; Secundo cōtinuè, vt partes aquæ fluentis, merito quæritur quomodo ſit de eſſentia motus.

E

Capr. dictum, Reijcitur.

Ex his patet malè à Cap. 2. d. 2. q. 2. ad 7. cōtra primā concl. dici, ſucceſſionem eſſe ſolum relationem prioris, & poſterioris, nam eſt quędam quantitas, qua vna pars eſt verè extra aliā. Confir. quia licet ſucceſſio dicat relationem prioris, & poſterioris, tamen dicit etiam partes ſuccedentes, quare ſicut quantitas dum dicit

vnam

vnam partem extra aliam, neceſſariò includit relationem, non tamen quantitas eſt relatio, ſed ipſęmet partes, quarum vna eſt extra aliā, ita & ſucceſſio eſt ipſæ partes ſuccedentes. Secundo patet ſucceſſionē motus neceſſario includere in ſuo conceptu quantitatem termini, 5.met.18. & 4. phyſ. 99. vbi vult quantitatem deſumi ex quantitate ſpatij, ſeù termini. Confir. quia non poteſt intelligi partes motus ſuccedere, niſi intelligantur partes termini ſuccedere, quia non ſuccedit, niſi quod fit, fiunt autem partes termini. Confir.2. quia ſi eſſet alia entitas ſuccedens, quam termini, iam per illam ſucceſſionem non fieret terminus; quare neq; poteſt pertinere ad motum, quo acquiritur ille terminus. Tertio colligitur, ſucceſſionem eſſe ipſam quantitatem termini, vt fit per partes, vt prius producatur vna pars, quam alia; quare non erit quantitas termini in fieri quomodocunque, ſed partialiter; vnde ſicut motus eſt modus quidam, quo res eſt in fieri, ita ſucceſſio eſt modus ipſius fieri.

Succeſſio motus, intrinſece dicit quantitatē termini.

ART. II. Opiniones Doctorum.

7 *Negant aliqui continuationē, vel ſucceſſionem eſſe motus eſſentialem.*

PRima Opinio eſt dicentium de ratione eſſentiali motus neque eſſe ſucceſſionē, neque continuationem, ſed tantum eſſe acquiſitionem formæ, ſiue fiat ſucceſſiue, ſiue inſtantanee, diuerſificari verò ſpecie ex ſpecifica diuerſitate formarum, ex Scoto apud Zerb. vel vel ex ſubiecto in actu, vel potentia, vt Zerb. 11. met. q.vnic. §.3. verſ. ex quibus ſequitur, tribuit Auer. *Ratio.* Fundamentum, quia omnis diſtinctio motus eſſentialis ſumitur ex terminis; ergo modi inſtantaneitatis, vel ſucceſſionis ponunt in illo tantum diſtinctionem accidentalem, quia non faciunt differre terminum, niſi accidentaliter, quatenus partes formæ ſunt ſimul, vel non ſimul, ſed vna exiſtat poſt aliam; at hoc nō variat eſſentialiter formam, ſed tantum accidentaliter; nam eadem forma eſt non ſolum ſpecie, ſed etiam numero, ſiue acquiſita in inſtanti, ſiue ſucceſſiuè. *Confir.1.* Confir. quia differētiæ diuerſificantes per ſe genus, debēt proportionari generi, ſed motus genericam rationem accipit ex ordine ad terminū, ergo etiam ſpecificas rationes debet accipere ex ordine ad ſpecificas rationes terminorum. *Confir.2.* Confir.2. quia quod motus fiat longiori, vel breuiori tempore, eſt accidentarium illi, ſi eadem forma acquiratur; ergo etiamſi fiat ſimul, vel non. *Confir.3.* Confir.3. ex Conimb. quia ſucceſſio motus non eſt aliud, quam negatio ſimultatis partiū motus; at negatio non pōt eſſe de eſſentia rei poſitiuę. *Confir.4.* Confir.4. quia ſi ſucceſſio eſſet de eſſentia motus, cum ſucceſſio ſit alicuius rei ſucceſſio, non niſi motus, quare ſi eſſet de eſſentia motus, eſſet ſucceſſio ſui ipſius.

8 *Motus ſecundum alios eſſentialiter eſt ad formā habentem latitudinem ad mixtam contrarietat.*

2.Opinio eſt dicentium, motum eſſentialiter eſſe ad formam habentem latitudinem admixtam contrarietati; vnde negant ſucceſſionem, & continuitatē eſſe de eſſentia illius. Sed adhuc inter hos eſt diſcrimen; nam alij volunt ſucceſſionem, & continuitatem eſſe accidentia motus contingenter illi conuenientia, vt albedo, & nigredo homini; at alij dicunt eſſe accidentia propria motus, quia oriuntur tanquā paſſiones motus ex natura termini habentis contrarium; quare acquiſitio caloris eſſentialiter eſt motus, quæ fit ſucceſſiuè, & continuè naturaliter; tamen ſi Deus efficeret, vt acquiſitio caloris eſſet in inſtanti, adhuc eſſet motus, & eiuſdē ſpeciei, ſed ſine ſua proprietate, quæ naturaliter conſequuta fuiſſet, niſi accidiſſet impedimentum; ſed quia acquiſitio formæ dicit formam, & acquiſitionem, dubitatur inter Doctores huius ſententię, quid dicat motus in recto, formam ne, an acquiſitionem, & quidē Auer. 3 phyſ. 4. & 6. vult motum ſecundū famoſam conceptionē dicere principaliter tranſitum, & viam illam, connotari vero formam. Sed ſecundū Philoſophos aliter eſſe, & ſequitur Zim. ibid. contradic.2.& 5.phyſ.90. 8. & 9. & in tab. verbo motus eſt de genere. Alber. 3 phyſ. tract.1.c.3. Capr.2.d.2.q.2. vbi conatur oſtendere eſſe opinionem D.Tho. Greg. 2.d.2.q.1. in fin. Fonſec.lib.5.c.13.q.8.ſect.3. Iand.5. met.q.19. at Ferr.3.phyſ. q.1. motum eſſentialiter ait dicere formam, & connotare duas relationes, alteram ad partem formæ pręcedentem, alteram ad ſequentem.

Differētia inter hos Authores. *Auer.* *Zim.* *Alber.* *Capreol.* *Gregor.* *Fonſec.* *Iandun.* *Ferr.*

9 *Diſtingūt alij ſucceſſionē à cōtinuatione.*

3. Opinio eſt diſtinguentium ſucceſſionem à continuatione, & ſucceſſionem conſiſtere, vt non acquiratur forma tota ſimul, ſed pluribus acquiſitionibus, continuitatem, vt ſine interruptione ſint illæ plures acquiſitiones, & ſucceſſionem eſſe de eſſentia motus, continuitatē vero eſſe proprietatem motus. Ita Perer. lib. 14.c.8. Probatur, quia 5.phyſicorum 18. dicit motum eſſe continuum per accidens, ſequuntur Fonſec. & Conimbr. loc.cit. Iand.3.phyſ. q.2. *Ratio.* Fundamentū, quia motus vt ſic eſt acquiſitio, at acquiſitio non eſt formaliter continuitas; ergo motus non eſt formaliter continuatiuus. *Confir.1.* Confir. quia motus ex ſua ratione eſt ens incompletum, vt tendentia formæ imperfectæ ad perfectionem; at continuitas ipſius eſt quid completum; nam continuitas motus conſiſtit in extenſione ſucceſſionis continuæ acquiſitionis, quæ ratio dicit aliquid completum, vt aliæ continuitates. *Confir.2.* Confir. 2. quia motus eſt quid analogum ex communi opinione, & ſequitur formam, cuius eſt acquiſitio; at ratio continuitatis eſt vniuoca, quia eodem modo extendit acquiſitionem, ſiue quantitatis, ſiue qualitatis &c. *Continuitas eſt proprietas motus.* Hinc fit, cōtinuitatem eſſe proprietatem motus, quia cum neceſſariò conueniat, & non eſſentialiter; ergo vt proprietas. *Confir 3.* Confir. 3. quia in motibus phyſicis eſt continuitas eiuſdem ſpeciei infimæ, & tamen motus ſpecie diſtinguitur, quia eadē ſpecie proprietas eſſe poteſt in rebus ſpecie diſtinctis, vt quantitas in cœlo &c.

Motus per alios eſt intrinſece ſucceſſiuus, & continuus. *Burlæ.*

4. Opinio eſt dicentium, motum eſſentialiter eſſe ſucceſſiuum, & continuum. Burlæus 3. phyſ.61. Gratiad.lec.1. ad 2 & Iand. accedit loc.cit. qui propriè dicunt, pertinere ad prædicamentum quantitatis, & præterea Philop. 3.phyſ.tex.1.& 4. Auicen. apud Albertum tr.1. cap.4.

Gratiad. Philop. Auicen. Aleſ. Simpli. Tolet. Sotus. Diſcrepāt inter ſe hi Authores.

cap.4.Aleſ.5.met.tex.18.ex Simpl.4.phyſ.99. & ipſemet Simpl.5.phy.t.9.Them.15.& Tolet.q.1.& Sot.q.1.qui tamen dicunt reduci ad prædicamentum quantitatis, quia eſt imperfectum ens,& via ad aliud. In hac tamen ſententia poteſt eſſe diſtinctio; nam quidam dicere poſſent,principaliter dici acquiſitionē,& connotari formam, ſucceſſionem,& continuitatē; nam motus formaliter includit acquiſitionē, alij tamen contra, principaliter dici formam, & connotari acquiſitionem cum ſucceſſione, & continuitate, quia acquiſitio non eſt aliud quam exiſtentia formæ in ſubiecto poſt negationem illius: ergo ſpecifica diſtinctio motus erit ex ſpecifica diſtinctione exiſtētiæ,hæc autem eſt,vbi eſt diuerſa eſſentia,quia exiſtentia proportionatur eſſentiæ.

Alij deniq;,principaliter dicere, acquiſitionem ſucceſſiuam,& connotari formam,ex qua ſumi debet diſtinctio motuum, nam cum motus ſit ens connotatiuum motuū,diſtinctio debet ſumi ex connotatis,vt patet ex arte factis, quæ diſtinguuntur ratione connotati,vt circulus aureus, & argenteus, non tamen hic negatur,aliquando diſtingui ratione figuræ,ſcilicet circularis, & quadratæ, etiam ſi in eadem materia.

11 *Succeſſio, & inſtātaneitas ſi competunt motui ex parte agētis per aliquas ē differētias accidentales.*

Si ex parte termini eſt eſſentialis.

5.Opinio eſt dicentium,ſucceſſionem,& inſtantaneitatem dupliciter conuenire poſſe acquiſitioni;Primo modo ex conditione agentis, quod non poteſt vincere contrarium, vel diffundere ſuam virtutem in tantam diſtantiam, niſi ſucceſſiuè; Secundo modo ex natura termini; ſi primo modo,variatur acquiſitio accidentaliter; ſi ſecundo modo,eſſentialiter, non tam ratione ſucceſſionis, vel inſtantaneitatis, quam ratione termini,& vtrumque declaratur exemplis,nam calefactio,& illuminatio poſsūt fieri ſucceſſiuè,& in inſtāti, vt patet in illuminatione, & calefactione, etiam ſi abſit reſiſtentia contrarij, nō repugnat ex parte ipſius qualitatis, ergo huiuſmodi terminis extrinſecū eſt fieri ſucceſſiuè;ergo etiam acquiſitioni,vt probant rationes ſecundæ opinionis, & idem patet de ſucceſſione, quæ eſt in alteratione, quæ oritur ex partibus ſubiecti, quia id non eſt ex natura termini, ſed tantum ex defectu virtutis requirentis applicationem ſucceſſiuā:imo non repugnat eandem numero actionem, quæ incipit ſucceſſiuè, tamen totam ſimul cōſeruari, vt patet in illuminatione ſiue intēſiua, ſiue extenſiua; vt igitur illa ſucceſſio eſt accidentaria lumini,ita illuminationi; ergo erit illuminatio eiuſdem ſpeciei. At vero quādo inductio formę eſt ſucceſſiua,vel inſtantanea ex natura termini,tunc efficitur diſtinctio eſſentialis, vt generatio ſubſtātialis ex natura termini eſt indiuiſibilis quoad intenſionem; & ideo ſi fiat in determinato ſubiecto, neceſſariò fieri debet ſimul, & hinc eſſentialiter diſtinguitur ab omni mutatione,quæ poteſt habere ſucceſſionem ſecundum intenſionem,& idem de omni mutatione ad qualitatem indiuiſibilem ſecundum intenſionem:ratio autē huius diſtinctionis non eſt præciſè ex carentia ſucceſſionis,ſed quia forma eſt ex natura ſua indiuiſibilis intenſiuè, & diſtincta ſpecie à forma diuiſibili intenſiuè, & idem de mutatione, quæ ex natura termini quęrit ſucceſſionem,nam diſtinguitur eſſentialiter tam à mutatione neceſſario indiuiſibili ex parte termini,quam ab illa,quæ indifferens eſt ad ſucceſſiuam, & inſtantaneam ex parte termini, quia neceſſitas intrinſeca talis ſucceſſionis indicat diſtinctionē eſſentialem; at in mutationibus ad qualitatem, & quantitatem non reperitur huiuſmodi neceſſitas, ſolum in motu locali videtur eſſe illa neceſſitas, quod terminis illius repugnet ſaltem materialiter, acquiri ſimul,licet id non ſolum ex parte termini, ſed etiam ex parte ſubiecti,quod nequit ſecundum ſe totum, vel partem aliquam, ſimul occupare partem diſtantem, & propinquam, vnde in ſubſtantia ſpirituali ceſſat illa repugnantia. Ita Suar.loc.cit.

Suarez.

ART. III. Opinio Auctoris.

12 *Succeſſio, & cōtinuitas nō eſt eſſentialis motui, ſi hic habet tranſitū de contrario in contrarium.*

Prima Concl.Si nomine motus intelligatur acquiſitio, ſeù tranſitus de ſubiecto contrario in cōtrarium,neq; vt differentia conſtituens,neque vt connotatū, patet ſucceſſio,vel continuitas eſſe de eſſentia. Patet, quia poteſt eſſe tranſitus ab eodem numero termino in alium numero terminum ſucceſſiuè, & ſimul; ergo de ratione tranſitus,ex hac forma in hāc non eſt ſucceſſio, vel ſimultas; quia quod poteſt adeſſe,& abeſſe,non eſt de eſſentia rei;ſed hæ ſunt modi,ex quibus alterā neceſſariò debet habere,neutram tamen determinatam ſibi vendicat, licet naturalius ſæpius vendicet ſibi ſucceſſiuitatem, ſicut intenſio ſe habet in quātitate;nam acquiſitio eſt exiſtentia de nouo incipiens,ſucceſſio autem eſt modus,& extenſio talis exiſtentiæ.

Ratio.

Confir. 1.

Confir.quia acquiſitio,vt terminatur ad hunc numero terminū, habet aliquam ſpeciem,quā retinet quomodocunque, & à quocunque fit acquiſitio; ergo inſtantaneitas, & ſucceſſiuitas non variant illam rationem formalem,quam motus habet à termino, niſi accidentaliter, ſicut albedo, ſiue ponatur in puncto, ſiue per quantitatem extendatur, licet habeat diuerſos modos,non tamen variatur ſecundum eſſentiam. Neque video poſſe contra hanc concluſionem eſſe aliquam difficultatem.

Confir. 2.

Confir.2. quia ſucceſſio eſt eiuſdem rationis in omnibus motibus; nam menſurantur eadem menſura, ſcilicet tempore eiuſdem rationis, motus autem non ſunt eiuſdem rationis ratione eſſentiæ, quam recipiunt à terminis.

13 *Obiectio.*

Contrarium videntur aliqui docere, dicentes,acquiſitionem eiuſdē formæ.ſ.caloris, quæ eſt à frigido, differre ſpecie ab ea,quæ eſt à negatione caloris; quia mutatio eſſentialiter eſt id,quo ſubiectum aliter ſe habet &c. ſed aliter ſe habet, quando mutatio eſt à contrario in contrarium, ac quando eſt à contradictorio in contradictoriū; ergo &c.

Confirm.

Confir. quia actiones nō ſolum ſpecificantur à termino,ad quē, ſed etiam à termino à quo;ſed ibi ſunt diuerſi

termini

termini à quibus; ergo &c. ſed

Reſpon. Reſp.Ibi poſſe conſiderari duplicem mutationem; vnam poſitiuam,& hæc eſt eiuſdem rationis, quando eſt idem terminus ad quem; alteram negatiuam, & hæc reperitur quidẽ in mutatione inter terminos contrarios, non tamen in mutatione inter terminos cõtradictorios, nam ibi eſt mutatio ſubiecti ad calorem, & ad negationem frigiditas,quæ corrumpitur.

Ad Confirm. Ad Confir. Reſp. Terminum à quo non concurrere immediatè ad ſpecificationem mutationis, ſed mediatè, quatenus .ſ. concurrit ad diuerſificandum terminum,ad quem; qua ratione acquiſitio viriditatis ex nigro colore diſtinguitur ab acquiſitione eiuſdẽ ex albo, quia viridè induit diuerſam rationem,vt reſpicit illos terminos,nam requiritur alteratio diuerſæ rationis,vt alibi explicabimus.

Motus ab Ariſtot. definito eſſentialis eſt ſucceſſio. 1. Ratio. 2.Concl. De intrinſeco conceptu motus,vt definitur ab Ariſt.in 3.phyſ. & vt diſtinguitur à mutatione in quinto, definita eſt ſucceſſio. Patet Primo ex cõmuni conceptione,nam omnes concipiunt motum, vt aliquid ſucceſſiuũ, quod licet negetur ab aduerſarijs, tamen iniuria,vt colligitur ex definitione motus ſupra explicata iuxta communem ſententiam, nam planius illa definitio conuenit motui dicenti ſucceſſionem; nam tunc poteſt dici habere rationem actus admixtam potentiæ, vt ſubiectum partim ſit in actu,partim in potentia,vt iure dicitur actus imperfectus,ratione,ſcilicet ſucceſſionis.

2. Ratio. 2.Prob.ex ijs,quæ dicit Ariſt.in 3.conuenire motui Primo 3.phyſ. 1. ait motum eſſe de genere continuorum,& ideo ſibi agendum in 3.de infinito, quia continuo ineſt infinitum, tex.2. neceſſario eſſe in tempore. tex.14. eſſe actum permixtum cum potentia. 4. phyſ.98. ſimul enim motum ſentimus & tẽpus, & tex. 99.113 & 3.phyſ.70.vbi ait, motũ eſſe à quodam,quoddam ait conſequi ſe cũ magnitudine,& tempore, & à priori,& à poſteriori in ſpatio, vt prius, & poſterius in motu, & loqui de motu,de quo in 5. patet, quia vocat motũ à quodam in quoddam.

3 Ratio. Themiſt. Alex. Philop. Auer. Alber. 3.Prob.Auctoritate Peripateticorũ.Them. & Alex. apud Simpl. tex.1. Philop. & Auer. com.4.Albert.tract.1. c.3. & 4. D.Thom. ex tex.4.6.& 7. Confir.ex cõmuni loquendi modo, dicunt enim motum eſſe formam fluentem,vt penè toto.3.phyſ.maximè tex.6. & 15. docent Ariſt.& alij eſſe fluxum formę;& vterque modus loquendi, oſtendit ſucceſſiuitatem motus.

14 *Eſſentialis eſt etiam continuitas. 1. Ratio.* 3. Concl. De conceptu huiuſmodi motus non ſolum eſt ſucceſſio,ſed etiam continuitas. Patet 1. ex Ariſt 3.phyſ.tex.1.vbi ait eſſe de genere continuorum,& idem colligitur 4.phy. 99.113.& 3.phyſ.70. vbi ait tempus eſſe continuum propter motum, & motum propter ſpatium,& 6.phyſ. ferè per totũ, maximè tex. 4.10.& 33. ſupponit motum eſſe continuum.

2. Ratio. Secundo,ex definitione motus,vt ſupra explicauimus, quæ verificari non poteſt, niſi ſit motus continuus; nam ſi eſſet ſucceſſio ſine continuatione, non eſt vnus motus,ſed plures A mutationes, vna poſt aliam. 5.phyſ.34. & 35. vbi ad vnitatem motus, requirit vnitatem tẽporis continui, nam ſi aqua calefieret vſque ad quartum gradum,& deinde interrumperetur,& poſtea iterum calefieret vſque ad ſextũ, non eſſet ratio, cur vtraque calefactio non integraret vnum motum.

Confirm. Confir.Ex communi conceptione,nam nomine motus intelligitur fluxus quidã, hic autem cõtinuationem includit,nam concipimus proportionalem quandam extẽſionem in fluxu, ac in quantitate permanenti; quare ſicut continuitas eſt de conceptu quantitatis permanentis, ita & de conceptu quantitatis ſucceſſiuæ,& fluentis.

B *Obiectio.* Dices, ſi continuitas eſt de eſſentia motus, ſequeretur motum eſſe in prædicamento quãtitatis; quia omnis continuitas pertinet ad quantitatem. *Confirm.* Confir. quia continuitas eſt de eſſentia motus, vel vt differentia eſſentialis contrahens acquiſitionem termini tanquam genus ad aliquam ſpeciem entitatis per ſe, vel cõtrahit illam tanquam connotatum, quomodo naſus contrahit curuitatem; ſed neutrum poteſt dici:non Primum;quia ſequeretur,alterationem, augumentationem,& lationem non diſtingui eſſentialiter, ſed accidentaliter, quia cum ſint eſſentialiter quanta, non poſſunt diſtingui eſſentialiter, niſi per differentiam pertinentem ad quantitatem; at illi C motus nõ ſic diſtinguerentur,quia conuenirent in ratione continuitatis, & differrent ſolum ex terminis ſpecificatiuis illorũ: neque poteſt dici Secundum, quia ſequeretur non eſſe entitatem ſimplicem,ſed includeret plura pertinentia ad diuerſa genera; nam includeret formam,quæ de nouo exiſtit,& ſucceſſionem, ac continuitatẽ; vnde calefactio v g. includeret calorẽ,& prętcrea exiſtentiam, quæ eſt modus quidam caloris, cum eadem numero eſſentia caloris nũc exiſtat, nunc non exiſtat: deinde ſucceſſiuitas eſt modus exiſtentiæ; nam eadem numero exiſtentia caloris poteſt eſſe ſucceſſiuè, & ſimultaneę; ſimiliter continuitas poteſt dici modus D ſucceſſionis, quia eædẽ partes ſucceſſiuæ poſſunt eſſe continuæ,& diſcontinuæ.

1. Reſponſio. Reſp. 1.Motum,vt viam,reductiuè pertinere ad prædicamentum,vnde ſucceſſio,ſi per ſe conſideretur,vt dicit extenſionem,pertinet ad quantitatem. Secundo, vt modũ viæ, & ſic eſt eadem ratio viæ, & modi illius, & ita pertinet ad prædicamentum termini: quare licet realiter includat aliquid pertinens ad prædicamẽtum quantitatis; tamen formaliter nõ includit illud,vt pertinet ad prędicamentũ quantitatis; vt locus, licet includat longitudinẽ &c. tñ vt pertinet ad prędicamentũ vbi,non dicit illam, vt ſic,ſed vt habent rationẽ formæ extrinſecę.

E *2 Reſponſio.* Reſp.2. Infra cõſtabit non omnẽ continuitatẽ pertinere ad quãtitatẽ,vt patet ex cõtinuitate,quæ eſſet inter partes entitatiuas ſubſtãtiæ præciſa quãtitate: nã ſicut datur quãtitas perfectionis, & traſcendẽtalis, ita & continuitas: continuitas enim,quę eſt inter partes incõpaſ-

ſibiles

ſibilitas ex natura ſua in eodem ſpatio, quæ dicitur eſſe inter partes requirentes extreitatẽ, pertinet ad quantitatem.

Ad Confirm. Ad Confir. Reſp. poſſe probabiliter vtrũq; dici; nam ſi dicatur primum, oportet aſſerere hanc continuitatem eſſe diuerſæ rationis à cõtinuitate permanenti; & diſtingui ex terminis, vt infra. Si vero dicatur ſecundum, dici debet, motum eſſe ens connotatiuum, atque adeo includere poſſe multa diuerſæ rationis, vt autẽ explicetur quid ſit probabilius, ſit

ART. IV. *Explicatur quomodo ſucceſſio, & inſtantaneitas contrahant acquiſitionem formæ.*

15 *Motus probabiliter conſtituitur per ſucceſſionem continuam. 1. Ratio.*

QVarta Concl. Probabile eſt motum conſtitui eſſentialiter per ſucceſſionem cõtinuam, tamquam per differentiam per ſe, metaphyſicè contrahentem genus. Prob. 1. quia motus formaliter eſt ipſe tranſitus; ſed tranſitus contrahitur per ſe per ſucceſſionem continuam in ratione tranſitus; ergo motus contrahitur per ſucceſſionem, & inſtantaneitatem tanquam per differentiam. Minor probatur, quia omne aliud, quod cõſideratur in tranſitu, vt eſſe operationem potentiæ, fieri alicuius rei, eſſe acquiſitionem formæ, & ſimilia; non põt habere rationem differentiæ, quia eſt commune cuilibet mutationi, & tranſitui. *Confirm.* Confir. 1. qa differentiæ, quæ ſunt intra latitudinem generis, ſunt per ſe contrahentes, at hæ differentiæ ſunt infra latitudinem tranſitus, quia hic eſt quoddã fieri, quod per ſe contrahitur per has differentias. Confir. 2. nam datur aliquis motus, qui eſsẽtialiter eſt cõtinuus, & ſucceſſiuus, vt motus localis; & datur alius, qui eſsẽtialiter eſt inſtantaneus, vt qui terminatur ad terminũ indiuiſibilem; hi enim motus ex natura ipſorũ diſtinguuntur, cum vnus non poſſit concipi ſine ſucceſſione continua, & alter non poſſit cõcipi cum ſucceſſione; ſed horum diſtinctio nõ poteſt oriri, niſi ex ſucceſſione, & inſtantaneitate; ergo hæ ſunt differentiæ eſſentiales illorũ motuum, quia non poſſunt habere rationem accidentis communis reſpectu illorum, quia hoc poteſt adeſſe, & abeſſe à ſubiecto; at nõ ſic ſucceſſio, & inſtãtaneitas ab illis motibus; neq; poſſunt habere rationem proprietatum, quia res licet non poſſit exiſtere ſine proprietate, tñ intelligi poteſt ſine illa; at motus vt diſtinctus à mutatione non poteſt intelligi ſine ſucceſſione continua; neq; .n. ſucceſſio intelligitur aduenire motui, vt iam exiſtenti, ſed potius intelligitur aduenire mutationi in communi, vt illam contrahens ad determinatam ſpeciẽ, quę exiſtat. *Solutio aduerſariorum Reijcitur.* Reſpondẽt, poſſe dari aliquid aliud, per quod illi motus diſtinguantur. Sed contra, nã quicquid aſſignatur præter ſucceſſionem, & inſtantaneitatem, poteſt eſſe commune vtriq; ſcilicet motui, & mutationi; nam in motu quatuor reperiuntur. Primo, terminus ad Quem. Secundo, acquiſitio illius. Tertio, tranſitus ſubiecti à termino Quo, ad Quem. Quarto, modus acquiſitionis, ſeu tranſitus, qui conſiſtit in ſucceſſione continua; Sed nec acquiſitio, nec tranſitus poſſunt habere rationem differentię, quia vtrumque reperitur in motu, & mutatione; neq; terminus ad Quem, poteſt habere rationem differentiæ eſſentialis, tum quia conſtat eundem terminum poſſe acquiri ſucceſſiuè, & in inſtanti, vt idem numero calor poteſt vtraq; ratione acquiri; ergo tunc differentia illorum motuum non poteſt ſumi ab ipſa natura termini ſecundum ſe, ſed potius ex modo, quo illi termini acquirũtur, tũ quia cum maior ſit diſtinctio terminorum ſecundum ſe per rationẽ ſubſtantiæ, & accidentis. Prima diuiſio mutationis in cõmuni deberet eſſe in ſubſtantialẽ, & accidentalem, & non in ſucceſſiuam, & inſtantaneam. Tum quia terminus ſecundum ſe eſt extrinſecus mutationi, atq; adeo non poteſt ſpecificare illam intrinſecè conſtituendo. Tũ quia motus præter formam, ſeu terminum acquiſitum non dicit niſi modum quendam, qui conſiſtit in influxu, ſeu tendentia quadam ad terminum; atque adeo magis videtur intrinſecum motui ſucceſſio, quam terminus. 16

1. Obiectio. Dices 1. motum diſtingui per terminũ, non quomodocumque, ſed quatenus habet partibilitatem, & contrarium. Ex quo naturaliter ſequitur fieri ſucceſſiuè, quare motus dicetur, qui habet talem terminum, ſcilicet habentem partibilitatem, & contrarium. *Soluitur.* Sed contra, tum quia hac ratione maior eſt diſtinctio inter illas mutationes, quod terminus ſit ſubſtantia, quã ſit accidens, qualitas, vel quantitas: vnde diſtinctio motus, & mutationis ſumenda eſſet ex diſtinctione prædicamentorum primariò. Tum quia non eſt ratio cur magis debeant diſtingui per terminos, & non potius per ipſũ fieri ſucceſſiuè, & inſtantaneè, cum hoc intrinſecè contineatur in ipſa mutatione. Tum quia ſi calor habens contrariũ acquiratur ſimul, illaue acquiſitio erit motus, vel mutatio, vnde ſequentur abſurda dicta.

2. Obiectio. Dices 2. motus habet ſucceſſionem, & continuitatem ex continuitate termini; ergo prior eſt continuitas termini, quam motus, at quando duo prædicata conueniunt rei, quorũ vnũ eſt prius, & cauſa alterius, tunc de eſſentia rei non erit poſterius, ſed prius prædicatum. *Soluitur.* Sed contra, quia id tunc verum eſt, quãdo illa duo prædicata ſunt intra eſſentiã rei, at nõ ita quãdo vnum eſt extra, & aliud intra; at hic diuerſa eſt cõtinuitas termini, & motus, vt ſupra oſtẽdimus, neq; continuitas termini eſt intrinſeca motui, vt ex illius continuitate tanquã ex eſsẽtia intrinſeca fluat continuitas motus, ſed continuitas propria motus intrinſecè cõuenit acquiſitioni termini, licet oriatur extrinſecè a termino; nam alioqui nihil poſſet eſſe de eſſentia intrinſeca entis relatiui, quia omnia habet dependenter à termino, vt cognitio, habitus potentia, & ſimilia.

3. obiectio. Dices 3. Continuitas pertinet ad prædicamentum quantitatis; ergo nõ poteſt per ſe aduenire acquiſitioni, ſeu mutationi, quia vnum prædicamentum, non poteſt per ſe eſſe differentia alterius.

Re-

Reſponſio. Reſpondetur, continuitatem dupliciter accipi. Primo, vt dat quandam extenſionem in ſe, vel in ordine ad ſubiectum. Secũdo, vt eſt differentia motus, & reſpicit terminum. Sed primo modo non reſpicit terminum, & pertinet ad prædicamentum quãtitatis. Vnde operatio naturæ eſt genus, ſucceſſio operationis facit genus ſubalternum; hæc autem per ſe diſtinguitur, quatenus eſt ratio quædam ad accipiẽdum totum terminum per ſimultatẽ, vel ſucceſſionem, quia ſubiectum, quod dicitur mutari, acquirendo terminũ, per ſe reſpicit ſimultatem, vel ſucceſſionẽ: & quia ſucceſſio, ſi nullam includit continuitatem, non dicit, niſi plures acquiſitiones, ſeù mutationes inſtantaneas; ideò ſucceſſio diſcontinua non poteſt per ſe eſſe differentia motus, vt diſtinguitur à mutatione; ergo hæc differentia erit ſucceſſio continua.

17 *Opinio Murcia cum ſuo fundamento.* Contrarium docet Murcia 3. Phyſ. diſp. 1. q. 1. c. 4. ex Fonſ. 5. Met. c. 13. q. 8. ſect. 3. dicens ſucceſſionem non eſſe differentiam eſſentialẽ diſtinguentem motum propriè dictum à mutatione: vnde qñ diuiditur motus in mutationẽ inſtãtaneã, & motum ſucceſſiuum, nõ eſt diuiſio eſſentialis, ſed ſubiecti in accidentia, ita vt accidat mutationi eſſe inſtantaneam, vel ſucceſſiuam. Primo ex Ariſt. qui 5. Phyſ. 7. & 9. diſtinguit motum à mutatione, quod ille ſit inter terminos poſitiuos cõtrariè oppoſitos, hæc verò inter contradictoriè oppoſitos, & nõ meminit ſucceſſionis.

1. impugnatur ab alijs. Reſpondent aliqui, motũ à mutatione formaliter diſtingui per ſucceſſionem, & inſtantaneitatem; mutatio enim generaliter ſumpta abſtrahit ab inſtãtaneitate, & ſucceſſione, quia in conceptu ſuo præcisè dicit rationem, quà ſubiectum aliter ſe habet nunc, quam prius, quæ deinde diuiditur in motum, qui eſt mutatio ſucceſſiua, & in mutationem ſpecialiter ſumptam, quæ eſt mutatio inſtantanea, & ideo 3. Phyſ. tex. 1. motus dicitur eſſe de genere continuorum, ſed non permanenter; ergo ſucceſſiue. Hinc negant ad rationem motus requiri extrema contraria, quia licet aliquis motus ſit inter hæc contraria, vt patet in alteratione; tamen id non reperitur in omni motu, vt patet in augmentatione, quæ eſt ad quantitatem maiorem, cui non opponitur contrariè quantitas minor, ſeù priuatio maioris quantitatis, & idem dici poteſt de motu locali, cuius terminus ad Quem eſt vbi, & terminus à Quo eſt priuatio illius vbi; & ratio huius eſt, quia ſine tali contrarietate poteſt eſſe ſucceſſio in acquiſitione termini. Vnde Reſpondent Ariſt.

Mens Ariſt. explicatur. dicere motum eſſe à ſubiecto in ſubiectũ, quia terminus à quo motus; eſt poſitiuus; nam cum mobile ſucceſſiuè acquirat partes termini, mouetur ab vna parte termini ad Quem, ad aliã partem ſibi ſuccedẽtem. Verum hic terminus, à Quo, non eſt ille, qui dicitur oppoſitus termino ad Quem, quia manent ſimul: ſed terminus à Quo oppoſitus, eſt priuatio termini ad Quem, quia hi termini non manent ſimul.

Ego ex dictis, & alibi dicendis Reſp. ibi ab Ariſt. explicari radicem ſucceſſionis, & continuitatis, quia forma habens contrarium poſitiuum, naturaliter ſucceſſiuè acquiritur. An autem hæc contrarietas debeat eſſe propria, an verò ſatisſit impropria, dictum eſt alibi. Ex quo patet differentiam formalem conſtitutiuã motus eſſe ſucceſſionem, vt collegimus ex definitione ipſius motus, licet radicalis ſit oppoſitio terminorum. *2. Impugnatur ab Autore.*

18 *2. Ratio.* 2. Prob. ex Ariſt. Alteratio, Augmentatio, & Latio ſpecie diſtinguuntur; ergo ſucceſſio non eſt differentia conſtitutiua motus. Conſequentia probatur, quia cum ſucceſſio in his ſit eiuſdem rationis, non eſſent diſtincti motus ſpecie, quia haberent eandem differentiam conſtitutiuam ſpecici. Confirm. 1. quia ſucceſſio poteſt adeſſe, & abeſſe ab acquiſitione vnius numero termini; ergo nõ poteſt eſſe de eſſentia motus. Antecedens patet, quia idem calor põt acquiri ſucceſſiuè, & in inſtãti, & per creationem, & mutationem; & tamen acquiſitio cũ terminetur ad eundem terminum, retinebit ſemper eandem ſpeciem, cum ſit idem ſpecificatiuum. Confir. 2. quia motus poteſt concipi ſine ſucceſſione; ergo. Neq; dicas, motum vt diſtinctum à mutatione inſtantanea, non poſſe concipi ſine ſucceſſione: nam in motu ſucceſſiuo duo poſſunt cõſiderari. Primo acquiſitio. Secundo ſucceſſiuitas, & acquiſitio quidem, vt fit per partem poſt partem, & ita eſt eſſentialiter motus: ſecundo poteſt conſiderari ſucceſſio acquiſitionis, ita vt vna acquiſitio ſit extra aliam, & hæc eſt quantitas, & paſſio motus, nam ſupponitur eſſe acquiſitionis, & extendi per hanc ſucceſſionem continuam. *Confir. 1.* *Confir. 2.*

Improbatur. Reſp. aliqui ſucceſſionem non eſſe eiuſdem ſpeciei in omnibus motibus; nam eſt participatio quædam termini Ad quem, quare diſtinguuntur ſpecie ſucceſſiones, iuxta terminos participantes, ſicut ſpatium ſurſum, & deorsũ, licet vt quantum ſint eiuſdem rationis, tamen vt habent rationem termini, inducunt rationem formalem diſtinctam, & ſpecificant motus diſtinctos ſpecie.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confirm. Licet ſucceſſio poſſit abeſſe ab acquiſitione huius numero formæ; tamen eſt de conceptu motus; nam acquiſitio nõ habet rationem motus, niſi vbi eſt ſucceſſio; &

Ad 2. Ad 2. licet acquiſitio poſſit concipi ſine ſucceſſione, non tamen motus, vt diſtinguitur à ſucceſſione.

19 *3. Ratio.* 3. Probari poteſt, nam differentia eſſe debet proportionata generi: ſed ſucceſſiuitas, & inſtantaneitas non ſunt proportionata generi, cum acquiſitio diſtingui debeat ex variatione terminorum 5. Phyſ. 31.

Confirm. 1. Confirm. quia eadem eſſentia ſpecificè calefactionis poteſt fieri in inſtanti, & ſucceſſiuè; non igitur inſtantaneitas, & ſucceſſiuitas poſſunt contrahere calefactionem, tanquam differentiæ generis. Antecedẽs prob. ex 5. Ph. 31. vbi omnem dealbationem dicit eſſe idem ſpecie; & rationem affert, quia vnitas ſpecifica, vel generica motus ſumitur ex termino, quare dealbatio ſucceſſiua, & inſtantanea differrent, vt

Homo

Homo albus, & niger.

Confir. 2. Confir. 2. quia diſtinctio motus vel ſumitur ex ſolis terminis, & habetur intentum, vel ex A ſolo modo acquirendi terminum, & tunc acquiſitiones ſucceſſiuæ ad terminos ſpecie diſtinctos, erunt idem ſpecie, cum habeant eundem modum acquirẽdi, vel ex vtroq;, & tunc eadẽ res habebit duas eſſentias ſpecificas, ſi illę ſunt duæ differentiæ, vel ſi non ita, neceſſariò vna erit ſuperior, altera inferior. Igitur ſucceſſio erit ſuperior, vel inferior. Non Primũ, quia non ſuperior traſcendentaliter, nam ſpectaret ad multa prædicamenta, vt neceſſariò in prædicamento qualitatis, ſi ſit qualitas; in quantitate quantitas &c. Sed cum de ratione ſucceſſionis ſit, vt faciat partes extra partes, iam aliqua quãtitatis ratio eſſet de eſſentia qualitatis. B

Confir. 3. Confir. 3. quia prædicamentũ qualitatis eſt aliquid permanens, vel prædicamentaliter, & tunc non poſſet eſſe ſucceſſio, niſi in vno prędicamẽto, quod eſſe falſum patet. Non ſecundum, quia .ſ. ſucceſſiuitas ſit differẽtia inferior contrahens acquiſitionẽ, quia diuerſorũ generum, & nõ ſubalternatim poſitorũ, non poteſt eſſe eadem differentia ſpecie, cũ igitur acquiſitio pertineat ad qualitatem, quantitatem &c. non poterit contrahi per vnam differentiam.

Confir. 4. Confir. 4. Quia ſucceſſio videtur pertinere ad prædicamentum, differentia autem pertinens ad quantitatem, non poteſt contrahere acquiſitionẽ vt genus. Et Confir. quia in C definitione motus ponitur actus, quod cum ſit traſcendens, non dicitur contrahi per ſucceſſiuum ad prædicamentũ quantitatis. Confir. 2. quia ſicut ſe habet intenſio ad qualitatẽ, & extenſio ad ſubſtantiam; ita ſucceſſio ad acquiſitionem, quia ſicut poteſt intelligi qualitas, ſiue intenſione; ita acquiſitio ſine ſucceſſione: ſed intenſio eſt modus qualitatis, non differentia; ergo ſimiliter ſucceſſio reſpectu motus.

Reſp. Ex his argumentis ſatis probari oppoſitam ſententiam eſſe probabiliorem; vnde ſit.

20 *Maior probabilitas oppoſita ſententia* 5. Conc. Probabilius eſt ſucceſſiom, & inſtantaneitatem non contrahere acquiſitionem formæ, vt differentiam per ſe, ſed vt connota- D tum. Probatur ex rationibus prædictis, præſertim tertia.

Confirm: Confir. Quia acquiſitio etiam vt eſt trãſitus, non eſt aliud, quàm exiſtentia formæ in ſubiecto; quod autem forma exiſtat in ſubiecto ſucceſſiuè, vel ſimul, non variat rationem exiſtentiæ eſſentialiter, ſed tantum ſecundum modũ quendam exiſtendi; quare bene reſponſum eſt, motum non eſſe aliquid perfectè vnum, ſed aggregatum quoddam, dicens acquiſitionem cum aliquibus modis. Vnde acquiſitio vt tranſitus eſt, & non contrahitur tanquam prædicatum commune per illa prædicata, tanquam per differentias ſpecificas, ſed tanquam per E duos modos, ſicut quantitas contrahitur per circularem. & rectam.

Scio reſponderi poſſe, diuerſam eſſe rationem, quia eadem numero quantitas poteſt eſſe nunc circularis, nunc recta; non tamen eadem numero actio acquiſitiua poteſt eſſe inſtantanea, & ſucceſſiua; licet acquiri poſſit eadem numero forma inſtantaneè, & ſucceſſiuè; quare has duas opiniones Ego exiſtimo, poſſe hoc modo conciliari, ſcilicet inſtantaneum, & ſucceſſiuũ poſſe comparari, vel reſpectu formæ, & exiſtentiæ, & ita ſe habent vt modi illius, & non vt differentiæ eſſentialiter contrahentes, quia eadem numero exiſtentia formæ poteſt eſſe cum ſucceſſione, & inſtantaneitate. Secundo reſpectu actionis, quæ eſt formaliter acquiſitio formæ, & hac ratione ſe habent vt differentiæ eſſentialiter contrahentes illam, vt aliquod commune, eo quod eadem numero actio non poteſt eſſe cum ſucceſſione, vel inſtantaneitate, ſed diuerſificatur per illaș differentias. *Contrariæ ſententiæ conciliantur.*

Ex his patet ad argum. adducta pro 4 cõcl.

Ad 1. Reſpon. Contractionem eſſe per inſtantaneum, & ſucceſſiuum, tanquam per modos eſſendi, non tanquam per differentias per ſe, nam differentia per ſe eſt ordo ad terminũ, vnde patet ad 1. Confir. Nam tranſitus cum ſit via ad terminum, primò ſpecificatur à termino, à quo habet vt vario modo ſit tranſitus, ſcilicet ſucceſſiuè, vel inſtãtaneè, vnde eadem numero forma poteſt vario modo acquiri. 21 *Cõtractio per inſtãtaneum, & ſucceſſiuũ eſt per modos eſſendi. Ad 1. Confir.*

Ad 2. Confir. Reſp. Eſſentiã motus eſſe connotatiuam, quia includit, & acquiſitionem formæ, & ſucceſſiònem continuam, ſicut mutatio dicit acquiſitionem, & inſtantaneitatẽ, & licet naturaliter aliqua forma acquiratur diuiſibiliter; non tamen repugnat illam acquiri indiuiſibiliter, atq; adeo acquiſitio eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe ſucceſſiua, & inſtantanea: ſicut idẽ Homo poteſt eſſe & niger, & albus, licet naturaliter aliquis homo non poſſit eſſe niſi niger, vt Æthiops, & alius non niſi albus, vt Scitha, neq; obſtat, quod motus, vt diſtinctus à mutatione, non poſſit intelligi ſine ſucceſſione, quia diſtingui poſſunt per cõnotata, ſicut Æthiops diſtinguitur à Scitha. Et hinc patet ad omnes inſtantias, quæ ibi afferũtur, nam per illas probatur quidem diſtingui motum à mutatione per ſucceſſionem, & inſtantaneitatem, non tamen probant diſtingui per differentias per ſe contractiuas tranſitus, vel acquiſitionis, ſed tãquam per modos determinantes tranſitum, & acquiſitionẽ. Et licet terminus ſit extrinſecus motui, nõ tamen ordo ad terminum. Vnde rectè ibi dicitur, motum diſtingui per ordinẽ ad terminum, vt habet partibilitatem, & contrarium: neq; obſtant, quæ ibi adducuntur, quod diſtinctio debeat ſumi primario ex prædicamentis, tum quia cum termini trium prædicamentorum .ſ. Qualitatis Quãtitatis, & Vbi, acquirantur eodẽ modo .ſ. ſucceſſiuè, primò debuit afferri, quomodo diuerſificetur acquiſitio horum terminorum ab acquiſitione ſubſtãtiæ, quæ diuerſitas eſt per ſucceſſionem, & inſtantaneitatẽ, tum debuit diſtingui motus ſucceſſiuus in ordine ad illa tria prædicamenta; & ideò primo ſumpta eſt diſtinctio per inſtantaneum, & ſucceſſiuum, tum per prædicamenta. An autem acquiſitio caloris inſtantanea, dicatur mutatio, dicetur infra. *Ad 2. Confir.* *Quomodo motus diſtinguatur à mutatione.*

Inſtantia. Dices: Ex hac concluſione ſequitur motum eſſe aggregatum quoddam, & non entitatem ſimplicem, quia dicit formam de nouo exiſtentem cum ſucceſſione, & continuitate.

Soluitur. Reſp. Concedendo, nam eſt operatio quędam naturæ, conſiſtens in acquiſitione formæ non quacumque, ſed ſucceſſiua: vnde dicit aggregationem quandam ex operatione, & modo illius: nam ſicut exiſtentia eſt modus quidam acquiſitionis; ita ſucceſſiuitas eſt modus quidam exiſtentiæ: nam poteſt eadem numero exiſtentia habere ſucceſſionem, & ſimultatem. Continuitas verò non eſt modus ſucceſſionis, ſicut neque extenſio eſt modus quantitatis: ſed eſt ſucceſſio propriè dicta, quæ cōſiſtit in fluxu quodam, & tendentia ad terminum. Vnde continuitas ita ſe habet in ſucceſſione, vt in quantitate permanente, vt ſupra fuit explicatum.

Motus eſt ens cōnotatiuum. Ex quo fit, motum eſſe ens connotatiuum; Solū difficultas eſſe poteſt, quid primario dicat, acquiſitionem ne termini, an modum acquiſitionis: vnde ſit.

22 *Motus acquiſitionem dicit in recto, reliqua ī obliquo 1. Ratio.* Vltima concluſio. Motus in recto dicit acquiſitionem, reliqua verò connotat. Patet Primo, quia dum Ariſtoteles dicit eſſe actum, nō intelligit propriè formam, quæ ſit actus primus, ſed commune quid ad actum primum, & ſecundum, & potius intelligitur operatio potentiæ receptiuæ, quæ non eſt ipſa forma, ſed via ad formam. Vnde ſicut calefactio formaliter non eſt calor, ſed productio caloris, ita receptio caloris non eſt calor, ſed acquiſitio caloris, & Ariſt. intelligere actum potentię receptiuæ, patet ex t. 11. vbi actus ædificabilis dicitur ædificatio, atq; ędificationē ait eſſe motum, & t. 18. diſputans, an motus ſit in mobili, affirmat, quia idem eſt actus mobilis, & motiui, ſed non eſt actus motiui, vt forma, ſed vt operatio; ergo in mobili non eſt actus, vt forma, ſed vt paſſio, ſeù acquiſitio, & 11. met. c. penult. motum non eſſe caliditatem, ſed calefactionem. 2. prob. ex conceptione communi,

2. Ratio. nam manum caleſcere, eſt manum recipere calorem, quare caleſcentia eſt receptio caloris, & non calor in recto, & omnes concipiunt motum eſſe ipſam viam ad terminum, & non ipſum terminum. Vnde Themiſt. t. 7. motum

Themiſt. Auerroes. vocat itionem ad perfectionem, & Auer. generationem partis poſt partem, & hoc ſufficit in quæſt. de nomine; nam non aliter probari poſſunt, quàm ex conceptione communi; quare nomen motus fuit compoſitum ad ſignificandam acquiſitionem formæ; vt tamen connotat ſucceſſionem cōtinuam, & non formam in acquiſitione, quare dum concipimus motum, concipimus acquiſitionem modificatam per ſucceſſionē, ideſt vt pars ſit poſt aliā.

Afferuntur, & ſoluuntur argumenta.

1. Obiectio. Sed contra Obijc. 1. quia t. 15. vocat actum imperfectum, & in definitione motus, nomine actus omnes intelligunt formam ſub ratione tendentiæ ad vlteriorem formam.

Reſpon. Reſp. Dici actum, ideſt operationem quandam, & Doctores cum dicunt, motum eſſe

A formam, intelligunt materialiter, quia motus eſt idem realiter cum forma: vnde ratio formalis motus explicatur per illam particulam entis in potentia &c. quod ſignificat tendentiam, & viam, quare via eſt ratio formalis motus.

Dices: Calefactio vt eſt actio, non eſt aliud, quàm calor vt ab agente. 23 *Inſtantia.*

Reſp. Hinc potius confirmari noſtram ſententiam, ſicut enim formaliter actio nō eſt calor, ſed communicatio, & productio caloris, quæ eſt operatio potentiæ actiuæ, ita motus eſt receptio formaliter, licet dicatur eſſe calor, vt tendens ad perfectiorem calorem. *Soluitur.*

Obijc. 2. Quia motus diſtinguntur ab Ariſt. ratione formarum diſtinctarum; ergo motus B formaliter eſt ipſa forma, cum diſtinguatur ſpecie ex formis, etiam ſi modi, qui connotantur, non diſtinguantur ſpecie. *2. Obiectio.*

Reſp. Motus diſtingui ex formis extrinſecè, ſicut habitus ex obiectis; tamen id, quod formaliter eſt motus, eſt ipſamet acquiſitio, ſicut habitus ſunt qualitates quædam potentiarum. *Reſpon.*

3. Obijc. Id principalius ſignificatur nomine, quod in re ſignificata principalius eſt: ſed in motu principalius eſt forma, & reliqua ſunt modi formarum; ergo principaliter ſignificatūr forma, & connotantur modi. *3. Obiectio.*

Reſp. Nomina non ſemper ſignificare id, C quod eſt principalius in re ſecundum ſe, ſed vt ſignificatur nomine, nam nomina imponuntur rebus, prout concipimus, & vult imponens nomen; quare cum audito nomine motus, principaliter cōcipiatur tendentia ad formam, illa ſignificabitur. *Reſpon.*

4. Obijc. Debere principaliter ſignificare relationem, nam motus dicit relationem ad mobile. Confir. quia differentia conſtitutiua motus eſt ordo partis prioris ad poſteriorem: ſed hic ordo eſt relatio; ergo relatio principaliter ſignificatur. 24 *4. Obiectio.*

Reſp. Nullam relationem poſſe conſtituere motum, nam in motu eſt mobile, mouens, D terminus à Quo, & ad Quem: ſed nulla relatio, quæ poteſt concipi inter ea, quæ dicta ſunt, poteſt conſtituere motum; ergo non relatio inter mouens, & motum, quia illæ, vel ſunt ſecundum dici, conſtituunt actionem, & paſſionem, quæ conſequuntur motum, cum motus ex t. 22. habeat rationem ſubiecti, vel prædicamentales, & conſequuntur actionē, & paſſionem. Neque relatio inter formā, & mobile, quia hæc eſt etiam in eſſe quieto, quando non eſt motus. Neque inter formam, & agens, quia forma, vt eſt ab agente, eſt actio: neque relatio partis prioris ad poſteriorem, quia cum hæc relatio ſit inter terminos non E exiſtentes, (dum enim eſt via, non eſt terminus) non poteſt eſſe realis; ſed rationis: vnde motus eſſet ens rationis, vel ſaltem differret à termino ſolùm per relationem rationis, quod eſſe falſum patet ex motu locali, qui habet ſuum eſſe, nullo intellectu conſiderante, cum ſit ſenſibilis: & præterea relatio hæc rationis *Reſpon.*

poſſet

poſſet conuenire formæ imperfectę cum eſſe quieto, quare per aliquid aliud debet diſtingui terminus à via.

Menguſ. Ex his ſolui poteſt alia quæſtio, An aliqua diſtantia prędicamentalis, poſſet ſubito acquiri, de qua re multa Menguſ. de 1. & vlt. inſtanti q. 12. & nos infra, cum de motu locali, an poſſit fieri in inſtanti.

QVÆSTIO VI.

De Termino per ſe mutationis.

DVBITATIO I.

Quid ſit terminus per ſe mutationis.

1 *Quid ſit terminus.* PRimo Not. ex 5. Met. t. 21. Terminum dici id, quod cuiuslibet eſt vltimum, & extra quod nihil rei eſt accipere, & intra quod omnia. Hinc primo dici quod eſt forma magnitudinis, vel habentis magnitudinem. 2. finem, vt illud ad quod eſt motus, & non illud ex quo, (licet numquam terminus vocetur) 3. terminum dici cuius cauſa, quia ad illum terminentur omnia media, quæ acceptio differt à præcedenti; nam de ratione finis duo ſunt, vnum quod terminet operationẽ; ſecundo, terminet intentionẽ agentis; ratione primi eſt terminus motus; ratione ſecundi eſt gratia cuius; deinde finis actionis aliquãdo, eſt diuerſus à fine intẽtionis, vt domificationis finis, eſt forma domus, ac domificans intendit ſuam vtilitatem. 4. dici ſubſtantiam vniuſcuiuſq; quæ ſignificat eſſentiam; Hic autem accipitur 3. modo.

Terminus differt à re terminata. 2. Not. Terminum neceſſario diſtingui à re terminata, alioqui non eſſet ratio; cur vnum ſit terminus, & alterum terminatum ex Amon. in prædicam. pag. mihi 54. Conſ. Auer. 2. cæl. t. 71. quia terminus ſe habet, vt forma reſpectu terminati; Hinc D. Th. 2. phyſ. lect. 3. t. 20. terminus dat vnicuique nomen, & ſpeciem, & ideo mediæ ſcientiæ ſunt magis naturales, quã Mathematicæ, quia terminum innaturalem habent. *Confirm.* Confir. ex 2. Met. t. 7. vbi terminum fieri ex generatione, eſt ipſum ſequi generationem, vt dies ex Aurora, quia poſt hanc, vt ibi Alenſ. explicet, quia materia eſſentiali ordine reſpicit generationem primo, & per illam reſpicit formam, vnde 11. Met. ſum. 4. c. 3. *caliditas,* inquit *non eſt motus, ſed calefactio,* ſicut ſcientia non eſt motus, ſed doctrina, quæ eſt via ad ſcientiam, quia caliditas eſt terminus, & non motus

2 *Quid ſit moueri per ſe.* 3. Not. ex Ioanne de Magiſtris q. 1. in aliquo eſſe per ſe motum, dupliciter dici, primo vt ly per ſe determinat motum, & ſic omne acquiſibile ſucceſſiuè eſt per ſe terminus motus p̃ ſe. Secundo, vt determinat eſſe, & dicitur id, ꝙ gratia ſui, & non alterius terminantis eundem, vel alium motum, terminat motum; & hoc pŏt adhuc dupliciter conſiderari. Primo, vt terminet per ſe primo, & conuenit illi, quod non ſupponit aliud, quod terminet eundem, vel alium motum. 2. dicitur per ſe 2. quod licet ratione ſui terminet, motum tamen neceſſariò

A ſupponit aliquid prius, quod terminat alium motum, vt patet ex relatione; nam ſimili modo ita terminat aſſimilationem, vt nihil ſit aliud, quod illum terminet, ſed non terminaret niſi daretur alia qualitas, quę prius terminaret aliũ motum. Hinc patet terminum mutationis alium eſſe per ſe, alium per accidens, ex Ariſt. 11. Met. ſum. 4. c. 3. & 5. Phyſ. t. 1. & 5. Nã ſicut aliquid dicitur moueri ſecundum accidens, vt cum muſicus dicitur ambulare, vel homo dicitur ſanari, quia eius oculus ſanatur; & aliquid dicitur per ſe moueri, quando ſecundnm ſeipſum primo mouetur, vt cum alterabile alteratur. Ita dicitur terminus per ſe motus, quãdo exigitur eſſentialiter à ſolo motu; per accidẽs vero, quando non ex natura illius exigitur, ſed *Quid ſit moueri per accidens.*

B eſt coniunctum cum termino exigito, vt v. g. dealbationis terminus per ſe eſt albedo; at dulcedo cõiuncta cum albedine eſt terminus per accidens; & idem dicitur de colore, qui eſt terminus per accidens dealbationis, quia continet vt totum potentiale albedinẽ. Terminum aũt per ſe diuidit, Fland. 9. Met. q. 18. ar. 2. in intrinſecum, vt linea ſuperficiei, & extrinſecum vt albedo ſuperficiei, & corporis. & intrinſecum diuidit in immediatum, ſeu per ſeipſum, vt albedo dealbationis, & mediatum, ſeu per ſe ſecundario, vt color reſpectu ſuperficiei. *Flandria.*

C 4. Not. Terminum per ſe à D. Tho. 1. d. 5. q. vlt. ar. vnic. dici dupliciter, vnum vt Quod, & generationis eſt ipſum ſuppoſitum; alterum vt Quo, & eſt forma, & dici ſolet terminus formalis Qui; & ſicut terminus ad Quem, diuiditur In Quod, & Quo, ita & terminus à Quo diuidi poteſt, & ipſum generans ſimiliter. *Terminus per ſe duplex eſt.*

Hinc patet ad terminũ p̃ ſe tria requiri, vt per ſe opponitur per accidẽs, & gratia partis; primo vt intrinſecè terminet talem motum, vt materialiter identificetur cum termino, & ſic locus non eſt terminus per ſe lationis, ſed ipſum Vbi. 2. vt ratione ſui, & non alterius ſibi accidentis terminet, quia alioqui terminaret per accidens. 3. vt non neceſſario ſupponat aliud ab eo eſſentialiter diſtinctum, quod terminet alium motum, alioqui relatio per ſe ter-

D minaret motũ. Sed obſtat generatio, quæ ſupponit alterationem, ſed hæc ſuppoſitio eſt, vt modus ad formam ſubſtantialem à natura intentam.

5. Not. Terminum à Quo dici tripliciter, primo contrarie, directe perfectioni acquirendæ, vt albedo eſt contraria nigredini, quæ acquiritur per denigrationem. 2. contrarie indirectè, vt accidit in formis ſubſtantialibus, quæ non habent contrarium directè, ſed indirectè, ſ. ratione diſpoſitionum, quæ ſunt in materia impedientes introductionem formæ ſubſtantialis. 3. priuatiuè, quando in materia nihil ſup- *Terminus à Quo. ſumitur tripliciter.*

E ponitur niſi priuatio formæ introducendæ, vt patet in illuminatione aeris.

6. Not. motum aliquando habere vnum tantum terminum, vt dealbatio albedinẽ: aliquando duos, nõ quidẽ ęque primo, ſed ſubordinatos, vt patet in alteratione elementorum, cuius vnus terminus eſt diſpoſitio neceſſitãs, & alius 3

Flandria. eſt ipſa forma ſubſtantialis, vt rectè Fland. 5. Met. q.18.ar.1.& D.Th.q.9.de verit. ar. 3.

Ex his patet quid ſit terminus p ſe primus, quid per ſe ſecundarius.

Idē terminus poteſt eſſe per accidens, & per ſe.

7. Not. Hunc terminum per ſe poſſe conſiderari, vel reſpectu actionis, & hic requiritur in omni actione, vel reſpectu intentionis agentis, & hic non ſemper reperitur; nam aliquis terminus reſultat ex vi actionis, præter intentionem agentis: Ex quo fit, vt idē terminus poſſit
4 eſſe per accidens, & per ſe, ſecundum diuerſos reſpectus, vt v.g. vbi, quod acquiritur à re genita in eo inſtanti, in quo eſt genita, non eſt terminus per ſe mutationis, ſed per accidens: ſed hoc idē vbi ſi acqreretur ex vi motus poſt rem genitam, terminaret per ſe motum: & ratio eſt, quia primum vbi reſultat præter intentionem agentis generantis, ſed ſecundum vbi intenditur ab agente: quod notandum eſt pro intelligenda natura mutationis per ſe: & per accidens, de qua infra.

DVBITATIO II.

An Terminus det ſpetiem mutationi.

DE hac Alb. 5.phyſ.tr.3.c.1. Fer.q.4. Conimb.c.4.q.1. Sax. q.6. Ruuius c.4.q.1. Aſtudillo q.1. D.Th.1.con.Gen.c.17. vbi Fer. Scotus 1.d.13.q.vnic.

ART. I. Opiniones Doctorum.

Terminus ad quem, nō ſat eſt ad ſpecificandum motū ſecūdum aliquos.

PRima opinio eſt dicentium Terminum ad Quem requiri quidem ad ſpecificandum motum, quia ab eo motus accipit nomen ſpecificum, ſed non ſufficere; nam requiritur tum terminus à Quo; nam alioqui dealbatio, & denigratio eſſent eiuſdem ſpeciei: nam ſuppoſito quod A, ſit nigrū, & B, album, & quod A, albe
1 fiat trāſeundo per fuſcum, & B, nigreſiat tranſeundo per fuſcum; Tunc qn̄ peruenitur ad fuſcum, vtriuſq; motus terminus eſt fuſcum ſpecie, & tamē illi motus non ſunt eiuſdē ſpeciei ſolum ratione terminorum à Quibus, & idem patet ex augmentatione, & diminutione, & aſcenſu, & deſcenſu reſpectu eiuſdem termini ad Quem. Tum 2. requiritur via, ſeu modus procedendi, aliter motus per lineam rectā & circularem non differrent ſpecie, quia poſſunt eſſe inter eoſdem terminos à Quo, & ad Quem, vt ſi vnus moueatur per cordā, & alius per arcum. Confir. quia contrarietas motuum attenditur, nō ſolum ex terminis ad Quos, ſed etiam ex terminis à Quibns, vt infra, ergo etiā ſpecifica ratio; nam contrarietas fundatur in ratione ſpecifica motuum ſingulis propria: ita Sax. & Alber. Aſtudil. loc. cit. Burl. q.2.hic.

Per alios motus ſpecificatur a termino ad quem ſumpto formaliter.

2. Opinio eſt dicentium ſpecificam rationē motus ſumi à termino ad Quem, non materialiter ſūpto, ſed formaliter, quia ab eo ſolo nomen ſpecificum accipit, ex 5.Phyſ.t.4. & t.48. dicitur enim dealbatio, quæ tendit in albedinē qualiſcumq; ſit terminus à Quo: at nomen imponitur ad ſignificandam eſſentiam rei.

Confir. ex tex.31. vbi fuſe Ariſt. oſtendit tā
A genericam vnitatem, & diſtinctionem, quā ſpecificam ſumi à terminis ad Quos; vnde inquit omnis dealbatio eſt eiuſdem ſpeciei cum alia, & denigratio cum alia, ratione terminorum ad Quos, non ſpectata differentia, vel vnitate terminorum à Quibus.

Confirm. 2. quia terminus cōparatur ad motum, vt forma ad materiā, & actus ad potentiā, ſed forma dat ſpeciem rei, ſicut actus potētiæ, vt patet; ergo & terminus dat ſpeciem motui, non quidem intrinſecè, ſicut pars conſtituens, ſed extrinſecè, tamquam ab eo à quo determinatur. Maior prob. quia motus eſt ordo quidā ad terminum, ordo autem determinatur à termino, vt ſit huius, at eſſe huius ex natura ſua,
B & non illius, eſt eſſentialiter determinari, tum quia id, quod eſt differentia, vel loco differentiæ dat ſpeciē, & terminus eſt huiuſmodi, quia in motus definitione ponitur, vt differētia, nec intelligi poteſt ſine termino, vt dante differentiam; nam calefactio, nec intelligi poteſt ſine calore, nec definiri cum calefactio ſit via ad calorem D.Tho.1.p. q.23. ar.1. ad 3. *motus inquit, non accipit ſpeciem à termino à Quo, ſed ad Quem, quia nihil refert ad rationē dealbationis, vtrū ille, qui dealbatur fuerit niger, aut pallidus*, ex Sco.q.3. Tol.q.2. Conim.q.1. Vall. cōtr.25. ad Tyr. Per.lib.13.c.8. Ruuius, & alij.

Confirm.

3. Opinio eſt dicentium, terminum habere
C vim ſpecificandi, ſed non ſufficere ſine ſpatio, ſeu medio; non tamen terminum à Quo concurrere ad ſpecificationem motus; ita Ferr. & alij loc. cit.

ART. II. Opinio Auctoris.

2 Motus nō ſpecificatur per ſe à mobili.

PRima Concl. ad ſpecificationem motus nō concurrit per ſe mobile, quia mobilia diuerſarum ſpecierum poſſunt moueri motibus eiuſdem ſpeciei, vt miſta dum deſcendunt; & contra, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei poſſunt moueri motibus diuerſarum ſpecierum, vt calefactio, & frigefactio in duobus indiuiduis ſimul;
D vel in eodem ſucceſſiuè; neq; eſt eadem ratio de vnitate numerali, quia idem numero accidens non pōt eſſe in pluribus ſubiectis, at idē ſpecie poteſt eſſe in ſubiectis, ſpecie diſtinctis, Neq; per ſe requiritur motor; nā motores diuerſarum ſpecierum poſſuut mouere motibus eiuſdem ſpeciei, vt calefactio ab igne, & ſole. vnde idem finis poteſt intendi à pluribus motoribus ſpecie diſtinctis. Et contra ab eodem poſſunt eſſe diuerſi motus, ſicut diuerſæ actiones. Confirm. quia ſi vnitas ſpecifica motoris non exigitur ad vnitatem numeralem motus, vt patet ex motu nauiſdum trahitur ab homine, & equo, multo minus ad vnitatem
E ſpecificam cum motus vnus numero, ſit vnus ſpecie. Hinc fit, vt neq; ſpecificatio motus ſumatur ex proportione, à qua prouenit motus; nam deſcenſus terræ per aerem, & aquæ per eundem ſunt eiuſdē ſpeciei, & tamen proportio eſt diuerſę ſpeciei, quia deſcenſus terrę eſt à proportione Tripla, & aquæ à proportione dupla

Confirm.

dupla, quæ proportiones ſunt diuerſæ ſpeciei.

Neq; à reſiſtentia medij. 2. Concl. ad ſpecificam rationẽ motus, non concurrit per ſe reſiſtentia medij, quia deſcẽſus per ignem, & aerem eſt eiuſdem ſpeciei, & tamen reſiſtentiæ ſunt diuerſæ ſpeciei: Vnde Sax. probat neq; mediũ ad id concurrere, ſed de hac infra.

Inſtantia. Dices, actio, & paſſio ſumunt ſpeciem ab agente, & paſſo, ergo etiam motus, quia nõ eſt aliud quam actio, & paſſio. *Soluitur.* Reſp. D. Tho. q. 6. de potent. ar. 8. negando conſeq. quia licet nõ diſtinguantur realiter, tamẽ formaliter motus abſtrahit ab actione, & paſſione, quia ſecundũ ſe non dicit, niſi tendentiam inter duos terminos per aliquod medium, quare neceſſario ſumi debet ab aliquo, vel omnibus his.

3 *Neq; à termino à quo per ſe, & immediate.* 3. Concl. ad ſpecificandam motum nõ concurrit terminus à Quo per ſe, & immediate. Hæc concl. explicatur; nam dixi immediate, & per ſe; nam mediate, & per accidens poteſt cõcurrere, quatenus .ſ. concurrit ad diuerſificãdam rationem termini ad Quem, vt patet, qñ idem terminus acquiritur per deſcenſum, & aſcenſum; nam idẽ terminus reſpectu diuerſorum habet diuerſam rationem, .ſ. ſurſum, & deorſum.

Hæc concl. ſic explicata probatur ex dictis in ſecunda opinione, & Conf. quia Ariſtoteles agens de ſpecificatione motus, ſolum meminit termini ad Quem. Confir. 2. nam illud, quod concurrit ad ſpecificandã ſi varietur, variatur ſpecies, ſed terminis à Quo nõ eſt huiuſmodi quia duæ dealbationes poſſunt eſſe à duobus terminis diuerſæ ſpeciei, vt à nigro, & fuſco, &c. & dealbatio, ac nigrefactio à termino vnius ſpeciei, vt à cæruleo, vt à Quo. Confir. 3. quia motus eſt diſceſſio à termino à Quo, & acceſſio ad terminũ ad Quem, at natura per ſe intendit potius acceſſum, & ratione illius, & per accidens habet receſſum. Ergo &c.

4 *Motus ſpecificatur per ſe à termino formali.* 4. Concl. ad ſpecificandum motum per ſe exigitur terminus formalis, patet ex dictis in 2. opinione, neq; eſt aliquis, qui illam neget, ſolum aliqui volunt non ſufficere, ſed contra, quia licet terminus materialiter ſumptus non ſufficiat, vt probant argumenta primæ, & tertiæ opinionis, tamen quando formaliter ſumitur, ille ſatis eſt: nam idem vbi, v. g. eſt diuerſæ rationis dum acquiritur per cordam, & arcum, Quod ſignificat Ariſt. tex. 33. dum ait, *ſi id, in quo eſt, alterum eſt ſpecie: quod diuerſus motus eſt, circulare autem à recto alterum ſpecie*, per ly autem in Quo, intelligit ſpatium, non quidem materiale, ſed formale, ideſt diuerſam rationem, vbi materialis, quæ cõſiſtit in hoc, quod diuerſo modo attingitur, atq; adeo diuerſo modo terminat motum rectum, & circularem; ſed de hac re infra plura. Ex quibus patet medium concurrere mediate, quatenus .ſ. concurrit ad diuerſificandum terminum formalem.

Inſtantia. Dices id, quod non eſt non poteſt ſpecificare, ſed terminus non eſt quãdo eſt motus. Ergo. *Soluitur.* Reſp. Ferr. negãdo maiorem, quando exiſtens reſpicit non exiſtens, vt ſuam perfectionem, ſic potentia ſpecificatur à viſione, & obiectis, etiam ſi non exiſtant, quia hæc non dant ſpeciem per ſuam exiſtentiam, ſed quia alia ordinantur ad illa.

ART. III. Soluuntur argumenta aduerſariorum.

AD 1. primæ opinionis Reſp. ibi eſſe plures motus, vnum partialem, & medium, vſq; ad fuſcum, & hic ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, ſiue ſic à nigredine, ſiue albedine. Alterum totalem, & vltimatũ, & hic diuerſificatur ſpecie à termino vltimato diuerſæ ſpeciei; nam dum à medio tendit ad albedinem, eſt diuerſæ ſpeciei, ab eo, qui tendit ad nigredinem etiam ſi ſit ab eodem medio; Vnde hinc potius confirmatur opinio contraria, quia non debet ſpectari terminus remotus, ſed proximus à Quo; licet alij aliter hoc argumentum ſoluant apud Ferr. loc. cit. Reſp. 2. terminum à Quo concurrere ad ſpecificationem remote, quatenus inde ſumitur diuerſa ratio formalis termini ad Quem, vt dictum eſt, & hic patet ad motum decrementi, & cæteros huiuſmodi. *Motus totalis diuerſificatur à termino vltimato.*

1. Inſtantia. Dices, motus eſſentialiter reſpicit vtrumq; terminum, ergo debet ſpecificari ex vtroque. *Soluitur.* Reſp. negando conſeq. tum quia inde ſequetur debere etiam ſpecificari à mobili, quod magis reſpicitur, quam terminus à Quo, tum quia non omnia, quę ſunt intrinſeca, ſpecificãt, ſed quod habet rationem formæ, hoc autem eſt terminus ad Quem.

2. Inſtantia. Dices 2. diſtinctio motus à mutatione in cõi, & generica ſumitur à termino à Quo, q. a. ſ. motus ẽ à ſubiecto, & mutatio à nõ ſubiecto; ergo ẽt diſtinctio ſpecifica, q. a. debẽt inter ſe ſeruare proportionem. *Soluitur.* Reſp. 1. illam differentiam motus à mutatione in communi nõ eſſe eſſentialem, ſed accidentalem, vt diximus, & infra fuſius. Nam differunt, non ſecundum intrinſecam perfectionem, ſed ratione cõnotati termini à Quo; nam cum ad mutationem ſatis ſit priuatio tamquam terminus à Quo, tamquam neceſſarius, omnis differentia, quæ additur, eſt accidentalis termino à Quo, atque adeo etiam motui. Reſp. 2. illam differentiam termini poſitiui, & priuatiui cauſare poſſe differentiam eſſentialem motus mediate, & per accidens, quatenus .ſ. cauſant diuerſum modum tendẽdi .ſ. ſucceſſiuum, & inſtantaneum, ſiue quia inde indicatur diuerſa natura termini ad Quẽ, ſiue quia inde fit, vt idem terminus ad Quem, materialis habeat diuerſam formalitatem termini, vt .ſ. eſt diuerſo modo attingibilis, ſicut idem obiectum materiale ſpecificat intellectũ, & voluntatem ſub diuerſa ratione attingibilitatis. Vnde cum mutatio eſt ſucceſſiua, etiam ſi ſit à priuatione, non diſtinguuntur eſſentialiter à motu ſucceſſiuo, qui eſt à termino poſitiuo.

Ad 2. Reſp. ex dictis, ibi eſſe quidem eundem terminũ materialiter, ſed diuerſum formaliter, ex diuerſo modo terminandi. 5

Ad Confir. Reſp. maximam eſſe controuerſiam circa oppoſitionẽ motuum, de quo infra

fuſe; illud debere eſſe certum ſemper terminos ad Quos debere eſſe oppoſitos, vel materialiter, vel ſaltem formaliter.

1. Inſtantia. Dices ex 5. Phyſ. tex. 5. vbi facta trimembri diuiſione, motus, & mutationis, ſubdit eũ motum eſſe ſpecie vnum, qui eſt ab eodem in idẽ.

Soluitur. Reſp. id debere intelligi indefinite, quia non eſt neceſſarium, vt omnes motus, qui sũt eiuſdem ſpeciei, tendant ab eodem in idem, vt diximus.

2. Inſtantia. Dices 2. Terminus habet rationem finis reſpectu motus, at finis non ſpecificat; quia ſpecifica vnitas, & diſtinctio abſtrahit ab exiſtentia, at cauſalitas finis dicit ordinem ad exiſtentiam, cum ſit mouere efficiens ad actionem.

Soluitur. Reſp. comm. motum recipere ſpeciem à termino, non vt exercet cauſalitatem finis, ſed formæ extrinſecè, ſicut actus, & obiecta ſpecificant potentias. Reſp. 2. negando finem non ſpecificare res ordinatas ad finem, quia ſicuti eſſentia dicit ordinem ad exiſtentiam, ita etiã ad finem, propter quem ab agente recipere potest exiſtentiam; nam ſicut res poteſt conſiderari ſub eſſe eſſentiæ, & ſub eſſe actuali exiſtentiæ; ita & finis ſub eſſe poſſibili, & actuali; eſſentiæ autem huiuſmodi non ſpecificatur à termino, vt fine ſub eſſe actuali, ſed ſub eſſe poſſibili, vt alibi fuſius to. 1. opus explicamus.

DVBITATIO III.

Quæ ſit ratio formalis terminandi motum, naturam ne termini, an differentia indiuidualis.

De hac fuſe Canonicus 5. Phyſ. q. 1. ar. 2. & nos cum de termino actionis, quia eſt eadem ratio; nam aliqui diſtinguunt motum, vt eſt communicatio, reſpicere naturam, vt terminum formalem, & hecceitatem vt conditionem ſine qua non, ſed vt eſt productio reſpicere indiuiduationẽ, vt quo; & totũ, vt quod.

DVBITATIO IV.

An ad omnia prædicamenta ſit mutatio.

De hac quæſt. Fonſ. lib. 5. c. 13. q. 6. ſect. 1. Alenſ. 11. Met. vbi Fland. q. vlt. Alij 5. Phyſ. vbi Mur. q. 3. canon. q. 1. Rubius c. 2. quæſt. vnic.

ART. II. Opiniones Doctorum.

1 Mutatio eſt ad omnia prædicamenta. Simpl. Prima Opinio eſt dicentium, ad omnia prædicamenta eſſe mutationem. Ita Simpl. 3. Phyſ. tex. 4. & 5. & tribuit Theophraſto, & Eudemo contra Ariſt. quia, cum quodlibet ſit ens reale, dum ſubiectũ illud acquirit, neceſſariò mutatur. Sed hic Auctor ſecum pugnat; nã comm. ſuo 12. negat eſſe mutationem per ſe, niſi ad prædicamenta, quæ numerat Ariſt. tex. 10. & 13. ad alia autem eſſe mutationem per accidens.

A 2. Opinio eſt dicentium, mutationem accipi dupliciter. Primo, largè pro omni acquiſitione alicuius in ſubiecto, ſiuè primariò, ſiuè ſecundario, ſeu per ſe, vel per accidens; ſiuè ſit aliquid negatiuum, ſiue poſitiuum, & hoc modo ad omnia prædicamenta eſſe mutationem, quam dicimus repugnare Deo, qui eſt immutabilis. Secundo, ſtrictè, & propriè pro acquiſitione termini per ſe intenti, & hac ratione mutatio non eſt ad omnia, ſed tantum ad quatuor prædicamenta, ſ. Subſtantiam, Quantitatem, Qualitatem, & Vbi: & hæc opinio ſiquam communior mihi placet. *Opinio communis.*

ART. II. Opinio Auctoris.

B Prima Concl. Si mutatio accipiatur latiſſimè pro quacunq; denominatione, qua aliquid aliter ſe habet, per ſe, ſiuè per accidens, ſiuè primario, ſiuè conſequutiuè, tunc ad omnia prædicamẽta eſt mutatio, quia formæ prędicamentorum aliquando ſunt, cum prius nõ fuerint, & ita agens dicitur moueri à fine, & cum res producitur ex nihilo, dicitur mutari à non eſſe ad eſſe. *2 Mutatio latiſſime ſumpta, eſt ad omnia prædicamenta.*

2. Concl. Si mutatio accipiatur pro productione alicuius realitatis, ſiuè per ſe, ſiuè accidens, ſiuè primario, ſiuè conſequutiuè; tunc ad omnia prędicamenta eſt mutatio; ſuppoſita tamen præexiſtentia ſubiecti priuati patet ex 1.
C Phyſ. 62. vbi poſtquam dixit, generationem ſecundum quid reperiri in accidentibus; numerat relationem, quando & vbi, cum tamen 5. Phyſ. expreſsè neget ad relationem eſſe motũ. *Ariſtotel.* Confir. ex 12. Met. 19. ad 29. præcipuè t. 22. in omni generatione eſſe tria principia. Confir. 2. *Confirm.* ex 1. Phyſ. 50. & 55. in omni genere eſſe vnam primam contrarietatem, vnde colligitur ſecũdum Ariſt. in omni genere eſſe mutationem, & patet in omnibus; nam ex non oblectante, inquit Simplicius, ſit oblectans; hoc tamen genere mutationis non dicuntur mutari propriè quæ extrinſecè denominatur ab aliqua forma, vt ex non agente denominatur agẽs per actio-
D nem, quia actio cum non intrinſecè recipiatur in agente, non variat illum.

3. Concl. Mutatio propriè ſumpta eſt tantum ad quatuor prædicamenta, ſcilicet ſubſtantiam, & quãtitatem, qualitatem, & vbi; Explico concluſionem; Mutatio propriè dupliciter poteſt accipi: Primò, pro acquiſitione termini per ſe primo intenti, quæ non conſequitur aliam mutationem, ex qua reſultat cõſequutio alterius termini; nam acquiſitionem quantitatis neceſſariò præcedit alteratio, ſic etiam acquiſitionem ſubſtantiæ. Secundo, pro acquiſitione termini cum duabus conditioni-
E bus: prima, vt ſit per ſe intentus: ſecunda, non conſequatur aliam mutationem, vel ſi conſequitur, neceſſariò debet eſſe diſtinctus realiter à termino mutationis præcedentis, & ita ſumitur hic; & huius mutationis quatuor ſpecies numerantur, ſ. ad ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, & vbi; quod melius patebit infra; nam omnia reliqua prædicamenta conſequuntur *3 Mutatio propriè eſt ad quatuor prædicamenta.*

tur mutationem ad hæc prædicamenta, neque ſubiectum ſecundū ea apparet ſenſibiliter mutari. Ex his patet primo, actionem, & paſſionem nō eſſe terminum mutationis per ſe probat Ariſt. 5. Phyſ. 11. quia cum hæc ſint motus, ad motū aūt nō eſt motus, qa daretur ꝓceſſus in infinitum; nā per hanc mutationē ſubiectū de nō moto fieret motū, & ſi per alium motū, et per hunc diceretur moueri, quare per aliū, & alias rōnes congerit, quæ videri poſſunt in tex. 2. Confirm. quia ſi motus eſſet ad motum, tamquam ad terminum, tunc mutatio eſſet ſimul ad contrarios terminos; nam mutatio eſt à termino contrario ad contrarium, quare ſanū erit ad ægritudinem, & ſanitatem.

Ad actionem, & paſſionem non eſt per ſe mutatio. *Ratio Ariſt.*

4 *Obiectio.* Dices: Si ad actionē non eſſet mutatio propriè propter proceſſum in infinitum; neq; erit mutatio improp. ie, quia etiam poſſet dari proceſſus in infinitum, nā ſicut agens dicitur mutari, quia ex non agente fit agens; ita ad mutationem eſt mutatio, quia ex nō moto localiter fit motus localiter.

Reſpondit. Reſp. actionis propriæ non eſt actio, quia non producitur, ſed eſt ratio cur aliud producatur, quare non eſt aliud actionem produci, quam rem produci, quæ ſub ea ratione, qua producitur, habet conceptum actionis, quare actio eſt ſibi actio, neque eſt aliud, quod terminetur ad actionem, & idem dicimus de motu; nam motus non eſt ad motum, vt ſit nouus influxus ab eo, quo producitur res terminans motum, & hoc patet manifeſtè: ſolum obijci poſſet, quia actio procedit rem, & formaliter diſtinguitur à motu; ergo ad actionem debet prius terminari motus, quam ad formam, quia forma videtur conſequi mutationem ad actionem, & paſſionem. *Inſtantia.*

Soluitur. Reſp. terminum mutationis eſſe eum, ad quem tendit mutatio, quare cum ad actionem non tendat mutatio, ſed ad formam in eſſe quieto, hæc forma dicetur terminus, & actio potius habebit rationem viæ, qua agens producit formam.

5 *Ad relationē non eſt mutatio.* 2. Patet, ad relationem nōn eſſe mutationē, tum quia inquit Ariſt. poteſt fieri relatio, nulla mutatione facta, ſ. in abſoluto, in re, in qua eſt relatio, vt Sorte exiſtēte albo, ſi Plato acquirat albedinem, Sortes fit ſimilis Platoni. 2. quia relatio non diſtinguitur realiter à fundamento, & conſequitur neceſſariò poſitis fundamento proximo, & termino; vnde fit per quandam reſultantiam, & non per actionem per ſe tendentem ad illam. *Ratio.*

Obiectio. Sed contra, ad caliditatem eſt per ſe motus; ſed caliditas eſt ad aliquid, quia identificatur cum relatione. Ergo &c. *Confirm.* Confir. quando duo ſunt idem, quando mutatio eſt ad vnum, etiam eſt ad alterum, quia quæ ſunt idem, eadem generatione generantur, & corruptione corrumpuntur: ſed qualitas, & relatio ſunt huiuſmodi. Ergo &c.

Reſpon. Reſp. caliditatem dupliciter conſiderari: primo, vt caliditas, eſt, & ita conceditur maior; ſed negatur minor: 2. vt induit relationē ſimilitudinis, & negatur maior, quia non omne id, quod eſt identice caliditas, terminat per ſe motum. Ad Conf. Reſp. licet ſæpè ſimul producantur, quæ ſunt idem realiter, tamen nōn terminant æquè primo motum, nā per ſe primo qualitas terminat motum; cætera verò quę fundatur in qualitate conſequutiuè, & per accidens: neq; ſufficit contrarietas prædicamenti relationis, vt ad relationem ſit motus, ſed requiritur contrarietas inter formas per ſe primo terminatiuas motus, & ex contrarietate habentes latitudinem.

Ad Quando non eſt mutatio. 3. Patet, ad Quando non eſſe mutationem, quia conſequitur motum localem, tamquam paſſio, quare ſicut ad motum nō eſt motus; ita ad ipſum tempus, & Quādo; nam non apparet quem alium influxum habeat mouens: 2. quia Quando non per ſe intenditur, nam eſt per accidens, vt quando producitur talis res, ſit tale tempus.

6 *Neque ad ſitū.* 4. Ad ſitum ſimiliter non eſſe mutationem, quia conſequitur vbi, nam ex hoc, quod vna pars mouetur ad hoc vbi, & alia ad hoc vbi, reſultat ſitus, & ordo partium ad locum.

Neq; ad habitum. 5. Ad habitum non eſt per ſe mutatio, quia conſequitur motum localem veſtis, & veſtiti; ex eo enim, quod veſtis mouetur ad locum proximum veſtito, oritur habitus: Ariſtoteles verò non excludit omnia hæc prædicamenta, quia eadem ratione, qua excludit relationem, excludit reliqua, nam cum relatio non requirat nouum influxum, ſed producatur ad productionem alterius rei, eadē ratione habitus, Quando, ſitus, cum producūtur ad productionem alterius, non terminant per ſe motum. Sed eſſet hic difficultas, an ad omnes ſpecies qualitatis ſit per ſe mutatio, vel motus. Sed de hac re infra.

QVÆSTIO VII.

An motus propriè dictus ſit ad tria tantum prædicamenta, ſeu quis ſit terminus motus propriè dicti.

DE hac Ariſt. 5. Phyſ. à tex. 9. ad 18. vbi Conimb. q. 1. Ruuius c. 2. q. vnic. Murcia diſp. 1. Maſius diſp. in 6. c. Sax. q. 4. Fonſ. 5. Met. c. 13. q. 9.

DVBITATIO I.

Quæ conditiones requirantur ad terminum per ſe motus propriè dicti.

ART. I. *Explicatur ſenſus quæſtionis.*

1 *Tripliciter ſumitur motus.* PRimo Not. motum accipi tripliciter, primo largiſſime pro omni operatione, ſeu actione, qua aliquod ens in alio recipitur ratione cuius ſubiectum dicitur aliter ſe habere nunc, ac prius, ſiue ſit phyſicè, ſiue metaphyſicè, de quo loquitur Ariſtoteles 11. Met. ſum. 4. c. 1. cum dixit tot eſſe ſpecies motus, quot entis, vt forte ita recipitur in definitione naturæ 2. phyſ. t. 2. Secūdo accipitur pro omni mutatio-

tione, & ſic terminatur ad illas formas, quarũ receptione ſubiectum dicitur mutari phyſicè, de quo aliqui putant intelligi definitionẽ traditam in 3. phyſ. ſed vt diximus falluntur, vnde hic definiri poteſt, tranſitus de priuatione ad formam phyſicam, de cuius principijs, & conditionibus dictum eſt in 1. phyſ. tract. 4. & ſeq. Tertio ſpecialiter, & differt à mutatione ſpecialiter dicta, vt ſupra oſtendimus, quod ad mutationem ſatis ſit, vt ſubiectũ exiſtens prius ſub priuatione trãſeat ad exiſtentiam ſub forma, ſecundum aliquos in inſtanti, quod ſignificat Ariſt. dum ait eſſe ex non ſubiecto in ſubiectum, vel ex ſubiecto in non ſubiectum, ſiue ſecundum alios ſit inſtantanea, vel ſucceſſiua, ita vt mutatio ſit nomen genericũ ad mutationem inſtantaneam, & ſucceſſiuam. At vero motus propriè dictus eſt mutatio per ſe, & quæ per accidens eſt ſucceſſiua. Et huius ſpecies, & terminus, ex quibus ſumuntur ſpecies, hic quærimus.

Ariſt.

Terminus per ſe motus, habet certas cõditiones.

2. Not. Sicut quodlibet ens acquiſibile de nouo in ſubiecto, eſt terminus mutationis in communi, ita terminus per ſe motus non eſt quod ens acquiſibile in ſubiecto, ſed debet habere certas conditiones, ob quas diſtinguatur à termino per accidens mutationis; ſed quæ ſint hæ conditiones, non conueniũt Doctores, ſed omnes affirmant; ea quæ per reſultantiam acquiruntur, non terminare per ſe motum, vt ſunt relationes, & alia huiuſmodi; ſed hoc nõ caret aliqua difficultas, nam ad colores eſt per ſe motus, & tamen fiunt per reſultantiam ex mutatione facta in primis qualitatibus; quare illa omiſſa, quæ infra eſt examinanda, communis omnibus eſt, vt ſit in ſubiecto præexiſtente ſub priuatione formæ, ad quam eſt motus; ſed quia hęc non ſatis eſt, inquirendæ ſunt aliæ conditiones.

2 *Hæc quæſtio videtur de nomine.*

3. Not. Hanc quæſtionem maximè eſſe de nomine, quia de re cõſtat actione aliqua produci de nouo aliquam entitatem in ſubiecto ſiue inſtantaneè, ſiue ſucceſſiuè; quod autem dicatur, illam per ſe, vel per accidens terminari ad illam rem, non poteſt eſſe quæſtio de re, nihil eſt in re illa, de quo non conſtet, ſed quia Ariſt. de illa tractat in 5. phyſ. vt caſtigate, & peripatetico more loquamur illa à nobis explicanda eſt.

ART. II. Referuntur conditiones ab alijs requiſitæ, vt motus per ſe dicatur terminari ad aliud.

1. Conditio.

PRima ab alijs ponitur, vt ſit ad terminum receptum in ſubiecto in actu .ſ. ſubſtantia completa; hæc conditio ſi intelligatur de ſubiecto inhæſionis, falſa eſt, quia probabilius eſt quantitatem, & qualitates primas inhærere in materia prima, & tamen ad illa eſt per ſe motus; ſi vero intelligatur de ſubiecto denominationis, tunc poteſt eſſe in aliquo ſenſu vera; licet non vſquequaquã propter generationem ſubſtantiæ, quæ denominat compoſitum productum, & tamen ad formam ſubſtantialẽ non eſt per ſe motus.

A

3 *2. Conditio.*

2. Conditio requiſita ab alijs, vt ſit inter terminos contrarios, quæ ſi intelligatur de contrarietate propriè dicta, non eſt vera, quia latio eſt motus per ſe ad vbi, & augmẽtatio ad quãtitatem, & tamen neque vbi, neque quantitas habent propriè contrarium, neque dicãt terminum à quo augmentationis eſſe quãtitatem minorem, quæ eſt contraria quantitati maiori, nam quãtitas minor v.g. palmaris, manet cum bipalmari acquiſita per augmentationem, neq; dicas non manere ſub relatione minoritatis, tũ quia ſicut motus non eſt ad quantitatem formaliter vt maiorem, ſed ad quantitatem tantã, ſub eſſe abſoluto, alioqui ad relationẽ formaliter, & per ſe eſſet motus, ita neque terminus à quo, debet eſſe formaliter quãtitas vt minor, ſed tanta ſub eſſe abſoluto. Tum quia etiam ſi concedatur illa ratio terminorum formalium, & oppoſitorum, tamen ea oppoſitio eſſet relatiua, & non contraria, quia contrarietas eſt inter abſoluta, vt patet ex c. de oppoſitis, ſed ſi contrarietas intelligatur de oppoſitione priuatiua, qnatenus terminus, à quo, dicit priuationẽ termini, ad quem, quomodo minor quãtitas dicit negationem maioris; tunc neque poteſt eſſe vera Ariſt. doctrina; nam huiuſmodi cõtrarietas eſt inter terminos generationis, imò inter omnes terminos mutationis, & tamen negat generationem, & omnes mutationes eſſe motus per ſe ad ſuos terminos; deinde nunquam Ariſt. docuit motum per ſe eſſe inter terminos contrarios, ſed ex ſubiecto in ſubiectum, vt infra.

B

C

3. Vt terminus productus per motum per ſe, non pendeat à cauſa efficiente per ſuam intrinſecam naturam, ſeù per actionem traſcendentalem, ſed per prædicamentalẽ, quæ eſt ſuperaddita naturæ termini, nam motus eſt via media inter terminum, à quo, & ad quem, ſed quando terminus per ſuam eſſentiam pendet ab efficiente, nõ poteſt eſſe via media, quia hęc debet eſſe diſtincta ab vtroque termino. *3. Conditio.*

Sed hæc conditio habet difficultatem propter motum localem, qui terminatur ab vbi, à quo actio productiua non eſt diſtincta à parte rei, quia ſicut vbi ſeipſo, & per ſuam eſſentiam pendet à ſubiecto, cum ſit modus quidam, ita ſeipſo pendet ab efficiente. Reſp. Murcia 2. phyſ. diſp. 4. q. 12. c. 3. cum præſentia localis, quæ eſt vbi, maneat, non manente actione, & motu, diſtinguitur ex natura rei ab actione, & motu; at ſicut non poſſunt manere ſine depẽdentia à ſubiecto, ideo ſeipſo pendet à ſubiecto; neque id mirum videri debet, quia generatio per ſe terminatur ad vnionem inter extrema; vt patet ex generatione hominis, quæ ceſſat manente vnione, & tamen vnio ſeipſa pendet ab extremo, quod afficit. *Inſtantia.* *Solutio Nott.*

D

E

4 *Figura fit per reſultantiam.*

Sed maior difficultas ex figura ſumitur, ad quã non eſt per ſe motus, & tamen manet ceſſante eius productione, quæ eſt figuratio; ſed negãt produci ab agente extrinſeco, ſed reſultare ex quantitate poſita actione extrinſeci agentis circa partes quantitatis, qua perpetuo conſeruatur à quantitate, ſicut cæteri modi, qui

qui reſultant ex ſubiecto;ſed de hoc infra.

4 Conditio. 4.Conditio,vt terminus habeat partes, quæ ex natura ſua exigant, non ſimul acquiri, quia motus propriè dictus eſt per ſe ſucceſſiuus, ſed motus hic eſt ad terminum ex natura ſua non ſimul, ſed partibiliter acquiſibilē, nam vt ex ratione ſucceſſionis exigit terminum diuiſibilē, ita ex perſeitate ſucceſſionis exigit terminum partibiliter,& diuiſibiliter acquiſibilē, hoc autem eſt acquiri ſucceſſiuè. Confirm. Confir. illuminatio inſtātanea eſt ad lumen habens partes graduales, & diuiſibiles, & tamen non eſt propriè motus, ſolum quia luminis partes non exigūnt acquiri partibiliter, & idem patet ex calefactione facta in ſubiecto, in quo non eſt frigus; nam non eſt motus propriè, contra vero ſi fiat in ſubiecto frigido,quia primo modo calor exigit acquiri in inſtanti; at ſecūdo modo exigit acquiri partibiliter ex vi terminorū, & idem patet in alijs motibus.ſ.locali, & augmentatione; vnde autem oriatur, vt forma habens latitudinem,& partes,exigat acquiri partibiliter, patebit ex dicendis infra; nam ſubſtantia habet latitudinem partiū, & tamen non exigit acquiri partibiliter, contra vero quantitas habens ſimiles partes, exigit acquiri partibiliter.

5.Conditio. 5.Conditio eſt,vt terminus ad quem,per ſe eſt motus,intendatur à natura; nam ſi non intenditur per ſe à natura,ſed concomitanter,& per accidens,non poteſt per ſe terminare motum naturæ, quia natura per motum tendit ad terminum. Confir. quia hæc conditio exigitur à termino per ſe mutationis, vt dictum eſt q.1. ergo multo magis à motu per ſe, qui continetur ſub mutatione, vt ſpecies ſub genere, vnde ſicut rubigo cultri non eſt terminus actionis artificioſæ, licet neceſſario cultrū concomitetur ex neceſſitate materiæ, ſolum quia non intenditur ab agente, ita illa entia, quæ neceſſario concomitantur terminum intentum à natura, non dicuntur termini motus per ſe,quia non intenduntur à natura.

5 Corollarium. Ex his omnibus conditionibus aliqui colligunt.Vnam tantum conditionem termini motus .ſ. vt habeat latitudinem partium non niſi ſucceſſiuè acquiſibilem, vnde contrarietas nō accipitur propriè,ſed pro quacunque incompoſſibilitate terminorum cum prædicta latitudine,vt patet ex terminis intēſionis ex communi apud Ruuium q. vnic. nu. 9. ſed de hac plura diximus q.1. d.2.

DVBITATIO II.

An ad ſubſtantiam ſit motus propriè dictus.

DE hac Och.3.p.ſuæ phyſ.c.8.Arim.2.d. 1.q.4. Tolet.5.phyſ. q.1. Murcia diſp.1. q.2.Maſius q.1. & 2.Vener.com.11 Iauel.q.2. d.2.Tatar.q.1. Saxo.q.4. Ægid. hic & 1.met. q.vlt. Niph.10.met.q.6. & 11.met.diſp.4. vbi Zerb.q.vnic.Iand.q.19.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. Motum hic accipi propriè, & ſpecialiter, vt diſtinguitur contra mutationem ſpecialiter,nam vt Fonſ.5.met.c.13. q.9.ſect. vlt.motus,& mutatio tripliciter accipiuntur. Primo latiſſimè,pro quacunq; varietate, qua ſubiectū aliter ſe habet,quā prius,& hac ratione motus eſt ad quolibet ens, quod de nouo exiſtit in ſubiecto, etiam ſi nullum ſit agens, quod tunc agat in ſubiectum, vt ſi medico agente in Platonem ægrotum, fiat hic ſanus, atque adeo ſimilis Socrati ſano. Secundo pro mutatione, & motu, quæ fiunt per veram actionem,& paſſionem, quomodo ſanitas producta in Platone, dicitur terminus motus, & mutationis, at non ſic relatio, quia poteſt acquiri ſine vlla actione circa ſubiectū, & ita eſt communis ad motum, & mutationem ſpecialiter dictos, ſicut multi putant accipi motum, 3.phyſ. dum definitur, vt D.Tho. Alb.Auer. Vicomer. Sot. Villalpand. Valleſ. Niph. Bald. Theoph. Simpl. apud Maſium. Tertio pro ea mutatione,quæ non ſolum acquiritur cum vera actione, & paſſione,ſed etiā cum vero, ſpecialiter, & propriè motu, qui diſtinguitur à mutatione ſpecialiter dicta, quod ille ſit ſucceſſiuus, hæc inſtantanea per ſe, vel differunt alia ratione, vt dictum eſt in p.1. huius tractatus,& licet Tol. q.1. Ant.And.11.met.q.vnic. Bonet.1.ſuæ phyſ.c.2.putent motum non exigere ſucceſſionem, atque adeo poſſe eſſe in inſtanti, tamen contrarium docet Ariſtotel. dum docet paſſionem motus eſſe tempus, vt nos alibi. Secundo dum exigit ad motum ex parte extremorum,vt ſint poſitiua,& ex parte ſubiecti,vt ſimpliciter exiſtat, & ſit in loco, vt infra.

Motus, & mutatio tripliciter ſumuntur — *S. Tho. Alber. Vicom. Soto. Villalpan.*

2.Not. Contrarietatem diuidi in propriam, & impropriā,impropria dicitur eſſe inter formas quaslibet habentes diſtantiam ſub aliquo genere ſecundum exceſſum,& defectum perfectionis, nam ex differentijs diuidentibus genus vna ſemper eſt nobilior alia; vnde Ariſt.x. met. deducit, omne genus diuidi per contrarias differentias. Exigit autem hæc contrarietas ex D.Tho. apud Maſium in Logica c.de differ.ſect.2.q.2.Primo vt ſit inter ea, quæ ſūt ſub eodem genere.Secundo,vt maximè diſtēt. Tertio, vt eidem nullo modo conuenire poſſint nec ſimul,nec ſucceſſiuè, in quo diſtinguntur à contrarijs propriè, quia hæc poſſunt eſſe in eodē ſucceſſiuè, cum ab eo ſe expellant, ſed de hac re alibi. Propria ex Alber. 4 phyſ.tract.1.c.4.exigit quatuor conditiones. Primo vt inter ſe mutuo agant. Secundo vt ſint formæ diuiſibiles,& nō indiuiſibiles.Tertio vt ſubiectum nequeat ex vno extremo ad aliud deuenire, niſi per medium, vt ex calido in frigidum per tepidum. Quarto vt extrema ſe mutuo expellant ab eodem ſubiecto. At ſecundum D.Tho.5.phyſ.lect.3.exiguntur duę, prima eſt, vt ſub eodē genere maximè diſtāt.

Contrarietas alia propria, alia impropria. — *Alber.* — *S. Tho.*

Secunda

Secundo, vt ſubiectũ ab vno extremo ad aliud continuo motu trãsferatur per medium; vnde non poteſt eſſe niſi inter formas habentes latitudinem intenſionis, ſed de hac re dixi in Logica tract. 19. q. 6.

2 *Datur in ſubſtantia cõtrarietas impropria.*

3. Not. ex D. Tho. loc. cit. vbi Iauel. & Ferr. q. 2. in ſubſtantia reperiri contrarietatem impropriam, quia datur inter ſpecies contentas ſub genere ſubſtantiæ maxima diſtãtia ſecundum perfectionis exceſſum, & defectũ, vt patet inter ſpirituales, & corporeas ſubſtantias, & inter rationales, & irrationales, nam ſpiritualia perfectius participãt rationem ſubſtantiæ, quã corporalia, & rationalia magis, quam irrationalia, non tamen in illa reperitur propria contrarietas, ex Ariſt. c. de ſubſtã ia, quia caret intenſione, ſed de hac re dixi in Log. tr. 13. q. 14.

Generatio ſtat dupliciter.

4. Not. Idem eſſe quærere, *an ſubſtantia ſit terminus motus, et an generatio ſit motus propriè*. Generatio autem dupliciter accipitur. Primo pro alteratione præuia diſponente materiam ad formam ſubſtantialem. Secundo pro ipſa introductione formæ, quæ cõſequitur alterationem, nam alteratio habet duplicem terminum, intrinſecum vnum, & ſunt qualitates tantæ, vel tantæ perfectionis, & reſpectu harũ dicitur alteratio, alterum extrinſecum, & eſt forma ſubſtantialis, & reſpectu huius dicitur generatio, inter quos illud ponitur diſcrimen, quod intrinſecus eſt eiuſdem prædicamenti, ac motus; extrinſecus vero, eſt diuerſi.

3 *In generatione terminus per ſe eſt priuatio forma.*

5. Not. In mutatione productiua ſubſtantiæ, terminus per ſe non eſt aliqua forma poſitiua, ſed priuatio formæ introducendæ, vt cum ex ligno generatur ignis, nam termini mutationis debent eſſe oppoſiti, ſed vna forma ſubſtantialis non opponitur alteri, quia oppoſitio eſt inter ea, quæ habent determinatam incompoſſibilitatem, at vna forma ſubſtantialis non habet hanc incompoſſibilitatem, quia eadem ratione qua forma ligni eſt incõpoſſibilis formæ ignis, eſt etiam omnibus alijs incompoſſibilis, neque obſtat, quod forma viuẽtis perfecti exigat fieri ex embrione, vt forma cadaueris ex forma viuentis, quia idẽ per accidens propter ſubordinationem quandam formarum, & diſpoſitiones affines, vnde ſi in materia lapidis introducerentur diſpoſitiones formæ cadaueris, ibi produceretur illa forma, ſicut de facto ignis facilius generatur ex ligno, & oleo, quã ex ferro propter diſpoſitiones affines.

ART. II. Opiniones Doctorum.

Ad ſubſtantiã ſecundum aliquos datur propriè motus

PRima Opinio eſt dicentium, ad ſubſtantiã dari motum propriè dictum. Primo, quia Ariſt. 3. phyſ. t. 6. explicãs motus definitionem quomodo ſit actus entis &c. exemplificat in generatione, quæ eſt actus generabilis, vt corruptio corruptibilis. Vnde Confir. quia generatio eſt actus entis in potentia, ideſt materiæ primæ, quæ eſt magis in potentia, quam ſubiectum motus localis, & eſt actus illius, vt eſt in potẽtia ad formam. Confir. 2. quia ſi quid impediret, quominus eſſet motus, id eſſet, quia

1. Ratio.

A caret contrario, vel quia nõ eſt ſucceſſiuus, ſed neutrum dici poteſt, nam Primum patet, tum qui ea, inter quæ eſt actio, ſunt contraria. 1. de gener. t. 50 at inter aquam, & ignem, quæ ſunt ſubſtantiæ, eſt actio; tum quia omne corruptibile habet cõtrarium 1. cæli t. 10. tum quia contrarij effectus indicant contrarias cauſas, at ex diuerſis ſubſtantijs, ideſt igne, & aqua oriuntur contrariæ qualitates, ideſt calor, & frigus. Secundum vero probatur, nam experientia conſtat ignem ſucceſſiue introduci in ſtuppam, & ratio eſt, quia omnis forma diuiſibilis, eſt ſucceſſiue acquiſibilis, ſed ſubſtantia habet partes diuiſibiles, ſicut quantitas; ergo. Secundo probant, quia forma, quę in ſua eſſentia habet gradum, & gradum eſt, ſucceſſiuè acquiſibilis, ſed ſic eſt ſubſtantia, quia forma ſuperior continet perfectionem inferioris, & aliquid amplius. Confir. quia diſpoſitio neceſſi ans ad formam, quanto eſt altior, tanto perfectiorem formam ponit. Sed diſpoſitio ad formas eiuſdẽ ſpeciei poteſt eſſe vna perfectior alia, vt patet ex diſpoſitione, quæ eſt in corpore Nani, & Gigantis; ergo vna forma eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe perfectior alia eiuſdem ſpeciei, alioqui quælibet anima ſeparata eſſet indifferens ad quodlibet corpus defunctorum. Confir. 2. quia paſſio perfectior, conſequitur perfectiorem eſſentiam, ſed animam viri cõſequitur virtus generatiua, quę eſt perfectior quam conceptiua cõſequens animam mulieris. Confir. 3. gradus diſpoſitionis, qui introductione vltimus, eſt in abiectione primus, ſed vltimus in introductione eſt, qui materiam neceſſitat ad formam; ergo ille primo abijcitur, ſed experientia conſtat formam ſubſtantialem totam non corrumpi, ſtatim, ac tollitur aliquis gradus de diſpoſitione, ergo ſignum eſt talem gradum non neceſſitare ad totam formã, ſed ſolum ad ſupremum gradum illius, qui ſicut introducitur ex poſitione illius gradus diſpoſitionis, ita illo abiecto abijcitur, ergo forma ſubſtantialis nõ ſubito, ſed ſucceſſiuè introducitur, & abijcitur ita Ant. Andr. 11. met. q. 1. Tol. 5. phy. q. 1. And. Cæſalpinus l. 4. qq. Peripat. q. 8. & alij apud Gratiadeum 5. phyſ. lect. 2. q. 2. & q. 14. diſput.

2. Ratio.

Ant. Andreas, Tolet. Caſalp.

Differunt inter ſe hi Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſũt. Nam Ant. And. & Caſalp. abſolutè dicunt generationem eſſe motum, eo quod ſubſtantia non ſolum habet partes diuiſibiles ex parte ſubiecti, ſed etiam ex parte graduum formæ, quod etiam de elementis docent Aueroiſtæ.

Secundo, Tol. Generationẽ relatam ad terminum, non eſſe motum; quia motus ſupponit ſubiectum, quod denominat præexiſtere, at terminus denominatus non præexiſtit; ſed reſpectu materiæ eſſe motum, quia eſt actus materiæ, vt eſt potẽtia ad formam, quæ opinio vera eſt accipiendo motum pro mutatione, quia vere materia mutationem patitur propriè, nõ autem terminus vt alibi, quia licet verè producatur, non tamen propriè mutatur, quia per productionem primo exiſtit.

Tertio, alij apud Gratiad. dicunt, eſſe motũ ratione formæ, quæ inducitur, non autem ratione

tionem ſubiecti, quia hoc eſt ens purè potentiale, ſed hæc nullam habet probabilitatem, quia licet motus ponatur in prædicamẽto ratione termini, non ſubiecti; non tamen poteſt eſſe ſine ſubiecto, vnde ſi ſubiectũ non eſt mobile inductio in illud, non poteſt eſſe motus, ſicut impoſſibile eſt formam eſſe albedinem, & eius ſubiectum non poſſe eſſe album.

Quarto; alij apud eundem Gratiad. transmutationem ſubſtantificam, accipi dupliciter. Primo, quoad introductionem vltimi gradus, & ſic non eſſe motum, vel quoad introductionem totius naturæ, & ſic eſſe motum, quare cum Ariſt. negant ad ſubſtantiam eſſe motum, intelligi debet primo modo, non ſecundo.

4 *Secundũ alios ad ſubſtantiã nõ eſt propriè motus. Landun. Fer. Bruxell. Gratiad. Maior. Saxon. Flandria. & alij.* 2. Opinio eſt dicentium, ad ſubſtantiam nõ eſſe motum per ſe propriè dictũ, eſt communis Græcorum, & Latinorum, quos ſequuntur Iand.q.1 Fer.q.2. Bruxell.q.1.ar.1. Gratiadeus loc.cit. Maior.q.1. Saxon.q.2. Fland.11.met. q.11.ar.1. Aquar.q.1 apud Maſium, & Murcia loc.cit. Sonc.6.met.q.22 ar.4. Conimb. ex quo ſequitur generationem, & corruptionem non eſſe motum propriè.

Diſcrimen inter Autores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Primo, quod aliqui velint generationem, quę terminatur ad totam ſubſtantiam de nouo productam, vt cũ ex ligno generatur ignis, non eſſe motum. At quæ terminatur ad partem ſubſtantiæ, vt accidit in mutatione, tunc eſſe motum. At alij negant vtramque eſſe motum, quia vtraque ex vi terminorũ non eſt ſucceſſiua, quia licet ſubſtantia habeat partes, tamen hæ non petunt diſtantiam localem ex ſe, ſed ratione quantitatis, quia ex ſe eſſe poſſent in puncto; quod ſi aliquando acquiritur ſucceſſiuè, id eſt ratione diſpoſitionum, quæ ſucceſſiuè acquirantur.

ART. III. Opinio Actoris.

Ad ſubſtantiã datur per ſe mutatio. PRima Concl. Ad ſubſtantiam eſt mutatio per ſe. Patet, quia per ſe primo terminat mutationem aliquam, & licet acquiratur facta præcedente alteratione; tamen ſubſtantia eſt terminus diſtinctus realiter à termino alterationis, & terminus primario intẽtus, nam ſubſtantia eſt, quę ſe primo habet eſſe, in quo alia fundantur, vnde natura intendit alterationem propter ſubſtantiam. Hinc patet, mutationem per ſe eſſe poſſe ad formã, quæ propria actione acquiritur, & eſt diſtincta realiter à ſubiecto, nam ex vi illius ſubiectum aliter ſe habet per formam per ſe intentam à natura.

5 *Ad ſubſtantiã nõ eſt propriè motus.* 2. Concl. Ad ſubſtantiã non eſt propriè motus. Alb.5.phyſ.t.1.c.3. Perer.l.14.c.1. Ægid. t.10. vtrobique Simpl. Them. D.Tho. & Burl. Iand.q.4. Gratiad. lect.2.q.1.& 2. Venet. t.8. *1. Ratio Ariſt.* probat Ariſt. 5.phyſ.8.9.10. & 18. triplici ratione: 1. Ratio eſt tex.10. quia motus eſt inter contraria; ſubſtantię autem nihil eſt contrariũ; per contrarietatem autẽ non intelligitur quælibet incompoſſibilitas formarum, nam hac ratione magis ſunt incompoſſibiles duæ formæ ſubſtantiales, quam quantitas duorum, & triũ pedum: ſed intelligitur latitudo quædam formæ per ſe inuenta in forma, quæ non eſt in ſubſtantia; non enim ſubſtantia, cum ſit ſecũdum ſe indiuiſibilis, habet ratione ſui magis, & minus, vel partes extenſionis, quæ ſimul acquiri nequeant: ſed huiuſmodi quaſi per accidens reperiũtur in ſubſtantia, vt explicatum eſt ſupra ratione.ſ.quantitatis.

Dices 1. Subſtantia habet contrarium, quia 1.cęli 20. omne, quod corrumpitur, habet cõtrarium, & 3.de gen. 24. generatio eſt ex contrario in contrarium. 6 *1. Obiectio.*

Reſp. Subſtantiam habere contrarium ſtat dupliciter. Primo, ratione alterius, ſcilicet qualitatum, & ita conceditur; nam quod corrũpitur, habet contrarium non per ſe primo, ſed ſecundario, ſcilicet ratione diſpoſitionum: Secundo, ratione ſui, & per ſe primò, & ita non habet contrarium, & præterea cõtrarietas, quę requiritur in termino motus, eſt diſtantia quædam formæ, ratione cuius non ſimul acquiritur. *Reſpon.*

Ad Confir. Reſp. Sotus q.1.ad 6. contrarietas triplex eſt, altera propriè, de qua 5. met. 15. & ſolum reperitur in qualitatibus. Altera impropriè pro oppoſitione differentiarum diuidentium genus, & hæc reperitur in ſubſtantia, & 10.m.15. appellat primam contrarietatem, & ita eſt in ſubſtãtia: vnde 3.phyſ.5. omnes terminos motus inquit habere ſe vt terminum, & priuationem, vt in alteratione nigrum ſe hẽt vt priuatio albi, & in motu locali deorſum eſt priuatio ſurſum. Neq; ſufficit ad motum: Tertia, pro oppoſitione duorum extremorum, quæ tamen non poſſunt ſimul eſſe in acquiri, inter quæ eſt aliqua latitudo, & diſtãtia, & hæc latitudo non eſt in generatione ſubſtantiæ, vt dictum eſt. *Ad Confirm.*

Dices 2. Forma ſubſtantialis acquiritur ſucceſſiuè; ergo habet contrarietatem ſufficientẽ ad motum. Antec. patet. Primo experientia, videmus ignem ſucceſſiuè in ſtuppa generari: Secundo ex 2.de gener. animal.c 4. vbi ait, cor primo viuere, & vltimo mori; ergo ſucceſſiuè anima informat corpus: Tertio 7.phyſ.34. vnã generationem ait eſſe velociorem alia; velocitas autem neceſſario ſupponit ſucceſſionem. Quarto 6.phyſ. 59. quicquid inquit generatũ eſt, prius fuiſſe in ipſo fieri, & generari, & t.55. abſurdum inquit eſt, ſimul eſſe fieri, & factum eſſe; hoc autem contingeret, ſi generatio eſſet in inſtanti. Quinto, auctio eſt ſucceſſiua; ergo & generatio, quia motus non poteſt terminari ad quantitatem niſi ſucceſſiuè acquiratur ſubſtantia; non enim eſt quantitas ſine ſubſtantia. 7 *2. Obiectio.*

Reſp. Cum motus requirat, vt ſit inter duos terminos habentes latitudinem, vt ad terminũ ſit per ſe motus, debet habere intrinſecam latitudinẽ, rõne cuius poſſit fieri ſucceſſio motus. Latitudo autẽ triplex eſſe poteſt; extẽſionis, intenſionis, & diſtãtiæ localis. Prima oritur ex quãtitate, quæ res extendit & reddit partes incompoſſibiles in eodem ſpatio. Secunda ex propria ratione quarundam formarum. Tertia ex ſpatio etiam ſi nullã eſſet quantitas; & omnis *Reſpon.*

nis latitudo, quæ eſt inter duo extrema, ad aliquam ex his reducitur, & ideo omnis motus debet conſiſtere in tráſitu alicuius ex his, quare ad illa entia erit per ſe motus, in quibus reperitur aliqua ex his extenſionibus. Vnde.

Reſp. Negando formam ſubſtantialē ex ratione ſui acquiri ſucceſſiuè, quia licet habeat partes, tamen non ſunt tales, quæ ex ſe exigant acquiri ſucceſſiuè, cum non ſunt incompoſſibiles in eodem ſpatio ex ſe, ſed ratione quantitatis extenſæ localiter. Vnde ex Soto q.1.c.6. duplex eſt ſucceſſio, altera, quæ conuenit formæ ratione ſui, & dicitur intrinſeca, & hæc forma vt ſic terminat motum; altera, quæ conuenit ratione alterius.ſ.ſubiecti, & dicitur extrinſeca formæ; At in ſubſtantia non poteſt eſſe ſucceſſio ratione ſui, ſed ratione quantitatis: vnde illa ſucceſſio per ſe conuenit quantitati, & per accidens ſubſtantiæ; & ideo ratione illius ſucceſſionis per ſe ad quantitatem, & per accidens ad ſubſtantiam eſt motus. Sed cum Ariſt. negat ad ſubſtantiam eſſe motum, intelligit per ſe. Hinc patet ad Primũ, Secundum, & Quintum. Vnde auctio dicitur per ſe terminari ad quantitatem; de qua re alibi fuſius, & licet ſimul acquiratur ſubſtantia, tamen motus per accidens terminatur ad illã: & eodē modo poſſet explicari tertia, vt.ſ. intelligatur eſſe velocitatem ratione extenſionis ſubiecti; dum.ſ.forma ſubſtantialis acquiritur ſucceſſiuè per ſubiectum aliquod.

Alij tamen volunt ibi nomine generationis intelligi totam alterationem pręcedentem generationē, nam alteratio illa ordinatur ad generationē, & hac ratione intelligi debet, quod affertur in quarta inſtantia ex t. 59. At tex.55. non putatur abſurdum in mutationibus inſtãtaneis, ſed in ſucceſſiuis, de quibus ipſe loquebatur. Adde ex Och.3.p.phyſic.c 3. vt aliquid dicatur moueri ſucceſſiuè, debet eadem pars ſubiecti participare formam ſucceſſiuè ſecundum partes, vnam poſt aliam, & non debet ſubiectum ſecundum varias ſui partes participare varias partes formæ: ſed hoc verum, quoad alterationem intenſiuam, & motum localem, ſed quoad augmentationem, oportet illud explicare de ſubiecto totali, & ſuppoſitali, nam idem animal augetur, dum illi adducuntur variæ partes alimenti, quanti; ſed non video, cur idem non poſſit dici de aggeneratione partis viuentis ad viuens. *Ocham.*

8 Dices 3. Si ideò ad ſubſtantiam non eſt motus, quia acquiritur in inſtanti, eadem ratione illuminatio, congelatio, & cæteræ huiuſmodi non erunt motus. Confir. quia ſecundum Auer. formæ elementorum recipiunt magis, & minus. *3. Obiectio.*

1. Reſponſio. Reſp. Aliqui non ideo generationem negari eſſe motum, quia non fit ſucceſſiua, ſed quia non denominat ſubiectum, ſed terminum, at motus, & mutatio debent denominare ſubiectum. Sed contra, tum quia eadem ratione neq; eſſet mutatio, tum quia vt aliquid denominatur generari terminatiuè, ita & aliquid ſic denominatur ſubiectiuè. *Reijcitur.*

A Alij verò dicunt illam eſſe rationē, cur non ſit motus. Vnde cōcedunt illuminationem non eſſe motum, ſed mutationem, congelationem verò dicunt eſſe motum, quia licet fiat ſimul ſecundum partes ſubiecti; non tamen ſecundũ intenſionem qualitatum. *2 Reſponſio.*

Ad Confir. communiter negant antecedēs. Alij reſpódent non eſſe motũ, quia eius ſubiectum non eſt ens ſimpliciter, ſed non ens; ex Iand.5.phyſ.q.2. tandem alij concedunt eſſe motum, quia non ſunt ſubſtantię perfectæ, ſed diminutæ, & ordinatæ per ſui mixtionem ad formas perfectas mixtorum. Ariſt. autem cum negat ad ſubſtantiam eſſe motum, loquitur de ſubſtantijs perfectis. At communiter intelligitur de omni ſubſtantia. *Ad Confirm.*

B 2. Ratio t. 8. quia quod generatur, non eſt; quod autē mouetur, eſt; ergo generatio nō eſt motus, q̃ ratio pōt explicari tàm de ſubiecto, quàm termino; vt ſenſus primus ſit de termino, qui generatur, id eſt denominatur generari, non eſt; nam denominatur terminus, qui non præexiſtit: ſed per motum denominatur ſubiectum quod præexiſtit. Secundus de ſubiecto, nam ſubiectum generationis non eſt ens in actu, & integrum, cum ſit materia prima, quæ ex ſe non eſt ens ſimpliciter, ſed habet eſſe ſimpliciter per formam; ſubiectum verò motus eſt, id eſt habet eſſe ſimpliciter, quia eſt totum compoſitum, & eodem modo poteſt explicari. 9 *2. Ratio conclusionis.*

C 3. Ratio, quod generatur, non eſt in loco, quod autem mouetur, eſt in loco: quæ confirmatio non habet vim, quia licet poſſet habere locum in latione, quod ſubiectum illius debeat eſſe ęns in actu, tamen non habet vim in alteratione, nam rectè materia nuda intelligi poſſet alterari, ſi nuda reperiretur, nam eodem modo eſſet ſucceſſiua introductio caloris vt nunc eſt; ſucceſſiua autem introductio eſt motus: vnde ſi formæ elementorum intenderentur, ad illas poſſet eſſe motus, vt benè D. Thom.1.de gen.84. qua in re Sotus 5.phyſ.q. 2.ad 5. non placet, quod dixit, ſi alteratio eſſet in inſtanti, adhuc fore motum propter ſubiectum actu; contra in ſubſtantia, ſi acquireretur ſucceſſiuè: quia ſi intelligamus materiã primam ſucceſſiuè calefieri, ibi optimè intelligeretur ratio motus, vt patet ex eius definitione, & nunc de facto alteratio ſubiectatur in materia prima, ſecundum multos, licet denominetur compoſitum, ſicut & generatio licet denominet compoſitum; tamen recipitur inhæſiuè in materia prima. Confir. 1. quia ſecundum eos, qui tenent formas partiales, ſubiectum generationis eſt ens integrum, nam forma animalis v.g. aduenit enti iam conſtituto in ſpecie mixtorum, & tamen nō eſt motus. Confir.2. quia materia prima, cũ habeat quantitatem eſt in loco; nam locus debetur rei ratione quantitatis.4.phyſ.76. Confir.3. quia non poteſt fieri generatio, niſi præcedente alteratione: ſed quod alteratur, eſt in loco; ergo ſubiectum generationis eſt in loco. *3. Ratio.* *D.Thom.* *Confir.1.* *Confir.2.* *Confir.3.*

Sed difficultas eſt, ſi ratio intelligatur de termi- 10

termino, nam eadem ratione, neque poſſet eſſe mutatio, nam cōpoſitum, quia non præexiſtit, ſicut non poteſt dici moueri; ita neque mutari, vnde creationem diximus non eſſe propriè mutationem, quia terminus denominatus non præexiſtit. Confir. quia ſicut ignis, qui fit per generationem non eſt in loco, ita quod per alterationem fit neque eſt in loco.

Mens Ariſtotel. Iandun. Vicomer. Themiſt.

Reſp. Mihi placet Ariſtotelē intelligere de termino, nam is denominatur generari, ſicut ſubiectum denominatur moueri. Ita Iand. 5. phyſ. quæſt. 5. & Vicom. t. 8. vbi etiam Themiſt. & ad improbationem Reſp. eſſe diſparem rationem de generatione, & mutatione, nam mutatio ſicut & motus denominat ſubiectum, quod ex vno extremo tranſit in aliud; generatio verò denominat terminum, qui cum non maneat idem ſub vtroque extremo, non poteſt dici moueri, & ratio diuerſitatis eſt, quia generari eſt acquirere propriam exiſtentiam, nam per generationem res conſtituitur extra ſuas cauſas; moueri autem ſupponit ſubiectum eſſe, atque adeò alicubi eſſe, & tendere ad vlteriorem perfectionem, ideò denominatur moueri ſubiectum præexiſtens. & ex his patet.

Ad Confirm. Ad Confir. Licèt terminus alterationis non ſit, ſicut neque terminus generationis, vnde id, quod denominatur alterari, non eſt terminus, ſed ſubiectum, quod exiſtit ſub vtroque extremo, & ad argumenta allata contra eos, qui dicunt intelligi per id, quod non eſt ſubiectum, non eſt cur à nobis ſoluantur: ſed ſi quis vellet illa ſequi cum D. Thom. Simpl. & Auer. ita debet reſpondere: Nos loqui ſecundum ea, quæ naturaliter contingunt, quare cum nunc non detur alteratio, quæ recipiatur in materia nuda, ſed in ente integro; hoc dicitur eſſe ſubiectum motus, nam entia integra concipimus moueri, & licet calor v. g. recipiatur in materia prima, tamen totum denominatur calefieri, quod non eſt in generatione, quia totum compoſitum denominatur generari non quidem vt ſubiectum, ſed vt terminus vltimatus.

11 *Ad 1. Confir.* Ad 1. Confir. Multi negant antecedens; Alij dicunt eſſe illud ſubiectum non eſſe vt ſic omninò integrum, & completum, quia adhuc eſt in potentia eſſentiali, & ſubordinatum ad formam ſubſtantialem, qua conſtituatur in ſuo eſſe perfecto, & completo.

Ad 2. Confir. Ad 2. Cōceditur materiam eſſe in loco per quantitatem, tamen cum iam non eſt ſpoliata omnino forma totum compoſitū dicitur per ſe eſſe in loco, & materia per accidens, & hinc quod concipitur moueri, cum concipiatur eſſe, neceſſario etiam debet eſſe alicubi.

Ad 3. Confir. Ad 3. Confir. Reſp. Si loquimur de ſubiecto denominationis, quod non eſt idem, quod denominatur alterari; & generari, vt patet, nam quod denominatur alterari manet idem ſub vtroque extremo: ſed quod denominatur generari, non præerat generationi. Si loquamur de ſubiecto inhæſionis, licet ſit idem; tamen deinde alteratio, cum non excludat formam dantem eſſe ſimpliciter materiæ, dicitur recipi in toto compoſito; forma autem ſubſtantialis, cum excludat formam à compoſito, ſaltem quoad nomen illius; (non enim adueniente forma mixti, dicitur amplius aqua) non denominatur recipi in toto compoſito, ſed in materia prima, quæ non eſt ens ſimpliciter, & ideo ſubiectum alterationis dicitur eſſe in loco, non autem ſubiectum generationis.

3. Concl. Generatio non eſt motus, non ſolum quatenus eſt introductio vltimi gradus, ſed etiam quatenus eſt introductio totius naturæ præcedentis vltimum gradum. Primo, quia Ariſtoteles abſolutè negat ad prædicamentum ſubſtantiæ eſſe motum, ſed forma pertinet ad prædicamentum ſubſtantiæ, tàm ratione vltimi gradus, quàm totius naturæ. Secundo, quia excludit motum à ſubſtantia, quia motus exigit terminos contrarios, at ſubſtantia caret contrario tàm ratione vltimi gradus, quàm totius naturæ, quia vt dixi forma ſubſtantialis non habet determinatam incompoſſibilitatem cum vno genere formarum, ſed quælibet cuilibet eſt incompoſſibilis: vt v. g. forma elementi non ſolum eſt incompoſſibilis cum forma elementari, ſed etiam mixtorum, &c. Tertio, quia ex hac opinione motus deberet excludi ab omni alio prædicamento, nam id, quod in inſtanti acquiritur, non eſt terminus motus, ſed in quolibet prædicamento vltimus gradus naturæ ſic acquiritur, nam ſi in tempore acquireretur, deberet acquiri per partèm poſt partem, atque adeo haberet plures partes, at hoc repugnat vltimo, quia hoc dicitur, quod ſecundum ſe non habet aliud poſt ſe, vnde octauus gradus, vt ſic habetur in inſtanti in qualitatibus intenſiuis. 12

ART. IV. Soluuntur argumenta primæ opinionis.

AD 1. Reſp. Ibi non explicari definitionem motus, ſed proponi diuiſionem entis in actum, & potentiam in quolibet genere, vt inde colligat definitionem motus, & licet t. 4. dicens: *motum non eſſe præter res*, explicet etiam in ſubſtantia; tamen ibi motum non accipit, vt diſtinguitur à mutatione, quia hanc differentiam aſſignaturus erat in 5. phyſ. Reſp. 2. Ibi generationem accipi pro alteratione præuia non ſecundum ſe, ſed vt directa, & terminata ad generationem. Sed de hoc dixi ſupra. *Mens Ariſt.*

Ad Confir. Ex dictis patere diuerſo modo explicari, ſed qui putant excludi mutationem inſtantaneam, *ly prout in potentia*, non explicant in ordine ad formam totalem, ſed ad partes formæ, eo quod motus ita actuat ſubiectum tribuendo illi vnam partem formæ, vt relinquant potentiam ad aliam partem formæ, vel ex Thomiſtis nomine entis intelligi ens integrum non partiale, quare eſt ſubiectum generationis. 13

Reſp. 2. Alij ibi motum accipi largè pro mutatione; at nos loquimur de motu propriè dicto, qui in 5. phyſ. diſtinguitur à mutatione: nam motus propriè dictus eſt mutatio à ſubiecto in ſubiectum.

Ad 2. Reſp. Excludi vtraque ratione, ſcilicet ratione carentiæ contrarij, & ſucceſſionis. Ad 1. caput Reſp. Subſtantiam carere contrario, vt ad 1. probat. Reſp. actionem non eſſe immediatè inter ſubſtantias, ſed inter accidentia, quæ ſunt in ſubſtantijs; vnde mediatè eſt inter ſubſtantias. *Ad Secũdam.*

Ad 2. Primo ad corruptibilitatem intrinſecam ſufficere habere materiam capacem plurium formarum; ſed vt ſequatur corruptio, requiritur actio contrariorum, quæ non eſt inter ſubſtantias immediatè, ſed inter accidentia, quæ ſunt diſpoſitiones ſubſtantiarum.

Ad 3. Reſp. Aliqui ob illud argumentum ſubſtantiæ integræ nihil eſſe contrarium; at formas habere contrarium, ſed non placet, quia eadem ratione neque compoſitum accidentale habet contrarium ratione materiæ, ſed formæ. *Aliorũ reſponſio reijcitur.*

Reſp. 2. D. Thom. 3. phyſ. lect. 3. Negando effectus contrarius ſemper oriri à cauſis contrarijs propria contrarietate, ſed ab his, vel habentibus contrarietatem imperfectam, & impropriam, qualis eſt inter formas ſubſtantiales, quarum vna ſemper excedit aliam in perfectione; & hæc contrarietas ſemper eſt inter differentias eiuſdem generis; ſic etiã videmus calorem oriri à lumine, quod eſt in eodem ſubiecto, ac forma aquæ, à qua oritur frigus; ſufficit enim virtualis contrarietas in principijs, etiam ſi in effectis ſit formalis contrarietas. At Gratiadeus ait, cauſas proximas contrariorum effectuum eſſe cõtrarias, quando ſunt vniuocæ, at quando æquiuocæ, vt eſt ſubiectum reſpectu paſſionis, non eſſe contrarios neceſſario, ſed ſatis eſt eſſe oppoſitas aliqua ratione. *Reſponſio S. Thomæ.*

Ad 2. caput Reſp. Ignem acquiri quidem ſucceſſiuè, ſed non id habet ex natura ſua, ſed per accidens ex parte ſubiecti, quod ſucceſſiuè diſponitur, neque omne diuiſibile exigit ſucceſſiuè acquiri, vt patet in lumine, & ſecundum alios in quantitate, dum acquiritur per reſultantiam poſt ſubſtantiæ generationem. *Ignis fit ſucceſſiuè per accidens.*

Dices. Nutritio eſt verus motus cum ſit à termino poſitiuo, ideſt forma alimenti ad formam alibi, & tamen eſt generatio quædam ſubſtantiæ. *Inſtantia.*

Reſp. Negando maiorem, quia terminus per ſe non eſt poſitiuus, ſed priuatiuus, ideſt negatio formæ aliti, quæ eſt coniuncta formæ alimenti poſitiuæ. vnde hæc per accidens, & materialiter habet rationem termini; ſed obſtat, quia hæc priuatio exigit eſſe coniuncta cum forma alimenti, quia nutritio non poteſt fieri ex qualibet, ſed ex determinata ſubſtantia, quæ ſuperari poſſit à calore animalis, ergo per ſe exigit terminum poſitiuum. *Soluitur.*

A Reſp. quidam exigi quidem, ſed non contrarium, ſed vt affine, nam nutritio fit per aſſimilationem alimenti, quod inıtio eſt diſſimile, at hoc non poteſt eſſe vbi eſt contrarietas; ſed hoc non caret difficultate: ideo melius nutritionem fieri ex determinato alimento, non ratione formæ ſubſtantialis, ſed accidentium, quæ ſunt in alimenta, vnde forma ſubſtantialis per accidens ſe habet ad nutritionem, quia forma aliti ita excludit illam formam ab alimento, ſicut quamlibet aliam atq; adeo non habet determinatam oppoſitionem cum illa; quod exigitur ad rationem terminorum exigitam à motu.

Ad 2. Argumentum Reſp. Dupliciter formam ſubſtantialem poſſe continere perfectiones inferiorum Primo diuiſibiliter, & ſic contineret diuerſos gradus. Secundo indiuiſibiliter, & ſic non continet diuerſos gradus, vt patet in Deo, qui continet omnes perfectiones creaturarum indiuiſibiliter, quia non eſt per continentiam formalem, ſed eminentialem in vna perfectiſſima, & ſimpliciſſima entitate, quæ excedit alias, & ad hunc modum continentiæ reuocatur modus, quo ſubſtantiales formæ ſuperiores continent inferiores. 14 *Ad ſecundam*

B

Confir. Quia gradus perfectionis, quæ conſtituunt latitudinem intenſiuam, debent eſſe ſpecificam, & eiuſdem, ac gradus perfectionis, quibus formæ ſe inuicem excedunt; ſunt diuerſæ ſpeciei, etiam ſi conueniant in gradu generico.

C

Ad 1. Confir. Ibi peti difficultatem de intenſione ſubſtantiæ, & rationem cur non recipiat, de qua re plura Gratiad. hic: & Nos alibi. Nunc ſupponatur non recipere magis, & minus, eo quod magis, & minus non conuenit formis ſecundum ſe, ſed vt ſunt participatæ in ſubiecto participante, quod debet eſſe ſpecie diſtinctum à participato, (quod dicitur propter indiuidua participantia eſſentiam, quæ ſunt vnius eſſentiæ cum eſſentia participata) nam ſicut participatum dicitur maius, & minus, ita participans dicitur magis, & minus, nam magis dicitur, quod participat plus de participato. Vnde quod dicitur magis, & minus, non eſt ſpecies, ſed quod participat ſpeciem, vt patet exemplo albedinis, quæ non dicitur magis, & minus, ſed ipſum album ſic dicitur, & quia in accidentibus compoſitum non eſt ſpecies, ideo dicitur magis: contra vero in ſubſtantia, quia ipſum compoſitum eſt ſpecies. Quare neque homo, neque hic homo, quia eſt eiuſdem ſpeciei ac homo, dicitur magis &c. non enim homo, qui participat humanitatem dicit diuerſam eſſentiam ab humanitate. Hinc ſequitur formam ſubſtantialem, quæ eſt principium v. g. humanitatis, eſſe inuiuiſibilem, & carere latitudinem graduum. *Subſtantia nõ recipit magis, & minus.*

D

E

Confir. Nam conſtat animam rationalem eſſe indiuiſibilem, atque adeo carere latitudine graduum, ergo etiam omnes aliæ formæ ſubſtantiales, quia formæ inter quas eſſe poteſt mutatio per ſe, & non per accidens, debent *Confirm.*

bent eſſe eiuſdem conditionis quoad latitudinem graduum, nam ſi vna earum haberet gradus,& aliquis gradus illius abijceretur per remiſſionem, non deberet tota forma oppoſita induci, ſed aliquid illius, quia ſicut ipſa non tota abijcitur, niſi quia oppoſita ſibi tota ininducitur, ita non auſertur aliquid illius niſi quia inducitur aliquid de forma oppoſita, vt patet ex mutatio inter nigredinem, & albedinem, ergo ſi vna habet latitudinem graduum, debet etiam & altera habere. Hinc fit, quod ſicut vna ſucceſſione non poteſt induci;ſic nec alia abijci. At inter omnes formas ſubſtantiales poteſt eſſe per ſe mutatio.

Ad 1. Confir. Ex his igitur patet ad 1. Confir. quod diſpoſitio neceſſitans ad formam, non eſt punctualis, ſed habet latitudinem, infra quam poteſt ſtare tota eſſentia formæ, alias opus eſſet, vt poſt generationem hominis creſcente, & decreſcente diſpoſitione, creſcet, & decreſceret eſſentiæ animæ intellectiuę,& ideo non mirum, ſi anima eiuſdē ſpeciei informet corpus Nani, & Gigantis. Verum tamen eſt vnam diſpoſitionem eſſe magis connaturalē animæ, quam alia,& poſſe animam conſeruari in corpore cum diſpoſitione innaturali, vt alibi fusè explicaui.

15 *Ad 2. Confir.* Ad 2. Animam poſſe dupliciter conſiderari. Primo, ſecundum ſe, vt abſtrahit à corpore, & in ea non eſſe differentiam perfectionis, vt ſic ex communi. Secundo, vt informet materiam, & ſic accidentaliter vna eſt perfectior alia; nam, quæ informat corpus perfectius diſpoſitum, habet & perfectiores potentias, & operationes; & quia in anima rationali sūt potentiæ intellectiuæ, & aliæ inferiores, ex coniunctione cum corpore potentiæ intellectiuæ non perficiuntur intrinſecè,ſed ſolum extrinſecè ratione organi. At inferiores ſcilicet vegetatiuæ, & ſenſitiuæ perficiuntur intrinſecè ex Gratia Dei ad 5. quia huiuſmodi potentiæ ſunt in anima ex perfecta coniunctione cum corpore, ideo animæ ex prædicta coniunctione habent potentias inæquales, & non ex animæ inæqualitate, & hinc oritur differentia maſculi,& fœminæ, nam virtus generatiua non conſequitur eſſentiam animæ ſecundum ſe, ſed coniunctam materiæ.

Ad 3. Confir. Ad 3. Patet ex dictis diſpoſitionem neceſſitatem ad formam non eſſe vnius gradus, ſed multiplicis, & ideo ſub quolibet illorum generari; & conſeruari poteſt, ſiue maneat in ſtatu naturali, ſiue innaturali, quare non eſt neceſſariū ablato vno gradu diſpoſitionis, corrumpi vnum gradum formæ,ſed totam ſimul corrumpi, quando deeſt tota latitudo neceſſaria ad conſeruationem formæ.

DVBITATIO III.

An ad quantitatem ſit per ſe motus.

1 PRima Concl. Ad quantitatem eſt mutatio per ſe: patet ex dictis, quia habet omnes conditiones, nam eſt terminus per ſe primus alicuius mutationis, & diſtinctus à mutatione præcedente per ſe intenditur à natura.

2. Concl. Ad quantitatem eſt motus propriè dictus, patet ex tex. 81. & 18. 3. phyſ. 6. Patet Primo, quia ſucceſſiuè acquiritur vt alibi, & ſubiectum manet ſub vtroque extremo. *Ad quantitatē eſt propriè motus.*

Confir. ex 1. de Gener. c. 5. vbi fusè de hac re, & ibi Marſil. quæſt. 14. Saxon. quæſt. 13. Ægid. quæſt. 26. & Nos ibi. Vide Ocham. 3. p. phyſ. c. 12. *Marſil. Ægid. Ocham.*

Contrarium docuit Vall. lib. 5. in c. 1. q. 29. & lib. 29. controu. c. 16. vbi negat ad quantitatem eſſe motum, ideoque duas tantum facit ſpecies motus, latitudinem ſcilicet, & alterationem, eamque tribuit Platoni Theteto Gal. 1. meth. c. 6. & Euthiſipho, quod putet augentem facultatem nō eſſe diſtinctam à nutriente, & generante. Et Primo probari poteſt, quia termini motus debent ſpecie diſtingui 1. cœl. 86. At parua, & magna quantitas non ſic. Confir. quia dicuntur eſſe contrarij. Secundo, terminus à quo, in motu debet relinqui; per auctionem verò non relinquetur. Tertio, motus debet eſſe continuus; auctio autem non eſt continua 8. phyſ. 23. Quarto, quia auctio non diſtinguitur à motu locali 4. phyſ. 36. Confir. quia quantitas acquiritur conſequutiuè ad acquiſitionem ſubſtantię. Pro ſolutione horum. 2 *Contra obijcit Valleſ.*

Not. eſt, motum non dicere aliquam naturam præciſam vniuocam, ſed analogam, quare ſignificat immediatè ſua inferiora, vt habent aliquam inter ſe proportionem, vnde vt non eſt vna natura, quæ omnibus conueniat; ita neque debent poni proprietates, quæ conueniunt omnibus, dicuntur eſſe omnino eadem. Inter proprietates autem ea maxima eſt, vt inter terminos contrarios ſit; hęc autem contrarietas non eſt eadem omnino in omnibus, ſed propriè reperitur in alteratione; in auctione verò, & motu locali ſolum proportionaliter, ſicut etiam illa proprietas vt mobile partim ſit in termino *à quo*, partim in termino *ad quem*, propriè conuenit motui locali; cæteris autem accommodatur per quādam proportionem, quatenus in alijs motibus terminus partim eſt actu, partim in potentia. Hinc manet aliud diſcrimen, vt in motu locali deſeratur terminus à Quo vt principio, non tamen vt eſt terminus acquiſitus per præcedentem, partem motus, nam remanet, & perficitur per partem termini deinde acquiſiti, vt patet in alteratione, vbi manet calor totus acquiſitus per totū motum, & ſimiliter in actione manet quantitas. 3 *Motus dicit naturam analogam.*

2. Not. Contrarietatem non intelligi eſſe ratione terminorum, quod terminus *à quo*, reſiſtat acquiſitioni termini *ad quem*, nam parua quantitas non reſiſtit maiori, ſed intelligi diſtinctionem quandam formæ, vnde fit, vt non ſimul acquiratur, ſed ſucceſſiuè per continuationem cum præcedentibus partibus formæ, quam ſufficere colligitur ex 4. *Contrarietas eſt penès diſtinctionē formæ.*

phyſ. 91. 92. & 8. phyſ. 62. & ex his patet.

4 *Ad Primum.* Ad 1. Terminos debere diſtingui ſpecie non quidem perfectè, ſed imperfectè; nam Ariſtoteles ex diſtinctione ſpecifica terminorum vult tantum probare terminos motus debere eſſe determinatos, & non infinitos, ad quod ſufficit, ſi vtrumque extremum ſit determinatũ, ratione cuius determinationis vnũ non ſit aliud, quam diſtinctionem eſſe in quãtitate patet, quia parua quantititas vt ſic ſpecie diſtinguitur à magna, non quidem ſecundum *Alexan.* ſe inquit Alex. in naturalib. qq. c. 7. ſed vt terminus corporis naturalis; nam aliam quantitatem requirit homo, aliã leo &c. ad proprias operationes ſe exercentes. Et ex his patet ad Confir. nam ſufficit diſtantia potens cauſare ſucceſſionem, neque requirit, vt ſit maxima, vt ex 5. phyſ. colligitur, qui cum dixiſſet motum eſſe inter contraria, vel extrema inquit, vel media; media autem non habent maximam diſtãtiam, vt patet. Alij Reſp. In quantitate eſſe maximam diſtantiam, vt eſt terminus corporis naturalis, nam datur quantitas minima, & maxima, ſaltem reſpectu viuentium.

Ad Secundũ. Ad 2. Patet ex dictis; deperditur enim terminus *à quo*, quatenus dicit negationem termini *ad quem*, non tamen realiter, quare deperditur minor quantitas ſub ratione minoris.

5 *Ad Tertium.* Ad 3. Ibi negatur auctionem eſſe continuam, ſcilicet toto tempore, quo viuit, nam certo quodam tempore augetur, certò autem non; non tamen negari poteſt auctionem dum fit fieri ſucceſſiuè, quod etiam patet, quia alteratio non ſemper eſt, tamen dum fit, continuè fit. Reſp. 2. Solere aliquando vocari motum continuum, quod ab imperfecto extremo ad perfectum extremum progreditur ſine interpellatione.

Ad Quartum. Ad 4. Reſp. Vocari motum localem, quia habet coniunctionem neceſſariam cum motu locali: nam dum augetur viuens, neceſſariò debet eſſe motus localis corporis circumſtantis; quare motus ad quantitatem per ſe primo eſt ad quantitatem, ac deinde acquiſita conſequitur motus localis. Ad Confir. Reſp. Quãdo terminus acquiſitus eſt diſtinctus realiter, poteſt etiam terminare motum per ſe, vt patet in ſubſtantia, quæ acquiritur poſt alterationem: & præterea per auctionẽ acquiritur quantitas per ſe primo, non ſubſtantia, *Sotus. Canon.* de qua re alibi, interim videatur Sotus 5. phy. q. 2. Ioan. Can. q. 4.

DVBITATIO IV.

An ad qualitatem ſit motus propriè dictus?

TOlet. 7. phyſ. quæſt. 3. Perer. lib. 14. c. 2. Sotus 5. phyſ. quæſt. 2. Ocham. 3. p. q. 14. 15. & ſequentib.

1 *Quæ ſint certa in hac quæſtione.* In hac dubitatione aliqua ſunt certa, aliqua dubia. Primo, certum eſt ad primas quatuor qualitates non eſſe mutationem per ſe, ſed eſſe motum. Secundo, videtur certum ad omnes ſpecies qualitatis eſſe mutationem, ſi accipiatur mutatio pro acquiſitione entitatis cuiuſlibet. Tertio, ad qualitates, quæ conſequuntur mutationem per ſe, patet ex dictis. & Ariſt. 7. phyſ. 17. vbi negat ad ſanitatem eſſe motum, quia conſequitur mutationem factam in primis; ſic etiam negat eſſe motum ad pulchritudinem, quæ conſequitur colores, & proportionem partium quantitatis. Quarto, videtur certum motum ad qualitatem vocari alterationem. 5. phyſ. 18. motum inquit, ad qualitatem vocetur alteratio, quod non dicitur, quaſi ad omnem ſpeciem qualitatis ſit motus, ſed quia vt ait Sotus ad 2. ad aliquas eius ſpecies ſit motus, iſque dicatur alteratio. Ad quas ſpecies ſit alteratio, Ariſtoteles explicauit in 7. phyſ. à t. 14. ad 21. ſed illius doctrina maxima indiget confirmatione; ideò. *Sotus.*

2 *Alteratio ſtat dupliciter.* 1 Not. ex Ocham. c. 14. Alterationem dupliciter accipi: Primo, per accidens pro inductione, vel deperditione qualitatis ſiuè conuenientis, ſiuè diſconuenientis ſubiecto, ſiuè ſucceſſiuè, ſiuè ſubito, & ſi non ſit primus, & per ſe terminus motus, ſed conſequens ſecundarius; quomodo autem alteratur per lumen, & anima quando actualiter ſentit, & intellectus, quando intelligit. Secundo pro inductione ſucceſſiua qualitatis; ſeù ſucceſſiua diſpoſitione inducante corruptionem ſubiecti, vt aqua dicitur alterari, quando calefit, ſeù vt Iauell. eſt motus ad qualitatem partibilem, acquiſibilem: nam quando videmus ſubiectum frequenter variari magis, & minus, & de vna in alteram ſenſu deprehenſibilem in ſubiecto: & ita hic accipitur, vt patet ex 7. phyſ. 16. cum negat ad figuram eſſe motum, quia domus non dicitur alterari, cum acquirit finem, & complementum, & t. 18. idem probat de virtute, quod Ariſtoteles intelligit de præcipua quadam corruptione, & perfectione, à qua perfectione ſcilicet dicitur res produci, cum acquirit illam, & deſtrui cum amittit, vt eſt figura in rebus artefactis, & naturalibus, & virtus; & vitium in creatura rationali, nam ſicut virtus quaſi conſtituit hominem in perfecta hominis ratione; ita vitiũ deſtruit hominem, vt ſic; vnde homo per vitium t. 18. non alterari, ſed corrumpi dicitur: ſed Ego excludo à ratione alterationis acquiſitionem cuiuſlibet qualitatis perficientis ſubiectum, cui aduenit, nam t. 20. Ariſtoteles ait, actus omnium potentiarum animæ non eſſe per alterationem, & 1. cœl. t. 20. 21. & 22. cœlum dicit eſſe inalterabile, cum tamen illuminatur. & clarè ex 2. de an. t. 52. & 58. vbi ait, acquiſitionem ſcientiæ eſſe aliud genus alterationis, ſcilicet primo modo ſumptæ. *Iauell.* *Ariſtotel.*

3 *Inſtantia.* Dices: Cur adeò ſtrictè ſumpſit nomen alterationis.

Soluitur. Reſp. Quia ita eſt communis modus loquendi, vt tunc ſubiectum dicatur alterari, quando acquiritur qualitas cum aliqua perturbatione ſubiecti, ſiue per illam recedit à propria perfectione, vt cum aqua calefit, ſiue

ſiuè acquirat aliquam perfectionem,cum eſſet ſub oppoſito pfectionis ppriæ,nã vt excludat cõtraria qualitas,requiritur perturbatio quædã ſubiecti, & motũ ad huiuſmodi qualitates præcipuo nomine appellauit alterationẽ, quia ſunt maximè ſenſibiles, vnde ex illis maximè cognoſcitur natura; non ſic autem ex operationibus ſenſuum externorum, vel internorũ.

Species qualitatis quatuor Not.2. Quatuor eſſe ſpecies qualitatis, ſcilicet habitus,& diſpoſitio: Secunda, naturalis potentia,& impotentia: Tertia, paſſio,& paſſibilis qualitas: Quarta, forma,& figura. Et has omnes Ocham. cõprehendit vnica diſtinctione, aliqua eſt ſenſibilis per aliquem ſenſum particularem, vt calor, albedo &c. Alia, quæ non ſentitur aliquo ſenſu particulari, vt viſio, appetitio &c.

4 *Ad qualitates quartæ ſpeciei nõ eſt alteratio. Ariſtot. Ocham.* 1.Concl. Ad qualitates quartæ ſpeciei, non eſt per ſe alteratio. Eſt Ariſt.t.13.& 16. Ocha. c.15. Primo,quia qualitates ad quas eſt alteratio, prædicantur in recto de ſuo ſubiecto, ſed non ſic qualitates de quarta ſpecie,nam hęc lignum eſt figura, eſt falſum, & ſimiliter eius figura eſt lignum: *Inſtantia.* ſed contra hanc rationem obſtat, quia eodem modo neque valet in abſtracto,aqua eſt caliditas; quod ſi dicas prædicari in concreto, etiam figura prædicabitur de ſuo ſubiecto,vt ęs eſt figuratum.

Soluitur. Reſp. Licet valeat prædicatio denominatiua tàm in tertia,quàm in quarta ſpecie; tamen non eodem modo,nam in tertia ſpecie non dicitur ipſa caliditas fieri,ſed ipſum compoſitũ, ſcilicet fit calidum, vel aqua calida. Sed in quarta ſpecie dicitur (triangulus fit,)& nõ dicitur (fieri lignum triãgulum) ſed lignũ triangulare, quare licet in vtraque fiat prædicatio denominatiua;tamẽ in tertia ſpecie ita fit prędicatio,vt dicatur produci compoſitum ſignificatum per nomen denominatiuum; hic autẽ dicitur fieri ipſa figura; ſed verè hæc ratio nõ *2. Ratio.* ſatis placet; ideo ſecunda Ariſt. ratio eſt, quia nihil propriè alteratur, quando accipit ſuam perfectionem, nam alteratio ſubiectum perficit,quod ea, quæ illi debẽtur ex vi generationis, ſed quando res figuratur ſiuè in naturalibus, ſiuè artefactis,perficitur quod ea,quæ illi *Inſtantia.* debentur ex vi generationis:ſed contra,nam omnia liquida recipiunt figuram à continentibus,vt patet in 4.cœl. & tamen non recipiunt perfectionem eſſentialiter alioqui toties corrumperetur, quoties mutat figuram.

Soluitur. Reſp. Rationem Ariſt. procedere in rebus figuratis propria figura; vnde ex his oſtendit ad figuram nõ eſſe motum, quia in aliquo genere rerũ figura recipitur ex conſequenti perfectionis eſſentialis; in nullo autem genere rerum receptio qualitatum communium de tertia ſpecie,eſt receptio talis perfectionis.Sed Ego addo,quia figura conſequitur motum localem partium, quæ ex diuerſo ſitu efficiunt diuerſas figuras,vt benè Och. loc.cit. nõ enim poteſt eſſe alteratio in ſubiecto ſine productione alicuius entitatis de nouo,ſed contingit mutari figuram ſolum ex motu locali, vt ex linea recta fit circularis; vnde dicitur eſſe alteratio per accidens, nam dum cera liquet,recipit aliam,& aliam figuram. Demum ex Saxon. *Saxon.* quia figura cõſiſtit in indiuiſibili, nam ex quacunque variatione eſt alia figura.

5 *Ad primam ſpeciem nõ eſt alteratio.* 2.Concl. Ad habitum,& diſpoſitionem tàm corporis,quàm animæ,non eſt per ſe alteratio t.17.18.& 19. pro huius explicatione.

Habitus alij in anima, alij in corpore. Not. ex Ocham. c.17.& Sax.q.3.habituum quoſdam eſſe in anima,& quoſdam in corpore,& ex ijs,qui ſunt in corpore,quidam conſiſtunt in proportione aliarum qualitatum, ſiuè primarum vt ſanitas, ſiuè ſecundarum vt pulchritudo,quidam habent vnitatem, & entitatem diſtinctam ab alijs, vt eſt habitus acquiſitus ex frequentatione actuum. Ex his, qui ſunt in anima,quidam in parte appetitiua,quidam in cognoſcitiua ſiuè ſint ſenſitiuæ,ſiuè rationales.

Patet igitur Primo, ad habitus primi generis,qui ſcilicet conſiſtunt in debita proportione aliarum qualitatum,non eſſe per ſe motum, quia illi acquiruntur,ſi ſolum intelligatur mutatio alicuius qualitatis ſine additione nouæ entitatis; ex pulchro enim fit deformis, ſi alicui naſus abſcindatur; quare conſequitur ad mutationem factam circa aliam qualitatem; Ariſt.verò probat,quia huiuſmodi habitus sũt ad aliquid,ideſt non quod ſint eſſentialiter relatiui de prędicamento relationis,cum prædicamen.a ſint impermixta, ſed quia fundantur in relatione, vnde ratio vniuerſalis ad relationem,& ad ea,quæ fundantur neceſſariò in relatione prædicamentali,non eſt motus,& eandem rationem dicit Ocham.c.18.valere in habitibus,qui nõ ſunt aggregati ex diuerſis qualitatibus, *Ocham.* quia cõtingit aliquem aſſueſieri ſine poſitione alicuius qualitatis,ſed ſolũ per ablationem impedimenti; vnde ſi quis laboret pituita, canere nequibit, ablata illa, cantabit, & huiuſmodi ferè ſunt habitus corporales,vt eſt communior ſententia, quod ſi contingat aliquando acquiri qualitatem aliquam diſtinctã ab omnibus alijs, idem erit dicendum, ac dicemus in habitibus intellectus. Habitus verò 6 *Opinio Ocha.* acquiſitos per actus animæ, Ocham.putat terminare per ſe alterationem,ſicut & actus,quia acquiritur entitas de nouo diſtincta realiter à ſubiecto,vt fusè probat c.19.& 20.

Et ad Ariſt.Reſp. Non loqui de huiuſmodi habitibus,ſed ijs,quibus dicitur ſubiectũ quoquo modo inclinari ad aliud, vt eſt habitus,inquit,virtutis, & vitij, nam homo inclinatur ad vitia ſolum ex exceſſu alicuius primæ qualitatis; vnde in æſtate homines ſunt magis iracundi &c. quare ad huius habitus non eſt motus diſtinctus ab eo, qui eſt ad qualitates alias. Vide Canon.7.phy.q.2.de acquiſitione ſcientiæ. *Canon.*

Aliorum opinio. Alij tamen communiter aliter; putant enim Ariſtotelem loquutum fuiſſe de omnibus habitibus ſiue bonis, ſiue malis, nam hoc probat ratio Ariſtotelis, quod huiuſmodi habitus ſint perfectiones potentiarum,nam licet vitium ſit corruptiuum; tamen non intenditur à natura. *Confirm.* Et Confir. quia idem probant de habitibus intellectus t.20. quia tũc intellectus recipit ſcientiam,

tiam,cum quieſcit à motibus,quę ratio ſecundum Auer. & D Thom.procedit ex principijs Platonis,qui volebat ſcientias inditas ab initio, ſed impediri in pueris ex fluxu, & motu humorum,& paſſionum.

Opinio Authoris. 1. Dictum. Ego dico 1. Ad nullum habitum, & diſpoſitionem eſſe propriè alterationem, patet ex 7. phyſ.17.18. & 19. quia vt ipſe docet 2. de an. 58. alteratio ſignificat motum quo acquiritur qualitas,qua perturbatur, vel poteſt perturbari ſubiectum in quo eſt. Vnde 1. cœl. dicitur cœlum eſſe inalterabile, & 1.de gen.quidquid corrumpitur alteratur, quare illa qualitas dicetur propriè terminare alterationem,quæ eſt diſpoſitio ad formam aliquam inducendam, vel corrumpendam, cuiuſmodi non ſunt habitus, & diſpoſitiones vt ſic; nam vitium licet videatur corrumpere ſubiectum quoad perfectionem debitam creaturæ rationali, non tamen eſt diſpoſitio ad formam ſubſtantialem aliquam inducendam,vel corrumpendam.

2. Dictum. Dico 2. Acquiſitioné habituum, qui diſtinguntur à cæteris qualitatibus, eſſe per ſe alterationem perfectiuam 17.18.& 19. 2.de an.57. & 58.quia perficiunt ſubiectum,in quo ſũt,& ſunt qualitates diſtinctæ ab alijs, & ſecundum eos habitus, dicitur ſubiectum aliter ſe habere, ac prius per nouã entitatem. Confir.quia in acquiſitione illorum reperitur actio, & paſſio,quæ fundantur in motu,nã requirunt proprium influxum.

7 *3. Dictum.* Dico 3. Huiuſmodi alterationem non eſſe propriè motum,quia ex natura ſua non repugnat acquiri in inſtanti, licet aliquando non ita ſit.

4. Dictum. Georg. Tataret. Dico 4. Ad habitus huiuſmodi non eſſe per ſe primo mutationem.patet ex Georg.7.phyſ. d.4.vt ſup. conc.1.Tat.dub.2.quia ait ad nullam qualitatem eſt per ſe motus,quæ ſolum acquiritur ex acquiſitione alterius qualitatis, *Saxon. Mengus. Burle.* Sax.q.3.Meng.tr.de vlt.inſtãti q.9.diff.2.Burl. t.14. qui dixit ad duas qualitates per ſe primo non eſſe motum,licet ſit per ſe motus: quia ad nullam qualitatẽ eſt per ſe primo motus, quæ acquiritur præcedẽte neceſſariò alia mutatione ad aliam qualitatem, ſed ita ſunt habitus, nam vt bene Tat. primo obiectum alterat potentiam producendo ſpeciem ſenſibilem, & actum; deinde per actus huiuſmodi producuntur aliæ ſpecies in alijs potẽtijs, & ſic conſequenter deinde per actus,habitus.

Obiectio. Obijc. Huiuſmodi habitus habent contrarium,& ſunt termini diſtincti realiter à terminis præcedentium mutationum; ergo terminabunt alterationem propriè dictam. Confir. quia ſi deberet negari eſſe terminos relationes, eſſet quia ſunt ad aliquid,ſed hoc non,quia ſunt qualitates; ergo.

Reſpon. Reſp.Probari eſſe ad illos mutationem per ſe, non tamen eſſe propriè alterationem per ſe primo, quia adhoc non ſufficit cõtrarietas; ſed requiritur vt ad productionem ipſorum, non requiratur alterius alteratio. Ad Confir. Reſp. Eſſe quidem ad aliquid ſecundum dici, & hoc ſufficit Ariſtoteli,vt neget eſſe vt ſic ad illos motum, quia poteſt vna cognitio mutari de falſo in veram nulla facta mutatione in ipſo ſubiecto, in quo eſt habitus,quare ratione relationis, quam habet ad obiectum, non poteſt terminare per ſe motum,vt benè Saxon.conc. 2. & idem ait de virtute,& vitio conci.3. nam idem actus ſolum ex mutatione circumſtantię aliqua in obiecto nunc bonus, nunc malus dicitur:& præterea Ariſt. loquitur de habitibus intellectus iuxta ſententiam Platonis, vt benè Tolet.7.phyſ.q.3. *Saxon.*

Dico 5. Ad habitus,qui non addunt aliquid ſupra qualitates ſenſibiles, niſi commenſurationem quandam partium,vel qualitatum,nõ nõ eſt propriè alteratio,imò nulla mutatio per ſe, ſed per accidens.patet ex dictis,quia reſultant ad acquiſitionem per ſe alterius qualitatis vel partis,& hoc eſt per accidens produci, quod benè explicat D.Tho.t.19.& 20. vbi id docet Ariſt. *5. Dictum. S.Thom.*

8 Dices: ſanatio eſt per ſe ad ſanitatem, ſanatio eſt motus, & ſanitas eſt qualitas, ergo motus eſt per ſe ad ſanitatem. *Instantia.*

Reſp.Tatar. non ſequi, ſicut non ſequitur, Homo eſt per ſe animal,album eſt homo;ergò album eſt per ſe animal; quæ reſponſio ita debet explicari, nam ſanatio, vt præciſè ſignificat eſſe ad ſanitatem, non eſt propriè motus per ſe, quia conſequitur ad alium motum, vt autem ſignificat acquiſitionem qualitatis,vnde reſultat ſanitas, ita eſt motus, ſed non primo terminatur ad illam proportionem qualitatũ, ſed ad qualitates, ex quibus reſultat proportio:vnde colligo Primo ad illas qualitates,quæ conſequuntur neceſſariò acquiſitionem alterius qualitatis, non eſſe per ſe mutationem quando qualitas ſubſequens non habet entitatem diſtinctam à præcedente: patet ex 7.phy. 17.vbi ob id negat ad ſanitatem,& pulchritudinem eſſe per ſe motum,& idem dicit de habitibus ſecundum opinionem Platonis, qui licet non acquireretur de nouo; tamen vt poſſint exire in proprios actus, requirunt contẽperationem paſſionum, & organorum; quare tunc videntur acquiri habitus cum illa proportio, & ſimetria humorum, & paſſionum acquiritur,vt patet in ebrijs, & dormientibus, idem confirmat t. 20. negans ad figuram eſſe per ſe motum,quia conſequitur motum localem,condenſationem,& rareſactionem. *Soluitur ex Tataret. 1. Corollariũ*

Ex his 2. patet ad qualitates, quæ ex natura ſua perficiũt ſubiectum, neque ſunt aptæ corrumpere formam ſubiecti, vel ratione ſui, vel ratione cauſarum cum quibus coniunguntur, vt ſunt aliquæ ſecundæ qualitates, non eſſe propriè alterationem, patet ex dictis ſupra in notabili. Sed contra,nam 5.phyſ.dicit, generationem eſſe propriè mutationem, & tamen dicit perfectionem in ſubiecto, ſcilicet materia prima, quæ generationẽ recipit. Et Confir. quia illa acquiſitio eſt mutatio per ſe,cuius principium eſt natura, ſed natura videtur maximè eſſe principium motuum, qui perficiunt ſubiectum, vt patet ex definitione Naturæ. *2.Corollariũ. Instantia.*

Reſp. Aliud eſſe alterationem, aliud mutationem; *Soluitur.*

tionem ; generatio enim licet ſit mutatio,non tamen eſt alteratio,quæ dicat perturbationem in ſubiecto,quod denominatur, nam denominatur terminus, qui non præexiſtit. vnde patet huiuſmodi motus eſſe vere motus, non tamen alterationes , nam nomine alterationis intelligitur acquiſitio perturbans ſubiectum , quod denominat .

A

9 3. Concl. Ad naturalem potentiam , & impotentiam non eſt alteratio , quia conſequuntur productionem eſſentiæ,vt eius proprietates, & ex natura ſua nõ diſtingũtur realiter ab eſſentijs,vt eſt recentiorum opinio,imò ſi non diſtinguntur realiter à ſubiecto, neque poſſũt eſſe termini mutationis per ſe .

Obiectio. Dices. Sæpè huiuſmodi potẽtiæ diſtinguntur realiter , & à natura intenduntur , & cum habeant latitudinem, ſucceſſiuè acquiri poſſunt ; ergo ad illas eſt per ſe motus . Confir. quia durities, & mollities ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis, & tamen ad has videtur eſſe motus ſicut ad raritatem,& denſitatem.

B

Reſpond. Reſp. Conſequi alios motus non impedire rationem motus per ſe,conſequi verò generationem impedit , quia ad rationem motus requiritur vt ſubiectum præexiſtat , quod dicatur tranſire à non eſſe ad eſſe tale,ſed in generatione non ſic, quia in eo inſtanti, in quo ſubiectum exiſtit, habet potentias ſibi debitas.

Ad Confir. Ad illas qualitates quatenus cõueniunt, & acquiruntur propter productionẽ ſubiecti, poteſt dici eſſe motus, non tamen vt ſunt naturales potentiæ debitæ in inſtanti,quo exiſtit eſſentia rei,ſicut ignis dum producitur, non dicitur mutari ad calorem,licet calor deinde poſſit eſſe terminus motus per ſe , ſiue producatur ab igne in aliud ſubiectum,ſiue in ipſum ignem ab alio agente,ſi ponamus fuiſſe calorem remiſſum .

C

10 *Ad tertiã qualitatis ſpeciẽ eſt per ſe alteratio.* 4.Concl. Tantum alteratio propriè dicta eſt ad tertiam ſpeciem qualitatis.patet ex t 14. vbi omnes Doctores Conimbr. 7.phyſ.c.3.q. vnic. quia ſecundum eas fit perturbatio in ſubiecto,& ex vi illarum omniũ productio formarum exiſtit , nam hæ qualitates vel cauſant perturbationem in ſubiecto, vt primæ qualitates,vel ſupponunt illam, vt ſecundę qualitates, de quibus infra .

D

Obiectio. Dices : ergo illuminatio eſt alteratio , quia lumen producit calorem, vnde cauſatur perturbatio,& præterea lumen per ſe cauſat perturbationem in ſenſu .

Soluitur. Reſp. Illuminationem ex ſe nõ cauſare perturbationem: patet ex orbibus,qui illuminantur , & non alterantur ; quod autem cauſant perturbationem in viſu, non efficit , vt ſit terminus alterationis , nam obiecta viſus non dicuntur paſſiones,quod cauſent paſſionem in ſenſu, ſed quia oriantur ex paſſionibus : vnde obiecta tactus , guſtus , & olfactus maximè videntur participare rationem paſſionis propter neceſſariam connexionem, quam habent cum qualitatibus actiuis,quæ tangunt ſenſorium, vnde cum lumen ſit obiectum viſus,& non incipiat eſſe in ſubiecto ex ipſius perturbatione, non dicitur terminare alterationem .

E

Ocham. Saxon. Dubium ſolum manet , an ad ſecundas qualitates ſit alteratio . Communiter affirmãt, vt Ocham.loc.cit.Sax.ad primũ, Burl.loc.cit. & alij,qui excipiunt ſonum. Iauell.

Ad ſecundas qualitates eſt per ſe alteratio. Ego dico 1.cum Burl. Eſſe per ſe alterationem ad ſecundas qualitates , quia licet conſequãtur primas; tamen ab illis realiter diſtinguntur, nam intenduntur , & habent latitudinem.Vnde Ariſt.t.15. denſationem, & rarefactionem vocat alterationes,

Georgius. Dico 2. Non per ſe primo terminare alterationem, patet, quia conſequuntur aliã alterationem præcedentem, ita Burl. Georg. Tat.

DVBITATIO V.

An ad prædicamentum Vbi, ſit motus?

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

1 *Ad locũ datur propriè motus.* PRimo,certũ eſt acquiſitionẽ loci ſiuè realis extrinſeci , ſiuè imaginarij habere verã rationem motus, patet ex 3. phyſ. 4. & 5. vbi præcipuè motui locali dicit conuenire rationem motus,nam eſt ſucceſſiuus, terminus eius non conſequitur neceſſariò alium motum, & intenditur à natura,vt patebit ex dicendis, & fusè Can.5.phyſ.q.6.

1.Obiectio. Dices : Locus,& Vbi dicuntur acquiri conſequutiuè, & Vbi intrinſecum nõ diſtinguitur realiter ab alio Vbi prius acquiſito,cum identificentur eidem mobili , & conſequutiua acquiſitio inde patet, quod ex eo, quod acquiritur Vbi in ordine ad ſpatiũ imaginariũ, etiam conſequitur in ordine ad locum extrinſecum.

Aliquorũ ſolutio. Reſp. Quidam ſufficere , ſi locus extrinſecus diſtinguitur realiter, qui licet acquiritur conſequutiuè ad Vbi in ordine ad ſpatiũ imaginarium;tamen principaliter intenditur,quare licet videantur duo termini, tamen vt nunc ſit naturaliter motus,integrant vnum terminũ totalem , quare motus in ſpatio imaginario licet haberet veram rationem motus, quia eſſet continuus , tamen non haberet rationem motus naturalis, nam hic eſt neceſſariò ad terminum naturæ conuenientem .

Solutio Authoris. Ego dico, terminum,qui identificatur realiter cum mobili,non conſequi alium motum; nam ſi ita eſſet, non eſſet motus per ſe; quare ſubiectum peer ſe primo acquirit terminum, qui identificatur realiter cum mobili.Et locus extrinſecus neque dicitur conſequutiuè acquiri, quia motus ad illam ordinatur; ea autẽ dicuntur acquiri conſequutiuè , quæ conſequuntur motum,qui non ordinatur ad illa, ſed per accidens coniunguntur .

2.Obiectio. Dices 2. Eſſe in loco conſiſtit in indiuiſibili, nam indiuiſibiliter corpus adæquatur loco; ergo motus ad locum non poteſt eſſe ſucceſſiuus .

Reſpon. Reſp. Locum adæquatum conſiſtere in indiuiſibili , tamen hic locus non indiuiſibiliter cum ſit quantus , ſed diuiſibiliter acquiritur , & per

& per partes,ſicut ſummus calor in indiuiſibili conſiſtit, tamen acquiritur per partes.

A Reſp. Diuiſibilitatem motus localis nō oriri ex termino motus in fine acquiſiti, ſed ex ſpatio medio inter terminū à Quo,& ad Quē, cui prius coexiſtit mobile, quam coexiſtat loco adæquato in termino motus. Vide Can. in 1.concl.qui optimè,& fusè vim explicat.

Sed difficultas eſt quis ſit terminus motus localis: vnde non eſt ſucceſſiuus ratione termini vltimati, ſed ratione ſpatij, per qđ peruenit ad terminum vltimatum.

ART. II. Opiniones Doctorum.

Terminus per ſe motus eſt locus ſecundum aliquos.

PRima ſententia eſt dicentium, terminum per ſe motus eſſe locum,terminum autem per accidens eſſe Vbi,& ſitum. eſt Soti 5.phy. q.2. & putat probabilem Cap.2.d.6.q.1. poſt ſolutionem argumentorum Gregorij contra 2. concluſ.

Secundū alios eſt vbi.

Secūda eſt dicentium,terminū per ſe,& intrinſecum eſſe Vbi; extrinſecum verò locum; ſitum verò eſſe terminum conſequutiuum. Ita Cap.loc.cit.Ægid.5.phyſ.lect.4.& lect.6.p.1. Canon. q.6. concl.1. & 2. & alij communiter. Venet. 4. phyſ. t. 40. §.contra prædicta ad 3. vbi ait, motum localē diſtingui ab alijs, quod alij habeant vnum terminum.ſ.intrinſecum,at localis habet duos .ſ. intrinſecum, & extrinſecum,& vtrumque dici locum ex Simplicio,& Boetio apud venetum t.39.Not.1.

Per alios eſt coexiſtentia mobilis ad ſpatium.

Tertia eſt dicentium,motum localem nullū habere terminum intrinſecum realem,ſed terminum eſſe coexiſtentiam mobilis ad ſpatium ſiue imaginarium,ſiue reale,quam coexiſtentiā dicunt eſſe relationem rationis. Ita Ocham. quodl.1.q.5. & 6. Gabr 2.d.2.q.3. Greg.d.6. q.1. Dur.d.5.q.3.Sax.3.phyſ.q.6.& 7.Georg. q.2. d.vlt. accedit Fonſ. lib.5.c.13 q.3.ſect.6. qui dicit terminum motus eſſe ſuperficiem imaginariam.

3 *Octo conſiderari poſsūt in corpore locato*

Pro ſolutione Not. Cum aliquod corpus naturale, eſt in loco naturaliter, octo reperiri, Primum,eſt ſpatium imaginarium.Secundum eſt indiſtantia inter corpus locatum,& ſpatiū. Tertium,eſt modus quidam ſe habēdi intrinſecus corpori circa tale ſpatium, qui modus dicitur Vbi intrinſecum, & definitur eſſe circumſcriptio corporis locati à circumſcriptione corporis locantis proueniens, vt benè explicat Can. loc.cit. qui modus eſt idem realiter cum corpore,& aliquid abſolutum ſecundum communem,cum ad illum primariò tendat actio realis. Quartum,eſt ordo partium in ordine ad ſpatium, nam idem corpus in eodem ſpatio poteſt habere partes diuerſo modo ſituatas. Quintum, eſt ſuperficies corporis continentis. Sextum,eſt contactus phyſicus inter corpus locatum, & locans, qui contactus ab aliquibus ponitur negatio quædam, ab aliquibus modus quidam realis abſolutus,& poni debet tàm in loco,quàm in locato, vt putat Canonic. Septimum, eſt ordo partium ad ſuperficiem, qui ordo eſt modus quidam realis intrinſecus abſolutus, qui conſtituit ſitum, & eodem modo in corpore locante eſt modus quidam partium in ordine ad corpus locatū. Octauū, eſt relatio quædam prædicamentalis conſequens ad hos modos, quæ relatio non poteſt eſſe inter corpus locatum, & ſpatium imaginarium.

Latio præſcindit ab omni loco extrinſeco.

2. Not. Lationem ex natura ſua abſtrahere ab omni loco extrinſeco, nam poteſt fieri per vacuum,vt diximus; facta autem fuit denominatio à loco, quia is erat notior terminus; tamen eadem operatio potentiæ eſt circa ſpatiū imaginarium,& circa plenum;nunquam verò poteſt eſſe motus localis ſine ſpatio imaginario, quare difficultas eſt, an per motum localem acquiratur aliqua entitas intrinſeca mobili,cū qua identificetur motus localis, tanquam terminus huius, quod dicitur Vbi, ita vt motus non ſit aliud,quàm Vbi fluēs. An verò ſit operatio quędam ordinata ad extrinſecum terminum, quę nullā entitatem relinquat in ſubiecto, in quo eſt ipſa operatio, ſicut eſt viſio,& cæteræ ſenſationes, quæ operatio ſit permanens, pendens tamen à potentia motiua,cuius effectus formalis eſt, vt faciat ſubiectum coexiſtere varijs partibus ſpatij ſucceſſiuè.

Motus eſt actus mobilis.

Not. 3. Certum eſt motum localem eſſe actum mobilis habentis perfectionem 8.phyſ. 57.58.& 59. vnde reperitur in cœlo,quod cōtinuè mouetur,nō vt acquirat, ſed vt communicet perfectionem; vnde t. 59. dicitur ex natura motus non eſt eſſe acquiſitiuum alicuius perfectionis intrinſecè mobilis, Hinc colligitur, motum localem nō eſſe operationem acquiſitiuam rei, ita vt ſit ipſe terminus acquiſitus,ſed eſt operatio quædam,per quam mobile poteſt acquirere aliud extrinſecū ſiuè reale,ſiuè imaginarium,& non videtur eſſe aliud, quàm fluxus quidam mobilis per ſpatiū, quare ſi hæc operatio præcisè conſideretur, vt eſt à potentia, non eſt motus, ſed eſt actio; habet autem rationem motus,vt eſt acquiſitiuus ſpatij, nam motus eſt actus imperfectus, qui acquiritur in mobili. t. 6. & 15. tertij phyſ. ſed hæc doctrina vt patebit ex dicendis nō eſt ſolida,quia implicat eſſe actionem ſine termino.

ART III. Opinio Auctoris.

4 *Latio eſt ad locum Vbi,& ſitum.*

PRima Concl. Per motum localem naturaliter acquiritur locus,Vbi, & ſitus, quia hæc ſunt naturaliter coniuncta, & vnum non acquiritur ſine alio. Confir. quia omnis motus naturaliter fit in pleno, atque adeo mobile non ſolum exiſtit in ſpatio imaginario,ſed etiā in ſpatio reali. Confir.2.quia alioqui ſi per talem operationem nihil acquireretur, fruſtratoria eſſet, quia omnis operatio eſt propter ſuum terminum, tanquam propter finem; ſolum dubitari poteſt de motu vltimæ ſphæræ, ſed an illa moueatur ad locum,vel circa locū, dicetur alibi.

Obiectio.

Dices: Per hunc motum acquiritur ſolum locus extrinſecus, & non ſimul Vbi intrinſecum. Sed contra, quia eſt operatio quædam

Reſpon.

realis;

realis; ergo aliquid realiter producitur. Non locus,quia hic ſupponitur;ergo aliquid intrinſecum. Nequis Ariſt.8.phyſ.t.59. id negat, ſed tantum eſſe entitatem diſtinctã realiter à mobili:ſed dubitatur quis ſit terminus per ſe primo motus.

Situs non eſt per ſe terminus.

2.Concl. Situs non poteſt eſſe per ſe primò terminus,quia ſitus conſequitur ad loci acquiſitionem,& Vbi,nam poteſt concipi motio localis ſine variatione ſitus, quia poteſt concipi corpus in ſpatio non conſiderando, quomodo ſe habeant partes in ſpatio. eſt contra Auic. apud Alb. 5.phyſ. tr.1. c.2. ſed confutat Alb. loc.cit.& Auer.6.phyſ.t.85.

5

Quomodo locus ſit per ſe primo terminus motus.

3. Concl. Si per terminum motus intelligatur is, qui primariò intenditur, ratione cuius cætera intenduntur, tunc locus eſt per ſe primo terminus motus; quia id,quod tendit mobile per motum, eſt locus,nam indiſtantia, & ſitus ſupponunt locum,ſeù ſuperficiem imaginariam, vt patet, tum quia ex locorum diſtinctione ſumitur diſtinctio Vbi; tum quia cum motus localis conueniat rebus perfectis,non debet tẽdere ad aliquam perfectionem intrinſecam mobili,ſed extrinſecam:vnde 4.phy.32. locus propter motum quęritur,nam verè motus fit propter locũ,cum hic conſeruet. Hinc patet vbi acquiri per ſe ſecundariò, nam cum vbi ordinetur ad locum; ad hunc autem peruenire non poteſt,niſi habeat vbi,quod eſt eſſe in loco,vel ſecundum alios, indiſtãtia loco.

Vbi eſt terminus motus vt intrinſecũ mobili.

4. Concl. Si per terminum motus intelligamus id, quod eſt intrinſecum mobili; tũc vbi eſt terminus motus,quia hoc tantum acquiritur in mobili intrinſecum,& videtur eſſe effectus formalis ſecundarius loci, vel quantitatis mobilis: vnde ex his duobus terminis vnus integratur totalis, nam vnus ordinatur ad alterum,ideò ſimpliciter dicens eſt vnus terminus; ſicut non dicimus,vltimum finem eſſe Deum, vt nos beatificantem, dum per noſtras operationes apprehenditur, & hoc idem eſt, ac finẽ noſtrum eſſe Dei comprehenſionem;& diſtinctio tantum eſt in modo loquendi, nam Deus dicitur finis *qui*; operatio verò noſtra, dicitur finis,*quo*,& vt inſtrumentum, quo aſſequimur finem illum; ſic & locus eſt finis *qui*; vbi verò, ſeù indiſtantia eſt, quo acquiritur locus; ſimpliciter verò locus debet dici terminus, quia ab eo denominatur motus, tum quia vbi non eſt ex ſe ſucceſſiuum, ſed ratione loci,cui ſucceſſiuè coexiſtit mobile.

Obiectio. Dices: Terminus debet eſſe idem realiter cum motu, ſed locus extrinſecus non eſt ita; ergo.

1. Reſponſio. Reſp. In hoc differre hunc motum à cæteris, quia hic non eſt ad aliquid intrinſecũ mobili, ſed extrinſecum adiacens tantum mobili.

2. Reſponſio. 2. Alij, motus eſt tantum acquiſitio ſui termini, ſed motus localis non eſt ſolum acquiſitio,ſed operatio quædam:vnde mobile acquirit terminum; vnde alij motus ſunt ipſe terminus,vt exiſtit in mobili:ſed motus localis nõ eſt ipſe terminus, ideſt locus extrinſecus; ſed operatio exiſtens in mobili, ex qua formaliter habet mobile, vt coexiſtat pluribus partibus

A ſpatij. Tertiò in alijs illud fluit, quod acquiritur, in locali autẽ permanet locus, qui acquiritur, & fluit ipſum mobile per locum,ſeù indiſtantiam. Quartò, in cæteris motibus terminus,qui prius acquiritur,non neceſſe eſt vt relinquatur, ſed permanet; in locali verò relinquitur,nam alioquin anima cum informat nouas partes materiæ additas per nutritionẽ,moueretur localiter. Similiter cum Chriſtus per conſecrationem exiſtit ſub ſpeciebus panis, ſimiliter moueretur. Similiter cũ aliquod corpus creatur in aliquo loco, moueretur localiter, quia acquirit locum, quem prius non habebat;quare requiritur ad motum localem,vt relinquat priorem locum, aut ſecundum totũ

B in motu recto, vel ſecundum partes,vt in circulari. Cap.4.d.10.q.3. ad primũ,& quartum. Durand. & Palud.ibid.Tat.4.phyſ. q.de loco d.1.contra Ocham.2.q.9.Gal.d.2.q.1. *Capr. Dur.*

6

Probabilis opinio de entitate motus.

5.Concl.Probabile eſt in motu locali non eſſe aliam entitatem præter ipſam operationẽ, quæ ens permanens eſt,connotata ſucceſſiua coexiſtentia mobilis ad locum,quę negatio eſt diſtincta:vnde non eſt fluxus vbi,quod ſit modus quidam realis locato inhærẽs.Primò,quia hic modus ſupponit indiſtantiam locati cum loco fluentẽ; vt patet in alijs modis conſequẽtibus indiſtantiam materiæ cum forma,ſed illa indiſtantia fluens eſt ſufficiens ratio, vt motus

C ſit ſucceſſiuus: nam ideò mouetur mobile, vt habeat indiſtantiam cum loco. Confir.quia modus ille ponitur, vt ſeruetur actio mouentis,& hæc actio habeat terminum realem: ſed hoc non requiritur, vt diximus, & neque ſufficit, quia motus eſſet præſentia,& hæc eſt indiſtantia quædam;& deinde conſequitur modus; ergo prius terminatur ad indiſtantiam, quàm ad hunc modum, quare ſufficit, ſi ponatur produci impetum quendam, quo formaliter moueatur mobile, & hic deinde conſeruetur per totum tempus, quo prouehitur mobile, ad quod cogimur tum ex neceſſitate, nam ponentes hoc vbi, neceſſariò debent vt *Confirm.*

D priorem natura ponere præſentiam,quę debet conſequi ex aliquo,& certè non ex alio,quàm ex motu; tum ex ſimilibus,nam præſẽtia corporis Chriſti in pluribus locis eſt prior natura,quàm quilibet modus. Tertiò,quia aliter nõ poteſt ſaluari in motu non eſſe indiuiſibilia realia, nam dum corpus mouetur, aliquando eſt in ſpatio ſibi adæquato,ſed tunc non habet vbi fluens, nam vbi fluens conuenit mobili, vt eſt circa ſpatium inadæquatum: ſed vbi non fluens,quando non eſt in quiete,ſed continuãs vbi fluentia,eſt quid indiuiſibile reale,quare menſuratur inſtanti reali.

1. Obiectio. Dices 1. Idem eſſe ſecundum ponentes in-

E diſtantiam à loco adæquato.

Reſpon. Reſp. Eſſe diuerſam rationẽ, quia indiſtantia eſt negatio; quare non menſuratur indiuiſibili reali; quod continuet partes temporis.

2. Obiectio. Dices 2. Dum corpus mouetur, non eſt in loco adæquato; ergo non eſt neceſſe ponere indiuiſibilia realia.

Reſp.

Reſpon. 2. Reſp. Licet dum mouetur non ſit in loco adæquato, neque habeat Vbi adæquatum; tamen dum concipitur negatio motus, & ſpatium, quod mobile occupat ſimul, neceſſariò debet eſſe in loco adæquato. Quod confirmatur, nam ſi dum mouetur corpus, crearetur quantitas à Deo in inſtanti, quę ſe penetret cũ corpore, quod mouetur, & immediatè poſt illa quantitas non conſeruetur, illa durauit tantum per inſtans, & impleuit aliquid ſpatij, in quo mouebatur illud corpus, & non impleuit ſpatium, niſi ſibi adæquatum cum durauerit tantum per inſtans; ergo in eodem inſtanti idē ſpatiũ impleuit mobile, cum per penetrationē fuerint ſimul.

Quarto, quia vbi intrinſecum eſſet indiuiſibile, nam ſemper variatur ex qualibet mutatione facta mobilis circa ſpatium; ergo non poteſt eſſe terminus motus localis. Conſeq. prob. quia terminus motus debet eſſe indiuiſibilis.

Confirm. Confir. id, quod acquiritur in inſtanti, non poteſt eſſe terminus motus localis, ſed ita eſt Vbi intrinſecum; ergo: min. prob. quia deperditur ſimul; ergo & acquiritur ſimul: deperdi ſimul patet, quia in nullis duobus inſtantibus poteſt dici eſſe idem Vbi, nam ſi aliter, ſequeretur mobile moueri, & eſſe in eodē Vbi. Neque dicas deperdi Vbi vnius partis, & non alterius, tum quia videmus omnes partes mobilis mutare Vbi, tum quia mobile moueretur ſecundum totum, & non mutaret Vbi ſecundum totum. Vide Canon. & iuxta hæc emendata ſunt, quæ contra hęc ſupra diximus. Hinc patet, tempus non eſſe aliud, quàm ipſum mobile, prout continuè coexiſtēdo partibus ſpatij implet durationem imaginariam, vt 4. phyſ. 103 & 104. quare nihil addit tempus ſupra motum, niſi illam rationem coexiſtentiæ. Vide Apollinarem tract. de inſtanti c. 7. vbi agit, an dentur ſucceſſiua, & Tatar. 4 phyſ q. de loco notab. 2. vbi negat vbi eſſe indiuiſibile.

DVBITATIO VI.

An motus localis poſſit fieri in inſtanti.

Vide Tatar. 4. phyſ. q. de vacuo. Not. 3. & fusè 6. phyſ. in t. 16. Arg. p. d. 44. q. 1. ar. 3. extra finem. Conimbr. 6 phyſ. c. 6. q. 1 Dur. 4. d. 43. q. vlt. Ricc. p. d. 37. q. 3. c. 3. principale. Soncin. 12. met. q. 12. Ocham. quodl. 4. q. 14. Capr. 2. d. 3. q. vnic. Scot. 3. d. 2. q. 3. ad primum, & ſecundũ, & quodl 11. & 4. d. 43. q. 5. ad primũ.

ART. I. Reſpondetur quæſtioni ex opinione Auctoris.

1 Concluſio negatiua. Reſp. negatiuè, quia non poteſt corpus coexiſtere ſpatio, ſe maiore. Pro cuius explicatione.

Spatiũ requiritur in omni ſucceſſiuo motu. Not. In omni motu ſucceſſiuo eſſe neceſſarium ſpatium, quia conſiſtit in receſſu à termino *à quo*, & acceſſu ad terminum *ad quem*, qui termini vel ſunt immediati, ita vt nulla ſit

A inter eos latitudo, & diſtantia paulatim pertranſeunda. Si termini modo ſe habeant, inter eos non poteſt eſſe ſucceſſio, quia ſimul deſeritur totus terminus, & acquiritur alius, & ideo mutatio eſt inſtantanea. Si ſecundo modo, tũc mutatio eſt ſucceſſiua, neque ſine hac latitudine poteſt intelligi ſucceſſio: vnde cum forma intenſibilis acquiritur in inſtanti, induit rationem formæ indiuiſibilis.

Duplex ſpatiũ in motu. 2. Not. In motu duplex poteſt intelligi ſpatium, alterum extrinſecum, quod ſcilicet non requiritur intrinſecè ad motum, cum ſucceſſio motus intrinſecè oriatur ex latitudine ſpatij, non ex plenitudine; ideò ſine aere replente poteſt intelligi ſucceſſio ratione latitudinis interceptę inter terminos motus. Vnde intrin-B ſecum ſpatium dicitur, quod eſt neceſſarium ad motum. Hoc autem ſpatium aliud eſt in motu locali, aliud in alteratione, aliud in auctione: nam in locali non eſt aliquid diſtinctũ à locato, ſed ſola diſtantia, quæ intelligitur inter terminos, ſiuè ſit plena, ſiuè non, vt dicemus alibi. Sed in motu alterationis eſt latitudo qualitatis, quæ realis eſt, vt in auctione latitudo extenſionis, & ideò in his ſpatium non eſt res diſtincta à motu, & forma acquiſita, ſed tantum formaliter, nam qualitas illa, vt forma eſt terminus; vt eſt acquiſitio, eſt motus; ſed vt eſt latitudo quædam temporis pertranſibilis, eſt ſpatium, & ideo in eodem ſpatio, & forma C poteſt eſſe duplex, motus intenſionis ſcilicet, & remiſſionis. Ex qua colligitur alia differentia inter motum localem, & alios, nam diſtantia illa in motu locali ſupponitur, & non producitur per motum, ſed occupatur, ſed in alijs producitur, & ſolum ſupponitur eſſentia formæ, vt ſit capax talis latitudinis.

Motu locali nunquã tranſitur ſimul totum ſpatium. Tertia, differentia eſt, quod per motum localem nunquam poteſt ſimul pertranſiri totũ ſpatium, ſed ratio ipſius conſiſtit in continua acquiſitione vnius partis ſpatij, & deperditione alterius, ſed alteratione acquiritur tota latitudo formæ, quæ tota manet in mobili, neq; perditur terminus materialis, ſed formalis, ſci-D licet minoritas quædam, vel maioritas.

Quarta, vt motus localis non poſſit fieri in inſtanti, quia non poteſt mobile ſimul replere totum illud ſpatium, & habere ſimul diuerſas partes ſpatij ſibi adæquatas: ſed latitudo termini alterationis poteſt pertranſiri in inſtanti, quia tota illa manet.

2 Obiectio. Dices: Spatium hoc non eſt ens: ergo non poteſt intrinſecè requiri ad motum, quia ens reale non acquirit ad ſui exiſtentiam id, quod eſt nihil.

Reſpond. Reſp. Sicut eſſe in loco eſt reale, & intelligi nequit ſine ſpatio, quod corpore repleatur ſpatium, & non eſt aliud, quam vacuitas quæ-E dam apta repleri corpore: ſicut priuatio formaliter nihil eſt, & tamen requiritur ad generationem; ita hoc ſpatium requiritur ad motum localem, nam hic conſiſtit in continua occupatione ſpatij, & variatione diuerſorum vbi: vnde ſufficit, vt terminet motum vt ſit aliquid potens repleri corpore.

3. Not.

Multa Ariſtotelis dicta declarantur. Primum. 3. Not. Ex his omnibus explicantur quædã dicta Ariſt. primum in 6. phyſ. Motum dupliciter eſſe diuiſibilem. Primo ex ſubiecto, nam vt ſubiectum eſt extenſum, ita eſt motus illius; Secundo ex ſpatio, & in hac diuiſione conſiſtit propria ſucceſſio motus, nam prior pars motus erit, quæ in priori parte ſpatij, ſicut etiã diuidi poteſt motus ad diuiſionem temporis, vt prior pars motus ſit in priori parte temporis. Sed eſt Not. quia quando motus eſt vniformis, quod pars prior motus ratione ſpatij, etiam eſt prior ratione diuerſitatis, quæ eſt ſecundum tempus. Sed quando motus eſt irregularis, non ſeruatur eadem proportio, vt ſi ſpatium ſit pedale dimidiata pars motus erit in dimidiata parte ſpatij: ſed ſi in dimidiata parte ſpatij conſumaretur hora, in ſecunda duæ horæ, non erit eadem dimidia pars motus ſecundum diuiſionem temporis, vt patet.

Secundum. Secundũ eſt 6. phyſ. Spatium, motum, & tempus ſe inuicem conſequi quoad componi ex indiuiſibilibus, vel diuiſibilibus, nam extenſio motus eſt ex ſpatio, & temporis ex motu: ergo ſi ſpatium conſtat ex indiuiſibilibus, ſimiliter, & motus, & tempus, & ſi illud ex diuiſibilibus, ſimiliter & hæc.

3

Tertium. Tertiũ, hæc tria ſe conſequi quoad finitatẽ, & infinitatem. 6. phyſ. Nam ſi ſpatium eſt infinitum, & motus, & tempus, nam infinita via, nõ poteſt finito tempore pertranſiri: vnde etiam neque infinitum mobile poteſt pertranſire finitam magnitudinem, ita vt illud infinitũ coexiſtat ſecundum omnes partes huic finito ſpatio, nam ſecundum aliquas partes, vt patet, nihil eſt impedimentum: neque corpus finitum poteſt per ſpatium finitum moueri tempore infinito, niſi per reiterationem, vt patet in circulari, quod intelligitur de tempore infinito cathegorematicè, nã ſyncathegorematicè nihil prohibet aliquid moueri per ſpatium finitum, quod tamen nunquam abſolueret, vt ſi moueretur per partes proportionales, vt ſi in vna hora moueatur per dimidium pedalitatis, & in dimidia parte ſequentis conſumat duas horas, & ſic conſequenter per partes proportionales etiam ſi ſpatium finitum ſit, nunquam tamen finiretur.

Quartum. Quarto, ſicut à ſpatio, motus ſumit extenſionem, ita difformitatem quandam, vel vniformitatẽ, & ſi ſpatium ſit ſimplex, etiam motus dicetur ſimplex: ſi mixtum ita motus; eſt autem motus ſimplex ſecundum vulgarem expoſitionem, qui fit per lineam ſimplicem rectam, vel circularem, quæ attenditur in locali in ordine ad centrum; illud enim ſpatium quod recta tẽdit, vel recedit à centro, vel vniformiter eſt circa centrum, dicitur ſimplex; id verò, quod non recta tendit in centrum, dicitur mixtum, & difforme, vt cum rota circumuoluitur ſupra terram, nam ſecundum inferiores partes eſt propinqua centro, ſecundum ſuperiores non ita: vnde motus ille dicitur mixtus, quia virtualiter conſtat ex aſcenſu, & deſcenſu, ſed in auctione vniformitas ſpatij, eſt vniformitas quantitatis debitæ, ſecundum naturam rei, nam cum hæc acquiritur per ſpatium, etiam motus habet ſimplicitatem debitam; ſi verò quantitas eſt præter naturam, dicitur ſpatium non vniforme. In alteratione dicitur ſimplex, quando ab vno termino ad alium recta producitur ſine digreſſione ad extrinſeca media, ſed per intrinſeca tantum, vt cum ab albo fit nigrum per fuſcum, non ita tamen cum per viride.

A

ART. II. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.

B

Contra hanc concluſionem, quia id, quod in inſtanti videtur, eſt in inſtanti, ſed motus videtur in inſtanti, cum viſio fiat in inſtanti; ergo. 4 *Obiectio.*

Confir. quia cum res acquirit nouam relationem diſtantiæ, actu mouetur: ſed hanc acquirit in quolibet inſtanti, cum in quolibet inſtanti magis diſtet à termino à Quo, & minus à termino ad Quem.

Confir. 2. Ex corporibus glorioſis, quæ ex Ang. ad vtrumque ſpatium magna celeritate pertingant, quod ſi tempore fieret maior mora in magno ſpatio, quam in pauco conficiendo reperiretur.

Reſp. ex Maior. in 2. d. 8. q. 2. nõ videri rem, vt ſtat ſub motu in inſtanti, ſed ſucceſſiuè, vt fit motus, quia ita deferuntur ſpecies; viſio autem tunc fit in inſtanti, quando eo modo ad oculum deferuntur imagines. *Reſpon.*

C

Ad 1. Confir. Reſp. Relationem illam non niſi in termino cõparari. Ad 2. Etiam ſi Gregor. & Mair. corpora glorioſa velint moueri in inſtanti, non tamen ita eſt, ſed magna celeritate; imo neque Angeli poſſunt moueri in inſtanti: neque illuminatio fit in inſtanti ex eo, quod caret contrario, ſiquidem neque ſubſtãtiæ eſt contrarium, ſed quia nõ fit, vt idem numero lumen ex vno loco tranſmeat ad alium, & corpora non ideo ſucceſſiuè mouẽtur, quia habent partes, ſed quia ſecundum ſuam ſubſtantiam reſpondent ſpatio, & vnam partem ſpatij poſt aliam tranſeundo conficit ſpatium.

D

Dices: An per potentiam Dei poſſit fieri. *Inſtantia. Soluitur.*

Reſp. Negatiuè ſi ſit realis motus; poterit tamen vt efficit in reſurrectione, partes cineris condenſare, vel rarefacere abſque motu, dando eſſe in tali ſpatio, & non in tali, vel dando eſſe in tali, & tali, & ita etiam fiet, vt addẽſatione vnius corporis aliud dilatetur ſine motu, licet non repugnet Scotus 4. d. 43. q. 5. & Doct. cit. Sotus q. 2. ar. 3. Neque Deus virtute infinita poterit efficere infinitum impulſum; quod ſi efficeret, vtraque pars contradictionis ſequeretur, ſcilicet quod traijceret, & non traijceret ſpatium in inſtanti.

E

QVÆSTIO VIII.

De ſpeciebus motus accidentalibus.

Primo Not. Cum in motu reperiatur ſubſtantia eius, & accidentia, ſecundum hæc omnia 1 *In motu ſubſtantia, e accidentia.*

omnia diuidi poteſt, vnde Primo diuiditur in eam, quæ eſt ex ſubiecto &c, quæ ſuminur ex diuerſo ordine,& comparatione terminorum. Secundo in ſucceſſiuam &c. quæ ſumitur ex parte ſpatij,nam ſucceſſiua eſt, in qua intercedit latitudo inter terminos &c. Tertio in ſubſtantialem, & accidentalem,& hæc diuidi poteſt, vt ſpecies vtriuſque diuiduntur in quã Not. mutationem ad ſubſtantiam ex ſe eſſe inſtantaneam ad vbi ſucceſſiuam, ad qualitatem vtroque modo,& deinde vario modo diuidũtur, vt patet ex propria natura ſingulorum motuum. Quarto, in ſimplicem, & compoſitam. Cõpoſita dicitur vel quia ex duabus mutationibus cõſtat,quarũ vna ſequitur ex alia,vt rarefactio,& calefactio,& ſunt ſimpliciter plures. Secundo ex duabus diſtinctis; tamen neceſſariò requiſitis ad perfectam mutationem phyſicam, & generatio, quæ fit cum corruptione alterius, quæ ſunt mutationes diſtinctæ: ſed quæ eſt ex ſubiecto in ſubiectum ratione accidentis dicitur ſimplex,vt ſi ex qualitate remiſſa ad intenſam &c. Tertio,quia eſt productio compoſiti ea ſubſtantia, & accidente, vt productio rei cum ſuis proprietatibus. Quarto,compoſita ex duabus, quarum vna ſe habet vt extrinſecus terminus alterius, & ambæ numerãtur,vt vna,vt alteratio,& productio ſubſtantiæ ſolet appellari vna generatio,& totidẽ modis dicitur ſimplex motus. Vnde notandũ aliud eſt, mutationes eſſe diſtinctas,aliud eſſe ſeparabiles, nam ſæpè ſeparari non poſſunt, & tamen ſunt diſtinctæ, vt generatio, & corruptio.

2 Diuiſio hæc ſumitur à varijs accidentibus, quæ coniunguntur cum motu, nam cum motui accidat velocitas,& tarditas. Secundo naturalitas, & violentia. Tertio ſimplicitas, & mixtio. Quarto rectè fieri, & reflexè. Quinto regularitas,& irregularitas, ideò quinque ſunt diuiſiones motus.

Prima eſt in naturalem, violentum,& indifferentem,ſeù neutrum 5.phyſ.56 Secunda in ſimplicem, & mixtum 1.cœl.51.Tertia in rectum, & reflexum 8 phyſ.64.65. Quarta in velocem,& tardum 4. phyſ. 96 Quinta in regularem, & irregularem,5.phyſ.44.2.cœl.36. Sexta alius vniformis, alius diſſormis.

DVBITATIO I.

Qua ratione intelligenda ſit diuiſio motus in naturalem, & violentum,& neutrum.

ART. I. Explicantur termini, & referuntur opiniones Doctorum.

1 *Hæc diuiſio ẽ à principijs effectiuis.*

NOt. eſt, hanc diuiſionem motus ſumi à principijs efficientibus motũ,vt ex Ariſt. 7.met.t.21. colligitur, & tradit Scotus 2.d.3. etenim motus, qui fit à principio intrinſeco ipſius mobilis, dicitur naturalis, nam ad illum motus ſubiectum habet inclinationem, vnde dicitur fieri conferente vim paſſo 3. ethic. c.1. qui verò fit à principio extrinſeco contra inclinationem mobilis, dicitur innaturalis, ſeù violentus,& definitur eſſe is, qui fit ab extrinſeco non conferente vim paſſo, cuius motus 7.phyſ.x. quatuor ſpecies numerat Ariſt. pulſionem ſcilicet, tractionem,vectionem,& vertiginem,ſeù circumuolutionem,& pulſio quidem duplex eſt, altera dicitur impulſio,qua ita mouens à ſe mouet mobile,vt illud nõ deſerat, altera dicitur expulſio, qua ita mouet mobile,vt illud deſerat,vt accidit in proiectis. Tractio eſt, qua mouens trahit mobile ad ſe. Vectio eſt, qua vnum alterum vehit. Vertigo cum vnum alterum circumagit, vt rotæ molares dicuntur circumagi. Sed difficultas eſt, an detur motus neuter, ſeù indifferens diſtinctus à violento.

Nõ datur motus neuter ſecundum aliquos.

1. Opinio eſt dicentium, illam diuiſionem ſcilicet in naturalem, & violentum eſſe immediatam, quia datur per contradictoria, nam datur per principium extrinſecum,& non extrinſecum; omnis enim qui eſt ab extrinſeco, eſt violentus. eſt Zim. prop.19. Et fundamentum horum eſt, quia multæ rationes Ariſtotelis nihil valerent, ſi daretur alius motus præter naturalem, & violentum, nam hoc vbique ſupponitur,vt 4.phyſ.53. vbi probat in vacuo non poſſe eſſe motum, quia non poteſt eſſe neque naturalis,neque violentus, 2.cœl.83.& 84. & 3.cœl.18.& 28. 5.phyſ. 56. 57. 58. vbi pro eodem ſumit motum violentum contra naturam,& ait,omnem motum,qui nõ eſt naturalis, eſſe violentum, & 1.cœl.14. omnem, inquit, motum eſſe naturalem,vel præter naturam,& circularem infinitum eſſe præter naturam. & t.62. 70. 71. oſtendit, infinitum non poſſe moueri, quia neque ſecundum naturam, neque contra poſſet moueri.

2 *Secundũ alios datur.*

2. Opinio eſt dicentiũ dari motum neutrũ. Ita Simpl. & D.Thom. Zabarell. lib.de motu ignis c.8.& deinceps,& Niph. 1.cœl.c.1.Amadeus q.3. Phylalt.conſil.18. Auer.3.cœl.20.1. meth. & alibi ſæpè Scotus in 2.d. q. 6. in fine corp.O.& 4.d.48 q.2.E Faber.the.63. quia datur motus circularis ignis in propria ſphæra, qui non eſt naturalis,cum vni corpori ſimplici duplex motus non poſſit eſſe naturalis 1. cœl. 9. Vni igitur cum naturaliter conueniat motus deorſum,non poteſt conuenire naturaliter circularis, neque eſt violentus; quia non poſſet eſſe perpetuus, cum 2.cœl.18. nullum violentum poſſit eſſe perpetuum; igitur erit neuter, ſeù indifferens.

ART. II. Opinio Auctoris.

1. Concluſ. Hæc quæſtio videtur de nomine. Violentum ſumitur dupliciter.

PRima Concl. Cum quæſtio videatur eſſe de nomine tantum, videtur poſſe componi,nam violentum dupliciter poteſt capi. Primo pro eo, quod poſitiuè rei repugnat, vt accipitur 1.cœl. 10. cum dixit motum circularẽ igni neque naturaliter,neque præter naturam, ſeù violenter poſſe conuenire. Sic etiam 1.cœl. 18. vbi ait, ſi non ſit motus naturalis, neque fore violentum, & ſi non ſit neque materialis, neque violentus, nullum fore, & 2.eth. c. 1. dum

dum docet, virtutes non conuenire homini à natura, neque præter naturam, ideſt violenter: nam præter naturam, & violenter idẽ eſt Ariſtoteli, vt ipſe 3.cœl.18.vt exponit Niph.Simplic. & alij,& in hoc ſenſu vera eſt ſecunda opinio, nam datur alius motus, qui neque ſit ſecundũ inclinationem naturæ, neque illi repugnat,ſed indifferens ſit. Secundo accipitur violẽtum largè, ſeù negatiuè pro omni motu, qui non eſt à principio intrinſeco, & ad quem non confert paſſum,& ita vera eſt prima opinio,vt benè probat ex 3.eth.c.1.& ad id,quod dicit ſecunda opinio, quod motus circularis ignis non poſſet eſſe perpetuus, cum nullum violentum ſit perpetuum. Reſp.verum id eſſe, accipiendo violentũ preſsè. Reſp.2.ignis cum ſit corruptibilis,non eſt perpetuus,quare ſicut corrumpuntur aliquæ partes ignis, & producũtur aliæ, ita nõ datur perpetuo idẽ numero ignis,qui circũagatur à cœlo.Reſp.3.violentũ per ſe non poſſe eſſe perpetuum, poſſe tamen per accidens, ſcilicet ſi ponatur cauſa extrinſeca æterna,vt eſt cœlum,quod cum naturaliter perpetuò moueatur, ſecũ etiam rapit corpus ſibi contiguum.

3 2.Concl. Naturalis ſolet diuidi in ſimpliciter,& ſecundũ quid, vt animali moueri deorſum,ſecundo in eum,qui eſt ſecundum naturã particularem, & eum qui eſt ſecundum naturam vniuerſalem. Ex his patet, qui motus intendatur à natura: nam intendi ſtat dupliciter: Primo per ſe,vt medium,& finis: Secundo per accidẽs,vt quid conſequẽter, & cõcomitãter.

3. Concl. Mutatio dicitur talis, vel ratione termini,vel ratione ſui,vt operationes,in quibus conſiſtit rei perfectio.

Dices: quomodo corruptio intendatur à natura,& ſit naturalis.

An intendatur corruptio, & motus violentus. Dico 1. Corruptio, & violentus motus per accidens, intenduntur à natura,quia inclinatio naturæ per ſe ſemper eſt ad bonum naturæ, vnde ſi ſumatur vt medium ad generationem, ſic induit rationem boni, & dici poteſt intendi à natura per ſe. Secundo motus naturalis per ſe intenditur à natura, vt mediũ ad terminum,quia vt ſic boni rationem habet, intẽditur autem vt bonus: Tertio operatio naturalis intenditur vt finis, nam ſupponit naturã perfectam, à qua oritur, vt ſe communicet, & exerceat,& hac ratione intenduntur operationes à natura.

Dices 2. Cur nõ perſeuerat in eadem operatione, ſi eſt illi naturalis.

Reſp.Quia natura patitur quandam laſſitudinem in continuatione operationis, & ideo ſicut accidit animalibus, quæ viciſſitudine rerum videntur recreari,& labore exonerari,ita & natura apppetit variationem.

DVBITATIO II.

De motu ſimplici, & mixto.

1 NOt. ex Iand. 1.cœl. q.8. ſimplex opponi compoſito;vnde quot modis dicitur aliquid compoſitũ,totidẽ modis dicitur ſimplex 1. Top.c.12. poteſt enim aliquid cõponi. Primo ex partibus eſsẽtialibus. Secũdo ex quãtitatiuis eiuſdẽ rationis: Tertio ex rebus diuerſarum naturarum, vt mulſum &c. cum igitur mixtum idem ſit ac compoſitum, non eſt dubitatio,an motus cõponatur ex genere,& differentia,vel ex partibus quantitatiuis,ſed de mixtione tertio modo.

Primo igitur aliqui dicunt, motum ſimplicem eſſe regularem; mixtum verò irregularẽ, ideſt compoſitũ ex velocitate,& tarditate,quibus fauet Ariſt.5.phyſ.43. ſed contra,quia tũc motus naturalis elementorũ non eſſet ſimplex contra Ariſt. 1.cœl. 7. nam hic eſt velocior in fine: ſic etiam neque motus violentus,neque circularis: nampartes mobilis eò velocius mouentur,quò magis diſtant à polis. *Motus ſimplex ſecundum aliquos eſt regularis. Reſicitur.*

2. Alij ſimplicem dicunt eſſe, qui fit per lineam breuiſſimam ad eundem terminum, ſed contra, quia motus circularis cum fiat per lineam longiſſimam,non eſſet ſimplex contra Ariſt.8.phyſ.64.& 75.& 1.cœl.ſæpè. *2.Opinio. Non placet.*

3.Alij,motum ſimplicem dicunt eſſe,qui fit à principio ſimplici, vt eſt grauitas &c. mixtũ verò qui fit à pluribus principijs, vel formaliter, vel virtualiter, vt ſunt motus mixtorũ, vt explicat D.Tho.Simpl.& Niph.1.cœl.7. *S.Thom. Niphus.*

2 4.Alij, motum ſimplicem dicunt eſſe eum, qui non eſt compoſitus ex pluribus motibus; contra verò mixtus;cum verò duo ſint genera motuum circularium,ſcilicet & rectorũ,ſicut ſunt duo genera magnitudinum, motus dicetur,qui ex his componetur, & primus eſt ille, qui fit per lineam Helicam motus vmbræ in horologijs, qui fit per hiperbolem. Similiter rotatio corporis molaris, nam dum rotatur, ſemper aliquæ partes attolluntur, aliæ deprimuntur,& ita accepit Ariſt.8 phy.64.& 75.& & alibi. Secundus eſt, qui eſt compoſitus ex recto deorſũ,& ſurſum,vt videtur motus progreſſiuus animalis,non.n.fertur deorſũ,neque ſurſum,ſed videtur mixtus, nunc .n. membra deprimuntur,nunc attollũtur,vt D.Tho.loc. cit.Tertio aliquando dicitur ſimplex, quia eſt comporis ſimplicis,mixtus,quia mixti, 1.cœl. 7, & ratio huius, quia qualitates motiuæ in mixto videntur mixtæ, nam videntur ſeipſas moderari,vnde licèt mixta moueantur à prædominante; tamen virtus illa eſt temperata ex alijs; neq; tñ idcirco Ariſt. non benè ex motu ſimplici circulari non collegit corpus ſimplex, .ſ.cœlum,quia ſi non conueniret illi tanquã à principio ſimplici,cõueniret ab elemẽto prædominãte,ꝙ eſſe nequit,quia nõ reperiť aliud corpus, cui naturaliter cõueniat motus circularis,quare dicendũ,illi ſimpliciter conuenire.

DVBITATIO III.

De motu reflexo,& recto.

MOtus reflexus dicitur,quando idem mobile à termino *à quo*,regreditur per eandem lineam ad terminum *à quo*. 8.phyſ.64.& 65.de quibus plura alibi.

DVBITATIO IV.

De velocitate, & tarditate motus.

A

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Motus velox, & tardus.*

PRimo Not. ex 4. phyſ. 96. 5. phyſ. 11. & 7. phyſ. 21. motum velocem dici, quo mobile breui tempore multum ſpatij conficit, contra verò tardum, quo mobile longo tempore breue ſpatium, vt fusè D. Tho. 6. phyſ. 13. explicat: vnde apparet ſicut multum, & parum dicuntur comparatiuè, ita tardũ, & velox conuenit motui non ſecundum ſe, ſed in ordine ad aliud, vnde fieri poteſt, vt idem motus reſpectu diuerſorum ſit velox, & tardus, & hæc patent. Vnde Simpl. Alb. Ven. Ægid. & alij 5. phyſ. 44. colligunt non eſſe ſpecies, ſeù differentias eſſentiales motuum, ſed accidentia, & ſe habent, vt inquit Simplic. vt mas, & fœminę reſpectu animalis.

In quo conſiſtat velocitas, & tarditas. Difficultas verò eſt prima, in quo conſiſtat ratio velocitatis, & tarditatis, nam cum partes motus continuę, in animalibus omnes ſint ita vnitæ, vt non poſſint magis vniri ad hoc vt breuiori tempore menſurentur, non videtur poſſe velocior eſſe motus. Et Confir. quia partes ſingulæ motus, correſpondent ſingulis partibus ſpatij, quare ſi ſpatium eſt idem, etiam partes motus erunt eædem, quare non erit velocior: vnde Lincon. apud Burl. t. 102. d. vlt. *Lincon.* Vix inquit poſſet intellectus humanus iudicare, ſi detur tantum vnicus motus, an ſit velox, vel tardus.

Opinio Democriti. 1. Igitur Antiqui, vt Democritus, & Epicurei, quia vt raritatem, & denſitatem faciebant admixtione, & excluſione vacui, aut externi corporis, ita velocitatem, & tarditatem interuentu quietis, quæ ſit ex percuſſione athomorum, vt refert Alex. 2. naturalium qq. c. 1. & videtur eſſe Auic. 2. ſuff. c. 11.

Opin. Auemp. 2. Auemp. apud Auer. 4. phyſ. com. 71. eſſe augmentum, vel decrementum naturalis intẽſionis debitę motui, nam cũ motus habeat maiorem intenſionem, vel remiſſionem ab aliquo extrinſeco, tunc dicitur velox, vel tardus, non abhorret, Alb. 5. phyſ. t. 44.

ART. II. Opinio Auctoris.

2 *velox, et tardum. Sunt ſicut rarum, et denſũ.*

NOt. Velox. & tardum in motu videtur ſe habere vt denſum, & rarũ in rebus: vndę ſicut rarum dicitur, quod habet parum materię in multa quãtitate, & contra denſum multum materiæ in exigua quantitate. 4. phyſ. 84. ita velox dicit multas partes motus, & formæ in pauco tempore: vnde deſcriptio velocis, & tardi, quam affert Ariſt. loc. cit. non eſſe à priori, ſed à poſteriori, nam non ideò motus eſt velox, vel tardus, quod mobile ſpatium breue, vel magnum breui, vel multo tempore trãſeat, ſed potius contra ideo mobile breui tempore tranſit magnum ſpatium, quia velox eſt motus, quare à priori ita definiri debet, motus velox eſt, qui habet multas partes in breui tẽpore, contra verò tardus: quæ definitio ob ſui obſcuritatem omiſſa fuit ab Ariſt. vt ait Sax. 6. phyſ. quæſt. 4. 5. & 6. *Definitur motus velox à priori.* Ex quo patet, velocitatem, & tarditatem non eſſe relationes, vt aliqui putarunt, ſed eſſe ipſaſmet partes motus ſucceſſiuè exiſtentes, quatenus connotant plus, & minus temporis, ſicut raritas, & denſitas eſt quantitas ſecundum aliquos quãdo connotat plus, & minus materiæ. Vnde patet velocitatem, & tarditatem non eſſe accidentia diſtincta realiter à motu, quia ſunt modi ipſius motus, qui non poſſunt ſeparari à motu, neque motus poteſt eſſe ſine velocitate, vel tarditate, vt patet.

1. Concl. Ratio velocitatis, & tarditatis non eſt ſita in quiete admixta, tum quia nullus motus eſſet continuus, tum quia vt ait Alex. loc. cit. ſi detur mobile quintuplo tardius altero, neceſſario habebit quinque partes quietis; cur ergo non apparent, cum ſint plures *Velocitas, & tarditas non cõſiſtit in quiete admixta.*

B

partes quietis, quàm motus, cuius motus partes tantum eſſent tres, tum quia partes cœli iuxta polos, tardius, quàm iuxta æquatorem mouentur, quare haberent plus quietis, quare alijs partibus motus ipſæ quieſcerent, quod eſt impoſſibile in corpore continuo, tum quia pars carens quiete eſt tardior alia parte, vnde igitur id habetur, tum quia diſrumperentur.

3 *Non in augmento, & decremẽto motus.*

2. Concl. Non conſiſtit in illo augmento, & decremento motus, tum quia Ariſtoteles 4. phyſ. 96. 5. phyſ. 44. 6. phyſ. 11. 18. & 79. docet, omnem motum eſſe velocem, vel tardum; non igitur poteſt dari motus, qui habeat certam intenſionem, ex qua neque velox, neque tardus ſit, tum quia ſi ſumatur motus naturalis, adhuc erit velox, vel tardus, ſi conferatur cum alijs.

C

3. Conc Velocitas, & tarditas formaliter nõ ſunt aliud, quàm partes ipſius motus, ſeù coexiſtentia ad ſpatium, connotata differentia temporis maioris, vel minoris, & ideò dicuntur accidentia, quia connotare plus, vel minus temporis, accidit motui, nam ſemper eſt eadem eſſentia motus ſiuè breui, ſiuè longo fiat tempore. *Sũt partes ipſius motus.*

1. *Corollariũ.* Ex quibus patet, lationem non poſſe fieri in infinitum velociorem, & velociorem naturaliter, quia id fieri nequit, niſi vel augeatur potentia motiua in infinitum, vel minuatur reſiſtentia medij, quod fieri non poſſe naturaliter docet Saxon. loc. cit. q. 7. Iand. q. 8. Venet. t. 14. & 15. Gratiad. lect. 3. q. 1. Auer. & Burl. & alij ibidem.

D

2. *Corollariũ.* Secundo colligitur motum alterationis videri poſſe fieri in infinitum velociorem, & velociorem, quia quò minuitur reſiſtentia, eo ſit velocior motus; reſiſtentia autem cum fiat per contrarias qualitates habentes intenſionem in infinitum ſecundum partes proportionales, poteſt in infinitum diminui.

3 *Corollariũ.* Tertio colligitur reſpectu Dei omnem motum poſſe in infinitum velocitari, quia poteſt in infinitum augere potentiam motiuam, & minuere reſiſtentiam. De qua re Sotus 7. met. quæſt. 3. vbi etiam probat non dari infinitam tarditatem.

E

4 *Corollariũ.* Quarto colligitur explicatio alterius diuiſionis motus in regularem, & irregularẽ, nam regularis dicitur, qui ſit sẽper eadẽ velocitate, & tar-

& tarditate; irregularis verò, qui variatur ſecundum velocitatem, & tarditatem 5. phy. 44. vnde patet, motum cœli eſſe regulariſſimum etiam ſi partes iuxta polos tardiùs moueãtur, quia ſemper eædem partes eodem modo mouentur 4. phyſ. 133. vnde differt irregularitas à velocitate, & tarditate, quia motus tardus poteſt eſſe regularis, & irregularis, & ſimiliter velox. Quæri tantum hoc poſſet, vnde oriatur irregularitas in motu, vt in naturali in fine velocior, quàm in principio, contra violentus, de qua re alibi; interim videatur Ariſt. 2. cœl. 36. vbi ait, omnem irregularitatem oriri vel à mouente, vel à mobili, vel ab vtroque, vt ibi Doctores Georg. 8. phy. q. de quiete in puncto reflex. d. 1. Perer. lib. 14. c. 3. Sotus 7. phyſ. q. 3. & 4. Zabar. lib. 1. de motu grauium c. 15. 16. & 17.

Irregularitas motus eſt ex duplici capite 1 Not. Ariſt. 5. phyſ. 44. duobus modis dici motum irregularem: Primo ex parte ſpatij, vel ratione reſiſtentię, vt eſt graſſities, & ſubtilitas medij, vel figuræ, vt lineæ habentes angulos dicuntur difformes, quia pars ad partem minimè accommodatur, nam partes non procedunt omnes in rectum, vel in orbem, quare motus per illas lineas neq; eſſent perfectè deſcenſus, neque aſcenſus, neque circulares. Secundo ex parte ſubiecti, quia mobile natum eſt velocius moueri in vna parte temporis, quã in alia, & Auer. apud Sotum dicit eſſe quatuor cauſas. Prima ratione reſiſtentiæ ſpatij difformiter reſiſtentis, vel motoris, præcipuè quando eſt liber, vel ratione termini *ad quem*, vt qualitas ſpiritualis velociùs producitur, quàm corporalis, & calor quàm frigus. Vel Quarto ratione virtutis intrinſecæ, vt grauiùs velociùs etiam in vacuo deſcenderet, quàm leuius.

2. Difficultas, quæ ſint cauſæ velocitatis, & tarditatis motus.

Cauſa velocitatis, quæ. Reſp. Quatuor ſolent communiter aſſignari: Prima eſt virtus motiua maior, vel minor. 2. cœl. 36. Secunda eſt medij diſpoſitio ſecundum raritatem, & denſitatem 4. phyſ. 71. Tertia eſt figura mobilis aptior, vel ineptior ad ſcindendum ibidem. Quarta reſiſtentia, & facilitas intrinſeca mobilis: Quinta ſolet addi motus ipſe, nam motus præcedens diſponit ad motum ſequentem. Nos alibi cum de cauſa velocitatis motus naturalis differemus, videndus Sotus 5. phyſ. in t. 44. & 7. phyſ. q. 4.

QVÆSTIO IX.

De comparatione motuum inter ſe ſecundum velocitatem.

TRactatur hæc quæſt. in 7. phyſ. vbi Ariſt. fusè à t. 21. & ſequentibus. Sax. tract. de proportionibus, & alij, qui ſcrupuloſius hac de re peculiares tractationes inſtituerunt. Celaya 3. phy. ſufiſſimè, & 7. phyſ. vbi Doctores.

DVBITATIO I.

An omnis motus ſit omni motui comparabilis.

ART. I. Explicantur termini.

PRimo Not. ex Soto 7. phyſ. q. 2. ar. 1. occaſionem tractandi de hac re, Ariſt. ſumpſiſſe, quia cum vellet oſtendere vnum eſſe primũ motorem, qui ſit omnium menſura, hic inueſtigat, an omnes motus ſint comparabiles ſecundum velocitatem, & affirmatiuam partem ſuadet, quia omnes motus habent vnam primam menſuram, vt eſt motus primi mobilis; negatiuam verò, quia motus circularis, & rectus, non poſſunt comparari ad inuicem, ſicut neque linea circularis, & recta. Neque Ariſt. quæſtionem determinat in forma, ſed diſputat ad vtramque partem, & videtur negatiuè reſpondere, vt Sotus in tex. adnotauit, vnde com. 21. rationem reddit cur linea circularis non poſſit rectæ comparari. Reſp. quia neutra poteſt alteri ſupponi, vt appareat æqualitas, vel exceſſus, & eadem ratione motus, qui fiũt per illas, non poſſunt comparari; nam licet circularis linea, & recta ratione ſint commenſurabiles; tamen impeditur commenſurabilitas ex figura. 1 *Origo huius quæſtionis.* *Ariſt. opinio.*

Quid ſit comparatio. Pro ſolutione 2. Not. ex Tat. q. de hac re comparationem eſſe, vel vnius, vel duarum quantitatum in aliquo tertio, collationem ſm̃ æquale, vel inæquale, magis, vel minus. Dixi vnius, vel duarum, quia eiuſdem ad ſe poteſt eſſe comparatio ſecundùm diuerſa tempora, &c. vt Petrus hodie albior eſt, quàm heri. Dixi in aliquo tertio, quod dupliciter fieri poteſt: Primo, vt fiat immediatè in vno, vt homo, & cignus in albedine. Secundo immediatè in duobus, & mediatè in vno, vt ſortes eſt ita albus, ſicut ſortes eſt niger, comparatio immediatè fit in duobus, ſcilicet albedine, & nigredine, ſed mediatè in vno, ſcilicet intenſione: vnde tria requiruntur ad comparationem, ſcilicet duo, quę comparantur, & tertium in quo fit comparatio.

Inſtantia. Dices: requiritur anima, quæ per cõceptus, tanquam per inſtrumẽta efficit comparationẽ.

Soluitur. Reſp. Requiri quidem ad comparationem actualem, tamen non requiritur ad comparabilitatem, quia hæc conuenit rebus, etiam ſi nullus eas inter ſe comparet.

Alia inſtãtia. Dices 2. Nihil eſt in duobus; ergo non requiritur tertium, quod ſit in vtreque.

Soluitur. Reſp. Idem ſecundũ indiuiduum non eſt in duobus, non tamen repugnat idem ſecundum ſpeciem, vel genus, neque plures pluribus vnica, ſed pluribus comparationibus comparari poſſunt.

Cõparatio eſt ĩ aliquo vnico 2. Requiritur, vt comparatio fiat in aliquo vniuoco, qua rõne in acuto, ꝙ conuenit ſtilo, & voci, nõ poſſunt hęc cõparari. Similiter vox, & cibus in dulcedine, vnde explicans vniuoca dixit hẽre idẽ ſuſceptiuũ, ſ. conceptũ pręciſũ,

quare equus, & canis in albedine comparantur, quia habent primũ ſuſceptiuum.ſ. ſuperficiem, vox, & aqua non comparantur in dulcedine, quia non ſunt in primo ſuſceptiuo, ideſt non habent gradum communem vniuocum, quod notandũ pro analogia proportionalitatis. At inquies, ſubſtantia dicitur perfectius ens, quam accidens, & tamen ens non eſt vniuocum. Reſp. id, in quo fit propria comparatio phyſica debere eſſe eiuſdem rationis ſiue genericæ, ſiue ſpecificæ. vnde in ente non eſt propriè comparatio cum ens nõ ſit eiuſdem rationis in inferioribus, nam comparatiuum ſupponit poſitiuum conuenire rebus ſimpliciter. Vnde illa cõparatio eſt impropria ad oſtendendam perfectionem ſubſtantiæ ſupra accidens, & hinc etiam fit, vt licet in genere fiat propriè comparatio, non tamen ita propriè vt in ſpecie, quia in genere latent æquiuocationes ratione.ſ. differentiarum, per quas contrahitur. Neque Ariſtoteles negat motus ſpecie diſtinctos non poſſe comparari abſolutè, ſed quando in illis non eſt eadem ratio velocitatis, & tarditatis, vt eſt velocitas alterationis, & lationis ob latitudinẽ diuerſæ rõnis.

Tertio vt id, in quo fit comparatio, recipiat magis, & minus. Hæc ex Ariſt. loc. cit.

Comparatio duplex eſt. Not. 3 Comparationem eſſe duplicẽ, quædam eſt abuſiua, quando ſcilicet id, in quo fit comparatio, non conuenit vtrique comparabilium, & de hac non loquimur hic; quædam propria, quando ſcilicet fit comparatio in aliquo, quod reperitur in vtroque extremo, & hæc dupliciter vel ſecundum certam quantitatem exceſſus vnius ſupra aliud, quomodo Sortes dicitur altior Platone. Vel non ſecundum certam quantitatem exceſſus, quomodo dicimus leonem eſſe perfectiorem formica, & ſubſtantiã accidente, nam non eſt dabilis certa quantitas perfectionis, qua ſubſtantia excedit accidens, nam quantumcunque perfectius fiat accidẽs, nunquam pertinget ad perfectionem ſubſtantiæ.

ART. II. *Opinio Auctoris.*

3 *Motus locales ſunt inter ſe comparabiles.* Prima Concl. Motus omnes locales ſunt inter ſe comparabiles, quorũ velocitas attenditur penes lineam, quia quibus eodem tempore æquales lineæ pertranſeuntur, ſunt æquè veloces, & quibus inæquales, differunt in velocitate, & tarditate, vnde Primo ſequitur, motum circularem eſſe comparabilem motui recto, neque Ariſt. vult oppoſitum, ſed tantum vult oſtendere velocitatem, & tarditatem non eſſe ſpecies ſpecialiſſimas, ſed eſſe genera, quorum ſpeciebus non eſt nomen impoſitum; velocitas enim alterationis eſt alterius ſpeciei à velocitate motus localis, & ita velocitas motus recti, & velocitas circularis, ſicut ipſi motus differunt ſpecie, quare ſicut in genere, inquit, non eſt propriè comparatio, ita neque in velocitate, & tarditate in communi: vnde Secundo ſequitur motum ſurſum, & deorsũ eſſe inter ſe cõparabiles. Similiter omnes motus locales, qui fiunt ſecundum lineas comparabiles eſſe inter ſe comparabiles. Tertio, ſequitur omnes motus augmentationis, & diminutionis eſſe inter comparabiles, quia attenduntur penes ſimiles terminos. Quarto alterationes ſimpliciter, quæ poſſunt attendi penes ſimilia ſpatia poſſunt inuicem comparari, cuiuſmodi ſunt, quæ fiunt ſecundum eandem contrarietatem, vt calefactio, & frigefactio. *Motus augmentationis.*

4 *Obiectio.* Sed contra obijcit Sotus 7. phyſ. q. 2. linea circularis, & recta, non poſſunt inuicem commenſurari; ergo neque motus per illas. Antec. prob. quia rectarum ea longior eſt, cuius extrema magis diſtant; circularium verò, quæ maior eſt portio eiuſdem circuli, quare portio diuerſorum circulorum non eſt regula certa. His poſitis ſic argumentor, illa ſunt commenſurabilia, quæ eadem menſura menſurari poſſunt; ſed circularis, & rectus non poſſunt eadem menſura menſurari; ergo: minorem vt probet, notat dupliciter velocitatem motus circularis penès effectum penſari. Primo, ſi conſideretur velocitas circumeundi. Secundo, ſi ſpectetur velocitas ſimpliciter. Prima attenditur, quod in tanto tempore tales anguli deſcribantur circa idem centrũ, vt patet, ſi fiant tres circuli circa idem centrum, quorum anguli licet ſint æquales, tamen baſes angulorum non ſunt æquales, ſed velocitas recti motus non attenditur ſimpliciter, niſi ex longitudine lineæ, vt fusè explicat ad primum. Neque dicas ab Ariſtotele nõ negari lineam circularem, & rectam poſſe comparari: ſed non poſſe commenſurari, at aliud eſt res eſſe comparabiles, & aliud eſſe commenſurabiles, vt probat Valeſ. 7. phy. q. 43. nam diameter eſt cõparabilis coſtæ cum lineæ ſint eiuſdẽ rationis .ſ. rectę, ſed non eſt commenſurabilis, quia non poteſt dari pars aliquota menſurans illas ſecundum æqualitatem, vel inæqualitatem, non inquam, id dicas, nam ex incommenſurabilitate, ſequitur non poſſe comparari motus factos per illas, & contra, quia ſi linea recta, & circularis poſſunt eſſe æquales ſimiliter & motus, & contra.

Confirm. Confirm. Quia cum linea circularis habeat plures angulos, ex quibus quodammodo retardatur motus, non poterit eadem longitudo lineæ rectæ, & circularis pertranſiri in eodem tempore, & æquali velocitate.

Reſpon. Reſp. Negando circularem lineam, & rectã non poſſe menſurari eadem menſura, vt probat Archimedes, nã poteſt ſumi pars aliquota vtramq; menſurans, vt refert Tat. 7. phy. q. vlt.

Reſp. 2. Etiam ſi concedatur lineas nõ eſſe commenſurabiles, adhuc motus per illas poterunt comparari, quia comparantur in aliquo ſcilicet velocitate, quæ eſt eiuſdem rationis in vtroque motu.

Ad Confirm. Ad Confir. Reſp. Etiã ſi debeat inſumi maius tempus ad pertranſeundam lineam circularem, quàm rectam, tamen ille exceſſus eſt determinatus, quare debet in comparatione haberi ratio omnium, &c.

Reſp. 2. Iauell. In circulari eſſe duo.ſ. motum,

tum,& circuitionem,vnde poteſt eſſe vt citior ſit motus,& circuitio tardior, vt ſi ſpatium ſit longe maius, quod multo tempore abſolui debet,quare licet velocitas circularis non poſſit comparari cum velocitate recti, tamen velocitas motus,qui eſt in circulari, poteſt.

Sed contra, vt circulus integer poteſt comperari lineæ rectæ, cur non poterit motus per illas? vnde hæc eſt recta comparatio motus per integrum circulum factus eodem tempore, eſt velocitor motu facto per diametrum.

Reſp. 3. Alij Ariſtotelem in toto illo capite diſputatiuè procedere; ideo de hac re ſuſius cum de motu locali.

5 2. Concl. Septem regulæ obſeruandæ pro comparatione motuum traditæ ab Ariſtotele, bonæ ſunt;patet eas ſingulas inducendo,& explicando. Prima eſt,ſi aliquod mouens A. moueat B. per ſpatium in tempore C. idem mouens mouebit medietatem illius mobilis per idem ſpatium in eodem tempore, quæ regula intelligitur de agente naturali, & habet duplã proportionem ad totam reſiſtentiam, quæ eſt in motu,nam hac ratione nulla eſt inſtantia in contrarium. Secunda, ſi A. moueat B. in C. idem A. poterit mouere medietatem B. per idem ſpatium in ſubduplo C. quod intelligitur eadem ratione,vt ſupra. Tertia, ſi A. moueat B. in C. idem A. mouebit B. per medietatem ſpatij eiuſdem in medio tempore.Intelligitur vt ſupra, & in motu regulari. Quarta, ſimiliter medietas virtutis mouebit medietatẽ mobilis per idem ſpatium in æquali tempore, intelligitur in virtute, & mobili, quæ poſſunt diminui,& de virtute, quæ habeat talem proportionem ſecundum medietatem virtutis ad medietatem totalis reſiſtentiæ, qualem habet totalis virtus ad totalem reſiſtentiam.ita vt nõ interueniat aliqua circumſtãtia, ratione cuius poſſit motus velocitari, vel retardari. Quinta, ſi mouens A. moueat B.in C.non oportet eandem virtutẽ mouere duplum mobile per idẽ ſpatium in duplo tẽpore,vel per dimidiũ ſpatij in æquali tẽpore.Sexta,ſi A.moueat B.in C. eſt neceſſe medietatẽ eiuſdem virtutis mouere idem mobile in duplo tempore per æquale ſpatium,vt patet: nam ſi decem homines trahunt nauim in vno tempore per ſpatium aliquod, non oportet, vt quinque trahant eandẽ nauim per ſpatium idem in duplo tempore,& quinta,& ſexta fundantur, quia à proportione inæqualitatis minoris,non ſequitur actio,quare cum poſſit minui virtus, vt non ſuperet reſiſtentiam, non ſequitur actio: vnde ſoluit rationem Zenonis,qua probabat minimam partem milij cadentem ſupra terram facere ſonũ; non enim inquit, eſt neceſſarium, quia non quælibet pars ſufficit diuidere aerem velociter,quod requiritur ad ſonum.Septima,ſi duo mouentia moueant duo mobilia diuiſim in tempore C. per æqualia ſpatia, tunc aggregatum ex illis, mouebit aggregatum ex mobilibus per idem ſpatium in æquali tempore, & intelligitur de virtutibus, quæ poſſunt vniri, quod ſint eiuſdem rationis,& ſimiliter de mobilibus, & præciſis circumſtantijs, ex quibus poſſet contingere variatio,& fundãtur Prima, Secũda, Tertia, Quarta, & Septima in illo principio,quod omnis actio cauſatur ex victoria agentis ſupra paſſum, ſeu à proportione inæqualitatis maioris.

(Marginal notes: Regulæ ſeptẽ obſeruandæ. — Prima. — Secunda. — Tertia. — Quarta. — Quinta. — Sexta. — Septima. 6)

DVBITATIO II.

Penès quid attenditur velocitas motus?

NOt. Velocitatem attendi penès aliquid, non eſt aliud, quàm cognoſci per illud; quare cum in motu ſint duo,ſpatium pertranſitum,& cauſa, à qua procedit tranſitus, de vtroque dubitatio intelligitur,& quæritur penes quid attenditur motus ex parte cauſæ: Secundo penès quid ex parte effectus. 1

De qua re Tat. d.1.2. & 3. Sotus q.3. & 4. Georg.d.vlt.& alij ſuſiùs in tractãtibus,ex quibus hæc mihi videntur certò colligi.

1.Concl. Velocitas non ita ſequitur potentiam motoris,vt intẽdatur,& remittatur,ſicut intenditur, & remittitur potentia, quia fortè virtus ſubdupla omnino non mouebit, & licet effectus ſequatur cauſam, tamen nõ ſequitur, eandem eſſe proportionem in effectis, quæ eſt in cauſis. *Velocitas non intenditur, & remittitur ex potentia motoris.*

2. Non ſequitur reſiſtentiam, ita vt ſicut eſt proportio reſiſtentiæ,ita ſit & velocitatis,quia ſi motor vt ſex moueat,vt quatuor,non eſt neceſſe, vt duplam reſiſtentiam, ſcilicet vt octo moueat duplo tardius,quia fortè omnino non mouebit. *Non eſt reſiſtentia.*

3. Non ſequitur augmentationem exceſſus potentiæ mouentis, ita vt proportio velocitatis ſit,vt proportio exceſſus, nam ſequeretur virtutem vt duodecim velocius mouere decẽ, quàm vt duo vnũ, quare licèt diminuatur velocitas ad diminutionem exceſſus, non tamen eadem proportione.

4. Velocitas in potentijs naturaliter agentibus ſequitur proportionem potentiæ mouẽtis ad reſiſtentiam, ita vt quanto proportio eſt maior, tanto ſit velocior motus. Hæc ex parte cauſæ; ex parte verò effectus.

5.Conc. Velocitas motus recti non attenditur penès ſpatium corporale pertranſitum in tanto, vel tanto tempore, quia ſequeretur totum velociùs moueri, quam partẽ, quia totum ſpatium duplo maius corporale deſcribit,quàm medietas in æquali tempore. *Motus recti velocitas non eſt ex ſpatio.*

6. Concl. Attenditur penès ſpatium lineale pertranſitum in tanto,vel tanto tempore,quia non aliud poteſt ſumi. 2

7. Hoc tamen ſpatium non eſt totale exiſtens intra terminum à quo, & ad quem;nam ſequeretur tardiùs motum velociùs moueri, quàm velociùs motum,ſi ponamus duas lineas intra duos parietes, vna magna, qua quaſi attingat duas partes, alia parua, & incipiãt ſimul moueri, & tangant ſimul parietem, tunc illæ duæ lineæ in æquali tempore pertranſibunt æquale ſpatium, & tamen paruam ponimus velociùs moueri.

Recti velocitas eſt ex ſpatio lineali. 8. Recti velocitas attenditur penes ſpatium lineale verum, vel imaginarium deſcriptum à puncto medio, vel æquiualenti corporis moti in tãto, vel tanto tempore dixi æquiualenti, quia ſi condenſetur corpus, non manet idem punctum, niſi ſecundum æquiualentiam, & hæc ſufficiât; cætera legite apud Doctores, præcipuè Sotum, qui omnibus eſt clarior in hac materia.

DVBITATIO III.
An poſſit dari ſumma velocitas in motu.

Dico 1. Sicut de facto datur ſumma quantitas, ſcilicet primi cœli etiam ſi ex ſe non habeat terminum: ita datur motus ſummè velox, vt primi mobilis.

A Dico 2. Ex ratione motus, non poteſt dari motus ſummè velox. 8. phyſ. t. 5. vbi Saxon. & alij, quia per idem ſpatiũ poteſt dari velocior. Confir. quia ſpatium ſemper poteſt eſſe maius; ergo & motus per illum ſemper velocior, ſcilicet pertranſeundo in æquali tempore ſẽper maius ſpatium. Simile eſt de tarditate, licet de facto datur tardiſſimus, ſaltem negatiuè, licet non cognoſcatur, nam tempus poteſt in infinitum augeri; ergo mobile ſemper

B poteſt per idem ſpatium in maiori tempore moueri.

LIB. V. SVM. II. DE VNIT. ET PLVR. MOTVVM.

Cap. 1. Explicantur aliqui termini.

In hac parte Ariſt. explicat cauſam, ex qua ſumi debet vnitas, & pluralitas, tum ſpecifica, tum numerica motus, & in 1 cap.

T. 21. ad 31. à tex. 21. ad 31. explicat aliquos terminos, vt quid ſit, eſſe ſimul, quid ſeparatim, quid tangere, quid inter, quid conſequenter, quid continuum, quid contiguum. Deinde illa quibus

T. 29. ad 70. hæc apta ſunt ineſſe. Vnde tex. 29. ad 70. ponit duas differentias inter punctum, & vnitatem. Prima, quod puncta ſunt in ijs, quæ apta ſunt ſe tangere, non ſic vnitates, quæ ſe habent conſequenter. Secunda, quod in eodem côtinuo nõ ſunt duo puncta immediata, at vnitates ſunt eiuſdem numeri immediatè, & addit Auer. lineam ex punctis non fieri maiorem, at numerus fit maior ex vnitate, videndus Venet. tex. 29 per quatuor notabilia, vbi docet in continuo eſſe duplicem vnitatem vnam traſcendentalem, quæ non diſtinguitur ab entitate ipſius, alteram prædicamentalem, & matematicam ab illo diſtinctam, quæ fluit a quantitate continua, indiuiſibiliter ſũpta; vnde eſt vna in toto continuo indiuiſibiliter, quia talis vnitas immediatè pendet a toto, mediatè à partibus, quatenus qualibet parte variata, variatur totum continuum, atque adeo fundamentum vnitatis.

Caput 2. Quotuplex ſit vnitas motus, & quæ ſint conditiones requiſitæ ad vnitatem.

T. 21. ad 45. In hoc cap. à tex. 21. ad 45. docet Ariſt. triplicem eſſe vnitatem motus, genericã ſcilicet

Tex 34. ſpecificam, & numericam, ad quam tex. 34 & ſequentibus exigit vnitatem mobilis, termini, quem

Tex 36. vocat in *quo*, & temporis, quod tex 36. docet debere eſſe vnum, ſcilicet non interruptum, hinc

Tex 39. tex. 39. docet omnem motum ſimpliciter vnum

Tex 43. eſſe continuum; & contra. Deinde tex 43. oſtendit in motu præter vnitatem numericam dari aliã, quæ dicitur regularitas, quæ eſt in motu habente partes eiuſdem velocitatis, & hunc motum dicit eſſe magis vnum quam irregularis, qui habet partes diuerſæ velocitatis orta, ſiue ex difformitate magnitudinis in qua fit motus, ſiue ex diuerſa diſpoſitione mobilis, vnde infert velocitatem, & tarditatem neque eſſe ſpecies motus, neque differentias, quia magis, & minus non differunt ſpecie. Circa quos tex. nihil eſt dicendũ, quia omnia penè examinãtur in quæſtionibus.

Summa Tertia de contrarietate motuum.

Caput 1. De oppoſitione motuum.

In hoc capite agit de oppoſitione motuum, *Tex. 46.*
& ſupponit tex. 45 quatuor modis, vnum motum poſſe opponi alteri. Primo, quando vnius terminus *à quo*, eſt oppoſitus termino *ad quem*

C alterius, vt generatio, & corruptio diuerſorum, *Tex. 47.*
& in his non eſt oppoſitio, vt t. 47. quia ſunt idem v. g. à ſanitate ad ægritudinẽ. Secundo, quã motus

ſunt à terminis à quibus contrarijs, & in his tex. *Tex. 48.*
48. poteſt non eſſe oppoſitio, vt patet ex motibus ad extremis coloribus ad colorem medium; vbi Auer. notat, contrarietatem motuum non eſſe ſpectandam ex terminis *à quibus*. Tertio, quando terminus *à quo* vnius, eſt terminus *ad quẽ* alterius, vt generatio, & corruptio eiuſdẽ. Quarto, quando vterque motus habet tam terminum

à quo, quam *ad quem* contrarios, & in his eſt proprie contrarietas, vt probat tex. 49. quia vterque *Tex. 49.*
eſt de eſſentia motus, atque adeo principium paſ- *Tex. 50.*

D ſionis, qualis eſt contrarietas. Secundo, tex. 50 52. *Tex. 52.*
inductione. Vnde tex. 51 probat motus a contra- *Tex. 51.*
rijs ad formam mediam eſſe contrarios, quia hæc induit rationem vtriuſque extremi.

Caput 2. De oppoſitione quietis cum motu, & cum alia quiete.

Primo docet tex 53. motum quieti contraria- *Tex. 53.*
ri priuatiuè quia pertinere debent ad idem genus. Secundo tex. 54. motum nõ opponi quieti, *Tex. 54.*
qui eſt in termino *ad quem*, ſed quæ eſt in termino *à quo*. Tertio, quietes in locis contrarijs, ſunt contrariæ, tum tex 55. agit de oppoſitione quie- *Tex. 55.*

E tum, quæ pertinent ad terminos mutationum.

Caput 3. Proponuntur, & ſoluuntur aliquæ dubitationes.

Prima, cur côtrarietas naturalis, & præter na- *Tex. 56.*
turalis, inueniatur in motu locali, & non in alijs,

Tex.57. alijs, ſed tex. 57. oſtendit reperiri etiam in alijs, vt inductione patet in augmentatione, & dimi- Tex.58. nutione naturali, & artificiali, & tex. 58. in alteratione, vt quando ex ægritudine fit ſanatas in diebus criticis dicitur naturalis, at in alijs eſt innaturalis, Dicitur enim dies critica, in qua naturaliter, vel natura debet vincere, vel vinci à morbo, vt dies 5. 7. & cæteri impares, quia tunc comple- Tex.59. tur periodus morbi. At lationi naturali tex. 59. opponitur violenta in proprio ſubiecto, & etiam Tex.60. qui eſt in alieno ſubiecto. Hinc tex. 60. docet eandem eſſe rationem quietum. Hinc 2. quærit, an quies violenta ſit genita, & poſt diſputationem in vtramque partem nihil concludit, vt patet Tex.61. tex. 61. 3. in tex. 62. quærit, an quies in termino Tex.62. *à quo* cõtrarietur motui, & Primo negat tum tex. 63. affirmat, quia non repugnat contraria ſecundum quid eſſe ſimul. Tex.63. A Hinc tex. 64 docet quietem violentiâ generari, quia vt aliquid mouetur violenter, ita etiam quieſcit, cum antea non quieſceret. 4. tex. 65. quærit, cum corpora naturalia moueutur naturaliter, & violenter, quis motus cui motui opponatur. Reſp. in vtroque eſſe oppoſitionem, ſed diuerſa ratione, nam motui ignis ſurſum opponatur motus eiuſdem deorſum, vt naturale opponitur violento, at motuũ terrę deorſum, vt naturale naturali, & idem dicendum de quiete.

Difficultates, quæ circa hos textus occurrunt, examinantur in quæſtionibus.

TRACTATIO XXIV.

De proprietatibus motus in 5. Phyſic.

TRES ponuntur proprietates motus: Prima eſt tempus, de qua Ariſtoteles 4. phyſ. & Nos ſupra: Secunda eſt vnitas continua: Tertia eſt oppoſitio, quę poteſt dici proprietas relatiua, de quibus Ariſt. in 5. phyſ. à t. 21. & Nos hoc loco, neque eſt cur textus à t. 21. ad 45. explicemus ſeparatim, quia ferè omnia explicantur in quæſtionibus.

QVAESTIO I.

De vnitate motus.

DVBITATIO I.

Quot vnitates conſiderari poſſunt in motu.

1 PRimo Not. Motum dici vnũ. Primo, quia eſt perfectus: Secundo, quia vniformis: Tertio, quia eſt regularis: Quarto demum, vt diſtinguitur contra multos, & plures, & ita ſumitur hic.

Vnitas triplex eſt. Not. 2. Cum vnitas ſit triplex, generica, ſpecifica, & numerica; omnes tres vnitates poteſt motus habere, & Primo quidem erit diſputatio de generica, non quidem illa, qua comprehendũtur omnes motus, cum conſtet dari aliquid cõmune per analogiam, in quo cõueniũt omnes, ſicut formæ conueniunt in ratione actus, ita & potentiæ in ratione actuabilis. Vnde vti calefactibile per calefactionẽ actuatur, & mutatur; ita generabile per generationem; ſed quæſtio eſt de vnitate generica ſubalterna, de qua infra. Pro quorum explicatione.

Not. 3. Pro intelligentia harum vnitatum ab Ariſt. 5. phyſ. à t. 21. ad 30. explicari ſeptem terminos neceſſarios ad cognitionem vnitatis motus. Primum quid ſit ſimul: Secundũ quid ſeparatim: Tertium quid tangere: Quartum quid inter: Quintum quid conſequenter: Sextum quid contiguũ: Septimũ quid continuũ.

Not. 4. Simul ſecundum locum dicuntur 2
B quæcumque habent in eodem loco proprio, ſua extrema (non enim loquitur de ijs, quę sũt *Quid ſit eſſe ſimul.* ſimul ſecundum tempus.) Dixit in loco proprio, ideſt adæquato, quomodo duo corpora non poſſunt eſſe naturaliter ſimul, nam in loco communi eſſe, nõ eſt eſſe ſimul, vt patet, alioqui Ciuitas Pariſienſis, & Salmaticenſis eſſent ſimul, cum ſint in eodem orbe. Secundo huic opponitur ſeparatim, quæ ſcilicet ſunt in di- *Quid ſeparatim.* uerſis locis. Tertio ſe tangere dicuntur, quorũ vltima ſunt ſimul. Quarto inter, ſeù mediũ *Tangere. Inter.* dicitur id, in quod id, quod cõtinuè mouetur, primo aptum eſt peruenire, quàm in extremũ.

Primo dicitur, quod cõtinuò mouetur, quia
C fortè motu diſcreto poſſet Angelus ab extremo ad extremũ peruenire ſine medio. Secũdo dicitur aptum &c. quia ignis inter terram, & cœlũ adhuc mediaret, etiam ſi nullus ſit motus; illud verò dicitur continuè moueri t. 23. quod nihil, aut pauciſſimum intermittit rei, ideſt ſpatij, vt ſignificet poſſe eſſe motum continuum in ſpatio contiguo, modo non intermittatur tempus per quietem mediam, vt patet in illo, qui mouet cordas cítharę, nam licèt cordæ non ſint continuæ; tamen motus, & ſonus videtur eſſe continuus, vt qui poſt Hypatem, ideſt grauiſſimam cordam continuè tan-
D git Neten, ideſt, acutiſſimam, facit ſonum continuum, licèt mediæ non tangantur, quod Ariſtoteles docet, vt viam ſibi ſternat ad vnitatẽ motus, non requiri vnitatem ſpatij, ſed mobilis, & temporis. Quinto conſequenter dicũtur *Quid ſit eſſe conſequenter.* ſe habere, quorum vnum eſt poſt aliud, inter quæ nihil mediat eiuſdem generis, vt duæ domus dicuntur conſequenter ſe habere, quando nõ mediat alia domus inter illas; vnde Sexto contiguum dicitur, quòd cum conſequẽ- *Quid contiguum.* ter eſt, tangit; & patet ex explicatione tactus, ſed deinceps explicatur cur extrema, inter quæ eſt medium, debeant eſſe quodammodo contraria, quia omnis motus eſt inter oppoſita;
E oppoſitio verò extremorum mutationis, aut eſt cõtradictionis, aut contrarietatis; contradictionis autem nullũ eſt medium; inter album enim, & non album, non eſt mediũ, quare medium eſt inter ea, quæ ſunt quodãmodo, ideſt impropriè contraria, vt eſt inter locos, &c. Se- *Quid continuum.* ptimo continuũ dicitur, quod eſt hærens hoc eſt

eſt, cum idem eſt vtriuſque terminus, cum ſe tangunt : vnde dicit in ijs rebus reperiri, quæ ſunt apta ita coagulari, vt fiant vnum ſecundũ contactum: & ſicut diuerſo modo fit vnum continuum, ita fit vnum totum, fit enim vnum aut clauo, aut glutine, aut tactu, aut inſitione. Vnde triplex eſt continuatio, artificialis, naturalis inter ea, quæ ſunt eiuſdem naturæ, & mathematica, vt quantitas punctis.

3 *Ariſt comparat hos terminos.* 5. Not. Ariſtotelem comparãdo hos terminos, dicere (conſequenter eſſe) eſt quid communius quàm tangere, nam quæ ſe tangunt, conſequenter ſe habent, non tamen contra, omnia, quæ cõſequenter ſe habent, ſe tangunt; & conſequenter ſe habere reperitur in numeris, & magnitudinibus, tangere verò ſolum in magnitudinibus. Tangere ſimiliter prius eſt, quàm continuum; non enim omnia, quæ ſe tangunt, ſunt continua. Hinc infert, ſi vnitas, & punctum eſſent ſeparata, vt dixerunt Platonici, adhuc non eſſent idem, quia ſecundum vnitates non fit contactus linearum, fit autem ſecundum puncta, & vnitates poſſunt eſſe cõſequenter, puncta verò nequaquam, nam cum inter duo puncta mediet linea, in quibus ſunt puncta, ſemper mediat aliquid eiuſdem rationis.

Not. 6. Hoc differre accidentia à ſubſtantijs, quod ſubſtantiæ ſuam ſpeciem ſortiuntur à principio aliquo intrinſeco, & accidentia pendent quoad ſpeciem ab aliquo extrinſeco, vnde definiuntur per additamentum, neque id mirum, quia accidentia pendent ab aliquo extrinſeco, non ſic ſubſtantiæ, quare non mirum, ſi accidentium vnitas pendeat ab aliquo extrinſeco.

DVBITATIO II.

Vnde petenda ſit vnitas generica motus.

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Aliqui petunt ex terminis.* Reſp. Aliqui peti ex terminis, qui ſunt in eodem prædicamento. Eſt Ariſt. 5. phyſ. 31. patet, quia eſſentia motus pendet ex termino; ergo & vnitas motus. Antec. patet, quia motus eſt terminus ipſe prout fit. Cõſeq. prob. quia ab eodem ſumitur vnitas, à quo eſſentia, cum vnitas ſequatur entitatem.

Obiectio. Dices cum Soto ſequeretur motus, qui differunt genere, vt calefactio, & albefactio eſſe eiuſdem generis, ſcilicet in prædicamẽto qualitatis.

Soluitur. Reſp. Dici eiuſdem generis, & non differre ſimpliciter, tum quia verbum (*differt*) ratione negationis incluſe diſtribuit pro omni genere, quare dicerentur non conuenire in aliquo genere; tum quia genus ſubalternum, eſt ſpecies etiam: quare quæ differunt genere, dicũtur ſimpliciter differre ſpecie ſubalterna, nam differre ſpecie, eſt differre definitione, vt 5. met. 12. genus autem non diſtinguitur, vt genus, ſed vt ſpecies. vnde Ariſt. t. 51. motus eiuſdem generis diſtinguit in motus eiuſdem ſpeciei infimæ, & ſpeciei ſubalternæ. Ex quo patet illos motus eſſe ſub eodem genere generaliſſimo, non autem ſub eodem ſubalterno proximo.

At aliqui negant, vnitatem genericam ſumi ex vnitate generica, quia motus nõ habent inter ſe hãc vnitatem genericã, etiã ſi ſint ad terminos eiuſdem generis prædicamentalis, quia motus, cum non ſint in genere directè, & per ſe, non poſſunt habere conuenientiam genericam, quare ſi vltra quæritur, vnde ſumatur eius vnitas.

Verùm Alij putantes, motus eſſentialiter, & directè contineri ſub genere actionis, vel paſſionis negant vnitatem genericam ſumi ab vnitate terminorum, nam vnitas omnium motuũ, cum hi ſint ad diſtincta prædicamenta, non poteſt eſſe, niſi analogica; cũ tamen vnitas motuum ſit vniuoca: vnde dicunt ſumi ex modo tendendi in terminum, nam actio, & paſſio etiã ſi ſint ad eundem terminum, diſtinguntur genere ſolum ex modo tendendi, quia actio eſt tendentia potentiæ communicatiuæ, ſeu actiuæ, & paſſio, tendentia potẽtiæ receptiuæ, ſed hic modus dicendi errat in fundamento, quia oſtendimus motum eſſentialiter nõ includere actionem, & paſſionem, & repugnat Ariſt. 5. phyſ. t. 31. vbi *motus vnus genere dicitur ſecundum figuras prædicamẽti, latio enim omni lationi genere vnus eſt, alteratio autem à latione diuerſus genere eſt*, at ſi motus eſſent ſub genere actionis, vel paſſionis, latio non differret genere ab alteratione.

ART. II. Opinio Auctoris.

Prima Concl. Vnitas generica motuum, de qua Ariſt. t. 31. non intelligitur de vnitate directa, & per ſe, ſed de vnitate indirecta, & reductiua, quia motus ſecundum propriam eſſentiam, non ſunt in genere directè, & per ſe, ſed indirectè, & reductiuè, vt alibi dictum eſt, ergo non poſſit habere vnitatem genericã directè, ſed reductiuè, conſeq. prob. quia vnitas conſequitur eſſentiam, quod ſi eſſentiæ rerum non ſunt ſub genere, neque poſſunt habere conuenientiam in genere, in qua fundatur vnitas, quod ſi sũt in genere, eo modo quo ad genus pertinent, eodem modo conueniẽt inter ſe. 2 *Vnitas generica motus è indirecta.*

2. Concl. Vnitas generica prædicamentalis indirecta, & reductiua, quę conuenit motibus, ſumitur ex vnitate generica termini ad quem. Prob. 1. ex 5. phyſ. t. 31. *genere*, inquit, *vnus eſt ſecundum figuras prædicamenti*; vnde infert, eos eſſe eiuſdem generis, quæ reſpiciũt terminos contentos ſub eodem prædicamento, eos autem eſſe diuerſos, quæ ſunt ad terminos contentos ſub diuerſis prædicamentis, vt latio, & alteratio. *Hæc vnitas generica eſt ex vnitate generica termini ad quem.*

Dices. Vnitas generica terminorum eſt vniuoca, at non ſic vnitas motuum, ergo hæc non ſumitur ab illa. *Obiectio.*

Reſp. 1. Negando conſequentiam, quia imperfectum, qualis eſt vnitas analogica, poteſt *Soluitur.*

perdere

pendere à perfecto. Reſp. 2. negando minorem, quia vt oſtendimus alibi, motus, qui pertinent ad idem genus, cõuenire poſſe vniuocè.

3 *Vnitas motus diſtincti à mutatione eſt, ex termino à quo, & ad quem.*

3. Concl. Vnitas motus, vt eſt communis ad tres ſpecies motus, & diſtinguitur à mutatione, ſumitur ex termino *ad quem*, & *à quo*, quia motus à mutatione diſtinguitur ex eo, quod motus eſt à ſubiecto in ſubiectũ, mutatio autem ex non ſubiecto in ſubiectum 5. phyſ. t. 7. & Nos ſupra explicauimus, at hæc diſtinctio neceſſario inuoluit terminum *à quo*, & *ad quẽ*, quia idem eſt eſſe à ſubiecto, ac eſſe ex termino *à quo* poſitiuo contrario, & eſſe à non ſubiecto idem, ac ex priuatiuo termino. Hinc Murcia infert nigreſcationem, quæ eſt ab albo, diſtingui ſpecie ab ea, quæ eſt à nõ nigro; quia termini *à quibus*, ſunt diuerſæ rationis: quod ſi Ariſt. t. 3. ait, omnes dealbationes eſſe eiuſdem ſpeciei, intelligitur de ijs, quæ ſunt à termino eiuſdẽ rationis, ſcilicet poſitiuæ, vt quæ eſt à nigro, & à viridi. Verum hæc doctrina mihi non omnino placet, quia Ariſtoteles cum diſtinguit motum à mutatione ex terminis *à quibus*, intelligitur de ijs, quæ ex natura ſua connaturaliter ſic acquiruntur; non autem de ijs, quæ ex placito hominum cõſiderantur fieri ex ſubiecto, vel ex non ſubiecto, quare cum albeſcatio ex natura ſua ſit ex ſubiecto, non erit diſtinctæ ſpeciei, quod conſideretur fieri ex ſubiecto, vel ex non ſubiecto; ſolum poſſet pro Murcia dici, albeſcationem aliquando ex natura ſua fieri ex ſubiecto, vt quando fit ex ſubiecto mixto: at vero aliquando fit ex non ſubiecto, vt quando fit ex prima mixtione elementorum, quia tunc non ſupponitur, præcedere colorem aliquem in elementis. Sed hæc ſatis ſint de quæſtione penès de nomine.

Murcia dictũ.

DVBITATIO III.

Vnde ſumenda ſit vnitas, & diſtinctio ſpecifica motus.

BVrlæus, Venetus, Niphus, D. Thom. & alij 5. phyſ. in t. 31. & 32. Conimb. c. 4. q. 1. & ſequent. Tolet. q. 2. Ruuius q. 1. in c. 4. Murcia diſp. 2. q. 1. Ferr. q. 4. Fonſec. 6. met. c. 15. q. 7. ſect. 5. Suar. diſp. 47. met. ſect. 3. dum agit de actione.

ART. I. Opiniones Doctorum.

PRima Opinio eſt negantium ſumi ex termino, quia vnus motus ſpecie poteſt habere terminos diuerſæ ſpeciei, vt patet tum ex motu lapidis ab igne, qui vſque ad ſuperficiem aquæ eſt vnus terminus, & ab hac ad centrum eſt alter terminus; tum ex motu locali, qui eſt ad vbi, & locum, ſed facile. Reſp. ibi eſſe vnum terminum vltimatum, à quo ſumitur ſpecies, & vbi eſt præcipuum ſpecificatiuum, & intrinſecum, locus autem ſe habet extrinſecè, & concomitanter, vt infra dicetur, neque motus aeris quo aſcendit ad ſuum locum, & ignis, quo deſcendit ad eundem locum habeat terminos formales eiuſdem A ſpeciei, vt infra.

2. Opinio eſt ſufficienter ſumi ex vnitate, & diſtinctione terminorum *ad quos*, ex t. 32. nam inde denominatur. Confir. quia omnem dealbationem Ariſtoteles ait eſſe vnius ſpeciei, & tamen procedere poteſt ei fuſco, pallido, & nigro. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant ſufficere quamcunque identitatem termini ſiue materialis, ſiue formalis; ſed nõ placet alijs ob motum intenſionis, & remiſſionis, qui ſunt ad eundem gradum materialiter, & ſimiliter augmẽtatio, & diminutio, ſed ad hoc reſpondent, ibi non eſſe vnum terminum, quia intrinſecus terminus remiſſionis non eſt gradus talis, ſed negatio exiſtentiæ graduum ſu- B periorum, ſed aliunde improbatur vt infra. Alij vero exigunt terminũ formalem, is autem exigit, vt vltimatè intendatur, vnde non omnis motus ſurſum eſt eiuſdẽ ſpeciei cum alio; Secundo, vt attendetur ratio ſub qua intenditur, nam eadem quantitas vt quatuor v. g. poteſt includere rationem formalem maioris, & minoris, & idem locus ſurſum, & deorſum reſpectu diuerſorum, neque hinc fit relationes eſſe terminos formales motus, ſed inde circumſcribi terminos formales, vel vt alij ſicut ſuperficies eſt locus, vt dicit continentiam, cum tamen continentia non ſit locus, ita terminus formalis augmentationis eſt quantitas vt ma- C ior, licet relatio maioritatis non ſit terminus; ſic etiam motus rectus, & circularis ſunt ad quantitates, vt dicunt rectitudinem, & circulationem, cum tamen motus non ſit ad figurã.

Dices. Dealbationem vt quatuor diſtingui ſpecie à dealbatione vt octo, quia termini ſunt formaliter diuerſi, vt quãtitas maior, & minor.

Reſp. Multitudinem graduum poſſe conſiderari, vt multitudinem prædicamentalem, & ſic ſunt diuerſæ ſpeciei, quia eſt diuerſa ſpecies numeri, & vt tranſcendentalem, & ſic eſt vnius ſpeciei, quia omnes gradus ſunt eiuſdẽ ſpeciei: ſed contra, quia idem dici poſſet in quantitate.

Ego Reſp. Dealbationem vt ſic ſpecificari D ab albedine vt ſic, ſed vt induit conceptum intenſionis, & remiſſionis vt ſic, ſpecificari à gradibus vt remiſſis, & intenſis.

3. Opinio eſt dicentium ad diſtinctionem ſufficere diſtinctionem terminorum, vel mediorum, ſed ad vnitatem exigi vtrumque, quia bonum vnitatis eſt ex integra cauſa, malum autem diſtinctionis ex ſingulis defectibus, primo ex t. 33. vbi motum rectum, & circularem diſtinguit ex diuerſitate linearum, etiam ſi idẽ terminus acquiratur, de qua opinione dub. ſequenti.

E *ART. II. Oſtenditur non requiri vnitatem motoris, & mobilis, nec termini à quo.*

1 *Non ex vnitate ſpecifica motoris, vel mobilis.*

PRima Concl. Non requiritur vnitas ſpecifica motoris, neque mobilis, tum quia 5. phyſ. 31. & deinceps, vbi fusè de hac materia non meminit motoris, & mobilis, vt ſpecifican-

ficantia eſſentialiter motum, vt notat Auer. 5. phyſ. com. 3. tum quia forma eſt eiuſdem ſpeciei, ſiuè producatur à ſole, ſiuè ab igne; ſiuè recipiatur in ligno, ſiuè in aere, & licet ſubiectum ſit de conceptu motus, tamen non dat illi vltimam ſpeciem, ſicut ſubiectum eſt de conceptu accidentium, non tamen dat his vltimam ſpeciem. Et Confir. quia poteſt idem mobile moueri diſtinctis motibus ſpecie, vt ſi moueatur localiter, & calefiat, quod non fieret ſi vnitas ſpecifica ſumeretur à mobili. vide Sotum q. 3. c. 5. ad 5.

Confirm.

1. Obiectio. Dices 1. Motor 3. phyſ. 23. ponitur in definitione motus; ergo variatur ſpecie ex motore, quia ordo motus ad motorem variatur ex termini variatione.

Reſpon. Reſp. Non poni, vt ſpecificantem eſſentiã, ſed vt enumeraret omnia, quæ ſunt neceſſaria coniuncta cum motu, nam motus non poteſt eſſe, niſi dum fit, fieri autem nequit ſine motore, vnde t. 6. & 16. & 5. phyſ. 7. 8. & 9. non poſuit motorẽ in definitione motus. Et licet aliquando motus ſumat nomen à principio effectiuo, vt medicatio, id eſt vt docet D. Thom. 1. 2. q. 1. ar. 3. quando ſignificatur, vt actio; nam quando ſignificatur, vt motus ſumit ſpeciem à termino *ad quem*.

2 *2. Obiectio.* Dices 2. Motus lapidis ſurſum, & ignis differunt ſpecie: ſed non differunt, niſi ratione mobilis, vel motoris, nam terminus *ad quem*, & ſpatium ſunt idem. Maior prob. quia vnus eſt violentus, alter naturalis, quare videntur opponi 5. phyſ. 56. 57. & 58. quæ autem opponuntur, ſpecie diſtinguntur 10. met. 24.

Reſp. Tatar. Reſp. Tatar. Naturalem motum, & violentum reſpectu diuerſorũ diſtingui ſpecie, quia accidunt motui, nam conſequuntur ſpeciem conſtitutam; ideò enim aliquid eſt violentum, quia habet talem naturam, quæ repugnat ſubiecto, quare ſi idem numero motus, qui conuenit igni, collocetur per impoſſibile in lapide, igni erit naturalis, & lapidi violentus, & facilè patet in frigore, quod aquæ eſt connaturale, igni violentum; motus verò naturalis, & violentus reſpectu eiuſdem ſubiecti, ſunt oppoſiti, & ſpecie differunt, quia ſunt ad diuerſos terminos, vt v. g. igni eſt connaturalis motus ſurſum, & violentus motus deorſum, qui ſunt oppoſiti, & differũt ſpecie. Vel Ariſt. loquitur eſſe contrarios, vt violenti, & naturales ſunt, ſicut homo albus eſt contrarius nigro, quod indicat t. 58. dicens, quare non ſimpliciter corruptio corruptioni contraria eſt, ſed ipſarum hæc quidem huiuſmodi, alia verò talis eſt, id eſt vt vna eſt naturalis, alia violenta, vt benè Them. Simplic. & D. Thom. non eſt tamen neceſſarium, vt omnia, quę quoquomodo ſunt contraria, ſpecie differant 10. met. 25. cũ multa ſint contraria per accidens, quæ non differunt ſpecie. Idem probant alij, nam idem locus acquiritur reptando, volando, vel motu progreſſiuo, quia hæc non faciunt diſtinctas ſpecies eſſentialiter, ſed accidendaliter, ſcilicet ex modo, quo ſiunt, vt Per. lib. 13. c. 9. q. 8. & Sotus c. 5.

Themiſt. Simplic. S. Thom.

2. Aliorum reſponſio. Hinc Reſp. Alij, motum poſſe conſiderari dupliciter: Primo ſecundum ſe: Secundo in ordine ad ſubiectum, in quo eſt, quatenus illius naturæ conuenit, vel non, ſed hoc cum per accidens conuenit motui, non poteſt ex hoc ſumi ſpecies motus; ſupponitur enim natura motus conſtituta; quare ſpectandus eſt motus ſecundum ſe, & vt via, ſicut enim calor eiuſdem eſt ſpeciei, ſiuè ſit in aqua, ſiuè in igne, ſic etiam & calefactio; imò ex eo, quod eſt violentus vni, & alteri naturalis, ſupponitur eſſe vnius eſſentiæ, ratione cuius vni rei conuenit, alteri verò non conuenit; vnde motum eſſe violentum, vel naturalem, ſupponit iam eſſe talis naturæ, quare non poteſt conſtitui per eſſe naturale, & violentum in ſpecie propria; ſed accidentali. Vnde Reſp. Differre ſpecie non eſſentiali, ſed accidentali, id eſt ſecundum rationem naturalitatis, & violẽtiæ. ſicut calor differt à ſeipſo accidentaliter ratione connaturalitatis cum igne, & violentiæ cum aqua.

3 *Vnitas ſpecifica motus nõ eſt per ſe primo à termino à quo.* 2. Concl. Motus non ſumit ſpeciem per ſe primo à termino *à quo*. Ita Conimbr. c. 4. q. 1. & Alb. ibi & D. Thom. 1. p. q. 23. ar. 1. ad 3. & 2. contr. Gent. c. 17. Scot. p. d. 13. quæſt. vnic. Ferrarienſ. 5. phyſ. q. 4. Sotus q. 3. Tolet. q. 2. Valleſ. controuerſ. 25. Perer. lib. 13. c. 8. Ruuius c. 5. q. 1. Iauel. q. 7. Veracrutius ſpecul. 3. Maior q. 3. Maſius ſect. 2. q. 2. quia poteſt eſſe terminus eiuſdem ſpeciei, etiam ſi termini *à quibus* diſtinguã ur ſpecie, vt ſi lapis deſcendat à concauo lunæ, vel aere, & nigreſ ctio eſt eiuſdem ſpeciei, ſi fiat à viridi, vel albo; quod etiam argumentum fieri poſſet ad probandum non requiri vnitatem ſpecificam mobilis, & motoris, cum nigrefactio poſſit cauſari ex calefactione, & exiccatione. Sed facilè poſſent reſpondere dicentes, terminũ *à quo*, mobile, & motorem poſſe accipi dupliciter: Primo materialiter, Secundo formaliter, quare licèt poſſint eſſe idem materialiter ſubiectum motor, & terminus *à quo*, reſpectu motus diuerſæ rationis, nõ tamen formaliter ſunt idem, ſed diuerſæ rationis, vt v. g. licet aqua poſſit frigefieri, & humectari; tamen ſubiectum vt frigefactibile recipit tantum frigus, & non humiditatem, & ſic de alijs. Similiter terminus *à quo* materialiter, ſed per accidens, licèt poſſit eſſe diuerſus in eodẽ motu; tamen non formaliter, & perſe; dicitur terminus *à quo* formaliter priuatio ipſius formæ, quæ diſtinguitur ſpecie, iuxta diſtinctionẽ formarũ; materialiter verò, & per accidens eſt illa forma, quæ eſt in ſubiecto, cũ qua eſt coniũcta priuatio formæ producendę, quare albefactio ſiuè fiat à viridi, ſiuè à rubro, ſemper eſt eiuſdẽ ſpeciei, quia ſemper eſt idem terminus *à quo* formaliter, ſcilicet priuatio albedinis, quæ eſt coniuncta cum viriditate, & rubedine, quod Ariſt. 5. phyſ. 52. videtur indicaſſe, dum oſtendit quo modo quies motui, & quieti opponatur.

Obiectio.

Soluitur. Hæc Reſponſio licèt euacuet difficultatem, adhuc tamen non eſt recedendum à concluſione, tum quia Ariſtoteles videtur illam ſumere

mere à termino *ad quem*, dum ait, *Omnis igitur dealbatio omni dealbationi idem ſecundũ ſpeciem erit*. Ergo ſpecies ſumitur à termino *ad quem*, & non *à quo*, nam alioqui cum aliqua dealbatio ſit à nigro, aliqua à viridi, non omnis dealbatio eſſet eiuſdem ſpeciei cum altera. contra Ariſt. t.31. tum quia terminus *ad quem* comparatur ad motum, vt actus ad potentiam, quare vt forma dat ſpeciem lapidi, ita terminus motui, & tamen differunt, quia illa eſt cauſa formalis intrinſeca, hic eſt extrinſeca.

Confirm. Confir. Quia *à quo* res accipit nomen, accipit eſſentiam: ſed motus accipit nomen à terminis.5.phyſ.t.9.& 49. nam dicitur refrigeratio &c. Confir.2. ex D.Thom.1.par.q.25.ar.1. & q.45. ar.1. quia non poteſt vnus motus ſpecie, ſumere ſpeciem à duobus oppoſitis: at terminus *à quo*, & *ad quem*, ſunt contrarij, 1. cœl.86.5.phyſ.49.& 8.phyſ.62.Confir.3.quia terminus *à quo* præexiſtit motui, & dum eſt motus, non exiſtit, ſed derelinquitur, quia motus eſt ſeperatio ſubiecti à termino *à quo*, & tendentia ad terminum *ad quem*, ergo non pōt ſpecificari à termino *à quo*; conſeq. prob. tum quia ſpecificatio non debet ſumi à principio quod euaneſcit; ſed ab eo, quod manet; tum quia terminus *à quo* per accidens ſe habet ad acquiſitionem talem, nam natura intendit talem formam, ſiue ſit ex tali termino, ſiue tali.

Dices: in motu locali ſunt duo termini .ſ. vbi, & locus diſtinctæ ſpeciei, ergo motus ad illos eſſet in duplici ſpecie. Reſp. Sonc.5.m. q.41.ad 3. motum ſpecificari à termino totali, hic autem continet vbi, & locum, vnde ad 2. ait, motum non dici vniuoce de motu vltimæ ſphæræ, & aliorum, quia cum vltima ſphæra non habeat corpus continens, non habet aliquod vbi; ſed hæc opinio licet admitti poſſit quoad terminum totalem, tamen nec rectè illum explicat, quia locus nõ eſt neceſſarius ad motum vt ſuo loco, nec vbi oritur ex loco extrinſeco, quia ſufficit ſpatium imaginarium, vt fiat motus, & per conſequens acquiratur vbi, cum quo ſiue coniungatur corpus continens, ſiue non, non mutatur ſpecies motus, niſi fortè ſecundum naturalitatem, vt explicabimus cum de motu elementorum. Hinc patet, multo magis Soncinatẽ falli. dum ad.5.negat, poſſe dari vbi ſine loco etiam per potentiam Dei, quia quando effectus includit in ſua ratione determinatam cauſam creatam, Deus non poteſt illam ſupplere, niſi Deus efficeretur creatura, quod eſt impoſſibile, ſed ex alibi dicendis ſatis conſtat, poſſe dari vbi intrinſecum mobili ſine loco: licet vbi extrinſecum, quod eſt circũſcriptio locati à loco, nõ detur ſine loco.

4 *Opin Saxon. Murcia. Burla. Ratio.*

Contrarium docent Sax.5.phyſ.q.6.Murcia diſp.2.q.1.c.2 Aſtudill.q.5.Burl.q.2.& plurimi ex recentioribus. Fundamentum, quia motus eſſentialiter eſt via inter duos terminos .ſ. *à quo*, & *ad quem*; ergo tàm eſſentialiter reſpicit terminum *à quo*, ſicut *ad quem*; ergo ab vtroque ſumit ſuam ſpeciem extrinſecè, ſed intrinſecè per habitudinem ad illos terminos: A vnde fit, vt ſicut diſtinctio ſpecifica, ſumitur ex diſtinctione ſpecifica terminorũ; ita & generica ex generica terminorum. Et licèt Ariſt. t.35. vnitatem ſpecificam motus ſumat à termino *ad quem*; tamen non excludit terminum *à quo*; imo illum includit, dum t.4. ait, motũ magis denominari ab eo, in quo, quàm ex quo mouetur.

Confir.1. Quia terminus *ad quem* ſæpè nõ eſt; ergo non poteſt ex illo ſumi vnitas motus. *Confir. 1.* Confir.2. Quia cum corruptio terminetur ad non ens, non poteſt ſumere vnitatem à termino *ad quem*, ſed à termino *à quo*, quia non ens, non poteſt dare ſpeciem enti reali. *Confir. 2.* Confir.3. quia creatio diſtinguitur ab alijs motibus ſolum per terminum *à quo*. *Confir. 3.* B Confir.4. quia motus aſcenſus, & deſcenſus diſtinguatur ſpecie, & tamen ſunt ad eundem terminum, ergo eorum diſtinctio debet ſumi à terminis *à quibus*, vt patet ex deſcenſu aeris ab igne ad ſuũ locum, & aſcenſu aeris à terra ad eundem locum, & idem patet ex decremento, & augmẽto ad eandem quantitatem v.g. palmarem, ſed à ſemipalmari, & bipalmari. *Confir. 4.*

Reſp. Negari non poſſe quin ſecundariò, & conſequutiuè, (vt ait Sotus concl.3.) motus ſpecificatio ſumatur à termino *à quo*, nam cũ motus ſit à cõtrario in contrarium t.10.& 18. ſi termini *ad quos*, ſunt diſtinctæ ſpeciei, etiã C termini *à quibus* p ſe primi ſpecie diſtinguãtur oportet; primariò tñ ſumitur à termino *ad quẽ*, quia ab illo ſumi debet diſtinctio terminorum *à quibus*, atq; adeo eſt radix totius diſtinctionis: vnde licet motus reſpiciat vtrũq; terminũ, tñ diuerſo modo, nam terminum *ad quem*, reſpicit vt finem, atque adeò vt bonum ſui, & ideò primario reſpicitur terminus *ad quem*, terminum verò *à quo*, reſpicit vt negationem boni, atque adeo vt malum, quod expelli debeat, & ideo ſecũdario reſpicitur; ſicut enim appetitus primario ſpecificatur à bono, & ſecundario, ac per accidens à malo, quod eſt contrarium bono; ita & actus, quo appetitus D tendit in bonum, qui eſt virtualis quidam receſſus à malo.

Soluitur ratio oppoſita ſententia.

5 *Ad 1.Confir.*

Ad 1.Confir. Reſp. Dupliciter ſumi poteſt vnitas ad aliquo, Primo intrinſecè, & hac ratione id, quod intrinſecè conſtituit eſſentialiter aliquid reale, neceſſariò debet eſſe ens reale, & hac ratione terminus non ſpecificat motum; Secundò extrinſecè, tanquam terminans dependentiam; & ita terminus ſpecificat motum: neque eſt abſurdum ens reale, non exiſtens ſpecificare ens, vt patet in potentia, quæ ab obiecto, etiã ſi ſit ens rationis, ſpecificatur, & materia à forma, & ratio eſt, quia huiuſmodi ſpecificatio, & à termino *ad quem* eſt in E genere cauſæ finalis, quæ cauſat, dum non eſt, ſed ſub eſſe futuro.

Ad 2. Confir.

Ad 2. Confir. Reſp. Terminos ad quos motuum deperditiuorum non eſſe ſimpliciter nõ ens, ſed priuationes, neq; abſurdum huiuſmodi ſpecificationem fieri à priuatione, cum huiuſmodi motus ſint etiam negationes quædam.

Ad 3.

Ad 3. Confir. Ad 3. Confirm. Reſp. In creatione ſpectari ipſam eſſentiam actus, ſecundo ipſum modum actus, quoad eſſentiam exiſtimo non diſtingui creationem equi à generatione eiuſdem, ſed tantū ratione modi, qui accidit eſſentiæ actus, qui modus explicatur per carentiam ſubiecti, vel eductionem ex ſubiecto: vnde creationes inter ſe ſpecie diſtinguuntur ex terminis, quod etiam obſeruauit Ariſt. dum diſtinxit mutationem in communi à motu: nam illam dixit eſſe inter contradictoria; motum vero inter contraria 5. Phyſ. 9. 49. 6. Phyſ. 91. & alibi ſumpſit illam ex termino, vt explicaret modum tendendi ad terminum eſſe diuerſum, ſed de hac re alibi, nam dici poteſt terminum formaliter eſſe diſtinctum.

Ad 4. Confir. Ad 4. Confir. Reſp. Locum illum materialiter eſſe vnum, formaliter verò eſſe multiplicem, quia eſt locus medius debitus elemento, ſecundum quid graui, & leui: vnde comparatus ad diuerſa, habet rationem ſurſum, & deorſum, atq; adeò ſpecificat duplicem motum, .ſ. aſcenſum, & deſcenſum, & idem aſſeri poteſt de termino accretionis, & decretionis; nā eadem quantitas v.g. vnius palmi habet rationem maioris, & minoris reſpectu diuerſarum vnitatum, ſed hoc alibi.

Inſtantia. At inſtari poteſt: hæc diuerſitas formalitatis ſumitur ex ordine ad diuerſos terminos *à quibus*; ergo ex his ſumi debet diſtinctio motuum.

Soluitur. Reſp. in termino eſſe illas formalitates in ordine ad diuerſa; tamen cum habeat in ſe illas, poteſt primario per illas ſpecificare motus, licet ſecundariò dicatur motus ſpecificari à terminis *à Quibus*, quatenus in ordine ad illas ſumitur formalitas termini *ad Quem*. Sed de hac re alibi; nam quod attinet ad accretionem eſt terminus poſitiuus; decretionis verò eſt negatiuus, vt alibi.

6 *Motus ſpecificatur à termino ad quē formaliter* 3. Concl. Motus ſpecificatur à termino ad Quem formaliter ſumpto, non tamen materialiter: pro cuius explicatione

Terminus alius materialis, alius formalis. Notandum duplicem eſſe terminum, materialem, & formalem. Materialis dicitur id, quod acquiritur; formalis verò dicitur idem terminus, ſub qua ratione acquiritur, vnde dicit ſpatium: Quare ad eundem terminum materialiter poſſunt eſſe motus diſtincti ſpecie, vt ſi ſpatium ſit diuiſum. Ex quo fit, vt variato termino, vel ſpatio, varietur etiam ſpecies motus; nam cum in motu non ſolum reperiatur vltimus terminus, ſed etiam proximi, ſiue intermedij, non minus ſumenda eſt vnitas motus, ex continua ſucceſſione per terminos proximos, quam ex termino vltimo, ad quem tendit; nam illi termini intermedij ſunt magis intrinſeci, inter quos eſt ſubſtantia motus; terminus verò vltimus ſit magis intentus, tamen hoc magis pertinet ad intentionem naturę, quam ad ipſā intrinſecam rationem motus; ſpatium autem non eſt ad aliud, quam latitudo quædam inter hos terminos intermedios. Confir. quia omnis terminus medius, comparatus ad præcedentē motum, eſt veluti terminus vltimus illius. Cum igitur vnitas oriatur ex integra conuenientia, & diuerſitas ex quacumque variatione; ad variationem ſufficit variatio cuiuslibet. Vnde ſuperficies ignis ſpecificat motum aeris, dum aſcendit à terra, & dum deſcendit à concauo orbis Lunæ, quare ſi ſuperficies ignis comparetur cum terra, dicitur ſurſum; ſi cum orbe Lunæ, dicitur deorſum. Similiter tricubitum poteſt eſſe terminus augmentationis à minori quantitate, & diminutionis à maiori quantitate, quod colligitur ex 5. Phyſi 52. his poſitis

Probatur Concl. primo ex 5. Phyſ. 31. & 35. 7

Confir. quia denominatur à termino ad quem, 5. Phyſ. 4. & 48. Confirm. 2. quia diſtinctio generica motuum ſumitur à terminis, ad quos 5. Phyſ. 9. ergo & ſpecifica. Demum ex terminis à quibus cognoſcitur contrarietas motuum 5. Phyſ. 48. *1. Ratio.*

2. Probatur ratione, quia motus nō eſt aliud, quam ipſa forma, vt in fieri; ergo diſtinguitur ſpecie, & eſt vnus ſpecie ex termini vnitate, & diſtinctione. Confir. quia omnia alia, quæ poſſunt conſiderari in motu, vt eſt motor, mobile, tempus, termini à quibus, aut non ſunt intrinſeca motui, aut non poteſt ſufficienter ex illis ſumi vnitas motus, vt ſupra. Confir. 2. quia ea differunt ſpecie, quæ definitione differunt, 5. Met. 12. definitio autem motus ſumitur à termino ad quem, quod bene D.Thom. p.p. q.23. ar.1. ad 3. notauit. *2. Ratio.* *Confirm.* *S Thom.*

8 Contrarium alij, primo, quia motus localis per lineam curuam, & rectam ad eundem terminum ſpecie diſtinguatur, 5. Phyſ. 52. & tamen habent eundem terminum. *1. Obiectio.*

Reſp. Perer. ad 2. diſtingui ex ſpatio, per quod ſit motus, quod videtur deſumptum ex Ariſt. 5. Phyſ. 33. vbi ait in motu locali attendendum eſſe ſpatium, non quidem materialiter, vt ſcilicet eſt aqua, vel ignis, ſed formaliter in ratione medij, qua ratione ſpatium circulare differt ſpecie à recto, quod etiam Alb. tr. 3. cap. 1. & apud ipſum Auic. Sax. q. 6. Burl. & Venetus t.33. Ferr. q.4. docuerunt. Mihi verò videtur dicendum ſemper ſumi à termino formaliter ſumpto; nam idem terminus habet diuerſam rationem formalem, vt acquiritur per circulū, & vt acquiritur per rectam lineam, licet radicaliter diſtinctio terminorum hæc ſit à linea, in qua ſit motus, vt benè Sotus conc.4. & t. 32. Tatar. vero Not. dicit diſtingui ſpecie accidētali, vt homo albus, & niger. *Reſp. ex Pere.* *Reſp. Auctoris*

2. Quia motus ex albo in rubrum, & in viride diſtinguitur ſpecie; & tamen idem eſt terminus vtriuſque motus; nam, vt 5. Phyſ. 52. rubrum, & viride reſpectu albi, habent rationem nigri. *2. Obiectio.*

Reſp. Perer. ad 5. Hoc argumentum petere difficultatem, an colores medij diſtinguantur ſpecie ab extremis. Quod ſi affirmatiua pars eſt vera, vt ex Auer. 6. Phyſ. 32 & 3. Metheor. com. vlt. dicendum eſt illos motus eſſe diſtinctæ ſpeciei; id autem, quod dicitur habere rationem nigri, non propriè intelligitur, ſed quia cum omnis motus ſit à contrario in contrarium, & viride videatur participare ſimilitudinem cum albo, non ſit mutatio ex albo in *Reſpon.*

bo in viride, quatenus viride habet ſimilitudinem cum albo, ſed vt habet ſimilitudinem cũ nigro, ſi tamen omnino ſpecie diſtinguntur medij colores ab albo, & nigro. Quod ſi non diſtinguntur ſpecie, ſed tantum ſecundum magis,& minus,dicendum eſt eſſe illos terminos eiuſdem ſpeciei, quatenus acquirunt gradus aliquos nigredinis. Quæ tamen opinio ſit verior, dicemus in lib. de an. interim hic Perer. videatur, qui plura dicit,quam oporteat. Exquo intelligitur non bene Sotum concl.3. ad 3. dixiſſe motũ ab albo in fuſcum, & à nigro in fuſcum eſſe diſtinctæ ſpeciei, quod fuſcum reſpectu albi ſit quodammodo nigrũ; & reſpectu nigri ſit quodãmodo album, nam fuſcum,ſi eſt qualitas diſtincta ab extremis,ſemper eſt eiuſdem ſpeciei.

3 Obiectio. Tertio,quia ſi ſumeretur diſtinctio à termino *ad quem*,tunc motus aeris à terra ad ſuperficiem ignis, & à concauo ad eandem ſuperficiem eſſent eiuſdem ſpeciei, cum tamen opponãtur contrariè; ergo ſumi debet diſtinctio à terminis *à quibus*.

Reſpon. Reſp. ex t.52. eodem termino materialiter poſſe nos formaliter vti vt duobus; quare idẽ locus in ordine ad diuerſos terminos, habet rationem deorſum, & ſurſum, & ideò diſtinctio motuum ſumitur ex terminis diſtinctis formaliter, de qua re in materia de elementis fuſius.

DVBITATIO IV.

An hæc vnitas, & diſtinctio motus ſumi debeat à termino ad quem *vltimato, an verò à non vltimato, & proximo.*

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 Aliqui ſumũt à termino vltimato. PRima Opinio eſt Soti,Tol.Venet.Saxoniæ, & Tatar.dicentium debere attendi terminum vltimatum: vnde conſequenter dicunt, motus à nigro ad album per fuſcum,& viride, eſſe eiuſdem ſpeciei, ſequitur Maſius ſect. 2. q. 2. ex Soto, & toleto, *Ratio.* quia ab eo debet motus ſumere vnitatem vbi ſiſtit mobile,& quieſcit, quia tunc ceſſat motus, ſed hoc non habet à termino non vltimato, ſed vltimato; ergo. Confir. quia ſicut primum ſpecificatiuum potentiæ eſt obiectum, licet obiectum vltimo reſpiciatur, quia obiectum ſpecificat actus,& actus immediate potentias, ita vltimus terminus ſpecificat primario motum,quia ipſe ſpecificat terminos intermedios, qui immediate acquiruntur per motum.

Alij à termino proximo. 2. Opinio eſt Burl. & Alb. 5. phyſ. tract. 3. c.8. ad 5. & 6. attendi terminum proximum, vnde dicunt illos motus eſſe diuerſæ ſpeciei, quia ſunt duo motus; alter,quo acquiritur viriditas; alter,quo acquiritur albedo: ſequitur Murcia diſp.1. q.1. concl.3. quia cuilibet partiali actioni, correſpondet ſuus terminus partialis,ſicut totali actioni,totalis terminus,quod ſi illis obijcias, motũ ſpecificari à termino vltimato, reſpondent motum poſſe conſiderari vt motum,& ſic ſpecificatur à termino immediate acquiſito, A & vt inſtrumentum motoris ſic ſpecificatur ab vltimato, vnde ſpecies primaria, & intrinſeca ſumitur à termino immediato,ſed ſecundaria,& extrinſeca, quæ oritur ex intentione agentis ſumitur ab vltimato. Conf.quia ſi ſpecificatio ſumi deberet à termino vltimate intento, ſequeretur motum circularem,& rectum ad eundem terminum eſſe eiuſdem ſpeciei. Confir. ex 6. phyſ. vbi illud quod mouetur,dicitur partim eſſe in termino *à quo*, partim in termino *ad quem*, ergo terminus motus eſt ille,qui continuo acquiritur, & non ſolum quod vltimo.

3. Opinio eſt dicentium, motum diſtingui ex termino formaliter ſumpto, ſiuè ſit vltimatus, B ſiuè non; quare ſi terminus non vltimatus diſtinguitur ſpecie ab vltimato, etiam motus illi ſpecie diſtingũtur, & patet ex exemplo allato: nam motus, quo acquiritur albedo per viride,& per fuſcum, non eſt vnus motus, ſed plures,nam dum acquiruntur gradus viriditatis, acquiritur forma diſtincta ab albedine; ergo ſicut formæ diſtingũtur ſpecie; ita & motus terminantur ad illas. Neque dicas non acquiri terminum vltimum, dum acquiritur viriditas, nam illi parti motus ita eſt intrinſeca viriditas,vt omnino repugnet albedo, quare ſunt duo motus,ſicut ſunt duo termini. *2 Alij à termino formali, ſiue vltimato, ſiue non vltimato.*

Dices. Ex hac opinione ſequeretur motum C ignis ad concauum lunæ, non eſſe vnius ſpeciei, quia pertranſit per loca diſtincta ſpecie, vt per aquam, aerem, & tendit ad concauum lunæ, at hoc eſt omnino falſum, quia vna naturæ ſimplici non poteſt competere,niſi vnus motus ſimplex,quare dicendum eſt motum ſpecificari ab vltimo termino, nec haberi rationem medij.

Reſp.1. Eſt diuerſam rationem in motu locali,ac in alteratione, quia per motum localem non producitur ſpatium inter medium, ſed Vbi in ſpatio, quod Vbi ſecundum ſe eſt eiuſdem ſpeciei,& eatenus eſt diuerſæ ſpeciei, quatenus connotat corpus,vt infra fuſius cum D de motu locali.Hinc fit,vt alteratio ex ſe ordinetur ad formam,quæ per illam acquiritur,& ideo ſi ſunt plures formæ diſtinctæ ſpeciei, erunt plures alterationes ſpecie; at motus localis,qui oritur à potentia naturali, ordinatur ad aliquem terminum determinatũ, à quo ſumit ſpeciẽ, hic autem eſt terminus vltimatus, quia ad hunc tendit,niſi impediatur,hinc motus aeris, & ignis ſpecie diſtinguũtur, etiam ſi moueantur per idem medium v.g.per aquam, quia tendunt ad terminos diſtinctæ ſpeciei, etiam ſi ignis detineatur in aere, quia non mouetur per aquam,& aerem tanquam ad terminum,ſed tanquam per viam,& ideo nõ ex via, E ſed ex termino *ad quem*, tendit ex natura ſua ſpecificatur.

ART. II. Opinio Auctoris.

PRima Concl. Motus vt directus à natura ſpecificatur à termino vltimato patet ex

dictis in prima opinione. Et Confir. quia medium ſpecificatur à fine ab agente intento, vt patet ex natura medij, & finis, ſed motus vt directus à natura eſt medium, quo natura vtitur ad aliquem finem, ſed finis à natura intētus eſt vltimatus, quia omnia non vltima, & intermedia habent rationem mediorum.

Confir. 2. Ex motu locali naturaliū corporum, qui ſi ſpectentur ſecundum ſe, non videtur diſtingui ſpecie, non.n. eſt ratio cur vbi, quod habet aer, dum eſt in ſpatio aeris, & vbi quod habet ignis in eodem ſpatio ſint diſtinctæ ſpeciei, ſi ſpectentur ſecundum propriam, & particularem naturā vbicationis, quatenus eſt modus, quo occupatur ſpatium, ſed diſtinguūtur ſpecie, quatenus ordinantur à natura ad terminum vltimatum, in quo tanquam in proprio loco quieſcāt. Hinc fit, vt ſpatium in motu locali poſſit dupliciter accipi: Primo ſm̄ ſe, vt eſt locus naturalis corporis, & hic habent rationē vltimā, & propriam ſpeciem. Secundo, vt eſt via, & medium ad locum propriū, & ſic induit diuerſam ſpeciem à priori, quia induit rationē ſpeciei vltimi termini, cuius via dicitur participatio, nam ſicut cætera media ſpecificantur ex fine, ita & hoc recipit ſpeciem quandā ab vltimo termino, vt v.g. ſpatium in quo eſt aer, habet aliam rationem loci, dum locat, & occupatur ab aere cōnaturaliter, & aliam dum occupatur ab igne vt via, quia hoc modo nō differt ſpecie à loco ignis, niſi vt imperfectum à perfecto, alioqui ignis non poſſet naturaliter moueri per ignem.

Dices: Hinc ſequitur alterationem non ſpecificari à qualitatibus, ſed à forma ſubſtantiali, ad quam à natura ordinatur. Reſp. ob id ſæpè ab Ariſt. alterationem nominari generationē, dum generationem ait fieri ſucceſſiuè, quia tunc ſpectatur alteratio non ſecundum ſe, ſed vt eſt via, & participat rationem generationis, ad quam à natura ordinatur.

Reſp. 2. Hoc differre motū localem ab alijs motibus, quod alij motus habeat terminos ſecundum ſe ſpectatos diuerſæ ſpeciei ex natura rei, vt v.g. viridatio reſpicit ſecundum ſe viridem colorem, & rubefactio rubrum, & nigrefactio nigredinem, vt albefactio albedinem, vnde cum corpus tendit ex non albo ad albū per viridem, ibi prius eſt viridatio, & deinde incipit albefactio, at in motu locali ignis ad concauum lunæ à principio ad finem eſt motus ad concauum, nec mutat ſpeciem ex diuerſitate mediorum. Hinc fit, vt in motus localis diſtinctione non debeat attendi niſi terminus intentus à natura, qui eſt vltimus, quia .ſ. ſecundum ſe omnes formæ ſūt eiuſdem ſpeciei, ſicut vbi eſt vnius ſpeciei ſecundum ſe, ſed de hac re cum de motu locali.

Confir. quia motus locales ſpecie diſtinguūtur ratione connotati, quia illi ordinātur à natura ad tale vbi, vt continet tale connotatum. vnde terminus illius motus eſt totum cōſtitutum ex vbi, & corpore connotato, hoc autem diſtinguitur à toto alio termino.

4 2. Concl. Motus ſm̄ propriam naturā ſpecie diſtinguūtur ex terminis productis immediatè

A ſpē diſtinctis, patet ex dictis in 2. opin. Confir. quia in actu vno voluntatis, poteſt eſſe duplex ſpēs, vna, quæ ſumitur ex ꝓprio obiecto, quæ dicitur conuenire illi ex ꝓprio genere, altera, quæ conuenit ex intentione agentis ordinantis illū ad aliū finē, vt homicidiū, quod eſt ex genere ſuo homicidiū, ſi ordinetur ad furtū, induit ſpeciē furti, ita in motibus naturaliū agētiū, vna ſpes conuenit illis ex proprio genere, & ſm̄ ſe, & hæc accipitur ex termino immediato; altera accidentaliter, & hæc ſumitur ex termino vltimato, & hinc fit, vt motus locales ſm̄ ſe, quia habeat terminos immediatos eiuſdē ſpeciei .ſ. vbi, ſint eiuſdē ſpēi, ſed vt ſunt naturę inſtrumētū ad deferēda corpora ad ꝓpria

B loca naturalia, ſic diſtinguūtur ſpē, & ideo tota diſtinctio ſpecifica motuū localiū attēditur ex terminis vltimatis, & non ex immediatis.

Dices: quomodo motus locales poſſunt ſpecie diſtingui, ex corpore connotato, cum ex vi motus de nouo non producatur, niſi vbi locans corpus in tali ſpatio, quod eſt ſupra, vel infra aliud corpus. Reſp. hoc pertinere ad tractationem de elementorum connaturalibus locis, nunc ſatis ſit, vt dicatur, terminum ſpecificantiū motus adæquatū non eſſe ipſum vbi præciſe, ſed vt exigit eſſe ſupra, vel infra tale corpus, hoc autem arguit in motu quandam diſtinctionem ſpecificam, ſicut licet ca-

C lor vt quinque ſpecie non diſtinguatur à calore vt octo, tamen in forma exigēte calorem vt quinque, vel vt octo, arguit diſtinctionem ſpecificam, ita exigere vbi ſub, vel infra tale corpus arguit in motu diſtinctionem ſpecificam; video multa poſſe obijci contra hoc dictum, ſed non poſſunt omnia hic expendi, ne materias diuerſas complicemus.

Hinc patet ad argumenta initio propoſita, quia argumenta primę opinionis probant primam concluſionem; argumenta vero 2. opin. & 3. probant ſecundam concluſionem.

DVBITATIO V.

D *Quomodo diſtinguantur motus proiectorum.*

PRima Opinio eſt eorum, qui cum teneant motum aeris, & ignis non differre ſpecie, dicunt etiam motum proiecti ſurſum ſemper eſt eiuſdem ſpeciei; nam dicunt, motum aeris ex natura ſua tendere ad locum ignis, niſi impediretur ratione ſubiecti; hoc autem non variat ſpecificam rationem motus, etiā ſi habeat virtutem actiuā ſpecie diſtinctam de qua opinione alibi cum de numero motuum localiū. 1 *Putāt aliqui motum ſurſū proiecti ſemper eiuſdē ſpeciei.*

2. Opinio eſt aliorum, qui cum teneant motus aeris, & ignis diſtingui ſpecie, tenent tamen proiectorum motum verſus partem ſu- *Alij idem ſētiunt, ſed ex alio fundamento.*

E periorem eſſe eiuſdē ſpeciei cum motu ignis; nam licet aliquando nō perueniat, niſi ad locū aeris, tamen id oritur ex defectu virtutis motiuæ, ſicut calefactio vt quatuor non diſtinguitur ſpecie à calefactione, vt octo. Et fundamentum horum eſt, ille motus proiecti vſque ad ignem eſt continuus, ergo omnes partes motus ſunt

ſunt eiuſdem ſpeciei, nam quæ differunt ſpecie, continua eſſe non poſſunt t. 39. ita Sotus concl. 2. Verum habet difficultatem, nam ſi lapis proijceretur verſus partem dexteram tanta vi, vt perueniret ad concauum lunæ, ille motus eſſet continuus, & tamen conſtaret ex duobus motibus, ſcilicet aſcenſu, & motu deorſum. Et Confir. quia ſi iaciatur verſus partem dexteram, ille motus poſſet peruenire ad concauũ lunæ, niſi impediretur ex defectu virtutis, & tamen nõ poſſet dici eſſe motus ſurſũ.

Confirm. Confir. 2. Quia ſi lapis iaciatur à cõcauo lunæ, motus ille motus non poſſet dici ſurſum, licèt ſi non impediatur à terra, ex defectu virtutis poſſet peruenire ad oppoſitam partem. Quod ſi concederetur dici motum morſum, tunc omnis motus grauium eſſet eiuſdem ſpeciei, & ſurſum, quia ſemper patiuntur aliquem impetum.

2 *Alij tertio diſtinguunt.* 3. Opinio eſt dicentium, in omni motu locali poſſe diſtingui acquiſitionem ſpatij, & vbi intrinſeci, & ratione huius omnes ſunt eiuſdẽ ſpeciei. Secundum, eſt ſitus, & ratione huius diſtinguntur ſpecie motus, vt ſcilicet alter ſit à medio, alter ad medium, & in ijs, quæ ſunt à medio, alter ſit ad magis ſuperiorem, alter ad minus ſuperiorem. Hoc poſito dicunt, motus proiectorum, dum eſt in loco aeris eſſe eiuſdẽ ſpeciei, cum motu aeris; dum ſupra, eſſe eiuſdem ſpeciei cum motu ignis, quia dum eſt in loco aeris, habet eundem ſitum cum aere, neque eadẽ eſt ratio de igne, vt eius motus dum eſt in aere, ſit eiuſdem ſpeciei cum aere, quia ſitus in aere reſpectu ignis habet rationẽ medij ad terminum proprium: ſed motus proiecti non magis ordinatur ad locum ignis, quàm aeris: ſed per ſe mouetur proiectum ad tantam diſtantiam maiorem, vel minorem; per accidens autem eſt, vt illud ſit plenum aere, vel igne, quia eodẽ modo moueretur, quare motus proiecti habet illam ſpeciem motus, quæ eſt reſpectu ſitus.

1. Obiectio. Dices: Virtus motiua eſt eiuſdẽ ſpeciei; non igitur põt producere motus diſtinctæ ſpeciei.

Reſpon. Reſp. Hanc differentiam ſpecificam non oriri ex aliqua re intrinſeca motui, ſed tantum ratione connotati, & ideo non eſt mirum, ſi poteſt produci ab eadem virtute, præterquã, quod virtus eadem poteſt producere operationes diſtinctas ſpecie, vt patet in intellectu, & alijs potentijs, quod facilè concedet is, qui cõſiderat lapidem proiectum à ſuperficie terræ perforatæ vſque ad oppoſitam partem tanta vi, vt ex vna parte trãſeat in alteram, & tamen ſecundum omnes, virtus eſſet eiuſdem rationis, tamen cauſaret motum ſurſum, & deorſũ. Nobis verò quod probabilius videatur, alibi explicabimus.

DVBITATIO VI.

Vnde motus mixtus habet ſuam ſpeciem.

1 RESp. Motum mixtum, compoſitũ ex aſcẽſu, & deſcenſu ſimplicem, eſſe duplicem motum, quare habet duplicem ſpeciem, atque adeò ſpecificatiuum. Si autem dicitur mixtus, quod verſus partem dexterã moueatur aſcendendo, tunc ille motus eſt vnus, tamen diſtinctę ſpeciei ab alijs ſimplicibus, ſicut Ariſt. dixit motum per lineam rectam, & curuam eſſe diſtinctę ſpeciei, qui autem fit per lineam curuã, eſt mixtus; nam ob curuitatẽ, neceſſariò procedet verſus dextram partem, vel ſiniſtram, & præterea cum aliquo aſcenſu, vel deſcenſu, vt patet ex ratione lineæ curuæ, quare diſtinctio ſumitur à termino *ad quem*, vt tali modo acquiritur. Quod ſi tantum ſit motus ad partem dexteram, vel ſiniſtram; ante, vel retro, non efficient diſtinctas ſpecies, quia non variant ſitũ reſpectu vniuerſi. Neque dicas actio eſt eiuſdẽ ſpeciei, ſiuè acquiratur per lineam cũruam, ſiuè rectam; ergo eodem modo in motu locali. Non inquam hoc dicas, quia auctio eſt abſolutè acquiſitio quãtitatis; latio verò eſt quædam tendentia in ſpatium. & ideò ſi variatur linea ſpatij, variatur etiam ipſius tendentia.

Dices: Quomodo differt generatio, & corruptio eiuſdem rei.

Reſp. Diſtingui ex terminis, nam habẽt terminos diſtinctos, nam terminus corruptionis eſt, non eſſe rei; generationis verò eſſe rei, & ſimiliter diminutionis, terminus non eſt minor quantitas, quaſi intrinſecè ſit acquiſitio poſitiua minoris quantitatis: ſed eſt negatio maioris quantitatis, & huius deperditio: vnde fit, vt remaneat minor quantitas. Idem dicendum in motu intenſionis, & remiſſionis.

DVBITATIO VII.

Quam vnitatem habet motus à contrario in contrarium; idem cum ſubiectum mouetur à calido in frigidum.

ORtum ducit hæc quæſtio ex Ariſt. 5. phy. t. 47. vbi ait huiuſmodi motum eſſe vnũ re, ratione vero diſtinctum. 1

1. Opinio eſt Veneti in illum tex. eſſe vnum formaliter, ideſt accipiẽdo motum pro fluxu; ſed duos materialiter, ſcilicet accipiendo motum pro forma, cum ibi ſint duæ formæ, quia vbi eſt vnus terminus *ad quẽ*, ibi eſt vnus motus, & fluxus, ſed ibi eſt vnus terminus; nam dum calor deperditur, acquiritur frigus, ſed in hoc fluxu deperditio caloris terminatur ad frigus, ſicut ipſa acquiſitio frigoris, nam ad hãc illa ordinatur. Confir. quia ſi eſſent duo motus ſequeretur vnum motum poſſe habere duos terminos contrarios, quia acquiſitio v. g. caloris haberet pro contrario, & deperditionem caloris, & acquiſitionẽ frigoris. Confir. 2. quia ſequeretur idem ſubiectũ ſimul moueri duobus motibus contrarijs. i. vno deperditiuo caloris, & altero acquiſitiuo frigoris, at inter illos eſſe contrarietatem patet, quia habent terminos contrarios, nam deperditio caloris terminantur ad calorem, & alter ad frigus. *Eſſe duos materialiter: & vnum formaliter.*

Sed non placet, quia nõ poteſt ille progreſſus intelligi ſine duobus fluxibus, ſicut neque *Reijcitur.*

ſine duabus formis, nam calor cũ deſinat exiſtere, ibi eſt fluxus deperditiuus, & cum frigus de nouo exiſtit, ibi eſt acquiſitiuus, at formaliter negatiuus, non eſt idẽ formaliter cũ poſitiuo, alioquin negatio formaliter eſſet poſitiuũ quid, & contra. Confir. quia ibi ſunt duo termini *ad quem*, nam reſpectu vnius eſt negatio exiſtentiæ caloris, & reſpectu alterius eſt poſitio exiſtentiæ frigoris.

2 *Eſſe vnũ conflatũ ex duobus mutationibus.*

2. Opinio eſt dicentiũ, ibi eſſe duas mutationes, alteram vnum termini *à quo*, per quam ex calido ſubiectũ fit non calidũ, alteram termini *ad quẽ*, per quã ex nõ frigido fit frigidũ, quorũ prior dicitur corruptio accidentalis, altera generatio. Sed eſſe vnũ motũ conflatũ ex vtraque mutatione, nã motus eſt à poſitiuo in poſitiuũ, at mutatio non ita. Nam ſicut motui nõ eſt intrinſecus terminus *à quo*, ſed extrinſecus ita terminus *ad quem*, eſt intrinſecus illi; nam motus eſt operatio tendens ad actũ perfectũ, quia ideo dr̃ actus entis in potẽtia, vnde motus à calido in frigidũ, eſt progreſſus in frigus, licet incipiat à calore, ſicut qui localiter à gymnaſio in ſuã domũ mouetur, nõ hẽt fluxũ in ipſo niſi, vt reſpicit domũ, & extrinſecè reſpicit gymnaſiũ, quia hic locus non eſt nec via nec pars viæ.

Reijcitur.

Sed contra, tũ motus eſſet vnũ per accidẽs, quia conſtaret ex mutationibus ſpecie diſtinctis, tum quia ꝙ ſicut motus acquiſitiuus eſt à cõtrario in cõtrariũ, ita ſimiliter deperditiuus, ſed cũ hoc diſcrimine, ꝙ in deperditiuo terminus *ad quem*, eſt negatio termini præexiſtẽtis, & terminus *à quo*, eſt poſitio termini prius nõ exiſtẽtis, ſed ſucceſſiuè exiſtentis cũ motu. At cõtra in acquiſitiuo, quia terminus *ad quẽ*, eſt exiſtentia termini prius nõ exiſtẽtis, & terminus *à quo*, eſt terminus cõtrarius pexiſtens.

Eſſe duos ſiue materialiter, ſiue formaliter accipiantur.

3. Opinio eſt dicentiũ, eſſe duos motus, ſiue accipiatur materialiter, ſiue formaliter eſt, Alb. D. Tho. Auer. & aliorũ t. 47. quia ibi ſunt duo termini *ad quẽ*, ſ. negatio caloris, & poſitio frigoris, ergo etiã duo fluxus per quos exiſtunt duo illi termini. Conſeq. prob. quia tot ſunt fluxus, quot termini *ad quem*, at quot fluxus, tot motus, quare cũ Ariſt. ait eſſe vnũ motum re, & ratione diſtinctos, ſiue quia eſt vna virtus qua introducitur vna forma, & expellitur altera, ſiue quia ſubiectũ vnũ, ſiue quia omnis vnus motus eſt inter duos terminos cõtrarios, quorum vnus deperditur, alter acquiritur, quare ipſa acquiſitio eſt realiter deperditio cõtrarij, vbi per terminũ contrariũ nõ intelligit formalem terminũ *à quo*, ſ. priuationẽ, ſed contrariũ poſitiuũ, cum quo eſt connaturaliter cõiuncta priuatio, tum rõne intẽſionis naturæ, quæ per ſe intẽdit motũ acquiſitiuũ, qui eſt vnus, & per accidens, deperditiuum; quæ opinio eſt ſatis probabilis, vt patet ex ipſius explicatione.

Explicatur Ariſtoteles.

4 *Eſſe vnũ motum ſimplicẽ, ſed habere coniunctas duas mutationes.*

4. Opinio eſt dicentiũ, eſſe vnum motũ ſimplicẽ, & duplicẽ mutationẽ, ideò Ariſt. ait eſſe vnum re, & duos ratione, nam cum in motu à contrario in contrarium eſt vnus terminus *ad quem*, nam alterum contrariũ eſt terminus *à quo*, neceſſario præſupponitur à motu, vt habet rationẽ motus, qui eſt via incipiens à termino *a quo*, & tendẽs in terminũ *ad quem*; ſed

A

ſecũ affert duas mutationes, quia ſicut in motu terminus *à quo*, eſt contrariũ poſitiuũ, ita in mutatione eſt priuatio, & quia in huiuſmodi motu eſt generatio vnius extremi, q̃ eſt à priuatione illius, & corruptio alterius, quæ eſt à poſitiuo termino in priuationẽ illius, vt deſtructio coloris ab exiſtentia caloris, ſed melius dicitur eſſe à negatione frigoris coniuncta cũ exiſtentia caloris, ſed motus non diſtinguitur à parte rei à mutatione, quæ eſt ad terminum poſitiuum, ſed diſtinguitur à termino *à quo*, & mutatione ad ipſius negationem.

Hinc patet, cur Ariſt. dixit, motuum ſpecies, & cõtrarietatẽ ſumi ex terminis *ad quos*, nam motus ſunt contrarij quorum termini *ad quos*, ſunt contrarij, licet ſecundarius illi motus ſint à terminis contrarijs, ita Toletus 5. phyſ. q. 4. qui addit cum extrema motus ſuſcipiunt intenſionem ibi eſſe duas mutationes, vt in motu à nigro in album, eſt mutatio ex nigro in non nigrum. Secundo ex non albo in nigrũ, ſed ibi eſſe tres motus, vnus eſt remiſſionis, vt ex nigro in minus nigrum, alter intenſionis, vt ex albo in magis album qui motus, ſicut & mutationes diſtinguuntur realiter, vt patet ex terminis eorum, ſed à mutationibus, non niſi ratione. Tertio motus eſt ab ipſo nigrum in album, quo ſubiectum dicitur mutari à contrario in contrarium, & hic motus ratione tantum diſtinguitur ab intenſione, nam vt motus incipit extrinſecè à nigro in album, ſed vt intenſio incipit ab vno gradu albedinis in maiorem albedinem. In qua doctrina multa eſſent notanda, ſed ex dictis in hoc tractatu apparet quid veri, quid falſi contineat, licet tamen, quod docet de vnitate motus, & duplici mutatione, vnde poſſet opinio conciliari.

B

Tolet.

In motu intẽſionis & remiſſionis eſſe tres motus, et duas mutationes.

C

Hinc patet ad argumenta primæ opinionis. Nam Primum rectè oſtendit à natura deperditionem vnius contrarij ordinari ad acquiſitionem alterius, ſed ex hoc ipſo probatur eſſe duos fluxus, vnum deperditiuum, & alterum acquiſitiuum, tum quia ſi eſſent vnus, non eſſe ibi ordinatio, quia hæc eſt inter diſtincta, tum quia terminus intrinſecus deperditionis eſt negatio, & extrinſecus eſt poſitio termini poſitiui.

5 *Reſp. ad arg. 1. opin.*

D

Ad Confir. Reſp. Tol. concedendo ibi non eſſe duos motus, ſed duas mutationes; ſed ex opinione 2. Reſp. non eſſe abſurdum ſub diuerſa ratione vnum motum duobus opponi vni priuatiuè, ſ. corruptioni, & alteri poſitiuè, ſcilicet acquiſitiuo contrarij.

Vnum motum poſſe duobus opponi diuerſa ratione.

Ad 2. Confir. Reſp. Negando ibi eſſe contrarietatem, quia terminus deperditionis non eſt calor, ſed negatio caloris, quæ non opponitur frigori, ſed potius eſt coniuncta cũ frigore; neq; obijciant nobis motũ intẽſionis in nigrũ, & remiſſionis in albũ, quæ ſunt oppoſita, nam remiſſio nõ eſt in albũ, ſed in minus albũ, ſicut intenſio eſt in magis nigrum, at magis nigrum non opponitur cum minus albo, ſed magis, & minus opponantur, quando ſunt circa eandem formam,

E

formam, vt magis, & minus album, vt patet ex cognitione terminorum.

Ad argumenta 2. opin. Tol. concedendo ibi eſſe duas mutationes, ſed negat ex illis conflare vnum motum, quia motus ſolum cõſiſtit in tendentia ad terminum poſitiuum. At Doctores 3. opinionis illas dicunt eſſe motus ob ſucceſſionem, quam habent ex natura terminorũ. Neque eſt quod ad argumenta 3. opinionis Reſp. cum à nobis cõcedatur eſſe duos motus, qui tamen poſsũt dici mutationes, quatenus ſunt ex terminis priuatiuè appoſitis, & non contrariè, ſicut eſt motus, & hæc ſatis ſint ad quæſtionem de nomine, quia de re ipſa ſatis conſtat.

QVAESTIO II.

De vnitate numerica motus.

DE hac Ariſt. tũ lib. 5. à t. 14. vbi Conimb. c. 4. q. 5. Tol. & Sot. q. 3. Sax. q. 5. Ruuius c. 4. q. 2. Mur. diſp. 2. q. vlt. tum lib. 7. t. 5. & lib. 8. t. 49. 64. & 82.

DVBITATIO I.

Quæ requirantur ad vnitatem numericam motus.

1 *An aliud quid ad numericã vnitatem requiratur.*

PRimo Not. Ad vnitatem numericã requiri omnia illa, quæ requiruntur ad vnitatem ſpecificam; nunc quæritur, an aliquid aliud ad vnitatem numericam exigatur, ſiuè ſit exigentia in ordine ad cauſas naturales, ſiuè ſupernaturales, nam licet ex ſententia Ariſt. requirentis vnitatem temporis ſupponatur, non poſſe naturaliter eumdẽ numero motum reproduci; tamen poſſet adhuc quæri in ordine ad potentiam ſupernaturalem; vnde.

Vnitas numerica alia intrinſeca, alia extrinſeca.

2. Not. Vnitatem numericam eſſe duplicem, alteram intrinſecam, quæ ſequitur propriam entitatem rei, & dicitur traſcendentalis quam habet, vt aliæ res, & hæc oritur ab hęcceitate, de qua nõ eſt loquutus Ariſt. hic; ſed agemus in metaphyſica. Alteram extrinſecam, ſeũ continuationis, cum qua poteſt eſſe, vt ſit multitudo rerum non habentium vnitatem intrinſecam, quæ tamen res propter coniunctionem, quam inter ſe habent, dicuntur efficere vnum continuum, & de hac loquutus eſt Ariſt. ad quam dicit requiri vnitatem numericam mobilis, termini, & temporis.

Neceſſaria eſt vnitas formæ.

3. Not. Sine vlla controuerſia ad omnem vnitatem tàm ſpecificam, quàm numericam requiri vnitatem termini, ſeù formæ, quia motus eſt idem cum forma, quare fieri nequit, vt non varientur motus variatis formis. Dicitur autem terminus vnus numero, nõ quaſi ſit indiuiſibilis, & careat partibus, nam qualitates, & quantitas diuiſibiles ſunt; ſed ita vt ex partibus illis, quas habet, efficiatur vna forma perfecta, & integra.

2 *1. Obiectio.*

Dices: Terminus motus localis eſt ſpatium, ſiuè reale, quod poteſt eſſe diſtinctæ ſpeciei, vt plenum aqua, & aere, ſiuè imaginarium, quod ſemper eſt idem numero, & tamen motus non ſunt idem numero; ergo vnitas formæ non dat vnitatem motui.

Reſpon.

Reſp. Me non dixiſſe illam ſufficere, ſed requiri. Reſp. 2. In motu locali cum ſit acquiſitio vbi intrinſeci, quod eſt terminus intrinſecus, non reſpici ſpatium materiale, nam poteſt inquit Sotus, fieri motus continuus per ſpatiũ, qui non ſit continuus, vt cum ambulamus per pauimentum ſtratum lateribus, & lapis continuè poteſt moueri per aerem, & aquam, quod voluit Ariſt. cum 5. phyſ. 23. dixit, motus quibus pulſatur prima corda, & vltima, eſſe continuus, cum tamen cordæ illæ non ſint continuæ, non intelligit motum cordarum, quia hæ cum ſint plures, pluribus etiam motibus mouẽtur, ſed de motu manus pulſantis omnes cordas eſſe continuum, quod peculiare eſt in motu locali, qui non identificatur cum termino extrinſeco, ſed intrinſeco vbi, ſeù cum nullo termino, ſi vera ſunt, quæ diximus de motu locali: vnde patet, motum in vacuo poſſe eſſe vnum, non quia ibi eſt realis operatio acquiſitiua ſpatij, & quia naturaliter fieri non poteſt, vt motus localis habeat idem mobile, & tempus, vbi etiam habeat eumdem terminum extrinſecum; ideò vniuerſaliter Ariſt. dixit ad vnitatem motus, requiri vnitatem termini; nam naturaliter fieri aliter non poteſt.

2 Obiectio.

Dices 2. Sicut in motu vno, eſt vnus terminus *ad quem*, ita etiam eſt vnus terminus *à quo*, nam non poteſt vnum mobile moueri ad vnum terminum *ad quem*, niſi ab vno termino *à quo*, ergo etiam debet requiri vnitas termini *à quo*.

Reſpon.

Reſp. Ariſt. non meminiſſe termini *à quo*, quia intelligebatur in termino *ad quem*, à quo ſpeciem ſumit motus.

3 *Requiritur vnitas mobilis.*

4. Not. Ad quamlibet vnitatem requiritur vnitas mobilis, patet ex quodã principio metaphyſico, omne accidens indiuiduari à ſubiecto: vnde probamus, accidens non migrare de ſubiecto in ſubiectum, quod intelligitur de ſubiecto inhæſionis, & non denominationis. Et licet Deus eamdem numero albedinem, quæ educta eſt ex ſubiecto A. poſſit collocare in alio ſubiecto; ſemper tamen illa albedo dicet ordinem ad ſubiectum A. à quo ſumpſit ſuam hęcceitatem.

Motus localis non eſt accidens ſimplex, ſed plura.

Difficultas eſt in motu locali, qui cum ſit in ſubiectis diſtinctis realiter, ſcilicet materia, forma, & accidẽtibus, dicitur tamen vnus. Sed Reſp. Motum localem non eſſe vnum accidẽs numero ſimplex, ſed plura, prout ſunt plura ſubiecta diſtincta realiter, in quibus recipitur; dicitur tamen motus vnus ratione vnius ſuppoſiti, quod mouetur, & ſimile quid accidit in motu guttæ, quæ eodem motu numero mouetur ſiuè ſola, ſiuè cum alia moueatur; hoc tamen diſcrimine, quod quando ſeparata mouetur, vt eſt quid integrum, & totum, ita motus; quando verò coniuncta eſt cum alijs partibus, vt dicitur pars, ita eius motus eſt pars totius motus.

Obiectio.

Dices: Ex eodem ſubiecto poſſunt educi plures

plures numero diſtincti motus, imò & diſtincti ſpecie; ergo.

Reſpon. Reſp. Requiri, nõ tamen ſufficere; quare nõ valet conſequentia, eſt vnum ſubiectum; ergo vnus numero motus, vt, cum de principio indiuiduationis. Et licèt Deus poſſet producere eamdem numero formam ſine ſubiecto, tamen ſupplet concurſum ſubiecti, ex quo haberet indiuiduationem. Hinc patet ad illum de motu canis, qui in medio ſpatio moriatur, nam ibi eſt idem, vbi in materia, forma, & accidentibus, totus motus eſt diſcontinuus, quia fit aliud ſubiectum adæquatum. Si autem ſint diuerſa vbi, quod eſt probabilius, tunc motum exiſtentẽ in materia, & accidentibus eſſe eundem numero per continuationem; qui verò in forma, diuerſum; & cum Ariſt. 3. phyſ. 23. motum, quo pulſatur ſumma corda, & vltima, dicit vnum, loquitur de motu manus.

4 *An requiratur vnitas temporis.* 5. Not. Requiri vnitatem temporis, de qua eſt maxima controuerſia, nam ſi loquamur de tempore extrinſeco, non apparet quid conferat motui, nam ſi ponatur nullum eſſe tempus extrinſecum, adhuc poſſet intelligi vnitas motus, & præterea motus, quem conſequitur illud tempus, vnde habebit vnitatem numericam? ſi de tempore intrinſeco cum hoc conſequatur motum, ſupponat illum iam in ſuo eſſe conſtitutum, quare exiſtimo tempus non requiri, ab Ariſtotele tamen poni vt ſignum vnitatis motus, nam in diuerſo tempore nõ eſt vnus motus.

Ex Ariſt. requiritur vnitas motoris. 6. Not. Ariſt. 8. phyſ. 49. 83. & 84. addere vnitatem motoris: patet ex dependentia effectus à cauſa efficiente, vt diximus tractatione de cauſis: non enim idem numero effectus poteſt produci à diuerſis cauſis, ſicut non poteſt eſſe ab illis vna numero actio, quod apertè fatentur Them. 8. phyſ. 49. & 84. Auer. D. Thõ. Simpl. Alber. Burl. Vicomer. Ægid. Venet. Colonienſes ibidẽ t. 49. vel 84. & 85. Iand. 5. phyſ. 10. Sax. q. 5. Vall. q. 3. Sotus q. 3. etiam ſi 8. phy. t. 83. videatur aliter dicere. Hoc autem tripliciter poteſt intelligi. Primo, vt non poſſit idẽ motus eſſe à pluribus motoribus ſubordinatis, & ſimul mouentibus. Secundo, vt nõ poſſit eſſe idẽ motus in pluribus motoribus eiuſdem ordinis, & immediatis qui etiã ſimul moueant, ſiuè ſint partiales, ſiuè totales, & in hoc ſenſu non loquitur Ariſt. ſed idem dicendum, ac diximus, an idem effectus poſſit produci à pluribus cauſis. Tertio; vt idẽ numero motus poſſit eſſe à pluribus motoribus immediatis, qui non ſimul moueant, ſed vnus poſt alium ſucceſſiuè ſine vlla quieta intercepta, & hac ratione dixit Ariſt. vnum motum debere habere vnum motorem.

5 *1. Obiectio.* Dices 1. Cur Ariſtoteles non meminit motoris in 5. phyſ.

Reſp. ex Burl. 5. phyſ. Primo, quia adhuc Ariſt. non oſtenderat omne, quod mouetur, neceſſariò ab alio moueri. Secundo, quia in 8. erat diſputaturus de vnitate motoris requiſita ad motum. Tertio, quia facilè colligi poterat ex iis, quæ dixerat de vnitate termini. Quarto ex Thien. q. 2. & Venet. in 8. phyſ. quia comprehẽdit ſub vnitate mobilis. Quinto alij, quia Ariſtoteles voluit numerare, quæ concurrunt intrinſecè ad vnitatem motus, id eſt, quæ ſunt in eodem ſubiecto, in quo eſt motus; motor autem non ſemper eſt in eodem ſubiecto; in 8. autem agit de cauſis extrinſecis motus. Egò exiſtimo id factum, quia hic agit de vnitate motus extrinſeca, quæ ſcilicet eſt ex continuatione, ad quam fortaſſe non requiritur vnitas motoris, vt mox dicemus; vel ibi Ariſt. non requirit vnitatem motoris ad vnitatem motus, ſed ad regularitatẽ motus, vt infra videbimus. Hęc igitur dicta ſint de vnitate intrinſeca motus, quæ oritur ex propria hęcceitate ſumpta ex ſubiecto, agente, & termino, & tempore, vt in metaphyſica fuſius; hic verò agendum eſt de vnitate continuationis motus. *Reſponſio Auctoris.*

Dices 2. Poteſt Deus eumdem numero calorem producere ſine ſubiecto, ſine tali agente in diuerſo tempore; ergo hæc non requiruntur ad vnitatem motus. *2. Obiectio.*

Reſp. Licet poſſit vna forma numero produci à Deo cum his conditionibus, tamen non idem motus, quare productio illa Dei eſt diſtincta ab alia, quæ fit per agens naturale &c. Reſp. 2. Semper dicere ordinem ad tale agens, ſubiectum &c. nam Deus ſupplet concurſum talium cauſarum. *Reſpon.*

DVBITATIO II.

An ad vnitatem continuationis motus requiratur vnitas ſpecifica motuum?

ART. I. Opiniones Doctorum.

1 *Aliqui negãt.* PRima Opinio negat: probatur, nam videmus in cæteris rebus eſſe continuationem inter res ſpecie diſtinctas, vt in arbore habente partes ſiccas, & virides, & homine moriente, quæ res habent partes continuas diſtinctæ ſpeciei: nam aliquæ informantur anima, aliquæ vero non, inter quas eſſe continuationem patet ex ſenſu, & ratione, quia ſi quis traheret pedes, traheret totum corpus, quod eſt propriũ continuorum 5. met. 2. Secundo ſi fiat foramen in centro terræ, illi erunt duo motus, nõ modo ſpecie diſtincti, ſed etiã contrarij, ſ. aſcenſus, & deſcenſus, quia continuarentur. Et Confir. quia hoc naturaliter videtur poſſe fieri, nam ſi fiat illud foramen, certè lapis ſecundum centrum ſuum ſe collocabit in foramine, quare neceſſariò ſecundum aliquas partes aſcendet, quæ ſcilicet tranſeunt centrum. Confir. 2. quia ſi quis nunc moueretur motu calefactionis, & in inſtanti terminatiuo illius moueretur localiter, & in termino motus localis inciperet augeri, omnes illi motus eſſent continui, quia nulla intercederet quies. *Confirm.*

2 *Affirmãt alij.* 2. Opinio eſt affirmatiua ex Ariſt. 5. phyſ. 39. motum continuum eſſe vnum numero, & t. 41. ſi eſt vnus numero, eſt etiam vnus ſpecie, nam ex 5. met. 12. quæ ſunt vnum numero, neceſſariò ſunt vnum ſpecie. Ex quo colligũt, motus,

motus, qui ſunt diſtincti ſpecie, non poſſe eſſe vnum numero. Hinc expreſsè Ariſt. t. 39. 40. & 45. negauit motus diſtinctæ ſpeciei poſſe inter ſe continuari, & ſequitur Sotus q. 3. & ſi illud limitet, & fauet ratio, quia quæ ſunt diſtinctæ ſpeciei, habent extrema diuerſæ rationis; quæ autem continuantur, debent habere extrema eiuſdẽ rationis, vt fiant vnum 5. phyſ. 27. vnde videmus, partes aquæ, quia habent extrema eiuſdem rationis, poſſe cõtinuari, non ita tamen aqua, & oleum, & mihi placet: vnde pro ſolutione argumentorũ primæ ſententiæ.

Ratio.

ART. II. *Soluuntur argumenta aduerſariorum.*

Quid ſit motus eſſe ſimul: continuos, cõtiguos, deinceps.

NOt. 1. Aliud eſt, motus eſſe ſimul, aliud eſſe continuos, aliud eſſe contiguos, aliud deinceps 5. phyſ. à t. 21. Illi dicuntur ſimul, quia fiunt eodem tempore, vt ſi duo eodem tempore ambularent. Illi contigui, inter quos nullum quidem tempus intercedit, extrema tamen non ſunt vnum, vt ſi quis in vltimo inſtanti deambulationis, incipiat ægrotare; tunc ambulatio, & ęgrotatio dicentur motus contigui, non continui. Illi dicuntur continui, quorum extrema ſunt vnum, vnde, vt duo motus ſint continui, non eſt ſatis, vt ſint eodem tempore continuo extrinſeco, nam fieri poteſt, vt ſint eodem tempore extrinſeco, & tamen habeãt extrema diſtincta, quia ſunt diuerſæ ſpeciei. Conſequenter dicuntur inter quos nihil mediat eiuſdem generis, vt ſunt duo motus eiuſdem ſpeciei, quorum vnus eſt poſt alium intercepta quiete: ſed adhuc remanet difficultas, qua ratione duo motus poſſint habere extrema diſtincta, nam cum extremum motus ſit mutatum eſſe, & in motu non detur primum mutatum eſſe, non videtur poſſe duo mutata eſſe duorum motuum eſſe ſimul, vt dicantur duo motus cõtigui, quare omnes motus, quorum vnus alteri ſuccedit, vel erit cõtinuus, vel deinceps, de qua re Fonſec. lib. 5. c 4. q. 3. ideò

3 *Cõtinuitas eſt ex quãtitate.* Not. 2. Continuitatem ſumi ex quantitate, quæ informat materiam, vnde quantitas aliqua eſt continua in materia, licèt materia informetur diuerſis formis. Vnde diſtingũt Aliqui duplex continuum, alterum ratione quantitatis, alterũ in ratione ſubſtantiæ; quare partes virgæ, erunt vnum in ratione quantitatis, non tamen in ratione ſubſtantiæ. Et ſimiliter partes illius motus ratione ſubiecti, cum quo identificantur ſine vlla interruptione eſſe continuas, tamen ratione ſitus connotati. Vnde, quæ diſtinguũtur ſpecie, non habẽt veram continuitatem, quia non conueniunt in identitate termini, ſicut partes virgæ ſecundum ſubſtantiam ſunt contiguæ, non continuæ.

Aliquorum opinio. Alij verò aliter, qui cum petãt ad continuitatem requiri identitatem naturæ, dicunt partes illius virgæ, & hominis moribundi eſſe omnino contiguas; ſic etiam partes illius motus compoſiti ex ſurſum, & deorsũ; nam motus deorſum habet proprium terminatiuum, quod eſt ſimul cum momento, in quo extrinſecè incipit motus ſurſum; videri tamen continuum, quia duo illa momenta reſpondẽt vni inſtanti extrinſeco.

A

Ego in hac re dico 1. Diſcrimen inter contiguitatem, & continuitatem non oriri ex parte quantitatis, non ad continuitatem ſufficit, ſi extrema quantitatis ſint indiſtantia, cuius ſunt extrema contiguorum.

Dico 2. Continuitatem oriri ex ſimilitudine naturæ accidentium, & eorum inuicem communicatione, nam cum duæ res ita inter ſe ratione accidentium connectuntur, vt vnum fiat, dicuntur continuæ. Quod Primo probo ex Ariſt. 5. phyſ. t. 27. vbi ait, *in ijs rebus, poſſe fieri vnum continuum, in quibus vnumquid aptum natura eſt fieri ſecundum contactum*; & numerat varios modos continuitatis; alia enim dicit fieri continua clauo, aut glutine, aut inſertu, aut tactu: per tactũ verò intelligi eum, qui vnit partes ſine glutine; vt eſt vnio vini, & aquæ, quare vult rationem continui eſſe ex eo, quod partes habeant nexum, qui non eſt per punctum aliquod, ſed per aliud vinculum. 4 *Cõtinuitas eſt ex ſimilitudine accidentiũ*

B

Confir. ex 5. met. 5. vbi ait, quædam eſſe, quæ quantitate, non qualitate, ideſt forma sũt vnum. Secundo, quia ſecundum omnes aqua aquæ continuatur; vinum verò aquæ nequaquam, ſed contiguari: ſed hoc non poteſt oriri ex parte, quia hęc eadem poteſt eſſe in vino, & aqua cum eadem denſitate, & ſi ex aqua fiat vinum, quare continuatio aliunde erit, ſcilicet ex ſimilitudine naturæ, & accidentium, qua ratione vinum non continuatur aquæ; & ex cõmunitate accidentium ſimilium, ad quam requiritur, vt partes habeãt humidum viſcoſum: vnde partes marmoris diuiſę, licet ſint ſimiles, non poſſunt continuari, & ex defectu vtriuſq; aqua, & marmor non continuantur. Hinc patet cur partes diſtinctæ ſpeciei, ſi erant continuæ, remaneant etiam poſt; quod ſi prius, quã eſſent diſtinctæ ſpeciei, diſcontinuarentur, nõ poſſunt amplius continuari, vt patet in partibus virgæ ſiccæ, & viridis, quia ſcilicet non poſſunt habere communicationẽ accidẽtium, *Confirm.*

C

D Dices Ariſt. dixit oriri ex puncto, quod terminat vtraſque partes. 5 *1. Obiectio.*

Reſp. Non oriri ex puncto, patet, nam maius vinculum eſt inter partes marmoris, quam inter partes aquæ, & tamen ſecundum Aduerſarios ſimile indiuiſibile continuatiuum: vnde ſicut maior, vel minor continuatio non oritur ex indiuiſibili, ita neque continuatio ſimpliciter. Dictum autem Ariſtotelis nõ eſt ita intelligendum, vt ſit vnum indiuiſibile reale, inter partes continuas, & duo inter contiguos; ſed ita vt cum partes ſint diſtinctæ ſpeciei, & ſingulæ ſpecies concipiantur proprijs terminis terminatæ ex negatione maioris extẽſionis inter ea, quæ ſunt diſtinctæ ſpeciei, concipiuntur duo termini. Inter continua autem ob ſimilitudinem concipiuntur connexi vnico termino, quia non habent terminum proprium ſingulis: ſed concipitur vnus terminus communis vtriſque: vnde ſi ramus arboris diſtinctæ ſpeciei poteſt habere communicationem acci- *Reſpon.*

E

accidentium cum alia arbore, vt fit in inſitione, poteſt ex illis fieri vnũ continuũ. Sed ex dictis de quantitate diſtingui debet duplex continuatio, vna mathematica, q̃ oritur ex indiuiſibilibus, vt ibi diximus, altera phyſica, & hęc oritur ex identitate naturæ, & communicatione accidentium; & hæc variatur iuxta qualitatem accidentiũ, vt rectè probat argumentũ.

2. Obiectio. Dices 2. Ariſt. negat, quæ differunt ſpecie, poſſe continuari; cur igitur dicimus poſſe eſſe continua, quæ differunt ſpecie?

Reſp. Ariſt. Non negare ſimpliciter, quę differunt ſpecie, poſſe continuari, ſed quæ habent extrema diuerſæ rationis, quæ nõ poſſunt fieri vnum; hoc autem non eſt in omnibus, quæ sũt diſtinctæ ſpeciei, nam cum extrema conueniãt ratione quantitatis, quæ habent quantitatem eiuſdem rationis, poſſunt cõtinuari, niſi ſit impedimentum ex qualitatibus rerum, vt accidit in oleo, & aqua, vel loquitur de continuatione in ratione ſubſtantiæ, non ratione quantitatis.

3. Obiectio. Dices 3. Quid cauſant accidentia, dum vniunt partes.

Reſp. Habere quandam actionem, qua connectũtur partes, nam illa viſcoſitate vnitur res rei, quæ actio recipitur in determinata aliqua parte, quæ connexio conſeruatur, ſicut conſeruatur connexio materiæ cum forma.

4. Obiectio. Dices 4. An requirantur Aliqui pori, vt fiat connexio partium.

Reſp. Melius fieri quando ſunt pori, non tamen eſt neceſſarium, nam eadem difficultas maneret, quomodo viſcus vnitur parti per ſe; quare ſufficit eſſe res talis naturæ, vt dum ſe tangunt in ſuperficie, connexæ remaneant.

6. *5 Obiectio.* Dices 5. Quæ ſunt vnum continuatione, ſunt vnum numero t. 39. Sed quæ ſunt vnum numero, ſunt vnum ſpecie 5. met. 12. ergo ſi ea, quæ ſpecie diſtinguntur, poſſunt continuari; quæ ſunt diſtincta ſpecie, erunt vnum ſpecie, quod implicat.

Reſpon. Reſp. Quæ ſunt vnum numero, ratione ſubiecti ſunt vnum ſpecie, non quę vnum ratione quantitatis, ſicut corpus etherogeneum eſt vnum numero ratione quantitatis, diuerſum verò ratione ſubſtantiæ, & ideò cõtinet etiam partes numero diſtinctas ſecundum ſubſtantiam.

ART. III. Explicatur continuatio motus localis.

Motus cum motu tripliciter continuatur. Difficultas eſt de continuatione motuum localium inter ſe.

Reſp. Fonſ. ſect. 3. ad 4. Tripliciter poſſe motum cum motu continuari: Primo vel ratione magnitudinis, ſuper quam fit motus, vt ſi quis moueatur per lineam circularẽ immediatè poſtquam eſt motus per lineam rectam 4. phyſ. 99. vel ratione mobilis, cuius partes ſucceſſiuè tranſeunt idem ſpatium 6. phyſ. 34. & 35. Secundo ratione temporis, vt ſi vnus alteri ſuccedat ſine interruptione 5. phyſ. 40. Tertio quatenus ſunt partes non interruptæ eiuſdem numero termini, & ita non poſſunt continuari 4. phyſ. 99. cum dixit tempus dici continuum ex motu; habet igitur ſuam peculiarem continuationem.

A

Dico 1. Motus locales diſtincti ſpecie, non poſſunt continuari per ſe, ſed per accidẽs, ſcilicet ex ſubiecto, & tẽpore. 1. Pars patet, quia ad continuationem requiritur acquiſitio eiuſdem termini non interrupta; ſed hæc vnitas numerica ſupponit vnitatem ſpecificam: vnde 5. phyſ. 41. negat, motus diuerſos ſpecie, vel numero poſſe continuari. 2. Pars prob. nam ſubiectũ recipiens illos motus poteſt eſſe continuum, ſicut & tempus menſurans illos. 7 *Motus locales ſpecie diſtincti, non poſsũt cõtinuari per ſe.*

Obiectio. Dices: Si illi motus habent aliquo modo cõtinuitatem, haberent continuitatem numericam, ſed hæc ſupponit vnitatem ſpecificam, alioquin eadem hęcceitas cõtraheret diuerſas ſpecies.

B

Reſpond. Reſp. Vnum per continuitatem non habere vnitatem numericam, & ſimpliciter, ſed extrinſecam, & ſecundum quid, quæ vnitas continuationis, quando conuenit per ſe partibus continuis, requirit vnitatem ſpecificam partiũ motus; quando autem conuenit per accidẽs, non ita, quia inter illa nõ eſt continuatio perfecta, atque adeo non diceretur vnus motus.

Alij motus ſpecie diſtincti, neque per accidens continuantur. Dico 2. Probabile eſt alios motus diuerſæ ſpeciei non poſſe ita continuari, quia motus ſunt idem re cum formis, quæ acquiruntur, quare ſi ſpecie diſtinguntur motus, & formæ, quibus terminantur motus: vnde habent terminos diſtinctæ rationis, quare non poſſunt continuari, vt calefactio nõ poteſt frigefactioni continuari. Ex quo patet eſſe diuerſam rationem motus localis, & aliorum motuũ, quia motus localis eſt idem cum mobili, & omnis eſt eiuſdem rationis in ratione acquiſitionis, licèt, vt naturalis diſtinguantur ratione ſitus. Alij verò identificantur cum formis, & terminis diſtinctæ rationis, quare licet vnus motus ſit alteri immediatus ratione terminorũ, qui ſunt diſtincti, non dicuntur efficere vnum continuum. Vide Tat. q. de vnit. mot. d. 1.

C

D

DVBITATIO III.

An ad vnitatem continuationis requiratur vnitas mobilis.

Concluſ. affir. Reſp. Affirmatiuè; patet ex dictis.

1 *1. Obiectio.* Obijc. 1. Quia ſi canis cadat ex loco ſuperiori, & in medio ſpatij moriatur, ille motus eſt continuus; & tamen recipitur in diſtinctis numero ſubiectis.

Reſpon. Reſp. 1. Secundum eos, qui dicunt, motum ſubiectari in materia prima affecta quantitate, motum illum eſſe vnum, quia ſemper remanet idem ſubiectum inhæſionis, licet varietur ſubiectum inhæſionis.

E

Reſp. 2. Secundum eos, qui tenent inhærere in toto compoſito, vt probabilior eſt ſententia, non eſſe vnum motum, ſed plures partiales, partialem motum receptum in materia eſſe vnum per continuationem, qui verò recipiuntur in forma eſſe quidem contiguas per

vnita-

vnitatem temporis, non tamen continui propter diuerſitatem ſubiecti; vnde alius eſt motus veſtis, alius hominis; dicitur tamen vnus motus, quia eſt in vno ſuppoſito in eodem tẽpore ad eundem terminum.

Inſtantia. Sed contra, quia licet ſit diſtinctio numerica partium motus, quia tamen ſunt eiuſdem ſpeciei, non eſt cur non efficiant vnum motum continuum, nam ſunt eiuſdem ſpeciei ſine temporis interruptione ſe inuicem tangunt, & sũt in eodem ſpatio.

Soluitur. Reſp. Non efficere vnum continuum, quia licèt partes tantũ numero diſtinguãtur, tamen identificantur cum partibus, quæ non poſſunt efficere vnum per continuationem ob diſtinctionem, quam habent; quare verum eſt dicere in hoc inſtanti, motus non eſt canis, & immediatè ante mouebatur, & de cadauere, contra in hoc inſtanti non mouetur, ſed immediatè poſt mouebitur. Ex quo colligitur, alterationem factam in corpore illo poſſe eſſe continuam ſecundum eos, qui qualitates alteratiuas volunt inhærere tantum in materia prima; imò ſi calor produceretur in aliquo ſubiecto, & conſtituatur in inſtanti in alio ſubiecto à Deo, ita vt alterans, poſſit ſine interruptione illum intendere, futurum fuiſſe motum continuum, quia alteratio non identificatur cum ſubiecto, ſed cum forma, quæ eſt eadẽ numero per intenſionem plurium graduum.

2 *2. Obiectio.* 2. Obijc. Progreſſiuus eſt vnus numero, & continuus, & tamen non eſt vnum ſubiectum inhæſionis, nam dum vna pars mouetur, alia quieſcit.

Reſponſio. Reſp. Non eſſe ſimpliciter vnum numero, ſed aggregatũ ex pluribus, qui ſibi ſuccedunt, intercepta tamen aliqua quiete; dici tamen vnum ratione ſuppoſiti. Et quia quies non eſt manifeſta.

3. Obiectio. Obijc. 3. Si defluat gutta aquæ per parietẽ, erit idem numero, tamen ſubiectum ſemper diminuitur.

Reſp. Eſſe vnam illius partis, quæ manet, & eodem modo, ſi duæ partes cadant, & in media via vniantur, motus, qui fiet in ſequenti erit continuus cum præcedentibus, nõ tamen præcedentes erunt vnus motus, quia erant in ſubiectis diſtinctis numero, non efficientibus vnum.

DVBITATIO IV.

An ad vnitatem continuationis motus requiratur vnitas temporis.

1 *Ratio concluſionis.* Reſp. Affirmatiuè: probatur, nam continuum vt ſit vnum numero, neceſſe eſt, vt partes ſint vnitæ, & ad inuicẽ copulatæ. Cum igitur motus ſit continuus, & ſucceſſiuus, neceſſe eſt, vt ſit vnus, habere partes vnitas, & nulla ratione diſiunctas, quod eſſe non poteſt, niſi tempus intrinſecum, quod eſt propria duratio illius, ſit continuum. Sed quando extrinſecum eſt nobis notius, & ex continuitate tẽporis, ſolemus colligere continuitatem motus; ideo Ariſtoteles dixit ad vnitatem numericam motus requiri vnitatẽ temporis extrinſeci, ex qua cognoſcimus vnitatem temporis intrinſeci, quod eſt paſſio motus, & neceſſarium ad vnitatem motus.

Dices 1. Tempus extrinſecum ſemper eſt continuum; ergo ſemper motus ab illo habebit continuitatem. Reſp. non dici, debere eſſe in motu idem tempus continuum, & non diſcontinuum, quaſi tempus extrinſecum poſſit ſecundum ſe diſcontinuari, ſed vt habet rationem menſuræ poteſt non eſſe continuus, quia ſcilicet id, quod mẽſuratur, fit in diuerſis partibus temporis extrinſeci: vnde menſurat, vt habet partes interruptas. *1 Obiectio.* *Reſpon.*

Dices 2. Tempus intrinſecum ſequitur motum; ergo non poteſt dare motui vnitatem, & continuitatem. Reſp. continuitatem temporis oriri potius ex motu, vt Ariſt. 4. phyſ. oſtendit, ſed poni, vt ſignum continuationis motus, & non dans vnitatem. *2. Obiectio.*

Dices 3. Motus, quo acquiritur vna forma, non eſt vnus numero, ſed vna numero forma poteſt acquiri etiam in diuerſo tempore; nam poteſt acquiri vnus gradus caloris in vna parte horæ, & deinde quiete intermiſſa in alia parte alius gradus, & ſic deinceps, qui gradus efficiunt vnam numero formam, & tamen non acquiritur in eodem tempore. 2 *3. Obiectio.*

Reſp. Negando maiorem, nam poteſt vna numero forma vnitate continuationis acquiri diuerſis motibus, vt patet, nam aqua eſt continua, & tamen poteſt acquiri in diuerſis temporibus, in quibus fuerint genitæ, vel vnitæ inter ſe; quare, vt ſit vnus numero motus, debet eſſe vna numero forma in fieri, quod neceſſario requirit, vt continuo fiat, nam ſicut vnitas quantitatis tantum tollitur per diuiſionem, & diſcontinuationem quantitatis, ita motus per diſcontinuationem, quæ eſt per quietem mediam. *Reſpon.*

DVBITATIO V.

An requiratur vnitas motoris ad continuationem.

Affirmant Aliqui, tum quia id dixit Ariſt. 8. phyſ. 49. 82. & 83. tum Secundo, quia vnitas agẽtis requiritur ad vnitatem intrinſecam; ergo multo magis ad continuationem, nam hæc ſupponit illam. 1 *1. Opinio.*

Negãt Alij probabiliter, tum quia videmus formam v. g. calorem eumdem numero per continuationem produci ab igne, & intendi à lumine; ergo ſi cætera adſit, motus ille intenſionis videtur eſſe continuus; quare licet motus, qui fit à ſecundo motore, non ſit idem numero metaphyſica vnitate cum motu, qui fit à primo; tamen ſi immediatè ſe inuicem conſequantur, poteſt continuari cum primo, ſicut continuantur partes formæ. *2. Opinio.*

Reſpõderi poſſet aliam eſſe rationem permanentium formarum, aliam ſucceſſiuarum; nam ſucceſſiua magis pendent ab efficiente, quàm *Inſtantia.*

quàm permanentia; nam illa exiſtere nequeũt ſine efficiente; poſſunt tamen permanentia. A Vnde licèt permanentia poſſint continuari,nõ tamen ſucceſſiua; quod confirmatur, nam videmus lumina producta à pluribus, ſi vnum efficiens recedat, vnum lumen perire, vnde ſignum eſt, non poſſe actionem vnius efficientis continuare actionem alterius. Hæc ex Simpl.

Soluitur. 5. phyſ. 38. Sed adhuc non placet, quia licèt ſucceſſiua differant à permanentibus; tamen in ratione continuationis non eſt, cur differãt; nam ſicut vna pars formæ vnitur alij; ita vna pars motus immediatè conſequitur aliam ſine vlla interruptione, quod requiritur ad continuationem;& illud de lumine non eſt ad rem, quia ibi recedente efficiente,recedit pars, quæ debet continuari. B

Obiectio. Dices: eadem ratione neque partes motus poſſunt continuari,quia pars præcedens non remanet. *Respon.* Reſp. hanc eſſe naturam ſucceſſiuarum, vt ſint continuæ partes,quarum nulla cũ alia ſimul exiſtat: vnde ex hoc probaretur, neque ab eodem agente partes motus poſſe eſſe continuas; permanentia autem, vt continuentur, debent exiſtere ſimul.

2 *2. Ratio.* 2. Prob. Ex motu locali, nam ſi quis moueat globum, & ſine vlla interruptione alius ſucceſſiuè moueat, & ſic deinceps; ille globus mouebitur continuè, cum nunquam ſit quies media; ergo motus continuus à pluribus motoribus, neque video cur illi motus ſint contigui,cum ſint eiuſdem rationis. C

Explicatur mens Ariſt. Ad authoritatem Ariſtotelis Reſp. 1. ex Conimb. fortaſſe loquitur de motu,qui fit ab vno agente totali, nam idem non poteſt produci à diuerſis agentibus totalibus, & eiuſdem ordinis. Vnde Conimbr. diſtingunt vnum numero motum. Primo, vt non poſſit eſſe vnus numero, qui non habuerit motorẽ ſimpliciter vnũ numero,& falſum eſt,quia tractio facta à duobus eſt vna: Secundo, vt factus ab vno, non poſſit fieri ab alio, ſiuè ſit vnus ſimpliciter,ſiuè vnus conſtans ex pluribus, & ſi ſic eſt, non eſt vnus, qui fit à duobus. Sed non placet, tum quia 5. phyſ. 40. vocat motus contiguos eos, D quibus lampas ex vna manu tranſit in aliã ſucceſſiuè,vt ibi Simpl Vicomer.& D.Tho. tum *Simpli. Vicomer. S.Thom.* quia ex agentibus totalibus non poteſt produci res habens eamdem hecceitatem intrinſecam,non tamen non poſſe produci vnum cõtinuum ſecundum diuerſas partes, quæ fiãt ab vtroque agente, copulatas.

3 Reſp. 2. Loqui de præcipua quadam vnitate, nam maior eſt vnitas motus, ſi producatur ab eodem agente ſecundum omnes partes,quã ſi à diuerſis agentibus ſecundum diuerſas partes inuicem vnitas. Ita t. 49. & non eſſe contra noſtram ſententiã patet, quia in 5. vbi exactè agit de hac vnitate, non meminit motoris, quod etiam fecit 8. phyſ. 64. vbi tantum meminit mobilis, temporis, & termini; hæc autẽ E præcipua vnitas eſt regularitas motus,vt ex 5. phyſ. 43. dixit Ariſt. cum igitur motus cauſatus à pluribus,non poſſit phyſicè habere eamdem regularitatem, dicit non eſſe vnum,ideſt vnitate ita perfecta,vt eſt motus regularis;quã vnitatem habere motum cœli, patet ex 2.cœl. & ideo motum proiectorum, cum ſit ab aere, non eſſe vnum continuum, & ſi motus cœli eſſet à pluribus motoribus,nõ eſſet vnus, tum quia phyſicè vix poteſt eſſe, vt duo agentia moueant eadem omnino virtute, tum quia vix poteſt eſſe,vt non ſit aliqua quies media.

DVBITATIO VI.

An motus reflexus poſſit continuari cum motu directo, an vero neceſſariò debeat dari quies in puncto reflexionis.

De hac Conimbr. 8.phyſ.c.8.q.1. Murcia diſp.2.q.7.Ruuius.tr.act.2.q.vlt.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

Not.1. De hac quæſt.erogare Ariſt.8.phy. 1 à tex.62. vbi oſtendit, nullum motum *Opinio Ariſt* præter circularem poſſe eſſe perpetuum, & continuum, quia nulla mutatio inter terminos oppoſitos poteſt eſſe continua, & perpetua. Sed omnis mutatio alia à motu locali eſt huiuſmodi; ergo. Et licet motus circularis ſit inter contraria, aliquo modo tamen hæc contrarietas non impedit perpetuitatem,& continuitatem motus.

Dices: Licet inter contraria non poſſit eſſe *Obiectio.* mutatio perpetua, cum ſit diſtantia finita abſque reflexione, tamen cum reflexione nihil prohibet: ſed hoc impugnat Ariſt. tribus ra- *Respon.* tionibus non poſſe motum reflexum eſſe vnũ, & continuum cum motu primo, & prima ratio eſt, quia ſint contrarij, tum quia fiunt ſecundum diſpoſitiones diuerſas, tum quia mutuo ſe impediũt. vt patet in duobus, quæ mouentur illis motibus, ſi ſibi inuicem obuiam irent. Secundo probat, quia debet neceſſariò intercipi quies; non igitur ſunt continui. Et antecedens probat Primo: quia id, quod debet eſſe in aliquo loco actu, & adæquato, debet eſſe in illo per aliquod tempus diuiſibile: ſed mobile ante reflexionem debet eſſe in aliquo loco actu; ergo oportet, vt ſit in illo per tempus diuiſibile;ergo quieſcet ante reflexionem. Confir. quia mobile non ſimul accedit *Confirm.* ad A. terminũ,& recedit ab eodem,ſed quieſcit in termino; ergo in alio tempore recedit, & alio accedit,quare eſt ſignabile tempus,in quo neque accedat, neque recedat, quia non poteſt mobile recedere ab aliquo termino,niſi prius fuerit actu in illo; ergo in illo tempore quieſcet. Tertio ſequeretur idẽ moueri duobus motibus contrarijs, nam in termino reflexionis,cum non quieſcat, debet moueri, & cũ non ſit maior ratio,cur moueatur motu acceſſus,& receſſus, contra mouebitur ſimul vtroque motu. Et idem patet in alteratione, nam ſi inter dealbationem,& denigrationem non eſt quies media, in inſtanti terminatiuo albefactionis fieret album,B,cum ſit inceptiuum deni-

denigrationis fieret nigrum.

Not. 2. ex Ariſt. reflexionem motus dici cum mobile motum à puncto A. verſus B. recedens ex B. mouetur verſus A. quod quatuor modis poteſt contingere. Primo, quando poſt motum naturalem ſequitur alius naturalis, vt in motu conſtrictionis, & dilatationis cordis. Secundo, quãdo poſt violentum ſequitur præternaturalis, vt cum lapidi moto ſurſum occurrit mons impellens deorſum maiori velocitate, quam exigat natura lapidis. Tertio, quãdo poſt violentum, ſequitur alius violentus, vt pila ad murum immiſſa violenter reſilit, & quando poſt violentum ſequitur naturalis, vt cum aquis ſurſum motus relictus naturæ ſuæ deſcendit; Nunc igitur, an, & quando in puncto reflexionis horum motuum detur quies.

2 *Punctus reflexionis naturalis eſt, & violentus.* 3. Not. Duplex eſt punctus reflexionis naturalis, & violentus. Naturalis dicitur ille, ad quem mobile naturaliter mouetur, vel à quo naturaliter reflectitur. Violentus dicitur, à quo reflectitur contra naturam eius, ita quod mobile non mouebatur naturaliter, vt quieſceret in illo, quod melius explicat Iauell. 8. phyſ. q. 12. Naturalis punctus dicitur, à quo mobile naturaliter reflectitur non ratione impetus fortioris agentis, vt cum fortes proijcit in altum lapidem, qui aſcendit, donec eſt vis impreſſa, qua ceſſante lapidis natura ſua reflectitur deorſum. Violentus dicitur, quando adhuc ſtante impetu cogitur reflecti ex vi corporis impellentis. *Iauel.*

4. Not. Quietem accipi dupliciter: Primo negatiuè, ſcilicet pro negatione motus etiam inſtantanea. Secundo priuatiuè, ſcilicet pro negatione motus in tempore, in quo poteſt eſſe motus, quæ propriè dicitur quies, nam alia dicitur impropriè.

5. Not. Tripliciter poteſt intelligi motus rectus, & reflexus: Primo, quod vterque ſit à virtute intrinſeca naturali: Secundo, quod vterq; ſit à vi extrinſeca impellente, vt lapidi aſcendenti occurrat motus: Tertio, quod vnus ſit ab extrinſeco, alter à vi intrinſeca. Valleſ. 3. contr. c. 6.

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Opinio Auer.* PRima Opinio eſt dicentium, vniuerſaliter in omni motu inter primum, & reflexum intercipi quietem. Videtur Auer. com. 65. nam videmus augmentationem, & diminutionem habere quendam ſtatum, alioqui natura fruſtraretur ſuo fine, ſi ſtatim ac mobile peruenit ad finem, inde diſcederet; ſicut eſt abſurdum aliquid ſtatim, ac generatum eſt, corrumpi, vt t. 63. & conſequentibus dicitur, ſequitur Ruuius loc. cit. tribuit D. Tho. & alij.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſũt, nam aliqui putant intercipi quietem ex natura reflexionis, quæ eſt dum proiectum ex natura ſua deſcendit, quia motus ſurſum, & deorſum, cum ſint diſtincti ſpecie, & contrarij non poſſunt continuari, at motus non diſcontinuantur niſi per quietem mediam, & hanc putant eſſe Ariſt. ſententiam, ita Ruuius.

A At Alij putãt quidem ſemper ibi eſſe quietem mediam, ſed non oriri ex natura reflexionis, quia non diſtinguuntur niſi ſpecie accidẽtali. Vnde primum non eſſe aſcenſus eſt vltimum non eſſe deſcenſus, atque adeo non interponitur, niſi inſtans inter vtrumque motũ, ſed oriri ex cauſa extrinſeca; quam aliqui dicunt eſſe æqualitatem virtutis actiuæ cum reſiſtentia: ex qua æqualitate impeditur actio, nam cum virtus impreſſa ſucceſſiue minuatur, neceſſario deueniri debet ad æqualitatẽ, ita vt virtus eius actiuè non poſſit vincere reſiſtentiam ortam ex grauitate, & aere ſuperiori, & contra grauitas nequeat vincere reſiſtentiam ortam ex virtute impreſſa, & aere inferiori, vnde fit, vt neuter motus ſequatur, donec minuatur reſiſtẽtia alterius, quę minuitur, dum minuitur virtus impreſſa, & tũc ſequitur deſcenſus, cũ in tẽpore præcedẽte eſſet quies, & ſic interpetrantur Ariſt. Alij verò illam cauſam extrinſecam putant ſolum eſſe aerem, vt Murcia de qua re infra. B

2. Opinio eſt Ægid. in t. 65. moueri motu per ſe duobus motibus contrarijs ſine quiete media eſt abſurdum, per accidẽs vero nequaquam, vt v.g. ſi pila proijciatur, & ex vi proiectionis eleuetur in altum, antequã fiat motus ſurſum, quieſcat in terra, neceſſe eſt; ſed ſi in illo inſtanti, in quo pila attingeret terram, hæc aſcenderet, non dubium, quin eius aſcenſu eleuaret pilam ſine quiete media, nam pila per ſe quieſceret in terra, & per accidẽs moueretur. 4 *Opinio Ægid.* C

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam licet conueniant in alijs reflexionibus, non tamen quando fit tertio modo ſupradicto in 2. Not. Nam aliqui volunt, quod quando corpora non ſunt perfectè plana, non eſt neceſſaria quies, quia inter illa eſt aer, qui prohibet vacuũ. At quando ſunt perfectè plana, cum ibi non ſit aer, nõ poterunt corpora ſeparari, niſi dum ſeparantur ingrediatur aer, ſed non poteſt ingredi in inſtanti ad occupandum totum illud ſpatium, nam prius debeat occupare partes priores, quã poſteriores, ergo neque illa ſeparatio poteſt eſſe in inſtanti, quia in tempore ſequenti daretur vacuum, ergo debent in termino eſſe vnita, atque adeo tunc erit quies. D

At alij putant hanc reflexionem ſemper interrumpi per quietem priuatiuam, ſiue corpora ſint perfectè plana, ſiue non, ſolum excipi putant, quando vnum eſſet perfectè ſphæricũ, & alterum perfectè planum, nam licet non ſint perfectè plana, tamen ea parte, in qua ſe tangunt, non eſt aer, quia alioqui non eſſent contigua, & cum ea pars ſit diuiſibilis, in ea procedet difficultas de vacuo, nam ſi in inſtanti ſeparetur corpus pro aliquo tempore dabitur vacuum in ea parte, quare neceſſarium eſt, vt ibi per breue tempus quieſcat, at quando vnum corpus eſt ſphæricum, tactus erit in puncto, & ideo etiam ſi ſeparatio fiat in inſtãti non erit periculum vacui, ita Ruuius 8. phy. c. 9. q. vnic. E

3. Opinio eſt dicentium, motum reflexum dupli- 5 *Alij tertio diſtinguunt.*

dupliciter fieri: primo quando mobile ex natura ſua reflectitur à termino, quem prius attigerat, & non ratione alterius impellentis, & ita cadit quies media. Secundo, quando ſtante ad huc impetu, obuium fit aliud mobile, quod impellat, quo impulſu impedit quietem mediam, & ita non eſt quies media, quia non eſt eſt acceſſus, & receſſus ab eodem termino, ſed potius impedimentum acceſſus. Ita Iauell. q. 12 Georg. q. de hac re. Tatar. 5. Phyſ. dub. vlt. Vega lib. 1. de arte med. c. vlt. ante medium, Valſ. lib. 3. contr. med. cap. 6. & q. 50. ad Tyrones, qui loquuntur de motu cordis, qui fit ratione bonis refrigerationis, quo per aliquod tempus frui debet.

Iauell. Georg.

ART. III. Datur quies in puncto reflexionis.

6 PRima Concl. non ſemper in puncto reflexionis datur quies. Ita Sax. 8. Phyſ. q. 12. Iand. q. 17. Pariſ. q. 3. Venet. t. 65. Gratiad. lect. 16. q. 12. & 2. & 3. & primo, quando duo ludũt pila, quorum vnus iacit pilam in alterius manum, & dum pila mouetur, repercutitur. Secundus, eſt quando pila proijcitur in terram, vel alliditur ad murum, quæ obſiſtente muro, reflectitur eodem impetu, quem prius receperat; ꝙ ſi daretur quies media, non eſſet agens, à quo poſſet effici ille motus; non enim poſſet fieri à muro cum ipſum immobile perſeueret; agens autem phyſicum, dum mouet, moueatur neceſſe eſt: neq; ab aere, quia iam quieuit cum ipſo mobili: neq; poſſet ex priori impetu impreſſo, nam hic corrumpitur ceſſante motu, vt infra dicemus; quare dicendum eſt fieri ex eadem vi, quæ fuit impreſſa prius, quæ cum non poſſit peruenire ad terminum proprium ob obſiſtentiam parietis, mouet mobile in partem oppoſitam: & in hoc caſu Murcia putat non dari quietem priuatiua, ſiue corpora ſint adeo dura, vt ſibi non cedant, quia tunc contactus eſt tantum in inſtanti, ſiue vtrumq; corpus aliquantulum alteri cedat, quia partes comprimuntur per motum localem, & poſt compreſſionem immediate reſiſtunt.

In puncto reflexionis non ſemper eſt quies

2. Caſus.

Reſp. quidam apud Georg. pilam in eo caſu quieſcere, quia partes poſteriores non tangentes reſiſtunt alijs tangentibus, ne recedant ſine quiete media: vnde partes diſtantes lapidis etiam franguntur, ſi allidatur lapis corpori duro; ſed hæc reſponſio ex dictis refellitur.

Tertius eſt, quando lapis proijcitur ſurſũ, & mons è cælo cadens illi fieret obuius in medio deſcenſus, tunc enim lapis non quieſcit in pũcto reflexionis, quia retardaret per tempus mõtem deſcendentem magno impetu, immo, ſi quod aſcenderet eſſet fumus, deberet mons permanere per aliquod ſenſibile tempus; nam dum reflectitur, prima pars impedit ſequentẽ, & hęc, cum etiam reflectatur, deberet impedire ſequentem, quare mons in aere permaneret, donec reflexus perueniret ad vltimam partem fumi aſcendentis; Nam vel lapillus, & mons ſimul quieſcent in medio, & non, quia non eſt

3. Caſus.

A virtus detinens; non enim id poteſt lapilli impetus, quia eſt multò minor quam virtus actiua montis, quia neque ipſe proijciens poſſet montem ſiſtere; ergo ſi non detinetur, nõ quieſcet; ergo continuè deſcendit; ergo lapillus ẽt regredietur ſine quiete media, quia non videtur quando poteſt quieſcere lapis aſcendens, vel .n. quieſcit ante contactum montis, vel in ipſo contactu. Non primo, quia nullo modo detinetur eius impetus; nam aer impulſus à monte non poteſt, tum quia potius ſecaretur à iecto maxime ſi eſſet ſagitta, quę infigeretur monti; ꝙ non eſſet, ſi ſagitta ante quieſceret, quia mons deſcendens nõ poſſet trã ſfugi à ſagitta, niſi ſagitta cõtraniteretur, vel ꝑ impulsũ oppoſitum, vel quia ex altera parte eſſet firma-

B ta per aliquod corpus reſiſtens motui montis; nam ſi in aere penderet, ſtatim caderet. Et confir. quia hoc eſt per accidẽs, quod detineatur ab ere: nam ſi fieret per vacuum, id dici nõ poſſet, vel ſi tunc inciperet, ita vt non habuerit tempus impellendi aerem, vel forte fieri poteſt in inſtanti, quia non eſt neceſſarius motus localis, cum in puncto contactus ſint indiſtantes, & duo corpora vnita; vnde cum immediatè tè poſt recedit pila, relinquitur humor in pariete, & in inſtanti eſſet indiſtans ab codẽ corpore, & vtrique ſecundum diuerſas partes annexum, quod inde oſtẽdo, ſi Deus crearet illud corpus in inſtãti annexum alteri, & immedia-

C tè poſt diſiungeret, tunc relinqueretur humor in altero corpore.

Reſp. Conimb. corpus illud coloratum, neceſſariò cędere, ac deprimi: vnde tunc cędit quies, vt diximus de pila, quæ ob mollitudinem cędit, vt diximus de pila, quæ ob mollitudinem cędit.

At inſtabis, moles ænea alliſa parieti tanget parietem in parte indiuidua; ergo non poterit ſecundum omnes partes ſtatim diuelli, quia alioqui dum aer ad punctum medium pertingit, daretur vacuum. Reſp. ſemper intercipi aerem, 2. An. t. 23. *Inſtantia.*

D Dices, qua virtute pila alliſa terræ, reſilit. Reſp. ſi pila habet partes, quæ cedant, & cõprimantur per virtutem, quæ ſe reducit per motum ad priſtinum ſtatum, reſilit vt patet ex pila lignea, vel ex pelle: quod ſi partes ita cedant, vt non ſe reuocent ad priſtinum ſtatum, non mouebitur motu reflexo, vt patet in pila maſſea; Quod partes pilæ nullo modo cædant, & allidantur corpori duriſſimo, tunc nullus eſt motus, & ſi aliqualis eſt, is oritur ex aeris commotione; video in his eſſe aliquam difficultatem, præſertim, quod motus non deberet excedere eum, qui eſt neceſſarius ad hoc, vt partes hābeant priſtinum ſtatũ, ſed non vacat hic difficultatẽ hanc examinare, videndus Murcia 8. phyſ. diſp. 2. q. 6.

E Secundo probatur, quia ſi id implicaret, maximè ex ratione Ariſt. quod idem ſimul mouetur motibus contrarijs, & quod recederet, & accederet ad eundem terminum; ſed hæc ratio nulla eſt; ergo. Prob. minor, quia eadem ratione inter quietem, & motum deberet eſſe aliud *2. Ratio.*

me-

medium, quia cum ſint contraria, non poſſent inter ſe inuicem continuari: Secundo, quia ſufficeret motus eſſe cõtiguos, quare non eſt neceſſarium eſſe quietem mediam, nam ad contiguitatem motus nõ requiritur quies, ſed ſufficere vnum inſtans 8.phyſ.73.ex cane decidẽte ex turri, & in aere moriente. Tertio, non ſequitur ſimul idẽ accedere, & recedere ab eodem termino, nam in inſtanti eſt in termino, & immediatè ante non erat, & immediatè poſt nõ erit, quare motus contrarij erunt in diuerſis partibus temporis: neque eſt neceſſarium, vt id, quod mouetur, permaneat in termino motus per aliquod tempus, ſed ſufficit, ſi in inſtanti in eo ſit, & in tempore conſequente moueatur. Dices: an in eodem inſtanti, in quo acquiritur terminus, etiam deſeratur; non enim dicendum eſt in eodem inſtanti, quia ſimul recederet, & accederet; ergo in alio; ſed inter duo inſtanti eſt tempus medium, ergo in tẽpore debet dari quies. Reſp. non benè quæritur, nam terminus neque acquiritur, neque deſeritur in inſtanti, ſed in tẽpore; in inſtanti autem eſt acquiſitum eſſe, & immediatè poſt relinquetur per motum, quare in illo inſtanti tantum abeſt, vt moueatur motibus cõtrarijs, vt ne moueatur quidem. Ex quo mihi ratio Ariſtotelis non videtur, poſſe ſine cauillatione excuſari, nam idem argumentum poſſet fieri de quiete, quia quæro an in eodem inſtanti, in quo eſt acquiſitio termini ſit quies, vel in alio: non Primum, quia ſimul moueretur, & quieſceret; ergo Secundum, ergo in tempore medio neque erit motus, neque quies, quod magis implicat. Neque dici poteſt quieſcere in ipſo contactu, quia deberet etiam mons detineri, nam videtur impoſſibile, quod duo ſe tangant, & quod vnum moueatur verſus alterum, & quod alterum quieſcat ſine penetratione, neque dicatur, quod aliquantũ reſiſtit, atq; adeo detinet, nam etiam medium reſiſtit, & tamen non detinet, vt faciat montem quieſcere, ſed tantum remittit velocitatẽ, & hoc maximè efficit lapis aſcendens, etiam ſi ſit inſenſibiliter, vide Sotus 8. phyſ.q.3. & ad vltimam confirmationem ſecundi argumenti. Gal. lib. 2. de pulſu c.8.

Ariſt. ratio qualis.

ART. IV. Referuntur, & ſoluuntur argumenta primæ opinionis.

6 *1 Obiectio.* SEd contra hanc concluſionem 1. Obijcitur omne, quod mouetur aliquo motu, quo non mouebatur prius, quieſcebat ab illo motu, vt patet ex terminis. Si igitur ponamus fabam moueri ſurſum, cui fiat obuiã lapis molaris deſcendens, etiam faba mouebitur deorſum, & prius ante occurſum non mouebatur hoc motu, ergo quieſcebat motu oppoſito motui deorſum: ſed hæc quies non eſt, niſi in vbi ſurſum; ergo in vbi ſurſum ante reflexionem, quieſcebat.

Iauell. Reſp. Iauell. diſtinguendo primam propoſitionem, quod ſit vera, quando mobile nõ impeditur, vel non prohibetur quieſcere quiete

A oppoſita illi motui per aliquod prædominans, & vinces virtutem mouentem; eſt autem falſa, quando prohibetur quieſcere à prohibente, cui obuiat.

Reſp. Authoris Ego Reſp. In toto tempore, quo mouebatur motu ſurſum, quieſcebat à motu deorsũ; in inſtanti autem medio, neque motus fuit, neque quies, niſi negatiuè ſumpta; At inſtabis, illi motus ſunt diſcontinui, cum ſint aſcenſus, & deſcenſus, qui ſpecie diſtinguuntur. At quies negatiua non eſt ſufficiens ad diſcontinuãdos motus, qa in omni motu eſt talis quies. Reſp. concedendo non ſufficere ſe ſolam ad diſcontinuationem, ſed in ordine ad contrarios terminos ſufficere, inter quos eſt, nam vt terminus contrariorum ſic diſcontinuat. Hinc infert
B Murcia, quod quando lapis aſcendit, & deinde deſcendit non recta, ſed per arcum non dari quietem priuatiuam, ſed negatiuam, quia ſi quieſceret priuatiuè, non deſcẽderet per arcum, ſed recta, quia deſcenderet ex vi grauitatis; at ille motus cum ſit violentus, ſeù præternaturalis, non poteſt eſſe à grauitate, ergo erit à virtute impreſſa, quæ durat, donec arcus finiatur.

7 *2. Obiectio.* 2. Obijc. Idẽ ſimul moueretur duobus motibus contrarijs, quos eſſe incompoſſibiles, patet ex 4.met.20. Conſeq. prob. facta hac ſuppoſitione, ſi mouetur continuo; verum eſt dicere, quod mobile mouetur ad illum terminũ
C per totum tempus menſurans motum illum continuum, non ſolum quando eſt propinquũ termino, ſed etiam in principio: vt patet, nam dicor ire in Galliam, cum primum equito verſum illam. Hoc poſito ſic argumentor, ſi motus illi ſunt continui, tunc per totum tempus menſurans illum motũ verum eſſet, quod moueretur deorſum. Sed ante reflexionem mouebatur motu ſurſum; ergo ſimul ſurſum, & deorſum mouebatur.

Reſpon. Reſp. Hoc orgumentum non probare, debere dari quietem mediam, ſed ad ſummum eſſe cõtiguos motus; non enim ex illis ſit vnus motus, ſed ſunt duo motus. Reſp.2. Sicut nõ
D eſt abſurdum, idem ſecundum duas partes eſſe nigrum, & album; ita neque ſecundum diuerſas partes eiuſdem motus moueri ſursũ, & deorsũ; hoc autem non eſt eſſe ſimul, ſicut nõ ſimul ſunt partes motus; illa autem denominatio non eſt ſemper vera, quando eſt aliquod oppoſitum denominans.

8 *3 Obiectio.* 3. Obijc. Virtus qua lapis mouebatur ſursũ, debet corrũpi, vt mobile poſſit moueri deorſum: ſed illa virtus debet reduci ad æqualitatem cum virtute mouente deorſum, ſed dum eſt æqualitas, non poteſt eſſe motus; ergo erit quies.

Reſp. Aliqui eſſe æqualitatem, ſed in in-
E ſtanti, ſed contra, quia illa virtus eſt diuiſibilis; ergo in inſtanti non poteſt diminui. Sed in tẽpore; ergo reductio ad æqualitatem fieri debet in tempore. Reſpon. Murcia, motum quo remictitur impetus eſſe in tempore, ſed æqualitatem eſſe in inſtanti, quia immediate poſt inſtans remictitur, atque adeo ſuperabi-

Autoris ſolutio. tur à grauitate. Ego dico in caſibus propoſitis nullam eſſe æqualitatem in tempore, ſed vel eſt maior vis impreſſa, ideſt ante inſtans, vel maior grauitas vt poſt inſtans, vnde fit, vt grauitas deorſum moueat lapidem, cum reſiſtentia tamen illius virtutis impreſſæ, quantum eſt ex ratione virtutum,ſcilicet impreſſæ, ſurſũ,& alterius mouẽtis deorſum; quod Ego colligo,quia ſi à principio lapis moueretur ex illa grauitate non poſſet illi imprimi vis mouens in oppoſitam partem; ſed quia cum reſiſtentia virtutis impreſſæ poteſt dari reſiſtentia orta ex aere, ideo ex hoc capite aliqui dicunt dari quietem mediam,quia hæc reſiſtentia debet ſuperari in tempore, atque adeo in illo, qui eſſet ſurſum ex vi reſiſtentiæ medij conſeruantis præſentiam lapidis in illo ſpatio, neque enim poteſt cõſeruari à grauitate,vel impetu, quia ad has virtutes pertinet mouere,nõ conſeruare quietem. Hinc infertur, ſi caſus contingat in vacuo, tunc non eſſet quies,quia deeſt reſiſtentiæ medij. At inſtabis, ſi lapis in inſtanti quieſcit negatiuè, acquirit indiuiſibilẽ præſentiam in illo inſtãti, ergo impetus adhuc vincet grauitatem,atque adeo nunquam erunt æquales. Confir. quia ſi in toto tempore ante inſtans impulſus fuit maior grauitate, exceſſus fuit diuiſibis, qui in inſtanti non eſt, ergo pars diuiſibilis fuit corrupta in inſtanti. Reſp.Murcia,indiuiſibile illud non produci ab impulſu, ſed à partibus motus, quæ terminantur, ſed contra,quia partes motus non exiſtunt. Ergo quare Reſp. reſultare à corpore exiſtente in tali ſpatio, atque adeo à virtute, quæ poſuit corpus in tali ſpatio. Ad Confir.Reſp. corrũpi non quidem in inſtanti, ſed in toto illo tẽpore præcedenti, non quidem diſtributiuè sũpto, ſed collectiuè,vt dicitur de alijs,quæ ſucceſſiuè corrumpuntur.

Mens Ariſt. Dices: An poſſit excuſari Ariſt. quod loquutus fuerit de quiete impropria, quæ ſcilicet eſt in inſtanti,vt Burl.

Declaratur. Reſp. Poſſe id quidem dici, ſed eſt contra modum loquendi ipſius in 5.phyſ.23.& alibi, vbi quietem vult eſſe in tempore. Secũdo obſtat 8.phy.62.& 63. vbi vult intercedere tempus, ſi cui tamen hoc placeret, debet dicere hoc ſufficere ad inſtitutũ Ariſt. nam vult probare motus non eſſe continuos, ſed cõtiguos, ad quod ſufficit, ſi ſit quies in inſtanti, nam t. 56. incipit probare motum perpetuum eſſe poſſe continuum, aut conſequenter,& cum melius ſit eſſe continuum; & natura faciat, quod melius eſt,motuus erit continuus: vnde tex.61. incipit id probare,ſ.aliquem motũ eſſe perpetuum, & continuum, & 72. in fine, inquit, ſi motus reflexus erit in eodem tempore cum recto, illico erit continuus,quia fieri poteſt, vt non ſit eadem forma, quæ acquiritur, quare motus reflexus non erit continuus cum recto,ſed conſequẽter vel contiguus, vt igitur defendatur Ariſt. id fieri poteſt.

A

ART. IV. Explicatur quando datur quies in puncto reflexionis.

Secunda Concl.Quando vterque motus eſt naturalis, ſemper ante motum reflexum eſt aliqua quies. Ita Doctores prædicti,& patet ex prima opinione, nam non ſolet natura producere aliquid permanẽs, vt ſtatim deſinat eſſe; ergo debet aliquantulum poſt productionem durare. Ita Ariſt.t.63. Confir. in ſingulis motibus; non enim quod augetur,ſtatim incipit decreſcere, ſed datur tempus conſiſtentiæ, & quæ mouentur ad aliquem locum, cò mouentur vt ibi quieſcãt, & in animalibus B patet,etiam ſenſu quieſcere aliquantulum, & patet ex motu inſpirationis, & reſpirationis, inter quos ſi nulla eſſet quies motuum, fatigaretur animal. 9 *Si vterq; motus eſt naturalis,ante motum reflexum datur quies.* *Confirm.*

Quid ſentiat Ariſt. Et de his loquutum fuiſſe Ariſt. multi docent,& videtur probabile,quia volebat oſtendere nullum motum poſſe eſſe perpetuum præter circularem,quod accidit, quoniam reliqui omnes ſunt inter contraria, & cum non detur ſpatium infinitum,non poterunt eſſe infiniti, niſi per reflexionẽ, ſed cum in motu reflexo naturali ſemper ſit aliqua quies, nullus poterit eſſe perpetuus; quod autem intelligat de naturali patet, nam violentum non poſſe eſſe perpetuum manifeſtiùs erat,quàm vt C probaret 2.cœl.18. quod ſi rationes aſſumptæ videntur probare de omni motu,vt illa t.65.nõ obſtat, quia non aſſumuntur vt omnino veræ, ſed vt probabiles,cum aliæ rationes,vt illa tex. 62. non cõcludat aliud,quàm de motibus naturalibus:vnde ratio t.64.clarè non probat de motu naturali, & violento,quia,inquit,motus ſurſum, & deorſum ſunt contrarij, nam non poſſunt eſſe in eodem ſimul, quod ſi nõ intelligat de naturalibus,ad ſummum concluderet eſſe contiguos; non tamen eſſe quietem mediam, nam vt motus ſint contigui,ſatis eſt, vt habeant extrema ſimul ſine vlla quiete media, & hoc illi ſatis erat,vt oſtenderet nullum mo- D tum poſſe eſſe continuum,& perpetuum præter circularem; deinde non concludit de naturali,& violento,quia hi nõ repugnant ſimul, vt patet, ſi lapis deorſum proijciatur maiori impetu,quàm ex natura ſua poſtulet, & latio nõ diſtinguitur ſpecie ex ſurſum,& deorſum, niſi vt naturalis,de qua re alibi.

3.Concl. Quando poſt motum violentum, eſt motus naturalis reflexus ſine vllo extrinſeco agente, vt accidit, quando lapis ſurſum proijcitur, & deinde propria grauitate deſcẽdit, probabile eſt eſſe aliquam quietem mediã in puncto reflexionis. Ita Ægid. 8. phyſ. 65. Capr. d.15.q.1.ar.3. ad 4. primo loco poſitum E contra tertiam concluſionem. Thien. 8. phyſ. 62.Sax,q.12.Iand.q.17.Marſ.not.3.d.2.Niph. t.65. Iauell. Tat. Georg.l.c. probat Ariſt.quia ad ſenſum videmus aliquam quietem. Secundo, quia virtus impreſſa ſucceſſiuè minuitur, vt patet ex tarditate motus in fine;ergo deueniendum eſt,vt tanta ſit virtus impreſſa, quanta eſt 10 *Si motus naturalis ſit ſine extrinſeco agente, datur etiã quies in reflexo.* *Probatur dupliciter.*

ta eſt grauitas lapidis,cum igitur à proportione æqualitatis nulla ſit actio,nullus fiet motus, quare neceſſariũ eſt,vt ibi per aliquod tempus ſiſtat quouſq; debilitetur impetus, vt deſcendat. Vnde patet,à quo lapis detinetur ibi; detinetur.n.ab impetu impreſſo,quę licet nõ poſſit amplius mouere, tamen poteſt impedire actionem grauitatis, præſertim aere adiuuante ad reſiſtentiam.

Inſtantia. Dices,ęqualitatẽ eſſe in inſtanti,cũ conſiſtat in indiuiſibili, quare in inſtáti impediet grauitatem;in tẽpore verò eſſe minorẽ:vnde immediatè poſt inſtans ſequitur motus. Et Confir. quia cũ virtus impreſſa non poſſit conſeruari ſine motu, & immediatè poſt inſtans non ſit motus, neceſſariò corrupta erit: vnde immediatè poſt grauitas mouebit deorſum.

Soluitur. Reſp.Hoc benè probare,quietem non prouenire ex ſola diminutione impetus,ita vt detur aliquod tempus,in quo virtus impreſſa ſit æqualis grauitati:ſed non probat nõ prouenire ex aere adiuuante ad reſiſtendum grauitati; nam aer põt habere temporalẽ vim ad reſiſtẽdum, vnde ſi hic motus fieret in vacuo, nulla eſſet ibi quies,quia nõ eſſet aer, qui reſiſteret, nam impetus impreſſus, ſicut & motus ſurſũ deſinunt per primum ſui eſſe, vt ceſſante motu, totus ipſe etiam ceſſet, ſed de hac re alibi.

11 *Obiectio.* Dices 2. Cum lapis ſurſũ proijcitur, virtus impreſſa ſuperat grauitatẽ;cum verò deorſum fertur, grauitas ſuperat impetũ impreſſũ: ſed tranſitus non ſit ab extremo ad extremum ſine medio;ergo in aliquo tpe grauitas, & impetus erũt æquales; ergo in illo tẽpore erit quies ex ſola æqualitate virtutis impreſſæ,& grauitatis.

Reſpon. Reſp. Huiuſmodi æqualitatẽ quoad gradus vtriuſq; virtutis nunquã eſſe in tpe,quia in tẽpore illa virtus impreſſa cõſeruari nequit ſine motu;quare huiuſmodi æqualitas eſt in inſtáti, & immediatè poſt deſtruit, dũ igitur deſtruitur aer,reſiſtit per aliquod tẽpus,deinde cedit.

Inſtantia. At inquies,ergo nulla eſſe põt quies,nã aer licet reſiſtat, non tñ ita vt non poſſit ſuperari eius reſiſtentia, vt patet, quia in tẽpore conſequenti ſuperatur, cũ nihil minus habeat, quã prius; quare ablata virtute impreſſa, ſequetur motus:ſed virtus impreſſa auſertur poſt inſtás motus præcedentis, ita vt primũ nõ eſſe motus ſurſum, ſit vltimũ non eſſe motus deorſũ.

Soluitur. Reſp.Ex hoc facilè poſſet negari nullã omnino eſſe quietẽ in tempore;vt autẽ Ariſt.(qui iuxta hanc concluſionẽ poſſet cũ Sax.Iand.Pariſ. exponi) habeatur aliqua ratio. Dico eſſe diuerſã rationẽ in tempore conſequente,& in tẽpore immediate poſt inſtans motus ſurſum: nã in tẽpore immediato aer ſub lapide eſt denſior ob concurſũ ad replendum vacuũ, qui in tẽpore ſequenti reducit ſe ad priſtinã raritatẽ, & deinde ſequitur motus grauiũ. Hinc patet, morã illã eſſe poſſe maiorẽ, & minorẽ, iuxta proportionẽ grauitatis ſupra reſiſtentiã aeris.

Ex dictis patet ad arg. ꝓpoſitũ ex Ariſt.ar. 1.& ad arg.ſumptũ ex diſtinctione ſpecifica,& contrarietate motuũ, quia licet ſint immediati, non tñ ſunt continui ob illam diuerſitatẽ, quia ad continuitatem motuũ non ſufficit immediata conſequutio ſine identitate ſpecifica.

A

QVÆSTIO III.

De oppoſitione motuum inter ſe,& cum quietibus.

DVBITATIO I.

Quomodo motus opponitur motui.

ART. I. Explicantur termini,& ſenſus quæſtionis.

B CVm actũ ſit de vnitate motus,nunc agendum de ipſorũ diuerſitate, & oppoſitione; pro cuius explicatione.

Not.1. ex Soto q. 4. inter motus ſpecie differentes alij ſunt ad inuicem ordinati, vt alteratio ad generationem, & ad augmentationẽ, & motus ad primas qualitates ordinatur ad ſecundas. Alij ſunt impertinentes, qui ſe inuicem neque ſequuntur, neq; contrariantur, vt motus naturalis aeris, & ignis, ſanatio, albefactio &c. Alij ſunt contrarij,de quibus Ariſt.5. phyſ. c.5. & 6. Vall.q.32. Iand.q.11.12.& 13. Sax.q.7 & 8. Thien.q.6. Alb. tr.3.c.5.6.& 7. Tat. Georg. Venet.in t.46. Perer.lib.13.c.vlt. q.19.Iauell.q.11.12.& 13. 1 *Motus ſpecie diuerſi quales*

C 2.Not. Contrarietatem poſſe accidere inter motũ, & motũ. Secundo inter motũ, & quietem:Tertio inter quietem,& quietem.

3. Not. Contrarietatem motuum poſſe attendi, vel ratione motus, & de hac quæritur hic,vel ratione qualitatum,quæ motui conueniunt, quod eſt vel ratione principiorum, vel aliunde, Nos quærimus hic primo modo.

4. Not. ex t. 46. quinque modis poſſe contrarietatem motuum ſpectari:Primo,reſpectu eiuſdem termini, qui ſit à Quo vnius, & ad Quem alterius,vt generatio, & corruptio opponuntur: Secundo penès terminos tantum à quibus:Tertio penès terminos tantũ ad Quos: D Quarto penès terminum ad Quem vnius,& à Quo alterius:Quinto penès vtrumque,ſcilicet ad Quem,& à Quo.Ariſt.omittit quartũ,quia in omni motu terminus à Quo,opponitur termino ad Quem. Ex alijs ait primum modum habere locum in mutationibus ex non ſubiecto, alios verò tres in motibus ſucceſſiuis, ita tamen vt cõtrarietas terminorum, ad quos ſit per ſe requiſita: ſed contrarietas terminorũ à quibus ex conſequenti tantum. 2 *Contrarietas motuum accidit quinque modis.*

5.Not. Contrarietatem motuum,& omniũ rerum attendi penès idem ſubiectum, vt motus illi dicantur contrarij, qui eidem ſubiecto repugnant, vt patet ex ratione contrariorum, E quæ ſe ab eodem ſubiecto excludunt. Vnde 8. phyſ. 64. ſignanter inquit eſſe contrarios motus,quod ſe inuicem impediant.

6.Not. Terminus poteſt dupliciter accipi: Primo, vt res quædam: Secundo,vt terminus: vnde contrarietas poteſt eſſe inter terminos,vt res ſunt,vt calor, & frigus, & vt termini ſunt. 3 *Terminus ſumitur dupliciter, ſic etiã contrarietas.*

prima conſiſtit, vt ſint res ſub eodem genere maximè diſtantes,& ab eodem ſubiecto ſe excludentes: ſecunda, vt ſint extrema alicuius latitudinis pertranſeundæ. Prima non neceſſariò requiritur, primo, quia illa mutatio tãtum haberet contrarium,cuius terminus habet cõtrarium, vnde motus localis, auctio, &c. non haberent contrarium: Secundo,quia intenſio, & remiſſio ſunt motus contrarij,& tamen termini non ita, vt res ſunt, ſed vt termini ſunt. Vnde contrarietas eſt materialis,'& ſolum habet locum in qualitatibus ſecundum latitudinem contrarijs.

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium, oppoſitionem ſolum ſpectari ex terminis ad quos, quia oppoſitio eſt paſſio quę cõſequitur ſpecificam rationem motuum,ſed ſpecifica natura motuũ ſpectatur ex ſolo termino ad quẽ, ergo, & oppoſitio. Confir. quia motus, qui ſunt a terminus à quibus contrarijs, poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei, vt quando ſunt ad eundem terminum ad quem, vt motus albo, & nigro in fuſcum, vt in eadem ſpecie non eſt contrarietas.

2. Opin. eſt dicentium ſpectari ex terminis à quibus radicaliter, ſed proximè ex terminis ad quos, quia aſcenſus aeris ad ſuum locum, & deſcenſus ad eundem locum opponũtur,ex vi ſuæ ſpeciei; at illa appoſitio non poteſt oriri radicaliter ex terminis ad quos, quia ibi eſt vnus, & idem,ergo ex terminis à quibus,quod ſi dicant terminum ad quem proximum habere duplicem rationem, tunc contra, quia hanc non habẽt niſi ex relatione ad terminos à quibus, & ad hanc opinionẽ poteſt reuocari opinio Ruuij 5. Phyſ. c.6. q.1. dicentis eandem eſſe contrarietatem, quæ eſt ex parte termini ad quem, & quæ eſt ex parte vtriuſq; extremi; nam contrarij ex parte termini ad quem, ſunt cõtrarij ſimpliciter,& ſimpliciter differre ſpecie,ſed ſi adeſt contrarietas ex parte vtriuſque termini, tunc adeſt quædam contrarietas perfectior extenſiuè, & accidentaliter.

3. Opin. eſt dicentium contrarietatem primario ſumi ex terminis ad quos, ſed ſecundario ex terminis à quibus, quia tota ratio ſpecificatiua radicaliter, & formaliter ſumitur à termino ad quem; nam termini à quibus formales, cum ſint priuationes terminorum ad quos, ſpecificantur ab his;priuatio enim ignis diſtinguitur à priuatione aeris, quia ignis, & aer diſtinguuntur, hanc ſequuntur recentiores, vt colligitur ex Conimb. in textu, Ruuio loc. cit. Murcia d. q. 2.

Sed inter hos eſt aliquod diſcrimen quoad motum localem; Nam aliqui cum Conimbricenſibus c.4.q.4.c.2.ex Scoto 1.d.2.q.7. negãt in motu locali eſſe veram contrarietatem, ſed ſecundum quid, & accidentariam ratione aliquorum reſpectuum, qui cõiungitur cum vbi ſpecificatiuo motus; nam vbi non diſtinguuntur ſpecie niſi definitiuum, & circumſcriptiuum, at hoc cum ſit vnius ſpeciei reddit oẽs motus locales corporum vnius ſpeciei ſimpliciter, & vbi eſt identitas ſpecifica, ibi non poteſt eſſe vera contrarietas, cum contraria ſint, quæ ſunt eodẽ genere maxime diſtãt.ſ. ſpecie.

A At alij putant eſſe diſtinctæ ſpeciei, & verè contrarios, vt Philop. Simpl. Them. Auer. Alb. D. Tho.& alij hic,& 8.Phyſ. Murcia diſp.2.q. 1. ad p. ex Ariſt.qui ſpecie diuerſos,& contrarios putat eſſe,& ratio,quia corporibus diſtinctæ ſpeciei debẽtur motus proprij, & connaturales diſtinctę ſpeciei, quia hic eſt à propria natura,& ſpecifica, ſed elementa ſunt diuerſæ ſpeciei,& contraria,ergo illis debentur motus diuerſæ ſpeciei, & contrarij, huiuſmodi autẽ ſunt motus deorſum, & ſurſum. Confir. quia mutuo pugnant eſſe in eodem ſubiecto; neque

B dicant Ariſtotelem per differre ſpecie intelligere de differẽtia accidentali, vt homo albus, & niger, non de eſſentiali; nam hæc expoſitio eſt contra communem ſenſum Doctorum,qui per differentiam ſpecificam, intelligunt eſſentialẽ,& è cõtra Ariſt.qui 8.Phy.motũ directũ, & reflexum .ſ. ſurſum,& deorſum negat poſſe continuari,quia ſpecie differunt, at quę ſpecie accidentali differunt,conſtat poſſe continuari, vt tardus,& velox. Hanc ſequitur Ruuius c.6 q.1.quia motus ſurſum,& deorſum diſtinguũt vt proprij actus grauitatem, & leuitatem,quæ sũt potẽtię naturales ſpecie diſtinctę,quia ſunt ex cauſis diſtinctis, & proprietates formarum

C diſtinctarum. Neque dicas has potentias non diſtingui per actus, ſed per fines ad quas ordinantur; nam grauitas ordinatur ad ponendum corpus in maxima diſtantia à cælo, & contra leuitas,vnde etiam motus vt ſic non diſtinguatur ſpecie ex vbi, ſed ex finibus ad quos tendunt naturales, quare ſpecie differrunt,vt naturales ſunt; Nam contra eſt, tum quia negant motus diſtingui ſpecie ex terminis ad quos,cõtra omnes, tum quia conſtituere corpora in tali,vel tali diſtãtia,nõ eſt aliud ꝙ habere talia, & talia vbi, ergo ſemper diſtinctio debet ſumi ex vbi, tum quia nihil ordinatur in finem, niſi per media, ſed media ſunt motus,& vbi, ergo

D hinc debent ſpecie diſtingui; vnde ad fundam, Aduerſ. reſp. Ruuius præſentias poſſe cõſiderari dupliciter,primo vt sũt occupationes ſpatij cum tali diſtantia,& ſic nõ ſpecificant. 2. vt ſunt præſentiæ, & occupationes extremæ, & ſummæ diſtantes, quæ ex intrinſeca natura petunt acquiri per tẽdentias.i. motus oppoſitos, & ſub hac rõne ſpecificãt motus, quia ſub hac ratione habent diuerſas rationes formales ſpecificatiuas motuum: Hinc oritur contrarietas, quæ licet non ſit perfecta, ſicut eſt inter alterationes, tamen eſt maxima, quæ eſſe poteſt in motu locali,nam ita ſe impediũt,& repugnãt, reſpectu eiuſdem ſubiecti,vt alterationes. Sed

E da hac re cum de motu locali, videatur Murcia diſp. 2. q. 1. ad 1.

ART. II. Opinio Auctoris.

COncl.1. Contrarietas motuum non attenditur penes contrarietatem,qua,terminus 4 à quo

à quo vnius eſt contrarius termino ad quem, alterius. Eſt Ariſt. t.47. patet, quia ſunt realiter idem, & ſola ratione differentes; ergo non ſunt contrarij. Conſeq. prob. quia contrarij motus ſibi inuicem repugnãt. Antecedens patet,nam idem eſt motus, qui à ſanitate, & qui eſt ad ægritudinem, ſicut idem eſt recedere Thebis,& accedere Athenas; differunt tamen ratione, quia recedere dicit reſpectum ad terminum à quo, contra verò accedere: vnde 6. Phyſ. t. 40. prius natura in intentione motoris eſt acquirere terminum, quam relinquere; vbi not. ab Ariſt. dici idem ſubiecto, per quod Venetus intelligit ſubiectum, non inhæſionis, ſed prædicationis, ſeu denominationis, ab alijs ſubiectum inhæſionis, alij ſubiectum identificationis.

Motuum contrarietas non eſt ex cõtrarietate termini à quo vnius contrarij termino ad quẽ alterius.

Obiectio.

Dices: illi ſunt duo motus,quorum vnus eſt corruptio, alter generatio, ſeu vnus tendit ad non eſſe,alter ad eſſe;ergo ſunt ſimpliciter oppoſiti,ſicut terminis ad quos tendunt.

Solutio.

Reſp. Burid.& Venet.t.47. Alb.tr.1. cap.3. Ferr.q.2. Ruu.c.6.q.2. Receſſum à termino à quo poſſe conſiderari dupliciter.Primo,vt acquiſitionem negationis formæ præexiſtentis,& ſic negari non poteſt, non eſſe duos motus,nõ tamen oppoſitos,quia non ſunt ad eundem terminum;nam corruptio v.g.eſt ad non eſſe aeris, generatio ad eſſe aquæ, cui non repugnat negatio exiſtentiæ aeris. Confir. quia poſſunt ſeparari, nam poteſt Deus ſucceſſiuè corrumpere frigiditatem ſine productione caloris, & contra, & quando mixtum conficitur immediatè ex elementis,producuntur ſecundæ qualitates,ſinè contrarij corruptione, & ſimiliter ſi mixta corrumpantur, in elemẽta corrumpuntur ſecundæ qualitates ſine productione alterius. Confirm. 2. quia ſunt ad terminos diſtinctos.nam receſſus eſt ad non eſſe formæ præexiſtentis, at acceſſus ad eſſe formæ, cuius priuatio præceſſit.

2.Põt cõſiderari vt terminus reqſitus ad motũ aqſitiuũ, & patet in motu locali, in quo eodem motu corpus recedendo ab vno extremo accedit ad aliud,& ideo Ariſt.5.Phyſ.t.5. & 40 motum dixit eſſe à quoddam in quiddam, & hoc tantum puto voluiſſe Sotum ad primum argum.licet hic nõ ſatis ſe explicet dicens eſſe duas mutationes,ſed vnum motum, & D.Th. q. 28. de verit.

At alij 2. dicunt hanc doctrinam eſſe veram quando terminus à quo eſt poſitiuus, at non ita quando eſt priuatiuus,quia tunc ſemper eſt idem; neq; obſtat auctoritas Ariſt. quia loquitur de vnitate per concomitantiam eo modo, quo dixit, generatio vnius eſt corruptio alterius.

Alij 3. Reſp.In omni motu requiri duos terminos poſitiuos, vnde ſunt ibi duo motus, ſecundum materiam, quia ſunt duæ formæ, ſed eſt vnus ſecundum formã,quia formaliter motus exigit acquiſitionem vnius termini, & deperditionem alterius oppoſiti, & de hoc loquitur Ariſt. cum dixit eſſe vnum numero, & diuerſum,ſecundum definitionem,quæ diuerſitas colligitur ex ſeparabilitate,quia eadem

A calefactio ſeparabilis eſt à ſeipſa ſecundum diuerſam rationẽ,vt calefactio eadem poteſt eſſe ad calorem, vt 4. & vt 8.& ad eoſdem terminos à calore, vt vnum, atq; adeo tunc non inciperet à non gradu. Neq; terminus deperditionis, v.g. albedinis eſt negatio albedinis, ſed acquiſitio nigredinis,quod ſi illa deperderetur ſine acquiſitione nigredinis, ibi non eſſet motus, ſed mutatio.

Reſp.4. Generationẽ, & corruptionẽ poſſe comparari ad eandem rem, & ita ſunt diſtinctæ mutationes oppoſitæ: ſecundo ad diuerſas, & ita generatio ignis, & corruptio aeris, ſunt, quæ non opponuntur, ſed vna ſequitur ex alia, & ideo 5.Phyſ. 47. Ariſt. vult eſſe vnũ

Generatio, & corruptio cõparantur vel ad eandẽ, vel diuerſas res.

B motũ, quia acceſſus ad terminum, & receſſus ab oppoſito eſt idem motus, vt cum mouetur Neapoli Salernum, eſt idem motus, quo accedo Salernum, & recedo Neapoli, & ſolum ratione diſtinguuntur. Et ſimiliter cum quis calefit, intentio caloris, & remiſſio frigiditatis videntur idem motus, alias idem duplici motu moueretur. Ita Auerr. D.Thom. hic,& de verit. q. 26. at. 10. Sed contra, quia corruptio ſequitur ex generatione; nam generatio per ſe intenditur; ergo diſtinguuntur: nam cum vna mutatio ſequitur ex alia, non vnitatem, ſed diſtinctionem arguit, quia idem non ſequitur ad ſeipſum,neq; vinculum conſequutionis cauſat

Inſtantia.

C vnitatem, niſi aggregationis, vt rarefactio diſtinguitur à calefactione,licet conſequatur: ſecundo,quia dum ex calido fit frigidum, alia mutatio eſt corruptio,vel remiſſio caloris,alia acquiſitio frigiditatis cum poſſint ſeparari.

Reſp. Sotus eſſe duas mutationes,ſed vnum motum. Sed contra, quia ſi mutationes illæ realiter diſtinguuntur, non poſſunt efficere vnum, niſi per aggregationem. Confirm. quia ſicut ſunt duæ mutationes,ita duo motus,quia quælibet illarum per ſe ſumpta habet tranſitũ ſucceſſiuum cõtinuum, vt in productione caloris, etiam ſi nulla corrumpatur frigiditas, & ſimiliter in remiſſione per ſe ſumpta.

Soluitur.

D Confir.2. quia auctio per ſe eſt motus,& tamen non conſtat ex multis mutationibus, ſed fit ex quantitate ad quantitatem; ideo Reſp.5. in omni mutatione conſiderari terminos formaliter per ſe primos, & neceſſario requiſitos ad ipſam mutationem,qui in mutatione inſtantanea ſunt priuatiuè oppoſiti; in ſucceſſiua sũt poſitiui,inter quos eſt aliqua latitudo, vt inter duo vbi extrema, à quorum vno recedit mobile ad aliud,termini vero materialiter,& quaſi per accidens ſunt, qui coniunguntur in mutatione,& ſunt formæ, quæ repugnant mutationi, vel termino eius, & ita calefactioni adiungitur remiſſio frigiditatis, quia de ratione ca-

E lefactionis non eſt,vt ſit à frigiditate, ſed vt intenſio ſit à remiſſo calore,& vt calefactio à nõ calore. Vnde

Dico 1. Inter terminos per ſe requiſitos ad motum, vnus eſt motus, quo acceditur ad vnũ terminum,& receditur ab alio,vt patet ex motu locali,& generatione qua acquiritur forma,

& receditur à negatione formæ, & ſic etiam eadem eſt mutatio quâ acceditur ad qualitatem intenſam, & receditur à remiſſa; & ratio eſt, quia termini ſunt directè oppoſiti in ratione terminorũ, vt enim negatio priuationis eſt poſitio termini; & contra, ita acceſſus ad terminum eſt receſſus à priuatione illius, & ita explicatur Ariſt. licet eius exẽpla aliud ſignificent, ſed exemplorũ non requiritur veritas.

Dico 2. inter terminos, qui per accidens coniunguntur termino per ſe, non eadem mutatio acceſſus ab vna, & receſſus ab alia, ſed duæ, vt generatio, & corruptio, intenſio, & remiſſio contrariarum qualitatum.

Dices etiam in motu locali eſt per accidens, quod mobile recedat ab hoc loco, quia poſſet recedere ab alio.

Reſp. requiri receſſum à loco in quo eſt mobile, quod autem ſit hic, vel ille, eſt per accidens. Hinc autem non fit, vt motus ſit diſtinctus, quia terminus, qui per ſe debetur lationi non eſt phyſicè diſtinctus ab illo numerò loco, qui quaſi per accidens deſeritur: deinde locus quidem deſeritur, ſed non corrumpitur, nam vbi in loco eſt, quod corrumpitur; vnde ego dico etiam in motu locali eſſe eamdem rationem ſi conſiderentur termini poſitiui illius motus, vt alibi dicetur.

Dices, quomodo contrario .i. nigro accidat negatio albi. Reſp. quidam negationem albi eſſe qd cõmunius nigro, quia ab ea nõ conuertitur ſubſiſtendi conſequentia ad nigrum, ſed non eſt ſuperius, quia negatio non poteſt eſſe eſſentialis formæ poſitiuæ, qualis eſt nigredo.

2. extremum colorem, vt v. g. nigredinem terminatiuã per ſe motus, ſemper fieri ex contrario colore, quia licet aliqñ colores fiat immadiate ex elementis, tamen illi non ſunt termini per ſe motus, ſed per accidens.

3. Negatio albi accidit nigro, vt eſt terminus motus, quia albefactio eſt per ſe à nõ albo, & per accidens ex nigro; contra vero, vt eſt tranſmutatio, vnde in motu eſt contrarietas completa, quia habet duos terminos poſitiuè oppoſitos, & in mutatione eſt incompleta, quia non ſunt poſitiui.

Contrarietas motuum primario attenditur ex terminis ad quos

1. Concl. Contrarietas motuum per ſe primo attenditur penes contrarietatem terminorum ad quos, ita Ariſt. tex. 47. & 48.

Prob. 1. Nam aſcenſus, & deſcenſus ſecundũ omnes opponuntur, & tamen nõ opponuntur, niſi quia habent terminos ad quos oppoſitos; nam vnde incipit aſcenſus, eo terminatur deſcenſus, & contra, & ratio eſt, quia motus habet rationem viæ, at via vna contrariatur alteri, quia eſt contrapoſitio, & inuerſio eius, quæ fit in diſtincta contrarietate.

Confir. quia ratio viæ conſideratur penes terminos, vt ſic, ergo contrarietas viæ penes contrarietatem terminorum, vt ſic.

Confir. 2. Quia contraria ſunt, quæ ſub eodem genere maximè diſtant; at ſic ſunt huiuſmodi motus, vt patet in aſcenſu, & deſcenſu ſub motu generis recti.

Confirm. 3. quia hic modus contrarietatis, vt ſi vt terminus à quo, vnius ſit terminus ad quem alterius reperiri poteſt in omni mutatione habente contrarium; nam motus habentes terminos contrarios, vt res ſunt inter ſe hoc modo contrariantur, quia vt calefactio producit calorem, & deſtruit frigiditatem, ita è contra, & idem patet in mutatione cõpoſita, quæ eſt ex non ſubiecto in ſubiectum, & ſolum differunt, quia in hac conſiderantur termini non per ſe primo requiſiti, ſed ſecundario, & conſequenter, ideo contrarietas non eſt primario, & per ſe, ſed ſecundario conſequens ex natura terminorũ naturaliter requiſitorũ. Secũdò, quia nonnũquã motus à terminis à quibus cõtrarijs tendunt ad eundem terminum, vt ab albo, & nigro in viride, quam rationem Ariſtot. videtur ſoluere in tex. 52. ſed ea ſolutio habet vim, poſito qualitates medias non eſſe ſimplices, ſed mixtas, ſed cum ſint ſimplices, benè procedit argumentum. Confir. quia contrarietas rerum at editur penes formas, quibus ſiunt in actu, nam potentia calidum, & frigidum nõ opponuntur cum ſint ſimul, ſed actus motuũ proprij ſunt termini ad quos; ergo penes illos attenditur contrarietas. Confir. 2. quia penes illud attenditur contrarietas rei, à quo res habet ſuam ſpeciem. Confirm. 3. Denominatur motus à termino, ad quem accedit.

A *Vbi terminus à quo vnius eſt ad quem alterius ibi contrarietas.*

B

Confirm.

3. Concl. Contrarietas motuum ſecundario attenditur ex terminis à quibus, probatur t. 48 49. & 50. nam cùm motus ſit inter terminos contrarios tex. 9. & 10. ſi contrarij ſunt termini ad quos, etiam termini à quibus, erunt contrarij ſaltem termini per ſe primi. Dixi in 2. concl. per ſe primo; nam cum ex tepida aqua ſit calidiſſima, vel frigidiſſima, licet videatur idem terminus à quo; tamen non eſt idem: vnde t. 52. ſubdit contrarietatem motuum, qui ſunt ab extremis ad media, & contra, ſemper attendi penes terminum ad quem, & conſequutiuè penes terminum a quo, quia medium induit duplicem rationem.

C

Corollarium.

Ex his patet, motus aeris, qui ſunt à cælo ad ſuperficiem concauam ignis, & aeris à centro ad eãdem ſuperficiem, eſſe oppoſitos, quia ſuperficies ignis, vt habet reſpectum ad illos terminos induit duplicem rationem, ſcilicet ſurſum, & deorſum. Quod benè Sotus hic concl. 5. explicat. vnde deducit motum lapidis deorſum per noſtrum hemiſperũ, & ignis ſurſum per aliud hemiſpheriũ eſſe oppoſitos; quod ſi ſimul incipiant æquè velociter moueri, ſemper æquè diſtabunt.

D

Sotus.

Inſtantia.

Dices, ergo aeri conueniunt duo motus oppoſiti.

Soluitur.

Reſp Sotus, illos motus, licet in ratione terminorum habeant oppoſitionem, non tamen habere rationẽ naturalitatis: vnde aeri conuenit eſſe ſub igne, & habet vim illum locum recuperandi, ſi quando excludatur, quia contraria in eſſe remiſſo eidem videmus cõuenire, quales ſunt hi motus reſpectu aliorum, qui ſunt ad extremos terminos, de qua re in materia de elementis; illud autem, quod dicit Sotus licet verum ſit aliqua ratione, cum vterq; motus

E

motus conueniat à principijs intrinſecis ſubiecti; tamen naturalitas non tollit oppoſitionem à motibus. ſicut neque illis tribuit naturalitas, & innaturalitas; nam vno ſubiecto videmus calefactionem, vt quatuor eſſe connaturalem, nō tamen vt octo, cum tamen calefactioni non ſit oppoſita calefactio.

Dices 2. an motus, qui ſunt ex terminis contrarijs ad eundem terminum ſint eius ſpeciei. Reſp. eſſe diuerſæ ſpeciei, quia licet ſit idem terminus materialiter, non tamen formaliter, quia inducit diuerſam rationem, comparatus ad diuerſos terminos à quibus, ſed non opponuntur perfectè, quia non ſunt per eandem partem lineæ; ſicut calor, vt 4. & frigus, vt 4. licet opponantur ex vi ſpeciei, non tamen perfectè propter latitudinem graduum, de qua Burl. & Venet. 5. phyſ. t. 52. & nos lib. de Gen.

ART. IV. Aſſeruntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.

7 Contra hāc concluſionē Iauell. q. 11. Georg. & Perer. Primo ſequeretur generationē, & corruptionem non eſſe propriè contrarias, quia non opponuntur, vt inuerſio viæ, ſed vt acceſſus, & receſſus ab eodem termino, vt 5. 54 quod non efficit oppoſitionem.

1. Obiectio.

Reſpon. Reſp. id intelligi reſpectu eiuſdem termini, ſed hoc non ſufficit ad contrarietatem, nam motus lapidis ab aere ad aquam, & ab aqua vſque ad terram habent acceſſum, & receſſum eiuſdem termini, & tamen non opponuntur, ſed ſunt partes vnius termini, tunc enim acceſſus, & receſſus ab eodem termino efficiūt oppoſitionem inter mutationes, quando vna mutatio quaſi directè tendit ad diſtantiā alterius, quod eſt quando per vnam mutationem fit acceſſus ad terminum illum, vnde per aliam mutationem recedebatur, vt motus à centro ad aquam opponitur motui ab aqua ad centrum, & ita opponitur generatio corruptioni, quia terminus generationis eſt eſſe; corruptio verò recedit ab illo, & tendit in oppoſitum illi, ſcilicet in non eſſe; tamen in his eſt perfecta contrarietas, quia corruptio eſt priuatiua mutatio, non poſitiua.

2. Obiectio. 2. Motus lapidis à concauo ad ſuperficiem ignis, & à terra ad eandem ſuperficiem, non eſſent contrarij, quia habent eundem terminum, quod eſt contra rationem, cum ſe impediant, & tendant ex natura ſua ad diuerſos terminos.

Reſpon. Reſp. eſſe partes diuerſorum motuū, quia tendunt ex ſe in terminos oppoſitos per viam cōtra poſitam: vnde ſupra benè diximus aſcenſum aeris ad ſuperficiem, & deſcenſum à cælo ad eandem ſuperficiem eſſe motus oppoſitos in ratione motus, licet non in ratione motus naturalis, & violenti, cum aeri vterque ſit naturalis; ſunt tamen ſecundum ſuam ſpeciem contrarij; quia tamen non ſunt perfecti, ſed tamquam partes contrariorum, ideò non mirum, ſi ſint naturales eidē corpori medio. Vnde errat Sotus q. 5. cum dicit, motum naturalem, & violentum eſſe contrarios reſpectu

Error Soti.

A cuiuſcumq; ſumantur, vt motus ſurſum terræ eſt contrarius motui ſurſum ignis, quia vnus naturalis, alter violentus, quod falſum eſt, tum quia illi motus ſunt eiuſdem ſpeciei; tum quia contraria debent fieri circa idem, tum quia ſi motus naturalis, & violentus reſpectu diuerſorum ſunt contrarij, naturales reſpectu diuerſorum non erunt contrarij, vt ignis ſurſum, & terræ deorſum; imo neque reſpectu eiuſdem naturale, & violentum arguit perfectam quantitatem in motu, niſi ſumantur motus integri, & ſpecie diuerſi; nam idem motus ſurſum in ſpecie, poteſt ſecundum diuerſas partes eſſe naturalis, & violentus reſpectu eiuſdem. Cum igitur violentus motus dicitur contrarius naturali, debet intelligi de contrarietate ſim-

B pliciter, ſed ſecundum quid, ideſt ſecundum ordinem quem habent ad ſubiecta; vel ſi intelligatur de contrarietate ſimpliciter, debet intelligi reſpectu eiuſdem, & quando ſunt motus integri, & non partes eiuſdem.

8 4. Concl. Mutationum contrarietas attenditur penes terminos, primo modo ſumptos, quia is terminus, qui eſt à quo vnius, eſt ad quē alterius; nam priuatio termini generati, eſt terminus ad quem corruptionis. Ia 5. Phyſ. 51. & 55. ſed ego puto etiam in his ſumi à terminis ad quos, quia generatio terminatur ad exiſtentiam formæ, corruptio ad negationem exiſtentiæ.

C Dices 1. an contrarietas attendatur inter terminos, vt res ſunt, vel vt termini ſunt. *Obiectio 1.*

Reſp. ſufficere contrarietatem, vt termini ſunt, nam Ariſt. contrarietatem hanc conſtituit inter omnes motus, inter quos eſt auctio, at eius termini non opponuntur, vt res ſunt, ſed vt termini ſunt; ratio autem contrarietatis in terminis vt ſic, ſita eſt in eo, vt terminus, à quo vnius, ſit ad quem alterius, vt corruptio, & generatio, intenſio, & remiſſio, ſed peculiari ratione dicuntur eſſe contrarij, qui ſunt ad terminos poſitiuè oppoſitos, vt motus ſurſum, & deorſum. *Solutio.*

9 5. Concl. Cum motus locales neceſſariò pendeant ex ſpatio 5. Phyſ. 23. ideo vt motus locales ſint perfectè oppoſiti, debent attēdi termini oppoſiti per idem ſpatium, vt motus ſurſum ignis, opponitur motui deorſum lapidis; vnde motus à concauo lunæ ad ſuperficiem ignis, & à centro ad eandem ſuperficiem non ſunt perfectè contrarij, quia fiunt per diuerſa ſpatia.

D *Motus locales oppoſitio eſt ex termino oppoſito per idē ſpatium.*

Dices: ergo vni eſſent duo contraria, contra 10. Met. 14. 1. cæl. 9. nam deſcenſui ad ſuperficiem ignis opponitur aſcenſus à terra ad illam ſuperficiem, & aſcenſus ab illa ad ſuperficiem. Reſp. non eſſe abſurdum vni opponi duo oppoſitione imperfecta, vt colligitur ex 8. phyſ. 62. 5. Phyſ. 62. 65. 2. Eth 8. 1. Mag. mor. 9 4. Cæli 38. vide Zim. prop. 24. Auer. 8. Phyſ. 62. *Inſtantia.* *Reſpon.*

E Dices: ergo motui circulari eſſet aliquid contrarium contra Ariſt. 1. cæli 24. nam ſi intelligatur aliquid moueri ab A, ad B, per C, & opponeretur motus ab E, ad A, per D, quia id quod eſt terminus à quo vnius, eſt terminus ad quem *Alia inſtātia.*

quem alterius; nam conſideratur inuerſio viæ. Quod ſi dicas non opponi, quia non fiunt per eandem lineam, ſeu ſpatium, contra, quia ſaltem ei opponeretur motus à B, ad A, per C, cum tamen Ariſtot. dicat motui circulari nihil eſſe contrarium. Reſp. Murcia q. 1. ad 3. negãdo continuari, licet ordine quadam poſſit in tẽpore vnus immediate eſſe poſt aliũ, ſed ſunt duo, ac immediate conſequentes, neq; eſt eadem ratio lineæ, & motus, quod lineæ eſſentia conſiſtat in longitudine, cui accidentalis eſt rectitudo, & curuitas, ac motui ſicuti eſſentiale eſt fieri per ſpatium, ita fieri per ſpatium rectũ vel circulare, ſed hæc non poſſunt hic examinari; ideo de hac quæſt. dicemus aliqua infra, & plura in libris de cælo, vel tractatione de motu locali. Nunc verò explicandum quomodo quies opponatur quieti, quæ quando duplex eſt, altera in termino à quo, altera in termino ad quem, dubitatio eſt, quæ nã quies motui opponatur.

Soluitur.

DVBITATIO II.

Quomodo motus opponatur quieti.

1 Conclusio 1. Motui opponitur priuatiuè quies in termino à quo tex. 53. & 54. quia dicit non ſolum priuationem motus, ſed etiã formæ; quies verò in termino ad quem, licet ſit principium motus præteriti, non tamen formæ, imò eſt idem cum illa forma. Confir. quia motus tendit in quietem, quæ eſt in termino ad quem, tãquam ad finem; ideo Ariſt. 3. Phyſ. 16. hunc motum vocat *cremiſis*, ideſt motus ad quietem; ſicuti igitur calefactio non opponitur calori; ita neque motus ad quietem quieti, nam vt ait D. Thom. quies in termino ad quem eſt perfectio, & complementum motus, quam rationem fusè examinat Iauell. q. 13 vbi ait non intelligi de quiete, vt dicit negationem fluxus, ſed vt dicit permanentiam formæ acquiſitæ, ſed à quiete in termino à quo, potius recedit, & ideo illi opponitur, & idem dicendum proportionaliter de quiete, quæ opponitur mutationi tex. 55.

Quies priuatiue opponitur motui.

Dices: ergo motui duo opponentur, ſcilicet quies, & motus. Reſp. concedendo in diuerſo genere oppoſitionis, ſ. poſitiuè, & priuatiuè, qua de re Iauell. hic q. 12. & 10. Met. q. 14 Nunc de quietibus inter ſe.

Iauell.

2. Concl. quietes in terminis contrarijs, ſunt contrariæ, quia ſi motus, ideo ſunt contrarij, quia ſunt ad quietes in terminis contrarijs, multo magis ipſæ quietes opponuntr. Alij probant, quia cum quietes ſint priuationes, priuationes autem opponuntur ratione habituum, ſicut diſtinguuntur ratione habituum, quos negant.

Quietes opponuntur in terminis contrarijs.

2 3. Concl. Motui magis opponitur motus, quam quies t. 63. & 65. quia motus non ſolũ dicit negationem formæ, ſed dicit poſitiuam formam oppoſitam; ſecundo quia motus contrarij nullo modo poſſunt eſſe ſimul: ſed motus, & quies in termino à quo poſſũt eſſe ſimul

Motui magis motus, quam quies opponitur.

A aliqua ratione; nam motus ad frigiditatem cõpatitur ſecum aliqualem calorem in ſubiecto, ſed vtraque ratio difficultatem habet. Prima quidem, nam 2. Perih. c. vlt. ait magis oppoſi propoſitiones de eodem prædicato, quarum vna eſt negatiua, altera affirmatiua, quam quæ de prædicatis diuerſis, & contrarijs; ergo maior eſt oppoſitio inter motum, & quietem, quã inter duos motus: vnde Deus poſſet facere, vt in eodem ſubiecto ſint duo motus contrarij; non tamen vt priuatio motus, & motus ſint in eodem ſubiecto.

Impugnatur 1. Ratio.

Reſp. hic Ariſt. ſumere motum contrarium vt eſt naturaliter cum priuatione alterius, nam dicit vtrumq; quod ſi præcisè accipiantur, benè procedit argumentum.

Reſpondetur.

B Secunda Ratio habet duplicem difficultatẽ. Prima eſt in eo, quod dicit motus, & quies poſſunt eſſe ſimul aliquo modo; nam impoſſibile eſt moueri, & intelligi ſubiectum in termino à quo; dum enim ſubiectum eſt in aliquo terminorum non mouetur. Reſp. Ariſt. non intelligere aliquid poſſe moueri, & eſſe in perfecta quiete termini à quo; nam bene probat argumentum eſſe impoſſibile, ſed vult cum motu poſſe aliqualem quietẽ in termino à quo nam dum mobile mouetur, non totaliter receſſit à termino, à quo; dum enim frigiditas remittitur, adhuc ſubiectum eſt ſub frigiditate, licet non ita intenſa. 3

C Altera eſt, qa ſi formæ poſſũt eſſe in eodẽ ſubiecto in eſſe remiſſo, cur non ẽt motus ad illas, cum motus imperfecti participent rationẽ formarum, quia ſunt tantum viæ ad formas remiſſas: vnde ſi ponatur ſubiectum, carens frigore, & calore, & applicẽtur duo agentia, illud ſubiectum calefieri, & frigefieri, non eſt cur repugnet.

Impugnatur 2. Ratio.

Reſp. Aliqui, primo, repugnare motus contrarios, quia idem ſimul acquireretur, & deperderetur; quod ſi eſſent motus ad terminos oppoſitos: ſecundum diuerſos gradus, qui non repugnant eſſe ſimul, neque repugnaret ſimul moueri ſubiectum ad illas formas. quod dicũt

Reſpondetur.

D accidere in reactione, vt dicemus ſuo loco, quibus videtur repugnare Ariſt. t. 52. qui ponit, vt motus contrarios eos, qui ſunt ab extremis ad medium, vt cum fit tepidum ex acquiſitione caloris, & frigiditatis.

4 Alij tamen omnes dicũt nulla ratione poſſe idem ſubiectum moueri ſimul ſecundum eandem partem ad qualitates contrarias, & ſecundum gradus, qui ſe compatiuntur in eodem ſubiecto; ita Burl. & D. Thom. t. 62 Iauell. 10. Met. q. 13. ad 5. Fonſ. 2. met. q. 22. Sotus q. 4. in fine. Vall. q. 32.

Burle. S. Thom. Iauell.

E Et ratio ipſarum eſt, quia ſubiecta ita ſunt naturaliter conſtituta, vt non poſſit vna qualitas produci, quin corrumpatur oppoſita, alioqui excederetur latitudo qualitatis; ideo non poteſt, ſi producatur vna, produci etiam oppoſita, quia oppoſita ſimul producerentur, & corrumperentur; quod ſi daretur ſubiectum carens vtraque qualitate oppoſita, ſi applicentur duo agentia oppoſita, non repugnaret eſſe duos

duos motus ad qualitates oppoſitas in eſſe remiſſo. Sed huic rationi obſtat. Primo, quia poſſet eadem qualitas produci ſecundum vnum gradum de nouo, & corrumpi ſecundum gradum præcedentem; quare nõ corrumperetur, & produceretur eadem entitas. Secundo, quia aer ſecũdum multos habet ſex gradus caloris, quod ſi calidum, vt octo, & frigidum ſimiliter applicentur, nõ eſt cur nõ vtrumq; agens producat aliam propriam qualitatem, vt calidum ſeptimum gradum caloris, & frigus vnum frigoris, ex quibus erit expleta latitudo. Nobis verò quid ſentiendum ſit, dicemus alibi, illud autem certum Ariſt. ſufficere, ſi communiter motus oppoſiti non ſint ſimul ſicut quies, & motus ſemper ſunt ſimul, vt inde poſſit colligi, motui magis opponi motum, quam quietẽ.

Mens Auctoris. Mihi videtur dicendum, ſi motus ſumantur vt ſunt contrarij in propria ratione motus, ꝙ ſi inuerſo ordine fiant inter duos terminos formaliter oppoſitos in rõne termini, & ita nulla ratione fieri poſſunt ſimul in quocumq; gradu, vt motus ſurſum, & deorſum; intenſio, & remiſſio eiuſdem partis qualitatis, nam idem eſt motus, quo acceditur ad terminum ad quem, & quo receditur à termino; implicat autem ſubiectum ſimul accedere, & recedere ab eodem termino. Si motus contrarij ſumantur, quia tendunt ad contrarias res, non repugnat eſſe ſimul in gradu remiſſo, vt bene probant argumenta.

DVBITATIO III.

An motui circulari aliquis motus contrarietur?

1 *Affirmant aliqui.* PRima Opinio affirmatiua, quia cum habeat rationem viæ, poteſt intelligi inuerſio viæ, in qua conſiſtat contrarietas motuum, vt ſi deſcribatur circulus, & in eo ſignentur quatuor puncta oppoſita A. B. C. D. poteſt per illum mobile moueri, ex A. in C. per B. & aliud ex A in C. per D. tunc illi motus eſſent contrarij, quia mobilia per illos motus ſe impedirent, ne poſſent vltra progredi, vt Ariſtot. probat ſurſum, & deorſum opponi. Secundo, quia in motu circularis datur sũma diſtantia, vt in recto; ergo eſſent contrarij, nam vt motus rectus fit à medio, vel ad medium, ita circularis circa medium, quare datur circularis ſummè diſtãs à medio, vt primæ ſphæræ, & minimum diſtans, vt motus lunæ.

2 *Negant alij.* 2. Opinio negatiua ex Ariſt. 1. cæl. t. 20. ſecundo, quia quæ ſunt eiuſpem ſpeciei, nõ ſunt inter ſe contraria, ſed motus criculares ſunt eiuſdem ſpeciei; nam ſunt ab eodem in idem per idem ſpatium; nam quod vnus per ſiniſtrã, vel dexteram partem fiat, efficit differentiam omnino accidentalem, neque poteſt intelligi contrarietas inter motus, quia habent eoſdem terminos. *Confirmatur* Confirm. quia ſi illa proceſſio ſufficeret ad contrarietatem motuum, tunc inter duos terminos eſſent infiniti motus contrarij.

Conſequentia patet, quia inter duo puncta poſſunt duci infinitæ lineæ curuæ; ergo motus A tendentes ab vno, ad aliud punctum per lineas contrapoſitas eſſent contrarij.

Tertio, a priori, quia contrarietas debet attendi ſecundum maximam diſtãtiam: Sed hęc diſtantia in motu locali non poteſt attendi ſecundum lineam circularem, quia eſt incerta regula, cum inter duo puncta poſſint duci infinitæ lineæ inæquales, debet igitur attendi ſecundum lineam rectam, & in ea tantum poſſunt eſſe motus contrarij: vnde multo minus ſunt contrarij motus, qui ſumũtur in ſecundo argumento, quia differant tantum, ſicut maior, & minor motus circularis; neq; ex ſe ſunt maxime diſtantes, quia poſſet dari alius magis diſtans à centro: & præterea, quia id eſt accidẽ- B tale, nam illi motus neque ſe impediunt, neq; ſibi repugnant. Et hæc ſi ſpectentur motus circulares ſecundum ſe.

Confir. nunc ex parte ſubiecti, quia cælum, cui conuenit, eſt incorruptibile; ergo caret cõtrario. Confirm. ex perpetuitate; ergo caret contrario, à quo poſſit impediri. Confirm. ex parte ſpatij, quia occupat totum ſpatium intra quod mouetur; ergo non poteſt impediri, neque habere cõtrarium. Vnde negant ibi eſſe 3 contrapoſitionem terminorum, cum in vtraq; ſit idem terminus ad quem, & ſolum differũt, quod idem mobile prius peruenit ad vnum terminum, quam ad alium, neq; quod ſe impe- C diant ſatis eſt ad contrarietatem, nam etiam motus rectus, & circularis ſe impedirent, dum cõcurrerẽt ad idẽ punctũ ſpatij duo mobilia, id enim oritur ex impenetrabilitate corporũ, ſed tunc impeditio ponit contrarietatem, quãdo impedimentum oritur ex directa tendentia ad terminos ad quos, quare negant in circulari, intelligi inuerſionem viæ ſufficientẽ ad contrarietatẽ, quia ex natura ſua fit per receſſum ad vno termino, & acceſſum ad eundem quacunq; via procedatur, ac in alijs non ita, quia ſemper receſſus eſt ab vno, & acceſſus ad aliũ.

3. Opinio eſt dicentium in natura, & ex vi 4 naturalium cauſarũ, nec datur, nec dari poteſt contrarius motus motui circulari, ſicut datur D motui recto; At de potentia Dei dari poteſt directe contrarius motui circulari.

Prima pars prob. à Petro Pariſ. 1. cæli in t. 70 & ſeq. d. 2. quia ad contrarietatem motuum quatuor requiruntur. Primo; contrarietas locorum à *quibus*, & *ad quos*, vnde motus laterales nõ ſunt contrarij, quia talia loca poſſunt non eſſe contraria. Secundo, ꝙ fiant per lineam breuiſſimã; vnde circularis, vel ꝑ lineã curuam non opponitur recto, quia non fit per talem lineam. Tertio, vt fiant per lineam eandem, ſaltem æquiualenter; vnde aliqua poſſunt moueri motibus contrarijs, & ſemper æquali- E ter diſtare, vt ſi terra deſcenderet ab igne per ſemidiametrum, & ex alia parte aſcenderet aliqua alia terra per alium ſemidiametrum, tunc mouerentur motibus contrarijs, & ſemper æqualiter diſtabunt. Quarto, vt ſi vnus ſit naturalis, & alter ſit violentus. Sed hæ conditiones nõ ſunt in motu circulari, quia Oriẽs, & Occi-

& Occidens non ſunt cõtraria, nam ſunt ęquè ſurſum, & cuilibet parti cœli æquè naturalia. Sed hæ conditiones non probantur; ideo Ego probo, quia non datur motus circularis contrarius alteri, nec in natura dari poteſt, nam nõ alia corpora circulariter mouẽtur niſi cœli, at hi non poſſunt ex virtute naturali aliter moueri, quam mouentur, neque obſtat, quod primus mouetur ab Oriente in Occidens, & Planetæ ab Occidente in Oriens, tum quia ibi non eſt niſi vnus motus ſecundũ rem, & multiplex ſecundũ apparentiam vt ſuo loco oſtẽdemus, tum quia non fiunt ſuper ijſdem polis, ſed diuerſis, vt patet ex ſphæra.

2. Pars prob. quia poteſt Deus efficere vt vt ſicut ſol incipit moueri à puncto Oriẽtis C. A ad Occidens, ita vt aliud corpus incipiat moueri ſuper eundẽ axẽ ab Occidente in Oriens, vnde id, quod habet rationẽ termini ad Quẽ vnius, habeat rationem termini à Quo alterius motus, neque dicas non contrariari, quia poſſunt continuari, quia vt cõtrarij ideſt facti per eandem lineam inuertendo terminos, non appareret, quomodo ibi ſit continuatio, ſed de his fuſius in lib. de cœlo.

Dices: Cur non poteſt intelligi.

Reſp. Quia ex ratione ſua fit per receſſum B ab vno termino, & acceſſum ad eundem quacunque via procedatur: ſed in alijs non ita ſẽper fit receſſus ab vno, & acceſſus ad alium.

IN LIBRVM SEXTVM PHYSICORVM,

Breuis explicatio Textus.

CVM Ariſt. tractaſſet de diuiſione motus in ſpecies, & de vnitate, & cõtrarietate motus & quietis in 6. diſſerit de diuiſione motus in partes integrã-
T. 1. ad 24. tes; & Primo a tex. 1. ad 24. probat, continuum nõ componi ex indiuiſibilibus, vt patet ex ſum. 1. per tria capita, quas rationes nos fusè explicauimus, cum de quantitate. Secundo
T. 24. ad 32. in ſum. 2. à t. 24. docet ipsũ nunc eſſe indiuiſibile; atq; adeo in ipſo nunc, nihil moueri, aut quieſce-
T. 32. ad 40. re Tertio in ſum. 3 a tex. 32. ad 40. probat indiuiſibile non poſſe moueri; ſed omne mobile eſſe diuiſibile, quia omnis motus eſt á quodã in quodã; vnde cum mobile eſt in termino ad Quem, non amplius mutatur; cum autẽ eſt in termino à Quo, ſecundum ſe ipſum, & omnes eius partes, neque mutatur, quia id, quod ſimiliter ſe habet ſecundum ſe totum, & partes non mutatur, ergo neceſſe eſt, vt rei mobilis vna pars ſit in vno, & pars in altero, neque enim in vtriſque, neque in neutro
Tex. 33. poſſibile eſt eſſe. Hinc tex. 33. docet, motum eſſe diuiſibilem, tum ſecundum partes mobilis, tum
Tex. 37. ſecundum partes temporis, vt oſtendit tex. 37. & ſicut diuiditur ipſum moueri, ita etiam, & motus,
Tex. 38. vt tex. 38. quia moueri, & motus ſunt neceſſario connexa.

Tex. 39. Denique tex. 39 docet, motum conſimiliter diuidi, ac ſpatium, ſupra quod aliquid mouetur, quia ſicut aliquod mobile pertranſit aliquod ſpatium per totum motum; ita per partem motus, tranſit partem ſpatij: hæc enim omnia ſe inuicem conſequuntur, ſcilicet motum tempus, & ſpatium quoad diuiſionem.

T. 40. ad 75. Quarto in ſum. 4. per quatuor capita á tex. 40. ad 75. tractatur de ordine partium motus, oſtendens non dari primum, ſeù principium motus, dari autem vltimum, ſcilicet mutatum eſſe; & hoc propter partes motus diuiſibiles in infinitum.

T. 75. ad 94. Denique in ſum 5. per tria capita à tex 75. affert, & confutat errores, tum Zenonis, vt cap. 1. tum aliorum, vt pag. 1. ſicut cap 2. excludit, indiuiſibile poſſe moueri; & denique vt in cap 3. oſtẽdit, nullam magnitudinem eſſe infinitam.

Circa quos tex. ſunt multæ difficultates, quæ à nobis partim explicatæ ſunt in præcedentibus tractatibus, partim explicabũtur in ſequenti tractatu, quare hic breuiter aliquæ difficultates ſũt proponendæ.

Difficultates textuales.

PRima Diffic. Qualis ſit natura indiuiſibilium pertinentium ad quantitatem.

C *Dico 1. Eſſe aliquid poſitiuum, quia habet vim continuandi, & terminandi. Dico 2. habet poſitionem in continuo ex Ariſt. cap. de quantitate; quia per hoc diſtinguitur ab vnitate, poſitio enim hic accipitur non pro ordine partium in toto in habitudine ad locum, quia ſic eſt prædicamentum ſitus, ſed accipitur pro exiſtentia alicuius indiuiſibilis inter duas lineas contiguas, vel duas partes determinatæ lineæ, quia eſt ibi, & alibi. Dico 3. cum Burl. indiuiſibile additũ alicui ſemper facit maius entitatiuè; quia magis de entitate eſt in duobus*
D *indiuiſibilibus, quam in vno, non tamen facere maius extenſiuè, niſi ſecundum quantitatem diſcretam; quia ternarius eſt maior binario. Dico 4. ſuper aliquod indiuiſibile non poteſt fieri motus ex Ariſt. tex. 6. & Iauell. q. 2. niſi, vt inquit Iand. per accidens, quatenus ſcilicet indiuiſibile eſt coniunctum diuiſibili, ſuper quod fit motus per ſe: de indiuiſibili autem an poſſit moueri per ſe, dicetur in quæſtionibus.*

2. Diffic. Vtrum implicet contradictionem motum fieri in inſtanti.

E *Negant aliqui, quia ſucceſſio accidit motui, cum illam habeat ex tempore, ergo poteſt eſſe ſine ſucceſſione. Confir. quia tarditas accidit motui, ergo poteſt eſſe cum ſumma velocitate, & ſine vllo gradu tarditatis; at hic motus neceſſario erit in inſtanti, quia ſi in tempore poſſet eſſe velocior, atque adeo non eſſet ſumme velox. Confir. 2. quia ſequitur, motus fit, ergo in inſtanti fit; nam dum motus fit; tunc*

eſt, &

eſt, & immediatè ante non fuit ergo in inſtanti fit. Confir. 3. viſio fit in inſtanti, ſed per hãc videtur aliquod corpus moueri, ergo motus eſt in inſtanti, quia obiectum non exiſtens, non poteſt videri. Confir. 4. in quolibet inſtanti corporis acquirit relationem nouam diſtantiæ, quia magis diſtat à termino à quo, minus à termino ad quem; ergo in quolibet inſtanti mouetur, quia motus non eſt, niſi acquiſitio nouæ diſtantiæ, ſiuè formaliter, ſiue concomitanter. Confir. 5. Angeli poſſunt in inſtãti moueri, ergo datur motus in inſtanti, antec. prob. nam ſucceſſio oritur, vel ex cõtrario; qua ratione ſol in inſtanti illuminat ob carentiam contrarÿ, vel ex diuiſibilitate mobilis, cuius vna pars ſucceſſiuè ſubit locum alterius; at Angeli nec habent contrarium nec partes, videtur Sonc. 5. m. q. 24.

2. *Alÿ concedunt motum naturaliter fieri non poſſe in inſtãti, ſed ſupernaturaliter poſſe, quia ſucceſſio non eſt de eſſentia, ſed proprietas motus, atque adeo motus poteſt illa ſpoliari; Primo ex motu corporum glorioſo ꝗ ex Aug. lib. 12 de Ciu. cap. vlt. vbi, inquit, volet ſpiritus ibi protinus futura corpora. Confir. quia Deus poteſt transferre vnum corpus ex vno loco in alium in inſtanti, vt patet de facto ex corpore Chriſti ſub ſpeciebus; & confir. ex reſurrectione corporum, in qua corpora in inſtanti formabuntur, & diſtinguẽtur ſuis organis, quæ omnia non poſſunt fieri ſine motu locali, & alterationis. Confir. 2. quia quo virtus actiua eſt maior, eo velocior eſt motus, ſed diuina virtus eſt infinita, ergo motus, qui eſt ab ea, eſt infinitæ velocitatis, ideſt in inſtanti.*

3. *Alÿ dicunt implicare motum fieri in inſtanti, quia ſucceſſio eſt de eſſentia motus, ſicut animal eſt de eſſentia hominis ex Ariſt. hic tex. 29. & patet ex definitione motus, qui eſt actus entis in potentia, prout in potentia, nam hoc dicit prius, & poſterius, quæ repugnant eſſe in inſtanti. Confir. 1. quia ſicut ſe habet* mutatum eſſe *ad inſtãs, ita motus ad tempus. ergo ſicut* ſe habet mutatum eſſe *ad tempus, ita motus ad inſtans,* ſed mutatum eſſe *non poteſt menſurari tempore; ſed ſolum inſtanti, ergo nec motus poterit menſurari inſtanti, ſed ſolum tempore, ita Scot. in 2. diſt. 2. q. 2. apud Tatar. q. de hac re poſt vltimum caput, Ocha. quodlib. 4. q. 14. Ricc. in 1. diſt. 37. q. 3. circa tertium principale, Capreol. in 2. diſt. 6. q. vnic. Sonc. 12. met. q. 23. Flandr. 11. met. q. 11. ar. 2. vbi contra Antonium Andr. probat ſucceſſionem eſſe de ratione motus, nam mutationes diſtinguntur, vel per terminos ad quos, & non, nam ſecundum Ant. Andr. tam generatio, quam alteratio poſſunt habere eoſdem terminos, ideſt ex non albo in album; nam album dicitur generari, & ſubiectum dicitur ex non albo fieri album, ergo diſtingui debent per ſucceſſiuum, & inſtantaneũ. Duran. in 4. diſt. 43. q. vlt. Mayr. in 2. diſt. 8. q. 2. quos citant, & ſequuntur Conimbr. cap. 6. q. 1.*

4. *Alÿ dicunt eſſe quæſtionem de nomine, quia de re conſtat aliquam formam diuiſibilẽ naturaliter acquiri nõ poſſe niſi ſucceſſiuè, omnes tamen formas poſſe acquiri in inſtanti per potentiam Dei; vnde ſi nomine motus intelligatur acquiſitio formæ diuiſibilis, ita motus poterit eſſe in inſtanti, quia tam quantitas, quam qualitates, quam vbi diuiſibile poteſt acquiri in inſtanti per potentiam Dei, vt rectè probant argumenta ſecundæ ſententiæ; ſi autè nomine motus intelligatur acquiſitio formæ diuiſibilis cum modo ſucceſſionis, ita motus non poterit eſſe in inſtanti, quia implicat in inſtanti eſſe prius, & poſterius, quæ ſũt de ratione ſucceſſionis, & hæc opinio mihi placet; vnde cum ſupra oſtenderimus de ratione motus eſſe ſucceſſionem continuam, ſiue vt connotatum, ſiue vt differentiam conſtitutiuam, dicendum eſt, motũ nec naturaliter, nec ſupranaturaliter fieri poſſe ſine ſucceſſione, quia licet acquiſitio formæ eiuſdem poſſet fieri, & ſucceſſiuè, & inſtantaneè, ſiue ſit quantitas, ſiue qualitas, ſiue vbi, tamen vt eſt ſine ſucceſſione non eſt motus, & ex his patet ad argumenta aliorum.*

Reſp. ad argumenta Primæ opinionis.

AD Primum, licet ſucceſſio ſit accidentalis acquiſitioni, vt ſic, non tamen, vt habet rationem motus, neque ſucceſſio conſtituens motum, eſt ſucceſſio temporis, quia hæc eſt accidentalis motui, ſed eſt ſucceſſio latitudinis, ſeù partium formæ, vt bene Sonc. 5. met. q. 24.

Ad Confir. Negatur velocitatem, & tarditatem eſſe idem cũ ſucceſſione, nam velocitas, et tarditas ſũt modi quidem eſſendi ipſius ſucceſſionis, quo circa idem motus poteſt eſſe velox in principio, & tardus in fine.

Ad 2. Confir. Negatur eſſe in inſtanti, quia cum motus non ſit, niſi dum ſit, ſicut ſit in tempore, ita eſt in tempore.

Ad 3. Confir. multa Reſp. Mayr. apud Conimbr. Ego reſpondeo, aliud eſſe, quod rei cõuenit ex natura ſua, aliud quod conuenit ex accidenti: cum enim dicitur viſionem fieri in inſtanti, explicatur id, quod viſioni ex natura ſua conuenire poteſt: quia quantum ex ſe, niſi aliud obſtet, in inſtanti perficitur, at vero per accidens, & ratione alterius viſio fieri non poteſt in inſtanti, quando ſcilicet obiectũ eius eſt ſucceſſiuum, nam cum viſio non poſſit perfici ſine ſpecie, et hæc pẽdeat in fieri, & conſeruari ab exiſtentia obiecti, quare ſicut obiectũ eſt ſucceſſiuum, ita ſpeciei productio, atq; adeo viſio eiuſdem obiecti, cuius ſpeciem habet. Hinc fit, vt res mota non poſſit videri in inſtanti, ſed in tempore, quod ſi res ſit permanens, licet eius viſio ſit inſtantanea quoad productionem, non tamen quoad conſeruationem, quia conſeruatur, donec res eſt præſens.

Ad 4. Confir. Reſp. ex Capr. in 1. diſt. 30. q. 1. ar. 1. diſtantiam poſſe accipi dupliciter: Primo vt eſt in acquiſitione, & ita conſtat eſſe in tẽpore, nam ſicut recedere, & accedere eſt in tempore, ita & acquiſitio maioris, vel minoris

ris diſtantiæ; Secundo in acquiſito eſſe, & ita in quolibet inſtanti eſt maior diſtantia à termino à quo, & minor à termino ad quem.

Ad 5. Confir. De motu Angelorum dictum eſt alibi, ſcilicet infra ſuam ſphæram poſſe eſſe acquiſitionem vbi in inſtanti; extra vero non, niſi in tempore, non quidem ex contrarietate, vel diuiſibilitate proprij ſubiecti, ſed ex finitate ſuæ perfectionis, & latitudine terminorũ formæ acquirendæ, quia eſt incapax, vt ſimul ex vi ſua habeat ſimul vbi repletiuum tanti ſpatij, quantum eſt illud, quod ſuperat ſuam ſphæram. An autem acquiſitio inſtantanea vbi, ſit motus, an mutatio in Angelo, pendet ex alibi dictis.

Reſp. ad argumenta Secundæ opinionis.

AD *Primum Reſp. Arim. in 2. diſt. 6. q. 3. ar. 2. Maior in 4. diſt. 49. q. 8. ibidem, Ouand fol. 131. pag. 2. concedendo fieri in inſtanti, ex Laurentio Iuſtin. lib. de perf. conuerſ. monaſt. cap. 23. dum ait,* poſſe Beatum in momento abſque vlla retardatione eo diuertere, quo impetus ſpiritus direxerit, *quia nullam habent reſiſtentiam, & futura ſunt æqualia Angelis in velocitate, ex Anſelm. cap. 25. proſol. & ſecundum Hos, non eſſet motus, ſed mutatio. Verum hæc opinio ab omnibus ferè reprobatur, & patet ex ijs, quæ docet Sot. in 4. diſt. 49. q. 4. ar. 7. & 4 phyſ. q. 7. Suar. 3. p. tom. 2. diſp. 48. ſect. 4. §. 3. dicendum, Salas 1. 2. tract. 2. diſp. 14 ſect. 18. §. quæres, an hac dote, Conimbr. loc. cit. fusè Ægid. Luſit. tom. 3. lib 5. q. 5. ar 4. & 5. vbi citat D. Thom. Durán. Palat. Riccar. Baſſol. Palud. in 4. Abulenſ. Pezantiũ, Angles, & alios, quia vel hic motus fit tranſeundo ab extremo ad extremum per medium, & hoc fieri non poteſt per motum; quia non poteſt acquiri totum ſimul ſpatium excedens quantitatem mobilis, ſed ſucceſſiuè; vel fit non tranſeundo per medium, & hic motus non ſolum repugnat reſpectu corporis, ſed etiam Angeli, vt communior ſententia docet, & præterea qui illam affirmant, negant eſſe motum continuum, quia hic non poteſt eſſe ſine medio, vt omnes docent præter Zumel 1. par. q. 53. ar. 2. q. 1. ſed dicunt eſſe mutationem inſtantaneam, ſicut quando mouetur Angelus de vno loco ad alium immediatum; neque contrarium docet Aug. ſed ſolum ibi, momentum accipit pro tempore breuiſſimo, & à nobis imperceptibili: & ita explicandi ſunt cæteri patres; nec Auguſtinus loquitur de celeritate motus, ſed de termino motus, quia erit vbi volet. Sic etiam 1. Corint. 15. dicitur in momento, in ictu oculi, ſed de his plura, quam ſit neceſſe diximus; cætera alibi.*

Ad 1. Confir. Reſp. Quidam non poſſe fieri per mutationẽ localem, neque Chriſtus eſt ſub ſpeciebus per adductionem, ſed per conuerſionem panis in ſubſtantiam Chriſti. Ego vero exiſtimo, poſſe fieri per replicationem corporis; quo autẽ fiat, pertinet ad Theologos inſpicere.

Ad 2. Confir. Reſp. Quidam negando reſurrectionem corporum futuram in inſtanti, quia A *D. Paul. ait futuram in momento, in ictu oculi; Ego vero Reſp. Reſurrectionem vt complectitur omnia, quæ ad illam concurrũt, non forè in inſtanti, quia cineres colligendi ſunt ex omnibus mundi partibus in vnum locum miniſterio Angelorum, at ab Angelis hic motus non poteſt eſſe in inſtanti: ſi vero reſurrectio accipiatur eſſentialiter, probabilius eſt, eam fore in inſtanti, quia vnio hæc animæ cũ corpore erit immediate à Deo, & præterea, quia etiam naturaliter facta diſpoſitione, in inſtanti forma introducitur, legendus Ægid. Luſit. tom. 3. lib. 1. q. 9. Suar. 3. p. tom. 2. diſp. 44* B *ſect. 4.*

Ad 3 Confir. Multa Reſp. Conimbr. hic ad tertium, nam aliqui id concedunt, cum Ariſt. 8. phyſ. tex. 79. & 1. cæli tex. 52. inde probet virtutem infinitam non poſſe eſſe in magnitudine, quia moueret in inſtanti, cum igitur virtus Dei ſit infinita, mouebit in inſtanti. Sed negant alij: nam ſicut virtus motiua infinita, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca mobilis, non auget quantitatem mobilis, ita neque virtutem repletiuam in mobili reſpectu ſpatij, vt v. g. mobile vnius palmi, non acquirit inde virtutem repletiuam occupandi ſimul ſpatiũ centum palmorum, nam virtus repletiua conſequitur quantitatem, virtus enim motiua or- C *dinatur ad transferendum mobile ex vno loco ad aliud; non autem ad augendam virtutem repletiuam ſpatij; ergo non poteſt motus fieri in inſtanti, quia deberet quantitas mobilis ſimul replere totum illud ſpatium, vt Conimb. 4. phy. cap. 9. q. 5. vnde negãt à Deo poſſe produci, vel impulſum infinitum, vel motũ infinitæ velocitatis, qualis eſſet motus in inſtanti.*

Alij vero dicunt, poſſe quidẽ à Deo produci impulſum infinitum in mobili, non tamen inde ſequuturum motum in inſtanti, ſed in minimo tẽpore, ſicut nõ ſequitur huiuſmodi motus ex virtute diuina. Sed contra, quia ſicut D *virtus finita nullã habet proportionẽ cũ infinita; ita effectus adæquatus virtutis finitæ, nõ põt habere adæquationẽ cũ effectu adæquato virtutis infinitæ; quia virtutes menſurãtur ex effectis; atque adeo tempus menſurans motũ factum à virtute infinita, non poteſt adequari cum tempore, qua menſuratur motus factus à virtute finita, at ſi motus ille fieret in minimo tempore, adæquare poſſet tempus menſurans motũ ortum à virtute finita, quia quodlibet tempus finitum habet proportionem cum tempore alio finito, vt facilè patet calculanti.*

Vnde Ego Reſp. Hunc motum nunquam forè in inſtanti, ſiue fiat à Deo immediate, E *ſiue mediate; quia Deus non poteſt applicare totam ſuam virtutem infinitam ob repugnantiam finitatis effectus, ſed poteſt, & velocius mouere in infinitum, ſicut poteſt plura producere in infinitum, & quia hoc continet indeterminationem quandam; & id, quod exiſtit neceſſario debet eſſe determinatũ, ideo neceſſe eſt, vt*

eſt, vt Deus antequam operetur, ſe determinat ad tantam, vel tantam velocitatem. Neque dicas id fieri non per motum, ſed per mutationem, quæ poteſt eſſe in inſtanti, nam vis motiua non operatur niſi per motũ à quo ſpecificatur, & licet Ariſt. ex vi motiua in corpore inferat tanquam abſurdum, motum in inſtanti, non tamen id poteſt inferri ex virtute diuina, quia virtus illa motiua moueret neceſſario, atque adeo vel nullum motũ, vel motum in inſtanti produceret, quod vtrumque eſt abſurdum, at virtus diuina mouet liberè, & ideo eſt neceſſaria determinatio, vt diximus, non tamen inde negamus, poſſe Deum in inſtanti per replicationem ponere illud mobile in toto illo ſpatio, de qua re alibi.

3. Diffic. Qualis ſit natura mutati eſſe.

Dico 1. Quod ſicut in quantitate dantur puncta indiuiſibilia, & in tempore inſtantia; ita in motu dantur indiuiſibilia, quę dicuntur mutata eſſe, quorum munus eſt continuare, & terminare motum.

Dico 2. Moueri, & mutatum eſſe, non ſunt ſimul, ita tex. 7. quia alioqui ex Auer. motus eſſet otioſus, quod ex Iand. q. 7. intelligitur de ſimultate durationis, non autem de ſimultate, quæ negat medium, qui inter moueri, & motum eſſe, non eſt aliquod medium.

Dico 3. ex tex. 46. In omni motu non datur primum mutatum eſſe à parte ante. Sed datur vltimum, quod Tatar. intelligit de mutato eſſe incompleto, quod ſcilicet eſt vnitiuum partium motus, non autem de completo, quod dicitur terminus totius motus; quia ſicut datur inſtans, in quo dicitur, nunc non eſt motus; immediate ante erat, ita datur inſtans in quo dicitur, nunc non eſt motus, immediatè poſt erat, & hoc poteſt dici, mutatum eſſe initiatiuum; ſicut aliud dicitur terminatiuum, & vltimum, quia vero partes motus ſunt infinitæ, ideo ante quodlibet mutatum eſſe incompletum datur aliud ſicut ante quamlibet partem motus datur alia; ſed hoc habet difficultatem, quia mutatum eſſe, cum denominetur à motu, ſupponit motum; at ille terminus initiatiuus non ſupponit motũ, quare placet, quod docet Iauell. dari quidem illud initium motus, non tamen poſſe propriè dici mutatum eſſe, quia non quodlibet indiuiſibile ſic dicitur, niſi præcedat, vel totus, vel aliqua pars motus, quia motum, vel mutatum eſſe ſupponit præcisè moueri, vel mutari, ita Iandun. q. 15. ſolum poſſet obÿci, quod ſicut in rebus diuiſibilibus permanentibus finitis dantur indiuiſibilia ex parte vtriuſque extremi, ita & in motu, per quem acquiruntur huiuſmodi entia, atque adeo dabitur primum mutatũ eſſe; ſed non eſt recedendum à dictis, quia hæc indiuiſibilia non ſunt ſenſibilia, & ideo nomen motus, & mutationis, non eſt impoſitũ ad huiuſmodi res ſignificandas. Videndus Ægidius in tex. 49. vbi loquitur de alteratione.

Dices tex. 51. dicitur omne quod ex quodã A *in quoddam mutatum eſt, in tempore mutatũ eſt; ergo mutatum eſſe, non eſt in inſtanti.*

Reſp. Ægid. Ly mutatum eſſe, ibi non accipi pro termino motus, ſed prout includit motum præcedentem.

Dico 4. Quæ dicta ſunt de motu in communi, intelligenda etiam ſunt de motu tendente ad quietem, ſeù ſtatum, cuiuſmodi non eſt motus cæli; quia in illo non datur primũ, quia non datur tempus, in quo primo ad ſtatum tendit, nam vel illud eſſet indiuiduum temporis, & non, quia in illo non eſt motus, vel diuiduum, & neque, quia prius exiſteret in dimidio illius, & ſic non eſſet primum in illo; vel in neutra parte tenderet ad ſtatum, & tunc non moueretur, atque adeo moueretur, & non moueretur. Hæc ex Ariſt. B

4. Difficul. De qua diuiſibilitate loquitur hic Ariſt. ſubiecti ne ſecundum ſe, an vero termini, ſeù ſubiecti, vt ſtat ſub termino.

Prima Opinio eſt Auempace dicentis, Ariſtotelem non loqui de diuiſibilitate quantitatiua, per quam res habet partem extra partem, quid de hac tex. 86. ſed loquitur de diuiſibilitate per accidens, quæ eſt inter accidentia contraria, per quam aliquid ſubÿcitur contrarÿs accidentibus, ſiue ſit quã C *titatiuè diuiſibile, ſiue indiuiſibile, quia hæc diuiſibilitas eſt propria tranſmutationis, quæ fit in tempore, nam tranſmutatio inſtantanea non eſt inter contraria. Vnde loquitur Ariſt. in accidentia contraria, hanc defendit Pondaſ. p. 12. vbi probat ex contrarietate ſubiecti inferri eius diuiſionem.*

2. Opinio eſt Auer. dicentis loqui de diuiſibilitate quantitatiua, quæ eſſentialiter conuenit continuo: nam diuiſibilitas, quæ eſt ſecundũ accidentia contraria, conuenit illi per accidens, cum detur aliquod continuum, cui illa non conuenit. Sed reſponderi poteſt Ariſt. hic non loqui de diuiſibilitate continui ſecun- D *dum ſe, ſed vt eſt tranſmutabilis in tempore, nam loquitur de diuiſibilitate motus, & mobilis formaliter; ideo aliter alÿ impugnat Auẽp. nam demonſtratio Ariſt. non eſſet vera; nec vniuerſalis, quia non omne tranſmutabile in tempore, eſt diuiſibile ſecundum accidentia contraria, vt patet ex mobili ad quantitatem, & ad vbi, Deinde aſſumeret falſa, cum non omne quod tranſmutatur, ſit ſimul ſub formis contrarÿs vtrorumque terminorum. Hanc ſequi videtur Pandaſ. par. 17. vbi etiã ex Sueſſ. dicit hanc demonſtrationem eſſe à ſigno.*

3. Opinio eſt dicentium, Ariſtotelem loqui non de diuiſibilitate intenſiua ſecundum accidentia contraria, vt dicebat Auempace, ſed E *de diuiſibilitate termini ſucceſſiuò acquiſiti, neque de diuiſibilitate quantitatiua ſubiecti, nam id probat ex illo:* omne quod mouetur, partim eſt in termino à Quo, & partim in termino ad Quem; *quod eſſet falſum, ſi intelligeretur de partibus ſubiecti, vt patet ex motu*

 locali,

locali, in quo qualibet mobilis pars, ita mouetur, ſicut totum, atque adeo recedit, & accedit ad terminos, ſicut totum. Neque eſt ratio, cur vna pars totius mobilis ſit in termino à quo, *& alia in termino* ad quem, *cum omnis pars, quæ erat in termino à* quo, *ſit in termino* ad quem. *Et Confir. ex motu alterationis quo ſubiectum ſecundum ſe totum ſimul, per partes ſubiecti acquirit ſucceſſiuè partes formæ, vt patet in reductione aquæ calidæ ad frigiditatem, & congelatione aquæ frigidæ, nam vna pars infrigidatur, & congelatur, ſimiliter, & altera, vt notat Ariſt. lib. de ſenſu & ſenſibili, ita Burlæus hic; nam ex diſtantia quantitatiua, ſeù graduali terminorum oritur deperditio, & acquiſitio ſucceſſiua terminorũ; vnde mobile dum mouetur, ſemper habet partem de termino à* quo, *& partem de termino* ad quem; *licet aliquando hæc ſucceſſio oriatur ex partibus ſubiecti, vt cum forma ſucceſſiuè extẽditur per partes ſubiecti; tamen id eſt per accidens, quia ſemper requiruntur partes formæ exiſtentes in diuerſis partibus ſubiecti.*

A

Dices: qua ratione ex diuiſibilitate terminorum motus, ſiue intenſiua, ſiue extenſiua, demonſtretur diuiſibilitas quantitatiua mobilis.

Reſp. Venetus, cum hic tractetur de motu ad quantitatem, qualitatem, & vbi, facilè probatur; nam ſi motus eſt ad quantitatem, vel ad vbi, conſtat mobile debere eſſe diuiſibile quantitatiuè; quia non poſſet ſucceſſiuè acquirere quantitatem, & vbi, niſi ipſum eſſet quantum; ſi autem motus eſt ad qualitatem, vel eſt ad qualitatem diuiſibilem per accidens, & cum hæc ſit, quæ conuenit ratione ſubiecti, hoc erit diuiſibile, vel ad diuiſibilem per ſe, ſcilicet intenſiuè, cum hæc ſequatur naturam formæ, non vt habet eſſe tantum quidditatiuum, ſed vt habet eſſe in materia quanta, nam poſita in puncto, nec eſt intenſa, nec remiſſa; ſequitur ſubiectũ debere eſſe diuiſibile, ſed hęc doctrina indiget examine, de quo alibi.

B

TRACTATIO XXV.

De cauſa materiali, formali, ac finali motus in 6. Phyſ.

QVAESTIO I.

De cauſa formali motus.

1 *Motus non habet phyſicam, cauſã formalem, ſed metaphyſicam.*

RESP. I. Motum non habere propriè cauſam phyſicam formalem intrinſecam, quia non eſt ens compoſitum ex materia, & forma; ſed habere cauſam formalẽ metaphyſicam, ſicut omnia compoſita ex genere, & differentia, in quibus cauſa formalis eſt differentia, ſicut genus eſt, materialis; quod ſi motus non eſt ſub aliquo genere directè, nec eſt vniuocum prædicatum ad ſua inferiora, tunc neque in genere, neque in ſpecie habebit cauſã formalem metaphyſicam propriè, ſed ſolum proportionaliter, ſicut perſeitas, & inhærentia dicuntur differentię proportionaliter entis.

Habet etiam cauſã formalẽ extrinſecã.

Reſp. 2. Motus habet cauſam formalem extrinſecam, quia hæc dicitur illa, quæ ſpecificat tanquam terminus eſſentiam, quomodo obiectum dicitur cauſa formalis actus, & actus potentiarum, & terminus relationum, quia à terminis habent determinationem in tali, vel tali ratione; ſed motus ſpecificantur ex terminis formalibus, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo: Solum poteſt eſſe difficultas, ſub qua ratione terminus ſpecificet motum, nam tripliciter conſiderari poteſt. Primo, vt effectus, & ſic conſtat non habere vim ſpecificandi, quia ſpecificatiuum habere debet aliquam prioritatem reſpectu ſpecificati, at effectus vt ſic, non poteſt habere rationem prioritatis reſpectu ſuæ cauſæ. Secundo, vt purus terminus, vt dicitur de termino relationis prædicamentalis, & hic licet habeat virtutem ſpecificandi, tamen non apparet, quomodo terminus habeat rationem puri termini reſpectu motus ex vi cuius exiſtit: nam purus terminus non habet exiſtentiã à relatione terminata, ſed potius ſupponitur exiſtere prius ſaltem natura, quam illa. Tertio, vt eſt finis, & ſic poteſt ſpecificare, quia ſic habet prioritatem ſecundum eſſe intentionale, quod habet, vel in ſuppoſito effectiuo motus, vt contingit in animalibus, vel in ſuppoſito dirigente naturam, vt in motibus rerum naturalium, vt alibi explicauimus cum de fine, ſolum poteſt eſſe difficultas de motu locali, quem dicunt non habere terminum intrinſecum, ſed ſolum extrinſecũ, quomodo ſpecificatur, ſed illa opinio eſt falſa, vt alibi, & illa poſita dici poſſet ſpecificari à loco extrinſeco, vt termino formali.

C

D

QVÆSTIO II.

De cauſa finali motus.

1 *Finis motus, vnus intrinſecus, alter extrinſecus.*

PRimo Not. Finem motus, vnũ eſſe intrinſecum, & hunc eſſe terminum, qui immediatè acquiritur, ſiue qui exiſtit per motũ, aliũ eſſe extrinſecum, & dicitur ille ad quem ordinatur terminus motus, qui terminus poteſt etiam dici mediatus, & hic adhuc eſt duplex, vnus, ad quem ordinatur ex natura ſiue particulari, ſiue vniuerſali motus, vt generatio, & conſeruatio vniuerſi dicitur finis cœleſtis motus, alter ad quem ordinatur ex libera intentione mouentis, vt motus medici ad lucrum, vt explicauimus 2. phyſ. tr. 13. q. 2.

E

2. Not. Omnium motum finem à natura vniuerſali intentum, eſſe conſeruationem vniuerſi, quia agens quo vniuerſalius, eo vniuer-

ſalius

ſalius bonum intendit; ſed à natura particulari finem intentum per ſe, ſpectari ex natura ſingulorum motuum, nam alterationis finis eſt generatio, vel generatæ rei perfectio, motus vero localis naturalium eſt quies in proprio loco; animalium vero proprij indiuidui conſeruatio, ſed finem intentum per accidens non poſſumus determinare, quia ea, quæ ſunt per accidens, ſunt infinita, ſeù indeterminata, vt ſæpè Ariſtoteles.

A

2 *Finis ex intentione mouentis eſt varius.* 3. Not. Finem intentum ex intenſione libera mouentis, non eſſe vnum, ſed varium, iuxta varias intentiones mouentis, imò poteſt vnus motus ordinari ad plures fines, & licet illi fines ſint naturaliter per ſe intenti, tamen reſpectu motus ſecundum eius phyſicam naturam ſe habent per accidens, quia ad illos non ordinatur motus ex natura ſua; ſed contingenter ex libera voluntate mouentis.

B

QVÆSTIO III.

An motus habeat cauſam materialem, & quomodo.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 *Motus nō habet cauſā materialem phyſicam, ex qua.* PRimo Not. Motum non habere cauſam materialem ex qua, phyſicam ſicut non habet cauſam formalem, ſed metaphyſicā habet, ſicut habet formalē. Secundo habere cauſam materialem ex qua mathematicam, quales ſunt partes integrantes, quia vt notat Niph. 7. met. diſp. 13. c. 3. partes rei materiales aliæ ſunt eſſentiales, aliæ integrales, nam cum motus ſit diuiſibilis, neceſſario habere debet hanc partium compoſitionem. Tertio conſtat habere materialem cauſam, in qua recipitur, ſeù inhæret, ſed difficultas ſolum eſt, an hæc ſit de cōceptu motus quidditatiuo, & quomodo ſubiectum in quo ſe habeat ad motum.

Cōcept⁹ quidditatiuus qd ſit. 2. Not. ex Nipho 5. met. diſp. 6. c. 2. conceptum quidditatiuum, & rationem formalem eſſe idem, hæc autem in habentibus definitionem, eſt idem ac definitio, & carentibus illa eſt, idem cum deſcriptione ſi habet, & ſi non habet, dicitur abſolutè conceptus rei obiectiuus, qui ſic dicitur, quia ſub ea ratione concipitur, vel apta eſt cōcipi per formalē conceptum, nam intellectus concipiendo rem illam, non concipit, niſi ſub tali ratione, vel vt habētem talem rationem conceptam.

3. Not. ex Niph. loc. cit. c. 4. dupliciter aliquid eſſe de conceptu quidditatiuo. Primo, vt partem cōſtitutiuam quidditatis, ſicut genus, & differentia dicuntur de conceptu quidditatiuo rei, quia res nec intelligi, nec eſſe poſſunt ſine his tanquam partibus ſuis. Secundo vt id, ſine quo nec eſſe, nec intelligi poteſt res, ſiue ſit illius Pars, ſiue non, quomodo ſubiectum ſecundum Ariſtotelem dicitur de conceptu quidditatiuo accidentium, & terminus de cōceptu quidditatiuo relationis, ex Nipho ibidē.

ART. II. Opiniones Doctorum.

2 *Subiectum nō eſſe de quidditatiua conceptu motus, putāt aliqui. Reijciuntur.* PRima Opinio eſt dicentium, ſubiectum nō eſſe de conceptu quidditatiuo motus, quia poteſt concipi motus tanquam fluxus quidam formæ ſine ſubiecto, ſicut ſi Deus produceret ſucceſſiuè quantitatem extra ſubiectum, qualis eſt quantitas in Euchariſtia. Sed hæc opinio ſupra reiecta eſt: nam fluxus ille, ſicut non habet propriè ſubiectum quod mouetur, ita non eſt propriè motus, ſed productio quædam rei ſucceſſiua per ſe exiſtens, & ſicut habere videtur ſubiectum ex modo concipiendi, ita habet rationem motus; concipitur enim ibi forma tanquam ſubiectum illius fluxus, nam forma concipitur fluere, cum tamen vere ibi non ſint niſi partes formæ ſucceſſiuè exiſtentes, ſicut ſi plures Angeli ſucceſſiuè crearentur.

Dices: ſi motus exigeret ſubiectum, id haberet ex ratione mutationis, ſed ex hac non habet, quia 5. phyſ. t. 3. mutatio dicitur tranſitus ex quodam in quoddam, vbi nulla ſit mentio ſubiecti. Reſp. Ibi implicitè poni ſubiectū, quia tranſitus non poteſt intelligi ſine tertio, quod prius erat ſub vno termino, & nunc eſt ſub alio, quia idem manere debet ſub vtroque termino, vt rectè D. Thom. 1 par. q. 45. ar. 2. *S Thom.* & alij communiter Niph. 8. met. diſp. 1. *Niphus.*

C

Secundū alios ſubiectum eſt de conceptu motus. 2. Opinio eſt dicentium, ſubiectum eſſe de conceptu motus, quia non poteſt nec eſſe, nec concipi motus ſine ſubiecto, quod per illum moueatur, dicit enim motus actualem ordinē ad mobile, ita omnes ferè Peripatecipi, vt alibi oſtendimus; ſed hi diuiſi ſunt in modo quo *1. Differentia inter Peripateticos.* ſubiectum ſit de conceptu motus. Nam aliqui putant eſſe de conceptu quidditatiuo, vt partem conſtitutiuam motus, non quidem vt genus, & differentiam, ſed vt ſubiectum connotatum, quia tripliciter aliquid poteſt eſſe de conceptu quidditatiuo alterius. Primo intrinſecè, vt pars phyſicè, vel metaphyſicè componens. Secundo vt terminus extrinſecus, quomodo terminus eſt de conceptu quidditatiuo relationis. Tertio vt connotatum, ſed ſubiectum eſt de conceptu motus non vt conſtitutiuum illius phyſicè, vel metaphyſicè, vt patet, neque vt terminus extrinſecus, quia alioqui motus non haberet duos, ſed tres terminos, id eſt à Quo, ad Quem, & ſubiectum contra Ariſt. & alios, qui diſtinguunt terminos à ſubiecto, ergo manet vt ſit connotatum, & non vt pars formalis, ergo vt pars materialis.

D

2. Differentia Alij tamen dicunt eſſe de conceptu quidditatiuo motus, non vt partem conſtitutiuā, ſed vt terminum extrinſecum ordinis, quē habet motus ad ſubiectum; putant enim, quod ſicut ſcientia, & alia relatiua habent duplicem ordinem, vnum ad ſubiectum, in quo ſūt, qui eſt veluti genus ipſius, alium ad terminum à quo ſpecificantur, qui eſt veluti differentia, ita motus habet hunc duplicem ordinem, ſcilicet ad ſubiectum, non ſolum ex ratione vniuerſali; quatenus eſt accidens, ſed etiā ex peculiari ratione generica, qua eſt mutatio, quæ eſt eſſentialiter,

E

tialiter tranſitus, ſeù ordo quidam, ſeù actus ſubiecti ab vno termino ad alium.

ART. III. Opinio Auctoris.

4 *Subiectum eſt de conceptu motus.* PRima Concl. Subiectum eſt de conceptu quidditatiuo motus, patet ex dictis in ſecunda opinione. Confir. quia quidquid eſt de primaria ratione rei, eſt de conceptu quidditatiuo illius, quia conceptus quidditatiuus, & primaria ratio ſunt idem; ſed terminus eſt de primaria ratione motus, tum quia non poteſt nec concipi, nec definiri motus ſine termino, tum quia motus habet conceptum relationis ſaltem traſcendentalis, at de conceptu relationis eſt terminus, & fundamentum ex Boetio, & Simplic. in prædicam. quia de ratione eius eſt ly ad. Confir. 2. quia motus eſt mobilis, tunc quæro ly mobilis vel ponitur per accidens, & poſſet intelligi ſine mobili, vel per ſe, & eſt de conceptu quidditatiuo, quia omne prædicatũ per ſe incluſum in ratione rei, eſt de conceptu quidditatiuo rei; at ordo ad ſubiectũ eſt tale. Confir. 3. quia omue prædicatum, antecedens prædicata per ſe ſecundi modi eſt de cõceptu quidditatiuo, ſed eſſe in mobili eſt tale, quia antecedit duratione, & alias paſſiones motus.

Inſtantia. Dices? generatio eſt mutatio totius in totum. 1. de gen. 23. & ſimiliter dicitur mutatio 5. phyſ. t. 7. 8. & 9. & 8. phyſ. 62. ex non ente ad ens, & 1. de gener. t. 25. ex potentia ſubiecto in actu ſubiectum.

Soluitur. Reſp. Quomodo generatio ſit mutatio dicetur alibi, nunc ſatis ſit, quod ſicut eſt mutatio ita habet ſubiectum, nam ſicut vt comparatur ad materiam primam, eſt mutatio ſecundum rem, ita habet ſubiectum ſecundũ rem, & ſicut vt comparatur ad terminum, eſt mutatio ſecundum modum concipiendi, ita habet ſubiectum, nam eſſentia termini concipitur vt ſubiectum, quod tranſit de non eſſe ad eſſe.

Non vt pars quidditatis. 2. Concl. Subiectum eſt de conceptu quidditatiuo motus, non vt pars quidditatis, quia quidditas motus eſt forma quædam inhærens, ſeù inexiſtens ſubiecto, ſed ſubiectum non eſt pars formæ ſibi inexiſtentis, tum quia nihil inexiſtit in ſeipſo, tum quia ſubiectum, cum includat materiam primam, non poteſt inexiſtere in altero ſubiecto, at ſi motus includeret vt partem ſui ſubiectum, ſequeretur ſecundũ ſubiectum, atque adeo ſecundum materiam ineſtiſtere; vnde licet albedo inhæreat in ſubiecto, tamen album non inhæret alteri, quia includit ſubiectum, quod non inhæret. *Confirm.* Confir. quia motus eſt quidã actus mobilis, quo abijcit terminum à Quo, & acquirit terminũ ad Quem, at actus non includit vt partẽ ſui principium à quo emanat, neque enim eſt veluti compoſitum, quod conſtat ex materia, & forma tanquam ex partibus, ſed vt actio præcedens ab agente, & tendens ad terminũ. Confir. 2. quia illud, quod eſt de conceptu quidditatiuo, vt pars debet eſſe genus, & differentia, vel materia, & forma componẽtes, vel aliquid

A his proportionale, ſed ſubiectum non eſt tale reſpectu motus, ſed potius habitudo actualis ad ſubiectum eſt illi intrinſeca, ſicut aptitudinalis eſt intrinſeca omni accidenti.

3. Concl. Subiectum eſt de conceptu quidditatiuo motus, vt extrinſecus terminus habitudinis, quia de ratione motus eſt habitudo actualis ad ſubiectũ, ſicut aptitudinalis eſt de ratione omnis accidentis, ex Niph. 7. met. diſp. 1. ſed terminus eſt de conceptu quidditatiuo habitudinis, quia eſt ſpecificatiuus habitudinis, & ſine illo non poteſt habitudo intelligi, & concipi. Confir. quia licet poſſit eſſe fluxus formæ abſtrahens à ſubiecto, tamen non poteſt habere rationem mutationis, niſi in ordine ad ſubiectum, quod denominatur mutari; ergo ſubiectum eſt de conceptu quidditatiuo mutationis, quia nõ poteſt dari ratio mutationis ſine ſubiecto, non ſolũ quoad exiſtentiam, ſed etiam quoad conceptum eſſentiæ. 5 *Sed vt terminus extrinſecus habitudinis.*

B

1. Inſtantia. Dices: hinc probari ſubiectum eſſe quidẽ de conceptu mutationis, quia non poteſt concipi mutatio ſine ſubiecto, ſed nõ eſſe de quidditate, quia prædicatum quidditatiuum debet prædicari in quid, at nõ ſic prædicatur ſubiectum de mutatione.

Soluitur. Reſp. 1. Hinc probari ſolum genus eſſe de quidditate rei, quia illud ſolum prædicatur in Quid, ſicut differentia in quale Quid; & materia, ac forma neque in Quid, neque in Quale, cum non producetur in recto. At conſtat hęc omnia eſſe de quidditate rei. Vnde Reſp. 2. aliud eſſe prædicatum quidditatiuum, & aliud eſſe de conceptu quidditatiuo; nam primum conuenit ſolum generi vero, vel proportionali, ſecundum conuenit omni, quod ingreditur definitionem, quæ explicat quidditatiuũ conceptum rei; & quia cum quæritur quid ſit res? Reſpõdetur per definitionem, ideo quidquid ingreditur definitionẽ, merito dicitur eſſe de quidditate, etiam ſi ſecundum ſe non prædicetur in recto de re; Neque dicas habitudinẽ ad ſubiectum eſſe quidem eſſentialem, vt probat argumentum, non tamen de eſſentia, quia hoc falſum eſt tum quoad modũ dicendi, quia apud Peripateticos ſicut eſſentia, & ſpecies sũt idem, ita eſſe eſſentiale, & eſſe de eſſentia, tum quoad rem ipſam, quia habitudo aptitudinalis ad ſubiectum ſaltem radicalis, ſicut eſt de eſſentia accidentis, ita de qualibet ſpecie contenta ſub illa, & actualis ſicut eſt de ratione formali mutationis in communi, ita de illius eſſentia.

C

D

2. Inſtantia. Dices 2. Subiectum differt à termino motus, nam motus habet duos terminos, & vnum ſubiectum, alioqui ſi ſubiectũ eſſet terminus, in motu eſſent tres termini. *Soluitur.* Reſp. quod ſicut habitudines ſunt diuerſæ rationis, ita & termini. Nam habitudo ad ſubiectum eſt ad illud vt terminum receptiuum, & inhærentiæ, qui terminus peculiari nomine dicitur ſubiectum, ſed ad terminum eſt, vt ad finem intentũ, vnde quia finit motum, vt non vltra procedat, dicitur terminus ſimpliciter, ſeù finiens.

E

QVÆ-

QVAESTIO IV.

An hoc ſubiectum motus debeat eſſe ens actu.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

PRimo Not. hanc quæſtionem proponi ad explicationem tex 8. vbi dicitur, *quod autem ſimpliciter non hoc eſt, nullo modo*, .ſ. mouetur, *impoſſibile enim eſt; quod non eſt moueri;* nam ibi videtur ſignificari, ſubiectū motus debere eſſe actu; nam hoc dicitur ſimpliciter eſſe.

1 *Explicatio tex. 8.*

2. Not. Subiectum aliud eſſe denominationis, aliud inhæſionis, ſeu inexiſtentiæ. Primum dicitur, quod prædicati ſuſcipit dictionem, ſiue ſit minus, ſiue æquale prædicato, ex Boet. de interp. & hoc eſt duplex, vnum puræ denominationis, vt terminus denominatur generari: alterum denominationis, & inexiſtentiæ, vt quod recipit prædicatum, & prædicationem prædicati. At inhæſionis dicitur, quod informatur forma, quam explicat prædicatum & vtrumq; poteſt eſſe proximum, ſeu immediatum, & remotum, ſeu mediatum quomodo ſuppoſitorum dicitur eſſe operatio, & ſimilia.

3. Not. ex D. Thom. 1. d. 8. q. 1. a. 1. ſicut res ſumitur à quidditate, ita ens ab actu eſſendi; nam in omni, quod eſt, poſſunt conſiderari quidditas, per quam ens ſubſiſtit in natura determinata, & eſſe ſuum, per quod dicitur de eo, quod eſt in actu, & quia quidditas in rebus creatis differt ab actu eſſendi, ideo ens actu, oportet dicat aliud, quam eſſentia, ſeu quidditas, quare id inquirendum, vnde dicatur ens in actu.

Ens dicitur ab actu eſſendi.

4. Not. ex D. Tho. 1. 2. q. 111. art. 2. actum alium eſſe primum, & eſt forma, alium ſecundum, & eſt operatio; ens non dicitur eſſe in actu ab actu ſecundo, ſed à primo; & quia primus diuiditur in primo primū, & dicitur actus formalis, & eſt ipſa forma ſecundum ſe, & ſecundo primum, & eſt eſſe, ſeu exiſtentia, vt ait D. Tho. q. 5. de verit. ar. 10. & dicitur actus entitatiuus, quia actuat ens, vt ſignificat eſſentiam Ideo videndū à quo ſubiectum motus dicatur eſſe in actu à forma ne, an ab exiſtentia, non eſt huius loci explicare.

Ens dicitur ab actu eſſendi.

5. Not. ex hac doctrina fieri, vt dupliciter dicatur ens in actu primo per actum exiſtentiæ, quod diſtinguitur ab ente in potentia ad exiſtentiam; ſecundo per actum ſubſiſtentiæ, quod diſtinguitur ab ente, quod eſt in alio, & non exiſtit per ſe quomodo partes etiam ſubſtantiales dum ſunt in toto, non ſunt actu, ſed ſunt in potentia, at dum ſunt ſeparatæ, ſunt actu, quia per ſe exiſtunt. Sed quia eſſe in alio dupliciter dicitur. Primo per inhæſionē, quomodo accidentia conſtituuntur per ſe in alio. Secundo per incluſionem vt pars eſt in toto. Ideo eſſe per ſe dupliciter etiam dicitur, primo, vt conuenit ſubſtantiæ, qua ratione omnis ſubſtantia, vt ei repugnat inhærere alteri, ita neceſſario conuenit eſſe per ſe, ſiue ſit ſubſtantia partialis, & incompleta, ſiue totalis, & cō- A pleta, & ideo materia, & forma humanitatis Chriſti ſubſiſtebat per Verbum, etiam dum erant per ſe ſeparatæ. Secundo, vt conuenit toti, & enti completo, quomodo materia, & forma exiſtentes in toto non ſubſiſtunt, nec tamen inhærent, ſed ſunt in alio, tamquā in toto, non tamquam in ſubiecto, & quia forma eſt cōplementum materię, & compoſiti, ideo dicitur actus materiæ, & compoſiti, ſed diuerſo modo, quia materia actuat per informationē, & compoſitum per incluſionem.

2

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima Opinio eſt dicentium, ſubiectū mo- B tus tam inhæſionis, quam denominationis debere eſſe ens p ſe, & actu per actū, non ſolū formalem, ſed etiam exiſtentiæ; Nam Ariſtoteles illam actualitatem tribuit ſubiecto motus, quam negat ſubiecto generationis, ſed ſubiecto generationis per inhæſionem nō negat eſſe actu actualitate exiſtentiæ, quia materia prima, vt eſt ſubiectū generationis, debet nāliter eſſe prius generatione, ſed negat illi actualitatem formalem, & ſubiecto denominato per generationem, non negat actualitatem formalem, ſed exiſtentiæ; nam totum, quod denominatur generari includit formam, ſed non includit exiſtentiam priorem natura generatione, ſed C dicit exiſtentiam acquiſitā ex vi generationis. quare hæc opinio vult generationē dupliciter diſtingui à motu rōne ſubiecti. Primo quoad ſubiectum inhæſionis, vt dictum eſt. Secundo, quoad ſubiectum denominationis; nam ſubiectum motus denominationis eſt idem, ac inhęſionis, non ſic in generatione, quia per generationē denominatur terminus, non ſic per motum: vt 7. Met. t. 27. vbi probat omne, quod generatur, eſſe compoſitum, non enim generatur æs, nec ſphæra, ſed ſphærea ænea.

3 *Subiectū motus volunt aliqui eſſe ens actu per exiſtentiam.*

2. Opinio eſt dicentium, ſubiectum motus per ſe, debere eſſe ens actu, actualitate tum formali, tum exiſtentiæ, tum ſubſiſtentiæ; nam quæ non habent has conditiones, vel nequeūt D eſſe ſubiectum motus, vt ſi v.g. non exiſterent, quia quod nullo modo exiſtit, non poteſt moueri, vel ſaltem non per ſe, ſed per accidens eſt ſubiectum, vt partes in toto dicuntur moueri per accidens, & ſimiliter accidentia.

Secundū alios eſt ens actu actualitate formali, exiſtentia, & ſubſiſtentia.

Hi tamen diuiſi ſunt; Nam quidam dicunt id non ſolum eſſe naturaliter, ſed etiam ſupernaturaliter, quod putent materiam nudam nō poſſe exiſtere, atq; adeo nec moueri. At alij putant id quidem eſſe verum naturaliter, ſed non ſupernaturaliter, quod putent materiam ſeperatam poſſe exiſtere, atque adeo recipere motum, ſicut nuda quantitas Euchariſtiæ alte- E ratur, & mouetur localiter per ſe.

Diſcrepant hi auctores.

3. Opinio eſt dicentium, ſubiectum motus aliud eſt, in quo eſt motus, aliud ſubiectum ad quod .i. terminus, aliud ſubiectum ex quo, aliud ſecundum quod, vt v.g. dum ſortes mouetur ab albedine, in nigredinem per fuſcedinem. Sortes eſt ſubiectum in quo: Albedo ad quod

4 *Alij diſtinguūt ſubiectum in quo, ad quod, & ſecundum quod.*

quod: Nigredo, ex quo: Fuſcedo, ſecundum quod. Hinc Burl. 5. phyſ.tex.15. ait,ſicut aliquid dicitur generari ſubiectiue,& terminatiue,ita aliquid dicitur moueri ſubiectiue,& eſt illud,ad quod eſt motus,vnde cum Ariſtoteles ait,formas eſſe immobiles,intelligit ſubiectiue per ſe,nam terminatiue ſunt mobiles, & quod ſit mouetur, dicitur moueri quando non eſt, quia nihil mouetur ad illud, quod habet,ſicut quod mouetur ſubiectiue, mouetur quando eſt.

4. Opinio eſt dicentium, ſubiectum denominationis reſpectu motus eſſe illud, quod eſt ſub vtroq; eſtremo, at ſubiectum inhæſionis immediatum,eſſe totum aggregatũ, quod per mutationem habet eſſe. Mediatum vero eſſe illud,quod eſt ſub vtroq; extremo, & hoc eſt, quod denominatur, tãquam ſubiectum radicale, ita Hieron.Pla.5.phyſ.diſp.1.q.2.qui illã extendit,tam ad generationem, quam ad motum proprie dictum. Fund. quia accidentia non poſſunt recipi immediate, in materia prima,ſed in toto compoſito, quia ſubſtantia cõpleta eſt prior omni accidente, ex 7. Met. c 1. nam eſſe ſecundum quid,ſupponit eſſe ſimpliciter,at generatio eſt accidens, ergo recipitur in termino, quod eſt totum, quare idem dici debet de alijs motibus.

Hieron. Pla.

ART. III. Opinio Auctoris.

5 *Motus ſubiectum eſt ens actu exiſtẽtiæ actualitate.*

COncl. prima,ſubiectum motus debet eſſe ens actu actualitate exiſtentiæ. Primo, quia omne ſubiectum, vt ſic, eſſe debet prius naturaliter,eo quod eſt in illo,vt optime probat D.Tho.8.phyſ.l.ct.1. t.4. nam ſubiectum dicitur,quod alijs ſubſtat, & ſubijcitur formis illi aduenientibus, vt patet ex communi conceptione,& vſu.ergo etiam ſubiectum motus. Confirm. quia motus pendet à ſubiecto, ſiue mediate forma,vt ait Auer. 1. phyſ. t. 31. quia p ipsã habet eſſe,ſiue immediate,vt eſt probabilior opinio,ergo eſt prius quam motus; nam id à quo aliud pendet, eſt prius altero, quod pendet. Vnde Auer. 1.Phyſ.t.56. ait ſubiectũ eſſe ſimile medio,quia eſt in potentia vtrumq; extremum, ſed pura reſpectu illorum, at medium habet vtrumq; extremum actu, ſed non in vltima perfectione. hinc t.70.ait ſubſtentare formam,hinc Simpl. 3. phyſ. tex.3. com.2. *Nihil ſubſiſtit,quod eſt potentia ſolum,nam quod eſt potentia aliquod ens, habet potẽtiam in ſeipſo imperfectã, quia poteſt aliquid aliud præter ſe aſſumere.* Vnde infra ait, ſubiecto non exiſtente nihil fieret .ſ.naturaliter.Confir. 2. quia motus eſt actus eius,quod exiſtit in potentia .i. ſubiecti exiſtentis cum potentia, ſeu aptitudine,vt ſuo loco explicauimus. Conf.3. quia non eſſet ratio, cur creatio non ſit vera mutatio, cum ibi eſſentia ſubiecti tranſeat de non eſſe ad eſſe; imo in naturali mutatione ſatis eſſet eſſentia formæ, quæ erat ſub negatione exiſtentiæ.

Confirm.

Dices generatio recipitur in materia non exiſtente, cum exiſtentia habeat à forma ſubſequente motum. Reſp. negando antecedens, quia accidens ſupponit exiſtentiam ſui ſubiecti, tum quia materia debet concurrere ſubiectiue ad actionem agentis; nam per hoc diſtinguitur eductio à creatione, at hic concurſus non minus requirit exiſtentiam in ſuo principio, quam concurſus effectiuus, cum det per concurſum phyſicum exiſtentiam; nam nulla cauſa præſtat ſuum concurſum, niſi aliquo modo præexiſtat,vel intentionaliter, vt finis,vel realiter,vt cæteræ cauſæ;nam alioqui eadem facilitate negat poſſe in effectiuo requiri exiſtentiam, quare opinio, quæ ad has anguſtias cogit,non eſt probabilis. Reſp. 2. eſſe diuerſam rationem, quia motus ſupponit totum compoſitum.

6 *Denominationis ſubiectum eſt ens actu etiam actualitate ſubſiſtentiæ.*

2. Concl.Subiectum denominationis reſpectu motus eſt ens actu, non ſolum actualitate exiſtentiæ, ſed et ſubſiſtentiæ. Primo ex Ariſt. tum 4 Phyſ.t.48. & 1.de Anim.t.61. vbi negat animam rationalem moueri per ſe; tũ 5.Phyſ. t.1. vbi negat materiam per ſe moueri, & t. 3. vniuerſaliter negat õnẽ formã moueri,ſed hæc omnia dicuntur moueri per accidens, ſicut 4. Phyſ.34.44.45. negat partes integrantes per ſe moueri,ſed per accidens, tum ex 4.Phyſ.t.32. & 45.& 8.Phyſ.t.27.vbi negat accidentia moueri per ſe, & ait diſtingui à partibus ſubſtantiæ integralibus, quod hæ cũ ſeparari poſſint, moueri etiam poſſint per ſe, at non ſic accidentia.

2. *Ratio*

Secundo.probant alij,quia omne,quod mouetur,tendit ad aliquod eſſe ſibi accidentale,vt patet ex dictis de ſpeciebus motus,ſed eſſe accidentale ſupponit eſſe ſubſtantiale completũ in ſuo eſſe ſubſtantiali, alioqui natura male fuiſſet inſtituta ad quærendum eſſe imperfectius, omiſſa prius acquiſitione eſſe perfectioris. Sed hæc ratio non placet; nam poſſet dici ordinari quoad intentionem prius ad perfectionem maiorem, ſed ordine exequutionis, ad minorem, vt patet in materia prima, quæ prius recipit quãtitatem,& alias diſpoſitiones, quam formam ſubſtantialem.

Non ſatisfacit.

3. *Ratio*

Tertio Prob. quia id denominatur moueri, quod ſimpliciter denominatur exiſtere; nam motus ſupponit exiſtentia ſui ſubiecti,cum ſit mutatio,qua ſubiectum exiſtens prius ſub termino à quo, tranſit ad exiſtendum ſub termino ad quem. Sed id, quod ſimpliciter denominatur exiſtere, eſt totum compoſitum, quia hoc apparet exiſtere, & corrumpi; nam licet materia prima exiſtat prius quam compoſitũ, tamen cum non appareat ſecundum ſe, ſed ſemper ſub aliqua forma, non denominatur moueri, quia hæc denominatio ſumitur ex cõmuni hominum conceptione, à qua ſumitur omnium nominum ſignificatio.

7 *Immediatum ſubiectum inhæſionis nõ eſt terminus.*

3. Concl. Subiectum inhæſionis immediatum non poteſt eſſe terminus, patet ex dictis alibi,dum oſtendimus actionem non recipi in termino; nam eædem rationes probant motũ non recipi in termino. Confir. quia agens naturale indiget ſubiecto, quod concurrat ad actionem eductiuam termini; ſed actio agentis natu-

naturalis eductiua eſt vel motus, vel cum motu, ergo motus indiget ſubiecto ex quo educatur, at in illo priori eductionis habet ſubiectum inhæſionis, & tunc non eſt terminus, ergo non poteſt eſſe in termino. Confir. 2. quia omnis mutatio habet tria principia, quorum vnum eſt ſubiectum diſtinctum à termino, ergo terminus vt ſic non eſt ſubiectum motus. Confir. 3. quia ſubiectum inhæſionis debet exiſtere ſub vtroq; termino .ſ. à quo, & ad quem, at terminus nõ poteſt exiſtere ſub priuatione, quia opponuntur, ergo debet dari tertium receptiuum, vtriuſq; contrarij, atq; adeo motus, qui eſt tranſitus ſubiecti ex vno contrario in aliud.

Confirm.

Obiectio. Dices, aliquis motus denominat terminum, ergo eſt in illo, quia forma denominans eſt in denominato, vt in ſubiecto recipiente, & informato per formam. Añs patet ex generatione, quæ denominat terminum.

Reſp. Reſp. Generationẽ poſſe accipi tripliciter. Primo, ex parte agentis, quod denominat, generans, ſicut aliæ actiones denominãt ſua principia. Secundo, ex parte termini, quem denominat genitum, & productũ, & reſpectu illius habet rationem paſſionis, non quidem phyſicæ, & realis, ſed grammaticalis, & nominalis. Tertio, ex parte materiæ reſpectu cuius habet, & rationem mutationis, & paſſionis realis, & ſecundum hanc rationem proprie habet ſubiectum inheſionis, ſeu informationis; nam vt actio non habet ſubiectum, ſed principium; vt neq; paſſio grammaticalis, ſed terminum, qui producitur, produci enim eſt de non eſſe trãſire ad eſſe, qui tranſitus non eſt mutatio, niſi ex modo concipiendi, & hac ratione terminus eſt ſubiectum, quia concipitur eſſentia termini tamquam ſubiectum, quod prius erat ſub negatione exiſtentiæ, & poſtea ſub exiſtentia.

8 *Eſt idem, ac ſubiectum formæ.*

4. Concl. Subiectum inhæſionis immediatum eſt idem, quod eſt ſubiectum formæ, quia motus eſt actus ſubiecti, quo formaliter recipit formam, ergo eſt in eodem ſubiecto, ac forma; nam receptio formæ eſt ratio, per quam eſt in ſubiecto, at ratio quã, & quæ nõ ſunt in diuerſis ſubiectis, ſicut forma inhærens eſt in eodẽ ſubiecto, ac ipſa inhærentia, per quam inhæret, & ſimiliter informatio, ac forma; exiſtentia & res exiſtens.

Hinc patet aliquos motus immediate recipi in materia prima, iuxta probabilem opinionẽ, dicentium aliqua accidentia eſſe immediate in materia prima, vt diſpoſitiones ad formas accidentales: Aliquas vero eſſe immediate in toto, vt qui terminantur ad formas, quæ ſunt immediate in toto, quod ſi qualitates aliquæ recipiuntur immediate in quantitate etiam alteratio ad illas erit immediate in quantitate, quod motus eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt terminus; ſed hic multa obijci poſſunt, quæ ſoluentur in libris de Generatione, vbi oſtendemus accidentia aliqua recipi in materia prima immediate.

2. Patet hæc naturaliter ſic contingere, at ſupernaturaliter aliter videmus contingere in Euchariſtia, nam ibi quantitas mouetur non ſolum vt immediatum ſubiectum motus, ſed etiam vt vltimatum, ac ſi eſſet ſubſtantia, quia tenet locum ſubſtantiæ.

A

5. Concl. In motu eſt neceſſarium vt idem numero ſubiectum ſit ſub vtroq; termino. Primo. quia materia eſt ingenerabilis, & incorruptibilis, vt 1. Phyſ. tex. 82. & alibi probatur, quia omnis generatio eſt ex ſubiecto, atq; adeo haberet ſubiectum prius, & non eſſet materia prima, vt ibi Burl. Sed ſi eſſet diuerſa numero ex diuerſitate formarũ ſibi ſuccedentiũ, materia vna numero corrũperetur, & generaretur alia numero; neque obſtat, quod alia numero materia ſit ſub forma terræ, alia ſub forma ignis, quia non negamus materias inter ſe diſtingui numero ſeipſis, vel per proprias hæcceitates qualis diſtinctio eſt inter omnia quanta inter ſe diuiſa, ſed dicimus non poſſe vnam numero, vnitate traſcendentali, materiã corrumpi, & fieri aliam numero per aduentum alterius hæcceitatis, & corruptionem prioris, quia ſic corrumperetur entitas, at per diuiſionem nihil prohibet corrumpi, & cum partes eædem vniuntur, idem numero cedire; nam hæc corruptio, & generatio nõ eſt quoad eſſe ſubſtanliale, ſed accidentale, .ſ. rationem partis, & totius. Neque enim alio modo corrumpuntur rerum naturæ, & eſſentiæ; quam cum indiuiduum naturæ amittit ſubſtantialem exiſtentiam; Vnde optime Burl. loc. cit. d. 3. quod licet, inquit, ſit impoſſibile eamdem numero materiam eſſe omnium generabilium, quia non poteſt eadem numero eſſe ſimul, ſub formis contrarijs, tamẽ ſucceſſiue eadem numero poſitiue eſſe poteſt ſub formis omnium generabilium, neq; his obſtat, quod 4. Phyſ. tex. 3. diſtinguit locum à materia, quod locus eſt ſeparabilis à locato, nõ ſit materia, & forma ab hoc compoſito; nam illud intelligitur quoad ſeparabilitatem, conſeruato eodem numero locato, at non ſic manet idem numero compoſitũ, ſi ſeparetur ab eo hæc numero, materia, vel forma; vnde potius inde habetur oppoſitum, quod eadem numero materia poteſt eſſe diuerſorum compoſitorum. Vide ibi Burl. qui confutat dicentes materiam eſſe ſeparabilem ſecundum eſſentiam, ſed non ſecundum exiſtentiam.

9 *In motu ſubiectũ eſſe debet ſub vtroque termino.*

B

C

D

Confirm. 1. Confir. ex 1. Concluſ. nam cum nihil poſſit exiſtere per ſe niſi ſingulare, ſi hoc deperditur debet etiam deperdi exiſtentia; nam principium reddens naturam ſingularem, vel eſt exiſtentia, vel eſt eſſentialiter antecedens ad exiſtentiam; ergo ſicut ſubiectum concurrens ad generationem ſupponitur exiſtens per exiſtentiam præcedentem, cum non poſſit illam habere à ſubſequenti generatione, ita etiam ſupponitur ſingulare per præcedentem ſingularitatem. Confirm. 2. quia alioqui eſſent 4. principia mutationis; nam eſſent duo ſubiecta, vnũ ſub priuatione, alterum ſub forma; neque dicas eſſe vnum ſpecie; tum quia dum probat Ariſt. dari tria principia, loquitur de ijs, quæ ſunt numero diſtincta; nam ſicut eſt vna numero priuatio,

E

Confir. 2.

uatio,& vna numero forma, ita vnum numero ſubiectum, quod ſucceſſiue ſit ſub contrarijs formis; tum quia principia debent eſſe oppoſita,at non poſſunt eſſe oppoſita, niſi circa idē numero ſubiectum, à quo ſe excludunt; nam ſi ſubiecta ſunt numero diſtincta,nulla eſſet repugnantia quin ſint ſimul priuatio, & forma. neque ſatis eſt dicere, quod ſit vnum numero negatiue; qua ratione materia omnium dicitur vna numero, quia ex ſua ratione formali, non diſtinguitur numero,tum quia hæc vnitas non ſufficit ad repugnantiam formarum, vt patet, quia nunc de facto materia eſt ſub oppoſitis formis ſimul,etiam ſi ſit vna numero negatiue; tum quia vnitas neceſſaria eſt poſitiua,cum ſit prærequiſita ad exiſtentiam.

ART. IV. Afferuntur, & ſoluuntur argumenta Aduerſariorum.

10 *Explicatur locus Ariſt.*

AD fundamentum primæ opin.Reſp.Ariſt. diſtinguere generationem à motu per ſubiectum,ſed non eſt certum,an loquatur de ſubiecto inhæſionis, vel denominationis, dum ait ſubiectum motus eſſe,generationis nō eſſe; nam Doctores varie explicant, vt alibi oſtendimus;nam aliqui volunt ſubiecto generationis negari eſſe,loqui de eſſe formali,& completo, quod non habet materia ſecundum ſe, & non de eſſe exiſtentiæ, vnde ſubiectum motus tribuit eſſe formale, quod conuenit toti compoſito; vnde aliqui deducunt accidentia non inhærere materiæ primæ immediate, ſed toti compoſito;nam Ariſt. loquens de ſubiecto inhæſionis motus accidentalis, vult habere eſſe formale, & completum; ſed hoc an recte deducatur, patebit alibi.Sed alij putantes, loqui de ſubiecto denominationis,negant ſubiectum generationis eſſe ens,id eſt exiſtens,quia terminus, qui denominatur generari non exiſtit niſi poſterius natura, quam generatio, at ſubiectū denominationis motus præexiſtit motui;& mihi placet. Ex quibus patet, quid ſentiendum ſit de ſecunda opinione; nam concedimus ſubiectū, quod denominatur per ſe moueri, eſſe totum,& partes moueri per accidens, ſed inde non ſit ſubiectum inhæſionis non præexiſtere. Neq; his repugnat 3. opinio, ſed ſolum explicat varias rationes ſubiectorum,quæ varie denominantur moueri. Neque 4. opinio aliquid adducit, quod probabilitatem habeat,vt oſtēdemus in libris de Gener. non enim ex eo, ꝙ ſubſtantia ſit in omni genere prior accidente, ſequitur accidentia omnia immediate recipi in toto compoſito, tum quia illa prioritas ſaluetur in materia prima, quæ eſt ſubſtantia, & ratione cuius totum dicitur prius omni accidēte,tum quia præpoſitio debet intelligi in ſenſu accomodo, nam in quolibet ente habente ſubſtantiam, & accidentia, priorem eſſe ſubſtantiā, quam ſua accidentia, alioqui ſubſtantia hodie genita,deberet eſſe prior luce,& quantitate ſolis.

Conciliantur aliæ opiniones.

A

QVAESTIO V.

An motus poſſit eſſe ſubiectum motus.

ART. I. Explicantur ſenſus quæſtionis,& opiniones Doctorum.

1 *Subiectum inhæſionis.*

PRimo Not. dupliciter poſſe intelligi motum eſſe ſubiectum motus. Primo per inhæſionem, ſecundo per terminationem, & de vtroq; differit Ariſt. 5.Phyſ.à tex.11. ad 17.& quia de ſubiectiuo terminatiuo,dictum eſt alibi,hic ſolum dicendū de ſubiecto inhæſionis.

2. Not. ex t. 17. motum tripliciter dici,ſubiectum motus. Primo per ſe primo. 2. per ſe
B ſecundo,ſeu ſecundum partem.3.per accidēs, ꝙ ille,qui ſanatur currat,vel addiſcat,tunc per accidens currens, vel addiſcens ſanatur, quare quæritur, an, & quomodo motus ſit ſubiectū motus.

2 *Motus eſt ſubiectū per ſe motus ſecundū antiquos.*

Prima opinio fuit antiquorum, qui vt dicebant motum eſſe terminum per ſe motus, ita etiam eſſe ſubiectum;nam ſicut accidēs poteſt eſſe ſubiectum accidentis,ita motus,qui eſt ad accidens ſubiectiuum, erit ſubiectum motus, qui eſt ad accidens illius ſubiecti; nam non eſt ratio cur accidens ſit ſubiectum accidentis, & motus ad accidens non ſit ſubiectum alterius motus. Confirm.quia dum ſucceſſiue acquiri-
C tur albedo,ſucceſſiue etiam eſt acquiſitio ſimilitudinis, ꝙ ſucceſſiua aquiſitio ſimilitudinis ē in ſucceſſiua acquiſitione albedinis, at vtraq; acquiſitio eſt aliqua ratione motus.

Secundū alios eſt tantū per accidens.

2. Opin eſt dicentium, motum non poſſe eſſe ſubiectum per ſe motus, neque primario, neq; ſecundario, ſed ſolum per accidens,dum vnum ſubiectum ſimul mouetur duobus motibus diſparatis;nam tunc ſubiectum denominatum ab vno motu,denominatur etiā ab alio, vt v. g. cantans, ambulat, vel ædificat, ita Ariſtot. loc.cit.quem ſequũtur omnes Peripatetici.

D

ART. II. Opinio Auctoris.

COncl. 1. Motus per accidens dici poteſt ſubiectum motus, patet ex 5 Phyſ. t. 17. & ex dictis in 1.Opin. quia illa ſubiectatio nō eſt niſi ratione tertij, in quo vterq; motus ſubiectatur.

3 *Motus nō poteſt per ſe primo eſſe ſubiectum motus.*

2. Concluſ. motus per ſe primo non poteſt eſſe ſubiectum motus, 1.tex.11.quia ſi motus moueretur, aliqua ſpecie moueretur, .i. alterationis, augmentationis,& locali, at id eſt impoſſibile,ſiue quia, vt ait Auer. quod eſt capax motus,eſt etiam capax quietis, at motus nō eſt capax quietis, quia contrarium non eſt capax
E contrarij,ſiue quia, vt ait Alb. daretur proceſſus in infinitum;nam non eſt maior ratio,quod ſiſtatur in vno,quam in alio,niſi dicatur vnum eorum eſſe ſubſtantiam,at impoſſibile eſt, eorum quæ ſunt ſub eodem genere, vnum eſſe ſubſtantiam, & aliud accidens. Confirm. quia ſubiectum mouetur, vt quieſcat ſub termino motus,

motus, at hoc repugnat motui, quia ſicut ipſe ſecundum ſeipſum non habet partes quieſcentes, ita non poteſt quieſcere ſub forma ſibi aduenienie, quia hæc quies accidentalis ſupponit ſubſtantialem ſubiecti. Confir. 2. ex t. 14. quia ſi motus eſſet ſubiectum motus, ſequeretur generationem eſſe ſubiectũ generationis, quia eadem eſt ratio, cum omnis motus ſit generatio quædam ſucceſſiua, ſed illud eſt falsũ, quia ſubiectum generationis eſt generabile, .i. tranſmutabile per generationem, ſed omne generabile eſt corruptibile, atq; adeo generatio eſſet ſubiectum corruptionis, & ſic contrariũ reciperet contrarium, & non apparet quando corrumqeretur, neq; quando eſt, vt patet, neq; quando non eſt, quia ſubiectum corruptionis eſſe debet dum eſt corruptio. Denum Auerr. apud Burl. t. 15. aſſerit eadẽ impoſſibilia oriri ex poſitione, quod motus ſit terminus, ac ꝙ ſit ſubiectum motus.

4 3. Concl. motus ſecundum partem non põt eſſe ſubiectum motus, ita Auer. & Burl. com. 17. nam cum pars per diuiſionem poſſit fieri totum, ſi motus ſecundum partem eſſet ſubiectum, tunc poſſet eſſe ſecundum totum.

Motus ſecundum partem non poteſt eſſe ſubiectum motus.

Ex his Burl. tex. 11. probat motum diſtingui à ſubiecto ex natura rei; nam ſi eſſent idem a p. r. ſicut ſubiectum mouetur, ita etiam ipſe motus. Confirm. quia motus eſt actus mobilis, vt ſic, & opponitur quieti; at non eſt actus ſui ipſius, nec ſubiectum opponitur quieti. Confirm. 2. quia ſequeretur Motores cæleſtes nihil cauſare in cælis, quia non cauſant ſubſtantiam, neque aliquod accidens à ſubſtantia diſtinctum, ergo: Atque adeo eodem modo mobile ſe haberet ſecundum intrinſeca, dum mouetur, ac dum quieſcit, neq; eſt abſurdum aliquam rem continue ſecundum diuerſas partes generari, & corrumpi, immo illud eſt neceſſario concedendum; nam alioqui non poſſet eſſe vera propoſitio, qua affirmatur aliquod continue moueri, & eſſe in diuerſis ſpatijs.

ART. III. Soluuntur argumenta 1. opin.

5 AD 1. Reſp. 1. Non concedi ab omnibus accidens eſſe ſubiectũ accidentis, ſed omnia eſſe immediate in ſubſtantia. Reſp. 2. negando conſequentiam, quia agens naturale non poteſt circa ens ſucceſſiuum immediate agere, tum quia ens ſucceſſiuum non eſt capax termini actionis, atque adeo neque actionis, nam terminus exigit ſubiectum permanens, ſicut eſt ipſe. Tum quia ſucceſſio non poteſt habere rationem ſubiecti adiuuantis actionem agentis. Nam vel eſt quid negatiuum, vel eſt modus quidã eſſendi imperfectiſſimus ineptus ad ſubſtentationem aliorum. Tum quia ſubiectum ſaltem prius natura debet eſſe, quam ſit forma, quam recipit, ſed hoc non poteſt competere enti ſucceſſiuo, quia corrumpitur immediatè poſt ſui exiſteſntiã, at actio debet eſſe poſt exiſtentiam ſui ſubiecti, ergo eſſet circa illud dum non exiſteret; ſed adhuc poſſet reſponderi agens agere circa illud dum exiſtit in

An accidens ſit ſubiectum accidentis.

A ſucceſſione, & prius natura eſſe in ſe, quam recipiat actionẽ, neque ex hac prioritate, & poſterioritate naturæ eiuſdem entis exiſtentis ſub vtroque; deſtruitur ſucceſſio ſubiecti, & exigitur permanentia eiuſdem.

Ad Confir. ex dictis in Logica tr. 15. relationem non conſurgere ex fundamento, niſi ſit determinatum tam ſecundum ſe, quam ſecũdum terminũ, vnde negauimus in quanto eſſe infinitas relationes iuxta infinitatem partium, & quia dũ res eſt in ſucceſſione, non eſt determinata; ideo non poteſt fundare relationem, ſed illam fundat, dum eſt in termino.

Ad Confirm. 1. Solutio.

Reſp. 2. Alij, quod ſicut ad relationem non eſt motus per ſe, ſed per accidens, ita non eſt abſurdum per motum ad illam, motũ ad fundamentum moueri per accidens per motum

2 Solutio.

B aſſimilationis, ſed non placet, quia moueretur per ſe, & ratione tertij ſubiecti, vt patet intuenti.

Reſp. 3. Relationis fundamentum non eſſe ipſum motum, ſed terminum motus, nõ enim album eſt ſimile alteri albo ratione motus, ſed ratione albedinis, atque adeo relatio non eſt in motu, ſed in albedine. Dices: duo motus ſũt ſimiles in velocitate &c. ergo motus recipere poteſt ſimilitudinem, atque adeo eſt motus ad ſimititudinem. Reſp. negari non poſſe motum eſſe ſubiectũ alicuius accidentis, vt patet, quia eſt ſubiectum temporis, quare dici poſſet, non

3. Solutio.

C repugnare ex hoc capite, quin poſſit eſſe ſubiectum relationis conſequentis, ſed negamus poſſe eſſe ſubiectum motus ſcilicet ad qualitatem, quantitatem, & vbi, nam licet dum exiſtit, habeat aliquod vbi, nõ tamen illud acquirit per motum, quia deberet transferri ex vno loco ad alium, quod non conuenit ſucceſſiuo, ſed tantum ſubiecto permanenti.

QVÆSTIO VI.

An ſubiectum motus debeat eſſe diuiſibile.

RESp. Ariſt. 6. phyſ. t. 32. affirmatiuè, nam cum motus habeat partes, & illas habeat

Subiectũ motus eſt diuiſibile.

D à ſubiecto, debet hoc eſſe diuiſibile, & t. 86. contra Democritum, non poſſe vniuerſum eſſe conflatum ex concurſu fortuitu athomorũ, quia athomi indiuiſibiles mouerentur. Sed cõtra obijci poſſet, nam licet motus habeat partes extenſionis ex ſubiecto, tamen intenſionis habet à formæ latitudine, vt patet ex motu intenſionis etiam ſi ſit in puncto. Sed reſponderi poſſet, punctum non poſſe alterari, quia agens naturale non poteſt in ſubiectum indiuiſibile, ſed de alteratione puncti dicetur in lib. de gener. & de motu locali dicetur infra. Nunc ſatis ſit, quod ex Ariſt. conditio ſubiecti naturaliter mobilis per ſe, eſt diuiſibilitas, de qua dictum eſt ſupra in vlt. difficult. tex.

E

QVÆSTIO VII.

An ſubiectum motus debeat eſſe finitum.

HÆc quæſtio præcedit de motu locali, nã corpus infinitũ an poſſunt alterari, affirmare

Subiectũ inhæſionis vltimũ ẽ ſcorruptibile.

mare Ariſtoteles 1.phyſ. t.24. videtur, ſed de motu locali negat 1.cœl.à t.35. ad 76. ſiue ſit corpus circulare, ſiue rectum, quod intelligũt ſecundum totum, nam ſecundum aliquã eius partem poſſet, vt ſi eſſet aqua motu fluxus, & refluxus, vel in orbem, vt contra Meliſſum 1. phy.t.24.dixit Ariſtoteles, ſed de hac diximus alibi, & ſi eſſet ex vna parte finitum, nihil prohiberet ex illa parte fieri illi additionem.

QVAESTIO VIII.

An ſubiectum motus debeat eſſe corruptibile.

Subiectum inhæſionis vltimum eſt incorruptibile.

RESP. 1. Subiectum vltimum inhæſionis, cuiuſcunque mutationis eſt incorruptibile, patet, quia eſt materia prima.

Reſp. 2. Subiectum denominationis generationis, eſt corruptibile, quia omne generabile terminatiuè, cum ſit compoſitum ex materia contradictionis, eſt corruptibile, & idem dicitur de augmentabili, quia auctio eſt quædam generatio partialis, licet ſubiectum, in quo recipitur generatio, ſit corruptibile.

Reſp. 3. Subiectum alterationis proximum non eſt neceſſario corruptibile, nam ſi fuerit perfectiua, non exigit ſubiectum corruptibile, vt patet ex illuminatione, & cæteris. At ſi fuerit corruptiua; tunc eſt corruptibile, quia huiuſmodi ordinatur ad generationem aliquam ſubſtantialem, at generatio vnius eſt corruptio alterius.

Reſp. 4. Subiectum motus localis eſt indifferens ad corruptibilitatem, & incorruptibilitatem, quia cœlum nõ eſt corruptibile, & elementa ſunt corruptibilia. Hinc fit hanc conditionem non exigi ex natura motus ſecundum ſe, ſed ex peculiari aliqua motus ſpecie.

QVAESTIO IX.

An motus ſequatur perfectionem, vel imperfectionem ſubiecti.

Moueri ſupponit imperfectionem ſubiecti.

RESP. 1. Moueri ſupponit ſimpliciter imperfectionem ſubiecti: patet Primo ex 3. phy.t.14. vbi dicitur actus imperfectus, vt aliqui explicant propter imperfectionem ſubiecti. Confir. quia ob id negatur Deum eſſe capacem motus, quia hoc dicit imperfectionem, nam ſupponit carentiam perfectionis, quæ illi aduenit ex vi motus. Mobilitas enim non eſt perfectio ſimpliciter, quia non eſt melior ipſa, quam non ipſa in quocunque ente.

Reſp. 2. Mobilitas eſt perfectio ſecundum quid, quia dicit aliquam rationem entis, per quam diſtinguitur à non ente, quod eſt incapax motus, nam motus ſupponit ſubiecti exiſtentiam.

Reſp. 3. Non poteſt dari certa regula cognoſcedi perfectionem ſubiecti ex perfectione motus, nam generatio eſt perfectior alijs, & tamen habet ſubiectum imperfectiſſimum, ſcilicet materiam primam, cõtra vero latio eſt imperfectiſſimus in ſua entitate, & tamen habet perfectiſſimum ſubiectum. ſ. hominem, cœlum, & Angelos; hæc in motibus, quæ conueniunt ab extrinſeco, nam quæ ab intrinſeco, ſemper actio perfectior oritur à perfectiori principio.

Quæſito ſit ſatis.

Dices: quid in motibus, quæ ſunt ad formas ſubordinatas. Reſp. quod ſemper motus ad ſequentem formam habet ſubiectum perfectius, etiam ſi motus non ſit perfectior, vt patet, nam ſubiectum auctionis eſt perfectius, quã generationis, quia terminus auctionis ſupponit terminum generationis, & ſubiectũ motus progreſſiui eſt perfectius ſubiecto auctionis, quia ille requirit quandam perfectionem membrorũ, quam efficit, non ſupponit auctio.

QVAESTIO X.

An indiuiſibile poſſit moueri.

DE hac Ariſt. 6. phyſ. tum t.32. vbi oſtẽdit, ſubiectum motus debere eſſe diuiſibile, tum tex.86. vbi excludens errores antiquorum circa motum, oſtendit errorem Democriti dicentis indiuiſibile poſſe moueri. vbi Ruuius q. vnic. Murcia diſp.1.q.vlt. Scholaſtici 2d.2. vbi Scot. q.9. cum Lych. & Tat. Baſſ. d.10.q.vnic. & alij 1.d.37. vbi Argen. & alij 1.p. q.53. ar.1. ibi Zum. q.3. 1

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

Indiuiſibile ſubſtantiale, & quantitatiuum.

PRimo Not. Indiuiſibile aliud eſſe ſubſtantiale, aliud quantitatiuum, illud dicitur, quod ſecundum ſuam entitatem caret quantitate, nec habet neceſſariam connexionem cũ quãtitate, vt Angelus, anima rationalis &c. hoc vero dicitur, quod caret partibus, ſed pertinet ad quantitatem, ſiue vt terminus, ſiue vt continuans. Inter quæ hoc eſt diſcrimen quo ſubſtantiale eſt indiuiſibile formaliter, ſed diuiſibile virtualiter, quia. ſ. poteſt coexiſtere ſpatio non ſolum indiuiſibili, ſed etiam diuiſibili, indiuiſibiliter tamen, & quia naturaliter poteſt eſſe ſeparatum ab alio, at quantitatiuum, quod dicitur punctum, eſt formaliter, & virtualiter indiuiſibile, & nõ poteſt naturaliter ſeparari à quantitate, ita colligitur ex D. Tho. 1.p.q.52. ar.2. Ric. 1.d.37.q.2.ar.1. & quodl.1.q.4. Gab. 2.d.2.q.2.ar.2.

S. Thom. Riccar.

Alij addunt tertium genus indiuiſibilis, ſcilicet quod eſt diuiſibile formaliter, & indiuiſibile virtualiter, cuiuſmodi eſt corpus Chriſti in Euchariſtia, quod ab alijs dicitur diuiſibile quoad ſe, ſed indiuiſibile quoad locum. Quæſtio igitur eſt de indiuiſibili formaliter, & virtualiter, nam Angelos, & animam rationalem poſſe moueri, probant Scholaſtici 2.d.2. & D. Tho. 1.p.q.52.

2. Not. Hoc indiuiſibile poſſe dupliciter cõſiderari: Primo, vt eſt coniunctum cũ quantitate, & ſic moueri per accidens, eſt ita motũ, vt mouetur quantum. Secundo, vt ſeparatum à quantitate, & per ſe exiſtẽs, & in hoc ſenſu intelligitur

telligitur quæſtio, ſiue ea ſeparatio ſit poſſibilis naturaliter, vel ſupernaturaliter, ſiue non.

2 *Indiuiſibilia nō poſſunt naturaliter exiſtere ſeparata*

3. Not. Quod licet omnes aſſerant indiuiſibilia, non poſſe naturaliter ſeparari à quantitate ob imperfectam eorum entitatem, tamen aliqui poſſent oppoſitum oſtendere. Tum Primo ex intellectione, quæ poſſet durare ſolum per inſtans, eo quod intellectus ſtatim ex vnius obiecti intellectione, poteſt diſtrahi ad alterius cognitionem, ſed tunc daretur inſtans ſeparatum ab omni tempore, menſurans intrinſece intellectionem, quia per illud nec tempus terminaretur, nec continuaretur, neque carere poteſt duratione intrinſeca, ſicut quando durat per tempus, tum ex præſentia Angeli in ſpatio diuiſibili, nam poteſt deſerere locū diuiſibilem, & retinere ſolum præſentiam in ſpatijs indiuiſibilibus. Tū 3. ex inſtātibus tēporis, quę exiſtunt qñ nō eſt tēpus, & ſic de mutatis eſſe; ſed his facilè ſatisfieri poteſt, ponēdo duplicem eſſe entitatem indiuiſibilem, vnam ex ſe cōpletā, & hæc poteſt eſſe ſeparata ab alijs, & talis eſt illud inſtans menſurans intrinſecè intellectionem illam, quia nō eſt terminus, nec continuatiuum alicuius durationis diuiſibilis, quomodo duratio menſurās intrinſecè intellectionem non eſt tempus, ſed eſt inſtans temporis diſcreti, ſicut dicitur de alijs permanentibus. Alteram incompletam, quæ eſt terminatiua, vel continuatiua alterius, & talis non eſt illa duratio intellectionis, vnde cum negatur naturalis ſeparabilitas intelligitur de indiuiſibili incompleto, & imperfecto, & non de perfecto. Et hinc patet ad 2. nam vbi indiuiſibile completum poteſt ſeparari, non autem incōpletum, quod pertinet ad vbi diuiſibile, quare dum ex ſpatio diuiſibili ponitur in indiuiſibili corrumpitur totum vbi præcedens ſecundū partes diuiſibiles, & indiuiſibiles.

3 *Soluitur 3. Inſtantia.*

Hinc Reſp. ad 3. Tria genera indiuiſibilium poſſe conſiderari. Primo inceptiua. Secundo continuatiua. Tertio terminatiua, & omnia hæc habere aliqui putant neceſſariam connexionem cum partibus temporis, vt inceptiua cum ſequentibus, terminatiua cum præcedentibus, continuatiua vero cum vtriſque; neque ex hoc infertur ſeparabilitas, ſicut neque ex repugnantia partium entis ſucceſſiui ad exiſtendum ſimul; ſed vnam exiſtere poſt aliam, ſequitur continuum ſucceſſiuum poſſe eſſe diuiſum in omnem ſui partem, quia hæc eſt natura ſucceſſiui, vt nullam partem habeat ſimul cum alia, ſed omnes in ſucceſſione exiſtētes, ideſt dum exiſtit vna, alia non exiſtat, & vt illæ partes exiſtant, quando non exiſtunt earū indiuiſibilia, quę doctrina licet quoàd indiuiſibilia terminatiua, & continuatiua facilè defendi poſſit, nam dici poſſet ad partem diuiſibilē conſequi terminum, qui habet rationem ſolius termini, dum non ſequitur alia pars, ſed rationem continuatiui, dum ſequitur alia pars; atq; adeo huiuſmodi indiuiſibilia non differre inter ſe ſecundum perfectionem intrinſecam, ſed ſolum ratione connotatæ partis ſubſequētis, vel non ſubſequentis, tamen quod indiuiſibilia inceptiua nō video, quomodo poteſt defendi, nam poſita duratione inſtantanea poteſt Deus non concurrere ad ſequentem partem motus. Vnde illud eſſet ſecundum ſe ſeparatum, & quod dicitur de Deo, dici etiam poteſt ex vi Angelicæ virtutis, & intellectus humani. Ex quo aliqui poſſent probabiliter negare dari huiuſmodi indiuiſibilia. Quare vt difficultas ſoluatur, ſupponenda eſt doctrina Ariſt. dicentis extenſionem temporis ſumi ex extenſione motus, & huius ex ſpatij magnitudine, atque adeo indiuiſibilia temporis ſumi & fundari in indiuiſibilibus motus, & huius, in indiuiſibilibus latitudinis formæ, quę acquiritur, hinc fit, vt ſicut indiuiſibilia ſpatij, ſeù latitudinis formæ ſiue inſtantanea, ſiue terminatiua, non poſſunt ſeparari à partibus extenſis, ita neque indiuiſibilia motus, & temporis ab horum partibus, quia hæc indiuiſibilia non poſſunt exiſtere ſine exiſtentia indiuiſibilium magnitudinis, in quibus fundantur; vnde licet inſtantia exiſtant ante, vel poſt partes temporis, non tamen exiſtere poſſunt per ſe, niſi ſequatur, vel præcedant partes temporis, quia fundamentū primum horum inſtantium exigit illam exiſtentiam conſequentiūm, vel præcedentium partium quantitatis, & latitudinis permanentis, quare connexio illa neceſſaria nō oritur immediate ex natura temporis, ſed ex natura indiuiſibilium permanentium, in quibus fundatur.

4. Not. Cum tres ſint ſpecies motus, hæc quæſtio non poteſt intelligi de motu augmentationis, quia conſtat non poſſe augeri, neq; de motu alterationis, quia de indiuiſibilitate ſubiecti alterationis dicetur in lib. de Gener. ſed de motu locali, neq; de eo, quod mouetur per accidens, vt mouetur, quod in alio continetur, ſiue vt pars, ſiue vt accidens, ſiue alia ratione, ſed de eo, quod mouetur per ſe, .i. non ad motum alterius. *Hæc quæſtio fit de motu locali.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

4 *Negāt aliqui indiuiſibile.*

PRima Opinio eſt dicentium, indiuibile ſeparatum, ſi daretur, non poſſe moueri localiter, ita Ariſt. 6. Phyſ. loc. cit. ſequitur Iand. q. 6. & 13. Burl. t. 85. Ægid. t. 87. Sotus q. 6. a. 1. c. 3. Saxon. q. 3. Io. de Magiſtris q. vlt. d. vlt. Conimb. c. 10. q. 1. Ruu. q. vnica, qui illam tribuit D. Thom. lect. 22. Alex. Simpl. Aſpaſ. Alb. tr. 3. c. 4. c. 2. d. 2. q. 1. ad 4. cont. 2. & ſignificat D. Tho. 1. p. q. 53. a. 1. & clarius 1. d. 37. q. 4. a. 1. vbi negat Angelum exiſtētem in puncto poſſe moueri quaſi deſcribendo lineā, videtur Baſſ. 2. d. 10. q. vn. ar. 1. §. alius autē dicit, vbi videtur dubius Maſius 6. phy. ſect. 2. q. 6. ex Bruxel. q. 5

1. *Ratio Ariſt.*

Fund. 1. ex Ariſt. 1. Phyſ. t. 32. 33. 86. *Impartibile*, inquit, *non contingit moueri, niſi per accidens, vt corpore moto, vel magnitudine in qua eſt*, neq; dicas eandem rationem eſſe motus per ſe, & per accidens, quia, vt inquit Capr. lo. cit. eſt diſcrimen, quod puncto moto per accidens non reſpōdet locus ſibi æqualis, ſicut dum mouetur per ſe, atque adeo non menſu-

menſurat ſpatium, ſicut quando mouetur per ſe, at dum indiuiſibile mouetur continue per æquale, neceſſario quantitas erit compoſita ex punctis, quia in illa, puncta eſſent contigua, ſicut punctum motum coexiſtit locis indiuiſibilibus ſibi contiguis, neque dicas, quod ſicut pars etiam ſi moueatur per accidens, menſurat ſpatium, ita & punctum: nam diuerſo modo mouetur per accidens pars, ac pũctũ, vt Ariſt. & Auer. 4. Phyſ. tex. 32. & 6. Phyſ. t. 86. docent, nam motus partium non eſt per accidens pure, nec per ſe principaliter, ſed per ſe in potentia, at punctum mouetur per accidẽs pure, & per ſe, nec actu, nec potentia. Confirm. ex 8. Phyſ. tex. 40. 46. vbi infert omne, quod mouetur, eſſe diuiſibile, & hinc probat nullum poſſe mouere ſeipſum primo, quia pars mota, & mouens debent eſſe diſtincta.

2. Ratio Ariſt. 2. Probat ratione Ariſt. 6. Phyſ. t. 32. & 87. omne quod mouetur, vel totum eſt in termino à quo, & non, quia dum ibi eſt, non mouetur, vel in termino ad quem, & neque quia tunc motum eſt, & quieſcit, potius quam moueatur, ergo debet eſſe ſecundum partem in termino à quo, & ſecundum aliam in termino ad quẽ. ſed quod eſt huiuſmodi non eſt indiuiſibile, ſed diuiſibile. ergo neque poteſt ſimul aliquid ſecundum ſe totum, vel eandem partem eſſe ſimul in termino à quo, & ad quem, quia eſſet ſub oppoſitis rationibus, & licet in motu alterationis poſſit aliqua tota pars eſſe partim ſub termino à quo, i. ſub negatione octaui gradus caloris, & partim ſub termino ad quem .i. ſub gradu ſeptimo caloris, tamen id in motu locali non contingit, quia idem ſimul ſecundum idẽ non poteſt eſſe in duobus locis. Demonſtratio autem Ariſt. vim directe habet in motu locali, vt notat Iand. at indirecte habet vim in omni motu, quia omne, ꝙ mouetur aliquo motu eſt mobile localiter, neq; dicas mobile nullo modo eſſe in terminis à quo, & ad quem, quia, vt inquit Alb. nihil mouetur ad id, quod nullo modo habet in ſeipſo; nã cum motus ſit inter extrema, debet participare de vtroq; extremo. Confirm. ex Alb. omne receptiuum formæ diuiſibilis eſt diuiſibile, ſed ſubiectum receptiuũ motus eſt receptiuum formæ diuiſibilis, omnis motus eſt ad terminum diuiſibilem, quia alioqui motus non poſſet habere diuiſibilitatem, niſi terminus habeat illam, ſiue per ſe, vt locus & quantitas, ſiue per accidens, vt qualitas, vnde Iand. 6. phyſ. q. 6. oſtendit motum non poſſe fieri ſuper indiuiſibili per ſe. Maior prob. nam hoc differunt indiuiſibilia quantitatis, ab indiuiſibilibus ſubſtantiæ, quod quantitatis ſunt ordinis corporei, cum pertineat ad quantitatẽ, at ſubſtantiæ ſunt ordinis ſpiritualis, hinc fit vt accidentia recipienda in puncto, nequeant eſſe ordinis ſpiritualis, ſed corporei, quia forma, & ſubiectũ, vt actus, & potentiæ debet eſſe eiuſdem ordinis, hinc vlterius fit, vt punctum nequeat moueri motu ſpirituali, vt neq; Angelus motu corporeo. Hinc etiam patet motum cõtinuum non poſſe recipi in indiuiſibili.

3. Ratio. 3. Ex tex. 89. quia ſequeretur continuum eſſe compoſitum, ex indiuiſibilibus; nam, quia punctum dum continue mouetur, continue tangit ſibi æquale, atque continue tangit puncta; nam omne quod mouetur, prius tangit æquale, nam non poteſt prius tangere minus, cum non detur minus puncto, nec maius, quia cum ad maius non poſſit peruenire, niſi per æquale; nã prius per motum attingit partem ſibi proximiorem, quam diſtanctiorem, ratione cuius ſpatium eſt maius. Immo aliqui probant, quia ſicut prius eſt æquale, quam maius, ita prius pertranſitur minus, at puncto non datur. Confir. 1. ex Conimb. moueri per ſe, & ratione ſui, ſuper aliquam magnitudinẽ, eſt per ſe, & ratione ſui adæquari, & commenſurari ſucceſſiuè partibus ſpatij, ſed indiuiſibile non poteſt habere hoc. Confir. 2. quia motus tempus, ac magnitudo ſe conſequuntur, ſed magnitudo eſt diuiſibilis, & tempus, ergo, & mobile erit diuiſibile, & ſicut continuitas temporis eſt ex continuitate motus, ita continuitas motus à continuitate magnitudinis, atq; à mobili, at cum puncto non eſt continuitas. Confir. 3. quia mobile in minori tempore deberet moueri in maiori ſpatio, ſed non datur minus ſpatium, indiuiſibili ergo.

5 Differunt hi Auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui putant indiuiſibilia corporea non poſſe moueri, eo quod non ſunt capacia recipiendi motũ corporeum, qualis eſſet ille motus ad qualitates, & terminos corporeos, habentes partes copulatas per indiuiſibilia; ſed indiuiſibilia ſubſtantialia, quales ſun Angeli, & animæ rationales, poſſe moueri; ita aliqui Thomiſtæ, quod putant ſubſtantias ſpirituales, non ſolum poſſe eſſe in puncto, ſed etiam in ſpatio diuiſibili, vt D. Thom. p. p. q. 52. & ar. 2. Ricc. 1. d. 37. ar. 2. principali. q. 2. Och. quodl. 1. q. 4. Gab. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. & alij. At alij putantes ſubſtantias ſpirituales non poſſe eſſe, niſi in ſpatio indiuiſibili, dicit eandem eſſe rationem punctorum, & Angelorum, vnde qui putant punctum non poſſe moueri, negant etiam de Angelis punctualiter exiſtentibus.

6 Concedũt alij poſſe moueri. 2. Opinio eſt dicentium, punctum ſi eſſet, poſſe moueri ſucceſſiuè, & cõtinuè, ſicut mouetur dum eſt in continuo; ita Scot. 2. diſt. 2. quæſt. 9. ad argum. princ. quæſt. vbi Lich. & Tatar. Caſmirius q. 11. Tol. 6. Phyſ. q. 1. ad 4. vbi Tat. Iauel. q. 7. vbi ait, non omne mobile motu locali eſſe diuiſibile. Georg. q. vlt. d. 2. circa finem, Vall. cõtrou. 58. ad Tyron. Baſſol. 2. o. 2. q. 4. ar. 2. Mairon. q. 12. ar. 1. §. Deinde hanc eandem, vbi aſſerit eandem eſſe rationẽ motus per accidens, ac per ſe; nam eadem ſequuntur ex motu punctorum per ſe, ac ex motu per accidens; nam vtraq; ratione punctum non habet partes, & prius eſt in parte propinqua, ac in remota, Can. quæſt. vnic. ar. 2. poſt concl. ad 5.

Diſcrimen inter hos auctores. Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt; nã aliqui putãt id poſſibile quidem eſſe ſupernaturaliter, non tamen naturaliter, quia punctũ nec habet virtutem intrinſecam motiuam, nec ab extrinſeco agente naturali moueri poteſt. At poteſt à

Deo

Deo, vel virtute Angelica. At alij putant non ſolum ſupernaturaliter moueri poſſe localiter, ſed etiam naturaliter, nam punctum poteſt habere in ſe grauitatem, vel leuitatẽ ſufficientem ad motum, niſi aliunde impediatur. At vero per motum alterationis non poſſe naturaliter moueri.

ART. III. Opinio Auctoris, de motu indiuiſibilis coniuncti cum diuiſibili.

7 *Indiuiſibile coniunctũ poteſt moueri.* PRima Concl. Indiuiſibilia coniuncta cum diuiſibili poſſunt moueri motu locali, patet inductione, nam indiuiſibile punctuale mouetur motu continuo; ſimiliter ſubſtantia ſpiritualis, quæ eſt indiuiſibilis, mouetur ad motum corporis, in quo eſt, vt patet ex anima rationali informante corpus, & indiuiſibile accidẽtaliter, quale eſt corpus Chriſti, quod habet modum exiſtendi indiuiſibiliter in ordine ad ſpecies, mouetur motis ſpeciebus. Difficultas poſſet eſſe de motu alterationis, de qua alibi, nam de puncto exiſtente in continuo patet alterari, & de anima in corpore, non non conſtat, an qualitates corporeæ in ipſa recipiantur, ſed de Angelo conſtat, non recipi, ſicut neq; in corpore corpore Chriſti exiſtẽte in Euchariſtia, nam licet retineat ſua accidentia, nõ tamen ex vi agentis naturalis qualitates aliquas de nouo recipere poteſt, vt ſuo loco dicetur.

Mouetur recipiendo in ſe motum. 2. Concl. Punctum coniunctum continuo mouetur recipiẽdo in ſe motũ, ſeu vbi fluens, quia ſicut partes continui continuantur per puncta, ita partes continuæ vbi continuantur per vbi punctualia, quia omne continuum debet habere continuatiua ſibi proportionata. Confir. quia implicat aliquid moueri localiter per motum exiſtentem formaliter in alio, ſed indiuiſibilia mouentur in continuo, vt ſupponitur, ergo per motum ſibi, & non alteri inexiſtentem. Minor prob. quia implicat eſſe motum ſine vbi, ad quod intrinſecè terminatur, quia motus non eſt niſi vbi fluens, vt alibi probaui, ſed hoc vbi per quod res eſt præſẽs ſucceſſiue ſpatio, non poteſt eſſe in alio ſubiecto, ſed neceſſario eſt in eo, quod formaliter eſt præſens ſpatio, ergo implicat aliquid moueri per motum, ſeu vbi, exiſtens in alio ſubiecto: Minor hæc prob. à Suar. diſp. 51. met. ſect. 3. & 4. & lib. 4. de Angelis c. 2. & 13. 14. tum quia ſicut corpus non poteſt eſſe præſens huic ſpatio, niſi illi addatur aliquid accidentale ſibi inhærens, ita neque ſubſtantia ſpiritualis: nam eſt eadẽ ratio, ideo enim opus eſt addere aliquid ſubſtantiæ corporis, vt ſit hic, quia ex ſe eſt indifferẽs ad eſſendum hic, vel ibi, ſed eandem indifferentiam habet v. g. ſubſtantiæ Angeli, tum quia aliquid deperdiderunt Angeli cum eiecti ſunt à cœlo empyreo, in quo fuerãt creati, nam ex illa eiectione empyreum nullam intrinſecam diſpoſitionem amiſit, ſicut nec acquirunt, quando Angeli eo redeunt, at non poteſt concipi nouus effectus realis ſine noua forma, quæ cum nõ ſit in empyreo, debet eſſe in Angelo, vel alio ſubiecto moto, tum quia ex 3. phyſ. t. 18. 9. met. t. 9. *perſpicuum eſt*, inquit, *motum eſſe in eo, quod mouetur*, tum quia implicat in aliquo poni effectum formalem, ſiue forma, ſed eſſe hic, vel ibi ſucceſſiuo, eſt effectus formalis motus: ergo. Reſp. 1. concedendo in Angelo, & cæteris eſſe vbi, ſed hoc non eſſe intrinſecum, ſed contra, quia hoc eſt modus quidam rei vbicatæ, at modus eſt intrinſecus rei modificatæ. Reſp. 2. concedendo vbi eſſe intrinſecum mobili, ſed non motum, ſed contra, quia motus eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt terminus eius intrinſecus, at vbi eſt terminus intrinſecus motus localis: nam locus, qui eſt ſuperficies, eſt terminus extrinſecus, nec producitur, ſed ſupponitur per motum. Neque poteſt dici terminum eſſe vnionem quandam phyſicam indiuiſibilis ad corpus, nam vel nulla eſt, vel ſi eſt aliqua, illa non acquiritur per motum localẽ, quia poteſt aduenire ſine vlla mutatione locali propria, & licet requireretur mutatio localis, illa præcedit vnionem vnius cum alio, vt patet ex cęteris præexiſtentibus, quę vniuntur phyſicè, vt patet ex vnione animæ Chriſti ad corpus, quæ vt vniretur, acceſſit è limbo ad ſepulchrum. Reſp. 3. hæc vera eſſe, quando mouetur per ſe, at quando mouetur per accidens non ita eſt, ſed mouetur per motum receptũ in alio; ad cuius motum mouetur, at punctum coniunctũ ſic mouetur, Reſp. propter hoc ſit.

3. Concl. Punctum quando vt coniunctum mouetur per accidens, adhuc recipere debet in ſe motum, quia omne, quod mouetur per accidens, vel mouetur vt totum ratione partis, vt homo dicitur ſanari ratione oculi, & intelligere ratione animæ, & ita conſtat punctum non moueri per accidens ad motũ totius, quia totum continuum nõ eſt pars puncti, & in hoc ſenſu aliquid mouetur, etiam ſi in ſe non recipiat motum ratione totius, modo illum recipiat ratione ſuæ partis. 8 *Punctũ ſi mouetur per accidens, adhuc recipit in ſe motum.*

Secundo, quia pars mouetur ad motum totius, & hac ratione licet non ſit pars continui, quia eſt aliquid requiſitum ad naturam continui, dicitur moueri per accidens ad motum totius, ſed quod ſic mouetur per accidens, recipit in ſe motum, quia non poteſt motus eſſe in toto niſi ſit in partibus illud conſtituẽtibus.

Tertio ratione cõmunis ſubiecti, quomodo albũ dicitur per accidens frigeſieri, quia ſubiectum albedinis frigeſit, etiam ſi albedo in ſe nõ recipiat frigus, & hoc modo non dicitur per accidens moueri punctum, ſiue quia non eſt in eodem ſubiecto punctum, & motus, nam punctum eſt in ſubſtantia indiuiſibi, & partes continui in partibus ſubſtantiæ, ſiue quia etiã ſi eſſent in eodem ſubiecto, non poteſt ſubiectum affici motu locali, quin omnia illius accidentia afficiantur ſuo motu diſtincto à motu ſubiecti, neque eſt eadem ratio in albedine, dum dicitur album frigeſieri, ac dum dicitur moueri localiter, nam albedo non intrinſecè, & ſecundum ſe eſt ſubiectum frigoris, at eſt ſubiectum præſentiæ localis, vt patet, quia

deſtructo ſubiecto,& conſeruata albedine, nō haberet coniunctum frigus, at habet coniunctam præſentiam localem,& eandem,ac prius, quia non eſt mutata ſecundum locum. Vnde Ariſtoteles 4 phyſ. t.32. ait ex motis per accidens quædam ita mouentur, vt ſeparata poſſint moueri, vt nauta in naui; quædam, quæ non poſſunt moueri vt albedo, & puncta, at conſtat albedinem ſeparatam ſupernaturaliter, poſſe moueri; ergo dum moueur per accidens recipit in ſe motum localem, vt nauta; quare ſimiliter punctum, quæ cū albedine comparatur.

Quarto dicitur moueri per accidens ratione efficientis,quod mouens vnum immediate, trahit etiam aliud corpus illi coniunctum, vt inferiores cœli dicuntur moueri ad motum primi orbis, & hoc quidem modo poteſt dici aliqua ratione moueri per accidens punctum, quia idem efficiens mouens continuum,mouet etiam puncta illius, ſed quæ hoc modo mouetur per accidens,neceſſario debet in ſe recipere motum proprium diſtinctum ab alio, vt patet ex inferioribus orbibus motis ad motū primi orbis, ſic etiā nauta, & auriga dum mouentur ad motum nauis,& & currus; ſic etiam Chriſti corpus ſub ſpeciebus,hęc enim omnia habent proprios motus,quia mutant ſecundū proprias partes ſua vbi,& proprias præſentias, ergo etiam punctum dum mouetur in continuo, quia continuitas potius prodeſt,quam obeſt ad ponendum hunc motum, quia ille motus eſt continuus,quare habere debet indiuiſibilia vbi continuitatiua,at hæc non poſſunt eſſe niſi ſubiectiuè in punctis, ex quo confirmatur concluſio poſita. Confir.2. quia ſi moueretur per ſe,reciperet in ſe motum,quia vere in ſe reciperet realem præſentiam, & nouā diſtantiam à punctis fixis, ergo etiam quando eſt coniunctum cum alio, quia habet eandem præſentiam,& diſtantiam,ac ſi moueretur per ſe, ſicut patet ex dictis,& exemplo Angeli,qui non minus recepit in ſe motum, quando in corpore aſſumpto ingreſſus eſt ad virginem, ac ſi ingreſſus fuiſſet ſine tali corpore. Confir.3. quia ſi indiuiſibile moueretur per motū receptum in partibus, & non in ſeipſo, ſequeretur moueri duplici motu, at hoc eſt impoſſibile,tum quia motus diſtincti realiter,cum ſit ad duo vbi, indiuiſibile eſſet in duplici ſpatio per duplex vbi, conſeq. prob. nam cum partes continui ſint inter ſe diſtinctæ realiter,habent motus partiales diſtinctos realiter, nam eadem pars motus non poteſt eſſe in diſtinctis ſubiectis, tum quia poſſunt moueri partes immotis punctis, ergo puncta non mouentur formaliter per motus partium; antec. prob. ex motu rotæ, cuius centrum continuans partes diametri,non mouentur; idē de polis mūndi &c.

9 *Cōtraria opinio aliquorū.* Contrarium videntur docere aliqui dicentes indiuiſibile moueri per motum ſibi extrinſecum, ſiue quia id eſt commune omni motui locali, vt Greg.2.d.1.q.4.ar.1.poſt 3.concl. & de Angelis d.6.q.1.ar.2. ſiue quia indiuiſibilia non poſſunt eſſe in loco per ſuas entitates, vt de Angelis docet Caiet.1.p.q.53.ar.1.Ægid.1. d.37. 2.p. ar.2. q.1. & citatur Arboreus lib.1. Theoſophiæ c.7. eo quod Angeli ſint in loco per operationem,ſiue quia hoc eſt moueri per accidens, id eſt moueri per motum exiſtentem in alio,vt Ferr.3.contr.Gent.c.102.§.*oſtendēdum*, & idem Cap. 2.d.2.q.1. ar.3. vbi negat puncta recipere in ſe motum, ſed mouentur per accidens, quia ſunt in ſubiecto,in quo recipitur motus, & ſignificat Vaſq. 1. par. diſp. 195. c. 3.

Confutatur. Sed hi Doctores vel falluntur in fundamento, vt Arim. nam Ariſtoteles 8.phyſ. t.59. Solum negat per lationem acquiri nouam formam diſtinctam realiter à ſubiecto, ſicut acquiritur per alterationem, & auctionem. Neque Angeli ſunt in loco ſubſtātialiter per operatione,vt contra Caiet. & alios alibi oſtendemus; vel errant in explicatione terminorum, vt Ferr.& Cap. nam moueri per accidens,non ſemper excludit motum formaliter receptum in mobili per accidens, vt oſtendi in concluſione, & licet totum quando dicitur moueri per accidens ratione partis, non ſit adæquatō ſubiectum ſecundum ſe totum illius motus, tamen motus ille eſt in eodem ſuppoſito ratione tamen ſuæ partis intrinſece vnitæ. At nunquā aliquid denominatur moueri per motum receptum in ſuppoſito à ſe diſtincto, vt inductione patet ex dictis.

ART. IV. Opinio Auctoris de motu indiuiſibilis ſeparati.

10 *Formaliter indiuiſibile, & virtualiter diuiſibile pōt moueri per ſe.* QVarta Concl. Subſtantia indiuiſibilis formaliter, & virtualiter diuiſibilis poteſt moueri per ſe,ita communis opinio Doctorū qui loquuntur de Angelis apud Suar. l.4. de Angelis c.12. & ſeq. vbi id fusè probat tum ex diuina ſcriptura,tum ex patribus, tum ex finita locabilitate talis ſubſtantię,nam inde ſequitur indigere ad ſua munera efficiēda acceſſū, & receſſum à locis determinatis,neque de hac re plura dicenda ſunt, ſolum dubitari poſſet, quomodo illud vbi ſit ſucceſſiuum, & continuum,& habeat partes,& tamen exiſtat in ſubiecto indiuiſibili,de quo Suar. 3.p. t.3. diſp. 48. ſect.1. & diſp.51.met.num.36.& diſp.30. nu.49.50.& l.4.de Angel.c.17.& Nos infra.

Punctum naturaliter non poteſt per ſe moueri. 5.Concl. Punctū non poteſt naturaliter per ſe moueri, Primo ex defectu ſeparabilitatis, nam illud poteſt naturaliter per ſe moueri, quod poteſt naturaliter eſſe ſeparatum,& per ſe exiſtere, ſed punctum non poteſt ſeparari, & per ſe naturaliter exiſtere; ergo Secūdo ex defectu virtutis actiuæ, nam ens corporeum non poteſt moueri niſi ex virtute, vel ſibi intrinſeca vitali, vt animalia, & conſtat hanc nō eſſe in puncto;vel intrinſeca non vitali, vt grauia &c. & hanc in puncto nō conſeruari probari poteſt ex eo,quod huiuſmodi virtutes ſūt corporeæ, atque adeo requirunt ſubiectū extenſum,quare ſicut punctum non poteſt ſeparatum exiſtere ſine miraculo, ita neque huiuſmodi qualitates motiuę,& earum indiuiſibilia.

vel

vel Tertio ex virtute extrinſeca attrahente, vel impellente, at non apparet, quæ ſit hæc virtus naturalis puncta ſic mouentis, cum omnis actio tranſiens naturalis ſit inter corpora.

Inſtantia. Dices: cur facta ſeparatione puncti, non poteſt ibi conſeruari qualitas punctualis tanquam in ſubiecto adæquato ſine nouo miraculo. *Soluitur.* Reſp. quia ad connaturalem modum exiſtendi huiuſmodi qualitatum, non ſolum requiritur concurſus ſufficiens ſubiecti, ſed etiam diuinus, qui non debetur huiuſmodi indiuiſibilibus, niſi dum exercent propriũ munus continuandi, vel terminandi, at hoc non exercent, dum ſunt ſeparata. Vnde ibi eſſent duo miracula, vnum ſeparationis virtutis indiuiſibilis à partibus diuiſibilibus. Quarto ex defectu vbi indiuiſibilis, nam etiam ſi in puncto conſeruaretur indiuiſibile virtutis motiuę, adhuc non poſſet punctum naturaliter moueri, nam vel moueretur recipiendo, vbi aptum recipi in extenſo ſubiecto, & hoc non poteſt recipi in inextenſo, vel recipiendo vbi indiuiſibile continuatiuum vbi fluentis, & hoc non poteſt ſeparari naturaliter à partibus cõtinuatis, vel terminatis, quare ſicut ſupernaturalis eſſet ſeparatio, ita & motus.

Obiectio. Dices 2. ex vi prioris miraculi ſeparationis puncti à continuo retinet indiuiſibilem præſentiam, & qualitatem, quam prius habebat; ergo poteſt illam de nouo recipere ex vi alterius agentis. *Reſpon.* Reſp. 1. negando retinere eandem naturaliter, & ſine nouo miraculo, vt dixi, ſed communicari aliud genus indiuiſibilis præſentiæ potentis exiſtere ſeparatim proportionalis illi, quam poteſt habere Angelus exiſtens in puncto, & ſine nouo miraculo. quia cum nihil poſſit à Deo conſeruari ſine aliqua præſentia ad ſpatium, eo ipſo quo Deus punctum conſeruet, debet inde prouenire præſentia, ſed non poteſt eſſe præſentia continuatiua &c. quia hæc naturaliter non exiſtit ſeparatim: ergo debet habere aliam potentem exiſtere ſeparatim; neque hinc fit punctum poſſe virtute naturali moueri, quia huiuſmodi præſentia non poteſt produci niſi à Deo mediate, vel immediate extra curſum cauſarum naturalium. Reſp. 2. etiam ſi concederetur retinere eandem præſentiam, non tamen id poſſet de nouo recipere ex vi agentium naturalium, quia huiuſmodi præſentiæ ſunt extra obiectum potentię naturalium cauſarum, nam habent modũ exiſtendi ſeparatum à partibus, vt dixi, & dicemus fuſius in lib. de Gener. ſicut licet corpus replicatum retineat accidentia eadem in vtroque loco, tamen agens producens accidens circa illud exiſtens in vno loco, non poſſet producere in illud, vt exiſtens in alio loco, quia vt ſic eſt extra ſphæram illius.

11 *Punctũ ſeparatum, ſupernaturaliter poteſt per ſe moueri. 1. Ratio.* 6. Concl. Punctum, ſi dari poteſt ſeparatum, poteſt per ſe moueri ſupernaturaliter. Primo, ex motu Angeli exiſtentis in puncto; nam ſicut hoc poteſt naturaliter moueri, ita & punctum ſupernaturaliter, nam eadem ſequũtur ex motu vnius, ac alterius, neque eſt ratio, cur Angelum exiſtentem in puncto, virtus motiua non

A poſſit illum ſucceſſiuè mouere, & idem patet ex motu perfectæ ſphæræ exiſtentis ſuper planum, quod tangit in pũcto, quare ſi moueatur, ſemper idem punctum ſucceſſiuè coexiſtet, & tanget planum, & de vna parte tranſit ad aliã, (nõ enim volutationis motu ſupponimus moueri, quia ſic moueretur punctum per ſe, ſed Rota,) ſed motu recto, neq; negare poſsũt huiuſmodi corpus, quia tale eſt cœlum, quod Deus poſſet ſuper planum mouere, neque dicas, ibi non eſſe contactum in puncto mathematico, ſed naturali, quod eſt ſimpliciter indiuiſibile, nam non eſſet applicatio curui ad rectum, & idem dicitur de motu trianguli, nam angulus trianguli terminatus ad punctum diuideret aerem; hæc Mairon. 2. d. 2. q. 12. *Inſtantia.* Reſp.

B Alij huiuſmodi puncta moueri ſucceſſiuè non per ſe, ſed per accidens. *Solutio.* Sed contra, tum quia potius tota ſphæra mouetur per accidens ad motum puncti, nam pono virtutem primo applicari ad punctum, & per hoc moueri totam ſphæram, tum quia cum verè punctum coexiſtat toti plano, & ſucceſſiuè, eadem abſurda ſequuntur ex motu illius, ſi ſit coniunctũ partibus ſphæræ, ac ſi eſſet ab illis ſeparatũ, nam.

Primo in illo motu debet poni terminus à Quo, recedit, & terminus ad Quem, accedit. Secundo, prius debet tranſire minus, & æquale, quam maius. Tertio deberet menſurare lineam, vt infra, quę ponũtur vt abſurda ex motu per ſe, ergo cum eadẽ ſit ratio in motu per

C accidens, quem concedunt, non debent reputari, vel abſurda, vel ſequi, & licet Sotus q. 4. conetur aſſignare rationem diuerſitatis, non tamen verè, neque aſſignari poteſt. Nam ſi ad motum eſt neceſſarium, vt mobile ſit in ſpatio ſibi æquali, eadem erit neceſſitas in motu per accides, vt patet ex motu partis, quæ licet moueatur per accidens, adhuc tamen eſt in ſpatio ſibi æquali. Confir. quia ſicut dum ponitur corpus habens lineam terminatiuam, moueri, ibi linea pertranſit totum ſpatium, & tamen nullum ſequitur abſurdum, ita ſi illa linea eſſet

D ſeparata, & moueretur, non ſequeretur abſurdum aliquod. Nam ſi ſingatur moueri verſus longitudinem, punctum vltimum, quod primo moueretur, non tangeret immediatè ſemper puncta, & ſi ſingatur moueri verſus latitudinem, quam linea caret, deſcriberet ſecundũ mathematicos ſuperficiem non compoſitã ex lineis, ſicut ex motu pũcti deſcriberetur linea.

Alia inſtãtia. Reſp. 2. poſſet negando dari hæc puncta in continuo; atque adeo moueri per accidens ad motum continui, ſed contra, tum quia ex ad- *Reijcitur.* uerſarijs conceditur illa moueri per accidens, tum quia motus ſphæræ oſtendit eadẽ abſurda, ac ſi eſſet punctum, quia nunquam partes

E ſphæræ proportionantur partibus plani; ergo ſimiliter ſi ibi eſſet punctum, poſſet moueri abſque eo, quod proportionetur partibus plani. Tum 3. quia exemplum motus Angeli in puncto exiſtentis, idem oſtendit, neque dicas, Angelum poſſe quidem eſſe in puncto, licet id multi negent, ſed vt ſic nõ poſſe moueri, nam

contra obijcit Scotus, nam ille poteſt ſe ponere in eo, quod eſt immediatum puncto, non enim neceſſitaretur ad ibi permanendum, vel ad perueniendum ad extremum non attingendo medium, ergo poteſt applicare ſuam virtutem ad partes immediatas puncto, ſed illarum partium poteſt occupare minorẽ, & minorem prius quam maiorerem; nam non neceſſitatur ad occupandum ſimul plures partes, ergo illas occupabit ſucceſſiuè, & continuè: at hoc eſt moueri, neque obſtat, inquit Suar. l.3. de Angelis c.20. num.8. & 12. quod modus indiuiſibilis non poſſit amitti per partes, ſed totum ſimul, quia ille modus licet ſit indiuiſibilis in ordine ad ſubiectum, eſt tamen diuiſibilis in ordine ad ſpatium, vt idem Suar. c.12. oſtẽdit, & hinc fit, vt partim poſſit eſſe in termino à Quo, & partim in termino ad Quem ex parte ſpatij.

12 *2. Ratio.* Secundo, quia omnis repugnantia oriretur ex parte coexiſtentiæ rei diuiſibilis cum indiuiſibili. Vel Secundo, ex receptione præſentiæ diuiſibilis in ſubiecto diuiſibili. Vel Tertio, ex intrinſeca immobilitate per ſe pũcti, qua rõne Deus dicitur ratione immẽſitatis eſſe immobilis. Non Primum, Primo, quia illa non eſt in puncto exiſtente in continuo dum mouetur per accidens, nam illud etiam ſucceſſiuè coexiſtit toti continuo, & illud tangit: Secundo, quia non repugnat indiuiſibile prẽſentię ſeparatim exiſtere, ergo non repugnat illud recipi in puncto, quia maior videtur repugnantia, quod exiſtat ſine ſubiecto, quod modificat, quam exiſtere in illo, & hæc ratio probat etiam de indiuiſibili qualitatis, vt alibi. *3 Ratio.* Tertio, ſi punctũ ponatur iuxta continuum, & quieſcente puncto, continuum moueri iuxta illud, tũc ſequeretur eadem ſucceſſiua coexiſtentia, & contactus, ac ex motu puncti per continuum quieſcens, neque dicas, tunc continuum non poſſe moueri, quia proximitas pũcti non poteſt reſiſtere potentiæ motiuæ, ſicut neque reſiſteret, quãdo punctum illud proximum eſſet in alio continuo, nam in hoc caſu certum eſt omnes partes continui moti coexiſtere illi puncto ſignato, & tamen non ſequitur componi ex punctis. *4. Ratio.* Quarto, quia ſi Deus punctum ſeparatum alligaret globulo, moto globulo, traheret ſecum punctũ illud, ergo Deus poſſet illud deferre ſine globulo, quia in vtroq; caſu haberet in ſe motũ diſtinctũ realiter à motu exiſtente in globulo. Quinto, Prob. à priori, nam punctum nõ habet illam coexiſtentiam cum re diuiſibili præciſè ratione ſui, ſed ratione præſentiæ diuiſibilis, quæ ſucceſſiuè in illo exiſtit, vt infra, at diuiſibile proportionari, & adæquari diuiſibili non repugnat, quare licet punctum ratione ſuæ entitatis nunquam poſſit adæquare diuiſibili, poteſt tamen ratione entitatis ſuperadditæ.

1. Inſtantia. Non poteſt dici ſecundum, nam forma indiuiſibilis ex parte ſubiecti, poteſt eſſe diuiſibilis ex parte ſpatij, at quod eſt huiuſmodi non repugnat recipi in puncto. Primo ex vnione animæ ad corpus, quę licet ſit diuiſibilis, eo quod vniat animam cum diuerſis partibus corporis, adhuc tamen recipitur in anima indiuiſibili, quia ſatis eſt, quod habeat indiuiſibilitatẽ ſubiectiuam. Secundo idem patet ex præſentia *Reijcitur.* Angeli ad ſpatium diuiſibile, vt fusè probat, & defendit Suar. l.4. de Ang. c.7. Tertio idem patet ex præſentia, & vnione Chriſti exiſtentis indiuiſibiliter cum diuerſis hoſtijs, quæ vnio non eſt ſimplex, ſed multiplex, vt alibi oſtendi, quia nõ repugnat in puncto recipi indiuiſibiliter qualitatem, quæ eſt in ſe ſubiectiuè diuiſibilis, ſicut non repugnat, quod illa ponatur indiuiſibiliter quoad locum, ſicut ſunt accidẽtia corporis Chriſti, ergo non repugnat eadẽ produci à Deo in puncto quantitatis, Quinto poteſt in puncto poni qualitas indiuiſibilis ſubiectiuè, & diuiſibilis intenſiuè, ſicut de facto conceditur, dum punctum coniunctum alteratur, dum alteratur totum continuum; ergo poterit ſupernaturaliter recipi diuiſibile in indiuiſibili.

2. Inſtantia. Neque dici poteſt Tertium, quia immenſitas tribuit infinitatem, quia eſt occupatio neceſſaria omnis loci, atque adeo nec ibi poteſt eſſe terminus à Quo derelictus, nec ad Quem acquiſitus, at hæc ratio non militat in re finita, qualis eſt entitas punctualis, nam cum non ſit illimitatum ad omne vbi occupando omne ſpatium, nec determinet ſibi certum ſpatiũ, ſed indifferenter recipiat hoc, vel illud, poteſt *Refellitur.* moueri ex hoc ad illud, tum quia quod eſt huiuſmodi, eſt in potentia ad plura vbi, vt patet ex terminis, quia omne receptiuum alicuius generis, & ex ſe non eſt determinatum ad aliquod indiuiduum illius, poteſt recipere quodlibet illius generis. Confir. ex multis, quæ affert Scotus loc. cit. ad oſtendendum punctum moueri per ſe, ex motu ſphæræ lineæ ſeparatę, & corporis cubi.

ART. V. *Soluuntur argmenta Aduerſariorum.*

AD 1. Reſp. Scot. & ſui Ariſtotelem negando *indiuiſibile poſſe moueri per ſe*, loqui de ſucceſſione proueniente ex vi mobilis, non tamen de ea, quæ oritur ex parte termini, quia hoc probat eius argumentum; ſed non placet Soto, & alijs, tum quia cum indiuiſibile non habeat partes, ſatis certum erat, non poſſe habere ſucceſſionem eius motus ex parte ſubiecti, nec erat cur laboraret in eo probando, tum quia ita negat moueri per ſe, vt concedit moueri per accidens, at in hoc motu non poteſt haberi ſucceſſio ex parte indiuiſibilis, quia licet partes motus exiſtentes in partibus diuiſibilibus illam poſſint habere ex parte ſubiecti, non tamen illa pars motus, quæ eſt in puncto. Reſp. 2. Alij, Ariſtotelem loqui de motu naturali: nam mobile naturaliter ſemper eſt diuiſibile, quod ſecundum vnam partem eſt in termino *à quo*, & ſecundum aliam in termino *ad quem*, ſed neque placet Soto, tum quia abſurdum de compoſitione continui ex indiuiſibilibus oſtendit implicare illum motum, 13 *Mens Ariſtot. qualis ſit, explicatur.*

motum; tum quia ſatis ſuiſſet dicere, non dari hæc indiuiſibilia ſeparata. Reſp. 3. Alij Ariſtotelem argumentari ad hominem, nam aliqui ponebant punctum ita moueri, vt ſemper in tali motu attingeret puncta in actu; nam ſic optimè ſequeretur continuum componi ex punctis, at ſecundum Ariſtotelem non ſic mouetur, ſed vt poſt punctum attingat cõtinuum, ſicut ſi eſſet lux punctualis, quæ diffunderet ſe in totam latitudinem aeris, vnde in tali motu non eſt dare in ſpatio punctum in actu, ſed in potentia; non quidem ſicut dicitur Antichriſtus eſſe in potentia, quia ſic nõ poſſet actu continuare, & terminare, ſed eſſe in potentia ad exiſtendum per ſe, & ſeparatim, vt inquit Baſſ. 2.d.10.quæſt.vnic.art.1. §. vnde nota: ſed non placet, quia Ariſtoteles apertè loquitur ex propria ſentẽtia dum probat omne mobile eſſe diuiſibile, vnde dicendum eſt in hoc deſerendum eſſe Ariſt. quod ſi ob reuerentiã illi debitã, defendi debet, tũc dicendum eſt iuxta 2. & 3. Reſp. loqui contra Democritum, ponentem indiuiſibilia ſeparata moueri ad compoſitionem rerum naturalium, eaque moueri naturaliter, nam quod naturaliter mouetur, partim eſt in termino *à quo*, & partim in termino *ad quem*, & nunc quodlibet pertranſire prius minus, vel ęquale, quam maius.

Quomodo mobile partim ſit in termino à quo, & partim in termino ad quem.

Ad 2. Reſp. 1. Can. 1. phyſ. illud eſſe verum de eo, quo eſt in loco circumſcriptiuè, nam hoc dum mouetur ſecundum vnam partem, eſt in termino *à quo*, ſecundum aliam in termino *ad quem*, ſed non ſic de exiſtente in loco indiuiſibiliter, ſeu definitiuè, ſed contra, quia in omni motu repugnat, vt mobile ſit, dum mouetur totaliter in termino *à quo*, vel *ad quem*. Reſp. 2. Sicut diuiſibilitas partium motus poteſt oriri vel ex parte ſubiecti, vel ex parte ſpatij, ita dupliciter poteſt mobile partim in termino *à quo*, *& ad quem*, vno modo partialitate ſubiecti qualis eſt diuiſibilitas, quæ eſt in mobili, quod ſucceſſiuè coexiſtit vni determinatæ parti ſpatij, vt v.g. columnæ fixæ: Secundo partialitate ſpatij, & hæc ſemper eſt neceſſaria in motu locali, ſiue ſit motus per accidens, ſiue per ſe; punctum igitur cum mouetur, vt non habet ſucceſſionem ſubiectiuam, ita non habet exiſtentiam partialem ex parte ſubiecti; ſed vt habet ſucceſſionem terminatiuam, ita etiam habet partialitatem ex parte ſpatij, & termini, quæ doctrina facilè intelligitur in pũcto reſpectu ſpatij extrinſeci, nam terminus *à quo*, eſt negatio totius termini *ad quem*; v. g. palmaris ſpatij, ſicut terminus *ad quem*, eſt totum ſpatium palmare acquirendum, dum igitur punctum mouetur partim eſt ſub negatione prædicti ſpatij, quia partem illius negationis retinet, & partim eſt in termino *ad quem*, ideſt in parte illius palmaris ſpatij, quod incipit acquirere, ſed quia ſpatium illud nõ eſt terminus intrinſecus, ſed extrinſecus motus, & intrinſecus ſit vbi, quod eſt indiuiſibile ob ſubiecti indiuiſibilitatem, non poteſt partem illius termini retinere, & partem amittere, ideo aliqui recentiores putant intelligi ſolum de termino extrinſeco, ideſt ſpatio, quia terminus intrinſecus eſt diuiſibilis; quæ doctrina vera eſt in omni motu locali, in quo nihil manet termini intrinſeci, ſed continuè, & ſucceſſiuè præcedens totus corrumpitur, alius de nouo acquiritur, ſicut nunquam aliquid ſubiecti mobilis manet in eadem ſpatij parte; ſed fundamentum illorum eſt falſum, quia vbi, quod acquiritur per motum localem, habet partes diuiſibiles correſpondentes partibus ſpatij, vt ſupra dixi, & fuſius tract. de motu locali. Quare cum dicitur, *motum debere eſſe per mediũ, quod participat vtrumq; extremum*, poteſt intelligi poſitiuè in motu alterationis, vel negatiuè in omni motu, ſcilicet quia medium neque eſt terminus *à quo* mobile diſceſſit; neque terminus *ad quem*, in quo quieſcit, ſed eſt in medio vtriuſque extremi, quod eſt vtrumq; per participationem ratione propinquitatis, vt rectè Zum. 1. p. q. 53. ar. 1. q. 3. *Zumel.*

Indiuiſibile ſubiectum poteſt recipere formam diuiſibilem.

14 Ad Confir. Reſp. 1. Licet naturaliter ſubiectum indiuiſibile, non poſſit recipere formam diuiſibilem, tamen ſupernaturaliter poteſt, vt dictum eſt, quãdo eſt indiuiſibile ordinis corporei. Reſp. 2. etiam naturaliter poteſt recipi, vt patet ex vnione animæ rationalis, & vbi Angelico, quando eſt indiuiſibile formaliter, & diuiſibile virtualiter, ſed quando eſt indiuiſibile etiam virtualiter, vt eſt punctum, tunc forma diuiſibilis terminatiuè, non poteſt naturaliter in eo recipi permanenter, vt recipitur in ſubiecto diuiſibili virtualiter, ſed poteſt ſucceſſiuè, vt patet ex partibus motus recepti in puncto moto per accides, ita Mayronus loc. cit. quia ſicut ſucceſſiuè eſt in ſpatio diuiſibili, ita habet formam, per quam conſtituitur in illo ſpatio. *Mayro.*

Dices: hæc forma eſt ordinis corporei; ergo habere debet partes, non ſolum ex parte termini, ſed etiam ex parte ſubiecti; conſeq. prob. quia omne corporeum eſt quantum, atque adeo eſt ſubiectiuè diuiſibile. Anteced. prob. quia, quia hæc forma non eſt ſpiritualis vt motus Angeli, ergo eſt corporea, habens partes copulatas per indiuiſibilia eiuſdem ordinis. *Inſtantia.* Reſp. 1. negando formam illam eſſe neceſſario ordinis corporei, nam eſt forma, quæ ſupernaturaliter conuenit puncto, atque adeo poteſt eſſe ordinis ſpiritualis, ſed quia non eſt opus id concedere. *Soluitur.* Reſp. 2. concedendo illam formam eſſe ordinis corporei, nõ tamen eſſe diuiſibilem ſubiectiue, ſicut indiuiſibile qualitatis, quæ intenſiuè diuiſibilis, & indiuiſibilis ſubiectiuè eſt ordinis corporei, quia pertinet aliquo modo ad aliquid corporeum, & idem dicitur de vnione animæ &c. in quo vitanda eſt æquiuocatio Ruuij, qui confundit diuiſibilitatẽ terminatiuã cum ſubiectiua, cum tñ non habeant inter ſe neceſſariã cõnexionẽ, tum quia terminatiua reſpicit idẽ ſubiectũ in ordine ad diuerſas partes ſpatij, at ſubiectiua reſpicit diuerſas partes ſubiecti in ordine ad idem, vel diuerſum ſpatium, nam eius effectus

formalis eſt conſtituere diuerſas partes ſubiecti in ordine ad ſpatium, tum quia in Angelis eſt diuiſibilitas terminatiua ſine ſubiectiua, & in corpore Christi eſt ſubiectiua ſine terminatiua, quia datur forma conſtituens omnes partes in ordine ad idem punctum.

15 *Mobile in motu ſemper eſt in ſpatio ſe maiore.*

Ad 3. Reſp. Multa à Saxonia q. 10. differi de modo, quo mobile eſt in ſpatio, & tandem concludit mobile dum permanet, eſſe in ſpatio ſibi æquali, at in motu ſemper eſſe in ſpatio ſe maiore, tum quia dum eſt in ſpatio ſibi æquali; ergo immediatè ante erat in ſpatio maiore, quia in inſtãti terminatiuo eſt corruptus motus, at hoc non poteſt intelligi, niſi corruptis aliquibus partibus entis, quas prius habebat, & nunc nõ habet. Tum quia in illo ſpatio mobile eſt dum mouetur, quod occupat in tempore, quo durat motus, ſed in hoc tempore occupat maius ſe, nam conſtat mobile dum mouetur per horam occupare totum ſpatium decurſum per horam; quod eſt v.g. miliare &c. vt ad ſenſum patet, tum quia ſi mobile dum mouetur, occuparet ſibi æquale ſpatiũ, ſequeretur motum eſſe compoſitũ ex pluribus mutatis eſſe, & indiuiſibilibus, quia ſingulæ occupationes ſpatij æqualis ſunt ſimul, quia sũt inſtantaneæ, tum quia daretur prima mutatio indiuiſibilis, quia in mora indiuiſibili occupat ſpatium ſibi æquale, vt rectè Scotus aduertit. Hoc autem eſt verum, nõ ſolum quando mobile mouetur in menſura determinata contra aliquos, ſed etiam quando mouetur in menſura indeterminata, quia etiam illa menſura eſt aliquid temporis, vt v. g. dum mobile mouetur immediatè poſt inſtans, quia non poteſt ſignari ſpatium adæquatum immediatè tranſitũ, ſed eſt maius indeterminatè.

Inſtantia.

Dices: per motum mobile tantum ſpatij acquirit, quantum relinquit, quia motus habet coniunctam deperditionem termini à Quo, & acquiſitionem termini ad Quem. vnde per alterationem tantum caloris deperditur, quantum frigoris introducitur, ſed mobile dum eſt in termino à Quo, eſt in ſpatio ſibi æquali, ergo tantundem acquirit.

Soluitur.

Reſp. mobile poſſe conſiderari. Primo, in vltimo non eſſe motus, & ſic plus acquirit, quã deperdit, nam perdit æquale ſpatium, & acquirit maius. Secundo in ipſa continuatione motus, & ſecundum hunc ſtatum ſemper retinet aliquam maioritatem ſpatij acquiſitam immediatè poſt inſtans incæptionis extrinſecę, licet vnam deperdat, & aliã acquirat, vnde etiam ſi tantum deperdat, quãtum acquirit, non fit mobile in continua ſucceſſione motus ſemper eſſe in æquali ſpatio. Sed inſtant poſito ſpatio æquali mobili, quod eſt acquirendũ, prius mobile peruenit ad partem priorem, quam poſteriorem, ergo prius pertranſitur ſpatium minus, quam æquale, vel maius.

Scoti reſpõſio. Nõ ſatisfacit.

Reſp. Scot. caſum poſitum eſſe verum, quando mobile eſt diuiſibile, quia tunc datur minus illo, quod eſt adæquatum mobili, ſed non placet, quia etiã ſi mobile diuiſibile prius ſit in parte priori, quam poſteriori, tamen cum illa parte ſpatij, retinet etiam partem ſpatij, in quo prius erat, vnde nunquam eſt in ſpatio ſe minori, ſed vel in æquali quando quieſcit, vel in maiori quando mouetur; licet ſit de ratione motus, vt mobile ſit prius in priore parte, quam in poſteriore; & hoc etiam ſeruatur in motu ſubiecti indiuiſibilis, nam vt perueniat ad ſpatium diſtans indiuiſibile, debet prius pertranſire partes priores, quam poſteriores ſpatij; neque eſt de ratione motus, vt partes prius acquiſitæ ſint minores, ſed ideſt per accidens ad rationem motus, quia ſufficit inquit Scotus, ad continuitatem motus vna cauſa, ſiue ex parte ſubiecti, ſiue ſpatij. Ex quibus patet ex motu puncti non colligi continuum eſſe compoſitum ex punctis.

Pũctum dum mouetur, acquirit aliquid ſe maius.

Ad 1. Confir. Reſp. 1. Eandem eſſe difficultatem de motu ſphæræ ſuper planum, vt optimè Scotus. Reſp. 2. Mobile poſſe dupliciter conſiderari: Primo in inſtantibus tẽporis menſurantis motum, vel vt eſt permanenter, & ſic eſt in ſpatio ſibi adæquato: Secundo dum eſt in tempore menſurante motum, & ſic non eſt in ſpatio ſibi adæquato, ſed maiore: nam dum mouetur acquirit aliquid ſe maius, vnde non mirum, ſi indiuiſibile ſemper indiuiſibiliter ſe habens in toto ſpatio, moueatur motu continuo, quia licet hoc fieri nequeat, quando & mobile eſt in ſe indiuiſibile, & tranſitus eſt indiuiſibilis, quia tunc ſunt plures mutationes inſtantaneæ, at non ſic, quando tranſitus eſt diuiſibilis, & ſic indiuiſibile indiuiſibiliter exiſtẽs in ſpatio poteſt moueri ſucceſſiuè, nam per ſuam entitatem indiuiſibilem ſemper tangit ſpatiũ, ſed diuiſibiliter tangit, quatenus prius coexiſtit priori, quam poſteriori parti: ita Scotiſtæ, qui tamen nomine contactus intelligunt coexiſtentiam adæquatam, & ideo negãt punctum tangere partem in diuiſibili, ſed in punctis illius cõtinui. Hinc patet, quomodo punctum exiſtens in puncto, deferendo illud fiat immediatè in alio puncto, non enim intelligitur de puncto immediato puncto, quia immediatè poſt punctum eſt pars, neque quod ſit in illo ſine aliquo medio pertranſito, quia alioqui à puncto ad punctum non eſſet motus, ſed intelligitur quod trãſeat medium, quod eſt immediatum puncto, quia nihil acquirit tangendo, ideſt adæquando, niſi punctũ, ſed hoc non poteſt, tangere niſi trãſeundo per mediũ. Hinc negant tangere ſpatium niſi in puncto, ſed hoc eſt diſputare de nomine .ſ. an illa coexiſtentia puncti cum parte diuiſibili debeat dici contactus, legite Lychet.

16 *Punctum in tẽpore poteſt correſpondere parti diuiſibili inadæquatè*

Ad 2. Confir. Reſp. Scotus eandem eſſe difficultatem de motu ſphærici. Reſp. hæc tria ſe inuicem conſequi diuiſibilitatem temporis, motus, & magnitudinis, non tamen ſequitur hinc, quod punctum non poſſit coexiſtere niſi puncto. nam poteſt in tempore correſpondere parti diuiſibili inadæquatè, præſertim in ſucceſſione, quia illi non coextenditur ratione ſui, ſed ratione accidentis ſucceſſiui ſibi inhærentis, quod eſt in tempore, vnde in minori tẽpore cum ſit minor motus, coexiſtit minori parti ſpatij, & in maiori tempore, maiori parti

ſeruata

ſeruata eadem velocitate, neque inter mobile, & ſpatiũ exigitur proportio in ratione totius, & partis, quia vt ſic ſunt incommenſurabilia; ſed ſatis eſt proportio in ratione coexiſtentiæ, vt .ſ. mobile poſſit ſpatio coexiſtere, vel ſecundum ſe, vel ratione accidentis ſibi adiuncti; vbi vitanda eſt æquiuocatio in illo verbo *magnitudinis*, nam non intelligitur quantitas ſubiecti, vt videntur ſupponere aduerſarij, ſeù latitudinis termini, nam ad hanc ſequitur latitudo partium motus, & temporis, ſiue ſubiectum ſit diuiſibile, ſiue indiuiſibile.

Ad 3. Confir. Reſp. In minori tempore eſſe minorem motum ſeruata eadem velocitate, minoritate reſpiciente terminum, non autem reſpiciente ſubiectum, nam poteſt eſſe in paruo ſubiecto magnus motus, vt eſt acquiſitiuus latitudinis termini, & in magno ſubiecto, paruus motus, dũ acquiritur parua latitudo termini, vt enim motus poteſt habere continuitatem, tum ex parte mobilis, per quod extenditur, tum ex parte termini, quem ponit in ſubiecto, ita poteſt habere magnitudinẽ ex parte ſubiecti, & ex parte termini.

Instantia. Dices: non poteſt punctum alterari, quia non poteſt recipere præciſè ſumptum, nec qualitatem diuiſibilem ſubiectiuè, nec indiuiſibilẽ, cum hæc non ſeparetur à partibus continuatis, ergo neque poteſt moueri localiter, quia non poteſt recipere vbi indiuiſibile, vel indiuiſibile ſubiectiuè ob eandem rationem. *Solutio.* Reſp. 1. non eſt certum antecedens, vt alibi. Reſp. 2. negatur conſequentia, quia non datur qualitas corporea, quæ ſit inextenſa ſubiectiuè, vt datur vbi, quod neceſſario ſequitur in puncto, eo ipſo quo exiſtit ſeparatim ab alijs. Reſp. 3. hoc non eſſe naturaliter, ſed ſupernaturaliter, vt ſupra.

LIBER SEPTIMVS PHYSICORVM

Breuis explicatio Textus.

Tex. 1. ad 3. IN hoc lib. Ariſt. tria præſtat: Primo à tex. 1. ad 3. oſtendit, quod omne, quod mouetur, ab alio moueatur. Primo, nam quod quieſcit ad quietem alterius, non mouetur à ſeipſo primo, nam ſi aliquid moueretur à ſe ipſo primo, nõ quieſceret ad quietem alterius; ſed omne, quod mouetur, quieſcit ad quietem alterius, ergo non mouetur à ſeipſo; ſed ab alio. min. prob. quia ſit A. mobile, & diuidatur in B. & C. vel ergo quieſcente B. quieſcit C. & ſequitur C. non moueri à ſe; vel non, & ſequitur quod A. per ſe primo non mouebatur, quia illud dicitur moueri primo, quod ſecundum ſe totum mouetur, *T. 3. ad 10.* deinde in ſum. 2. à tex 3. probat ad 10. quod in mouentibus, & motis non eſt proceſſus in infinitum, quia ſequeretur, quod motus infinitus fieret tẽpore finito, nam motus cuiuslibet mobilis, fit finito tempore; & omnia mobilia ſimul mouent, & mouẽtur Hinc tex. 9. colligit, omnes motus reduci ad primum motum Vnde Ægid. quodl. 4. q. 12 diſputat, an poſſit eſſe in inferioribus, aliquis effectus naturalis, qui ſit caſualis non reductus in motum cœli.

T. 10. ad 21. Deinde à tex. 10. ad 21. docet, quod omne mouens eſt ſimul cum re mota, id quod probat inductione ex motu locali, ſiue pulſionis, ſiue tractionis, ſiue vectionis, ſiue vertiginis. *Tex. 11.* Secundo tex. 11. ex motu alterationis, quem dicit eſſe ad qualitates ſenſibiles. quia experientia conſtat, non poſſe ſecundum illas aliquod corpus alterari ab efficiente remoto, niſi prius alteretur corpus propinquum. *Tex. 13.* Tum ex motu augumentationis, & diminutionis, quia augumentatio fit per appoſitionem nutrimenti ad aliud, quod augetur, & diminutio per ablationem alicuius, igitur augens, & diminuens, ſimul ſunt cum remota.

T. 14 ad 21. Hinc tex. 14. ad 21. oſtendit alterationem eſſe ad ſolas qualitates tertiæ ſpeciei, tum quia hæ ſolæ ſunt actiuæ, & paſſiuæ tum inductione, quia non eſt ad qualitates primæ ſpeciei, vt ſunt habitus, nam ſunt ad aliquid, & ſi habitus, ſunt morales, ſecundum illos ſubiectum perficitur, & corrumpitur, ſeù imperficitur, & quia ſiunt ad productionem alterius, ſcilicet actuum &c. & ſi intellectuales idẽ dicitur, quia ſunt ad aliquid, & quia acquiruntur per quietem, quia anima quieſcendo fit ſapiens: videmus enim infirmos, & ebrios non eſſe aptos ad ſcientiam propter motum, & turbationem quam habent.

T. 21. ad 39. Denique à tex. 21. ad finem tractat de comparatione motuum, de qua re Nos diximus in 5. libro, vbi Burl. notat hic nõ determinari de æternitate motus, ſed de motu in ordine ad motorem corporeum, oſtendens quomodo per motum contingat deuenire ad motorem immobilem, at in 8. determinat de motore incorporeo, ac motus, & motoris æternitate.

IN OCTAVVM PHYSICORVM

Breuis explicatio Textus.

DIuidi ſolet hic liber quatuor in partes: Prima pars item in quatuor, nam Primo propoſita quæſtione, an motus incæperit, refert opiniones aliorum. Secundo probatur non dari primũ motum, neque vltimũ. Tertio refert ſententiam Empedoclis, & Anaxag. demum ſoluit obiectiones aduerſus propoſitam ſententiam, vt benè Simplic. diuidit in tex. 16. *Tex. 1. ad 4.* Primo igitur propoſita quæſtione affirmat, motum ab omnibus concedi; differũt tamen, nam aliqui aſſerunt, infinitos mundos, ſeù eundẽ infinities generari, & corrumpi. Ita Demo. qui verò, mundum dicunt incæpiſſe, idem de motu aſſerunt, quorum ſententię ad duo capita reducuntur; nam vel ſemel generatum in tempore per mentem, vt Anax. vel per litem, & amicitiam, ſæpius interpoſita quiete, vt Empedocles, & hanc diſputationem, ait eſſe vtilem ad cognoſcendam tum æternitatem motus, tum primi motoris.

Tex. 4. Deinde tex. 4. probat motum non incæpiſſe, neque eſſe defiturum, & ſupponit Primo ante motum eſſe mobile, & motorem: Secundo ex t 5. *Tex. 5.* mobilia,

mobilia, & mouentia, quæ ſupponuntur, vel ſunt
Tex. 6. ad x. æterna, vel genita: his poſitis argumentatur: Si motus incæpit; ergo ante erat mobile, & motor; ſed hæc vel ſunt æterna, vel genita; ſi genita; ergo per motum; ergo ante motum erat motus in infinitum: ſi æterna, abſurdum videtur æterno tẽpore quieuiſſe, & nunc repente moueri; & præterea aſſignanda eſt cauſa quietis, & cur deſinat, quæ non poteſt eſſe niſi motus; ergo ante motum erat motus. Secunda demonſtratio tex. 10.
Tex. 10. Tempus eſt æternum; ergo motus; quia tempus non eſt ſine motu. Antecedens patet, primo, quia ſemper eſt prius, & poſterius in motu: nam dicimus, nunc fit motus, & prius non erat; ergo erat tempus, quia prius dicit tempus. Secundo ex omnium conſenſu, qui præter Platonem, generãt
Tex. 11. tempus. Tertio, quia vt nunc non eſt ſine tempore: ita contra; ſed de ratione nunc eſt, vt ſit cõtinuatiuum præteriti, & futuri; quare ſi in aliquo inſtanti cæperit motus, ante illud nunc, erat tempus: & iiſdem penè rationibus tex. 12. & 13 pro-
Tex. 12. bat motum non ceſſaturum; nam deſinente motu,
Tex. 13. adhuc maneret mobile, quia ſimul non corrumpitur, & tunc vel eſt æternũ, vel corruptibile, &c. ſi corruptibile; ergo poſt vltimũ motũ erit motus.

Tex. 14. Tertia pars in tex. 14. in qua confutat rationem Empedoclis, & Anaxag. connexionem vero cum præcedentibus docet Simpl. tex. 16. eoſque reprehendit, quod dicerent, motum incæpiſſe, quia ita natura opus eſt fieri; præſertim Anaxagoram, qui ponit infinito tempore quieuiſſe, & deinde incæpiſſe, quia natura cum ordinẽ amet, & ſit cauſa ordinis eſſet inordinata, nã nulla proportio videtur inter infinitam quietem, & motum finitum; quare melius Empedocles aliquo .ſ. tempore res quieuiſſe, & aliquo eſſe motas, tamen adhuc peccat, quia non aſſignat cauſam huius viciſſitudinis inter actum amicitiæ, & litis, Neque dicas cum Democrito, æternorum non eſſe cauſam, vt quod triangulus habeat tres angulos; nam & ſi omne principium ſit æternum, non tamen omne æternum eſt principium, & ſine cauſa, vnde ſumunt occaſionem diſputandi, an æterna habeant cauſam; ſed Ariſt. loquitur de principijs cognitionis.

Tex. 15. Hic tex. 15. digreditur Auer. aduerſus loquentes, .i. aſſerentes nouitatem mundi. Nota ex t. 14. Deũ non eſſe ſecundum Ariſt. agens liberum, cum velit omnium debere aſſignari cauſam; ſecundo, naturam abhorrere inordinatum: tertio, nihil Philoſopho ſine ratione aſſerendum.

Tex. 16. ad 21 In tex. 16. eſt Quarta pars, in qua ſoluit aliquas dubitationes claras in tex. lege Themiſtium, vbi notat Simpl. tria eſſe neceſſaria ad perfectam diſputationem confirmare, refutare, & ſoluere.

Secunda totius libri pars a tex. 21. incipit, in qua primo docet propoſita, quintuplici diuiſione, vt optimè explicat Auer. Neque omnia ſemper quieſcere tribus rationibus; Neque omnia ſemper moueri inductione facta per omnes motus. Tertio, quædam ſemper quieſcere, additis duabus rationibus ex motu violento, & generatione; Et quarto, admittit quædam moueri; quædam quieſcere, de quo membro tex. 53. de qua plura, & bene Iauell. explicat tract. 2. c. 1.

Tex. 21. 22. Primo, Nota ex tex. 21. aliud eſt eſſe immobile, aliud eſſe quieſcens, vt etiam ex 5. Phyſ. 20. patet. Secundo, ex tex. 22. omnem ſcientiam reducendam ad ſenſum; nam concluſio, inquit Auer., ad principia, principia ad ſenſum, & experimentum; vnde tex. 26 nulla opinio vera, quæ ſenſui repugnat in ijs, quæ pertinent ad ſenſum; nam
A contrarium eſt ſignum non potentis iudicare manifeſta ab immanifeſtis. Tertio, qui deſtruit motum, deſtruit omnem ſcientiam; nam, inquit Simplicius, practicæ ſcientiæ requirunt motum, ſpeculatiuæ non ſine alteratione efficiuntur, vel vt ait D. Thom., ſcientiæ non tam in acquiſitione, quam in cognitione pendent à motu, ſcilicet phantaſmatum. Quarto, principia non probari Tex. 23. 24. 25. 26.
à ſcientia; quare cõtra negantes principia non eſt diſputandum. Ex tex. 23. primo motus eſt magis phyſicus, quam quies, quia ſcilicet, motum patet eſſe ſine quiete, non contra; vt ait Simplicius, vel vt Auer. quia notior; ſecundo augmentationem, & alterationem non eſſe motus continuos, & perpetuos.

Secunda pars huius, vbi docet, omne quod Tex. 27.
B mouetur ab alio moueri, vt hinc fiat nota hæc poſtrema diuiſio, cum vt colligat dari primum motorem, hoc ordine progreditur, primo præmittit quaſdam diſtinctiones vt moueri, & mouere per ſe, & per accidens; à ſe, & ab alio, natura, & violentia, omniaq; hæc probat ab alio moueri, nã violentum ab alio moueri patet; patet etiam in his, quæ à ſeipſis, vt animata, licet difficile poſſit diſtingui pars mouens a mota, & ſimpliciter inanimata, quæ à natura mouentur, ab alio quidem non à ſeipſis, cum non ſint viuentia, mouentur, & in hoc vltimo probando immoratur; nam præcedentia membra in ſeptimo probauerat, à nos in quæſtione rationes referemus.

Ex t. 9. contra Simpl. nota, animam eſſe naturã, quia principium motus; ſecundo quomodo mo-
C ueat corpus animalis; de qua re bene tex. 28. Tex 28. 29.
D. Tho. & Simpl. nam tex. 28. probat diſtinctam eſſe partem motam à mouente, quod Auerr. tex. 30. intelligit de diſtinctione non ſecundum eſſe, ſed ſecundum definitionem.

In tex. 30. dubitauit Auerr. quomodo in ele- Tex. 30.
mentis non poſſit diſtingui pars mota à mouente. Reſp. quia materia prima non eſt ſubiectum motus, cum ſit ens in potentia ex 4. Phyſ. 8.

Ex tex. 31. nota, aliquid moueri per ſe ad vnũ Tex. 31.
& conſequenter ad alia, vt quod per ſe mouetur ad quietẽ; conſequenter mouetur ad locum, &c.

Ex tex. 32. multa colligenda eſſent, ſed nota Tex. 32.
ſufficere, ad naturam conſtituendam principium tantum paſſiuum, vt ibi bene D. Thom. vt patet in elementis.

D Ex tex. 33 notat Auerr. primum mouens eſſe Tex. 33.
prius natura, vt cauſa; ſecundo, ly, natura, non intelligitur de prioritate perfectionis, vt putat Zimara, ſed cauſalitatis; differunt tamen ratione.

Tertia pars, in qua omnium conſenſu probat
deueniendum ad primum motorem .ſ. immobi- A Tex. 34. ad 39.
lem, vel qui ſeipſum moueat, & eſt hoc caput valde confuſum, tum quia eandem demonſtrationem bis continet, .ſ. tex. 34 & 35. deinde quid velit in tex. 36. non ſatis conſtat; an .ſ. primum mouens ſit immobile, vt Auer. & Alber. an quod ſeipſum moueat, vt Simpl. an omne mouens moueatur, vt D. Tho. Tertio, t. 37. antequam primam demonſtrationem propoſitam abſoluat, alteram proponit, ſed in fine capitis concludit, dari pri-
E mum motorem immobilem per ſex demonſtrationes, quas in fine quæſtionis referemus.

Poſtrema pars tex. 40. oſtendit, primum mo- Tex. 40.
torem immixtum debere eſſe immobilem; nam cum ſupra oſtendiſſet, non ab alio, neque à ſeipſo moueri, relinquitur, vt ſit immobilis, & ſupponit, omne quod mouetur, eſſe diuiſibile, loquitur de

primo

primo motore, ac ſi eſſet corporeus; nam nondum probauerat eſſe impartibilem. Probat, igitur propoſita triplici diuiſione, non moueri à ſeipſo; quia vel totum mouet totum, aut altera alteram partem, aut vna pars, vel plures mouent ſeipſas, neq; alij modi apparere poſſunt veri, vt Auerr. & D. Thom. tex. 45. aſſerunt; non primum, quia idem moueret, & moueretur; ſecundo, quia mobile eſt in potentia, mouens in actu; actus autem, & potentia nequit idem eſſe ſimul. Neq; ſecundum, quia non dabitur primum mouens; quia ſi altera pars per ſe mouet ſeipſam, contingenter mouetur ab alia, vnde non erit motus ſemper; demum eadem ſpecie motus moueret, & moueretur, vt deducit à primo ad vltimum per neceſſariam conſequentiam. Neq; tertium, quia totum non mouebit ſeipſum totum; & ſi totum mouebit ſeipſum, partes non mouebunt ſe per ſeipſas; quare vt totum moueat ſeipſum, debet vna pars eſſe immobilis, quæ moueat, altera quæ moueatur, quod neceſſarium eſt, vt aſſignetur pars mouens, & mota: Deinde oſtendit cum parte immobili neceſſariò eſſe coniunctam partem motam; quia ſi mouet, aliquid mouet; hæc autem pars non neceſſariò aliquid aliud moueret; vnde tex. 43. concludit, debere eſſe continuum id quod mouet, & mouetur in ijs, quæ mouent ſeipſa; ſed dubitat tex. 44. ſi tollatur aliqua pars mouentis, & mobilis à toto, quod ſeipſum mouet, certè reliquum mouebit ſeipſum ſecundum ſeipſum totum; alioqui non à ſeipſo moueretur ſi parte detracta quieſceret; ſed quomodo mouetur totum, ſi pars detracta eſt. Reſp. pars mouebitur in toto in potentia, ſeparata autem, actu eſt; nam quod mouetur, potentia diuiſibile, actu autem indiuiſibile, ideò pars in toto poteſtate ſolum erat indiuidua, & ideò poteſtate mouetur, poſt ſeparationem vero eſt facta actu indiuidua, ideo totum dicitur ſeipſum mouere, pars vero per totum.

Tex. 43.

Tex. 44.

Tex. 45. ad 54. Deindè à tex. 45. ad 54. probat motorem eſſe æternum ex æternitate motus, & quia omnium, quæ aliquando ſunt, aliquando non ſunt, debet dari aliqua cauſa; & probat eſſe vnum, quia melius eſt eſſe vnum, quam multa, & quia motus eſt vnus continuus, vnde infert primum mouens eſſe omninò immobile, quia ſi moueretur, ſaltem per accidens eſſet corruptibile, ipſum autem mouens æternum eſt, & cauſa immortalis motus, vnde ſphæræ cæleſtes, licet moueantur per accidens, non tamen ſunt corruptibiles, quia non à ſe, ſed ab alio mouentur, vnde tria entium eſſe genera conſtat, immobilia, ſemper mobilia, & media.

Tex. 50. 53. Ex tex. 50. 53. nota regreſſum demonſtratiuũ inter motorem, & motum eſſe, ſcilicet idem manens idem ſemper eſt natum facere idem; vnde etiam patet, Deum neceſſariò operari. Ex quo textu colligi poteſt creatio, quia inquit, poſſe aliquando non eſſe, aliquando eſſe ſine ortu, & interitu, vt quæ partibus careat.

Tex. 54. 78. Tertia libri pars incipit à tex. 54. ad 78. in qua ex Simplicio oſtenditur æternitas motus; Primo oſtendit proprietates illius motus à tex. 55. ad 61. probans motum localem eſſe cæteris priorem

Tex. 55. 62. tum quia augmentationem præcedit alteratio, & hæc indiget motu locali ob raritatem, & denſitatem, congregationem, & ſegregationem, quæ ratio ex antiquis ſumitur. Deinde in particulari; cum primum tripliciter dicatur, natura, .ſ. tempore, & perfectione, motum localem his omnibus modis eſſe priorem oſtendit: Natura quidem, quoniam eſt cauſa omnium aliorum; Tempore quia eſt perpetuus, alij vero corruptibiles; nam licet motum localem in corruptibilibus præcedat generatio, tamen ſimpliciter motus localis præcedit generationem. Perfectione autem, quia motus localis in ijs, quæ generantur, eſt poſterior generatione; tum quia animalibus ineſt perfectioribus, tum quia motus localis minimè omnium ab eſſentia rem motam dimouet, vt quæ nihil, quod in re ſit, immutet, ita tex. 59. Confirmant, quia hoc motu maximè ſe animal mouet; nam in cæteris, ab extrinſeco dependet, nutritio ab alimento, alienatio à motu locali. Tex. 59.

Dubitat Auer. tex. 57. cur generatio præcedat omnes motus, cum alteratio ſit via ad generationem. Reſp. ſicut ſubſtantia eſt prior accidentibus, ita via ad ſubſtãtiã eſt prior q̃ via ad accidentia, licet non pugnet aliquod accidens eſſe prius aliquo accidente, vel ſubſtantia, quod vero alteratur, ſupponit priorem generationem eſſe factam. Dices 2. in tex. 58. Cur quod eſt perfectius, eſt prius natura? Reſp. dupliciter dicitur prius natura, vel perfectione, vel generatione.

Secundo, à tex. 61. probat motum circularem eſſe primum, & continuum; nam omnis fit ex oppoſito in oppoſitum, quia inter illos oppoſitos non eſt diſtantia infinita, neque motus contrarij ſibi ſuccedentes ſunt perpetui, & continui, ſiquidem intercipitur quies media; nam alioqui idem duobus motibus contrarijs moueretur; & explicat in generatione, & interitu: ſi enim antequam generatur, interit, iam dum generatur res interit, quod ſi interit, poſtquam genitum eſt, tempus aliquod intercedat, oportet, in quo tempore non proprie dicitur ſemper eſſe quies, vt quando eſt corruptio, quia ſubiectum non quieſcit ſub non ente. Neq; obſtat, quod vni duo poſſint opponi, vt motui motus, & quies, vt æquale excedenti, & exceſſo; ſiquidem diuerſa eſt oppoſitionis ratio; nam quieti priuatiuè opponitur; motui verò contrariè. Confir. quia abſurdum eſt, generatũ ſtatim corrumpi, ex quo rõ duci põt in alias mutationes, cum motuum ſimilis ſit rõ in omnibus. Ex quo patet ex identitate rõnis duci optime argumentum. Tex. 61.

Deinde tex. 64. nullum motum localem præter circularem eſſe continuum, ſiue ſit rectus, ſiue ex recto, & circulari ſit mixtus, quia recta linea ſuper quam ſit motus rectus, finita omnis eſt, quare perpetuo per eam fieri nequibit motus, niſi retrocedat per motum priori oppoſitum, inter quos quies neceſſario intercipi debet, atq; oppoſui; patet ex eo, quod ſi duo mobilia duobus illis motibus moueãtur, & ſibi inuicem occurrerent, ſe impedirent. Intercipi autem quietem tex. 65. probat ex ſenſu, tum in pulſu, vt ait Auer. tum in animalium motibus progreſſiuis; Deinde ratione, quod vt efficiat, ſumit in linea, ſuper quam ſit motus, eſſe principium, medium, finem, medium vtramq; naturam participare, quare eſt vnum ſubiecto, ratione vero duo, quia principij & finis eſt diuerſa ratio, tum ſumit, aliud eſſe poteſtate, aliud actu, quare omne punctum, quod eſt inter extrema, eſt poteſtate, non actu, niſi aliquis vtatur vno illorum, vt principio, vel vt fine, in eo conſiſtens, ab eoque recedens, vnde dum mobile continuè fertur, poteſtate tantum eſt medium, neque ab eo recedere, vel accedere dicitur, quia ſi ſic, quies media eſſe debet; nam in eodem momento acceſſus ille, & receſſus eſſe non poteſt, niſi in eo puncto eſſe, vel non eſſe ſimul dicatur, quod ſi in diuerſis momentis dicitur eſſe, & non eſſe, neceſſe eſt tempus intercipi, cumque omniũ Tex. 64. Tex. 65.

pun-

punctorum, quæ in eadem lineam ſunt, eadem ſit ratio, etiam in illis cõſiſtet; vnde quod perpetuò mouetur ſemper conſiſtat, neceſſe eſt, quare cum extrema lineæ actu ſint, neceſſe eſt, vt dum fit retroceſſio, fiat etiam quies: quamobrem ſic conficitur argumentatio; Nullum mobile ad aliquod punctum accedere, & ab eo recedere poteſt, eo vt principio, & fine vtendo, niſi interponatur quies: ſed quod accedit ad aliquod punctum, & ab eo recedit vtitur eo vt principio, & fine; ergo neceſſariò debet eſſe quies media.

Tex. 67. Sed contra tex. 67. primò objicitur; nam ſequeretur mobilia mota æquali velocitate ſuper æquales lineas non eodem tempore peruentura ad finem. Conſequentia probatur; ſi vnum ponatur ad aliquod punctum medium accedere, & ab eodem recedere, alterum verò continuò moueri. Reſp. Ariſt. cum ſupponantur omnia æqualia, vtrumq; mouetur æqualiter; quare vt vnum non accedit, & recedit à medio, niſi potentia, ita & alterum, quod ſi actu id ponatur, neceſſe eſt, vt conſiſtat per aliquod tempus in medio, & ſic non æquali tempore mouetur.

Secundo, ſoluit rationem Zenonis, quod ſint infinita media, & prius peruenire oportet mobile ad medium, quam ad finem, quare infinita pertrãſirentur.

Tex. 68. Reſp. ex t. 6. Phy. etiam tempus eodem modo eſt infinitum, quæ reſponſio ad veritatem ipſam non eſt ſatis; nam difficultas eſſe poteſt de ipſis medijs, prætermiſſo tempore, quomodo pertranſeantur, & numerentur. Reſp. in continuo eſſe infinita dimidia non actu, ſed potentia, quia fiunt in actu per dimenſionem, cum vno puncto, vt duobus vtimur, cum igitur ſint infinita, actu pertranſiri nequeunt; potentia vero poſſunt.

Tex. 69. Tertio, t. 69. quomodo cum idem ſit inſtans generationis, & corruptionis, magis applicetur generationi. Reſp. idem ſecundum rem, diuerſum ſecundum rationem, eſt in generatione affirmatiuum, in corruptione negatiuum: Deinde

Tex. 70. tex. 70. tres rationes logicas affert contra continuationem motus. Prima, quia omnis eſt de contrario in contrarium; ergo: quia eſſet aliquando idem ſub duobus contrarijs. Secunda, omnis terminatur ad quietem, ergo: Tertia, quia abſurdum eſt idem ſimul eſſe, & fieri.

Tex. 73. Quarto, tex. 73. motum circularem eſſe continuum, tum quia non ſequeretur abſurdum, vt in alijs, tum quia eſſe poteſt ab eodem in idem; alij aũt nõ ſine reflexione; vnde patet primo in ſemicirculo non poſſe fieri vnum motum continuum per reflexionem, & multo minus in alijs motibus. Secundo tex. 74. error dicentium omnia eſſe in continuo fluxu.

Tex. 74. 75. Quinto tex. 75. motum circularem eſſe primum, quia eſt continuus, & infinitus, & rationem reddit continuitatis, quia alij motus habent principium, finem, & medium diſtantia; hæc autem non ſunt diſtantia in circulari, quia ſit circa centrum. Confirmat tex. 76. quia omnes metitur, primum

Tex. 76. 77. autem eſt omnium menſura motuum. Deinde tex. 77. quia ſolus hic motus poteſt eſſe regularis; & demum ex opinione omnium nam motus propriè localis tribuitur, cæteris autem per trãslationem; nam dicimus aliquem moueri, dum mutat locum, non ſic cum acquirit albedinem, ſed alteratur.

Quarta pars libri tex. 78. qua probat, primum

Tex. 78. 82. Motorem eſſe impartibilem; nam cum oſtendiſſet quaſdam proprietates primi Motoris, & præcipuè mouere æterno tempore, nunc ex hoc docet eſſe impartibilem, & abſtractum à materia; &

A primo ponit quædam neceſſaria ad hoc probandum. Primum virtus finita non poteſt mouere tempore infinito, & ſupponit, quod in 6. probatũ eſt, maiorem vim diuturno tempore mouere, vbi probat totum mobile in maiori tempore pertranſire aliquod ſignum, quam pars. Probat autem hoc modo. Detrahatur pars virtutis, & mobilis ea proportione, vt virtus minori tempore moueat partem mobilis, v. g. ſit decima pars virtutis, & quinta mobilis, hæc pars virtutis minori tempore mouebit; ſi ergo addamus huic virtuti, vſq; dum deueniatur ad virtutẽ finitam poſitam, & ſimiliter addamus mobili partes ſuas non infinito, ſed finito tempore, æqualis virtus finita, ac infinita mouebit: Iauellus vero ſic format hanc rationem: cum mouens, & mobile ſint finita, patet, quod

B ſumendo ab eis partem poſt partem, tandem conſumentur, & cum pars moueat partem in minori tempore, quam totum moueat totum, patet, quod omnes partes temporis, quibus omnes partes mouentis mouent omnes partes mobilis, ſunt finita, vnde erit motus in tempore finito: quare mobile finitum non mouetur a finito mouente in tempore infinito.

Sed contra hanc rationem primo objicitur: nã ſupponit falſum, quod à quolibet mouente, & mobili poſſit detrahi pars, vt patet in intellectu indiuiſibili, & corpore cæleſti incorruptibili. Reſp. Auer. etiam ſi ita ſit de facto, adhuc conditionalis eſt vera, ſi à mouente, & mobili ſubtrahatur pars, pars mouebit partem in minori tem-

C pore, quam totum moueat totum: vel, vt D. Tho. poteſt ſubtrahi per imaginationem, vt Aſtrologi diuidunt cælum per gradus, vt dicere ſolemus, breuiori tempore Taurum tranſire Orizontem, quam totum Zodiacum.

Secundo, intelligentiæ de facto mouent orbes æterno tempore ſecundum Ariſt. & tamen non habent virtutem infinitam. Reſp. non eſſe abſurdum finitum mouere finitum in tempore infinito per reiterationem, quia eſt motus infinitus per accidens, ita tamen vt quælibet circulatio ſit in tempore finito, ad quod ſufficit virtus finita incorruptibilis, ſed hic loquitur Ariſt. de continuo tranſitu partis poſt partem ſine reiteratione, qui tranſitus eſſe non poteſt, niſi ſit mobile infinitum, quod niſi ab infinita virtute moueri non poteſt: Quod ſi

D dicas: ergo ratio Ariſt. non valet, quia iam in tertio probatum eſt vniuerſum eſſe finitum. Reſp. D. Tho. Iauell. 12. Met. q. 20. vbi probat ex eo, quod Deus eſt cauſa motus infiniti per reiterationem, debere etiam eſſe cauſam motus infiniti per ſe, quia cauſæ omni debet aſſignari effectus per ſe; ſed hæc ratio patitur multas difficultates; de qua alibi: nota tamen hoc valere, quando mouens eſt mouens à ſe independenter ab alio, vt ait Scotus, ſed non videtur ad mentem Ariſt.

Tertio, quia videmus, quò maior eſt virtus, eò celerius mouere: ergo male arguimus infinitatem virtutis à diuerſitate motus. Reſp. dupliciter dicitur virtus mouere in maiori tempore: primo ſecundum diuturnitatem, & ita arguit virtutem infinitam: ſecundo, ſecundum tarditatem, & ita

E arguit defectionem virtutis. ſed de vi huius rationis alibi.

Secundo, probat virtutem infinitam non eſſe in magnitudine finita, & ſupponit maiorem virtutem minori tempore, ideſt velocius mouere, ex 7. Phyſ. & probat: Quia vel motus fieret in non tempore, quod eſt impoſſibile, vel ſi in tempore

virtus

virtus finita, & infinita in æquali tempore mouerent, quod etiam eſt impoſſibile. Sed contra, eadem ratio videtur, etiam concludere non dari infinitam virtutem extra magnitudinem. Sed Reſp. quia dum eſt in magnitudine, neceſſariò debet mouere, extra autem liberè. Quod ſi dicas, moueat toto poſſe. Reſp. id non poſſe velle, quia eſſet vanum, ſicut Deus nõ poteſt producere maximum effectum, ſed eſt inſtantia in anima rationali, quæ in corpore eſt, & tamen libere, ſed non eſt pendens à corpore.

Tertio probat, virtutem finitam non eſſe in magnitudine infinita, primò, quia ſi ſumatur pars magnitudinis mouebit in aliquo tempore, & ſi duplicetur in dimidio tempore, & ſic in infinitum, & cum magnitudo ſit infinita, numquam abſoluetur, neque etiam tempus, cum ſit diuiſibile in infinitum: quare virtus finita mouebit in tempore infinito contra primam ſuppoſitionem. Secundo, quia ſi ſumatur æqualis potentia finita infinita magnitudine, eodem modo ſe habebunt potentiæ illæ, quod eſt abſurdum. Ex his patet, primum motorem eſſe impartibilem, quia non habet virtutem finitam, neq; infinitam in magnitudine.

Tex. 82. Secunda pars a tex. 82. eſt de motu proiectorum, quod difficile cum præcedentibus coniungitur: Simpl. vero connectit, agi de his, quia mouentur, & non videntur ab alio moueri. D.Thom. autem, quia actum erat de virtute motus, & motoris, dicit de motu proiectorum; qui eſt continuus, & tamen à pluribus motoribus, cui fauet, quod Ariſt. docet tex. 85. & tria docet; primum quomodo fiat hic motus, & quomodo ceſſet, ſecundum, non eſſe vnum, ſed plures, conſequenter autem contiguos. Tertio, reprehendit cauſam huius aſſignatam ab aliquibus eſſe antiperiſtaſim.

Tex. 83. Tertia pars in tex. 83. in qua docet de primo motore eſſe vnum immobilem ſine fatigatione mouentem regulari motu, eſſe non in medio, ſed in circumferentia; quæ in Quæſtionibus de Deo explicanda ſunt: Deinde quærit, an poſſit continuari aliquis motus ab alio mouente præter mouens immobile. Reſp. negatiuè, quia omne, quod in mouendo mouetur, fatigatur, quod intelligitur de omni motu etiam circulari.

Tex. 78. 86. Quarta pars tex. 85. in qua ex his, quæ in prima parte dixerat, colligit, primum motorem eſſe indiuiſibilem, vbi Simpl. mirum in modum laudat Ariſtotelem, atque cum Platone confert.

Difficultates Textuales.

1. Diffic. Quam connexionem habeat liber ſeptimus cum octauo.

Connexio 7. & 8. libri cum alijs libris clare patet, nam cum actum ſit de motu, & eius ſpeciebus ſecundum ſe, nunc agitur de motu in ordine ad motorem, et durationem, duo maneat explicanda. Primum erit, quomodo 7. & 8. liber inter ſe connectantur. Secundum, quod ſit Ariſt. inſtitutum in 8 libro. Primo Iand. putauit ſeptimum eſſe ſuperuacaneum, quod eadem problemata tractentur; idem autem bis in eadem parte non eſſe, cur tractetur. Simpl. autẽ, & Alex. Auer. D.Thom. & alij recipiũt, tum quia tractatur de comparatione motuum, quod neceſſariũ eſt phyſico, et nullibi tractatur, niſi hic, tum quia A *eadem problemata licèt tractentur vtrobique, tamen 7. per breues demonſtrationes; in 8. verò validioribus, quod factum eſt eſt, vt animi ad altiſſima, quam in 8. explicanda erant, ſenſim diſponerentur. Iauellus vero in ſũma ſeptimi vult nu. 7. probari dari primum motum, & motorem in communi. in 8. autem in particulari, quis ſit ille primus motus, et qualis, & explicat etiam conditiones primi motoris; quare ſequitur ſecundum Iauellum eſſe diſtinctum 7. ab 8. etiam in obiecto materiali.*

2. Diffic. Quod ſit inſtitutum Ariſtotelis in hoc libro.

B *Prima Opinio eſt dicentium in hoc 8. tractari de æternitate motus; Primo, quia initio illud proponit; Secundo, nam cum æternus motus ſit paſſio corporis phyſici, de eo in hoc extremo agendũ eſt, nam cum egiſſet de motu ſecundũ ſe, & de motu, vt eſt continuus, nunc agit de motu vt æternus eſt, qui intelligi nequit, niſi primis intellectis, quia ſupponit cognitionem motus, loci infiniti, temporis continui &c.*

Et Confir. quia æternus motus eſt, vt quidam particulare ſub motu in vniuerſali, vnde tex. 46. dicit præcedentes libros fuiſſe vniuersè de natura, quare ſignificat 8. eſſe de re C *ſingulari, quare hic liber non eſt de rebus communibus per prædicationem, ſed extenſione, & ambitu, nam motus circularis non oſtenditur de cœlo, vt particulare eſt, ſed vt omniũ rerum eſſe communis, & ideo 1. de Gener. 14. & 1. de Cælo 71. iure appellat de motu, ita Simpl. Alb. Aegid. & Zabarell. de naturalis ſcientiæ conſtitut. cap. 12.*

2. Opinio eſt dicentium, agi de motore immobili, ita Auer. & D. Thom. colligunt ex tractatione, quæ plurimũ verſatur circa primum motorem, & ex t. 3. vbi ait debere conſiderari non ſolum naturam, ſed etiam primũ principium, volunt agi de æterno motu propter D *motoris inueſtigandam exiſtentiam.*

Mihi etiam certum eſt agi de vtroque, ſed difficultas eſt, quid præcipue tractetur, primusne motor propter motũ, an contra motus propter primũ motorem. Ego dico Primo *hic tractatur per ſe de vtroque: Primo æternitas motus ponitur, vt quæſtio diſcutienda.*

Confir. Quia æternus motus per ſe pertinet ad phyſicũ, et hic exactè tractatur, ex quo etiã probatur, tractari etiam per ſe de primo motore, quia per ſe pertinet ad phyſicũ. Confir. 2. quia hic oſtendũtur plures proprietates illius.

Dico 2. Primario tamen tractatur de motu; ſecundario de motore, vt cauſa motus: probatur, quia primus motor non pertinet ſecun- E *dum ſe, ſed vt motor eſt ad phyſicum; motus autem ad phyſicum ſecundũ eſſentiam ſuam pertinet; ergo motor propter motum, non ergo tractatur ſecundũ ſe, nam licet motor vt cauſa ſit nobilior motu, tñ ad ſcientiã magis primario ea pertinent, quæ ad ipſam per ſe ſpectant,*

ſtant, ſecundum eſſentiam; quam quæ ratione alterius.

Confir. Quia 2.phyſ. tex.71.& 73. primus motor non eſt conſiderationis phyſicæ, niſi vt cauſa motus æterni adæquatè, quare eius cognitio ordinatur ad cognitionem motus, nam obiectum debet poni, cuius principia; & cauſæ quæruntur. Ex his patet, qua ratione primus motor ad phyſicam, & qua ad metaphyſicum pertineat; nam ad phyſicam pertinet vt principium; ad metaphyſicam verò vt ſubiectum, vt ex 2.phyſ.73. Auer. 1.phyſ.commen. vlt.colligunt, ſicut quantitas à Mathematico conſideratur, vt ſubiectum, à phyſico vt paſſio; ex quo etiam patet, ad metaphyſicum pertinere conſiderare omnia primi motoris attributa, quod.12.met. præſtat; quare etiã dum tractat de eo, vt eſt primus motor immobilis, non tractat ad cognoſcendam naturam motus, ſed vt perfectò naturam primi motoris cognoſcat; vnde differentia illa, quam aliqui aſſignant, quod primus motor in 8.cognoſcitur, quoad an eſt, & in Metaphyſicis, quoad quid eſt, non eſt primaria intentio, ſed ſecũdaria, quia ſcilicet in Metaphyſicis tractatur vt ſubiectum.

3.Diffic. Qua ratione tex.4. mobile dicatur præcedere motum.

REſp. Auer. Præcedere ſecundùm tempus, vt patet ex generatione ignis ex ligno, & oleo, tum ex motu locali elementorũ inuicem tranſmutabiliũ, & motu ſurſum ignis ex terra geniti, nam terra non ſolum eſt in potentia ad ignem, ſed etiam ad motum ſurſum.

Sed contra; quia ignis cum primũ eſt genitus, eſt in potentia ad motũ ſurſum, & tamen non præcedit tempore motum, qui immediatè ſequitur, ex quo Philop. negat mobile in potentia præcedere tempore motum in actu. Confir. quia cælum eſt mobile in potentia, cum eius motus ſit actus entis in potentia, & tamen nõ præcedit tempore ſuum motum; neque ſe ipſũ motum in actu, cum vtrumque ſit æternum.

Reſp. Auer. Duplicem eſſe potentiam, vnã naturalem, quę ſemper eſt coniuncta actui diuerſæ ſpeciei, vt patet ex terra, quæ eſt in potẽtia ad ignem, alteram violentam, quę eſt coniuncta actui eiuſdem ſpeciei, vt ex igne detẽto deorſũ, nam eiuſdem eſt ſpeciei ſiue ſit ſurſum, ſiue deorſum; propoſitio igitur intelligenda eſt de potentia naturali, non de violenta, at potentiæ cõiunctæ actui .i. formæ ignis, eſt violenta ad motum ſurſum; nam ſi eſſet naturalis, tũc duo contraria eſſent in eodem ſubiecto ſimul, ſcilicet motus in potẽtia, & in actu; nam motus dicitur violẽtus dupliciter: Primo, quia eſt ab extrinſeco, ſic non eſt violentus; Secundo, quia mobile eſt impeditũ ab extrinſeco à ſua perfectione, ad quam tendit, & iſte motus ſurſum eſt violentus igni, quia perfectio illius conſiſtit in exiſtentia ſurſum; at in illo non exiſtit, quia impeditur à medio; quare ex Auer. potentia naturalis ad motũ, & motus ſunt contraria; quod ex Burlæo eſt verum de potentia ante actum, non autem de potentia cum actu.

Sed hæc non placent Veneto dicenti motum ſurſum eſſe naturalem igni, ſed potentiam ad motum eſſe violentam, quia eſt coniuncta cum quiete in loco innaturali.

Ego breuius Reſp. Motum in potentia ad actum primũ eſt prius tempore, quia inter illa debet intercedere generatio, ſed motum in potentia ad actum ſecundum non ita, quia poteſt hoc exire in actum, vel in eadem menſura, in qua eſt, vel immediatè poſt: at quod eſt in potentia ad actum primum, eſt in potentia ad exiſtendum, atque adeo vt fiat in actu; nam hoc eſt in potentia, ex quo fiat motum in actu, vt oleum eſſe motum in potentia, de quo generatur ignis, qui mouetur ſurſum, vt fusè Burlæus explicat.

Ad Confir. Reſp. 1. Hanc definitionẽ motus non conuenire motui æterno, quia non adeſt potentia ante actum, quod requirit definitio motus, non quidem vt ſic, ſed de nouo factus, quia motum de nouo factũ præcedit potentia, & poſſibilitas motus ſecundum tempus; At motus cæli non eſt nouus, ſed æternus; at non placet, quia cõuenit illa definitio motui vt ſic.

Reſp. 2. Alex. Illam definitionem conuenire motui æterno, non tamen exigere potentiam ante actum, ſed ſolum vt ſit mobile aliquod, in quo recipiatur motus, quia motus ſupponit mobile, & non poteſt eſſe in re immobili.

Reſp. 3. Alij, mobile antequã moueatur, eſt in duplici potentia, ſ. ad motum, & terminum motus, ſed dum mouetur, eſt tantũ in potentia ad terminum; cælum autem cum non ſit in potentia ad motum, ſed ad terminum, non eſt opus vt tempore præcedat ſuum motum in actu.

4.Diffic. An omnis factio ſit terminus motus.

AFfirmat Ariſt. tex.5. & 6. vt inde probet motum eſſe æternum, nam mobilia, & motores non potuerunt incipere eſſe, quia eorum inceptio eſſet quædam factio; at omnis factio rei eſt terminus motus, atque adeo motus præceſſiſſet primum mobile, & primum motorem, quod ſi dicant fuiſſe mobilia, & motorem ab æterno, tunc ſequitur, vel per æternitatẽ quieuiſſe, & id eſt irrationabile, quia non poteſt aſſignari cauſa, an ſit naturalis, an violenta; ergo dicendum eſt ab æterno fuiſſe motum.

Verũ hæc ratio deficit in fundamento, quia non eſt neceſſariũ omnem factionem alicuius ſubſtantiæ eſſe terminum motus, tum ex veritate Theologica, qua ponitur noua rerũ creatio, tum ex Ariſt. qui ex communi poſuit ſubſtantias æternas eſſe à Deo per ſimplicẽ emanationem, non per mutationem; ergo etiam poterit id fieri de nouo; quia eiuſdem eſt potentiæ producere effectum nouum, atque æternum: Antec. prob. ex 2.met. vbi dicitur Deus eſſe cauſa vniuerſalis totius entis, tum ſi concederetur mundum incepiſſe per mutationem indiuiſibilem, adhuc non ſequeretur illum eſſe termi-

termi-

terminum motus, vt patet ex immutatione ſenſus, vel intellectus indiuiſibili, quia nõ eſt terminus motus, ſed hoc videtur negare Ariſt. t.8. et 9. quia debet aſſignari rõ, cur anima nũc moueatur, & antea quieſcebat: at illa rõ non eſt ſine aliquo motu. Neq; inquit Auer. dicas cũ loquentibus, nouã actionẽ non pendere ex noua concupiſcentia, ſed ex præſentia temporis; nã præſentia temporis ſequitur traſmutationem.

Sed Reſp. quod licet hec Auer. rõ habeat vim in agẽte particulari, cuius ſcientia cũ cauſetur à rebus, non põt ab eo aliquid fieri de nouo ſine nouitate appetitus, & mutationis, nõ tñ habet locum in Deo agente vniuerſali, cuius ſciẽtia vt non cauſatur à rebus, ita põt agere de nouo ſine nouitate appetitus; nã ſicut per ſcientiam æternam, qua cognoſcit pluuiam heri nõ fuiſſe, & hodie eſſe abſq; ſui mutatione, ita per eãdẽ voluntatem æternã producit mundũ de nouo; quia non incipit habere nouã volitionem, ſed quod ab æterno voluit, ẽt hodie vult, & hinc ſit non eſſe quærendam cauſam extrinſecam, cur fuerit prius quies, vel negatio productionis, et nunc ſit motus, & productio, quia vna Dei voluntas fuit cauſa quietis, & nunc eſt motus, & productionis.

5. Diffic. An rectè probet t. 10. & 11. Mundi æternitatem ex æternitate temporis.

R*Eſp. negatiuè, quia non rectè probat æternitatem temporis ex prioritate, & poſterioritate inter cauſam, & effectũ nouũ; nã ſunt varia genera prioritatũ, genus eſt prius ſpẽbus & tamen non eſt prius tempore, & ſic de alijs.*

Dices, Deus non eſt prior tantũ natura, quã mundus, quia mũdus eſſet ſimul duratione cum Deo; hac aũt vel eſt indiuiſibilis, et ſi eſt diſtincta à natura Dei, dabitur aliquod ens indiuiſibile ab æterno Deo coexiſtens, ſi vero eſt natura Dei, Deus eſſet prior mũdo ſm̃ durationẽ illam, atq; adeò nõ tantũ ſecundum naturã; vel eſt diuiſibilis, & non poteſt eſſe, niſi tẽpus, quia non poteſt eſſe, niſi ſucceſſiuè, cũ omnis duratio ſit vel ſimultanea, vel ſucceſſiua.

Reſp. Deũ eſſe priorẽ mundo, quatrupliciter. Primo, cauſalitate, in genere cauſæ finalis, & efficientis; 2. perfectione, vt patet; 3. natura; nã Deus põt eſſe ſine mundo, non contra; 4. duratione tũ indiuiſibili .i. æternitate, in qua nõ eſt prius, & poſterius, neq; hinc ſequitur eſſe priorem, tantum prioritate nãræ, lʒ Deus ſm̃ ſuã naturã ſit prior mundo, quia diuerſo modo accipitur ly natura tũ duratione ẽt ſucceſſiua nõ vera, ſed imaginaria; nam ſi Deus præceſſiſſet ſecundum durationem realem ſucceſſiuam, illa fuiſſet ab æterno.

6. Diffic. An tempus ſit infinitum ex Ariſt.

R*Eſp. affirmatiuè, vt patet t. 10. 11. & 12. vbi illud probat, ſed inſufficienter, vt alibi oſtendimus. Dices ex Ariſt omne tẽpus eſt numerus motus, ſed infinitũ non eſt numerus, quia omnis numerus eſt numeratus, uel numerabilis ex Ariſt. at non ſic infinitũ, aliter eſſet pertrãſibile, neq; dicas, illã partẽ definitionis non conuenire tẽpori infinito, quia cuilibet cõ-* A *tento ſub definito debent conuenire oẽs partes definitionis, ex 6. & 7. Topic. neq; dicas conuenire tẽpori finito, quia tẽpus eſt ſpecies ultima, atq; adeo eius definitio debet conuenire cuilibet tempori indiuiduo; nam indiuidua eiuſdẽ ſpeciei eadem definitione definiuntur, 6. Topic.*

Conf. 1. quia ſi poſſet dari tempus infinitũ, haberet eandem paſſionẽ, ac tẽpus finitum, cum ſit eiuſdem ſpeciei; quæ autem ſunt eiuſdẽ ſpeciei, habent eandem paſſionem. At tẽpus ſequitur menſurare motũ, ꝙ repugnat infinito, quia menſura eſt nota, infinitum autem eſt ignotũ.

Conf. 2. quia ſi tempus eſt æternum, ſequitur fuiſſe ante omne animal, quia nullum animal eſt æternum, atq; adeo fuit tẽpus aliquãdo, & B *nullũ animal fuit, contra Ariſt. ponentem ſpẽs æternas. Conſeq. prob. quia nullũ fuit animal ante quod nõ fuit tempus, atq; adeo tẽpus fuit ante omne animal, nam de quocumq; ſignato verum eſt, quod A. fuit ante B. ergo aliquando fuit, & non fuit B. Conf. 3. quia dato infinito tempore poſſet cõtinuũ eſſe diuiſum in omnẽ ſui partem, quia in tẽpore infinito eſſent infiniti dies, & ſingulis diebus potuiſſet fieri vna diuiſio, atque adeo eſſent factæ infinitæ diuiſiones, & partes contra Ariſt. Conf. 4. quia pars eſſet æqualis ſuo toti, nã ſi ſit A. tempus infinitũ præteritum vſq; ad hoc inſtans, & B. ſit totum futurum, incipiens ab eodẽ inſtãti, & C.* C *ſit totum præteritũ infinitum, vſq; ad præſens D. vero totum tẽpus perpetuũ futurũ incipiẽs ab eodẽ inſtanti: tunc ſic; A. & B. ſunt æqualia ſicut ẽt C. & D. cum nullũ infinitum ſit maius altero, vel minus, ſed B. maius D. cum D. ſit pars B. ergo B. eſt maius, quã C. quia C. & B. sũt æqualia, vnde arguitur ſic, B. eſt maius C. & B. eſt æquale A. ex conceſſis; ergo A. eſt maius C. ſed A. eſt pars C. ex caſu propoſito; ergo aliqua pars eſt maius ſuo toto.*

Reſp. ex 1. Arg. mihi fieri valde probabile non poſſe dari tempus infinitum, in quo Ariſt. non ſibi conſtat, vt alibi oſtendemus.

Reſp. 2. etiam ſi tempus ſit infima ſpecies, ad- D *huc tamen poſſe illi conuenire, vel repugnare varia prædicata, non rõne naturæ temporis, ſed ratione aliquarum cõditionum illi adiunctarum, vnde tempori ſecundum ſe, nec conuenit menſurari, vel menſurare, niſi vt eſt contractum per finitatẽ, et ideo illi repugnat ut eſt contractum per infinitatem.*

Ad 1. Conf. reſp. illam eſſe ſophiſticam, quia lʒ tempus fuerit ante omne animal diſtributiuè, & determinatè ſumptum; non tamẽ ante omne animal collectiuè ſumptum; ex quo non ſequitur fuiſſe aliquod temporis, in quo nullũ fuit animal, vbi Scotiſtæ notãt poſſe aliquam propoſitionẽ vniuerſalẽ eſſe neceſſariã, & tamẽ omnes ſingulares eius, eſſe contingentes.

E *Ad 2. Conf. Reſp. 1. Aliqui concedunt continuũ poſſe eſſe diuiſum in partes infinitas, per infinitos dies, non tñ inde ſequitur poſſe eſſe diuiſum in oẽm ſui partem, quia non eſt abſurdũ dari infinitam multitudinem, ſed eſt abſurdũ dari partẽ aliquã, quæ non ſit adhuc diuiſibi-*

 lis,

lis, ſed non video, quomodo continuum finitū poſſit eſſe diuiſum in infinitas partes determinatas, quales eſſent oēs illę partes adinuicē; nā ex infinitis partibus determinatis cōpoſitū, eſt actu infinitum per carentiam extremorum.

Reſp. 2. poße quidē continuū diuidi per dies præteritos infinitos in oēm ſui partem diſtributiuè accipiendo dies, & partem, ſed nō poſſe accipiendos illas collectiuè; ſed non video, cur Deus nequeat per æternitatem ſignare omnes dies præteritos diſtributiuè, & collectiuè, & in ſingulis diebus ſimiliter efficere vnam diuiſionem, etiam collectiuè accipiendo diuiſiones, & dies, vt alibi.

Reſp. 3. hinc optimè probari non poſſe eſſe infinitos dies præteritos ſucceſſiuè, vt alibi.

Ad 3. Reſp. in caſu poſito B. & A. nō eſſe æqualia, nec C. & D. neq; aliquod illorū eſſe altero maius, & minus, ſicut neq; pars ſuo toto eſt minus, nec totū ſua parte maius, quia hæc prædicta nō conueniunt extremis infinitis, ſed finitis, quia hęc dicunt proportionem determinatam, quæ repugnat infinito, & licet ſit proprium quantitatis eſſe æquale, vel inæquale, tñ id intelligitur de æqualitate negatiua, quæ negat maioritatem, & minoritatē inter extrema; non de poſitiua, quæ mediat inter maius, & minus; ad cuius oppoſitam inæqualitatē ſequitur maius, vel minus: ſed ex dictis de infinito patet falſitas huius doctrinæ; quare.

Reſp. 2. hic probari non dari infinitum, vel vnum infinitum eſſe altero maius, de qua re alibi dixi.

7. Diffic. De opinione Empedoclis, & Anaxagoræ.

RESP. 1. Empedoclem potuiſſe litē, & amicitiam, nā talia ſunt principia operationis naturæ, qualia intellectus, & voluntatis; ſed principium operationū intellectus, & voluntatis ſunt amicitia, qua homines congregātur, & inimicitia, qua ſeparantur; ergo ſimiliter operationum naturæ; ſed reÿcit Ariſt. cum Auer. quia non aſſignat cauſam motuum naturalium, .ſ. cur nunc moueatur amicitia, nūc moueatur inimicitia ad diſgregandum; cū in agentibus nālibus non ſit libertas. Sed Reſp. naturales cauſas eſſe determinatas ex ſe tātą tempore mouebat, & poſtea lis tanto, neque huius quærenda alia cauſa eſt; ſed non placet Auer. quia nō ſufficit ad ſaluādas omnes mutationes; quæ ſunt in natura.

Reſp. 2. Anaxagoram poſuiße mentem eſſe principium mundi; ſed Ariſt. illū impugnat, ꝙ non aſſignat cauſam, cur mundus tali tempore incæperit, & non ante, & cur ſit perpetuus à parte poſt, & nō à parte ante, & quæ cauſa quietis in tempore intermedio, ad quæ omnia reſpondebant, quia ſic eſt neceſſarium eſſe, vel ſic apta ſunt eſſe, quo modo facile omnia ſolui poſſunt

Reſp. 3, Falsò Auer. impoſuiſſe Chriſtianis opinionē Anaxag. quod ipſe ponebat intellectū diuinum eſſe principium; ſed fallitur, quia diuerſo modo ponitur; nā Empedocles ponit eſſe
A *agens neceſſarium, & ideo non potuit aſſignare cauſam, incæptionis in hoc tempore potius, quam alio, cum agens eſſet, æquè approximatum materiæ .i. Chaos ſine vllo impedimento; At Chriſtiani dant cauſam ex libertate diuina. Secundo, Chriſtiani non ponunt ante creationem fuiſſe tempus, & Chaos, vt poſuit Anaxagoras, neque mundum perpetuum a parte poſt, vt Anaxag.*

Reſp. 4. non ſatis conſequenter Ariſt. negauit mundum incepiſſe: nam de inceptione Elementorum cum ſint generabilia, & corruptibilia, negari non pōt: neq; dicat eſſe generabilia, &c. ſecundū partes; nā cum totū ſit eiuſdē ſpeciei cum qualibet ſua parte, erit generabile
B *totū, ſicut eſt quælibet ſua pars, aliqui ſi totum eſſet incorruptibile, differt genere à ſua parte, ex 10. Met. Secundo, quia homo incipit, qui eſt finis omnium mixtorum, nam ſi fuiſſet ab æterno, fuiſſent infiniti homines, atque adeo infinitæ animæ contra Ariſt. Neq; poteſt poni vna anima in omnibus, vt alibi contra Auer. oſtendemus. Tertio ſequeretur plura indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe æterna, .i. plures orbes planetarum, qui cum moueantur eodem motu ſimplici, ſunt eiuſdem ſpeciei, at id eſt contra Ariſt. ponentem pluralitatem indiuiduorum ſub eadem ſpecie, vt poſſit perpetuari ſpecies; aliqui eſſent fruſtra, ſed de his alibi.*

C

8. Diffic. An poſſit eſſe effectus nouus à voluntate antiqua.

RESP. Affirmatiuè; de qua re contra Auer. alibi; vide hic Venetum, Burleum, & alios tex. 15.

D

9. Diff. Cur t. 19. animata dicantur diſſimilia quoad inceptionem, & finē motus, cū ōe mobile quieſcat habito fine.

RESP. eße diſcrimen, quod motus eſt propter duplicem finem, vnum acquirendum, & alterum conſeruandum, vt patet ex deambulatione, quæ fit aliquando propter ſanitatem acquirendam; & aliquando propter illam conſeruandam; naturalia mouetur propter finem acquirendum; at intelligentiæ propter conſeruandum, nam cum ſint in vltima perfectione non indigent acquiſitione finis; finis autem hic duplex eſt: vnus primarius, & eſt continua earum vnio beatifica ad primā cauſam: alter ſecundarius, .i. conſeruatio mundi inferioris per continuam generationem, & corruptionē.

E

10. Diff. Cur opinio Heracliti dicentis omnia eſſe in continuo motu, dicatur minus abſurda, quam Zenonis negantis omnem motum.

RESP. Auer. id dici, quod Zeno negabat id, quod eſt per ſenſum manifeſtius, vt motus eſt manifeſtior quiete, cum quies ſit priuatio motus; ſecundo quia multa mouentur, quæ ap-

pareat

pareat quieſcere, vel propter tarditatẽ motus, vt in rota horologij, vel propter diſtantiam, vt aſtra, quæ in paruo tempore videntur non moueri. Tertio; Zeno rationem nullam habuit; at Heraclitus habuit, cum motus ſit paſſio naturæ. Quarto, quia licet vtraq; opinio deſtruat naturam, quæ eſt principium quietis, ſicut & motus, tamen magis deſtruit opinio Zenonis, quia Heraclitus nõ negabat, naturã eſſe principium veræ quietis, ſed apparentis; nam motus eſt ita occultus, vt non appareat, licet in hoc erret, nec explicet quis motus abſcondatur à ſenſu, & licet motus ſit paſſio naturæ, non tamen ob id ſemper debet moueri, ſicut homo nõ ſẽper ridet, lʒ ſit paſſio hominis.

11. Diffic. Quomodo fiat excauatio lapidis per guttas.

R*Eſp. 1. 23. fieri per vltimam guttã circa lapidem diſpoſitũ, & mollificatum per præcedentes guttas, neq; .n. pars excauationis reſpondet partibus guttarũ, & tẽporis, quo illæ guttæ adhæreat lapidi, ſed ſolũ vltima gutta, quæ cadens, & attingens lapidem in virtute præcedentium expellit ab illo aliquã partem, ſicut plãta, quæ naſcitur in lapide, diuidit lapidem, nõ quidẽ in toto tẽpore generationis; .i. vt tota diuiſio toti tẽpori generationis, & pars parti reſpondeat, ſed prius fuit generatio plãtæ, & deinde diuiſio ſequitur; ſic tractus nauis non fit ſucceſſiuè à trahentibus ſucceſſiuè applicatis, quia primo applicatus nec totã, nec partem nauis mouet, ſed vltimo applicatus ſimul cum præcedentibus mouet nauem.*

Dices, excauatio lapidis eſt motus localis, ſed non hẽt partes ſimul, ſed ſucceſſiuè. Reſp. Venet. negando eſſe motũ localem, ſed conſequi motũ localẽ vltimæ guttę cadentis ſupra lapidẽ, ſicut acquiſitio figuræ eſt indiuiſibilis conſequens motum localẽ diuiſionis partium, nec mirum, quia ſuperficies fit indiuiſibiliter, nam licet ad quantitatẽ ſit per ſe motus, non tamen ad oẽm, quia ad lineã, & ſuperficies terminatiuas quãtitatis non eſt per ſe motus, ſicut neq; ad gradus terminantes latitudinẽ qualitatũ.

Sed hæc habent difficultatẽ; quia excauatio videtur formaliter conſiſtere in motu locali, quo pars recedit à lapide toto, ſed de hoc alibi, nã diſtingunt dupliciter motum dici fieri ſubito. 1. rõne ſui, quia nõ habet in ſe formaliter ſucceſſionẽ v.g. generatio &c. 2. rõne ſui termini, quia .ſ. licet in ſe habeat ſucceſſionẽ, tñ terminus, ad quẽ, ordinatur, indiuiſibiliter acquiritur, vt ſanitas, & congelatio, licet diſpoſitio præcedens cõgelationẽ ſit ſucceſſiuè, ita ſuperficies, per quã lapis fãliter hẽt tale figurã concauitatis, fit ſubito, lʒ diſpoſitiones fiãt ſucceſſiuè.

12. Diffic. Quomodo tex. 23. dicitur, quod ſi alteratio eſſet perpetua, & continua, ſequeretur idẽ moueri motibus cõtrarijs.

R*Eſp. habere vim ex eo, quod dũ ſubiectum mouetur per horã vno motu .ſ. ſanationis, & ſequenti hora motu ægrotationis, tunc ſi hi motus continuarentur, & fieret vnus motus, tũc idẽ motus eſſet ægrotatio, & ſanatio; neq* A *dicas id haberi ſm diuerſas partes; nã partes, quæ continuantur ſunt eiuſdẽ rõnis, & quia totus motus denominatur ab vltimo termino, ſequeretur, quod homo dum mouetur ad ſanitatem, moueretur ad agrotationem, atq; adeo idem homo ſimul ſanarentur, & ægrotaret.*

At alij putant habere vim ex eo, quod ſi ægrotatio, & ſanatio non eſſent diſcontinui motus, deberet ſubiectũ in medio inſtãti moueri, atq; adeo motu, qui ſit ſimul ſanatio, & ægrotatio, quia non eſt rõ, cur ſubiectũ in illo inſtãti magis denominetur à motu præcedenti, quã ſequenti; quia terminus ille, qui eſt in inſtanti contineat illos motus; quare dictum eſt dari quietem mediam inter illos motus.

B

13. Dif. Circa errorẽ ſẽſuũ, quomõ corrigãtur

R*Eſp. 1. Tria eſſe circa quæ, ex Auer. ſenſus diſſimiliter ſe hẽt, alia circa quæ nunquam decipitur, vt color; quædã circa quæ ſẽper decipitur, vt cũ obiectũ deceptoriè præſentatur, vt homo veſtitus pelle aſinina; aliqua circa q̃, aliqñ decipitur, aliqñ non; vt magnitudo ſolis, qui viſui apparet bipedalis, cũ ſit maior terra; quæ deceptio oritur ex diſtantia, & ob hãc cauſam decipi ẽt poteſt circa motum: nã aliquando oculus indicat, aliquid moueri cum quieſcat, vt oculus exiſtens in naui mota, iudicat montes moueri.*

C *Reſp. 2. dupliciter corrigi errorẽ ſenſus. 1. per correſpondentiã omniũ ſenſuũ; nã quæ omnib. ſenſibus apparent quieſcere, vel moueri: illa quieſcunt, vel mouẽtur. 2. per rõnẽ demonſtratiuã, vt corrigitur ſenſus circa quãtitatẽ ſolis.*

14. Diffic. De mouente per ſe, & per accidẽs.

P*Rimo prius definit motũ per accidens, tum motũ per ſe, quia qñ priuatio eſt notior habitu, habitus definitur per priuationem, ut natura definitur per quietem, quia notior eſt, quam natura; ſed aliquid moueri per accidens notius eſt, quam moueri per ſe, vt patet in eo, qui ſedens in naui, mouetur.*

D *2. Pars 2. r accipi põt, vt agens principale; vt .ſ. operetur toto aliquo quieſcente, & ſic manus percutit per ſe, ſortes autẽ per accidẽs, .ſ. ratione partis. 2. vt agens independens, & ſic ſortes percutit per ſe, & manus per accidẽs, quia eſt in ſuppoſito, quod mouet manum.*

Dices, hinc ſequeretur animal mouere ſeipſum per accidens, quia mouet per alterã partem compoſiti, .ſ. per animam, & mouetur per corpus, & ſimiliter elementũ mouetur per materiã, & mouet per formã. Neq; dicas Ariſt. loqui de parte quantitatiua, non qualitatiua, eiuſmodi eſt materia, et forma; nã animal mouetur per accidens per motũ deambulationis E *continuum, quia mouetur continuè per partem quantitatiuam, cum nunquam totum corpus moueatur; ſed dum vna pars mouetur, altera quieſcit. Reſp. Motum animalis eſſe, non vnius partis, ſed totius corporis, cum non ſit pars, quæ illo motu nõ moueatur; nam licet vna pars moueatur altera quieſcã-*

e, tamen hic motus eſt pars totius motus animalis, quo animal mouet ſeipſum totum; quare Ariſt. ait, illud moueri per accidens, quod mouetur ad motum determinatæ partis quantitatiuæ, qui eſt vnus, & totalis, non exiſtens pars alterius motus, qualis nõ eſt motus animalis.

15. Diffic. An ſit proprium animalium mouere ſeipſa, & quomodo.

RESP. mouere ſeipſa eſt proprium vitã habentibus, quia ex t. 29. per hoc diſtinguuntur vitalia, à non vitalibus, quia mouentur à ſe, non ſic carentia vita.

Dices. Moueri à ſe eſt hẽre in ſe principiũ motus, ſed elementa, & mixta animata habẽt hoc principiũ, ſ. formã, & proprietates formæ per quas ſe moueãt; Neq; dicas inter principiũ moues, & motũ debere eſſe diſtinctionẽ, qualis non eſt in rebus inanimatis; Nã contra e, quia ſicut anima diſtinguitur in animatis à corpore, ſicut mouẽs à re mota, ita forma diſtinguitur à mã mota in animalibus. Reſp. Aliqui explicãdo illã ꝓprietate, ꝗ nõ intelligitur de quolibet mõ mouedi à ſe. ſed ꝗ poſt quietẽ à ſe incipiat, & ſiſtat motũ, quod nõ conuenit inanimatis, vt ibidẽ ſignificat Ariſt. & mihi placet. Vnde Reſp. 2. mobilitas à ſeipſis, quæ cõuenit animatis, intelligitur quoad inceptionẽ motus poſt quietẽ, & ſiſtentiam illius; prima pars prob. ex t. 32. vbi oſtendit grauia moueri poſt quietẽ à remouente prohibens, ſeu impediens motũ, nã ex ſe nõ põt incipere motũ, niſi ablato impedimento. 2. pars prob. t. 24. vbi ait eſſe animatorum proprium ſiſtere ſeipſa, & rõ vtriuſq; partis eſt, quia animal non mouetur motu animali, niſi precedat cognitio, & appetitus; at hic eſſe põt in animali de nouo, tã quo ad inceptionẽ quã quoad ſiſtentiã motus; ergo animatorũ eſt propriũ incipere, & ſiſtere motum ſicut eſt proprium illorum appetitus.

Dices 2. ẽt grauia, et leuia, et cętera inanimata mouentur ex appetitu, non quidẽ elicito, ſed innato; ergo poſſunt incipere, & ſiſtere motum, ꝗa potẽtior eſt appetitus innatus, quã elicitus, quia ille operatur ex neceſſitate naturæ. Reſp. negando conſeq. tũ quia appetitus innatus nõ diſtinguitur ab ipſa potẽtia motiua, quare ſi hæc nõ põt incipere motũ ob impedimẽtũ, neq; poterit appetitus elicitus, quia hic imperat potentiis, vt ſe applicent ad remouenda impedimenta: tũ quia grauia, & leuia vel quieſcunt extra propria loca, & nõ niſi ob impedimẽtũ, vel in ꝓpriis locis ex propria inclinatione virtutis motiuæ, vt animalia quieſcunt in quolibet loco ex appetitu elicito. Hinc fit, vt animalia poſſint incipere motũ ex variatione appetitus: At non ſic inanimata, nã ſi quieſcunt extra locũ, non poſſunt moueri, niſi ablato impedimento, ſi vero in proprio loco, nullam habent intrinſecã virtutem, vt inde moueantur, ſed ſolum ab extrinſeco mouentur, violenter; Differt autem motor remouens prohibens à motore violẽter à proprio loco; nã licet vterq; ſit ex Auer. motor accidentalis, tñ motor remouens eſt motor per accidens reſpectu elemẽti, licet ſit per ſeipſum impedimenti remoti; At motor violentus eſt motor per ſe, quia hic per ſe, & immediatè concurrit ad illud motum; at motor remouens non concurrit immediate ad motum elementi, ſed tantum ad remotionem impedimenti, ſicuti aperiens feneſtram per ſe concurrit ad aperitionem, ſea per accidens ad illuminationem factam a ſole.

Dices 3. animalia lʒ moueãt, & ſiſtant motum ex appetitu elicito, tñ hunc appetitum nõ poſſunt habere, niſi ab extrinſeco obiecto moueantur ad cognitionem, quæ eſt neceſſaria ad appetitũ, & ſicut variatur appetitus, ita variari, neceſſe eſt, cognitione, quare videtur eſſe eadem rõ animatorũ, & inanimatorum, quia cognitio, & appetitus cauſans quietem eſt veluti impediens motũ; At hoc impedimentũ non poteſt auferri, niſi ab extrinſeco aliquo obiecto, vt cauſa alterante, vt dicitur tex. 51. & ſeq.

Reſp. Ariſt. reuocare oẽm motum ad principium immobile, ſaltẽ eo motu, quo mouent alia; hoc autem non tollit, quin aliquid moueatur à ſeipſo, .i. à ſuo principio intrinſeco quoad motum localem, licet moueri poſſit ab extrinſeco per motum alterationis.

16. Diffic. Qua ratione Ariſt. tex. 40. putet abſurdum aliquid ſeipſum mouere, ex eo quod eſſet in actu, & potentia.

RESP. 1. intelligi de motore vniuoco, quia hoc habet principium eiuſdem ſpeciei cũ termino motus; atq; adeo ſequeretur habere actu formã, & vt mobile illa carere; at nõ habere vim in agente æquiuoco; nam graue poteſt habere actu grauitatem, & eſſe in potentia ad locũ deorſum, quia grauitas non eſt eiuſdẽ ſpeciei cum loco deorſum; vnde cum 7. Met. dicitur nihil generari, niſi à ſuo ſimili, non intelligitur de ſimilitudine in ſpecie athoma, ſed in genere proximo, vel remoto, vel de ſimilitudine virtuali. Reſp. 2. habere locũ in motore corporeo, non aũt incorporeo, quia hoc poteſt totum mouere ſeipſum totum, cum careat partibus; at corporeũ cum habeat partes, mouet ſe ipſum per partem aliquã ſui; quia incorporea ſunt reflexiua, nõ ſic corporea; ſed hæc doctrina indiget examine, vt alibi, ſolum hic eſt notanda doctrina Platonis circa motum ſui ipſius, nam tria dixit falſa ex Auer.

Primo, motum eſſe vniuocum ad motum corporeum, & ſpiritualium; cum motus ſpiritualium non ſit actus entis in potentia. ſed entis in actu. Secundo, eſſe impoſſibile motorẽ corporeũ mouere ſeipſum, cum animal ſit motor corporeus, & moueat ſeipſum, nõ quidem, quod totum moueat, ſed quia pars moueat partem. Tertio, animam eſſe æternam, & non eſſe in corpore, quia mouet ſeipſam, nam anima bruti mouet ſeipſam, licet per accidens, & tamen nõ eſt æterna, & in corpore: Motiuum autem, quo probatur animam non eſſe in corpore, eſſe deberet, quia mouet ſeipſã per ſe, & eſſentialiter

ſ. quod

ſ quod in ea idem eſt intellectus, & intellectũ, vt Venetus hic, ſed aſſumit ſine probatione. A

Dices: Medicus poteſt ſanare ſeipſum, 2. Phyſic. initio, ergo idem mouet ſe ipſum etiam motu alterationis. Reſp. idem ſanat ſeipſum per accidens, non quidem vt diſtinguitur contra per ſe primo, ſed vt diſtinguitur contra per ſe neceſſario; quia id eſt cõtingẽter; Reſp. 2. neq; ſanat ſeipſum ſecundum totum, ſed quia pars .i. anima ſanat partem .i. corpus, & licet anima poſſit mouere ſeipſam ad ſcientiam ſine doctore extrinſeco, tamen non docet ſeipſã; tum quia docere ſupponit ſcientiam; nõ ſic addiſcere; B tum quia neq; idem ſecundum totum moueret ſeipſum, ſed intellectus agens moueret poſſibilẽ; tũ quia, ẽt ſi id cõcederetur, quod moueat per ſe primo ſeipſum, non eſt abſurdũ, cum anima ſit incorporea; ita Doctores hic.

18. Diffic. Circa tex. 44. vbi dicitur. nihil mouet ſeipſum primo ratione totius, vel partis, nam inde ſequeretur nihil mouere ſeipſum primo.

Reſp. Ariſt. 7. Phy. negare aliquid poſſe mouere ſeipſum primo, quaſi totum moueat totum per ſe primo; quia primũ mouens debet C eſſe diſtinctum à primo moto: At nihil diſtinguitur à ſeipſo: At hic concedit aliquod mouere ſeipſum primo, non quia totum ſit per ſe primo mouens, & primo motum, ſed quia continet duas partes, quarum vna incipit motum per ſe, & altera ſolum recipit per ſe motum, nam quod illa moueatur etiã id per accidens illi conuenit, ſicut huic quod moueat.

Reſp. 2. Aegid. & Burl. in hac propoſitione, Animal primo ſeipſũ mouet, tria includit primo moueri, 2. reciprocationem. ſ. quod animal ſit mouens, & motũ, 3. à ſeipſo, vnde illa propoſitio poteſt intelligi tripliciter, primo quod ly primo referatur ad mouens actiuè: ſecundo, D ad motum paſſiuè, & ſic eſt falſum, quia nec eſt animal, nec cor, nec aggregatũ ex animali, & corde eſt primũ mouens, nec primum motũ, quia actiua motio nõ tribuitur primo ipſi animali, cũ non moueat, niſi rõne partis, & ſic nec motio paſſiua, cum illi non conueniat, niſi rõne corporis, ſic negat in 7. Phyſ. aliquod mouere ſe primo. Tertio ly primo põt referri ad reciprocationem, & ſic cõceditur animal ſe primo mouere, quia eſt deuenire ad aliquod cõpoſitũ, ſ. ex anima, & corde, vel parte cordis, quod ſe moueat, non ex hoc, ꝙ moueat aliud, ſed quia tali compoſito conuenit primo talis reciprocatio, cum tamen illi non conueniat primo mouere præciſe, vel moueri præciſè, ſed mouere E primo conuenit animæ, moueri corpori, at toti, primo conuenit reciprocatio.

Reſp. 3. Ly primo accipi quatrupliciter; 1. vt dicit primitatem ſubiecti, quæ dicitur primitas poſterioriſtica, 2. vt dicit cauſalitatẽ, vt dicitur definitio conuenire definito primo, quia non per aliã cauſam, non ſic paſſio, quia conuenit per cauſã, & ideo illi cõuenit definitio in primo modo per ſe, paſſio ſecundo modo. 3. vt dicit primitatem totalitatis, quomodo 5. A Phyſ. diſtinguit, aliquid moueri per ſe, per accidens, & ſecundũ ſeipſum, quod dicitur quãdo mouetur ſecundum quamlibet ſui partẽ quantitatiuam. 4. vt dicit primitatem eſſendi, vel generationis, vt Auer. ait in quolibet genito datur primũ, quod eſt determinata quãtitas. .i. minimũ naturale, vnde dicũt, nihil mouere ſeipſum primo primitate ſubiecti, quia cuilibet cõpoſito conuenit moueri ratione alterius ſubiecti .i. partis? Neq; primo primitate cauſalitatis, quia cuilibet tali conuenit per aliam cauſam: ſ. per partem mouentem, ſed mouet ſe B ipſam primo primitate totalitatis, & eſſendi, ſeu generationis; cum detur aliquid, quod mouetur, ſecundum ſe totum tam animatum, quã inanimatum, & aliquod quod eſt minimũ naturale mouens ſeipſum, nõ quod aliquid illius mouet ſeipſum, & ita explicãt Ariſt. & Auer. ſed nõ placet, vt patet ex dictis. Et confir. quia cũ mobile ſit diuiſibile; ponatur diuidi in tres partes A. B. C. tunc ſi ab illo auferatur C. tunc A. & B. mouet ſeipſam per ſe, & ſi auferatur alia pars ex A. alia ex B. adhuc reſiduum mouebit ſe; ergo A. & B. non mouebat ſeipſam primo; neq; dicas reſiduum non ſe mouere, quia aliqua virtus poſſet mouere totum, & nõ par- C tem, cum tamen non quælibet virtus habeat proportionem maioris inæqualitatis reſpectu partis, quam totius. Reſp. Auer. ad hoc, in diuiſione deueniri ad partem minimam, in qua ſaluatur actio debita ſpẽi, ita vt non ſaluetur minori parte. Sed contra, quia Ariſt. negat primum mutatum eſſe, atq; adeo negat primã partem motam. Reſp. negare primũ ex parte temporis, vel magnitudinis, vel ſpatij, ſed nõ ex parte formæ, quia determinat ſibi certã quãtitẽ, vt poſſit exiſtere, & operari ex hac opinione: & licet pars cordis non ſit per ſe exiſtẽs, tamẽ poteſt ſeipſam primo per ſe mouere, quia ſatis eſt, quod aliquando poſſit per ſe exiſtere, D vt accidit in generatione cordis, cuius pars eſt prius genita, quam totum; Deinde anima per ſe mouet, corpus per ſe mouetur, & tamẽ nullũ illorum eſt per ſe exiſtens; Neq; eſt abſurdũ aliquid moueri, vt v.g. cor per ſe, & motu proprio, & per accidẽs motu alieno. ſ. totius corporis.

18. Diffic. Qua ratione probetur primum motorẽ eſſe immobilem per ſe, & per accidens ex eo, quia ꝑpetuo mouet.

Reſp. habere vim ex eo, quod mouens motũ ſiue ab alio, ſiue à ſeipſo non poteſt eſſe æternum, quia eſt corruptibile, vt probat inductione ex animatis, quæ mota mouentur; & E animalibus: quæ mouent mota à ſeipſis; at motus æternus exigit motorem æternum; atq; adeo incorruptibilem.

Dices non rectè probari corruptibilitatem motoris moti ex prædicta inductione, quia illa non ſunt corruptibilia ex eo, quod mouentur per motũ localem, ſed quia moueatur per alia genera motuũ, ſcilicet alterationis, augmenti, &c. vt patet ex cælis, quæ mota mouentur,

& tamen ſunt incorruptibilia, quia non mouentur per motus aliorum generum.

A *Reſp. Vt ſoluatur hoc argumentum, notanda eſt doctrina Ariſt. in 8. phyſ. nam Primo t.50. & 51. docet, cur cũ tam cœlum, quã animalia moueantur à ſeipſis, cœlum non poſſit ex ſe incipere motum poſt quietem, & motum ſiſtere, ſicut dicitur de animalibus; & Reſp. in animali, vt ſic non eſſe, niſi motum ad vbi, quo ſe ipſa mouent, & hoc non propriè, ideſt non habent primam cauſam motus; quia in illis debent eſſe alij motus naturales; quorum cauſa prima non eſt anima, vt accretio, reſpiratio, &c. nam externus ſupponitur motus; ideſt continens, vel aer ingrediens, vel alimẽtum intus ſusceptũ, à quibus alterantur animalia, vnde fit, cũ prius quieuerint, aliquando incipiant moueri, vt patet ex alimento, quod dum concoquitur, reſoluuntur vapores, ex quibus oritur ſomnus, & quies, vbi vero reſoluti ſunt vapores, euigilant, & ſe mouent, vnde initiũ huius motus eſt externus motor; Hinc colligit diſcrimin inter cœlum, & alia animalia, quia cœlum non habet niſi vnum motũ, ſcilicet ad vbi, nec mouetur ab intrinſeco, ſed ab extrinſeco; At animal præter motum localem habet alios motus, reſpectu quorum moueretur ab extrinſeco; quare animal etiam ſi moueat ſe ipſum motu locali ſpectato eſſentiali ordine mouentium, & mobilium, tamen ſi accidentalis mouentium ordo ſpectetur, non eſt primum mouens, vt dictum eſt. Neque obſtat, quod calor naturalis, qui eſt principiũ nutritionis, ſit intrinſecus animali, & tamen non mouet illud motu animalis, ſed motu, qui eſt communis plantis; vel melius dicitur, quod mouet poſt applicatum illi alimentum; & hoc ſatis eſt ad ponendam differentiam inter animal, & cœlum; Nam animal, quia ſe ipſum mouere nequit, niſi prius ab alio excitetur ad motum, non poteſt perpetuo motu moueri, quia non eſt ſemper & eodẽ modo affectũ; at hoc non militat in primo motore, & ideo perpetuò mouere poteſt. Secundo docet t.51. animam dum mouet corpus, moueri per accidens, & ideo nõ poteſt perpetuo moueri, vt patet inductione in omnibus animalibus: at primus motor nec per ſe, nec per accidens mouetur. Tertio docet Auer. non eſſe eandem animam, quæ per ſe mouet pluribus motibus, vam vt vegetatiua mouet motu augmentationis, vt ſenſitiua, vel intellectiua motu progreſſiuo; Hinc patet, cur orbis ſignorum ſit incorruptibilis, etiam ſi moueat, & moueatur per accidens; nam moueri per accidens contingit dupliciter, ſcilicet à ſe, & ab alio; quando autem aliquid mouetur per accidens à ſe ipſo non poteſt perpetuò mouere, vt patet ex motu animalis, et nautæ in triremibus; at orbis ſignorum habet quidem vnum motum per ſe, ſcilicet proprium, & alterum per accidens, ſed hunc habet non à ſe ipſo, ſed ab extrinſeco, ſcilicet à ſuperiori cœlo, vt rectè notat Ariſt.t.52. vbi multa Ægid. Burl. & alij, qui diſputant, an intelligentiæ moueantur per accidens ad motum orbium, & affirmant intelligentias motiuas totalis orbis non moueri, at motiuas Epyciclorum, ſeu ſyderum moueri per accidens ad motum totius orbis, quæ an vera ſint, alibi dicetur.*

19. Diffic. A quo moueantur leuia, & grauia.

PRima Concl. Non mouentur à cœlo. Primo, quia mouerentur violenter, nam graue mouerẽtur per expulſionem, & leue per attractionem, at expulſio, & attractio ſunt motus violenti, ex 7.phyſ.c.2. atque adeo neque quies in locis proprijs eſſet naturalis, vide plura in Arim. 2.d.6.q.1. art.3. ſed poſſet reſponderi poſſe eſſe naturales, quando ſunt ſecundum inclinationem mobilis. B

2. Concl. Non mouẽtur à medio, ita Arim. loc.cit. Ferr. & Iau. q.9. Iand q.11. Burl. & Thien. hic, quia idẽ agens naturale eſſet principium motiuum contrariorum, ſcilicet ſurſũ in igne, & deorſum in terra, at naturalia ſunt determinata ad vnum ex 9.met. Confir. aer, v.g. quod eſt medium, non habet vim motiuam lapidis vſque ad centrum, quia ipſe quieſcit ſupra aquam. Confir. quia vel ille motus vſq; ad centrũ, eſt ab eadem portione aeris, & ſequeretur eandem portionem deſcendere ex ſe vſque ad centrũ ſimul cum lapide, vel ab alia, & alia portione ſucceſſiuè, quia ſequeretur eo C *tardius moueri, quo longius diſtat à primo mouente, vt patet in proiectis. At reſpondent aliqui cum Auer.3.cœl.28. apud Arim. & Iand. q.21. hæc non moueri per ſe, ſed per accidens à medio, nam ipſa mouent mediũ, & hoc motum mouet grauia, & leuia. Sed contra, tum quia de motu graui, quo mouet medium, quæritur cauſa per ſe, tum quia cũ ſit motus naturalis debet habere cauſam per ſe, at mediũ eſt cauſa per accidens, quia contingit eſſe tale corpus in medio; antec. prob. quia omnis motus naturalis habet cauſam per ſe, etiam ſi ſit naturalis ex principio paſſiuo, nam debet illi reſpondere actiuum.*

D *3. Concl. Non mouentur in genere cauſæ efficientis à proprijs locis, ita Doctores citati, quia licet locus poſſit dici, quod moueat metaphoricè tanquam finis, nõ tamen effectiuè, quia vel mouet per ſeipſum immediatè, & nõ, quia eſt diſtans à re mota, ſi enim res eſſet ſimul cũ loco, non moueretur ad illum, vel per virtutem impreſſam, vt magnes trahit ferrum, & neque, tum quia hæc virtus non poteſt eſſe in ſpatio imaginario, quia poſitiua perfectio non eſt in negatiuo, neque in corpore ibi exiſtente, nam illam diffunderet per medium, & cum ſit perfectionis finitæ, non niſi ad certam diſtantiã, at elemẽta mouentur ad propria loca in quacũque diſtãtia ſint procul à locis. Tum quia hæc* E *virtus attractiua non eſſet principium motus naturalis, ſed violenti; neq; obſtat, quod velocius mouentur, dum ſunt proximiora ſuis locis, quia huius celeritatis cauſæ variè afferuntur, ſiue affinitas naturæ, vt D. Tho lect. 17. ſiue ex minori reſiſtẽtia medij, ſiue ex augmento*

mento virtutis impulſiuæ, quam acquirit dum mouetur, ſiue ex alia cauſa, vt alibi inſius diſſeretur.

Ex quibus patet falli Ricc. 2. d. 14. ar. 2. q. 4. dum ait moueri à medio, & proprijs locis, ac à generante.

4. Concl. Grauia, & leuia non mouentur à generante, vt principio elicitiuo immediate. Primo, quia poteſt contingere, vt dum eſt hic motus, generans ſit corruptum; ergo non poterit elicere motum immediate, quia omnis cauſa efficiens debet exiſtere ſimul cum ipſa actione, & effectu, quia ex Ariſtotele 2. Phyſ. t. 37. & 5. Met. cap. 2. cauſa in actu eſt ſimul cum effectu in actu, & patet ex dictis de cauſa efficiente. Secundo, quia etiam ſi exiſtat plerumq; eſt abſens à re, quæ mouetur, at mouens elicitiue, & immediate debet eſſe ſimul cum re mota, ex 7. Phyſ. c. 1. & quia omnis motus à principio extrinſeco elicitiuo, vel eſt pulſionis, vel tractionis, vel volutationis, vel vectionis 7. Phyſ. c. 2. at omnis huiuſmodi motus exigit ſimultatem motoris, & mobilis, & eſt innaturalis; neq; hoc negauit Ariſt. dum ait moueri à generante, ſed loquitur de principio quod, remoto, vt infra.

5. Concl. non mouentur vt à principio elicitiuo à remouente prohibens, ſeu impedimentum motus, quia remouere impedimentum, non eſt per ſe concurrere ad motum ſequentem ablationem impedimenti, ſed per accidens; nam fieri poteſt tum vt ablato impedimento, ſtatim auferens intereat; tum vt non habeat virtutem ad illum motum, vt ſi v. g. animal auferat impedimentum, quo ignis impeditur aſcendere, non enim animal habet vim aſcendendi ſupra aerem, & ſic de ſimilibus; quod etiam fatetur Ariſtot. hic, dum ait elementa moueri à remouente prohibens.

6. Concl. Principium, quo, elicitiuum motus proximum eſt potentia motiua: remotum eſt forma ſubſtantialis. Prob. 1. quia in alijs omnibus eodem modo proceditur; nam nulla creatura immediate operatur per ſuam eſſentiã, ſed per potentias accidentales, niſi quoad quaſdam perfectiones, vt alibi. Secundo, quia hic motus exigit principium elicitiuum, vt patet ex ratione actionis, ſed nullum aliud eſſe poteſt, niſi forma ſubſtantialis, & potentia accidentalis, quam habet eadem forma; quia omnia alia excluſa ſunt. Confirm. 1. quia illud eſt principium elicitiuũ, quo poſito, cæteris ablatis, ſequitur effectus, & quo ablato cæteris poſitis, non ponitur effectus, ſed huiuſmodi ſunt hæ virtutes motiuę reſpectu horum motuum, vt experientia conſtat. Confirm. 2. quia velocitas motus eſt à virtute motiua, vt patet ex graui, quod eo velocius mouetur, quo grauius, ergo ab eadem eſt ſubſtantia motus, quia velocitas, vel eſt motus, vel modus motus. Confirm. 3. ex Ariſt. 4. Phyſ. tex. 85. & 86. vbi denſum quidem graue, rarum vero leue, duo ſunt in vtroq; & denſo, & raro; nã & graue, & durũ dẽſa videtur eſſe, cõtrariaq; rara, leue, & molle, *vnde infra,* niſi qs velit lationis cauſã inane oĩno appellare. Si aũt ipſius grauis, & leuis materia qñs huiuſmodi erit vacuum. Denſum enim, & rarum ſecundum hanc contrarietatem, id eſt leuitatis, & grauitatis, lationis factiua ſunt, ſecundum autem ipſum durum, & molle paſſionis, & impaſſibilitatis, non lationis, *& 8. Phyſ. tex. 32. inquirens cauſam quare ad ſuum locum mouentur grauia, & leuia, ait, quia à natura ſunt apta ibi eſſe, vnde cum impeditur leue eſſe ſurſum, ſubdit,* ablato impedimento agit & ſemper ſuperius fit, *& clarius 3. Cæli t. 18. probat motum fieri à grauitate, & leuitate, & hæc eſt communis omnium, non ſolum Scotiſtarum, ſed etiam Thomiſtarum, vt ex D. Thom. q. 5. de pot. ar. 5. & 2. & d. 18. q. 1. ar. 2. & 3. d. 22. q. 3. ar. 2, quæſtiuncula 1. 3. cont. Gen. c. 34. & alij, & ſolum differunt Scotiſtæ à Thomiſtis, quod Scotiſtæ volunt motũ eſſe ab ipſis formis, vt cauſa principali, Thomiſtæ vero, vt inſtrumentali generantis, vt Cap. Ferr. Conim. apud Maſium 8. Phyſ. c. 4. q. 3. quod Ariſtot. hunc motum tribuit generanti: Ideo videndum eſt, quomodo tribuatur illi, de qua re nos fuſe dicemus in lib. de Generatione; ſolum hic breuiter aliqua adnotabimus. Dupliciter enim poteſt operatio tribui alteri. Primo, vt ſuppoſito, quod dicitur agens, vt, quod, qua ratione Ariſtot. 1. de An. t. 64. melius eſt dicere hominem anima iraſci, texere, &c. Secundo, vt principio, quo, & hæc põt eſſe vel forma ſubſtãtialis, vel accidentalis, vel pars aliqua ſuppoſiti, quæ conſiderata reſpectu variarum operationum, appellantur nunc principia principalia, nunc inſtrumentalia, nunc proxima, nunc remota, vt v. g. ignefactionis principium, quod eſt ignis, principium, quo, principale eſt forma ſubſtantialis ignis, ſed inſtrumentale eſt calor, & quia calor non habet vim ſufficientem ad ignefactionem, ſed exigit concurſum formæ ſubſtantialis, dicetur vtrumque principium concurrere proxime, & immediate ad ignefactionem, ſed reſpectu calefactionis calor eſt principium, quo, principale proximum, & forma ſubſtantialis eſt remotum. Quare videndum eſt, quid ſit dicendum de concurſu ad motum localem, an virtus motiua ſit inſtrumentum generantis ad mouendum, an vero ipſius elementaris ſuppoſiti.*

7. Concl. Probabile eſt ad motum localem elementorum, totum elementum concurrere, vt principium, quod, & ſuppoſitale; formam vero, vt principium, quo, remotum principale, & virtutem motiuam, vt, quo, inſtrumentale proximum, quia hic motus non excedit perfectionem virtutis motiuæ, ergo non eſt cur ab illa procedat, vt virtute inſtrumentali, quia hæc eſt reſpectu operationis, & effectus excedentis perfectionem principij; ex quo intelligitur quam grauiter errant, dicentes formam mouere, & materiam moueri; nam licet forma ſit per ſe principium, quo, mouẽdi, & materia, quo, mouetur, tamen totum ſuppoſitum mouet, & mouetur; materia enim præciſe

non

non eſt mobilis. Hoc autem principium, quod, A eſt duplex, vnum influẽs per ſe .i. per aliquid ſui in operationem; Alterũ per accidens, quod vel remouet impedimentum, vel approximat agens per ſe.

8. Concl. Probabile eſt generans non eſſe principium, vt quod, per ſe motus elementorum, Philop. 2.Phyſ.c.1. explicans definitionem animæ, & 8. Phy. hic, vbi Niphus Valles contr.11.c.4.Sax.q.6.Bur.q.4.Iand.q.12. Burl.& Thien.hic Achil.3.de elem.q.2.Scot.2 d.2.q.10.Arim.d.6.q.1.a.3.Ant. And.9.Met. q.1.Zab. de motu graue c.12. quia concurrit remote.ſ.producendo virtutẽ.Immo ſuppoſitũ, in quo, eſt virtus motiua, ſed hoc non eſt nec virtus, nec pars, nec inſtrumentum generan- B tis, ergo generans, non concurrit per aliquid ſui in talem operationem;at quod non concurrit per aliquid ſui ad operationem non poteſt dici principium per ſe, quia eſt principium ratione alterius, quod non eſt aliquid illius, ſicut auus concurrit ad generationem nepotis.

Dices, concurrit per ſuum effectum, ergo concurrit per ſe, quia cauſando virtutem intendit effectum illius virtutis. Reſp. hoc licet ſatis ſit ad cauſalitatem per ſe perſeitate neceſſitatis, vt diſtinguitur contra contingentiam, non tamen ad cauſalitatem per ſe, perſeitate ſuitatis, vt diſtinguitur contra per ſe aliud, hac enim ratione generans eſſet per C cauſa omnium operationum, quæ ſunt à virtutibus communicatis effectibus ſuis.

Dices 2. Obſtat Ariſt.auctoritas, qui hic, & vbique hunc motum tribuit generanti. Confir. quia hoc diſtinguit animata ab inanimatis, quod hæc mouentur à ſe, illa autem non mouentur à ſe .i. principio intrinſeco, vt patet ex 1. de Anim.tex.19.& 20. & 2. Ani. t.15. 16.& Plat.in Phædro, cui extrinſecus eſt moueri id omne inanimatum eſt, cui vero intrinſecus ſibi ex ſe, animatum. Confir. quia dans formam dat conſequentia ad formam, ſed motus conſequitur formam grauis, vt proprietas eſſentiam.

D Reſp. Ariſt. ſenſum ſatis conſtare, ſcilicet principium, à quo, totaliter elicitur motus eſſe grauitatem, quare ſolum quærenda eſt ratio, cur tribuatur generanti: ego dico non tribui illi vt principio, quod, elicitiuo motus, per grauitatem, vt ſui virtutem, ſed vt determinante virtutem motiuam, vt ex quiete tranſeat ad motum, vt fuſe infra explicabimus.

Ad Confirm. Reſp. recte per motum à ſe diſtingui animata ab inanimatis, ſed per moueri à ſe, non intelligitur moueri à principio intrinſeco abſolute, quia iam Ariſt. concedit principium motus eſſe intrinſecum elementis, ſed intelligitur moueri cum dominio motus; E hoc autem eſt moueri ex cognitione, & appetitu elicito, vnde fit, vt moueatur ad omnem differentiã poſitionis, ſ. dextrorſum, ſurſum, ante, &c. & poſſit ex ſe incipere, & ſiſtere motum: ſed hæc reſponſio licet vera ſit, tamẽ dubitatur, an ſit ad mentem Ariſt. Nam hic videtur illa diſtinguere, quod in animatis pars mouens eſt diſtincta à per ſe mobili non ſic in inanimatis, ſed reſp. poſſe, etiam hanc differentiam aſſignari, quod per moueri à ſe intelligat moueri per partẽ organicam cuiuſmodi eſt cor, ex Ariſt., vel cerebrum, ex Galeno, quæ partium diſtinctio non eſt in elemẽtis, quæ ſunt homogenea, at hinc non fit elemẽta non moueri à ſe per virtutem, quam in ſe habẽt, ſicut cor, vel cerebrum, dum ſe mouet, non habet partem diſtinctam, quæ moueat, & quæ moueatur, ſed per virtutẽ ſibi intrinſecam ſe mouet, & idem dicitur de omni, quod ſe mouet.

Ad 2. Confirm. Reſp. inde reddi probabilem, vt alibi oſtendemus, opinionem Thomiſtarum, ſed tamen reſp. Zab. loc. cit. id verum, quoad proprietates permanentes in re, quia ſimul generantur cum eſſentia, vt perfectiones illi debitæ pro inſtanti generationis, at motus non eſt paſſio, quæ ſecundũ ſe exigatur in inſtanti generationis, ſed ſolum ratione termini, & ideo ſatis eſt, ꝙ generans tribuerit virtutem ad motum, ſicut animalia natura armauit per ſeipſam, ſed hominem non ſic, quia ſatis fuit dare illi inſtrumentum, quo ſe poſſet armare.

Dices 3. Ariſt. ideo dixit elementa moueri à generante, vt probet principium illud, quid mouetur ab alio moueri. Reſp. illud principiũ eſſe falſum de principio præciſe elicitiuo, vt infra probamus, ſed intelligitur de principio, vel elicitiuo, vel determinatiuo motus, quia non aliud exigitur ad probandam æternitatẽ motus, vt infra in quæſtionibus conſtabit.

20. Diffic. Cur latio dicatur perfectior cæteris motibus, cum ſit ad terminum imperfectiorem, quam alij.

REſpondent primo Aliqui, quod licet omnis motus ſpecificetur à termino, non tamen omnis motus accipit dignitatem à termino, ſed aliqui à termino, vt generatio, auctio, & alteratio; aliqui verò à ſubiecto, vt latio, quæ eſt perfectior, ex perfectiori ſubiecto, ſed non placet, quia perfectio, & dignitas conſequitur naturam ſpecificam rerum.

Reſp. 2. Alij poſſe motum habere duplicem terminum, vnum intrinſecum, & hinc ſpecificatur, & accipit dignitatem intrinſecam, alterum extrinſecum, & eſt finis ad quem ordinatur motus, & terminus motus, quomodo qua ſunt peſteriora ſecundum generationẽ, dicuntur perfectiora, .i. quando poſteriora habeat rationem finis, non tamen alia, ex quo fit, vt licet alij motus ſint perfectiores quoad perfectionem intrinſecam, tamen motus localis cæli eſt perfectior quoad extrinſecam, quia habet nobiliorem finẽ, .i. conſeruationem vniuerſi, vt alibi, & mihi placet, ſed non eſt ad mentem Ariſt. quia hic videtur aliunde ſumere perfectionem maiorem motus localis, ſ. ex ſubiecto perfectiori, vnde dicendum, eſſe perfectiorem ſecundum quid, licet alij ſint perfectiores ſimpliciter, nam conuenire perfe-

ictiori

ctiori ſubiecto, & non abijcere aliquid de ſubſtantia, ideſt formam de ſubiecto, ſunt perfectiones ſecundum quid.

Reſp. 3. Alij hic non loqui de motu locali in cõmuni, vel de quolibet in particulari, dum ait eſſe perfectiorem alijs ratione ſubiecti, ſed de progreſſiuo, vt ex dictis in tex. patet eſſe falſum.

21. Diffic. Quomodo tex. 61. ſi motus contrarij continuarentur, ſequatur, quod idem moueretur duobus motibus contrarijs.

REſponednt aliqui hanc doctrinam Ariſt. eſſe falſum, quia fieri poteſt, vt A. caleſiat per totam horam ex non gradu ad ſummum, & in fine eiuſdem horæ ſit illi applicatum B. ſummè frigidum, tunc vel hoc immediatè poſt aget, & ſequitur immediate poſt calefactionem ſine tempore intermedio fieri frigefactionem; ſi non aget, ſequitur abſurdum, quod agens perfectè applicatum paſſo, & non impeditum, non agat, vnde hi concedunt inter motus contrarios eſſe quietem mediam, non tamen tempus, nam ſicut datur mutatio, quæ menſurantur inſtanti, & quæ menſuratur tempore, ita & duplex quies; atque adeo inter hos motus cadit quies media inſtantanea, quæ non tollit, quin ſint immediati ſed inſtant: cum illud inſtans ſit finis calefactionis, & principium frigefactionis denominabitur calefieri, & frigefieri; At ſoluitur, quia neutrum dici poteſt, ſed calefactum eſſe denominabitur, & in eo inſtanti non frigefieri, ſed immediate poſt, nam motus incipit extrinſece.

Reſp. 2. Burl. affirmari neceſſario interponi tẽpus mediũ non diuiſibile, ſed indiuiſibile, ſed hæc indiuiſibilis temporis poſitio apud Ariſt. eſt noua.

Reſp. 3. Alij Ariſt. non deducere tanquã abſurdum illos motus ſimul exiſtere, quia conſtat, vnum eſſe poſt alium, ſed non eſſe continuos, quia ex continuitate ſequitur idem denominari à motibus contrarijs, nam vbi eſt continuitas, eſt vnus motus, & vnitas huius ſumitur à termino, ad quem, vltimato, vnde ſi idem motus eſſet frigefactio, & calefactio, vtroque modo denominaretur.

Reſp. 4. Alij, motus contrarios negari eſſe immediatos non ob eorum intrinſecam repugnantiam, ſed extrinſecam ortã ex approximatione agentium naturaliter facta, nam cũ duo contraria non poſſint eſſe ſimul, æque approximata eidem parti ſubiecti: neceſſario requiritur tẽpus medium inter actionem vnius, & alterius, quia requiritur tempus ad approximandum alterum contrarium poſt actionẽ alterius, ita Venetus.

Dices, eſt naturaliter poſſibile, vt in inſtãti, in quo A. eſt ſummè calidum, ſit illi B. ſufficienter applicatum, licet approximatio fuerit facta in tempore; ſed agens applicatum [...] immediatè agere, ergo &c. Maior probatur; quia dum calidum recedit, frigidum poteſt applicari, vt maximè patet in aqua reducente ſe ad frigiditatem. Reſp. Venetus, licet applicatio ſufficienter fieri poſſit, vt proponitur ex parte diſtantiæ, & propinquitatis inter agens, & paſſum; non tamen ex parte inſtrumenti, quod eſt ſpecies tangibilis multiplicata ad ipſum, & in ipſum paſſũ, non qualitercũq; ſumpta, & multiplicata, ſed ſæpius reflexa, & refracta per agens contrarium, vt patet ex lumine, quod numquam producit calorem, niſi per reflexionem radiorum, ad quam reflexionem, & refractionem neceſſariũ eſt tempus maius, vel minus iuxta dominium agentis ſupra paſſum; & hinc fit, vt motus contrarij nequeant eſſe continui, & immediati, ſed hæc doctrina de actiuitate mediantibus ſpeciebus communiter reprobatur, vt patebit ex lib. de Generatione. Quare placet prima reſponſio, & ſi Ariſt. defendi debet, ſequenda eſt quarta reſponſio, quia licet metaphyſice ille caſus admitti poſſit, ſpectata tamen natura agentium, & applicationis eorundem, vt communiter contingit, non poteſt fieri, niſi mediet tempus, nec aqua ſe reducit ad frigiditatem, niſi poſt multam elongationem ab agente contrario, vt alibi dictum eſt, & optimo iure à natura inſtitutum eſt, vt poſt generationem rei non ſequatur corruptio eiuſdẽ immediatè, quia alias fruſtra fieret, ſi aliquo tempore non duraret; vt dicitur t. 63.

Dices 2. inſtans producitur, & immediatè poſt corrumpitur.

Reſp. doctrinam poſitam eſſe veram in ijs, quæ deſinunt per mutationem, quæ ſit generatio, & corruptio eius. At inſtans deſinit propter ſucceſſionem temporis, in quo non poteſt inſtans durare. Sed contra, ſi detur in hoc inſtanti produci minimum, & immediatè poſt applicari corrumpens, tunc erit corruptio immediata generationi.

Reſp. non corrumpi immediate poſt, quia requiritur, vt præcedat alteratio, quæ ſit in tempore; Neque ẽſt abſurdum aliquid durare tantum per inſtans, vt patet ex ſuperficiebus, & vbicationibus: indiuiſibilibus in medio motus, in quo dicuntur eſſe in potentia, & idem dicitur de aſpectu ſolis ad idem punctum, ſed eſt abſuddum in ijs, q̃ acquiritur per veram generationem præcedente alteratinne durare tantum per inſtans, vt tex. 63. ex Veneto.

22. Diffic. Qua ratione tex. 65. dicatur medium, & punctum copulans, eſſe potentia, non actu, cum id, quod eſt potentia, ſimpliciter non ſit.

REſp. quatruplicem eſſe actualitatem oppoſitam quatruplici potentialitati; prima dicitur actualitas eſſendi oppoſita potentialitati ad exiſtendum; qua ratione Roſa dicitur in hyeme eſſe in potentia, & actu in vere. Secunda per ſe ſubſiſtendi, vt dicitur totum actu ſubſiſtere; partes vero eſſe in potentia

tentia in continuo, quia poſſunt venire ad actu ſubſiſtendi. At partes qualitatiuæ, quæ non poſſunt venire ad actum ſubſiſtendi (cum nequeant ſeparatim exiſtere) neq; actu per ſe ſubſiſtunt; neq; potentia. Tertia eſt denominationis, vt dicimus in calido remiſſo eſſe calorem in actu, & frigiditatem in potentia, quia licet ibi vtraq; qualitas ſit in actu, tamen ſubiectum denominatur actu à calore, non à frigiditate. Quarta eſt actualitas terminationis, appoſita potentialitati termini copulanti; vnde dicimus illud actu terminare, quod actu terminat, & non copulat; At illud terminat in potentia, quod terminat, & copulat, & ſic dicitur in continuo eſſe medium in potentia, & in diſcõtinuis eſſe in actu; quia in continuo eſt terminatio cum copulatione eorum, quæ terminantur: At non ſic in diſcõtinuis. Hinc patet, cor Ariſtot. inter partes motus eiuſdem ſpeciei dixit, medium eſſe in potentia; At inter partes diuerſæ ſpeciei, eſſe actu; quia hæc non continuatur; ſecundo patet non dici medium in potentia, quia ibi non exiſtit actu, ſed quia non habet purum actum terminationis, illud autem dicitur ſimpliciter non eſſe, quod eſt in potentia ad exiſtendum. Tertio patet, quomodo tex. 68. ſoluit rationem Zenonis, diſtinguendo media eſſe ibi in potentia, & non in actu; vnde pro huius doctrinæ intelligentia. Not. diuidere, numerare, & pertranſire, dupliciter contingit; primo actu, ſecundo potentia; nam diuidere medietates lineæ in potentia, eſt tangere illas per motum ſucceſſiuum abſque diſcontinuatione; & actu diuidere eſt cum diſcontinuatione, ex qua nec linea eſt vna, nec motus vnus vnitate continuationis; nam diſcontinuatur motus per quietem, & per diuiſionem realem magnitudinis; quia media, quæ ſunt in actu in linea diſcontinua, diſcontinuant etiam motum. 2. Not. numerari medietates continui in infinitum, dupliciter contingit; primo potentia, quod fit per motum continuum abſque quiete media; ſecundo actu, quod fit per motum diſcontinuum, ita vt in fine cuiuſcunque medietatis ſit quies temporalis, vbi accipitur vnũ inſtans pro duobus, quod eſt accipere duo inſtantia habentia denominationem vnius, nã ſicut in continuo vnum punctum exercet duo munera, ſ. finis vnius partis, & principij alterius, ita illorum duorum punctorum, inter quæ cadit tempus, vnum eſt finis motus præcedentis, & alterum principium ſubſequentis, & quia inter illa datur tempus, ideo datur quies temporalis inter quaſcumq; duas medietates. 3. Not. ex dictis, patet dupliciter pertranſiri infinita, ſ. actu in fine cuiuſcunq; partis quieſcendo, & potentia continuando motum, vnde in tranſitu cuiuſcumque puncti, ſpatij, correſpondeat in motu medium in potentia, & non in actu: Hæc Venet. in tex. 67. Vnde infinita actu non poſſunt pertranſiri in tempore finito, ſed infinito; at infinita ſpatia potentia poſſunt. Quod ſi alicui non placet reſponſio Ariſt. reſpondeat cum alijs poſſe dupliciter tranſiri infinitas medietates lineæ; primo per ſe & nequit; ſecundo per accidens, et poteſt, at accidit magnitudini continere infinita ſpatia, ſicut lineæ habere infinitas medietates, cum in definitione lineæ, quod ſit quantitas continua habens longitudinem ſine latitudine, & profunditate nihil dicitur de infinitate medietatum; ſed hæc reſponſio malè applicatur à Veneto; nam ſicut eſſentiale eſt lineam eſſe quantitatem cõtinuam, ita habere infinitas medietates proportionales in quas eſt diuiſibilis; quare explico, nam medietates per ſe exiſtentes, & infinitates nõ poſſunt pertranſiri; At per accidens, .i. in alio exiſtentes poſſunt, quia in primo caſu eſſent ſingulæ determinatæ extenſionis: At in ſecundo ſunt ſemper minores indeterminatè, vnde illæ medietates neceſſariò efficerent quantitatẽ actu infinitã, non ſic hæ medietates indeterminatæ. 4. Not. ex Auer. dupliciter poſſe magnitudinem diuidi in duas medietates in actu, primo intrinſecè, ſ. per ſeparationem realem partis à parte, & tunc vtitur vno ſigno pro duobus quatenus corrumpit vnum, & generat duo. Secundo extrinſecè ſ. per comparationem ad motum, per quem dicitur diuidi in duas medietates in actu, quando in qualibet illarum medietatum mouetur, & in fine cuiuslibet illarum quieſcit, vbi diuidens vnitur vno pũcto in duobus inſtantibus, in quorum primo, illud ſignum eſt finis, & in ſecundo eſt principium.

23. Diffic. Qua ratione à tex. 88. dicatur à virtute infinita poſita in corpore, ſequi motum in non tempore, non ſic autem ſi ſit extra corpus cum corpus non augeat, ſed potius impediat, & minuat virtutem.

Reſpondere videtur Auer. 12. Met. 41. concedendo à virtute infinita extra corpus ſequuturum motum inſtantaneum, nunc autẽ à virtute Dei non ſequi, quia non mouet immediate, ſed omnia efficit per cauſas ſecundas, à quibus illius actio modificatur; ſed non placet; tum quia motui repugnat inſtantaneitas, tum quia idem dici poſſet ſi Deus fingeretur corporeus; gratis enim dicitur, acti nem Dei nunc modificari à cauſa ſecunda, & non ita ſi eſſet corporeus, quia non eſt ratio, cur ſi eſſet corporeus mouere poſſet immediatè, non ita, exiſtens incorporeus, tum quia Deus poteſt mouere nunc cælum immediate, & tamen non poteſt mouere in non tempore ob repugnãtiam; nam ſi poteſt cauſa ſecunda immediate, poteſt etiam Deus, quia eſt maioris virtutis, quam quælibet cauſa ſecunda, tum quia poteſt cælum creare, ergo, & mouere, quia aut prima cauſa concurrit, tunc ad motum cæli applicando ſuam virtutem motiuam, vel non ſi primum, ergo cum agat neceſſario, totam virtutem infinitam applicabit, quæ cum non poſſit à virtute finita impediri, mouebit in tẽpore; ſi ſecundum, ergo prima cauſa neque mediet mouet cælum, quia mouere mediata vel ſolum eſt, quia producit intelligentiam mouen-

uentem, & hoc eſt mouere per aliud, quod eſt contra rationem primæ cauſæ, cuius eſt concurrere cum omnibus, vel mouere mediate, eſt mouere mediante alio, vt per baculum mouemus lapides, & tunc neceſſario dandum eſt aliquid, quod à prima cauſa immediate moueatur, & in eo non habet locum ſolutio.

2. Reſp. D. Thom. hic tex. 78. diuerſam eſſe rationem inter agens materiale, & immateriale, quia immateriale agit libere, materiale neceſſario, quare virtus in magnitudine ageret neceſſario, ergo infinitam velocitatem produceret. agens uero liberum, nō quantū pōt, ſed quantū vult agit, quæ ſolutio ſupponit in Ariſt. libertatē primæ cauſæ, qꝫ nō conceditur paſſim, qua in re admiramur, Soncinatē, Sotum, Iauellum, qui cum teneant Deum in Ariſt. eſſe agens neceſſarium, hanc ſolutionem admittant, tum quia hæc ratio non probaret Deum eſſe magis incorporeum, quam ſit homo, quod concedit D. Tho. 1. contra Gent. cap. 20. immo quod non ſit magis incorporeus, quam bruta, quæ non ſemper agunt quantū poſſunt, ſed modo velocius, modo tardius, iuxta imaginationem, & appetitum, quare ad ſummum probat non eſſe virtutem materialem, ut ignis, quod neque videtur probari, quia ſi eſſet corporea, ſicut ignis, eſſet extenſa; quare non tota in qualibet parte, ſed maior in maiore parte; quare cum corpus non poſſit ſecundum ſe totum applicari paſſo, tota illa virtus non ageret in paſſum ſecundum ſe totam, ſed ſecundum virtutem quantum applicaretur, quæ cum finitæ eſſent, ſecundum finitam virtutem mouerent: tum quia vbi eſt reſiſtentia impaſſo non poteſt agens neceſſarium producere effectum proportionatum ſuæ virtuti, ſed in corpore eſt reſiſtentia ad motum in non tempore: ergo.

Reſp. Ferrar. 1. contra Gent. cap. 20. in fine, virtuti infinitæ nihil poſſe reſiſtere, ſed contra, quia illi reſiſteret repugnātia effectus; non enim eſt poſſibilis motus in inſtanti, ſed ad hæc omnia reſpondere videre videtur D. Thom. p. p. q. 25. ar. 2. ad 3. quod cum cauſa debeat proportionari effectui, ſi virtus infinita eſſet corporea, deberet eſſe cauſa vniuoca, quare totam eius virtutem manifeſtari in motu oporteret, atque adeo motum futurum infinite velocem, quare motus in inſtanti licet ſit impoſſibilis, ſequitur tamen ex alio impoſſibili, ſcilicet ex virtute infinita corporea, quā ſolutionem, late proſequitur Caiet. opuſc. de infinitate Dei ad primum, quæ omnia falſo finguntur, cum non neceſſario cauſa æquiuoca debeat manifeſtare ſuam virtutem in effectu, corpoream autem virtutem poſſe eſſe cauſam æquiuocam, patet ex cælo, quod eſt corporeum, & non poteſt habere effectum ſibi adæquatū. Dices D. Thom. proportionem fundare in ea propoſitione, quod cuilibet potentiæ actiuæ eiuſdem ordinis, debeat correſpondere potentia paſſiua, ſed non obſtat, quia non debet reſpondere potentia paſſiua adæquata, maxime in cauſis ſecundis reſpectu primæ, quare patet nullam poſſe reddi cauſam diſparitatis, cur virtus infinita, ſi eſſet in corpore moueret in non tempore, exiſtens vero extra corpus hoc non poſſu; tum quia quod virtus infinita, ſiue in corpore, ſiue extra, hoc non poſſit patet, quia nulla virtus etiā infinita poteſt, quantū eſt ex ſe, quod implicat contradictionem, ſed ita eſt motus inſtantaneus, cum motus eſſentialiter includat ſucceſſionem, tum quia Deus nunc non poteſt illud, ergo neq; in magnitudine; nam ſi Deus poſſet facere, poſſet etiam velle, cum poſſe ſit ſm velle, & velle, ſit ſm facere; vnde Ariſtotelis ratio fundata in illa propoſitione, ſi virtus infinita eſſet in magnitudine moueret in non tempore, non videtur efficax, nam virtus infinita ſi eſſet in magnitudine non haberet effectum adæquatum, ſed qualibet velocitate poſſet efficere maiorem. Dices, ſi virtus infinita eſſet in magnitudine, qua velocitate moueret. Reſp. Caiet. quæſt. de infinitate Dei, ea ſ. velocitate maiore, qua mobile poſſet, vt forte cælo eſt naturalis velocitas motus 24. horarum. Reſp. 2. poteſt, quod cum eſſet extenſa, & non applicata ſecundum ſe totam, moueret ſecundum virtutē partium applicatarum, & ex his patet ad argumentum initio propoſitum, ſed de hac re dicemus alibi.

TRACTATIO XXVI.

De Cauſa effectiua motus in 7. & 8. Phyſ.

QVAESTIO I.

An de eſſentia motus ſit motor?

1 *Affirmant aliqui.* PRima opinio eſt affirmatiua; nam motus dupliciter accipi poteſt; primo, participialiter, & ſignificat formam, quæ denominat paſſiue aliud moueri, vt v. h. homo eſt motus, & conſtat non poſſe intelligi ſine motore actiuo, quia nullum paſſiuum, vt ſic poteſt intelligi ſine actiuo. Secundo, nominaliter, & ſignificare poteſt formam, quæ denominat agens; nam mouens à motu dicitur mouens, at hæc forma dicit ordinem ad agens cum non poſſit eſſe alia, quā actio.

Verum hæc opinio ommittit aliam acceptationem motus; nam ſignificat tranſitum, vt abſtrahit ab actione, & paſſione, quia licet non poſſit eſſe tranſitus, niſi habeat ſecum coniunctam rationem actionis, & paſſionis, ſiue phyſicæ, ſiue grammaticalis, tamen ſecundum ſe abſtrahit ab vtraque.

2. Opin.

2. Opinio eſt negatiua, patet primo ex 5. Phyſ. 31. & 32. vbi explicans requiſita ad vnitatem ſpecificam, & genericam motus, non numerat motorem. Secundo, patet ex dictis in 1. Phyſ. vbi tantum tria mutationis principia numerantur, eo quod ad intelligendum tranſitum ſecundum ſpecificam rationem tranſitus, ſufficit concipere priuationem, ſubiectum, & terminum ad quem.

2 *Ratio.*

Confirm. Confirm. quia ſupra diximus, tranſitum, vt pendet ab agente, dici actionem. Confirm. 2. quia ab eodem agente numero poteſt fluere diuerſus motus ſpecie, vt calor poteſt rarefacere, & ſiccare, & idem ſpecie motus, poteſt eſſe à diuerſis ſpecie agentibus, vt calor ab igne, & à ſole; licet hæc ratio non ſit ſatis firma: nam eadem ratione ſequeretur, materiam primam non eſſe de eſſentia motus, qui ſæpè ſpecie diſtinguitur motus in eadem materia.

3 *Obiectio.* Dices Ariſt. 3. Phyſ. 23. definit motum per motorem. Confirm. quia quod requiritur ad vnitatem, requiritur ad eſſentiam: quia vnitas ſequitur eſſe; ſed motor requiritur ad vnitatem 8. Phyſ. 49. 83. 83. ergo.

Soluitur. Reſp. Ariſt. ibi explicare omnia, quæ ſunt requiſita ad exiſtentiam motus ſecundum totum eſſe ſuum; motor autem neceſſario requiritur ad exiſtentiam motus; quia cum ſit ens de nouo, debet habere cauſam, ex qua ſit, nã omnis cauſa efficiens requiritur ad fieri ſui effectus: quare hic ordo intrinſecus motui ad efficiens, non erit ex peculiari ratione mutationis. Secundo, id dici ab Ariſt. vt explicetur eundem eſſe actum mobilis, & motoris.

4 *Ad Confirm.* Ad Confirm. dico primo, Ariſtot. non requirit motorem ad vnitatem ſpecificam, ſed numericam motus, quæ nõ eſt eſſentialis, quare ex hoc non poteſt fieri efficax argumentum ad probandum eſſe de conceptu motus. Dico 2. Circa vnitatem numericam poteſt eſſe varia quæſtio. Prima, an formaliter ſit ab hæcceitate, & ab aliquo extrinſeco. Secundo, an hæcceitatis determinatio ſumatur ab extrinſeco, .i. ſubiecto, tempore, ſpatio, & termino. Tertio, an ad illam concurrat agens, non ſolũ effectiue, ſed etiam formaliter, vt terminus determinans, & ſpecificans, de quibus omnibus non poſſumus hic diſputare, ſed infra ſuo loco 5. Phyſ. tex. 34. illud eſt certum actionem indiuiſibiliter diuerſificari ex mutatione agentis, ſiue quia non poteſt intelligi, terminum habere de nouo relationem ad agens aliquod ſine aliquo de nouo, quod ſit fundamentum, vel conditio illius relationis, ſiue quia actio, vt eſſentialiter reſpicit terminum, ita & agens.

QVÆSTIO II.

De principijs, quibus vtitur Ariſtoteles ad probandam exiſtentiam primi Motoris.

Reſp. Ariſtotelem probare exiſtentiam primi motoris ex motu, vel abſolute ſumpto, vel æterno, & inde deinde inueſtigat

A proprietates eiuſdem, ſed quia rationes Ariſt. non admittuntur ab omnibus, ideo erũt à nobis examinandæ, ſed prius examinanda ſunt principia, in quibus fundantur omnes Ariſt. rationes adductæ in 8. lib. Phyſ. quorum primum eſt, *Quod quidquid mouetur ab alio moueatur*, vt 7. Phyſ. tex. 1. & 2. & 8. Phyſ. à tex. 28. Alterum eſt, *quod in mouentibus, & motis non poteſt dari progreſſus in infinitũ*, vt 7. Phyſ. à tex. 6. ad 22. & 8. Phyſ. t. 34. & 35. & 2. Met. c. 2. Hinc 8. Phyſ. à tex. 32. ad 40. probat non eſſe neceſſarium, vt *omne mouens in mouendo moueatur ſiue per ſe, ſiue per accidens*. Quo circa hæc principia ſunt à nobis explicanda.

B

QVAESTIO III.

An aliquid poſſit à ſeipſo primo moueri.

De hac Ariſtoteles 7. initio, & 8. Phyſ. à tex. 26. vbi Simpl. Philop. & fere omnes Græci, & Latini, Ægid. Venetus, Burl. fuſe Iand. 7. Phyſ. q. 1. & 8. Phyſ. q. 11. & 12. Sax. 7. Phyſ. q. 6. Tatar. q. 2. ſatis clare, & diſtincte Maſius ſect. vnic. Ferr. q. 1. & 8. Phyſ. q. 8. Auer. 3. Cæli com. 28. vbi Sax. q. 8. Tol. 1. de Gen. q. 14. vbi Philop. tex. 48. & 87. & 8. Phyſ. à tex. 40. vbi Ariſt. opinionem defendit ex Scholaſticis D. Thom. p. p. q. 36. ar. 1.
C Henr. quodl. 10. q. 9. Scotus 2. d. 2. q. 1. & 10. vbi Lich. & Tatar. & d. 3. vbi Bonau. Dur. & Cap. Riccar. art. 6. q. 1. Ægid. d. 7. q. 1. art. 2. & tr. de Angel. q. 1. de cognit. Angel. & quodl. 6. q. 1. Scotus 4. d. 12. q. 3. & 1. d. 3. q. 7. vbi Barg. Lich. & Paul. Arimin. 2. d. 6. q. 1. ar. 3. vbi Cap. Scotus 9. Met. q. 7. vbi Ant. Andr. q. 1. Fland. q. 1. ar. 4. & 5. Suar. diſp. 18. Met. ſect. 7.

DVBITATIO I.

De Platonis, & Ariſtotelis diſſenſione circa propoſitam quæſtionem.

D

ART. I. *Refertur opinio Platonis, & Ariſtotelis.*

Prima opinio Platonis apud Aquar. ad Ferr. 7. Phyſ. q. 1. dicentis ſubſtantiam ſimplicem poſſe moueri à ſeipſa, ſed compoſitam non poſſe, ſed ab altero, & per hoc dixit ſimplex differre à compoſitis, quare Deum, & animam eſſe numeros ſe mouentes; nam entia compoſita, ſicut ſunt entia per participationẽ, ita & motionẽ habent per participationẽ ab altero, atq; adeo mouentur ab aliquo, qđ per eſſentiam moueatur. Confirm. Iamblicus, quia qdquid ſit ab vniuoco gignitur, ſed compoſitum mouetur à ſimplici, ergo neceſſe eſt vt hoc etiam moueatur, aliter mouens, & motum non conuenirent vniuoce, ſed non poteſt ſimplex moueri ab alio; quia alioqui dari deberet proceſſus in infinitum, ergo à ſeipſo. Platonem ſequuntur Academici, & præcipuè Macro-

1 *Quid ſentiat Plato.*

E *Iamblicus.*

Macrobius 2. de ſomnio Scip. apud Piccolom. lib. 5. de mat. prim. cap. 12. Plato enim conſiderauit Deum vt centrum, ex quo cuncta ducerentur, tam mentem non participatā, quā participatam, & dixit eſſe circulum, quia ab eo cuncta & incipiunt, & deſinunt, & quia indiuiſibiliter per ideas operatur, & intelligit abſque vlla ſui variatione, ideo dixit eſſe circulum immobilem, nam non mouetur niſi quatenus ex ſe excitatur ab eſſe ad agere. Deinde ſuccedit anima rationalis, quæ eſt circulus mobilis ex ſe, tum ſuccedunt corpora ab alio mota, & ſicut Deus indiuiſibiliter, ita anima diuiſibiliter operatur vnum ex alio inſerēdo, & cum alio connectendo, & diuidendo, & ob id dicitur rationalis.

2 *Explicatur opinio Ariſt.*

2. Opinio Ariſtotelis dicentis, omne quod mouetur, ab alio moueri, hoc autem poteſt dupliciter intelligi. Primo vt ſit diſtinctio, & alietas ſuppoſitorum. Secundo, vt ſit diſtinctio partialis. Vnde idem ſuppoſitum poſſit ſeipsū mouere ratione diuerſarum partium, quarum vna ſit mouens, altera ſit mota, vt contingit in animalibus, quæ hoc differrunt ab inanimatis, quod hæc non mouentur à ſeipſis, .i. non habeat in ſe hanc diſtinctionem partium, ſed ſolum ab extrinſeco mouentur: At animata habent in ſe principium, non ſolum paſſiuum motus, ſed etiam effectiuum, hoc autem ſecundum Ariſtotelem eſt cor, at ſecundū Galenum eſt cerebrum, vel ſecundum alios motus vitalis ſeu naturalis principium eſt cor, & animalis, ſeu voluntarij eſt cerebrum, de qua re in lib. de Anima.

1. Differentia inter Peripateticos.

Sequuntur Thomiſtæ, Capr. Ægid. Suar. Tol. Zabar. loc. cit. Hinc Peripatetici inter ſe diſſentiunt. Primo, quod aliqui velint motorem, & mobile debere diſtingui ſuppoſitaliter. quod de inanimatis concedūt omnes Peripatetici. dicentes, elementa, & mixta inanimata moueri à generante, vel remouente prohibens, & de animalibus probant, quia licet in animalibus proximum principium motus ſit intrinſecum, tamen remotum, & primum eſt extrinſecum, quia non mouetur, niſi mota ab appetitu, & hic non niſi ex obiecto cognito, at obiectum hoc eſt diſtinctum, & extra ipſum animal, nam ideo mouetur ad illud cōſequendum, quia illud non habet in ſeipſo.

At alij putant Ariſtotelem exigere diſtinctionem partialem, mouentis, & mobilis, quia conſtat motum animalis fieri ab ipſomet. tam ſecundum inceptionem, quam ſecundum cōtinuationem, quam ſecundum finem; nam ſeipſum ſiſtit abſq; extrinſeco impedimento.

2. Differentia

2. Diſſentiunt, quod aliqui putant Ariſtot. conuenire cum Platone, quoad motum rerū incorporearum, .ſ. poſſe à ſe moueri; nam 2. de Gen. Anim. cap. 3. ponit mentem extrinſecus accedere, accedit autem per motum, & vis imaginatiua, & mens ſeipſam cognoſcit, & in inuentione idem eſt addiſcens, & docēs; Vnde dicunt Ariſtotelis doctrinam intelligi de agente vniuoco, non autem de æquiuoco, & ideo Smpl. & alijs nituntur eos conciliare.

At alij putant Ariſtotelem loqui de omni mobili, & motore, quia exiſtimauit nullum incorporeum poſſe moueri, atq; adeo diſſentire à Platone, vt Piccolom. lib. 5. de materia, cap. 12.

ART. II. Conciliantur Ariſt. & Plato ex ſententia Simplicij.

3 *Macrobius & Marſil.*

Negant aliqui poſſe conciliari, vt Macrobius l. 2. de ſomnio Scipionis, qui prætetea rationes Ariſtotelis, quibus probat nihil ſe mouere, improbat ſicut etiam dari corpus motum, ſed non mouens; nam, inquit, nullum corpus mouetur, quin ex loco repellat aliud; Addens, animam dum ſe mouet, habere actionem ſine paſſione, ſicut ſol lucet, & ignis calet, &c. quod etiam ſignificat Marſ. in conuiuium Plato, dicens, *anima ſe mouet non tranſitiue, ſed abſolute.*

Simplicij concordia.

At Simplicius 3. Phyſ. com. 4. & ſeq. vſque ad 13. conatur conciliare, quē ſequitur Cardinalis Beſſarion. Nam conſiderauit ex Platone quatuor gradus motus. Primum eſt motus inordinatus materiæ, quę per potentiam excitatur ad generationem, ex Plat. in Timæo. Secundus eſt mentis, quæ ex ſe excitatur ab eſſe ad agere. Tertius eſt motus actionum animæ, per rationes. Quartus, motus corporū ab anima; & quia duo primi motus non ſunt vere motus, ideo prætermittuntur; at verus motus eſt duplex vnus primus, & eſt motus animæ, de quo Plato 10. de legib. *Vniuerſas* inquit, *quæ in cælo ſunt, & quæ in terra, ſuis motibus anima ducit, quorum nomina ſunt velle, conſiderare, curare, conſultare, recte, & non recte operari, lætari, dolere, audere, metuere, odiſſe, diligere, &c.* Hinc motui reſpondet primum tempus, in quod deſinit æternitas, tamquam in terminum extrinſecum; Alter motus eſt corporum, qui eſt ſecundus, cui reſpondet ſecundum tempus. Hinc Simplicius negat Platonem ab Ariſtotele diſſentire, niſi in vocibus; nam Plato ſumpſit motum largius, dicens eſſe motus, eos, quos Ariſtot. principia motus nominaret. Et ideo Simpl. 6. Phyſ. 32. ait animam moueri, etiam ſi ſit indiuiſibilis, quia non mouetur motu corporeo, ſed vult, intelligit, indicat &c. ex Theophraſto cupiditatem animi eſſe motum corporeum, quia ortum ducit à corpore, ſed ſpeculationes non tranſire in alterum, ſed manere in ipſa anima, vt eius actus, & perfectiones, & ſtrato Lapſacenus Theophraſti diſcipulus, dixit animæ actiones eſſe motus, & licet Ariſtoteles, vt plurimum animæ actiones neget eſſe motus, tamen aliquando dixit phātaſiam eſſe motum à ſenſu factam. hinc Simpl. 8. Phyſ. 44. putat definitionem motus, quæ dicitur *actus entis in potentia*, conuenire actibus animæ; non tamen eam, qua dicitur *actus mobilis.* neque res, quæ eſt ſeipſa mobilis eſt ſimplex, ſed habet varias rationes, quarum illa, quæ eſt actu mouet, aliam, quæ eſt potentia; ſic idem homo in inuentione dicitur do-

docens, & diſcens, vnde ex ſententia Simplicij, dupliciter Plato, & Ariſtoteles conciliantur. Primo, quia diuerſo modo vtuntur nomine motus. Secundo, quia in omnibus, quæ ſe mouent, ſunt duæ partes, quorum vna mouet, altera mouetur, ex Platone, etiam ſi ſint incorporea, ſicut poſuit Ariſt. in motu animalium.

ART. II. Explicatur opinio Auctoris.

4 *Circa motorẽ, & mobile cõcordat Plato, & Ariſt.*

PRima Concluſ. Ariſtoteles cum Platone conſentit circa motorem, & mobile. Primo, quia vterq; negat progreſſum in infinitũ, ſed deueniendum ad primum, ex Ariſtotele 8. Phyſ. & Platone lib. 10. de leg. Secundo, quod primo non mouente, cæteros non poſſe mouere, quia in ijs, quæ ſunt eſſentialiter ordinata, poſterius non operetur ſine priore. Tertio, quod ſe mouere ſit proprium viuentium, vt Ariſtot. 2. cæli, & Plato in Phedro. Quarto, quod primum ex mobilibus ſe moueat, & ſe mouens ſit principium inter ea, quę mouentur. Quinto, animam non ita moueri, vt mouentur corpora. Sexto, animam de loco ad locum non moueri, niſi iunctam alicui corpori, vt de Ariſtotele patet, & de Platone probatur, quia ponit illam ſemper alicui vehiculo iunctam. Septimo, quia vterque voluit debere diſtingui motorem à mobili.

diſtinctio Plat. & Ariſt. circa motorem, & mobile.

2. Concl. Plato, & Ariſtoteles circa motorem, & mobile in multis diſſentire. Primo, quia Ariſtoteles primum ſe mouens ait eſſe corpus viuens, at Plato ait eſſe animam. Secũdo, quia motus animæ, ſiue proprie, ſiue metaphoricè ſic dicantur, diuerſo modo tribuitur ab Ariſtotele, & Platone; nam Plato cum poſuerit in anima quaſdam rationes correſpõdentes ideis, ob quas iuncta nobiſcum, & per obiecta externa excitata, magis valet ex ſe ſentire, & intelligere, quam ex ſententia Ariſtotelis negãtis eſſe ideas in illis, & ideo 1. Anim. 65, negat animam ſentire, & intelligere, ſed hominem per animam poſitis proprijs inſtrumentis. At ex Platone anima iuncta vehiculo aereo, vel æthereo valet ſentire. Tertio, in modo, quo anima eſt principium motus; nam ex Ariſtotele exigit inſtrumenta propria. At ex Platone non ſunt neceſſariã, quia ob diſtinctas rationes, quas continet, poteſt ſe ad motum excitare, & vehiculo iuncta ad libitum moueri, & ſine organis mouere corpora. Quarto, ex Ariſt. Deus proxime mouet cælum, at ex Platone, nec Deus, nec mens proxime mouet, ſed anima in tertio gradus habens diſtinctionem rationum. Quinto, ex Ariſtotele anima nullum habet motum propriũ, & ideo quouis motu poteſt mouere corpus. At ex Platone animæ ex ſe tribuitur motus in orbem: & ideo iuncta ſtellis eas mouet in orbem, vt etiam elementa corporea, quæ dixit eſſe prædita anima, at mortalia mouere motu progreſſiuo, & recto ob oppoſitas propoſitiones corporum.

5 *Multa falſa in Platone.*

3. Concluſ. multa, quæ ducet Plato de hoc motu eſſe falſa. Primo, dum animæ operationibus tribuit nomen motus ex Simplicio, ab Ariſtotele definiti; nam motus ibi definitus, non competit ex Ariſtotele, niſi mutationibus ad quatuor elementa, quales non ſunt operationes animæ, & peius eſt, quod illis cõueniat prima definitio, & non ſecunda, cum illæ definitiones reciprocentur, & non differrant, niſi quia vna datur per terminos magis metaphyſicos, & altera per phyſicos. Secundo, dum animæ tribuit ſe mouere, & inde 10. de leg. colligit animæ immortalitem; nam ſe mouere, vel competit ſoli animæ hominis, & ſequeretur cætera animalia non ſe mouere, quia eorum animæ non ſe mouet, vel competit alijs, & ſequitur animas aliorum animalium eſſe immortales: ſed ad hoc Academici varia dicunt, ſed inaniter, vt alibi. Neque eſt idem, ſolem ex ſe lucere, ac animam ex ſe mouere, quia in primo ſignificatur affectio intrinſeca ſolis, at in ſecũdo ſignificatur actio cum paſſione iuncta, ſicut ſi diceremus ſolem ſe illuminare, neque enim poteſt dari motor mouens ſine mobili, vt patet ex natura correlatiuorum.

DVBITATIO II.

An rationes, quibus Ariſtoteles probat nihil poſſe ſeipſum per ſe primo mouere, ſint validæ.

ART. I. Explicantur termini quæſtionis.

1 *Quot modis aliquid mouet ſe primo per ſe.*

PRimo Not. Ex Æſculano q. 13. tripliciter aliquid poſſe dici ſeipſum mouere. Primo per ſe primo .i. vt totum ſecundum quod totum eſt, ſit mouens, & ſecundum quod totum eſt ſit motum. Secundo, quod moueat ſeipſũ, non quidem per ſe primo, ſed per ſe ſecundariò, quia ſcilicet per partes ſuas; nam ideo dicuntur ſe mouere, quia nõ per aliquid extrinſecum à ſe mouent, & mouentur, ſed per aliquam partem ſibi intrinſecam mouent, & per aliam mouentur, vt animal mouet ſe per animam, & mouetur per corpus. Tertio, mouere ſeipſum non quidem per ſe, ſiue primo, ſiue ſecundariò, ſed omnino per accidens, quia ſcilicet ſe mouent, quatenus mouet aliquod extrinſecum, ad cuius motum ipſum mouens mouetur, vt nauta in naui.

2. Not. ex Burl. cum negatur aliquid ſeipſum per ſe primo mouere, ly per ſe, vt ſtat ex parte mouentis accipi, vt dicit cauſam præciſam, iuxta illud primi Poſt. per ſe dicitur, cui alterum per ipſum, & ipſi non per alterum, vnde excludit omnem aliam cauſam, ſed vt ſe tenet ex parte mobilis, dicit perſeitatem totalitatis. ideſt, vt moueatur ſecundum omnes ſui partes.

Mouens alterum eſt immotum alterum motum.

3. Not. Duplex eſſe mouens; vnum, quod mouendo non mouetur, nec per ſe, nec per accidens, vt ſubſtantiæ ſeparatæ; Alterum mouens motum, & eſt duplex. Primo, quod ex ſe non exigit, quod in mouendo moueatur; nam poteſt mouere immobiliter manens; ſed accidit ei moueri, quia eſt cõiunctum in eſſendo

do

do cum mobili, quod mouetur, vt anima informans corpus, mouetur ad motum corporis, Secundo, quod non per accidens, ſed per ſe exigat, quod in mouendo moueatur, ſicut eſt omne corpus. Inter quæ illud eſt diſcrimē, quod in primo, prius naturæ ordine motus intelligitur in mobili, quam in mouente. Contra verò in ſecundo, nam prius natura, motus eſt in mouente, quam in mobili, ſi enim moueretur ex eo, quod motus recipitur in mobili, iam motus illi conueniret per accidens, & non per ſe, atq; adeo poſſet mouere non motum, quod eſt contra rationem mouentis corporei.

2 *Quæſtio eſt de mouente corporeo.*

4. Not. Quæſtionem hanc intelligi de mouente corporeo, quod per ſe exigit moueri, vt moueat: nam quæritur per quid effectiuè ſibi conueniat motus ille ſibi debitus; ſi enim dicatur, quod illum habeat à ſeipſo, neceſſariò concedendum eſt, quod ſeipſum moueat per ſe, & non per accidens, cum non moueatur ex eo, quod motus eſt in mobili, ſed potius motus eſt in mobili ex eo, quod eſt in mouente. Quod ſi principium illius motus eſt extrinſecum, explicari debet quodnā illud ſit.

5. Not. Mouens dici dupliciter. Primo per denominationem ſolū, quo modo motus elementorum tribuitur generanti, etiam ſi non exiſtat. Secundo, per influxum ſolum, quia influit etiam ſi non denominetur, quomodo anima eſt mouens, licet non denominetur, quia eſt principium, quo, aliud mouet. Tertio, per denominationem, & influxum, quomodo homo dicitur mouere baculum, quia per virtutem ſuam motiuam illum mouet.

Quid veniat de nomine actionis.

6. Not. Nomine motus poſſe intelligi omnē actionem, ſiue immanentem, ſiue trāſeuntē, & in hoc ſenſu ſolet diſputari in 1. de Gen. dum quæritur, an idem poſſit agere in ſeipſum. Secundo poſſe intelligi actionem, q̄ eſt ad 4. Prędicamenta, & ſic videtur accipere Ariſtoteles motum in hac quæſtione, an mouens, & mobile debeant inter ſe diſtingui, ſiue ſuppoſitaliter, tamquam duo ſuppoſita per ſe exiſtentia, ſiue partialiter, tamquam partes eiuſdem ſuppoſiti, ſed quia Plato dixit animam ſeipſam mouere oportet, etiam attingere aliquid de alijs motibus.

7. Not. ab Ariſt. probari etiam motum violentum oriri ab extrinſeco, quia licet id ſit in vniuerſali manifeſtum, non tamen in particulari, ſicut licet ſit manifeſtum omne neceſſarium eſſe verum, non tamen in particulari; nā poteſt quis ignorare, quod hoc ſit verum, licet neceſſarium, ita licet ſit manifeſtum, quod omne motum violenter mouentur ab extrinſeco, non tamen quod hoc motum, vt patet in lapide, qui licet initio motus ſit ab extrinſeco projiciente, tamen cum poſſit contingere, vt dum continuetur motus, proijciens deſijerit eſſe, dubitatur à quo ſit ille motus. Hinc Ariſtot. initio 7. Phyſ. negat ſequi ex eo, quod non mouetur ab extrinſeco, moueri à ſeipſo primo, quia poteſt moueri à ſui parte, & neſcitur q̄ pars ſit mouens, q̄ mota, vt bene Burl. ibi.

A

ART. II. Opiniones Doctorum.

3 *Negant eſſe efficaces. Macrob Gal. Philop. Arim.*

PRima opinio eſt dicentium, rationes Ariſtotelis, quas affert in 7. & 8 Phyſicorum non eſſe validas, ita Academici, & precipue Macrobius 2. de Somnio Scipionis, ſequitur Galen. & Philop. apud Burl. Arim. 1. d. 6. q. 3. apud marginem Scoti 2. d. 2. q. 10. circa finem, & videtur multorum recentiorum, qui licet Ariſt. tueantur, detorquentes mentem illius, tamen rationes has negāt probare neceſſitatē diſtinctionis inter motorem, & mobile, & ad has reuocari poteſt opinio Scoti, & Scotiſtarū, Arimenſis, & aliorum, qui ex Auerr. 3. Cæli com. 29. & Iand. 8. Phyſ. q. 11. & 12. abſolute putant aliquid poſſe ſeipſum primo mouere, quos præceſſere Epicurus, & Democritus, dum poſuerunt athomos ſeipſas mouere, & athomos inter corpora numerabant; fundamentum eſt, quia omnes rationes Ariſtoteles vel ſupponunt aliquid falſum, vel æquiuocationem aliquam terminorum, vel non recte concludunt, vt patebit ex obiectionibus, quæ fiunt contra rationes.

B. *1. Ratio.*

Alterum eſt, quia conſtat multa eſſe, quæ ſeipſa primo mouent, primo elementa, de quibus Auer. 4. Cæl. 22. Secundo animalium motus, in quibus licet Ariſt. ponat partem mouentem diſtinctam à mobili, tū illa met pars mouens, cū non moueat immota, ſed exigat prius ſe mouere, quam moueat comparte, non poteſt negari, quia aliquid poſſit ſeipſum primo mouere. Tertio, actio antiperiſtica, qua frigus ab ambiente calore repulſus ſe contrahit, & refrigerat. Quarto, actio immanens, quæ ex 9. Met. 16. diſtinguitur à tranſeunte per hoc, quod recipitur in principio, quo elicitur, ſub qua continentur actiones intellectus, & volūtatis. Sexto, motus Angelorum, & animæ ſeparatæ ex vno loco in aliū. Conf. ex 2. de Gen. anim. c. 3. vbi anima hominis dicitur extrinſecus accedere, accedit tranſmigratio animarum à Pythagora conficta. Septimo, quia nullum eſt abſurdum, idem eſſe in potentia formali, & actu virtuali reſpectu eiuſdem.

2 Ratio.

C

D

4 *Rationes Ariſtotelis volūt alij eſſe efficaces. Burl Capr. Aegid. Telet.*

2. Opin. eſt dicentium rationes Ariſtotelis, quibus probat, *nihil poſſe ſeipſum primo mouere*, eſſe validas, ita Simpl. tum in 7. tum in 8. Phyſ. & alij pleriq; Peripatetici, præſertim Burl. fuſiſſime, Capr. Ægid. Tol. Zab. ſuper loc. initio citatis, & Scotus licet hi differant in modo defendendi illas, præcipue Scotus, qui ait velle Ariſtotelem ſolum probare, nullum diuiſibile poſſe à ſeipſo primo mouere primitate totalitatis, & cauſalitatis ſimul, quia vtraq; hæc primitas illi repugnat, vt in fine oſtendemus, fundamentum, quin rationes Ariſtoteles, vel fundantur in principijs notis lumine naturæ, vel ſaltem valde probabilibus, quia licet, quæ ſupponunt ęternitatem motus, ſint ſophiſticæ, vt alibi, tamen quæ fundantur ſuper natura motus, motoris, & mobilis, & experientia, ſunt valde probabiles: nam conditiones potentiæ actiuæ, & paſſiuæ ſunt repugnantes,

Ratio.

E

Ssss 2 nec

nec poſſunt identificari cum vna, & eadem re, vnde Ariſtoteles, licet cõcedat poſſe efficiens, & formam coincidere, non tamen efficiens, & materiam; nam vnum eſt actuale, & aliud potentiale, & hic fit, vt agens ſemper ſit nobilius patiente, ex Aug. lib. de lib. arb. & Ariſtoteles 3. de Anim, tex. 19. vt refert Ægid. quodl. 5. q. 15.

Confirm. Confirm. quia omne quod mouetur, debet ab aliquo moueri, ſed hoc ſiue ſit extrinſecũ, ſiue intrinſecum mobili, eſt aliud à mobili, ergo quidquid mouetur ab alio mouetur, minor quoad primam partem patet, quoad ſecundã prob. quia ſi moueretur à ſe, non quieſceret alio quieſcente, quia eius motus non penderet ab alio; nam prædicatum conueniens alicui ſecundum ſe, non remouetur ab eo, quia remouetur à quocumque alio, ſed omne, quod mouetur quieſcit altero, .ſ. parte eius quieſcẽte, quia ſi non quieſceret, & adhuc moueretur, ſequeretur, quod prius totum illud non mouebatur per ſe primo, .i. ſecundum quamlibet partem, de qua ratione infra.

ART. III. Examinatur prima ratio Ariſtotelis.

5 *Hæc ratio habetur 7. Phyſ.* ARiſtoteles 7. Phyſ. init. probat nihil prohibere, quo minus, quod mouetur, ab alio moueatur; nam ſæpè ea diſtinctio non apparet; nam ſi ponatur mobile A B, quod à ſe ipſo primo moueatur; & aliud mobile D E F cuius vna pars moueat alteram, ita vt totum moueatur ratione partis; tunc poterit exiſtimare, quod D E F ſeipſum primo moueat, eo quod non apparet, quæ pars moueat, quæ moueatur; ergo etiam fallitur, dũ exiſtimat A B. ſeipſum primo mouere. Quæ ratio vim nullã videtur habere: vnde t. 2. aliter probat, quicquid deſinit moueri, altero quieſcente, non poteſt à ſeipſo moueri: ſed quicquid mouetur, quieſcit ad quietem alterius; ergo quicquid mouetur, non poteſt moueri à ſeipſo. Maior probatur, quia quicquid à ſe mouetur, habet motionem non pendentem à mutatione alterius; nam ſiue alterum quieſcat, ſiue non, ſemper mouens conſeruatur independens ab illo: vnde quod à ſe mouetur, non ceſſat à motu, quia aliud ceſſat moueri. Minor probatur, quia omne mobile, cum ſit diuiſibile, quieſcẽte vna parte, neceſſariò ſecũdum totum quieſcit; atque adeo totum per ſe primo non mouebitur, cum totum moueri per ſe primo, ſit moueri ſecundum omnem ſui partem: ſed pars eſt aliud à toto; ergo ſi quieſcit, quieſcente parte, quieſcit ad quietem alterius. Quam rationem defendit Alex. Simpl. Auer. D. Tho. & alij. *Alex. Simpl. Auer. S. Tho.* Ex quibus Auer. dicit eſſe demonſtrationem à ſigno; at D. Thom. eſſe propter quid nam quod per ſe primo ſe mouet, eſt ſufficiẽs cauſa ſui motus, quia eſt independens ab alio: ſed diuiſibile depẽdet in ſuo motu à partibus, cum quieſcat quieſcente parte, vt fuſè Iauell. ibi q. 1. & Burl. qui notat per quietem poſſe intelligi, tum ceſſationem à mouere, tum ceſſationem à moueri, & quia omnis motor corporeus habet partes, ideo concluſio, *quod nihil mouetur à ſeipſo*, loquitur de motore corporeo, & infra ad tertiam rationem, ait, *id quod quieſcit ad quietem alterius non mouetur à ſe ipſo primo*, intelligi de quiete, quæ eſt neceſſario à mouere. *Iauel. Burl.* Sed contra hanc concluſionem primo obijcit Auic. quod Ariſtoteles ſumat antecedens impoſſibile (ſcilicet aliquid per ſe primo moueri, & quod aliqua eius pars quieſcat) nam moueri per ſe primo, eſt moueri ſecundum quamlibet ſui partem 7. Phyſ. *1. Ratio Auicen.*

Soluitur. Reſp. Auer. D. Thom. Ferrar. Burl. fuſe, & alij, Ariſtotelem loqui conditionaliter: conditionalis autem eſſe poteſt vera, etiam ſi antecedens fuerit impoſſibile; vt ſi homo eſt equus homo eſt hinnibilis. Ita etiam, ſi datur aliquod totum, quod quieſcit, quieſcente parte, illud non mouet ſe per ſe primo; & hæc reſponſio magis placet, quã alia Auer. apud Burl. quod licet alicui parti corporis, v. g. cæleſtis repugnet quieſcere, tamen illi non repugnet, vt corpus eſt, ſed vt tale corpus.

6 *2. Obiectio.* 2. Obijciunt Galenus, & alij apud Simplicium; nam videtur in hac ratione peti principium; etenim ex quiete partis probat, totum non moueri per ſe primo, cum tamen idem fit partem quieſcere, ac totum non moueri per ſe primo, Alex. apud Simpl. etiam ſæpe hanc demonſtrationem cum ſuſpectam habeat, maluit admittere petitionem principij, .ſ. ponere aliquid ſe primo, & per ſe mouere.

Soluitur. Reſp. Ferr. hanc probationem eſſe conditionalem, quare non petit partem quieſcere; ſed ſi pars quieſcit, totum non mouetur per ſe primo, ſed omne continuum, parte quieſcẽte, totum quieſcet, ergo totum continuum non mouetur per ſe primo.

3. Obiectio. 3. Gabr. Auic. & Valleſ. initio 7. putantes eſſe rationem ſophiſticam, quia non bene intelligitur ex eo, quod parte quieſcẽte, quieſcit, totum, dependere ab alio in motu; nam tantũ arguit dependentiam totius à partibus, quod non eſt pendere ab alio, quia totum non eſt aliud, quam ſuæ partes; quare quod ſecundum ſuas partes mouetur, per ſe mouetur; vnde tãtum probat motũ corporis naturalis eſſe diuiſibilem. Quod ſi hæc ratio probaret aliquid, hoc certè probaret, nullũ diuiſibile poſſe per ſe primo moueri, quia quodlibet habet partes.

1. Solutio. Reſp. communiter D. Thom. & alij tex. 2. Ferr. q. 1. & 1. cont. Gen. cap. 13. dupliciter aliquid dici moueri per ſe; primo vt diſtinguitur contra moueri per accidens; & hac ratione, quod mouetur ratione partium, dicitur moueri per ſe, & non per accidens. Secundo, vt diſtinguitur cõtra per aliud, & hoc dicitur per ſe primo, & hac rõne, quod mouetur rõne partiũ, non mouetur per ſe primo, quia motus totius dependet à motu partium. *Non placet.* Sed hac reſponſione neque ſatisfit argumento, neque defenditur Ariſtoteles, & primo non defendi Ariſt. patet; nam Ariſt. non quærit an motus poſſit conuenire toti independenter à partibus, ſed an idem ſecundum ſe totum poſſit eſſe mouẽs ſeipſum,

ſeipſum, quod poteſt ſtare ſine primo: nam ad primum requiritur, vt res careat partibus, ad ſecundum ſatis eſt, vt ſecundum quamlibet ſui partē ſe moueat, & moueatur, ita vt quælibet pars moueat ſeipſam. Ex quo Scot. in 2. d. 2. q. 10. dupliciter inquit poſſe intelligi aliquid ſe mouere per ſe primo: primo vt idē ſit, ac mouere ſe ſecundum quamlibet ſui partem: ſecundo, vt idem ſit, ac independenter à partibus: & licet hic ſecundus modus ſit incompoſſibilis, non tamen primus: nam ipſe n. 8. dicit, ſi graue moueret ſeipſum, per ſe primo ſeipſum moueret, vbi intelligere non poteſt, vt ly (per ſe) accipiatur pro independenter à partibus, ſed neceſſario debet intelligere, vt idem eſt, ac ſecundum quamlibet ſui partem moueat, & moueatur; hoc autem cōſequens non probatur eſſe impoſſibile ex hac ratione, quia demus, lapidem mouere ſe, tunc quælibet pars moueret, & moueretur: & ſi pars quieſceret, non totus lapis per ſe primo moueretur; non tamen ſequitur; ergo prius non ſe per ſe primo mouebat: nam quando ad quietem partis totū deſinit per ſe primo moueri, eſt, quia pars deſinit ſeipſam mouere, ex cuius motu partialiter pendebat motus totius vt ſic: vnde illa quieſcente, reliquæ omnes adhuc ſe mouent; quare propoſitio illa (quod mouet per ſe primo, non deſinit ad quietem alterius) diſtinguenda eſt, vel alterius extrinſeci, & vera eſt, vel partis, & negatur, nam mouebatur à parte partialiter, quatenus illa mouebat ſeipſam; quare nihil pugnat, quo minus mobile ſeipſum per ſe primo moueat: vnde ita formo rationem, quod motus pendeat à partibus non efficitur, vt pendeat ab extrinſeco; ergo non conducit Ariſtotelis menti. Anteced. prob. nam totum mouetur dependenter à partibus, non ita vt vna pars moueat totum effectiuè: ſed quia ſingularum partium motus integrant motum totius.

Scotus. (margin)

7 2. Solutio. (margin)

4. Quia hæc ratio falſa eſt; nam ex illa oſtēditur nullum corpus, neq; ab alio moueri per ſe primo, cum motus totius pendeat à motu partium: & eadem ratione nullum corpus per ſe primo quieſceret; imò nullum corpus poſſe habere aliquam formam per ſe primo: nam aqua non eſſe per ſe primo frigida, nam ſi pars amitteret frigiditatem, non eſſet per ſe primo frigida. Propter hoc argumentum Ferr. loc. videtur concedere, nihil diuiſibile poſſe per ſe primo moueri, quia quod alteri conuenit per ſe primo, non debet conuenire ratione alterius, ſed potius contra alijs debet conuenire ratione ſui, & ſi auferatur ab omni alio; non tamen aufertur à ſe; hæc autem non poſſet reperiri in motu corporis, quia ſi remoueatur à partibus, remoueatur etiam neceſſe eſt à toto; quia totum pendet à partibus in genere cauſæ materialis.

4. Obiectio. (margin)

Solutio Ferr. (margin)

Sed contra, quia nulla paſſio homogenea poſſet conuenire corpori homogeneo; quare corpus naturale non eſſet per ſe primo quantum, quia ideo eſt quantum, nam ſingulæ eius partes ſunt quantæ. Vnde Burl. fallitur ex hoc

Reijcitur. (margin)

A negans graue ſeipſum primo mouere primitate cauſalitatis ob dependentiam in mouendo à ſuis partibus, & concedens mouere ſe primo primitate totalitatis, quia totum mouet ſe, mouetur à ſe; fallitur inquam, quia motus ſurſum eſt per ſe primo à grauitate primitate cauſalitatis; non enim datur alia cauſa, à qua per ſe primo cauſaretur, nam ipſi non conuenit per aliud, & alijs conuenit per ipſam, & magis diſplicet, quod addit primum motorem vniuerſalem eſſe per ſe primo motorem grauis; nam quæritur cauſa particularis præciſa motus ſurſum.

5. Nam hæc ratio etiam ſi eſſet valida, non prodeſſet Ariſt. inſtituto; quia ſi dicamus totum moueri à ſe, quia ſingulæ eius partes mouent ſeipſas; quare vel hoc dictum repugnat B Ariſtotelis inſtituto, vel non. Si ſecundum, iam habetur non omne, quod mouetur, moueri ab alio. Si primum, id non probatur ex Ariſtotelis ratione, nam conceſſa maiore, ſcilicet, quod mouetur per ſe primo, non quieſcit ad quietem alterius; negabitur minor, ſcilicet, omne corpus quieſcere, aliqua eius parte quieſcente, quia poteſt eſſe, vt licet quieſcat vna pars, aliæ ſeipſas moueant. Ex quo patet, hanc Ariſtotelis rationem non eſſe demonſtratiuam, ſed poteſt habere probabilitatem, ſi ita explicetur, vt detur mouens per ſe primo, quod non pēdeat in mouendo à ſuis partibus, ita vt C reſolutio motoris neceſſariò fieri debeat in motoris partes; nam cum mouens, vt ſic non recipiat motum, non requirit in ſe extenſionem, quod cùm dicat perfectionem in vniuerſo, probabile eſt reperiri talem motorem per ſe primo, carentem partibus; hic autem cum ſit indiuiſibilis, non poterit identificari cum mobili per ſe, quod neceſſario eſt extenſum: vnde colligitur id, quod mouetur, ab alio moueri. Et licet Ariſtoteles videatur loqui non de motore, ſed de mobili; tamen idem eſt aliquid non moueri à ſe per ſe primo, & non mouere ſeipſum per ſe primo; quare ſi non erit per ſe primum mobile, neq; per ſe primum ſe mouens. D Hinc Burl. concedit demonſtrationem allatā in 7. non ſufficere ad probandum primum motorem immobilem, ſed eſſe coadiuuantem; nā ſufficiens dicitur, quæ ſe ſola probat concluſionem propoſitam, at coadiuuans, quæ probat aliquam præmiſſarum, vel aliquam partem alicuius earum, vel remouet aliquod dubium annexum, ex Auer. com. 5. quod eſt frequens Ariſtoteli, vt concluſionem probet per plura inſufficientia ſigillatim, ſed ſimul ſufficientia, vt fuſe Burl.

8 5. Obiectio. (margin)

Ariſt ratio non eſt demōſtratiua. (margin)

6. Obijcit Burl. quod falſum ſit illud, *quod quieſcit ad quietem alterius, mouetur ab alio,* nam maximè moueretur ab illo, ad cuius quie- E tem quieſcit, at hoc eſt falſum, tum ex cane inſequente hominem, qui quieſcit homine quieſcente. Secundo, homo ſequens obiectum delectabile fugiens, quieſcit, quieſcente obiecto. Tertio, ferrum ſequens magnetem, quieſcit quieſcente magnete. Quarto, quia inde ſequeretur cauſam per ſe quietis in mobili, eſſe

9 6. Obiectio. (margin)

quietem motoris, ſed hinc ſequitur cælum quieſcere, quia eius motor nec per ſe, nec per accidens mouetur, atq; adeo quieſcit.

Soluitur. Reſp. propoſitionem Ariſtotelis intelligi de quieſcente eſſentialiter per ſe primo modo ad quietem alterius, quod tunc moueatur ab illo, vt rota horologij, q̄ ſicut quieſcit, quieſcente pondere deſcendente, ita mouetur ab illo, vnde canis non quieſcit eſſentialiter ad quietem hominis, ſed ad quietem ſui, & per ſe motoris, & idem dicitur ad 2. & 3. Ad 4. cælum & omne aliud motum quieſceret eſſentialiter ſi motor ceſſaret à mouere, non tamen quando motor ceſſat à moueri, quod eſt in ipſo, ſed quando mouetur à ſeipſo primo tunc vera eſt propoſitio, quia quælibet pars illius moueret, & moueretur; Hinc patet cælum ceſſaturum à motu, ſi pars ceſſaret à motu; & tamen non mouetur à parte, quia non quieſcit eſſentialiter totum, quieſcente parte, ſed concomitanter: Vnde ponit aliquas propoſitiones. Primo, vniuerſaliter eſt verum, *quod ceſſante per ſe motore à mouere, mobile quieſcit à moueri.* Secundo, non eſt vniuerſaliter verum, *quod ceſſante primo, & propria motore à moueri ceſſet mobile à moueri*, vt patet in motu cæli à primo motore. Tertio, vniuerſaliter eſt verum, *in omni moto ex ſe primo, ſi quieſcit ad quietem alterius, non moueri à ſe primo*, quia cum per ſe moueat, & moueatur, quælibet pars mouet, & mouetur, & ideo ſi pars, quæ eſt per ſe motor, ceſſat à moueri, eo ipſo ceſſat à mouere, & per conſequens totum quieſcit à moueri; nam in his conuertuntur ceſſatio à mouere, & ceſſatio à moueri.

Demum circa hanc rationem videdus Tol. & Iauell q. 1. diſputantes an hæc ratio ſit a priori, an poſteriori & Burl. ac Venet.

ART. IV. Examinatur ſecunda, & tertia ratio Ariſtotelis.

10 2. Ariſt. ratio. Secundo, Ariſt. 8. Phyſic. tex. 26. probat, omne, quod mouetur, ab alio moueri: nã quicquid mouetur, vel eſt animatum, vel inanimatum. Si primum, diſtinguitur pars mouens, & mota. Si ſecundum, mouetur ab alio, vt elementa à generante, vel remouente prohibens. Verum, infra oſtendetur, quomodo hæc moueantur à ſe, vel alio, & cur dicantur elementa moueri ab alio, & animalia à ſe. Secundo, non probat hæc ratio, *quidquid mouetur, moueri ab alio, vt à ſuppoſito diſtincto*, vt patet in animalibus, ſed tantùm à principio diſtincto à mobili, vel vt parte diſtincta à mobili in eodem ſuppoſito. Tertio, illa pars cum prius ſe moueat, quam aliæ compartes, iam illa ſeipſam primo, & per ſe moueret. Quarto, hæc ratio potius probat elementa non moueri à ſe, quia, cum non ſint animata, ſed ſint homogenea, non poſſunt habere partem mouentem diſtinctam à mobili; ſed ſecundum ſe tota, vel ſunt mobilia, vel mouentia, vel vtrumque. At conſtat elementa moueri, ergo debet poni principium effectiuum illius motus, quod non poteſt eſſe generans, cum ſit abſens, & forte corruptum, nec remouens prohibens, quia hic non habet influxum, niſi circa remotionem impedimenti, quare ſi corpus, quod liberatur ab impedimento non haberet virtutem motiuam, non poſſet ſequi motus, ſicut imago, quæ ob impedimentum non videtur, ſi auferatur impedimentum, non ſequitur viſio illius, niſi in animali habente potentiam viſiuam, non autem in alijs.

11 3. Ariſt. ratio. Tertio text. 40. *Impoſſibile*, inquit, *eſt idem eſſe actu, & potentia*; ergo impoſſibile eſt aliquid per ſe primo ſe mouere. Antecedens patet, quia actus, & potentia ſunt contradictoria. Conſequentia patet, quia quod mouetur eſt potentia, quæ dici negationem actus, quod mouet eſt actu, & habet actionem, & quod mouetur habet paſſionem; at agere, & pati ſecundum idem ſimul eidem conuenire nõ poſſunt, quia ſunt oppoſita. Quæ ratio, ſi intelligatur de actu, & potentia formali, verum concludit; ſi de actu virtuali, & potentia formali, falſa eſt: nam vt aliquid ſeipſum moueat, ſufficit vt ſit in actu virtuali, & potentia formali. Pro cuius explicatione notandum ex Scoto in 1. d. 3. q. 7. init. reſponſ. ad argumenta ſecundæ ſententiæ; reperiri actum formalem, actũ virtualem, & potentiam formalem; in actu formali dicitur eſſe aliquod, cum habet actu formam eiuſdem rationis cum forma producenda, quomodo ignis eſt formaliter calidus: At in actu virtuali dicitur aliquid eſſe, cum habet virtutem producendi aliquam formam, etiam ſi careat forma eiuſdem rationis cum forma producta. Vt ſol dicitur virtualiter calidus, & formaliter lucidus: in potentia formali aliquid eſſe dicitur, cum non habet aliquam formam; poteſt tamen illam recipere. Difficultas igitur eſt quomodo intelligat Ariſtoteles, cum negat aliquid poſſe eſſe ſimul actu, & potentia. Et quidem ſi intelligatur de potentia, & actu formali, manifeſtè verum eſt, quia hæc duo includunt contradictoria; potentia enim formalis dicit negationem actus. Sed dubium eſt an aliquid poſſit eſſe in potentia formali, & actu virtuali. Affirmat Scot. loc. cit. & probat pluribus exemplis, vt anima reſpectu ſuorum actuum eſt in potentia formali, & actu virtuali: & aqua calida eſt in potentia formali ad frigiditatem, & in actu virtuali. Similiter grauia, & leuia ad motum. (Scot. Harum doctrina.)

Non probatur Ferra. Sed hæc doctrina diſplicet Ferr. 8. Phyſ. q. 9. & 1. contr. Gent. cap. 13. quia putat impoſſibile, idem poſſe eſſe in potentia, & actu ſiue formali, ſiue virtuali. Primo, quia tunc res eſt in actu virtuali, cum habet virtutem producendi formam aliquam: ſed quod habet virtutem producendi formam aliquam in ſeipſo, non poteſt carere illa, nam poſita cauſa naturali, ponitur effectus; ergo nunquam res poteſt eſſe in actu virtuali, & potentia formali. (Ratio.)

Confirm. Confirm. quia quod eſt in actu virtuali, eſt agens æquiuocum: ſed quod eſt huiuſmodi nõ poteſt in ſe habere effectum, quem producit; nam de ratione agentis æquiuoci eſt, vt non habeat

habeat formam, quam efficit; ergo non poteſt eſſe in potentia formali. Confir. 2. quia ſi repugnat eſſe in actu, & potẽtia formali eſt, quia ratio actus cõſiſtit in perfectione, & ratio potentiæ in imperfectione. Sed maioris perfectionis eſt actus virtualis, cum id, per quod res conſtituitur in actu virtuali, ſemper ſit forma altioris rationis eminenter continens aliam; ergo magis repugnat, aliquid eſſe in actu virtuali, & potẽtia formali, quam in actu formali. Vnde ſi agenti vniuoco repugnat eſſe actu, & potentia, multo magis æquiuoco, quod nobiliori modo eſt in actu.

12 *Refellitur.* Reſp. ad primum, tunc cauſa naturalis producit effectum, vel quando non impeditur, vt aqua non ſe ſtatim reducit ad priſtinam frigiditatem, quia impeditur à calore præſente agente, vel quando non ſunt omnia requiſita, vt oculus non producit viſionem, quia non eſt ſpecies; Vel tertio, quia cauſa eſt libera, vt licet intellectus ſit cauſa naturalis; tamen quia ſubordibatur voluntati liberæ, ſæpè non operatur ob ſolum imperium voluntatis.

Ad 1. Confir. Ad 1. Confir. Zab. lib. 1. de motu grauium c. 13. huiuſmodi agentia non vult vocare propriè æquiuoca, ſed agentia per emanationem, quod producere in ſe effectum non conueniat æquiuocis, vt æquiuocis, ſed parum refert quomodo appelletur; certum eſt, eſſe agens per verum influxum: neque omne agens æquiuocũ debet producere effectum in externum ſubiectum, vt patet in oculo, qui producit viſionẽ in ſeipſo; illud verò eſt de ratione agentis æquiuoci, vt eius forma agendi, non ſit eiuſdem rationis cum forma producta.

Ad 2. Confir. Ad 2. Iam diximus actum formalem, & potentiam formalem repugnare propter contradictionem, quam inuoluunt, vel propter ſuperfluitatem, ne duo accidentia eiuſdem ſpeciei ſint in eodem ſubiecto: neq; repugnat aliquid habere maiorem perfectionem, & carere minori.

13 *2. Obiectio.* 2. Obijcitur, quia poſita hac diſtinctione ruit ratio Ariſt. quia ſolum probat in agentibus vniuocis, in quibus forma, quæ eſt principium agendi, eſt eiuſdem rationis cum forma producta, *idem non poſſe moueri ſeipſum*; quo conceſſo, non poteſt vniuerſaliter inferri; quicquid mouetur, ab alio moueri: nam graue poteſt ſe mouere, & aqua ſe infrigidare; huiuſmodi enim motus procedunt ab actibus virtualibus, quæ ſunt principia alterius rationis: quare vt ratio Ariſtotelis concludat, oportet vt vniuerſaliter neget non poſſe actum, & potentiam eſſe ſimul; ſiuè ſit actus virtualis, ſiuè formalis. Et Confirm. quia loquitur de motu locali, qui numquam procedit vniuocè: nam motus non eſt ratio producendi motum.

Solvitur 1. Reſp. 1. Ariſtotelem non poſſe negare actũ virtualem, & potentiam formalem poſſe eſſe ſimul, patet, quia cõſtat dari agens actione immanente, & D. Thom. p. p. q. 77. art. 7. ait, accidens cauſari à ſubiecto, vt eſt actu, in eoque recipi, vt eſt potentia. Et licet Ferrar. dicat, numquam ſubiectum eſſe in potentia formali, & actu virtuali, quia anima neceſſariò A producit ſibi ſuas potentias; tamen contrariũ non repugnat; nam poſſet Deus, producta anima, impedire reſultantiam potentiarum.

Et Confir. quia idipſum, quod Ferr. concedit, ſcilicet aliquid ſimul eſſe in actu virtuali, & formali; repugnat Ariſtotelis inſtitutos; nam poſſet in cælo concedi actus virtualis, & formalis mouendi ſeipſum, quod ſcilicet motus ſemper ſit in eo; hoc autem negat Ariſtoteles, vt cælum à ſeipſo perpetuò moueatur.

Confirm. 2. quia non poteſt negari agens æquiuocum in ſubiectum diſtinctum; ſed non repugnat ipſummet agens eſſe ſubiectum proportionatum formæ, quam poteſt producere; ergo poterit aliquid agere in ſeipſum.

B *Solvitur 2.* Reſp. 2. Ariſtotelem loqui de agente per actionem phyſicam, & nõ de agente per emanationem. Et loquitur tam de actu formali, quam virtuali, reſpectu actionum naturalium, & ſenſibilium: nam virtus agentis poteſt comparari, vel ad actionem, vel ad terminum actionis, & quidem reſpectu actionis ſemper agens eſt tantum in actu virtuali, quia ſemper actio diſtinguitur ſpecie à principio agendi: ſed forma terminans actionem aliquãdo eſt eiuſdem ſpeciei cum principio agendi: & hinc conſtituitur agens vniuocum; aliquando diuerſæ, & eſt æquiuocum.

14 *Inſtantia.* Dices: quod eſt diſcrimen inter alterationem, C lationem, & auctionem.

Reſpon. Reſp. quod in locali, & auctione principiũ agendi numquam eſt eiuſdem ſpeciei cum termino motus, quia in latione, quod acquiritur per motum, eſt vbi, quod non eſt forma actiua, ſed ſit à potentia motiua, quæ eſt actus virtualis reſpectu talis termini. In auctione item terminus eſt quantitas, quæ cum non ſit actiua, non poteſt eſſe principium auctionis, ſed principium erit virtus augmentatiua diuerſæ rationis à termino motus. Sed in alteratione id, quod eſt principium productiuum, aliquãdo eſt qualitas eiuſdem rationis cum termino, & tunc eſt agens in actu formali, aliquando D diuerſæ, & tunc eſt in actu virtuali. Hoc autem oritur ex eo, quod actio potentiæ aliquando comparatur ad ipſum agens, tamquam actum ſecundum perficientem illud intrinſecè, aliquando vt perficientem aliud, ſed vt id, quo communicat ſuam perfectionem alijs, & calefactio eſt actio ignis; quando actio eſt primo modo, neceſſe eſt, vt idem ſit actu, ſcilicet virtuali, & potentia formali. Ita ſunt omnia materialia reſpectu earum perfectionum, ad quas producendas habent à natura virtutem, vt ſe poſſit in ſtatu illis debito conſeruari. Sed quando actio eſt ſecundi generis, non eſt ratio cur ſit in actu virtuali, & potẽtia formali, quia E iam iſte modus agendi prouenit ex completa virtute agentis, quæ perfecta eſt per formam, & ideò non amplius manet in potentia ad formam: ſed actio primi generis oritur ex imperfecto ſtatu agentis, ad quem intendit ſe reducere, & ideo recipit terminum illius actionis in ſeipſo. Vnde

Reſp.

15 *Soluitur 3.* Reſp. 3. poteſt illam Ariſtot. rationẽ aliter habere locum in actionibus phyſicis, & naturalibus; aliter in actionibus immanentibus: nã in illis diceret Ariſtoteles, quod nihil eſt in actu; & potentia vlla ratione: nam hęc corpora non habeat virtutem per ſe primo ad ſeipſa perficienda; ideo actus virtualis, vel eſt in ordine ad alia perficienda, vel ſi videntur habere virtutem ad agendum in ſe, talis virtus, vel referenda eſt ad generans, vt in motibus tantum naturalibus; vel tribuenda vni parti reſpectu alterius, vt in motibus animalium. In immanentibus verò poteſt habere locum, ſi obiecto tribuamus rationem formæ, quia per illud potentia conſtituitur in actu primo ad agendum; cum tamen potentia ſine vllo addito ſit in potentia ad recipiendum; quare non conuenit actu, & potentia per idem, ſed per diuerſa. Vide Ferrar. Burl. & Venet. loc. cit.

Ariſt. rationes non ſunt efficaces. Ex his patet rationes Ariſtoteles eſſe infirmas ad probandam vniuerſaliter diſtinctionẽ inter motorem, & mobile: ſed quia non eſt facile recedendum ab Ariſtotele, nec exiſtimãdum principium hoc, quo vtitur ab probandam exiſtentiam, & conditiones primi motoris aſſumpſiſſe ſine fundamento, ideo inueſtiganda eſt mens illius in hoc proceſſu. In ſequenti dubitatione.

DVBITATIO III.

Quo ſenſu Ariſtoteles dixit, quidquid mouetur, ab alio moueri.

ART. I. Explicantur termini.

PRimo Not. mouere aliud, poſſe accipi tripliciter. Primo, eliciue, eo quod ſit principium, à quo eſt motus immediate. Secundo, denominatiue, & eſt ſuppoſitum, in quo, vel à quo, eſt principium elicitiuum motus. Tertio, determinatiue, quod neq; habet virtutem elicitiuam, neque eſt cauſa virtutis elicitiuæ, ſed determinat, vel applicat virtutem elicitiuam. ita vt ex vi illius virtus, ex non operante fiat operans. Hoc autem dupliciter contingit. Primo, vt id oriatur ex eo, quod prius carebat virtute, & forma operatiua, qua ratione dicitur res eſſe in potentia eſſentiali ad actum primum, & ab aliquo recipiat illam formã, quomodo aqua eſt in potentia eſſentiali ad virtutẽ motiuã ignis. 2. vt oriatur ex eo, ꝙ habet quidẽ virtutẽ operatiuã, ſed ob aliꝗ impedimentum non exit in actum, quã ratione res dicitur eſſe in potentia accidentali; ad actum ſecundum, quæ reducitur ad actum, tum ab eo, qui aufert impedimentum, tum ab ipſa virtute, quæ producit actum ſecundum.

1 *Moueri aliud ſtat tripliciter*

Quot modis ſumatur hic motus. 2. Not. Vniuerſaliter pro omni operatione alicuius, quomodo complectitur tum actiones ſpirituales, tum corporales, tum quæ phyſice pendent, tum quæ per emanationem, ſeu reſultantiam. Secundo, pro operatione phyſica, quomodo excluduntur emanationes, & actiones pure ſpirituales, quales sũt Angelicæ. Tertio, pro operatione, quæ eſt ad 4. Prædicamenta .ſ. ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, & vbi corporeum.

3. Not. Alietatem, ſeu diſtinctionem inter motorem, & mobile poſſe eſſe triplicem. Primo realem ratam, & hæc poteſt eſſe vel ſuppoſitalis, .ſ. inter ea, quæ ſuppoſito diſtant, vel partialis, .ſ. inter ea, quæ ſunt partes eiuſdem ſuppoſiti, vt cor eſt motor membrorum animalis, vel principiationis, quomodo intellectio diſtinguitur ab intellectu, & ſimilibus, quando principium eſt in eodem ſuppoſito, in quo eſt operatio: nam ſi in alio ſuppoſito, tunc non eſſet præciſe alietas principiationis, ſed etiam ſuppoſitalis. Secundo, realem formalem, qualis ponitur inter motorem, & motum in ſe productum, inter emanationem potentiarum, & eſſentiam animæ, & ſimilibus. Tertius eſt rationis, quæ .ſ. non eſt à parte rei, ſed præciſe ex operatione intellectus conſiderantis eandem rem in ordine ad diuerſa, vel ad eandem diuerſo modo, qua ratione in operationibus immanentibus, diſtinguitur potentia productiua à receptiua. 2 *Alietas inter motorem, & mobile.*

4. Not. agens eſſe duplex, .ſ. vniuocum, & ſpectari debet non reſpectu actionis, ſed effectus; nam vniuocum dicitur, quod producit effectum eiuſdem ſpeciei; æquiuocum vero, quod producit effectũ diuerſæ ſpeciei à principio productiuo. *Agens vniuocum, & æquiuocum.*

5. Not. ex Veneto in ſum. de Cæl. cap. 24. eſſe diſcrimen inter moueri à ſe, & per ſe, & ex ſe; Nam illud dicitur moueri à ſe, quod eſt principium actiuum immediatum motus, vt anima, 1. An. 61. vel habet connaturaliter, & intrinſeco, hoc principium vt animal; Illud autem dicitur per ſe, quod mouetur, & non ad motum alterius ſibi impertinentis, & ita per ſe mouentur, etiam quæ violenter mouentur, vt lapis ſurſum motus. At illud dicitur moueri ex ſe ſine indigentia alicuius extrinſeci, ſic animal mouetur ex ſe, quia ſolo appetitu poteſt recipere motum poſt quietem; nam poſt expergefactionem poteſt moueri non concurrente, nec generante, nec remouente prohibẽs extrinſece; ex quo ſumi poteſt ratio, cur animalia dicantur moueri ex ſe, & non ſic inanimata; quæ ratio eſt quidem vera, ſed non eſt ſatis ad explicandam mentem Ariſtotelis, quia etiam vult in animalibus mouens diſtingui à re mota etiam quoad inceptionem, vt infra. 3 *Moueri à ſe, per ſe, & ex ſe.*

ART. II. Opiniones Doctorum.

PRima opinio eſt dicentium diſcurſum Ariſtotelis habere vim in agentibus vniuocis, quia in his ſemper effectus diſtinguitur à ſua cauſa. Sed falluntur, quia loquitur de motore localiter, qui diſtinguitur pluſquam ſpecie à ſuo effectu; neque enim dici poteſt effectum motoris localiter non eſſe vbi intrinſecum, vel extrinſecum, ſed mobile, vt eſt in tali ſpatio, quod eſt eiuſdem ſpeciei cum motore; nam vel mobile accipitur præciſe, & tũc non eſt eiuſdem ſolum ſpeciei, ſed etiam idem numero, atque adeo non eſſet diſtinctum à motore, 4 *Aliqui Ariſt. explicant de agente vniuoco.*

motore, vel accipitur mobile; vt ſtat ſub vbi, & tunc diſtinguetur ſpecie, nõ quidem eſſentiali, ſed accidentali. Sicut Petrus albus à Petro præciſè ſumpto, tũ quia effectus de nouo productus non eſſet mobile ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſed ſecundum formam accidentalem, ſecundum quam ſpecie diſtinguetur à motore.

Alij intelligunt de motu ad quatuor prædicamẽta.

2. Opinio eſt dicentium habere vim in agẽte ſiue vniuoco, ſiue æquiuoco, ſed non quoad omnem motum, ſed tãtum, qui eſt ad quatuor prædicamenta. ſ. ſubſtantiam, quantitatẽ, &c. ita Burl. & alij; nam Ariſtot. dum probat illud principium, vtitur inductione horum motuũ, in quibus ſemper mouẽs diſtinguitur à mobili, vt patet in generatione, augmentatione, alteratione, & latione, in qua Ariſtot. immoratur ob difficultates, quę oſtẽdere videntur, non diſtingui in illis principiũ paſſiuũ ab actiuo, & hinc ortæ ſunt variæ opiniones de motu grauium, & leuium; nam ibi experientia conſtat nõ eſſe aliud principium elicitiuum proxime motus præter grauitatem, & leuitatem, quæ ſunt in eodem ſubiecto, in quo recipitur motus, ideo ad ſaluandum diſcurſum Ariſt. dixerunt elementa moueri à generante, non quidem per ſe ipſum, ſed per formas ſubſtantiales, vt inſtrumenta principalia, & virtutes motiuas, vt inſtrumẽta minus principalia; & ſic in alijs, vt ẽt dicunt de reductione aquæ ad priſtinã frigiditatem ex Capr. 2. 16. q. 1. a. 3. Henr. quodl. 11. q. 6. Ægid. quodl. 2. q. 16. ſed non explicant hi Doctores. Primo quid ſentiendum ſit de alteratione æquiuoca, ſecundum quam Scotus, & alij volunt idem poſſe à ſeipſo alterari, quia eſt in actu virtuali, & potentia formali reſpectu formæ productæ, quod etiam dicunt patere in actibus potentiarum vitalium. Secundo, an Ariſtoteles loquatur de principio elicitiuo, an determinatiuo, vel denominationis, nam in generatione conſtat principium eſſe elicitiuum formæ, quæ educitur ex materia; & ſimiliter in augmentatione virtus nutritiua, & augmentatiua eſt diſtincta ab alimento, quod applicatũ augetur viuens, & ſimiliter in alteratione, quæ eſt motus, nam ea, quæ eſt per reſultantiam nõ eſt motus; At in latione motus non poteſt conuenire generanti, niſi per denominationẽ, quare Ariſt. propoſitio, quod *quidquid mouetur ab alio mouetur*, intelligi debet de motore eliciente, vel denominato.

5 *Alij quoad principium determinans.*

3. Opinio eſt dicentium Ariſtot. diſcurſum habere vim ſolum quoad principium determinans ad motum; nam illud dicitur principium motus, quod primo determinat ad motum, vt de quieſcente ſubiectum tranſeat ad motum, ſiue illa determinatio ſit coniuncta cũ efficientia, & elicitione motus, ſiue ſine illa; primo id probo ex intẽtione Ariſtoteli, nam de ea quæſtione diſputatur occaſione æternitatis motus;

1. Ratio.

nam cum Plato poſuiſſet mundum in tempore genitũ, ante illud non erat motus, ſed quies, quare debet inquiri cauſa determinans ꝑ quã generãs ex quieſcẽte, ſeu nõ generãte mundũ, factũ ſit generans mundum, ea autẽ cauſa non

A potuit poni niſi per motum, & ſic conſequenter de hoc motu, & alio in infinitum, quæri poteſt, quare dicendum putat, mundum non fuiſſe genitum in tẽpore, ſed ab æterno fuiſſe, quia ante quemlibet motum debet poni motum præceſſiſſe, at in hoc non quæritur cauſa efficiens elicitiue motum; nã Ariſtoteles, & Plato iam concedunt eſſe primum motorem, ſed cauſa determinans, q̃ nulla põt dari in tẽpore, quia deberet eſſe proceſſus in infinitum in his cauſis determinantibus primum motorem ad mouẽdum poſt quietem; Nam dupliciter Plato potuit ponere cauſam mundi efficientem. Primo, quod fuerit facta, & ſic cõſtat debuiſſe fieri per generationem, ſeu actionem aliquam, B quare ante inceptionem motus fuit motus: nõ enim potuit cauſa producere mundũ ſine ſui exiſtentia, & ſimiliter de illa quæri poteſt, an fuerit ſemper, an fuerit facta, & ſi facta certe ab alia, & ſic conſequenter donec veniatur ad cauſam exiſtentem ab æterno. Secundo, quod fuerit ab æterno, ſed non ab æterno generauerit mundum, ſed in tempore, & reſpectu illius, quæritur cur hoc tempore, & non prius generauerit, quia non potuit eſſe, niſi facta aliqua mutatione, ex cauſis enim eodem modo ſe habentibus nunc ſicut prius, non põt ſequi motus, ergo debet dari alia cauſa, quæ ſit principiũ illius mutationis per q̃ cauſa generans determinata eſt ad generãdum, & quia hęc cauſa C determinans eodem modo ſe habens, non poteſt determinare cum prius non determinaret, debet inquiri aliud principium determinatiuum huius cauſæ, & ſic in infinitum, quare vt vitetur proceſſus infinitus, oportet deuenire ad vnum, quod æterno tempore fuerit principium motus, at totus hic diſcurſus non exigit principium eliciens, ſed determinans, ſiue elicitiue, ſiue non; nam quod ex mouente fit mouens, debet determinari ab alia cauſa extrinſeca, nam alioqui ſemper quieſceret.

2. Probatur ex ijs, quæ docet de motu animalium, & elementorum, nam cum Ariſtoteles videret ſuo diſcurſui obijci poſſe, motum D animalium, & elementorum, quæ in tempore incipiunt moueri ſine extrinſeco motore determinante, oſtendit in his nõ deficere hoc determinans. Nam animalia, licet moueantur ex ſe elicitiue, non tamen ſine determinante extrinſeco: hoc autem eſt obiectum, quod propoſitum appetitui hic determinatur ad applicãdam potentiam motiuam ad motũ: & ide docet de elementis, quę negat poſſe ex quiete trãſire ad motum ſine alio principio; nam vel elementa ſunt in proprio loco, & inde non mouetur, niſi ab agente extrinſeco violenter, vel ſunt extra locum, & tunc vel ſunt ibi genita, & dicuntur habere principiũ ſui motus à geE nerante, quia ab eo determinantur ad illũ motum per virtutem motiuã, quia antea ſub alia forma quieſcebant; nam carebant virtute motiua, vel erant prius genita, ſed exiſtentia extra locum non mouebantur, quia erat impedimẽtum prohibens, & dicunt ex remouente prohibens de quiete deduci ad motum; at conſtat

6 *2. Ratio.*

remo,

remouens prohibens nō eſſe principium effectiuum motus, ſed tantum determinatiuum, ergo ſimiliter quando motum tribuit generāti, non tribuit vt cauſæ effectiuæ, ſed vt determinatiuæ ad motum, p generationē elementi, quod prius erat, v. g. leue, & nunc eſt graue; Hinc etiam patet quomodo id verum etiam ſit in alteratione, & augmentatione; nam incipit alteratio, quia aliqua prior mutatio facta eſt in cauſa effectiua, vel materiali, ſiue ea ſit approximatio, ſiue alia diſpoſitio, & in auctione, quę incipit, aliquid neceſſarium eſt præceſſiſſe, ex quibus conſtat, non negare Ariſtotelem in elementis eſſe principium elicitiuum motus, ſed ſolum primam originem motus, quā dicit eſſe ab extrinſeco.

7 *3. Ratio.* 3. Prob. ex ipſa natura rei; nam, vt oſtendimus, illud axioma, quod *quidquid mouetur ab alio mouetur*, ſi intelligatur de motore elicitiuè, falſum eſſe oſtendimus, & verum, ſi intelligatur determinatiue; ergo debet Ariſtoteli tribui in ſenſu vero, & non falſo, cum eius doctrina vtriuſque ſenſus ſit capax; & hæc opinio mihi placet, quæ videtur cōmunis, & ex parte explicat Venetus in ſum. de cæl. cap. 24. vbi ait elemēta nō moueri immediate actiue à generante, vel remouēte prohibens, ſed nō poſſe incipere motum ſine concurſu generantis, vel remouentis prohibens; nam quando incipit moueri deorſum, mobile debet eſſe ſurſum, ergo vel tunc eſt graue in actu, & non mouebatur ratione obſtaculi, oportet vt hoc remoueatur, vt incipiat moueri, & ſic mouetur à remouente obſtaculum, vel erat graue in potentia, & ſic indiget generante grauitatē, vt poſſit incipere motus: hinc deducit gratia moueri, quidem à ſe, & per ſe, non tamen ex ſe; nā vel mouētur violenter, & indigent extrinſeco, vel naturaliter, & indigent generante, vel remouēte prohibens.

8 *Alij intelligūt de principio elicitiuo S. Thom.* 4. Opinio eſt dicentium Ariſtotelis propoſitionem intelligi de principio elicitiuo motus, vt quod, & de alietate ſuppoſitali, integro, vel partiali, quoad actiones phyſicas, tribuitur D. Thom. q. 22. de verit. art. 3. vbi negat Ariſt. loqui de principio formali, quo; nam alias in motu elementorum non fuiſſet neceſſariū recurrere ad generans, quia ſatis conſtat grauitatem diſtingui à materia, ſicut neque in motu animalis ad partem integralem, 6. Phyſ. tex. 28. nam conſtat animā diſtingui à materia, & toto compoſito: neque ad motum cæli oportuiſſet inueſtigare motorem extrinſecum. Quare Ariſtoteles loquitur de principio, vt quod, elicientе, ſiue diſtincto à mobili ſuppoſitaliter integre ſiue partialiter, & hoc probat Ariſtoteles; nam vel ſubſtantia habet in aliqua parte qualitatē formalem, & nō poteſt ad illam mouere ſe, vel nec habet formalem, nec virtualem, & neque poteſt à ſe alterari, vel caret formali, & habet virtualem, & tunc, vel qualitas formalis eſt illi cōnaturalis, & ſemper illam habet, & licet aliqua ſit, quæ ab extrinſeco impedimento auferri poſſit, tamen ablato impedimento, reducet ſe per emanationem, vnde actio reducetur in generans; vel violenta, & tunc non poterit ſe reducere per qualitatem virtualem, quia A haberet inclinationem ad illā; vnde piper poteſt ventrem calefacere, non tamen ſeipſum, cuius rei Conimbr. loco citato, rationem afferunt, quod naturę lege cautum ſit, ne quid ſibi interitum paret. *Conimb.* Sed falluntur, quia viuens dū ab intrinſeco ſe alterat, ſibi interitum parat, & parum refert, quod ſit per eamdem, vel diuerſas partes; nam ſi ſubiectum habeat virtutem, & ipſum ſit aptum recipere, non impedietur actio ob illam naturæ legem, quia non eſt agēs liberum; quare ꝙ docet Ægid. quodl. 2. q. 17. *Aegid.* *calidum naturale exſiccare ſeipſum ſecundum eamdem partem, quam humiditatis conſumptionem, ait fieri per reſultantiam naturalem* B *ſiccitatis ex calore natiuo.* Falsū eſt, quia actio illa, cum ſit violenta, non poteſt eſſe ab intrinſeco, nam non poteſt eadem forma in eadem parte requirere diſpoſitiones formaliter, vel eminenter repugnantes; alias in ſeipſa inuolueret repugnātiam. Ex his elicitur ratio illius, quod qualitas illa virtualis non poſſit exire in actum, impedita à qualitate, & temperamento illius partis, & quia non poteſt diſſolui tale tēperamētum per actionē ab intrinſeco, & ideo piper non poteſt ſe calefacere vltra naturalem gradum caloris.

Alij rationem reddunt, quod virtus calefactiua piperis non eſt integra, ſed indiget alterius auxilio, C nam conſtat experientia applicatū manui, non calefacere, ſed indigere aliqua alteratione, & connexione cum calore naturalī animalis, quare integrum alterans eſt diſtinctū à patiente. Vel qualitas eſt indifferens, & non poteſt eſſe, vt eſt qualitas virtualis; nam cū illa neceſſario agat, vel inuenit repugnantiam in ſubiecto, & ſic eſt actio violenta, vel non inuenit, & ſic erit dimanatio naturalis, quia eſt ab intrinſeca qualitate, vnde omnis alteratio indifferēs, vt illuminatio aeris, eſt ab extrinſeco.

Ex his patet principium illud, *nihil poteſt ſimul eſſe actu, & potentia*, intellectum etiam de actu virtuali, eſſe verum cum duplici limi- *9 Nihil pōteſt eſſe actu, & potentia explicatur.* D tatione. Primo, reſpectu motuum phyſicorum, & mere naturalium, vt excludantur immateriales, & vitales. Secundo, de re in ſtatu naturali; nam præter naturali poteſt eſſe actu virtuali, & potentia formali, quod ſi hanc continentiam velit vocare, nō virtualem, ſed inſtrumentalem, ſatis erit prior limitatio. Ex quo patet principium Ariſtotelis habere vim in motu locali, nam hic vel eſt violentus, vel indifferēs, & vterq; eſt ab extrinſeco, vel naturalis, & hic vel eſt animalis, & diſtinguitur pars per ſe mouens à per ſe mota; totum enim non ſe mouet, niſi quaſi per accidens, vel eſt in inanimatis, & eſt à generante ad propria loca, vel à remo- E uente prohibens, vt dictum eſt.

ART. III. Opinio Auctoris, quo ſenſu Ariſt. dixit, quidquid mouetur ab alio moueri.

PRima Concl. ſi loquamur de principio elicitiuo immediate, non intelligitur propoſito prædicta de alietate ſuppoſitali; patet ex

motu

motu animalium, quem Ariſtoteles ait, origi-
Ariſt. Galen. nem ducere à corde, vt primo mouente cæte-
ra membra, Galenus à cerebro per neruos, qui
ibi ſuam habeat originem: ſed vtrumque non
diſtinguitur ſuppoſitaliter à cæteris partibus,
vt patet, quia ſunt compartes eiuſdem ſup-
poſiti.

2. Concl. quoad motus violentos, ſemper
10 *In violentis motor differt realiter à mobili.* motor exigit motorem extrinſecum mobili; ſi
enim eſſet intrinſecus, non eſſet violẽtus, quia
nihil magis naturale eſt rei, quam id, quod illi
conuenit ab intrinſeco; hinc fit motũ anima-
lem eſſe illi naturalem, etiã ſi ſit imperatus ab
appetitu alicuius boni, quia à natura tributa
Inſtantia. eſt animalibus virtus motiua, ad proſequendũ
bonum ex motione appetitus. Dices vna pars
animalis alterat aliam, at ille motus eſt violen-
tus, quia corrumpit animal, & tamen eſt ab in-
Soluitur. trinſeco. Reſp. illum motum poſſe conſiderari
dupliciter. Primo, reſpectu partium, & ſic ha-
bent inter ſe diſtinctionem, & vna eſt alteri ex-
trinſeca. Immo quoad illam actionem per ac-
cidens ſe habet vnio vtriuſque in eodem ſup-
poſito; nam etiam ſi eſſent ſeparatæ, & conti-
guæ, adhuc eodem modo ſe alterarent. Secun-
do, in ordine ad totum, & reſpectu illius non
dicitur violentus ſimpliciter, quia conuenit ra-
tione partium, ex quibus conſtituitur, ſed dici-
tur violentus ſecũdum quid, quatenus per ac-
cidens, & præter intentionem, ſed ex neceſſi-
tate materiæ, oritur inde corruptio totius, ſi-
cut rubigo accidit ferro.

3. Concl. quoad motus naturales, licet mo-
11 *In naturalibus ratio, quæ mouendi differt à ratione qua mobilis.* uens per ſe, vt, quod, non ſit ſemper diſtinctũ,
ſuppoſitaliter à per ſe moto, vt, quod, vt patet
ex dictis, tamen ſemper ratio, quæ, mouendi,
eſt diſtinctam ratione, qua, res eſt mobilis; nam
aliquando diſtincta realiter ſecundum ſe tota,
vt patet experientia, aliquando ſunt diſtincta,
ſicut includẽs, & incluſum, vt in actibus vitali-
bus; nam intellectio fit ab intellectu, & ſpetie,
ſed recipitur ſolum in intellectu, & volitio, eſt
à voluntate, & cognitione, ſecundum multos,
ſed recipitur in ſola voluntate; Immo motus
localis elementorum, eſt à grauitate, & per ſe
recipitur in corpore graui; & ſi etiam recipi-
tur in ipſa grauitate ideſt, per accidens, quia
ſ. reperitur coniuncta cum corpore moto, vn-
de ſi p impoſſibile eſſet ſeparata, adhuc eodẽ
modo moueret; aliquando ſunt diſtincta for-
maliter, quia ſemper ratio agendi eſt diſtincta
à ratione patiendi, vt ſic: & hic fit, vt in his mo-
tibus non ſit neceſſaria diſtinctio ſuppoſitalis
inter mouens, & mobile, quia vtraq; potentia
poteſt eſſe in eodem ſuppoſito, non ſolum per
accidens; ſed etiam per ſe, eo quod vtraq; po-
teſt oriri ex intrinſecis principijs eſſentiæ, &
connaturalis ſuppoſito, vnde ſicut ſuppoſito
conuenit ratione illius potentiæ per ſe moue-
Scotus. re, ita & moueri; quæ fuit ratio, cur Scotus 7.
d. 2. q. 10. circa finem, id dixerit, quia. ſ. alia eſt
ratio agendi, & alia patiendi, vbi Scotus docet
Ariſtotelem negare aliquid poſſe à ſeipſo pri-
mo moueri primitate totalitatis, & primitate
cauſalitatis, ſimul, ſed primitate totalitatis po-
teſt aliquod totũ moueri à ſeipſo primo: pri-
A mum probat, nam illud dicitur mouere ſe pri-
mo primitate totalitatis, quod mouetur ſecũ-
dum quamlibet ſui partem, nam diſtinguitur
contra, moueri ſecundum partem, quo ſenſu
6. phyſ. tex. 44. dixit, *quidquid mouetur in aliquo tempore primo, mouetur in qualibet parte illius temporis.* At mouere ſe primo pri-
mitate cauſalitatis eſt eſſe rationem, per quã
motus conuenit omnibus dependẽter ab ip-
ſa, & ipſi independenter ab alijs; vnde ſumitur
illa regula, q̃ illud eſt cauſa præciſa effectus,
qua poſita, pręciſo omni alio, ponitur effectus,
& qua ablata poſito omni alio, nõ ponitur ef-
fectus, ſicut habere tres angulos æquales duo-
bus rectis conuenit primo triangulo primitate
B cauſalitatis. Sed ſui motus à ſe, non poteſt ſic
conuenire; nam deberet cõuenire cuilibet par-
te totius; nam paſſio homogenea nõ conuenit
toti homogeneo, niſi conueniat cuilibet parti,
at quod ſic conuenit toti quieſcente parte,
quieſcit totum; ergo ille motus non conuenit
toti primitate cauſalitatis, quia remouetur à
toto, dũ remouetur e parte. Sicut habere tres
conuenit primo triangulo, quia ab ipſo nõ re-
mouetur, etiam ſi remouentur ab vno angulo,
qui eſt aliquid eius, ex quo infert graue ſeipsũ
mouere, quia ſecundum quamlibet partem, &
mouet, & mouetur, & cuilibet parti conuenit,
licet non primo, ſed in quantum mouere, &
C moueri eſt in toto, hinc diſputat, an graui cõ-
ueniat moueri à ſe primo primitate cauſalita-
tis, & reſpondet affirmatiue, quia ſicut totum
componitur, & pendet ex partibus, ita mouere
totale à motibus partialibus, quare ſicut par-
tiales conueniunt primo partibus, ita totale
toti, vnde vniuerſaliter negatur principium
poſitum, de primo primitate cauſalitatis, quã-
do ſubiectum habet ſubiectum prius, & paſſio
paſſionem priorem; nam ex remotione prioris
paſſionis, à priori ſubiecto. ſ. partialibus mo-
tibus à partibus motis, remouetur poſterior
paſſio à poſteriori ſubiecto. ſ. totalis motus à
toto mobili. Sed hæc doctrina etiam ſi acuta,
D non caret difficultate, ſed alibi examinanda,
vide Radam tom. 2. contr. 7. a. 2. vbi hãc Scoti *Rada.*
doctrinam explicat.

4. Concl. doctrina Ariſtot. de diſtinctione
partis mouentis à parte mota, eiuſdem ſuppo- 12
ſiti, eſt vera, quod partes organicas, non autem *Pars mouens diſtinguitur à mota in partibus organicis.*
in ijs, quæ non mouent per partes organicas;
nam potentia motiua in illis eſt organica, ergo
pars mouens diſtinguitur à parte mota, at hoc
non eſt neceſſarium in mouente ſe non orga-
nice, quia totum eſt vniforme, quoad actũ pri-
mum, & totum in potentia, quoad actum ſe-
cundum: ita Scotus, & Rada loc. cit. quem
Scotiſtæ ſequuntur.

5. Concl. Doctrina Ariſtot. de diſtinctione *Doctrina Ariſtotel in quo ſenſu vera.*
E motoris à mobili, intelligitur de motore, ſiue
eliciente motum ſine determinante, ſeu inci-
piente motum reſpectu agentium, quæ neceſ-
ſario agunt. Nam ſicut, quæ libere agunt poſ-
ſunt ſine aliquo extrinſeco ſeipſa & mouere,
determinare, & incipere motum ex ſua liber-
tate,

tate, ita quæ neceſſario agunt, ſemper agunt, dum habent potentiam non impeditam, & materiam approximatam, quare ſi non agunt, id eſt vel quia non habent potentiam, & ſic indigent generante illam, vel ſi habent, ſed impeditam, debet dari aliquod remouens impedimentum; quod ſi potentia ſit expedita, & caret materia, debet approximari ad materiam, vt ſequatur actio, quare exigitur approximans materiam, quod Ariſtoteles comprahendit ſub remouente prohibens, quia remouet impedimentum abſentiæ materiæ, at conſtat in his omnibus requiri aliquam diſtinctionem inter mobile, & motiuum, vt patet ex membris prædictis, ergo.

Confirm. ex dictis in 3. opinione, quæ clare oſtendunt hanc concluſionem, & ideo nō eſt, cur alia addamus; neq; contra hanc concluſionem aliquid ſolidi obijci poteſt, nam oſtendimus illam eſſe veram, etiam in animalibus; & iuxta hanc doctrinam optime intelligitur vis rationis Ariſt. dum probat non poſſe aliquid ſe primo mouere, quod quieſcit ad quietem partis; nam quod habet in ſe totalem cauſam mouendi, & inchoandi motū, non poteſt quieſcere ad quietē alterius, quia nullo modo penderet ab alio; ſi enim penderet, non haberet in ſe totalem cauſam efficiendi, & incipiendi motum.

Dices, in agentibus liberis eſt principium totale motus, & tamen quieſcente parte totū non moueretur, ergo ratio Ariſt. non eſt valida, etiam in habentibus virtutem incæptiuam, & determinatiuam motus. Confirm. ex Suar. ſi duo lapides moueantur vnus poſt alium, & aliquis detineret primum, impediret etiam alium ne deſcenderet: non quia ante mouebat illū, ſed quia reſiſtebat motioni, qua lapis ſeipſum mouebat.

Reſp. virtutes motiuas eſſe per ſe principia motuum primitate cauſalitatis, ſed motus extenſi per tantum, vel tantum ſubiectum non oriri per ſe à virtutibus motiuis, ſed per accidens, ſicut etiam per accidens cōuenit illis extenſio per ſubiectum, motus igitur, vt comparatus ad virtutem motiuam, non mutatur ſecundum dependentiam per ſe ſuæ exiſtētiæ ab illa, ex eo quod parte, quieſcente quieſcit totum, ſed ſecundum dependentiam extenſionis, nam motus ſecundum hanc extenſionem pēdet per ſe à partibus, quod ſi ceſſat omnino motus, eſt quia virtus nō influit mouēdo illud ſubiectum propter repugnantiam, quæ eſt ex parte receptionis, quia non poteſt recipi in toto, quin recipiatur in ſingulis partibus, quia ad exiſtentiam motus exigitur concurſus effectiuus, & ſubiectiuus, quare ſemper verū proportionaliter erit, motum eſſe ab eo, quo ceſſante concurrere, non eſt motus, quia ceſſante concurrere parte non eſt motus in toto.

Ad Confirm. Ad Confirm. reſp. inde confirmari concluſionem, nam ſi lapis remoueatur, ſtatim lapis impeditus moueatur ex vi ſuæ grauitatis elicitiue, & ex remouente phibens initiatiue, ſicut lapis nō ceſſauit ex ſe à motu, ſed ab eo, q ap-poſuit impedimentū, ita neq; à ſe incæpit motum, ſed ab eo, qui remouit impedimentum.

14 Dices 2. Ariſtoteles ex principio, quod *quidquid mouetur, ab alio moueatur*, vult inueſtigare primum motorem, at hic nō mouet determinando, ſed eliciendo motū, ergo motio ab alio debet intelligi de motione elicitiue. *2 Obiectio.*

Reſp. principium intelligi ſub diſiunctione, ſ. ſiue eliciendo, ſiue determinando, & incipiendo, quare debet deinde applicari motoribus, iuxta ſubiectam materiam, quia ſi motor elicitiuus eſt diſtinctus à mobile, intelligitur de illo, ſi non eſt diſtinctus, intelligitur de determinatiuo, & incæptiuo; cū igitur primus motor nō ſit principium pure determinatiuū, ſed elicitiuum, recte ex illo principio deduci poteſt.

Difficultas ſolum hic duplex manet, prima, quomodo hęc doctrina vera ſit in omni motu, ſiue animatorum, ſiue inanimatorum, de qua re in lib. de Generat. Secunda, quomodo ex hoc principio deducetur exiſtentia primi motoris. Reſp. non poſſe deduci ex illo ſine alio principio, ſ. non dari proceſſum in infinitum inter motores, & mobilia, de quo ſequenti quæſtione.

QVÆSTIO IV.

Quomodo Ariſtoteles probat non dari in mouentibus proceſſum in infinitum.

De hac Ariſt. 2. Met. c. 2. vbi Ægid. q. 18. & ſeq. Fland. q. 3. & 4. Iand. quæſ. 6. & 7. Trombetta q. 4. Fonſ. c. 4. q. 1. Gillius 1. p. l. 1. tract. 8. cap. 7.

1 In Phyſicis id ab Ariſtotele probari tribus rationibus. Prima in 7. Phyſ. à tex. 6. ad 22. Nam ſi hic proceſſus daretur, deberent poni in natura corpora infinita, quia omne mobile debet eſſe corpus, ex 6. Phyſ. ergo omnia hæc ſimul mouerentur, quia omne corpus mouēs motum, ſimul dum mouetur, mouetur, ſed ōia illa ſunt infinita, ergo infinita ſimul mouerentur, i. in eodem tempore, ſed ſingula mouentur tempore finito cum ſingula ſint finita, ergo omnia infinita finito tempore mouerentur, tū quia in eodem tempore, v. g. ſpatio vnius horæ, quo mouetur vnum, mouentur cætera omnia, tum quia cum mouēs, & motū ſint ſimul ſitæ per continuitatem, ſiue per contiguitatē, omnia hęc deberent eſſe ſimul eadem ratione, atque adeo deberent habere vnitatem continuam, vel contiguā, ergo vnum corpus per cōtinuitatem, vel cōtiguitatem infinitum tempore mouebitur finito, at infinita moueri tempore finito eſſe impoſſibile oſtenditur 6. Phyſ. *1. Ratio.*

neque dicas non eſſe abſurdum motum infinitum aggregatum ex infinitis motibus infinitorum mobilium eſſe in tempore finito, ſed motum infinitum vnius mobilis, quia nō eſt poſſibile mobile infinitum moueri, & pertranſiri tempore finito: nam contra, inquit tex. 8. quia cum illa ſint contigua, ex illis fieri poteſt vnum mobile continuum, atque adeo hoc poſito *Inſtantia.* *Reſponſio.*

ſito in eſſe ſequitur mobile infinitum moueri tempore finito.

2
1. Obiectio. Sed contra hanc rationem 1. Obijc. quia non poteſt fieri vnum continuum ex omnibus continuis, vt patet ex elementis, & orbibus cæleſtibus, quia ſunt diuerſarum rationum. Confir. quia ſi fieret vnum continuum ex infinitis mobilibus,& mouentibus,non fieret vnū infinitum, ſed finitum, nam in quolibet finito ſunt infinitæ partes proportionales mouentes, ac motæ,& in omni motu locali recto ſunt infinita mouentia,& mota, quia cum vnum corpus motum impellit aliud, & hoc aliud, & ſic in infinitum, cum non detur penetratio corporum, & tamen ex his non fit aliquod mobile infinitum.

Soluitur. Reſp. illis repugnare continuationem, non ex communi ratione corporis, ſed ex proprijs differentijs, at ratio procedit de corporibus ſe tangentibus, ex ratione cōmuni corporis,quia vt ſic ſe tangunt. Ad Confirm. Reſp. ex infinitis proportionalibus, quæ non ſunt in actu ſeparato, non fit vnum infinitū, ſed ex infinitis in actu ſeparato,quia cū ſunt ſingula determinatæ quantitatis, neceſſario fit vnum infinitum; imo ſi per impoſſibile omnes partes proportionaleſ eſſent inter ſe ſeparatæ, non fieret vnum infinitum ſi vniantur, quia nulla certa data quelibet illarum eſſet maior,vt notat Venetus poſt tex. 9. ad 3. neque ex motu quolibet recto, ſequitur moueri totum vniuerſum ob cōdenſationem, & rarefactionem partium, & quia paulatim deficit motus, vt alibi.

2. Obiectio. 2. Obijc. argumentum hoc recte probare non poſſe infinita mobilia moueri finito tempore, quando vnum mouetur poſt aliud, at quando ſimul mouentur, nullum eſt abſurdū, quia ſunt infiniti quidem numero motus inter ſe diſcontinui, & non ſucceſſiue,ſed ſimul,nā dum mouetur vnum .ſ. per horam, mouetur alterum, & alterum,& ſic infiniti,vt ſi eſſent infiniti homines,qui ſimul per horam currerent: nam ſic in eodem tempore mouetur corpus maius, & minus.

1. Solutio. Reſp. Venetus negando conſequentiā,quia corpus infinitum non poteſt moueri, niſi per ſpatium infinitum, quod non poteſt pertranſiri tempore finito ex 6. Phyſ. tex. 21. quare licet non repugnet maioritati corporis moueri tempore finito, tamen repugnat corpori infinito; ſed non placet; quia ſpatium infinitum repugnet pertranſiri à corpore tempore finito quando eſſet pertranſeundum ab eodem corpore, ſed hoc non ita accidit; nam corpora ſingula nō pertranſeunt in tempore vnius horæ niſi ſpatium finitum.

Reijcitur.

Solutio Auct. Ego reſpondeo cum vnum non moueatur niſi motum ab alio,& illa motio fiat per communicationē motus ab vno corpore in aliud, neceſſario debet eſſe ſucceſſiuus motus in omnibus illis mouentibus, & mobilibus,at implicat infinita moueri ſucceſſiue per motū vnius poſt alium in tempore finito, quia illa communicatio non poteſt intelligi fieri niſi in tempore infinito.

3
2. Ratio. 2. Probat 8. Phyſ t. 35. & ſeq. in ijs, quæ cum ſubordinatione ſunt mouentia, & mobilia, eſt talis diſpoſitio, vt ablato primo non poſſit ſequi motus ſequentium, quia ab illo motus omnium aliorum pendent; at inter mouentia, & mobilia infinita non datur primum mouens, ſed omnia ſunt media, quia quodlibet habet aliud ſe prius, & aliud ſe poſterius. Confirmat tex. 35. Omne mouens inſtrumentaliter non poteſt mouere, niſi ſit mouens principale, vt ſi baculus mouent lapidem, non poteſt illum mouere, niſi baculus moueatus à manu, &c. ſed in infinitis motoribus, & mobilibus omnia mouentia ſunt inſtrumentalia, quia omnia ponuntur, vt mouētia mota, ergo ibi nullum erit principale mouens. De hac ratione Ariſto eles 2. Met. t. 5. & ſeq. vbi probat omnes cauſas eſſe medias, quia omnes, vel eſſent primæ, vel mediæ, vel vltimæ; non primæ, vel vltimæ, quia in infinito repugnet primum, & vltimum, ex quo patet nullam illarum,in infinito poſſe eſſe primam, & vltimam.

4
3. Obiectio. Dices ex Ariſtotele fuerunt infinitæ generationes, quarum vna pendet ab alia; ergo poteſt dari proceſſus in infinitum inter ea, quæ inter ſe dependent. Confir. ex virtute reflexiua intellectus, per quam poteſt intelligi actus circa obiectum, & hæc reflexio per aliud actū & ſic in infinitum, ergo in cauſis mouentibus poteſt eſſe proceſſus in infinitum. Reſp. communiter Ariſtotelē loqui de mouentibus motis, quæ ſunt inter ſe eſſentialiter ſubordinata, non autem, quæ ſunt accidentaliter ſubordinata, vt ſunt hominum generationes; inter huiuſmodi autem ſubordinata eſt duplex diſcrimen. Primo, quia in eſſentialiter ſubordinatis cauſa inferior in cauſādo pēdet à priori; vnde non agit niſi in virtute primæ, at non ſic in accidentaliter ſubordinatis; nam licet inferior pendeat à prima,quoad ſuam exiſtentiam, non tamen quoad actionem. Secundo, quia eſſentialiter ſubordinatæ,vt,cauſant ſimul ita neceſſario exigunt ſimul exiſtere, at non ſic accidētaliter ſubordinata,ita Fland. 2. Met. q. 3 art. 1. & fuſius probat Zerb. ibi q. 4. vbi 9. propter 3. ver. dicēdū 4. & addit hoc argumēto nō demonſtrari hanc impoſſibilitatem, ex Scoto in theoremat. ſed illam defendit Fonſ. 2. Met. cap. 2. q. 1. ſect. 3. Gillius lib. tract. 8. c. 7. n. 6. & nos alibi.

Soluitur 1. Fland. Zerbius

Soluitur 2. Reſp. 2. eſſe eandem rationem in accidentaliter,& eſſentialiter ſubordinatis quoad hūc proceſſum, quare Ariſtotelem putant nō ſatis ſibi in hac doctrina conſtare; ſed de hac re nos alibi, illud ab omnibus concedi in cauſis accidentaliter ſubordinatis,non poſſe eſſe proceſſum in infinitum, niſi ponatur ſtatus in eſſentialiter ſubordinatis, quia illa accidentaliter ſubordinata ſunt ſucceſſiue, at infinitas ſucceſſiua non poteſt eſſe, niſi detur cauſa illius perpetuitatis, quæ ſit extra ordinem omnium illorum ſucceſſiuorum, quia eſt cauſa totius ordinis; nam nulla difformitas perpetuatur, niſi virtute alicuius permanentis, quod nihil

ſit illius difformitatis, & ſucceſſionis, vt fuſe Zerb. 2. Met. q. 4. §. propter tertium, verſ. dico 3. Scot. 1. d. 2. q. 2. §. probatio iſtarum.

5 2. Obiectio. Dices 2. lumen certæ intenſionis productũ in aliquo ſubiecto præſupponit agentia infinita, ergo poteſt dari in efficientibus progreſſus in infinitum. Antecedens prob. nam luminoſum non producit lumen in partem diſtãtem, niſi per media lumina producta circa ſubiectũ propinquius, ſed hæc lumina ſunt infinita ſicut ſunt infinitæ partes magis, & magis propinquæ reſpectu luminoſi.

Solutio. Reſp. Zerb. loc. cit. lucidum non producere lumen in partes diſtantes mediante alio lumine, ſed immediate per ſeipſum. Vnde licet lumẽ remotius præſupponat propinquius concomitanter, & neceſſitate agentium naturalium, non tamen in ratione cauſæ.

3. Obiectio. Dices 3. continuum cõponitur ex ſuis partibus, in qua compoſitione eſt proceſſus in infinitum, ergo poteſt inter cauſas infinitas eſſe ſubordinatio, & licet illa compoſitio ſit ex illis in genere cauſę materialis, tamen eadem ratio, immo maior in effectiuis. Reſp. Fland. 2. Met. q. 3. art. 2. eſſe eandem rationem in cauſis efficientibus, & materialibus, quoad proceſſum in infinitum, quia implicat in vtroque genere proceſſum in infinitum in cauſis eſſentialiter ſubordinatis, non autem in accidẽtaliter ſubordinatis, at in continuo hic proceſſus eſt inter partes accidentaliter ſubordinatas, quia eſt proceſſus ſecundum diuiſionem, & ſucceſſionem, quia nunquam ſunt ſimul infinitæ partes materiæ, & continui, ſed mihi non placet, tum quia non apparet, cur partes primæ medietatis non ſubordinentur eſſentialiter, quoad compoſitionem totius, partibus ſecundæ medietatis, ex quibus medietas componitur, ſicut materia elementaris ſubordinatur quoad compoſitionem mixti, materiæ primæ, quia componit mixtum in virtute materiæ primæ, tũ quia exiſtimo eſſe æqualem implicantiam in accidentaliter ſubordinatis, quæ eſt in eſſentialiter ſubordinatis.

Soluitur. Quare reſp. eſſe diuerſam rationem; nam argumentum Ariſtotelis procedit in rebus, quæ ſunt inter actu determinata, inter quæ negat dari proceſſum in infinitum, quando ſunt eſſentialiter ſubordinata, quia carerent primo, at non ſic in partibus indeterminatis, quia ob indeterminationem, & potentialitatem, vt alibi explicaui, poteſt dari proceſſus in infinitum.

6 4. Obiectio. Dices 4. ratio Ariſtotelis ſupponit hæc mouentia, & mobilia eſſe eſſentialiter ſubordinata quoad cauſalitatem, id eſt, quod ita cauſa inferior concurrat, vt ſimul cum illa concurrat ad eundem effectum cauſa ſuperior, ſed hoc ſuppoſitum eſt falſum; nam dũm baculus mouet lapidem (quo exemplo vtitur Ariſtot.) manus mouens baculum, non concurrit immediate ad motum lapidis, ſed per impetum communicatum baculo, ſicut auus concurrit ad generationem nepotis per virtutem communicatam filio, & in hoc concurſu eſt ſubordinatio, non quoad cauſalitatem, ſed virtutẽ.

A Reſp. aliqui eſſe eandem rationem ſubordinationis, quoad cauſalitatem, & virtutem. 1. Solutio. Vnde inquiunt, quod ſicut implicat proceſſus in infinitum quoad cauſalitatem, ita quoad virtutem; nam ſicut ſingula agentia illius multitudinis ſunt media, quia recipiunt virtutem à ſuperiori cauſa, ita tota collectio eſt collectio eſt collectio mediarum, quia tota collectio nihil addit ſupra omnes, & ſingulas, ergo debet dari aliqua cauſa extra illam collectionem, à qua tota collectio recipiat virtutem. Verum hæc ratio probat contra Ariſtotelem nõ poſſe eſſe generationem æternam hominum, quia in tota illa ſerie hominũ dependentia eſt quo ad virtutem; nam vnus recipit virtutem generatiuam ab alio, vt dictum eſt in argumento.

B Reſp. 2. alii negando ibi eſſe ſubordinationem quoad virtutem, ſed eſſe quoad cauſalitatem; 2. Solutio. nam in hac ſubordinatione mouentiũ, & mobilium ſupponitur ſimul mouere ſuperiorem, ita vt inferior non concurrat ad motũ niſi ſimul concurrente ſuperiori cauſa; nam hanc dependentiam agnoſcit Ariſtoteles inter mundum ſuperiorem, & inferiorem, & inter partes mundi ſuperioris à primo mouente: ſed his obſtat, quod Ariſtoteles ex eadem ſubordinatione infert tamquam abſurdum, infinita corpora moueri tempore finito, at nullum eſt abſurdum, ſi motus illorum corporum ſunt ſimul, ſed tantum quando ſunt ſucceſſiui; nam

C ſi ponantur infiniti lapides in ſpatio infinito, nihil prohibet, quominus, ſicut vnus mouetur ſpatio vnius horæ, ita ſinguli, & omnes ſpatio eiuſdem horæ moueantur, ad occupandum ſpatium finitum, neque obſtat, quod ex omnibus illis corporibus fieri poteſt vnum corpus infinitum, ſicut etiam ex ſpatijs occupatis ab illis infinitis corporibus; nam non mouentur, vt infinita, ſed vt ſinguli ſunt finiti, & independenter vnus ab alio, neque decurritur ſpatium infinitum vt infinitum, ſed vt finitum, quia ſingula non decurrunt niſi ſpatium, v. g. palmare; & ſicut lapides ſunt infiniti, ita decurrunt ſpatia palmaria infinita; immo neque

D eſſet abſurdum ſi fingatur vnum lapidem occupare locum alterius, ſed in eodem tempore, ita vt in eadem hora in qua lapis B. occupat locum lapidis C. hic occupet locum lapidis D. & ſic conſequenter, ita vt motus omnium expleatur in eadem hora; quia ſinguli lapides non mouentur niſi per ſpatium finitum, & eſſet abſurdum ſi id ſucceſſiue fieret, vt poſt motum lapidis B. moueatur C. &c. quia ſic motus numquam abſolueretur, ſicut neque ſi B. deberet percurrere totum ſpatium occupatũ ab infinitis lapidibus, quod in illo motu ſimultaneo apparet aliquod abſurdum, illud oritur ex poſitione infiniti, vt alibi.

E Vnde dicendum eſt Ariſtotelis argumentũ procedere ex communicatione motus facta inferioribus à ſuperioribus agẽtibus, ſicut manus mouet baculum, & hic lapidem; hoc autẽ non poteſt intelligi ſine ſucceſſione; nam prius motus communicatur baculo, & tũ lapidi, cætera legite apud Doctores citatos; nam de hac 7

re nos alibi ſuſius. Ex his duobus principijs facile colligitur neceſſario debere poni primū motorem. Nam conſtet cælos moueri, & non moueri à ſeipſis, ſed ab alio principio, & in multitudine horum principiorum mouentiū non poſſe procedi in infinitū, ergo debet dari primum aliquem motorem, de cuius primitate plura dicenda ſunt in Metaphyſica, vbi ſub vniuerſaliori ratione probabimus debere poni primam cauſam, & in p. p. plenius, ſed difficultas an hic primus motor ſit vnus, an plures, de qua fuſius loc. cit. nunc aliqua hic attingemus. Vnde ſit

QVAESTIO V.

Qua ratione vniuerſa natura mobilis debeat reduci ad primum motorem immobilem.

ART. I. *Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.*

1 *Mobile dupliciter reſoluitur ad immobile.*

PRimo Not. Ariſtotelem 8. Phyſ. à tex. 34. ad 40. probare vniuerſam naturam mobilem reuocari ad motorem, qui non moueatur ab extrinſeco, atque adeo ad motorem immobilem ab extrinſeco: hoc autem dupliciter cōtingere poteſt; primo, vt ſit immobilis mobilitate per ſe, ſed mobilis mobilitate per accidens, ideſt ad motum alterius; ſicut anima dicitur mobilis per accidens ad motum corporis, & nauta ad motum nauis. Secundo, vt ſit immobilis per ſe, & per accidens, eoquod nullo modo moueatur: in quo ſenſu Ariſtoteles à tex. 50. ad 54. probat, primum motorem eſſe immobilem. Nos in vtroque ſenſu de re diſputabimus.

Qualis ſit hæc quæſtio.

2. Not. hāc quæſtionem partim eſſe Theologicam, partim Metaphyſicam, partim Phyſicam, quia tamen omnis penè huius q. cognitio à Phyſica initium ducit; ideo in 8. tradidit illam Ariſtoteles.

3. Not. dupliciter fieri poſſe hāc reductionem; primo ad motorem per ſe; ſecundo, ad motorem per accidens; & ad per ſe, ſiue particulare, ſiue vniuerſale; & ad motorem per accidens, vel applicantem motorem per ſe, vel dantem illi virtutem ad mouendum, & præter has reductiones poſſunt aliæ eſſe, vt reductio totius naturæ ad vnum primum motorem, vt dirigentem, vel vt finem omnium motuum.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

2 *Negant aliqui.*

Ratio.

PRima Opinio eſt negantium, naturam hāc inferiorem poſſe reduci ad primum motorem immobilem; quia hæc reductio vel ſit ad illum, vt ad productorem totius naturæ, & non; quia tota natura non eſt, niſi per creationem; at hæc actio videtur impoſſibilis, cum ex nihilo nihil fieri putauerit antiquitas.

Confirm.

Confirm. quia nihil producitur, niſi ſit in potentia, & reduci poſſit ad actum; ſed antequam eſſet aliqua natura, nulla erat potentia. Confir. 2. quia huiuſmodi actio dicitur ſuperflua; nam aliqua videmus fieri per generationem à ſimilibus; alia autem, cum ſint perpetua, non indigent productione. Vel vt ad cōſeruatorem, & neque, quia hæc conſeruantur per mutuam actionem, & generationem, quare non debet reduci ad aliud agens, Vel tertio, ad motorem omnium, ex quo omnis aliorum motus pendet; & neque, quia debet fundari in illo principio, *omne quod mouetur ab alio moueri*, quod diximus non eſſe firmum.

3 *Affirmant alij.*

2. Opinio eſt dicentium, naturam omnem mobilem reuocari debere ad primum motorem immobilem, nō ſolum ob eam rationem, quod omnis natura creata, & inferior debet reuocari ad aliquod vnum principium, vt in Metaphyſica oſtendemus, ſed etiam ex ordine, & pulchritudine vniuerſi conſtantis ex naturis mobilibus, & generabilibus; quia vniuerſitas huiuſmodi rerum non poteſt habere hūc ordinem, & pulchritudinem à ſe; ergo debet illam habere ab alio. Ita omnes Philoſophi tū antiquiores, tū recentiores, quos merito omnes Theologi ſequuntur; licet inter ſe diſcrepent in aſſerenda ratione huius reductionis; nam Auerroiſtæ dicunt reduci, vt ad vltimum finem; alij vero non ſolum vt ad finem, ſed etiā vt efficientem, de qua quæſtione nos in Metaphyſica, vbi de hac re ſuſius agendum; nam hic ſolum Ariſtotelis rationes examinare intendimus.

Secundo differunt, quod alij volunt ex motu non probari, niſi reductionem ad motorē immobilem per ſe, qualis eſt anima animaliū, non autem ad immobilem per ſe, & per accidens, ita aliqui apud Zab. tr. de inuent. prim. mot. cap. 2.

At alij probari deueniendum ad primum motorem immobilem per ſe, & per accidens, ita communis licet hoc non probetur ex motu ſimpliciter, ſed ex motu æterno.

ART III. *Opinio Auctoris.*

4 *Omne ens eſt ab vno primo principio. Philop. Simpl.*

PRima Concl. Vniuerſa natura reuocari debet ad vnum primum principium, à quo acceperit eſſe. Ita Philoponus contra Proclū, vbi fuſè oſtendit, mundum eſſe factum à Deo ex tēpore, & Simpl. 8. Phyſ. diſp. de æternitate motus, poſt com. 8. & citatur 1. Cæli com. 29

Prima aliquorum ratio.

Probatur aliqui ex Ariſt. 1. Cæl. 31. dum aſſerit, nihil in natura ſuperfluum, nihil à natura effici fruſtra. & tex. 100. *ab hoc*, inquit, ſcilicet Deo, *communicari eſſe, & viuere* & 2. Cæl. 64. & 65. vbi ait, res eſſe magis, vel minus perfectas, prout magis, vel minus participant optimum, per plura, vel pauciora media. Vnde probat primum Cælum eſſe perfectius cæteris, quia per vnum motum ſortitur diuiniſſimum illud principium. & 12. Met. 38. *ab hoc*, inquit, *principio cælum, & natura dependet*, & 2. Met. c. 2. probat non dari in cauſis proceſſum in infinitum, ſed reuocari debere ad vnam primam cauſam. Sed quia Ariſtoteles alibi videtur contrarium ſignificare; ideo veteres Peripatetici de hac re

inter ſe diſcrepant, quod alibi examinabimus.

2. Ratio. 2. Alij probant ex auctoritate Platonis in Thimæo, vbi ponit, Deum eſſe auctorem totius naturæ, licet dum videtur ponere materiam increatam, quam attingendo Deus dicitur omnia produxiſſe, videatur negare creationem, de quá re Galen. lib. 1. de vſu part. cap. 10. Simplicius loc. cit. conatur conciliare Ariſtotelem cum Platone, circa æternitatem mundi; & fusè Sebaſtianus Foxius lib. 1 de natur. Phil. cap. 12. quod vterq; mundũ æternum eſſe putauit, vterq; rebus ſenſibilibus tẽpus ob durationis commutationem, & intelligibilibus ob immobilẽ naturam, æternitatem aſſignauit, licet differant, quod Plato æternitatem dixerit eſſe exemplar temporis, at tempus ab æternitate diſtinxit, ſolum ex ſubiecto, quod tempus corporearũ ſit, æternitas incorporearum, negans tempus eſſe cum mundo factum, ſed ſolum rõne ab æternitate diſtingui.

Galen.

Foxius.

5 3. Ratio. 3. Probari poteſt ex doctrina de creatione. Primo, quia tota dirigitur ab Auctore naturę ad finem; nam multa ſunt opera, tum in rebus anima carentibus, tum habentibus animam, quæ non poſſunt ſaluari, niſi detur intelligentia dirigens. Secundo, quia propter ordinem, & perfectionem vniuerſi requiritur vnus gubernator, qui varias, & contrarias naturas tẽperet; non poſſunt autem gubernari, niſi ab auctore naturæ, cuius nutui obediant omnia. Tertio, quia eſſe ex ſe ſuperat perfectionem rerum naturalium. Confirm. quia vniuerſum habet limitatam, & diminutam perfectionem quoad eſſe, & operari; ergo debet reduci ad aliquod primũ ens, cui hæc cõueniant p eſſentiã, & à quo cæteras perfectiones, omnia participauerint. Confir. 2. quia cum mundus non fuerit ab æterno, vt infra, neceſſario debet dari aliud, à quo acceperit eſſe; nihil enim poteſt ſeipſum producere.

Confirm.

6 1. Corollariũ. Ex his ſequitur, neceſſariò dandum eſſe aliquam actionem, quæ ſit productio totius entis ex nullo ſuppoſito ſubiecto, ſuperãs actionem, quæ ſit productio totius entis ex nullo ſuppoſito ſubiecto, ſuperans actiones omniũ agentium naturalium, quæ dicitur creatio; nã ſi tota natura ducit originem ab alio, nihil eius præſupponitur; quia vel eſt factum, & non præſupponitur; vel non factum, & ſic aliquid naturæ non profluit ab illo principio. Neque mirum eſt tribuere hanc agendi rationem ipſi primæ cauſæ, quia ſicut ipſa eſt ſupra totam naturam, ita habet modum agendi excedentẽ totam naturam; quo enim perfectior eſt potẽtia, eo perfectiorem actionẽ elicit, quare monſtrum eſſet, ſi res exiſtens ſupra totam naturã, quoad modũ agẽdi naturę legibus alligaretur

2. Corollariũ 2. Sequitur hanc reductionem non eſſe omnino phyſicam, licet ex conſideratione naturæ originem ducat; nam in natura duo poſſunt conſiderari; primo ſubſtantia eius; ſecũdo, origo, & cauſa illius; primum pertinet ad phyſicum, cum contineatur intra terminos illius obiecti; Secundum vero excedit limites phyſicæ, quæ ſupponit obiectum ſuum; neque inueſtigat, quis fuerit auctor, & origo illius; dat

A tamen occaſionem conſiderandi auctorem ſuum; conſiderata enim natura rerum, ſtatim excitatu appetitus ſciendi, quis fuerit auctor; vnde quaſi cogitur homo inueſtigare, vnde fuerint.

2. Concl. Deueniendum eſt ad aliquem motorem, qui non moueatur per ſe ab extrinſeco; Hanc concluſionem Ariſtoteles probat à tex. 34. ad 40. ſuppoſitis duobus principijs; primum, quod omne quod mouetur, ab alio mouetur; ſecundum non poſſe eſſe proceſſum in infinitum; nam ſi omne mouens, neceſſario mouetur ab extrinſeco, ergo vel dabitur proceſſus in infinitũ, vel debet dari aliquid, quod non moueatur ab extrinſeco; & hũc vocamus primum motorem immobilem; & hanc rationem varie propoſuit tex. 34. & 35. Secunda ratio eſt in tex. 36. Si omne mouens mouetur ab alio, vel id eſt per accidens, & non; quia poſſet non moueri ab alio, atq; adeo cum concedatur, neceſſario omne ab alio moueri, fieri poſſet vt omnino ceſſet motus, cuius oppoſitum probauerat tex. 4. vel per ſe, & neque, vt tex. 37. probat, quia ſi datur id, quod mouetur, & non mouet, vt materia prima, & quod mouet, & mouetur, vt inferiora, ita dandum etiam videtur id, quod mouet, & non mouetur. Tertia ratio tex. 34. quia vel mouetur eadem ſpecie motus, quo ipſum mouet aliud, & non, quia ſequeretur docentẽ doceri, & proijcientem proijci; vel diuerſa ſpecie motus, & tunc vel ſunt concedẽdæ infinitæ ſpecies motur, vel ſi admittatur circulus, ſequeretur abſurdum prædictum; nam licet dicatur mouens localiter, calefieri, & calefaciẽs neceſſario moueri localiter, tamen inde ſequitur mouentem localiter etiam moueri localiter; nam cum res magis moueatur à primo, quã ab intermedio, ſi motum localiter mouetur ab alterato, & alterato ab aucto, & hoc à moto localiter; ergo valet à primo ad vltimum, quod motum localiter, moueat localiter. Ex his tex. 39. concludit, omne, quod mouetur ab alio moueri, quod ſit penitus immobile, vel ſaltem ſeipſum moueat.

7 Deueniendum ad motorẽ immobilem per ſe.

B

4. Ratio.

C

D

In quibus rationibus notandum eſt, Ariſtotelem colligere primum motorem ex motu cæli, ad quem reducit omnes motus iſtorum inferiorum, & ideo illum appellat primũ mouens, tum quia eſt cauſa primi motus, tũ quia eo mediante eſt cauſa omnium aliorum motuum, qui ſunt in his inferioribus, non quod motus cæli ſit cauſa per ſe horum motuum, ſed quia eſt cauſa per accidens, vt eo mediante applicetur virtus cæli, vnde pendent hæc inferiora ſaltem quoad ordinem, & perpetuã conſeruationem. 8

Primum mouens ex motu cæli.

E 3. Concluſ. Deueniendum eſt ad primum motorem penitus immobilem, non ſolum per ſe, ſed etiam per accidens, ideſt ad motum alterius. Hanc probat Ariſtoteles à tex. 50. ad 54. & 1. tex. 52. quia mouens, quod mouetur ad motum alterius, non poteſt perpetuo, & continuo mouere; nam defatigatur, & neceſſario 9

Primus motor etiam immobilis per accidens.

rio

rio ſeparatur à mobili, vt patet in inferioribus, in quibus pars mouens mouetur per accidens; cum igitur reperiatur motus æternus, debet dari motor æternus, qui neque per ſe, neque per accidens moueatur. Ita explicat Vicom.

1. obiectio. Dices primo, contra hanc rationem, quia formæ cælorum mouentur per accidens; & tamen æterno tempore. Reſp. Ariſt. tex. 52. non eſſe idem moueri per accidens ab alio extrinſeco, & à ſe; quia illud eſſe poteſt perpetuum, dum manet motor, hoc autem ſecundum repugnare patet ex inferioribus. Ita Simplic. & Vicomerc.

2 obiectio. Dices 2. Anima rationalis mouetur à ſeipſa per accidens, & tamen eſt incorruptibilis. Reſp. hinc Portium colligere mortalitatem animæ, ſed male, quia vt ratio Ariſt. habeat vim ſufficit, ſi deſinat informare corpus; nam hac ratione deſinit mouere æterno tempore, ſiue deinde in ſe ſit corruptibilis, ſiue non, ſed magis obijci poteſt, quod anima moueatur à ſeipſa primo, quia non mouetur per motum receptum in corpore, ſed in ſeipſa, nam implicat motum eundem modificare duo realiter diſtincta, vt ſeſſio mea non poteſt eſſe in Franciſco. Sed reſp. poteſt, non mouere ſeipſam primo, vt ly primo dicit principalitatem; nam anima principaliter ordinatur ad mouendum corpus, & inde conſequitur, vt ipſa ſimul cum corpore moueatur; ſed inſtatur, nã anima præter motum in corpore habet motum extra corpus, ſicut habet Angelus, atque adeo mouet ſeipſam primo primitate ſubiecti, & finis neq; dicas animam mouere ſe per ſuam potentiam, & moueri ſecundũm ſuam ſubſtantiam, atq; adeo mouens diſtinguitur à ſubiecto moto per ſe primo. Nã potentia etiam ipſa mouetur per motum, & vbi in ſe receptum, ſed reſponderi poteſt potentiam non ordinari ad ſeipſam primo mouendam, ſed aliud, & ſecundario ſe mouere: & hinc facile eludi poteſt hęc inſtantia, ſed vitari non poteſt, quin falſum ſit, quod omne, quod mouetur per accidens defatigetur; nam ſecũdum Ariſtotelem, anima poſſet ſe mouere infinito tempore ſine defatigatione, ſicut Angeli mouent corpora cæleſtia ſine defatigatione, at id negaret Ariſtoteles, ſicut negat Angelos moueri per accidens localiter ad motum cælorum; quare hæc ratio aliter fulciri debet, vt infra.

Porcij error. Reſpond.

3. Obiectio. Dices 3. Propoſitio illa, omne quod mouetur motu per accidens, non poſſe perpetuo moueri, non videtur probata; nam poſſet dici, ſi conſtituatur mouens, & motum incorruptibilia, & inalterabilia, vt ſunt cæli, nulla eſſet ratio, cur motus deficeret. Reſp. hinc facilè colligi rationem Ariſtotelis eſſe tantum probabilem; nam nititur inductione ex his inferioribus, in quibus, quæ ſeipſa mouent, videmus non perpetuo ſe mouere, ſed deficere; hoc tamen non eſt omnino neceſſarium, quia ſi daretur ſpatium infinitum lapis, poſſet ſine vlla defectione per illud perpetuo moueri.

Corollarium. Ex quibus etiam patet, rationem illam, qua probatur primi motoris immobilis exiſtentia, eo quod omne, quod mouetur, ab alio extrinſeco ſuppoſito diſtincto realiter moueri debeat, non eſſe demonſtratiuam, cum appareat falſa in motu grauium, niſi confugiatur ad generans, quod proprie non elicit motum, ſed tantum dat virtutem ad conſequendam perfectionem debitam in inſtanti productionis; & ideo eidem tribuitur motus. Sed hic facile poſſet negari præcipuè in motu cæli; nam dici poſſet, cælum habere naturam incorruptibilẽ cum virtute intrinſeca ad motum circularem, vt elementa ad rectum; quare tota probabilitas huius rationis, vt cælum dicatur moueri ab extrinſeco, oritur ex eo, quod quæ mouentur in loco proprio ſunt animalia, quæ cum conſtent partibus ætherogeneis, in agendo repatiantur, & fatigentur, neceſſe eſt, quare æterno tempore mouere non poſſunt, niſi habeant virtutem infinitam, quæ in magnitudine eſſe nequit, quia moueret in inſtanti. Sed huic probabiliter reſponderi poteſt, quæ mouetur vniformiter in proprio loco, non eſſe animalia, & ſi habeant animam, eam certè indiuiſibiliter informantem propter materiam incapacem repaſſionis; vnde daretur virtus finita in vigore, & infinita in duratione. Hæc pro captu Phyſicos nam cætera in Metaphyſica, & p. p. Theologiæ.

QVAESTIO VI.

De conditionibus primi Motoris.

DVBITATIO I.

An Primus Motoris ſit vnus ex Ariſtotelis ſententia.

De hac D. Thom. p. p. q. 11. vbi Molina, Bag. & alij, & 12. Met. vbi Ant. And. q. vlt. Fland. q. 9. ar. 2. Burid. q. 13. Iand. 8. Phyſ. q. 23. Tolet. q. 5. Runius q. 1. de primo Motore num. 78. & 89. Fer. q. 11.

Concluſio affirmatiua. Reſp. affirmatiuè, quod licet probari poſſit ex rationibus Metaphyſicis, de quibus ſuo loco, tamen hic probamus ex ijs, quæ docet in 8. Phyſ. nam ex ſuperiore quæſtione patet, primum motorem eſſe cauſam primi motus, ex quo cæteri omnes motus pendent; nam nihil mouetur, niſi in virtute primi motus, qui eſt à primo motore, ſiue ſimpliciter, ſiue attẽperatè, vt in libris de cælo oſtendemus, quod ſi Auuerroiſtæ volunt hanc dependentiam à primo motore non eſſe, niſi in genere cauſæ finalis, adhuc inde colligitur vnitas primi motoris, quia non poſſent ſpecies vniuerſi eſſe inter ſe ordinatæ, & connexionem habere, niſi eſſet vnus finis, ad quem omnia ordinarentur, nam finis dirigit omnia opera, & ab eo vnionẽ habent; ſi enim eſſent plures vltimi fines, non eſſet ratio ſubordinationis inter ſe eorum, quæ ad illos fines ordinantur. Vnde patet ex hac ratione, mundum dici vnum, non enim habet vnitatem ſimpliciter per ſe, ſed habet vnitatẽ ordinis, quæ eſt ab vno Principe, & fine ſicut

Ratio eſt phyſicus.

dicitur vnus exercitus, & vna Reſpublica.

Confirm. Confirm. quia eſt vnum primum mobile, ergo vnus primus motor, tũ quia primus motor dicitur reſpectu primi mobilis, tum quia Ariſt. numerum mouentium inueſtigat ex numero motuum, qui ſunt in cælis, vt alibi oſtẽdemus. 2 Confirm. 2. ex Ariſt. 8. Phyſ. 48. 1. Cæli 90. 12. Met. in fine, vbi ponitur vnus Princeps, quia multitudo non ſolum eſſet fruſtra, ſed pernicioſa conſeruationi vniuerſi.

Rationes Metaphyſicæ. Denique id probari poſſet rationibus Metaphyſicis, quod implicet multiplicatio indiuidualis naturæ diuinæ, tum quia vbi eſt hæc pluralitas, ibi non poteſt eſſe ſumme perfectũ, nam non poſſet aliquod indiuiduum ex illis poni ſine aliqua imperfectione compoſitionis, & vnicuique deeſſet perfectio alterius, atque adeo neuter eſſet Deus; nam deeſſet perfectio propriæ Deitatis, quæ eſt eſſe omnium origo, & primum ens non ſolum negatiue, ſed etiam poſitiue, tum quia, vel eſſent æqualis perfectionis eſſentialis, & non diſtinguerentur eſſentialiter, ſed tantum indiuidualiter, quia duo eſſentialiter diſtincta non poſſunt intelligi æque perfecta; quod ſi eſt diſtinctio numerica, tunc haberent eandem virtutem mouendi, atque adeo vna eſſet ſuperflua, nam multiplicatio indiuidualis non eſt neceſſaria niſi in corruptibilibus præſertim vbi nulla inde manat vtilitas in vniuerſo: vel ſunt inæqualis perfectionis, & tunc Primus Motor, ſiue Deus dicetur illud ens, quod eſt perfectius, tum quia conceſſa ſemel multiplicatione deberet poni infinitas illorum, quia non eſt ratio, cur eſſent potius duo, quam tres, quatuor &c. at dari plura, quæ ſint infinita ſecundum perfectionem eſſentialem, nemo adhuc etiã ex Gẽtilibus auſus eſt affirmare, neque etiam eſt intelligibile, ſed de his rationibus plura in Metaphyſica, & prima parte Theologiæ. Contrariũ docuere Gentiles tot deos aſſerentes, quot fere fuerunt capita, contra quos alibi fuſius dicturi ſumus.

DVBITATIO II.

An Deus ſit corporeus, an incorporeus.

Concluſio negatiua. RESp. Ariſt. eſſe incorporeum, idque probat 12. Met. 16. ex Dei immortalitate; ſed hæc ratio habet inſtantiam ex cælo, quod eſt corporeum, & incorruptibile, niſi forte nomine immortalitatis intelligat perfectã immobilitatem, cum ex Auguſt. quælibet mutatio ſit mors quædam. Secundo, probat ex 12. Met. 41. & 8. Phyſ. à tex. 78. ex infinitate virtutis, quia virtus infinita, non poteſt eſſe nec in magnitudine infinita, nec finita, vt ipſe fuſe proſequitur, & nos in Metaphyſica. Vide Fland. 12. Met. q. 6. ar. 7.

DVBITATIO III.

An Deus ſit immutabilis.

RESp. t. 8. Ariſt. affirmatiuè, quia non eſſet primus motor, quia haberet alium priorẽ, à quo eſſet eius mutatio, at hoc repugnare primo motori patet, vt oſtendimus ſupra, dũ probauimus naturam reducendam eſſe ad primum motorem immobilem; neque dicas moueri à ſeipſo, quia ſic non poſſet mouere æterno tempore, nam omne id, quod in mouendo mouetur, defatigatur, vt Ariſt. probat inductione, præſertim ex motu animalium; neq; enim oportet fingere alias conditiones mouẽtium, & mobilium ſine fundamento ſumpto ex ijs, quę nobis cognita ſunt, alioquin vnicuiq; daretur fingendi licentia. *Confirm.* Confirm. quia mutatio repugnat cum diuina ſimplicitate, vt patet ex ipſis terminis, at Deus eſt ſumme ſimplex, non ſolum, vt negat compoſitionem ex his, ſed etiam, vt negat compoſitionem cum his, quia vtrumque aufert à Deo ſummam perfectionem debitam primo enti, ex quo errarunt Ruggerius, & Baccon. apud Niphum tr. de primi motor. infin. c. 9. dicentes primũ motorem, & cæteras intelligentias ſecundum Ariſtotelem per accidens moueri, vt anima mouetur cum corpore, quod putent intelligentias eſſe formas cælorum perficientes, non conſtituẽtes; nam cæteras, præter primam, moueri patet 5. Phyſ. tex. 52. at cæteræ ſunt eiuſdem ſpeciei, ſaltem tranſcendentaliter cum prima 2. Cæl. com. 49. ſed falli patet ex dictis 8. Phyſ. 36. & 37. quia per accidens contingit non eſſe, vide Niph. loc. cit. & Iand. qui ex Auer. 8. Phyſ. 52. circa finem, diſtinguit moueri per accidens; nã aliud eſt ſubiectiue, quia vna cum ſuo ſubiecto in ſe recipit motum. Secundo, aliud attributiuè, quia eius ſubiectum mouetur ab alio, quam ab ipſo; primo modo non mouentur per accidens mediæ intelligẽtiæ, ſed ſecundo, quia earum orbes mouentur à primo motore, qui mouet vniuerſum cęlum motu diurno. Videndus Fland. in Metaph. quæſt. 6. ar. 4.

DVBITATIO IV.

An Deus ſit infinitæ virtutis intenſiuè ex Ariſtotele.

DE hac Ariſtotele 8. Phyſ. à t. 78. fuſiſſime, vbi D. Thom. Burl. Ægid. Venet. Simpl. Alb. tr. 4. c. 1. Thien. Iand. q. 22. & omnes antiquiores; & ex recentioribus Conimb. c. 10. q. 3. Maſ. c. vlt. q. 3. Ruuius tr. 1. de prim. mot. à n. 30. Tol. q. 8. Alij in Metaphyſica lib. 12. vbi Iand. q. 15. Sonc. q. 40. 41. 42. & de alijs q. 64. Suar. diſp. 30. Met. ſect. 2. Bonet. lib. 2. Theol. c. 1. & lib. 7. c. 2. Zerb. q. 11. Ex Theologis Henr. p. p. ſum. art. 35. q. 6. D. Tho. p. p. q. 25. ar. 2. Ægid. & alij 1. d. 43. q. 1. Arim. d. 42. q. 3. art. 1. Vaſq. p. p. diſp. 103. Molina

q. 7.

q.7. Scotus quodl. 7. & 1.d.2. q.2. vbi Lich.
Tatar. Barg. q.1. Nocrocaſtr. d.44. q.1. Smi-
ſing. tr.3. diſp.7. q.4. n.53. & ſeq. Vulpius p. p.
diſp.13. Och. quodl.3. q. 1. quodl.7. q.21. &
23. Marſ. 1. q.24. ar.2. Aliac. q.13. ar.3. Niph.
opus de infinitate primi motoris, Caiet. opus
de eadem re, Canus lib. 10. de loc. Theolog.
c.5. Piccol. de motor. cæl. c.32. & ſeq. Iaco-
bus Naclantus de infinitate primi motoris,
Achil. quodl. 1. de intelligentijs.

ART. I. Explicantur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 PRimo Not. Duplicem eſſe infinitatem.
Vnam perfectionis eſſentialis; alteram per-
fectionis attributalis, quarum vna dicitur vir- B
tutis, ſeu potentiæ intenſiua, altera dici poteſt
extenſiua: nos hic non quærimus de eſſentiali,
ſed attributali, licet hæc oriatur ex illa; & li-
cet vtraque Deo conueniat, ſecundum ſe, ta-
men à Peripateticis dubitatur, de qua Ariſtot.
fuerit loquutus, cum probauit in 8. Phyſ. Deū
eſſe infinitum, .ſ. intenſiuè nè, an extenſiuè, at
Piccol. c.32. diuidit infinitū intenſionis, ſeu ſm
formam in infinitum gradū, quod eſt quando
eius eſſentiæ, vel intenſionis nullus eſt termi-
nus; ſecundo, extenſione, vt ſi infinitas fuerit
extenſa per infinitum corpus, & adhoc ſequi-
tur, tertio, .ſ. infinitum actione 1. Cæli 45. in
maiori corpore eſſe maiorem grauitatem, quę C
tex. 52. velocius mouet, vnde 1. Cæl. 65. ſi in-
finita moueret in non tempore, & 4. de gener.
anim. cap. 4. ignem maiorem eſſe operoſiorem;
quarto, dicitur mora, quod infinitum ex Ari-
ſtotele conuenit omni formæ ſeparatæ.

Infinitas intenſiua, & extenſiua.

2. Not. Virtutem, ſeu potentiam reſpicere
ſubiectum, ſeu eſſentiam, à qua eſt; obiectum
ad quod eſt; & durationem, in qua eſt ipſa, &
eius operatio; vnde ex his capitibus menſurari
poteſt eius perfectio, & quidem ex eſſentia nō
poteſt ſatis cognoſci, quia ex eadem eſſentia
indiuiſibili oriri poſſunt potentiæ diuerſæ ſe-
cundum perfectionem; dici tamen ſolet po-
tentiam eſſe perfectiorem, quæ eſt proportio- D
nata perfectiori eſſentiæ, & ex infinita eſſentia
oriri potentiam infinitam ſecundum actiuita-
tem, at neque ex duratione poteſt cognoſci
2 eius perfectio, quia multa, quæ diutius durāt,
ſunt imperfectiora ijs, quæ minus durant, vt
ceruus, leone, & cælum, homine; ſed hinc ſo-
lum colligitur perfectio ſecundum quid, .i.
ſecundum durationem, atque adeo ex infinita
duratione operationis, colligitur infinitas ope-
rantis ſecundum durationem, quare manet, vt
perfectio virtutis operatiuę ſpectetur ex obie-
cto perfectiore, ſiue eſſentiali, ſiue intenſiua,
ſiue extenſiua, vt perfectior ſit, quæ extendi-
tur ad perfectiores effectus, ſiue ſecundum eſ- E
ſentiam, ſiue intenſionem, ſiue extenſionem, vt
ſuo loco oſtendemus; nunc igitur cum Ariſt.
ex duratione operationis probauerit infinitatē
primi motoris, dubitatur, de qua infinitate ſit
loquutus, durationis ne, an intenſionis.

Potentia reſpicit ſubiectum, obiectū & tempus.

3 3. Not. Potentiam ex Sonc. 12. Met. q.41.
& 42. dici poſſe infinitam, tripliciter. Primo,
A duratiuè. Secundo, coniunctiuè, quia habet sē-
per coniunctum actum ſecundum, ſicut dicū-
tur intelligentiæ infinitæ in mouendo. Tertio,
obiectiuè, & hæc eſt infinitas, quæ illi ex ſua
ſpecie, & per ſe conuenit, cum aliæ illi con-
ueniant per accidens; dicitur autem potentia
ſic infinita, quia obiectum, & eius actio inclu-
dit infinitatem quandam, ex qua ſpecificatur
perfectio potentiæ; hinc fit, vt potentia forma-
liter dicatur infinita, vel quia eius terminus eſt
infinitus, ſiue eſſentialiter, ſiue ſecundum mul-
titudinem, ſimul attingibilem, vel quia eius
actio eſt infinita, ſiue ſecundum ſubſtantiam,
ſiue ſecundum modum, vt dicitur de creatio-
ne, quæ ex ſuo modo exigit principium perfe- B
ctionis infinitæ.

Potentia dicitur infinita duratione, cōiunctiuè, & obiectiuè.

4. Not. Non eſſe audiendum Iandunum,
dum ait, Deum nec eſſe finitum, nec infinitū,
quod hæc ſint paſſiones eius, quod eſt, vel for-
maliter quantum, vel attributione quantum,
1. Phyſ. 15. 2. de Gen. 37. & lib. de motu anim.
ſed Deus non eſt quantus formaliter, quia non
eſt forma dependens à ſubiecto quanto, cum
ſit primum ens ſimpliciter indepēdens 2. Met.
tex. 41. 8. Phyſ. 78. & vlt. nec per attributionē,
quia non eſt forma perficiens corpus quantū,
& operans per quantum, & in quanto extra ſe
vt dicitur 2. Cæl. 62. 64. Sed eum falli patet,
quia, vt bene Niph. lo. cit. c.6. & 7. nam vt du-
C plex eſt quantitas vna molis, qua caret Deus,
altera perfectionis, ſeu ſecundum formam, nā
ex Auguſt. de Trinit. c.8. in ijs, quæ mole ca-
rent, idem eſt eſſe maius, quod perfectius, ita
duplex eſt finitas, & infinitas, .ſ. molis, & per-
fectionis. At conſtat Deum eſſe perfectum, cū
perfectum dicatur, ſiue quod eſt totū, & om-
ne, 1. Cæl. 3. ſiue quod poteſt operari, 4. Me-
teor. vlt. Vel dicendum cum Piccol. c. 32. de
cælorum motoribus Ariſtotelem ibi loqui de
infinito molis, quo ſenſu rectè dici poteſt Deū
nec eſſe finitum, nec infinitum, ex Auerr. 8.
Phyſ. 79.

Error Ianduni refellitur.

5. Not. In hac quæſtione, primo, ſupponi 5
D Deum eſſe infinitum duratione, quia ſi motus
eſt æternus, etiam eius principium erit æter-
num, alioqui fuiſſet actio ſine potentia actiua,
& actus ſecundus ſine primo. Secundo, ſuppo-
ni Dei potentiam eſſe infinitam ſecundum ex-
tenſionem, & multitudinem effectuum, ex
D. Thom. q.1. de pot. ar.1. quia qualibet ſpe-
cie data poteſt producere perfectiorem, vt D.
Tho. p.p. q.25. ar. vlt. difficultas eſt de infinita-
te intenſiua, ſed ego exiſtimo, contra Maſium,
infinitatem ſecundum extenſionem quoad ſpe-
cies, eſſe idem cum infinitate ſecundum inten-
ſionem; quia perfectior ſpecies oritur ex infi-
nitate intenſiua potentiæ, ſecus autem ſi eſſet
E infinitas extenſiua ſecundum multitudinem
indiuidualem.

Deum eſſe infinitum duratione ſupponitur.

Art.

ART. I I. Opiniones dicentium Primum Motorem non eſſe infinitæ virtutis, ſed durationis, ex mente Ariſtotelis.

ſecundū aliquos Deū eſt tantum infinita durationis ex Ariſt.

PRima opinio eſt dicentium, ab Ariſtotele non probari Deum eſſe infinitæ virtutis, ſed infinitæ durationis, eo quod æterno tempore durat, ita Auer. c. 3. de ſub. orb. 2. Cæli 38. 39. Iand. 12. Met. q. 15. Och. Arim. Marſ. Aliac. Nouocaſtr. Canus, Niph. loc. cit. Plethon in libello de iis, quibus Ariſtoteles à Platone diſſentit, vbi Platonē Ariſtoteli præfert, quod ille Deum rerum omnium parentem, & creatorem fecerit. Hic eundem ſupremæ ſphæræ motorem, & cæteris intelligentijs præferri nō infinitate perfectionis, ſed ꝓportione quandā conſtituerit, fuſe Piccol. c. 34. de cælorū motoribus qui primo docet Deum eſſe infinitum duratione, & actione, at finiti roboris ex Ariſt. cuius opinio tamen eſt impia. Ach. quodl. 1. de intelligentijs, dic primo, vbi negat probari 8. Phyſ. 39. & 12. Met. 41. ex infinitate incorporeitatem, ſed quod nulla virtus in corpore mouet infinito tēpore, & negat motum ignis circularem eſſe æternū, quia nō eſt idē ignis, ſed continuo alius, & alius generatur, & quia omnis virtus in magnitudine eſt fatigabilis, ideo ſi infinito tēpore eſſet virtus talis mouens eſſet infiniti vigoris, atque adeo moueret in inſtanti, vt dicitur c. 3. de ſubſt. orbis. 5

Prima differentia inter hos auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt. Nam aliqui dixerunt Deum, neq; per hanc rationem probari eſſe infinitum ſecundum virtutem, ſed ſolum ſecundum durationem, nec alibi ab Ariſtotele id affirmari, ſed illum, vt finem rerum, neque in ſe eſſe finitum, neque infinitum, quia vt ſic eſt ſimpliciter ſeparatus, nec alicui, nec vniuerſo appropriatus, & attributus, atq; adeo nec quantus formaliter, nec per attributionē, vt Auer. 8. Phyſ. com. 79. ſed vt formam, & agens eſſe finitum, vt formam quidem, quia eſt tantæ, & talis, quantum, & quale eſt ſubiectū, ex Auer. lib. 3. de ſubſtantia orb. ſed vt agens probatur, quia maxima actio Dei eſt finita, atque adeo eius potentia, vt ſumitur ex Auer. 2. Cæli com. 63. vbi ait proportionem potentiæ primi motoris ad primum mobile eſſe finitā, in qualitate, licet tempore ſit æterna; neque enim poteſt cælum mouere, niſi ſpatio 24. horarum, ex Ariſt. apud Niph. cap. 16. 19. Maximum autem in quod poteſt agens, eſt menſura potentiæ actiuæ, 1. Cæli 116. 2. Cæl. 36. ſequitur Iand. Niph. c. 20. vbi ait infinitatem Dei eſſe quidem creditam de fide, non tamen ratione naturali demonſtratam, vel demonſtrabilem, quia non apparet aliquis effectus infinitus ex quo colligatur infinitas primi principij, eandem finitatem apud Niph. loc. cit. cap. 2. tribuerunt Deo Pythagorici, vt Speuſippus, qui dixit, primum omnium principium eſſe imperfectiſſimum, vt patet ex ſeminibus rerum, vnde Hyppocrates principium imbecille ait eſſe idem Empedocles ponens odiū, & amicitiam, & Pythagoras bonum, & malū, quia impoſſibile eſt bonorum, & malorum prouidentiam eſſe in vno, ex Auerr. 12. Met. c. 52. at vbi eſt multitudo, ibi non poteſt eſſe infinitas, quia infinitum cum ſit totum, & omne, occupat omnia, 3. Phyſ. ſed hæc antiquorum deliria fuſius Ariſtoteles confutauit.

Iandun. Nyphus. Speuſippus. Empedocles.

2. Differentia. Thien.

Alij aiunt primum motorem appropriatum primo mobili eſſe finiti vigoris, & de hoc loqui Auer. At primum motorem communem, qui eſt Deus, eſſe infiniti vigoris, cuius infinitas arguitur ex effectis, quos infinite perfectos poteſt producere, ita Caiet. Thien. 6

Alij vero concedentes Dei infinitatem intēſiuam, & ratione naturali poſſe demonſtrari, & ab Ariſt. aliquo modo cognitam, tamen negant per hanc rationem in 8. Phyſ. t. 7. & 12. Met. 41. poſitam, ſ. ex motu æterno, ſed ſolum inde probari durationem infinitam potentiæ mouentis, quia virtus finita dum exiſtit, ſemper poteſt mouere, ergo ſi durat tempore infinito, poterit etiam per infinitum tempus mouere, quia idem manens, idem ſemper eſt aptū facere idem, hinc patet ex Ariſt. intelligentias perpetuo mouere cælos, & tamen ſunt finitæ perfectionis, ex quo Niph. loc. cit. putat hanc demonſtrationem Ariſt. eſſe communem omnibus intelligentijs, & idem patet ex cælorum actione, per quam conſeruatur continua ſucceſſio ſpecierum, ex Ariſtotele, quos tamen cōſtat eſſe finitæ pfectionis, ita Och. Marſ. Arim. quos ſequitur Suar.

Ocham, Marſ. Arim. Suarez.

Scoti & aliorum interpretatio.

Reſp. Scotus cum ſuis, & Fland. 12. Met. q. 7. ar. 5. ad 1. Ariſtotelis rationem non fundari in æternitate motus præciſe, ſed quia ſic mouet independenter ab alio, at quod ſic mouet eſt infinitum; nam ſicut habet virtutem mouēdi à ſe, ita & eſſe, quia ab eodem fonte eſt eſſe rei, & virtus, at quod habet eſſe ex ſe, non habet illud cum aliqua limitatione, ſequūtur Conimbr. ar. 2. ad 3. 7

Reijcitur.

Sed contra, quia Ariſtoteles nō aſſumit pro medio independentiam, vel primitatem motus, quia ex his probatur infinitas principij, et ſi motus non ſit æternus, ſed per vnum diem, ſicut ex creatione vnius creaturæ probaretur, ſecundum multos infinitas principij, ſed vtitur pro medio infinitate motus, non quidem intenſiua, ſed extenſiua ſecundum durationē, ergo nō eſt cur Ariſtoteli tribuatur, quod vſus fuerit medio, quod nullo modo expreſſit. At Reſp. expreſſiſſe in primitate motus, nam vt primi motoris exiſtentia probatur ex primitate motus, ita & eiuſdem infinitas intenſiua, primitas autem dicit independentiam, quia non habet alium ante ſe.

Inſtantia.

Sed contra, tum quia ſicuti non aſſumpſit pro medio independentiam, ita neque primitatem motus, ſed æternitatem, quæ reperitur in motibus omnium cælorum; Secundo, quia ſicut independentia principij, ſiue ex eo oriatur motus finitus, ſiue infinitus, oſtendit per ſe infinitatem intenſiuam, ita & primitas, ſiue ſit finitus, ſiue infinitus motus, ergo finitas, & infinitas motus per accidens ſe habēt ad oſtēdendam infinitatem intenſiuam primi motoris,

Soluitur.

ris, quia hæc per accidens coniunguntur cum medio per ſe, quod eſt primitas; tum tertio, hic vtitur medio per ſe phyſico, quod prius probauerat, at independentia non eſt medium phyſicum, ſed metaphyſicum: nec adhuc probatum. Neque dicas cum Smiſing. num. 56. tex. 33. & 34. fuiſſe probatum ex eo, quod datur primus motor à ſeipſo: nam ibi, non hoc probatur; ſed quod mouetur à ſeipſo, quod eſt commune etiam animalibus corporeis: deinde vero ex æternitate probat eſſe immobilem per ſe, & per accidens, licet aliqui velint probare tantum eſſe immobilem per ſe.

Confirm. Confirm. quia quod omne mouens per ſe ſit infiniti vigoris, neque eſt per ſe notum, neq; ab Ariſtotele probatur, ergo aſſumeret mediũ incuidens, at hoc eſſe vitium in demonſtratione, patet ex conditionibus propoſitionum demonſtrationis. Confirm. 2. nam motum infinitum eſſe à virtute infinita probatur, deducendo ad impoſſibile .ſ. motores æquales mouere in tempore inæquali: nam ſi motus infinitus non eſſet ab infinita virtute, eſſet à finita; atq; adeo poſſet adæquari ab alia virtute finita, quæ moueat tẽpore finito. At hoc medium nõ hẽt vim ex motione ex ſe, ſed ex diuturnitate motus; nã hic ſupponuntur duo motores equales, at implicat dari duos motores æquales independentes; ergo mediũ nõ eſt mouere ex ſe: *Refellitur Smiſing.* vnde fallitur Smiſing. dũ putat ibi non tractari de virtute infinita, ſed incorporea, cũ expreſſe ꝓbat motũ infinitũ eſſe à virtute infinita, qa ſi à finita, poſſet adæquari ab alia, quę mouet tẽpore finito: At Smiſing. tr. 3. diſp. 7. q. 4. n. 55. concedit medij efficaciam conſiſtere in hoc, q eſt mouere à ſe, & independenter ab alio; ſed hic modus mouendi indicatur in eo, quod mouet infinito tempore à parte ante, quia hic motus eſt maxime proprius mouenti à ſe, cum reliqui etiam ſi ſint infiniti à parte poſt, poſſint eſſe communes alijs participatam habentibus virtutem; nam per illam infinitatem motus deuenitur ad motorem mouentem à ſe ob impoſſibilitatem proceſſus in infinitum.

Scotus. Sed contra, tum quia Scot. quodl. 7. ad 3. putauit illũ motũ non eſſe à Deo immediate, ſed ab intelligentia, ergo ſicut infinitas à parte ante, non ponit in intelligentia vim mouendi independentem; ita neque in Deo, niſi aliud addatur; tum quia hic motus eſt indifferens ſecundum ſe, vt ſit à virtute dependẽti, vel independenti; ergo dum ex illo præciſe deducitur virtus independens committitur fallacia conſequentis, ſicut ſi ex ſenſibilitate inferretur, quod eſſet homo.

8 *Aegidius.* Reſp. 2. Ægid. 8. Phyſ. lect. 27. d. 4. cauſam per ſe motus infiniti eſſe infinitam intenſiue, at cauſam per accidens nõ eſſe infinitam. Primus autẽ motor eſt cauſa per ſe perpetuitatis motus, cæteri autem motores ſunt cauſæ per accidens, quatenus ſunt cauſę diuerſarum generationum, & corruptionum, in diuerſis temporibus per motus obliquos orbium: ratio eſt; quia omnes effectus reducendi ſunt in cauſas vnigeneas, immo idem effectus procedens à pluribus cauſis procedit ab vna illarũ, vt habet analogiam cum alia, & ab hac, vt habet proportionem cum alia. Hinc fit, vt idem motus reducatur in diuerſos motores ſecundum aliam, & aliam analogiam, quia quanto cauſa eſt ſuperior, tanto habet virtutem magis vnitam, & perfectionem ſimpliciorem, ideo motus cæleſtes, vt habent vnitatem, reducuntur in cauſam primam; vt autẽ habent diuerſitatem, in motores inferiores, cum igitur motus ſecundum partes, quæ ſunt finitæ, habeat diuerſitatem, vt vna reuolutio ab alia, & habeat vnitatem ſecundum totum, quatenus eſt continuus, qua ratione habet infinitatem, ideo totalitas motus non reducitur per ſe in motores ſecundos, ſed in primum. Sed contra, inquit Caiet. nam licet totus motus ſit infinitus ſecundum durationem, & ſit per ſe à primo motore, tamen non inde infertur infinitas intenſiua primi motoris, quia non eſt neceſſariũ, vt infinitas extenſiua ſit per ſe ab intenſiua, cũ poſſit per ſe intendi, & fieri à virtute finita intenſiue, & incorruptibili, atque adeo infinita ſecundũ durationem, vt dicitur 2. de Gen. 56. 12. Met. 36. *Caiet.*

Reſp. 3. alij ex æternitate motus immediate deduci infinitam durationem motoris, ſed mediate infinitatem intenſiuam; nam quod durat per infinitum tempus, habere debet in ſe infinitam vim, quia quæ durat per aliquod tẽpus eſt alicuius perfectionis, quæ per maius eſt maioris, &c. ergo quę per infinitum eſt infinitę, vt ſignificat Ariſt. 12. Met. 41. & 8. Phyſ. 78. & vlt. quia reſiſtere debet corrumpentibus, & quia hæc vis reſiſtitiua poteſt eſſe, vel virtute alterius conſeruantis, vel virtute propria, quando eſt primo modo non infert infinitatem, ſed quando eſt ſecundo modo, ita aliqui apud Ægid. lect. 28. d. 4. ſed reijcitur ab ipſo, quia licet hoc dici poſſet in ijs, quæ habeat contraria, non tamen in ijs, quæ careat, vt ſunt orbes cæleſtes, & ſubſtantiæ ſeparatæ, quia hæc entia etiam ſi habeant virtutem finitam ex natura ſua poſſent exiſtere æterno tempore, quia non habent vnde deſinant eſſe. 9 *3. Solutio.*

At inſtant apud Thien. ſatis eſſe ad tollendam perpetuitatem motus, quod virtus finita, non poſſit ſine laſſitudine continuare motum, vt patet in animalibus. Sed contra, tum quia vbi non eſt reſiſtentia, & eſt connaturalitas, ibi non poteſt eſſe laſſitudo. vnde lapis, ſi diſtaret à centro per infinitum ſpatium, moueretur ad illud æterno tempore ſine laſſitudine, modo grauitas cõſeruaretur, tum quia laſſitudo oritur ex defectu ſpirituum, & aliorum inſtrumentorum neceſſariorum ad motum, tum denique, quia eadẽ ratione omnes motores cæleſtes eſſent infiniti vigoris. Vnde 9. Met. 17. *non eſſe timendum, quod cælum quieſcat*, quia motores non laborant cum ex materia nõ pẽdeant, at ex Pſello 8. Phyſ. 83. & 35. labor oritur ex paſſione, quæ non eſt, vbi non eſt materia.

Reſp. 4. D. Thom. 8. Phyſ. lect. 21. Demonſtrationem Ariſtotelis procedere de tempore 10 *4. Solutio.*

motus

motus infinitos ex parte mobilis, nam tale mobile debet eſſe infinitum, nam non poteſt intelligi conſumi tempus infinitum in tranſitu puncti fixi; niſi mobile ſit infinitum. At mobile infinitum non poteſt eſſe finitum, vt patet ex proportione motoris, & mobilis; At inſtantia procedit de tempore motus infinito ex parte ſpatij per quod fit motus; nam tale mobile poteſt eſſe finitum, etiã ſi eius motus duret tempore infinito, vt ex Ariſtotele, motus circularis per repetitionem circa idem ſpatiũ, vel poteſt eſſe motus rectus per reflexionem, vel directum ſine reflexione, per ſpatium infinitum, quod D. Thom. probat; nam concluſio debet intelligi ſecundum præmiſſas, at in præmiſſis ſumitur, quod pars mouentis moueat partem mobilis in minori tempore, quã totum moueat totum; ſed hoc non eſt verum de tempore motus ſecundum partes ſpatij; nã eadem eſt proportio partis ad partem, quam totius ad totum, & ſi quæ eſt differentia, potius totum in minori tempore, mouebit totum ob maiorem vnitatem virtutis, quam pars partem; ergo oportet accipiatur motus ſecundum partes mobilis, quia poſito determinato ſigno ſpatij in minori tempore, pars illud pertranſiet, quam totum; vnde oportet, vt ſi in pertranſiendo illud ſignum conſumi debet tempus infinitum, neceſſario illud mobile debet eſſe infinitum. Quod ſi contra D. Tho. obijciatur, motum cęli eſſe infinitum ex parte ſpatij. Reſpondet, quod licet Ariſtoteles expreſſe, & immediate vtatur motu infinito ex parte ſpatij, tamen virtualiter vtitur motu infinito ex parte mobilis, quia motus infinitus ex parte ſpatij eſt infinitus per accidens, at omne per accidens reducitur ad per ſe; cum igitur primus motor ſit cauſa ꝑ ſe infinitatis, ergo ſi illum producit in eo, in quo eſt per accidens, multo magis poterit in eo, in quo eſt per ſe, atque adeo mouere poterit mobile infinitum.

Obiectio contra S. Thomã.

Reſponſio.

Impugnatur primo

Sed contra. Primo, quia nec Ariſtoteles hic meminit huius duplicis infinitatis, neq; quod vna ſit per ſe, alia per accidens ſufficiẽter probatur, & vtraque habeat ſuas partes continuas & ſucceſſiuas: vnde infinitas ex parte ſubiecti potius eſt per accidens ad infinitatem motus, cum partes motus exiſtentes in diuerſis partibus ſubiecti poſſint eſſe eodem tempore, at infinitas per ſe motus debet eſſe ſucceſſiua, quę non poteſt eſſe ſine ſpatij diuerſitate, & cum infinitas huius motus ex parte mobilis ſit impoſſibilis, quia fundatur in ſuppoſitione impoſſibili, .ſ. dari mobile infinitum, non eſt ratio cur talis infinitas dici poſſit per ſe motus; ſi enim mobile eſt impoſſibile, etiam impoſſibile erit motus, vt patet ex terminis.

Secundo.

11 Secundo, infinitas ex parte mobilis exigit mobile infinitum, vt dictum eſt, at infinitum eſt immobile, ex Ariſtotele, vbi ergo non poteſt eſſe per ſe. Confirm. quia Ariſtoteles ait hoc mobile motum tempore infinito, finitum per ablationem partium æqualium, ergo non poteſt eſſe infinitum. Tertio, ex potentia motiua infiniti motus ex parte ſpatij non infertur

Tertio.

motiua motus ex parte mobilis: Nam ſicut augmentum reddens infinitũ motum ex parte ſpatij eſt diuerſæ rationis ab augmento, per quod redditur motus infinitus ex parte mobilis, ita augmentum virtutis motiuæ, reſpectu vtriuſque motus eſt diuerſæ rationis; nam in vna infinitate requiritur additio infinita entitatiua, at in alia eſt conſeruatiua, & duratio eiuſdem virtutis, & entitatis. Confir. nam minus eſt mouere idem mobile per infinitũ tempus, quam mouere vnum mobile in ſe infinitum, quia ad illud ſufficit virtus finita incorruptibilis extenſiue per durationem infinitam, ſed ad huc requiritur virtus infinita intenſiua, & extenſiua, ergo ex illo non poteſt hoc inferri, ſicut ex minori non poteſt inferri maius, ſicut neq; ex maiori continuatione motus non poteſt inferri virtus motiua maioris mobilis, neq; hoc probari poteſt ex eo, quod omne per accidens reuocari debet ad id, quod eſt per ſe, tum quia id debet intelligi in eodem genere, vt v. g. infinitum per accidens ex parte ſpatij, ꝙ eſt per repetitionem, ad per ſe ex parte ſpatij, .i. ſecundum longitudinem partium diuerſarum, at infinitas ex parte ſpatij non eſt eiuſdẽ generis cum infinitate ex parte mobilis tum quia infinitas ex parte mobilis, non poteſt eſſe ſine infinitate ſpatij, ꝙ occupetur ab illo mobili, ſucceſſiue, & per accidens eſt ad rationem motus, vt coexiſtet alicui immobili ſecundum diuerſas ſui partes, quia hęc coexiſtẽtia non eſt neceſſaria ad rationem motus, tum quia nõ apparet quomodo fiat hæc reductio.

Confirm.

Quarto, nam ſicut ex infinitate motus primi mobilis infertur infinitas primi motoris; itẽ ex infinitate motuum inferiorum orbium inferri debet infinitas inferiorũ motuũ primi mouentium, quia in vtroque genere motuum eſt infinitas eiuſdem rationis, .ſ. æterna duratio, at ex medio eiuſdem rationis debet inferri concluſio eiuſdem rationis, neque dicas Deum eſſe cauſam per ſe motus infiniti; non ſic inferiores motores. Nam nomine cauſæ per ſe, tria poſſunt intelligi. Primo, cauſa independens, & id reijciendum, ſicut opinio Scoti. Secundo, cauſa habens virtutem ordinatam ad motum, & hæc magis eſt in motoribus inferioribus, quã in Deo, quia virtus diuina non ordinatur ad extrinſecos effectus. Tertio, cauſa agens per virtutem principalem, & hæc eſt in Angelis; nã eorum virtus motiua, ſicut per ſeipſam influit in motum, ita illum continuat, neque vlla eſt ratio, cur Deus dicatur cauſa per ſe motus æterni, & non Angelus, cum non differant quo ad influxum, niſi vt cauſa prima, & ſecunda.

Quarto.

Reſp. 5. D. Thom. 1. cont. Gent. cap. 20. Rationes ad 3. obiect. Nulla potentia finita poteſt mouere tempore finito, quia potentia quo minor eo minori tempore poteſt continuare motum, & quo maior, eo magis poteſt continuare, ergo potentia potens continuare tempore infinito eſt infinita, quia vt additur tempus ad tempus, ita virtus ad virtutem, & licet dici poſſit hoc eſſe verum in potentijs, quæ in mouendo alterantur, non autem in ijs, quæ nõ alte- 12

Quinta ſolutio S. Thomæ.

alterantur, quia in his per motum nihil virtutis minuitur, vt patet ex virtute ſolis circa hęc inferiora agente, tamen cum Ariſtotelis ratio procedat de virtute corporea, quæ cum non moueat niſi mota non poteſt, ſi ſit finita continuare motum: ná ſicut eſt in potentia ad moueri, & non moueri, ita ad mouere, & nó mouere; ergo perpetuitatem mouendi non poteſt habere ex ſe, ſed ab alio, quod debet eſſe incorporeum.

Non probatur primo. Sed contra, tum quia ex infinitate motus Ariſtoteles non probat immediate virtutē eſſe incorpoream, ſed infinitam, & deinde ex infinitate eſſe incorpoream, vt tex.86. concludit, vnde Ariſtoteles nihil dicit hic de corpore nó mouente, niſi moueatur. *Secundo.* Secundo, corpus non mouere niſi motum per motum actualem in ſe receptum, falſum eſt in omni genere motus; nam ignis alterat etiam ſi non alteretur, & Magnes, & alia medicinalia attrahūt localiter cum ſint immota localiter, & virtus expulſiua animalis expellit excremēta, & pila repercuſſa à pariete immoto reflectitur, & in ſimilibus, quod ſi per motionem, quam prærequirunt in corpore neceſſariam ad mouendum, intelligūt concurſum cauſæ primæ incidunt in opinionē Scoti; neque id eſt proprium corporum, ſed commune omnibus agentibus creatis. *Ferr.* Vnde Ferr. ibi, ad huius reſponſiones ait Ariſtotelē loqui de potentia mouente, quæ eſt prima, nó quæ eſt proxima, & quaſi inſtrumentum primæ.

13 *6. Solutio Caiet.* Reſp. 6. Caiet. opus de infinitate Dei dupliciter poſſe cauſari infinitatem motus. Primo, ex natura, & virtute per ſe primo potētiæ. Secundo, ex cōdictione annexa potentiæ, ſicut calor, vt octo ex virtute potentiæ cauſare poteſt calorē, vt octo, at cauſare calorem vt octo per menſem, vel annum non habet ex natura potentiæ per ſe primo, ſed ex condictione annexa, .ſ. duratione per menſem, vel annum.

Differentia inter primum, & inferiores motores. Ex quo patet diſcrimē inter inferiores motores, & primum motorem, quod primus cauſat per ſe primo, .ex intrinſeca natura potentiæ infinitatem, at cæteri motores ex cōdictione annexa; at quod cauſat per ſe primo infinitatem quātitatiuam motus, debet eſſe infinitæ perfectionis intenſiuæ, .ſ. quantificatiuæ motus; nam omnis duratio eſt aliqua perfectio, atque adeo maior, erit maioris perfectionis, ergo virtus, quæ per ſe primo reſpicit durationem infinitam, vt proprium, & per ſe effectum, eſt infinitæ perfectionis; tum quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis, & maximum ad maximum, ergo ſi ad continuandum motum requiritur aliqua virtus, ad magis continuandum requiritur maior, & ad infinita infinita, tum quia propria latitudo cuiuſcumq; potentiæ reſpondet proportionaliter propriæ latitudini ſui per ſe primo effectus, neque dicas hoc verum in quantitate intenſiua effectus per ſe primo, non autem in extenſiua; nam hoc eſt voluntaria reſtrictio; Quod ſi dicat magnitudinem virtutis ſpectari ex quantitate perfectionali effectus, cuiuſmodi non eſt duratio, quia ignis durans per horam, & diem eſt æqualis perfectionis, 1. Eth.cap.7. Tunc contra, quia licet duratio maior, & minor, vt eſt condictio rerum, v. g. hominis vel albedinis non augeat perfectionē, quia eſt extra rationem formalem ipſarum, tamen ſecundum ſe neceſſario auget perfectionem; nam quantitas durationis eſt quædam ſpecies entis, at omne ens dicit aliquam perfectionem, vt 1. Ethic. c. 7. dicitur; ſicut enim calor vendicat ſibi perfectionem ſecundum ſuam intenſionem, ita quantitas durationis eſt quædam perfectio vendicans ſibi quantitatem perfectionalem ſecundum extenſionem, vnde licet maior duratio non ponat maiorem perfectionem huius, .i. caloris, tamen abſolute, & intra ſuam ſpeciem ponit maiorem perfectionem.

14 Sed hic diſcurſus Caietani, & ſi ingenioſus, plura tamen continet falſa, quam propoſitiones; nam primo ſupponit dari cauſam per ſe primo productiuam durationis; nam ſi motus non poteſt eſſe terminus alterius motus, multo minus poterit duratio eſſe p ſe primo terminus motus, ſeu durationis, nam duratio, vel eſt idem cum motu, vel comproducitur cum termino motus, ſicut & ipſe motus, cuius duratio eſt paſſio, ſicut virtus dealbatiua non eſt per ſe primo productiua ſimilitudinis, quia hæc non eſt per ſe primo producibilis, quia ſemper conſequitur productionem alterius.

Confirm. quia non apparet quid dicat, ly, per ſe primo; nam vel dicit durationem, vt conditionem neceſſariam ad cauſandum, & hæc reperitur in omni cauſa, atque adeo omnis cauſa eſſet per ſe primo cauſatiua; vel importat principium formale cauſandi; & neque tum quia duratio non eſt cauſatiua alterius, tū quia perpetuitas durationis poteſt eſſe connaturalis, tam virtuti finitæ, quam infinitæ, vt patet ex rebus per ſe incorruptibilibus.

Neque dicas in infinita eſſe independenter, & in finita dependenter; nam hoc eſt vti independentia, vt medio ad probādam infinitatem, quod refutatum eſt in opinione Scoti.

Secundo, peccat, quia etiam ſi ſupponatur durationem eſſe per ſe primo producibilem, falſo tamen ſupponit ad producendam per ſe primo durationem infinitam motus, requiri virtutem infinitam intēſiue, quia perfectio intenſiua pręciſa à perfectione extenſiua per quā duret non eſt per ſe primo productiua durationis effectus; nam ſi ponatur durare per inſtans, non poteſt producere, niſi per inſtans, alioqui ſi ex ſe poſſet producere durationem infinitam, illam produceret, etiam ſi duret per inſtans; & licet poſſit effectus produci in inſtanti, vt v. g. Angelus, qui duret per æternitatem, tamen illa æternitas non eſſet per ſe primo à virtute inſtātanee productiua Angeli, niſi eſſet, etiam virtus conſeruatiua, atque adeo eē durans per ęternitatem, ergo nulla virtus productiua eſt quantificatiua motus ſecundū durationem, niſi ex conditione durationis adiunctæ, atque adeo ſine ratione virtus infinita intenſiue

tenſiue exigitur ad cauſandum per ſe primo motum æternum.

Tertio, peccat in graduatione per quam infert augmētum infinitum, tum quia graduatio non infert infinitatem, qñ fit tranſitus ad perfectionem diuerſæ ſpeciei; vnde æuum, etiam ſi ſit finitæ perfectionis, eſt perfectius infinito tēpore. Tum 2. quia graduatio non ſumitur
15 inter terminos habiles; nam tripliciter poteſt eſſe maior, & minor perfectio durationis. Primo, ſecundum ſpeciem, vt æuum eſt maior duratio, quam tempus; & æternitas, quam æuum, & ſic maior duratio eſt perfectior, ſed hæc maioritas non eſt in tempore infinito reſpectu finiti. Secundo, ſecundum coexiſtentiā, vt maior dicitur, quæ coexiſtit maiori tempore, & ſic maioritas non potuit maiorem perfectionem intrinſecam in duratione, quia eadem indiuiſibilis perſeuerans coexiſtit longiori, vel breuiori tempore, vt turris in medio flumine coexiſtit pluribus, vel paucioribus partibus fluentis aquæ. Tertio, ſecundum additionem partium, vt dies eſt maior duratio, quam hora; & luſtrum, quam annus; & hęc maior duratio dicit quidem maiorem perfectionem, non intenſiuam, ſed extenſiuam; ſed ex hoc argumento perfectionis in effectu non poteſt inferri maior perfectio intenſiua in virtute cauſante, niſi quando totā illam perfectionem poteſt ſimul cauſare, at quando cauſare tantum poteſt ſucceſſiue, non eſt neceſſaria virtus intenſiua maior, ſed tantum extenſiue, & duratiue, vt patet ex virtute ſolis productiua inferiorum effectuum ſucceſſiue per continuam generationem, qua conſeruatur vniuerſum, & ratio eſt, quia ad perfectionem effectus non exigitur in cauſa maior, ſed ſatis eſt æqualis perfectio, ergo ſi perfectio effectus non eſt intenſiua, ſed tantum extenſiua, ſimilis ſatis erit in cauſa.

Confirm. Confirm. quia ſi ad cauſandam infinitam durationem exigitur virtus intenſiua infinita, numquam poſſet fieri à virtute finita, vt cauſa principali, neq; per ſe primo, neq; ſecundario, quia virtus finita non poſſet adæquare virtutē infinitam requiſitam per ſe in cauſa principali.

Quarto, peccat, quia non explicat qualis perfectio ſit duratio, nam aliqua duratio dicit in ſe maiorem perfectionem intenſiuam quatenus ex conditione ſuæ ſpeciei, poteſt coexiſtere maiori tempore; aliqua vero non dicit, niſi perfectionem extenſiuam, qualis eſt duratio motus, at ex neutra poteſt deduci perfectio maior intenſiua virtutis productiuæ; nam de extenſiue patet ex dictis: De intenſiua autem probatur, quia potentia generatiua leonis eſt perfectior, quam potentia generatiua cerui, & tamen illa producit durationem, quæ ex conditione ſuę ſpeciei eſt imperfectior, quam duratio cerui, quia minori tempore poteſt coexiſtere: poſſent alia notari in illa ſententia, ſed non eſt opus omnia examinare.

16 Secūdo, probatur finitas, ex principijs Ariſtotelis, cum quibus repugnat infinitas hæc. Nā ipſe poſuit primum motorem appriatum, primo mobili; ſecundo mouere ex neceſſitate naturæ, ſed ſi hic eſſet infinitæ virtutis moueret in inſtanti, quia cum agat ſecundum totum poſſe, non poteſt illi adæquate reſpondere effectus finitus; nā alioqui effectus ille poſſet eſſe adæquate à virtute facta, vt patet tū ex calculatione ꝓportionali illi, q̄ ponitur 4. Phy. t. 72. tū ex 8. Phyſ. t. 79. vbi dicitur, ꝙ ſi aliqꝺ mobile mouetur à virtute finita ſpatio decem annorum, ſi illi virtuti fieret additio infiniti vigoris, motus fieret in non tempore; nam virtus infinita in non tempore mouet corpus finitum, 1. Cæl. 65. quam rationem fuſe proponit Niphus loc. cit. c. 13. At motum implicat eſſe in inſtanti, ergo implicat virtutem motiuam eſſe infinitam, quia mobile, & motiuum ſunt correlatiua, quæ ſe mutuo ponunt, & perimunt. Confirm. ſi Deus eſſet infiniti vigoris, ſequitur primo poſſe mouere velocius, quam nūc moueat; nam alioqui velocitas, & tarditas nō eſſet ſecundum proportionem potentiæ motiuę ad mobile contra Ariſt. & Auer. 4. phyſ. 71. & 2. Cæl. 26. at ſecundum Ariſtot. & Auer. motus cæli eſt determinatæ velocitatis, 2. Cæl. 38. ita vt nō poſſit eſſe maior: ſecundo, ſequitur cælū poſſe moueri, etiam ſi illi fieret additio infinita, quia quanto virtus excedit virtutem, tanto maius mobile poteſt mouere, at Ariſt. 2. cæl. 71 ſi cælo adderentur aliquæ ſtellę, vel non poſſet à Deo moueri, vel cum difficultate, & tarditate, quia ex Auerr. potentia moti ſuperaret potentiam motoris. Perfectio autem virtutis attenditur ea maximo effectu, qui cum hic ſit finitus, virtus erit finita.

Tertio probatur ex diſtantia creaturarum à Deo, nam primo conſtat ex 12. Met. tex. 44. ſubſtantias ſeparatas ſe excedere in perfectione ſecundum ordinem, & magnitudinem orbium motorum, ergo primum mobile, quod mouetur ab infinita virtute, deberet excedere alios orbes infinite; nam facultas agens debet reſpondere patienti, 3. An. 17. & 1. Cæli 124. at conſtat mobile eſſe finitum, ſiue ſit primus orbis, ſiue totum vniuerſum.

Confirm. quia ſi Deus eſſet perfectionis infinitæ, nullum ens eſſet perfectius alio, quia ex 2. Cæl. t. 62. eo ſubſtantia eſt perfectior, quo Deo propinquior, at ſi eſſet infinitæ perfectionis, non eſſet hæc diuerſitas appropinquationes, & diſtantiæ, quia omnia haberent diſtantiam infinitam, in qua nō eſt maior, & minor.

Quarto, ex modo cauſandi; nam ſi Deus haberet virtutem infinitam, poſſet hunc mundum conſeruare alio modo, quam per generationem, ſ. per creationem, vel impediendo corruptionem, ſed Deus; ex Ariſtotele, non poteſt conſeruare vniuerſum, niſi per generationem, 2. de Gen. cap. penult. 17

Quinto, ex modo intelligendi; nam id Ariſtoteles potuit cognoſcere, cuius ſpecies, potuit elicere ex phantaſmatibus, cum nihil ſit in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu ſiue proxime, ſiue remote, at ex phantaſmatibus non poteſt haberi cognitio infiniti, tum quia phantaſmata omnia ſunt terminata, & finita, ergo omnia intellectui repræſentat, vt finita,

tum

tum quia Deus nõ participatur à creaturis, niſi vt finitus, ergo non poteſt per illas repreſentari, niſi vt finitus, at phantaſmata ſumuntur à creaturis. Confirm. ea cognoſcit intellectus, quæ eſt aptus fieri, quia ideo dicitur 3. de anima 38. aptus fieri omnia, at non eſt aptus fieri actu infinitus, ergo non põt cognoſcere infinitum.

Sexto, quia Ariſt. vbiq; negat dari infinitum actu, ſeu ſecundũ formam, ſed Deus eſt forma prima ex 1. phyſ. in fine, & 12. met 49. dicitur actus primus, maior patet nam ex 3 phyſ. vbi fusè id probat, tũ quia forma, vt ſic eſt terminus, vnde 8. met. 10. ſunt ſicut numeri quorum nullus eſt infinitus, at termino repugnat infinitas, nam infinitum cũ dicatur eſſe expers finis, nõ põt eſſe finis aliorũ, tum quia ſæpè docet naturam abhorrere infinitũ, & quod põt per finita, numquam facere per infinita, & idem de Motore cœli dicitur 8. phyſ. 48.

ART. III. Explicatur opin. affirmãtiũ ab Ariſtot. probare infinitatẽ intẽſiuã primi Motoris.

18 *Secundum aliq. cog agnouit Ariſt. intenſiuè infinitũ primi Motoris.*

SEcunda opinio eſt dicentium ab Ariſt. fuiſſe cognitam infinitatem intenſiuã primi Motoris; ita D. Th. 8. phyſ. lect. 21. Aegid. lect. 28. & 1. contr. gent. cap. 20. vbi Ferrar. Sonc. 12. met. q. 41. 45. cap. 1. d. 43. art. 1. concl. 6. & ad argum. contra illam Caiet. opuſc. de infinitate Dei, Vicom. in 12. met. Henr. quodl. 6. q. 14. tribuitur apud Piccol. c. 33. Philopon. diſp. 1. contr. Proclũ c. 2. Simpl. 8. phyſ. explicans cõtex. 84. & in digreſſ. cõtr. Philop. poſt tex. 79. Amon initio prædic. ſubſt. Deus, inquit, ex Ariſt. eſt infinitæ virtutis Alex. Auer 12. met. 41.

Primo probãt, quia Ariſt. putauit Deum eſſe perfectũ ſimpliciter, vt fatetur Auer. 5. met. com. 21. ſed perfectum ſimpliciter dicitur, quod continet perfectiones omnium rerum tam exiſtentium, quam poſſibilium tum. 5. met. tex. 21. tum quia non eſt in Deo. gradus imperfectionis, at hoc idem eſt, ac infinitus gradus perfectionis; at res poſſibiles ſunt infinitæ, vt patet ex æternitate mũdi apud Ariſt. in quo ſẽper generantur, non ſolũ noua indiuidua, ſed et ſpecies ex cõmixtione variarũ ſpecierum, vt teſtatur Ariſt. vnde Deus dicitur omne, quod eſt, & aptus ab infinitis participari. Cõfirm. primo, quia Deus eſt id quo perfectius cogitari non põt, at intellect' põt cogitare quocũq; finito aliud perfecti', ergo Deus eſt infinitæ perfectionis.

Confirm. primum, principium ex 12. met. com. 35. eſt finis totius vniuerſi, ſed vniuerſũ continẽs formas tam abſtractas, quam generabiles, includit quandam infinitatẽ perfectionis, quia excedit improportionabiliter quamlibet determinatam formam, ergo etiam primum principium, nam finis debet continere maiorem perfectionem. eis quæ ad finem ordinantur. Hinc fit, vt expleat omnem appetitum, quamuis indefinitum, nec ipſe aliquid extra ſe valet optare.

A Secundo, quia ex infinitate quã de primo Motore probauerat 8. phyſ. infert tex. 79. & 12. met. tex. 41. primum Motorem, non eſſe virtutem in magnitudine, quia nulla virtus infinita poteſt eſſe in magnitudine, ſed hoc non poteſt intelligi de virtute infinita extenſiuè ſecundum durationem; nam Cœlum eſt infinitum extenſiuè ſecundum durationem, & tamen eſt virtus in magnitudine, ergo de intenſiua, quam fatetur eſſe in primo Motore, Neq; dicas Ariſt. loqui de virtute exiſtẽte in materia; at Cœlum non habet materiã; tum quia alibi oſtendimus cœlum ex Ariſt. cõponi ex materia, tum quia loquitur de illa

B magnitudine, cui repugnat infinitas, at magnitudini cœli repugnat infinitas, vt patet ex 1. cœli, ſed non repugnat infinitas durationis, vt patet, ergo aliud genus infinitatis; ℞. Alij ibi non negari de omni virtute infinita, ſed tantum de motiua localiter, quod poſſit eſſe in magnitudine, quia ob defatigationem non poteſt perpetuare motum, at cum primus Motor perpetuet motum, non erit corpus nec in virtus in corpore; Sed contra primo, nam Ariſt. ibi loquitur ſpecialiter de primo Motore, & non de alijs, at ſi ratio procederet ex ratio

C ne defatigationis, & motione per tẽpus infinitũ, æquè probaret de alijs ſubſtantijs abſtractis. Secundo, quia non concluderet primum Motorem eſſe ſeparatũ vniuerſaliter à materia, ſed tantum à defatigatione, atq; adeo à materia, à qua oritur defatigatio.

Confirm. quia Ariſt. eam infinitatẽ tribuit primo Motori, ex qua poſita oriretur motus in non tempore, vt dicitur tex. 78. 79. ſed hæc non eſt infinitas ſecundum durationem, ſed virtutis, ergo tribuit primo Motori infinitatem virtutis.

D Confirm. 2 quod mouet per ſe primo in finito tempore, habet in ſe actu infinitam perfectionem motiuam, nam infinitum non põt eſſe effect', niſi virtutis infinitæ, nam poſſe mouere per aliquod tempus eſt alicuius virtutis, & mouere per maius eſt maioris virtutis, ergo per infinitũ infinitę, nã vt notat Simpl. quod eſt effuſũ per motũ æternũ in Motore eſt ſimul iunctũ, ſed æternitas eſt op' primi Motoris 2. cœli 17.

Tertio ex cõditione termini, nam quod terminis caret eſt infinitum, ſed Deus caret terminis, quia caret cauſis ex quib' oriũtur termini, nam res terminum habet, vel à cauſa efficiente præbente tantum influxum, & non maiorem, vel ex ſubiecto ha-

E bente tantam capacitatem, & non maiorem, vel à cauſa finali exigente media tantæ vel tantæ perfectionis, vel à cauſa formali, quæ dat tantam perfectionem, & nõ maiorẽ, at Deus caret omni cauſa, nã eſt ipſũ eſſe per eſſentiã. Reſp. Deum eſſe ipſam formam, atq; adeo eſt eſſẽtialiter terminus.

Sed contra, quia non poteſt aſſignari ratio cur ſit tantæ perfectionis, & non maioris,

ris, vel minoris, nam ſi dicas habere mille gradus perfectionis, alius dicet habere bis mille, & nemo poterit alterum arguere falſitatis, ergo dicendum eſt eſſe infinitæ perfectionis, quia quæcunq; perfectio excogitata illi non repugnat, at in Æternis idem eſt eſſe, & poſſe 4. phyſ. 32. & cum in natura ſemper arbitremur eſſe id, quod eſt perfecti° 8. phyſ. 56. ideo dicēdū eſt eſſe infinitū.

Quarto, ex dependentia mundi à Deo quæ affirmatur ab Ariſt. 8. phyſ. 52. 1. cœli 100. 12. met. 38. ſed hinc colligitur virtus infinita, ergo: maior probatur, nam ideo ex creatione indicatur infinitas; quia nihil eſt in creatura, quod non pendeat à Deo, at nihil eſt in mundo, quod non pendeat à Deo, vt dictū eſt, ergo, neq; refert, quod hæc depēdētia ſit ab æterno, vel in tēpore.

Confirm. quia Ariſt. 6. eth. cap. 2. laudat ſententiam Agatonis, quod hoc ſolo priuatur Deus, facta pro infectis haberi non poſſunt, quod eſt idem, ac ſi diceret Deum poſſe in omnia, quæ non includunt contradictionem. Confirm. 2. quia cognitio infinitorum eſt infinita, ſed talis eſt cognitio Dei ex Ariſt. quia cum concurrat ad omnia opera præterita, præſentia, & futura, & hæc ſecundum ipſum ſint infinita, omnia illa cognoſcet, non enim concurrit, vt ignis ad effect°, nō cognoſcēdo illos.

21 Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nā aliqui putarūt omnes Cœli Motores eſſe infinitæ valoris, vt Vicomer. & Henr. quod ratio Ariſt. in omnibus habet vim: contra quos Scot. quodl. 7. & Piccol. loc. cit. tum quia inter Motores non eſſet ſubordinatio 12. met. 37. & 52. quia infiniti non eſt ordo ad finitum, nec infinitū 8. phyſ. 15. tū quia vn° nō eſſet altero præſtātior, quia infinitū actu nihil habet extra ſe, vt notat Auer. 2. cœli 38. at hæ rationes facilè ſolui poſſunt. *Diſcrimen inter Auctores citatos.*

Alij verò putant Ariſt. ſolum loqui de primo Motore, quod ſit infinit°, ita Scot. Caiet. & alij, ſed diuerſo modo ſoluunt motiuum aduerſariorum, nam Scot. vult ab Ariſt. 12. met. dum dicitur *Motores Cœlorū eſſe plures, & de omnibus verum id, quod oſtenſum eſt*, non intelligere de infinitate; ſed de immunitate ab alteratione, vel de carentia magnitudinis, nam cæteri non ſunt primi Motores, ſed non placet alijs, quia Ariſt. quidquid probat de primo Motore, id probat ex mot° æternitate, quæ eſt omnibus cōis, nā quod addit Scot. de primitate independentiæ, non eſt ex mēte Ariſt.

At Caiet. affert diſcrimen ex ratione mouendi per ſe primo, quod coincidit cū opinione Scoti, vel nullam habet vim.

ART. IV. Opinio Auctoris.

22 Prima Concluſ. Deus non ſolum eſt infinitæ virtutis; ſed etiam fuit ab Ariſt. cognita eius infinitas. Prima pars probabitur in metaphyſica, & 1. p. Theologiæ, pro qua videndus Bonetus loc. cit. vbi explicat diuerſas rationes infinitatis, & quæ illarum Deo conueniat, & quæ repugnet, & Suar. loc. cit. à nu. 15. D. Th. 1. p. q. 7. ar. 1. & 1. contra gent. c. 4. & Scot. quodlib. 7.

Secunda pars probatur ex dictis artic. 3. nam ſecundum argumentum ibi adductū ſatis clarè oſtendit Ariſt. loqui de infinitate virtutis. *Ratio.*

Confirm. nam non erat cur tantum laboraret in probanda infinitate durationis primi Motoris ex æternitate motus, quia id videtur notū ex terminis. Reſp. Piccol. cap. 35. ibi oſtendi motum æternum non poſſe oriri ex virtute materiali, nec finita, nec infinita, ſed eo ipſo quo Motor eſt ſeiunctus à materia pōt ſic mouere; quia nō patitur, nō mouetur, nec laborat, Et hinc infert, quod ſi eſſet infiniti roboris nō poſſet aſſignari tempus, in quo moueret, vnde falſo dicitur Deo tribui infinitatem, de qua in iſtis textibus, quia Motores ſeparati nec ſunt finiti, nec infiniti eo modo quo materialia, & de his materialibus virtutib° aſſignatur Regula, vt quod virtus maioris corporis diutius, & velocius moueat, & quod virtus mouens per aliquod tempus eſt alicuius perfectionis, &c. nam loquendo de ſeparatis, quælibet poteſt mouere ſēper, vnde 1. eth. c. 6. vbi, inquit, *de Idea, quia ſempiternū quid, non ideo eſt magis bonū.*

Sed contra, quia Ariſt. ibi duo præſtat, Primo docet Deum eſſe infinitū, quia mouet æterno tēpore, Secundo non eſſe infinitum in magnitudine, ergo eſt infinitus extra magnitudinem, ſed cum negat eſſe infinitum in magnitudine loquitur de infinitate virtutis, vt concedunt aduerſarij, & patet ex ſequela motus inſtantanei, ergo cum affirmat loquitur de eodem genere infinitatis, alioqui vſus fuiſſet æquiuocatione in eodem contextu, & argumēto.

Confirm. quia ibidem, vt probet Dei virtutem non eſſe in magnitudine, aſſumit, quod virtus infinita non poteſt eſſe in magnitudine finita, ſed virtus Dei eſt infinita, ergo ſed hoc non poteſt intelligi de virtute infinita ſecundum durationē, quia maior eſſet falſa, vt patet ex finita virtute cœlorum æterna ſecundum Ariſt. ergo eſt de infinita intenſiuè.

Dices: illam infinitatem tribuit Ariſt. Primo Motori, quam probat medium, quo vtitur ad illam probandam, nam termini poſiti in concluſione, non debent accipi diuerſo modo, quo ſunt in principiis, ſed medius termini ſ. motus æternus, non probat infinitatem intenſionis, ſed extenſionis ſecundum durationem, ergo. 23 *Inſtantia.*

Reſpondeat aliqui ex vi illius medij probari, virtutem intenſiuam, ſed vario modo illam explicat, & defendunt, vt dictum eſt, ſed quia explicationes illæ vel non ſunt ad mentem Ariſt. vel inſufficientes, ideo ſit. *Solutio.*

Secunda concluſ. Probatio Ariſt. ſumpta ex æternitate motus præcisè, ſiuè à parte ante, ſiuè à parte poſt, non probat infinita-

nitatem intenſiuam, ſed duratiuam diuinæ virtutis, patet ex dictis in prima opinione, vbi oſtendimus inefficaciam illius; Neq; ratio Ariſt. quæ probat motum infinitum non poſſe oriri ex virtute finita habet vim, quia pars mouentis, non mouebit partem mobilis minori tempore, quia conſtat poſſe mouere illam eodem tempore per idem ſpatium, vt patet ex proportionibus Motoris, & mobilis, quas docet Ariſt. 5. phyſic. in fine.

Dices: infinitas probatur ex velocitate motus poſſibili in infinitum maiori, vt ait Arimin. 1. d. 42. q. 3. art. 3. nam debet dari aliqua potentia reſpectu illius velocitatis poſſibilis.

Reſp. primo, non conſtare id eſſe poſſibile, nam eodem modo poſſet idem dici de effectis poſſibilibus.

Reſp. 2. eſto ſit poſſibilis, tamen Ariſt. illo medio non vtitur.

Reſp. 3. eſto vteretur, non probaret infinitatem ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quæ infinitas poteſt reperiri in virtute finita ſuperioris ordinis, vnde Scot. 1. d. 2. q. 2. §. oſtenſis id expreſsè fatetur, licet ipſe conetur aliter fulcire illam rationem, vt patet ex quodlib 7.

Confirm. quia medium eſt falſum. ſ. æternitas motus, ergo non poteſt eſſe efficax ad hoc concludendum; neq; dicas aſſumi, vt poſſibilem, tum quia etiam ſic implicat, tum quia ex effectu poſſibili non poteſt neceſſario colligi exiſtentia actualis principii, ſed ſolum poſſibilis.

Secundo, quia etiam ſi eſſet efficax, non probaret virtutem infinitam ſimpliciter, ſed ſecundum quid: id eſt in ratione mouendi, quia extremum concluſionis debet eſſe tale, quale oſtendit mediũ, at motus oſtendit potentiam in ratione mouendi, quia hic actus proportionatur tali potentiæ, & non alteri, ergo: Neq; dicas potentiam infinitam in vno genere eſſe in omni genere infinitam: tum quia, ſicut ſi daretur infinita quantitas non eſſet infinita in omni genere, & infinitus equus non eſſet infinitus in omni genere, ita neq; infinita potentia motiua non erit infinita in omni genere, ita neq; infinita potentia motiua non erit infinita in omni genere potentiæ. ſ. cognoſcitiuæ, volitiuæ, &c. tamen quia modi, ſeu differentiæ, ſeu accidentia, quæ adueniunt alicui rationi formali non deſtruunt illã, ſed illam determinãt infra propriam rationem illam formalẽ, quia prius non variatur per poſterius, ſed finitas, & infinitas ſunt modi, ſeu differentiæ, ſiue ſubſtantiales, ſiue accidentalis potentiæ motiuæ, ergo illam determinant finitando, vel infinitando infra propriam rationem formalem potentiæ motiuæ, ſed ratio huius eſt ordo ad motum, ergo vel determinant finitando ad tale motum. ſ. rectum vel circularem, &c. vel infinitando ad motum, atq; adeo non redditur infinita in omni genere: neq; dicas hoc eſſe verum in creatis, non tamen in Deo, quia quidquid eſt in Deo, eſt Deus, atq; infinitum in omni genere, nam hoc non eſt ex ratione Ariſt. ſed ex ratione diuinitatis; neq; hoc probatur ab Ariſt. in 8. phyſ. imò nec poteſt probari per medium phyſicum, vt alibi dicemus.

Confirm. quia Ariſt. ratio æquè probat de primo, & cæteris Motoribus, at non eſt probabile omnibus conuenire virtutem infinitam ſimpliciter, & in genere entis, ergo probat infinitã ſm̃ quid, ſicut D. Th. ait, de omnibus probaſſe eſſe incorporeos. Vnde ſoluitur Argumentum propoſitum; Primo enim dicitur, in hoc Ariſt. erraſſe, nec omnia aduertiſſe. Secundo, fuiſſe loquutum de infinitate ſecundum quid, ſed quoniam ob reuerentiam, quam Ariſt. debemus, tanquam philoſophorum magiſtro, non eſt illi, tam euidens error attribuendus; ideo conandum, alio modo rationem eius explicare, & oculatiſſimum eius ingenium admirari, vt ſequenti concluſione.

Confirm.

3. Concluſ. Probabile eſt rationem Ariſt. ſumptam ex æternitate primi motus validam eſſe ad probandum eius infinitatem, nam cauſa ex ſe potens in infinitos effect' ſpecie diſtinctos, eſt actu infinita inteſiuè, quia tota perfectio omnium effectuum debet ſimul contineri in cauſa; ſed primus Motor mouens infinito tempore, ſi non de facto, vt falſo putauit Ariſt. ſiue de poſſibili poteſt in infinitos effectus ſpecie diſtinctos, tum quia poteſt in motus incommenſurabiles, qui numquam poſſunt redire ad vniformitatem etiam ſi in infinitum durarent, tum quia per totam æternitatem ſunt infinitæ coniunctiones ſpecie, ex quibus oriuntur infinitæ ſpecies rerum generabilium, atq; adeo omnes oriuntur ex proprio Motore.

25 Probabile eſt Dei infinitatẽ probari ex æternitate primi motus.

Reſp. id verum quando poteſt illos effectus ſimul producere, non tamen quando ſucceſſiuè, quia tanta perfectio requiritur ad producendos duos effectus, quam infinitos ſucceſſiuè, nam ſemper conſeruatur eadem virtus in æternitate; Sed contra, tum quia licet hoc fortaſſe dici poſſet de infinitate numerali, eo quod hæcceitates non exigunt aliam perfectionem in cauſa ab ea, qua producitur rerum eſſentia, tamen id dici non poteſt de infinitate ſpecierum, quia ſingulæ ſpecies exigunt in cauſa aliquam perfectionem ſibi proportionatã, hæ autem perfectiones non acquirũtur ſucceſſiuè, ſed ſecundũ ſe ſimul, & totæ ac omnes præexiſtũt in cauſa, etiam ſi effectus nõ poſſint eſſe ſimul, ſicut potẽtia intellectiua ſimul habet perfectionẽ aſsẽtiẽdi, & diſsẽtiendi, licet hi non poſſint eſſe ſimul. Tum quia ſi primus Motor haberet forma

Prima inſtantia.

Soluitur.

liter omnem cauſalitatẽ omnis cauſæ poſſibilis, ille eſſet infinitus ſimpliciter, etiam ſi non poſſet exire in actus, reſpectu omnium cauſalitatum ſimul ob earum repugnantiam, ergo multo magis eſt infinitus ſimpliciter continendo illas eminenter, qui eſt modus continendi perfectior, vnde 12. met. 36. omnes formæ dicuntur contineri actu in primo Motore, ſed potentia in materia prima; vt notat Niph. loco cit. c. 4.

26 *Inſtantia.* Reſp. aliqui primum Motorem ſe ſolo non eſſe cauſam infinitarum ſpecierum, ſed ſimul cum cauſis ſecundis, quæ applicantur per motum, vt ſunt vari influxus cæleſtes, & cauſæ inferiores, quæ infinitis modis combinari poſſunt, at cauſam poſſe infinita, cum auxilio infinitarum cauſarum non arguit infinitatem in prima cauſa, ſed in tota combinatione.

Solutio. Sed contra, tum quia exigentia cauſarum ſecundarum, non aufert, quin perfectiones omnium effectuum ſint à cauſa prima, nam non exiguntur cauſæ ſecundæ propter perfectionem addendam in cauſando, quia ſi ſic quo effectus eſſet remotior à prima cauſa, eo haberet maiorem perfectionem, quia perfectiorem exigeret cauſam, ſed exigentia cauſarum ſecundarum, cum prima ex Ariſt. eſt ratione imperfectionis effectus, vt prima cum cauſa imperfecta poſſit cauſare effectum imperfectum, qui ſecundum Ariſt. non poſſet immediatè cauſari. Tum ſecundo, quia cauſa prima ſi haberet formaliter virtutes cauſarum ſecundarum; vnde eſſet cauſa totalis ſicut eſt prima non haberet perfectius eſſe, quam nũc habeat, vt prima, nam eminentia perfectionis primæ excedit perfectiones formales omnium ſecundarum. Sed hæc ratio facilè ſoluitur ex perfectione ſuperioris ordinis, quæ eſt infinita ſecundum quid reſpectu inferiorum ſpecierum; etiam ſi hæ ſint infinitæ. Tum tertio, quia licet cauſa prima non poſſit immediatè in effectus cauſarum ſecundarum, tamen ab ea ſunt omnes virtutes cauſarum ſecundarum ex Ariſtotele, vt alibi oſtendimus, quia ab hoc principio cælum, & natura dependent, ergo cauſa prima continet perfections omnium cauſarum, at perfectius eſt continens virtutes cauſatiuas, quam effectus harum virtutum, ita Scot. rationem Ariſt. explicat quam ſequuntur Lychet. Tat. & alij, quod confirmari poteſt, nam Deus non habet minorem infinitatem, ex eo, quod producit intellectus creatus; quam ſi produceret intellectiones creatas immediatè etiam ſi illæ, vt actiones vitales nequeant à Deo immediatè produci ſine concurſu intellectus creati, ergo ſimiliter dicitur in ordine ad virtutes cauſarum, & earum effectus. *Scot. Lychet. Tatar.*

27 *Obiectio.* At inſtant, Hinc ſequitur ſolem habere virtutem infinitam, quia concurret ſucceſ-ſiuè ad infinitos effectus per totam æternitatem; Hinc Molina 1. p. q. 7. art. 1. ait ideo Scotum fateri hanc actionem eſſe ſophiſticam, At Smiſing. num. 16. ait illa verba eſſe falſo addita, quia ſ. oſtenſo propoſito, ſupponit ſe demonſtraſſe per viam efficientiæ infinitatem Dei ex ratione philoſophi. *Molina. Smiſing.*

Reſp. Sed contra, tum quia in antiquiſſimis codicibus emendatis opera Antonij de Fantis illa verba retinentur, quare ex ſuo capite Smiſing. finxit falſo addita illa verba, tum quia ratio propoſita ex virtute ſolis non ſoluitur, tum quia optimè aſſeritur falſum eſſe, quod infinitas perfectionum extenſiua poſita in alio eminentiori ponat ibi infinitatem intenſiuam, nam poteſt haberi in cauſa æquiuoca, quæ eſt finita, ſed ſuperioris ordinis, quia finita formalitas ſufficienter continet eminenter infinita materialiter, & extenſiuè; Quare dum ait fuiſſe oſtenſam infinitatem per viam efficientiæ ex ratione philoſophi, refert factum, non tamen approbat rationem illam Ariſt. tam quam efficacem; quare ego ad inſtantiam de virtute ſolari.

Reſp. Auth. Reſp. primo, virtutem Solarem non concurrere ad infinitos effectus ſpeciè diſtinctos immediatè, vel mediatè concurſu totali ſicut concurrit Deus, tum quia ad effectus concurrit ſimul cum alijs cauſis quarum virtutes non ſunt à ſole; tum quia non concurrit ad omnes effectus, vt élementorum frigidorum generationem, & humidorum, At primus Motor concurrit ad omnes, tum quia ſolis virtus non concurrit ſimul ad omnes effectus ad quos concurrit ſucceſſiuè, quia experientiâ conſtat non ſufficere æqualem virtutem creatam ad concurrendum ad decem, ac ad viginti effectus æquè perfectos etiam amoto quocunq; impedimento, vt patet ex actibus potentiæ ſenſitiuæ, & intellectiuæ, ex Lycheto contra Maironum.

28 *3. Reſp.* Reſp. 3. alij cum Achill. quodl. 1. de intelligentijs d. 1. negando ſecundũ Ariſt. ſpecies eſſe infinitas, ſed determinatas ad certum numerum ex numero differentiarum 3. met. 11. nam licet ex ratione numeri nõ implicet ens multiplicari in infinitum, tamen implicat ex natura rei numeratæ, nam etiam ſi infinitæ erunt reuolutiones, non tamen in infinitum multiplicâbuntur reuolutiones, cum ſimul eſſe non poſſint: quod etiam in opinione Scoti dici debet, cum neget eſſe poſſibilem multiplicationem ſpecierum in infinitum, quia in ſingulis generibus datur ſpecies, qua non poſſi dari alia perfectior, vt fortè fuit Anima Chriſti in genere animalium. Neque placet, quod Smiſing. num. 15. confingit ſcilicet obiectum potentiæ diuinæ, non ſolum eſſe ens abſolutè poſſibile, ſed etiam ponibile ſub quacunque conditione concepta etiam impoſſibili, vt v. g. ſi *Smiſing.*

Chime-

Chimera eſſet verum ens, Deus poſſet chimeram cauſare, & ſic de alijs conditionatis, quæ non poſſunt tranſire in abſolutos ex repugnantia terminorum, non inquam, id placet, tum quia ſecũdum ipſum argumentum Ariſt. procedit de iis ſpeciebus, quæ ſunt futuræ per totam æternitatem, quarum perfectiones Deus, vt Primus Motor continet, at hæ non ſunt futuræ infinitæ, vt dictum eſt. Tum quia illa obiecti aſſignatio, nec rectè explicatur, nec eſt ad rem, vt in metaphyſica, & 1. p. Theologiæ fusè probabitur.

Ariſtotelis mens declaratur. Quare Reſp. ex Ariſt. non dari terminũ in multitudine ſpecierum, quia vt dicitur 8. de Hiſt. Anim. c. 28. & de 2. Gen. anim. c. 5. ſemper aliquid noui Africam afferre, *nam ob penuriam aquarum ferè eodem concurrentes bidendi cauſa, inter ſe etiam ſi alienigenæ ſint coeunt, & generent*; Nec Scotus negat dari poſſe multiplicationem ſpecierum in tota latitudine entis, ſed in ſingulis generibus. Hæc dicta ſint in Ariſt. defenſionem; licet fortè non omnia ſint ad mentem illius, ſed de infinitate intenſiua primi Motoris ſecũdum ſe alibi plura.

ART. V. Soluuntur Argumenta Aduerſariorum.

29 AD Argumẽtum primæ opinionis ſcriptum ex Ariſt. quod Primus Motor non poteſt mouere Primum orbem, niſi ſpatio 24. horarum, & quia ſi in cælo eſſent plures ſtellæ, vel minores, cælum, vel tardius moueretur, vel omnino quieſceret 2. cæli 21. quod non põt eſſe niſi ex defatigatione Motoris 2. cæli 36. quia caret magnitudine, etſi hoc eſſet adhuc ſequeretur eſſe finiti vigoris, ergo erit ex defectu proportionis, ex Auer. 12. 41. atq; adeo eſt finita proportio Motoris ad mobile, 2. cæli com. 36 & 58.

Confirm. ex 12. met. 41. vbi Motores ſe in perfectione excedunt ſecundum ordinem, & magnitudinem mobilium, quia hæc ſunt inſtrumenta proportionata Motoribus at horum exceſſus inter ſe eſt finitus, ergo.

Deus ex Ariſt. eſt primus Motor mediatè. Reſp. 1. Apud Ariſt. Deus non mouet immediatè primum orbem, ſed eſſe primum Motorem mediatè, quatenus ab eo omnes habent virtutẽ motiuam, quod ſignificat 12. met. 36. vbi dicitur, ꝙ mouet, vt appetibile, & intelligibile, & explicat Scot. 12. met. in tex. 44. ex Auic. 9. met. c. 4. fuſius quodl. 7. & tract. de Primo Princ. Niph. loc. cit. c. 9 ad 3. vbi ait eſſe opinionem Rhetoricorum, quod Primus Motor ſit appropriatus octauæ ſphæræ, ſed Motores immediati ſunt intelligentiæ finitæ virtutis, ſed quia id eſt in controuerſia.

Impoſſibile dicitur dupliciter. Reſp. 2. dupliciter aliquid dici impoſſibile primo ex defectu potẽtiæ, ſicut octauus gradus caloris productio eſt impoſſibilis vni gradui; Secundo ex natura effectus, qui in ſe continet implicantiam, vel determinatam rationem eſſendi: Quare cum à natura ſit cœlum determinatum ſecundum exigentiam ſuæ naturæ ad tantam velocitatem, non poteſt iuxta conditionem ſuæ naturæ aliter moueri, & quia Ariſt. tractat de potentia Dei, vt concurrit ad effectus ſecundum exigentiam cauſarum naturalium, docet, facta mutatione in obiecto mobili variandam proportionem Motoris ad mobile, & ideo tardius, vel nullo modo moturum.

30 *Ad confirm.* Ad Confirm. Reſp. clarè ibi loqui de Motoribus ſecundarijs, ſeù coniunctis, inter quos eſt ordo iuxta ordinem mobilium, nam perfectior eſt qui mouet Primum orbem, & ſic conſequenter, At Deus dicitur primus Motor, non reſpectu orbium, ſed mouentium, quia ab eo omnes alij Motores mouentur. vnde ſingulis cœlis ex Scoto, ibi, & Auer. 12. met. 41. tribuuntur duo Motores vnus coniunctus, alter ſeparatus, à quo Motores coniuncti mouentur, nec mirum, quia in motu eſt ſucceſſio, & hæc eſt in Motore coniuncto; & eſt perpetuitas, & hęc eſt à Motore ſeparato, qui perpetuo conſeruat virtutem immediatè mouentium idem Alenſ. ibi, & addit diſpoſitionem mouentium eſſe ſicut diſpoſitionem regentium pro conſeruatione Ciuitatis, nam ſicut horum omnes actiones dirigunt in ſeruitium Principis, ita Motores coniuncti ordinant ſuas actiones ad primum Motorem, vide Burid. ibi q. 12. de hac re fusè.

Prima inſtantia. Dices ſecundum Ariſt. Deus non poteſt facere alium mundum; ergo non habet virtutem infinitam, quia non terminaretur eius potentia ad hunc mundum finitum.

Confirm. quia ſi eius potentia eſſet infinita, motus eſſet in inſtanti, tum quia alioqui actio adæquata potentiæ infinitæ poſſet adæquari ab actione adæquata potentiæ finitæ, tum quia velocitas motus creſcit iuxta augmentum virtutis motiuæ, ſed huius augmentum eſt infinitum, ergo, & velocitas motus infinita, at hoc eſt eſſe in inſtanti, ſed motum eſſe in inſtanti repugnat cum de eſſentia motus ſit ſucceſſio.

Solutio. Reſp. id non oriri ex defectu potentiæ, ſed defectu obiecti, ſiue quia ſecundum Ariſt. in hoc mundo continetur omnis materia poſſibilis, vt patet 1. cœli à tex. 96. & ſeq. ſiue quia putauit implicare cõtradictionem dari alium mundum propter abſurda, quæ ibi ponit, ſ. quod terra vnius moueretur ad centrum alterius, & tolleretur omnis ordo, &c. & licet Ariſt. errauerit in hoc iudicio, vt alibi oſtendemus, non tamen inde negauit infinitatẽ potentiæ, ſicut qui dicit infinitum non poſſe fieri à Deo, non negat potentiam Dei infinitam etiam ſi illud aſſumptum eſſet falſum.

Ad confir-mat. 1. reſp. Ad Confirm. Reſp. 1. aliqui poſſe à Deo motum fieri in inſtanti, ſed tunc non eſſet motus, ſed mutatio, quia eſſet acquiſitio termini ſine modo ſucceſſionis, ſed hoc licet dici poſſit in alteratione, quæ eſt acquiſitio qualitatum, & quantitatis, non tamen in motu locali, qui conſiſtit in acquiſitione ſpatij maiore, quam ſit ſubiectũ mobile, quia implicat ſimul implere totũ illud ſpatiũ ſine replicatione. Sed Reſp. 1. ſatis ex hoc colligi infinitatem virtutis, quia poteſt corpus palmare collocare ſimul in ſpatio centum palmorum per replicationem, quia hæc à nulla virtute finita fieri poteſt. Secundo, quia etiamſi id fiat per motum, ſatis oſtenditur potentia infinita, quia poteſt in infinitum velocitare motum, ſicut licet non poſſit fieri infinitum actu, tamen ſatis oſtenditur infinitas potentiæ ex infinitate obiecti ſyncathegorematica, ex quo præcipuè diſtinguitur à potentia qualibet finita, cuius obiectum ſemper eſt terminatum.

2. reſp. Reſp. 2. non ſequi infinitam actu velocitatem non ob defectum potentiæ, ſed implicantiæ, quæ ſequitur ex hac velocitate cum motu; ſed Deum ex conſilio ſuæ Prouidentiæ mouere ea velocitate, quæ exigitur ad finem motus, nam ex ſua libertate ſe determinat ad tantam velocitatem, ſicut ad tot effectus, & tantam quantitatẽ, quæ reſp. optima eſt apud ponentes Deum eſſe liberum in operando ex opinione Ariſtotelis, at ſecundum negantes libertatem, eſt difficilis, nam cum Deus neceſſario operetur, producit totum quod poteſt, vt patet ex conditione Agentis neceſſarij, ſed ſumma velocitas, quam poteſt, vel eſt finita, & adæquari poteſt ex virtute finita, vel infinita, & erit in inſtanti; ideo dicendum eſt ex opinione Ariſt. Deum non poſſe operari niſi ea, quæ exiguntur à naturis rerum (non. n. cognouit ſupernaturalem modum operandi) ſed à naturis rerum non exigitur niſi finita velocitas, ergo non poteſt infinitum, quia tamen, non vna natura illi ſubiecta eſt, non poteſt vnum ſolum modum velocitatis operari, ſed varios, quos omnes nulla natura determinata, & finita poteſt,

Conimbr. Et hæc reſponſio probabilior eſt quã, quæ affertur à Conimbricenſibus dicentibus illam determinationem oriri ex determinatione voluntatis, quæ non liberè, ſed neceſſario eſt determinata ad tales, & tot effectus, quia debet reddi ratio illius determinationis dum potentia exequutiua voluntatis eſt infinita, alioqui non eſſet inter diuinas potentias ordinata proportio. Hæc autem ratio ſumitur ex parte rerum producibilium.

Dices 1. cum Beſſar. lib. 3. contra calum. Plat. c. 6. ex infinitate Dei ſequi omnes res eſſe æqualis perfectionis, quia omnes infinito receſſu à Deo diſtarent, vbi autem eſt

A infinitas non datur maius, & minus. Reſp. hoc argumentum procedere etiam contra Theologos affirmantes infinitatem Dei, ideo Reſp. Beſſ. Res dupliciter reſpicere Deum primo, vt infinitum, & ſic procedit argumentum, Secundo, vt ens ſummum omnibus perfectius, & ſic res poſſunt eſſe Deo magis, & minus ſimiles.

Niphabi-ßio. Sed contra obijcit Niph. loc. cit. c. 11. quia in Deo idem eſſe perfectum in ſummo, & eſſe infinitum, quia nõ habet aliam ſupremitatẽ, quam infinitatis, tum quia ſi receſſus ſũt mẽſura rerũ, vel hi ſũt à Deo, vt infinito, & inſtat vis argumenti: vel vt

B finito, & eſt falſum atq; adeo nõ poteſt inde ſumi menſura. Reſp. 2. Niph. menſuram perfectionis, aliquando ſumi à perfectiſſimo; aliquando ab imperfectiſſimo, quãdo ſumitur à perfectiſſimo attẽditur non per receſſum, ſed per acceſſum, vt v. g. ille color eſt perfectior, qui magis accedit ad lucem, ſeu albedinem, At quando ſumitur ab imperfectiſſimo, tunc ſumitur per receſſum, vt illud. ſ. ſit perfectius, quod magis recedit à non gradu, hi autem receſſus ſit finiti; Et hæc ſatis ſint de infinitate Dei ex Ariſt. ſententia, cætera dicentur Deo benè iuuãte in metaphyſicis, quæ ſũt ſub prælo.

C Ex hac Dei infinitate Ariſt. 8. phyſica tex. 78. & 12. met. 41. deducit eſſe incorporeũ, quia non poteſt eſſe neq; in corpore finito, vt patet ex improportione, neq; infinito, quia neq; hoc corpus datur, & ſi daretur, ſequeretur motum fieri poſſe in inſtanti, vt ipſe fusè proſequitur, & nos in metaphyſica explicabimus.

Alia inſtantia. Dices 12. met. 39. Deus dicitur animal ſempiternum optimum. quod Ariſt. tribuit Anthenagoras oratione pro Chriſtianis, & Galenus. de philoſoph. Hiſt. cap. 25. & Iamblicus, Platonicus, ac Simplicius lib. 1. de ſecta pythagorica.

D Reſp. apud Conimbr. cap. 6. q. 1. verba illa non debere verti animal æternum optimum; ſed vitam aut viuens, quia animal, græce non dicitur ab anima, vt apud latinos, ſed à vita; ſed hos reprehendit Beſſarion 3. contra calumniat. Plat. cap. 14. Ideo 2. Reſp. cõmunis, ex D. Th & Alenſ. id dictum, non ex proprio ſenſu, ſed populari, nam cum operationis vitæ maximè appareant in animali, vt eas Deo tribuerent, animal appellarunt. Vnde ibidem ponit eſſe mentem ab omni materia ſeparatam vide Son. c. 12. met. q. 40. 33 *Soluitur.*

E Secundo ex eadem infinitate ſequitur Deum eſſe immobilem, non ſolum localiter, vt ſupra dictum eſt, ſed etiam quolibet genere motus phyſici, quia cum ſit infinitus in genere entis, non eſt in potentia ad aliquam perfectionem, ſed omnes poſſibiles in vno contineri, in ſe cõtineat: de morali autem mutatione idem dicitur ob perfectionem infinitum ſui intellectus, & voluntatis,

ſunitatis, vt fuſius explicabimus prima parte noſtræ Theologiæ.

Tertio ex eadem ſequitur eſſe vbiq; ſeu immenſum, quod fusè probant Conimbr. cap. 10. q. 2. ar. 2. ex Trimegiſtro, & alij, vt de Platone, & Ariſt. teſtatur Eugub. lib. 4. de peren. philoſ. cap. 1. quod Ariſt. notum fuiſſe probant Conimb. ibidem q. 1. art. 1. Simpl. 8. phyſ. tex. 84. Them. 1. met. Paraphr. 12. philop. 1. de anim. tex. 40. Leonicus in dialago de animarũ eſſentia: Fern. de abditis rerũ cauſis c. 2. Eugub. 4. de peren. phil. cap. 2. & 3. Tol. hic q. 7. Ferr. q. 4. Maſ. q. 4. Maior. 1. d. 37. q. 2. Altiſidiorẽſis lib. 1. ſum. cap. 16. Alenſ. p. 2. q. 15. memb. 3.

Demum ex dictis patet ſolutio argumẽtorum. Secundæ ſententiæ, nam quatenus probant infinitatem, ſunt pro nobis: ſed vt probant Ariſt. rationem, non concludere rectè ratio procedit ſiſtendo in æternitate motus ſimpliciter, ſed vt eſt à nobis explicata .ſ. vt eſt ſignificatiua concurſus ad omnes ſpecies rerum, quæ ſunt finitæ in infinitum, nihil obſtat, vt diximus.

DVBITATIO QVINTA,
An ſecundum Ariſt. Deus ſit agens liberum.

De hac quæſtione Perer. lib. 5. cap. 1. Tolet. q. 8. Conimb. 8. phyſ. c. 2. q. 5. Iand. q. 4. Bonetus 7. phyſ. c. 3. Soto q. 1. Sonc. 12. met. q. 10. Zerb. q. 16. Tromb. q. 8. Niph. diſp. 12. Iand. q. 10. Suar. diſp. 30. met. ſect. 16. per totam, ſed nu. 52. de opin. Ariſt.

ART. I. Explicatur termini, & ſenſus quæſtionis.

1 Primo Not. de hac re ſatis conſtare veritatem .ſ. quod Deus ſit liber in agendo ad extra, ſed difficultas eſt an illa fuerit cognita ab Ariſt. propter varia Ariſt. dicta; Et cum duobus modis hæc neceſſitas eſſe poſſit; primo ex ſolo naturæ impetu, quomodo ignis ſurſum mouetur. Secundo ex cognitione, & appetitu elicito, quem nõ habet in ſua poteſtate ſuſpendere, Non põt quæſtio intelligi de neceſſitate naturali, nam conſtat ſecundum Ariſt. vt infra, Deũ eſſe in genere entium intelligentium; ideo quæſtio intelligitur de neceſſitate elicita. *Senſus quæſtionis.*

2. Not. Deum eſſe naturæ intellectualis, quod cum ſit verum de omnibus intelligentijs, vt oſtendit Sonc. 12. met. q. 57. multo magis id de Deo oſtenditur, idq; non ſolum verum ex lumine naturali, ſed etiam ab Ariſt. cognitum, vt patet 12. met. t. 36. 37. vbi ait Deum eſſe primum actum in genere intelligibilium, & appetibilium, & in 11. met. c. 6. in Deo ponitur diuinatio, & principium vniuerſi principale, & 2. phyſ. 50. naturam ab illius authore dirigi in finẽ, quod non poteſt eſſe ſine cognitione; ex quo patet non ſolum intelligere ſuam ſubſtantiam, ſed etiam alia extra ſe, non ſolum vt ſunt in ſeipſo, vt oſtendit Sonc. q. 65. per vnam cognitionem, quæ primario terminatur ad ſuam eſſentiam, & ſecundario ad res ab eſſentia pendentes, & in ea contentas, ſed ab eſſentia diſtinctas. Neq; id ponit dependentiã in Deo ab obiecto, quoad entitatem intellectionis, ſed ſolum quoad denominationem, vt ſit talis, vel talis obiecti, quia vt ſic dicit reſpectu rationis ad obiectum, vt Sonc. q. 65. ad 1. & 4. vnde ſi nihil eſſet poſſibile extra Deum, intellectio eſſet inuariata ſecundum ſuam entitatem, ſed non eſſet in Deo ſm̃ hos reſpectus, & quia intelligit res in ſeipſo tanquã primario obiecto, & loco ſpeciei, ideo nec recipit nobilitatem ab obiectis ſecundarijs, nec ſpecies. *Deus eſt intelligens ſecundũ Ariſt.*

3. Not. hanc doctrinam de diuina intellectione etiam ab Ariſt. recipi, nam ipſe fatetur Deum cognoſcere etiam illa, quæ non ſunt Deus, quia illa producit per intellectum, nec tm̃ illa eminenter, ſed etiam formaliter cognoſcit, quia intelligit diſtinctionem ſui ab alijs, neq; dicas cognoſci diſtinctionem eminenter, quia hoc non eſt cognoſcere diſtinctionem, ſed aliquid eminentius diſtinctione, ſicut cognoſcens lucẽ non cognoſcit calorem. *Qualis ſit Dei intellectio ſecundũ Ariſt.*

Confirm. quia alioq; Deus non poſſet habere tantam prouidentiam, ſi omnia non cognoſceret formaliter, quod eſt contra Ariſt. Hinc fit, vt illas res cognoſcat formaliter terminatiuè, quia diuina cognitio terminatur ad res, quæ non ſunt Deus, neq; n. poteſt intelligi aliquid eſſe obiectum cognitionis & non terminare cognitionem, de qua rectè Sonc. q. 66. Fland. q. 8. ar. 2. vbi art. 3. & 4. diſputat de modo cognitionis .ſ. an per cõpoſitionẽ, vel diſcurſũ Zerb. q. 20. & 21. Ant. Aad. q. 4. Iand. q. 21. Bonet⁹ lib. 4. natur. Theol. c. 2. præclare Suar. diſp. 30. met. ſect. 15. nu. 31. contra Arim. 1. d. 35 q. 1. *Fland.* *Zerbius.*

4. Not. nos hic ſupponere diuinæ voluntatis libertatem poſſe à nobis naturali ratione cognoſci ex D. Th. 1. p. q. 19 ar. 3. ex modo operandi noſtræ voluntatis, quæ non vult neceſſario, ſed liberè ea, quæ non ſunt neceſſaria ad finis exiſtentiam, vel cõſequutionem, at Bonitas Diuina cum ſit perfecta, non eget alijs, cum nihil perfectionis ex iſtis accedat Deo. ergo illa non vult neceſſario, ſed liberè, quam rationem licet conentur Scotiſtæ eneruare, vt videri poteſt apud Smiſing tr. 3. diſp. 3. nu. 9. tamẽ nihil virium adimunt, nam quod voluntas diuina ſit determinata ad id, quod illi proponitur ab intellectu, volũtariè aſſumitur, cum ex modo operandi voluntatis creatæ contrarium conſtet. idq; non ex imperfectione, ſed maxima perfectione voluntatis, nam perfectio voluntatis eſt, vt velit, obiecta ſicut ſunt volibilia, nam quod addit de amore relationum diuinarum neceſſario, *Dei libertas cognoſci naturaliter.* *Scotiſtarum inſtantia.* *Reijcitur.*

ſario, friuolũ eſt, cũ diuina eſſentia habeat neceſſariam connexionem, cum ſuppoſitis relatiuis, quod verò adducit de neceſſitate quoad ſpecificationem circa bonum in communi, reſponſione non eget, quia id eſt commune omni potentiæ, vt nequeat operari extra ſuum obiectum, ſibi propoſitum iuxta exigentiam ſuæ naturæ: ſed de hac re nos alibi fuſius, vbi argumentũ ſumptum ab immutabilitate diuina ſoluemus, interim id ſupponatur, & ſolum hic quærimus, an ea libertas Diuina voluntatis fuerit ab Ariſt. cognita.

ART. II. *Opiniones Doctorum.*

Negant ab Ariſt. cognitam Dei libertatem.

3 Prima opinio eſt negantium libertatem Dei fuiſſe ab Ariſt. cognitam. Scot. quodlib. 7. in 1. d. 3. q. 4. Heru. quodlib. 2. q. 4. & de æternitate mundi q. 4. Ferr. 2. contra Gent. cap 23. Arim. 1. d. 42 Och. & Gab. d. 43. Marſ. q. 42. 44. Iauel. loc. cit. Sonc. 12. met. q. 30 & 41 apud Suar. Sotus 8. phyſ. q. 1. Auer. t. 6. & refert argumenta Toletus q. 3. *Ratio.* Primo, quia in hoc fundantur omnes rationes Ariſt. de æternitate mundi. Vnde t. 7. & 8. l. 8. *Si mouens*, inquit, *non mouebat prius, oportet, vt albatum fuerit impedimentum*. Quod ſi Deus eſt liber, nullum eſt auferendum impedimentum; ſed ſufficit Deum ante noluiſſe, & poſtea voluiſſe, & textus 13. probat motum eſſe perpetuum, quia quod *immobile*, inquit, *eſt vno modo ſemper mouebit*, & tex. 15. abſurdum, Deum prius non mouiſſe, & poſtea mouiſſe.

Confirm. Confirm. nam ratio illa, quod ageret in non tempore, manifeſtè hoc probat 2. cœli 31. non poſſe tardius, vel velocius moueri cœlum. Confirm. 2. ex 2. cœli 21. 1. de Gener. 16. 2. de Gener. tex. 56. ſucceſſionem generationum eſſe neceſſariam, & non poſſe non eſſe; quod ſi Deus liber eſſet poſſet certè illam mutare, & 9. met. 17. non eſt timendum, ne cœlum quieſcat.

Primum diſcrimen inter hos Auctores.

Hi tamen inter ſe diuiſi ſunt, nam aliqui volunt Dei intellectũ eſſe determinatum ad tale iuditium, & voluntatem, ad talem electionem actionis, & effectus, ſicut dicitur voluntas humana determinari à Diuina Bonitate viſa, etiam quoad exercitium; neq; id mirum, quia ſicut diuina voluntas determinatur quoad ſpecificationem à bono, ita à tali bono, quoad exercitium. At Sonc. vult ex Ariſt. Deum agere quidem ex neceſſitate naturæ, non quia vt velit agere quantum poteſt, ſed vt velit agere, quod iudicat eſſe conuenientius, quia hoc dicit perfectionẽ in voluntate; vnde fit, vt etiam ſi habeat virtutem infinitam, non moueat in inſtanti. Sed ſecundum determinatam velocitatem, quam iudicat eſſe conuenientiorem in vniuerſo. Hinc probatur ex Ariſt. mundi æternitas, quia iudicauit melius eſſe mundum exiſtere ab æterno, quia vt melius eſt eſſe, quam non eſſe; ita melius ſemper eſſe, quam aliquando non eſſe, & aliquando eſſe, & hæc videtur opinio Auer. in deſtruct. deſtruct. diſp. 3. dub. 1. *Auer.*

2. diſcrimen.

At alij volunt Deum ex neceſſitate naturæ operatum ab æterno, quia cum cognoſceret Ariſt. Deum eſſe immutabilem, non potuit intelligere, quomodo ex non volente. operari, fieret in tempore volens operari ſine ſui mutatione, ſed quoad multitudinem, & quantitatem, & alias conditiones effectuum putauit non neceſſario agere, quantum ſimpliciter poteſt, ſed determinari ab intellectu, & voluntate, & cauſis ſecundis, cum quibus effectus producit, & quod dictum eſt de æternitate à parte ante, idem dicendum de æternitate à parte poſt, & omni operatione, quæ ab ipſo eſt immediatè ob ipſius immutabilitatem, & hinc dicitur in æternis nihil eſſe in potentia, ſed omnia in actu, vt colligitur ex 8. phyſ. tex. 4. 13. 52. 53. 9. met. tex. 17. & hinc nõ eſt timendum de quiete cæli, quia Motor non eſt in potentia ad non mouendum, ex D. Th. ibi hinc 2. cæli 35. motus cæli eſt inuariabilis, quia Motor immutabilis. Hinc ad varias generationes exigit varias lationes cæloũ, quia Primus Motor ex ſe eodem modo ſemper mouet 8. phyſ. 53. 2. cæli 21. 1. de gen. tex. 16. 2. de gen. 46. Hinc 2. mag. mor. cap. 15. licet ponat Deum ſeipſo eſſe fœlicem, nec indigere bonis externis, tamen ſentit non poſſe carere operatione, & amicis, *Quid. n.* inquit *faciet neq; enim dormiet: Inſpiciet aliquid*, inquiunt? *Quid igitur inſpiciet? nam ſi quidquam aliud melius, hoc abſurdum eſt, vt ſe quidquam melius habeat Deus, ipſe igitur ſe ſe inſpiciet, at hoc delirium, nam homini, qui ſe ſuſpiciat, vt pote attonito inclamamus*, & infra concludit opus eſſe amicitia, etiam ei qui ſibi ſatis ſit. 4

Affirmant eſſe cognitã Auer. Telet. Suarez.

Secunda opinio eſt affirmantiũ ab Ariſt. cognitam libertatem Dei. videtur Auer. de ſtr. deſtr. diſp. 11. dub. 2. differens contra Algazelem, ait, *imò dicunt Peripatetici loquentes ſecundum veritatem, quod etiam procedit ab eo ſcilicet creatura altiori modo, quam ſit natura, & quam humana. voluntas, & infra actus diuinus procedit ab eo nobiliori modo quam voluntario, quod clarè comprehendi non poteſt niſi ab eodem*. Quibus verbis ſignificari videtur diuinam voluntatem non mutari per actum liberum, & per actum ab æterno exiſtentem procedere effectum in tempore, nam non videtur qua ratione eminentiori, & altiori modo operetur volũtas diuina quam humana. Clarè Tol. loc. cit. Suar. diſp. 30. met. ſect. 16. à num 52. ex Auer 8. Phyſ. tex. 6. Simpl. 8. phyſ. 15 Auic. 9. met. cap. 4. Alex. 6. phyſ. tex. 15. negat mouere neceſſario cælum quia boni non ita operantur, etiam ſi eadem faciant, ſed poteſtatem habent contrarium faciendi. *Ratio.* Probat Suar. ex lib. de mundo ad Alex. vbi Deum in gubernatio- 5

ne

ne mundi comparat Imperatori Ciuitatis, vt faciat, quod velit; ſicut enim Nauta in Naui, Auriga in curru, Imperator in exercitu, ſed cũ diſcrimine, quia Deus eſt expers omnis laboris, & mæſtitiæ, & imbecillitatis; non ſic alij.

6 *Confirm.* Confirm. ex 2. phyſ. 49. vbi diſtinguit agentia propter finem in ea, quæ agunt ex neceſſitate naturæ, & quæ ex electione; At Deũ agere ex electione, vt patet, q. a 2. phyſ. tex. 73. & ſeq. vbi Deus cauſas naturales dirigit ad finẽ. Confirm. 2. ex 4. Top. cap. 5. Deũ poſſe agere praua, non tamen eſſe prauum, quia non eligit praue, vbi notat Aphrod. & alij ibi, & in quo licet erret tribuendo Deo actionem prauorum, non tamen errat, dũ illi tribuit actionem, ſeu libertatem.

Confirm. 3. quia in eius morte miſericordiam à prima cauſa petierit ex Laertio in eius vita, ergo putauit Deum precibus moueri. Hinc Alex. in lib. de fato docet ex doctrina Ariſt. eſſe à Deo petenda beneficia, quia in eius eſt poteſtate negare, & concedere. Hinc 8. eth. cap. 7. & 10. eth. cap. 8. Sapientem, & probum eſſe Dei amicum, & 2. mag. mor. cap. 8. Dei eſſe bona, & mala pro meritis diſtribuere, quæ omnia ſine vſu libertatis non poſſunt intelligi.

Dico primo eſſe probabile Ariſt. fuiſſe

7 *Anceps eſt Ariſt. mens de libertate Dei.* dubium de libertate Dei, quia nullibi expreſsè de ea re agit, & ſolum eius mens colligitur ex quibuſdam argumentis, vt rectè Caietanus quæſtione de infinitate Dei, &

A forte difficultatem illi fecit ex vna parte immutabilitas diuina, ex alia parte perfectio diuinæ voluntatis, quæ eſſet imperfecta ſine libertate, vbi obiectum non neceſſitat, Neq; primum argumentum probat neceſſitatem abſolutam, ſed ſolum conditionatã, quod ſcilicet non poſſit non velle, quod ſemel voluit; in hoc tamen eſt deceptus, quod putauerit ſtatim debere ſequi.

B Quod Deus voluit ab æterno, & non diſtinxit poſſe actum eſſe æternum, quo velit obiectum non pro æterno, ſed pro tempore.

8 *Deum aliqua neceſſario velle putauit Ariſt.* Dico 2 probabilius mihi eſſe Ariſt. inclinaſſe in ſententiam, quod aliqua neceſſario in communi velit, vt vniuerſi exiſtentiam abſtrahendo ab hac, vel illa creatura: aliqua verò velle liberè; primum colligitur

C ex æternitate mundi, quam aſſerit; ſecundum ex perfectione diuinæ voluntatis, ſufficere libertatem quoad res in particulari. ſed de hac re in metaphyſica fuſius, vide Fonſ. 5. met. c. 4. q. 1. ſect. 2. & 6. met. c. 1. q. 5. ſect. 3. *& hæc ſatis ſint in explicationem eorum, quæ Ariſt. docet in 8. lib. phyſ. in honorem, & gloriam Dei Optimi Maximi, cui omnes meos labores ab ineunte iuuentute dicaui, in quibus, ſi*

D *quid veri attingimus, Deo omnis veritatis auctori adſcribendum, ſi quid falſi, & mei ingenij ruditati, & animi negligentiæ tribuendum; omnia tamen ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Iudicio, & correctioni ſubijcio.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

INDEX DIFFICVLTATVM TEXTVALIVM

LIBER III. PHYSIC.

CAPVT PRIMVM SVMMÆ PRIMÆ.

Prima Difficultas cur difficile ſit motum ſcire, cum ſit notum naturam eſſe fol. 1
Secunda difficultas cur in explicatione materiæ nõ ſit neceſſaria cognitio mot. 1
Tertia difficultas; cur textu primo dicitur, definientibus continuum, accidere vti ſemper ratione infiniti 1
Quarta difficultas cur motus dicitur non poſſe eſſe ſine loco, & vacuo 2
Quinta difficultas an de motu, loco, & tempore agat per ſe, an verò per accidens 2
Sexta difficultas cur in his libris agitur de ſpeciebus motus, vide, quæ diximus ſupra tr. 2. q. 6. num. 9. 2

Summæ ſecundæ Caput primum.

Prima difficultas; cur ens in potentia non ſit ens, cum ens diuidatur in actu, & potentia 2
Secunda diffic. Quomodo hic accipiatur ens in potentia, & actu 3
Tertia difficul. quomodo motus dicatur eſſe ad quantitatem qualitatem, & locum, cum dicat etiam eſſe ad ſubſtantiam 3
Quarta diffic. quomodo motus dicatur non eſſe præter res 3
Quinta diffic. Quid fluxus addat formæ 4
Cur dicantur tot ſpecies motus quot entis cum tex. 4. ponatur ad quatuor prædicamenta 4
Cur motus dicatur eſſe in eodem prædicamento in quo eſt terminus text. 4

Summæ ſecundæ Caput 2. 3. & 4.

Prima difficultas cur in definitione motus ponitur ly in potentia, vt in potentia 5
Secunda diffic. Qua ratione hæc definitio motus demon-

demonſtretur, cum definitio ſit indemonſtrabilis 5
Tertia diffi. Quomodo actus, & potentia poſſint eidē conuenire cum ſint oppoſita 5
Quarta diffic. Quomodo potentiæ ad contraria ſint contraria, cum idem ſit ſubiectum contrariorum 5
Quinta difficul. Quare ratione tex. 8. aliqua inter ſe dicuntur agere, & pati non ſimul, & ſecundum idem 6

Summæ ſecundæ Caput 5.

Prima diffic. An definitio motus ſit bona 7
Secunda diffic. cur vnius rei poſſint eſſe plures definitiones, cum ſit vna eſſentia 7
Tertia diffic. an ratio qua tex. 12. probat motum non eſſe alteritatem, ſit efficax 7
Quarta diffic. an motus ſit actus imperfectus 8
Quinta diffic. an omne mouens in mouendo moueatur 8
Sexta diffic. an rectè tex. 16. probetur mouens moueri ex eo, quod agens non agat niſi per contactum 8

Summæ ſecundæ Caput 6.

Prima diffic. vnde ſequitur ex poſitione actionis, & paſſionis, vt dicunt motum in agente, & mouente, omne agens moueri, cum motus aliqui ſint in mouentibus, & tamen deuenitur ad mouens immobile 9
Secunda diff. an ſit impoſſibile idem mobile moueri diuerſis motibus, in vnam formam 9
Tertia diff. Quomodo idem actus poſſit eſſe diuerſorum 9
Quarta diff. Quomodo ſi actio, & paſſio, & agere, & pati ſint vnus actus, non erit idem agens, & patiens, cum concreta includant abſtracta 10
Quinta diff. Quomodo dicitur vnum eſſe ſpatium diſtantium, & non eſſe idem diſtare terminorum 10
Sexta diff. An motus ſit in mobili 10
Septima diff. Quomodo actio, & paſſio conſtituat diuerſa prædicamenta cum ſint idem motus realiter 10

Summæ ſecundæ Caput 7.

Prima Difficultas quid intelligit nomine materiæ 301
Secunda diff. Quomodo vnus homo dicitur indiuiſibilis, cum habeat partes 301
Tertia diff. qua ratione numerus cauſetur ex diuiſione continui 301
Quarta diff. cur dicat eſſe diuerſam rationem augmenti in numero, ac in magnitudine 301

Summæ ſecundæ Caput 8.

Prima diffic. qua ratione, quia generatio vnius eſt corruptio alterius, non ſequitur dari infinitum 302
Secunda diff. qua ratione cum generatione vnius eſt corruptio alterius, cum lumen, & ſpecies generentur in medio ſine alterius corruptione, & generetur mixtum abſq; corruptione elementorum 302
Tertia diff. An ſicut contractus, & finitas inter ſe diſtinguuntur, ita etiam ſint in diuerſis prædicamentis 302
Quarta diff. qua ratione Ariſtoteles neget extra Cælum eſſe ſpatium, cum ibi Deus poſſit creare vnum lapidē, & illum elongare à Cælo 302
Quinta diff. qua ratione dicitur quantitatem diuidi in infinitum in partes eiuſdem proportionis cum Ariſtoteles neget proceſſum in infinitum inter eſſentialiter ſubordinata 303

LIBER QVARTVS
Summę primę de loco Caput 1. & 2.

Prima diffic. quomodo inueſtigat exiſtentiam loci, cum notum ſit, locum eſſe 642
Secunda diff. qua ratione probat omnia entia eſſe in loco ex eo, quod non entia non ſunt in loco 642
Tertia diffic. quomodo motus localis dicatur communiſſimus 642
Quarta diffic. cur dicat ſurſum, & deorſum eſſe loci partes, & ſpecies, & reliquæ differentiarum ſex 642
Quinta diffic. an hæ differentiæ loci ſint ex natura rei in vniuerſo 642
Sexta diffic. An corpora mathematica ſint in loco 642
Septima diffic. Quomodo hæ differentiæ poſitionum ſint diſtinctæ 643
Octaua diffic. quomodo ratio, quā probat corpus non eſſe in loco, quia punctus eſſet in loco, habeat vim 643
Nona diffic. quomodo tex. 11. negatur locum eſſe finalem cauſam 643
Decima diffic. an locus proprius, & per ſe ſint idem, ac locus communis, & per accidens 644
11. Diffic. Quot fuerūt opiniones circa naturam loci 644
12. Diffic. Quō forma eſt inſeparabilis à materia 644
13. Diffic. Quomodo negat Ariſtoteles locum eſſe materiam, & formam, quia hæc mouentur ad locum, dum mouetur compoſitum 645

Summæ primæ Caput 3. 4. & 5.

Prima Diffic. Vnde ſumitur ſufficientia modorum eſſendi in alio 645
Secunda Diffic. An aliquid ſit in ſe ipſo 646
Tertia diffic. quomodo Amphora vini eſt in Amphora vini 646
Quarta diffic. qua ratione negatur album eſſe in corpore primo 646
Quinta diffic. quomodo probatur nihil eſſe in ſe ipſo primo 646
Sexta diffic. quot ſint modi eſſendi in loco 646
Septima diffic. quomodo aliquis locus eſt per ſe primo duorum locatorum 646
Octaua diffic. quot modis aliquid dicitur in loco per alterum 647

Summæ primæ Caput 6. 7. & 8.

Prima diffic. Quomodo locus eſt æqualis locato 647
Secunda diffic. quomodo tex. 30. locus diſtinguatur à materia, quia eſt ſeparabilis, cum materia ſit incorruptibilis, & locus ſit corruptibilis 648
Tertia diffic. quomodo perfecta definitio dicatur illa, per quam cognoſcuntur omnia accidentia illius 648
Quarta diffic. Cur Cælum tex. 32. dicatur maximè eſſe in loco 648
Quinta diffic. Cur Ariſtoteles diuidens mobile, ait, aliud quidem per ſe actu 648
Sexta diffic. Quot ſunt conditiones loci 649
Septima diffic. Quot modis accipitur locus apud philoſophos 649
Octaua diffic. Quomodo locus eſt ſuperficies, cum definiatur

niatur per ſuperficiē, & idem non definiat ſeipsū 649
Nona diffic. circa immobilitatem, an loco conueniat 649
Decima diffic. Quomodò locus ſit immobilis, cum ſit in corpore mobili 650
11. Diffic. quæ immobilitas loco conueniat 651
12. Diffic. circa definitionem loci, an ſit bona 651

Summæ primæ Caput 9. & 10.

Prima Diffic. Quid intelligatur nomine Cœli, & totius 652
Secunda diffic. an vltima ſphæra ſit in loco, & quomodo 652
Tertia Diffic. quomodo partes ſeinuicem tangentes ſint in loco partim in actu, partim in potentia 652
Quarta diffic. quomodo Cœlum dicatur eſſe in loco per centrum 652
Quinta diffic. quotuplex eſt locus naturalis 653
Sexta diffic. quomodo omnia elementa dicantur eſſe in loco per centrum 653
Septima diffic. de virtute præſeruatiua loci 653
Octaua diffic. quomodo Cœlum ex Auic. moueatur ſitualiter, & non localiter, contra verò ex Auerroe 653

Summæ ſecundæ de vacuo Caput primū 2.3.4.5.& 6.

Prima Diffic. An ad phyſicum ſpectet tractare de vacuo 734
Secunda diffic. Cur ſi clepſydra plena aqua, & aere obturato foramine ſuperiori, exit aqua; non autem ſi ſit plena ſolum aqua 735
Tertia diffic. An vas plenum cinere tantum aquæ capiat, quantum ſi vacuum eſſet 735
Quarta diffic. Quomodo punctum non ſit vacuum; cum in eo nihil ſit 735
Quinta diffic. An omne tangibile ſit graue, & leue 735
Sexta diffic. Quomodo vacuum eſt cauſa motus ſecundum antiquos, vt dicitur t.64.
Septima diffic. An corpus, cui conuenit motus violentus, conueniat naturalis 736
Octaua diffic. circa tex.68. de cauſa motus proiectorum poſt ſeparationem à proiicente 737
Nona diffic. Quæ ſunt cauſæ diuerſitatis velocitatis, & tarditatis motus 737
Decima diffic. De cauſis ex quibus oritur ſucceſſio motus 737
11. Diffic. in tex. 72. Supponitur medium poſſe fieri magis, tenue in infinitum, cum tamen ex 2. de anima omnium natura conſtantium ſit certa ratio magnitudinis 738
12. Diffic. An quilibet motus habeat proportionem ad quemlibet motum 738
13. Diffic. An qualis eſt proportio medij ad medium quoad denſitatem, & raritatem, talis eſt proportio motus ad motum in velocitate, & tarditate 738
14. Diffic. an in vacuo motus fieret ſucceſſiuè 738
15. Diffic. Quomodo tex.81. magis laudat ponentes vacuum in[illegible] quam ſeparatum, cum ſit locus ca[illegible] corpore 739
16. Diffic. Quomodo tex.84. dicitur materiam numquam ſeparari ab vtroq; contrariorum, cum Cœlum ſit ſeparatum ab omni contrario 739
17. diffic. Circa tex. 85. cur plumbum ſit grauius ferro, ſed non durius 739

LIBER QVARTVS
Summa tertia de tempore Cap. 1. 2. 3. 4. & 5.

Prima diffic. Quomodo quæ ſunt intrinſeca tempori ſint ſimul quando vnum continet alterum 768
Secunda Diffic. An inſtans corrumpatur quando eſt, an quando non eſt 768
Tertia diffic. An ratio tex.93. quæ probat non eſſe circularem, ſit bona 769
Quarta diffic. An ex pluralitate Cœlorum ſequatur pluralitas temporum 769
Quinta diffic. Quomodo motus ſit in aliquo determinato loco, & non tempus 769
Sexta diffic. An ſimul motum ſentimus, & tempus 770
Septima diffic. Quomodo motus eſt continuus propter continuitatem magnitudinis, ſeu ſpatij 770
Octaua diffic. Quomodo prius, & poſterius in tempore oritur ex priori, & poſteriori in motu 770
Sexta diffic. Quomodo tempus conſequitur motum 771
Octaua diffic. Quomodo tempus dicitur numerus motus 771
Nona diffic. Cur mobile dicatur idem ſecundum ſubiectum, & diuerſum ſecundum eſſe, & rationem 771
10. Diffic. Quomodo dicatur manere inſtans in toto tempore 772
11. Diffic. Quomodo inſtans dicitur conuerti cum tempore 773
12. Diffic. Cur inſtans dicitur accidere motui 773
13. Diffic. An tempus ſit numerus 773
14. Diffic. Quomodo datur minimum in continuo ſecundum multitudinem, cum ſit diuiſibile in duas medietates 774
15. Diffic. Quomodo tempus, & motus ſe inuicem menſurant 774

Summæ tertiæ Caput 6.

Prima Diffic. Quid intelligatur per eſſe motus, dum dicitur tempore motum, & eſſe ipſius 775
Secunda Diffic. Quid intelligit tex. per intrinſeca numero 775
Tertia Diffic. Quomodo omne, quod eſt in tempore excedatur à tempore ex duobus extremis 775
Quarta diffic. Quomodo tempus dicitur cauſa per ſe corruptionis contra Auer. qui vult eſſe cauſam per accidens 776
Quinta diffic. An æterna ſint in tempore 776
Sexta diffic. An, & quō quies eſt priuatio motus 776
Septima diffic. Quomodo quies menſuretur tempore 777
Octaua Diffic. An aliquod non ens ſit in tempore 777

Summæ tertiæ Cap. 7. 8. & 9.

Prima diffic. Quæ ſit differentia inter inſtans, & punctum 778
Secunda diffic. Quot modis accipitur nunc, tunc, & quomodo 778
Tertia diffic. Quomodo omnis mutatio dicatur remotiua à natura, & ſubſtantia rei, cum illuminatio, ſenſatio,

ſatio, & intellectio nihil remoueant à ſubiecto, nec diſponant ad corruptionem 779
Quarta diffic. cur motus dicitur magis cauſa corruptionis, quam generationis cum motus non poſſit eſſe ſine termino ad quem, qui generatur 779
Quinta diffic. cur tempori magis tribuitur corruptio quã generatio 779
Sexta diffic. An vbi eſt prius, & poſterius ſit temp° 780
Septima diffic. Quomodo tempus ſit in omnibus reb° 780
Octaua diffic. Quomodo vnumquodq; menſuratur aliquo proximo ſui generis, cum tempus, & motus non ſint eiuſdem generis 781
Nona diffic. Quomodo tempus minus non poſſit menſurari tempore maiori, cum ambitus terræ menſuremus per multitudinem graduum cœli 781
Decima diffic. Quomodo tẽpus menſuretur per motũ 781
11. Diffic. Quomodo dicitur idem numerus decem ouiũ, & canum, & tamen non eſt idem denarius ouium, & canum 781

LIBER QVINTVS

Summæ primæ Cap. 1. & 2.

PRima diffic. Quomodo hic liber cohæreat cũ aliis 881
Secunda diffic. Quomodo motus ſecundum accidẽs diſtinguatur à motu ſecundum partem 881
Tertia Diffic. quomodo totum dicatur moueri ratione partis, cum poſſit habere diuerſas partes, quæ contrariis motibus moueantur 881
Quarta diffic. An quælibet ſpecies motus habeat ſubiectum primum, id eſt ſibi propriũ diſtinctũ ab alio 881
Quinta diffic. Cur ſubiectũ terminus à quo, & ad quem dicuntur intrinſeca motui non autem mouens, & tempus 881
Sexta diffic. Quomodo motus eſt de contrario in contrarium 882
Septima diffic. Quomodo Ariſt. diuidit mutationem de ſubiecto in ſubiectum à mutatione à ſubiecto, cum eadem poſſit habere vtramq; rationem 882
Octaua diffic. Quid intelligat Ariſt. tex. 8. per ens actu, quod poteſt eſſe in potentia, terminum ne generationis, an materiam primam 882

Summæ primæ Caput tertium.

PRima Diffic. Cur motus dicitur eſſe triũ prædicamentorum cum videatur conſtituere prædicamentum paſſionis 883
Secunda Diffic. Quomodo potentia dicatur eſſe eiuſdem generis cum actu 883
Tertia diffic. Quomodo ſubſtãtiæ nihil eſt contrariũ 883
Quarta diffic. An ſicut ex negatione contrarietatis infertur negatio motus, ita ex poſitione illius, ſequatur poſitio motus 883
Quinta diffic. An ſubiectum acquirens de nouo relationem, ex mutatione facta in alio extremo, tranſmutetur 883
Sexta diffic. Quomodo tex. 13. probet non dari proceſſũ in infinitum in generationibus, quia non daretur prima, &c. 884
Septima diffic. Qua ratione formæ ab Ariſt. dicantur immobiles 884
Octaua diffic. cur omiſit probare motum non terminari ad Quando Habitum, & Situm 884
Nona diffic. An definitio quietis tradita ſit bona 884

LIBER SEXTVS

A textu 1. ad 96.

PRima Diffic. Qualis ſit natura indiuiſibilium pertinentium ad quantitatem 994
Secunda diffic. Vtrum implicet contradictionem motum fieri in inſtanti 994
Tertia Diffic. Qualis ſit natura mutati eſſe 994
Quarta diffic. De qua diuiſibilitate loquitur hic Ariſt. ſubiecti ne ſecundum ſe, an verò temini 994

LIBER SEPTIMVS,

& octauus à text. 1. ad 96.

PRima Diffic. Quam connexionem habeat liber ſeptimus cum octauo 1019
Secunda diffic. Quod ſit inſtitutũ Ariſt. in hoc lib. 1019
Tertia diffic. Qua ratione tex. 4. mobile dicatur præcedere motum 1020
Quarta diffic. An omnis factio ſit terminus motus 1020
Quinta diffic. An rectè probet tex. 10. & 11. mundi æternitatem ex æternitate temporis 1021
Sexta diffic. An tempus ſit infinitum ex Ariſt. 1021
7. diffic. De opinione Empedoclis, & Anaxagoræ 1022
Octaua Diffic. An poſſit eſſe effectus nouus à voluntate antiqua 1022
9. diffic. Cur tex. 19. animata dicantur diſſimilia quoad inceptionem, & finem motus, cum omne quieſcat habito fine 1022
10. diffic. Cur opinio Heracliti dicentis omnia eſſe in continuo motu, dicatur minus abſurda quam Zenonis negantis omnem motum 1022
11. diffic. Quõ fiat excauatio lapidis per guttas 1023
12. Diffic. Quomodo tex. 23. dicitur, quod ſi alteratio eſſet perpetua, & continua, ſequeretur idem moueri motibus contrariis 1023
13. Diffic. Circa errorẽ ſenſuum, quõ corrigantur 1023
14. diffic. De mouente per ſe, & per accidens 1023
15. diffic. An ſit proprium animalium mouere ſe ipſa, & quomodo 1024
16. diffic. Qua ratione Ariſt. tex. 40. putet abſurdum aliquid ſe ipſum mouere, ex eo quod eſſet in actu, & potentia 1024
17. diffic. Circa tex. 44. vbi dicitur nihil mouet ſe ipſum, primo ratione totius, vel partis, nam inde ſequeretur nihil mouere ſe ipſum primo 1025
18. diffic. Qua ratione probetur, primum Motorem eſſe immobilem per ſe, & per accidens, ex eo quia perpetuo mouet 1025
19. diffic. A quo moueantur leuia, & grauia 1026
20. diffic. Cur latio dicatur perfectior cæteris motibus, cum ſit ad terminum imperfectiorem, quam alii 1028
21. diffi. Quomodo tex. 61. ſi motus contrarii continuarentur, ſequatur, quod idem moueretur duobus motibus contrariis 1029
22. diffic. Qua ratione tex. 65. dicatur medium, & punctum copulans eſſe potentia, non actu, cum id quod eſt potentia, ſimpliciter non ſit 1029
23. diffic. Qua ratione à tex. 88. dicatur à virtute infinita poſita in corpore ſequi motum in non tempore; non ſic autem ſi ſit extra corpus, cum corpus non augeat, ſed potius impediat, & minuat virtutem. 1030

FINIS.

Digitized by Google